רִבִּי זְוָקְיָה (נ"א רִבִּי אֶלְעָזָר) פָּתַח, כְּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים. מִי הַשּׁוֹשַׁנָּה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל [מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ שׁוֹשַׁנָּה וְיֵשׁ שׁוֹשַׁנָּה]. מָה הַשּׁוֹשַׁנָּה שֶׁהִיא בֵּין הַחוֹחִים יֵשׁ בָּהּ אָדֹם וְלָבָן – אַף כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהּ דִּין וְרַחֲמִים. מַה שּׁוֹשַׁנָּה יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עָלִים – אַף בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת רַחֲמִים שֶׁמַּקִּיפוֹת אוֹתָהּ מִכָּל צְדָדֶיהָ. אַף אֱלֹהִים שֶׁל כָּאן, מוֹשָׁעָה שֶׁנִּזְכַּר, הוֹצִיא שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת לְהַקִּיף אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלִשְׁמֹר אוֹתָהּ.

וְאַזַּר כָּךְ נִזְכַּר פַּעַם אַזָּרֵת. לָמָּה נִזְכַּר בְּפַעַם אַזָּרֵת? כְּדֵי לְהוֹצִיא זַמְּשָׁה עָלִים וְזָקִים שֶׁסּוֹבְבִים אֶת הַשּׁוֹשַׁנָּה. וְאוֹתָם הַזַּמְּשָׁה נִקְרָאִים יְשׁוּעוֹת, וְהֵם [זַמְּשָׁה] [זַמְּשִׁים] שְׁעָרִים. וְעַל זֶה הַסּוֹד כָּתוּב (תְּהִלִּים קִטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, זוֹ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. הַכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צְרִיכָה לִהְיוֹת עַל זָמֵשׁ אֲצְבָּעוֹת וְלֹא יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁהַשּׁוֹשַׁנָּה שֶׁיּוֹשֶׁבֶת עַל זַמְּשָׁה עָלִים וְזָקִים בְּדַרְגְּמָא שֶׁל זָמֵשׁ אֲצְבָּעוֹת. וְהַשּׁוֹשַׁנָּה הַזּוֹ הִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. מֵ"אֱלֹהִים" הַשֵּׁנִי עַד "אֱלֹהִים" הַשְּׁלִישִׁי – זָמֵשׁ תֵּבוֹת. מִכָּאן וָהָלְאָה הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא וְנִגְנַז וְנִכְלַל בַּבְּרִית הַהוּא שֶׁנִּכְנַס בַּשּׁוֹשַׁנָּה [ס"א זוֹ] וְהוֹצִיא בָּהּ זֶרַע, וְזֶה נִקְרָא עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ. וְאוֹתוֹ הַזֶּרַע קָיָם בְּאוֹת הַבְּרִית מִמָּשׁ. וּכְמוֹ שֶׁדִּמּוּת הַבְּרִית נִזְרַע בְּאַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם זִוּוּגִים [שֶׁל אוֹתוֹ] הַזֶּרַע הַהוּא, כָּךְ נִזְרַע הַשֵּׁם הֶזָּקוּק מְפֹרָשׁ בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

בְּרֵאשִׁית. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שִׁיר ב) הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ. הַנִּצָּנִים – זֶה מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. מָתַי נִרְאוּ בָאָרֶץ? בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁכָּתוּב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ, אָז נִרְאוּ בָאָרֶץ. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ – זֶה הַיּוֹם הָרְבִיעִי שֶׁהָיָה בּוֹ זְמִיר עָרִיצִים, מְאֹרֹת וְזֵסֶר. וְקוֹל הַתּוֹר – זֶה הַיּוֹם הַזְּמִישִׁי, שֶׁכָּתוּב יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם וְגוֹ', לַעֲשׂוֹת תּוֹלְדוֹת. נִשְׁמַע – זֶה הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, שֶׁכָּתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁהָיָה עָתִיד לְהַקְדִּים עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה, שֶׁכָּתוּב כָּאן נַעֲשֶׂה אָדָם, וְכָתוּב שָׁם נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. בְּאַרְצֵנוּ – זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא דְּגְמַת אֶרֶץ הַחַיִּים (שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא, עוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת, עוֹלַם הַנְּזָמוֹת).

[נ"א דָּבָר אַזֵּר] הַנִּצָּנִים – אֵלּוּ הֵם הָאָבוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בַּמַּיְמָשָׁבָה וְנִכְנְסוּ לָעוֹלָם הַבָּא וְנִגְנְזוּ שָׁם, וּמִשָּׁם יָצְאוּ בִּגְנִיזוּת וְנִסְתְּרוּ בְּתוֹךְ גְּבִיאֵי הָאֱמֶת. גּוֹלַד יוֹסֵף וְנִטְמְנוּ בּוֹ. נִכְנַס יוֹסֵף לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְהִצִּיב אוֹתָם שָׁם, וְאָז נִרְאוּ בָּאָרֶץ וְנִגְלוּ שָׁם. וּמָתַי הֵם נִרְאוּ? בְּשָׁעָה שֶׁהִתְגַּלְתָּה הַקְּשֶׁת בָּעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁנִּרְאֵית הַקֶּשֶׁת, אָז הֵם מִתְגַּלִּים, וּבַשָּׁעָה הַהִיא עֵת הַזְּמִיר הִגִּיעַ לְקַצֵּץ אֶת הָרְשָׁעִים מִן הָעוֹלָם. לָמָּה נִצְלוּ? מִשּׁוּם שֶׁהַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ, וְאִלְמָלֵא שֶׁנִּרְאוּ, לֹא הָיוּ נִשְׁאָרִים בָּעוֹלָם, וְהָעוֹלָם לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם.

וּמִי מְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם וְגוֹרֵם לָאָבוֹת לְהִתְגַּלּוֹת? קוֹל הַתִּינוֹקוֹת שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וּבְגִלַּל אוֹתָם הַתִּינוֹקוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, הָעוֹלָם נִצָּל. כְּנֶגְדָּם (שיר א) תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ, אֵלּוּ הֵם תִּינוֹקוֹת יְלָדִים עֲלָמִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֻבִים זָהָב.

בְּרֵאשִׁית. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה. שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם, לְאֵיזֶה מָקוֹם? לַמָּקוֹם שֶׁכָּל הָעֵינַיִם תְּלוּיִים בּוֹ, וּמִי הוּא? פָּתַח עֵינַיִם, וְשָׁם תֵּדְעוּ שֶׁהַסָּתוּם הָעַתִּיק הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד לַשְּׁאֵלָה בָּרָא אֵלֶּה. וּמִי הוּא? "מִי", הַהוּא שֶׁנִּקְרָא מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ. וְעַל שֶׁהוּא עוֹמֵד לַשְּׁאֵלָה וְהוּא בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר וְלֹא נִגְלוּי נִקְרָא "מִי", שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה אֵין שָׁם שְׁאֵלָה. וּקְצֵה הַשָּׁמַיִם הַזֶּה נִקְרָא "מִי".

וְיֵשׁ אַזֵּר לְמַטָּה שֶׁנִּקְרָא "מָה". מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא הָרִאשׁוֹן הַנִּסְתָּר שֶׁנִּקְרָא "מִי" עוֹמֵד לַשְּׁאֵלָה. כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹאֵל אָדָם וּמְבַקֵּשׁ לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה עַד סוֹף כָּל הַדַּרְגּוֹת, כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ לְשָׁם – "מָה". מַה יָּדַעְתָּ? מַה הִסְתַּכַּלְתָּ? מַה בָּקַשְׁתָּ? הֲרֵי הַכֹּל נִסְתָּר כְּבָרִאשׁוֹנָה.

וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה כָּתוּב (איכה ב) מָה אָעִידֵךְ מָה אַדְמֶה לָךְ. כְּשֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, יָצָא קוֹל וְאָמַר, מָה אָעִידֵךְ [נ"א (ומָה) מָה אַדְמֶה לָךְ, בְּאוֹתוֹ מ"ה אָעִידֵךְ] בְּכָל יוֹם וָיוֹם, [וַהֲרֵי] הַעִידֹתִי בָּךְ מִיָּמִים רִאשׁוֹנִים, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) הַעִדֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וּמָה אַדְמֶה לָךְ, בְּאוֹתוֹ נָוֶן

מַמָּשׁ עִטַּרְתִּי אוֹתָךְ בַּעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת, עָשִׂיתִי לָךְ שִׁלְטוֹן עַל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (איכה ב) "הַזֹּאת" הָעִיר" שֶׁיֹּאמְרוּ" כְּלִילַת" יֹפִי" וְגוֹ'. קָרָאתִי לָךְ (תהלים קכב) יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁזֻּוְּגָה לָהּ.

(איכה ב) מָה אַשְׁוֶה לָךְ – כְּמוֹ שֶׁאַתְּ יוֹשֶׁבֶת כָּךְ, כָּךְ הוּא כִּבְיָכוֹל לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁלֹּא נִכְנָסִים בָּךְ עַכְשָׁו הָעָם הַקָּדוֹשׁ בִּסְדָרִים קְדוֹשִׁים, כָּךְ נִשְׁבַּעְתִּי לָךְ שֶׁאֵינִי נִכְנָס לְמַעְלָה עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ בָךְ אוּכְלוֹסִיךְ לְמַטָּה. וְזוֹהִי נֶחָמָתֵךְ, הוֹאִיל שֶׁהַדֵּרְגָּה הַזּוֹ אַשְׁוֶה לָךְ בַּכֹּל. וְעַכְשָׁו שֶׁאַתְּ כָּאן, גָּדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאֵין לָךְ קִיּוּם וּרְפוּאָה – מִ"י יִרְפָּא לָךְ. וַדַּאי שֶׁאוֹתָהּ הַדֵּרְגָּה הַנִּסְתֶּרֶת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בָּהּ, תִּרְפָּא לָךְ וְתָקִים אוֹתָךְ.

מִ"י – קְצֵה הַשָּׁמַיִם לְמַעְלָה, מָ"ה – וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם לְמַטָּה [קְצֵה הַשָּׁמַיִם לְמַטָּה]. וְזֶה יָרֵשׁ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא מַבְרִיזוֹ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה. מֵהַקָּצֶה הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא מִ"י, אֶל הַקָּצֶה הָאַחֲרוֹן שֶׁהוּא מָ"ה, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע. וְעַל זֶה מִי בָרָא אֵלֶּה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר [בְּנִי], פָּסַק דִּבָּרֵיךְ וְיִתְגַּלֶּה הַסֵּתֶר שֶׁל הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים. שָׁתַק רַבִּי אֶלְעָזָר. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְעָמַד רָגַע [נ"א שָׁעָה] אֶחָד.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, מַה זֶּה "אֵלֶּה"? אִם תֹּאמַר כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת – הֲרֵי הֵם תָּמִיד נִרְאִים שָׁם, וּבְמָ"ה נִבְרְאוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. אִם עַל דְּבָרִים נִסְתָּרִים, שֶׁלֹּא יִכְתֹּב אֵלֶּה, שֶׁהֲרֵי הוּא גָּלוּי! אֶלָּא זֶה הַסּוֹד לֹא הִתְגַּלָּה רַק יוֹם אֶחָד שֶׁהָיִיתִי עַל זוֹף הַיָּם, וּבָא אֵלְיָהוּ וְאָמַר לִי, רַבִּי, יָדַעְתָּ מַה זֶּה "מִי בָרָא אֵלֶּה"? אָמַרְתִּי לוֹ, אֵלּוּ הַשָּׁמַיִם וְצִבְאוֹתָם, הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם וּלְבָרֵךְ אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם לג) כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ וְגוֹ', ה' אֲדֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ.

אָמַר לִי, רַבִּי, דָּבָר נִסְתָּר הָיָה לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְגִלָּה בַּיְשִׁיבָה

הָעֶלְיוֹנָה, וְזֶה הוּא. בְּשָׁעָה שֶׁנִּסְתַּר כָּל הַנִּסְתָּרִים רָצָה לְהִתְגַּלּוֹת, עָשָׂה בָּרֹאשׁ נְקֻדָּ"ה אַוָּזוֹת, וְזוֹ עָלְתָה לִהְיוֹת מַוְזֶשָׁבָּה. צִיֵּר בָּהּ אֶת כָּל הַצִּיּוּרִים, וְזָקַק בָּהּ כָּל הַזִּוּקִּוקִים.

וְזָקַק בְּתוֹךְ הַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ הַנִּסְתָּר וְזִקִּיקָהּ שֶׁל צִיּוּר אֶזֶד נִסְתָּר, קְדֻשׁ קָדָשִׁים, בִּנְיַן עָמֹק שֶׁיָּצָא מִתּוֹךְ הַמַּוְזֶשָׁבָּה וְנִקְרֵאת מ"י תְּוִזוֹלָה [נ"א רֵאשִׁית] לַבִּנְיָן. עָמֹד וְלֹא עוֹמֵד. עָמֹק וְנִסְתָּר בַּשֵּׁם. לֹא נִקְרָא אֶלָּא מ"י. רָצָה לְהִתְגַּלּוֹת וּלְהִקָּרֵא בַּשֵּׁם [הַוָּ"ה], וְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ יְקָר שֶׁמֵּאִיר וּבָרָא אֱלֹהָ, וְעָלָה אֱלֹהָ בַּשֵּׁם. הִתְזַבְּרוּ הָאוֹתִיּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְנִשְׁלְמוּ בַּשֵּׁם אֱלֹהִים (מ"י+אֱלֹהָ). וְטֶרֶם שֶׁבָּרָא אֱלֹהָ, לֹא עָלָה בַּשֵּׁם אֱלֹהִים, וְהֵם שָׁוְוטָאוּ בָּעֵגֶל [נ"א בָּעוֹלָם], וְעַל סוֹד זֶה אָמְרוּ (שמות לב) אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

וּכְמוֹ שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף מ"י בְּאֱלֹהָ, כָּךְ הוּא הַשֵּׁם שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף תָּמִיד, וּבְסוֹד הַזֶּה הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וּפָרֵז אֵלְיָהוּ וְלֹא רָאִיתִי אוֹתוֹ, וּמִמֶּנּוּ יָדַעְתִּי הַדָּבָר [הַזֶּה] [שֶׁהֶעֱמַדְתִּי] עַל הַסּוֹד וְהַסֵּתֶר שֶׁלָּהּ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְכָל הַזִּוְזבָּרִים וְהִשְׁתַּטְּזוּ לְפָנָיו. בָּכוּ וְאָמְרוּ, אִלְמָלֵא לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַל זֶה הַשָּׁמַיִם וּצְבָאָם נִבְרְאוּ בְּמ"ה, שֶׁכָּתוּב (תהלים זז) כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם) מָ"ה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה" הוֹדְךָ" עַל" הַשָּׁמָיִם". עַל הַשָּׁמַיִם הוּא לַעֲלוֹת בַּשֵּׁם, מִשּׁוּם שֶׁבָּרָא אוֹר לְאוֹרוֹ וְהִתְלַבֵּשׁ זֶה בָּזֶה וְעָלָה בְּשֵׁם עֶלְיוֹן. וְעַל כֵּן בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים – זֶה אֱלֹהִים הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי מָ"ה לֹא הָיָה כָּךְ וְלֹא נִבְנָה.

אֶלָּא, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְשְׁכוּ הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ [מֵאֵלּוּ] אֶל"ה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. וְהָאֵם הִלְוְתָה לַבַּת בְּגָדֶיהָ וְקִשְׁטָה אוֹתָהּ בְּתַכְשִׁיטֶיהָ. וּמָתַי קִשְׁטָה אוֹתָהּ בְּתַכְשִׁיטֶיהָ כָּרָאוּי? בְּשָׁעָה שֶׁנִּרְאוּ לְפָנֶיהָ כָּל זָכָר, שֶׁכָּתוּב (שמות כג) אֶל פְּנֵי הָאָדוֹן ה'. וְזֶה נִקְרָא אָדוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. וְאָז יָצְאָה ה' וְנִכְנְסָה י', וְהִתְקַשְּׁטָה בִּכְלִים שֶׁל זָכָר כְּנֶגְדָּם שֶׁל כָּל

זָכָר בְּיִשְׂרָאֵל.

וְאוֹתִיּוֹת אֲזוֹרוֹת מוֹשְׁכִים אוֹתָם יִשְׂרָאֵל מִלְמַעְלָה לַמָּקוֹם הַזֶּה. (תהלים מב) אֵלֶּה אֶזְכְּרָה. אַזְכִּיר בְּפִי וְאֶשְׁפְּךָ דִמְעוֹתַי [בִּרְצוֹן נַפְשִׁי כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ], וְאָז אֲדַדֵּם מִלְמַעְלָה עַד בֵּית אֱלֹהִים, שֶׁיִּהְיֶה אֱלֹהִים כְּמוֹ שֶׁהוּא. וּבַמֶּה? (שָׁם) בְּקוֹל רִנָּה וְתוֹדָה הָמוֹן זוֹגֵג.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַשְׁתִּיקָה שֶׁלִּי בָּנְתָה מִקְדָּשׁ לְמַעְלָה וּבָנְתָה מִקְדָּשׁ לְמַטָּה, וּבְוַדַּאי דִּבּוּר בְּסֶלַע וּשְׁתִיקָה בְּשִׁתַּיִם. מִלָּה בְּסֶלַע – מַה שֶּׁאָמַרְתִּי וְהִתְעוֹרַרְתִּי בּוֹ, שְׁתִיקָה בְּשִׁתַּיִם – מַה שֶּׁשָּׁתַקְתִּי שֶׁנִּבְרְאוּ וְנִבְנוּ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַזַּד.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִכָּאן וָהָלְאָה שְׁלֵמוּת הַכְּתוּב, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם. שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת רְשׁוּמָה כָּל אַוָּזת מֵהֶן. אַוָּזת זֶה שֶׁנֶּאֱמַר מָ"ה, וְאַוָּזת מִ"י. זוֹ עֶלְיוֹנָה וְזוֹ תַּוְזִתוֹנָה. זוֹ הָעֶלְיוֹנָה רְשׁוּמָה, וְאוֹמֵר הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם. הַמּוֹצִיא – אוֹתוֹ הַנּוֹדָע וְאֵין כְּמוֹתוֹ. כְּמוֹ זֶה הַמּוֹצִיא לָוֻז מִן הָאָרֶץ. הַמּוֹצִיא – הַהוּא שֶׁנּוֹדָע. זוֹ הַדַּרְגָּה הַתַּוְזִתוֹנָה, וְהַכֹּל אָוָּזד. בְּמִסְפָּר – שִׁשִּׁים רִבּוֹא הֵם שֶׁעוֹמְדִים יַזַּד, וְהוֹצִיאוּ צְבָאוֹת לְמִינֵיהֶם שֶׁאֵין לָהֶם וֶשְׁבּוֹן.

[נ"א כְּמוֹ זֶה]. לְכֻלָּם – בֵּין אוֹתָם הַשִּׁשִּׁים, בֵּין כָּל צְבָאוֹתָם – בְּשֵׁם יִקְרָא. מַה זֶּה בְּשֵׁם יִקְרָא? אִם תֹּאמַר שֶׁקָּרָא לָהֶם בְּשִׁמּוֹתֵיהֶם – זֶה אֵינוֹ כָּךְ, שֶׁאִם כָּךְ, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בִּשְׁמוֹ. אֶלָּא בְּזְמַן שֶׁהַדַּרְגָּה הַזּוֹ לֹא עוֹלָה בַּשֵּׁם [לְמַעְלָה] וְנִקְרֵאת מִ"י, לֹא מוֹלִידָה וְלֹא מוֹצִיאָה נִסְתָּרִים לְמִינָהּ, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הָיוּ טְמוּנִים בָּהּ. כֵּיוָן שֶׁבָּרָא אֱלֹהּ וְהִתְעַלָּה בִּשְׁמוֹ וְנִקְרָא אֱלֹהִים, אָז בְּכֹחַ הַשֵּׁם הַזֶּה הוֹצִיא אוֹתָם בִּשְׁלֵמוּת. וְזֶה הוּא בְּשֵׁם יִקְרָא, בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁלּוֹ קָרָא וְהוֹצִיא כָּל מִין וּמִין שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בִּשְׁלֵמוּתוֹ. כְּמוֹ זֶה (שמות לא) רְאֵה קָרָאתִי בְשֵׁם. הִזְכַּרְתִּי שְׁמִי שֶׁיִּתְקַיֵּם בְּצַלְאֵל עַל קִיּוּם שְׁלֵמוּתוֹ.

(ישעיה מ) מֵרֹב אוֹנִים. מַה זֶּה מֵרֹב אוֹנִים? זֶה רֹאשׁ הַדַּרְגּוֹת, שֶׁעוֹלִים בּוֹ

כָּל הָרְצוֹנוֹת וַעֲלִיָּתָם בּוֹ בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר. וְאַמִּיץ כּוֹחַ – זֶה סוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁהִתְעַלָּה בַּשֵּׁם אֱלֹהִים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אִישׁ לֹא נֶעְדָּר – מֵאוֹתָם שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁהוֹצִיא בְּכוֹחַ הַשֵּׁם. וּמִשּׁוּם שֶׁאִישׁ לֹא נֶעְדָּר, בְּכָל מָקוֹם שֶׁמֵּתוּ יִשְׂרָאֵל וְנֶעֶנְשׁוּ בַּחֲטָאֵיהֶם, נִמְנוּ וְלֹא נֶעְדַּר מֵאוֹתָם שִׁשִּׁים רִבּוֹא אֲפָלוּ אֶחָד כְּדֵי לִהְיוֹת הַכֹּל צוּרָה אַחַת. כְּמוֹ שֶׁאִישׁ לֹא נֶעְדַּר לְמַעְלָה, אַף כָּךְ לֹא נֶעְדַּר לְמַטָּה.

בְּרֵאשִׁית. רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן אָמַר, מָצָאנוּ אוֹתִיּוֹת בְּהַפּוּךְ. בֵּי"ת בַּהַתְוָלָה וְאַחַר כָּךְ. ב' בַּהַתְוָלָה – הָיְנוּ בְּרֵאשִׁית. בָּרָא לְאַחַר מִכֵּן. אָלֶ"ף בַּהַתְוָלָה וְאַחַר כָּךְ. אָלֶ"ף בַּהַתְוָלָה – הָיְנוּ אֱלֹהִים, אֶת לְאַחַר מִכֵּן. אֶלָּא כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לַעֲשׂוֹת אֶת הָעוֹלָם, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הָיוּ נִסְתָּרוֹת. וְאַלְפַּיִם שָׁנָה טֶרֶם שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם הָיָה מִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם.

כְּשֶׁרָצָה לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, בָּאוּ לְפָנָיו כָּל הָאוֹתִיּוֹת מִסּוֹפָם לְרֹאשָׁם. הִתְוַוִּילָה הָאוֹת ת' לְהִכָּנֵס בָּרֹאשׁ. אָמְרָה: רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁאֲנִי תַּשְׁלוּם וְזוֹתָם שֶׁלְּךָ אֱמֶ"ת, וְאַתָּה נִקְרֵאתָ אֱמֶ"ת, רָאוּי לְמֶלֶךְ [אֱמֶת] לְהִתְוַוִּיל בְּאוֹת אֱמֶ"ת וְלִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: רְאוּיָה אַתְּ וְזָכְאִית אַתְּ, אֶלָּא שֶׁאֵינָךְ כְּדָאִית לִבְרֹא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם, הוֹאִיל וְאַתְּ עֲתִידָה לִהְיוֹת רִשּׁוּמָה עַל מִצְוֹוֵי הָאֲנָשִׁים הַנֶּאֱמָנִים שֶׁקִּיְּמוּ אֶת הַתּוֹרָה מֵאָלֶ"ף וְעַד תָּי"ו, וּבָרְשָׁם שֶׁלָּךְ יָמוּתוּ. וְעוֹד, שֶׁאַתְּ זוֹתָם הַמָּוֶת. וְהוֹאִיל וְאַתְּ כָּךְ, אֵינָךְ כְּדָאִית לִבְרֹא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם. מִיָּד יָצְאָה.

נִכְנְסָה הָאוֹת ש' לְפָנָיו. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁבִּי נִקְרֵאתָ שִׁמְךָ שַׁדַּי, וְרָאוּי לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם בְּשֵׁם קָדוֹשׁ. אָמַר לָהּ: רְאוּיָה אַתְּ וְטוֹבָה אַתְּ וֶאֱמֶת אַתְּ, אֲבָל הוֹאִיל וְהָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַוִּיּוּךְ נוֹטְלִים אוֹתָךְ לִהְיוֹת עִמָּהֶם, אֵינִי רוֹצֶה לִבְרֹא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַיֵּם הַשֶּׁקֶר אֶלָּא אִם יִטְלוּ אוֹתָךְ קְ ר.

מִכָּאן, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר שֶׁקֶר, יִטֹּל יְסוֹד שֶׁל אֱמֶת בַּהַתְוָלָה וְאַזַּר כָּךְ יְקַיֵּם אֶת הַשֶּׁקֶר. שֶׁהֲרֵי הָאוֹת שׁ׳ הִיא אוֹת אֱמֶת, אוֹת הָאֱמֶת שֶׁהִתְיַזְּדוּ בָהּ הָאָבוֹת. ק׳ ר׳ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּרְאוּ עַל הַצַּד הָרָע הֵם, וּכְדֵי לְהִתְקַיֵּם נָטְלוּ אֶת הָאוֹת שׁ׳ בְּתוֹכָן וְנִהְיָה קֶשֶׁר. כֵּיוָן שֶׁרָאִיתָה כָּךְ, יָצְאָה מִלְּפָנָיו.

נִכְנְסָה הָאוֹת צ׳. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹוֵז לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁאֲנִי [נ״א שֶׁבִּי] זַוְתוּמִים הַצַּדִּיקִים, וְאַתָּה שֶׁנִּקְרֵאתָ צַדִּיק רָשׁוּם בִּי, שֶׁכָּתוּב (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה׳ צְדָקוֹת אָהֵב, וּבִי רָאוּי לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם. אָמַר לָהּ: צָדִי, צָדִי אַתְּ וְצַדִּיק אַתְּ, אֲבָל אַתְּ צְרִיכָה לִהְיוֹת טְמוּנָה, אֵינֵךְ צְרִיכָה לְהִתְגַּלּוֹת כָּל כָּךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא לָתֵת פָּתְזוֹן פֶּה לָעוֹלָם. מַהוּ הַטַּעַם? נ׳ הִיא. בָּאָה הַי׳ שֶׁל הַשֵּׁם שֶׁל הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ וְרוֹכֵב עָלֶיהָ וְנֶאֱוָז עִמָּהּ. וְזֶה הַסּוֹד, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, בָּרָא אוֹתוֹ דּוּ פַּרְצוּפִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַפָּנִים שֶׁל יו״ד זוּוֵר לְאָזוֹר כְּמוֹ זֶה: (ציור למעלה) וְלֹא זוּוְרִים פָּנִים בְּפָנִים כְּמוֹ זֶה: מִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה כְּמוֹ זֶה: (ציור למעלה) מִסְתַּכֵּל לְמַטָּה כְּמוֹ זֶה: (ציור למעלה) אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עוֹד, שֶׁאֲנִי עָתִיד לְנַסֵּר אוֹתָךְ וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָךְ פָּנִים בְּפָנִים, אֲבָל בִּמְקוֹם אַזַּר תִּתְעַלִּי. יָצְאָה מִלְּפָנָיו וְהָלְכָה.

נִכְנְסָה הָאוֹת פ׳. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, נוֹוֵז לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הַפְּרוּת שֶׁאַתָּה עָתִיד לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם רְשׁוּמָה בִּי, וְזוֹ הִיא פְּרוּת, וּבִי רָאוּי לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם. אָמַר לָהּ: רְאוּיָה אַתְּ, אֲבָל בָּךְ רָשׁוּם פָּשַׁע בַּסֵּתֶר. כְּמוֹ שֶׁהַנָּזוּשׁ שֶׁמַּכֶּה וּמַכְנִיס רֹאשׁוֹ בֵּין גּוּפּוֹ, כָּךְ מִי שֶׁזּוֹטֵא, כּוֹפֵף רֹאשׁוֹ וּמוֹצִיא יָדָיו. וְכֵן ע׳ עָוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁאָמְרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲנָוָה, אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: לֹא אֶבְרָא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם. יָצְאָה מִלְּפָנָיו.

נִכְנְסָה הָאוֹת ס׳. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, נוֹוֵז לָךְ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁיֵּשׁ בִּי סְמִיכָה לַנּוֹפְלִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) סוֹמֵךְ ה׳ לְכָל הַנּוֹפְלִים. אָמַר לָהּ: עַל כֵּן אַתְּ צְרִיכָה אֶת מְקוֹמֵךְ וְאַל תָּזוּזִי מִמֶּנּוּ. אִם אַתְּ יוֹצֵאת מִמְּקוֹמֵךְ, מַה יִּהְיֶה עַל אוֹתָם הַנּוֹפְלִים, הוֹאִיל וְהֵם סוֹמְכִים עָלַיִךְ?

מִיָּד יָצְאָה מִלְּפָנָיו.

נִכְנְסָה הָאוֹת נ׳. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁבִּי כָּתוּב נוֹרָא תְּהִלּוֹת וּתְהִלָּה לַצַּדִּיקִים נָאוָה תְּהִלָּה. אָמַר לָהּ: נו״ן שׁוּבִי לִמְקוֹמֵךְ, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִילֵךְ שָׁבָה סָמ״ךְ לִמְקוֹמָהּ וְתִהְיִי סְמוּכָה עָלֶיהָ. מִיָּד שָׁבָה לִמְקוֹמָהּ וְיָצְאָה מִלְּפָנָיו.

נִכְנְסָה הָאוֹת מ׳. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁבִּי נִקְרֵאתָ מֶלֶךְ. אָמַר לָהּ: כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל לֹא אֶבְרָא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ מֶלֶךְ. שׁוּבִי לִמְקוֹמֵךְ אַתְּ וְלֹ׳ וְר׳, שֶׁהֲרֵי לֹא רָאוּי לָעוֹלָם לַעֲמֹד בְּלִי מֶלֶךְ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָרְדָה מִלְּפָנָיו הָאוֹת כ׳ מֵעַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ. הִזְדַּעְזְעָה וְאָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁאֲנִי כִּבּוּדְךָ. וּכְשֶׁיָּרְדָה כ׳ מֵעַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, הִזְדַּעְזְעוּ מְאַתַּיִם אֶלֶף עוֹלָמוֹת, וְהִזְדַּעְזַע הַכִּסֵּא, וְכָל הָעוֹלָמוֹת הִזְדַּעְזְעוּ לְפָּל. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ– בָּרוּךְ– הוּא: כ״ף כ״ף, מָה אַתְּ עוֹשָׂה כָּאן? שֶׁלֹּא אֶבְרָא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם. שׁוּבִי לִמְקוֹמֵךְ, שֶׁהֲרֵי בָּךְ כְּלָיָה, כָּלָה וְנֶחֱרָצָה (ישעיה י) נִשְׁמַע. שׁוּבִי לְכִסְאֵךְ וְתִהְיִי שָׁם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצְאָה מִלְּפָנָיו וְשָׁבָה לִמְקוֹמָהּ.

נִכְנְסָה הָאוֹת י׳. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁאֲנִי רֵאשִׁית הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְרָאוּי לְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם. אָמַר לָהּ: דַּי לָךְ שֶׁאַתְּ זָקוּקָה בִּי וְאַתְּ רִשּׁוּמָהּ בִּי, וְכָל רְצוֹנִי עוֹלֶה בָּךְ. אֵינֵךְ רְאוּיָה לְהֵעָקֵר מִשְּׁמִי.

נִכְנְסָה הָאוֹת ט׳. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁאַתָּה נִקְרֵאתָ בִּי טוֹב וְיָשָׁר. אָמַר לָהּ: לֹא אֶבְרָא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי טוּבֵךְ נִסְתָּר בְּתוֹכֵךְ וְצָפוּן בְּתוֹכֵךְ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ. הוֹאִיל וְגָנוּז בְּתוֹכֵךְ, אֵין בּוֹ זֵלֶק לָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לִבְרֹא, אֶלָּא בָּעוֹלָם הַבָּא. וְעוֹד, שֶׁעַל שֶׁטּוּבֵךְ גָּנוּז בְּתוֹכֵךְ, יִטְבְּעוּ

שַׁעֲרֵי הַהֵיכָל, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) טָבְעוּ בָאָרֶץ שְׁעָרֶיהָ. וְעוֹד, שֶׁזּוּ כְּנֶגְדֵּךְ, וּכְשֶׁתִּתְזַבְּרוּ יַזַּד הַגָּה זז"ט, וְעַל כֵּן הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ לֹא רְשׁוּמוֹת בַּשְּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים. מִיָּד יָצְאָה מִלְּפָנָיו.

נִכְנְסָה הָאוֹת ז'. אָמְרָה לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁבִּי שׁוֹמְרִים בָּנֶיךָ אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. אָמַר לָהּ: לֹא אֶבְרָא בָּךְ אֶת הָעוֹלָם, שֶׁבָּךְ יֵשׁ קֶרֶב, וְזֶרֶב שְׁנוֹנָה, וְרַמַּח שֶׁל קֶרֶב כְּמוֹ שֶׁלַּנּוּן. מִיָּד יָצְאָה מִלְּפָנָיו.

נִכְנְסָה הָאוֹת ו'. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁאֲנִי אוֹת מִשְּׁמְךָ. אָמַר לָהּ: וָא"ו, אַתְּ וְהֵ' דַּי לָכֶם שֶׁאַתֶּן אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמִי, שֶׁאַתֶּן בַּסּוֹד שֶׁל שְׁמִי וַזַּקוּקוֹת וּגְלוּפוֹת בִּשְׁמִי, וְלֹא אֶבְרָא בָּכֶן אֶת הָעוֹלָם.

נִכְנְסָה הָאוֹת ד' וְהָאוֹת ג', אָמְרוּ אַף כָּךְ. אָמַר אַף לָהֶן: דַּי לָכֶן לִהְיוֹת זוֹ עִם זוֹ, שֶׁהֲרֵי הָעֲנִיִּים לֹא יִתְבַּטְּלוּ מִן הָעוֹלָם, וּצְרִיכִים לִגְמֹל עִמָּהֶם וָזֶסֶד. דָּל"ת הִוא הָעָנִי (דַּל), גִּימֶל גּוֹמֶלֶת לָהּ וָזֶסֶד. אַל תִּפָּרְדוּ זוֹ מִזּוֹ, וְדַי לָכֶן לָזוּן זוֹ אֶת זוֹ.

נִכְנְסָה הָאוֹת ב'. אָמְרָה לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹחַ לְפָנֶיךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁבִּי מְבָרְכִים אוֹתְךָ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: הֲרֵי וַדַּאי שֶׁבָּךְ אֶבְרָא אֶת הָעוֹלָם, וְאַתְּ תִּהְיִי הָרִאשׁוֹנָה לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם.

עָמְדָה הָאוֹת א' וְלֹא נִכְנְסָה. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: אָלֶ"ף אָלֶ"ף, לָמָּה אֵינֵךְ נִכְנֶסֶת לְפָנַי כְּשְׁאָר כָּל הָאוֹתִיּוֹת? אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁרָאִיתִי שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת יָצְאוּ מִלְּפָנֶיךָ בְּלִי תוֹעֶלֶת, מָה אֲנִי אֶעֱשֶׂה שָּׁם? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי נָתַתָּ לָאוֹת ב' אוֹצָר גָּדוֹל זֶה, וְלֹא רָאוּי לְמֶלֶךְ עֶלְיוֹן לְהַעֲבִיר אוֹצָר שֶׁנָּתַן לְעַבְדּוֹ וְלָתֵת לְאַוֵּר. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: אָלֶ"ף אָלֶ"ף, אַף עַל גַּב שֶׁאֶבְרָא אֶת הָעוֹלָם בָּאוֹת בֵּי"ת, אַתְּ תִּהְיִי הָרִאשׁ לְכָל הָאוֹתִיּוֹת. אֵין בִּי יְזוּד אֶלָּא בָּךְ. בָּךְ יִתְוַוְילוּ כָּל הַוַּוְשְׁבּוֹנוֹת וְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וְכָל יְזוּד

לֹא יִהְיֶה אֶלָּא בָּאוֹת אָלֶ"ף.

וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאוֹתִיּוֹת תַּזְוִתוֹנוֹת קְטַנּוֹת. וּמְשׁוּם כָּךְ בֵּי"ת בְּרֵאשִׁית בָּרָא. אָלֶ"ף אָלֶ"ף – אֱלֹהִים אֵת. אוֹתִיּוֹת מִלְמַעְלָה וְאוֹתִיּוֹת מִלְמַטָּה, וְכֻלָּן יַזַּד הֵם מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וּמֵהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן.

בְּרֵאשִׁית. רַבִּי יוּדַאי אָמַר, מַה זֶּה בְּרֵאשִׁי"ת? בְּזָכְמָ"ה. זוֹ הַזָּכְמָ"ה שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ, לְהַכְנֵס לְתוֹךְ סוֹדוֹת נִסְתָּרִים עֶלְיוֹנִים. וְכָאן נָזְקְקוּ שִׁשָּׁה צְדָדִים גְּדוֹלִים עֶלְיוֹנִים שֶׁמֵּהֶם הַכֹּל יוֹצֵא, שֶׁמֵּהֶם נַעֲשׂוּ שִׁשָּׁה מְקוֹרוֹת וְנִזְקָלִים לְהַכְנֵס לְתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל. וְהֵינוּ בָּרָא שִׁית מִכָּאן נִבְרְאוּ. מִי בָּרָא אוֹתָם? הַהוּא שֶׁלֹּא נִזְכָּר, הַהוּא הַנִּסְתָּר שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ.

רַבִּי זֵזָיָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אֶזֶד, אָמַר רַבִּי זֵזָיָא לְרַבִּי יוֹסֵי, זֶה שֶׁאָמַרְתָּם בָּרָא שִׁית – וַדַּאי זֶה כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁשָּׁה יָמִים עֶלְיוֹנִים אֲצֻלֹּ הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹתֵר. הָאֲזוֹרִים הֵם נִסְתָּרִים.

אֲבָל רָאִינוּ בְּתוֹךְ צְדָדֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁאָמַר כָּךְ. וְזַקִּיקוֹת זָקַק אוֹתוֹ הַנִּסְתָּר הַקָּדוֹשׁ בְּתוֹךְ מֵעָיו שֶׁל סֵתֶר אֶזֶד שֶׁנָּקוּד בַּנְּקֻדָּה שֶׁנַּעֲלָם. הַהוּא זָקַק וְזִקּוּקִים וְנִסְתָּר בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁגּוּנָּז הַכֹּל תַּזַּת מַסְתֵּזַ אֶזֶד, וְאוֹתוֹ הַמַּסְתֵּזַ גּוּנָּז הַכֹּל בְּהֵיכָל אֶזֶד. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל גָּנוּז בַּהֵיכָל הַהוּא – הָעִקָּר שֶׁל הַכֹּל הוּא בְּאוֹתוֹ הַמַּסְתֵּזַ. אוֹתוֹ הַמַּסְתֵּזַ סוֹגֵר וּפוֹתֵזַ.

בְּאוֹתוֹ הַהֵיכָל יֵשׁ גְּנָזִים נִסְתָּרִים רַבִּים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. בְּאוֹתוֹ הַהֵיכָל יֵשׁ שִׁשְׁרִים מַעֲשֵׂה סֵתֶר, וְהֵם זַמְשִׁים. נָזְקְקוּ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים וְהָיוּ לְאַרְבָּעִים [ס"א וְתִשְׁעָה]. לְשַׁעַר אֶזֶד אֵין צַד, לֹא יָדוּעַ אִם הוּא לְמַעְלָה אִם הוּא לְמַטָּה [ס"י הוּא לְמַעְלָה הוּא לְמַטָּה]. וּמְשׁוּם כָּךְ אוֹתוֹ הַשַּׁעַר סָתוּם.

בְּתוֹךְ אוֹתָם הַשִּׁשְׁרִים יֵשׁ מַנְעוּל אֶזֶד, וּמָקוֹם אֶזֶד נָקְטָן לְהַכְנִיס אוֹתוֹ הַמַּסְתֵּזַ בּוֹ, וְאֵינוֹ נִרְשָׂם אֶלָּא בְּרִשְׁמָם שֶׁל הַמַּסְתֵּזַ. אֵין יוֹדְעִים בּוֹ אֶלָּא אוֹתוֹ הַמַּסְתֵּזַ [ס"י שֶׁל הַמַּתָּזוֹז] לְבַדּוֹ. וְעַל זֶה הַסּוֹד בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים.

בְּרֵאשִׁית זֶה הַמַּמָּתֵזָז שֶׁהַכֹּל נִסְתָּר בּוֹ, וְהוּא סוֹגֵר וּפוֹתֵזָז, וְשִׁשָּׁה שְׁעָרִים כְּלוּלִים בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַמַּמָּתֵזָז שֶׁסּוֹגֵר אֶת אוֹתָם הַשְּׁעָרִים וְכוֹלֵל אוֹתָם בְּתוֹכוֹ (נ"א וְכוֹלֵא בְּתוֹכוֹ), אָז וַדַּאי כָּתוּב בְּרֵאשִׁית, דָּבָר גָּלוּי בְּכָל דָּבָר נִסְתָּר. וּבְכָל מָקוֹם בָּרָ"א – זֶה דָּבָר נִסְתָּר. סוֹגֵר וְלֹא פוֹתֵזָז.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי זֶה כָּךְ, וְשָׁמַעְתִּי אֶת הַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ (רַשְׁבִּ"י) שֶׁאוֹמֵר כָּךְ, שֶׁדָּבָר נִסְתָּר הוּא בָּרָא, סוֹגֵר וְלֹא פוֹתֵזָז. וּבְעוֹד שֶׁהָיָה סוֹגֵר בְּמִלַּת בָּרָא, לֹא הָיָה הָעוֹלָם וְלֹא הִתְקַיֵּם, וְהָיָה מְכַסֶּה עַל הַכֹּל תה"ו. וּכְשֶׁשּׁוֹלֵט הַתה"ו הַזֶּה, אֵין עוֹלָם וְלֹא מִתְקַיֵּם.

מָתַי אוֹתוֹ הַמַּמָּתֵזָז פּוֹתֵזָז שְׁעָרִים וּמְזַדַּמֵּן לְשַׁמּוּשׁ וְלַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת? כְּשֶׁבָּא אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, וְשָׁנִינוּ בְּאַבְרָהָם. וּמַה שֶּׁהַכֹּל הָיָה סָתוּם בְּמִלַּת בָּרָא – זָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְשַׁמֵּשׁ, וְיָצָא עַמּוּד שֶׁעָשָׂה תּוֹלָדוֹת, אֵבֶר הַיְסוֹד הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו.

כְּשֶׁהָאֵבָר הַזֶּה נִרְשַׁם בְּמִלַּת בָּרָא, אָז רָשַׁם הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן [נ"א הַקָּדוֹשׁ לְגַלּוֹת] רְשָׁם אָזוֹר לִשְׁמוֹ וּלְכִבּוּדוֹ. וְזֶה הוּא מ"י. בָּרָא אֱלֹהִ, וְגַם כֵּן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁמִּתְבָּרֵךְ שֶׁהוּא מָ"ה שֶׁנִּרְשַׁם. וְהוֹצִיא מִן בָּרָא אֵבֶר, וְהוּא רָשׁוּם בְּאֱלֹהִ מִצַּד זֶה וְאֵבֶר מִצַּד זֶה. הַנִּסְתָּר הַקָּדוֹשׁ. אֱלֹהִ עוֹמֵד. אֵבֶר עוֹמֵד. כְּשֶׁנִּשְׁלָם זֶה – נִשְׁלָם זֶה. זוֹקֵק לָאֵבֶר הַזֶּה ה', וְזוֹקֵק לָ"אֱלֹהִ" הַזֶּה י'.

מִתְעוֹרְרוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְהַשְׁלִים אֶת הַצַּד הַזֶּה וְאֶת הַצַּד הַזֶּה, וְאָז מוֹצִיא מ"ם. נוֹטֶל אֶזֶד לַצַּד הַזֶּה וְאֶזֶד לַצַּד הַזֶּה. נִשְׁלָם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְנַעֲשֶׂה אֱלֹהִים גַּם כֵּן הַשֵּׁם שֶׁל אַבְרָהָם. כְּשֶׁנִּשְׁלָם זֶה – נִשְׁלָם זֶה.

וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנָּטַל הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מ"י וְזָרַק בְּאֱלֹהִ וְנַעֲשָׂה אֱלֹהִים. וְנָטַל הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מָ"ה וְזָרַק בְּאֵבֶר וְנַעֲשָׂה אַבְרָהָם. (וּמִלַּת מ"י רוֹמֶזֶת לַזְּמַשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, וְיֵשׁ בָּהּ יו"ד, הָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּמִלַּת מָ"ה רוֹמֶזֶת לִמְנַיַּן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְיֵשׁ בָּהּ הָאוֹת הַשְּׁנִיָּה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יְהוָ"ה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ וְגוֹ',

(איוב כו) תּוֹלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִי מָ"ה. וְאָז הִתְקַיְּמוּ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת. בְּיו"ד הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְהֵ"א הָעוֹלָם הַזֶּה. כְּלוֹמַר בְּמִ"י בָּרָא אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְמָ"ה בָּרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶהוּ רֶמֶז מַעֲלָה וּמַטָּה).

וְאָז עָשָׂה תּוֹלְדוֹת וְיָצָא שֵׁם שָׁלֵם מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֹּדֶם לָכֵן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. כֻּלָּם הָיוּ תְּלוּיִם עַד שֶׁנִּבְרָא שְׁמוֹ שֶׁל אַבְרָהָם. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם הַשֵּׁם הַזֶּה שֶׁל אַבְרָהָם, נִשְׁלַם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

הִשְׁתַּטַּח רַבִּי זְעֵירָא בָּאָרֶץ וְנִשַּׁק אֶת הֶעָפָר, וּבָכָה וְאָמַר: עָפָר, עָפָר, כַּמָּה אַתָּה קָשֶׁה עֹרֶף, כַּמָּה אַתָּה בְּזוֹצָפָה, שֶׁכָּל מַזְמֵרֵי הָעַיִן יִרְקְבוּ בְּךָ, כָּל עַמּוּדֵי אוֹרוֹת הָעוֹלָם תֹּאכַל וְתִשְׁזֹק. כַּמָּה אַתָּה זָצוּף, הַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ (רשב"י) שֶׁהָיָה מֵאִיר אֶת הָעוֹלָם, הַשַּׁלִּיט הַגָּדוֹל שֶׁמְּמַנָּה, שֶׁזְּכוּתוֹ מַעֲמִידָה אֶת הָעוֹלָם, יִרְקַב בְּךָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹר הַמָּאוֹר, אוֹר הָעוֹלָמוֹת, אַתָּה נִרְקָב בֶּעָפָר וְאַתָּה מְקַיֵּם וּמַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם. הִשְׁתּוֹמֵם רַגַּע אָזוֹד, וְאָמַר: עָפָר, עָפָר, אַל תִּתְגָּאֶה, שֶׁלֹּא יִפְסְרוּ בְךָ עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן לֹא יֵרָקֵב בְּךָ.

קָם רַבִּי זְעֵירָא וְהָיָה בּוֹכֶה. הָלַךְ וְרַבִּי יוֹסֵי עִמּוֹ. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הִתְעַנָּה אַרְבָּעִים יָמִים לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמְרוּ לוֹ, אֵינְךָ רַשַּׁאי לִרְאוֹת אוֹתוֹ. בָּכָה וְהִתְעַנָּה אַרְבָּעִים יָמִים אֲזוֹרִים, הֶרְאוּ לוֹ בַּמַּזְוֵזָה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁהָיוּ עוֹסְקִים בַּדָּבָר הַזֶּה שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהָיוּ כַּמָּה אֲלָפִים שׁוֹמְעִים לְדִבּוּרוֹ. בֵּינָתַיִם רָאָה כַּמָּה כְּנָפַיִם גְּדוֹלוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וּמַעֲלִים עֲלֵיהֶם אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וְעוֹלִים לִישִׁיבַת הָרָקִיעַ, וְכָל אֵלּוּ הַכְּנָפַיִם הָיוּ מְזֻכּוֹת לָהֶם. רָאָה שֶׁזּוֹזְרִים וּמִתְזַדְּשִׁים וּמְאִירִים יוֹתֵר מֵהָאוֹר שֶׁל זִיו הַשֶּׁמֶשׁ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, יִכָּנֵס רַבִּי זְעֵירָא וְיִרְאֶה בְּמַה שֶּׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְזַדֵּשׁ אֶת פָּנֵי הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. אַשְׁרֵי הוּא מִי

שֶׁנִּכְנָס לְכָאן בְּלִי בוּשָׁה, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם כְּעַמּוּד זָהָב בַּכֹּל. וְרָאָה שֶׁהָיָה נִכְנָס וְעוֹמֵד רַבִּי אֶלְעָזָר, וּשְׁאָר הָעַמּוּדִים שֶׁיּוֹשְׁבִים שָׁם. וְהוּא הָיָה מִתְבַּיֵּשׁ, וְהִשְׁמִיט אֶת עַצְמוֹ, וְנִכְנַס וְיָשַׁב לְרַגְלֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.

יָצָא קוֹל וְאָמַר: הַנְמֵךְ עֵינֶיךָ וְאַל תָּרִים רֹאשֶׁךָ וְאַל תִּסְתַּכֵּל. הִנָּמְיךְ עֵינָיו וְרָאָה אוֹר שֶׁמֵּאִיר לְמֶרְחוֹק. זָזַר הַקּוֹל כְּמִקֹּדֶם וְאָמַר: עֶלְיוֹנִים טְמוּנִים נִסְתָּרִים, פָּקְחוּ הָעַיִן, אוֹתָם שֶׁמְּשׁוֹטְטִים בְּכָל הָעוֹלָם, הִסְתַּכְּלוּ וּרְאוּ: תַּזְזִתּוֹנִים [נ"א תַּנָּאִים] יְשֵׁנִים נִסְתָּרִים בְּזוֹרֵיכֶם הִתְעוֹרְרוּ!

מִי מִכֶּם שֶׁהוֹפָכִים וְזוֹשֵׁף לְאוֹר וְטוֹעֲמִים מַר לְמָתוֹק טֶרֶם בּוֹאָם לְכָאן? מִי מִכֶּם שֶׁמְּזַכִּים בְּכָל יוֹם לָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ פּוֹקֵד אֶת הָאַיָּלָה, וּמִתְכַּבֵּד וְנִקְרָא מֶלֶךְ מִכָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם? מִי שֶׁלֹּא מְצַפֶּה לָזֶה בְּכָל יוֹם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם – אֵין לוֹ כָּאן זֵלֶק!

בֵּינְתַיִם רָאָה כַּמָּה מִן הַזְּבֻרִים סְבִיבוֹ, כָּל אוֹתָם הָעַמּוּדִים שֶׁקַּיָּמִים, וְרָאָה שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָם לִישִׁיבַת הָרָקִיעַ. אֵלּוּ עוֹלִים וְאֵלּוּ יוֹרְדִים. וּמֵעַל כֻּלָּם רָאָה בַּעַל הַכְּנָפַיִם שֶׁהָיָה בָּא, וְהוּא נִשְׁבַּע שְׁבוּעָה שֶׁשָּׁמַע מֵאֲזוֹרֵי הַפָּרְגּוֹד, שֶׁהַמֶּלֶךְ פּוֹקֵד בְּכָל יוֹם וְזוֹכֵר אֶת הָאַיָּלָה שֶׁשּׁוֹכֶבֶת לָעָפָר, וּבוֹעֵט בְּעִיטוֹת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים, וְכֻלָּם מְפַזְּזִים וְרוֹעֲדִים לְפָנָיו. וּמוֹרִיד עַל זֶה דְּמָעוֹת, וְנוֹפְלוֹת אוֹתָן הַדְּמָעוֹת הָרוֹתְזוֹת כְּאֵשׁ לְתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל, וּמֵאוֹתָן הַדְּמָעוֹת עוֹמֵד אוֹתוֹ הַמַּמָּה שֶׁל הַיָּם, וּמִתְקַיֵּם וּמְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמְקַבֵּל עָלָיו לִבְלַעַ אֶת כָּל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית וְכוֹנֵס אוֹתָם לְתוֹכוֹ בְּשָׁעָה שֶׁיִּתְקַבְּצוּ כָּל הָעַמִּים עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ, וְיִתְיַבְּשׁוּ הַמַּיִם, וְיַעַבְרוּ בְּיַבָּשׁ.

בֵּין כָּךְ שָׁמַע קוֹל שֶׁאוֹמֵר: פַּנּוּ מָקוֹם, פַּנּוּ מָקוֹם, שֶׁהִנֵּה הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיזָ בָּא לִישִׁיבַת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָיוּת שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים שָׁשָׁם וְרָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה, וְאוֹתָן יְשִׁיבוֹת שֶׁשָּׁם הֵן רְשׁוּמוֹת, וְכָל אוֹתָם זְבֻרִים שֶׁבְּכָל יְשִׁיבָה עוֹלִים מֵהַיְשִׁיבָה שֶׁל כָּאן לִישִׁיבַת הָרָקִיעַ, וְהַמְּשִׁיזָ בָּא בְּכָל אוֹתָן הַיְשִׁיבוֹת וְזוֹתֵם

תּוֹרָה מִפִּי הַזְּכָמִים. וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה בָּא הַמְּשִׁיזָ מִתְעַטֵּר [נ"א מֵרֹאשׁ] מֵרִיזּוֹת הַיְשִׁיבוֹת בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קָמוּ כָּל אוֹתָם הַזְּבֵרִים, וְקָם רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה עוֹלֶה אוֹרוֹ עַד רוּם [הָרָקִיעַ]. אָמַר לוֹ, רַבִּי, אַשְׁרֶיךָ שֶׁתּוֹרָתְךָ עוֹלָה בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אוֹרוֹת, וְכָל אוֹר וְאוֹר נִפְרָד לְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר טְעָמִים שֶׁעוֹלִים וְרוֹזְצִים בְּנַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן טָהוֹר. וְהַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מְאַשֵּׁר תּוֹרָה מִישִׁיבָתְךָ, וּמִישִׁיבָתוֹ שֶׁל זִזְקָיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה, וּמִתּוֹךְ יְשִׁיבָתוֹ שֶׁל אֲוִזְיָה הַשִּׁילֹנִי. וַאֲנִי לֹא בָּאתִי לְאַשֵּׁר מִישִׁיבָתְךָ, אֶלָּא בַּעַל הַכְּנָפַיִם בָּא לְכָאן, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְתוֹךְ הַיְשִׁיבוֹת הָאֲוִזְרוֹת אֶלָּא לִישִׁיבָתְךָ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה סִפֵּר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹתָהּ הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע בַּעַל הַכְּנָפַיִם. אָז הִזְדַּעֲזַע הַמְּשִׁיזָ וְהֵרִים קוֹלוֹ, וְהִזְדַּעְזְעוּ הָרְקִיעִים, וְהִזְדַּעֲזַע הַיָּם הַגָּדוֹל, וְהִזְדַּעֲזַע הַלְוְיָתָן, וְזָשַׁב הָעוֹלָם לְהִתְהַפֵּךְ. בֵּין כָּךְ רָאָה אֶת רַבִּי זְזָיָא לְרַגְלֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, מִי נָתַן כָּאן אָדָם שֶׁלָּבוּשׁ מַדֵּי אוֹתוֹ הָעוֹלָם? אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה הוּא רַבִּי זְזָיָא, הָאוֹר שֶׁל מְאוֹר הַתּוֹרָה. אָמַר לוֹ, יִתְכַּנֵּס הוּא וּבָנָיו וְיִהְיוּ מֵהַיְשִׁיבָה שֶׁלְּךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זְמַן יִנָּתֵן לוֹ. נָתְנוּ לוֹ זְמַן, וְיָצָא מִשָּׁם מְזֻעְזָע וְעֵינָיו זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת. הִזְדַּעֲזַע רַבִּי זְזָיָא וּבָכָה, וְאָמַר, אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל בַּר יוֹזַאי שֶׁזָּכָה לְכָךְ. עָלָיו כָּתוּב (משלי ז) לְהַנְזִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.

בְּרֵאשִׁית. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזּ, (ישעיה נא) וָאָשִׂם דְּבָרַי בְּפִיךָ. כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מַקְשִׁיב לְקוֹלוֹת אוֹתָם שֶׁמִּתְעַסְקִים בַּתּוֹרָה. וּבְכָל דָּבָר שֶׁמִּתְזַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה עַל יְדֵי אוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, עוֹשֶׂה רָקִיעַ אֶזָּד.

שָׁנִינוּ, בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁדִּבֵּר תּוֹרָה מִתְזַדֵּשׁ מִפִּי אָדָם, הַדָּבָר הַהוּא עוֹלֶה וּמְזֻדָּמֵן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא נוֹטֵל אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר [תּוֹרָה] וּמְנַשֵּׁק אוֹתוֹ, וּמְעַטֵּר אוֹתוֹ בְּשִׁבְעִים עֲטָרוֹת גְּלוּפוֹת

וּמְזַזָּקִקוֹת. וּדְבַר זָכְמָה שֶׁהִתְזַדֵּשׁ, עוֹלֶה וְיוֹשֵׁב עַל רֹאשׁ הַצַּדִּיק זַי הָעוֹלָמִים, וְטָס מִשָּׁם וּמְשׁוֹטֵט בְּשִׁבְעִים אֶלֶף עוֹלָמוֹת וְעוֹלֶה אֶל עַתִּיק הַיָּמִים. וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁל עַתִּיק הַיָּמִים, דִּבְרֵי זָכְמָה הֵם בְּסוֹדוֹת נִסְתָּרִים עֶלְיוֹנִים.

וְאוֹתוֹ הַדָּבָר הַנִּסְתָּר שֶׁל זָכְמָה שֶׁהִתְזַדֵּשׁ כָּאן, כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה, מִתְזַוֵּג עִם אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁל עַתִּיק הַיָּמִים, וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד עִמָּהֶם וְנִכְנָס בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת גְּנוּזִים שֶׁעַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ (שם סד). יוֹצְאִים מִשָּׁם וּמְשׁוֹטְטִים וְהוֹלְכִים מְלֵאִים וּשְׁלֵמִים וּמְזַדְּמְנִים לִפְנֵי עַתִּיק הַיָּמִים.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מֵרִיזַז עַתִּיק הַיָּמִים אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, וְזֶה נוֹזֵז לִפָּנָיו מִן הַכֹּל. נוֹטֵל אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר, וּמְעַטֵּר אוֹתוֹ בְּשֶׁלֶשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אֶלֶף עֲטָרוֹת. אוֹתוֹ הַדָּבָר טָס וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְנַעֲשֶׂה רָקִיעַ אֶחָד. וְכֵן כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁל זָכְמָה (ס"א נַעֲשִׂים) (ס"א רְקִיעִים) עוֹמְדִים בְּקִיּוּם שָׁלֵם לִפְנֵי עַתִּיק הַיָּמִים. וְהוּא קוֹרֵא לָהֶם שָׁמַיִם וְזַדָּשִׁים, שָׁמַיִם מִזַּדְּשִׁים, נִסְתָּרִים שֶׁל סוֹדוֹת שֶׁל זָכְמָה עֶלְיוֹנָה. וְכָל אוֹתָם שְׁאָר דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁמִּתְזַדְּשִׁים, עוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְעוֹלִים וְנַעֲשִׂים אַרְצוֹת הַזַּזִּים, וְיוֹרְדִים וּמִתְעַטְּרִים לְאֶרֶץ אַזַּת, וּמִתְזַדֵּשׁ וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל אֶרֶץ וְזַדָּשָׁה מֵאוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהִתְזַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה.

וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה סו) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַזַּזָּדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַזַּזָּדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי וְגוֹ'. עָשִׂיתִי לֹא כָתוּב, אֶלָּא עוֹשֶׂה. שֶׁעוֹשֶׂה תָּמִיד מֵאוֹתָם הַזַּזְדּוּשִׁים וְהַסּוֹדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (שם נא) וָאָשִׂם דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ. לֹא כָתוּב הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא שָׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה זֶּה וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ? אָמַר לוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְסְרָה הַתּוֹרָה לְמֹשֶׁה, בָּאוּ כַּמָּה רִבּוֹאוֹת שֶׁל מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לִשְׂרֹף אוֹתוֹ בְּשַׁלְהֶבֶת פִּיהֶם, עַד שֶׁכִּסָּה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ– בָּרוּךְ– הוּא. וְכָעֵת שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה

עוֹלָה וּמִתְעַטֵּר וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ– בָּרוּךְ– הוּא, הוּא מְכַסֶּה עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר, וּמְכַסֶּה עַל אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁלֹּא יַכִּיר אֲלֵיהֶם אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְלֹא יְקַנְּאוּ לוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵהַדָּבָר (תּוֹרָה) הַהוּא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאֶרֶץ חֲדָשָׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְצַל יָדִי כִסִּיתִיךְ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ. מִכָּאן שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁנִּסְתָּר מִן הָעַיִן, עוֹלֶה לְתוֹעֶלֶת עֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְצַל יָדִי כִסִּיתִיךְ. וְלָמָּה נֶעְלָם וּמִתְכַּסֶּה מִן הָעַיִן? בִּשְׁבִיל תּוֹעֶלֶת עֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה. וְלֵאמֹר – לְאוֹתָם הַשְּׁעָרִים וְהַדְּבָרִים הַמְּצַיָּנִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ – עַמִּי אָתָּה. אַל תִּקְרֵי עַמִּי אֶלָּא עִמִּי אָתָּה, לִהְיוֹת שֻׁתָּף עִמִּי. מָה אֲנִי בַּדִּבּוּר שֶׁלִּי עָשִׂיתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג) בִּדְבַר ה׳ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ – אַף כָּךְ אַתָּה. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁדִּבּוּר שֶׁל כָּל אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ עוֹשֶׂה כֵּן.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה וּמְזַדֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל בֵּרָיִם כְּרָאוּי, אוֹתוֹ הַדָּבָר עוֹלֶה וְיוֹצֵא לְאוֹתוֹ הַדָּבָר אִישׁ תַּהְפּוּכוֹת לְשׁוֹן שָׁקֶר מִתּוֹךְ נֶקֶב הַתְּהוֹם הַגָּדוֹל, וּמְדַלֵּג זַמְשׁ מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת לְקַבֵּל אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר. וְנוֹטֵל אוֹתוֹ, וְהוֹלֵךְ עִם אוֹתוֹ הַדָּבָר לְתוֹךְ הַנֶּקֶב שֶׁלּוֹ, וְעוֹשֶׂה בּוֹ רָקִיעַ שֶׁל שָׁוְא שֶׁנִּקְרָא תֹּהוּ. וְטָס בְּאוֹתוֹ הָרָקִיעַ אוֹתוֹ אִישׁ תַּהְפּוּכוֹת שִׁשִּׁית אַלְפַּיִם פַּרְסָאוֹת בְּפַעַם אַוֵּזֶת. וְכֵיוָן שֶׁהָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁל שָׁוְא עוֹמֵד, מִיָּד יוֹצֵאת אֵשֶׁת זְנוּנִים וּמִתְזַוֶּגֶת בְּאוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁל שָׁוְא [נ״א הִיא] [נ״א וְאִישׁ תַּהְפּוּכוֹת] וּמִשְׁתַּתֶּפֶת עִמּוֹ, וּמִשָּׁם יוֹצֵאת וְהוֹרָגֶת כַּמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הִיא עוֹמֶדֶת בָּרָקִיעַ הַהוּא, יֵשׁ לָהּ רְשׁוּת וְיכֹלֶת לִהְיוֹת טָסָה אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּרֶגַע אֶזֶד.

וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה ה) הוֹי מֹשְׁכֵי הָעָוֹן בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא. הֶעָוֹן זֶה הַזָּכָר. וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה זַטָּאָה, מִי הַזַּטָּאָה? זוֹ הַנְּקֵבָה שֶׁנִּקְרֵאת זַטָּאָה. הוּא מוֹשֵׁךְ אֶת אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עָוֹן בְּאוֹתָם זַבְלֵי הַשָּׁוְא. וְאַזַּר כָּךְ כַּעֲבוֹת הָעֲגָלָה זַטָּאָה, אֶת אוֹתָהּ הַנְּקֵבָה שֶׁנִּקְרֵאת זַטָּאָה, שֶׁשָּׁם הִתְגַּבְּרָה לִהְיוֹת טָסָה לַהֲרֹג בְּנֵי

אָדָם. וְעַל זֶה (משלי ז) כִּי רַבִּים זְלָלִים הִפִּילָה. מִי הִפִּילָה? זוֹ אוֹתָהּ הַזּוֹטָאָה שֶׁהוֹרֶגֶת בְּנֵי אָדָם. מִי גָּרַם אֶת זֶה? תַּלְמִיד הֶזְקֵם שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה ומוֹרֶה. הָרַוָּזַמָּן יַצִּילֵנוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזַּבְּרִים, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם שֶׁלֹּא תוֹצִיאוּ מִפִּיכֶם דְּבַר תּוֹרָה שֶׁלֹּא יְדַעְתֶּם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם מֵעֵץ גָּדוֹל כָּרָאוּי, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיוּ גּוֹרְמִים לְאוֹתָהּ הַזּוֹטָאָה לַהֲרֹג הֲמוֹנֵי בְּנֵי אָדָם לְזוֹנָם. פָּתְזוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ, הָרַוָּזַמָּן יַצִּילֵנוּ, הָרַוָּזַמָּן יַצִּילֵנוּ.

בֹּא רְאֵה, בַּתּוֹרָה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, וְהִגָּה בֵּאֲרוּהָ שֶׁכָּתוּב (שם ז) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. וְהוּא הִסְתַּכֵּל בָּהּ פַּעַם וּשְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ וְאַרְבַּע פְּעָמִים, וְאַזַּר כָּךְ אָמַר אוֹתָם, וְאַזַּר כָּךְ עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה, לְלַמֵּד אֶת בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לִטְעוֹת בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כז) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ הֱכִינָהּ וְגַם חֲקָרָהּ וַיֹּאמֶר לָאָדָם. וּכְנֶגֶד אַרְבַּע פְּעָמִים הָהֵם שֶׁכָּתוּב, אָז רָאָהּ, וַיְסַפְּרָהּ, הֱכִינָהּ, וְגַם חֲקָרָהּ – בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מַה שֶּׁבָּרָא. וְטֶרֶם שֶׁהוֹצִיא אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, הִכְנִיס בָּרִאשׁוֹנָה אַרְבַּע תֵּבוֹת, שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת. הִגָּה אַרְבַּע. וְאַזַּר כָּךְ הַשָּׁמַיִם – הֵם כְּנֶגֶד אַרְבַּע הַפְּעָמִים שֶׁהִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה טֶרֶם יוֹצִיא אֶת מַעֲשֵׂהוּ לִמְלַאכְתּוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא זְמַנּוּ, וְרַבִּי אַבָּא עִמּוֹ, וְהָיָה מְזַמֵּר אִישׁ אָזְוָד אַזְרִיהֶם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נְפַתְּזוּ פְּתָזִים שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הַשָּׁעָה וְהַזְּמַן הוּא לְהִתְתַּקֵּן (לְהִסְתַּדֵּר) בְּדַרְכֵּנוּ.

פָּתַז רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ויקרא יט) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. בֹּא רְאֵה, בְּשִׁשָּׁה יָמִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם. וְכָל יוֹם וָיוֹם גָּלָה אֶת מַעֲשֵׂהוּ, וְנָתַן כֹּחוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. מָתַי גָּלָה אֶת מַעֲשֵׂהוּ וְנָתַן כֹּחוֹ? בַּיּוֹם הָרְבִיעִי, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם שִׁלְשֶׁת הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כֻּלָּם הָיוּ נִסְתָּרִים וְלֹא הִתְגַּלּוּ. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַיּוֹם הָרְבִיעִי, הוֹצִיא אֶת הַמַּעֲשֶׂה וְהַכֹּחַ שֶׁל כֻּלָּם. שֶׁהֲרֵי אֵשׁ וּמַיִם

וְרוּחַ, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה יְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם תְּלוּיִים, וְלֹא הִתְגַּלָּה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם עַד שֶׁהָאָרֶץ גִּלְּתָה אוֹתָם, וְאָז נוֹדְעָה הָאֲמָנוּת שֶׁל כָּל אֶזֶד מֵהֶם.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֶה הָיָה, שֶׁכָּתוּב תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא, וְכָתוּב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ! אֶלָּא זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, זֶה הָיָה רְבִיעִי, וְנִכְלַל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁיִּהְיוּ אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד. וְאַזַר כְּךָ הַיּוֹם הָרְבִיעִי הִתְגַּלָּה מַעֲשֵׂהוּ לְהוֹצִיא אָמָּן לְאֲמָנוּתוֹ שֶׁל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד. מִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹם הָרְבִיעִי הוּא הֶרֶגֶל הָרְבִיעִית שֶׁל הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן.

וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל כֻּלָּם, בֵּין הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים וּבֵין הַיָּמִים הָאַזָּרוֹנִים, הָיוּ תְּלוּיִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. זוֹ הַשַּׁבָּת, וְזוֹ הִיא הֶרֶגֶל הָרְבִיעִית שֶׁל הַכִּסֵּא. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, מַה זֶּה אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, פַּעֲמַיִם? אֶלָּא שַׁבָּת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת וְהַשַּׁבָּת שֶׁל הַיּוֹם מַמָּשׁ אֵין לָהֶם פָּרוּד.

אָמַר [לָהֶם] אוֹתוֹ סוֹזֵר שֶׁהָיָה מְזַמֵּר אַזָּרֵיהֶם, וּמַה זֶּה וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ? אָמַר לוֹ, זֶה קִדּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת. אָמַר לוֹ, וּמַה זֶּה קִדּוּשׁ שֶׁל שַׁבָּת? אָמַר לוֹ, זֶה הַקִּדּוּשׁ שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלְמַעְלָה. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, עָשִׂיתָ שֶׁהַשַּׁבָּת אֵינָהּ קְדֵשׁ, אֶלָּא קִדּוּשׁ שֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו מִלְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְכָךְ זֶה, (ישעיה נח) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ ה' מְכֻבָּד. הֵיכִיר שַׁבָּת לְזוּד וְקִדּוּשׁ ה' לְזוּד. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, מִי זֶה קִדּוּשׁ ה'? אָמַר לוֹ, הַקְּדֻשָּׁה שֶׁיּוֹרֶדֶת מִלְמַעְלָה וְשׁוֹרָה עָלָיו. אָמַר לוֹ, אִם הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנִּמְשֶׁכֶת מִלְמַעְלָה נִקְרֵאת מְכֻבָּד, נִרְאֶה שֶׁשַּׁבָּת אֵינוֹ מְכֻבָּד, וְכָתוּב וְכִבַּדְתּוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי אַבָּא, הַנַּזוּ לוֹ לְאִישׁ הַזֶּה, שֶׁדָּבָר שֶׁל זְכוּתָה יֵשׁ בּוֹ שֶׁאֵינָנּוּ יוֹדְעִים בּוֹ. אָמְרוּ לוֹ, אֱמוֹר אַתָּה. פָּתַזוּ וְאָמַר, (ויקרא יט) אֶת שַׁבְּתֹתַי, אֶת – לְרַבּוֹת תְּזוּם שַׁבָּת שֶׁהוּא אֱלֹהַיִם אֲמוּת לְכָל צַד, וּמִשּׁוּם כָּךְ

רִבָּה אֶת. שַׁבְּתַי – [נ״א זו] שַׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה וְשַׁבָּת הַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהֵן שְׁתַּיִם כְּלוּלוֹת יַזַּד וְנִסְתָּרוֹת יַזַּד.

נִשְׁאֲרָה שַׁבָּת אַזֶּרֶת שֶׁלֹּא נִזְכְּרָה וְהָיְתָה בְּבוּשָׁה. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, מִיּוֹם שֶׁעָשִׂיתָ אוֹתִי נִקְרֵאתִי שַׁבָּת, וְהַיּוֹם אֵינוֹ בְּלִי לַיְלָה. אָמַר לָהּ, בִּתִּי, אַתְּ שַׁבָּת, וְשַׁבָּת קָרָאתִי לָךְ, אֲבָל הֲרֵינִי מְעַטֵּר אוֹתָךְ בַּעֲטָרָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה. הֶעֱבִיר כְּרוּז וְאָמַר מִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ.

וְזוֹ שַׁבָּת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת שֶׁהִיא יִרְאָה, וְשׁוֹרָה בָּהּ יִרְאָה. וּמִי הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִכְלִיל וְאָמַר אֲנִי ה׳? וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא שֶׁאָמַר כָּךְ, וְדַיֵּק אֶת – לְרַבּוֹת תְּזוּם שַׁבָּת. שַׁבְּתַי – זֶה הָעִגּוּל וְהָרִבּוּעַ שֶׁבְּפָנִים, וְהֵם שְׁנַיִם. וּכְנֶגֶד אוֹתָם הַשְּׁנַיִם יֵשׁ שְׁתֵּי קְדֻשּׁוֹת שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְהַזְכִּיר, אָזַד וַיְכֻלּוּ, וְאָזַד קָדוֹשׁ.

וַיְכֻלּוּ יֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשִׁים וְזָמֵשׁ תֵּבוֹת, וּבַקְּדוּשׁ שֶׁאָנוּ מְקַדְּשִׁים יֵשׁ שְׁלֹשִׁים וְזָמֵשׁ תֵּבוֹת, וְהַכֹּל עוֹלֶה לְשִׁבְעִים שֵׁמוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְּרִים בָּהֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁהָעִגּוּל וְהָרִבּוּעַ הַזֶּה הֵם שַׁבְּתַי, שְׁנֵיהֶם כְּלוּלִים בְּשָׁמוֹר, שֶׁכָּתוּב תִּשְׁמְרוּ. שֶׁהֲרֵי הַשַּׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה כָּאן לֹא נִכְלְלָה בְּשָׁמוֹר, אֶלָּא בְּזָכוֹר, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן מִסְתַּיֵּם בְּזָכוֹר, וְעַל זֶה נִקְרָא מֶלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. וְהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ הוּא זָכוֹר, וְעַל כֵּן אֵין מַזְלָלָה לְמַעְלָה.

מִשּׁוּם שְׁשְׁנֵי שְׁלוֹמוֹת לְמַטָּה – אָזַד יַעַ״ב, וְאָזַד יוֹס״ף. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בַּעֲמִים (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָזוּק וְלַקָּרוֹב. לָרָזוּק – זֶה יַעֲקֹב. וְלַקָּרוֹב – זֶה יוֹסֵף. לָרָזוּק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) מֵרָזוּק ה׳ נִרְאָה לִי, (שמות ב) וַתֵּתַצַּב אֲזוּתוֹ מֵרָזוּק. וְלַקָּרוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) זָזֲדָשִׁים מִקָּרוֹב בָּאוּ. מֵרָזוּק – זוֹ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת בְּהֵיכְלוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב תִּשְׁמְרוּ, נִכְלָל בְּשָׁמוֹר. וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ – זוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע שֶׁיֵּשׁ לִירָא מִמֶּנָּה יוֹתֵר מִן הַכֹּל שֶׁעָנְשׁוֹ מִיתָה. וְהֵיכָן מַה שֶּׁכָּתוּב (שמות לא) מְזַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת. מִי הֵם מְזַלְלֶיהָ? מִי שֶׁנִּכְנָס לְתוֹךְ

הָזְלָל שֶׁל הָעַגּוּל וְהָרִבּוּעַ לַמָּקוֹם שֶׁאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה שׁוֹרָה וּמְגֻיָּם בּוֹ – מוֹת יוּמָת. וְעַל זֶה כָּתוּב תִּירָאוּ. וְהַנְּקֻדָּה הַהִיא נִקְרֵאת אֲנִי, וְעָלֶיהָ שׁוֹרָה אוֹתוֹ הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה. וְהַיְנוּ ה׳, וְהַכֹּל אֶזְד.

יָרְדוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְנָשְׁקוּ אוֹתוֹ. אָמְרוּ, וּמַה כָּל הַזְּכִמָּה הַזּוֹ יֵשׁ תַּזַּת יָדְךָ וְאַתָּה מְזַמֵּר אַזְזֵרִינוּ? אָמְרוּ לוֹ, מִי אַתָּה? אָמַר לָהֶם, אַל תִּשְׁאֲלוּ מִי אֲנִי, אֶלָּא אֲנִי וְאַתֶּם נֵלֵךְ וְנִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְכָל אֶזְד יֹאמַר דִּבְרֵי זְכִמָּה לְהָאִיר אֶת הַדֶּרֶךְ. אָמְרוּ לוֹ, מִי נָתַן לְךָ לָלֶכֶת כָּאן וְלִהְיוֹת מְזַמֵּר בַּזְּמוֹרִים? אָמַר לָהֶם, יו״ד עָשְׂתָה קְרָב עִם שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, עִם כ״ף וְסָמֶ״ךְ, לְהִתְקַשֵּׁר עִמִּי [נ״א יַזַּד]. כ״ף לֹא רָצְתָה לְהִסְתַּלֵּק וּלְהִתְקַשֵּׁר מֵאַזַּר [נ״א בְּמָקוֹם] שֶׁלֹּא יָכְלָה לִהְיוֹת רֵגַע אֶזְד אֶלָּא עִמּוֹ. סָמֶ״ךְ לֹא רָצְתָה לְהִסְתַּלֵּק, כְּדֵי לַעְזֹר לְאוֹתָם הַנּוֹפְלִים, שֶׁהֲרֵי בְּלִי סָמֶ״ךְ לֹא יְכוֹלִים לִהְיוֹת.

יו״ד בָּאָה אֵלַי יְזִידָה, נָשְׁקָה לִי וְזִכְּכָה אוֹתִי, בָּכְתָה עִמִּי וְאָמְרָה לִי: בְּנִי, מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ? אֲבָל הֲרֵי אֲנִי מִסְתַּלֶּקֶת, וַאֲנִי מְתְמַלֵּאת מִכַּמָּה טוֹבוֹת וְאוֹתִיּוֹת נִסְתָּרוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְנִכְבָּדוֹת. לְאַזַּר מִכֵּן אָבֹא אֵלֶיךָ וְאֶסְעַד אוֹתָךְ, וְאֶתֵּן לְךָ נַזְלָה שֶׁל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת יוֹתֵר מֵאֵלּוּ שֶׁהִסְתַּלְקוּ, שֶׁהֵם י״ש, יו״ד עֶלְיוֹנָה וְשִׁי״ן עֶלְיוֹנָה, שֶׁיִּהְיוּ לְךָ אוֹצָרוֹת מְלֵאִים מִכֹּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ, בְּנִי, לֵךְ וְתִהְיֶה מְזַמֵּר זְמוֹרִים, וְעַל כֵּן אֲנִי הוֹלֵךְ בְּכָךְ.

שָׁמְזוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא, וּבָכוּ וְאָמְרוּ, לֵךְ רְכַב, וְאָנוּ נְזַמֵּר אַזְזֵרֶיךָ. אָמַר לָהֶם, וְלֹא אָמַרְתִּי לָכֶם שֶׁמִּצְוַת הַמֶּלֶךְ הִיא עַד שֶׁיָּבֹא אוֹתוֹ מְזַמֵּר עַל הַזְּמוֹרִים? אָמְרוּ לוֹ, הֲרֵי שִׁמְךָ לֹא אָמַרְתָּ לָנוּ, מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבְךָ מַה הוּא? אָמַר לָהֶם, מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבִי הוּא טוֹב וּמְעֻלֶּה אֶצְלִי, וְהוּא מְגֻדָּל אֶזְד שֶׁפּוֹרְזִי בָּאֲוִיר, גָּדוֹל וְנִכְבָּד. וְאוֹתָם הַדָּרִים בּוֹ בַּמְּגֻדָּל הַזֶּה – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעָנִי אֶזְד, וְזֶה הוּא מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבִי. וְגָלִיתִי [נ״א וְעָלִיתִי] מִשָּׁם, וַאֲנִי מְזַמֵּר עַל זְמוֹרִים. הִסְתַּכְּלוּ בּוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר, וְהִטְעִים לָהֶם אֶת דְּבָרָיו, שֶׁהָיוּ מְתוּקִים כְּמוֹ מָן וּדְבַשׁ. אָמְרוּ לוֹ, שָׁם אָבִיךָ אִם תֹּאמַר, נְנַשֵּׁק אֶת עֲפַר רַגְלֶיךָ. אָמַר לָהֶם, וְלָמָּה? אֵין דַּרְכִּי בְּכָךְ לְהִתְגָּאוֹת בַּתּוֹרָה

אֲבָל אָבִי הָיְתָה דִּירָתוֹ בַּיָּם הַגָּדוֹל, וְהוּא הָיָה דָּג אָוָזד שֶׁהָיָה סוֹבֵב אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, וְהָיָה גָּדוֹל וְנִכְבָּד וְעַתִּיק יָמִים, עַד שֶׁהָיָה בּוֹלֵעַ אֶת כָּל שְׁאָר הַדָּגִים שֶׁל הַיָּם, וְאַוָּר כָּךְ מוֹצִיא אוֹתָם זַיִּים וַקַיָמִים וּמְלֵאִים מִכָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וְשָׁט אֶת הַיָּם בְּרֶגַע אָוָזד בְּכוֹזוֹ, וְהוֹצִיא אוֹתִי כַּוֵזן בְּיַד אִישׁ גִּבּוֹר, וְהִטְמִין אוֹתִי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאָמַרְתִּי לָכֶם, וְהוּא שָׁב לִמְקוֹמוֹ וְנִגְנַז בְּאוֹתוֹ הַיָּם.

הִבְזִין רַבִּי אֶלְעָזָר בִּדְבָרָיו. אָמַר לוֹ, אַתָּה הוּא בְּנוֹ שֶׁל הַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ, אַתָּה הוּא בְּנוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַוָּקֵן, אַתָּה הוּא בְּנוֹ שֶׁל אוֹר הַתּוֹרָה, וְאַתָּה מְזַמֵּר אַוָּזרִינוּ?! בָּכוּ יַוָּזד וְנָשְׁקוּ לוֹ וְהָלְכוּ. אָמְרוּ לוֹ, הַאִם נוֹוַז לְפָנֶיךָ מוֹרֵנוּ לְהוֹדִיעַ לָנוּ אֶת שְׁמוֹ?.

פָּתַוז וְאָמַר, (שְׁמוּאֵל–ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, וְהוּא יָפֶה. אֲבָל הַפָּסוּק הַזֶּה בָּא לְהַרְאוֹת סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַתּוֹרָה. וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע – עַל סוֹד הַוָּזכְמָה בָּא הַדָּבָר הַנִּסְתָּר הַהוּא, וְהַשֵּׁם גּוֹרֵם. בֶּן אִישׁ זַוי – זֶה צַדִּיק זַוי הָעוֹלָמִים.

רַב פְּעָלִים – רִבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים וְכָל הַכּוֹזוֹת הָעֶלְיוֹנִים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, הוּא ה' צְבָאוֹת, אוֹת הוּא בְּכָל צְבָאָיו, רָשׁוּם הוּא וְגָדוֹל מִן הַכֹּל. רַב פְּעָלִים – הוּא מִקַּבְצְאֵל, הָאֵילָן הַגָּדוֹל וְהַנִּכְבָּד גָּדוֹל מֵהַכֹּל. מֵאַיָּה מָקוֹם יָצָא? מֵאֵיזוֹ דַּרְגָּה בָּא? זָוַר הַכָּתוּב וְאָמַר, מִקַּבְצְאֵל. הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה הַנִּסְתֶּרֶת שֶׁעַיִן לֹא רָאָתָה וְגוֹ'. הַדַּרְגָּה שֶׁהַכֹּל בָּהּ, וְכוֹנֶסֶת לְתוֹכָהּ מִתּוֹךְ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וּמִמֶּנָּה יוֹצֵא הַכֹּל. וְהוּא הֵיכָל קָדוֹשׁ נִסְתָּר שֶׁכָּל הַדַּרְגּוֹת מְקֻבָּצוֹת וְנִסְתָּרוֹת בְּתוֹכוֹ. וּבְגוּף הַהֵיכָל הַזֶּה נִמְצָאִים כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְכָל הַצְּבָאוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִמֶּנּוּ נְזוּנִים וְעוֹמְדִים עַל קִיּוּמָם.

הוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי אֲרִאֵל מוֹאָב. שְׁנֵי מְקֻדָּשִׁים הָיוּ עוֹמְדִים בְּגָלָלוֹ וְנָזוּנוּ מִמֶּנּוּ, מְקֻדָּשׁ רִאשׁוֹן וּמְקֻדָּשׁ שֵׁנִי. כֵּיוָן שֶׁהוּא הִסְתַּלֵּק, נִמְנַע הַשֶּׁפַע שֶׁהָיָה שׁוֹפֵעַ מִלְמַעְלָה. כְּבִיכוֹל הוּא הִכָּה אוֹתָם וְהֶזֵּרִיב אוֹתָם וְהִשְׁמִיד אוֹתָם,

וְהַכִּסֵּא הַגָּדוֹל נָפָל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וַאֲנִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה. הַדַּרְגָּה הַהִיא שֶׁנִּקְרֵאת אֲנִי, הִיא בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה. לָמָּה? עַל נְהַר כְּבָר. עַל נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא שֶׁהַפְסִיק מֵימָיו וּמַעְיְנוֹתָיו וְלֹא מַשְׁפִּיעַ כְּבָרִאשׁוֹנָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יד) וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. יֶחֱרַב – בְּבֵית רִאשׁוֹן, וְיָבֵשׁ – בְּבֵית שֵׁנִי. וּמְשׁוּם כָּךְ הוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי אֲרִאֵל מוֹאָב. [ס"א שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה] מוֹאָב, שֶׁהָיוּ מֵאָב שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְנֶחְרְבוּ וְהֶשְׁמִדוּ בִּגְלָלוֹ, וְכָל הָאוֹרוֹת שֶׁהָיוּ מְאִירִים לְיִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם נֶחְשְׁכוּ.

וְעוֹד, הוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאֲרִי. בַּזְּמַנִּים הָרִאשׁוֹנִים כְּשֶׁהַנָּהָר הַזֶּה הָיָה מוֹשֵׁךְ אֶת מֵימָיו לְמַטָּה, הָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁזּוֹבְזִים וְבָזִים וְקָרְבָּנוֹת לְכַפָּר עַל נַפְשָׁם, וְאָז הָיָה יוֹרֵד מִלְמַעְלָה דְּמוּת שֶׁל אַרְיֵה אָזָד, וְהָיוּ רוֹאִים אוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ רוֹבֵץ עַל טַרְפּוֹ, אוֹכֵל קָרְבָּנוֹת כְּמוֹ גֶּבֶר זָקָק, וְכָל הַכְּלָבִים הָיוּ מִתְזַבְּאִים מִלְּפָנָיו וְלֹא יוֹצְאִים הַזּוּצָה.

כֵּיוָן שֶׁגָּרְמוּ הַזָּטָאִים, הוּא יָרַד לְתוֹךְ הַדַּרְגּוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְהָרַג אֶת אוֹתוֹ הָאַרְיֵה שֶׁלֹּא רָצָה לָתֵת לוֹ אֶת טַרְפּוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה. כִּבְיָכוֹל הָרַג אוֹתוֹ. הוּא הִכָּה אֶת הָאֲרִי וַדַּאי. לְתוֹךְ הַבּוֹר – לְעֵינֵי הַצַּד הָאַזּוֹר הָרָע. כֵּיוָן שֶׁרָאָתָה כָּךְ אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזּוֹר, הִתְגַּבְּרָה וְשָׁלְטָה כֻּלָּם אָזָד לֶאֱכֹל אֶת הַקָּרְבָּנוֹת. וּמַה שְׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאֲרִיֵ"ה? אוּרִיאֵ"ל, שֶׁפָּנָיו פְּנֵי אַרְיֵה. וּמַה שֵּׁם אוֹתוֹ כֶּלֶב? בַּלְאַדָּן שְׁמוֹ, שֶׁאֵינוֹ בִּכְלָל שֶׁל אָדָם, אֶלָּא כֶּלֶב וּפְנֵי כֶּלֶב.

בְּיוֹם הַשְּׁלֹג – בַּיּוֹם שֶׁגָּרְמוּ הַזָּטָאִים וְהַדִּין נִדּוֹן לְמַעְלָה מֵעִם בֵּית הַדִּין הָעֶלְיוֹן. וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג. זֶה הַדִּין הָעֶלְיוֹן. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁכָּל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים, וְיָכוֹל לְסַבֵּל אֵשׁ וְזִקָּה. עַד כָּאן סוֹד הַכָּתוּב.

מַה כָּתוּב אַזְרֵיו? (שמואל–ב כג) וְהוּא הִכָּה אֶת אִישׁ מִצְרִי אִישׁ מַרְאֶה. כָּאן סוֹד הַכָּתוּב בָּא לְהוֹדִיעַ, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁיִּשְׂרָאֵל זָטְאוּ, הוּא הִסְתַּלֵּק וּמָנַע מֵהֶם כָּל הַטּוֹבוֹת וְכָל הָאוֹרוֹת שֶׁהָיוּ מְאִירִים לָהֶם. הוּא הִכָּה אֶת אִישׁ מִצְרִי – זֶה הָאוֹר שֶׁל הָאוֹר הַהוּא שֶׁהָיָה מֵאִיר לְיִשְׂרָאֵל. וּמִי הוּא? מֹשֶׁה,

שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַתֹּאמַרְנָה אִישׁ מִצְּרִי הִצִּילָנוּ וְגוֹ'. וְשָׁם נוֹלַד, וְשָׁם הִתְגַּדֵּל, וְשָׁם הִתְעַלָּה לְאוֹר עֶלְיוֹן.

אִישׁ מַרְאֶה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וּמַרְאֶה וְלֹא בְּחִידוֹת. אִישׁ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) אִישׁ הָאֱלֹהִים. כְּבְיָכוֹל בַּעֲלָה שֶׁל אוֹתוֹ מַרְאֶה כְּבוֹד ה', שֶׁזָּכָה לְהַנְהִיג אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ בְּכָל רְצוֹנוֹ בָּאָרֶץ מַה שֶּׁלֹּא זָכָה אִישׁ אַחֵר.

וּבְיַד הַמְּצָרִי וֲנִית – זֶה מַטֵּה הָאֱלֹהִים שֶׁנִּמְסַר בְּיָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יז) וּמַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי. וְזֶה הַמַּטֶּה שֶׁנִּבְרָא עֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְזָקוּק בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הֲוָזָקוּק הַקָּדוֹשׁ, וּבָזֶה זָטָא בַּסֶּלַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כ) וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, לֹא לְזֶה נָתַתִּי לְךָ אֶת הַמַּטֶּה שֶׁלִּי, זַיֶּיךְ לֹא יִהְיֶה בְּיָדְךָ מִכָּאן וָהָלְאָה.

מִיָּד – וַיֵּרֶד אֵלָיו בַּשָּׁבָט (שמואל–ב כג), בַּדִּין הַקָּשֶׁה, וַיִּגְזֹל אֶת הַוֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי. שֶׁמֵּהַשָּׁעָה הַהִיא נִמְנַע מִמֶּנּוּ וְלֹא הָיָה בְּיָדוֹ לְעוֹלָמִים. וַיַּהַרְגֵהוּ בַּוֲנִיתוֹ – עַל אוֹתוֹ הַזָּטָא שֶׁהִכָּה בַּמַּטֶּה הַהוּא מֵת וְלֹא נִכְנַס לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְנִמְנַע הָאוֹר הַזֶּה מִיִּשְׂרָאֵל.

(שם) בֶּן הַשִּׁלְשִׁים – הֲכִי נִכְבָּד, אֵלּוּ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּטַּל מֵהֶם וְהִשְׁפִּיעַ לְמַטָּה, וּמֵהֶם הוּא הָיָה לוֹקֵחַ וּמִתְקָרֵב.

וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָא – הֵם הָיוּ בָּאִים אֵלָיו וְנוֹתְנִים לוֹ בִּרְצוֹן הַלֵּב, וְהוּא לֹא הָיָה בָּא אֲלֵיהֶם. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִכְנַס בַּמְּנָיָן וְהַוֲשִׁבוּן שֶׁלָּהֶם, (שם) וַיִּשְׁמְהוּ דָּוִד אֶל מִשְׁמַעְתּוֹ. שֶׁלֹּא נִפְרַד מִלּוּוַּז לִבּוֹ לְעוֹלָמִים. אֵין לָהֶם פָּרוּד לְעוֹלָמִים. דָּוִד שָׂם לִבּוֹ אֵלָיו, וְהוּא לֹא לְדָוִד, מִשּׁוּם שֶׁהַתִּשְׁבָּוזוֹת וְהַשִּׁירִים וְהָאַהֲבִים שֶׁהַלְּבָנָה עוֹשָׂה לַשֶּׁמֶשׁ, הִיא מוֹשֶׁכֶת אוֹתוֹ אֵלֶיהָ שֶׁיִּהְיֶה דִּיּוּרוֹ עִמָּהּ, וְזֶהוּ וַיִּשְׁמְהוּ דָּוִד אֶל מִשְׁמַעְתּוֹ.

נָפְלוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא לְפָנָיו. בֵּין כָּךְ וְכָךְ לֹא רָאוּ אוֹתוֹ. קָמוּ וְהִסְתַּכְּלוּ לְכָל הַצְּדָדִים וְלֹא רָאוּ אוֹתוֹ. יָשְׁבוּ וּבָכוּ וְלֹא יָכְלוּ לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה. אַזַּר שָׁעָה אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁצַּדִּיקִים הוֹלְכִים וְדִבְּרֵי

תּוֹרָה בֵּינֵיהֶם, שֶׁאוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם בָּאִים אֲלֵיהֶם. וַדַּאי זֶה הוּא רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן שֶׁבָּא אֵלֵינוּ מִן הָעוֹלָם הַהוּא לְגַלּוֹת לָנוּ אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְטָרַם הִכַּרְנוּהוּ, הָלַךְ לוֹ וְהִתְכַּסָּה מֵעִמָּנוּ. קָמוּ, וְהָיוּ רוֹצִים לִרְכֹּב עַל הַזַּמּוֹרִים וְלֹא הָלְכוּ. רָצוּ לִרְכַּב וְלֹא הָלְכוּ. פָּזְרוּ וְהִנִּיחוּ אֶת הַזַּמּוֹרִים. וְעַד הַיּוֹם הָיוּ קוֹרְאִים לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם מְקוֹם הַזַּמּוֹרִים.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וְגוֹ'. כַּמָּה הוּא הַטּוֹב הָעֶלְיוֹן וְהַנִּכְבָּד שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לִבְנֵי אָדָם לְאוֹתָם צַדִּיקִים עֶלְיוֹנִים יִרְאֵי וְזֶטְא שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם. לֹא כָּתוּב טוּבְךָ, אֶלָּא רַב טוּבְךָ. וּמִי הוּא? (שם קמה) זֵכֶר רַב טוּבְךָ יַבִּיעוּ. וְזֶהוּ עִנְּג הַזַּיִן שֶׁשּׁוֹפְעִים מֵהָעוֹלָם הַבָּא לְזַי הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא זֵכֶר רַב טוּבְךָ. וַדַּאי הוּא (ישעיה סג) וְרַב טוּב לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

עוֹד מָה רַב טוּבְךָ, כָּאן נָזְקַק סוֹד הַזְּכוּת, וְכָל הַסּוֹדוֹת נִכְלְלוּ כָּאן. מ"ה – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. רַב – זֶה הָעֵץ גָּדוֹל וְזָקֵן, מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ אֵילָן אַזַּר קָטָן מִמֶּנּוּ, וְזֶה הוּא גָּדוֹל וּמַכְנִיסוֹ לְרוֹם הָרְקִיעִים. טוּבְ"ךָ – זֶה הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ – מְשׁוּם שֶׁגָּנַז אוֹתוֹ לַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

פָּעַלְתָּ – זֶה גַּן הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה'. וְזֶהוּ פָּעַלְתָּ לַזּוֹסִים בָּךְ. נָגֶד בְּנֵי אָדָם – זֶה גַּן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים עוֹמְדִים שָׁם בְּרוּוָז, שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה בִּלְבוּשׁ יָקָר כְּצוּרָה וּדְיוֹקָן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶהוּ נָגֶד בְּנֵי אָדָם, בְּאוֹתָהּ צוּרָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִמְצָאִים שָׁם וּפוֹרְזִים בָּאֲוִיר וְעוֹלִים לְתוֹךְ יְשִׁיבַת הָרָקִיעַ בְּאוֹתוֹ גַּן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה. וּפוֹרְזִים וְרוֹזְצִים בְּטַלֵּי נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן טָהוֹר, וְיוֹרְדִים וְשׁוֹרִים לְמַטָּה. וְלִפְעָמִים נִרְאִים נָגֶד בְּנֵי אָדָם לַעֲשׂוֹת לָהֶם נִסִּים כְּמוֹ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ עַכְשָׁיו אֶת אוֹר הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְלֹא זָכִינוּ לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת בְּסוֹדוֹת שֶׁל זְכוּת יוֹתֵר.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (שופטים יג) וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי

אֱלֹהִים רָאִינוּ. אַף עַל גַּב שֶׁמָּנוֹזַ לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַה מַּעֲשֵׂהוּ – אָמַר, הוֹאִיל וְכָתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי, וַדַּאי אָנוּ רָאִינוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ מוֹת נָמוּת. וְאָנוּ רָאִינוּ וָחָיִינוּ לָאוֹר הַזֶּה שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ עִמָּנוּ וְנִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַז אוֹתוֹ אֵלֵינוּ לְהוֹדִיעֵנוּ סוֹדוֹת שֶׁל הַזָּכְמָה שֶׁגָּלָה, אַשְׁרֵי זָכְיֵנוּ.

הָלְכוּ. הִגִּיעוּ לְהַר אָזָד וְהָיְתָה הַשָּׁמֶשׁ נוֹטָה. הִתְוַוִּילוּ עַנְפֵי הָאִילָן שֶׁל הָהָר לְהַקִּישׁ זֶה עִם זֶה וְאָמְרוּ שִׁירָה. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, שָׁמְעוּ קוֹל אָזָד זָזָק שֶׁהָיָה אוֹמֵר: בְּנֵי אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים, אוֹתָם שֶׁהִתְפַּזְּרוּ בֵּין הַזַּיִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם בְּאוּרוֹת בְּנֵי הַיְשִׁיבָה, הִתְקַבְּצוּ לִמְקוֹמָם לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם רִבּוֹנְכֶם בַּתּוֹרָה. פָּזְדוּ אֵלּוּ וְעָמְדוּ בִּמְקוֹמָם וְיָשְׁבוּ. בֵּינְתַיִם יָצָא קוֹל כְּמוֹ מִקֹּדֶם וְאָמַר: סִלְעִים זָזָקִים פַּטִּישִׁים רָמִים, הִנֵּה בַּעַל הַגָּוָנִים מְרַקֵּם בְּצִיּוּרִים עוֹמֵד עַל כִּסֵּא הַשִּׁלְטוֹן, הִכָּנְסוּ וְהִתְקַבְּצוּ.

בַּשָּׁעָה הַהִיא שָׁמְעוּ אֶת קוֹל עַנְפֵי הָאִילָנוֹת זָזָק וְתַקִּיף, וְהָיוּ אוֹמְרִים, (תהלים קטז) קוֹל ה' שׁוֹבֵר אֲרָזִים. נָפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וּפַזַד רַב נָפַל עֲלֵיהֶם. קָמוּ בְּזִזָפָזוֹן וְהָלְכוּ, וְלֹא שָׁמְעוּ דָּבָר. יָצְאוּ מִן הָהָר וְהָלְכוּ.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא, רָאוּ שָׁם אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי. שָׁמְזוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר לָהֶם, וַדַּאי דֶּרֶךְ שֶׁל נְסִים וְאוֹתוֹת עֶלְיוֹנִים עֲבַרְתֶּם, שֶׁאֲנִי יָשַׁנְתִּי כָּאן, וְרָאִיתִי אֶתְכֶם וְאֶת בְּנָיְהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע שֶׁשּׁוֹלְזָז לָכֶם שְׁתֵּי עֲטָרוֹת עַל יְדֵי זָקֵן אָזָד לְעַטָּרְכֶם. וַדַּאי שֶׁבַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה. וְעוֹד, שֶׁרָאִיתִי אֶת פְּנֵיכֶם מְשֻׁנּוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יָפָה אֲמַרְתֶּם, שֶׁזָּכָם עָדִיף מִנָּבִיא.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְשָׂם אֶת רֹאשׁוֹ בֵּין בִּרְכֵי אָבִיו וְסִפֵּר [לוֹ] הַמַּעֲשֶׂה. פָּזַד רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבָכָה. אָמַר (זזבקוק ג) ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר זָזַבקוּק בְּשָׁעָה שֶׁרָאָה מִיתָתוֹ וְהִתְקַיֵּם עַל יְדֵי אֱלִישָׁע. לָמָּה נִקְרָא

וַזַבַקוּק? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ד) לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אַתְּ חוֹבֶקֶת בֵּן. וְזֶה הָיָה בְּנָהּ שֶׁל הַשּׁוּנַמִּית. וּשְׁנֵי זוּבוּקִים הָיוּ – אֶחָד שֶׁל אִמּוֹ, וְאֶחָד שֶׁל אֱלִישָׁע, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיָּשֶׂם פִּיו עַל פִּיו.

מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֵׁם זָקוּק שִׁשִּׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת זַקוּקִים עָלָיו בַּתֹּבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתִיּוֹת הָא״ב שֶׁזָּקַק בּוֹ אָבִיו בָּרִאשׁוֹנָה, כְּשֶׁמֵּת, פָּרְזוּ מִמֶּנּוּ. וְכָעֵת כְּשֶׁאֱלִישָׁע זוֹבֵק אוֹתוֹ, זָקַק בּוֹ כָּל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם הַשֵּׁמוֹת, וְהָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ הַזַּקוּקִים הֵם מָאתַיִם וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת. וְאֶת כָּל הָאוֹתִיּוֹת זָקַק בְּרוּזוּ [נ״א בְּדִבּוּר] אֱלִישָׁע, כְּדֵי לְהַעֲמִידוֹ בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת. וְקָרָא לוֹ זַבַקוּק, הַשֵּׁם שֶׁמַּשְׁלִים אֶת כָּל הַצְּדָדִים, מַשְׁלִים אֶת הַזּוּבוּקִים, כַּמִּבְאָר. וְהַשְׁלִים לַסּוֹד שֶׁל מָאתַיִם וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. בַּתֹּבוֹת הַתְּקַיֵּם לְהַזְוִיר אֶת רוּזוֹ, וּבָאוֹתִיּוֹת הַתְּקַיֵּם כָּל גּוּפּוֹ עַל קִיּוּמוֹ, וְעַל כֵּן נִקְרָא זַבַקוּק.

וְהוּא אָמַר (זבקוק ג) ה׳ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי. שָׁמַעְתִּי מַה שֶּׁהָיָה לִי שֶׁטָּעַמְתִּי מֵהָעוֹלָם הַהוּא וּפָחַדְתִּי. הִתְזוּזִיל לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל נַפְשׁוֹ וְאָמַר, ה׳, פָּעָלְךָ שָׁעָשִׂיתָ לִי, בְּקֶרֶב שָׁנִים יְחַיֵּהוּ זַזַיְיהוּ. כְּמוֹ זַזַיְיו. וְכָל מִי שֶׁנִּקְשָׁר בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים הַקְּדְמוֹנִיּוֹת, הַזַּזַיִּים נִקְשָׁרִים בּוֹ. בְּקֶרֶב שָׁנִים תּוֹדִיעַ לְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁאֵין בָּהּ זַזַיִּים כְּלָל.

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אַף אֲנִי מִמַּה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי פָּחַדְתִּי מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הֲרִים יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְאָמַר, וּמָה רַב הַמְּנוּנָא הַזָּקֵן, אוֹר הַתּוֹרָה, אַתֶּם זְכִיתֶם לִרְאוֹת פָּנִים בְּפָנִים, וְלֹא זָכִיתִי בּוֹ. נָפַל עַל פָּנָיו וְרָאָה אוֹתוֹ עוֹקֵר הָרִים מֵאִיר גֵּרוֹת בְּהֵיכַל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. אָמַר לוֹ, רַבִּי, בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם תִּהְיוּ שְׁכֵנִים בַּעֲלֵי הוֹרָאָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מֵהַיּוֹם הַהוּא הָיָה קוֹרֵא לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וּלְרַבִּי אַבָּא פָּנִיאֵ״ל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב) כִּי רָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל פָּנִים.

בְּרֵאשִׁית. רַבִּי זְוִיָּא פָּתַח, (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳ שֵׂכֶל טוֹב לְכָל עֹשֵׂיהֶם תְּהִלָּתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד. רֵאשִׁית חָכְמָה, פָּסוּק זֶה כָּךְ צָרִיךְ לִכְתֹּב: סוֹף חָכְמָה יִרְאַת ה׳, בְּגִלַּל שֶׁיִּרְאַת ה׳ הִיא סוֹף חָכְמָה. [נ״א אֶלָּא הִיא רֵאשִׁית] לְהַכְנֵס לְתוֹךְ הַדַּרְגָּה שֶׁל חָכְמָה עֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קיז) פָּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק. זֶה הַשַּׁעַר לַה׳, וַדַּאי. שֶׁאִם לֹא יִכָּנֵס בְּשַׁעַר זֶה, לֹא יִכָּנֵס לְעוֹלָמִים. (מָשָׁל) לְמֶלֶךְ עֶלְיוֹן שֶׁהוּא עֶלְיוֹן נִסְתָּר וְגָנוּז, וְעָשָׂה לוֹ שְׁעָרִים אֵלֶּה עַל אֵלֶּה, וּבְסוֹף כָּל הַשְּׁעָרִים עָשָׂה שַׁעַר אֶחָד בְּכַמָּה מַנְעוּלִים, בְּכַמָּה פְּתָחִים, בְּכַמָּה הֵיכָלוֹת אֵלֶּה עַל אֵלֶּה, וְאָמַר: כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִכָּנֵס אֵלַי – שַׁעַר זֶה יִהְיֶה רִאשׁוֹן לְגַבַּי. מִי שֶׁיִּכָּנֵס בְּשַׁעַר זֶה – יִכָּנֵס. גַּם כָּךְ שַׁעַר רִאשׁוֹן לְחָכְמָה עֶלְיוֹנָה, יִרְאַת ה׳ הִיא. וְזוֹהִי רֵאשִׁית.

ב, שְׁנַיִם הֵם שֶׁמִּתְחַבְּרִים כְּאֶחָד, וְאֵלֶּה שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת – אֶחָד גָּנוּז וְנִסְתָּר, וְאֶחָד עוֹמֵד בְּהִתְגַּלּוּת. וּבְגִלַּל שֶׁאֵין לָהֶם פָּרוּד נִקְרָאִים רֵאשִׁית, אֶחָד וְלֹא שְׁנַיִם. מִי שֶׁנּוֹטֵל זֶה נוֹטֵל זֶה, וְהַכֹּל אֶחָד. שֶׁהֲרֵי הוּא וּשְׁמוֹ אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (שם פג) וְיֵדְעוּ כִּי אַתָּה ה׳ שִׁמְךָ לְבַדֶּךָ. לָמָּה נִקְרָא יִרְאַת ה׳? בְּגִלַּל שֶׁהוּא עֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע. זָכָה בֶּן הָאָדָם – הֲגֵה טוֹב. וְאִם לֹא זָכָה – הֲגֵה רָע. וְלָכֵן שׁוֹרָה בְּמָקוֹם זֶה יִרְאָה, וְזֶה שַׁעַר לְהִכָּנֵס לְכָל טוּב שֶׁבָּעוֹלָם. שֵׂכֶל טוֹב – אֵלֶּה שְׁנֵי שְׁעָרִים שֶׁהֵם כְּאֶחָד.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שֵׂכֶל טוֹב – זֶה עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא שֵׂכֶל טוֹב בְּלִי רָע כְּלָל. וְעַל שֶׁלֹּא שׁוֹרָה בּוֹ רָע הוּא שֵׂכֶל טוֹב בְּלֹא רָע. לְכָל עֹשֵׂיהֶם – אֵלּוּ זַסְדֵי דָּוִד הַנֶּאֱמָנִים, תּוֹמְכֵי הַתּוֹרָה. וְאוֹתָם תּוֹמְכֵי הַתּוֹרָה כִּבְיָכוֹל הֵם עוֹשִׂים. כָּל אֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה אֵין בָּהֶם עֲשִׂיָּה בְּעוֹד שֶׁעוֹסְקִים בָּהּ. אוֹתָם שֶׁתּוֹמְכִים בָּהֶם יֵשׁ בָּהֶם עֲשִׂיָּה, וּבְכֹחַ זֶה כָּתוּב תְּהִלָּתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד, וְעוֹמֵד הַכִּסֵּא עַל עָמְדּוֹ כָּרָאוּי.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה שֶׁהַכַּלָּה מִתְחַבֶּרֶת בְּבַעְלָהּ. שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם הַזְּוָוגִים בְּנֵי הֵיכַל הַכַּלָּה, הִצְטָרְכוּ בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁהַכַּלָּה עֲתִידָה לִהְיוֹת לַמְּזֻוֶּגֶת בְּתוֹךְ הַזִּוָּגָה עִם בַּעְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה,

וְלִשְׁמוֹעַ עִמָּהּ בְּתִקּוּנָיהּ שֶׁהִיא מִתְתַּקֶּנֶת לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, מִתּוֹרָה לִנְבִיאִים, וּמִנְּבִיאִים לִכְתוּבִים, וּבִדְרָשׁוֹת הַפְּסוּקִים וּבְסוֹדוֹת הַחָכְמָה, בְּגִלַּל שֶׁאֵלּוּ הֵם תִּקּוּנָיהּ וְתַכְשִׁיטֶיהָ, וְהִיא וְעַלְמוֹתֶיהָ נִכְנָסֶת וְעוֹמֶדֶת עַל רָאשֵׁיהֶם וּמִתְתַּקֶּנֶת בָּהֶם, וּשְׁמִחָה בָּהֶם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, וְלַמְּזָרֶת לֹא נִכְנֶסֶת לַחֲזָקָה אֶלָּא יַחַד אִתָּם. וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בְּנֵי הַחֲזָקָה. וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנֶסֶת לַחֲזָקָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל עֲלֵיהֶם וּמְבָרֵךְ אוֹתָם, וּמְעַטֵּר אוֹתָם בַּעֲטָרַת הַכַּלָּה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם.

וְהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְכָל הַחֲבֵרִים מְרַנְּנִים בְּרִנַּת הַתּוֹרָה וּמְחַדְּשִׁים דִּבְרֵי תוֹרָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם, וְהָיָה שָׂמֵחַ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְכָל שְׁאָר הַחֲבֵרִים. אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּנַי, אַשְׁרֵי חֶלְקְכֶם, בְּגִלַּל שֶׁמָּחָר לֹא תִכָּנֵס הַכַּלָּה לַחֲזָקָה אֶלָּא יַחַד אִתְּכֶם. בְּגִלַּל שֶׁכֻּלְּכֶם שֶׁמִּתְתַּקְּנִים תִּקּוּנֶיהָ בַּלַּיְלָה הַזֶּה וּשְׁמֵחִים בָּהּ, כֻּלְּכֶם יִהְיוּ רְשׁוּמִים וּכְתוּבִים בְּסֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרְכָם בְּשִׁבְעִים בְּרָכוֹת וַעֲטָרוֹת שֶׁל עוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וְכוּ'. פָּסוּק זֶה הֲרֵי הֶעֱמִידְנוּהוּ. אֲבָל בִּזְמַן זֶה שֶׁהַכַּלָּה מִתְעוֹרֶרֶת לְהִכָּנֵס לַחֲזָקָה, לַמְּזָרֶת מִתְתַּקֶּנֶת וּמְאִירָה בְּקִשּׁוּטֶיהָ יַחַד עִם הַחֲבֵרִים שֶׁשָּׁמְחוּ עִמָּהּ כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, וְהִיא שְׂמֵחָה אִתָּם. וְלַמְּזָרֶת כַּמָּה אוּכְלוֹסִים, צְבָאוֹת וּמֶרְכָּבוֹת זֲיָלוֹת וּמְזֻמָּנוֹת אִתָּהּ, וְהִיא וְכֻלָּם מְזֻכִּים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁתִּתְקְנוּ אוֹתָהּ בַּלַּיְלָה הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁמִּתְחַבְּרִים כְּאֶחָד וְהִיא רוֹאָה אֶת בַּעְלָהּ, מַה כָּתוּב? הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל. הַשָּׁמַיִם – זֶה הֶחָזָקָן שֶׁנִּכְנָס לַחֲזָקָה. מְסַפְּרִים – מְאִירִים כְּזֹהַר הַסַּפִּיר שֶׁמֵּאִיר וְזוֹהֵר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם.

כְּבוֹד אֵל – זֶה כְּבוֹד כַּלָּה שֶׁנִּקְרָא אֵל, שֶׁכָּתוּב (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם. בְּכָל יְמֵי הַשָּׁנָה נִקְרָא אֵל, וְכָעֵת כְּשֶׁהַחֲבֵרִי נִכְנֶסֶת לַחֲזָקָה, נִקְרָא כָּבוֹד וְנִקְרָא אֵל. כָּבוֹד עַל כָּבוֹד. אוֹר עַל אוֹר. שִׁלְטוֹן עַל שִׁלְטוֹן. וְאָז בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהַשָּׁמַיִם נִכְנָס לַחֲזָקָה וּבָא וּמֵאִיר לָהּ, כָּל אוֹתָם הַחֲבֵרִים שֶׁהִתְקִינוּ אוֹתָהּ, כֻּלָּם מִתְפָּרְשִׁים בִּשְׁמוֹתָם שָׁם, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ. מַעֲשֵׂה יָדָיו – אֵלֶּה אוֹתָם בַּעֲלֵי קִיּוּם הַבְּרִית יַחַד עִם הַכַּלָּה. וְאוֹתָם

בַּעֲלֵי קְיוּם הַבְּרִית נִקְרָאִים מַעֲשֶׂה יָדָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ, זוֹ בְּרִית הַקַּיֶּמֶת שֶׁזָּזתוּמָה בִּבְשַׂר בֶּן הָאָדָם.

רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן אָמַר כָּךְ, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ – שֶׁלֹּא יִתֵּן בֶּן אָדָם אֶת פִּיו לְהָבִיא לְהִרְהוּר רַע וְיִגְרֹם לְהַחֲטִיא אוֹתוֹ בְּשַׂר קְדֶשׁ שֶׁזָּזתוּם בּוֹ בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, שֶׁאִם עוֹשֶׂה כָּךְ, מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם. וְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה עַל הַגֵּיהִנֹּם דּוּמָ"ה שְׁמוֹ, וְכַמָּה רִבּוֹאוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבְלָה יְזַזֵּד אִתּוֹ, וְעוֹמֵד עַל פֶּתַח הַגֵּיהִנֹּם, וְכָל אוֹתָם שֶׁשָּׁמְרוּ בְּרִית הַקֹּדֶשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵין לוֹ רְשׁוּת לְקָרֵב אֲלֵיהֶם.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ, בְּשָׁעָה שֶׁקָּרָה לוֹ אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, פָּזַד. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָלָה דּוּמָ"ה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, כָּתוּב בַּתּוֹרָה (ויקרא כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אֵשֶׁת אִישׁ, וְכָתוּב (שם יח) וְאֶל אֵשֶׁת עֲמִיתְךָ וְכוּ'. דָּוִד שֶׁקִּלְקֵל בְּרִית בְּעֶרְוָה מַהוּ (מַה דִּינוֹ)? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: דָּוִד צַדִּיק הוּא, וּבְרִית הַקֹּדֶשׁ עַל תִּקּוּנוֹ עוֹמֵד, שֶׁהֲרֵי לְפָנַי גָּלוּי שֶׁמְּזַמֶּנֶת לוֹ בַּת שֶׁבַע מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ: אִם לְפָנֶיךָ גָּלוּי – לְפָנָיו לֹא גָּלוּי! אָמַר לוֹ: וְעוֹד בְּהֶתֵּר הָיָה מַה שֶּׁהָיָה, שֶׁהֲרֵי כָּל אֵלּוּ שֶׁעוֹלִים לַקָּרֵב, לֹא עוֹלָה אֶזֶד מֵהֶם עַד שֶׁפּוֹטֵר אִשְׁתּוֹ בְּגֵט. אָמַר לוֹ: אִם כָּךְ, הָיָה לוֹ לְזַכּוֹת שְׁלֹשָׁה זֶזָדִשִׁים, וְלֹא זְכָה. אָמַר לוֹ: בַּמָּה עוֹמֵד הַדָּבָר? בְּמָקוֹם שֶׁזּוֹשְׁשִׁים שֶׁהִיא מְעֻבֶּרֶת, וְגָלוּי לְפָנַי שֶׁאוּרִיָּה לֹא קָרַב אֵלֶיהָ מֵעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי שְׁמִי זָזתוּם בְּתוֹכוֹ לְעֵדוּת. כָּתוּב אוּרִיָּה, וְכָתוּב אוּרִיָּהוּ. שְׁמִי זָזתוּם עִמּוֹ, שֶׁלֹּא שִׁמֵּשׁ בָּהּ לְעוֹלָמִים. אָמַר לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, זֶה מַה שֶּׁאָמַרְתָּ – אִם לְפָנֶיךָ גָּלוּי שֶׁאוּרִיָּה לֹא שָׁכַב עִמָּהּ, לְפָנָיו הַאִם גָּלוּי? הָיָה לוֹ לְזַכּוֹת לָהּ שְׁלֹשָׁה זֶזָדִשִׁים. וְעוֹד, אִם יָדַע שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא שָׁכַב עִמָּהּ, אָז לָמָּה שָׁלַח לוֹ דָּוִד וְצִוָּה עָלָיו לְשַׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יא) רֵד לְבֵיתְךָ וּרְזַזֵּץ רַגְלֶיךָ?.

אָמַר לוֹ: וַדַּאי לֹא יָדַע, אֲבָל זְכָה יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה זֶזָדִשִׁים, שֶׁהֲרֵי אַרְבָּעָה

זְדָשִׁים הָיוּ, שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ, בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה בְּנִיסָן הֶעֱבִיר דָּוִד כְּרוּז בְּכָל יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ עִם יוֹאָב בְּשִׁבְעָה יָמִים שֶׁבְּסִיוָן, וְהָלְכוּ וְהִשְׁוּוִיתוּ אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן. שָׁהוּ שָׁם סִיוָן תַּמּוּז אָב וֶאֱלוּל, וּבְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בֶּאֱלוּל הָיָה מַה שֶּׁהָיָה עִם בַּת שֶׁבַע, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים מָזַל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ זֵטָא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּשִׁבְעָה בַּאֲדָר הָעֲבַר כְּרוּז, וְהִתְכַּנְּסוּ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאִיָּר, וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בֶּאֱלוּל הָיָה מַה שֶּׁהָיָה עִם בַּת שֶׁבַע, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים הִתְבַּשֵּׂר (שם יב) גַּם ה׳ הֶעֱבִיר זֵטָאתְךָ לֹא תָמוּת. מַה זֶּה לֹא תָמוּת? לֹא תָמוּת בְּיַד דּוֹמָה.

אָמַר דּוֹמָה: רִבּוֹן הָעוֹלָם, הֲרֵי דָּבָר אֶחָד יֵשׁ לִי אֵלָיו, שֶׁהוּא פָּתַח פִּיו וְאָמַר (שם) זַי ה׳ כִּי בֶּן מָוֶת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה זֹאת, וְהוּא דָּן אֶת נַפְשׁוֹ. טְרוּנְיָא יֵשׁ לִי עָלָיו. אָמַר לוֹ: אֵין לְךָ רְשׁוּת, שֶׁהֲרֵי הוֹדָה לְפָנַי וְאָמַר זֵטָאתִי לַה׳, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא זֵטָא. אֲבָל בְּמַה שֶּׁזֵּטָא בְּאוּרִיָּה, עָנֹשׁ כָּתַבְתִּי עָלָיו וְקִבֵּל. מִיָּד זָזַר דּוֹמָה לִמְקוֹמוֹ בְּפַזְיוֹ נַפְשִׁי. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד, (תהלים צד) לוּלֵי ה׳ עֶזְרָתָה לִּי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי. לוּלֵי ה׳ עֶזְרָתָה לִי שֶׁהָיָה אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁלִּי, כִּמְעַט שָׁכְנָה וכו׳. מַה זֶּה כִּמְעַט? כְּמוֹ וזוט דַּק כְּמוֹ הַשְּׂעוֹר שֶׁיֵּשׁ בֵּינִי וּבֵין הַצַּד הָאַחֵר, כְּאוֹתוֹ שִׁעוּר הָיָה שֶׁלֹּא שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי.

וְלָכֵן צָרִיךְ בֶּן אָדָם לְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא יֹאמַר דָּבָר בְּדָוִד, בִּגְלַל שֶׁלֹּא יוּכַל לוֹמַר לְדוֹמָה (קהלת ה) כִּי שְׁגָגָה הִיא, כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְדָוִד וְנִצַּוּז אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּדִּין. לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל קוֹלֶךָ – עַל אוֹתוֹ קוֹל שֶׁהוּא אָמַר, וְזוֹבֵל אֶת מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ – זֶה בְּשֵׂר קֹדֶשׁ בְּרִית הַקָּדוֹשׁ שֶׁפָּגַם וְנִמְשָׁךְ בַּגֵּיהִנֹּם עַל יְדֵי דוֹמָה. וּבְגִלַּל זֶה (תהלים יט) וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ. אֵלּוּ אוֹתָם הַזְּוָבְרִים שֶׁהִתְזַבְּרוּ עִם הַכַּלָּה הַזּוֹ וּבַעֲלֵי בְּרִיתָהּ, מַגִּיד וְרוֹשֵׁם כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד. מִי הָרָקִיעַ? זֶהוּ הָרָקִיעַ שֶׁבּוֹ זַמָּה וּלְבָנָה וְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְזֶהוּ סֵפֶר זִכָּרוֹן, הוּא מַגִּיד וְרוֹשֵׁם אוֹתָם וְכוֹתֵב אוֹתָם לִהְיוֹת בְּנֵי הַהֵיכָל וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנָם תָּמִיד.

(שם) יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר – יוֹם קָדוֹשׁ מֵאוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ,

מְשַׁבְּזִים אוֹתָם הַזַּבְּרִים וְאוֹמְרִים אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁאָמַר כָּל אֶזְוֵד לַזַּבְּרוֹ. יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אוֹתוֹ אֹמֶר וּמְשַׁבְּזוֹ, וְלַיְלָה לְלַיְלָה – כָּל דַּרְגָּה שֶׁמַּשְׁלֶמֶת [נ"א שֶׁשּׁוֹלֶטֶת] בַּלַּיְלָה מְשַׁבְּזוֹ זֶה לָזֶה אוֹתוֹ דַּעַת שֶׁל כָּל אֶזְוֵד מַזַּבְּרוֹ, וּבִשְׁלֵמוּת [ס"א וּבְאַהֲבָה] רַבָּה נַעֲשִׂים לָהֶם זַבְּרִים וְאוֹהֲבִים.

אֵין אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים – בִּשְׁאָר דִּבְרֵי הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא נִשְׁמָעִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְלֹא צָרִיךְ לִשְׁמָעָם. אֲבָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קָוָם. עוֹשִׂים מְדִידָה, אוֹתָם דְּבָרִים מְדוּרִים עֶלְיוֹנִים וּמְדוּרִים תַּזְוִתוֹנִים, מֵאֵלֶּה נַעֲשִׂים רְקִיעִים, וּמֵאֵלֶּה הָאָרֶץ, מֵאוֹתוֹ הַשֶּׁבַז. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאוֹתָם דְּבָרִים בְּמָקוֹם אֶזְוֵד מְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם – בִּקְצֵה תֵּבֵל מִלֵּיהֶם. וְכֵיוָן שֶׁנַּעֲשִׂים מֵהֶם רְקִיעִים, מִי שׁוֹרֶה בָּהֶם? זָזֵר וְאָמַר, לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם אֹהֶל בָּהֶם. אוֹתוֹ שֶׁמֶשׁ, קָדוֹשׁ שָׂם מְדוֹרוֹ וּמִשְׁכָּנוֹ בָּהֶם וּמִתְעַטֵּר בָּהֶם.

כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹרֶה בְּאוֹתָם רְקִיעִים וּמִתְעַטֵּר בָּהֶם, אֲזַי – וְהוּא כְּזָתָן יֹצֵא מֵזֵּעָתוֹ. שֶׁמֵּזֵּז וְרָץ בְּאוֹתָם רְקִיעִים. יוֹצֵא מֵהֶם וְרָץ לְתוֹךְ מִגְדָּל אֶזְוֵד אַזֵּר בְּמָקוֹם אַזֵּר. מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ – וַדַּאי מֵעוֹלָם עֶלְיוֹן יוֹצֵא וּבָא, שֶׁהוּא קְצֵה הַשָּׁמַיִם לְמַעְלָה. וּתְקוּפָתוֹ – מִי זֶה תְּקוּפָתוֹ? זֶה קְצֵה הַשָּׁמַיִם לְמַטָּה, שֶׁהִיא תְּקוּפַת הַשָּׁנָה שֶׁסּוֹבֶבֶת אֶת כָּל הָאֵיבָרִים, וּמִתְקַשֶּׁרֶת מִן הַשָּׁמַיִם עַד רָקִיעַ זֶה. וְאֵין נִסְתָּר מִזַּמָּתוֹ – שֶׁאוֹתָהּ תְּקוּפָה זוֹ וּתְקוּפַת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמְּסוֹבֵב בְּכָל צַד.

וְאֵין נִסְתָּר – אֵין מִי שֶׁמִּתְכַּסֶּה מִמֶּנּוּ מִכָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁהָיוּ כֻּלָּם מַקִּיפוֹת וּבָאוֹת אֵלָיו, וְכָל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד אֵין מִי שֶׁמִּתְכַּסֶּה מִמֶּנּוּ. מִזַּמָּתוֹ – בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְזַמֵּם וְשָׂם (וּמְשִׁתּוֹקֵק) לְגַבֵּיהֶם בִּתְשׁוּבָה (בִּתְשׁוּקָה) שְׁלֵמָה, כָּל הַשֶּׁבַז הַזֶּה וְכָל הָעֶלְוִי הַזֶּה בִּגְלַל הַתּוֹרָה הוּא, שֶׁכָּתוּב תּוֹרַת ה' תְּמִימָה. שֵׁשׁ פְּעָמִים כָּתוּב כָּאן ה', וְשִׁשָּׁה פְּסוּקִים מִן "הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים" עַד "תּוֹרַת ה' תְּמִימָה". וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב בְּרֵאשִׁית – הֲרֵי שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת. בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ – הֲרֵי שֵׁשׁ תֵּבוֹת. פְּסוּקִים אֲזֵרִים כְּנֶגֶד שֵׁשׁ פְּעָמִים ה'. שִׁשָּׁה פְּסוּקִים בִּגְלַל שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁל כָּאן. שִׁשָּׁה שֵׁמוֹת בִּגְלַל שֵׁשׁ תֵּבוֹת שֶׁל

כָּאן.

בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, נִכְנְסוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְרַבִּי אַבָּא. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי פָּנֵי הַשְּׁכִינָה בָּאוּ, וְלָכֵן הָרְאָנוּ לָכֶם פָּנִיא"ל, שֶׁהֲרֵי רְאִיתֶם אֶת הַשְּׁכִינָה פָּנִים בְּפָנִים. וְעַכְשָׁו שֶׁיְּדַעְתֶּם וְגִלָּה לָכֶם הַכָּתוּב שֶׁל "וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע" – וַדַּאי שֶׁדָּבָר עַתִּיק קָדוֹשׁ הוּא וְהַפָּסוּק שֶׁלְּאַזְרָיו. וְאוֹתוֹ הַסָּתוּם מֵהַכֹּל אָמְרוּ.

וּפָסוּק זֶה הוּא בְּמָקוֹם אַזֵּר כְּגוֹן זֶה. פָּתַח וְאָמַר, (דִּבְרֵי הַיָּמִים–א יא) וְהוּא הִכָּה אֶת הָאִישׁ הַמִּצְרִי אִישׁ מִדָּה וָמֵשׁ בָּאַמָּה. וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד הוּא. מִי הַמִּצְרִי? אוֹתוֹ הַיָּדוּעַ, (שְׁמוֹת יא) גָּדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי וְגוֹ', גָּדוֹל וְנִכְבָּד כְּמוֹ שֶׁגִּלָּה אוֹתוֹ זָקֵן (רַב הַמְנוּנָא).

וּפָסוּק זֶה מִתְבָּאֵר בַּיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה. אִישׁ מִדָּה הַכֹּל אֶחָד. (שְׁמוּאֵל–ב כג) אִישׁ מַרְאֶה וְאִישׁ מִדָּה הַכֹּל אֶחָד. בְּגִלָּל שֶׁהוּא שַׁבָּת וּתְזוּוּם, שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר לה) וּמַדֶּתֶם מִזּוּץ לָעִיר, וְכָתוּב (וַיִּקְרָא יט) לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה. וְעַל זֶה אִישׁ מִדָּה הוּא, וְהוּא מַמָּשׁ אִישׁ מִדָּה הוּא, אָרְכּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. אָדָם הָרִאשׁוֹן כָּךְ הָיָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב וָמֵשׁ בָּאַמָּה? אוֹתָם וָמֵשׁ בָּאַמָּה הָיוּ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם.

(דִּבְרֵי הַיָּמִים–א יא) וּבְיַד הַמִּצְרִי וַזַּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּמְנוֹר אֹרְגִים – זֶה מַטֵּה הָאֱלֹהִים שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ וְזָקוּק בְּשֵׁם גָּלוּף מְפֹרָשׁ בְּאוֹר שֶׁל צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁהָיָה זוֹקֵק בְּצַלְאֵל וִישִׁיבָתוֹ, שֶׁנִּקְרָא אוֹרֵג, שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לה) מִלֵּא אֹתָם וְגוֹ' זָרְשׁ וְוֹשֵׁב וְרֹקֵם וְגוֹ'. וְאוֹתוֹ מַטֶּה הָיָה מֵאִיר שָׁם וְזָקוּק בְּכָל הַצְּדָדִים בְּאוֹר שֶׁהַזְּכוּיִים שֶׁהָיוּ זוֹקְקִים שָׁם הַמְפֹרָשׁ בְּאַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם אֲמָנִים. וְהַפָּסוּק מִכָּאן וָהָלְאָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר. אַשְׁרֵי זָלְקוֹ. שְׁבוּ נִכְבָּדִים, שְׁבוּ וּנְזַדֵּשׁ תִּקּוּן הַכַּלָּה בַּלַּיְלָה הַזֶּה. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף יַזַּד אִתָּהּ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, יִהְיֶה שָׁמוּר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה כָּל הַשָּׁנָה הַהִיא וְיוֹצִיא שְׁנָתוֹ בְּשָׁלוֹם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תְּהִלִּים לד) זוֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְזַלְּצֵם טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב ה'.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל,

שֶׁכָּל מִי שֶׁאוֹמֵר יֵשׁ אֱלוֹהַּ אַוֵּר, מַשְׁמִיד מֵהָעוֹלָמוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה י) כָּךְ תֹּאמְרוּ לָהֶם: אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאַרְקָא לֹא עָשׂוּ, יֹאבְדוּ מֵהָאָרֶץ וּמִתַּוֵּת הַשָּׁמַיִם אֵלֶּה. בִּגְלַל שֶׁאֵין אֱלוֹהַּ אַוֵּר זוּוִין מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבַדּוֹ.

וּפָסוּק זֶה הוּא תַּרְגּוּם, זוּוִין מִמִּלַּת סוֹף הַפָּסוּק (אֵלֶּה). אִם תֹּאמַר בִּגְלַל שֶׁמַּלְאָכִים קְדוֹשִׁים לֹא נִזְקָקִים לְתַרְגּוּם וְלֹא מַכִּירִים אוֹתוֹ, אָז מִלָּה זוֹ רְאוּיָה הִיא לְהֵאָמֵר בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים וְיִהְיוּ זְקוּקִים לְהוֹדוֹת עַל זֶה, אֶלָּא וַדַּאי מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב תַּרְגּוּם, שֶׁלֹּא נִזְקָקִים לוֹ מַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים וְלֹא יִקָּנְאוּ בְּבֶן אָדָם לְהַזִּיק לוֹ, בִּגְלַל שֶׁבְּפָסוּק זֶה בִּכְלָל הֵם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, שֶׁהֲרֵי הֵם נִקְרָאִים אֱלֹהִים, וְהֵם בִּכְלָל שֶׁל אֱלֹהִים, וְהֵם לֹא עָשׂוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְאַרְקָא, הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וְאַרְעָא (אֶרֶץ)! אֶלָּא בִּגְלַל שֶׁאַרְקָא הִיא אַוֵּזַת מֵאוֹתָן שֶׁבַע אֲרָצוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם יֶשְׁנָם בְּנֵי בָנָיו שֶׁל קַיִן. לְאַוֵּזַר שֶׁגֵּרֵשׁ מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ, יָרַד שָׁם וְעָשָׂה תּוֹלָדוֹת, וְהִשְׁתַּבֵּשׁ שָׁם, שֶׁלֹּא יָדַע כְּלוּם. וְהִיא אֶרֶץ כְּפוּלָה שֶׁנִּכְפָּלָה מֵזוּשָׁךְ וְאוֹר.

וְשָׁם שְׁנֵי מְמַנִּים שַׁלִּיטִים שֶׁשּׁוֹלְטִים – זֶה בַּזוּשָׁךְ וְזֶה בָּאוֹר. וְשָׁם קְטִרוּג זֶה בָּזֶה. וּבְשָׁעָה שֶׁיָּרַד לְשָׁם קַיִן, הִשְׁתַּתְּפוּ זֶה עִם זֶה וְהִשְׁלִימוּ כְּאֶוֶד, וְהַכֹּל רוֹאִים שֶׁהֵם תּוֹלְדוֹת קַיִן. וְעַל זֶה הֵם בִּשְׁנֵי רָאשִׁים כְּמוֹ שְׁתֵּי זַיִּות, פָּרַט שֶׁכְּשֶׁאוֹתוֹ אוֹר שׁוֹלֵט – מְנַצְּחוֹ שָׁלוֹ וּמְנַצְּחוֹ עַל הָאַוֵּזַר. וְעַל זֶה נִכְלְלוּ שֶׁבַּזוּשָׁךְ בָּאוֹר וְנִהְיִים אֶוֶד. הֵם שְׁנֵי מְמַנִּים, עַפְרִירָא וְקַסְטִימוֹן, וּדְמוּתָם כִּדְמוּת מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים בְּשֵׁשׁ כְּנָפַיִם, אֶוֶד דְּמוּתוֹ כְּמוֹ שׁוֹ״ר, וְאֶוֶד דְּמוּתוֹ כְּמוֹ נָשֶׁ״ר, וּכְשֶׁמִּתְזַוְּגִים נַעֲשִׂים דְּמוּת אָדָם.

כְּשֶׁהֵם בַּזוּשָׁךְ, מִתְהַפְּכִים לִדְמוּת שֶׁל נָזוּשׁ בִּשְׁנֵי רָאשִׁים, וְהוֹלְכִים כְּנָזוּשׁ, וְטָסִים לְתוֹךְ הַתְּהוֹם וְרוֹזְצִים בַּיָּם הַגָּדוֹל. כְּשֶׁמַּגִּיעִים לְשַׁלְשֶׁלֶת עַוָּ״א וַעֲוָאֵ״ל, מַרְגִּיזִים אוֹתָם וּמְעוֹרְרִים אוֹתָם, וְהֵם מְדַלְּגִים לְתוֹךְ הֲרֵי הַזּוּשָׁךְ, וְזוֹשְׁבִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִתְבֹּעַ לָהֶם דִּין. וּשְׁנֵי מְמַנִּים אֵלּוּ שָׁטִים בַּיָּם הַגָּדוֹל, וּפוֹרְזִים מִשָּׁם, וְהוֹלְכִים בַּלַּיְלָה לְנַעֲמָה, אִם הַשֵּׁדִים, שֶׁטָּעוּ אַוֵּזֵרִיהָ יֵרְאִים רְאשׁוֹנִים וְזוֹשְׁבוּ לְהִתְקָרֵב אֵלֶיהָ. וְהִיא מְדַלֶּגֶת שִׁשִּׁים אֶלֶף

פַּרְסָאוֹת, וְנַעֲשֵׂית בְּכַמָּה צִיּוּרִים לְגַבֵּי בְּנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיִּטְעוּ אַזָּרִיהָ בְּנֵי אָדָם.

וּשְׁנֵי מְמַנִּים אֱלֹהַּ פּוֹרְזִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָעוֹלָם וְזוֹזְרִים לִמְקוֹמָם, וְהֵם מְעוֹרְרִים לְאוֹתָם בְּנֵי בָּנָיו שֶׁל קַיִן בְּרוּזַז שֶׁל יְצָרִים רָעִים לַעֲשׂוֹת תּוֹלְדוֹת. הַשָּׁמַיִם שֶׁשָּׁם הֵם שׁוֹלְטִים אֵינָם כְּאֵלֶּה, וְהָאָרֶץ לֹא מוֹלִידָה בְּכוֹזָם שֶׁלָּהֶם זֶרַע וְקָצִיר כְּמוֹ אֵלֶּה, וְלֹא זוֹזְרִים אֶלָּא בְּכַמָּה שָׁנִים וּמַמְנִים. וְהֵם אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאַרְקָא לֹא עָשׂוּ. יֹאבְדוּ מֵאֶרֶץ עֶלְיוֹנָה שֶׁל תֵּבֵל, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּהּ וְלֹא יְשׁוֹטְטוּ בָהּ, וְלֹא יְגָרְמוּ לִבְנֵי אָדָם לְהִטָּמֵא מִמִּקְרֶה לַיְלָה. וְעַל זֶה יֹאבְדוּ מֵהָאָרֶץ וּמִתַּוֶּזֶת הַשָּׁמַיִם, שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהַּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְלָכֵן פָּסוּק זֶה הוּא תַּרְגּוּם, שֶׁלֹּא יַזְשִׁבוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים שֶׁעֲלֵיהֶם אוֹמְרִים, וְלֹא יְקַטְרְגוּ לָנוּ. וְעַל זֶה הַסּוֹד שֶׁל "אֱלֹהַּ" כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, הוּא דָּבָר קָדוֹשׁ שֶׁלֹּא מִתְזַלֵּף בַּתַּרְגּוּם.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, פָּסוּק זֶה שֶׁכָּתוּב (ירמיה י) מִי לֹא יְרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה, אֵיזֶה שֶׁבַח הוּא? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנִי, פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, אֲבָל וַדַּאי הוּא לֹא [כָּךְ], שֶׁכָּתוּב כִּי בְכָל זַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם. שֶׁהֲרֵי בָּא לְפָתְזָן פֶּה הָרְשָׁעִים שֶׁזּוֹשְׁבִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יוֹדֵעַ הִרְהוּרֵיהֶם וּמַזְשְׁבוֹתֵיהֶם, וְלָכֵן יֵשׁ לְהוֹדִיעַ אֶת שִׁטּוּתָם. שֶׁפַּעַם אַזַּת בָּא אֵלַי פִּילוֹסוֹף אֶזָּד מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, אָמַר לִי: אַתֶּם אוֹמְרִים שֶׁאֱלֹהֵיכֶם שׁוֹלֵט בְּכָל רוּמֵי הַשָּׁמַיִם? כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַמֶּרְכָּבוֹת לֹא מַשִּׂיגִים וְלֹא יוֹדְעִים אֶת מְקוֹמוֹ. פָּסוּק זֶה לֹא מַגְדִּיל אֶת כְּבוֹדוֹ כָּל כָּךְ, שֶׁכָּתוּב כִּי בְכָל זַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאֵין כָּמוֹךָ. מַה שִּׁקּוּל זֶה לִבְנֵי אָדָם שֶׁאֵין לָהֶם קִיּוּם?.

וְעוֹד, שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים (דברים לד) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קָם – אֲבָל בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם קָם. גַּם כָּךְ אֲנִי אוֹמֵר, בְּכָל זַכְמֵי הַגּוֹיִם אֵין כְּמוֹהוּ – אֲבָל בְּזַכְמֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ. אִם כָּךְ, אֱלוֹהַּ שֶׁיֵּשׁ בְּזַכְמֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹהוּ, אֵינוֹ הָאֱלוֹהַּ הַשַּׁלִּיט. עַיֵּן בַּפָּסוּק וְתִמְצָא שֶׁדִּיַּקְתִּי כָּרָאוּי. אָמַרְתִּי לוֹ: וַדַּאי יָפָה אָמַרְתָּ.

מִי מְזַוֵּיהּ מֵתִים? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ. בָּא אֵלִיָּהוּ וְאֶלִישָׁע וְהֶחֱיוּ מֵתִים. מִי מוֹרִיד גְּשָׁמִים? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ. בָּא אֵלִיָּהוּ וּמָנַע אוֹתָם, וְהוֹרִידָם בִּתְפִלָּתוֹ. מִי עָשָׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ. בָּא אַבְרָהָם וְהִתְקַיְּמוּ בְּעָמְדָם בְּגָלְלוֹ. מִי מַנְהִיג אֶת הַשָּׁמֶשׁ? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בָּא יְהוֹשֻׁעַ וְהִשְׁתִּיקוֹ וְצִוָּהוּ שֶׁיַּעֲמֹד עַל עָמְדּוֹ וְשָׁקַט, וְכָתוּב (יהושע י) וַיִּדֹּם הַשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ עָמָד. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר גְּזַר דִּין – גַּם כָּךְ מֹשֶׁה גָּזַר גְּזַר דִּין וְהִתְקַיֵּם. וְעוֹד, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר גְּזֵרוֹת – וְצַדִּיקִי יִשְׂרָאֵל מְבַטְּלִים אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כג) צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים. וְעוֹד, שֶׁהוּא מְצַוֶּה אוֹתָם לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו מַמָּשׁ לְהִתְדַּמּוֹת לוֹ בַּכֹּל. הָלַךְ אוֹתוֹ פַּיְלוֹסוֹף וְהִתְגַּיֵּר בִּכְפָר שַׁזְלַיִם, וְקָרְאוּ לוֹ יוֹסֵי קְטִינָאָה, וְלָמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה, וְהוּא בֵּין זַכְמֵי וְצַדִּיקֵי אוֹתוֹ מָקוֹם.

כְּעֵת יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בַּפָּסוּק, וַהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה מ) כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ, מָה הָרְבּוּי כָּאן? אֶלָּא, מִי לֹא יָרֵאךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם, וְכִי מֶלֶךְ הַגּוֹיִם הוּא, וְלֹא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהִשְׁתַּבֵּחַ בְּיִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִקְרָא – רַק עַל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, שֶׁכָּתוּב (שמות ה) אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הָעִבְרִים. וְכָתוּב כֹּה אָמַר ה׳ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי. אָמְרוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם: פַּטְרוֹן אַחֵר לָנוּ בַּשָּׁמַיִם, שֶׁהֲרֵי מַלְכְּכֶם לֹא שׁוֹלֵט אֶלָּא עֲלֵיכֶם לְבַדְּכֶם, וְעָלֵינוּ אֵינוֹ שׁוֹלֵט.

בָּא הַפָּסוּק וְאָמַר, מִי לֹא יְרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם [נ״א הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לִרְדּוֹת בָּהֶם וּלְהַלְקוֹתָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם רְצוֹנוֹ. כִּי לְךָ יָאָתָה, לִירָא מִמְּךָ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. כִּי בְּכָל זַכְמֵי הַגּוֹיִם] – אֶלָּה שַׁלִּיטִים גְּדוֹלִים הַמְמֻנִּים עֲלֵיהֶם. וּבְכָל מַלְכוּתָם – בַּמַּלְכוּת הַהִיא שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת שׁוֹלְטוֹת יֵשׁ לְמַעְלָה, וְשׁוֹלְטוֹת בִּרְצוֹנוֹ עַל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים, וְעִם כָּל זֶה אֵין בָּהֶם שֶׁיַּעֲשֶׂה אֲפִלּוּ דָּבָר קָטָן אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בִּצְבָא הַשָּׁמַיִם וּבְדַיָּרֵי הָאָרֶץ. זַכְמֵי הַגּוֹיִם – אוֹתָם הַמְמֻנִּים וְהַגְּדוֹלִים שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁזַּכְמָתָם הִיא מֵהֶם. וּבְכָל מַלְכוּתָם – הַמַּלְכוּת

הַשַּׁלְטֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְזֶה הַמִּקְרָא כְּפָשׁוּטוֹ.

אֲבָל בְּכָל זַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם – אֶת זֶה מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁאוֹתָן מֶרְכָּבוֹת וְצִבָּאוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁנִּתְמַנּוּ עַל דִּבְרֵי הָעוֹלָם וּמְנָה לְכָל אֶזְוָד לַעֲשׂוֹת פָּעֳלָתוֹ, מִיהוּ [נִסְתָּר קָדוֹשׁ וְלֹא כִרְצוֹנוֹ] שֶׁיֵּעָשֶׂה שׁוּם אֶזְוָד מֵהֶם כָּמוֹךָ? בִּגְלַל שֶׁאַתָּה רָשׁוּם בְּעֶלְיוֹ, וְאַתָּה רָשׁוּם בְּמַעֲשֶׂךָ מִכֻּלָּם. וְזֶהוּ מֵאֵין כָּמוֹךָ ה'. מִיהוּ נִסְתָּר קָדוֹשׁ שֶׁיֵּעָשֶׂה וְיִהְיֶה כָּמוֹךָ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְיִהְיֶה דּוֹמֶה לְךָ בַּכֹּל? מַעֲשֵׂה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שָׁמַיִם וָאָרֶץ. אֲבָל הֵם (ישעיה מד) תֹּהוּ וְזַמּוּדֵיהֶם בַּל יוֹעִילוּ. בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים וְכוּ', בְּמַלְכוּתָם כָּתוּב וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזְּבֵרִים, בְּנֵי הִלּוּלָא זוֹ, כָּל אֶזְוָד מִכֶּם יְקַשֵּׁט קִשּׁוּט אֶזְוָד לַכַּלָּה. אָמַר לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, אֶלְעָזָר, תֵּן מַתָּנָה אַזַּת לַכַּלָּה, שֶׁהֲרֵי מָזוֹר יִסְתַּכֵּל [הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] [נ"א בָּהּ] כְּשֶׁיִּכָּנֵס לַזִּוּגָּה בְּאוֹתָם שִׁירִים וּשְׁבָזִים (אֶצְעָדוֹת וְצְמִידִים) שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ בְּנֵי הַהֵיכָל לַעֲמֹד לְפָנָיו.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שיר ג) מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר וְגוֹ'. מִי זֹאת – הַכְּלָל שֶׁל שְׁנֵי קְדוֹשִׁים שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת בְּזִוּוּג אֶזְוָד וְקֶשֶׁר אֶזְוָד – עֹלָה מַמָּשׁ לִהְיוֹת קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. שֶׁהֲרֵי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים מ"י, וּמִתְזַוֵּג עִם זֹא"ת כְּדֵי לִהְיוֹת עוֹלָה, שֶׁהִיא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. מִן הַמִּדְבָּר – שֶׁהֲרֵי מִן הַמִּדְבָּר יָרְשָׁה לִהְיוֹת כַּלָּה וּלְהִכָּנֵס לַזִּוּגָּה. וְעוֹד, מִן הַמִּדְבָּר הִיא עוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה. בְּאוֹתוֹ מִדְבָּר שֶׁל לַזִּוּשׁ בַּשְּׂפָתַיִם הִיא עוֹלָה.

וְשָׁנִינוּ, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ד) הָאֱלֹהִים הָאֵלֶּה אֱלֹהִים הֵם הָאֱלֹהִים הַמַּכִּים אֶת מִצְרַיִם בְּכָל מַכָּה בַּמִּדְבָּר, וְכִי כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר הָיָה? וַהֲרֵי בַּיִּשּׁוּב זֶה הָיָה! אֶלָּא בַּמִּדְבָּר – בְּדִבּוּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה, וְכָתוּב (תהלים עח) מִמִּדְבַּר הָרִים. גַּם כָּךְ עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר – מִן הַמִּדְבָּר וַדַּאי. בְּאוֹתוֹ דִּבּוּר שֶׁל הַפֶּה הִיא עוֹלָה וְנִכְנֶסֶת בֵּין כַּנְפֵי הָאִמָּא, וְאַזַּר כָּךְ בַּדִּבּוּר יוֹרֶדֶת וְשׁוֹרָה עַל רָאשֵׁי הָעָם הַקָּדוֹשׁ.

אֵיךְ עוֹלָה בְּרִבּוּר? שֶׁהֲרֵי בַּהַתְוָלָה, כְּשֶׁבֶּן אָדָם קָם בַּבֹּקֶר, יֵשׁ לוֹ לְבָרֵךְ לְרִבּוֹנוֹ בְּשָׁעָה שֶׁפָּקַח עֵינָיו. אֵיךְ מְבָרֵךְ? כָּךְ הָיוּ עוֹשִׂים זְסִידִים רִאשׁוֹנִים: נַטְלָה שֶׁל מַיִם הָיוּ נוֹתְנִים לְפָנֵיהֶם, וּבְזְמַן שֶׁמִּתְעוֹרְרִים בַּלַּיְלָה, רוֹזְצִים יְדֵיהֶם, וְעוֹמְדִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּמְבָרְכִים עַל קְרִיאָתָהּ. וּכְשֶׁהַתַּרְנְגוֹל קוֹרֵא, אָז זְצוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וְאָסוּר לְבָרֵךְ בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת וּמְזֻהָמוֹת, [וּמְבָרְכִים], וְכָךְ כָּל שָׁעָה.

בְּגִלַּל שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם יָשֵׁן, רוּזוֹ פּוֹרַזַת מִמֶּנּוּ. וּבְשָׁעָה שֶׁרוּזוֹ פּוֹרַזַת מִמֶּנּוּ, רוּזַ טֻמְאָה מְזֻמֶּנֶת וְשׁוֹרָה עַל יָדָיו וּמְטַמֵּאת אוֹתָם, וְאָסוּר לְבָרֵךְ בָּהֶם לְלֹא נְטִילָה. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, הֲרֵי בַּיּוֹם כְּשֶׁאֵינֶנּוּ יָשֵׁן וְרוּזוֹ לֹא פּוֹרַזַת מִמֶּנּוּ וְלֹא שׁוֹרָה עָלָיו רוּזַ טֻמְאָה, וּכְשֶׁנִּכְנָס לְבֵית הַכִּסֵּא לֹא יְבָרֵךְ וְלֹא יִקְרָא בַּתּוֹרָה אֲפִלּוּ דָּבָר אֶזְד עַד שֶׁיִּרְזַץ יָדָיו! וְאִם תֹּאמַר בְּגִלַּל שֶׁהֵם מְלֻכְלָכִים – לֹא כָּךְ הוּא, בַּמֶּה הִתְלַכְלְכוּ? אֶלָּא אוֹי לִבְנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא מַשְׂגִּיזִים וְלֹא יוֹדְעִים עַל כְּבוֹד רִבּוֹנָם וְלֹא יוֹדְעִים עַל מָה עוֹמֵד הָעוֹלָם. יֵשׁ רוּזַ אֶזְד בְּכָל בֵּית כִּסֵּא שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁשָּׁם שׁוֹרֶה וְנֶהֱנֶה מֵאוֹתוֹ לִכְלוּךְ וְטִנֹּפֶת, וּמִיָּד שׁוֹרֶה עַל אוֹתָן אֶצְבְּעוֹת יְדֵי הַבֶּן אָדָם.

פָּתַזוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, כָּל מִי שֶׁשָּׁמֵזַ בְּאוֹתָם הַמּוֹעֲדִים וְלֹא נוֹתֵן זְלֶק לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אוֹתוֹ רַע עַיִן, שָׂטָן שׁוֹנֵא אוֹתוֹ וּמְקַטְרֵג עָלָיו וּמְסַלְקוֹ מֵהָעוֹלָם, וְכַמָּה צָרוֹת עַל צָרוֹת מְסוֹבֵב לוֹ. זְלֶק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשַׁמְזַ עֲנִיִּים כְּפִי מַה שֶּׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת. בְּגִלַּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיָמִים אֵלּוּ בָּא לִרְאוֹת אוֹתָם כֵּלִים שְׁבוּרִים שֶׁלּוֹ, וְנִכְנָס עֲלֵיהֶם, וְרוֹאֶה שֶׁאֵין לָהֶם לִשְׁמְזַ, וּבוֹכֶה עֲלֵיהֶם. עוֹלֶה לְמַעְלָה וְרוֹצֶה לְהַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם,

בָּאִים בְּנֵי הַיְשִׁיבָה לְפָנָיו וְאוֹמְרִים: רִבּוֹן הָעוֹלָם, רַזּוּם וְזַזּוֹן נִקְרָאתָ, יִתְגַּלְגְּלוּ רַזְמֶיךָ עַל בָּנֶיךָ! אָמַר לָהֶם: וְכִי הָעוֹלָם לֹא עֲשִׂיתִיהוּ אֶלָּא עַל וְזֶסֶד, שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) אָמַרְתִּי עוֹלָם וֶזֶסֶד יִבָּנֶה, וְהָעוֹלָם עַל זֶה קַיָּם. אוֹמְרִים לְפָנָיו הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים: רִבּוֹן הָעוֹלָם, הֲרֵי פָּלוֹנִי שֶׁאָכַל וְשָׁתָה וְיָכוֹל

לַעֲשׂוֹת וֶסֶד עִם הָעֲנִיִּים וְלֹא נָתַן לָהֶם דָּבָר. בָּא אוֹתוֹ מְקַטְרֵג וּמְבַקֵּשׁ רְשׁוּת, וְרוֹדֵף אַוָּר אוֹתוֹ אִישׁ.

מִי לָנוּ בָּעוֹלָם גָּדוֹל מֵאַבְרָהָם שֶׁעָשָׂה וֶסֶד לְכָל הַבְּרִיּוֹת. בַּיּוֹם שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה מַה כָּתוּב? (בראשית כא) וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגָּמַל וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה גָּדוֹל בְּיוֹם הִגָּמֵל אֶת יִצְחָק. עָשָׂה אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה וְקָרָא לְכָל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר לְאוֹתָהּ סְעוּדָה. וְלָמַדְנוּ, בְּכָל סְעוּדַת שִׁמְוָה אוֹתוֹ מְקַטְרֵג הוֹלֵךְ וְרוֹאֶה. אִם אוֹתוֹ אָדָם הִקְדִּים וֶסֶד לָעֲנִיִּים וְהָעֲנִיִּים בַּבַּיִת – אוֹתוֹ מְקַטְרֵג נִפְרָד מֵאוֹתוֹ בַּיִת וְלֹא נִכְנָס שָׁם. וְאִם לֹא – נִכְנָס לְשָׁם וְרוֹאֶה עֲרֻבּוּבְיָה שֶׁל שִׁמְוָה בְּלִי עֲנִיִּים וּבְלִי וֶסֶד שֶׁהִקְדִּים לָעֲנִיִּים, עוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְקַטְרֵג עָלָיו.

כֵּיוָן שֶׁהִזְמִין אַבְרָהָם אֶת גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, יָרַד הַמְקַטְרֵג וְעָמַד עַל הַפֶּתַח כְּמוֹ עָנִי, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ בּוֹ. אַבְרָהָם הָיָה מְשַׁמֵּשׁ אֶת אוֹתָם הַמְּלָכִים וְהַגְּדוֹלִים. שָׂרָה הֵינִיקָה בָּנִים לְכֻלָּם, שֶׁלֹּא הָיוּ מַאֲמִינִים כְּשֶׁהוֹלִידָה, אֶלָּא אָמְרוּ, אֲסוּפֵי הוּא, וְהֵבִיאוּ אוֹתוֹ מִן הַשּׁוּק. מִשּׁוּם כָּךְ הֵבִיאוּ אֶת בְּנֵיהֶם עִמָּם, וְנָטְלָה אוֹתָם שָׂרָה וְהֵינִיקָה אוֹתָם לִבְנֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הֵינִיקָה בָנִים שָׂרָה. בָּנִים וַדַּאי. וְהַמְקַטְרֵג הַהוּא עַל הַפֶּתַח. אָמְרָה שָׂרָה, צְחוֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים.

מִיָּד עָלָה הַמְקַטְרֵג הַהוּא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, אַתָּה אָמַרְתָּ אַבְרָהָם אוֹהֲבִי, עָשָׂה סְעוּדָה וְלֹא נָתַן לְךָ דָּבָר וְלֹא לָעֲנִיִּים, וְלֹא הִקְרִיב לְפָנֶיךָ אֲפִלּוּ יוֹנָה אַוָּזת. וְעוֹד, אָמְרָה שָׂרָה שֶׁצָּחֲקָה בָּהּ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִי בָּעוֹלָם כְּאַבְרָהָם? וְלֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁבִּלְבֵּל כָּל אוֹתָהּ שִׁמְוָה, וְצִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַקְרִיב אֶת יִצְחָק קָרְבָּן, וְנִצְוַּר עַל שָׂרָה שֶׁתָּמוּת עַל צַעַר בְּנָהּ. כָּל אוֹתוֹ הַצַּעַר גָּרַם שֶׁלֹּא נָתַן דָּבָר לָעֲנִיִּים.

פֶּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לז) וַיִּסֹּב זִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה' – בֹּא תִרְאֶה כַּמָּה הוּא הַכּוֹזֵב הֶזְזָק שֶׁל הַתּוֹרָה וְכַמָּה הוּא עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לֹא פָּוֵזד מֵעֶלְיוֹנִים

וְתַזְוִתּוֹנִים, וְלֹא פּוֹזֵד מֵזְלָאִים רָעִים שֶׁל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא אָזוּז בְּעֵץ הַזַּיִים וְלוֹמֵד מִמֶּנּוּ בְּכָל יוֹם.

שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, תְּלַמֵּד אוֹתוֹ עֵצָה אֵיךְ יָשׁוּב לְפָנַי רִבּוֹנוֹ לְבַטֵּל אֶת אוֹתָהּ הַגְּזֵרָה. שֶׁאֲפָלוּ אִם נִגְזָר עָלָיו שֶׁלֹּא תִתְבַּטֵּל הַגְּזֵרָה הַזּוֹ – מִיָּד מִתְבַּטֶּלֶת וּמִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא שׁוֹרָה עַל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת וְלֹא יָסוּר מִמֶּנָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה. וְאִם סָר מִן הַתּוֹרָה אוֹ נִפְרַד מִמֶּנָּה, כְּאִלּוּ נִפְרָד מֵעֵץ הַזַּיִים.

בֹּא רְאֵה עֵצָה לָאָדָם – כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה בַּלַּיְלָה עַל מִטָּתוֹ, צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה בְּלֵב שָׁלֵם וּלְהַקְדִּים לְמִסֹּר לְפָנָיו אֶת פִּקָּדוֹן נַפְשׁוֹ, וּמִיָּד נִצּוֹל מִכָּל הַמַּזָּלוֹת הָרָעוֹת וּמִכָּל הָרוּזוֹת הָרָעוֹת וְלֹא שׁוֹלְטִים עָלָיו. וּבַבֹּקֶר, כְּשֶׁקָּם מִמִּטָּתוֹ, צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְרִבּוֹנוֹ, וּלְהַכְנִיס לְבֵיתוֹ, וּלְהִשְׁתַּוֵּוֹת לְפָנָיו הֵיכָלוֹ בְּיִרְאָה רַבָּה, וְאַזֵּר כָּךְ יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. וְיַקְזֵז עֵצָה מֵאוֹתָם הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ.

כָּךְ פָּרְשׁוּהָ, שֶׁלֹּא צָרִיךְ לָאָדָם לְהַכְנִיס לְבֵית הַכְּנֶסֶת אֶלָּא אִם נִמְלַךְ בָּרִאשׁוֹנָה בְּאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהֵם תִּקְּנוּ הַתְּפִלָּה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ – זֶה אַבְרָהָם. אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ – זֶה יִצְחָק. בְּיִרְאָתֶךָ – זֶה יַעֲקֹב. וְצָרִיךְ לְהַכְלִילָם בָּרִאשׁ, וְאַזֵּר כָּךְ יִכְנֹס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אָז כָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

רַבִּי פִּינְחָס הָיָה מָצוּי לִפְנֵי רַבִּי רְזוּמַאי בְּזוֹוף יָם כִּנֶּרֶת, וְאָדָם גָּדוֹל וְקָשִׁישׁ יָמִים הָיָה, וְעֵינָיו פָּסְקוּ מִלְּרְאוֹת. אָמַר לְרַבִּי פִּינְחָס, וַדַּאי שָׁמַעְתִּי שֶׁלְּיוֹזַאי זֵבֶרְנוּ יֵשׁ מַרְגָּלִית אֶבֶן טוֹבָה, וְהִסְתַּכַּלְתִּי בְּאוֹר הַמַּרְגָּלִית הַהִיא שֶׁיּוֹצֵא כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ מְנַרְתִּיקָהּ וְהֵאִירָה אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ הָאוֹר עָמַד מִן

הַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ וְהֵאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם עַד שֶׁיִּשַּׁב עַתִּיק הַיָּמִים וְיָשַׁב עַל הַכִּסֵּא כָּרָאוּי. וְהָאוֹר הַהוּא כָּלַל הַכֹּל בְּבֵיתְךָ, וּמֵהָאוֹר שֶׁנִּכְלַל בְּבֵיתְךָ יָצָא אוֹר דַּק וְקָטָן, וְיָצָא הַזּוּזָה וְהֵאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי זֻלְקֵךְ. צֵא, בְּנִי, צֵא, וְלֵךְ אַזַּר הַמַּרְגָּלִית הַהִיא שֶׁמְּאִירָה אֶת כָּל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לְךָ.

יָצָא מִלְפָנָיו וְעָמַד לְהִכָּנֵס לָאֲנִיָּה הַהִיא, וּשְׁנֵי גְּבָרִים עִמּוֹ. רָאָה שְׁתֵּי צִפֳּרִים שֶׁהָיוּ בָּאוֹת וְטָסוֹת עַל הַיָּם. הֵרִים לָהֶם קוֹל וְאָמַר: צִפֳּרִים צִפֳּרִים, שֶׁאַתֶּן טָסוֹת עַל הַיָּם, הַרְאִיתֶם אֶת הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם בַּר יוּזַאי? הִשְׁתַּהָה מְעַט, אָמַר: צִפֳּרִים צִפֳּרִים, לְכוּ וְהָשִׁיבוּ אוֹתִי. פָּרְזוּ וְהָלְכוּ. נִכְנְסוּ לַיָּם וְהָלְכוּ לָהֶן. עַד שֶׁיָּצָא, הִגִּיעַ אוֹתָן צִפֳּרִים בָּאוֹת, וּבְפִי אַזַּת מֵהֶן פִּתְקָה אַזַּת, וְכָתוּב בְּתוֹכָהּ שֶׁהִגִּיעַ בַּר יוּזַאי יָצָא מִן הַמְּעָרָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. הָלַךְ אֵלָיו, וּמָצָא אוֹתוֹ מְשֻׁגָּה, וְגוּפוֹ מָלֵא זַלֶּדֶת. בָּכָה עִמּוֹ וְאָמַר: וַי שֶׁרְאִיתִיךָ בְּכָךְ. אָמַר: אַשְׁרֵי זֻלְקִי שֶׁרָאִיתָ אוֹתִי בְּכָךְ. שֶׁאִלְמָלֵא לֹא רָאִיתִי אוֹתִי בְּכָךְ, לֹא הָיִיתִי בְּכָךְ.

בֹּא רְאֵה, הָהָר הַזֶּה, לָשׁוֹן קָשֶׁה הוּא. אוֹתָם הָרִים לְמַעְלָה, וְצַדִּיקִים הָאֲלוּ שֶׁאֲזוּזִים בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִקְרָאִים הַר צִיּוֹן אוֹתָם הָרִים שֶׁסְּבִיב יְרוּשָׁלַיִם, בְּגִלַּל שֶׁהֵם מְצַיְּנִים וְאוֹמְרִים זֶה לָזֶה בְּצַד הַיְּזוּד (עובדיה א) לְשַׁפֵּט אֶת הַר עֵשָׂו, שֶׁקִּטְרוּג הַמְקַטְרֵג מִצַּד הַשְּׂמאל. בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. בַּהַתְזָלָה נִקְרֵאת מַמְלָכָה, מִשּׁוּם שֶׁמֵּימִינָהּ לִשְׁנֵי צְדָדִים – לְיָמִין וְלִשְׂמאל. וְעַכְשָׁו נִקְרֵאת מְלוּכָה, בְּגִלַּל שֶׁמֵּימִינָהּ לְיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע ב) וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם. וּבְגִלַּל שֶׁהַגָּלוּת לֹא לְעוֹלָם הִיא, שֶׁהֲרֵי יוֹשֶׁבֶת בַּגָּלוּת.

בֹּא רְאֵה, שֶׁסָּמוּךְ לוֹ (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בְּגִלַּל שֶׁעַד עַכְשָׁו, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת – שְׁכִינָה עִמָּהֶם, וּמֶלֶךְ בְּלִי גְּבִירָה אֵינוֹ מֶלֶךְ, אֲבָל אוֹתוֹ זְמַן, וְהָיָה ה' מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. כְּשֶׁנִּדְבֶּקֶת הַשְּׁכִינָה בְּצַדִּיק, אָז הוּא הַיְּזוּד.

שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ בַּסּוֹד שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְיַחֵד לַאֲדוֹנוֹ וּלְקַשֵּׁר קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה בִּרְצוֹן הַלֵּב. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לְ"אֶחָד", צָרִיךְ לוֹ לְכַוֵּן בְּאֹ' נִסְתָּרֹת עַתִּיקָה [עֲמֻקָּה] שֶׁל הַכֹּל, וְזוֹ – שְׁמוֹנָה דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת מֵזְּכְמָה עֶלְיוֹנָה עַד צַדִּיק. וְדֹ' גְּדוֹלָה – הִתְדַּבְּקוּת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא זֵכֶל שֶׁל דָּוִד שֶׁנִּקְרָא (תהלים פו) עָנִי וְאֶבְיוֹן, כְּשֶׁנִּדְבָּקֶת לְאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁרְמוּזוֹת בְּא"זז. אָז הִיא גְּדוֹלָה וְכָל הָעוֹלָם יוֹנֵק מִמֶּנָּה, וְאוֹתָם שָׂדַיִם שֶׁהֵם כַּמּוּגָדָלוֹת, (שיר ז) אָז הָיִיתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצְאַת שָׁלוֹם.

בֹּא רְאֵה, פָּסוּק זֶה עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִתְבָּאֵר. כְּשֶׁהִיא בַּגָּלוּת עִם בָּנֶיהָ בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם נִקְרֵאת קְטַנָּה, וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שם) אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל נִדְבָּקִים בַּתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, אָז מִתְמַלֵּאת, וְשָׁלוֹם מִתְזַוֵּג בָּהֶם. מְשִׁיבָה הִיא וְאוֹמֶרֶת, אֲנִי זוֹמָה וְשָׂדַי כַּמּוּגָדָלוֹת.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִתְזַוֵּג עִמִּי, אָז וְשָׁלוֹם. א' סוֹד הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַכֹּל. ז' שֶׁבַע דְּרָגוֹת, וְשָׁלוֹם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. כֵּיוָן שֶׁהַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ מִתְזַוְּגוֹת, אָז הָיִיתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצְאַת שָׁלוֹם. וְאֵיזֶה עֵינַיִם? אוֹתָן שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת עֵינֵי ה', פְּנֵי ה', וְאָז שָׁלוֹם לָעוֹלָם, וְשׁוֹרֶה הַטּוּב שֶׁל הָעַתִּיק בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְלָכֵן צִוָּה מֹשֶׁה בַּתּוֹרָה וְאָמַר (דברים יד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. לְקַשֵּׁר אֶת כָּל קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּאֶחָד, מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו. מָה הַטַּעַם? בִּגְלַל שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁכָּל יְמֵי וּשְׁנוֹת הָעוֹלָם בּוֹ תְּלוּיִים בְּסוֹד אוֹתָם הַדְּרָגוֹת שֶׁרְמוּזוֹת בְּאֶחָד, וְהֵם עֲשָׂרָה, וְכֻלָּם אֶחָד. וְהִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַזְּוָוגִים וְאָמְרוּ, בְּדָלֶ"ת וְיָו"ד, בִּגְלַל שֶׁמָּקוֹם זֶה שֶׁל דָּלֶ"ת הוּא, וְאֵין לָהּ אוֹר מִשָּׁלָהּ, וְצָרִיךְ אָדָם לְהַאֲרִיךְ בָּהּ וְלִמְשֹׁךְ לָהּ בְּרָכוֹת מֵאוֹתָם שִׁשָּׁה צְדָדִים, שִׁשָּׁה בָּנִים עֶלְיוֹנִים עַל יְדֵי הַצַּדִּיק, וְאוֹתָם שִׁשָּׁה צְדָדִים רְמוּזִים בְּזוֹ', בְּסוֹד שֶׁל שְׁמוֹנָה.

שֵׁשֶׁת אֵלֶּה, וּשְׁנַיִם לְמַעְלָה – זְכָמָה וּבִינָה, אָב וָאֵם – לְהוֹסִיף וּלְהַכְלִילָם לְמַעְלָה וְלָתֵת לָהֶם בְּרָכוֹת מֵאָב וְאֵם הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהֲרֵי אֵין שׁוֹרֶה

הַטּוֹב שֶׁל הָעֲתִיק אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים זָכָר וּנְקֵבָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹמֵר. בְּיוֹם וְזַהֲנָתוֹ וְגוֹמֵר. בְּיוֹם וְזַהֲנָתוֹ דַּוְקָא. וְעַל זֶה אָמְרוּ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַזַּטֵּף בְּוַזַּי״ת, אֶלָּא צָרִיךְ לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, וּלְהָרִיק בְּאוֹתָם שִׁשָּׁה בָּנִים. אַזַּר כָּךְ לַבַּת הַזֹּאת שֶׁאֵין לָהּ יְרֻשָּׁה בְּבֵית אָבִיהָ וְאִמָּהּ, אֶלָּא רַק הַבֵּן הַזֶּה. וּמִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁבֵּן יוֹרֵשׁ אָב וָאֵם, וּבַת לֹא, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מִן הַבֵּן, אֶלָּא צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בַּדָּלֶ״ת הַזֹּאת.

וְשָׁם אוֹמְרִים כַּמָּה צָרִיךְ אָדָם לְהַאֲרִיךְ בָּהּ, כְּשִׁעוּר שֶׁיַּמְלִיךְ אוֹתָהּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּע זָוִיוֹת הָעוֹלָם, סוֹד שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים עֶלְיוֹנִים שֶׁכֻּלָּם יִתְזַזְּבְּרוּ עָמָּהּ וְלֹא יְפָרְדוּ לְעוֹלָמִים, וּכְשֶׁאָדָם מַאֲרִיךְ בָּזֶה, כָּל אוֹתָם יָמִים וְשָׁנִים עֶלְיוֹנִים מוֹשְׁכִים בְּרָכָה עַל רֹאשׁוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לוֹ (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

בֹּא רְאֵה, כְּלַל הַתּוֹרָה בַּפָּסוּק הַזֶּה רְמוּזִים, וּכְלָל שֶׁל כָּל אוֹתָן הָאֲמִירוֹת שֶׁבָּהֶן נִבְרָא הָעוֹלָם רְמוּזִים בְּאָזַד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כג) וְהוּא בְּאֶזַד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ וְנַפְשׁוֹ אִוְּתָה וַיַּעַשׂ. וּבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וְכוּ׳, וּפֵרַשְׁנוּ שֶׁכֻּלָּם עֲשָׂרָה, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בַּפָּסוּק הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה.

בְּרֵאשִׁית – סוֹד הַזָּכְמָה. בָּרָא – הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא נוֹדָע. אֱלֹהִים – בִּינָה. אֵת – כְּלָל שֶׁל זֵסֶד וּגְבוּרָה. הַשָּׁמַיִם – תִּפְאֶרֶת. וְאֵת – כְּלָלוּת שֶׁל נֶצַח וְהוֹד. וָא״ו שֶׁל ״וְאֵת״ – לְהַכְלִיל הַצַּדִּיק. הָאָרֶץ – כְּלָלוּת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֶרֶץ הַזַּיִּים, וְאַזַּר כָּךְ בָּרֵט שֶׁל תּוֹרָה בְּסוֹד אוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים. בְּרֵאשִׁית הוּא מַאֲמָר, כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה שֶׁל זָכְמָה, וְנִקְרָא רֵאשִׁית.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר – כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה שֶׁל זֵסֶד שֶׁהִיא לְיָמִין, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצֵא אוֹר לְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּסוֹד שֶׁל יוֹם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים נב) זֵסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וּכְנֶגְדּוֹ לְמַטָּה, אַבְרָהָם שֶׁאוֹזֵז בַּזַּלְקָ הַזֶּה, וְלָכֵן כָּתוּב כָּאן יוֹם

אָזַד, וְכָאן – אָזַד הָיָה אַבְרָהָם, וּבוֹ כָּתוּב (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח, בְּסוֹד שֶׁל אוֹר שֶׁיּוֹצֵא מִמִּזְרָח.

וּבֹא רְאֵה, לֹא תִמְצָא בְּכָל שִׁבְעַת הַצַּדִּיקִים שֶׁאָזוּזִים לְמַעְלָה בְּסוֹד שֶׁל שְׁמוֹתֵיהֶם בַּתְּוִלָּה אֶלָּף, אֶלָּא אַבְרָהָם וְאַהֲרֹן שֶׁאָזוּזִים בַּזֶּסֶד הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי כֹּהֲנִים מִצַּד הַזֶּסֶד בָּאִים. אַף עַל גַּב שֶׁאַהֲרֹן אָזוּז בְּהוֹד, גַּם בְּזֶסֶד הוּא אָזוּז. וּמֹשֶׁה, אַף עַל גַּב שֶׁאָזוּז בְּנֵצַח, גַּם בְּתִפְאֶרֶת אָזוּז הוּא, לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל אָזַד. וְאַבְרָהָם רֹאשׁ לְכָל הַצַּדִּיקִים, וּמִמֶּנּוּ נִפְרְדוּ לְמַטָּה, שֶׁהוּא לִימִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִקְרָא כֹּהֵן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק. וְאַהֲרֹן אָזוּז בָּזֶה בְּגִלַּל שֶׁהוּא כֹּהֵן, אֲבָל דַּרְגָּתוֹ הוּא הוֹד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְיהִי מַבְדִּיל וְכוּ' – כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה שֶׁל גְּבוּרָה שֶׁשָּׁם אָזוּז יְצָזָק, וּכְנֶגְדּוֹ תִּפְאֶרֶת. הַמַּיִם הוֹלִידוּ אֵשׁ, בְּגִלַּל כָּךְ יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְיהִי מַבְדִּיל, וּבְגִלַּל כָּךְ לְמַטָּה (בראשית כה) אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יְצָזָק, וּבְאוֹתוֹ יוֹם נִבְרָא גֵּיהִנֹּם, שֶׁיָּצָא מֵאוֹתָהּ אֵשׁ זְזָקָה בְּאוֹתָהּ מַזְלֵלֶת, וְלָכֵן אוֹתוֹ יוֹם הוּא יוֹם הַדִּין.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת תִּפְאֶרֶת שֶׁנִּקְרָא קַו הָאֶמְצָעִי, וּכְנֶגֶד יַעֲקֹב שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי, וְנוֹטֵל שְׁנֵי זְלָלִים בְּאוֹתוֹ שֶׁל אֵשׁ וּמַיִם [שֶׁל אֵשׁ הַשָּׁמַיִם] מִשָּׁמַיִם, וּכְנֶגְדּוֹ יוֹם שְׁלִישִׁי, וְעַל זֶה נִקְרָא יַעֲקֹב (שם) אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים. שָׁלֵם בַּכֹּל. שָׁלֵם בְּזֶסֶד. שָׁלֵם בְּדִין. שָׁלֵם בְּמַיִם. שָׁלֵם בְּאֵשׁ. יֹשֵׁב אֹהָלִים – שְׁנַיִם, זֶסֶד וּגְבוּרָה, וְנוֹטֵל הַכֹּל, וְנַעֲשֶׂה בְּיָדָיו רַזְמִים.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי וְגוֹמֵר. הַדַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא עֵץ הַזַּיִים, וְהוּא עוֹשֶׂה פְּרִי, שֶׁהֲרֵי אֵין בְּכֻלָּם שֶׁיַּעֲשֶׂה פְּרִי פָּרַט לוֹ. זֶרַע בּוֹ עַל הָאָרֶץ, דַּוְקָא, וּכְנֶגְדּוֹ לְמַטָּה (שם מז) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן, וְנִקְרָא בְּרִית שָׁלוֹם. וְלָכֵן בַּעֲמָיִם בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי טוֹב, אָזַד כְּנֶגֶד דַּרְגַּת תִּפְאֶרֶת, וְאָזַד כְּנֶגֶד דַּרְגַּת צַדִּיק, שֶׁהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת

שֶׁלְּמַעְלָה, וּמַעֲשֶׂה אַזָּר אֵין בּוֹ אֶלָּא זִווּג לְהוֹצִיא פָּרִי נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם, פָּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כָּךְ גַּם לְמַטָּה, שֶׁזִּווּג מֻתָּר בּוֹ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת.

בֹּא רְאֵה סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה, מַה זֶּה עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פֶּרִי, הוּא כְּנֶגֶד יוֹם הַשַּׁבָּת, מָה הַטַּעַם נִכְלָל בְּיוֹם שְׁלִישִׁי? סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, בְּגִלַּל שֶׁשָּׁנִינוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי אוֹמֵר, מָה הַטַּעַם כָּתוּב בַּתּוֹרָה (דברים כד) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה, וְלֹא כִּי תִּלָּקַח אִשָּׁה לְאִישׁ? בְּגִלַּל שֶׁדֶּרֶךְ הָאִישׁ לְזַוֵּר וּלְבַקֵּשׁ אִשָּׁה. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁאָבְדָה לוֹ אֲבֵדָה, בַּעַל הָאֲבֵדָה מְזַוֵּר אַזָּר אֲבֵדָתוֹ. וְצַדִּיק (יסוד) זֶה נִקְרָא אִישׁ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (בראשית מג) וְהוֹרִידוּ לָאִישׁ מִנְחָה, כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ.

וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁרְמוּזָה בְּיוֹם רְבִיעִי בְּסוֹד שֶׁל מְאֹרֹת זָסַר, הָעֲמוּד הָרְבִיעִי מַלְכוּת שֶׁל דָּוִד, לָכֵן אַף עַל גַּב שֶׁמְּקוֹמוֹ שֶׁל צַדִּיק זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת, נִכְלַל וְנִרְמַז בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, לִהְיוֹת סָמוּךְ לְיוֹם רְבִיעִי, וְהִיא אִשְׁתּוֹ, לָכֵן בַּעַל הָאֲבֵדָה מְזַוֵּר עַל אֲבֵדָתוֹ, וְלָכֵן כָּתוּב לְמַטָּה (שם מב) וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ.

אֲבָל לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁהוּא בְּאַזָּרִית הַיָּמִים, בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי שֶׁהוּא הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, כְּשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, שֶׁיּוֹמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלֶף שָׁנָה, אַף עַל גַּב שֶׁזֻּלְקָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הוּא יוֹם הָרְבִיעִי, הָלְכָה וְנִרְמְזָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לִהְיוֹת סְמוּכָה לְבַעְלָהּ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, יוֹם הַשַּׁבָּת, לְתַקֵּן לוֹ שַׁלְוָן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) כִּי בָרָא ה' זְדָשָׁה בָּאָרֶץ נְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר. זֶהוּ בִּזְמַן הַמָּשִׁיחַ שֶׁהוּא בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, וְלָכֵן כָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי. מָה הַטַּעַם נוֹסַף ה', מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כֵּן בְּשְׁאָר הַיָּמִים? אֲבָל בְּכָל מָקוֹם ה' זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּאָה לְהִזָּדַוֵּג עִם בַּעְלָהּ בְּיוֹם שַׁבָּת, כְּשֶׁיָּבֹא בַּעְלָהּ לַהֲקִימָהּ מִן הֶעָפָר. וּבְגִלַּל כָּךְ כָּתוּב (ישעיה כז) וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר, זֶה צַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

דָּבָר אַזָּר, מָה הַטַּעַם נִכְלָל הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הַסּוֹד שֶׁל צַדִּיק? בְּגִלַּל

שֶׁשָּׁלֹשׁ דְּרָגוֹת מִיָּמִין וְשָׁלֹשׁ מִשְּׂמֹאל, וְהוּא הָיָה בְּאֶמְצַע הַגּוּף לְהַשְׁקוֹת לַכֹּל כְּדֵי לְהַשְׁפִּיעַ הַשְׁפָּעָתוֹ לְיוֹם רְבִיעִי שֶׁהוּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ סָמוּךְ לַצַּדִּיק הַזֶּה. וּבֹא תִרְאֶה, יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה אָסוּר לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה, מִשּׁוּם כָּךְ נִכְלְלוּ בּוֹ שְׁנֵי וַיֹּאמֶר, כְּנֶגֶד שְׁתֵּי דְּרָגוֹת, וְהַכֹּל בּוֹ כִּי טוֹב.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת – כְּנֶגֶד דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, מַלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁלָּהּ אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתֵן לָהּ עַל יְדֵי צַדִּיק, וְלָכֵן דָּוִד לְמַטָּה עָנִי וְאֶבְיוֹן אָזוּז בָּהּ, וְהִצְטָרֵךְ לְהוֹסִיף לוֹ יָמִים וְשָׁנִים, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ דַּוְקָא שִׁבְעִים שָׁנָה, וְנִקְרָא יוֹם רְבִיעִי.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם – כְּנֶגֶד דַּרְגָּה שֶׁל נָצַח, שֶׁהוּא עַמּוּד יָמִין שֶׁל הַתּוֹרָה, וּכְנֶגְדּוֹ מִשָּׁה לְמַטָּה סוֹמֵךְ לָעוֹלָם בַּתּוֹרָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה וְגוֹמֵר.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ – כְּנֶגֶד דַּרְגָּה שֶׁל הוֹד שֶׁאוֹזֵז אַהֲרֹן, וְנִקְרֵאת יוֹם שִׁשִּׁי. בֹּא רְאֵה, אַהֲרֹן לְמַטָּה אַף עַל גַּב שֶׁבָּא מִזֶּרַע, אָזוּז לְמַטָּה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי שֶׁנִּקְרָא הוֹד, וְעוֹשֶׂה קָרְבָּנוֹת בְּאוֹתָם מִינֵי בְּהֵמוֹת טְהוֹרוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בַּיּוֹם שֶׁלּוֹ, לְקָרֵב אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּרְמְזָה בְּצַדִּיק, לְקַשֵּׁר דַּרְגּוֹת הָאֱמוּנָה וּלְהוֹרִיד רִוְוָחִים לָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם. הָאֲמִירָה הַזּוֹ כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַכֹּל נִסְתֶּרֶת הַנִּסְתָּרִים, רָצָה לַעֲשׂוֹת כָּבוֹד לִדְמוּתוֹ בְּסוֹד שֶׁל אָדָם, וּבְכָל הַדְּרָגוֹת לְמַטָּה נָתַן כֹּחַ לְהוֹצִיא, כָּל אֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, וְעָשָׂה אָדָם שֶׁשּׁוֹלֵט בַּכֹּל, בְּעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

וּבֹא רְאֵה, עַד שֶׁלֹּא הִשְׁתַּלְּמוּ אוֹתָן שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁל יָמִים עֶלְיוֹנִים, לֹא הִשְׁתַּלֵּם אָדָם לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה אָדָם הָעֶלְיוֹן, הִשְׁתַּלֵּם לְמַטָּה אָדָם הַתַּחְתּוֹן וְכָל הָעוֹלָמוֹת בִּשְׁלֵמוּת. לָכֵן הִשְׁלִיט אֶת הָאָדָם הַתַּחְתּוֹן עַל כָּל מַה שֶּׁנִּבְרָא בָּעוֹלָם, בִּגְלַל שֶׁאָדָם הָעֶלְיוֹן שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל.

וְלָכֵן רָמַז בְּפָסוּק זֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֶׁבַע דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם אָדָם שֶׁלְּמַעְלָה וְהִשְׁתַּלֵּם בָּהֶם. בִּגְלַל כָּךְ, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ, לָתֵת לוֹ שֶׁפַע מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא זֵעִר.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁצָּלַם זֶה עָלָיו, זֵעִר אֶל לֹא זֶ בִּמְּנוּ וְיוֹשֵׁב עַל רֹאשׁוֹ, וּמִתְזַוֵּג בּוֹ שְׁכִינָה בְּסוֹף יָמָיו, בִּגְלַל שֶׁזֵּעִר זֶה הוּא יוֹם רִאשׁוֹן, וְהוּא רֹאשׁ שֶׁל כָּל הַיָּמִים שֶׁלְּמַעְלָה. וְצָלַם זֶה שֶׁבָּא לוֹ מִמֶּנּוּ לֹא מִסְתַּלֵּק, עַד שֶׁנִּשְׁלָמִים יָמָיו בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת אַזְרִית הַיָּמִים. וְהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁל צָדֵ״ק, וְהִיא שְׁבִיעִית, שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה. וּבְאוֹתָהּ דַּרְגָּה נִשְׁלָמִים יְמֵי הָאָדָם, כְּשֶׁנִּשְׁלְמוּ שִׁבְעִים שָׁנָה כְּנֶגֶד שֶׁבַע דְּרָגוֹת, עֶשֶׂר לְכָל דַּרְגָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צ) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה. מַה זֶּה בָּהֶם? בְּאוֹתָם יָמִים וְשָׁנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים.

בֹּא רְאֵה, בָּנִים זַיִן וּמְזוֹנוֹת לֹא בִּזְכוּת תְּלוּיִם הַדְּבָרִים, הַסּוֹד שֶׁל אוֹתָן שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁבָּהֶן זְכוּת וְזוֹבָהּ בְּסוֹד זֵעִר וּגְבוּרָה, שֶׁאִם כָּךְ לֹא הָיָה לוֹ לָאָדָם לִהְיוֹת זַי פָּרָט לְשִׁבְעִים, אֶלָּא שֶׁבַּמֹּזֶל הָעֶלְיוֹן הָעַתִּיק שֶׁל הַכֹּל תְּלוּיִם, בִּגְלַל כָּךְ הוּא מוֹסִיף עַל כָּל יְמֵי הָאָדָם כִּרְצוֹנוֹ.

וּבֹא רְאֵה, כָּךְ לָמְדֵנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁבַּלַּיְלָה הָאַזְרוֹן שֶׁל זַיִן, אִם יִסְתַּכֵּל אָדָם בְּצַלְמוֹ וְיִרְאֶה אוֹתוֹ שָׁלֵם, לֹא נִגְזָרָה עָלָיו מִיתָה. וּמָה הַטַּעַם בַּלַּיְלָה הַזֶּה? בִּגְלַל שֶׁשִּׁבְעַת יְמֵי הֶזּוֹג כְּנֶגֶד שִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים הֵם, שֶׁכָּל הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים שֶׁל הָעוֹלָם תְּלוּיִם בָּהֶם, וְהֵם רְמוּזִים בַּכָּתוּב שֶׁל (דברי הימים–א כט) לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה וְגוֹמֵר. רֵאשִׁיתָם זֵעִר וְסִיּוּמָם מַמְלָכָה. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אַזְרִית הַיָּמִים שֶׁנִּמְצֵאת שְׁבִיעִית אַזְרִית.

וּכְשֶׁבָּא לֵיל הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה, נִרְאֶה אִם הִשְׁתַּלְּמוּ הַיָּמִים בָּאַזְרִית הַזֹּאת. וְאִם הַצֶּלֶם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה נִרְאֶה עָלָיו, אָז זֵעִר אֶל כָּל הַיּוֹם יַזְעִר עָלָיו כְּבַתְּזוֹלָה, וְלֹא פּוֹזֵר מֵהַדִּין הַזֶּה שֶׁל צָדֵק, וְהִיא עִמּוֹ בִּשְׁלֵמוּת בְּזֵוְגָהּ וּמַזְעִירָה לוֹ פָּנִים. וְלָכֵן הַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְהִנָּצֵל מִדִּינֵי

הַצַּדִּיק הַזֶּה, וּלְכַסּוֹת סֵכֶת שָׁלוֹם עֲלֵיהֶם, וְלָשֶׁבֶת בְּצֵל הָאֱמוּנָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים, לְהַכְלִיל אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְמַעְלָה וּלְהוֹסִיף בָּהּ בְּרָכָה מִמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים, בְּגָלַל שֶׁיּוֹם זֶה הוּא שְׁבִיעִי הוּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אָנוּ מַקִּיפִים אֶת הַמְּזֻבָּזז הַזֶּה הָעֶלְיוֹן בְּאוֹתָם שְׁנֵי לְמוּדִים שֶׁהֵם עַרְבֵי נַזַּזל, וְעוֹשִׂים בָּהּ נְסוּךְ הַמַּיִם, וְנוֹתֵן צַדִּיק בְּאוֹתָם שְׁתֵּין שֶׁהֵם מִשִּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, הַכֹּל בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה.

וּלְאַזַּר מִכֵּן (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, תַּעֲשׂוּ כְּנוֹס לְאוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים, וַעֲשׂוּ יוֹם טוֹב בְּגָלַל שֶׁנִּצָּלְתֶּם מִדִּינוֹ שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם שְׁבִיעִי. בְּגָלַל כָּךְ כָּתוּב בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, כְּנֶגֶד יוֹם שֵׁנִי גְּבוּרָה, וְזֶלְקוֹ שֶׁל יִצְזָק, וְאָז יֵשׁ לָאָדָם לָשִׂים אֶת 'דְּמוּתֵנוּ' הַזֹּאת וּלְהַדְמוֹת בְּמַעֲשָׂיו לְאוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים. וְכָל זֶה לָמָּה? בְּגָלַל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן בִּידֵי הָאִישׁ, אִם רוֹצֶה הָאִישׁ לְדַמּוֹת עַצְמוֹ לְאוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה, מִשְׁתַּלֵּם בָּהֶם, וְלֹא פָּוֹזֵד מִמִּדַּת הַדִּין הָעֶלְיוֹנָה.

וְיִרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם – כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה שֶׁל נֶצַוז שֶׁאָוזוּז בָּהּ מֹשֶׁה, שֶׁדְּגַת הַיָּם נִבְרְאוּ בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה (סְפִירָה), וְנָתַן לָהֶם נִסְתָּר הַנִּסְתָּרִים כּוֹז לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם אִם דּוֹמָה אָדָם לָעֶלְיוֹנִים, וְאִם לֹא דּוֹמָה לָעֶלְיוֹנִים – יִרְדוּ, וּדְגֵי הַיָּם שׁוֹלְטִים בָּהֶם בִּבְנֵי אָדָם, וְלָכֵן הִזְהִירָה אוֹתָם הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, (דברים ל) וּבָזַרְתָּ בַּזַּיִם.

בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה, כְּשֶׁנָּזַרַק לַיָּם, לֹא שָׁלְטוּ עָלָיו דְּגֵי הַיָּם וְלֹא פָּוַזד מֵהֶם, בְּגָלַל שֶׁהוּא הָיָה עָתִיד לְהִתְקָרֵב לְמַעְלָה וּלְדָבְקָ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְלְאַזַּר שֶׁנִּדְבַּק, שָׁלַט עַל דְּגֵי הַיָּם, וְרָמַז לְאַהֲרֹן אָזִיו שֶׁיַּכֶּה אֶת הַיָּם וְיָמוּתוּ הַדָּגִים, וְהוּא לֹא עָשָׂה כָּךְ, בְּגָלַל שֶׁאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ שׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם וּבָהּ נִבְרְאוּ, וְלֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּכֶּה הוּא בִּשְׁבִיל לְהִתְהַפֵּךְ לָהֶם לְאוֹיֵב. וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּתוּב עָלָיו (ישעיה מג) כִּי תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי וְגוֹמֵר. שֶׁזֶּה וְיִרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם. כְּנֶגֶד דַּרְגָּה שֶׁל שָׁמַיִם, שֶׁבְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וְזוֹ תִּפְאֶרֶת.

וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּדַרְגַּת הַנְּצוּז נַעֲשׂוּ כָּל דְּגֵי הַיָּם וְהָעוֹפוֹת, לֹא כָּתוּב שָׁם אֶלָּא עוֹף כָּנָף, אֲבָל עַכְשָׁו קָרָא לָהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם, בִּגְלַל שֶׁבֶּן אָדָם לֹא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם אֶלָּא מִצַּד שֶׁל שָׁמַיִם. וּבַבְּהֵמָה – שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם בְּסוֹד שֶׁל הוֹד שֶׁנּוֹתֵן לוֹ סִיּוּעַ, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ יוֹם נִבְרְאוּ הַבְּהֵמוֹת. וּבְכָל הָאָרֶץ – שׁוֹלֵט בְּסוֹד שֶׁל צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא כֹּל, וְהוּא שׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ, אֶרֶץ הָעֶלְיוֹנָה. כָּךְ גַּם אָדָם לְמַטָּה שׁוֹלֵט עַל אֶרֶץ הַתַּזְוִתוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל בּוֹ. וּבְכָל הָרָמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ – שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם אָדָם מִסִּיּוּעַ שֶׁנִּתַּן לוֹ מֵאֶרֶץ הַזַּוִּים, הַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה: (ע״כ מהתשמטות)

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה וְאָמַר, מִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, כֻּלָּן כְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ כְּלָל.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. זֹוהִי הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַכֹּל. וְנִקְרֵאת מִצְוָה זוֹ יִרְאַת ה׳, שֶׁנִּקְרֵאת רֵאשִׁית, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳. (משלי א) יִרְאַת ה׳ רֵאשִׁית דַּעַת. מִשּׁוּם שֶׁדָּבָר זֶה נִקְרָא רֵאשִׁית, וְזֶה הַשַּׁעַר לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה, וְעַל הַמִּצְוָה הַזּוֹ מִתְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָם.

הַיִּרְאָה נִפְרֶדֶת לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים, שְׁנַיִם מֵהֶם אֵין בָּהֶם עִקָּר כְּרָאוּי, וְאָזְדָּ עִקָּר שֶׁל יִרְאָה. יֵשׁ אָדָם שֶׁיָּרֵא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁיּוְזּוּ בָּנָיו וְלֹא יָמוּתוּ, אוֹ שֶׁיָּרֵא מֵעָנְשׁ שֶׁל גּוּפוֹ אוֹ שֶׁל מָמוֹנוֹ, וְעַל כֵּן יָרֵא מִפֶּנּוּ תָּמִיד. נִמְצֵאת הַיִּרְאָה שֶׁהוּא יָרֵא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שָׁם אוֹתָהּ לְעִקָּר. יֵשׁ אָדָם שֶׁפַּוְזּוּד מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשּׁוּם שֶׁפַּוְזּוּד מֵעָנְשׁ אוֹתוֹ הָעוֹלָם וּמֵעָנְשׁ הַגֵּיהִנֹּם. שְׁנֵי אֵלֶּה לֹא עִקָּר שֶׁל יִרְאָה הֵם וְהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלּוֹ.

הַיִּרְאָ״ה שֶׁהִיא עִקָּר, שֶׁאָדָם יִירָא מֵרִבּוֹנוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא גָּדוֹל וְשַׁלִּיט, עִקַּר וְשֹׁרֶשׁ שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל לְפָנָיו כְּלֹא וְזֶשׁוּבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ד) וְכָל דַּיְרֵי הָאָרֶץ כְּאֵינָם וְזֶשׁוּבִים, וְלָשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא יִרְאָה.

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אוֹי אִם אֹמַר, וְאוֹי אִם לֹא אֹמַר. אִם אֹמַר – יֵדְעוּ

הָרְשָׁעִים אֵיךְ יַעַבְדוּ אֶת רִבּוֹנָם. אִם לֹא אֹמַר – יְאַבְּדוּ הַזָּבְרִים אֶת הַדָּבָר הַזֶּה. בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה יִרְאָה קְדוֹשָׁה, מִלְּפָנֶיהָ יֵשׁ יִרְאָה רָעָה שֶׁמַּלְקָה וּמַכָּה וּמְקַטְרֶגֶת, וְהִיא הָרְצוּעָה לְהַלְקוֹת אֶת הָרְשָׁעִים, וּמִי שֶׁפַּוְזֵז בְּגִלַּל עֹנֶשׁ הַמַּלְקוֹת וְהַקְּטִרוּג כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, לֹא שׁוֹרָה עָלָיו אוֹתָהּ יִרְאַת ה׳ שֶׁנִּקְרֵאת יִרְאַת ה׳ לְזַיִּים. אֶלָּא מִי שׁוֹרָה עָלָיו? הַיִּרְאָה הָרָעָה הַהִיא. וְנִמְצָא שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו הָרְצוּעָה הַהִיא, יִרְאָה רָעָה וְלֹא יִרְאַת ה׳.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא יִרְאַת ה׳ נִקְרָא רֵאשִׁית דַּעַת, וְעַל כֵּן נִכְלֶלֶת כָּאן הַמִּצְוָה הַזּוֹ, וְזֶה הָעִקָּר וְהַיְסוֹד לְכָל שְׁאָר הַמִּצְוֹות שֶׁל הַתּוֹרָה. מִי שֶׁשּׁוֹמֵר הַיִּרְאָה הַזּוֹ – שׁוֹמֵר הַכֹּל. לֹא שׁוֹמֵר יִרְאָה – לֹא שׁוֹמֵר אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי זֶה הַשַּׁעַר שֶׁל הַכֹּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּרֵאשִׁית, שֶׁהִיא יִרְאָה, בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. שֶׁמִּי שֶׁעוֹבֵר עַל זֶה, עוֹבֵר עַל מִצְוֹות הַתּוֹרָה. וְעָנְשׁוֹ שֶׁל מִי שֶׁעוֹבֵר עַל זֶה – הָרְצוּעָה הָרָעָה הַזּוֹ מַלְקָה אוֹתוֹ, וְהַיְנוּ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים. הִנֵּה אֵלּוּ אַרְבָּעָה עֲנָשִׁים לְהַעֲנִישׁ בָּהֶם אֶת הָרְשָׁעִים.

תֹּהוּ – זֶה וֵנָק, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) קַו תֹּהוּ, (זכריה ב) וְקֶבֶל מִדָּה. בֹּהוּ – זוֹ סְקִילָה, אֲבָנִים הַמְשֻׁקָּעוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם הַגָּדוֹל לַעֲנֹשׁ אֶת הָרְשָׁעִים. וְחֹשֶׁךְ – זוֹ שְׂרֵפָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ה) וַיְהִי כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ, (שם ד) וְהָהָר בֹּעֵר בָּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם חֹשֶׁךְ וְכוּ׳. וְזוֹ הָאֵשׁ הַזְּוָזָה שֶׁעַל רָאשֵׁי הָרְשָׁעִים מַתְזִילָה לִשְׂרֹף אוֹתָם. וְרוּחַ – זֶה הֶרֶג בְּסַיִף. רוּחַ סְעָרָה, זֶרֶם שְׁנוּנָה מְלַהֶטֶת בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, וְנִקְרֵאת רוּחַ. הָעֹנֶשׁ הַזֶּה לְמִי שֶׁיַּעֲבֹר עַל מִצְוֹות הַתּוֹרָה. וְאַזְהָר כָּתוּב יִרְאָה רֵאשִׁית, שֶׁהִיא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. מִכָּאן וָהָלְאָה שְׁאָר מִצְוֹות הַתּוֹרָה.

מִצְוָה שְׁנִיָּה – זוֹהִי מִצְוָה שֶׁמִּצְוָה שֶׁל יִרְאָה נֶאֱוָזָה בָּהּ וְלֹא יוֹצֵאת מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים, וְהִיא אַהֲבָ"ה. שֶׁאָדָם יֹאהַב אֶת רִבּוֹנוֹ אַהֲבָה שְׁלֵמָה. וּמַה הִיא אַהֲבָה שְׁלֵמָה? זוֹ אַהֲבָה רַבָּה, שֶׁכָּתוּב (שם יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים,

שָׁלֵם בְּאַהֲבָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. זוֹ אַהֲבָה שְׁלֵמָה שֶׁנִּקְרֵאת אַהֲבָה רַבָּה. וְכָאן הִיא הַמִּצְוָה שֶׁאָדָם יֹאהַב אֶת רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, אַהֲבָה בִּשְׁלֵמוּת אֲנִי שָׁמַעְתִּי בָּזֶה. אָמַר לוֹ, אֱמוֹר, בְּנִי, לְפָנַי רַבִּי פִּינְחָס, שֶׁהֲרֵי הוּא עוֹמֵד בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַהֲבָה רַבָּה הַיְנוּ אַהֲבָה שְׁלֵמָה בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים, וְאִם אֵין נִכְלֶלֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים – אֵינָהּ אַהֲבָה כָּרָאוּי בִּשְׁלֵמוּת.

וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, לִשְׁנֵי צְדָדִים נִפְרֶדֶת הָאַהֲבָה, אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. יֵשׁ מִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ מִתּוֹךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֹשֶׁר, אֹרֶךְ יָמִים, בָּנִים סְבִיבוֹ, שׁוֹלֵט עַל שׁוֹנְאָיו, דְּרָכָיו מְתֻקָּנוֹת לוֹ, וּמִתּוֹךְ כָּךְ אוֹהֵב אוֹתוֹ. וְאִם לָזֶה יִתְהַפֵּךְ וְיַזְזִיר עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גְּלְגּוֹל שֶׁל דִּין קָשֶׁה – יִשְׁנָא אוֹתוֹ וְלֹא יֹאהַב אוֹתוֹ כְּלָל, וּבְגִלְגַּל כָּךְ אַהֲבָה זוֹ אֵינָהּ אַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ עִקָּר.

אַהֲבָה שֶׁנִּקְרֵאת שְׁלֵמָה, הַהוּא שֶׁהָיָה בִּשְׁנֵי הַצְּדָדִים – בֵּין בְּדִין בֵּין בְּזֵעֶד. וְתִקּוּן דַּרְכּוֹ שֶׁאוֹהֵב אֶת רִבּוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, אֲפִלּוּ שֶׁנּוֹטֵל אֶת נִשְׁמָתְךָ מִמְּךָ. זוֹ הִיא אַהֲבָה שְׁלֵמָה בִּשְׁנֵי צְדָדִים. וְעַל כֵּן הָאוֹר שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית יָצָא וְאַזַּר כָּךְ נִגְנַז. כְּשֶׁנִּגְנַז, יָצָא דִּין קָשֶׁה, וְנִכְלְלוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים יַחַד, שֶׁתִּהְיֶה שְׁלֵמוּת הָאַהֲבָה כָּרָאוּי.

נָטְלוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְנָשְׁקוּ. בָּא רַבִּי פִּינְחָס וְנָשְׁקוּ וּבֵרְכוּ, וְאָמַר, בְּוַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלָחַנִי לְכָאן. זֶה הוּא אוֹר קָטָן שֶׁאָמְרוּ לִי שֶׁנִּכְלַל בְּבֵיתִי וְאַזַּר כָּךְ מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּוַדַּאי לֹא צָרִיךְ לִשְׁכֹּחַ יִרְאָ"ה בְּכָל הַמִּצְוֹות, כָּל שֶׁכֵּן בַּמִּצְוָה הַזּוֹ צָרִיךְ יִרְאָה לְהִתְדַּבֵּק בָּזֶה. אֵיךְ מִתְדַּבֵּק? הָאַהֲבָה הִיא בְּצַד אֶחָד טוֹב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁנּוֹתֵן עֹשֶׁר וְטוֹב, אֹרֶךְ שֶׁל זְמַנִּים, בָּנִים וּמְזוֹנוֹת, אָז צָרִיךְ לְעוֹרֵר יִרְאָה וְלִפָּחֵד שֶׁלֹּא יִגָּרֵם הַזִּזְטָא. וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי כח) אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה כּוֹלֵל יִרְאָ"ה בְּאַהֲבָ"ה.

וְכָךְ צָרִיךְ בַּצַּד הָאַחֵר שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה לְעוֹרֵר בּוֹ יִרְאָה. כְּשֶׁרוֹאֶה

שֶׁהַדִּין הַקָּשֶׁה שׁוֹרֶה עָלָיו, אָז יְעוֹרֵר יִרְאָה וְיִפָּחֵד מֵרִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי וְלֹא יַקְשֶׁה לִבּוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב (שם) וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה, בְּאוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר שֶׁנִּקְרָא רָעָה. נִמְצֵאת שְׁיִרְאָה שֶׁנֶּאֱחָזָה בִּשְׁנֵי צְדָדִים וְנִכְלֶלֶת מֵהֶם, וְזוֹהִי אַהֲבָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי.

מִצְוָה שְׁלִישִׁית – לָדַעַת שֶׁיֵּשׁ אֱלוֹהַּ גָּדוֹל וְשַׁלִּיט בָּעוֹלָם, וּלְיַחֵד אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם יִחוּד כָּרָאוּי בְּאוֹתָם שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים, וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָם יִחוּד אֶחָד בְּשֵׁשׁ הַתֵּבוֹת שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וּלְכַוֵּן רָצוֹן לְמַעְלָה עִמָּהֶם. וְעַל כֵּן צָרִיךְ "אֶחָד" לְהַאֲרִיךְ אוֹתוֹ [נ"א בְּשֵׁשׁ] בְּשֵׁשׁ תֵּבוֹת, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד. יִתְכַּנְּסוּ הַדְּרָגוֹת שֶׁתַּחַת הַשָּׁמַיִם שֶׁתֵּאָחֵז בָּהֶן יִרְאָה לִהְיוֹת בִּשְׁלֵמוּת לְשִׁשָּׁה צְדָדִים כָּרָאוּי. וְעִם כָּל זֶה, בְּאוֹתוֹ הַיִּחוּד צָרִיךְ לְקַשֵּׁר בּוֹ יִרְאָה, שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בַּדָּל"ת שֶׁל אֶחָד, שֶׁדָּל"ת שֶׁל אֶחָד גְּדוֹלָה. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וְתָרָאָה הַיַּבָּשָׁה, שֶׁתֵּרָאֶה וְתִתְקַשֵּׁר דָּל"ת, שֶׁהִיא יַבָּשָׁה, בְּאוֹתוֹ הַיִּחוּד.

וְאַזַּר שֶׁנִּקְשְׁרָה שָׁם לְמַעְלָה, צָרִיךְ לְקַשֵּׁר אוֹתָהּ לְמַטָּה עִם אוּכְלוֹסִיָּהּ בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים הָאֲזוּרִים שְׁלְמַטָּה, בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֵׁשׁ תֵּבוֹת אֲזוּרוֹת שֶׁל הַיִּחוּד. וְאָז, מַה שֶּׁהָיְתָה יַבָּשָׁה, נֶעֱשְׂתָה אֶרֶץ לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְאִבִּים וְלִנְטֹעַ אִילָנוֹת. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ, בְּאוֹתוֹ הַיִּחוּד שְׁלְמַטָּה אֶרֶץ, רָצוֹן שָׁלֵם כָּרָאוּי. וְעַל כֵּן כִּי טוֹב כִּי טוֹב פַּעֲמַיִם. יִחוּד אֶחָד עֶלְיוֹן וְיִחוּד אֶחָד תַּחְתּוֹן. כֵּיוָן שֶׁנֶּאֱחָז בִּשְׁנֵי צְדָדִים, מִכָּאן וָהָלְאָה תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא. הִתְתַּקְּנָה לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְאִבִּים כָּרָאוּי.

מִצְוָה רְבִיעִית – לָדַעַת שֶׁה' הוּא הָאֱלֹהִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים. וְשִׁיכְלֵל הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים בַּשֵּׁם שֶׁל יי, לָדַעַת שֶׁהֵם אֶחָד וְאֵין בָּהֶם פֵּרוּד. וְהַיְנוּ סוֹד הַכָּתוּב יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת אֶחָד בְּלִי פֵּרוּד כְּלָל, שֶׁיִּכְלֵל מְאֹרֹת זֶסֶר בַּשֵּׁם שֶׁל שָׁמַיִם [נ"א שֶׁרְשׁוּם] שֶׁהֵם אֶחָד וְאֵין בָּהֶם פֵּרוּד. אוֹר שָׁזוֹר בְּאוֹר לָבָן אֵין בָּהֶם פֵּרוּד, וְהַכֹּל [דָּבָר] אֶחָד. וְזֶה הוּא

עָנָן הַלָּבָן שֶׁל הַיּוֹם וְעָנָן שֶׁל אֵשׁ בַּלַּיְלָה, מִדַּת יוֹם וּמִדַּת לַיְלָה, וְיִתְתַּקְנוּ זֶה עִם זֶה לְהָאִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

וְזֶהוּ הַזֵּטָא שֶׁל הַנָּזֶשׁ הַקְּדְמוֹנִי הַהוּא – זִבֵּר לְמַטָּה וְהַפְרִיד לְמַעְלָה, וּמְשׁוֹם כָּךְ גָּרַם מַה שֶּׁגָּרַם לָעוֹלָם, מְשׁוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַפְרִיד לְמַטָּה וּלְזַבֵּר לְמַעְלָה. וְאוֹר שָׁזוֹר צָרִיךְ לְהֶאָזֵז לְמַעְלָה בְּזוּבּוּר אֶזֶד, וּלְהֶאָזֵז אַזַר כָּךְ בְּאוּכְלוֹסִיָּה בְּיִזּוּדָה וּלְהַפְרִיד אוֹתָהּ מִן הַצַּד הָרָע. וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁאֱלֹהִים ה' הַכֹּל אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד. ה' הוּא הָאֱלֹהִים. וּכְשֶׁיֵּדַע אָדָם שֶׁהַכֹּל אֶזֶד וְלֹא יְשִׁים פָּרוּד, אֲפִלּוּ אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזַּר יִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם וְלֹא יִמָּשֵׁךְ לְמַטָּה.

וְהַיְנוּ סוֹד הַכְּתוּב וְהָיוּ לִמְאֹרוֹת. שֶׁהַגָּה הַקִּלְפָּה עוֹלָה אַזַּר הַמּוֹזֵ. הַמּוֹזֵ אוֹר. הַצַּד הָאַזַּר מָוֶת. אוֹר בְּזוּבּוּר שֶׁל אוֹתִיּוֹת. מָוֶת בְּפָרוּד. וּכְשֶׁהָאוֹר הַזֶּה מִסְתַּלֵּק מִשָּׁם, מִתְזַבֵּר בְּאוֹתִיּוֹת מָוֶת שֶׁל פָּרוּד. מֵהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הִתְזוֹילָה זִזּוּהּ וְגָרְמָה רַע עַל הָעוֹלָם, כַּכָּתוּב (בראשית ג) וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב. הֶזֶזֵרָה הָאוֹתִיּוֹת לְמַפָּרֵעַ וְנִשְׁאַר מ"ו, וְהֵם הָלְכוּ וְנָטְלוּ הָאוֹת תָּי"ו עִמָּם, וְגָרְמָה מָוֶת עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַתֵּרֶא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, הֲרֵי לָמַדְנוּ מ"ם נִשְׁאֲרָה יְזִידָה. וְא"ו שֶׁהִיא זַיִּים, תָּמִיד מִתְהַפֶּכֶת וְהוֹלֶכֶת וְנוֹטֶלֶת תָּי"ו, שֶׁכָּתוּב וַתִּקַּזוּ וַתִּתֵּן. וְנִשְׁלְמָה הַתֵּבָה הַזּוֹ וְהִתְזַבְּרוּ הָאוֹתִיּוֹת. אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ אַתָּה בְּנִי, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדָּבָר הַזֶּה.

מִצְוָה זַמִּישִׁית – כָּתוּב יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ שָׁלֹשׁ מִצְוֹוֹת: אַזַּת לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְאַזַּת לְהִתְעַסֵּק בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה, וְאַזַּת לָמוּל לִשְׁמוֹנָה יָמִים וּלְהַעֲבִיר מִשָּׁם הָעָרְלָה. לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ וּלְהַגְדִּילָהּ בְּכָל יוֹם לְתַקֵּן אֶת נַפְשׁוֹ וְרוּזּוֹ.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם מִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, הוּא נִתְקָן בִּנְשָׁמָה אַזֶּרֶת קְדוּשָׁה, שֶׁכָּתוּב שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה. הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַזַּיָּה הַקְּדוּשָׁה הַהִיא. שֶׁכַּאֲשֶׁר אֵין אָדָם מִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, אֵין לוֹ נֶפֶשׁ קְדוּשָׁה, וְהַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה אֵינָהּ שׁוֹרָה עָלָיו.

וְכַאֲשֶׁר מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, בְּאוֹתוֹ הַדִּבּוּר שֶׁהוּא מְבָרֵר בָּהּ, הוּא זוֹכֶה לְנֶפֶשׁ הַזֹּאת הַהִיא וְלִהְיוֹת כְּמוֹ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (תהלים קג) בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו. אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאִים מַלְאָכָיו בָּאָרֶץ.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ. זֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּבְאוֹתוֹ הָעוֹלָם שָׁנִינוּ, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם כְּנָפַיִם כִּנְשָׁרִים וְשָׁיְשׁוּטוּ בְּכָל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) וְקוֵי ה׳ יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ – זוֹ הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת מַיִם, יִשְׁרְצוּ וְיוֹצִיאוּ שֶׁרֶץ שֶׁל נֶפֶשׁ חַיָּה מֵהַמָּקוֹם שֶׁל הַחַיָּה הַהִיא יִמְשְׁכוּ אוֹתָהּ לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְעַל כֵּן אָמַר דָּוִד (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים, לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְאָז – וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי.

מִצְוָה שִׁשִּׁית – לְהִתְעַסֵּק בְּפָרְיָהּ וּרְבִיָּהּ. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּפָרְיָהּ וּרְבִיָּהּ, גּוֹרֵם לַנָּהָר הַהוּא לִהְיוֹת נוֹבֵעַ תָּמִיד וְלֹא יִפָּסְקוּ מֵימָיו. וְהַיָּם מִתְמַלֵּא בְּכָל הַצְּדָדִים. וְנִשְׁמוֹת חֲדָשׁוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת וְיוֹצְאוֹת מֵאוֹתוֹ הָאִילָן, וּצְבָאוֹת רַבִּים מִתְגַּדְּלִים לְמַעְלָה עִם אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. זוֹ בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וְהַמַּיִם שֶׁלּוֹ מִתְרַבִּים וְשׁוֹרְצִים שֶׁרֶץ וְהִתְרַבּוּת שֶׁל נִשְׁמָתוֹ לַחַיָּה הַהִיא.

וּבְאוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּכְנָסוֹת לַחַיָּה הַהִיא, יוֹצְאִים כַּמָּה עוֹפוֹת שֶׁפּוֹרְחִים וְטָסִים בְּכָל הָעוֹלָם. וְכַאֲשֶׁר הַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה, הָעוֹף הַהוּא שֶׁפּוֹרֵחַ וְיוֹצֵא עִם הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ, מֵאוֹתוֹ הָעֵץ יוֹצֵא עִמּוֹ. כַּמָּה יוֹצְאִים עִם כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה? שְׁנַיִם, אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל. אִם הוּא זוֹכֶה – הֵם שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ. וְאִם לֹא – הֵם מְקַטְרְגִים עָלָיו.

אָמַר רַבִּי פִּינְחָס, שִׁלְשָׁה הֵם שֶׁעוֹמְדִים אֲפוֹטְרוֹפּוֹסִים עַל הָאָדָם כְּשֶׁהוּא זוֹכֶה, שֶׁכָּתוּב (איוב לג) אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף לְהַגִּיד לְאָדָם יָשְׁרוֹ. אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ הַגֵּה אֶחָד. מֵלִיץ – שְׁנַיִם. אֶחָד מִנִּי אָלֶף

לְהַגִּיד לְאָדָם יָשְׁרוֹ – הִנֵּה שְׁלֹשָׁה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן וְזַמִּשָׁה, שֶׁכָּתוּב יוֹתֵר, וַיְזַנֵּנוּ וַיֹּאמֶר. וַיְזַנֵּנוּ – אֶזְוֵד. וַיֹּאמֶר – שְׁנַיִם. אָמַר לוֹ, לֹא כָּכָה, אֶלָּא וַיְזַנֵּנוּ זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין רְשׁוּת לְאַזֵּר אֶלָּא לוֹ.

אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ, וּמִי שֶׁנִּמְנָע מִפָּרְיָה וּרְבִיָּה, כִּכְיָכוֹל מַמְעִיט אֶת הַדְּמוּת שֶׁכּוֹלֶלֶת אֶת כָּל הַדְּמֻיּוֹת, וְגוֹרֵם לְאוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁאֵין שׁוֹפְעִים מֵימָיו, וּפוֹגֵם אֶת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ בְּכָל הַצְּדָדִים, וְעָלָיו כָּתוּב (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי. בִּי וַדַּאי זֶה לַגּוֹף, וְאֵין נִשְׁמָתוֹ נִכְנֶסֶת לַפֶּרְגּוֹד כְּלָל, וְהוּא נִטְרָד מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

מִצְוָה שְׁבִיעִית – לָמוּל לִשְׁמֹנָה יָמִים וּלְהַעֲבִיר אֶת זֲהֲמַת הָעָרְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַזַּיָּה הַהִיא הִיא הַדַּרְגָּה הַשְּׁמִינִית לְכָל הַדְּרָגוֹת, וְהַנֶּפֶשׁ הַהִיא שֶׁפּוֹרַזֶת מִמֶּנָּה צְרִיכָה לְהֵרָאוֹת לְפָנֶיהָ לִשְׁמֹנָה יָמִים כְּמוֹ שֶׁהִיא דַּרְגָּה שְׁמִינִית, וְאָז וַדַּאי נִרְאֶה שֶׁהִיא נֶפֶשׁ זַיָּה. הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַזַּיָּה הַהִיא הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא מִן הַצַּד הָאַזֵּר. וְזֶהוּ יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם. בְּסִפְרוֹ שֶׁל זָנוּחַ יָרְשְׁמוּ הַמַּיִם שֶׁל זֶרַע קֹדֶשׁ רִשָּׁם שֶׁל נֶפֶשׁ זַיָּה. וְזֶה הָרִשָּׁם שֶׁל הָאוֹת יו"ד שֶׁנִּרְשָׁם בִּבְשַׂר הַקְּדֻשׁ מִכָּל שְׁאָר הָרִשּׁוּמִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ – זֶה אֱלִיָּהוּ שֶׁטָּס אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּאַרְבַּע טִיסוֹת לִהְיוֹת שָׁם בְּאוֹתָהּ הַמִּילָה שֶׁל בְּרִית הַקְּדֻשׁ. וְצָרִיךְ לְסַדֵּר לוֹ כִּסֵּא, וּלְהַזְכִּיר בְּפִיו: זֶה הַכִּסֵּא שֶׁל אֵלִיָּה"ו. וְאִם לֹא – אֵינוֹ שׁוֹרֶה שָׁם. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים – שְׁנֵי אֵלֶּה עָרְלָה וּפְרִיעָה. הַמִּילָה שֶׁל הָעָרְלָה, וְאַזֵּר כָּךְ הַפְּרִיעָה. וְהֵם זָכָר וּנְקֵבָה. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַזַּיָּה הָרֹמֶשֶׂת – זֶה הָרִשָּׁם שֶׁל אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ זַיָּה הַקְּדוֹשָׁה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם – הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּמְשְׁכוּ אֵלֶיהָ שֶׁל אוֹת הָרִשָּׁם הַזֶּה.

וּבְגַלַּל זֶה נִרְשְׁמוּ יִשְׂרָאֵל בְּרִשָּׁם קָדוֹשׁ וְטָהוֹר לְמַטָּה. כְּדַגְמַת אוֹתָם רִשּׁוּמִים קְדוֹשִׁים, לְהַכִּיר בֵּין צַד הַקְּדֻשָּׁה לְצַד הָאַזֵּר שֶׁל הַטֻּמְאָה, אַף יִשְׂרָאֵל רִשּׁוּמִים לְהַכִּיר בֵּין צַד הַקְּדֻשָּׁה לְעַמִּים עַכּוּ"ם, שֶׁבָּאִים מִצַּד הָאַזֵּר

שֶׁל טַמְאָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וּכְמוֹ שֶׁרוֹשֵׁם אוֹתָם, כָּךְ רוֹשֵׁם הַבְּהֵמוֹת וְהָעוֹפוֹת שֶׁלָּהֶם לִבְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת שֶׁל הָעַמִּים עַכּוּ"ם. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

מִצְוָה שְׁמִינִית – לֶאֱהֹב אֶת הַגֵּר שֶׁנִּכְנָס לָמוּל אֶת עַצְמוֹ וּלְהִכָּנֵס תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. וְהִיא מַכְנִיסָה אוֹתָם תַּחַת כְּנָפֶיהָ לְאוֹתָם שֶׁנִּפְרָדִים מִצַּד הַטֻּמְאָה הָאֲזֵר וּמִתְקָרְבִים אֵלֶיהָ, שֶׁכָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁנֶּפֶשׁ הַחַיָּה הַזּוֹ שֶׁכְּלוּלָה בְּיִשְׂרָאֵל הִיא מְחֻמֶּנֶת לַכֹּל – חָזַר וְאָמַר לְמִינָהּ. כַּמָּה אַכְסַדְרָאוֹת וַחֲדָרִים זֶה לְפָנִים מִזֶּה יֵשׁ לָאָרֶץ הַזּוֹ שֶׁהִיא חַיָּה. תַּחַת כְּנָפֶיהָ.

כָּנָף יָמִין, יֵשׁ לָהּ שְׁתֵּי אַכְסַדְרָאוֹת. וּמֵהַכָּנָף הַזּוֹ נִפְרָדִים לִשְׁתֵּי אֻמּוֹת אֲחֵרוֹת שֶׁהֵן קְרוֹבוֹת בְּיוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיסָם לְתוֹךְ הָאַכְסַדְרָאוֹת הַלָּלוּ. וְתַחַת כָּנָף שְׂמֹאל יֵשׁ שְׁתֵּי אַכְסַדְרָאוֹת אֲחֵרוֹת, וְנִפְרָדִים לִשְׁתֵּי אֻמּוֹת אֲחֵרוֹת, שֶׁהֵם עַמּוֹן וּמוֹאָב. וְכֻלָּם נִקְרָאִים נֶפֶשׁ חַיָּה. וְכַמָּה חֲדָרִים סְתוּמִים אֲחֵרִים וְהֵיכָלוֹת אֲחֵרִים בְּכָל כָּנָף וְכָנָף, וּמֵהֶם יוֹצְאוֹת רוּחוֹת לְהַפְרִיד לְכָל אוֹתָם הַגֵּרִים שֶׁמִּתְגַּיְּרִים, וְנִקְרָאִים נֶפֶשׁ חַיָּה, אֲבָל לְמִינָהּ. וְכֻלָּם נִכְנָסִים תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה וְלֹא יוֹתֵר.

אֲבָל נִשְׁמַת יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאת מִתּוֹךְ הַגּוּף שֶׁל הָאֵילָן הַהוּא, וּמִשָּׁם פּוֹרְחוֹת הַנְּשָׁמוֹת לְתוֹךְ הָאָרֶץ הַזּוֹ לְתוֹךְ מֵעָיהָ לִפָּנִים, וְהַסּוֹד – (מלאכי ג) כִּי תִהְיוּ אַתֶּם אֶרֶץ חֵפֶץ. וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל בֵּן יַקִּיר שַׁהֲמוּ מֵעָיהָ עָלָיו, וְנִקְרָאִים (ישעיה מו) הָעֲמֻסִים מִנִּי בֶטֶן, וְלֹא מֵהַכְּנָפַיִם הַחִיצוֹנָה. וְעוֹד, לַגֵּרִים אֵין חֵלֶק בָּאֵילָן הָעֶלְיוֹן, וְכָל שֶׁכֵּן בַּגּוּף שֶׁלּוֹ. אֲבָל הַחֵלֶק שֶׁלָּהֶם הוּא בַּכְּנָפַיִם וְלֹא יוֹתֵר, וְהַגֵּר תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה וְלֹא יוֹתֵר. גֵּרֵי הַצֶּדֶק הֵם שֶׁשּׁוֹרִים שָׁם וְנֶאֱחָזִים, וְלֹא לִפָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וּמְשׁוּם כָּךְ תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. וּלְמִי? בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ. כֻּלָּם שׁוֹאֲבִים נֶפֶשׁ מֵהַחַיָּה הַהִיא, אֲבָל כָּל אֶחָד לְמִינָהּ כָּרָאוּי לָהּ.

מִצְוָה תְּשִׁיעִית – לָזוּן אֶת הָעֲנִיִּים וְלָתֵת לָהֶם טֶרֶף, שֶׁכָּתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם

בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. נַעֲשֶׂה אָדָ"ם – מִשְׁתָּף, כְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. בְּצַלְמֵנוּ – עֲשִׂירִים. כִּדְמוּתֵנוּ – עֲנִיִּים. שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַזָּכָר עֲשִׂירִים, וּמִצַּד הַנְּקֵבָה עֲנִיִּים. כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּשִׁתָּפוּת אַוָּזַת וֶזֶה זָס עַל זֶה, וְזֶה נוֹתֵן לָזֶה וְגוֹמֵל לוֹ וָזֶסֶד, כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לִמַּטָּה שֶׁיִּהְיוּ עָשִׁיר וְעָנִי בְּזוּבּוּר אָזָד, וְלָתֵת זֶה לָזֶה וְלִגְמֹל וָזֶסֶד זֶה לָזֶה.

וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם וְגוֹ' – הַסּוֹד שֶׁלָּנוּ רָאִינוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל מִי שֶׁזָּס עַל הָעֲנִיִּים בִּרְצוֹן הַלֵּב, לֹא מִשְׁתַּנָּה דְּמוּתוֹ לְעוֹלָם מִדְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן. וְכֵיוָן שֶׁדְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָ"ם נִרְשְׁמָה בּוֹ, הוּא שׁוֹלֵט עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ הַדְּמוּת. וָזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) ומוֹרַאֲכֶם וְזִזְתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל זַיִת הָאָרֶץ וְגוֹ'. כֻּלָּם זָעִים וּפַוְזָדִים מֵאוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁנִּרְשְׁמָה בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ הִיא מִצְוָה מְיֻעָלָה שֶׁיִּתְעַלֶּה בֶּן אָדָם בִּדְמוּתוֹ שֶׁל אָדָם עַל כָּל שְׁאָר הַמִּצְוֹות.

מִנַּיִן לָנוּ? מִנְּבוּכַדְנֶצַּר [הָרָשָׁע]. אַף עַל גַּב שֶׁזָּלַם אֶת הַזָּלוֹם הַהוּא – כָּל זְמַן שֶׁהָיָה מְרַזֵּם עַל הָעֲנִיִּים, לֹא שָׂרָה עָלָיו זָלוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִטִּיל עַיִן רָעָה שֶׁלֹּא לְרַזֵּם עַל עֲנִיִּים, מַה כָּתוּב? (דניאל ד) עוֹד הַדָּבָר בְּפִי הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. מִיָּד הִשְׁתַּנְּתָה דְּמוּתוֹ וְנִטְרַד מִבְּנֵי הָאָדָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ נַעֲשֶׂה אָדָם. כָּתוּב כָּאן עֲשִׂיָּה, וְכָתוּב שָׁם (רות ב) שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בֹּעַז.

מִצְוָה עֲשִׂירִית – לְהַנְזִיז תְּפִלִּין וּלְהַשְׁלִים אֶת עַצְמוֹ בַּדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. פָּתַזְ וְאָמַר, (שיר ז) רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל. הַפָּסוּק הַזֶּה הֶעֱמִדְנוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל – זֶה הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן, תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יהוה בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְכָל אוֹת וְאוֹת פָּרָשָׁה אַוָּזַת, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ זָקוּק בְּסִדּוּר שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת כָּרָאוּי. וְשָׁנִינוּ, (דברים כוז) כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ – אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהֵם שֵׁם קָדוֹשׁ בְּסִדּוּר שֶׁל אוֹתִיּוֹתָיו.

פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה – (שמות יג) קַדֶּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר, זוֹ י' שֶׁהִיא קָדֶשׁ, הַבְּכוֹר

שֶׁל כָּל הַקְּדֹשִׁים הָעֶלְיוֹנִים. פָּטֶר כָּל רֶחֶם – בַּשְּׁבִיל הַדָּק הַהוּא שֶׁיּוֹרֵד מִיו"ד, שֶׁהוּא פּוֹתֵחַ אֶת רַחְמָהּ לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְאַבִּים כָּרָאוּי, וְהוּא קֹדֶשׁ עֶלְיוֹן.

הַפָּרָשָׁה הַשְּׁנִיָּה – (שֵׁם) וְהָיָה כִּי יְבִאֲךָ, זוֹ ה' הַהֵיכָל שֶׁנִּפְתָּחוֹ רַחְמָהּ מִתּוֹךְ יו"ד בַּזְּמִשִּׁים פְּתָחִים, אַכְסַדְּרָאוֹת וְזָדָרִים הַנִּסְתָּרִים שֶׁבּוֹ. שֶׁהַפֶּטֶר הַהוּא שֶׁעֲשָׂהּ יו"ד בַּהֵיכָל הַזֶּה לִשְׁמֹעַ בָּהּ קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַשּׁוֹפָר הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהַשּׁוֹפָר הַזֶּה הוּא נִסְתָּר בְּכָל הַצְּדָדִים, וּבָא יו"ד וּפָתַחוֹ אוֹתוֹ לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ קוֹל. וְכֵיוָן שֶׁפָּתַחוֹ אוֹתוֹ, תָּקַע לוֹ וְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ קוֹל לְהוֹצִיא עֲבָדִים לַחֵרוּת. וּבִתְקִיעַת הַשּׁוֹפָר הַזֶּה יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְכָךְ עָתִיד בְּסוֹף הַיָּמִים. וְכָל גְּאֻלָּה בָּאָה מִן הַשּׁוֹפָר הַזֶּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי מֵהַשּׁוֹפָר הַזֶּה בָּא בַּכֹּחַ שֶׁל יו"ד שֶׁפּוֹתֵחַ רַחְמָהּ וּמוֹצִיא קוֹלוֹ לִגְאֻלַּת הָעֲבָדִים. וְזוֹ ה, הָאוֹת הַשְּׁנִיָּה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

פָּרָשָׁה שְׁלִישִׁית – סוֹד הַיִּחוּד שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל (דברים ו). זוֹ וָא"ו שֶׁכּוֹלֶלֶת הַכֹּל וּבָהּ הַיִּחוּד שֶׁל הַכֹּל, וּבוֹ מִתְיַחֲדִים וְהוּא נוֹטֵל הַכֹּל. הַפָּרָשָׁה הָרְבִיעִית – (שֵׁם ה) וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ, כְּלָלוּת שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים שֶׁנֶּאֱחָזֶת בָּהֶם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הַגְּבוּרָה שֶׁלְּמַטָּה. וְזוֹ ה' הָאַחֲרוֹנָה שֶׁנּוֹטֶלֶת אוֹתָם וְנִכְלֶלֶת מֵהֶם. וְהַתְּפִלִּין הֵם מַמָּשׁ אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְעַל כֵּן, רֹאשֶׁךָ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל – אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וְדַלַּת רֹאשֶׁךָ – הַתְּפִלָּה הַהִיא שֶׁל יָד, שֶׁהִיא עֲנִיָּה כְּלַפֵּי מַעְלָה, אַף כָּךְ שְׁלֵמוּת יֵשׁ לָהּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – הוּא קָשׁוּר וְאָזוּז בְּאוֹתָם הַבָּתִּים לְהֵאָזֵז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַהוּא כָּרָאוּי. וְעַל כֵּן מִי שֶׁמִּתְתַּקֵּן בָּהֶם הוּא בְּצֶלֶם אֱלֹהִים. מָה בֵּאלֹהִים מִתְיַחֵד בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אַף הוּא מִתְיַחֵד בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּתְפִלָּה שֶׁל יָד, וְהַכֹּל אָזוּד.

מִצְוָה אַחַת עֶשְׂרֵה – לְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ. כָּאן יֵשׁ שְׁתֵּי מִצְוֹות – אַחַת לְעַשֵּׂר מַעֲשֵׂר שֶׁל הָאָרֶץ, וְאַחַת בִּכּוּרִים שֶׁל פֵּרוֹת הָאִילָן, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ. כָּתוּב כָּאן

הִנֵּה נָתַתִּי, וְכָתוּב שָׁם (במדבר יז) וְלִבְנֵי לֵוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ויקרא כז) וְכָל מַעְשַׂר הָאָרֶץ מִזֶּרַע הָאָרֶץ מִפְּרִי הָעֵץ לַה' הוּא.

מִצְוָה שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה – לְהָבִיא בִּכּוּרֵי הָאִילָן, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וְאֶת כָּל הָעֵץ אֲשֶׁר בּוֹ פְּרִי עֵץ זֹרֵעַ זָרַע. כָּל מַה שֶּׁרָאוּי לִי, לָכֶם אָסוּר לְמַאֲכָל. הִתִּיר לָהֶם וְנָתַן לָהֶם כָּל הַמַּעֲשֶׂר שֶׁלּוֹ וּבִכּוּרֵי הָאִילָנוֹת. נָתַתִּי לָכֶם – לָכֶם וְלֹא לַדּוֹרוֹת שֶׁאַוְזֵרֵיכֶם.

מִצְוָה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה – לַעֲשׂוֹת פַּדְיוֹן לִבְנוֹ לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ בַּזָּיִם. שֶׁשְּׁנֵי מִמַּנִּים הֵם, אָזְנוֹ שֶׁל זָיִם וְאָזְנוֹ שֶׁל מֵת, וְעוֹמְדִים עַל הָאָדָם. וּכְשֶׁיִּפָּדֶה הָאִישׁ אֶת בְּנוֹ, מִיָּד הַמֵּת הַהוּא הוּא פּוֹדֶה אוֹתוֹ, וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו. וְזֶה סוֹד שֶׁל וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, בְּכֻלָּל, וְהִנֵּה טוֹב – זֶה מַלְאַךְ זָיִם, מְאֹד – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְעַל כֵּן בַּפַּדְיוֹן הַהוּא מִתְקַיֵּם זֶה שֶׁל זָיִם, וְנֶזְקָשׁ אוֹתוֹ שֶׁל הַמָּוֶת. בַּפַּדְיוֹן הַזֶּה קוֹנֶה לוֹ זָיִם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע עוֹזֵב אוֹתוֹ וְלֹא אוֹזֵז בּוֹ.

מִצְוָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה – לִשְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא יוֹם הַמְּנוּחָה מִכָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. כָּאן כְּלוּלוֹת שְׁתֵּי מִצְוֹות – אַזַּת שְׁמִירַת יוֹם הַשַּׁבָּת, וְאַזַּת לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּקִדּוּשׁוֹ. לִשְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁהִזְכִּרָנוּ וְהֵעֵרָנוּ עָלָיו, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁל מְנוּחָה לָעוֹלָמוֹת, וְכָל הַמַּעֲשִׂים נִשְׁתַּכְלְלוּ בּוֹ וְנַעֲשׂוּ עַד שֶׁהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם. כֵּיוָן שֶׁהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, נִשְׁאֲרָה בְּרִיאָה שֶׁל רוּזּוֹת שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ לָהֶם גּוּפוֹת. וְכִי לֹא יָדַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַכֵּב לְקַדֵּשׁ אֶת הַיּוֹם עַד שֶׁיִּבָּרְאוּ גּוּפוֹת לָרוּזּוֹת הַלָּלוּ? אֶלָּא עַיִן הַדַּעַת טוֹב וָרָע עוֹרֵר אֶת אוֹתוֹ הַצַּד הָאַוְזֵר שֶׁל הָרָע וְרָצָה לְהִתְזַוֵּק בָּעוֹלָם, וְנִפְרְדוּ כַּמָּה רוּזּוֹת בְּכַמָּה מִינִים לְהִתְזַוֵּק בָּעוֹלָם בְּגוּפוֹת.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּךְ, נִתְעוֹרֵר מִתּוֹךְ עֵץ הַזָּיִם נְשִׁיבַת רוּזַ וְהִכָּה בְּאִילָן אַוְזֵר, וְהִתְעוֹרֵר צַד אַוְזֵר שֶׁל טוֹב וְהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם. שֶׁהֲרֵי בְּרִיאַת גּוּפוֹת וְהִתְעוֹרְרוּת רוּזּוֹת בַּצַּד הַטּוֹב הִיא בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְלֹא בַּצַּד הָאַוְזֵר.

וְאִלְמָלֵא הִקְדִּים הַצַּד הָאַוּזַר בַּלַּיְלָה הַזֶּה טֶרֶם שֶׁיַּקְדִּים צַד הַטּוֹב, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד לִפָּנֵיהֶם אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְדִּים רְפוּאָה – שֶׁדִּלֵּג לִפָּנָיו קְדוּשׁ הַיּוֹם, וְהִקְדִּים לִפָּנֵי הַצַּד הָאַוּזַר, וְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וּמַה שֶּׁוָּשַׁב הַצַּד הָאַוּזַר לְהִבָּנוֹת בָּעוֹלָם לְהִתְוַוֵּזֵק, נִבְנָה בַּלַּיְלָה הַזֶּה צַד הַטּוֹב וְהִתְוַוֵּזֵק, וְנִבְנוּ גּוּפוֹת וְרוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת בַּלַּיְלָה הַזֶּה מִצַּד הַטּוֹב. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹנָתָן שֶׁל זַכָּמִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת זֶה מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת.

שֶׁהֲרֵי אָז רוֹאָה אֶת זֶה הַצַּד הָאַוּזַר, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהִיא וְנִשְׁבָּה לַעֲשׂוֹת – עָשְׂתָה צַד שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה. הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בְּכַמָּה צְבָאוֹת וְהַצְּדָדִים שֶׁלָּהּ, וְרוֹאָה אֶת כָּל אוֹתָם שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים אֶת מִטָּתָם בְּגִלּוּי שֶׁל גּוּפָם לְאוֹר הַנֵּר, וְכָל אוֹתָם הַבָּנִים שֶׁיּוֹצְאִים מִשָּׁם הֵם נְכָפִים, שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִים עֲלֵיהֶם רוּחוֹת מֵהַצַּד הָאַוּזַר הַהוּא. וְאוֹתָם הָרוּחוֹת הָעַרְטִילָאִיּוֹת שֶׁל הָרְשָׁעִים שֶׁנִּקְרָאִים מַזִּיקִים, וְשׂוֹרָה בָּהֶם לִילִי"ת וְהוֹרֶגֶת אוֹתָם.

כֵּיוָן שֶׁהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם וְהַקְּדֻשָּׁה שׁוֹלֶטֶת עַל הָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַצַּד הָאַוּזַר מַקְטִין עַצְמוֹ וְנִטְמָן כָּל לֵיל שַׁבָּת וְיוֹם הַשַּׁבָּת, פָּרַט לְאָסִימוֹ"ן, וְכָל הַכַּת שֶׁלּוֹ שֶׁהוֹלְכִים עַל הַנֵּרוֹת בַּסֵּתֶר לִרְאוֹת אֶת הַגִּלּוּיִים שֶׁל הַתַּשְׁמִישִׁים, וְאַוַּזר כָּךְ נִטְמָנִים בְּתוֹךְ נֶקֶב הַתְּהוֹם הַגָּדוֹל. כֵּיוָן שֶׁיָּצְאָה הַשַּׁבָּת, כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַוָּנוֹת פּוֹרְזִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן תַּקָּן שִׁיר שֶׁל פָּגָעִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ. לְאֵיזֶה מָקוֹם מְשׁוֹטְטִים בַּלַּיְלָה הַהוּא? כְּשֶׁיּוֹצְאִים בְּזִמָּנוֹן וְזוֹשְׁבִים לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ, וְרוֹאִים אוֹתָם בַּתְּפִלָּה וְאוֹמְרִים אֶת הַשִּׁירָה הַזּוֹ, וּבְרֵאשִׁית מַבְדִּילִים בַּתְּפִלָּה וּמַבְדִּילִים עַל הַכּוֹס, פּוֹרְזִים מִשָּׁם וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים וּמַגִּיעִים לְתוֹךְ הַמִּדְבָּר. הָרַוָּזְמָן יַצִּילֵנוּ מֵהֶם וּמֵהַצְּדָדִים הָרָעִים.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שְׁלֹשָׁה הֵם שֶׁגּוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמָם: אֶזֶד – מִי שֶׁמְּקַלֵּל אֶת עַצְמוֹ. הַשֵּׁנִי – מִי שֶׁזּוֹרֵק לָזֶם אוֹ פֵּרוּרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כַּזַּיִת. הַשְּׁלִישִׁי – מִי שֶׁמַּדְלִיק נֵר בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת בְּטֶרֶם שֶׁמַּגִּיעִים יִשְׂרָאֵל לִקְדֻשָּׁה דְּסִדְרָא, שֶׁגּוֹרֵם לְאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם לְהִדָּלֵק בָּאֵשׁ הַזּוֹ טֶרֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם. שֶׁמָּקוֹם

אָזַד יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם לְאוֹתָם שֶׁמְּוַזְּלִים שַׁבָּתוֹת, וְאוֹתָם שֶׁעֲנוּשִׁים בַּגֵּיהִנֹּם מְקַלְּלִים אֶת אוֹתוֹ שֶׁהִדְלִיק נֵר טֶרֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ, וְאוֹמְרִים לוֹ: (ישעיה כב) הִנֵּה ה׳ מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר וְגוֹ׳, (שם) צָנוֹף יִצְנָפְךָ צְנָפָה כַּדּוּר אֶל אֶרֶץ רַחְבַת יָדָיִם.

מִשּׁוּם שֶׁאֵין רָאוּי הוּא לְהַדְלִיק אֵשׁ כְּשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מַבְדִּילִים בַּתְּפִלָּה וּמַבְדִּילִים עַל הַכּוֹס, מִשּׁוּם שֶׁעַד אוֹתוֹ הַזְּמַן שַׁבָּת הִיא, וּקְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת שׁוֹלֶטֶת עָלֵינוּ. וּבְשָׁעָה שֶׁמַּבְדִּילִים עַל הַכּוֹס, כָּל אוֹתָם הַזְּיָלוֹת וְכָל אוֹתָם הַמַּוָּזָנוֹת שֶׁהִתְמַנּוּ עַל יְמוֹת הַזּוֹל, כָּל אָזַד וְאָזַד יָשׁוּב לִמְקוֹמוֹ וְלַעֲבוֹדָתוֹ שֶׁהִתְמַנָּה עָלֶיהָ.

מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁנִּכְנָסָה שַׁבָּת וְהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, הַקָּדֵשׁ מִתְעוֹרֵר וְשׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, וְהַזּוֹל מִתְבַּטֵּל שִׁלְטוֹנוֹ, עַד הַשָּׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת לֹא שָׁבִים לִמְקוֹמָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, לֹא שָׁבִים לִמְקוֹמָם עַד הַזְּמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים בָּרוּךְ אַתָּה יי׳ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְזוֹל. אָז הַקָּדֵשׁ מִסְתַּלֵּק, וְהַמַּוָּזָנוֹת שֶׁהִתְמַנּוּ עַל יְמוֹת הַזּוֹל מִתְעוֹרְרִים וְשָׁבִים לִמְקוֹמָם, כָּל אָזַד וְאָזַד עַל מִשְׁמַרְתּוֹ שֶׁהֻפְקַד עָלֶיהָ. וְעִם כָּל זֶה לֹא שׁוֹלְטִים עַד שֶׁיִּהְיוּ אוּרוֹת מִסּוֹד הַנֵּר. וְכֻלָּם נִקְרָאִים מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, מִשּׁוּם [שֶׁמְּאוֹר הָאֵשׁ שֶׁשּׁוֹתָעַ] [נ״א שֶׁמִּסּוֹד עַמּוּד הָאֵשׁ] וּמִיסּוֹד הָאֵשׁ בָּאִים כֻּלָּם וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם הַתַּזּוֹתוֹן. וְכָל זֶה כְּשֶׁאָדָם מַדְלִיק נֵר טֶרֶם הִשְׁלִימוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַקְּדֻשָּׁה דְּסִדְרָא.

אֲבָל אִם הוּא מַמְתִּין עַד שֶׁיַּשְׁלִימוּ קְדֻשָּׁה דְּסִדְרָא, אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁבַּגֵּיהִנֹּם מַצְדִּיקִים עֲלֵיהֶם אֶת דִּינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם מְקַיְּמִים עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁאוֹמְרִים הַצַּבּוּר (בראשית כז) וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם (דברים כח) בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה וְגוֹ׳. (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳. בְּיוֹם רַע הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, מַה זֶּה בְּיוֹם רָעָה? הַיּוֹם שֶׁשּׁוֹלֶטֶת הָרָעָה הַהִיא לְקַוֵּזֵת אֶת נִשְׁמָתוֹ. אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל – זֶהוּ שְׂכִיב מְרַע לְרַפְּאוֹ מְזוֹטְאוֹ אֲצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. דָּבָר אַוֵּר – זֶה הַיּוֹם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם, נָצוֹל מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיוֹם

רָעָה יְמַלְטֵהוּ ה׳. הַיּוֹם שֶׁנִּמְסַר הַדִּין לְאוֹתָהּ רָעָה לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם.

בְּרֵאשִׁית

בְּרֹאשׁ [נ״א בְּרֵאשִׁית בְּזָכְמַת הַמֶּלֶךְ זָנַקָּק] רְצוֹן הַמֶּלֶךְ זָנַקָּק זַקִּיקוֹת בְּאוֹר עֶלְיוֹן נִיצוֹץ זָנַקָּק, וְיָצָא תּוֹךְ נִסְתָּרִים מֵרֹאשׁ [נ״א מִסּוֹד] הָאֵי״ן סו״ף עָשָׂן בְּגִלָּם נָעוּץ בְּטַבַּעַת, לֹא לָבָן וְלֹא שָׁזוּר וְלֹא אָדֹם וְלֹא יָרֹק וְלֹא גָּוֶן כְּלָל. כְּשֶׁמְּדַד מִדִּידָה, עָשָׂה צוּרוֹת לְהָאִיר. לִפָּנִים בְּתוֹךְ הַמָּאוֹר יָצָא מַעְיָן אֶזֶד שֶׁמִּמֶּנּוּ נִצְבְּעוּ הַצוּרוֹת לְמַטָּה. נִסְתָּר תּוֹךְ הַנִּסְתָּרִים שֶׁל סוֹד הָאֵי״ן סו״ף בָּקַע וְלֹא בָּקַע אֶת הָאֲוִיר שֶׁלּוֹ לֹא נוֹדַע כְּלָל, עַד שֶׁמִּתּוֹךְ הַזָּנַק הַבְּקִיעָה שֶׁלּוֹ מְאִירָה נְקֻדָּה אַזַּת נִסְתֶּרֶת עֶלְיוֹנָה אַזַּר אוֹתָהּ נְקֻדָּה לֹא נוֹדַע כְּלָל, וְלָכֵן נִקְרֵאת רֵאשִׁית, הַמַּאֲמָר הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים ״אֵת ״הַשָּׁמַיִם ״וְאֵת ״הָאָרֶץ, רָאשֵׁי תֵּבוֹת אהו״ה, שֶׁבּוֹ נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. א״ה – בּוֹ נִבְרְאוּ הַשָּׁמַיִם. ו״ה – בּוֹ נִבְרְאָה הָאָרֶץ וְכָל מַה שָּׁיֵּשׁ בָּהּ. וְהוּא נָתַן תְּשׁוּקָה בְּכָל הָאֵילָנוֹת וְהָעֲשָׂבִים שֶׁבָּאָרֶץ, שֶׁהוּא מַה שֶּׁאָמְרוּ, אֵין לְךָ כָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב מִלְמַטָּה שֶׁאֵין מְמֻנֶּה עָלָיו מִלְמַעְלָה וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ, שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ גְּדַל, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח) הֲיָדַעְתָּ חֻקּוֹת שָׁמָיִם אִם תָּשִׂים מִשְׂטָרוֹ בָּאָרֶץ:

(דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. הַזֹּהַר הַנִּסְתָּר שֶׁל הַנִּסְתָּרִים הִכָּה בָּאֲוִיר שֶׁלּוֹ [שֶׁהִגִּיעַ וְלֹא הִגִּיעַ] [וְהֶאִיר] בְּנְקֻדָּה זוֹ [אוֹר], וְאָז הִתְפַּשְׂטָה הָרֵאשִׁית הַזֹּאת, וְעָשָׂה לוֹ הֵיכָל לִכְבוֹדוֹ וּלְתִשְׁבַּחְתּוֹ, [כָּבוֹד לְהֵיכָלוֹ וּלְשִׁבְחוֹ] [נ״א וּלְכָבוֹדוֹ וּלְהֵיכָלוֹ וּלְתִשְׁבַּחְתּוֹ], שָׁם זֶרַע קֹדֶשׁ לְהוֹלִיד לְתוֹעֶלֶת הָעוֹלָם, וְזֶה סוֹד (ישעיה ו) זֶרַע קֹדֶשׁ מַצַּבְתָּהּ. זֹהַר שֶׁזָּרַע זֶרַע לִכְבוֹדוֹ, כְּמוֹ זֶרַע הַמֶּשִׁי הַזֶּה שֶׁל אַרְנָמֶן טוֹב שֶׁמִּתְכַּסֶּה לִפָּנִים וְעוֹשֶׂה לוֹ הֵיכָל שֶׁהִיא תִּשְׁבַּחְתּוֹ וְתוֹעֶלֶת לַכֹּל. בְּרֵאשִׁית הַזּוֹ בָּרָא אוֹתוֹ נִסְתָּר שֶׁלֹּא נוֹדַע אֶת הַהֵיכָל הַזֶּה. הֵיכָל זֶה נִקְרָא אֱלֹהִים, וְסוֹד זֶה – בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים.

הַזֹּהַר שֶׁמִּמֶּנּוּ כָּל הַמַּאֲמָרוֹת נִבְרְאוּ בְּסוֹד הִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל הַנְּקֻדָּה שֶׁל הַזֹּהַר הַנִּסְתָּר הַזֶּה. אִם בָּזֶה כָּתוּב בָּרָא, אֵין תְּמִיהָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. זֹהַר זֶה סוֹד בְּרֵאשִׁית, הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל, שְׁמוֹ אֶהְיֶה, שֵׁם קָדוֹשׁ זָקוּק בְּצִדּוֹ [נ"א מֵאִיר, בַּזְּקִיקָה מֵאִיר] אֱלֹהִים, זָקוּק בַּעֲטָרָה [נ"א בַּזְּקִיקַת הָעֲטָרָה] אַשֵּׁ"ר הַיְכָל נִסְתָּר וְגָנוּז, הָרֵאשִׁית שֶׁל סוֹד שֶׁל רֵאשִׁית אַשֵּׁ"ר רא"ש שֶׁיּוֹצֵא מֵרֵאשִׁית.

וּכְשֶׁהִתְתַּקֵּן לְאַוֵּר הַנְּקֻדָּה וְהַהֵיכָל [כְּסֵדֶר] כְּאָזְד, אָז בְּרֵאשִׁית כּוֹלֵל רֵאשִׁית, רֵאשִׁית עֶלְיוֹנָה בְּזָוְכְמָה. אַוֵּר כָּךְ הִתְוַלֵּף גּוֹן אוֹתוֹ הַהֵיכָל וְנִקְרָא בַּיִת. [נ"א וּמִמֶּנּוּ הִתְוַדַּשׁ הַהֵיכָל] נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת רא"שׁ, כּוֹלֵל זֶה בָּזֶה בְּסוֹד בְּרֵאשִׁית, כְּשֶׁהַכֹּל הוּא יַוֵּד, בִּכְלַל אָזְד, כְּשֶׁטֶּרֶם הָיָה יְשׁוּב בַּבַּיִת. כֵּיוָן שֶׁנִּזְרַע לְתִקּוּן הַיְשׁוּב, אָז נִקְרָא אֱלֹהִים טָמִיר נִסְתָּר.

זֹהַר נִסְתָּר וְגָנוּז כְּשֶׁבָּנִים [ס"א עַד שֶׁבָּנִים] בְּתוֹכוֹ לְהוֹלִיד, וְהַבַּיִת קַיָּם בְּפָשִׁיטוּת שֶׁל תִּקּוּן שֶׁל אוֹתָם זֶרַע קֹדֶשׁ, וְעַד שֶׁלֹּא הוּסְרָה וְלֹא הִתְפַּשְׁטָה הִתְפַּשְׁטוּת הַיְשׁוּב, לֹא נִקְרָא אֱלֹהִים, אֶלָּא הַכֹּל בַּכְּלָל שֶׁל בְּרֵאשִׁית. אַוֵּר שֶׁהִתְתַּקֵּן בַּשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים, הוֹצִיא אוֹתָם תּוֹלָדוֹת מֵאוֹתוֹ זֶרַע שֶׁנִּזְרַע בּוֹ. מִי הוּא אוֹתוֹ זֶרַע? אֵלּוּ אוֹתִיּוֹת זָקוּקוֹת סוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתָהּ נְקֻדָּה.

אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה זֶרְעָה בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הֵיכָל סוֹד [זֶרַע] שֶׁל שִׁלְשָׁה נְקֻדּוֹת: זוֹלָ"ם, שׁוּרֵ"ק, וּזְיֵרֵ"ק. וְנִכְלְלוּ זֶה בָּזֶה וְנַעֲשׂוּ סוֹד אָזְד. קוֹ"ל שֶׁיּוֹצֵא בְּזִוּוּג אָזְד, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא, יוֹצֵאת עִמּוֹ בַּת זוּגוֹ שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁכָּתוּב אֵ"ת הַשָּׁמַיִ"ם, קוֹל וּבַת זוּגוֹ. הַקּוֹל הַזֶּה שֶׁהוּא שָׁמַיִם (תִּפְאֶרֶת), הוּא אֶהְיֶ"ה אַזְרוֹן. הַזֹּהַר שֶׁכּוֹלֵל כָּל הָאוֹתִיּוֹת וְהַגָּוָנִים כְּמוֹ [נ"א זֶרַע] זֶה.

עַד כָּאן, יהוה אֱלֹהֵינוּ יהוה, אֵלּוּ שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת כְּנֶגֶד הַסּוֹד הַזֶּה הָעֶלְיוֹן בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. בְּרֵאשִׁית – סוֹד רִאשׁוֹן. בָּרָ"א – סוֹד נִסְתָּר לְהִתְפַּשֵּׁט מִשָּׁם הַכֹּל. אֱלֹהִי"ם – סוֹד לְקַיֵּם הַכֹּל לְמַטָּה. אֵת הַשָּׁמַיִם – שֶׁלֹּא לְהַפְרִידָם זָכָר וּנְקֵבָה כְּאָזְד.

א״ת – כְּשֶׁלּוֹקְחָן הָאוֹתִיּוֹת כֻּלָּם, הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵם רֹאשׁ וְסוֹף. אַזַר כָּךְ מִתּוֹסֶף הֵ״א לְהִתְזַוֵּג כָּל הָאוֹתִיּוֹת עִם הֵ״א, וְנִקְרָא אַתָּ״ה, וְעַל זֶה (נזמיה ט) וְאַתָּ״ה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם. אֵת – סוֹד אֲדנָי וְכָךְ נִקְרָא. הַשָּׁמַיִם – זֶה יהו״ה סוֹד עֶלְיוֹן.

וְאֵ״ת – תִּקּוּן זָכָר וּנְקֵבָה. וְאֵ״ת – סוֹד ויהו״ה, וְהַכֹּל אֶחָד. הָאָרֶץ – זֶה אֱלֹהִים כְּדִגְמַת עֶלְיוֹן, לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְאִבִּים. שֵׁם זֶה כָּלוּל בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת, וּמִשָּׁם נִפְרָד שֵׁם זֶה לְכַמָּה צְדָדִים. עַד כָּאן סוֹד שֶׁל סֵתֶר הַסְּתָרִים שֶׁזָּכַק וּבָנָה וְהֶעֱמִיד בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר בַּסֵּתֶר שֶׁל פָּסוּק אֶחָד. מִכָּאן וָהָלְאָה:

מִשְׁנָה. קְשָׁרִים רַבִּים, שָׁרִים מוּשְׁלִים בַּמֶּמְשָׁלָה, קִרְבוּ וְשִׁמְעוּ. מִי מִכֶּם שֶׁעָלָה וְיָרַד, מִי כֹּגֶז רוּזוֹ בְּיָדוֹ, יָקוּם וְיֵדַע, בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה בָּרָצוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַלָּבָן לַעֲשׂוֹת כָּבוֹד לִכְבוֹדוֹ, עָלָה אוֹר אֶחָד נִסְתָּר בָּרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, נָשַׁב בָּהּ וְהוֹצִיא קְלִפּוֹת מְאִירוֹת מִתְזַוְּגוֹת הַכֹּל כְּאֶחָד, וְעָלוּ וְיָרְדוּ וְנַעֲשָׂה הַכֹּל אֶחָד, וְאוֹתוֹ אוֹר נִסְתָּר כְּשֶׁנָּשַׁב בָּהּ וְהֵאִיר נִקְרָא אֶהְיֶ״ה. אוֹתוֹ אוֹר עָלָה וְיָרַד וְזָרַק נִיצוֹצוֹת וְנָשַׁב בָּהּ, וְהוֹצִיא כּוֹזַ טָמִיר אֶחָד, וְנִקְרָא שְׁמוֹ אֲשֶׁר אֶהְיֶ״ה. בַּזְּקִיקָה טְמִירָה וְנִסְתֶּרֶת, אוֹתָם קְלִפּוֹת מְאִירוֹת שֶׁהִתְזַוְּגוּ מִתּוֹךְ סֶלַע אֶחָד נִסְתָּר, יָצְאוּ בַּזְּקִיקָה בְּכוֹזַ שֶׁל אוֹתוֹ אוֹת עֶלְיוֹן, וְנִקְרָא יְהוָ״ה.

עוֹד נָשַׁב בָּהּ וְהוֹצִיא זִיקִים נוֹצְצִים זוֹרְקִים לְכָל עֵבֶר, וְהוֹצִיא כּוֹזַ אֶחָד טָמִיר שֶׁנּוֹצֵץ לְכָל צַד וְנִקְרָא אֵ״ל. עוֹד אוֹתוֹ אוֹר טָמִיר נִסְתָּר נָשַׁב בָּהּ, וְעָלָה וְיָרַד וְעָלָה בְּאֶלֶף וּמְאַתַּיִם קְשׁוּרִים שֶׁל אֵשׁ, וְהוֹצִיא כּוֹזַ אֶחָד טָמִיר וְנִקְרָא אֱלֹהִים, וְזוֹ הַגְּבוּרָה. מִזֶּה מִתְפַּשְּׁטִים כּוֹזוֹת טְמִירִים לוֹהֲטִים לְכָל צַד, מֵהֶם שֶׁמִּתְקָנִים בְּתִקּוּנִים יָפִים, וּמֵהֶם שֶׁמִּתְקָנִים בְּתִקּוּנִים אֲזוֹרִים.

עוֹד נָשַׁב בָּהּ וְהוֹצִיא כּוֹזַ טָמִיר אֶחָד שֶׁנִּקְרָא יְהוָ״ה, מִדַּת רַחֲמִים, וְנִקְרָא שָׁמַיִם. וְעוֹמֵד בֵּין שְׁנֵי זַיָּלוֹת שֶׁנִּקְרָאִים צְבָאוֹת. מִזֶּה יָצְאוּ כָּל הַזַּיָּלוֹת וְכָל הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִמְינוֹ לְקַיֵּם וּלְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָמוֹת, עָלָיו כָּתוּב (תהלים קד) ה׳ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ:

בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שי״ת, מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם, שִׁשָּׁה צְדָדִים שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים מִסּוֹד עֶלְיוֹן בְּהִתְפַּשְּׁטוּת [נ״א מֵשֶׁלֹּשׁ נְקוּדוֹת] שֶׁבָּרָא מִתּוֹךְ נְקֻדָּה רִאשׁוֹנָה. בָּרָא הִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁל נְקֻדָּה אַוֵּזת שֶׁלְּמַעְלָה. וְכָאן נָזוֹקָק סוֹד הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

(דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, כְּדֻגְמַת תְּנוּעוֹת [נ״א טְעָמִים] שֶׁמְּנַגְּנוֹת, וּבְנִגּוּן שֶׁלָּהֶם הוֹלְכִים אַוֵּזרֵיהֶם אוֹתִיּוֹת וּנְקֻדּוֹת וּמִתְנַעְנְעִים אַוֵּזרֵיהֶם, כְּמוֹ זַיָּלִים אַוֵּזרֵי מַלְכָּם. הַגּוּף אוֹתִיּוֹת, וְהָרוּחַ נְקֻדּוֹת. כֻּלָּם נוֹסְעִים בְּמַסְעוֹתֵיהֶם אַוֵּזר הַתְּנוּעוֹת וְעוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם. כְּשֶׁנִּגּוּן הַטְּעָמִים נוֹסֵעַ, נוֹסְעוֹת הָאוֹתִיּוֹת וְהַנְּקֻדּוֹת אַוֵּזרֵיהֶם. כְּשֶׁהוּא פּוֹסֵק, הֵם אֵינָם נוֹסְעִים וְעוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ – אוֹתִיּוֹת וּנְקֻדּוֹת. כְּזֹהַר – נִגּוּן הַטְּעָמִים. הָרָקִיעַ – הִתְפַּשְּׁטוּת הַנִּגּוּן כְּמוֹ אֵלֶּה שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים בְּהִתְפַּשְּׁטוּת וְהוֹלְכִים בְּנִגּוּן. וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים – אוֹתָם פָּסוּקֵי הַטְּעָמִים שֶׁפּוֹסְקִים בְּמַסְעוֹתֵיהֶם, שֶׁבִּגְלַל כָּךְ נִשְׁמָע הַדָּבָר. יַזְהִירוּ אוֹתִיּוֹת וּנְקֻדּוֹת, וּמְאִירִים כְּאֶזֶד בְּמַסָּעוֹת בְּסוֹד שֶׁל סֵתֶר בְּמַסָּע כְּאוֹתָם שְׁבִילִים נִסְתָּרִים. מִזֶּה מִתְפַּשֵּׁט הַכֹּל. וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ – אוֹתָם עַמּוּדִים וַאֲדָנִים שֶׁל אוֹתוֹ אַפַּרְיוֹן. הַמַּשְׂכִּילִים – אוֹתָם עַמּוּדִים וַאֲדָנִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם מִסְתַּכְּלִים בְּהַשֵּׂכֶל בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ אוֹתוֹ אַפַּרְיוֹן וַאֲדָנִים שֶׁלּוֹ. הַסֵּתֶר הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל. יַזְהִרוּ – שֶׁאִם לֹא יַזְהִירוּ וְלֹא מְאִירִים, לֹא יְכוֹלִים לְעַיֵּן וּלְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ אַפַּרְיוֹן בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

כְּזֹהַר הָרָקִיעַ – אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד עַל גַּבֵּי אוֹתָם הַמַּשְׂכִּילִים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (יזזוקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַזַּיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא. זֹהַר שֶׁמֵּאִיר לַתּוֹרָה, זֹהַר שֶׁמֵּאִיר לְאוֹתָם רָאשִׁים שֶׁל אוֹתָהּ זַיָּה, וְאוֹתָם רָאשִׁים הֵם מַשְׂכִּילִים שֶׁמְּאִירִים תָּמִיד וּמִסְתַּכְּלִים לְאוֹתוֹ רָקִיעַ לְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁיּוֹצֵא מִשָּׁם, וְזֶהוּ אוֹר הַתּוֹרָה שֶׁמֵּאִיר תָּמִיד וְלֹא פּוֹסֵק.

סֵפֶר הַבָּהִיר הִשְׁלִמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סימן ל)

אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ? מַה מַּשְׁמִיעַ הָיְתָה? שֶׁכְּבָר הָיְתָה, וּמַה זֶּה תֹהוּ? דָּבָר הַמַּתְהֶה אֶת בְּנֵי אָדָם. וּמַה זֶּה בֹהוּ? דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב בֹּהוּ – בּוֹ הוּא, עַל שֵׁם מַה שֶּׁכָּתוּב (קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. בָּרָא בֹהוּ וְשָׁם מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם. בָּרָא תֹהוּ וְשָׁם מְקוֹמוֹ בְּרָע. בֹּהוּ בְּשָׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (איוב כה) עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. מְלַמֵּד שֶׁמִּיכָאֵל שַׂר יְמִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מַיִם וּבָרָד, וְגַבְרִיאֵל שַׂר שְׂמֹאלוֹ – אֵשׁ. וְשָׁם שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם מַכְרִיעַ, וְהֵיכָן שֶׁכָּתוּב עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁבֹּהוּ שָׁלוֹם? שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע, הָא כֵיצַד? רָע מִתֹּהוּ, וְשָׁלוֹם מִבֹּהוּ. בָּרָא תֹהוּ וְשָׁם מְקוֹמוֹ בְּרָע, שֶׁנֶּאֱמַר עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע. בָּרָא בֹהוּ וְשָׁם מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו:

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְגוֹ', הָיְתָה דַּוְקָא מִקֹּדֶם לָזֶה, שֶׁלֹּג בְּתוֹךְ הַמַּיִם. יָצְאָה מִמֶּנָּה זֶהֳמָה בְּאוֹתוֹ כּוֹז שֶׁל שֶׁלֹּג בַּמַּיִם, וְהִכָּה בָּהּ אֵשׁ וְזִוְּקָה וְהָיְתָה בָּהּ פָּסֹלֶת, וְהוֹסְרָה וְנֶעֱשְׂתָה תה"ו מִמְּקוֹם [מָדוֹר] הַזֶּהֳמָה, קֶן הַפָּסֹלֶת. וָבֹהוּ – בֵּרוּר שֶׁהִתְבָּרֵר מִתּוֹךְ פָּסֹלֶת וְהִתְיַשֵּׁב בָּהּ הַזּוֹשֶׁךְ, הַסּוֹד שֶׁל אֵשׁ וְזִוְּקָה. וְאוֹתוֹ זוֹשֶׁ"ךְ כִּסָּה עַל אוֹתוֹ תה"ו עַל גַּבֵּי אוֹתָהּ פָּסֹלֶת וְהִתְתַּקְנָה מִמֶּנּוּ.

וְרוּחַ אֱלֹהִים – רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁיָּצְאָה מֵאֱלֹהִים זַיִּים, וְזוֹ מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. אַזַּר שֶׁרוּחַ זוֹ נָשְׁבָה, נִבְרְרָה דַּקִּיקוּת אַוָּת מִתּוֹךְ אוֹתָהּ פָּסֹלֶת כְּמוֹ שְׁבִיב הַזֶּהֳמָה. כְּשֶׁנִּבְרְרָה וְנִצְנְפָה וְנִצְרְפָה בָּעֹם וּבָעַמִּים, עַד שֶׁנִּשְׁאֲרָה אוֹתָהּ זֶהֳמָה שֶׁאֵין בָּהּ כְּלָל זֶהֳמָה, כְּשֶׁהַתֹּהוּ הַזֶּה נִבְרַר וְנִצְרַף, יָצָא מִמֶּנּוּ רוּחַ גְּדוֹלָה וְזָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים, אוֹתוֹ שֶׁרָאָה אֵלִיָּהוּ. נִבְרַר בָּהֶם וְנִצְרַף, וְיָצָא מִמֶּנּוּ רַעַשׁ, שֶׁכָּתוּב (שם) וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ. וְנִבְרַר הַזּוֹשֶׁךְ וְנִכְלַל בַּסּוֹד שֶׁלּוֹ אֵשׁ, שֶׁכָּתוּב וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ. נִבְרַר הָרוּחַ וְנִכְלַל בַּסּוֹד שֶׁלּוֹ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה.

תה"ו – מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ גָּוֶן וְלֹא דְּמוּת וְלֹא נִכְלָל בְּסוֹד הַדְּמוּת, עַכְשָׁו הוּא בַּדְּמוּת, כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים בּוֹ אֵין לוֹ דְּמוּת כְּלָל. לַכֹּל יֵשׁ לִבּוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ פָּרַט לָזֶה [שֶׁנִּרְאָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ כְּלָל וְלֹא הָיָה].

בה״ו – לָזֶה יֵשׁ צִיּוּר וּדְמוּת אֲבָנִים שְׁקוּעוֹת בְּתוֹךְ הַזַּכִּיקָה [נ״א קְלִפָּה] שֶׁל תַּהוּ יוֹצְאִים מִתּוֹךְ זַכִּיקָה הַשְּׁקוּעָה שָׁם, וּמִשָּׁם מוֹשְׁכִים תּוֹעֶלֶת לָעוֹלָם בְּצִיּוּר שֶׁל לְבוּשׁ, מוֹשְׁכִים תּוֹעֶלֶת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְעוֹלֶה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְעַל זֶה הֵם נְקוּבִים וּמְפֻלָּמִים, [זַלוֹנוֹת] אֵלֶּה תְּלוּיִים בָּאֲוִיר. לִפָּעָמִים תְּלוּיִים בָּאֲוִיר שֶׁעוֹלִים מִשָּׁם לְמַעְלָה, וְלִפָּעָמִים הֵם מִתְזַבְּאִים בַּיּוֹם הַמְעֻנָּן, וּמוֹצִיאִים מַיִם מִתּוֹךְ הַתְּהוֹם לְהָזִין אֶת הַתה״ו מִשָּׁם, שֶׁהֲרֵי אָז זְרָוָה וּשְׁטוּת [נ״א וְשָׁעָה] [שֶׁאֵין] שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט הַתַּהוּ בָּעוֹלָם.

וּזְשָׁ״ךְ הוּא אֵשׁ שְׁזוּרָה וְזָקָה בַּגָּוֶן. אֵשׁ אַדָּמָה וְזָקָה בְּמַרְאֶה. אֵשׁ יְרֻקָּה וְזָקָה בְּצִיּוּר. אֵשׁ לְבָנָה, הַגָּוֶן שֶׁכּוֹלֵל הַכֹּל. וּזְשָׁ״ךְ זָקָק בְּכָל הָאֵשִׁים, וְזֶה מְזַוֵּג אֶת הַתה״ו. וּזְשָׁ״ךְ הוּא אֵשׁ, וְלֹא אֵשׁ וְזַשּׁוּכָה, פָּרַט לְמָתַי שֶׁמְּזַוֶּגֶת אֶת הַתַּהוּ, וְזֶה סוֹד (בראשית כז) וַתְּכְהֶיָנָה עֵינָיו מֵרְאוֹת וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו וְגוֹ׳. וּזְשָׁ״ךְ פְּנֵי רַע שֶׁמַּסְבִּיר פָּנִים לָרַע, וְאָז נִקְרָא וּזְשָׁ״ךְ שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו לְזַוְּגוֹ אוֹתוֹ, וְזֶהוּ סוֹד וּזְשָׁ״ךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם.

רו״זַ הוּא קוֹל שֶׁשּׁוֹרָה עַל בֹּהוּ, וּמְזַוְּגוֹ אוֹתוֹ וּמַנְהִיגוֹ אוֹתוֹ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְזֶה סוֹד (תהלים כט) קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם. וְכֵן רוּזַ אֱלֹהִים מְרַזְּפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם. אֲבָנִים שְׁקוּעוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִים מַיִם, וְעַל זֶה נִקְרְאוּ פְּנֵי הַמָּיִם. רוּזַ מַנְהִיגָה וּמְזַוֶּגֶת לְאוֹתָם פָּנִים, פְּנֵי תְהוֹם, זֶה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לוֹ וְזֶה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לוֹ. תה״ו, עָלָיו שׁוֹרָה שֵׁם שַׁדַּ״י. בה״ו, עָלָיו שָׁרוּי שֵׁם צְבָאוֹ״ת. וּזְשָׁ״ךְ, עָלָיו שָׁרוּי שֵׁם אֱלֹהִים. רוּזַ, עָלֶיהָ שָׁרוּי שֵׁם יהו״ה.

רוּזַ זָקָק מְפֻרָּךְ הָרִים לֹא בָּרוּזַ ה׳ וְגוֹ׳, שֵׁם זֶה אֵין בּוֹ, שֶׁהֲרֵי שַׁדַּ״י שׁוֹלֵט עָלָיו בְּסוֹד [שֶׁל סֵתֶר] הַתַּהוּ.

וְאַזַר הָרוּזַ רַעַשׁ לֹא בָּרַעַשׁ ה׳, שֶׁהֲרֵי שֵׁם צְבָאוֹת שׁוֹלֵט בּוֹ בְּסוֹד הַבֹּהוּ, וְעַל כֵּךְ נִקְרָא הַבֹּהוּ רַעַשׁ, שֶׁאֵינוֹ בְּלֹא רַעַשׁ. וְאַזַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָּאֵשׁ ה׳, שֶׁהֲרֵי שֵׁם אֱלֹהִים שׁוֹלֵט בּוֹ מִצַּד הַוּזְשָׁ״ךְ. וְאַזַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה. כָּאן נִמְצָא שֵׁם יהו״ה. אַרְבָּעָה פָּרָקִים כָּאן, שֶׁהֵם פָּרְקֵי הַגּוּף וְאֵיבָרִים יְדוּעִים שֶׁל

אוֹתָם אַרְבָּעָה, וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר, וְכָאן שֵׁם זְקוּק שֶׁל שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּמְסַר לְאֱלִיָּהוּ בַּמְּעָרָה.

רִבִּי בִּנְיָמִן לֵוִי, מַצָּאתִי כָּתוּב שֵׁם בֵּן י״ב אוֹתִיּוֹת יְהַ יְהַ וְהַ וְהַ וָהַ יְהּ: תהי״ו בְּמִסְפָּר קָטָן עִם ג׳ אוֹתִיּוֹת גִּימַטְרִיָּא ש׳ ש״ד שד״י. בְּהוּ בְּמִסְפָּר קָטָן גִּימַטְרִיָּא צְבָאוֹת כָּזֶה ב׳ ב״ה בְּהוּ. וְזֶשֶׁךְ בְּמִסְפָּר קָטָן עִם הַכּוֹלֵל גִּימַטְרִיָּא אֱלֹהִים. רוּזַ בְּמִסְפָּר קָטָן עִם הַכּוֹלֵל בְּגִימַטְרִיָּא יהו״ה בְּמִסְפָּר קָטָן. רַעַשׁ בְּמִסְפָּר קָטָן עִם הַכּוֹלֵל גִּימַטְרִיָּא בְּהוּ. קוֹל דְּמָמָה דַקָּה בְּמִסְפָּר קָטָן עִם הַכּוֹלֵל יהו״ה וְי״ב יוֹתֵר כְּנֶגֶד שֵׁם י״ב הַנִּמְסָר לְאֱלִיָּהוּ בַּמְּעָרָה. וְכֵן דַּקָּה בְּמִסְפָּר קָטָן עִם הַשְּׁלֹשָׁה אוֹתִיּוֹת גִּימַטְרִיָּא יב״ק. נלעד״ן:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. מִכָּאן הִיא הָרִאשִׁית לִמְצֹא גְּנָזִים אֵיךְ נִבְרָא הָעוֹלָם בִּפְרָט. שֶׁעַד כָּאן הָיָה בִּכְלָל, וְאַזַר כָּךְ זָזַר לִהְיוֹת כְּלָל, לִהְיוֹת כְּלָל וּפָרָט וּכְלָל. עַד כָּאן הָיָה הַכֹּל תָּלוּי בָּאֲוִיר מִסּוֹד אֵין סוֹף. כֵּיוָן שֶׁהִתְפַּשֵּׁט הַכּוֹזַ בַּהֵיכָל הָעֶלְיוֹן הַסּוֹד שֶׁל אֱלֹהִים, כָּתוּב בּוֹ אֲמִירָה, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים. שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה לֹא כָתוּב בּוֹ אֲמִירָה בִּפְרָט, וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּרֵאשִׁית הוּא מַאֲמָר, אֲבָל לֹא כָתוּב בּוֹ וַיֹּאמֶר.

וַיֹּאמֶר הַזֶּה הוּא עוֹמֵד לִשְׁאֹל וְלָדַעַת. וַיֹּאמֶר, כּוֹזַ שֶׁהִתְרוֹמֵם וַהֲרָמָתוֹ בַּזְּוַשַׁאי מִסּוֹד אֵין סוֹף בְּסוֹד [נ״א בְּרֵאשׁ] הַמַּזָּלוֹת. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים. עַכְשָׁו הוֹלִיד אוֹתוֹ הַהֵיכָל מִמַּה שֶׁהוֹסֵר מִזֶּרַע שֶׁל קֹדֶשׁ וְהוֹלִיד בַּזְּוַשַׁאי. וְהַהוּא שֶׁמִּתְיַלֵּד, נִשְׁמָע בַּזּוּן מִי שֶׁהוֹלִיד אוֹתוֹ. הוֹלִיד בַּזְּוַשַׁאי שֶׁלֹּא נִשְׁמַע כְּלָל. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ מַה שֶׁיָּצָא, נַעֲשָׂה קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע בַּזּוּן.

יְהִי אוֹר – כָּל מַה שֶׁיָּצָא בְּסוֹד זֶה יָצָא. יְהִי – עַל סוֹד שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא, שֶׁהוּא י״ה. אַזַר כָּךְ זָזַר לַנְּקֻדָּה הָרִאשׁוֹנָה לִהְיוֹת רֵאשִׁית לְהִתְפַּשֵּׁט לְדָבָר אַזַר אוֹר. וַיְהִי אוֹר – אוֹר שֶׁכְּבָר הָיָה. אוֹר זֶה סוֹד נִסְתָּר, הִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה וְנִבְקְעָה מִסּוֹד שֶׁל סֵתֶר הָאֲוִיר הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר. בָּקַע בַּתְּוזֹלָה וְהוֹצִיא נְקֻדָּה נִסְתֶּרֶת אַזַת מִסּוֹד שֶׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין סוֹף בָּקַע מֵאֲוִיר שֶׁלּוֹ וְגִלָּה

נְקֻדָּה זוֹ י׳. כֵּיוָן שֶׁיּ׳ זוֹ הִתְפַּשְׁטָה, מַה שֶּׁנִּשְׁאַר נִמְצָא אוֹר מֵאוֹתוֹ סוֹד שֶׁל אוֹתוֹ אֲוִיר נִסְתָּר.

כְּשֶׁנִּמְצָאָה מִמֶּנּוּ נְקֻדָּה רִאשׁוֹנָה, י׳ הִתְגַּלְתָּה אַזָּר כָּךְ עָלָיו, הִגִּיעַ וְלֹא הִגִּיעַ. כֵּיוָן שֶׁהִתְפַּשֵּׁט, יָצָא, וְהוּא הוּא הָאוֹר שֶׁנִּשְׁאַר מֵאֲוִיר, וְהַיְנוּ אוֹר שֶׁכְּבָר הָיָה, וְזֶה עוֹמֵד. יָצָא וְהִסְתַּלֵּק וְנִגְנַז, וְנִשְׁאֲרָה נְקֻדָּה אַזָּת מִמֶּנּוּ שֶׁתִּהְיֶה מַגִּיעָה תָּמִיד בְּדֶרֶךְ גְּנִיזוּת בְּאוֹתָהּ נְקֻדָּה, מַגִּיעַ וְלֹא מַגִּיעַ. מֵאִיר בּוֹ בְּדֶרֶךְ נְקֻדָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁיָּצָאָה מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן הַכֹּל אָזוּז זֶה בָּזֶה, מֵאִיר בָּזֶה וּבָזֶה.

כְּשֶׁעוֹלֶה, הַכֹּל עוֹלִים וְנֶאֱזָזִים בּוֹ, וְהוּא מַגִּיעַ וְנִגְנָז בִּמְקוֹם אי״ן סו״ף, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה אֶזֶד. אוֹתָהּ נְקֻדַּת אוֹר, הִיא אוֹר. וּמִתְפַּשֶּׁטֶת וּמֵאִירִים בּוֹ שֶׁבַע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל א״ב וְלֹא קָרְשׁוּ, וְלַזִּים הָיוּ. יָצָא זִשָּׁךְ אַזָּר כָּךְ, וְיָצְאוּ בּוֹ שֶׁבַע אוֹתִיּוֹת אֲזֻרוֹת שֶׁל הָא״ב וְלֹא נִקְרְשׁוּ, נִקְרְשׁוּ וְעוֹמְדִים לַזִּים. יָצָא רָקִיעַ שֶׁהִפְרִיד מַזָּלְקֶת שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים, וְיָצְאוּ בּוֹ שְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת אֲזֻרוֹת. אָז כ״ב. דִּלְגוּ שֶׁבַע אוֹתִיּוֹת שֶׁל צַד זֶה וְשֶׁבַע שֶׁל צַד זֶה, וְנֶאֱזְקְקוּ כֻּלָּם בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ, וְהָיוּ עוֹמְדִים לַזִּים. נִקְרַשׁ אוֹתוֹ רָקִיעַ, וְנִקְרְשׁוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְהִתְגַּלְמוּ וְהִצְטַיְּרוּ בְּצִיּוּרֵיהֶם, וְנֶאֱזְקְקָה שָׁם הַתּוֹרָה לְהָאִיר הַזּוּצָה.

יְהִי אוֹר – שֶׁהוּא אֶל גָּדוֹל סוֹד שֶׁיָּצָא מֵאֲוִיר רִאשׁוֹן. וַיְהִי – סוֹד שֶׁל זִשָּׁךְ שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים, אוֹר שֶׁנִּכְלָל שְׂמֹאל בְּיָמִין. וְאָז מִסּוֹד שֶׁל אֶל יֵשׁ אֱלֹהִים, נִכְלָל יָמִין בִּשְׂמֹאל וּשְׂמֹאל בְּיָמִין.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב – זֶה עַמּוּד הָאֶמְצָעִי. כִּי טוֹב – הָאִיר מַעְלָה וּמַטָּה וּלְכָל שְׁאָר הַצְּדָדִים בְּסוֹד יהו״ה, הַשֵּׁם שֶׁאוֹזֵז אֶת כָּל הַצְּדָדִים. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים וְגוֹ׳ – הִפְרִיד מַזָּלְקֶת לִהְיוֹת הַכֹּל שָׁלֵם.

כָּתוּב (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם, וְכָתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. בֹּא רְאֵה, אוֹר זֶה שֶׁלְּמַטָּה, כְּשֶׁמֵּאִיר מִכֹּחַ שֶׁנִּתַּן לוֹ מֵהַטּוֹב שֶׁלְּמַעְלָה, וְלָכֵן מִנַּיִן יְמוֹת הַזַּמָּה שִׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַזַּמְשָׁה, אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שָׁבוּעוֹת. מֵהֶם כְּנֶגֶד דַּרְגָּה זוֹ שֶׁל צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא טוֹב, וְהוּא שְׁבִיעִי,

וְיוֹנֵק מִמֶּנּוּ הַשֶּׁמֶשׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה. שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פָּעָמִים, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פָּעָמִים, שֶׁהוּא יוֹנֵק מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת יוֹבֵל, וּכְנֶגֶד שְׁנוֹת יוֹבֵל שֶׁלְּמַטָּה. נִשְׁאֲרוּ מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה עָשָׂרִים וּשְׁנַיִם יָמִים, כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

שֶׁהֲרֵי צַדִּיק שֶׁלְּמַעְלָה נִקְרָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וּכְשֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ אוֹתָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה יָמִים, שָׁבִים שֵׁנִית לְקַבֵּל מִדַּרְגָּה זוֹ שֶׁל טוּב, שֶׁדַּרְגָּה זוֹ וְכָל אוֹתָן שֶׁבַע דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שָׁבוֹת שֵׁנִית לְקַבֵּל מִן הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁהַלְּבָנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה יוֹנֶקֶת מֵהַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת שְׁכִינָה תַּזְהִירָנָה, שֶׁיּוֹנֶקֶת מֵאוֹתוֹ צַדִּיק. וּבְגָלַל שֶׁאוֹתוֹ צַדִּיק מְמַלֵּא אוֹתָהּ מֵאוֹתָם תַּפָּנוּקִים עֶלְיוֹנִים וְיוֹנֶקֶת מִמֶּנּוּ, (נִקְרֵאת) לְבָנָה.

שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַלְּבָנָה הַתַּזְהִירָנָה הַזּוֹ אֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ אֶלָּא רַק מַה שֶּׁנִּתָּן לָהּ מֵהַשֶּׁמֶשׁ, כָּךְ גַּם אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְדַרְגָּה זוֹ נִקְרֵאת יָם הַזָּכְמָה לְמַעְלָה. וְעוֹמְדִים שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, שְׁלֹשָׁה לַצָּפוֹן וּשְׁלֹשָׁה לַדָּרוֹם, וּשְׁלֹשָׁה לַמַּעֲרָב וּשְׁלֹשָׁה לַמִּזְרָח, וְיָם הַזָּכְמָה הַזֶּה עֲלֵיהֶם.

וּכְנֶגְדָּם לְמַטָּה שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים עוֹמְדִים סְבִיב הַמְּזֻבֵּחַ כַּדְּגָמָה הַזֹּאת. וּכְנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ עָשָׂה שְׁלֹמֹה הַיָּם שֶׁלְּמַטָּה עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר בָּקָר, וְהַיָּם הַזֶּה לְמַעְלָה נִקְרָא י"ם. מָה הַטַּעַם נִקְרָא יָם? אֶלָּא מְשׁוֹם אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק שֶׁמְּמַלֵּאת הַיָּם הַזֶּה נִקְרָא יוֹם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם, וְכָתוּב (תהלים צז) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק, וְזֶה מֵאִיר בְּסוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבּוֹ מְמַלֵּא לַיָּם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא ה"א תַּזְהִירָנָה (אֲזֻרוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ). וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶת הַיָּם, וְכָל זֶה דַּרְגַּת הַצַּדִּיק שֶׁנִּקְרֵאת כֹּל, מְשׁוֹם שֶׁכָּל הַתַּפָּנוּקִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ. הַנְּזָלִים אֵלּוּ זַמְשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁעָמוּ, הוֹלְכִים אֶל הַיָּם לְמַלֵּא אוֹתָהּ, וְזוֹ הַדַּרְגָּה נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע. וּכְשֶׁמֵּאִיר הַצַּדִּיק הַזֶּה לַדַּרְגָּה הַזּוֹ בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פָּעָמִים הַשֶּׁמֶשׁ הַתַּזְהִירָנָה מְאִירָה בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת, שֶׁבַע פָּעָמִים

לַלְּבָנָה.

מִשּׁוּם כָּךְ שְׁנַת הַלְּבָנָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וַחֲמִשָּׁה יָמִים, אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שָׁבוּעוֹת, מֵהֶם כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַשְּׁבִיעִית הַוּ הַיָּם הָעֶלְיוֹן, שֶׁמְּאִירָה מֵהַצַּדִּיק בְּתִשְׁעָה וְאַרְבָּעִים שָׁבוּעוֹת אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. נִשְׁאֲרוּ תְּרֵיסַר יְמִים לְחֻשְׁבּוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְחֲמִשִּׁים כְּנֶגֶד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁסְּבִיב הַיָּם הַזֶּה לִשְׁמוֹר מִשְׁמֶרֶת הַמִּשְׁכָּן בִּתְרֵיסַר שְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה, (וּמִדֶּרֶךְ) וְדֶרֶךְ אוֹתָם שְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים יוֹנְקִים אוֹתָם שְׁבָטִים מֵאִמָּא תַּוְזִתוֹנָה, כָּל אֶזֶד לִצְדּוֹ כָּרָאוּי לוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל מח) שַׁעַר יְהוּדָה אֶזֶד, וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי, זוֹ דַּרְגַּת צַדִּיק שֶׁמֵּאִיר בַּכִּסֵּא שֶׁל שְׁמִי. וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו – לְהָאִיר לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹדִי בְּרָאתִיו, וְזֶהוּ יָם הַזָּכְמָה שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹד ה' שֶׁנִּתְגַּלָּה בַּמִּשְׁכָּן.

יְצַרְתִּיו – זֶה סוֹד הַיּוֹם שֶׁלְּמַטָּה שֶׁהוּא כְּנֶגֶד כֹּל שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל כָּךְ כָּתוּב (שם מה) יוֹצֵר אוֹר. וּבַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא כָתוּב בּוֹ יְצִירָה, עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַעֲשֵׂהוּ לְמַטָּה וּמֵאִיר לָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנּוּ. אַף עֲשִׂיתִיו – זוֹ הַלְּבָנָה לְמַטָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבוֹרֵא זוּשֶׁךְ. כְּשֶׁהִתְזַכְּרוּ, אָז עוֹשֶׂה שָׁלוֹם, שָׁלוֹם לָעוֹלָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶזֶד. וְאָז יְזוּוֵּג לְמַעְלָה יְזוּוֵּג לְמַטָּה, שָׁלוֹם לְמַעְלָה שָׁלוֹם לְמַטָּה.

כְּמוֹ זֶה יוֹסֵף לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי אָזוּוּ בַּצַּדִּיק שֶׁלְּמַעְלָה. כְּשֶׁמִּשְׁתַּכֵּם לְמַטָּה, מוֹסִיף שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּבְכָל הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים. כָּתוּב כָּאן (שם טל) וַיְהִי כִּדַבְּרָה אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם, וְכָתוּב שָׁם (תהלים סח) בָּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם יַעֲמָס לָנוּ. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שָׁמַע לְאֵשֶׁת פּוֹטִיפַר יוֹם יוֹם, אָז יָמִים הָעֶלְיוֹנִים בְּשָׁלוֹם וּבְרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם (בראשית א), שָׁם שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצֻזָּק, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵיךְ בָּךְ?

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, עָשָׂאוֹ מֵאוֹתוֹ הָאוֹר

הַנֶּאֱצָל מִלְמַעְלָה, וּבָרָא אֶת הַשָּׁמַיִם מֵאוֹתוֹ רָקִיעַ הָרִאשׁוֹן שֶׁהֶכִינוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָאוֹ בַּתְּוִזְלָה, וְאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הוֹלִיד כָּל שְׁאָר הָרְקִיעִים שֶׁנִּתְהַוּוּ מִמֶּנּוּ.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הוֹלִיד כָּל הַמְּאוֹרוֹת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמְּקַבֵּל מִלְמַעְלָה, וּכְשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ רָקִיעַ, נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמְּאוֹרוֹת וְהִנִּיזָם בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ הַנִּקְרָא רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְאוֹתוֹ רָקִיעַ נִתְהַוָּה מִן הַשָּׁמַיִם. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב, הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן הוֹלִיד אֶת הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר תַּוְזְתָּיו, וְהַשָּׁמַיִם הוֹלִידוּ אֶת הָרָקִיעַ הַזֶּה, וְנִקְרְאוּ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְנָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ וְנָתָנָם בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ וְהִנִּיזָם בְּזֶה הָרָקִיעַ לִהְיוֹת מֶמְשָׁלָה עַל הָאָרֶץ וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הַבְּרִיּוֹת, וּשְׁנֵיהֶם נָתְנוּ אוֹרָם בְּשָׁוֶה. אָמְרָה הַלְּבָנָה, אֵין נָאֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ וּלְהִתְנַהֵג בִּשְׁנֵי כְתָרִים בְּשָׁוֶה. מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִמְעִיט אוֹתָהּ, וְהָיְתָה הַכַּפָּרָה שֶׁל שְׂעִיר רֹאשׁ וְזֶדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר כח) וְנִסְכָּהּ לָהּ׳.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שָׁנִינוּ אֶת זֶה, וְלֹא הִתְיַשַּׁב בְּלִבִּי הָעִנְיָן. כְּשֶׁבָּא רַב נַזְמָן, בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. אָמַר כְּמַשְׁמָעוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יַעֲקֹב, כְּלוּם אַתָּה רוֹצֶה לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי זֵבֶרִיךְ? שָׁתַק.

רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא בָּא לִרְאוֹת אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר וְזָתָנוֹ. יָצְאָה בִתּוֹ וְלָקְחָה יָדָיו לְנַשֵּׁק אוֹתָם. אָמַר לָהּ, לְכִי וּמַעֲטִי עֲצֻמֵךְ מִלְפָנַי בַּעֲלֵךְ, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ. שָׁמַע רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, עַכְשָׁו יָדַעְתִּי, אֲנִי נִזְכָּר בְּדָבָר אֶזְוֹד, שֶׁהִיא מַרְגָּלִית יְקָרָה שֶׁנֶּאֱמַר עַל הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לַלְּבָנָה לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עֲצֻמֵךְ, שֶׁזְּשָׁבָה הַלְּבָנָה שֶׁלֹּא נִתַּן לָהּ שִׁלְטוֹן. אָמַר לוֹ זְמִיו, כָּךְ אֲנִי שָׁמַעְתִּי וְכָךְ הָיָה מְסֻדָּר בְּלִבִּי, וּכְדֵי שֶׁלֹּא לַעֲבֹר עַל דַּעַת זֵבֶרִי שָׁתַקְתִּי.

פָּתוּז רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּה' מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכִי גַּאֲוָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב הוּא? לֹא כָךְ! שֶׁהֲרֵי הַחֶרֶב נִתְּנָה לְעָשָׂו, שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וְעַל חַרְבְּךָ תִחְיֶה. אֶלָּא כָךְ שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, שֶׁאֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁכַּאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים דָּבָר וְלֹא מִתְיַשֵּׁב בְּלִבָּם, וְהֵם עוֹרְכִים קְרָב זֶה עִם זֶה כְּאוֹתָם עוֹרְכֵי קְרָבוֹת בְּחֶרֶב, וְרוֹצִים לַהֲרֹג זֶה אֶת זֶה עָלֶיהָ, וְדָבָר זֶה שֶׁאָמְרוּ חֲזַבֵּרֵינוּ כָּךְ הָיָה, וְכָךְ גָּזְרוּ בְּסוֹד מִשְׁנָתֵנוּ.

שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת הַלְּבָנָה, גָּזַר עַל הַשֶּׁמֶשׁ לִהְיוֹת שִׁלְטוֹן שֶׁל עֵשָׂו, וְעַל הַלְּבָנָה לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה שִׁלְטוֹן שֶׁל יַעֲקֹב, וּמִנָּה עֲלֵיהֶם גְּדוֹלִים וְתַקִּיפִים עַד שֶׁיָּבְאוּ שְׁתֵּי הָאֻמּוֹת הַלָּלוּ, וְאוֹתוֹ גָּדוֹל שֶׁהִתְמַנָּה עַל הַלְּבָנָה בִּשְׁבִיל הָאֻמָּה שֶׁל יַעֲקֹב, רָצָה מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּנָּתֵן שִׁלְטוֹן לַלְּבָנָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּלוֹמַר לָאֻמָּה שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי מָה אֲנִי צָרִיךְ אֻמָּה שֶׁל יַעֲקֹב (זוסר כאן). אֶלָּא בָּעוֹלָם הַבָּא, וְלִשְׁלֹט בָּהֶם עַל כָּל הָאֻמּוֹת, אֲבָל בָּעוֹלָם הַזֶּה לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עַצְמֵךְ וְהִשְׁתַּעְבְּדִי בַּגָּלוּת לְזַכּוֹת אוֹתָךְ לָעוֹלָם הַבָּא.

וּכְשֶׁבָּאוּ אֻמָּה שֶׁל יַעֲקֹב וְהִתְרַעֲמוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל שֶׁנִּטַּל מֵהֶם הַשִּׁלְטוֹן וְנִתַּן לְעֵשָׂו, אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְכִי מָה אַתֶּם רוֹצִים שִׁלְטוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה? שֶׁהֲרֵי אֲנִי עָרֵב לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם לָעוֹלָם הַבָּא עַל כָּל הָאֻמּוֹת, וְלָכֵן הָבִיאוּ כַּפָּרָה עָלַי. כְּלוֹמַר, עַל אוֹתָהּ הַבְטָחָה שֶׁאֲנִי עָרֵב. לְכוּ וְהָבִיאוּ כַּפָּרָה וְהִתְעַסְּקוּ בַּתּוֹרָה, וְעָלַי לָתֵת לָכֶם שָׂכָר טוֹב, וְעָלַי לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם עַל כָּל הָעַמִּים, שֶׁעַל מְנָת כֵּן מִעַטְתִּי אֶת הַיֶּרַח בָּעוֹלָם. בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְנָשְׁקוֹ בְּרֹאשׁוֹ, וְקָרָא לְבִתּוֹ וְאָמַר לָהּ, כְּלִי הַגָּדוֹל שֶׁל הָאוֹר וְהַמְּנוֹרָה שֶׁנְּוַוְלְקָה בְּטוֹבוֹת יֵשׁ לָךְ. אַשְׁרַיִךְ וְאַשְׁרֵי זְלְקֵךְ, וְאַשְׁרֵי זְלְקִי שֶׁזָּכִיתִי לִרְאוֹת כָּךְ.

רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר, זָכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵאִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֵינָם צְרִיכִים לְמָאוֹר אַוְזֵר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְהָיָה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם. אָמַר רַבִּי

אַבָּהוּ, כֵּיוָן שֶׁנִּתְזַלֵּף לָהֶם הַשִּׁלְטוֹן, מוֹנִים וְזִשְׁבּוֹן לַלְּבָנָה שֶׁבָּהּ מְנַהֲגָת נְהֵג כַּצֹּאן יוֹסֵף. וּמוּם אֵין בָּךְ – שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהּ וִזְסָרוֹן בְּשִׁבְיל מוֹעֲדִים וּזְמַנִּים:

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים וְגוֹ'. מַהוּ וַיִּקְרָא? קָרָא וְהִזְמִין לְהוֹצִיא מֵהָאוֹר הַשָּׁלֵם הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע אוֹר אֶזֶד שֶׁהוּא יְסוֹד הָעוֹלָם שֶׁעָלָיו עוֹמְדִים הָעוֹלָמוֹת. וּמֵאוֹתוֹ אוֹר שָׁלֵם, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הִתְפַּשֵּׁט יְסוֹד זַי הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא יוֹם מִצַּד הַיָּמִין. וְלַוִּזְשָׁךְ קָרָא לָיְלָה – קָרָא וְהִזְמִין וְהוֹצִיא מִצַּד הַוִּזְשָׁךְ נְקֵבָה אַוֶּזֶת, הַלְּבָנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה וְנִקְרֵאת לַיְלָה, הַסּוֹד שֶׁל אדנ"י, אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. נִכְנָס הַיָּמִין בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד הַשָּׁלֵם שֶׁבָּאֶמְצַע כְּלוּל בְּסוֹד הַשְּׁמֹאל, וְעָלָה לְמַעְלָה עַד נְקֻדָּה רִאשׁוֹנָה, וְלוֹקֵחַ וְאוֹוֶזֶז שָׁם דָּבָר [נ"א כוַז] שֶׁל שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת: וזוֹלָ"ם שׁוּרֵ"ק וִזִירַ"ק וֶרַע קָדֵשׁ. שֶׁהֵרִי אֵין וֶרַע שֶׁנִּוָּרַע מִלְּבַד בַּסּוֹד הַזֶּה, וְהִתְוַסֵּבֵר הַכֹּל בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהוֹצִיא יְסוֹד הָעוֹלָם, וְלָכֵן נִקְרָא כֹּל, שֶׁאוֹוֶזֶז אֶת הַכֹּל בְּאוֹר הַהִשְׁתּוֹקְקוּת.

הַשְּׁמֹאל לוֹהֵט בְּכוַז וּמֵרִיוַז, בְּכָל הַדְּרָגוֹת מֵרִיוַז רֵיוַז. וּמֵאוֹתוֹ לַהַט שֶׁל אֵשׁ הוֹצִיאָה אוֹתָהּ נְקֵבָה הַסַּהַר, וְאוֹתוֹ הַלַּהַט הָיָה וִזְשָׁךְ, בְּגִלַּל שֶׁהָיָה מֵוִזְשָׁךְ. וּשְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ הוֹצִיאוּ שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, אֶזֶד זָכָר וְאֶזֶד נְקֵבָה. הַיְסוֹד אָזוּז בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי מֵאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת אוֹר שֶׁהָיְתָה בּוֹ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ עַמּוּד הָאֶמְצָעִי הִשְׁתַּכֵּם וְעָשָׂה שָׁלוֹם לְכָל הַצְּדָדִים, אָז נוֹסַף בּוֹ אוֹר מִלְמַעְלָה וּמִכָּל הַצְּדָדִים בְּוִזְדָוָה שֶׁהַכֹּל בּוֹ, וּמֵאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת שֶׁל וִזְדָוָה יָצָא יְסוֹד הָעוֹלָמִים וְנִקְרָא מוֹסָף. מִכָּאן יָצְאוּ כָּל הַצְּבָאוֹת לְמַטָּה וְרוּוְזוֹת וּנְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת בְּסוֹד יהו"ה צְבָאוֹ"ת, אֵל אֱלֹהֵי הָרוּוְזוֹת.

לַיְלָה אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ מִצַּד שֶׁל הַשְּׁמֹאל מֵאוֹתוֹ וִזְשָׁךְ. וּבְגִלַּל שֶׁתַּאֲוַת אוֹתוֹ הַוִּזְשָׁךְ לְהִתְכַּלֵּל בַּיָּמִין וְנֶוֱזְלַשׁ כּוַז, הִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנּוּ הַלַּיְלָה הַזֶּה. כְּשֶׁמַּתְוִזִיל לְהִתְפַּשֵּׁט הַלַּיְלָה הַזֶּה כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא הִסְתַּיֵּם, אוֹתוֹ וִזְשָׁךְ נִכְנָס וְנִכְלָל בַּיָּמִין, וְהַיָּמִין אוֹוֶזֶז אוֹתוֹ וְנִשְׁאָר בְּוִזְסָרוֹן הַלַּיְלָה הַזֶּה. וּכְמוֹ שֶׁתַּאֲוַת הַוִּזְשָׁךְ לְהִתְכַּלֵּל בָּאוֹר, כָּךְ הַלַּיְלָה תַּאֲוָתוֹ לְהִתְכַּלֵּל בַּיּוֹם. הַוִּזְשָׁךְ גּוֹרֵע אוֹרוֹ, וְלָכֵן הוֹצִיא דַּרְגָּה בְּוִזְסָרוֹן וְלֹא בָּאוֹר. הַוִּזְשָׁךְ לֹא מֵאִיר, אֶלָּא כְּשֶׁנִּכְלָל

בְּאוֹר. לַיְלָה שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ לֹא מֵאִיר אֶלָּא כַּאֲשֶׁר נִכְלָל בַּיּוֹם. וְזֶסְרוֹן הַלַּיְלָה לֹא מִשְׁתַּלֵּם אֶלָּא בְּמוֹסָף. מַה שֶּׁנּוֹסָף כָּאן – נִגְרָע כָּאן.

בְּמוֹסָף הָיָה בּוֹ סוֹד שֶׁל הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וְסוֹד שֶׁל עַמּוּד הָאֶמְצָעִי בְּכָל הַצְּדָדִים, וְלָכֵן נוֹסְפוּ בּוֹ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. בַּלַּיְלָה נִגְרָעִים מִמֶּנּוּ שְׁנֵי אֵלֶּה, וְאָז קָרָא כָּתוּב וַיִּקְרָא, וְגָרַע מִמֶּנּוּ וְי״ו, וְכָתוּב קָרָא לָיְלָה. כָּאן סוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זַקְוִיקוֹת שֶׁל כֶּתֶר עֶלְיוֹן.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ׳. כָּאן בִּפְרָט הַסּוֹד לְהַפְרִיד בֵּין מַיִם עֶלְיוֹנִים לַתַּחְתּוֹנִים בְּסוֹד הַשְּׁמאל. [נ״א וְנִבְרְאָה] כָּאן מַזָּלְכָּת בְּסוֹד הַשְּׁמאל. שֶׁעַד כָּאן סוֹד הַיָּמִין הוּא, וְכָאן הוּא סוֹד הַשְּׁמאל, וְלָכֵן הִרְבּוּ מַזָּלְכָּת [בֵּין] בִּגְלַל זֶה לַיָּמִין. הַיָּמִין הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְלָכֵן בְּיָמִין כָּתוּב הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי בּוֹ תְּלוּיָה כָּל הַשְּׁלֵמוּת. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר שְׁמאל, מִתְעוֹרֶרֶת מַזָּלְכָּת, וּבְאוֹתָהּ מַזָּלְכָּת מִתְזַוֶּגֶת אֵשׁ הָרָגָז, וְיוֹצֵא מִמֶּנָּה מֵאוֹתָהּ מַזָּלְכָּת גֵּיהִנֹּם. וְגֵיהִנֹּם מִתְעוֹרֵר בַּשְּׁמאל וְנִדְבָּק.

זְכוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, בָּזֶה הִסְתַּכֵּל וּבְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הִשְׁגִּיחַ הִתְבּוֹנֵן. בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הָיְתָה מַזָּלְכָּת שְׁמאל עִם יָמִין, וּבְאוֹתָהּ מַזָּלְכָּת שֶׁהִתְעוֹרֵר בּוֹ הַשְּׁמאל, יָצָא בּוֹ גֵּיהִנֹּם וְנִדְבַּק בּוֹ. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא יוֹם שִׁלִּישִׁי, נִכְנַס בֵּינֵיהֶם וְהִפְרִיד הַמַּזָּלְכָּת וְהִסְכִּים לִשְׁנֵי צְדָדִים. וְגֵיהִנֹּם יָרַד לְמַטָּה. וּשְׁמאל נִכְלַל בַּיָּמִין, וְהָיָה שָׁלוֹם בַּכֹּל.

כְּמוֹ זֶה מַזָּלְכָּת קְרַזּ בְּאַהֲרֹן, שְׁמאל בְּיָמִין. הִסְתַּכֵּל מֹשֶׁה בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. אָמַר לִי, רָאוּי לְהַפְרִיד מַזָּלְכָּת בֵּין יָמִין וּשְׁמאל. הִשְׁתַּדֵּל לְהַסְכִּים בֵּינֵיהֶם. וְלֹא רָצָה הַשְּׁמאל, וְהִתְזַוֵּג קְרַזּ בְּזָוְקוֹ. אָמַר, וַדַּאי גֵּיהִנֹּם בַּכַּזַּ שֶׁל הַמַּזָּלְכָּת שְׁמאל צָרִיךְ לְהִתְדַּבֵּק [לְמַעְלָה וּלְהִכָּלֵל בַּיָּמִין] הוּא לֹא רָצָה לְהִדָּבֵק לְמַעְלָה וּלְהִכָּלֵל בַּיָּמִין, וַדַּאי יֵרֵד לְמַטָּה בְּכַזַּ הָרָגָז שֶׁלּוֹ.

וְעַל זֶה לֹא רָצָה קְרַזּ לְהַסְכִּים מַזָּלְכָּת זוֹ בְּיַד מֹשֶׁה, בִּגְלַל שֶׁלֹּא הָיָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְלֹא וְוַשַׁשׁ לְכָבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה וְהִכְוִויש מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. כֵּיוָן

שֶׁרָאָה מֹשֶׁה שֶׁהַכְּזִישׁ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וְנִדְוֶה הוּא הַזּוּעָה, אָז וַיִּזַּר לְמֹשֶׁה מְאֹד.

וַיִּזַּר לְמֹשֶׁה – עַל שֶׁהַכְּזִישׁוּ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הִסְכִּים לְאוֹתָהּ מַזָּלְקֶת. מְאֹד – עַל שֶׁהַכְּזִישׁוּ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וּבְכֹל הַכְּזִישׁ קְרֵזוּ – בְּמַעְלָה וּבְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כו) בְּהַצּוֹתָם עַל ה'. הֲרֵי לְמַטָּה וּלְמַעְלָה. וְעַל זֶה נִדְבַּק כְּמוֹ [בְּמַה] שֶׁרָאוּי לוֹ.

מַזָּלְקֶת שֶׁהִתְתַּקְנָה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְעוֹלָה וְלֹא יוֹרֶדֶת, וּמִתְקַיֶּמֶת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר – זוֹ מַזָּלְקֶת שֶׁל שַׁמַּאי וְהִלֵּל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִפְרִיד בֵּינֵיהֶם וְהִסְכִּים לָהֶם, וְזוֹ הָיְתָה מַזָּלְקֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְשָׁמַיִם הִפְרִידוּ מַזָּלְקֶת, וְעַל זֶה הִתְקַיֵּם. וְזֶה הָיָה כְּמוֹ שֶׁמַּעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וְקֵרֵזוּ בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הִכְזִישׁ אֶת כֹּל, וּמַזָּלְקֶת שֶׁל שָׁמַיִם הָיְתָה. וְרָצָה לְהַכְזִישׁ דִּבְרֵי תוֹרָה. וַדַּאי הָיָה בְּהִתְדַּבְּקוּת הַגֵּיהִנֹּם, וְעַל זֶה נִדְבַּק בּוֹ.

וְסוֹד זֶה בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם. כְּשֶׁזּוֹשֵׁף מִתְעוֹרֵר, מִתְעוֹרֵר בְּכוֹזְוֹ וּבָרָא בּוֹ גֵּיהִנֹּם וְנִדְבָּק אִתּוֹ בְּאוֹתָהּ מַזָּלְקֶת. כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹכֵךְ הָרָגְז וְהַכּוֹזֵז, מִתְעוֹרֶרֶת מַזָּלְקֶת בְּגָוֵן אַזּוֹר, מַזָּלְקֶת שֶׁל אַהֲבָה. וּשְׁתֵּי מַזָּלוֹקוֹת הָיוּ, אַזַּת רֵאשִׁית וְאַזַּת סִיּוּם. וְזוֹהִי דֶּרֶךְ הַצַּדִּיקִים – רֵאשִׁית שֶׁלָּהֶם בְּקָשְׁיִ, וְסוֹף שֶׁלָּהֶם בְּמְנוּחָה. קֵרֵזוּ הָיָה רֵאשִׁית הַמַּזָּלְקֶת כְּפִי רָגְז וְכוֹזֵז וְנִדְבַּק בַּגֵּיהִנֹּם. שַׁמַּאי הַסּוֹף שֶׁל הַמַּזָּלְקֶת. כְּשֶׁרָגְז שָׁכַךְ, צָרִיךְ לְעוֹרֵר מַזָּלְקֶת שֶׁל אַהֲבָה וּלְהַסְכָּמָה עַל יְדֵי הַשָּׁמַיִם.

וְזֶה סוֹד יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל. זוֹ מַזָּלְקֶת רִאשׁוֹנָה, הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רָגְז וְכוֹזֵז רָצָה לְהַפְרִיד, וְהִתְעוֹרֵר גֵּיהִנֹּם עַד שֶׁהָרָגְז וְהַכּוֹזֵז הִצְטַנְּנוּ. וְאָז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ וְגוֹ', הִתְעוֹרְרָה מַזָּלְקֶת שֶׁל אַהֲבָה וְזִוּוּג בִּיבּוּת וְקִיּוּם הָעוֹלָם, וּבְסוֹד זֶה הַמַּזָּלְקֶת שֶׁל שַׁמַּאי וְהִלֵּל, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה נִכְנְסָה בְּאַהֲבָה לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְהָיוּ בְּקִיּוּם שָׁלֵם.

הַבְדָּלָה הִיא וַדַּאי בִּשְׁמוּאֵל. כָּתוּב כָּאן הַבְדָּלָה – וִיהִי מַבְדִּיל, וְכָתוּב

וַיַּבְדֵּל, וְכָתוּב שָׁם (שם טז) הַמְעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל וְגוֹ', וְכָתוּב (דברים ו) בָּעֵת הַהִיא הִבְדִּיל ה' אֶת שֵׁבֶט הַלֵּוִי. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי אֵין הַבְדָּלָה אֶלָּא בַּשֵּׁנִי בִּמְקוֹם שְׁמאל. וְאִם תֹּאמַר הַבְדָּלָה הִיא בַּשֵּׁנִי וַדַּאי, לָמָּה הַבְדָּלָה בְּלֵוִי שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי? הַבְדָּלָה צָרִיךְ בְּשִׁמְעוֹן שֶׁהוּא שֵׁנִי! אֶלָּא, אַף עַל גַּב שֶׁלֵּוִי הוּא שְׁלִישִׁי, לְדַעַת יַעֲקֹב הָיָה שֵׁנִי, וּלְעוֹלָם בַּשֵּׁנִי הָיָה, וְהַכֹּל בְּדֶרֶךְ יָשָׁר בְּדֶרֶךְ שָׁלֵם כָּרָאוּי.

הַבְדָּלָה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת בֵּין אוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים בִּימֵי הַזוֹל לְשַׁבָּת. וּכְשֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, עוֹלֶה מִגֵּיהִנֹּם צַד אֶחָד מֵעַיִן הָרָעָה [ס"א מַשְׁחִית מְמֻנָּה רַע] שֶׁרוֹצָה לִשְׁלֹט בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים (תהלים צ) וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וְיוֹצֵא מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת שְׁמאל [שְׂאוֹל], וְרוֹצָה לְהִתְעָרֵב בַּזֶּרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל.

וְיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה בַּהֲדַס וְיַיִן וְאוֹמְרִים הַבְדָּלָה, וְנִפְרָד מֵהֶם, וּפָרַח אוֹתוֹ צַד וְנִכְנָס לִמְקוֹמוֹ בַּשְּׁאוֹל, בְּמָקוֹם שֶׁקִּרְזוּ וַעֲדָתוֹ שָׁם, שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאוֹלָה. וְהֵם לֹא יוֹרְדִים לְשָׁם עַד שֶׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל הַבְדָּלָה מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם) הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה וְגוֹ'.

וּלְעוֹלָם הַבְדָּלָה הִיא בַּשֵּׁנִי, שֶׁהוּא שְׁמאל בְּרֵאשִׁית וְרֹגֶז שֶׁמְּעוֹרֵר הַשְּׁמאל בַּמַּזָּלְקָת, עַד שֶׁלֹּא שׁוֹכֵךְ בְּמְנוּחָה, וְנִבְרָא בּוֹ גֵּיהִנֹּם. אָז נִבְרְאוּ כָּל אוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁמְּקַטְרְגִים לְרִבּוֹנָם לְמַעְלָה, וְאָכְלָה אוֹתָם הָאֵשׁ וְנִשְׂרְפוּ, וְכֵן כָּל שְׁאָר אֵלֶּה שֶׁמִּתְבַּטְּלִים, וְאֵין לָהֶם קִיּוּם וְנֶאֱכְלוּ בָּאֵשׁ. כְּמוֹ זֶה קִרְזוּ לְמַטָּה, וְהַכֹּל כְּמוֹ זֶה.

יְהִי רָקִיעַ – הִתְפַּשְּׁטָה הִתְפָּרְדוּת זוֹ מִזּוֹ. א"ל – כְּתַף שֶׁל יָמִין אי"ל גָּדוֹל הִתְפַּשְּׁטוּ הִתְפָּרְדוּת מִתּוֹךְ הַמַּיִם לְהִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם הַזֶּה אי"ל וּלְהִתְכַּלֵּל בְּאוֹתָהּ הִתְפָּרְדוּת זֶה בָּזֶה, וְהִתְפָּרֵד מֵאֵל אֱלֹהִים הי"ם. אֵלֶּה הִתְפָּרְדוּ וְהִתְהַפְּכוּ לִהְיוֹת מַיִם תַּזְהִתּוֹנִים ימ"ה, אוֹתָהּ הִתְפָּרְדוּת שֶׁהִתְפַּשְּׁטוּ בַּשֵּׁנִי. מַיִם עֶלְיוֹנִים הי"ם, זֶה הַיָּ"ם גָּדוֹל. הי"ם מַיִם עֶלְיוֹנִים. הַהֶפֶךְ שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הָאֵלֶּה ימ"ה,

מַיִם תַּזּוּתוֹנִים. כֵּיוָן שֶׁהִתְתַּקְנוּ, נַעֲשׂוּ הַכֹּל כְּלָל אֶוְזֵד וְהִתְפָּרֵד שֵׁם זֶה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

מַיִם עֶלְיוֹנִים זְכָרִים, וּמַיִם תַּזּוּתוֹנִים נְקֵבוֹת. בַּתְּזוּלָה הָיוּ מַיִם בְּמַיִם, עַד שֶׁנִּפְרְדוּ, לְהַכִּיר מַיִם עֶלְיוֹנִים וְתַזּוּתוֹנִים, זֶה אֱלֹהִים [מַיִם עֶלְיוֹנִים]. וְזֶה אדנ"י [מַיִם תַּזּוּתוֹנִים]. וְזוֹ ה' עֶלְיוֹנָה וְה' תַּזּוּתוֹנָה. מַה כָּתוּב? וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ. הִתְפַּשְּׁטוּת זוֹ לָקַח שֵׁם זֶה אֱלֹהִים מַיִם עֶלְיוֹנִים, וּמַיִם תַּזּוּתוֹנִים אדנ"י. וְעִם כָּל זֶה, כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ מַיִם זְכָרִים בְּמַיִם נוּקְבִים, שֵׁם אֱלֹהִים הִתְפַּשֵּׁט בַּכֹּל.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהִפָּרִיד בֵּין מַיִם עֶלְיוֹנִים לְתַזּוּתוֹנִים, מַזָּלָת לֹא הִתְבַּטְּלָה עַד יוֹם שְׁלִישִׁי, וְהַסְּכֵמָה הַמַּזָּלָת, וְהַכֹּל הִתְיַשֵּׁב בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי. וּבְגַלַל מַזָּלָת זוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא קְיוּם הָעוֹלָם, לֹא כָתוּב כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי, שֶׁלֹּא הִשְׁתַּלֵּם הַמַּעֲשֶׂה. מַיִם עֶלְיוֹנִים וּמַיִם תַּזּוּתוֹנִים הָיוּ כְּאֶוְזֵד, וְלֹא הָיוּ תּוֹלְדוֹת בָּעוֹלָם עַד שֶׁנִּפְרְדוּ וְנוֹדְעוּ, וְלָכֵן עָשׂוּ תּוֹלְדוֹת.

וְעִם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁהַבְּדָלָה הָיְתָה בַּשֵּׁנִי וְהַמַּזָּלָת בּוֹ הָיְתָה – יוֹם הַשְּׁלִישִׁי הַסְּכֵים בַּכֹּל, שֶׁהוּא שֵׁם שֶׁנָּזְקַק בַּזִּקִּיקָתוֹ [יהו"ה] הו"ה לְהַסְּכִים בֵּין מַיִם עֶלְיוֹנִים וּמַיִם תַּזּוּתוֹנִים. ה' עֶלְיוֹנָה ה' תַּזּוּתוֹנָה, ו' בֵּינֵיהֶם לְהַשְׁלִים בִּשְׁנֵי צְדָדִים. וְסִימָן זֶה מֵי הַיַּרְדֵּן, מַיִם עֶלְיוֹנִים, קָמוּ גַּד אֶוְזֵד. מַיִם תַּזּוּתוֹנִים יָרְדוּ לַיָּם, וְיִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בָּאֶמְצַע.

וַזְמִשָּׁה רְקִיעִים כָּתוּב כָּאן, וְזֵי הָעוֹלָמִים הוֹלֵךְ בָּהֶם וּמַנְהִיג בָּהֶם, וְכֻלָּם כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה. וְאִלְמָלֵא מַזָּלָת זוֹ שֶׁהַסְּכֵמָה עַל יְדֵי הָאֶמְצַע, לֹא נִכְלְלוּ וְלֹא הִשְׁתַּיְרוּ [נ"א נִתְיַשְּׁרוּ] זֶה בָּזֶה. וַזְמִשׁ מֵאוֹת שָׁנִים הֵם שֶׁעֵץ הַוַּזִּים דָּבֵק בָּהֶם לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְתוֹלְדוֹת לָעוֹלָם, וְכָל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁשּׁוֹפְעִים וְנִמְשָׁכִים מִבְּרֵאשִׁית נָזְקְלוּ תַּזּוּתָיו עַל יָדוֹ, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ לָקַח הַכֹּל, וְהוּא זִקֵּק אַזָּר כָּךְ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ו) וַיְזַקֵּק לְכָל הָעָם לְכָל הֲמוֹן וְגוֹ', וְכָתוּב (תהלים קד) תִּתֵּן לָהֶם יִלְקְטוּן, וְכָתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף וְגוֹ'.

בְּשָׁעָה שֶׁמַּזְלֶכֶת מִתְעוֹרֶרֶת בְּזִוּוְּקָ הַשְּׁמֹאל, מִתְרַבָּה וּמִתְזַוֶּגֶת שַׁלְהֶבֶת הַדִּינִים, וְיֹצְאוּ מִשָּׁם קְלִפּוֹת, וְנִקְרְשׁוּ מִיָּד בְּכִלֵי לַזּוּת כְּלָל, וְהָיוּ זָכָר וּנְקֵבָה. וּמֵהֶם נִפְרְדוּ מִינִים רָעִים לְמִינֵיהֶם, וְכָאן הַתַּקִּיפוּת שֶׁל רוּזַז הַטֻּמְאָה בְּכָל אוֹתָן קְלִפּוֹת וְזֻוָּקוֹת, וְהֵם סוֹד הָעֲרָלָה. אֵלֶּה הִתְזַוְּגוּ בְּמִינִים וְזֻוָּקִים, אָזַד אֶפַּע"ה וְאָזַד נָזָ"שׁ, וּשְׁנֵיהֶם אָזַד. אֶפַּע"ה מוֹלִיד [לְשִׁבְעִים] לְשִׁבְעִים שָׁנִים בְּזִוּוּג אָזַד. זִוּוּג הַכֹּל לְשִׁבַּע שָׁנִים שֶׁל נָזָ"שׁ.

כָּאן הוּא סוֹד הַגֵּיהִנֹּם שֶׁנִּקְרָא בְּשִׁבְעָה שֵׁמוֹת. יֵצֶר הָרַע נִקְרָא בְּשִׁבְעָה שֵׁמוֹת. וּבְכַמָּה דְּרָגוֹת הִתְפַּשְּׁטָה הַטֻּמְאָה מִכָּאן לָעוֹלָם, וְהַכֹּל מִסּוֹד הַשְּׁמֹאל טוֹב וָרַע, וְהוּא יְשׁוּב הָעוֹלָם. כָּאן שָׁם זְקוּק שֶׁל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת מְמֻנָּה עַל גְּשָׁמֵי רָצוֹן נְדָבָה וּבְרָכָה יְשׁוּב שֶׁל הָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם וְגוֹ'. בְּדֶרֶךְ כַּו לִהְיוֹת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, שֶׁהֲרֵי מִסּוֹד שֶׁל אוֹתָהּ נְקֻדָּה רִאשׁוֹנָה הַכֹּל יָצָא בְּנִסְתָּר, עַד שֶׁהִגִּיעַ וְהִתְכַּנֵּס לְהֵיכָל עֶלְיוֹן, וּמִשָּׁם יָצָא בְּכַו יָשָׁר לִשְׁאָר הַדְּרָגוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם אָזַד שֶׁכּוֹנֵס הַכֹּל בִּכְלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. וּמִיהוּ? זֵי הָעוֹלָמִים.

הַמַּיִם שֶׁיּוֹצְאִים מִלְמַעְלָה מֵהּ' הָעֶלְיוֹנָה. מִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם וּ' קְטַנָּה. וְעַל זֶה ו"ו, אָזַד שָׁמַיִם וְאָזַד מִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם. אָז וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה, זוֹ ה' תַּזּוּתוֹנָה. זֶה הִתְגַּלָּה, וְכָל הַשְּׁאָר הִתְכַּסָּה. וּמִתּוֹךְ הָאַזְרוֹנָה הַזּוֹ נוֹדַע בַּשֵּׂכֶל אוֹתוֹ שֶׁהִתְכַּסָּה. אֶל מָקוֹם אָזַד, בְּגִלַּל שֶׁכָּאן הוּא קֶשֶׁר הַיִּחוּד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

יהו"ה אָזַד וּשְׁמוֹ אָזַד. שְׁנֵי יִחוּדִים, אָזַד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לְהִתְיַזֵּד בְּדַרְגּוֹתָיו, וְאָזַד שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן לְהִתְיַזֵּד בְּדַרְגּוֹתָיו. קֶשֶׁר הַיִּחוּד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא עַד כָּאן. זֵי הָעוֹלָמִים שָׁם מִתְבַּשְּׂמִים, וְנִקְשָׁר הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בַּיִּחוּד שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן נִקְרָא מָקוֹם אָזַד. כָּל הַדְּרָגוֹת וְכָל הָאֵיבָרִים מִתְכַּנְּסִים שָׁם, וְנִהְיִים כֻּלָּם בּוֹ אָזַד, בְּלִי פָּרוּד כְּלָל. וְאֵין דַּרְגָּה שֶׁמִּתְיַזֶּדֶת שָׁם בְּיִחוּד אָזַד אֶלָּא זוֹ, וּבוֹ מִתְכַּסִּים כֻּלָּם בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת אַזַּת.

עַד כָּאן בְּדַרְגָּה זוֹ מִתְיַיחֵד הָעוֹלָם הַנִּגְלֶה בָּעוֹלָם הַנִּסְתָּר.

הָעוֹלָם הַנִּגְלֶה מִתְיַיחֵד גַּם כֵּן לְמַטָּה, וְעוֹלָם הַנִּגְלֶה הוּא עוֹלָם הַתַּיחוֹתוֹן. (יְשַׁעְיָה ו) וְאֶרְאֶה אֶת ה׳, (שְׁמוֹת כד) וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, (בְּמִדְבַּר יד) וּכְבוֹד ה׳ נִרְאָה, (שָׁם יז) וַיֵּרָא כְּבוֹד ה׳, (יְחֶזְקְאֵל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת וְגוֹ׳, כֵּן מַרְאֵה הַנַּעֲה סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳. וְזֶהוּ סוֹד וְתַרְאֶה הַיַּבָּשָׁה.

(שָׁם) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת – זֶה זִיו הָעוֹלָמִים. וְזֶהוּ אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן, זוֹ מַלְכוּת, נָתַתִּי מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. בְּיוֹם מְעֻנָּן כְּשֶׁנִּרְאֵית הַקֶּשֶׁת [כְּשֶׁמִּתְעַוֵּרר הַשְּׂמאל לְהִתְגַּבֵּר], מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳ מִתְעַוֵּרר הַשְּׂמאל לְהִתְגַּבֵּר. יוֹצֵאת רָוִיזל וְתִקַּשׁ בְּלִדְתָּהּ. מִיכָאֵ״ל בְּצַד זֶה, רְפָאֵ״ל בְּצַד זֶה, גַּבְרִיאֵ״ל בְּצַד זֶה, וְהֵם הַגָּוָנִים שֶׁנִּרְאִים בְּאוֹתָהּ דְּמוּת – לָבָן וְאָדֹם וְיָרֹק.

כֵּן מַרְאֵה הַנַּעֲה סָבִיב, הָאוֹר שֶׁהִתְכַּסָּה בְּגִלְגּוּל מַרְאֵה הָעַיִן, הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳. הַגָּוָנִים שֶׁהִתְיַיחֲדוּ הַיִּיחוּד הַתַּיחוֹתוֹן הֵם לְפִי יִיחוּד שֶׁהִתְיַיחֵד יִיחוּד עֶלְיוֹן. ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳. גָּוָנִים נִסְתָּרִים שֶׁלֹּא נִרְאִים וּמִתְקַשְּׁרִים אֶל מָקוֹם אֶחָד יִיחוּד אֶחָד בָּעֶלְיוֹן, הַגָּוָנִים בַּקֶּשֶׁת לְמַטָּה לְהִתְיַיחֵד בָּהֶם. לָבָן אָדֹם וְיָרֹק כְּמוֹ גָּוָנִים נִסְתָּרִים. וְהֵם יִיחוּד אַזַּר, סוֹד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד – הַיִּיחוּד שֶׁלְּמַטָּה. יִיחוּד עֶלְיוֹן – (דְּבָרִים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יהו״ה אֱלֹהֵינוּ יהו״ה אֶחָד. זֶה כְּנֶגֶד זֶה. יָקָוו – מְדִידוּת שֶׁל קַו וּמִדָּה. כָּאן שֵׁשׁ תֵּבוֹת, וְכָאן שֵׁשׁ תֵּבוֹת.

מְדִידַת הַנִּיצוֹץ הֶחָזָק, שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מ) מִי מָדַד בְּשָׁעָלוֹ מָיִם. וְזֶהוּ יְקָוו הַמַּיִם. כָּאן שִׁעוּר שֶׁל יוֹצֵר הָעוֹלָמוֹת יו״ד הֵ״א וָא״ו הֵ״א. קָדוֹ״שׁ קָדוֹ״שׁ קָדוֹ״שׁ – זֶהוּ יְקָוו הַמַּיִם. ה׳ צְבָאוֹת – זֶהוּ אֶל מָקוֹם אֶחָד בַּסּוֹד שֶׁל שֵׁם זֶה. מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ – זֶה וְתַרְאֶה הַיַּבָּשָׁה. סוֹד זַקִּיקַת שֵׁם הַיִּיחוּד כוו״ו בְּמוּכָס״ז כוו״ו.

תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב וְגוֹ׳, כָּאן הוֹצִיאָה כֹּחַ בְּאוֹתָם מַיִם שֶׁהִתְכַּנְּסוּ לְמָקוֹם אֶחָד וְשׁוֹפָעִים בְּתוֹכוֹ תּוֹךְ טְמִירוּת נִסְתָּרֶת, וְיוֹצְאִים בְּתוֹכוֹ טְמִירִים

עֶלְיוֹנִים וּצְבָאוֹת קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּל אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה מִתַּקְנִים אוֹתָם בְּתִקּוּן הָאֱמוּנָה בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדַת רִבּוֹנָם.

וְזֶה סוֹד (תהלים קד) מַצְמִיחַ חָצִיר לַבְּהֵמָה וְגוֹ'. זוֹ בְּהֵמָה שֶׁרוֹבֶצֶת עַל אֶלֶף הָרִים, וּמְגַדְּלִים לָהּ בְּכָל יוֹם אוֹתוֹ חָצִיר, וְחָצִיר הַזֶּה, אוֹתָם מַלְאָכִים שַׁלִּיטִים לְפִי שָׁעָה שֶׁנִּבְרְאוּ בַּשֵּׁנִי וְעוֹמְדִים לְמַאֲכָל שֶׁל הַבְּהֵמָה הַזּוֹ. בְּגִלַּל שֶׁיֵּשׁ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ.

וְעֵשֶׂב לַעֲבוֹדַת הָאָדָם – עֵשֶׂב זֶה הָאוֹפַנִּים הָאֵלֶּה וְזַיּוֹת וּכְרוּבִים, שֶׁכֻּלָּם מִתַּקְנִים תּוֹךְ תִּקּוּנֵיהֶם וְעוֹמְדִים לְהִתְתַּקֵּן בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם בָּאִים לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם בְּקָרְבְּנֵיהֶם וּבִתְפִלָּה, שֶׁזּוֹהִי עֲבוֹדַת הָאָדָם. וְעֵשֶׂב זֶה מְזֻמָּן וּמוּכָן לַעֲבוֹדַת הָאָדָם לְהִתְתַּקֵּן בְּתִקּוּנוֹ כָּרָאוּי. וּכְשֶׁהֵם מִתְתַּקְּנִים בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדַת הָאָדָם, אַזַּר כָּךְ יוֹצְאִים מֵהֶם מְזוֹנוֹת וְטֶרֶף לָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שם) לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וְזֶהוּ עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע, שֶׁהֲרֵי חָצִיר לֹא מַזְרִיעַ זֶרַע, אֶלָּא מְזַדַּמֵּן לְמַאֲכָל שֶׁל אֵשׁ קְדוֹשָׁה, וְעֵשֶׂב לְתִקּוּן הָעוֹלָם.

וְכָל זֶה לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁמִּתַּקְּנִים אֶת עֵשֶׂב הָאָרֶץ הַזֶּה, שֶׁעֲבוֹדָתָם לְרִבּוֹנָם לְסַפֵּק עַל יָדָם מֵאוֹתָהּ אֶרֶץ טֶרֶף וּמְזוֹנוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה וּלְהִתְבָּרֵךְ בְּנֵי אָדָם מִבְּרָכוֹת שֶׁל מַעְלָה.

עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי – דִּרְגָּה עַל דִּרְגָּה, זָכָר וּנְקֵבָה. כְּמוֹ שֶׁעֵץ פְּרִי מוֹצִיא כֵּן שֶׁל עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי, גַּם כָּאן הוּא מוֹצִיא, וּמֵיהוּ? אֵלֶּה אוֹתָם כְּרוּבִים וְתִמְרוֹת. מַה זֶּה תִּמְרוֹת? אֵלֶּה אוֹתָם שֶׁעוֹלִים בַּעֲשָׁן הַקְּרְבָּן וּמִתְתַּקְּנִים יַחַד עִמּוֹ וּמַעֲמִידִים [וְנִקְרָאִים] תִּמְרוֹת עָשָׁן, וְכֻלָּם קַיָּמִים בְּתִקּוּנֵיהֶם לַעֲבוֹדַת הָאָדָם, מַה שֶּׁלֹּא קַיָּם כֵּן הֶחָצִיר, שֶׁהֲרֵי מוּכָן לְמַאֲכָל, שֶׁכָּתוּב (איוב מ) הִנֵּה נָא בְּהֵמוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ חָצִיר כַּבָּקָר יֹאכַל.

עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי – דְּמוּת זָכָר וּנְקֵבָה. וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, אֵלֶּה אֵינָם כְּאוֹתָם כְּרוּבִים. אֵלֶּה פָּנִים גְּדוֹלוֹת בִּדְמוּת חֲתוּמָה. כְּרוּבִים, פָּנִים קְטַנּוֹת כְּמוֹ תִינוֹקוֹת. פְּנֵי אָדָם, כָּל הַדְּמִיּוֹת כְּלוּלוֹת בָּהֶם. בִּגְלַל שֶׁהֵם פָּנִים גְּדוֹלוֹת

וּמִצְטַיְּרִים בָּהֶם צִיּוּרִים זַקוּקִים כְּמוֹ זַקִיקוֹת שֵׁם הַמְפֹרָשׁ בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, מִזָּרְ"זוּ מַעֲרָ"בּ צָפוֹ"ן וְדָרוֹ"ם.

מִיכָאֵ"ל רוֹשֵׁם רֹשׁוֹם לְצַד דָּרוֹם, וְכָל הַפָּנִים מִסְתַּכְּלִים אֵלָיו. פָּנֵי אָדָ"ם, פָּנֵי אַרְיֵ"ה, פָּנֵי שׁוֹ"ר, פָּנֵי נָשֶׁ"ר. אָדָם הוּא זָכָר וּנְקֵבָה, וְלֹא נִקְרָא אָדָם פָּרָט לְאֵלָה. מִצְטַיְּרִים צִיּוּרִים שֶׁל רֶכֶב אֱלֹהִים רִבּוֹתַיִם, שֶׁכָּתוּב (תהלים סח) רֶכֶב אֱלֹהִים רִבּוֹתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן.

שִׁנְאָן כְּלָל שֶׁל כָּל הַצִּיּוּרִים, שׁוֹ"ר נָשֶׁ"ר אַרְיֵ"ה. ן' זֶהוּ אָדָם, הִתְפַּשְׁטוּת שֶׁנִּכְלְלָה כְּאֶזֶד בְּסוֹד זָכָר וּנְקֵבָה. וְכָל הָאַלְפִים וּרְבָבוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵהַסּוֹד הַזֶּה שִׁנְאָ"ן. וּמֵהַדְּמִיּוֹת הַלָּלוּ נִפְרָדִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד בְּצִדֵּיהֶם כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לָהֶם.

וְאֵלָה הֵם שֶׁמִּשְׁלָבִים אֶזֶד בְּאֶזֶד, וּכְלוּלִים אֶזֶד בְּאֶזֶד, לִהְיוֹת כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּלוּל בַּזִּבְרוֹ. שׁוֹ"ר נָשֶׁ"ר אַרְיֵ"ה אָדָ"ם מִתְנַהֲגִים בַּסּוֹד שֶׁל אַרְבָּעָה שֵׁמוֹת זַקוּקִים עוֹלִים לְהִתְנַהֵג וּלְהִסְתַּכֵּל.

עוֹלָה לְהִתְנַהֵג וּלְהִסְתַּכֵּל שׁוֹר אֶל פְּנֵי אָדָם. עוֹלָה שֵׁם אֶזֶד מִתְעַטֵּר מִזַּזָקָק בְּסוֹד שֶׁל שְׁנֵי גְּוָנִים, וְהוּא אֵ"ל. אָז זוּוֵּר לְאָזוּר, וְהַכֹּסֶא זוּקָק וְגוֹלֵף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהִתְנַהֵג בְּסוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה.

עוֹלָה לְהִתְנַהֵג וּלְהִסְתַּכֵּל נָשֶׁר אֶל פְּנֵי הָאָדָם. עוֹלָה שֵׁם אֲזוּר, מִתְעַטֵּר מִזַּזָקָק בְּסוֹד שֶׁל שְׁנֵי פָּנִים גְּוָנִים לִהְיוֹת מוּאָר וְלַעֲלוֹת בַּעֲלִיָּה בָּעִטּוּר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא גָּדוֹל. אָז זוּוֵּר לְאָזוּר, וְהַכֹּסֶא זוּקָק וְגוֹלֵף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהִתְנַהֵג בְּסוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה.

עוֹלָה לְהִתְנַהֵג וּלְהִסְתַּכֵּל אַרְיֵה אֶל פְּנֵי אָדָם. עוֹלָה שֵׁם אֲזוּר מִתְעַטֵּר מִתְזַזָּקָק בְּסוֹד שֶׁל שְׁנֵי פָּנִים גְּוָנִים לְהִתְזַזֵּק וּלְהִתְיַשֵּׁר בְּתֹקֶף, וְהוּא גִּבּוֹר. אָז זוּוֵּר לְאָזוּר, וְהַכֹּסֶא זוּקָק וְגוֹלֵף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהִתְנַהֵג בְּסוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה.

אָדָ"ם מִסְתַּכֵּל בְּכֻלָּם, וְכֻלָּם עוֹלִים וּמִסְתַּכְּלִים בּוֹ. אָז כֻּלָּם הִצְטַיְּרוּ בַּזַּקִיקָתָם בְּצִיּוּר זֶה בְּסוֹד שֵׁם אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא נוֹרָא. וְאָז כָּתוּב עֲלֵיהֶם

(יזזוקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. כֻּלָּם כְּלוּלִים בַּדְּמוּת הַזֹּו. וְהַדְּמוּת הַזֹּו כּוֹלֶלֶת אוֹתָם.

וְעַל סוֹד זֶה נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (נזמיה ט) הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא. שֶׁהֲרֵי הַשְּׁמוֹת הַלָּלוּ זְקוּקִים הֵם לְמַעְלָה בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, כְּלוּלָה בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יהו"ה, שֶׁהוּא הַשֵּׁם שֶׁכּוֹלֵל הַכֹּל. דְּמֻיּוֹת הָאֵלֶּה מְזֻקָּקוֹת וּגְלוּפוֹת בַּכִּסֵּא, וְהַכִּסֵּא זָקוּק מֵרֶקֶם בָּהֶם, אֶזֶד לְיָמִין וְאֶזֶד לִשְׂמֹאל וְאֶזֶד לְפָנִים וְאֶזֶד לְאָזוֹר, רָשׁוּם בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם.

הַכִּסֵּא, כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה, רָשׁוּם בְּאַרְבַּע הַדְּמֻיּוֹת הַלָּלוּ. אַרְבָּעָה הַשֵּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ לוֹקְחִים אֶת הַכִּסֵּא הַזֶּה, וְהַכִּסֵּא נִכְלָל בָּהֶם, עַד שֶׁלּוֹקְחָז וְלוֹקֵט נְפָשׁוֹת וְעִנּוּגִים שֶׁל כְּסוּפִים. כֵּיוָן שֶׁלּוֹקְחָז וְלוֹקֵט אוֹתָם עִנּוּגִים וְכְסוּפִים, יוֹרֵד מָלֵא כְּמוֹ עֵץ שֶׁמָּלֵא עֲנָפִים לְכָל צַד וּמָלֵא פֵּרוֹת. כֵּיוָן שֶׁהוּא יוֹרֵד, יוֹצְאִים אַרְבַּע הַדְּמֻיּוֹת הַלָּלוּ מְצַיְּרִים בְּצִיּוּרֵיהֶם זְקוּקִים מְאִירִים נוֹצְצִים מְלַהֲטִים, וְהֵם זוֹרְעִים זֶרַע עַל הָעוֹלָם, וְאָז נִקְרָא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע, הָעֵשֶׂב שֶׁהֵם זוֹרְעִים זֶרַע עַל הָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵאת דְּמוּת אָדָם שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל הַדְּמֻיּוֹת, אָז כָּתוּב עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ. לֹא מוֹצִיא זֶרַע אֶלָּא לְתוֹעֶלֶת, דַּיְקָא עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ. מִכָּאן שֶׁאֵין רְשׁוּת לְבֶן אָדָם לְהוֹצִיא זֶרַע מִפִּגְנוֹ לְבַטָּלָה. הֶזְצִיר [סוד] שֶׁל כָּאן אֵינוֹ מַזְרִיעַ זֶרַע, וְלָכֵן הִתְבַּטֵּל וְלֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ כְּמוֹ הָאֲזֻרִים הָאֵלֶּה, שֶׁאֵין לוֹ דְּמוּת לְהִצְטַיֵּר וּלְהֵזָקֵק בְּדְמוּת וְצִיּוּר כְּלָל. אֶלָּא נִרְאִים וְלֹא נִרְאִים. כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא הִצְטַיְּרוּ בְּצִיּוּר וּדְמוּת, אֵין לָהֶם קִיּוּם. עוֹמְדִים לְפִי שָׁעָה וְנֶאֱכָלִים בְּאֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ, וְזוֹזְרִים כְּמוֹ קֹדֶם וְכֵן בְּכָל יוֹם.

בֶּן אָדָם לְמַטָּה יֵשׁ לוֹ דְּמוּת וְצִיּוּר, וְאֵינוֹ בְּקִיּוּם כְּמוֹ שֶׁל אֵלֶּה שֶׁלְּמַעְלָה. צִיּוּר וּדְמוּת שֶׁלְּמַעְלָה מִצְטַיְּרִים בְּצִיּוּרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בִּכְלִי מַלְבּוּשׁ אַזֻּר לְהִצְטַיֵּר, וְלָכֵן הֵם בְּקִיּוּם תָּמִיד. הַצִּיּוּר שֶׁל אָדָם לְמַטָּה, מִצְטַיְּרִים

בְּצִיּוּרֵיהֶם בְּמַלְבּוּשׁ וְלֹא בְּגָזֵר אוֹזֵר. וְלָכֵן עוֹמְדִים בְּקִיּוּם שֶׁל זְמַן וְעִדָּן, וּבְכָל לַיְלָה וְלַיְלָה מִתְפַּשֵּׁט רוּחַ מֵהַמַּלְבּוּשׁ הַזֶּה וְעוֹלֶה [לְמַעְלָה]. וְאוֹתָהּ אֵשׁ אוֹכֶלֶת, אוֹכֶלֶת אוֹתוֹ. וְאַזַּר כָּךְ זוֹזְרִים כְּמוֹ מִקֶּדֶם וּמִצְטַיְּרִים בִּלְבוּשֵׁיהֶם, וְלָכֵן אֵין לָהֶם עֲמִידָה כְּמוֹ הַדְּמֻיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (איכה ג) זַדָּשִׁים לַבְּקָרִים, בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם זַדָּשִׁים בְּכָל יוֹם וָיוֹם. מָה הַטַּעַם רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ? רַבָּה הִיא וְלֹא קְטַנָּה.

רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ, וַדַּאי גְּדוֹלָה, שֶׁיְּכוֹלָה לָקַיֶּמֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם וּלְהַכְלִילָם בְּתוֹכָהּ עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה. מָקוֹם גָּדוֹל וְרַב הוּא שֶׁכּוֹלֵל הַכֹּל וְלֹא מִתְמַלֵּא יוֹתֵר, וְסוֹד זֶה – (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא וְגוֹ'. הוֹלְכִים לַיָּם, וְהַיָּם לוֹקֵחַ אוֹתָם וְאוֹכֵל אוֹתָם בְּתוֹכוֹ, וְלֹא מִתְמַלֵּא. אַזַּר כָּךְ הוּא מוֹצִיא אוֹתָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם וְהוֹלְכִים, וּבְגִלַּל זֶה רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ.

בְּיוֹם זֶה כָּתוּב כִּי טוֹב כִּי טוֹב פַּעֲמַיִם. בְּגִלַּל שֶׁיּוֹם הַזֶּה אָזוּז לִשְׁנֵי צְדָדִים וּמַפְרִיד מַזָּלֶת, אָמַר לְצַד זֶה כִּי טוֹב וּלְצַד זֶה כִּי טוֹב, וּמַסְכִּים בֵּינֵיהֶם. וְלָכֵן יֵשׁ בּוֹ פַּעֲמַיִם וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר. כָּאן הַסּוֹד שֶׁל שֵׁם שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת זַקִּיקָה מְזוּוָּגֶת עוֹלָה לִשְׁתִּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת בְּאַרְבַּע דְּמֻיּוֹת בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים רָשׁוּם עַל הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת וְכוּ'. מְאֹרֹת זָסַר, שֶׁנִּבְרְאָה אַסְכָּרָה לַתִּינוֹקוֹת. שֶׁאַזַּר שֶׁנִּגְנַז אוֹר שֶׁל אוֹר הָרִאשׁוֹן, נִבְרְאָה קְלִפָּה לַמּוֹז, וְאוֹתָהּ קְלִפָּה מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמוֹצִיאָה קְלִפָּה אַזֶּרֶת. כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵאת, עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, מַגִּיעָה לְגַבֵּי פָּנִים קְטַנּוֹת, רוֹצָה לְהִתְדַּבֵּק בָּהֶם וּלְהִצְטַיֵּר בְּתוֹכָם, וְלֹא רוֹצָה לְהִפָּרֵד מֵהֶם, מַפְרִיד אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשָּׁם וּמוֹרִיד אוֹתָהּ לְמַטָּה, כְּשֶׁבָּרָא אָדָם כְּדֵי לְתַקֵּן זֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אֶת זַוָּה דְּבוּקָה בְּצַדּוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁל יְפִי שֶׁל מַעְלָה וְרָאֲתָה דְּמוּת שְׁלֵמָה, פָּרְזָה מִשָּׁם, וְרָצְתָה כְּמוֹ מִקֶּדֶם לְהִתְדַּבֵּק בְּפָנִים קְטַנּוֹת. אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים שֶׁלְּמַעְלָה לֹא נָתְנוּ לָהּ. נָזַף בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

וְהִטִּיל אוֹתָהּ בְּשִׁפּוּלֵי הַיָּם, וַיִּשְׁבָּהּ שָׁם עַד שֶׁזָּטָא אָדָם וְאִשְׁתּוֹ. אָז הוֹצִיא אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשִּׁפּוּלֵי הַיָּם, וְשׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם תִּינוֹקוֹת פָּנִים קְטַנּוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁרְאוּיִים לְהֵעָנֵשׁ בַּזְּטָאֵי אֲבוֹתֵיהֶם, וְהִיא הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם. מִתְקָרֶבֶת לְשַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ וְרוֹאָה כְּרוּבִים, שׁוֹמְרֵי שַׁעֲרֵי גַּן הָעֵדֶן, וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם אֵצֶל אוֹתוֹ לַהַט הַזֶּרֶב, בְּגַלַל שֶׁהִיא יְצִאָה מִצַּד אוֹתוֹ לַהַט.

בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לַהַט, בּוֹרַזַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, וּמוֹצֵאת תִּינוֹקוֹת שֶׁרְאוּיִים לְהֵעָנֵשׁ, וְצוֹוֶקֶת בָּהֶם וְהוֹרֶגֶת אוֹתָם. וְזֶהוּ בְּפָגִימַת הַלְּבָנָה שֶׁהִקְטִינָהּ אֶת אוֹרָהּ, וְזֶה מְאֹרֶת. כְּשֶׁנּוֹלַד תִּין לֹא יָכְלָה לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ. אַזַר כָּךְ הִתְקָרְבָה אֵלָיו וְהוֹלִידָה רוּזוֹת וְשֵׁדִים וּמְעוֹפְפִים.

אָדָם שִׁמֵּשׁ מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנִים עִם רוּזוֹת נְקֵבוֹת, עַד שֶׁבָּאָה נַעֲמָה, וּמִתּוֹךְ יָפְיָהּ טָעוּ אַזָּרִיהָ בְּנֵי הָאֱלֹהִים עֻזָּ"א וַעֲזָאֵ"ל, וְהוֹלִידָה מֵהֶם. וּמִפֶּנָּה הִתְפַּשְּׁטוּ רוּזוֹת רָעוֹת וְשֵׁדִים בָּעוֹלָם, שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בַּלַּיְלָה [נ"א עִם לִילִית] וְהוֹלֶכֶת בָּעוֹלָם וְצוֹוֶקֶת [נ"א וְצוֹוֶזֶקוֹת] בִּבְנֵי אָדָם וְעוֹשׂוֹת לָהֶם שֶׁיִּשְׁפָּכוּ קֶרִי. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים בְּנֵי אָדָם יְשֵׁנִים יְזִידִים בְּבַיִת, שׂוֹרוֹת עֲלֵיהֶם, וְאוֹזֶזוֹת וְנִדְבָּקוֹת בָּהֶם, וְלוֹקְזוֹת מֵהֶם תַּאֲוָה וּמוֹלִידוֹת מֵהֶם, וְעוֹד פּוֹגְעוֹת בּוֹ בְּמַזָּלוֹת, וְהוּא לֹא יוֹדֵעַ. וְכָל זֶה בְּפָגִימַת הַלְּבָנָה.

מְאֹרֶת, כְּשֶׁמִּתְתַּקֶּנֶת הַלְּבָנָה, מִתְהַפָּכוֹת הָאוֹתִיּוֹת (תהלים יוז) אִמְרַת ה' צְרוּפָה מָגֵן הוּא לְכָל הַזּוֹסִים בּוֹ. מָגֵן הוּא עַל כָּל אוֹתָם רוּזוֹת רָעוֹת וּמַזִּיקִים שֶׁמְּשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם בִּפָגִימָתָהּ לְכָל אוֹתָם שֶׁאָזוּזִים בּוֹ בֶּאֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, כְּשֶׁיָּרַד לְעֹמֶק הָאֱגוֹז, שֶׁכָּתוּב (שיר ו) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי, לָקַזּוּ קְלִפַּת אֱגוֹז וְהִסְתַּכֵּל בְּכָל אוֹתָן קְלִפּוֹת, וְיָדַע [נ"א וְהִסְתַּכֵּל שֶׁכָּל אוֹתָם לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא מֵעָוֹן] שֶׁכָּל אוֹתָם עֲוֹנוֹת שֶׁל אוֹתָם רוּזוֹת קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז אֵינוֹ אֶלָּא רַק לְהִדָּבֵק בִּבְנֵי אָדָם [נ"א וְלַהֲסִיתָם] וּלְטַמֵּא אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב

(קהלת ב) וְתַעֲנֻגוֹת בְּנֵי הָאָדָם שִׁדָּה וְשִׁדּוֹת.

עוֹד, תַּעֲנוּגֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁמִּתְעַנְּגִים בִּשְׁנַת הַלַּיְלָה יוֹצֵא מֵהֶם שִׁדָּה וְשִׁדּוֹת, וְהַכֹּל הִצְטָרֵךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא בָּעוֹלָם וּלְהַתְקִין בָּהֶם אֶת הָעוֹלָם, וְהַכֹּל מִזַּז מִבְּפָנִים, וְכַמָּה קְלִפּוֹת זוֹפוֹת עַל הַמּוַּז. וְכָל עוֹלָם כְּמוֹ זֶה, מַעְלָה וּמַטָּה מֵרֹאשׁ סוֹד הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה עַד סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת. כֻּלָּם הֵם זֶה לְבוּשׁ לָזֶה, וְזֶה לָזֶה. זֶה מּוַּז לְתוֹךְ מּוַּז וּקְלִפָּה רוּוַּז. זֶה לִפְנִים מִזֶּה, וְזֶה לִפְנִים מִזֶּה, עַד שֶׁנִּמְצָא שֶׁזֶּה קְלִפָּה לָזֶה וְזֶה לָזֶה.

נְּקֻדָּה רִאשׁוֹנָה הָיְתָה אוֹר פָּנִימִי שֶׁאֵין לוֹ שִׁעוּר לָדַעַת הַזְּדַכְּכוּת וְדַקִּיקוּת וְנְקִיוּת שֶׁלּוֹ, עַד שֶׁהִתְפַּשְׁטָה מִמֶּנּוּ הִתְפַּשְׁטוּת, וְאוֹתָהּ הִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל אוֹתָהּ נְּקֻדָּה נַעֲשֵׂית הֵיכָל אָוִזד לְהִתְלַבֵּשׁ אוֹתָהּ נְּקֻדָּה, אוֹר שֶׁלֹּא יָדוּעַ לְגֹדֶל הַזְּכוּךְ שֶׁלּוֹ.

הַהֵיכָל שֶׁהוּא לְבוּשׁ לְאוֹתָהּ נְּקֻדָּה נִסְתֶּרֶת הִיא אוֹר שֶׁאֵין לוֹ שִׁעוּר, וְעִם כָּל זֶה לֹא דַקִּיק וּמְזֻכָּךְ הוּא כְּמוֹ אוֹתָהּ נְּקֻדָּה רִאשׁוֹנָה טְמִירָה וּגְנוּזָה. אוֹתוֹ הַהֵיכָל הִתְפַּשֵּׁט הִתְפַּשְׁטוּת אוֹר הָרִאשׁוֹן, וְאוֹתָהּ הִתְפַּשְׁטוּת הִיא לְבוּשׁ לְאוֹתוֹ הֵיכָל דַּקִּיק וּמְזֻכָּךְ פָּנִימִי יוֹתֵר.

מִכָּאן וָהָלְאָה הִתְפַּשֵּׁט זֶה בָּזֶה וְהִתְלַבֵּשׁ זֶה בָּזֶה, עַד שֶׁנִּמְצָא זֶה לְבוּשׁ לָזֶה, וְזֶה לָזֶה. זֶה מּוַּז וְזוֹ קְלִפָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁזֶּה לְבוּשׁ, נַעֲשָׂה הוּא מּוַּז לְדַרְגָּה אַוְזֶרֶת. וְהַכֹּל כְּמוֹ זֶה נַעֲשֶׂה כָּךְ לְמַטָּה, עַד כִּי בְּצַלְמוֹ זֶה הָאָדָם הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, מּוַּז וּקְלִפָּה, רוּוַּז וְגוּף, וְהַכֹּל הוּא תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם.

כְּשֶׁהָיְתָה הַלְּבָנָה עִם הַשֶּׁמֶשׁ בִּדְבֵקוּת אַוְזת, הָיְתָה הַלְּבָנָה בָּאוֹר. כֵּיוָן שֶׁנִּפְרְדָה מֵהַשֶּׁמֶשׁ וְהַפָּקְדָה עַל כָּל זֵילוֹתֶיהָ, הִקְטִינָה אֶת עַצְמָהּ, הִקְטִינָה אֶת אוֹרָהּ, וְנִבְרְאוּ קְלִפּוֹת עַל קְלִפּוֹת לִגְנִיוּת הַמּוַּז. וְהַכֹּל תִּקּוּן שֶׁל הַמּוַּז. וְעַל זֶה יְהִי בְּאֹרֹת וְזֶסֶר. וְכָל זֶה לְתִקּוּן הָעוֹלָם, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים. וַיַּעַשׂ – רַבּוּי וְתִקּוּן שֶׁל הַכֹּל כָּרָאוּי. אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים – בַּהַתְוָזָלָה בְּזִוּוּבוּר אָוִזד. סוֹד זֶה הַשֵּׁם

הַשָּׁלֵם יַזּוּד הוי"ה אֱלֹהִים, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ בְּגִלּוּי אֶלָּא בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר. הַגְּדֹלִים – שֶׁנִּבְרְאוּ [נ"א שֶׁנִּתְגַּדְּלוּ] בְּשֵׁם זֶה כָּזֶה לְהַקְרִא בָּהֶם הַשֵּׁם שֶׁל הַכֹּל. מִצַּפְץ אֵלּוּ שֵׁמוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים. הַגְּדֹלִים – אֵלּוּ הִתְגַּדְּלוּ וְעוֹלִים לְמַעְלָה, בְּגָלַל שֶׁהֵם עֶלְיוֹנִים מִסּוֹד עֶלְיוֹן, וְעוֹלִים לְתוֹעֶלֶת הָעוֹלָם שֶׁמְּקַיֵּם בָּהֶם הָעוֹלָמוֹת. כְּמוֹ זֶה שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת, שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד עוֹלִים בְּגַדְלוּת אַחַת.

לֹא הִתְיַשְּׁבָה הַלְּבָנָה אֵצֶל הַשֶּׁמֶשׁ. זוֹ הִתְבַּיְּשָׁה מִלְּפָנָיו זוֹ. הַלְּבָנָה אָמְרָה (שִׁיר א) אֵיכָה תִּרְעֶה. הַשֶּׁמֶשׁ אָמְרָה (שָׁם) אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם. גֵּר קָטָן אֵיךְ מֵאִיר בַּצָּהֳרַיִם? (שָׁם) שֶׁלָּמָּה אֶהְיֶה כְּעֹטִיָּה, אֵיךְ אֶהְיֶה בְּבוּשָׁה? אָז הִקְטִינָה עַצְמָהּ לִהְיוֹת רֹאשׁ לַתַּזְוִתוֹנִים, שֶׁכָּתוּב צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְכִי וְהַקְטִינִי אֶת עַצְמֵךְ.

וּמִשָּׁם אֵין לָהּ אוֹר, רַק מֵהַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁבַּהַתְזָלָה הָיוּ יוֹשְׁבִים כְּאֶחָד שְׁקוּלִים, אַזַּר כָּךְ הִקְטִינָה אֶת עַצְמָהּ בְּכָל אוֹתָם דְּרָגוֹת שֶׁלָּהּ, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא רֹאשׁ עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי אֵין אִשָּׁה בְּגַדְלוּת רַק עִם בַּעְלָהּ כְּאֶחָד. אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל – יהו"ה. וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן – אֱלֹהי"ם, סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת, סוֹף הַמַּזָּלוֹת. בַּהַתְזָלָה נִרְשַׁם הוּא לְמַעְלָה בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָאוֹת הָרְבִיעִית שֶׁלּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ הִקְטִינָה עַצְמָהּ לְהַקְרִא בַּשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים.

וְעִם כָּל זֶה עוֹלָה לְכָל הַצְּדָדִים לְמַעְלָה בָּאוֹת ה' בְּזִוּוּג הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אַזַּר כָּךְ הִתְפַּשְּׁטוּ דְּרָגוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה. הַדְּרָגוֹת שֶׁהִתְפַּשְּׁטוּ מִצַּד שֶׁלְּמַעְלָה נִקְרְאוּ מֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם, וּדְרָגוֹת שֶׁהִתְפַּשְּׁטוּ מִצַּד שֶׁלְּמַטָּה נִקְרְאוּ מֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה. וְאֶת הַכּוֹכָבִים – שְׁאָר הַצְּבָאוֹת וְהַמַּזָּלוֹת שֶׁאֵין לָהֶם זְשִׁבּוֹן, שֶׁכֻּלָּם תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם זֵה הָעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם. לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ – זוֹ אֶרֶץ הָעֶלְיוֹנָה לְמַטָּה, כְּדַגְמָא זוֹ זֵה הָעוֹלָמִים. וְזֶה לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, זוֹ אֶרֶץ הַתַּזְוִתוֹנָה כְּדַגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה.

מַלְכוּת דָּוִד הִתְתַּקְּנָה בְּיוֹם זֶה [וְזֶה הוּא] רֶגֶל וּתְמִיכָה רְבִיעִית שֶׁל הַכִּסֵּא, הִתְתַּקְּנוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהִתְיַשְּׁרוּ עַל מְקוֹמָן. וְעִם כָּל זֶה, עַד הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי שֶׁהִתְתַּקְּנָה דְּמוּת הָאָדָם תִּקּוּן כָּרָאוּי, לֹא הִתְיַשֵּׁב בִּמְקוֹמוֹ, וְאָז הִתְתַּקֵּן כִּסֵּא עֶלְיוֹן וְכִסֵּא תַּזְזְתוֹן, וְהָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם הִתְיַשְּׁבוּ בִּמְקוֹמָם, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת הִתְתַּקְּנוּ עַל גַּלְגַּלֵּיהֶם בְּהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁל תְּפֵיסַת הַקֶּשֶׁר.

וְיוֹם רְבִיעִי הוּא יוֹם מָאוֹס מִבּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ בִי. שֶׁהֲרֵי אוֹרָה זוֹ הִקְטִינָה עַצְמָהּ וְהָאוֹר שֶׁלָּהּ, וְהַקִּלְפּוֹת נִתְקְנוּ עַל מְקוֹמָם. כָּל אוֹתָם הַמְּאוֹרוֹת שֶׁמְּאִירִים, כֻּלָּם תְּלוּיִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם הַזֶּה לְהַתְקִין בָּהֶם כִּסֵּא דָּוִד (מַלְכוּת).

הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ מְצַיְּרִים צִיּוּר שֶׁלְּמַטָּה לְהַתְקִין צִיּוּר שֶׁל כֻּלָּם שֶׁהֵם בִּכְלָל שֶׁל אָדָם, צִיּוּר פָּנִימִי. שֶׁכָּל צִיּוּר פָּנִימִי נִקְרָא כָּךְ. וּמִכָּאן שֶׁכָּל צִיּוּר שֶׁנִּכְלָל בְּהִתְפַּשְּׁטוּת זוֹ נִקְרָא אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לד) אָדָם אַתֶּם, אַתֶּם קְרוּיִים אָדָם וְלֹא שְׂאָר עַמִּים עַכּוּ"ם.

וְכָל רוּחַ נִקְרֵאת אָדָם. רוּחַ שֶׁל צַד קְדֻשָּׁה גּוּפוֹ הוּא לְבוּשׁ [שֶׁל אָדָם], וְעַל זֶה כָּתוּב (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וְגוֹ'. בָּשָׂר שֶׁל אָדָם הוּא לְבוּשׁ. וּבְכָל מָקוֹם כָּתוּב בְּשַׂר אָדָם, אָדָם לְפָנִים. בָּשָׂר, לְבוּשׁ הָאָדָם גּוּפוֹ. רוּחוֹת שֶׁלְּמַטָּה שֶׁנִּתְכִּים בְּהִתּוּךְ שֶׁל רוּחַ זוֹ הִצְטַיְּרוּ מִמֶּנּוּ צִיּוּרִים שֶׁהִתְלַבְּשׁוּ בִּלְבוּשׁ אֲוִיר, כְּמוֹ צִיּוּר שֶׁל בְּהֵמוֹת טְהוֹרוֹת, (דברים יד) שׁוֹר שֵׂה כְבָשִׂים וְשֵׂה עִזִּים אַיָּל וּצְבִי וְיַזְמוּר וְגוֹ'. אוֹתָם שֶׁצְּרִיכִים לְהִכָּלֵל בִּלְבוּשׁ שֶׁל אָדָם, אוֹתוֹ רוּחַ פָּנִימִי שֶׁל אוֹתָם צְדָדִים [ס"א צִיּוּרִים] עוֹלֶה בְּאוֹתוֹ שֵׁם שֶׁנִּקְרָא בּוֹ גּוּפוֹ לְבוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ שֵׁם בְּשַׂר שׁוֹר. שׁוֹר הוּא פָּנִימִי שֶׁל אוֹתוֹ גּוּף. הַבָּשָׂר שֶׁלּוֹ לְבוּשׁ, וְכֵן כֻּלָּם.

כְּמוֹ זֶה בַּצַּד הָאַוְזִּר הַטָּמֵא, רוּחַ שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה בִּשְׂאָר עַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם יוֹצֵאת מִצַּד טֻמְאָה שֶׁאֵינוֹ אָדָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא עוֹלֶה בְּשֵׁם זֶה. הַשֵּׁם שֶׁל אוֹתוֹ רוּחַ טָמֵא לֹא עוֹלֶה בְּשֵׁם שֶׁל אָדָם וְאֵין בּוֹ זֵלֶק. הַגּוּף שֶׁלּוֹ לְבוּשׁ שֶׁל

אוֹתוֹ טָמֵא, בָּשָׂר טָמֵא יִטְמָא לְתוֹךְ בְּשַׂר לְבוּשׁוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ, בְּעוֹד שֶׁשְּׂרָעָה אוֹתוֹ רוּזַן בְּאוֹתוֹ גּוּף נִקְרָא טָמֵא. יוֹצֵא רוּזַן מֵאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ – לֹא נִקְרָא טָמֵא וְלֹא עוֹלָה אוֹתוֹ לְבוּשׁ בַּשֵּׁם.

הָרוּזוֹת לְמַטָּה שֶׁנִּתְכִּים בְּהִתּוּךְ שֶׁל רוּזַן זוֹ מִצְטַיְּרִים מִמֶּנּוּ צִיּוּרִים שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בִּלְבוּשׁ אַזּוֹר כְּמוֹ צִיּוּרֵי בְּהֵמוֹת טְמֵאוֹת, וְהַתּוֹרָה פָּתְחָה בָּהֶם (ויקרא יא) וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא. כְּגוֹן הַוָּזִיר וְעוֹפוֹת וּבְהֵמוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד, רוּזַן עוֹלָה בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם הַגּוּף הַלְּבוּשׁ שֶׁלּוֹ. וְהַגּוּף נִקְרָא בְּשַׂר וָזִיר, וָזִיר לְתוֹךְ בָּשָׂר הַלְּבוּשׁ שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ נִטְמָאִים. אֵלֶּה נִכְלְלוּ בְּסוֹד אָדָם, וְאֵלֶּה נִכְלְלוּ בְּסוֹד שֶׁל טָמֵא. כָּל מִין הוֹלֵךְ לְמִינוֹ וְזוֹזֵר לְמִינוֹ.

הַמְּאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמְּאִירִים, מְאִירִים בְּאוֹתוֹ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם וְכוּ', לְצַיֵּר לְמַטָּה צִיּוּרִים כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם וְכוּ' וְלִמְשֹׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. שִׁלְטוֹן שֶׁל שְׁנֵי אוֹרוֹת אֵלּוּ זֶהוּ שִׁלְטוֹן כָּרָאוּי.

הַמָּאוֹר הַגָּדוֹל שִׁלְטוֹנוֹ בַּיּוֹם, מָאוֹר קָטָן שִׁלְטוֹנוֹ בַּלַּיְלָה. וְסוֹד זֶה, מִכָּאן שִׁלְטוֹן הַזָּכָר בַּיּוֹם לְצַוּוֹת [נ"א לְמַלֵּא] לְבֵיתוֹ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ וּלְהַכְנִיס בּוֹ טָרָף וּמָזוֹן. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה וְהַנְּקֵבָה לוֹקַחַת הַכֹּל, אֵין שִׁלְטוֹן הַבַּיִת – רַק בִּנְקֵבָה, שֶׁהֲרֵי אָז הַשִּׁלְטוֹן שֶׁלָּהּ [וְלֹא שֶׁל הַזָּכָר], שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ. הִיא וְלֹא הוּא. מֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם שֶׁל הַזָּכָר, וּמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה שֶׁל הַנְּקֵבָה.

[מָאוֹר גָּדוֹל זֶהוּ הַשֶּׁמֶשׁ, וְיֵשׁ בּוֹ שִׁבְעִים עָשָׂר פָּתְחֵי, יֵשׁ בּוֹ שִׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, וְשֶׁמֶשׁ שׁוֹלֶטֶת עַל הַיּוֹם. הַמָּאוֹר הַקָּטָן יֵשׁ בּוֹ שִׁבְעִים עָשָׂר פָּתְחֵי, וְזוֹ הַלְּבָנָה, וְשׁוֹלֶטֶת עַל הַלַּיְלָה, וּבַלַּיְלָה יֵשׁ שִׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, וְעַל זֶה בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. הַשֶּׁמֶשׁ וּשְׁבִעִים עָשָׂר פָּתְחֵי נַעֲשִׂים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים. לֵיל הַלְּבָנָה וּשְׁבִעִים עָשָׂר פָּתְחֵי וְנַעֲשׂוּ שִׁלְשָׁה עָשָׂר. וְנַעֲשׂוּ הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה אֶחָד, וְיוֹם וָלַיְלָה אֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד, וְסוֹד זֶה לְמַעְלָה]. וְאֵת הַכּוֹכָבִים – כֵּיוָן שֶׁהַנְּקֵבָה פּוֹקֶדֶת אֶת

הַבַּיִת וּמִתְכַּנֶּסֶת לְבַעְלָהּ, אֵין שִׁלְטוֹן לַבַּיִת אֶלָּא רַק לָעַלְמוּת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בַּבַּיִת לְהַתְקִין כָּל תִּקּוּנֵי הַבַּיִת, וְאַזָּר כָּךְ זוֹוֵר הַבַּיִת לִשְׁלִטּוֹן הַזָּכָר בַּיּוֹם, וְהַכֹּל כָּרָאוּי.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרֹת. זֶה מָאוֹר וְזֶה מָאוֹר. מִשּׁוּם כָּךְ אוֹתָם מְאוֹרוֹת שֶׁעוֹלִים לְמַעְלָה נִקְרָאִים מְאוֹרֵי אוֹר, וְאוֹתָם מְאוֹרוֹת שֶׁיָּרְדוּ לְמַטָּה נִקְרָאִים מְאוֹרֵי אֵשׁ, שֶׁהֵם דְּרָגוֹת לְמַטָּה וְשׁוֹלְטִים כָּל יְמֵי הַזוֹהַר. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁהַשַּׁבָּת יוֹצֵאת, מְבָרְכִים עַל נֵר, שֶׁהֲרֵי נִתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט. הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁל בֶּן אָדָם הֵם סֵתֶר שֶׁל דְּרָגוֹת וְסוֹדוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְיֵשׁ בָּהֶם פָּנִימִיִּים וַאֲזוֹרִיִּים. אֲזוֹרִיִּים הֵם לַזּוֹהַר, וְהֵם רָמְזוּ לְצַפָּרְנֵי הָאֶצְבָּעוֹת. וְלָכֵן יֵשׁ רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל בַּצַּפָּרְנַיִם בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי מְאִירִים מֵאוֹתוֹ הַנֵּר וּמְאִירִים מֵאוֹתָהּ אֵשׁ לִשְׁלֹט.

אֵלֶּה נִרְאִים. אֶצְבָּעוֹת שֶׁל בְּפָנִים אֵין רְשׁוּת לְהַרְאוֹת בְּאוֹתוֹ נֵר, שֶׁהֲרֵי מִלְּמַעְלָה מְאִירִים וְנִקְרָאִים פָּנִים פָּנִימִיּוֹת. וְזֶה סוֹד וְרָאִיתָ אֶת אֲזוֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ. שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בֶּן אָדָם בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת בָּאֶצְבָּעוֹת לְפָנִים בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ. וְרָאִיתָ אֶת אֲזוֹרָי – אֵלּוּ פָּנִים שֶׁל בַּזּוּעָן שֶׁנִּרְמְזוּ בַּצַּפָּרְנַיִם. (שם) וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ – אֵלּוּ הָאֶצְבָּעוֹת לְפָנִים. אֵלֶּה שׁוֹלְטִים בְּשַׁבָּת, וְאֵלֶּה שׁוֹלְטִים בְּזוֹהַר.

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט לְבַדּוֹ בְּאוֹתָם פָּנִים פָּנִימִיִּים עַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, וְכֻלָּם נִכְלָלִים בּוֹ וְהַשִּׁלְטוֹן הוּא שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן מוֹרִישׁ מְנוּחָה לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וְיוֹרְשִׁים יְרֻשָּׁה זוֹ הָעָם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁנִּקְרָאִים עַם אָזוֹד בָּאָרֶץ. מְאוֹרֵי אוֹר מִצַּד הַיָּמִין שֶׁהוּא אוֹר רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. שֶׁבְּיוֹם הַשַּׁבָּת מְאִירִים אוֹתָם מְאוֹרֵי אוֹר בִּלְבַדָּם וְשׁוֹלְטִים, וּמֵהֶם מְאִירִים כֻּלָּם לְמַטָּה.

וּכְשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, נִגָּנָזִים [אוֹתָם] מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁלֹּא מִתְגַּלִּים, וּמְאוֹרֵי הָאֵשׁ שׁוֹלְטִים כָּל אָזוֹד וְאָזוֹד עַל מְקוֹמָם. מָתַי שׁוֹלְטִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת? עַד עֶרֶב

יום הַשַּׁבָּת. וְעַל זֶה צְרִיכִים לִהְיוֹת מוּאָרִים מֵאוֹתוֹ הַנֵּר בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת.

וְהַזִּיוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב, שֶׁלֹּא יְכוֹלָה הָעַיִן לִשְׁלֹט בָּהֶם בִּגְלַל שֶׁהֵם רָצוֹא וָשׁוֹב. זִיוֹת שֶׁמִּתְגַּלּוֹת הֵם שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹפָן נִמְצָא בְּתוֹכָם, וּמִיהוּ זֶה? מִטַּטְרוֹ"ן, שֶׁהוּא גָּדוֹל וְנִכְבָּד מִשְּׁאָר אֵלֶּה [נ"א הַצְּבָאוֹת], וְעֶלְיוֹן וְזַמַּשׁ מֵאוֹת פַּרְסוֹת. זִיוֹת שֶׁמַּסְתָּרוֹת הֵן [רְבוּצוֹת] הַזִּזַת שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁמִּתְכַּסּוֹת. י"ה אוֹתִיּוֹת שׁוֹלְטוֹת עַל ו"ה. אֵלֶּה מֶרְכָּבָה לְאֵלֶּה. וְאוֹתוֹ הַטָּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים שֶׁלֹּא נוֹדָע כְּלָל שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל וְרוֹכֵב עַל הַכֹּל. הַזִּזִּיוֹת שֶׁמִּתְגַּלּוֹת הֵם לְמַטָּה הַזִּזַת אֵלֶּה הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּסְתָּרוֹת וּמוּאָרוֹת מֵהֶן, וּמִתְנַהֲגִים בְּגִלָּלָם.

הַזִּזִּיוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת כֵּיצַד כְּלוּלוֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. כֻּלָּם תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם. הָרָקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי הַזִּזִּיוֹת, זֶה אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַזִּזָּיָה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח. זֶה אוֹתוֹ קַדְמוֹן [נ"א ה' הַקַּדְמוֹן].

שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם וָהָלְאָה אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִסְתָּר בַּמַּזָּלוֹת הָאֵלֶּה, וּמַזָּלוֹת בָּרוּךְ הוּא טְמִירָה וְנִסְתֶּרֶת עֶלְיוֹנָה. מַזָּלוֹת בֶּן הָאָדָם בְּכָל הָעוֹלָם [לֹא יָכוֹל] לְהִתְדַּבֵּק וְלָדַעַת אוֹתָהּ. דְּבָרִים הַתְּלוּיִים בְּמַזָּלוֹת עֶלְיוֹנָה אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְהַשִּׂיג אוֹתָם. הַמַּזָּלוֹת [עֶלְיוֹנָה] מַמָּשׁ עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. לְפָנִים מֵהַמַּזָּלוֹת מִיהוּ שֶׁעוֹשֶׂה רַעְיוֹנוֹת? שֶׁהֲרֵי אֵין הַשְּׂכָלָה לִשְׁאֹל, וְכָל שֶׁכֵּן לָדַעַת.

בָּאֵי"ן סו"ף אֵין בּוֹ רֹשֶׁם כְּלָל, וּשְׁאֵלָה לֹא תְלוּיָה בּוֹ, וְלֹא רַעְיוֹן לְהִסְתַּכְּלוּת הַמַּזָּלוֹת כְּלָל. מִתּוֹךְ נִסְתָּר הַנִּסְתָּר, מֵרֹאשׁ תַּזְוִתִית שֶׁל הָאֵין סוֹף, מֵאִיר אוֹר דַּקִּיק וְלֹא יָדוּעַ, נִסְתָּר בַּסֵּתֶר [נ"א בָּרשֶׁם] כְּזוּד הַמַּזָּט. סוֹד נִסְתָּר שֶׁל הַמַּזָּלוֹת לֹא יָדוּעַ, עַד שֶׁמִּתְגַּשֵּׁט מִמֶּנּוּ אוֹר. בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְשׁוּמִים שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת, מִשָּׁם יוֹצְאִים.

בְּרֹאשׁ הַכֹּל. א רֹאשׁ וְסוֹף שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת. הָרֹשֶׁם שֶׁנִּרְשָׁמִים בּוֹ כָּל הַדְּרָגוֹת, וְלֹא נִקְרָא אֶלָּא אָזְנִד. לְהַרְאוֹת שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דְּמֻיּוֹת רַבּוֹת,

אֵינוֹ אֶלָּא אֶזֶד. וַדַּאי הִיא הָאוֹת שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים תְּלוּיִים בָּהּ. רֵאשִׁית שֶׁל אָלֶ״ף, סֵתֶר שֶׁל סוֹד הַמַּזָּלוֹת הָעֶלְיוֹנָה. וְאוֹתָהּ הִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל אוֹתוֹ רָקִיעַ עֶלְיוֹן, הַכֹּל נִסְתָּר בְּאוֹתוֹ הָרֹאשׁ. בִּגְלַל שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵאת א׳ מֵרָקִיעַ הַזֶּה, בִּדְמוּת שֶׁל סוֹד רֹאשׁ הַמַּזָּלוֹת יוֹצֵאת. בְּאוֹתוֹ אֶמְצַע שֶׁל אָלֶ״ף כְּלוּלִים בּוֹ שֵׁשׁ דְּרָגוֹת, סוֹד שֶׁל כָּל הַזִּוִיּוֹת הַנִּסְתָּרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת [ס״א שֶׁעוֹלוֹת] [ס״א שֶׁתְּלוּיוֹת] מִתּוֹךְ הַמַּזָּלוֹת.

אוֹר אֶזֶד שֶׁמֵּאִיר וְנִגְנָז, זֶה אוֹר שֶׁל אוֹת ט שֶׁל בְּרֵאשִׁית. זֹאת הַיּוֹם שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אַבְרָהָם פֶּתַח הָאֹהֶל, שֶׁהוּא פֶּתַח מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְזֹאת הַיּוֹם מֵאִיר עַל אוֹתוֹ פֶּתַח וּמֵאִיר מִשָּׁם.

שֵׁנִי, אוֹר שֶׁהוֹלֵךְ לִהְיוֹת זָשׁוּךְ לְעֵת פָּנוֹת עֶרֶב. הַסּוֹד שֶׁל תְּפִלַּת יִצְחָק לְהַתְקִין דַּרְגָּה זוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עֶרֶב. הִסְתַּכְּלוּת שֶׁל עֶרֶב, וְזָשׁוּכִים כֻּלָּם אֲצִלּוֹ. בִּפְנוֹת הָעֶרֶב הַזֶּה הִסְתַּכֵּל יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ מְמַנֶּה שֶׁל עֵשָׂו.

שְׁלִישִׁי, אוֹר שֶׁכּוֹלֵל שְׁנֵי אֵלּוּ, אוֹר שֶׁמֵּאִיר בִּרְפוּאָה, סוֹד הַכָּתוּב בְּיַעֲקֹב (בראשית לב) וַיִּוָּתֵר לוֹ הַשָּׁמֶשׁ וְגוֹ׳. וַדַּאי כְּשֶׁנִּכְלָל בְּאוֹתוֹ פָּנוֹת עֶרֶב. מִכָּאן וָהָלְאָה וְהוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ. זֶהוּ נֶצַח יִשְׂרָאֵל.

עַל יֶרְכּוֹ, יֶרְכּוֹ כָּתוּב וְלֹא יֶרְכָּיו, זוֹ דַּרְגָּה רְבִיעִית, שֶׁלֹּא הִתְנַבֵּא אִישׁ מִשָּׁם עַד שֶׁבָּא שְׁמוּאֵל, וְעָלָיו כָּתוּב (שמואל–א טו) וְגַם נֶצַח יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. אָז נִתְקַן שֶׁהָיָה זוֹלֵשׁ כְּשֶׁהִסְתַּכֵּן יַעֲקֹב אָבִינוּ עִם הַמְמַנֶּה שֶׁל עֵשָׂו.

וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ. כְּשֶׁבָּא אֵצֶל יַעֲקֹב, לָקַח כֹּחַ מֵאוֹתוֹ פָּנוֹת עֶרֶב בַּדִּין הַקָּשֶׁה. וְיַעֲקֹב הָיָה נִכְלָל בּוֹ וְלֹא יָכֹל לוֹ. וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ. לָקַח תֹּקֶף הַדִּין מִשָּׁם, בִּגְלַל שֶׁיֶּרֶךְ הוּא מִזִּוּוּג לַגּוּף. שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה גּוּף, וְגוּפוֹ הָיָה כָּלוּל בְּסוֹד שֶׁל שְׁתֵּי דַּרְגּוֹת בְּסוֹד שֶׁנִּקְרָא אָדָם. כֵּיוָן שֶׁלָּקַח תֹּקֶף מִזִּוּוּג לַגּוּף, מִיָּד – וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב.

וְלֹא הִתְנַבֵּא אִישׁ מִשָּׁם עַד שֶׁבָּא שְׁמוּאֵל, וְעַל זֶה נֶצַח יִשְׂרָאֵל כָּתוּב בּוֹ,

כִּי לֹא אָדָם הוּא. יְהוֹשֻׁעַ נִתְנַבֵּא מֵהוֹדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כז) וְנָתַתָּ מֵהוֹדְךָ עָלָיו. הוֹד. וְזוֹ דַּרְגָּה זַמְּישִׁית. נָצַח – יֶרֶךְ שְׁמֹאל שֶׁל יַעֲקֹב. וְלָכֵן בָּא דָּוִד וְכָלַל אוֹתוֹ בַּיָּמִין, שֶׁכָּתוּב (תהלים טז) נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נָצַח. יְמִינְךָ לֹא כָתוּב אֶלָּא בִּימִינֶךָ. מָה הַטַּעַם נָזְקְלָשָׁה יֶרֶךְ יַעֲקֹב? בִּגְלַל שֶׁהִתְקָרֵב אֵלָיו צַד הַטֻּמְאָה וְלָקָח מִמֶּנּוּ כֹּחַ, וְהִתְעַכֵּב עַד שְׁמוּאֵל. וְעַל זֶה בָּא לְהַזְכִּיר שֶׁזֶּהוּ יֶרֶךְ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וְגַם נָצַח יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה כָּל דְּבָרָיו הָיוּ בַּדִּין בָּרֵאשִׁית וּלְבַסּוֹף.

וְעוֹד, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּלַל אוֹתוֹ אַזָּר כָּךְ בְּהוֹד, מָתַי? לְאַזֵּר שֶׁמְּשַׁזּוּ מְלָכִים. וְעַל זֶה הוּא שָׁקוֹל כְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. מַה מֹּשֶׁה וְאַהֲרֹן בִּשְׁנֵי צְדָדִים שֶׁלְּמַעְלָה – גַּם הוּא לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁאוֹתָם שְׁנֵי הַצְּדָדִים, וּמִי הֵם? נָצַח וְהוֹד, כְּמוֹ שֶׁמֹּשֶׁה וְאַהֲרֹן שֶׁלְּמַעְלָה. וְכָל הַדְּרָגוֹת אֲזוּזוֹת זוֹ בְּזוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם צט) מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקוֹרְאֵי שְׁמוֹ. שֶׁהֲרֵי שִׁשָּׁה צְדָדִים נִכְלְלוּ וַאֲזוּזוֹת זוֹ בְּזוֹ.

כְּמוֹ שֶׁאֵלֶּה אֲזוּזִים, מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּשְׁמוּאֵל – כָּךְ גַּם אֲזוּזִים יַעֲקֹב מֹשֶׁה וְיוֹסֵף. יַעֲקֹב בַּעַל הַבַּיִת. מֵת יַעֲקֹב – נָטַל מֹשֶׁה אֶת הַבַּיִת, וְצִוָּה אוֹתָהּ בְּזַוָּיו. יוֹסֵף עַל יְדֵי יַעֲקֹב וּמֹשֶׁה הָיָה צַדִּיק. [וּשְׁנֵיהֶם לֹא שִׁמְּשׁוּ הַבַּיִת אֶלָּא בְּיוֹסֵף, בִּגְלַל שֶׁהָיָה צַדִּיק].

יַעֲקֹב בְּיוֹסֵף לָקַח אֶת הַבַּיִת, שֶׁכָּתוּב (בראשית לו) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. מֹשֶׁה לֹא שִׁמֵּשׁ בָּהּ עַד שֶׁלָּקַח אוֹתוֹ אֶת יוֹסֵף. כְּשֶׁיָּצְאָה הַשְּׁכִינָה מֵהַגָּלוּת, לֹא יָכוֹל לְהִזָּדַוֵּג בָּהּ, רַק בְּיוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. לָמָּה כָתוּב עִמּוֹ? אֶלָּא גּוּף לֹא מִזְדַּוֵּג בִּנְקֵבָה עַד שֶׁמִּזְדַּוֵּג עִם הַבְּרִית. וְעַל זֶה מֹשֶׁה לָקַח לוֹ אֶת יוֹסֵף עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהָיָה עִמּוֹ, שִׁמֵּשׁ בִּנְקֵבָה כָּרָאוּי. וְלָכֵן יַעֲקֹב מֹשֶׁה וְיוֹסֵף הוֹלְכִים כְּאָזוּד.

יַעֲקֹב מֵת, וְגוּפוֹ הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. יוֹסֵף מֵת, גּוּפוֹ לֹא נִקְבַּר בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, אֶלָּא עַצְמוֹתָיו. מֹשֶׁה [מֵת] – לֹא זֶה וְלֹא זֶה, לָמָּה? אֶלָּא יַעֲקֹב

בַּעֲלָה הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַגְּבִירָה הָיָה. מֵת יַעֲקֹב – הִזְדַּוְּגָה בְּמשֶׁה. וּבְעוֹד שֶׁמּשֶׁה הָיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, צוָּה אוֹתָהּ כָּרָאוּי, וְהוּא הָיָה בַּעֲלָהּ הַשֵּׁנִי. אֶת יַעֲקֹב הִכְנִיסוּ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה כְּשֶׁגּוּפוֹ שָׁלֵם, בְּגִלַּל שֶׁהוּא גּוּף. יוֹסֵף – עַצְמוֹתָיו וְלֹא גּוּפוֹ, בְּגִלַּל שֶׁעַצְמוֹת הֵם צְבָאוֹת וּמַזָּלוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ צַדִּיק. וְהַצַּדִּיק נִקְרָא צְבָאוֹת. מָה הַטַּעַם? בְּגִלַּל שֶׁכָּל צְבָאוֹת וּמַזָּלוֹת עֶלְיוֹנִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְעַל זֶה עַצְמוֹתָיו, שֶׁהֵן צְבָאוֹת, נִכְנְסוּ לָאָרֶץ.

מֹשֶׁה הָיָה בַּזּוּיִן, וְלֹא נִכְנַס לְשָׁם לֹא גּוּפוֹ וְלֹא עַצְמוֹתָיו. אֶלָּא נִכְנְסָה הַשְּׁכִינָה לָאָרֶץ. אֲזַר שֶׁמּשֶׁה מֵת וְנָזְרָה לְבַעֲלָהּ הָרִאשׁוֹן, וַדַּאי הוּא יַעֲקֹב. מִכָּאן נִקְבָּה שֶׁנִּשֵּׂאת לִשְׁנַיִם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, הִיא זוּוֶּגֶת לָרִאשׁוֹן. מֹשֶׁה הָיָה בַּזּוּיִן, כֵּיוָן שֶׁבַּעֲלָהּ הָרִאשׁוֹן הָיָה בָּאָרֶץ.

מֹשֶׁה זָכָה בְּזַיָּיו מַה שֶּׁלֹּא זָכָה בּוֹ יַעֲקֹב. יַעֲקֹב שִׁמֵּשׁ בָּהּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וּמֹשֶׁה בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁזֶּה הָיָה הַזּוּסְרוֹן שֶׁל מֹשֶׁה – לֹא כָּךְ! אֶלָּא כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, מִצַּד הַיּוֹבֵל הָיָה, וְכָל אוֹתָם שִׁשִּׁים רִבּוֹא הָיוּ מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וּבְאוֹתָהּ הַדְּמוּת הָלְכוּ בַּמִּדְבָּר, וְאָזַד מֵהֶם לֹא נִכְנַס לָאָרֶץ, אֶלָּא בְּנֵיהֶם תּוֹלְדוֹתֵיהֶם כָּרָאוּי, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַלְּבָנָה, וְכָל מַעֲשֵׂי הָאָרֶץ הָיוּ תִּקּוּן הַלְּבָנָה.

מֹשֶׁה שִׁמֵּשׁ בַּלְּבָנָה בְּעוֹד שֶׁהוּא בַּגּוּף וְצוָּה אוֹתָהּ לִרְצוֹנוֹ, וּכְשֶׁנִּסְתַּר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, עָלָה בַּעֲלִיָּה עֶלְיוֹנָה בְּרוּזוֹ הַקָּדֵשׁ, וְזָזַר בְּרוּזוֹ לַיּוֹבֵל הָעֶלְיוֹן (בִּינָה), וְשָׁם נִדְבַּק בְּאוֹתָם שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁהָיוּ שָׁלוֹ. מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כֵּן לְיַעֲקֹב, שֶׁהוּא זָזַר בְּרוּזוֹ לְתוֹךְ הַשְּׁמִטָּה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ בְּזַיָּיו, [הֱיוֹת] כֵּיוָן שֶׁבַּיִת אַזַּר הָיָה לוֹ.

וְאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה נִתְתַּקְּנָה בַּתִּקּוּן [הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה] בַּכּוֹזַ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה לֹא רָאוּי לִהְיוֹת כֻּלָּם כְּאָזַד. אֶלָּה שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הָיוּ לְבַדָּם כֻּלָּם בְּרוּזוֹ, וְאֶלָּה שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזוֹתוֹן הָיוּ כֻּלָּם לְבַדָּם בְּגוּף, וְלֹא רְאוּיִים לִהְיוֹת אֶלָּה וְאֶלָּה בְּתוֹךְ הַלְּבָנָה, אֶלָּא אֶלָּה תּוֹךְ הַלְּבָנָה וְאֶלָּה בַּזּוּיִן, לְהָאִיר אֶלָּה

מִתּוֹךְ אֵלֶּה. וְכֻלָּם שֶׁנִּכְנְסוּ בָּאָרֶץ, דְּמוּת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ, וְלֹא הָיוּ בַּעֲלִיָּה עֶלְיוֹנָה כְּמוֹתָם, בְּגִלְגַּל שֶׁלֹּא יִהְיֶה דּוֹר וְלֹא הָיָה מִקֹּדֶם כְּמוֹ אוֹתָם רִאשׁוֹנִים שֶׁנִּרְאָה לָהֶם זִיו כְּבוֹד רִבּוֹנָם פָּנִים בְּפָנִים.

יַעֲקֹב שִׁמֵּשׁ בִּנְשׁוֹתָיו בַּגּוּף, אַזַּר כָּךְ נְדִבַּק רוּחַ בְּרוּחַ. מֹשֶׁה נִפְרַד מֵאִשְׁתּוֹ וְשִׁמֵּשׁ כְּשֶׁהוּא בַּגּוּף בְּאוֹתָהּ רוּחַ קְדוֹשָׁה. אַזַּר כָּךְ נְדַבַּק רוּחַ בְּרוּחַ עֶלְיוֹנָה טְמִירָה שֶׁל מַעְלָה, וְכָל הַדְּרָגוֹת הָיוּ נְדְבָּקִים כֻּלָּן כְּאֶחָד. רוּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הִיא מֵהַיּוֹבֵל, גּוּפוֹ מֵהַשְּׁמִטָּה. רוּחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְהִתְדַּבֵּק בַּשְּׁמִטָּה. גּוּף שֶׁל נְשׁוֹתָיו הָיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. כָּל אוֹתָם מְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים בַּדְּמוּת שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה בָּאָרֶץ [נ״א בִּדְמוּתָם לְמַטָּה מֵהֶם בִּדְמוּתָם לְמַטָּה בָּאָרֶץ], וְכֻלָּם תְּלוּיִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. כָּאן סוֹד שֶׁל שְׁנֵי שֵׁמוֹת כְּלוּלִים כְּאֶחָד וְתִקּוּנָם שְׁלֹשָׁה, וְזוֹוְרִים לְאֶחָד זֶה כְּנֶגֶד זֶה. וְהוּא שֵׁם גָּלוּף זָקוּק כְּלוּלִים בְּסוֹד זֶה שֶׁל הָאֱמוּנָה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם. סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וְגוֹ׳ (תהלים כה). פָּתַח אֹתוֹ זְקַן הַזְּקֵנִים וְאָמַר: שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן, מִי הוּא שֶׁאָמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם? מִיהוּ כָּאן אֱלֹהִים זֶה? בֵּין כָּךְ פָּרַז אוֹתוֹ זְקַן הַזְּקֵנִים וְלֹא רָאָה אוֹתוֹ. וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיָה קוֹרֵא לוֹ שִׁמְעוֹן וְלֹא רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לַזְּבֻבְּרִיו: וַדַּאי זֶהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב. הֲרֵי כָּעֵת זוֹהִי שָׁעָה לְפָתְחָן בַּסּוֹד הַזֶּה, שֶׁוַּדַּאי יֵשׁ כָּאן סוֹד שֶׁלֹּא נִתָּן רְשׁוּת לְהִתְגַּלּוֹת, וְכָעֵת מַשְׁמָע שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְהִתְגַּלּוֹת.

פָּתַח וְאָמַר, (מָשָׁל) לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה בְּנָיִנִים לִבְנוֹת וְהָיָה לוֹ אֻמָּן, וְאוֹתוֹ אֻמָּן לֹא הָיָה עוֹשֶׂה דָּבָר אֶלָּא מֵרְשׁוּת הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר (משלי ז) וָאֶהְיֶה אָצְלוֹ אָמוֹן. הַמֶּלֶךְ הוּא וַדַּאי זָכְמָה עֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, וְעַמּוּד הָאֶמְצָעִי [הוּא] מֶלֶךְ לְמַטָּה. אֱלֹהִים אֻמָּן לְמַעְלָה, וְזוֹ אִם הָעֶלְיוֹנָה. אֱלֹהִים אֻמָּן לְמַטָּה, וְזוֹ שְׁכִינָה שֶׁלְּמַטָּה.

וְלָאשָׁה אֵין רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת דָּבָר בְּלִי רְשׁוּת בַּעְלָהּ, וְכָל הַבְּנָיִנִים שֶׁהָיוּ

בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, הָיָה אוֹמֵר אַבָּ"א בַּאֲמִירָה לְאִמָּ"א, יִהְיֶה כָּזֶה וְכָזֶה, וּמִיָּד נִהְיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וַיֹּאמֶר, הָיָה אוֹמֵר לֵאלֹהִים יְהִי אוֹר. בַּעַל הַבִּנְיָן הוּא אוֹמֵר, וְהָאֻמָּן עוֹשֶׂה מִיָּד. וְכָךְ כָּל הַבִּנְיָנִים בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת הָיָה אוֹמֵר יְהִי רָקִיעַ, יְהִי מְאוֹרֹת, וְהַכֹּל נַעֲשָׂה מִיָּד. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְעוֹלַם הַפָּרוּד, שֶׁהוּא עוֹלַם הַנִּבְדָּלִים, אָמַר הָאֻמָּן לְבַעַל הַבִּנְיָן, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. אָמַר בַּעַל הַבִּנְיָן, וַדַּאי טוֹב הוּא לַעֲשׂוֹתוֹ, אֲבָל עָתִיד הוּא לַזָּטָא לְפָנֶיךָ בְּגִלַּל שֶׁהוּא כְּסִיל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם י) בֵּן זָקֶם יְשַׂמַּח אָב וּבֶן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ.

הֵיא אָמְרָה, אַזַּר שֶׁזָּטָאוֹ תָּלוּי בָּאִמָּ"א וְלֹא בָּאַבָּ"א, אֲנִי רוֹצָה לִבְרֹא אוֹתוֹ בַּדְּמוּת שֶׁלִּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, וְלֹא רָצָה לְשַׁתֵּף בּוֹ אַבָּ"א. בִּזְמַן שֶׁזָּטָא מַה כָּתוּב? (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. אָמַר הַמֶּלֶךְ לְאִמָּ"א, וְלֹא אָמַרְתִּי לָךְ שֶׁעָתִיד הוּא לַזָּטָא?! בְּאוֹתוֹ זְמַן גֵּרֵשׁ אוֹתוֹ וְגֵרֵשׁ אֶת אִמּוֹ עִמּוֹ. וְלָכֵן כָּתוּב (משלי י) בֵּן זָקֶם יְשַׂמַּח אָב וּבֶן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. בֵּן זָקֶם – זֶה אָדָם שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת. וּבֶן כְּסִיל – זֶה אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה.

קָמוּ כָּל הַזַּבְּרִים וְאָמְרוּ, רַבִּי רַבִּי, וְכִי יֵשׁ פָּרוּד בֵּין אַבָּ"א וְאִמָּ"א, שֶׁמּוֹצֵד שֶׁל אַבָּ"א הוּא בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת וּמוֹצַד הָאִמָּ"א בַּבְּרִיאָה? אָמַר לָהֶם, זַבְּרִים זַבְּרִים, לֹא כָּךְ זֶה, שֶׁהַרֵי אָדָם שֶׁל אֲצִילוּת זָכָר וּנְקֵבָה הָיָה מוֹצַד אַבָּ"א וְאִמָּ"א, וְזֶהוּ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. יְהִי אוֹר מוֹצַד הָאַבָּ"א, וַיְהִי אוֹר מוֹצַד הָאִמָּ"א. וְזֶהוּ אָדָם דּוּ פַּרְצוּפִים.

אֲבָל לָזֶה אֵין בּוֹ צֶלֶם וּדְמוּת, אֶלָּא אִם הָעֶלְיוֹנָה הָיָה לָהּ כִּנּוּי אֶזֶד שֶׁעוֹלֶה לְזָזְשְׁבּוֹן אֱלֹהִים, וְאוֹתוֹ כִּנּוּי הוּא אוֹר וְזוֹשֶׁךְ. וּבְגִלַּל אוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ כִּנּוּי, אָמַר אַבָּא שֶׁעָתִיד לַזָּטָא לְאָדָם שֶׁל אֲצִילוּת [נ"א שֶׁל בְּרִיאָה] שֶׁהוּא אוֹר לְבוּשׁ עֶלְיוֹן [נ"א עֶלְיוֹן].

וְזֶהוּ הָאוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁגָּנַז אוֹתוֹ לַצַּדִּיקִים.

וְאוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לָרְשָׁעִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל־א ב) וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמוּ, וּבְגִלְגַּל אוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ שֶׁהָיָה עָתִיד לַחֲזֹטֵא לְאוֹתוֹ אוֹר, לֹא רָצָה אַבָּא לְהִשְׁתַּתֵּף בּוֹ. וּבְגִלְגַּל זֶה אָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ – אוֹתוֹ הָאוֹר. כִּדְמוּתֵנוּ – אוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא לְבוּשׁ לָאוֹר, כְּמוֹ שֶׁגּוּף הוּא לְבוּשׁ לַנְּשָׁמָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי. שֶׁמְּזוּז כֻּלָּם וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי זָכְלֶגְנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ עַד עַתָּה.

פָּתַח עוֹד רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (דברים לב) רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ'. אָמַר, זֶבֶרִים שִׁמְעוּ דְּבָרִים עַתִּיקִים שֶׁרָצִיתִי לְגַלּוֹת אַזֶּר שֶׁנִּתְּנָה [לִי] רְשׁוּת עֶלְיוֹנָה לוֹמַר. מִי זֶה שֶׁאָמַר רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא? אֶלָּא זֶהוּ עֹלַת עַל כָּל הָעֲלִיוֹנִים, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עֹלַת הָעֹלוֹת, עֹלַת מֵהָעֹלוֹת הָאֵלֶּה, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אָזֶד מֵהָעֹלוֹת הַלָּלוּ שׁוּם מַעֲשֶׂה עַד שֶׁיִּקָּזוּ רְשׁוּת מֵאוֹתוֹ שֶׁעָלָיו, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה בְּנַעֲשֶׂה אָדָם.

נַעֲשֶׂה וַדַּאי. עַל שְׁנַיִם נֶאֱמַר. שֶׁאָמַר זֶה לְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ נַעֲשֶׂה. וְלֹא עוֹשֶׂה דָּבָר אֶלָּא בִּרְשׁוּת וַאֲמִירָה מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ. וְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ לֹא עוֹשֶׂה דָּבָר עַד שֶׁלּוֹקְזִין עֵצָה מֵזֶּזֵבְרוֹ. אֲבָל אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עֹלַת עַל כָּל עֹלוֹת, שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְלֹא לְמַטָּה שָׁוֶה לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מ) וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְאֶשְׁוֶה יֹאמַר קָדוֹשׁ. אָמַר, רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, שֶׁלּוֹקְזִין מִמֶּנּוּ עֵצָה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ שֶׁאָמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם.

קָמוּ כָּל הַזְּבֶרִים וְאָמְרוּ, רַבִּי, תֵּן לָנוּ רְשׁוּת לְדַבֵּר בְּמָקוֹם זֶה. אָמְרוּ, וַהֲרֵי לֹא בֵּאַרְתָּ לְמַעְלָה שֶׁעֹלַת הָעֹלוֹת אָמַר לְכת״ר נַעֲשֶׂה אָדָם? אָמַר לָהֶם, הֱיוּ שׁוֹמְעִים אָזְנֵיכֶם מַה שֶּׁפִּיכֶם מְדַבֵּר! וַהֲרֵי לֹא אָמַרְתִּי לָכֶם עַכְשָׁו שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁנִּקְרָא עֹלַת הָעֹלוֹת, וְזֶה אֵינוֹ אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עֹלַת עַל כָּל עֹלוֹת, שֶׁלְּעֹלַת עַל כָּל עֹלוֹת אֵין לוֹ שֵׁנִי שֶׁלּוֹקְזִין מִמֶּנּוּ עֵצָה, שֶׁהוּא יָזִיד לְפָנֵי הַכֹּל, וְאֵין לוֹ שֵׁתֶף.

וְלָכֵן אָמַר רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, שֶׁלּוֹקְזִין מִמֶּנּוּ

עֲצָה, שֶׁאֵין לוֹ שֵׁנִי וְלֹא שֵׁתֶף וְלֹא יָזִשְׁבוֹן. שֶׁיֵּשׁ אָוְזֵד בְּשִׁתּוּף כְּמוֹ זָכָר וּנְקֵבָה, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (שם נא) כִּי אָוְזֵד קְרָאתִיו, אֲבָל הוּא אָוְזֵד בְּלִי יָזִשְׁבוֹן וְלֹא שִׁתּוּף, וְלָכֵן אָמַר וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי. כָּמוֹ כֻּלָּם וְהִשְׁתַּטְּזוּ לְמָנָיו וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁרִבּוֹנוֹ מַסְכִּים עִמּוֹ לְגַלּוֹת סוֹדוֹת טְמִירִים שֶׁלֹּא הָיוּ מִתְגַּלִּים לְמַלְאָכִים קְדוֹשִׁים.

אָמַר לָהֶם, זַבְּרִים, יֵשׁ לָנוּ לְהַשְׁלִים הַפָּסוּק, שֶׁכַּמָּה סוֹדוֹת טְמִירִים יֵשׁ בַּפָּסוּק הַזֶּה (דברים לב) אֲנִי אָמִית וַאֲחַזֶּיה וְגוֹ'. אֲנִי אָמִית וַאֲחַזֶּיה – בַּסְּפִירוֹת. אֲחַזֶּיה – מִצַּד שֶׂל הַיָּמִין זַזִּיִּים, וּמִצַּד הַשְּׂמאל מָוֶת. וְאִם לֹא מַסְכִּימִים שְׁנֵיהֶם עִם עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, לֹא מִתְקַיֵּם הַדִּין, שֶׁהֵם בְּמוֹשָׁב שִׁלְשָׁה כְּאָוְזֵד. וְלִפְעָמִים מַסְכִּימִים שִׁלְשָׁה לַעֲשׂוֹת דִּין, וְיָבֹא יְ"ד [יָמִין] שֶׁהִיא פָּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים, שֶׁהוּא יהו"ה יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. וְזוֹ שְׁכִינָה נִקְרֵאת יַד יָמִין מִצַּד הַוָּזָ"ס"ד. יַד שְׂמאל מִצַּד הַגְּבוּרָה. יַד יהו"ה מִצַּד עַמּוּד הָאֶמְצָעִי. כְּשֶׁבֶּן אָדָם שָׂב בִּתְשׁוּבָה, הַיָּד הַזּוֹ מַצִּילָה אוֹתוֹ מֵהַדִּין. אֲבָל כְּשֶׁדָּן עֹלַת עַל כָּל הָעֲלוֹת, נֶאֱמַר בּוֹ וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל.

וְעוֹד, שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים נֶאֱמַר בְּפָסוּק זֶה אֲנִי אֲנִי, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם א' א' י' י', שֶׁנִּרְמְזוּ בְּיו"ד הֵ"י וָא"ו הֵ"י יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. וְיֵשׁ בָּהֶם שֶׁלֹּשׁ וָוִים, ו' ו' ו' – וַאֲחַזֶּיה וַאֲנִי וְאֵין – שֶׁנִּרְמְזוּ בַּשֵּׁמוֹת הָאֵלֶּה. וְעִם כָּל זֶה שֶׁהֲרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה הַוָּזָבְרִים אֵצֶל אֱלֹהִים אֲזֵרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֲנִי וָה"וּ. וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי – זֶה סמא"ל וְנָזָ"שׁ. אֲנִי אָמִית וַאֲחַזֶּיה – אֲנִי אָמִית בִּשְׁכִינָתִי לְמִי שֶׁהוּא רָשָׁע, וַאֲנִי אֲחַזֶּיה בָּהּ אֶת מִי שֶׁהוּא צַדִּיק. וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל – זֶה י"ד יהו"ה שֶׁהוּא יהו"ה יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, וְהוּא כוז"ו בְּמוּכְס"ז כוז"ו, וְהַכֹּל אֱמֶת. אֲבָל מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר לְמַעְלָה עֹלַת הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא עֹלַת עַל כָּל הָעֲלוֹת, וְהַסּוֹד הַזֶּה לֹא נִמְסָר לְכָל זָכָם וְנָבִיא [נ"א אֲבָל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לְמַעְלָה עַל עֲלִיּוֹן שֶׁהוּא עַל הָעֲלוֹת, הַסּוֹד הַזֶּה לֹא נִמְסָר אֶלָּא לְכָל זָכָם וְנָבִיא].

בֹּא רְאֵה כַּמָּה עֲלוֹת הֵם נִסְתָּרִים שֶׁהֵם מִתְלַבְּשִׁים וְהֵם מֻרְכָּבִים

בַּסְפָּירוֹת, וְהַסְּפִירוֹת מֻרְכָּבָה לָהֶם, שֶׁהֵם טְמִירִים מִמַּזָּשָׁבָּת בְּנֵי אָדָם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (קהלת ה) כִּי גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וְגוֹ'. אוֹרוֹת מְצֻוָּתִים אֵלֶּה עַל אֵלֶּה. וְאֵלֶּה שֶׁמְּקַבְּלִים הֵם זְשׁוּכִים מֵאֲוִזְרִים שֶׁעֲלֵיהֶם שֶׁמְּקַבְּלִים מֵהֶם. וּלְעֵלַּת [עַל כָּל] הָעֲלוֹת אֵין אוֹר עוֹמֵד לְפָנָיו, שֶׁכָּל הָאוֹרוֹת זְשׁוּכִים לְפָנָיו.

זַי"ן, מַה מַּעֲשֵׂהוּ? כְּמִנְיַן יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ, לְלַמֶּדְךָ שֶׁכָּל יוֹם יֵשׁ לוֹ כֹּזַז. וּמַה מַּעֲשֵׂהוּ כָּאן? לְלַמֶּדְךָ שֶׁכְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ זָכְמָה גְּדוֹלָה בָּאֲוִן לְאֵין תַּכְלִית, כָּךְ יֵשׁ הַכֹּזַז הַהוּא בְּכָל הָאֲבָרִים. וְאֵיזֶה אֲבָרִים? שֶׁבַע שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם:

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר לוֹ, מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אַזַּר שֶׁאָמַר (בראשית א) נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, מַהוּ שֶׁאָמַר אַזַּר כָּךְ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ? אָמַר לוֹ, מַה שֶּׁבֵּאֲרוּ עַל כָּךְ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמֵּהֶם אָמְרוּ נִבְרָא, וּמֵהֶם אָמְרוּ לֹא נִבְרָא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ הוּא, לֹא יִתֵּן זֵלֶק בְּיַד אֲוִזַּד מֵהֶם וְלֹא נַעֲשֶׂה בַּדְּמוּת שֶׁלָּהֶם, אֶלָּא בְּאִיקּוֹנִין שֶׁל הַמֶּלֶךְ, בְּצַלְמוֹ כִּדְמוּתוֹ, שֶׁהוּא צֶלֶם וּדְמוּת תַּבְנִיתוֹ. אָמַר, כָּךְ נוֹדָע? אָמַר, זֹס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא אֲנִי אוֹמֵר שֶׁנִּבְרָא בַּכֹּל וְהִשְׁלִיטוֹ עַל הַכֹּל, שֶׁאִם הָיָה כָּל אֲוִזַּד נוֹתֵן בּוֹ זֵלֶק, בְּזְמַן שֶׁהָיָה כּוֹעֵס עָלָיו כָּל אֲוִזַּד הָיָה נוֹטֵל זֵלֶק מִמֶּנּוּ, כִּי בַּמֶּה נָזוּשָׁב הוּא?.

אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אוֹתוֹ כָּל אֲוִזַּד בִּדְמוּתוֹ, זוֹהִי מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא תְּמוּנַת כֹּל, שֶׁבָּהּ הִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם וְכָל הַבְּרִיוֹת שֶׁבָּרָא בָּעוֹלָם, וְכָלַל בָּהּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים בְּלִי פָּרוּד כְּלָל, וְכָלַל בָּהּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְכָל הַשָּׁמוֹת וְהַכִּנּוּיִים וְהַהֲוָיוֹת, וְעֵלַּת עַל הַכֹּל שֶׁהוּא אָדוֹן עַל הַכֹּל, וְאֵין אֱלוֹהַּ מִבִּלְעָדָיו, וְלֹא נִמְצָא בְּכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים פָּזוּת מִמֶּנּוּ.

בִּגְלַל שֶׁהוּא קָשֶׁר שֶׁל כֻּלָּם וְהַשְׁלֵמוּת שֶׁל כֻּלָּם, לְכָל־אֶחָד בּוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וּבִגְלַל שֶׁלֹּא נִמְצָא עֹלָה עַל הַכֹּל בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים חָזוּת מִמֶּנּוּ אֲפָלוּ בְּאֶחָד מֵהֶם, הִיא [נִקְרֵאת] הִתְקָרְבָה אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל. וּמִצַּד שֶׁל עֹלַת עַל הַכֹּל נֶאֱמַר בָּהּ (דברים ד) כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה. אֲבָל מִצַּד שֶׁל שְׁאָר הָעֲמִים נֶאֱמַר בָּהֶם [בָּהּ] (במדבר יב) וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט.

בָּא הַמְּעוֹרֶרֶת הַקְּדוֹשָׁה וּשְׁאָר הַזְּוָוגִים וְהִשְׁתַּוְּוו לְפָנָיו וְאָמְרוּ, כְּעֵת אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לִטֹּל מִמֶּנּוּ אֶת זֻלְקוֹ, שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ אֱזֶד מֵהָעוֹלָם, אֶלָּא בּוֹרֵא הָעוֹלָמוֹת עֹלַת עַל הַכֹּל, וּבוֹ תָּלוּי עֲנָשׁוֹ אוֹ שְׂכָרוֹ, וְלֹא בְּמַלְאָךְ וְשָׂרָף וְלֹא בְּשׁוּם בְּרִיָּה מֵהָעוֹלָם, וּבְגִלַּל כָּךְ פָּרְשׁוּהָ זִכְמֵי הַמִּשְׁנָה, הַמְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם וְדָבָר אַזֵּר נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם: ע"כ.

דָּבָר אַזֵּר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ – הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּוָוגִים עַל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁהֵם אוֹמְרִים אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה. אָמַר לָהֶם, אַזֵּר שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת וְהֵם הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁעָתִיד לַזֻּטָא, לָמָּה רָצוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ? וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁעָזָא וַעֲזָאֵל הָיוּ מִקַּטְרְגִים עָלָיו בִּזְמַן שֶׁאָמְרָה שְׁכִינָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא נַעֲשֶׂה אָדָם. אָמְרוּ, מָה אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ? מָה אַתָּה רוֹצֶה לִבְרֹא אָדָם, וַתֵּדָעֵהוּ שֶׁעָתִיד לַזֻּטָא לְפָנֶיךָ בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא זוֹשֶׁךְ? שֶׁאוֹר הוּא זָכָר, וְזוֹשֶׁךְ נְקֵבָה, שְׁמֹאל זוֹשֶׁךְ שֶׁל בְּרִיאָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן אָמְרָה לָהֶם הַשְׁכִינָה: בָּזֶה שֶׁאַתֶּם מְקַטְרְגִים, אַתֶּם עֲתִידִים לִנְפֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וְגוֹ'. [וַיִּשְׁקוּ בָּהֶם] וְטָעוּ בָּהֶם, וְהִפִּילָה אוֹתָם הַשְׁכִינָה מִקְּדֻשָּׁתָם.

אָמְרוּ הַזְּוָוגִים, רַבִּי רַבִּי, בֵּין כָּךְ [נ"א אִם כָּךְ], עֻזָּא וַעֲזָאֵל לֹא הָיוּ מִשְׁקְרִים בְּדִבְרֵיהֶם, שֶׁוַּדַּאי בַּנְּקֵבָה עָתִיד אָדָם לַזֻּטָא. אָמַר לָהֶם, כָּךְ אָמְרָה הַשְׁכִינָה: אַתֶּם הִזְדַּמַּנְתֶּם לְקַטְרֵג לְפָנַי יוֹתֵר מִצָּבָא הַמָּרוֹם. אִם אַתֶּם הֱיִיתֶם פָּנִים מֵאָדָם בְּמַעֲשֵׂיכֶם, נָאֶה לָכֶם לְקַטְרֵג עָלָיו, אֲבָל הוּא עָתִיד לַזֻּטָא בְּאִשָּׁה אַזַּת, וְאַתֶּם בְּנָשִׁים רַבּוֹת. הַזּוֹבֶה שֶׁלָּכֶם יוֹתֵר מִבְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם. אֶת בַּת הָאָדָם לֹא נֶאֱמַר,

אֶלָּא אֶת בְּנוֹת הָאָדָם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אִם אָדָם זוֹטֵא, הֲרֵי מַקְדִּים לוֹ תְּשׁוּבָה לַזָּזֹר לְרִבּוֹנוֹ לְתַקֵּן בְּמַה שֶּׁזָּטָא.

אָמְרוּ לוֹ הַזָּבְרִים, [רַבִּי רַבִּי], אִם כָּךְ, לָמָּה כָּל זֶה? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזָּבְרִים, אִם לֹא הָיָה כָּךְ שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵצֶר טוֹב וָרַע, שֶׁהֵם אוֹר וְחֹשֶׁךְ, לֹא הָיְתָה זְכוּת וְזוּבָה לְאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, אֶלָּא [בְּגִלְגַּל] שֶׁנִּבְרָא מִשְּׁנֵיהֶם, וְלָכֵן (דברים כ) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַזַּיִם וְגוֹ'. אָמְרוּ לוֹ, כָּל זֶה לָמָּה? וְלֹא הָיָה יָפֶה שֶׁלֹּא נִבְרָא וְשֶׁלֹּא לַזָּטָא וְלִגְרֹם כָּל מַה שֶּׁגָּרַם לְמַעְלָה, וְלֹא הָיָה לוֹ לֹא עָנֶשׁ וְלֹא שָׂכָר?!

אָמַר לָהֶם, מִן הַדִּין הָיָה לוֹ לְבָרְאוֹ כָּךְ, בִּגְלַל שֶׁהַתּוֹרָה בִּגְלָלוֹ נִבְרְאָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ עָנֶשׁ לָרְשָׁעִים וְשָׂכָר לַצַּדִּיקִים, וְלֹא הָיָה שָׂכָר לַצַּדִּיקִים וְעָנֶשׁ לָרְשָׁעִים אֶלָּא בִּגְלַל אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, (ישעיה מה) לֹא תֹהוּ בְרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ. אָמְרוּ, וַדַּאי כְּעֵת שָׁמַעְנוּ מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַעְנוּ עַד עַכְשָׁו, שֶׁוַּדַּאי לֹא בָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר שֶׁלֹּא צָרִיךְ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הַתּוֹרָה שֶׁל בְּרִיאָה הִיא לְבוּשׁ הַשְּׁכִינָה, וְאִם אָדָם לֹא הָיָה עָתִיד לְהִבָּרֵאת [לַזָּטָא], הָיְתָה הַשְּׁכִינָה בְּלִי כִסּוּי כְּמוֹ עָנִי. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁזָּטָא, כְּאִלּוּ הִפְשִׁיט לַשְּׁכִינָה אֶת מַלְבּוּשֶׁיהָ, וְזֶהוּ עָנֶשׁ הָאָדָם.

וְכָל מִי שֶׁמְּקַיֵּם מִצְוֹת הַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הִלְבִּישׁ לַשְּׁכִינָה אֶת מַלְבּוּשֶׁיהָ. וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ בְּכִסּוּי הַצִּיצִית [וּתְפִלִּין] (שמות כב) כִּי הִיא כְסוּתָהּ לְבַדָּהּ הִוא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ בַּמֶּה יִשְׁכָּב, בַּגָּלוּת? וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. בֹּא רְאֵה, זוֹשֶׁךְ הוּא שָׁזוֹר שֶׁל הַתּוֹרָה, אוֹר הַלְּבָן שֶׁל הַתּוֹרָה.

הַשְׁלָמָה מֵהַשְׁמָטוֹת (סִימָן ה)

לְבָן שֶׁל הַתּוֹרָה, וּכְשֶׁאוֹתוֹ אוֹר מִתְלַבֵּשׁ בַּזּוֹשֶׁךְ, נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה שְׁזוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה. וּכְשֶׁמִּתְעַלֶּה מִשָּׁם אוֹר שֶׁהוּא לְבָן, אוֹמֶרֶת אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוֹרוֹזֶרֶת, וְהַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁבַּת עַיִן, שֶׁהִיא שְׁזוֹרָה וְיָפָה בָּאוֹר שֶׁמֵּאִיר בָּהּ, וְלָכֵן בַּת עַיִן וְהָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בָּהּ אָמְרָה ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא. אוֹרִי – אוֹר

י׳, שֶׁהִיא בַּת עַיִן, וּשְׁנֵי נְוָנִים יֵשׁ לָהּ – אוֹר מִבְּפָנִים וְזִוּשָׁךְ מִבַּחוּץ, לִהְיוֹת שׁוֹלֵט בָּהֶם עַל כָּל הַקְּלִפּוֹת [קְלִפּוֹת]. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה.

בִּלְבוּשׁ שֶׁל אוֹר הִיא שׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שמות י) וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם, וּבִלְבוּשׁ שָׁחוֹר שׁוֹלֶטֶת עַל הָרְשָׁעִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שמואל–א ב) וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמוּ.

וְעוֹד, אוֹר הוּא מִצַּד הַיָּמִין (חֶסֶד), שֶׁהוּא אוֹר שֶׁל יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יְהִי אוֹר, זֶה אַבְרָהָם, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. וְזִוּשָׁךְ מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּיִצְחָק (שם כז) וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאוֹת, וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. יַעֲקֹב שֶׁהָיָה לָבוּשׁ מִשְּׁנֵיהֶם בָּאוֹר שֶׁל יָמִין וּבַחֹשֶׁךְ שֶׁל שְׂמֹאל, וּבִשְׁנֵיהֶם עָמוּד הָאֶמְצָעִי הוּא עָמוּד.

עָמוּד הֶעָנָן יוֹמָם וְעָמוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם. הֶעָנָן מִצַּד שֶׁלּוֹ מַיִם. הַזִּוּשָׁךְ מִצַּד שֶׁלּוֹ אֵשׁ. עָמוּד הוּא שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כה) עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. וּכְשֶׁהוּא בָּאֶמְצַע – וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלָּיְלָה. לֹא קָרַב הַמַּיִם לָאֵשׁ, וְלֹא אֵשׁ לַמַּיִם, שֶׁהוּא מַפְרִיד בֵּינֵיהֶם. וְזוֹהִי מַזָּלְקֶת בֵּית הַלֵּל וּבֵית שַׁמַּאי שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּכְנֶגְדָּם שְׁנֵי אָמוֹרָאִים שֶׁל הָרָקִיעַ, מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל, וְשַׂר שָׁלוֹם מַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם, שֶׁהוּא נוּרִיאֵל. אוּרִיאֵל נִקְרָא מִצַּד הַיָּמִין, נוּרִיאֵל מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְהוּא אָדָם שֶׁלְּמַטָּה, מִטַּטְרוֹ"ן שְׁמוֹ, שׁוֹלֵט עַל כָּל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם, אֵלּוּ תַּלְמִידֵי זַכָּמִים שֶׁמִּתְרַבִּים בְּמֵי הַתּוֹרָה, שֶׁיּוֹרְשִׁים מִשָּׁם נֶפֶשׁ זַיָּה.

וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם – אֵלּוּ בַּעֲלֵי זְכֻיּוֹת, שֶׁבִּזְכוּתָם פּוֹרְזִים לְמַעְלָה, וְיוֹרְשִׁים מִשָּׁם רוּזָז שֶׁהוּא עוֹף יְעוּפָף בַּכְּנָפַיִם בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה. וּבַבְּהֵמָה – אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (במדבר יד) אַל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לַחְמֵנוּ הֵם. ע"כ.

(וְאִם תְּפִלָּה אֵינָהּ שְׁלֵמָה, כְּמוֹ מַלְאֲכֵי זַבְלָה רוֹדְפִים אַזְרֵיהָ, כְּמוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר (איכה א) כָּל רֹדְפֶיהָ הִשִּׂיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים, וְלָכֵן מִתְפַּלְּלִים (תהלים עז) וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן – זֶה סמא"ל שֶׁהוּא נָזוּשׁ. וְלֹא יַשְׁחִית – זֶה הַמַּשְׁחִית. וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ – זֶה אַף. וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ – זוֹ חֲמָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְדְּפוּ אַחַר הַתְּפִלָּה. וְכַמָּה מַלְאָכֵי חַבָּלָה תְּלוּיִים מֵהֶם. שִׁבְעָה מְמֻנִּים הֵם, וּתְלוּיִים מֵהֶם שִׁבְעִים, וּבְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ הֵם מִתְקַטְרְגִים, וּתְלוּיִים מֵהֶם עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים רִבּוֹא. וְאִם תְּפִלָּה עוֹלָה שְׁלֵמָה בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה וּתְפִלִּין עַל הָרֹאשׁ וְהַזְּרוֹעַ, נֶאֱמַר בָּהֶם (דברים כח) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יהו"ה נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ. שֵׁם ה' פָּרְשׁוּהָ שֶׁהִיא תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וּמִי שֶׁרוֹאֶה שֵׁם יהו"ה עַל הָרֹאשׁ בַּתְּפִלָּה שֶׁהִיא אדנ"י (יהו"ה), מִיָּד כֻּלָּם בּוֹרְזִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וְגוֹ'.)

כְּשֶׁהָאוֹר הוּא, רַגְּנוּ צַדִּיקִים בַּה', וְזוֹ דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים, וּמִשָּׁם רִנָּה וּבוֹ הַגְּאֻלָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כג) צֶמַח צַדִּיק, וַדַּאי שֶׁהוּא עֲשִׂירִי, וְצַדִּיק נוֹסֵעַ מִשְּׁמאל, וְעָמוּד הָאֶמְצַע מִיָּמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵן מִצַּד אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁכְּלוּלוֹת בַּשְּׁכִינָה, וְצַדִּיק נוֹסֵעַ מִשְּׁמאל, קֵץ זֶה שֶׁהוּא יִצְזָק בְּהִפּוּךְ. זֶה הָעוֹלָמִים קָשׁוּר בִּשְּׁמאל, וּשְׁכִינָה תַּזְוִתּוֹנָה מִצַּד שְׁמאל נֶאֱמַר בָּהּ וְהָאָרֶץ הָיְתָה. מִצַּד הַיָּמִין תֹּהוּ וָבֹהוּ, בּוֹ הוּא מִצַּד עַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְזוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם – זוֹ שְׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה. וּמִי גָּרַם לָהּ אֶת זֶה? אֶלָּא הַקָּבָ"ה הַקֶּדֶם שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם הָיָה נִסְתָּר יְהוָ"ה, אַזַּר כָּךְ הִתְפַּשְּׁטָה ה' לְמַטָּה, וְנֶאֱמַר בָּהּ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, וְסוֹד הַדָּבָר – אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּה' בְּרָאָם. הֲרֵי לְךָ שֶׁהָיָה לְבוּשָׁהּ תֹּהוּ.

וּבְגִלַּל זֶה כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים, עַדַיִן לֹא הָיָה יוֹרֵד הַשֶּׁפַע שֶׁלָּהּ בִּגְלַל שֶׁאָדָם אַיִן, שֶׁהָיָה בַּעֲלָה נִסְתָּר בְּאַיִן. עַד שֶׁהִתְפַּשֵּׁט ה' מִן יה"ו, שֶׁהוּא בִּינָה, שֶׁהוּא מְקוֹר הַשֶּׁפַע, שֶׁהִיא נִקְדָּה נִסְתֶּרֶת, וּמִשָּׁם הִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְקֹדֶם שֶׁיָּרְדָה הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָן, בִּגְלַל זֶה הָיָה הַשֶּׁפַע יוֹרֵד בְּאוֹתוֹ זְמַן הִיא רֵאשִׁית מֻזָּסָד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) אָמַרְתִּי

עוֹלָם וְזֶסֶד יִבָּנֶה. וּבְגִלַּל זֶה לֹא תִהוּ בְּרָאָה לְשֶׁבֶת יְצָרָהּ, וְנֶאֱמַר בָּהּ לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא תִהוּ בְּרָאָהּ.

וּבִזְמַן שֶׁהָיָה תֹּהוּ, אָמַר אֱלֹהִים לְנֹזֵז, קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי וְגוֹ', קֵץ שֶׁל יְצִוָּוק שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי אִתְּךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי, שֶׁאִם אַתָּה הָיִיתָ מְבַקֵּשׁ רַוָּזִמִים עֲלֵיהֶם, לֹא נֶוְזְרבוּ. וְהוּא הָיָה אוֹמֵר לוֹ בְּרֶמֶז כְּדֵי שֶׁיְּבַקֵּשׁ רַוָּזִמִים עֲלֵיהֶם, וְלֹא יָמוּת מָשִׁיזָ שֶׁהוּא מִצַּד הַשְּׁמאל.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי הָיָה בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַוָּזְרִיבָן קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם? אֶלָּא מַגִּיד מֵרֵאשִׁית אַוָּזְרִית, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה בְּמַוָּזַשַּׁבְתּוֹ כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁהָיָה בּוֹנֶה, וְנֶוְזְרבוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרְאוּ. רָאָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים מַעֲשִׂים שֶׁיֶּוָזְרבוּ, וְכֵיוָן שֶׁבָּרָא, זָשַׁב כְּאִלּוּ הֶוָזְרִיבָם, וְזֶה מְדַבֵּר עַד סוֹף הַיָּמִים שֶׁאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת רָעוֹת, וְהָיוּ גּוֹרְמִים דְּנָהָר יֶוָזֶרב וְיָבֵשׁ. יֶוָזֶרב בְּבַיִת רִאשׁוֹן, וְיָבֵשׁ בְּבַיִת שֵׁנִי. הַנְּבִיעָה שֶׁלּוֹ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה וּשְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה. וּלְנֹזֵז הִתְגַּלָּה מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת, וְלֹא בִּקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַוָּזִמִים, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וּבִקֵּשׁ רַוָּזִמִים, שֶׁעֲתִידִים הָיוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֵצְאוּ אֶלָּא אָוָזד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּוָזה, מִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁהָיוּ דָּנִים, וְהַוָּזָר הָעוֹלָם לְתֹהוּ.

וּבְגִלַּל שֶׁמֹּשֶׁה בִּקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַוָּזִמִים, הַשְּׁמאל דּוֹוָזָה וְלֹא יָצְאוּ בָּהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיָמִין מְקָרֶבֶת שֶׁהִיא יָמִין מַטָּה כְּלַפֵּי זֶסֶד. וּמֹשֶׁה, בְּגִלַּל שֶׁנָּתַן עֵצָמוֹ עֲלֵיהֶם, נָתַן תַּקָּף לְדַרְגָּתוֹ, שֶׁהִיא עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, וּבְגִלַּל זֶה הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה, עַד כִּי יָבֹא "שִׁילֹה", שֶׁהוּא מֹשֶׁה בְּזֶוְשְׁבּוֹן.

יְסוֹד צַדִּיק בּוֹ סו"ד תְּהֹא שְׁמאל דּוֹוָזָה, אַף עַל פִּי שֶׁפָּרַשְׁנוּ בּוֹ כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ, בְּגִלַּל שֶׁנִּקְשַׁר בִּשְׁמאל, וְיָמִין מְקָרֶבֶת כִּי תָּלוּי מִמֶּנָּה עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁשִּׁשִּׁים וָשֵׁשׁ הֵם שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת, וְשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה שֶׁנִּתְּנוּ מִגְּבוּרָה שֶׁהִיא שְׁמאל. שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים נִקְרְאוּ שֶׁנּוֹסְעִים

מִגְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהִיא שְׁכִינָה תַּזְוִתּוֹנָה, כְּלָל שֶׁל שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת וְשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, לַפֶּה לֹא הִתְגַּלְתָּה, בִּגְלַל שֶׁעָתִיד שְׁמוּאֵל, שֶׁהִיא פֶּה, לְהִתְדַּוּוֹת.

וְלָכֵן הוּא מַסְתִּיר כָּךְ הַגְּאֻלָּה בַּלֵּב, וְהַפֶּה שֶׁהוּא גָּלוּי לֹא מִתְגַּלָּה הַגְּאֻלָּה, וּבְגִלַּל שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בַּיָּמִין, אָמַר הַנָּבִיא (ישעיה נג) וּזְרוֹעַ ה' עַל מִי נִגְלָתָה. עַל מִי וַדַּאי, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ מִי יִרְפָּא לָךְ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) מָ"ה אֲעִידֵךְ מָ"ה אֲדַמֶּה לָךְ, וְאָמְרוּ לִי מַ"ה שְׁמוֹ, בְּמַ"ה יָבֹא הַזְּמַן, וּבְמַ"ה תָּבֹא רְפוּאָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) מָה אַשְׁוֶה לָךְ וַאֲנַחֲמֵךְ וְגוֹמֵר, מ"י יִרְפָּא לָךְ, שֶׁמּוֹשֶׁה הוּא מַ"ה שְׁמוֹ וּבוֹ תִּהְיֶא נֶחָמָתֵךְ. וּבְגִלַּל כָּךְ כָּפַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ מֹשֶׁה מֹשֶׁה, אֶזֵּד עַל גְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה, וְאֶזֵּד עַל הָאַחֲרוֹנָה, וּבְגִלַּל זֶה אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה. אָז שָׁר לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אָז יָשִׁיר.

עָשִׁירִי בַּתְּפִלָּה, וְזוֹ שְׁכִינָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים יז) תְּפִלָּה לְדָוִד שְׁמִעָה ה' צֶדֶק. וְדָוִד בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר בְּאַחֲרִית הַיָּמִים שֶׁל הַגָּלוּת, אָמַר עַל יִשְׂרָאֵל (שם) בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה, וְאֵין לַיְלָה אֶלָּא גָּלוּת, וּמַה שֶׁאָמַר אִיּוֹב הַכֹּל הָיָה מָשָׁל עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ, וְהַשְׁטָן רָצָה לְקַטְרֵג לוֹ, וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִיּוֹב לֹא בְּדַעַת יְדַבֵּר. אַף בְּיַעֲקֹב כָּךְ, בִּגְלַל שֶׁרָאָה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ אֶת דּוֹחַק הַגָּלוּת: ע"כ.

וְיַעֲקֹב, בִּגְלַל שֶׁרָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ דּוֹחַק שֶׁל הַגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה בְּסוֹף הַיָּמִים, [אָמַר (בראשית כוז) וַיִּפָּגַע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, וּבָא הַלַּיְלָה שֶׁל הַגָּלוּת, וְאָמַר] (שם לב) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ. וְזוֹלֵק אֶת הָעָם הַקָּדוֹשׁ בַּגָּלוּת לִשְׁלֹשָׁה צָדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לג) וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה, בָּרִאשׁ בְּגָלוּת אֱדוֹם. וְאֶת לֵאָה וְיַלְדֶיהָ אַחֲרֹנִים וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרֹנִים. וּבְגִלַּל שֶׁרָאָה אַזַּר כָּךְ עֲנִיּוּת וְצַעַר שֶׁלָּהֶם, אָמַר (שם כזז) וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי. וְאָמַר, וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ.

וְדָוִד, בִּגְלַל הַגָּלוּת אָמַר (שמואל–ב יז) רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר. בִּגְלַל שֶׁרָאָה שְׁכִינָה וְזֵרְבָּה יְבֵשָׁה, הָיָה נוֹטֵל צַעַר בִּגְלָלָהּ. אַוֵּר שֶׁרָאָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל זוֹזְרִים [בִּתְשׁוּבָה] בְּוָזְדָוָה, תִּקֵּן עֲשָׂרָה מִינֵי נְגוּנִים, וּבְסוֹף כֻּלָּם אָמַר (תהלים קכב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף [נ"א תִּקֵּן עֲשָׂרָה מִינֵי תְּלִים, וּבְסוֹף כֻּלָּם תְּפִלָּה לְדָוִד הַטֵּה ה' אָזְנְךָ עֲנֵנִי. אַוֵּת שֶׁכָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁבִּגְלָלָן מִתְעַטְּפִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלֹא הָיוּ נִכְנָסוֹת עַד שֶׁתִּכָּנֵס תְּפִלַּת הֶעָנִי, אָמַר תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף], וְהִיא תְּפִלָּה שֶׁעוֹטָפֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת לְפָנֶיהָ עַד שֶׁתִּכָּנֵס תְּפִלָּתוֹ, לָכֵן הִקְדִּים עָנִי לְכֻלָּם.

מַהִי תְּפִלַּת הֶעָנִי? זוֹ תְּפִלַּת עַרְבִית שֶׁהִיא רִשּׁוּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ בְּלִי בַּעְלָהּ, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא בְּלִי בַּעְלָהּ, הִיא עֲנִיָּה וִיבֵשָׁה, וְצַדִּיק עָנִי יָבֵשׁ זֶה זֶרַע יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּרִשּׁוּת כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְדוֹמֶה לִתְפִלַּת עַרְבִית שֶׁהִיא לַיְלָה שֶׁל הַגָּלוּת.

וּתְפִלַּת שַׁבָּת הִיא צְדָקָה לֶעָנִי, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמֵּשׁ בְּשַׁבָּת צְדָקָה לַעֲנִיִּים [שֶׁעֲנִיִּים מִתְנַזְּמִים בְּדֶרֶךְ שֶׁל שֶׁמֶשׁ שֶׁל שַׁבָּת]. וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לִהְיוֹת כְּמוֹ עָנִי לִשְׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּתְפִלַּת עֲמִידָה בְּכָל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַזּוֹל בִּשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה, וּמִתְעַטֵּף לָהּ בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה שֶׁל צִיצִית כְּמוֹ עָנִי, וְיִהְיֶה בִּתְפִלִּין כְּמוֹ אָבִיוֹן אֵצֶל הַשַּׁעַר שֶׁהוּא אדנ"י. שֶׁכָּךְ עוֹלֶה לְזֶשְׁבּוֹן הֵיכ"ל. וְזֶהוּ אֲדָנָ"י שְׂפָתַי תִּפְתָּח.

וּכְשֶׁפּוֹתְחִין פֶּה בִּתְפִלַּת עַרְבִית, נוֹזֶת נָשֶׂר בִּימֵי הַזּוֹל לְקַבֵּל בִּכְנָפָיו תְּפִלַּת הַלַּיְלָה. וְזֶה נוֹרִיאֵ"ל נִקְרָא אוֹרִיאֵ"ל מִצַּד שֶׁל וֶזֶס"ד, וְנוֹרִיאֵ"ל מִצַּד שֶׁל גְּבוּרָה, שֶׁהוּא נֵר דּוֹלֵק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) נְהַר דִּינוּר וְגוֹ'.

וּבִתְפִלַּת שַׁחֲרִית אַרְיֵה נוֹזֶת לְקַבֵּל תְּפִלָּה בִּזְרוֹעוֹתָיו וּכְנָפָיו, שֶׁאַרְבַּע כְּנָפַיִם [יֵשׁ] לְכָל זַיְזָה, זֶה מִיכָאֵל. וּבִתְפִלַּת מִנְחָה שׁוֹר נוֹזֶת לְקַבֵּל [נ"א תְּפִלָּה] בְּקַרְנָיו וּכְנָפָיו, וְזֶה גַּבְרִיאֵל. וּבְשַׁבָּת נוֹזֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת לְקַבֵּל הַבַּת יְזוּדָה שֶׁלּוֹ בָּהֶם, וְזֶה סוֹד שֶׁל שַׁבָּת, שׁ' בַּת

יְזִידָה שֶׁלּוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן הַזְּיוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ בַּשֵּׁם שֶׁל יי׳, פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים, (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְזֵי עוֹלָם.

בְּאוֹתוֹ זְמַן נִפָּתְזִים שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת. הֵיכָל הָרִאשׁוֹן – הֵיכַל הָאַהֲבָה. שֵׁנִי – הֵיכַל הַיִּרְאָה. שְׁלִישִׁי – הֵיכַל הָרַחֲמִים. רְבִיעִי – הֵיכַל הַנְּבוּאָה בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. וַחֲמִישִׁי – הֵיכַל הַנְּבוּאָה בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. שִׁשִּׁי – הֵיכַל הַצֶּדֶק. שְׁבִיעִי – הֵיכַל הַדִּין.

וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בְּרֵאשִׁית – בָּרָא שִׁי״ת. אֱלֹהִים הֵיכָל שְׁבִיעִי. וְכָךְ הֵם שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת לְמַטָּה, וּכְנֶגְדָּם שִׁבְעָה קוֹלוֹת שֶׁל הָבוּ לַה׳, וּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אַזְכָּרוֹת שֶׁבָּהֶן מְשׁוֹטֵט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת (תהלים סז) בָּרֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר רִבּוֹא עוֹלָמוֹת, וְכַמָּה שׁוֹמְרֵי שְׁעָרִים יֵשׁ לַהֵיכָלוֹת שֶׁמְּקַבְּלִים תְּפִלּוֹת, וְכָל תְּפִלָּה לֹא תִכָּנֵס אֶלָּא בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד לְפָנֵי שַׁעַר הַתְּפִלָּה, וְעָלָיו נֶאֱמַר (שם קכז) לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר, שֶׁהִיא שַׁעַר הַמֶּלֶךְ. בִּגְלַל שֶׁתְּפִלָּה הִיא מִצְוָה, וְזוֹ שְׁכִינָה, וְהַתּוֹרָה זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – לֹא צָרִיךְ בֵּינֵיהֶם הַפְסָקָה. וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹת תּוֹרָה וּמִצְוָה בְּאַהֲבָה וְיִרְאָה.

שֶׁכָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה כֵּן תְּלוּיוֹת מִשֵּׁם יְהוָ״ה. כְּמוֹ שֶׁבָּאַרְנוּ סוֹד זֶה שְׁמִי עִם י״ה – שס״ה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְזֶה זִכְרִי עִם ו״ה – רמ״ז מִצְוֹת עֲשֵׂה. וַהֲרֵי כָּאן שס״ה וְרמ״ז, וְהֵם רמ״ז תֵּבוֹת שֶׁבִּקְרִיאַת שְׁמַע, וְנִתְּנוּ מֵאַהֲבָה [שֶׁל אוֹת י׳] וְיִרְאָה שֶׁל אוֹת ה׳. וְלָכֵן תִּקְּנוּ הַבּוֹזֵר בְּעָמוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, וְהֵם כְּלוּלִים בְּאַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבִי.

הִשְׁלְמָה מֵהַשְׁמָטוֹת (סימן ו)

זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבִי. אֵין מִי שֶׁעוֹמֵד לְפָנֵי שַׁעַר הַתְּפִלָּה, וְעָלָיו נֶאֱמַר (שם קכז) לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר, שֶׁהוּא שַׁעַר הַמֶּלֶךְ, בִּגְלַל שֶׁתְּפִלָּה הִיא מִצְוָה, וְזוֹ שְׁכִינָה, וְתוֹרָה זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא צָרִיךְ בֵּינֵיהֶם הַפְסָקָה, וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹת תּוֹרָה וּמִצְוָה בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה, שֶׁכָּל מִצְוֹת

עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה תְּלוּיוֹת מִשֶּׁם יְהוָ"ה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ סוֹד זֶה שְׁמִי עִם י"ה – שֵׁס"ה מִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה זְכְרִי עִם ו"ה – רמ"ז מִצְוֹות עֲשֵׂה, וַהֲרֵי כָּאן מָאתַיִם וּשְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים, וְהֵן מָאתַיִם וּשְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים תֵּבוֹת שֶׁבִּקְרִיאַת שְׁמַע, וְנִתְּנוּ מֵאַהֲבָה וְיִרְאָה שֶׁל אוֹת ה', וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּקְּנוּ הַבּוֹזֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, וְהֵם כְּלוּלִים בְּאַבְרָהָם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ישעיה מא) זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי.

תְּפִלִּין הֵן עֹז שֶׁנָּתְנוּ מִיְּרֵאָה שֶׁהִיא לִשְׁמאל, וְזֶה פַּזֵּר יִצְחָק, שֶׁשָּׁם כָּל הַמְּקַטְרְגִים עוֹלִים לְתִבְעַ כָּל הַדִּינִים, וְלָכֵן וּבְזְרוֹעַ עֻזּוֹ – זֶה תְּפִלִּין, י"ה בִּיְרֵאָה, ו"ה בְּאַהֲבָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) אֱהֲבוּ אֶת ה' כָּל וַחֲסִידָיו. בֹּא רְאֵה, יְהוָ"ה כּוֹלֵל הַכֹּל, וְלָכֵן נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב וְהִנֵּה יְהוָ"ה נִצָּב עָלָיו, שֶׁהוּא עַמּוּד הָאֶמְצָעִי לְאַחֵז שֶׁהוּקַם. [כָּתוּב בַּדַּפּוּס, עַד בַּדְּמוּת שֶׁל רִבּוֹנוֹ וַדַּאי] שֶׁכַּאֲשֶׁר תְּפִלָּתוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה, הַכָּרוּז יוֹצֵא מִן הָרְקִיעִים וְיֹאמַר הָבוּ כָבוֹד לְדִיוּקָן הַמֶּלֶךְ, וְאֵין שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתְּפִלָּה הַזּוֹ. אֲדַנָּי שְׂפָתַי תִּפְתָּחוּ – לְהוֹצִיא מָזוֹן לַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁבַּהֵיכָל הַזֶּה שָׁם הַמָּזוֹן.

בָּנִים זַיִּים וּמְזוֹנוֹת מִצַּד עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא בְּנִי בְּכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְהוּא עֵץ הַזַּיִים שֶׁיּוֹצֵא מֵהַזַּיִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא הָעֵץ שֶׁבּוֹ מָזוֹן לְכֻלָּם. וּבְנֵי הַשְּׁכִינָה הֵם יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הַזַּיִים שֶׁלָּהּ תּוֹרָה, הַמָּזוֹן שֶׁלָּהּ תְּפִלָּה, שֶׁזִּוַּשּׁוּבָהּ כִּקְרָבָן, וּבִגְלוּת נֶאֱמַר אֵצֶל יִשְׂרָאֵל הָבָה לִי בָּנִים, וּשְׁכִינָה הִיא קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתָהּ בְּיָמִין וּשְׂמאל וְגוֹף, וְיִזּוּדוּ עִמָּהּ בְּצַדִּיק, שֶׁהוּא אוֹת תְּפִלִּין וְשַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים.

וְיֵשׁ לִשְׁאל, לָמָּה מִתְפַּלְּלִים אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַמָּה דְּרָגוֹת? לְפָעָמִים מִתְפַּלְּלִים אֵלָיו בִּסְפִירָה יְדוּעָה וּבְמִדָּה יְדוּעָה, לְפָעָמִים תְּפִלָּה לִימִין – זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים, לְפָעָמִים לִשְׂמאל – זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין, לְפָעָמִים שֶׁל אָב וְאֵם הֵם לִימִין וְלִשְׂמאל, וְלִפְעָמִים לָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, לְפָעָמִים לְצַדִּיק, כָּל תְּפִלָּה עוֹלָה לְדַרְגָּה יְדוּעָה. אֶלָּא וַדַּאי יְהוָ"ה הוּא בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, וּתְפִלָּה הִיא שְׁכִינָה.

בִּזְמַן שֶׁמִּבַּקֵּשׁ לְרַוֵּחַ עַל הָעוֹלָם עוֹלָה בְּיָמִין, וּבִזְמַן שֶׁמִּבַּקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת דִּין בָּעוֹלָם עוֹלָה בִּשְׂמֹאל, וְהַכֹּל אֶל יְהוָ"ה שֶׁהוּא בְּכָל מָקוֹם, וְלָכֵן זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה, עוֹלָה לַה', וְזוֹ תְּפִלָּה שֶׁהִיא שְׁכִינָה קָרְבָּן לַה', וְזוֹ תְּפִלָּה שֶׁהִיא קָרְבָּנוֹ, וּכְשֶׁעוֹלָה אֵלָיו, צָרִיךְ לְהַכְלִיל עִמָּהּ אֶת כָּל הַסְּפִירוֹת, שֶׁאֵין קְדֻשָּׁה פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה: ע"כ.

יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹלֶה בְּיו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, וְסוֹד הַדָּבָר – יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזָּלָהּ לְהִבָּרֵאת. מַזָּלָהּ – זָשַׁ"ב מָ"ה, וּבוֹ תִּמְצָא אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּמִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בִּדְמוּת רִבּוֹנוֹ.

בָּנִים זַיִים וּמְזוֹנוֹת מִצַּד עֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא בְּנ"י בְּכוֹרִי יִשְׂרָאֵל. וְהוּא עֵץ הַזַּיִי"ם, וְהוּא עֵץ שֶׁמָּזוֹ"ן בּוֹ לַכֹּל. וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל הֵם הַמָּזוֹן שֶׁלּוֹ תְּפִלָּה שֶׁנָּזוֹשֶׁבֶת לְקָרְבָּן. וּבַגְּלוּת נֶאֱמַר (בראשית ל) הָבָה לִי בָנִים וְאִם אַיִן מֵתָה אָנֹכִי. וּשְׁכִינָה הִיא קָרְבָּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ בְּיָמִין וּשְׂמֹאל וְגוּף. וּכְשֶׁעוֹלֶה אֵלָיו, צָרִיךְ לְהַכְלִיל עִמָּהּ כָּל עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, שֶׁאֵין קְדֻשָּׁה פָּחוֹת מֵעֶשֶׂר, שֶׁהוּא קְדֻשָּׁתוֹ. וְלָכֵן כְּשֶׁבֶּן אָדָם רוֹצֶה לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּה בְּכָל תְּנוּעָתוֹ, [אִם] נָזוֹשׁ רוֹצֶה לְקַטְרֵג לַתְּפִלָּה, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ מַקֶּלַע, וְסוֹד הַדָּבָר – זָרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סָגוֹלְתָּא.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, עֶלְיוֹנִים שִׁמְעוּ, תַּזּוֹתוֹנִים הִתְכַּנְּסוּ, אֵלֶּה מוֹרֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה. אֵלְיָהוּ, בִּשְׁבוּעָה עָלֶיךָ, קָזוֹ רְשׁוּת וְרֵד לְכָאן, שֶׁהֲרֵי קָרֵב גָּדוֹל הִזְדַּמֵּן. וְזָנוֹחַ הַמְמֻנֶּה, רֵד לְכָאן אַתָּה וְכָל מוֹרֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁתַּזּוֹת יָדְךָ, שֶׁלֹּא לִכְבוֹדִי עָשִׂיתִי, אֶלָּא לִכְבוֹד הַשְּׁכִינָה.

פָּתַח כְּמִקֹּדֶם וְאָמַר, זָרְקָא וַדַּאי. בְּבוֹאֲךָ לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּה לְאוֹתוֹ מָקוֹם יָדוּעַ. כְּמוֹ שֶׁאוֹתָהּ אֶבֶן הַקָּלַע שֶׁנִּזְרְקָה לְמָקוֹם יָדוּעַ, כָּךְ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת מַזָּלַשְׁבְּתוֹ בַּתְּפִלָּה בְּאוֹתוֹ כֶּתֶר אֶבֶן מַכְלֶלֶת וּמְעֻטֶּרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כָּל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם, שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ לְשָׁם.

וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ לְבַעְלָהּ, אֲפִלּוּ נָזוּשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ לֹא יַפְסִיק, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב. אוֹתָהּ הָאֶבֶן שֶׁהִיא י׳ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, לֹא יַפְסִיק. וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ [נ״א אוֹתָהּ] עַד אֵין סוֹף. וּכְשֶׁמּוֹרִיד אוֹתָהּ, נֶאֱמַר בּוֹ כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹרִידָהּ עַד אֵין תַּכְלִית, וְלֹא יַפְסִיק [נ״א אוֹתָהּ] מִמֶּנּוּ לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה.

לְפָעָמִים בַּעְלָה הוּא ו׳ בְּצַדִּיק בְּשִׁשָּׁה פָּרָקִים שֶׁל שְׁתֵּי שׁוּקַיִם יוֹרֵד אֵלֶיהָ בִּשְׁתֵּי שׁוּקַיִם. לְפָעָמִים בַּעְלָה הוּא ו׳ בִּשְׁתֵּי [נ״א זְרוֹעוֹת], שִׁשָּׁה פָּרָקִים שֶׁעוֹלָה אֵלָיו בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. לְפָעָמִים הוּא בֶּן אַבָּא וְאִמָּא, בֶּן י״ה, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת [לָהּ לְמַעְלָה וְכַאֲשֶׁר] לְמַעְלָה לְהּ׳. וּכְשֶׁעוֹלֶה שָׁם, לְפָעָמִים הִיא בְּהִפּוּךְ ו׳ וּבֵין י׳ י׳ כְּמוֹ וֶה א צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ אֵלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

וּכְשֶׁהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה, בְּרֹאשׁ כָּל הָרָאשִׁים הִיא עוֹלָה, וּבְגָלְגָּלָה הַמַּלְאָכִים אוֹמְרִים אַיֵּ״ה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ. וּכְשֶׁעוֹלָה לָא׳ [לְמַעְלָה] כְּמוֹ וֶה א, הִיא כֶּתֶר בָּרֹאשׁ שֶׁל א׳ עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ כֶּתֶ״ר. וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת נְקֵבָה לְמַטָּה וּמִתְעַטֶּרֶת, יוֹרֶדֶת בָּהּ כְּמוֹ וֶה [א קָמַץ]. וּכְשֶׁעוֹלָה נִקְרֵאת כֶּתֶר בְּסוֹד הַטָּעָמִים, וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת נִקְרֵאת נְקֵבָה. וּכְשֶׁמִּתְיַחֶדֶת עִמָּהּ הִיא [נִקְרֵאת אוֹת] ז׳, הִיא כְּלוּלָה מִמֶּנּוּ אוֹת בְּרִי״ת, שֶׁהוּא שְׁבִיעִי שֶׁל הַכֹּל.

וּבְוַדַּאי שֶׁאֶבֶן זוֹ הִיא בִּנְיַן כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְלָכֵן (דברים כה) אֶבֶן שְׁלֵמָה וָצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ. הִיא מִדָּה בֵּין כָּל סְפִירָה, וּסְפִירָה שֶׁל כָּל סְפִירָה, [נ״א וְכָל סְפִירָה] בָּהּ עוֹלָה לְעֶשֶׂר, הַשִּׁעוּר שֶׁלָּהּ. וּבָהּ נַעֲשֵׂית אַמָּה עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ בֵּין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה. וְסוֹד הַדָּבָר – עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקֶּרֶשׁ, וּבֵין הַכֹּל מֵאָה. י׳ הִיא בֵּין פֶּרֶק וּפֶרֶק עֶשֶׂר פָּעָמִים עוֹלֶה לְמִדָּה [בַּעַל] שֶׁל מֵאָה אַמָּה.

כָּל מִדָּה וּמִדָּה נִקְרֵאת עוֹלָם, וי״ו הֵם שִׁעוּר וּמִדָּה. ו׳ שֶׁקֶל, י׳ מִדָּה שֶׁלָּהּ. וְשִׁעוּר הַמִּדָּה זָמֵשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ וְזָמֵשׁ אַמּוֹת רוֹחַב. וְהֵם כְּנֶגֶד שִׁעוּר שֶׁל כָּל

רָקִיעַ שֶׁמַּהֲלַךְ זַמְּשׁ מֵאוֹת אָרְכּוֹ וַזַּמְּשׁ מֵאוֹת רָזְבּוֹ, וְהֵם ה״ה. הֲרֵי לְךָ שִׁעוּר קוֹמָה בְּאוֹתִיּוֹת יהו״ה. שֵׁאוֹת ו׳ הוּא רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. זַמְּשָׁה רְקִיעִים שֶׁלּוֹ ה׳ אֱלֹהֶ נִקְרְאוּ ה׳ שָׁמַיִם. ה׳ זַמְּשָׁה רְקִיעִים שֶׁכְּלוּלִים בַּשָּׁמַיִם, זַמְּשָׁה עֶלְיוֹנִים שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם. וְהֵם ה״ה זָמַשׁ עִם זָמַשׁ. ו׳ רָקִיעַ שִׁשִּׁי לָהֶם. י׳ שְׁבִיעֵי לָהֶם. י׳ שְׁבָעָה בְּשִׁבְעָה וְעוֹלִים י״ד. וְכֵן הֵם הָאֲרָצוֹת שִׁבְעָה עַל גַּבֵּי שִׁבְעָה כְּמוֹ גְּלָדֵי בְצָלִים, וְכֻלָּם רְמוּזִים בִּשְׁתֵּי עֵינַיִם.

י׳ נִקְרָא עוֹלָם קָטָן, ו׳ עוֹלָם אָרֹךְ. וְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁאֹל שְׁאֵלוֹת לְעוֹלָם אָרֹךְ, צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בּוֹ. וְכָל מִי שֶׁשּׁוֹאֵל בְּעוֹלָם קָצָר, צָרִיךְ לְקַצֵּר. וְעַל זֶה בֵּאֲרוּ, בְּמָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְקַצֵּר – אֵין אָדָם רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ.

לְקַצֵּר בַּתְּפִלּוֹת – (במדבר יב) אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ. בַּנְּקֵדָה שֶׁל י׳ לְהַאֲרִיךְ [מִצַּד שֶׁל אוֹת ו׳]. וּלְהִתְנַפֵּל – (דברים ט) [בְּאוֹת פ׳. וְהַכֹּל פ״ו] וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי ה׳ כָּרִאשֹׁנָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. הַכֹּל [אָוִזד]. מֵ״ם, י׳ נְקֵדָה בָּאֶמְצַע נַעֲשֵׂית מַיִ״ם מִצַּד הַוָּוֶ״ס צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בַּתְּפִלָּה וּבַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְעוֹלֶה יהו״ה בְּרִבּוּעַ [וְצָרִיךְ] לְהַאֲרִיךְ בְּתְנוּעָה זוֹ שֶׁהוּא סוֹד הַתְּקִיעָה. לְקַצֵּר מִצַּד הַשְּׁבָרִים. בֵּינוֹנִי – לֹא בְקִצּוּר וְלֹא בַּאֲרִיכוּת, בַּתְּרוּעָה שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהִיא שַׁלְשֶׁלֶת, שֶׁשְּׁנֵיהֶם שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ.

כְּנֶגֶד רְבִיעַ שֶׁהוּא עוֹלֶה וְזוֹלֵם. שְׁבָרִים כְּנֶגֶד שְׁבָא. זֶה צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת קוֹל, וְזֶה צָרִיךְ לְהוֹרִיד אוֹתוֹ. וְלָכֵן אוֹתָם שְׁבָרִים בַּוַּשַּׁאי שְׁכִינָה תַּזְזְתוֹנָה, וְקוֹל לֹא יִשָּׁמַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א א) וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ. תְּרוּעָה זוֹ שַׁלְשֶׁלֶת אָזוּז בְּשְׁנֵיהֶם. וְיֵשׁ כְּמוֹ הָרָקִיעַ הַמַּאֲרִיךְ בּוֹ תֵּבָה, וְהִיא נְקוּדָה זִירִיק כְּמוֹ זוֹלֵם. אֵין נְקֵדָה שֶׁאֵין כְּמוֹתָהּ בַּטְּעָמִים. סְגוֹל אֶל סְגוֹלְתָּא. שְׁבָא אֶל זָקֵף גָּדוֹל. כֻּלָּם תִּמְצָא לָהֶם נְקֻדּוֹת אֵצֶל הַטְּעָמִים לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ סוֹדוֹת טְמִירִים. פָּתַח וְאָמַר, זַרְקָא מַקֵּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא. [פָּתַח נְקֵדַת יָמִין ה׳ מֶלֶךְ. נְקֵדַת סְגוֹל שְׁמֹאל ה׳ מָלָךְ. בָּאֶמְצַע ה׳ יִמְלוֹךְ לְמַטָּה. רַבִּי אָוָזא אָמַר, ה׳ מֶלֶךְ זֶה עוֹלָם עֶלְיוֹן, ה׳ מָלָךְ זֶה תַּפְאֶרֶת, ה׳ יִמְלוֹךְ זֶה אֲרוֹן הַבְּרִית].

הִשְׁלְמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן מא)

שָׁנִינוּ, עַמּוּד אָוֶן מִן הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ וְצַדִּיק שְׁמוֹ עַל שֵׁם הַצַּדִּיקִים, וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל צַדִּיקִים – מִתְגַּבֵּר, וְאִם לָאו – מִתְוַלֵּשׁ, וְהוּא סוֹבֵל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, וְאִם זַלָּשׁ, לֹא יוּכַל לְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם: ע"כ.

הִשְׁלְמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן ז)

הַצַּדִּיק אָבָד – כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יָבֹא הַשָּׁפָע אָבַד, וְעָלָיו נֶאֱמַר (ישעיה יט) וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. וּבְעֵת הַבְּרָכָה – (תהלים ה) כִּי אַתָּה תְּבָרֵךְ צַדִּיק, בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק: ע"כ.

הִשְׁלְמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן זז)

לָמַדְנוּ, עַמּוּד אָוֶן מִן הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ וְצַדִּיק שְׁמוֹ עַל שֵׁם הַצַּדִּיקִים, וּכְשֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים – מִתְגַּבֵּר, וְאִם לָאו – מִתְוַלֵּשׁ, וְהוּא סוֹבֵל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְאִם זַלָּשׁ, לֹא יוּכַל לְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם: ע"כ.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ (ר"ת תה"ו), הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, כָּל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב אֵלֶּה – פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים. וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת שֶׁל תֹּהוּ שֶׁנִּרְמְזוּ בַּפָּסוּק הַשֵּׁנִי וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָן. וְלָכֵן הָאָרֶץ הָיְתָה תוֹהָה וּבוֹהָה, אֵיךְ בּוֹרֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלָמוֹת לְהַזְרִיבָם? יָפֶה הָיָה שֶׁלֹּא לִבְרֹא אוֹתָם! אֶלָּא וַדַּאי כָּאן יֵשׁ סוֹד. מַה זֶּה וּמַזְרִיבָן? שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יַשְׁמִיד אֶת מַעֲשֵׂי יָדָיו, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא זֶה הַשָּׁמַיִם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה נא) כִּי שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָחוּ וְגוֹ'. אִם כֵּן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה וּמַכֶּה?!

אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר, כָּךְ הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וּבָרָא אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרוּהָ בְּרֵאשִׁית, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי ז) ה' קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ. וּבָרֵאשִׁית הַוּוּ בָּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְהוּא סָמַךְ אוֹתָם בָּהּ,

בִּגְלַל שֶׁבְּרִית כְּתוּבָה בּוֹ בִּבְרֵ׳אשִׁי״ת׳, וְנֶאֱמַר בָּהּ (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה וְגוֹ׳. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה׳ וְגוֹ׳. וְאֶרֶץ הַזַּיִים הִיא כְּלוֹלָה מִשֶּׁבַע אֲרָצוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (שם קיו) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה׳ בְּאַרְצוֹת הַזַּיִים.

וּבָרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ אַזַּר כָּךְ עַל תֹּהוּ, וְאֵין שָׁם יְסוֹד שֶׁהוּא בְּרִי״ת שֶׁסּוֹמֵךְ אוֹתָם, לָכֵן רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת תּוֹרָה לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי עַכּוּ״ם, שֶׁהוּא בְּרִית מִילָה מַמָּשׁ, וְלֹא רָצוּ לְקַבְּלָהּ, וְנִשְׁאֲרָה הָאָרֶץ זַיֶּרֶבָה וִיבֵשָׁה.

וְזֶהוּ יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶזְּד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה. יִקָּווּ הַמַּיִם – זוֹ הַתּוֹרָה. אֶל מָקוֹם אֶזְּד – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם תְּלוּיוֹת מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ. כְּבוֹד ה׳ – שְׁכִינָה תַּזְזִתּוֹנָה. מִמְּקוֹמוֹ – שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה. וְכֵיוָן שֶׁאוֹתָם נִשְׁמוֹתֵיהֶם מִשָּׁם, שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם בְּוַדַּאי יהו״ה, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה׳ עַמּוֹ. וְזֶהוּ יִקָּווּ הַמַּיִם אֶל מָקוֹם אֶזְּד.

וְהַתּוֹרָה הִיא יְשׁוּב הָעוֹלָם. וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהֵם עוֹבְדֵי עַכּוּ״ם, שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אוֹתָהּ, נִשְׁאֲרוּ זַיֶּרֶבִים וִיבֵשִׁים, וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת וּמַזְזִירִיבָן, אֶלָּה שֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים מִצְוֹת הַתּוֹרָה. לֹא שֶׁיַּשְׁמִיד הוּא מַעֲשָׂיו כְּמוֹ שֶׁזּוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם. וְלָמָּה יַשְׁמִיד אוֹתָם אֶת בָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בְּהִבָּרְאָם, בְּה׳ בְּרָאָם? וְאֵלֶּה אוֹתָם שֶׁמִּתְגַּיְרִים מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, בִּגְלָלָם נָפְלָה ה׳ קְטַנָּה שֶׁל אַבְרָהָם בָּאֶלֶף הַזְּמִישִׁי שֶׁהוּא ה׳, שֶׁהוּא זָזֶרֶב וְיָבֵשׁ. זָזֶרֶב בְּבַיִת רִאשׁוֹן, וְיָבֵשׁ בְּבַיִת שֵׁנִי.

וּמִשֶּׁה, מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְהַכְנִיס גֵּרִים תַּזַּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וְזָשַׁב שֶׁהָיוּ מֵאֵלֶּה שֶׁנִּבְרְאוּ בְּה׳ וְנָתַן בָּהֶם אוֹת ה׳ שֶׁל אַבְרָהָם, גָּרְמוּ לוֹ יְרִידָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) לֶךְ רֵד כִּי שִׁזֵּת עַמְּךָ. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אֶת הָאוֹת ה׳ בְּיִרְאָה שֶׁל יו״ד וּבְאַהֲבָה שֶׁל ה׳, הוּא יָרַד מִדַּרְגָּתוֹ שֶׁהוּא ו׳.

וְאוֹת ו׳ יָרְדָה עִמּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאבַד בֵּינֵיהֶם, שֶׁעָתִיד הוּא בְּסוֹד הַגִּלְגּוּל

לְהִתְעָרֵב בֵּינֵיהֶם בַּגָּלוּת בֵּין עֵרֶב רַב, שֶׁהֵם נִשְׁמוֹתֵיהֶם מִצַּד אֵלֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה נא) כִּי שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָחוּ וְגוֹ'. וְאֵלֶּה אוֹתָם שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ נִזַּז רַזְמִים עֲלֵיהֶם, וְנֶאֱמַר בָּהֶם וַיִּמָּזוּ מִן הָאָרֶץ, בְּגִלְגַּל שֶׁהָיוּ מֵאֵלֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים כה) תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק. וּמֹשֶׁה לֹא נִשְׁמַר מֵהֶם, וְהִפִּיל ה' בֵּינֵיהֶם, וְלָכֵן הוּא לֹא יִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁתָּשׁוּב ה' לִמְקוֹמָהּ. וְלָכֵן יָרַד הוּא מִמַּרְגָּתוֹ, וְיָרַד בּוֹ ו'. וְלָכֵן ה' נָפָלָה, ו' יָקִים אוֹתָהּ, ו' שֶׁל מֹשֶׁה.

וּמִשּׁוּם שֶׁה"א קְטַנָּה, ה' שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהִיא שֶׁל הַבָּרְאָם, נִקְטַן הוּא בְּגָלָלָהּ, וְנֶאֱמַר בּוֹ (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה וְגוֹ'. וְהוֹצִיא אוֹתָהּ מִשָּׁם בְּכֹחַ שֶׁל ו' וְהֵבִיא אוֹתָהּ עִמּוֹ. מִיָּד שָׁרְתָה עָלָיו י"ה וְנִשְׁלְמָה הַשְּׁבוּעָה, [שֶׁנֶּאֱמַר] (שמות יז) כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה' וְגוֹ'. מַה זֶּה מִדֹּר דֹּר? זֶה מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (קהלת א) דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁאֵין דּוֹר פָּחוֹת מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא, וְזֶה מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ שֵׁאשָׁה אַוַּת יָלְדָה שִׁשִּׁים רִבּוֹא בְּכֶרֶס אַוַּת.

וַזַּמּוּשָׁה מִינִים הֵם בְּעֵרֶב רַב, וְהֵם: נְפִילִים גִּבּוֹרִים עֲנָקִים רְפָאִים עֲמָלֵקִים. וּבִגְלָלָם נָפָלָה ה' קְטַנָּה מִמְּקוֹמָהּ. בִּלְעָם וּבָלָק הָיוּ מִצַּד שֶׁל עֲמָלֵק. תִּקָּזוּ ע"ם מִן בִּלְעָם, ל"ק מִן בָּלָק, יִשָּׁאֵר בָּבֶל, (בראשית יא) כִּי שָׁם בָּלַל ה' שְׂפַת כָּל הָאָרֶץ. וְאֵלֶּה אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מֵאוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם ז) וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם. וּמֵאֵלֶּה שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מֵהֶם בְּגָלוּת רְבִיעִית, הֵם רָאשִׁים בְּקִיּוּם רַב, וְהֵם מַעֲמִידִים עַל יִשְׂרָאֵל כְּלֵי זָמָס, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שם ו) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ זָמָס מִפָּנֵיהֶם. אֵלֶּה אוֹתָם עֲמָלֵקִים.

הַנְּפִילִים, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שם) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבוֹת הֵנָּה. וְאֵלֶּה הֵם מִין שֵׁנִי מֵהַנְּפִילִים הָאֵלֶּה מִלְמַעְלָה. שֶׁכְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת אָדָם, שֶׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ וְגוֹ', רָצָה לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ רֹאשׁ לְכָל הָעֶלְיוֹנִים לִהְיוֹת מְמֻנֶּה עַל כֻּלָּם וְשֶׁיִּהְיוּ מִתְמַנִּים עַל יָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁיּוֹסֵף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם מא) וַיַּפְקֵד פְּקִדִים עַל הָאָרֶץ, הֵם רָצוּ לְקַטְרְגוֹ וְאָמְרוּ (תהלים ח) מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְגוֹ', שֶׁעָתִיד לַזְּטֹא לְפָנֶיךָ.

אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִם אַתֶּם הֱיִיתֶם לְמַטָּה כְּמוֹתוֹ, הֱיִיתֶם זוֹטְאִים יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. מִיָּד – וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגוֹ', וַיִּשְׁקְעוּ בָּהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִפִּילָם לְמַטָּה בְּשִׁלְשָׁלְאוֹת.

וְהֵם עֲזָ"א וַעֲזָאֵ"ל, שֶׁמִּזֹּהַם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעֵרֶב רַב, שֶׁהֵם הַנְּפִילִים, שֶׁהִפִּילוּ עַצְמָם לְזָנוּת אַזַּר נָשִׁים שֶׁהֵן טוֹבוֹת, וְלָכֵן הִפִּילָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם חֵלֶק שָׁם, וְנָתַן לָהֶם שְׂכָרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ז) וּמְשַׁלֵּם לְשֹׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ וְגוֹ'.

הַגִּבּוֹרִים – מִין שְׁלִישִׁי, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (בראשית ז) הַמָּה הַגִּבֹּרִים וְגוֹ' אַנְשֵׁי הַשֵּׁם, וְהֵם מִצַּד אֵלֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם יא) הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וְגוֹ' וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם. וּבוֹנִים בָּתֵּי כְּנֵסִיוֹת וּמִדְרָשׁוֹת, וְשָׂמִים בָּהֶם סֵפֶר תּוֹרָה וַעֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ, וְלֹא לְשֵׁם ה', אֶלָּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם שֵׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם. וְצַד אַזַּר מִתְגַּבְּרִים עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם כַּעֲפַר הָאָרֶץ, וְגוֹזְלִים אוֹתָם וּמִתְבַּטֶּלֶת הָעֲבוֹדָה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שם ז) וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל הָאָרֶץ.

הָרָפָאִים – מִין רְבִיעִי, אִם יִרְאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּדַוְקָא, מִתְרַפִּים מֵהֶם, וְיֵשׁ לָהֶם רְשׁוּת לְהַצִּילָם וְלֹא רוֹצִים. וּמִתְרַפִּים מֵהַתּוֹרָה וּמֵאֵלֶּה שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לַעֲשׂוֹת טוֹב עִם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה כו) רְפָאִים בַּל יָקֻמוּ. בִּזְמַן שֶׁתָּבֹא פְּקִידָה לְיִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר בָּהֶם (שם) וַתְּאַבֵּד כָּל זֵכֶר לָמוֹ.

הָעֲנָקִים – מִין זַמְזֻמִּי, שֶׁהֵם מְזַלְזְלִים לְאוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (משלי א) וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרֹתָיִךְ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דברים ב) רְפָאִים יֵחָשְׁבוּ אַף הֵם כַּעֲנָקִים. שְׁקוּלִים זֶה לָזֶה. אֶלָּה אוֹתָם שֶׁמַּזְהִירִים אֶת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ. וְסוֹד הַדָּבָר, [שֶׁבְּגִלְגָּלָם] נֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, שֶׁהִיא עִקַּר וְיִשּׁוּב הָעוֹלָם. מִיָּד כְּשֶׁיָּבֹא הָאוֹר, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יִמָּחוּ מִן הָעוֹלָם וְיֹאבְדוּ. אֲבָל הַגְּאֻלָּה אֵינָהּ תְּלוּיָה אֶלָּא בָּעַמְלֵק עַד שֶׁיִּמָּחֶה, שֶׁבּוֹ

הַשְּׁבוּעָה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

דָּבָר אַחֵר אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְגוֹ', אֵלֶּה אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שמות לב) אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. בַּיּוֹם שֶׁיִּמָּוְזוּ אֵלֶּה, כְּאֵלּוּ אוֹתוֹ יוֹם עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ וְיִתְנַדֵּשׁ הָעוֹלָם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה וְגוֹ'. וְהוּ בְּיוֹם עֲשׂוֹת.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, וַיַּצְמַח ה' אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל עֵץ נֶחְמָד וְגוֹ'. אֲבָל בַּהַתְחָלָה, עַד שֶׁיִּמָּוְזוּ אֵלֶּה, לֹא יוֹרֵד נֶשֶׁם שֶׁל הַתּוֹרָה, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁדּוֹמִים לָעֲשָׂבִים וְלָאִילָנוֹת לֹא יִצְמְחוּ, וְסוֹד הַדָּבָר – וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה וְגוֹ'. בִּגְלַל שֶׁאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה בְּקָרְבָּנוֹת.

דָּבָר אַחֵר, וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה – זֶה מָשִׁיחַ רִאשׁוֹן – טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ. וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח – זֶה מָשִׁיחַ שֵׁנִי. וְלָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאֵין שָׁם מִשָּׁה לַעֲבֹד אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. וְסוֹד הַדָּבָר – (בראשית מט) לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה – זֶה מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד. וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו, זֶה מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף. עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹ"ה – זֶה מֹשֶׁה. וְשִׁבּוֹן זֶה כָּזֶה. וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים – אוֹתִיּוֹת וְלֹו"י קְהָ"ת.

דָּבָר אַחֵר, וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה – אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם מִצַּד שֶׁל צַדִּיק זַ"י הָעוֹלָמִים. שִׂיחַ – שׂ' זַיִ. שׂ שִׁלְשָׁת עַנְפֵי הָאִילָן, וְהֵם שְׁלֹשָׁה אָבוֹת וּמִן זַ"י עוֹלָמִים. לָשׁוֹן אַחֵר וְכֹל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה – ע"ב שי"ן. שְׁלֹשָׁה עָלִים שֶׁהֵם שׁ יאהדונה"י, וְהֵם ע"ב עֲנָפִים שֶׁתְּלוּיִים בָּהֶם בְּזִוּוּגָם ע"ב. כֻּלָּם לֹא נֶאֱוָוזִים בְּמָקוֹם שֶׁהִיא שְׁכִינָה עַד שֶׁיָּבֹא אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא אָדָ"ם, שֶׁהוּ יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. וְזֶהוּ וְאָדָ"ם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה.

וְלָכֵן נֶאֱמַר בּוֹ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח, עַד שֶׁיִּצְמְחוּ צַדִּי"ק. וּמִמֶּנּוּ

(תהלים פה) אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה. וְתַלְמִידֵי וַזָּכְמִים, שֶׁהֵם דְּשָׁאִים, לֹא צוֹמְחִים בַּגָּלוּת עַד שֶׁאֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח, וְזֶה מִשֶּׁהֵ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (מלאכי ב) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִי שֶׁדּוֹרֵשׁ אֶת הַשְּׁכִינָה כְּמוֹתוֹ, וּבְגִלַּל זֶה וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד. וּמִיָּד שֶׁהוּא יָבֹא, מִיָּד – וְאֵ״ד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ. א״ד מִן אדנ״י עוֹלֶה לוֹ ו׳ וְנַעֲשֶׂה בָּהּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. מִיָּד – וְהִשְׁקָה אֶת פְּנֵי כָל הָאֲדָמָה, מִמֶּנּוּ מַשְׁקִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בִּשְׁבִעִים פָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה. דָּבָר אַוזֶר וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, תַּרְגּוּמוֹ עָנָן יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ. אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שמות מ) כִּי עֲנַן ה׳ עַל הַמִּשְׁכָּן וְגוֹ׳, וּבוֹ מַשְׁקִים תַּלְמִידֵי וַזָּכְמִים בָּאָרֶץ בְּאוֹתוֹ זְמַן.

וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתוֹ זְמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִיֵּר אוֹתָם בְּצִיּוּרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. וַיִּיצֶר, בְּאוֹתוֹ זְמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִכְנִיסָם בִּשְׁמוֹ בְּצִיּוּר שֶׁל שְׁנֵי יוּדִי״ן י׳ י׳, ו׳ בֵּינֵיהֶם, שֶׁהֵם עוֹלִים לְוֶזשְׁבּוֹן יהו״ה. וְיִהְיוּ מְצֻיָּרִים בְּפָנָיו בַּפָּנִים שֶׁלָּהֶם בִּשְׁנֵי יוּדִי״ן בַּזוֹטָם שֶׁלָּהֶם בָּאוֹת ו׳. וְלָכֵן אָמַר הַכָּתוּב (במדבר כג) כִּי מֵרֹאשׁ צוּרִים אֶרְאֶנּוּ. אֵלֶּה אוֹתָם צִיּוּרִים שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְיִהְיוּ מְצֻיָּרִים בִּפְנֵיהֶם בִּשְׁנֵי לוּזוֹת נִכְבָּדִים, שֶׁהֵם י׳ י׳, שֶׁוּ׳ הוּא זְרוּת עֲלֵיהֶם. וְעוֹד צִיֵּר אוֹתָם לְכָל דּוֹר בְּבַת זוּגוֹ הָעֶלְיוֹנָה, זוֹ י״ה, וְו׳ הֵם הַיְזוּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם. וְצִיֵּר אוֹתָם בְּאוֹתָם שֶׁל צִיּוּר שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, כּוֹלֵל שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה, שֶׁהֵם קְרִיאַת שְׁמַע עַרְבִית וּקְרִיאַת שְׁמַע שַׁזְרִית, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי.

וּמִיָּד בְּאוֹתוֹ זְמַן נָטַע אֶת יִשְׂרָאֵל בְּגַן הָעֵדֶן הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּטַּע ה׳ אֱלֹהִים, אַבָּ״א וְאִמָּ״א. גַּ״ן – זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה. עֵדֶ״ן – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. אֶת הָאָדָם – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. הִיא תִּהְיֶה נָטַע שֶׁלּוֹ בַּת זוּגוֹ, וְלֹא תָּזוּז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם, וְתִהְיֶה הָעִדּוּן שֶׁלּוֹ. וְיִשְׂרָאֵל נָטַע אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ זְמַן נָטַע קָדוֹשׁ בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

וַיַּצְמַח יהו״ה אֱלֹהִים – אַבָּא וְאִמָּא. כָּל עֵץ נֶוְזמָד – זֶה צַדִּי״ק. וְטוֹב לְמַאֲכָל – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁבּוֹ הוּא מַזְמִין מָזוֹן לַכֹּל, שֶׁהַכֹּל בּוֹ. וְלֹא

מִתְפָּרְנֵס הַצַּדִּיק אֶלָּא מִמֶּנּוּ וּשְׁכִינָה מִמֶּנּוּ, וְלֹא צְרִיכִים אֶת הַתַּזְוִתוֹנִים [שֶׁלָּהֶם], אֶלָּא כֻּלָּם נְזוּנִים לְמַטָּה עַל יָדוֹ. שֶׁבַּגָּלוּת לֹא הָיָה לַשְּׁכִינָה וּלְזַ״י הָעוֹלָמִים מָזוֹן אֶלָּא בִּזז״י בְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה. אֲבָל בְּאוֹתוֹ זְמַן הוּא יִהְיֶה מָזוֹן לַכֹּל.

וְעֵץ הַזַּיִים, שֶׁהוּא עֵץ הַזַּיִים, יִהְיֶה נָטוּעַ בְּתוֹךְ הַגָּן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית ג) וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַזַּיִים וְאָכַל וְזַי לְעֹלָם. וְעַל הַשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹלֵט הָעֵץ שֶׁל צַד הָאַזֵּר, שֶׁהֵם עֵרֶב רַב שֶׁהֵם עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְלֹא תִקַּבֵּל בָּהּ עוֹד טָמֵא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) ה׳ בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר. וְלָכֵן לֹא מְקַבְּלִים גֵּרִים לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, וְתִהְיֶה הַשְּׁכִינָה כְּמוֹ גָּפֶן שֶׁלֹּא מְקַבֶּלֶת נָטַע מִפִּין אַזֵּר.

וְיִשְׂרָאֵל יִהְיוּ כָּל עֵץ נָזוּמָד לְמַרְאֶה, וְיַזְוֵר עֲלֵיהֶם יְפִי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע נִדְזוּזִים מֵהֶם, וְלֹא מִתְדַּבְּקִים וְלֹא מִתְעָרְבִים בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵם עֵרֶב רַב. וְגִלָּה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּיוֹם אָכְלוֹ מִמֶּנּוּ, גָּרְמוּ שֶׁאִבְּדוּ שְׁתֵּי אֲבֵדוֹת, שֶׁהֵם בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי. זֶהוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, פַּעֲמַיִם. וְהֵם שֶׁגָּרְמוּ שֶׁצַּדִּיק יֶזֱרַב וְיָבֵשׁ בְּבֵית רִאשׁוֹן, שֶׁהִיא שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה, וּבְבֵית שֵׁנִי, שֶׁהִיא שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה. זֶהוּ (ישעיה יט) וְנָהָר יֶזֱרַב וְיָבֵשׁ. וְנָהָר זֶה יֶזֱרַב בְּה׳ תַּזְוִתוֹנָה, בִּגְלַל שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ שֶׁפַע הַי׳ לְאֵין סוֹף.

וּמִיָּד כְּשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת, הָעָם הַקָּדוֹשׁ לְזוּזוּד, מִיָּד נָהָר שֶׁהָיָה זָרֵב וְיָבֵשׁ נֶאֱמַר בּוֹ וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן, זֶה ו׳, לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְנָהָר – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. יֹצֵא מֵעֵדֶן – זוֹ אִמָּא הָעֶלְיוֹנָה. לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן – זוֹ שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה. שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן נֶאֱמַר בְּמֹשֶׁה וּבְיִשְׂרָאֵל (שם נזז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳. בְּעִנֻּג, שֶׁהוּא ע׳ עֵדֶן, נ׳ נָהָר, ג׳ גַּן. וְיִתְקַיֵּם הַכָּתוּב (שמות טו) אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וְגוֹ׳. שֶׁר לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא יָשִׁיר. וְיִתְהַפֵּךְ לְעֶרֶב רַב עִנֻּ״ג לְנֻגַּ״ע, וּלְאֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי עַכּוּ״ם, כְּמוֹ שֶׁפָּרְעָה וְהַמִּצְרִים שֶׁפָּרְזוּ בָּהֶם שְׁזוּזִין אֲבַעְבּוּעוֹת, אֲבָל

לְיִשְׂרָאֵל יִהְיֶה עִנְ״ג.

וְזֶהוּ וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, שֶׁהֵם זְסֶ״ד זְרוֹעַ יָמִין. וּבְאוֹתוֹ זְמַן הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים, וּמַזְגֶּה מִיכָאֵ״ל מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְעָמּוֹ מַטֵּה יְהוּדָה וּשְׁנֵי שְׁבָטִים. גְּבוּר״ה זְרוֹעַ שְׂמֹאל. וּבְאוֹתוֹ זְמַן הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין, וּמַזְגֶּה גַּבְרִיאֵ״ל מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְעָמּוֹ מַטֵּה דָּן וּשְׁנֵי שְׁבָטִים. נְצַ״ז שׁוֹק יָמִין, וּמִמֶּנּוּ מְקַבֵּל מַזְגֶּה שֶׁל נוּרִיאֵ״ל, וְעָמּוֹ מַטֵּה רְאוּבֵן וּשְׁנֵי שְׁבָטִים עָמּוֹ. הו״ד שׁוֹק שְׂמֹאל, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר לְיַעֲקֹב (בראשית לב) וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ, וּמִמֶּנּוּ מְקַבֵּל מַזְגֶּה רְפָאֵ״ל, שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עַל רְפוּאַת הַגָּלוּת, וְעָמּוֹ מַטֵּה אֶפְרַיִם וּשְׁנֵי שְׁבָטִים.

דְּבָר אַזּוֹר וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים – אֵלֶּה אוֹתָם אַרְבָּעָה שֶׁנִּכְנְסוּ לַפַּרְדֵּס. אֶזּוֹד נִכְנַס בְּפִישׁוֹ״ן, שֶׁהוּא פִּי שׁוֹנָה הֲלָכוֹת. הַשֵּׁנִי נִכְנַס בְּגִיזוֹ״ן, וְשָׁם הוּא קָבוּר, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ויקרא יא) כֹּל הוֹלֵךְ עַל גָּווֹן. גַּבְרִיאֵ״ל – גָּבַר אֵל, עָלָיו נֶאֱמַר (איוב ג) לְגֶבֶר אֲשֶׁר דַּרְכּוֹ נִסְתָּרָה וַיָּסֶךְ אֱלוֹהַּ בַּעֲדוֹ. וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁהִתְגַּלָּה שָׁם, וְזֶהוּ רָמָז, וְדַי לַזַּכִּימָא בִּרְמִיזָא. שְׁלִישִׁי נִכְנַס בְּזוֹזֶ״ק״ל – זַד כַּל, וְזוֹ לָשׁוֹן מְזֻדֶּדֶת כָּלָה לִדְרָשָׁה. רְבִיעִי נִכְנַס בִּפְרָ״ת, שֶׁהוּא הַמְזֻגָּ, שֶׁבּוֹ פָּרְיָה וּרְבִיָּה. בֶּן זוֹמָא וּבֶן עַזַּאי שֶׁנִּכְנְסוּ לַקְּלִפּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, הָיוּ לוֹקִים בָּהֶם. רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁנִּכְנַס בַּמֻּזָּ, נֶאֱמַר בּוֹ שֶׁנִּכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם.

[אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, יוֹם אֶזּוֹד הָיִיתִי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְשָׁאֲלוּ הַזַּבְּרִים, מַהוּ שֶׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְתַלְמִידָיו, כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם שֶׁמָּא תִּסְתַּכְּנוּ בְּעַצְמְכֶם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קא) דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי? בֵּין כָּךְ הִגִּיעַ זְקַן הַזַּקְנִים. יָרַד וְאָמַר לָהֶם, רַבָּנָן, בַּמָּה אַתֶּם מִשְׁתַּדְּלִים? אָמְרוּ לוֹ, וַדַּאי בָּזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְתַלְמִידָיו כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ וְכוּ׳. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי סוֹד עֶלְיוֹן יֵשׁ כָּאן, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בַּיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּכְדֵי שֶׁלֹּא תִּטְעוּ יָרַדְתִּי לָכֶם, וּכְדֵי לְגַלּוֹת סוֹד זֶה בֵּינֵיכֶם, שֶׁהוּא סוֹד עֶלְיוֹן טָמִיר מִבְּנֵי הַדּוֹר].

[בְּוַדַּאי אַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר הֵם שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִים מַיִם זַכִּים, וְהֵם רְמוּזִים בָּאוֹת א׳ בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף. ו׳ שֶׁהוּא נָטוּי בֵּינֵיהֶם הוּא עֵץ הַחַיִּים. מִי שֶׁאוֹכֵל מִמֶּנּוּ – וָחַי לְעוֹלָם. וּשְׁנֵי הַיּוּדִי״ם הָאֵלֶּה רְמוּזִים בְּוַיֵּצֶר, וְהֵם שְׁתֵּי יְצִירוֹת, יְצִירָה שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים וִיצִירָה שֶׁל הַתַּחְתּוֹנִים. וְהֵם זָכְמָה בָּרֹאשׁ וְזָכְמָה בַּסּוֹף. תַּעֲלוּמוֹת זָכְמָה. וַדַּאי הֵם תַּעֲלוּמוֹת מִזָּכְמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁתַּחַת כֶּתֶר עֶלְיוֹן].

[וְהֵם כְּנֶגֶד שְׁתֵּי עֵינַיִם שֶׁבָּהֶם שְׁתֵּי דְּמָעוֹת יוֹרְדוֹת לַיָּם הַגָּדוֹל. וְלָמָּה יֵרְדוּ? בִּגְלַל שֶׁהַתּוֹרָה מִשְּׁנֵי הַלּוּחוֹת הַלָּלוּ הָיָה מֹשֶׁה מוֹרִיד לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא זָכוּ בָהֶם, וְנִשְׁבְּרוּ וְנָפְלוּ, וְזֶה גָּרַם אָבְדַן בֵּית רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי. וְלָמָּה נָפְלוּ? בִּגְלַל שֶׁפָּרַז ו׳ מֵהֶם, שֶׁהוּא ו׳ שֶׁל וַיֵּצֶר, וְנָתַן לָהֶם אֲזָרִים מִצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁמִּשָּׁם נִתְּנָה תּוֹרָה בְּאֵסוּר וְהֶתֵּר. מִיָּמִין זַיִּים, וּמִשְּׂמֹאל מָוֶת].

[וְלָכֵן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְתַלְמִידָיו, כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם. לֹא תִהְיוּ שׁוֹקְלִים אַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר [נ״א שֶׁהֵם שְׁנֵי יוּדִי״ן שֶׁל וַיֵּצֶר, זָכְמָה עֶלְיוֹנָה וְזָכְמָה תַּזְהוֹנָה] לָאֲבָנִים אֲזָרוֹת שֶׁהֵן זַיִּים וּמָוֶת, שֶׁמִּשָּׁם (קהלת י) לֵב חָכָם לִימִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אַתֶּם תִּסְכְּנוּ עַצְמְכֶם, בִּגְלַל שֶׁאֵלֶּה שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע הֵם בְּפָרוּד, וְאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר הֵן בִּיזּוּד בְּלִי פָרוּד כְּלָל. וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק עֵץ הַחַיִּים מֵהֶם וְנָפְלוּ וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶם פָּרוּד – דִּבֵּר שֶׁקָּרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי, שֶׁהֲרֵי אֵין שָׁם פָּרוּד לְמַעְלָה. שֶׁאֵלֶּה שֶׁנִּשְׁבְּרוּ הָיוּ מֵאֵלֶּה. בָּאוּ לְנַשֵּׁק אוֹתוֹ, פָּרַז וְהִסְתַּלֵּק מֵהֶם].

דָּבָר אַזֵּר וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן – בְּוַדַּאי לְמַעְלָה בְּעֵץ הַחַיִּים שָׁם אֵין קְלִפּוֹת נָכְרִיּוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) לֹא יְגוּרְךָ רָע. אֲבָל בָּעֵץ שֶׁלְּמַטָּה יֵשׁ בְּוַדַּאי קְלִפּוֹת נָכְרִיּוֹת, וְהוּא נָטוּעַ בְּגַן עֵדֶן שֶׁל וְעֵיר אַנְפִּין, שֶׁהוּא זֵנוּף, מטטרו״ן, שֶׁגַּן הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין שָׁם עֵרְבּוּב שֶׁל קְלִפּוֹת לִהְיוֹת שָׁם נִפְתָּל וְעִקֵּשׁ. וּבְגִלְגַּל זֶה וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן וְגוֹ׳, וְיָכְלוּ לוֹמַר בְּמטטרו״ן יֹצֵא מֵעֵדֶן – מֵעִדּוּן שֶׁלּוֹ. לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן – הַגָּן שֶׁלּוֹ, הַפַּרְדֵּס שֶׁלּוֹ שֶׁנִּכְנְסוּ לְשָׁם בֶּן עַזַּאי וּבֶן זוֹמָא וְאֶלִישָׁע. וּקְלִפּוֹת שֶׁלּוֹ מִצַּד זֶה טו״ב וּמִצַּד זֶה רַע. וְזֶה אָסוּר

וְהֶתֵּר, כְּשֵׁר וּפָסוּל, טֻמְאָה וְטָהֳרָה.

עָמַד זָקֵן אֶחָד וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי, כָּךְ זֶה וַדַּאי! אֲבָל עֵץ הַחַיִּים הוּא לֹא נִקְרָא. אֶלָּא כָּךְ הוּא סוֹד הַדָּבָר, וַיִּיצֶר – יְצִירָה אַחַת לְטוֹב וְיִצִירָה אַחַת לְרָע. זֶה עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. עֵץ זֶה אָדָם קָטָן, מִצַּד הַחַיִּים מִמֶּנּוּ וּמִצַּד הַמָּוֶת מִמֶּנּוּ. שָׁם שְׁתֵּי יְצִירוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁהֵם אִסּוּר וְהֶתֵּר, וְעָלָיו נֶאֱמַר וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה.

וַיַּצֵּז בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים – זוֹ שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה. עֵדֶן – תְּשׁוּבָה. וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן. זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. הַגָּ"ן שְׁכִינָה תַּזְהִירוֹנָה. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים הֵם, נְשָׁמָה רוּחַ וְנֶפֶשׁ אֶצְלוֹ, וּבָהֶם וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, שֶׁהוּא מַמָּשׁ מִמֶּנּוּ נִקְרָא לַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא נִשְׁמַת חַיִּים. מִיָּד שֶׁאָמַר דְּבָרִים אֵלּוּ, עָלָה לְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זְבֵרִים, בְּוַדַּאי זֶה הָיָה מַלְאָךְ, וּבְוַדַּאי תּוֹמֵךְ יֵשׁ לָנוּ מִכָּל מָקוֹם.

פָּתַח הַפָּסוּק אַחֲרָיו: וַיַּקַּח ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן וְגוֹ׳. וַיִּקַּח – מֵאַיִן לָקַח אוֹתוֹ? אֶלָּא לָקַח אוֹתוֹ מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. הִפְרִידוֹ מֵהֶם, וְשָׁם אוֹתוֹ בְּגַן עֵדֶן.

כְּמוֹ זֶה יַעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבֶן אָדָם שֶׁנִּבְרָא מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת. בְּזְמַן שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה וּמִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטְלוֹ מִשָּׁם, וְעָלֶיהָם נֶאֱמַר וּמִשָּׁם יִפָּרֵד. הִפְרִיד נַפְשׁוֹ מִתַּאֲוָתָם, וְשָׁם אוֹתוֹ בַּגַּן שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא שְׁכִינָה, לְעָבְדָהּ – בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, וּלְשָׁמְרָהּ – בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. אִם זָכָה לִשְׁמוֹר אוֹתָהּ, הוּא יִהְיֶה רֹאשׁ עַל אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, וְיֵעָשֶׂה נָהָר שֶׁמַּשְׁקִים עַל יָדוֹ וְלֹא עַל יְדֵי אַזּוֹר, וּמַכִּירִים בּוֹ שֶׁהוּא רִבּוֹן וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם.

וְאִם עָבַר עַל הַתּוֹרָה, הֵם מַשְׁקִים מִמְּרִירוּת הָעֵץ שֶׁל רָע שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע. וְכָל הָאֵיבָרִים שֶׁהֵם מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, נֶאֱמַר בָּהֶם (שמות א) וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם וְגוֹ׳. וַיְמָרְרוּ – בִּמְרִירוּת שֶׁל מָרָה. וּלְגַבֵּי אֵיבָרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל הַגּוּף שֶׁהֵם מִצַּד הַטּוֹב, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שם טו) וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתֹּת

מַיִם מִמָּרָה וְגוֹ׳. כְּגוֹן זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – בְּקַשְׁיָא. בְּזִמֶּר – בְּנֵגֶל וָזֹמֶר. וּבִלְבֵנִים – בְּלִבּוּן הַלָּכָה. וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה – זוֹ בָּרַיְתָא. אֵת כָּל עֲבֹדָתָם וְגוֹ׳ – זוֹ מִשְׁנָה.

אִם שָׂבִים בִּתְשׁוּבָה, נֶאֱמַר בָּהֶם (שם) וַיִּרְחַם ה׳ עֵץ, וְזֶה עֵץ הַחַיִּים, וּבוֹ וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם. וְזֶה מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם יז) וּמַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. מַטֶּ״ה זֶה מִטַּטְרוֹ״ן, מִצַּדּוֹ חַיִּים וּמִצַּדּוֹ מִיתָה. כְּשֶׁמִּתְהַפֵּךְ לְמַטֵּה הוּא עֵזֶר מִצַּד הַטּוֹב. כְּשֶׁמִּתְהַפֵּךְ לְנָחָשׁ הוּא כְּנֶגְדּוֹ. מִיָּד (שם יד) וַיָּנָס מֹשֶׁה מִפָּנָיו.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסָרוֹ בְּיַד מֹשֶׁה, וְהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁבָּהּ אִסּוּר וְהֶתֵּר. מִיָּד שֶׁהִכָּה בּוֹ בַּסֶּלַע, לָקַח אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיָדוֹ, וְנֶאֱמַר בּוֹ (שמואל–ב כג) וַיֵּרֶד אֵלָיו בַּשֶּׁבֶט, לְהַכּוֹת אוֹתוֹ בּוֹ. וְשַׁבָּ״ט הוּא יֵצֶר הָרָע נָזוּשׁ, וְהַכֹּל הוּא בַּגָּלוּת מֻזָּמָתוֹ. וְעוֹד, וּמִשָּׁם יִפָּרֵד. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁבְּוַדַּאי שֶׁיִּקָּחֶנּוּ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַגּוּף הַזֶּה מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, נִפְרָד מִשָּׁם וְהוֹלֵךְ לִהְיוֹת רֹאשׁ בְּאַרְבַּע חַיּוֹת, וְנֶאֱמַר בָּהֶם עַל כַּנָּם יִשָּׂאוּן וְגוֹ׳.

וַיֵּצֵא ה׳ אֱלֹהִים וְגוֹ׳, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ אֵין צֵו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁמִּשָּׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וְהִיא בַּכָּבֵד, שֶׁמִּמֶּנָּה תִּכְבַּד הָעֲבוֹדָה, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה זָרָה לוֹ, וְהַכָּבֵד כּוֹעֵס. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. זֶהוּ וַיֵּצֵא. עַל הָאָדָם – זוֹ שְׁפִיכוּת דָּמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט) בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ. וְזוֹ מָרָה, הַזֶּרֶב שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ה) וְאַחֲרִיתָהּ מָרָה כַּלַּעֲנָה חַדָּה כְּזֶרֶב פִּיּוֹת. לֵאמֹר – זֶה גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְזֶה טְזוּל, עָלָיו נֶאֱמַר (שם ל) אָכְלָה וּמָחָתָה פִּיהָ וְגוֹ׳, שֶׁלַּטְּזוּל אֵין פֶּה וְעֲרָקִים, וּמַשְׁקֶה מֵעַכִּירוּת הַדָּם הַשָּׁזוּר שֶׁל הַכָּבֵד, וְלֹא מָצָאנוּ לוֹ פֶּה. וְזֶהוּ אָכְלָה וּמָחָתָה פִּיהָ וְגוֹ׳. כָּל שׁוֹפְכֵי דָמִים הֵם מִמָּרָה, שֶׁעֲרָקֵי הַדָּם שֶׁל הַלֵּב, מִיָּד כְּשֶׁרוֹאִים מָרָה, כֻּלָּם בּוֹרְזִים מִלְּפָנֶיהָ.

וְכָל הָעֲרָיוֹת מִתְכַּסִּים בַּזִּשָּׁף בְּדָם שָׁזוּר שֶׁל הַטְּזוּל. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל

שְׁפָכוּת דָּמִים וַעֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרָיוֹת, גּוֹלָה נִשְׁמָתוֹ בְּכָבֵד מָרָה טְזוּזוֹל, וְדָנִים אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם. וּשְׁלֹשָׁה מְמַנִּים עֲלֵיהֶם – מַשְׁוְזִית אַף וְזִמָּה. ט״ו עֲרָיוֹת הֵם כְּוֶזְשְׁבּוֹן י״ה, וְשִׁשָּׁה אֲזָרִים כְּוֶזְשְׁבּוֹן ו׳. לְפָנַי שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת וּשְׁכִינָה עִמָּם, צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, (ויקרא יז) עֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה. וְהַגָּלוּת הַזּוֹ הִיא גִּלּוּי עֶרְוַת הַשְּׁכִינָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נ) וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. וְעַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת גָּלוּ יִשְׂרָאֵל וּשְׁכִינָה בַּגָּלוּת, וְזוֹהִי עֶרְוַת הַשְּׁכִינָה. וְעֶרְוָה זוֹ הִיא לִילִית, אִמָּם שֶׁל עֵרֶב רַב. וְעֵרֶב רַב הֵם עֲרָיוֹת שֶׁלָּהּ וַעֲרָיוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (ויקרא יז) עֶרְוַת אָבִיךָ וְגוֹ׳ לֹא תְגַלֵּה.

וְהֵם הִפְרִידוּ בֵּין ה׳ ה׳ שֶׁלֹּא תִתְקָרֵב ו׳ בֵּינֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה. וְהֵם שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה. שֶׁבִּזְמַן שֶׁהָעֵרֶב רַב, שֶׁהֵם: נְפָלִים גִּבּוֹרִים עַמְלֵקִים רְפָאִים עֲנָקִים, בֵּין ה׳ לְה׳, אֵין רְשׁוּת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְהִתְקָרֵב בֵּינֵיהֶם, וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה יט) וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. יֶחֱרַב בְּה׳ עֶלְיוֹנָה, וְיָבֵשׁ בְּה׳ תַּזְוִתוֹנָה. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפָּרְנְסוּ עֵרֶב רַב מִו׳ שֶׁהִיא עֵץ הַזַּיִם. וְלָכֵן אֵין הִתְקָרְבוּת לְו׳ בֵּין ה׳ ה׳ בִּזְמַן שֶׁעֵרֶב רַב בֵּינֵיהֶם.

וְאֵין רְשׁוּת לָאוֹת י׳ לְהִתְקָרֵב לַה׳ הַשְּׁנִיָּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֵּה. וְהֵם הִפְרִידוּ בֵּין ו׳ לַה׳ הָעֶלְיוֹנָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה. שֶׁי׳ הִיא אָב, ה׳ אֵם, ו׳ בֵּן, ה׳ בַּת. וְלָכֵן צִוָּה אֵלָיו ה׳ עֶלְיוֹנָה. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה. עֶרְוַת אֲזוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ – זוֹ ה׳ תַּזְוִתוֹנָה. אֶת בַּת בִּתָּהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ – הֵם ה״א ה״א, שֶׁהֵם תּוֹלָדוֹת שֶׁל ה׳. עֶרְוַת אֲזוֹי אָבִיךָ – זוֹ יו״ד, שֶׁהוּא תּוֹלָדָה שֶׁל אוֹת י׳, וְהוּא אָזוֹ לְוָא״ו.

סוֹף סוֹף בִּזְמַן שֶׁעֵרֶב רַב מִעָרְבִים בְּיִשְׂרָאֵל, אֵין קְרָבָה וְיִזּוּד בְּאוֹתִיּוֹת שֵׁם יהו״ה. וּמִיָּד שֶׁיִּמָּזוּ מֵהָעוֹלָם, נֶאֱמַר בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יהו״ה אֶזָּד וּשְׁמוֹ אֶזָּד. וְלָכֵן אָדָם, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לָהֶם יִזּוּד בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי ג) עֵץ זַיִם הִיא לַמַּזַּזִיקִים בָּהּ, וְהִיא הַגְּבִירָה מַלְכוּ״ת, שֶׁמִּצַּדָּהּ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים. וְלָכֵן אָמַר

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. זוֹ מִשְׁנָה, אִשְׁתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ נַעַר, וְהוּא [וְהִיא] שִׁפְוַזוּת הַשְּׂכִינָה. אִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל – הִיא עוֹזֶרֶת לָהֶם בַּגָּלוּת מִצַּד שֶׁל הֶתֵּר טָהוֹר כָּשֵׁר. וְאִם לֹא – הִיא כְּנֶגְדּוֹ מִצַּד שֶׁל טָמֵא פָּסוּל אָסוּר. טָהוֹר הֶתֵּר וְכָשֵׁר הוּא יֵצֶר הַטּוֹב. פָּסוּל טָמֵא אָסוּר הוּא יֵצֶר הָרָע.

וְאִשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהּ דַּם טֹהַר וְדַם נִדָּה מִצַּד שֶׁל הַמִּשְׁנָה הִיא שָׁמָּה אוֹתוֹ וְאֵינָהּ בַּת זוּגוֹ, הַיְזוּד שֶׁלּוֹ, שֶׁאֵין יְזוּד עַד שֶׁיֵּעָרֵב רַב יְמָזוּ מֵהָעוֹלָם. וְלָכֵן נִקְבַּר מֹשֶׁה מִזּוּץ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּקְבוּרָתוֹ הִיא מִשְׁנָה, וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. קְבוּרָתוֹ מִשְׁנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַגְּבִירָה, שֶׁהִיא קַבָּלָה לְמֹשֶׁה וּמֶלֶךְ. וּגְבִירָה מִתְפָּרֶדֶת מִבַּעְלָהּ. וְלָכֵן (משלי ל) תַּזּוּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ וְכוּ' תַּזּוּת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ – זֶהוּ עֶבֶד הַיָּרוּעַ. וְשִׁפְוָזָה – זוֹ מִשְׁנָה. וְנָבָל כִּי יִשְׂבַּע לֶחֶם – זֶה עֵרֶב רַב. עַם נָבָל וְלֹא זָכָם.

עוֹד פָּתוּז וְאָמַר, וַיִּצֶר ה' אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל וַזִּית הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם. אוֹי לָעוֹלָם שֶׁהֵם אֲטוּמֵי לֵב וּסְתוּמֵי עֵינַיִם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹדְעִים. שִׁוַּדַּאי וַזִּית הַשָּׂדֶה וְעוֹף הַשָּׁמַיִם הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, וַאֲפִלּוּ בְּאֵלּוּ, שֶׁהֵם נֶפֶשׁ וַזָּיָה, לֹא נִמְצָא בָּהֶם עֵזֶר [בַּגָּלוּת] לַשְּׂכִינָה בַּגָּלוּת, וְלֹא לְמֹשֶׁה שֶׁהוּא עִמָּהּ, שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁגָּלְתָה שְׁכִינָה לֹא זָז מִמֶּנָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַהֲרֵי מִי נָתַן מַעֲשֶׂה שֶׁל אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל וּבְמֹשֶׁה? אָמַר לוֹ: בְּנִי, וְאַתָּה אָמַרְתָּ כָּךְ? וְכִי לֹא לָמַדְתָּ (ישעיה מו) מַגִּיד מֵרֵאשִׁית אַזַּרְיתִי?! אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי. וְלָכֵן מֹשֶׁה לֹא מֵת, וְהוּא נִקְרָא אָדָם, וּבְגָלְלוֹ נֶאֱמַר בַּגָּלוּת הָאַזַּרְוָנָה וּלְאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר, אֶלָּא כֻּלָּם כְּנֶגְדּוֹ. וְכֵן נֶאֱמַר בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וּלְאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר שֶׁיּוֹצִיא שְׁכִינָה מֵהַגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיָּפֶן כֹּה וָכֹה וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ. וּמֹשֶׁה הוּא בְּדִמּוּתוֹ מַמָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֹא מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן וַיַּפֵּל ה' אֱלֹהִים תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם. ה' אֱלֹהִים – אַבָּא וְאִמָּא.

תַּרְדֵּמָה – זוֹ הַגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית טו) וְתַרְדֵּמָה נֹפֶלֶת עַל אַבְרָם. הִפִּילוֹ עַל מִשָּׁה וַיִּישַׁן. אֵין שֵׁנָה אֶלָּא גָּלוּת. וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו – מִצַּלְעוֹתָיו שֶׁל מִי? אֶלָּא מֵאוֹתָם עֲלָמוֹת שֶׁל הַגְּבִירָה נָטְלוּ אַבָּא וְאִמָּא אֶחָד מֵהֶם, וְהוּא צַד לְבָן, יָפָה כַּלְּבָנָה. וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה – זֶה בָּשָׂר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם ו) בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר. בָּשָׂר שֶׁל מִשָּׁה אָדֹם, וְעָלָיו נֶאֱמַר פָּנֶיו מִשָּׁה כִּפְנֵי זַמָּה, וְלָכֵן (שיר ו) יָפָה כַּלְּבָנָה בָּרָה כַּזַּמָּה.

דָּבָר אַחֵר וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר – רָצוּ לְהָגֵן עָלָיו בָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּסְגֹּר ה׳ בַּעֲדוֹ. דָּבָר אַחֵר וַיִּסְגֹּר – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה) לְעֻמַּת הַמִּסְגֶּרֶת, מִסְגֶּרֶת מִתְקַיֶּמֶת, שֶׁבָּהּ הַגְּבִירָה (יחזקאל מו) יִהְיֶה סָגוּר שִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה.

וַיִּבֶן ה׳ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע. כָּאן נִרְמָז סוֹד הַיִּבּוּם, שֶׁאָמְרוּ בּוֹ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא בָנָה, שׁוּב לֹא יִבְנֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כה) אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו. אֲבָל לְגַבֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶאֱמַר בּוֹ וַיִּבֶן ה׳ אֱלֹהִים. אַבָּא וְאִמָּא בּוֹנִים אוֹתָהּ אֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה׳. ו׳ שֶׁהוּא בֵּן י״ה, אַבָּא וְאִמָּא, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיִּבֶן ה׳ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע. אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם – הֵבִיא אוֹתוֹ אֶל הַצֵּלָע שֶׁלָּקַח מֵהּ׳, הָעַלְמָה שֶׁלָּהּ.

וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (זכריה ב) וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם ה׳ חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב. וְלָכֵן בְּהַר זֶה יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יִהְיֶה קַיָּם לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וְעָלָיו נֶאֱמַר (חגי ב) גָּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאַחֲרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן. שֶׁהָרִאשׁוֹן נִבְנָה עַל יְדֵי אָדָם – וְזֶה עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן (תהלים קכז) אִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ.

וְכֵן נֶאֱמַר בְּמֹשֶׁה וַיִּבֶן ה׳ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כו) וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית. צֶלַע וַדַּאי מִצַּד שֶׁל זָסַד לָבָן, מִשָּׁם נִקְרֵאת לְבָנָה. וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה – בָּשָׂר שֶׁהוּא אָדֹם מִצַּד הַגְּבוּרָה וְנִכְלָל בִּשְׁנֵיהֶם. בְּאוֹתוֹ זְמַן (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי.

זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעַצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי – זוֹ שְׁכִינָה נַעֲרָה הַמְאֹרָסָה לָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, נֶאֱמַר בָּהּ זֹאת הַפַּעַם וְגוֹ' אֲנִי יָדַעְתִּי שֶׁהִיא עֶצֶם מֵעַצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי. לְזֹאת וַדַּאי יִקָּרֵא אִשָּׁה – מִצַּד עֶלְיוֹן שֶׁהִיא אִמָּ"א (בִּינָה). כִּי מֵאִישׁ לֻקְחָה זֹאת – מִצַּד שֶׁל אַבָּ"א (זָכְמָה) שֶׁהוּא י'. וְכֵן מֹשֶׁה בְּדִמּוּתוֹ לְמַטָּה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יְזֻכּוּ יִשְׂרָאֵל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְבַת זוּגוֹ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לו) וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב זָדָשׁ וְרוּזַ זָדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם, וְכָתוּב (יואל ג) וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְגוֹ', וְאֵלּוּ הֵם נְשָׁמוֹת זְדָשׁוֹת שֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּהָ אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל נְשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף, וְאָז הַזְּדָשׁוֹת יָבוֹאוּ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יַעַבְרוּ עֶרֶב רַב מֵהָעוֹלָם, וְנֶאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל וּבְמֹשֶׁה, כָּל אֶזֶד בְּבַת זוּגוֹ, וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבּשָׁשׁוּ. שֶׁתַּעֲבֹר עֶרְוָה מֵהָעוֹלָם, שֶׁאֵלֶּה הֵם שֶׁגָּרְמוּ גָּלוּת, עֶרֶב רַב וַדַּאי.

וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְהַנָּזוּשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל זַיְתַ הַשָּׂדֶה וְגוֹ'. עָרוּם לְרַע מִכָּל הַזַּיּוֹת שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם, וְהֵם בְּנֵי הַנָּזוּשׁ הַקְּדְמוֹנִי שֶׁפָּתָה אֶת זַוָּה. וְעֶרֶב רַב וַדַּאי הֵם הָיוּ זֶהָמָא שֶׁהִטִּיל נָזוּשׁ בְּזַוָּה, וּמֵאוֹתָהּ זֶהָמָא יָצָא קַיִן וְהָרַג אֶת הֶבֶל רוֹעֵה צֹאן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשֹׁגֵם הוּא בָּשָׂר. בְּשֹׁגֵם זֶה הֶבֶל. בְּשֹׁגַּ"ם וַדַּאי הוּא מֹשֶׁה. וְהָרַג אוֹתוֹ, וְהוּא הָיָה בֵּן בְּכוֹר שֶׁל אָדָם.

וְעִם כָּל זֶה, מֹשֶׁה, כְּדֵי לְכַסּוֹת עַל עֶרְוַת אָבִיו, לָקַזּ אֶת בַּת יִתְרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שופטים א) וּבְנֵי קֵינִי זוֹתֵן מֹשֶׁה. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, לָמָּה נִקְרָא קֵינִי? שֶׁנִּפְרַד מִקַּיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד) וַיֶּפֶר הַקֵּינִי נִפְרָד מִקַּיִן. אַזַּר כְּךָ רָצָה לְהַזְזִיר עֶרֶב רַב בִּתְשׁוּבָה לְכַסּוֹת אֶת עֶרְוַת אָבִיו, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף מַזְזַשָּׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה, וְאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֵם מְגֻזָּע רַע, תִּשָּׁמֵר מֵהֶם. אֶלָּה הֵם זִזְטָא שֶׁל אָדָם שֶׁאָמַר לוֹ וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ. אֶלָּה הֵם זִזְטָא שֶׁל מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל.

וּבִגְלָלָם גָּלוּ יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת וְגֵרְשׁוּ מִשָּׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם. וְאָדָם יִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי. וּמֹשֶׁה בִּגְלָלָם גֹּרֶשׁ מִמְּקוֹמוֹ וְלֹא זָכָה לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁבִּגְלָלָם עָבַר עַל מַאֲמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזָטָא בַּסֶּלַע שֶׁהִכָּה בּוֹ, וְלֹא אָמַר לוֹ אֶלָּא רַק (במדבר כ) וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע, וְהֵם גָּרְמוּ. וְעִם כָּל זֶה, מַזְוַשְׁבָּה טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצְרָפָה לְמַעֲשֶׂה, שֶׁהוּא לֹא קִבֵּל אוֹתָם, וְנָתַן בָּהֶם אוֹת בְּרִית אֶלָּא לְכַסּוֹת עֶרְוַת אֲבִיו. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ (שם יד) וְאֶעֱשֶׂה אֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ, וּבִגְלָלָם אָמַר (שמות לב) מִי אֲשֶׁר זָטָא לִי אֶמְוֹזֶנּוּ מִסִּפָרִי, שֶׁהֵם מִזֶּרַע עַמָּלֵק שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים כה) תִּמְוֶזֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק, וְהֵם גָּרְמוּ לִשְׁבֹּר אֶת שְׁנֵי הַלּוּוֹזוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה.

וּמִיָּד – וַתִּפָּקַוְזְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ יִשְׂרָאֵל כִּי עֵירֻמִּם הֵם. בַּשִּׁעְבּוּד שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהָיוּ בְּלִי תוֹרָה, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (יזזקאל טז) וְאַתְּ עֵרוֹם וְעֶרְיָה. וְאִיּוֹב בִּגְלַל זֶה אָמַר פַּעֲמַיִם (איוב א) עָרֹם יָצָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה. מַה שֶּׁהָיָה מֹשֶׁ"ה, הִתְהַפֵּךְ לְעֵרֶב רַב לְשַׁמָּ"ה וּלְשִׁנְיָנָה. אָשׁוּב שָׁמָּה – כָּאן רָמַז שֶׁעָתִיד לַזְוַזֵּר בֵּינֵיהֶם בַּגָּלוּת הָאַוְזֵרוֹנָה, וְהוֹלֵךְ בֵּינֵיהֶם לְשַׁמָּ"ה, וְהוּא אָמַר (שם) ה' נָתַן וַה' לָקָוז יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ.

וּבִזְמַן שֶׁנִּשְׁבְּרוּ שְׁנֵי לוּוזוֹת הַתּוֹרָה, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, נֶאֱמַר בָּהֶם וַיִּתְפָּרוּ עֲלֵה תְאֵנָה. הִתְכַּסּוּ בְּכַמָּה קְלִפּוֹת מֵעֵרֶב רַב מִשּׁוּם כִּי עֵירֻמִּם הֵם, שֶׁלֹּא תִתְגַּלֶּה עֶרְוָתָם. וְכִסּוּי שֶׁלָּהֶם כְּנָפֵי צִיצִית וּרְצוּעוֹת הַתְּפִלִּין, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם. אֲבָל לְגַבֵּי צִיצִית – וַיִּתְפָּרוּ עֲלֵה תְאֵנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם זַגְּרֹת. זֶהוּ (תהלים מה) זַגּוֹר זַרְבֵּךְ עַל יֶרֶךְ גִּבּוֹר, וְזוֹ קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם קמט) רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם. זֶהוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם זַגְּרֹת.

וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהִים וְגוֹ', כְּשֶׁקָּרְבוּ לְהַר סִינַי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) הֲשָׁמַע עָם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ וְגוֹ'. וְעֵרֶב רַב מֵתוּ. וְהֵם הָיוּ שֶׁאָמְרוּ לְמֹשֶׁה (שמות כ) וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן נָמוּת, וּמָצְאוּ אֶת הַתּוֹרָה. וְאֵלֶּה הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים כז) אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל

בְּהֵמָה, בִּגְלַל שֶׁהֵם מִצַּד אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה.

וַהֲרֵי כַּמָּה הֵם עֵרֶב רַב רָעִים בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת, אֲבָל יֵשׁ עֵרֶב רַב מִצַּד שֶׁל הַנָּחָשׁ, וְיֵשׁ עֵרֶב רַב מִצַּד אֻמּוֹת עַכּוּ"ם שֶׁדּוֹמִים לְחַיּוֹת וּבַהֲמוֹת הַשָּׂדֶה, וְיֵשׁ עֵרֶב רַב מִצַּד שֶׁל מַזִּיקִים, שֶׁנִּשְׁמָתָם שֶׁל רְשָׁעִים הֵם מַזִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם מַמָּשׁ, וְיֵשׁ עֵרֶב רַב שֶׁל שֵׁדִים וְרוּחוֹת וְלִילִין, וְהַכֹּל מְעֹרָבִים בְּיִשְׂרָאֵל, וְאֵין בְּכֻלָּם מְקֻלָּל כַּעֲמָלֵק, שֶׁהוּא נָחָשׁ רַע אֶל אַחֵר. הוּא גָּלוּי לְכָל הָעֲרָיוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, רוֹצֵחַ הוּא, וּבַת זוּגוֹ סַם מָוֶת עֲבוֹדָה זָרָה, וְהַכֹּל סמא"ל. וְיֵשׁ סמא"ל וְיֵשׁ סמא"ל, וְלֹא הַכֹּל שָׁוִים. אֲבָל אוֹתוֹ צַד שֶׁל הַנָּחָשׁ הוּא מְקֻלָּל עַל הַכֹּל.

וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה. כָּאן רָמַז לוֹ שֶׁעָתִיד לְהַזְהִיר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְלִבְכּוֹת בּוֹ אֵיכָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב א) אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד. א"י כ"ה. וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַעֵר כָּל הַמִּינִים הָרָעִים מֵהָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח. וְאָז שָׁב הַכֹּל לִמְקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

שֶׁנִּינוּ, כָּל שְׁלֹמֹה שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, בְּמֶלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, בְּמֶלֶךְ [ס"א בִּנְקֻבוֹת הַמֶּלֶךְ] סְתָם בִּנְקֻבָּה מִלָּה [מֶלֶךְ] תַּזְהִירוֹנָה בָּעֶלְיוֹנָה. וְסוֹד הַדָּבָר – דִּירָה תַּזְהִירוֹנָה לָעֶלְיוֹנָה שְׁתֵּיהֶן כְּאַחַת. וְהֵינוּ בַּי"ת, שֶׁכָּתוּב (משלי כד) בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. כָּתוּב (שיר ג) אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן. אַפִּרְיוֹן זֶה תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

שֶׁעַד שֶׁלֹּא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה נִסְתָּר בּוֹ שְׁמוֹ, וְלֹא [הָיָה] הוּא שְׁמוֹ נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ אֶחָד, וְלֹא עָמַד דָּבָר, [וְהוּא הָיָה בִּלְבַדּוֹ] עַד שֶׁעָלָה בְּרָצוֹן [שֶׁל הַמַּחֲשָׁבָה לְהַעֲמִיד הַכֹּל בִּשְׁבִיל סַמְמָנִים] לִבְרֹא עוֹלָם, וְהָיָה רָשׁוּם וּבָנוּי וְלֹא עוֹמֵד, עַד שֶׁהִתְעַטֵּף בְּעִטּוּף אֶחָד שֶׁל זֹהַר [עֶלְיוֹן שֶׁל מַחֲשָׁבָה] וּבָרָא עוֹלָם [נ"א יְמִין שֶׁל הָעוֹלָם הַקַּדְמוֹן], וְהוֹצִיא [אִילָנוֹת] אֲרָזִים עֶלְיוֹנִים גְּדוֹלִים מֵאוֹתוֹ הָאוֹר [וְזִיו גָּדוֹל] זֹהַר עֶלְיוֹן [נ"א אֶחָד שֶׁל זֹהַר יְמִין הָעֶלְיוֹן], וְשָׂם מֶרְכַּבְתּוֹ עַל עֶשְׂרִים וְשִׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, שֶׁנִּזְדַּקְּקוּ בְּעֶשֶׂר

אֲמִירוֹת וְהִתְיַשְּׁבוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן, וְכָתוּב (תהלים קד) אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע. [שֶׁהֲרֵי מֵאֵלּוּ עָשָׂה אֶת הָאַפָּרְיוֹן הַהוּא].

עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה. לוֹ – לְעַצְמוֹ, לוֹ – לִתְקוּנוֹ, לוֹ – לְהַרְאוֹת כָּבוֹד עֶלְיוֹן, לוֹ – לְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא אֶזְוָד וּשְׁמוֹ אֶזְוָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד) יִהְיֶה יהו"ה אֶזְוָד וּשְׁמוֹ אֶזְוָד, וְכָתוּב) (תהלים פג) וְיֵדְעוּ כִּי אַתָּה שִׁמְךָ ה' לְבַדֶּךָ.

בְּהַגִּיעַ הַהֲכָאָה, הֵיכָלוֹת יְדוּעִים, נוֹטָה לְצַד זֶה לְמַעְלָה. נוֹטָה לְיָמִין. סוֹטָה לִשְׂמֹאל. יוֹרֵד לְמַטָּה. וְכֵן לְאַרְבָּעָה קְצָוות. מַלְכוּת נִפְרֶדֶת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבָּעָה קְצָוות לִהְיוֹת נָהָר עֶלְיוֹן אֶזְוָד יוֹרֵד לְמַטָּה, וְעוֹשֵׂהוּ לַיָּם הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. שֶׁהֲרֵי הוּא כּוֹנֵס הַכֹּל וְשׁוֹאֵב אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) אֲנִי זַבַּצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. וְאֵין שָׁרוֹן אֶלָּא מְקוֹם הַיָּם הַגָּדוֹל שֶׁשּׁוֹאֵב כָּל מֵימֵי הָעוֹלָם, שֶׁמּוֹצִיא וְשׁוֹאֵב וּמֵאִיר [וְנִכְנָסִים בּוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ זֶה מוֹצִיא וְזֶה שׁוֹאֵב, מֵאִיר] זֶה בָּזֶה בִּדְרָכִים יְדוּעוֹת [נְזָלִים רָעַב עָלָיו], וְאָז כָּתוּב עֲלֵיהֶם (משלי כד) בְּזָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת, וְעַל זֶה בֵּית בְּרֵאשִׁית [נ"א וְעַל זֶה בַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם מֶלֶךְ סְתָם] [בַּיִת עֶלְיוֹן נִבְנָה בְּזָכְמָה, וְכֵן אַף כָּךְ הַתַּזְוִתוֹן]. אֲבָל בַּיִת עֶלְיוֹן הַגָּדוֹל – יְשׁוּב הָעוֹלָם. מֶלֶךְ סְתָם – בַּיִת תַּזְוִתוֹן.

(תהלים סג) וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בֵּאלֹהִים, [כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת גְּבוּרָה] עֶלְיוֹנָה לֶאֱזוֹז בּוֹ תַּזְוִת רֹאשׁוֹ וּלְקָרְבוֹ בְּזְוָדָה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזְוָד. וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בֵּאלֹהִים – שִׁמְזָה, אוֹר [בָּאוֹר] [שֶׁמֵּאִיר] שֶׁהוֹצִיא בִּשְׁבִיל אֶזְוָד טָמִיר וְגָנוּז וְנִכְנָס בּוֹ בִּשְׁנַיִם שֶׁהֵם אֶזְוָד, וְעַל זֶה הָעוֹלָם נִתְקַן בְּקִיּוּם שָׁלֵם.

וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בֵּאלֹהִים – עוֹלָם [אוֹר עֶלְיוֹן] הַתַּזְוִתוֹן שָׁמֵזוֹ בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן [נ"א נִסְתָּר אוֹתוֹ שֶׁשָּׁלַזוֹ] עָמֹק [שִׁמְזָה שֶׁשּׁוֹעֶתֶת וְיוֹצֵאת בְּאֵיזֶה מָקוֹם שָׁמֵזוֹ? בֵּאלֹהִים. בּוֹ שָׁמֵזוֹ, בּוֹ שׁוֹלֵזוֹ] זַזִּים לַכֹּל. נִקְרָאִים זַזֵּי הַמֶּלֶךְ. זֶה עִקַּר הַבַּיִת. בַּיִת זֶה בּוֹנֶה בַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם וּבוֹנֶה הָעוֹלָם. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, ב' רֵאשִׁית. רֵאשִׁית זָכְמָה כְּשֶׁכּוֹנֵס הַכֹּל לְתוֹכוֹ וְנַעֲשֶׂה יָם גָּדוֹל לִשְׁאֹב הַכֹּל.

יָם שֶׁקָּפְאוּ מֵימָיו שׁוֹאֵב כָּל מֵימוֹת הָעוֹלָם וְכוֹנֵס אוֹתָם לְתוֹכוֹ, וְהַמַּיִם הוֹלְכִים וְשָׁטִים וְנִשְׁאָבִים בּוֹ, וְזֶה יוֹצֵא מִתּוֹךְ הָעֲלִיּוֹן. וְסִימָן שֶׁל הַסּוֹד הַזֶּה – (איוב לז) מִמְּסֻתָּן מִי יָצָא הַקָּרַח, שֶׁמֵּימָיו גְּלוּדִים (קְפוּאִים) בּוֹ לִשְׁאֹב אֲוִזְרִים.

הַקָּרַח הַזֶּה יָם שֶׁקּוֹפֵא, לֹא שׁוֹפְעִים מֵימָיו אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹקֵק הַדָּרוֹם מַגִּיעַ אֵלָיו וּמְקָרֵב אוֹתוֹ אֵצְלוֹ, וְאָז הַמַּיִם שֶׁהָיוּ גְּלוּדִים בְּצַד הַצָּפוֹן מַפְשִׁירִים וְשׁוֹפְעִים, שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַצָּפוֹן הַמַּיִם מַגְלִידִים, וּמִצַּד הַדָּרוֹם הֵם מַפְשִׁירִים וְשׁוֹפְעִים לְהַשְׁקוֹת כָּל אוֹתָן זֵיוֹת הַשָּׂדֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי וְגוֹ', וְאֵלּוּ נִקְרָאִים הָרֵי בָתֶר, הָרֵי הַבְּרוּד. שֶׁכֻּלָּם מַשְׁקִים כְּשֶׁצַּד דָּרוֹם מַתְזִיל לְקָרֵב אֵלָיו, וְאָז הַמַּיִם שׁוֹפְעִים. וּבְכוֹז עֶלְיוֹן זֶה שֶׁשּׁוֹפֵעַ, הַכֹּל הֵם בְּגִדְלָה וּבְשִׁמְּזָה.

כְּשֶׁמַּזְשָׁבָה עוֹלָה בְּרָצוֹן [שֶׁל זֵזְדָוָה] מִטָּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים, מַגִּיעַ [וְשׁוֹפֵעַ] מִתּוֹכוֹ נָהָר אָזֻד [כֶּתֶר טָמִיר], וּכְשֶׁמִּתְקָרְבִים זֶה בָּזֶה בִּשְׁבִיל אָזֻד שֶׁלֹּא יָדוּעַ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְכָאן הוּא רֵאשִׁית הַכֹּל. וּבְ' מֶלֶךְ סְתָם, מֵהָרֵאשִׁית הַזֹּאת נִתְקַן וְדוֹמֶה זֶה לָזֶה.

[וּבְכוֹז זֶה] בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם [סְתָם נְקֻדָּה נִסְתֶּרֶת שֶׁשּׁוֹפְעִים מֵימֶיהָ וְיוֹצְאִים הַזּוֹצָה] [נ"א אַזֹּר שֶׁיּוֹצְאִים בָּזֶה] [ונ"א נָהָר שֶׁיּוֹצֵא בְּהֵ"א עֶלְיוֹנָה] [אוֹר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא בָּזֶה] ומוֹצִיא קוֹל מִתּוֹכוֹ, וְזֶה נִקְרָא קוֹל הַשּׁוֹפָר. וְהַיְנוּ בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם [וְהוּא] שֶׁהוּא קוֹל הַשּׁוֹפָר [נ"א וְהוּא הַשּׁוֹפָר]. וְשָׁמַיִם שׁוֹלְטִים בְּזִוְּיֵי הַמֶּלֶךְ הָעֲלִיּוֹן עַל הָאָרֶץ. וְסִימָן לַדָּבָר – בֶּן יִשַׁי זַ"י עַל הָאֲדָמָה. שֶׁהַזִּוְּיִים תְּלוּיִים בְּבֶן יִשַׁי [וּבְוָא"ו מַשְׁפִּיעִים לוֹ]. וּבָהֶם שׁוֹלֵט בַּכֹּל, וְהָאָרֶץ נְזוּנִית מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵת הָאָרֶץ. וָא"ו הַתּוֹסָפָה לִשְׁלֹט בַּמְּזוֹנוֹת עַל הָאָרֶץ.

א"ת לְמַעְלָה, וְהוּא כּוֹז שֶׁל כְּלַל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁהוֹצִיא אֵ"ת א' ת' אֱלֹהִים זֶה, וְנָתַן לַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם וְזַתָּנָתוֹ. וְהַיְנוּ אֵת הַשָּׁמַיִם – לְהַכְלִיל זֶה בָּזֶה וּלְזַוֵּבר אוֹתָם זֶה בָּזֶה

לְהִתְקַיֵּם כְּאָזֹד בְּאוֹתָם זַיֵּי הַמֶּלֶךְ, מֶלֶךְ סְתָם, לְהָזִין מִמֶּנּוּ שָׁמַיִם. וְאֵת הָאָרֶץ – זִבּוּר שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה שֶׁנִּזְקְקוּ בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְזַיֵּי הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּשְׁבָּעוּ מֵהַשָּׁמַיִם, שֶׁהַשָּׁמַיִם מַשְׁפִּיעִים לָהֶם לְקַיֵּם אֶת הָאָרֶץ וְכָל אוּכְלוֹסֶיהָ.

וְסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים עֶלְיוֹן עָשָׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ לְקִיּוּם. וְהוֹצִיא אוֹתָם כְּאָזֹד בְּכֹזַ שֶׁלְּמַעְלָה הָרֵאשִׁית שֶׁל הַכֹּל. כְּמוֹ זֶה סוֹד עֶלְיוֹן יוֹרֵד לְמַטָּה. וְהָאָזֹרוֹן הַזֶּה עָשָׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ לְמַטָּה.

וְסוֹד שֶׁל הַכֹּל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם וּבָרְאוּ עוֹלָמוֹת, זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְזֶה הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. זֶה כְּמוֹ זֶה. זֶה בָּרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְזֶה בָּרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְעַל זֶה שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם. זֶה הוֹצִיא שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְזֶה הוֹצִיא שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל בְּכֹזַ שֶׁל הָרֵאשִׁית הָעֶלְיוֹנָה.

יוֹרֵד הָעֶלְיוֹן בַּתַּזְוִתוֹן וּמִתְמַלֵּא בְּדֶרֶךְ שֶׁל דַּרְגָּה אַזַת שֶׁשּׁוֹרָה עָלֶיהָ. כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ שְׁבִיל נִסְתָּר וְטָמִיר וְגָנוּז לְמַעְלָה, פָּרַט לִשְׁבִיל אָזֹד דַּקִּיק. וְדֶרֶךְ אַזַת. אוֹתוֹ שֶׁלְּמַטָּה דֶּרֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ. וְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה שְׁבִיל דַּקִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב כח) נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט. וְסוֹד שֶׁל הַכֹּל – (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ וּבְמַיִם עַזִּים נְתִיבָה. וְכָתוּב (תהלים עז) בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים. הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁמִּתְמַלֵּא וּמִתְעַבֵּר כְּמוֹ נְקֵבָה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, מוֹצִיאָה שְׁנֵי בָנִים כְּאָזֹד, זָכָר וּנְקֵבָה, וְהֵם שָׁמַיִם וָאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

מִמֵּימֵי הַשָּׁמַיִם נִזּוֹנִית הָאָרֶץ וּמֵימָיו נִשְׁפָּכִים לְתוֹכָהּ, אֶלָּא שֶׁעֶלְיוֹנִים זָכָר וְתַזְוִתוֹנִים נְקֵבָה. וְהַתַּזְוִתוֹנִים נִזּוֹנִים מִן הַזָּכָר. וּמַיִם תַּזְוִתוֹנִים קוֹרְאִים לָעֶלְיוֹנִים כִּנְקֵבָה שֶׁפָּתוּזָה לַזָּכָר וְשׁוֹפֶכֶת מַיִם כְּנֶגֶד מַיִם שֶׁל הַזָּכָר לַעֲשׂוֹת זֶרַע. וְהַנְּקֵבָה נִזּוֹנִית מִן הַזָּכָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵת הָאָרֶץ, בְּתוֹסֶפֶת וי״ו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

כָּתוּב (ישעיה מז) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָּרָא אֵלֶּה וְגוֹ׳. הָאוֹתִיּוֹת

נָּזְקְקוּ בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַכֹּל, בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל הָעֶלְיוֹן וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַתַּזְוִתוֹן. אַזַּר כָּךְ נִרְשְׁמוּ הָאוֹתִיּוֹת וְנָּזְקְקוּ בַּכָּתוּב. ב׳ בְּרֵאשִׁית בָּרָא. א׳ אֱלֹהִים אֵת. ב׳ רֵאשִׁית בָּרָא וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בֵּי״ת בָּרָא, וַדַּאי בְּכוֹזַ עֶלְיוֹן. ב׳ נְקֻבָּה. א׳ זָכָר. כְּמוֹ שֶׁב׳ בָּרָא וַדַּאי בַּכּוֹזַ שֶׁלְּמַעְלָה, כָּךְ א׳ הוֹצִיא אוֹתִיּוֹת הַשָּׁמַיִם כְּלָלוּת שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. ה׳ הוֹצִיא שָׁמַיִם לָתֵת לָהֶם זַיִּים [וּלְהַשְׁקוֹת] וּלְהַשְׁרִישׁ אוֹתוֹ.

וְאֵת הָאָרֶץ – ו׳ הוֹצִיאָה הָאָרֶץ לָתֵת לָהּ מָזוֹן וּלְהַתְקִינָהּ וְלָתֵת לָהּ סְפּוּק שֶׁרָאוּי לָהּ. וְאֵת הָאָרֶץ – שֶׁלָּקַזז וָא״ו אֵ״ת כְּלָלוּת שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְהָאָרֶץ גְּוִנִּית. וְהָאָרֶץ כּוֹלֶלֶת אוֹתָם לְתוֹכָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶת הַיָּם. וְהַיְנוּ סוֹד וְאֵת הָאָרֶץ. שֶׁכּוֹנֶסֶת הַכֹּל לְתוֹכָהּ וּמְקַבֶּלֶת אוֹתָם הָאָרֶץ, לָקְזָזָה הָאָרֶץ. וְאֵ״ת – זֶה שָׁמַיִם וָאָרֶץ כְּאֶזֶד. אֵ״ת הַשָּׁמַיִם – סוֹד שֶׁל שָׁמַיִם וָאָרֶץ כְּאֶזֶד.

וּמְקַבֶּלֶת אוֹתָם לְהָזִין. הַנָּעַת הַדָּבָר בְּהַכְּאָתוֹ מְצוּיִים. הֵיכַל הַקְּטֹרֶת מָצוּי בָּאָרֶץ. כְּשֶׁאֵשׁ לוֹהֶטֶת, שׁוֹפַעַת וּמִתְעוֹרֶרֶת מִשְּׁמאל שֶׁאוֹוֵזז בָּהּ וְעוֹלֶה עָשָׁן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יט) וְהַר סִינַי עָשַׁן כֻּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה׳ בָּאֵשׁ. זוֹ אֵשׁ וְזֶה עָשָׁן. וְכָתוּב (שם) וְאֶת הָהָר עָשֵׁן. מִתּוֹךְ שֶׁאֵשׁ כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת, אֲזוּזִים זֶה בָּזֶה עָשָׁן בָּאֵשׁ, וְאָז הַכֹּל עוֹמֵד בְּצַד הַשְּׁמאל, וְהַיְנוּ סוֹד (ישעיה מזז) אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ. וִימִינִי טִפָּחָה שָׁמָיִם, בְּכוֹזַ שֶׁל הַיָּמִין לְמַעְלָה. כְּמוֹ כֵּן נַעֲשׂוּ שָׁמַיִם שֶׁהֵם זָכָר. וְזָכָר בָּא מִצַּד הַיָּמִין, וּנְקֵבָה מִצַּד הַשְּׁמאל.

(ישעיה מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה. עַד כָּאן עָלוּ הַדְּבָרִים שֶׁלֹּא לִשְׁאל כְּשֶׁלְּמַעְלָה. שֶׁזְּכָמָה נִתְקְנָה מֵאַיִן וְלֹא עוֹמֶדֶת לִשְׁאֵלָה שֶׁנִּסְתֶּרֶת וַעֲמֻקָּה אֵין שַׁיַּעֲמד בָּהּ. כֵּיוָן שֶׁהִתְפַּשֵּׁט אוֹר עָמֹק, אָז אוֹרוֹ עוֹמֵד לִשְׁאֵלָה אַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִסְתָּר מֵהַכֹּל שֶׁלְּמַטָּה, וְקוֹרְאִים לוֹ עַל פִּי שְׁאֵלָה מִי. מִי בָרָא אֵלֶּה.

וְהַיְנוּ סוֹד שֶׁאָמַרְנוּ (איוב לזז) מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקֶּרַזז. מִבֶּטֶן מִי וַדַּאי [יָצָא

הָקְרוּז], אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד לִשְׁאֹל מַה לְמַעְלָה וּמַה לְמַטָּה, אֶלָּא לִשְׁאֹל מָקוֹם שֶׁיּוֹצְאִים לָדַעַת, וְלֹא לָדַעַת אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא יְכוֹלִים. אֶלָּא עוֹמֵד לִשְׁאֹלָה וְלֹא לָדַעַת בּוֹ.

בְּרֵאשִׁית ב׳ רֵאשִׁית, רֵאשִׁית מַאֲמָר הוּא. אוֹ נֹאמַר שֶׁבְּרֵאשִׁית הוּא מַאֲמָר. אֶלָּא עַד שֶׁלֹּא יָצָא וְהִתְפַּשֵּׁט כּוֹזוֹ וְהַכֹּל נִסְתָּר בּוֹ, בְּרֵאשִׁית הוּא וּמַאֲמָר הוּא. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא וְהִתְפַּשְּׁטוּ מִמֶּנּוּ צְבָאוֹת, נִקְרָא רֵאשִׁית, וְהוּא מַאֲמָר בִּלְבַדּוֹ. מ״י שְׁאֹלָה אוֹתוֹ שֶׁבָּרָא אֵלָּה. אַזַּר כְּשֶׁהִתְפַּשֵּׁט וְהִשְׁתַּכְלֵל, נַעֲשָׂה י״ם וּבָרָא לְמַטָּה. וְהַכֹּל עָשָׂה כְּמוֹ אוֹתוֹ מַמָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. זֶה כְּנֶגֶד זֶה וְזֶה כְּמוֹ זֶה, וּשְׁנֵיהֶם ב׳.

כָּתוּב (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ. בִּמְסִבּוֹ – לְהִתְיַשֵּׁב בְּמַלְכוּת תַּזְוִתּוֹנָה. בְּסוֹד שֶׁל אוֹתָהּ זִבְרוּת וְתַתָּנוּק שֶׁל אוֹתָהּ זִבִּיבוּת שֶׁבָּעֵדֶן הָעֶלְיוֹן בְּאוֹתוֹ שְׁבִיל שֶׁנִּסְתָּר וְגָנוּז וְלֹא נוֹדָע, וּמִתְמַלֵּא מִמֶּנּוּ וְיוֹצֵא בִּנְוָזִלִּים יְדוּעִים. נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ – זֶה מֶלֶךְ תַּזְוִתּוֹן. שֶׁבָּרָא עוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּמַעֲלֶה רֵיחַ טוֹב עֶלְיוֹן לִשְׁלֹט וְלַעֲשׂוֹת, וְיָכוֹל וְשׁוֹלֵט וּמֵאִיר בְּאוֹר עֶלְיוֹן.

בִּשְׁנֵי גְוָנִים נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, בְּשִׁשָּׁה יָמִים עֶלְיוֹנִים. שִׁשָּׁה יָמִים נַעֲשׂוּ לְהָאִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְאֵלֶּה זָקְפוּ דְּרָכִים וְעָשׂוּ שִׁשִּׁים נְקָבִים לִתְהוֹם רַבָּה, וְאוֹתָם שִׁשִּׁים נְקָבִים לְהַעֲלוֹת מֵי הַנְּוָזִלִּים לְתוֹךְ הַתְּהוֹם. וְעַל זֶה [הֲרֵי שָׁנִינוּ] הַשִּׁיתִין בְּמֹשֶׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרְאוּ, וְהֵם הָיוּ שְׁלוֹם הָעוֹלָם.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, הַפַּסֶלֶת הַטְּמוּנָה בְּתוֹךְ קְלִיפָתוֹ שֶׁהָיְתָה בַּהַתְוָזָלָה וְלֹא הִתְקַיְּמָה. הָיְתָה כְּבָר וְאַזַּר כָּךְ הִתְקַיְּמָה. בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת נָזְוָקִין הָעוֹלָם וְהִתְקַיֵּם, וְכֻלָּם עִטּוּר שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. כְּשֶׁמִּצְטָרְפוֹת, עוֹלוֹת בְּאוֹתִיּוֹת אוֹתִיּוֹת לְמַעְלָה וְיוֹרְדוֹת לְמַטָּה, מִתְעַטְּרוֹת בַּעֲטָרוֹת בְּאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם וְיָכוֹל הָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם. וְאֵלֶּה מִתְקַיְּמִים בְּמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם [נ״א הַמֶּלֶךְ]. הַדְּפוּס שֶׁל הַקְּלִיפָּה בְּאֵלֶּה מְצוּיִים כְּזוֹתָם

הַזּוֹתָמֶת. נִכְנְסוּ וְיָצְאוּ אֶת וְאֶת וְנִבְרָא הָעוֹלָם. נִכְנְסוּ לְתוֹךְ הַזּוֹתָם וְהִצְטָרְפוּ וְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם.

בַּמֶּה שֶׁל הַנָּזוּשׁ הַגָּדוֹל הִכּוּ וְנִכְנְסוּ תַּזַּת נְקֵבֵי הֶעָפָר אֶלֶף וַזַּמֵּשׁ מֵאוֹת אַמּוֹת. אַזַּר כָּךְ תְּהוֹם רַבָּה הָיָה עוֹלֶה בַּזּוֹשָׁךְ, וְהַזּוֹשָׁךְ כִּסָּה הַכֹּל, עַד שֶׁיָּצָא אוֹר וּבָקַע בַּזּוֹשָׁךְ וְיָצָא וְהֵאִיר, שֶׁכָּתוּב (איוב יב) מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת מִנִּי זוֹשָׁךְ וַיּוֹצֵא לָאוֹר צַלְמָוֶת.

מַיִם נִשְׁקְלוּ בְּמִשְׁקַל אֶלֶף וַזַּמֵּשׁ מֵאוֹת בָּאֶצְבָּעוֹת. שָׁלֹשׁ נָטְפוּ לְתוֹךְ הַמִּשְׁקָל. זֶצִי מֵהֶם לְקִיּוּם, וַזַּצִי שֶׁנִּכְנְסוּ לְמַטָּה. אֵלּוּ עוֹלִים וְאֵלּוּ יוֹרְדִים. כֵּיוָן שֶׁעָלוּ בַּעֲלִיַּת הַיָּד, עָמַד הַמִּשְׁקָל בְּדֶרֶךְ יָשָׁר וְלֹא סָטָה לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) מִי מָדַד בְּשָׁעָלוֹ מַיִם וְגוֹ׳.

הַכֹּל הָיָה בָּאָרֶץ נִסְתָּר וְלֹא הִתְגַּלָּה, וְכוַז וְתֹקֶף וּמַיִם קְפוּאִים בְּתוֹכָהּ, וְלֹא זָרְמוּ וְלֹא הִתְפַּשְׁטוּ, עַד שֶׁהֵאִיר עָלֶיהָ הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהָאוֹר הִכָּה בַּקְּרִישָׁה וְהִפְשִׁירוּ צְבָאוֹתֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. זֶהוּ אוֹר רִאשׁוֹן עֶלְיוֹן שֶׁהָיָה מוּקְדָּם לָכֵן.

וּמִכָּאן יָצְאוּ כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַכּוֹזוֹת, וְהָאָרֶץ הִתְבַּשְּׂמָה וְהוֹצִיאָה צְבָאוֹתֶיהָ אַזַּר כָּךְ. כֵּיוָן שֶׁהֵאִיר [וְיָרַד], הָיָה עוֹלֶה אוֹרוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם עַד סוֹף הָעוֹלָם. כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל בְּרִשְׁעֵי הָעוֹלָם, נִגְנַז וְנִטְמַן, וְלֹא יָצָא אֶלָּא בִּשְׁבִילָיו הַנִּסְתָּרִים שֶׁלֹּא הִתְגַּלּוּ.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. שָׁנִינוּ, כָּל זְלוּם שֶׁעוֹמֵד בַּקְּיוּם שֶׁל כִּי טוֹב, שָׁלוֹם הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. רָאָה אוֹתִיּוֹת, כְּפִי דַּרְכּוֹ כָּל אָזוּד וְאָזוּד. רָאָה ט׳ – טוֹב לוֹ, טוֹב לַזְּלוּמוֹ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מָתְזָה בּוֹ כִּי טוֹב. מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם לְסוֹף הָעוֹלָם. ט׳ טוֹב. טוֹב הוּא טוֹב אוֹר בִּשְׁלֵמוּת.

ט׳ תְּשִׁיעִי שֶׁל הַכֹּל. אוֹת שֶׁמֵּאִיר מֵעֶלְיוֹן רֵאשִׁית וְנִכְלָל בּוֹ וְנַעֲשָׂה בַּסֵּתֶר שֶׁל נְקֻדָּה סוֹד שֶׁל י׳ שֶׁהִיא נְקֻדָּה אַזַּת. ו׳ מִכּוֹזוֹ יָצָא. בּוֹ נַעֲשׂוּ שָׁמַיִם. כְּשֶׁהִסְתַּיֵּם בִּנְקֻדָּה אַזַּת וְנִגְנַז פָּנִימָה, הֵאִירָה ב׳. מִמֶּנָּה יָצְאוּ עֶלְיוֹן וְתַזּוֹתוֹן.

עֶלְיוֹן טָמִיר. הַתַּזְהִתוֹן גָּלוּי בְּסוֹד שֶׁל שְׁנַיִם, וְעוֹמֵד בַּכִּסֵּא שֶׁלְּמַעְלָה.

וְזֶהוּ טוֹ״ב. שְׁלֹשׁ הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ טוֹ״ב נִכְלָלוּ אַזַּר כָּךְ לְצַדִּיק הָעוֹלָם שֶׁכּוֹלֵל הַכֹּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. בְּגָלַל שֶׁאוֹר עֶלְיוֹן כָּלוּל בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) טוֹב ה׳ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו. לַכֹּל כָּתוּב, זֶה סְתָם שֶׁל הַדָּבָר בְּשִׁבְיל לְהָאִיר יוֹם אֶחָד שֶׁמֵּאִיר לַכֹּל, עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. עַד כָּאן סְתָם הַדְּבָרִים.

השלמה מההשמטות (סימן ז״ך)

לָמָּה בֵּי״ת דּוֹמָה? לָאָדָם שֶׁנּוֹצַר בְּזָכְמָה, שֶׁסָּתוּם מִכָּל צַד וּפָתוּחַ מִלְּפָנָיו, וְהָאָל״ף פְּתוּחָה מֵאֲחֲרָיו. רוֹצֶה לוֹמַר, כִּי הִיא פְּתוּחָה לְקַבֵּל מִן הַכֶּתֶר, וְיֵשׁ לָהּ פֶּתַח לְהַשְׁפִּיעַ לַאֲחֲרִים: ע״כ.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים – סוֹד שֶׁל רֵאשִׁית עֲרִיסַתְכֶם זֹאת תָּרִימוּ תְּרוּמָה. זוֹ זָכְמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא רֵאשִׁית. ב׳ בֵּית הָעוֹלָם לִהְיוֹת מַשְׁקֶה מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁנִּכְנָס בּוֹ, סוֹד הַכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְנָהָר – שֶׁכּוֹנֵס אֶת הַכֹּל מֵהָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן וְלֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן.

וְאוֹתוֹ עֹמֶק עֶלְיוֹן בַּיִת רִאשׁוֹן, בְּרֵאשִׁית, הִסְתַּיְּמוּ בּוֹ הָאוֹתִיּוֹת בְּשִׁבְיל דַּקִּיק אֶחָד שֶׁנָּגוּז בְּתוֹכוֹ. וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ הָעֹמֶק יָצְאוּ שְׁנֵי כּוֹזוֹת, שֶׁכָּתוּב אֵת הַשָּׁמַיִם. לֹא כָתוּב שָׁמַיִם אֶלָּא הַשָּׁמַיִם, מִתּוֹךְ אוֹתוֹ עֹמֶק הַנִּסְתָּר מֵהַכֹּל. וְאֵת הָאָרֶץ – סֵתֶר זֶה הוֹצִיא אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת.

אֲבָל בִּכְלַל שֶׁל הַשָּׁמַיִם הָיְתָה. וְיָצְאוּ כְּאֶחָד דְּבוּקָה בְּצַדּוֹ זֶה בָּזֶה. כְּשֶׁהֵאִיר רֵאשִׁית הַכֹּל, שָׁמַיִם לָקְחוּ אוֹתָהּ וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתָהּ בִּמְקוֹמָהּ, שֶׁכָּתוּב וְאֵת הָאָרֶץ. וְאֵת – כְּלַל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם א״ת. כְּשֶׁזָּרְחָה הָאָרֶץ לָשֶׁבֶת בִּמְקוֹמָהּ וְנִפְרְדָה מִצַּד הַשָּׁמַיִם, הָיְתָה תוֹהָה וּבוֹהָה לִדְבֵק בַּשָּׁמַיִם כְּאֶחָד כְּמוֹ [כְּבַתְּחִלָּה] בַּהַתְחָלָה, מִשּׁוּם שֶׁרָאֲתָה אֶת הַשָּׁמַיִם מְאִירִים וְהִיא זַשׁוּכָה. עַד שֶׁאוֹר עֶלְיוֹן יָצָא עָלֶיהָ וְהֵאִיר לָהּ, וְשָׁבָה בִּמְקוֹמָהּ לְהִסְתַּכֵּל בַּשָּׁמַיִם פָּנִים בְּפָנִים. וְאָז הִתְתַּקְּנָה הָאָרֶץ וְהִתְבַּשְּׂמָה.

יָצָא אוֹר בְּצַד יָמִין וְזוֹשֶׁךְ בְּצַד שְׂמֹאל, וְהַפָּרִידָם אַזַּר כָּךְ כְּדֵי לְהַכְלִל זֶה בָּזֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַזּוֹשֶׁךְ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָיְתָה מַמָּשׁ הַבְדָּלָה – לֹא; אֶלָּא הַיּוֹם בָּא מִצַּד הָאוֹר שֶׁהוּא יָמִין, וְלַיְלָה מִצַּד הַזּוֹשֶׁךְ שֶׁהוּא שְׂמֹאל, וּכְשֶׁיָּצְאוּ כְּאֶזֶּד, הִפְרִיד אוֹתָם. וְהַבְדָּלָה הָיְתָה מִצַּדּוֹ לְהִסְתַּכֵּל פָּנִים בְּפָנִים וּלְהִדָּבֵק זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶּד.

וְהוּא נִקְרָא יוֹם וְקוֹרֵא לוֹ יוֹם, וְהִיא נִקְרֵאת לַיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְגוֹ׳. מַה זֶּה וְלַזּוֹשֶׁךְ? זֶהוּ הַזּוֹשֶׁךְ שֶׁאוֹזֵז אֶת הַלַּיְלָה שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ [וְהִיא נִקְרֵאת לַיְלָה, שֶׁכָּתוּב וְלַזּוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה, בִּגְלַל שֶׁאוֹזֵז בָּהּ הַזּוֹשֶׁךְ וְאֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ]. וְאַף עַל גַּב שֶׁבָּאָה מִצַּד שֶׁל הָאֵשׁ שֶׁהִיא זוֹשֶׁךְ. אֲבָל זוֹשֶׁךְ, עַד שֶׁמּוֹאָר מִצַּד הַיּוֹם, יוֹם מֵאִיר לַלַּיְלָה, וְלַיְלָה לֹא מֵאִיר עַד זְמַן שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּזַּיִשֶׁכָה כָּאוֹרָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר קָפָּץ בַּתְּזוּלָה וְדָרַשׁ, (שם כט) קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים ה׳ עַל מַיִם רַבִּים. קוֹל ה׳ – זֶה קוֹל עֶלְיוֹן שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַמַּיִם שֶׁשּׁוֹפָעִים מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה עַד שֶׁמִּתְכַּנְּסִים לְמָקוֹם אֶזֶּד בְּכִנּוּס אֶזֶּד. אוֹתוֹ קוֹל עֶלְיוֹן שׁוֹלֵט אֶת אוֹתָם הַמַּיִם בְּדַרְכָּם, כָּל אֶזֶּד וְאֶזֶּד כְּפִי דַּרְכּוֹ. כְּמוֹ בַּעַל הַגָּן הַזֶּה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל מַיִם לְשַׁלְּטָם לְכָל מָקוֹם וּמָקוֹם כָּרָאוּי לוֹ, כָּךְ קוֹל ה׳ מְמֻנֶּה עַל הַמַּיִם.

אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כו) וַרַעַם גְּבוּרָתוֹ מִי יִתְבּוֹנָן. זֶה צַד שֶׁבָּא מִגְּבוּרָה וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ. דָּבָר אַזַּר אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים – זֶה הַיָּמִין שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ שְׂמֹאל. ה׳ עַל מַיִם רַבִּים – ה׳ זֶה זְכוּתָהּ עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת יו״ד. עַל מַיִם רַבִּים – עַל אוֹתוֹ עֹמֶק נִסְתָּר שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עז) וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּרַשׁ אֶת הַמַּזַּלְקֵת וְאָמַר, פָּתוּז הַפָּסוּק וְאָמַר כָּתוּב (שמות כה) לְעֻמַּת הַמִּסְגֶּרֶת תִּהְיֶיןָ הַטַּבָּעֹת [לְ]בָתִּים לְבַדִּים. מִי אוֹתָהּ מִסְגֶּרֶת? זֶהוּ מָקוֹם סָגוּר שֶׁלֹּא פָּתוּז זוּז מֵאֲשֶׁר בִּשְׁבִיל דַּקִּיק אֶזֶּד שֶׁנּוֹדָע בִּגְנִיזוּת

אֶצְלוֹ, וּבְגָלְלוֹ הִתְמַלֵּא וָרַשַׁם שְׁעָרִים לְהַדְלִיק נֵרוֹת. וּבְגָלַל שֶׁהוּא מָקוֹם גָּנוּז וְנִסְתָּר, נִקְרָא מִסְגֶּרֶת, וְזֶהוּ הָעוֹלָם הַבָּא. וְאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא מִסְגֶּרֶת.

תְּהִיֶּיךָ הַטַּבָּעוֹת – אֵלּוּ טַבָּעוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱוְזוּ זוֹ בָּזוֹ, מַיִם מֵרוּזָן, וְרוּזָן מֵאֵשׁ, וְאֵשׁ מִמַּיִם. כֻּלָּם נֶאֱוְזוּ זוֹ בָּזוֹ וְיוֹצְאִים זוֹ מִזּוֹ בַּטַּבָּעוֹת הַלָּלוּ, וְכֻלָּם מִסְתַּכְּלִים לְאוֹתָהּ מִסְגֶּרֶת, שֶׁבָּהּ נֶאֱוְזוּ לְאוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן לְהַשְׁקוֹתָם וְנֶאֱוְזִים בּוֹ.

בָּתִּים לְבַדִּים – הַטַּבָּעוֹת הַלָּלוּ הֵם עֶלְיוֹנִים, בָּתִּים וּמְקוֹמוֹת לְבַדִּים שֶׁהֵם מֶרְכָּבוֹת שֶׁלְּמַטָּה, בְּגָלַל שֶׁזֶּה בָּא מִצַּד הָאֵשׁ, וְזֶה מִצַּד הַמַּיִם, וְזֶה מִצַּד הָרוּזָן, וְכֵן כֻּלָּם, כְּדֵי לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה לָאָרוֹן. וְעַל זֶה, מִי שֶׁמִּתְקָרֵב, מִתְקָרֵב בַּבַּדִּים הַלָּלוּ וְלֹא בְּמַה שֶׁלְּמָּנִים. לֵךְ לֵךְ אוֹמְרִים לְנָזִיר סָבִיב סָבִיב, לַכֹּרֶם אַל תִּתְקָרֵב. פָּרֵט לְאֵלּוּ הָרְאוּיִים לְשַׁמֵּשׁ בְּפָנִים, לָהֶם נִתְּנָה רְשׁוּת לְהַעֲלוֹת, לְשַׁמֵּשׁ וּלְקָרֵב, וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר א) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת.

ב׳ שֶׁל בְּרֵאשִׁית הִיא גְּדוֹלָה. ר׳ יוֹסֵי שָׁאַל אוֹתוֹ וְאָמַר, שִׁשָּׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית הַלָּלוּ שֶׁשָּׁנִינוּ מֶהֶם? אָמַר לוֹ, הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (תהלים קד) אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע. כְּמוֹ שֶׁהָאֲרָזִים הַלָּלוּ יוֹצְאִים מִן לְבָנוֹן, כָּךְ גַּם אוֹתָם שִׁשָּׁה יָמִים יוֹצְאִים מִן בְּרֵאשִׁית.

וְשִׁשָּׁת הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, הַפָּסוּק פֵּרֵשׁ אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א כט) לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְגוֹ׳. כִּי כֹל – זֶה צַדִּיק. בַּשָּׁמַיִם – זוֹ תִּפְאֶרֶת. וּבָאָרֶץ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ תַּרְגּוּמוֹ: שֶׁאוֹזֵז בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כְּלוֹמַר, שֶׁיְּסוֹד הָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָא כ״ל, הוּא אוֹזֵז בַּתִּפְאֶרֶת שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וּבָאָרֶץ שֶׁנִּקְרֵאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

וְעַל זֶה בְּרֵאשִׁית. ב׳ רֵאשִׁית הִיא [זִכְמָה, כְּמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם יוֹנָתָן בְּרֵאשִׁית – בְּזִכְמָה] בְּגָלַל שֶׁהִיא שְׁנִיָּה לַזִּשְׁבּוֹן, וְנִקְרֵאת רֵאשִׁית בְּגָלַל שֶׁכֶּתֶר עֶלְיוֹן זֶה טָמִיר הוּא רִאשׁוֹן. וְעַל שֶׁלֹּא נִכְנַס בַּזִּשְׁבּוֹן, הָרֵאשִׁית הוּא שֵׁנִי. בְּגָלַל זֶה ב׳ רֵאשִׁית. וְעוֹד, כְּמוֹ שֶׁזִּכְמָה עֶלְיוֹנָה הִיא רֵאשִׁית, גַּם כָּךְ זִכְמָה תַּזְהִירוֹנָה גַּם

הִיא רֵאשִׁית, וְלָכֵן אֵין לְהַפְרִיד בֵּ' מִן רֵאשִׁית.

לִבְרֵאשִׁית קוֹרְאִים לוֹ מַאֲמָר וְכָךְ זֶה. וְשִׁשָּׁה יָמִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְנִכְלָלִים בּוֹ, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים כְּמוֹ שֶׁאֵלֶּה הָאֲוַזִּרִים. בָּרָא אֱלֹהִים – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. מַה זֶּה לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן? לְהַשְׁקוֹתוֹ וּלְקַיְּמוֹ אוֹתוֹ וּלְהִסְתַּכֵּל בּוֹ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

אֱלֹהִים – אֱלֹהִים זַיִּים, שֶׁמַּשְׁמָע בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים וַדַּאי עַל יְדֵי אוֹתוֹ נָהָר כְּדֵי לְהוֹצִיא הַכֹּל וּלְהַשְׁקוֹת הַכֹּל. אֵת הַשָּׁמַיִם – זִכּוּר זָכָר וּנְקֵבָה כָּרָאוּי. אַזַּר כָּךְ בּוֹ גִּבְרָא הָעוֹלָם לְמַטָּה, בּוֹ נָתַן כּוֹזַ לַכֹּל.

השלמה מההשמטות (סימן כ"ז)

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁשָּׁמַיִם הֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. הַאִם שְׁלֹמֹה מִתְפַּלֵּל אֶל הַשָּׁמַיִם שֶׁיִּשְׁמְעוּ תְּפִלָּתוֹ? אֶלָּא שֶׁנִּקְרָא שְׁמָן עַל שְׁמוֹ. וְלָמָּה נִקְרָא שָׁמַיִם? אֶלָּא שֶׁהוּא עָגֹל כְּמוֹ רֹאשׁ, וּמְלַמֵּד, הַמַּיִם מִימֵינוֹ וְאֵשׁ מִשְּׂמֹאלוֹ וְהוּא בָּאֶמְצַע, שָׁא מַיִם, מֵאֵשׁ וּמִמַּיִם, וּמַכְנִיס בֵּינֵיהֶם שָׁלוֹם. בָּא הָאֵשׁ וּמָצָא מִצַּדּוֹ מִדַּת הָאֵשׁ. בָּא מַיִם וּמָצָא מִצַּדּוֹ מִדַּת הַמַּיִם, וְהֵיכָן (איוב כה) עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. מִהֶם הַשָּׁמַיִם? מְלַמֵּד שֶׁגִּבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵשׁ וּמַיִם וּטְפָחָן זֶה בָּזֶה, וְעָשָׂה מֵהֶן רֹאשׁ לִדְבָרָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט) רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת: ע"כ.

א"ת הַשָּׁמַיִם, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁהַשָּׁמַיִם הוֹצִיאוּ אֶת, בַּכּוֹזַ שֶׁל סוֹד אֱלֹהִים זַיִּים אַזַּר שֶׁרֵאשִׁית הוֹצִיא אוֹתוֹ.

כֵּיוָן שֶׁזֶּה הוֹצִיא הַכֹּל, וְהַכֹּל הִתְיַשֵּׁב בִּמְקוֹמוֹ כְּאָזֹד, טַבַּעַת זוֹ הָאֲוַזְרוֹנָה נֶעֱשְׂתָה רֵאשִׁית, וּבָרֵאשִׁית הַזּוֹ הוֹצִיא אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, וְהִשְׁרָה אוֹר וְהִתְזִילוּ מַיִם לְהַשְׁפִּיעַ כְּנֶגֶד לְמַטָּה. וְעַל זֶה בְּרֵאשִׁית וַדַּאי בָּרָא אֱלֹהִים. בּוֹ בָּרָא עוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, בּוֹ הוֹצִיא מְאוֹרוֹת, בּוֹ נָתַן כּוֹזַ לַכֹּל.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עַל זֶה כָּתוּב (ישעיה י) הֵיִתְפָּאֵר הַמַּרְזֵן עַל הַזּוֹצֵב בּוֹ. הַשָּׁבָזוֹ שֶׁל מִי – לֹא שֶׁל הָאֱמֶת הוּא? כָּךְ בְּרֵאשִׁית הַזֹּאת בָּרָא אֱלֹהִים עֶלְיוֹן

אֶת הַשָּׁמַיִם – הַשָּׁבַוז שֶׁל מִי? שֶׁל אֱלֹהִים הוּא! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶה שֶׁכָּתוּב (דברים ד) אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו. קְרֹבִים? קָרוֹב צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא אֱלֹהִים עֶלְיוֹן. אֱלֹהִים שֶׁל פַּזַּד יְצַזְּקֵ. אֱלֹהִים אַזְרוֹן. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב קְרֹבִים, וּגְבוּרוֹת רַבּוֹת הֵם שֶׁיּוֹצְאִים מֵאָזְד וְהַכֹּל אָזְד.

השלמה מההשמטות (סימן כ"ט)

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ (בראשית א). בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה בַּקְּלִפּוֹת הָאֵלֶּה, הָיָה בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָן, וַהֲרֵי הִקִּימוּ שֶׁאֵין הַשְׁפָּעָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְנָהָר שֶׁהוּא צַדִּיק יֶזֶרֶב וְיֵבֵשׁ בִּשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁעָלָה בְּמַזְשַׁבְתּוֹ לִבְנוֹת עוֹלָמוֹת וּלְהַזְרִיבָן, וְאָמַר זֶה מוֹעִיל לִי וְזֶה לֹא מוֹעִיל לִי. אֶלָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ – מוֹעִילִים לִי, וְהָאֲזוֹרִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, שֶׁמַּרְאֶה עַל עוֹלָמוֹת שֶׁעָלָה בִּרְצוֹנוֹ לִבְנוֹתָם וְלֹא עָשָׂה אוֹתָם – עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר תֹהוּ וָבֹהוּ. וּבִזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, נֶאֱמַר בּוֹ (איכה ב) סַכֹּתָ בָּעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה.

תֹהוּ וָזוֹשָׁךְ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שמות יד) וַיְהִי הֶעָנָן וְהַזוֹשָׁךְ, וְאֵלּוּ קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז. הַמּוֹז מִבְּפָנִים שֶׁתָּלוּי [שֶׁל שָׁלֹשׁ] לְאַרְבָּעָה צְדָדִים זֶה יְהוָ"ה, שֶׁהוּא לֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כג) הֲלוֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. מָה אֵשׁ לֹא מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה, כָּךְ שְׁמוֹ לֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה. וּבִזְמַן שֶׁמִּתְגַּבְּרוֹת הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ וְנִשְׁבָּרוֹת מֵהָאֱגוֹז, הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, אֲדנ"י, עוֹלָה לְבַעְלָהּ שֶׁהוּא יְהוָ"ה, וּמַעֲלָה הַכֹּל. שֶׁבִּזְמַן שֶׁהוּא מִתְכַּסֶּה מִמֶּנָּה בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, הִיא נִקְרֵאת עֲנִיָּה יְבֵשָׁה, וְאֵין לָהּ אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים עֲבָדִים בַּזְשַׁאי.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִן הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, נֶאֱמַר (ישעיה ל) וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ. וּמַה שֶּׁהָיְתָה יְבֵשָׁה, נֶאֱמַר בָּהּ (שם ו) מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְנִקְרֵאת הַבְּרָכָה שֶׁלּוֹ, הַקְּרֻבָּן שֶׁלּוֹ, עוֹלָה שֶׁלּוֹ שֶׁשּׁוֹרֵף כָּל הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ. וְעוֹלָה אֶל הַקְּטֹרֶת

הַקְּשׁוּר שֶׁלּוֹ, הָעוֹלָה שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה. הִיא הָעֹלָה – בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית, הִיא הָעֹלָה – אֵלּוּ בִּתְפִלַּת מִנְחָה בְּכַמָּה רֵיחוֹת וּבְשָׁמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, שֶׁהִיא גַּן הַתּוֹרָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ד) גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַלָּה. סְתוּמָה שֶׁלֹּא נִפְתַּחַת אֶלָּא רַק לְבַעְלָהּ.

וּכְשֶׁיָּבֹא בַּעְלָהּ, (תהלים נא) אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח, שֶׁהוּא דֶּלֶת עֶלְיוֹנָה נִפְתַּחַת אֵלָיו כְּתָרִים [בִּשְׁנֵי] עַמּוּדֵי אֶמֶת (נֵצַח וְהוֹד) וּמְקַבֶּלֶת אוֹתוֹ בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. יְהוָ"ה יוֹרֵד אֵלֶיהָ, וְזֶהוּ סוֹד אָמֵ"ן גִּימַטְרִיָּא יאהדונה"י, שֶׁהוּא זִכּוּר שְׁנֵי שֵׁמוֹת בְּאוֹתִיּוֹת, וְלָכֵן גָּדוֹל הָעוֹנֶה אָמֵן יוֹתֵר מֵהַמְבָרֵךְ, בְּזְמַן שֶׁהֵם שְׁנַיִם בְּרֹאשׁ הַצַּדִּיקִים.

אֲבָל כְּשֶׁהֵם בְּרֹאשׁ הָרְשָׁעִים, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת לָהֶם, (שם א) אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרָה, מֵאֵלָּה שֶׁשּׁוֹרִים לְבַתּוֹת לִבְנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מְבַתִּים אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעֹגֶל בְּשֵׁשׁ הַשָּׁעוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיַּרְא הָעָם כִּי בֹשֵׁשׁ מֹשֶׁה לָרֶדֶת מִן הָהָר, וּבְאֲרוּכָה, מַה זֶּה בֹּשֶׁשׁ? אֶלָּא בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת עָשׂוּ אֶת הָעֹגֶל, כְּדֵי לְהַקְרִידָם מִשֶּׁבַע. זֶה שֶׁכָּתוּב אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר. אַךְ – זוֹלֵק בֵּין שֵׁשׁ לְשֶׁבַע.

וְלָכֵן אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ. גָּרְמוּ שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנִּי ו' (תְּפָאֶרֶת), שֶׁהוּא הַשֵּׁשׁ, וְאוֹר הַשֵּׁשׁ שֶׁהָיָה מֵאִיר בַּסֵּתֶר שֶׁל שֵׁשׁ תֵּבוֹת, שֶׁהֵם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִּי, נִזֵּר גְּרוֹנָם שֶׁבִּטְּלוּ קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים קמט) רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם, וְלָכֵן שָׁמַנִּי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים, שֶׁהֵם שְׁאָר אֻמּוֹת עֵרֶב רַב. וְלָכֵן כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי, וְלָכֵן אוֹתָם עֵרֶב רַב מַצְלִיחִים בַּכֹּל.

כְּתֹנֶת עוֹר וַיַּשְׁוִכִי הָעֵינַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (בראשית כז) וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאוֹת, לְהִסְתַּכֵּל עַל אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל א) נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים, שֶׁהֵם זָמוּשׁ פָּעָמִים אוֹר שֶׁבְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כְּתֹנֶת אוֹר הֵם. וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ. וְהָאָרֶץ – הֲרֵי אָזַד, תֹּהוּ – שְׁנַיִם, בֹּהוּ – שְׁלֹשָׁה.

זוֹשֶׁךְ – אַרְבָּעָה. תְּהוֹם – זְמִשָּׁה. וְאַרְבָּעָה הֵם שֶׁכְּלוּלִים בַּגּוּף, וְהֵם אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהֵם קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז, וְלָכֵן וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ. וּבְאַרוּהָ הָיְתָה – מְקֻדָּם לָכֵן, שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַקְּלִפּוֹת שֶׁקּוֹדְמוֹת לַמּוֹחַ.

וְרוּחַ אֱלֹהִים – זוֹ רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, מִיָּד שֶׁתִּהְיֶה מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי מֵי הַתּוֹרָה, מִיָּד תִּהְיֶה גְּאֻלָּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וַיְשַׁלְּחֵהוּ ה' אֱלֹהִים, מִיָּד [וּלְמָשִׁיחַ] אֶת הַמָּשִׁיחַ שֶׁהָיָה בְּגַן עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית ג) וַיְשַׁלְּחֵהוּ [וְגוֹ'] מִגַּן עֵדֶן, מֵעִדּוּנוֹ, וְלָמָּה? לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה, שֶׁהִיא שְׁכִינָה. בְּגִלַּל זֶה וַיְשַׁלְּחֵהוּ, מִיָּד שֶׁיֵּצֵא מִשָּׁם.

וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם – לַגָּן – אֶת הַכְּרוּבִים, מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד וּמָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף שֶׁמּוֹשֵׁךְ רוּחַ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְרוּחַ אֱלֹהִים, זֶה שִׁי"ה, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר יא) וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּחַ, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה שִׁילֹה כְּזוֹשְׁבוֹן מֹשֶׁה. וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם, שֶׁמַּקְדִּים שִׁילֹה לִשְׁנֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַתּוֹרָה, וְהַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בּוֹ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וְאֵת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפָּכֶת, מִיָּד יִהְיֶה בְּיָדוֹ, וּמַהוּ? הַמַּטֶּה. מִטְטְרוֹ"ן מִתְהַפֵּךְ מִמַּטֶּה לְנָזוֹשׁ וּמִנָּזוֹשׁ לְמַטֶּה. וְעוֹד, מַטֶּה זוֹ שְׁכִינָה תַּזְזְתוֹנָה, וְאִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל – כְּלַפֵּי חֶסֶד, לְיָמִין, וְיֵצְאוּ בְּרַחֲמִים. וְאִם לָאו – מַטֶּה כְּלַפֵּי זוֹבָה, לְצַד הַגְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם הַנָּזוֹשׁ אֵל אַזּוֹר שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִשְׁפֹּךְ דָּם, וְנֶהֱרָג מָשִׁיחַ וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל, וְלָכֵן נֶאֱמַר (רות ג) שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, שֶׁהוּא בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁיִּהְיֶה מַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד.

וּבְגִלַּל זֶה וְאֵת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפָּכֶת, וְהַכֹּל כְּדֵי לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהִיא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא, וְהִיא תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אִם זָכָה אָדָם – הִיא סַם חַיִּים שֶׁלּוֹ, וְאִם לָאו – הִיא מִתְהַפֶּכֶת לוֹ לְסַם הַמָּוֶת. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁהַמַּטֶּה שֶׁהִתְהַפֵּךְ לְנָזוֹשׁ וּמִנָּזוֹשׁ לְמַטֶּה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן יִמָּחֶה מִן הָעוֹלָם כָּל אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שמות ז) וַיַּעֲשׂוּ כֵן זַרְטֹמֵי מִצְרַיִם בְּלָטֵיהֶם:

תוֹסָפְתָא

בְּרֵאשִׁי"ת בָּרָ"א, רֶמֶז לְכֶתֶ"ר זָכְמָ"ה. אֱלֹהִים רוֹמֵז לִבְינָ"ה. אֵ"ת רוֹמֵז לִגְדֻלָּה וּגְבוּרָ"ה. הַשָּׁמַיִ"ם זֶהוּ תִּפְאֶרֶ"ת. וְאֵ"ת רוֹמֵז לְנֶצַ"וז הוֹ"ד יְסוֹ"ד. הָאָרֶ"ץ רוֹמֵז לְמַלְכוּ"ת: עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. [וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, לְמִי הוּא אוֹמֵר? אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא לַאֲוִזְרִים. יְהִי אוֹר – לָעוֹלָם הַזֶּה. וַיְהִי אוֹר – לָעוֹלָם הַבָּא]. וְזֶהוּ הָאוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתְּוִזְלָה, וְהוּא אוֹר הָעַיִן, וְהוּא אוֹר שֶׁהֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן וְהָיָה רוֹאֶה בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וְהוּא אוֹר שֶׁהֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד, וְהָיָה מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ. וְהוּא הָאוֹר שֶׁהֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה וְרָאָה בּוֹ מִגִּלְעָד וְעַד דָּן.

וּבְשָׁעָה שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּעֲמְדוּ שִׁלְשָׁה דוֹרוֹת שֶׁל רְשָׁעִים, וְהֵם, דּוֹר אֱנוֹשׁ, וְדוֹר הַמַּבּוּל, וְדוֹר הַפַּלָּגָה – גָּנַז אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ, וְנָתַן אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ שִׁלְשָׁה וְזָדָשִׁים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ לוֹ מִיּוֹם עֲבוּרוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ב) וַתִּצְפְּנֵהוּ שְׁלֹשָׁה יְרָזִים.

וְאַזַּר שְׁלֹשָׁה יְרָזִים נִכְנַס לִפְנֵי פַּרְעֹה, לָקַח אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁעָמַד עַל הַר סִינַי לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וְהֶחֱזִיר לוֹ אוֹתוֹ הָאוֹר וְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כָּל יָמָיו. וְלֹא יָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקָרֵב אֵלָיו, עַד שֶׁנָּתַן מַסְוֶה עַל פָּנָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לד) וַיִּירְאוּ מִגֶּשֶׁת אֵלָיו. וְהִתְעַטֵּף בּוֹ כְּטַלִּית. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה.

יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְהִי – הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, הָיָה עוֹלֶה אוֹרוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם וְנִגְנַז.

מָה הַטַּעַם שֶׁנִּגְנַז? כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנוּ מִמֶּנּוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָמוֹת לֹא יֵהָנוּ בְּגִלְגָּלָם. וְהוּא שָׁמוּר לַצַּדִּיקִים, לַצַּדִּיק דַּוְקָא, שֶׁכָּתוּב (תהלים צז) אוֹר זָרֻעַ

לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. וְאָז יִתְבַּשְּׂמוּ הָעוֹלָמוֹת וְיִהְיוּ כֻּלָּם אֶחָד. וְעַד הַיּוֹם שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא, הוּא נִסְתָּר וְגָנוּז.

אוֹתוֹ אוֹר יָצָא מִתּוֹךְ הַזּוֹשֶׁךְ שֶׁנִּזְקָק בַּמַּטָּה שֶׁנִּסְתָּר מִכֹּל, עַד שֶׁמֵּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁנִּגְנַז, נִזְקַק בְּשִׁבְיל אֶחָד טָמִיר לַזּוֹשֶׁךְ שֶׁלְּמַטָּה. וְהָאוֹר שָׁרוּי בּוֹ. מִיהוּ הַזּוֹשֶׁךְ שֶׁלְּמַטָּה? אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא לַיְלָה, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וְלַזּוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (איוב יב) מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת מִנִּי זוֹשֶׁךְ? רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִם תֹּאמַר מֵזּוֹשֶׁךְ נִסְתָּר הִתְגַּלּוּ, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁנִּסְתָּרִים הֵם כָּל אוֹתָם כִּתְרִים עֶלְיוֹנִים וְקוֹרְאִים עֲמֻקוֹת. מַהוּ מְגַלֶּה? אֶלָּא כָּל אוֹתָם נִסְתָּרִים עֶלְיוֹנִים לֹא הִתְגַּלּוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ שֶׁהוּא בְּסוֹד הַלַּיְלָה [וְהַכֹּל יִהְיֶה אֶחָד בְּסוֹד שֶׁל וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה בְּדַרְגָּה אַחַת, וְעַד הַיּוֹם שֶׁיָּבֹא הוּא גָּנוּז וְטָמוּן].

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם עֲמֻקִים נִסְתָּרִים שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ מַזְּשָׁבָּה וְקוֹל לוֹקֵזּ אוֹתָם, לֹא מִתְגַּלִּים עַד שֶׁדִּבּוּר מְגַלֶּה אוֹתָם. מָה הַדָּבָר? הַיְנוּ דִּבּוּר.

וְזֶה הַדִּבּוּר נִקְרָא שַׁבָּת, וּבְגִלַּל שֶׁשַּׁבָּת נִקְרָא דִּבּוּר, דִּבּוּר שֶׁל זוֹל אָסוּר בְּשַׁבָּת. [וְכָךְ הָיָה עוֹשֶׂה רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה אֶת אִמּוֹ שֶׁהָיְתָה מְדַבֶּרֶת, הָיָה אוֹמֵר לָהּ: אִמָּא, שִׁתְקִי. שַׁבָּת הַיּוֹם וְאָסוּר.] בְּגִלַּל שֶׁדִּבּוּר זֶה צָרִיךְ לִשְׁלֹט וְלֹא אַזֵּר. וְדִבּוּר זֶה שֶׁהוּא בָּא מִצַּד הַזּוֹשֶׁךְ, מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת מִתּוֹכוֹ. וּמַשְׁמַע מִנִּי זוֹשֶׁךְ, אוֹתוֹ שֶׁבָּא מִצַּד הַזּוֹשֶׁךְ, שֶׁכָּתוּב מִנִּי דַּוְקָא.

השלמה מההשמטות (סימן ל״א)

יָשַׁב רַבִּי בּוֹן וְדָרַשׁ, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא זוֹשֶׁךְ? אֶלָּא אוֹר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ כָּתוּב בּוֹ יְצִירָה, וְזוֹשֶׁךְ שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ כָּתוּב בּוֹ בְּרִיאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ד) יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ. אִם תִּרְצֶה אֹמַר, אוֹר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ כָּתוּב בּוֹ עֲשִׂיָּה, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, וְאֵין הֲוָיָה אֶלָּא עֲשִׂיָּה, וְקוֹרֵא בּוֹ יְצִירָה. וְזוֹשֶׁךְ שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ עֲשִׂיָּה אֶלָּא הַבְדָּלָה וְהַפְרָשָׁה, קוֹרֵא בּוֹ בְּרִיאָה, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר הַבּוֹרֵא פָּלוֹנִי וְכוּ׳. אָמַר רַבִּי

בְּרֵכְיָה, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, וְלֹא אָמַר וְהָיָה? מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ זֵפֶת נָאֶה וְהִקְצָהוּ, עַד שֶׁזְּמַן לוֹ מָקוֹם וְשָׂמָהוּ שָׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, שֶׁכְּבָר הָיָה:

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִם כָּךְ, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ? אָמַר לוֹ, אוֹר הוֹצִיא יוֹם וְחֹשֶׁךְ הוֹצִיא לַיְלָה, אַחַר כָּךְ זִכֵּר אוֹתָם כְּאֶחָד וְהָיוּ אֶחָד, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד. שֶׁלַּיְלָה וְיוֹם נִקְרָאִים אֶחָד. וְזֶה שֶׁכָּתוּב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, [שֶׁהַפָּרִיד מַחֲלֹקֶת] זוֹ בַּזְּמַן שֶׁל הַגָּלוּת שֶׁנִּמְצָא פָּרוּד.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, עַד כָּאן זָכָר בָּאוֹר וְנֶקְבָה בַּחֹשֶׁךְ. אַחַר כָּךְ מִתְחַבְּרִים כְּאֶחָד לִהְיוֹת אֶחָד. בַּמֶּה נִפְרָדִים לְהַכִּיר בֵּין אוֹר וּבֵין חֹשֶׁךְ? מִתְפָּרְדוֹת הַדְּרָגוֹת, וּשְׁנֵיהֶם הֵם כְּאֶחָד, שֶׁהֲרֵי אֵין אוֹר אֶלָּא בַּחֹשֶׁךְ, וְאֵין חֹשֶׁךְ אֶלָּא בָּאוֹר. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם אֶחָד, נִפְרָדִים בִּגְוָנִים, וְעִם כָּל זֶה הֵם אֶחָד, שֶׁכָּתוּב יוֹם אֶחָד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, עַל הַבְּרִית הָעוֹלָם נִבְרָא וְהִתְקַיֵּם, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. מִי הַבְּרִית? זֶה צַדִּיק יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל זָכוֹר. וְעַל זֶה הָעוֹלָם עוֹמֵד בִּבְרִית יוֹמָם וָלַיְלָה כְּאֶחָד, שֶׁכָּתוּב אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ הֵם שֶׁשּׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים מֵעֵדֶן הָעֶלְיוֹן.

פָּתוּז וְאָמַר, (שופטים ה) מִקּוֹל מְחַצְּצִים בֵּין מַשְׁאֲבִים שָׁם יִתְּנוּ צִדְקוֹת ה' וְגוֹ'. מִקּוֹל מְחַצְּצִים – זֶה קוֹל יַעֲקֹב. מְחַצְּצִים – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א יז) אִישׁ הַבֵּינַיִם. בֵּין מַשְׁאֲבִים – שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בֵּין אוֹתָם שֶׁשּׁוֹאֲבִים מַיִם מִלְמַעְלָה, וְהוּא נוֹטֵל בִּשְׁנֵי צְדָדִים וְכוֹלֵל אוֹתָם בְּתוֹכוֹ.

שָׁם יִתְּנוּ צִדְקוֹת ה' – שָׁם הוּא מְקוֹם הָאֱמוּנָה לְהִתְדַּבֵּק. שָׁם יִתְּנוּ צִדְקוֹת ה' – שָׁם יוֹנְקִים צִדְקוֹת ה' וְשׁוֹאֲבִים. צִדְקַת פְּרָזוֹנָו בְּיִשְׂרָאֵל – זֶה צַדִּיק הָעוֹלָם שֶׁהוּא בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְהוּא שׁוֹאֵב וְנוֹטֵל הַכֹּל וּמְפַזֵּר לַיָּם הַגָּדוֹל אוֹתָם

מַיִם עֶלְיוֹנִים. בְּיִשְׂרָאֵל – שֶׁיִּשְׂרָאֵל יָרְשׁוּ בְּרִית הַזֶּה, וְנָתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרֻשַּׁת עוֹלָמִים.

כֵּיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עָזְבוּ אוֹתוֹ, שֶׁהָיוּ מָלִים וְלֹא פּוֹרְעִים, מַה כָּתוּב? (שופטים ה) אָז יָרְדוּ לַשְּׁעָרִים עַם ה'. יָרְדוּ לַשְּׁעָרִים – אוֹתָם שַׁעֲרֵי צֶדֶק הָיוּ יוֹשְׁבִים לַשְּׁעָרִים וְלֹא נִכְנָסִים פְּנִימָה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב (שופטים ב) וַיַּעַזְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וְגוֹ'. עַד שֶׁבָּאָה דְּבוֹרָה וְהִכְרִיזָה אוֹתָם בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ה) בִּפְרֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

וְעַל זֶה כָּתוּב זָדְלוּ פָּרָזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל. זָדְלוּ פָּרָזוֹן – זֶהוּ פָּרְזוֹנוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. זָדְלוּ פָּרָזוֹן – בְּרִית הַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא פָּרְעוּ. (שם) עַד שַׁקַּמְתִּי דְּבוֹרָה שַׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה אֵם? אֶלָּא אֲנִי הוֹרַדְתִּי מַיִם עֶלְיוֹנִים מִלְמַעְלָה לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָמוֹת. בְּיִשְׂרָאֵל – סְתָם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. לְהַרְאוֹת שֶׁהָעוֹלָם לֹא מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל בְּרִית זוֹ. וְסוֹד הַכֹּל – (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם כָּתוּב.

תּוֹסָפְתָּא

שָׁנִינוּ, מָל וְלֹא פָרַע אֶת הַמִּילָה, כְּאִלּוּ לֹא מָל. בְּגִלַּל שֶׁשִּׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן: מִילָה וּפְרִיעָה. זָכוֹר וְשָׁמוֹר. צַדִּיק וְצַדָּק. זָכָר וּנְקֵבָה. אוֹת בְּרִית זֶה יוֹסֵף, וּבְרִית זוֹ רָזִיאֵל, וְצָרִיךְ לְזַוְּגָם. וּבַמֶּה מְזַוְּגָם אוֹתָם? כְּשֶׁהוּא גּוֹזֵר וּפוֹרֵעַ. וּמִי שֶׁגּוֹזֵר וְלֹא פוֹרֵעַ, כְּאִלּוּ עָשׂוּ בֵּינֵיהֶם פֶּרוּד. (עַד כָּאן התוספתא).

שְׁלֹשָׁה יוֹצְאִים מֵאָזְדּ. אָזְדּ בִּשְׁלֹשָׁה עוֹמֵד נִכְנָס בֵּין שְׁנַיִם. שְׁנַיִם מֵינִיקִים לְאָזְדּ. אָזְדּ מֵינִיק לְכַמָּה צְדָדִים, וְאָז הַכֹּל אָזְדּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר יוֹם אֶזְדּ. יוֹם שֶׁל עֶרֶב וָבֹקֶר כּוֹלֵל כְּאָזְדּ, הַיְנוּ סוֹד שֶׁל בְּרִית יוֹמָם וָלַיְלָה, וּבוֹ הַכֹּל אָזְדּ.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם לְמַעְלָה, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִתְּנָן בָּהֶם. וְרָקִיעַ זֶה הוּא בְּאֶמְצַע הַמַּיִם.

רָקִיעַ זֶה עוֹמֵד עַל גַּבֵּי זִיּוֹת אֲוִזְרוֹת, וְהוּא מַפְרִיד בֵּין מַיִם עֶלְיוֹנִים לְמַיִם

תַּזְזִתּוֹנִים. וּמַיִם תַּזְזִתּוֹנִים קוֹרְאִים לָעֶלְיוֹנִים. וּמֵהָרָקִיעַ הַזֶּה שׁוֹתִים אוֹתָם. וְהוּא שֶׁמַּפְרִיד בֵּינֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַמַּיִם כְּלוּלִים בּוֹ. וְאַזַּר כָּךְ מוֹרִיד אוֹתָם לַזְּזִיּוֹת הַלָּלוּ וְשׁוֹאֲבִים מִשָּׁם.

כָּתוּב (שִׁיר ד) גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַּלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם. גַּן נָעוּל – שֶׁהַכֹּל נִסְתָּר בּוֹ, שֶׁהַכֹּל נִכְלָל בּוֹ. גַּל נָעוּל – שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְנִכְנָס בּוֹ וְכוֹלֵל וְלֹא מוֹצִיא, וְהַמַּיִם קוֹפְאִים בּוֹ וְעוֹמְדִים. מָה הַטַּעַם? בִּגְלַל שֶׁרוּחַ צָפוֹן נוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתָם הַמַּיִם וְקוֹפְאִים, וְלֹא יוֹצְאִים הַחוּצָה עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה קֶרַח, וְאִלְמָלֵא צַד הַדָּרוֹם שֶׁמְּשַׁבֵּר כֹּחוֹ שֶׁל הַקֶּרַח הַזֶּה, לֹא יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם לְעוֹלָמִים.

וּמֵרָאָה אוֹתוֹ רָקִיעַ עֶלְיוֹן כְּמַרְאֵה הַקֶּרַח הַזֶּה שֶׁקּוֹפֵא וּמַכְנִיס בְּתוֹכוֹ כָּל אוֹתָם הַמַּיִם, כָּךְ אוֹתוֹ עֶלְיוֹן שֶׁעָלָיו כּוֹנֵס כָּל אוֹתָם מַיִם, וּמַפְרִיד בֵּין מַיִם עֶלְיוֹנִים לְמַיִם תַּזְזִתּוֹנִים. וְזֶה שֶׁאָמַרְנוּ יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. בָּאֶמְצַע. לֹא כָּךְ, אֶלָּא כָּתוּב יְהִי. אוֹתוֹ שֶׁהָיָה מִמֶּנּוּ, בְּאֶמְצַע הַמַּיִם הָיָה, וְהוּא לְמַעְלָה שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַזְּזִיּוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יֵשׁ קְרוֹם בְּאֶמְצַע מֵעָיו שֶׁל בֶּן אָדָם שֶׁמַּפְסִיק מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וְשׁוֹאֵב מִלְּמַעְלָה וְנוֹתֵן לְמַטָּה. כָּךְ כָּזֶה הָרָקִיעַ הוּא בָּאֶמְצַע, וְעוֹמֵד עַל אוֹתָן הַזְּזִיּוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְהוּא מַפְרִיד בֵּין מַיִם עֶלְיוֹנִים לַתַּזְזִתּוֹנִים. בֹּא רְאֵה, אוֹתָם מַיִם הָרוּ וְהוֹלִידוּ זִזְשָׁךְ, וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב (שְׁמוֹת כו) וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תְּהִלִּים קִד) הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו וְגוֹ'. בַּמַּיִם – אֵלּוּ מַיִם עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַכֹּל שֶׁבָּהֶם תִּקֵּן בַּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כד) בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן.

הַשָּׁם עֲבִים רְכוּבוֹ – רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן זִכֵּךְ עָבִים עָ"ב יָ"ם. עָב שֶׁהוּא זִזְשָׁךְ, שֶׁמֵּאֵל שֶׁעוֹמֵד עַל יָם זֶה. הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ – זוּ רוּחַ שֶׁל הַמְקֻדָּשׁ הָעֶלְיוֹן, וְזֶה סוֹד (שְׁמוֹת כה) שְׁנַיִם כְּרֻבִים זָהָב. כָּתוּב (תְּהִלִּים יח) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב

וַיַּעַף וַיֵּרָא עַל כַּנָּפָי רוּחַ. וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב אֶזְדָּד, אַזַּר כָּךְ נִגְלָה עַל כַּנָּפֵי רוּחַ. וְעַד שֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר, לֹא מִתְגַּלֶּה בָּזֶה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּתוּב (איוב כח) וּמַיִם תִּכֵּן בְּמִדָּה. בְּמִדָּה מַמָּשׁ הִתְקִין אוֹתָם כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְתוֹכָהּ, וְהֵם תִּקְנוּ הָעוֹלָם כְּשֶׁהִגִּיעוּ מִצַּד הַגְּבוּרָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ הָיוּ הָרִאשׁוֹנִים אוֹמְרִים כְּשֶׁהָיוּ מַגִּיעִים לַמָּקוֹם הַזֶּה, מְרַחֲשׁוֹת שִׂפְתֵי הַזְּקֵנִים וְלֹא אוֹמְרִים דָּבָר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵעָנְשׁוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אוֹת רִאשׁוֹנָה שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הָיְתָה מְשׁוֹטֶטֶת עַל פְּנֵי קָשֶׁר זֶה, וּמִתְעַטֶּרֶת מִלְּמַטָּה וּמִלְמַעְלָה, וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וּמַיִם נָזוּקִים בַּזְּקִיקָתָם וּמִתְיַשְּׁבִים בִּמְקוֹמָם, וְנִכְלְלוּ אֶזְדָּד בְּאֶזְדָּד. וְכֵן כָּל הָאוֹתִיּוֹת כֻּלָּן כְּלוּלוֹת זוֹ בְּזוֹ וּמִתְעַטְּרוֹת זוֹ בְּזוֹ, עַד שֶׁנִּבְנָה עֲלֵיהֶן בִּנְיָן וִיסוֹד.

וּכְשֶׁנִּבְנוּ כֻּלָּם וְהִתְעַטְּרוּ, הָיוּ מַיִם עֶלְיוֹנִים מִתְעָרְבִים בְּמַיִם תַּזְזְתוֹנִים, וְהוֹצִיאוּ בַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם [וְעַל זֶה הוֹצִיאוּ שְׁנֵי אוֹרוֹת, אֶזְדָּד שֶׁנִּקְרָא אֶרֶץ, וּמָאוֹר שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם], וְעַל זֶה ב׳ נְרָאִית בָּרֹאשׁ, וּמַיִם עוֹלִים וְיוֹרְדִים עַד שֶׁהָיָה הָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁהִפְרִיד אוֹתָם. וּמַזָּלֶקֶת הָיְתָה בַּשֵּׁנִי, שֶׁבּוֹ נִבְרָא גֵּיהִנֹּם, שֶׁהוּא אֵשׁ שֶׁדּוֹלֵק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא, וְעָתִיד לִשְׂרוֹת עַל רֹאשׁ הָרְשָׁעִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן כָּל מַזָּלֶקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם. שֶׁהֲרֵי כָּאן מַזָּלֶקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם הָיְתָה, וְהַשָּׁמַיִם בָּזֶה הִתְקַיְּמוּ. לְאַזַּר זֶה שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם וְגוֹ׳. בַּהַבְדָּלוֹת שֶׁבַּמַּעֲלוֹת, בְּמִדָּתָם מְצוּיִים וְהִתְקַיְּמוּ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּתוּב (שמות כו) וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים דַּוְקָא, שֶׁהֲרֵי הוּא רָקִיעַ שֶׁמַּפְרִיד בְּתוֹךְ הָאֶמְצַע.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב אַזַּר כָּךְ יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּזּוֹת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶזְדָּד. מִתַּזּוֹת הַשָּׁמַיִם מַמָּשׁ. אֶל מָקוֹם אֶזְדָּד – לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֶזְדָּד, וְהוּא יָם תַּזְזְתוֹן, שֶׁהֲרֵי הוּא מַשְׁלִים לְאֶזְדָּד, וּבִלְעָדָיו לֹא נִקְרָא אֶזְדָּד. וּמַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב יִקָּווּ, שֶׁבּוֹ כָּל הַמַּיִם מִתְכַּנְּסִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים

אֶל הַיָּם.

רַבִּי יֵיסָא אָמַר, אֶל מָקוֹם אָזָד – זֶהוּ מָקוֹם שֶׁכָּתוּב בּוֹ (ישעיה נד) וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט. שֶׁהֲרֵי הוּא נוֹטֵל הַכֹּל וְזוֹרֵק בַּיָּם, וּבוֹ מִתְתַּקֶּנֶת הָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב וְתֶרְאֶה הַיַּבָּשָׁה. זוֹהִי אָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ.

לָמָּה נִקְרֵאת יַבָּשָׁה? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַיְנוּ מַה שֶׁכָּתוּב (דברים טז) לָזֶם עֲנִי. לָזֶם עָנִי כָּתוּב. וּבְגִלַּל שֶׁהוּא לָזֶם עָנִי נִקְרָא יַבָּשָׁה, וְשׁוֹאֵב בְּתוֹכָהּ כָּל מֵימֵי הָעוֹלָם, וְהִיא הָיְתָה יַבָּשָׁה, עַד שֶׁמָּקוֹם זֶה מְמַלֵּא אוֹתָהּ, וְאָז שׁוֹתָעִים מַיִם דֶּרֶךְ אוֹתָם הַמְּקוֹרוֹת.

וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים – זֶהוּ בֵּית כִּנּוּס הַמַּיִם שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁשָּׁם כָּל הַמַּיִם מִתְכַּנְּסִים וּמִשָּׁם שׁוֹתָעִים וְיוֹצְאִים.

השלמה מההשמטות (סימן ל״ב)

שְׁבִיעִי הָיָה בְּמִזְרָזוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמִשָּׁם בָּא זַרְעָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּי זוּט הַשְּׁדֵרָה מָשׁוּךְ מִן הַמּוֹז שֶׁל אָדָם וּבָא לָאַמָּה, וּמִשָּׁם הוּא הַזֶּרַע, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) מִמִּזְרָזוֹ אָבִיא זַרְעֶךָ. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל טוֹבִים – מִזֶּה הַמָּקוֹם אָבִיא זַרְעֶךָ, יִתְוַדֵּשׁ לְךָ זֶרַע וָזָדֵשׁ. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל רָעִים – מִן הַזֶּרַע שֶׁכְּבָר בָּא לָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (קהלת א) דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא. דּוֹר שֶׁכְּבָר בָּא. וּמַהוּ מְמַעֲרֵב אֲמַכְּבֶּצֶךָ? מֵאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁנּוֹטָה תָּמִיד לְמַעֲרֵב. וְלָמָּה נִקְרָא מַעֲרֵב? מִפְּנֵי שֶׁשָּׁם מִתְעָרֵב כָּל הַזֶּרַע. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְבֶן מֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ כַּלָּה נָאָה וְצְנוּעָה בְּזַוְדְּרוֹ, וְהָיָה לוֹקְזוֹ מִבֵּית אָבִיו עֶשֶׂר וּמֵבִיא לָהּ תָּמִיד, וְלוֹקְזוֹת הַכֹּל וּמַצְנַעַת אוֹתוֹ תָּמִיד וּמְעָרֶבֶת הַכֹּל. לְסוֹף יָמִים בִּקֵּשׁ לִרְאוֹת מָה אָסַף וּמַה קִבֵּץ. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) וּמִמַּעֲרֵב אֲמַכְּבֶּצֶךָ. וּמַה הוּא בֵּית אָבִיו? שֶׁכָּתוּב מִמִּזְרָזוֹ אָבִיא זַרְעֶךָ. מְלַמֵּד שֶׁמִּמִּזְרָזוֹ מֵבִיא, וְזוֹרֵעַ בַּמַּעֲרָב, וְאַזַּר כָּךְ הוּא מְקַבֵּץ מַה שֶּׁזָּרַע: ע״כ.

אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, מִקְוֵה הַמַּיִם זֶה צַדִּיק. שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעַ לְמִקְוֵה הַמַּיִם, כָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, וְכָתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. [וְכֵן אוֹר רִאשׁוֹן

נִקְרָא טוֹב, וְכֵן בְּכֻלָּם כָּתוּב כִּי טוֹב, פָּרַט לַיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא כָתוּב בּוֹ כִּי טוֹב]
רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, יִשְׂרָאֵל הוּא מִקְוֵה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה יז) מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל ה׳.

רַבִּי זֵיְיא אָמַר, זֶה צַדִּיק, הַיְנוּ מַה שֶׁכָּתוּב קָרָא יַמִּים. מְשׁוֹם שֶׁנִּזְוָלִים וּמַעְיָנוֹת וּנְהָרוֹת, אֶת כֻּלָּם הוּא נוֹטֵל, וְהוּא הַמְקוֹר שֶׁל הַכֹּל וְהוּא נוֹטֵל הַכֹּל. מְשׁוֹם כָּךְ יַמִּים. וְעַל זֶה וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, וְכָתוּב (ישעיה יג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב.

וּמְשׁוֹם שֶׁהוּא נִרְשָׁם, הִפְרִיד בֵּין יוֹם רִאשׁוֹן לַשְּׁלִישִׁי וְלֹא נֶאֱמַר כִּי טוֹב בֵּינֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי עָשְׂתָה הָאָרֶץ פֵּרוֹת מִכּוֹחַ הַצַּדִּיק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי. מַה זֶּה עֵץ פְּרִי? זֶה עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אִבִּים וּפֵרוֹת. עֹשֵׂה פְּרִי – זֶה צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

לְמִינוֹ – שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם רוּחַ קְדוֹשָׁה, שֶׁהוּא פְּרִי שֶׁאוֹתוֹ אֵילָן רוֹשֵׁם בָּהֶם רְשׁוּם לְמִינוֹ. וּמָה הָרְשָׁם? זֶהוּ בְּרִית קֹדֶשׁ בְּרִית שָׁלוֹם. וּבְנֵי הָאֱמוּנָה לְמִינוֹ, לְמִינוֹ נִכְנָסִים וְלֹא נִפְרָדִים מִמֶּנּוּ, וְצַדִּיק עוֹשֶׂה פְּרִי הוּא. וְאוֹתוֹ אֵילָן מִתְעַבֵּר וּמוֹצִיא אוֹתוֹ פְּרִי לְמִינוֹ, לְמִינוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עוֹשֶׂה פְּרִי שֶׁיִּהְיֶה כְּמוֹתוֹ.

אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁדּוֹמֶה לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו, וְעַל כֵּן רִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּדֵי שֶׁיִּדְמֶה לְאִמּוֹ [בִּגְלַל שֶׁהִיא דַּרְגָּה שְׁבִיעִית, וְאוֹתָהּ נָפַשׁ שֶׁפָּרְזָה מִמֶּנָּה צְרִיכָה לְהֵרָאוֹת לְפָנֶיהָ לִשְׁמוֹנָה יָמִים]. וּכְשֶׁנִּפְרָע וּמִתְגַּלֶּה רִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּדֵי שֶׁיִּדְמֶה לְאָבִיו. וְעַל זֶה עֵץ פְּרִי – זוֹ אֵם. עֹשֵׂה פְּרִי – זוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ אָבִיו. לְמִינוֹ – שֶׁיִּדְמֶה לוֹ וְיֵרָשֵׁם בּוֹ.

אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ – זַרְעוֹ בוֹ? זֶרַע בּוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה זַרְעוֹ בוֹ? אֶלָּא זֶרַע וָא״ו בּוֹ. עַל הָאָרֶץ – כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ זֶרַע זָרַק עַל הָאָרֶץ. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים וְדוֹמִים לְקְדוֹשִׁים, וְעַל זֶה וַדַּאי כָּתוּב (ישעיה סוז) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים. כֻּלָּם צַדִּיקִים וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מֵאֵלֶּה

יָצְאוּ וּלְאֵלֶּה דּוֹמִים. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כָּתוּב (ירמיה י ונא) עֹשֵׂה אֶרֶץ בְּכֹחוֹ. מַה זֶּה עֹשֵׂה אֶרֶץ? [בְּכֹחוֹ? עָשָׂה אֶרֶץ צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא עוֹשֶׂה וַדַּאי תָּמִיד, וּמְתַקֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָרֶץ הַזּוֹ] זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה. בְּכֹחוֹ – זֶה צַדִּיק. מֵכִין תֵּבֵל בְּזִכְמָתוֹ. תֵּבֵל – זוֹ אֶרֶץ שֶׁלְמַטָּה. בְּזִכְמָתוֹ – זֶה צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק. עֹשֵׂה אֶרֶץ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמַּתְקִין אֶרֶץ וּמַתְקִין דְּרָכֶיהָ, וּבַמֶּה? בְּכֹחַ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּאוֹתִיּוֹת וְזִקּוּקוֹת שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר יֵשׁ קְשָׁרֵי הָאוֹתִיּוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם קְשׁוּרִים כְּאֶזֶד. שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, זוֹ עוֹלָה וְזוֹ יוֹרֶדֶת, וְשֶׁעוֹלָה יוֹרֶדֶת וְשֶׁיּוֹרֶדֶת עוֹלָה. וְסִימָן זֶה – (ישעיה מה) אַ"ף בָּ"ף אֵ"ל.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַלָּשׁוֹן שֶׁל מִשְׁקָל עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וְסִימָן – (ויקרא יט) בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וְגוֹ'. מִשְׁקָל – לָשׁוֹן שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע. וְזֶה סוֹד (שמות ל) שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּתוּב. וּמֹאזְנַיִם עוֹמְדִים בּוֹ וְנִשְׁקָלוֹ. אֵיזֶה מֹאזְנַיִם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט) מֹאזְנֵי צֶדֶק, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּמִשְׁקָל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ – זוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם. בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ – אֵלּוּ שָׁמַיִם שֶׁלְמַטָּה שֶׁנַּעֲשׂוּ בִּדְבַר שָׁמַיִם שֶׁלְמַעְלָה. בְּרוּחַ – שֶׁהוֹצִיא קוֹל עַד שֶׁהִגִּיעַ לְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא וְלֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים. וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם – כָּל הַתַּזְוִתּוֹנִים עוֹמְדִים בָּרוּחַ שֶׁהוּא זָכָר.

(שם קד) מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע הָאָרֶץ. מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו, מַה זֶּה עֲלִיּוֹתָיו? כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (שם) הַמְקָרֶה בַּמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו. מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע הָאָרֶץ – סוֹד שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא לְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ וְגוֹ', וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ. יְהִי מְאֹרֹת, זֶסֶר. רַבִּי

זִזְקִיָּה אוֹמֵר, מְאֹרֹת שֶׁשּׁוֹרִים בּוֹ תַּקָּף הַדִּין, קְלוּטַת הַדִּין. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, יְהִי מְאֹרֹת – לְמַטָּה. הֵיא הַלְּבָנָה שֶׁבָּהּ תְּלוּיָה אַסְפָּרָה לְתִינוֹקוֹת הָעוֹלָם, וּבָהּ תָּלוּי מְאֹרֹת, בְּגָלַל שֶׁהֵיא מָאוֹר קָטָן מִכָּל הַמְּאוֹרוֹת, וְלִפְעָמִים שֶׁנִּזְשֶׂכֶת וְלֹא מְקַבֶּלֶת אוֹר.

בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם – זֶהוּ רָקִיעַ שֶׁהוּא כְּלוּלוֹת שֶׁל כֻּלָּם, בְּגָלַל שֶׁנּוֹטֵל כָּל הַמְּאוֹרוֹת, וְהוּא מֵאִיר לַמָּאוֹר הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר [וְהֵיא תְּלוּיָה בּוֹ בְּגָלַל שֶׁנִּדְבְּקָה בָּהּ אוֹתָהּ מְאֹרָה, וּבוֹ תְּלוּיִים לְמַטָּה כָּל אוֹתָם מִינִים אֲזֻרִים בְּגָלַל הַקְּטָנַת הָאוֹר].

רַבִּי יְצְזָק אָמַר, וְהוֹצִיא [וַאֲפָלוּ] אֶת הָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁלֹּא מֵאִיר. וְקוֹרְאִים לוֹ מַלְכוּת שָׁמַיִם וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶרֶץ הַזַּיִם. הַשָּׁמַיִם הוּא [שֶׁמֵּאִיר] הָרָקִיעַ הַזֶּה, מִשּׁוּם כָּךְ יְהִי מְאֹרֹת זָסֵר ו'. מָה הַטַּעַם? שֶׁזֶּה בְּלִי וָא"ו מָוֶת הוּא בָּעוֹלָם.

יְהִי מְאֹרֹת – הַכֹּל תָּלוּי בּוֹ לְהַכְלִיל לִילִית בָּעוֹלָם. כָּתוּב (איוב ג) קָטֹן וְגָדוֹל שָׁם הוּא. וְכָתוּב (ישעיה לג) כִּי אִם שָׁם אַדִּיר ה' לָנוּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (שם לד) אַךְ שָׁם הִרְגִּיעָה לִילִית וּמָצְאָה לָהּ מָנוֹחַ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, יְהִי מְאֹרֹת – אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה מֵעַצְמָהּ, אֶלָּא עַל יְדֵי אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁמְּאִירִים לָהּ כְּמוֹ עֲשָׂשִׁית שֶׁמְּקַבֶּלֶת אוֹר שֶׁמֵּאִיר. כָּתוּב (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. הִנֵּה אֲרוֹן – זוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. הַבְּרִית – אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. הִנֵּה אֲרוֹן – זוֹהִי מְאֹרֹת. אֲרוֹן – תֵּבָה לְהַכְנִיס בְּתוֹכָהּ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. הַבְּרִית – זוֹ הַשָּׁמֶשׁ שֶׁמְּאִירָה לָהּ, וְהִיא בְּרִית יַזַּד עִם אֲרוֹן הַבְּרִית דַּוְקָא. אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ – הַבְּרִית שֶׁהוּא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהָאָרוֹן הַזֶּה הוּא אָדוֹן, בְּגָלַל הַשָּׁמֶשׁ שֶׁמְּאִירָה לָהּ וּמְאִירָה לְכָל הָעוֹלָם כָּךְ נִקְרֵאת, וּמִמֶּנּוּ לָקְחָה אֶת הַשֵּׁם. וְנִקְרָא הָאָרוֹן הַזֶּה אָדוֹן בַּסּוֹד שֶׁל אָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד. כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ צַדִּיק וְצֶדֶק, כָּךְ אָדוֹ"ן אֲדנָ"י זֶה בָּזֶה

תְּלוּיִים.

בֹּא רְאֵה, כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עוֹמְדִים בִּבְרִית, שֶׁהוּא [שֶׁמֶשׁ שֶׁאָמַרְנוּ וְזֶה] רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, שֶׁרְשׁוּמִים וַחֲקוּקִים בּוֹ כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וּבוֹ תְּלוּיִים לְהָאִיר. רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן הָיָה אוֹמֵר כָּךְ, יְהִי מְאוֹרֹת שֶׁתְּלוּיִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְזוֹ הַלְּבָנָה שֶׁתְּלוּיָה בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת – הֲרֵי הַשֶּׁמֶשׁ. וּלְמוֹעֲדִים – שֶׁהֲרֵי זְמַנִּים וְזַגִּים וְזֶדָשִׁים וְשַׁבָּתוֹת תְּלוּיִים בָּהֶם וְהוֹוִים.

וְהַכֹּל בְּמַעֲשֶׂה רִאשׁוֹן עֶלְיוֹן שֶׁשָּׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ נֶאֱזָז בּוֹ, וְהוּא הוּא הַכֹּל. שִׁבְעָה כּוֹכָבִים הֵם כְּנֶגֶד שִׁבְעָה רְקִיעִים, וְכֻלָּם מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם עֶלְיוֹן עֲלֵיהֶם. וּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם – עוֹלָם עֶלְיוֹן וְעוֹלָם תַּזְוִתּוֹן. תַּזְוִתּוֹן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א טז) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. מֶלֶךְ עֶלְיוֹן וּמֶלֶךְ תַּזְוִתּוֹן.

[שְׁנֵינוּ] כָּתוּב ה׳ מֶלֶךְ ה׳ מָלָךְ ה׳ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד. ה׳ מֶלֶךְ – לְמַעְלָה. ה׳ מָלָךְ – בָּאֶמְצַע. ה׳ יִמְלוֹךְ – לְמַטָּה. רַבִּי אָוָּא אָמַר, ה׳ [נ״א זוֹ הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה] מֶלֶךְ – זֶה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא. ה׳ מָלָךְ – זוֹ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. ה׳ יִמְלוֹךְ – זֶה אֶרֶץ הַבְּרִית [נ״א ר׳ אָוָּא אָמַר, ה׳ מֶלֶךְ – זוֹ זָכְמָה עֶלְיוֹנָה. ה׳ מָלָךְ – זֶה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא. ה׳ יִמְלוֹךְ – זוֹ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל].

בָּא זְמַן אָזַר דָּוִד וְהֶזְהִיר אוֹתָם מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָמַר (תהלים י) ה׳ מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד. ה׳ מֶלֶךְ – לְמַטָּה. עוֹלָם – בָּאֶמְצַע. וָעֶד – לְמַעְלָה. שֶׁשָּׁם הִתְוַעֲדוּת וְקִיּוּם וּשְׁלֵמוּת הַכֹּל. מֶלֶךְ – לְמַעְלָה. יִמְלוֹךְ – לְמַטָּה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּל הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ, כֻּלָּם מִתְזַכְּרִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ – לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ. מִיהוּ הָרָקִיעַ שֶׁמֵּאִיר עַל הָאָרֶץ? הֱוֵי אוֹמֵר, זֶה נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁהַלְּבָנָה שׁוֹלֶטֶת וּמוֹאֶרֶת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, כָּל

אוֹתָם הַשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַטָּה וְצִבְאוֹתֵיהֶם, כֻּלָּם נוֹסָפִים בְּאוֹר. וְכוֹכָבִים הַמְּמַנִּים עַל הָאָרֶץ, כֻּלָּם שׁוֹלְטִים וּמְגַדְּלִים צְמָחִים וְעֵצִים, וְהָעוֹלָם מִתְגַּדֵּל בְּכֻלָּם, וַאֲפִלּוּ מַיִם וְדָגֵי הַיָּם כֻּלָּם בְּגַדְלוּת יִתֵּרָה. וְכַמָּה שְׁלוּזֵי הַדִּין מְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, בִּגְלַל שֶׁכֻּלָּם בְּזִוְּדָוָה וּבְגַדְלוּת יִתֵּרָה. כְּשֶׁהַזִּוְּדָוָה הִיא בְּבֵית הַמֶּלֶךְ, אֲפִלּוּ אוֹתָם מְמַנֵּי הַשְּׁעָרִים, וַאֲפִלּוּ אוֹתָם מִבֵּית מְמַנֵּי הַנָּשִׁים [נ"א מַזִּיקִים], כֻּלָּם שְׁמֵזִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם. וְתִינוֹקוֹת הָעוֹלָם צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר.

רַבִּי אָזָא אָמַר, וְיִתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. וּכְשֶׁכֻּלָּם עוֹמְדִים בּוֹ, אָז זִוְּדָוָה זֶה עִם זֶה, וְאָז הַלְּבָנָה מַקְטִינָה אוֹרָהּ מִלְּפָנֵי הַשֶּׁמֶשׁ, וְכָל מַה שֶּׁנּוֹטֵל כְּדֵי לְהָאִיר לָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

רַבִּי יְצָזָק אָמַר, כָּתוּב (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים. מַה זֶּה שִׁבְעַת הַיָּמִים? אֵלֶּה אוֹתָם שִׁבְעַת יְמֵי בְרֵאשִׁית. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵלֶּה אוֹתָם שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים. מִלּוּאִים וַדַּאי. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ זְמַן הִתְבַּשֵּׂם הָעוֹלָם וְזוֹהֵר בִּשְׁלֵמוּתוֹ, וְלֹא נִפְגֶּמֶת הַלְּבָנָה בְּגִלַּל הַנָּזָשׁ הָרָע שֶׁכָּתוּב בּוֹ (משלי טז) וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. וּמָתַי יִהְיֶה זֶה? בְּזְמַן שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח. וְאָז כָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְדָ וּשְׁמוֹ אֶזְדָ.

יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ זַזָיָה לְמִינָהּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלּוּ מַיִם תַּזְזְהוֹנִים שֶׁרוֹזְזִשִׁים מִינִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. אוֹתָם עֶלְיוֹנִים וְאוֹתָם תַּזְזְהוֹנִים. רַבִּי זְזָיָא אָמַר, עֶלְיוֹנִים הוֹצִיאוּ נֶפֶשׁ זַזָיָה, וּמַה הוּא? זוֹ הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ זַזָיָה. וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ – אֵלּוּ שְׁלִיזִים עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּרְאִים לִבְנֵי אָדָם כְּמַרְאֵה אָדָם. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, יֶזְזִת שֶׁיֵּשׁ אֲזָזִרִים שֶׁלֹּא נִרְאִים אֶלָּא בְּרוּזַז מַמָּשׁ לְפִי שֵׂכֶל בְּנֵי הָאָדָם.

לָכֵן לֹא כָּתוּב בְּאֵלּוּ לְמִינֵהוּ כְּמוֹ אוֹתָם אֲזָזִרִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם וְאֶת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ, יֶזְזִת שֶׁאֵלּוּ לֹא מְשַׁנִּים מִמִּינֵיהֶם לְעוֹלָמִים כְּאֲזָזִרִים הַלָּלוּ שֶׁלֹּא כָּתוּב בָּהֶם לְמִינֵהוּ. וְאִם תֹּאמַר, יֵשׁ בָּהֶם שֶׁמְּשַׁנִּים זֶה מִזֶּה – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי!

שֶׁהֲרֵי יֵשׁ בָּהֶם שְׁמוֹנִים אַלָּה מֵאַלָּה. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים – אֵלּוּ לִוְיָתָן וּבַת זוּגוֹ. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת – זוֹ נֶפֶשׁ אוֹתָהּ הַחַיָּה שֶׁהִיא רוֹמֶשֶׂת לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וּמִי הִיא הַחַיָּה שֶׁהִיא רוֹמֶשֶׂת? הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ לִילִית. אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם – שֶׁהַמַּיִם מְגַדְּלִים אוֹתָם. שֶׁכְּשֶׁבָּא צַד הַדָּרוֹם, מַפְשִׁירִים הַמַּיִם וְשׁוֹפָעִים לְכָל הַצְּדָדִים, וְאָנִיּוֹת הַיָּם הוֹלְכִים וְעוֹבְרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֵק בּוֹ.

וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כֻּלָּם מִשִּׁשׁ כְּנָפַיִם וְלֹא מִשְׁתַּנִּים לְעוֹלָמִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב לְמִינֵהוּ. מַה זֶּה לְמִינֵהוּ? לַמִּין שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֵלֶּה טָסִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם בְּשֵׁשׁ, וְרוֹאִים מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם וּמַעֲלִים אוֹתָם לְמַעְלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם) גַּם בְּמַדְּעַךְ מָלְךְ אַל תִּתַּכֵּל וְגוֹ'.

רַבִּי זְוַקְיָה אָמַר, הָרְמָשֶׂת? הַשּׁוֹרָצַת צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, רוֹמֵשׂ לַיְלָה. וְעַל זֶה (תהלים קד) בּוֹ תִּרְמֹשׂ כָּל חַיְתוֹ יָעַר. שֶׁכֻּלָּם שׁוֹלְטִים בְּשָׁעָה שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, וּפוֹתְזִים שִׁירָה בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים שֶׁל זְצוֹת הַלַּיְלָה, וּמְזַמְּרִים שִׁירָה וְלֹא שׁוֹקְטִים. וְעַל אֵלּוּ כָּתוּב הַמַּזְכִּירִים אֶת ה' אַל דֳּמִי לָכֶם.

עָמַד רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, מִסְתַּכֵּל הָיִיתִי, שֶׁכְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אָדָם, הִזְדַּעְזְעוּ כָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְתוֹנִים, וְיוֹם הַשִּׁשִּׁי הָיָה עוֹלֶה בְּדַרְגּוֹתָיו, עַד שֶׁעָלָה רָצוֹן עֶלְיוֹן וְהֵאִיר תְּוֹלָה כָּל הָאוֹרוֹת. וּפָתַז שַׁעַר הַמְּזָרִז, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצֵא הָאוֹר. וְהַדָּרוֹם הֶרְאָה זְוְקֵי הָאוֹר שֶׁיָּרַשׁ מֵרֹאשׁ וְהִתְוַזֵּק בַּמְּזָרִז. מְזָרִז זְוֵק אֶת הַצָּפוֹן, וְהַצָּפוֹן הִתְעוֵרר וְהִתְפַּשֵּׁט, וְקָרָא בְּזִיל לְמַעֲרָב לְהִתְקָרֵב וּלְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. אָז מַעֲרָב עָלָה בַּצָּפוֹן וְנִקְשַׁר בּוֹ. אַזַּר כָּךְ בָּא הַדָּרוֹם וְאָזַז בַּמַּעֲרָב, וְסוֹבְבוּ אוֹתוֹ דָּרוֹם וְצָפוֹן, שֶׁהֵם גְּדֵרֵי הַגָּן. אָז הַמְּזָרִז קָרַב לַמַּעֲרָב, וּמַעֲרָב שָׂרָה בְּזִוְּדָוָה וּבִקֵּשׁ מִכֻּלָּם, וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. שֶׁיִּהְיֶה כְּמוֹ זֶה בְּאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים וּמַעְלָה

וּמַטָּה. וּמְזָרְזוּ נִדְבַּק בַּמַּעֲרָב וְהוֹצִיא אוֹתוֹ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, שֶׁאָדָם יָצָא מִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

עוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לַתַּוְזוֹתוֹנִים הַלָּלוּ שֶׁבָּאוּ מִצַּד שֶׁלְּמַעְלָה. סוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה שֶׁעוֹלֶה אָדָם. אָדָם מִסּוֹד נִסְתָּר עֶלְיוֹן. אָדָם סוֹד הָאוֹתִיּוֹת. שֶׁהֲרֵי הָאָדָם כָּלוּל לְמַעְלָה וְכָלוּל לְמַטָּה. אָדָם אֶזְוד לְמַעְלָה לְמַעְלָה. ם נִסְתָּר שֶׁהִיא ם מִלְּמַ֫רְבֵּה הַמִּשְׁרָה. ד׳ תַּוְזוֹתוֹן שֶׁנִּסְתָּר בַּמַּעֲרָב. וְזֶה כְּלוּת שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה. נִתְקָן לְמַעְלָה וְנִתְקָן לְמַטָּה.

כְּשֶׁיָּרְדוּ הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ לְמַטָּה כֻּלָּם כְּאֶזְוד בִּשְׁלֵמוּתוֹ, נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, וּנְקֵבָה נִדְבְּקָה בַּאֲזוֹרָיו, עַד שֶׁהָפַיל עָלָיו תַּרְדֵּמָה וְיָשַׁן, וְהָיָה מֻטָּל בִּמְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה.

וְנִסַּר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְתִקֵּן אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁמְּתַקְּנִים אֶת הַכַּלָּה וְהִכְנִיסָהּ אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה. וַיִּקַּח אַחַת דַּוְקָא. בְּסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים מָצָאנוּ, זוֹ לִילִית רִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה עִמּוֹ וְהִתְעַבְּרָה מִמֶּנּוּ, וְלֹא הָיָה כְּנֶגְדּוֹ עֵזֶר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּלְאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. מַה זֶּה עֵזֶר? סָמֶךְ. עַד אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁכָּתוּב לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. בֹּא רְאֵה, אָדָם אַזְרוֹן הַכֹּל הָיָה, שֶׁכָּךְ רָאוּי לְהָבִיא שָׁלוֹם עַל הָעוֹלָם.

עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְגוֹ׳. וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה – אֵלּוּ עֵצִים גְּדוֹלִים שֶׁנִּנְטְעוּ אַזַּר כָּךְ וְהָיוּ קְטַנִּים.

בֹּא רְאֵה, אָדָם וְזַוְזָה זֶה בְּצַד זֶה נִבְרְאוּ. מָה הַטַּעַם לֹא נִבְרְאוּ פָּנִים בְּפָנִים? בְּגִלַּל שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ, וְהַזִּוּוּג לֹא נִמְצָא בְּתִקּוּנוֹ כָּרָאוּי. וּכְשֶׁנִּתְקְנָה זוֹ שֶׁלְּמַטָּה וְזָזְרוּ לִהְיוֹת פָּנִים בְּפָנִים, כֵּן נִמְצָא לְמַעְלָה.

מִנַּיִן לָנוּ? מִן הַמִּשְׁכָּן, שֶׁכָּתוּב (שמות מז) הוּקַם הַמִּשְׁכָּן, הֱיוֹת שֶׁמִּשְׁכָּן

אַזַּר הוּקַם עָמּוֹ. וְעַד שֶׁלֹּא הוּקַם לְמַטָּה, לֹא הוּקַם לְמַעְלָה. גַּם כָּאן כְּשֶׁהוּקַם לְמַטָּה, הוּקַם לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִתְתַּקֵּן לְמַעְלָה, לֹא נִבְרְאוּ פָּנִים בְּפָנִים, וְהַפָּסוּק מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ. וּמִשּׁוּם כָּךְ וְאָדָם אַיִן, שֶׁלֹּא הָיָה בְּתִקּוּנוֹ.

וּכְשֶׁנִּשְׁלְמָה זֵוָה, נִשְׁלַם אָדָם, וְקָדֵם לָכֵן לֹא נִשְׁלַם. וְזֶה הַסּוֹד שֶׁעַד עַכְשָׁו אֵין אוֹת סָמֶךְ בַּפָּרָשָׁה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַזְּבֵרִים אָמְרוּ, אֲבָל סָמֶ״ךְ זֶה עֵזֶר, וְזֶה עֵזֶר שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁזָּוַר לְמַעְלָה פָּנִים בְּפָנִים זָכָר וּנְקֵבָה, נִסְמָךְ זֶה כְּנֶגֶד זֶה בְּוַדַּאי, (תהלים קיא) סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִים בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר. סְמוּכִים – זֶה זָכָר וּנְקֵבָה שֶׁהֵם סְמוּכִים כְּאָזֵד [נ״א שֶׁהֵם סְמוּכִים עוֹלָם תַּזּוּתוֹן בְּעוֹלָם עֶלְיוֹן, שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה, לֹא נִתְתַּקֵּן אוֹתוֹ הָעוֹלָם שֶׁאָמַרְנוּ] [הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ תָּלוּי בָּעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה, וּכְשֶׁלֹּא נִתְתַּקֵּן עוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה, לֹא נִתְתַּקֵּן אוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁאָמַרְנוּ].

כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי זֶה בָּזֶה סָמוּךְ. וְעוֹלָם זֶה הַתַּזּוּתוֹן, כְּשֶׁנִּתְקְנוּ וְזָוְרוּ לִהְיוֹת פָּנִים בְּפָנִים וְנִתְקְנוּ, נִמְצָא סָמֶךְ לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי מִקֶּדֶם לָכֵן לֹא הָיָה הַמַּעֲשֶׂה בְּתִקּוּן [נ״א עוֹלָם בְּתִקּוּנוֹ], מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ, וְזֶה בָּזֶה תְּלוּיִים.

מַה כָּתוּב אַזָּרְיו? וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, זֶה תִּקּוּן שֶׁלְּמַטָּה. אַזַּר כָּךְ, וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ – זוֹ הִשְׁתּוֹקְקוּת הַנְּקֵבָה לְזָכָר. דָּבָר אַזֵּר, מָה הַטַּעַם לֹא הִמְטִיר? בִּגְלַל שֶׁלֹּא נִמְצָא תִּקּוּן שֶׁיַּעֲלֶה מִן הָאָרֶץ. וְעַל זֶה מִן הָאָרֶץ הַתַּזּוּתוֹנָה הִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, עָשָׁן עוֹלֶה מִן הָאָרֶץ בַּהַתְזָלָה וְעָנָן מִתְעוֹרֵר, וְהַכֹּל מִתְזַוֵּג אַזַּר כָּךְ זֶה בָּזֶה. כְּמוֹ זֶה עָשָׁן הַקָּרְבָּן מִתְעוֹרֵר מִלְּמַטָּה וְעוֹשֶׂה שְׁלֵמוּת לְמַעְלָה, וּמִתְזַוֵּג הַכֹּל זֶה בָּזֶה, וְנִשְׁלָמִים כְּמוֹ זֶה לְמַעְלָה. הִתְעוֹרְרוּת מַתְזִילָה מִלְּמַטָּה, וְאַזַּר כָּךְ הַכֹּל נִשְׁלָם. וְאִלְמָלֵא שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מַתְזִילָה בַּהִתְעוֹרְרוּת בַּהַתְזָלָה, לֹא יִתְעוֹרֵר כְּנֶגְדָּהּ אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וּבַהִשְׁתּוֹקְקוּת

שֶׁלְּמַטָּה נִשְׁלָם לְמַעְלָה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, לָמָּה כָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע? עֵץ הַחַיִּים הֵרֵי שָׁנִינוּ שֶׁמַּהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים הָיָה, וְכָל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית נֶאֱחָלְקִים תַּחְתָּיו. עֵץ הַחַיִּים מַמָּשׁ בְּאֶמְצַע הַגָּן, וְהוּא לוֹקֵחַ כָּל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית וְנֶאֱחָלְקִים תַּחְתָּיו.

שֶׁהֵרֵי אוֹתוֹ נָהָר (בִּינָה) שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא שׁוֹרֶה עַל אוֹתוֹ הַגָּן וְנִכְנָס בּוֹ, וּמִשָּׁם נֶאֱחָלְקִים הַמַּיִם לְכַמָּה צְדָדִים. וְאוֹתוֹ הַגָּן לוֹקֵחַ הַכֹּל, וְאַחַר כָּךְ יוֹצְאִים מִמֶּנָּה וְנֶאֱחָלְקִים לְכַמָּה נְחָלִים לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי. כְּמוֹ שֶׁיּוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ עוֹלָם עֶלְיוֹן וּמַשְׁקֶה אֶת אוֹתָם הָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל אֲפַרְסְמוֹן זַךְ. אַחַר כָּךְ כְּשֶׁמַּגִּיעִים לְעֵץ הַחַיִּים, נֶאֱחָלְקִים תַּחְתָּיו בְּכָל צַד כְּפִי דַּרְכּוֹ.

וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע – לָמָּה נִקְרָא כָּךְ, שֶׁהֵרֵי עֵץ זֶה אֵינוֹ בָּאֶמְצַע? אֲבָל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע מַהוּ? אֶלָּא בִּגְלַל שֶׁיּוֹנֵק מִשְּׁנֵי צְדָדִים וְיוֹדֵעַ אוֹתָם כְּמִי שֶׁיּוֹנֵק מָתוֹק וּמַר, וּבִגְלַל שֶׁיּוֹנֵק מִשְּׁנֵי צְדָדִים וְיוֹדֵעַ אוֹתָם וְשׁוֹרֶה בְּתוֹכָם נִקְרָא כָּךְ טוֹב וָרָע. וְכָל אוֹתָם נְטִיעוֹת שׁוֹרִים עֲלֵיהֶם.

וּבוֹ אֲזוּזִים נְטִיעוֹת אֲזֵרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְהֵם נִקְרָאִים אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן. מִי הֵם אַרְזֵי לְבָנוֹן? אוֹתָם שִׁשָּׁה יָמִים עֶלְיוֹנִים, שִׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁאָמַרְנוּ. אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע, נְטִיעוֹת וַדַּאי שֶׁהִתְקַיְּמוּ אַחַר כָּךְ. מִכָּאן וָהָלְאָה סָמ"ךְ. מַהִי וַיִּסַּגֵּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה? בְּצִדּוֹ הָיְתָה, וְהָיָה זֶה בְּצַד זֶה. וַדַּאי עָקַר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשָׁתַל אוֹתָם בְּמָקוֹם אַחֵר, וְזָזוּ לִהְיוֹת פָּנִים בְּפָנִים לַקִּיּוּם. כְּמוֹ זֶה סְמוּכִים הָעוֹלָמוֹת. עָקַר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשָׁתַל אוֹתָם בְּמָקוֹם אַחֵר וְהִתְקַיְּמוּ בְּקִיּוּם שָׁלֵם.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, מִנַּיִן לָנוּ שֶׁאָדָם וְחַוָּה הָיוּ נְטוּעִים? שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. דַּיְקָא מַעֲשֵׂה יָדַי, שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדְּלוּ בָּהֶם בְּרִיּוֹת אֲזֵרוֹת, וְכָתוּב (שם יז) בְּיוֹם נְטָעֵךְ תְּשַׂגְשִׂגִי. שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּנְטְעוּ

בָּעוֹלָם, סָרְזוּ. שָׁנִינוּ, הַנְּטִיעוֹת הָיוּ כְּקַרְנֵי זְנָבִים וְאוֹרָם דַּקִּיק וְלֹא הָיוּ מְאִירִים. כֵּיוָן שֶׁנִּנְטְעוּ וְנִתְקְנוּ, הִתְרַבּוּ בָּאוֹר וְנִקְרְאוּ אַרְזֵי לְבָנוֹן. וְאָדָם וְזַוְּהּ עַד שֶׁנִּנְטְעוּ, לֹא הִתְרַבּוּ בָּאוֹר וְלֹא הֶעֱלוּ רֵיזָן בְּוַדַּאי. נֶעֱקְרוּ וְנִשְׁתַּלּוּ וְנִתְקְנוּ כָּרָאוּי.

וַיְצַו ה׳ אֱלֹהִים. הֲרֵי שָׁנִינוּ, אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה. ה׳ – זוֹ בִּרְכַּת הַשֵּׁם. אֱלֹהִים – אֵלּוּ הַדַּיָּנִים. עַל הָאָדָם – זוֹ שְׁפִיכַת דָּמִים. לֵאמֹר – זוֹ גִּלּוּי עֲרָיוֹת. מִכֹּל עֵץ הַגָּן – וְלֹא גָּזֵל. אָכֹל תֹּאכֵל – וְלֹא אֵבָר מִן הַחַי, וְיָפֶה.

מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל – שֶׁהִתִּיר לוֹ הַכֹּל לְאָכְלָם יַחַד. שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ אַבְרָהָם אָכַל, יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכָל הַנְּבִיאִים אָכְלוּ וְזָזוּ. אֲבָל עֵץ זֶה, עֵץ הַמָּוֶת הוּא [כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ]. מִי שֶׁנּוֹטְלוֹ לְבַדּוֹ – מֵת, שֶׁהֲרֵי סַם הַמָּוֶת נָטַל [בְּגִלַּל שֶׁהוּא מַפְרִידוֹ מֵהַחַיִּים]. וְעַל זֶה כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, בְּגִלַּל שֶׁמַּפְרִיד הַנְּטִיעוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ, אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה מוּשָׁךְ בְּעָרְלָתוֹ, מַה זֶּה? אָמַר לוֹ, שֶׁהִפְרִיד בְּרִית קֹדֶשׁ מִמְּקוֹמוֹ וּמִזְּלְקוֹ, וַדַּאי שֶׁהָיָה מוּשָׁךְ בָּעָרְלָה. וְעָזַב בְּרִית קֹדֶשׁ וְדָבַק בָּעָרְלָה וְהִתְפַּתָּה בִּדְבַר הַנָּזוּשׁ. וּמְפָרֵי הָעֵץ – זוֹ אִשָּׁה. לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ – בְּגִלַּל שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ יִתְמֹכוּ. וּבָזֶה הָיָה פָּרִי, שֶׁהֲרֵי בְּאַזּוֹר לֹא הָיָה פָּרִי. כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת – בְּגִלַּל שֶׁעֵץ הַמָּוֶת הָיָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכָּתוּב רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת.

[וְהַנָּזוּשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל זַיִת הַשָּׂדֶה] רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הָאֵילָן הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ הָיָה מַשִּׁקָּה מִלְמַעְלָה, וְהִתְגַּדֵּל וְהָיָה שָׁמוּז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. הַגָּן זוֹ אִשָּׁה. וְנָהָר זֶה הָיָה נִכְנָס בָּהּ וּמַשְׁקָה אוֹתָהּ וְהָיָה הַכֹּל אָזֵד [וְאָז ה׳ אָזַד וּשְׁמוֹ אָזַד]. שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם וּלְמַטָּה הוּא פָּרוּד, שֶׁכָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד.

וְהַנָּזוּשׁ, רַבִּי יִצְחָק אָמַר זֶה יֵצֶר הָרָע. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר נָזוּשׁ מַמָּשׁ. בָּאוּ

לְפָנָי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי הַכֹּל אֶזְדַּד, וְסִמְא״ל הָיָה, וְנִרְאָה עַל נָזָשׁ וְצַלְמוֹ. שֶׁנָּזָשׁ זֶה הוּא שָׂטָן, וְהַכֹּל אֶזְדַּד.

שָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָרַד סִמְא״ל מֵהַשָּׁמַיִם רָכוּב עַל נָזָשׁ זֶה, וְצַלְמוֹ הָיוּ רוֹאִים כָּל הַבְּרִיּוֹת וּבוֹרְזִים מִמֶּנּוּ. וְהִגִּיעוּ לְאִשָּׁה בִּדְבָרִים וְגָרְמוּ מָוֶת לָעוֹלָם. וַדַּאי בְּזָכְמָהּ הֵבִיא סִמְא״ל קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, וְזִבֵּל אֶת הָאִילָן הַקַּדְמוֹן שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, וְדָבָר זֶה הָיָה תָּלוּי עַל סִמְא״ל, עַד שֶׁבָּא אִילָן אַזֵּר קָדוֹשׁ, שֶׁהוּא יַעֲקֹב, וְנָטַל מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת שֶׁלֹּא יִתְבָּרֵךְ סִמְא״ל לְמַעְלָה וְעָשָׂו לְמַטָּה. שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב דִּגְמַת אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה [וַיָּפֶיהּ], שֶׁיַּעֲקֹב יָפָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה. וְעַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁמָּנַע סִמְא״ל בְּרָכוֹת מֵהָאִילָן הָרִאשׁוֹן, כָּךְ גַּם מָנַע יַעֲקֹב שֶׁהוּא אִילָן, דִּגְמַת אָדָם מִסִּמְא״ל, בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה. וְיַעֲקֹב לָקַח אֶת שָׁלוֹ בַּכֹּל, וְעַל זֶה (בראשית לב) וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ.

כָּתוּב וְהַנָּזָשׁ הָיָה עָרוּם, זֶה יֵצֶר הָרָע, זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וּמְשׁוּם שֶׁהַנָּזָשׁ הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, גָּרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁכָּתוּב (שם ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. זֶהוּ קֵץ שֶׁל כָּל בָּשָׂר שֶׁנּוֹטֵל הַנְּשָׁמָה לְכָל בָּשָׂר, וְנִקְרָא כָּךְ.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן ל״ד) סֵפֶר הַבָּהִיר

נִשְׁמַת הַזָּכָר מִן הַזָּכָר, וְנִשְׁמַת הַנְּקֵבָה מִן הַנְּקֵבָה, וְהָיוּ שֶׁהָלַךְ הַנָּזָשׁ אַזְרֵי זַוָּה. אָמַר: הוֹאִיל וְנִשְׁמָתָהּ מִן הַצָּפוֹן, אֲסִיתֶנָּה מִהֲרָה. וּמָה הַהֶסְתָּה שֶׁהָיְתָה? מִשּׁוּם שֶׁבָּא עָלֶיהָ. שֶׁאָלוּ תַּלְמִידָיו: אֵיךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה? אָמַר לָהֶם: סִמְא״ל הָרָשָׁע קָשַׁר עִם כָּל צְבָאוֹת מַעְלָה עַל רַבּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרִדּוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם. אָמַר, הֵיאַךְ אוּכַל לְהַזִּיקוֹ וּלְגָרְשׁוֹ מִלְּפָנָיו? יָרַד עִם כָּל זֵילוֹתָיו וּבִקֵּשׁ לוֹ בָּאָרֶץ זָבֵר כְּמוֹתוֹ. וּמִי הוּא? נָזָשׁ, וְהָיָה לוֹ דְּמוּת גָּמָל. רָכַב עָלָיו וּבָא לוֹ אֵצֶל הָאִשָּׁה. אָמַר לָהּ: אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן. אָמַר, אֲבַקֵּשׁ יוֹתֵר וְאוֹסִיף, כְּדֵי שֶׁתִּגָּרַע הִיא. אָמְרָה: לֹא מִנָּעָנוּ אֶלָּא – מֵעֵץ הַדַּעַת אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן אָמַר

אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְּעוּ בּוֹ פֶּן תְּמֻתוּן. וְהוֹסִיפָה שְׁנֵי דְּבָרִים. אָמְרָה, מִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ, וְלֹא נָאֲמַר לָהּ אֶלָּא מֵעֵץ הַדַּעַת. וְאָמְרָה, לֹא תִגְּעוּ בּוֹ פֶּן תְּמֻתוּן.

מָה עָשָׂה סמא״ל הָרָשָׁע? הָלַךְ וְנָגַע בָּאִילָן, וְהָיָה הָאִילָן צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר: (תהלים לו) אַל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה וְיַד רְשָׁעִים אַל תְּנִדֵנִי, אַל תִּגַּע בִּי, שֶׁנֶּאֱמַר וְיַד רְשָׁעִים אַל תְּנִדֵנִי. הָלַךְ וְאָמַר לְאִשָּׁה: הֲרֵי נָגַעְתִּי בָּאִילָן וְלֹא מַתִּי, אַף אַתְּ תִּגְּעִי בָּאִילָן וְלֹא תָמוּתִי. הָלְכָה הָאִשָּׁה וְנָגְעָה בָּאִילָן, וְרָאֲתָה מַלְאַךְ הַמָּוֶת בָּא כְּנֶגְדָּהּ. אָמְרָה: אוּלַי עַכְשָׁיו אֲנִי מֵתָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לוֹ אִשָּׁה אַוֶּרֶת וְנוֹתְנָהּ לָאָדָם, אֶלָּא הֲרֵינִי גּוֹרֶמֶת לוֹ שֶׁיֹּאכַל עִמִּי. אִם נָמוּת – נָמוּת שְׁנֵינוּ, וְאִם נִחְיֶה – נִחְיֶה שְׁנֵינוּ. וְלָקְחָה מִפֶּרְיוֹ וְנָתְנָה גַּם לְבַעְלָהּ. נִתְפַּקְּחוּ עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וְקָהוּ שִׁנָּיו. אָמַר לָהּ: מַה שֶּׁהֶאֱכַלְתִּנִי שֶׁקָּהוּ שִׁנַּי? כָּךְ קָהוּ שִׁנֵּי כָּל הַבְּרִיּוֹת. יָשַׁב לוֹ בְּדִין אֱמֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט) יָשַׁבְתָּ לְכִסֵּא שׁוֹפֵט צֶדֶק. קָרָא לָאָדָם וְאָמַר לוֹ: לָמָּה בָּרַחְתָּ מִמֶּנִּי? אָמַר לוֹ: אֶת קוֹלְךָ שָׁמַעְתִּי בַּגָּן, וְרָעַדְתִּי עַצְמוֹתַי, וְאֵירָא כִּי עֵירֹם אָנֹכִי וָאֵחָבֵא. כִּי עֵירֹם אָנֹכִי – מִצְוּוַיי, כִּי עֵירֹם אָנֹכִי – מִמַּעֲשַׂי, וָאֵחָבֵא.

מָה הָיָה לִבּוּשׁוֹ שֶׁל אָדָם? עוֹר שֶׁל צִפָּרֶן, וְהִפְשִׁיטוֹ מֵעָלָיו. רָאָה עַצְמוֹ עָרֹם, שֶׁנֶּאֱמַר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עֵירֹם אָתָּה. אָמַר אָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּשֶׁהָיִיתִי לְבַדִּי שָׁמָא זָטָאתִי לָךְ, אֶלָּא הָאִשָּׁה שֶׁהֲבֵאתָ לִי הִיא הִדִּיחָה אוֹתִי מִדְּבָרֶיךָ, שֶׁנֶּאֱמַר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֹא דַיֵּךְ שֶׁזָּטָאת, אֶלָּא שֶׁהֶזֵּטֵאת לָאָדָם? אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הַנָּחָשׁ הִשִּׁיאַנִי לַזָּטֵא לְפָנֶיךָ. הֲבִיא שִׁלְשָׁתָם וְגָזַר עֲלֵיהֶם גְּזֵרוֹת דִּין. תִּשְׁעָה וּשְׁלֹשִׁים קְלָלוֹת וּמָוֶת, וְהִפְעִיל סמא״ל וְאֶת הַכַּת שֶׁלּוֹ מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתָם מִן הַשָּׁמַיִם, וְקִצֵּץ רַגְלָיו שֶׁל נָחָשׁ, וְאֵירְרוּ מִכָּל זַיָּה וּמִכָּל בְּהֵמָה, וּפָקַד עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה מַפְשִׁיט אֶת עוֹרוֹ אַוָּר שֶׁבַע שָׁנִים: ע״כ.

וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּאַף פָּתַח וְאַף הִטִּיל בָּעוֹלָם. אָמַר

לָהּ לְאִשָּׁה, בְּאֵילָן זֶה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַדַּאי אֶת הָעוֹלָם, אִכְלוּ מִמֶּנּוּ וִהְיִיתֶם כֵּאלֹהִים יוֹדְעֵי טוֹב וָרָע. שֶׁהֲרֵי הוּא כָּךְ הוּא אֱלֹהִים שְׁמוֹ עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְעַל זֶה וִהְיִיתֶם כֵּאלֹהִים יְדְעֵי וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא אָמַר כָּךְ, שֶׁאִלּוּ אָמַר בְּאֵילָן זֶה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, נָאֶה הָיָה, כִּי הוּא כַּגַּרְזֶן בְּיַד הַזּוֹצֵב בּוֹ. אֲבָל לֹא אָמַר אֶלָּא, מֵאֵילָן זֶה אָכַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָז בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וְכָל אֻמָּן שׁוֹנֶא אֶת זְבֵרוֹ, אִכְלוּ מִמֶּנּוּ וְאַתֶּם תִּהְיוּ בּוֹרְאֵי עוֹלָמוֹת. וְעַל זֶה כִּי יֹדֵעַ אֱלֹהִים כִּי בְּיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְגוֹ', וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא יָדַע אֶת זֶה, צִוָּה אֶתְכֶם עָלָיו שֶׁלֹּא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בַּכֹּל דִּבְּרוּ שֶׁקֶר. בַּתְּחִלָּה שֶׁאָמְרוּ שֶׁקֶר הָיָה – שֶׁכָּתוּב אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן, וְלֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל, וְכֻלָּם הִתִּיר לוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁכָּתוּב וַיְצַו. ה' – עַל בִּרְכַּת הַשֵּׁם. אֱלֹהִים – עַל הַדַּיָּנִים. עַל הָאָדָם – עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים. לֵאמֹר – עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת. וְכִי כַּמָּה אֲנָשִׁים הָיוּ בָּעוֹלָם שֶׁהוּא צָרִיךְ זֶה? אֶלָּא וַדַּאי הַכֹּל עַל הָאֵילָן הַזֶּה הָיָה.

מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ אֲזוּזִים כָּל הַמִּצְוֹות הַלָּלוּ. שֶׁכָּל מִי שֶׁנּוֹטֵל אוֹתוֹ בִּלְבַדּוֹ, עוֹשֶׂה פֶּרוּד. וְנוֹטֵל אוֹתוֹ בָּאוּכְלוֹסִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁאֲזוּזִים בּוֹ, וְנָטַל עֲבוֹדָה זָרָה וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וְגִלּוּי עֲרָיוֹת. עֲבוֹדָה זָרָה בְּאוֹתָם גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ. שְׁפִיכוּת דָּמִים תְּלוּיִים בָּאֵילָן הַזֶּה שֶׁהוּא בְּצַד גְּבוּרָה. וְסִמְא"ל מְמֻנֶּה עַל זֶה. גִּלּוּי עֲרָיוֹת אִשָּׁה הִיא, וְאִשָּׁה נִקְרֵאת, וְאָסוּר לְזַמֵּן אֶת הָאִשָּׁה בִּלְבַדָּהּ אֶלָּא עִם בַּעְלָהּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה וָשׁוּד בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת. וְעַל זֶה בְּכֻלָּם הִצְטַוָּה בָּאֵילָן הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ, עָבַר בְּכֻלָּם, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל אֲזוּז בּוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַדַּאי דָּבָר זֶה כָּךְ הוּא, שֶׁאָסוּר לְהִתְיַיחֵד עִם אִשָּׁה בִּלְבַדָּהּ אֶלָּא אִם כֵּן בַּעְלָהּ עִמָּהּ. מָה עָשָׂה אוֹתוֹ רָשָׁע? אָמַר, הֲרֵי הִגַּעְתִּי

לְאֵילָן הַזֶּה וְלֹא מַתְּתִי, גַּם אַתְּ קָרְבִי וּגְעִי בְּיָדֵךְ וְלֹא תָּמוּתִי. וְדָבָר זֶה הוּא הוֹסִיף לָהּ מֵעַצְמוֹ.

מִיָּד וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב וְגוֹ'. בַּמֶּה רָאֲתָה? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אוֹתוֹ אֵילָן [עָרָה] הָעֶלָה רֵיזוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כו) כְּרֵיזַ עָרָה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה'. וּבְגָלַל אוֹתוֹ רֵיזַ שֶׁהָיָה עוֹלֶה, וְזִמְרָה אוֹתוֹ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, רְאִיָּה הָיְתָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב וַתִּתְּקַזְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם? אָמַר לוֹ, רְאִיָּה זוֹ בַּשְּׁעוֹר שֶׁל הָאֵילָן לְקָזָה אוֹתוֹ [נ"א שְׁעוֹר הַלֵּב הָיְתָה], שֶׁכָּתוּב וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה דַּוְקָא.

וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב – רָאֲתָה וְלֹא רָאֲתָה. כִּי טוֹב – רָאֲתָה כִּי טוֹב וְלֹא הִתְיַשְּׁבָה בּוֹ. מַה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ? וַתִּתַּקְזוּ מִפָּרְיוֹ, וְלֹא כָתוּב וַתִּתְקְזוּ מִמֶּנּוּ. וְהִיא נִדְבְּקָה בִּמְקוֹם הַמָּוֶת, וְגָרְמָה לְכָל הָעוֹלָם מָוֶת. וְהִפְרִידָה זַיִּים מִמָּוֶת, וּבְזֵטָא זֶה גָּרַם פָּרוּד לְהַפְרִיד אִשָּׁה מִבַּעְלָהּ, שֶׁהֲרֵי קוֹל מִדִּבּוּר לֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. וּמִי שֶׁמַּפְרִיד קוֹל מִדִּבּוּר, מִתְאַלֵּם וְלֹא יָכוֹל לְדַבֵּר. וְכֵיוָן שֶׁנִּטַּל מִמֶּנּוּ דִּבּוּר, נִתָּן לָעָפָר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (תהלים לט) נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר. נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה, פָּסוּק זֶה אָמְרָה אוֹתוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת. מָה הַטַּעַם? בְּגָלַל שֶׁקּוֹל מַנְהִיג אֶת הַדִּבּוּר, כֵּיוָן שֶׁהִיא בַּגָּלוּת. קוֹל נִפְרָד מִמֶּנָּה, וְדִבּוּר לֹא נִשְׁמָע, וְעַל זֶה נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? בְּגָלַל שֶׁהֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב, שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ קוֹל אִתָּהּ. וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים (שם סה) לְךָ דוּמִיָּה תְהִלָּה. מַה זֶּה דוּמִיָּה? זוֹ תְהִלָּה לְדָוִד, שֶׁהִיא דוּמִיָּה בַּגָּלוּת וְשׁוֹתֶקֶת בְּלִי קוֹל. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַה זֶּה לְךָ? בְּגָלְלְךָ הִיא דוּמִיָּה וְשׁוֹתֶקֶת שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה קוֹל.

השלמה מההשמטות (סימן ל"ה)

וּבְלוֹא מְזִיר יַיִן וְזָקָלָב (ישעיה נה). מַהוּ יַיִן וְזָקָלָב? מָה עִנְיַן זֶה אֵצֶל זֶה? אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהַיַּיִן הוּא מַזִּיק, וְזָקָלָב הוּא מֵסִיר. וּמִפָּנֵי מָה הִזְכִּיר יַיִן תְּזוּקָה?

מִפָּנֵי שֶׁהוּא קָרוֹב אֵלֵינוּ יוֹתֵר. יַיִן וְזָלְבּ עוֹלֶה עַל דַּעְתְּךָ? אֶלָּא אֱמוֹר, דְּמוּת יַיִן וְזָלְבּ: ע"כ.

וַתְּקַוֵּז מִפָּרְיוֹ, הֵרֵי שָׁנִינוּ שֶׁסְּוַזָּטָה עֲנָבִים וְנָתְנָה לוֹ, וְגָרְמוּ מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי אֵילָן זֶה בּוֹ שׁוֹרֶה הַמָּוֶת, וְהוּא אֵילָן שֶׁשּׁוֹלֵט בַּלַּיְלָה. וּכְשֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם מָוֶת. אֶלָּא אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה מַקְדִּימִים וְנוֹתְנִים לָהּ נַפְשָׁם בְּפָקָדוֹן. וּבְגִלַּל שֶׁהוּא בְּפָקָדוֹן, וּזְוִרוֹת הַנְּפָשׁוֹת לִמְקוֹמָם, וְעַל זֶה (תהלים צב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת כְּתוּב.

וַתְּפַקַּוְזְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם. רַבִּי זְעִירָא אָמַר, שֶׁהֲרֵי נִפְקְוְזוּ לָדַעַת רָעוֹת הָעוֹלָם מַה שֶּׁלֹּא יָדְעוּ עַד עַכְשָׁיו. כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ וְנִפְקְוְזוּ לָדַעַת רַע, אָז יָדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם, שֶׁאִבְּדוּ זֹהַר עֶלְיוֹן שֶׁהָיָה מְכַסֶּה עֲלֵיהֶם וְהִסְתַּלֵּק מֵהֶם, וְנִשְׁאֲרוּ עֲרֻמִּים מִמֶּנּוּ. וַיִּתְפָּרוּ עֲלֵה תְאֵנָה – נִדְבְּקוּ לְהִתְכַּסּוֹת בְּאוֹתָם צְלָמִים שֶׁל אוֹתוֹ אֵילָן שֶׁאָכְלוּ מִמֶּנּוּ שֶׁנִּקְרָאִים עָלִים שֶׁל הָאִילָן. וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת – רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְנִדְבְּקוּ בּוֹ, רָאוּ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה מִנְהָג עַל יְדֵי אוֹתָם עָלִים שֶׁל הָאִילָן, וְעָשׂוּ לָהֶם וִוֵּק לְהִתְוַוֵּק בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאָז יָדְעוּ כָּל מִינֵי כִּשָּׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְרָצוּ לַוְּזֹגֵר כְּלֵי זַיִן בְּאוֹתָם עָלִים שֶׁל הָאִילָן כְּדֵי לְהָגֵן עֲלֵיהֶם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אָז נִכְנְסוּ שִׁלְשָׁה בַּדִּין וְנִדּוֹנוּ, וְהָעוֹלָם הַתַּוְזְתוֹן הִתְקַלֵּל וְלֹא עָמַד בִּקְיוּמוֹ בְּגִלַּל זֻהֲמַת הַנָּחָשׁ, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי. אַוַּזר כָּךְ הִלְבִּישׁ אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבוּשִׁים שֶׁהָעוֹר נֶהֱנָה מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּתְנוֹת עוֹר. בַּתְּוַזָּלָה הָיוּ כָּתְנוֹת אוֹר שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם בָּעֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הָיוּ בָּאִים לֵהָנוֹת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם זז) וַתְּוַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ. וְכָעֵת שֶׁוָּטְאוּ – כָּתְנוֹת עוֹר, שֶׁהָעוֹר נֶהֱנֶה מֵהֶם וְלֹא הַנֶּפֶשׁ.

אַוַּזר כָּךְ הוֹלִידוּ בֶּן רִאשׁוֹן. בֶּן שֶׁל הַוַּהֲמָה הָיָה. שְׁנַיִם בָּאוּ עַל זְוָוָה וְהִתְעַבְּרָה מֵהֶם וְהוֹלִידָה שְׁנַיִם, זֶה יָצָא לִמִינוֹ וְזֶה יָצָא לְמִינוֹ, וְרוּוַז שֶׁלָּהֶם

נִפְרְדוּ זֶה לְצַד זֶה וְזֶה לְצַד זֶה. זֶה דּוֹמֶה לַצַּד שֶׁלּוֹ, וְזֶה דּוֹמֶה לַצַּד שֶׁלּוֹ. מִצַּד שֶׁל קַיִן כָּל הַמְּדוֹרִים שֶׁל צַד שֶׁל הַמִּינִים הָרָעִים וְרוּזוֹת וְשֵׁדִים וּכְשָׁפִים בָּאִים, וּמִצַּד שֶׁל הֶבֶל שֶׁל רַוָּמִים יוֹתֵר וְלֹא בִּשְׁלֵמוּת. יַיִן טוֹב בְּיַיִן רַע. וְלֹא נִתְקַן עֲמוֹ עַד שֶׁבָּא שֵׁת וְהִתְיַוְּסוּ מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁל צַדִּיקֵי עוֹלָם, וּבוֹ נִשְׁתַּל הָעוֹלָם. וּמִקַּיִן בָּאוּ כָּל אוֹתָם וְצוֹפִים וּרְשָׁעִים וְרִשְׁעֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשָׁעָה שֶׁזָּטָא קַיִן, הָיָה פּוֹזֵד, בִּגְלַל שֶׁרָאָה לְבָנָיו מִיֵּי מַזָּנוֹת מְזַיְּנִים וּבָאִים לַהֲרֹג אוֹתוֹ. וּכְשֶׁזָּעַר בִּתְשׁוּבָה, מָה אָמַר? הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר. מַה זֶּה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר? אֶלָּא אֶהְיֶה נִסְתָּר מֵהַבְּנִין שֶׁלִּי. רַבִּי אַבָּא אָמַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כב) וְלֹא הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ. (שמות ג) וַיַּסְתֵּר משֶׁה פָּנָיו. וְעַל זֶה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר, מֵאוֹתָם הַפָּנִים שֶׁלְּךָ אֶהְיֶה נִסְתָּר שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיחוּ בִּי. וְעַל זֶה וְהָיָה כָּל מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי.

וַיָּשֶׂם ה׳ לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי וְגוֹ׳. מַה זֶּה אוֹת? אוֹת אַזַּת מֵעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה נָתַן עָלָיו לְהָגֵן עָלָיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה, מַה זֶּה בַּשָּׂדֶה? זוֹ הָאִשָּׁה. וְעַל זֶה קָם וְהָרַג אוֹתוֹ. שֶׁהֲרֵי מִצַּד זֶה יָרַשׁ לַהֲרֹג מִצַּד שֶׁל סמא״ל שֶׁגָּרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם. וְקַיִן בְּהֶבֶל עַל הַנְּקֵבָה שֶׁלּוֹ. רַבִּי זֵיְרָא אָמַר, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּזָּר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְלוּ פָּנָיו, עַל שֶׁלֹּא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא, וְהַכֹּל הָיָה לְנֶגְדּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב הֲלֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח זֹטָאת רֹבֵץ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר, הֲלֹא אִם תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ, אָז שְׂאֵת. מַה זֶּה שְׂאֵת? כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) יֶתֶר שְׂאֵת. שֶׁהֲרֵי לַבְּכוֹר יֵשׁ שֶׁבַע יֶתֶר בַּכֹּל תָּמִיד, וְתָלוּי בְּמַעֲשָׂיו. וְעַל זֶה אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת, וְאִם לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח זֹטָאת רֹבֵץ.

מַה זֶּה לַפֶּתַח? זֶהוּ פֶּתַח שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים דִּינִים עַל מַעֲשִׂים רָעִים שֶׁל הָעוֹלָם. פֶּתַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק. וּלְאוֹתוֹ פֶּתַח – זֹטָאת רֹבֵץ, זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְהוּא עָתִיד לְהָפֵרַע מִמֶּךָּ.

בֹּא רְאֵה, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נוֹלַד אָדָם. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וַדַּאי סוֹד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעְלָה. רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַטָּה. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עֲקָרוֹת נִפְקָדוֹת. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה זֶה הָיָה? שֶׁכָּתוּב (בראשית כא) וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. וַה' דַּוְקָא זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּמִשּׁוּם שֶׁאָדָם יָצָא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה [וְיָצָא] בְּדִין, וְהָעוֹלָם עוֹמֵד בְּדִין, וּמִשּׁוּם כָּךְ לַפָּתַח וַדַּאי. זַוטָאת רַבִּין – כְּדֵי לְהַפָּרַע מִמְּךָ. וְאֵלִיךָ תְּשׁוּקָתוֹ – עַד שֶׁתַּשְׁמִיד.

וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ – סוֹד הוּא, שֶׁכָּתוּב (נחמיה ט) וְאַתָּה מְזַיֵּהַּ אֶת כֻּלָּם. מִכָּאן אָמְרוּ, לֹא שׁוֹלֵט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיִּשְׁמְדוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם. וְעַל זֶה, כֵּיוָן שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת יַשְׁמִיד אוֹתָם, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עָלָיו שֶׁלֹּא יֵצֵא לְהָרַע לָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ (בִּתְשׁוּבָה). וְאַתָּה דַּוְקָא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בַּקָּשָׁר שֶׁל הַמַּזְלֶגֶת הַמּוּשֶׁלֶת בָּמְצוּי. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ – בִּתְשׁוּבָה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּשֶׁהָיוּ אוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁל קַיִן הוֹלְכִים בָּעוֹלָם, הָיוּ מְזַלְזְלִים אֶת הָאָרֶץ, וְהָיוּ דּוֹמִים לְעֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַז"א וַעֲוָא"ל, כְּשֶׁנָּפְלוּ מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתָם מִלְּמַעְלָה, רָאוּ בְּנוֹת בְּנֵי אָדָם וְזָנְטָאוּ וְהוֹלִידוּ בָּנִים. וְאֵלֶּה הָיוּ נְפִילִים, שֶׁכָּתוּב וְהַנְּפִלִים הָיוּ בָּאָרֶץ.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, בְּנֵי קַיִן הָיוּ בְּנֵי אֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא סמא"ל עַל זַוָּה, הִטִּיל בָּהּ זֶהֲמָה וְהִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה אֶת קַיִן, וְהַמַּרְאָה שֶׁלּוֹ לֹא הָיָה דּוֹמֶה לִשְׁאָר בְּנֵי אָדָם, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאוּ מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ, לֹא הָיוּ נִקְרָאִים אֶלָּא בְּנֵי הָאֱלֹהִים.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַאֲפִלּוּ אוֹתָם [בְּנֵי] נְפִילִים כָּךְ נִקְרָאִים, הֵמָּה הַגִּבֹּרִים. שִׁשִּׁים הָיוּ בָּאָרֶץ כְּנֶגֶד שֶׁלְּמַעְלָה. כְּתוּב כָּאן הֵמָּה הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם, וְכָתוּב שָׁם (שיר ג) שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הֵמָּה הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם מִמָּשׁ. מֵעוֹלָם דַּוְקָא. אַנְשֵׁי הַשֵּׁם, מַהוּ שֵׁם זֶה? הוּא עוֹלָם

שֶׁאָמְרוּ. אַנְשֵׁי הַשֵּׁם דַּוְקָא. כָּתוּב כָּאן אַנְשֵׁי הַשֵּׁם, וְכָתוּב שָׁם (ויקרא כד) בְּנָקְבוֹ שֵׁם, וְכָתוּב (שם) וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם.

השלמה מההשמטות (סימן ל"ו)

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, מֵעוֹלָם זֶה הָיוּ, וּגְבָרִים גִּבּוֹרִים שֶׁל צַד הָרָע הָיוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) אַנְשֵׁי הַשֵּׁם. אַנְשֵׁי שֵׁם לֹא כָתוּב, אֶלָּא אַנְשֵׁי הַשֵּׁם. כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (תהלים כה) זְכֹר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה. מֵעוֹלָם וַדַּאי לָקַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם הָאָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵעוֹלָם – זוֹהִי מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁכָּתוּב וְכוּ': ע"כ.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, מֵעוֹלָם מַמָּשׁ הָיוּ, וּמֵעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה לָקַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [זֶה הָיוּ, וּגְבָרִים גִּבּוֹרִים שֶׁל צַד הָרָע הָיוּ, שֶׁכָּתוּב אַנְשֵׁי שֵׁם, וְלֹא כָתוּב אַנְשֵׁי הַשֵּׁם, אֶלָּא אַנְשֵׁי שֵׁם. כְּמוֹ זֶה כָּתוּב] (תהלים כה) זְכֹר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה. מֵעוֹלָם וַדַּאי. וּמֵעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה לָקַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהֵם אָבוֹת רִאשׁוֹנִים לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְמַעְלָה. גַּם כָּאן הֵמָּה הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם. מֵעוֹלָם וַדַּאי לָקַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מֵעוֹלָם [ומהו?] זוֹ מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ. רַבִּי אָחָא אָמַר, כֻּלָּם נִקְרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים [שֶׁהֲרֵי עֲדַיִן לֹא הִתְבַּשְּׂמָה].

תוספתא

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, בָּרָא אוֹתוֹ בְּגַן עֵדֶן וְצִוָּה אוֹתוֹ עַל שֶׁבַע מִצְוֹת. זָטָא וְגַרְשׁ מִגַּן עֵדֶן, וּשְׁנֵי מַלְאֲכֵי שָׁמַיִם, עָזָ"א וַעֲזָאֵ"ל, אָמְרוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִלּוּ הָיִינוּ אָנוּ בָּאָרֶץ, הָיִינוּ צַדִּיקִים. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְכִי אַתֶּם יְכוֹלִים עַל יֵצֶר הָרָע? אָמְרוּ לְפָנָיו: יְכוֹלִים. מִיָּד הִפִּיל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַנְּפִלִים הָיוּ בָאָרֶץ, וְכָתוּב הַגִּבֹּרִים. וּבְשָׁעָה שֶׁיָּרְדוּ לָאָרֶץ נִכְנַס בָּהֶם יֵצֶר הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ. זָטָא וְנָעָקְרוּ

מִקְדָּשָׁתָם. ע"כ התוספתא.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַנְּטִיעוֹת הָיוּ נִסְתָּרִים רְשׁוּמִים דַּקִּיקִים בְּמָקוֹם אָזָד. אַזַר כָּךְ עָקַר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשָׁתַל אוֹתָם בְּמָקוֹם אַזַר וְהִתְקַיְּמוּ. רַבִּי יֵיסָא שָׁאַל, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרֹא אֱלֹהִים אָדָם בִּדְמוּת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם? אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, זֶה סוֹד עֶלְיוֹן. שָׁנִינוּ, שְׁלֹשָׁה סְפָרִים נִפְתָּזִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, אָזָד שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים וְכוּ'. סֵפֶר עֶלְיוֹן שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ יוֹצֵא הַכֹּל, מִמֶּנּוּ יוֹצֵאת כְּתִיבָה. סֵפֶר אֶמְצָעִי כְּלָלוּת שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה [סֵפֶר שֶׁהוּא כְּלָלוּת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה וְאוֹזְזוֹ לְכָל הַצְּדָדִים סוֹד וְכוּ'] [וְאוֹזְזוֹ לְכָל הַצְּדָדִים סוֹד שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, סֵפֶר שְׁלִישִׁי שֶׁנִּקְרָא [נ"א וְנִקְרָא] תּוֹרָה] שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב אָדָם הָרִאשׁוֹן. סֵפֶר שְׁלִישִׁי שֶׁנִּקְרָא תּוֹלְדֹת אָדָם, וְזֶהוּ שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם, זֶה צַדִּיק (יְסוֹד), וַדַּאי שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת.

בְּיוֹם בְּרֹא אֱלֹהִים אָדָם בִּדְמוּת אֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי אָז נִתְּנָן הַכֹּל לְמַעְלָה וּמַטָּה, וְהִתְקַיְּמוּ בְּדַגְמָה אַזַת. זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, סְתָם אָזָד נִכְלָל בְּאָזָד.

מִשְׁנָה. כָּתוּב (משלי יז) מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב. וְזֶהוּ סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם שָׁרֹץ בְּאוֹתוֹ מִגְדָּל. הַמִּגְדָּל הַזֶּה מַה מַּעֲשֵׂהוּ? אֶלָּא זֶהוּ מִגְדַּל דָּוִד, וְזֶהוּ מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה', וְהַכֹּל אָזָד. כָּאן יָדוּעַ לִבְנֵי הָאֱמוּנָה וְזֶהוּ וַדַּאי סֵפֶר תּוֹלְדוֹת [(יש שלא גורסים) אָדָם. לִבְנֵי הָאֱמוּנָה סוֹדוֹ מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב. יהו"ה צַדִּיק] אָדָם לִבְנֵי הָאֱמוּנָה. (ראה ציור למעלה).

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, סֵפֶר וַדַּאי יָרַד לוֹ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּבוֹ הָיָה יוֹדֵעַ זָכְמָה עֶלְיוֹנָה. וְסֵפֶר זֶה הִגִּיעַ לִבְנֵי אֱלֹהִים זַכְמֵי הַדּוֹר, וּמִי שֶׁזָּכָה לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, יָדַע בּוֹ זָכְמָה עֶלְיוֹנָה. וּמִתְבּוֹנְנִים בּוֹ וְיוֹדְעִים בּוֹ. וְסֵפֶר זֶה הוֹרִיד אוֹתוֹ בַּעַל הַסּוֹדוֹת וּשְׁלֹשָׁה שְׁלִיזִים מְמֻנִּים לְפָנָיו. וּבְשָׁעָה שֶׁיָּצָא אָדָם מִגַּן עֵדֶן, אָזַז בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. כְּשֶׁיָּצָא [מִמֶּנּוּ] טַס מִמֶּנּוּ [לַשַּׁעַר], הִתְפַּלֵּל וּבָכָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ,

וְהֵשִׁיבוּ לוֹ אוֹתוֹ כְּמוֹ מִקֹּדֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁכַּח זִכְכָּהּ מִבְּנֵי אָדָם וְיִשְׁתַּדְּלוּ לָדַעַת אֶת רִבּוֹנָם.

וְכֵן שָׁנִינוּ, סֵפֶר הָיָה לוֹ לַזָּנוּחַ, וְזֶה סֵפֶר מִמָּקוֹם שֶׁל סֵפֶר שֶׁל תּוֹלְדוֹת אָדָם הָיָה, וְזֶהוּ סוֹד הַזִּכְכָּהּ, שֶׁהֲרֵי מֵהָאָרֶץ נִטַּל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. וְהוּא הַנַּעַר, שֶׁכָּתוּב (משלי כב) חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ.

וְכָל גְּנָזִים עֶלְיוֹנִים נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ. וְזֶה מָסַר וְנָתַן וְעָשָׂה שְׁלִיחוּת, וְאֶלֶף מַפָּתְחוֹת נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ. וּמֵאָה בְּרָכוֹת לוֹקֵחַ בְּכָל יוֹם וְקוֹשֵׁר קְשָׁרִים לְרִבּוֹנוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָקַח אוֹתוֹ מֵהָעוֹלָם לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים.

וּמִזֶּה נִמְסַר סֵפֶר שֶׁנִּקְרָא סִפְרוֹ שֶׁל זָנוּחַ. בְּשָׁעָה שֶׁאָזַז אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֶרְאָה לוֹ כָּל גְּנָזִים עֶלְיוֹנִים. הֶרְאָה לוֹ עֵץ הַחַיִּים בְּאֶמְצַע הַגָּן וְהֶעָלִים שֶׁלּוֹ וַעֲנָפָיו, וְהַכֹּל רָאִינוּ בְּסִפְרוֹ. אַשְׁרֵי אוֹתָם זַכָּאִים עֶלְיוֹנִים שֶׁזִּכְכָּהּ עֶלְיוֹנָה הִתְגַּלְתָה לָהֶם וְלֹא נִשְׁכְּחָה מֵהֶם לְעוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כה) סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם.

וַיֹּאמֶר ה׳ לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר וְגוֹ׳. רַבִּי אָזָא אָמַר, בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, מוֹצִיא רוּחַ עֶלְיוֹנָה מֵעֵץ הַחַיִּים וּמוֹרִיק בָּאִילָן (שֶׁשּׁוֹרֶה בּוֹ הַמָּוֶת) (מֵעֵץ הַמָּוֶת), וְנִמְשָׁכוֹת רוּחוֹת לְתוֹךְ בְּנֵי אָדָם יָמִים (זְמַנִּים) רַבִּים, עַד שֶׁעָלוּ רָעוֹת וְהִתְיַצְּבוּ לַפָּתַח. אָז הִסְתַּלְּקָה רוּחַ עֶלְיוֹנָה מֵאוֹתוֹ אִילָן בְּשָׁעָה שֶׁפָּרְחוּ נְשָׁמוֹת בִּבְנֵי [מִבְּנֵי] אָדָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם. לָתֵת לְעוֹלָם בְּשָׁעָה שֶׁפָּרְחוּ נְשָׁמוֹת בִּבְנֵי אָדָם.

בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, (בִּישִׁיבָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרוּ) בְּשַׁגַּם זֶה מֹשֶׁה, שֶׁהוּא מֵאִיר לַלְּבָנָה, וּמִכֹּחַ זֶה עוֹמְדִים בְּנֵי אָדָם בָּעוֹלָם יָמִים (זְמַנִּים) רַבִּים. וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה – רֶמֶז לְמֹשֶׁה, שֶׁעַל יָדוֹ נִתְּנָה תּוֹרָה. וְאָז מוֹרִיק [זוֹרֵק] זְיָיִם לִבְנֵי אָדָם מֵאוֹתוֹ עֵץ הַחַיִּים. וְכָךְ הָיָה. אִלְמָלֵא שֶׁזָּכוּ יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וְזֹרוּת עַל הַלֻּחוֹת. וְזֹרוּת

מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת. שֶׁהֲרֵי עֵץ הַזַּיִים הָיָה מוֹשִׁיעַ לְמַטָּה.

וְעַל בְּשַׂגַּ"ם שֶׁהוּא בָּשָׂר עוֹמֵד הַדָּבָר לְהָרִיק (לְהַרְזִיק) רוּחַ שֶׁל זַיִּים. בְּשַׂגַּם אָזוּז לְמַטָּה, אָזוּז לְמַעְלָה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ מֹשֶׁה לֹא מֵת, אֶלָּא הִתְכַּנֵּס מִן הָעוֹלָם וְהָיָה מֵאִיר לַלְּבָנָה, שֶׁהֲרֵי הַשֶּׁמֶשׁ, אַף עַל גַּב שֶׁמִּתְכַּנֵּס מִן הָעוֹלָם, לֹא מֵת, אֶלָּא נִכְנָס וּמֵאִיר לַלְּבָנָה, כָּךְ מֹשֶׁה. דָּבָר אַחֵר בְּשַׂגַּם הוּא בָּשָׂר – בְּמִשִּׁיכַת הָרוּחַ בִּבְנֵי אָדָם זְמַן רַב, וְזוֹכֶר לִהְיוֹת הַבָּשָׂר לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר הַגּוּף וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל (הַדּוֹרוֹת שֶׁנִּתְקְנוּ מִשֵּׁת, כֻּלָּם צַדִּיקִים וַחֲסִידִים. אַחַר כָּךְ הִתְפַּשְׁטוּ וְהוֹלִידוּ, וְלָמְדוּ אֻמָּנוּת [וְזָכְמָה]) הָעוֹלָם לַהֲרֹג בְּרָמָזִים וּבַחֲרָבוֹת. עַד שֶׁבָּא נֹחַ וְהִתְקִין לָהֶם תִּקּוּן הָעוֹלָם וְלַעֲבֹד וּלְתַקֵּן אֶת הָאָרֶץ. שֶׁהֲרֵי בַּהַתְחָלָה לֹא הָיוּ זוֹרְעִים וְקוֹצְרִים, אַחַר כָּךְ הִצְטָרְכוּ אֶת זֶה, שֶׁכָּתוּב עוֹד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ וְגוֹ'.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתַקֵּן עוֹלָם וּלְהַתְקִין רוּחַ בִּבְנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיַּאֲרִיכוּ יָמִים לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְזֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי ה' דִּבֵּר.

עַד כָּאן נִתְקְנוּ הַדְּבָרִים. מִכָּאן וָהָלְאָה תִּקּוּן הַפָּרָשָׁה.

בְּרֵאשִׁית

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁכְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, זָקַק בַּזַּקִּיקוֹת שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה תּוֹךְ אוֹרוֹת בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְזָקַק לְמַעְלָה וְזָקַק לְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶחָד. וְעָשָׂה עוֹלָם תַּחְתּוֹן כְּמוֹ שֶׁעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וְזֶה עוֹמֵד כְּנֶגֶד זֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד בְּיִחוּד אֶחָד. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָקַק זַקִּיקוֹת שֶׁל אוֹתִיּוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּבָהֶם בָּרָא אֶת הָעוֹלָמוֹת.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, כָּךְ גַּם בָּרָא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן. פָּתוּחַ וְאָמַר, (הושע ו) וְהֵמָּה כְּאָדָם עָבְרוּ בְרִית. שֶׁהֲרֵי

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִטֵּר אוֹתוֹ בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וּבָרָא אוֹתוֹ בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם לִהְיוֹת שָׁלֵם בַּכֹּל, וְכֻלָּם זָעוּ וּפָזְדוּ מִלְפָנָיו. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּבְרָא אָדָם, נִבְרָא בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה, וְהָיוּ מִסְתַּכְּלִים בְּאוֹתָהּ דְּמוּת וְזָעִים וּפָזְדִים מִלְפָנָיו. וְאַזָּר כָּךְ הִכְנִיסוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן לְהִתְעַדֵּן שָׁם בְּעִדּוּנִים עֶלְיוֹנִים, וְהָיוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים מְשַׁמְּשִׁים לְפָנָיו וְסוֹבְבִים אוֹתוֹ, וְסוֹדוֹת רַבּוֹנָם הָיוּ מוֹדִיעִים לוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִכְנִיס אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֶן, הָיָה רוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל מִשָּׁם כָּל הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְכָל הַזְּכוּת כְּדֵי לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹדוֹ רִבּוֹנוֹ.

שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת מְדוּרִים הֵם לְמַעְלָה, שֶׁהֵם סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה. וְשִׁבְעָה הֵיכָלוֹת הֵם לְמַטָּה [כְּמוֹ שֶׁהֵם אָזֹד כְּנֶגֶד אָזֹד. שִׁבְעָה מְדוּרִים שֶׁל הֵיכָלוֹת הֵם לְמַטָּה] כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְהֵם שִׁשָּׁה כְּדַגְמָא עֶלְיוֹנָה, וְאָזֹד טָמִיר וְנָעוּז הוּא לְמַעְלָה. וְכָל אֵלֶּה הֵם בְּסוֹד עֶלְיוֹן, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְיֵשׁ בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁלְּמַטָּה, לִהְיוֹת כּוֹלֵל בִּדְמוּת שֶׁל הַסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה וּבִדְמוּת שֶׁל הַסּוֹד שֶׁלְּמַטָּה, וּבָהֶם הָיָה דִּיּוּרוֹ שֶׁל אָדָם.

וּלְאַזָּר שֶׁגָּרַשׁ מִגַּן עֵדֶן, הִתְקִין אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לְהִשְׁתַּעֲשַׁע בָּהֶם כָּרְאוּי מִזִּיו שֶׁל הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, וְכָל אָזֹד וְאָזֹד הִתְתַּקֵּן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וּכְמוֹ שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ.

הֵיכָל רִאשׁוֹן – מָקוֹם שֶׁהוּא נִתְקָן לְמַטָּה לִהְיוֹת כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וַהֲרֵי הָעִירוּ הַזֹּהֲרִים הַנְּהָגוֹת גַּן עֵדֶן כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן [שֶׁהוּא נִתְקָן לִבְנָיִם תּוֹךְ סֵתֶר שֶׁל הַסּוֹד שֶׁלְּמַטָּה גָּנוּז וְנִסְתָּר מִכֹּל] [נ"א וְהוּא נִתְקָן לִבְנָיִם וְנִסְתָּר מֵהַכֹּל] וְלֹא שׁוֹלְטֶת בּוֹ הָעַיִן, פָּרַט לִנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, לִהְיוֹת זַקּוּפִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְהִסְתַּכֵּל מִשָּׁם בְּסוֹד רִבּוֹנָם וּבְעִנּוּג שֶׁלְּמַעְלָה.

וְאֵלֶּה אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁלֹּא הֶזִּיקוּ כְּבוֹד רִבּוֹנָם בְּשִׁכְּיל יִרְאָה אֲזֹרֶת. כָּתוּב (משלי יב) אֶשֶׁת זַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ, סוֹד הָאֱמוּנָה לְהִדָּבֵק בֶּן אָדָם

[בִּרְבוֹנוֹ] וּלְפָזוּר מִמֶּנּוּ תָּמִיד וְלֹא יִסְטֶה לְיָמִין וּלְשְׂמֹאל. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁלֹּא יֵלֵךְ בֶּן אָדָם אַזָּר יִרְאָה אַזֶּרֶת שֶׁנִּקְרֵאת אֵשֶׁ"ת זְנוּנִי"ם. וְלָכֵן כָּתוּב (שָׁם ז) לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנָּכְרִיָּה אֲמָרֶיהָ הֶזֵּלִיקָה.

הֵיכָל זֶה עוֹמֵד בַּדְּמוּת שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן, הֱיוֹת שֶׁכְּשֶׁנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים יוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִכְנָסִים לְתוֹךְ הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וְשָׁם [נִכְנָסִים] יוֹשְׁבִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁצְּרִיכָה הַנְּשָׁמָה לָשֶׁבֶת שָׁם.

וּבְכָל הֵיכָל וְהֵיכָל יֵשׁ דְּמֻיּוֹת כְּמוֹ [עֶלְיוֹן] שֶׁלְּמַעְלָה וּדְמֻיּוֹת כְּמוֹ [לְמַטָּה] שֶׁלְּמַטָּה. וְשָׁם מִתְלַבֶּשֶׁת הַנְּשָׁמָה בִּלְבוּשִׁים כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִתְעַדֶּנֶת שָׁם כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁצְּרִיכָה, עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן לַעֲלוֹת לְמָקוֹם עֶלְיוֹן כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ בֶּגֶד שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בּוֹ, רוֹאָה דְּמֻיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת לְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם.

בַּהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ מְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים לְהִסְתַּכֵּל, וְנִשְׁמוֹת אוֹתָם הַגֵּרִים שֶׁהִתְגַּיְרוּ עוֹמְדוֹת שָׁם וְנִכְנָסוֹת שָׁם לְהִסְתַּכֵּל בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, וּמִתְלַבְּשׁוֹת שָׁם בִּלְבוּשׁ אֶזֶד שֶׁל אוֹר שֶׁמֵּאִיר וְלֹא מֵאִיר. וְאוֹתוֹ הֵיכָל מְצֻפֶּה מֵאֶבֶן טוֹבָה וְזָהָב.

וְשָׁם הוּא פָּתוּז אֶזֶד שֶׁיּוֹרֵד כְּנֶגֶד פָּתוּז הַגֵּיהִנֹּם. מִשָּׁם מִסְתַּכְּלִים בְּכָל אוֹתָם רְשָׁעִים [שֶׁל יִשְׂרָאֵל] [שֶׁל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה] שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ בַּבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה וְגֵרְשׁוּ בְּאוֹתָם מַלְאֲכֵי זַבָּלָה שֶׁטּוֹרְדִים אוֹתָם בְּאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת. וְהֵם רוֹאִים וּשְׁמֵזִים עַל שֶׁהִתְגַּיְרוּ.

וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם מוּאָרִים מִתּוֹךְ אוֹר עֶלְיוֹן וּמִשְׁתַּעְשְׁעִים שָׁם. וּמֵעֲלֵיהֶם עוֹבְדָיָה וְאוּנְקְלוֹס הַגֵּר וּשְׁאָר הַגֵּרִים שֶׁהִתְגַּיְרוּ. כְּמוֹ זֶה לְמַעְלָה כְּשֶׁזּוֹכִים לְהַעֲלוֹת נִשְׁמָתָם לְהִתְעַטֵּר שָׁם.

הֵיכָל שֵׁנִי. הֵיכָל זֶה עוֹמֵד לְפָנִים מֵהַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן הַזֶּה, וְזֶה [הַפָּתוּז הוּא סָמוּךְ לְתוֹךְ הַמְּעָרָה] [נ"א הֵיכָל סָמוּךְ לַמְּעָרָה] שֶׁל הָאָבוֹת. וְהַהֵיכָל הַזֶּה

מֵאִיר יוֹתֵר מֵהָרִאשׁוֹן. כָּאן יֵשׁ כָּל אַבָּנִים יְקָרוֹת שֶׁמְּצַפּוֹת אוֹתוֹ.

בְּתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ אוֹר אָזוֹד כָּלוּל מִכָּל הַגְּוָנִים, וְהוּא מֵאִיר מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדִים [כָּל] אֵלּוּ שֶׁסִּבְּלוּ יִסּוּרִים וְזֻלָּאִים בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְהִתְתַּקֵּן, וְהָיוּ מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים לְרִבּוֹנָם בְּכָל יוֹם, וְלֹא הָיוּ מְבַטְּלִים תְּפִלּוֹתֵיהֶם לְעוֹלָמִים.

לְפָנִים מֵהַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדִים כָּל אֵלּוּ שֶׁמְּקַדְּשִׁים [בְּכָל יוֹם] בְּכָל הַכֹּחַ שֶׁם רִבּוֹנָם, וְעוֹנִים אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ בְּכָל הַכֹּחַ. וְאֵלֶּה הֵם עוֹמְדִים לִפְנֵי וְלִפָּנִים בַּהֵיכָל הַזֶּה. וְאוֹתוֹ אוֹר שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַגְּוָנִים מֵאִיר לָהֶם. מֵאוֹתוֹ הָאוֹר עוֹמְדִים וְרוֹאִים מְאוֹרוֹת אֲוִזְרִים שֶׁנֶּאֱזָזִים וְלֹא נֶאֱזָזִים בְּתוֹכָם. וּמֵעֲלֵיהֶם מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא נִכְנָס וְעוֹמֵד בֵּינֵיהֶם וּמְנַזֵּם אוֹתָם.

הוּא נוֹסֵעַ מֵהַהֵיכָל הַזֶּה וְנִכְנָס. בַּהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי, וְשָׁם כָּל אוֹתָם בְּנֵי זֻלָּאִים וּכְאֵבִים קָשִׁים, וְכָל אוֹתָם תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁלֹּא הִשְׁלִימוּ יְמֵיהֶם, וְכָל אוֹתָם הָעֲצוּבִים עַל זֵרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ [וְשֶׁפָּכוּ] וְהָיוּ שׁוֹפְכִים דְּמָעוֹת. כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ הֵיכָל, וְהוּא מְנַזֵּם אוֹתָם.

וְנוֹסֵעַ מֵהַהֵיכָל הַזֶּה וְנִכְנָס. בַּהֵיכָל הָרְבִיעִי, וְשָׁם כָּל אוֹתָם אֲבֵלֵי צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם וְכָל אוֹתָם שֶׁנֶּהֱרְגוּ עַל יְדֵי שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם. וְהוּא שׁוֹחֶה וּבוֹכֶה. וְאָז כָּל אוֹתָם נְשִׁיאִים שֶׁל זֶרַע דָּוִד, כֻּלָּם אוֹזְזִים בּוֹ וּמְנַזְּמִים אוֹתוֹ.

מִתְזַיל פַּעַם שְׁנִיָּה וּבוֹכֶה, עַד שֶׁיּוֹצֵא קוֹל, וְנֶאֱזָז בְּאוֹתוֹ קוֹל וְעוֹלֶה לְמַעְלָה וְשׁוֹחֶה שָׁם עַד רֹאשׁ זוֹדֶשׁ. וּכְשֶׁיּוֹרֵד, יוֹרְדִים עִמּוֹ כַּמָּה אוֹרוֹת וְזִיוִים מְאִירִים לְכָל אוֹתָם הֵיכָלוֹת וּרְפוּאָה וְאוֹר לְכָל אוֹתָם הַהֲרוּגִים וּבְנֵי זֻלָּאִים וּמַכְאוֹבִים שֶׁסִּבְּלוּ עִם הַמָּשִׁיחַ.

וְאָז לוֹבֵשׁ לְבוּשׁ מַלְכוּת. וְשָׁם זַקּוּקִים וּרְשׁוּמִים כָּל אוֹתָם הֲרוּגִים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם בְּאוֹתָהּ פּוּרְפִּירָה, וְעוֹלָה אוֹתָהּ פּוּרְפִּירָה לְמַעְלָה, וְנֶזְקָק שָׁם תּוֹךְ הַפּוּרְפִּירָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְלַבֵּשׁ אוֹתָהּ פּוּרְפִּירָה וְלָדוֹן עַמִּים, שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) יָדִין בַּגּוֹיִם

מָלֵא גְוִיוֹת. עַד שֶׁבָּא וּמְנָאָם אוֹתָם, וְיוֹרְדִים עִמּוֹ (כַּמָּה) מְאוֹרוֹת וְעֹדְפִים לְהִתְעַדֵּן, וְכַמָּה מַלְאָכִים וּמֶרְכָּבוֹת עִמּוֹ. כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד בְּמַלְבּוּשׁ [נ״א וּבְיַד כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מַלְבּוּשׁ] לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם כָּל אוֹתָם נִשְׁמוֹת הַהֲרוּגִים, וְשָׁם מִתְעַדְּנִים כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא עוֹלֶה וְיוֹרֵד.

לְפָנִים מֵהַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדִים תּוֹךְ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה אוֹתָם עֲשָׂרָה גְּדוֹלִים מְמֻנִּים (כְּמוֹ) רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲבֵרָיו. וְכֻלָּם עוֹלִים בַּעֲלִיָּה תּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלְמַעְלָה וּמְאִירִים בְּזִיו כָּבוֹד עֶלְיוֹן. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ.

בַּהֵיכָל הַזֶּמִישִׁי קַיָּמִים כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה שֶׁשָּׁבוּ מֵחַטָּאֵיהֶם וְהִתְנַחֲמוּ בָּהֶם וְנִשְׁמָתָם יְצָאָה בְּטָהֳרָה, (וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה) וְכָל אֵלּוּ שֶׁקִּדְּשׁוּ שֵׁם רִבּוֹנָם וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם מָוֶת. וּבְשַׁעַר הַהֵיכָל הַזֶּה (פָּתוּז) עוֹמֵד מְנַשֶּׁה מֶלֶךְ יְהוּדָה שֶׁקִּבְּלוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְזָתַר לוֹ וְזִתִירָה לְקַבְּלוֹ.

וְלִפְנִים מֵהֵיכָל זֶה עוֹמְדִים כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁנִּשְׁמָתָם יָצְאָה בְּשָׁעָה שֶׁהִתְמַרְמְרוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם. וְאֵלּוּ מִתְעַדְּנִים בְּעֹדֶן עֶלְיוֹן בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם אוֹר נִכְנָס בְּאוֹתוֹ הֵיכָל שֶׁמִּתְעַדְּנִים בּוֹ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּרָאוּי לוֹ, וְכָל אֶזֶד נִכְוֶה מֵאוֹר שֶׁל הַזִּוָּהָה שֶׁל זִבְרוֹ, בֵּין לְמַטָּה בֵּין לְמַעְלָה. הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד עַל אוֹתָם הֵיכָלוֹת תַּזְוִתוֹנִים, וַאֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים לֹא יְכוֹלִים לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ (הַהוּא) הַהֵיכָל הַזֶּה וְלַעֲמֹד בּוֹ. וְזוֹהִי דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל (בּוֹ), פָּרַט לְדַרְגַּת הַזְּסִידִים שֶׁהִיא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל.

הֵיכָל שִׁשִּׁי. הֵיכָל זֶה הוּא הֵיכַל הַזְּסִידִים. הֵיכָל זֶה הוּא עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. וְזֶהוּ הֵיכָל שֶׁעוֹמֵד עַל הַכֹּל. הֵיכַל הַיָּמִין אֵין מִי שֶׁיַּעֲמֹד בּוֹ, אֶלָּא אוֹתָם זְסִידִים קְדוֹשִׁים וְכָל אוֹתָם שֶׁאוֹהֲבִים אֶת רִבּוֹנָם בְּאַהֲבָה רַבָּה. וּלְפָתְזוֹ הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדִים כָּל אֵלּוּ שֶׁמְּיַזְּדִים יִזּוּד שֶׁל רִבּוֹנָם בְּכָל יוֹם. וְאֵלֶּה נִכְנָסִים בַּהֵיכָל הַזֶּה וַעֲתִידִים לַעֲלוֹת בָּרִאשׁוֹנָה.

וּמֵעַל הַפָּתַוז הַזֶּה אַבְרָהָם, יְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּלְפָתַוז אַוֵּזר עוֹמֵד יְצְוָזק שֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּזַ וְהָיָה קָרְבָּן שָׁלֵם לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּלְפָתַוז אַוֵּזר לִבְפָנִים עוֹמֵד יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, וּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים סְבִיבוֹ, וּשְׁכִינָה עַל רָאשֵׁיהֶם.

וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּצָרָה, מִתְעוֹרְרִים שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת וּמְעוֹרְרִים אֶת הַשְּׁכִינָה לְהָגֵן עֲלֵיהֶם. וְאָז הִיא עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת לְמַעְלָה וּמְגִנָּה עַל יִשְׂרָאֵל. וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ הֵיכָלוֹת לְמַטָּה בְּגַן עֵדֶן, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה יֵשׁ הֵיכָלוֹת מִתַּקָּנִים שֶׁהֵם סוֹד הָאֱמוּנָה. וְכָל [אוֹתָם] הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ מִתְקַשְּׁרִים וּמִתְעַטְּרִים בְּהֵיכָל אֶוָזד שֶׁהוּא:

הֵיכָל הַשְּׁבִיעִי. וְהֵיכָל זֶה גָּנוּז וְנִסְתָּר מִכָּל שְׁאָר הַהֵיכָלוֹת. בְּאֶמְצַע הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד עַמּוּד אֶוָזד שֶׁהוּא בִּגְוָנִים רַבִּים: יָרֹק, לָבָן, אָדֹם, שָׁוזֹר. וּכְשֶׁנִּשָּׁמוֹת עוֹלוֹת, הֵן עוֹלוֹת לְתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה. מִי שֶׁרָאוּי לַגָּוֵן הַזֶּה עוֹלֶה בּוֹ, כָּל אֶוָזד וְאֶוָזד כְּרָאוּי לוֹ.

וְשִׁשֶּׁת הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ הֵם לַמָּדוֹר כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַשְּׁבִיעִי אֵינוֹ לְמָדוֹר. וְשֵׁשׁ הַכֹּל בְּסוֹד שֵׁשׁ שֵׁשׁ. וְעַל זֶה כָּתוּב בָּרָא שִׁית. שֵׁשׁ דְּרָגוֹת לְמַעְלָה וְשֵׁשׁ דְּרָגוֹת לְמַטָּה, וְהַכֹּל סוֹד אֶוָזד

בֹּא רְאֵה, בְּרֵאשִׁית. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שְׁנֵי בָּתִּים הָיוּ, בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי. זֶה עֶלְיוֹן וְזֶה תַּוזְתּוֹן. שְׁנֵי הַהֵי"ן הֵם. זֶה עֶלְיוֹן וְזֶה תַּוזְתּוֹן, וְכֻלָּם אֶוָזד. ב' הָעֶלְיוֹן פּוֹתֵוַ שְׁעָרִים לְכָל צַד. שֶׁכָּךְ הוּא – שֶׁכּוֹלֵל זֶה בָּזֶה. רֵאשִׁית. אָז הוּא רֵאשִׁית לְהַכְנֵס בְּוֶזְשְׁבּוֹן הַבְּנָיָן.

רַבִּי יְצְוָזק אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּרֵאשִׁית זֶה כְּלָלוּת הַדְּמוּת (שֶׁל הַדְּמוּת) שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ. זֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (יוזקאל א) הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה'. מַרְאֶה שֶׁנִּרְאִים בּוֹ שִׁשָּׁה אֲוַזרִים. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בָּרָא שִׁית.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּכְנָסִים בַּמַּרְאֶה הַזֶּה שִׁשָּׁה גְּוָנִים, הִיא מַתְקִינָה עַצְמָהּ לְגַלּוֹתָם וּלְפָעֹל בָּהֶם אֱמוּנוֹת הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָאֱמוּנוֹת הַזּוֹ שֶׁל הָעוֹלָם

הִיא מִדַּרְגָּה זוֹ – כְּתוּב בָּרָא שִׁית. שֶׁבַּזוֹ שֶׁל הַשִּׁשָּׁה הוּא שֶׁעוֹשִׂים אֻמָּנוּת בָּזֶה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שם ב) הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַנִּצָּנִים (נִרְאוּ בָאָרֶץ)– זֶהוּ סוֹד שֶׁל שֵׁשׁ דְּרָגוֹת [עָלֶיהָ וְהִיא שְׁבִיעִית. וְאֵלּוּ הֵם שֵׁשׁ דְּרָגוֹת: דַּרְגַּת אַבְרָהָם, דַּרְגַּת יִצְחָק וְדַרְגַּת יַעֲקֹב, וְיָכִי"ן וּבֹעַ"ז וְיוֹסֵ"ף. כֻּלָּן נִרְאוֹת בָּאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב נִרְאוּ בָאָרֶץ. בָּאָרֶץ – זוֹהִי קְרִיָּה קְדוֹשָׁה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל]. נִרְאוּ בָאָרֶץ – מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן דְּמֻיּוֹת לְהַגָּלוֹת בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ – שֶׁהֲרֵי אָז מִשַּׁבְּזוֹ וּזְוִוֵּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל) לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם. וְלָכֵן נִקְרָא מִזְמוֹר, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב מִזְמוֹר לְדָוִד, שֶׁשָּׁרְתָה עָלָיו שְׁכִינָה בָּרִאשׁ. וְזֶהוּ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ. רַבִּי זְזָיָא אָמַר, שֶׁהֲרֵי אָז הִגִּיעַ זְמַן לְשַׁבְּזוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, עוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִסְתָּר וְכָל דְּבָרָיו נִסְתָּרִים, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמֵד בְּסוֹד עֶלְיוֹן יוֹם שֶׁל כָּל הַיָּמִים [הָרוּם שֶׁל כָּל הָרוּמִים]. וּכְשֶׁבָּרָא וְהוֹצִיא, הוֹצִיא אֶת הַשִּׁשָּׁה הָאֵלּוּ. וּבְגִלַּל שֶׁהוּא נִסְתָּר, שֶׁכָּל דְּבָרָיו נִסְתָּרִים, אָמַר בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שִׁשָּׁה יָמִים עֶלְיוֹנִים. וְלֹא אָמַר מִי בָּרָא אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם עֶלְיוֹן נִסְתָּר.

וְאַזַּר כָּךְ גִּלָּה וְאָמַר [לָהֶם] הַמַּעֲשֶׂה הַתַּזְהִתוֹן, וְאָמַר מִי בָּרָא אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁעוֹמֵד בְּהִתְגַּלּוּת. וְאָמַר, בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וְלֹא כָתוּב בָּרָא נִסְתָּר [בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר] בָּרָא אֶת הַשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם בְּהִתְגַּלּוּת. וְאָמַר בָּרָא אֱלֹהִים, אֱלֹהִים וַדַּאי שָׁם בְּהִתְגַּלּוּת. הָרִאשׁוֹן בְּנִסְתָּר שֶׁהוּא עֶלְיוֹן. הַתַּזְהִתוֹן בְּהִתְגַּלּוּת. לִהְיוֹת תָּמִיד מַעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסְתָּר וְנִגְלֶה. וְסוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּךְ הוּא נִסְתָּר וְנִגְלֶה. אֵת הַשָּׁמַיִם – לְרַבּוֹת שָׁמַיִם תַּזְהִתוֹנִים לְמַטָּה. וְאֵת הָאָרֶץ – לְהַכְלִיל אֶרֶץ שֶׁלְמַטָּה וּלְרַבּוֹת כָּל מַעֲשֶׂיהָ כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְהָאָרֶץ – זוֹ אֶרֶץ הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאֵין

לָהּ אוֹר מִשֶּׁל עַצְמָהּ. הָיְתָה – בַּהִתְוַלָּה כְּבָר הָיְתָה כָּרְאוּי, וְעַכְשָׁו תְּהוּ וָבֹהוּ וְזוֹשֶׁךְ. הָיְתָה דַּוְקָא. אַוַּר כָּךְ הִקְטִינָהּ אֶת עַצְמָהּ וְהִקְטִינָהּ אֶת אוֹרָהּ. תְּהוּ וָבֹהוּ וְזוֹשֶׁךְ וְרוּוַז – אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הָעוֹלָם שֶׁנִּתְקְנוּ בָהּ.

דָּבָר אַוַּר וְאֵת הָאָרֶץ – כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, לְרַבּוֹת אֶרֶץ שֶׁלְּמַטָּה שֶׁהִיא נַעֲשְׂתָה בְּכַמָּה מְדוֹרִים [אוֹרוֹת] הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְזֶהוּ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְּהוּ וָבֹהוּ וְזוֹשֶׁךְ וְרוּוַז. אֵלּוּ אוֹתָם מְדוֹרֵי הָאָרֶץ: אֶרֶץ, אֲדָמָה, גַּיְא, נְשִׁיָּה, צִיָּה, אַרְקָא, תֵּבֵל. וְגָדוֹל שֶׁבְּכֻלָּם תֵּבֵל, שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהִי צִיָּה? אָמַר לוֹ, זֶהוּ מְקוֹם הַגֵּיהִנֹּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צִיָּה וְצַלְמָוֶת. וְסוֹד זֶה כָּתוּב [שֶׁכָּתוּב] (בְּמִדְבַּר) וְזוֹשֶׁךְ עַל פָּנֵי תְהוֹם. זֶה סוֹד מְקוֹם הַגֵּיהִנֹּם. זֶהוּ צִיָּה, הַמָּקוֹם שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהוּא מַזְשִׁיךְ אֶת פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת. וְזֶהוּ מָקוֹם שֶׁל זוֹשֶׁךְ עֶלְיוֹן.

תה"ו זֶה נְשִׁיָ"ה שֶׁלֹּא נִרְאֶה בָּהּ מַרְאָה כְּלָל עַד שֶׁנִּשְׁכָּזז מֵהַכֹּל, וְעַל זֶה נִקְרֵאת נְשִׁיָּה. וּבֹהוּ זוֹ אַרְקָא, מָקוֹם שֶׁלֹּא נִשְׁכָּזז. רַבִּי זֵזָיָא אָמַר, זֶה גַּיְא. וְרוּוַז אֱלֹהִים מְרַוְּחָת – זֶה כְּנֶגֶד תֵּבֵל שֶׁנִּזּוֹן מֵרוּוַז אֱלֹהִים, וְהַכֹּל הוּא כְּאֶזֶד.

כְּמוֹ זֶה יֵשׁ לָאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה, שִׁבְעָה מְדוֹרִים הֵם לְמַעְלָה דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, וּבְכָל הַמְּדוֹרִים מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים אֵלֶּה עַל אֵלֶּה. כָּךְ גַּם לְמַטָּה. וְהַכֹּל אָזוּז זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אָזֶד. שִׁבְעָה מְדוֹרִים הֵם לְמַעְלָה, וַהֲרֵי אֶרֶץ הָעֶלְיוֹנָה אוֹזֶזֶת אוֹתָם וְכֻלָּם עוֹמְדִים בָּהּ, וּבְכֻלָּם נִמְצֵאת תִּשְׁבַּזַּזת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. דְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת זוֹ מִזּוֹ, וּמְקוֹמוֹת נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה.

מָדוֹר רִאשׁוֹן לְמַטָּה הוּא מְקוֹם בֵּית זוֹשׁוּךְ שֶׁלֹּא מֵאִיר, וְהוּא מִתְקָן לִמְדוֹרֵי רוּזוֹת וּסְעָרוֹת וְזַזָּקוֹת שֶׁלֹּא נִרְאִים. וְאֵין בּוֹ אוֹר וְלֹא זוֹשֶׁךְ וְלֹא דְּמוּת כְּלָל. וְשָׁם לֹא יוֹדְעִים בּוֹ יְדִיעָה כְּלָל, שֶׁאֵין בּוֹ צוּרָה תּוֹךְ כְּלַל הַכִּסֵּא [הָרִשָּׁם].

וְעַל אוֹתוֹ מָקוֹם מְמֻנֶּה מַלְאָךְ אֶזֶד וּשְׁמוֹ טַהֲרִיאֵ"ל. וְעִמּוֹ שִׁבְעִים מְמֻנִּים

מְעוֹפָפִים. וְנִמְוָזִים מַזִּיקֵי הַשַּׁלְהָבוֹת [שֶׁעֲלֵיהֶם] וְלֹא עוֹמְדִים וְלֹא נִרְאִים וְלֹא נִמְצָאִים. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, כֻּלָּם מִתְוַדְּשִׁים וְלֹא עוֹמְדִים. כְּשֶׁמַּגִּיעִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם, אוֹבְדִים וְלֹא נִמְצָאִים, וְנִכְנָסִים בְּנֶקֶב אֶזֶד שֶׁל הַתְּהוֹם וְלֹא נִרְאִים. כְּשֶׁנֶּוְשָׁךְ הַלַּיְלָה, נִמְוָזִים מֵאוֹתָן שַׁלְהָבוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר.

מָדוֹר הַשֵּׁנִי הוּא מָקוֹם שֶׁמֵּאִיר יוֹתֵר וְהוּא זָשׁוּךְ, אֲבָל לֹא זָשׁוּךְ כְּמוֹ אוֹתוֹ רִאשׁוֹן. וְהוּא מִתָּקָן לְמָדוֹרִים שֶׁל מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים שֶׁמְּמֻנִּים עַל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם וְלַהֲסִיטָם [לְהַסְטוֹתָם] בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ רָעָה שֶׁהֵם הוֹלְכִים. וְאוֹתוֹ מָקוֹם נִרְאֶה יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן. וְלַמַּלְאָכִים הַלָּלוּ יֵשׁ קָרָב [קְרָבָה] עִם בְּנֵי אָדָם וְנִזּוֹנִים [וְנֶהֱנִים] מֵרֵיזַ וּבְשָׂם שֶׁלְּמַטָּה לַעֲלוֹת בְּתוֹעֶלֶת וּלְהָאִיר יוֹתֵר.

וַעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶזֶד שֶׁשְּׁמוֹ קְדוּמִיא"ל. וְאֵלֶּה פּוֹתְזִים בְּשִׁירָה וְשׁוֹכְכִים וְהוֹלְכִים לָהֶם, וְלֹא נִרְאִים עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה, וְאָז עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם וְנִרְאִים מְאִירִים יוֹתֵר. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם מְקַדְּשִׁים קְדֻשָּׁה. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כֻּלָּם טָסִים וּמְעִידִים [הֵם] עֵדוּת לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַזֵּם עֲלֵיהֶם.

מָדוֹר שְׁלִישִׁי הוּא מָקוֹם שֶׁל לָהָבוֹת וְתִמְרוֹת עָשָׁן, וְשָׁם הַשְׁפָּעָה שֶׁל נְהַר דִּינוּר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, שֶׁהוּא בֵּית הַמּוּקָד לְנַפָּשׁוֹת הָרְשָׁעִים, שֶׁמִּשָּׁם יוֹרֶדֶת אֵשׁ עַל רָאשֵׁי הָרְשָׁעִים, וְשָׁם מַלְאֲכֵי זַבְלָה שֶׁטּוֹרְדִים אוֹתָם.

וְשָׁם נִמְצֵאת לָשׁוֹן הָרָע עַל יִשְׂרָאֵל לְפָעָמִים וּלְהַסְטוֹת אוֹתָם, פָּרַט לְזִמָּן שֶׁלּוֹקְזִים רְפוּאָה לִדְזוֹת אוֹתוֹ. וּמְמֻנֶּה אֶזֶד עֲלֵיהֶם מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כֻּלָּם מִצַּד הַזּוֹשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְזוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם. וְסָמְאֵ"ל הָרָשָׁע נִמְצָא שָׁם.

מָדוֹר רְבִיעִי הוּא מָקוֹם שֶׁמֵּאִיר, וְשָׁם הוּא אוֹר לְמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים שֶׁבְּצַד יְמִין, וּפוֹתְזִים בְּשִׁירָה וּמְסַיְּמִים, וְלֹא הוֹלְכִים לַעֲבוֹר כְּאֵלּוּ רִאשׁוֹנִים שֶׁפּוֹתְזִים בְּשִׁירָה וְנִשְׂרָפִים וְעוֹבְרִים בְּאֵשׁ דּוֹלֶקֶת, וְשָׁבִים וּמִתְוַדְּשִׁים כְּמִקֶּדֶם. וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם וְלֹא מִתְבַּטְּלִים. וְאֵלֶּה מַלְאֲכֵי רַזָּמִים שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנִּים לְעוֹלָמִים.

וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים קד) עָשָׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת וְגוֹ'. וְאֵלֶּה עוֹשִׂים שְׁלִיחוּתָם בָּעוֹלָם וְלֹא נִרְאִים לִבְנֵי אָדָם, פָּרַט לְמַרְאֶה אוֹ בְּצַד אָזְנֵי רַב. וּמַלְאָךְ אֶזְדּ מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, שֶׁשְּׁמוֹ פַּדְא"ל. וּבוֹ פּוֹתְחִים מַפְתְּחוֹת הָרַחֲמִים לְאוֹתָם שֶׁשָּׁבִים לִרְבוֹנָם, וּפוֹתְחִים שְׁעָרִים לְהַעֲבִיר תְּפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם.

מָדוֹר זְמִישִׁי הוּא מָדוֹר שֶׁמֵּאִיר בְּאוֹר יוֹתֵר מִכָּל הַקּוֹדְמִים, וְיֵשׁ בּוֹ מַלְאָכִים, מֵהֶם אֵשׁ וּמֵהֶם מַיִם. לִפְעָמִים הֵם נִמְצָאִים בְּרַחֲמִים, וְלִפְעָמִים נִמְצָאִים בְּדִין. אֵלֶּה בְּצַד זֶה וְאֵלֶּה בְּצַד זֶה. לִפְעָמִים אֵלֶּה מְאִירִים וְאֵלֶּה זַשּׁוּכִים, וְאֵלֶּה מְמֻנִּים לְזַמֵּר לִרְבוֹנָם. אֵלֶּה בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, וְאֵלֶּה כְּשֶׁעוֹלֶה הָאוֹר. וּמְמֻנֶּה אֶזְדּ עֲלֵיהֶם שֶׁשְּׁמוֹ קִדְשִׁיא"ל.

כְּשֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה בַּחֲצוֹת וּמִתְעוֹרֵר רוּחַ צָפוֹן וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, אָז רוּחַ צָפוֹן מַקִּישָׁה וּמַגִּיעָה לְאוֹתָם הַמְמֻנִּים בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לְזַמֵּר, וְכֻלָּם מְזַמְּרִים וּפוֹתְחִים בְּשִׁירָה. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַבֶּקֶר וּמִתְחַבֶּרֶת קַדְרוּת הַבֹּקֶר בָּאוֹר, אָז כָּל הָאֲוִזִּרִים אוֹמְרִים שִׁירָה, וְכָל כּוֹכְבֵי הָרָקִיעַ וְכָל שְׁאָר הַמַּלְאָכִים [שֶׁלְּמַטָּה] מְסַיְּעִים לָהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹשְׂאִים שִׁירָה וְתִשְׁבָּחוֹת אֲוִזֵּרֵיהֶם.

מָדוֹר שִׁשִּׁי הוּא מָדוֹר עֶלְיוֹן קָרוֹב לְמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם, וּבֵין אֲנִיּוֹת וּנְהָרוֹת וּנְזָלִים שֶׁנֶּחֱלָקִים מִן הַיָּם וְכַמָּה דָגִים הֵם שֶׁמְּרַחֲשִׁים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וּמֵעֲלֵיהֶם שָׂרִים מְמֻנִּים, וּמְמֻנֶּה אֶזְדּ עֲלֵיהֶם וּשְׁמוֹ אוּרִיא"ל, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל כָּל אֵלֶּה הַתַּזְוִתּוֹנִים.

וְכֻלָּם נוֹסְעִים בְּשָׁעוֹת וּרְגָעִים כְּשֶׁנּוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. כְּשֶׁנּוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד [דָּרוֹם] מִזְרָז, הַמְמֻנֶּה שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְאוֹתוֹ צַד הוּא מִיכָאֵ"ל שֶׁבָּא מִיָּמִין. וּכְשֶׁנּוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד צָפוֹן, הַמְמֻנֶּה שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶן לְאוֹתוֹ צַד הוּא גַּבְרִיאֵל שֶׁבָּא מִצַּד הַשְּׂמאל. וּכְשֶׁנּוֹסְעוֹת אֲנִיּוֹת לְצַד [מִזְרָז]

דָּרוֹם, הֲרֵי שָׁם הוּא הַמְמֻנֶּה שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְאוֹתוֹ צַד רְפָאֵ"ל [נ"א אוּרִיאֵ"ל] שְׁמוֹ, וְהוּא לְיָמִין. וּכְשֶׁנּוֹסְעוֹת אֳנִיּוֹת לְצַד מַעֲרָב, הַמְמֻנֶּה שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְאוֹתוֹ הַצַּד הוּא אוּרִיאֵ"ל [נ"א רְפָאֵ"ל] וְהוּא לְאַזְרוֹנָה.

מָדוֹר שְׁבִיעִי הוּא מָדוֹר עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְשָׁם לֹא נִמְצָאִים, רַק נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁשָּׁם מִתְעַדְּנִים בְּאוֹתוֹ זֹהַר עֶלְיוֹן, וּמִתְעַדְּנִים בְּעֲדוּנִים וְתַפְנוּקִים עֶלְיוֹנִים. וְשָׁם לֹא נִמְצָאִים, רַק אוֹתָם זַכָּאִים, וְגַנְזֵי שָׁלוֹם וּבְרָכָה וְנָדָבָה. הַכֹּל הוּא כְּגוֹן עֶלְיוֹן, וַהֲרֵי אָמְרוּ הַזַּבְּרִים.

אָז הוּא בָּאָרֶץ שֶׁלְּמַטָּה בְּשִׁבְעָה מְדוֹרִים, וְכֻלָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וּבְכֻלָּם יֵשׁ מִינִים כְּמַרְאֵה בְּנֵי אָדָם, וְכֻלָּם מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת כְּבוֹדוֹ כְּאוֹתָם שֶׁהֵם בַּמָּדוֹר הָעֶלְיוֹן. וְאֵלֶּה רוֹאִים אֶת כְּבוֹדוֹ כָּרָאוּי לְעָבְדוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ וּלְהַכִּיר אֶת כְּבוֹדוֹ.

וְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא תֵּבֵל, לֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, אֶלָּא רַק בִּשְׁבִיל הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם גּוּפִים קְדוֹשִׁים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה לֹא עוֹמֵד אוֹתוֹ מָדוֹר שְׁבִיעִי אֶלָּא לִנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. כָּךְ גַּם הַמָּדוֹר הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה לְמַטָּה לֹא עוֹמֵד אֶלָּא לְגוּפֵיהֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים, לִהְיוֹת הַכֹּל אָזֵד זֶה כְּמוֹ זֶה.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שִׁבְעָה מְדוֹרִים הֵם שֶׁאָמַרְנוּ, וּבְתוֹכָם יֵשׁ שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת מֵאוֹתָם סוּדוֹת הָאֱמוּנָה כְּנֶגֶד שִׁבְעָה רְקִיעִים עֶלְיוֹנִים. וּבְכָל הֵיכָל וְהֵיכָל יֵשׁ רוּזוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

הֵיכָל רִאשׁוֹן, כָּאן יֵשׁ רוּזָן שֶׁהִתְמַנָּה עַל נִשְׁמוֹת הַגֵּרִים שֶׁהִתְגַּיְּרוּ וְשָׁמוֹ רוּזְמִיא"ל, וְהוּא נוֹשֵׂא אוֹתָם וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה.

הֵיכָל שֵׁנִי, יֵשׁ רוּזָן אָזֵד שֶׁשָּׁמוֹ אהינא"ל, וְזֶה עוֹמֵד עַל כָּל אוֹתָם נִשְׁמוֹת הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלֹּא זָכוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וּמְלַמֵּד אוֹתָם.

בַּהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי יֵשׁ רוּזָן אָזֵד בְּשֵׁם אדרהינא"ל, וְהוּא עוֹמֵד עַל נִשְׁמוֹת אוֹתָם שֶׁזָּזְרוּ בִּתְשׁוּבָה וְלֹא זָזְרוּ. כְּגוֹן שֶׁזָּזְשְׁבוּ, וּבְטֶרֶם זָזְרוּ בָּהֶם מֵתוּ. אֵלֶּה

טוֹרְדִים אוֹתָם בַּגֵּיהִנֹּם, וְאַזַר כָּךְ מַעֲלִים אוֹתָם לָרוּחַ הַמְמַעֲה הַזֶּה וְנוֹשֵׂא אוֹתָם. וְזוֹמְדִים לְהָנוֹת מִזִּיו כְּבוֹד רִבּוֹנָם וְלֹא נֶהֱנִים. וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בְּנֵי בָשָׂר, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זֹדֶשׁ בְּזָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבֹא כָל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּוֲוֹות לְפָנַי אָמַר ה׳.

הֵיכָל רְבִיעִי, כָּאן עוֹמֵד רוּחַ אֶזְוָד וּשְׁמוֹ גַּדְרִיהֹא״ל [נ״א גַּהְדְּהֹא״ל]. וְזֶה עוֹמֵד עַל כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁל הָרוּגֵי שְׂאָר הָעַמִּים [עוֹבְדֵי עַכּו״ם] לְהַעֲלוֹתָם לְתוֹךְ לְבוּשׁ מַלְכוּת שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְנִרְשָׁמִים שָׁם עַד הַיּוֹם שֶׁיִּנָּקֵם אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיוֹת מָחַץ רֹאשׁ עַל אֶרֶץ רַבָּה.

הֵיכָל זַמְיִשִׁי, כָּאן עוֹמֵד רוּחַ אֶזְוָד שֶׁנִּקְרָא אדיריא״ל, וְזֶה עוֹמֵד עַל כָּל הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ.

[נ״א שֶׁל זַסִּידִים שֶׁאָזְווּ בַּתְּשׁוּבָה] שֶׁעָמְדוּ בְּאוֹתוֹ הַצַּד, וְאֵלֶּה הֵם מֵעַל כֻּלָּם שֶׁבַּמְּדוֹר הַזֶּה הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וּמִיכָאֵ״ל [שְׁמוֹ] מְמַעֲה גָּדוֹל [עֲלֵיהֶם] עַל כֻּלָּם עוֹמֵד [שֶׁעוֹמְדִים] בּוֹ. וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת כֻּלָּם עוֹמְדִים תַּחְתָּיו בְּאוֹתוֹ הַצַּד. וְשָׁם מִתְעַדְּנוֹת אוֹתָן נְשָׁמוֹת הַזָּסִידִים בְּאוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ מֵהָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִיהוּ שֶׁיּוֹדֵעַ לְסַדֵּר תְּפִלַּת רִבּוֹנוֹ כְּמוֹ מֹשֶׁה? בְּשָׁעָה שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ לְסַדֵּר תְּפִלָּתוֹ בַּאֲרִיכוּת – סִדֵּר. וּבְשָׁעָה שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ לְקַצֵּר – גַּם כֵּן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הַקְּדְמוֹנִים סִדּוּר שֶׁל סוֹדֵי הַסּוּדוֹת בְּקֶשֶׁר אֶזְוָד. לְפָעָמִים שֶׁצָּרִיךְ לְסַדֵּר תְּפִלָּתוֹ כָּרָאוּי וְלִקְשֹׁר קְשָׁרִים לְבַשֵּׂם אֶת רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, וְלָדַעַת לְיַיֵּחַד יִחוּד שָׁלֵם לְקִרְעַ רְקִיעִים וְלִפְתֹּחַ שְׁעָרִים וּפְתָחִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְפַתּוֹת אֶת רִבּוֹנָם וּלְבַטֵּל גְּזֵרוֹת וּלְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָה בָּעוֹלָם וּלְהוֹרִיד בְּרָכוֹת, וּלְהָסִיר אֶת בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ

בָּעוֹלָם. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' וְגוֹ'. מִי יְמַלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ אַבְרָהָם הֶוְזְסִיד, יְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁגָּלָה לְךָ סוֹד הַסּוֹדוֹת וְהִתְוַלְךָ תְּפִלּוֹת בָּעוֹלָם, וְהִתְגַּלּוּ לְךָ הֵיכְלוֹת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת קְדוֹשִׁים הֵם, וְהֵם עוֹמְדִים בַּשְּׁעָרִים בְּקִיּוּם. וּבְכָל אֶוְזְד וְאֶוְזְד נִכְנָסֶת תְּפִלַּת הַיְזוּד [שֶׁל רִבּוֹנוֹ] שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְבַשֵּׂם לִרְבּוֹנוֹ וּלְיַיְזֵד יְזוּד בְּשִׁלְמוּת, שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַכְנֵס בְּכָל הַהֵיכָלוֹת וּלְקַשֵּׁר קְשָׁרִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, רוּזַ בְּרוּזַ, רוּזַ תַּזְזִתּוֹנָה בְּרוּזַ עֶלְיוֹנָה. כָּתוּב (ישעיה כו) ה' בַּצַּר פָּקְדוּךָ צָקוֹן לַזַשׁ מוּסָרְךָ לָמוֹ.

הֵיכָל הָרִאשׁוֹן. כָּתוּב (שמות כד) וְתַזַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר. סוֹד הַסּוֹדוֹת רוּזַ שֶׁנִּקְרֵאת סַפִּיר. כְּסַפִּיר שֶׁל אֶבֶן טוֹבָה נוֹצֶצֶת לִשְׁנֵי צְדָדִים. אוֹר אֶוְזְד עוֹלֶה וְיוֹרֵד. וְאוֹתוֹ אוֹר לָבָן נוֹצֵץ לְכָל צַד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. אוֹרוֹ תָּלוּי נִסְתָּר וְגָלוּי.

מֵהָאוֹר הַזֶּה נִפְרָדִים אַרְבָּעָה אוֹרוֹת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְכֻלָּם מְאִירִים אוֹר אֶוְזְד כִּמְנוֹרַת הַנֵּר שֶׁדּוֹלֵק וְנוֹצֵץ אוֹרוֹת לִמְרָאֵה עֵינֵי בְּנֵי אָדָם. וְאוֹתָם אוֹרוֹת הַנֵּר עוֹלִים וְיוֹרְדִים, הוֹלְכִים וְשָׁבִים מִתּוֹךְ אוֹתָהּ אֵשׁ שֶׁל אוֹר הַנֵּר שֶׁדּוֹלֵק, וְכֻלָּם אוֹר אֶוְזְד. כָּךְ גַּם אֵלֶּה. וְכָל הַמְּאוֹרוֹת נוֹצְצִים כְּמוֹ מַרְאֵה שֶׁל נְזוּשֶׁת מְלֻטָּשֶׁת בְּאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזקאל א) וְנֹצְצִים כְּעֵין נְזוּשֶׁת קָלָל. זֶהוּ לְיָמִין.

וּלְשְׂמאל יֵשׁ רוּזַ שֶׁנִּקְרָא לְבָנָה, וְזֶה נִכְלָל בָּרוּזַ הָרִאשׁוֹן וְנִכְנָס זֶה בָּזֶה. אוֹרוֹ אָדֹם וְלָבָן כְּאֶוְזְד, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָם מְאוֹרוֹת רִאשׁוֹנִים. כְּשֶׁבָּאִים הַמְּאוֹרוֹת שֶׁל זֶה, מַגִּיעִים בָּאוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים וְנִכְלָלִים בּוֹ וְהֵם אֶוְזְד. וְנִרְאִים הַמְּאוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים לְבַדָּם, וְלֹא מִתְגַּלִּים הָאֲזוֹרִים הַלָּלוּ וְלֹא נוֹדְעוּ שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹכָם וְנִסְתַּתְּרוּ בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מא) וְלֹא נוֹדַע כִּי בָּאוּ אֶל קִרְבָּנָה וְגוֹ'. וְזֶהוּ רוּזַ בְּרוּזַ שֶׁהֵם אֶוְזְד. מְאוֹרוֹת בְּמְאוֹרוֹת שֶׁהֵם אֶוְזְד. וְכָאן הֵם שְׁנֵי שְׁעָרִים [רְקִיעִים] תַּזְזִתּוֹנִים מֵאוֹתָם רְקִיעִים שֶׁנִּקְרָאִים שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם

[רָקִיעַ].

מִשְׁנֵי הָרוּחוֹת הַמְנַצְנְצִים הַלָּלוּ נִבְרְאוּ אוֹתָם הָאוֹפַנִּים שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, שֶׁדְּמוּתָם כִּדְמוּת הַחַיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) מַרְאֵה הָאוֹפַנִּים וּמַעֲשֵׂיהֶם וְגוֹ'. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בֹּעֲרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת. מִי הִיא? זוֹ רוּחַ קְדוֹשָׁה, מָקוֹם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ וְהִיא מְאִירָה לָהֶם, שֶׁכָּתוּב וְנֹגַהּ לָאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ יוֹצֵא בָּרָק.

כְּשֶׁנִּכְלְלוּ רוּחַ בְּרוּחַ, יוֹצֵא מֵהֶם אוֹר שֶׁל זַיְתָה אַחַת רְמוּחָ [מַטָּל] עַל אַרְבָּעָה אוֹפַנִּים. וַהֲרֵי דְּמוּתוֹ כְּאַרְיֵה שׁוֹלֵט עַל אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת רִבּוֹא שֶׁל אוֹפַנִּים אֲזוֹרִים. כַּנְפֵי הַנָּשֶׁר הַזֶּה הִתְמַנָּה עַל כָּל אוֹתָם אוֹפַנִּים. בְּאַרְבָּעָה גַּלְגַּלִּים נוֹסְעִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה. בְּכָל גַּלְגַּל וְגַלְגַּל שְׁלֹשָׁה עַמּוּדִים. וְהֵם שְׁנֵים עָשָׂר עַמּוּדִים בְּאַרְבָּעָה גַּלְגַּלִים. רוּחַ זוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל. מִכָּאן יָצְאוּ. וְרוּחַ זוֹ עוֹמֶדֶת לְכֻלָּם, וַהֲרֵי מְמֻנָּה נְזוּנִים.

אַרְבָּעָה [הָאוֹפַנִּים] הַלָּלוּ, אַרְבַּע פָּנִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְכָל אוֹתָם פָּנִים מְסֻתָּכְלִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל אוֹתָהּ הַזַּיְתָה שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם. כְּשֶׁנּוֹסְעִים הָאַרְבָּעָה הַלָּלוּ תַּזַּת אוֹתָהּ הַזַּיְתָה, נִכְנָסִים זֶה בָּזֶה וּמִשְׁלָבִים זֶה בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כו ולא) מַקְבִּילֹת הַלַּלְאֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ, לְהִתְכַּלֵּל אַחַת בְּאַחַת וּלְהִכָּנֵס זוֹ בָּזוֹ. כְּשֶׁנּוֹסְעִים אוֹתָם גַּלְגַּלִים, נִשְׁמָע קוֹל נְעִימוּת בְּכָל אוֹתָם צְבָאוֹת שֶׁלְּמַטָּה לְמִינֵיהֶם.

תַּזַּת הֵיכָל זֶה נִפְרָדִים צְבָאוֹת הַזּוּטָה לְכַמָּה צְדָדִים שֶׁל רְקִיעִים שֶׁלְּמַטָּה, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לַכּוֹכָב שֶׁל שַׁבְּתַאי. כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים לְהֵיכָל זֶה. מִשָּׁם נְזוּנִים. כָּל אֵלֶּה שֶׁבְּהֵיכָל זֶה כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים לְאוֹתָהּ רוּחַ, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ לֹא יִסַּבּוּ בְּלֶכְתָּן. וְזֶהוּ הֵיכָל שֶׁנִּקְרָא לִבְנַת הַסַּפִּיר.

רוּחַ זוֹ הַכּוֹלֶלֶת רוּחַ אַזְרֵת שְׁנֵיָּה עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, אוֹרָהּ שֶׁלֹּא שׁוֹכֵךְ [עוֹזֵב] לְעוֹלָמִים כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. אֵין מִי שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ, פָּרַט לְרָצוֹן שֶׁל

אִישׁ צַדִּיק בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה שֶׁנִּכְנֶסֶת בְּאוֹתוֹ הֵיכָל וְעוֹלָה לִקְשֹׁר קְשָׁרִים בִּשְׁלֵמוּת בַּתְּוִוכָּלָה שֶׁל הָרוּחַ [הָאוֹר] הַזֶּה כָּרָאוּי. אָז הָאוֹר מִתְעַטֵּף בָּהּ וְשָׁמֵחַ בָּהּ, וְעוֹלָה עִמָּהּ לְהִתְקַשֵּׁר בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַהֵיכָל הַשֵּׁנִי, לְהִתְכַּלֵּל רוּחַ שֶׁכְּלוּל בְּרוּחַ אֲזֵרֵת עֶלְיוֹנָה שֶׁעָלָיו.

וְרוּחַ זוֹ שֶׁכּוֹלֶלֶת בָּהּ אוֹתָהּ זַיְהָ וְכָל אוֹתָם אוֹפַנִּים וְגַלְגַּלִּים, וְנֶאֱזָזִים בּוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱזָזִים אֵשׁ בְּמַיִם וּמַיִם בְּאֵשׁ, דָּרוֹם בְּצָפוֹן, צָפוֹן בְּדָרוֹם, מִזְרָח בְּמַעֲרָב, וּמַעֲרָב בְּמִזְרָח. כָּךְ נֶאֱזָזִים כֻּלָּם זֶהּ בָּזֶה וְנִקְשָׁרִים זֶהּ בָּזֶה. אוֹתָהּ רוּחַ עוֹלָה לְהִתְקַשֵּׁר, וְאוֹתָהּ זַיְהָ מִסְתַּכֶּלֶת לְמַעְלָה אֶל הַהֵיכָל הַשֵּׁנִי, וּמִסְתַּכְּלִים זֶהּ בָּזֶה.

בְּאֶמְצַע הַהֵיכָל הַזֶּה נָעוּץ עַמּוּד אָזָד שֶׁעוֹלֶה עַד אֶמְצַע הַהֵיכָל הָאַזֵּר, וְהוּא נָקוּב וְנָעוּץ [נ"א נָתִיב נָעוּץ] מִלְמַטָּה לְמַעְלָה לְהַדְבִּיק רוּחַ בְּרוּחַ, וְכֵן עַד לְמַעְלָה מִכֻּלָּם לִהְיוֹת כֻּלָּם רוּחַ אַזַּת, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ג) וְרוּחַ אָזָד לַכֹּל.

הֵיכָל שֵׁנִי. כָּתוּב (שְׁמוֹת כד) וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר. כָּאן הוּא אוֹתוֹ רוּחַ שֶׁנִּקְרָא זֹהַר, וְעוֹמֵד בְּלִבָּן תָּמִיד שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ גְּוָנָיו בְּאַזַּר, וְהוּא עֶצֶם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה לְעוֹלָמִים. זֶהּ אֵינוֹ בְּהִתְגַּלּוּת כָּךְ לְהִתְנוֹצֵץ כְּמוֹ הָאַזַּר. זֶהּ קָשֶׁה לְהִתְגַּלּוֹת. כְּמוֹ סֵתֶר הָעַיִן שֶׁכְּשֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת, זוֹהֶרֶת וְנוֹצֶצֶת בְּגִלְגּוּל. וְגַם זֶהּ כָּךְ. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁאוֹתוֹ רוּחַ רִאשׁוֹן עוֹלֶה, מְגַלְגֵּל בַּגַּלְגַּל וּמַגַּלֶּה אוֹתוֹ, וְנִקְשָׁר יַזַּד אִתּוֹ בְּקֶשֶׁר שֶׁל לִבָּן הָעַיִן תּוֹךְ גֶּוֶן אַזַּר שֶׁהוּא דַּקִּיק מִמֶּנּוּ שֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו.

רוּחַ זוֹ מִתְגַּלְגֶּלֶת מִתּוֹךְ רוּחַ שֶׁלְּמַטָּה. הָאוֹר שֶׁלְּמַטָּה סוֹבֵב לַגַּלְגַּל [וְגִלְגֵּל] הָאוֹר הַזֶּה וּמֵאִיר. וְלֹא יָכוֹל לְהָאִיר עַד שֶׁאוֹזְזוֹ בּוֹ הַתַּזְוִוכָּתוֹן וְנִקְשָׁר עִמּוֹ וְאָז מֵאִיר, וְאוֹזְזוֹ בָּאוֹר שֶׁלְּמַטָּה [שֶׁהָיָה מֵאִיר] שֶׁהוּא כָּלוּל וְלֹא מִשְׁתַּנֶּה בִּכְלָל, אֶלָּא מִתְגַּלֶּה בְּגִלְגּוּל בַּגִּלְגּוּל שֶׁלּוֹ. וּכְשֶׁאוֹר זֶה מִתְגַּלְגֵּל, נוֹטֵל אוֹר אַזַּר לְצַד שְׂמֹאל וּמִתְגַּלְגֵּל עִמּוֹ וּמִסְתּוֹבֵב עִמּוֹ. וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב (שִׁיר ז) זַמּוּקֵי יֶרֶכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָן. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְגַלּוֹת [לְגַלְגֵּל] מְאוֹרוֹת. רוּחַ אֲזֵרֵת נִכְלֶלֶת עִמּוֹ וּמִסְתּוֹבֵב [וּמֵאִיר] וּמֵאִיר סְבִיבוֹ בְּגֶוֶן תְּכֵלֶת

וְלָבָן. אוֹתוֹ לָבָן נִקְשָׁר בַּלָּבָן הַזֶּה, וְאוֹתוֹ תְּכֵלֶת נִקְשָׁר בָּאָדָם שֶׁל הָאוֹר הַתַּזְהִתוֹן שֶׁלְּצַד שְׂמֹאל, וְנִכְלָלִים זֶה בָּזֶה וְנִהְיִים אֶזֶד, וְנִקְרָאִים עֻצֶּם הַשָּׁמַיִם. וְכָל מַה שֶּׁלְּמַטָּה וְאוֹתוֹ הֵיכָל שֶׁלְּמַטָּה, הַכֹּל נִכְלָל כָּאן. וְהֱיוֹת שֶׁהַכֹּל נִכְלָל כָּאן, נִקְרָא עֻצֶּם הַשָּׁמַיִם.

מִכְּלָל שֶׁאוֹרוֹת הַלָּלוּ נִבְרְאוּ אוֹתָם שְׂרָפִים שֶׁל שֵׁשׁ כְּנָפַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לָאֶזֶד. כֻּלָּם בְּשֵׁשׁ, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם מֵעֻצֶּם הַשָּׁמַיִם. אֵלֶּה הֵם שֶׁשּׁוֹרְפִים אֶת אֵלֶּה שֶׁלֹּא זוֹשְׁשִׁים עַל כְּבוֹד רִבּוֹנָם. וְסוֹד שֶׁהַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר זוֹלֵף. מִי שֶׁקּוֹרֵא וְשׁוֹנֶה שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, זֶהוּ מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְסַדֵּר וְלִקְשֹׁר קְשׁוּר שֶׁל יִזּוּד שֶׁל רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי. אֵלֶּה אוֹתָם שֶׁמְּקַדְּשִׁים הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רִבּוֹנָם בְּכָל יוֹם תָּמִיד.

כְּשֶׁמִּתְגַּלְגְּלִים הָאוֹרוֹת, יוֹצֵא מֵהֶם אוֹר שֶׁל זַיָּה אַזַּת, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת וּמַטָּלֶת עַל אַרְבַּע זַיּוֹת הַשַּׁלִּיטוֹת עַל הָרֹאשׁוֹנוֹת שֶׁכּוֹלְלוֹת אוֹתָם בְּתוֹכָם. וּבְאֵלֶּה כְּשֶׁנּוֹסְעִים, כּוֹפִים הַשְּׂרָפִים תַּזּוּתוֹנִים נְוָזִשִׁים שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ אוֹתוֹ נָוָזִשׁ שָׂרָף שֶׁגּוֹרֵם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם.

אֵלֶּה הַזַּיּוֹת פָּנֵי נָשֶׁר, מִסְתַּכְּלוֹת אֶל אוֹתָהּ זַיָּה הַנָּשֶׁר עֶלְיוֹן שֶׁעֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) דֶּרֶךְ הַנָּשֶׁר בַּשָּׁמָיִם. רוּזָז זוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל. אוֹתוֹ הַזַּיָּה שֶׁרוֹמֶזֶת [נ״א שֶׁמַּטָּלֶת] עַל כֻּלָּם, מִסְתַּכֶּלֶת לְמַעְלָה, וְכֻלָּם אֵלֶיהָ [נ״א אֶצְלָהּ].

כְּשֶׁכֻּלָּם נוֹסְעִים, מִזְדַּעְזְעִים כַּמָּה צְבָאוֹת. מֵהֶם מְאִירִים, מֵהֶם מִשְׁתַּבְּרִים [נ״א מִסְתַּכְּרִים מִלְּפָנֵיהֶם] מִקִּיּוּמָם [מֵימֵיהֶם] וְשׁוֹרְפִים אוֹתָם בָּאֵשׁ, וּבָאִים וּמִתְזַדְּשִׁים כְּמִקֹּדֶם. כֻּלָּם נִכְנָסִים תַּזַּת אוֹתָהּ זַיָּה, וּמִסְתַּתְּרִים תַּזַּת כְּנָפֶיהָ לְהַכְלִילָם לְמַעְלָה.

אוֹתָן אַרְבַּע זַיּוֹת עוֹלוֹת כְּשֶׁרוּזָז זוֹהֶרֶת לְתוֹךְ אוֹתָהּ הַזַּיָּה. אַרְבָּעָה גַּלְגַּלִּים לְכָל אַזַּת וְאַזַּת. גַּלְגַּל אֶזֶד מִסְתַּכֵּל לְצַד מִזְרָז, וּשְׁלֹשָׁה עֲמוּדִים נוֹשְׂאִים אוֹתוֹ וּמִסְתַּכְּלִים לָאֶמְצַע. וְגַלְגַּל אֶזֶד מִסְתַּכֵּל לְצַד מַעֲרָב, וּשְׁלֹשָׁה

עֲמוּדִים נוֹשְׂאִים אוֹתוֹ וּמִסְתַּכְּלִים לָאֶמְצַע. וְגַלְגַּל אַוִּיר מִסְתַּכֵּל לְצַד דָּרוֹם, וּשְׁלֹשָׁה עֲמוּדִים נוֹשְׂאִים אוֹתוֹ וּמִסְתַּכְּלִים לָאֶמְצַע. וְגַלְגַּל אַוִּיר מִסְתַּכֵּל לְצַד צָפוֹן וּשְׁלֹשָׁה עֲמוּדִים נוֹשְׂאִים אוֹתוֹ וּמִסְתַּכְּלִים לָאֶמְצַע. וְכָל שְׁנַיִם עָשָׂר הָעֲמוּדִים נוֹשְׂאִים מִתּוֹךְ הָאֶמְצַע, וְאוֹתוֹ הָאֶמְצַע סָגוּר וּפָתוּחַ. וְכָל גַּלְגַּל וְגַלְגַּל כְּשֶׁנִּוסַּע, קוֹל נִשְׁמָע בְּכָל הָרְקִיעִים.

אֵלּוּ הָאַרְבַּע חַיּוֹת [שֶׁלְּמַעְלָה] כֻּלָּם מִתְלַבְּשׁוֹת [מִשְׁתַּלְבוֹת] זוֹ בָּזוֹ, וְנִכְנָסִים אוֹתָם אוֹפַנַּיִם שֶׁלְּמַטָּה לְתוֹךְ הַחַיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁלְּמַעְלָה כְּלוּלִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה. רוּחַ זוֹ שֶׁנִּכְלְלָה בְּאוֹתָן רוּחוֹת, לוֹהֶטֶת וְעוֹלָה לְהֶאָחֵז לְמַעְלָה וְעוֹמֶדֶת לְהִתְאַחֵד] וּלְהִתְקַשֵּׁר בִּרְצוֹן הָאִישׁ הַצַּדִּיק בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה שֶׁמִּתְפַּלֵּל. שֶׁכְּשֶׁעוֹלָה וְנִכְנֶסֶת בְּאוֹתוֹ הֵיכָל, לוֹקֵחַ הַכֹּל, וְכֻלָּם נוֹטְלִים יַחַד עִמָּהּ וְנִכְלְלוּ זֶה בָּזֶה עַד שֶׁנִּכְלָלִים בְּאוֹתָהּ רוּחַ.

וְאוֹתָהּ רוּחַ נוֹטֶלֶת בְּרָצוֹן שֶׁל קָשֶׁר הַיִּחוּד שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁמְּיַחֶדֶת הַכֹּל, עַד שֶׁכֻּלָּם מַגִּיעִים לַהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה, כְּמוֹ הָרִאשׁוֹנִים אֵשׁ בְּמַיִם, וּמַיִם בְּאֵשׁ, רוּחַ בְּעָפָר, וְעָפָר בְּרוּחַ. מְזֻרָזִ בְּמַעֲרָב, מַעֲרָב בְּמְזֻרָזִ, צָפוֹן בְּדָרוֹם, וְדָרוֹם בְּצָפוֹן. וְכָךְ כָּל הַלָּלוּ מִתְקַשְּׁרִים זֶה בָּזֶה, וְנֶאֱחָזִים זֶה בָּזֶה וּמְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה. וְכָךְ כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת שֶׁנֶּאֱחָזוּ [נ״א שֶׁיָּרְדוּ] לְמַטָּה וְהִתְעָרְבוּ בְּאוֹתָם תַּזְוִתוֹנִים עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְכוֹכָב צֶדֶק, וְשָׁם כַּמָּה מְמֻנִּים עַל הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁרוּחַ זֶה שֶׁנִּכְלָל מִכֻּלָּם וְכֻלָּם כְּלוּלִים בּוֹ, עוֹלֶה וְנֶאֱחָזִ וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי עַד שֶׁנֶּאֱחָזִ בָּרוּחַ שֶׁל שָׁם בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הָעַמּוּד שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וְאָז הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת עַד כָּאן כָּרָאוּי. וְכֻלָּם רוּחַ אֶחָד כָּלוּל מֵהַכֹּל וְשָׁלֵם מֵהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרוּחַ אֶחָד לְהֶנָּה (לַכֹּל). כָּאן הַכְּרִיעָה לְהִדָּבֵק בְּרִבּוֹנוֹ.

הֵיכָל שְׁלִישִׁי. הֵיכָל זֶה הוּא הֵיכָל שֶׁל אוֹתוֹ רוּחַ שֶׁנִּקְרָא נַגַּהּ. רוּחַ זֶה הוּא טָהוֹר, בָּרוּר מִכֻּלָּם. אֵין בּוֹ גָּוֶן שֶׁנִּרְאֶה בּוֹ, לֹא לָבָן וְלֹא יָרֹק וְלֹא שָׁחֹר וְלֹא

אָדָם, וְלָכֵן נִקְרָא טָהֳרָה בְּרוּרָה מִכָּל הַתַּזְהִתוֹנִים הַלָּלוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא טָהוֹר מֵהַכֹּל, לֹא נִרְאָה עַד שֶׁהַתַּזְהִתוֹנִים הַלָּלוּ מִתְגַּלְגְּלִים וְאוֹוְזִים [נ״א וְכוֹרִים] בּוֹ וְנִכְנָסִים בְּתוֹכוֹ [בּוֹ]. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָסִים בְּתוֹכוֹ, אָז מַרְאֶה אֶת אוֹרוֹ, וְלֹא נָוֶן אָוְזִד מִכֻּלָּם.

כְּשֶׁנִּשְׁלָם רוּוְז זֶה מִכָּל הַתַּזְהִתוֹנִים, יוֹצֵא מִמֶּנּוּ אוֹר שֶׁכָּלוּל בְּשִׁלְשָׁה מְאוֹרוֹת. אוֹתָם שְׁנֵי מְאוֹרוֹת עוֹלִים וְיוֹרְדִים וְנוֹצְצִים. בְּאוֹתוֹ נִצָּנוּץ נִרְאִים עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אוֹרוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם אוֹר אָוְזִד. וְנִכְנָסִים בְּאוֹתוֹ הָאוֹר הָאָוְזִד.

וְאוֹתוֹ הָאוֹר כּוֹלֵל אוֹתָם, וְלֹא מֵאִיר פָּרָט לַזְּמַן שֶׁהָאוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁלְּמַטָּה עוֹלִים. וְאוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁל הַתְּפִלָּה נוֹשֵׂא אֶת כֻּלָּם. אָז אוֹתוֹ אוֹר יוֹצֵא מִתּוֹךְ אוֹתָהּ רוּוְז. מֵאִיר אוֹתוֹ הָאוֹר וּמוֹצִיא שְׁנֵי הָאוֹרוֹת הַנּוֹצְצִים הַלָּלוּ, וְנִרְאִים כְּוֶזְשְׁבּוֹן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. אַוְזַר כָּךְ זוֹוְרִים וְנִכְלָלִים בְּאוֹתוֹ הָאוֹר.

כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת תַּזְהִתוֹנִים [בְּאוֹתָם אוֹרוֹת], כֻּלָּם כְּלוּלִים בָּאוֹרוֹת הַלָּלוּ [תַּזְהִתוֹנִים], וְכֻלָּם בָּאוֹר הַזֶּה. הָאוֹר הַזֶּה כָּלוּל בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הָרוּוְז, וְאוֹתוֹ הָרוּוְז עוֹמֵד בַּהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי הַזֶּה, וְלֹא עוֹמֵד לְהִתְיַשֵּׁב אֶלָּא בְּתוֹךְ הַהֵיכָל הָרְבִיעִי שֶׁהִשְׁתּוֹקְקוּתוֹ לַעֲלוֹת לְתוֹכוֹ.

הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הָרוּוְז, כְּשֶׁנּוֹצְצִים מִתְזַבְּרִים כָּל הַמְּאוֹרוֹת הַנּוֹצְצִים. בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ אוֹתוֹ אוֹר אָוְזִד וְדוֹוְזְקִים וְדוֹוְזִים לְהִתְנוֹצֵץ. יוֹצֵאת מֵהֶם זֵיָה אַוְזַת קְדוֹשָׁה גְּדוֹלָה, דְּמוּתָהּ כַּמַּרְאֶה שֶׁל כָּל אֵלּוּ שְׁאָר הַזַּוְזִיוֹת. דְּמוּת אַרְיֵה וּדְמוּת נָשֶׁר כְּלוּלִים כְּאָוְזִד, וְנַעֲשׂוּ בָּהּ דְּמוּת אַוְזַת מֵהֶם.

תַּוְזַת הַזַּוְזִיָּה הַוֹּאת יֵשׁ אַרְבָּעָה אוֹפַנַּיִם עֶלְיוֹנִים כְּמַרְאֵה תַּרְשִׁישׁ מְרֻקָּם בְּכִלְילוֹת כָּל הַגְּוָנִים. וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִבּוֹא [גְּדוֹלִים] כֻּלָּם בְּתוֹכָם. וְאַרְבָּעָה הָאוֹפַנַּיִם הַלָּלוּ כֻּלָּם בִּשְׁמוֹנָה כְּנָפַיִם, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִתּוֹךְ אוֹר אוֹתָהּ הַזַּוְזִיָּה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹצֵץ אוֹתוֹ הָאוֹר, מוֹצִיאָה צְבָאוֹת

צְבָאוֹת הַלָּלוּ.

וְאַרְבָּעָה אֵלֶּה שֶׁתַּוְוֹתֶיהָ עוֹמְדִים בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם בְּאַרְבַּע פָּנִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד. שְׁתֵּי פָּנִים מִסְתַּכְּלוֹת לְאוֹתָהּ הַוַּוָּיָה, וּשְׁתֵּי פָּנִים מְכֻסּוֹת בְּכַנְפֵיהֶם מֵאוֹתָם אוֹרוֹת שֶׁנּוֹצְצִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל.

בְּכָל פַּעַם שֶׁנּוֹסְעִים אֵלֶּה בְּאַרְבָּעָה גַּלְגַּלִּים [ד״א וּשְׁנֵים עָשָׂר] [וּשְׁנַיִם] עֲמוּדִים כְּרַאשׁוֹנִים נַעֲשֶׂה מֵאוֹתָהּ הַוָּעָה שֶׁלָּהֶם כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַוָּנוֹת שֶׁכֻּלָּם מְשַׁבְּזִים וּמְזַמְּרִים שֶׁלֹּא שׁוֹקְטִים לְעוֹלָמִים. וּלְאֵלֶּה אֵין לָהֶם שִׁעוּר.

אַרְבָּעָה פָּתָוִים יֵשׁ לַהֵיכָל הַוָּה לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. עֲשָׂרָה מְמֻנִּים בְּכָל פָּתַוז וָפָתַוז. וּבְזֶמֶן שֶׁכֻּלָּם שֶׁבְּתוֹךְ הַהֵיכָלוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְאוֹתָם הֵיכָלוֹת עוֹלִים בְּרָצוֹן שֶׁל תְּפָלָה זַכָּה, כֻּלָּם פּוֹתְוִים פְּתָוִים עַד שֶׁנִּכְלָלִים כֻּלָּם אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וּמְשֻׁלָּבִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְנִכְנָסִים כָּל הַמְמֻנִּים לְתוֹךְ מְמֻנִּים, מַוָּנוֹת בְּתוֹךְ מַוָּנוֹת, אוֹפַנִּים בְּזַוִּיוֹת וְזַוִּיוֹת בְּאוֹפַנִּים. בָּאוֹפַנִּים הַלָּלוּ מְאוֹרוֹת בְּמְאוֹרוֹת, רוּזַ בְּרוּזַ, עַד שֶׁנִּכְנָסִים בְּרוּזַ זוּ.

בַּהֵיכָל הַוֶּה יֵשׁ מָקוֹם אֶזֶד כְּמַרְאֵה זָהָב שֶׁנּוֹצֵץ, וְשָׁם גְּנוּזִים כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַוָּנוֹת שֶׁלֹּא עוֹלִים וְלֹא מִתְעַטְּרִים לְמַעְלָה, אֶלָּא רַק בְּשָׁעָה שֶׁכָּל אֵלֶּה קוֹשְׁרִים קְשָׁרִים, וְהַהֵיכָל נוֹסֵעַ לְהִתְעַטֵּר. כֻּלָּם יוֹצְאִים מְלֵאִים בְּדִין, וְנִקְרָאִם מַוָּזִיקֵי מָגֵנִּים. שְׁלוּזִים בָּעוֹלָם מִתּוֹךְ בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁבַּהֵיכָל הָרְבִיעִי. בְּמָקוֹם זֶה תְּלוּיִים בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִבּוֹא מָגֵנִּים שֶׁל זָהָב לְכָל צַד וְצַד. וְכֵן לְמַטָּה מֵהֶם זוּמוֹת מַקִּיפוֹת, וְהֵם שִׁשִּׁים.

וְכָל הַמָּגֵנִּים הַלָּלוּ נִלְוָזִמִים קְרָבוֹת בַּוַּרְבוֹת וּרְמָוִזִים, פָּרַט לְכָל אוֹתָם שְׁלוּזֵי הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, עַד שֶׁמַּגִּיעִים דְּרָגוֹת בְּדְרָגוֹת לְכוֹכָב מַאְדִּים. וְאָז הַהֵיכָל עוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ רוּזַ בְּכָל אוֹתָם צְבָאוֹת, וְנִשְׁאָר אוֹתוֹ מָקוֹם בִּמְקוֹמוֹ. וְאוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרָא תָּא הָרָצִים. אוֹתָם הַשְּׁלוּזִים רָצִים לְהַשְׁלִים דִּינִים וּפְרָעֲנִיּוֹת בְּכָל צִדְדֵי הָעוֹלָם.

כְּשֶׁעוֹלָה תְּפָלָה, נוֹשֵׂאת כָּל הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ וְהַמַּוָּנוֹת, וְקוֹשֶׁרֶת קְשָׁרִים

וְנִכְלָלִים כֻּלָּם כְּאֶחָד, עַד שֶׁנִּקְשָׁר רוּחַ בְּרוּחַ וְהֵם אֶחָד. וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ אוֹתוֹ עֲמוּד לְהִכָּלֵל בָּרוּחַ שֶׁל הַהֵיכָל הָרְבִיעִי. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ סוֹד רִבּוֹנוֹ וּמֵרִים דִּגְלוֹ בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ.

וּבֹא וּרְאֵה, הַכֹּל צָרִיךְ זֶה לָזֶה וְזֶה לָזֶה לְהַשְׁלִים זֶה עִם זֶה וּלְהָאִיר זֶה בָּזֶה, עַד שֶׁעוֹלֶה הַכֹּל לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ שְׁלֵמוּת. מִלְמַטָּה בַּהַתְחָלָה, וְאַחַר כָּךְ מִלְמַעְלָה, וְאָז הַשְׁלֵמוּת הִיא בְּכָל הַצְּדָדִים וְנִשְׁלָם הַכֹּל כָּרָאוּי. מִי שֶׁיּוֹדֵעַ הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ וְעוֹשֶׂה שְׁלֵמוּת, זֶהוּ שֶׁמִּתְדַּבֵּק בְּרִבּוֹנוֹ וּמְבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת הַקָּשׁוֹת, וְהוּא מְעַטֵּר אֶת רִבּוֹנוֹ וּמוֹשֵׁךְ בְּרָכוֹת עַל הָעוֹלָם. וְזֶהוּ אָדָם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק עַמּוּד הָעוֹלָם, וּתְפִלָּתוֹ לֹא זוֹוֶרֶת רֵיקָם, וְזֶלְקוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא בְּזֶשְׁבּוֹן בְּנֵי הָאֱמוּנָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ וְכָל הַזִּוּיוֹת הַלָּלוּ וְכָל הַצְּבָאוֹת הַלָּלוּ וְכָל הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ וְכָל הָרוּחוֹת הַלָּלוּ צְרִיכִים זֶה לָזֶה, כְּדֵי לְהִשְׁתַּלֵּם מִלְמַטָּה וּלְהִשְׁתַּלֵּם אַחַר כָּךְ מִלְמַעְלָה. הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ הֵם מִתְדַּבְּקִים זֶה בָּזֶה.

וְכֻלָּם כְּמוֹ הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַעְלָה [שֶׁל הָעַיִן] דְּבוּקִים זֶה עִם זֶה. כָּל מַה שֶּׁבְּתוֹכָם הֵם כְּאוֹתוֹ מַרְאָה שֶׁנִּרְאָה בַּסַּתָּר כְּשֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת הָעַיִן וְנִרְאָה אוֹתוֹ זֹהַר נוֹצֵץ. וְאוֹתוֹ מַה שֶּׁלֹּא נִרְאָה בְּאוֹתוֹ גִּלְגּוּל, הוּא אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל. וְלָכֵן עוֹמֵד זֶה בָּזֶה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת עַד שֶׁמִּתְעַטֵּר הַכֹּל כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, אִלְמָלֵא כָּל אוֹתָם גְּוָנִים שֶׁל הָעַיִן שֶׁנִּרְאִים, כְּשֶׁנִּסְתֶּמֶת הָעַיִן וּמִתְגַּלְגֶּלֶת בְּגַלְגַּל, לֹא נִרְאִים אוֹתָם הַגְּוָנִים שֶׁזּוֹהֲרִים, וְאִלְמָלֵא אוֹתָם גְּוָנִים לֹא נִדְבָּק אוֹתוֹ הַנִּסְתָּר שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. נִמְצָא שֶׁהַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה וְנִקְשָׁר זֶה בָּזֶה כְּשֶׁנִּכְלָל הַכֹּל כְּאֶחָד בַּהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי. וּרְצוֹן הַתְּפִלָּה עוֹלָה לְהִתְעַטֵּר בַּהֵיכָל הָרְבִיעִי. וְאָז הַכֹּל אֶחָד וְרָצוֹן אֶחָד וְקָשׁוּר אֶחָד. כָּאן הִשְׁתַּוְּוָאָה לְהִתְרַצּוֹת לְרִבּוֹנוֹ.

הֵיכָל הָרְבִיעִי. הֵיכָל זֶה הוּא מְשֻׁנֶּה מִכֻּלָּם. אַרְבָּעָה הֵיכָלוֹת לָזֶה, זֶה לְפָנִים מִזֶּה, וְכֻלָּם הֵיכָל אֶחָד. כָּאן הוּא רוּחַ שֶׁנִּקְרָא זְכוּת. בְּמָקוֹם זֶה

מִתְּהַפֵּךְ הַזְּכוּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. רוּזַז זוֹ נוֹשֵׂאת הַכֹּל. מִמֶּנָּה יוֹצְאִים שִׁבְעִים אוֹרוֹת כֻּלָּם נוֹצְצִים. וְכֻלָּם בְּעִגּוּל שֶׁלֹּא מִתְפַּשְּׁטִים כְּמוֹ הָאֲוִזְרִים הַלָּלוּ. מִתְדַּבְּקִים זֶה בָּזֶה וּמְאִירִים זֶה בָּזֶה, אֲוִזְוִים זֶה בָּזֶה. כָּל זְכֻיּוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת לְפָנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ. מִכֻּלָּם יוֹצְאִים שְׁנֵי מְאוֹרוֹת שְׁקוּלִים כְּאֶחָד שֶׁעוֹמְדִים לְפָנֶיהָם תָּמִיד.

כְּנֶגֶד אֵלֶּה שִׁבְעִים מְמֻנִּים גְּדוֹלִים שֶׁבַּזּוּיִן שֶׁסּוֹבְבִים אֶת כָּל אַרְבַּעַת הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ. שִׁבְעִים אוֹרוֹת אֵלּוּ וּשְׁנֵי אוֹרוֹת שֶׁעוֹמְדִים לְפָנֶיהָם, כֻּלָּם פָּנִימִיִּים לְפָנִים וְלִפְנִים, וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב (שִׁיר ז) בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת זְטִּים סוּגָּה בַּשּׁוֹשַׁנִּים.

לִפְנֵי הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ נִכְנָסִים כָּל הַזְּכֻיּוֹת וְעַל כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם לְהִדּוֹן. שְׁנֵי הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ מְעִידִים עֵדוּת, מִשּׁוּם [שֶׁהֵם] שֶׁיֵּשׁ שֶׁבַע עֵינֵי ה׳ שֶׁמְּשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ, [כֵּן כָּל] וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם נִרְשָׁם בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה מַמָּשׁ וְאוֹתָהּ זְכוּת מַמָּשׁ וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם. וּשְׁנֵי הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ רוֹאִים בָּהֶם וּמְסַתַּכְּלִים וּמְעִידִים לִפְנֵי שִׁבְעִים אוֹרוֹת הָאֵלֶּה. אֵלֶּה שִׁבְעִים גּוֹוְרֵי גְּזֵרוֹת וְדָנִים דִּינִים, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע. וְכָאן הוּא מְקוֹם הַזְּכוּת.

רוּזַז זוֹ בָּהּ נִרְשְׁמוּ שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם יה״ו. שֶׁכְּשֶׁהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ נִדְבָּקוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה בְּהִדָּבְקוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, אָז נִרְשָׁמִים בּוֹ וְלֹא מִסְתַּלְּקִים מִשָּׁם. אַוְזַר כָּךְ יוֹצֵא אוֹר אֶוְזְ שֶׁמֵּאִיר לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. הָאוֹר הַזֶּה מוֹצִיא שְׁלֹשָׁה אֲוִזְרִים שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה בָּתֵּי דִּין שֶׁדָּנִים דִּינִים אֲוִזְרִים בִּדְבָרֵי הָעוֹלָם – בְּעֹשֶׁר, בְּעֹנִי, בְּמַזָּלוֹת, בְּשִׁלֻּמוּת בְּכָל אוֹתָם שְׁאָר דְּבָרִים שֶׁהָעוֹלָם נִדּוֹן בָּהֶם. הֵיכָל אֶוְזְ לְאוֹתָם שִׁבְעִים רִאשׁוֹנִים ◌ְלְפָנִים. שְׁלֹשָׁה לְאוֹתָם שְׁלֹשָׁה הָאֲוִזְרִים.

עוֹלָה הָרוּזַז הַזּוֹ וְכוֹלֶלֶת כָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה, וּמוֹצִיאָה וַזַיָּה קְדוֹשָׁה אַוְזַת מִתְלַהֶטֶת, וְיֵשׁ לָהּ עֵינַיִם כְּמוֹ עֵינֵי אָדָם לְהַשְׁגִּיחַ בְּאֶלֶף אַלְפִים וְרִבּוֹא רִבְבוֹת צְבָאוֹת בַּעֲלֵי הַדִּין. כֻּלָּם לוֹקְחִים פָּתְקִים וּפוֹתְחִים וְסוֹגְרִים בָּעוֹלָם

וּמַשְׁלִימִים דִּין.

תַּוַּת הַוַּיָּה הַוּ אַרְבָּעָה שְׂרָפִים לוֹהֲטִים, כֻּלָּם כִּכַּפָּתוֹר וָפָרֹז וּשְׁבִיבֵי אֵשׁ. עוֹלִים שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם גַּלְגַּלִּים לְכָל אֶזֶד מִלֹּהֲטִים בְּאֵשׁ. כְּשֶׁנּוֹסְעִים, נַעֲשֶׂה נָהָר אֶזֶד שֶׁל אֵשׁ. אֶלָּף אֲלָפִים מְשַׁמְּשִׁים לְאוֹתָהּ הָאֵשׁ, וּמִשָּׁם יוֹצְאִים כַּמָּה צְבָאוֹת. כְּשֶׁהַגַּלְגַּלִּים נוֹסְעִים, כַּמָּה הֵם רִבּוֹא רְבָבוֹת שֶׁיַּעַמְדוּ מֵהֶם בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הָאֵשׁ. תַּוַּת הַהֵיכָל הַשֵּׁנִי יוֹצְאִים צְבָאוֹת שֶׁמְּזַמְּרִים וּבָאִים לְהִתְקָרֵב כָּאן וְכֻלָּם נִשְׂרָפִים.

כָּל אוֹתָם מְמֻנֵּי הָעוֹלָם שֶׁהִתְמַנּוּ לִשְׁלֹט, מִכָּאן יוֹצֵא דִּינָם לִשְׁלֹט מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הָרוּזַ שֶׁנִּרְשְׁמָה בְּשָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת. וּמִכָּאן מַעֲבִירִים קִיּוּמָם מֵהָעוֹלָם וְנִדּוֹנִים בָּאֵשׁ הַזּוֹ שֶׁשּׁוֹפַעַת וְיוֹצֵאת. הַכֹּל נִמְסָר בַּהֵיכָל הַזֶּה. מִשּׁוּם שֶׁנִּרְשְׁמוּ בְּשָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת כָּאן, הָרוּזַ הַזּוֹ נִכְלֶלֶת בָּהֶם. אוֹתָהּ הַזַּוַּיָּה מוֹצִיאָה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת שֶׁאֵין לָהֶם זֶשְׁבּוֹן.

כָּל דִּינֵי הָעוֹלָם יוֹצְאִים מֵהַהֵיכָל הַזֶּה, הֵן טוֹב וְהֵן לְרַע, פָּרַט לְשָׁלֹשָׁה – בָּנִים, זַיִּים וּמְזוֹנוֹת, שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת בַּמָּקוֹם הַזֶּה. שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ נָהָר עֶלְיוֹן שֶׁכָּל הָאוֹרוֹת שׁוֹפְעִים מִמֶּנּוּ הַדָּבָר עוֹמֵד. בְּאֶמְצַע הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא מָקוֹם מִתְקָן כְּנֶגֶד הָרוּזַ שֶׁלְּמַעְלָה בְּתוֹךְ הָרוּזַ הַזּוֹ, וְזוֹ עוֹלָה בָּהֶם.

שְׁנַיִם עָשָׂר פָּתָזִים הֵם לַהֵיכָל הַזֶּה. בְּכָל פָּתַז וָפָתַז כָּל אוֹתָם שָׂרִים וּמְמֻנִּים שֶׁמַּכְרִיזִים לְהוֹדִיעַ לְמַטָּה כָּל אוֹתָם הַדִּינִים הָעֲתִידִים לָרֶדֶת לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ד) קוֹרֵא בְּזַזִיל וְכֵן אוֹמֵר קַצְּצוּ הָאִילָן.

וּמִתּוֹךְ הַכְּרוּזִים הַלָּלוּ לוֹקְזִים דָּבָר כָּל בַּעֲלֵי הַכְּנָפַיִם, עַד שֶׁמּוֹדִיעִים הַדָּבָר לָרָקִיעַ שֶׁל זַמָּה. וּמִשָּׁם, כְּשֶׁיּוֹצֵאת הַשָּׁמֶשׁ, יוֹצֵא דָּבָר וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ הַנָּזָשׁ שֶׁל הָרָקִיעַ שֶׁכָּל כּוֹכְבֵי הָרָקִיעַ קְפוּאִים בּוֹ, שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ.

וְשׁוֹמְעִים הַדָּבָר, וְלוֹקְזִים אוֹתוֹ הַשָּׂרִים שֶׁתַּזַּוּת [הַשָּׁמַיִם] הַשֶּׁמֶשׁ, וְאוֹתָם שֶׁמְּמֻנִּים עַל אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ, וּמִשָּׁם זֶה מִתְפַּשֵּׁט לָעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ רוּזוֹת וְשֵׁדִים

וַאֲפִלּוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם מוֹדִיעִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם. הַכְּרוּזִים שָׁבִים וְסוֹתְמִים פָּתוּחִים. לֹא עוֹלָה [לְהִסְתַּלֵּק] רוּחַ בְּרוּחַ עַד שֶׁכָּל הָרוּחוֹת הַתְּחוּתוֹנוֹת כֻּלָּם אֶחָד יַחַד עִם [הָרוּחַ אַחֲרִי] הָרוּחַ הַזֶּה, וְכֻלָּם נִכְלָלִים וְנִכְנָסִים זֶה בָּזֶה עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה הַכֹּל אֶחָד.

כְּשֶׁבֶּן אָדָם נִמְצָא בְּבֵית יְקָרָיו, כָּאן נִדּוֹן הֵן לְחַיִּים הֵן לְמָוֶת. הַחַיִּים תְּלוּיִים לְמַעְלָה. אִם נִדּוֹן כָּאן לְחַיִּים – נוֹתְנִים חַיִּים מִלְמַעְלָה. וְאִם לֹא – אָז לֹא נוֹתְנִים. אַשְׁרֵי יְקָרָיו שֶׁל מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּרִבּוֹנוֹ וְנִכְנָס וְיוֹצֵא. כָּאן קִידָּה עַל אַפַּיִם בָּאָרֶץ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַדִּין. עַל הַהֵיכָל הַזֶּה נֶאֱמַר (דברים לב) אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל וְגוֹ׳.

הֵיכָל הַחַמִּישִׁי. הֵיכָל זֶה הֵיכַל הַבָּרָק שֶׁהוּא רוּחַ שֶׁמַּזְהִיר וּמֵאִיר לְאוֹתָם הַתַּחְתּוֹנִים. רוּחַ זוֹ הִיא כְּלוּלָה וּפְתוּחָה וְסוֹגֶרֶת, מְאִירָה וְנוֹצֶצֶת לְכָל הַצְּדָדִים. מִנְּצְנוּץ זֶה מֵאִיר אוֹר אֶחָד כְּעֵין הָאַרְגָּמָן. הָאוֹר הַזֶּה כּוֹלֵל כָּל [כְּלַל] הַגְּוָנִים שֶׁמְּאִירִים. אוֹר לָבָן וְשָׁחוֹר, אָדֹם וְיָרֹק. נִכְלָלִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה. נִרְקָם לָבָן בְּאָדֹם, שָׁחוֹר בְּיָרֹק. אַחַר כָּךְ לָבָן בְּשָׁחוֹר. וְנַעֲשֵׂית זֹאת אַחַת מְרֻקֶּמֶת, וְנִכְלָל בָּהּ יָרֹק וְאָדֹם. דְּמוּתָהּ כִּדְמוּת אָדָם שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַדְּמָיוֹת.

מִמֶּנָּה יָצְאוּ אַרְבָּעָה עַמּוּדִים שֶׁהֵם זְיוֹת גְּדוֹלוֹת עַל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה. אֶחָד נִקְרָא אוֹפָן שֶׁהוּא שְׁנַיִם. מְשׁוֹם שֶׁכְּשֶׁנִּרְאֶה זֶה, מֵאִיר אַחֵר בְּתוֹכוֹ. דְּבוּק זֶה בָּזֶה. נִכְנָס זֶה בָּזֶה. אַחַר כָּךְ נִכְנָס אַחֵר זֶה בָּזֶה, וְנִרְאִים אַרְבָּעָה רָאשִׁים לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וְכֻלָּם גּוּף אֶחָד. וְאֵלֶּה הֵם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל א) כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפָן בְּתוֹךְ הָאוֹפָן. וְכָל אֵלֶּה קְשׁוּרִים זֶה בָּזֶה, כְּמַרְאֵה הַחַיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁלֹּא נִפְרָדוֹת לְעוֹלָמִים. הַחַיָּה הַזּוֹ שֶׁל אַרְבָּעָה גְּוָנִים מְרֻקָּמִים אֲחוּזִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת. מִכָּאן שֶׁכְּשֶׁנּוֹסַעַת הַחַיָּה הַזּוֹ, הִיא נוֹסַעַת לְשָׁנֵי רוּחוֹת.

הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁל הַבָּרָק נִכְלֶלֶת בְּשִׁתֵּי רוּחוֹת. רוּחַ זוֹ שֶׁל הַבָּרָק מוֹצִיאָה זַיָּה אַחַת וְכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת. רוּחַ אַחֶרֶת מְאִירָה מִמֶּנָּה, שֶׁנִּקְרֵאת רוּחַ מְלַהֶטֶת,

מְאִירִים מִמֶּנָּה שְׁנֵי אוֹרוֹת שֶׁהֵם אַרְבָּעָה. וְהָאוֹרוֹת הַלָּלוּ מִתְהַפְּכִים בִּגְוָנִים. וְכָאן הוּא (בראשית ג) לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. אֵלּוּ אוֹתָם מְאוֹרוֹת שֶׁמִּהַפְּכִים שְׁנֵינוּת הַחֶרֶב, [וְאֵלֶּה זוֹקְקִים] וְאֵלֶּה עוֹמְדִים עַל הַהֵיכָל שֶׁלְּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁלַּהַט הַחֶרֶב הַזֹּאת עוֹמֶדֶת עַל אוֹתָם שִׁבְעִים אוֹרוֹת שֶׁל בֵּית הַדִּין. מִכָּאן, כָּל אוֹתָם דַּיָּנִים שֶׁדָּנִים דִּין, חֶרֶב תְּלוּיָה עַל רֹאשָׁם מִלְמַעְלָה.

לַהַט הַחֶרֶב הַזֶּה שֶׁל אֵלֶּה הֵם אוֹתָם אוֹרוֹת שֶׁלְּצַד שְׂמֹאל הוֹצִיאוּ זַיָּה אַזַּת אַזֶּרֶת שֶׁעוֹמֶדֶת עַל אַרְבַּע שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, שְׁנַיִם מִיָּמִין וּשְׁנַיִם מִשְּׂמֹאל. כְּשֶׁרוֹזֵן הַזַּיָּה הַזֶּה נִכְנָסֶת בְּאֵלֶּה, נוֹצֵץ מֵהֶם שְׁנֵי נִיצוֹצוֹת לוֹהֲטִים, וְיוֹצְאִים מֵהַהֵיכָל הַזֶּה הַזּוֹעֶה וּמִתְהַפְּכִים תָּמִיד. הַנִּיצוֹצוֹת הַלָּלוּ לוֹהֲטִים. לִפְעָמִים נְקֵבוֹת לִפְעָמִים זְכָרִים. לִפְעָמִים רוּחוֹת וְלִפְעָמִים מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁנִּכְלֶלֶת הַזַּיָּה הַזֶּה בַּזַּיָּה הָרִאשׁוֹנָה, מִתּוֹךְ הַזּוֹק שֶׁנִּכְלָלִים זֶה בָּזֶה יוֹצֵא נִיצוֹץ אֶחָד לוֹהֵט תָּמִיד שֶׁלֹּא דוֹעֵךְ לְעוֹלָמִים, וְשָׁט וְהוֹלֵךְ אַזְרִיהֶם שֶׁל אוֹתָם שְׁנֵי נִיצוֹצוֹת.

וְעַכְשָׁו הֵם זְכָרִים וְעוֹשִׂים שְׁלִיחוּת בָּעוֹלָם. וְעַד שֶׁלֹּא מְסַיְּמִים, מִתְדַּעֲכִים [אָז], וְהַנִּיצוֹץ הַזֶּה מַכֶּה בָּהֶם וּמֵאִיר לָהֶם, וּמִתְזַדְּשִׁים כְּמוֹקְדָם, וְהֵם נְקֵבוֹת, וְהוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת. וְטֶרֶם שֶׁמְּסַיְּמוֹת הֵן דּוֹעֲכוֹת. וְנִיצוֹץ זֶה מַכֶּה בָּהֶם וּמֵאִיר לָהֶם וְזוֹזְרִים כְּמוֹקְדָם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נִיצוֹץ כָּלוּל מֵהַכֹּל, כָּלוּל מֵאַרְבָּעָה גְּוָנִים, וְלָכֵן הֵם מִתְהַפְּכִים לְכָל הַגְּוָנִים הַלָּלוּ.

רוּזַן זֶה נִכְלָל בְּרוּזַן אַזַּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְנִרְאִים שְׁנַיִם כְּאֶחָד, וְלֹא כְּאֶזְרִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁכְּשֶׁנִּכְלָלִים זֶה בָּזֶה לֹא נִרְאִים פָּרָט לְאֶחָד. וְכָאן נִרְאִים שְׁנַיִם, וְעוֹמְדִים בַּזְּבִיבוּת כְּלוּלִים מִכָּל הַתַּזְוִתּוֹנִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם שְׁנַיִם, הֵם אֶחָד. כַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֵּׁט [פָּרָט כְּשֶׁהִתְפַּשְּׁטוּ] רוּזַן בְּרוּזַן וְנִרְאִים בַּזְּבִיבוּת כְּלוּלִים מִכָּל הַתַּזְוִתּוֹנִים, וְזֶהוּ [וְזֶה] סוֹד שֶׁכָּתוּב (שיר ד) שְׁנֵי שָׁדַיִךְ

כִּשְׁנֵי עֲפָרִים תְּאוֹמֵי צְבִיָּה הָרֹעִים בַּשּׁוֹשַׁנִּים.

וּכְשֶׁשְּׁנֵי רוּחוֹת מִתְפַּשְּׁטִים זֶה בָּזֶה בַּזִּוּוּגִיבוּת, אָז זוּוֵּר הַיְכָל זֶה וְנִקְרָא הֵיכַל אַהֲבָה, הֵיכַל הָאַהֲבָה. הַיְכָל זֶה עוֹמֵד תָּמִיד בְּקִיּוּמוֹ, וְנִגְנָז בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת לְמִי שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ. וְכָאן כָּתוּב (שָׁם ז) אֶתֵּן אֶת דֹּדַי לָךְ. אַזַּר כָּךְ, כַּאֲשֶׁר מְאִירִים שְׁנֵי רוּחוֹת שֶׁהֵם אָזְד, יוֹצְאִים כַּמָּה צְבָאוֹת לְכַמָּה רוּחוֹת, אֲלָפִים וְרִבְבוֹת שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר. מֵהֶם נִקְרָאִים דּוֹדָאִים, מֵהֶם גְּמָלִים, מֵהֶם רְמוֹנִים, עַד שֶׁמַּגִּיעִים כַּמָּה צְבָאוֹת הַזִּוּוּגָה עַד אוֹתוֹ כּוֹכָב שֶׁנִּקְרָא נֹגַהּ. וְכֻלָּם בַּזִּוּוּגִיבוּת שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. וְכָאן כָּתוּב (שָׁם זז) אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בּוּז יָבוּזוּ לוֹ. כָּאן [כָּתוּב] הִשְׁתַּוְוָאָה וּפְרִישַׁת יָדַיִם לְהִתְדַּבֵּק בְּאַהֲבַת רִבּוֹנוֹ.

הֵיכָל שִׁשִּׁי. כָּאן הוּא רוּוַז שֶׁנִּקְרָא זוּ"ט הַשֵּׁנִי, סוֹד הַכָּתוּב (שָׁם ד) כְּזוּוּט הַשֵּׁנִי שִׁפָּתוֹתַיִךְ. הַהֵיכָל הַזֶּה [הֵיכָל שֶׁנִּקְרָא] נִקְרָא הֵיכַל הָרָצוֹן. כָּאן רוּוַז שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁכָּל הָרוּחוֹת הַתַּוְוְתוֹנוֹת הַלָּלוּ רָצִים אַזְרִיהָ לְהִדָּבֵק בָּהּ בְּנִשִּׁיקָה בְּאַהֲבָה.

רוּוַז זֶה נִכְלָל בְּשִׁשִּׁ, וְעוֹמֵד בְּשִׁשִּׁ. נִכְלָל בְּשִׁשִּׁ שֶׁלְּמַטָּה יַזַּד עִמּוֹ, וְעוֹמֵד בְּשִׁשִּׁ עֶלְיוֹנִים. וְלָכֵן רוּוַז זֶה מוֹצִיא שְׁנֵים עָשָׂר אוֹרוֹת כְּלוּלִים כֻּלָּם מִלְּמַטָּה וּמִלְּמַעְלָה. שְׁנֵים עָשָׂר הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ הֵם שְׁמוֹת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וּלְקַבֵּל כָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה.

הֵיכָל זֶה שֶׁהוּא רָצוֹן, רָצוֹן הַכֹּל, מִי שֶׁקּוֹשֵׁר קְשָׁרִים וּמַעֲלֶה אוֹתָם לְכָאן, זֶהוּ שֶׁמְּמַתֵּיק רָצוֹן מֵהּ בַּזִּוּוּגִיבוּת. בְּתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה נֶאֱסַף מֹשֶׁה בְּאַהֲבָה, שֶׁנּוֹשֵׁק נְשִׁיקוֹת אַהֲבָה. זֶהוּ הַהֵיכָל שֶׁל מֹשֶׁה. רוּוַז זֶה רוּוַז הָאַהֲבָה. הָרוּוַז שֶׁל הַיִּחוּד שֶׁמַּמְשִׁיךְ אַהֲבָה לְכָל הַצְּדָדִים.

וְאוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר אוֹרוֹת עוֹלִים וְלוֹהֲטִים. מֵהַנִּצָּנוּץ שֶׁלָּהֶם יוֹצְאוֹת אַרְבַּע זִיוִּין קְדוֹשׁוֹת אוֹהֲבֵי הָאַהֲבָה. אֵלֶּה נִקְרָאִים זִיוִּין גְּדוֹלוֹת לְהִתְזַוֵּג אוֹתָם קְטַנּוֹת לְהִכָּלֵל בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קִד) זִיוִּין קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת.

אֵלּוּ אֲזוּזוֹת זוֹ בָּזוֹ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, כְּמוֹ אֱגוֹז שֶׁמְּזֻוָּבָר לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְלָכֵן נִקְרָא הֵיכָל זֶה גִּנַּת אֱגוֹז, שֶׁכָּתוּב (שיר ו) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי. מַה זֶּה אֶל גִּנַּת אֱגוֹז? מִשּׁוּם גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי, שֶׁהוּא הֵיכַל הָאַהֲבָה לְהִתְדַּבֵּק זָכָר בִּנְקֵבָה.

אֵלֶּה הָאַרְבַּע נְפָרָדִים לִשְׁנַיִם עָשָׂר, שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל צַד. כָּל אוֹתָם תַּזְהוּנִים כְּלוּלִים בָּהֶם. וּבָהֶם קָיְמִים רוּזוֹת עִם רוּזוֹת, אוֹרוֹת עִם אוֹרוֹת. כֻּלָּם אֵלֶּה עִם אֵלֶּה עַד שֶׁנַּעֲשִׂים אֶזֶד. וְאָז רוּזָז זֶה שֶׁכָּלוּל מִכֻּלָּם עוֹלֶה לְהִתְעַטֵּר [לְהִתְעוֹרֵר] בְּרוּזָז שֶׁל מַעְלָה, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וּמַזְמִין אוֹתוֹ לְהִתְזַוֵּבֵר עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּקְשְׁרוּ כֻּלָּם שֶׁלְּמַטָּה יַזַּד עִמּוֹ, אָמַר (שם א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. וְאָז הַזֶּזְדָּוָה הִיא לְהִתְקַשֵּׁר רוּזָז בְּרוּזָז וּלְהִשְׁתַּלֵּם זֶה בָּזֶה, וְאָז הִיא הַשְׁלֵמוּת בְּזִוּבּוּר אֶזֶד.

כֵּיוָן שֶׁרוּזָז זֶה מִתְזַוֵּבֵר עִמּוֹ וְנִשְׁלְמוּ זֶה בָּזֶה וּמְאִירִים זֶה בָּזֶה בְּכָל הַשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי בְּרָצוֹן זֶה שֶׁמִּתְגַּלֵּל בֶּן אָדָם צַדִּיק שֶׁמַּעֲלֶה הַכֹּל כָּרָאוּי עַד אוֹתוֹ מָקוֹם לְזַוֵּבֵר אַהֲבָה זֶה בָּזֶה, אָז [שָׁמַיִם מִתְזַוֵּבֵר בְּרוּזָז זֶה בְּאַהֲבָה בִּשְׁלֵמוּת בְּהֶאָרָה מִתְדַּבְּקִים זֶה בָּזֶה, וְאָז] כָּל אוֹתָם הֵיכָלוֹת וְכָל אוֹתָם רוּזוֹת שֶׁנִּכְלְלוּ בָּזֶה, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מֵאוֹתָם רוּזוֹת וְהֵיכָלוֹת שֶׁהֵם בִּכְלָל שֶׁל שָׁמַיִם, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד נוֹטֵל אוֹתוֹ הֵיכָל וְאוֹתוֹ רוּזָז שֶׁרָאוּי לוֹ לְהִתְזַוֵּבֵר עִמּוֹ וּלְהִשְׁתַּלֵּם עִמּוֹ כָּרָאוּי.

[מִשּׁוּם שֶׁהָרוּזָז הַשִּׁשִּׁי הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם רוּזָז קָדוֹשׁ לְמַעְלָה, נוֹטֵל הֵיכָל זֶה, הָרוּזָז הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא רָצוֹ"ן מַעֲלֶה אוֹתָם אֲלֵיהֶם בְּאוֹתוֹ יִזּוּד, וְכָךְ מִתְזַוְּגִים רָצוֹן לְהִתְנַשֵּׁק] [נ"א מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ רוּזָז שִׁשִּׁי שֶׁנִּקְרָא רָצוֹן מַעֲלֶה אוֹתָם אֲלֵיהֶם בְּאוֹתוֹ יִזּוּד, וְכָךְ מִתְזַוְּגִים שָׁמַיִם, שֶׁהוּא רוּזָז קָדוֹשׁ לְמַעְלָה, נוֹטֵל הֵיכָל זֶה רוּזָז שֶׁנִּקְרָא רָצוֹן לְהִתְנַשֵּׁק] זֶה בָּזֶה, לְהִתְזַוֵּבֵר זֶה בָּזֶה, לְהִשְׁתַּלֵּם זֶה בָּזֶה. וְזֶה סוֹד (בראשית כט) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וְגוֹ'.

אַבְרָהָם שֶׁהוּא יָמִין לְמַעְלָה נוֹטֵל [הַהֵיכָל שֶׁאָמַרְנוּ] [הֵיכַל אַהֲבָה] רוּזָז

שֶׁנִּקְרָא אַהֲבָ״ה לְהִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה, לְהִתְזַוֵּג זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת אֶחָד, וְסִימָן לַדָּבָר – (שם יב) הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ. וְיִפְעַל שֶׁל הָאִשָּׁה בְּאוֹתָם שָׁנִים.

יְצִזְק שֶׁהוּא שְׁמאל, נָטַל אוֹתוֹ הֵיכָל [שֶׁל בֵּית דִּין שֶׁכָּל הַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים. מִשָּׁם הָרוּחַ שֶׁנִּקְרֵאת זְכוּת לְהִתְזַוֵּג זֶה בָּזֶה וּלְהִשְׁתַּלֵּם זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד כָּרָאוּי. שְׁאָר הַנְּבִיאִים נָטְלוּ שְׁנֵי הֵיכָלוֹת (שֶׁלְמַטָּה)]. שְׁנֵי רוּחוֹת נג״ה וְזַהַ״ר, בְּסוֹד הַכְּתוּב (שיר ז) וַזְמוּקֵי יֵרֵכַיִךְ וְגוֹ׳, לְהִתְקַשֵּׁר אֵלֶּה בְּאֵלֶּה לִהְיוֹת אֶחָד.

יוֹסֵף הַצַּדִּיק עַמּוּד הָעוֹלָם נָטַל הֵיכָל שֶׁל סַפִּיר, הָרוּחַ שֶׁנִּקְרֵאת לִבְנַת הַסַּפִּיר, וְאַף עַל גַּב שֶׁכְּתוּב (שמות כד) וְתַחַת רַגְלָיו, בְּשִׁבְיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ. וְכָךְ הוּא בְּוַדַּאי. וְאַחַר כָּךְ הָעַמּוּד הַזֶּה נָטַל יוֹתֵר, שֶׁהוּא סוֹד הַסּוֹדוֹת, בַּמָּקוֹם שֶׁל הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי. עַד כָּאן מִתְזַוְּגִים דְּרָגוֹת וּמִתְזַוְּגִים זֶה בָּזֶה לְהִשְׁתַּלֵּם זֶה עִם זֶה לִהְיוֹת כֻּלָּם אֶחָד. הַכֹּל כָּרָאוּי. וְאָז ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹ׳. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְקַשְּׁרָם וּלְהַדְבִּיק בִּרְבוֹנוֹ.

כָּאן הַכְּרִיעָה [בְּהַכְרָעָה כָּאן וּמוֹסִיף הַוָּוי״ן] וְהִשְׁתַּוְוָאָה וְקִידָה וּפָרִישַׁת כַּפַּיִם וּנְפִילַת אַפַּיִם לְהַמְשִׁיךְ רְצוֹן הָרוּחַ הָעֶלְיוֹן, נִשְׁמַת כָּל הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁתָּלוּי לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים אוֹרוֹת וּבְרָכוֹת לְהַשְׁלִים הַכֹּל מִלְמַעְלָה כָּרָאוּי וְלִהְיוֹת הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה, וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת בְּכָל הַצְּדָדִים כָּרָאוּי. וְאָז מִתְבַּטְּלִים כָּל גְּזֵרֵי הַדִּין, וְכָל הָרָצוֹן נַעֲשֶׂה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. וְכָתוּב (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה׳ אֱלֹהָיו.

הֵיכָל שְׁבִיעִי. בְּהֵיכָל זֶה אֵין בּוֹ דְּמוּת מַמָּשׁ, הַכֹּל הוּא בְּנִסְתָּר וְגוֹ׳ [תּוֹךְ] סוֹד הַסּוֹדוֹת, הַפָּרֹכֶת שֶׁפָּרוֹסָה [פָּרוֹסָה], כָּל הַהֵיכָלוֹת עוֹמְדִים שֶׁלֹּא יִתָּרְאוּ שְׁנֵי כְּרוּבִים [ד״א זֶה מִזֶּה עוֹמְדִים]. לְפָנִים מִזֶּה עוֹמֶדֶת כַּפֹּרֶת, דְּמוּת שֶׁל

קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְלָכֵן הֵיכָל זֶה נִקְרָא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים הַזֶּה מָקוֹם מְתֻקָּן לְאוֹתָהּ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה, כְּלָל שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הַבָּא לְגַבֵּי [עוֹלָם] הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ.

שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּתְזַוְּגִים כָּל הָרוּחוֹת זֶה בָּזֶה וְנִשְׁלָמִים זֶה בָּזֶה כָּרָאוּי, אָז מִתְעוֹרֵר רוּחַ עֶלְיוֹן נִשְׁמַת הַכֹּל כְּכֻלָּם מַעְלָה נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, לְהִתְעוֹרֵר עַל הַכֹּל וּלְהָאִיר לָהֶם מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וּלְהַשְׁלִים אוֹתָם לְהַדְלִיק נֵרוֹת.

וּכְשֶׁהַכֹּל [נ"א הוּא] בִּשְׁלֵמוּת בָּאוֹר שֶׁל הַכֹּל וְיוֹרֵד אוֹר עֶלְיוֹן, אָז הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה הוּא הֵיכָל נִסְתָּר בְּסֵתֶר הַכֹּל, לְקַבֵּל אֶת אוֹתוֹ קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אוֹר שֶׁיּוֹרֵד, וּלְהִתְמַלֵּא מִשָּׁם כְּמוֹ נְקֵבָה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר וּמִתְמַלֵּאת, וְלֹא מִתְמַלֵּאת אֶלָּא מֵהֵיכָל זֶה שֶׁמִּתְקֵן לְקַבֵּל אוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן. וְזֶה סוֹד הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי, הוּא מָקוֹם שֶׁל זִוּוּג הַזִּוּוּג לְהִתְזַוֵּג שְׁבִיעִי בְּשְׁבִיעִי, לִהְיוֹת הַכֹּל אָזֵד שְׁלֵמוּת [אַזַּת] כָּרָאוּי.

וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְקַשֵּׁר יִחוּד זֶה – אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ, אָהוּב לְמַעְלָה וְאָהוּב לְמַטָּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר וְהוּא מְבַטֵּל. הֲיַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהוּא מְקַטְרֵג בְּרִבּוֹנוֹ? לֹא כָּךְ! אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהוּא קוֹשֵׁר קְשָׁרִים וְיוֹדֵעַ לְיַחֵד יִחוּד וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְכָל הַשְּׁלֵמוּת נִמְצֵאת, וְהַכֹּל מִתְבָּרֵךְ כָּרָאוּי, כָּל הַדִּינִים מִסְתַּלְּקִים וּמִתְבַּטְּלִים וְלֹא נִמְצָא דִּין בָּעוֹלָם. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. זֶהוּ קְיוּם הָעוֹלָם. בְּכָל יוֹם קוֹרֵא עָלָיו הַכָּרוּז, (ישעיה מא) וְאַתָּה תָּגִיל בַּה' בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלָּלוּ.

כְּמוֹ זֶה קָרְבָּן [זֶה] עוֹלֶה עָשָׂן, וּמִסְתַּפְּקִים [בּוֹ] כָּל אָזֵד וְאָזֵד כָּרָאוּי לוֹ, וְכֹהֲנִים בְּרָצוֹן, וּלְוִיִּם בִּנְעִימוּת הַשִּׁירָה. זֶה נִכְלָל בָּזֶה, וְנִכְנָסִים הֵיכָל בְּהֵיכָל, רוּחַ בְּרוּחַ, עַד שֶׁמִּתְזַוְּגִים בִּמְקוֹמָם כָּרָאוּי לוֹ אִיבָּר בְּאִיבָּר וּמִשְׁתַּלְּמִים זֶה בָּזֶה, וּמִתְיַחֲדִים זֶה בָּזֶה, עַד שֶׁהֵם אָזֵד [וְנֶאוֹרִים] וּמְאִירִים זֶה בָּזֶה.

אָז הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַכֹּל בָּאָה מִלְמַעְלָה וּמְאִירָה לָהֶם, וְכָל הַנֵּרוֹת

מְאִירִים בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, עַד שֶׁאוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן מִתְעוֹרֵר, וְהַכֹּל נִכְנָס אֶל קְדֻשַּׁת הַקְּדָשִׁים, וּמִתְבָּרֵךְ וּמִתְמַלֵּא כִּבְאֵר שֶׁל מַיִם נוֹבְעִים וְלֹא פּוֹסְקִים, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

כָּאן סוֹד הַסּוֹדוֹת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא נוֹדָע וְלֹא נִכְנָס בְּזֶשְׁבּוֹן, רָצוֹן שֶׁלֹּא נִתְפָּס לְעוֹלָמִים מַמְתִּיק לְפָנַי וְלִפְנִים בְּתוֹכָם. וְלֹא נוֹדָע אוֹתוֹ רָצוֹן וְלֹא נִתְפָּס לַדַּעַת [לָנוּ]. וְאָז הַכֹּל רָצוֹן אֶחָד עַד אֵין סוֹף, וְהַכֹּל הוּא בִּשְׁלֵמוּת מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה וּמִלְּפָנַי וְלִפְנִים, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה הַכֹּל אֶחָד. הָרָצוֹן הַזֶּה לֹא נִכְנָס פָּנִימָה, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נוֹדָע, עַד שֶׁהַכֹּל נִשְׁלָם וּמֵאִיר בַּהַתְחָלָה בְּכָל הַצְּדָדִים. אָז מַמְתִּיק אוֹתוֹ רָצוֹן [לַכֹּל] וְלֹא [שֶׁלֹּא] נִתְפָּס לְפָנַי וְלִפְנִים בְּנִסְתָּר. וְאָז אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּרִבּוֹנוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, אַשְׁרָיו לְמַעְלָה וְאַשְׁרָיו לְמַטָּה, עָלָיו כָּתוּב (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךְ וְאִמֵּךְ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם נִתְקָנוּ זֶה בָּזֶה וְנִקְשְׁרוּ זֶה בָּזֶה בְּקֶשֶׁר אֶחָד, וְהַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה מְאִירָה לָהֶם מִצַּד שֶׁל מַעְלָה, וְכָל הָאוֹרוֹת הֵם נֵר אֶחָד בִּשְׁלֵמוּת, אָז רָצוֹן אֶחָד שֶׁל הַמְּזַוָּגָה [בְּמִזְּוַגְתָּהּ] נִתְפָּס [ד״א לְפָנַי וְלִפְנִים, שֶׁאוֹר שֶׁעוֹלֶה עַל הַכֹּל וּבְפָנַי לִפְנִים בְּאוֹתוֹ רָצוֹן נִתְפָּס בַּמְּזַוָּגָה] אוֹר שֶׁלֹּא נִתְפָּס וְלֹא נוֹדָע, פָּרַט לְאוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁהַמְּזַוָּגָה תּוֹפֶסֶת וְלֹא יוֹדַעַת מַה תּוֹפֶסֶת, אֶלָּא שֶׁמֵּאִיר וּמִתְמַתֵּק אוֹתוֹ רָצוֹן הַמְּזַוָּגָה. וְהַכֹּל מִתְמַלֵּא וְהַכֹּל נִשְׁלָם וּמֵאִיר וּמִתְבַּשֵּׂם הַכֹּל כָּרָאוּי. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ וְגוֹ׳.

מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִדָּבֵק בְּרִבּוֹנוֹ כְּמוֹ זֶה, יוֹרֵשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. אָהוּב לְמַעְלָה וְאָהוּב לְמַטָּה. תְּפִלָּתוֹ לֹא זוֹוֶרֶת רֵיקָם. זֶה מִתְזַוֵּג לְפָנַי רִבּוֹנוֹ כְּמוֹ בֵּן לְפָנַי אָבִיו וְעוֹשֶׂה לוֹ רָצוֹן בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְאֵימָתוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת. הוּא גּוֹזֵר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם. עָלָיו כָּתוּב (איוב כב) וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נָגַהּ אוֹר.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מִכָּאן שֶׁעָקַר

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַנִּטִּיעוֹת הַלָּלוּ [וְשָׁתַל אוֹתָם, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב יְהִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אוֹר שֶׁכְּבָר הָיָה שָׁנִינוּ, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וַיְהִי אוֹר. לֹא כָתוּב וְהָיָה אֶלָּא וַיְהִי. וּכְשֶׁהִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁל רְשָׁעִים, גְּנָזוֹ לַצַּדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צו) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. וַהֲרֵי נֶאֱמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח וְגוֹ׳.

[וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, מָה רָאָה? אָמַר רַבִּי זְעֵירָא כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, רָאָה בְּמַעֲשֵׂי הָרְשָׁעִים וְגָנַז אוֹתוֹ. רַבִּי אַבָּא אָמַר, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב לִגְנֹז אוֹתוֹ. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר], [נ״א וְשָׁתַל אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי אוֹר. מַה מַּשְׁמִיעַ אוֹר? שֶׁכְּבָר הָיָה אוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אוֹר לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא וַיְהִי, לוֹמַר שֶׁכְּבָר הָיָה, וְכָתוּב אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וְגוֹ׳, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח וְגוֹ׳. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר וַיַּבְדֵּל, אָמַר רַבִּי יִצְחָק כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁרָאָה בְּמַעֲשֵׂי הָרְשָׁעִים וְגָנַז אוֹתוֹ. רַבִּי אַבָּא אָמַר רָאָה] שֶׁסִּלֵּק אוֹרוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וְכִי טוֹב הוּא לְגָנְזוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנוּ מִמֶּנּוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בּוֹ רִתְזָה. כָּתוּב כָּאן כִּי טוֹב, וְכָתוּב שָׁם (במדבר כד) כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה׳ לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְסוֹף הַפָּסוּק [מוֹכִיזֵ] – וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וְלָכֵן לֹא נִמְצְאָה בּוֹ רִתְזָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁשִּׁתֵּף אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאֶחָד.

בֹּא רְאֵה, הָאוֹר עֶלְיוֹן לִהְיוֹת מֵאִיר הָאוֹר הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ אוֹר שִׂמְחָה לַכֹּל בּוֹ. וְהוּא יָמִין לְהִתְעַטֵּר זַכְּקִיקוֹתָיו [זַכְּקוּקָיו] וְזַכְּקוּקִים יַזַּד אִתּוֹ, וַהֲרֵי נֶאֱמַר. כָּתוּב (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ. מָה רַב טוּבְךָ – זֶה אוֹר רִאשׁוֹן שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לִירֵאֶיךָ – לַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם יִרְאֵי זוֹטָא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

השלמה מההשמטות (סימן ל״ז)

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁנֵי אוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים הָיוּ, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי אוֹר, וְעָלָיו נֶאֱמַר כִּי טוֹב. וְלָקָוז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָאֶחָד וּגְנָזוֹ לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם. מִלַּמֵּד שֶׁאוֹר הָרִאשׁוֹן אֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, רָאָה טוֹב מְאֹד מַזְהִיר וּבָהִיר.

וְלָקָוז מֵאוֹרוֹ הַטּוֹב, וְכָלַל שִׁלְשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת הַחָזְכְמָה, וּנְתָנוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ד) כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ. הֲוֵי אוֹמֵר: אוֹצָרָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם יִשְׁמְרוּ זֹאת הַמִּדָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזֹּאת הַמִּדָּה נָחוּשֶׁבֶת בִּכְלַל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, יִזְכּוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא הַטּוֹב הַגָּנוּז.

וּמָה הוּא עֵזּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? שֶׁכָּתוּב (חבקוק ג) וְנֹגַהּ כָּאוֹר תִּהְיֶה. עָתִיד הַנֹּגַהּ שֶׁנִּלְקַח מֵהָאוֹר הָרִאשׁוֹן לִהְיוֹת כָּאוֹר, אִם יְקַיְּמוּ בָּנַי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרוֹתָם. וְכָתוּב (משלי א) שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ, וְכָתוּב (חבקוק ג) וְקַרְנַיִם מִיָּדוֹ לוֹ, וְשָׁם חֶבְיוֹן עֻזּוֹ. וּמַהוּ חֶבְיוֹן עֻזּוֹ? אֶלָּא אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגָּנַז וְהֶחְזִיא, שֶׁנֶּאֱמַר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ. וְזֶה שֶׁנִּשְׁאָר לָנוּ – פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ, אוֹתָם שֶׁחוֹסִים בְּצִלְּךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְשׁוֹמְרִים תּוֹרָתְךָ וּמִקַּיְמִים מִצְוֹתֶיךָ, וּמְקַדְּשִׁים שִׁמְךָ הַגָּדוֹל וּמְיַחֲדִים בַּסֵּתֶר וּבַגָּלוּי, שֶׁנֶּאֱמַר נֶגֶד בְּנֵי אָדָם.

אָמַר רַבִּי רְחוּמַאי, מִלַּמֵּד שֶׁהִיא אוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וְתוֹרָה אוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר. וְאָמַר נֵר – זוֹ מִצְוָה, וּמִצְוָה – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אוֹר – זֶה תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁכְּבָר נִתְקַיֵּם הָאוֹר, קוֹרֵא לוֹ אוֹר. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאָדָם צָנוּעַ בְּסִפֵּי הַבַּיִת, אַף עַל פִּי שֶׁיּוֹם הוּא וְאוֹר גָּדוֹל בָּעוֹלָם, אֵין אָדָם רוֹאֵהוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הִכְנִיס בּוֹ נֵר. נֵר – תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אַף עַל פִּי שֶׁהִיא נֵר, צְרִיכָה לָהּ תּוֹרָה לְפָרֵק קְשִׁיּוֹתֶיהָ

וּלְבָאֵר סוֹדוֹתֶיהָ, וּמִי הוּא? יִרְאַת ה', זֶה הָאוֹר הָרִאשׁוֹן.

שֶׁאָמַר רַבִּי מֵאִיר, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, וְלֹא אָמַר לוֹ וַיְהִי כֵּן? מִלַּמֵּד שֶׁהָאוֹר הַהוּא גָּדוֹל, וְאֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, גָּנְזוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְצַדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, וְהִיא מִדַּת כָּל סִוּוּרָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא כּוֹזֵ אֶבֶן יְקָרָה שֶׁקּוֹרִין סִוְזֶרֶת וְדָר. וְעַל מָה הִיא מִדַּת דָּר? אֶלָּא מִלַּמֵּד שֶׁלָּקַוז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִוִּיוָה אַוזַת מֵאַלְפַּיִם, וּבָנָה מִמֶּנָּה אֶבֶן יְקָרָה נָאָה וּמְקֻשְׁטֶת, וְכָלַל בָּהּ כָּל הַמִּצְוֹות.

בָּא אַבְרָהָם וּבִקֵּשׁ כּוֹזוֹ לָתֵת לוֹ, נָתְנוּ לוֹ אֶבֶן יְקָרָה זוֹ וְלֹא רָצָה אוֹתָהּ. זָכָה וְנָטַל מִדָּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב וֶזֶסֶד לְאַבְרָהָם. בָּא יִצְוָזק וּבִקֵּשׁ כּוֹזוֹ, וְנָתְנוּ לוֹ וְלֹא רָצָה בָּהּ. זָכָה וְנָטַל מִדָּתוֹ, שֶׁהָיָה מִדַּת הַגְּבוּרָה, דְּהַיְנוּ הַפַּוזַד, שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַוזַד אָבִיו יִצְוָזק.

בָּא יַעֲקֹב וְרָצָה בָּהּ וְלֹא נָתְנוּהוּ לוֹ. אָמַר לוֹ, הוֹאִיל וְאַבְרָהָם מִלְמַעְלָה וְיִצְוָזק לְמַטָּה, אַתָּה תִּהְיֶה בָּאֶמְצַע וְתִכְלֹל שְׁלָשְׁתָּם, שֶׁכָּתוּב תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב. וּמַהוּ הָאֶמְצַע? הַיְנוּ שָׁלוֹם, וַהֲרֵי כָּתוּב תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב? אֱמֶת וְשָׁלוֹם הֵם אָזוֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ט) דִּבְרֵי שָׁלוֹם וֶאֱמֶת, (ישעיה לט) כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם וֶאֱמֶת בְּיָמָי, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שם נז) וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַזֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ. דְּהַיְנוּ נַזֲלָה גְּמוּרָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַוֶּזֶסֶד וְהַפַּוזַד וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם. וּלְפִיכָךְ אָמַר (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

אֶבֶן מָאֲסוּ – אַבְרָהָם וְיִצְוָזק, שֶׁבָּנוּ אֶת הָעוֹלָם, הָיְתָה עַתָּה לְרֹאשׁ פִּנָּה. וְלָמָּה מָאֲסוּ בָּהּ, וַהֲלֹא נֶאֱמַר (בראשית כו) עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי זֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי? מַה זֶּה מִשְׁמַרְתִּי? אָמְרָה מִדַּת וֶזֶסֶד: שֶׁכָּל יְמֵי הֱיוֹת אַבְרָהָם בָּעוֹלָם לֹא הֵצַרְכְתִּי אֲנִי לַעֲשׂוֹת מִלַּאכְתִּי, שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם עָמַד שָׁם בִּמְקוֹמִי. וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי – בְּמִדָּה זוֹ הָיְתָה מִלַּאכְתִּי, שֶׁאֲנִי מְזַכֶּה אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וַאֲפִלּוּ נִתְזַיְבוּ אֲנִי מְזַכֶּה אוֹתָם. וְעוֹד מִשִּׁיבָם

וּמֵבִיא בִּלְבָבָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲבִיהֶם. כָּל זֶה עָשָׂה אַבְרָהָם, וְכָתוּב (שָׁם כא) וַיִּטַּע אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע. סִדֵּר לַזְּמוֹ וּמֵימָיו לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, וְהָיָה מְזַכֶּה וּמְדַבֵּר עַל לִבָּם: לְמִי אַתֶּם עוֹבְדִים? עִבְדוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ! וְהָיָה הוֹרֵשׁ לָהֶם, עַד שֶׁהָיוּ בָּאִים וְשָׁבִים.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁאַף הַזַּיָּבִים הָיָה מְזַכֶּה? שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם יז) הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם, וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה וְגוֹמֵר. אֶלָּא אֲזַכֶּהוּ שֶׁיְּבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים וְיִזָּכֶה. וְכִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁלֹּא יָדַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְהִנָּצֵל? אֶלָּא זְכוּתוֹ הוּא אָמַר. מִכָּאן אָמְרוּ, בָּא לִטָּהֵר – מְסַיְּעִין אוֹתוֹ. בָּא לְטַמֵּא – פּוֹתְחִים לוֹ. מַה זֶּה פּוֹתְחִים לוֹ? אוֹתָם הַפְּתוּחִים תָּמִיד. מִצְוֹתַי וְזִקּוֹתַי וְתוֹרַתִי – אָמַר, הוֹאִיל וְלֹא זָכָתָה בָּהּ, אֶשְׁמֹר מִצְוֹתֶיהָ. מַה זֶּה תּוֹרַתִי? אֶלָּא אַפָּלוּ הוֹרָאוֹת וּפַלְפּוּלִים שְׁמוּרִים לְמַעְלָה הוּא יָדָעַם וּפִלְפֵּל וְקִיְּמָם.

וּמַה זֶּה מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל? הֱוֵי אוֹמֵר, צֶדֶק הָעֶלְיוֹן. וּמַהוּ הָאוֹר הַגָּדוֹל הַצָּפוּן? וְהֵינוּ סוֹזֶרֶת. וְהָאֶבֶן שְׁדָרָה לְמַטָּה הֵימֶנָּה נִקְרֵאת דֹּר, וּמַה הוּא? מִיָּדוֹ לוֹ, הֵינוּ זָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד יָמִין: ע״כ מההשמטות.

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד. וַיְהִי עֶרֶב – מִצַּד הַזּוֹשֶׁף. וַיְהִי בֹקֶר – מִצַּד הָאוֹר. וּמִתּוֹךְ שֶׁהֵם מִשְׁתַּתְּפִים כְּאֶחָד, כָּתוּב יוֹם אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מָה הַטַּעַם בְּכָל יוֹם וָיוֹם כָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר? לָדַעַת שֶׁהֲרֵי אֵין יוֹם בְּלִי לַיְלָה וְאֵין לַיְלָה בְּלִי יוֹם, וְלֹא צְרִיכִים לְהִפָּרֵד.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁיָּצָא אוֹר רִאשׁוֹן, הִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הַיָּמִים, שֶׁכָּתוּב בְּכֻלָּם יוֹם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בְּכֻלָּם בֹּקֶר, וְאֵין בֹּקֶר אֶלָּא מִצַּד שֶׁל אוֹר רִאשׁוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, יוֹם רִאשׁוֹן הוֹלֵךְ עִם כֻּלָּם, וְכֻלָּם בּוֹ, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם פָּרוּד וְהַכֹּל אֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר, תִּהְיֶה הִתְפַּשְּׁטוּת הָאוֹר הַזֶּה לְמַטָּה, וְאֵלֶּה הֵם הַמַּלְאָכִים שֶׁנִּבְרְאוּ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, יֵשׁ לָהֶם קִיּוּם לְהִתְקַיֵּם לְצַד יָמִין. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, אֶת – לִכְלֹל אֶת הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה עִם

אַסְפַּקְלַרְיָה מְאִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר [בּוֹ] כִּי טוֹב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֶת – לִכְלֹל [לְהַכְלִיל] וּלְרַבּוֹת אֶת כָּל הַמַּלְאָכִים שֶׁבָּאִים מִצַּד הָאוֹר הַזֶּה, וְכֻלָּם מְאִירִים כְּבַתְּוָזוֹלָה בְּקִיּוּם שָׁלֵם.

יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּזֶה נִפְרְדוּ מַיִם עֶלְיוֹנִים מִמַּיִם תַּזְוֹתוֹנִים. רָקִיעַ – הִתְפַּשְׁטוּת הַמַּיִם, וַהֲרֵי נֶאֱמַר. וְיִהִי מַבְדִּיל – בֵּין מַיִם עֶלְיוֹנִים לַתַּזְוֹתוֹנִים.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ – בְּמַעֲלָה עֶלְיוֹנָה. וַיְהִי רָקִיעַ לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיַּעַשׂ, שֶׁהִגְדִּיל אוֹתוֹ בְּגַדְלוּת רַבָּה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בַּשֵּׁנִי נִבְרָא גֵּיהִנֹּם לִרְשָׁעֵי הָעוֹלָם. בַּשֵּׁנִי נִבְרְאָה מַוָּלָקֶת. בַּשֵּׁנִי לֹא נִשְׁלַם בּוֹ הַמַּעֲשֶׂה, וְלָכֵן לֹא כָתוּב בּוֹ כִּי טוֹב, עַד שֶׁבָּא יוֹם שְׁלִישִׁי וְנִשְׁלַם בּוֹ הַמַּעֲשֶׂה. מִשּׁוּם כָּךְ כִּי טוֹב פַּעֲמַיִם, אֶחָד עַל הַשְׁלָמַת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם שֵׁנִי, וְאֶחָד לְעַצְמוֹ. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הִתְתַּקֵּן הַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְנִבְרְלָה בּוֹ מַוָּלָקֶת, וּבוֹ הִשְׁתַּלְּמוּ רַזְמִים עַל רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי מִשְׁתַּכְּכִים שַׁלְהֶבוֹת הַגֵּיהִנֹּם. מִשּׁוּם כָּךְ נִכְלַל בּוֹ שֵׁנִי וְנִשְׁלַם בּוֹ.

רַבִּי זְיָיא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, אוֹר זֶה בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וּזְשֶׁךְ בְּיוֹם שֵׁנִי, וְנִפְרְדוּ הַמַּיִם וּמַוָּלָקֶת הָיְתָה בּוֹ, לָמָּה לֹא נִשְׁלַם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֲרֵי יָמִין כּוֹלֵל אֶת הַשְּׁמֹאל? אָמַר לוֹ, עַל זֶה הָיְתָה מַוָּלָקֶת, וּשְׁלִישִׁי רָצָה לְהָכָנֵס בֵּינֵיהֶם לְהַכְרִיעַ וּלְהַרְבּוֹת בָּהֶם שָׁלוֹם.

תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא – הִתְוַזְּבְּרוּת שֶׁל מַיִם עֶלְיוֹנִים בַּתַּזְוֹתוֹנִים לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת. מַיִם עֶלְיוֹנִים [ד״א פָּרִים וְרָבִים] וְעוֹשִׂים פֵּרוֹת, וְהַתַּזְוֹתוֹנִים קוֹרְאִים לָהֶם לָעֶלְיוֹנִים כִּנְקֵבָה לַזָּכָר, מִשּׁוּם שֶׁמַּיִם עֶלְיוֹנִים זְכָרִים, וְתַזְוֹתוֹנִים נְקֵבִיִּים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל זֶה הוּא לְמַעְלָה וְהוּא לְמַטָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּךְ, אֱלֹהִים שֶׁאָמַרְנוּ [ד״א אָמַר] מִי הָאֱלֹהִים? [ד״א אֶלָּא אֱלֹהִים סְתָם] אֱלֹהִים זַיִּים לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר אֱלֹהִים לְמַטָּה סְתָם, אֶלָּא לְמַטָּה הוּא

תּוֹלְדוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. וְאָמְרוּ בְּהִ֣בָּרְאָם. וְאוֹתוֹ [שֶׁלְּמַעְלָה] לְמַעְלָה אֲבִיהֶם שֶׁל הַכֹּל הוּא, הִיא הָעֲשִׂיָּה, וְעַל זֶה הָאָרֶץ עוֹשָׂה תוֹלְדוֹת, שֶׁהֲרֵי הִיא מִתְעַבֶּרֶת כִּנְקֵבָה מִן הַזָּכָר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל הַצְּבָאוֹת הָיוּ בָּאָרֶץ, וְלֹא הוֹצִיאָה אֶת כּוּלָּה, וְהֵם תּוֹלְדוֹתֶיהָ, עַד יוֹם [וְזֶמְיִשִׁי] הַשִּׁשִּׁי, שֶׁכָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ וַיָּה. וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא? אֶלָּא הוֹצִיאָה תִּקּוּן כּוּוֹתֶיהָ כְּדֵי לְהִתְיַשֵּׁב כָּרָאוּי, וְהַכֹּל הָיָה גָּנוּז בָּהּ עַד שֶׁהִצְטָרֵךְ. שֶׁהֲרֵי בַּהַתְוָלָה כָּתוּב שׂוֹמֶמָה וְרֵיקָה כְּתַרְגּוּמוֹ, אַזַּר כָּךְ נִתְקָנָה וְהִתְיַשְּׁבָה וְקִבְּלָה זֶרַע וּדְשָׁאִים וַעֲשָׂבִים וְאִילָנוֹת כָּרָאוּי, וְהוֹצִיאָה אוֹתָם אַזַּר כָּךְ. וְהַמְּאוֹרוֹת גַּם כֵּן לֹא שִׁמְּשׁוּ אוֹרוֹת שֶׁלָּהֶם עַד שֶׁהִצְטָרֵךְ.

יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם [מְאֹרֹת כָּתוּב וְזֶסֶר], לְהַכְלִיל נָזוּשׁ הָרָע שֶׁהִטִּיל זֶהֱמָה וְעָשָׂה פֶּרוּד שֶׁהַשָּׁמֶשׁ לֹא מְשַׁמֵּשׁ עִם לְבָנָה. מְאֹרֹת – קְלָלוֹת. וְעַל זֶה גָּרַם שֶׁהִתְקַלְּלָה הָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב אֲרוּרָה הָאֲדָמָה. וְלָכֵן מְאֹרֹת כָּתוּב אָזְדָּ. יְהִי מְאֹרֹת – זוֹ הַלְּבָנָה. רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם – זוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. וּשְׁנֵיהֶם בִּכְלָל אָזְדָּ לְהַזְדַּוֵּג לְהָאִיר הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב עַל הָאָרֶץ וְלֹא כָּתוּב בָּאָרֶץ, שֶׁמַּשְׁמָע לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְזֶשְׁבּוֹן שֶׁל הַכֹּל בַּלְּבָנָה הוּא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, גִּימַטְרִיָּאוֹת וְזֶשְׁבּוֹנוֹת תְּקוּפוֹת וְעִבּוּרִים – הַכֹּל הוּא בַּלְּבָנָה, שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה אֵינוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְלֹא?! וַהֲרֵי כַּמָּה וְזֶשְׁבּוֹנוֹת וְשִׁעוּרִים עוֹשִׂים הַוְזַבְּרִים? אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ! אֶלָּא הַוְזֶשְׁבּוֹן עוֹמֵד בַּלְּבָנָה, וּמִשָּׁם יִכָּנֵס הָאָדָם לָדַעַת לְמַעְלָה. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים? אָמַר לוֹ, לְאֹתֹת כָּתוּב זֶסֶר. אָמַר לוֹ, הֲרֵי כָּתוּב וְהָיוּ? אָמַר לוֹ, הֲוָיוֹת כֻּלָּם שֶׁיִּהְיוּ בּוֹ, כְּאוֹצָר זוֹ שֶׁמִּתְמַלֵּא מֵהַכֹּל. אֲבָל הַוְזֶשְׁבּוֹן שֶׁל הַכֹּל הוּא בַּלְּבָנָה.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ נְקֻדָּה אַזַּת וּמִשָּׁם הָרֵאשִׁית לִמְנוֹת, שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁלְּפָנִים שֶׁל אוֹתָהּ נְקֻדָּה לֹא נוֹדָע וְלֹא נִתָּן לִמְנוֹת, וְיֵשׁ נְקֻדָּה לְמַעְלָה נִסְתֶּרֶת שֶׁלֹּא

הִתְגַּלְתָּה כְּלָל וְלֹא נוֹדְעָה, וּמִשָּׁם הָרֵאשִׁית לִמְנוֹת כָּל נִסְתָּר וְעָמֹק. כָּךְ גַּם יֵשׁ נְקֻדָּה לְמַטָּה שֶׁהִתְגַּלְתָּה, וּמִשָּׁם הוּא רֵאשִׁית לְכָל וֶשְׁבּוֹן וּלְכָל מִנְיָן, וְעַל זֶה כָּאן הוּא הַמָּקוֹם לְכָל הַתְּקוּפוֹת וְהַגִּימַטְרִיָּאוֹת וְהָעִבּוּרִים וְהַזְּמַנִּים וְזַוְגִּים וְשַׁבָּתוֹת. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁדְּבֵקִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, עוֹשִׂים וֶשְׁבּוֹן לַלְּבָנָה, וְהֵם דְּבֵקִים בּוֹ וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'.

יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ זַיְהּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַרֵי פֻּרְשׁוּהָ שֶׁאוֹתָם מַיִם רָזְשׁוּ וְהוֹלִידוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וַהֲרֵי נֶאֱמַר. וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ – יָעוּף צָרִיךְ לִכְתֹּב, מַה זֶּה יְעוֹפֵף?.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, סוֹד הוּא, וְעוֹף זֶה מִיכָאֵ"ל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) וַיָּעָף אֵלַי אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים. יְעוֹפֵף – [ד"א יָעוּף צָרִיךְ לוֹ, אֶלָּא] זֶה גַּבְרִיאֵ"ל, שֶׁכָּתוּב (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בֶּחָזוֹן בַּתְּחִלָּה מֻעָף בְּיָעף. [ד"א וְזֶהוּ יְעוֹפֵף]. עַל הָאָרֶץ – [זֶה אֱלִיָּהוּ שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד בָּאָרֶץ וְלֹא מִצַּד שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא הוּא. נִמְצָא שֶׁהוּא (טס את העולם) בְּאַרְבַּע טִיסוֹת, שֶׁכָּתוּב וְרוּחַ ה' יִשָּׂאֲךָ עַל אֲשֶׁר לֹא אֵדָע. וְרוּחַ ה' – אַחַת. יִשָּׂאֲךָ – שְׁתַּיִם. עַל אֲשֶׁר – שָׁלֹשׁ. לֹא אֵדָע – אַרְבַּע. עַל פְּנֵי – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת] שֶׁהוּא [מַזְשִׁיךְ הָאָרֶץ. עַל פְּנֵי – מַזְשִׁיךְ פְּנֵי הָעוֹלָם, וְכָתוּב בּוֹ וְזשַׁף עַל פְּנֵי תְהוֹם.] רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם – כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ עוֹלֶה וּמַסְטִין וְכוּ'.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַהֲרֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת בַּשִּׁנִּי נִבְרָא? אֶלָּא עַל הָאָרֶץ זֶה רָפָא"ל, שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עַל רְפוּאַת הָאָרֶץ, שֶׁבִּגְלָלוֹ נִרְפָּאת הָאָרֶץ, וְקָיְם בֶּן אָדָם עָלֶיהָ וּמְרַפֶּא לְכָל כּוֹזוֹ. עַל פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם – זֶה אוּרִיאֵ"ל. וְהַכֹּל הוּא בַּפָּסוּק.

וְלָכֵן כָּתוּב אַזְרֵיו וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר [ד"א הֲרֵי בְּאַרְנוּ אֵלּוּ, לִוְיָתָן וּבַת זוּגוֹ] אֵלֶּה הֵם שִׁבְעִים מְמֻנִּים גְּדוֹלִים עַל שִׁבְעִים הָעַמִּים, וְלָכֵן נִבְרְאוּ כֻּלָּם לִהְיוֹת שׁוֹלְטִים עַל הָאָרֶץ. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ

הַזֹּאת הָרְמָשֶׂת – אֵלֶּה הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם נֶפֶשׁ וַדַּאי שֶׁל אוֹתָהּ זַיָּה, וְנִקְרָאִים גּוֹי אֶזְוֹד בָּאָרֶץ. אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם – שֶׁהֵם מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה. וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ – אֵלֶּה הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּהֶם, וְלָכֵן הֵם נֶפֶשׁ זַיָּה. דָּבָר אַוֵּר, וְאֵת כָּל עוֹף כָּנָף – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, אֵלֶּה הֵם שְׁלוּוֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, נֶפֶשׁ זַיָּה שֶׁהֵם [הֵם] יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [ד״א בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא] וּנְשָׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלָּהֶם בָּאוֹת מִמֶּנּוּ. נַפְשׁוֹת שֶׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ״ם מֵאַיָּה מָקוֹם הֵם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵאוֹתָם צְדָדֵי הַשְּׂמאל שֶׁמְּטַמְּאִים אוֹתָם יֵשׁ לָהֶם נְשָׁמוֹת, וְלָכֵן כֻּלָּם טְמֵאִים וּמְטַמְּאִים מִי שֶׁקָּרֵב עִמָּם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה וְגוֹ׳ – כָּל שֶׁאָר הַזַּיּוֹת הָאֲוֵזרוֹת כָּל אַוֶּזת וְאַוֶּזת כְּפִי מִינָהּ. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה מְסַיֵּעַ לְמַה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁנֶּפֶשׁ זַיָּה אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם נֶפֶשׁ זַיָּה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה. בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְזַיְתוֹ אֶרֶץ – אֵלּוּ שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאֵינָם נֶפֶשׁ זַיָּה, אֶלָּא [ד״א עָרְלָה] כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

השלמה מההשמטות (סימן כה)

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע – כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה שֶׁל בִּינָה שֶׁנִּקְרֵאת אֱלֹהִים. שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָאָדָם הָעֶלְיוֹנָה רָאָתָה אוֹתָם שְׁלֵמִים, נָתְנָה לָהֶם תַּעֲנוּגִים מִלְמַעְלָה לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, לְאָדָם הָרִאשׁוֹן נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע, וְלֹא נָתַן לוֹ רְשׁוּת לֶאֱכֹל בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁגָּלוּי לְפָנָיו שֶׁהָיָה עָתִיד לְהִתְעַתּוֹת בְּאוֹתוֹ נָזוּשׁ שֶׁהוּא (בראשית ג) עָרוּם מִכֹּל זַיַּת הַשָּׂדֶה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַרְזִיק אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ עֵסֶק עִמּוֹ וְלֹא עִם הַבְּהֵמוֹת וְלֹא עִם הָעוֹפוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים לָאָדָם מִכְשׁוֹל מִלְפָנָיו אוּלַי יִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם.

אֲבָל כְּשֶׁבָּא נֹחַ, שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, מַה כָּתוּב בּוֹ? (בראשית ז) וַיְבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ

לַה׳. הֲרֵי פָּרַשְׁנוּ אוֹתוֹ הַמְּזַבֵּזַ שֶׁבּוֹ הִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן. וּמָה הַטַּעַם וַיִּבֶן? מִשּׁוּם שֶׁרִשְׁעֵי הָעוֹלָם עָשׂוּ בָּהּ פָּגָם, בָּא נֹחַ וְהִקְרִיב אוֹתוֹ מִזְּבֵזַ לְבַעְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּזַ, וְסֵר. כְּשֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרַב אוֹתוֹ מִזְּבֵזַ וְהִקְרִיב אוֹתָם בְּהֵמוֹת טְהוֹרוֹת, נָתַן לוֹ רְשׁוּת לֶאֱכֹל כָּל הַבְּהֵמוֹת, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא הֶזֵּזִיק בְּאוֹתוֹ בְּרִית עֵץ הַזַּזִּים וְקֵרַב אוֹתוֹ לְעֵץ הַדַּעַת, וְעָשָׂה יִזּוּד כְּבָרִאשׁוֹנָה, אֶלָּא שֶׁאַזַּר כֹּחַ הִתְפַּתָּה שָׂרָצָה לִבְדֹּק אֶת אוֹתוֹ הַזֵּזְטָא וְלֹא לִדְבֹּק בּוֹ, אֲפָלוּ כָּךְ לֹא נִצַּל מִמֶּנּוּ וְהִצִּיב אוֹתוֹ כֶּרֶם.

בֹּא רְאֵה, אָדָם שֶׁעָתִיד לְהִתְפַּתּוֹת בְּאֵילָנוֹת, לֹא נָתַן לֹא אֵילָנוֹת וְהִרְזִיק אוֹתָם מִמֶּנּוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא הִזְכִּירָם, אֶלָּא שֶׁעָשָׂה אֶת עַצְמוֹ זוֹל, וְנָטַע אוֹתוֹ כֶּרֶם שֶׁנִּקְרָא בֵּית יִשְׂרָאֵל. בַּתְּזוּלָה נִשְׁלַם בּוֹ וְכֹסֶה עָלָיו נִצַּל [וְנִצַּל] בּוֹ. וּמִי הִיא בֵּית יִשְׂרָאֵל? זוֹ תֵּבָה שֶׁנִּקְרֵאת אֲרוֹן הַבְּרִית. וְעַכְשָׁו כְּשֶׁרָצָה לִבְדֹּק מַה כָּתוּב? (בראשית ט) וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַתִּקַּזוּ מִפָּרְיוֹ. אַזַּר כֹּחַ וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלֹה, גָּלָה אוֹתָהּ פָּרְצָה כְּבָרִאשׁוֹנָה בְּתוֹךְ מִשְׁכָּנוֹ לִפָּנַי וְלִפָּנִים. וְאִם לֹא אוֹתוֹ מִזְּבֵזַ שֶׁהֶגֵּן עָלָיו מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ בַּתְּזוּלָה, הָיָה נִתְפָּס מִיָּד. וְעִם כָּל זֶה, כְּשֶׁלֹּא עָשָׂה אוֹתוֹ רַק לִבְדֹּק, כִּסְתָה עָלָיו הַתּוֹרָה וְלֹא פָּרְסְמָה אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁפָּרְסֵם אֶת הָאָדָם, וְאוֹתוֹ מִזְּבֵזַ כִּפָּרָה עָלָיו.

בֹּא רְאֵה, מִזְּבֵזַ שֶׁל בֵּית עוֹלָמִים הָיָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם עַל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אַמָּה, וְהֵיא רְמוּזָה בִּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם נְתִיבוֹת פְּלִיאוֹת זְכֻמָּה, שֶׁהֲרֵי זְכֻמָּה תַּזְזוּנָה נִקְרֵאת. עָלָה אַמָּה נִכְנַס אַמָּה – זֶהוּ יְסוֹד, כְּנֶגֶד [צַדִּיק] צָדֹק שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֶת כָּל הַדְּרָגוֹת וְכֻלָּם נִרְאִים בָּהּ, שֶׁהֲרֵי נִקְרֵאת מַרְאָה.

עָלָה זָמַשׁ וְכָנַס אַמָּה – זֶהוּ סוֹבֵב, כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּדְבָּק בָּהּ, שֶׁהִיא סוֹבֶבֶת אֶת אוֹתוֹ הַמִּזְבֵּזַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ב) וִימִינוֹ תְּזַזְבְּקֵנִי, שֶׁהֲרֵי מִיסוֹד עַד אוֹתָהּ דַּרְגָּה זָמַשׁ דְּרָגוֹת הֵן.

עָלָה שָׁלַשׁ וְכָנַס אַמָּה – אֵלּוּ קְרָנוֹת, כְּנֶגֶד אוֹתָן שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁרָאוּ לָהּ

מֵהֶם הַתַּקָּף הָעֶלְיוֹן וְשָׂפָע, וּמִשּׁוּם כָּךְ דָּוִד שָׂנְאָמִשָּׁזוּ בְּקֶרֶן, נִמְשְׁכָה מַלְכוּתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּאוֹתָן קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ, תַּקָּף הַמִּזְבֵּחַ הָעֶלְיוֹן.

בֹּא רְאֵה, אַרְבַּע קְרָנוֹת אַמָּה עַל אַמָּה יֵשׁ בַּמִּזְבֵּחַ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא כִּסֵּא דָּוִד, יוֹם הָרְבִיעִי לָתֵת לָהּ שָׂפָע מֵאוֹתָן שָׁלֹשׁ אַמּוֹת לְאוֹתָן אַרְבַּע קְרָנוֹת. וּכְשֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים הַכֹּהֲנִים מֵהַצַּד שֶׁל וֶסֶד עוֹלַת הַתָּמִיד אֲצֶל הַמִּזְבֵּחַ, הָיוּ מַקְרִיבִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא מִזְבֵּחַ (מַלְכוּת). וּכְשֶׁהָיוּ עוֹשִׂים מַתָּנוֹת מִדַּם הָעוֹלָה, הָיוּ עוֹלִים וְהָיוּ הוֹלְכִים בְּאוֹתוֹ הַסּוֹבֵב שֶׁהוּא הַדַּרְגָּה שֶׁלָּהֶם וְזֶלֶק אֲבִיהֶם, וְנוֹתְנִים שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע כְּנֶגֶד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עוֹלָה.

וּכְנֶגֶד שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁל אוֹתוֹ בְּכוֹר שֶׁנּוֹטֵל שְׁנֵי זְלָקִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים, רַוְזָמִים וְדִין, וְלָקַוז אוֹתוֹ צַדִּיק שְׁנֵי זְלָקִים שֶׁלּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א ה) נִתְּנָה בְּכֹרָתוֹ לִבְנֵי יוֹסֵף, וּשְׁנֵי זְלָקִים שֶׁל אָבִיו, וְלָקַוזָה הַכֹּל כֹּל הַוֹּאת, וּמְמַלֵּא אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא יָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּוָזְלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם.

וְה מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה הָיָה אָצְלוֹ. תֵּשַׁע אַמּוֹת הָלְלוּ כְּנֶגֶד תֵּשַׁע דַּרְגּוֹת שֶׁיֵּשׁ עַד הַצַּדִּיק הַתְּשִׁיעִי שֶׁל הַכֹּל, טוֹב וַדַּאי, וְהִיא כִּבְנְיַן אוֹצָר, רְוָזָבָה מִלְמַטָּה וְקָצָרָה מִלְמַעְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע אֲשֶׁר לָקַוז מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה. וְהַמִּזְבֵּחַ הָעֶלְיוֹן הַזֶּה הוּא אִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁלְמַעְלָה, וְלָכֵן נִקְרָא מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) אֲרוֹן הַבְּרִית, וְזוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִקְרֵאת מִזְבֵּחַ. מָה הַטַּעַם נִקְרֵאת כָּךְ? מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר בְּנֵי הָעוֹלָם אֵין מַעֲשֵׂיהֶם כְּשֵׁרִים, הִיא זוֹבַזַת אוֹתָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְהִכֵּיתִי אֶתְכֶם אַף [גַּם] אֲנִי, שֶׁהֲרֵי כָּל כְּלֵי הַקֶּרֶב שֶׁל הַמֶּלֶךְ נִמְסְרוּ בְּיָדָהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְיִשְׂרָאֵל תּוֹרָה שְׁלֵמָה לִזְכּוֹת בָּהּ לְזַוֵּי עוֹלָם וּלְהִנָּצֵל מִדִּין אוֹתוֹ הַמִּזְבֵּחַ, מַה שֶּׁאֵין רְשׁוּת לְאִישׁ אַזַּר לְקָרֵב אֵלֶיהָ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁמּוֹשֶׁה קָרַב אֵלָיהָ שִׁבְעָה יָמִים בַּהַתְזָלָה – בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. הַפָּסוּק הַזֶּה נֶאֱמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהִיא שׁוֹרָה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים כֻּלָּם בִּשְׁלֵמוּת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יז) שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יָדְכֶם, וְלָכֵן נִקְרָאִים שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים דַּוְקָא.

וּמֹשֶׁה שֶׁהוּא לֵוִי, מִצַּד זֶה הוּא קָרַב בַּתְּזוֹלָה לַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. מַה זֶּה רֹאשִׁי? אֶלָּא בְּרֹאשׁ, כְּשֶׁנִּדְבָּקֶת מִזְבֵּחַ הַזּוֹ בְּאוֹתָהּ עוֹלָה, שְׂמֹאלוֹ הִיא נִקְרֵאת בַּתְּזוֹלָה. וְעִם כָּל זֶה הֵעִירוּ הַזְּבָרִים, בְּזָלוּק לָבָן שֶׁאֵין בּוֹ אִמְרָא שִׁמֵּשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ל) מַזְשִׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל הַמַּקְלוֹת. מִשּׁוּם שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא מִצַּד הַדִּין, הִתְלַבֵּשׁ בְּוֶסֶד וְקָרַב אֵלֶיהָ, וְהֵעִיר וֶסֶד עֶלְיוֹן בָּעוֹלָם.

וּמַה הִקְרִיב? פַּר בְּרֹאשׁ תָּמִיד שֶׁל שַׁזַּר עוֹלָה וַדַּאי, וְאַזַּר כְּךָ הִקְרִיב פַּר זַטָּאת, לָתֵת שָׁלוֹם בֵּין אוֹתוֹ פַּר זַטָּאת וְאַהֲרֹן שֶׁזָּטָא לָהּ כְּשֶׁעָשָׂה עֵגֶל, וְזוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַזַּטָּאת הִיא כְּנֶגְדָּהּ. וְזֶה פַּר כֹּהֵן מָשִׁיחַ כְּשֶׁהוּא זָטָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ, מַה שֶּׁאֵין בְּאִישׁ אַזַּר, אֶלָּא נִקְבָּה לְזַטָּאת, וְאַזַּר כְּךָ מַקְרִיב עוֹלָה אֵלֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁהֻקְרְבָה עוֹלָה לַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה, אָז מִלּוּאִים הִיא. מִלּוּאִים לְמַעְלָה מִלּוּאִים לְמַטָּה. וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְזָה, שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה הִתְזַבְּרָה עִם בַּעְלָהּ, וְאָז מַקְרִיב לְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ אֶת אֵיל הַמִּלֻּאִים.

וְנוֹתֵן מֵאוֹתוֹ דָּם עַל תְּנוּךְ אֹזֶן אַהֲרֹן כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה רַכָּה לִשְׁמֹעַ בְּרָכוֹת, וְלֹא בְּקִשּׁוּי. וּמְקַבֵּל דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁלֹּא לְהַפְרִיד בֵּין תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וּלְהַשְׁלִים כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְכֵן לְבָנָיו. וְצִוָּה אוֹתָם שֶׁיֵּשְׁבוּ בְּאוֹתוֹ הַשַּׁעַר שֶׁל אוֹתוֹ הָאֹהֶל, לִשְׁמֹר אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁלֹּא יִקְרַב עָרֵל וְטָמֵא, וְיִשְׁתַּלְּמוּ כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, וְיַעֲלוּ בְּאוֹתָהּ דַּרְגַּת הַוֶּסֶד שֶׁהִיא שְׁבִיעִי מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי הֵם בַּתְּזוֹלָה נִדְבְּקוּ בְּאוֹתוֹ פָּתַזּ אֹהֶל מוֹעֵד, וְאַזַּר כְּךָ הִתְעַלּוּ לְמַעְלָה. וְאַזַּר כְּךָ מַה כָּתוּב? וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא ט) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן, וְצִוָּה אוֹתוֹ לָקַזַּת אוֹתוֹ עֵגֶל שֶׁזָּטָא בּוֹ

וַיַּקְרִיבוּ לְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ, וְהוּא הָיָה מִתְבַּיֵּשׁ לְהַקְרִיב אֵלֶיהָ, שֶׁפָּחַד מִשַּׁלְהֲבוֹתֶיהָ.

אָמַר לוֹ מֹשֶׁה (שם), קְרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת זִטְאתְךָ – בַּתְּוִזְלָה, וְתֵן מֵאוֹתוֹ דָּם עַל אוֹתָם קְרָנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזִּטָּא בַּתְּוִזְלָה אֶצְלָם וּמָנַע מֵהֶם בְּרָכוֹת, וְאַזַּר כָּךְ (שם) וְאֶת הַדָּם יָצַק אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ, לָעֶקֶת בָּהּ אוֹתוֹ יְסוֹד. מַה זֶּה יָצַק? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוּצָק.

וְאַזַּר כָּךְ הִקְרִיב לְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ אוֹתָהּ עוֹלָה, וְעָשָׂה בַּתְּוִזְלָה רֹאשׁ, וְאַזַּר כָּךְ רֶגֶל, וְאַזַּר הִקְרִיב עַל יִשְׂרָאֵל שְׂעִיר עִזִּים, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל צַד הָרָע נִדְבְּקוּ בָּעֲבוֹדָה זָרָה. וְאַזַּר כָּךְ עֵגֶל וְכֶבֶשׂ לְעוֹלָה. בֹּא רְאֵה, בַּהַתְוָזְלָה עֵגֶל לְזִטָּאת. כֵּיוָן שֶׁהִקְרִיב אוֹתוֹ בִּשְׁלֵמוּת אֶל אִמּוֹ, אַזַּר כָּךְ הִקְרִיב אוֹתוֹ לְאָבִיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְעֹלָה. אַזַּר כָּךְ, שׁוֹר וָאַיִל לִשְׁלָמִים, שֶׁהִנֵּה שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְשׁוֹר זֶה שֶׁל צַד הַשְּׂמֹאל.

וְאֵילוֹ שֶׁל יִצְזוֹק לֹא עוֹשִׂים דִּין אֶלָּא לִשְׁלָמִים, שָׁלוֹם לְמַעְלָה שָׁלוֹם לְמַטָּה, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּתַז עֲלֵיהֶם, (תהלים קלג) הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַזִּים גַּם יָזַד. שֶׁבֶת אַזִּים – יָמִין וּשְׂמֹאל, מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. גַּם – לְהַכְלִיל אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. יָזַד – צַדִּיק, הַכֹּל בִּיזּוּד שָׁלֵם [מֻשְׁלָם]. וְאָז מַה כָּתוּב? כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן. כֵּיוָן שֶׁהִתְוַזְּבְרוּ זָכָר וּנְקֵבָה שָׁלֵם, מִשּׁוּם כָּךְ כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ, בַּהַתְוָזְלָה הָעַתִּיק שֶׁל הַכֹּל, רֹאשׁ כָּל הָרָאשִׁים.

יֹרֵד עַל הַזָּקָן – זֶה וֶזֶסֶד וּגְבוּרָה וְתִפְאֶרֶת, שֶׁכֻּלָּם נִקְרְאוּ זָקֵן. (בראשית כד) וְאַבְרָהָם זָקֵן. (שם כז) וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְזַק (גְּבוּרָה). (שם מז) וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל (תִּפְאֶרֶת) כָּבְדוּ מִזָּקֵן. עַל פִּי מִדּוֹתָיו – זֶה צַדִּיק, וְהוּא פִּי מִדּוֹתָיו. וְאַזַּר כָּךְ, כְּטַל זֶרְמוֹן שֶׁיֹּרֵד עַל הָרְרֵי צִיּוֹן – אֵלּוּ שִׁבְעָה הָרִים שֶׁנִּקְרְאוּ הָרְרֵי צִיּוֹן. כִּי שָׁם צִוָּה ה׳ אֶת הַבְּרָכָה – כֵּיוָן שֶׁהִתְוַזְּבְרוּ. זַיִּים עַד הָעוֹלָם – זֶה עֵץ הַזַּיִּים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וְכָל זֶה מִשּׁוּם אוֹתָם קְרְבָּנוֹת שֶׁמְּעוֹרְרִים טוֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְאַזָּר כָּךְ הַכֹּהֲנִים שֶׁמִּצַּד הַזֶּסֶ"ד קְרֵבִים לְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ, מַה שֶּׁאֵין רְשׁוּת לְאִישׁ אַזֵּר לְקָרֵב, וְנִשְׁוָזְטִים שְׁוָזִיטַת הַקֳּדָשִׁים בְּצָפוֹן הַמִּזְבֵּחַ, מְשׁוֹם שֶׁבְּצַד צָפוֹן שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כְּשֶׁקְּרֵבָה גְּבוּרָה אֱלֹהָה, עוֹשָׂה אֶת אוֹתָן נְקָמוֹת, מְשׁוֹם כָּךְ עוֹשִׂים הַכֹּהֲנִים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִשָּׂרֵף הָעוֹלָם בְּשַׁלְהֶבֶת הַמִּזְבֵּחַ, וְאָז יוֹרְדִים זַיִּים לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ב) בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַזַּיִים וְהַשָּׁלוֹם. מָה הַטַּעַם זַיִּים? מְשׁוֹם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם.

וְכֹהֲנִים עוֹשִׂים שָׁלוֹם בַּקָּרְבָּן. מַהוּ הַקָּרְבָּן? לָבָן וָאָדֹם, זֵלֶב וְדָם. זֵלֶב כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל יְפִי שֶׁל הַכֹּל. זֵלֶב הָאָרֶץ תַּרְגּוּמוֹ יְפִי הָאָרֶץ. וְדָם כְּנֶגֶד אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת נֶפֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה נא) נִשְׁבַּע ה' צְבָאוֹת בְּנַפְשׁוֹ [(עמוס ו) נִשְׁבַּע ה' בְּנַפְשׁוֹ]. וּבֶן אָדָם, כְּשֶׁמַּקְרִיב דָּם זֶה, כְּאִלּוּ מַקְרִיב נַפְשׁוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יז) כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר.

וּמְשׁוֹם כָּךְ הִזְהִירָה אוֹתָם הַתּוֹרָה, מִי שֶׁיֹּאכַל מֵאוֹתוֹ זֵלֶב וְדָם שֶׁמְּמַנּוּ מַקְרִיבִים לַמִּזְבֵּחַ, יִכָּלֶה מֵהַמִּזְבֵּחַ הַהוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעַמֶּיהָ. מָה הַטַּעַם? מְשׁוֹם שֶׁהָיָה לוֹ לְהַקְרִיב אֶת אוֹתוֹ זֵלֶב עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאוֹתוֹ דָּם בַּיְסוֹד, לְהַכְלִיל מִדַּת יוֹם בְּלַיְלָה וּמִדַּת לַיְלָה בְּיוֹם.

וּבְעוֹלַת הַתָּמִיד שֶׁהִיא כְּלוּלוֹת שֶׁל הַכֹּל, לְכַפֵּר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַעֲשֶׂה הַנִּתָּק לַעֲשֵׂה. מָה הַטַּעַם? מְשׁוֹם שֶׁהָאֲנִיָּה [מָקוֹם] הַזּוֹ דַּרְגָּה שֶׁל עוֹלָה עֲשֵׂה הִיא, וְעוֹשִׂים לָהּ מַתָּנוֹת לְהַכְלִיל לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא כֹּל וּלְיִשְׂרָאֵל.

וּלְאֵיזֶה מָקוֹם נוֹתְנִים אוֹתָן מַתָּנוֹת? אַזַּת בְּקֶרֶן מִזְרָזִית צָפוֹנִית לְעוֹרֵר הַמִּזְרָז, שֶׁהוּא רַזְמִים. וּלְעוֹרֵר הַצָּפוֹן בְּשִׁמְזָה אֶלָּיו שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ הַהוּא, וְאַזַּר כָּךְ בְּקֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית, לְהַכְלִיל אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ שֶׁנִּקְרָא מַעֲרָב בְּדָרוֹם שֶׁהוּא וֶזֶסֶד, וְלָכֵן הַכֹּל מַתָּנָה אַזַּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּוַזְּבֵקֵנִי. שְׂמאלוֹ – שֶׁל מִזְרָז שֶׁהוּא צָפוֹן. תַּזַּת לְרֹאשִׁי – בַּתְּוַזָּלָה. וְאַזַּר כָּךְ וִימִינוֹ תְּוַזְּבֵקֵנִי – שֶׁהוּא וֶזֶסֶד.

דְּבָר אַחֵר, מָה הַטַּעַם שֶׁלֹּא נוֹתְנִים מַתָּנָה בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, צְפוֹנִית מַעֲרָבִית? שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ קֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית הִיא בַּתְּחוּלָּה, כְּשֶׁעוֹלִים הַכֹּהֲנִים בְּאוֹתוֹ כֶּבֶשׁ, שֶׁבַּדָּרוֹם הַצַּד וְהַזֶּלֶק שֶׁלָּהֶם שֶׁהוּא זֶסֶד. וְאוֹמְרִים, כָּל פָּנוֹת שֶׁאַתָּה פּוֹנֶה, אֵינוֹ אֶלָּא דֶּרֶךְ יָמִין לַמִּזְבֵּחַ, כְּדֵי לְזַכֵּר צַד הַמִּזְרָח לְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ, וְהָיָה לוֹ לַכֹּהֵן לָתֵת מַתָּנָה בַּתְּחוּלָּה בְּאוֹתָהּ קֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, שֶׁהֲרֵי הוּא רִאשׁוֹן לְאוֹתָן דְּרָגוֹת, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ זֶסֶד בַּתְּחוּלָּה. הֲרֵי הֵעִירוּ הַזַּבָּרִים וְאָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (ויקרא ד) אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה – מִן יְסוֹד לְמִזְבְּחָה שֶׁל עוֹלָם [ס"א עֹלָה]. כְּלוֹמַר, קָרֵב יְסוֹד שֶׁהוּא צַדִּיק אֶצְלָהּ. וְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית לֹא הָיָה לָהּ יְסוֹד.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בִּיהוּדָה (בראשית לז) לְכוּ וְנִמְכְּרֶנּוּ לַיִּשְׁמְעֵאלִים. וּבְגִלַּל שֶׁהוּא זֶטָא אֶל אוֹתוֹ הַיְסוֹד וְהִפְרִידוֹ מֵאוֹתָהּ אֶרֶץ עֶלְיוֹנָה וְנָתַן עֵצָה לִמְכֹּר אוֹתוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ בְּאוֹתוֹ זֶלֶק שֶׁלּוֹ לֹא הָיָה לוֹ יְסוֹד. וְכָךְ שָׁנִינוּ, מָה הָיָה זֶלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה? הַר הַבַּיִת וּלְשָׁכוֹת וַעֲזָרוֹת. וּמָה הָיָה בְּזֶלְקוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, שֶׁהוּא צַדִּיק לְמַטָּה? אוּלָם וְהֵיכָל וּבֵית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וּרְצוּעָה יוֹצֵאת מִזֶּלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה שֶׁהִיא כִּכְלָפֵי מִזְרָח, שֶׁהֲרֵי גַּם דִּגְלוֹ הָיָה מִמִּזְרָח, וְנִכְנָסָה לְזֶלְקוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, וְעָלֶיהָ נִבְנָה הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁהֲרֵי הַמִּזְבֵּחַ זֶלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה הָיָה, כְּפִי שֶׁבַּאַרְנוּ (בראשית כט) וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת, שֶׁעָמַד הַכִּסֵּא עַל עֲמוּדָיו, וְהוּא תּוֹמֶךְ הָרְבִיעִי (מַלְכוּת), כְּנֶגֶד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא רְבִיעִית, וְכָתוּב בָּהּ (תהלים קיד) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

וְדָוִד, בְּנוֹ אָחַז בְּאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וּבִנְיָמִין הַצַּדִּיק מִצְטַעֵר עָלָיו לְקָרֵב אוֹתָהּ אֵלָיו. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (דברים לג) זוֹפֵף עָלָיו כָּל הַיּוֹם. מִשּׁוּם כָּךְ זָכָה בִּנְיָמִין הַצַּדִּיק לְמַטָּה, וְנַעֲשָׂה מְאֹרַז לַגְּבוּרָה, וְהוּא שֶׁכָּתוּב וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכַן, שֶׁהוּא זֶלְקוֹ בַּמַּעֲרָב, וְעַכְשָׁו שְׁכִינָה בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים. צַדִּיק לְמַעְלָה – יוֹסֵף הַצַּדִּיק, לְמַטָּה – בִּנְיָמִין. וְהוּ בַּעַל הַגְּבִירָה, וְזֶה הַמְאֹרַז. לָכֵן כָּתוּב (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת, זֶה עוֹלָם שֶׁמִּתְכַּלָּה [ס"א שֶׁמִּתְגַּלָּה], זוֹ שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה שֶׁהִיא עֲקֶרֶת הַבַּיִת. עִקַּר הָעוֹלָם הַזֶּה רָוַזל בֵּין

שְׁנֵי צַדִּיקִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

לָכֵן נִקְרָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בֵּית עוֹלָמִים. הַמְּזֻבָּזוֹ שֶׁל בֵּית עוֹלָמִים הָיָה בִּירֻשָּׁתוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, אֲבָל כְּשֶׁשָּׁרְתָה שְׁכִינָה בִּירֻשָּׁתוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּשִׁילֹה, לֹא קוֹרֵא לָהּ בֵּית עוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי עוֹלָם הוּד הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה – זוֹ שְׁכִינָה, וְלָכֵן הַלְלוּיָהּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּמְכַּר אוֹתוֹ צַדִּיק לְמִצְרַיִם, בִּנְיָמִין אָחִיו הָיָה צַדִּיק לְמַטָּה, וְנָטַל מְקוֹמוֹ שֶׁלֹּא לְהַפְגִּם, וּלְאוֹתָם עֲשָׂרָה בָּנִים שֶׁהָיוּ לוֹ קָרָא לָהֶם עַל שְׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ הַמְּזֻבָּרִים. בֶּלַע – עַל שֵׁם שֶׁנִּבְלַע בֵּין הָאֻמּוֹת. לָכֵן שָׁנִינוּ, הַיְסוֹד הָיָה מְהַלֵּךְ עַל פְּנֵי כָּל הַמַּעֲרָב וְעַל פְּנֵי כָּל הַצָּפוֹן, אוֹכֵל בַּמְּזֻרָז וְזֵצִי אַמָּה וּבַדְּרוֹם וְזֵצִי אַמָּה, מִשּׁוּם שֶׁזֶּלְקוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין הָיָה בַּמַּעֲרָב, לָכֵן יֵשׁ לוֹ יְסוֹד, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה שַׁלִּיט אֶל אוֹתוֹ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, אֲבָל בַּזֶּלְקָ שֶׁל יְהוּדָה שֶׁהוּא מְזֻרָז, לֹא הָיָה לוֹ יְסוֹד, שֶׁהֲרֵי הוּא הִרְזִיקוֹ מִמֶּנּוּ, שֶׁנָּתַן עֵצָה לְמָכְרוֹ לַמִּצְרִים.

בֹּא רְאֵה, סֵדֶר הַדְּגָלִים הֲרֵי הוּא סְבִיב אוֹתוֹ מְזֻבָּזוֹ הָעוֹלָה שֶׁנִּקְרָא מִשְׁכָּן. יְהוּדָה וְהַסְּמוּכִים לוֹ בַּמְּזֻרָז. וּמִי הַסְּמוּכִים? יִשָּׂשכָר שֶׁמֵּגֵן עָלָיו בְּכֹזַ הַתּוֹרָה. וְאֵזֶר כָּךְ זְבוּלוּן שֶׁסָּמוּךְ לְיִשָּׂשכָר, שֶׁנָּתַן לָהֶם מִלְאֵי וְכֹזַ לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה. אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וּבִנְיָמִין לַמַּעֲרָב. רְאוּבֵן וְהַסְּמוּכִים לוֹ בַּדְּרוֹם. דָּן וְשֶׁסְּמוּכִים לוֹ בַּצָּפוֹן.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּתוּב בְּאוֹתוֹ צַדִּיק (בראשית לו) וְהוּא נַעַר אֶת בְּנֵי בִלְהָה, וְכָתוּב בִּבְנֵי לֵאָה וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ. לָכֵן שָׁנִינוּ, הַיְסוֹד הַזֶּה הָיָה מְהַלֵּךְ עַל פְּנֵי כָּל הַמַּעֲרָב, שֶׁהֲרֵי זֶלְקָ אָזְיוֹ שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ מָקוֹם וְשֶׁל בָּנָיו הָיָה. וְעַל פְּנֵי כָּל הַצָּפוֹן, מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִים בַּצָּפוֹן לֹא הָיוּ שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ. אוֹכֵל בַּמְּזֻרָז זֵצִי אַמָּה, מִשּׁוּם שֶׁיְּהוּדָה עָשָׂה זֵצִי הַצָּלָה. אָמַר (שם) מַה בֶּצַע, וְלֹא הִשְׁאִיר [אוֹתָם] לַהֲרֹג אוֹתוֹ. וּבַדְּרוֹם זֵצִי אַמָּה, מִשּׁוּם שֶׁרְאוּבֵן אָמַר לְהַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם. וְגַם גָּד שֶׁהָיָה זוֹנֶה שָׁם, לֹא הָיָה שׂוֹנֵא אוֹתוֹ.

בֹּא רְאֵה בַּמָּה עֲלָבִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא רוֹצִים לְהִשְׁתַּדֵּל בְּדֶרֶךְ הַזִּוּוִים שֶׁהוֹרִישׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבָנָיו, וְהִזְהִיר אוֹתָם עֲלֵיהָ וְאָמַר (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה, שֶׁאֵין לְךָ רְשׁוּת לְהַפְרִיד יוֹם מִלַּיְלָה. וְלָכֵן יְהוּדָה, אַף עַל פִּי שֶׁזָּלְקוּ וְגוֹרְלוֹ הָיָה מַעֲרָב, שֶׁהוּא לַיְלָה, כְּשֶׁהָיָה שׁוֹרֶה סְבִיב אוֹתוֹ הַמִּשְׁכָּן, נִדְבַּק בַּמִּזְרָז שֶׁהוּא יוֹם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָמַז לוֹ וְאָמַר לוֹ (דברים ל) וּבָזַרְתָּ בַּזַּיִם. שֶׁלֹּא לְהַפְרִיד יוֹם מִלַּיְלָה. וּמִי שֶׁמַּפְרִיד אוֹתָם גּוֹרֵם לְמָוֶת, וּבְאוֹתוֹ זִטְא מֵתוּ בָּנָיו, מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁוְזִיתוּ דַּרְכָּם וְלֹא זְכְּרוּ יוֹם עִם לַיְלָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדְּלוּ כָּרָאוּי לְזַוֵּבר לָבָן עִם אָדָם כְּדֵי לְכַפֵּר אוֹתוֹ זִטְא שֶׁלּוֹ, שֶׁהִפְרִידָם בַּתְּוִזְלָה.

כְּשֶׁמָּכַר אֶת אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא יוֹם, שֶׁהִפְרִידוּ מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת לַיְלָה. רָמַז לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקָרֵב מִזְרָז בְּמַעֲרָב, וְאָמַר לוֹ, (במדבר ב) וְהַזּוֹנִים קֵדְמָה מִזְרָזָה דֶּגֶל מַזְוֵנָה יְהוּדָה, לְקָרֵב מִזְרָז לַמַּעֲרָב לָתֵת לוֹ שֶׁפַע בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה.

וּבְנֵי יוֹסֵף וּבִנְיָמִין, אַף עַל גַּב שֶׁבִּנְיָמִין הָיָה נִדְבָּק בַּמִּזְרָז, רָמַז לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַזַּוְנוֹת בַּמַּעֲרָב לְקָרֵב כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַצַּדִּיק הַכֹּל בְּדֶרֶךְ יָשָׁר. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם. וּרְאוּבֵן שֶׁנִּדְבַּק בְּצַד הַוָּסֵד, יַזְנֶה בַּדְּרוֹם. וְדָן, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ זִטְא הָעֵגֶל שֶׁיְּקַבְּלוּ בָּנָיו, וְהוּא מִצַּד הַצָּפוֹן, יַזְנֶה בַּצָּפוֹן לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ זִטְא.

מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בַּיָּם שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה עֲשָׂרָה עַל עֲשָׂרָה, (מלכים–א ז) וְזִוּט שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה יְסוֹב. הַכֹּל בְּסוֹד הַזְּכָמָה. כָּתוּב בּוֹ (שם) עֹמֵד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים נֶגְבָּה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים מִזְרָזָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה. אוֹתוֹ יָם שֶׁל זְכְמָה נִתְקַן בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ עוֹשִׂים הַכֹּהֲנִים אֶת אוֹתָהּ זִטָּאת, לְכַפֵּר עַל עֲבֵרוֹת שֶׁל לֹא תַעֲשֶׂה זֶה הָיָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כָּרֵת. וְעוֹלָה בָּאָה עַל מִי שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה מִצְוַת עֲשֵׂה, וּמֵאוֹתוֹ צַד בָּאָה הָעוֹלָה שֶׁהִיא זָכָר, וְכָתוּב (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם

הַשַּׁבָּת – מִצְוַת עֲשֵׂה, וְלָכֵן אָנוּ מַקְרִיבִים בְּשַׁבָּת שְׁנֵי כְּבָשִׂים, שֶׁל מוּסַף עוֹלָה, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ שֶׁל הַתָּמִין נִתּוֹסֵף לְאוֹתוֹ צַדִּיק אוֹר מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ.

כְּשֶׁנִּדְבָּק עַם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא שָׁמוֹר, לֹא תַעֲשֶׂה. מִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ בְּשַׁבָּת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּרֵת, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁעוֹשֶׂה פָּגָם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא לֹא תַעֲשֶׂה, וּמַפְרִיד אֶת הַזִּוּוּג שֶׁלָּהֶם, נִכְרֶתֶת מִשָּׁם נַפְשׁוֹ, וּמִיהוּ? מִי שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים שֶׁל זוֹל בְּשַׁבָּת, בַּקָּדֵשׁ שֶׁנִּדְבָּק בְּשַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹן, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּזִוּוּגָה בְּאוֹרָה. אֲבָל מִי שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה אֶלָּא בִּשְׁגָגָה, מַקְרִיב זַטָּאת כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דַּרְגַּת מִזְּבֵּחַ.

וּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּהִתְחַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה אָנוּ מַקְרִיבִים (במדבר כח) פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם, שֶׁהֲרֵי מִצַּד שֶׁל פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה בָּאוּ, וְהֵם לְמַעְלָה לְהַשְׁלִים אֶת הַפָּגָם שֶׁלָּהּ וְלָתֵת לָהּ שֶׁפַע אֶזְוָד עַל שְׁנַיִם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עוֹלָה, וְנוֹסָף בְּאוֹתוֹ זְמַן אוֹר לַלְּבָנָה. וְאַיִל אֶזְוָד – לְהַקְרִיב לָהּ אֵילוֹ שֶׁל יְצִוָּק, (שיר ב) שְׁמֹאלוֹ תַּוֹּת לְרֹאשִׁי, כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה, לְזַבֵּק אוֹתָהּ בְּיָמִין, וְשִׁבְעָה זְכָרִים נִקְרָבִים עִמָּהּ, תְּמִימִים שְׁלֵמִים בַּכֹּל, וְאָנוּ מַקְרִיבִים שְׂעִיר עִזִּים אֶזְוָד לְזַטָּאת. שֶׁזַּטָּאת הַזּוֹ בָּאָה מִצַּד זֶה שֶׁל פַּר הַזַּטָּאת, שֶׁכָּתוּב שָׁמוֹר, וְשָׁמוֹר לֹא תַעֲשֶׂה הוּא, וְאָנוּ מַקְרִיבִים שְׂעִיר זַטָּאת שֶׁבָּא עַל לֹא תַעֲשֶׂה.

בַּמּוּסָף שֶׁלָּהּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁבָּא לְכַפָּרָה עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל מג) וְלֹא יְטַמְּאוּ עוֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל שֵׁם קָדְשִׁי, שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עָרֵל וְטָמֵא. אֲבָל מוּסָף שֶׁל שַׁבָּת אֵין לְהַקְרִיב, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִתְגַּלָּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וּמֵאִיר בְּאוֹתוֹ רָצוֹן לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל נִמְצָא בְּהֶאָרָה, שֶׁהֲרֵי שַׁבָּת הִיא בְּלִי דִּין כְּלָל, וְלֹא שׁוֹלֵט הַנָּזוּשׁ הָעָקֹם. וְכֹהֲנִים מִצַּד הַזֵּוֶ"ס שׁוֹזְטִים אוֹתוֹ בְּצָפוֹן הַמִּזְבֵּחַ, וַאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת, פָּרַט לָזֶה שֶׁאֵין לָהֶם רְשׁוּת לְקָרֵב לְאוֹתוֹ מִזְבֵּחַ לְהַקְרִיב, אֲבָל לִשְׁזוֹט מֻתָּר.

וּבַצָּפוֹן הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שָׂעִיר, שֶׁהֲרֵי שָׂעִיר יוֹנֵק מִצָּפוֹן, וְאָנוּ

מַקְרִיבִים דָּם לַמִּזְבֵּחַ, וְעוֹשִׂים אַרְבַּע מַתָּנוֹת עַל אַרְבַּע קְרָנוֹת כְּדֵי לְהַקִּיפָן מִכָּל הַצְּדָדִים, שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב מִי שֶׁלֹּא רָאוּי לִקְרַב לְקָדֵשׁ הַקָּדָשִׁים. וְזַטָּאת זוֹ שֶׁעוֹשֶׂה מִמֶּנָּה הִיא קָדֵשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁלֹּא יִתְעַוֵּרר צַד הַטֻּמְאָה מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם.

וּבֹא וּרְאֵה, בָּעוֹלָה שְׁתֵּי מַתָּנוֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע, סוֹד הַיִּחוּד שֶׁמִּתְיַחֵד עוֹלָה בַּמִּזְבֵּחַ. אֲבָל זַטָּאת אַרְבַּע מַתָּנוֹת, שֶׁאֵינָם אֶלָּא לִשְׁמֹר וּלְהַקִּיף אוֹתָם גְּבוּרִים שֶׁהֵם מִצַּד הַגְּבוּרָה, לְאוֹתוֹ מַטֶּה כִּסֵּא קָדוֹשׁ, וּלְהַשְׁלִים אוֹתוֹ פָּגָם שֶׁעָשׂוּ בָּהּ. וּמִי שֶׁגָּרַם לִבְנֵי אָדָם לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ זֻטָּא, בָּא מִצַּד הַשָּׂעִיר, לָכֵן זַטָּאת יָזִיד שְׂעִירָה, וְזַטָּאת נָשִׂיא שָׂעִיר, וְזַטָּאת כֹּהֵן מָשִׁיחַ פָּר. הַכֹּל מִצַּד שְׂמֹאל.

וּלְפָעָמִים מַקְרִיב יָזִיד כִּשְׁבָּה כְּנֶגֶד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְכָל שְׁאָר הַמִּצְוֹות. אֶלָּא בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל צִבּוּר מַקְרִיבִים פָּר לְעוֹלָה וְשָׂעִיר לְזַטָּאת, וְאוֹתוֹ זַטָּאת הוּא זָסֵר בִּלְי אָלֶ"ף, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זִסָּרוֹן גָּדוֹל, שֶׁהֲרֵי זַטָּאת הוּא לָשׁוֹן שֶׁל זִסָּרוֹן, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א כא) וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה זַטָּאִים. וְכָל אָזְדּ עַז בַּת שְׁנָתוֹ, מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וְאוֹתוֹ הַפָּר דּוֹרוֹן הוּא לְמַעְלָה לַצַּדִּיק, שֶׁהֻפָּרִידוּ אוֹתוֹ אָרוֹן מֵאוֹתָהּ בְּרִית, וְשָׂעִיר לְזַטָּאת כְּנֶגֶד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּנְעוּ מִמֶּנָּה בְּרָכוֹת. וְעִם כָּל זֶה, כְּשֶׁיָּזִיד זָטָא בְּכָל מִצְוֹות שֶׁל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כָּרֵת, צָרִיךְ לְהַקְרִיב שְׂעִירַת עִזִּים לְכַתְּחִלָּה, אֶלָּא כְּשֶׁאֵין לוֹ שֶׁיַּקְרִיב כִּשְׁבָּה.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא רְבִיעִית לַיָּמִים, וְלָכֵן צְרִיכָה אַרְבַּע מַתָּנוֹת, וְעוֹלָה אוֹתוֹ רֵיזַ נִיזּוֹזַ מֵאוֹתָם כְּבָשִׂים, וְאָז יֵשׁ נַזַּת רוּזַ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא עוֹשָׂה נְקָמוֹת, שֶׁהֲרֵי זֶה הָיָה בְּשׁוֹגֵג. (במדבר כוז) וּבַזְּדֹשׁ הָרִאשׁוֹן – שֶׁהוּא אַרְבָּעָה עַל עֶשֶׂר עוֹשִׂים פָּסַזּ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה זוֹכֵר לָנוּ לְעוֹלָם אוֹתוֹ פָּסַזּ שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. שֶׁהִכָּה אֶת אוֹתוֹ טָלֶה, וְהוֹצִיא הַשְּׁכִינָה וְיִשְׂרָאֵל מִמָּקוֹם טָמֵא, וְהִתְזַבֵּר אַרְבָּעָה עִם עָשׂוֹר, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִתְזַבְּרָה בָּעָשׂוֹר שֶׁהוּא צַדִּיק, וְרָמוּז מִקּוֹמוֹ בְּעָשֶׂר, וְאָז פָּסַזּ לַה'.

וְלָכֵן מִי שֶׁהוּא טָהוֹר וְסִלְקָה מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ עֶרְלָה, וְיֵרָאֶה רֹשֶׁם קָדוֹשׁ שֶׁל צַדִּיק, שֶׁהוּא י׳ בּוֹ, וְלֹא הִקְרִיב פָּסַח לַה׳, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַצַּדִּיק, שֶׁהוּא רָאוּי לִקְרַב לַמִּקְדָּשׁ וְלֹא עָרֵל וְטָמֵא. שֶׁאִם לֹא הִקְרִיב, יֵשׁ בּוֹ כָּרֵת. וּמָה הַטַּעַם? שֶׁהֲרֵי בְּכָל הַתּוֹרָה אֵין כָּרֵת אֶלָּא עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, מָה [וּמָה] הַטַּעַם בְּפָסַח וּמִילָה, שֶׁהֵם מִצְוֹת עֲשֵׂה, יֵשׁ כָּרֵת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַדֶּרֶךְ גּוֹרֶמֶת שֶׁהִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא פָּסַח, וְנִקְרֵאת [נִקְרֵאת] מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, צְרִיכָה לְהִתְזַוֵּג עִם עֲשֵׂה וּלְהַכְלִיל בּוֹ מִדַּת לַיְלָה עִם יוֹם.

וּמִיהוּ? זֶה צַדִּיק, שֶׁהִיא מִילָה וּמִצְוַת עֲשֵׂה, וְנִכְלָל בְּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה מִדַּת יוֹם בְּלַיְלָה. וְאִם לֹא נִמּוֹל בֶּן אָדָם, לֹא רָאוּי לְהַקְרִיב אוֹתָם, לָכֵן עוֹמֶדֶת מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה עָלָיו, וְדָנָה אוֹתוֹ בְּכָרֵת, שֶׁלֹּא תִכָּנֵס נַפְשׁוֹ לַמִּקְדָּשׁ. וְכֵן בְּפָסַח צְרִיכָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְזַוֵּג עִם בַּעְלָהּ. וְאִם בֶּן אָדָם לֹא עוֹשֶׂה וְלֹא מַקְרִיב פָּסַח לַה׳, הִיא עוֹמֶדֶת עָלָיו וְדָנָה אוֹתוֹ, וְלֹא מוֹצִיאָה אוֹתוֹ מִתַּוַּת יַד פַּרְעֹה, וְנִכְרֶתֶת נַפְשׁוֹ מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ, וְנִשְׁאֶרֶת בִּמְקוֹם טֻמְאָה בְּמִצְרַיִם, שֶׁהֲרֵי אִם לֹא עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלּוּ, לֹא יָצְאוּ מִשָּׁם.

וְלָכֵן כָּתוּב (דברים טז) שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַה׳ אֱלֹהֶיךָ. שָׁמוֹר – כְּלָלוּת שֶׁל נְקֵבָה, לֹא תַעֲשֶׂה. אֶת – כְּלָלוּת שֶׁל הַכֹּל. חֹדֶשׁ הָאָבִיב – שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁעוֹרָה אָבִיב, וּמַקְרִיבִים מִמֶּנּוּ עֹמֶר עֲשִׂירִית הָאֵיפָה מִמֶּזֶרֶת הַשַּׁבָּת הִיא, וְסוֹפָרִים שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שְׁלֵמִים לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וּלְקַבֵּל מֵאוֹתָם זְמִשִּׁים יָמִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה תּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת לֶזֶם, שֶׁכָּתוּב (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי.

וְאָנוּ מַקְרִיבִים בְּיוֹם הַזְּמִשִּׁים שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ תּוֹרָה שְׁתֵּי הַלֶּזֶם, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְיוֹרֵד זֶסֶד שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה (בִּינָה) בְּאוֹתָם שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שְׁלֵמִים בַּכֹּל, וְכָל אַחַת מֵאוֹתָן שֶׁבַע דְּרָגוֹת כְּלוּלָה בְּשִׁבְעָה, כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה. לָכֵן שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַה׳. הַקְרֵב אוֹתָם בְּיִחוּד, שֶׁהֲרֵי בּוֹ הוֹצִיאֲךָ מִמִּצְרַיִם לַיְלָה, וְתַשְׁלִים אֶת הַדֶּרֶגָה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת לֵיל שִׁמּוּרִים, וְתַקְרִיב זָכָר אֵלֶיהָ

וְתִקָּרֵא לַיְלָה שָׁלֵם.

וּבֹא תִרְאֶה, נַעֲרָה בְּתוּלָה, עַד שֶׁלֹּא קָרַב אֵלֶיהָ זָכָר, נִקְרֵאת נַעַר. אַזַּר כָּךְ נִקְרֵאת נַעֲרָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כב) וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה, שְׁלֵמָה דַּוְקָא. וְזֶהוּ כְּשֶׁנִּמְצֵאת שְׁלֵמָה, וְלֹא הִתְקָרֵב מִי [לְמִי] שֶׁלֹּא רָאוּי. אַף כָּאן, בַּתְּוִזְלָה לַיל שְׁמוּרִים, אַזַּר כָּךְ הַלַּיְלָה הַזֶּה לַה', כְּשֶׁמִּתְקָרֵב זֶה לְזֹאת, וְלָכֵן לֹא רָאוּי לְהִתְקָרֵב לְאוֹתוֹ פָּסַז עָרֵל וְטָמֵא.

וְדָמָה טָעוּן מַתָּנָה אַזַּת דַּוְקָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) אַזַּת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי אַזַּת הִיא לְאִמָּהּ. הִיא שׁוֹמֶרֶת אֶת בָּנֶיהָ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִתְטַמְּאוּ בְּמִנְהֲגֵיהֶם, מִשּׁוּם כָּךְ שִׁבְטֵי יָהּ יָצְאוּ מִשָּׁם, וְהִתְוַזְּבְרָה יו"ד בְּהֵ"א, וְלֹא בְּמָקוֹם אַזַּר, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ הֵם. אֲבָל כְּשֶׁיָּצְאוּ מִבָּבֶל, נִטְמְאוּ שָׁם וְטִמְּאוּ הַמִּקְדָּשׁ, מִשּׁוּם כָּךְ הַנָּזְשׁ שָׁלַט בָּהֶם, וְלֹא נִמְצָא שִׁלְטוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ זְמַן, מִשּׁוּם שֶׁטִּמְּאוּ אֶת הַמִּקְדָּשׁ בְּנָשִׁים נָכְרִיּוֹת. מִכָּאן, מִי שֶׁמְּטַמֵּא אֶת עַצְמוֹ לְמַטָּה, הוּא טָמֵא לְמַעְלָה. וּמִי שֶׁמְּקַדֵּשׁ עַצְמוֹ לְמַטָּה, מְקֻדָּשׁ לְמַעְלָה. וְעַל כָּךְ הָיוּ רְאוּיִים שֶׁיֵּעָשֶׂה לָהֶם נֵס בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ מִבָּבֶל כְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, אֶלָּא שֶׁגָּרַם הַזְּנוּטָא.

וּבַזְּמַשָּׂה עָשָׂר לַזְּדָשׁ הָרִאשׁוֹן הַזְּלָק שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהוּא רִאשׁוֹן וְאָזוּז בְּדַרְגַּת וֶזֶסֶד, אָנוּ מַקְרִיבִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שְׁנֵי פָּרִים, לְהוֹסִיף שְׁנֵי זְלָקִים לְדַרְגַּת וֶזֶסֶד מֵהָעֲתִיק הַקָּדוֹשׁ. אַיִל אָזַד כְּנֶגֶד דַּרְגַּת יְצָזָק, וְצָרִיךְ אַיִל, לָשׁוֹן שֶׁל תַּקִּיפוּת, מִשּׁוּם שֶׁזְּלָקוֹ זֶזֶק הַמַּיִם. וְצָרִיךְ שֶׁתַּסְכִּים אוֹתָהּ דַּרְגַּת הַגְּבוּרָה עִם וֶזֶסֶד עֶלְיוֹן לַעֲשׂוֹת וֶזֶסֶד עִם כָּל יִשְׂרָאֵל, וּלְהַפָּרַע מֵאוֹתָם שֶׁמְּצִיקִים לָהֶם, וּלְהַקִּיפוֹ צַד הַמַּיִם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ל) מַזּוּשַׁף הַלָּבָן.

שִׁבְעָה כְּבָשִׁים תְּמִימִים – כְּנֶגֶד כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ בּוֹ. וְכֵן בְּכָל יוֹם וְיוֹם שִׁבְעָה כְּבָשִׁים, בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, כָּל אָזַד נִתָּקָן בְּסוֹד שֶׁל שֶׁבַע, וְיִהְיוּ שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה. שְׂעִיר זַטָּאת לְכַפֵּר עַל טֻמְאַת הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹא תִהְיֶה רְשׁוּת

לְאוֹתוֹ שָׁעִיר לְעַרְבָּב וְלֹא לְהַסְטִין עַל יִשְׂרָאֵל.

(במדבר כח) וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי אָז נִתְקַן הָעוֹלָם וְהִתְחַדֵּשׁ, וְאָנוּ מוֹנִים שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת כְּדֵי לְזַכֵּר הַכֹּל בְּיוּבַל הָעֶלְיוֹן, שֶׁנּוֹתֶנֶת לַבֵּן הַבְּכוֹר הַזֶּה עֲטָרָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁנִּכְלֶלֶת בְּאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה פָּנִים, וְיָצְאָה מֵחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה בְּאוֹתָם חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, וְנִתְּנָה לַבֵּן הַבְּכוֹר הַזֶּה עַל יְדֵי מֹשֶׁה שֶׁאָחוּז גַּם בְּדַרְגָּה זוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה, בַּמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ. [וַהֲרֵי] שֶׁהֲרֵי בְּאַרְנוֹ שֶׁדַּרְגָּה זוֹ שְׁלֵמָה מִכָּל הַצְּדָדִים, וְשָׁלֵם נִקְרָא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם. בְּיוֹם וֵוֹתַּנָּתוֹ – זֶה כְּשֶׁנִּתְּנָה [תּוֹרָה]. וּבְיוֹם שִׁמְוַת לִבּוֹ – כְּשֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמות יט) בַּחוֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהִתְחַבְּרָה דַּרְגָּה זוֹ שֶׁנִּקְרֵאת שְׁלִישִׁי בַּחוֹדֶשׁ, וְהִיא וֵוֹתַּנָּתוֹ, עַל זֶה כָּתוּב (שם) וַיִּוָּן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר. דַּרְגָּה זוֹ הַבֵּן הַבְּכוֹר. נֶגֶד הָהָר – כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַר שֶׁנּוֹדַע שֶׁהוּא קָטָן מִכָּל הֶהָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהוּא רָם וְנִשָּׂא כְּשֶׁמִּתְחַבֵּר לְמַעְלָה, וְנִקְרָא הַר סִינַי. שֶׁהֲרֵי שִׁבְעָה הָרִים וְשִׁבְעָה יַמִּים וְשֶׁבַע אַרְצוֹת בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שִׁבְעָה יַמִּים עֶלְיוֹנִים, וְלֹא בָּזַר מִכֻּלָּם לָתֵת תּוֹרָה אֶלָּא בְּהַר סִינַי, שֶׁהוּא הַסּוֹד שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְגַם בְּיָם כִּנֶּרֶת, שֶׁבָּא מִשָּׁם תְּכֵלֶת, שֶׁדּוֹמֶה לְכִסֵּא הַכָּבוֹד. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כִּנֶּרֶת זֶה הַצַּדִּיק, וְזֶהוּ יָם כִּנֶּרֶת, כְּפִי שֶׁפֵּרְשׁוּ הַוַּזְבָּרִים.

כְּנוֹר הָיָה תָּלוּי לְמַעְלָה מִמִּטָּתוֹ שֶׁל דָּוִד, וּבְשָׁעָה שֶׁרוּוַח צָפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ, מְנַגֵּן מֵאֵלָיו, וְדָוִד קָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בַּזְּוִיעוֹת הַלַּיְלָה לְהִתְחַבֵּר עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַשְּׁבִיעִית שֶׁל הַכֹּל, הַנְּקֻדָּה הָאֶמְצָעִית שֶׁל אֶרֶץ הַתַּחְתּוֹנָה בָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִיא כְּנֶגֶד הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה.

מָה הַטַּעַם בּוֹ בְּהַר סִינַי שֶׁלְּמַעְלָה לָתֵת בּוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְסִימָנִיךְ בְּאַרְוֹן זֶה לָתֵת בּוֹ בְּרִית? מִשּׁוּם שֶׁבְּאַרְוֹן זֶה מֻנָּחִים כָּל הַנְּגָנִים הַטּוֹבִים,

וְתוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁנִּקְרֵאת בְּרִית, מֻגָּזֶת בּוֹ, וְכָל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַמֶּלֶךְ נִמְסְרוּ בְּיָדֶיהָ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת שֶׁלְּמַטָּה יוֹנְקִים מִמֶּנָּה. אִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹר הַתּוֹרָה, אָז נוֹתֶנֶת לָהֶם כָּל טוּב הָעוֹלָם, וְאִם לֹא, אָז מְיַסֶּרֶת אוֹתָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי. זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁתְּזַוֵּג בְּ"אֲנִי" דְּל"ת שֶׁלָּהּ, נִקְרֵאת אֲדָנָ"י, וְדָן אֶת הָעוֹלָם. לָכֵן כָּתוּב (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה. בְּ"זֹאת" נִתְּנָה תוֹרָה.

בֹּא רְאֵה, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נִקְרֵאת צַדִּיק, וּמֻגָּזֶת בְּזֹאת, שֶׁבְּרִית זוֹ מֻגָּזֶת בּוֹ, שֶׁכָּתוּב אֲרוֹן הַבְּרִית, מִשּׁוּם שֶׁמֻּגָּזֶת בּוֹ בְּרִית שֶׁהוּא צַדִּיק. וְלָכֵן וְזֹאת הַתּוֹרָה, הִתְוַזֵּג וָא"ו עִם זֹאת, וְאָז – אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה, סַם הַחַיִּים לָעוֹלָם, שֶׁהֵרֵי עֵץ הַחַיִּים נִדְבַּק בָּהּ. וּכְשֶׁמַּעֲשֶׂיו בְּנֵי אָדָם אֵינָם כְּשֵׁרִים, מִסְתַּלֵּק וָא"ו מִ"זֹאת", וְאָז כָּתוּב (ויקרא יד) זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע, וְזֶהוּ זָשׁוּב כַּמֵּת.

וְכָתוּב (במדבר יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל. הִסְתַּלְּקָה ו' מִזֹּאת, וְעוֹשָׂה הָאֹהֶל הַזֶּה נְקָמוֹת. הֵיכָן מָה שֶׁכָּתוּב (שם) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה'. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְוַזְּגָה ו' עִם ה', גָּרְמוּ שֶׁטִּמְּאוּ הַמִּקְדָּשׁ וְגָרְמוּ לָהֶם מִיתָה, שֶׁהֵרֵי מִי שֶׁמַּפְרִידָם גּוֹרֵם מִיתָה לְנַפְשׁוֹ, עַד שֶׁבָּאָה פָּרָה וְכִפְּרָה עַל בְּנָהּ, וְעוֹשִׂים מִמֶּנָּה הַזָּאָה עַל טְמֵאֵי מֵתִים.

זֹאת הַתּוֹרָה, שֶׁלֹּא הִתְוַזֵּג לָהּ וָא"ו עַד שֶׁעָשׂוּ הַזָּאָה לְאוֹתָם כְּלֵי מִדְיָן, וְאַזַּר כָּךְ (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם וְגוֹמֵר. חַיִּים נִדְבְּקוּ בָּהּ, (שם לג) וְזֹאת הַבְּרָכָה. בְּרָכָה נִדְבְּקָה בְּ"זֹאת" הַזּוֹ. אֲבָל כָּל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא בַּתּוֹרָה "זֹאת הַתּוֹרָה" בְּלִי וָא"ו, זֶה בִּגְלַל זֻטְּא. (ויקרא יג) זֹאת תּוֹרַת נֶגַע צָרַעַת. (שם יד) זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל נֶגַע הַצָּרַעַת. (במדבר ה) זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאוֹת. מִשּׁוּם שֶׁטִּמְּאוּ אֶת עַצְמָם וְטִמְּאוּ הַמִּקְדָּשׁ. (ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה, לֹא כָתוּב בּוֹ וָא"ו, עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ לָהּ בְּנֵי אַהֲרֹן שְׁלֵמוּת לְזַוֵּג אֶת זֹאת לְבַעְלָהּ. (שם ו) וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה – לֹא בָא עַל זֻטְּא, שֶׁהֵרֵי הִיא נִדְבָה, אוֹ שֶׁבָּאָה עִם עוֹלָה, וְהָעוֹלָה הֵרֵי עוֹשָׂה שְׁלֵמוּת. (שם) זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת – בָּא עַל זֻטְּא שֶׁטִּמְּאוּ אֶת "זֹאת".

(ויקרא ז) וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם – מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עָשׂוּ כָּל כָּךְ פָּגָם, וְלָכֵן בָּאָה זָכָר וְלֹא נְקֵבָה. (שם) וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה לְשָׁלוֹם, מִתְזַוֵּג עִמָּהּ וָא"ו. (שם) זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה [וְ]לַמִּנְחָה וְלַזָּטָאת – בְּגִלַּל זָטָאת שֶׁיֵּשׁ בַּפָּסוּק, וְזוֹטֵא אָזוֹד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה, זֶה פֵּרַשְׁנוּ בְּכָל מָקוֹם – וָא"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן.

וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם וְגוֹמֵר, מָה הַטַּעַם וָא"ו, הֲרֵי לֹא אָמַר זֹאת בַּתְּחִלָּה? לָמָּה כָּתוּב וְזֹאת? מִשּׁוּם סַם הַחַיִּים שֶׁנִּדְבַּק בָּהּ. (דברים לג) וְזֹאת הַבְּרָכָה – בִּשְׁבִיל בְּרָכָה, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא כָּתוּב זֹאת בַּתְּחִלָּה, אוֹ דִּבֵּר עַל מַה שֶּׁיִּבָּא, אֲבָל בְּכֻלָּם מָה הַטַּעַם לֹא כָּתוּב וְזֹאת? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִדְבַּק וָא"ו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא ז) וְזֹאת תּוֹרַת הָאָשָׁם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה (שם ו) וְזֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת, וָא"ו מוֹסִיף עַל עִנְיָן רִאשׁוֹן, מִשּׁוּם כָּךְ נִתְּנָה תּוֹרָה בְּ"זֹאת".

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (שם כו) אַף אֲנִי אֶעֱשֶׂה זֹאת, אֲסַלֵּק מִמֶּנָּה וָא"ו וְתַעֲשֶׂה בָּהֶם נְקָמוֹת, וְכָל הַקְּרְבָּנוֹת בָּאִים לְקָרֵב אֶת ה"זֹאת" לְמַעְלָה בַּשְּׁלִישִׁי הַזֶּה, וְאָנוּ מַקְרִיבִים בְּיוֹם זֶה שְׁנֵי פָּרִים בְּמוּסָף, לְהוֹסִיף לָהּ שְׁנֵי זַלָּקִים. אַיִל אָזוֹד לְזַבֵּר לָהּ הַכֹּחַ שֶׁל גְּבוּרָה, שִׁבְעָה כְבָשִׂים כְּנֶגֶד כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בַּהִלּוּלָא הַזּוֹ, שְׁעִיר עִזִּים לְכַפֵּר עַל שֶׁטִּמְּאוּ הַמִּקְדָּשׁ הָרְשָׁעִים שֶׁלְּמַטָּה.

(במדבר כט) וּבַזּוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת יְצוּנְק שֶׁיִּתְזַוֵּג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁנֵּי פָּרִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית זז) וַתַּנּוּז הַתֵּבָה בַּזּוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר, שֶׁהִתּוֹסָפָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא שְׁבִיעִית עַל עֶשֶׂר סְמוּכָה לַעֲשָׂרָה. מִשּׁוּם כָּךְ פַּר אָזוֹד, לְהוֹסִיף לוֹ כֹּחַ הָאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה לָדוּן אֶת הָעוֹלָם. אֲבָל שְׁנַיִם לֹא, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת הַדִּין הַקָּשֶׁה.

אַיִל אָזוֹד – הַגְּבוּרָה שֶׁלּוֹ, לָשׁוֹן שֶׁל תַּקִּיפוּת, (תהלים כב) אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי זוּשָׁה, וְהָאַיִל הַזֶּה תִּמְצָא בְּכָל הַמּוּסָפִים, שֶׁמּוֹסִיפִים כֹּחַ וּגְבוּרָה עֲלֵיהֶם, פָּרַט לְשַׁבָּת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מְנוּזָה וְאֵין בָּהּ דִּין כְּלָל, שֶׁמִּתְגַּלָּה הָעַתִּיק

הַקָּדוֹשׁ שְׁמְוָה וְטוֹבוֹת לְכָל הָעֶלְיוֹנִים (עוֹלָמִים). (במדבר כוז) כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה – לָתֵת כּוֹז לְכָל הַדְּרָגוֹת. שְׂעִיר עִזִּים – שֶׁלֹּא תֵרָאֶה טֻמְאָה בַּמִּקְדָּשׁ בְּיוֹם הַדִּין, וּבְיוֹם זֶה מִתְזַוֶּגֶת הַגְּבוּרָה הָעֶלְיוֹנָה בַּדִּין הַתַּזְוִתוֹן שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ לָדוּן אֶת הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, גְּבוּרָה דִּין הַקָּשֶׁה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דִּין הָרָפֶה, אַךְ זוֹבַת הַיּוֹם פַּר אֶזֶד כְּדֵי שֶׁהָעוֹלָם יוּכַל לְסִבֹּל, וְלָכֵן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁנֵי פָרִים, שֶׁהִיא כַּפָּרָה. בַּעֲשָׂרָה לַחֹדֶשׁ כְּנֶגֶד דַּרְגַּת מֹשֶׁה. בַּמּוּסָף שָׁלוֹ פַּר בֶּן בָּקָר אֶזֶד, שֶׁלֹּא נוֹסָף בּוֹ דִּין כָּל כָּךְ, הֱיוֹת שֶׁאוֹתוֹ יוֹם הוּא שֶׁל כַּפָּרָה. אַיִל אֶזֶד תַּקִּיף לִשְׁבֹּר אֶת הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת נַזוֹת לְשַׁכֵּךְ הָרֶגֶז. כְּבָשִׂים שִׁבְעָה לְהוֹסִיף לְכָל הַדְּרָגוֹת. שְׂעִיר עִזִּים אֶזֶד הַתּוֹסֵף כֹּאן בְּזוֹבַת הַיּוֹם לְכַפֵּר עַל טֻמְאַת הַמִּקְדָּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה יְכַפֵּר עַל הַכֹּל וְלֹא תִשָּׁאֵר טֻמְאָה בָּעוֹלָם.

מִשּׁוּם כָּךְ אֶזֶד בַּיּוֹם, לְכַפֵּר קְדֻשׁ הַקְּדָשִׁים פַּעַם אַזַת בְּשָׁנָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִמָּצֵא שָׁם טֻמְאָה כָּל כָּךְ, וְאֶזֶד בַּזּוּץ לַמִּזְבֵּזַ הַזִּיצוֹן שֶׁלֹּא תִמָּצֵא טֻמְאָה בָּעוֹלָם. בַּזֲמִשָּׁה עָשָׂר לַזֹּדֶשׁ כְּנֶגֶד דַּרְגַּת אַהֲרֹן שֶׁאָזוּז בְּהוֹד, וְהִתְעַלָּה גַּם בְּזֶסֶד.

וְלָכֵן בִּזְמַן זֶה אֲפִלּוּ עִם כָּל אֵמוּת הָעוֹלָם עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶסֶד, מִשּׁוּם שֶׁמִּתּוֹסֵף זֶסֶד שֶׁל אַהֲרֹן עִם זֶסֶד שֶׁל אַבְרָהָם, וְהֵם מַקְרִיבִים בּוֹ בְּשִׁבְעָה יָמִים קָרְבָּנוֹת עוֹלוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּמְּזוּ כָּל הָעוֹלָם בְּשִׁמְזַת יִשְׂרָאֵל. שִׁבְעִים פָּרִים כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הָעוֹלָם, וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן פָּרִים שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, לְהַרְאוֹת שֶׁאֵינָם כְּדָאִים לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם אֶלָּא בְּטוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַזֲמִים.

אֵילִים שְׁנַיִם, שֶׁתִּהְיֶה תַּקִּיפוּת לְאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל זֶסֶד עֶלְיוֹן עַל אֶזֶד שְׁנַיִם מִמַּה שֶׁמַּקְרִיבִים בְּכָל הַמּוּסָפִים, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הוּא כְּנֶגֶד דַּרְגַּת אַהֲרֹן, שֶׁאָזוּז בְּדַרְגָּה שִׁשִּׁית. וְנִקְרָא יוֹם הַשִּׁשִּׁי. יוֹמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

אֶלֶף שָׁנִים. וּבְאוֹתוֹ יוֹם עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹסִיף עַל כָּל אֶזֶד שְׁנַיִם וֶזֶסֶד לְעַמּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טז) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ, אָז – וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם, וּבְכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה נוֹסָפוֹת בְּרָכוֹת.

וּבְאוֹתוֹ יוֹם יָבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְיִקָּרֵא זַגֹ הָאָסִיף, שֶׁיְּכַנֵּס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ הַגָּלוּת שֶׁל עַמּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף ה׳ שֵׁנִית יָדוֹ לִקְנוֹת אֶת שְׁאָר עַמּוֹ. וְיִקָּרֵא זַגֹ הַסֻּכּוֹת, שֶׁכָּל שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת מְכֻסּוֹת עַל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ סֻכָּה, וְלָכֵן כָּל עַנְנֵי הַכָּבוֹד הוֹלְכִים עִם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בִּזְכוּת אַהֲרֹן, וְלָכֵן אַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים שֶׁבְּכָל יוֹם.

וּבְשִׁבְעָה יָמִים – הֲרֵי שִׁבְעָתַיִם, וְיָאִיר שִׁבְעָתַיִם אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרַוֵּם עַל הָעוֹלָם. וּשְׁעִיר עִזִּים אֶזֶד לְזַוָּאת – לְכַפֵּר עַל טֻמְאַת הַמִּקְדָּשׁ שֶׁטִּמְּאוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי כְּנֶגֶד דַּרְגַּת יְצָזָק. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כְּנֶגֶד דַּרְגַּת יַעֲקֹב. בַּיּוֹם הָרְבִיעִי כְּנֶגֶד דַּרְגַּת יוֹסֵף. בַּיּוֹם הַזְּמִישִׁי כְּנֶגֶד דַּרְגַּת מֹשֶׁה. בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי כְּנֶגֶד דַּרְגַּת אַהֲרֹן.

וּבָא וּרְאֵה, בְּזַגֹ זֶה וּבְזַגֹ הַמִּצְוֹת שִׁבְעָה יָמִים שֶׁכְּלוּלִים בָּהֶם כָּל הַיָּמִים שֶׁלְּמַעְלָה, מַה שֶׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר זַגִּים שֶׁמַּקְרִיבִים בָּהֶם מוּסָף, אֶלָּא הַיְנוּ מַה שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, (בראשית ל) מַזְּשִׁשׁ הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל הַמַּקְלוֹת, שֶׁלְּכָל אוֹתָם שִׁבְעָה שֶׁבַע דְּרָגוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתָם בְּצַד הַוֶּזֶסֶד, הֶזֶגֹ שֶׁל הַמִּצְוֹת כְּנֶגֶד אַבְרָהָם שֶׁבָּא מֵזֶסֶד, לָכֵן כָּל הַדְּרָגוֹת שָׁם, שֶׁהֵרֵי אֶת כָּל הַדְּרָגוֹת מַקִּיף יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם לְצַד שֶׁל זֶסֶד. הֶזֶגֹ הַזֶּה כְּנֶגֶד דַּרְגָּתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן שֶׁאָזוּז בְּזֶסֶד, כֻּלָּם עִמּוֹ.

דָּבָר אָזַר – מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת וְכָל הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְגַּלָּה שָׁם בַּכְּתָרִים שֶׁלּוֹ, וְעָתִיד לַעֲשׂוֹת כֵּן בִּזְמַן בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ. מִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַכְּתָרִים רְמוּזִים כָּאן וְכָאן, וְנוֹטְלִים עַל אֶזֶד שְׁנַיִם שֶׁבַע בְּרָכוֹת כָּאן מִשָּׁם. וְשָׁם עַל אֶזֶד שִׁבְעָה מִשְּׁאָר הַמּוֹסָפִים,

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. כְּיוֹם צֵאתְךָ הָיָה לוֹ לוֹמַר! מַה זֶּה כִּימֵי? שֶׁכָּל הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם וְהִזְדַּמְּנוּ לְכָאן, מִשּׁוּם כָּךְ נִפְלָאוֹת, נ' פְּלָאוֹת, זֻמְשִׁים פְּלָאוֹת, שֶׁהֲרֵי זֻמְשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה פָּתַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם, וְלָכֵן מֻזְכֶּרֶת בַּתּוֹרָה זֻמְשִׁים פְּעָמִים יְצִיאַת מִצְרַיִם, כְּנֶגֶד זֻמְשִׁים שְׁעָרִים, כָּךְ יַעֲשֶׂה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. וּמַה זֶּה אַרְאֶנּוּ? אֶלָּא אַרְאֶנּוּ אֶת אוֹתוֹ הַזָּקֵן שָׂרָאָה בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה, וְאָז עֲתִיד לִרְאוֹת אֶת הַפֻּרְעָנוּת שֶׁל אֱדוֹם

דָּבָר אַזֵּר – שֶׁבִּשְׁבִיל שִׁבְעַת הַצַּדִּיקִים עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר אֶת כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׁאֵר בָּעוֹלָם אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶזְדָּד. מִשּׁוּם כָּךְ כָּאן שִׁבְעָה יָמִים.

בֹּא רְאֵה שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ מִתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים, וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שׁוֹלְטִים יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם בָּעוֹלָם וּמַקְרִיבִים פַּר אֶזְדָּד, אַיִל אֶזְדָּד, סוֹד הַיִּזּוּד. שִׁבְעָה כְּבָשִׂים – כְּנֶגֶד שֶׁבַע דְּרָגוֹת. שְׂעִיר עִזִּים – אַף עַל גַּב שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יַעֲבִירֵנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִן הָעוֹלָם, עִם כָּל זֶה יִשָּׁאֵר מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא יִתְבַּטְּלוּ מִפָּרְיָה וּרְבִיָּה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן יֵצְאוּ מַיִם זַיִּים מֵּזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, (זכריה יד) וְזָצָיָם אֶל הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי – זֶה וָסֶד עֶלְיוֹן, וְזָצָיָם אֶל הַיָּם הָאַזָּרוֹן – זוֹ גְּבוּרָה תַּזּוּתוֹנָה וּגְבוּרָה עֶלְיוֹנָה. בַּקַּיִץ וּבַחֹרֶף – בְּצַד הָאֵשׁ וּבְצַד הַמַּיִם. שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר דִּין בָּעוֹלָם, אֶלָּא הַכֹּל רַזְמִים וְזַיִּים וְזֵרוּת בָּעוֹלָם.

וּבֹא רְאֵה, בָּזָג הַזֶּה עוֹשִׂים נְסוּךְ הַמַּיִם, שֶׁפַּע שֶׁל וָסֶד בְּאוֹתָם שִׁיתִּים מִשִּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְכָל שִׁבְעַת הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים מְקַבְּלִים מֵאוֹתָם מַיִם זַיִּים שֶׁיּוֹצְאִים מִירוּשָׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה הַטְּמִירָה. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם רָמוּז עַל אוֹתָם מַיִם זַיִּים? בְּאוֹתָם שִׁיתִּים, וְזַסִידִים וְצַדִּיקִים שְׁמֻזִּים בַּהִלּוּלָא הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁרוֹמֵז לְאוֹתוֹ הַטּוֹב שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת כְּשֶׁיַּעֲבִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַטֻּמְאָה מִן הָאָרֶץ, שֶׁיֵּרְדוּ אוֹתָם מַיִם טְהוֹרִים בְּאוֹתָם הַשִּׁיתִּים בְּאוֹתוֹ מְזֻבָּזָג עֶלְיוֹן, יָם הָאַזָּרוֹן, וְהֵם שִׁלְשָׁה לַגִּים מַיִם, שְׁמוֹנָה

עֶשְׂרֵה בֵּיצִים, כְּנֶגֶד צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא זֶה הָעוֹלָמִים, וְעַל יָדוֹ הַמַּיִם יוֹרְדִים בְּאוֹתָם שִׁיתִּים.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁהַכֹּל הַזָּקֵן הָיָה עָמֵז בַּהִלּוּלָא הַזּוֹ, אָמַר, אִם אֲנִי כָּאן – הַכֹּל כָּאן, וְאִם אֵין אֲנִי כָּאן – מִי כָּאן? הָיָה רוֹמֵז וְאוֹמֵר, אִם שְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת אֲנִי שׁוֹרָה כָּאן – הַכֹּל כָּאן, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא כֹּל שֶׁבָּהּ לְהִזְדַּוֵּג בָּהּ. וְאִם אֵין אֲנִי כָּאן – מִי כָּאן? שֶׁהֲרֵי לֹא זָשׁוּב טוֹב שָׁלֵם, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. אֲבָל כְּשֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ אוֹתָם פָּרִים, אָז כָּתוּב (ישעיה יב) וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה. מִי הֵם? שִׂשָּׂה מַעְיָנוֹת שֶׁמְּרִיקִים בַּיְשׁוּעָה הַזֹּאת, וְאָז הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּזֶזְדָּוֹה, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה יוֹצֵאת מִתּוֹךְ אוֹתָהּ טֻמְאַת שְׁאָר הָעַמִּים, מִשּׁוּם כָּךְ (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם.

בֹּא רְאֵה, עֶשֶׂר נְטִיעוֹת, עֲרָבָה וְנִסּוּךְ הַמַּיִם – הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, שְׁאָר הַדְּבָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה – תּוֹרָה, וְכָאן הֲלָכָה. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמָּקוֹם זֶה שֶׁנִּקְרָא הַר סִינַי, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לִמְּדָה אֶת מֹשֶׁה לְקַשֵּׁר קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה.

אוֹתָן עֶשֶׂר נְטִיעוֹת שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָזַז אוֹתָן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֶרֶב שְׁבִיעִית, וַיַּעֲשׂוּ פָּרִי בְּאוֹתוֹ בֵּית סְאָה, כְּדֵי שֶׁיָּבֹא מָזוֹן לָעוֹלָם בַּשְּׁבִיעִית הַזּוֹ, שֶׁאֵין לָהֶם מָזוֹן אֶלָּא מֵאוֹתָהּ שָׁנָה שִׁשִּׁית שֶׁזּוֹרְעִים בָּהּ זְרָעִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע י) זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה וְקִצְרוּ לְפִי חֶסֶד. מַה שֶּׁזּוֹרְעִים יִהְיֶה לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא צְדָקָה שְׁלֵמָה, וְאָז וְקִצְרוּ לְפִי חֶסֶד, אָז יִהְיֶה טוֹב הָעֶלְיוֹן. וּמִי הוּא לְפִי חֶסֶד? זֶה אַבְרָהָם.

בֹּא רְאֵה, לְמַטָּה שִׁבְעָה מַעֲשִׂים יֵשׁ בֵּינֵיהֶם. זְרִיעָה – כְּנֶגֶד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מו) הֵא לָם זָרַע. קְצִירָה – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת אַבְרָהָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב [ו]קִצְרוּ לְפִי חֶסֶד. דִּישָׁה בְּזָזְרוּעַ – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת יִצְחָק, שֶׁעוֹשֶׂה דִּין וּמַפְרִיד תֶּבֶן מֵאוֹתוֹ בָּר. דִּין מַפְרִיד מִמֶּנּוּ, וְעוֹשֶׂה דִּין בְּרִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְאָז הוּא (תהלים לה) כְּמוֹץ לִפְנֵי רוּחַ. וְרוּחַ הַזּוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁל יַעֲקֹב,

שֶׁכָּתוּב (בראשית מה) וַתְּזִי רוּחַ יַעֲקֹב, וּכְנֶגְדּוֹ זוֹרֶה. וְאוֹתוֹ הַמִּין נִתָּן לְאֵשׁ לְמַאֲכָל. טוּזִין – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת מֹשֶׁה. לָשׁ – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת אַהֲרֹן. אוֹפֶה – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת צַדִּיק, וְנַעֲשֶׂה לָזֶם בְּיָדוֹ שֶׁל צַדִּיק בְּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁיֵּשׁ בְּצִיּוּן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלו) נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר. בַּתְּזוּלָה לְ"כָל", וְאַזַּר כָּךְ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בָּשָׂר. וּמַה זֶּה לֶחֶם? זֶה הַקְּיוּם.

וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הַזּוֹ לֹא עוֹשִׂים מְלָאכָה, אֶלָּא אוֹכְלִים אוֹתוֹ לֶחֶם שֶׁנִּתַּן לָהֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית, וְכָל הָעוֹלָמוֹת נָזוּם בְּזֶזְדָּוָה. וְכָל הָעֲנִיִּים וְהָעֲשִׁירִים, כֻּלָּם שָׁוִים בְּמָקוֹם זֶה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַתַּזוּתוֹנִים נְזוּנִים מִשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הַזּוֹ. וְאִם אָדָם עוֹשֶׂה סְזוֹרָה בְּאוֹתָם פֵּרוֹת, הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁל עֲנִיּוּת מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת, וְלָכֵן מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת. וְצָרִיךְ אָדָם לְהַרְאוֹת שֶׁלָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ נַזָּוֹת עִם בַּעְלָהּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לֶחֶם לַכֹּל הַזֶּה, וְ"כֹל" לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא (בראשית ב) בָּשָׂר מִבְּשָׂרִי, וְאֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁלָּהּ, אֶלָּא אוֹתָם סְפִיזֵי הַשִּׁשִּׁית שֶׁנִּזְרְעוּ בָּהּ מִבַּיִּלָא.

וְצָרִיךְ אָדָם בְּאוֹתוֹ עֶרֶב שְׁבִיעִית לַעֲשׂוֹת מְלָאכֶת הָאָרֶץ בְּאוֹתָן עֶשֶׂר נְטִיעוֹת שֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ בָּהּ, שֶׁתִּתְיַזֵּד הָאָרֶץ הַזּוֹ עִמָּהֶם וְלֹא תִּפָּרֵד מֵהֶם, וְאַף הִיא תִּקָּרֵא נְטִיעָה, נְטִיעָה שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּנַע מִמֶּנָּה אוֹתוֹ טוּב שֶׁיֵּשׁ לָהּ עִם בַּעְלָהּ מְנוּזָה בַּשְּׁבִיעִית. וְלָכֵן נִבְרָא אָדָם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, וְהִזְדַּוְּגָה עִמּוֹ בַּת זוּגוֹ לְהִתְעַנֵּג בְּשַׁבָּת, וַעֲכְשָׁיו הִזְדַּוְּגָה עֶזֶרְךָ עִם שִׁשִּׁי לָתֵת אוֹר לְהַר סִינַי הַזֶּה.

וּבֹא וּרְאֵה, הַר זוֹרֵב נִקְרָא כְּשֶׁמִּזְדַּוֵּג עִמּוֹ וָא"ו, וְאִם בְּנֵי אָדָם מַפְרִידִים וָא"ו מִמֶּנָּה, נִקְרָא זֶרֶב לַהּ', שֶׁהֲרֵי כָּתוּב זֶרֶב, וְעוֹשָׂה נְקָמוֹת, לָכֵן הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁיִּכְלְלוּ אוֹתָהּ עִם אוֹתָם עֶשֶׂר נְטִיעוֹת עֶרֶב שְׁבִיעִית, וְיָבֹא מָזוֹן לָעוֹלָם בַּשְּׁבִיעִית, שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ אוֹר אֶלָּא מַה שֶּׁנִּתַּן לוֹ מֵאוֹתוֹ וָא"ו.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל, וְהִפְרִידוּ הַבְּרָכוֹת מֵהַר זוֹרֵב

הַזֶּה, שֶׁהִפְרִידוּ מִמֶּנּוּ וָא״ו וְקִצְּצוּ בַּנְּטִיעוֹת, בְּאוֹתָן נְטִיעוֹת מַה כָּתוּב? (שמות לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב. אוֹתוֹ תַּכְשִׁיט עֶלְיוֹן, תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּזְרוֹעַ שֶׁשָּׂמִים בְּיָד כֹּהֵה הֵסִירוּ מֵהֶם, וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם נִתַּן לָהֶם? מֵהַר חוֹרֵב, כְּשֶׁהִתְחַדְּשׁוּ עִמָּהּ וָא״ו. וְכֵעֵת (משלי טז) [ו]נִרְנָּן מַפְרִיד אַלּוּף, וְעוֹרְרוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַחֹרֵב.

מִשּׁוּם כָּךְ, בְּנֵי לֵוִי שֶׁעָשׂוּ לְוָיָה לְמָקוֹם זֶה, נִפְרְעוּ מֵהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיֵּאָסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי. שֶׁהֲרֵי לֹא עָשׂוּ פָּרוּד, אֶלָּא לְוָיָה. וְאָמַר לָהֶם מֹשֶׁה, כֹּה אָמַר ה׳ עִבְרוּ וָשׁוּבוּ מִשַּׁעַר לְשַׁעַר בַּמַּחֲנֶה. מִשּׁוּם שֶׁהַ״כֹּה״ הַזֹּאת נִתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת דִּינִים. וּמֵיהוּ כֹּה? זֶה הַר חוֹרֵב, וְלָכֵן הָרְגוּ מֵהֶם כִּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ. שְׁלֹשֶׁת לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כִּשְׁלֹשֶׁת, כְּנֶגֶד אוֹתָן שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁהָיוּ מְמַלְּאוֹת אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ שֶׁיִּסְתַּלְּקוּ מִמֶּנָּה, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ.

מִשּׁוּם כָּךְ צִוְּתָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הַזֹּאת אֶת מֹשֶׁה עַל אוֹתָן עֶשֶׂר נְטִיעוֹת וַעֲרָבָה, שֶׁיַּקִּיפוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה עִם אוֹתָם עַרְבֵי נַחַל, כְּנֶגֶד שְׁתֵּי דְּרָגוֹת שֶׁמַּקִּיפִים לְמַעְלָה, שֶׁהֵם נֵצַח וְהוֹד, וְאָז יַעֲשׂוּ נְסוּךְ הַמַּיִם אוֹתָם מַיִם זַיִּים שֶׁבָּאִים עַל יְדֵי צַדִּיק, וְלֹא יִמְנְעוּ מִמִּזְבֵּחַ הַזֶּה הַטּוֹב הָעֶלְיוֹן.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל שְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה עוֹשִׂים בַּמִּזְבֵּחַ הַזֶּה נְסוּךְ הַיַּיִן, רוֹמְזוֹ לַדִּין שֶׁנִּכְנָס בָּהּ לָדוּן אֶת הָעוֹלָם. אֲבָל בֶּזֶג עוֹשִׂים אַף בְּמַיִם זַיִּים, שֶׁהֲרֵי זַיִּים וְאוֹר נוֹסֵף בְּאוֹתוֹ זְמַן, (ישעיה יא) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳ כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים.

עֶשֶׂר פְּעָמִים נִמְנוּ יִשְׂרָאֵל: אַזַּת בִּירִידָתָם לְמִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (בראשית מו) כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה וְגוֹמֵר. וְאַזַּת בַּעֲלִיָּתָם, שֶׁכָּתוּב (שמות יב) כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף. וּשְׁתַּיִם בְּזַזְמַשׁ הַפְּקוּדִים. וּשְׁתַּיִם בִּימֵי שָׁאוּל, אַזַּת בְּבֶזֶק וְאַזַּת בַּטְּלָאִים. וְאַזַּת בִּימֵי דָּוִד, (שמואל–ב כד) וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת

מִסְפַּר מִפְקַד הָעָם אֶל הַמֶּלֶךְ. וְאַזַּת בִּימֵי עֶזְרָא, (עזרא ב) כָּל הַקָּהָל כְּאֶזְד. וְאַזַּת לָעָתִיד לָבֹא, (ירמיה לג) עֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְדֵי מוֹנָהּ.

אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא וָזְכְמָה – זֶה אָדָם הָעֶלְיוֹן שֶׁהִשְׂרָה עָלָיו הַטּוֹב שֶׁל הָעַתִּיק (כֶּתֶר), אֵימָתַי. כְּשֶׁמַּגִּיעָה הַוָּזְכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יז) מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה'. זֶה הָרָצוֹן שֶׁל הָעַתִּיק. וּמַהִי הַוָּזְכְמָה הַזּוֹ? זוֹ וָזְכְמָה וְעִירָה שֶׁהִיא גְּדוֹלָה בְּהִתְוַזְּבְרוּת לְמַעְלָה. מָצָא, מַה זֶּה מָצָא? כְּמוֹ שֶׁנִּמְצֵאת בַּכֹּל. וְאָדָם יָפִיק תְּבוּנָה – שֶׁצָּרִיךְ לְעַיֵּן וּלְהִסְתַּכֵּל וּלְהוֹצִיא מֵהָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן תְּבוּנָה לְהָאִיר לַוָּזְכְמָה הַזּוֹ, וְעַל יְדֵי מִי הִיא נְאוֹרָה? עַל יְדֵי הָאָדָם הָעֶלְיוֹן שֶׁמַּפִּיק רָצוֹן מִלְמַעְלָה לְהָאִיר לָהּ:

השלמה מההשמטות (סימן לזז)

שֶׁבַע צוּרוֹת קְדוֹשׁוֹת יֵשׁ לוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְכֻלָּן כְּנֶגְדָּן בָּאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. וְאֵלּוּ הֵן: שׂוֹק יָמִין וּשְׂמֹאל, יַד יָמִין וּשְׂמֹאל, גּוּף וּבְרִית – הֲרֵי שֵׁשׁ. וַהֲרֵי אָמַרְתָּ שֶׁבַע? שֶׁבַע הֵם בְּאִשְׁתּוֹ, (שם ב) וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶזְד.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁעָלָה בְּלִבּוֹ לִטַּע בְּגַנּוֹ תִּשְׁעָה אִילָנוֹת זְכָרִים, וְהָיוּ כֻּלָּם דְּקָלִים. אָמַר, כְּשֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם מִין אֶזְד, אֵי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם. מֶה עָשָׂה? נָטַע אֶתְרוֹג בֵּינֵיהֶם, וְהוּא אֶזְד מֵאוֹתָם הַתִּשְׁעָה שֶׁעָלָה בְּלִבּוֹ לִהְיוֹת זְכָרִים. וְאֶתְרוֹג מַה נִּהְיָה? נְקֵבָה, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים:

זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם (בראשית ה). אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן? וַהֲרֵי כָּתוּב (שם א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ וְגוֹמֵר, וְאַזַּר כְּךָ (שם) אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. וַיַּקְזוּ אַזַּת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּזּוֹתֶנָּה. אֶלָּא אֱמֹר, שֶׁכָּתוּב יְצִירָה, וְכָתוּב בָּהֶן עֲשִׂיָּה, וְכָתוּב בָּהֶן בְּרִיאָה. עֲשִׂיָּה, שֶׁכָּתוּב זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם, בְּעֵת הִרְכִּיב הַנְּשָׁמָה עַל הַגּוּף וְאָסַף הַכֹּל. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁיְּצִירָה זוֹ הִיא לְשׁוֹן אִסּוּף הוּא שֶׁכָּתוּב (שם ב) וַיִּצֶר ה' אֱלֹהִים וְגוֹ' כָּל זַזַּת

הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב עַל הָאָדָם – זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. וַיְבָרֶךְ אֹתָם.

בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ. בְּכָל אֵבָרָיו וּבְכָל זַלְקָיו, וַהֲרֵי אָמוּר, וְא״ו לְמַה הוּא דּוֹמֶה? (תהלים קד) לְעֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה, וַהֲרֵי וְא״ו אֵינָהּ אֶלָּא שֵׁשׁ קְצָוות. אָמַר לוֹ, בְּרִית מִילָה וְווּגּוֹ שֶׁל אָדָם וַזְשׁוּבִים אֲזָד. שְׁתֵּי יָדָיו שְׁלֹשָׁה. רֹאשׁוֹ וְגוּפוֹ וְזַמּשָׁה. שְׁתֵּי שׁוֹקָיו שְׁשָׁה. וּכְנֶגְדָּם כְּמוֹתָם בַּשָּׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. וְהַיְנוּ יָמִים, (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא אָמַר בְּשִׁשֶּׁת יָמִים, מְלַמֵּד שֶׁכָּל יוֹם וְיוֹם יֵשׁ לוֹ כּוֹזוֹ: ע״כ מההשמטות.

השלמה מההשמטות המשך הנ״ל

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וְגוֹמֵר. מִצְוָה זוֹ לְהִתְעַסֵּק בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה וְלַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת, שֶׁיִּתְקַיֵּשׁ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְכָל הַצְּדָדִים, וְלִלְקֹט רוּזוֹת וּנְשָׁמוֹת, שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא מִתְעַסֵּק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה, מַקְטִין אֶת הַדְּמוּת שֶׁל רִבּוֹנוֹ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְגוֹרֵם שֶׁלֹּא תִּשְׁרֶה שְׁכִינָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. כְּמוֹ שֶׁמִּתּוֹסְפוֹת רוּזוֹת וּנְשָׁמוֹת, כָּךְ מִתּוֹסֵף לָרֶדֶת [נ״א דִּגְמָא] לָעוֹלָם הַזֶּה כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (משלי יד) בְּרֹב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ וּבְאֶפֶס לְאֹם מְוִזַּתַּת רָזוֹן.

הַדְרַת מֶלֶךְ – זֶה זִיו כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁמִּתּוֹסֵף לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה. מְוִזַּתַּת רָזוֹן – זֶה הַקְּטָנַת דְּמוּת הַמֶּלֶךְ שֶׁמַּקְטִין מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ מַקְטִין גַּם לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ זִיו לֹא יוֹרֵד, וְנָזוֹשָׁב עַל אוֹתוֹ אָדָם כְּאִלּוּ שָׁפַךְ דָּמִים, שֶׁגָּרַע הַדְּמוּת שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. וְהוּא מַקְטִין צֶלֶם אֱלֹהִים לְמַטָּה וְהַדְּמוּת וּדְיוֹקָן לְמַעְלָה, וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהִתְעַסֵּק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה וְלַעֲשׂוֹת צֶלֶם אֱלֹהִים לְהַגְדִּיל כְּבוֹד ה׳ בְּכָל הַצְּדָדִים: ע״כ מההשמטות.

השלמה מההשמטות (סימן לזז) ר״מ

מִצְוָה זוֹ לְכַיֵּם מִצְוַת פָּרְיָה וְרִבְיָה לְקַיֵּם בֵּן וּבַת, מִשּׁוּם שֶׁאָב שָׁם י׳, וְאֵם שָׁם ה׳, בֵּן שָׁם ו׳, בַּת שָׁם ה׳, וְאָב וָאֵם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בֵּן וּבַת, גַּם ה׳ לֹא שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם. וּכְמוֹ זֶה בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית אָמַר (בראשית א) פְּרוּ וְרִבוּ, פְּרוּ מִצַּד הַיָּמִין, וְרִבוּ מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁבּוֹ בָּרָא אֱלֹהִים הַכֹּל, וּבָרָא זֶה עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, אֵת הָאָרֶץ – זוֹ שְׁכִינָה. וְלָמָּה צָרִיךְ אַרְבַּע, בְּאָב וָאֵם בֵּן וּבַת? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִתְקַדְּשׁוּ וְהִתְבָּרְכוּ בְּשָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת וְשָׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁהֵם י׳, צְרִיכוֹת לִהְיוֹת אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁשּׁוֹרוֹת עֲלֵיהֶם עֲשָׂרָה, לִהְיוֹת אָדָם רְשׁוּת הַיָּזִיד לַאֲדוֹנוֹ, שֶׁרָזְבוּ אַרְבָּעָה וְגָבְהוּ עֲשָׂרָה. וּמִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה בְּיִרְאָה וּבְאַהֲבַת אֲדוֹנוֹ, בִּמְקוֹם יִרְאָה שְׁרוּיָה שָׁם י׳, בִּמְקוֹם אַהֲבָה שְׁרוּיָה שָׁם ה׳, בִּמְקוֹם תּוֹרָה שְׁרוּיָה ו׳, וּבִמְקוֹם מִצְוָה שְׁרוּיָה ה׳, בִּמְקוֹם הַמַּזַּלְטָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שמואל–ב יט) וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם, כְּלוֹל מֵהַכֹּל, שׁוֹרָה בּוֹ יו״ד הֵ״א וָא״ו הֵ״א, (תהלים קכז) אִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ. מַה זֶּה שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ? אֵלּוּ סמא״ל וְנָזָשׁ: ע״כ מההשמטות.

נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ – שֶׁנִּכְלָל בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים כָּלוּל מֵהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, בְּאֵיבָרִים מִתַּקָּנִים בְּסוֹד הַזִּוּכְמָה כָּרָאוּי, הַכֹּל תִּקּוּן עֶלְיוֹן. נַעֲשֶׂה אָדָם – סוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, הַכֹּל בְּזִוּכְמָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה. בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ – לְהִתְתַּקֵּן זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת [אָזְד] הוּא יְזִידִי בָּעוֹלָם שַׁלִּיט עַל הַכֹּל.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה [ד״א כְּלַל] וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד – כָּאן נִתְּקַן מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי, מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ נִבְרָא הַמָּוֶת. וְכָאן נֶאֱמַר וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, וְהוֹלְכִים כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַזְּוַוְּגִים, וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד – זֶה הַמָּוֶת.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, וְכִי לֹא רָאָה אוֹתוֹ קֹדֶם? אֶלָּא הַכֹּל רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַה שֶּׁאָמַר אֶת כָּל – לְרַבּוֹת כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁיָּבוֹאוּ אַזַּר כָּךְ, וְכֵן כָּל מַה שֶּׁיִּתְחַדֵּשׁ בָּעוֹלָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר בְּטֶרֶם שֶׁיָּבוֹאוּ לָעוֹלָם. אֲשֶׁר עָשָׂה – זֶה כָּל מַעֲשֵׂי בְרֵאשִׁית שֶׁשָּׁם נִבְרָא יְסוֹד וְעִקָּר לְכָל מַה שֶּׁיָּבֹא וְיִתְחַדֵּשׁ בָּעוֹלָם לְאַזַּר מִכֵּן. וּמִשּׁוּם כָּךְ רָאָה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁלֹּא הָיָה, וְשָׁם אֶת הַכֹּל בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. יוֹם הַשִּׁשִּׁי – מַה שׁוֹנָה

בְּכָל הַיָּמִים שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בָּהֶם הֵ"א? אֶלָּא כָּאן כַּאֲשֶׁר נִתְּקַן הָעוֹלָם, הִתְזַבְּרָה הַנְּקֻבָּה בַּזָּכָר בְּזִוּוּג אֶזֶד. ה' בַּשִּׁשִּׁי [שֶׁהוּא] [יְסוֹד] לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶד. וַיְכֻלּוּ – נִתְּקְנוּ הַכֹּל אֶזֶד [כְּאֶזֶד]. נִתְּקְנוּ מֵהַכֹּל וְהִשְׁתַּלְּמוּ בַּכֹּל.

וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אָדָם בָּעוֹלָם וְהִתְקִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת שָׁלֵם בַּעֲבוֹדָתוֹ וּלְתַקֵּן אֶת דַּרְכָּיו כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ.

השלמה מההשמטות (סימן ט"ל)

יָשַׁב רַבִּי בְּרֶכְיָה וְדָרַשׁ, מַה זֶּה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים כָּל יוֹם הָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא יוֹדְעִים מָה אָמַר, הָעוֹלָם הַבָּא מִתַּרְגֵּם עָלְמָא דְּאָתֵי (הָעוֹלָם הַבָּא), מִלַּמֵּד שֶׁקָּדַם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה לִבְרֹא אוֹר גָּדוֹל לְהָאִיר, וְנִבְרָא אוֹר גָּדוֹל שֶׁאֵין כָּל בְּרִיָּה יְכוֹלָה לִשְׁלֹט בּוֹ. צָפָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל, לָקַח שִׁבְעִי וְשָׂם לָהֶם בִּמְקוֹמוֹ, וְהַשְּׁאָר גָּנַז לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. אָמַר, אִם יִזְכּוּ בָּזֶה הַשִּׁבְעִי וְיִשְׁמְרוּהוּ – אֶתֵּן לָהֶם זֶה לְעוֹלָם אֲזַרוֹן, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכְּבָר בָּא מִקֶּדֶם שִׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם: ע"כ מההשמטות.

וּבַמֶּה יִזְכֶּה הָאָדָם לְאוֹתוֹ הָאוֹר? בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם, יִזְכֶּה לִהְיוֹת לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא, וְיִזְוַשֵּׁב לוֹ כְּאִלּוּ בָּנָה עוֹלָמוֹת, שֶׁהֲרֵי בַּתּוֹרָה נִבְנָה הָעוֹלָם וְנִתְקַן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ג) ה' בְּחָכְמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה, וְכָתוּב (שם ז) וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ, מְתַקֵּן עוֹלָמוֹת וּמְקַיֵּם אוֹתָם.

וּבֹא וּרְאֵה, בָּרוּחַ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם וּבָרוּחַ הוּא עוֹמֵד, רוּחַ שֶׁל אֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן רוּחַ שֶׁל הֶבֶל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן.

מָה רַב טוּבְךָ – זֶה הַטּוּב שֶׁגָּנַז. לִירֵאֶיךָ – לְאוֹתָם יִרְאֵי זֵטְא. פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ – מַה זֶּה פָּעַלְתָּ? זֶה מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית. רַבִּי אַבָּא אָמַר, זֶה גַּן עֵדֶן, שֶׁהֲרֵי בְּאֱמֻנּוּת עָשָׂה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לְזַזֵּק בּוֹ אֶת הַצַּדִּיקִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם. שֶׁהֲרֵי הוּא נֶגֶד [בְּנֵי] אָדָם, וְהָאֵזֵר נֶגֶד עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, גַּן הָעֵדֶן לְמַעְלָה וְנֶגֶד בְּנֵי אָדָם הוּא, [וַאֲפִלּוּ הָאֵזֵר הוּא נֶגֶד בְּנֵי אָדָם] לְהִתְכַּנֵּס בּוֹ צַדִּיקִים שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹן רִבּוֹנָם.

וַיְכֻלּוּ – שֶׁכָּלוּ מַעֲשִׂים שֶׁלְּמַעְלָה וּמַעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה. הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ – לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַעֲשֶׂה וְאֱמֻנּוּת הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּמַעֲשֶׂה וְאֱמֻנּוּת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְכָל צְבָאָם – אֵלֶּה פָּרְטֵי הַתּוֹרָה, פָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה, שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה. וַיְכֻלּוּ – שֶׁהִתְקַיְּמוּ וְנִתְקְנוּ זֶה בָּזֶה. שָׁמַיִם וָאָרֶץ – פָּרָט וּכְלָל. וְכָל צְבָאָם – סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, טָהֳרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה וְטֻמְאוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה.

הִשְׁלְמָה מֵהַשְׁמָטוֹת (סִימָן מ')

שְׁמִינִי מַה הוּא? יֵשׁ לוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא צַדִּיק אֶחָד בָּעוֹלָם וְזָבִיב לוֹ, מִפָּנֵי שֶׁמַּקַּיִם כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהוּא יְסוֹדוֹ, וְהוּא מְכַלְכְּלוֹ וּמַצְמִיחוֹ וּמְגַדְּלוֹ וּמְשַׂמְּחוֹ, אָהוּב וְזָבִיב לְמַעְלָה, נוֹרָא וְאַדִּיר לְמַטָּה, מְתֻקָּן וּמְקֻבָּל לְמַעְלָה, מְתֻקָּן וּמְקֻבָּל לְמַטָּה, וְהוּא יְסוֹד הַנְּפָשׁוֹת כֻּלָּם.

אָמַרְתָּ שְׁמִינִי, וְאָמַרְתָּ יְסוֹד הַנְּפָשׁוֹת כֻּלָּם, וַהֲרֵי כָּתוּב וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת וַיִּנָּפַשׁ? כֵּן שְׁבִיעִי הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמַּכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם, וְיֶשְׁנָם שֶׁלֹּשׁ לְמַטָּה וְשֶׁלֹּשׁ מִמַּעַל, וְהוּא שֶׁמַּכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם. וּמָה הַטַּעַם נִקְרָא שְׁבִיעִי? וְכִי הוּא בַּשְּׁבִיעִי? לֹא, אֶלָּא מִפָּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שַׁבָּת בְּשַׁבָּת בְּאוֹתָהּ הַמִּדָּה, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ. מְלַמֵּד שֶׁכָּל יוֹם וְיוֹם יֵשׁ לוֹ מַאֲמָר אֶחָד שֶׁהוּא אָדוֹן לוֹ, לֹא מִפָּנֵי שֶׁהוּא נִבְרָא בּוֹ, אֶלָּא מִפָּנֵי שֶׁהוּא פּוֹעֵל בָּעוֹלָם פָּעֳלָה הַמְּסוּרָה לוֹ בְּיָדוֹ.

פָּעֲלוּ כֻלָּם פָּעֳלָתָם וְקִיְמוּ מַעֲשֵׂיהֶם לְבַד – בָּא יוֹם הַשְּׁבִיעִי וּפָעַל פָּעֳלָתוֹ. שָׁמְזוּ כֻלָּם, אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנָּדְלָה נִשְׁמָתוֹ, שֶׁכָּתוּב וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ. וּמַהִי שְׁבִיתָה זוֹ? שֶׁאֵין בָּהּ מְלָאכָה, וְהִיא מְנוּחָה, שֶׁכָּתוּב שַׁבָּת. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שִׁבְעָה גַּנּוֹת, וּבַגַּן הָאֶמְצָעִי מַעְיָן נָאֶה נוֹבֵעַ מִמְּקוֹר מַיִם זַיִּים, שְׁלֹשָׁה מִימִינוֹ וּשְׁלֹשָׁה מִשְּׂמֹאלוֹ, וּמִיָּד שֶׁפּוֹעֵל בָּעוֹלָם אָז מִתְמַלֵּא, וּשְׁמֵזִים כֻּלָּם וְאוֹמְרִים: לְעָרְכֵנוּ הוּא מִתְמַלֵּא. וְהוּא מַשְׁקֶה אוֹתָם וּמְנַדְּלָם, וְהֵם מַמְתִּינִים וְשׁוֹבְתִים, וְהוּא מַשְׁקֶה אֶת הַשִּׁבְעָה. וַהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה מג) מִמִּזְרָח אָבִיא זַרְעֶךָ, וְהִנֵּה אָזָד מֵהֶם מַשְׁקֶה אוֹתוֹ? אֶלָּא אֱמֹר, הוּא מַשְׁקֶה אֶת הַלֵּב, וְהַלֵּב מַשְׁקֶה אַוָּר כֵּן כֻּלָּם. וּמַהִי מִדָּה שְׁבִיעִית? הֱוֵי אוֹמֵר, זוֹ מִדַּת טוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מָה הַטַּעַם אָמַר אֶת שַׁבְּתֹתַי וְלֹא אָמַר אֶת שַׁבַּתִּי? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ כַּלָּה נָאָה, וְכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ מַזְמִינָהּ יוֹם אֶזָד לִהְיוֹת עִמּוֹ, וְהַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ בָּנִים נָאִים וְאוֹהֲבִים, אָמַר לָהֶם: הוֹאִיל וְכֵן, שִׁמְזוּ אַתֶּם גַּם כֵּן בְּיוֹם שִׁמְזָתִי, כִּי אֲנִי בְּשָׁלְכֶם אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל, וְאַתֶּם גַּם כֵּן הַדְּרוּ אוֹתוֹ. וּמַה זֶּה זָכוֹר וְשָׁמוֹר? זָכוֹר לַזָּכָר, וְשָׁמוֹר לַנְּקֵבָה. מָה הַטַּעַם (ויקרא יט) וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ? שִׁמְרוּ עַצְמְכֶם מֵהֶרְהוּר, כִּי מִקְדָּשִׁי קָדוֹשׁ הוּא. לָמָּה? (שם כ) אֲנִי ה׳ מְקַדִּשְׁכֶם, אֲנִי ה׳ בְּכָל צַד: ע״כ מההשמטות.

וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁהוּא יוֹם שְׁבִיעִי, וּבָהּ נִתְקַן הָעוֹלָם שֶׁהוּא קִיּוּם שֶׁל הַכֹּל. מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וְלֹא כָּל מְלַאכְתּוֹ, שֶׁהֲרֵי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הוֹצִיאָה הַכֹּל בְּתַקָּף שֶׁל כְּתָב שֶׁיּוֹצֵא מֵזְּכוּתָהּ. שִׁלֹּשׁ פְּעָמִים כָּאן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. הֲרֵי שָׁלֹשׁ. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁעִם יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה נִתְקַן הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי – זֶה יְסוֹד הָעוֹלָם. בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַבִּי יִיבָא הַזָּקֵן זֶה יוֹבֵל. וְעַל כָּךְ כָּתוּב כָּאן מִכָּל מְלַאכְתּוֹ, שֶׁהַכֹּל יָצָא מִמֶּנּוּ. וְאָנוּ זֶה יְסוֹד, כְּמוֹ

שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהֲרֵי מְנוּחָה בּוֹ הָיְתָה יוֹתֵר מֵהַכֹּל.

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי – זֶה כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַכֹּל וְהוּא נוֹטֵל בָּרֹאשׁ, שֶׁשָּׁנִינוּ כֹּהֵן נוֹטֵל בָּרֹאשׁ, וּבוֹ הַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת לְבָרֵךְ, וְנִקְרָא שְׁבִיעִי. רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן אָמַר, הַשִּׁנַּיִם הַלָּלוּ – אָזַד הוּא בִּיסוֹד הָעוֹלָם וְאָזַד בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי [ד״א אֲבָל שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה – אָזַד בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁל לַיְלָה, וְאָזַד שֶׁל הַיּוֹם, וְאָזַד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא שַׁבָּת הַגָּדוֹל].

וְכֵן [וַיְקַדֵּשׁ] אוֹתוֹ, אֶת מִי? אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאוֹת הַבְּרִית בּוֹ שׁוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב טו) וְהַרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת נָוֵהוּ. וּבְמָקוֹם זֶה שׁוֹרִים כָּל הַקְּדוּשִׁים לְמַעְלָה [שֶׁלְּמַעְלָה] וְיוֹצְאִים מִמֶּנּוּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָתֵת לָהּ תַּעֲנוּג לָזֶם עֹנֶג, וְהוֹלֵךְ זֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. מֵאָשֵׁר – זֶה קְיוּם שָׁלֵם. שְׁמֶנָה לַחְמוֹ – [מַה] שֶּׁהָיָה [לוֹ] לָזֶם עָנִי, זוֹוֵר לִהְיוֹת לָזֶם עֹנֶג. וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ – מִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הוּא נוֹתֵן לָהּ כָּל תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם, וְכָל הַקְּדוּשִׁים שֶׁיּוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה, מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים. וְלָכֵן וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ, אוֹתוֹ – אוֹת הַבְּרִית.

כִּי בוֹ שָׁבַת – בּוֹ מְנוּחַת הַכֹּל [ד״א בּוֹ מְנוּחָה] שֶׁלְּעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. בּוֹ שַׁבָּת [ד״א בָּאָה] לִמְנוּחָה. אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים – מִכָּלָל שֶׁל זָכוֹר יוֹצֵא שָׁמוֹר לְהַתְקִין מַעֲשֵׂה הָעוֹלָם. לַעֲשׂוֹת – זֶה אֻמָּן הָעוֹלָם, לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה שֶׁל הַכֹּל. [ס״א אֲשֶׁר בָּרָא – אֻמָּן צָרִיךְ לָעוֹלָם וְכָל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַכֹּל].

עוֹד פֵּרֵשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶת הַדָּבָר וְאָמַר, כָּתוּב (דברים ז) שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד. שׁוֹמֵר – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הַבְּרִית – זֶה יְסוֹד הָעוֹלָם. וְהַחֶסֶד – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא שׁוֹמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד. וְנִקְרֵאת שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שׁוֹמֵר הַפֶּתַח שֶׁל הַכֹּל, בּוֹ תְּלוּיִים כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם וַדַּאי. אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת – לְשַׁכְלֵל לְהַתְקִין הַכֹּל כָּל יוֹם וְיוֹם וּלְהוֹצִיא רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת, וַאֲפִלּוּ רוּחוֹת וְשֵׁדִים.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאֵינָם תִּקּוּן הָעוֹלָם – לֹא כָךְ! שֶׁהֲרֵי הֵם הָיוּ לְתִקּוּן הָעוֹלָם

וּלְהַלְקוֹת בָּהֶם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם הוֹלְכִים כְּנֶגְדָּם לְהוֹכִיחַ אוֹתָם. וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ לִשְׁמאל, נֶאֱוָוז בְּצַד הַשְּׂמאל כְּנֶגְדָּם [לוֹקֶה בָּהֶם], לָכֵן הֵם לְתִקּוּן.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בִּשְׁלֹמה, (שמואל–ב ז) וְהוֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים וּבְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם. מִי הֵם נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם? אֵלֶּה אוֹתָם הַמַּזִּיקִים. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְרְאוּ, הִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם וְנִשְׁאֲרוּ רוּחַ בְּלִי גּוּף, וְאֵלּוּ הֵם בְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא נִתְקְנוּ [וְלֹא הִתְיַסְּדוּ], וּמִצַּד שְׂמאל הֵם זֲהַמַּת הַזָּהָב. וְעַל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִתְקְנוּ וְהֵם פְּגוּמִים, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא שׁוֹרֶה בָּהֶם וְלֹא נִדְבְּקוּ בּוֹ, וְהַפַּחַד שֶׁלָּהֶם הוּא מֵהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וָעָיִם וּפַחֲדִים מִמֶּנּוּ, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא שׁוֹרֶה בִּמְקוֹם פָּגוּם.

וּבֹא וּרְאֵה, הָאָדָם הַזֶּה שֶׁנִּפְגַּם, שֶׁלֹּא הִשְׁאִיר בֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, לֹא נִדְבָּק בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְלֹא מַכְנִיסִים אוֹתוֹ לַפַּרְגּוֹד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא פָּגוּם וְלֹא נִשְׁלָם. וְעַיִן שֶׁנֶּעֱקַר צָרִיךְ נְטִיעָה פַּעַם אַחֶרֶת כְּדֵי שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יִשְׁלַם בְּכָל הַצְּדָדִים, וְזִסָּרוֹן לֹא יִדְבַּק בּוֹ לְעוֹלָמִים.

וּבֹא וּרְאֵה, הַבְּרִיּוֹת הַלָּלוּ פְּגוּמִים הֵם מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה, וְלָכֵן לֹא נִדְבָּקִים לְמַעְלָה וְלֹא נִדְבָּקִים לְמַטָּה. וְאֵלֶּה שֶׁכָּתוּב בָּהֶם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת, שֶׁלֹּא נִשְׁלְמוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי רוּחוֹת הֵם, לָמָּה לֹא נִשְׁלְמוּ לְמַעְלָה? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִשְׁלְמוּ לְמַטָּה בָּאָרֶץ, לֹא נִשְׁלְמוּ לְמַעְלָה. וְכֻלָּם בָּאִים מִצַּד שְׂמאל וּמְכַסִּים מֵעֵינֵי בְּנֵי אָדָם, וְעוֹמְדִים כְּנֶגְדָּם לְהָרַע לָהֶם. בְּשָׁלֹשׁ הֵם כְּמוֹ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּבְשָׁלֹשׁ הֵם כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי.

אַזַּר שֶׁנִּבְרְאוּ רוּחוֹת [ד"א נִטְמְנוּ], נִשְׁאֲרוּ אוֹתָם רוּחוֹת אַזַּר הָרֶזִים שֶׁל נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה לֵיל הַשַּׁבָּת וְיוֹם הַשַּׁבָּת. כֵּיוָן שֶׁיֵּצְאָה קְדֻשַּׁת הַיּוֹם וְלֹא הֻשְׁלְמוּ, יָצְאוּ לָעוֹלָם וּמְשׁוֹטְטִים לְכָל הָרוּחוֹת, וְצָרִיךְ הָעוֹלָם לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי אָז מִתְעוֹרֵר כָּל צַד שְׂמאל, וְאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם לוֹהֶטֶת, וְכָל אוֹתָם שֶׁבְּצַד שְׂמאל הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם. וְרוֹצִים לְהִתְלַבֵּשׁ בְּגוּף וְלֹא יְכוֹלִים, וְאָז

צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם, וְהִתְקִינוּ שִׁיר שֶׁל פָּגָעִים בְּכָל שָׁעָה שֶׁמַּזִּיד שֶׁלָּהֶם שָׁרוּי בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁמִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם בְּעֶרֶב שַׁבָּת, סֵכֶת שָׁלוֹם שׁוֹרָה וְנִפְרֶסֶת בָּעוֹלָם. מִי זוֹ סֵכֶת שָׁלוֹם? זוֹ שַׁבָּת. וְכָל רוּחוֹת וּסְעָרוֹת וְשֵׁדִים וְכָל רוּחוֹת הַטֻּמְאָה, כֻּלָּם נִטְמָנִים וְנִכְנָסִים בְּעֵין הָרֶזִים שֶׁל נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת קְדֻשָּׁה עַל הָעוֹלָם, רוּחַ הַטֻּמְאָה לֹא מִתְעוֹרֶרֶת אִתּוֹ, וְזֶה בּוֹרֵחַ מִלְּפָנָיו זֶה.

וְאָז הָעוֹלָם בִּשְׁמִירָה עֶלְיוֹנָה, וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל שְׁמִירָה כְּמוֹ שׁוֹמֵר אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לָעַד אָמֵן, שֶׁהֲרֵי זֶה הֻתְקַן לְיוֹם זוֹל כְּשֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ שְׁמִירָה. אֲבָל בְּשַׁבָּת נִפְרֶסֶת סֵכֶת שָׁלוֹם עַל הָעוֹלָם, וְנִשְׁמָר בְּכָל הָרוּחוֹת, וַאֲפִלּוּ רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם שְׁמוּרִים הֵם, וְהַכֹּל נִמְצָאִים בְּשָׁלוֹם – הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְלָכֵן בְּקִדּוּשׁ הַיּוֹם מְבָרְכִים הַפּוֹרֵס סֵכֶת שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַיִם. לָמָּה עַל יְרוּשָׁלַיִם? אֶלָּא זֶהוּ מָדוֹר שֶׁל אוֹתָהּ סֵכָּה, וְצָרִיךְ לְזַמֵּן אֶת אוֹתָהּ סֵכָּה שֶׁנִּפְרְסָה עָלֵינוּ וְלִשְׁרוֹת עִמָּנוּ, לִהְיוֹת [מְגִנָּה] עָלֵינוּ כְּמוֹ אֵם שֶׁשּׁוֹרָה עַל הַבָּנִים, וְלָכֵן לֹא פּוֹזְרִים מִכָּל הָרוּחוֹת, וְלָכֵן הַפּוֹרֵס סֵכֶת שָׁלוֹם עָלֵינוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְבָרְכִים וּמַזְמִינִים אֶת סֵכֶת הַשָּׁלוֹם הַזֹּאת אוֹרַזַת קְדוּשָּׁה, וְאוֹמְרִים הַפּוֹרֵס סֵכֶת שָׁלוֹם, אָז קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה יוֹרֶדֶת וּפוֹרֶסֶת כְּנָפֶיהָ עַל יִשְׂרָאֵל, וּמְכַסָּה אוֹתָם כְּמוֹ אֵם עַל הַבָּנִים. וְכָל הַמִּינִים הָרָעִים מִתְכַּנְּסִים מֵהָעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים תַּוַּת קְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם. וְאָז סֵכֶת הַשָּׁלוֹם הַזּוֹ נוֹתֶנֶת נְשָׁמוֹת וְזִדְּשׁוֹת לְבָנֶיהָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ שְׁרוּיוֹת הַנְּשָׁמוֹת [ס"א שֶׁאָז זְמַן הַוּוּוּג, וְנוֹטֶלֶת נְשָׁמוֹת וְהֵן שׁוֹרוֹת בָּהּ] וּמִמֶּנָּה יוֹצְאוֹת. וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹרָה וּפוֹרֶסֶת כְּנָפֶיהָ עַל בָּנֶיהָ, מוֹרִיקָה נְשָׁמוֹת וְזִדְּשׁוֹת לְכָל אֶזְוָד וְאֶזְוָד.

עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַל זֶה שָׁנִינוּ, שַׁבָּת דִּגְמָא שֶׁל עוֹלָם הַבָּא הִיא. כָּךְ

זֶה וַדַּאי. וְעַל זֶה שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל דִּנְמָא זֶה בָּזֶה. וְשַׁבָּת וְעוֹלָם הַבָּא כָּךְ הוּא. וְאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת נְשָׁמָה, מִסּוֹד שֶׁל זָכוֹר הִיא בָּאָה עַל סֵכֶת הַשָּׁלוֹם הַזֹּאת שֶׁלּוֹקַחַת מֵהָעוֹלָם הַבָּא. וְהַתּוֹסֶפֶת הַזֹּאת נוֹתֶנֶת לָעָם הַקָּדוֹשׁ. וּבְאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הֵם שְׂמֵחִים, וְנִשְׂכָּחִים מֵהֶם כָּל דִּבְרֵי הַזוֹל, וְכָל צַעַר וְכָל הַצָּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יד) בְּיוֹם הָנִיחַ ה' לְךָ מֵעָצְבְּךָ וּמֵרִגְזֶךָ וּמִן הָעֲבֹדָה הַקָּשָׁה וְגוֹ'.

וּבְלֵיל שַׁבָּת צָרִיךְ אָדָם לִטְעֹם מֵהַכֹּל כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁסֵּכֶת שָׁלוֹם הַזֹּאת נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, וּבְלִבַּד שֶׁלֹּא יִפָּגֵם מֵאֲכָל אֶזֶד לְיוֹם, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁנַיִם, לִשְׁתֵּי הַסְּעוּדוֹת הָאֲזוֹרוֹת שֶׁל הַיּוֹם, וְיָפֶה. וְכָל שֶׁכֵּן אִם מַעֲלֶה יוֹתֵר לַיּוֹם וְיָכוֹל לִטְעֹם מִמַּאֲכָלִים אֲזוֹרִים. וְלִקְטַנִּים בִּשְׁנֵי תַּבְשִׁילִים מַסְפִּיק. וּבֶאֱרוּבָּה הַזְּבֵרִים.

נֵר שֶׁל שַׁבָּת נִתָּן לְהַדְלָקָה לְנָשׁוֹת הָעָם הַקָּדוֹשׁ. וַהֲרֵי אָמְרוּ הַזְּבֵרִים, שֶׁהִיא כִּבְתָה נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם וְהֶחְשִׁיכָה אוֹתוֹ וְכוּ', וְיָפֶה. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר – סֵכֶת שָׁלוֹם זוֹ הִיא גְּבִירַת הָעוֹלָם, וּנְשָׁמוֹת שֶׁהֵם נֵרוֹת עֶלְיוֹנִים בָּהּ הֵם שׁוֹרוֹת. וְעַל זֶה הַגְּבִירָה צְרִיכָה לְהַדְלִיק, שֶׁהַנֵּרוֹת בִּמְקוֹמָהּ נֶאֱזָזֶת וְעוֹשָׂה מַעֲשֶׂה.

וְאִשָּׁה צְרִיכָה בְּזְדָזוֹת הַלֵּב וְרָצוֹן לְהַדְלִיק נֵר שַׁבָּת, שֶׁהַנֵּרוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן הוּא לָהּ, וּזְכוּת גְּדוֹלָה לְעַצְמָהּ לִזְכּוֹת לְבָנִים קְדוֹשִׁים שֶׁיִּהְיוּ נֵר הָעוֹלָם בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה וְיִרְבּוּ שָׁלוֹם בָּאָרֶץ, וְנוֹתֶנֶת לְבַעְלָהּ זַיִּים אֲרֻכִּים. לָכֵן צְרִיכָה לְהִזָּהֵר בָּהּ.

בֹּא רְאֵה, שַׁבָּת לַיְלָה וְיוֹם, זָכוֹר וְשָׁמוֹר הוּא כְּאֶזֶד, וְעַל זֶה כָּתוּב זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וְכָתוּב שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. זָכוֹר לְזָכָר, שָׁמוֹר לִנְקֵבָה, וְהַכֹּל אֶזֶד. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל זֻלְקוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, גּוֹרָלוֹ וִירֻשָּׁתוֹ, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

הַשְׁלֵמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן מ"ב)

רַבִּי זְנִינָא פָּרַשׁ כָּל אָזְוָד עַל עָמְדוֹ. שָׁשׁוֹן – אָזְוָד. שִׁמְזָה – שִׁתִּים. זָתָן – שָׁלֹשׁ. כַּלָּה – אַרְבַּע. גִּילָה, דִּיצָה, אַהֲבָה, אַחֲוָה, שָׁלוֹם וְרֵעוּת – עֶשֶׂר, כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם: ע"כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת.

וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (אִיּוֹב כח) אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ גְּוָנִים רַבִּים, אֶלָּא מַה זֶּה אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע, זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דֶּרֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ. מְשׁוּם כָּךְ אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ.

וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ, מִי מְקוֹמָהּ? זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דַּעַת. [דַּעַת וּתְבוּנָה הוֹלְכִים כְּאָזְוָד], ה' אֱלֹהִים, שֵׁם מָלֵא לְהַתְקִין לָהּ בַּכֹּל, וְעַל זֶה נִקְרְאָה זָכְמָה וְנִקְרְאָה בִּינָה, מְשׁוּם שֶׁהָיָה בְּשֵׁם מָלֵא – ה' אֱלֹהִים, בַּכֹּל בִּשְׁלֵמוּת בְּשָׁנֵי הַשֵּׁמוֹת.

אֶת הַצֵּלָע – זוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים לה) וּבְצַלְעִי שָׂמְחוּ וְנֶאֱסָפוּ. אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם – מְשׁוּם שֶׁהָרֵי מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב יָצְאָה. לְאִשָּׁה – לְהִתְקַשֵּׁר בְּשַׁלְהֶבֶת שֶׁל צַד שְׂמֹאל, שֶׁהָרֵי הַתּוֹרָה מִצַּד הַגְּבוּרָה נִתְּנָה. לְאִשָּׁה – לִהְיוֹת אֵשׁ ה' קְשׁוּרָה כְּאָזְוָד.

וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם – מְשׁוּם שֶׁלֹּא צְרִיכָה לְהַמְצֵא לְבַדָּהּ, אֶלָּא לְהִתְכַּלֵּל וּלְהִתְזַוֵּג בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. כֵּיוָן שֶׁהִתְזַוְּגָה עִמּוֹ, הוּא יָזוֹן אֹתָהּ וִיתַקֵּן אוֹתָהּ וְיִתֵּן לָהּ מַה שֶּׁצָּרִיךְ, הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְאֵת הָאָרֶץ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ, עַד שֶׁלֹּא תִּכָּנֵס לְבַעְלָהּ, אָבִיהָ וְאִמָּהּ מְתַקְּנִים אוֹתָהּ וְנוֹתְנִים לָהּ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. כֵּיוָן שֶׁהִתְזַוְּגָה בְּבַעְלָהּ, הוּא יָזוֹן אוֹתָהּ וְיִתֵּן לָהּ מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

בֹּא רְאֵה, בַּתְּזוּלָה כָּתוּב וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע, שֶׁאַבָּא וְאִמָּא הִתְקִינוּ לָהּ [בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה קְשׁוּטִים. וַיְבִאֶהָ בְּגִימַטְרִיָּא עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע]. וְאָזַר

כָּךְ וַיִּבְאָהּ אֶל הָאָדָם. [וְהִכְנִיס אוֹתָהּ בַּזְּמִשָּׁה קוֹלוֹת: (ירמיה כה) קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל זָחָן וְקוֹל כַּלָּה קוֹל מִצְהֲלוֹת וְזַחָנִים] לְהִתְקַשֵּׁר הַכֹּל כְּאֶחָד וּלְהִתְזַוֵּג אֶחָד בְּאֶחָד. וְהוּא נוֹתֵן [לָהּ] מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

דָּבָר אַחֵר אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ – כְּשֶׁהַבַּת בְּבֵית אִמָּא, הִיא מִסְתַּכֶּלֶת בְּכָל יוֹם בְּכָל מַה שֶּׁבְּתָהּ צְרִיכָה, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ. כֵּיוָן שֶׁהִתְזַוְּגָה בְּבַעְלָהּ, הוּא נוֹתֵן לָהּ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ וִיתַקֵּן מַעֲשֶׂיהָ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ [וּפָסוּק זֶה נִקְשָׁר בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים] [ד״א פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל זִכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְנִקְשָׁר בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֲרֵי בַּנְּקֻדָּה הָרִאשׁוֹנָה אֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּהּ כְּלָל, אֲבָל אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ, זֶה הָעוֹלָם הַבָּא. וְהוּ״א זֶה הַטָּמִיר מִכָּל הַטְּמִירִים, הַנִּסְתָּר שֶׁנִּקְרָא הוּ״א וְלֹא יָדוּעַ בְּשֵׁם].

כָּתוּב וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם. כָּאן נִתְקַן הַכֹּל בְּיָמִין וּבִשְׂמאל, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁנִּכְלַל בַּיֵּצֶר הַטּוֹב, אֲבָל וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים – בְּיֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע.

השלמה מההשמטות (סימן מ״ג)

ס״א יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע שֶׁהוּא זְדָוָה וּמֵבִיא אוֹתָהּ אֵלָיו, וּלְמַעְלָה עַד הַצָּפּוּן מַמָּשׁ, שֶׁהוּא זְדָוָה בְּלִי זֶהָמָה שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע אָזוּז בּוֹ [בָּהּ]. בַּתְּזוּלָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי, וְאַזַּר כָּךְ וִימִינוֹ תְּזַבְּקֵנִי, וְנִתָּנֶת בֵּין יָמִין לִשְׂמאל [וּשְׂמאל] [לְהַזּוֹן], וְלָכֵן וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים, שֵׁם מָלֵא לְגַבֵּי שְׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ. אֶת הָאָדָם וְכוּ׳: ע״כ מההשמטות.

לָמָּה? אֶלָּא יֵצֶר טוֹב לוֹ לְעַצְמוֹ, יֵצֶר הָרָע לְעוֹרֵר אֵלָיו אֶת נְקֻבָּתוֹ [ס״א וּמִצַּד שְׂמאל מִתְעוֹרֵר תָּמִיד לִנְקֵבָה]. סוֹד הַדָּבָר, מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁצָּפּוֹן מִתְעוֹרֵר תָּמִיד לִנְקֵבָה וְנִקְשָׁר עִמָּהּ, וְלָכֵן נִקְרֵאת אִשָּׁה.

וּבֹא וּרְאֵה, יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרָע, מִשּׁוּם שֶׁהַנְּקֵבָה נִתְּנָה בֵּינֵיהֶם [נ״א שֶׁנְּקֵבָה נִכְלֶלֶת בָּהֶם] וְהִתְקַשְּׁרָה עִמָּם, וְלֹא מִתְקַשֶּׁרֶת עַד שֶׁיֵּצֶר הָרָע מִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ וּמִתְקַשְּׁרִים זֶה בָּזֶה. וְכֵיוָן שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים זֶה בָּזֶה, אָז מִתְעוֹרֵר

יֵצֶר הַטּוֹב שֶׁהוּא זְוִרָה וּמֵבִיא אוֹתָהּ אֵלָיו, [וְאָז נִתָּנֶת בֵּינֵיהֶם לְתַקֵּן. וְעַל זֶה וַיַּיְצֶר ה׳ אֱלֹהִים שָׁם מָלֵא אֵלָיו יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע] [ד״א וּלְמַעְלָה עַד הַצָּפוֹן מַמָּשׁ שֶׁהִיא זְוִרָה בְּלִי זֶהֲמָה, שֶׁיֵּצֶר הָרָע אוֹזֵז בָּהּ בַּתְּזוֹלָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. וְאַזַר כָּךְ וִימִינוֹ תְּזַבְּקֵנִי, וְנִתְּנָה בֵּין יָמִין וּשְׂמֹאל לְהַזּוֹן. וְעַל זֶה וַיַּיְצֶר ה׳ אֱלֹהִים, שָׁם מָלֵא לְגַבֵּי שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ].

אֶת הָאָדָם, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, אֲבָל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶזֶד, [וְלֹא הָיוּ] נִפְרָדִים לִהְיוֹת פָּנִים בְּפָנִים. מַה כָּתוּב? עָפָר מִן הָאֲדָמָה. עַכְשָׁו עוֹמֵד לְהַתְקִין. בֹּא תִרְאֶה, כְּשֶׁאִשָּׁה מִתְזַוֶּגֶת בְּבַעְלָהּ, הִיא נִקְרֵאת עַל שֵׁם בַּעְלָהּ. אִישׁ אִשָּׁה. צַדִּי״ק צָדֵ״ק. הוּא עָפָר וְהִיא עָפָר. [וְאָז] הוּא צְבִי וְהִיא צְבִיָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזוקאל כ) צְבִי הִיא לְכָל הָאֲרָצוֹת.

כָּתוּב (דברים טז) לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָךְ. אֵצֶל מִזְבַּח – וְכִי לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ אוֹ בְּמָקוֹם אַזֵּר מִי הִתִּיר? אֶלָּא הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, אָשֵׁר זֶה בַּעְלָה, שֶׁהָאִשָּׁה הִיא נִקְרֵאת עַל שֵׁם בַּעְלָהּ אֲשֵׁרָה [נ״א הֲרֵי הֵם אֲשֶׁר הֵ״א], וְעַל זֶה כָּתוּב (מלכים–ב כג) לַבַּעַל וְלָאֲשֵׁרָה. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח ה׳ אֱלֹהֶיךָ, כְּנֶגֶד הַמָּקוֹם שֶׁל אוֹתוֹ מִזְבַּח ה׳, שֶׁהֲרֵי מִזְבַּח ה׳ הוּא עוֹמֵד עַל זֶה, וְעַל זֶה כְּנֶגְדָּהּ לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה אַזֶּרֶת.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם, כָּל אוֹתָם עוֹבְדֵי הַשֶּׁמֶשׁ נִקְרָאִים עוֹבְדִים לַבַּעַל, וְאֵלּוּ שֶׁעוֹבְדִים לַלְּבָנָה נִקְרָאִים עוֹבְדֵי אֲשֵׁרָה. וְלָכֵן לַבַּעַל וְלָאֲשֵׁרָה. וַאֲשֵׁרָה נִקְרֵאת עַל שֵׁם בַּעְלָהּ אָשֵׁ״ר. אִם כָּךְ, לָמָּה נִתְבַּטֵּל הַשֵּׁם הַזֶּה? אֶלָּא אֲשֵׁרָה עַל שֵׁם שֶׁכָּתוּב (בראשית ל) בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, וְהוּא [הֲרֵי] שֶׁלֹּא אִשְּׁרוּהָ שְׁאָר הָעַמִּים וְעוֹמֶדֶת אַזֶּרֶת תַּזְוָתֶיהָ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכָּתוּב (איכה א) כָּל מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ, וְלָכֵן [נֶעֱבַד] נִתְבַּטֵּל הַשֵּׁם הַזֶּה, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִתְזַוְּקוּ אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְקוֹרְאִים מִזְבֵּזַו שֶׁהוּא מֵאֲדָמָה, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) מִזְבַּזו אֲדָמָה וְגוֹ׳. מִשּׁוּם כָּךְ עָפָר מִן הָאֲדָמָה.

וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים – [דָּבָר נִכְלָל. אֲבָל וַיִּפַּח בְּאַפָּיו] נִכְלְלָה נִשְׁמַת חַיִּים בְּאוֹתוֹ עָפָר, כִּנְקֵבָה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, שֶׁהֲרֵי מִתְחַבְּרִים וּמִתְמַלֵּא הֶעָפָר הַזֶּה מֵהַכֹּל, וּמַהוּ? רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת. וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה – כְּאֵן הִתְתַּקֵּן וְנַעֲשָׂה אָדָם לְהַתְקִין וְלָזוּן אֶת הַנֶּפֶשׁ חַיָּה.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ד)

אָמַר לוֹ, לְכָה דּוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה, לְכוּ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְטַיֵּל, וְאַל אֵשֵׁב תָּמִיד בְּמָקוֹם אֶחָד. וּמַה זֶּה לֵב? אָמַר לוֹ, אִם כֵּן, בֶּן זוֹמָא מִבַּחוּץ וְאַתָּה עִמּוֹ. לֵ"ב הוּא [וְהוּא] שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם, וְהֵיוּ סְתוּמִים וּבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמַהוּ לֵ"ב? אָמַר לוֹ, שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּזַרְזְרֵי זַרְזָרִים, וּמִנַּיִן הַזַּרְזָרִים שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם, וּלְכָל אֶחָד מִן הַזַּרְזָרִים יֵשׁ נְתִיב, נָאֶה לְמֶלֶךְ זֶה לְהִכָּנֵס [הַכֹּל] בְּזַרְזְרוֹ עַל דֶּרֶךְ נְתִיבוֹת. אָמַר, לֹא נָאֶה לוֹ שֶׁלֹּא לְגַלּוֹת פָּנֶיהָ וּמִשְׁכְּנוֹתֶיהָ וּנְוָיֶהָ וַזַּמּוּדוֹתֶיהָ? אָמַרְתָּ לֹא. מָה עָשָׂה? נָגַע בַּבַּת וְכָלַל בָּהּ כָּל הַנְּתִיבוֹת וּמַלְבּוּשֶׁיהָ, וְהָרוֹצֶה לְהִכָּנֵס [ס"א לְהִסְתַּכֵּל בְּעֵינֶיהָ] בְּפָנִים, יִסְתַּכֵּל הֵנָּה. וְנִשְׁאָה לַמֶּלֶךְ.

גַּם נִתְּנָה לוֹ בְּמַתָּנָה, וּלְפָעָמִים קוֹרֵא אוֹתָהּ בְּאַהֲבָתוֹ [בַּת] אֲזוּתִי, כִּי מִמָּקוֹם אֶחָד הָיוּ, וּלְפָעָמִים קוֹרֵא אוֹתָהּ בִּתִּי, כִּי בִּתּוֹ הִיא, וּלְפָעָמִים קוֹרֵא אוֹתָהּ אִמִּי. וְעוֹד, כִּי אֵין דִּין אִם אֵין זְכוּתָהּ, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר (מלכים–א ה) וַה' נָתַן זְכוּתָהּ לִשְׁלֹמֹה. וְאַזַּר כְּךָ דָּן אֶת הַדִּין עַל מַתְכֹּנְתּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם ג) וַיִּשְׁמְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּשְׁפָּט וְגוֹמֵר, כִּי רָאוּ כִּי זְכוּת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ וְגוֹמֵר.

וּמֶה זְכוּתָהּ נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁלֹמֹה? שִׁלֹמֹה נָשָׂא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים, כָּל שְׁלֹמֹה שֶׁבְּשִׁיר הַשִּׁירִים קָדֵשׁ לְבַד מֵאֲזַד. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוֹאִיל וְשִׁמְךָ כִּשְׁמִי, אַשִּׁיא לְךָ בִּתִּי, וַהֲרֵי נְשׂוּאָה הִיא. אָמַר לוֹ, בְּמַתָּנָה נְתָנָהּ לוֹ הַשֵּׁם, וַה' נָתַן זְכוּתָהּ לִשְׁלֹמֹה, וְלֹא פָרַשׁ. וְהֵיכָן פָּרַשׁ? לְפָנָיו, כִּי רָאוּ כִּי זְכוּת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת

מִשְׁפָּט. [וּמַה זֶּה מִשְׁפָּט? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט, זָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ] וּמַה זֶּה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט? הֱוֵי אוֹמֵר, שֶׁאוֹתָהּ זָכְמָה שֶׁנְּתָנָהּ אֱלֹהִים וְשֶׁהִיא עִמּוֹ בְּזַדְרוֹ, הִיא בְּקִרְבּוֹ. זֹאת עוֹזַרְתּוֹ וּמְקָרַבְתּוֹ, וְאִם לָאו – מְרַזְקְתּוֹ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא מְיַסַּרְתּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי: ע"כ מההשמטות.

וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים. אַף כָּאן גַּם כֵּן בְּשֵׁם מָלֵא, שֶׁהֲרֵי אַבָּא וְאִמָּא הִתְקִינוּ אוֹתָהּ עַד שֶׁלֹּא בָּאָה לְבַעְלָהּ. אֶת הַצֵּלָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר א) שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלָיִם, אַסַּפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה. אֲבָל אַבָּא וְאִמָּא הִתְקִינוּ לָהּ שֶׁיִּתְפַּיֵּס בַּעְלָהּ עִמָּהּ.

וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם, מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁצְּרִיכִים אַבָּא וְאִמָּא שֶׁל הַכַּלָּה לְהַכְנִיסָהּ בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל הֶחָתָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב) אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה וְגוֹ'. מִכָּאן וְאֵילָךְ בַּעְלָהּ יָבוֹא אֵלֶיהָ, שֶׁהֲרֵי הַבַּיִת הוּא שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וַיָּבֵא אֵלֶיהָ. וַיָּבֵא גַּם אֶל רָחֵל. בַּהַתְחָלָה וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם, שֶׁעַד כָּאן יֵשׁ לְאַבָּא וּלְאִמָּא לַעֲשׂוֹת, אַחַר כָּךְ הוּא יָבֹא אֵלֶיהָ, וְכָל הַבַּיִת שֶׁלָּהּ הוּא, וְיִטֹּל רְשׁוּת מִמֶּנָּה.

וְעַל זֶה הֵעִירָנוּ, שֶׁכָּתוּב (שם כוז) וַיִּפָּגַע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם, שֶׁנָּטַל רְשׁוּת בַּהַתְחָלָה. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁמִּתְחַתֵּן בְּאִשְׁתּוֹ, צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנָּה וּלְשַׁמְּחוֹ אוֹתָהּ בִּדְבָרִים, וְאִם לֹא – שֶׁלֹּא יָלוֹן אֶצְלָהּ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה רָצוֹן שֶׁלָּהֶם כְּאֶחָד בְּלֹא אֹנֶס.

וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, לְהַרְאוֹת שֶׁאָסוּר לוֹ לָאָדָם לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם. וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו, כָּאן לָמַדְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ יִהְיוּ לַמְּלָךְ מִטּוֹת זָהָב וּלְבוּשֵׁי כָבוֹד לָלוֹן בָּהֶם, וְהַמַּלְכָּה תַּתְקִין לוֹ מִטָּה מְתֻקֶּנֶת מֵאֲבָנִים – יַעֲזֹב אֶת שֶׁלּוֹ וְיָלוֹן בְּמַה שֶׁהִיא תַּתְקִין, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב כָּאן, וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפַּעַם וְגוֹ'. הֲרֵי עֲרֵבוּת שֶׁל הַדְּבָרִים לְהַמְשִׁיךְ עִמָּהּ וְזִבִּיבוּת וּלְהַמְשִׁיךְ אוֹתָהּ (עִמָּהּ) לִרְצוֹנוֹ לְעוֹרֵר עִמָּהּ

אַהֲבָה. רְאֵה כַּמָּה עֲרָבִים אוֹתָם דְּבָרִים, כַּמָּה דִּבְרֵי אַהֲבָה הֵם, עָצֹם מֵעַצְמֵי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי, כְּדֵי לְהַרְאוֹת לָהּ שֶׁהֵם אָזוֹד וְאֵין פָּרוּד בֵּינֵיהֶם בַּכֹּל.

עַכְשָׁו מַתְוִיזִיל לְשַׁבְּזוֹ אוֹתָהּ – לְזוֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה. זוֹ הִיא שֶׁלֹּא יִמְצָא כְּמוֹתָהּ, זוֹהִי כְּבוֹד הַבַּיִת, כָּל הַנָּשִׁים לְפָנֶיהָ כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם. אֲבָל לְזוֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה – שְׁלֵמוּת הַכֹּל. לְזוֹאת וְלֹא לְאַוֶּרֶת. הַכֹּל הוּא דִּבְרֵי אַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ זָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה.

עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶזוֹד, הַכֹּל לְהַמְשִׁיכָהּ בְּאַהֲבָה וּלְהַדְבֵּק עִמָּהּ. כֵּיוָן שֶׁעוֹרֵר אֵלֶיהָ כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, מַה כָּתוּב? וְהַנָּזוֹשׁ הָיָה עָרוּם וְגוֹ'. הֲרֵי הִתְעוֹרֵר יֵצֶר הָרָע לֶאֱזוֹז בָּהּ כְּדֵי לְקָשְׁרָהּ בְּתַאֲוַת הַגּוּף וּלְעוֹרֵר אֵלֶיהָ דְּבָרִים אֲזוּרִים שֶׁיֵּצֶר הָרָע מִתְעַנֵּג בָּהֶם.

עַד שֶׁלְּאַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב, וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם, וַתִּקַּזוֹ מִפָּרְיוֹ וַתֹּאכַל. קִבְּלָהּ אוֹתוֹ בְּרָצוֹן, וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּהּ [וַיֹּאכַל]. הֲרֵי אָז הִיא הִתְעוֹרְרָה אֵלָיו בְּתַאֲוָה לְהִתְעוֹרֵר [לָתֵת] לוֹ רָצוֹן וְאַהֲבָה, זֶה דָּבָר לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה לִבְנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כָּךְ, בַּמֶּה נַעֲמִיד אוֹתוֹ לְמַעְלָה יֵצֶר הָרָע שֶׁאוֹזֵז בִּנְקֵבָה? אָמַר לוֹ, הֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ אֵלּוּ לְמַעְלָה וְאֵלּוּ לְמַטָּה, יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רַע. יֵצֶר טוֹב מִיָּמִין, וְיֵצֶר רַע מִשְּׂמֹאל. וּשְׂמֹאל לְמַעְלָה אוֹזֵז בַּנְּקֵבָה לְקָשְׁרָהּ [לְהִתְקַשֵּׁר בָּהּ] כְּאָזוֹד בַּגּוּף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּזוֹת לְרֹאשִׁי. וְעַל זֶה דְּבָרִים הִתְפָּרְשׁוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה עַד כָּאן. מִכָּאן וָהָלְאָה מִלִּים שֶׁל קַטְנוּת [נ"א בִּשְׁרָף] שֶׁל זֶפֶת לְקַטַּנִּים שֶׁבָּעֲרִיסוֹת לְפָרֵשׁ הַדָּבָר, וַהֲרֵי נִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַזְּבֵרִים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ לִטְבֶרְיָה, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְיָיא. בֵּין כָּךְ רָאוּ אֶת רַבִּי פָּנְזוֹס שֶׁהָיָה בָּא. כֵּיוָן שֶׁהִתְזַבְּרוּ כְּאָזוֹד, יָרְדוּ וְיָשְׁבוּ תַּזוֹת אֵילָן אָזוֹד מֵאֵילָנֵי הָהָר. אָמַר רַבִּי פָּנְזוֹס, הֲרֵי יָשַׁבְנוּ, מֵאוֹתָם דְּבָרִים מְעֻלִּים שֶׁאַתָּה אוֹמֵר בְּכָל יוֹם אָנוּ רוֹצִים לִשְׁמֹעַ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (בראשית יג) וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אָהֳלֹה בַּתְּוִכָלָה בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעָי. וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו? לְמַסָּעוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה לְמַסָּעָיו? אֶלָּא שְׁנֵי מַסָּעוֹת הֵם, אֶחָד שֶׁלּוֹ וְאֶחָד שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי כָּל בֶּן אָדָם צָרִיךְ לְהַמְצֵא זָכָר וּנְקֵבָה כְּדֵי לְזַוֵּג הָאֻמּוֹנָה, וְאָז הַשְּׁכִינָה לֹא נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים.

וְאִם תֹּאמַר, מִי שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ שֶׁלֹּא נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, הַשְּׁכִינָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ? בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ יְסַדֵּר תְּפִלָּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו שְׁכִינַת רְבוֹנוֹ עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לַדֶּרֶךְ, בְּזְמַן שֶׁנִּמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה. כֵּיוָן שֶׁסִּדֵּר תְּפִלָּתוֹ וּשְׁבָחָיו וּשְׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו – יֵצֵא, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה הִזְדַּוְּגָה עִמּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא זָכָר וּנְקֵבָה. זָכָר וּנְקֵבָה בָּעִיר, זָכָר וּנְקֵבָה בַּשָּׂדֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו.

בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁבֶּן אָדָם מִתְעַכֵּב בַּדֶּרֶךְ, [בְּכָל כּוֹחוֹ] צָרִיךְ לִשְׁמֹר מַעֲשָׂיו כְּדֵי שֶׁהַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן לֹא יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, וְיִמָּצֵא פָּגוּם בְּלִי זָכָר וּנְקֵבָה. בָּעִיר צָרִיךְ כְּשֶׁנִּקְבָּתוֹ עִמּוֹ, כָּל שֶׁכֵּן כָּאן שֶׁזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן נִקְשָׁר בּוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן הַזֶּה שׁוֹמֵר אוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיָּשׁוּב לְבֵיתוֹ.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לְבֵיתוֹ צָרִיךְ לְשַׁמֵּחַ אֶת אִשְׁתּוֹ [בֵּיתוֹ], מִשּׁוּם שֶׁאִשְׁתּוֹ נִזְרְמָה לוֹ אוֹתוֹ זִוּוּג עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁבָּא אֵלֶיהָ, צָרִיךְ לְשַׂמְּחַ אוֹתָהּ מִשּׁוּם שְׁנֵי טְעָמִים. אֶחָד מִשּׁוּם וְזִדַּוּת אוֹתוֹ זִוּוּג, וְזִדַּוּת הַמְּצָוָה הִיא, וְזִדַּוּת הַמְּצָוָה וְזִדַּוּת הַשְּׁכִינָה הִיא.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמְּרַכֶּבֶת שָׁלוֹם סְתָם [לְמַטָּה] [נ"א לְאִשָּׁה]. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ה) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא. וְכִי אִם לֹא פָּקַד אֶת אִשְׁתּוֹ זֶה חֵטְא? כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי! מִשּׁוּם שֶׁגּוֹרֵעַ כְּבוֹד זִוּוּג הָעֶלְיוֹן שֶׁהִזְדַּוְּגָה בּוֹ וְאִשְׁתּוֹ נִזְרְמָה לוֹ. וְאָזַד – שֶׁאִם אִשְׁתּוֹ מִתְעַבֶּרֶת, הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן מֵרִיק בָּהּ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית הַזּוֹ נִקְרֵאת בְּרִית הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל זֶה צָרִיךְ לְכַוֵּן בְּוִזְדָּוְגָה זוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ בְּוִזְדַּוּת הַשַּׁבָּת [שֶׁל אוֹתָם וְזַכְמִים], שֶׁהוּא

זִוּוּג הַזְּכָרִים. וְעַל זֶה וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה בָּאָה עִמְּךָ וְשׁוֹרָה בְּבֵיתְךָ. וְעַל זֶה (שם) וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא. מַה זֶּה וְלֹא תֶחֱטָא? לְשַׁמֵּשׁ לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה וְזִרְוַת הַמִּטָּה.

כְּמוֹ זֶה תַּלְמִידֵי זַכָּאִים שֶׁפּוֹרְשִׁים מִנְּשׁוֹתֵיהֶם כָּל אוֹתָם יְמֵי הַשָּׁבוּעַ] כְּדֵי לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן נִזְדַּוֵּג בָּהֶם וְלֹא נִפְרָד מֵהֶם כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא זָכָר וּנְקֵבָה. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָסָת שַׁבָּת, צְרִיכִים תַּלְמִידֵי זַכָּאִים לְשַׁמֵּשׁ אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם מִשּׁוּם כְּבוֹד הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן, וּלְכַוֵּן לִבָּם בִּרְצוֹן רִבּוֹנָם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁאִשְׁתּוֹ בִּימֵי טֻמְאָתָהּ וְשׁוֹמֵר אוֹתָהּ כָּרָאוּי, כָּל אוֹתָם הַיָּמִים הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן מִזְדַּוֵּג עִמּוֹ שֶׁיִּמָּצֵא זָכָר וּנְקֵבָה. כֵּיוָן שֶׁאִשְׁתּוֹ נִטְהֶרֶת, צָרִיךְ לְשַׁמְּשָׁהּ אוֹתָהּ שִׁמּוּשַׁת מִצְוָה זְרִזָה עֶלְיוֹנָה. וְכָל הַטְּעָמִים שֶׁאָמַרְנוּ עוֹלִים בְּדַרְגָּה אַוֵּת. סְתָמוֹ שֶׁל דָּבָר – כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה צְרִיכִים לְכַוֵּן לֵב וְרָצוֹן בָּזֶה.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, שַׁבָּז הוּא שֶׁל הָאִישׁ כְּשֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ, מִשּׁוּם הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּזְדַּוֵּגֶת עִמּוֹ – בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁבֶּן אָדָם הוּא בְּבֵיתוֹ, עִקַּר הַבַּיִת אִשְׁתּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵהַבַּיִת מִשּׁוּם אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיְבִאֶהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ, שֶׁגֵּר הִדְלִיקָהּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה בָּאָה לַבַּיִת.

סוֹד הַדָּבָר – הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה לֹא נִמְצֵאת אֵצֶל הַזָּכָר אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנִּתְקַן הַבַּיִת וְהִתְזַוְּגוּ זָכָר וּנְקֵבָה, וְאָז הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מוֹרִיקָה בְּרָכוֹת כְּדֵי לְבָרֵךְ אוֹתָם. כְּמוֹ זֶה הָאֵם הַתַּזְוִתוֹנָה לֹא נִמְצֵאת אֵצֶל הַזָּכָר אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהִתְתַּקֵּן הַבַּיִת, וּבָא הַזָּכָר לַנְּקֵבָה שֶׁלּוֹ וְהִתְזַוְּגוּ כְּאָזְוָד. אָז הָאֵם הַתַּזְוִתוֹנָה מוֹרִיקָה בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ אוֹתָם.

וְעַל זֶה הַזָּכָר מִתְעַטֵּר בְּבֵיתוֹ בִּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (שם מט) עַד תַּאֲוַת גִּבְעַת עוֹלָם. הָעַ"ד הַזֶּה, תַּאֲוַת שֶׁל גִּבְעוֹת עוֹלָם בּוֹ. נְקֵבָה עֶלְיוֹנָה לְתַקֵּן אוֹתוֹ וּלְעַטֵּר אוֹתוֹ וּלְבָרֵךְ אוֹתוֹ, נְקֵבָה הַתַּזְוִתוֹנָה

לְהִתְזַוֵּג בּוֹ וּלְהִזּוֹן מִמֶּנּוּ.

וּכְמוֹ זֶה לְמַטָּה, כְּשֶׁזָּכָר נִשָּׂא, תַּאֲוַת גְּבִעוֹת עוֹלָם אֵלָיו, וּמִתְעַטֵּר בְּשִׁתֵּי נְקֻבּוֹת – אַזַּת עֶלְיוֹנָה וְאַזַּת תַּזְוִתוֹנָה. הָעֶלְיוֹנָה לְהוֹרִיק עָלָיו בְּרָכוֹת, וְהַתַּזְוִתוֹנָה לְהִזּוֹן מִמֶּנּוּ וּלְהִתְזַוֵּג עִמּוֹ. וּבֶן אָדָם בְּבֵיתוֹ תַּאֲוַת גְּבִעוֹת עוֹלָם אֵלָיו וּמִתְעַטֵּר בָּהֶם.

כְּשֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ לֹא כָּךְ. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מִתְזַוֶּגֶת עִמּוֹ, וְהַתַּזְוִתוֹנָה נִשְׁאֶרֶת. כְּשֶׁשָּׁב לְבֵיתוֹ, רוֹצֶה לְהִתְעַטֵּר בִּשְׁתֵּי נְקֻבּוֹת כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, אֲפִלּוּ בִּקְלִפּוֹת בְּקֶשֶׁר שֶׁל סַפִּירִים לֹא פּוֹתְזִים פָּתְזוֹן לְפָנֶיךָ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּמוֹ זֶה הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת בֵּין שְׁנֵי בָּתִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה זז) לִשְׁנֵי בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. אָזַד נִסְתָּר עֶלְיוֹן, וְאָזַד גָּלוּי יוֹתֵר. [הַנִּסְתָּר] הָעֶלְיוֹן [זֶה] קוֹל גָּדוֹל, שֶׁכָּתוּב (דברים ה) קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף. וְהַקּוֹל הַפָּנִימִי הַזֶּה הוּא שֶׁלֹּא נִשְׁמָע וְלֹא מִתְגַּלֶּה. וְזֶהוּ כְּשֶׁנּוֹבֵעַ בֵּית הַגָּרוֹן, יוֹצֵאת [בּוֹ] ה' בַּזַּשַׁאי, וְתָמִיד נוֹבֵעַ וְלֹא פּוֹסֵק. וְהוּא דַּק פָּנִימִי שֶׁלֹּא נִשְׁמַע לְעוֹלָמִים.

וּמִכָּאן יוֹצֵאת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא קוֹל יַעֲקֹב. וְזֶה נִשְׁמָע [שֶׁנִּשְׁמָע] שֶׁיּוֹצֵא [יוֹצֵא] מֵאוֹתָהּ שֶׁלֹּא נִשְׁמַעַת, וְאַזַּר כָּךְ הַדִּבּוּר נֶאֱזָז עִמּוֹ וְיוֹצֵא הַזִּוּוּצָה מִכֹּזוֹ וּמִתְקַפּוֹ. וְקוֹל שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהוּא תּוֹרָה, אוֹזֵז בֵּין שְׁתֵּי נְקֻבּוֹת. אוֹזֵז בַּפָּנִימִי הַזֶּה שֶׁלֹּא נִשְׁמָע, וְאוֹזֵז בָּזֶה שֶׁבַּזּוּץ שֶׁנִּשְׁמָע.

שְׁנַיִם הֵם שֶׁלֹּא נִשְׁמָעִים, וּשְׁנַיִם שֶׁנִּשְׁמָעִים. שְׁנַיִם שֶׁלֹּא נִשְׁמָעִים זוֹהִי זְכָמָה הָעֶלְיוֹנָה הַנִּסְתֶּרֶת שֶׁעוֹמֶדֶת בַּמַּזְשָׁבָה שֶׁלֹּא מִתְגַּלָּה וְלֹא נִשְׁמַעַת. אַזַּר כָּךְ יוֹצֵאת וּמִתְגַּלָּה מְעַט בַּזַּשַׁאי, שֶׁלֹּא נִשְׁמָע אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא קוֹל גָּדוֹל, שֶׁהוּא דַּק וְיוֹצֵא בַּזַּשַׁאי.

שְׁנַיִם הֵם שֶׁנִּשְׁמָעִים, אוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מִכָּאן הַקּוֹל שֶׁל יַעֲקֹב וְדִבּוּר שֶׁנֶּאֱזָז עִמּוֹ. הַקּוֹל הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁהוּא בַּזַּשַׁאי שֶׁלֹּא נִשְׁמָע, הִיא בַּיִת לַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְכָל נְקֻבָּה נִקְרֵאת בַּי"ת. וְהַדִּבּוּר הָאֵזָרוֹן הַזֶּה הוּא בַּיִת לַקּוֹל שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהוּא תּוֹרָה. וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה מַתְזִילָה בְּבֵי"ת, בֵּי"ת רֵאשִׁית.

פָּתַח וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבֶן ה׳ אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע. אֵת הַשָּׁמַיִם, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבְאֶהָ אֶל הָאָדָם. וְאֵת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עָפָם מֵעֲצָמַי. וַדַּאי זוֹהִי אֶרֶץ הַחַיִּים.

עוֹד פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים ק) נְאֻם ה׳ לַאדנָי שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ. נְאֻם ה׳ לַאדנָי – הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה לַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה אוֹמֶרֶת שֵׁב לִימִינִי, לְהַקְשִׁיר מַעֲרָבִית בִּדְרוֹמִית, שְׁמֹאל בְּיָמִין, כְּדֵי לְשַׁבֵּר אֶת כֻּלָּם שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. נְאֻם ה׳ לַאדנָי – נְאֻם ה׳ זֶה יַעֲקֹב. לַאדנָי – זֶה (יהושע ג) אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. דָּבָר אַוזֵר נְאֻם ה׳ – זֶה יוֹבֵל. לַאדנָי – זוֹ שְׁמִטָּה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (שמות כא) אָהַבְתִּי אֶת אֲדנָי. שֵׁב לִימִינִי – שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין מַתְוִזיל בַּיּוֹבֵל, וּשְׁמִטָּה צָרִיךְ לְהַקְשִׁיר בְּיָמִין.

בֹּא רְאֵה, שְׁמִטָּה זוֹ לֹא נִקְשֶׁרֶת בִּקְיוּם שָׁלֵם בְּיָמִין וּבִשְׁמֹאל מִיּוֹם שֶׁנִּבְרֵאת. כְּשֶׁרוֹצָה לְהִתְקַשֵּׁר, הוֹשִׁיט זְרוֹעַ שְׁמֹאל כְּנֶגְדָּהּ וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְגִלַּל שֶׁהוּא מִצַּד שְׁמֹאל, אֵין בּוֹ קְיוּם עַד הַזְּמַן שֶׁל הָאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי, שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם לְזִוּוּד מִתְקַשֵּׁר אָז בְּיָמִין. וְאָז תִּהְיֶה בֵּין הַיָּמִין וְהַשְּׁמֹאל בְּקְיוּם שָׁלֵם, וְיִמָּצְאוּ שָׁמַיִם וַדַּאי וְאֶרֶץ וַדַּאי, וְאָז לֹא תָּזוּז מִשָּׁם לְעוֹלָמִים.

אִם כָּךְ, בַּמֶּה נַעֲמִיד שֵׁב לִימִינִי? אֶלָּא עַד זְמַן יָדוּעַ, שֶׁכָּתוּב עַד אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ, וְלֹא תָּמִיד. אֲבָל בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא תָּזוּז מִשָּׁם לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) כִּי יָמִין וּשְׂמֹאול תִּפָּרֹצִי, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזוֹד.

בֹּא רְאֵה, אֵת הַשָּׁמַיִם – זוֹ שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה (בִּינָה). וְאֵת הָאָרֶץ – זוֹ שְׁכִינָה שֶׁלְּמַטָּה בְּהִתְזַּוְּגוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶזוֹד, וַהֲרֵי נֶאֱמַר כְּמוֹ שֶׁהֶעִירוּ בּוֹ הַזְּוֻגִּים עַד עַכְשָׁיו.

רְצוֹ [רָצָה] לְלֶכֶת. קָמוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דָּבָר כָּאן אֲצָלֵנוּ. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, שְׁנֵי פָּסוּקִים כְּתוּבִים, (דברים ד) כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא, וְכָתוּב שָׁם (שם) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם זַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. אֶת

הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בֵּאַרְנוּ אוֹתָם בִּכְמָּה מְקוֹמוֹת, וְהַזְּבָרִים הֵעִירוּ בָּהֶם. בֹּא תִרְאֶה, כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא, הֲרֵי נֶאֱמַר הַדָּבָר הַזֶּה בְּתוֹךְ הַזְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ, [וְיֵשׁ אֵשׁ] וְאוֹכֶלֶת אוֹתָהּ וּמַשְׁמִידָהּ אוֹתָהּ, הֱיוֹת שֶׁיֵּשׁ אֵשׁ זְזָקָה מֵאֵשׁ, וּפֵרְשׁוּהָ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁרוֹצֶה לָדַעַת זְכֻמַּת הַיִּחוּד הַקָּדוֹשׁ, יִסְתַּכֵּל בַּשַּׁלְהֶבֶת שֶׁעוֹלָה מִתּוֹךְ הַגֶּזֶלֶת אוֹ מִתּוֹךְ גֶּר שֶׁדּוֹלֵק. שֶׁהֲרֵי הַשַּׁלְהֶבֶת לֹא עוֹלָה אֶלָּא כְּשֶׁנֶּאֱחֶזֶת בְּדָבָר גַּס [אֲוִיר].

בֹּא רְאֵה, בַּשַּׁלְהֶבֶת שֶׁעוֹלָה יֵשׁ שְׁנֵי אוֹרוֹת. אֶחָד אוֹר לָבָן שֶׁמֵּאִיר, וְאֶחָד אוֹר שֶׁנֶּאֱחָז בָּהּ שָׁחֹר אוֹ תְּכֵלֶת. אוֹתוֹ אוֹר לָבָן הוּא לְמַעְלָה וְעוֹלֶה בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, וְתַזְתָּיו אוֹתוֹ אוֹר תְּכֵלֶת אוֹ שָׁחֹר שֶׁהוּא כִּסֵּא לְאוֹתוֹ לָבָן.

וְאוֹתוֹ אוֹר לָבָן שׁוֹרֶה עָלָיו, וְנֶאֱחָזִים זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד. וְאוֹתוֹ אוֹר שָׁחֹר אוֹ גָּוֶן תְּכֵלֶת שֶׁהוּא לְמַטָּה הוּא כִּסֵּא כָּבוֹד לְאוֹתוֹ לָבָן, וְעַל זֶה סוֹד הַתְּכֵלֶת. וְכִסֵּא זֶה תְּכֵלֶת שָׁחֹר נֶאֱחָז בְּדָבָר אַחֵר לְהַדְלִיק, שֶׁהוּא מִלְּמַטָּה, וְהַהוּא מְעוֹרֵר אוֹתוֹ לְהֵאָחֵז בָּאוֹר הַלָּבָן [הָעֶלְיוֹן].

וְהַתְּכֵלֶת הַשָּׁחֹר הַזֶּה לְפָעָמִים זוֹזֵר לִהְיוֹת אָדֹם. וְאוֹתוֹ אוֹר לָבָן שֶׁעָלָיו לֹא מִשְׁתַּנֶּה לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי הוּא תָּמִיד לָבָן, אֲבָל תְּכֵלֶת זֶה מִשְׁתַּנֶּה לַגְּוָנִים הַלָּלוּ. לִפְעָמִים תְּכֵלֶת אוֹ שָׁחֹר, וְלִפְעָמִים אָדֹם, וְזֶה נֶאֱחָז לִשְׁנֵי צְדָדִים. נֶאֱחָז לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ אוֹר [עֶלְיוֹן] לָבָן. נֶאֱחָז לְמַטָּה בַּדָּבָר הַהוּא שֶׁתַּזְתָּיו שָׁמִתָּקֵן בּוֹ לְהָאִיר [דְּבָרִים שֶׁשָּׁמִים לוֹ לְהַדְלִיק] וּלְהֵאָחֵז בּוֹ.

וְזוֹ אוֹכֶלֶת תָּמִיד וּמַשְׁמִידָה לְאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁשָּׁמִים לָהּ. שֶׁהֲרֵי בְּכָל מַה שֶּׁנִּדְבָּק בּוֹ לְמַטָּה וְשׁוֹרֶה עָלָיו, אוֹתוֹ אוֹר תְּכֵלֶת מַשְׁמִיד אוֹתוֹ וְאוֹכֵל אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁדַּרְכּוֹ הִיא לְהַשְׁמִיד וּלְהֱיוֹת אוֹכֵל, שֶׁהֲרֵי בּוֹ תְּלוּיָה הַשְׁמָדַת הַכֹּל, מָוֶת שֶׁל הַכֹּל. וְלָכֵן הִיא אוֹכֶלֶת כָּל מַה שֶּׁנִּדְבָּק בָּהּ לְמַטָּה.

וְאוֹתוֹ אוֹר לָבָן שֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו לֹא אוֹכֵל וְלֹא מַשְׁמִיד לְעוֹלָמִים וְלֹא מִשְׁתַּנֶּה אוֹרוֹ, וְעַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא. אֹכְלָה וַדַּאי.

אוֹכֵל וּמַשְׁמִיד כָּל מַה שֶּׁשּׁוֹרֶה תַּזְוָתָיו. וְעַל זֶה אָמַר ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְלֹא אֱלֹהֵינוּ, מִשּׁוּם שֶׁמִּשֶּׁה בְּאוֹתוֹ אוֹר לְבָן שֶׁלְּמַעְלָה הָיָה שֶׁלֹּא הִשְׁמִיד וְלֹא אָכַל.

בֹּא רְאֵה, אֵין לוֹ הִתְעוֹרְרוּת לְהַדְלִיק הָאוֹר הַתְּכֵלֶת הַזֶּה לְהִתְאַוֵּד בְּאוֹר לְבָן אֶלָּא עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם נִדְבָּקִים בּוֹ תַּזְוָתָיו.

וּבֹא וּרְאֵה, אַף עַל פִּי שֶׁדַּרְךְ שֶׁל הָאוֹר תְּכֵלֶת וְשָׁזוּר הַזֶּה לְהַשְׁמִיד כָּל מַה שֶּׁנִּדְבָּק בּוֹ תַּזְוָתָיו, יִשְׂרָאֵל נִדְבָּקִים בּוֹ תַּזְוָתָיו וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים. בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא אֱלֹהֵינוּ [אֶלָּא בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם], בְּאוֹתוֹ אוֹר תְּכֵלֶת שָׁזוּר שֶׁאוֹכֵל וּמַשְׁמִיד כָּל מַה שֶּׁנִּדְבָּק בּוֹ תַּזְוָתָיו, וְאַתֶּם מִתְדַּבְּקִים בּוֹ וְקַיָּמִים, שֶׁכָּתוּב חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

וְעַל הָאוֹר הַלָּבָן שָׁרוּי לְמַעְלָה אוֹר נִסְתָּר שֶׁמַּקִּיף אוֹתוֹ, וְסוֹד עֶלְיוֹן כָּאן. וְהַכֹּל תִּמְצָא בַּשַּׁלְהֶבֶת שֶׁעוֹלָה וְזָכְמוֹת שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים בָּהּ. בָּא ר׳ פָּנָוְז וְנָשְׁקוֹ. אָמַר, בָּרוּךְ הָרַוְזָמָן שֶׁנִּפְגַּשְׁנוּ כָּאן. הָלְכוּ עִם רַבִּי פָּנָוְז שְׁלֹשָׁה מִילִין.

זָזְרוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהַוְזַבְרִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה שֶׁאָמְרוּ סוֹד הַזָּכְמָה הוּא בַּיְזוּד הַקָּדוֹשׁ שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ ה״א אַזְרוֹנָהּ שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הוּא אוֹר תְּכֵלֶת שָׁזוּר שֶׁנֶּאֱזָז בְּיה״ו, שֶׁהוּא אוֹר לָבָן שֶׁמֵּאִיר.

בֹּא רְאֵה, לִפְעָמִים הָאוֹר הַתְּכֵלֶת ד׳, וְלִפְעָמִים ה׳. אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִדְבָּקִים בּוֹ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לְהַדְלִיק אוֹתוֹ לְהֵאָזֵז בָּאוֹר הַלָּבָן הוּא ד׳, וְלִפְעָמִים שֶׁמְּעוֹרְרִים אוֹתוֹ לְהִתְזַוֵּג עִם הָאוֹר הַלָּבָן, אָז נִקְרָא ה׳. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם כב) כִּי יִהְיֶה נַעֲרָה בְּתוּלָה. נַעֲרָה כָּתוּב בְּלִי ה׳, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְזַוְּגָה בְּזָכָר, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁלֹּא נִמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה, ה״א לֹא נִמְצֵאת וְעוֹלָה מִשָּׁם, וְנִשְׁאָר ד׳.

שֶׁהֲרֵי הִיא כָּל זְמַן שֶׁמִּתְזַוֶּגֶת בָּאוֹר הַלָּבָן שֶׁמֵּאִיר נִקְרֵאת ה׳, שֶׁהֲרֵי אָז הַכֹּל מִתְזַוֵּג כְּאֶזֶד. הִיא נִדְבֶּקֶת בָּאוֹר הַלָּבָן, וְיִשְׂרָאֵל נִדְבָּקִים בָּהּ [לְמַטָּה] וְעוֹמְדִים תַּזְוָתֶיהָ לְהַדְלִיק אוֹתָהּ, וְאָז הַכֹּל אֶזֶד. וְזֶהוּ סוֹד הַקָּרְבָּן,

שֶׁהָעֶשֶׁן שֶׁעוֹלֶה מְעוֹרֵר אוֹתוֹ לָאוֹר הַתְּכֵלֶת הַזֶּה לְהַדְלִיק. וּכְשֶׁנִּדְלָק, מִתְזַוֵּג בָּאוֹר הַלָּבָן, וְהַגֶּר דּוֹלֵק בְּיִזּוּד אֶזֶד.

וּמְשׁוּם שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁל הָאוֹר הַתְּכֵלֶת הַזֶּה לְהַשְׁמִיד וְלִהְיוֹת אוֹכֵל כָּל מַה שֶּׁנִּדְבָּק בּוֹ תַּזְוָתָיו. כְּשֶׁרָצוֹן נִמְצָא וְגֶר דּוֹלֵק בְּזִוּוּג אֶזֶד, אָז כָּתוּב (מלכים–א יז) וַתִּפֹּל אֵשׁ ה׳ וַתֹּאכַל אֶת הָעֹלָה וְגוֹ׳. וְאָז נוֹדָע שֶׁאוֹתוֹ גֶּר דּוֹלֵק בְּזִוּוּג אֶזֶד וְקָשֶׁר אֶזֶד. אוֹר תְּכֵלֶת נִדְבָּק בְּאוֹר לָבָן וְהוּא אֶזֶד. אוֹכֵל תַּזְוָתָיו זֻלָּתִים וְעוֹלוֹת שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁזֶּה לֹא אוֹכֵל [נ״א וְהוּא וְעוֹלוֹת שֶׁהֲרֵי לֹא אוֹכֵל] תַּזְוָתָיו, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהוּא עוֹלֶה [דּוֹלֵק] וְהַכֹּל נִקְשָׁר וּמִתְזַוֵּג בָּאוֹר הַלָּבָן, וְאָז הוּא שְׁלוֹם הָעוֹלָמִים כֻּלָּם, וְהַכֹּל נִקְשָׁר בְּיִזּוּד אֶזֶד.

וְאַזַּר שֶׁסִּים לְהַשְׁמִיד תַּזְוָתָיו אוֹר תְּכֵלֶת זֶה, מִתְדַּבְּקִים בּוֹ תַּזְוָתָיו כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵל. אֵלֶּה בְּזֶזְדַּת הַשִּׁיר, וְאֵלֶּה בִּרְצוֹן הַלֵּב, וְאֵלֶּה בִּתְפִלָּה. וְגֶר דּוֹלֵק עֲלֵיהֶם. וְנִדְבָּקִים הָאוֹרוֹת כְּאֶזֶד וּמְאִירִים הָעוֹלָמוֹת, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְתוֹנִים.

וְאָז וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. וְאַתֶּם? אַתֶּם צָרִיךְ לִכְתֹּב: אֶלָּא ו׳ – לְהוֹסִיף עַל זֻלָּתִים וְעוֹלוֹת שֶׁהֵם נִדְבָּקִים בּוֹ וְאוֹכְלִים וּמַשְׁמִידִים, וְאַתֶּם מִתְדַּבְּקִים בּוֹ בְּאוֹתוֹ אוֹר תְּכֵלֶת שֶׁזּוֹר שֶׁאוֹכֶלֶת וְאַתֶּם קַיָּמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. [ס״א וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן] כָּל הַגָּוָנִים טוֹבִים לַזֻּלּוֹם, זוּיז מִתְכֵּלֶת שֶׁהוּא אוֹכֵל וּמַשְׁמִיד תָּמִיד, וְהוּא אֵיכָן שֶׁבּוֹ מָוֶת וְשׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם הַתַּזְוְתוֹן. וּמְשׁוּם שֶׁהַכֹּל שׁוֹרֶה תַּזְוָתָיו, הוּא אוֹכֵל וּמַשְׁמִיד.

וְאִם תֹּאמַר כָּךְ, גַּם שׁוֹרֶה בַּשָּׁמַיִם לְמַעְלָה, וְכַמָּה צְבָאוֹת הֵם לְמַעְלָה, וְכֻלָּם [מַשְׁמִידִים וְאוֹכְלִים] קַיָּמִים. בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה בְּאוֹתוֹ אוֹר תְּכֵלֶת נִכְלָלִים, אֲבָל הַתַּזְוְתוֹנִים לֹא כָּךְ, שֶׁהֵם דָּבָר גַּס, הָעוֹלָם [נ״א אַזַּר לְמַטָּה עַל מַה] שֶׁעוֹמֵד וְשׁוֹרֶה עָלָיו. וְלָכֵן אוֹכֵל וּמַשְׁמִיד אוֹתָם. וְאֵין לָהּ דָּבָר אַזַּר לְמַטָּה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִשְׁמַד, מִשּׁוּם שֶׁאוֹר הַתְּכֵלֶת מַשְׁמִיד כָּל מַה שֶּׁעוֹמֵד עָלָיו.

בְּאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה גְּוָנִים שֶׁל מִינֵי אוֹרוֹת נֶחֱלָק הָעוֹלָם. שִׁבְעָה נֶחֱלָקִים לִשְׁבָעָה תְּהוֹמוֹת. כָּל אֶזֶד מַכֶּה בַּתְּהוֹם שֶׁלּוֹ, וַאֲבָנִים מִתְגַּלְגְּלוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם, וְנִכְנָס אוֹתוֹ אוֹר בְּאוֹתָם אֲבָנִים וְנוֹקֵב אוֹתָם, וּמַיִם יוֹצְאִים בָּהֶם, וְשׁוֹקְעִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עַל הַתְּהוֹם וּמְכַסֶּה לִשְׁנֵי צְדָדִים.

יוֹצְאִים מַיִם בְּאוֹתָם נְקָבִים, וְנִכְנָס אוֹר וּמַכֶּה לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הַתְּהוֹם. מִתְגַּלְגֵּל הָאוֹר בְּזֶבְרָתוֹ, וּפוֹגְשִׁים בְּאֶזֶד, וְנֶחֱלָקִים הַמַּיִם, וְאוֹזְזִים כָּל אוֹתָם שִׁבְעָה בְּשִׁבְעָה תְּהוֹמוֹת, וְכוֹרִים [שׁוֹרִים] בַּזְּוָיוֹת שֶׁל הַתְּהוֹם. וְהַזְּוָיוֹת הַלָּלוּ מִתְעָרְבִים בָּהֶם, וְעוֹלִים הַמַּיִם וְיוֹרְדִים וּמִתְגַּלְגְּלִים בְּאוֹתָם מְאוֹרוֹת. וּמִתְעָרְבִים כְּאֶזֶד אוֹרוֹת וְזִיּוֹת וּמַיִם, וְנַעֲשׂוּ מֵהֶם אוֹרוֹת שֶׁלֹּא נִרְאִים וְזַשׁוּכִים.

כָּל אֶזֶד מַכֶּה בַּזְּוָיוֹ, וְנֶחֱלָקִים לִשְׁבָעָה וַחֲמִשָּׁה צְנוֹרוֹת שֶׁל הַתְּהוֹם, וּבָהֶם זוֹרְמִים מַיִם. כָּל צִנּוֹר וְצִנּוֹר עוֹלֶה בְּקוֹלוֹ, וְהַתְּהוֹמוֹת מְזַדַּעְזְעִים. וּכְשֶׁאוֹתוֹ קוֹל נִשְׁמָע, כָּל תְּהוֹם קוֹרֵא לַזָּוִיר וְאוֹמֵר: זֶלֶק מֵימֶיךָ וְאֶכָּנֵס בָּךְ. וָהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ.

תַּזַּת אֵלֶּה שִׁלֹּשׁ מֵאוֹת [וְשִׁשִּׁים] וּשְׁמוֹנִים [וַחֲמִשָּׁה] גְּיִדִים. מֵהֶם לְבָנִים וּמֵהֶם שְׁזוֹרִים וּמֵהֶם אֲדַמִּים. נִכְלְלוּ זֶה בָּזֶה וְנַעֲשׂוּ גֶּוֶן אֶזֶד. אוֹתָם גְּיִדִים נִרְקְמוּ בִּשְׁבַע עֶשְׂרֵה רְשָׁתוֹת, וְכָל אַזַּת נִקְרֵאת רֶשֶׁת גְּיִדִים. [הִתְקָיְמוּ] נִרְקְמוּ זֶה בָּזֶה וְיוֹרְדִים בְּתַזְוִתִית הַתְּהוֹם. תַּזַּת אֵלֶּה עוֹמְדוֹת שְׁתֵּי רְשָׁתוֹת כְּמַרְאֵה הַבַּרְזֶל, וּשְׁתֵּי רְשָׁתוֹת אֲזֵרוֹת כְּמַרְאֵה הַנְּזוֹשֶׁת.

שְׁנֵי כִסְאוֹת עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם, אֶזֶד מִיָּמִין וְאֶזֶד מִשְּׂמֹאל. כָּל אוֹתָן רְשָׁתוֹת מְזַזְּבָרוֹת כְּאֶזֶד, וּמַיִם יוֹרְדִים מֵאוֹתָם צִנּוֹרוֹת וְנִכְנָסִים בָּרְשָׁתוֹת הָאֵלֶּה. אוֹתָם שְׁנֵי כִסְאוֹת, אֶזֶד כִּסֵּא שֶׁל רָקִיעַ שָׁזוֹר, וְאֶזֶד כִּסֵּא שֶׁל רָקִיעַ תַּזַּשׁ. שְׁנֵי הַכִּסְאוֹת הַלָּלוּ, כְּשֶׁהֵם עוֹלִים, עוֹלִים [בְּאֶזֶד] בְּאוֹתוֹ כִּסֵּא שֶׁל הָרָקִיעַ הַשָּׁזוֹר. וּכְשֶׁיּוֹרְדִים, יוֹרְדִים בְּאוֹתוֹ כִּסֵּא שֶׁל רָקִיעַ הַתַּזַּשׁ.

שְׁנֵי הַכִּסְאוֹת הַלָּלוּ, אֶזֶד מִיָּמִין וְאֶזֶד מִשְּׂמֹאל. וְאוֹתוֹ כִּסֵּא שֶׁל הָרָקִיעַ

הַשָּׁזוּר מִיָּמִין, וְאוֹתוֹ כִּסֵּא שֶׁל רְקִיעַ הַתַּוַּשׁ מִשְּׁמֹאל. כְּשֶׁעוֹלִים בַּכִּסֵּא שֶׁל הָרְקִיעַ הַשָּׁזוּר, מַנְמִיךְ הַכִּסֵּא שֶׁל רָקִיעַ שְׁמֹאל וְיוֹרְדִים בּוֹ.

מִתְגַּלְגְּלִים הַכִּסְאוֹת אֶזֶד בְּאֶזֶד, [יוֹרְדִים וְלוֹקְזִים] לוֹקְזִים כָּל אוֹתָן הָרְשָׁתוֹת לְתוֹכָם וּמַכְנִיסִים אוֹתָם לְתַוְזִתִית הַתְּהוֹם הַתַּוְזִתוֹנָה. עוֹמֵד כִּסֵּא אֶזֶד וְעוֹלֶה לְמַעְלָה מִכָּל אוֹתָם הַתְּהוֹמוֹת, וְעוֹמֵד כִּסֵּא אַזֵּר לְמַטָּה שֶׁל כָּל הַתְּהוֹמוֹת. בֵּין שְׁנֵי כִסְאוֹת אֵלּוּ מִתְגַּלְגְּלִים כָּל אוֹתָם תְּהוֹמוֹת. וְכָל אוֹתָם צְנוֹרוֹת נִנְעָצוּ בֵּין שְׁנֵי הַכִּסְאוֹת הַלָּלוּ.

שִׁבְעִים וַזְמִשָּׁה [אוֹרוֹת] צְנוֹרוֹת הֵם. שִׁבְעָה הֵם עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַכֹּל, וְכָל אוֹתָם אֲזוּרִים אֲזוּזִים בָּהֶם, וְכֻלָּם נְעוּצִים בְּגַלְגַּלֵּי הַכִּסֵּא הַזֶּה בַּצַּד הַזֶּה, וְנְעוּצִים בְּגַלְגַּלֵּי הַכִּסֵּא הַזֶּה בַּצַּד הַזֶּה.

בָּהֶם [נ״א בַּתְּהוֹמוֹת] מַיִם עוֹלִים וְיוֹרְדִים. אוֹתָם שֶׁיּוֹרְדִים כּוֹרִים בַּתְּהוֹמוֹת וּבוֹקְעִים אוֹתָם. אוֹתָם שֶׁעוֹלִים נִכְנָסִים בְּאוֹתָם נְקָבֵי הָאֲבָנִים, וְעוֹלִים וּמְמַלְּאִים לִשְׁבַעַת הַיַּמִּים. עַד כָּאן שִׁבְעָה גְּוָנִים שֶׁל אוֹרוֹת בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

שִׁבְעָה אוֹרוֹת אֲזוּרִים נָזֵלָקִים לִשְׁבָעָה יַמִּים, וְיָם אֶזֶד כּוֹלֵל אוֹתָם. אוֹתוֹ הַיָּם הָאֶזֶד הוּא יָם הָעֶלְיוֹן שֶׁכָּל שִׁבְעַת הַיַּמִּים כְּלוּלִים בּוֹ. שִׁבְעָה אוֹרוֹת הַלָּלוּ נִכְנָסִים לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַיָּם וּמַכִּים בּוֹ לַיָּם [לִשְׁבָעִים] לִשְׁבָעָה צְדָדִים. וְכָל צַד וְצַד נָזֵלָק לִשְׁבָעָה נְזָלִים, כַּכָּתוּב (ישעיה יא) וְהִכָּהוּ לִשְׁבָעָה נְזָלִים וְגוֹ׳. וְכָל נַזַל וְנַזַל נָזֵלָק לִשְׁבָעָה נְהָרוֹת, וְכָל נָהָר וְנָהָר נָזֵלָק לְשֶׁבַע דְּרָכִים, וְכָל דֶּרֶךְ וְדֶרֶךְ נָזֵלָקֶת לִשְׁבָעָה שְׁבִילִים, וְכָל מֵימֵי הַיָּם כֻּלָּם נִכְנָסִים לְתוֹכָם.

שִׁבְעָה אוֹרוֹת עוֹלִים וְיוֹרְדִים לִשְׁבָעָה צְדָדִים. שִׁבְעָה אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים נִכְנָסִים לְתוֹךְ הַיָּם. שִׁשָּׁה הֵם, וּמֵעֶלְיוֹן אֶזֶד יוֹצְאִים. כְּמוֹ שֶׁנּוֹטֵל הַיָּם, כָּךְ מְזַלֵּק מֵימָיו לְכָל אוֹתָם יַמִּים, לְכָל אוֹתָם נְהָרוֹת. תַּנִּין אֶזֶד לְמַטָּה בְּצַד שְׁמֹאל שָׁט בְּכָל אוֹתָם נְהָרוֹת בָּא בַּצַּד. קַשְׁקַשָּׁיו כֻּלָּם זַזָּקִים כִּבְרָזֶל, וּמַגִּיעַ

לִשְׁאֹב, וְשׁוֹאֵב מִקּוֹמָהּ. וְכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת נָזוּשָׁכִים לְפָנָיו. פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ לוֹהֲטִים אֵשׁ. [וזד לְשׁוֹנוֹ] מְזֻוָּדֶת לְשׁוֹנוֹ כְּזֶרֶב זָזָקָה.

עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְהִכָּנֵס לַמִּקְדָּשׁ לְתוֹךְ הַיָּם, וְאָז מְטַמֵּא אֶת הַמִּקְדָּשׁ וְהָאוֹרוֹת נָזוּשָׁכִים, וְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים עוֹלִים מֵהַיָּם. וְאָז נָזֻלָקִים מֵימֵי הַיָּם בְּצַד שְׂמֹאל, וְהַיָּם קוֹפֵא וּמֵימָיו לֹא זוֹרְמִים. וְעַל זֶה סוֹד הַדָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְהַנָּזוּשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל זַיִת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה׳ אֱלֹהִים. סוֹד הַנָּזוּשׁ הָרָע יוֹרֵד מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה [ס״י מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה], וְהוּא שָׂט עַל פְּנֵי הַמַּיִם הַמְּרִירִים, וְיוֹרֵד לְפַתּוֹת לְמַטָּה עַד שֶׁיִּפָּלוּ לְתוֹךְ רְשָׁתוֹ.

הַנָּזוּשׁ הַזֶּה הוּא מָוֶת שֶׁבָּעוֹלָם, וְהוּא נִכְנָס בְּמֵעָיו הַנִּסְתָּרִים שֶׁל הָאָדָם. הוּא לְצַד שְׂמֹאל. וְיֵשׁ נָזוּשׁ אַזֵּר שֶׁל הַזַּיִם בְּצַד יָמִין. שְׁנֵיהֶם הוֹלְכִים עִם בֶּן הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּהָ.

מִכֹּל זַיִת הַשָּׂדֶה, שֶׁהֲרֵי כָּל שְׁאָר זֵיתֵי הַשָּׂדֶה אֵין בָּהֶם זְכוּת לְהָרַע כְּמוֹ זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זֶהֱמַת הַזָּהָב. אוֹי לְמִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַזְרָיו, שֶׁהוּא גּוֹרֵם לוֹ מָוֶת וּלְכָל מִי שֶׁהוֹלֵךְ אַזְרָיו, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּהָ. אָדָם נִמְשָׁךְ אַזְרָיו לְמַטָּה וְיוֹרֵד לָדַעַת בְּכָל מַה שֶּׁלְּמַטָּה. כְּמוֹ שֶׁיּוֹרֵד, כָּךְ נִמְשָׁךְ רְצוֹנוֹ וְדַרְכּוֹ אַזְרֵיהֶם, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לַנָּזוּשׁ הַזֶּה וְרוֹאִים תַּאֲוַת הָעוֹלָם וּדְרָכָיו שָׁטִים בְּמָקוֹם זֶה. אָז קָם, וְהוּא נִמְשָׁךְ אַזֵּר אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְנִדְבַּק בָּהֶם, וְגָרַם לָהֶם מָוֶת וּלְכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁבָּאוּ אַזְרָיו. עַד שֶׁהִגִּיעוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי, לֹא פָסְקָה זֻהֲמָתוֹ מֵהָעוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ וְנִדְבְּקוּ בָּעֵץ שֶׁשָּׁרָה בּוֹ מָוֶת לְמַטָּה, מַה כָּתוּב? וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה׳ אֱלֹהִים מִתְהַלֵּךְ בַּגָּן. מִתַּלֵּךְ אֵין כָּתוּב כָּאן, אֶלָּא מִתְהַלֵּךְ.

בֹּא רְאֵה, עַד שֶׁאָדָם לֹא זָטָא, הָיָה עוֹלֶה וְעוֹמֵד בְּזָכְמַת הָאוֹר הָעֶלְיוֹן וְלֹא הָיָה נִפְרָד מֵעֵץ הַזַּיִם. כֵּיוָן שֶׁהִגְדִּיל תַּאֲוָתוֹ לָדַעַת וְלָרֶדֶת לְמַטָּה, נִמְשַׁךְ אַזְרֵיהֶם עַד שֶׁנִּפְרַד מֵעֵץ הַזַּיִם, וְיָדַע רָע וְעָזַב הַטּוֹב. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע. מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַזַּר רָע, אֵין לוֹ דִּירָה עִם עֵץ הַזַּיִם.

וְעַד שֶׁלֹּא זָזְטָאוּ, הָיוּ שׁוֹמְעִים קוֹל מִלְמַעְלָה וְהָיוּ יוֹדְעִים זְכוּתָהּ עֶלְיוֹנָה וְעוֹמְדִים בַּקְיוּם שֶׁל זֹהַר הָעֶלְיוֹן וְלֹא פּוֹזְדִים. כֵּיוָן שֶׁזָּזְטָאוּ, אֲפִלּוּ קוֹל שֶׁלְמַטָּה לֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד בּוֹ. כְּמוֹ זֶה, עַד שֶׁלֹּא זָזְטָאוּ יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי נִתְבַּטְּלָה מֵהֶם זֻהֲמַת הַנָּזוּשׁ הַזֹּה, שֶׁהֲרֵי אָז בְּטוּל יֵצֶר הָרָע הָיָה מֵהָעוֹלָם וְדָזוּ אוֹתוֹ מֵהֶם, וְאָז נֶאֱזוּזוּ בְּעֵץ הַזַּיִים וְעָלוּ לְמַעְלָה וְלֹא יָרְדוּ לְמַטָּה.

אָז הָיוּ יוֹדְעִים וְרוֹאִים אַסְפַּקְלַרְיוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְעֵינֵיהֶם אוֹרוּ וּשְׁמֵזִים לָדַעַת וְלִשְׁמוֹעַ. וְאָז זָגַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְגוֹרוֹת שֶׁל אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא יוּכַל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם הַנָּזוּשׁ הַזֹּה וְלֹא יִטַּמֵּא אוֹתָם כְּמוֹ קֹדֶם. כֵּיוָן שֶׁזָּזְטָאוּ בָּעֶגֶל, בָּטְלוּ מֵהֶם כָּל אוֹתָן דְּרָגוֹת וְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, וּבָטְלוּ מֵהֶם אוֹתָן זְגוֹרוֹת מְזֻיָּנוֹת שֶׁהִתְעַטְּרוּ מֵהַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, וְהִמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם נָזוּשׁ הָרָע כְּמוֹ מִקֹּדֶם וְגָרְמוּ מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם. וְאַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? (שְׁמוֹת לד) וַיַּרְא אַהֲרֹן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה וְהִנֵּה קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיִּירְאוּ מִגֶּשֶׁת אֵלָיו.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בַּתְּזוּלָה [שְׁמוֹת יד], וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה. וְכֻלָּם רוֹאִים אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים וּמְאִירִים בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה, שֶׁכָּתוּב, (שָׁם) וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. וְעַל הַיָּם הָיוּ רוֹאִים וְלֹא פּוֹזְדִים, שֶׁכָּתוּב (שָׁם טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. אַזַּר שֶׁזָּזְטָאוּ, פְּנֵי הַסַּרְסוּר לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לִרְאוֹת, שֶׁכָּתוּב (שָׁם לד) וַיִּירְאוּ מִגֶּשֶׁת אֵלָיו.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בָּהֶם, (שָׁם לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר זוֹרֵב, שֶׁבָּטְלוּ מֵהֶם אוֹתָם כְּלֵי זַיִן [שֶׁהִתְזַבְּרוּ בָּהֶם] [שֶׁהִתְזַגְּרוּ בָּהֶם] בְּהַר סִינַי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּהֶם נָזוּשׁ רָע. כֵּיוָן שֶׁבָּטְלוּ מֵהֶם מַה כָּתוּב? (שָׁם) וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִזּוּץ לַמַּזֲנֶה הִרְזִיק מִן הַמַּזֲנֶה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מָה הַפָּסוּק הַזֶּה אֶל זֶה? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁיָּדַע מֹשֶׁה שֶׁבָּטְלוּ מִיִּשְׂרָאֵל אוֹתָם כְּלֵי זַיִן עֶלְיוֹנִים, אָמַר, הֲרֵי וַדַּאי מִכָּאן וָהָלְאָה נָזוּשׁ רָע יָבֹא

לָדוּר בֵּינֵיהֶם, וְאִם יָקוּם כָּאן מְקַדֵּשׁ בֵּינֵיהֶם – יִטְמָא. מִיָּד – וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הַרְחֵק מִן הַמַּחֲנֶה. כִּי רָאָה מֹשֶׁה שֶׁהַרֵי אָז יִשְׁלֹט נָזוּשׁ רָע מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֹּדֶם לָזֶה.

וְקָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד, וְכִי לֹא הָיָה בַּהַתְוָלָה אֹהֶל מוֹעֵד? אֶלָּא בַּהַתְוָלָה אֹהֶל סְתָם, וְכָעֵת אֹהֶל מוֹעֵד. מַה זֶּה מוֹעֵד? רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר לְטוֹב, וְרַבִּי אַבָּא אָמַר לְרַע. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר לְטוֹב – מַה מוֹעֵד שֶׁהוּא יוֹם זֶדְוָה שֶׁל הַלְבָּנָה שְׁנִתּוֹסְפָה בּוֹ קְדֻשָּׁה. [מַה מוֹעֵד] לֹא שׁוֹלְטֶת בּוֹ זִסָּרוֹן, גַּם כָּאן קָרָא לָהּ בְּשֵׁם זֶה, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי הִתְרַזֵּק [נָזוּשׁ] אֹהֶל מִבֵּינֵיהֶם וְלֹא נִסְגַּם, וְעַל זֶה וְקָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד כָּתוּב.

וְרַבִּי אַבָּא אָמַר לְרַע – שֶׁהֲרֵי בַּהַתְוָלָה הָיָה אֹהֶל סְתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן בַּל יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח, וְעַכְשָׁו אֹהֶל מוֹעֵד. בַּהַתְוָלָה לָתֵת זַיִן אֲרֻכִּים לְעוֹלָמִים שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּהֶם מָוֶת, מִכָּאן וָהָלְאָה אֹהֶל מוֹעֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ל) וּבֵית מוֹעֵד לְכָל זָזִי. עַכְשָׁו נִתָּן בּוֹ זְמַן וְזַיִן קְצוּבִים לָעוֹלָם. בַּהַתְוָלָה לֹא נִסְגַּם, וְעַכְשָׁו נִסְגָּם. בַּהַתְוָלָה זַבְרוּתָא וְוַוּוּג שֶׁל הַלְבָּנָה בַּשֶּׁמֶשׁ שֶׁלֹּא יָסוּרוּ, עַכְשָׁו אֹהֶל מוֹעֵד, הַוַּוּוּג שֶׁלָּהֶם מִזְּמַן לִזְמַן. וְלָכֵן קָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד מַה שֶּׁלֹּא הָיָה קֹדֶם.

השלמה מההשמטות (בין סימן מד – מה) יש כאן כמה שורות

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב לַיְלָה אֶזֵּד וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְהָיוּ יוֹשְׁבִים לְפָנָיו רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְזָק וְרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי כָּתוּב (שמות לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר זזוֹרֵב, וְאָמַרְנוּ שֶׁגָּרְמוּ מָוֶת עֲלֵיהֶם מֵאוֹתוֹ זְמַן וָמַעְלָה, וְשׁוֹלֵט בָּהֶם אוֹתוֹ נָזוּשׁ רָע שֶׁהֶסִירוּ אוֹתוֹ מֵהֶם בַּהַתְוָלָה. נַנִּיזַז יִשְׂרָאֵל, אֲבָל יְהוֹשֻׁעַ שֶׁלֹּא זָטָא, בָּטַל [יִתְבַּטֵּל] מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ כְּלִי זַיִן עֶלְיוֹן שֶׁקִּבֵּל עִמָּם בְּהַר סִינַי אוֹ לֹא?

אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא בָּטַל מִמֶּנּוּ, אִם כָּךְ, לָמָּה מֵת כְּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם? אִם תֹּאמַר שֶׁהוּסַר מִמֶּנּוּ – לָמָּה? וַהֲרֵי לֹא זָטָא, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה עִם מֹשֶׁה בְּשָׁעָה

שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל? וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא קִבֵּל אוֹתָהּ עֲטָרָה בְּהַר סִינַי כְּמוֹ שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל – לָמָּה?.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים י) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָנָיו. בְּפָסוּק זֶה אָמְרוּ הַחֲכָמִים מַה שֶּׁאָמְרוּ. אֲבָל כִּי צַדִּיק ה', צַדִּיק הוּא וּשְׁמוֹ צַדִּיק, וְלָכֵן צְדָקוֹת אָהֵב. יָשָׁר – הוּא יָשָׁר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צַדִּיק וְיָשָׁר. וְעַל זֶה יֶחֱזוּ פָנָיו, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְיִתַּקְנוּ דַּרְכֵיהֶם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁדָּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, אֵינוֹ דָּן אוֹתוֹ אֶלָּא לְפִי רֹב בְּנֵי הָאָדָם.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁזָּטָא אָדָם בָּעֵץ שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ, גָּרַם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁשּׁוֹרֶה בּוֹ הַמָּוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְגָרַם פֶּגָם לְהַפָּרִיד אִשָּׁה מִבַּעְלָהּ, וְעָמַד זֻהֲמָא הַפֶּגָם הַזֶּה בַּלְבָנָה עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי. כֵּיוָן שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, בָּטַל מֵהֶם אוֹתוֹ פֶּגָם הַלְּבָנָה, וְעָמְדָה לְהָאִיר תָּמִיד.

כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל בָּעֵגֶל, שָׁבָה הַלְּבָנָה לְהַפֶּגָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְשָׁלַט הַנָּחָשׁ הָרָע וְאָחַז בָּהּ וּמָשַׁךְ אוֹתָהּ אֵלָיו. וּכְשֶׁיָּדַע מֹשֶׁה שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְהוֹסֵר מֵהֶם אוֹתָם כְּלֵי זַיִן קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, יָדַע וַדַּאי שֶׁהֲרֵי הַנָּחָשׁ אָחַז בַּלְּבָנָה לְהַמְשִׁיכָהּ אֵלָיו וְנִפְגְּמָה, וְאָז הוֹצִיא אוֹתָהּ הַזּוֹטָה.

וְכֵיוָן שֶׁעָמְדָה לְהַפֶּגָם, אַף עַל גַּב שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ עָמַד בָּעֲטָרָה שֶׁל כְּלֵי הַזַּיִן שֶׁלּוֹ, כֵּיוָן שֶׁהַפֶּגָם שָׂרָה בָּהּ וְזִוְּרָה כְּמוֹ שֶׁנִּפְגְּמָה בַּזּוֹטָא שֶׁל אָדָם, לֹא יָכוֹל אָדָם לְהִתְקַיֵּם, פָּרַט לְמֹשֶׁה שֶׁהָיָה שׁוֹלֵט בָּהּ, וּמוֹתוֹ הָיָה בְּצַד אַזֵּר עֶלְיוֹן. וְעַל זֶה לֹא הָיָה רְשׁוּת בָּהּ לְקַיֵּם אֶת יְהוֹשֻׁעַ תָּמִיד וְלֹא אַזֵּר. וְעַל כָּךְ אֹהֶל מוֹעֵד קָרְאוּ לוֹ. אֹהֶל, שֶׁהֲרֵי שׁוֹרָה בּוֹ זְמַן קָצוּב לְכָל הָעוֹלָם.

וְעַל זֶה סוֹד הַדָּבָר – יֵשׁ יָמִין לְמַעְלָה וְיֵשׁ יָמִין לְמַטָּה. יֵשׁ שְׂמֹאל לְמַעְלָה וְיֵשׁ שְׂמֹאל לְמַטָּה. יֵשׁ יָמִין לְמַעְלָה בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וְיֵשׁ יָמִין לְמַטָּה שֶׁהוּא בְּצַד הָאַזֵּר. יֵשׁ שְׂמֹאל לְמַעְלָה שֶׁהוּא בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה לְעוֹרֵר אַהֲבָה לְקַשֵּׁר אֶת הַלְּבָנָה בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ לְמַעְלָה לְהָאִיר, וְיֵשׁ שְׂמֹאל לְמַטָּה שֶׁמַּפְרִיד אַהֲבָה שֶׁלְּמַעְלָה, וּמַפְרִיד אוֹתָהּ מִלְּהָאִיר בַּשֶּׁמֶשׁ וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וְזֶהוּ עַד

שֶׁל הַנָּזוּשׁ הָרָע.

שֶׁכְּשֶׁשְּׁמוּאֵל הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר, אָז מוֹשִׁיךְ אֶת הַלְּבָנָה וּמַפְרִיד אוֹתָהּ מִלְּמַעְלָה וְנָזוּשָׁךְ אוֹרָהּ וְנִדְבֶּקֶת בַּנָּזוּשׁ הָרָע, וְאָז שׁוּאֶבֶת מָוֶת לְמַטָּה לַכֹּל וְנִדְבֶּקֶת בַּנָּזוּשׁ וּמִתְרַוֶּקֶת מֵעֵין הַזַּיִם.

וְעַל זֶה גָּרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁאָז נִטְמָא הַמִּקְדָּשׁ עַד זְמַן קָצוּב שֶׁנִּתְקְנָה הַלְּבָנָה וְשָׁבָה לְהָאִיר, וְזֶהוּ אֹהֶל מוֹעֵד. וְעַל זֶה יְהוֹשֻׁעַ לֹא מֵת אֶלָּא בְּעָטְיוֹ שֶׁל הַנָּזוּשׁ הַזֶּה שֶׁקָּרַב וּפָגַם אֶת הַמִּקְדָּשׁ כְּמוֹ קֹדֶם. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (שמות לג) וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא נַעַר לְמַטָּה לְקַבֵּל אוֹר, לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל. כְּמוֹ שֶׁנִּפְגַּם זֶה – כָּךְ גַּם נִפְגַּם זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁכְּלִי זַיִן קָדוֹשׁ הָיָה לוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּפְגְּמָה הַלְּבָנָה, כָּךְ הוּא וַדַּאי לֹא נִצָּל לְבַדּוֹ מִמֶּנּוּ מֵאוֹתוֹ גֶּוֶן מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה, כֵּיוָן שֶׁזָּטָא אָדָם, נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ אוֹתָם כְּלֵי זַיִן, אוֹתִיּוֹת מְאִירוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁעִטֵּר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאָז פָּזְּדוּ, וְיָדְעוּ שֶׁהֲרֵי הִתְפַּשְּׁטוּ מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם. בַּהַתְחָלָה הָיוּ מִתְלַבְּשִׁים בְּאוֹתָם כִּתְרֵי כָּבוֹד מְזֻיָּנִים שֶׁהֵם זֹהַר מֵהַכֹּל. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ, הִתְפַּשְּׁטוּ מֵהֶם, וְאָז יָדְעוּ שֶׁהֲרֵי הַמָּוֶת קוֹרֵא לָהֶם, וְיָדְעוּ שֶׁהֻפְשְׁטוּ מִזֹּהַר הַכֹּל, וְגָרְמוּ מָוֶת לָהֶם וּלְכָל הָעוֹלָם.

וַיִּתְפָּרוּ עֲלֵה תְאֵנָה. הֲרֵי פֵּרַשְׁנוּ שֶׁלָּמְדוּ כָּל מִינֵי כִּשָּׁפִים וּקְסָמִים וְנֶאֱזְזוּ בָּזֶה שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִגְרָעָה הַזִּקִּיפוּת וְקוֹמַת הָאָדָם מֵאָה אַמּוֹת. וְאָז נַעֲשָׂה פָּרוּד, וְעָמַד אָדָם בְּדִין וְהִתְקַלְקְלָה הָאָרֶץ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא יָדַעְתִּי מִי עָשָׂה גֵּרוּשִׁין לְמִי, אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה גֵּרוּשִׁים לָאָדָם אִם לֹא. אֲבָל הַדָּבָר הִתְהַפֵּךְ, וַיְגָרֶשׁ אֶת, א"ת דַּוְקָא, וּמִי גֵּרֵשׁ אֶת? הָאָדָם. הָאָדָם וַדַּאי גֵּרֵשׁ אֶת, וְלָכֵן כָּתוּב וַיְשַׁלְּחֵהוּ ה' אֱלֹהִים מִגַּן עֵדֶן. לָמָּה וַיְשַׁלְּחֵהוּ? מִשּׁוּם שֶׁגֵּרֵשׁ אָדָם אֶת, כְּפִי

שֶׁבֵּאַרְנוּ. וַיַּשְׁכֵּן – הוּא הִשְׁרָה אוֹתָם בְּמָקוֹם זֶה. שֶׁהוּא גָּרַם וְסָתַם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים וְהִשְׁרָה דִּינִים עַל הָעוֹלָם, וְהַמְשִׁיךְ קְלָלוֹת מֵאוֹתוֹ יוֹם וָמַעְלָה.

וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, כָּל אֵלּוּ שֶׁשְּׁרוּיִים בְּזוֹרְקֵי הַדִּינִים עַל הָעוֹלָם, שֶׁמִּתְהַפְּכִים לְגָנִים רַבִּים כְּדֵי לְהַפֵּרַע מֵהָעוֹלָם. לְפָעָמִים אֲנָשִׁים וְלִפְעָמִים נָשִׁים. לִפְעָמִים אֵשׁ לוֹהֶטֶת וְלִפְעָמִים רוּחוֹת שֶׁאֵין מִי שֶׁיַּעֲמֹד בָּהֶם. וְכָל זֶה לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים שֶׁלֹּא יוֹסִיפוּ לְהָרַע כְּמִקֹּדֶם. לַהַט הַחֶרֶב – אֵלּוּ שֶׁמְּלַהֲטִים אֵשׁ וְתַלְיָנִים עַל רָאשֵׁי הָרְשָׁעִים וְהַחוֹטְאִים. וְהַגָּנִים מִתְהַפְּכִים לְכַמָּה מִינִים לְפִי דַּרְכֵי בְּנֵי הָאָדָם, וְעַל זֶה לַהַט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג) וְלִהַט אֶתְכֶם הַיּוֹם הַבָּא וְגוֹ', וַהֲרֵי נֶאֱמַר. הַחֶרֶב – זוֹ חֶרֶב לַה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לד) חֶרֶב לַה' מְלֵאָה דָם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לַהַט הַחֶרֶב – [אֲפִלּוּ] כָּל אוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמִּתְהַפְּכִים מִדְּמוּת לִדְמוּת, כֻּלָּם מְמֻנִּים עַל הָעוֹלָם לְהָרַע וּלְהַסְטוֹת אֶת רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁעוֹבְרִים עַל מִצְוֹת רִבּוֹנָם.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁאָדָם זָטָא, הִמְשִׁיךְ עָלָיו כַּמָּה מִינִים רָעִים וְכַמָּה בַּעֲלֵי דִינִים, וּפָזַד מִכֻּלָּם וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם. שְׁלֹמֹה יָדַע זָכְמָה עֶלְיוֹנָה, וְשָׁם לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲטָרַת מַלְכוּת, וְכָל הָעוֹלָם הָיָה פָּזוּד מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁזָּטָא, הִמְשִׁיךְ עָלָיו כַּמָּה מִינִים רָעִים וְכַמָּה בַּעֲלֵי דִינִים, וּפָזַד מִכֻּלָּם, וְאָז יָכְלוּ לְהָרַע לוֹ. וּמַה שֶּׁהָיָה בְּיָדוֹ לָקְזוּ מִמֶּנּוּ.

וְעַל זֶה, בְּמַה שֶּׁהוֹלֵךְ בֶּן אָדָם וּבְאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ שֶׁנִּדְבָּק בָּהּ, כָּךְ מוּשָׁךְ עָלָיו כְּזֶה מִמֶּנָּה שֶׁהוֹלֵךְ כְּנֶגְדּוֹ. כָּךְ אָדָם הָיָה מוּשָׁךְ עָלָיו כְּזֶה טָמֵא אַזֵּר שֶׁטִּמֵּא אוֹתוֹ וְאֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁזָּטָא אָדָם, מָשַׁךְ עָלָיו כְּזֶה טֻמְאָה וְטִמֵּא אוֹתוֹ וְאֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְזֶהוּ נָזוּשׁ הָרָע שֶׁהוּא טָמֵא וּמְטַמֵּא אֶת הָעוֹלָם. שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּשֶׁמּוֹצִיא נְשָׁמוֹת מִבְּנֵי הָאָדָם, נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ גּוּף טָמֵא, וּמְטַמֵּא אֶת הַבַּיִת וּמְטַמֵּא אֶת כָּל אֵלֶּה שֶׁמִּתְקָרְבִים אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) הַנֹּגֵעַ בְּמֵת וְגוֹ'. וְעַל זֶה, כֵּיוָן

שֶׁהוּא נוֹטֵל נְשָׁמָה וּמְטַמֵּא אֶת הַגּוּף, אוֹ נִתְּנָה רְשׁוּת לְכָל אוֹתָם צְדָדִים טְמֵאִים לִשְׁרוֹת עָלָיו, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַגּוּף נִטְמָא מִן הַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ הָרָע שֶׁשָּׁרָה עָלָיו. וְעַל זֶה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁאוֹתוֹ נָוָשׁ הָרָע שׁוֹרֶה, מְטַמֵּא אוֹתוֹ וְנִטְמָא.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם בְּשָׁעָה שֶׁיְּשֵׁנִים עַל מִטּוֹתֵיהֶם בַּלַּיְלָה, וְהַלַּיְלָה פּוֹרֵשׂ כְּנָפָיו עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, טוֹעֲמִים טַעַם הַמָּוֶת. וּמִתּוֹךְ שֶׁטּוֹעֲמִים טַעַם מָוֶת, רוּחַ הַטֻּמְאָה הַזּוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל הָעוֹלָם וּמְטַמֵּאת [אֶת] הָעוֹלָם [ד״א בְּתוֹךְ הָאֹהֶל שֶׁלּוֹ], וְשׁוֹרָה עַל יְדֵי הָאִישׁ וְנִטְמָא.

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר וְנִשְׁמָתוֹ זוֹוֶרֶת אֵלָיו, בְּכָל מַה שֶׁיְּקָרֵב בְּיָדוֹ – הַכֹּל נִטְמָא, כִּי שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּחַ טֻמְאָה. וְעַל זֶה לֹא יִקָּחַ אָדָם בְּגָדָיו לִלְבֹּשׁ מִמִּי שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו, שֶׁהֲרֵי הַמְּשִׁיךְ עָלָיו אוֹתוֹ רוּחַ טֻמְאָה וְנִטְמָא. וְיֵשׁ רְשׁוּת לְרוּחַ הַטֻּמְאָה הַזּוֹ לִשְׁרוֹת בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצָא רִשָּׁם מִצְּדּוֹ.

וְלָכֵן לֹא יִטֹּל אָדָם יָדָיו מִמִּי שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו, מִשּׁוּם שֶׁהַמְּשִׁיךְ עָלָיו אוֹתוֹ רוּחַ טֻמְאָה וְקִבְּלוֹ זֶה שֶׁנָּטַל מַיִם מִמֶּנּוּ, וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לִשְׁרוֹת עַל הָאָדָם. לָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר בְּכָל צְדָדָיו מִצַּד הַנָּוָשׁ הָרָע הַזֶּה שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם הַבָּא לְבַטְּלוֹ מִן הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ, וְאָז כָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ׳.

וְהָאָדָם יָדַע אֶת זַוָּה אִשְׁתּוֹ וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ג) מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ. לַפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ כַּמָּה גְּוָנִים, וְכֵן הוּא כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה יֵשׁ בְּכָל אֲזָוִד וַאֲזָוִד כַּמָּה גְּוָנִים, וְכֻלָּם נְאוֹתִים וְכָךְ הֵם. וְכָל הַתּוֹרָה מִתְפָּרֶשֶׁת בְּשִׁבְעִים פָּנִים כְּנֶגֶד שִׁבְעִים צְדָדִים וְשִׁבְעִים עֲנָפִים, וְכָךְ הוּא בְּכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁל הַתּוֹרָה. וְכָל מַה שֶּׁיּוֹצֵא מִכָּל דָּבָר וְדָבָר, כַּמָּה אֲפָנִים מִתְפָּרְשִׁים מִמֶּנּוּ לְכָל הָעֲדָדִים.

בא ראה, כְּשֶׁבָּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, הוּא הוֹלֵךְ לְיָמִין וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה מִלְמַעְלָה, וְרוּחַ זוֹ עוֹלָה בְּרָצוֹן קָדוֹשׁ לְהֵאָחֵז לְמַעְלָה וּלְהִדָּבֵק בְּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא תָּזוּז מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רָעָה וְסוֹטָה בְּדַרְכָיו, הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה שֶׁלְּצַד שְׂמאל, וּמְטַמֵּא אוֹתוֹ וְנִטְמָא בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יא) וְלֹא תְטַמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם. בָּא לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ.

וּבָא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וּמוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּחַ קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה וְנִדְבָּק בָּהּ, הַבֵּן שֶׁיּוֹלִיד וְיֵצֵא מִמֶּנּוּ לָעוֹלָם הוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה וְיִהְיֶה קָדוֹשׁ בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים וְגוֹ'. וּכְשֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּצַד שְׂמאל וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה וְנִדְבָּק בּוֹ, הַבֵּן שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ לָעוֹלָם הוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה וְיִטְמָא בְּטֻמְאַת אוֹתוֹ הַצַּד.

וְעַל זֶה כָּתוּב, מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה. וּכְשֶׁהוּא בְּהִדָּבְקוּת הַיָּמִין, הִיא עוֹלָה לְמַעְלָה. וּכְשֶׁהוּא בְּהִדָּבְקוּת הַשְּׂמאל, אוֹתוֹ צַד שְׂמאל שֶׁהוּא רוּחַ טֻמְאָה יוֹרֵד מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְשָׁם דָּיוּרוֹ בְּבֶן הָאָדָם וְלֹא זָז מִמֶּנּוּ. וְהַבֵּן [ומה] שֶׁהוֹלִיד בְּאוֹתָהּ [רוּחַ] טֻמְאָה הוּא נִהְיָה בְּנוֹ מֵאוֹתוֹ רוּחַ הַטֻּמְאָה הוּא אוֹתוֹ הַבֵּן.

אָדָם נִדְבַּק בְּאוֹתוֹ רוּחַ טָמֵא, וְאִשְׁתּוֹ נִדְבְּקָה בּוֹ בַּהַתְוָלָה, וְלָקְחָה וְקִבְּלָה אוֹתָהּ זֶהֲמָה מְמֻנָּה הוֹלִיד בֵּן. בֵּן זֶה הוּא בֵּן שֶׁל רוּחַ הַטֻּמְאָה. וְעַל זֶה שְׁנֵי בָּנִים הֵם – אֶחָד מֵאוֹתוֹ רוּחַ טָמֵא, וְאֶחָד כְּשֶׁשָּׁב אָדָם בִּתְשׁוּבָה. וְלָכֵן זֶה מִצַּד הַטֻּמְאָה, [וְזֶה] וְזֶה מִצַּד הַטָּהֳרָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁהַטִּיל נָזוּשׁ אוֹתָהּ זֶהֲמָה בְּזִוָּהּ, הִיא קִבְּלָה אוֹתוֹ, וּכְשֶׁשִּׁמֵּשׁ עִמָּהּ אָדָם, הוֹלִידָה שְׁנֵי בָּנִים – אֶחָד מֵאוֹתוֹ צַד טָמֵא, וְאֶחָד מִצַּד שֶׁל אָדָם. וְהֶבֶל הָיָה דּוֹמֶה בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה, וְקַיִן בִּדְמוּת תַּזְהֻתוֹנָה, וְלָכֵן דַּרְכֵיהֶם נִפְרְדוּ זֶה מִזֶּה. וַדַּאי שֶׁקַּיִן הָיָה בֵּן שֶׁל רוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁהוּא הַנָּזוּשׁ

הָרַע [וְהֶבֶל בֶּן שֶׁל אָדָם] הָיָה. וּבְגִלַּל שֶׁקַּיִן בָּא מִצַּד שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת, הָרַג אֶת אָחִיו, וְהוּא בְּצִדּוֹ, וּמִמֶּנּוּ כָּל הַמְּדוֹרִים הָרָעִים וּמַזִּיקִים וְשֵׁדִים וְרוּחוֹת בָּאִים לָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, קַיִן – קֶן שֶׁל מְדוֹרִים רָעִים שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַטֻּמְאָה לָעוֹלָם. וְאַחַר כָּךְ הֵבִיאוּ קָרְבָּן. זֶה הִקְרִיב מִצַּד שֶׁלּוֹ, וְזֶה הִקְרִיב מִצַּד שֶׁלּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים, מַה זֶּה מִקֵּץ יָמִים? זֶהוּ קֵץ כָּל בָּשָׂר. וּמִיהוּ זֶה? מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְקַיִן מֵאוֹתוֹ קֵץ יָמִים הֵבִיא קָרְבָּן. דַּיְקָא שֶׁאָמַר מִקֵּץ יָמִים וְלֹא אָמַר מִקֵּץ יָמִין. וְלָכֵן כָּתוּב בְּדָנִיֵּאל (דניאל יב) וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ וְתָנוּחַ וְתַעֲמֹד לְגֹרָלְךָ. אָמַר לוֹ, לְקֵץ הַיָּמִים אוֹ לְקֵץ הַיָּמִין? אָמַר לוֹ, לְקֵץ הַיָּמִין. וְקַיִן הֵבִיא מִקֵּץ הַיָּמִים.

וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִפְּרִי הָעֵץ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִפְּרִי הָאֲדָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) אוֹי לְרִשְׁעָ רָע כִּי גְּמוּל יָדָיו וְגוֹ' [כִּי פְּרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ. פְּרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת יֹאכֵלוּ]. [גְּמוּל יָדָיו – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת. יֵעָשֶׂה לוֹ – שֶׁנִּמְשָׁךְ] עֲלֵיהֶם וְיִדְבַּק בָּהֶם לַהֲרֹג אוֹתָם וּלְטַמֵּא אוֹתָם. וְעַל זֶה קַיִן הִקְרִיב מִצִּדּוֹ.

וְהֶבֶל הֵבִיא גַּם הוּא מִבְּכֹרוֹת – לְרַבּוֹת הַצַּד הָעֶלְיוֹן שֶׁבָּא מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה [מִצַּד קָדוֹשׁ], וְלָכֵן וַיִּשַׁע ה' אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. לֹא קִבֵּל אוֹתָם [אוֹתוֹ] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן וַיִּזַּר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו. שֶׁהֲרֵי לֹא הִתְקַבְּלוּ פָּנָיו, אוֹתָם פָּנִים שֶׁל צִדּוֹ, וְקִבֵּל אֶת הֶבֶל. וְלָכֵן כָּתוּב וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה. בַּשָּׂדֶה זוֹ הָאִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב) כִּי בַשָּׂדֶה מְצָאָהּ. וְקַיִן קָנָא עַל הַנְּקֵבָה הַיְתֵרָה שֶׁנּוֹלְדָה עִם הֶבֶל, שֶׁכָּתוּב וַתֹּסֶף לָלֶדֶת, וַהֲרֵי נֶאֱמַר.

הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. אֲבָל שְׂאֵת כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא, שְׂאֵת תַּעֲלֶה לְמַעְלָה וְלֹא תֵרֵד לְמַטָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, דָּבָר זֶה כָּעֵת נֶאֱמָר וְנָאֶה הוּא, אֲבָל כָּךְ שָׁמַעְתִּי, שְׂאֵת יַעֲלֶה מִפִּךְ וְיַעֲזֹב לְךָ הִדְבְּקוּת זוֹ שֶׁל רוּחַ

הַטֻּמְאָה.

וְאִם לֹא – לַפָּתַוז זַטָּאת רִבִּץ. מַה זֶּה לַפָּתַוז? זֶה הַדִּין הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא הַפָּתַוז שֶׁל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט) פַּתְוּוּ לִי שֹׁעֲרֵי צֶדֶק. זַטָּאת רִבִּץ – אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנִּדְבְּקָה בּוֹ וְנִמְשָׁךְ עָלֶיךָ, יִשְׁמֹר אוֹתְךָ לְהַפָּרַע מִמְּךָ, כְּתַרְגּוּמוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁקַּיִן הָרַג אֶת הֶבֶל, לֹא יָדַע אֵיךְ יוֹצִיא [יוֹצֵאת] נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְהָיָה נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ בְּשִׁנָּיו כְּנָחָשׁ, וְהֵרִי בֵּאֲרוּהָ הַזָּבְרִים. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה קִלְלוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה הוֹלֵךְ לְכָל צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְלֹא הָיָה מָקוֹם שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתוֹ, עַד שֶׁטָּפַז עַל רֹאשׁוֹ וְשָׁב לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ, וְהָאָרֶץ קִבְּלָה אוֹתוֹ בַּמְּדוֹר הַתַּזְוִתוֹן לְמַטָּה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הָאָרֶץ קִבְּלָה אוֹתוֹ לָלֶכֶת בָּהּ, שֶׁכָּתוּב וַיָּשֶׂם ה׳ לְקַיִן אוֹת. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, לֹא כָךְ, אֶלָּא לְמַטָּה קִבְּלָה אוֹתוֹ הָאָרֶץ בְּמְדוֹר אֶזְוָד שֶׁתַּזְוִתָּיהָ, שֶׁכָּתוּב הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה גֵּרַשׁ, אֲבָל לְמַטָּה לֹא גֵּרַשׁ. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם קִבְּלָה אוֹתוֹ הָאֲדָמָה? בְּאַרְקָא, וְעַל כָּל אֵלֶּה שָׁדְרִים שָׁם כָּתוּב (ירמיה י) יֹאבְדוּ מִן הָאָרֶץ וּמִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם הָאֵלֶּה. וְשָׁם שָׂם אֶת מְדוֹרוֹ, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קִדְמַת עֵדֶן.

תוספתא

כֵּיוָן שֶׁאָמַר קַיִן גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא, מָזַל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזַצִּי מֵעָנְשׁוֹ. מִשּׁוּם שֶׁגָּזַר עָלָיו בַּהַתְוָלָה וְאָמַר לוֹ נָע וָנָד תִּהְיֶה בָאָרֶץ, וְעַכְשָׁו נִשְׁאָר בְּנוֹד בִּלְבַדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא קַיִן מִלִּפְנֵי ה׳ וְגוֹ׳. כְּלוֹמַר, שֶׁכְּשֶׁיָּצָא מִלִּפְנֵי ה׳ הָיָה בִּשְׁבִיל לִהְיוֹת נָד בָּאָרֶץ וְלֹא נָע.

וְעוֹד אָמְרוּ, כְּשֶׁיָּצָא קַיִן מִלִּפְנֵי ה׳, אָמַר לוֹ אָדָם: בְּנִי, מַה נַּעֲשָׂה עַל דִּינְךָ? אָמַר לוֹ קַיִן: אַבָּא, כְּבָר הִתְבַּשַּׂרְתִּי שֶׁמָּזַל לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּנוֹד בִּלְבַדּוֹ. אָמַר לוֹ: הֵיאַךְ הוּא? אָמַר לוֹ: מִשּׁוּם שֶׁזָּטָאתִי וְהוֹדֵיתִי לְפָנָיו. אָמַר אָדָם: וְכִי זֶהוּ גָּדֹל וְזַזָּק כּוֹזַ הַתְּשׁוּבָה וַאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי?! הִתְזַזִּיל לְשַׁבֵּזַ לְרִבּוֹנוֹ וּלְהוֹדוֹת לוֹ. פָּתַוז וְאָמַר (תהלים צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת

לַה׳. כְּלוֹמַר, טוֹב לְשַׁבְּחוֹ וּלְהִתְוַדּוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא.

וְאָמַר רַבִּי יְצְחָק, מֵאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהָרַג קַיִן אֶת הֶבֶל, שֶׁנִּפְרַד [נִפְרַד] אָדָם מֵאִשְׁתּוֹ, שְׁתֵּי רוּחוֹת נְקֵבוֹת הָיוּ בָּאוֹת וּמְזַדַּוְּגוֹת עִמּוֹ, וְהוֹלִיד רוּחוֹת וְשֵׁדִים שֶׁמְּשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם. וְזֶה לֹא יַקְשֶׁה לְךָ, שֶׁהֲרֵי בֶּן אָדָם כְּשֶׁהוּא בַּזֻּלּוֹמוֹ, בָּאוֹת רוּחוֹת נְקֵבוֹת וְצוֹוְחָקוֹת עִמּוֹ וּמִתְזַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ וּמוֹלִידוֹת אַחֵר כָּךְ, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם, וְלֹא מִתְהַפְּכִים אֶלָּא לִדְמִיּוֹת בְּנֵי אָדָם, וְאֵין לָהֶם שְׁעָרוֹת בָּראשׁ. וְעַל זֶה כָּתוּב בִּשְׁלֹמֹה (שמואל–ב ז) וְהוֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים וּבְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם. וַאֲפִלּוּ כְּמוֹ זֶה רוּחוֹת זְכָרִים בָּאִים לִנְשׁוֹת הָעוֹלָם, וְהֵן מִתְעַבְּרוֹת מֵהֶם וּמוֹלִידוֹת רוּחוֹת. וְכֻלָּם נִקְרָאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם.

אַחֵר מֵאָה וּשְׁלוֹשִׁים שָׁנִים הִתְלַבֵּשׁ אָדָם בְּקִנְאָה וְהִתְזַוֵּג בְּאִשְׁתּוֹ, וְהוֹלִיד בֵּן וְקָרָא שְׁמוֹ שֵׁ״ת. סוֹד שֶׁל סוֹף הָאוֹתִיּוֹת בְּקְשָׁרִים זַקוּקִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, סוֹד שֶׁל רוּחַ שֶׁאוֹבֶדֶת שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּגוּף [שֶׁל הָאָרֶץ] אַחֵר בָּעוֹלָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שָׁת לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, מַשְׁמָע שֶׁבָּנִים אֲחֵרִים לֹא הָיוּ [בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, וְדָבָר זֶה הוּא] בִּדְמוּתוֹ. וְזֶה בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, בְּתִקּוּן הַגּוּף וּבְתִקּוּן הַנֶּפֶשׁ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר. [נ״א וְדָבָר זֶה הוּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאָמַר רַבִּי אַבָּא מִשֵּׁם רַבִּי יֵיסָא] כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן מִשֵּׁם רַבִּי יֵיבָא הַזָּקֵן, בָּנִים אֲחֵרִים בְּהִתְדַּבְּקוּת זֲהֲמַת הַנָּחָשׁ, וְאוֹתוֹ שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, שֶׁהוּא סַמָּא״ל הָיוּ, וְלָכֵן לֹא הָיָה בִּדְמוּת אָדָם. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי אָמַרְתָּ שֶׁהֶבֶל הָיָה מִצַּד אַחֵר – כָּךְ הוּא! אֲבָל שְׁנֵיהֶם לֹא הָיוּ בַּדְּמוּת שֶׁלְּמַטָּה.

אָמַר [לוֹ] רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲרֵי כָּתוּב וְהָאָדָם יָדַע אֶת זַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן, וְלֹא [ד״א אָמַר לָהּ כָּךְ הוּא, אֲבָל שְׁנֵיהֶם לֹא הָיוּ בִּדְמוּתוֹ, שֶׁלֹּא] כָּתוּב וַיּוֹלֶד אֶת קַיִן. וַאֲפִלּוּ בְּהֶבֶל לֹא כָּתוּב וַיּוֹלֶד, אֶלָּא וַתֹּסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הֶבֶל. וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר. אֲבָל בָּזֶה מַה כָּתוּב? וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מֵאָה וּשְׁלוֹשִׁים שָׁנִים נִפְרַד אָדָם מֵאִשְׁתּוֹ, וְכָל אוֹתָם מֵאָה וּשְׁלוֹשִׁים הַשָּׁנִים הָיָה מוֹלִיד רוּחוֹת וְשֵׁדִים בָּעוֹלָם בִּגְלַל אוֹתוֹ כּוֹחַ הַזֻּהֲמָה שֶׁהָיָה שָׁאוּב בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁזִּוְּגוֹ מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה, שָׁב וְקִנֵּא [שֶׁעִבֵּר] אֶת אִשְׁתּוֹ וְהוֹלִיד בֵּן. אָז כָּתוּב וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּל בֶּן אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ לְצַד שְׂמֹאל וּמְטַמֵּא אֶת דְּרָכָיו, כָּל רוּחוֹת הַטֻּמְאָה מוֹשֵׁךְ עַל עַצְמוֹ, וְרוּחַ טֻמְאָה נִדְבֶּקֶת בּוֹ וְלֹא זָזָה מִמֶּנּוּ, וְהִתְדַּבְּקוּת [שֶׁלּוֹ] שֶׁל אוֹתוֹ רוּחַ טָמֵא יִהְיֶה בְּאִישׁ הַזֶּה וְלֹא בְּאַחֵר, וְלָכֵן הִתְדַּבְּקוּתָם אֵינָהּ אֶלָּא בְּאֵלֶּה שֶׁנִּדְבָּקִים בָּהֶם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְהֵם צַדִּיקֵי אֱמֶת, וּבְנֵיהֶם צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי ב) כִּי יְשָׁרִים יִשְׁכְּנוּ אָרֶץ.

אָמַר רַבִּי זֵזָא, מַה שֶּׁכָּתוּב וַאֲחוֹת תּוּבַל קַיִן נַעֲמָה, מַה הָרָה כָּאן שֶׁהַכָּתוּב אָמַר שֶׁשְּׁמָהּ נַעֲמָה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁטָּעוּ בְּנֵי אָדָם אַזְרִיהָ וַאֲפָלוּ רוּחוֹת וְשֵׁדִים. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אוֹתָם בְּנֵי הָאֱלֹהִים עֲזָא וַעֲזָאֵל טָעוּ אַזְרִיהָ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אִמָּם שֶׁל הַשֵּׁדִים הָיְתָה שֶׁיָּצְאָה מִצַּד קַיִן, וְהִיא הִתְמַנְּתָה עַל הַלַּיְלָה [עִם לִילִית] בְּאַסְכָּרָה שֶׁל תִּינוֹקוֹת. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, וַהֲרֵי אָמַר מַר שֶׁהִיא הִתְמַנְּתָה לְצַוֵּחַ בִּבְנֵי אָדָם? אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הִיא בָּאָה וּמְצַוַּחַת בָּהֶם בִּבְנֵי אָדָם, וְלִפְעָמִים מוֹלִידָה רוּחוֹת בָּעוֹלָם מֵהֶם, וְעַד עַכְשָׁו הִיא עוֹמֶדֶת לְצַוֵּחַ בִּבְנֵי אָדָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, וַהֲרֵי הֵם מֵתִים כִּבְנֵי אָדָם, מָה הַטַּעַם הִיא עוֹמֶדֶת עַד עַכְשָׁו? אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶהוּ! אֲבָל לִילִית וְנַעֲמָה וְאַגְרַת בַּת מָחְלַת שֶׁיָּצְאָה מֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם, כֵּיוָן קַיָּמוּת, עַד שֶׁיִּבַּעֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ הַטֻּמְאָה מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים וְכֻלָּם אֲטוּמִים, שֶׁלֹּא יוֹדְעִים כַּמָּה מָלֵא הָעוֹלָם מִבְּרִיוֹת מְשֻׁנּוֹת שֶׁלֹּא נִרְאוֹת וּמְדֻבָּרִים נִסְתָּרִים. שֶׁאִלְמָלֵא [נִתַּן] נִתְּנָה רְשׁוּת לָעַיִן

לִרְאוֹת, יִתְמַהּוּ בְּנֵי אָדָם אֵיךְ יְכוֹלִים לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, נַעֲמָה הַזּוֹ, אִם הַשֵּׁדִים הָיְתָה, וּמִצָּדָהּ בָּאִים כָּל אוֹתָם שֵׁדִים שֶׁמִּתְזַמְּמִים בִּבְנֵי אָדָם וְלוֹקְחִים מֵהֶם רוּחַ תַּאֲוָה, וְצוֹוֶחֶת בָּהֶם, שֶׁעוֹשִׂים אוֹתָם בַּעֲלֵי קֶרִי. וּבְגָלַל שֶׁבַּעַל קֶרִי בָּא מִצַּד שֶׁל רוּחַ הַטֻּמְאָה, צָרִיךְ לִרְחוֹץ עַצְמוֹ לְהִטָּהֵר מִמֶּנּוּ. וַהֲרֵי בֵּאַרְתָּ הַזְּבָרִים:

זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם – לִדְמִיוֹתָיו. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם דְּמִיּוֹת שֶׁל כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁיָּבְאוּ לָעוֹלָם, וְכָל זִכְמֵי הָעוֹלָם וּמַלְכֵי הָעוֹלָם שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד עַל יִשְׂרָאֵל. הִגִּיעַ לִרְאוֹת אֶת דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁנּוֹלַד וּמֵת. אָמַר לוֹ, [אָמַר] מֵהַשָּׁנִים שֶׁלִּי [אוֹסִיף] אֱלֹוָה לוֹ שִׁבְעִים שָׁנִים. וְגָרְעוּ מֵאָדָם שִׁבְעִים שָׁנִים וְהֶעֱלָה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד.

וְעַל זֶה שִׁבַּח דָּוִד וְאָמַר, (תהלים צב) כִּי שִׂמַּחְתַּנִי ה׳ בְּפָעָלֶךָ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אֲרַנֵּן. מִי גָּרַם לִי זְדָוָה בָּעוֹלָם [הַזֶּה]? פָּעָלֶךָ, זֶהוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא פָּעָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא פָּעָלוֹ שֶׁל בָּשָׂר וָדָם, מַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא מִבְּנֵי אָדָם. וְעַל זֶה גָּרְעוּ אוֹתָם שִׁבְעִים שָׁנִים מֵאָדָם מֵאֶלֶף שָׁנִים שֶׁהָיוּ לוֹ לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם. וְהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל זִכְמֵי דּוֹר וָדוֹר, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, וְרָאָה תּוֹרָה שֶׁלּוֹ וְשָׁמַח. רָאָה מִיתָתוֹ וְהִתְעַצֵּב. פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלט) וְלִי מַה יָּקְרוּ רֵעֶיךָ אֵל מָה עָצְמוּ רָאשֵׁיהֶם.

זֶה סֵפֶר – סֵפֶר וַדַּאי. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, כְּשֶׁהָיָה אָדָם בְּגַן עֵדֶן, הוֹרִיד לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סֵפֶר עַל יְדֵי הַמַּלְאָךְ רָזִיאֵל הַקָּדוֹשׁ הַמְמֻנֶּה עַל הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים, וּבוֹ זַכּוּקִים זַכִּיקוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְזַכְמָה קְדוֹשָׁה, וְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם מִינֵי זַכְמָה הָיוּ מִתְפָּרְשִׁים מִמֶּנּוּ לְשֵׁשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים זַכִּיקוֹת שֶׁל סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים.

בְּאֶמְצַע הַסֵּפֶר זַכִּיקַת הַזַּכְמָה לָדַעַת אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת מַפְתְּחוֹת שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְעֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וְכֻלָּם נִסְתָּרִים בַּסֵּפֶר, עַד שֶׁהִגִּיעַ [לוֹ לְאָדָם. כֵּיוָן

שֶׁהִגִּיעַ] אֵצֶל אָדָם, מִמֶּנּוּ הָיוּ מִתְכַּנְּסִים מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לָדַעַת וְלִשְׁמוֹעַ, וְהָיוּ אוֹמְרִים (שם נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִרְמַז אֵלָיו לְהַדְרְנִיא"ל הַמַּלְאָךְ הַקָּדוֹשׁ, וְאָמַר לוֹ: אָדָם, אָדָם, גְּנֹז אֶת כְּבוֹד רִבּוֹנְךָ, שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת לָעֶלְיוֹנִים לָדַעַת בִּכְבוֹד רִבּוֹנְךָ פָּרֵט לְךָ. וְהָיָה הַסֵּפֶר הַהוּא שָׁמוּר וְגָנוּז עִמּוֹ עַד שֶׁיִּצָּא אָדָם מִגַּן עֵדֶן. שֶׁהֲרֵי בַּהַתְחָלָה הָיָה מְעַיֵּן בּוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ כָּל יוֹם בְּגַנְזֵי רִבּוֹנוֹ, וְהִתְגַּלּוּ לוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים מַה שֶּׁלֹּא יָדְעוּ שַׁמָּשִׁים עֶלְיוֹנִים. כֵּיוָן שֶׁחָטָא וְעָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, פָּרַח מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הַסֵּפֶר, וְהָיָה אָדָם טוֹפֵחַ עַל רֹאשׁוֹ וּבוֹכֶה, וְנִכְנַס בְּמֵי גִיחוֹן עַד צַוָּארוֹ, וְהַמַּיִם עוֹשִׂים אֶת גּוּפוֹ נְקָבִים נְקָבִים וְהִשְׁתַּנָּה זִיוּוֹ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָמַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִרְפָאֵל, וְהֵשִׁיב לוֹ אוֹתוֹ הַסֵּפֶר, וּבוֹ הָיָה אָדָם עוֹסֵק וְהִנִּיחוֹ לְשֵׁת בְּנוֹ, וְכֵן לְכָל אוֹתָם צֶאֱצָאִים, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְאַבְרָהָם, וּבוֹ הָיָה יוֹדֵעַ לְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ, וַהֲרֵי נֶאֱמַר. וְכֵן לַזָּנוּחַ נִתַּן לוֹ הַסֵּפֶר וְהִסְתַּכֵּל מִמֶּנּוּ בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן.

סִתְרֵי תוֹרָה

הִשְׁלְמָה מֵהַהִשְׁמְטוֹת (סימן ט)

וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת. לָמַדְנוּ מִכָּאן, שֶׁהָאֲוִזָּרִים לֹא הָיוּ בַּדְּמוּת שֶׁלּוֹ, וְזֶה בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ נַעֲשָׂה, בְּתִקּוּן הַגּוּף וּבְתִקּוּן הַנֶּפֶשׁ, בְּדֶרֶךְ יָשָׁר כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, הַנָּזוּשׁ הִטִּיל זַהֲמָה בְּזַוָּה, וְאוֹתָהּ זַהֲמָה הָיְתָה מְכַשְּׁכֶשֶׁת בְּמֵעֶיהָ וְלֹא יָכְלָה לְהַצְטַיֵּר, מִשּׁוּם שֶׁעַד שֶׁלֹּא זָטָא אָדָם, הָיוּ אוֹתִיּוֹת הָא"ב מִתְקָנִים בּוֹ וּמִצְטַיְּרִים בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לָאוֹת כָּ"ף, נִתְקְנוּ זָכָר וּנְקֵבָה בַּזְּבִיבוּת בַּגַּן, וּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְפָנֶיהָם. מִיָּד הֵרַע לְסמא"ל בָּרְקִיעַ, וְיָרַד וְרָכַב עַל נָזוּשׁ זָזָק וְנִרְאָה לְפָנָיו. מִיָּד הִתְעָרְבוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְאָז הִתְזַבֵּר סמא"ל עִם אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ וְנַעֲשׂוּ אֲזָוִד, וְלָקְחוּ אוֹתִיּוֹת, וְעָשׂוּ מִשָּׁם וַהֲלָאָה אֱמָנוּת רָעָה בְּאוֹתִיּוֹת צ"ד צי"ר, וְהֵינוּ צ"ץ, וְצָדוּ אוֹתָם בְּפֶתִּוי רַע,

וְעָשׂוּ אֱמָנוּת יְתֵרָה בְּאוֹתִיּוֹת ק״ר, אֱמָנוּת שֶׁל שֶׁקֶר, מִשּׁוּם שֶׁזָּזְרוּ לַהֲפֹךְ אוֹתִיּוֹת בְּאֱמָנוּת רָעָה. קו״ף, שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד, שֶׁאֵין לוֹ רַגְלַיִם. קוֹף לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם אֵין לוֹ קִיּוּם.

רי״ש, רַע אֵלּוּ הִתְהַפְּכוּ בְּאֱמָנוּת רָעָה עַד שֶׁנָּפְלוּ אָדָם וְאִשְׁתּוֹ, וּבָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ ק״ר הוֹלִידוּ בָּנִים וְלֹא הָיוּ בְּקִיּוּם בִּשְׁבִיל זֶהֳמַת הַנָּחָשׁ שֶׁנִּשְׁאֲבָה בְּזִוָּהּ, מֵאוֹתָהּ זֶהֳמָה מַמָּשׁ נוֹלַד קַיִן, וְלָכֵן נִמְצָא הַהֶרֶג, מִשּׁוּם שֶׁאֱמָנוּת הַנָּחָשׁ הִיא הֶרֶג, וְהִתְעַכְּבוּ הָאוֹתִיּוֹת עַד כָּאן.

בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם שָׁב בִּתְשׁוּבָה וְזָזַר כְּמוֹ קֹדֶם לְשַׁמֵּשׁ עִם נְקֵבָתוֹ, מַה כָּתוּב? וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, זֶה הָיָה מִתִּקּוּן שֶׁל רוּזַ וְגוּף כָּרָאוּי, וְאָז כָּתוּב (קהלת ז׳) יֶשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְזָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת בַּהִתְזָלָה שֶׁל שִׁי״ן וְתָי״ו, שֶׁכָּתוּב (בראשית ד׳) כִּי שָׁת׳ לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַזֵּר תַּזַּת הֶבֶל. שֵׁת הוּא בְּצֶלֶם וּדְמוּת, שֶׁהָרִאשׁוֹנִים לֹא כָּךְ, וּמִכָּאן נִבְנָה הָעוֹלָם בְּגָוֵן אַזֵּר שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא. קֵינָן וּמַהֲלַלְאֵל יֶרֶד, נוֹסַף לְתַקֵּן סִדּוּר הָעוֹלָם בְּשִׁבְעָה קְשָׁרִים.

שֶׁבַע אַרְצוֹת הֵן זוּ לְמַעְלָה מִזּוּ, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָם שִׁבְעָה רְקִיעִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וְהֵם: אֶרֶץ, אֲדָמָה, אַרְקָא, גֵּיא, נְשִׁיָּה, צִיָּה, תֵּבֵל. תֵּבֵל הִיא לְמַעְלָה מִכֻּלָּם, שֶׁכָּתוּב (תהלים ט׳) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק. כְּשֶׁיָּצָא אָדָם מִגַּן עֵדֶן וְגַרַשׁ מִשָּׁם, הוּא נִזְרַק לְאוֹתָהּ שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ, וְהוּא מָקוֹם זָשׁוּךְ שֶׁאֵין שָׁם אוֹר כְּלָל וְלֹא מִשַּׁמֵּשׁ כְּלוּם. כֵּיוָן שֶׁאָדָם נִכְנַס לְשָׁם, הוּא פָּזַד פַּזַּד גָּדוֹל, וְלַהַט הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת הָיְתָה לוֹהֶטֶת בְּכָל הַצְּדָדִים בְּכָל הָאָרֶץ.

כֵּיוָן שֶׁיָּצְאָה שַׁבָּת וְהִרְהֵר תְּשׁוּבָה, הוֹצִיא אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֲדָמָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג׳) לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. בָּאת יֵשׁ אוֹר שֶׁמֵּאִיר וּדְמָיוֹת שֶׁל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְשָׁם יוֹם, וְצִיּוּרִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם עֶלְיוֹנִים, גְּבָרִים שֶׁיָּצְאוּ מֵאָדָם בְּמֵאָה וּשְׁלֹשִׁים הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם רוּזוֹת נְקֵבוֹת, וְהֵם תָּמִיד עֲצוּבִים, שֶׁאֵין בָּהֶם זִוָּהּ, וְאֵלֶּה מְשׁוֹטְטִים וְיוֹצְאִים לָעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְהַפְּכִים לְצַד רַע, וְזוֹזְרִים לְשָׁם וּמִתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה,

וּמִתְיַשְּׁבִים בִּמְקוֹמָם שָׁם, וְזוֹרְעִים זְרָעִים בָּרְזִים וְאוֹכְלִים, וְאֵין שָׁם זוֹטִים. וְלָא אָזַד מִנֵּי תְּבוּאָה.

בְּזֶה הַמָּקוֹם נוֹלְדוּ קַיִן וְהֶבֶל, כֵּיוָן דְּזָטָא קַיִן הוֹרִיד אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֲדָמָה, שֶׁכָּתוּב (שם ד) הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֲדָמָה. וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִדְזָזָה וְנִרַשׁ.

וְהָיָה כָּל מוֹצְאִי יַהַרְגֵנִי – אוֹתָהּ לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, וְהָיָה פָּווֵזד, וְהִרְהֵר תְּשׁוּבָה, וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַרְקָא, וְהָיָה שָׁם וְהוֹלִיד בָּנִים בְּאַרְקָא, וּבְאַרְקָא יֵשׁ אוֹר שֶׁמֵּאִיר מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ, וְזוֹרְעִים זְרָעִים וְנוֹטְעִים אִילָנוֹת, וְאֵין שָׁם זוֹטִים וְלֹא מֵאוֹתָם שִׁבְעָה מִינֵי תְּבוּאָה. כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁם הֵם מִתּוֹלְדוֹת קַיִן, וְהֵם עִם שְׁנֵי רָאשִׁים, מֵהֶם גְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וּמֵהֶם גְּבָרִים קְטַנִּים, וְאֵין בָּהֶם דַּעַת שְׁלֵמָה כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁכָּאן. לִפְעָמִים הֵם צַדִּיקִים וְזוֹוְרִים לַצַּד הַטּוֹב, וְלִפְעָמִים זוֹוְרִים לַצַּד הָרָע, וּמוֹלִידִים וּמֵתִים כִּשְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם.

אָדָם הָיָה בַּאֲדָמָה [וְאַרְקָא], עַד שֶׁהוֹלִיד שֵׁת, וּמִשָּׁם עָלָה לְמַעְלָה אַרְבַּע דְּרָגוֹת, וְעָלָה לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא תֵּבֵל. וְתֵבֵל זוֹ הִיא הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת. כֵּיוָן שֶׁעָלָה, עָלָה לִמְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּקְרָא בְּאוֹתָם שֵׁמוֹת שֶׁדִּיּוּרוֹ הָיָה בָּהֶם, אֶרֶץ אֲדָמָה כָּךְ נִקְרָא. דִּלֹּג אָדָם שְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת – גֵּיא, נְשִׁיָּה, צִיָּה. גֵּיא הוּא אָתַר וּמָקוֹם גָּדוֹל כְּמוֹ רֹזַב וְאֹרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם. בְּגֵיא וְנְשִׁיָּה וְצִיָּה הִתְפַּוְּרוּ אוֹתָם שֶׁבָּנוּ מִגְדָּל וְהוֹלִידוּ שָׁם עַל שֶׁהִרְגִּיזוּ אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, לָכֵן זֶה קָרוֹב לָאֵשׁ הַדּוֹלֶקֶת.

וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם נִכְבָּדִים בְּכָל עֶשֶׂר וְעַפָּרוֹת זָהָב וַאֲבָנִים יְקָרוֹת. מִי שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם וְהָיָה מִתְבַּטֵּל, בְּזִמְמַת אוֹתוֹ הָעֹשֶׁר נוֹתְנִין לוֹ, וְלִפְעָמִים עוֹלֶה לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא נְשִׁיָּה, מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁכָּזוּ שָׁם. יוֹרֵד לַגֵּיא הַזֶּה וְלֹא יוֹדֵעַ אֶת הַמָּקוֹם שֶׁהָיָה מִשָּׁם. גֵּיא הוּא בְּאֶמְצַע שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, וְזֶה נִקְרָא גֵּיא בֶּן הִנֹּם,

וּרְצוֹעָה אַזַּת יוֹצֵאת מִשָּׁם לְמַעְלָה לַתֵּבֵל הַזֹּאת, וְנִקְרֵאת אַף כָּךְ גֵּיא בֶּן הִנֹּם, וְשָׁם פָּתַזוּ הַגֵּיהִנֹּם.

אוֹתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁשָּׁם, כֻּלָּם יוֹדְעִים כְּשָׁפִים וְזִכְמוֹת נִכְבָּדוֹת, וְשָׁם זוֹרְעִים וְנוֹטְעִים עֵצִים, וְאֵין שָׁם לֹא זֵטִים וְלֹא אֶזֶד מִשִּׁבְעַת הַמִּינִים. בַּנְּשִׁיָּה יֵשׁ בְּנֵי אָדָם כֻּלָּם קְטוּעִים קְטַנִּים, וְאֵין לָהֶם וֶזֶטְמִים, פָּרַט לִשְׁנֵי נְקֵבִים שֶׁיּוֹצֵאת בָּהֶם רוּזַז, וְכָל מַה שֶּׁעוֹשִׂים מִיָּד שׁוֹכְזִזִים, וְעַל כָּךְ נִקְרֵאת נְשִׁיָּה, וְזוֹרְעִים וְנוֹטְעִים עֵצִים, וְאֵין שָׁם זֵטִים וְלֹא מִשִּׁבְעַת הַמִּינִים.

צִיָּ"ה הוּא מָקוֹם כִּשְׁמוֹ, יֵשׁ שָׁם יָבֵשׁ שֶׁל הַכֹּל, וְשָׁם בְּנֵי אָדָם יָפִים לְמַרְאֶה, וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא צִיָּה, כְּשֶׁיּוֹדְעִים מָקוֹם שֶׁל מְקוֹר מַיִם נוֹבְעִים, נִכְנָסִים לְשָׁם, וְלִפְעָמִים שֶׁעוֹלִים מִתּוֹךְ הַמָּקוֹם שֶׁל הַמַּיִם וְעוֹלִים לַתֵּבֵל הַזּוֹ, וְהֵם בְּנֵי אֱמוּנָה יוֹתֵר מִבְּנֵי אָדָם אֲזוֹרִים, וּבֵינֵיהֶם דִּיּוּרִים טוֹבִים וְעֹשֶׁר רַב, וְזוֹרְעִים מְעַט מִתּוֹךְ הַיָּבֵשׁ שֶׁל שָׁם, וְנוֹטְעִים עֵצִים וְלֹא מַצְלִיזִים, וּתְשׁוּקָתָם לִבְנֵי אָדָם שֶׁל כָּאן, וּמִכֻּלָּם אֵין אוֹכְלֵי לָזֻם – כְּמוֹ [רַק] אֶלָּה שֶׁכָּאן בַּתֵּבֵל, כָּאן מֵעַל כָּל אֶלָּה תֵּבֵל, וְכָתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק.

כְּמוֹ שֶׁכָּל אֵלּוּ הָאֲרָצוֹת יֵשׁ בַּתֵּבֵל הַזֹּאת, וְכָל אֶלָּה הַשָּׁמוֹת יֵשׁ לָהֶם אַף כָּךְ, מְשׁוּם שֶׁהוּא שִׁבְיעִי, יֵשׁ כָּאן כְּמוֹ שֶׁל אוֹתָם מְקוֹמוֹת תְּזוּמִים וּמְקוֹמוֹת כָּאן, וְנִקְרָא כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁלְּמַטָּה, וְכָל אֶלָּה בַּדִּיּוּרִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם מְשֻׁנִּים אֶלָּה מֵאֶלָּה, שֶׁכָּתוּב (שם קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּזִכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: ע"כ מההשמטות.

זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים הִתְגַּלּוּ בִּשְׁנֵי הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ. זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם לָדַעַת הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, סוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁמִּתּוֹךְ סוֹד זֶה נִבְרָא אָדָם. בֹּא רְאֵה, בְּסוֹד שֶׁל שָׁמַיִם וָאָרֶץ נִבְרָא אָדָם, בָּהֶם כָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ [בְּהִבָּרְאָם]. בְּאָדָם כָּתוּב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם. בָּהֶם כָּתוּב בְּהִבָּרְאָם, וּבְאָדָם כָּתוּב בְּיוֹם הִבָּרְאָם. זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם. מִכָּאן, כָּל דְּמוּת שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהּ זָכָר וּנְקֵבָה, אֵינָהּ דְּמוּת

עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי, וּבְסוֹד הַמִּשְׁנָה בְּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָאִים זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שָׂם אֶת מְדוֹרוֹ בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וְהַבְּרָכוֹת לֹא נִמְצָאוֹת רַק בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם הִבָּרְאָם, וְלֹא כָתוּב וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ אָדָם. שֶׁאֲפִלּוּ אָדָם לֹא נִקְרָא אֶלָּא זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא נִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת בָּעוֹלָם, וְהֵם אוֹבְדוֹת בְּכָל יוֹם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבָד. מָה אָבַד? אִבֵּד הַבְּרָכוֹת שֶׁהָיוּ שׁוֹרוֹת בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק. וְכָתוּב (ירמיה ז) אָבְדָה הָאֱמוּנָה. כְּמוֹ זֶה כָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתָם, וְכָתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים. מִשֶּׁ"ת הִתְיַזְּסוּ כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם וְכָל אוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָאוֹתִיּוֹת הָאֲזָרוֹנוֹת הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ בַּתּוֹרָה [לְהַמָּצֵא] נִמְצְאוּ אֲזוֹר שֶׁעָבַר אָדָם עַל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה כֻּלָּם [בְּסֵדֶר תשר"ק. וְלָכֵן קָרָא לְאוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁהוּא כִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ שֵׁ"ת, שֶׁהֵם קְיוּם הָאוֹתִיּוֹת]. וּבִתְשׁוּבָתוֹ [וּבִתְשׁוּקָתוֹ] לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ אָזַז בִּשְׁנֵי אֵלֶּה, וּמֵאָז זָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְמַפְרֵעַ בְּסֵדֶר תשר"ק.

וְלָכֵן קָרָא לְאוֹתוֹ בֵּן שֶׁנּוֹלַד לוֹ שֶׁהוּא בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ שֵׁ"ת, שֶׁהֵם סִיּוּם הָאוֹתִיּוֹת. וְלֹא נִתְקְנוּ הָאוֹתִיּוֹת עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, וְאָז זָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת עַל תִּקּוּנָם כְּיוֹם שֶׁנִּבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְהִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם וְעָמַד עַל קִיּוּמוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בְּיוֹם שֶׁעָבַר אָדָם עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, רָצוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ [לְהִנָּגֵף] לְהֵעָקֵר מִמְּקוֹמָם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא עָמְדוּ רַק עַל הַבְּרִית, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְאָדָם עָבַר בְּרִית, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ו) וְהֵמָּה כְּאָדָם עָבְרוּ בְּרִית.

וְאִלְמָלֵא שֶׁגָּלוּי לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד עַל הַר סִינַי לְקַיֵּם אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת, לֹא הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם [הַזֶּה]. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, כָּל מִי שֶׁמּוֹדֶה עַל וֶזְטָאוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנִּיזָז לוֹ וּמוֹוֵזֵל לוֹ עַל וֶזְטָאוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה בְּרִית זוֹ וְהֶעֱמִיד עָלֶיהָ אֶת הָעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב [בְּרֵאשִׁית], בָּרָא שִׁית. זוֹ הַבְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ. שִׁית שֶׁמִּמֶּנּוּ שׁוֹפָעִים וְיוֹצְאִים בְּרָכוֹת לָעוֹלָם, וְעָלֶיהָ נִבְרָא הָעוֹלָם. וְאָדָם עָבַר עַל הַבְּרִית הַזּוֹ וְהֶעֱבִירָהּ מִמְּקוֹמָהּ [ס"א מֵעָמּוֹ].

בְּרִית זוֹ נִרְמְזָה בְּאוֹת יו"ד, אוֹת קְטַנָּה עִקַּר וִיסוֹד הָעוֹלָם. כְּשֶׁהוֹלִיד בֵּן, הוֹדָה עַל וֶזְטָאוֹ וְקָרָא שְׁמוֹ שי"ת, וְלֹא הִזְכִּיר בּוֹ יו"ד לִהְיוֹת שִׁית, מְשׁוּם שֶׁעָבַר עָלָיו. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [מִכָּאן] מִמֶּנּוּ שָׁתַל אֶת הָעוֹלָם, וְהִתְיַוֵּזוּ כָּל דּוֹרוֹת צַדִּיקֵי הָעוֹלָם [מִשִּׁת].

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, נִכְנַס בֵּין שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ סוֹד הַבְּרִית, וּמִיהוּ? בֵּי"ת. וְנִכְנַס בֵּין שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ, וְנָתַן אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁנִּכְנְסָה בֵּי"ת, סוֹד הַבְּרִית, בֵּין שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, שֶׁהֵם שִׁי"ן תָּי"ו, [נִכְנְסוּ] וְנַעֲשׂוּ שַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁהָיָה רֵאשִׁית הָעוֹלָם לְהִתְיַוֵּז בָּהֶם כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם מִשְּׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ ש"ת, הָיוּ תְּלוּיִים עַד שֶׁנִּתַּקֵּן הָעוֹלָם כָּרָאוּי וְנִכְנַס בֵּינֵיהֶם הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, וְנִתְקַן בִּשְׁלֵמוּת וְנַעֲשָׂה שַׁבָּ"ת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֵלּוּ שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ נִתְקְנוּ בָּאוֹת בֵּי"ת, וּכְשֶׁזָּזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְמַפְרֵעַ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד שֵׁת, זָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַד שֶׁהִגִּיעוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי וְנִתְקְנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְמַטָּה זָזְרוּ. וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר הָיָה מְזַוֵּבֵּק הָעוֹלָם בָּאוֹתִיּוֹת וְלֹא מִתְיַשְּׁבִים בִּמְקוֹמָם. כְּשֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הַכֹּל נִתְקַן [נ"א כָּל הָאוֹתִיּוֹת נִתְקְנוּ]. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, בִּימֵי אֱנוֹשׁ הָיוּ הָאֲנָשִׁים זַכָּמִים

בְּזָכְמָה שֶׁל כְּשָׁפִים וְקוֹסְמִים וּבְזָכְמָה לַעֲצֹר אֶת זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם. וְלֹא הָיָה בֶּן אָדָם מִיּוֹם שֶׁיָּצָא אָדָם מִגַּן עֵדֶן וְהוֹצִיא עִמּוֹ זָכְמָה שֶׁל הָעֲלִים שֶׁל הָאִילָן שֶׁהִתְעַסֵּק בָּהּ. שֶׁהֲרֵי אָדָם וְאִשְׁתּוֹ, וְאוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ עַד שֶׁבָּא אֱנוֹשׁ, עָזְבוּ אוֹתָהּ.

כְּשֶׁבָּא אֱנוֹשׁ, רָאָה אוֹתָם וְרָאָה אֶת זָכְמָתָם מְשַׁנָּה [ס״א מְשַׁטָּה] אֶת הָעֶלְיוֹנִים, וְעָסְקוּ בָּהֶם וְעָשׂוּ [בָּהֶם] מַעֲשִׂים וּכְשָׁפִים וְקֶסָמִים וְלָמְדוּ מֵהֶם, עַד שֶׁהִתְפַּשְׁטָה אוֹתָהּ זָכְמָה בְּדוֹר הַמַּבּוּל. וְכֻלָּם הָיוּ עוֹשִׂים מַעֲשֵׂיהֶם לְהָרַע.

וְהָיוּ מִתְזַוְּגִים כְּכַלְבֵי נָזָן בְּאוֹתָן זָכְמוֹת, וְאוֹמְרִים שֶׁלֹּא יָכוֹל דִּין הָעוֹלָם לִשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי הֵם עוֹשִׂים זָכְמָה לְדַוּוֹת אֶת כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּין. וּמֵאֱנוֹשׁ הִתְוַוִּילוּ כֻּלָּם לְהִתְעַסֵּק בַּזָּכְמוֹת הַלָּלוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם ה׳.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כָּל אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁהָיוּ בֵּינֵיהֶם אָזַר אוֹתוֹ הַדּוֹר, כֻּלָּם הָיוּ מִשְׁתַּדְּלִים לִמְזוֹת בָּהֶם [נ״א כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵעָנְשׁוּ עֲלֵיהֶם], כְּמוֹ יֶרֶד מִתּוּשֶׁלַח וְזִוָּוג, וְלֹא יָכְלוּ, עַד שֶׁהִתְפַּשְׁטוּ רְשָׁעִים הַמּוֹרְדִים בְּרִבּוֹנָם, וְאָמְרוּ (איוב כא) מַה שַׁדַּי כִּי נַעֲבְדֶנּוּ.

וְכִי הַטְּפָשׁוּת הַזּוֹ הֵם הָיוּ אוֹמְרִים? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים כָּל אוֹתָם הַזָּכְמוֹת וְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהֻפְקְדוּ עֲלֵיהֶם וְהָיוּ סוֹמְכִים עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁהֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם כְּשֶׁהָיָה. שֶׁהֲרֵי בַּתְּזוֹלָה הָיָה מַיִם בְּמַיִם, אָזַר כָּךְ הֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם כְּבַתְּזוֹלָה, וְלֹא נֶחֱרַב מֵהַכֹּל, שֶׁהֲרֵי בְּרַזְמִים הִשְׁגִּיזַן עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (תהלים כט) ה׳ לַמַּבּוּל יָשָׁב, וְלֹא כָתוּב אֱלֹהִים.

בִּימֵי אֱנוֹשׁ אֲפָלוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל אוֹתוֹ [הַיּוֹם] הַדּוֹר הָיוּ מַשְׁגִּיזִים בְּזָכְמוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְהָיוּ מִסְתַּכְּלִים בָּהֶם. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אִם כָּךְ, טְפָשִׁים הָיוּ שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָבִיא עֲלֵיהֶם מֵי מַבּוּל וְיָמוּתוּ בָּהֶם?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יָדוּעַ הָיוּ יוֹדְעִים, אֲבָל אָזְנָיו טְפָשׁוּת בְּלִבָּם. שֶׁהֵם הָיוּ יוֹדְעִים אוֹתוֹ מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל אֵשׁ וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה עַל הַמַּיִם, וְהָיוּ יוֹדְעִים לַעֲצֹר אוֹתָם שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת דִּין עֲלֵיהֶם. וְהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ וּמְמֻנּוּ יָבֹא דִּין עַל הָעוֹלָם?.

אֶלָּא הָיוּ רוֹאִים שֶׁהָעוֹלָם הֻפְקַד בִּידֵי אוֹתָם מְמֻנִּים, וּבָהֶם כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא הָיוּ מִסְתַּכְּלִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלֹא מַשְׁגִּיחִים בְּמַעֲשָׂיו עַד שֶׁהָאָרֶץ נִשְׁחֲתָה. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מַכְרִיזָה בְּכָל יוֹם וְאוֹמֶרֶת: יִתַּמּוּ זַדִּים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶאֱרִיךְ לָהֶם כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁאוֹתָם צַדִּיקִים, יֶרֶד וּמְתוּשָׁלַח וַחֲנוֹךְ, הַיָּמִים בָּעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מֵהָעוֹלָם, אָז הוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין עֲלֵיהֶם וְנֶאֱבְדוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ז) וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ.

וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוֹךְ אֶת הָאֱלֹהִים וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם נִדְבָּק בּוֹ וְהוּא מַשְׂרֵה דִּיּוּרוֹ עָלָיו וְיוֹדֵעַ שֶׁאַחֲרָיו יָמִים הוּא יִסְרוֹז, מַקְדִּים וְלוֹקֵט רֵיחוֹ הַטּוֹב מִמֶּנּוּ וּמְסַלֵּק אוֹתוֹ מֵהָעוֹלָם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בִּמְסִבּוֹ – זֶה אוֹתוֹ בֶּן אָדָם שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ וְהוֹלֵךְ בִּדְרָכָיו. נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ – אוֹתָם מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁבּוֹ שֶׁבִּגְלָלָם יִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם בְּטֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ.

וְעַל זֶה הָיָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר (קהלת ז) יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים וְגוֹ'. יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁבִּשְׁבִיל מַעֲשִׂים טוֹבִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַלְּקָם מֵהָעוֹלָם [כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַלְקְלוּ (יזיו), וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ בָּהֶם מְסַלֵּק אוֹתָם] בְּטֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנָּם, וְעוֹשֶׂה בָּהֶם דִּינִים. וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵהֶם

כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים – שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַאֲרִיךְ לָהֶם יָמִים וּמַאֲרִיךְ בָּהֶם אֶת רֻגְזוֹ, וְכָל זֶה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אֶלָּה בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִתְקַלְקְלוּ, וְאֵלֶּה כְּדֵי שֶׁיִּזְוְזְרוּ אֵלָיו, אוֹ כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ מֵהֶם בָּנִים מְעֻלִּים.

בֹּא רְאֵה, זָנוּחַ הָיָה צַדִּיק, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָאָה שֶׁאַזַּר כֹּחַ יִתְקַלְקֵל, וְלָקַח אוֹתוֹ בְּטֶרֶם יִתְקַלְקֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ו) וְלִלְקָטֹ שׁוֹשַׁנִּים. מְשׁוּם שֶׁנּוֹתְנִים רֵיחַ טוֹב, לוֹקְחָן אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּטֶרֶם יִתְקַלְקְלוּ. וְאֵינָנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. וְאֵינָנּוּ – לְהַאֲרִיךְ יָמִים כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מַאֲרִיכִים יָמִים. מָה הַטַּעַם? כִּי לָקַח אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּטֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטְלוֹ אֶת זָנוּחַ וְהֶעֱלָהוּ לִשְׁמֵי מְרוֹמִים, וּמָסַר בְּיָדָיו כָּל הַגָּנָזִים הָעֶלְיוֹנִים וְזֶמְשָׁה וְאַרְבָּעִים מַפְתְּחוֹת סְתָרִים זַקוּקִים שֶׁבָּהֶם מִשְׁתַּמְּשִׁים מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, וְכֻלָּם נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וַיַּרְא ה' כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר וּבֵאַרְנוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁנִּדְבָּק בַּיֵּצֶר הָרָע וְנִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, יִטְמָא הוּא וְיטַמְּאוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם – כָּל הָרָעוֹת הָיוּ עוֹשִׂים, וְלֹא נִשְׁלַם חֶטְאָם עַד שֶׁהָיוּ שׁוֹפְכִים דָּמִים לְחִנָּם עַל הָאָרֶץ. וּמִי הֵם שֶׁהָיוּ מַשְׁחִיתִים דַּרְכָּם עַל הָאָרֶץ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רַק רַע כָּל הַיּוֹם. כָּתוּב כָּאן רַק רַע, וְכָתוּב שָׁם [לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכָתוּב] (בראשית לח) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה'.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְכִי רָע אֵינוֹ רָשָׁע? אָמַר לוֹ, לֹא. רָשָׁע – אֲפִלּוּ הֲרִים יָדוֹ עַל זוּלָתוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא עָשָׂה לוֹ דָּבָר, נִקְרָא רָשָׁע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע לָמָּה תַכֶּה רֵעֶךָ. הִכִּיתָ לֹא כָתוּב, אֶלָּא תַּכֶּה.

אֲבָל רַע לֹא נִקְרָא אֶלָּא מִי שֶׁמַּשְׁחִית דַּרְכּוֹ וּמְטַמֵּא עַצְמוֹ וּמְטַמֵּא אֶת הָאָרֶץ, וְנוֹתֵן כֹּחַ וְזִיזָק לְרוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁנִּקְרֵאת רַע, שֶׁכָּתוּב רַק רַע כָּל הַיּוֹם.

וְלֹא נִכְנָס בְּפַלְטֵרִין וְלֹא רוֹאֶה פָּנֵי שְׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁבָּזֶה מִסְתַּלֶּקֶת שְׁכִינָה מִן הָעוֹלָם.

וּמִנַּיִן לָנוּ? מִיַּעֲקֹב. שֶׁכְּשֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וְנִשְׁבַּשׁ שֶׁיֵּשׁ פָּסוּל בְּבָנָיו שֶׁבִּגְלָלָם הִתְזַוְּקָה בָּעוֹלָם רוּחַ הַטֻּמְאָה וְנִגְרַע הָאוֹר מֵהַלְּבָנָה וּפָגַם אוֹתָהּ. וְאִם תֹּאמַר לָמָּה? מִשּׁוּם זֶה מְטַמֵּא אֶת הַמִּקְדָּשׁ וְהִסְתַּלְּקָה שְׁכִינָה מֵעַל יַעֲקֹב. כָּל שֶׁכֵּן אוֹתוֹ שֶׁמְּטַמֵּא דַּרְכּוֹ וּמְטַמֵּא עַצְמוֹ שֶׁהוּא מְזַוֵּק אֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה, וְלָכֵן כְּשֶׁנִּטְמָא נִקְרָא רַע.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבֶּן אָדָם נִטְמָא, לֹא נִפְקָד מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטוֹב, וּבְכָל עֵת נִפְקָד מֵאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע לְרַע. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יט) וְשָׁבֵעַ יָלִין בַּל יִפָּקֵד רָע. כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, אָז בַּל יִפָּקֵד רָע. וְעַל זֶה כָּתוּב רַק רַע כָּל הַיּוֹם, וְכָתוּב לֹא יְגֻרְךָ רָע. וְזֶה נִקְרָא רַע וְלֹא נִקְרָא רָשָׁע. וְכָתוּב (תהלים כג) גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי.

וַיְנַחֵם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (ישעיה ה) הוֹי מוֹשְׁכֵי הָעָוֹן בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חַטָּאָה. הוֹי מוֹשְׁכֵי הָעָוֹן – אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁחוֹטְאִים לִפְנֵי רִבּוֹנָם בְּכָל יוֹם, וְנִדְמִים בְּעֵינֵיהֶם אוֹתָם חֲטָאִים שֶׁהֵם כְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא, וְחוֹשְׁבִים שֶׁאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ וְאוֹתוֹ חֵטְא שֶׁעָשׂוּ שֶׁאֵינוֹ כְלוּם, וְלֹא מַשְׁגִּיחַ בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁעוֹשִׂים אֶת אוֹתוֹ חֵטְא חָזָק וְגָדוֹל כַּעֲבוֹת הָעֲגָלָה, שֶׁהוּא חָזָק שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְכַּלּוֹת.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין בִּרְשָׁעֵי הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם חָזְקוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִרְגִּיזוּ אוֹתוֹ כָּל יוֹם, אֵינוֹ רוֹצֶה לְאַבֵּד אוֹתָם מֵהָעוֹלָם. וּכְשֶׁמַּשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, מִתְנַחֵם עֲלֵיהֶם עַל שֶׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו וּמַאֲרִיךְ לָהֶם בָּעוֹלָם.

וּבִגְלַל שֶׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו, נוֹטֵל נָזְמָה וּמִתְנַחֵם עֲלֵיהֶם וְזָס עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין, כְּבִיכוֹל הוּא עָצוּב [ד"א שְׁמָחוֹת לֹא יִכָּנְסוּ לְפָנָיו]. שֶׁכֵּיוָן שֶׁהֵם מַעֲשֵׂי יָדָיו, הוּא עָצוּב עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ו)

וּשְׁמָזוֹת לֹא הִכְנִיס לְפָנָיו.

כָּתוּב [ס"א וַהֲרֵי כָּתוּב] (תהלים צו) הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְזִמְרָה בְּמִקְדָּשׁוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֹּא רְאֵה, וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ כָּתוּב. הוּא הִתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ וְלֹא לְמָקוֹם אַחֵר. לִבּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א ב) כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, וַיְנָחֵם ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) וַיִּנָּחֶם ה' עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. רַבִּי יֵיסָא אָמַר לְטוֹב. רַבִּי זְכַרְיָה אָמַר לְרַע. רַבִּי יֵיסָא אָמַר לְטוֹב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְנַחֵם עַל אוֹתָם מַעֲשֵׂי יָדָיו וְחָס עֲלֵיהֶם. וַיִּתְעַצֵּב, מִשּׁוּם שֶׁהֵם זוֹטְאִים לְפָנָיו.

וְרַבִּי זְכַרְיָה אָמַר לְרַע, שֶׁכְּשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבֵּד רְשָׁעֵי הָעוֹלָם, נוֹטֵל עֲלֵיהֶם נְזוּמִים וּמְקַבֵּל נְזוּמִים, כְּבְיָכוֹל כְּמִי שֶׁמְּקַבֵּל נְזוּמִים עַל מַה שֶּׁאָבַד. כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל נְזוּמִים, וַדַּאי נַעֲשָׂה דִּין, וְלֹא תָלוּי הַדָּבָר בִּתְשׁוּבָה.

אֵימָתַי זֶה תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה? עַד שֶׁלֹּא קִבֵּל עֲלֵיהֶם תַּנְזוּמִים. הֲרֵי שֶׁקִּבֵּל עֲלֵיהֶם תַּנְזוּמִים, אָז הַדָּבָר כְּבָר לֹא תָלוּי בִּתְשׁוּבָה כְּלָל וְהַדִּין נַעֲשָׂה. וְאָז מוֹסִיף דִּין עַל דִּין וּמְזַזֵּק אֶת אוֹתוֹ מְקוֹם הַדִּין לַעֲשׂוֹת דִּין, וּמְאַבֵּד אֶת הָרְשָׁעִים מֵהָעוֹלָם, וְהַכֹּל בַּכָּתוּב, שֶׁכָּתוּב וַיְנָחֵם ה', קִבֵּל תַּנְזוּמִים. וְאַזַּר כָּךְ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ, נָתַן כּוֹחַ לַדִּין לַעֲשׂוֹת דִּין.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, וַיְנָחֵם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ – נָטַל תַּנְזוּמִים וְזִמְרָה. כְּשֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ, שֶׁהוּא כְּדַגְמָא עֶלְיוֹנָה, וְכָל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים מְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁרָאוּ אוֹתוֹ בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה, וְאָמְרוּ (תהלים ז) וַתְּחַסְּרֵהוּ מְּעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ. אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁזָּטָא אָדָם, הִתְעַצֵּב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל שֶׁזָּטָא. שֶׁנָּתַן פֶּתְחוֹן פֶּה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁאָמְרוּ לְפָנָיו בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁרָצָה לִבְרֹא אוֹתוֹ, מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ, כִּי רָצָה לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין, שֶׁנֶּאֱמַר

(דברי הימים–ב כ) בְּצֵאת לִפְנֵי הֶחָזָלוּץ וְאֹמְרִים הוֹדוּ לַה' כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה לֹא כָתוּב כָּאן כִּי טוֹב? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֶאֱבִיד אֶת מַעֲשֵׂי יָדָיו מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ זֶה כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְרִים אֶת הַיָּם, בָּאוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לוֹמַר שִׁירָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ לַיְלָה. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וּמָה מַעֲשֵׂי יָדַי טוֹבְעִים בַּיָּם, וְאַתֶּם אוֹמְרִים שִׁירָה?! אָז (שמות יד) וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלָּיְלָה. גַּם כָּאן, בְּכָל הַפָּעָמִים שֶׁל אֲבוּד רְשָׁעִים מֵהָעוֹלָם, אָז נִמְצֵאת עֲלֵיהֶם עֲצָבוּת.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁזָּטָא אָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעָבַר עַל מִצְוָתוֹ, אָז נִמְצְאָה עֲצָבוּת לְפָנָיו. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אָדָם, אַיֵּה שֶׁהֶחֱלַשְׁתָּ אֶת הַכֹּחַ הָעֶלְיוֹן. בְּשָׁעָה זוֹ נֶחְשַׁךְ מָאוֹר אֶחָד. מִיָּד גֵּרַשׁ אוֹתוֹ מִגַּן עֵדֶן.

אָמַר לוֹ: אֲנִי הִכְנַסְתִּי אוֹתְךָ לְגַן עֵדֶן לְהַקְרִיב קָרְבָּן, וְאַתָּה פָּגַמְתָּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ שֶׁלֹּא נִקְרַב הַקָּרְבָּן?! מִכָּאן וָהָלְאָה – לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. וְגָזַר עָלָיו מִיתָה. וְזָס עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְגָנָזוֹ בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת סָמוּךְ לְגַן.

מֶה עָשָׂה אָדָם? עָשָׂה מְעָרָה אֲוִזַּת וְהִסְתַּתֵּר בָּהּ הוּא וְאִשְׁתּוֹ. מֵאֵיפָה יָדַע? אֶלָּא רָאָה אוֹר דַּקִּיק אֶחָד שֶׁנִּכְנַס בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיּוֹצֵא מִגַּן עֵדֶן, וְהִתְאַוָּה תַּאֲוָתוֹ לִקְבְּרוֹ, וְשָׁם הוּא מָקוֹם סָמוּךְ לְשַׁעַר גַּן עֵדֶן.

בֹּא רְאֵה, לֹא מִסְתַּלֵּק אָדָם מֵהָעוֹלָם עַד שֶׁיִּרְאֶה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן. שׁוֹאֵל אוֹתוֹ: עַל מָה הָלַךְ מֵהָעוֹלָם וְאֵיךְ יָצָא? הוּא אוֹמֵר לוֹ: אוֹי שֶׁבִּגְלָלְךָ יָצָאתִי מֵהָעוֹלָם. וְהוּא מֵשִׁיב לוֹ: בְּנִי, אֲנִי עָבַרְתִּי עַל מִצְוָה אַוִּזַּת וְנֶעֱנַשְׁתִּי בְּשִׁבִּילָהּ, רְאֵה אַתָּה כַּמָּה וְזָטָאִים וְכַמָּה מִצְוֹות שֶׁל רִבּוֹנְךָ עָבַרְתָּ.

אָמַר רַבִּי זֵיָא, עַד הַיּוֹם הַזֶּה עוֹמֵד אָדָם הָרִאשׁוֹן וְרוֹאֶה אֶת הָאֲבוֹת פָּעָמִים בְּיוֹם וּמוֹדֶה עַל זֶטְאוֹ, וּמַרְאֶה לָהֶם אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָיָה בּוֹ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן, וְהוֹלֵךְ וְרוֹאֶה כָּל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים וְזֶסִידִים שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ וְיָרְשׁוּ אֶת אוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן שֶׁבְּגַן עֵדֶן. וְכָל הָאֲבוֹת מוֹדִים וְאוֹמְרִים, (תהלים לו) מַה

יָקָר וַזְסִדְךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶוֶזָסִיון.

רַבִּי יֵיסָא אָמַר, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם רוֹאִים אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּשָׁעָה שֶׁמִּסְתַּלְּקִים מֵהָעוֹלָם, לְהַרְאוֹת עֲדוּת שֶׁמִּשּׁוּם וַזְטָאֵי הָאִישׁ הוּא מִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם וְלֹא בְּגָלְלוֹ שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ אֵין מִיתָה בְּלֹא וַזְטָא, פָּרַט לְאוֹתָם שֶׁלֹּשָׁה שֶׁהִסְתַּלְּקוּ בְּעֶטְיוֹ שֶׁל נָוָזשׁ הַקְּדְמוֹנִי, וְאֵלֶּה הֵם: עַמְרָם, לֵוִי וּבִנְיָמִין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים גַּם יִשַׁי. שֶׁלֹּא וַזְטָאוּ, וְלֹא נִמְצָא בָּהֶם וַזְטָא שֶׁיָּמוּתוּ בּוֹ, רַק שֶׁנִּוְכְּרָה עֲלֵיהֶם אוֹתָהּ עֲצַת הַנָּוָזשׁ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁהָיוּ בִּימֵי נָוָז, כֻּלָּם הִפְשִׁיטוּ וַזְטָאִים עַל הָעוֹלָם בְּגָלוּי לְעֵינֵי כֹל. רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ יוֹם אֶוָזד בְּשַׁעֲרֵי טְבֶרְיָה. רָאָה בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ קוֹשְׁרִים בְּקֶשֶׁר הַקָּשֶׁת בְּכַדֵּי וַזֶרֶס. אָמַר, וּמַה וַזְטָא זֶה בְּגָלוּי לְהַרְגִּיז אֶת רִבּוֹנָם? נָתַן עֵינוֹ בָּהֶם וְנִוְזְרְקוּ לְתוֹךְ הַיָּם וּמֵתוּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל וַזְטָא שֶׁנַּעֲשָׂה בְּגָלוּי, דּוֹוֶזֶה אֶת הַשְּׁכִינָה מֵהָאָרֶץ וּמְסַלֵּק אֶת דִּיּוּרָהּ מִן הָעוֹלָם. אֶלָּה הָיוּ הוֹלְכִים בְּרֹאשׁ זָקוּף וְעוֹשִׂים וַזְטָאֵיהֶם בְּגָלוּי, וְדָוְזוּ אֶת הַשְּׁכִינָה מֵהָעוֹלָם, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּוֶזֶה אוֹתָם וְהֶעֱבִיר אוֹתָם מִמֶּנּוּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי כה) הָגוֹ רָשָׁע לִפָּנַי מֶלֶךְ וְגוֹ', הָגוֹ סִיגִים מִכֶּסֶף וְגוֹ'.

וַיֹּאמֶר ה' לֹא יָדוֹן רוּוְזִי בָּאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁבָּנֵי אָדָם הֵם צַדִּיקִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר רוּוְזוֹ זַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה, עַד שֶׁמַּגִּיעִים אוֹתָם זַיִּים לַמָּקוֹם שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ שָׁרוּי בּוֹ.

וּמִשָּׁם שׁוֹפְעִים אוֹתָם זַיִּים, עַד שֶׁנִּמְשֶׁכֶת אוֹתָהּ רוּוְזוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׁרוּי בּוֹ, וּמִשָּׁם שׁוֹפְעוֹת הַבְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם הַמְּזוֹנוֹת. וְאוֹתָהּ רוּוְזוֹ עֶלְיוֹנָה שׁוֹפַעַת וְנִמְשֶׁכֶת לְמַטָּה, וְיכוֹלִים לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ לְעוֹלָם זִוְסְדוֹ, זֶהוּ עוֹלָם שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְלָכֵן כָּתוּב לְעֹלָם בְּלִי וָא"ו. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁאוֹתָהּ

רוּחַ שׁוֹפַעַת לְאוֹתוֹ עוֹלָם, מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת וְזִוִּים לַכֹּל לְהִתְקַיֵּם. עַכְשָׁו שֶׁזָּטְאוּ בְּנֵי אָדָם, הִסְתַּלֵּק הַכֹּל, בְּשִׁבְיל שֶׁלֹּא יַגִּיעַ אוֹתוֹ רוּחַ זִוִּים לְעוֹלָם זֶה לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ הַתַּזְוִתּוֹנִים וּלְהִתְקַיֵּם בּוֹ. בְּשַׁגָּם הוּא בָּשָׂר – כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּשְׁפַּע זוֹ הָרוּחַ לָעוֹלָם הַזֶּה. מָה הַטַּעַם? שֶׁלֹּא לְהַרְבּוֹת נָזָשׁ הַתַּזְוִתּוֹן. שֶׁדַּרְגּוֹת שֶׁיִּתְזַזֵּק בּוֹ [וּצְרִיכִים] רוּחַ שֶׁל קְדֻשָּׁה שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב בְּרוּחַ טָמֵא.

בְּשַׁגָּם הוּא בָּשָׂר – זֶה נָזָשׁ הַקַּדְמוֹנִי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ. מְשׁוֹם כָּךְ הוּא בָּשָׂר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶהוּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה – הַמְּתָנָה שֶׁל מִגְדָּל הַמְּקַשָּׁר.

הַנְּפָלִים הָיוּ בָּאָרֶץ. שָׁנָה רַבִּי יוֹסֵי, אֵלּוּ עֻזָּ"א וַעֲזָאֵ"ל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁהוֹצִיא [ד"א שֶׁהִפִּיל] אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ יָכְלוּ לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַזֶּה? אָמַר רַבִּי זֵיָא, אֱלֹהִים הָיוּ מֵאוֹתָם שֶׁכָּתוּב וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ. וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאֱלֹהִים נִרְאִים לִבְנֵי אָדָם כַּמַּרְאֶה שֶׁלָּהֶם. וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ יָכְלוּ לְהִתְהַפֵּךְ? הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁמִּתְהַפְּכִים לְכַמָּה גְוָנִים. וּבְשָׁעָה שֶׁיֵּרְדוּ, הִתְלַבְּשׁוּ בַּאֲוִיר הָעוֹלָם וְנִרְאוּ כִּבְנֵי אָדָם.

וַעֻזָּ"א וַעֲזָאֵ"ל הָלְלוּ שֶׁמֵּרְדוּ לְמַעְלָה וְהַפֵּילָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִתְלַבְּשׁוּ בָּאָרֶץ וְהִתְקַיְּמוּ בָהּ, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנּוּ, וְאַזַּר כָּךְ טָעוּ אַזַּר נְשׁוּת הָעוֹלָם. וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם קַיָּמִים וּמְלַמְּדִים כְּשָׁפִים לִבְנֵי אָדָם, וְהוֹלִידוּ בָּנִים, וְקָרְאוּ לָהֶם עֲנָקִים גִּבּוֹרִים. וְאוֹתָם נְפִילִים נִקְרָאִים בְּנֵי אֱלֹהִים, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ו)

אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, כָּבוֹד וְלֵב הֲרֵי הֵם אָזֹד, אֶלָּא שֶׁכָּבוֹד נִקְרָא עַל שֵׁם מַעְלָה, וְלֵב נִקְרָא עַל שֵׁם פָּעֳלַת מַטָּה, וְהָיוּ כְּבוֹד הַשֵּׁם, וְהָיוּ לֵב הַשָּׁמַיִם. מַה הוּא (ישעיה ו) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ? אֶלָּא כָּל אוֹתָהּ אֶרֶץ שֶׁנִּבְרֵאת בְּיוֹם רִאשׁוֹן, שֶׁהִיא לְמַעְלָה כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מְלֵאָה מִכְּבוֹד הַשֵּׁם, וּמַה הֵם? זַכָּמִים, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) כָּבוֹד וְזַכָמִים יְנָזֵלוּ, וְכָתוּב (יזזקאל ג) בָּרוּךְ

כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ.

וּמָה הָיָה הַכָּבוֹד הַזֶּה? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ גְּבִירָה בְּזִזְדְּרוּ שֶׁכָּל זַיָּלָיו מִשְׁתַּעְשְׁעִין בָּהּ, וְהָיוּ לָהּ בָּנִים, וּבָאִים כָּל הַיּוֹם לִרְאוֹת פָּנֵי הַמֶּלֶךְ וּמְבָרְכִין אוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ: אָנָּה אִמֵּנוּ? אָמַר לָהֶם: לֹא תוּכְלוּ לִרְאוֹתָהּ עַתָּה. אָמְרוּ: בְּרוּכָה תְּהֵא בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִיא. וּמַה שֶּׁכָּתוּב מִמְּקוֹמוֹ, מִכָּלָל שֶׁאֵין יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמוֹ. מָשָׁל לִגְבִירָה שֶׁבָּאָה מִמָּקוֹם רָזוּק וְלֹא יָדְעוּ מֵאַיִן בָּאָה. עַד שֶׁרָאוּ שֶׁהִיא אֶשֶׁת זַיִל נָאָה וַהֲגוּנָה בְּכָל מַעֲשֶׂיהָ, אָמְרוּ: זֹאת וַדַּאי מִן הָאוֹר נִלְקְחָה, כִּי בְּמַעֲשֶׂיהָ הֵאִירָה אֶת הָעוֹלָם. שְׁאֲלוּ אוֹתָהּ: מֵאַיִן אַתְּ? אָמְרָה לָהֶם: מִמְּקוֹמִי. אָמְרוּ: אִם כֵּן, גְּדוֹלִים אַנְשֵׁי מְקוֹמֵךְ, בְּרוּכָה תִּהְיִי וּמְבֹרָךְ מְקוֹמֵךְ.

וְכִי אֵין כְּבוֹד ה׳ אֶוְזֵד מִצְּבָאוֹתָיו לֹא גָּרַע, לָמָּה מְבָרְכִים אוֹתוֹ? אֶלָּא מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאִישׁ שֶׁהָיָה לוֹ גַּן נָאֶה, וְזוּזִין לַגָּן בְּקָרוֹב מִמֶּנּוּ וְזַתִּיכַת שָׂדֶה, וְאִם הִשְׁקָה הַגָּן בִּתְזוּלַת שַׁקְיוּתוֹ – הָלְכוּ לָהֶם הַמַּיִם עַל כָּל הַגָּן, אַךְ אוֹתָהּ וְזַתִּיכָה שֶׁל שָׂדֶה שֶׁהִיא אֵינָהּ דְּבוּקָה, אַף עַל פִּי שֶׁהַכֹּל אֶוְזֵד הוּא, לְפִיכָךְ פָּתוּז לָהּ מָקוֹם וְהִשְׁקָה אוֹתָהּ לְבַדָּהּ: ע״כ מההשמטות.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶמְוֹזֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַוז, (ישעיה נה) כִּי לֹא מַוְזְשְׁבוֹתַי מַוְזְשְׁבוֹתֵיכֶם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבֶּן אָדָם רוֹצֶה לִנְקֹם מֵאַוזֵר, הוּא שׁוֹתֵק וְלֹא אוֹמֵר דָּבָר. שֶׁאִם יוֹדִיעַ לוֹ, הַהוּא יְשַׁמֵּר וְלֹא יוּכַל לוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עוֹשֶׂה כָּךְ, לֹא עוֹשֶׂה דִּין בָּעוֹלָם עַד שֶׁמַּכְרִיז וּמוֹדִיעַ לָהֶם פַּעַם פַּעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ, כִּי אֵין מִי שֶׁיִּמְוֹזֶה בְּיָדוֹ שֶׁיֹּאמַר לוֹ מָה עָשִׂיתָ, וְלֹא יְשַׁמֵּר מִמֶּנּוּ וְלֹא יוּכַל לַעֲמֹד לְפָנָיו.

בֹּא רְאֵה, וַיֹּאמֶר ה׳ אֶמְוֹזֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. הוֹדִיעַ לָהֶם עַל יְדֵי נֹזַ וְהִתְרָה בָּהֶם כַּמָּה פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ. אַוזַר שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ, הֵבִיא עֲלֵיהֶם דִּין וְהֶאֱבִיד אוֹתָם מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בְּנֹחַ, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ. [לָמָּה כָּאן לֵאמֹר, וְלָמָּה זֶה? אֶלָּא לֵאמֹר – זוֹ הָאִשָּׁה. זֶה – זֶה צַדִּיק. רֶמֶז שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְנֹחַ, מְנוּחַת הָאָרֶץ. לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? אֶלָּא מָקוֹם זֶה קוֹרֵא לוֹ נֹחַ, וּמִיהוּ? אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ, עָשָׂה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה כְּדֻגְמָא עֶלְיוֹנָה. כָּתוּב כָּאן זֶה יְנַחֲמֵנוּ, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה כה) זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁרְשׁוּמִים בָּרְשָׁם שֶׁל זוֹטָמֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹנָה לִהְיוֹת רְשׁוּמִים בִּשְׁמוֹ, וְהוּא שָׁם שֵׁמוֹת בָּאָרֶץ כָּרָאוּי. כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ, וְכָתוּב (בראשית כה) וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לָמָּה לֹא כָּתוּב אֶת? אֶלָּא שָׁם דַּרְגָּה [אַחַת], וְכָאן דַּרְגָּה אַחֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) וָאֶרְאֶה אֶת ה'. וָאֶרְאֶה ה' לֹא כָּתוּב אֶלָּא אֶת ה'. גַּם כָּאן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב – דַּרְגָּתוֹ מַמָּשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל כָּאן אֶ"ת – לְהַכְלִיל אֶת הַשְּׁכִינָה.

מֵאֵיפֹה הָיָה יוֹדֵעַ? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִלֵּל אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב אָרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ, אָמַר אָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַד מָתַי יִהְיֶה הָעוֹלָם בִּקְלָלָה? אָמַר לוֹ: עַד שֶׁיִּוָּלֵד לְךָ בֵּן מָהוּל כְּמוֹתְךָ. וְהָיוּ מְזַכִּים עַד שָׁעָה שֶׁנּוֹלַד נֹחַ. וְכֵיוָן שֶׁנּוֹלַד, רָאָה אוֹתוֹ מָהוּל רָשׁוּם בְּאוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְרָאָה שְׁכִינָה דִּבּוּקָה עִמּוֹ, וְאָז קָרָא אֶת שְׁמוֹ עַל מַה שֶּׁעָשָׂה אַזַּר כָּךְ.

בַּתְּזוֹלָה לֹא הָיוּ יוֹדְעִים לִזְרֹעַ וְלִקְצֹר וְלַחֲרֹשׁ, וְהָיוּ עוֹשִׂים עֲבוֹדַת הָאֲדָמָה בִּידֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁבָּא נֹחַ, הִתְקִין אֻמָּנוּת לָהֶם וְכָל הַכֵּלִים שֶׁצְּרִיכִים לְתַקֵּן אֶת הָאֲדָמָה לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ מִן הָאֲדָמָה. שֶׁהוּא הוֹצִיא אֶת הָאָרֶץ מִמַּה שֶּׁהִתְקַלְלָה שֶׁהָיוּ זוֹרְעִים זְוָטוֹת – וְקוֹצְרִים קוֹצִים וְדַרְדָּרִים. וְלָכֵן כָּתוּב אִישׁ הָאֲדָמָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִישׁ הָאֲדָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (רות א) אִישׁ נָעֳמִי. מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק וְהוֹצִיא אֶת הָאָרֶץ בְּקִרְבָּן שֶׁעָשָׂה מִמַּה שֶּׁהִתְקַלְלָה, שֶׁכָּתוּב לֹא אֹסֵף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. וְלָכֵן נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה,

וְעַל זֶה קָרָא לוֹ שֵׁם עַל מַה שֶּׁיִּבָּא.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים מו) לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ. פָּסוּק זֶה הֶקִּימוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל לְכוּ חֲזוּ וְגוֹ' [מַה זֶּה חֲזוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כא) חֲזוּת קָשָׁה הֻגַּד לִי. בְּמַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִגְלְתָה נְבוּאָה עֶלְיוֹנָה לִבְנֵי אָדָם. אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ – שֵׁמוֹת וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם גּוֹרֵם לַכֹּל] [וְהוּא לְשׁוֹן שְׁמָמוֹן]. שֶׁאִלּוּ הָיוּ מִפְעֲלוֹת יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א – שָׁם קַיּוּם בָּאָרֶץ, אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מִפְעֲלוֹת הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים – שָׁם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְעֵירָא, כָּעֵת הִתְעוֹרַרְתָּ לָזֶה? לֹא כָךְ אֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבֵּין שֵׁם זֶה וּבֵין שֵׁם זֶה הַכֹּל הוּא שָׁוֶה. אֲבָל אֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ כְּמוֹ שֶׁהֶעֱירוּ הַחֲבֵרִים שֶׁשָּׁם שֵׁמוֹת. שֵׁמוֹת בָּאָרֶץ, שֵׁמוֹת מַמָּשׁ [שָׁם בָּאָרֶץ, וְלָמָּה? בִּשְׁבִיל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הָעוֹלָם וְלִהְיוֹת קַיּוּם בָּעוֹלָם].

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הַכֹּל הוּא, וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה – יָפֶה אָמַר. שֶׁאִלּוּ הָעוֹלָם יִהְיֶה בְּשֵׁם הָרַחֲמִים, יִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא עַל דִּין וְעוֹמֵד עַל דִּין, שָׁם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ, וְיָפֶה הוּא, שֶׁאִלְמָלֵא כָךְ לֹא יוּכַל הָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם מִלְּפָנֵי זְטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנּוֹלַד נֹחַ קָרְאוּ לוֹ עַל שֵׁם שֶׁל נָחָמָה [נֹחַ – נוֹחַ לוֹ, נוֹחַ לָעוֹלָם, נוֹחַ לָאָבוֹת, נוֹחַ לַבָּנִים, נוֹחַ לָעֶלְיוֹנִים, נוֹחַ לַתַּחְתּוֹנִים, נוֹחַ לָעוֹלָם הַזֶּה, נוֹחַ לָעוֹלָם הַבָּא] וְשֶׁיִּהְיֶה [וְלִהְיוֹת] הַשֵּׁם גּוֹרֵם. אֲבָל לְגַבֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָךְ. נֹחַ בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת – זֵ"ן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנֹחַ מָצָא חֵן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֵן הָיְנוּ נֹחַ. בַּצַּדִּיקִים, הַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם גּוֹרֵם לְטוֹב. בָּרְשָׁעִים, הַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם גּוֹרֵם לְרַע. בְּנֹחַ כָּתוּב וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה'. בְּעֵר בְּכוֹר יְהוּדָה הִתְהַפָּכוּ אוֹתִיּוֹתָיו לְרַע. עֵ"ר רַ"ע. רַע בְּעֵינֵי ה'.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד נֹחַ, רָאָה אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם שֶׁהֵם זוֹטְאִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה גּוֹנֵחַ עַצְמוֹ וְעָסַק בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ כְּדֵי לֹא לָלֶכֶת בְּדַרְכָּם. וְכִי תֹאמַר, בַּמָּה הוּא עָסַק? בְּאוֹתוֹ סֵפֶר שֶׁל אָדָם וְסֵפֶר שֶׁל זַנּוּחַ.

וְהָיָה עוֹסֵק בָּהֶם לַעֲבֹד אֶת רִבּוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי מֵאֵיפֹה יָדַע נֹחַ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לְרִבּוֹנוֹ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמָּצָא זְכוּתָהּ עַל מָה הָעוֹלָם עוֹמֵד, וְיָדַע שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל הַקָּרְבָּן, וְאִלְמָלֵא הַקָּרְבָּן לֹא הָיוּ עוֹמְדִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי חִזְקִיָּא. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאָבִיו, הַדֶּרֶךְ מְתֻקֶּנֶת לְפָנֵינוּ, רוֹצִים לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (קהלת י) וְגַם בַּדֶּרֶךְ כְּשֶׁהַסָּכָל הֹלֵךְ לִבּוֹ חָסֵר וְגוֹ'. כְּשֶׁבֶּן אָדָם רוֹצֶה לְתַקֵּן דְּרָכָיו לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לַדֶּרֶךְ צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו עַל דְּרָכָיו, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו. שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה לֹא נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ.

וּמִי שֶׁלֹּא מַאֲמִין בְּרִבּוֹנוֹ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וְגַם בַּדֶּרֶךְ שֶׁהַסָּכָל הֹלֵךְ לִבּוֹ חָסֵר. מִי זֶה לִבּוֹ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יֵלֵךְ עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ וְגוֹרֵעַ מִסִּיּוּעוֹ בְּדַרְכּוֹ. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא מַאֲמִין בְּרִבּוֹנוֹ, עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לְדַרְכּוֹ לֹא בִּקֵּשׁ אֶת סִיּוּעַ רִבּוֹנוֹ.

וַאֲפִלּוּ בַּדֶּרֶךְ כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ, לֹא עוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וְלָכֵן לִבּוֹ חָסֵר, שֶׁאֵינוֹ הוֹלֵךְ יָחִד עִם רִבּוֹנוֹ וְלֹא נִמְצָא בְּדַרְכּוֹ. וְאוֹמֵר לַכֹּל סָכָל הוּא – וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ דְּבַר אֱמוּנָה שֶׁל רִבּוֹנוֹ, הוּא אוֹמֵר שֶׁזּוֹ טְפָשׁוּת לַעֲסֹק בָּזֶה. כְּמוֹ זֶה שֶׁשָּׁאֲלוּ לְבֶן אָדָם עַל אוֹת הַבְּרִית שֶׁרָשְׁמוּ בִּבְשַׂר הָאָדָם, וְאוֹמֵר שֶׁלֹּא דִּבֵּר אֱמוּנָה הוּא. שָׁמַע זֹאת רַבִּי יִיבָא הַזָּקֵן וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וְנַעֲשָׂה גַּל שֶׁל עֲצָמוֹת. וְאָנוּ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ בְּסִיּוּעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצִים לוֹמַר דִּבְרֵי תוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פו) הוֹרֵנִי ה' דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ יַחֵד לְבָבִי לְיִרְאָה שְׁמֶךָ. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, הַכֹּל בְּיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוּץ מִלְּהִיוֹת צַדִּיק אוֹ רָשָׁע. וְדָוִד אֵיךְ תָּבַע אֶת זֶה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא דָּוִד כָּךְ אָמַר, הוֹרֵנִי ה' דַּרְכֶּךָ – אוֹתָהּ דֶּרֶךְ מִישׁוֹר וּמְתֻקֶּנֶת לְגַלּוֹת עֵינַי

וְלָדַעַת אוֹתוֹ. אַזַּר כָּךְ אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ – אֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וְלֹא אָסְטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל. יַזֵּד לְבָבִי – מַה זֶּה לְבָבִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם עג) צוּר לְבָבִי וְחֶלְקִי. וְכָל זֶה אֲנִי מְבַקֵּשׁ לִירְאָה אֶת שְׁמֶךָ. לְהַדְבִּיק בִּירֵאָתֶךָ, לִשְׁמֹר אֶת דְּרָכַי כְּרָאוּי. לְיִרְאָה שְׁמֶךָ – מְקוֹם חֶלְקִי שֶׁבּוֹ שְׁרוּיָה הַיִּרְאָה לִירָא.

בֹּא רְאֵה, כָּל בֶּן אָדָם שֶׁיֵּרָא אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁרוּיָה עִמּוֹ הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ אָדָם הוּא שָׁלֵם בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ. וּמִי שֶׁלֹּא שְׁרוּיָה בּוֹ יִרְאַת רִבּוֹנוֹ, לֹא שְׁרוּיָה בּוֹ אֱמוּנָה, וְאֵינוֹ כְּדַאי לִהְיוֹת לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּיקָרָם.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ. מַה זֶּה כְּאוֹר נֹגַהּ? כְּמוֹ אוֹתוֹ הָאוֹר הַמֵּאִיר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, זֶהוּ שֶׁגָּנַז לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. הוֹלֵךְ וָאוֹר – שֶׁהוּא עוֹלֶה בְּאוֹרוֹ תָּמִיד וְלֹא גּוֹרֵעַ מִמֶּנּוּ. אֲבָל בָּרְשָׁעִים מַה כָּתוּב? (שם) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשְׁלוּ. לֹא יָדְעוּ – וְכִי לֹא יוֹדְעִים? אֶלָּא רְשָׁעִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ עֲקַלְקַלְתָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל [לָהֶם] שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדוּן אוֹתָם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם וּלְהַכְנִיסָם בְּדִין גֵּיהִנֹּם. וְהֵם צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לָנוּ שֶׁלֹּא הִרְכַּנּוּ אָזְנֵינוּ וְלֹא הִקְשַׁבְנוּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וּבְכָל יוֹם אוֹמְרִים: וַי לָנוּ!

בֹּא רְאֵה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא וְלָתֵת לָהֶם שְׂכַר חֶלְקָם, בְּמָקוֹם שֶׁעַיִן לֹא שׁוֹלֶטֶת לַעֲמֹד עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ. וְכָתוּב (שם סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי. וְכָתוּב (מלאכי ג) וַעֲסוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) צַדִּיקִים לָעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. וְכָתוּב (תהלים קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פָּרָשַׁת תּוֹלְדֹת נֹחַ

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּיוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה שֶׁבִּגְלָלָהּ יִזְכּוּ לָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, לְכָל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ זֵכֶל לָעוֹלָם הַבָּא, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹמְרִים הַבְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְעַל זֶה, יִשְׂרָאֵל שֶׁשּׁוֹמְרִים הַבְּרִית וְקִבְּלוּ אוֹתָהּ, יֵשׁ לָהֶם זֵכֶל לָעוֹלָם הַבָּא.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ צַדִּיקִים. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית הַזּוֹ שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ, נִקְרָא צַדִּיק. מִנַּיִן לָנוּ? מִיוֹסֵף. מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר אֶת בְּרִית הָעוֹלָם זָכָה שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. וְעַל כָּךְ וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אֵלֶּה – בְּכָל מָקוֹם פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים. שָׁנִינוּ וְכוּ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה בְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית? (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְגוֹ'. אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְנִכְנָס לַגָּן וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ מֵהַשָּׁקָאָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְעוֹשֶׂה לוֹ נְוָזוֹת וְעוֹשֶׂה פֵּרוֹת וּמְגַדֵּל זְרָעִים, הוּא אָז נוֹזֵן לַכֹּל. וְזֶה נוֹזֵן לַגָּן. וְזֶה עוֹשֶׂה מְנוּזָה בּוֹ [נ"א לַגָּן, וְהַגָּן נָזוּ בּוֹ], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי בוֹ שָׁבַת, וְכָתוּב וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וְזֶה סוֹד שֶׁדָּבָר זֶה עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת וְלֹא אַזּוֹר.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה נוֹזֵן לְמַטָּה הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ הָיָה דִּגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל זֶה נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה. וְסוֹד לָמַדְנוּ, שֶׁהֲרֵי נוֹזֵן הִצְטָרֵךְ לַתֵּבָה לְהִתְנוֹזֵר עִמָּהּ וּלְקַיֵּם זֶרַע שֶׁל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב לִזְיוּת זָרַע.

מִי זוֹ הַתֵּבָה? [זֶה] אֲרוֹן הַבְּרִית. וְנוֹזֵן וְהַתֵּבָה לְמַטָּה כָּךְ הֵם כְּמוֹ דִּגְמָא [זוֹ] שֶׁלְּמַעְלָה. בְּנוֹזֵן כָּתוּב בְּרִית, שֶׁכָּתוּב וַהֲקִימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ. וְעַד שֶׁהִתְקַיֵּם בּוֹ בְּרִית לֹא נִכְנַס לַתֵּבָה, שֶׁכָּתוּב וַהֲקִימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ וּבָאתָ

אֶל הַתֵּבָה. וְאָז הָיְתָה הַתֵּבָה אֲרוֹן הַבְּרִית. [זוֹ] תֵּבָה וְנֹחַ, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וּבְגִלְגַּל שֶׁהַבְּרִית הַזֹּאת לְמַעְלָה, הוּא עוֹשֶׂה תוֹלָדוֹת. כְּמוֹ זֶה נֹחַ [לְמַטָּה] הוּא עוֹשֶׂה תוֹלָדוֹת. מְשׁוֹם כָּךְ [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ.

נֹחַ אִישׁ צַדִּיק, כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְהָאָרֶץ מִתְקַיֶּמֶת עַל זֶה, שֶׁהַרֵי הוּא הָעַמּוּד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו, ומיהו? זֶה צַדִּיק, וְנֹחַ נִקְרָא צַדִּיק לְמַטָּה. וְסוֹד [נ״א זֶה] שֶׁל הַכֹּל – אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ. דַּוְקָא. שֶׁלֹּא נִפְרַד מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים, וְשֶׁיִּהְיֶה הוּא בָּאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה אִישׁ צַדִּיק יְסוֹד הָעוֹלָם. בְּרִית שָׁלוֹם, שָׁלוֹם שֶׁל הָעוֹלָם. אִישׁ הָאֲדָמָה וַדַּאי. וְעַל זֶה (בראשית ו) וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה׳.

תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו, מַה זֶּה בְּדֹרֹתָיו? אֶלָּה אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ. הוּא הִשְׁלִים אֶת כֻּלָּם, וְהוּא הָיָה שָׁלֵם מִכֻּלָּם. תָּמִים הָיָה – שֶׁנּוֹלַד מָהוּל, שֶׁכָּתוּב הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. בְּדֹרֹתָיו – וְלֹא בַּדּוֹרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ יָצְאוּ [תּוֹלָדוֹת בָּעוֹלָם].

בֹּא רְאֵה, נֹחַ רָאוּי הָיָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לִהְיוֹת בַּתֵּבָה בְּזוּזְבּוּר אֶזְד לְהַכְנֵס בָּהּ, וְעַד שֶׁלֹּא הִתְזַבְּרוּ כְּאֶזְד, לֹא הָיָה הָעוֹלָם כָּרָאוּי. אַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? (שם ט) וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָל הָאָרֶץ. מַהוּ נָפְצָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב) וּמִשָּׁם יָפֵרֶד. שֶׁמִּשָּׁם נִמְצָא פָּרוּד וְהִתְפַּזְּרוּ תוֹלְדוֹת לְכָל הַצְּדָדִים וְהַכֹּל אֶזְד כְּדַגְמָא אַזַּת. מְשׁוֹם כָּךְ אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ. אֵלֶּה וַדַּאי. שֶׁהֲרֵי יְסוֹד הָעוֹלָם הוּא שֶׁעוֹשֶׂה תוֹלְדוֹת לְקַיֵּם בָּאָרֶץ. בָּא רַבִּי אַבָּא וְנָשְׁקוֹ. אָמַר, אַרְיֵה בְּכוֹזוֹ נוֹקֵב סָלַע וְשׁוֹבֵר. כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. וּבֹא וּרְאֵה, מִשְּׁעוּר הַתֵּבָה גַּם כָּךְ זֶה.

תוספתא

לָמָּה נֹחַ נֹחַ פַּעֲמַיִם? אֶלָּא כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק שֶׁבָּעוֹלָם יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי רוּזוֹת – רוּזוֹ אַזַּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְרוּזוֹ אַזַּת בָּעוֹלָם הַבָּא. וְכָךְ תִּמְצָא בְּכָל הַצַּדִּיקִים: מֹשֶׁה מֹשֶׁה, יַעֲקֹב יַעֲקֹב, אַבְרָהָם אַבְרָהָם, שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל, שֵׁם שֵׁם. פָּרַט לִיְחֹזְקֵאל שֶׁלֹּא כָּתוּב בּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיְּחֹזְקֵאל, בְּשָׁעָה שֶׁנִּקְרַב עַל

גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁהָיְתָה בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְכֵיוָן שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם בָּרוּךְ מְזוֹנַיֵּהּ הַמֵּתִים, שָׁבָה אֵלָיו נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. מִשּׁוּם זֶה תִּמְצָא שֶׁלֹּא יִזֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁמוֹ אֶלָּא עַל יְצָזָק, מִשּׁוּם שֶׁנִּזְשַׁב כְּמֵת. וְעַל זֶה רָמַז הַכָּתוּב וְאָמַר (איוב טו) הֵן בִּקְדֹשָׁו לֹא יַאֲמִין וְגוֹ'.

דָּבָר אַזֵּר אֵלֶּה תּוֹלְדֹת, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה צַדִּיק שִׁבַּזּוּ אוֹתוֹ פַּעֲמַיִם. תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו, אֲבָל בְּדוֹרוֹת אֲזֵרִים אֵינוֹ נֶזְשָׁב לִכְלוּם, כְּמוֹ דּוֹרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְדוֹר מֹשֶׁה וְדוֹר דָּוִד. דָּבָר אַזֵּר, רְאֵה מֶה עָשָׂה בְּדוֹר שֶׁכֻּלָּם רְשָׁעִים, קַל וָזֹמֶר אִלּוּ הָיָה בְּדוֹר שֶׁכֻּלָּם צַדִּיקִים. ע"כ התוספתא

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַזּ, (תהלים מו) לְכוּ זֶזּוּ מִפְעֲלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ. הַפָּסוּק הַזֶּה הֲרֵי נִתְבָּאֵר, וּבֵאֲרוּהוּ. אֲבָל לְכוּ זֶזּוּ, מַה זֶּה זֶזּוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כא) זָזוּת קָשְׁתָה הַגֶּד לִי. בְּמַעֲשָׂיו שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מִתְגַּלָּה נְבוּאָה עֶלְיוֹנָה לִבְנֵי אָדָם. אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת – שַׁמּוֹת וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם גּוֹרֵם לַכֹּל.

כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נָזַז לֵאמֹר זֶה וְגוֹ', לָמָּה כָּאן לֵאמֹר? וְלָמָּה זֶה? אֶלָּא לֵאמֹר זוֹ הָאִשָּׁה. זֶה זֶה צַדִּיק. [רָמַז כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ נָזַז, מְנוּזַזֶת הָאָרֶץ. לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? אֶלָּא מָקוֹם זֶה קָרָא לוֹ נָזַז, וּמִי הוּא? אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. לֵאמֹר זֶה יְנַזְּמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וְגוֹ'. עָשָׂה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה כְּדֶגְמָא עֶלְיוֹנָה]. [נ"א זֶה זֶה צַדִּיק, וְכֵן נָזַז (לֵאמֹר, נָזַז) זֶה צַדִּיק. לֵאמֹר זוֹ נְקֵבָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. אָמַר רַבִּי יְצָזָק, לֵאמֹר זוֹ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה] [וְזֶה אֱמֶת]. כָּתוּב כָּאן זֶה יְנַזְּמֵנוּ, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה כה) זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁרְשׁוּמִים בָּרְשָׁם שֶׁל זוֹתָמֵת הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת בִּשְׁמוֹ רְשׁוּמִים, וְהוּא שָׁם שֵׁמוֹת בָּאָרֶץ כְּרָאוּי.

כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נָזַז, וְכָתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לָמָּה לֹא כָתוּב אֶת? אֶלָּא שָׁם דַּרְגָּה אַזֵּרֶת [ד"א אַזַּת] וְכָאן דַּרְגָּה אַזֵּרֶת, [נ"א אֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶרְאֶה אֶת ה'] כַּכָּתוּב (שם ו) וְאֶרְאֶה אֶת ה'. וְאֶרְאֶה ה' לֹא כָתוּב אֶלָּא אֶת

ה׳, גַּם כָּךְ בְּנוֹזַז וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נוֹזַז. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב – דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַמָּשׁ קָרְאָה לוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל כָּאן אֶת – לְהַכְלִיל אֶת הַשְּׁכִינָה [נ״א שֶׁהִיא דַּרְגָּה אַוֶּרֶת לְמַטָּה].

אֵלֶּה תוֹלְדֹת נוֹזַז וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַוז, (תהלים קיב) טוֹב אִישׁ זוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. טוֹב אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קמה) טוֹב ה׳ לַכֹּל, וְכָתוּב (שמות טו) ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה. לַכֹּל הַזֶּה זוֹנֵן וּמַלְוֶה, לְמָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ מִשָּׁלוֹ, וְאוֹתוֹ מָקוֹם נוֹזֵן מִמֶּנּוּ. יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט – שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ דָּבָר לֹא נוֹזֵן אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ.

דָּבָר אַוֵּר טוֹב אִישׁ – זֶה צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְּרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֶה נוֹזַז, שֶׁכָּתוּב נוֹזַז אִישׁ צַדִּיק. רַבִּי יְצַוְּזֵק אָמַר, זֶה הַשַּׁבַּוז שֶׁל הַשַּׁבָּת שֶׁבּוֹ פָּתַוז טוֹב, שֶׁכָּתוּב (תהלים צב) טוֹב לְהוֹדוֹת לַה׳.

רַבִּי זְיֵיא אָמַר, הַכֹּל אֶוָּד, וְכֻלָּם אָמְרוּ דָּבָר אֶוָּד. וְזֶה עֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת בָּעוֹלָם. תּוֹלְדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מִי הֵם? אֵלּוּ נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם פְּרִי מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו, מִתְעַטֵּר מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה, מִלְמַעְלָה מִמָּקוֹם שֶׁלְּעֻמָּק הַכֹּל. מִתְעַטֵּר מִלְמַטָּה בַּמֶּה? בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. וְאָז נוֹסָפִים זַוִּים מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה, וְנִכְלָל מִקּוֹם הַמִּקְדָּשׁ מִכָּל הַצְּדָדִים, וְהַבְּאֵר מִתְמַלֵּאת וְהַיָּם נִשְׁלָם, וְאָז נוֹתֵן לַכֹּל.

כָּתוּב (משלי ה) שְׁתֵה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ. לָמָּה [כָּאן] בּוֹרֶךָ בַּתְּוִזְלָה וְאַוַּר כָּךְ בְּאֵרֶךָ? שֶׁהֲרֵי בּוֹר לֹא נִקְרָא אֶלָּא רֵיק שֶׁאֵינוֹ נוֹבֵעַ. בְּאֵר – מַיִם שֶׁנּוֹבְעִים? אֶלָּא הַכֹּל מָקוֹם אֶוָּד הוּא. אֶלָּא מָקוֹם שֶׁהָעֲנִיִּים [נ״א שֶׁהָעָנִי] אֲוַוזִים בּוֹ נִקְרָא בּוֹר, שֶׁאֵין לוֹ מִשָּׁלוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לְתוֹכוֹ, וּמֵיהוּ? דָּלֶ״ת. אַוַּר כָּךְ נַעֲשָׂה בְּאֵר שֶׁהוּא נוֹבֵעַ וּמָלֵא [שֶׁמִּתְמַלֵּא] מִכָּל

הַצַּדִּיקִים, ומיהו? ה״א. מִתְמַלֵּאת מִלְמַעְלָה וְנוֹבַעַת מִלְמַטָּה. מִתְמַלֵּאת מִלְמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְנוֹבַעַת מִלְמַטָּה מִנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

דָּבָר אַוֵּר, שְׁתֵּה מַיִם מִבּוֹרֶךָ – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שמואל–ב כג) מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבְּאֵר בֵּית לָחֶם. וְנוֹזְלִים – זֶה אַבְרָהָם. מִתּוֹךְ – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. בְּאֵרֶךָ – זֶה יִצְחָק, שֶׁנִּקְרָא בְּאֵר מַיִם חַיִּים. הֲרֵי בַּפָּסוּק הַזֶּה נִמְצֵאת הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה מֵהָאָבוֹת. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הִתְחַבֵּר עִמָּם. יֵשׁ מִי שֶׁיֹּאמַר, וְנוֹזְלִים – זֶה יִצְחָק. מִתּוֹךְ – זֶה מֹשֶׁה, שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. בְּאֵרֶךָ – זֶה אַהֲרֹן, שֶׁנִּקְרָא בְּאֵר מַיִם חַיִּים, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם.

תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר אֵינָהּ אֶלָּא כַּאֲשֶׁר נִכְנֶסֶת בָּהּ רוּחַ וְשׁוֹפֶכֶת מַיִם כְּנֶגֶד הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים הַזָּכָרִיִּים. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מְעוֹרֶרֶת הִשְׁתּוֹקְקוּת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בְּרוּחַ הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּכְנָסִים בְּתוֹכָהּ, וְאָז נוֹבְעִים מַיִם מִתּוֹכָהּ כְּנֶגֶד מֵי הַזָּכָר. וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה תְּשׁוּקָה אַוֵּת [וַאֲגָדָה אַוֵּת] וְקִשּׁוּר אֶחָד. וְזֶהוּ רָצוֹן שֶׁל הַכֹּל וְהַטִּיּוּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַיֵּל עִם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָן תּוֹלְדוֹת גַּן הָעֵדֶן לֹא יוֹצְאִים מִצַּדִּיק אֶלָּא כְּשֶׁנִּכְנָס בַּתֵּבָה הַזּוֹ בְּזִוּוּג אֶחָד, וְהַכֹּל גְּנוּזִים בָּהּ, וְאַוֵּר כָּךְ יוֹצְאִים מִמֶּנָּה. גַּם כָּאן נִזַּן אִישׁ צַדִּיק לֹא הוֹצִיא תּוֹלְדוֹת לְפָרוֹת בָּעוֹלָם עַד שֶׁנִּכְנַס בַּתֵּבָה, וְהִתְכַּנְּסוּ הַכֹּל בָּהּ וְהָיוּ גְּנוּזִים בָּהּ, וְאַוֵּר כָּךְ יָצְאוּ מִמֶּנָּה לְפָרוֹת בָּעוֹלָם וּלְהִתְקַיֵּם בָּאָרֶץ. וְאִלְמָלֵא שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ הַתֵּבָה, לֹא הִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם. וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה – מִתּוֹךְ תֵּבָה יוֹצְאִים לְמַעְלָה, מִתּוֹךְ תֵּבָה יוֹצְאִים לְמַטָּה, זֶה כְּמוֹ זֶה. [מִתּוֹךְ] וְכָאן הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם וְלֹא מִקֹּדֶם לָזֶה, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ, וְכָתוּב וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָּנִים.

וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ, לָמָּה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ וְזִטְאֵיהֶם בְּגָלוּי לְעֵינֵי הַכֹּל, אָז כָּתוּב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אֲנִי אָמַרְתִּי הַפּוּךְ. וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים – בַּהִתְוַעֲלָה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים, שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹשִׂים בְּגָלוּי. לִפְנֵי הָאֱלֹהִים עָשׂוּ וְלֹא לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם. וּלְבַסּוֹף עָשׂוּ בְּגָלוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ זִמָּה, שֶׁלֹּא הָיָה מָקוֹם בְּכָל הָאָרֶץ שֶׁלֹּא הָיָה בְּגָלוּי, וּבְגִלַּל כָּךְ אָמַר הַפָּסוּק בִּשְׁנֵי גְוָנִים.

אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ – רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, כָּל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁנּוֹלְדוּ אַזַּר כָּךְ נִקְרְאוּ בְּנֵי הָאָדָם. וְלֹא לְשֶׁבַח נִקְרְאוּ כָּךְ, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁעָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ. כֵּיוָן שֶׁבָּא נֹחַ, נִקְרְאוּ בְּנֵי הָעוֹלָם עַל שֵׁם נֹחַ. תּוֹלְדֹת נֹחַ לְשֶׁבַח. שֶׁהֶעֱמִידָם בָּעוֹלָם. וְלֹא תּוֹלְדוֹת אָדָם שֶׁהֶעֱבִירָם מֵהָעוֹלָם וְגָרַם מָוֶת לְכֻלָּם.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב אַזַּר כָּךְ, וַיֵּרֶד ה׳ לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם. בְּנֵי הָאָדָם כָּתוּב, וְלֹא כָּתוּב בְּנֵי נֹחַ. אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאָדָם [שְׁזָטָא ד״א זָטָא] לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא וְלֹא יִכְתֹּב עָלָיו הַכָּתוּב פָּסוּק זֶה.

אֶלָּא בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (משלי י) בֶּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב. כַּאֲשֶׁר הַבֵּן טוֹב, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם זוֹכְרִים אֶת אָבִיו לְטוֹב. וּכְשֶׁהוּא רַע, כֻּלָּם זוֹכְרִים אֶת אָבִיו לְרַע. אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁזָּטָא וְעָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, כְּשֶׁבָּאוּ אוֹתָם שֶׁמָּרְדוּ בְּרִבּוֹנָם מַה כָּתוּב? אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם. אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁמָּרַד בְּרִבּוֹנוֹ וְעָבַר עַל מִצְוָתוֹ, וְלָכֵן אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ. אֵלֶּה וְלֹא הָרִאשׁוֹנִים. אֵלֶּה שֶׁיָּצְאוּ וְנִכְנְסוּ לְתוֹךְ הַתֵּבָה וְהוֹצִיאוּ תּוֹלָדוֹת לְעוֹלָמִים. וְלֹא תּוֹלְדוֹת אָדָם שֶׁיָּצָא מִגַּן עֵדֶן וְלֹא הוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם.

בֹּא רְאֵה, אִלּוּ הוֹצִיא אָדָם תּוֹלָדוֹת מִגַּן עֵדֶן, לֹא הָיוּ מַשְׁמִדִים לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וְלֹא נָזוּשַׁךְ אוֹר הַלְּבָנָה לְעוֹלָמִים, וְכֻלָּם הָיוּ קַיָּמִים לְעוֹלָמִים, וַאֲפִלּוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לֹא עָמְדוּ לִפְנֵיהֶם בְּאוֹר וְזִיו וְזִכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אוֹתוֹ. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁגָּרַם הַזֹּטָא וְיָצָא מִגַּן עֵדֶן וְעָשָׂה תּוֹלָדוֹת בַּזּוּץ, לֹא הִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם וְלֹא הָיוּ כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, וְכִי אֵיךְ יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת תּוֹלְדוֹת שָׁם, שֶׁהֲרֵי אִלְמָלֹא לֹא נִמְשַׁךְ עָלָיו יֵצֶר הָרָע וְזָנְטָא, יִתְקַיֵּם הוּא בָּעוֹלָם לְבַדּוֹ וְלֹא יַעֲשֶׂה תּוֹלְדוֹת? כְּמוֹ זֶה אִלְמָלֹא שֶׁזָּנְטָאוּ יִשְׂרָאֵל בָּעֶגֶל וְהִמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם יֵצֶר הָרָע, לֹא יַעֲשׂוּ לְעוֹלָמִים תּוֹלְדוֹת וְלֹא יָבְאוּ דּוֹרוֹת אֲזוֹרִים לָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ, אִלְמָלֹא לֹא זָנְטָא אָדָם, לֹא יַעֲשֶׂה תּוֹלְדוֹת כְּמוֹ זֶה מִצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרָע, אֲבָל יַעֲשֶׂה תּוֹלְדוֹת מִצַּד שֶׁל רוּזַז הַקָּדֵשׁ. שֶׁעַכְשָׁו אֵינוֹ עוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת אֶלָּא מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל תּוֹלְדוֹת בְּנֵי הָאָדָם כֻּלָּם מִן הַצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרָע, לָכֵן אֵין לָהֶם קִיּוּם, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהִתְקַיֵּם, שֶׁהַצַּד הָאַזּוֹר מְעָרֵב בָּהֶם [וְאֶפְשָׁר לָהֶם בַּצַּד הָאַזּוֹר].

אֲבָל אִלְמָלֹא לֹא זָנְטָא אָדָם וְלֹא גֵּרַשׁ מִגַּן עֵדֶן, הָיָה עוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת מִצַּד שֶׁל רוּזַז הַקָּדֵשׁ, שֶׁקְּדוֹשִׁים כְּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים לְדוֹרֵי דוֹרוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁזָּנְטָא וְהוֹלִיד בָּנִים מִזּוּץ לְגַן עֵדֶן וְלֹא זָכָה לְהוֹצִיאָם מִן הַגָּן, לֹא הִתְקַיְּמוּ אֲפָלוּ לְהִשְׁתָּרֵשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁבָּא נֹחַ, שֶׁהוּא צַדִּיק, וְנִכְנַס בַּתֵּבָה, וּמֵהַתֵּבָה יָצְאוּ כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם הִתְפַּזְּרוּ לְכָל אַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה. לָמָּה נִשְׁחָתָה? מִשּׁוּם כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח פָּסוּק וְאָמַר, (יונה ג) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם זוֹכִים וְשׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, אָז הָאָרֶץ מִתְזַוֶּנֶקֶת וְנִמְצֵאת בָּהּ כָּל הַשִּׂמְחָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עַל הָאָרֶץ. וְאָז הַכֹּל, עֶלְיוֹנִים וְתַזְוַתּוֹנִים, בְּזֶוְזָדָה. וּכְשֶׁבְּנֵי אָדָם מַשְׁזִיתִים דַּרְכֵיהֶם וְלֹא שׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְזוֹטְאִים לְפָנַי רִבּוֹנָם, אָז כְּבְיָכוֹל דּוֹוְזִים אֶת הַשְּׁכִינָה מֵהָעוֹלָם, וְנִשְׁאֶרֶת הָאָרֶץ מְשֻׁזֶּתֶת, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה נְדְוְזָתָה וְלֹא שׁוֹרָה עָלֶיהָ, וְאָז הִיא נְשְׁזֶתֶת. מָה הַטַּעַם נְשְׁזֶתֶת? מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹרָה רוּזַז אַזֶּרֶת עָלֶיהָ שֶׁמְּזַבֶּלֶת אֶת הָעוֹלָם. וְעַל זֶה אוֹמְרִים,

שֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹתְנִים עֹז לֵאלֹהִים שֶׁמַּעֲמִידִים אֶת הָעוֹלָם. אֱלֹהִים זוֹ שְׁכִינָה.

וְאִם זֹאת וְשָׁלוֹם אִם יִשְׂרָאֵל יִמָּצְאוּ רְשָׁעִים, מַה כָּתוּב? (תהלים ו) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁרְשֻׁת הֵכִינוּ לְפָעָמַי. כְּפַף נַפָּשִׁי, בְּסִבַּת זִמָּס וְשִׂנְאַת זִנָּם. כְּרוּ לְפָנַי שׁוּחָה וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבְּדוֹר הַמַּבּוּל, שֶׁמִּשּׁוּם הֶזְמָס שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם, הָיְתָה בֵּינֵיהֶם שִׂנְאָה וְאֵיבָה.

יָכוֹל אַף בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כֵּן? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹרָה עָלֶיהָ רוּחַ אַזֶּרֶת וְלֹא מְמַנָּה אַזָּר זוּץ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבַדּוֹ. בֹּא רְאֵה שֶׁאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּךְ הִיא שֶׁלֹּא שׁוֹרָה עָלֶיהָ מְמַנָּה וְלֹא שָׁלִיזַ אַזָּר פָּרָט לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ, אֲבָל שָׁעָה אַזַּת שׁוֹרָה עָלֶיהָ לְהַשְׁוִזִית אֶת בְּנֵי הָאָדָם. מִנַּיִן לָנוּ? מִדָּוִד, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א כא) וַיַּרְא דָּוִד אֶת מַלְאַךְ ה' וְזַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם, וְאָז נִשְׁוְזָתָה הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲפָלוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה. כָּתוּב כָּאן מַלְאַךְ ה', וְכָתוּב שָׁם (בראשית מזז) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי, וְכָתוּב וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים. הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע שׁוֹלֵט עָלֶיהָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לְטוֹב – מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְסְרָה תַּזַּת שְׁאָר הַמְמַנִּים, וְכָל דַּיָּרֵי הָעוֹלָם יִתְבַּיְשׁוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם. לְרַע – כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמְזוּ אֵלֶּה לִשְׁלֹט עָלֶיהָ. וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (איכה א) כִּי רָאֲתָה גּוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ, וְהֲוֵזֵרִיבוּ בֵּיתָהּ. וְאִם לֹא שׁוֹלְטִים אוֹתָם מְמַנִּים, לֹא נֶזֵזֶרֶב הַמִּקְדָּשׁ!

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ, וְכָתוּב (שם ב) עָשָׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁוְזָתָה. נִשְׁוְזָתָה וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. כָּךְ גַּם (יונה ג) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה. שֶׁהֲרֵי אָז הָאָרֶץ קוֹרֵאת לְמַעְלָה וְעוֹלָה בַּעֲלִיָּה עֶלְיוֹנָה וּמְקַשְׁטָת פָּנֶיהָ כִּנְקֵבָה שֶׁמִּתְקַשְׁטָת אֶל הַזָּכָר, כָּךְ גַּם הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי גְּדֵלָה בָּנִים צַדִּיקִים לַמֶּלֶךְ.

וְעַכְשָׁיו שֶׁלֹּא שָׁבוּ דּוֹר הַמַּבּוּל מַה כָּתוּב? וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה

נְשְׁוָתָהּ, כְּאִשָּׁה שֶׁנִּטְמְאָה וְהִסְתִּירָה פָּנֶיהָ מִבַּעְלָהּ. וּבְזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים וְזָטְאֵי בְּנֵי הָאָדָם בְּגָלוּי, הָאָרֶץ שָׁמָּה פָּנֶיהָ כִּנְקֵבָה שֶׁאֵין לָהּ בּוּשָׁה מִכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כד) וְהָאָרֶץ זָנְתָה תַּזַּנַת יְשִׁבֶיהָ. וְעַל זֶה וַיַּרְא כִּי נְשְׁוָתָה וַדַּאי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי הִשְׁוּזִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָלַךְ אֶל רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא וְזִמְיוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ, הִתְקִין לוֹ שָׁטִיזַ שֶׁל כִּסּוּי בְּמוֹטוֹת שֶׁל עֵץ, וְיָשְׁבוּ. אָמַר לוֹ זִמְיוֹ, אֶפְשָׁר שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ זֶה שֶׁכָּתוּב (איכה ב) עָשָׂה ה׳ אֲשֶׁר זָמַם בִּצַּע אִמְרָתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה מִימֵי קֶדֶם?.

אָמַר לוֹ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזַּבְּרִים, בִּצַּע אִמְרָתוֹ – שֶׁקָּרַע הָאַדֶּרֶת שֶׁלּוֹ. אֲשֶׁר צִוָּה מִימֵי קֶדֶם – שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ הָאַדֶּרֶת צִוָּה מֵאוֹתָם יָמִים רִאשׁוֹנִים עֶלְיוֹנִים, וּבְיוֹם שֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָרַע אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָאַדֶּרֶת הַזּוֹ הִיא כְּבוֹדוֹ וְתִקּוּנוֹ, וְקָרַע אוֹתָהּ.

אָמַר לוֹ, עָשָׂה ה׳ אֲשֶׁר זָמַם, וְכִי מֶלֶךְ זוֹשֵׁב [וְקָדֵם] לְהָרַע לִבָּנָיו עַד שֶׁלֹּא יָבְאוּ לַזֵּוָטֹא?! אָמַר לוֹ, (מָשָׁל) לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ כְּלִי יָקָר, וּבְכָל יוֹם הָיָה פַּוְזֵד עָלָיו שֶׁלֹּא יִשָּׁבֵר וְהָיָה מִסְתַּכֵּל בּוֹ וּמָצָא זֵן בְּעֵינָיו. לְיָמִים בָּא בְּנוֹ וְהִרְגִּיז אֶת הַמֶּלֶךְ. לָקַח הַמֶּלֶךְ אוֹתוֹ כְּלִי יָקָר וְשָׁבַר אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עָשָׂה ה׳ אֲשֶׁר זָמַם.

בֹּא רְאֵה, מִיּוֹם שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בּוֹ וְזָבִיב עָלָיו הַרְבֵּה, וְהָיָה פַּוְזֵד עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁיְּזוֹטְאוּ וְיְזָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְכָךְ בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה בָּא אֵצֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הָיָה לוֹבֵשׁ אוֹתָהּ אַדֶּרֶת. אַזַּר שֶׁגָּרְמוּ הַזַּטָּאִים וְהִרְגִּיזוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, נְזָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְקָרַע אוֹתָהּ הָאַדֶּרֶת [קָרַע אוֹתָהּ הָאַדֶּרֶת וְנְזָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ]. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב עָשָׂה ה׳ אֲשֶׁר זָמַם.

בִּצַּע אִמְרָתוֹ וְגוֹ׳ [הָאֱמְרָתוֹ הַזּוֹ בַּתְּזוֹלָה יְשֻׁבָּה בְּרֹאשׁ אָמִיר, וַהֲרֵי הִתְעַטְּרוּ עֲטָרָה לְרֹאשׁ וְאֵילָן נָאֶה לְפָנָיו. וְהִיא מִימֵי קֶדֶם וַדַּאי. וְאָז עַצְבוּת

לְפָנָיו בְּבָתִּים הַזּוֹיְצוֹנִים וַדַּאי, (ישעיה לג) וְהֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה. (שם כב) וַיִּקְרָא ה׳ אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא וגו׳]. הַיְנוּ בִּזְמַן שֶׁנִּזְדַּמֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבָל בִּזְמַן אַזְוַר אֵין זֶדְוָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ זְמַן שֶׁאוֹבְדִים רִשְׁעֵי הָעוֹלָם וְאוֹתָם שֶׁהִרְגִּיזוּ לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יא) וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה. וְכֵן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר שֶׁעוֹשֶׂה דִּין בְּרִשְׁעֵי הָעוֹלָם, זֶדְוָה וְתִשְׁבַּזַּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאֵין זֶדְוָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים? אֶלָּא בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים, זֶדְוּת וְתִשְׁבָּזוּת לְפָנָיו עַל שֶׁנֶּאֶבְדוּ מֵהָעוֹלָם. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ כְּשֶׁמַּגִּיעַ אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַמִּתִּין לָהֶם וְלֹא שָׁבוּ אֵלָיו מֵזְּטָאֵיהֶם. אֲבָל אִם נַעֲשֶׂה בָּהֶם דִּין עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּם, [וְעַד] שֶׁלֹּא נִשְׁלַם זִטְאָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית טו) כִּי לֹא שָׁלֵם עֲוֹן הָאֱמוֹרִי עַד הֵנָּה, אָז אֵין זֶדְוָה לְפָנָיו, וְרַע לְפָנָיו עַל שֶׁנֶּאֶבְדוּ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה עוֹשֶׂה בָּהֶם דִּין טֶרֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם? אֶלָּא הֵם גָּרְמוּ רַע לְעַצְמָם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה דִּין בְּטֶרֶם מַגִּיעַ זְמַנָּם, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים עִם יִשְׂרָאֵל לְהָרַע לָהֶם, וְלָכֵן עוֹשֶׂה בָּהֶם דִּין וּמְאַבְּדָם מֵהָעוֹלָם בְּלֹא הַזְּמַן. וְזֶהוּ שֶׁרַע לְפָנָיו. וְלָכֵן הִטְבִּיעַ מִצְרַיִם בַּיָּם וְהֶאֱבִיד שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל בִּימֵי יְהוֹשָׁפָט, וְכֵן כֻּלָּם, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם יִשְׂרָאֵל נֶאֶבְדוּ לִפְנֵי זְמַנָּם.

אֲבָל כְּשֶׁהֻשְׁלַם הַזְּמַן שֶׁזּוֹכֶה לָהֶם וְלֹא שָׁבוּ, אָז זֶדְוָה וְתִשְׁבַּזַּת לְפָנָיו עַל שֶׁאָבְדוּ מֵהָעוֹלָם, פָּרַט לַזְּמַן שֶׁזְּוַרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֻשְׁלַם הַזְּמַן שֶׁלָּהֶם שֶׁהִרְגִּיזוּ לְפָנָיו, לֹא הָיְתָה זֶדְוָה לְפָנָיו. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיְתָה זֶדְוָה לְפָנָיו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

כִּי לְיָמִים עוֹד שִׁבְעָה אָנֹכִי מַמְטִיר עַל הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה וגו׳. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה הַלָּלוּ, מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? אֶלָּא אַרְבָּעִים יוֹם לְהַלְקוֹת רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְכָתוּב (דברים כה)

אַרְבָּעִים יַכְנוּ לֹא יֹסִיף, כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, לְכָל אֶחָד עֲשָׂרָה. מְשׁוּם שֶׁבֵּן אָדָם נִבְרָא מֵאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וְעַל זֶה וּמְזִיתִי אֶת כָּל הַיְקוּם. וְצָרִיךְ אַרְבָּעִים לְהַלְקוֹת וְלִמְזוֹת אֶת הָעוֹלָם.

רַבִּי יְצָזָוק הָיָה מְצוּי לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ פָּסוּק זֶה [שֶׁאָמְרוּ] שֶׁכָּתוּב וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. אִם בְּנֵי אָדָם זָטְאוּ – הָאָרֶץ בַּמָּה זָטְאָה? אָמַר לוֹ, מְשׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי הִשְׁוִזִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. כְּמוֹ זֶה, (ויקרא יזז) וַתִּטְמָא הָאָרֶץ וָאֶפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ. אֶלָּא בְּנֵי אָדָם זָטְאוּ. וְאִם תֹּאמַר, הָאָרֶץ בַּמֶּה? אֶלָּא עִקַּר הָאָרֶץ הֵם בְּנֵי הָאָדָם, וְהֵם מַשְׁוִזִיתִים אֶת הָאָרֶץ וְהִיא נִשְׁוָזֶתֶת, וְהַכָּתוּב מוֹכִיזַ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁוָזָתָה כִּי הִשְׁוִזִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ.

בֹּא רְאֵה, כָּל זֻטָּאֵי הָאָדָם כֻּלָּם, הַשְׁוָזָתָם תְּלוּיָה בִּתְשׁוּבָה. וְהַזֻּטָּא שֶׁל שׁוֹפָךְ זֶרַע עַל הָאָרֶץ וּמַשְׁוִזִית דַּרְכּוֹ וּמוֹצִיא זֶרַע עַל הָאָרֶץ – מַשְׁוִזִית אוֹתוֹ וּמַשְׁוִזִית אֶת הָאָרֶץ, וְעָלָיו כָּתוּב (ירמיה ב) נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי, וְכָתוּב בּוֹ (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל זָפֶץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגֻרְךָ רָע. פָּרַט לִתְשׁוּבָה גְּדוֹלָה. וְכָתוּב (בראשית לזז) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה׳ וַיְמִיתֵהוּ ה׳, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

אָמַר לוֹ, לָמָּה דָּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם בְּמַיִם וְלֹא בְּאֵשׁ וְלֹא בְּדָבָר אַזֵּר? אָמַר לוֹ, סוֹד הוּא, שֶׁהֲרֵי הֵם הִשְׁוִזִיתוּ דַּרְכָּם בִּשְׁבִיל שֶׁמַּיִם עֶלְיוֹנִים וּמַיִם תַּזְוֹתוֹנִים לֹא הִתְזַכְּרוּ זָכָר וּנְקֵבָה כָּרָאוּי. [וּמִי הֵם הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים? בִּינָה. וּמַיִם תַּזְוֹתוֹנִים – מַלְכוּת. ה״א עֶלְיוֹנָה ה״א תַּזְוֹתוֹנָה. וְכַאֲשֶׁר הֵם מַשְׁוִזִיתִים, נִסְתַּלֵּק י״ו, שֶׁהוּא זָכָר, וְנִשְׁאַר ה״א בְּה״א וּמַיִם בְּמַיִם]. מַה הֵם הִשְׁוִזִיתוּ דַּרְכָּם, כְּמוֹ זֶה מַיִם זְכָרִיִּים וּנְקֵבִיִּים. וְעַל זֶה נִדּוֹנוּ בְּמַיִם, בְּמַה שֶׁהֵם זָטְאוּ. וְהַמַּיִם הָיוּ רוֹתְזִים וּפוֹשְׁטִים מֵהֶם אֶת הָעוֹר, כְּמוֹ שֶׁהִשְׁוִזִיתוּ דַּרְכָּם בְּמַיִם רוֹתְזִים. דִּין כְּנֶגֶד דִּין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה. הֲרֵי מַיִם תַּזְוֹתוֹנִים. וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּזוּ – זֶה מַיִם עֶלְיוֹנִים. מַיִם עֶלְיוֹנִים וְתַזְוֹתוֹנִים.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְהִגִּיעוּ לְהָרִים גְּדוֹלִים, וּמָצְאוּ בֵּין הֶהָרִים עֲצָמוֹת בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מֵאוּתָם בְּנֵי הַמַּבּוּל, וּפָסְעוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פָּסִיעוֹת בְּעֶצֶם אַוָּזת. תָּמְהוּ. אָמְרוּ, הֵיכָן מַה שֶּׁאָמְרוּ וְזַבֵּרינוּ שֶׁהֵם לֹא הָיוּ פּוֹזְרִים מִדִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב כא) וַיֹּאמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ. מָה עָשׂוּ? הָיוּ סוֹתְמִים בְּרַגְלֵיהֶם אֶת מַעְיְנוֹת הַתְּהוֹם, וּמַיִם רְתוּזִים יוֹצְאִים וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד בָּהֶם, עַד שֶׁהָיוּ נִשְׁטָפִים וְנוֹפָלִים בָּאָרֶץ וּמֵתִים.

וַיּוֹלֶךְ נָזָז שְׁלֹשָׁה בָנִים וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא לְרַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וְאֹמַר לְךָ דְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְתִּי בָּזֶה. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁמַּכְנִיס לִנְקֵבָה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת [ד"א פָּרִי מֵעֶיהָ] בְּפַעַם אַוָּזת, וְיָצְאוּ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים. [כָּל] אֶזְוֵד נִפְרָד מֵאַוָּזר בִּדְרָכָיו בְּמַעֲשָׂיו. זֶה צַדִּיק וְזֶה רָשָׁע וְזֶה בֵּינוֹנִי. אַף גַּם כָּאן שְׁלֹשָׁה קְשָׂרִים שֶׁל רוּזַן הוֹלְכִים וְשָׂטִים וְנִכְלָלִים בִּשְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת.

בֹּא רְאֵה, נְשָׁמָה יוֹצֵאת וְנִכְנֶסֶת בֵּין הָרֵי פָּרוּד, וּמִתְזַבֶּרֶת הָרוּזַן בַּנְּשָׁמָה. יוֹרֶדֶת לְמַטָּה, מִתְזַבֶּרֶת הַנֶּפֶשׁ בָּרוּזַן, וְכֻלָּם [הוֹלְכִים ד"א יוֹרְדִים] וּמִתְזַבְּרִים זֶה עִם זֶה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֶפֶשׁ וְרוּזַן כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. הַנְּשָׁמָה שׁוֹרָה בְּדִרְכָיו שֶׁל בֶּן אָדָם, [וְזֶה] וְהוּא מָדוֹר נִסְתָּר שֶׁלֹּא נוֹדָע מְקוֹמוֹ.

בָּא בֶּן אָדָם לְהִטָּהֵר – מְסַיְּעִים לוֹ בִּנְשָׁמָה קְדוֹשָׁה וּמְטַהֲרִים אוֹתוֹ וּמְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ וְנִקְרָא קָדוֹשׁ. לֹא זָכָה וְלֹא בָא לְהִטָּהֵר – שְׁתֵּי דְּרָגוֹת פּוֹתְזוֹת, שֶׁהֵם נֶפֶשׁ וְרוּזַן בּוֹ. אֵין בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה [סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה, וְזֶה כְּפִי דַּרְכּוֹ]. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאִם יִטְמָא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. וְהַסִּיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה מְסִירִים מִמֶּנּוּ. מִכָּאן וָהָלְאָה כָּל אֶזְוֵד לְפִי דַּרְכּוֹ.

תּוֹסָפְתָּא

קְשׁוּרִים רָמִים שֶׁל הֵיכְלֵי הַהֵיכָלוֹת [שֶׁל אוֹתוֹ צַד] אָנוּ פְּתוּזֵי עֵינַיִם, פְּתוּזֵי אָזְנַיִם. קוֹל מֵהַקּוֹלוֹת יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, מְשַׁבֵּר הָרִים וּסְלָעִים. מִי הֵם שֶׁרוֹאִים וְלֹא רוֹאִים? אֲטוּמֵי אָזְנַיִם, סְתוּמֵי עֵינַיִם, לֹא רוֹאִים וְלֹא

שׁוֹמְעִים, לֹא יוֹדְעִים בַּשֵּׂכֶל, אֶזֶד שֶׁכְּלוּל בִּשְׁנַיִם בְּתוֹכָם. דּוֹוְזִים אוֹתָם הַזּוֹעָה.

הֵם נִדְבָּקִים בֵּין [ס״א בּוֹ] בְּאוֹתָם שְׁנַיִם, הָאֶזֶד אֲמַן הָאֲמָנִים לֹא שׁוֹרֶה [ס״א שָׁמִים] בְּתוֹכָם. לֹא נִכְנָסִים בֵּין סְפָרִים קְדוֹשִׁים. כָּל אֵלּוּ שֶׁל אֱמֶן זֶה לֹא שׁוֹרֶה בְּתוֹכָם, לֹא נִכְתְּבוּ בְּסֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת וְנִמְוְזִים מִסֵּפֶר הַוַּיִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט) יִמָּוזוּ מִסֵּפֶר זַיִּים וְעִם צַדִּיקִים אַל יִכָּתֵבוּ.

אוֹי לָהֶם כְּשֶׁיֵּצְאוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. אוֹי לָהֶם [לְוַיֵּיהֶם]. מִי יִתְבַּע אוֹתָם כַּאֲשֶׁר יִפָּסְרוּ בִּידֵי דּוּמָה וְיִשָּׁרְפוּ בְּאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת וְלֹא יֵצְאוּ מִמֶּנָּה רַק בְּרָאשֵׁי זֶזָדִשִׁים וְשַׁבָּתוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זֶזָדֶשׁ בְּזָזְדְּשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבֹא כָל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּזָּוות לְפָנַי אָמַר ה׳. אַזַּר כָּךְ כְּרוֹז שֶׁבְּצַד צָפוֹן מַכְרִיז עֲלֵיהֶם וְאוֹמֵר, (תהלים ט) יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה וְגוֹ׳. כַּמָּה אֲגָדוֹת שֶׁל יְסוּרִים יִתְכַּנְּסוּ עֲלֵיהֶם בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים. אֵשׁ לוֹהֶטֶת בְּגֵיא בֶּן הִנּוֹם.

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם מִתְפַּקְדִים [נִשְׁרָפִים]. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹנִים בְּקוֹל רָם אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְמַלֵּא רַזְזַמִּים וְזָזָס עַל הַכֹּל, וְרוֹמֵז לַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל שַׁעֲרֵי הַגֵּיהִנֹּם, שֶׁשְּׁמוֹ סמריא״ל, וּשְׁלֹשָׁה מַפְתְּזוֹזוֹת בְּיָדוֹ, וּפוֹתְזֵז שְׁלֹשָׁה שְׁעָרִים שֶׁבְּצַד הַמִּדְבָּר, וְרוֹאִים אֶת אוֹר הָעוֹלָם הַזֶּה. בָּא עָשָׁן שֶׁל אֵשׁ וְסוֹתֵם הַדְּרָכִים.

וְאָז שְׁלֹשָׁה מְמֻנִּים שֶׁתַּזַּזת יְדֵיהֶם שָׁלֹשׁ מַגְּרָפוֹת, מְנַשְּׁבִים בִּידֵיהֶם וּמַזְזִירִים עָשָׁן לִמְקוֹמָם, וְנוֹתְנִים לָהֶם רְוָזָה שָׁעָה וָזֵצִי. וְאַזַּר כָּךְ שָׁבִים לָאֵשׁ שֶׁלָּהֶם. וְכָךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם. וּבְכָל זְמַן שֶׁאוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ וְכוּ׳, מְרַוְזִים לָהֶם. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁדַּרְכָּם מְאִירָה בְּאוֹתוֹ עוֹלָם לְכָל הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) וְאוֹרַזז צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. (עד כאן התוספתא).

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בַּגֵּיהִנֹּם יֵשׁ מְדוֹרִים עַל מְדוֹרִים, שְׁנַיִם שְׁלִישִׁיִּים, עַד שֶׁבַּע. וַהֲרֵי בְּאֵרוּהָ הַזְּבֵרִים. וְאַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם נִשְׁמָרִים מִזְּזָטָאֵי

הָרְשָׁעִים וְלֹא הוֹלְכִים בְּדַרְכֵיהֶם וְלֹא נִטְמְאִים בָּהֶם. וְכָל מִי שֶׁנִּטְמָא, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ עוֹלָם יוֹרֵד לַגֵּיהִנֹּם, וְיוֹרֵד עַד הַמָּדוֹר הַתַּזְהִתוֹן.

וּשְׁנֵי מְדוֹרִים הֵם שֶׁסְּמוּכִים זֶה עִם זֶה – שְׁאוֹל וַאֲבַדּוֹן. מִי שֶׁיּוֹרֵד לַשְּׁאוֹל, דָּנִים אוֹתוֹ שָׁם וּמְקַבֵּל עָנְשׁוֹ, וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְמָדוֹר עֶלְיוֹן אַוֵּר. וְכֵן דַּרְגָּה אַוֵּר דַּרְגָּה, עַד שֶׁהֵם מַעֲלִים אוֹתוֹ. אֲבָל מִי שֶׁיּוֹרֵד לָאֲבַדּוֹן, לֹא מַעֲלִים אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים, וְלָכֵן נִקְרָא אֲבַדּוֹן, שֶׁהֲרֵי אָבוּד הוּא מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, נֹזַז הַצַּדִּיק הָיָה מַתָּרָה בִּבְנֵי דּוֹרוֹ, וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִים לוֹ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵבִיא עֲלֵיהֶם דִּין הַגֵּיהִנֹּם. מַהוּ דִּין גֵּיהִנֹּם? אֵשׁ וְשֶׁלֶג, מַיִם וְאֵשׁ. זֶה צוֹנֵן וְזֶה רוֹתֵחַ. וְכֻלָּם נִדּוֹנוּ בְּדִין הַגֵּיהִנֹּם וְאָבְדוּ מֵהָעוֹלָם, וְאַוֵּר כָּךְ הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם כָּרָאוּי לוֹ. וְנִכְנַס נֹזַז בַּתֵּבָה וְהִכְנִיס בָּהּ כָּל מִין וּמִין [מִבְּרִיּוֹת] הָעוֹלָם. וַדַּאי נֹזַז עֵץ עֲשֵׂה פָּרִי הָיָה. וְיָצְאוּ מֵהַתֵּבָה כָּל מִינֵי הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעֵץ זֶה עוֹשֶׂה הַפָּרִי, מִתְזַוֵּג בְּעֵץ פָּרִי כָּל אוֹתָם מִינִים שֶׁלְּמַעְלָה זַיּוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת, וְכַמָּה מִינִים כָּל מִין לְמִינוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) זַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. כְּמוֹ זֶה נֹזַז בַּתֵּבָה. וְכֻלָּם יָצְאוּ מֵהַתֵּבָה, וְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְלָכֵן נֹזַז נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה. נֹזַז נִקְרָא אִישׁ צַדִּיק. וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַמַּבּוּל הָיָה נֹזַז מַתָּרָה בָּהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִים לוֹ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁלִים הַזְּמַן שֶׁזִּכָּה לָהֶם וְאָבְדוּ מֵהָעוֹלָם

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה, וַיְהִי כִּי הֵחֵל הָאָדָם לָרֹב עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנוֹת יֻלְּדוּ לָהֶם. וְהָיוּ הוֹלְכִים עֲרֻמִּים לְעֵין כֹּל. מַה כָּתוּב? (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגוֹ'. וְזֶה הָיָה יְסוֹד וְעִקָּר לְהַמְשִׁיךְ בְּזִוּוּטָאם עַד שֶׁגָּרַם לָהֶם לְהִשָּׁמֵד מֵהָעוֹלָם, וְלָכֵן נִמְשְׁכוּ אַוֵּר יֵצֶר הָרָע וּבְגָזְעוֹ וּבְשָׁרְשׁוֹ וְדָזוּ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה מִבֵּינֵיהֶם, וְנִטְמְאוּ [נ"א וְנֶאֶבְדוּ] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

לָכֵן קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי – לְלַמֵּד קָטֵגוֹרְיָה עֲלֵיהֶם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי.

השלמה מההשמטות (סימן י)

רַבִּי זְכַרְיָה אָמַר, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְרַצָּה בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנָתַן לָהֶם תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהִזְהִיר אוֹתָם וְנָתַן לָהֶם עֵצָה לְהִשָּׁמֵר מִמַּעֲלָה וּמִמַּטָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּהֶם – רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם יוֹדְעִים לִדְרוּזוֹת מֵהֶם כָּל הַמַּקְטְרְגִים וְכָל הָרְווּזוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ זְלֶקְ גּוֹרָלוֹ וִירֻשָּׁתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) כִּי זְלֶקְ ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּיוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יוֹשְׁבִים בְּזֶשְׁבּוֹן, וְאֵין מִי שֶׁלֹּא נִכְנָס בְּזֶשְׁבּוֹן, וְסִפְרֵי זַיִּים וּמֵתִים נִפְתָּזִים בְּאוֹתוֹ יוֹם. וּבְגִלַּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, נָתַן לָהֶם עֵצָה לְהִנָּצֵל מִכָּל הַקְּטְרוּגִים שֶׁל מַעְלָה שֶׁהֵם הִתְמַנּוּ, וְכֵן בְּכָל זְמַן שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם. בְּיוֹם זֶה מְזֻמָּנִים יִשְׂרָאֵל לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רַזְמִים, וּבַמֶּה? בַּשּׁוֹפָר, שֶׁהַקּוֹל הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵא עוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְעוֹרֵר שׁוֹפָר הָעֶלְיוֹן, אָז מִתְעוֹרְרִים רַזְמִים מִמְּקוֹמָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּקִם מִכִּסֵּא דִּין וְיוֹשֵׁב בְּכִסֵּא רַזְמִים וּמְרַזֵּם עַל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִתָּנֶת רְשׁוּת לַמְקַטְרֵג.

וְיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְשׁוּבָה וְתוֹקְעִים בַּשּׁוֹפָר [וּמְעוֹרְרִים] וּמִתְעוֹרְרִים רַזְמִים, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ קוֹל שֶׁיּוֹצֵא הוּא הִתְעוֹרְרוּת הָרַזְמִים, וְאָז הַמַּלְשִׁין לֹא יָכוֹל לַעֲמֹד לִפְנֵי כִּסֵּא הָרַזְמִים, שֶׁהֲרֵי לֹא בָּא מֵאוֹתוֹ צַד וְלֹא נִמְצָא קָטֵגוֹרְיָא.

בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁהוּא זְמַנִּיּוּת הַדִּין, וְיִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם, בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרַב מַלְשִׁין לַמִּקְדָּשׁ, נוֹתְנִים לוֹ שָׂעִיר, שֶׁבָּא מִצַּד רוּזַז הַטֻּמְאָה וְהוּא טָמֵא, וְרוּזַז טֻמְאָה נֶהֱנָה מִמֶּנּוּ. [וְהוּא] הוּא מִתְעַסֵּק בּוֹ, וְלֹא מִתְקָרֵב לַמִּקְדָּשׁ לְטַמֵּא, וְאָז הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְיִשְׂרָאֵל נִצּוֹלִים מִמֶּנּוּ.

בְּזְמַן אַזַּר, כְּשֶׁרַבִּים זְטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, הַמַּלְשִׁין הַזֶּה בִּשְׁעַת הַדִּין

מִתְעוֹרֵר עַל זֻטָאֵי הָעוֹלָם, אָז הוּא בָּא, וְנִמְצֵאת הַלְשָׁנָה לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַמִּקְדָּשׁ נִטְמָא, וְכָל הַפָּנִים עֲצוּבוֹת וְנִמְצָא הַדִּין, וְעַל זֶה (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, בָּא לְפָנַי וַדַּאי, לְתִבְעַ זֻטָאֵי הָעוֹלָם מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ: (ע"כ מההשמטות).

[וְזָרְנוּ לַדָּבָר הָרִאשׁוֹן. קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, בָּא לְפָנַי וַדַּאי. מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ]. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לט) הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא אֵדְעָה מֶה חָדֵל אָנִי. אָמַר דָּוִד לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שְׁנֵי קִצִּים הֵם, אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לִשְׂמֹאל, וְהֵם שְׁתֵּי דְּרָכִים לָלֶכֶת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

קֵץ לְיָמִין – שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) לְקֵץ הַיָּמִין. וְקֵץ לִשְׂמֹאל – שֶׁכָּתוּב (איוב כח) קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר [אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת. מַה זֶּה וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר? מִי הוּא הַחוֹקֵר? אֶלָּא אוֹתוֹ קֵץ לִשְׂמֹאל שֶׁמַּחֹשִׁיךְ פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת]. מַהוּ וּלְכָל תַּכְלִית? בִּזְמַן שֶׁשָּׁרוּי הַדִּין עַל הָעוֹלָם לְהַשְׁמִיד – אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת. קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, זֶה נָחָשׁ. קֵץ כָּל בָּשָׂר, קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ, שֶׁהֲרֵי מִצַּד שֶׁל הִתּוּךְ הַזָּהָב הוּא בָּא. וּלְכָל תַּכְלִית – בִּזְמַן שֶׁדִּין שָׁרוּי עַל הָעוֹלָם, הוּא חוֹקֵר לִהְיוֹת קָטֵגוֹר לָעוֹלָם לְהַחֹשִׁיךְ פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת. קֵץ לְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכָּתוּב לְקֵץ הַיָּמִין.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָנִיֵּאל: וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ וְתָנוּחַ. אָמַר לוֹ: מְנוּחָה בָּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא? אָמַר לוֹ: בָּעוֹלָם הַהוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. (דניאל יב) [וְתַעֲמֹד לְגוֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין. אָמַר לוֹ: לְאֵיזֶה מָקוֹם, שֶׁהֲרֵי לֹא יָדַעְתִּי מַה יִּהְיֶה עָלַי בְּאוֹתוֹ עוֹלָם? אָמַר לוֹ: וְתָנוּחַ]. אָמַר לוֹ: בִּזְמַן שֶׁיָּקוּמוּ מֵהֶעָפָר, אָקוּם בֵּינֵיהֶם אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ: וְתַעֲמֹד. אָמַר לוֹ: הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁיָּקוּמוּ כִּתּוֹת כִּתּוֹת, מֵהֶם שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת וּמֵהֶם שֶׁל רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְלֹא יָדַעְתִּי עִם מִי מֵהֶם אָקוּם. אָמַר לוֹ: לְגוֹרָלְךָ. אָמַר לוֹ: הֲרֵי אָמַרְתָּ וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ. יֵשׁ קֵץ לְיָמִין וְיֵשׁ קֵץ לִשְׂמֹאל, וְלֹא יָדַעְתִּי לְאֵיזֶה קֵץ, לְקֵץ הַיָּמִין אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים? אָמַר לוֹ: לְקֵץ הַיָּמִין.

גַּם כָּאן דָּוִד אָמַר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, (תהלים לט), הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי, מַהוּ וֶזֶלֶק גּוּרָלִי. וְלֹא נָוָה דַּעְתּוֹ עַד שֶׁהִתְבַּשֵּׂר שֶׁיִּהְיֶה לְיָמִין, שֶׁכָּתוּב (שם קי) שֵׁב לִימִינִי. בֹּא רְאֵה, גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לְנוֹזֵז, קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. מִיהוּ? זֶה הַקֵּץ שֶׁמַּוְזִשִׁיךְ פָּנֵי הַבְּרִיּוֹת, שֶׁהוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר, בָּא לְפָנַי. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁרִשְׁעֵי הָעוֹלָם מַקְדִּימִים ומוֹשְׁכִים אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְהַוְזִשִׁיךְ לָהֶם. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת, הוּא נוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה, וְלֹא נוֹטֵל עַד שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת, וְעַל זֶה בָּא לְפָנַי לִטֹּל רְשׁוּת לְהַוְזִשִׁיךְ פָּנֵי בְּנֵי הָעוֹלָם. וְלָכֵן וְהִנְנִי מַשְׁוִזִיתָם אֶת הָאָרֶץ. וְעַל זֶה עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר, כְּדֵי לְהִנָּצֵל, וְלֹא יוּכַל לִשְׁלֹט עָלֶיךָ.

בֹּא רְאֵה, שָׁנִינוּ, בְּזְמַן שֶׁיֵּשׁ מָוֶת בָּעִיר אוֹ בָּעוֹלָם [נ"א שֶׁנּוֹתְנָה רְשׁוּת לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת לְהַשְׁוִזִית] לֹא יֵרָאֶה אָדָם בַּשּׁוּק, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לַמַּשְׁוִזִית לְהַשְׁוִזִית הַכֹּל. מִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר, וְלֹא תַרְאֶה אֶת עַצְמְךָ לְפָנַי הַמַּשְׁוִזִית שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלֶיךָ.

וְאִם תֹּאמַר, מִי נָתַן כָּאן מַשְׁוִזִית, שֶׁהֲרֵי מַיִם הָיוּ וְהִתְגַּבְּרוּ?. בֹּא רְאֵה, אֵין לְךָ דִּין בָּעוֹלָם אוֹ כְּשֶׁמַּכֶּה אוֹ כְּשֶׁנִּמְסָר הָעוֹלָם בְּדִין, שֶׁלֹּא נִמְצָא אוֹתוֹ הַמַּשְׁוִזִית שֶׁהוֹלֵךְ בְּתוֹךְ אוֹתָם הַדְּיָנִים שֶׁנַּעֲשִׂים בָּעוֹלָם. גַּם כָּאן בַּמַּבּוּל כָּךְ הָיָה, וְהַמַּשְׁוִזִית הוֹלֵךְ בְּתוֹךְ הַמַּבּוּל. וְהוּא נִקְרָא כָּךְ, שֶׁנִּכְלָל בַּשֵּׁם הַזֶּה. וְעַל זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנוֹזֵז לִשְׁמֹר עַצְמוֹ וְלֹא יִתְרָאֶה בָּעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הַתֵּבָה הַזּוֹ נִרְאֵית בְּתוֹךְ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַמַּשְׁוִזִית הוֹלֵךְ בְּתוֹכוֹ? כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִרְאִים פָּנֵי אָדָם לִפְנֵי הַמַּשְׁוִזִית, לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו. מִנַּיִן לָנוּ? מִמִּצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִמְצָא וְהוּא יָכוֹל לְהַשְׁוִזִית, וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְרָאוֹת לְפָנָיו. לָכֵן הָיָה גָּנוּז נוֹזֵז וְכָל אֵלּוּ שֶׁעָמוּ בְּתוֹךְ הַתֵּבָה, וְהַמַּשְׁוִזִית לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

רַבִּי זְוִיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. פָּגְשׁוּ בְּאוֹתָם הָרֵי אֲרָרָט. רָאוּ

רְשׁוּמִים בְּקִיעִים בַּדֶּרֶךְ שֶׁהָיוּ מִימֵי הַמַּבּוּל. אָמַר רַבִּי זְוִיָּא לְרַבִּי יוֹסֵי, הַבְּקִיעִים הָלָלוּ שֶׁהָיוּ מִימֵי הַמַּבּוּל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁאִירָם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּזֵהּ וֶזְטָאָם שֶׁל הָרְשָׁעִים לְפָנָיו.

שָׁכָךְ דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ – רוֹצֶה שֶׁיִּזָּכְרוּ אוֹתָם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְלֹא יִשָּׁכְחוּ זִכְרָם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת לְטוֹב. כְּמוֹ זֶה לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ – כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁכְחוּ וֶזְטָאָם, וּלְהַזְכִּיר עֲוֹנֹתֵיהֶם וְזִכְרוֹנָם לְרַע לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, הַיְינוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי וְגוֹ'.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (ישעיה י) צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנִיָּה עֲנָתוֹת. פָּסוּק זֶה פָּרְשׁוּהוּ הַזְּבֵרִים. אֲבָל פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים – בִּתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, כָּךְ פָּרְשׁוּהָ בַּת גַּלִּים, כַּכָּתוּב (שיר ד) גַּל נָעוּל. גַּלִּים הֵם מְאוּרוֹת שֶׁמִּתְכַּנְּסִים וְהוֹלְכִים וְנִכְנָסִים לְתוֹכָהּ וּמְמַלְּאִים אוֹתָהּ, כַּכָּתוּב (שם) שְׁלָוַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים.

הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ד) לַיִשׁ אַבֶּד מִבְּלִי טָרָף. לַיִשׁ – זָכָר. לַיְשָׁה – נְקֵבָה. לָמָּה נִקְרָא לַיִשׁ? אִם מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי ל) לַיִשׁ גִּבּוֹר בַּבְּהֵמָה, אוֹ מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב לַיִשׁ אַבֶּד מִבְּלִי טָרָף. אֶלָּא הַכֹּל הוּא לַיִשׁ, גִּבּוֹרָה תַּוְוִתּוֹנָה שֶׁבָּאָה מִגְּבוּרָה עֶלְיוֹנָה. לַיִשׁ אַבֶּד מִבְּלִי טָרָף – בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָם נְזוֹלִים מִסְתַּלְּקִים וְלֹא נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ, אָז נִקְרֵאת לַיְשָׁה שֶׁאוֹבֶדֶת מִבְּלִי טָרָף, שֶׁכָּתוּב לַיִשׁ אַבֶּד מִבְּלִי טָרָף וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרָדוּ.

וּמַה שֶּׁאָמַר לַיְשָׁה, הַיְינוּ עֲנָיָה עֲנָתוֹת, עֲנִי שֶׁל עֲנִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה א) מִן הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת, וְכָתוּב (מלכים–א ב) עֲנָתֹת לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ. מַה מַּשְׁמִיעֲנוּ? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהַמֶּלֶךְ דָּוִד הָיָה קַיָּם, עָלָה אֶבְיָתָר בְּעֹשֶׁר וּבַכֹּל. אֲזַר כָּךְ אָמַר לוֹ שְׁלֹמֹה, עֲנָתֹת לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ.

לָמָּה קָרָא לוֹ שְׁלֹמֹה כָּךְ? אֶלָּא אָמַר לוֹ, בְּיָמֶיךָ הָיָה אַבָּא בְּעֹנִי, וְעַכְשָׁו לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ. כְּעֵת יֵשׁ לוֹמַר, לָמָּה נִקְרָא אֶבְיָתָר עֲנָתוֹת? אִם תֹּאמַר שֶׁהָיָה מֵעֲנָתוֹת, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כב) וַיִּמָּלֵט בֶּן אֶחָד לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן

אֲזוֹטוּב וּשְׁמוֹ אֶבְיָתָר. וְהוּא מִנּוֹב הָיָה, שֶׁהֲרֵי נוֹב הָיְתָה עִיר הַכֹּהֲנִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ, הֵיאַ נוֹב הִיא עֲנָתוֹת, וְלָמָּה נִקְרֵאת עֲנָתוֹת? מִשּׁוּם שֶׁיָּרְדָה לְעָנִי וְאָבְדָה הָעִיר עַל יְדֵי שָׁאוּל וְאָבְדוּ הַכֹּהֲנִים. אֶלָּא עֲנָתוֹת כְּפָר הָיָה, וְאֵינָהּ נוֹב, וְלָכֵן קָרָא לָהּ אֶבְיָתָר עֲנָתוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאָמַר (מלכים–א ב) וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי. וְהוּא הָיָה מֵהָעִיר נוֹב, וְעַל הָעִנְיִ שֶׁל דָּוִד שֶׁהָיָה לוֹ בְּיָמָיו קָרָא לוֹ כָּךְ.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, הָעוֹלָם הָיָה בְּעִנְיִ מִיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם עַל מִצְוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁבָּא נָזִיר וְהִקְרִיב קָרְבָּן וְהִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא הִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם וְלֹא יָצְאָה הָאָרֶץ מִמְּהוּמַת הַנָּזִיר, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי וְנֶאֱזְרוּ בְּעֵץ הַזֵּיתִים, וְאָז הִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם.

וְאִלְמָלֵא שֶׁנָּזְרוּ יִשְׂרָאֵל וְנָזְטָאוּ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיוּ מֵתִים לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי נִפְסְקָה מֵהֶם זֶהֲמַת הַנָּזִיר. כֵּיוָן שֶׁנָּזְטָאוּ, אָז נִשְׁבְּרוּ אוֹתָם הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיְתָה בָּהֶם זֵרוּת שֶׁל הַכֹּל, הַזֵּרוּת מֵאוֹתוֹ הַנָּזִיר שֶׁהוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר. וּכְשֶׁקָּמוּ הַלּוּחִים לַהֲרֵג הֶרֶג, אָז הִתְעוֹרֵר הַנָּזִיר הָרָע וְהָיָה הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם, וְלֹא יָכֹל לִשְׁלֹט בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ מְזֻדָּרְזִים כֻּלָּם בַּזְּגוֹרוֹת מְזֻיָּנוֹת, וְלֹא יָכֹל הַנָּזִיר לִשְׁלֹט בָּהֶם. וְכֵיוָן שֶׁאָמַר לְמֹשֶׁה (שמות לג) וְעַתָּה הוֹרֵד עֶדְיְךָ מֵעָלֶיךָ, נִתְּנָה רְשׁוּת לַנָּזִיר הַזֶּה לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב (שם), וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב. וַיִּתְנַצְּלוּ? וַיְנַצְּלוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא וַיִּתְנַצְּלוּ עַל יְדֵי הָאֵזוֹר, מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַנָּזִיר לִשְׁלֹט. אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב, שֶׁקִּבְּלוּ מֵהַר חוֹרֵב כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, נָזִיר שֶׁהָיָה צַדִּיק, לָמָּה לֹא הָיָה מְבַטֵּל מָוֶת מֵהָעוֹלָם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁעֲדַיִן לֹא הִסְתַּלְּקָה הַזֻּהֲמָה מִן הָעוֹלָם. וְעוֹד, שֶׁהֵם לֹא הֶאֱמִינוּ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְכֻלָּם אֲזוּזִים בָּעֲלִים שֶׁל הָאֵילָן לְמַטָּה וּמִתְלַבְּשִׁים בְּרוּזַ טֻמְאָה. וְעוֹד הוֹסִיפוּ אַזָּר כְּךְ לַזָּטָא וְלָלֶכֶת אַזָּר יֵצֶר הָרָע

כְּבָרִאשׁוֹנָה. וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא עֵץ הַחַיִּים, עֲדַיִן לֹא הוֹרִיד אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָרֶץ, וְעוֹד שֶׁהוּא מְשַׁךְ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם אַחַר כָּךְ, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָהּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ יְהוּדִי אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָאִישׁ הַזֶּה הוּא יְהוּדִי וְנִרְאֶה. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. אָמַר לָהֶם, אֲנִי שְׁלִיחַ מִצְוָה, שֶׁהֲרֵי אָנוּ גָּרִים בִּכְפָר רָאמִין, וְהִגִּיעַ זְמַן הֶחָג, וְאָנוּ צְרִיכִים לוּלָב עִם הַמִּינִים שֶׁלּוֹ עִמּוֹ, וַאֲנִי הוֹלֵךְ לְקַטֵּף אוֹתָם לְמִצְוָה. הָלְכוּ כְּאֶחָד. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ יְהוּדִי, אַרְבַּעַת מִינֵי הַלּוּלָב הַלָּלוּ שֶׁבְּכֻלָּם בָּאִים לְרַצּוֹת בְּעַד הָעוֹלָם [נ"א עַל הַמַּיִם], שְׁמַעְתֶּם לָמָּה אָנוּ צְרִיכִים אוֹתָם בֶּחָג? אָמַר לוֹ, כְּבָר הֵעִירוּ בָּזֶה הַחֲבֵרִים, אֶבָל אִם דָּבָר זָדָשׁ הוּא תַּזַּת יָדְךָ – אֱמֹר אוֹתָהּ.

אָמַר לָהֶם, וַדַּאי אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאָנוּ גָּרִים בּוֹ הוּא קָטָן, וְכֻלָּם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְיֵשׁ עָלֵינוּ תַּלְמִיד זָכֶם וּשְׁמוֹ רַבִּי יְצְחָק בַּר יוֹסֵי מְזוֹזָאָה, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם אוֹמֵר לָנוּ דִּבְרֵי תוֹרָה וְזָדָשִׁים, וְאָמַר שֶׁהֲרֵי בֶּחָג זְמַן הוּא לִשְׁלֹט. [יִשְׂרָאֵל שׁוֹלְטִים בְּאוֹתוֹ זְמַן וְלוּקְחִים לוּלָב שֶׁמַּרְאֶה שֶׁאָנוּ נְצַחְנוּ עַל כָּל אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים הֲמוֹן הָעָם וְלִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם] [אַוַי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים בָּרוּךְ ה' שֶׁלֹּא נְתָנָנוּ טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם. וְכִי יֵשׁ שִׁנַּיִם לַמַּיִם? אֶלָּא] (שֶׁכָּל אוֹתָם גְּדוֹלִים) אוֹתָם שְׁאָר הָעַמִּים. אוֹתָם מְמַנִּים גְּדוֹלִים עַל שְׁאָר הָעַמִּים עַכּוּ"ם, וּמִתְבָּרְכִים מִצָּדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְקוֹרְאִים לָהֶם מַיִם הַזֵּידוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכד) הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים.

וּבִשְׁבִיל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם בָּאנוּ בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּאוֹתָם אַרְבָּעָה מִינֵי הַלּוּלָב לְרַצּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [עֲלֵיהֶם] וְלִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּלְהָעִיר עָלֵינוּ מַיִם קְדוֹשִׁים לְנַסֵּךְ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

עוֹד אָמַר לָהֶם, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הִתְעוֹרְרוּת רִאשׁוֹנָה הִיא בָּעוֹלָם. מַה זֶּה הִתְעוֹרְרוּת רִאשׁוֹנָה? זֶה בֵּית דִּין הַמַּזְהִירִין [נ"א זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה מַמָּשׁ] שֶׁמִּתְעוֹרֵר לָדוּן אֶת הָעוֹלָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל הָעוֹלָם בְּדִין וְדָן

אֶת הָעוֹלָם.

וְשׁוֹלֵט בֵּית הַדִּין [שֶׁלְּמַטָּה] הַזֶּה לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁמְּאִירִים פָּנֶיהָ, וְלֹא נִמְצָא נָזוּשׁ מַלְשִׁין בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בְּמַה שֶׁמְּבִיאִים לוֹ אוֹתוֹ הַשָּׂעִיר, שֶׁהוּא מִצַּד רוּזַז הַטֻּמְאָה כָּרָאוּי לוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּאוֹתוֹ שָׂעִיר, לֹא קָרֵב לַמִּקְדָּשׁ.

וְשָׂעִיר זֶה כְּמוֹ אוֹתוֹ שָׂעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁמִּתְעַסֵּק בּוֹ וּמְאִירוֹת פָּנֶיהָ שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה [כָּךְ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה] [מְאִירִים] [פָּנֵי הַמִּקְדָּשׁ]. וְעַל זֶה כָּל יִשְׂרָאֵל מוּצְאִים רַוָזִמִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַוְזָטָאֵיהֶם מִתְבַּטְּלִים. וְסוֹד אֶוָזד אָמַר לָנוּ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת פָּרָט לַוָזסִידִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים זַכָּמִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ? אָמַר לָהֶם, עֲדַיִן לֹא בָּדַקְתִּי אֶתְכֶם.

הָלְכוּ. אַוָזר כָּךְ אָמַר לָהֶם, כְּשֶׁהַלְּבָנָה מִתְקָרֶבֶת לַשֶּׁמֶשׁ, מְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צַד הַצָּפוֹן וְאוֹוָזז בּוֹ בְּאַהֲבָה וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ אֵלָיו, וְהַדָּרוֹם מִתְעוֹרֵר מִצַּד אַוָזר, וְהַלְּבָנָה עוֹלָה וּמִתְוַזבֶּרֶת בַּמִּוָזרָז. וְאָז יוֹנֶקֶת מִשְּׁנֵי צְדָדִים וְנוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת בַּוָזשַׁאי, וְאָז מִתְבָּרֶכֶת הַלְּבָנָה וּמִתְמַלֵּאת. וְכָאן מִתְקָרֶבֶת הָאִשָּׁה לְבַעְלָהּ.

כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ סוֹד דְּמוּת אֵיבְרֵי [נ״א בְּתִקּוּנֵי הָאֵיבָרִים] הָאָדָם וְתִקּוּנָיו, כָּךְ גַּם יֵשׁ [הוּא] סוֹד שֶׁל דְּמוּת אֵיבְרֵי הַנְּקֵבָה וְתִקּוּנֵי הַנְּקֵבָה, וְהַכֹּל מְפֹרָשׁ בְּתוֹכֵנוּ. כָּךְ גַּם יֵשׁ לְמַעְלָה [מִי] שֶׁאוֹוָזז בָּהּ וּמִתְעוֹרֵר כְּנֶגֶד בְּאַהֲבָה, כָּךְ גַּם יֵשׁ לְמַטָּה סוֹד וְתִקּוּן הָאָדָם הַתַּוְזתּוֹן הָאַוָזר תַּוָזת הַלְּבָנָה [ד״א וְתִקּוּן הַנְּקֵבָה].

כְּמוֹ שֶׁזּוֹרֵעַ שְׁמֹאל לְמַעְלָה אוֹוָזֶזת בָּהּ וּמִתְעוֹרֵר כְּנֶגְדָּהּ בְּאַהֲבָה, כָּךְ גַּם יֵשׁ לְמַטָּה. [וַוי הָעַמּוּדִים כֻּלָּם עוֹמְדִים אֵיבָרִים לְהָאָוָזז זֶה בָּזֶה וּלְהִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה צַד הַקְּדֻשָּׁה מִצַּד שֶׁל רוּזַז טֻמְאָה שֶׁהוּא סוֹד הַנָּזוּשׁ שֶׁלְּמַטָּה]. נָזוּשׁ זֶה הוּא זְרוֹעַ שְׂמֹאל שֶׁל רוּזַז הַטֻּמְאָה, וְאוֹוָזז בּוֹ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וְקָרֵב לַלְּבָנָה וּמוֹשֵׁךְ אוֹתָהּ בֵּינֵיהֶם [נ״א בִּדְבֵקוּת] שֶׁל דְּבֵקוּת

וְנִטְמֵאת.

וְאָז יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה מַקְרִיבִים שָׂעִיר, וְאוֹתוֹ נָזָשׁ נִמְשָׁךְ אַזָּר אוֹתוֹ הַשָּׂעִיר, וְהַלְבָּנָה נִטְהֶרֶת וְעוֹלָה לְמַעְלָה וּמִתְקַשֶּׁרֶת לְמַעְלָה לְהִתְבָּרֵךְ, וּפָנֶיהָ מְאִירִים מַה שֶּׁנָּזוֹשׁכָה לְמַטָּה.

אָז כָּאן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ נָזָשׁ הָרָע מִתְעַסֵּק בְּאוֹתוֹ שָׂעִיר, הַלְבָּנָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ וּמִתְעַסֶּקֶת [בְּיִשְׂרָאֵל] לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סָנֵגוֹרְיָא, וְסוֹכֶכֶת עֲלֵיהֶם כְּמוֹ אֵם עַל הַבָּנִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ אוֹתָם מִלְמַעְלָה וּמְוַוזֵל לָהֶם.

אַזָּר כָּךְ כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַגִּיעִים לָזָוג, מְעוֹרְרִים צַד יָמִין לְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁתִּתְקַשֵּׁר בּוֹ הַלְבָּנָה וְיֵאוֹרוּ פָּנֶיהָ כָּרָאוּי. וְאָז מְזַלְּקֶת [נוֹתֶנֶת] זִלְקָ שֶׁלָּהּ בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם מְמַנִּים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בְּזִלְקָם, וְלֹא יָבֹאוּ לִינֹק וּלְהִתְקָרֵב לַצַּד שֶׁל זִלְקָ יִשְׂרָאֵל.

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה – כְּשֶׁשְּׁאָר הָעַמִּים מִתְבָּרְכִים, כֻּלָּם מִתְעַסְּקִים בִּירֻשַּׁת זִלְקָם, וְלֹא יָבֹאוּ לְהִתְעָרֵב עִם יִשְׂרָאֵל וְלַזְמוֹד זִלְקָ יֵרָשָׁתָם. וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל מוּשָׁכִים בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם מְמַנִּים, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בְּזִלְקָם וְלֹא יִתְעָרְבוּ עִמָּם.

וּכְשֶׁהַלְּבָנָה מִתְמַלֵּאת בְּרָכוֹת לְמַעְלָה כָּרָאוּי. יִשְׂרָאֵל בָּאִים וְיוֹנְקִים מִמֶּנָּה לְבַדָּם. וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. מַה זֶּה עֲצֶרֶת? כְּתַרְגּוּמוֹ כְּנִישׁוּ (הִתְכַּנְּסוּת). כָּל מַה שֶּׁכִּנְּסוּ מֵאוֹתָם בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת, לֹא יוֹנְקִים מִמֶּנָּה עַמִּים אֲזֵרִים, פָּרֵט לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם. וְלָכֵן כָּתוּב עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, לָכֶם וְלֹא לְשְׁאָר הָעַמִּים, לָכֶם וְלֹא לִשְׁאָר הַמְמַנִּים.

וְעַל זֶה הֵם מְרַצִּים עַל הַמַּיִם, לָתֵת לָהֶם זִלְקָ בְּרָכוֹת שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בּוֹ, וְלֹא יִתְעָרְבוּ אַזָּר כָּךְ בְּזִוְּדַוּת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיּוֹנְקִים בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת. וְעַל אוֹתוֹ יוֹם כָּתוּב דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ. שֶׁלֹּא מִתְעָרֵב אַזָּר עִמָּנוּ.

לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין אֲהוּבוֹ לִסְעוּדָה עֶלְיוֹנָה שֶׁעָשָׂה לוֹ לְיוֹם רִשּׁוּם. אֲהוּב

הַמֶּלֶךְ הֲרֵי יוֹדֵעַ שֶׁהַמֶּלֶךְ רוֹצֶה בּוֹ. אָמַר הַמֶּלֶךְ, כְּעֵת אֲנִי רוֹצֶה לִשְׁמוֹעַ עִם אֲהוּבִי, וַאֲנִי זוֹשֵׁשׁ שֶׁכַּאֲשֶׁר אֲנִי בִּסְעוּדָה עִם אֲהוּבִי, יִכָּנְסוּ כָּל אוֹתָם פָּקִידִים מְמֻנִּים וְיֵשְׁבוּ עִמָּנוּ לַשֻּׁלְחָן לִסְעֹד סְעוּדַת הַשִּׁמְוָזָה עִם אֲהוּבִי. מָה עָשָׂה? הִקְדִּים אוֹתוֹ אָהוּב מִינִים שֶׁל יְרָקוֹת וּבְשַׂר שְׂוָרִים וְהִקְרִיב לִפָּנֵי אוֹתָם פָּקִידִים מְמֻנִּים לֶאֱכֹל. אַזַּר כָּךְ יָשַׁב הַמֶּלֶךְ עִם אֲהוּבוֹ לְאוֹתָהּ הַסְּעוּדָה הָעֶלְיוֹנָה מִכָּל עִדּוּנֵי הָעוֹלָם. וּבְעוֹד שֶׁהוּא לְבַדּוֹ עִם הַמֶּלֶךְ, בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל צָרְכָּיו וְנָתַן לוֹ, וְשָׂמַח הַמֶּלֶךְ עִם אֲהוּבוֹ לְבַדּוֹ, וְלֹא הִתְעָרְבוּ אֲזוֹרִים בֵּינֵיהֶם. כָּךְ יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָכֵן כָּתוּב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם.

אָמְרוּ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְיָיא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְקִין הַדֶּרֶךְ לְפָנֵינוּ. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. בָּאוּ וְנָשָׁקוּהוּ. קָרָא עָלָיו רַבִּי יוֹסֵי, (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לַשָּׁדֶה, יָשְׁבוּ. אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, מַה שׁוֹנָה שֶׁכָּתוּב (בראשית יט) וַה׳ הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה וְגוֹ׳, וּמַה שׁוֹנָה בַּמַּבּוּל שֶׁכָּתוּב אֱלֹהִים בְּכָל מָקוֹם, [לָמָּה] וְלֹא כָּתוּב וַה׳ [בַּכֹּל]?.

אֶלָּא שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב וַה׳ – הוּא וּבֵית דִּינוֹ. אֱלֹהִים סְתָם – דִּין לְבַדּוֹ. אֶלָּא בְּסְדֹם נַעֲשָׂה דִּין וְלֹא לְהַשְׁמִיד עוֹלָם, וְלָכֵן הוּא הִתְעָרֵב בְּדִין, אֲבָל בַּמַּבּוּל הַשְׁמַד כָּל הָעוֹלָם וְכָל אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ [בִּלְבַדּוֹ] בָּעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, [הֲרֵי] נֹחַ וּמִי שֶׁהָיָה עִמּוֹ [נִצְּלוּ – הֲרֵי] נִסְתָּר מִן הָעַיִן הָיָה, שֶׁלֹּא נִרְאָה. וְעַל זֶה כָּל מַה שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם הִשְׁמִיד אוֹתוֹ, וְעַל זֶה וַה׳ בְּגִלּוּי, וְלֹא הִשְׁמִיד הַכֹּל. אֱלֹהִים צָרִיךְ הַסְּתָרָה, וְצָרִיךְ [אָדָם] לְהִשָּׁמֵר, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל מַשְׁמִיד, וְעַל זֶה אֱלֹהִים לְבַדּוֹ הָיָה.

וְזֶה סוֹד (תהלים כט) ה׳ לַמַּבּוּל יָשָׁב. מַה זֶּה יָשָׁב? אִלְמָלֵא פָּסוּק כָּתוּב, לֹא יָכֹלְנוּ לְאָמְרוֹ. יָשַׁב לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא בָּא עִם דִּין. כָּתוּב כָּאן יָשָׁב, וְכָתוּב שָׁם (ויקרא יג) בָּדָד יֵשֵׁב לְבַדּוֹ.

וּמִשּׁוּם שֶׁנִּזַּן הָיָה נִסְתָּר מִן הָעַיִן, אַזַּר כָּךְ נַעֲשָׂה דִּין, וְהֻשְׁמַד הָעוֹלָם וְנָזוּ רֻגְזוֹ, מַה כָּתוּב? וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהִשְׁמִיד הָעוֹלָם, לֹא נִזְכַּר שֶׁהָיָה נִסְתָּר מֵהָעַיִן, וְסוֹד [זֶה] לָמַדְנוּ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסְתָּר וְנֶעְלָה. נֶעְלָה הוּא בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה, וְנִסְתָּר הוּא מָקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. וְלָכֵן כָּל דִּבְרֵי הָאָדָם שֶׁהֵם בַּסֵּתֶר, בְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת עָלָיו. וְכָל אוֹתָם שֶׁבַּנֶּגְלֶה, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל בֵּית דִּין שׁוֹרִים עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹם בְּגָלוּי, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע עַיִן שׁוֹלֵט עָלָיו, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בָּכָה רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, שֶׁהֲרֵי זְכוּתוֹ הִזְמִינָה לָנוּ בֶּהָרִים דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים כָּאֵלֶּה [עַד כָּאן]. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָאִישׁ הַזֶּה בָּא לְהוֹדִיעֵנוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתוֹ אֵלֵינוּ. כְּשֶׁבָּאוּ וְסִדְּרוּ הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, וַדַּאי שֶׁיָּפֶה אָמַר.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, בֵּן כָּל בָּשָׂר הַזֶּה נֶהֱנָה מֵאוֹתָם קָרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מַקְרִיבִים עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ, כֻּלָּם הָיוּ מְסֻפָּקִים כְּאֶחָד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וּבֹא וּרְאֵה, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים הֵם נִקְרָאִים אָדָם בְּזִזְבּוּר שֶׁל אוֹתָם רְצוֹנוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁעוֹלִים מִתּוֹכָם. אוֹתוֹ כֶּשֶׂב אוֹ אַיִל אוֹ אוֹתָהּ בְּהֵמָה שֶׁמַּקְרִיבִים, צָרִיךְ עַד שֶׁלֹּא תֻּקְרַב עַל הַמִּזְבֵּחַ לְפָרֵשׁ עָלֶיהָ כָּל הַזְּבָחִים וְכָל הָרְצוֹנוֹת הָרָעִים לְהִתְוַדּוֹת עָלֶיהָ, וְאָז הַהִיא נִקְרֵאת בְּהֵמָה בַּכֹּל בְּתוֹךְ אוֹתָם זְבָחִים וְרָעוֹת וְהִרְהוּרִים.

כְּמוֹ הַקָּרְבָּן שֶׁל הָעֲוָאזֵל שֶׁכָּתוּב (ויקרא יו) וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' – כָּךְ גַּם כָּאן. וּכְשֶׁעוֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ מַשָּׂא עַל אָזֶד שְׂעִירִים, וְלָכֵן זֶה עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ וְזֶה עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ. זֶה בְּסוֹד אָדָם, וְזֶה בְּסוֹד בְּהֵמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'.

הַזִּבְחִין וְכָל שְׁאָר הַמְּנָחוֹת לְעוֹרֵר רוּחַ קְדוֹשָׁה בִּרְצוֹן הַכֹּהֲנִים וְשִׂירַת הַלְוִיִּם וּבִתְפִלַּת יִשְׂרָאֵל. וּבְאוֹתוֹ עָשָׁן וְשֶׁמֶן וְקֶמַח שֶׁעוֹלִים, מִתְרַוִּים

וּמִסְתַּפְּקִים [ס״א וּמִתְפַּשְׁטִים] כָּל שְׁאָר בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט בְּאוֹתוֹ הַדִּין שֶׁנִּמְסָר לָהֶם, וְהַכֹּל בִּזְמַן אֶזֶד. בֹּא רְאֵה, הַכֹּל נַעֲשָׂה בְּסוֹד הָאֱמוּנָה לְהִסְתַּפֵּק זֶה בָּזֶה וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה מִי שֶׁצָּרִיךְ עַד אֵין סוֹף.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָרִימוּתִי יָדַי בִּתְפִלּוֹת לְמַעְלָה, שֶׁכְּשֶׁרָצוֹן הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה לְמַעְלָה עוֹמֵד עַל אוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁלֹּא נוֹדָע וְלֹא נִתְפָּס כְּלָל לְעוֹלָמִים, הָרֹאשׁ הַיּוֹתֵר נִסְתָּר שֶׁלְּמַעְלָה, וְאוֹתוֹ הָרֹאשׁ מוֹצִיא מַה שֶּׁמּוֹצִיא, וְלֹא יָדוּעַ, וּמֵאִיר מַה שֶּׁמֵּאִיר הַכֹּל בְּסֵתֶר.

רָצוֹן הַמְּזֻוָּגָה הָעֶלְיוֹנָה לִרְדֹּף אַזְרָיו וְלִהְיוֹת מוּאָר מִמֶּנּוּ. מָסָךְ אֶזֶד נִפְרָד. וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ מָסָךְ בִּרְדִיפַת אוֹתָהּ מְזֻוָּגָה עֶלְיוֹנָה מַגִּיעָה וְלֹא מַגִּיעָה עַד אוֹתוֹ מָסָךְ, מְאִירָה מַה שֶּׁמְּאִירָה. וְאָז אוֹתָהּ מְזֻוָּגָה עֶלְיוֹנָה מְאִירָה בְּאוֹר [בְּסֵתֶר] נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ, וְאוֹתָהּ מְזֻוָּגָה לֹא יוֹדֵעַ. וְאָז מַכֶּה אוֹר הַמְּזֻוָּגָה הַזֹּאת שֶׁלֹּא נוֹדָע בָּאוֹר שֶׁל הַמָּסָךְ שֶׁעוֹמֵד, שֶׁמֵּאִיר מִמַּה שֶּׁלֹּא יָדוּעַ וְלֹא נוֹדָע וְלֹא הִתְגַּלָּה. וְאָז [נ״א זֶה] זֶה אוֹר הַמְּזֻוָּגָה שֶׁלֹּא נוֹדָע מַכֶּה בָּאוֹר שֶׁל הַמָּסָךְ, וּמֵאִירִים כְּאֶזֶד. וְנַעֲשִׂים תִּשְׁעָה הֵיכָלוֹת.

וְהַהֵיכָלוֹת אֵינָם אוֹרוֹת וְלֹא רוּזוֹת וְלֹא נְשָׁמוֹת, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד בָּהֶם. הָרָצוֹן שֶׁל כָּל תִּשְׁעָה הָאוֹרוֹת שֶׁעוֹמְדִים כֻּלָּם בַּמְּזֻוָּגָה, שֶׁהוּא אֶזֶד מֵהֶם בְּזֶשְׁבּוֹן כֻּלָּם לִרְדֹּף אַזְרֵיהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדִים בַּמְּזֻוָּגָה וְלֹא נִדְבָּקִים וְלֹא נוֹדָעִים. וְאֵלֶּה לֹא עוֹמְדִים לֹא בְּרָצוֹן וְלֹא בְּמְזֻוָּגָה עֶלְיוֹנָה [עֶלְיוֹנוֹת]. תּוֹפְסִים בָּהּ וְלֹא תּוֹפְסִים. בְּאֵלֶּה עוֹמְדִים כָּל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה וְכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת מִסּוֹד הַמְּזֻוָּגָה הָעֶלְיוֹנָה [שֶׁלְּמַטָּה – וּלְמַטָּה] כֻּלָּם נִקְרָאִים אֵין סוֹף. עַד כָּאן מַגִּיעִים אוֹרוֹת וְלֹא מַגִּיעִים וְלֹא נוֹדָעִים. אֵין כָּאן רָצוֹן וְלֹא מְזֻוָּגָה.

[אָז] כְּשֶׁמְּאִירָה הַמְּזֻוָּגָה וְלֹא נוֹדַעַת [יָדוּעַ] מִמִּי שֶׁמְּאִירָה, אָז מִתְלַבֶּשֶׁת וְנִסְתֶּרֶת לְתוֹךְ הַבִּינָה וּמְאִירָה לְמִי שֶׁמְּאִירָה, וְנִכְנָסִים זֶה בָּזֶה, עַד

שֶׁכֻּלָּם נִכְלָלִים כְּאֶחָד. וּבְסוֹד הַקָּרְבָּן כְּשֶׁעוֹלֶה, הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה וּמֵאִיר זֶה בָּזֶה. אָז עוֹמְדִים כֻּלָּם בַּעֲלִיָּה, וְהַמַּזְּשָׁבָּה מִתְעַטֶּרֶת עִם אֵין סוֹף. אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמּוֹאֶרֶת מִמֶּנּוּ הַמַּזְּשָׁבָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא נוֹדַעַת בָּהּ כְּלָל נִקְרָא אֵין סוֹף, וּמִמֶּנּוּ נִמְצָא וְעוֹמֵד וּמֵאִיר לְמִי שֶׁמֵּאִיר, וְעַל זֶה הַכֹּל עוֹמֵד. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, קֶרֶן כָּל בָּשָׂר הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁהַקָּשָׂר נִמְצָא לְמַעְלָה בְּשִׁמְוָזָה, גַּם כָּאן לְמַטָּה בְּוָזְדָוָה, וְרָצוֹן לְהִסְתַּפֵּק הַכֹּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְהָאֵם עוֹמֶדֶת עַל יִשְׂרָאֵל כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל רֹאשׁ וְזָדֵשׁ וְזָדֵשׁ כְּשֶׁמִּתְוַדְּשִׁים הַלְּבָנָה, נוֹתְנִים לְקֶרֶן כָּל בָּשָׂר הַזֶּה וֶזֶלְק אֶזֶד יוֹתֵר עַל הַקָּרְבָּנוֹת לְהִתְעַסֵּק בּוֹ וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּוָזֶלְקוֹ, וְיִהְיֶה צַד שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם כְּדֵי שֶׁיִּתְאַוְּדוּ עִם מַלְכָּם, וְזֶהוּ הַשָּׂעִיר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּוֶזֶלְק עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב בּוֹ שָׂעִיר, (בראשית כז) הֵן עֵשָׂו אָזִי אִישׁ שָׂעִיר. וְעַל זֶה הוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּוָזֶלְקוֹ, וְיִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּוָזֶלְקָם, וְלָכֵן כָּתוּב (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ.

בֹּא רְאֵה, קֶרֶן כָּל בָּשָׂר הַזֶּה, כָּל רְצוֹנוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּבָשָׂר תָּמִיד, וְלָכֵן תִּקּוּן הַבָּשָׂר תָּמִיד אֵלָיו, וְלָכֵן נִקְרָא קֶרֶן כָּל בָּשָׂר. וּכְשֶׁהוּא שׁוֹלֵט, שׁוֹלֵט עַל הַגּוּף וְלֹא עַל הַנְּשָׁמָה. הַנְּשָׁמָה עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ, וְהַבָּשָׂר נִתָּן לַמָּקוֹם הַזֶּה. כְּמוֹ זֶה בְּקָרְבָּן, שֶׁהָרָצוֹן עוֹלֶה לְמָקוֹם אֶזֶד, וְהַבָּשָׂר לְמָקוֹם אֶזֶד.

וְהָאִישׁ שֶׁהוּא צַדִּיק, הוּא קָרְבָּן מַמָּשׁ לְכַפָּרָה, וְאַזֶּר שֶׁאֵינוֹ צַדִּיק אֵינוֹ קָרְבָּן, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) כִּי לֹא לְרָצוֹן וְגוֹ'. וְעַל זֶה הַצַּדִּיקִים הֵם כַּפָּרַת הָעוֹלָם וְהֵם קָרְבָּן בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹזַ קֶרֶן כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. לִטֹּל רְשׁוּת לְהַזְשִׁיךְ פָּנַי בְּנֵי הָעוֹלָם. וְלָכֵן הִנְנִי מַשְׁזִיתָם אֶת הָאָרֶץ. [וְעַל זֶה עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר, כְּדֵי לְהִנָּצֵל בָּהּ וְלֹא יוּכַל לִשְׁלֹט עָלֶיךָ. רַבִּי זְזַיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ אָמַר אֶזֶד]. כָּתוּב וַיַּעַשׂ נֹזַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּהוּ ה'.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן יא)

צִוָּה ה׳. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אַשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה וְהֵם מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת. בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי מַשְׁמָע שֶׁלּוֹלֵא שֶׁנִּמְצָא נָזָז עִם הַתֵּבָה בְּהִתְוַדְּבְרוּת כְּאָזְד, לֹא הָיָה נִצָּל, [וְלָכֵן] נִסְתַּר מִן הָעַיִן בְּתוֹךְ הַתֵּבָה. קָמוּ וְהָלְכוּ. אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, כָּתוּב עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר, לְךָ וּלְעַצְמְךָ, כְּדֵי לְהִתְוַדֵּבֵר עִמָּהּ וּלְהִנָּצֵל בָּהּ. מַה כָּתוּב? וַיַּעַשׂ נָזָז כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּהוּ וְגוֹמֵר. (ע״כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת).

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וְנָזָז בֶּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְגוֹ׳. וְכִי לָמָּה בָּא הַוָּוֹ שְׁבוֹן הַזֶּה לִמְנוֹת? אֶלָּא אִלּוּ לֹא הָיָה נָזָז בֶּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, לֹא יִכָּנֵס לַתֵּבָה וְלֹא יִתְוַדֵּבֵר עִמָּהּ. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּלֵּם בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, אָז הִתְוַדֵּבֵר עִמָּהּ.

וְעַל כֵּן, מִיּוֹם שֶׁהִשְׁתַּלֵּם וְזָטְאָם שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם, זָכָה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁהִשְׁתַּלֵּם נָזָז בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְנִשְׁלְמָה דַּרְגָּתוֹ כָּרָאוּי וְהָיָה צַדִּיק שָׁלֵם, וְאָז נִכְנַס לַתֵּבָה. וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

וְנָזָז בֶּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְלָכֵן לֹא נֶאֱמַר כְּבֶן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה [ד״א כְּנֶגֶד שִׁשִּׁית צְדָדֵי הָעוֹלָם]. עוֹד פָּתַח וְאָמַר, וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מָיִם. מָה הַטַּעַם הִנְנִי כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַאֲנִי? אֶלָּא אֲנִי, אָנֹכִי, [הִנְנִי] – הַכֹּל זֶה דָּבָר אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם אֲנִי נַעֲשֶׂה גּוּף לַנְּשָׁמָה, וַדַּאי שֶׁמְּקַבֶּלֶת מִמַּה שֶּׁלְּמַעְלָה, וְלָכֵן נִרְמָז בְּאוֹת הַבְּרִית, שֶׁכָּתוּב אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתָּךְ. אֲנִי שֶׁקַּיֶּמֶת בְּגָלוּי מְזֻמָּנֶת לָדַעַת, אֲנִי כִּסֵּא לְמַה שֶּׁלְּמַעְלָה, אֲנִי שֶׁעוֹשָׂה נְקָמוֹת לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. וַאֲנִי – כּוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאָזְד. אַזַּר כָּךְ נִרְשָׁם לְבַדּוֹ, שֶׁהִוְדַּמֵּן לַעֲשׂוֹת דִּין. הִנְנִי. מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מָיִם.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהוּא מַיִם? אֶלָּא אֶת הַמַּבּוּל, לְרַבּוֹת מַלְאַךְ הַמָּוֶת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ מַיִם, הַמַּשְׁוָזִית [לְהַשְׁוָזִית בָּהֶם] [הָיָה] הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם לְהַשְׁמִיד בְּאוֹתָם הַמַּיִם. אֲנִי ה׳ – כָּךְ שָׁנִינוּ, נֶאֱמָן אֲנִי

לְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים וּלְהַפְרַע מֵהָרְשָׁעִים. וְלָכֵן הִבְטִיחָן לָהֶם הַפָּסוּק לַצַּדִּיקִים בַּאֲנִי, לְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב שֶׁלָּהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵים לָרְשָׁעִים לְהַפְרַע מֵהֶם לָעוֹלָם הַבָּא בַּאֲנִי.

לְשַׁוְּזוּת כָּל בָּשָׂר – כְּמוֹ שֶׁהָעֲמַדְנוּ, שֶׁזֶּהוּ הַמַּשְׁוְזִית שֶׁל הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות יב) וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁוְזִית לָבֹא אֶל בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף. וְזֶה הוּא לְשַׁוְּזוּת כָּל בָּשָׂר, מִצַּד שֶׁל קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן שֶׁזִּכָּה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [ד״א וְזִכָּה לָהֶם] עַד שֶׁהִשְׁלִים נוַ לְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, אָז לְשַׁוְּזוּת כָּל בָּשָׂר. אָמַר, כָּךְ לִמַּדְנוּ מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יְצְוָק [ס״א בְּרַבִּי יוֹסֵי מְזוֹוָאֵי], שֶׁאָמַר לָנוּ, [ס״א זֶה שֶׁאָמַרְתִּי לָכֶם].

פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה לוז) אָמַרְתִּי לֹא אֶרְאֶה יָהּ יָהּ בְּאֶרֶץ הַוַּיִּים לֹא אַבִּיט אָדָם עוֹד עִם יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל. אָמַרְתִּי לֹא אֶרְאֶה יָהּ, כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה, אֶלָּא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם וְנִשְׁכָּוַת מֵהֶם רוּזַ זָכְמָה.

שֶׁכְּשֶׁאָדָם מִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹתֵן וֶשְׁבּוֹן לְרִבּוֹנוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּעוֹד שֶׁהוּא קַיָּם רוּזַ וְגוּף כְּאָוְזָד, וְרוֹאֶה מַה שֶּׁרוֹאֶה, עַד שֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ עוֹלָם וּפוֹגֵשׁ בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר גַּן עֵדֶן לִרְאוֹת כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁמְרוּ אֶת מִצְוֹוֹת רִבּוֹנָם וְשָׁמְזוּ בָּהֶם.

וְכַמָּה צַדִּיקִים סְבִיב אָדָם. אֵלּוּ שֶׁנִּמְנְעוּ מִדֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם וְסָטוּ לְדֶרֶךְ גַּן הָעֵדֶן, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל. וְלֹא כָּתוּב יוֹשְׁבֵי זְלָד, כִּי אֵינָם כְּמוֹ זְלָדָה שֶׁגּוֹרֶרֶת וּמַנִּיזָה וְלֹא יוֹדַעַת לְמִי מַנִּיזָה, אֶלָּא יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב) זִוְדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם וְגוֹ׳, [אֶלָּא יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל] שֶׁנִּמְנְעוּ מִדֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם, וְהֻזְוְזְקוּ בָּהֶם לְהַכְנִיסָם בְּגַן עֵדֶן.

דָּבָר אַזֵּר יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל – אֵלּוּ בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁמָּנְעוּ עַצְמָם מֵאוֹתָם זַוָּטֵאי הָרְשָׁעִים. וּמִשּׁוּם שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן שָׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, יוֹשֵׁב [עִם] עַל אוֹתָם שֶׁנִּמְנְעוּ מִזַּוָּטֵאיהֶם וְהֵם בְּנֵי זְוָדֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לט) אֲדַבְּרָה מָה

זָדַל אֲנִי. וְלָכֵן הוּא יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר גַּן הָעֵדֶן וְשָׁמְעוֹ בַּצַּדִּיקִים שֶׁבָּאִים בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁל גַּן עֵדֶן

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, אָמַרְתִּי לֹא אֶרְאֶה יָהּ. וְכִי מִי יָכוֹל לִרְאוֹת יָהּ? אֶלָּא סוֹף הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב יָהּ בְּאֶרֶץ הַחַיִּים. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹלוֹת לִמְקוֹם צְרוֹר הַחַיִּים, שָׁם נֶהֱנִים בַּזֹּהַר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל. וְאִלּוּ לֹא הִתְלַבְּשָׁה הַנְּשָׁמָה בַּזֹּהַר שֶׁל לְבוּשׁ אַזּוֹר, לֹא תוּכַל לְהִתְקָרֵב לִרְאוֹת אֶת אוֹתוֹ הָאוֹר. וְסוֹד הַדָּבָר – כְּמוֹ שֶׁנּוֹתְנִים לַנְּשָׁמָה לְבוּשׁ שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם נוֹתְנִים לָהּ לְבוּשׁ שֶׁל זֹהַר עֶלְיוֹן לַעֲמֹד בָּהּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם וּלְהִסְתַּכֵּל בְּתוֹךְ אוֹתָהּ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה מִתּוֹךְ אוֹתָהּ אֶרֶץ הַחַיִּים.

בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה לֹא יָכֹל לְהִתְקָרֵב לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁהִסְתַּכֵּל אֶלָּא כְּשֶׁהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ אַזּוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר. וְתַרְגּוּם, בְּאֶמְצָעוּת הֶעָנָן. וְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ כְּמִי שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ. וְלָכֵן (שם כ) וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִים, וְכָתוּב (שם כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וְגוֹ', וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה, וְיָכֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁהִסְתַּכֵּל.

כְּמוֹ זֶה מִתְלַבְּשׁוֹת נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם בִּלְבוּשׁ כְּמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְנַהֵג אֶלָּא בִּלְבוּשׁ כְּמוֹ זֶה, וְעוֹמְדִים לְהִסְתַּכֵּל בָּאוֹר הַמֵּאִיר בְּאוֹתָהּ אֶרֶץ הַחַיִּים. וְזֶהוּ יָהּ יָהּ בְּאֶרֶץ הַחַיִּים, שֶׁהָיָה סָבוּר שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לְאוֹתוֹ אוֹר וּלְאוֹתָהּ הִסְתַּכְּלוּת, מִשּׁוּם שֶׁהַנָּהָר הַשּׁוֹפֵעַ מַפְסִיק אוֹתוֹ וְלֹא הוֹלִיד. לֹא אַבִּיט אָדָם עוֹד – זֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְכָל זֶה לָמָּה? כִּי אָמַר לוֹ הַנָּבִיא, כִּי מֵת אַתָּה – בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תִזְיֶה – לָעוֹלָם הַבָּא. מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁלֹּא [הָיָה] מוֹלִיד בָּנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, מְגָרְשִׁים אוֹתוֹ מִכָּל מַה שֶּׁאָמַרְנוּ, וְלֹא שׁוֹרֶה לִרְאוֹת בְּאוֹתוֹ אוֹר הַמֵּאִיר [כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לִשְׁאָר הָעַמִּים וּשְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם]. וּמָה זִוּקְיָה

שֶׁהָיְתָה לוֹ זְכוּת אָבוֹת וְהוּא זַכַּאי צַדִּיק וְזָסִיד כָּךְ, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁאֵין לוֹ זְכוּת אָבוֹת וְזוֹטֵא לִפָּנֵי רִבּוֹנוֹ.

הַלְבּוּשׁ הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ הוּא [הֵם] מַה שֶּׁאָמְרוּ הַמְזַבְּרִים, זָלוּק שֶׁל רַבָּנָן שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בּוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי זָלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁעָנָו לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה טוֹבוֹת וְעִדּוּנִים לָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְזַכֶּה לוֹ.

וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם עַל הָאָרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (במדבר כ) הֵמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה׳ וַיִּקָּדֵשׁ בָּם. וְכִי בְּמָקוֹם אַזָּר לֹא רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה׳? מַה שׁוֹנָה כָּאן שֶׁאָמַר הֵמָּה מֵי מְרִיבָה, וְלֹא אַזָּרִים? אֶלָּא מֵי הַמְּרִיבָה הַלָּלוּ הָיוּ וַדַּאי שָׁנָתְנוּ כּוֹז וְזוֹזָק לְבַעֲלֵי הַדִּין לְהִתְוַזֵּק. מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ מַיִם מְתוּקִים וּמַיִם מְרִירִים. יֵשׁ מַיִם צְלוּלִים וְיֵשׁ מַיִם עֲכוּרִים. יֵשׁ מֵי שָׁלוֹם וּמֵי קְטָטָה. וְעַל זֶה, הֵמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה׳, שֶׁהִמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם אֶת מֵי שֶׁלֹּא צָרִיךְ וְנִטְמְאוּ בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקָּדֵשׁ בָּם.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְזִקָיָה, אִם כָּךְ, מַה זֶּה וַיִּקָּדֵשׁ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וַיִּקָּדְשׁוּ! אֶלָּא הַדָּבָר עָלָה. וַיִּקָּדֵשׁ – נִפְגַּם מִי שֶׁלֹּא צָרִיךְ. כִּבְיָכוֹל שֶׁנִּפְגְּמָה הַלְּבָנָה. וַיִּקָּדֵשׁ אֵינוֹ לְשׁוֹן זוֹז כָּאן. וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, לְהָבִיא מַשְׁזוּת עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהֵם נִטְמְאוּ בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא רוֹצִים לָשׁוּב לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל זֻזְטָאֵיהֶם בְּעוֹד שֶׁהֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁכְּשֶׁאָדָם שָׁב וּמִתְנַזֵּם עַל זֻזְטָאוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹזֵל לוֹ, וְכָל אוֹתָם שֶׁמַּזְזִיקִים בַּזֻזְטָאֵיהֶם וְלֹא רָצוּ לָשׁוּב לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל [זֻזְטָאִים] זֻזְטָאֵיהֶם, אַזָּר כָּךְ [יִפֹּל] יִפְּלוּ לַגֵּיהִנֹּם וְלֹא יַעֲלוּ מִשָּׁם לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, מְשׁוּם שֶׁזִּזְקוּ אֶת לִבָּם כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹ שֶׁל נֹזַז וְרָצוּ לְהַרְאוֹת זֻזְטָאָם בְּגָלוּי, הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם הַדִּין בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן. אָמַר רַבִּי

יְצִוָּק, אֲפִלּוּ כְּשֶׁזּוֹטֵא אָדָם בְּנִסְתָּר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַוְזָמָן. וְאִם שָׁב בֶּן הָאָדָם אֲלָיו, מְכַסֶּה עָלָיו וּמוֹזֵל לוֹ וּמְוַתֵּר לוֹ. וְאִם לֹא, הוּא מְגַלֶּה אוֹתוֹ לְעֵינֵי כֹל. מִנַּיִן לָנוּ? מִסּוֹטָה.

וְכָךְ גַּם נִמְוְזוּ הָרְשָׁעִים הַלָּלוּ מֵהָאָרֶץ בְּגָלוּי. וְאֵיךְ נִמְוְזוּ? אֶלָּא שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים מַיִם, וְהָיוּ רוֹתְוְזִים מֵהַתְּהוֹם, וְעוֹלִים וּמַעֲבִירִים מֵהֶם אֶת עוֹרָם. וְכֵיוָן שֶׁהָעֲבַר מֵהֶם הָעוֹר – כָּךְ גַּם הַבָּשָׂר, וְלֹא נִשְׁאֲרוּ אֶלָּא בָּעֲצָמוֹת שֶׁלָּהֶם בִּלְבַד, לְקַיֵּם אֶת מַה שֶּׁכָּתוּב וַיִּמָּוְזוּ מִן הָאָרֶץ. וְכָל אוֹתָם הָעֲצָמוֹת נִפְרְדוּ זוֹ מִזּוֹ וְלֹא נִשְׁאֲרוּ כְּאֶוָּד, וּמֵהַכֹּל הָעֲבִרוּ מֵהָעוֹלָם. רַבִּי יְצִוָּק אָמַר, וַיִּמָּוְזוּ מִן הָאָרֶץ, מַה זֶּה וַיִּמָּוְזוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יִמָּוְזוּ מֵאֶרֶץ זַיִּים. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁאֵין לָהֶם תְּוִזָיָה לְעוֹלָמִים וְלֹא יָקוּמוּ בַּדִּין.

וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִכָּאן קִיּוּם הַבְּרִית לְמַעְלָה כְּקִיּוּם הַבְּרִית לְמַטָּה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אִתָּךְ. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכְּשֶׁהַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דָּבָר נִסְתָּר הוּא, כְּשֶׁהִתְעוֹרְרוּת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה כְּשֶׁהוּא מְקַנֵּא לָהּ

בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, כְּשֶׁצַּדִּיק יֵשׁ בָּעוֹלָם, מִיָּד הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ וְהַשְׁתּוֹקְקוּתָהּ בּוֹ. וְאָז הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁלְּמַעְלָה אֵלֶיהָ בְּאַהֲבָה כְּהִשְׁתּוֹקְקוּת הַזָּכָר לִנְקֵבָתוֹ כְּשֶׁהוּא מְקַנֵּא לָהּ. וְעַל זֶה, וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ. הַהִשְׁתּוֹקְקוּת מִתְעוֹרֶרֶת בִּגְלָלְךָ. כְּמוֹ זֶה (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יְצִוָּק.

וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ, לִהְיוֹת אוֹת בְּרִיתִי בָּעוֹלָם, וְאַוָּר כָּךְ וּבָאתָ אֶל הַתֵּבָה. שֶׁאִלְמָלֵא אֵינוֹ צַדִּיק [בְּרִית], לֹא יִכָּנֵס לַתֵּבָה. שֶׁהֲרֵי לֹא מִתְוַוֵּבֵר לַתֵּבָה, רַק צַדִּיק. וְלָכֵן וּבָאתָ אֶל הַתֵּבָה, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּכָל זְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם יֶאֱוְזוּ בִּבְרִית זוֹ וְלֹא יַעֲוְבוּ אוֹתָהּ, אֵין עַם וְלָשׁוֹן בָּעוֹלָם שֶׁיּוּכְלוּ לְהָרַע לָהֶם. וְנִוָּז הֶוְזֵיק בִּבְרִית זוֹ וְשָׁמַר אוֹתָהּ, וְלָכֵן שָׁמַר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [וְכָל אֲשֶׁר לוֹ]. וְכָל בְּנֵי דּוֹרוֹ לֹא שָׁמְרוּ

אוֹתָהּ, וְלָכֵן הֶעֱבִיר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהָעוֹלָם. וַהֲרֵי נֶאֱמַר, בְּאוֹתוֹ זֵטֶא מַמָּשׁ שֶׁהֵם וָזָטְאוּ – בְּאוֹתוֹ גֶּוֶן נִמְוְזוּ מֵהָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה מָצוּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיוּ עוֹסְקִים בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיִּרְפָּא אֶת מְזֻבַּזוּ ה' הֶהָרוּס. מַה זֶּה וַיִּרְפָּא?. בֹּא רְאֵה, בִּימֵי אֵלִיָּהוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עָזְבוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעָזְבוּ אֶת בְּרִית הַמִּילָה שֶׁלָּהֶם. כְּשֶׁבָּא אֵלִיָּהוּ וּרְאָה שֶׁעָזְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית מִילָה הַזּוֹ וְהֶעֱבִירוּ מֵהֶם אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה כָּךְ אֵלִיָּהוּ, בָּא לְתַקֵּן דָּבָר בִּמְקוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִקְרִיב דָּבָר לִמְקוֹמוֹ – הַכֹּל הִתְרַפָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּרְפָּא אֶת מְזֻבַּזוּ ה' הֶהָרוּס. זוֹ בְּרִית הַמִּילָה [שֶׁבָּא לְתַקֵּן מְזֻבַּזוּ ה' הֶהָרוּס בְּרִית הַמִּילָה] שֶׁנַּעֲזְבָה בָּעוֹלָם. וְכָתוּב (שם) וַיִּקָּזוּ אֵלָיהוּ שִׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים כְּמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי יַעֲקֹב. זֶהוּ תִּקּוּן שֶׁל מְזֻבַּזוּ ה'.

אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר ה' אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ. מָה הַטַּעַם נִזְכַּר כָּאן יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא וַדַּאי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַדַּאי לְהִתְעַלּוֹת לְמַעְלָה וּלְהָשִׁיב אֶת בְּרִית הַמִּילָה לִמְקוֹמָהּ. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שם יט) כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֶת מְזֻבְּזוֹתֶיךָ הָרָסוּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שָׁמְרוּ בְּרִית הַקָּדוֹשׁ, אָז עָשׂוּ קִיּוּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּכְשֶׁעָזְבוּ אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת, אָז לֹא נִמְצָא קִיּוּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְלָכֵן וַיִּרְפָּא אֶת מְזֻבַּזוּ ה' הֶהָרוּס. וְכִי זוֹ רְפוּאָה? כָּךְ זֶהוּ וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מְקַיֵּם אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָאֻמּוּנָה תְּלוּיָה בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, גַּם כָּךְ פִּנְחָס, בְּשָׁעָה שֶׁקִּנֵּא לְמַעֲשֵׂה זִמְרִי, הִתְקִין אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ בִּמְקוֹמָהּ, וְלָכֵן כָּתוּב (במדבר כה) הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שְׁמּוּשׁוֹם פִּנְחָס הָיָה? אֵיזוֹ קְטָטָה הָיְתָה לוֹ לְפִנְחָס בַּבְּרִית הַזּוֹ? אֶלָּא כָּאן נִקְשַׁר הַדָּבָר בִּמְקוֹמוֹ. הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי. וּמָה אֶתֵּן לוֹ?

שָׁלוֹם [לְהִתְוַוֵּדֵּר כָּל אֶזְוָד בִּמְקוֹמוֹ] לְהִתְוַוֵּדֵּר הַבְּרִית בִּמְקוֹמָהּ, וְעַל זֶה הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וּמַהוּ? שָׁלוֹם, שֶׁהוּא מָקוֹם לְהִתְוַוֵּדֵּר עִמּוֹ. מַה שֶּׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ בְּוֶזְטָאָם – בִּגְלָלוֹ הִתְוַוֵּדֵּר בּוֹ. וְעַל זֶה, הוֹאִיל וְהוּא הִתְקִין הַדָּבָר בִּמְקוֹמוֹ, מִכָּאן וָהָלְאָה – וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַוְזָרְיוּ בְּרִית כְּהַנַּת עוֹלָם תַּוָזת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַנֵּא לוֹ כְּמוֹ וֶזְטָא הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וֶזֶרֶב נֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית. וּבֹא וּרְאֵה, לֹא הֻשְׁלַם וֶזְטָא דּוֹר הַמַּבּוּל אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁוֶזְטָאוּ בְּהַשְׁוָזָתַת דַּרְכָּם עַל הָאָרֶץ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ וזוֹמְסִים זֶה אֶת זֶה, כַּכָּתוּב וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ וָזָמָס [וָזָמָס מֵהַכֹּל הָיָה, וְלָכֵן], וְכָתוּב כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ וָזָמָס מִפְּנֵיהֶם. מִכָּל מָקוֹם וַתִּשָּׁוֶזֶת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. וְהִנְנִי מַשְׁוִזִיתָם – מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. הִנְנִי מַשְׁוִזִיתָם בְּוֶזְטָא הַהַשְׁוָזָתָה.

וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא הִתְמַלְּאָה סְאָתָם אֶלָּא בְּוֶזְטָא הֶוָזָמָס שֶׁהָיוּ וזוֹמְסִים זֶה אֶת זֶה, שֶׁהָיוּ רָעִים לַשָּׁמַיִם וְלַבְּרִיּוֹת בֹּא רְאֵה כַּמָּה מְמַנִּים מִלְמַעְלָה שֶׁמַּפְקְדִים עַל קוֹלוֹת אֵלּוּ שֶׁמּוֹסְרִים הַדִּין עַל זַבְּרֵיהֶם עַל מַה שֶּׁעָשׂוּ לָהֶם, וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ וָזָמָס מִפְּנֵיהֶם. וְלָכֵן כָּתוּב וְהִנְנִי מַשְׁוִזִיתָם אֶת הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר ה׳ לְנֹוַז בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתֶךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לָמָּה בְּכֻלָּם [אָמַר] אֱלֹהִים וְכָאן יְיָ? מַה שׁוֹנָה כָּאן שֶׁנֶּאֱמַר ה׳, הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הָרַוָזָמִים? אֶלָּא סוֹד הוּא שֶׁלָּמַדְנוּ – אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁתִּתְקַבֵּל אִשָּׁה אוֹרַוז עִמָּהּ אֶלָּא בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ.

אַף כָּךְ [גַּם נֹוַז.] נֹוַז רָצָה לְהִכָּנֵס לַתֵּבָה לְהִתְוַוֵּדֵּר עִמָּהּ, וְלֹא הָיָה [לוֹ] רָאוּי עַד שֶׁבַּעַל הַתֵּבָה יִתֵּן לוֹ רְשׁוּת לְהִכָּנֵס [עִמָּהּ], שֶׁכָּתוּב בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה. וְלָכֵן נִקְרָא כָּאן ה׳, הַבַּעַל שֶׁל הַתֵּבָה, וְאָז נִכְנַס נֹוַז וְהִתְוַוֵּדֵּר עִמָּהּ. וְכֵן לָמַדְנוּ שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאוֹרַוז לְהִכָּנֵס לְבַיִת אֶלָּא בִּרְשׁוּת

בַּעֲלָהּ, בַּעַל הַבַּיִת. וְהוּ שֶׁכְּתוּב אַזַּר כָּךְ וַיָּבֹא נֹזֵן וְגוֹ׳

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, כִּי אִתְּךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁלֹּא יְקַבֵּל אָדָם אוֹרְזֵן בְּבֵיתוֹ אִם הוּא זוֹשֵׁד בּוֹ שֶׁהוּא רָשָׁע, אֶלָּא אִם עוֹמֵד בְּעֵינָיו לְצַדִּיק שֶׁלֹּא וְזִשּׁוּד בְּעֵינָיו כְּלָל. וְהוּ שֶׁכְּתוּב בֹּא אַתָּה וְכֹל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי אִתְּךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה.

וְלָמַדְנוּ, שֶׁאִם נָתַן לוֹ רְשׁוּת לְבַדּוֹ וְלֹא נָתַן רְשׁוּת לְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים עִמּוֹ, לֹא יַכְנִיס אוֹתָם לַבַּיִת. וְהוּ שֶׁכְּתוּב בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה. לְכֻלָּם נָתַן רְשׁוּת לְהִכָּנֵס. וּמִפָּסוּק הַזֶּה לָמַדְנוּ סוֹד דֶּרֶךְ אֶרֶץ. [ד״א בֹּא אַתָּה וְכֹל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה וְגוֹ׳].

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים כד) לְדָוִד מִזְמוֹר לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ. הֲרֵי שָׁנִינוּ, לְדָוִד מִזְמוֹר – שֶׁאָמַר שִׁירָה וְאַזַּר כָּךְ שָׁרְתָה עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. מִזְמוֹר לְדָוִד – שֶׁשָּׁרְתָה עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאַזַּר כָּךְ אָמַר שִׁירָה.

לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ – פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּמְלוֹאָהּ זוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים–ב ה) כִּי מָלֵא כְבוֹד ה׳ אֶת בֵּית ה׳, וְכָתוּב (שמות מ) וּכְבוֹד ה׳ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן. לָמָּה מָלֵא וְלֹא מִלֵּא? אֶלָּא מָלֵא וַדַּאי, שֶׁהִתְמַלֵּא מֵהַכֹּל, שֶׁהִתְמַלֵּא מֵהַשָּׁמַשׁ. הַלְבָנָה שֶׁלֵּמָּה בְּכָל הַצְּדָדִים. מָלֵא מִכָּל טוּב שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ הָאוֹצָר הַזֶּה שֶׁהִתְמַלֵּא מִכָּל טוּב שֶׁל הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ. תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ – אֵלּוּ שְׁאָר הָאֲרָצוֹת.

דָּבָר אַזַּר, לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ – זוֹ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהּ. וּמְלוֹאָהּ – אֵלּוּ נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים [ד״א שֶׁכֻּלָּם מְמַלְּאִים אוֹתָהּ] מִתְמַלְּאוֹת [ד״א שֶׁמִּתְמַלְּאוֹת] מֵהֶם מִכֹּחַ עֲמוּד אָזוֹד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו. וְאִם תֹּאמַר עַל אָזוֹד עוֹמֵד.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (תהלים כד) כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ.

הִשְׁלִמָה מֵהַהַשְׁמְטוֹת (סימן מ״ז)

עַל יַמִּים יְסָדָהּ (תהלים כד) – אֵלּוּ זַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הַגְּדוֹלִים שֶׁיִּסְּדוּ תּוֹרָה וְזָכְמָה שֶׁנִּקְרֵאת הַיָּם הַגָּדוֹל, וְכֵן הוּא אוֹמֵר, (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם. וְעַל נְהָרוֹת – אֵלּוּ הַתַּלְמִידִים שֶׁהֵם הַגְּדוֹלִים מֵהַנָּהָר, וְכֵן הָרַב גָּדוֹל מִן הַתַּלְמִידִים, וְהֵם מְזַדְּרִים אֶת הָרַב בְּקַשְׁיוֹתֵיהֶן, וְהוּא מְתָרֵץ לָהֶם כָּל הַקַּשְׁיוֹת וְאֵינוֹ מִתְרַשֵּׁל, כְּמוֹ הַנְּהָרוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִים לַיָּם וְאֵינוֹ מָלֵא, שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם. וְהָרְאָיָה – אָמְרוּ אַזְזֵרֵי כֵן, מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה', כִּי אֵין מַעֲשֶׂה בְּלֹא זָכְמָה, כִּי הַתַּלְמוּד מֵבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה: ע"כ מההשמטות.

כִּי הוּא, מִי הוּא? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הוּא עָשָׂנוּ, וְכָתוּב (איוב כח) כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט.

עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָ – אֵלּוּ שִׁבְעָה עַמּוּדִים שֶׁעוֹמֶדֶת הָאָרֶץ עֲלֵיהֶם וּמְמַלְּאִים אוֹתָהּ, וְהִיא מִתְמַלֵּאת מֵהֶם. אֵיךְ מִתְמַלֵּאת מֵהֶם? בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, אָז הָאָרֶץ הַזּוֹ עוֹשָׂה פֵּרוֹת וּמִתְמַלֵּאת מֵהַכֹּל.

וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, אָז כָּתוּב (שם יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁנִּשְׁקֵית מֵהַשְׁקָאָה עֶלְיוֹנָה. וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ – אוֹתוֹ הָעַמּוּד הָאָזֹד שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ לִהְיוֹת מוֹאָר מִמֶּנּוּ. וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנֶּאֱבָדִים אוֹתָם רְשָׁעִים מֵהָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [עָצוּב] [מִסְתַּכֵּל] מִשְׁתַּדֵּל עַל הָעוֹלָם וְלֹא רוֹאֶה מִי שֶׁמְּגֵן [שֶׁעוֹמֵד] עָלָיו. וְאִם תֹּאמַר הֲרֵי נֹזַ, שֶׁהָיָה לוֹ לְהָגֵן עַל [דּוֹרוֹ] עַצְמוֹ וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה. דַּיְקָא בַּדּוֹר הַזֶּה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בַּדּוֹר הַזֶּה זֶה שֶׁבַּזּוֹ שֶׁלּוֹ, שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ דּוֹר רָשָׁע, וְנִמְצָא כָּל כָּךְ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים [וַדַּאי וְלֹא בְּדוֹרוֹ, אֶלָּא] [ס"א וְזֶה שֶׁלּוֹ] וַאֲפִלּוּ בְּדוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, אֲבָל לֹא הָיָה יָכוֹל לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ עֲשָׂרָה בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח) אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה, וְלֹא נִמְצְאוּ שָׁם.

גַּם כָּאן לֹא נִמְצְאוּ עֲשָׂרָה, אֶלָּא הוּא וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו וּנְקֵבוֹתֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ עֲשָׂרָה.

סִתְרֵי תוֹרָה (בְּזוֹהַר יֶשְׁן נִמְצָא זֶה)

הִשְׁלְמָה מֵהַהַשְׁמְטוֹת (סִימָן יב)

מַה הֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנֹחַ כְּשֶׁיָּצָא מֵהַתֵּבָה וְרָאָה אֶת הָעוֹלָם זָרֵב, וְהִתְוַוְיל לִבְכּוֹת לְפָנָיו וְאָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִקְרֵאתָ רַחוּם, הָיָה לְךָ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ וְכוּ'? הֵשִׁיבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר: רוֹעֶה שׁוֹטֶה, עַכְשָׁו אַתָּה אוֹמֵר אֶת זֶה? לָמָּה לֹא אָמַרְתָּ בְּשָׁעָה שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי וְגוֹ', וְאַחַר הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם, וְאַחַר כָּךְ עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר? כָּל זֶה הִתְעַכַּבְתִּי וְאָמַרְתִּי לְךָ כְּדֵי שֶׁתְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, וּמֵאָז שֶׁשָּׁמַעְתָּ שֶׁתִּנָּצֵל בַּתֵּבָה, לֹא נִכְנַס בִּלְבָבְךָ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל יְשׁוּב הָעוֹלָם, וְעָשִׂיתָ תֵּבָה וְנִצַּלְתָּ, וְכָעֵת, אַחַר שֶׁנֶּאֱבַד הָעוֹלָם, פָּתַחְתָּ פִּיךָ לוֹמַר לְפָנַי בַּקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים?! כֵּיוָן שֶׁרָאָה נֹחַ כָּךְ, הִקְרִיב קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת, שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיַּקָּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וְגוֹמֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֹּא רְאֵה מַה בֵּין צַדִּיקִים שֶׁהָיוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אַחַר נֹחַ וּבֵין נֹחַ. נֹחַ לֹא הֵגֵן עַל דּוֹרוֹ וְלֹא הִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם כְּאַבְרָהָם, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם (שם יז) זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה – מִיָּד נִגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר וְגוֹמֵר, וְהִרְבָּה תַּחֲנוּנִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁשָּׁאַל שֶׁאִם יִמְצְאוּ עֲשָׂרָה צַדִּיקִים, שֶׁיְּכַפֵּר לְכָל הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם, וְזִשַּׁב אַבְרָהָם שֶׁהָיוּ בָּעִיר עִם לוֹט וְאִשְׁתּוֹ וּבְנוֹתָיו עֲשָׂרָה צַדִּיקִים, וּלְפִיכָךְ לֹא הִתְפַּלֵּל.

אַחַר כָּךְ בָּא מֹשֶׁה וְהִתְפַּלֵּל וְהֵגֵן עַל דּוֹרוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שמות לב) סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ – מִיָּד עָמַד מֹשֶׁה בִּתְפִלָּה, וַיְחַל מֹשֶׁה וְגוֹמֵר, עַד שֶׁאֲחָזָתוּ זַלְחָלָה. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ, לֹא הִנִּיחַ מֹשֶׁה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עַד שֶׁנָּתַן נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (שם) וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִכָּאן (תהלים קו) וַיֹּאמֶר

לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְּזִזִירוּ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מָה רָאָה נָזַז שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל דּוֹרוֹ? אָמַר בְּלִבּוֹ, אוּלַי לֹא אֲמַלֵּט, שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה, כְּלוֹמַר לְפָנַי הַדּוֹר, וּלְפָיכָךְ לֹא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲפִלּוּ כָּךְ הָיָה לוֹ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹזַז לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מִי שֶׁיֹּאמַר טוֹב עַל בָּנָיו, מִנַּיִן לָנוּ? מִגִּדְעוֹן בֶּן יוֹאָשׁ, שֶׁלֹּא הָיָה צַדִּיק וְלֹא בֶּן צַדִּיק, וּמִשּׁוּם שֶׁאָמַר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שופטים ו) לֵךְ בְּכֹחֲךָ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִדְיָן. מַה זֶּה בְּכֹחֲךָ זֶה? הַטּוֹב שֶׁאָמַרְתָּ עַל בָּנַי. ע״כ מההשמטות.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, חֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם מִתְמַלֵּא בַּזַּטְאֵי בְּנֵי אָדָם וְהַדִּין יוֹצֵא – אוֹי לְאוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא נִתְפָּס בַּזַּטְאֵי הָרְשָׁעִים בַּתְּזוּלָה. אֵיךְ נִצַּל נָזַז שֶׁלֹּא נִתְפַּס בַּזַּטְאֵיהֶם? אָמַר לוֹ, חֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם מִתּוֹךְ הַתֵּבָה. וְעוֹד, שֶׁחֲרֵי הַדִּין לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה טָמִיר וְנִסְתָּר בַּתֵּבָה וְהִתְכַּסָּה מֵהָעַיִן.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּתוּב (צפניה ב) בַּקְּשׁוּ עֲדֶךְ בַּקְּשׁוּ עֲנָוָה אוּלַי תִּסָּתְרוּ בְּיוֹם אַף ה׳. וְנָזַז בִּקֵּשׁ עֲדֶךְ, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַתֵּבָה וְנִסְתַּר בְּיוֹם אַף ה׳, וְעַל זֶה הַדִּין לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט וּלְקַטְרֵג עָלָיו. כָּאן נִרְמָז לְאוֹתָם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים לָדַעַת בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַהֲפוּךְ שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת כ״ב לְהַכּוֹת אֶת אוֹתָם הָרְשָׁעִים, וְעַל זֶה וַיִּמָּוְזוּ מִן הָאָרֶץ כָּתוּב. בֹּא אַתָּה וְכֹל בֵּיתֶךָ.

רַבִּי יְצוֹזָק פָּתַח, (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפָּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם [זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ] – זוֹ זְכוּת שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהוּא הַיָּמִין מִמֹּשֶׁה, תִּפְאֶרֶת שֶׁל מֹשֶׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפָּנֵיהֶם, שֶׁחֲרֵי הַזְּכוּת שֶׁל אַבְרָהָם הִיא בּוֹקַעַת מַיִם. וְכָל זֶה לָמָּה? לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם

בֹּא רְאֵה מַה בֵּין מֹשֶׁה לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא לְמשֶׁה (שמות לב) וְעַתָּה הַנִּיחָה לִי וְגוֹ', וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְגוֹ' – מִיָּד אָמַר מֹשֶׁה, וְכִי אֶעֱזֹב דִּינָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁבִילִי? כְּעֵת יֹאמְרוּ כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁאֲנִי הָרַגְתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה נָזָז.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּצִּיל אוֹתוֹ בַּתֵּבָה, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] שָׁכְתוּב וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם וְגוֹ', וְכָתוּב וּמָוַזְתִּי אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פָּנֵי הָאֲדָמָה וַאֲנִי הִנְנִי מֵקִים אֶת בְּרִיתִי וְגוֹ' וּבָאתָ אֶל הַתֵּבָה – כֵּיוָן שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁיִּנָּצֵל הוּא וּבָנָיו, לֹא בִּקֵּשׁ רַוָזמִים עַל הָעוֹלָם וְנֶאֱבְדוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים מֵי הַמַּבּוּל עַל שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נד) כִּי מֵי נֹזַז זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי נֹזַז.

אָמַר מֹשֶׁה, כְּעֵת יֹאמְרוּ בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁאֲנִי הָרַגְתִּי אוֹתָם מִשּׁוּם שֶׁאָמַר לִי וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל. כְּעֵת טוֹב לִי שֶׁאָמוּת וְלֹא יֵשְׁמְדוּ יִשְׂרָאֵל. מִיָּד – וַיְזַל מֹשֶׁה אֶת פָּנֵי ה' אֱלֹהָיו. בִּקֵּשׁ רַוָזמִים עֲלֵיהֶם וְעוֹרֵר רַוָזמִים עַל הָעוֹלָם.

וְאָמַר רַבִּי יְצוָזק, בַּתְּוזלָה כְּשֶׁבִּקֵּשׁ רַוָזמִים עֲלֵיהֶם מָה אָמַר? לָמָּה ה' יֶוָזרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ. וְכִי הַדָּבָר הַזֶּה אֵיךְ אָמַר אוֹתוֹ מֹשֶׁה לָמָּה, וַהֲרֵי עָבְדוּ כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיִּשְׁתַּוזַווּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה וְגוֹ', וּמֹשֶׁה אָמַר לָמָּה? אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, מִי שֶׁמְּרַצֶּה אֶת הָאַוזר, לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת אוֹתוֹ וַזטָא [שֶׁהוּא] לְגָדוֹל, אֶלָּא יַקְטִין אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְאַוזַר כָּךְ יַגְדִּיל אוֹתוֹ לְפָנֵי הָאַוזר [הָרָשָׁע], שֶׁכָּתוּב אַתֶּם וַזַטָּאתֶם וַזַטָּאָה גְּדֹלָה.

וְלֹא עָזַב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁמָּסַר עַצְמוֹ לְמִיתָה, שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא וַזַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְוזֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָוזַל לָהֶם, שֶׁכָּתוּב וַיִּנָּוזֶם ה' עַל הָרָעָה וְגוֹ'. וְנֹזַז לֹא עָשָׂה כֵּן, אֶלָּא רָצָה לְהִנָּצֵל, וְעָזַב אֶת כָּל הָעוֹלָם.

וּבְכָל פַּעַם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם, רוּזַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת: אוֹי שֶׁלֹּא נִמְצָא כְּמוֹ מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) וַיִּזְכֹּר יְמֵי עוֹלָם מֹשֶׁה עַמּוֹ אַיֵּה הַמַּעֲלֵם מִיָּם וְגוֹ', שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי. שֶׁהֲרֵי בַּתְּפִלָּה

הוּא הֶעֱלָה אוֹתָם מֵהַיָּם, וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם עָצְמוּ בִּתְפִלָּה עַל יִשְׂרָאֵל בַּיָּם, נִקְרָא [עַל שְׁמוֹ] הַמַּעֲלֵם מִיָּם, שֶׁהוּא הֶעֱלָה אוֹתָם מֵהַיָּם.

אַיֵּה הַשָּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת רוּזַז קָדְשׁוֹ – זֶהוּ מֹשֶׁה, שֶׁהִשְׁרָה שְׁכִינָה בֵּין יִשְׂרָאֵל. מוֹלִיכָם בַּתְּהוֹמוֹת – כְּשֶׁנִּבְקְעוּ הַמַּיִם וְהָלְכוּ בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם בַּיַּבָּשָׁה שֶׁקָּפְאוּ הַמַּיִם [וְהַכֹּל נֶאֱמַר עַל מֹשֶׁה] [נ"א וְעַל זֶה נִקְרָא מֹשֶׁה עַמּוֹ], מִשּׁוּם שֶׁמָּסַר עַצְמוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַף עַל גַּב שֶׁצַּדִּיק הָיָה נוּזַז, אֵינוֹ כְּדַאי [כְּדֵי] שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָגֵן עַל הָעוֹלָם בִּשְׁבִילוֹ.

בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה לֹא תָלָה הַדָּבָר בִּזְכוּתוֹ, אֶלָּא בִּזְכוּת הָאָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים, אֲבָל לְנוּזַז לֹא הָיָה לוֹ בְּמַה שֶׁיִּתְלֶה בִּזְכוּת כְּמוֹ מֹשֶׁה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וְעִם כָּל זֶה, כֵּיוָן שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ, הָיָה לוֹ לְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. וְהַקָּרְבָּן שֶׁהִקְרִיב אַזַּר כָּךְ – שֶׁיַּקְרִיב אוֹתוֹ מִקֶּדֶם לָזֶה, אוּלַי יִשְׁכַּךְ הַכַּעַס מֵהָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת, שֶׁהָרֵי רִשְׁעֵי הָעוֹלָם הָיוּ מַכְעִיסִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא יַקְרִיב קָרְבָּן?! אֶלָּא וַדַּאי נוּזַז פַּוּוֵזד עַל עַצְמוֹ הָיָה בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִפָּגֵשׁ בּוֹ הַמָּוֶת בְּתוֹךְ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, שֶׁהָיָה רוֹאֶה מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים בְּכָל יוֹם וְאֵיךְ מַכְעִיסִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל יוֹם.

רַבִּי [אֶלְעָזָר פָּתַזוּ] יְצְחָק אָמַר, כָּל בַּעַל שֶׁמִּתְרַבִּים רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, הַצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶם נִתְפָּס בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל ט) וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּזֵלוּ. וְשָׁנִינוּ, אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשִׁי אֶלָּא מִמְקֻדָּשַׁי. וְאֵיךְ הִשְׁאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת נוּזַז בֵּין כָּל אוֹתָם הָרְשָׁעִים? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם, שֶׁהָיָה צַדִּיק כָּרָאוּי.

וְעוֹד, שֶׁהוּא הִתְרָה בָּהֶם כָּל יוֹם וְיוֹם וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ, וְקִיֵּם בְּנַפְשׁוֹ אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (שם ג) וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְגוֹ', וְכָתוּב וְאַתָּה אֶת נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ. מִכָּאן שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּזְהִיר אֶת הָרָשָׁע – אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא קִבֵּל מִמֶּנּוּ, הוּא מַצִּיל אֶת עַצְמוֹ, וְאוֹתוֹ רָשָׁע נִתְפָּס בְּוֶזְטָאוֹ. וְעַד כַּמָּה יַזְהִיר אוֹתוֹ? עַד שֶׁיַּכֶּה

אוֹתוֹ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזָּבְרִים.

רַבִּי יוֹסֵי הָיָה מְצוּי לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹם אֶחָד. אָמַר לוֹ, מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל זִיוּת הַבָּר וְעוֹף הַשָּׁמַיִם עִם הָרְשָׁעִים? אִם בְּנֵי הָאָדָם זָטְאוּ, בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וּשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת מָה זָטְאוּ? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי הִשְׁוִזִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ. כֻּלָּם הָיוּ מַשְׁוִזִיתִים דַּרְכֵיהֶם. עָזְבוּ אֶת מִינָם וְנִדְבְּקוּ בְּמִין אַוִּזר.

בֹּא רְאֵה, אוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם גָּרְמוּ כָּךְ לְכָל הַבְּרִיּוֹת, וְרָצוּ [לְהַשְׁכִּיוַז] לְהַכְוִזישׁ מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית, וְהֵם גָּרְמוּ לְכָל הַבְּרִיּוֹת לְהַשְׁוִזִית דַּרְכָּם כְּמוֹ שֶׁהֵם הִשְׁוִזִיתוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתֶּם רְצִיתֶם [לְהַשְׁכִּיוַז] לְהַכְוִזישׁ מַעֲשֵׂי יָדַי? אֲנִי אַשְׁלִים רְצוֹנְכֶם, וּמָוַזְתִּי אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פָּנֵי הָאֲדָמָה. אַוַּזִיר הָעוֹלָם לְמַיִם כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּהַתְוָלָה, מַיִם בְּמַיִם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. מִכָּאן וָהָלְאָה אֶעֱשֶׂה בְּרִיּוֹת אֲוַזרוֹת בָּעוֹלָם כָּרָאוּי.

וַיָּבֹא נָזַז וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי בָנָיו אִתּוֹ. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַזז וְאָמַר, (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה׳. כַּמָּה הֵם בְּנֵי אָדָם אֲטוּמֵי לֵב וְסִתוּמֵי עֵינַיִם שֶׁלֹּא מַשְׂגִּיזִים וְלֹא יוֹדְעִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ הֲלוֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא. אֵיךְ רוֹצִים בְּנֵי אָדָם לְהִסְתַּתֵּר מִזַּזָטְאֵיהֶם וְאוֹמְרִים מִי רוֹאֵנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ, וְכָתוּב (ישעיה כט) וְהָיָה בְּמַוְזְשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם. לְאָן יֵזָזְבְאוּ מִפָּנָיו?.

לְמֶלֶךְ שֶׁבָּנָה פַּלְטֵרִין וְעָשָׂה תַּזוֹת הָאָרֶץ מְזוּזָלוֹת נִסְתָּרוֹת. לְיָמִים מָרְדוּ בְּנֵי הָאַרְמוֹן בַּמֶּלֶךְ. הִקִּיף [צִעֵר] עֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ בִּגְיָסוֹת. מָה עָשׂוּ? נִכְנְסוּ וְהָזְזְבִיאוּ עַצְמָם תַּזוֹת נִקְבֵי הַמְּזוּזָלוֹת. אָמַר הַמֶּלֶךְ, אֲנִי עָשִׂיתִי אוֹתָם, וּמִלְּפָנַי אַתֶּם רוֹצִים לְהִתְוַזבֵּא? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה׳? אֲנִי הוּא שֶׁעָשִׂיתִי מְזוּזָלוֹת וְעָשִׂיתִי זוֹשֶׁךְ וְאוֹר, וְאַתֶּם אֵיךְ תּוּכְלוּ לְהִתְוַזבֵּא מִלְּפָנַי?!

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאָדָם זוֹטֵא לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ וּמַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לְהִסְתַּתֵּר, הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בּוֹ דִּין בְּגָלוּי. וּכְשֶׁהָאָדָם מִטַּהֵר עַצְמוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַסְתִּירוֹ שֶׁלֹּא יֵרָאֶה בְּיוֹם אַף ה׳. שֶׁוַּדַּאי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לָאָדָם שֶׁלֹּא לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו הַמַּשְׁוָזִית כְּשֶׁשּׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בּוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּרְאִים לְפָנָיו, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַשְׁוָזִית.

וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל אָדָם שֶׁעֵינוֹ רָעָה – עֵין הַמַּשְׁוָזִית שׁוֹרָה עָלָיו. וְהוּא נִקְרָא מַשְׁוָזִית הָעוֹלָם. וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ וְלֹא לְהִתְקָרֵב אֵלָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנָּזֵק [לְפָנָיו], וְאָסוּר לְקָרֵב אֵלָיו בְּהִתְגַּלּוּת. וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מֵאִישׁ רַע עַיִן, וּמִלְּפָנָיו מַלְאַךְ הַמָּוֶת עַל אַוָּזַת כַּמָּה וְכַמָּה.

[וְעַל זֶה] מַה כָּתוּב בְּבִלְעָם? (במדבר כד) וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן. שֶׁעַיִן רָעָה הָיְתָה לוֹ, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בּוֹ, הָיָה מַמְשִׁיךְ עָלָיו אֶת רוּזַז הַמַּשְׁוָזִית. וְלָכֵן רָצָה לְהִסְתַּכֵּל בְּיִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהַשְׁמִיד בְּכָל מָקוֹם שֶׁעֵינָיו הָיוּ מִסְתַּכְּלוֹת. מַה כָּתוּב? וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו. שֶׁזָּקַף עַיִן אַוָּזַת וְהִנְמִיךְ עַיִן אַוָּזַת כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל עַל יִשְׂרָאֵל בְּעַיִן רָעָה.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו. וְרָאָה שֶׁהַשְּׁכִינָה מְכַסָּה עֲלֵיהֶם וְרוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם מִתַּקָּנַת בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים תַּזּוּתֶיהָ, וְאֵין יְכוֹלוֹת עֵינָיו לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם. אָמַר, אֵיךְ אוּכַל לָהֶם, שֶׁהֲרֵי רוּזַז קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם וּמְכַסָּה אוֹתָם בִּכְנָפֶיהָ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ. מִי יְקִימֶנּוּ מֵעֲלֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלּוּ וְתִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם הָעַיִן.

וְעַל זֶה רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכַסּוֹת אֶת נֹזַז, לְהִסְתַּתֵּר מֵהָעַיִן, שֶׁלֹּא תּוּכַל רוּזַז הַטֻּמְאָה לִשְׁלֹט עָלָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵשְׁוַזּוּת, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וַיָּבֹא נֹזַז, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְהִסְתַּתֵּר מֵהָעַיִן. מִפָּנֵי מִי הַמַּבּוּל, [שֶׁהֲרֵי] הַמַּיִם דָּוְזָקוּ אוֹתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רָאָה מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁהָיָה בָּא [אֵלָיו] וְלָכֵן נִכְנַס לַתֵּבָה וְנִשְׁמַר בָּהּ שְׁנַיִם עָשָׂר זֶדָשִׁים [שֶׁל הַשָּׁנָה]. וְלָמָּה שְׁנַיִם עָשָׂר זֶדָשִׁים? נָזוֹלְקוּ בָּהּ רַבִּי יְצָזָק וְרַבִּי יְהוּדָה. הָאֶזֶד אָמַר שְׁנַיִם עָשָׂר זֶדָשׁ שֶׁכָּךְ הוּא דִּין הָרְשָׁעִים. וְאֶזֶד אָמַר לְהַשְׁלִים צַדִּיק [נ״א צָרִיךְ] שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה דְּרֻגּוֹת וּשְׁאָר הַדְּרֻגּוֹת

שֶׁהָיוּ רְאוּיִים לָצֵאת מֵהַתֵּבָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שִׁשָּׁה וְזָדָשִׁים הֵם בְּמַיִם וְשִׁשָּׁה וְזָדָשִׁים בְּאֵשׁ, וַהֲרֵי כָּאן הָיוּ מַיִם, וְלָמָּה שְׁנֵים עָשָׂר וְזָדָשִׁים? אָמַר [לוֹ] רַבִּי יוֹסֵי, בִּשְׁנֵי דִינֵי הַגֵּיהִנֹּם נִדּוֹנוּ – בְּמַיִם וְאֵשׁ. בְּמַיִם – שֶׁהַמַּיִם שָׁיָרְדוּ עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה הָיוּ צוֹנְנִים כַּשֶּׁלֶג. וּבְאֵשׁ – שֶׁהַמַּיִם שֶׁיָּצְאוּ מִלְמַטָּה הָיוּ רוֹתְחִים כָּאֵשׁ. וְעַל זֶה בְּדִין הַגֵּיהִנֹּם נִדּוֹנוּ – בְּאֵשׁ וּמַיִם [וְלָכֵן שְׁנֵים עָשָׂר וְזָדָשׁ הָיוּ. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דִּין הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם הֵם שְׁנֵים עָשָׂר וְזָדָשִׁים. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְעַל זֶה כָּל אוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם נִדּוֹנִים בִּשְׁנֵי דִינִים הַלָּלוּ – בְּמַיִם וְאֵשׁ] עַד שֶׁהַשְּׁמִדּוּ מִן הָעוֹלָם. וְנִזַּז הָיָה מִסְתַּתֵּר בַּתֵּבָה וְהִתְכַּסָּה מִן הָעַיִן וְהַמַּשְׁוִזִּית וְלֹא קָרַב אֵלָיו, וְהַתֵּבָה הָיְתָה שָׂטָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ.

אַרְבָּעִים יוֹם לָקוּ, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְכָל שְׁאָר הַזְּמַן נִמְחוּ מֵהָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ. אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם רְשָׁעִים, שֶׁהֲרֵי לֹא יָקוּמוּ לִזְיוּת בָּעוֹלָם לַעֲמֹד בְּדִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּמָּחוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ט) שְׁמָם מָחִיתָ לְעוֹלָם וָעֶד. שֶׁאֲפָלוּ לַעֲמֹד בְּדִין לֹא יָקוּמוּ.

וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שם נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ. אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים שֶׁזּוֹטְאִים וּמַרְגִּיזִים אֶת רִבּוֹנָם בְּכָל יוֹם, וּבַזָּטָאֵיהֶם הוֹזִים אֶת הַשְּׁכִינָה מִן הָאָרֶץ, וְגוֹרְמִים שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וְהַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת אֱלֹהִים, וְעָלֶיהָ כָּתוּב רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּבָה, שֶׁדָּחֲזוּ אוֹתָהּ הַזּוֹטָה. וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ, שֶׁלֹּא שׁוֹרָה בָּעוֹלָם וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁהִיא מִסְתַּלֶּקֶת מֵהָעוֹלָם, הֲרֵי אֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם, וְאָז הַדִּין שׁוֹלֵט [הַדִּין] עָלָיו. וּכְשֶׁיִּמָּחוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם וְיִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ [מֵהָעוֹלָם], הַשְּׁכִינָה מַזְּזִירָה אֶת מְדוֹרָהּ לָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, אִם כָּךְ, הֲרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְחוּ הָרְשָׁעִים שֶׁהָיוּ

בְּאוֹתוֹ זְמַן, אָז לָמָּה לֹא זָזְרָה הַשְּׁכִינָה לִמְקוֹמָהּ כְּבַתְּזִלָּה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ בָּהּ שְׁאָר צַדִּיקֵי הָעוֹלָם, אֶלָּא [אֲבָל] בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָלְכוּ, יָרְדָה וְשָׁמָּה אֶת מְדוֹרָהּ עִמָּהֶם. וּמָה בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה אַזֶּרֶת לֹא נִפְרְדָה מֵהֶם – כָּל שֶׁכֵּן אִם נִשְׁאֲרוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

וַהֲרֵי אָמַרְנוּ. בְּכָל הַזְּטָאִים שֶׁל רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, דּוֹוְזִים אֶת הַשְּׁכִינָה. אֲזַד מֵהֶם מִי שֶׁמַּשְׁוְזִית דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְלָכֵן לֹא רוֹאָה פָּנֵי שְׁכִינָה וְלֹא נִכְנָס לַפַּלְטֵרִין. וְעַל זֶה כָּתוּב עַל אֵלֶּה וַיִּמָּזוּ מִן הָאָרֶץ, שֶׁנִּמְזוּ מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיוֹת הַמֵּתִים, כָּל אוֹתָם מֵתִים שֶׁיִּמָּצְאוּ בַּזּוּץ בִּשְׁאָר אַרְצוֹת נָכְרִיוֹת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִבְרָא לָהֶם גּוּפֵיהֶם [נ״א יַעֲמִידֵם בְּגוּפָם] כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי עֶצֶם אַזַּת שְׁנִשְׁאֶרֶת בָּאָדָם תַּזַּת הָאָרֶץ, אוֹתָהּ עֶצֶם תֵּעָשֶׂה כַּשְּׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה, וְעָלֶיהָ יִבְנֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל הַגּוּף.

וְלֹא יִתֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָהֶם נְשָׁמוֹת אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל לז) הִנֵּה אֲנִי פֹּתֵזַ אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם וְהַעֲלֵיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל. שֶׁיִּתְגַּלְגְּלוּ תַּזַּת הָאָרֶץ. וְאַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? וְנָתַתִּי רוּזִי בָּכֶם וּזְזִיתֶם וְגוֹ׳, שֶׁהֲרֵי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יְקַבְּלוּ נְשָׁמוֹת כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם, פָּרָט לְאֵלּוּ [דּוֹר הַמַּבּוּל] שֶׁנִּטְמְאוּ וְטִמְּאוּ אֶת הָאָרֶץ. בְּאֵלֶּה כָּתוּב וַיִּמָּזוּ מִן הָאָרֶץ, דַּוְקָא מִן הָאָרֶץ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִקְשׁוּ וְנָזְזְלְקוּ הָרְאשׁוֹנִים עַל זֶה. וַיִּמָּזוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט) יִמָּזוּ מִסֵּפֶר זַזִּיִּים.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי שֶׁאֵין לָהֶם זְזֵלָק בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב וַיִּמָּזוּ מִן הָאָרֶץ, וְכָתוּב לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. אֲבָל יָקוּמוּ בְּדִין. וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְזִזֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לַזְּרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם. וְהַמַּזְזֵלֶקֶת בָּזֶה. אֲבָל הַכֹּל כְּפִי שֶׁבֵּאַרְתִּי הַזְּבָרִים.

וַיִּמָּזוּ אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. רַבִּי אַבָּא אָמַר, [אֶת כָּל] – לְכְלֵל כָּל אוֹתָם שַׁלִּיטִים שֶׁשּׁוֹלְטִים הַמְּמֻנִּים עַל הָאָרֶץ, וְזֶהוּ הַיְקוּם אֲשֶׁר

עַל פָּנֵי הָאֲדָמָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין בִּבְנֵי הָעוֹלָם, מַעֲבִיר אֶת אוֹתָם הַשַּׁלִּיטִים הַמְמֻנִּים עֲלֵיהֶם בַּהַתְזָלָה, וְאַזַּר כָּךְ אֶת אוֹתָם שֶׁיּוֹשְׁבִים תַּזַּת כַּנְפֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה׳ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם, וְאַזַּר כָּךְ – עַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה.

וְאֵיךְ מְעֻבָּרִים מִלְפָנָיו? אֶלָּא מַעֲבִיר אוֹתָם בְּאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא אֵל קַנָּא. אֵשׁ [הוּא] שֶׁאוֹכֶלֶת אֵשׁ. אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד מֵעֲלֵיהֶם [נ״א עוֹבֵר] בְּאֵשׁ. וְאוֹתָם שֶׁיּוֹשְׁבִים תַּזַּתֵיהֶם בְּמַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ וַיְמַזֵּז אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְאַזַּר כָּךְ מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּזּוּ מִן הָאָרֶץ, כָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה. וַיִּשָּׁאֵר אַךְ נֹחַ – אַךְ לְמַעֲטֹ. שֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ בָּעוֹלָם רַק נֹחַ וּמִי שֶׁעִמּוֹ בַּתֵּבָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שֶׁהָיָה זוֹגֵר, שֶׁהִכִּישׁוֹ אַרְיֵה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה. רַבִּי זְוִיָּא פָּתַח, (משלי כב) עָרוּם רָעָה רָעָה וְנִסְתָּר. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל נֹחַ שֶׁנִּכְנַס לַתֵּבָה וְהִסְתַּתֵּר בָּהּ, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַתֵּבָה בִּזְמַן שֶׁהַמַּיִם דָּוְקוּ אוֹתוֹ. וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִכְנַס לַתֵּבָה, רָאָה אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁהוֹלֵךְ בֵּינֵיהֶם וּמַקִּיף אוֹתָם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ, נִכְנַס לַתֵּבָה וְהִסְתַּתֵּר בְּתוֹכָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר. רָאָה רָעָה – זֶהוּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְנִסְתַּר מִלְּפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִפְּנֵי מֵי הַמַּבּוּל.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, עָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר, [לֹא כָתוּב וַיִּסָּתֵר] זָזַר עַל מַה שֶׁנֶּאֱמַר, בִּזְמַן שֶׁהַמָּוֶת שָׁרוּי בָּעוֹלָם, בֶּן אָדָם זָכָם יִסְתַּתֵּר וְלֹא יַעֲמֹד בַּזּוּץ וְלֹא יִתְרָאֶה לִפְנֵי הַמַּשְׁחִית, מִשּׁוּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה לוֹ הָרְשׁוּת, הוּא יַשְׁחִית אֶת כָּל אוֹתָם שֶׁנִּמְצָאִים לְפָנָיו וְעוֹבְרִים לְפָנָיו גָּלוּי. וְסוֹף הַפָּסוּק – וּפְתָאִים עָבְרוּ וְנֶעֱנָשׁוּ. עָבְרוּ לְפָנָיו וְהִתְרָאוּ לְפָנָיו, וְנֶעֱנָשׁוּ.

דָּבָר אַזַּר עָבְרוּ – עָבְרוּ עַל מִצְוָה זוֹ [נ״א שֶׁל רִבּוֹנָם] וְנֶעֱנָשׁוּ. דָּבָר אַזַּר עָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר – זֶה נֹחַ. וּפְתָאִים עָבְרוּ וְנֶעֱנָשׁוּ – אֵלּוּ בְּנֵי דּוֹרוֹ

[וְנֶעֱנָשׁוּ]. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּתֵּר וְהִשְׁתַּהָה עִם כָּל אוֹתוֹ זְמַן, אַזַּר כָּךְ וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, [וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ] בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין נַעֲשָׂה, לֹא כָתוּב בּוֹ זְכִירָה. כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה [בּוֹ] הַדִּין וְנֶאֱבְדוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, אָז כָּתוּב בּוֹ זְכִירָה. שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר הַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, לֹא נִמְצֵאת הִתְזַבְּרוּת, וְהַמִּשְׁוְזִית שָׁרוּי עַל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁעָבַר הַדִּין וְשָׁכַךְ הָרֹגֶז, שָׁב הַכֹּל לִמְקוֹמוֹ, וְלָכֵן כָּתוּב כָּאן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ, שֶׁבּוֹ שׁוֹרֶה זָכוּר, שֶׁנֹּחַ אִישׁ צַדִּיק כָּתוּב בּוֹ.

כָּתוּב (תהלים פט) אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגֵאוּת הַיָּם בְּשׂוֹא גַּלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם. בְּשָׁעָה שֶׁהַיָּם קוֹפֵץ בְּגַלָּיו וְהַתְּהוֹמוֹת עוֹלִים וְיוֹרְדִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ זוּט אֶזְדּ מִצַּד הַיָּמִין וּמוֹשֵׁךְ אֶת גַּלָּיו וְשׁוֹכֵךְ זַעְפּוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתוֹ.

יוֹנָה יָרַד לַיָּם וְהִזְדַּמֵּן לוֹ אוֹתוֹ הַדָּג וּבָלַע אוֹתוֹ, אֵיךְ לֹא יָצְאָה נְשָׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ וְלֹא פָרְזָה מִיָּד? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט בְּאוֹתָהּ גֵּאוּת שֶׁל הַיָּם, וְאוֹתָהּ גֵּאוּת הַיָּם הִיא זוּט אֶזְדּ שֶׁל הַשְּׁמאל שֶׁמַּעֲלֶה אֶת הַיָּם לְמַעְלָה, וּבוֹ הוּא מִתְעַלָּה. וְאִם לֹא אוֹתוֹ הַזּוּט שֶׁמַּגִּיעַ אֵלָיו מִצַּד הַיָּמִין, לֹא יַעֲלֶה לְעוֹלָמִים. שֶׁכַּאֲשֶׁר [שֶׁכֵּיוָן] שֶׁאוֹתוֹ הַזּוּט יוֹרֵד לַיָּם, וְהַיָּם אוֹזֵז בּוֹ, אָז מִתְעוֹרְרִים הַגַּלִּים וְשׁוֹאֲגִים לִטְרֹף טָרֶף, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵשִׁיב אוֹתוֹ [אוֹתָם] לְאָזוֹר וְשָׁבִים לִמְקוֹמָם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּשׂוֹא גַּלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם. תְּשַׁבְּחֵם אֶת אוֹתָם גַּלֵּי הַיָּם. תְּשַׁבְּחֵם – תְּשַׁבֵּר אוֹתָם לַזָּזוֹר לִמְקוֹמָם. דָּבָר אַזּוֹר, תְּשַׁבְּחֵם מַמָּשׁ. שֶׁבַּזּוּ הוּא לָהֶם מִשּׁוּם שֶׁעוֹלִים לִרְאוֹת בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת. מִכָּאן, כָּל מִי שֶׁנִּכְסָף לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל [נ״א וְלֹא נוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת] – הַשָּׁבַּזּוּ הוּא שֶׁלּוֹ, וְכֻלָּם מְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֹחַ, כְּשֶׁהָיָה בַּתֵּבָה, הָיָה פַּוּזּוּד שֶׁלֹּא יִזְכֹּר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים. וְכֵיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה הַדִּין וְנֶעֱבְרוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, אָז מַה כָּתוּב?

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ לָאָדָם שֶׁיַּזְכִּיר שְׁמוֹ לְמַעְלָה [לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם]. שֶׁהֲרֵי אִם נִזְכָּר שְׁמוֹ, נִזְכָּרִים [כָּל] וְזוֹטָאֵי וְיָבוֹאוּ לְהַשְׁגִּיחַ בּוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? מִשּׁוּנַמִּית. שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, וְאָז אָמַר לָהּ אֱלִישָׁע (מלכים–ב ד) הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָז נִקְרָא מֶלֶךְ. מֶלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יוֹשָׁבֶת. אֵינִי רוֹצָה שֶׁיִּזְכְּרוּ אוֹתִי וְיַשְׁגִּיחוּ בִי, אֶלָּא בְּתוֹךְ עַמִּי. מִי שֶׁמַּכְנִיס רֹאשׁוֹ בֵּין הָעָם [כֻּלּוֹ], לֹא יַשְׁגִּיחוּ עָלָיו לָדוּן אוֹתוֹ לְרַע. מִשּׁוּם כָּךְ אָמְרָה בְּתוֹךְ עַמִּי.

בֹּא רְאֵה, נֹחַ, בְּשָׁעָה שֶׁהָרָגָז הָיָה שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, לֹא נִזְכַּר. כֵּיוָן שֶׁעָבַר הַדִּין, מַה כָּתוּב? וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ. עַכְשָׁיו נִזְכַּר שְׁמוֹ. דָּבָר אַחֵר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

רַבִּי זְוִקָיָה הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָא לְלוּד. פָּגַע בּוֹ רַבִּי יֵיסָא. אָמַר לוֹ, תְּמַהֲנִי עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה לְבַד, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם יְחִידִי לַדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ, תִּינוֹק אֶחָד הָלַךְ עִמִּי, וְהוּא בָּא אַחֲרַי. אָמַר לוֹ, וְעַל זֶה אֲנִי תָּמֵהַּ, אֵיךְ הוֹלֵךְ עִמְּךָ מִי שֶׁלֹּא תִּדַּבֵּר עִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְאֵין עִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, מִסְתַּכֵּן בְּנַפְשׁוֹ. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי.

בֵּינָתַיִם הִגִּיעַ אוֹתוֹ תִּינוֹק. אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, בְּנִי, מֵאַיְזֶה מָקוֹם אַתָּה? אָמַר לוֹ, מֵעִיר לוֹד, וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הֶזְמִינָכֶם הוֹלֵךְ לְשָׁם, וְזַמַּנְתִּי עַצְמִי לַעֲבוֹדָתוֹ וְלִלְכֶת עִמּוֹ. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אַתָּה יוֹדֵעַ דִּבְרֵי תוֹרָה? אָמַר לוֹ, אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁהֲרֵי אָבִי לִמֵּד אוֹתִי בְּפָרָשַׁת קָרְבָּנוֹת, וְהִרְכַּנְתִּי אָזְנַי לִמַּה שֶׁהָיָה אוֹמֵר עִם אָזְנִי, שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, בְּנִי, אֱמֹר לִי.

פָּתַח וְאָמַר: וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ. וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ – זֶהוּ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִקְרִיב בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן. לָמָּה נֹחַ הִקְרִיב עוֹלָה, שֶׁהֲרֵי עוֹלָה לֹא עוֹלָה אֶלָּא בְּשִׁבְיל הִרְהוּר

וּרְצוֹן הַלֵּב, וְנִזַּז בַּמֶּה וְזֹטָא? אֶלָּא נִזַּז הִרְהֵר וְאָמַר: הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר דִּין עַל הָעוֹלָם שֶׁיֵּיזָּרֵב, אוּלַי מִשּׁוּם שֶׁמַּצִּיל אוֹתִי פָּקְעָה כָּל זְכוּתִי וְלֹא תִשָּׁאֵר לִי זְכוּת בָּעוֹלָם? מִיָּד – וַיִּבָּן נִזַּז מִזְּבֵּזַ לַה׳.

אוֹתוֹ מִזְּבֵּזַ שֶׁבּוֹ הִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה. אִם כֵּן, אָז לָמָּה וַיִּבָּן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁרִשְׁעֵי הָעוֹלָם גָּרְמוּ שֶׁלֹּא עָמַד בִּמְקוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁבָּא נִזַּז, כָּתוּב בּוֹ וַיִּבָּן. וַיַּעַל עֹלֹת, כָּתוּב עֹלַת, אֶזָּד. כָּתוּב (ויקרא א) עֹלָה הִוא אִשֵּׁה רֵיזַ נִיזּוֹזַ לַה׳ [לְעוֹלָם עֹלָה עוֹלָה זָכָר. אִם] עוֹלָה – עוֹלֶה זָכָר וְלֹא עוֹלָה נְקֵבָה, שֶׁכָּתוּב זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ. לָמָּה כָּתוּב אִשֶּׁה, שֶׁהֲרֵי אֵשׁ צְרִיכָה לְהַמְצֵא שָׁם?.

אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁעוֹלָה נְקֵרֶבֶת זָכָר וְלִמְקוֹמָהּ נְקֵרֶבֶת, הַנְּקֵבָה לֹא צְרִיכָה לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, אֶלָּא עִמָּהּ נְקֵרֶב, בְּשֶׁבִּיל לְזַוְּגָן זֶה עִם זֶה. שֶׁעוֹלָה הַנְּקֵבָה אֶל הַזָּכָר לְהִתְזַוֵּגָר כְּאֶזָּד, וְאַף עַל גַּב שֶׁאִשָּׁה לְשׁוֹם אִישִׁים.

נִזַּז הָיָה צָרִיךְ לְהַקְרִיב עוֹלָה, שֶׁהוּא בַּמָּקוֹם שֶׁל הַזָּכָר, עָשָׂה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְזַוֵּגָר וּלְהִכָּנֵס לַתֵּבָה, וְעַל זֶה הִקְרִיב עוֹלָה. עוֹלָה הוּא אִשֶּׁה. אֵשׁ ה׳. שֶׁהִתְזַוֵּגָר [עִמָּהּ] הַשְּׁמֹאל בַּנְּקֵבָה. שֶׁהֲרֵי [כָּל] נְקֵבָה מִצַּד הַשְּׁמֹאל בָּאָה, וְזָכָר מִצַּד הַיָּמִין בְּהִתְדַּבְּקוּת זֶה בָּזֶה, וְלָכֵן נִקְרֵאת [עוֹלָה] נְקֵבָה אִשֶּׁה. אִשֶּׁה – קֶשֶׁר שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁאוֹזְזָ בָּהּ הַשְּׁמֹאל לְהַעֲלוֹתָהּ לְמַעְלָה וּלְהִתְקַשֵּׁר כְּאֶזָּד, וְלָכֵן כָּתוּב עֹלָה הִוא אִשֶּׁה, הַקֶּשֶׁר שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה זֶה עִם זֶה.

וַיָּרַזְ ה׳ אֶת רֵיזַ הַנִּיזּוֹזַ. וְכָתוּב אִשֶּׁה רֵיזַ נִיזּוֹזַ. אִשֶּׁה, כְּךְ שָׁמַעְנוּ – עָשָׁן וְאֵשׁ מְזַוְּגִים כְּאֶזָּד, שֶׁהֲרֵי אֵין עָשָׁן בְּלֹא אֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יט) וְהַר סִינַי עָשַׁן כֻּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה׳ בָּאֵשׁ.

בֹּא רְאֵה, אֵשׁ יוֹצֵאת מִבֵּפָנִים וְהוּא דַּק, וְאוֹזֵזְ בְּדָבָר אֶזָּד בַּזּוּץ שֶׁאֵינוֹ דַּק כָּךְ, וְנֶאֱזָזִים זֶה בָּזֶה, וְאָז עוֹלָה הֶעָשָׁן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָאֵשׁ אוֹזֶזֶת בְּדָבָר הַמִּתְבַּעֵל, וְסִימָן לַדָּבָר – הַזּוֹטָם שֶׁיּוֹצֵא בּוֹ עָשָׁן מִתּוֹךְ אֵשׁ.

וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים לג) יָשִׂימוּ קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ. מִשּׁוּם שֶׁזִּוּוּגֶרֶת הָאֵשׁ

לִמְקוֹמָהּ. וְהַזּוֹטֶם [מִתְפַּעֵל] נֶאֱסָף בְּאוֹתוֹ רֵיזַ לִפְנֵי וּלְפָנִים, עַד שֶׁנֶּאֱזָז הַכֹּל וְזוֹוֵר לִמְקוֹמוֹ, וְנִקְרָב הַכֹּל לְתוֹךְ הַמְּזַשָּׁבָה וְנַעֲשֶׂה רָצוֹן אֶזֶד. וְאָז רֵיזַ נִיזּוֹזַ, שֶׁנָּזוּ הָרֶגֶּ וְנַעֲשֶׂה נַזַת.

שֶׁהֲרֵי הֶעָשָׁן נֶאֱסָף וְנִכְנָס וּמִתְקַמֵּט בָּאֵשׁ, וְהָאֵשׁ אוֹזֶזֶת בֶּעָשָׁן, וְנִכְנָסִים שְׁנֵיהֶם לִפְנֵי וּלְפָנִים עַד שֶׁנָּזוּ הָרֶגֶּ. וּכְשֶׁהַכֹּל נֶאֱזָזִים [אוֹזְזִים] זֶה בָּזֶה וְנָזוּ הָרֶגֶּ, אָז הוּא מְנוּזָה וְקָשֶׁר אֶזֶד וְנִקְרֵאת נַזַת. נַזַת הָרוּזַ וֶזְדַת הַכֹּל כְּאֶזֶד. הָאָרֶת הַנְּרוֹת הֶאָרֶת הַפָּנִים. וְלָכֵן כָּתוּב וַיָּרֶז ה' אֶת רֵיזַ הַנִּיזּוֹזַ, כְּמוֹ מִי שֶׁמֵּרִיזַ וְכוֹנֵס הַכֹּל לְתוֹךְ מְקוֹמוֹ.

בָּא רַבִּי יֵיסָא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, וּמַה כָּל הַטּוֹב הַזֶּה תַּזַת יָדֵךְ וְלֹא יָדַעְתִּי בּוֹ? אָמַר, אֶזֶזֹר מֵהַדֶּרֶךְ וְנִתְזַבֵּר עִמְּךְ. הָלְכוּ. אָמַר רַבִּי זְזִקְיָה, בְּדֶרֶךְ זוֹ עִם הַשְּׁכִינָה נֵלֵךְ, שֶׁהֲרֵי מִתְקֶנֶת לְפָנֵינוּ. אָזַז בִּידֵי אוֹתוֹ תִינוֹק וְהָלְכוּ. אָמַר לוֹ, אֱמֹר לָנוּ פָּסוּק אֶזֶד מֵאוֹתָם שֶׁאָבִיךְ אָמַר לְךָ.

פָּתַז אוֹתוֹ הַתִּינוֹק וְאָמַר, (שיר א) יְשָׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. זוֹהִי הִשְׁתּוֹקְקוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁיּוֹצֵא [שֶׁיָּצָא] רָצוֹן מֵהַפֶּה לְנַשֵּׁק, וְלֹא יוֹצֵא מֵהַזּוֹטֶם כַּאֲשֶׁר יוֹצֵאת אֵשׁ. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּתְזַבֵּר הַפֶּה לְנַשֵּׁק, יוֹצֵאת אֵשׁ בְּרָצוֹן בְּפָנִים מְאִירוֹת, בְּזֶזְדַת הַכֹּל, בְּהִתְדַּבְּקוּת שֶׁל מְנוּזָה.

וּמְשׁוּם כָּךְ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן, מֵאוֹתוֹ יַיִן [יַיִן] הַמְּשַׁמֵּזַ וּמֵאִיר פָּנִים וְהָעֵינַיִם מְזַיְּכוֹת, וְנַעֲשֶׂה הָרָצוֹן. וְלֹא מֵהַיַּיִן הַמְּשַׁכֵּר [שֶׁמַּשְׁכִּיר] וְעוֹשֶׂה רֶגֶּ וּמַזְשִׁיךְ פָּנִים, וְהָעֵינַיִם לוֹהֲטוֹת יַיִן שֶׁל רֶגֶּ. וְעַל זֶה, מְשׁוּם שֶׁיַּיִן זֶה טוֹב מֵאִיר הַפָּנִים וּמְשַׁמֵּזַ הָעֵינַיִם וְעוֹשֶׂה הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁל אַהֲבָה, מַקְרִיבִים אוֹתוֹ כָּל יוֹם עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּזַ בְּשַׁעֲוֹר שְׁמִי שֶׁשּׁוֹתֶה אוֹתוֹ, מְשַׁמֵּזַ אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ נַזַת, שֶׁכָּתוּב (במדבר כוז) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הַהִין. וּמְשׁוּם כָּךְ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן, מֵאוֹתוֹ הַיַּיִן שֶׁמְּעוֹרֵר אַהֲבָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת.

וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַטָּה מְעוֹרֵר אַהֲבָה שֶׁלְּמַעְלָה. שְׁנֵי נֵרוֹת, כְּשֶׁדּוֹעֵךְ הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה בָּעָשָׁן שֶׁעוֹלֶה מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַטָּה, נִדְלָק אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. אָמַר רַבִּי

זִוּקָיָה, כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי, שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן תָּלוּי בַּהַזְוָתוֹן וְהַהַזְוָתוֹן בָּעֶלְיוֹן. וּמִזְּמַן שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא נִמְצְאוּ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּרָכוֹת אֵין נִמְצָאוֹת, וּקְלָלוֹת נִמְצָאוֹת, שֶׁהֲרֵי יְנִיקַת הַכֹּל מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצְאִים [ד״א וּבְרָכוֹת לֹא יוֹצְאוֹת]. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא שְׁרוּיִים בָּאָרֶץ וְלֹא עוֹבְדִים עֲבוֹדָה שֶׁצָּרִיךְ לְהַדְלִיק מְאוֹרוֹת וּלְהַמְצִא בְּרָכוֹת, וְלָכֵן לֹא נִמְצָאִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהָעוֹלָם לֹא יוֹשֵׁב בְּקִיּוּמוֹ כָּרָאוּי.

וְאָמַר רַבִּי זִוּקָיָה, לֹא אַסִּף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. מַהוּ זֶה? אָמַר רַבִּי יֵיסָא, כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאָמַר, כָּל זְמַן שֶׁאִשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה מוֹסִיפָה לְהִתְזַוֵּג – הֶעָשָׁן, שֶׁהוּא דִּין שֶׁלְּמַטָּה, מִזְדַּוֵּג הָרֹגֶז וּמַשְׁמִיד הַכֹּל. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵאת אֵשׁ, אֵין לָהּ הַפְסָקָה [לְפָנָיו] עַד שֶׁנִּשְׁלָם הַדִּין, וּכְשֶׁדִּין שֶׁלְּמַטָּה לֹא מוֹסִיף לְהִתְזַוֵּג עִם הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, עוֹשֶׂה דִּין וּפוֹסֵק, וְלֹא יִשְׁלַם הַדִּין לְהַשְׁמִיד. וְלָכֵן כָּתוּב לֹא אַסִּף, לָתֵת תּוֹסֶפֶת שֶׁיִּתְזַוֵּג הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, שָׁמַעְתִּי מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִתְקַלְלָה הָאָרֶץ בְּזִוּטָאוֹ שֶׁל אָדָם, נִתְּנָה רְשׁוּת שֶׁיִּשְׁלֹט עָלֶיהָ אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרָע, שֶׁהוּא מַשְׁזִּית אֶת הָעוֹלָם וּמַשְׁמִיד אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם. מֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִקְרִיב נָזַז קָרְבָּן וְהֵרִיזַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ, נִתְּנָה רְשׁוּת לָאָרֶץ לָצֵאת מִהַזַּזַת אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ וְיָצְאָה מִטֻּמְאָתָהּ. וְלָכֵן מַקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כְּדֵי לְהָאִיר פְּנֵי הָאָרֶץ.

הַשְׁלָמָה מֵהַשְׁמָטוֹת (סִימָן יג)

עוֹד פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) לְרֵיזַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, לְרֵיזַ מִי? אֶלָּא יֵשׁ רֵיזַ וְיֵשׁ רֵיזַ, רֵיזַ הַקָּרְבָּן וְרֵיזַ הַקְּטֹרֶת. רֵיזַ הַקָּרְבָּן מַקְרִיב וּמְיַזֵּד כָּל אוֹתָם שְׁבָטִים שֶׁל הֵיכַל בֵּית דָּוִד, וְרֵיזַ הַקְּטֹרֶת מַקְרִיב וּמְיַזֵּד וּמֵאִיר אוֹתָם נֵרוֹת עֶלְיוֹנִים נֶהֱרוֹת אֲפַרְסְמוֹן זַךְ.

וְעַל זֶה הָיוּ שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת – מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וּמִזְבַּח הָעוֹלָה. מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת הוּא פָּנִימִי, מִזְבַּח הָעוֹלָה הוּא חִיצוֹנִי. רֵיחַ מִזְבַּח הָעוֹלָה מַתְקִין לְהָאִיר מְנוֹרוֹת הַחִוְּרוֹנוֹת, רֵיחַ מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת מַתְקִין לְהָאִיר מְנוֹרוֹת עֶלְיוֹנוֹת. וְעַל זֶה לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, לָרֵיחַ שֶׁל אוֹתָהּ הַקְּטֹרֶת, שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים.

בֹּא רְאֵה שְׁתֵּי מִזְבָּחוֹת הֵן מִזְבֵּחַ פָּנִימִי לְמַעְלָה מִזְּבֵחַ וְחִיצוֹן לְמַטָּה. מִזְּבֵחַ הַפָּנִימִי הוּא שָׁלֵם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמִּזְבֵּחָה, בְּתוֹסֶפֶת ה״א, וְכָךְ הוּא בְּכָל מָקוֹם. וּמִזְּבֵחַ הַחִיצוֹן הוּא חָסֵר ה״א, כְּמוֹ נַעֲרָה, נַעַר חָסֵר ה׳. נִמְצָא שֶׁמֵּהִתְעוֹרְרוּת הַמִּזְבֵּחַ [הַחִיצוֹן] שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מִזְּבֵחַ הַפָּנִימִי שֶׁל מַעְלָה, וּבַמֶּה מִתְעוֹרֵר? בְּרֵיחַ [שֶׁמֵּהִתְעוֹרְרוּת מִזְּבֵחַ הַחִיצוֹן שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מִזְּבֵחַ הַחִיצוֹן שֶׁל מַעְלָה, וּבַמֶּה מִתְעוֹרֵר? בְּרֵיחַ הַקְּרְבָּנוֹת. וּבְרֵיחַ הַקְּטֹרֶת שֶׁל מִזְּבֵחַ הַפָּנִימִי שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מִזְּבֵחַ הַפָּנִימִי שֶׁל מַעְלָה, וּבַמֶּה מִתְעוֹרֵר? בְּרֵיחַ הַקְּטֹרֶת. וְעַל זֶה] הַקְּטֹרֶת שֶׁל מַטָּה. וְעַל זֶה (שָׁם) לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, אוֹתָם נֵרוֹת מְאִירִים נוֹצְצִים. כָּתוּב כָּאן טוֹבִים, וְכָתוּב שָׁם (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב: ע״כ מההשמטות.

אָמַר רַבִּי זְוְקִיָּה, יָפָה הוּא, [וְהוּא] וְזֶה הָיָה תָּלוּי עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְטִין אֶת הַלְּבָנָה וְשָׁלַט אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ, אֲבָל מִשּׁוּם זֶטְאוֹ שֶׁל אָדָם הִתְקַלְקְלָה כְּדֵי לְקַלֵּל אֶת הָעוֹלָם. בְּאוֹתוֹ יוֹם [שֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה] יָצְאָה הָאָרֶץ מֵאוֹתָהּ קְלָלָה וְעָמְדָה הַלְּבָנָה בְּאוֹתָהּ גְּרִיעוּת, פָּרַט לַשָּׁעָה שֶׁקְּרְבָּנוֹת נִמְצְאוּ בָעוֹלָם וְיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים עַל אַרְצָם.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא לְאוֹתוֹ תִינוֹק, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לוֹ, אַבָּא. אָמַר לוֹ, אַבָּא תִּהְיֶה בַּכֹּל, בְּזְוְכְמָה וּבְשָׁנִים. קָרָא עָלָיו (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

אָמַר רַבִּי זְוְקִיָּה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר רוּזַז הַטֻּמְאָה מֵהָעוֹלָם, כְּמוֹ [שֶׁנֶּאֱמַר] שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּזַז הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ, וְכָתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה׳ אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל

פָּנִים וְזָרַפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי ה' דִּבֵּר.

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר אֶת הַלְּבָנָה וּלְהוֹצִיאָהּ מֵהַזּוֹשָׁךְ מִשּׁוּם אוֹתוֹ נָזוּשׁ הָרָע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים. אֵיזֶהוּ אוֹר? אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (משלי י) בִּרְכַּת ה' הִיא תַעֲשִׁיר וְלֹא יוֹסִף עֶצֶב עִמָּהּ. בִּרְכַּת ה' – זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא מְמַנָּה עַל בִּרְכוֹת הָעוֹלָם, וּמְמֻנָּה יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בַּהַתְזָלָה, וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה וְגוֹ'. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁבַּעַל הַבַּיִת נָתַן לוֹ רְשׁוּת לְהִכָּנֵס. אַזַּר כָּךְ הָאִשָּׁה אָמְרָה לוֹ לָצֵאת. בַּהַתְזָלָה נִכְנַס בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ, וּבַסּוֹף יָצָא בִּרְשׁוּת הָאִשָּׁה. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁבַּעַל הַבַּיִת יַכְנִיס, וְהָאִשָּׁה תּוֹצִיא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ לֵאמֹר צֵא מִן הַתֵּבָה. שִׁרְשׁוּת הָיְתָה בְּיָדֶיהָ לְהוֹצִיא אֶת הָאוֹרְזִ, וְלֹא לְהַכְנִיסוֹ.

כֵּיוָן שֶׁיָּצָא, נָתַן לָהּ מַתָּנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּבַּיִת וְהַבַּיִת בְּיָדֶיהָ. וְאוֹתָם הַמַּתָּנוֹת שֶׁנָּתַן לָהּ, כְּדֵי לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה אֶל בַּעְלָהּ. מִכָּאן לָמַדְנוּ דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְאוֹרְזִ [לָתֵת בְּיַד בַּעְלָהּ, כְּשֶׁיּוֹצֵא נוֹתֵן מַתָּנוֹת לְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא בְּיָדָהּ. וְלָכֵן, כֵּיוָן שֶׁנָּתַן לוֹ מַתָּנוֹת]. וְעַל זֶה, לְאַזַּר שֶׁנָּתַן לָהּ מַתָּנוֹת לְהַרְבּוֹת לָהּ אַהֲבָה עִם בַּעְלָהּ.

[נ"א כֵּיוָן שֶׁיָּצָא, נָתַן מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת בְּיַד בַּעְלָהּ לָתֵת לְאִשְׁתּוֹ וּלְשַׁמְּזַ עִמָּהּ וּלְהַרְבּוֹת לָהּ אַהֲבָה עִם בַּעְלָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּקְּזוּ מִכֹּל וְגוֹ' וַיַּעַל עַלַת בַּמְּזֻבְּזַ. אֵלּוּ מַתָּנוֹת שֶׁנָּתַן בַּיָּד שֶׁל בַּעְלָהּ כְּדֵי לְהַרְבּוֹת לָהּ אַהֲבָה בָּעוֹלָם. וּמִכָּאן לָמַדְנוּ דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְאוֹרְזִ שֶׁיִּתֵּן מַתָּנוֹת בַּיָּד שֶׁל בַּעְלָהּ לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא בְּיָדָהּ. וְעַל זֶה וַיַּעַל עַלַת בַּמְּזֻבְּזַ, קָרְבָּן לְזָכָר, לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה עִם בַּעְלָהּ בָּרַךְ אוֹתוֹ] בֵּרַךְ אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם

פָּרוּ וּרְבוּ וְגוֹ׳. וְלָכֵן כָּתוּב (משלי י) בִּרְכַּת ה׳ הִיא תַּעֲשִׁיר. וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְלֹא יוֹסִף עֶצֶב עִמָּהּ – סוֹד הַכָּתוּב בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה. עִצָּבוֹן – עַצְבוּת וְרֹגֶז בְּלִי הֶאָרַת פָּנִים. כְּשֶׁנִּזְדַּוְּגָה הַלְּבָנָה (מַלְכוּת) וּבְרָכוֹת לֹא נִמְצָאוֹת. בְּעִצָּבוֹן – צַד שֶׁל רוּזַ אַזֵּר שֶׁמּוֹנֵעַ בְּרָכוֹת מֵהָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא יוֹסִף עֶצֶב עִמָּהּ. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (בראשית זז) לֹא אֹסִף עוֹד לְקַלֵּל אֶת הָאֲדָמָה.

וּמוֹרַאֲכֶם וְזִוְעַתְכֶם יִהְיֶה. מִכָּאן וּלְהָלְאָה יִהְיֶה לָכֶם דְּמֵיוֹת בְּנֵי אָדָם, שֶׁהֲרֵי בַּתְּזוֹלָה לֹא הָיוּ דְּמֵיוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם. בֹּא רְאֵה, בַּתְּזוֹלָה כָּתוּב (שם ט) בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכָתוּב (שם ה) בִּדְמוּת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ, הִשְׁתַּנְּתָה דְּמוּתָם מֵאוֹתָהּ דְּמוּת עֶלְיוֹנָה, וְהֵם הִתְהַפְּכוּ לְפָזוּד מִלְּפָנֶיהָ זִיוֹת הַשֵּׂדָה.

בַּהַתְזוֹלָה כָּל בְּרִיוֹת הָעוֹלָם זָקְפוּ עֵינַיִם, וְרָאוּ דְּמוּת קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה וְזָעוּ וּפָזְדוּ מִלְּפָנֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ, הִתְהַפְּכָה דְּמוּתָם בְּעֵינֵיהֶם לִדְמוּת אַזֶּרֶת, וְהִתְהַפֵּךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם זָעִים וּפָזְדִים לְפָנֵי שְׁאָר הַבְּרִיוֹת.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא זוֹטְאִים לְפָנֵי רִבּוֹנָם וְלֹא עוֹבְרִים עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, זִיו דְּמוּתָם לֹא מִשְׁתַּנָּה מִמַּרְאֵה הַדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה, וְכָל בְּרִיוֹת הָעוֹלָם זָעִים וּפָזְדִים לְפָנָיו. וּבְשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, מִתְזַלְּפָת דְּמוּתָם, וְכֻלָּם מִזְדַּעְזְעִים וּפָזְדִים מִלְּפָנֵי הַבְּרִיוֹת הָאֲזֵרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִתְזַלְּפָה הַדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה וְהָעֲבְרָה מֵהֶם, וְאָז שׁוֹלְטִים בָּהֶם זִיוֹת הַשֵּׂדָה, שֶׁהֲרֵי לֹא רוֹאִים בָּהֶם אוֹתָהּ דְּמוּת עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי.

וְעַל כָּךְ עַכְשָׁיו, כֵּיוָן שֶׁהָעוֹלָם הִתְזַדַּשׁ כְּמוֹ מִקֶּדֶם, בֵּרְכָם אֶת הַבְּרָכָה הַזּוֹ וְהַשְׁלִיט אוֹתָם עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל דְּגֵי הַיָּם בְּיֶדְכֶם נִתָּנוּ. וַאֲפִלּוּ דְּגֵי הַיָּם. רַבִּי זְיָיא אָמַר, בְּיֶדְכֶם נִתָּנוּ – מִקֶּדֶם לָכֵן. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, מָסַר בִּידֵיהֶם אֶת הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגוֹ׳.

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ. רַבִּי זְוִקְיָה פָּתַח, (תהלים לב) לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר בְּסוֹד הַחָכְמָה. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בַּעֲשָׂרָה מִינֵי שֶׁבַח שִׁבַּח דָּוִד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֶחָד מֵהֶם הוּא מַשְׂכִּיל, וְהוּא דַּרְגָּה אַחַת מֵאוֹתָן עֶשֶׂר. וְדָוִד הִתְקִין עַצְמוֹ בְּטֶרֶם שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו הַדַּרְגָּה הַזּוֹ.

אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹקֵל זַכָּאִים וְזַכָּיוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁל אוֹתוֹ [ד"א כְּשֶׁאוֹתוֹ] מִשְׁקָל שֶׁבְּצַד הַזַּכָּאִים עוֹלִים, וְאוֹתָם הָאֲזֵרִים, הַזְּכֻיּוֹת שֶׁהֵן בְּמִשְׁקָל אֲזֵר, מַכְרִיעוֹת לְמַטָּה – זֶהוּ נְשׂוּי פֶּשַׁע.

כְּסוּי חֲטָאָה – בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה מְכַסֶּה שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו הַמַּשְׁחִית, כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְנֹחַ שֶׁכִּסָּה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתוֹ זַכָּא שֶׁהִמְשִׁיךְ עָלָיו אָדָם עַל הָעוֹלָם. שֶׁכֵּיוָן שֶׁזַּכָּא זֶה הִשְׁפִּיעַ אָדָם עַל הָעוֹלָם, שְׁאָר הַבְּרִיּוֹת שׁוֹלְטוֹת, וּבֶן אָדָם פּוֹזֵד מֵהֶם, וְהָעוֹלָם לֹא הֻתְקַן בְּתִקּוּנוֹ. וְלָכֵן כְּשֶׁיָּצָא נֹחַ מֵהַתֵּבָה, בֵּרְכוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וְגוֹ'.

וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ. בַּבְּרָכוֹת הַלָּלוּ לֹא נִמְצְאוּ נְקֵבוֹת, אֶלָּא אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו, אֲבָל נְקֵבוֹת הַפָּסוּק לֹא אָמַר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאַתֶּם – כְּלָל שֶׁל הַזְּכָרִים וְהַנְּקֵבוֹת כְּאֶחָד. וְעוֹד, אֶת נֹחַ – לְרַבּוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאֶת בָּנָיו – לְרַבּוֹת אֶת נְקֵבוֹתֵיהֶם.

וְלָכֵן כָּתוּב וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ, לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת מִכָּאן וְהָלְאָה, שִׁרְצוּ בָּאָרֶץ. וְכָאן נָתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבַע מִצְוֹת הַתּוֹרָה וּלְכָל הַבָּאִים אַזְהָרֵיהֶם, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי וְנִתְּנוּ לָהֶם כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּאֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ וְגוֹ', זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וְגוֹ', אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן. נָתַתִּי – מִקֹּדֶם לָכֵן. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (יחזקאל א) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל שַׁדַּי בְּלֶכְתָּן. אֵלּוּ

אַרְבַּע זְיוֹת גְּדוֹלוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁאוֹתוֹ הָרָקִיעַ מִתְקָן עֲלֵיהֶם. וְכָל הַכְּנָפַיִם [נִפְרָדוֹת] מִתְזַבְּרוֹת זוֹ בָּזוֹ לְכַסּוֹת אֶת גּוּפָם.

וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם פּוֹרְשִׂים כַּנְפֵיהֶם, נִשְׁמָע קוֹל הַכְּנָפַיִם שֶׁלְּכֻלָּם שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּקוֹל שַׁדַּי, שֶׁלֹּא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל) לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדֹּם. וּמָה אוֹמְרִים? (שם צז) הוֹדִיעַ ה׳ יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה צִדְקָתוֹ.

קוֹל הֲמוֹלָה כְּקוֹל מַזְּגָה, כְּקוֹל מַזְּגָה קָדוֹשׁ כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים כָּל הַצְּבָאוֹת הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה. וּמָה אוֹמְרִים? קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה׳ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. זוֹזְרִים לַדָּרוֹם, אוֹמְרִים קָדוֹשׁ. זוֹזְרִים לַצָּפוֹן, אוֹמְרִים קָדוֹשׁ. זוֹזְרִים לַמִּזְרָח, אוֹמְרִים קָדוֹשׁ. זוֹזְרִים לַמַּעֲרָב, אוֹמְרִים בָּרוּךְ.

וְהָרָקִיעַ הַזֶּה עוֹמֵד עַל רָאשֵׁיהֶם. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהֵיא הוֹלֶכֶת, מְסוֹבְבִים פָּנִים לְאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּכְלָלִים הַפָּנִים בּוֹ. מְסוֹבֵב פָּנָיו לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת, וְכֻלָּם מְסֻתּוֹבְבִים לְמַטָּה. בָּרְבוּעַ שֶׁלּוֹ נֶחְקָקֶת בְּאַרְבַּע פָּנִים: פְּנֵי אַרְיֵה, פְּנֵי נֶשֶׁר, פְּנֵי שׁוֹר, פְּנֵי אָדָם. זְקוּפִים בְּכֻלָּם אָדָם. פְּנֵי אַרְיֵ״ה אָדָם. פְּנֵי נֶשֶׁ״ר אָדָם. פְּנֵי שׁוֹ״ר [אָדָם]. כֻּלָּם כְּלוּלִים בּוֹ. וְלָכֵן כָּתוּב וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם.

וְהָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁהִתְרַבַּע, כָּל הַגְּוָנִים כְּלוּלִים בּוֹ. אַרְבָּעָה גְּוָנִים נִרְאִים בּוֹ זְקוּפִים בְּאַרְבַּע אַרְבַּע. בְּאַרְבָּעָה זְקוּפִים רְשׁוּמִים אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים. כְּשֶׁנִּפְרָדִים הַגְּוָנִים שֶׁל אוֹתָם אַרְבַּע, עוֹלִים שְׁנַיִם עָשָׂר. גְּוָן יָרֹק. גְּוָן אָדֹם. גְּוָן לָבָן. גְּוָן סַפִּיר שֶׁנִּכְלְלוּ מִכָּל הַגְּוָנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳. הַמַּרְאֶה שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים, וְלָכֵן אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן.

מַה זֶּה קַשְׁתִּי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נִקְרָא צַדִּיק. וְלָכֵן קַשְׁתּוֹ, זוֹ בְּרִית שֶׁל הַקֶּשֶׁת שֶׁנִּכְלֶלֶת בְּצַדִּיק, שֶׁהַבְּרִית זֶה עִם זֶה נֶאֱזָז. וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱזָז הָיָה צַדִּיק, הַבְּרִית שֶׁלּוֹ קֶשֶׁת.

וַיָּפֻזּוּ, מַה זֶּה וַיָּפֻזּוּ? הֵאִירוּ בְּזִמְרַת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יט)

הַנֶּאֱזָמְרִים מִזֶּהָב וּמִפָּז רָב וּמְתוּקִים. הוֹאִילוּ בְּאוֹר עֶלְיוֹן כְּשֶׁשָּׁמַר הַבְּרִית. וְלָכֵן נִקְרָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק. וְעַל זֶה הַקָּשֶׁת נִקְרֵאת בְּרִית, כּוֹלֵל זֶה בָּזֶה.

זֹהַר נִכְבָּד עֶלְיוֹן הַמַּרְאָה שֶׁל כָּל הַמַּרְאוֹת, מַרְאָה כְּמַרְאָה טְמוּנִים [נ״א טָמוּן] הַגָּוָנִים הַטְּמוּנִים. הַגָּוָנִים שֶׁלֹּא הִתְגַּלּוּ. וְאֵין רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל בָּעַיִן בַּקֶּשֶׁת כְּשֶׁנִּרְאֵית בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְרָאֶה קָלוֹן בַּשְּׁכִינָה. וְכֵן גּוֹנֵי הַקֶּשֶׁת הוּא מַרְאֶה מוּצָק קָשׁוּר כְּמַרְאֵה כָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל.

וְכֵיוָן שֶׁהָאָרֶץ רָאֲתָה אֶת הַקֶּשֶׁת הַזּוֹ, בְּרִית קְדוֹשָׁה, הִתְקַיְּמָה בְּקִיּוּם. וְעַל זֶה וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּין אֱלֹהִים וְגוֹ׳. זֶה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַגָּוָנִים וְאָזְדּ שֶׁנִּכְלָל בֵּינֵיהֶם כֻּלָּם סוֹד אָזְדּ, וּבְתוֹךְ הֶעָנָן עוֹלֶה לְהֵרָאוֹת. (יזזקאל א) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר – זוֹהִי אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה שֶׁהִיא נֶחֱדָה אַזַּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם וְעוֹמֶד עָלֶיהָ קְדֹשׁ הַקְּדָשִׁים, וּמַהִי? הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁמְּמֻנֶּה עַל אַרְבָּעָה אֵלֶּה דְּמוּת כִּסֵּא בְּאַרְבָּעָה עַמּוּדִים, וְזוֹהִי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה – זוֹהִי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. מִכָּאן שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב יָשִׁימוּ אוֹתָהּ עַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה כִּסֵּא לָזֶה. כְּמַרְאֵה אָדָם, שֶׁהוּא הַדְּמוּת שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהוּא יוֹשֵׁב עָלֶיהָ.

רַבִּי יְהוּדָה קָם לַיְלָה אָזְדּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה בְּאַכְסַנְיָה בְּעִיר מַוְזְסִיָא, וְהָיָה שָׁם בַּבַּיִת יְהוּדִי אָזְדּ שֶׁבָּא בִּשְׁתֵּי אַמְתָּזוֹת שֶׁל מַלְבּוּשִׁים. פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (בראשית כח) וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים – זוֹהִי אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה שֶׁמּוֹשָׁם נִשְׁתַּל הָעוֹלָם וְעָלֶיהָ נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

הֵרִים רֹאשׁוֹ אוֹתוֹ יְהוּדִי וְאָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה אֵיךְ אֶפְשָׁר? וַהֲרֵי אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הָיְתָה, וּמִמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְאַתָּה אָמַרְתָּ וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם אוֹתָהּ עַכְשָׁו, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו? וְעוֹד, שֶׁיַּעֲקֹב בְּבֵית אֵל הָיָה, וְהָאֶבֶן הַזֹּאת

הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם.

רַבִּי יְהוּדָה לֹא סוֹבֵב רֹאשׁוֹ אֵלָיו, פָּתַח וְאָמַר, (עמוס ד) הִכּוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (דברים כז) הַסְכֵּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל. דִּבְרֵי תוֹרָה צְרִיכִים כַּוָּנָה, וְדִבְרֵי תוֹרָה צְרִיכִים לְהִתְתַּקֵּן בְּגוּף וְרָצוֹן כְּאֶזְוֵד. קָם אוֹתוֹ יְהוּדִי וְהִתְלַבֵּשׁ, וְיָשַׁב אֵצֶל רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, אֲשֶׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, עַכְשָׁו שֶׁכִּוַּנְתָּ עַצְמְךָ, אֱמוֹר דְּבָרְךָ שֶׁנִּתְזַבֵּר כְּאֶזְוֵד, שֶׁהֲרֵי דִּבְרֵי תוֹרָה צְרִיכִים תִּקּוּן הַגּוּף וְתִקּוּן הַלֵּב, וְאִם לֹא – בְּמִטָּתִי הָיִיתִי שׁוֹכֵב, וּבְלִבִּי הָיִיתִי אוֹמֵר דְּבָרִים. אֶלָּא הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁאֲפִלּוּ אֶזְוֵד שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הַשְּׁכִינָה מִתְזַוֶּגֶרֶת עִמּוֹ, וּמַה שְּׁכִינָה כָּאן וַאֲנִי שׁוֹכֵב בְּמִטָּתִי?! וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁצְּרִיכִים עֲזוּת.

וְעוֹד, שֶׁכָּל בֶּן אָדָם שֶׁקָּם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה מֵעֲזוּת הַלַּיְלָה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן [בַּעֲזוּת הַלַּיְלָה], הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וְהוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּגַּן, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים [לוֹ, וּמַקְשִׁיבִים] לְאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁיּוֹצְאִים מִפִּיו. וּמָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּתְעַדְּנִים לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה בַּשָּׁעָה הַזּוֹ, וַאֲנִי אֶהְיֶה שׁוֹכֵב בְּמִטָּתִי?! אָמַר לוֹ, כָּעֵת אֱמוֹר דְּבָרְךָ.

אָמַר לוֹ, שָׁאַלְתִּי עַל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ בַּפָּסוּק הַזֶּה [סוֹד שֶׁל אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה שֶׁאָמַרְתָּ], וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שָׁוֹו אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה, [עַכְשָׁו שֶׁמַּקְשִׁיב לְדִבְרֵי] אֵיךְ אֶפְשָׁר? שֶׁהֲרֵי אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הָיְתָה, וּמִמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְאַתָּה אָמַרְתָּ אֲשֶׁר שַׂמְתִּי, שֶׁמִּשְׁמָע שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם אוֹתָהּ כָּעֵת, וְכָתוּב וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו?.

וְעוֹד, שֶׁיַּעֲקֹב בְּבֵית אֵל הָיָה, וְהָאֶבֶן הַזּוֹ הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם. אָמַר לוֹ, כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִתְקַפְּלָה תַּוְוֹתָיו, וְאוֹתָהּ אֶבֶן תַּוְוֹתָיו הָיְתָה. אָמַר לוֹ, אֲשֶׁר שָׂם

כְּתוּב, וְכָתוּב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה. אָמַר לוֹ, אִם יָדַעְתָּ הַדָּבָר – אֱמֹר אוֹתוֹ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ. דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הַזְּבִיבוּת וְהַדְּבֵקוּת שֶׁלּוֹ הָיְתָה בָּאֶבֶן הַזֹּאת, וְעָלֶיהָ אָמַר (שם קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. וּכְשֶׁרָצָה לְהִסְתַּכֵּל בְּמַרְאֵה כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ, נָטַל אֶבֶן זוֹ בְּיָדוֹ בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ נִכְנַס.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, לֹא נִכְנָס אֶלָּא עִם אֶבֶן זֹאת, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יג) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְדָוִד מְשַׁבֵּחַ עַצְמוֹ וְאוֹמֵר, אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ. וְכָל הִשְׁתַּחֲוָיָתוֹ שֶׁל דָּוִד לְהֵרָאוֹת בְּאֶבֶן זֹאת כְּרָאוּי כְּלַפֵּי מַעְלָה.

בֹּא וּתְרֶאָה, אַבְרָהָם תִּקֵּן תְּפִלַּת הַבֹּקֶר וְהוֹדִיעַ טוּב רִבּוֹנוֹ בָּעוֹלָם, וְתִקֵּן אוֹתָהּ הַשָּׁעָה בְּתִקּוּנֶיהָ כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה, וְהוֹדִיעַ בָּעוֹלָם שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן שֶׁיָּכוֹל לְהַצִּיל וְלָדוּן אֶת הָעוֹלָם.

יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, וּבְשִׁבִּיל הַתְּפִלָּה הַזּוֹ שֶׁתִּקֵּן מַה שֶּׁלֹּא תִקֵּן בֶּן אָדָם מִקֶּדֶם לָזֶה כָּרָאוּי, לָכֵן שִׁבַּח אֶת עַצְמוֹ וְאָמַר וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה. שֶׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא תִקֵּן אוֹתָהּ אַזּוֹר כְּמוֹתוֹ.

וְלָכֵן וַיַּקְהֵל אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה. מַה זֶּה מַצֵּבָה? שֶׁהָיְתָה נְפוּלָה, וְהֵקִים אוֹתָהּ. וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ. שֶׁהֲרֵי בְּיַעֲקֹב תָּלוּי הַדָּבָר לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בָּא רַבִּי יְהוּדָה וְנָשַׁקוֹ. אָמַר לוֹ, וְכָל זֶה יָדַעְתָּ, וְאֵיךְ אַתָּה עוֹסֵק בְּסִזּוּרָה וּמַגִּיזַ זַיֵּי עוֹלָם?! אָמַר לוֹ, שֶׁדִּזּוּקָה הָיְתָה לִי הַשָּׁעָה, וְיֵשׁ לִי שְׁנֵי בָּנִים, וְעוֹמְדִים כָּל הַיּוֹם בְּבֵית הָרַב, וַאֲנִי מִשְׁתַּדֵּל בִּמְזוֹנָם וְלֹתֶת לָהֶם שָׂכָר לְמוֹרָם כְּדֵי שֶׁיַּעַסְקוּ בַּתּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, (מלכים–א ב) וּשְׁלֹמֹה יָשַׁב עַל כִּסֵּא דָּוִד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכֻתּוֹ מְאֹד. מַה הוּא הַשִּׁבַּזוּ הַזֶּה? אֶלָּא שֶׁהִתְקִין אֶבֶן שְׁתִיָּה וְשָׂם עָלֶיהָ קְדֵשׁ

הַקָּדְשִׁים, וְאָז וַתִּכֹּן מַלְכֻתּוֹ מְאֹד. וְכָתוּב (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וִשְׁקוֹ בָּהּ תָּמִיד, וּמִי שֶׁלֹּא נִרְאָה עַמָּהּ, לֹא נִכְנָס לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם.

וּרְאִיתִיהָ, מַה זֶּה וּרְאִיתִיהָ? סוֹד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ט) וְהִתְוִיתָ תָּו עַל מִצְחוֹת וְגוֹ', לְהֵרָאוֹת עֲלֵיהֶם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, זֶה רִשְׁם הָאוֹת הַקָּדוֹשׁ שֶׁבַּבָּשָׂר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי הַכֹּל הוּא. [כָּךְ] אֲבָל קָשֶׁת זוֹ שֶׁנִּרְאֵית בָּעוֹלָם עוֹמֶדֶת בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וּכְשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת, עֲתִידָה קָשֶׁת זוֹ לְהִתְקַשֵּׁט בִּגְוָנִים כַּכֹּלָּה הַזּוֹ שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת לְבַעְלָהּ. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ יְהוּדִי, כָּךְ אָמַר לִי אַבָּא, כְּשֶׁהָיָה מִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, [אָמַר לִי] אַל תְּצַפֶּה לְרַגְלַי מָשִׁיחַ עַד שֶׁתֵּרָאֶה קָשֶׁת זוֹ בָּעוֹלָם [בֶּעָנָן] מְקֻשֶּׁטֶת בִּגְוָנִים מְאִירִים וְיוֹאֵר לָעוֹלָם, וְאָז צַפֵּה לַמָּשִׁיחַ.

מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וְכָעֵת שֶׁנִּרְאֵית בִּגְוָנִים זֻשּׁוּכִים, נִרְאֵית לִזָּכְרוֹן [וְהִיא לִזְכֹּר] שֶׁלֹּא יָבֹא מַבּוּל. אֲבָל בְּאוֹתוֹ זְמַן נִרְאֵית בִּגְוָנִים מְאִירִים וּמְקֻשֶּׁטֶת בְּתִקּוּן כְּמוֹ כַּלָּה שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת לְבַעְלָהּ, וְאָז לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, וְיִזְכֹּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ שֶׁהִיא בַּגָּלוּת וְיָקִימָהּ מֵהָעָפָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע ג) וּבִקְשׁוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם. וְכָתוּב (ירמיה ל) וְעָבְדוּ אֵת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם. אֲשֶׁר אָקִים מֵעָפָר. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ט) אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת. וְעַל זֶה וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם וְלַהֲקִימָהּ מֵהָעָפָר.

וְאָמַר כָּךְ אַבָּא, שְׁמוּשׁוּם כָּךְ נִזְכְּרָה בַּתּוֹרָה גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל וְזִכְרוֹנָהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצֹף עָלַיִךְ וּמִגְּעָר בָּךְ.

וַיִּהְיוּ בְּנֵי נֹחַ הַיֹּצְאִים מִן הַתֵּבָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיִּהְיוּ בְּנֵי נֹחַ, לָמָּה אָמַר הַיֹּצְאִים מִן הַתֵּבָה? וְכִי בָּנִים אֲחֵרִים הָיוּ לוֹ שֶׁלֹּא יָצְאוּ

מֵהַתֵּבָה? אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, כֵּן, שֶׁהֲרֵי אַזַּר כְּךָ הוֹלִידוּ בָּנָיו בָּנִים, שֶׁכָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם וְגוֹ', וְהֵם לֹא יָצְאוּ מֵהַתֵּבָה. וְלָכֵן כָּתוּב הַיֹּצְאִים מִן הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וָיֶפֶת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אִלּוּ הָיִיתִי מָצוּי בָּעוֹלָם כְּשֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִפְרוֹ שֶׁל זִוּוּג בָּעוֹלָם וְסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם, הָיִיתִי מִתְזַוֵּג שֶׁלֹּא יִמָּצְאוּ בֵּין הָאֲנָשִׁים, כִּי לֹא זָשְׁשׁוּ כָּל הַזְּוָכִמִים לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְטָעוּ בִּדְבָרִים אֲזוּרִים לְהוֹצִיא מֵרָשׁוּת עֶלְיוֹנָה לְרָשׁוּת אַזָּרת, וְכָעֵת הִגָּה זַכְמֵי הָעוֹלָם יוֹדְעִים דְּבָרִים וּמַסְתִּירִים אוֹתָם וּמִתְזַוְּקִים בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם.

וָפָסוּק זֶה מָצָאתִי בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת [תּוֹסָפְתָּא], שֶׁכְּשֶׁמְּעוֹרֵר זִוּוּגוֹת כָּל הַזִּוּוּגוֹת הַטְּמִירִ הַנִּסְתָּר, זָקָן הַזְּקֵנִים מֵאִיר מִמֶּנּוּ אוֹר דַּקִּיק. זִוּוּגוֹת כָּל הַזִּוּוּגוֹת מֵאִיר לְיָמִין בְּשֶׁמֶן מִשְׁוָזָה עֶלְיוֹן, וּמֵאִיר לַשְּׂמאל בְּזִוּוּגוֹת הַיַּיִן הַטּוֹב, מֵאִיר לָאֶמְצַע בְּזִוּוּגָה [שֶׁל הָאַרְגָּמָן] שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים. רוּזַז מִתְעוֹרֶרֶת וְרוּזַז עוֹלָה וְנִתָּן בָּרוּזַז.

דְּבֵקִים זֶה בָּזֶה. שָׁלֹשׁ נִכְנָסִים לְשָׁלֹשׁ. מִתּוֹךְ שָׁלֹשׁ יוֹצֵאת בְּרִית אַזַּת שָׁדְבְקָה בַּבְּרִית. עוֹבֶרֶת הָרוּזַז הָעוֹלָה וּמִתְעַבֶּרֶת מִמֶּנּוּ. כְּשֶׁנִּתָּנֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, נִדְבָּקִים רוּזַז בְּרוּזַז, וּמִתְעַבְּרוֹת מִשְׁלֹשָׁה בָּנִים. וְנִזַּז וְתֵבָה יָצְאוּ מֵהֶם שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שְׁלֹשֶׁת הָעֶלְיוֹנִים, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ הַתֵּבָה – שֵׁם וְחָם וָיֶפֶת. שֵׁם שֶׁבְּצַד יָמִין, חָם שֶׁבְּצַד שְׂמאל, יֶפֶת אַרְגָּמָן שֶׁכּוֹלֵל אוֹתָם.

וְחָם הוּא אֲבִי כְנָעַן, זֶהֱמַת הַזָּהָב תַּזַּת סִיגִים. הִתְעוֹרְרוּת רוּזַז הַטְּמִירָה שֶׁל נָזַשׁ הַקַּדְמוֹנִי. וְלָכֵן רָשַׁם וְאָמַר, וְחָם הוּא אֲבִי כְנָעַן. שֶׁהֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. אוֹתוֹ כְּנַעַן שֶׁהִתְקַלֵּל, אוֹתוֹ כְּנַעַן שֶׁהָזַשִׁיךְ פָּנֵי הַבְּרִיוֹת.

וְלָכֵן [כֻּלָּם] לֹא יָצָא מִכְּלַל כֻּלָּם, אֶלָּא זֶה שֶׁכָּתוּב וְחָם הוּא אֲבִי כְנָעַן, אוֹתוֹ שֶׁהָזַשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם, וְלֹא כָּתוּב בְּכֻלָּל זֶה וְשֵׁם הוּא אֲבִי כָּךְ אוֹ יֶפֶת הוּא אֲבִי כָּךְ, אֶלָּא מִיָּד קָפַץ וְאָמַר וְחָם הוּא אֲבִי כְנָעַן. וַדַּאי.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁבָּא אַבְרָהָם, מַה כָּתוּב? (בראשית יב) וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ.

שֶׁעֲדַיִן לֹא הָיָה קִיּוּם שֶׁל הָאָבוֹת וְלֹא בָּאוּ זֶרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל לָעוֹלָם שֶׁיֵּצֵא הַשֵּׁם הַזֶּה וְיִכָּנֵס שָׁם עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ. כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים, נִקְרְאָה הָאָרֶץ עַל הַשֵּׁם הַזֶּה – אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁלֹּא זָכוּ, נִקְרְאָה הָאָרֶץ עַל שֵׁם אֵזוֹר – אֶרֶץ כְּנַעַן.

וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ט) וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. שֶׁהוּא הֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. וּבַנָּזָשׁ מַה כָּתוּב? (שם ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה, הֵיכָן מַה שֶּׁכָּתוּב עֶבֶד עֲבָדִים. וְעַל זֶה כָּתוּב שֵׁם וְחָם וָיֶפֶת. שִׁלְשֶׁת אֵלֶּה בְּנֵי נֹזָז הַיּוֹצְאִים מִן הַתֵּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

שִׁלְשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי נֹזָז, הַקִּיּוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הַקִּיּוּם שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן. וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָּל הָאָרֶץ, הֵיכָן סוֹד [זֶה] שֶׁל שִׁלְשֶׁת הַגְּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים. שֶׁכְּשֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, מַשְׁקֶה אֶת הַגָּן בַּכֹּזַז שֶׁל שִׁלְשֶׁת הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ. וּמִשָּׁם נִפְרָדִים הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַטָּה כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּלוּל בַּזְּבָרוֹ, לְהַרְאוֹת שֶׁכְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְפַּשֵּׁט לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהוּא אֶזֶד בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזְתּוֹנִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שִׁלְשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ בְּכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וּמִמַּרְאֵה שֶׁל שִׁלְשֶׁת גְּוָנִים אֵלּוּ נִפְרָדִים לְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הָרוּזַז הָאַזָּרִת, וּכְשֶׁהִתְסַתְּכֵל בְּסוֹד הַדְּרָגוֹת תִּמְצָא אֵיךְ נִפְרָדִים הַגְּוָנִים לְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים, עַד שֶׁנִּכְנָסִים לְמַטָּה בַּסּוֹד שֶׁל אוֹתָם עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה הַצְּנוֹרוֹת, [הַצְּדָדִים] שֶׁל הַדְּלָתוֹת שֶׁמְּכַסִּים אֶת הַתְּהוֹמוֹת.

וְהַכֹּל יָדוּעַ לַזְּכָאִים עֶלְיוֹנִים. אַשְׁרֵי זְכֻלָּם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם וְגָלָה לָהֶם סִתְרֵי זְכָאוֹת עֶלְיוֹנִים, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה כה) ה' אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמִמְךָ אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶלֶא עֵצוֹת מֵרָזוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן. כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְשַׁבְּזַז לִכְבוֹדוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְשַׁבְּזַז

אֶת רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ, וְלֹא עוֹד – אֶלָּא שֶׁמַּרְבֶּה בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנוֹ וּלְיַחֵד אֶת שְׁמוֹ, זָכִיב הוּא לְמַעְלָה וְנָזְמָד לְמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ [בִּכְבוֹדוֹ], וְעָלָיו כָּתוּב (שם מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וַיָּזָל נָזַז אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כֶּרֶם. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי. אֶחָד אָמַר מִגַּן עֵדֶן [נִתְרַכְּבָה] גְּרִשָּׁה וְנָטַע אוֹתָהּ כָּאן. וְאֶחָד אָמַר בָּאָרֶץ הָיְתָה, וְעָקַר אוֹתָהּ וְשָׁתַל אוֹתָהּ, וּבְאוֹתוֹ יוֹם עָשְׂתָה פֵּרוֹת וְנִצְנְצוּ לְבְלוּבִים וַעֲנָבִים, וְהָיָה סוֹזֵט אוֹתָהּ וְשׁוֹתָהּ מֵהַיַּיִן וּמִשְׁתַּכֵּר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, סוֹד הַזְּכוּת הוּא כָּאן בַּפָּסוּק הַזֶּה. כְּשֶׁרָצָה נָזַז לִבְדֹּק בְּאוֹתוֹ זֵטָא שֶׁבָּדַק אָדָם הָרִאשׁוֹן – לֹא כְּדֵי לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ, אֶלָּא לָדַעַת וּלְתַקֵּן הָעוֹלָם, וְלֹא יָכֹל. סָזַט עֲנָבִים לִבְדֹּק בְּאוֹתוֹ כֶּרֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לָזֶה, [אָז] וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל, וְלֹא הָיָה לוֹ כֹּזַז לַעֲמֹד. וְלָכֵן וַיִּתְגַּל, גִּלָּה פָּרָצָה שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהָיְתָה נִסְתֶּרֶת. בְּתוֹךְ אָהֳלָהּ, כָּתוּב בְּהֵ"א. וְעַל זֶה כָּתוּב וְאַל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָהּ. בְּתוֹךְ אָהֳלָהּ שֶׁל אוֹתָהּ כֶּרֶם.

כְּמוֹ זֶה בְּנֵי אַהֲרֹן שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהָיוּ שְׁתוּיֵי יַיִן, וְכִי מִי נָתַן לָהֶם יַיִן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם לִשְׁתּוֹת? אִם תַּעֲלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁהָיוּ זָצוּפִים שֶׁשָּׁתוּ יַיִן – לֹא כָךְ! אֶלָּא וַדַּאי מֵאוֹתוֹ יַיִן שָׁתוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא י) וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה. כָּתוּב כָּאן אֵשׁ זָרָה, וְכָתוּב שָׁם (משלי ז) לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה. וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד.

וְכָךְ כְּמוֹ זֶה וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל. וְעַל זֶה הִתְעוֹרֵר זָם אֲבִי כְנַעַן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְנָתַן מָקוֹם לִכְנַעַן לִשְׁלֹט. וּמַה שֶּׁהָיָה זֶה צַדִּיק בְּסוֹד הַבְּרִית, סֵרַס אוֹתוֹ. וְשָׁנִינוּ, שֶׁהֶעֱבִיר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ קִיּוּם.

וְלָכֵן אָמַר אָרוּר, שֶׁהַרֵי הַקְּלָלוֹת הִתְעוֹרְרוּ בַּתְּזוּלָה עַל יָדוֹ בָּעוֹלָם. [וְעַל זֶה וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן. שֶׁהַרֵי קְלָלוֹת יָבְאוּ עַל הָעוֹלָם כְּבַתְּזוּלָה]. עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ'. הַכֹּל יִתְקַן לֶעָתִיד

לָבֹא, וְהוּא לֹא יִתַּקֵּן. וְכֻלָּם יֵצְאוּ לִזְרוּת, וְהוּא לֹא יֵצֵא. וְסוֹד הוּא לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים נא) כִּי פָשָׁעַי אֲנִי אֵדָע וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד. כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵחַטָּאֵיהֶם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי אַזַּר שֶׁחָטָא אָדָם, רָשׁוּם וְחָטְאוֹ לְמַעְלָה וְלֹא נִמְחָק, רַק בְּכֹחַ שֶׁל תְּשׁוּבָה רַבָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) כִּי אִם תִּכַבְּסִי בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁחָטָא אָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּעַם אַחַת – עוֹשֶׂה רשָׁם. וּכְשֶׁחָטָא בּוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה – מִתְחַזֵּק יוֹתֵר אוֹתוֹ הָרשָׁם. וְחָטָא בּוֹ פַּעַם שְׁלִישִׁית – מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ הַכֶּתֶם מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, וְאָז כָּתוּב נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁחָטָא דָּוִד הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעֵסֶק שֶׁל בַּת שֶׁבַע, וְשַׁב שֶׁאוֹתוֹ חֵטְא נִרְשָׁם עָלָיו לְעוֹלָמִים. מַה כָּתוּב? (שמואל–ב יב) גַּם ה' הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. הָעָבַר אוֹתוֹ הָרשָׁם מִלְּפָנָיו.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁבַּת שֶׁבַע הָיְתָה שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, לָמָּה נָתַן אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוּרִיָּה הַחִתִּי מִקֶּדֶם לָזֶה? אָמַר לוֹ, כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – אַף עַל גַּב שֶׁמְּזֻמָּנֶת לְבֶן אָדָם לִהְיוֹת שֶׁלּוֹ, מַקְדִּים אַזַּר וְנוֹשֵׂא אוֹתָהּ עַד שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל זֶה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ, נִדְוֶה זֶה שֶׁנָּשָׂא אוֹתָהּ מִלְּפָנֵי הָאַזַּר הַזֶּה שֶׁבָּא אַזַּר כָּךְ וּמִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, וְנַעֲשֶׂה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירוֹ מֵהָעוֹלָם כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ מִלְּפָנֵי הָאַזַּר הַזֶּה.

וְסוֹד שֶׁבַּת שֶׁבַע שֶׁנִּתְּנָה לְאוּרִיָּה הַחִתִּי [כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ] בַּתְּחִלָּה, צֵא וְדַיֵּק וְתִמְצָא לָמָּה נִתְּנָה הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לִכְנַעַן בְּטֶרֶם שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל, וְתִמְצָא דָּבָר זֶה. וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד הוּא וְדָבָר אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד, אַף עַל גַּב שֶׁהוֹדָה עַל חֵטְאוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, לֹא הֵסִיר מִלִּבּוֹ וּרְצוֹנוֹ מֵאוֹתָם חֲטָאִים שֶׁחָטָא וּמֵאוֹתוֹ חֵטְא שֶׁל בַּת שֶׁבַע, כִּי פָּחַד עֲלֵיהֶם תָּמִיד שֶׁמָּא יִגְרֹם אֶחָד מֵהֶם וְיִקָּטֵרֵג עָלָיו בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה, וְלָכֵן לֹא

שֶׁכֵּן אוֹתָם מִמֶּנּוּ וּמֵרְצוֹנוֹ.

דָּבָר אַוְזֵר, כִּי פָּשָׁעַי אֲנִי אֵדָע – כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁתְּלוּיוֹת בָּהֶם וְזַטָּאֵי בְּנֵי אָדָם אֲנִי אֵדַע. וְזַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד – זוֹ פְּגִימַת הַלְּבָנָה שֶׁלֹּא יְצָאָה מִטַּמְאָתָהּ עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְהֵאִירָהּ בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז הִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם וְיָשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל לָבֶטַח, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַיֵּשֶׁב יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל לָבֶטַח אִישׁ תַּזַּת גַּפְנוֹ וְתַזַּת תְּאֵנָתוֹ. וְעִם כָּל זֶה – וְזַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד, וְלֹא נִפְסָק מֵהָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לָעָתִיד לָבֹא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ.

הוּא הָיָה גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה׳ עַל כֵּן יֵאָמַר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה׳. בֹּא רְאֵה, הוּא הָיָה אִישׁ זָקֵן. לְבוּשֵׁי אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה לוֹבֵשׁ, וְיָדַע לָצוּד צֵידָה שֶׁל הַבְּרִיּוֹת בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נִמְרוֹד הָיָה מְפַתֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת לָלֶכֶת אַוְזֵר עֲבוֹדַת הָעֲבוֹדָה זָרָה, וְהָיָה שׁוֹלֵט בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים וּמְנַצֵּחַ אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם, וְהָיָה אוֹמֵר שֶׁהוּא שַׁלִּיט שֶׁל הָעוֹלָם, וְעוֹבְדִים אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ נִמְרוֹד? שֶׁמֶּרַד בַּמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁמָּרַד בָּעֶלְיוֹנִים וּמָרַד בַּתַּזְזִתּוֹנִים.

בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים הוּא שָׁלַט עַל כָּל [שְׁאָר] בְּנֵי הָעוֹלָם וּמָלַךְ בָּהֶם, וּמָרַד בְּרִבּוֹנוֹ וְאָמַר שֶׁהוּא הַשַּׁלִּיט שֶׁל הָעוֹלָם, וְהָיָה מְפַתֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת אַוְזָרָיו, עַד שֶׁמָּשַׁךְ בְּנֵי אָדָם לָצֵאת מֵאַוְזַר עֲבוֹדַת רִבּוֹן הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ יוֹדְעִים בָּהֶם הַזְּוַבְּרִים סוֹד עֶלְיוֹן.

מִשְׁנָה. וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שָׂפָה אֶזֶת וּדְבָרִים אֲזָדִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזז, (מלכים–א ו) וְהַבַּיִת בְּהִבָּנְתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלִי בַרְזֶל לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנְתוֹ. וְהַבַּיִת בְּהִבָּנְתוֹ – וְכִי לֹא הָיָה בּוֹנֶה אוֹתוֹ שְׁלֵמָה וְכָל הָאֻמָּנִים שֶׁהָיוּ שָׁם? מַה זֶּה בְּהִבָּנְתוֹ?.

אֶלָּא כָּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כה) מִקְּשָׁה תֵּיעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה. אִם הִיא מִקְּשָׁה, מַהוּ תֵּיעָשֶׂה? אֶלָּא וַדַּאי הַכֹּל בְּאוֹת וְגַם נַעֲשָׂה הוּא מֵעַצְמוֹ. כֵּיוָן

שֶׁהִתְזִילוּ לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשֶׂה, לִמֵּד אֶת הָאָמָּנִים לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ מַה שֶּׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים מִקֶּדֶם לָכֵן.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבִּרְכַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁרְתָה עַל יָדָם, וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּהִבָּנֹתוֹ, הוּא נִבְנָה מֵעַצְמוֹ, שֶׁהוּא לִמֵּד אֶת הַלְמוּד לָאָמָּנִים אֵיךְ לְהַתְזִיל לַעֲשׂוֹת, וְלֹא הִסְתַּלֵּק מֵעֵינֵיהֶם הָרֹשֶׁם שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה מַמָּשׁ, וּמִסְתַּכְּלִים בּוֹ וְעוֹשִׂים, עַד שֶׁנִּבְנָה כָּל הַבַּיִת.

אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה, שְׁלֵמָה כָּתוּב וָזֶסֶד יו"ד, אֶבֶן שְׁלֵמָה וַדַּאי. מַסָּע, שֶׁנָּסְעָה וּבָאָה וְשָׁרְתָה עֲלֵיהֶם וְנֶעֱשְׂתָה הָעֲבוֹדָה [מַסָּע, שֶׁנָּסְעָה יָדָם וְנֶעֱשְׂתָה הָעֲבוֹדָה]. מַסָּע, שֶׁהִסִּיעַ יָדָם לַעֲשׂוֹת שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם. כָּתוּב כָּאן מַסָּע, וְכָתוּב שָׁם (במדבר י) וּלְמַסַּע אֶת הַמְּזָנוֹת. וּמַקְּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלִי בַּרְזֶל לֹא נִשְׁמַע, מִשּׁוּם שֶׁהַשְׁמִיר בָּקַע הַכֹּל וְלֹא נִשְׁמַע דָּבָר, שֶׁלֹּא הִצְטָרְכוּ לִשְׁאָר הַכֵּלִים לַעֲשׂוֹת, וְהַכֹּל הָיָה עִם אוֹת וְנֵס.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה וְזַבִּיבִים הֵם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה. אַשְׁרֵי זֹלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בָּהֶם וְיוֹדֵעַ לָלֶכֶת [בּוֹ] בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ. כַּאֲשֶׁר עָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת כָּבוֹד לִכְבוֹדוֹ, עָלָה מִתּוֹךְ הַמְּזָנְשָׁבָה רָצוֹן לְהִתְגַּשֵּׁט, וְהִתְגַּשֵּׁט מֵהַמָּקוֹם שֶׁל אוֹתָהּ הַמְּזָנְשָׁבָה הַנִּסְתֶּרֶת שֶׁאֵינָהּ יְדוּעָה.

עַד שֶׁמִּתְגַּשֵּׁט וְשׂוֹרֶה בְּבֵית הַגָּרוֹן, הַמָּקוֹם שֶׁתָּמִיד נוֹבֵעַ בְּסוֹד שֶׁהוּא רוּזָ זַיִם. וְאָז, כְּשֶׁמִּתְגַּשֵּׁט הַמְּזָנְשָׁבָה הַהִיא וְשׂוֹרֶה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, נִקְרֵאת הַמְּזָנְשָׁבָה הַהִיא אֱלֹהִים זַיִם, שֶׁכָּתוּב (ירמיה י) הוּא אֱלֹהִים זַיִם.

עוֹד רָצָה לְהִתְגַּשֵּׁט וּלְהִתְגַּלּוֹת, מִשָּׁם יָצְאוּ אֵשׁ רוּזָ וּמַיִם כְּלוּלִים יַזָּד, וְיוֹצֵא יַעֲקֹב אִישׁ שָׁלֵם, וְהוּא קוֹל אָזָד שֶׁיּוֹצֵא וְנִשְׁמָע. מִכָּאן הַמְּזָנְשָׁבָה שֶׁהָיְתָה נִסְתֶּרֶת בַּזַּשַׁאי נִשְׁמַעַת בְּגָלוּי.

עוֹד מִתְגַּשֵּׁט הַמְּזָנְשָׁבָה הַזּוֹ לְהִתְגַּלּוֹת, וּמַכֶּה הַקּוֹל הַזֶּה וּמַקִּישׁ בַּשְּׂפָתַיִם, וְאָז יוֹצֵא הַדִּבּוּר שֶׁמַּשְׁלִים הַכֹּל וּמְגַלֶּה הַכֹּל. נִשְׁמָע שֶׁהַכֹּל הוּא אוֹתָהּ מְזָנְשָׁבָה נִסְתֶּרֶת שֶׁהָיְתָה בְּפָנִים, וְהַכֹּל אָזָד.

כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעָה הִתְפַּשְׁטוּת זוֹ וְנַעֲשֶׂה דִּבּוּר בְּכוֹחַ אוֹתוֹ הַקּוֹל, אָז – וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ. לֹא כָּתוּב כַּאֲשֶׁר נִבְנָה, אֶלָּא בְּהִבָּנֹתוֹ, בְּכָל פַּעַם וּפַעַם. אֶבֶן שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְכָתוּב (שיר ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ.

מַסָּע, שֶׁיּוֹצֵא מִבְּפָנִים וְשׁוֹרֶה וְנוֹסֵעַ הַחוּצָה. יוֹצֵא מִלְמַעְלָה וְשׁוֹרֶה וְנוֹסֵעַ לְמַטָּה. וּמַקֵּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלֵי בַרְזֶל – אֵלּוּ שְׁאָר הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁכֻּלָּם תְּלוּיִים בּוֹ, וְלֹא נִשְׁמְעוּ וְלֹא הִתְקַבְּלוּ פָּנִימָה כְּשֶׁהִיא עוֹלָה לְהֵאָחֵז לְמַעְלָה וְלִינוֹק מִשָּׁם, וְזֶהוּ בְּהִבָּנֹתוֹ. וְאָז, כְּשֶׁהִיא יוֹנֶקֶת, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּזֵרְזָה וְיוֹנְקִים וּמִתְמַלְּאִים בִּבְרָכוֹת, וְאָז כָּל הָעוֹלָמוֹת עוֹמְדִים בְּסוֹד אֶחָד, בְּיִחוּד אֶחָד, וְאֵין בָּהֶם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת פֵּרוּד. אַחַר שֶׁכֻּלָּם אֶחָד וְאֶחָד נוֹטְלִים זֶלְקָם, כֻּלָּם מִתְפַּשְׁטִים וְנִפְרָדִים לְצִדֵּיהֶם לְמַה שֶׁהִתְמַנּוּ.

בֹּא רְאֵה, וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וְגוֹ'. מַה כָּתוּב אַחַר כָּךְ? וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם – מֵאוֹתוֹ קַדְמוֹנוֹ שֶׁל הָעוֹלָם – וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר. שֶׁהֵרֵי מִשָּׁם נִפְרָדִים לְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים, וְהוּא רֹאשׁ הַמַּלְכוּת לְהִתְפַּזֵּר.

וְאִם תֹּאמַר, הֲלֹא כָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד? וַדַּאי שֶׁכָּכָה זֶה. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנּוֹסְעִים מִשָּׁם יֵשׁ פֵּרוּד, וְכַאֲשֶׁר הֵם מְכֻנָּסִים שָׁם לִינוֹק אֵין פֵּרוּד. וּכְשֶׁנּוֹסְעִים יֵשׁ פֵּרוּד, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֲחָדִים, שֶׁאָז הֵרֵי הָעוֹלָם בִּיסוֹד וְעִקָּר וְשֹׁרֶשׁ אֶחָד וֶאֱמוּנָה אַחַת בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מַה כָּתוּב? וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם, מֵהָרִאשׁוֹן עִקַּר הָעוֹלָם אֱמוּנַת הַכֹּל. וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה, מְצִיאָה מָצְאוּ וְיָצְאוּ בָהּ מִתַּחַת הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה [וַיִּמְצְאוּ].

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בְּנִמְרוֹד, וַתְּהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בָּבֶל. שֶׁהֵרֵי מִשָּׁם נָסַע לְהֵאָחֵז בְּרֵאשִׁית אַחֶרֶת. וְכָאן, וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר. מִשָּׁם נָסְעוּ בְּלִבָּם לָצֵאת מֵרֵאשִׁית הָעֶלְיוֹנָה לְרֵאשִׁית אַחֶרֶת.

מְקִימֵי הָעִיר וְהַמִּגְדָּל מְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁמַּלְאָכֵי הַשָּׁרֵת מַכִּירִים אוֹתָהּ, וְלֹא הָיוּ מְדַבְּרִים בְּלָשׁוֹן אַוָּרֵת, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְעַתָּה לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם וְגוֹ'. שֶׁאִלְמָלֵא מְדַבְּרִים בְּלָשׁוֹן אַוָּרֵת שֶׁמַּלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לֹא הָיוּ מַכִּירִים אוֹתָהּ, נָזְקְרָה הַזְּשִׁיבוּת שֶׁהֵם זְשִׁבוּ לַעֲשׂוֹת, כֵּיוָן שֶׁמַּעֲשֵׂה הַשֵּׂדִים אֵינוֹ אֶלָּא בְּרֶגַע אֶזָּד לְמַרְאֵה בְּנֵי אָדָם וְלֹא יוֹתֵר.

וּדְבָרִים אֲזָדִים, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת כָּל אַזַּת וְאַזַּת עַל בֵּרְיָהּ, וְלֹא הִתְזַלְפָה לָהֶם דַּרְגָּהּ, וְלָכֵן כָּתוּב וּדְבָרִים אֲזָדִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִתְיָעֲצוּ בְּעֵצָה רָעָה, עֵצָה שֶׁל זְכִמָה, שֶׁכָּתוּב הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל. הַכֹּל הוּא בְּסוֹד הַזְּכִמָה. וְרָצוּ לְזַזֵּק בָּאָרֶץ אֶת הַצַּד הָאַוִּיר וְלַעֲבֹד אֶת עֲבוֹדָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים שֶׁכָּל הַדִּינִים הָרָעִים מִשָּׁם יוֹרְדִים לָעוֹלָמוֹת, וְרָצוּ לִדְזוֹת אֶת דַּרְגַּת הַקְּדֻשׁ.

עי"ר וּמִגְדָּ"ל – זוֹ הַזְּכִמָה הָעֶלְיוֹנָה, [שֶׁהָרֵי] הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא מִתְזַזֵּק בָּאָרֶץ אֶלָּא בְּעִיר וּמִגְדָּל. עִי"ר – שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ה) עִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן וְגוֹ'. מִגְדָּ"ל – שֶׁכָּתוּב (שיר ד) כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ. וּבְזְכִמָה עָשׂוּ לִהְיוֹת שִׁלְטוֹן הַצַּד הָאַוִּיר בָּאָרֶץ שֶׁדּוֹוֶזֶה [לִדְזוֹת] אֶת אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ מִמְּקוֹמוֹ, וְלִהְיוֹת דִּיוּר לַסִּטְרָא אַוָּרָא בָּאָרֶץ.

וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם – כְּמוֹ שֶׁאָזוּזוּ [שֶׁאַוִּיר] הוּא הַשֵּׁם לְמַעְלָה, נְזַזֵּק אוֹתָהּ בֵּינֵינוּ שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם בָּאָרֶץ. פֶּן נָפוּץ – יְדִיעָה הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁיִּתְפַּזְּרוּ מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וְלָכֵן הָיוּ מִתְיַזְּדִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה זֶה בִּזְכִמָה.

הַצַּד הָאַוִּיר הוּא זָכָר וּנְקֵבָה, תַּקָּף זֶהֲמַת הַדִּין הַקָּשֶׁה. וּכְמוֹ שֶׁאָדָם זָטָא [בּוֹ] בָּהֶם וְהִתְזַזְּקוּ בִּגְלָלוֹ עַל הָעוֹלָם, גַּם כָּאן הֵם עָשׂוּ שֶׁיִּתְזַזֵּק יוֹתֵר, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם. בְּנֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהֵבִיא וְהִשְׁלִיט צַד הָאַוִּיר עַל הָעוֹלָם, הַצַּד הָרָע. כְּמוֹ שֶׁצַּד הַקְּדֻשָּׁה אֵין שִׁלְטוֹנוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא בְּעִיר וּמִגְדָּל, גַּם כָּאן זָשְׁבוּ הֵם לִבְנוֹת עִיר וּמִגְדָּל לְהַשְׁלִיט אֶת הַצַּד הָרָע הַזֶּה בָּעוֹלָם.

וַיֵּרֶד ה׳ לִרְאוֹת. נָזַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה לִרְאוֹת [עַל] אֶת מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל הַבְּנָיָן שֶׁבָּנוּ, וְהֵם הָיוּ מְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ לְכָל אוֹתָם דְּרָגוֹת קְדוּשׁוֹת וְהָיוּ מַצְלִיזִים. כֵּיוָן שֶׁיָּרְדָה הַקְּדֻשָּׁה, הִתְבַּלְבְּלוּ כָּל הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ. עֶלְיוֹנִים יָרְדוּ וְתַזְזוּתוֹנִים עָלוּ, וְלֹא הָיוּ עוֹמְדִים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר כְּמוֹ שֶׁהָיוּ. וְאַזַּר כָּךְ בִּלְבֵּל לְשׁוֹנָם בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן וְהִתְפַּזְּרוּ לְכָל צִדְדֵי הָעוֹלָם.

מְמֵנָּה אֶזְדָּ יֵשׁ בָּרְקִיעַ, וּבוֹ קַיָּמִים כָּל [ד״א אוֹתָם] מַפָּתְזוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וְהוּא קַיָּם וְזָמִין בְּכָל הַשָּׁעוֹת וְרִגְעֵי הַיּוֹם. וְהֵם הָיוּ יוֹדְעִים בְּסוֹד הַזְּכוּת, הַגְּנוּזָה שֶׁל הַמְּמֵנָּה הַזֶּה, וְהָיוּ פּוֹתְזִים וְסוֹגְרִים וּמַצְלִיזִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם בְּמַאֲמַר פִּיהֶם. כֵּיוָן [שֶׁהִסְתַּכְּלוּ] שֶׁהִתְבַּלְבֵּל הַמַּאֲמָר שֶׁלָּהֶם, הַכֹּל נִמְנַע מֵהֶם, וּמָקוֹם מִתֵּקֶן מָצְאוּ בְּאוֹתָהּ בְּקָעָה. עַד הַצָּדָדִים.

וַיִּמְצְאוּ בְּקָעָה, מָקוֹם מִתֵּקֶן לְזֶה [אוֹתוֹ] הַצַּד הָרָע, שֶׁרָצוּ הֵם לְזַזֵּק וְנִמְנְעוּ. תֵּקֶף [שֶׁלּוֹ] שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הָיָה תָּלוּי לְהִפָּרַע בְּאוֹתָהּ בְּקָעָה, עַד שֶׁנָּטְלָה מִשָּׁם צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת, כְּמוֹ שֶׁהֵם בָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְנָתְנוּ [הַכֹּל] כֻּלָּם בְּיָדֶיהָ. וְנֶהֶרְגוּ שָׁם אוֹתָם שֶׁלֹּא רָצוּ לָצֵאת בְּק״ץ הַיָּמִי״ן. נִבְהֲלוּ וְנָפְלוּ בְּק״ץ הַיָּמִי״ם, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנֶּזְכַּשׁ הַכּוֹזַ בַּתְּזוּלָה בַּבְּקָעָה הַזּוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב (יזזקאל לו) וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת.

וְהִתְזַזְקָה בְּאוֹתוֹ הַצֶּלֶם שֶׁהֵקִים נְבוּכַדְנֶצַּר. וְנִשְׁבַּר הַתֵּקֶף אַזַּר כָּךְ בְּאוֹתָם עֲצָמוֹת וּבְאוֹתוֹ צֶלֶם. שֶׁאוֹתָם רִאשׁוֹנִים הִתְקִימוּ וְקָמוּ עַל רַגְלֵיהֶם, וְאוֹתוֹ צֶלֶם נִשְׁבַּר, וְאָז יָדְעוּ כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם שֶׁאֵין אֱלוֹהַּ מִבַּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבַדּוֹ. וְעוֹד, שֶׁהִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ עַל יְדֵי זְנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, וְהַכֹּל בְּיוֹם אֶזְדָּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה כט) וְהִקְדִּישׁוּ אֶת קְדוֹשׁ יַעֲקֹב וְגוֹ׳. ע״כ סתרי תורה.

וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שֵׁם. רַבִּי זְזִיָּא פָּתַזּ, (ישעיה נז) וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֶשׁ וְגוֹ׳. וְכִי יֵשׁ יָם נִגָּרֶשׁ? כֵּן. שֶׁכַּאֲשֶׁר הַיָּם יוֹצֵא מִתְּקוּנוֹ וְהוֹלֵךְ [בְּלִי הֶבֶל] בְּלִי רַב זוֹבֵל, אָז נִגָּרֶשׁ וּמִתְגָּרֵשׁ

מִמְּקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹתֶה יַיִן וְלֹא יוֹשֵׁב עַל בֵּרְיוֹ וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי הַשִּׁכְּטֹ לֹא יוּכַל וַיִּגְרְשׁוּ מֵימָיו רֶפֶשׁ וָטִיט. שֶׁמּוֹצִיאִים מֵימָיו כָּל אוֹתוֹ הַטִּיט שֶׁל הַיָּם וְכָל הַטִּנֹּפֶת לִשְׁפָתוֹ.

כְּמוֹ זֶה אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁיּוֹצְאִים מִדֶּרֶךְ תְּקִינָה וְהוֹלְכִים כִּשְׁתוּיֵי יַיִן בְּלִי תִקּוּן, שֶׁיּוֹצְאִים מִדֶּרֶךְ יְשָׁרָה לְדֶרֶךְ עַקַמְּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי הַשִּׁכְּטֹ לֹא יוּכָל, שֶׁהֲרֵי עִקּוּם דַּרְכֵּיהֶם גָּרַם לָהֶם לָלֶכֶת בְּלִי תִקּוּן וּבְלִי שֶׁכֶל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכָּל רֹגֶם בְּשָׂעָה שֶׁאוֹמְרִים דִּבּוּר מִפִּיהֶם, אוֹתוֹ הַדִּבּוּר רֶפֶשׁ וָטִיט, כֻּלָּם מוֹצִיאִים טִנֹּפֶת וְגַעַל מִפִּיהֶם הַזּוֹעָה עַד שֶׁנִּטְמְאִים וּמְטַמְּאִים אוֹתָם.

בֹּא רְאֵה, וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם. אֵין הָבָה אֶלָּא לְשׁוֹן הַזְמָנָה בְּעָלְמָא. נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם, כֻּלָּם בָּאוּ בְּעֵצָה רָעָה לְסָרֵב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. בִּשְׁטוּת בָּאוּ, הוּא בְּטִפְּשׁוּת הַלֵּב.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, שְׁטוּת לָקְחוּ בְּלִבָּם, אֲבָל בְּזָכְמָה שֶׁל רִשְׁעוּת בָּאוּ כְּדֵי לָצֵאת מֵרָשׁוּת עֶלְיוֹנָה לְרָשׁוּת אַוֶּרֶת, וּלְהַוֶּלִיף כְּבוֹדוֹ לְכָבוֹד זָר. וּבַכֹּל יֵשׁ סוֹד שֶׁל זָכְמָה עֶלְיוֹנָה.

הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהִגִּיעוּ לַבִּקְעָה הַזֹּאת שֶׁהִיא רָשׁוּת זָרָה, וְהִתְגַּלָּה לָהֶם מָקוֹם שֶׁשִּׁלְטוֹן זֶה תָּקוּעַ בְּתוֹךְ דְּגֵי הַיָּם, אָמְרוּ, הִנֵּה מָקוֹם לָשֶׁבֶת וּלְזַוֵּק אֶת הַלֵּב לַהֲנוֹת בּוֹ הַתַּוְזוּתוֹנִים. מִיָּד הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר, נַתְקִין בַּמָּקוֹם הַזֶּה עִיר וּמִגְדָּל.

וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם. מָקוֹם זֶה [נָתַן לָהֶם] יִהְיֶה לָנוּ לִירָאָה, וְלֹא אַוֵּר, וְנִבְנֶה לְמָקוֹם זֶה עִיר וּמִגְדָּל. לָמָּה לָנוּ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה שֶׁלֹּא נוּכַל לַהֲנוֹת מִמֶּנּוּ? הֲרֵי כָּאן מָקוֹם מְתֻקָּן. וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שָׁם, יִרְאָה לַעֲבֹד שָׁם. פָּן נָפוּץ לִדְרָגוֹת אֲוֵזרוֹת וְנִתְעַוֵּר לִצְדָדֵי הָעוֹלָם.

וַיֵּרֶד ה׳ לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל. זוֹ אַוֵּת מַעֲשֶׂר פְּעָמִים שֶׁיָּרְדָה הַשְּׁכִינָה לָאָרֶץ. וְכִי מַה הוּא לִרְאוֹת, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ מִקֶּדֶם לָזֶה? אֶלָּא לִרְאוֹת לְהַשְׁגִּיחַ בַּדִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ה) יֵרֶא ה׳ עֲלֵיכֶם וְיִשְׁפֹּט. אֶת הָעִיר וְאֶת

הַמִּגְדָּל – כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב לִרְאוֹת אֶת בְּנֵי הָאָדָם, אֶלָּא לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל. לָמָּה? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמַּשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִין, בַּהַתְחָלָה מַשְׁגִּיחַ בַּדַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאַחַר כָּךְ בַּדַּרְגָּה שֶׁלְּמַטָּה. בַּהַתְחָלָה בָּעֶלְיוֹנִים, וְאַחַר כָּךְ בַּתַּחְתּוֹנִים. וּמִשּׁוּם שֶׁדָּבָר זֶה מַגִּיעַ לְמַעְלָה, הַהַשְׁגָּחָה שֶׁל מַעְלָה הָיְתָה בּוֹ בַּהַתְחָלָה, שֶׁכָּתוּב לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל.

אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם. מַה זֶּה בְּנֵי הָאָדָם? בְּנֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁמָּרַד בְּרִבּוֹנוֹ וְגָרַם מָוֶת לָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם – בִּנְיָן וַדַּאי אָמְרוּ [גָּרְמוּ] וְרָצוּ לִבְנוֹת לְמַעְלָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח [וְאָמַר], (יזזקאל מו) כֹּה אָמַר ה׳ אֱלֹהִים שַׁעַר הֶחָצֵר הַפְּנִימִית הַפֹּנֶה קָדִים יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפָּתֵחַ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וְהוּא סוֹד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, לָמָּה? [וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפָּתֵחַ וְגוֹ׳, לָמָּה יִהְיֶה סָגוּר כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה?].

אֶלָּא אִלּוּ יְמֵי הַחֹל שֶׁשַּׁעַר זֶה יִהְיֶה סָגוּר שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ הַחֹל עִם הַקָּדֶשׁ. וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפָּתֵחַ, שֶׁהֲרֵי אָז שִׁמּוּשׁ [שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] שֶׁל קֹדֶשׁ בְּקֹדֶשׁ, וְאָז מְאִירָה הַלְּבָנָה לְהִתְחַבֵּר עִם הַשֶּׁמֶשׁ.

בֹּא רְאֵה, שַׁעַר זֶה לֹא נִפְתָּח בְּאוֹתָם שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָם יְמֵי הַחֹל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן נָזוּן, וְשׁוֹלְטִים כָּל אוֹתָם שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל עַל הָעוֹלָם זוּז מֵאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים, לֹא שׁוֹלְטִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁהַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר. אֲבָל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ, כֻּלָּם עוֹבְרִים וְלֹא שׁוֹלְטִים, מִשּׁוּם שֶׁהַשַּׁעַר הַזֶּה הוּא פָּתוּחַ, וְהָעוֹלָם הוּא בְּזֻוְּגָה וְנָזוּן מִשָּׁם, וְלֹא נִתָּן הָעוֹלָם לְרָשׁוּת אַחֶרֶת.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁכָּל אוֹתָם שִׁשָּׁה יָמִים הֵם שׁוֹלְטִים לְבַדָּם – בֹּא תִרְאֶה,

הַפְּוָנָה קָדִים, עַד שֶׁלֹּא יָקוּמוּ לִשְׁלֹט, הוּא מִסְתַּכֵּל תָּמִיד בָּעוֹלָם. אֲבָל לֹא נִפְתָּחוּ לָזֶה הָעוֹלָם מִן הַקֹּדֶשׁ פָּרָט לְיוֹם הַשַּׁבָּת וְיוֹם הַזִּוּדֶשׁ. וְכָל הַיָּמִים כֻּלָּם נִדְבָּקִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְנִזּוֹנִים מִשָּׁם. שֶׁהֲרֵי [אָז] בְּיוֹם הַשַּׁבָּת כָּל הַשְּׁעָרִים פְּתוּחִים, וּמְנוּזָה נִמְצֵאת לַכֹּל – לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים. בֹּא רְאֵה, וַיֵּרֶד ה׳ לִרְאוֹת, יָרַד מִקֹּדֶשׁ לְזוֹל [וְצָעִיף פָּרוּשׂ] לְהַשְׁגִּיחַ בְּמַה שֶּׁבָּנוּ וְקָיְמוּ קְיוּם לְעוֹרֵר עַל הָעוֹלָם לִירְאָה אוֹתָם.

רַבִּי יְצְחָק הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, מָה רָאוּ אֱלֹהּ שֶׁעָשׂוּ שְׁטוּת זוֹ לִמְרֹד בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְכֻלָּם בְּעֵצָה אַזַּת הִתְקַיְּמוּ בָּזֶה? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם. הֵסִעוּ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. נָסְעוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיָרְדוּ לְבָבֶל. אָמְרוּ, הֲרֵי כָּאן מָקוֹם לְהִדָּבֵק.

וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם וְגוֹ׳, וְיִתְדַּבֵּק הַסִּיּוּעַ שֶׁלְּמַטָּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהַדִּין בָּא לִשְׁרוֹת בָּעוֹלָם, הֲרֵי מָקוֹם זֶה כְּנֶגְדּוֹ, וּמִכָּאן יֵהָנֶה הָעוֹלָם וְיִזּוֹן. שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה יֵשׁ דִּוּזַק לְהָזִין אֶת הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָנוּ נַעֲלֶה לָרָקִיעַ וְנַעֲרֹךְ בּוֹ קְרָב שֶׁלֹּא יֵרֵד [בּוֹ] מַבּוּל בָּעוֹלָם כְּמִקֹּדֶם.

וַיֹּאמֶר ה׳ הֵן עַם אֶזַּד וְשָׂפָה אַזַּת לְכֻלָּם. מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם כְּאֶזַּד, בְּיִזּוּד, שֶׁכֻּלָּם יַעֲשׂוּ וְיַצְלִיזוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, יִתְגַּוְּרוּ הַדְּרָגוֹת כָּל אֶזַּד לַצַּד שֶׁלּוֹ, וּבְגַלַל זֶה יִתְגַּוְּרוּ כָּל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה. מַה כָּתוּב? וַיָּפֶץ ה׳ אוֹתָם מִשָּׁם.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה הִתְבַּלְבְּלָה לְשׁוֹנָם [פֶּזֶר וּבִלְבֵּל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא]? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם מְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אוֹתָהּ לָשׁוֹן עָשְׂתָה לָהֶם סִיּוּעַ. מִשּׁוּם שֶׁבְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּר הַפֶּה דְּבָרִים הַלָּלוּ תְּלוּיִים לְהַשִּׂיג כַּוָּנַת הַלֵּב, וּבָזֶה עוֹשִׂים סִיּוּעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָצוּ לְהָקִים.

וְעַל זֶה הִתְבַּלְבְּלָה לְשׁוֹנָם שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְזַזֵּק רְצוֹנָם בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁהִתְזַלְּפָה לְשׁוֹנָם, לֹא הִצְלִיזוּ בַּמַּעֲשֶׂה, מִשּׁוּם שֶׁהַצָּבָא שֶׁל מַעְלָה לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַכִּירִים – רַק אֶת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וּכְשֶׁהִתְבַּלְבְּלָה לְשׁוֹנָם, נֶזֱזַלַּשׁ כּוֹזָם וְנִשְׁבַּר תָּקְפָּם.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי דִּבּוּר [זֶה] שֶׁאוֹמְרִים הַתַּוָּזוֹתוֹנִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם יוֹדְעִים בּוֹ וּמַזְזִיקִים בּוֹ, וְלָשׁוֹן אַוָּזֶרת אֵינָם יוֹדְעִים וְלֹא מַכִּירִים בָּהּ. וְעַל זֶה, כֵּיוָן שֶׁהִתְבַּלְבְּלָה לְשׁוֹנָם שֶׁל אֱלֹהָ, מִיָּד – וַיָּזֻדְלוּ לִבְנֹת הָעִיר, שֶׁהֲרֵי נִשְׁבַּר כּוֹזָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת דָּבָר בָּרְצוֹן שֶׁלָּהֶם.

(דניאל ב) שֶׁיִּהְיֶה שְׁמוֹ [שֵׁם הָאֱלוֹהַּ] [שֶׁל הַקָּבָ"ה] מְבֹרָךְ מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, שֶׁהַזְּכוּת וְהַגְּבוּרָה שֶׁלּוֹ הִיא. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם [זֶה] שֶׁהוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סוֹדוֹת הַזְּכוּת לָעוֹלָם, הִתְקַלְקְלוּ בָּהּ בְּנֵי אָדָם וְרָצוּ לְהִתְגָּרוֹת בּוֹ.

נָתַן זְכוּת עֶלְיוֹנָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן. וּבְאוֹתָהּ זְכוּת שֶׁהִתְגַּלְתָּה לוֹ, יָדַע דַּרְגּוֹת וְנִדְבַּק בַּיֵּצֶר הָרָע, עַד שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ מַעְיְנוֹת הַזְּכוּת, וְאַוָּזֶר כָּךְ שֶׁכֹּל לְפָנָיו רְבוּנוֹ וְהִתְגַּלּוּ לוֹ מֵהֶם, וְלֹא כְּמוֹ מִקֹּדֶם. אַוָּזֶר כָּךְ בְּאוֹתוֹ הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ יָדַע זְכֻמּוֹת. אַוָּזֶר כָּךְ בָּאוּ בְּנֵי אָדָם וְהִרְגִּיזוּ לְפָנָיו.

נָתַן זְכוּת לְנֹוַז וְעָבַד בָּהּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַוָּזֶר כָּךְ מַה כָּתוּב? וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. נָתַן זְכוּת לְאַבְרָהָם וְעָבַד בָּהּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַוָּזֶר כָּךְ יָצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמָעֵאל שֶׁהִרְגִּיז לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכֵן יִצְחָק יָצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו. יַעֲקֹב לָקַח שְׁתֵּי אַוָּזִיּוֹת.

נָתַן זְכוּת לְמֹשֶׁה, מַה כָּתוּב בּוֹ? (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. וְלֹא הָיָה כְּמֹשֶׁה שַׁמָּשׁ נֶאֱמָן בְּכָל הַדְּרָגוֹת, וְלֹא סָטָה לִבּוֹ בִּתְשׁוּקַת אֶזֶד מֵהֶם, אֶלָּא עָמַד בֶּאֱמוּנָה עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי.

נָתַן זְכוּת עֶלְיוֹנָה לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אַוָּזֶר כָּךְ מַה כָּתוּב בּוֹ? (משלי א) מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה, (שם ל) הַמַּשָּׂא נְאֻם הַגֶּבֶר לְאִיתִיאֵל לְאִיתִיאֵל וְאֻכָל. אָמַר שְׁלֹמֹה, אִתִּי אֵל, וְהַזְּכוּת שֶׁלּוֹ הִיא. וְאֻכָל – וַאֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת רְצוֹנִי. אַוָּזֶר כָּךְ (מלכים–א יז) וַיְקָם ה' שָׂטָן לִשְׁלֹמֹה וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם קְצָת זְכוּת שֶׁמָּצְאוּ אֱלֹהָ מֵאוֹתָהּ זְכוּת הָרִאשׁוֹנִים, הִתְגָּרוּ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּבָנוּ מִגְדָּל וְעָשׂוּ כָּל מַה שֶׁעָשׂוּ, עַד שֶׁהִתְפַּזְּרוּ

מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וְלֹא נִשְׁאֲרָה בָּהֶם זְכוּתָה לַעֲשׂוֹת דָּבָר. אֲבָל לֶעָתִיד לָבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְעוֹרֵר זְכוּתָה בָּעוֹלָם וְיַעַבְדוּ אוֹתוֹ בָּהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי. לֹא כְּרִאשׁוֹנִים שֶׁהִשְׁוִיתוּ בָּהּ אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא – וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחֻקַּי תֵּלֵכוּ וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי חִזְקִיָּא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי חִזְקִיָּא, נָפַתַּח בַּתּוֹרָה וְנֹאמַר דָּבָר. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (דברים כג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ. כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ? מִהַלֵּךְ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג) מִתְהַלֵּךְ בַּגָּן לְרוּחַ הַיּוֹם. וְזֶהוּ אֵילָן שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן. מִתְהַלֵּךְ – נִזְקָבָה. מִהַלֵּךְ – זָכָר.

וְזֶהוּ שֶׁהָלַךְ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וְגוֹ'. וְהוּא שֶׁהוֹלֵךְ לִפְנֵי הָאָדָם כְּשֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו. וְזֶהוּ שֶׁהוֹלֵךְ לִפְנֵי הָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא זוֹכֶה. וְלָמָּה? לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ, לְהַצִּיל אָדָם בַּדֶּרֶךְ וְלֹא יִשְׁלֹט בּוֹ אַזֵּר.

וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר מִזַּטָּאֵיו וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ. מַה טָּהֳרָה זוֹ? שֶׁכָּתוּב (דברים כג) וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ. מַה זֶּה קָדוֹשׁ? קְדוֹשִׁים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ – אֵלּוּ אֵיבְרֵי הַגּוּף שֶׁהַגּוּף מִתְזַכֵּר וְנִתְקָן בָּהֶם. וְלָכֵן וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ. וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר.

מַה זֶּה עֶרְוַת דָּבָר? זֶה דִּבֵּר [עֶרְוָה] עֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה הוּא דָּבָר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹאֵס בּוֹ יוֹתֵר מֵהַכֹּל. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת, לָמָּה דָּבָר? אֶלָּא רִשְׁעֵי הָעוֹלָם הַלָּלוּ שֶׁגּוֹעֲלִים וּמְטַמְּאִים אֶת עַצְמָם בְּדִבּוּרָם שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיהֶם, וְזֶהוּ עֶרְוַת דָּבָר.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְפָנֶיךָ. וְאִם אַתָּה עוֹשֶׂה כָּךְ, מִיָּד – וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ. שֶׁלֹּא יֵלֵךְ עִמְּךָ וְיָשׁוּב מֵאַחֲרֶיךָ. וְאָנוּ הֲרֵינוּ הוֹלְכִים לְפָנָיו

בַּדֶּרֶךְ, נִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מִתְעַטֶּרֶת עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם וְהַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְגוֹ' בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם. מַה זֶּה מִקֶּדֶם? מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. וַיִּמְצְאוּ? וַיִּרְאוּ צָרִיךְ הָיָה לִהְיוֹת! מַה זֶּה וַיִּמְצְאוּ? אֶלָּא מִצִּיאָה מָצְאוּ שָׁם מִסּוֹדֵי הַזְּכָמָה מֵהַקַּדְמוֹנִים שֶׁהִתְנַעֲרָה שָׁם מִבְּנֵי הַמַּבּוּל, וּבָהּ הִתְעַסְּקוּ לַעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ לִסְרֹב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהָיוּ אוֹמְרִים בַּפָּה וְעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה.

רְאֵה מַה כָּתוּב, הֵן עַם אֶחָד וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם. מִשּׁוּם שֶׁהֵם בְּלֵב אֶחָד וּבְרָצוֹן אֶחָד וּמְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְעַתָּה לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְנַע מַעֲשֵׂיהֶם. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה? אֲבַלְבֵּל לָהֶם הַדְּרָגוֹת שֶׁל מַעְלָה וּלְשׁוֹנָם שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז נִמְנַע מַעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם. וּמַה מִּשּׁוּם שֶׁהָיוּ בְּרָצוֹן וְלֵב אֶחָד וּמְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כָּתוּב לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת, וְדַיִן שֶׁלְּמַעְלָה לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט בָּהֶם – אֲנִי אוֹ הַזְּוָוגִים שֶׁמִּתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה, וְאֲנִי בְּלֵב אֶחָד וְרָצוֹן אֶחָד, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִכָּאן שֶׁלְּאוֹתָם בַּעֲלֵי הַמַּזָּלְקֶת אֵין לָהֶם קִיּוּם. שֶׁהֲרֵי בְּכָל פַּעַם שֶׁהַלְּלוּ בְּנֵי הָעוֹלָם אֵלָּה עִם אֵלָּה בְּרָצוֹן אֶחָד וְלֵב אֶחָד – אַף עַל גַּב שֶׁמּוֹרְדִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, לֹא שׁוֹלֵט בָּהֶם הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁנִּזְדַּלְקוּ, מִיָּד – וַיָּפֶץ אֹתָם ה' מִשָּׁם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, נִשְׁמַע שֶׁהַכֹּל בְּדִבּוּר הַפֶּה תָּלוּי, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁהִתְבַּלְבְּלוּ, מִיָּד וַיָּפֶץ ה' אֹתָם מִשָּׁם. אֲבָל לֶעָתִיד לָבֹא מַה כָּתוּב? (צפניה ג) כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה' לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד, וְכָתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פָּרָשַׁת לֶךְ לְךָ

זֹהַר

לֵךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר (ישעיה מו) שִׁמְעוּ אֵלַי אַבִּירֵי לֵב הָרְחוֹקִים מִצְּדָקָה. שִׁמְעוּ אֵלַי אַבִּירֵי לֵב – כַּמָּה זְוָקִים לִבּוֹתֵיהֶם שֶׁל הָרְשָׁעִים, שֶׁרוֹאִים אֶת שְׁבִילֵי וַדַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בָּהֶם, וְלִבּוֹתֵיהֶם זְוָקִים שֶׁאֵינָם זוֹזְרִם בִּתְשׁוּבָה לְרִבּוֹנָם, וְנִקְרָאִים אַבִּירֵי לֵב. הָרְחוֹקִים מִצְּדָקָה – שֶׁמִּתְרַזְּקִים מִן הַתּוֹרָה.

רַבִּי זְוָקְיָה אָמַר, שֶׁמִּתְרַזְּקִים מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ אַבִּירֵי לֵב. הָרְחוֹקִים מִצְּדָקָה – שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מְשׁוּם כָּךְ הֵם רְחוֹקִים מִצְּדָקָה. כֵּיוָן שֶׁהֵם רְחוֹקִים מִצְּדָקָה, רְחוֹקִים הֵם מִשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין לָהֶם שָׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מח) אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה' לָרְשָׁעִים. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁהֵם רְחוֹקִים מִצְּדָקָה.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם רָצָה לְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִתְקָרֵב. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) אָהַבְתָּ צֶדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע. מְשׁוּם שֶׁאָהַב צֶדֶק וְשָׂנָא רֶשַׁע, הִתְקָרֵב לִצְדָקָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה מא) אַבְרָהָם אֹהֲבִי. מָה הַטַּעַם אֹהֲבִי? מְשׁוּם שֶׁכָּתוּב אָהַבְתָּ צֶדֶק. הָאַהֲבָה שֶׁאָהַב אַבְרָהָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל בְּנֵי דוֹרוֹ, שֶׁהָיוּ אַבִּירֵי לֵב, וְהֵם רְחוֹקִים מִצְּדָקָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

סִתְרֵי תוֹרָה

לָמַדְנוּ בְּתִקֻּף רְצוֹן הַמֶּלֶךְ נָטַע אִילָן אָזֻד גָּדוֹל וְזָזָק בְּתוֹךְ הַנְּטִיעוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, הַנְּטִיעָה שֶׁל הָאִילָן הַזֶּה בִּתְרִיסַר תְּזוּמִים מְסֻבָּבֶת. בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם פָּרוּשָׂה רַגְלוֹ. ת"ק פַּרְסָאוֹת מַסְעוֹתָיו. כָּל הָרְצוֹנוֹת שֶׁל אוֹתָם פַּרְסוֹת בּוֹ תְּלוּיִים. כְּשֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים עִמּוֹ. אֵין מִי שֶׁיּוֹצֵא מֵרְצוֹנוֹ. אַזַּר כָּךְ כֻּלָּם בְּרָצוֹן אָזֻד עִמּוֹ. קָם מִלְמַעְלָה, [יוֹרֵד] יוֹרֵד בְּמַסְעוֹתָיו לְתוֹךְ הַיָּם. מִמֶּנּוּ הַיָּם [מִתְגַּלֶּה] מִתְמַלֵּא. הוּא הַמָּקוֹר [שֶׁל כָּל] הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים, תַּזוּתָיו נֶזֶלְקִים כָּל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית. הַשְּׁקָאוֹת הַגָּן תְּלוּיִים בּוֹ.

כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָמִים פְּזוּרִזוֹת מִמֶּנּוּ. הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ נִכְנָסוֹת לַגָּן לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה. כְּשֶׁיּוֹצֵאת נְשָׁמָה, הִיא מִתְבָּרֶכֶת בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת לִהְיוֹת אָב [לְרוּזַ וְרָם] לַגּוּף [וְלִהְיוֹת] בַּעֲלֶיהָ [שֶׁל הַדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אַבְרָם. הֲרֵי נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה אַבָּא (לְרוּזַ וְרָם) לַגּוּף בַּעֲלֶיהָ] שֶׁל דְּמוּת עֶלְיוֹנָה.

כְּשֶׁרוֹצָה [הַנְּשָׁמָה] לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה, מַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, וּמוֹסֵר לָהּ מֵאָה מַפְתְּחוֹת שֶׁל בְּרָכוֹת שֶׁל כָּל יוֹם לְהַשְׁלִים אֶת הַדְּרֻגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת כְּזֶשְׁבּוֹן ל״ך כ״ך. שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם נִמְסְרוּ לָהּ כְּדֵי לְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַגָּן וּלְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. מֵאַרְצְךָ – זֶה גַּן הָעֵדֶן.

[וּמוֹלַדְתְּךָ – זֶה הַגּוּף, שֶׁנִּקְרָא עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא תְּרֵיסַר שִׁבָּטִים עֶלְיוֹנִים. וּמִבֵּית אָבִיךָ – זוֹ הַשְּׁכִינָה. אָבִיךָ זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כג) גִּוֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֹמַר אֵין פָּשַׁע וְגוֹ׳. וְאֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – זֶה הוּא הָעוֹלָם הַזֶּה.] [ס״א וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – זֶה עֵץ הַחַיִּים. וּמִבֵּית אָבִיךָ – תְּרֵיסַר תְּזוּמִים, שִׁבָּטִים עֶלְיוֹנִים. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – זֶהוּ הָעוֹלָם הַזֶּה]. עַד כָּאן סִתְרֵי תוֹרָה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים פד) מַה יְּדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ ה׳ צְבָאוֹת. כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי כָּל בְּנֵי הָאָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים עַל מָה עוֹמֵד הָעוֹלָם וְעַל מָה הֵם קָיְמִים. שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה שָׁמַיִם מֵאֵשׁ וּמַיִם מְעֹרָבִים יַחַד, וְלֹא הָיוּ קוֹפָאִים, וְאַוֵּר כָּךְ קָפְאוּ וְעָמְדוּ בְּרוּזַ עֶלְיוֹנָה, וּמִשָּׁם שָׁתַל אֶת הָעוֹלָם לַעֲמֹד עַל עֲמוּדִים, וְאוֹתָם הַתּוֹמְכִים לֹא עוֹמְדִים אֶלָּא בָּרוּזַ הַהִיא. וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹתָהּ הָרוּזַ עוֹלָה, כֻּלָּם מִתְרוֹפְפִים וְזָעִים וְהָעוֹלָם רוֹתֵת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ט) הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן. וְהַכֹּל עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, וְאוֹתָם הָעַמּוּדִים הַתּוֹמְכִים קַיָּמִים בִּמְקוֹמָם בְּקִיּוּם שָׁלֵם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר זִעְזוּעַ הַלַּיְלָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן הָעֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, כָּל הָאֵילָנוֹת שֶׁל גַּן הָעֵדֶן מְזַמְּרִים וּמְשַׁבְּחִים לְפָנָיו, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א טז) אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלִּפְנֵי ה' וְגוֹ'.

וְהַכָּרוּז קוֹרֵא בְּזַיִל וְאוֹמֵר: לָכֶם אוֹמְרִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, מִי מִכֶּם שֶׁנִּכְנָסָה רוּחַ לְאָזְנָיו לִשְׁמֹעַ, וְעֵינָיו פְּקוּחוֹת לִרְאוֹת, וְלִבּוֹ פָּתוּחַ לָדַעַת, בְּשָׁעָה שֶׁהָרוּחַ שֶׁל כָּל הָרוּחוֹת מְרִימָה אֶת הִתְבַּשְּׂמוּת הַנְּשָׁמָה, וּמִשָּׁם יוֹצֵא הַקּוֹל שֶׁל הַקּוֹלוֹת, הַצְּבָאוֹת הִתְפַּזְּרוּ לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם.

א. אֶזֶד עוֹלֶה לְצַד אֶזֶד. ב. אֶזֶד יוֹרֵד לְאוֹתוֹ הַצַּד. ג. אֶזֶד נִכְנָס בֵּין שְׁנַיִם. ד. שְׁנַיִם מִתְעוֹרְרִים [מִתְעַטְּרִים] בִּשְׁלֹשָׁה. ה. שְׁלֹשָׁה נִכְנָסִים בְּאֶזֶד. ו. אֶזֶד מוֹצִיא גְּוָנִים. ז. שִׁשָּׁה מֵהֶם לְצַד אֶזֶד, וְשִׁשָּׁה מֵהֶם יוֹרְדִים לְאוֹתוֹ הַצַּד. ז. שִׁשָּׁה נִכְנָסִים בִּשְׁנֵים עָשָׂר. ט. שְׁנֵים עָשָׂר מִתְעוֹרְרִים בְּעֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם. י. שִׁשָּׁה כְּלוּלִים בַּעֲשָׂרָה. יא. עֲשָׂרָה עוֹמְדִים בְּאֶזֶד.

אוֹי לְאוֹתָם שֶׁיְּשֵׁנִים וְשֵׁנָה בִּנְזִירֵיהֶם, לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים אֵיךְ יָקוּמוּ בַּדִּין כְּשֶׁהַזֶּעְזוּעַ נִמְעָה, כְּשֶׁנִּטְמָא הַגּוּף, וְהַנְּשָׁמָה מְשׁוֹטֶטֶת עַל פָּנֵי הָאֲוִיר שֶׁמֵּאִיר וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וְהַשְּׁעָרִים לֹא נִפְתָּחִים, וּמִתְגַּלְגְּלִים כַּאֲבָנִים בְּתוֹךְ הַקֶּלַע. אוֹי לָהֶם! מִי יְבַקֵּשׁ אוֹתָם שֶׁלֹּא יָקוּמוּ בַּתַּעֲנוּג הַזֶּה? בְּתוֹךְ הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל עִנּוּגֵי הַצַּדִּיקִים וְנִפְקָד מְקוֹמָם. וְנִמְסָרִים בִּידֵי דוּמָה, יוֹרְדִים וְלֹא עוֹלִים. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מִתְעוֹרֶרֶת שַׁלְהֶבֶת אַזַּת מִצַּד הַצָּפוֹן, וּמַכָּה בְּאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וְיוֹרֶדֶת וּמַגִּיעָה לְבֵין כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וּמִתְעוֹרֶרֶת בּוֹ אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת וְקוֹרֵא. וְאֵין מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר, פָּרַט לְאוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת שֶׁעוֹמְדִים וּמִתְעוֹרְרִים בַּתּוֹרָה. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן מַקְשִׁיבִים לְקוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אַבְרָם. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (בראשית יא) וַיָּמָת הָרָן עַל פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו וְגוֹ׳. מָה אוֹמֵר כָּאן? אֶלָּא עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא הָיָה אָדָם שֶׁמֵּת בְּחַיֵּי אָבִיו פָּרַט לָזֶה, וּכְשֶׁנִּזְדַּמֵּן אַבְרָהָם לָאֵשׁ, נֶהֱרַג זָרָן, וּמִשּׁוּם זֶה יָצְאוּ מִשָּׁם. [מִי הָרַג אֶת הָרָן? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִשְׁלִיכוּ אֶת אַבְרָהָם לְאוּר כַּשְׂדִּים, הִתְגַּלָּה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִצִּילוֹ, וְהָיָה הָרָן אָוְזִיו עוֹמֵד שָׁם.

אָמְרוּ הַכַּשְׂדִּים, בִּשְׁבִיל זְכוּתוֹ שֶׁל הָרָן נִצּוֹל. מִיָּד יָצְאָה שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ וְשָׂרְפָה אֶת הָרָן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּמָת הָרָן עַל פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו. וְיֵשׁ שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵין שׁוֹלֶטֶת אֵשׁ בְּזַרְעוֹ שֶׁל תֶּרַח, אֲבָל נַשְׁלִיךְ אֶת הָרָן לָאֵשׁ, וְאִם לֹא יִבְעַר, נֵדַע וַדַּאי שֶׁאֵין שׁוֹלֶטֶת הָאֵשׁ בְּזַרְעוֹ. מִיָּד הִשְׁלִיכוּ אֶת הָרָן לָאֵשׁ וְנִשְׂרַף, וְהָיָה תֶּרַח אָבִיו עוֹמֵד שָׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּמָת הָרָן עַל פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו.

בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם יָדְעוּ כָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן שֶׁלֹּא הִצִּיל אֶת אַבְרָהָם אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יְזִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהָיוּ מְבִיאִים אֶת בְּנֵיהֶם לְמִשְׁכְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וְאוֹמְרִים לוֹ: רָאִינוּ אוֹתְךָ שֶׁאַתָּה בּוֹטֵחַ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁהוּא רִבּוֹן הָעוֹלָם, לַמֵּד אֶת בָּנֵינוּ מִדַּרְכֶּךָ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ. וַעֲלֵיהֶם אָמַר הַכָּתוּב (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם].

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן הָרָן וְגוֹ׳, וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים. וַיֵּצְאוּ אִתָּם? אִתּוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיִּקַּח תֶּרַח וְגוֹ׳. מַה זֶּה וַיֵּצְאוּ אִתָּם? אֶלָּא תֶּרַח וְלוֹט עִם אַבְרָהָם וְשָׂרָה יָצְאוּ, שֶׁהֵם הָיוּ הָעִקָּר לָצֵאת מִתּוֹךְ אוֹתָם הָרְשָׁעִים. שֶׁכֵּיוָן שֶׁרָאָה תֶּרַח שֶׁאַבְרָהָם בְּנוֹ נִצַּל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, זָזַר לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּצְאוּ אִתָּם תֶּרַח וְלוֹט.

וּבְשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ מַה כָּתוּב? לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן. שֶׁרְצוֹנָם הָיָה לָלֶכֶת לְשָׁם. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְהִטַּהֵר, מְסַיְּעִים אוֹתוֹ. בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁכֵּיוָן שֶׁכָּתוּב לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן, מִיָּד – וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ. וְעַד שֶׁהוּא הִתְעוֹרֵר בַּתְּחִלָּה, לֹא כָּתוּב לֶךְ לְךָ.

בֹּא רְאֵה, הַדָּבָר שֶׁלְּמַעְלָה לֹא מִתְעַוֵּרר עַד שֶׁמִּתְעַוֵּרר לְמַטָּה בָּרִאשׁוֹנָה עַל מַה שֶּׁיִּשְׁרֶה עָלָיו אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְסוֹד הַדָּבָר – הָאוֹר הַגָּנוּז אֵינוֹ נֶאֱחָז בָּאוֹר הַלָּבָן עַד שֶׁהִיא מִתְעוֹרֶרֶת בָּרִאשׁוֹנָה. כֵּיוָן שֶׁהִיא מִתְעוֹרֶרֶת בָּרִאשׁוֹנָה, מִיָּד שׁוֹרֶה עָלֶיהָ הָאוֹר הַלָּבָן.

וְעַל זֶה כָּתוּב (שם פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּסֵק הָאוֹר הַלָּבָן מִן הָעוֹלָמִים. וְכֵן (ישעיה סב) הַמַּזְכִּירִים אֶת ה' אַל דֳּמִי לָכֶם, כְּדֵי לְעוֹרֵר לְמַטָּה בְּמַה שֶּׁתִּשְׁרֶה הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה. וְכֵן כֵּיוָן שֶׁמֵּעִיר אָדָם הִתְעוֹרְרוּת [טוֹבָה] בָּרִאשׁוֹנָה, אָז מִתְעוֹרֶרֶת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְגוֹ', מִיָּד – וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם וְגוֹ'.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֶךְ לְךָ – לְעַצְמְךָ, לְתַקֵּן אֶת עַצְמְךָ, [לְהִתְזַוֵּג] לְתַקֵּן אֶת דַּרְגָּתְךָ. לֶךְ לְךָ – אֵינְהוּ [ס"א כְּדַאי] לַעֲמֹד כָּאן בֵּין הָרְשָׁעִים הַלָּלוּ. וְסוֹד הַדָּבָר – לֶךְ לְךָ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְאַבְרָהָם רוּזַז שֶׁל זָכְמָה, וְהָיָה יוֹדֵעַ וּמְצָרֵף [צְנוּרוֹת] צִדְדֵי יְשׁוּבָ הָעוֹלָם, וְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְשָׂכַל בְּמִשְׁקָל וְיָדַע אֶת הַכּוֹזוֹת הַמְמֻנִּים עַל צִדְדֵי הַיְּשׁוּב.

כְּשֶׁהִגִּיעַ לְתוֹךְ נְקֻדַּת אֶמְצַע הַיְּשׁוּב, שָׂכַל בְּמִשְׁקָל וְלֹא הָיָה עוֹלֶה בְּיָדוֹ. הִתְבּוֹנֵן לָדַעַת אֶת הַכּוֹזוֹ שֶׁמְּמֻנֶּה עָלֶיהָ, וְלֹא יָכֹל לְהִתְדַּבֵּק בִּרְצוֹנוֹ. שָׂכַל כַּמָּה פְּעָמִים, וְרָאָה שֶׁהַנָּה מִשָּׁם נִשְׁתַּל כָּל הָעוֹלָם. הִתְבּוֹנֵן וְצֵרַף וְשָׂכַל לָדַעַת, וְרָאָה שֶׁהַנָּה הַכּוֹזוֹ הָעֶלְיוֹן שֶׁעָלֶיהָ אֵין לוֹ שִׁעוּר, עָמֹק וְנִסְתָּר, וְאֵינוֹ כְּמוֹ הַצְּדָדִים שֶׁל דַּרְגּוֹת הַיְּשׁוּב.

הִתְבּוֹנֵן וְשָׂכַל וְיָדַע שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁמַּהַנְקֻדָּה הַהִיא אֶמְצָעִיתוֹ שֶׁל הַיְּשׁוּב, מִמֶּנָּה נִשְׁתַּל כָּל הָעוֹלָם לְכָל צְדָדָיו. כָּךְ גַּם יָדַע שֶׁהֲרֵי הַכּוֹזוֹ שֶׁשּׁוֹרֶה עָלֶיהָ, מִשָּׁם יָצְאוּ כָּל שְׁאָר הַכּוֹזוֹת הַמְמֻנִּים עַל כָּל צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְכֻלָּם אֲזוּזִים בּוֹ. אָז (בראשית יא) וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן.

עוֹד, הִשְׁגִּיזוֹ וְשָׂכַל וְצֵרַף לַעֲמֹד עַל בֵּרוּר הַדָּבָר שֶׁל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם וְלֹא

הָיָה יוֹדֵעַ, וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד עָלֶיהָ לְהַשִּׂיג. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת כּוֹזוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד עָלָיו, מִיָּד וַיָּבֹאוּ עַד זָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם.

מָה הִסְעִים שֶׁל אַבְרָהָם? אֶלָּא שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ וּמְצָרֵף אֶת כָּל אוֹתָם הַשִּׁלּוּטִים מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם בְּכָל צְדָדֵי הַיְשׁוּב, וְהָיָה שׁוֹקֵל וּמְצָרֵף אוֹתָם הַשּׁוֹלְטִים בְּצִדְדֵי הַיְשׁוּב מַנְהִיגֵי הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת שֶׁלָּהֶם מִי הֵם הַזְּוָקִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. וְהָיָה שׁוֹקֵל אֶת כָּל יִשּׁוּבֵי הָעוֹלָם [וְלֹא] וְהָיָה עוֹלֶה בְּיָדוֹ. כְּשֶׁהִגִּיעַ לַמָּקוֹם הַזֶּה רָאָה אֶת זִזֵּק הָעֲמָקִים וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הִתְעוֹרְרוּתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ, מִיָּד הִתְגַּלָּה עָלָיו וְאָמַר לוֹ לֶךְ לְךָ, לְדַעַת אוֹתְךָ וּלְתַקֵּן עַצְמְךָ.

מֵאַרְצְךָ – מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַיְשׁוּב שֶׁהָיִיתָ נִדְבָּק בּוֹ. וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – מֵאוֹתָהּ הַזְּכוּת שֶׁאַתָּה מִתְבּוֹנֵן וְשׁוֹקֵל אֶת תּוֹלַדְתְּךָ וְהָרֵעַ וְהַשָּׁעָה וְהַזְּמַן שֶׁנּוֹלַדְתָּ בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ הַכּוֹכָב וּבְאוֹתוֹ הַמַּזָּל. וּמִבֵּית אָבִיךָ – שֶׁלֹּא תַּשְׁגִּיחַ בְּבֵית אָבִיךָ. וְאִם יֵשׁ לְךָ שֹׂרֶשׁ לְהַצְלִיחַ בָּעוֹלָם מִבֵּית אָבִיךָ, מְשׁוֹם כָּךְ לֶךְ לְךָ מֵהַזְּכוּת הַזּוֹ וּמֵהַהַשְׁגָּחָה הַזּוֹ

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי יָצְאוּ מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְהָיוּ בְּזָרָן, לָמָּה יֹאמַר לוֹ לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ? אֶלָּא עִקַּר הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ. אַרְאֶךָּ – מַה שֶּׁלֹּא יָכֹלְתָּ לַעֲמֹד עָלָיו, וְלֹא יָכֹלְתָּ לָדַעַת אֶת כּוֹזוֹ הָאָרֶץ הַהִיא שֶׁהוּא עָמֹק וְנִסְתָּר.

וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְגוֹ'. וְאֶעֶשְׂךָ – מְשׁוֹם שֶׁכָּתוּב לֶךְ לְךָ. וַאֲבָרֶכְךָ – מְשׁוֹם שֶׁכָּתוּב מֵאַרְצְךָ. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – מְשׁוֹם שֶׁכָּתוּב מִמּוֹלַדְתְּךָ. וֶהְיֵה בְּרָכָה – מְשׁוֹם שֶׁכָּתוּב וּמִבֵּית אָבִיךָ.

סִתְרֵי תוֹרָה

וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל. זוֹ בְּרָכָה אַחַת. וַאֲבָרֶכְךָ – שְׁתַּיִם. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – שָׁלֹשׁ. וֶהְיֵה בְּרָכָה – אַרְבַּע. וַאֲבָרְכָה מְבָרֲכֶיךָ – זָמֵשׁ. וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר – שֵׁשׁ. וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה – הִנֵּה שֶׁבַע. כֵּיוָן שֶׁהִתְבָּרֵךְ בְּשֶׁבַע

הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ, מַה כָּתוּב? וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳, לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה כְּפִי שֶׁהִצְטַוָּה.

מִיָּד וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט. זֶה הַנָּוָשׁ שֶׁהִתְקַלֵּל וְהִתְקַלֵּל הָעוֹלָם בִּגְלָלוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד לַפֶּתַח לְהַסְטִין לַגּוֹף, וְלֹא תִפָּעֵל הַנְּשָׁמָה עֲבוֹדָה שֶׁהִצְטַוְּתָה עַד שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים. שֶׁהֲרֵי מִשָּׁנִים עָשָׂר שָׁנִים וָמַעְלָה מִתְעוֹרֶרֶת הַנְּשָׁמָה לַעֲבֹד אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁהִצְטַוְּתָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב. וְאַבְרָם בֶּן זָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה. שֶׁבַע וְזָמֵשׁ הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר [וּשְׁנֵי עֶלְיוֹנִים עֲלֵיהֶם – אַרְבָּעָה עָשָׂר הֵם].

וְאָז נִרְאֵית הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהִיא בָּאָה מִזָּמֵשׁ שָׁנִים שֶׁהֵם ת״ק פַּרְסוֹת שֶׁל עֵץ הַזַּיִּים. וְשִׁבְעִים שָׁנָה – זֶהוּ אוֹתוֹ אִילָן מַמָּשׁ, שֶׁהוּא שִׁבְיעִי לַדְּרָגוֹת וְנִקְרָא שִׁבְעִים שָׁנָה. אָז יוֹצֵאת מֵאוֹתָהּ זַהֲמַת הַנָּוָשׁ, וְנִכְנֶסֶת לָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בְּצֵאתוֹ מִזָּרָן [יְמֵי שִׁבְעִים שָׁנָה לֹא סְפוּרוֹת זַיִּים מֵאוֹתָם אַרְבַּע עֶשְׂרֵה] מֵאוֹתוֹ הָרָגֶז וְהַתֻּקָּף שֶׁל [הַשָּׂטָן] הַהוּא הַנָּוָשׁ שֶׁהָיָה מֵסִית אוֹתוֹ עַד עַכְשָׁו אֶת הַגּוּף וְשׁוֹלֵט עָלָיו.

בָּאִילָן שׁוֹלָטֶת עָרְלָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים. בָּאָדָם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁנִּקְרָאִים שְׁנֵי עָרְלָה. כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ עַל הַגּוּף אוֹתָן הַשָּׁנִים וְהִתְעַבְּרָה [ד״א וְהִתְעוֹרְרָה] הַנְּשָׁמָה לַעֲבֹד אֶת עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ, הִיא מְצַוָּה אֶת הַגּוּף לְרָצוֹן טוֹב, לְהַכְנִיעַ אֶת אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ שֶׁהִנֵּה לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט כְּמוֹ שֶׁהָיָה, שֶׁכָּתוּב וַיַּקְזוּ אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְגוֹ׳ [אַבְרָם זוֹ י׳. אֶת שָׂרַי זוֹ ה׳. י׳ זוֹ הַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה, וְהוּא זָכָר. ה׳ זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁל הַנְּקֵבָה]. זֶה הַגּוּף, שֶׁהוּא אֵצֶל הַנְּשָׁמָה כְּמוֹ נְקֵבָה אֵצֶל הַזָּכָר. וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו – זֶה [יֵצֶר הָרָע] הַנָּוָשׁ שֶׁלֹּא זָז כָּל כָּךְ מִן הַגּוּף, מִשּׁוּם הַדְּבֵקוּת שֶׁל הַגּוּף לֹא כָּל כָּךְ זָזִים [הַזְּמַן הַהוּא] מִמֶּנּוּ. אֲבָל הִתְעוֹרְרוּת הַנְּשָׁמָה תָּמִיד מַלְקָה אוֹתוֹ וּמַתָּרָה בּוֹ וּמוֹכִיחָה אוֹתוֹ וּמַכְנִיעָה אוֹתוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ, וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט.

וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ – אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם

בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַנְּשָׁמָה. וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּזָרָן – אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁהָיְתָה בָּרִאשׁוֹנָה בַּהִבָּקְעוּת בַּזַּבְּרוּת שֶׁל הָעֲרָלָה הַהִיא עִם הַגּוּף וְתִקֵּן אוֹתָהּ לְאַזָּר מִכֵּן, שֶׁהֲרֵי אַזָּר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וַמַּעְלָה, כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה מִתְעוֹרֶרֶת לְתַקֵּן אֶת הַגּוּף, שְׁנֵיהֶם מְתַקְּנִים אֶת אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁמִּשְׁתַּתֶּפֶת עִם זִזֶּךְ הַנָּזָשׁ וּתְשׁוּקָתוֹ הָרָעָה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּזָרָן. וְעִם כָּל זֶה הַנְּשָׁמָה מִתְגַּבֶּרֶת בְּאוֹתוֹ הַנָּזָשׁ לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ בְּזִזֶּךְ בְּשִׁעְבּוּד שֶׁל תְּשׁוּבָה [נ״א בְּשִׁעְבּוּד שֶׁל תּוֹרָה, וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר עַל הָרוּזַ כְּבָרִאשׁוֹנָה]. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲבֹר. (ע״כ סתרי תורה).

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וְאֶעֱשֶׂךָּ לְגוֹי גָּדוֹל – מִצַּד הַיָּמִין. וַאֲבָרֶכְךָ – מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – מִצַּד הָאֶמְצַע. וֶהְיֵה בְּרָכָה – מִצַּד שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הִנֵּה כָּאן כִּסֵּא שֶׁל אַרְבָּעָה עַמּוּדִים שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בְּאַבְרָהָם. מִכָּאן וָהָלְאָה בְּרָכוֹת לָאֲזָרִים שֶׁנִּוָּונִים מִכָּאן, שֶׁכָּתוּב וַאֲבָרְכָה מְבָרֲכֶיךָ. וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְזָק וְרַבִּי זִזְקִיָּה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, זֶה שֶׁכָּתוּב לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ, כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם יָצְאוּ לָגָלוּת, לָמָּה לֹא נֶאֱמַר לוֹ שֶׁכֻּלָּם יֵצְאוּ? שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁתֶּרַח הָיָה עוֹבֵד לַעֲבוֹדָה זָרָה, כֵּיוָן שֶׁהִתְעוֹרֵר בְּהִתְעוֹרְרוּת טוֹבָה לָצֵאת עִם אַבְרָהָם, וְרָאִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרֻצֶּה מִתְּשׁוּבַת הָרְשָׁעִים, וְהִתְזִיל לָצֵאת, לָמָּה לֹא כָּתוּב לְכוּ לָכֶם? לָמָּה לְאַבְרָהָם לְבַדּוֹ לֶךְ לְךָ?.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם תֹּאמַר שֶׁתֶּרַח, כְּשֶׁיָּצָא מֵאוּר כַּשְׂדִּים, זֶה הָיָה כְּדֵי לַזְזֹר בִּתְשׁוּבָה – לֹא כָּךְ! אֶלָּא כְּשֶׁיָּצָא, יָצָא לְהִנָּצֵל, שֶׁכָּל בְּנֵי אַרְצוֹ רָצוּ לַהֲרֹג אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁנִּצַּל אַבְרָהָם, הָיוּ אוֹמְרִים לְתֶרַח: אַתָּה הוּא שֶׁהָיִיתָ מַטְעֶה אוֹתוֹ בַּפְּסִילִים הַכְּלוּלוֹ. וּמִתּוֹךְ הַהַפְזָדָה שֶׁלָּהֶם יָצָא תֶּרַח. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְזָרָן, לֹא יָצָא מִשָּׁם אַזָּר כָּךְ, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳ וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט. וְאִלּוּ תֶּרַח לֹא כָּתוּב [בּוֹ וַיֵּלֶךְ, אֶלָּא וַיֵּצֵא].

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לז) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר. הַפָּסוּק הַזֶּה הֶקִימוּהוּ, אֲבָל וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם – זֶה נִמְרוֹד וּבְנֵי דּוֹרוֹ שֶׁיָּצָא אַבְרָהָם מֵהֶם, שֶׁהָיָה אוֹרָם. וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר – זֶה נִמְרוֹד.

דָּבָר אַחֵר וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם – זֶה תֶּרַח וּבְנֵי בֵיתוֹ. אוֹרָם – זֶה אַבְרָהָם. לֹא כָתוּב הָאוֹר אֶלָּא אוֹרָם, שֶׁהָיָה עִמָּהֶם. וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר – זֶה נִמְרוֹד, שֶׁהָיָה מַטְעֶה אַחֲרָיו אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב לֶךְ לְךָ, כְּדֵי לְהָאִיר לְךָ וּלְכָל אוֹתָם שֶׁיֵּצְאוּ מִמְּךָ מִכָּאן וָהָלְאָה.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שם לז) וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים וְרוּחַ עָבְרָה וַתְּטַהֲרֵם. וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר – מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ. בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים – שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַדְבִּיק אֶת אַבְרָהָם בָּאוֹר הַהוּא שֶׁלְּמַעְלָה וּלְהָאִיר שָׁם. וְרוּחַ עָבְרָה וַתְּטַהֲרֵם – שֶׁהֲרֵי אַחַר כָּךְ שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה תֶּרַח וְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ [נ״א וְכָל בְּנֵי עִירוֹ]. בְּנֵי בֵיתוֹ [נ״א בְּנֵי עִירוֹ], שֶׁכָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן. תֶּרַח, שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְגוֹ׳.

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב וַיֵּצֵא אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳, אֶלָּא וַיֵּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֶךְ לְךָ, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה עָשׂוּ יְצִיאָה, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן. וְעַכְשָׁיו כָּתוּב וַיֵּלֶךְ, וְלֹא כָתוּב וַיֵּצֵא.

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳ – שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ אֶת כָּל הַהַבְטָחוֹת. וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט – שֶׁהִתְחַבֵּר עִמּוֹ כְּדֵי לִלְמֹד מִמַּעֲשָׂיו, וְעִם כָּל זֶה לֹא לָמַד כְּלוּם מִזֶּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁלּוֹמְדִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לָלֶכֶת בָּהֶם וְלִירָא מִמֶּנּוּ מֵאוֹתוֹ יוֹם הַדִּין שֶׁעָתִיד אָדָם לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לז) בְּיַד כָּל אָדָם יַזְתּוֹם לָדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, בַּיּוֹם הַהוּא שֶׁנִּשְׁלָמִים יְמֵי הָאִישׁ לָצֵאת

מִן הָעוֹלָם, הַיּוֹם הַהוּא שֶׁהַגּוּף נִשְׂבָּר וְהַנֶּפֶשׁ רוֹצָה לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, אָז נִתְּנָה רְשׁוּת לָאָדָם לִרְאוֹת מַה שֶּׁלֹּא הָיְתָה לוֹ רְשׁוּת לִרְאוֹת בִּזְמַן שֶׁהַגּוּף שָׁלַט וְעָמַד עַל בֵּרְיוֹ.

וְאָז עוֹמְדִים עָלָיו שִׁלְשָׁה שִׁלִּיזִים וּמְזַשְׁבִּים יָמָיו וַזַּטָּאָיו וְכָל מַה שֶּׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא מוּדֶה עַל הַכֹּל בְּפִיו, וְאַזַּר כָּךְ הוּא זוֹתֵם עָלָיו בְּיָדוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּיַד כָּל אָדָם יַזְתּוּם. וּבְיָדוֹ כֻּלָּם זַזְתּוּמִים לָדוּן אוֹתוֹ [בְּאוֹתוֹ ד״א בְּזֶה] הָעוֹלָם עַל הָרִאשׁוֹנִים וְעַל הָאַזַּרוֹנִים, עַל זַזָּדְשִׁים וְעַל יְשָׁנִים, לֹא נִשְׁכָּזז אֶזֵּד מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לָדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ. וְכָל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּגוּף וְרוּזַ, כָּךְ גַּם נוֹתֵן וֶזְשְׁבּוֹן בְּגוּף וְרוּזַ בְּטֶרֶם יָצָא מִן הָעוֹלָם

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָרְשָׁעִים קְשֵׁי עֹרֶף בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם אֲפָלוּ בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצִים לָצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה הֵם קְשֵׁי עֹרֶף. מִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁלּוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לָלֶכֶת בָּהֶם. וְהָרָשָׁע, אַף עַל פִּי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּאֵלּוּ [נ״א שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל עִם] הַצַּדִּיקִים, מַקְשֶׁה עֹרֶף וְלֹא רוֹצֶה לִלְמֹד. וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לַצַּדִּיק לְהַזְזִיק בּוֹ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהָרָשָׁע מַקְשֶׁה עֹרֶף הוּא, לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְיֵשׁ לוֹ לְהַזְזִיק בְּיָדוֹ וְלֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ. כִּי אִם יַעֲזֹב אוֹתוֹ, יֵלֵךְ וְיַזְזִרִיב אֶת הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה מֵאֱלִישָׁע שֶׁדָּזָה אֶת גֵּיזְזִי. וְכֵן בְּאַבְרָהָם – כָּל פַּעַם שֶׁלּוֹט הָיָה עִמּוֹ, לֹא הִתְזַבֵּר עִם הָרְשָׁעִים. כֵּיוָן שֶׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ, מַה כָּתוּב? וַיִּבְזַר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כִּכַּר הַיַּרְדֵּן. וְכָתוּב וַיֶּאֱהַל עַד סְדוֹם. מַה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ? וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְזַטָּאִים לַה׳ מְאֹד.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, זֶה שֶׁאָמַרְתָּ וַיֵּלֶךְ אַבְרָם וְלֹא כָּתוּב וַיֵּצֵא אַבְרָם – זֶה יָפֶה. אֲבָל בְּסוֹף הַפָּסוּק מַה כָּתוּב? בְּצֵאתוֹ מֵזָּרָן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב מֵזָּרָן, וְהַיְצִיאָה הַהִיא מֵאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ הָיְתָה בָּרִאשׁוֹנָה.

וַיַּקְזוּ אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ. מַה זֶּה וַיַּקְזוּ? אֶלָּא מָשַׁךְ אוֹתָהּ בִּדְבָרִים

נְעִימִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם לְהוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ לָלֶכֶת לְאֶרֶץ אַזָּרַת לְלֹא רְצוֹנָהּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (במדבר כ) קַח אֶת אַהֲרֹן, (שם ג) קַח אֶת הַלְוִיִּם. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקַּח אַבְרָם. מָשָׁךְ אוֹתָהּ בִּדְבָרִים וְהוֹדִיעַ לָהּ אֶת דַּרְכֵי בְּנֵי הַדּוֹר כַּמָּה הֵם רָעִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ.

וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו. מָה רָאָה אַבְרָם לְהַדְבִּיק עִמּוֹ אֶת לוֹט? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁצָּפָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ דָּוִד. וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן – אֵלּוּ הַגֵּרִים וְהַגֵּרוֹת שֶׁתִּקְנוּ אֶת נַפְשׁוֹתָם. אַבְרָהָם מְגַיֵּר אֲנָשִׁים, וְשָׂרָה מְגַיֶּרֶת נָשִׁים, וּמַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ עָשׂוּ אוֹתָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אִם כָּךְ, כַּמָּה בְּנֵי אָדָם הָיוּ, אִם תֹּאמַר שֶׁכֻּלָּם הָלְכוּ עִמּוֹ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כֵּן, [וּמִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם ד״א וּמִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם] הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ, כֻּלָּם נִקְרְאוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. וְהָיָה עוֹבֵר בָּאָרֶץ וְלֹא הָיָה פּוֹוֵזַד, שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, אִם הָיָה כָּתוּב וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ. אֶלָּא כָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ. אֶת – לְרַבּוֹת אֶת הַזְּכוּת שֶׁל כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁהָיוּ הוֹלְכוֹת עִמּוֹ. שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּזַכֶּה אֶת הָאָזֵר, אוֹתָהּ הַזְּכוּת תְּלוּיָה בּוֹ וְלֹא זָזָה מִמֶּנּוּ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן. הַזְּכוּת שֶׁל אוֹתָן הַנְּפָשׁוֹת הָיְתָה הוֹלֶכֶת עִם אַבְרָהָם.

לְךָ לְךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מָה הַטַּעַם שֶׁהַהִתְגַּלּוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַבְרָהָם פּוֹתַחַת בְּלֶךְ לְךָ, שֶׁהֲרֵי עַד כָּאן לֹא דִּבֵּר עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה הַטַּעַם פָּתַח בְּלֶךְ לְךָ? אֶלָּא זֶה אָמְרוּ שֶׁרָמַז בְּזִוּשְׁבּוֹנוֹ מֵאָה, שֶׁהֲרֵי לְמֵאָה שָׁנִים נוֹלַד לוֹ בֵּן.

אֲבָל בֹּא תִרְאֶה, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכֻמָּה. מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם לֹא הָיָה דָּבוּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא כָּרָאוּי, אָמַר לוֹ לֶךְ לְךָ. וְזֶה רָמַז לַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְקָרֵב עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִיא הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה לְהִכָּנֵס לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, מִשּׁוּם כָּךְ לֶךְ לְךָ.

וּבַדַּרְגָּה הַזּוֹ לֹא יָכוֹל אַבְרָהָם לְהֵאָוֵזּ בָּהּ עַד שֶׁיִּכָּנֵס לָאָרֶץ, שֶׁשָּׁם יְקַבֵּל אֶת הַדַּרְגָּה הַהִיא. כְּמוֹ כֵּן כָּתוּב (שמואל–ב ב) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּהּ' לֵאמֹר הַאֶעֱלֶה בְּאַחַת מֵעָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר ה' עֲלֵה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנָה אֶעֱלֶה וַיֹּאמֶר חֶבְרוֹנָה. וְכִי בֵּיוָן שֶׁמֵּת שָׁאוּל וְהַמַּלְכוּת רְאוּיָה לְדָוִד, לָמָּה לֹא קִבֵּל אֶת הַמַּלְכוּת מִיָּד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל?.

אֶלָּא הַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּתָה, מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד אֵין לוֹ לְקַבֵּל מַלְכוּת אֶלָּא עַד שֶׁיִּתְחַבֵּר עִם הָאָבוֹת שֶׁהֵם בְּחֶבְרוֹן, וְאָז יְקַבֵּל בָּהֶם מַלְכוּת. וְעַל כֵּן הִתְעַכֵּב שָׁם שֶׁבַע שָׁנִים, כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל מַלְכוּת כָּרָאוּי, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַזְּכוּתָה וּכְדֵי שֶׁיִּתַּקֵּן אֶת מַלְכוּתוֹ. כְּמוֹ כֵּן אַבְרָהָם לֹא נִכְנַס לִבְרִיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנִּכְנַס לָאָרֶץ.

רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ. וַיַּעֲבֹר? וַיֵּלֶךְ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא כָּאן הוּא רָמַז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּזְדַּמֵּם בּוֹ הָעוֹלָם בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זַקוּקוֹת שֶׁכֻּלָּן בַּשֵּׁם הַזֶּה. כָּתוּב כָּאן וַיַּעֲבֹר, וְכָתוּב שָׁם (שמות לד) וַיַּעֲבֹר ה' עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן כָּתוּב, וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ, וְכָתוּב שָׁם (שם לג) אֲנִי אַעֲבִיר כָּל טוּבִי. וְהוּא רָמַז לִקְדֻשַּׁת הָאָרֶץ שֶׁבָּאָה מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן כָּרָאוּי. עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה, מִצַּד זֶה [ד"א ל"ג שֶׁלְּמַטָּה] לְצַד זֶה כָּרָאוּי. וְהַכְנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁעַד כָּעֵת שׁוֹלֵט הַנָּזוּשׁ הָרָע שֶׁהִתְקַלֵּל וְהֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו, וְכָתוּב (שם ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ'. וְשָׁם הִתְקָרֵב אַבְרָהָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם. כָּאן הִתְגַּלָּה לוֹ מַה שֶּׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הַכּוֹזֵ הֶעָמוֹק שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּרָא, מַה שֶּׁהָיָה מְכֻסֶּה מִמֶּנּוּ.

וְאָז וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאֶה אֵלָיו. כֵּיוָן שֶׁאָמַר לַה', מַה זֶּה הַנִּרְאֶה אֵלָיו? אֶלָּא כָּאן הִתְגַּלְתָּה לוֹ אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הָאָרֶץ, וְנִכְנַס בָּהּ

וְהִתְקַיֵּם בָּהּ.

וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם הָהָרָה. מִשָּׁם יָדַע הַר ה׳ וְכָל הַדְּרָגוֹת הַנִּטּוּעוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה. וַיֵּט אָהֳלָה, כָּתוּב בְּהֵ״א. פָּרַשׂ פָּרִישָׂה וְקִבֵּל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁאֲזוּזוֹת בּוֹ, וְאָז יָדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וְאָז בָּנָה מִזְבֵּזַז. וּשְׁנֵי מִזְבְּזוֹת הָיוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן הִתְגַּלָּה לוֹ שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וְיָדַע הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ מִלְּפָנֵי כֵן. וּבָנָה שְׁנֵי מִזְבְּזוֹת – אָזוֹד לַדַּרְגָּה הַגְּלוּיָה, וְאָזוֹד לַדַּרְגָּה הַנִּסְתֶּרֶת.

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הָיָה בָּרִאשׁוֹנָה. כָּתוּב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּזַז לַה׳ הַנִּרְאָה אֵלָיו וְגוֹ׳, וְאַזַּר כָּךְ כָּתוּב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּזַז לַה׳ סְתָם, וְלֹא כָּתוּב הַנִּרְאָה אֵלָיו, וְהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּת. וְאָז הִתְעַטֵּר אַבְרָהָם מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה עַד שֶׁעָלָה לְדַרְגָּתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה. זֶה הַדָּרוֹם, שֶׁהוּא זֶלְקוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ דַּרְגָּה אַזַּר דַּרְגָּה עַד שֶׁעָלָה לַדָּרוֹם וְשָׁם נִקְשַׁר כָּרָאוּי, וְעָלָה לְדַרְגָּתוֹ שֶׁל הַדָּרוֹם. כֵּיוָן שֶׁאַבְרָהָם הִתְעַטֵּר בְּדַרְגָּתוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְנִכְנַס [בָּאָרֶץ] לַדַּרְגָּה הַקְּדוֹשָׁה, אָז מַה כָּתוּב? וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ, שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים יְדִיעָה לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ, שֶׁעַד כְּעֵת לֹא הָיָה הַכֹּזַז שֶׁעַל הָאָרֶץ נוֹתֵן זִזֶּק וּמָזוֹן עַל הָאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁטָּרַם הִתְקַדְּשָׁה [נ״א נִתְקְנָה] וְלֹא עָמְדָה בִּקְיוֹם. כֵּיוָן שֶׁאַבְרָהָם רָאָה אֶת אוֹתוֹ הַכֹּזַז הַמְמַנֶּה עַל הָאָרֶץ, לֹא נָתַן זִזֶּק וְכֹזַז קָדוֹשׁ כָּרָאוּי, אָז וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִם לָגוּר שָׁם. מִנַּיִן יָדַע אַבְרָהָם? שֶׁכָּתוּב לְזַרְעֲךָ נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת. אָז יָדַע אַבְרָהָם שֶׁהַגָּה הָאָרֶץ לֹא נִתְקְנָה בִּתְקוּן קָדוֹשׁ, אֶלָּא בִּדְרָגוֹת [יְדוּעוֹת] קְדוּשׁוֹת שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ. וְאָז יָדַע אַבְרָהָם אֶת סוֹד הַזְּכוּת, שֶׁהָאָרֶץ לֹא תִתַּקֵּן בִּקְדֻשָּׁה, אֶלָּא כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

סִתְרֵי תוֹרָה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹמֵז זְכוּת עֶלְיוֹנָה בְּאַבְרָהָם וּבְיִצְזָק. אַבְרָהָם זוֹ הַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה וְהֵיא [ס״א אָב וְרָם], וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ הִיא שָׂרָה. לוֹט זֶה הוּא

הַנְּזָן"שׁ וּבַת זוּגוֹ שֶׁל הַסמא"ל הַהוּא. רוּ"זַ הַקְּדוֹשָׁה זֶה יִצְוָזָק. נְפָ"שׁ הַקְּדוֹשָׁה זוֹ רִבְקָה. יֵצֶ"ר הָרָע זוֹ רוּזַ הַבְּהֵמָה, וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה בְּזָכְמָתוֹ (קהלת ג) מִי יוֹדֵעַ רוּזַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא וְגוֹ'. נְפָשׁ הַבְּהֵמִית זוֹ הַנְּפָשׁ מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע.

וְעַל זֶה אָמְרוּ [שֶׁהַהוּא] שֶׁהַנְּשָׁמָה לְנִשָּׁמָה הַזּוֹ מְעוֹרֶרֶת אֶת הָאִישׁ בְּיִרְאָ"ה וּבְזָכְמָ"ה. הַנְּשָׁמָה מְעוֹרֶרֶת אֶת הָאִישׁ בְּבִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כח) וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא זָכְמָה וְגוֹ'. הַנְּשָׁמָ"ה מְעוֹרֶרֶת בִּתְשׁוּבָ"ה שֶׁנִּקְרֵאת בִּינָה וְנִקְרֵאת שָׂרָ"ה. וְרוּ"זַ הוּא הַקּוֹ"ל, וְנִקְרָא דַּעַת, וּמְעוֹרְרִים אֶת הָאִישׁ שֶׁקּוֹלוֹ עוֹלֶה בַּתּוֹרָה, וְנִקְרָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהַנְּפָשׁ הַשִּׂכְלִית מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנָּה מַעֲשִׂים טוֹבִים.

וּבַדַּגְמָה הַזּוֹ בָּרָא אֶת הַגּוּף מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת – אֵשׁ וְרוּזַ וְעָפָר וּמַיִם, כְּמוֹ שֶׁהוּא נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, נְשָׁמָה וְרוּזַ וְנֶפֶשׁ. מַיִם זֶה זָכָר, וְזֶהוּ הַמַּיִם הַמְּתוּקִים שֶׁל קְדֻשָּׁה. וְיֵשׁ מַיִם הַמְּאָרְרִים שֶׁהֵם יֵצֶר הָרָע. יֵשׁ אֵשׁ קְדוֹשָׁה נְקֵבָה, וְיֵשׁ אֵשׁ נָכְרִיָּה, אֵשׁ זָרָה. וְעַל זֶה כָּתוּב וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהִיא נְקֵבָה מִיֵּצֶר הָרָע. רוּזַ קְדוֹשָׁה הִיא זָכָר. יֵשׁ רוּזַ טֻמְאָה, זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יד) כִּי מִשְׁרָשׁ נָזוֹשׁ יֵצֵא צָפַע. יֵשׁ עָפָר קָדוֹשׁ וְיֵשׁ עָפָר טָמֵא.

וְעַל זֶה, הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא תְּשׁוּבָ"ה, מִתְגַּבֶּרֶת בְּאוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ בְּשִׁעְבּוּד שֶׁל תְּשׁוּבָה, וּמוֹשִׁךְ אוֹתוֹ לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וְאוֹתָם אַרְבַּעַת הַיְסוֹדוֹת מִתְפַּשְׁטִים לְכ"ב אוֹתִיּוֹת, אזוה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסשר"ץ.

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם – זֶה בֵּית הַכְּנֶסֶת, מְקוֹם דִּיּוּר הַשְּׁכִינָה שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מוז) וַאֲנִ"י נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶ"ם אַזַּד. זוֹ שְׁכִינָה שֶׁרָאוּיָה לוֹ, הוֹאִיל וְנִקְרָא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיק אֵין דִּיּוּרָהּ אֶלָּא עִם צַדִּיק, וְזֶהוּ עַד מְקוֹם שְׁכֶם. עַד אֵלוֹן מוֹרֶה – אֵלּוּ בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת שֶׁלּוֹמְדִים וּמוֹרִים שָׁם תּוֹרָה בָּרַבִּים.

וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ – אָז נִמְחַק וְנִתְקַן יֵצֶר הָרָע בַּגּוּף בְּעַל כָּרְחוֹ. שֶׁשְּׁמוֹת רַבִּים יֵשׁ לוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ [וְזָכַר] נִזְכָּר בְּשֵׁמוֹת רַבִּים. אָז בָּאָרֶץ, וַדַּאי, וְנִכְנָע בָּזֶה, מְשׁוּם שֶׁאָז הַגּוּף בִּזְמַן שֶׁלֹּא בָּטַל מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ כָּל כָּךְ, מְשׁוּם דְּבֵקוּת הַגּוּף אָז הַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ. לָמָּה נִקְרָא כְּנַעֲנִי? שֶׁמְּסוֹבֵב אֶת הַגּוּף לְדֵינִים רָעִים.

וְהַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּרָאוּי כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ, אַזַּר כָּךְ יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. אִם זוֹכָה – עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ שֶׁמִּשָּׁם יָצְאָה, שֶׁכָּתוּב אֶל מְקוֹם הַמְּוֻבֶּזֶז אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בָּרִאשֹׁנָה. וְכָתוּב עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אָהֳלֹה בַּתְּוִזָלָה. אָהֳל״ה בְּה״א.

וְכָעֵת הִיא עוֹמֶדֶת בֵּין לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וּבֵין לָרֶדֶת לְמַטָּה, [שֶׁכָּתוּב] בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעָי. אִם זוֹכָה – עוֹלָה אֶל מְקוֹם הַמְּוֻבֶּזֶז אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם וְגוֹ׳. מִי עָשָׂה וְאֵיזֶה מְוֻבֶּזֶז? אֶלָּא אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעָשָׂה שָׁם אֶת הַמְּוֻבֶּזֶז הַזֶּה וְתִקֵּן אוֹתוֹ עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר ה׳ אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַדַּאי.

וְהַמְּוֻבֶּזֶז הַזֶּה עָשָׂה שָׁם בָּרִאשׁוֹנָה כַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, [עֶלְיוֹן] הַטָּמִיר שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּמִיכָאֵל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עוֹמֵד וּמַקְרִיב עָלָיו קָרְבָּנוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת. כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה לְשָׁם נְשָׁמָה מַה כָּתוּב? וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה׳. הַנְּשָׁמָה קוֹרֵאת שָׁם וְנִצְרֶרֶת בִּצְרוֹר הַחַיִּים.

וְכָל זֶה אִם צַדִּיק בָּעוֹלָם הַזֶּה לְתַקֵּן הַגּוּף כָּרָאוּי וּלְהַכְנִיעַ [וּלְאֶסֹף] הַזּוּזָק שֶׁל אוֹתוֹ הַמְקֻלְקָל. עַד שֶׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ מַה כָּתוּב? וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה לוֹט [זֶה יֵצֶר הָרָע], שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה הֵם מְסַיְּעִים וּמַזְהִירִים אֶת הַנְּשָׁמָה, וְהֵם מְסַיְּעִים וּמַזְהִירִים אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, הֵם מִקַּטְרְגִים בְּקִטְרוּג אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, וְכָל הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף בְּצַעַר בֵּינֵיהֶם, בֵּין הַנְּשָׁמָה לְאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ שֶׁנִּלְוָזִמִים בִּקְרָב בְּכָל יוֹם.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט. הַנְּשָׁמָה זוֹוֶרֶת לַיֵּצֶר הָרָע וְאוֹמֶרֶת לוֹ,

אַל נָא תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין רֹעַי וּבֵין רוֹעֶיךָ, הַצְּדָדִים שֶׁלִּי וְהַצְּדָדִים שֶׁלְּךָ, כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ. יֵצֶר הַטּוֹב וְיֵצֶר הָרָע קְרוֹבִים זֶה עִם זֶה. זֶה לְיָמִין וְזֶה לִשְׂמֹאל.

הֲלֹא כָל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הִפָּרֵד נָא מֵעָלָי. רַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, לֵךְ וְשׁוֹטֵט אַחֲרֵיהֶם וְהִפָּרֵד מֵעִמִּי. אִם הַשְּׂמֹאל וְאֵימָנָה וְגוֹ'. וּמוֹכִיחַ אוֹתוֹ וּמֵצִיק לוֹ בְּכַמָּה קְרָבוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם, עַד שֶׁכְּתוּב וַיִּפָּרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

כֵּיוָן שֶׁנִּפְרָדִים זֶה מִזֶּה מַה כָּתוּב? אַבְרָם יָשַׁב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. מִתְיַשֶּׁבֶת הַנְּשָׁמָה עִם אוֹתָם הַצַּדִּיקִים בְּיִשּׁוּב טוֹב בְּשָׁלוֹם. וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי הַכִּכָּר. אוֹתוֹ הַמְּקֻלְקָל הַמְּקֻטְרָג הוֹלֵךְ לְקַטְרֵג וּלְהִתְחַבֵּר בְּמָקוֹם שֶׁהָרְשָׁעִים שָׁם, שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱהַל עַד סְדֹם. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְחַטָּאִים לַה' מְאֹד. שָׁם שָׁרוּי וְשָׁם דִּיּוּרוֹ בֵּינֵיהֶם לְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם לְהָסִיט אוֹתָם וּלְאַבֵּד אוֹתָם. [וְאַבְרָהָם בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, בִּתְשׁוּבָה, וּבַתּוֹרָה] (זוסר) [בְּמַעֲשִׂים רָעִים].

[כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁאֶרֶת הַנְּשָׁמָה בִּכְלִי מְקֻטְרָג וְנִטְהָר הַגּוּף מֵאוֹתָהּ הַזְּהָמָה, מִיָּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה אֶת דִּיּוּרוֹ עִמּוֹ וְיוֹרֵשׁ נַחֲלָה עֶלְיוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה, וְיֵשׁ לוֹ נַחַת בֵּין הַצַּדִּיקִים. וְהַמְּקֻלְקָל הַהוּא בֵּין אוֹתָם הָרְשָׁעִים וְחוֹטְאִים עִמּוֹ, עַד שֶׁאֵין פָּרוּת לַחֲטָאֵיהֶם.]

[מַה כָּתוּב? וַיִּשְׁמַע אַבְרָם. זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁנִּשְׁאֶרֶת בְּטָהֳרַת הַגּוּף. כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו – זֶה יֵצֶר הָרָע שֶׁנִּשְׁבָּה בֵּין אוֹתָם הָרְשָׁעִים בַּחֲטָאִים רַבִּים. וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵּיתוֹ – אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֵם הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף הַזְּרִיזִים לָלֶכֶת עִמּוֹ. שְׁמֹנָה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת – אֵלּוּ רמ"ח אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְשִׁבְעִים שֶׁל סוֹד הַנְּשָׁמָה שֶׁיּוֹצֵאת מִשָּׁם.] בַּכֹּל מְזָדְּרוֹ לָלֶכֶת לְשָׁם לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים לְהָשִׁיב אוֹתָם [מֵחֲטָאָם] מֵחֲטָאֵיהֶם.

מַה כָּתוּב? וַיִּרְדֹּף עַד דָּן. רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם וּמוֹדִיעַ לָהֶם אֶת דִּין הָעוֹלָם הַהוּא וְעָנְשׁ הַגֵּיהִנֹּם, וְלֹא נוֹתֵן שֵׁנָה לְעֵינָיו בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה עַד שֶׁמּוֹכִיחַ אוֹתָם אֶת

אוֹתָם הָרְשָׁעִים, וּמֵשִׁיב אוֹתָם בִּתְשׁוּבָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מַה כָּתוּב? וַיָּשָׁב אֵת כָּל הָרְכֻשׁ. הֵשִׁיב אוֹתָם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי.

וְגַם אֶת לוֹט אָחִיו וְגוֹ' – אֲפִלּוּ אֶת אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מַזְוִיקְ עִמּוֹ, עַד שֶׁמַּכְנִיעוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ [וְלֹא] וּמַמְתִּיקְ אוֹתוֹ כָּרָאוּי. וְהַכֹּל מֵשִׁיב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי, מִכֵּיוָן שֶׁלֹּא יִשְׁקֹט יוֹמָם וָלַיְלָה, עַד שֶׁמּוֹכִיזוֹ אוֹתָם וְרוֹדֵף אוֹתָם עַל אוֹתוֹ הַזֵּטְא שֶׁזָּטְאוּ עַד שֶׁשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי.

זָזְרוּ לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל הַפָּרָשָׁה. כָּתוּב (שיר ג) מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר וְגוֹ'. [שָׁנִינוּ, כְּדֶגְמָה שֶׁרָמוּז בְּאַבְרָהָם וְיִצְזָק וְשָׂרָה וְרִבְקָה יהו"ה, כְּדֶגְמָה הַזּוֹ רָמוּז בַּפָּסוּק הַזֶּה (רות א) וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נָעֳמִי וְשֵׁם שְׁנֵי בָנָיו מַזְלוֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרָתִים. אֱלִימֶל"ךְ זוֹ הַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה.

נָעֳמ"י זוֹ הַנְּשָׁמָה. וְלָמָּה נִקְרֵאת נָעֳמִי? מִשּׁוּם (תהלים צ) וִיהִי נֹעַם ה' אֱלֹהֵינוּ. מַזְלוֹן זוֹ רוּזַ הַקֹּדֶשׁ. וְלָמָּה נִקְרָא מַזְלוֹן? שֶׁמְּזַלֵּל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רו"ת זוֹ הַנְּפָשׁ הַקְּדוֹשָׁה. וְלָמָּה נִקְרֵאת רו"ת? עַל שֵׁם תו"ר. כִּלְיו"ן זוֹ רוּזַ הַבְּהֵמ"ה, וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשָּׁלוֹם (קהלת ג) רוּזַ הַבְּהֵמָה. זֶה יֵצ"ר הָרָ"ע. עָרְפָּ"ה זוֹ נְפָשׁ הַשְּׁמאל, בַּת זוּגוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע. וְלָמָּה נִקְרֵאת עָרְפָּה? מִשּׁוּם כִּי עַם קְשֵׁה עֹרֶף הוּא.

אִם זָכָה אָדָם – עוֹלָה הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְאִם לֹא – מִסְתַּלְּקִים אוֹתָם דּוֹבְרֵי הַנְּשָׁמָה וְהָרוּזַ, וְנִשְׁאֶרֶת הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַנְּפָשׁ הַשִּׂכְלִית. מַה כָּתוּב? (רות א) וַתֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה שָּׁמָּה וּשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ עִמָּהּ. וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְכַלֹּתֶיהָ שֹׁבְנָה בְנֹתַי וְגוֹ'. וַתֹּאמֶר רוּת אַל תִּפְגְּעִי בִי וְגוֹ'. וְעָרְפָּה שָׁבָה לְעַמָּהּ וְלֵאלֹהֶיהָ].

שָׁנִינוּ. עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה כְּמוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, בְּזוּמוֹת וּמִגְדָּלִים וּפָתוּזִים, וְאוֹתָן הַזּוּמוֹת שֶׁשָּׁם יֵשׁ עֲלֵיהֶם שׁוֹמְרִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אֶת הַשְּׁעָרִים שֶׁל אוֹתָן הַזּוּמוֹת, שֶׁכָּתוּב, (ישעיה סב) עַל זוּמֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַיִם הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים וְגוֹ'. וּמִיכָאֵל כֹּהֵן גָּדוֹל עֶלְיוֹן מִכֻּלָּם,

שׁוֹמֵר פְּתָזִים שֶׁל אֵלּוּ הַזּוֹמוֹת.

הַנְּשָׁמָ"ה [שֶׁנִּקְרֵאת נָעֳמִ"י], כְּשֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם זוֹכָה – נִכְנֶסֶת לְגַן הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִרְווָחוֹת הַצַּדִּיקִים כְּמוֹ אוֹתוֹ גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, וְשָׁם כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִכְנֶסֶת לְמַעֲרֶת הַמַּכְפֵּלָה שֶׁשָּׁם הוּא פְּתַח גַּן הָעֵדֶן. פְּוּגֶשֶׁת בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן וּבְאוֹתָם הָאָבוֹת שֶׁשָּׁם. אִם הִיא זוֹכָה – שְׁמֵחִים בָּהּ וּפוֹתְחִים לָהּ פְּתָזִים וְנִכְנֶסֶת, וְאִם לֹא – דּוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה [וּמַה הִיא אוֹמֶרֶת כְּשֶׁדּוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה? (שיר ג) מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים וְגוֹ'. וְהוֹלֶכֶת. אַזַּר שֶׁהוֹלֶכֶת שָׁם מִלְפָנֶיהָ שֶׁבָּאָה לָעוֹלָם הַזֶּה וְנָתוֹן גֵּר עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כט) בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רֹאשִׁי, כָּל מִי שֶׁרוֹאִים אוֹתָהּ מְזַדַּעְזְעִים וְאוֹמְרִים הֲזֹאת נָעֳמִי?!

הִיא מְשִׁיבָה וְאוֹמֶרֶת, (רות א) אַל תִּקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי קְרֶאן לִי מָרָא וְגוֹ'. אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי – בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, וֵרִיקָם הֱשִׁיבַנִי ה' – בְּלִי תוֹרָה וּבְלִי מַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁהִכְנִיס אוֹתִי לִגּוּף רַע. לָמָּה תִקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי וַה' עָנָה בִי]. וְאִם זוֹכָה, נִכְנֶסֶת לְגַן עֵדֶן. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנֶסֶת, יוֹשֶׁבֶת שָׁם בַּגָּן [מְזְדַּוֶּגֶת עִם אֱלִימֶלֶךְ, זֶה מַזְכִּיר לְמַזָּלוֹן, שֶׁזֶּה הָרוּז מְזְדַּוֵּג עִם רוּת, שֶׁזּוֹ הַנְּפָשׁ הַשִּׂכְלִית] וְהִתְלַבְּשׁוּ [ד"א ומִתְלַבֶּשֶׁת] שָׁם בַּלְּבוּשׁ שֶׁל הַדְּמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְשָׁם מִתְעַדֶּנֶת.

סֵתֶר הַסְּתָרִים נִמְסָר לְזַכְמֵי הַלֵּב. [אַרְבַּע] שְׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן שֶׁאֲזוּזוֹת זוֹ בְּזוֹ, וְאֵלּוּ הֵן נְפָשׁ [נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת יו"ד] רו"ז וּנְשָׁמָה. [נְפָ"שׁ] הַנְּפָשׁ הִיא הַכּוֹז שֶׁהַגּוּף נִבְנָה מִמֶּנּוּ. שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִזְדַּוֵּג עִם נִקְבָתוֹ, כָּל אֵיבָרָיו מַסְכִּימִים [נ"א מִתְכַּנְּסִים] וְנִתְקָנִים לַהֲנוֹת [לַנְּשָׁמָה] שָׁם, וְאוֹתָהּ הַנְּפָשׁ וְהָרָצוֹן שֶׁלּוֹ מַסְכִּים עִם אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה [מַמָּשׁ], וּמוֹשֵׁךְ אֶת אוֹתָהּ הַנְּפָשׁ וּמַכְנִיס אוֹתָהּ שָׁם בְּאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁשּׁוֹתֵף.

וּבְתוֹךְ רָצוֹן וְהַמְשָׁכַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁמּוֹשֵׁךְ לְשָׁם, נִמְשָׁךְ כּוֹחַ אֲוִיר לְשָׁם מֵאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת אִישִׁי״ם, וְהַכֹּל נִכְנָס בְּמִשִׁיכַת הָרָצוֹן הַהוּא וְנִבְנֶה מִמֶּנּוּ הַגּוּף. וְזֶהוּ הַכּוֹחַ הָרִאשׁוֹן הַתַּזְוִתוֹן שֶׁל אוֹתָם [אַרְבַּע] שָׁלֹשׁ.

וּמִשּׁוּם שֶׁזֹּאת [נְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה] הַנֶּפֶשׁ נִקְרֶבֶת בִּדְבֵקוּת וְהַיְסוֹד שֶׁל הַגּוּף, הַקָּרְבָּן שֶׁנִּקְרָב לְכַפָּר עַל הַנְּשָׁמָה נִתָּן וְזֹלֶק לְאוֹתָם הַדְּרָגוֹת שֶׁל אִישִׁי״ם [שֶׁנִּקְרְאוּ רוּחַ וְנֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִית], מִשּׁוּם שֶׁמְּשִׁיכַת הַזְּלֶק שֶׁל אוֹתָהּ [נְּשָׁמָה] הַנֶּפֶשׁ בָּאָה מֵהֶם. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַׁי [מַהוּ לַחְמִי לְאִשַׁי? שֶׁנּוֹתֵן מָזוֹן לְאִשַׁי, וְזֶהוּ שֶׁפַּע מֵאוֹר שֶׁהֵם נֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה], מִשּׁוּם שֶׁהוּא כַּפָּרַת הַנֶּפֶשׁ נוֹטְלִים זְלֶקָם. וּכְשֶׁמֵּת אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לֹא זָזָה מִן הַקֶּבֶר לְעוֹלָמִים, וּבְכוֹחַ הַזֶּה יוֹדְעִים הַמֵּתִים וּמְסַפְּרִים זֶה עִם זֶה.

הָרוּחַ הִיא שֶׁמְּקַיֶּמֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִיא מְשִׁיכַת הִתְעוֹרְרוּת הַנְּקֵבָה לָזָכָר כְּשֶׁהֵם בִּתְשׁוּקָה אַזּוֹת. וְאָז מִתְעוֹרֶרֶת לָזָכָר בִּתְשׁוּקָתָהּ לָרוּחַ הַזּוֹ כְּמוֹ שֶׁהַנְּקֵבָה כְּלַפֵּי מַטָּה שׁוֹפֶכֶת זֶרַע בִּתְשׁוּקָה אֶל הַזָּכָר. וְהַסֵּתֶר הַזֶּה [כְּשֶׁנִּשְׁפָּךְ שֶׁפַע בִּתְשׁוּקָה לַנְּקֵבָה, וְכָאן סוֹד] (קֹהֶלֶת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ.

וְהָרו״חַ הַזּוֹ [וְנֶפֶ״שׁ וּנְשָׁמ״ה וּנְשָׁמ״ה לִנְשָׁמָה כַּאֲשֶׁר], כְּשֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִפְרֶדֶת מִן הַנֶּפֶשׁ [נִפְרָדִים י״ה מִסְתַּלֵּק לְגַן עֵדֶן בַּשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים, וּמִתְלַבֵּשׁ בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה מְרֻקֶּמֶת מִכָּל הַגְּוָנִים] נִכְנָס לְגַן הָעֵדֶן שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה [הַתַּזְוִתוֹן], וּמִתְלַבֵּשׁ שָׁם בְּתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁל הַגָּן כְּמוֹ שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים כְּשֶׁיּוֹרְדִים לָעוֹלָם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מֵאוֹתָהּ הָרוּחַ הָיוּ, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת וְגוֹ׳.

אַף כָּךְ הָרוּחַ מִתְלַבֶּשֶׁת בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ בִּדְמוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְשָׁם מִתְעַדֶּנֶת בְּכָל הָעֲדוּנִים. בְּגַן הָעֵדֶן הַזֶּה יֵשׁ צִיּוּרִים וּדְמֻיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיֵשׁ צִיּוּרִים וּדְמֻיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְשָׁם כָּל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים וּמִתְעַדְּנִים שָׁם. וּבְרָאשֵׁי זְוָדְשִׁים וְשַׁבָּתוֹת הֵם רוֹצִים לַעֲלוֹת לְמַעְלָה

[הַדְּמוּת הַזּוֹ מֵרו״ז וְאֵ״שׁ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבִדְמוּת הַזּוֹ מִתְעַדְּנִים בְּכָל הָעֲדוּנִים, וּבְכָל הַמּוֹעֲדִי״ם וְהֶחֳדָשִׁי״ם וְהַשַּׁבָּתו״ת מִסְתַּלְקִים הָרו״ז וְהַנֶּפֶשׁ״ שׁ וּמִתְפַּשְׁטִים מֵהַגּוּף הַזֶּה וּמִתְלַבְּשִׁים בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה מְרֻקָּם בְּכָל הַגְּוָנִים. בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא י״ה? בִּלְבוּשׁוֹ, וּמְזֻדָּוְגִים יַחַד יהו״ה, וְהֵם נֶהֱנִים מֵאוֹר הַשְּׁכִינָה].

וּבְאֶמְצַע הַגַּן יֵשׁ עֲמוּד אֶחָד מְרֻקָּם בְּכָל הַגְּוָנִים, וּכְשֶׁאוֹתָהּ הָרוּחַ כַּאֲשֶׁר רוֹצָה לַעֲלוֹת, מִתְפַּשֶּׁטֶת שָׁם מֵהַלְּבוּשׁ הַהוּא [וְהַנֶּפֶשׁ נִשְׁאֶרֶת שָׁם בַּגּוּף] וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ אוֹתוֹ הָעַמּוּד [וְעוֹלָה] וְעוֹלֶה לְמַעְלָה לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנּוּ, כַּכָּתוּב וְהָרוּחַ תָּשׁוּב וְגו׳.

וְנוֹטֵל אוֹתָהּ מִיכָאֵל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וּמַקְרִיב אוֹתָהּ קָרְבַּן בְּשָׂמִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, [וּבָאָה] וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם, וּמִתְעַדֶּנֶת בְּאוֹתוֹ צְרוֹר הַחַיִּים, (ישעיה סד) שֶׁעַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ וְגו׳. אַחַר כָּךְ יוֹרֶדֶת לְתוֹךְ הַגַּן שֶׁל הָאָרֶץ וּמִתְעַדֶּנֶת בְּכָל הָעֲדוּנִים, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בַּלְּבוּשׁ הַהוּא [וּמְזֻדָּוֶגֶת עִם נַפְשׁוֹ], וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם בְּעִטּוּר שֶׁל אֶחָד מִי שְׁנַיִם מִכַּמָּה שֶׁהָיְתָה בָּרִאשׁוֹנָה. [וְזֶהוּ בְּזוֹל. וְעוֹלָה לַיְשִׁיבוֹת שֶׁל גַּן הָעֵדֶן וּמִתְעַסֶּקֶת בַּתּוֹרָה, וּבְכָל רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וּמוֹעֲדִים וְשַׁבָּתוֹת יוֹרֶדֶת לְהִזְדַּוֵּג עִם הַנֶּפֶשׁ].

הַנְּשָׁמָה הִיא כּוֹזֵ עֶלְיוֹן עַל כָּל אֵלּוּ, וְהִיא מִכּוֹזֵ הַזָּכָר, הַסּוֹד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים. וְזוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה מִיָּד, וְכָל אֵלּוּ [אוֹתָן] שְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת נִקְשָׁרוֹת יַחַד זֶה עִם זֶה. וּכְשֶׁנִּפְרָדוֹת, כֻּלָּן עוֹלוֹת וְשָׁבוֹת לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ.

כְּשֶׁהָרוּחַ הַזּוֹ יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִכְנֶסֶת לַמְּעָרָה שֶׁשָּׁם אָדָם וְהָאָבוֹת, הֵם נוֹתְנִים לָהּ פָּנָקָס סִימָן, וְנִכְנֶסֶת לְגַן הָעֵדֶן. קְרֵבָהּ לְשָׁם, וּמוֹצֵאת הַכְּרוּבִים וְאוֹתָהּ לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. אִם זוֹכָה – רוֹאִים פָּנָקָס הַסִּימָן, וּפוֹתְחִים לָהּ פֶּתַח וְנִכְנֶסֶת. וְאִם לֹא – דּוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה.

וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם. כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיּוֹשֶׁבֶת, מִתְלַבֶּשֶׁת שָׁם בִּדְמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשַׁבָּתוֹת כְּשֶׁרוֹצָה לַעֲלוֹת, הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן נוֹתְנִים

לָהּ פָּנָקָס סִימָן וְעוֹלָה בָּעֲמוּד הַהוּא, וּפוֹגָשֶׁת אֶת אוֹתָם שׁוֹמְרֵי זוּמוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אִם זוֹכָה – פּוֹתְחִים לָהּ פֶּתַח וְנִכְנֶסֶת, וְאִם לֹא – נוֹטְלִים מִמֶּנָּה אוֹתוֹ הַפָּנָקָס וְדוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה. הֵיא שָׁבָה לַגָּן וְאוֹמֶרֶת, (שִׁיר ג) בְּמִצָּאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר וְגוֹ', נָשְׂאוּ אֶת רְדִידִי מֵעָלַי. זֶהוּ פָּנָקָס הַסִּימָן שֶׁנָּטְלוּ מִמֶּנּוּ [מִמֶּנָּה].

שׁוֹמְרֵי הַזּוּמוֹת, אֵלּוּ אוֹתָם שׁוֹמְרֵי זוּמוֹת יְרוּשָׁלַיִם. [כַּיּוֹצֵא בָּהּ הַנְּשָׁמָה לַנְּשָׁמָה מִתְפַּשֶּׁטֶת מֵאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה וּמִסְתַּלֶּקֶת לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְנֶהֱנֵית מֵאוֹר הַשְּׁכִינָה. וְהַנְּשָׁמָה (וְהַנֶּפֶשׁ) נִשְׁאֶרֶת בַּגּוּף, וּבְכָל רָאשֵׁי הָאֲדָשִׁים וְהַמּוֹעֲדִים וְהַשַּׁבָּתוֹת יוֹרֶדֶת נְשָׁמָה לַנְּשָׁמָה וּמִזְדַּוֶּגֶת עִם הַנְּשָׁמָה שֶׁנִּשְׁאֶרֶת בַּגּוּף וּמִזְדַּוֶּגֶת עִם הַנְּשָׁמָה, וְהַדְּמוּת שֶׁל גַּן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה הָיְתָה מִן הָרוּחַ וְהָעָפָר שֶׁנִּכְפָּר לְגַבֵּי מַעְלָה, וְסוֹד זָשׁוּב הוּא, וּבִלְבוּשׁ זֶה מִתְלַבֵּשׁ י"ה לְבוּשׁ שֶׁל גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, הוּא אֵשׁ וּמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁמַיִם. עַד כָּאן הָרוּחַ שֶׁל הַשְּׁמוֹאל הַיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה, יוֹרֶדֶת לְדַרְגָּתָהּ, וְנַפְשָׁהּ נִשְׁאֶרֶת בַּגּוּף שֶׁל הָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְגוֹ'. וְעַל זֶה אָמְרוּ שֶׁהַמֵּתִים יוֹדְעִים בָּעוֹלָם הַבָּא מִכְּבוֹד הַצַּדִּיקִים וּמֵהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן וּמִסַּפְרִים זֶה עִם זֶה]. עַד כָּאן סִתְרֵי תוֹרָה.

זֹהַר

וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם. מָה הַטַּעַם לְמִצְרַיִם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁשָּׁקוֹל לְגַן ה', שֶׁכָּתוּב כְּגַן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. שֶׁשָּׁם שָׁקַל וַיֵּרֶד נָהָר אֶחָד שֶׁהוּא לְיָמִין, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב. וְאַבְרָהָם כֵּיוָן שֶׁיָּדַע וְנִכְנַס בָּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה, רָצָה לָדַעַת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁנֶּאֱחֲזוּ לְמַטָּה. וּמִצְרַיִם הָיָה נוֹסֵעַ מִיָּמִין [ד"א לְיָמִין], וּמִשּׁוּם כָּךְ יָרַד לְמִצְרַיִם. וּבֹא וּרְאֵה, הָרָעָב לֹא נִמְצָא בָּאָרֶץ אֶלָּא כַּאֲשֶׁר מִסְתַּלְּקִים רְוָחִים מִן הַדִּין.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבֹא מִצְרָיְמָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב?

כַּאֲשֶׁר קָרַב הָיָה צָרִיךְ לְהִיוֹת! מַה זֶּה כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב? אֶלָּא כַּכָּתוּב (שמות יד) וּפַרְעֹה הִקְרִיב, שֶׁהוּא קֵרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל לִתְשׁוּבָה. אַף כָּאן הִקְרִיב, שֶׁהִקְרִיב אֶת עַצְמוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי. לָבֹא מִצָּרְיָמָה, לְהִתְבּוֹנֵן בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת וּלְהִתְרַוֵּוק מֵהֶן וּלְהִתְרַוֵּוק מִמַּעֲשֵׂי מִצְרַיִם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן [ס"א מִשּׁוּם] שֶׁיָּרַד אַבְרָהָם לְמִצְרַיִם בְּלִי רְשׁוּת, הִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּנָיו בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיֵּרֶד אַבְרָהָם מִצְרַיְמָה, וְלֹא כָּתוּב יֶרֶד מִצְרַיִם, וְהִצְטַעֵר כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא בִּשְׁבִיל שָׂרָה.

וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרַי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ. וְכִי עַד הַשָּׁעָה הַהִיא לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אַבְרָהָם שֶׁהָיְתָה אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה? אֶלָּא זֶה פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁעַד הַשָּׁעָה הַהִיא לֹא הִסְתַּכֵּל בִּדְמוּת שָׂרָה מֵרֹב הַצְּנִיעוּת שֶׁהָיְתָה בֵּינֵיהֶם. וּכְשֶׁקָּרַב לְמִצְרַיִם, הִיא הִתְגַּלְתָּה וְרָאָה אוֹתָהּ.

דָּבָר אַוֵּר, בַּמֶּה יָדַע? אֶלָּא עַל יְדֵי טַרְזוּ הַדֶּרֶךְ אָדָם מִתְבַּוֶּה, וְהִיא עָמְדָה בְּיָפְיָהּ וְלֹא הִשְׁתַּנְּתָה. דָּבָר אַוֵּר הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי, שֶׁרָאָה עַמָּהּ אֶת הַשְּׂכִינָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בָּטַוּ אַבְרָהָם וְאָמַר אֲוַּתִי אָתְּ. וְזֶה הַדָּבָר עוֹלֶה לִשְׁנֵי גְּוָנִים – אֶוְזַד כְּמַשְׁמָעוֹ, וְאֶוְזַד כַּכָּתוּב (משלי ז) אֱמֹר לַחָכְמָה אֲוַּתִי אָתְּ, וְכָתוּב (דברים ה) וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ. לְמַעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרֵךְ – כְּכָל־פִּי שְׂכִינָה אָמַר, בַּעֲבוּרֵךְ יִיטִיב לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְוָזַיְתָה נַפְשִׁי בִּגְלָלֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁבָּזֶה יִתְעַלֶּה אָדָם וְיִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת לְדֶרֶךְ הַוַּזַּיִם.

אִמְרִי נָא אֲוַּתִי וְגוֹ'. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, יוֹדֵעַ הָיָה אַבְרָהָם שֶׁכָּל הַמִּצְרִים שְׁטוּפִים הֵם בְּזִמָּה, וְכֵיוָן שֶׁכָּל זֶה יָדַע, לָמָּה לֹא פָּוַזַד עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא יִוָּזֵר מִן הַדֶּרֶךְ וְלֹא יִכָּנֵס לְשָׁם? אֶלָּא מִשּׁוּם שָׂרָאָה עַמָּהּ שְׂכִינָה.

השלמה מההשמטות (סימן יד)

וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם מִצְרַיְמָה (שם יב). כְּבוֹאָם הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)! וְשָׂרָה הֵיכָן הָיְתָה? אֶלָּא אַבְרָהָם הִכְנִיסָהּ לְתֵבָה וְסָגַר עָלֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְמִצְרַיִם,

אָמְרוּ לוֹ: שַׁלֵּם מֶכֶס. אָמַר: אֲנִי אֶתֵּן מֶכֶס. אָמְרוּ לוֹ: כֵּלִים אַתָּה טוֹעֵן. אָמַר לָהֶם: אֶתֵּן מֶכֶס שֶׁל כֵּלִים. אָמְרוּ לוֹ: בִּגְדֵי מֵשִׁי מְשׁוּבָּזוֹז אַתָּה טוֹעֵן. אָמַר לָהֶם: אֶתֵּן מֶכֶס שֶׁל בִּגְדֵי מֵשִׁי מְשׁוּבָּזוֹז . אָמְרוּ לוֹ: מַרְגָּלִיּוֹת אַתָּה טוֹעֵן. אָמַר לָהֶם: אֶתֵּן מֶכֶס שֶׁל מַרְגָּלִיּוֹת. אָמְרוּ לוֹ: אִי אֶפְשָׁר אֶלָּא לִפְתֹּחַ אֶת הַתֵּבָה וְנִרְאֶה מַה בְּתוֹכָהּ. כֵּיוָן שֶׁפָּתְחוּ אֶת הַתֵּבָה, הֵאִירָה אֶרֶץ מִצְרַיִם מֵהָאוֹר שֶׁלָּהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה וְגוֹמֵר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַיְהִי כְּבוֹאָם מִצְרַיְמָה הָיָה לוֹ לוֹמַר! אֶלָּא בַּתֵּבָה וְכוּ׳: ע״כ מההשמטות.

וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם מִצְרַיְמָה וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הִוא מְאֹד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הִכְנִיס אוֹתָהּ בְּתֵבָה, וּפָתְחוּ אוֹתָהּ לָקַוְזוֹת מִמֶּנָּה מֶכֶס. כֵּיוָן שֶׁנִּפְתַּוזוּ, הָיָה אוֹר כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי יָפָה הִוא מְאֹד. מַה זֶּה מְאֹד? אֶלָּא שֶׁרָאוּ בַּתֵּבָה דְּמוּת [נ״א אוֹר] אֲוֻזֶרֶת. הוֹצִיאוּ אוֹתָהּ וְרָאוּ אוֹתָהּ כְּבַתְוּזָלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פַרְעֹה. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה, מַה זֶּה וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פַרְעֹה? אֶלָּא שֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתָהּ וְרָאוּ אוֹתָהּ כְּבַתְוּזָלָה, וְאָז וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל פַּרְעֹה וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיוִזים בְּמַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם לֹא מִסְתַּכְּלִים [בַּכֹּל] שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם הוּא מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בַּתְּוּזָלָה מַה שֶּׁיִּהְיֶה בַּסּוֹף, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מו) מַגִּיד מֵרֵאשִׁית אַוֻזֶרֶת. וְהוּא צוֹפֶה וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים בָּרִאשׁוֹנָה כְּדֵי לְהַעֲלוֹתָם לְאַוזַר יָמִים.

בֹּא רְאֵה, אִלְמָלֵא שֶׁנִּטְלָה שָׂרַי לְפַרְעֹה, הוּא לֹא הָיָה מַלְקֶה. וְהַהַלְקָאָה הַוּוּ גָּרְמָה הַלְקָאָה לְאַוזַר מִכֵּן שֶׁיִּלְקוּ מִצְרִים בִּנְגָעִים גְּדוֹלִים. כָּתוּב כָּאן נְגָעִים גְּדֹלִים, וְכָתוּב שָׁם (דברים ו) וַיִּתֵּן ה׳ אוֹתֹת וּמוֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם. מַה לְּהַלָּן עֶשֶׂר מַכּוֹת – אַף כָּאן עֶשֶׂר מַכּוֹת. כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסִּים וּגְבוּרוֹת לְיִשְׂרָאֵל בַּלַּיְלָה – אַף כָּאן עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשָׂרָה נִסִּים וּגְבוּרוֹת בַּלַּיְלָה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ג) וְאַתָּה ה' מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי. אָמַר דָּוִד, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יָבוֹאוּ לַעֲרֹךְ עִמִּי קְרָב – וְאַתָּה ה' מָגֵן בַּעֲדִי. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב מָגֵן בַּעֲדִי. אָמַר דָּוִד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִפְּנֵי מָה לֹא עוֹשִׂים בִּי זְתִימָה שֶׁל בְּרָכָה כְּמוֹ שֶׁזּוֹתְמִים בְּרָכָה בְּאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב אָנֹכִי מָגֵן לָךְ, וְאוֹמְרִים מָגֵן אַבְרָהָם?.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד: אַבְרָהָם כְּבָר בְּזַנְּתִיו וּצְרַפְתִּיו, וְעוֹמֵד לְפָנַי בְּקִיּוּם שָׁלֵם. אָמַר לוֹ דָּוִד: אִם כָּךְ, (שם כו) בְּזָנֵנִי ה' וְנַסֵּנִי צָרְפָה כִלְיוֹתַי וְלִבִּי. כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁל בַּת שֶׁבַע, נִזְכַּר דָּוִד לְפָנָיו עַל מַה שֶּׁאָמַר. אָמַר (שם יז) בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה צְרַפְתַּנִי בַל תִּמְצָא זַמּוֹתִי בַּל יַעֲבָר פִּי.

אָמַר, אֲנִי אָמַרְתִּי בְּזָנֵנִי ה' וְנַסֵּנִי, וְאַתָּה בָּזַנְתָּ לִבִּי. אֲנִי אָמַרְתִּי צָרְפָה כִלְיוֹתַי, וְאַתָּה צְרַפְתַּנִי בַל תִּמְצָא, לֹא מָצָאתָ אוֹתִי כָּרָאוּי. זַמּוֹתִי בַּל יַעֲבָר פִּי – מִי יִתֵּן וְהַדָּבָר הַזֶּה שֶׁזָּשַׁבְתִּי, שֶׁלֹּא יַעֲבֹר אֶת פִּי. וְעִם כָּל זֶה זוֹתְמִים בּוֹ הַבְּרָכָה, שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים מָגֵן דָּוִד. וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד, וְאַתָּה ה' מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי. [וְזֶה] וַדַּאי דֵּרְגָּה זוֹ הַכָּבוֹד שֶׁלִּי שֶׁאֲנִי מִתְעַטֵּר בּוֹ.

וַיֵּצֵא עָלָיו פַּרְעֹה אֲנָשִׁים וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָגֵן לַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵגֵן עַל אַבְרָהָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ.

בֹּא רְאֵה, הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִשָּׂרָה כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא. בָּא פַּרְעֹה לִקְרַב אֵלֶיהָ – בָּא הַמַּלְאָךְ וְהִלְקָהּ אוֹתוֹ. כָּל פַּעַם שֶׁאָמְרָה שָׂרָה הַלְקֵהוּ – הָיָה מַלְקֶהָ. וְאַבְרָהָם הָיָה מְזַזִּיק בְּרִבּוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי עַל שָׂרָה לֹא יָכְלוּ לִשְׁלֹט עָלֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כח) וְצַדִּיקִים כִּכְפִיר יִבְטָח. וְכָאן הַנִּסָּיוֹן שֶׁלֹּא הִרְהֵר אַזַּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בֹּא רְאֵה שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ לֹא צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם, אֶלָּא הוּא עַצְמוֹ מֵעַצְמוֹ יָרַד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה פָּתְזוֹן פֶּה לִבְנֵי הָעוֹלָם שֶׁאָמַר לוֹ כֵּן, וְאַזַּר כָּךְ הִצְטַעֵר עַל אִשְׁתּוֹ.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צב) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה. צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, מִפְּנֵי מָה הִקִּישׁ צַדִּיק לְתָמָר? מַה תָּמָר כֵּיוָן שֶׁגּוֹזְרִים אוֹתוֹ לֹא עוֹלֶה עַד זְמַן רַב – אַף כָּךְ צַדִּיק, כֵּיוָן שֶׁאָבַד מִן הָעוֹלָם, לֹא עוֹלֶה אַחֵר תַּחְתָּיו עַד זְמַן רַב. כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה – אַף כָּךְ גַּם.

כַּתָּמָר יִפְרָח – מַה תָּמָר לֹא עוֹלֶה אֶלָּא זָכָר וּנְקֵבָה, אַף כָּךְ הַצַּדִּיק לֹא עוֹלֶה אֶלָּא זָכָר וּנְקֵבָה. הַזָּכָר צַדִּיק וְהַנְּקֵבָה צַדֶּקֶת, כְּמוֹ שֶׁאַבְרָהָם וְשָׂרָה. כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה – מָה הָאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל וְהַכֹּל יוֹשְׁבִים תַּחְתָּיו – אַף כָּךְ הַצַּדִּיק הוּא עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל וְהַכֹּל יוֹשְׁבִים תַּחְתָּיו. וְהָעוֹלָם אֵינוֹ עוֹמֵד אֶלָּא עַל צַדִּיק אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְעָלָיו הָעוֹלָם עוֹמֵד, וּבְגָלְלוֹ נִסְמָךְ, וְעָלָיו נִשְׁתַּכֵּל.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁעַל שִׁבְעָה עַמּוּדִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, כַּכָּתוּב (שם ט) חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל [כָּאן] כָּל הָאֲזוֹרִים בַּשִּׁבְעִי הֵם עוֹמְדִים, שֶׁהוּא סָמוּךְ שֶׁל הָעוֹלָם, וְהוּא צַדִּיק, וְזֶה מַשְׁקֶה [אֶת הָעוֹלָם] וּמַרְוֶה אֶת הָעוֹלָם [מִן הַכֹּל] וְזָן לַכֹּל, וְעָלָיו כָּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ, וְכָתוּב (תהלים קמה) טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. זֶה הוּא הָעַמּוּד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו וְהוּא מַשְׁקֶה לַגָּן [הָעֵדֶן], וְהַגָּן נִשְׁקֶה מִמֶּנּוּ, וּמִמֶּנּוּ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת. וְכָל הַפֵּרוֹת פְּזוּרִים בָּעוֹלָם וְהֵם הַקִּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם, הַקִּיּוּם שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִי הֵם? נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם כָּךְ בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת.

וּכְשֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְגַן הָעֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם. בְּמִי? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּכֻלָּם. בֵּין אוֹתָם שֶׁמִּדּוֹרָם בָּעוֹלָם הַהוּא, וּבֵין אוֹתָם שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּמִדּוֹרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּכֻלָּם מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְּוָגוֹת הַלַּיְלָה.

בֹּא רְאֵה, הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה צָרִיךְ אֶת הִתְעוֹרְרוּתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. וּכְשֶׁנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים יוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה, כֵּלָן מִתְלַבְּשׁוֹת בָּאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה בִּדְמוּת נְכְבָּדָה, וּבָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ וְתָאֵב לָהֶם, שֶׁהֵם פְּרִי מַעֲשָׂיו, וְעַל זֶה נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לָהֶם נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. בָּנִים וַדַּאי, פְּרִי מַעֲשָׂיו.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אַפַּלּוּ אוֹתָם שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה [שֶׁל הָאָרֶץ]. אֵיךְ? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבַּזְּוִצוֹת הַלַּיְלָה כָּל אוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים לִקְרֹא בַּתּוֹרָה וְלִשְׁמֹעַ אֶת תִּשְׁבְּחוֹת הַתּוֹרָה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלָם, וְזוּט שֶׁל זֶסֶד נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם בַּיּוֹם, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי.

וְעַל כֵּן הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁעוֹלוֹת בַּלַּיְלָה לְפָנָיו, זוֹ תִּשְׁבַּחַת שְׁלֵמָה. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ סְגוּרִים בְּבָתֵּיהֶם כְּשֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְכוֹרֵי מִצְרַיִם, הָיוּ אוֹמְרִים הַלֵּל וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָיו.

בֹּא רְאֵה שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה קָם בַּזְּוִצוֹת הַלַּיְלָה, שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אוֹ שׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ וְהָיָה אוֹמֵר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת – לֹא, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קיט) זַזְּוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ. אָקוּם וַדַּאי בַּעֲמִידָה לְהִתְעַסֵּק בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ זַזִי לְעוֹלָמִים, וַאֲפַלּוּ בִּימֵי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ הוּא מֶלֶךְ. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, אִם מִן הַזַּזִּים הוּא – דָּוִד שְׁמוֹ, וְאִם מִן הַמֵּתִים הוּא – דָּוִד שְׁמוֹ. וְהוּא הָיָה מִתְעוֹרֵר בַּבֹּקֶר בְּטֶרֶם יָבֹא, שֶׁכָּתוּב (שם נז) עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָׁחַר.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁשָּׁרָה הָיְתָה אֵצֶל פַּרְעֹה, בָּאוּ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים לְזַמֵּר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כֻּלְּכֶם לְכוּ וַעֲשׂוּ מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת בְּמִצְרַיִם, סִימָן לְמִי שֶׁאֲנִי עָתִיד

לַעֲשׂוֹת אַזַּר כָּךְ. וְהַ מַּה שֶּׁכָּתוּב וַיִּנַּע ה' אֶת פַּרְעֹה נְגָעִים גְּדֹלִים וְגוֹ'

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּקְרָא פַּרְעֹה לְאַבְרָם וְגוֹ'. מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב כָּאן כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּאֲבִימֶלֶךְ, שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְגוֹ', וְכָאן לֹא אָמַר לוֹ דָּבָר?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲרֵי כָּתוּב עַל דְּבַר שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם. שֶׁכָּךְ הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: עַל דְּבַר שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם. שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּדַבֵּר עִם אֲבִימֶלֶךְ, אֶלָּא בְּדָבָר זֶה נִתְבָּאֵר וְלֹא יוֹתֵר: הַמַּכָּה הַזּוֹ הִיא עַל דְּבַר שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם. וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר [זֶה] עִמּוֹ. אָז [הוּא] יָדַע שֶׁזּוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הִיא. מִיָּד – וַיִּקְרָא פַּרְעֹה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר וְגוֹ'.

וַיִּצַּו עָלָיו פַּרְעֹה אֲנָשִׁים, לָמָּה? כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרַב אָדָם לָהֶם לְהָרַע לָהֶם. וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ, לְוָיָה עָשׂוּ לוֹ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כָּךְ אַתָּה עָתִיד לַעֲשׂוֹת לִבָנָיו, אַתָּה תְּכַלֶּה אוֹתָם מֵאַרְצְךָ, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וְהָיָה כִּי יְשַׁלְּחֵנוּ פַּרְעֹה אֶת הָעָם, שִׁלְּחָה אוֹתָם מִכָּל אַרְצוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל כָּךְ לָמָּה הִזְדַּמֵּן לְאַבְרָהָם וּלְמָה הִצְטָרֵךְ? אֶלָּא כְּדֵי לְגַדֵּל אֶת שְׁמָם שֶׁל אַבְרָהָם וְשָׂרָה בָּעוֹלָם, שֶׁאָפְלוּ בְּמִצְרַיִם שֶׁהֵם מְכַשְּׁפֵי הָעוֹלָם, וְלֹא יָכוֹל הָיָה אָדָם לְהִנָּצֵל מֵהֶם, הִתְגַּדֵּל אַבְרָהָם וְהִתְעַלָּה לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. לְאֵיזֶה מָקוֹם? הַנֶּגְבָּה [וּמַה זֶּה הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ? אֶלָּא לְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא נָזְלוּ מִמֶּנּוּ דָּבָר מֵאוֹתָן מַתָּנוֹת שֶׁנָּתְנוּ לוֹ בִּשְׁבִיל שָׂרָה שֶׁתִּהְיֶה לַמֶּלֶךְ].

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, הַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּתָהּ, וְרָמַז כָּאן בַּזְּכוּתָהּ וְהַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה שֶׁאַבְרָהָם יָרַד לְעָמְקָם וְיָדַע אוֹתָם, וְלֹא נִדְבַּק בָּהֶם, וְשָׁב לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ, וְלֹא הִתְפַּתָּה בָּהֶם כְּאָדָם שֶׁכַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ לַדְּרָגָה הַהִיא הִתְפַּתָּה בַּנָּזֶשׁ וְגָרַם מָוֶת לָעוֹלָם. וְלֹא הִתְפַּתָּה כְּמוֹ נָזַז, שֶׁכַּאֲשֶׁר יָרַד וְהִגִּיעַ לַדְּרָגָה הַהִיא מַה כָּתוּב? (בראשית ט) וַיֵּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה. אָהֳלָה כָּתוּב בְּהֵ"א.

אֲבָל בְּאַבְרָהָם מַה כָּתוּב? וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. שֶׁעָלָה וְלֹא יָרַד, וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּדְבַּק בָּהּ כְּבָראשׁוֹנָה. וְהַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה הָיָה כְּדֵי לְהַרְאוֹת הַזְּכוּת שֶׁהִתְקַיֵּם בְּקִיּוּם שֶׁלֹּם כָּרָאוּי לוֹ וְלֹא הִתְפַּתָּה, וְעָמַד בְּקִיּוּם וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ. הַנֶּגְבָּה – זֶה הַדָּרוֹם, הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנֶּאֱוַז בָּהּ כְּבָראשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה. אַף כָּאן הַנֶּגְבָּה – מָקוֹם שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה.

בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, אִם אַבְרָם לֹא יֵרֵד לְמִצְרַיִם וְלֹא יִצְטָרֵף שָׁם בָּרִאשׁוֹנָה, לֹא יִהְיֶה זוֹכֶה גּוֹרָלוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. כְּמוֹ זֶה לְבָנָיו, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לוֹ [ד"א לָהֶם] עַם אָזְנָד, עַם שָׁלֵם, וּלְקָרְבָם אֵלָיו, אִם לֹא יֵרְדוּ בָּרִאשׁוֹנָה לְמִצְרַיִם וְלֹא יִזְדַּכְּכוּ שָׁם, לֹא הָיוּ הָעָם הַיְזִידִי שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ כֵן אִם לֹא נִתְּנָה הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לְכְנַעַן בָּרִאשׁוֹנָה וְיִשְׁלֹט בָּהּ, לֹא הָיְתָה הָאָרֶץ זוֹכָה לְגוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל סוֹד אָזְנָד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, תְּמֵהַנִי אֵיךְ בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא מַשְׂגִּיזִים לָדַעַת דִּבְרֵי תוֹרָה וְעַל מָה עוֹמְדִים. פָּתוּז וְאָמַר, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וּבֵאַרְנוּ אוֹתוֹ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, נֶפֶשׁ הָאָדָם, כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה לְמִטָּתוֹ, יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְעוֹלָה לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁכֵּלָּן עוֹלוֹת – אֵין כָּל אָזְנָד וְאָזְנָד רוֹאֶה אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, אֶלָּא הַנֶּפֶשׁ עוֹלָה וְלֹא נִשְׁאָר בָּהּ עִם הַגּוּף, רַק רֹשֶׁם [נְשִׁימָה] שֶׁל הַמִּדָּה שֶׁל זִיוּת הַלֵּב.

וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וְרוֹצָה לַעֲלוֹת. וְכַמָּה דְּרָגוֹת לִדְרָגוֹת לַעֲלוֹת, הִיא מְשׁוֹטֶטֶת וּפוֹגֶשֶׁת בַּקְלִפּוֹת שֶׁל אוּרוֹת הַטֻּמְאָה. אִם הִיא טְהוֹרָה, שֶׁלֹּא נִטְמְאָה בַּיּוֹם, עוֹלָה לְמַעְלָה. וְאִם לֹא טְהוֹרָה, נִטְמֵאת בֵּינֵיהֶם וְנִדְבֶּקֶת בָּהֶם וְלֹא עוֹלָה יוֹתֵר. וְשָׁם מוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים, וְנִדְבֶּקֶת מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל זְמַן קָרוֹב. וּלְפָעָמִים שֶׁצּוֹוְקִים עָלֶיהָ וּמוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים כּוֹזְבִים. וְאָז הוֹלֶכֶת

כְּמוֹ זֶה כָּל הַלַּיְלָה עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הָאִישׁ, וְשָׁבָה לִמְקוֹמָהּ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלֶּה לָהֶם סוֹדוֹתָיו בַּחֲלוֹם כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁמְרוּ מִן הַדִּין. אוֹי לְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁמִּטַּמְּאִים עַצְמָם וְנַפְשָׁם.

בֹּא רְאֵה, אוֹתָם שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ, כְּשֶׁעוֹלִים לִמְטָתָם, הַנְּפָשׁ עוֹלָה וְנִכְנֶסֶת בֵּין כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת בָּרְאשׁוֹנָה, וְעוֹלָה וְלֹא נִדְבֶּקֶת בָּהֶן. אֲזַי כָּךְ הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת וְעוֹלָה כְּפִי דַּרְכָּהּ.

אוֹתָהּ הַנְּפָשׁ שָׁווֹכָה לַעֲלוֹת, נִרְאֵית לִפְנֵי סֵבֶר פָּנֵי הַיָּמִים, וְנִדְבֶּקֶת בְּרָצוֹן לְהֵרָאוֹת בִּתְשׁוּקָה עֶלְיוֹנָה לִרְאוֹת בְּנֹעַם הַמֶּלֶךְ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. וְזֶה הוּא הָאִישׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵלֶק תָּמִיד בָּעוֹלָם הַבָּא.

וְזוֹ הִיא הַנְּפָשׁ שֶׁהַכִּסּוּף שֶׁלָּהּ כְּשֶׁעוֹלָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא [תָּמִיד] וְלֹא נִדְבֶּקֶת בַּמִּינִים הַלָּלוּ אוֹרוֹת הָאֲוִזִּרִים, וְהִיא הוֹלֶכֶת אֲזַי מִין קָדוֹשׁ בְּמָקוֹם [אֲזַי מָקוֹם] שֶׁיּוֹצֵאת מִשָּׁם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב נַפְשִׁי אִוִּיתִךְ בַּלַּיְלָה, כְּדֵי לִרְדֹּף אַוֲזֶרֶיךָ וְלֹא לְהִתְפַּתּוֹת אַזַּר מִין אַוֲזַר נָכְרִי.

בֹּא רְאֵה, נַפְשִׁי – זוֹ הַנְּפָשׁ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה לִרְדֹּף אַוֲזַר הַדַּרְגָּה שֶׁלָּהּ. הָרוּחַ בַּיּוֹם, שֶׁכָּתוּב נַפְשִׁי אִוִּיתִךְ בַּלַּיְלָה, זוֹ הַנְּפָשׁ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה. אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ – זוֹ הָרוּחַ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּיּוֹם.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁשְּׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן בְּפֶרוּד – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הֵן דַּרְגָּה אַוֲזַת, וְהֵן שְׁתַּיִם בְּזִוּוּג אֶחָד, וְאַוֲזַת עֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶן וְנִדְבֶּקֶת בָּהֶן וְהֵן בָּהּ [וְנִקְרָאִים] וְנִקְרֵאת נְשָׁמָה. וְכָל הַדְּרָגוֹת עוֹלוֹת בְּסוֹד הַזִּוּכְמָה. שֶׁכְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים עַל אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת, יִסְתַּכֵּל הָאָדָם בַּזִּוּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ נִכְנֶסֶת בָּהֶם וְנִדְבָּקִים בָּהּ. וּכְשֶׁזֶּה שׁוֹלֵט, אָז אוֹתוֹ הָאִישׁ נִקְרָא קָדוֹשׁ, שָׁלֵם מִן הַכֹּל. רָצוֹן אֶחָד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

הַנְּפָ"שׁ הִיא הִתְעוֹרְרוּת תַּזְוִתוֹנָה, וְזוֹ סְמוּכָה בַּגּוּף וְזָנָה אוֹתוֹ, וְהַגּוּף אוֹזֵז בָּהּ וְהִיא אֲזוּזָה בַּגּוּף. אֲזַי כָּךְ נִתְקָנֶת וְנַעֲשֵׂית כִּסֵּא לְהַשְׁרוֹת עָלֶיהָ רוּחַ בְּהִתְעוֹרְרוּת הַנְּפָשׁ הַזֹּאת שֶׁנֶּאֱוֹזֶת בַּגּוּף, כַּכָּתוּב (ישעיה לב) עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ

רוּחַ מִמָּרוֹם.

לְאַחַר שֶׁמִּתְקָנִים אֶת שְׁנֵיהֶם, עֲתִידִים לְקַבֵּל נְשָׁמָה, שֶׁהֲרֵי הָרוּחַ נַעֲשֵׂית כְּסֵא לַנְּשָׁמָה לְהַשְׁרוֹת עָלֶיהָ, וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ הִיא נִסְתֶּרֶת עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל טְמוּנַת כָּל הַטְּמוּנִים. נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ [לָהּ] כְּסֵא לִכְסֵא, וְכִסֵּא לָעֶלְיוֹן עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת, תִּמְצָא סוֹד הַזְּכוּכְמָה בַּדָּבָר הַזֶּה, וְהַכֹּל הִיא זְכוּכְמָה לְהַדְּבִיק בַּגָּוֶן הַזֶּה דְּבָרִים נִסְתָּרִים.

בֹּא רְאֵה, הַנֶּפֶשׁ הִיא הִתְעוֹרְרוּת תַּזְוִתוֹנָה שֶׁנִּדְבֶּקֶת בַּגּוּף, כְּמוֹ הָאוֹר שֶׁל הַמָּאוֹר, שֶׁהָאוֹר הַתַּזְוִתוֹן שֶׁהוּא שָׁוֹוֹר, נִדְבָּק בַּפָּתִילָה וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה וְלֹא נִתָּקָן אֶלָּא בָּהּ. וּכְשֶׁנִּתָּקָן בַּפָּתִילָה, נַעֲשֶׂה כְּסֵא לְאוֹר הָעֶלְיוֹן הַלָּבָן שֶׁשּׁוֹרֶה עַל אוֹתוֹ הָאוֹר הַשָּׁוֹוֹר.

אַוֹזר כָּךְ כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם נִתְקָנִים, נַעֲשֶׂה אוֹתוֹ אוֹר לָבָן כְּסֵא לָאוֹר הַנִּסְתָּר שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה וְאֵינוֹ נוֹדָע מַה שֶּׁשָּׁרָה עַל אוֹתוֹ הָאוֹר הַלָּבָן, וְאָז הָאוֹר שָׁלֵם. וְכָךְ הָאָדָם שֶׁהוּא שָׁלֵם בַּכֹּל, וְאָז נִקְרָא קָדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טז) לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וְגוֹ'. כְּמוֹ כֵן בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאַבְרָהָם נִכְנַס לָאָרֶץ, נִרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו, וְקִבֵּל שָׁם נֶפֶשׁ וּבָנָה מִזְבֵּחַ לַדַּרְגָּה הַהִיא. אַוֹזר כָּךְ הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה, שֶׁקִּבֵּל רוּחַ. אַוֹזר כָּךְ [עַד] שֶׁעָלְתָה לְהִתְדַּבֵּק תּוֹךְ הַנְּשָׁמָה, אָז וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה', סְתָם. זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת כָּל הַנִּסְתָּרִים.

אַוֹזר כָּךְ יָדַע שֶׁצָּרִיךְ לְהִצָּרֵף וּלְהִתְעַטֵּר בַּדְּרָגוֹת, מִיָּד – וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה, וְנִצַּל מִשָּׁם, וְלֹא הִתְפַּתָּה תּוֹךְ אוֹתָם הָאוֹרוֹת, וְנִצְרַף וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁיָּרַד וְנִצְרַף, מִיָּד – וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. עָלָה וַדַּאי וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ וְנִדְבַּק בֶּאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכְּתוּב הַנֶּגְבָּה.

מִכָּאן וָהָלְאָה יָדַע אַבְרָהָם הַזְּכוּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְנִדְבַּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְנַעֲשָׂה הַיְמִין שֶׁל הָעוֹלָם. אָז, וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד

בַּמִּקְנָה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב. כְּבֵד מְאֹד – בְּצַד הַמִּזְרָח. בַּמִּקְנָה – בְּצַד הַמַּעֲרָב. בַּכֶּסֶף – מִצַּד הָרוֹם. בַּזָּהָב – מִצַּד הַצָּפוֹן.

בָּאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְכָל הַחֲבֵרִים וְנָשְׁקוּ אֶת יָדוֹ. פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, וַי וַי, כְּשֶׁתִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, מִי יָאִיר אֶת אוֹר הַתּוֹרָה? אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַחֲבֵרִים שֶׁשּׁוֹמְעִים דִּבְרֵי תוֹרָה הַלָּלוּ מִפִּיךָ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו, לִפְקֹד אֶת מִקּוֹמוֹ וְדַרְגָּתוֹ. לְמַסָּעָיו – לְמַסָּעוֹ כָּתוּב, מִי הַמַּסָּעוֹ? זוֹ הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁרָאוּיָה לוֹ בָּרִאשׁוֹנָה. כָּתוּב כָּאן מַסָּעוֹ, וְכָתוּב שָׁם (מלכים–א ו) אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶבֶן שְׁלֵמָה וַדַּאי. מַסָּע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו, כָּל אוֹתָן הַדַּרְגּוֹת, דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל, לְתַקֵּן אֶת מְקוֹמוֹ וּלְזַכְּרָם בְּיִחוּד שָׁלֵם, שֶׁהֲרֵי מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל נִמְצָא סוֹד הַזְּכָמָה כָּרָאוּי.

אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אָהֳלֹה בַּתְּחִלָּה, אָהֳלֹה בְּהֵ"א. מִי אָהֳלֹה? זֶה בֵּית אֵל. אֶבֶן שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עוֹד רָשַׁם וְאָמַר, אֶל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בָּרִאשֹׁנָה, שֶׁכָּתוּב לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו. וְאָז וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה', אָז נִדְבַּק בָּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה.

בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה עָלָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם, וְכָתוּב לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו, וְזוֹ הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ אֶבֶן שְׁלֵמָה [מַסָּע נִבְנָה, וְכָתוּב לְמַסָּעָו], וְאַזַּר כָּךְ הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה, דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה, עַד שֶׁהִתְעַטֵּר בַּדָּרוֹם, וְזָכְרוֹ וְגוֹרָלוֹ. אַזַּר כָּךְ סָתַם הַדָּבָר כְּשֶׁעָלָה וְאָמַר לַה' סְתָם, זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּמִשָּׁם נָסַע בַּדַּרְגּוֹת וְיָרַד מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְהַכֹּל נִדְבַּק בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי.

וְכָאן כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּדַּרְגּוֹת, תִּמְצָא אֶת סוֹד הַזְּכָמָה הָעֶלְיוֹנָה. מַה כָּתוּב? וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו מִנֶּגֶב. מִצַּד הַיָּמִין, רֵאשִׁית הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר הֶעָמוֹק לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף. וְיָרַד דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה [עַד] מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל,

מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

וְכָתוּב וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה'. נִרְאֶה הַיִּחוּד בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב אֶל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בָּרִאשֹׁנָה. מַה זֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם? שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָהּ מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְעַכְשָׁו יָרַד בַּדְּרָגוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא תָּזוּז מֵאוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהֵם לֹא יָזוּזוּ מִמְּקוֹמָן, וְיִתְיַחֵד הַכֹּל בְּיִחוּד אֶחָד כָּרָאוּי.

אָז הִתְעַטֵּר אַבְרָהָם וְהָיָה לְזַלְקָ גּוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַדַּאי. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּתְעַטְּרִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהוּא מִתְעַטֵּר בָּהֶם. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, וְכָתוּב (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְעֶזְרָה אֶחָד יָשַׁב. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים כה) פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתוֹ בִּכְמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל בַּפָּסוּק הַזֶּה דְּבָרִים נִסְתָּרִים יֵשׁ בּוֹ. פְּנֵה אֵלַי – וְכִי דָּוִד אָמַר פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי? אֶלָּא בַּעֲבוּר דַּרְגָּתוֹ שֶׁהוּא מִתְעַטֵּר בָּהּ הוּא אָמַר. (שם פו) תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ – תְּנָה עֻזְּךָ זֶה הָעוֹ הָעֶלְיוֹן, כַּכָּתוּב (שמואל–א ב) וְיִתֵּן עוֹ לְמַלְכּוֹ. מִי מַלְכּוֹ? זֶה מֶלֶךְ סְתָם, מֶלֶךְ הַמְּשִׁיזָ. אַף כָּאן לְעַבְדֶּךָ זֶה מֶלֶךְ הַמְּשִׁיזָ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ מֶלֶךְ סְתָם.

וְהוֹשִׁיעָה לְבֶן אֲמָתֶךָ – וְכִי לֹא הָיָה בֶּן יִשַׁי הוּא, עַד שֶׁאָמַר בַּשֵּׁם שֶׁל אִמּוֹ וְלֹא בַּשֵּׁם שֶׁל אָבִיו? אֶלָּא הִנֵּה הַכַּמְנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יָבֹא אָדָם לְקַבֵּל דָּבָר עֶלְיוֹן לְהַזְכִּיר, צָרִיךְ לָלֶכֶת בְּדָבָר שֶׁהוּא וַדַּאי, וְעַל כֵּן הַזְכִּיר אֶת אִמּוֹ וְלֹא אֶת אָבִיו. וְעוֹד, הִנֵּה שָׁנִינוּ [שֶׁהֲרֵי] שֶׁזֶּה מֶלֶךְ כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם, רִב כָּתוּב זָסֵר יו"ד. שָׂרָצָה לוֹט לַזָּזַר לַעֲבוֹדָה הַזָּרָה שֶׁעוֹבְדִים יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, וְסוֹף הַכָּתוּב מוֹכִיזָ, שֶׁכָּתוּב וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אָז יֹשֵׁב בָּאָרֶץ. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁלּוֹט

זָזַר לְסוּרוֹ הָרָע לַעֲבוֹדָה זָרָה? שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם. מַהוּ מִקֶּדֶם? מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. כָּתוּב כָּאן וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם, וְכָתוּב וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם. מַה לְּהַלָּן נְסִיעָה מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם – אַף כָּאן כֵּן.

כֵּיוָן שֶׁיָּדַע אַבְרָהָם שֶׁלְּכָךְ נָטָה לִבּוֹ שֶׁל לוֹט, מִיָּד – וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט וְגוֹ' הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי. אֵינְךָ כְּדַאי לְהִתְוַוַּדֵּר עִמִּי. אָז נִפְרַד מִמֶּנּוּ אַבְרָהָם וְלֹא רָצָה לָלֶכֶת וּלְהִתְוַוַּדֵּר עִמּוֹ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְוַוַּדֵּר לָרָשָׁע, סוֹפוֹ לָלֶכֶת אַוְזָרָיו וּלְהֵעָנֵשׁ בְּגִלְגּוֹלוֹ.

מִנַּיִן לָנוּ? מִיהוֹשָׁפָט שֶׁהִתְוַוַּדֵּר עִם אַוְזָאב, וְאִלְמָלֵא זְכוּת אָבוֹת נֶעֱנַשׁ שָׁם, שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים–ב יז) וַיְוַעַךְ יְהוֹשָׁפָט. וְאָז נִצַּל, שֶׁכָּתוּב וַיְסִיתֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן לֹא רָצָה אַבְרָם לָלֶכֶת עִם לוֹט. וְעִם כָּל זֶה לֹא רָצָה לוֹט לַוָּזוֹר מִסּוּרוֹ הָרָע, אֶלָּא וַיִּבְוַזר לוֹ לוֹט אֵת כָּל כִּכַּר הַיַּרְדֵּן וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם. נָסַע מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא רָצָה לִדְבַק בָּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה כְּמוֹ אַבְרָהָם.

אַבְרָם יָשַׁב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, לְהַדְבִּיק בְּמְקוֹם הָאֱמוּנָה וְלָדַעַת הַוָּזְכְמָה לְהִדָּבֵק בְּרִבּוֹנוֹ. וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי הַכִּכָּר וַיֶּאֱהַל עַד סְדֹם, עִם אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ הָאֱמוּנָה, שֶׁכָּתוּב וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְוַזַּטָּאִים לַה' מְאֹד. כָּל אָוָזד נִפְרַד לְדַרְכּוֹ כָּרָאוּי. מִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵיהֶם הַוְּזַבְּרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, וְהַוְּזַבְּרוּת שֶׁלָּהֶם עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (דְּבָרִים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וַוַּיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַוְזָרֵי הִפָּרֶד לוֹט מֵעִמּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַוז, (יוֹנָה א) וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרֹוַז תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי ה' וְגוֹ'. אוֹי לְמִי שֶׁמִּסְתַּתֵּר מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (יִרְמְיָה כג) הֲלוֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא נְאֻם ה', וְהוּא בָּא לִבְרֹוַז מִלִּפְנָיו?!

אֶלָּא כָּתוּב (שִׁיר ג) יוֹנָתִי בְּוַזְגֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה. יוֹנָתִי – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּוַזְגֵי הַסֶּלַע – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהִיא עוֹלָה עַל כָּל הָעוֹלָם. מָה הַסֶּלַע

הוּא עֶלְיוֹן וְזָקֵף עַל הַכֹּל, אַף יְרוּשָׁלַיִם הִיא עֶלְיוֹנָה וַזְקֵפָה עַל הַכֹּל. בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה – זֶה [בֵּית הַמִּקְדָּשׁ] הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, הַלֵּב שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הָיְתָה הַשְּׁכִינָה נִסְתֶּרֶת, כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁהִיא צְנוּעָה לְבַעְלָהּ וְאֵין יוֹצֵאת מִבֵּיתָהּ הַזּוֹעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכז) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ וְגוֹ'. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ שׁוֹרָה מְזוּוֶּגֶת לִמְקוֹמָהּ בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁל הַגָּלוּת שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַגָּלוּת. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּגָּלוּת, לִשְׁאָר הָעַמִּים יֵשׁ טוֹבָה וְשַׁלְוָה יוֹתֵר.

בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹרִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הַכֹּל הָיָה מִתְקַן כָּרָאוּי, וְהַכֹּסֵא שָׁלֵם עֲלֵיהֶם, וְעוֹשִׂים אֶת הָעֲבוֹדָה, וּבוֹקֵעַ הָאֲוִירִים שֶׁל הָעוֹלָם. וְאוֹתָהּ הָעֲבוֹדָה עוֹלָה לְמַעְלָה בִּמְקוֹמָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָאָרֶץ לֹא הִתְתַּקְּנָה לָעֲבוֹדָה אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם. וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם הָיוּ מִתְרַוְּזְקִים, שֶׁלֹּא הָיוּ שׁוֹלְטִים בָּהּ כְּמוֹ עַכְשָׁיו, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִוּוּנוּ אֶלָּא מֵהַתַּמְצִית.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי רָאִינוּ כַּמָּה מְלָכִים הָיוּ שֶׁשָּׁלְטוּ בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם עַל הָעוֹלָם – בֹּא רְאֵה, בְּבֵית רִאשׁוֹן, כְּשֶׁטָּרַם טִמְּאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ, לֹא הָיוּ שׁוֹלְטִים שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם, אֶלָּא נִוּוּנוּ מִן הַתַּמְצִית, וּבָהּ הָיוּ שׁוֹלְטִים וְלֹא כָּל כָּךְ. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְטִמְּאוּ אֶת הָאָרֶץ, אָז כְּבְיָכוֹל דָּחוּ אֶת הַשְּׁכִינָה מִמְּקוֹמָהּ, וְהִתְקָרְבָה לַמָּקוֹם הָאַוֵּר, וְאָז שָׁלְטוּ שְׁאָר הָעַמִּים וְנִתְּנָה לָהֶם הָרְשׁוּת לִשְׁלֹט.

בֹּא רְאֵה, עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹלֵט מִמַּנָּה אַוֵּר פָּרָט לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ מְקַטְּרִים לָעֲבוֹדָה הַזָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הָאָרֶץ, כְּבְיָכוֹל נִדְחֲתָה הַשְּׁכִינָה מִמְּקוֹמָהּ, וּמוֹשְׁכִים וּמְקַטְּרִים לְקֶשֶׁר עֲבוֹדָה זָרָה לְתוֹךְ הַשְּׁכִינָה, וְאָז נִתְּנָה לָהֶם הַשְּׁלִיטָה, מִשּׁוּם שֶׁקְּטֹרֶת הִיא קֶשֶׁר לְהִתְקַשֵּׁר, וְאָז שָׁלְטוּ שְׁאָר הָעַמִּים וּבָטְלוּ נְבִיאִים,

וְכָל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לֹא שָׁלְטוּ בָּאָרֶץ.

וְלֹא הֵסִירוּ אֶת שְׁלִיטַת שְׁאָר הָעַמִּים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מָשְׁכוּ אֶת הַשְּׁכִינָה אֲלֵיהֶם. וְעַל זֶה הִגָּה בְּבַיִת שֵׁנִי לֹא סָרָה הַשְׁלִיטָה מִשְּׁאָר הָעַמִּים, וְכָל שֶׁכֵּן בַּגָּלוּת שֶׁשְּׁכִינָה בִּשְׁאָר הָעַמִּים, הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם שׁוֹלְטִים שְׁאָר הַמְמֻנִּים. וּמִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם יוֹנְקִים מִן הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּקְרֶבֶת אֲלֵיהֶם.

וְעַל זֶה, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ שְׁרוּיִים עַל הָאָרֶץ וְעוֹבְדִים אֶת עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַשְּׁכִינָה הָיְתָה צְנוּעָה בֵּינֵיהֶם, וְלֹא יָצְאָה מִתּוֹךְ בֵּיתָהּ הַזּוּצָה בַּגָּלוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם הַנְּבִיאִים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, לֹא נִטְלוּ נְבוּאָה אֶלָּא בִּמְקוֹמָהּ, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹנָה הָיָה בּוֹרֵחַ מִחוּץ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִתְגַּלֶּה עָלָיו הַנְּבוּאָה, וְלֹא יֵלֵךְ בַּשְּׁלִיחוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁהִתְגַּלְתָה הַשְּׁכִינָה בְּבָבֶל, שֶׁהִיא בַּחוּץ – הִנֵּה פֵּרַשְׁנוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) הָיֹה הָיָה, שֶׁהָיָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִלְפָנֵי כֵן מִיּוֹם שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהַנְּבוּאָה הַהִיא הָיְתָה לְשַׁעְתָּהּ. וְכָתוּב עַל נָהָר כְּבָר, הַנָּהָר שֶׁכְּבָר הָיָה מִן הַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְהַשְּׁכִינָה תָּמִיד הִתְגַּלְתָה עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְגוֹ' [שֵׁם הָאֶחָד וְגוֹ'], וְזֶה הוּא אֶחָד מֵהֶם.

וְשָׁם נִגְלְתָה הַשְּׁכִינָה לְפִי שָׁעָה שֶׁהִצְטָרְכוּ אוֹתָהּ יִשְׂרָאֵל לְפִי צַעֲרָם, אֲבָל בִּזְמַן אֲזַר לֹא הִתְגַּלְתָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹנָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה וְלֹא תִתְגַּלֶּה עָלָיו, הָלַךְ מֵאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ וּבָרַח. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יונה א) מִלִּפְנֵי ה'. וְכָתוּב כִּי יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִלִּפְנֵי ה' הוּא בֹרֵחַ

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא מִתְגַּלָּה אֶלָּא בְּמָקוֹם הָרָאוּי לָהּ, אַף כָּךְ לֹא רְאוּיָה וְלֹא מִתְגַּלָּה אֶלָּא בְּאָדָם שֶׁרָאוּי לָהּ. שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֶׁעָלָה עַל רְצוֹנוֹ שֶׁל לוֹט לְהִתְהַפֵּךְ לְסוּרוֹ הָרָע, הִסְתַּלְּקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מֵאַבְרָהָם. וּכְשֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ לוֹט, מִיָּד שָׁרְתָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּמְקוֹמָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם

אַזְרֵי הִפְרִד לוֹט מֵעִמּוֹ וְגוֹ׳.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁרָאָה אַבְרָהָם שֶׁלּוֹט הָיָה שָׁב לְסוּרוֹ הָרָע, הָיָה פּוֹזֵד אַבְרָהָם. אָמַר, אוּלַי זַס וְשָׁלוֹם מִשּׁוּם הַזְּבֵרוּת עִם זֶה אִבַּדְתִּי בִּגְלָלוֹ אֶת הַזֵּלֶק הַקָּדוֹשׁ שֶׁעִטֵּר אוֹתִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ, אָמַר לוֹ, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם.

כְּמוֹ מַה זֶּה מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם? שֶׁנִּדְבַּקְתָּ בּוֹ בַּתְּוּזָלָה וְהִתְעַטַּרְתָּ בָּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה. צָפוֹנָה וָנֶגְבָּה וָקֶדְמָה וָיָמָּה – אֵלּוּ הֵם מַסָּעָיו שֶׁהָיוּ בַּתְּוּזָלָה, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו. וְכָתוּב הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה – אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁהִתְעַטֵּר בָּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה בַּתְּוּזָלָה.

וְאָז הִתְבַּשֵּׂר שֶׁלֹּא תָּזוּז מִמֶּנּוּ וּמִבָּנָיו לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה. מַה זֶּה אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה? זוֹ הַדְּרֵגָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִתְגַּלְתָה לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לַהּ׳ הַנִּרְאָה אֵלָיו. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה, מִשּׁוּם שֶׁהַדְּרֵגָה הָרִאשׁוֹנָה הַזּוֹ נִכְלֶלֶת מִכָּל הַדְּרֵגוֹת וְכֻלָּן נִרְאוֹת בָּהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה וְגוֹ׳.

רַבִּי אֶלְעָזָר נִקְלַע לְבֵית אַכְסַנְיָה בְּלוּד, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי זְוְקִיָּה. קָם בַּלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. קָם רַבִּי זְוְקִיָּה אֵלָיו. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, הַזְּבֵרִים נִמְצָאִים בְּאַרְמוֹן צַר.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שיר ב) כְּתַפּוּזַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר וְגוֹ׳. כְּתַפּוּזַ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא נָזְמָד וּמִתְעַטֵּר בִּגְוָנָיו מִכָּל שְׁאָר הָאִילָנוֹת שֶׁאֵין מִי שֶׁדּוֹמֶה לוֹ. רָשׁוּם הוּא מִן הַכֹּל, רָשׁוּם הוּא שֶׁאֵין אַזָּר כְּמוֹתוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ בְּצִלּוֹ וְזִמַּדְתִּי. בְּצִלּוֹ וְלֹא בְּצֵל שֶׁל אַזָּר. בְּצִלּוֹ וְלֹא בְּצֵל שֶׁל שְׁאָר הַמְּמֻנִּים. וְזִמַּדְתִּי – מָתַי? מִן הַיּוֹם שֶׁהָיָה אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא נָזְמָד וְאָהַב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מא) אַבְרָהָם אֹהֲבִי. וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְזוֹכִי – זֶה הוּא יִצְזָק, שֶׁהוּא פְּרִי קָדוֹשׁ.

דָּבָר אַזָּר בְּצִלּוֹ וְזִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי – זֶה יַעֲקֹב. וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְזוֹכִי – זֶה יוֹסֵף

הַצַּדִּיק שֶׁעָשָׂה פֵּרוֹת קְדוֹשִׁים בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית לז) אֵלֶּה תֹּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. שֶׁכָּל אוֹתָם הַתּוֹלָדוֹת שֶׁל יַעֲקֹב [יוֹסֵף שֶׁהוּא שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת] [נ״א בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק הֵם עוֹמְדִים, שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת כְּעֵין כֻּלָּם] [ד״א שְׁבָטִים], וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל עַל שֵׁם אֶפְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם וְגוֹ׳.

דָּבָר אַחֵר כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁדּוֹמֶה לְתַפּוּחַ שֶׁמַּעֲלֶה רֵיחוֹת, וְנִצְטַיֵּן בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה עַל כָּל בְּנֵי דּוֹרוֹ, וְנִרְשַׁם אָזְדּ לְמַעְלָה וְנִרְשַׁם אָזְדּ לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב אָזְדּ הָיָה אַבְרָהָם. מָה הַטַּעַם הָיָה אָזְדּ? שֶׁלֹּא הָיָה אַחֵר בָּעוֹלָם שֶׁעָלָה לֶאֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּרַט לוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי זְוִקָיָה, וַהֲרֵי כָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן? אָמַר לוֹ, עַד כְּעֵת הֵם לֹא הָיוּ בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁהִתְעַטֵּר בָּהֶם אַבְרָהָם.

אַחֵר כָּךְ אָמַר לוֹ, עוֹד שָׁמַעְתִּי, שֶׁלֹּא נִקְרָא אַבְרָהָם אָזְדּ עַד שֶׁהִתְעַלָּה בְּיִצְחָק וְיַעֲקֹב. כֵּיוָן שֶׁהִתְעַלָּה בְּיִצְחָק וְיַעֲקֹב וְהָיוּ שִׁלְשְׁתָּם אָבוֹת הָעוֹלָם, אָז נִקְרָא אַבְרָהָם אָזְדּ. וְאָז הוּא תַּפּוּחַ בָּעוֹלָם, מְצֻיָּן מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ.

דָּבָר אַחֵר, כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּן דּוֹדִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּצִלּוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זִמַּרְתִּי וְיָשַׁבְתִּי – בַּיּוֹם שֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַר סִינַי וְקִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וְאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע (שמות כד).

וּפֶרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי – אֵלּוּ דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (תהלים יט) וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים. דָּבָר אַחֵר וּפֶרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי – אֵלּוּ נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁכֻּלָּן פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹמְדוֹת עִמּוֹ לְמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל נְשָׁמוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵן פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּן אָזְדּ בְּסוֹד אָזְדּ. וּכְשֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם, כֻּלָּן נִפְרָדוֹת בִּגְוָנִים זָכָר וּנְקֵבָה, וְהֵן זָכָר וּנְקֵבָה מְזֻוָּגוֹת יַחַד.

וּבֹא וּרְאֵה, תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר עוֹשָׂה נֶפֶשׁ, וּתְשׁוּקַת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה עוֹשָׂה נֶפֶשׁ. וְהָרָצוֹן שֶׁל תְּשׁוּקַת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה וְהִתְדַּבְּקוּתוֹ בָּהּ מוֹצִיאָה נֶפֶשׁ, וְכוֹלֵל תְּשׁוּקַת [תְּשׁוּקָתוֹ] הַנְּקֵבָה וְנוֹטֵל אוֹתָהּ. וְנִכְלֶלֶת הַתְּשׁוּקָה הַתַּזְוִתוֹנָה בַּתְּשׁוּקָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְנַעֲשֵׂית רָצוֹן אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד.

וְאָז [נוֹטֵל] כּוֹלֵל הַכֹּל נְקֵבָה, וּמִתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, וְהַתְּשׁוּקוֹת שֶׁל שְׁנֵיהֶם נִדְבָּקוֹת יַזַד, וְעַל כֵּן הַכֹּל כָּלוּל זֶה עִם זֶה. וּכְשֶׁהַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת, הֵן יוֹצְאוֹת יַזַד זָכָר וּנְקֵבָה. אַזַר כְּךָ, כֵּיוָן שֶׁיּוֹרְדוֹת, נִפְרָדוֹת זוֹ לְצַד זֶה וְזוֹ לְצַד זֶה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג אוֹתָן אַזַר כָּךְ. וְהַזִּוּוּג לֹא נִתָּן לְאַזַר, אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת זִוּוּגָם לְזַוֵּג אוֹתָם כָּרָאוּי.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁזּוֹכֶה בְּמַעֲשָׂיו וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת כְּדֵי שֶׁתִּתְזַוֵּג נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּתְּזוּלָה. שֶׁהֲרֵי אִם הוּא זוֹכֶה בְּמַעֲשָׂיו, זֶהוּ אָדָם שָׁלֵם כָּרָאוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וּפָרָיו מָתוֹק לְזוֹכִי, שֶׁהוּא בְּתִקּוּן מְבֹרָךְ שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּמַעֲשֵׂי הָאָדָם אִם זוֹכֶה וְאִם לֹא זוֹכֶה.

אָמַר רַבִּי זְזִקְיָה, כָּךְ שָׁמַעְתִּי, שֶׁכָּתוּב (הושע יד) מִמֶּנִּי פִּרְיֵךְ נִמְצָא. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וַדַּאי מִמֶּנִּי פִּרְיֵךְ נִמְצָא. לֹא כָּתוּב פֵּרְיִי נִמְצָא, אֶלָּא פִּרְיֵךְ. אוֹתָהּ תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה שֶׁעוֹשָׂה נֶפֶשׁ וְנִכְלֶלֶת בְּכֹזַז הַזָּכָר, וְנִכְלֶלֶת נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ, וְנַעֲשׂוֹת אַזַת כּוֹלֶלֶת זוֹ בָּזֶה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. לְאַזַר מִכֵּן נִמְצָאִים שְׁנֵיהֶם בָּעוֹלָם, וַדַּאי בְּכֹזַז הַזָּכָר נִמְצָא פְּרִי הַנְּקֵבָה.

דָּבָר אַזַר, בְּתְשׁוּקַת הַנְּקֵבָה נִמְצָא פְּרִי הַזָּכָר, שֶׁאִם לֹא תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, לֹא נַעֲשׂוּ פֵּרוֹת לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִמֶּנִּי פִּרְיֵךְ נִמְצָא.

וַיְהִי בִּימֵי אַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַזז, (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרָזז צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ וְגוֹ'. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַזַּזְבְּרִים. אֲבָל הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא בַּסּוֹד שֶׁל הַזָּוְכְמָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שִׁבְעָה רְקִיעִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה, וְכֻלָּם לְהוֹדִיעַ אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם עוֹמְדִים לְהוֹדִיעַ אֶת סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ רָקִיעַ עֶלְיוֹן נִסְתָּר לְמַעְלָה מֵאוֹתָם הַשִּׁבְעָה, וְזֶה הוּא הָרָקִיעַ שֶׁמַּנְהִיגָם וּמֵאִיר לְכֻלָּם, וְזֶה אֵינוֹ נוֹדָע, וְעוֹמֵד בִּשְׁאֵלָה שֶׁלֹּא יְדוּעָה, מְשׁוּם שֶׁהוּא נִסְתָּר וְעָמוֹק, וְכֻלָּם תְּמֵהִים עָלָיו. וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא מ״ן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) מִמֶּטֶן מִי יָצָא הַקֶּרַח, וְנֶאֱמַר. וְזֶה הוּא הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד עַל כָּל אוֹתָם הַשִּׁבְעָה.

וְיֵשׁ לְמַטָּה רָקִיעַ שֶׁהוּא תַּזְוִתוֹן מִכֻּלָּם וְלֹא מֵאִיר. וּמְשׁוּם שֶׁהוּא תַּזְוִתוֹן שֶׁלֹּא מֵאִיר, אוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁעֲלֵיהֶם מִתְזַוֵּג עִמּוֹ, וּשְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הוּא כּוֹלְלָם בְּתוֹכוֹ, וְנִקְרָא יָם, שֶׁאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא מ״ן.

מְשׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם הָרְקִיעִים הָאֲזוֹרִים נַעֲשִׂים נְזָלִים וְנִכְנָסִים אֵלָיו, וְאָז הוּא הַיָּם הָעֶלְיוֹן, וְעוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְדָגִים לְמִינֵיהֶם. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדֹלוֹת.

וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ. מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח – זֶה אַבְרָהָם. צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ – [נ״א זוֹ שָׂרָה. ד״א צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ וְגוֹ׳] זֶה הוּא הָרָקִיעַ הַתַּזְוִתוֹן שֶׁל כָּל הָרְקִיעִים שֶׁנַּעֲשָׂה יָם.

יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם, מִי זֶה? הוּא הָרָקִיעַ הַתַּזְוִתוֹן שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁעוֹשֶׂה נָקָמוֹת וּמַפִּיל שׁוֹנְאִים. וּבָזֶה הִשְׁתַּבַּח דָּוִד וְאָמַר (תהלים יז) וְאֹיְבַי נָתַתָּה לִּי עֹרֶף וּמְשַׂנְאַי אַצְמִיתֵם. (ישעיה מא) יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם – אֵלּוּ הֵם הָעַמִּים שֶׁהָיָה אַבְרָהָם רוֹדֵף אַזְוֵרֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה הוֹרֵג אוֹתָם. [וּמְלָכִים יַרְדֹּ, (מַה זֶּה יַרְדֹּ? אֶלָּא) אֵלּוּ הַמְּלָכִים שֶׁמְּמַנִּים לְמַעְלָה עֲלֵיהֶם. יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם – אֵלּוּ הָעַמִּים שֶׁלְּמַטָּה] וּמְלָכִים יַרְדֹּ – אֵלּוּ הַמְמֻנִּים הַגְּדוֹלִים שֶׁלְּמַעְלָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּעוֹלָם [ד״א בָּעָם], הוּא עוֹשֶׂה דִּין בַּכֹּל, בְּמַעְלָה וּבְמַטָּה.

(ישעיה מא ג) יִרְדְּפֵם יַעֲבוֹר שָׁלוֹם אֹרַח בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא, (ישעיה מא ג). יִרְדְּפֵם – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁאַבְרָהָם הָיָה רוֹדֵף אוֹתָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה עוֹבֵר לְפָנָיו וְהוֹרֵג אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב יַעֲבוֹר שָׁלוֹם. זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא

שָׁלוֹם.

אַרְזוּ בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא, וְכִי עוֹלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁאַבְרָהָם הָיָה הוֹלֵךְ בְּתוֹךְ הָעֲנָנִים אוֹ בְּתוֹךְ סוּסִים וּמֶרְכָּבוֹת? אֶלָּא אַרְזוּ בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא, שֶׁלֹּא הָיָה הוֹלֵךְ לְפָנָיו אַבְרָהָם לֹא מַלְאָךְ וְלֹא שָׁלִיחַ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב אַרְזוּ בְּרַגְלָיו. מִי זֶה רַגְלָיו? אֵלּוּ הַמַּלְאָכִים שֶׁתַּזְוָתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד) וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא וְגוֹ'.

דָּבָר אַחֵר מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵעִיר אֶת הָעוֹלָם לְהָבִיא אֶת אַבְרָהָם וּלְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו, הַהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ מִשּׁוּם שֶׁעָתִיד הָיָה לָצֵאת מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב וּלְהַעֲמִיד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים כֻּלָּם צַדִּיקִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. צָדָק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה תָּמִיד קוֹרֵא לוֹ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מא) קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, צָדָק יִקְרָאֵהוּ וַדַּאי. לְרַגְלוֹ – לְהִתְזַוֵּג בּוֹ בַּעֲבוּדָתוֹ וּלְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יא) הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלָיִךְ.

דָּבָר אַחֵר מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח – שֶׁמִּשָּׁם רֵאשִׁית הָאוֹר לְהָאִיר. מִשּׁוּם שֶׁהַדָּרוֹם, אוֹתוֹ הַזִּוּוּךְ שֶׁל הָאוֹר שֶׁלּוֹ הוּא מִן הַמִּזְרָח. וְעַל כֵּן, מִי הֵעִיר – אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הַדָּרוֹם. מִמִּזְרָח – מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹסֵעַ וְנָזוּן בָּרִאשׁוֹנָה, וּתְשׁוּקָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן לָתֵת לַמִּזְרָח.

צָדָק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ – זֶה הַמַּעֲרָב, שֶׁהוּא תָּמִיד קוֹרֵא לוֹ וְלֹא שׁוֹקֵט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל, מִשּׁוּם שֶׁהַמַּעֲרָב תָּמִיד מִתְעוֹרֵר אֵלָיו. יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים יָרֵד, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ מְקַבֵּל אֶת הַזִּוּוּךְ לְהַכְנִיעַ אֶת כָּל אוֹתָם הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא נָטַל הִתְעוֹרְרוּת אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מִמִּזְרָח. מִשּׁוּם שֶׁרָאָה אֶת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁיּוֹצֵאת בַּבֹּקֶר מִצַּד הַמִּזְרָח, נָטַל הִתְעוֹרְרוּת לְנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר, זֶה הוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁבָּרָא אוֹתִי. עָבַד לוֹ כָּל הַיּוֹם הַהוּא. לָעֶרֶב רָאָה

הַשְּׁמֵשׁ שֶׁנֶּאֱסַף [וְהַלְּבָנָה יוֹצֵאת] וְהַלְּבָנָה מְאִירָה. אָמַר, זֶה הוּא וַדַּאי שֶׁשּׁוֹלֵט עַל אוֹתָהּ הָעֲבוֹדָה שֶׁעָבַדְתִּי כָּל הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁהִנֵּה נֶחְשַׁךְ לְפָנָיו וְלֹא מֵאִיר. עָבַד לוֹ כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא.

לַבֹּקֶר רָאָה שֶׁהַלְּכָה הַחֲשֵׁכָה וְהֵאִיר צַד הַמִּזְרָח. אָמַר, וַדַּאי כָּל אֵלּוּ יֵשׁ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ וְשַׁלִּיט שֶׁמַּנְהִיג אוֹתָם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת תְּשׁוּקָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֵלָיו, אֲזַי הִתְגַּלָּה אֵלָיו וְדִבֵּר עִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ וְהִתְגַּלָּה עָלָיו.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (שם מה) דִּבֵּר צֶדֶק מַגִּיד מֵישָׁרִים. כָּל דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם אֱמֶת וְעוֹשֶׂה מֵישָׁרִים. בַּמֶּה הוּא עוֹשֶׂה מֵישָׁרִים? מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא הָיָה עוֹמֵד, וְהָיָה מִתְמוֹטֵט לְכָאן וּלְכָאן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם: מַה לְּךָ שֶׁאַתָּה מִתְמוֹטֵט? אָמַר לוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵינִי יָכוֹל לַעֲמֹד, שֶׁאֵין בִּי יְסוֹד עַל מַה שֶּׁאֶתְקַיֵּם. אָמַר לוֹ: הֲרֵי אֲנִי עָתִיד לְהַעֲמִיד בְּךָ צַדִּיק אֶחָד שֶׁהוּא אַבְרָהָם שֶׁיֶּאֱהַב אוֹתִי. מִיָּד עָמַד הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם. בְּאַבְרָהָם מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, (ישעיה מה) מַגִּיד מֵישָׁרִים, שֶׁהִנֵּה הֵשִׁיב הָעוֹלָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: אוֹתוֹ אַבְרָהָם עָתִיד הוּא שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ בָּנִים שֶׁיַּזְרִיבוּ אֶת הַמִּקְדָּשׁ וְיִשְׂרְפוּ אֶת הַתּוֹרָה. [נ״א לָצֵאת מִמֶּנּוּ יִשְׂמָעֵאל. אָמַר לוֹ: הִנֵּה יִצְחָק! אָמַר לוֹ: עָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ עֵשָׂו הָרָשָׁע שֶׁיַּזְרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְיִשְׂרֹף הַתּוֹרָה.] אָמַר לוֹ: עָתִיד אָדָם אֶחָד לָצֵאת מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא יַעֲקֹב, וְיֵצְאוּ מִמֶּנּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים כֻּלָּם צַדִּיקִים. מִיָּד הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בִּשְׁבִילוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַגִּיד מֵישָׁרִים.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, הֲרֵי הֵעֲרָנוּ, וְיָדַבֵּר, וְיַגֵּד, וְיֹאמַר – כֻּלָּם לְטַעֲמָם מִתְפָּרְשִׁים. וְיָדַבֵּר הוּא בְּגָלוּי, דֶּרֶךְ זִיּוּנָה, שֶׁאֵינָהּ דֶּרֶךְ פָּנִימִית כְּמוֹ אוֹתָן

הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וְזֶהוּ דִּבֵּר צֶדֶק. וַיַּגֵּד, הוּא רָמְזוֹ לְדַרְגָּה פָּנִימִית עֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַדִּבּוּר, וְזֶהוּ מַגִּיד מֵישָׁרִים. מִי הַמֵּישָׁרִים? זוֹ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁיַּעֲקֹב שָׂרוּי בָּהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב מַגִּיד וְלֹא כָּתוּב דִּבֵּר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים ד) וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ? אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, הִיא הַדַּרְגָּה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַתַּזְוִתוֹנָה שֶׁהִיא דִּבֵּר צֶדֶק, וְהַכֹּל [בָּהּ] הוּא [נ"א לְשִׁתֵּל הַפָּרִי] לְהִתְבּוֹנֵן [יש] כָּאן. בֹּא רְאֵה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַדִּבּוּר הוּא תַּזְוִתוֹן, אַל תֹּאמַר שֶׁאֵינוֹ עֶלְיוֹן, אֶלָּא וַדַּאי הַדִּבּוּר הוּא מָלֵא מִן הַכֹּל וְהוּא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וְסִימָן לַדָּבָר – (שם לב) כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ לְבֵית זָמְיו, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי זֵיָא וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְוַקְיָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הִנֵּה רָאִיתִי שֶׁהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַעְלָה אֵינָהּ אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַעְלָה תְּלוּיָה בַּתְּשׁוּקָה שֶׁל מַטָּה [הַדָּבָר].

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל. זוֹ הִיא הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַטָּה כְּדֵי לִשְׁלֹט. אָמַר דָּוִד, אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ, לְהָעִיר אֶל הָעֶלְיוֹן וּלְהִתְזַוֵּג אֶל הַיְמִין. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם (שם) כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמָיוּן וְגוֹ'. [וְכָתוּב] כִּי נוֹעֲצוּ לֵב יַחְדָּו עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרֹתוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ, אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ לְהָעִיר כְּכָלֵּי מַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אָז מִתְעוֹרֵר הַיְמִין וְקוֹשֵׁר אוֹתָהּ עִמָּהּ. וְכַאֲשֶׁר נִקְשֶׁרֶת בַּיְמִין, אָז נִשְׁבָּרִים הַשּׁוֹנְאִים, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַכֹּחַ יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְזַוְּגוּ כָּל אוֹתָם הַמְּלָכִים לְהִלָּחֵם בַּקְּרָב עַל אַבְרָהָם, הִתְיָעֲצוּ לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְכֵיוָן שֶׁשָּׁלְטוּ בְּלוֹט בֶּן אָחִיו שֶׁל אַבְרָהָם, מִיָּד הָלְכוּ, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְחוּ אֶת לוֹט וְאֶת רְכֻשׁוֹ בֶּן אֲחִי אַבְרָם וַיֵּלֵכוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדְּמוּתוֹ שֶׁל לוֹט הָיְתָה דּוֹמָה לְאַבְרָהָם, וּמְשׁוּם כָּךְ

וַיֵּלְכוּ, שֶׁכָּל אוֹתוֹ הַקֶּרֶב הָיָה בִּשְׁבִילוֹ.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם הָיָה מוֹצִיא אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם מֵעֲבוֹדָה זָרָה וּמַכְנִיס אוֹתָם לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעוֹד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵעִיר אוֹתָם בָּעוֹלָם כְּדֵי לְגַדֵּל אֶת שְׁמוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בָּעוֹלָם וּלְקָרֵב אוֹתוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר – כֵּיוָן שֶׁאַבְרָהָם הִתְעוֹרֵר לִרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם, אָז אֱלֹהִים אַל דֶּמִי לָךְ, עַד שֶׁהַכֹּל נִקְשַׁר לְאַבְרָהָם. וּכְשֶׁהַכֹּל נִקְשַׁר לְאַבְרָהָם, אָז נִשְׁבְּרוּ כָּל הַמְּלָכִים מִלְפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב וְגוֹ'.

וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלֵם סוּכּוֹ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הוֹצִיא שַׁלְהֶבֶת אַוֵּזֶת שֶׁל הַמָּאוֹר שֶׁל הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה, וְנָשַׁף רוּחַ בְּרוּחַ זַשׁוּכָה וְשׁוֹרָפָת. וְהוֹצִיא מִתּוֹךְ צְדָדֵי הַתְּהוֹם טְפָּה אַוֵּזֶת, וְזִבֵּר אוֹתָם יַזַּד, וּבָרָא בָּהֶם אֶת הָעוֹלָם.

אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת עָלְתָה וְהִתְעַטְּרָה בְּשִׁמְאל, וְאוֹתָהּ הַטִּפָּה עָלְתָה וְהִתְעַטְּרָה בִּימִין. עָלוּ אֶוֵּזֶד עִם אֶוֵּזֶד, הֶוֶּזְלִיפוּ מְקוֹמוֹת, זֶה לְצַד זֶה וְזֶה לְצַד זֶה. זֶה שֶׁיָּרַד עָלָה, וְזֶה שֶׁעָלָה יָרַד. נִקְשְׁרוּ זֶה עִם זֶה וְיָצְאָה מִבֵּינֵיהֶם רוּחַ שְׁלֵמָה, וְאָז אוֹתָם שְׁנֵי הַצְּדָדִים נַעֲשׂוּ אֶוֵּזֶד, וְנִתְּנָה בֵּינֵיהֶם [הָרוּחַ] וְהִתְעַטְּרוּ הָאֶוֵּזֶד עִם הָאֶוֵּזֶד. וְאָז נִמְצָא שָׁלוֹם לְמַעְלָה וְשָׁלוֹם לְמַטָּה, וְהַדְּרָגָה הִתְקַיְּמָה.

הִתְעַטְּרָה ה"א עִם וָא"ו, וָא"ו עִם ה"א, וְאָז עָלְתָה ה"א וְנִקְשְׁרָה בְּקֶשֶׁר שָׁלֵם. וְאָז וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם. מֶלֶךְ שָׁלֵם הוּא וַדַּאי מֶלֶךְ שֶׁשּׁוֹלֵט בִּשְׁלֵמוּת. מָתַי הוּא מֶלֶךְ שָׁלֵם? בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּשֶׁכָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת.

[דָּבָר אַוֵּזֶר מַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא כְּהֻנָּה מִשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁהַקְּדִימִים בִּרְכַּת אַבְרָהָם לִבְרִכַּת רִבּוֹנוֹ, אָמַר לוֹ אַבְרָהָם: וְכִי מַקְדִּימִים בִּרְכַּת הָעֶבֶד לִבְרִכַּת רַבּוֹ? מִיָּד נִתְּנָה הַכְּהֻנָּה לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים

קי) [נְאֻם ה׳ לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי. וְכָתוּב אַזְוָרְיוּ, נִשְׁבַּע ה׳ וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק. שֶׁכָּתוּב וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן, וְאֵין זֶרַע כֹּהֵן].

דָּבָר אַחֵר וּמַלְכִּי צֶדֶק – זֶה הָעוֹלָם הָאַחֲרוֹן. מֶלֶךְ שָׁלֵם – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. שֶׁהִתְעַטֵּר אָחוּד עִם אָחוּד בִּלִי פָּרוּד שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד, וַאֲפִלּוּ הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הוּא הַכֹּל, וְהוּא דָּבָר אֶחָד. הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן – שְׁבוּ שְׁנֵי אֵלּוּ. וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן – מְשַׁמֵּשׁ עוֹלָם נֶגֶד עוֹלָם. וְהוּא כֹהֵן – זֶה הַיָּמִין. לְאֵל עֶלְיוֹן – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְבָרֵךְ אֶת הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, הַבְּרָכוֹת נוֹטֵל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, כְּשֶׁמִּתְזַוֵּג עִם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְאָז וַיְבָרֲכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן. כָּךְ זֶה וַדַּאי. כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְמַטָּה לְקַשֵּׁר קְשָׁרִים וּלְבָרֵךְ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַשֵּׁר הַיָּמִין לְקַשֵּׁר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד. בָּרוּךְ אַבְרָם – סוֹד הַדָּבָר הוּא תִּקּוּן הַבְּרָכוֹת.

בָּרוּךְ אַבְרָם – כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, בָּרוּךְ אַתָּה. לְאֵל עֶלְיוֹן – ה׳ אֱלֹהֵינוּ. קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ – מֶלֶךְ הָעוֹלָם. וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד הַבְּרָכוֹת. [וּמְשׁוּם כָּךְ] וַיְבָרֲכֵהוּ – מִמַּטָּה לְמַעְלָה. וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן [אֲשֶׁר מָגֵן צָרֶיךָ בְיָדֶךָ], וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן – מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וַיִּתֶּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל – לְהִתְדַּבֵּק בַּמָּקוֹם שֶׁהַקָּשֶׁר נִקְשָׁר לְמַטָּה.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי יֵיסָא וִיהוּדִי אָחוּד עִמּוֹ. וְהָיָה אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי אוֹמֵר, (שם כה) לְדָוִד אֵלֶיךָ ה׳ נַפְשִׁי אֶשָּׂא. לְדָוִד, וְכִי לָמָּה לֹא כָתוּב מִזְמוֹר לְדָוִד אוֹ לְדָוִד מִזְמוֹר? אֶלָּא בִּשְׁבִיל דַּרְגָּתוֹ אָמַר דָּוִד אֶת הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁאָמַר בִּשְׁבִילוֹ. אֵלֶיךָ ה׳ נַפְשִׁי אֶשָּׂא, אֵלֶיךָ ה׳ לְמַעְלָה. נַפְשִׁי, מִי זוֹ נַפְשִׁי? [אֶשָּׂא] זֶה דָּוִד, [הוּא] הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאָמַרְנוּ. אֶשָּׂא – אַעֲלֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קכא) אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים. מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד הָיָה מִשְׁתַּדֵּל כָּל יָמָיו לְהַעֲלוֹת אֶת דַּרְגָּתוֹ לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה וּלְהִתְקַשֵּׁר שָׁם בְּקֶשֶׁר שָׁלֵם כָּרָאוּי.

כְּמוֹ כֵן (שם קג) לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה׳. מִשּׁוּם דַּרְגָּתוֹ אָמַר. וּמָה אָמַר

בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה׳? אֶת – לְהִתְקַשֵּׁר בְּקָשֶׁר לְמַעְלָה. וְכָל קְרָבַי, מִי הֵם קְרָבַי? אֵלּוּ שְׁאָר זִיּוּת הַשָּׂדֶה שֶׁנִּקְרָאוֹת קְרָבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ה) וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו. דָּבָר אַחֵר בָּרְכִי נַפְשִׁי – בִּשְׁבִילוֹ הוּא אָמַר. אֶת ה׳ – זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל. אֶת ה׳ – הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יֵיסָא, רָאִיתִי אוֹתְךָ שֶׁבָּאתָ עִם הַשְּׁכִינָה וְהִתְוַוַּדְתָּ. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי. וְשָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת שֶׁהָלַכְתִּי עִמָּהּ וְאָמְרָה לִי כַּמָּה דְּבָרִים מְעֻלִּים, וַאֲנִי שָׁמַרְתִּי אוֹתָם לַיּוֹם הַזֶּה, וְלֹא יָדַעְתִּי שֶׁהוּא הַמָּאוֹר שֶׁמֵּאִיר כְּמוֹ שֶׁרָאִיתִי כָּעֵת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לַיְהוּדִי הַהוּא, מַה שְׁמֶךָ? אָמַר לוֹ, יוֹעֵזֶר. אָמַר לוֹ, יוֹעֵזֶר וְאֶלְעָזָר [דָּבָר אֶחָד] יוֹשְׁבִים יַחַד. יָשְׁבוּ עַל סָלַע אֶחָד בַּשָּׂדֶה הַהוּא. פָּתַח אוֹתוֹ הַיְהוּדִי וְאָמַר, (ישעיה מג) אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מוֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר. מָה הַטַּעַם פַּעֲמַיִם אָנֹכִי אָנֹכִי?.

אֶלָּא אֶחָד בְּסִינַי, וְאֶחָד בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ. זֶה הוּא בְּסִינַי. וְאֶחָד כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי. הוּא כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁאֵין פָּרוּד בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה.

מוֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ, לֹא כָּתוּב מַעֲבִיר פְּשָׁעֶיךָ אֶלָּא מוֹחֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתָּרְאוּ לְעוֹלָמִים. לְמַעֲנִי, מַה זֶּה לְמַעֲנִי? מִשּׁוּם אוֹתָם הָרַוָּמִים שֶׁתְּלוּיִים בִּי, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי אֵל רַחוּם ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳.

דָּבָר אַחֵר מוֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי – בֹּא רְאֵה, הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם עוֹשִׂים פָּגָם לְמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר אוֹתָם זַטְאִים עוֹלִים, רַוָּמִים וְאוֹר עֶלְיוֹן וִינִיקַת הַבְּרָכוֹת לֹא יוֹרְדוֹת לְמַטָּה, וְהַדִּרְגָּה הַזּוֹ אֵינָהּ נוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה לְהָנִיק לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ לְמַעֲנִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּגְעוּ בְּרָכוֹת לְהָנִיק [לוֹ] לַכֹּל. כְּמוֹ כֵן, (שם לב) רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא. לְהַרְאוֹת שֶׁאֵין פָּרוּד בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה כְּשֶׁנִּמְצָאִים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, מִתְעוֹרְרוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת. כֵּיוָן שֶׁבָּא אַבְרָהָם, הִתְעוֹרְרוּ בְּרָכוֹת לָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַאֲבָרֶכְךָ וְהְיֵה בְּרָכָה. מַה זֶּה וְהְיֵה בְּרָכָה? רֶמֶז שֶׁיִּמָּצְאוּ בְּגִלְלוֹ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב וְנִבְרְכוּ בְךָ וְגוֹ', וְכָתוּב וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ.

בָּא יִצְחָק וְהוֹדִיעַ לַכֹּל שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן לְמַעְלָה לְהַפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים, וְהוּא עוֹרֵר אֶת הַדִּין בָּעוֹלָם כְּדֵי שֶׁיִּירְאוּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בָּא יַעֲקֹב וְעוֹרֵר רַחֲמִים בָּעוֹלָם, וְהִשְׁלִים אֶת הָאֱמוּנָה בָּעוֹלָם כָּרָאוּי.

בִּימֵי אַבְרָהָם מַה כָּתוּב? וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם. שֶׁהִתְעַטֵּר הַכִּסֵּא בִּמְקוֹמוֹ, וְאָז נִמְצָא מֶלֶךְ שָׁלֵם לְלֹא פָּגָם כְּלָל. הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן – שֶׁהוֹצִיא מְזוֹנוֹת וּבְרָכוֹת לָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם כָּרָאוּי. הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן – שֶׁלֹּא יִמָּנְעוּ הַבְּרָכוֹת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. הוֹצִיא – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר תּוֹצֵא הָאָרֶץ, מֵהַדְּרֵגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מוֹצִיא מְזוֹנוֹת וּבְרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

וְהוּא כֹּהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן – שֶׁהַכֹּל נִמְצָא בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי. לְהַרְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פָּגָם בָּעוֹלָם וּמוֹנְעִים בְּרָכוֹת, כָּךְ גַּם בִּשְׁבִיל הַצַּדִּיקִים בָּאוֹת בְּרָכוֹת לָעוֹלָם, וּבְגִלָּלָם מִתְבָּרְכִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

וַיִּתֶּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל, מַה זֶּה מַעֲשֵׂר מִכֹּל? מֵאוֹתָם הַבְּרָכוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. דָּבָר אַחֵר וַיִּתֶּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ מַעֲשֵׂר, וּמַה הוּא? זוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל פְּתוּחֵי הָאֱמוּנָה וְהַבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בָּהּ, וְהִיא מַעֲשֵׂר, וְהִיא אַחַת מֵעֲשָׂרָה, וְהִיא עֲשָׂרָה מִמֵּאָה. מִכָּאן וָהָלְאָה נִכְנַס אַבְרָהָם בַּקִּיּוּם שֶׁלְּמַעְלָה כָּרָאוּי.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, יָפָה אָמַרְתָּ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה מַּעֲשֶׂיךָ? אָמַר לוֹ, מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת בִּמְקוֹמִי. כְּעֵת בָּא רַבִּי יוֹסֵי מִכְפָּר זְנַיִן לָעִיר, וְסִלְקוּ אוֹתָם מֵאֶצְלִי, וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתָם אֶצְלוֹ. וְהָיוּ נוֹתְנִים לִי כָּל בְּנֵי הָעִיר שָׂכָר כְּמוֹ אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהַתִּינוֹקוֹת הָיוּ אֶצְלִי, וְהִסְתַּכַּלְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁלֹּא רָאוּי לִי לֵהָנוֹת מֵהֶם

בְּזוּגָם, וְהִשְׂכַּרְתִּי עַצְמִי עִם הֶזְוָקָם [הַהוּא] הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּאן צָרִיךְ אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁל אַבָּא.

קָמוּ. הָלְכוּ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן [אַזַּר כָּךְ], וְהָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד כָּל יוֹם לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְיוֹם אֶחָד הָיָה עָסוּק בִּנְטִילַת יָדַיִם לְפָנָיו. אָמַר, כָּל מִי שֶׁלֹּא נוֹטֵל יָדָיו כָּרָאוּי, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּעֱנָשׁ לְמַעְלָה – נֶעֱנָשׁ לְמַטָּה. וּמָה עָנְשׁוֹ לְמַטָּה? שֶׁגּוֹרֵם לְעַצְמוֹ עָנִי. כְּמוֹ שֶׁעָנְשׁוֹ כָּךְ – כָּךְ זוֹכֶה מִי שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו כָּרָאוּי, שֶׁגּוֹרֵם לְעַצְמוֹ בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁשּׁוֹרוֹת הַבְּרָכוֹת עַל יָדוֹ כָּרָאוּי וּמִתְבָּרֵךְ בְּעֹשֶׁר.

אַזַּר כָּךְ הִקְדִּים רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרָאָה אוֹתוֹ שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו בְּמַיִם, וְנוֹטֵל יָדָיו בְּשִׁעוּר רַב שֶׁל מַיִם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַלֵּא יָדָיו מִבִּרְכוֹתֶיךָ. וְכָךְ הָיָה. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה הִתְעַשֵּׁר וּמָצָא אוֹצָר, וְהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְנוֹתֵן מָזוֹן לַעֲנִיִּים כָּל יוֹם, וְהָיָה שָׂמֵחַ עִמָּהֶם, וּמַסְבִּיר לָהֶם בְּפָנִים מְאִירוֹת. קָרָא עָלָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן, (ישעיה מא) וְאַתָּה תָּגִיל בַּה' בִּקְדוֹשׁ וְגו'.<HEB>

<HEB>אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דִּבַּר ה' אֶל אַבְרָם וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שיר ז) אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה תִּמְצָא הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אֵין מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְמַטָּה, וְהַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה לֹא נִמְצָאוֹת אֶלָּא בְּמַה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ, וְאֵינוֹ רֵיקָן.

מִנַּיִן לָנוּ? מֵאֲשֶׁת עוֹבַדְיָהוּ שֶׁאָמַר לָהּ אֱלִישָׁע (מלכים–ב ד) הַגִּידִי לִי מַה יֶּשׁ לָךְ בַּבָּיִת. שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה אֵינָן שׁוֹרוֹת עַל שֶׁלְּזוֹן רֵיק וְלֹא בְּמָקוֹם רֵיק. מַה כָּתוּב? וַתֹּאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם אָסוּךְ שָׁמֶן. מַה זֶּה אָסוּךְ? אֶלָּא אָמְרָה לוֹ, הַשִּׁעוּר שֶׁל הַשֶּׁמֶן הַזֶּה אֵינוֹ אֶלָּא כְּדֵי מִשִּׁיזַת אֲצִבַּע קְטַנָּה.

אָמַר לָהּ, נִזְמִתַנִי, שֶׁהֲרֵי לֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ יִשְׁרוּ הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה בְּמָקוֹם רֵיק, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁיֵּשׁ לָךְ שֶׁמֶן, זֶהוּ מָקוֹם שֶׁיִּמָּצְאוּ בּוֹ בְּרָכוֹת. מִנַּיִן לָנוּ?

שֶׁכָּתוּב (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב וְגוֹ'. וּבְסוֹפוֹ מַה כָּתוּב? (שם) כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה שׁוֹרוֹת הַבְּרָכוֹת. [וְנִתְבָּאֵר].

וְאִם תֹּאמַר, (שם) כְּטַל חֶרְמוֹן שֶׁיֵּרֵד עַל הָרְרֵי צִיּוֹן, וְלֹא כָּתוּב שֶׁמֶן אֶלָּא טַל? אֶלָּא הוּא שֶׁמֶן וְהוּא טַל. אוֹתוֹ הַטַּל הוּא שֶׁהִטִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַשֶּׁמֶן הָעֶלְיוֹן. שֶׁאוֹתוֹ הַשֶּׁמֶן יוֹצֵא לְצַד הַיָּמִין.

שְׁנַיִם הֵם – יַיִן וְשֶׁמֶן, וְהָלְכוּ לִשְׁנֵי צְדָדִים – הַיַּיִן לְצַד שְׂמֹאל, וְהַשֶּׁמֶן לְצַד יָמִין. וּמִצַּד הַיָּמִין יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לָעוֹלָם, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכוֹת הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. וּמִשּׁוּם שֶׁהַשֶּׁמֶן הָיָה נִתָּקָן לִמְטָּה בָּרִאשׁוֹנָה, הַשֶּׁמֶן מְזֻמָּן לְמַעְלָה הֲרַקַּת הַבְּרָכוֹת.

בֹּא רְאֵה, מֵהַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַשֶּׁמֶן הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה בָּא לְהָרִיק עַל דָּוִד וּשְׁלֹמֹה לְהִתְבָּרֵךְ [עַל] בְּנוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲמֹד הַשֶּׁמֶן. כָּתוּב כָּאן וַיַּעֲמֹד, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה יא) שֹׂרֶשׁ יִשַׁי אֲשֶׁר עֹמֵד לְנֵס עַמִּים.

בֹּא רְאֵה, מִשִּׁלְוָן שֶׁל לֶוֶם הַפָּנִים, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאוֹת הַבְּרָכוֹת וּמָזוֹן לָעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ שֶׁיִּמָּצֵא רֵיק אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּלְּקוּ מִשָּׁם הַבְּרָכוֹת. אַף כָּךְ לֹא מְבָרְכִים עַל שֻׁלְחָן רֵיק, שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה אֵין שׁוֹרוֹת עַל שֻׁלְחָן רֵיק.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. אֲנִי לְדוֹדִי בַּתְּזוּלָה, וְאַזַּר כָּךְ וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. אֲנִי לְדוֹדִי לְתַקֵּן לוֹ מָקוֹם בַּתְּזוּלָה, וְאַזַּר כָּךְ וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. דָּבָר אַזַּר אֲנִי לְדוֹדִי, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁשְּׁכִינָה לֹא נִמְצֵאת עִם הָרְשָׁעִים. כֵּיוָן שֶׁבָּא הָאָדָם לְהִטָּהֵר וּלְהִתְקָרֵב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי לְדוֹדִי – בַּהַתְּזוּלָה, וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ – לְאַזַּר מִכֵּן. בָּא הָאָדָם לְהִטָּהֵר – מְטַהֲרִים אוֹתוֹ.

בֹּא רְאֵה, אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁאַבְרָהָם רָדַף אַזַּר הַמְּלָכִים הַלָּלוּ וְהָרַג אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיָה אַבְרָהָם תּוֹהֶה. אָמַר, אוּלַי זַס וְזָלִילָה גָּרַעְתִּי אוֹתוֹ הַשָּׂכָר שֶׁהָיִיתִי מַזְזִיר בְּנֵי אָדָם אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָזַזְתִּי

בָּהֶם לְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו, וְכָעֵת נָהֲרְגוּ אֲנָשִׁים עַל יָדִי. מִיָּד אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַל תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד וְגוֹ'. שָׂכָר קִבַּלְתָּ עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם לֹא יִזְכּוּ לְעוֹלָמִים.

הָיָה דָּבָר ה' אֶל אַבְרָם בַּמַּחֲזֶה לֵאמֹר, מַה זֶּה בַּמַּחֲזֶה? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ הַמַּרְאֶה, הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת נִרְאוֹת בָּהּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, הָיְתָה דַּרְגָּה אַחַת מְדַבֶּרֶת עִמּוֹ, וּמִי הַמַּחֲזֶה הַזֶּה? שֶׁכָּתוּב (במדבר כד) מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, הָיוּ כָּל הַדְּרָגוֹת שׁוֹרוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְאָז דִּבֵּר עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי. וְטֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל, לֹא הָיוּ אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שׁוֹרוֹת עָלָיו לְדַבֵּר.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִגָּה בַּתְּחִלָּה כָּתוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם, וְכָתוּב וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה, וְכָתוּב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ. הִנֵּה כָּאן אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וְכָעֵת אוֹמְרִים, שֶׁטֶּרֶם שֶׁנִּמּוֹל לֹא הָיָה אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שׁוֹרוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ?

בֹּא רְאֵה, בַּתְּחִלָּה נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְכוּת לְאַבְרָהָם לָדַעַת אֶת הַזְּכוּת לְהִדָּבֵק בּוֹ, וְיָדַע אֶת סוֹד הָאֱמוּנָה, אֲבָל לְדַבֵּר עִמּוֹ לֹא הָיְתָה אֶלָּא הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה הַזּוֹ לְבַדָּהּ. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הָיוּ שׁוֹרוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ הַתַּחְתּוֹנָה כְּדֵי לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְאָז הִתְעַלָּה אַבְרָהָם בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל הָאָדָם, לֹא נֶאֱזָז בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, נִכְנַס בִּשְׁמוֹ וְנֶאֱזָז בּוֹ. וְאִם תֹּאמַר, אַבְרָהָם שֶׁנֶּאֱזַז בּוֹ טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל? כָּךְ הָיָה, שֶׁנֶּאֱזַז בּוֹ וְלֹא כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ הָאַהֲבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאָהַב אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קֵרֵב אוֹתוֹ, אֲזַר כָּךְ צִוָּה אוֹתוֹ שֶׁיִּמּוֹל וְנִתְּנָה לוֹ הַבְּרִית, הַקָּשֶׁר שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. הַבְּרִית – הַקָּשֶׁר לְקַשֵּׁר הַכֹּל יַחַד לְהַכְלִיל זֶה עִם זֶה. הַבְּרִית – הַקָּשֶׁר שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, דִּבּוּרוֹ לֹא הָיָה עִמּוֹ אֶלָּא בְּמַחֲזֶה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא נִבְרָא אֶלָּא עַל הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּרָ"א שי"ת, בָּרָא אֱלֹהִים. וְהַיְנוּ [בְּרִית] שֶׁעַל הַבְּרִית קְיֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, וְכָתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית הִיא הַקֶּשֶׁר שֶׁהַיּוֹם וְהַלַּיְלָה לֹא נִפְרָדִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עַל תְּנַאי הָיָה: שֶׁכַּאֲשֶׁר יָבֹאוּ יִשְׂרָאֵל, אִם יְקַבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה – יָפֶה, וְאִם לֹא – הֲרֵינִי מַחֲזִירָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ. וְהָעוֹלָם לֹא הִתְקַיֵּם עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי וְקִבְּלוּ תוֹרָה, וְאָז הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם.

וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת, וּמִי הֵם? זְווּגֵי בְּנֵי הָאָדָם. שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ הַזְּמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זְווּגִים וְאוֹמֵר: בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי. וְאֵלּוּ הֵם הָעוֹלָמוֹת שֶׁהוּא בּוֹרֵא. בֹּא רְאֵה, אָנֹכִי מֵגִּן לָךְ, אָנֹכִי – זוֹ הִיא הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנֶּאֱחַז בָּהּ בַּתְּחִלָּה.

סתרי תורה

אֵזֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגוֹ' – אֵלּוּ דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ה) אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' אֶל כָּל קְהַלְכֶם. מַה לְּהַלָּן דִּבְרֵי תוֹרָה – אַף כָּאן דִּבְרֵי תוֹרָה. אֵזֶר שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַשֵּׂר לוֹ וּמַקְדִּים לַנְּשָׁמָה שָׁלוֹם [בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת], זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַל תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ, מִכָּל הַמִּינִים הָרָעִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם.

שְׁכָרָהּ הַרְבֵּה מְאֹד, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה וְנוֹזֵל יְרֻשַּׁת נְזֵלָה בָּעוֹלָם הַבָּא, כַּכָּתוּב (משלי ז) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. מַה זֶּה יֵ"שׁ? [זֶה יֵ"שׁ מֵאַיִן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נַהֲרוֹת אַפַּרְסְמוֹן טָהוֹר [מִדּוֹת] שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ יְרֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה בָּעוֹלָם הַבָּא [נ"א זֶה הָעוֹלָם הַבָּא]. וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא – בָּעוֹלָם הַזֶּה, מֵעֹשֶׁר וְכָל טוּב שֶׁל הָעוֹלָם.

מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְיָמִין – זוֹכֶה לָעוֹלָם הַבָּא, וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ לִשְׂמֹאל – הִנֵּה עָשָׁר

בָּעוֹלָם הַזֶּה [שֶׁיֵּשׁ שְׁמואֵל קָדוֹשׁ וְיֵשׁ שְׁמואֵל טָמֵא. וְזֶה הוּא שֶׁאָמַרְנוּ, מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, נוֹתְנִים לוֹ אֹרֶךְ יָמִים בָּעוֹלָם הַבָּא וְנוֹתְנִים לוֹ עֹשֶׁר וְכָבוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ וְגוֹ'. וּמִי שֶׁיִּרְצֶה שֶׁיֵּהָנֶה הַגּוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא מִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, נוֹתְנִים לוֹ עֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה מִצַּד הַשְּׁמואֵל, מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע, וּבָעֹשֶׁר הַזֶּה עוֹשֶׂה רַע וְיוֹרֵשׁ גֵּיהִנֹּם. וְאִם תֹּאמַר, וְכִי אֵין בָּעוֹלָם הַזֶּה עֹשֶׁר מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה? כֵּן, שֶׁכָּל הַמְּקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי, סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר, וְזֶהוּ עֹשֶׁר טוֹב שֶׁמִּצַּד הַקְּדֻשָּׁה].

כְּשֶׁבָּא מִשָּׁם רַבִּי אַבָּא, הָיָה מַכְרִיז: מִי רוֹצֶה עֹשֶׁר וּמִי רוֹצֶה אֹרֶךְ זְמַנִּים בָּעוֹלָם הַבָּא, יָבֹא וְיִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. הָיוּ מִתְכַּנְּסִים אֵלָיו כָּל הָעוֹלָם. הָיָה רָזוּק אֶחָד בִּשְׁכוּנָתוֹ. יוֹם אֶחָד בָּא אֵלָיו. אָמַר לוֹ: רַבִּי, אֲנִי רוֹצֶה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לִי עֹשֶׁר. אָמַר לוֹ: הִנֵּה וַדַּאי. אָמַר לוֹ: מַה שְּׁמֶךָ? אָמַר לוֹ: יוֹסֵי. אָמַר לְתַלְמִידָיו שֶׁיִּקְרְאוּ לוֹ רַבִּי יוֹסֵי בַּעַל הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד. יָשַׁב וְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

לְיָמִים הָיָה עוֹמֵד לְפָנָיו. אָמַר לוֹ: רַבִּי, אֵיפֹה הָעֹשֶׁר? אָמַר: נִשְׁמַע מִזֶּה שֶׁלֹּא עָשָׂה לְשֵׁם שָׁמַיִם. נִכְנַס לְזַזְדְּרוֹ, שָׁמַע קוֹל אֶחָד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אַל תַּעֲנִישׁ אוֹתוֹ [שׁוּב אֵלָיו], שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ גָּדוֹל. שָׁב אֵלָיו. אָמַר לוֹ: שֵׁב, בְּנִי, שֵׁב, וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ עֹשֶׁר.

בֵּינְתַיִם בָּא אִישׁ אֶחָד וּכְלִי שֶׁל פָּז בְּיָדוֹ. הוֹצִיא אוֹתוֹ וְנָפַל אוֹר בַּבַּיִת. אָמַר לוֹ: רַבִּי, אֲנִי רוֹצֶה לִזְכּוֹת בַּתּוֹרָה וַאֲנִי לֹא זָכִיתִי, וְרוֹצֶה מִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בִּשְׁבִילִי, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לִי עֹשֶׁר רַב שֶׁהִשְׁאִיר לִי אָבִי, שֶׁכַּאֲשֶׁר יָשַׁב עַל שֻׁלְחָנוֹ הָיָה מְסַדֵּר עָלָיו שִׁלְשָׁה עָשָׂר כּוֹסוֹת מֵאֵלּוּ, וַאֲנִי רוֹצֶה לִזְכּוֹת בַּתּוֹרָה וַאֲנִי נוֹתֵן עֹשֶׁר.

אָמַר לְאוֹתוֹ הָרָזוּק: תִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְזֶה נוֹתֵן לְךָ עֹשֶׁר. נָתַן לוֹ אוֹתוֹ הַכּוֹס שֶׁל הַפָּז. קָרָא עָלָיו רַבִּי אַבָּא: (איוב כח) לֹא יַעַרְכֶנָּה זָהָב וּזְכוּכִית וּתְמוּרָתָהּ

כְּלִי זֶה. יָשַׁב וְלָמַד בַּתּוֹרָה, וְהָאָדָם הַהוּא הָיָה נוֹתֵן לוֹ עֶשֶׂר. לְיָמִים נִכְנְסָה זֶמְמַת הַתּוֹרָה לְמֵעָיו. יוֹם אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב וְהָיָה בּוֹכֶה. מָצָא אוֹתוֹ רַבּוֹ שֶׁהָיָה בּוֹכֶה. אָמַר לוֹ: עַל מָה אַתָּה בּוֹכֶה? אָמַר לוֹ: וּמָה אֲנִי מַנִּיחַ אֶת זַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בִּשְׁבִיל זֶה? אֵינִי רוֹצֶה אֶלָּא לִזְכּוֹת אֶצְלִי. אָמַר: עַכְשָׁו מִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁהִנֵּה עָשָׂה לְשֵׁם שָׁמַיִם.

קָרָא לְאוֹתוֹ הָאִישׁ, אָמַר לוֹ: טֹל אֶת עָשְׁרְךָ וְתֵן אוֹתוֹ לְיִתּוֹמִים וַעֲנִיִּים, וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ זֵלֶק יָתֵר בַּתּוֹרָה בְּכָל מַה שֶּׁאֲנִי לוֹמֵד. הֶחֱזִיר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי אוֹתוֹ הַכּוֹס שֶׁל זָהָב, וְעַד הַיּוֹם לֹא סָר שְׁמוֹ, וּמִבָּנָיו בֶּן זָזִי, וְהָיוּ רַבִּי יוֹסֵי בֶּן זָזִי, וְזָכָה לְכַמָּה תּוֹרָה הוּא וּבָנָיו [מִשּׁוּם שֶׁלָּמַד תּוֹרָה]. שֶׁאֵין לְךָ שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם אוֹתָהּ.

אֵזֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דִּבֵּר ה׳ אֶל אַבְרָם בַּמַּזָּוֶה לֵאמֹר וְגוֹ׳. בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה בַּמַּזָּוֶה, זֶה הַשֵּׁם שֶׁהִתְגַּלָּה לָאָבוֹת, וּמִי הוּא? שַׁדַּ״י, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ו) וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כד) אֲשֶׁר מַזֶּזֶה שַׁדַּי יֶחֱזֶה. וְזֶה הַמַּרְאֶה שֶׁכָּל הַמַּרְאוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִרְאִים מִתּוֹכוֹ. כְּמוֹ הַמַּרְאֶה הַזֶּה שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת נִרְאוֹת בּוֹ וְהַכֹּל אֶזֶד. מַרְאֶה וּמַזֶּזֶה הוּא אֶזֶד. זֶה תַּרְגּוּם וְזֶה לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּים הֵם בַּתּוֹרָה, וְעַל כֵּן הָיְתָה רְשׁוּת לְאוּנְקְלוֹס לְתַרְגֵּם בְּאוֹתָהּ הַלָּשׁוֹן שֶׁגִּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה, וְהַלָּשׁוֹן הַזּוֹ הִיא נִסְתֶּרֶת מֵהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים. בַּמַּזָּוֶה, [שֶׁהִנֵּה] שֶׁהָיָה נִסְתָּר מֵהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים בָּזֶה כְּשֶׁמְּדַבֵּר עִם אַבְרָהָם.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם לֹא הָיָה מָהוּל, וְהָיָה עָרֵל סְתוּם בָּשָׂר, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה מִסְתִּיר מֵהֶם בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם. כְּמוֹ כֵן בִּבְלָעָם, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר מַזֶּזֶה שַׁדַּי יֶחֱזֶה. נִסְתָּר הָיָה הַדָּבָר מִתּוֹךְ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פָּתְחוֹן פֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר עִם אוֹתוֹ הֶעָרֵל הַטָּמֵא, שֶׁהֲרֵי הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים אֵינָם [קוֹרְאִים] נִזְקָקִים לִלְשׁוֹן תַּרְגּוּם.

אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא יוֹדְעִים – וַהֲרֵי גַּבְרִיאֵל לִמֵּד אֶת יוֹסֵף שִׁבְעִים לָשׁוֹן, וְהַתַּרְגּוּם הוּא אֶחָד מִשִּׁבְעִים לָשׁוֹן? אֶלָּא יָדוּעַ יוֹדְעִים, אֲבָל שֶׁנִּינוּ שֶׁלֹּא נִזְקָקִים, שֶׁאֵין זוֹשְׁשִׁים וְאֵין מִתְבּוֹנְנִים עָלָיו, שֶׁהֲרֵי הוּא מָאוּס לִפָּנֵיהֶם מִכָּל שְׁאָר הַלְּשׁוֹנוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, שֶׁהוֹאִיל וְהוּא מָאוּס מִן הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, לָמָּה תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס אֶת הַתּוֹרָה בַּלָּשׁוֹן הַזּוֹ, וְיוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל אֶת הַמִּקְרָא? אֶלָּא מָאוּס הוּא לִפָּנֵיהֶם, וְכָךְ צָרִיךְ: שֶׁאֵין קְנָאָה לַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים עִם יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר, וְעַל כֵּן תַּרְגּוּם תּוֹרָה וּמִקְרָא כָּךְ, וְאֵינוֹ מָאוּס, שֶׁהֲרֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת כָּתַב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה כָּךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא נִסְתָּר מִתּוֹךְ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים. וְעַל כֵּן הִתְגַּלָּה לְאַבְרָהָם בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, שֶׁלֹּא יִשְׁגְּיוּוּ בּוֹ הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם פָּתְחוֹן פֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְגַּלָּה עַל אִישׁ עָרֵל. מָתַי הִתְגַּלָּה לוֹ בְּהִתְגַּלּוּת שֶׁל מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים? כַּאֲשֶׁר נָתַן לוֹ בְּרִית קְיוּם הַקְּדֵשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר. אֱלֹהִים – הַשֵּׁם שֶׁל הַקְּדֵשׁ, וְלֹא כָתוּב בְּמַזְוֵזָה הַשֵּׁם בַּהִתְגַּלּוּת.

לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? לֵאמֹר וּלְהַכְרִיז בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁלֹּא תִהְיֶה בְּמִכְסֶה, לֹא בְּלָשׁוֹן אַזָּרַת, אֶלָּא בְּלָשׁוֹן שֶׁכֻּלָּם מְדַבְּרִים בָּהּ, שֶׁיְּכוֹלִים לוֹמַר זֶה לָזֶה וְלֹא יְכוֹלִים לְקַטְרֵג וְלוֹמַר פָּתְחוֹן פֶּה, וְעַל כֵּן וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר. אֱלֹהִים וְלֹא מַזְוֵזָה, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מַכְנִיס אוֹתוֹ לִבְרִית קְיוּם הַקְּדֵשׁ וְקֵרַב אוֹתוֹ אֵלָיו.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִשּׁוּם כָּךְ הַהֵ"א לֹא נִתְּנָה לוֹ עַד שֶׁנִּמּוֹל. מָה הַטַּעַם? שֶׁהִיא מַמָּשׁ נִקְרֵאת בְּרִית. וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס בַּבְּרִית, אָז נִתְּנָה לוֹ הָאוֹת הֵ"א, שֶׁכָּתוּב אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתָּךְ וְהָיִיתָ לְאַב הֲמוֹן גּוֹיִם וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד שִׁמְךָ אַבְרָם וְגוֹ'.

אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. רַבִּי זְזַיָּא הָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר. פָּגַשׁ

אוֹתוֹ רַבִּי זְגַּאי. אָמַר לוֹ, הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ שְׁמִתְקָנֶת לְפָנֶיךָ מַר, לְאָן הוֹלֶכֶת הִיא? אָמַר לוֹ, לִרְאוֹת אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ, וְגַם אֲנִי אֵלֵךְ עִמְּךָ? אָמַר לוֹ, אִם תּוֹכַל לְהָבִין לְהַשְׂכִּיל לְמַה שֶׁתִּשְׁמַע – לֵךְ, וְאִם לֹא – שׁוּב לַאֲוִזּוֹרֶיךָ. אָמַר לוֹ, שֶׁלֹּא יָזוּשׁ מוֹר לָזֶה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי שָׁמַעְתִּי כַּמָּה סוֹדוֹת שֶׁל תּוֹרָה וְיָכֹלְתִּי לַעֲמֹד בָּהֶן.

פָּתַח רַבִּי זְגַּאי וְאָמַר, מַה שֶּׁכָּתוּב (במדבר כזז) אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי וְגוֹ', אֶת קָרְבָּנִי – זֶה קָרְבַּן הַבָּשָׂר שֶׁנִּקְרָב לְכַפָּר דָּם עַל דָּם, בָּשָׂר עַל בָּשָׂר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַקָּרְבָּנוֹת לֹא נִקְרָבִים אֶלָּא הַבָּשָׂר לְכַפָּר עַל הַבָּשָׂר.

וְכָךְ שָׁמַעְתִּי, אִם אָדָם זָטָא – בְּהֵמָה מָה זָטָאָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן וְגוֹ'? לָמָּה? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת רוּחַ בְּנֵי אָדָם וְאֶת רוּחַ הַבְּהֵמָה, וְהִפְרִיד זוֹ מִזּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ (קהלת ג) רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה וְגוֹ'. וַדַּאי נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה.

בְּטֶרֶם שֶׁזָּטָא אָדָם מַה כָּתוּב? (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע וְגוֹ', וְכָתוּב לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה, וְלֹא יוֹתֵר! כֵּיוָן שֶׁזָּטָא וְהַיֵּצֶר נִשְׁאַב לְגוּפוֹ, וּבְכָל אוֹתָם הַתּוֹלְדוֹת עָשָׂה דִּין, וְאַזַּר בָּא נִזַּז וְרָאָה שֶׁהַנֶּגַע הַגּוּף נִבְנָה מֵהַמָּקוֹם שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע, הִקְרִיב קָרְבָּן כְּמוֹ שֶׁהִקְרִיב אָדָם, מַה כָּתוּב? (שם זז) וַיָּרֶז ה' אֶת רֵיזַז הַנִּיזּוֹזַז וְגוֹ', וְכָתוּב כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּאן וָהָלְאָה, הוֹאִיל וְהַגּוּף נִשְׁאָב מֵאוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע, יִתְעַנֶּג הַגּוּף כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ, יֹאכַל בָּשָׂר. כְּיֵרֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת כֹּל.

כְּשֶׁאוֹכֵל בָּשָׂר, מֵאוֹתוֹ הַבָּשָׂר מִתְעַנֶּג הַבָּשָׂר שֶׁלּוֹ, וּמִתְעָרְבִים זֶה עִם זֶה וּמִתְגַּדֵּל מִמֶּנּוּ הַגּוּף, וּמֵאוֹתוֹ הָעֹנֶג הַגּוּף זוֹטֶא בְּכַמָּה זָטָאִים. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַבָּשָׂר כַּפָּרָה עַל הַגּוּף. בָּשָׂר אוֹכֵל, וּבָשָׂר מִתְרַבֶּה מִמֶּנּוּ, וּבוֹ זָטָא. מִשּׁוּם כָּךְ בָּשָׂר לְכַפָּר עַל גּוּפוֹ, וְהַבָּשָׂר שֶׁאוֹכֵל עוֹשֶׂה דָּם לַגּוּף [מִשּׁוּם

כָּךְ הַדָּם שֶׁנִּשְׁאָר מֵאוֹתוֹ הַבָּשָׂר שֶׁאוֹכֵל, הַבָּשָׂר עוֹשֶׂה לַגּוּף דָּם]. מִשּׁוּם כָּךְ, הַדָּם שֶׁנִּשְׁאָר מֵאוֹתוֹ הַבָּשָׂר בַּזּוֹיִן, מִתְעַתֵּד לְכַפֵּר עַל הַדָּם שֶׁנַּעֲשָׂה מֵאוֹתוֹ הַבָּשָׂר שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יז) כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר.

כָּתוּב קָרְבָּנִי, וְכָתוּב קָרְבַּנְכֶם, שֶׁכָּתוּב (שם א) תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא קָרְבָּנִי – כְּמוֹ שְׁלָמִים שֶׁבָּאִים עַל שָׁלוֹם. קָרְבַּנְכֶם – כְּמוֹ זְטָאוֹת וַאֲשָׁמוֹת שֶׁבָּאִים עַל זֵטְא וְאָשָׁם. מִשּׁוּם כָּךְ, (במדבר כוז) אֶת קָרְבָּנִי – בָּשָׂר. לַזְּמִי – לֶזֶם וְיַיִן. רֵיזַי – זוֹ הַקְּטֹרֶת. נִיזוּזִי – זוֹ נַזַּת רוּזַ שֶׁעוֹשֶׂה הַכֹּהֵן בָּרְצוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהַלְוִים בְּרָצוֹן שֶׁל שִׁיר וּשְׁבָזָה.

תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ, מַה זֶּה בְּמוֹעֲדוֹ? אִם תֹּאמַר בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, מַה זֶּה בְּמוֹעֲדוֹ? [נ"א מָה אוֹמֵר שֶׁהוּא מוֹעֲדוֹ?] אֶלָּא הַמּוֹעֲדוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט בְּאוֹתָהּ עֵת רָצוֹן, הָרָצוֹן שֶׁנִּמְצָא לְמַעְלָה בְּדַרְגָּה יְדוּעָה. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּמוֹעֲדוֹ.

כְּשֶׁנִּקְרָב הַקָּרְבָּן. הַכֹּל נוֹטְלִים זֵלֶק, וּמִתְפַּזְּרוֹת הַקְּלִפּוֹת לְכָל צַד, וְהַיְזוּד נִקְרָב וּמִתְיַזֵּד, וְהַמְּאוֹרוֹת מְאִירִים, וְנִמְצָא רָצוֹן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּסוֹד שֶׁל יִזּוּד אָזְדָּ כָּרָאוּי. בָּא רַבִּי זְזַיָּא וְנָשַׁק אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, נָאֶה אַתָּה, בְּנִי, מִמֶּנִּי לָלֶכֶת וְלִרְאוֹת אֶת סֵבֶר פָּנֵי הַיָּמִים. [עוֹד פָּתַזוּ וְאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא רְבִיעִי, שֶׁהוּא אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים] [נ"א לָמָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ הַמַּלְכוּת? שֶׁהוּא הָרְבִיעִי, שֶׁהוּא אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים].

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו, רָאָה אוֹתָם יוֹשְׁבִים עַל הַשַּׁעַר. אָמַר לוֹ לַשַּׁמָּשׁ, לֵךְ וֶאֱמֹר לָהֶם, הַכִּסֵּא הַזֶּה שֶׁל שִׁלְשָׁה עֲמוּדִים מַה הוּא כָּל אָזְדָּ [הַכֹּל אָזְדָּ]? אָמְרוּ לוֹ, לֵךְ וֶאֱמֹר לוֹ לְמַר, שֶׁלֹּא לְזִנְּם אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הָרְבִיעִי, אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים. אָמַר לוֹ, לֵךְ וֶאֱמֹר לָהֶם, שֶׁאֵיפָה מָאֲסוּ בּוֹ בְּדָוִד שֶׁהוּא אָמַר אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים.

הֶחֱזִיר רַבִּי זְזַיָּא אֶת רֹאשׁוֹ לְרַבִּי זַגַּאי, וְאָמַר לוֹ, הֲשָׁמַעְתָּ בָּזֶה דָּבָר? אָמַר, שָׁמַעְתִּי בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (שיר א) "בְּנֵי "אִמִּי "נִזְזְרוּ בִי שָׁמוּנִי וְגוֹ',

שֶׁהַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שְׁלֹמֹה, וְעַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא נֶאֱמַר, כְּשֶׁדָּוְוגוּ אוֹתוֹ הָאַוְזִים שֶׁלּוֹ מֵהֶם.

וְעוֹד שָׁמַעְתִּי, מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת מַלְכוּת לִיהוּדָה מִכָּל אֶחָיו? אֶלָּא אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ זַקוּקוֹת בּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן כָּבוֹד לִשְׁמוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ יָרַשׁ אֶת הַמַּלְכוּת. וְעוֹד שָׁמַעְתִּי, יְהוּדָה – הִנֵּה אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ וַדַּאי. ד׳ אֵינָנָּה לָמָּה? אֶלָּא זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּקְשַׁר בְּשִׁמּוֹ מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (הושע ג) וּבִקְשׁוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִיד מַלְכָּם וְגוֹ׳. הִנֵּה דָּוִד קָשׁוּר בְּשִׁמּוֹ. וְעוֹד, שֶׁהוּא קָשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין וַדַּאי, ד׳ דָּוִד הַמֶּלֶךְ [ד״א קָשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין וַדַּאי], וּמְשׁוּם כָּךְ דָּוִד נִקְשַׁר בְּשִׁמּוֹ.

נִכְנְסוּ. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ, יָשְׁבוּ לְפָנָיו. שָׁתַק רַבִּי אֶלְעָזָר וְהֵם שָׁתְקוּ. נִכְנַס רַבִּי אֶלְעָזָר לְזַוְדְּרוֹ, וְשָׁמַע קוֹל אָזְנוֹ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: לֵךְ וֶאֱמֹר לָהֶם מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים, שֶׁהֲרֵי הֵם כְּשֵׁרִים. זָזַר אֲלֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, אִם יֵשׁ מִי שֶׁשָּׁמַע דָּבָר – שֶׁיֹּאמַר לִי. אָמְרוּ לוֹ, אָנוּ מְזַכִּים לִהְיוֹת מוּאָרִים מִתּוֹךְ הַצַּוָּוֹת שֶׁל הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן, וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל.

פָּתַח וְאָמַר, (זכריה ב) וַה׳ בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הַס מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ. כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הִסְתַּכֵּל בְּתוֹךְ הַמַּוָּשָׁבָה סוֹד הַתּוֹרָה וְרָשַׁם רְשׁוּמִים, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁבָּרָא הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא הֵיכָל פְּנִימִי עֶלְיוֹן וְסוֹד נִסְתָּר, וְשָׁם נִרְשְׁמוּ וְהִצְטַיְּרוּ הָאוֹתִיּוֹת בַּזַּקִּיקוֹתֵיהֶן.

כֵּיוָן שֶׁזֶּה נִבְרָא, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּהֵיכָל הַזֶּה, וְרוֹשֵׁם לְפָנָיו צִיּוּרִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב הַס מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ. רָשַׁם לְפָנָיו רְשׁוּמִים וְצִיּוּרִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. רָצָה לִבְרֹא שָׁמַיִם, מָה עָשָׂה? הִסְתַּכֵּל בָּאוֹר הָרִאשׁוֹן וְהִתְעַטֵּף בּוֹ וּבָרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה, וְאַוָּזר כָּךְ נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.

הִסְתַּכֵּל לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָם הַתַּוְוּתוֹן, עָשָׂה הֵיכָל אַוָּזר וְנִכְנַס בּוֹ, וּמִמֶּנּוּ הִסְתַּכֵּל וְרָשַׁם לְפָנָיו אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַטָּה וּבָרָא אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַה׳

בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הַס מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ. הַ״ס רָשַׁם לְפָנָיו כָּל הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שִׁשִּׁים וְוָמֵשׁ כְּוִשְׁבּוֹן ה״ס. שִׁשִּׁים וְוָמֵשׁ הֵן. וְכֵלָּן רָשַׁם לְפָנָיו כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דְּרָכָיו וְהוֹלְכִים בָּהֶם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כָּרָאוּי.

בֵּינְתַיִם שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמָּם, בָּאָה אֵשׁ וְהִקִּיפָה אוֹתוֹ, וְהֵם יָשְׁבוּ בַּזּוּץ. שָׁמְעוּ קוֹל אֶזֶד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אֵי קָדוֹשׁ, הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ זְדָרָיו, בְּכָל אוֹתָם הַזְּדָרִים שֶׁל פָּנֵי הַזָּקֵן, הָעֶלֶם הַקָּדוֹשׁ [הָעַלְמָה הַקְּדוֹשָׁה] שֶׁנִּמְסְרוּ הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁלָּהֶם בְּיָדוֹ, וְכֻלָּם מִתְקַנְּים לְךָ וּלְאוֹתָם שֶׁבִּשְׁבִילְךָ. וּבְזַיֶּיךָ הַקְּדוֹשִׁים, כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם נָגִילָה וְנִשְׂמְזָה בָךְ.

כְּשֶׁאֵלֶּה רָאוּ כָּךְ, הִזְדַּעְזְעוּ, וּפַזַד רַב נָפַל עֲלֵיהֶם. אָמְרוּ, אֵינָנוּ רְאוּיִים לָזֶה, נֵצֵא מִכָּאן וְנֵלֵךְ לְדַרְכֵּנוּ. [הָלְכוּ]. יָשְׁבוּ שָׁם כָּל אוֹתוֹ יוֹם וְלֹא יָכְלוּ לִרְאוֹת אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ, אֵין רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֵּשֵׁב כָּאן. יָצְאוּ מִשָּׁם וְהָלְכוּ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, פָּתַזוּ רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, (שם קג) בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹזַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ וְגוֹ׳. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים וְעָשָׂה אוֹתָם וֶזְלְקוֹ וְנַזֲלָתוֹ, וְעַל כֵּן נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֻׁכֻּלָּם הָיוּ בְּרָצוֹן אֶזֶד עַל הַר סִינַי וְהִקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה.

כֵּיוָן שֶׁהִקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְיָה שֶׁלּוֹ. אָמַר לָהֶם, עַד כָּאן אַתֶּם הֱיִיתֶם יְזִידִים לְפָנַי בָּעוֹלָם, מִכָּאן וָהָלְאָה הִנֵּה בָּנַי בָּאָרֶץ זֻבָּרִים עִמָּהֶם בַּכֹּל. אֵין לָכֶם רְשׁוּת לְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמִי עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִתְזַבְּרוּ עִמָּכֶם בָּאָרֶץ, וְכֻלְּכֶם תִּהְיוּ יַזַד זֻבָּרִים לְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמִי, מִשּׁוּם שֶׁהִקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים בָּרָקִיעַ, שֶׁכָּתוּב בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹזַ עֹשֵׂי״ דְבָרוֹ לִשְׁמֹ״עַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ. עֹשֵׂי דְבָרוֹ בַּהַתְזָלָה, וְאַזַר כָּךְ לִשְׁמֹעַ.

דְּבָר אַזֵּר בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו – אֵלּוּ אוֹתָם הַצַּדִּיקִים בָּאָרֶץ שֶׁהֵם זְשׁוּבִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים בָּרָקִיעַ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם גִּבּוֹרֵי כֹּחַ שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עַל יִצְרָם כְּגִבּוֹר טוֹב שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל שׂוֹנְאוֹ. לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ – שֶׁזּוֹכִים בְּכָל יוֹם לִשְׁמֹעַ קוֹל מִלְמַעְלָה בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹצְטָרְכִים.

כָּעֵת מִי יָכוֹל לַעֲמֹד עִם אוֹתָם שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים? אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲמֹד לְפָנֶיהֶם. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁיְּכוֹלִים [לְמִי שֶׁיּוּכַל] לְהִנָּצֵל מִלְפָנֶיהֶם. הַשְׁגָּחָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם. אֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִים לְהִכָּנֵס לְפָנֶיהֶם? וְעַל זֶה כָּתוּב (שם סה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב, וְכָתוּב (שם פד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָּךְ וְגוֹ'. (עַד כָּאן סִתְרֵי תוֹרָה).

זֹהַר

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יֱהוִ"ה מַה תִּתֶּן לִי. אֲדנ"י – אָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד. אֱלֹהִים – יוּ"ד הֵ"א וָי"ו הֵ"א [אֱלֹהִים יְהוָה בִּנְקוּד אֱלֹהִים]. אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – זִוּוּג שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

מַה תִּתֶּן לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי, שֶׁאֵין לִי בֵּן. וְלָמַדְנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵין לוֹ בֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה נִקְרָא עֲרִירִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כ) עֲרִירִים יִהְיוּ. וְאַבְרָהָם, עַל מָה אָמַר הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁאָמַר מַה תִּתֶּן לִי? כִּבְיָכוֹל לֹא הֶאֱמִין בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא?.

אֶלָּא אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָנֹכִי מָגֵן לָךְ – בָּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד – בָּעוֹלָם הַבָּא. מִיָּד הִתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בְּסוֹד הַזִּוּכְמָה וְאָמַר מַה תִּתֶּן לִי, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁלֹּא מְקַבֵּל שָׂכָר לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הַהוּא אָדָם שֶׁלֹּא מוֹלִיד בֵּן. וְעַל זֶה אָמַר מַה תִּתֶּן לִי וְאָנֹכִי הֹלֵךְ עֲרִירִי. שֶׁהֲרֵי לֹא תִּתֵּן לִי, שֶׁלֹּא זָכִיתִי בּוֹ. מִכָּאן שֶׁאָדָם שֶׁלֹּא זוֹכֶה בְּבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַהוּא לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ הַפַּרְגּוֹד.

וְאַבְרָהָם הָיָה רוֹאֶה בְּאִצְטַגְנִינוּת שֶׁלּוֹ שֶׁלֹּא יוֹלִיד. מַה כָּתוּב? וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וְגוֹ'. [אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צֵא מֵאִצְטַגְנִינוּת שֶׁלְּךָ. אַבְרָם אֵינוֹ

מוֹלִיד. אַבְרָהָם מוֹלִיד] אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַל תִּסְתַּכֵּל בָּזֶה, אֶלָּא בַּסּוֹד שֶׁל שְׁמִי יִהְיֶה לְךָ בֵּן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ. הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁמּוּשָׂם נִקְשַׁר לוֹ עִם זֶה [בֵּן] וְלֹא מֵהַצַּד הָאַוֵּר.

כֹּה – שֶׁהוּא הַשַּׁעַר לַתְּפִלָּה, בָּהּ יִמְצָא בְּרָכָה, בָּהּ יִמְצָא אָדָם אֶת בַּקָּשָׁתוֹ. כֹּה – אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁבָּא מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁהַרֵי מִצַּד הַגְּבוּרָה בָּא יִצְחָק. וְאוֹתוֹ צַד הַגְּבוּרָה נִקְרָא כ״ה, שֶׁמּוּשָׂם בָּאִים פָּרוֹת וּפֵרוֹת לָעוֹלָם, וְלֹא מֵהַצַּד שֶׁלְּמַטָּה שֶׁל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

אָז וְהֶאֱמִן בַּה׳. גְּרֹבַק לְמַעְלָה וְלֹא גְּרֹבַק לְמַטָּה. וְהֶאֱמִן בַּה׳, וְלֹא בְּכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְהֶאֱמִן בַּה׳ – שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ שֶׁיַּרְבֶּה אֶת שִׁכְרוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. וְהֶאֱמִן בַּה׳ – בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ, שֶׁמּוּשָׂם יָבֹא לוֹ זֶרַע לְהוֹלִיד בָּעוֹלָם. וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה. וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ – שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִיא דִּין, כְּאִלּוּ הִיא רַחֲמִים ה״כה״ הַזֹּאת. דָּבָר אַוֵּר וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה – שֶׁקָּשַׁר קֶשֶׁר עֶלְיוֹן בַּתַּחְתּוֹן לְזַכְּרָם יָזוֹד.

בֹּא רְאֵה, הִנֵּה הֵעִירוּ, אַבְרָהָם מוֹלִיד – אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד. וְכִי תֹּאמַר שֶׁהִנֵּה הוֹלִיד אֶת יִשְׁמָעֵאל בְּעוֹדוֹ אַבְרָם? אֶלָּא הַבֵּן הַהוּא שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הוֹלִיד אוֹתוֹ בְּעוֹדוֹ אַבְרָם, שֶׁהֲרֵי בְּעוֹדוֹ אַבְרָם הוֹלִיד לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁנִּקְרָא אַבְרָהָם וְנִכְנַס בַּבְּרִית, אָז הוֹלִיד לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד בְּקֶשֶׁר עֶלְיוֹן, אַבְרָהָם מוֹלִיד כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְנִקְשָׁר לְמַעְלָה בְּיִצְחָק.

וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שמואל–ב כב) כִּי מִי אֵל מִבַּלְעֲדֵי ה׳ וּמִי צוּר וְגוֹ׳. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, כִּי מִי אֵל מִבַּלְעֲדֵי ה׳ – מִי הוּא הַשַּׁלִּיט אוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת דָּבָר מִבַּלְעֲדֵי ה׳? אֶלָּא מִי שֶׁהִצְטַוָּה מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם אֵין עוֹמְדִים בִּרְשׁוּתָם וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר. וּמִי צוּר – וּמִי הוּא הַתַּקִּיף שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת תֹּקֶף וּגְבוּרָה מֵעַצְמוֹ מִבַּלְעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ? אֶלָּא כֻּלָּם בְּיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,

וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דָּבָר, רַק בִּירְשׁוּתוֹ.

דָּבָר אַחֵר כִּי מִי אֵל מִבַּלְעֲדֵי ה׳ – שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַכֹּל בִּרְשׁוּתוֹ, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה בְּמַרְאֵה הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, שֶׁכֻּלָּם מַרְאִים דָּבָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְלִיפָו לְגָוֵן אַחֵר. וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁאֵין צַיָּר כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא צַיָּר שָׁלֵם, עוֹשֶׂה וּמְצַיֵּר דְּמוּת בְּתוֹךְ דְּמוּת, וּמַשְׁלִים אֶת אוֹתָהּ הַדְּמוּת בְּכָל תְּקוּנָהּ, וּמַכְנִיס בּוֹ נֶפֶשׁ עֶלְיוֹנָה, שֶׁדּוֹמָה לַתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן, מִשּׁוּם כָּךְ אֵין צַיָּר כְּמוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, מֵאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁל אָדָם, כְּשֶׁמִּתְעַוֶּרֶת תְּשׁוּקָתוֹ לִנְקֵבָתוֹ, וְנִקְבָתוֹ מִתְעַוֶּרֶת אֵלָיו, אָז מִתְזַוְּגִים שְׁנֵיהֶם יַחַד, וְיוֹצֵא מֵהֶם בֵּן אֶחָד שֶׁכָּלוּל מִשְּׁתֵּי דְּמֻיּוֹת כְּאֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צַיֵּר אוֹתוֹ בְּצִיּוּר שֶׁנִּכְלָל מִשְּׁנֵיהֶם. וְעַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בַּזְּמַן הַהוּא, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא הַדְּמוּת הַהִיא בְּצִיּוּר שָׁלֵם כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, בֹּא רְאֵה, כַּמָּה גְּדוֹלִים הֵם מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הָאֱמָנוּת וְהַצִּיּוּר שֶׁל הָאָדָם הִיא כְּמוֹ הָעוֹלָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת, וּמְזַוֵּג זְוּגִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, וְהוּא צַיֵּר אֶת דְּמוּתָם טֶרֶם בּוֹאָם לָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם, וְכִי סֵפֶר הָיָה לוֹ? אֶלָּא פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו וְכוּ׳. אֵיךְ הֶרְאָה לוֹ? אִם תֹּאמַר שֶׁרָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהֵם עֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁרוֹאֶה בְּזִכְמָה מַה יָּבֹא לָעוֹלָם – לֹא כָּךְ, אֶלָּא רָאָה בְּעַיִן אֶת כֻּלָּם, וְאוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּהּ בָּעוֹלָם, אֶת כֻּלָּם הוּא רָאָה בְּעַיִן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כָּל הַנְּפָשׁוֹת הָעֲתִידוֹת לַעֲמֹד בִּבְנֵי הָאָדָם, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ הַדְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁעֲתִידוֹת לַעֲמֹד בָּהּ בָּעוֹלָם.

כְּמוֹ כֵן כָּל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים, אַחַר שֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל הַנְּפָשׁוֹת

עוֹלוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לָהֶם דְּמוּת אַוָּזֶרֶת לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהּ כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְרָאָה אוֹתָם אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּעַיִן.

וְאִם תֹּאמַר, שֶׁאַוָּזר שֶׁרָאָה אוֹתָם לֹא עָמְדוּ בְּקִיּוּמָם – בֹּא וּתְרֶאָה, כָּל דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם בְּקִיּוּם וְעוֹמְדִים לְפָנָיו עַד שֶׁיּוּרְדִים לָעוֹלָם. כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (דברים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְגוֹ'. הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת בָּעוֹלָם, כֻּלָּם נִמְצְאוּ שָׁם.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב אֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה וְגוֹ', וּמַשְׁמָע אֲלוּ [כֻּלָּם] שֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתָם שֶׁעָמְדוּ שָׁם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב עִמָּנוּ הַיּוֹם, וְלֹא כָּתוּב עִמָּנוּ עוֹמֵד הַיּוֹם. אֶלָּא וַדַּאי [כָּאן] כֻּלָּם עָמְדוּ שָׁם, אֶלָּא שֶׁלֹּא נִרְאוּ לָעַיִן, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב עִמָּנוּ הַיּוֹם אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִרְאוּ.

וְאִם תֹּאמַר, מָה הַטַּעַם לֹא נִרְאוּ כָּאן כְּמוֹ שֶׁנִּרְאוּ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁרָאָה אוֹתָם עַיִן בְּעַיִן, וַהֲרֵי כָּאן רָאוּ יוֹתֵר? אֶלָּא כָּאן, כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מַרְאָה אַוָּזר וּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת. הָיוּ רוֹאִים וּמִסְתַּכְּלִים עַיִן בְּעַיִן, וְהָיוּ מִשְׁתּוֹקְקִים לְהִסְתַּכֵּל וְלִרְאוֹת בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ רָאוּ אֶת הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא מֵאַוָּזר.

וְעַל כֵּן, כָּל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּעוֹלָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָן הַדְּמָיוֹת מַמָּשׁ שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּהֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ וְגוֹ'. גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדְּמוּת אַוָּזֶרֶת עֶלְיוֹנָה הָיְתָה כָּזֹה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (שם יז) וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ, מִי הַצַּיָּר הַטּוֹב שֶׁצִּיֵּר [שֶׁכּוֹלֵל] הַכֹּל [זֶה עִם זֶה] כְּמוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?.

דָּבָר אַוָּזר כִּי מִי אֱלוֹהַּ – זֶה סוֹד הַדָּבָר, שֶׁהֲרֵי אֵל הוּא כְּלָל שֶׁנִּכְלָל מִכָּל הַדְּרָגוֹת. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאֵל הַזֶּה הִיא דַּרְגָּה אַוָּזֶרֶת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם ז) וְאֵל זַעַם בְּכָל יוֹם? בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי אֵין אֵל מִבַּלְעֲדֵי ה' שֶׁאֵינוֹ לְבַדּוֹ, וְלֹא נִפְרָד לְעוֹלָמִים, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שמואל–ב כב) כִּי מִי אֵל מִבַּלְעֲדֵי ה' וְגוֹ'. וּמִי צוּר

וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי צוּר אֵינוֹ לְבַדּוֹ, אֶלָּא הַכֹּל אֶחָד, כַּכָּתוּב (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, שֶׁטֶּרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ מִתּוֹךְ מְזוּזָה לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב הָיָה דִּבֶּר ה' אֶל אַבְרָם בַּמְּזוּזָה וְגוֹ'. בַּמְּזוּזָה – בְּאוֹתוֹ הַמַּרְאֶה, הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת נִרְאוֹת בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְהַמְּזוּזָה הַזֹּאת הוּא סוֹד הַבְּרִית.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא מְזוּזָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַדַּרְגָּה הַמַּרְאֶה שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת נִרְאוֹת בָּהּ וְאָז נִקְרֵאת מְזוּזָה – הֲרֵי אָמַרְתָּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁטֶּרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, לֹא הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ, רַק הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁאֵין שׁוֹרִים עָלֶיהָ הַדַּרְגּוֹת הָאֲחֵרוֹת, וְעַכְשָׁו אָמַרְתָּ בַּמְּזוּזָה – הַמַּרְאֶה שֶׁל כָּל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הוּא, וַהֲרֵי טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל כָּתוּב הָיָה דִּבֶּר ה' אֶל אַבְרָם בַּמְּזוּזָה?.

אֶלָּא הַדַּרְגָּה הַזּוֹ הִיא הַמַּרְאֶה שֶׁל כָּל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּבַמַּרְאֶה שֶׁל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִתְקָנָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן אַבְרָהָם לֹא הָיָה מָהוּל – הַדַּרְגָּה הַזּוֹ בַּמַּרְאֶה שֶׁל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הִיא, וּבְכָל אוֹתָם הַגְּוָנִים עוֹמֶדֶת, וְהַמַּרְאֶה שֶׁל אוֹתָם הַגְּוָנִים עוֹמֵד תַּזְוִתֵּיהָ. אֶזֶד מִיָּמִין – גֶּוֶן לָבָן, וְאֶזֶד מִשְּׂמֹאל – גֶּוֶן אָדֹם, אֶזֶד שֶׁכְּלוּל מִכָּל הַגְּוָנִים. וְהוּא הַמַּרְאֶה שֶׁכָּל הַגְּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים עָלָיו. וְעַל זֶה בַּמַּרְאֶה הַזֶּה עָמַד עַל אַבְרָהָם וְדִבֶּר עִמּוֹ, וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִמּוֹל. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם.

בֹּא רְאֵה, בִּבְלְעָם [אָמַר] כָּתוּב מְזוּזָה שַׁדַּי, וּבְאַבְרָהָם כָּתוּב מְזוּזָה סְתָם. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא מְזוּזָה שַׁדַּי אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה [שֶׁיָּצְאוּ] מִמֶּנּוּ, וְהֵם הַמַּרְאֶה שֶׁלּוֹ. מְזוּזָה סְתָם, מְזוּזָה זֶה הוּא ה' [שֶׁל כָּל מַרְאֶה] שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִרְאוֹת בּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּאַבְרָהָם מְזוּזָה סְתָם, וּבִבְלְעָם מְזוּזָה שַׁדַּי.

וְעַל כֵּן, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, הָיְתָה לוֹ הַדַּרְגָּה הַזּוֹ כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, מִיָּד וַיֵּרָא אֵלָיו ה' וְגוֹ'. נִרְאוּ כָּל [שְׁאָר] הַדַּרְגּוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ,

וְהַדְּרָגָה הַזּוֹ דִּבְּרָה עִמּוֹ כָּרָאוּי בִּשְׁלֵמוּת. וְאַבְרָהָם נִתְקַשֵּׁר מִדְּרָגָה לְדַרְגָּה, וְנִכְנַס לִבְרִית הַקֹּדֶשׁ כָּרָאוּי בִּשְׁלֵמוּת.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ז)

שְׁכִינָה נִקְרֵאת אוֹת בְּרִית מִצַּד שֶׁל צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. זֹאת אוֹת הַבְּרִית – בְּסִינַי. [בֵּין] הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – נֶצַח הוֹד. אוֹת – זֶה צַדִּיק. הִיא – זוֹ שְׁכִינָה. (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם – מִכֶּתֶר עַד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁאֵין שֵׁשׁ בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא מִצַּד הָאוֹת ו', וְאֵין שְׁבִיעִי אֶלָּא מִצַּד הָאוֹת י', עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ. הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה הִיא אוֹת, הַזְּכוּת הַתַּזְוִתּוֹנָה הִיא אוֹת, וְתִקְּנוּ לָמוּל לִשְׁמוֹנָה שֶׁשָּׁם הִיא זְכוּת עַד הַיְסוֹד, לְקַבֵּל בָּהֶם י' קְטַנָּה לְהַעֲלוֹתָהּ עַד הַכֶּתֶר לִהְיוֹת עֲטָרָה עַל רֹאשָׁם, וְתִקְּנוּ לָשִׂים הָעָרְלָה בִּכְלִי וְעָפָר, לְקַיֵּם וְנָזוּשׁ עָפָר לַזּוֹמוֹ: ע"כ מההשמטות.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, יָצָא מֵהָעָרְלָה, וְנִכְנַס לַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, וְהִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה, וְנִכְנַס בַּבְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ, וְאָז הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בִּגְלָלוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי, וְכָתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּה"א בְּרָאָם, בְּאַבְרָהָם, וְהַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד אָזְנָד. וּבְשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לְאָדָם אֶת כָּל אוֹתָם הַדּוֹרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְרָאָה אוֹתָם כָּל אָזְנָד וְאָזְנָד, כָּל דּוֹר וָדוֹר, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּגַן הָעֵדֶן בְּאוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וּבֹא וּרְאֵה, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת דָּוִד שֶׁאֵין בּוֹ זַיִן כְּלָל, תָּמַהּ, וְהוּא נָתַן לוֹ מִשְּׁלוֹ שִׁבְעִים שָׁנִים. מִשּׁוּם כָּךְ הָיוּ לוֹ לְאָדָם תְּשַׁע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שָׁנִים, וְאוֹתָם הַשִּׁבְעִים עָלוּ לוֹ לְדָוִד. וְהַדָּבָר הַזֶּה הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּת, שֶׁלְּדָוִד אֵין [יָמִים] פָּרַט לְשִׁבְעִים הַשָּׁנִים מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן. וְהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּת. וְכָל מַה שֶּׁלְּמַטָּה, הַכֹּל הוּא בַּסּוֹד שֶׁל מַעְלָה.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּכָל אוֹתָן הַדְּמֻיּוֹת שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כֻּלָּם לְפָנָיו זוּגוֹת

זוּגוֹת. לְאַזָּר מִכֵּן, כְּשֶׁבָּאִים לָעוֹלָם הַזֶּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זְווּגִים.

אָמַר רַבִּי [יְהוּדָה] יְצְזָק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [מְזַוֵּג זְווּגִים וְאוֹמֵר] אוֹמֵר בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה זֶּה אוֹמֵר, וַהֲרֵי כָּתוּב (קהלת א) אֵין כָּל זָדָשׁ תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ כָּתוּב, שׁוֹנָה לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה כָּאן הַכְרוּז, וַהֲרֵי אָמַר רַבִּי זְזְקִיָּה אָמַר רַבִּי זְזָיָא, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַמָּשׁ שֶׁיּוֹצֵא אָדָם לָעוֹלָם, בַּת זוּגוֹ מְזֻמֶּנֶת לוֹ? אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם מִתְעַטְּרוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ טֶרֶם יָבֹאוּ לָעוֹלָם. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם, כָּל אוֹתָן הָרוּזוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת, כֻּלָּן כְּלוּלוֹת זָכָר וּנְקֵבָה שֶׁמְּזֻוָּגוֹת יַזַּד.

וְנִמְסָרוֹת בִּידֵי אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הַשָּׁלִישִׁי שֶׁנִּתְמַנָּה עַל הָרִיּוֹנוֹת בְּנֵי הָאָדָם, וּשְׁמוֹ לַיְלָה. וּבְשָׁעָה שֶׁיּוֹרְדוֹת וְנִמְסָרוֹת בְּיָדָיו, נִפָּרְדוֹת, וְלִפָּעָמִים זֶה מַזְקִים לְפְנֵי זֶה, וּמוֹרִיד אוֹתָם בִּבְנֵי הָאָדָם. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ [מַכֶּה] זְמַן זִווּגָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמַּכִּיר אוֹתָן הָרוּזוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת מְזַוֵּבר אוֹתָן כְּבָרִאשׁוֹנָה וּמַכְרִיז עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁמִּתְזַוְּבְּרִים, נַעֲשִׂים גּוּף אֶזְד וּנְשָׁמָה אַזַּת, יָמִין וּשְׂמֹאל כָּרָאוּי, וּמְשׁוּם כָּךְ אֵין כָּל זָדָשׁ תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאֵין זִווּג אֶלָּא לְפִי מַעֲשֵׂי וְדַרְכֵי הָאָדָם – כָּךְ זֶה וַדַּאי! שֶׁאִם זּוֹכֶה וּמַעֲשָׂיו כְּשֵׁרִים, הוּא זּוֹכֶה לְהִתְזַוֵּבר עִם אוֹתוֹ שֶׁלּוֹ כְּמוֹ שֶׁיָּצָא.

אָמַר רַבִּי זְזָיָא, מִי שֶׁמַּעֲשָׂיו כְּשֵׁרִים, בְּאֵיזֶה מָקוֹם יְבַקֵּשׁ [יוֹשֵׁב] אֶת זִווּגוֹ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יִמְכֹּר אָדָם וְכוּ' וְיִשָּׂא בַּת תַּלְמִיד זָכָם, [ד"א ובא ראה] שֶׁתַּלְמִיד זָכָם פָּקְדוֹן רִבּוֹנוֹ נִפְקָד בְּיָדוֹ. שָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאוּ בְּגִלְגּוּל שֶׁל נְשָׁמוֹת, יְכוֹלִים לְהַקְדִּים בְּרַזְמִים אֶת זִווּגָם. וְעַל זֶה הֵעִירוּ הַזְּכָמִים, אֵין נוֹשְׂאִים נָשִׁים בַּמּוֹעֵד, אֲבָל מְקַדְּשִׁים, שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַזַּר בְּרַזְמִים. וְיָפֶה אָמְרוּ אַזַּר בְּדִיּוּק. וְעַל כֵּן קָשִׁים הַזִּווּגִים לְפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל כָּל פָּנִים וַדַּאי כָּתוּב כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה'.

רַבִּי יְהוּדָה שָׁלַז לְרַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר, הֲרֵי סוֹד הַדָּבָר יָדַעְתִּי, אוֹתָם

שֶׁבָּאוּ בְּגִלְגּוּל נְשָׁמוֹת – מֵאֵיזֶה מָקוֹם לָהֶם יֵשׁ זִוּוּג? שֶׁלָּזֶה לוֹ, כָּתוּב (שופטים כא) מַה נַּעֲשֶׂה לָהֶם לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים וְגוֹ'. וְכָתוּב וַזְּטַפְתֶּם לָכֶם וְגוֹ'. פָּרָשַׁת בְּנֵי בִנְיָמִין מוֹכִיחָה, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁמָּא יַקְדִּימֶנּוּ אַזֵּר בְּרַזְמִים. [וְכִי אוֹתוֹ אַזֵּר אֵין לוֹ בַּת זוּגוֹ? אֲבָל תִּמְצָא זֶה כְּמוֹ אָדָם שֶׁנָּשָׂא בַּת זוּגוֹ וְלֹא הָיוּ לוֹ מִמֶּנָּה בָּנִים וּמֵת, יָבֹא אָזְיו וְיַיבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִוָּלֵד לוֹ מִמֶּנָּה בֵּן. הַבֵּן הַזֶּה הוּא הַמֵּת שֶׁנִּשְׁמָתוֹ זָזָרָה לָעוֹלָם, זֶה הוּא הָאַזֵּר שֶׁאֵין לוֹ בַּת זוּג אֶלָּא אִמּוֹ. וְזֶה הוּא שֶׁמָּא יַקְדִּימֶנּוּ אַזֵּר בְּרַזְמִים, שֶׁיָּכוֹל לְהַקְדִּים אַזֵּר לִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁל זֶה בְּרַזְמִים וּבִתְפִלָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ שֶׁיְּכוֹלִים לְהַקְדִּים אַזֵּר בְּרַזְמִים, לֹא יָכוֹל אֶלָּא אִם (הוּא) בַּעְלָהּ הוּא רָשָׁע וְהוּא צַדִּיק].

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, [כְּעֵת] זֶה הוּא וַדַּאי שֶׁקְּשִׁים הַזִּוּוּגִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָם אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל הַנִּסְתָּרוֹת וְהַגְּנוּזִים שֶׁגְּנוּזִים לְפָנָיו. וַדַּאי כָּתוּב (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה וְגוֹ'. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּפְרָד מִן הַתּוֹרָה אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, כְּמִי שֶׁנִּפְרָד מֵחַיֵּי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הִיא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ, וְכָתוּב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ.

וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לָהֶם צַדִּיקִים. שֶׁלְּמַדְנוּ, מֵאָה וְעֶשְׂרִים [וְזָמַשׁ] וּשְׁמוֹנָה אֲלָפִים בַּעֲלֵי כְנָפַיִם שֶׁהוֹלְכִים וְטָסִים אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְשׁוֹמְעִים קוֹל וְאוֹזְנַיִם אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל.

כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ קוֹל וְהוֹלֵךְ וְטָס בָּרָקִיעַ. וְאוֹזְנַיִם בּוֹ בַּעֲלֵי כְנָפַיִם, וּמַעֲלִים אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל [לִרְבוֹנָם] שֶׁאוֹמְרִים [בַּעֲלֵי הַדִּין] וְדָנִים אוֹתוֹ הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע, שֶׁכָּתוּב (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וְגוֹ'.

מָתַי דָּנִים אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל? רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם שׁוֹכֵב וְיָשֵׁן וְנִשְׁמָתוֹ יְצָאָה מִמֶּנּוּ, וְהִיא מְעִידָה בְּבֶן הָאָדָם, וְאָז דָּנִים אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) מְשֹׁכֶבֶת זֵיקֶךָ שְׁמֹר פְּתְזֵי פִיךָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְעִידָה בָּאָדָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל מַה שֶּׁאָדָם עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם, נִשְׁמָתוֹ מְעִידָה בּוֹ בָּאָדָם בַּלַּיְלָה.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בִּתְזוּכַּת הַשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁנּוֹשֵׁף [שֶׁיּוֹצֵא] הַיּוֹם וְנִכְנָס הַשֶּׁמֶשׁ, בַּעַל הַמַּפְתְּזוּת שֶׁמְּמַנָּה עַל הַשֶּׁמֶשׁ נִכְנָס בְּתְרֵיסַר שְׁעָרִים שֶׁפְּתוּזִים בַּיּוֹם. אַזַּר שֶׁנִּכְנָס בְּכֻלָּם, כָּל אוֹתָם הַשְּׁעָרִים הַסְּתוּמִים [הַפְּתוּזִים], הַכָּרוּז עוֹמֵד וּמַתְזִיל לְהַכְרִיז. עוֹמֵד מִי שֶׁעוֹמֵד וְאוֹזֵז אֶת אוֹתָם הַמַּפְתְּזוֹת. אַזַּר שֶׁסִּיֵּם הַכָּרוּז, כָּל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הָעוֹלָם מִתְכַּנְּסִים וְעוֹלִים, וְאֵין מִי שֶׁפּוֹתֵזַ [פֶּה] פְּתְזוֹן פֶּה וְהַכֹּל שׁוֹקְטִים. אָז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְהַלְבָּנָה מַתְזִילָה לְהָאִיר.

וּבַעֲלֵי הַיְבָבָה תּוֹקְעִים וּמְיַלְּלִים. תּוֹקְעִים שְׁנִית. אָז מִתְעוֹרֶרֶת שִׂירָה וּמְזַמְּרִים לְפָנָיו רִבּוֹנָם. כַּמָּה בַּעֲלֵי מָגֵנִים עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם וּמְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם. אָז בְּנֵי הָאָדָם יְשֵׁנִים, וְהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת וּמְעִידָה עֵדוּת וּמִתְזַיֶּבֶת בַּדִּין. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה זֶסֶד עִם אָדָם, וְהַנְּשָׁמָה שָׁבָה לִמְקוֹמָהּ.

בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה, כְּשֶׁהַצִּפָּרִים מִתְעוֹרְרוֹת, צַד הַצָּפוֹן מִתְעוֹרֵר בָּרוּזַ, עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ הַשַּׁרְבִיט שֶׁבְּצַד הַדָּרוֹם, וּמַכֶּה בְּאוֹתָהּ הָרוּזַ וְשׁוֹקֵט וּמִתְבַּסֵּם. אָז מִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִנְהָגָיו לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁעוֹמֵד לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים זַבְּרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשִׁךְ עָלָיו זוּט אֶזֶד שֶׁל זֶסֶ״ד שֶׁיִּהְיֶה [תָּמִיד] שָׁמוּר בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי עֶלְיוֹנִים וְתַזְתּוֹנִים שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ זַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּשָּׁעָה הַזּוֹ בַּתּוֹרָה, וַדַּאי יֵשׁ לוֹ זֵלֶק תָּמִיד בָּעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם תָּמִיד? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל זְוָעוֹת לַיְלָה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן, כָּל הַנְּטִיעוֹת שֶׁל הַגָּן מַשְׁקִים יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ הַנַּזַל שֶׁנִּקְרָא נַזַל קְדוּמִים, נַזַל עֲדָנִים, שֶׁאֵין פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים. כִּבְיָכוֹל אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּאִלּוּ אוֹתוֹ הַנַּזַל מוֹרִיק עַל רֹאשׁוֹ וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ אוֹתָם הַנְּטִיעוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי] וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הוֹאִיל וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן מַקְשִׁיבִים לוֹ, שָׁמִים לוֹ זֵלֶק בְּאוֹתָהּ הַשְּׁקָאַת הַנַּזַל. נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵלֶק תָּמִיד בָּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אַבָּא הָיָה בָּא מִטְּבֶרְיָה לְבֵית טְרוֹנְיָא שֶׁלְּוָזְמִיו, וְרַבִּי יַעֲקֹב בְּנוֹ הָיָה עִמּוֹ. נִפְגְּשׁוּ בִּכְפַר טְרָשָׁא. כְּשֶׁרָצוּ לִשְׁכַּב, אָמַר רַבִּי אַבָּא לְבַעַל הַבַּיִת: יֵשׁ כָּאן תַּרְנְגוֹל? אָמַר לוֹ בַּעַל הַבַּיִת: לָמָּה? אָמַר לוֹ: מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי קָם בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ.

אָמַר לוֹ: לֹא צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי סִימָן יֵשׁ לִי בַּבַּיִת – שֶׁהַמִּשְׁקֶל הַזֶּה שֶׁלְּפָנַי מִטָּתִי, אֲנִי מְמַלֵּא אוֹתוֹ בְּמַיִם, וּמְטַפְטֵף טִפָּה טִפָּה. וּבַזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ מִתְרוֹקְנִים כָּל הַמַּיִם, וּמִתְגַּלְגֵּל הַגַּלְגַּל [הַדְּבוּק] הַזֶּה וְנוֹהֵם, וְנִשְׁמָע קוֹלוֹ בְּכָל הַבַּיִת. וְאָז הוּא זְוָעוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ.

וְזָקֵן אֶחָד הָיָה לוֹ שֶׁהָיָה קָם בְּכָל זְוָעוֹת לַיְלָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה אֶת זֶה. אָמַר רַבִּי אַבָּא: בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשִּׁלְחַנִי לְכָאן. בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה נָהֲם אוֹתוֹ הַגַּלְגַּל [הַדְּבוּק]. קָמוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יַעֲקֹב, וְשָׁמְעוּ אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּיִרְכְּתֵי הַבַּיִת וְשִׁנַּי בָּנָיו עִמּוֹ, וְהָיָה אוֹמֵר, כָּתוּב (תהלים קיט) זְוָעוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. מָה רָאָה דָּוִד שֶׁהוּא אָמַר זְוָעוֹת לַיְלָה וְלֹא בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה? אֶלָּא זְוָעוֹת לַיְלָה – וַדַּאי לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אָמַר כָּךְ. וְכִי כָּךְ נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? כֵּן, שֶׁהֲרֵי זְוָעוֹת לַיְלָה מַמָּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא וְסִיעָתוֹ, וְאָז הִיא הַשָּׁעָה שֶׁנִּכְנָס לְגַן הָעֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי יַעֲקֹב, וַדַּאי נִשְׁתַּתֵּף עִם הַשְּׁכִינָה וְנִתְוַוכַּח יַוַּד. קָרְבוּ וְיִשְׁבוּ עִמּוֹ. אָמְרוּ לוֹ, אֱמוֹר דְּבַר פֶּיךָ, שֶׁיָּפָה אָמַרְתָּ, מִנַּיִן לְךָ זֶה? אָמַר לָהֶם, דָּבָר זֶה לָמַדְתִּי מִסָּבִי. וְעוֹד הָיָה אוֹמֵר, שֶׁשֶּׁלֹשׁ [שֶׁתְּוַוכַּת] הַשָּׁעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, כָּל הַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרְרִים וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם.

וּבַזְּצוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר בְּגַן עֵדֶן, וְהַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה אֵין נִמְצָאִים. וְכָל הַמּוּנָהָגִים שֶׁלְּמַעְלָה בַּלַּיְלָה, אֵין נִמְצָאִים אֶלָּא בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יד) וַיֵּחָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה. בְּמִצְרַיִם – (שמות יב) וַיְהִי בַּזְּצִי הַלַּיְלָה. וּבְמִקּוֹמוֹת רַבִּים בַּתּוֹרָה כָּךְ נִמְצָא. וְדָוִד הָיָה יוֹדֵעַ.

[וּמֶה] וּמִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר הַזָּקֵן, שֶׁמַּלְכוּתוֹ תְּלוּיָה בָּזֶה [הַלַּיְלָה], וְעַל זֶה עוֹמֵד בַּשָּׁעָה הַזּוֹ וְאוֹמֵר שִׁירָה, וְלָכֵן קָרָא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא זְצוֹת לַיְלָה [מַמָּשׁ] אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי כָּל הַדִּינִים תְּלוּיִים מִכָּאן, וְדִינֵי הַמַּלְכוּת נִמְצָאִים מִכָּאן. וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִקְשַׁר דָּוִד בָּהּ, וְקָם וְאָמַר שִׁירָה. בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא. בָּרוּךְ הָרַוָּמָן שֶׁשִּׁלְוַנִי לְכָאן.

בֹּא רְאֵה, הַלַּיְלָה הוּא דִּין בְּכָל מָקוֹם, וַהֲרֵי הֵקַמְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, וְכָךְ הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי הֵעַרְתִּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר אוֹתוֹ הַיֶּלֶד בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ, אִם כָּךְ, לָמָּה כָּתוּב זְצוֹת לַיְלָה? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁבַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה מִתְעוֹרֶרֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם.

אָמַר, אֲנִי שָׁמַעְתִּי דָּבָר. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, אֱמוֹר בְּנִי טוֹב, שֶׁהֲרֵי דִּבַּר פִּיךָ יִהְיֶה קוֹל הַמָּאוֹר. אָמַר, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, שֶׁהֲרֵי הַלַּיְלָה הוּא דִּין הַמַּלְכוּת, וּבְכָל מָקוֹם הוּא דִּין. וְזֶה שֶׁאָמַר זְצוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹנֶקֶת בִּשְׁנֵי גְּוָנִים [זְצוֹת] – בְּדִין וְזֶסֶד. וּוַדַּאי שֶׁהַמַּזְצִית הָרִאשׁוֹנָה הִיא דִּין, שֶׁהֲרֵי בַּמַּזְצִית הָאַזֶּרֶת הִיא מְאִירָה פָּנֶיהָ בְּצַד הַזֶּסֶד, וְעַל כֵּן זְצוֹת לַיְלָה כָּתוּב וַדַּאי.

קָם רַבִּי אַבָּא וְשָׂם יָדוֹ בְּרֹאשׁוֹ וּבֵרַךְ אוֹתוֹ. אָמַר, וַדַּאי זָשַׁבְתִּי שֶׁאֵין נִמְצֵאת זְכוּתָה, רַק בְּאוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁזָּכוּ בָּהּ. כָּעֵת רָאִיתִי שֶׁאֲפִלּוּ יְלָדִים בַּדּוֹר שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן זָכוּ לִזְכוּתָהּ עֶלְיוֹנָה. אַשְׁרֶיךָ רַבִּי שִׁמְעוֹן! אוֹי לַדּוֹר שֶׁאַתָּה תִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ! יָשְׁבוּ עַד הַבֹּקֶר וְהִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'. הַדָּבָר הַזֶּה הֵרֵי בֵּאֲרוּהוּ הַזְּבֵרִים, מָה הַטַּעַם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים, וְכִי כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם צַדִּיקִים? וַהֲרֵי כַּמָּה רְשָׁעִים יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל, כַּמָּה זוֹטְאִים וְכַמָּה רְשָׁעִים שֶׁעוֹבְרִים עַל מִצְוֹות הַתּוֹרָה.

אֶלָּא כָּךְ שָׁנָה בְּסוֹד הַמִּשְׁנָיוֹת: אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹשִׂים קָרְבָּן שֶׁל רָצוֹן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁמַּקְרִיבִים אֶת בְּנֵיהֶם לִשְׁמוֹנָה יָמִים לְקָרְבָּן, וּכְשֶׁנִּמּוֹלִים, נִכְנָסִים לַזֶּלֶךְ הַטּוֹב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנָסוּ בַּזֶּלֶךְ הַזֶּה שֶׁל הַצַּדִּיק, הֵם נִקְרָאִים צַדִּיקִים. וַדַּאי כֻּלָּם צַדִּיקִים.

וְעַל כֵּן לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, כַּכָּתוּב (תהלים קיט) פֲּתַח לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם, וְכָתוּב זֶה הַשַּׁעַר לַה' צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ, אוֹתָם שֶׁנִּמּוֹלוּ וְנִקְרָאִים צַדִּיקִים. נֵצֶר מַטָּעַי – נֵצֶר מֵאוֹתָם הַנִּטִּיעוֹת שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן. הָאָרֶץ הַזּוֹ הִיא אַוַּת מֵהֶן, וְעַל כֵּן יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל זֶלֶךְ טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, וְכָתוּב (שם כו) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ. (יסעיה ס) לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, מַה זֶּה לְעוֹלָם? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ, וַהֲרֵי הַדָּבָר הַזֶּה נִתְבָּאֵר בֵּין הַזְּבֵרִים. [וְלָמַדְנוּ, מָה רָאָה הַכָּתוּב שֶׁלֹּא נִקְרָא אַבְרָהָם עַד עַתָּה?] [נ"א בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא קָרָא לְאַבְרָהָם אַבְרָהָם עַד עַתָּה, מָה הַטַּעַם? אֶלָּא כָּךְ בְּאַרְנוּ, שֶׁעַד עַתָּה לֹא נִמּוֹל, וּכְשֶׁנִּמּוֹל, הִתְזַכְּרָה בּוֹ הַהֵ"א הַזּוֹ וְשָׂרְתָה בּוֹ]. אֶלָּא כָּךְ בְּאַרְנוּ, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא נִמּוֹל, וּכְשֶׁנִּמּוֹל, הִתְזַכֵּר לַהֵ"א הַזּוֹ וְהַשְׁכִּינָה שָׂרְתָה בּוֹ, וְאָז נִקְרָא אַבְרָהָם.

וְהָיְנוּ מַה שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם.

וְשָׁנָה בְּהּ׳ בְּרָאָם, וְשָׁנָה בְּאַבְרָהָם. מָה אוֹמְרִים? אֶלָּא זֶה וָזֶה זָכָר וְזוֹ הַשְּׁכִינָה, וְהַכֹּל יוֹרֵד יַחַד, וְהַדָּבָר לֹא קָשֶׁה, וְזֶה וְזֶה הָיָה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי אַבָּא, הַהּ׳ הַזּוֹ שֶׁל הַבָּרָאָם הִיא קְטַנָּה, וְהּ׳ שֶׁל הַלְּהּ׳ (דברים לב) – גְּדוֹלָה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אָמַר לוֹ, זוֹ שְׁמוּטָה, וְזֶה יוֹבֵל, [וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹנִים שֶׁהַכֹּל אֶחָד. שֶׁכַּאֲשֶׁר מְאִירָה מֵהַצַּדִּיק, אָז עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת וְהֵ״א גְּדוֹלָה, שֶׁהֵרֵי מוּאֶרֶת כָּרָאוּי. וּפָעָמִים שֶׁלֹּא עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת וְיוֹנֶקֶת מִצַּד הָאַחֹר, אָז ה״א קְטַנָּה]. וּמְשׁוּם כָּךְ לִפְעָמִים שֶׁהַלְּבָנָה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וְלִפְעָמִים בְּחֶסְרוֹנָהּ, וּבְפָנֶיהָ נִמְצָא וְנוֹדָע, וְהַכֹּל יָפֶה, וְזֶה הוּא בְּרוּר הַדָּבָר.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים וְנָתַן לָהֶם אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ, שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ, אֵין יוֹרֵד לַגֵּיהִנֹּם אִם הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ כָּרָאוּי, שֶׁאֵין מַכְנִיס אוֹתוֹ לָרְשׁוּת אַחֶרֶת וְלֹא מִשְׁתַּקֵּר בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּקֵּר בָּזֶה, כְּמִי שֶׁמִּשְׁתַּקֵּר בְּשֵׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (הושע ה) בַּהּ׳ בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ.

עוֹד אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּזְמַן שֶׁהָאָדָם מַעֲלֶה אֶת בְּנוֹ לְהַכְנִיסוֹ לַבְּרִית הַזּוֹ, קוֹרֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְאָךְ שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר, רְאוּ אֵיזוֹ בְּרִיָּה עָשִׂיתִי בָּעוֹלָם! בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מְזַדַּמֵּן [לוֹ] אֱלִיָּהוּ, וְטָס אֶת הָעוֹלָם בְּאַרְבַּע טִיסוֹת וּמְזַדַּמֵּן לְשָׁם, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְתַקֵּן כִּסֵּא אַחֵר לִכְבוֹדוֹ, וְיֹאמַר: זֶה הַכִּסֵּא שֶׁל אֱלִיָּהוּ. וְאִם לֹא, אֵינוֹ שׁוֹרֶה שָׁם. וְהוּא עוֹלֶה וּמֵעִיד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב (מלכים–א יט) מַה לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ וְגוֹ׳, וְכָתוּב קַנֵּא קִנֵּאתִי לַהּ׳ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. אָמַר לוֹ, זַיֶּיךָ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהָרַשָּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה יִרְשְׁמוּ אוֹתוֹ בָּנַי בִּבְשָׂרָם, אַתָּה תִּזְדַּמֵּן לְשָׁם. וְהַבָּא שֶׁהֵעִיד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עָזְבוּ, הוּא יָעִיד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, עַל מָה נֶעֱנַשׁ אֵלִיָּהוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? עַל שֶׁאָמַר

לְשׁוֹן הָרָע עַל בָּנָיו.

בֵּינְתַיִם בָּא אוֹר הַיּוֹם, וְהָיוּ אוֹמְרִים דִּבְרֵי תוֹרָה. קָמוּ לָלֶכֶת, אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, בְּמַה שֶׁעֲסַקְתֶּם בַּלַּיְלָה הַזֶּה הַשְׁלִימוּ. אָמְרוּ, מַה הוּא? אָמַר לוֹ, שֶׁתִּרְאוּ לְמָזוֹר אֶת פָּנָיו שֶׁל בַּעַל הַבְּרִית, שֶׁהֲרֵי אִשְׁתִּי בִּקְּשָׁה אֶת הַבַּקָּשָׁה הַזּוֹ מִכֶּם, וּמִילַת הַבְּרִית שֶׁל בְּנִי שֶׁנּוֹלַד לִי – לְמָזוֹר תִּהְיֶה הַהִלּוּלָא שֶׁלּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, זוֹ הִיא בַּקָּשָׁה שֶׁל מִצְוָה, וְנֵשֵׁב לִרְאוֹת אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה.

זָכוּ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה כִּנֵּס אוֹתוֹ הָאִישׁ אֶת כָּל אוֹהֲבָיו, וְכָל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה הִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיָּשֵׁן. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ הָאִישׁ, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד יֹאמַר דָּבָר זָדָשׁ בַּתּוֹרָה.

פָּתַח אֶזְוֵד [רַבִּי אַבָּא] וְאָמַר, (שופטים ה) בִּפְרֹעַ פָּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ ה׳. מָה רָאוּ דְּבוֹרָה וּבָרָק שֶׁפָּתְחוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הַבְּרִית הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלַיְלָה וְגוֹ׳. שְׁהֲרֵי שָׁמַיִם וָאָרֶץ עַל זֶה קַיָּמִים. מִשּׁוּם כָּךְ, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, זְקוּקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם. וְכָל זְמַן שֶׁזָּזוּ וְשָׁלוֹם מְבַטְּלִים אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, אֵין שָׁמַיִם וָאָרֶץ מִתְקַיְּמִים, וְאֵין נִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, לֹא שָׁלְטוּ שְׁאָר הָעַמִּים עַל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא כְּשֶׁבִּטְּלוּ מֵהֶם אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ. וּמַה בִּטְּלוּ מֵהֶם? שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ וְלֹא נִתְגַּלּוּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (שמואל–א יב) וַיַּעַזְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה׳ וְגוֹ׳ וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא. וַיַּעַזְבוּ אֶת ה׳ מַמָּשׁ. עַד שֶׁבָּאָה דְּבוֹרָה וְנִדְבָּה אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לַדָּבָר הַזֶּה, אָז נִכְנְעוּ שׁוֹנְאֵיהֶם תַּזְזִתֵּיהֶם.

וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִיהוֹשֻׁעַ, וְכִי יִשְׂרָאֵל הֵם אֲטוּמִים וְלֹא נִפְרְעוּ וְלֹא הִתְגַּלּוּ וְלֹא מְקַיְּמִים אֶת בְּרִיתִי, וְאַתָּה רוֹצֶה לְהַכְנִיסָם לָאָרֶץ וּלְהַכְנִיעַ אֶת שׁוֹנְאֵיהֶם? (יהושע ה) שׁוּב מֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁנִית. וְעַד שֶׁנִּפְרְעוּ וְנִתְגַּלְּתָה הַבְּרִית הַזּוֹ, לֹא נִכְנְסוּ לָאָרֶץ וְלֹא נִכְנְעוּ

שׂוֹנְאֵיהֶם. אַף כָּאן, כֵּיוָן שֶׁהִתְנַדְּבוּ יִשְׂרָאֵל בָּאוֹת הַזּוֹ, נִכְנְעוּ שׂוֹנְאֵיהֶם תַּזְוִתֵיהֶם וְזָזְרוּ הַבְּרָכוֹת לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בִּפְרֹעַ פָּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ ה׳.

קָם אַזַּר, פָּתַז וְאָמַר, (שמות ד) וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן וַיִּפְגְּשֵׁהוּ ה׳ וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ. אֶת מִי? אֶת מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי אַתָּה הוֹלֵךְ לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּלְהַכְנִיעַ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְשַׁלִּיט, וְאַתָּה שָׁכַזְתָּ מִמְּךָ אֶת הַבְּרִית, שֶׁבִּנְךָ לֹא נִמּוֹל? מִיָּד – וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ.

לָמַדְנוּ, יָרַד גַּבְרִיאֵל בְּשַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ לִשְׂרֹף אוֹתוֹ, וְנִרְמַז לְנָזָשׁ אֶזֶד שׁוֹרֵף לִשְׁאַף אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ. לָמָּה נָזָשׁ? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה הוֹלֵךְ לַהֲרֹג אֶת הַנָּזָשׁ הַגָּדוֹל וְהֶזָזָק, וּבִנְךָ לֹא נִמּוֹל?! מִיָּד נִרְמַז לְנָזָשׁ אֶזֶד לַהֲרֹג אוֹתוֹ, עַד שֶׁרָאֲתָה צִפּוֹרָה וּמָלָה אֶת בְּנָהּ וְנִצּוֹל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתִּקַּח צִפּוֹרָה צֹר. מַה זֶּה צֹר? אֶלָּא רְפוּאָה. וּמָה הָרְפוּאָה? שֶׁכָּתוּב וַתִּכְרֹת אֶת עָרְלַת בְּנָהּ. שֶׁנִּצְּלָה בָּהּ רוּזַ הַקֹּדֶשׁ.

קָם אַזַּר וְאָמַר, (בראשית מה) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֶזָיו גְּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר וְגוֹ׳. וְכִי לָמָּה קָרָא לָהֶם, וַהֲרֵי הֵם הָיוּ קְרוֹבִים אֵלָיו? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לָהֶם אֲנִי יוֹסֵף אֲזִיכֶם, תָּמְהוּ שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ בְּמַלְכוּת עֶלְיוֹנָה. אָמַר יוֹסֵף, הַמַּלְכוּת הַזּוֹ, מִשּׁוּם זֶה הִרְוַזְתִּי אוֹתָהּ. גְּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ, שֶׁהֶרְאָה לָהֶם אֶת בְּרִית הַמִּילָה. אָמַר, זוֹ גָּרְמָה לִי אֶת הַמַּלְכוּת הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַרְתִּי אוֹתָהּ.

מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ, הַמַּלְכוּת שְׁמוּרָה לוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? מִבֹּעַז, שֶׁכָּתוּב (רות ג) זַזִי ה׳ שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר. שֶׁיִּצְרוּ הָיָה מִתְגָּרֶה בּוֹ, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה וְשָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ זָכָה שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ מְלָכִים שַׁלִּיטִים עַל כָּל שְׁאָר הַמְּלָכִים, וְהַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיזַ שֶׁנִּקְרָא בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פָּתַז אַזַּר וְאָמַר, כָּתוּב (תהלים כז) אִם תַּזְנֶה עָלַי מַזֲנֶה וְגוֹ׳. כְּךָ שָׁנִינוּ, בִּזְאת אֲנִי בוֹטֵזַ, מַה זֶּה בִּזְאת? זוֹ אוֹת הַבְּרִית הַמְזֻמֶּנֶת תָּמִיד אֵצֶל אָדָם,

וְנִרְמְזָה לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶאֱמַר בְּזֹאת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב זֹאת אוֹת הַבְּרִית, זֹאת בְּרִיתִי, וְהַכֹּל בְּדַרְגָּה אַחַת. וְשָׁנִינוּ, זֶה וְזֹאת הֵם בְּדַרְגָּה אַחַת וְלֹא נִפְרָדִים. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, הֲרֵי שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם כָּךְ, לָמָּה דָּוִד בִּלְבַדּוֹ וְלֹא אַחֵר? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִיא אֲחוּזָה בּוֹ וְנִרְמְזָה בּוֹ, וְהִיא פֶּתַח הַמַּלְכוּת.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁאֶת הַזֹּאת הַזּוֹ לֹא שָׁמַר אוֹתָהּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּרָאוּי, הַמַּלְכוּת הָעֲבָרָה מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן. וְכָךְ לָמַדְנוּ, הַזֹּאת הַזּוֹ נִרְמְזָה בַּמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִרְמְזָה בִּירוּשָׁלַיִם, הַקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁדָּוִד עָבַר עָלֶיהָ, יָצָא קוֹל וְאָמַר: דָּוִד, בְּמַה שֶּׁנִּקְשַׁרְתָּ תִּוָּתֵר. אוֹתָךְ טוֹרְדִים מִירוּשָׁלַיִם, וְהַמַּלְכוּת תּוֹסֵר מִמְּךָ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יב) הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ. מִבֵּיתְךָ בִּמְדֻיָּק. וְכָךְ הָיָה. בְּמַה שֶּׁעָבַר עָלָיו נֶעֱנַשׁ. וּמַה דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּךְ – שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

פָּתַח אַחֵר וְאָמַר, (תהים צד) לוּלֵי ה׳ עֶזְרָתָה לִּי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי. לָמַדְנוּ, בַּמֶּה זוֹכִים יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינָם יוֹרְדִים לַגֵּיהִנֹּם כְּמוֹ שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵין נִמְסָרִים בִּידֵי דוּמָה? [אֶלָּא] בָּאוֹת הַזּוֹ.

שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל (מַלְאֲכֵי זַבְלָה) מְזַמְּנִים נִפְקָדִים עָלָיו. מְרִימִים עֵינַיִם וְרוֹאִים אֶת הָאוֹת הַזּוֹ, שֶׁהִיא בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְנִפְרָדִים מִמֶּנּוּ, וְאֵינוֹ נִתָּן בִּידֵי דוּמָה לָרֶדֶת לַגֵּיהִנֹּם. שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּמְסָר בְּיָדוֹ, וַדַּאי יוֹרֵד לַגֵּיהִנֹּם. וּמֵהָאוֹת הַזּוֹ פּוֹזְזִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, וְהַדִּינִים הָרָעִים אֵין שׁוֹלְטִים בּוֹ בָּאָדָם אִם הוּא זוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נֶאֱזָז בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כֵּיוָן שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא שָׁמַר אֶת אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ כָּרָאוּי, הָעֲבָרָה מִמֶּנּוּ הַמַּלְכוּת, וְנִטְרַד מִירוּשָׁלַיִם. מִיָּד פָּזַד, כִּי סָבַר שֶׁיּוֹרִידוּ אוֹתוֹ מִיָּד, וְיִמְסְרוּ אוֹתוֹ בְּיַד דוּמָה וְיָמוּת בָּעוֹלָם הַהוּא, עַד שֶׁהִתְבַּשֵּׂר עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ב) גַּם ה׳ הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה פָּתַח וְאָמַר, לוּלֵי ה׳ עֶזְרָתָה לִּי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי.

פָּתוּז אַזַּר וְאָמַר, מַה זֶּה [שֶׁכָּתוּב] שֶׁאָמַר דָּוִד (שם טו) וְהִרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת נֶוֵהוּ? [מַהוּ וְהִרְאַנִי אֹתוֹ וְאַזַּר כָּךְ וְאֶת נֶוֵהוּ?] מִי יָכוֹל לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנָּזַר עָלָיו אוֹתוֹ הָעִנְיָן, וְדָוִד יָדַע שֶׁעַל שֶׁלֹּא שָׁמַר הָאוֹת הַזּוֹ כָּרָאוּי נֶעֱנָשׁ בָּזֶה, שֶׁהַכֹּל יַזַּד אָזוּז, וְהַכֹּל נִרְמָז בָּאוֹת הַזּוֹ, וְלֹא נִקְרָא צַדִּיק מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר אוֹתוֹ כָּרָאוּי – הָיָה מְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ וְאוֹמֵר, וְהִרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת נֶוֵהוּ.

מַה זֶּה אֹתוֹ? [הָאוֹת שֶׁלּוֹ, אוֹת הַבְּרִית, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה הָאוֹת שֶׁלּוֹ] זוֹ אוֹת הַבְּרִית [שֶׁלּוֹ] הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי פָּוּזַד שֶׁאָבְדָה מִמֶּנִּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשֵּׁנִי אֵלּוּ – הַמַּלְכוּת וִירוּשָׁלַיִם – אֲזוּזוֹת בָּזֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ תְּלָה בְּבַקָּשָׁתוֹ אֹתוֹ וְאֶת נֶוֵהוּ, שֶׁתַּזַּזֵּר הַמַּלְכוּת שֶׁל הָאוֹת הַזּוֹ לִמְקוֹמָהּ, וְהַכֹּל דָּבָר אָזוּד.

פָּתוּז אַזַּר וְאָמַר, (איוב יט) וּמִבְּשָׂרִי אֶזֶּה אֱלוֹהַּ. מַה זֶּה וּמִבְּשָׂרִי? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וּמִבְּשָׂרִי! אֶלָּא מִבְּשָׂרִי מַמָּשׁ, וּמַה הִיא? שֶׁכָּתוּב (ירמיה יא) וּבְשַׂר קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ, וְכָתוּב (בראשית יז) וְהָיְתָה בְּרִיתִי בִּבְשַׂרְכֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּכָל זְמַן שֶׁנִּרְשָׁם אָדָם בָּרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הָאוֹת הַזּוֹ, מְמֻנָּה רוֹאָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מְמֻנּוּ מַמָּשׁ, וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה נֶאֱזֶזֶת בּוֹ.

וְאִם לֹא זוֹכֶה, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר אֶת הָאוֹת הַזּוֹ, מַה כָּתוּב? (איוב ד) מִנִּשְׁמַת אֱלוֹהַּ יֹאבֵדוּ, שֶׁהֲרֵי הָרְשָׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִשְׁמָר. וְאִם זוֹכֶה וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ, אֵין הַשְּׁכִינָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ. מָתַי מִתְקַיֵּם בּוֹ? כַּאֲשֶׁר הוּא נִשְׂא, וְהָאוֹת הַזּוֹ נִכְנֶסֶת לִמְקוֹמָהּ [שֶׁשָּׁנִינוּ, מָה הַטַּעַם וָא"ו ה"א הוֹלְכוֹת יַזַּד? אֶלָּא אַזַּת זָכָר וְאַזַּת נְקֵבָה]. מִשְׁתַּתְּפִים יַזַּד, וְנִקְרָא שֵׁם אָזוּד, אָז שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם הַזִּוּוֵּד הָעֶלְיוֹן. בְּאֵיזֶה מָקוֹם שׁוֹרָה? בְּצַד הַזָּכָר. וּמִי הַזִּוּוֵּד? זִוּוֵּ"ד אֵ"ל שֶׁבָּא וְיוֹצֵא מֵהַזִּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וּמִתְעַטֵּר בַּזָּכָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִתְבַּשְּׁמֶת הַנְּקֵבָה. [נ"א שֶׁשָּׁנִינוּ, הַסּוֹד שֶׁל וָי"ו ה"א הוֹלְכִים יַזַּד כְּמוֹ שֶׁזָּכָר וְנִקְבָה מִשְׁתַּתְּפִים יַזַּד וְהֵם אָזוּד, אָז שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם הַזִּוּוֵּד הָעֶלְיוֹן, וּמִתְעַטֵּר בַּזָּכָר וְנִתְבַּשְּׁמֶת הַנְּקֵבָה].

עוֹד שָׁנִינוּ, אֱלוֹהַּ כָּךְ הוּא. א״ל, אוֹר הַזָּכְמָה. ו׳ זָכָר, ה׳ נְקֵבָה. כְּשֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים יַחַד נִקְרָא אֱלוֹהַּ. וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה נֶאֱוֶזֶת, וְהַכֹּל תָּלוּי בָּאוֹת הַזּוֹ, וְעַל כֵּן כָּתוּב וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ. זוֹ הִיא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, מִבְּשָׂרִי מַמָּשׁ, מֵהָאוֹת הַזּוֹ מַמָּשׁ. וְעַל כֵּן אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים שֶׁאֲחוּזִים בַּקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ וְגוֹ׳, וּמְשׁוּם כָּךְ חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וּמַה בְּכָל כָּךְ אַתֶּם זַכָּמִים, וְאַתֶּם יוֹשְׁבִים כָּאן? אָמְרוּ לוֹ, אִם הַצְּפָרִים יַעַקְרוּ מִמְּקוֹמָם, לֹא יוֹדְעִים לְאָן טָסוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) כִּצֹּפוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ.

וְהַמָּקוֹם הַזֶּה זָכָה אוֹתָנוּ לַתּוֹרָה, וְהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ שָׁלָנוּ. בְּכָל לַיְלָה, זַכַּי אָנוּ יְשֵׁנִים, וְזַכַּי אָנוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וּכְשֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בַּבֹּקֶר, רֵיזוּת הַשָּׂדֶה וְנַהֲרוֹת מַיִם מְאִירִים לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהִיא מִתְיַשֶּׁבֶת בְּלִבֵּנוּ. וְאֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה הֲרֵי דָּנוּ אוֹתוֹ לְמַעְלָה פַּעַם אַחַת, וְכַמָּה שָׂרֵי מַגְּנִים הִסְתַּלְּקוּ בְּאוֹתוֹ הַדִּין עַל עֲנָשׁ הַתּוֹרָה, וְאָז הַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁלָּנוּ יוֹמָם וְלַיְלָה הִיא בַּתּוֹרָה, וְהַמָּקוֹם הַזֶּה מְסַיֵּעַ לָנוּ, וּמִי שֶׁנִּפְרָד מִכָּאן, כְּמִי שֶׁנִּפְרָד מֵחַיֵּי הָעוֹלָם.

הֲרֵים יָדוֹ רַבִּי אַבָּא וּבֵרַךְ אוֹתָם. יָשְׁבוּ עַד שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם. אַחַר שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם, אָמְרוּ לְאוֹתָם הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלְּפָנֵיהֶם: צְאוּ וּרְאוּ אִם הֵאִיר הַיּוֹם, וְכָל אֶחָד יֹאמַר דָּבָר זָדָשׁ בַּתּוֹרָה לְאִישׁ הַגָּדוֹל הַזֶּה. יָצְאוּ וְרָאוּ שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם. אָמַר אֶחָד מֵהֶם, מְזֻמָּנֶת בַּיּוֹם הַזֶּה אֵשׁ מִלְמַעְלָה. אָמַר אַחֵר, וּבַבַּיִת הַזֶּה. אָמַר אַחֵר, זָקֵן אֶחָד כָּאן שֶׁעָתִיד בַּיּוֹם הַזֶּה לְהִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ הַזּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ.

תָּמַהּ וְלֹא יָכֹל לְדַבֵּר. אָמַר, עֲשַׂן הַמַּלְכוּת נִתְפַּס בָּאָרֶץ. וְכָךְ הָיָה, שֶׁהַיּוֹם הַהוּא רָאוּ הַזּוֹבְרִים אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה וְהֻקְפּוּ בְּאֵשׁ, וְרַבִּי אַבָּא לָהֲטוּ פָּנָיו כְּאֵשׁ מִשְּׁמוּעַת הַתּוֹרָה.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא יָצְאוּ כֻּלָּם מִן הַבַּיִת, וְהַבַּיִת נִקְשַׁר בְּעָשָׁן, וְהָיוּ

מְזַדְּשִׁים דְּבָרִים בְּתוֹכָם כְּאִלּוּ קִבְּלוּ הַיּוֹם הַהוּא תּוֹרָה מֵהַר סִינַי. אַזַּר שֶׁהִסְתַּלְקוּ, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אִם הוּא יוֹם וְאִם לַיְלָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּעוֹדֵנוּ עוֹמְדִים, יֹאמַר כָּל אֶזְוֵד מֵעִמָּנוּ דָּבָר וְזָדַשׁ שֶׁל וָזְכְמָה לְקַשֵּׁר וֶזֶסֶד לְבַעַל הַבַּיִת, בַּעַל הַהִלּוּלָא.

פָּתַוז אֶזְוֵד וְאָמַר, (תהלים סה) אַשְׁרֵי תִּבְוַזר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ וְגוֹ'. בַּתְוַזְלָה וַזֲצֵרֶיךָ, לְאַוַזר מִכֵּן בֵּיתֶךָ, וּלְאַוַזר מִכֵּן הֵיכָלֶךָ. וֶה פָּנִימִי מִוֶּה, וֶה [נ"א לְתוֹךְ] לְמַעְלָה מִוֶּה. יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ בַּתְוַזְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ.

נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ לְאַוַזר מִכֵּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כד) בְּוָזְכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. לֹא כָתוּב הַוָּזְכְמָה יִבְנֶה בַּיִת. שֶׁאִם הָיָה כָּתוּב כָּךְ, מַשְׁמָע שֶׁוָּזְכְמָה נִקְרֵאת בַּיִת. אֶלָּא כָּתוּב בְּוָזְכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת, הַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ'.

קָדוֹשׁ הֵיכָלֶךָ לְאַוַזר וֶה הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, מַה וֶּה הֵיכָל? כְּלוֹמַר ה"י כ"ל, וֶה וֶּה, וְהַכֹּל נִשְׁלָם יַזַד. מַה מּוֹכִיזַ רֹאשׁ הַכָּתוּב שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי תִּבְוַזר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ? וֶה מִי שֶׁמַּקְרִיב אֶת בְּנוֹ קָרְבָּן לִפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּקָּרְבָּן הַהוּא, וּמִתְרַצֶּה בּוֹ וּמְקָרֵב אוֹתוֹ, וְשָׂם אֶת מְדוֹרוֹ בִּשְׁנֵי זֲדָרִים, וְאוֹוֵז אֶת וֶה וְאֶת וֶה, שֶׁאוֹתָם הַשְּׁנַיִם נִקְשָׁרוּ יַזַד, שֶׁכָּתוּב יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ, וַדַּאי שְׁנֵי וַזֲצֵרֶיךָ.

מִשּׁוּם כָּךְ הַוָּזְסִידִים הָרִאשׁוֹנִים, וְקַנֵּינוּ שֶׁל כָּאן, כְּשֶׁמַּקְרִיבִים אֶת בְּנֵיהֶם לַקָּרְבָּן הַוֶּה, פּוֹתְוַזִים וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵי תִּבְוַזר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ. אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם אוֹמְרִים: נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ קָדוֹשׁ הֵיכָלֶךָ. אַוַזר כָּךְ מְבֹרָךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וְאוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם אוֹמְרִים: כְּשֵׁם שֶׁהִכְנַסְתּוֹ לַבְּרִית וְכוּ'. וְשָׁנִינוּ, בַּתְוַזְלָה יְבַקֵּשׁ אָדָם רַוֲזָמִים עָלָיו, וְאַוַזר כָּךְ עַל הָאַוַזר, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ – בַּתְוַזְלָה, וְאַוַזר כָּךְ – וּבְעַד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל. וְאָנוּ לָקַוֵּנוּ אֶת

הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ, וְכָךְ יָפָה וְרָאוּי לְפָנֵינוּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא וְנָאֶה הַדָּבָר. וּמִי שֶׁלֹּא אוֹמֵר כָּךְ, הוּא מוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מֵעֲשָׂרָה זֻהָמוֹת שֶׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַבָּא. וְכֻלָּם נִקְשָׁרִים בָּזֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ עֲשָׂרָה דְּבָרִים שֶׁל הָאֱמוּנָה יֵשׁ בַּפָּסוּק הַזֶּה אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב וְגוֹ', וּמִכָּל דָּבָר וְדָבָר נַעֲשֵׂית זֻהָמָה אַחַת מִמֶּנָּה. אַשְׁרֵי זֻלְקֻכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה נִקְשֶׁרֶת בִּלְבַבְכֶם כְּאִלּוּ עֲמַדְתֶּם בְּגוּפְכֶם בְּהַר סִינַי בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל.

פָּתוּז אַחַר וְאָמַר, (שמות כ) מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁמַּקְרִיב אֶת בְּנוֹ לַקָּרְבָּן הַזֶּה, כְּאִלּוּ הִקְרִיב אֶת כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְאִלּוּ בָּנָה מִזְבֵּחַ שָׁלֵם לְפָנָיו. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְסַדֵּר מִזְבֵּחַ עִם כְּלִי אֶחָד מָלֵא עָפָר לָמוּל עָלָיו אֶת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְנָזוּשָׁב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ זָבַח עָלָיו עוֹלוֹת וְקָרְבָּנוֹת, צֹאן וּבָקָר.

וְנוֹזַן לוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁכָּתוּב וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ וְגוֹ'. בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. מַהוּ אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי? [אֶת] זוֹ הַמִּילָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. מִזְבַּח הָאֲדָמָה הַזֶּה וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, מַה כָּתוּב אַזְרָיו? וְאִם מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי. רָמָז לַגֵּר כַּאֲשֶׁר מִתְגַּיֵּר, שֶׁהֵם מֵעַם קְשֵׁה עֹרֶף וּקְשֵׁה לֵב. זֶה נִקְרָא מִזְבַּח אֲבָנִים.

לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית, מַה זֶּה? שֶׁצָּרִיךְ לְהַכְנִיסוֹ לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, [כְּדֵי] וְלֹא יָמוּל אוֹתוֹ, עַד שֶׁיִּשְׁכַּח עֲבוֹדָה הָאַחֶרֶת שֶׁעָבַד עַד עַתָּה, וְיָסִיר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ קְשִׁי הַלֵּב. וְאִם נָמוֹל וְלֹא הוֹסַר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ קְשִׁי הַלֵּב לְהַכְנֵס לַעֲבוֹדַת הַקָּדֵשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי הוּא כְּפָסֶל הָאֶבֶן הַזֶּה שֶׁגּוֹזְרִים אוֹתוֹ מֵהַצַּד הַזֶּה וּמִן הַצַּד הַזֶּה, וְנִשְׁאָר אֶבֶן כְּבָרִאשׁוֹנָה. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית. שֶׁאִם הוּא נִשְׁאָר בְּקַשְׁיוּתוֹ – כִּי זָרַקְתָּ הַנָּפָת עָלֶיהָ וַתִּזָּלֵלָהּ. כְּלוֹמַר, אוֹתָהּ הַמִּילָה שֶׁנִּמּוֹל אֵינָהּ מוֹעִילָה לוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ, אַשְׁרֵי וְזוֹלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמַּקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן הַזֶּה בְּשִׁמְוָזָה וּבְרָצוֹן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְצָרִיךְ לְשִׁמְוָז בַּוְזֶלְקְ הַזֶּה כָּל הַיּוֹם [הַהוּא], שֶׁכָּתוּב (שם ה) וְיִשְׁמְוָזוּ כָּל וְוֹסֵי בָּךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עָלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְּךְ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךְ.

פָּתַוז אַוזָר וְאָמַר, (בראשית יז) וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא ה' וְגוֹ', אֲנִי אֵל שַׁדַּי הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וְגוֹ'. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְעַיֵּן בּוֹ, וְקָשֶׁה בְּכַמָּה דְּרָכִים. וְכִי עַד עַתָּה לֹא הִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם אֶלָּא [עַד] כָּעֵת, כְּשֶׁהִגִּיעַ לַיָּמִים הָאֵלֶּה, וַיֵּרָא ה' אֵלָיו וְלֹא קֹדֶם? וַהֲרֵי כָּתוּב וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם. וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם. וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדוֹעַ תֵּדַע וְגוֹ', וְכָעֵת מוֹנֶה אֶת וֶזְשְׁבּוֹן הַיָּמִים, וּכְשֶׁמּוֹנֶה אוֹתָם, כָּתוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם, נִשְׁמָע שֶׁעַד עַתָּה לֹא הִתְגַּלָּה עָלָיו! וְעוֹד, שֶׁכָּתוּב בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים. בַּתְּוָזלָה שָׁנָה, וְאַוזַר כָּךְ שָׁנִים!.

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם הַיָּמִים לֹא כָתוּב וַיֵּרָא. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁהָיָה אָטוּם וְסָתוּם, [כָּךְ] לֹא הִתְגַּלָּה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי. כָּעֵת הִתְגַּלָּה אֵלָיו, שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת בּוֹ הָאוֹת הַזּוֹ, הַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ.

וְעוֹד, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ זֶרַע קָדוֹשׁ, וְקָדוֹשׁ לֹא יִהְיֶה כְּשֶׁעֲדַיִן הוּא בְּבָשָׂר אָטוּם, אֶלָּא אָמַר, כָּעֵת שֶׁהוּא בֶּן תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנִים וְלִוְמַן קָרוֹב הוּא שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ זֶרַע קָדוֹשׁ, שֶׁיִּהְיֶה הוּא קָדוֹשׁ בַּהַתְוָלָה, וְאַוזַר כָּךְ יֵצֵא מִמֶּנּוּ זֶרַע קָדוֹשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ מָנָה אֶת יָמָיו בָּזֶה, וְלֹא בְּכָל הַוְמַנִּים הַלָּלוּ שֶׁבַּהַתְוָלָה. עוֹד, תִּשְׁעִים שָׁנָה – שֶׁכָּל יָמָיו הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיוּ שָׁנִים, אֶלָּא כְּשָׁנָה אַוזַת, שֶׁלֹּא הָיוּ יָמָיו יָמִים. עַכְשָׁו שֶׁהִגִּיעַ לָזֶה, הֵם שָׁנִים וְלֹא שָׁנָה.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שַׁדַּי. מַה מַּשְׁמִיעַ שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא אָמַר אֲנִי אֵל שַׁדַּי? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּתָרִים תַּוְזתּוֹנִים שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים

לְמַטָּה, וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא נִמּוֹלִים, נִטְמָאִים בָּהֶם.

וּרְשׁוּמִים בָּהֶם. וּמָה הָרְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם? שֶׁנִּרְאָה בָּהֶם שִׁי"ן דָּל"ת וְלֹא יוֹתֵר, וּמְשׁוּם כָּךְ נִטְמָאִים בָּהֶם וְנִדְבָּקִים בָּהֶם. אֲוַזר שֶׁנִּמּוֹלִים יוֹצְאִים מֵאֵלּוּ, וְנִכְנָסִים לְכַנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וּמִתְגַּלָּה בָּהֶם יו"ד, הָרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ, אוֹת הַבְּרִית הַשָּׁלֵם, וְנִרְשָׁם בָּהֶם שַׁדַּי"י, וְנִשְׁלָמִים בְּקִיּוּם שָׁלֵם, וְעַל כֵּן כָּתוּב בָּזֶה אֲנִי אֵל שַׁדָּי.

הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. שָׁלֵם. שֶׁכְּעֵת אוֹת זַיִן סָרָה בָּרְשָׁם שֶׁל שִׁי"ן וְדָל"ת. מוֹל אֶת עַצְמְךָ, וֶהְיֵה שָׁלֵם בָּרְשָׁם שֶׁל יו"ד. וּמִי שֶׁהוּא בָּרְשָׁם הַזֶּה, רָאוּי לְהִתְבָּרֵךְ בַּשֵּׁם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כח) וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אוֹתְךָ.

מַה זֶּה אֵל שַׁדַּי? הַהוּא שֶׁמְּמַנּוּ יוֹצְאוֹת הַבְּרָכוֹת, הוּא שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל הַכְּתָרִים הַתַּזְהִרוֹנִים, וְהַכֹּל פּוֹזְרִים מִיִּרְאָתוֹ וּמִזַּעֲזוּעִים. מְשׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁנִּמּוֹל, כָּל אוֹתָם שֶׁאֵינָם קְדוּשִׁים מִתְרַזְּקִים מִמֶּנּוּ וְלֹא שׁוֹלְטִים בּוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁלֹּא יוֹרֵד לַגֵּיהִנֹּם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'. [כָּל אוֹתָם שֶׁנִּמּוֹלוּ נִקְרָאִים צַדִּיקִים, וּמְשׁוּם כָּךְ לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, שֶׁאֵין יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ הַזּוֹ אֶלָּא הַהוּא שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. אַף כָּךְ, וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ וְגוֹ']

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵיכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, אַשְׁרֵי זֶלְקִי שֶׁבָּאתִי לִשְׁמֹעַ אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִפִּיכֶם. כֻּלְּכֶם קְדוֹשִׁים, כֻּלְּכֶם בְּנֵי הָאֱלוֹהַ הַקָּדוֹשׁ. עֲלֵיכֶם כָּתוּב (שם מד) זֶה יֹאמַר לַה' אֲנִי וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַה' וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה. כָּל אָזְנָד מִכֶּם אָזוּז וְקָשׁוּר בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְאַתֶּם גְּדוֹלִים מְמַנִּים מָגִנִּים מֵאוֹתָהּ הָאָרֶץ שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ הַזַּיִת, שֶׁגְּדוֹלֶיהָ אוֹכְלִים מִן הַמָּן שֶׁל הַטַּל הַקָּדוֹשׁ.

פָּתַח אֲוַזר וְאָמַר, (קהלת י) אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זוּרִים וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת יֹאכֵלוּ. וְכָתוּב (שם) אֲי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ. הַפְּסוּקִים הָלָלוּ קָשִׁים הַדְּדִית, וְלֹא קָשִׁים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ – זוֹ הָאָרֶץ

שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם הַזְּמַנִּים שֶׁלְּמַעְלָה, וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת אֶרֶץ הַזְּמַנִּים, וְעָלֶיהָ כָּתוּב (דְּבָרִים יא) אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד. וְכָתוּב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ. לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ, בְּמֻדְגָּשׁ. וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זְמָרִים, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל.

בֶּן זְמָרִים, מַה זֶּה בֶּן זְמָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה) יוֹבֵל הִיא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם, וְכָתוּב וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי כָּל הַזְּמָרוֹת בָּאָה מִן הַיּוֹבֵל, וּמְשׁוּם כָּךְ בֶּן זְמָרִין. וְאִם תֹּאמַר, בֶּן זְמָרִין, וְלֹא כָּתוּב בֶּן זְמָרוֹת – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. בֶּן זְמָרוֹת הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא בְּמִשְׁנָתֵנוּ הַסְּתוּמָה לָמַדְנוּ, כְּשֶׁמִּתְזַבְּרוֹת יו"ד בְּהֵ', אָז כָּתוּב וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְאַל תֹּאמַר כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים, אֶלָּא וַדַּאי מִתְזַבְּרִים, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בֶּן זְמָרִים. וְעַל כֵּן אַשְׁרֶיךָ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זְמָרִים, וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת יֹאכְלוּ – בְּשִׁמְזָה, בְּשִׁלְמוּת וּבְרָצוֹן.

אִי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נַעַר – זוֹ הָאָרֶץ שֶׁלְּמַטָּה. שֶׁלָּמַדְנוּ, כָּל שְׁאָר אַרְצוֹת שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, נִתְּנוּ לִגְדוֹלִים מְגֻנִּים שֶׁמְּמֻנִּים עֲלֵיהֶם. וּמֵעַל לְכֻלָּם הַהוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תְּהִלִּים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. וְלָמַדְנוּ, הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שָׁרוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל כֵּן כָּתוּב אִי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נַעַר. אוֹי לָעוֹלָם שֶׁיּוֹנֵק מֵהַצַּד הַזֶּה. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, יוֹנְקִים כְּמוֹ שֶׁיּוֹנֵק מֵרָשׁוּת אֲזֶרֶת.

וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ – וְלֹא בְּכָל הַיּוֹם. בַּבֹּקֶר – וְלֹא בִּזְמַן אַזֵּר שֶׁל הַיּוֹם. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַזְּמָנָה זוֹרַזֶת וּבָאִים וְסוֹגְדִים לַשֶּׁמֶשׁ, הָרָגֶז תָּלוּי בָּעוֹלָם. בְּשִׁעַת הַמְּנוּחָה הָרָגֶז תָּלוּי בָּעוֹלָם. מִי גָּרַם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁמַּלְכֵּךְ נַעַר, הַהוּא שֶׁנִּקְרָא נַעַר. וְאַתֶּם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אֵין יוֹנְקִים מִן הַצַּד הַזֶּה, אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. עֲלֵיכֶם כָּתוּב (דְּבָרִים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (ישעיה ה) אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ וְגוֹ', וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ וְגוֹ'. בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, לָמָּה כָּתוּב שִׁירָה? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת תּוֹכָחָה: לִידִידִי? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְדוֹדִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שִׁירַת דּוֹדִי. פֶּרֶם הָיָה לִידִידִי בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֶן? הִסְתַּכַּלְתִּי בְּכָל הַתּוֹרָה וְלֹא מָצָאתִי מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בֶּן שָׁמֶן. אֶלָּא אֶת הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בֵּאֲרוּ הַזְּוַּבְּרִים בְּכַמָּה צוּרוֹת, וְהַכֹּל יָפֶה וְכָךְ זֶה. אֲבָל אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי – זֶה יִצְחָק, שֶׁהָיָה יָדִיד, וְנִקְרָא יָדִיד טֶרֶם שֶׁיָּצָא לָעוֹלָם.

לָמָּה יָדִיד? שֶׁשָּׁנִינוּ, אַהֲבָה רַבָּה הָיְתָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בּוֹ שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם אָבִיו, וְנִקְרָא שָׁלֵם, וְנוֹסְפָה לוֹ ה״א לְהַשְׁלִימוֹ, וְכֵן לְשָׂרָה הֻרֵי נִתְּנָה לָהּ ה״א הַוֹּאת. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, ה׳ לְשָׂרָה זֶה יָפֶה, אֲבָל לְאַבְרָהָם לָמָּה ה״א וְלֹא יו״ד? יו״ד הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב, שֶׁהֻרֵי הוּא הָיָה זָכָר. אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הָיָה [הוּא] סָתוּם אֶצְלֵנוּ אַבְרָהָם עָלָה לְמַעְלָה, וְנָטַל סוֹד מַה״א הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא הָעוֹלָם שֶׁל הַזָּכָר. ה״א הָעֶלְיוֹנָה וְה״א הַתַּזְוַּתוֹנָה, זוֹ תְּלוּיָה בַּזָּכָר וְזוֹ וַדַּאי בַּנְּקֵבָה. וּמְשׁוּם כָּךְ אַבְרָהָם עָלָה בַּה״א שֶׁלְּמַעְלָה, וְשָׂרָה יָרְדָה בַּה״א שֶׁלְּמַטָּה.

עוֹד, שֶׁכָּתוּב כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ, וְלָמַדְנוּ זַרְעֶךָ – זַרְעֲךָ מַמָּשׁ, שֶׁהָיָה מִתְזַוֵּג לְהָכֶנֶס בַּבְּרִית הַזּוֹ. וּמִי שֶׁמִּתְזַוֵּג לְהָכֶנֶס בַּבְּרִית הַזּוֹ – נִכְנָס. וּמְשׁוּם כָּךְ הַגֵּר שֶׁמִּתְגַּיֵּר נִקְרָא גֵּר צֶדֶק, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בָּא מִגַּזַּע קָדוֹשׁ שֶׁנִּמּוֹלוּ. וְעַל כֵּן, מִי שֶׁנִּכְנָס בָּזֶה – שְׁמוֹ כָּזֶה: אַבְרָהָם. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בּוֹ כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ, זַרְעֲךָ מַמָּשׁ, וְנִמְסַר לוֹ ה״א. וְאִם לֹא נִמְסְרָה ה״א לְשָׂרָה, הָיָה לוֹ לְאַבְרָהָם לְהוֹלִיד לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהָכָה הַזּוֹ מוֹלִידָה לְמַטָּה.

אַזַּר שֶׁנִּמְסְרָה לְשָׂרָה ה״א, הִתְזַוְּגוּ שְׁתֵּי הַהֵי״ן יַזַּד וְהוֹלִידוּ לְמַעְלָה, וּמַה שֶּׁיָּצָא מֵהֶם הוּא יו״ד. מִשּׁוּם כָּךְ יו״ד אוֹת הָרֹאשׁ שֶׁל יִצְחָק, זָכָר. מִכָּאן מַתְזִיל הַזָּכָר לְהִתְפַּשֵּׁט, וְעַל כֵּן כָּתוּב (בראשית כא) כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע. בְּיִצְחָק וְלֹא בְּךָ. יִצְחָק הוֹלִיד לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב הִשְׁלִים הַכֹּל.

וְאִם תֹּאמַר, וְכִי אַבְרָהָם בָּזֶה נֶאֱזַז וְלֹא יוֹתֵר, וַהֲרֵי כָּתוּב וֶזֶסֶד לְאַבְרָהָם? אֶלָּא וֶזְלְקוֹ כָּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה וֶזֶסֶד עִם בְּנֵי הָעוֹלָם. אֲבָל לְהוֹלִיד – כָּאן הוּא אָזוּז וּמִכָּאן מַתְזִיל, וְעַל כֵּן לֹא נִמּוֹל אַבְרָהָם אֶלָּא בֶּן תִּשְׁעִים וְתִשַּׁע שָׁנָה, וְסוֹד הַדָּבָר הֲרֵי יָדוּעַ, וּבַאֲרִנוּהוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יִצְזָק, הַדִּין הַקָּשֶׁה, יָצָא לֶאֱזוּז לְוֶזְלְקוֹ וּלְהוֹלִיד, וְנִקְרָא וֶזֶסֶד, וְעַל כֵּן יַעֲקֹב הִשְׁלִים הַכֹּל מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה. מִצַּד הָאֲזִזָּה אַבְרָהָם וְיִצְזָק לְוֶזְלְקָם לְמַעְלָה הִיא הַשְּׁלֵמוּת. מֵהַצַּד שֶׁנִּתַּן לָהֶם לְהוֹלִיד מִלְמַטָּה לְמַעְלָה הִיא שְׁלֵמוּת. וְעַל כֵּן כָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. בּוֹ נֶאֱזְזוּ הַגָּנִים מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה.

וְעַל כֵּן כָּתוּב כָּאן שִׁירָה, שֶׁכָּתוּב (שם ה) אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי. שִׁירָה וַדַּאי. שֶׁזֶּה נִקְרָא לְהוֹלִיד זָכָר, שֶׁהֲרֵי נִקְרָא יָדִיד טֶרֶם שֶׁיִּבָּא לָעוֹלָם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, [זֶה] אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יא) מַה לִּידִידִי בְּבֵיתִי. וְאַבְרָהָם יָרַשׁ יְרֻשָּׁה שֶׁל נַזְזֶלֶת הַזֶּלֶק הַזֶּה. אֲבָל [עַל] מַה שֶּׁאָמַרְנוּ שֶׁזֶּה יִצְזָק – כָּךְ זֶה.

שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא דּוֹדִי, שֶׁכָּתוּב (שיר ה) דּוֹדִי צַזּ וְאָדוֹם. יְדִידִי – אוֹזֵז בְּדוֹדִי, זָכָר, וּמִמֶּנּוּ נִטַּע כֶּרֶם, שֶׁכָּתוּב כֶּרֶם הָיָה לִידִידִי.

בְּקֶרֶן בֶּן שֶׁמֶן, מַה זֶּה בְּקֶרֶן בֶּן שֶׁמֶן? אֶלָּא בַּמֶּה יָצָא הַכֶּרֶם הַזֶּה וּבַמֶּה נִטַּע? זֶזֶר וְאָמַר בְּקֶרֶן, מַה זֶּה קֶרֶן? שֶׁכָּתוּב (יהושע ו) בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל. בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל מַתְזִיל. וְהַקֶּרֶן הַזּוֹ אֲזוּזָה בְּאוֹתוֹ הַזָּכָר שֶׁנִּקְרָא בֶּן שֶׁמֶן.

מַה זֶּה בֶּן שֶׁמֶן? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בֶּן זוּרִים, וּשְׁנֵיהֶם דָּבָר אֶזָד. שֶׁמֶן, שֶׁמְּשָׁם שׁוֹפֵעַ שֶׁמֶן וּגְדֵלָה לְהַדְלִיק הַמְּאוֹרוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ בֶּן שֶׁמֶן. וְהַשֶּׁמֶן וְהַמִּשְׁזָה הַלָּלוּ שׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים וּמַדְלִיקִים מְאוֹרוֹת, עַד שֶׁנּוֹטֵל אוֹתוֹ וְכוֹנֵס אוֹתוֹ הַקֶּרֶן הַזֶּה. וְזֶה נִקְרָא קֶרֶן הַיּוֹבֵל. מִשּׁוּם כָּךְ אֵין מִשִּׁיזַת הַמַּלְכוּת אֶלָּא בְּקֶרֶן, וְעַל כֵּן נִמְשְׁכָה מַלְכוּת דָּוִד, שֶׁנִּמְשַׁזּ בְּקֶרֶן וְנֶאֱזַז בּוֹ.

וַיְעַזְּבֵהוּ וַיִסַלְּקֵהוּ – כַּטַבַּעַת הַזּוֹ שֶׁמַּקִיפָה אֶת כָּל הַצְּדָדִים. וַיְסַקְּלֵהוּ – שֶׁהֵסִיר מִמֶּנּוּ וּמִזְּלְקוֹ אֶת כָּל אוֹתָם שָׂרִים גְּדוֹלִים, כָּל אוֹתָם הַמְּגִנִּים, כָּל אוֹתָם הַכְּתָרִים הַתְּזוּתוֹנִים. וְהוּא לָקַח לוֹ אֶת [הַקֶּרֶן] הַכֶּרֶם הַזֶּה לְזַלְּקוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב זֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

וַיִּטָּעֵהוּ שֹׂרֵק – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת. כֻּלּ"ה כָּתוּב בְּהֵ"א. מִכָּאן הִתְחִיל אַבְרָהָם לְהוֹלִיד לְמַעְלָה, וּמִזֶּה יָצָא זֶרַע אֱמֶת. כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת וַדַּאי. הֵינוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת הַיְרֻשָּׁה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ. סוֹף הַפָּסוּק (ישעיה ה) – וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ. מַה זֶּה מִגְדָּל? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יח) מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב. בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וַדַּאי.

וְגַם יֶקֶב חָצַב בּוֹ – זֶה הַשַּׁעַר שֶׁל הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק. מַה מַּשְׁמִיעֵנוּ? שֶׁכָּל בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמּוֹל, נִכְנָס בִּשְׁנֵיהֶם וְזוֹכֶה לִשְׁנֵיהֶם. וּמִי שֶׁמַּקְרִיב אֶת בְּנוֹ לַקָּרְבָּן הַזֶּה, מַכְנִיס אוֹתוֹ לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְעַל הָאוֹת הַזּוֹ מִתְקַיְּמִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וּבַעַל הַהִלּוּלָא הַזֶּה זָכָה לַכֹּל, לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּנִים בְּפָנִים בַּיּוֹם הַזֶּה.

אַשְׁרֵי חֶלְקֵנוּ שֶׁזָּכִינוּ לַיּוֹם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵי חֶלְקְךָ עִמָּנוּ. וְהַבֵּן הַזֶּה שֶׁנּוֹלַד לְךָ, קָרָאנוּ עָלָיו (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְגוֹ', יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו. וְכָתוּב (שם נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה' וְגוֹ'. לְוּ אֶת רַבִּי אַבָּא שְׁלֹשָׁה מִילִין.

אָמְרוּ לוֹ, בַּעַל הַהִלּוּלָא הַזֶּה הַמְאֻרָּז שֶׁלְּךָ זָכָה לְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁקִּיֵּם אֶת קִיּוּם הַמִּצְוָה. אָמַר, מַה הִיא? אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, אִשְׁתִּי, אֵשֶׁת אָזוּי הָיְתָה, וְהוּא מֵת בְּלִי בָנִים, וְנָשָׂאתִי אוֹתָהּ, וְזֶה הַבֵּן הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה לִי מִמֶּנָּה, וְקָרָאתִי לוֹ בְּשֵׁם אָזוּי שֶׁנִּפְטַר. אָמַר לוֹ, מִכָּאן וָהָלְאָה קְרָא לוֹ אִידִי, וְזֶה הוּא אִידִי בַּר יַעֲקֹב. בֵּרַךְ אוֹתָם רַבִּי אַבָּא וְהָלַךְ לְדַרְכּוֹ.

כַּאֲשֶׁר בָּא, סִדֵּר הַדְּבָרִים לִבְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר, וּפָזַד לוֹמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן.

יוֹם אֶחָד הָיָה לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל פָּנָיו וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתָּךְ? מִשֶּׁמָּע שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל, הָיָה נוֹפֵל עַל פָּנָיו וּמְדַבֵּר עִמּוֹ. אֲחֵר שֶׁנִּמּוֹל, עָמַד בְּקִיּוּמוֹ וְלֹא פָחַד. אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתָּךְ, שֶׁמָּצָא אֶת עַצְמוֹ מָהוּל.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, אִם נוֹחַ לְפָנָיו מַר שֶׁאָמַר לְפָנָיו מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים שֶׁשָּׁמַעְתִּי בָּזֶה? אָמַר לוֹ, אֱמוֹר. אָמַר לוֹ, אֲנִי פָּחַדְתִּי שֶׁלֹּא יַעֲנְשׁוּ עַל יָדִי. אָמַר לוֹ, זֵס וְשָׁלוֹם, (תהלים קיב) מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לִבּוֹ בָּטוּחַ בַּה׳. סְפָר לוֹ הַמַּעֲשֶׂה, וְסִדֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים.

אָמַר לוֹ, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים הַלָּלוּ הָיוּ טְמוּנִים אֶצְלְךָ וְלֹא אָמַרְתָּ אוֹתָם? גָּזְרַנִי עָלֶיךָ שֶׁכָּל שְׁלֹשִׁים הַיָּמִים הַלָּלוּ תִּלְמַד וְתִשְׁכַּח, וְלֹא כָתוּב (משלי ג) אַל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו בִּהְיוֹת לְאֵל יָדְךָ לַעֲשׂוֹת? וְכָךְ הָיָה. אָמַר, גָּזְרַנִי שֶׁבַּתּוֹרָה הַזּוֹ יִגְלוּ לְבָבֶל [וְיִגְלוּ בְּבָבֶל] בֵּין הַזְּוָבִרִים.

זָכְלָשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַבָּא. יוֹם אֶחָד רָאָה אוֹתוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹ, דְּפוֹס לִבְּךָ מָצוּי בְּפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, לֹא עַל שֶׁלִּי הוּא, אֶלָּא עַל שֶׁלָּהֶם! אָמַר לוֹ, זֵס וְשָׁלוֹם שֶׁנֶּעֱנְשׁוּ, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁדְּבָרִים הִתְגַּלּוּ בֵּינֵיהֶם כָּל כָּךְ. יִגְלוּ לְבֵין הַזְּוָבִרִים, וְיִלְמְדוּ אוֹתָם הַדְּרָכִים, [וּמִתְמַתְּקִים] וְיִתְכַּסּוּ הַדְּבָרִים בְּתוֹכָם, שֶׁהֲרֵי אֵין הַדְּבָרִים מִתְגַּלִּים אֶלָּא בֵּינֵינוּ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עִמָּנוּ, וְעַל יָדֵינוּ מִתְגַּלִּים הַדְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (ישעיה נח) אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וגו׳. עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַכְרִיז עַל בָּנָיו וְיֹאמַר, אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה׳ יַאַסְפֶךָ.

פרשת וירא אליו

רַבִּי זֵזָיִא פָּתַח, (שיר ב) הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּבָ״ה אֶת הָעוֹלָם, נָתַן בָּאָרֶץ כָּל הַכּוֹחַ שֶׁרָאוּי לָהּ, וְהַכֹּל הָיָה בָּאָרֶץ, וְלֹא הוֹצִיאָה פֵּרוֹת בָּעוֹלָם עַד

שֶׁנִּבְרָא אָדָם. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרָא אָדָם, הַכֹּל רָאוּי [ד"א לָצֵאת] בָּעוֹלָם, וְהָאָרֶץ גִּלְּתָה אֶת פָּרוּתֶיהָ וְכוּלָּהּ שֶׁנִּפְקְדוּ בָהּ.

כְּמוֹ זֶה הַשָּׁמַיִם לֹא נָתְנוּ כוֹזוֹת לָאָרֶץ עַד שֶׁבָּא אָדָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. נִסְתַּתְּרוּ בָהּ כָּל אוֹתָם תּוֹלָדוֹת וְלֹא הִתְגַּלּוּ, וְהַשָּׁמַיִם הִתְעַכְּבוּ, שֶׁלֹּא הִמְטִירוּ עַל הָאָרֶץ מִשּׁוּם שֶׁאָדָם אַיִן, שֶׁלֹּא נִמְצָא וְלֹא נִבְרָא, וְהַכֹּל הִתְעַכֵּב בִּגְלָלוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּרְאָה אָדָם, מִיָּד הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ, וְכָל הַכּוֹזוֹת שֶׁנִּסְתְּרוּ, הִתְגַּלּוּ וְנִתְּנוּ בָהּ.

עֵת הַזְּמִיר הִגִּיעַ, שֶׁהִתְתַּקֵּן תִּקּוּן הַתְּשְׁבָּזוֹת לְוַמֵּר לְפָנֵי הַקָּבָ"ה מַה שֶׁלֹּא נִמְצָא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא אָדָם. וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, שֶׁהֵרִי [זֶה] [כָּל] דָּבָר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [ד"א שֶׁעָשָׂה] הַקָּבָ"ה שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּעוֹלָם עַד שֶׁנִּבְרָא אָדָם. כֵּיוָן שֶׁנִּמְצָא אָדָם, הַכֹּל נִמְצָא.

אַזַּר שֶׁזִּוְּטָא, הַכֹּל הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם וְהִתְקַלְקְלָה הָאָרֶץ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ וְגוֹ', וְכתוּב כִּי תַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה לֹא תֹסֵף תֵּת כֹּחָהּ לָךְ וְגוֹ', וְכָתוּב וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ.

בָּא נָזַז וְתִקֵּן קַרְחֳמִים וּפְצִירוֹת בָּעוֹלָם. אַזַּר כָּךְ, וַיֵּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה. בָּאוּ בְּנֵי הָעוֹלָם וְזִוְּטָאוּ לִפְנֵי הַקָּבָ"ה, וְהִסְתַּלְּקוּ צְבָאוֹת הָאָרֶץ [שֶׁל הָעוֹלָם] כְּמִקֶּדֶם, וְהָיוּ עוֹמְדִים עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם.

כֵּיוָן שֶׁבָּא אַבְרָהָם [לָעוֹלָם], מִיָּד הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ, הִתְתַּקְּנוּ וְהִתְגַּלּוּ כָּל הַצְּבָאוֹת בָּאָרֶץ. עֵת הַזְּמִיר הִגִּיעַ, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה לָמוּל. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁבְּרִית נִמְצְאָה בּוֹ בְּאַבְרָהָם וְנִמּוֹל, אָז הִתְקַיֵּם בּוֹ כָּל הַפָּסוּק הַזֶּה, וְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, וּדְבַר הַקָּבָ"ה הָיָה בְּהִתְגַּלּוּת בּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו ה'.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח הַפָּסוּק הַזֶּה [בְּשָׁעָה] אַזַּר שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם. שֶׁעַד שֶׁלֹּא

נִמּוֹל, לֹא דִּבֵּר עִמּוֹ אֶלָּא מִתּוֹךְ דַּרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה, וְהַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לֹא הָיוּ קַיָּמוֹת עַל אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, מִיָּד הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ. אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת הַתַּזְוִתוֹנוֹת שֶׁהוֹצִיאָה וְהִתְקִינָה הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ. עֵת הַבְּמִיר הִגִּיעַ – אֵלּוּ עַנְפֵי הָעֲרָלָה. וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ – זֶהוּ קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ פָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, וְאוֹתוֹ קוֹל נִשְׁמַע, וְזֶה קוֹל שֶׁגּוֹזֵר דָּבָר לְדַבֵּר וְעוֹשֶׂה לָהּ שְׁלֵמוּת.

בֹּא רְאֵה שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל אַבְרָהָם לֹא הָיְתָה עָלָיו אֶלָּא הַדַּרְגָּה הַזּוֹ כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. כֵּיוָן [אֲזַר] שֶׁנִּמּוֹל מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳. לְמִי? שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב וַיֵּרָא ה׳ אֶל אַבְרָם? שֶׁאִם לְאַבְרָם אָז מָה הַשֶּׁבַח כָּאן יוֹתֵר מִבַּהַתְחָלָה עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא ה׳ אֶל אַבְרָם? אֶלָּא סוֹד נִסְתָּר הוּא. וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ – לְאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁדִּבְּרָה עִמּוֹ, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֶּדֶם לָזֶה עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל. שֶׁכְּעֵת הִתְגַּלָּה הַקּוֹל וְהִתְזַוֵּג בַּדִּבּוּר כְּשֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ. וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל. וְהוּא – וְלֹא גָּלָה מִי. אֶלָּא כָּאן גָּלָה אֶת הַזְּכוּת שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת שְׁרוּיוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ אֲזַר שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם.

בֹּא רְאֵה, וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ – זֶהוּ הַסּוֹד שֶׁקּוֹל שֶׁנִּשְׁמַע שֶׁהִתְזַוֵּג בַּדִּבּוּר וּמִתְגַּלָּה בּוֹ. וְהוּ״א יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל – זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁעָמַד לְהָאִיר עָלָיו. כְּזֹאת הַיּוֹם, שֶׁהֲרֵי הוּאַר הַיָּמִין, הַדַּרְגָּה שֶׁאַבְרָהָם נִדְבַּק בּוֹ. דָּבָר אֲזַר כְּזֹאת הַיּוֹם – בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְקָרֶבֶת דַּרְגָּה לְדַרְגָּה בִּתְשׁוּקָה שֶׁל זֶה כְּנֶגֶד זֶה.

וַיֵּרָא אֵלָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל אַבְרָהָם, הָיָה אָטוּם. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, הַכֹּל הִתְגַּלָּה, וְשָׁרְתָה עָלָיו שְׁכִינָה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל. וְהוּא – זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹרָה עַל עוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הַזֶּה. אֵימָתַי? כְּזֹאת הַיּוֹם, בִּזְמַן שֶׁתִּשְׁתּוֹקֵקְתוּ שֶׁל צַדִּיק אֶזֹּד לִשְׁרוֹת בּוֹ.

מִיָּד – וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו. מִי הֵם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים? אֵלּוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁעוֹמְדִים עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וּמֵהֶם הִיא יוֹנֶקֶת [יְסוֹד הָעוֹלָם] וְנִוּוֹנִית. וְאָז – וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם. שֶׁתִּשְׁתּוֹקֵקֶת הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ לְהִתְזַוֵּג בָּהֶם וְזִדְוּוָתָהּ לְהַמְשִׁיךְ אֲזָרֶיהָם. וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה,

לְהַתְקִין לָהֶם כִּסֵּא.

בֹּא רְאֵה, הַקָּבָ"ה עָשָׂה אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָמוּד אֶזֶד מֵהַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן כְּמוֹ הָאָבוֹת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא כִּסֵּא אֱלֹהֶם, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁמִּתְזַוֵּבֵר בָּהֶם הוּא עָמוּד אֶזֶד לְהִתְתַּקֵּן בַּכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, וּלְכָךְ נָטַל אֶת הַמַּלְכוּת בְּזִוְּבְרוֹן דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁבַּע שָׁנִים לְהִתְזַוֵּבֵר בָּהֶם, וַהֲרֵי נֶאֱמַר.

תּוֹסֶפְתָּא

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא. לָמָּה בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְלֹא בְּמָקוֹם אַזֵּר? אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁנָּתַן לוֹ עֵצָה עַל בְּרִית הַמִּילָה שֶׁלּוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּבָ"ה לְאַבְרָהָם לְהִמּוֹל, הָלַךְ אַבְרָהָם לְהִמָּלֵךְ עִם זִוְּבְרָיו. אָמַר לוֹ עָנֵר: אַתָּה בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה, וְאַתָּה מֵעִיק לְעַצְמְךָ?

אָמַר לוֹ מַמְרֵא: הֲזָכַרְתָּ אֶת הַיּוֹם שֶׁזָּרְקוּ אוֹתְךָ הַכַּשְׂדִּים לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ, וְאוֹתוֹ רָעָב שֶׁעָבַר עַל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה, וְאוֹתָם מְלָכִים שֶׁרָדְפוּ אַזֲרֵיהֶם וְהִכִּיתָ אוֹתָם, וְהַקָּבָ"ה הִצִּיל אוֹתְךָ מֵהַכֹּל וְלֹא יָכֹל אִישׁ לַעֲשׂוֹת לְךָ רַע? קוּם וַעֲשֵׂה אֶת מִצְוַת רִבּוֹנְךָ! אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה: מַמְרֵא, אַתָּה נָתַתָּ לוֹ עֵצָה לְהִמּוֹל, זַיֶּיךָ אֵינִי מִתְגַּלֶּה עָלָיו אֶלָּא בַּפַּלְטֵרִין שֶׁלְּךָ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא. (עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא).

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

רַבּוֹתֵינוּ פָּתְזוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה, (שיר א) לְרֵיזַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ וְגוֹ'. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, נְשָׁמָה זוֹ שֶׁל בֶּן הָאָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה מֵהָאָרֶץ לָרָקִיעַ וְעוֹמֶדֶת בְּאוֹתוֹ זֹהַר עֶלְיוֹן שֶׁאָמַרְנוּ, הַקָּבָ"ה מְבַקֵּר אוֹתָהּ.

בֹּא תִּשְׁמַע, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי, כָּל נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים, כֵּיוָן שֶׁעוֹמֶדֶת בִּמְקוֹם שְׁכִינַת הַכָּבוֹד, שֶׁרְאוּיָה לָשֶׁבֶת, הַקָּבָ"ה קוֹרֵא לָאָבוֹת וְאוֹמֵר לָהֶם: לְכוּ וּבַקְּרוּ אֶת פָּלוֹנִי הַצַּדִּיק שֶׁבָּא, וְהַקְדִּימוּ לוֹ שָׁלוֹם מִשְּׁמִי. וְהֵם אוֹמְרִים: רִבּוֹן הָעוֹלָם, לֹא רָאוּי לְאַבָּא לָלֶכֶת לִרְאוֹת אֶת הַבֵּן. הַבֵּן רָאוּי לִרְאוֹת וּלְהֵרָאוֹת וְלִדְרֹשׁ אֶת אָבִיו.

וְהוּא קוֹרֵא לְיַעֲקֹב וְאוֹמֵר לוֹ: אַתָּה שֶׁהָיָה לְךָ צַעַר בָּנִים, לֵךְ וְקַבֵּל [לַמְּדוֹ] פָּנֵי פָלוֹנִי הַצַּדִּיק שֶׁבָּא לָכָאן, וַאֲנִי אֵלֵךְ עִמְּךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כד) מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה. לֹא נֶאֱמַר מְבַקֵּשׁ, אֶלָּא מְבַקְשֵׁי. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, מֵרֹאשׁ הַפָּסוּק מַשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁו וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי זְעֵירָא (נ"א עֲקִיבָא), יַעֲקֹב אָבִינוּ הוּא כְּסֵא הַכָּבוֹד. וְכֵן תָּנָא דְּבֵי אֵלְיָהוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ הוּא כְּסֵא בְּפָנֵי עַצְמוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב. בְּרִית כָּרַת הַקָּבָ"ה לְיַעֲקֹב לְבַדּוֹ יוֹתֵר מִכָּל אֲבוֹתָיו, שֶׁעָשָׂה לוֹ כְּסֵא הַכָּבוֹד, פָּרַט מִן הָרִאשׁוֹן.

רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר הָיָה יוֹשֵׁב וְהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה. בָּא אֵלָיו רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לוֹ, בַּמֶּה מַר עוֹסֵק? אָמַר לוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִלֵם. מַהוּ כִּסֵּא כָבוֹד יַנְחִלֵם? זֶה יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁעָשָׂה לוֹ כִּסֵּא כָבוֹד לְבַדּוֹ לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּעֵד נִשְׁמַת הַצַּדִּיק, וְהַקָּבָ"ה הוֹלֵךְ עִמּוֹ בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ, וּכְשֶׁרוֹאָה הַנְּשָׁמָה אֶת כְּבוֹד הָאַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁל שְׁכִינַת רִבּוֹנוֹ, מְבָרֶכֶת וּמִשְׁתַּוָּזָה לְפָנֵי הַקָּבָ"ה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה'.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הַקָּבָ"ה עוֹמֵד עָלָיו, וְהַנְּשָׁמָה פּוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת: ה' אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד וְגוֹ' כָּל הַפָּרָשָׁה, עַד הַסִּיּוּם שֶׁאוֹמֵר יִתַּמּוּ זַטָּאִים וְגוֹ'. וְעוֹד אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, וְלֹא זוֹ בִּלְבַד, אֶלָּא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ עַל הַגּוּף שֶׁנִּשְׁאָר בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹמֶרֶת (שם קג) בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' וְכָל קְרָבַי וְגוֹ'.

וְהַקָּבָ"ה הוֹלֵךְ. מִנַּיִן לָנוּ זֶה? מֵהַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא. זֶה יַעֲקֹב. מַה זֶּה מַמְרֵא? מְשׁוּם שֶׁיָּרַשׁ מָאתַיִם עוֹלָמוֹת מֵעֵדֶן, וְהוּא כִּסֵּא. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַמְרֵא בְּגִימַטְרִיָּא מָאתַיִם שְׁמוֹנִים וְאַוָּזוֹת הָיָה. מָאתַיִם שֶׁל עֵדֶן, שֶׁכָּתוּב (שיר זז) וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פָּרְיוֹ, וּשְׁמוֹנִים וְאַוָּזוֹת שֶׁהוּא כִּסֵּא. וְלָכֵן נִקְרָא וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא. וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא מַמְרֵא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה בְּאֵלֹנֵי? רְצוֹנוֹ לוֹמַר זְוִזְקוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲבִיר יַעֲקֹב. וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים טו) ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ'.

כְּזֹאת הַיּוֹם, שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וְזָרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָלַךְ הַקָּבָ"ה, וּמְשׁוּם שֶׁשּׁוֹמְעִים הָאָבוֹת, אַבְרָהָם יִצְחָק, שֶׁהַקָּבָ"ה הוֹלֵךְ אֵלָיו, תּוֹבְעִים מִיַּעֲקֹב לָלֶכֶת עִמָּם וּלְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם, וְהֵם עוֹמְדִים עָלָיו, מִמַּה שֶּׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו. שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים [שֶׁעוֹמְדִים] אֵלּוּ הָאָבוֹת, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו וְרָאוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים [שֶׁעָשָׂה] שֶׁעוֹשִׂים. וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפָּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שְׁכִינַת הַכָּבוֹד עִמָּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךְ [אֵלּוּ הֵן הָאָבוֹת].

דָּבָר אַחֵר וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא, רַבּוֹתֵינוּ פָּתְחוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם. שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם הוּא יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל, שֶׁהַנְּשָׁמָה מִתְפָּרֶדֶת מִן הַגּוּף. וְלֹא נִפְטָר אָדָם מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁרוֹאֶה אֶת הַשְּׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. וּבָאִים עִם הַשְּׁכִינָה שְׁלֹשָׁה מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְקַבֵּל נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו ה' וְגוֹ'. כְּזֹאת הַיּוֹם – זֶה יוֹם הַדִּין הַבּוֹעֵר כַּתַּנּוּר לְהַפְרִיד אֶת הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף.

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, הַמְבַקְּרִים מַעֲשָׂיו מַה שֶּׁעָשָׂה, וְהוּא מוֹדֶה עֲלֵיהֶם בְּפָיו. וְכֵיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה רוֹאָה כָּךְ, יוֹצֵאת מִן הַגּוּף עַד פָּתְחוּ בֵּית הַבְּלִיעָה, וְעוֹמֶדֶת שָׁם עַד שֶׁמִּתְוַדֶּה כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַגּוּף עִמָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאָז נִשְׁמַת הַצַּדִּיק הִיא שְׁמֵחָה בְּמַעֲשֶׂיהָ וּשְׂמֵחָה עַל פִּקָּדוֹנָהּ. שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק מִתְאַוָּה אֵימָתַי תֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הֶבֶל כְּדֵי לְהִתְעַנֵּג בָּעוֹלָם הַבָּא.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁזָּלָה רַבִּי אֶלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, אוֹתוֹ יוֹם עֶרֶב שַׁבָּת הָיָה, וְהוֹשִׁיב לִימִינוֹ אֶת הוּרְקָנוֹס בְּנוֹ, וְהָיָה מְגַלֶּה לוֹ עֲמֻקּוֹת וְנִסְתָּרוֹת, וְהוּא לֹא

הָיָה מְקַבֵּל דָּבָר בְּדַעְתּוֹ שֶׁזָּשַׁב שֶׁמְּטַרְף בְּדַעְתּוֹ הָיָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁדַּעַת אָבִיו מִתְיַשֶּׁבֶת עָלָיו, קִבֵּל מִמֶּנּוּ מֵאָה שְׁמוֹנִים וְתֵשַׁע סוּדוֹת עֶלְיוֹנִים.

כְּשֶׁהִגִּיעַ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ שֶׁמִּתְעָרְבִים בַּמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים, בָּכָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְפָסַק לוֹמַר. אָמַר, עֲמוֹד שָׁם בְּנִי. אָמַר לוֹ, אַבָּא, לָמָּה? אָמַר לוֹ, אֲנִי רוֹאֶה שֶׁאֲנִי מְמַהֵר לַזְּלֹף מִן הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ, לֵךְ וֶאֱמֹר לְאִמְּךָ שֶׁתַּעֲלֶה אֶת הַתַּפְלִין שֶׁלִּי לְמָקוֹם עֶלְיוֹן, וְאַזָּר שֶׁאֶסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְאָבֹא לְכָאן כְּדֵי לִרְאוֹת אוֹתָם. לֹא תִבְכּוּ, שֶׁהֵם קְרוֹבִים עֶלְיוֹנִים וְלֹא תַזְוִתוֹנִים, וְדַעַת בְּנֵי אָדָם לֹא מַשִּׂיגָה אוֹתָם.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, נִכְנְסוּ זִכְמֵי הַדּוֹר לְבַקֵּר אוֹתָם, וְקִלֵּל אוֹתָם עַל שֶׁלֹּא בָּאוּ לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ, שֶׁשָּׁנִינוּ, גְּדוֹלָה שִׁמּוּשָׁהּ יוֹתֵר מִלִּמּוּדָהּ. עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, לָמָּה לֹא בָאתָ לְשַׁמֵּשׁ אוֹתִי [שֶׁהֲרֵי בָּאָה הָעֵת לְהֶצֶרֶף]? אָמַר לוֹ, רַבִּי, לֹא הָיָה לִי פָּנַאי. רָתַז וְאָמַר, אֶתְמַהּ עָלֶיךָ אִם תָּמוּת מִיתַת עַצְמְךָ. קִלְלוֹ שֶׁמִּיתָתוֹ תִּהְיֶה קָשָׁה מִכֻּלָּם.

בָּכָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לוֹ, רַבִּי, תִּלַּמֵּד אוֹתִי תּוֹרָה. פָּתַז פָּיו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּמַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה. בָּאָה אֵשׁ וְהִקִּיפָה אֶת שְׁנֵיהֶם. אָמְרוּ זִכְמִים, נִשְׁמָע מִזֶּה שֶׁאֵין אָנוּ רְאוּיִים וּכְדָאִים לְכָךְ. יָצְאוּ לַפָּתַז הַזִּיצוֹן וְיָשְׁבוּ שָׁם. הָיָה מַה שֶּׁהָיָה, וְהָאֵשׁ הָלְכָה.

וְלִמֵּד בְּבַהֲרַת עַזָּה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת, וְלִמֵּד אוֹתוֹ מָאתַיִם וְשִׁשָּׁה עָשָׂר טְעָמִים שֶׁל פְּסוּקֵי שִׁיר הַשִּׁירִים, וְהָיוּ עֵינֵי רַבִּי עֲקִיבָא זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת, וְזִוְּרָה הָאֵשׁ כְּבַתְזוֹלָה. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְפָסוּק (שיר ב) סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּזִים כִּי זוֹלַת אַהֲבָה אָנִי, לֹא יָכֹל רַבִּי עֲקִיבָא לִסְבֹּל, וְהֵרִים קוֹלוֹ בִּבְכִיָּה. וְהֵרִים קוֹלוֹ וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר מִיִּרְאַת הַשְּׁכִינָה שֶׁהָיְתָה שָׁם.

הוֹרָה לוֹ כָּל עֲמֻקּוֹת וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁהָיוּ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, וְהִשְׁבִּיעוֹ שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשׁוּם פָּסוּק מִמֶּנּוּ, כְּדֵי שֶׁהַקָּבָ"ה לֹא יְזָרִיב אֶת הָעוֹלָם בְּגִלְגּוּלוֹ, וְלֹא רוֹצֶה לְפָנָיו שֶׁהַבְּרִיּוֹת יִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ מֵרֹב הַקְּדֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ

בּוֹ. אַזַּר יָצָא רַבִּי עֲקִיבָא וּבָכָה, וְנָבְעוּ עֵינָיו מַיִם, וְהָיָה אוֹמֵר, וַי רַבִּי! וַי רַבִּי! שֶׁהָעוֹלָם נִשְׁאָר יָתוֹם מִמְּךָ. נִכְנְסוּ אֵלָיו כָּל שְׁאָר הַזָּקֵנִים, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ, וְהֵשִׁיב לָהֶם.

הָיְתָה דְּזוּקָה לוֹ [הַשָּׁעָה] לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. הוֹצִיא שְׁתֵּי זְרוֹעוֹתָיו וְשָׂם אוֹתָם עַל לִבּוֹ. פָּתַח וְאָמַר, אוֹי הָעוֹלָם, הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְזוֹוֵר לְהִתְכַּנֵּס וּלְהִגָּנֵז מִן הַתַּזְזִתּוֹן כָּל אוֹר וּמָאוֹר. אוֹי לָכֶם שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, אוֹי לָכֶם שְׁתֵּי תּוֹרוֹת שֶׁיִּהְיוּ נִשְׁכָּזִים הַיּוֹם הַזֶּה מִן הָעוֹלָם. שֶׁאָמַר רַבִּי יְצָזָק, כָּל יְמֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיְתָה הַשְּׁמוּעָה מְאִירָה מִפִּיו כַּיּוֹם שֶׁנִּתְּנָה בְּהַר סִינַי.

אָמַר, תּוֹרָה [לָמַדְתִּי וּגְמָרָא] הֵבַנְתִּי וְזָכְתָה לָמַדְתִּי וְשִׁמּוּשׁ עָשִׂיתִי, שֶׁאִלּוּ יִהְיוּ כָּל בְּנֵי אֱנוֹשׁ שֶׁל הָעוֹלָם סוֹפְרִים, לֹא יוּכְלוּ לִכְתֹּב, וְלֹא יָזְרוּ תַּלְמִידַי מְזָכְתִּי אֶלָּא כְּמוֹכְזוֹל בְּעַיִן, וַאֲנִי מֵרַבּוֹתַי אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹתֶה בַּיָּם. וְלֹא הָיָה אֶלָּא לְהַזְזִיק טוֹבָה לְרַבּוֹתָיו יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

וְהָיוּ שׁוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ בְּאוֹתוֹ סַנְדָּל שֶׁל יְבוּם, עַד שֶׁיְּצָאָה נִשְׁמָתוֹ וְאָמַר טָהוֹר. וְלֹא הָיָה שָׁם רַבִּי עֲקִיבָא. כְּשֶׁיְּצָאָה הַשַּׁבָּת, מָצָא אוֹתוֹ רַבִּי עֲקִיבָא שָׁמֵת. קָרַע בְּגָדָיו וְשָׁרַט כָּל בְּשָׂרוֹ, וְדָם יָרַד וְנִמְשַׁךְ עַל זְקָנוֹ. הָיָה צוֹוֵזַ וּבוֹכֶה. יָצָא הַזּוּצָה וְאָמַר: שָׁמַיִם שָׁמַיִם, אִמְרוּ לַשֶּׁמֶשׁ וְלַלְּבָנָה, שֶׁהָאוֹר שֶׁהָיָה מֵאִיר יוֹתֵר מֵהֶם הֲרֵי נָזְשַׁךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמַת הַצַּדִּיק רוֹצָה לָצֵאת – שְׁמֵזָה, וְהַצַּדִּיק בָּטוּזַ בְּמִיתָתוֹ כְּדֵי לְקַבֵּל שְׂכָרוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּרְא וַיָּרֹץ לִקְרָאתָם, בְּשִׂמְזָה לְקַבֵּל פָּנֵיהֶם. מֵאֵיזֶה מָקוֹם? מִפָּתַזְתִּ הָאֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וַיִּשְׁתַּזְוּ אָרְצָה – אֶל הַשְּׁכִינָה.

רַבִּי יוֹזָנָן פָּתַזְ וְאָמַר, (שִׁיר ב) עַד שֶׁיָּפוּזַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים סֹב דְּמֵה לְךָ דוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים. עַד שֶׁיָּפוּזַ הַיּוֹם וְגוֹ' – זוֹ אַזְהָרָה לָאָדָם בְּעוֹדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא כְּהֶרֶף עַיִן. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (קֹהֶלֶת ו) וְאִלּוּ זָזָיָה אֶלֶף שָׁנִים פַּעֲמַיִם וְגוֹ'. בְּיוֹם הַמִּיתָה, כָּל מַה שֶּׁזָּזָיָה, נָזוּשָׁב כְּיוֹם אֶזְד אֲצָלוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם מַתְרָה בּוֹ וְאוֹמֶרֶת עַד שֶׁיָּפוּזוּ הַיּוֹם [וְנָסוּ הַצְּלָלִים], וְיִדְמֶה בְּעֵינֶיךָ כְּהֶרֶף עַיִן בְּעוֹדְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְנָסוּ הַצְּלָלִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב זז) כִּי צֵל יָמֵינוּ עֲלֵי אָרֶץ. בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, סַב דְּמֵה לְךָ דּוֹדִי לִצְבִי וְגוֹ'.

דְּבָר אַחֵר עַד שֶׁיָּפוּזוּ הַיּוֹם וְגוֹ' – אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פַּזִּי, זוֹ אַזְהָרָה לָאָדָם בְּעוֹדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא כְּהֶרֶף עַיִן: מָה הַצְּבִי כָּל בְּרִגְלָיו – אַף אַתָּה הֱיֵה כָּל כַּצְּבִי אוֹ כְּעֹפֶר הָאַיָּלִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֶךָ כְּדֵי שֶׁתִּנָּזֵל הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא הָרֵי בְּשָׂמִים, הַנִּקְרָא הַר ה', הַר הַתַּעֲנוּג, הָהָר הַטּוֹב. ע"כ מדרש הנעלם.

סִתְרֵי תוֹרָה

מֻמְשֶׁלֶת הַמֶּלֶךְ נִרְאֵית בִּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים, גָּוֶן אֶזֶד – מַרְאָה שֶׁנִּרְאֵה לָעַיִן מֵרָזוֹק, וְאֵין הָעַיִן יְכוֹלָה לַעֲמֹד בַּבְּרוּר שֶׁרוֹאָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מֵרָזוֹק, עַד שֶׁנּוֹטֶלֶת הָעַיִן מַרְאֵה קָטָן בַּקְּמוּץ שֶׁלָּהּ, וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה לא) מֵרָזוֹק ה' נִרְאָה לִי.

גָּוֶן שֵׁנִי – מַרְאֵה שֶׁל הָעַיִן הַזֹּאת [נ"א שֶׁל אֶזֶד] בַּסֵּתֶר שֶׁלָּהּ, שֶׁאֵין הַגָּוֶן הַזֶּה נִרְאֵה לָעַיִן, רַק בְּסֵתֶר קָטָן, שֶׁתּוֹפֶס וְלֹא עוֹמֵד בְּבְרוּר, סוֹתֵם הָעַיִן וּפוֹתֵחַ מְעַט וְלוֹקֵחַ אוֹתוֹ הַמַּרְאֶה. וְהַגָּוֶן הַזֶּה [נ"א הַגָּוֶן וְזֶה] צָרִיךְ לְפָתְרוֹן לַעֲמֹד עַל מַה שֶּׁלּוֹקֵחַת הָעַיִן, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם א) מָה אַתָּה רֹאֶה.

הַגָּוֶן הַשְּׁלִישִׁי הוּא זֹהַר הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה שֶׁלֹּא נִרְאֵה בּוֹ כְּלָל, זוּיִן מְגֻלְגּוֹל הָעַיִן כַּאֲשֶׁר הוּא סָתוּם בִּסְתִימוּת וּמְגַלְגְּלִים לוֹ בְּגִלְגּוֹל וְנִרְאֵה בַּגִּלְגּוֹל הַזֶּה אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן, רַק שֶׁרוֹאֵה זֹהַר מֵאִיר בְּסֵתֶר הָעַיִן, וְעַל זֶה כָּתוּב (יחזקאל לז) הָיְתָה עָלַי יַד ה', (שם לג) [וְיַד ה' הָיְתָה עָלַי] וַיַּד ה' עָלַי וַיְנַחֵנִי. וְכֻלָּם מְפָרְשִׁים מִגְּבִיאֵי הָאֱמֶת, פָּרַט לְמֹשֶׁה הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן שֶׁזָּכָה לְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה בְּמַה שֶּׁלֹּא נִרְאֵה כְּלָל. עָלָיו כָּתוּב (במדבר יב) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה וְגוֹ'.

וַיֵּרָא אֵלָיו, נִרְאָתָה וְנִתְגַּלְתָה לִי הַשְׁכִינָה תּוֹךְ אוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁהִתְזַבְּרוּ בְּצָדוֹ, מִיכָאֵ״ל לִצַּד יָמִין, גַּבְרִיאֵ״ל לִצַּד שְׂמֹאל, רְפָאֵ״ל לִפָּנִים, אוּרִיאֵ״ל לְאָזוֹר, וְעַל זֶה נִגְלְתָה עָלָיו הַשְׁכִינָה בָּאֵלוֹנִים [נ״א צְלָמִים] הַלָּלוּ שֶׁל הָעוֹלָם, כְּדֵי לְהַרְאוֹת לִפָּנֵיהֶם בְּרִית [ד״א רֹשֶׁם רִאשׁוֹן] הַקְּדֹשׁ שֶׁהָיְתָה בְּכָל הָעוֹלָם בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל. מַה זֶּה פֶּתַח הָאֹהֶל? זֶה הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּרִית, סוֹד הָאֱמוּנָה. כְּזֹאת הַיּוֹם, זֶה הַסּוֹד שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ אַבְרָהָם, הַזּוֹקֵק שֶׁל צַד הַיָּמִין, הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ. פֶּתַח הָאֹהֶל – סוֹד הַשַּׁעַר שֶׁל צֶדֶק פֶּתַח הָאֱמוּנָה, שֶׁאָז נִכְנָס בּוֹ אַבְרָהָם בְּאוֹתוֹ הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ. כְּזֹאת הַיּוֹם – זֶהוּ צַדִּיק, הַדַּרְגָּה שֶׁל זִוּוּג אֶזְוֵד שֶׁנִּכְנָס בּוֹ מִי שֶׁנִּמּוֹל וְנִרְשַׁם בּוֹ הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֵרִי נִתְבַּטֵּל מִן הָעֶרְלָה וְנִכְנַס בַּקִּיּוּם שֶׁל שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן סוֹד הָאֱמוּנָה.

וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים וְגוֹ׳ – אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים שְׁלוּזִים שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בָּאֲוִיר, וְיוֹרְדִים לָעוֹלָם הַזֶּה [וְנִרְאִים] בְּמַרְאָה שֶׁל בֶּן אָדָם, וְהַשְּׁלֹשָׁה הֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּשֶׁת לֹא נִרְאֵית אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים – לָבָן, אָדֹם וְיָרֹק, וְכָךְ הוּא בְּוַדַּאי.

וּשְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הַלָּלוּ שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים. גֶּוֶן לָבָן, גֶּוֶן אָדֹם, גֶּוֶן יָרֹק (רִזְמִים). הַגֶּוֶן הַלָּבָן זֶה מִיכָאֵ״ל, שֶׁהוּא צַד הַיָּמִין. הַגֶּוֶן הָאָדֹם זֶה גַּבְרִיאֵ״ל, הַצַּד שֶׁל הַשְּׂמֹאל. הַגֶּוֶן הַיָּרֹק זֶה רְפָאֵ״ל. וְאֵלּוּ הֵם שְׁלֹשֶׁת גּוֹנֵי הַקֶּשֶׁת, שֶׁאֵין הַקֶּשֶׁת נִרְאֵית אֶלָּא עִמָּהֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּרָא אֵלָיו, גִּלּוּי שְׁכִינָה בִּשְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ.

וְאֶת כֻּלָּם הִצְטָרְכוּ. אֶזְוֵד לְרַפֵּא אֶת הַמִּילָה, וְזֶהוּ רְפָאֵל, בַּעַל הָרְפוּאוֹת. וְאֶזְוֵד לְבַשֵּׂר אֶת שָׂרָה עַל הַבֵּן, וְזֶהוּ מִיכָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִתְמַנָּה לַיָּמִין, וְכָל הַטּוֹבוֹת וְהַבְּרָכוֹת שֶׁבְּיָדוֹ נִמְסְרוּ מִצַּד הַיָּמִין. וְאֶזְוֵד לַהֲפֹךְ אֶת סְדוֹם, וְזֶהוּ גַּבְרִיאֵל שֶׁהוּא לִשְׂמֹאל, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל כָּל הַדִּינִים שֶׁל הָעוֹלָם מִצַּד (הַדִּין) הַשְּׂמֹאל לָדוּן וְלַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא בַּעַל הַהֶרֶג שֶׁל בֵּית

הַמֶּלֶךְ.

וְכֻלָּם עָשׂוּ שְׁלִיזוּתָם, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ. וְהַמַּלְאָךְ גַּבְרִיאֵ״ל בִּשְׁלִיזוּת לַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַלְאַךְ הַמָּוֶת בִּשְׁלִיזוּתוֹ לַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע. וְעִם כָּל זֶה הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה לֹא יוֹצֵאת עַד שֶׁרוֹאָה שְׁכִינָה.

כְּשֶׁרָאָה אוֹתָם מְזַבָּרִים כְּאֶזֶד, אָז רָאָה שְׁכִינָה [כְּמוֹ זֶה] בִּגְוָנֵיהָ וְהִשְׁתַּוְוָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה, כְּמוֹ אֲצֶל יַעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר (שם מז) וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, לַשְּׁכִינָה. וּלְגַבֵּי הַשְּׁכִינָה אָמַר בְּשֵׁם אדנ״י, וּלְגַבֵּי הַצַּדִּיק אָדוֹ״ן, שֶׁהֲרֵי אָז נִקְרָא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ כְּשֶׁמּוֹאֶרֶת מִצַּדִּיק וּמוֹאֶרֶת בִּגְוָנֵיהָ, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם [זֶהוּ כָּזֶה אָז] זֶה נִשְׁלָם לְמַעְלָה.

מִכָּאן שֶׁמַּרְאֶה שֶׁלְּמַטָּה מוֹשֵׁךְ הַמְּשָׁכָה מִלְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי הַגְּוָנִים הַלָּלוּ מוֹשְׁכִים הַמְּשָׁכָה מִלְמַעְלָה מֵאוֹתָם מְקוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. אדנ״י מוֹשֵׁךְ מִלְמַעְלָה בִּשְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וּבָהֶם נוֹטֶלֶת כָּל מַה שֶּׁנּוֹטֶלֶת מִלְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם זִבּוּר שָׁלָה וְתוֹמְכִים שָׁלָה בַּכֹּל, נֶאֱמַר שָׁם אדנ״י, שֶׁהֲרֵי שָׁם זֶה הִתְגַּלָּה לוֹ כָּלוּל בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, הִתְגַּלָּה לוֹ בְּגִלּוּי מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֹּדֶם לָכֵן כְּשֶׁלֹּא הָיָה מָהוּל. וְעַד שֶׁנִּמּוֹל, לֹא רָצָה הַקָּבָ״ה לְהוֹצִיא מִפִּיו קָדוֹשׁ. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, מִיָּד יָצָא מִפִּיו הַוָּרֵע הַקָּדוֹשׁ.

וְלָכֵן הִתְגַּלְּתָה עָלָיו שְׁכִינָה בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת. (דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. זֹהַ״ר זוֹהֵר שֶׁזּוֹהֲרִים בִּדְלֵקוּת שֶׁל זֹהַר. זֹהַ״ר שֶׁמֵּאִיר שֶׁמַּדְלִיק וְנוֹצֵץ לִכְמָה צְדָדִים.

זֹהַ״ר עוֹלֶה וְיוֹרֵד. זֹהַ״ר נוֹצֵץ לְכָל עֵבֶר. זֹהַ״ר שׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא. זֹהַ״ר שֶׁלֹּא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים. זֹהַ״ר שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת. זֹהַ״ר טָמִיר וְגָנוּז, הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל כָּל הַנִּיצוֹצִים וְכָל הַדְּרָגוֹת בּוֹ. יוֹצֵא וְטָמִיר. נִסְתָּר וְגָלוּי. נִרְאֶה וְלֹא נִרְאֶה. [זֹהַ״ר] סֵפֶר זֶה מַעְיַן הַבְּאֵר, יוֹצֵא בַּיּוֹם, נִסְתָּר בַּלַּיְלָה, מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּזִּוּוּגוֹת הַלַּיְלָה בַּתּוֹלָדוֹת שֶׁהוֹצִיא.

זֹהַ״ר שֶׁזּוֹהֵר וּמֵאִיר לַכֹּל, הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ שֶׁנִּרְאֶה, וְכָל הַגְּוָנִים

נִסְתָּרִים בּוֹ וְנִקְרָא בַּשֵּׁם שֶׁל אדנ"י. שְׁלֹשָׁה גְוָנִים נִרְאִים לְמַטָּה מֵאֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַעְלָה. מֵאֵלּוּ הָעֶלְיוֹנִים הַכֹּל נִמְשָׁךְ [לְגַבֵּי זֹהַר] [אוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים. זֹהַר] שֶׁלֹּא נִרְאָה, וְנוֹצֵץ בִּשְׁנַיִם עָשָׂר נְצָנוּצִים וְזֹהָרִים שֶׁנּוֹצְצִים מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר הֵם בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְגוֹ', הַסּוֹד שֶׁל אֵין סוֹף נִקְרָא יהו"ה.

כַּאֲשֶׁר מִתְזַוֵּג זֹהַר תַּזְוִתוֹן אדנ"י בְּזֹהַר עֶלְיוֹן יהו"ה, נַעֲשֶׂה שָׁם נִסְתָּר שֶׁבּוֹ יוֹדְעִים נְבִיאֵי הָאֱמֶת וּמְסִתַּכְּלִים לְתוֹךְ הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן, וְזֶה יְאַהדֹ"נָהֵי, מַרְאוֹת טְמִירִים [זִיוִּת טְמִירוֹת], שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) כְּעֵין הַזֹּהַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

מִשְׁנָה. עֶלְיוֹנִים גְּבוֹהִים טוֹבִים שֶׁל הַיָּמִין, תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה יוֹצְאוֹת וְנֶזְקָקִים בָּאוֹתִיּוֹת, וְהָאוֹתִיּוֹת בָּהֶם נוֹסְעוֹת, [מִטַּלְטְלִים] מַסְעוֹתָיו דַּקִּיקִים בְּסוֹדוֹת. [הֵיכָל] זוֹלְקִים, אֵלּוּ תִּשְׁעַת הַשַּׁלִּיטִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, הָאוֹתִיּוֹת הִתְפַּשְּׁטוּ מֵהֶם. נִשְׁאֲרוּ נְקוּדִים לְהַכְנִיסָם לָהֶם. לֹא נוֹסְעִים רַק כְּשֶׁאֵלֶּה יוֹצְאִים.

הֵם בַּסּוֹד שֶׁל אֵין סוֹף. כָּל הָאוֹתִיּוֹת [נוֹסְעוֹת] מַסָּעוֹת בַּסּוֹד שֶׁל אֵין סוֹף. כְּמוֹ שֶׁהֵם נוֹשְׂאִים אוֹתָם, כָּךְ הֵם נוֹסְעִים. אֵלּוּ הַנִּסְתָּרִים אוֹתִיּוֹת גְּלוּיוֹת וְלֹא גְּלוּיוֹת. אֵלּוּ טְמִירִים עַל מַה שֶּׁשּׁוֹרוֹת הָאוֹתִיּוֹת.

תִּשְׁעָה שֵׁמוֹת זֶקוּקוֹת עִם עֲשָׂרָה, וְהָרִאשׁוֹן אֶהְיֶה. [יו"ד ה"א] אֶהְיֶ"ה אֲשֶׁר אֶהְיֶ"ה, יהו"ה, א"ל, אֱלֹהִי"ם, יהו"ה, צְבָאוֹת, אָדוֹ"ן, שַׁדַּ"י. [וּמֵהַשֵּׁם הַזֶּה יו"ד ה"א וָא"ו ה"א מִתְפַּשֵּׁט כ"ב אוֹתִיּוֹת, וְסוֹד הַשֵּׁם מִנִּצְפַּ"ךְ הֲרֵי כ"ז אוֹתִיּוֹת, וְזֶהוּ סוֹד יהו"ה אֱלֹהֵינ"וּ יהו"ה אֶחָד. יהו"ה אֱלֹהֵינוּ יהו"ה – הֲרֵי י"ד אוֹתִיּוֹת. אֶחָד סוֹד י"ג אוֹתִיּוֹת, וּמֵהֶם יִתְפַּשְּׁטוּ רמ"ז אֲבָרִים, שֵׁם בֶּן מ"ב וְשֵׁם בֶּן ע"ב מִנִּצְפַּ"ךְ וְזַמְשָׁה גְּבוּרוֹת, וּמִמֶּנּוּ יִתְפַּשֵּׁט הַסּוֹד שֶׁל וְזַמְשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, וּמֵהֶם יִתְפַּשְּׁטוּ ע"ב. הֲרֵי רמ"ז אֵיבָרִים עִם יי' אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת].

אֵלֶּה הֵם עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת זֶקוּקִים בְּצִדֵּיהֶם, וְכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ נֶזְקָקִוּ מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵבָרִים וְנִכְנָסִים בַּאֲרוֹן הַבְּרִית הָאֶזֶד, וּמִיהוּ?

הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא אדנ״י. וְזֶה [ד״א סוד] הִתְגַּלָּה עַכְשָׁו לְאַבְרָהָם. [נ״א יהו״ה צְבָאו״ת, ונ״א אֵ״ל אדנ״י]. מִיכָאֵל שֵׂם הַיָּמִין שֶׁאוֹחֵז וּמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה יוֹתֵר מֵאוֹתָם הָאֲחֵרִים. בְּכָל מָקוֹם שֶׁסּוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה שָׁם – מִיכָאֵל שָׁם. אִם הִסְתַּלֵּק מִיכָאֵל הַזֶּה – מִסְתַּלֵּק אֱלֹהִים עִם שַׁדַּי.

בַּהַתְחָלָה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, וְהִתְגַּלְמוּ בְּצִיּוּר שֶׁל אֲוִיר וְהָיוּ אוֹכְלִים, אוֹכְלִים וַדַּאי, שֶׁהָאֵשׁ שָׁלְהֶם אוֹכֶלֶת וּמְכַלָּה הַכֹּל וְעוֹשִׂים נַזָּזַת רוּזַ לְאַבְרָהָם. הֵם אֵשׁ וַדַּאי, וְאוֹתָהּ הָאֵשׁ מִתְכַּסָּה בְּצִיּוּר שֶׁל אֲוִיר וְלֹא נִרְאֵית. וְאוֹתוֹ מַאֲכָל אֵשׁ לוֹהֶטֶת וְאוֹכֶלֶת אוֹתוֹ, וְאַבְרָהָם מְקַבֵּל נַזָּזַת רוּזַ מִזֶּה.

כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלְּקָה הַשְּׁכִינָה מַה כָּתוּב? וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם. מִיָּד מִסְתַּלֵּק עִמּוֹ מִיכָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה וְגוֹ׳. שְׁלֹשָׁה כָּתוּב בַּהַתְחָלָה, וְעַכְשָׁו שְׁנַיִם. אֶלָּא מִיכָאֵל שֶׁהוּא יָמִין הִסְתַּלֵּק עִם הַשְּׁכִינָה.

הַמַּלְאָךְ שֶׁנִּרְאָה לְמָנוֹזַ יָרַד וְהִתְגַּלֵּם [לוֹ] בָּאֲוִיר וְנִרְאָה לוֹ, וְזֶהוּ אוּרִיאֵל. מַה שֶּׁלֹּא יָרַד עִם אֵלּוּ לְאַבְרָהָם – יָרַד כָּאן לְבַדּוֹ לְבַשֵּׂר לְמָנוֹזַ שֶׁבָּא מִדָּן. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָשׁוּב כְּמוֹ אַבְרָהָם, לֹא כָּתוּב שֶׁאָכַל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שופטים יג) אִם תַּעְצְרֵנִי לֹא אֹכַל בְּלַחְמֶךָ. וְכָתוּב, וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ, וַיַּעַל מַלְאַךְ ה׳ בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ׳. וְכָאן וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם. מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ הִסְתַּלֵּק מִיכָאֵל, וְנִשְׁאֲרוּ רְפָאֵל וְגַבְרִיאֵל.

וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה. בָּעֶרֶב – בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין תָּלוּי עַל הָעוֹלָם. אָזַר כָּךְ הִסְתַּלֵּק אֶזְדְּ, וְנִמְצָא שֶׁגַּבְרִיאֵל לְבַדּוֹ. בִּזְכוּת אַבְרָהָם נִצַּל לוֹט, וְהוּא אַף כָּךְ זָכָה בָּהֶם, וְעַל זֶה בָּאוּ אֵלָיו. (ע״כ ס״ת).

זֹהַר:

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְהַר ה׳ וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ. בֹּא רְאֵה, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא רוֹאִים עַל מָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם, וְהַיָּמִים הוֹלְכִים וְעוֹלִים וְעוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּבָ״ה כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִים בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם נִבְרְאוּ וְכֻלָּם עוֹמְדִים לְמַעְלָה. וּמִזֶּה לָנוּ

שֶׁנִּבְרְאוּ? שֶׁכָּתוּב (שם קלט) יָמִים יֻצָּרוּ.

וּכְשֶׁמַּגִּיעִים הַיָּמִים לְהֵעָלוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּם קְרֵבִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וַיִּקְרְבוּ יְמֵי דָוִד לָמוּת. וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. מֹשֶׁה שֶׁכַּאֲשֶׁר בֶּן אָדָם הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ וְלֹא מִתְבּוֹנֵן עַל מַה הוּא עוֹמֵד, אֶלָּא כָּל יוֹם וָיוֹם וְשׁוֹשֵׁב כְּאִלּוּ הוּא הוֹלֵךְ בְּרִיקָנוּת, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהִנְשָׁמָה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹדַעַת לְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ מַעֲלִים אוֹתָהּ. שֶׁהֲרֵי הַדֶּרֶךְ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְמָקוֹם שֶׁאוֹר הַנְּשָׁמוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת מְאִירוֹת, לֹא נִתָּן לְכָל הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁהוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ נִמְשָׁךְ לְאַחַר שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, אִם בֶּן אָדָם נִמְשָׁךְ אַחַר הַקָּבָ"ה וּתְשׁוּקָתוֹ אַחֲרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַחֲרֵי זֶה כְּשֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, הוּא נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וְנוֹתְנִים לוֹ דֶּרֶךְ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה אַחַר אוֹתָהּ מְשִׁיכָה שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּרָצוֹן כָּל יוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹם אֶחָד נִפְגַּשְׁתִּי בְּעִיר אַחַת מֵאוֹתָם שֶׁהָיוּ מִן בְּנֵי קֶדֶם, וְאָמְרוּ לִי מֵאוֹתָהּ זְכוּתָהּ שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים מִיָּמִים רִאשׁוֹנִים, וְהָיוּ מוֹצְאִים סְפָרִים שֶׁל הַזְּכוּתָהּ שֶׁלָּהֶם, וְקָרְבוּ לִי סֵפֶר אֶחָד, וְהָיָה כָּתוּב בּוֹ, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָרָצוֹן שֶׁל הָאָדָם מִתְכַּוֵּן בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ מַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ מִלְמַעְלָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ. אִם רְצוֹנוֹ הִתְכַּוֵּן לְדָבָר עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ, הוּא מַמְשִׁיךְ אוֹתוֹ הַדָּבָר מִלְמַעְלָה לְמַטָּה אֵלָיו.

וְאִם רְצוֹנוֹ לְהִתְדַּבֵּק בַּצַּד הָאַחֵר וּמִתְכַּוֵּן בּוֹ, הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר מִלְמַעְלָה לְמַטָּה אֵלָיו. וְהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁעִקַּר הַדָּבָר תָּלוּי בְּדִבּוּרִים וּבְמַעֲשֶׂה וּבְרָצוֹן לְהִתְדַּבֵּק, וּבָזֶה נִמְשָׁךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ.

וּמָצָאנוּ בּוֹ כָּל אוֹתָם מַעֲשִׂים וַעֲבוֹדוֹת הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת וּדְבָרִים שֶׁהִצְטָרְכוּ לָהֶם, וְאֵיךְ הָרָצוֹן לְהִתְכַּוֵּן בָּהֶם כְּדֵי לִמְשֹׁךְ אוֹתָם אֲלֵיהֶם. כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִדָּבֵק לְמַעְלָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּרִים

וּבִרְצוֹן הַלֵּב לְכַוֵּן בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר תָּלוּי הַדָּבָר לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ אֵלָיו מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וּלְהִדָּבֵק בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר.

וְהָיוּ אוֹמְרִים, כְּמוֹ שֶׁכֵּן אָדָם נִמְשָׁךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה – כָּךְ גַּם מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבַמֶּה שֶׁנִּדְבַּק בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִמְשָׁךְ אַוְזָרָיו – כָּךְ נִדְבָּק בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אִם בְּקִדֻּשׁ – בְּקִדֻּשׁ, וְאִם בְּטֻמְאָה – בְּטֻמְאָה. אִם בְּקִדֻּשׁ, מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנִדְבָּק בּוֹ לְמַעְלָה וְנַעֲשֶׂה מְמֻנֶּה שַׁמָּשׁ לְשַׁמֵּשׁ לִפָּנֵי הַקָּבָ"ה בֵּין אוֹתָם שְׁאָר מַלְאָכִים. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב נִדְבָּק לְמַעְלָה וְעוֹמֵד בֵּין אוֹתָם קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (זכריה ג) וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה.

כָּךְ גַּם כְּמוֹ זֶה. אִם בְּטֻמְאָה, מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנַעֲשֶׂה כְּאֶחָד מֵהֶם לְהִדָּבֵק עִמָּם, וְהֵם נִקְרָאִים נִזְקֵי בְּנֵי אָדָם. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לוֹקְחִים אוֹתוֹ וְשׁוֹאֲבִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁדָּנִים אֶת בְּנֵי הַטֻּמְאָה שֶׁטִּמְאוּ עַצְמָם וְרוּחָם, וְאַוָּזָר כָּךְ נִדְבָּק בָּהֶם, וְהוּא מַזִּיק כְּאֶחָד מֵאוֹתָם מַזִּיקֵי הָעוֹלָם.

אָמַרְתִּי לָהֶם, בָּנַי, דָּבָר זֶה קָרוֹב לְדִבְרֵי תוֹרָה, אֲבָל יֵשׁ לָכֶם לְהִתְרַחֵק [מִתּוֹךְ] מֵאוֹתָם הַסְּפָרִים [הַלָּלוּ] כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְטֶה לִבְּכֶם לָעֲבוֹדוֹת הַלָּלוּ וּלְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁאָמַר כָּאן שֶׁמָּא יֵשׁ וְשָׁלוֹם [לֹא] תִּסְטוּ מֵאַוָּזָר עֲבוֹדַת הַקָּבָ"ה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַסְּפָרִים הַלָּלוּ מַטְעִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁבְּנֵי קֶדֶם הָיוּ זַכְמִים, וְיִרְאַת הַזָּקְמָה הַזּוֹ יָרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם שֶׁנָּתַן לִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדֶנּוּ זֵי קֶדְמָה אֶל אֶרֶץ קֶדֶם. וְאַוָּזָר כָּךְ נִמְשְׁכוּ בְּאוֹתָהּ זְכָמָה לְכַמָּה צְדָדִים.

אֲבָל זֶרַע יִצְחָק, זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, לֹא כָּךְ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. זֶהוּ זֶלֶק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הָאֱמוּנָה שֶׁבָּה נִדְבַּק אַבְרָהָם וְיָצָא מֵאוֹתוֹ גּוֹרָל וּמֵאוֹתוֹ הַצַּד. מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? (שם כח) וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו,

וְכָתוּב וְאַתָּה יַעֲקֹב עַבְדִּי וְגוֹ'. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִמָּשֵׁךְ אַוַּר הַקָּבָ"ה וּלְהִדָּבֵק בּוֹ תָּמִיד, שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים י) וּבוֹ תִּדְבָּק.

בֹּא רְאֵה, (תְּהִלִּים כד) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגוֹ'. אַוַּר כָּךְ זָוַּר וּפָרַשׁ, נְקִי כַּפַּיִם. שֶׁלֹּא עָשָׂה בְּיָדָיו צֶלֶם, וְלֹא מַזָּזִיק עַמָּהֶם בְּמַה שֶׁלֹּא צָרִיךְ. וְעוֹד, שֶׁלֹּא נִטְמָא בָּהֶם וְלֹא מִטַּמֵּא בָּהֶם אֶת הַגּוּף כְּמוֹ אוֹתָם שֶׁמִּטַּמְּאִים אֶת עַצְמָם בַּיָּדַיִם לְהִטָּמֵא, וְזֶה הוּא נְקִי כַּפַּיִם וּבַר לֵבָב, כְּמוֹ זֶה שֶׁלֹּא מוֹשִׁךְ אֶת רְצוֹנוֹ וְלִבּוֹ לַצַּד הָאַוַּזר אֶלָּא לְהִמָּשֵׁךְ אַוַּר עֲבוֹדַת הַקָּבָ"ה.

אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשׁוֹ. כָּתוּב נַפְשׁוֹ וְנִקְרָא נַפְשִׁי, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, נַפְשִׁי – זוֹ נֶפֶשׁ דָּוִד, צַד הָאֱמוּנָה. נַפְשׁוֹ – זוֹ נֶפֶשׁ הָאָדָם מַמָּשׁ. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר יָצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנַפְשׁוֹ תִּתְעַלֶּה בְּמַעֲשִׂים שֶׁכְּשֵׁרִים, עַל מַה שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּהֶם לָלֶכֶת בֵּין כָּל אוֹתָם הַקְּדוֹשִׁים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי, יִשָּׂא בְּרָכָה מֵאֵת ה' וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, אַוַּר שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, הָיָה יוֹשֵׁב וְכוֹאֵב, וְהַקָּבָ"ה שָׁלַח אֵלָיו שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים בְּגִלּוּי לְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁהֲרֵי בְּנִגְלֶה וְכִי מִי יָכוֹל לִרְאוֹת מַלְאָכִים, וַהֲרֵי כָּתוּב (שָׁם קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת וְגוֹ'? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁרָאָה אוֹתָם שֶׁיָּרְדוּ לָאָרֶץ כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם. וְלֹא יִקָּשֶׁה לְךָ זֶה, שֶׁהֲרֵי הֵם וַדַּאי רוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּבְשָׁעָה שֶׁיּוֹרְדִים לָעוֹלָם, מִתְלַבְּשִׁים בַּאֲוִירִים וּבִיסוֹדוֹת שֶׁל גְּלָמִים, וְנִרְאִים לִבְנֵי אָדָם מַמָּשׁ כְּמַרְאֵה דְּמוּתָם.

וּבֹא וּרְאֵה, אַבְרָהָם רָאָה אוֹתָם כְּמַרְאֵה בְּנֵי אָדָם, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה כּוֹאֵב מִן הַמִּילָה, יָצָא וְרָץ אַוַּזְרֵיהֶם כְּדֵי לֹא לִגְרֹעַ [מַה] שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה מִקֶּדֶם לָכֵן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי שֶׁרָאָה אוֹתָם כְּמַרְאֵה שֶׁל מַלְאָכִים, מִמַּה שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמַר אֲדֹנָי, בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת הַשְּׁכִינָה הָיְתָה בָּאָה, וְאֵלּוּ הָיוּ עֲמוּדִים שָׁלָה וְכִסֵּא אֵלֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת הַגָּוָנִים שֶׁתַּוְזוֹתֶיהָ. וְרָאָה כָּעֵת מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹל מַה שֶׁלֹּא רָאָה מִקֶּדֶם לָזֶה עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל. בַּתְּוָזָלָה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ,

אֶלָּא שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם. אַזַּר כָּךְ יָדַע שֶׁאוֹתָם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים הֵם וּבָאוּ אֵלָיו בִּשְׁלִיוּוּת, בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ אַי"ה שָׁרָה אִשְׁתְּךָ וּבְשְׂרוּ לוֹ בְּשׂוֹרַת יִצְחָק.

אֵלָיו – הָאוֹתִיּוֹת נְקוּדוֹת אַי"ו, וְסִימָן אַי"ו רֶמֶז לְמַה שֶּׁלְמַּעְלָה, רֶמֶז לַקָּבָּ"ה. וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל. כָּתוּב כָּאן הִנֵּה בָאֹהֶל, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה לג) אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּקּוּד אַי"ו, לָמָּה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ אַיֵּה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁזִּכּוּר שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד סוֹד הָאֱמוּנָה. אָז אָמַר וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל. שָׁם הוּא הַקָּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל וְשָׁם הוּא נִמְצָא [וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל]. אַיֵּה וְגוֹ'. וְכִי לֹא יָדְעוּ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁשָּׂרָה הִנֵּה בָאֹהֶל? לָמָּה כָּתוּב אַיֵּה? אֶלָּא שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא מַה שֶּׁנִּמְסַר לָהֶם לָדַעַת.

בֹּא רְאֵה, (שמות יב) וְעָבַרְתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה'. וְכִי כַּמָּה שְׁלִיוּזִים וּמַלְאָכִים יֵשׁ לַקָּבָּ"ה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים בֵּין טִפָּה שֶׁל בְּכוֹר לְאוֹתָהּ שֶׁלֹּא שֶׁל בְּכוֹר פָּרַט לַקָּבָּ"ה לְבַדּוֹ.

כְּמוֹ זֶה (יחזקאל ט) וְהִתְוִיתָ תָּו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים. וְלָמָּה צְרִיכִים? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא יוֹדְעִים אֶלָּא רַק מַה שֶּׁנִּמְסַר לָהֶם לָדַעַת [יוֹדְעִים], כְּמוֹ כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁעָתִיד הַקָּבָּ"ה לְהָבִיא עַל הָעוֹלָם. וּמָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַקָּבָּ"ה מַעֲבִיר כְּרוּז בְּכָל הָרְקִיעִים בְּאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁעָתִיד לְהָבִיא עַל הָעוֹלָם.

כְּגוֹן זֶה בְּשָׁעָה שֶׁהַמַּשְׁוִזִּית נִמְצָא בָּעוֹלָם, צָרִיךְ בֶּן אָדָם לְהִסְתַּתֵּר בְּבֵיתוֹ וְלֹא יִהְיֶה נִרְאֶה בַּשּׁוּק כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׁוִזֵּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. מֵאֵלּוּ שֶׁיָּכוֹל לְהִסְתַּתֵּר כֵּן, אֲבָל מִלְּפָנַי הַקָּבָּ"ה לֹא [ס"א יָכוֹל] צָרִיךְ לְהִסְתַּתֵּר. מַה כָּתוּב? (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

אָמַר רַבִּי זְיָיא אָמַר רַב, אִם הָיִינוּ מִסְתַּכְּלִים בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ – נִסְתַּכֵּל בְּזֹכְמָהּ אִם עִנְיַן הַנְּשָׁמָה הִיא אֵין רֹאשָׁהּ סוֹפָהּ וְאֵין סוֹפָהּ רֹאשָׁהּ, וְאִם הָעִנְיָן

לְפָטִירַת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם הִיא, נִסְתַּר אֶת כָּל הַפָּרָשָׁה אוֹ נַעֲמִיד אֶת הַפָּרָשָׁה בָּזֶה אוֹ בָּזֶה. מַה זֶּה יַקְוּז נָא מְעַט מַיִם וְרַוְּצוּ רַגְלֵיכֶם וְגוֹ', וְאֶקְוְזֶה פַּת לֶחֶם וְגוֹ', וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֱהֶלָה אֶל שָׂרָה וְגוֹ', וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וְגוֹ', וַיַּקְוּז חֲמְאָה וְחָלָב וְגוֹ'?.

כְּשֶׁבָּא רַב דִּימִי, אָמַר, לֹא מָצְאָה הַנְּשָׁמָה תּוֹעֶלֶת לַגּוּף אֶלְמָלֵא מַה שֶּׁרָמַז בְּכָאן רָמְזוּ הַקְּרֻבָּנוֹת. בָּטְלוּ הַקְּרֻבָּנוֹת – לֹא בָּטְלָה הַתּוֹרָה. זֶה שֶׁלֹּא מִתְעַסֵּק בְּקָרְבָּנוֹת, שֶׁיַּעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְיוֹעִיל לוֹ יוֹתֵר. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּשֶׁפָּרַשׁ הַקָּבָ"ה הַקְּרֻבָּנוֹת, אָמַר מֹשֶׁה: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּינָּזוּ בִּזְמַן שֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל עַל אַדְמָתָם, כֵּיוָן שֶׁיִּגְלוּ מֵעַל אַדְמָתָם מַה יַּעֲשׂוּ? אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה, יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, וַאֲנִי מוֹזֵל לָהֶם בִּשְׁבִילָהּ יוֹתֵר מִכָּל הַקְּרֻבָּנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז) זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְחָה וְגוֹ'. כְּלוֹמַר, זֹאת הַתּוֹרָה בִּשְׁבִיל עוֹלָה, בִּשְׁבִיל מִנְחָה, בִּשְׁבִיל זִטָּאת, בִּשְׁבִיל אָשָׁם.

אָמַר רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי, זֶה מִי שֶׁמַּזְכִּיר בְּפִיו בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת עִנְיַן הַקְּרֻבָּנוֹת וְתִקְרֻבְתָּם וְיִכַּוֵּן בָּהֶם, בְּרִית כְּרוּתָה הִיא שֶׁאוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַמַּזְכִּירִים זִטְאוֹ כְּדֵי לְהָרַע לוֹ, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ אֶלָּא רַק טוֹב.

וּמִי יוֹכִיזֵנִי? פָּרָשָׁה זוֹ תּוֹכִיזֵנִי! שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו, מַה זֶּה עָלָיו? לְעַיֵּן בְּדִינוֹ. כֵּיוָן שֶׁרוֹאָה נִשְׁמַת הַצַּדִּיק כָּךְ, מַה כָּתוּב? וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֱהֶלָה וְגוֹ'. מַה זֶּה הָאֱהֶלָה? בֵּית הַמִּדְרָשׁ. וּמַהוּ אוֹמֵר? מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים, עִנְיַן הַקְּרֻבָּנוֹת, וְהַנְּשָׁמָה מִתְכַּוֶּנֶת בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם. וְאָז נוֹזַז לָהֶם וְלֹא יְכוֹלִים לְהָרַע לוֹ.

רַבִּי פָּנְוָזְס פָּתַוז פָּסוּק שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וְהִנֵּה הֵוֵזל הַנֶּגֶף בָּעָם, וְכָתוּב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַוּז אֶת הַמַּוְזֶתָה וְגוֹ', וְכָתוּב וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. כָּתוּב כָּאן מַהֵר, וְכָתוּב שָׁם מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים. מַה לְּהַלָּן קָרְבָּן לְהַנָּצֵל, אַף כָּאן קָרְבָּן לְהַנָּצֵל.

אָמַר רַבִּי פָּנְוָזְס, פַּעַם אַוזַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַשְׁתִּי אֶת אֵלִיָּהוּ.

אָמַרְתִּי לוֹ, יֹאמַר לִי מַר דָּבָר שֶׁמּוֹעִיל לַבְּרִיּוֹת. אָמַר לוֹ, בְּרִית גָּזַר הַקָּבָ"ה, וְנִכְנְסוּ לְפָנָיו כָּל הַמַּלְאָכִים שֶׁמְּמַנִּים לְהַזְכִּיר זְנָטָאֵי הָאָדָם, שֶׁבְּזְמַן שֶׁיַּזְכִּירוּ בְּנֵי אָדָם הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁצִּוָּה מֹשֶׁה, וּמְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ בָּהֶם – שֶׁכֻּלָּם יַזְכִּירוּ אוֹתוֹ לְטוֹב.

וְעוֹד, בִּזְמַן שֶׁיֵּאָרַע מָוֶת בִּבְנֵי אָדָם, הַבְּרִית נִגְזָרָה, וְהַכָּרוֹז עוֹבֵר עַל כָּל זְיוֹלוֹת הַשָּׁמַיִם, דְּאִם יַעֲלוּ בָּאָרֶץ בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְיֹאמְרוּ בִּרְצוֹן נָפֶשׁ וָלֵב עֲנִיָּנִים שֶׁל קְטֹרֶת בְּשָׂמִים שֶׁהָיוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַמָּוֶת מֵהֶם.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּזְרָקָה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת. אָמַר לוֹ אַהֲרֹן, לָמָּה? כִּי יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי ה' וְגוֹ'. מַה כָּתוּב? וַיָּרָץ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הֵחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם. וְכָתוּב וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. וְלֹא יָכֹל מַלְאָךְ שֶׁל זְבָלָה לִשְׁלֹט וְנִתְבַּטֵּל הַמָּוֶת.

רַבִּי אַוָּא הָלַךְ לִכְפַר טַרְשָׁא, בָּא אֵצֶל הַמְּאָרְזֵי שָׁלוֹ. לָוְזָשׁוּ עָלָיו כָּל בְּנֵי הָעִיר. אָמְרוּ, אָדָם גָּדוֹל בָּא לְכָאן, נֵלֵךְ אֵלָיו. בָּאוּ אֶצְלוֹ. אָמְרוּ לוֹ, לֹא זוֹשֵׁשׁ עַל אֲבֹדֹתֵינוּ? אָמַר לָהֶם, מַהוּ? אָמְרוּ לוֹ שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעָה יָמִים שֶׁיֵּשׁ מָוֶת בָּעִיר, וְכָל יוֹם מִתְזַזֵּק וְלֹא מִתְבַּטֵּל.

אָמַר לָהֶם, נֵלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּנְבַקֵּשׁ רַזְמִים מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, בָּאוּ וְאָמְרוּ, פָּלוֹנִי וּפָלוֹנִי מֵתוּ, וּפָלוֹנִי וּפָלוֹנִי נוֹטִים לָמוּת. אָמַר לָהֶם רַבִּי אַוָּא, אֵין עֵת לַעֲמֹד כָּךְ, שֶׁהַשָּׁעָה דְּזוּקָה.

אֲבָל תַּפְרִישׁוּ מִכֶּם אַרְבָּעִים בְּנֵי אָדָם מֵאֵלּוּ הַיּוֹתֵר זַכָּאִים. עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה לְאַרְבָּעָה זְלָקִים, וַאֲנִי עִמָּכֶם, עֲשָׂרָה לִקְצֵה הָעִיר וַעֲשָׂרָה לִקְצֵה הָעִיר, וְכֵן לְאַרְבַּע קְצָווֹת הָעִיר, וְאִמְרוּ בְּנֶפֶשׁ זַכָּאָה עֲנָיָן שֶׁל קְטֹרֶת הַסַּמִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְמֹשֶׁה, וְעֲנָיָן שֶׁל הַקְּרְבָּנוֹת אִתּוֹ.

עָשׂוּ כָּךְ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְעָבְרוּ בְּכָל הָעִיר לְאַרְבַּע קְצָווֹת וְהָיוּ אוֹמְרִים כֵּן.

לְבַסּוֹף אָמַר לָהֶם, נָכוֹן לְאֵלּוּ שֶׁנּוֹטִים לָמוּת, וְתַפְרִישׁוּ מִכֶּם לְבָתֵּיהֶם וְתֹאמְרוּ כָּךְ, וְכַאֲשֶׁר תִּסַּיְמוּ, תֹּאמְרוּ אֵלּוּ הַפָּסוּקִים, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמִּזְחָתָה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ וְגוֹ', וַיִּקַּח אַהֲרֹן וְגוֹ', וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וְגוֹ'. וְכֵן עָשׂוּ וְהִתְבַּטֵּל מֵהֶם (הַמָּוֶת).

שָׁמְעוּ אוֹתוֹ קוֹל שֶׁאוֹמֵר: סוֹדֵי הַסּוֹדוֹת, הָרִאשׁוֹנִים הִנְזִילוּהָ לָנֶצַח, שֶׁהֲרֵי דִּין הַשָּׁמַיִם לֹא שׁוֹרֶה כָּאן, שֶׁהֲרֵי יוֹדְעִים לְבַטְּלוֹ. זָכַשׁ לִבּוֹ שֶׁל רַבִּי אָזָא וְיָשַׁן. שָׁמַע שֶׁאוֹמְרִים לוֹ: כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתָ אֶת זֶה – תַּעֲשֶׂה אֶת זֶה. לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שֶׁיַּזְוְזוּ בִּתְשׁוּבָה, שֶׁרְשָׁעִים הֵם לְפָנַי. קָם וְהֶזֶּיר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִתְבַּטְּלוּ מֵהַתּוֹרָה לְעוֹלָם, וְהֶזִּילִיפוּ אֶת שֵׁם הָעִיר, וְקָרְאוּ לָהּ מָתָא מַזְסֵיָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא דַי לָהֶם לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּבַטְּלִים אֶת הַגְּזֵרָה, אֶלָּא לְאַזָּר כֵּן שֶׁמְּבָרְכִים לָהֶם, תֵּדַע לְךָ שֶׁכֵּן הוּא. דְּכֵיוָן שֶׁהִנְשָׁמָה אוֹמֶרֶת לַגּוּף מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים וְגוֹ' וְכָל אוֹתוֹ הָעִנְיָן וּמְבַטֵּל אֶת הַדִּין – מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלַיִךְ כָּעֵת זֹאת. הֲרֵי בְּרָכָה.

כֵּיוָן שֶׁרוֹאִים אוֹתָהּ הַמַּלְאָכִים שֶׁזֶּה לָקוּז עֵצָה לְנַפְשׁוֹ – מָה עוֹשִׂים? הוֹלְכִים אֵצֶל הָרְשָׁעִים לְעַיֵּן בְּדִינָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּקָמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיַּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם, לִמְקוֹם הָרְשָׁעִים, לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט. זֶה הוּא שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל צַדִּיק: כֵּיוָן שֶׁרוֹאָה שֶׁמְּעַיְּנִים בְּדִינוֹ, אֵינוֹ מִתְאַזֵּר לָשׁוּב וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהַקְרִיב [עַל] זֶלְבּוֹ וְדָמוֹ לְפָנַי צוּרוֹ, עַד שֶׁמִּסְתַּלְּקִים בַּעֲלֵי הַדִּין מִמֶּנּוּ.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו – מַה כָּתוּב בַּנְּשָׁמָה? וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל שָׂרָה. בְּזִמָּזוֹן וּבְמְהִירוּת בְּלֹא שׁוּם הַעְכָּבָה. מִיָּד מְמַהֶרֶת הַנְּשָׁמָה אֵצֶל הַגּוּף לְהַזְוְזִירוֹ לְמוּטָב וּלְבַקֵּשׁ בְּמַה שֶׁיִּתְכַּפֵּר לוֹ, עַד שֶׁמִּסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ בַּעֲלֵי הַדִּין.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מַהוּ שֶׁאָמַר וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים וְזָדַל

לִהְיוֹת לְשָׂרָה אַרְזוּ כַּנָּשִׁים? אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בְּמַעֲלָתָהּ, וְהַגּוּף נִשְׁאָר בָּאָרֶץ מִכַּמָּה שָׁנִים, בָּאִים בַּיָּמִים שָׁנִים וְיָמִים הַרְבֵּה וְזָדַל לָצֵאת וְלָבֹא וְלַעֲבֹר אַרְזוּ כִּשְׁאָר כָּל אָדָם. נִתְבַּשֵּׂר לְהַזָּיוֹת הַגּוּף.

מַהוּ אוֹמֵר אַזַּרְנִי בְּלוּתִי הָיְתָה לִי עֶדְנָה? אַזַּרְנִי בְּלוּתִי בָּעָפָר מֵהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים, הָיְתָה לִי עֶדְנָה וְזוּדוּשׁ. וַאדַנִי זָקֵן, שֶׁהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים שֶׁיָּצְאת מִמֶּנּוּ וְלֹא הִפְקִידַנִי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, הֲיַפָּלֵא מֵה׳ דָּבָר לַמּוֹעֵד. מַהוּ לַמּוֹעֵד? אוֹתוֹ הַיָּדוּעַ אָצְלִי לְהַזָּיוֹת מֵתִים. וּלְשָׂרָה בֵּן, מְלַמֵּד שֶׁיִּתְזַדֵּשׁ כְּבֶן שָׁלֹשׁ שָׁנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן, כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה נְזוּנִית מִזִּיוָהּ שֶׁל מַעְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַנִּקְרָא דוּמָ"ה: לֵךְ וּבַשֵּׂר לְגוּף פָּלוֹנִי שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַזָּיוֹתוֹ לֶמוֹעֵד שֶׁאֲנִי אַזַּיֵּה אֶת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. וְהוּא מֵשִׁיב: אַזַּרְנִי בְּלוּתִי הָיְתָה לִי עֶדְנָה? אַזַּרְנִי בְּלוּתִי בֶּעָפָר וְשָׁכַנְתִּי בָּאֲדָמָה, וְאָכַל בְּשָׂרִי רִמָּה וְגוּשׁ עָפָר, תִּהְיֶה לִי זְדוּשׁ?.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לַנְּשָׁמָה: זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אַבְרָהָם וְגוֹ׳ הֲיִפָּלֵא מֵה׳ דָּבָר?! לַמּוֹעֵד הַיָּדוּעַ אָצְלִי לְהַזָּיוֹת אֶת הַמֵּתִים אָשׁוּב אֵלֶיךָ אוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁהוּא קָדוֹשׁ מְזֻדָּשׁ כְּבָרִאשׁוֹנָה לִהְיוֹתְכֶם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָתִיד לְפָנַי לִשְׁמֹז בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו. (ע"כ מדרש הנעלם)

זהר:

אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ, שֶׁלֹּא רָצוּ לוֹמַר לְפָנֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הִנֵּה בָּאֹהֶל, מִיָּד – וַיֹּאמֶר שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וְגוֹ׳ בֹּא רְאֵה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִזְמִין אַבְרָהָם לְפָנֶיהֶם לֶאֱכֹל, לֹא אָמְרוּ לוֹ דָּבָר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ אוֹתָהּ בְּשׁוּרָה הִזְמִין אוֹתָם לֶאֱכֹל. אַחַר שֶׁכָּתוּב וַיֹּאכְלוּ, אָז אָמְרוּ לוֹ אוֹתָהּ בְּשׁוּרָה.

וַיֹּאכְלוּ?! וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתֶּךָ שֶׁמַּלְאָכִים עֶלְיוֹנִים אוֹכְלִים? אֶלָּא בִּשְׁבִיל

כְּבוֹדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם נִרְאֶה כָּךְ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיֹּאכְלוּ וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ וְלֹא נִרְאִים, וְכָל מַה שֶּׁנָּתַן לָהֶם אַבְרָהָם אָכְלוּ, מִשּׁוּם שֶׁמִּצַּד אַבְרָהָם אוֹכְלִים לְמַעְלָה [שֶׁאוֹכְלִים מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁלְּמַעְלָה].

בֹּא רְאֵה, כָּל מַה שֶּׁאָכַל אַבְרָהָם, הוּא אָכַל בְּטָהֳרָה, וְלָכֵן הִקְרִיב לִפָּנֵיהֶם וְאָכְלוּ, וְאַבְרָהָם שָׁמַר בְּבֵיתוֹ טֻמְאָה וְטָהֳרָה שֶׁאֲפִלּוּ בֶּן אָדָם שֶׁהוּא טָמֵא [לֹא יָכֹל לְהִתְקָרֵב לְבֵיתוֹ. אָז יָדַע אַבְרָהָם שֶׁזֶּה טָמֵא הוּא, וְעָשָׂה] [לֹא הָיָה מְשַׁמֵּשׁ בְּבֵיתוֹ, עַד שֶׁעָשָׂה] לוֹ טְבִילָה, אוֹ עָשָׂה לוֹ לִשְׁמֹר שִׁבְעָה יָמִים כָּרָאוּי לוֹ בְּבֵיתוֹ, וְכָךְ זֶה בְּוַדַּאי.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (דברים כג) אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה וְגוֹ'. מַה תַּקָּנָתוֹ? וְהָיָה לִפָּנוֹת עֶרֶב יִרְחַץ בַּמָּיִם. אֵרְעָה בּוֹ טֻמְאָה אַזָּרֵת, כְּמוֹ זִיבָה [טֻמְאַת צָרַעַת אוֹ נִדָּה] אוֹ טֻמְאַת נִדָּה שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי טֻמְאוֹת, לֹא מַסְפִּיק לוֹ בְּאוֹתָהּ טְבִילָה [מִשּׁוּם] בֵּין שֶׁאֵרַע לוֹ קֹדֶם שֶׁקִּבֵּל טֻמְאָה אַזָּרֵת [מִשּׁוּם] בֵּין שֶׁאֵרַע לוֹ אַזָּר כָּךְ.

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה הָיוּ מִתַּקְּנִים טְבִילָה לְכֻלָּם, הוּא לַגְּבָרִים וְהִיא לַנָּשִׁים. מָה הַטַּעַם עָסַק אַבְרָהָם לְטַהֵר בְּנֵי אָדָם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא טָהוֹר וְנִקְרָא טָהוֹר, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד. טָהוֹר – זֶה אַבְרָהָם שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל אַבְרָהָם, וּמַהִי? מַי"ם (זֶסֶד). לָכֵן הִתְקִין לְטַהֵר בְּנֵי הָעוֹלָם בְּמַיִם. וּבְשָׁעָה שֶׁהַזְּמִין אֶת הַמַּלְאָכִים, בְּרֵאשִׁית דִּבָּרָיו מַה כָּתוּב? יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם, כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁהַמַּיִם שְׁרוּיִים בָּהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה מְטַהֵר אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם מֵהַכֹּל. מְטַהֵר אוֹתָם מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, וּמְטַהֵר אוֹתָם מִצַּד הַטֻּמְאָה. וּכְמוֹ שֶׁהוּא מְטַהֵר אֶת הָאֲנָשִׁים, כָּךְ גַּם שָׂרָה מְטַהֶרֶת אֶת הַנָּשִׁים, וְנִמְצָא שֶׁכָּל מִי שֶׁבָּא אֲלֵיהֶם טְהוֹרִים מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה שֶׁאַבְרָהָם נָטַע אֵילָן בְּכָל מָקוֹם שֶׁדִּיּוּרוֹ שָׁם, וְלֹא הָיָה עוֹלֶה

בְּכָל מָקוֹם כָּרָאוּי, פָּרַט לְשָׁעָה שֶׁדִּיּוּרוֹ הָיָה בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, וּבְאוֹתוֹ אִילָן הָיָה יוֹדֵעַ מִי שֶׁנֶּאֱוָוז בַּקָּבָ"ה וּמִי שֶׁנֶּאֱוָוז בַּעֲבוֹדָה זָרָה.

מִי שֶׁנֶּאֱוָוז בַּקָּבָ"ה, הָיָה הָאִילָן פּוֹרֵשׂ עֲנָפָיו וּמְכַסֶּה עַל רֹאשׁוֹ וְעוֹשֶׂה עָלָיו צֵל נָאֶה. וּמִי שֶׁנֶּאֱוָוז בַּצֵּל שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹתוֹ הָאִילָן הָיָה מִתְעַלֶּה, וַעֲנָפָיו הָיוּ עוֹלִים לְמַעְלָה. אָז הָיָה יוֹדֵעַ אַבְרָהָם וּמַזְהִיר אוֹתוֹ, וְלֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁנֶּאֱוָוז בֶּאֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָךְ מִי שֶׁהוּא טָהוֹר [ד"א כָּךְ] מְקַבֵּל אוֹתוֹ הָאִילָן, וּמִי שֶׁהוּא טָמֵא אֵינוֹ מְקַבֵּל אוֹתוֹ. אָז יָדַע אַבְרָהָם וְהָיָה מְטַהֵר אוֹתָם בְּמַיִם.

וּמַעְיַן מַיִם הָיָה תַּוָּוֹת אוֹתוֹ אִילָן, וּמִי שֶׁצָּרִיךְ טְבִילָה מִיָּד הַמַּיִם עוֹלִים אֵלָיו, וְעוֹלִים עַנְפֵי הָאִילָן, אָז יָדַע אַבְרָהָם שֶׁהוּא טָמֵא וְצָרִיךְ מִיָּד טְבִילָה. וְאִם לֹא, יָבְשׁוּ הַמַּיִם, וְאָז יָדַע שֶׁרוֹצֶה לְהִטָּמֵא וּלְהִשְׁתַּמֵּר שִׁבְעָה יָמִים.

וּבֹא וּרְאֵה, שֶׁאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַזְּמִין אֶת הַמַּלְאָכִים אָמַר לָהֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּוָּוֹת הָעֵץ כְּדֵי לִרְאוֹת וְלִבְדֹּק אוֹתָם, וּבְאוֹתוֹ אִילָן הָיָה בּוֹדֵק אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְהַסּוֹד [כְּנֶגֶד] מִשּׁוּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [עָשָׂה] אָמַר שֶׁהוּא עֵץ הַוָּוִיים לַכֹּל, וְלָכֵן וְהִשְׁעֲנוּ תַּוָּוֹת הָעֵץ, וְלֹא תַּוָּוֹת עֲבוֹדָה זָרָה.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁזָּטָא אָדָם, הוּא זָטָא בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁכָּתוּב וּמֵעֵץ הַדַּעַת וְגוֹ', וְהוּא זָטָא בּוֹ וְגָרַם מָוֶת לָעוֹלָם. מַה כָּתוּב? וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַוָּוִיים וְגוֹ' [וְגָרַם מָוֶת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם].. וּכְשֶׁבָּא אַבְרָהָם, הִתְקִין אֶת הָעוֹלָם עִם אִילָן אַוָּוֹר, שֶׁהוּא עֵץ הַוָּוִיים, וְהוֹדִיעַ אֶת הָאֱמוּנָה לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת וָזָיָה. אָמַר רַבִּי יְצוָזָק, שׁוּב אָשׁוּב – שׁוּב יָשׁוּב הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב, שֶׁהֲרֵי הַמַּמָּתֵוָז הַוֶּה לְפָקֹד הָעֲקָרוֹת הוּא בְּיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא בְּיַד שָׁלִיוַז אַוָּוֹר, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ מַמָּתְוָוֹת הֵם שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ בְּיַד שָׁלִיוַז: שֶׁל וָזָיָה, וּתְוָוֹת הַמֵּתִים, וּגְשָׁמִים. וְהוֹאִיל וְלֹא נִמְסְרוּ בְּיַד שָׁלִיוַז, לָמָּה כָּתוּב שׁוּב אָשׁוּב? אֶלָּא וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה עוֹמֵד עֲלֵיהֶם

אָמַר [לוֹ] הַדָּבָר, לָכֵן כָּתוּב וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר סְתָם אוֹ וַיִּקְרָא סְתָם, הוּא מַלְאַךְ הַבְּרִית וְלֹא אֲזוֹר. וַיֹּאמֶר – שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר, וְלֹא אָמַר מִיהוֹ. וַיִּקְרָא – שֶׁכָּתוּב (ויקרא א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וְלֹא אָמַר מִי הָיָה. אָמַר – שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר וְגוֹ', וְלֹא אָמַר מִי הָיָה. [אַף כָּךְ שֶׁכָּתוּב שׁוּב אָשׁוּב. וַיֹּאמֶר סְתָם, וְלֹא אָמַר מִי הָיָה.] אֶלָּא בְּכָל אֵלֶּה מַלְאָךְ שֶׁל הַבְּרִית הָיָה, וְהַכֹּל נֶאֱמַר בַּקָּבָ"ה. וְלָכֵן כָּתוּב וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ וְגוֹ', וְהִנֵּה בֵן וְגוֹ'.

וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ. מָה הַטַּעַם לֹא כָתוּב וְהִנֵּה בֵן לָךְ? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזְשִׁיב שֶׁהוּא מֵהָגָר כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד אָב – זֶה יִצְחָק אֶת אַבְרָהָם. מָתַי כִּבֵּד אוֹתוֹ? בְּשָׁעָה שֶׁעָקַד אוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְרָצָה לְהַקְרִיבוֹ לְקָרְבָּן. וְיִצְחָק בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים הָיָה, וְאַבְרָהָם הָיָה זָקֵן, שֶׁאִלּוּ הָיָה בּוֹעֵט [בּוֹ] בְּרֶגֶל אַזְתּ לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד לְפָנָיו, וְהוּא כִּבֵּד אוֹתוֹ אֶת אָבִיו, וְעָקַד אוֹתוֹ כְּמוֹ תַּיִשׁ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיו.

וְעֶבֶד אֲדֹנָיו – זֶה אֱלִיעֶזֶר לְאַבְרָהָם, כְּשֶׁשְּׁלָחוֹ אוֹתוֹ לְזָרָן וְעָשָׂה כָּל רְצוֹנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְכִבְּדוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אֲדֹנִי וְגוֹ', וְכָתוּב (שם) וַיֹּאמַר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי, כְּדֵי לְכַבֵּד אֶת אַבְרָהָם. שֶׁהֲרֵי בֶּן אָדָם שֶׁהָיָה מֵבִיא כֶּסֶף וְזָהָב וַאֲבָנִים יְקָרוֹת וּגְמַלִּים, וְהוּא כָּרָאוּי, נָאֶה לְמַרְאֶה, לֹא אָמַר שֶׁהוּא אוֹהֵב אַבְרָהָם אוֹ קָרוֹב שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אָמַר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֶת שֵׁבוּז אַבְרָהָם וּלְכַבְּדוֹ בְּעֵינֵיהֶם.

וְעַל כֵּן בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. וְאַתֶּם יִשְׂרָאֵל בָּנַי, קָלוֹן בְּעֵינֵיכֶם לוֹמַר שֶׁאֲנִי אֲבִיכֶם אוֹ שֶׁאַתֶּם עֲבָדִים שֶׁלִּי? וְאִם אָב אָנִי אַיֵּה כִּבּוּדִי וְגוֹ'. מִשּׁוּם כָּךְ וְהִנֵּה בֵן. זֶהוּ בֵּן וַדַּאי, וְלֹא יִשְׁמָעֵאל. זֶהוּ בֵּן שֶׁכִּבֵּד אֶת אָבִיו כָּרָאוּי.

וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ. בֵּן לְשָׂרָה – שֶׁבִּגְלָלוֹ מֵתָה, שֶׁבִּגְלָלוֹ כָּאֲבָה

נַפְשָׁהּ עַד שֶׁיֵּצְאָה מִמֶּנָּה. וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה – לְהִתְעַלּוֹת בְּגִלְגּוֹלוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם. שֶׁאָז וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה וְגוֹ', שֶׁהַרֵי מַזְכִּירִים אֶת שָׂרָה מִשּׁוּם יְצִזָּק, וְעַל זֶה הוּא בֵּן לְשָׂרָה [זֶה אָמְרוּ הַמַּלְאָכִים]. וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה. [זֶה] שֶׁהַרֵי הַנְּקֵבָה לוֹקַחַת [אֶת] הַבֵּן מֵהַזָּכָר.

וְשָׂרָה שֹׁמַעַת פֶּתַח הָאֹהֶל וְהוּא אַזָּרָיו. מַה זֶּה וְהוּא אַזָּרָיו? וְהֵיא אַזָּרָיו צָרִיךְ לוֹ! אֶלָּא סוֹד הוּא, וְשָׂרָה שֹׁמַעַת מַה שֶּׁהָיָה אוֹמֵר [פֶּתַח הָאֹהֶל, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּא אַזָּרָיו – מִי שֶׁהָיָה אוֹמֵר] פֶּתַח הָאֹהֶל, זוֹ הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתּוֹנָה, פֶּתַח הָאֱמוּנָה. וְהוּא אַזָּרָיו – [זֶה] שֶׁהוֹדָה לוֹ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה [נ"א פֶּתַח הָאֹהֶל וְהוּא אַזָּרָיו – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. פֶּתַח הָאֹהֶל – זוֹ הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתּוֹנָה, וְהוּא אַזָּרָיו – זוֹ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה]. מִיּוֹם שֶׁהָיְתָה שָׂרָה בָּעוֹלָם לֹא שָׁמְעָה דְּבַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּרַט לְאוֹתָהּ שָׁעָה.

דָּבָר אַזָּר – שֶׁהָיְתָה יוֹשֶׁבֶת שָׂרָה פֶּתַח הָאֹהֶל כְּדֵי לִשְׁמֹעַ הַדְּבָרִים, וְהֵיא שָׁמְעָה הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בּוֹ אַבְרָהָם. [דָּבָר אַזָּר] וְהוּא אַזָּרָיו – אַבְרָהָם שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב מֵאֲזוֹרֵי הַשְּׁכִינָה.

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים. מַה זֶּה בָּאִים בַּיָּמִים? הַשִּׁעוּרִים שֶׁל הַיָּמִים שֶׁאָז נִרְאוּ לָהֶם, הָאֶזֶד מֵאָה וְהָאֶזֶד תִּשְׁעִים, נִכְנְסוּ בַּיָּמִים הַשִּׁעוּר שֶׁל הַיָּמִים כָּרָאוּי. בָּאִים בַּיָּמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בָא הַיּוֹם, שֶׁהֶעֱרִיב הַיּוֹם לְהַכְנֵס. וְזָדַל לִהְיוֹת לְשָׂרָה אֹרַח כַּנָּשִׁים. וְאוֹתָהּ שָׁעָה רָאֲתָה עַצְמָהּ בְּעִדּוּן אֹזֶר, וְלָכֵן אָמְרָה וַאדֹנִי זָקֵן, שֶׁהַרֵי הוּא לֹא כְּדַאי לְהוֹלִיד כִּי הוּא זָקֵן.

רַבִּי יְהוּדָה פֶּתַח, (משלי לא) נוֹדַע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי אָרֶץ. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה בִּכְבוֹדוֹ שֶׁהוּא גָּנוּז וְנִסְתָּר בְּעִלּוּי רַב. לֹא הָיָה בָּעוֹלָם וְלֹא הָיָה מֵהַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד עַל זִכְמָתוֹ וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד בּוֹ.

מִשּׁוּם כִּי הוּא גָּנוּז וְנִסְתָּר וְהִתְעַלָּה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים לֹא יְכוֹלִים לְהִתְדַּבֵּק עַד שֶׁכֻּלָּם אוֹמְרִים (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד

ה' מִמְּקוֹמוֹ. הַתַּוְוֹתוֹנִים אוֹמְרִים שֶׁהוּא לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיג) עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. הָעֶלְיוֹנִים אוֹמְרִים שֶׁהוּא לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (שם נז) עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ. עַד שֶׁכֻּלָּם, עֶלְיוֹנִים וְתַוְוֹתוֹנִים, אוֹמְרִים בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ, כִּי לֹא נוֹדַע וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד עִמּוֹ, וְאַתָּה אוֹמֵר נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ?.

אֶלָּא וַדַּאי נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא נוֹדָע וְנִדְבָּק לְפִי מַה שֶּׁמִּשַּׁעֵר בִּלְבּוֹ כָּל אֶחָד כַּמָּה שֶׁיָּכוֹל לְהִדָּבֵק בָּרוּךְ שֶׁל הַזָּכְמָה. וּלְפִי מַה שֶּׁמִּשַּׁעֵר בִּלְבּוֹ, כָּךְ נוֹדָע בִּלְבּוֹ, וְלָכֵן נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים – בְּאוֹתָם הַשְּׁעָרִים. אֲבָל שֶׁנּוֹדָע כָּרָאוּי אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִדָּבֵק וְלָדַעַת אוֹתוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ, אֵיזֶה שְׁעָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם. וּמְשׁוּם הַשְּׁעָרִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, בִּגְלָלָם נוֹדָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאִם לֹא – לֹא יְכוֹלִים לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי נִשְׁמַת הָאָדָם אֵין הוּא [אֵין] מִי שֶׁיָּכוֹל לָדַעַת אוֹתָהּ, אֶלָּא עַל יְדֵי אֲבָרֵי הַגּוּף, וְהֵם הַדְּרָגוֹת שֶׁעוֹשׂוֹת אֱמָנוּת הַנְּשָׁמָה. מִשּׁוּם כָּךְ נוֹדָע וְלֹא נוֹדָע. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹדָע וְלֹא נוֹדָע, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, רוּחַ לְרוּחַ, גָּנוּז וְטָמִיר מִן הַכֹּל. אֲבָל בְּאוֹתָם הַשְּׁעָרִים, שֶׁהֵם פְּתָחִים לַנְּשָׁמָה, נוֹדָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ פֶּתַח לְפֶתַח וְדַרְגָּה לְדַרְגָּה, וּמֵהֶם יָדוּעַ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. פֶּתַח הָאוֹהֶל – זֶהוּ פֶּתַח שֶׁל צֶדֶק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קיח) פִּתְחוּ"ו לִ"י שַׁעֲרֵ"י צֶדֶ"ק וְגוֹ'. זֶהוּ פֶּתַח רִאשׁוֹן לְהִכָּנֵס בּוֹ, וּבַּפֶּתַח הַזֶּה נִרְאִים כָּל שְׁאָר הַפְּתָחִים הָעֶלְיוֹנִים. מִי שֶׁזּוֹכֶה לָזֶה [לַפֶּתַח], זוֹכֶה לָדַעַת אוֹתוֹ וּבְכָל שְׁאָר הַפְּתָחִים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם שׁוֹרִים עָלָיו.

וְעַכְשָׁו שֶׁפֶּתַח זֶה לֹא נוֹדָע, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת וְכָל הַפְּתָחִים הִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא יְכוֹלִים לָדַעַת וְלִדְבֹּק. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מִן

הַגָּלוּת, עֲתִידוֹת כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לִשְׂרוֹת עָלָיו כָּרָאוּי.

וְאָז יֵדְעוּ בְּנֵי הָעוֹלָם וָזְכְמָה עֶלְיוֹנָה נִכְבָּדָה מַה שֶּׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים מִקֹּדֶם לָזֶה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ה'. כֻּלָּם עֲתִידִים לִשְׂרוֹת עַל הַפָּתוּז הַתַּזְוִתוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא פָּתוּז הָאָהֶל, וְכֻלָּם עֲתִידִים לִשְׂרוֹת עַל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ כְּדֵי לָדוּן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים וְגוֹ'.

מִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁהִתְבַּשֵּׂר אַבְרָהָם, הַדַּרְגָּה הַזּוֹ הָיְתָה אוֹמֶרֶת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁכָּתוּב שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה. וַיֹּאמֶר – לֹא כָּתוּב מִי הָיָה, וְזֶהוּ פָּתוּז הָאָהֶל. וְעַל זֶה וְשָׂרָה שֹׁמַעַת דַּרְגָּה זוֹ שֶׁהָיְתָה מְדַבֶּרֶת עִמּוֹ מַה שֶּׁלֹּא הָיְתָה שׁוֹמַעַת מִקֹּדֶם לָזֶה, שֶׁכָּתוּב וְשָׂרָה שֹׁמַעַת פָּתוּז הָאָהֶל, שֶׁהָיְתָה מְבַשֶּׂרֶת וְאוֹמֶרֶת שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה זְכִיבוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, שֶׁהֲרֵי לֹא יָצָא מִמֶּנּוּ יִצְחָק עַד שֶׁנִּמּוֹל. אֲזַר שֶׁנִּמּוֹל הִתְבַּשֵּׂר עַל יִצְחָק, מִשּׁוּם שֶׁאָז הוּא זָרַע קָדוֹשׁ, וְטֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אֵינוֹ זֶרַע קָדוֹשׁ, וְאָז הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ לְמִינֵהוּ.

וּבֹא וּרְאֵה, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם זַרְעוֹ לֹא הָיָה קָדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁיָּצָא מִתּוֹךְ עָרְלָה וְהִדְבַּק בָּעָרְלָה לְמַטָּה. אֲזַר שֶׁנִּמּוֹל, יָצָא אוֹתוֹ הַזֶּרַע בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, וְנִדְבַּק בַּקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה וְהוֹלִיד לְמַעְלָה, וְנִדְבַּק אַבְרָהָם בְּדַרְגָּתוֹ כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהוֹלִיד אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק, יָצָא קָדוֹשׁ כָּרָאוּי. וְאֵלּוּ [וַדַּאי] הַמַּיִם שֶׁהָרוּ וְהוֹלִידוּ וְזֹשֶׁךְ.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל יוֹם אֶחָד אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁקָּרָא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִצְחָק, שֶׁכָּתוּב וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק, לָמָּה? שֶׁהֲרֵי נִרְאָה שֶׁעַד שֶׁלֹּא יָצָא לָעוֹלָם קָרָא לוֹ יִצְחָק? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאֵשׁ לוֹקַחַת מַיִם, שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם בָּאִים מִצַּד שֶׁל הַגְּבוּרָה, וְעוֹד [נ"א ובא תִּשְׁאַל מֵהַלְוִים] [שְׁאַל אוֹתוֹ] הַלְוִים שֶׁהֵם מְשַׁמְּזִים לְאוֹתוֹ הַצַּד בִּכְלֵי זֶמֶר וְתִשְׁבָּזוֹת כְּנֶגֶד

הַצַּד הַזֶּה, מִשּׁוּם כָּךְ יְצִוָּוךְ הוּא וְזִרְוָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בָּא מֵאוֹתוֹ צַד וְנִרְכָּךְ בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, יְצִוָּוךְ צִוּוּךְ, זִרְוָה שֶׁמַּזַּלִּיפָה מַיִם בְּאֵשׁ וְאֵשׁ בְּמַיִם, וְעַל זֶה נִקְרָא כָּךְ. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ כָּךְ בְּטֶרֶם יָצָא לָעוֹלָם בְּשֵׁם זֶה וְהוֹדִיעַ לְאַבְרָהָם.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּכָל הָאֲוִזָּרִים הִשְׁאִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִקְרֹא לָהֶם שֵׁמוֹת, וַאֲפִלּוּ נָשִׁים הָיוּ קוֹרְאוֹת לִבְנֵיהֶן שֵׁמוֹת, אֲבָל כָּאן לֹא הִשְׁאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִמּוֹ לִקְרֹא לוֹ שֵׁם, אֶלָּא לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יְצִוָּוךְ. אַתָּה וְלֹא אַוִּזר. כְּדֵי לְהַזַּלִּיף מַיִם בְּאֵשׁ וְאֵשׁ בְּמַיִם לְהַכְלִילוֹ בְּצִדּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁהִתְבַּשֵּׂר אַבְרָהָם בְּיִצְוָּוךְ, מַה כָּתוּב? וַיָּקָמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיַּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בֹּא רְאֵה כַּמָּה נוֹהֵג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹבָה עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים בִּדְרָכָיו, שֶׁאֲפִלּוּ בִּזְמַן שֶׁרוֹצֶה לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, הוּא גּוֹרֵם לְמִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ לִזְכּוֹת בַּדָּבָר עַד שֶׁלֹּא יָבֹא אוֹתוֹ הַדִּין לָעוֹלָם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת הָאָדָם, שׁוֹלֵחַ לוֹ דּוּרוֹן, וּמֵיהוּ? הֶעָנִי, כְּדֵי לִזְכּוֹת בּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁזָּכָה בּוֹ, הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו זִוּוּט אֶזֶד שֶׁל זֶסֶד שֶׁנִּמְשָׁךְ מִצַּד הַיָּמִין וּפוֹרֵס עַל רֹאשׁוֹ וְרוֹשֵׁם אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁיָּבֹא הַדִּין לָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַמַּשְׁזִית יָזֶהֵר בּוֹ, וּמֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם, וְאָז מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וְנִזְהָר עָלָיו. מִשּׁוּם כָּךְ מַקְדִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַה שֶׁיִּזְכֶּה.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָבִיא דִּין עַל סְדֹם, זָכָה קֹדֶם אֶת אַבְרָהָם וְשָׁלַח לוֹ דּוּרוֹן לִזְכּוֹת עִמָּהֶם כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת לוֹט בֶּן אָזִוִיו מִשָּׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיְשַׁלַּזו אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה, וְלֹא כָּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת לוֹט, שֶׁהֲרֵי בִּזְכוּת אַבְרָהָם נִצַּל. וּמַה זֶּה וַיִּזְכֹּר? שֶׁזָּכַר אוֹתוֹ מַה שֶּׁזָּכָה קֹדֶם עִם אוֹתָם שְׁלֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים.

כְּמוֹ זֶה, בֶּן אָדָם שֶׁזָּכָה בִּצְדָקָה עִם בְּנֵי אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר לוֹ אֶת אוֹתָהּ הַצְּדָקָה שֶׁעָשָׂה. מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל

שָׁעָה שֶׁזָּכָה בֶּן אָדָם, כָּךְ נִכְתָּב עָלָיו לְמַעְלָה. וַאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת אוֹתוֹ הַטּוֹב שֶׁעָשָׂה וְזָכָה עִם בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יא) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה וְיַצִּיל אֶת לוֹט.

וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם. בֹּא רְאֵה, וַיַּקְמוּ הָאֲנָשִׁים מִשָּׁם, מֵאוֹתָהּ סְעוּדָה שֶׁתִּקֵּן לָהֶם אַבְרָהָם וְזָכָה בָּהֶם. אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ מַלְאָכִים, זָכָה בָּהֶם. וְכָל אוֹתוֹ מַאֲכָל לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ כְּלוּם, מִשּׁוּם אַבְרָהָם, וּלְוַכּוֹתוֹ, שֶׁהָרֵי כָּתוּב וַיֹּאכֵלוּ, בְּאֵשׁ שֶׁלָּהֶם נֶאֱכַל.

וְאִם תֹּאמַר, הָרֵי שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים הָיוּ? זֶה אֵ"שׁ וְזֶה מַיִ"ם וְזֶה רוּ"ז. אֶלָּא כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּלוּל בַּזְּבֵרוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֹּאכֵלוּ. כְּמוֹ זֶה (שמות כד) וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אֲכִילָה וְדֵאִית הֵם אָכְלוּ, שֶׁנִּזּוֹנוּ מֵהַשְּׁכִינָה. אַף כָּאן וַיֹּאכֵלוּ – גָּרְמוּ [נ"א גִּרְמוּ רָמְזוּ] לְהַזּוֹן [מִמֶּנּוּ] מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁאַבְרָהָם נִדְבַּק בּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הִשְׁאִירוּ כְּלוּם מִמַּה שֶׁנָּתַן לָהֶם אַבְרָהָם.

כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁתּוֹת מֵאוֹתָהּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה כְּדֵי שֶׁיִּזָּכֶה לְאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה, אַף הֵם אָכְלוּ מִמַּה שֶׁתִּקֵּן לָהֶם אַבְרָהָם כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ לְהַזּוֹן מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהָרֵי מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵא מָזוֹן לְכָל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים. וַיִּשְׁקְפוּ, הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רַחֲמִים לְהַצִּיל אֶת לוֹט. כָּתוּב כָּאן וַיִּשְׁקְפוּ, וְכָתוּב שָׁם (דברים כו) הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשֶׁךָ. מַה לְּהַלָּן לְרַחֲמִים – אַף כָּאן לְרַחֲמִים.

וְאַבְרָהָם הֹלֵךְ עִמָּם לְשַׁלְּחָם, לַעֲשׂוֹת לָהֶם לְוָיָה. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אִם תֹּאמַר שֶׁאַבְרָהָם יָדַע שֶׁהֵם מַלְאָכִים, לָמָּה עָשָׂה לָהֶם לְוָיָה? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף עַל גַּב שֶׁיָּדַע [רָגִיל הָיָה לַעֲשׂוֹת לְכָל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁמְּזַמָּנִים עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת לָהֶם לְוָיָה]. [מַה שֶּׁהָיָה רָגִיל לַעֲשׂוֹת עִם בְּנֵי אָדָם עָשָׂה בָּהֶם וְלִוָּה אוֹתָם], מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לָאָדָם לַעֲשׂוֹת לְוָיָה לָאוֹרְחִים, שֶׁהָרֵי הַכֹּל תָּלוּי בָּזֶה. וּבְעוֹד שֶׁהוּא הָיָה הוֹלֵךְ עִמָּם, הִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל

אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וַה' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. וַה' – הוּא וּבֵית דִּינוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה הוֹלֵךְ עִמָּם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּן אָדָם עוֹשֶׂה לְוָיָה [לְאָדָם] לְזַוְּגָרוֹ, הוּא מוֹשֵׁךְ אֶת הַשְּׁכִינָה לְהִתְזַוֵּגָר עִמּוֹ וְלָלֶכֶת עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ לְהַצִּילוֹ, וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְלַוּוֹת אֶת הָאוֹרֵחַ כְּדֵי לְזַוְּגָרוֹ עִמּוֹ שְׁכִינָה וּמוֹשֵׁךְ עָלָיו לְהִתְזַוְּגָר עִמּוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ, וַה' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. רַבִּי זְזָיָא פָּתַח, (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים. אַשְׁרֵיהֶם צַדִּיקֵי הָעוֹלָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה בָּרָקִיעַ וְעָתִיד לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם – עַל יְדֵי הַצַּדִּיקִים עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, וְלֹא מְכַסֶּה מֵהֶם כְּלוּם לְעוֹלָמִים, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְשַׁתֵּף עִמּוֹ אֶת [הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה פָּתוּחַ פֶּה לָרְשָׁעִים בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּל מְגַלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] לַצַּדִּיקִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בָּאִים וּמַזְהִירִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם לָשׁוּב מֵזַּטָּאֵיהֶם וְלֹא יֵעָנְשׁוּ מִתּוֹךְ הַדִּין הָעֶלְיוֹן וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם פָּתוּחַ פֶּה אֲלֵיהֶם. מִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לָהֶם הַסּוֹד שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּהֶם הַדִּין. וְעוֹד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁהֲרֵי בְּלִי דִּין עָשָׂה בָּהֶם דִּין.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים וְלֹא יוֹדְעִים לְהִשָּׁמֵר מֵזַּטָּאֵיהֶם. וּמָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אֱמֶת וּדְרָכָיו דִּין אֵינוֹ עוֹשֶׂה כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה בָּעוֹלָם עַד שֶׁמְּגַלֶּה לַצַּדִּיקִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פָּתוּחַ פֶּה לִבְנֵי אָדָם, אֶצֶל בְּנֵי אָדָם לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת דִּבְרֵיהֶם שֶׁלֹּא יְדַבְּרוּ בְּנֵי אָדָם לָשׁוֹן הָרַע בָּהֶם. וְכֵן כָּתוּב (במדבר לב) וִהְיִיתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פָּתוּחַ פֶּה לִבְנֵי אָדָם, וְיִתְרוּ בָּהֶם אִם הֵם זוֹטָאִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים לְהִשָּׁמֵר, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְמִדַּת הַדִּין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּתוּחַ פֶּה אֲלֵיהֶם, וּבַמֶּה? בִּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים.

בֹּא רְאֵה, וַהֲ' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אֶת כָּל הָאָרֶץ לְאַבְרָהָם לִהְיוֹת לוֹ נַחֲלַת יֵרֻשָּׁה לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְּנֶנָּה וְגוֹ', וְכָתוּב שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה. וּלְאַחַר מִכֵּן הִצְטָרֵךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲקֹר אֶת הַמְקוֹמוֹת הַלָּלוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּבָר נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לְאַבְרָהָם, וְהוּא אָב לַכֹּל, שֶׁכָּתוּב כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ, וְלֹא נָאֶה לִי לִמְזוֹזוֹת בָּנִים בְּלִי לְהוֹדִיעַ לַאֲבִיהֶם שֶׁקָּרָאתִי לוֹ אַבְרָהָם אֹהֲבִי, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ [אָמַר] וַהֲ' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא רְאֵה עַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, וְעִם כָּל זֶה שֶׁהֶאֱרִיךְ עִמּוֹ וְהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁרוֹצָה לַעֲשׂוֹת דִּין בִּסְדֹם, לֹא בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהַצִּיל אֶת לוֹט וְלֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ דִּין. מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא לִתְבֹּעַ שָׂכָר מִמַּעֲשָׂיו.

וְעַל זֶה שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת לוֹט וְהִצִּילוֹ מִשּׁוּם אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וַיְזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיְשַׁלַּח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה וְגוֹ'. מַה זֶּה אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֶן לוֹט? הֲרֵי נֶאֱמַר, אַבָּל מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם רְשָׁעִים וְלֹא נִמְצָא [בֵּינֵיהֶם] מִכֻּלָּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ דְּבַר זְכוּת פָּרַט לְלוֹט. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁדָּרִים בּוֹ רְשָׁעִים הוּא זָרֵב.

אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֶן לוֹט, וְכִי בְּכֻלָּם יָשַׁב לוֹט? אֶלָּא בִּגְלָלוֹ הָיוּ מְיֻשָּׁבִים וְלֹא זָרְבוּ. וְאִם תֹּאמַר בִּזְכוּתוֹ – לֹא! אֶלָּא בִּזְכוּת אַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה שֶׁשְּׁמוּשׁ שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה לְצַדִּיק, אוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ מֵגֵן עָלָיו בָּעוֹלָם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא רָשָׁע, לוֹמֵד מִדְּרָכָיו וְעוֹשֶׂה אוֹתָם.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁהִתְחַבֵּר לוֹט עִם אַבְרָהָם – אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא לָמַד כָּל מַעֲשָׂיו, לָמַד לַעֲשׂוֹת וָסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה אַבְרָהָם, וְזֶהוּ שֶׁהָיָה מְיֻשָּׁב אֶת כָּל אוֹתָן הֶעָרִים כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיוּ מְיֻשָּׁבִים אַזַּר שֶׁנִּכְנַס לוֹט בֵּינֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵאַבְרָהָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ [בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ]. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וַהֲרֵי שְׁכִינָה הָיְתָה מְדַבֶּרֶת עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי [בְּדַרְגָּה] זוֹ הִתְגַּלָּה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי.

וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה. בַּהַתְזָלָה וַה' אָמָר, וּלְבַסּוֹף וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה וְגוֹ'. זוֹהִי הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִתְגַּלְתָּה לוֹ עַל הַדַּרְגָּה הַתַּזְהִתוֹנָה.

מדרש הנעלם

וַה' אָמָר הַמַּכַּסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם וְגוֹ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיָּקָמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיַּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם, לַעֲשׂוֹת דִּין בָּרְשָׁעִים. מַה כָּתוּב אַזָּרְיו? הַמַּכַּסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַב זוֹסְדָּא, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים עַד שֶׁנִּמְלָךְ בְּנִשְׁמָתָם שֶׁל צַדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ד) מִנִּשְׁמַת אֱלוֹהַּ יֹאבֵדוּ. וְכָתוּב הַמַּכַּסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כְּלוּם יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת דִּין בָּרְשָׁעִים עַד שֶׁאֶמָּלֵךְ בְּנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. וְאוֹמֵר לָהֶם: הָרְשָׁעִים וְזִטְאוּ לְפָנַי, אֶעֱשֶׂה בָּהֶם דִּין, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה וְזִטְאָתָם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, הַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בִּמְקוֹמָהּ, וְהִיא יְרֵאָה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וְלוֹמַר לְפָנָיו כְּלוּם, עַד שֶׁיֹּאמַר לְמטטרו"ן שֶׁיַּגִּישֶׁנָּה לְפָנָיו וְתֹאמַר מַה שֶּׁרְצָתָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע וְגוֹ', זִלִּילָה לְךָ וְגוֹ'.

אוּלַי יֵשׁ זַמְשִׁים צַדִּיקִם וְגוֹ'. הַנְּשָׁמָה פּוֹתַזַת וְאוֹמֶרֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמָּא נִתְעַסְקוּ בַּזַּמְשִׁים פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְעַסְקוּ לִשְׁמָהּ, שָׁכָר יֵשׁ לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא וְלֹא יִכָּנְסוּ לַגֵּיהִנֹּם. מַה כָּתוּב אַזָּרְיו? וַיֹּאמֶר ה' אִם אֶמְצָא בִסְדֹם זַמְשִׁים צַדִּיקִים וְגוֹ'.

וַהֲרֵי [שָׁנִינוּ], אוֹתָן פָּרָשִׁיּוֹת יְתֵרוֹת וְזַמּוֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ הָיוּ. אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, וְזַמּוֹשָׁה סְפָרִים הֵם בַּתּוֹרָה, וּבְכָל אֶזֶוד וְאֶזֶוד נִכְלָלִים עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְזֶשֶׁב עֲשָׂרָה בְּכָל אֶזֶוד מֵהֶם – הוּא וְזַמּוֹשִׁים.

השלמה מההשמטות (סימן טו)

וְזַמּוֹשִׁים הֵם כְּנֶגֶד וְזַמּוֹשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, וְהֵם רְאוּיִים לְהַצִּיל כָּל הָעוֹלָם בְּצִדְקָתָם, וַה' הוֹדָה לִדְבָרֶיהָ. וּכְשֶׁרָאֲתָה שֶׁלֹּא מָצְאָה, אָמְרָה (שם יז) אוּלַי יַזְסִרוּן וְזַמּוֹשִׁים הַצַּדִּיקִים וְזַמּוֹשָׁה, כְּלוֹמַר, אוּלַי יֵשׁ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם שֶׁעָסְקוּ בִּידִיעַת שְׁמֶךָ, שֶׁהוּא הַשֵּׁם בְּמִלּוּאוֹ, שֶׁהוּא וְזַמּוֹשָׁה וְאַרְבָּעִים, יו"ד ה"א וָא"ו ה"א, כְּמִסְפַּר אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל. וּכְשֶׁלֹּא מָצְאָה, זוֹזֶרֶת לוֹמַר אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים (ע"כ מההשמטות).

עוֹד פּוֹתַזַת הַנְּשָׁמָה וְאוֹמֶרֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, שֶׁמָּא קִבְּלוּ עָנְשָׁם עַל מַה שֶׁזָּטְאוּ בְּבֵית דִּין וְנִתְכַּפֵּר לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה) אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף. וּמִמַּה שֶׁנִּתְבַּיְשׁוּ לִפָּנֶיהָם, דַּיָּם לְהִתְכַּפֵּר [לִפָּנֶיהָם] לָהֶם שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לַגֵּיהִנֹּם. מַה כָּתוּב אַזְזָרְיוּ? לֹא אֶעֱשֶׂה בַּעֲבוּר הָאַרְבָּעִים.

השלמה מההשמטות (סימן טז)

עוֹד פּוֹתַזַת וְאוֹמֶרֶת, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם שִׁלְשִׁים, כְּלוֹמַר, אוּלַי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם צַדִּיקִים שֶׁעָסְקוּ וְהִשִּׁיגוּ אוֹתָם הַשִּׁלְשִׁים מַעֲלוֹת הָרְמוּזוֹת בִּנְבוּאַת יְזֶזְקֵאל בַּפָּסוּק וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים [שָׁנָה], וְהֵם כְּלוּלִים בִּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת זְכֻמָּה, שֶׁהֵם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת וְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְכֵן אוּלַי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם אֲנָשִׁים צַדִּיקִים יְזִידֵי סְגֻלָּה הַמְיֻזָּדִים שְׁתֵּי פְּעָמִים בַּיּוֹם בְּפָסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּהּ כְּלוּלִים עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּמִלַּת אֶזֶוד. הָאָל"ף עִם הַזַּיִ"ת הֵם תִּשְׁעָה, וְהַמּוֹלָה א' הֲרֵי עֲשָׂרָה, וְהַד' אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עָלֶיהָ (תהלים קיט) זֶה הַשַּׁעַר לַה' צַדִּיקִים יָבוֹאוּ בוֹ, וְדָלֶ"ת מִלְּשׁוֹן שַׁעַר, וּשְׁתֵּי

פָּעָמִים בַּיּוֹם הֲרֵי עֶשְׂרִים.

וּכְשֶׁאֵינָהּ מוֹצְאָהּ, זוֹעֶקֶת וּפוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה, כְּלוֹמַר, אוּלַי יִמָּצֵא בֵּינֵיהֶם מִי שֶׁעוֹסֵק בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וּבַעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת בְּכָל יוֹם. וְכֵן אוּלַי יִמָּצְאוּן בֵּינֵיהֶם עֲשָׂרָה שֶׁמַּקְדִּימִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל [הַנִּמְצָא] הַנִּמְנֶה מֵעֲשָׂרָה רִאשׁוֹנִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, נוֹטֵל שָׂכָר כְּנֶגֶד כֻּלָּם שֶׁבָּאִים אַחֲרָיו. מַה כָּתוּב? לֹא אֲשִׁיבֶנָּה בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה.

כָּל זֶה יֵשׁ לִנְשְׁמַת הַצַּדִּיק לִלְמֹד סָנֵגוֹרְיָה וּזְכוּת עַל הָרְשָׁעִים, לְהַשְׁקִיט הָאַף וְהַזַּעֲמָה. וְכֵיוָן שֶׁלֹּא מָצְאָה שׁוּם זְכוּת לְלַמֵּד, מַה כָּתוּב? (בראשית יז) וַיֵּלֶךְ ה׳ כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקֹמוֹ. מַהוּ לִמְקוֹמוֹ? לִמְקוֹם מַעֲלָתוֹ הַיְדוּעָה, וְאָז נִסְתַּלֵּק הַדַּיָּן וְנִסְתַּלֵּק הַסָּנֵגוֹר, וְהַקָּטֵגוֹר מִתְקָטֵרֵג. וְזֶהוּ (שם יט) וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְגוֹמֵר. וְלוֹט הוּא שָׁטָן, הוּא יֵצֶר הָרָע, יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדֹם כִּי שָׁם בֵּיתוֹ, שֶׁכָּתוּב לַפֶּתַח זַטָּאת רֹבֵץ, וּמִתְזַוֵּג עִם בְּנֵי אָדָם וּמַטְעֶה אוֹתָם עַד שֶׁמּוֹרִידָם לִבְאֵר שַׁחַת, וְהוּא גַּם כֵּן עִמָּהֶם נִדּוֹן עַל שֶׁהִטְעָה אוֹתָם, וְיוֹרֵד עַד צַעֲרָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, וְזֶהוּ (שם) הִנֵּה נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרֹבָה לָנוּס שָׁמָּה.

הָרוֹצֵחַ הוּא עֵשָׂו שׁוֹפֵךְ דָּמִים, וְהוּא מִצְעָר. וְאַף עַל פִּי שֶׁיּוֹרֵד וְנִדּוֹן שָׁם עַל כָּל זֶה, תַּאֲוָתוֹ וְזִעְקָתוֹ לַזַּעַר וּלְהַטְעוֹת לַאֲזֵרִים, וְזֶהוּ (שם) וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר: ע״כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת.

עוֹד פּוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת: אוּלַי יֵשׁ שָׁם שְׁלֹשִׁים? אוּלַי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם צַדִּיקִים שֶׁהִשְׁיגוּ שְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת הָרְמוּזִים בְּפָסוּק (יחזקאל א) וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְהֵם כְּלוּלִים בְּכ״ב נְתִיבוֹת, שֶׁהֵם כ״ב אוֹתִיּוֹת וְי׳ סְפִירוֹת, לְפָעָמִים הֵם כְּלוּלִים לִשְׁמֹנָה.

עוֹד פּוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת: אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים, שֶׁמָּא יְגַדְּלוּ בָּנִים לְתַלְמוּד תּוֹרָה וְיֵשׁ לָהֶם שָׂכָר לַעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שְׁתֵּי פְּעָמִים בְּכָל יוֹם,

שֶׁאָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַמְגַדֵּל בְּנוֹ לְתַלְמוּד תּוֹרָה וּמוֹלִיכוֹ לְבֵית רַבּוֹ בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ קִיֵּם [עָלָיו] הַתּוֹרָה שְׁתֵּי פָּעָמִים בְּכָל יוֹם. מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁוְזִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרִים.

עוֹד פּוֹתַזְתּ וְאוֹמֶרֶת: אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה. אוֹמֶרֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁמָּא הָיוּ מֵאוֹתָם הָעֲשָׂרָה הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁנּוֹטֵל שָׂכָר כְּנֶגֶד כֻּלָּם שֶׁבָּאִים אַזְרֵיהֶם. מַה כָּתוּב [בּוֹ]? וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁוְזִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה.

כָּל זֶה יֵשׁ לְנִשְׁמַת הַצַּדִּיק לוֹמַר עַל הָרְשָׁעִים. כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִמְצָא בְּיָדָם כְּלוּם, מַה כָּתוּב? וַיֵּלֶךְ ה׳ כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקֹמוֹ. מַהוּ לִמְקֹמוֹ? לִמְקוֹם מַעֲלָתוֹ הַיְדוּעָה.

אָמַר רַבִּי, מִצְוָה לוֹ לָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הָרְשָׁעִים כְּדֵי שֶׁיַּזְוְזוּ לְמוּטָב וְלֹא יִכָּנְסוּ לַגֵּיהִנֹּם, שֶׁכָּתוּב (תהלים לה) וַאֲנִי בַּזְוָלוֹתָם לְבוּשִׁי שָׂק וְגוֹ׳. וְאָמַר רַבִּי, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הָרְשָׁעִים שֶׁיִּסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם, שֶׁאִלְמָלֵא סִלְּקוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתֵרֵז מִן הָעוֹלָם כְּשֶׁהָיָה עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, לֹא בָא אַבְרָהָם אָבִינוּ לָעוֹלָם, וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ, וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד וּמָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, וְהַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה, וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים וְהַזְּסִידִים וְהַנְּבִיאִים לֹא הָיוּ בָּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּרְשָׁעִים כְּלוּם מִכָּל אוֹתָם הָעִנְיָנִים, מַה כָּתוּב? וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה וְגוֹ׳. עַד כָּאן מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

זֹהַר:

אֲרַדָּה נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָּלָה. לְמִי אָמַר? אִם תֹּאמַר לְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים – מִי רָאָה מְדַבֵּר עִם זֶה וּמְצַוֶּה אֶת זֶה? אֶלָּא לְאַבְרָהָם אָמַר, שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ עוֹמְדִים הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ. דָּבָר אַזֵּר – לְאוֹתָם מַלְאָכִים. מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם, מָה הַטַּעַם עָשׂוּ? הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב עָשָׂה. מַה זֶּה עָשׂוּ? [אֶלָּא] זֶה אַבְרָהָם וּשְׁכִינָה שֶׁלֹּא זָזָה מִמֶּנּוּ. [דָּבָר אַזֵּר] עָשׂוּ – מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לַמַּלְאָכִים, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְזֻמָּנִים לְשָׁם, וְהָיוּ נִמְצָאִים לַעֲשׂוֹת דִּין,

וְעַל זֶה עָשׂוּ.

דָּבָר אַחֵר עָשׂוּ – [לַעֲשׂוֹת] כְּתַרְגּוּמוֹ עֲבָדוּ. וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אָמַר אֵרָדָה נָּא וְאֶרְאֶה, וַהֲרֵי הַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו? אֶלָּא אֵרָדָה נָּא מִדַּרְגַּת הָרַחֲמִים לְדַרְגַּת הַדִּין, וְהֵינוּ [זוֹ] יְרִידָה. וְאֶרְאֶה – רְאִיָּה זוֹ לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּאֵיזֶה דִּין יָדוֹן אוֹתָם.

מָצָאנוּ רְאִיָּה לְטוֹב וּמָצָאנוּ רְאִיָּה לְרַע. רְאִיָּה לְטוֹב – שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע. רְאִיָּה לְרַע – שֶׁכָּתוּב אֵרָדָה נָּא וְאֶרְאֶה [נ״א מָצָאנוּ יְרִידָה לְטוֹב וּמָצָאנוּ יְרִידָה לְרַע. לְטוֹב – שֶׁכתוּב (שם יט) וַיֵּרֶד ה׳ עַל הַר סִינַי. (במדבר יא) וַיָּרֶדְתִּי וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם. יְרִידָה לְרַע – אֵרָדָה נָּא, בִּשְׁבִיל] לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בַּדִּין, וְעַל זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם.

וְאַבְרָהָם הָיוּ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם. מָה הַטַּעַם הַבְּרָכָה הַזּוֹ כָּאן? אֶלָּא כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שֶׁאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם, לֹא מִשְׁתַּנֶּה. שֶׁהֲרֵי יוֹשֵׁב בְּדִין עַל זֶה [ד״א וְיוֹשֵׁב] וּבְרַחֲמִים עַל זֶה, וְהַכֹּל בְּרֶגַע אֶחָד וּבְשָׁעָה אַחַת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים סט) וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ ה׳ עֵת רָצוֹן. לְפָעָמִים שֶׁהוּא עֵת רָצוֹן, וּלְפָעָמִים שֶׁאֵינוֹ עֵת רָצוֹן. לְפָעָמִים שֶׁשּׁוֹמֵעַ, וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא שׁוֹמֵעַ. לִפְעָמִים שֶׁנִּמְצָא, וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא נִמְצָא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּאן לְיָזִיד, כָּאן לְצַבּוּר. כָּאן לְמָקוֹם אֶחָד, וְכָאן לְכָל הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם, שֶׁהוּא שָׁקוּל כְּכָל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, [וְכָתוּב] וְשָׁנִינוּ בְּאַבְרָהָם. יִהְיֶה בְּגִימַטְרִיָּא שִׁלְשִׁים. כָּךְ שָׁנִינוּ, שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים מַזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהִזְמִין אֶת אַבְרָהָם.

השלמה מההשמטות (סימן יז)

פַּעַם אַחַת יָצָא רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרָאָה [וְרָאָה] שֶׁהָעוֹלָם זָשׁוּף וְאָפֵל וְנִסְתָּם אוֹרוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה מָה רוֹצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם. הָלְכוּ וּמָצְאוּ מַלְאָךְ אֶחָד שֶׁדּוֹמֶה לְהַר גָּבוֹהַּ וּמוֹצִיא שְׁלֹשִׁים שַׁלְהֲבוֹת מִפִּיו. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, מָה אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת? אָמַר לוֹ, רְצוֹנִי לְהַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצְאָא שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים בַּדּוֹר, שֶׁכָּךְ גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יח) הָיוֹ יִהְיֶה', בְּגִימַטְרִיָּא שְׁלֹשִׁים.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, לֵךְ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וֶאֱמֹר לוֹ, בַּר יוֹזַאי מָצוּי בָּאָרֶץ. הָלַךְ אוֹתוֹ מַלְאָךְ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ מַה שֶּׁאָמַר לִי בַּר יוֹזַאי? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֵךְ תַּזְרִיב אֶת הָעוֹלָם וְאַל תַּשְׁגִּיחַ בְּבַר יוֹזַאי.

כְּשֶׁבָּא, רָאָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶת הַמַּלְאָךְ. אָמַר לוֹ: אִם לֹא תֵלֵךְ, גּוֹזְרִנִי עָלֶיךָ שֶׁלֹּא תִכָּנֵס לַשָּׁמַיִם, וְתִהְיֶה בַּמָּקוֹם שֶׁל עֲזָא וַעֲזָאֵל, וּכְשֶׁתִּכָּנֵס לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֱמֹר לוֹ, אִם אֵין שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם – שֶׁיִּהְיוּ עֶשְׂרִים, שֶׁכָּךְ כָּתוּב: (בראשית יח) לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר הָעֶשְׂרִים. וְאִם אֵין עֶשְׂרִים – שֶׁיִּהְיוּ עֲשָׂרָה, שֶׁכָּךְ כָּתוּב: לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה, וְאִם אֵין עֲשָׂרָה – שֶׁיִּהְיוּ שְׁנַיִם, שֶׁהֵם אֲנִי וּבְנִי, שֶׁכָּךְ כָּתוּב: (דברים יט) עַל פִּי שְׁנַיִם שְׁנֵי עֵדִים יָקוּם דָּבָר, וְאֵין דָּבָר אֶלָּא עוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, וְאִם אֵין שְׁנַיִם – הֲרֵי יֵשׁ אָחָד, וַאֲנִי הוּא, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצָא קוֹל מִשָּׁמַיִם וְאָמַר: אַשְׁרֵי זֶלְקָךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר לְמַעְלָה – וְאַתָּה מְבַטֵּל לְמַטָּה. בְּוַדַּאי עָלֶיךָ נֶאֱמַר (שם קמה) רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה: ע"כ מההשמטות.

פָּתַח וְאָמַר, (שמואל–ב כג) מִן הַשְּׁלִשִׁים [הַכִּי] נִכְבָּד וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָא וְגוֹ'. מִן הַשְּׁלִשִׁים [הַכִּי] נִכְבָּד – אֵלּוּ הֵם שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים שֶׁמַּזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם וְלֹא יְבַטֵּל אוֹתָם מִמֶּנּוּ. וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע כָּתוּב בּוֹ מִן

הַשְּׁלֹשִׁים [הֲכִי] נְכְבָּד, הוּא אָזוּד מֵהֶם.

וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא – שֶׁלֹּא שָׁקוֹל לִשְׁלֹשֶׁת הָאֲזוּרִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא – לִהְיוֹת בִּמְנָיָן כְּאָזוּד מֵהֶם. עִם אוֹתָם שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים זָכָה לְהַכָּנֵס בְּוֶשְׁבּוֹן, אֲבָל וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא, שֶׁלֹּא זָכָה לְהִתְוַכֵּר עִמָּם וְלִהְיוֹת עִמָּהֶם בְּזֵלֶק אָזוּד. יְהֹ"ה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שְׁלֹשִׁים הוּא, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ עִם אוֹתָם שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים.

בֹּא רְאֵה, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, שֶׁהֲרֵי עָלְתָה לְפָנַי מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הָעוֹלָם מוֹנְעִים רַגְלֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהִכָּנֵס לִסְדֹם וַעֲמֹרָה, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר הַנִּשְׁכָּחִים מִנִּי רָגֶל דָּלוּ מֵאֱנוֹשׁ נָעוּ. פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר – פִּרְצָה הָיָה פּוֹרֵץ הַנַּחַל לְאוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁנִּכְנְסוּ לְשָׁם. שֶׁכָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת מִי שֶׁהָיָה נוֹתֵן לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת לְאָדָם אָזוּר, זוֹרְקִים אוֹתוֹ לְעֹמֶק הַנָּהָר [בִּנְקֵבֵי הַנְּקֵרוֹת], וּמִי שֶׁלּוֹקְחוֹ אוֹתוֹ גַּם כֵּן.

וְעַל זֶה כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ נִשְׁכָּחִים מִנִּי רָגֶל, שֶׁמּוֹנְעִים רַגְלֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהִכָּנֵס לְשָׁם. וּמִי שֶׁנִּכְנַס – דַּלוּ מֵאֱנוֹשׁ נָעוּ, שֶׁהָיוּ מְדַלְדְּלִים אֶת הַגּוּף בָּרָעָב וְלֹא הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, וּמִשְּׁתַּנֶּה דִּיוּקָנוֹ מִשְּׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב דַּלוּ מֵאֱנוֹשׁ, נָעוּ. כָּתוּב כָּאן נָעוּ, וְכָתוּב שָׁם (משלי ה) נָעוּ מַעְגְּלֹתֶיהָ. כָּךְ גַּם הָיוּ סוֹטִים מַעְגָּלִים וּדְרָכִים כְּדֵי לֹא לְהִכָּנֵס לְשָׁם, וַאֲפִלּוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם הָיוּ מְנוּעִים מִלְּהִכָּנֵס לְשָׁם, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עַיִט וְגוֹ'. וְלָכֵן כָּל הָעוֹלָם הָיוּ צוֹוְחִים עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה וְעַל כָּל הַקְּרָיוֹת, שֶׁכֻּלָּם כְּמוֹ גָּזָן אָזוּד הָיוּ.

זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה. אָמַר לוֹ אַבְרָהָם, לָמָּה? אָמַר לוֹ, וְזַטָּאתָם כִּי כָּבְדָה מְאֹד. מִשּׁוּם כָּךְ אֵרְדָה נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ. הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב הַכְּצַעֲקָתָם, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה, וּשְׁתֵּי עָרִים הָיוּ, אֲוַי לָמָּה הַכְּצַעֲקָתָהּ? אֶלָּא הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

בֹּא רְאֵה, בַּצַּד שֶׁמִּתַּוְוֹת אֶבֶן הַבָּרָד עוֹלִים עֲשָׂנִים בְּכָתֵף, מִתְכַּנְּסִים בְּטִפָּה אַוָּת וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ נְקֵבֵי תְּהוֹם רַבָּה וְנַעֲשִׂים וְזַמְשָׁה בְּאֶוְזֵד. אֶוְזֵד הוּא כַּאֲשֶׁר [הַקּוֹלוֹת צְלוּלִים] יֵשׁ קוֹלוֹת צְלוּלִים שֶׁכֻּלָּם נַעֲשִׂים אֶוְזֵד. הַקּוֹל שֶׁעוֹלֶה מִלְמַטָּה נִכְנָס בֵּינֵיהֶם וְנִמְשָׁכִים כְּאֶוְזֵד. וְאוֹתוֹ הַקּוֹל עוֹלֶה וְיוֹרֵד וְתוֹבֵעַ דִּין לְהִמָּשֵׁךְ לְמַטָּה. כְּשֶׁקּוֹל זֶה עוֹלֶה לִתְבֹּעַ דִּין, אָז מִתְגַּלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁגִּיחַ בְּדִין.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכְּצַעֲקָתָהּ, מִי הַכְּצַעֲקָתָהּ? זוֹ גְּזֵרַת הַדִּין שֶׁתּוֹבַעַת דִּין כָּל יוֹם. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, כַּמָּה שָׁנִים עוֹמֶדֶת גְּזֵרַת דִּין וְתוֹבַעַת מִלְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל שֶׁאֶוְזֵי יוֹסֵף מָכְרוּ אֶת יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁגְּזֵרַת הַדִּין צוֹוַזַת עַל הַדִּין, וְעַל זֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי.

מַה זֶּה הַבָּאָה אֵלַי? זֶהוּ סוֹד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב) בָּעֶרֶב הִיא בָאָה וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה. וְזֶהוּ הַבָּאָה אֵלַי, תָּמִיד. כְּמוֹ זֶה קַיִן כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. עֲשׂוּ כֻּלָּה, הֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי רָאָה אַב הָרַחֲמִים כְּמוֹ אַבְרָהָם. בֹּא רְאֵה, בְּנֹזַז כָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹזַז קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי וְגוֹ', עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר. וְשָׁתַק וְלֹא אָמַר לוֹ דָּבָר וְלֹא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים. אֲבָל אַבְרָהָם, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, אֵרְדָה נָּא וְאֶרְאֶה – מִיָּד כָּתוּב וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף אַבְרָהָם לֹא עָשָׂה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי. נֹזַז לֹא עָשָׂה דָּבָר, לֹא זֶה וְלֹא זֶה. אַבְרָהָם בִּקֵּשׁ דִּין כָּרָאוּי שֶׁלֹּא יָמוּת צַדִּיק עִם רָשָׁע, וְהִתְוַזִּיל מֵוְזַמְשִׁים עַד עֲשָׂרָה. עָשָׂה וְלֹא הִשְׁלִים, שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, שֶׁאָמַר אַבְרָהָם שֶׁלֹּא רוֹצָה לִתְבֹּעַ שְׂכַר מַעֲשָׂיו.

אֲבָל מִי עָשָׂה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי? זֶה מֹשֶׁה. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שמות לב) סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ וְגוֹ', עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיִּשְׁתַּוְווּ לוֹ

– מִיָּד כָּתוּב וַיִּוָּכַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהָיו וְגוֹ', עַד שֶׁאָמַר וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם חָטְאוּ, לֹא חָזַר מֹשֶׁה עַד שֶׁאָמַר לוֹ סְלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ. אֲבָל אַבְרָהָם לֹא הִשְׁגִּיחַ אֶלָּא אִם נִמְצָא בָּהֶם צַדִּיק, וְאִם לֹא – לֹא. עַל זֶה לֹא הָיָה בָּעוֹלָם בֶּן אָדָם שֶׁיִּגֵּן עַל דּוֹרוֹ כְּמוֹ מֹשֶׁה שֶׁהוּא רוֹעֶה נֶאֱמָן.

וַיַּגֵּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר, הֲתִקְּנִין עַצְמוֹ לְבַקֵּשׁ אֶת זֶה. אוּלַי יִמָּצְאוּ שָׁם חֲמִשִּׁים. הֲתָחִיל מֵחֲמִשִּׁים שֶׁהוּא רֹאשִׁית לְדַעַת, עַד עֲשָׂרָה, שֶׁהוּא עֲשִׂירִי, סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַד עֲשָׂרָה, אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים, מִשּׁוּם כָּךְ הֲתָחִיל מֵחֲמִשִּׁים עַד עֲשָׂרָה.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן יוּז)

שֶׁהוּא רֹאשִׁית עַד עֲשָׂרָה, שֶׁהוּא עֲשָׂרָה סוֹף הַדְּרָגוֹת. וְכֵיוָן שֶׁמַּגִּיעַ עַד עֲשָׂרָה אָמַר: מִכָּאן וּלְמַטָּה אֵין מָקוֹם לַעֲמֹד בִּתְשׁוּבָה. וְשָׁב וְאָמַר אַרְבָּעִים כְּדֵי שֶׁיִּנָּצְלוּ אַרְבַּע קְרָיוֹת, וְשָׁב וְאָמַר שְׁלֹשִׁים כְּדֵי שֶׁיִּנָּצְלוּ שָׁלֹשׁ קְרָיוֹת, וְשָׁב וְאָמַר עֶשְׂרִים כְּדֵי שֶׁיִּנָּצְלוּ שְׁתֵּי קְרָיוֹת, וְשָׁב וְאָמַר עֲשָׂרָה כְּדֵי שֶׁתִּנָּצֵל קְרִיָּה אַחַת מֵאוֹתָן הֲוָמֵשׁ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא יָרַד לְמַטָּה מִן עֲשָׂרָה: ע"כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת.

וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה, אָמַר, מִכָּאן וּלְמַטָּה אֵינוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד בִּתְשׁוּבָה. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא יָרַד מִתַּחַת לַעֲשָׂרָה.

וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה, וַיֵּלֶךְ ה' כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּפְרְדָה שְׁכִינָה מֵאַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקוֹמוֹ, אָז וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב, שֶׁהֲרֵי אָזַד הִסְתַּלֵּק עִם הַשְׁכִינָה, וְנִשְׁאֲרוּ אוֹתָם שְׁנַיִם.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם לוֹט, רָץ אַזְרִיהֶם. מָה הַטַּעַם? וְכִי כָּל אוֹתָם שֶׁהָיוּ בָּאִים הוּא הִכְנִיס לְבֵיתוֹ וְנָתַן לָהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת? וּבְנֵי הָעִיר אֵיךְ לֹא הָרְגוּ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי לְבֹתוֹ עָשׂוּ דִּין, וּמַה הוּא? שֶׁבַּת לוֹט נָתְנָה פַּת לָזֻם לְעָנִי אָזַד,

יָדְעוּ בָּזֶה, וּמָרְזוּ אוֹתָהּ בִּדְבַשׁ וְהוֹשִׁיבוּהָ בְּרֹאשׁ הַגַּג עַד שֶׁהַצְּרָעוֹת אָכְלוּ אוֹתָהּ. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הָיָה בַּכְּלָלָה, זָשַׁב שֶׁלֹּא יִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי הָעִיר עָלָיו. וְעִם כָּל זֶה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ לַבַּיִת, הִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּם וְהִקִּיפוּ אֶת הַבַּיִת.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, לָמָּה רָץ לוֹט אַחֲרֵיהֶם, [אֶלָּא מִשּׁוּם] שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא לוֹט וַיָּרָץ לִקְרָאתָם? רַבִּי וְזִוְקִיָּה וְרַבִּי יֵיסָא. אֶחָד אָמַר, דִּמּוּת אַבְרָהָם רָאָה עִמָּם. וְאֶחָד אָמַר, שְׁכִינָה בָּאָה עִמָּהֶם. כָּתוּב כָּאן וַיַּרְא לוֹט וַיָּרָץ לִקְרָאתָם, וְכָתוּב שָׁם וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל. מַה לְהַלָּן רָאָה שְׁכִינָה, אַף כָּאן רָאָה שְׁכִינָה.

וַיַּרְא לוֹט וַיָּרָץ לִקְרָאתָם, וַיֹּאמֶר הִנֶּה נָא אֲדֹנַ"י, בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד. סוּרוּ נָא, הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב גְּשׁוּ נָא, מַה זֶּה סוּרוּ נָא? אֶלָּא לְהַזְהִירָם סְבִיב הַבַּיִת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאוּ אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר וְלֹא יִכָּנְסוּ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר הַבַּיְתָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ סוּרוּ נָא.

רַבִּי זְוִזְקִיָּה פָּתַח, (איוב כח) כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה. כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ לְמַעְלָה וּמִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ לְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא עֵץ חַיִּים לְכָל אוֹתָם הָעוֹסְקִים בָּהּ לָתֵת לָהֶם חַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָתֵת לָהֶם חַיִּים בָּעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט, לָתֵת לָהֶם מָזוֹן וּלְסַפֵּק אוֹתָם מִכָּל מַה שֶּׁהִצְטָרְכוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מַשְׁגִּיחַ בָּהּ תָּמִיד, שֶׁכָּתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה. מִשּׁוּם שֶׁאָרֶץ זוֹ מַה כָּתוּב בָּהּ? (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. אַחַר כָּךְ הִיא נוֹתֶנֶת מָזוֹן וְטֶרֶף לְכָל חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, שֶׁכָּתוּב (שם) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ.

וְעַל זֶה כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, אֶת כָּל בְּנֵי

הָעוֹלָם לָתֵת לָהֶם מָזוֹן וְסִפּוּק לְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ כָּל אֶזְוָד וְאֶזְוָד, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן. דָּבָר אַחֵר כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט, לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂי בֶּן הָאָדָם וּלְהַשְׂגִּיחַ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹשִׂים בּוֹ בְּנֵי אָדָם בָּעוֹלָם. תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, מִסְתַּכֵּל וְרוֹאֶה כָּל אֶזְוָד וְאֶזְוָד.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲשֵׂי סְדֹם וַעֲמֹרָה, שָׁלַח לָהֶם אוֹתָם הַמַּלְאָכִים לְהַשְׁחִית אֶת סְדֹם. מַה כָּתוּב? וַיַּרְא לוֹט. רָאָה אֶת הַשְּׁכִינָה. וְכִי מִי יָכוֹל לִרְאוֹת שְׁכִינָה? אֶלָּא רָאָה זֹהַר אֶזְוָד שֶׁמֵּאִיר וְעוֹלֶה עַל רָאשֵׁיהֶם. וְאָז, וַיֹּאמֶר הִנֶּה נָא אֲדֹנַי, בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וּבְגָלַל הַשְּׁכִינָה אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁהֵאִיר הוּא אָמַר סוּרוּ נָא אֶת בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם.

לֹא עָשָׂה כָּךְ אַבְרָהָם, אֶלָּא בַּתְּחִלָּה אָמַר וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם, וְאַחַר כָּךְ וְאֶקְחָה פַּת לֶחֶם וְגוֹ'. אֲבָל לוֹט אָמַר סוּרוּ נָא אֶל בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינוּ, וְאַחַר כָּךְ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם וַהֲלַכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵדְעוּ בָּהֶם בְּנֵי הָאָדָם.

וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי בָּרְחוֹב נָלִין. מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ הָיוּ עוֹשִׂים: אוֹרְחִים שֶׁנִּכְנָסִים לְשָׁם, לֹא הָיָה בֶּן אָדָם שֶׁיַּכְנִיסֵם לַבַּיִת. וְעַל זֶה אָמְרוּ, לֹא כִּי בָּרְחוֹב נָלִין. מַה כָּתוּב? וַיִּפְצַר בָּם מְאֹד וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּעוֹלָם, שָׁלִיוַ אֶזְוָד עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, וְכָעֵת רָאִינוּ שְׁנֵי שְׁלִיוִים, לָמָּה? וְכִי לֹא מַסְפִּיק בְּאֶזְוָד? אֶלָּא אֶזְוָד הָיָה, וּמַה שֶּׁאָמַר שְׁנַיִם [כָּךְ זֶה וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁאֶזְוָד] – אֶזְוָד הָיָה לְהוֹצִיא אֶת לוֹט וּלְהַצִּילוֹ, וְאֶזְוָד לַהֲפֹךְ אֶת הָעִיר וּלְהַשְׁחִית אֶת הָאָרֶץ, וּלְכָךְ נִשְׁאַר אֶזְוָד.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

רַבִּי פָּתַח בְּפָסוּק זֶה, (שופטים ג) וְאֵלֶּה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִנִּיחַ ה' לְנַסּוֹת בָּם אֶת יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי, רָאִיתִי בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, [וְאֵין הָעוֹלָם] עוֹמֵד [וְאֵין מַעֲלָה] אֶלָּא בְּאוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל רָצוֹן לִבָּם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פא) עֵדוּת בִּיהוֹסֵף

שֶׁמּוֹ וְגוֹ׳. אָמַר רַב יְהוּדָה, לָמָּה זָכָה יוֹסֵף לְאוֹתָהּ הַמַּעֲלָה וְהַמַּלְכוּת? בִּשְׁבִיל שֶׁכָּבַשׁ יִצְרוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, מֻזְהָל עָלָיו אֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם.

שֶׁאָמַר רַב אָוְזָא, לֹא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַיֵּצֶר הָרָע אֶלָּא לְנַסּוֹת בּוֹ בְּנֵי אָדָם. וְהַאִם רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנַסּוֹת בְּנֵי אָדָם? כֵּן. שֶׁאָמַר רַב אָוְזָא, מִנַּיִן לָנוּ? מִשֶּׁכָּתוּב (דְּבָרִים יג) כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא וְגוֹ׳ וּבָא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת וְגוֹ׳, כִּי מְנַסֶּה ה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ׳. וְלָמָּה צָרִיךְ נִסָּיוֹן, שֶׁהֲרֵי כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם גְּלוּיִים לְפָנָיו? אֶלָּא שֶׁלֹּא לִתֵּן פֶּתְחוֹן פֶּה לִבְנֵי אָדָם. רְאֵה מַה כָּתוּב? וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדֹם, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב לְנַסּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נז) וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֶשׁ וְגוֹ׳? אֲפִלּוּ בְּשִׁעַת דִּינוֹ שֶׁל רָשָׁע הוּא מֵעֵז פָּנָיו, וַאֲזַי הוּא בְּרִשְׁעָתוֹ קָיִם. רְאֵה מַה כָּתוּב, טֶרֶם יִשְׁכָּבוּ וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֵׁם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּן עֵדֶן בָּאָרֶץ – כָּךְ בָּרָא גֵּיהִנֹּם בָּאָרֶץ. וּכְשֵׁם שֶׁבָּרָא גַּן עֵדֶן לְמַעְלָה – כָּךְ בָּרָא גֵּיהִנֹּם לְמַעְלָה.

גַּן עֵדֶן בָּאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּטַּע ה׳ אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן וְגוֹ׳. גֵּיהִנֹּם בָּאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (איוב י) אֶרֶץ עֵיפָתָה כְמוֹ אֹפֶל וְגוֹ׳. גַּן עֵדֶן לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כה) וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ, וְכָתוּב (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ.

גֵּיהִנֹּם לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. גַּן עֵדֶן לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. גַּן עֵדֶן לְמַעְלָה לִנְשָׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים לִהְיוֹת נְזוּנִים מֵאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל מַעְלָה. גֵּיהִנֹּם לְמַטָּה לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים [שֶׁל יִשְׂרָאֵל] שֶׁלֹּא קִבְּלוּ בְּרִית מִילָה וְלֹא הֶאֱמִינוּ בַּקָּבָּ״ה וְדָתוֹ וְלֹא שָׁמְרוּ שַׁבָּת, וְאֵלּוּ הֵם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁנִּדּוֹנִים בָּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טו) מֵהָאֵשׁ יָצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם וְגוֹ׳, וְכָתוּב (יְשַׁעְיָה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים וְגוֹ׳.

גֵּיהִנֹּם לְמַעְלָה לְאוֹתָם פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא זָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, שֶׁדְּוָזִים אוֹתָם לַזְּוָעָה עַד שֶׁיְּקַבְּלוּ עָנְשָׁם, וְהוֹלְכִים וְסוֹבְבִים כָּל

הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יב) סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן. וְשָׁם נְדוּנִים שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. לְאַזֵּר כֵּן מָדוֹרָם עִם אוֹתָם שֶׁקִּבְּלוּ עָנְשָׁם בְּמוֹתָם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הַמָּקוֹם הָרָאוּי לוֹ.

וְהָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת נְדוּנִים תָּמִיד בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם וְשׁוּב אֵינָם עוֹלִים, שֶׁנֶּאֱמַר וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה. מִשְׁפַּט הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ וְגוֹ', וְשׁוּב אֵינָם עוֹלִים, וְלֹא יָקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כט) אֲשֶׁר הָפַךְ ה' בְּאַפּוֹ וּבַזַּעְמָתוֹ. בְּאַפּוֹ – בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּבַזַּעְמָתוֹ – בָּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּמוֹ זֶה יֵשׁ גַּן עֵדֶן לְמַעְלָה וְיֵשׁ גַּן עֵדֶן לְמַטָּה. יֵשׁ גֵּיהִנֹּם לְמַטָּה וְיֵשׁ גֵּיהִנֹּם לְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, הָרְשָׁעִים שֶׁקִּלְקְלוּ בְּרִית מִילָה שֶׁבָּהֶם וְזִלְזְלוּ שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה וְזִלְזְלוּ אֶת הַמּוֹעֲדוֹת וְשֶׁכָּפְרוּ בַּתּוֹרָה וְשֶׁכָּפְרוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים וְכַדּוֹמֶה לָהֶם, יוֹרְדִים לַגֵּיהִנֹּם שֶׁלְּמַטָּה וְנִדּוֹנִים שָׁם, וְשׁוּב אֵינָם עוֹלִים.

אֲבָל יָקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין וְיָקוּמוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְגוֹ', וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה סו) וְהָיוּ דֵּרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. מַהוּ דֵּרָאוֹן? דַּי רָאוֹן, שֶׁהַכֹּל יֹאמְרוּ דַּי בִּרְאִיָּתָם. וְעַל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר (שם ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'. (ע"כ מדרש הנעלם).

וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה וְגוֹ'. רַבִּי זְזִיָּא פָּתַח, (ישעיה יג) הִנֵּה יוֹם ה' בָּא אַכְזָרִי וְגוֹ'. הִנֵּה יוֹם ה' בָּא – זֶה בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּה. בָּא – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוֹ. מְשׂוֹם שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה דִּין עַד שֶׁנִּכְנָס וְנוֹטֵל רְשׁוּת. כְּמוֹ זֶה קַיִן כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי.

דָּבָר אַכְזָר הִנֵּה יוֹם ה' בָּא – זֶהוּ הַמְּשֻׁזָּזִית שֶׁלְּמַטָּה כְּשֶׁנּוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה, מְשׂוֹם כָּךְ אַכְזָרִי וְעֶבְרָה. לָשׂוּם הָאָרֶץ לְשַׁמָּה – זוֹ סְדֹם וַעֲמֹרָה. וְוַדַּאי הָיָה יַשְׁמִיד מִמֶּנָּה – אֶלּוּ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? כִּי כוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם

וּכְסִילֵיהֶם וְגוֹ׳. שֶׁהֲרֵי מֵהַשָּׁמַיִם הִמְטִיר עֲלֵיהֶם אֵשׁ וְהֶעֱבִירָם מֵהָעוֹלָם. אֲזַר כְּךָ מַה כָּתוּב? אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז וְגוֹ׳. זֶה אַבְרָהָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱלָה אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה הַכֹּהֵן אֶת הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בְּיוֹם שֶׁנִּזְדַּמֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם זָשְׁכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְתוֹנִים וְזָשְׁכוּ שָׁמַיִם וְכוֹכָבִים. רַבִּי אֶלְעָזָר מִבָּאֵר אֶת הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בְּיוֹם שֶׁיָּקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מֵהֶעָפָר, וְאוֹתוֹ יוֹם נוֹדָע לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִוָּדַע לַה׳. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם נְקָמָה, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִנְקֹם מִשְּׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה נְקָמוֹת בִּשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אָז אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז – זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁיִּתְעַלֶּה וְיִתְכַּבֵּד עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יַעַבְדוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנָיו, שֶׁכָּתוּב (תהלים עב) לְפָנָיו יִכְרְעוּ צִיִּים וְגוֹ׳ מַלְכֵי תַרְשִׁישׁ וְגוֹ׳. בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁנִּבּוּאָה זוֹ נֶאֱמְרָה עַל בָּבֶל – בַּכֹּל זֶה נֶאֱמַר. שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ בְּפָרָשָׁה זוֹ שֶׁכָּתוּב כִּי יְרַחֵם ה׳ אֶת יַעֲקֹב, וְכָתוּב וּלְקָחוּם עַמִּים וֶהֱבִיאוּם אֶל מְקוֹמָם.

וַה׳ הִמְטִיר עַל סְדֹם – זוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁל בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּה שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת מִלְּמַעְלָה. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, שֶׁעוֹשֶׂה הַדִּין בְּרַחֲמִים, שֶׁכָּתוּב מֵאֵת ה׳ מִן הַשָּׁמָיִם, כְּדֵי לְהַמְצִא דִּין עִם רַחֲמִים. וְאִם תֹּאמַר מָה הָרַחֲמִים כָּאן? שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּשַׁחֵת אֱלֹהִים אֶת עָרֵי הַכִּכָּר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ׳. וְאַחַר כָּךְ יָצְאוּ מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אֻמּוֹת שְׁלֵמוֹת וְזָכָה שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ דָּוִד וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ.

רְאֵה מַה כָּתוּב? וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר בְּאִי רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, הֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִבְנֵי אָדָם לְהַמְצִא בַּשּׁוּק, בְּגַלַל שֶׁמּוֹכְיָן שֶׁשּׁוֹרֶה דִּין, לֹא מַבְזִיזִין בֵּין זַכַּאי לְחַיָּב, וְלֹא צָרִיךְ לְהַמְצִא שָׁם. וַהֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁבְּסִבַּת זֶה נִסְגַּר נִזָּז בַּתֵּבָה וְלֹא נִמְצָא בָּעוֹלָם בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין נַעֲשָׂה, וְכָתוּב (שמות יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר, עַד

שֶׁיֵּעָשֶׂה הַדִּין. וּמִפָּנֵי כָּךְ, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ עַל נַפְשֶׁךָ אַל תַּבִּיט אַוֶּרֶיךָ וְגוֹ׳.

רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יְצְחָק, הַדִּין שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמַּבּוּל וְהַדִּין שֶׁל סְדֹם, שְׁנֵיהֶם דִּינֵי הַגֵּיהִנֹּם הָיוּ, כִּי רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם נִדּוֹנִים בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, סְדֹם נִדּוֹנָה בְּדִין הַגֵּיהִנֹּם, שֶׁכָּתוּב וַה׳ הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת ה׳ מִן הַשָּׁמָיִם. וֶזֶה מִצַּד שֶׁל מַיִם וְזֶה מִצַּד שֶׁל אֵשׁ. וֶזֶה וְזֶה הוּא דִּין הַגֵּיהִנֹּם, וְרִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם נִדּוֹנִים בִּשְׁנֵי הַדִּינִים הַלָּלוּ.

אָמַר לוֹ, הַדִּין שֶׁל רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם שְׁנֵים עָשָׂר זְוָדְשִׁים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה אוֹתָם מֵהַגֵּיהִנֹּם, וְשָׁם מִתְלַבְּנִים וְיוֹשְׁבִים לְשַׁעַר הַגֵּיהִנֹּם, וְרוֹאִים אוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁנִּכְנְסוּ וְדָנִים אוֹתָם שָׁם, וְהֵם מְבַקְּשִׁים עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וְאַזְהָר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֵס עֲלֵיהֶם וּמַכְנִיס אוֹתָם בַּמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם. מֵאוֹתוֹ יוֹם וְהָלְאָה הַגּוּף שׁוֹכֵךְ בֶּעָפָר וְהַנְּשָׁמָה יוֹרֶשֶׁת מְקוֹמָהּ כְּרָאוּי לָהּ.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאָבְדוּ אוֹתָם בְּנֵי הַמַּבּוּל לֹא נִדּוֹנוּ אֶלָּא בְּאֵשׁ וּמַיִם. מַיִם קְרִירִים יָרְדוּ מִלְמַעְלָה, וּמַיִם רוֹתְחִים עָלוּ מִלְמַטָּה כְּאֵשׁ. וְנִדּוֹנוּ בִּשְׁנֵי דִינִים, מִשּׁוּם שֶׁדִּין שֶׁל מַעְלָה כָּךְ הוּא, וְלָכֵן בִּסְדֹם גָּפְרִית וָאֵשׁ.

אָמַר לוֹ, הַאִם יָקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֲבָל אֵלּוּ שֶׁל סְדֹם וַעֲמֹרָה לֹא יָקוּמוּ, וְהַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב (דברים כט) גָּפְרִית וָמֶלַח שְׂרֵפָה כָּל אַרְצָהּ לֹא תִזָּרַע וְלֹא תַצְמִחַ וְגוֹ׳, אֲשֶׁר הָפַךְ ה׳ בְּאַפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ. אֲשֶׁר הָפַךְ ה׳ – בָּעוֹלָם הַזֶּה. בְּאַפּוֹ – בָּעוֹלָם הַבָּא. וּבַחֲמָתוֹ – בִּזְמַן שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיר מֵתִים. אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁאַרְצָם אָבְדָה לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, גַּם כָּךְ הֵם אָבְדוּ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

וּבֹא רְאֵה שֶׁדִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין כְּנֶגֶד דִּין. הֵם לֹא הֵשִׁיבוּ אֶת נֶפֶשׁ הֶעָנִי בְּמַאֲכָל וּמִשְׁקֶה – גַּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הֵשִׁיב נַפְשָׁם לָעוֹלָם הַבָּא. וּבֹא רְאֵה, הֵם נִמְנְעוּ מִצְּדָקָה שֶׁנִּקְרֵאת זְמִים – אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָנַע מֵהֶם זְמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וּכְמוֹ שֶׁהֵם מָנְעוּ דְּרָכִים וּשְׁבִילִים

מִבְּנֵי הָעוֹלָם – כָּךְ גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָנַע מֵהֶם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים שֶׁל רַוָּזְמִים לְרַוֵּזם עֲלֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יַעַמְדוּ וְיָקוּמוּ לַדִּין, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (דניאל יב) וְאֵלֶּה לַזְּרָאוֹן עוֹלָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא בַּעַל הָרַוָּזְמִים, כֵּיוָן שֶׁדָּן אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְקִבְּלוּ דִּין, לֹא נִדּוֹנוּ בְּכָל הַדִּינִים.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כָּתוּב וַיְשַׁלַּח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה וְגוֹ'. מַהוּ בַּהֲפֹךְ אֶת הֶעָרִים אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֵן לוֹט? אֶלָּא בַּכֹּל עָשָׂה דִּיורוֹ לוֹט, שֶׁכָּתוּב וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי הַכִּכָּר וַיֶּאֱהַל עַד סְדֹם. [וְכָתוּב אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֵן לוֹט. אֶלָּא וַדַּאי שֶׁבְּכֻלָּם עָשָׂה אֶת דִּיורוֹ] וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ, זוּץ מִמֶּלֶךְ סְדֹם שֶׁקִּבֵּל אוֹתוֹ בִּסְדֹם מִשּׁוּם אַבְרָהָם.

וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַוָּזָרָיו, הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב מֵאַוָּזָרֶיהָ? אֶלָּא מֵאַוָּזַר הַשְּׁכִינָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מֵאַוָּזוֹרָיו שֶׁל לוֹט, שֶׁהַמַּשְׁוֶזֶת הָיָה הוֹלֵךְ אַוָּזָרָיו. וְכִי אַוָּזָרָיו הָלַךְ, הֲרֵי הוּא שָׁלַוז אוֹתוֹ? אֶלָּא כָּל מָקוֹם שֶׁהָלַךְ לוֹט, הִתְעַכֵּב הַמַּשְׁוֶזֶת לְהַשְׁוֶזֶת, וְכָל מָקוֹם שֶׁהָלַךְ כְּבָר וְהִשְׁאִיר לַאֲוָזָרָיו, הָיָה הוֹפֵךְ אוֹתוֹ הַמַּשְׁוֶזֶת.

וְלָכֵן אָמַר לוֹ אַל תַּבֵּט אַוָּזָרֶיךָ, שֶׁהֲרֵי אֲנִי מְוַזֵּבֵל אַוָּזָרֶיךָ. וְעַל זֶה כָּתוּב וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַוָּזָרָיו, וָרְאָתָה אֶת הַמַּשְׁוֶזֶת, אָז וַתְּהִי נְצִיב מֶלַוז. שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהַמַּשְׁוֶזֶת אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת פְּנֵי הָאִישׁ [מַרְאֶה פָּנָיו לְאִישׁ], הוּא אֵינוֹ מַשְׁוֶזֶת אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁאִשְׁתּוֹ הֶוֶוזִירָה פָּנֶיהָ לְהִסְתַּכֵּל אַוָּזָרָיו, מִיָּד וַתְּהִי נְצִיב מֶלַוז.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ עוֹמְדִים יוֹם אֶוָּזד וְעוֹסְקִים בַּפָּסוּק הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (דברים וז) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֶּנֶת תֹּאכַל בָּהּ לֶוֶם לֹא תֶוְסַר כֹּל בָּהּ. לְשֵׁם מָה בָּעֲמִים בָּהּ בָּהּ? אֶלָּא הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִלֵּק אֶת כָּל הָעַמִּים וְהָאֲרָצוֹת לְשִׁלּוּזִים מְמֻנִּים, וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹלֵט מַלְאָךְ וְלֹא מְמֻנֶּה אַוָּזר, אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ, לָכֵן הִכְנִיס אֶת הָעָם שֶׁלֹּא

שׁוֹלֵט בָּהֶם אַוָּזר לְאָרֶץ שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט בָּהּ אַוָּזר.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן מָזוֹן שָׁם בַּתְּוָזלָה, וְאַוָּזר כָּךְ לְכָל הָעוֹלָם. כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בְּעַנְי, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא כָּךְ, אֶלָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נְוָוגִית בַּתְּוָזלָה וְאַוָּזר כָּךְ כָּל הָעוֹלָם.

וְלָכֵן אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶוֶם, אֶלָּא בְּעֹשֶׁר, בַּסַּפּוּק שֶׁל הַכֹּל תֹּאכַל בָּהּ וְלֹא בְּמָקוֹם אַוָּזר. בָּהּ בִּקְדֻשַּׁת הָאָרֶץ, בָּהּ שׁוֹרָה הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, בָּהּ שׁוֹרָה הַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא בְּמָקוֹם אַוָּזר.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כְּגַן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. עַד כָּאן לֹא נוֹדַע גַּן ה' אִם הוּא אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִם הוּא אֶרֶץ סְדֹם וְאִם הוּא גַּן ה' שֶׁנִּקְרָא גַּן עֵדֶן. אֶלָּא כְּגַן ה' שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַפּוּק וְעֹדוֹן שֶׁל הַכֹּל, כָּךְ גַּם הָיְתָה סְדֹם וְכָךְ גַּם מִצְרַיִם. מַה גַּן ה' לֹא צָרִיךְ אָדָם לְהַשְׁקוֹתוֹ, אַף מִצְרַיִם לֹא צָרִיךְ אַוָּזר לְהַשְׁקוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהַנִּילוּס עוֹלֶה וּמַשְׁקָה אֶת כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (זכריה יד) וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפָּחוֹת הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַם וְגוֹ'. זֶהוּ עֹנֶשׁ שֶׁלָּהֶם שֶׁנִּמְנָע מֵהֶם מָטָר. מַה כָּתוּב וְאִם מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה וְגוֹ'? רְאֵה שֶׁלֹּא כָתוּב וְלֹא עֲלֵיהֶם יִהְיֶה הַנֶּגֶשׁם, כִּי לֹא יוֹרֵד מָטָר בְּמִצְרַיִם וְלֹא צְרִיכִים אוֹתוֹ. אֶלָּא עָנְשָׁם מַהוּ? שֶׁכָּתוּב (שם) וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגֹּף ה' אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁמִּצְרַיִם לֹא צְרִיכִים מָטָר. אַף סְדֹם מַה כָּתוּב בָּהּ? כִּי כֻלָּהּ מַשְׁקָה. כָּל עִדּוּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ בָהּ, וְעַל זֶה לֹא רָצוּ שֶׁבְּנֵי אָדָם אֲוַוזִרים יִתְעַדְּנוּ בָּהּ.

רַבִּי זְזֵיָא אָמַר, הֵם הָיוּ רְשָׁעִים מֵעַצְמָם וּמְמוּנָם, שֶׁכָּל בֶּן אָדָם שֶׁהוּא צַר עַיִן לְעָנְי, רָאוּי הוּא שֶׁלֹּא יַעֲמֹד בָּעוֹלָם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ זְזִיִּים לָעוֹלָם הַבָּא. וְכָל מִי שֶׁהוּא וַתְרָן לְעָנְי, רָאוּי הוּא שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּעוֹלָם וְיִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בִּשְׁבִילוֹ, וְיֵשׁ לוֹ זְזִיִּים וְאֹרֶךְ שֶׁל זְזִיִּים לָעוֹלָם הַבָּא.

סִתְרֵי תוֹרָה

תּוֹסָפְתָּא. קְשָׁרִים רַבִּים, שָׁרִים הַמְּסַוְּרִים [נ"א הַמְּבֻרָּרִים. וּ"א

הַמְנַפְּצִים], וְזַכְמִים בַּשֶּׂכֶל, יִסְתַּכְּלוּ לָדַעַת, בְּשָׁעָה שֶׁהָרָאשׁ הַלָּבָן תִּקֵּן כִּסֵּא עַל גַּבֵּי הָעַמּוּדִים עַל אֲבָנִים שֶׁל מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת. בֵּין אוֹתָם הָאֲבָנִים יֵשׁ מַרְגָּלִית אַוָּזַת בְּמַרְאֶה יָפֶה וּבְתֹאַר כִּסּוּי הַכְּלִי [שֶׁל הֶעָשָׁן] שֶׁלּוֹהֵט בְּשִׁבְעִים גְּוָנִים. אוֹתָם שִׁבְעִים גְּוָנִים לוֹהֲטִים לְכָל צַד.

אֵלֶּה הַשִּׁבְעִים נִפְרָדִים מִתּוֹךְ שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים. אֵלֶּה רוּזוֹת בְּרוּזוֹת שֶׁנּוֹצְצוֹת לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. כָּאן יֵשׁ רוּזַ זְזָקָה שֶׁל צַד שְׁמֹאל שֶׁנֶּאֱזָז בַּשָּׁמַיִם. אוֹתָם שִׁבְעִים גְּוָנִים הַדִּין יוֹשֵׁב וְהַסְּפָרִים נִפְתָּזִים. מִכָּאן יוֹצְאִים זִיעִים וַזְרָבוֹת וּרְמָזִים וְאֵשׁ שֶׁל הַמִּגְדָּל. וְנֶאֱזֶזֶת אֵשׁ זְזָקָה שֶׁיּוֹצֵאת מֵהַשָּׁמַיִם בּוֹ. וּכְשֶׁנֶּאֱזֶזֶת הָאֵשׁ הָעֶלְיוֹנָה בְּאֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה, אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁבֹּר אֶת הָרֶגֶז וְהַדִּין.

עֵינַיִם לוֹהֲטוֹת כְּמוֹ שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ יוֹרֵד בָּהֶם לָעוֹלָם. אוֹי לְמִי שֶׁפּוֹגֵשׁ אוֹתוֹ, זַגְזוּר מָתְנַיִם [זַרְבוֹת] הוּא, וְזָרֵב שְׁנוֹנָה בְּיָדוֹ. לֹא מְרַזֵּם עַל טוֹב וְלֹא עַל רַע. שֶׁהֲרֵי [הַפָּסָק] הַפָּתָק, שֶׁהֵם שִׁבְעִים בִּרְשׁוּת שֶׁנֶּאֱזָז אוֹתוֹ צַד שֶׁל הַשָּׁמַיִם, יוֹרֵד בְּיַד שְׁמֹאל בְּכַמָּה דִינִים. מִתְהַפֵּךְ בְּכַמָּה גְּוָנִים, הוֹפֵךְ בְּכָל יוֹם. הוּא נִקְרָא כְּרֵם זַלַּת שֶׁמִּתְקַן לִבְנֵי אָדָם. כָּל הַגְּוָנִים שֶׁל כְּלֵי הַזַּעַם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִרְאִים בּוֹ. וְהֵם יוֹשְׁבִים בְּרוּם הָעוֹלָם, וּבְנֵי אָדָם בְּסִכְלוּתָם לֹא מַשְׂגִּיזִים בָּהֶם. נֶפֶרִית וָאֵשׁ – הַתּוֹךְ שֶׁל מַיִם וְאֵשׁ שֶׁנִּתְכִּים מֵהַשָּׁמַיִם נֶאֱזָזוּ זֶה בָּזֶה וְיָרְדוּ עַל סְדֹם. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁאֵינָם מַשְׂגִּיזִים עַל כְּבוֹד רִבּוֹנָם.

א: עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת זַזְקוּקִים בִּרְצוֹן הַמֶּלֶךְ. ב: עֲשָׂרָה הֵם וְעוֹלִים לְזַזְשְׁבּוֹן גָּדוֹל. ג: שִׁבְעִים גְּוָנִים לוֹהֲטִים לְכָל צַד. יוֹצְאִים מִתּוֹךְ שֵׁמוֹת שֶׁזַּזְקוּקִים סוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שֵׁמוֹת מַלְאָכִים שֶׁהֵם בְּסוֹד הַשָּׁמַיִם.

וְהֵם: מִיכָאֵל, גַּבְרִיאֵל, רָפָאֵל, נוּרִיאֵל. קָמַ"ץ – "קְדוּמִיאֵל "מַלְכִּיאֵל "צַדְקִיאֵל. פַּתָ"ז – "פַּדְאֵל "תּוּמִיאֵל "זִשְׁדִּיאֵל. צֵרֵ"י – "צַדְקִיאֵל "רָזִיאֵל "יוֹפִיאֵל. סָגוֹ"ל – "סִטּוֹטְרִיהּ "גַּזְרִיאֵל "וְתַרְיֵאל [נ"א ו"רְדְיֵאל] "לְמוּאֵל. זִרֵ"ק

– "זזוקיאל "רהטיאל "קדשיאל. שְׁבָ"א – "שמועאל "ברכיאל [נ"א ש"כניאל ונ"א ב"רקיאל] "אהיאל. וזלָ"ם – "זניאל "להדיאל "מזזניאל [נ"א זז"ניאל ל"עדיאל מ"לכיאל]. "עניאל ענאל אהניאל רזומיאל עזריאל [נ"א ש"בנאל ר"ומיאל ק"דומיאל – שַׁר"ק. זז"כמיאל ר"מיאל ק"רשיאל – זזר"ק] סנניה ודרגזיה רסיסיאל דומיאל "זזוניאל "זכריאל "ואריאל "ה"ינאל ד"נדאל ג"דיאל ב"דאל א"נפיאל ועדי"אל אדנ"י עַל כֻּלָּם. ד [פירוש, כשע"ב מלאכים מתזוברים במלכות, אז נקרא מלכות הוא ובית דינו בלשון וה'.]

השלמה מההשמטות (סימן מ"ט)

"אהניאל "ברקיאל "גדיאל "דומיאל "הדריאל "ודרגזיה "זהריאל "זזניאל "טהריאל "יעזריאל "כרעיאל "למדיאל "מלכיאל "נהריאל "סניה "ענאל "פתזזיאל "צוריאל "קנאל "רמיאל "שעריאל "תבכיאל:

סדר תשר"ק

"תפוריא "שכניאל "רנאל "קמריה "צוריה "פסיסיה "עיריאל "סמכיאל "נריאל "מדוניה "לסניה "כמסריה "יריאל "טסמסיה "זזניאל "זכראל "ודריאל "הניאל "דנבאל "גדיאל "בדאל "אדירירון אדני על כולהו וכו': (עד כאן מההשמטות)

כְּשֶׁכֻּלָּם מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד בְּסוֹד אֶזֶד בְּכֹזַ עֶלְיוֹן אָז נִקְרָא ויהוה, הַכֹּל בְּכֹלַל אֶזֶד. מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם – שֵׁם קָדוֹשׁ שֶׁנֶּזְקָק בְּשִׁבְעִים שֵׁמוֹת אֲזֵרִים, סוֹד שֶׁל שָׁמַיִם. וְאֵלֶּה הֵם שִׁבְעִים שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל אֵלּוּ שִׁבְעִים דִּינִים, סוֹד שֶׁל יהו"ה, וְשִׁבְעִים הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ בִּקְדֻשָּׁה, יהו"ה שָׁמַיִם. ה [פירוש, שם של ע"ב גשרים היוצא מפסוק ויסע ויבא ויט, אלו הם נקראים שמים, ואותם ע"ב מלאכים של מטה במלכו"ת מקבלים מע"ב של מעלה ונוטלין מהם.]

אֵלּוּ נוֹטְלִים (נוֹסְעִים) מֵאֵלֶּה, וְיהו"ה ו [פירוש, מלכות מתפארת] נוֹטֵל מֵאֵת יהוה זֶה מִזֶּה. ז [פירוש, סוד של אותן ע"ב שמות הוא שם יהוה, והוא הרוכב עליהן כנשמה לגוף.] וְאֵלּוּ תְּלוּיִים בְּאֵלּוּ, תַּזְזִתּוֹנִים בָּעֶלְיוֹנִים, וְהַכֹּל

קָשֶׁר אָוְזָד. וּבָזֶה נוֹדָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ. זז [פֵּירוּשׁ, ע״ב מלאכים שֶׁל מטה מתוזברים בע״ב שמות שֶׁל מעלה הנקראים שמים.] שָׁמַיִם שֶׁהֵם שִׁבְעִים סוֹד יהוה, זֶהוּ בְּסוֹד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁיּוֹצְאִים מִן וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט.

וה״ו יל״י סי״ט על״ם מה״ש לל״ה אכ״א כה״ת הז״י אל״ד לא״ו הה״ע. זֵלֶק רִאשׁוֹן בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. יז״ל מב״ה הר״י הק״ם לא״ו כל״י לו״ו פה״ל נל״ך יי״י מל״ה זזה״ו. זֵלֶק שֵׁנִי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. נת״ה הא״א יר״ת שא״ה רי״י או״ם לכ״ב וש״ר יוז״ו לה״זז כו״ק מנ״ד. זֵלֶק שְׁלִישִׁי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. אנ״י זוע״ם רה״ע יי״ז הה״ה מי״ך וו״ל יל״ה סא״ל ער״י עש״ל מי״ה. זֵלֶק רְבִיעִי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וה״ו דנ״י הזז״ש עמ״ם נג״א ני״ת מב״ה פו״י נמ״מ יי״ל הר״זז מצ״ר. זֵלֶק וַחֲמִישִׁי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. ומ״ב יה״ה ענ״ו מזז״י דמ״ב מנ״ק אי״ע זזב״ו רא״ה יב״מ הי״י מו״ם. זֵלֶק שִׁשִּׁי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

וְאֵלּוּ הֵם שִׁבְעִים שֵׁמוֹת שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל שִׁבְעִים דְּרָגוֹת תַּוְזְתּוֹנוֹת סוֹד ויהו״ה. אֵלּוּ שִׁבְעִים שֵׁמוֹת יהו״ה, סוֹד שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. שִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם שֶׁעוֹלִים לְשִׁבְעִים שֵׁמוֹת שֵׁם קָדוֹשׁ. וְזֶהוּ וַיהוה הִמְטִיר. מֵאֵת יהוה מִן הַשָּׁמָיִם.

סֵתֶר הַסְּתָרִים לַזַּכְמִים נִמְסָר. שֵׁם זֶה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, מִפְּנֵי נִבְרָא סֵתֶר שֶׁנִּקְרָא אָדָם. זֶשְׁבּוֹן אֵיבְרֵי הַגּוּף שֶׁהֵם זֶשְׁבּוֹן מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים. זֶשְׁבּוֹן אוֹתִיּוֹתָיו מָאתַיִם וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. שֵׁם זֶה שֶׁהוּא סוֹד וְסֵתֶר כְּלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה בְּכ״ב אוֹתִיּוֹת וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵרֵי שֵׁם זֶה מָאתַיִם וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים שֶׁכְּלוּלִים בָּהּ. הֵרֵי מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבְרֵי הַגּוּף.

סוֹד שֶׁנִּקְרָא אָדָם הַשּׁוֹלֵט עַל הַכִּסֵּא, סוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שֶׁלְּמַטָּה, וְסֵתֶר

זֶה שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה, וְזֶה הוּא סֵתֶר שֶׁכָּתוּב וַה' הַמְטִיר עַל סְדֹם וְגוֹ' מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמָיִם. וְהַכֹּל אֶזֶד וְדָבָר אֶזֶד, וְסֵתֶר אֶזֶד לְזַכְמֵי הַלֵּב נִמְסָר. אַשְׁרֵי [הוּא] זֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

סְדֹם נֶזְהַם גֶּזֶר דִּין שֶׁלָּהֶם עַל שֶׁמָּנְעוּ צְדָקָה מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יו) וְיַד עָנִי וְאֶבְיוֹן לֹא הֶזֱזִיקָה, וְלָכֵן הַדִּין לֹא הָיָה אֶלָּא מִן הַשָּׁמַיִם. צְדָקָה וְשָׁמַיִם הַכֹּל אֶזֶד, וְכָתוּב (תהלים קיז) כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם זַסְדֶּךָ, מִשּׁוּם שֶׁצְּדָקָה תְּלוּיָה בִּשְׁמוֹ [בַּשָּׁמַיִם], דִּין הוּא מִשָּׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמָיִם.

הַדִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמָּקוֹם זֶה, שֶׁכָּתוּב (איכה ד) וַיִּגְדַּל עֲוֹן בַּת עַמִּי מֵזְזַטַּאת סְדֹם. וִירוּשָׁלַיִם נִקְרֵאת אָזוֹת לִסְדֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזקאל יט) הִנֵּה זֶה הָיָה עֲוֹן סְדֹם אֲזוֹתֵךְ, וְדִינָם הָיָה מִן הַשָּׁמַיִם דִּין אֶזֶד כִּסְדֹם עַל שֶׁמָּנְעוּ צְדָקָה מֵהֶם, פָּרַט לָזֶה שֶׁזֶּה הִתְהַפֵּךְ וְזֶה נֶזֱרַב. לָזוֹ יֵשׁ תְּקוּמָה, וְלָזוֹ אֵין תְּקוּמָה. ע"כ סתרי תורה.

וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיֵּשֶׁב בָּהָר הוּא וּשְׁתֵּי בְנֹתָיו עִמּוֹ וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שֶׁהָיָה קָרוֹב לִסְדֹם וְעָלָה מִשָּׁם. רַבִּי יְצְזָק פָּתַזז, (איוב לז) וְהוּא מְסִבּוֹת מִתְהַפֵּךְ בְּתַזְזְבוּלֹתָו לְפָעֳלָם וְגוֹ'. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַבֵּב סִבּוּבִים בָּעוֹלָם וּמֵבִיא גַּזָלֵי אֵשׁ צַזִּים לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂיו, וְאַזַר כָּךְ הוֹפֵךְ אוֹתָם וְעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּגָוֶן אַזֵר.

וּבַמֶּה? בְּתַזְזְבוּלֹתָו. עוֹשֶׂה תַּזְזְבוּלוֹת וּמְסַבֵּב סִבּוּבִים כְּדֵי לַהֲפֵךְ אוֹתָם, וְלֹא כְּמוֹ אוֹתָם הָרִאשׁוֹנִים. לְפָעֳלָם – מִשּׁוּם פָּעֳלָם שֶׁל בְּנֵי אֱנוֹשׁ. כְּמוֹ שֶׁהֵם עוֹשִׂים מַעֲשִׂים, כָּךְ הוּא מְהַפֵּךְ אוֹתָם. כֹּל אֲשֶׁר יְצַוֶּם עַל פְּנֵי תֵּבֵל אָרְצָה – מִשּׁוּם מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם הוּא מְהַפֵּךְ אוֹתָם מְסִבּוֹת בְּכָל מַה שֶּׁהוּא מְצַוֶּה אוֹתָם עַל פְּנֵי תֵּבֵל וְגוֹ'.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וְהוּא מְסִבּוֹת מִתְהַפֵּךְ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַבֵּב

סְבוּבִים וּמֵבִיא מַעֲשִׂים בָּעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם, וְאַזַּר שֶׁזּוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּתְקַיְּמוּ אוֹתָם מַעֲשִׂים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹפֵךְ אוֹתָם אֶת אוֹתָם מַעֲשִׂים מִכְּמוֹ שֶׁהָיוּ בַּהַתְוָזָלָה. בְּתַוְזְבוּלָתָו, בְּתַוְזְבוּלָתוֹ כָּתוּב, כְּמוֹ הָאֱמֶן הַזֶּה שֶׁעוֹשֶׂה כְּלִי זֶרֶס, בְּעוֹד שֶׁאוֹתוֹ הַגַּלְגַּל מְסִתּוֹבֵב לְפָנָיו, זוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת כְּגוֹן זֶה – עוֹשֶׂה, זוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת כְּגוֹן אַזַּר – עוֹשֶׂה. מְהַפֵּךְ כְּלִי זֶה לִכְלִי אַזַּר מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַגַּלְגַּל סוֹבֵב לְפָנָיו. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְהַפֵּךְ אֶת מַעֲשָׂיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה.

בְּתַוְזְבוּלָתָו זָסַר יו״ד, ומַהוּ? זֶה בֵּית דִּין לְמַטָּה שֶׁהוּא גַּלְגַּל הַסּוֹבֵב לְפָנָיו, וְעַל זֶה הוּא מְהַפֵּךְ כֵּלִים מִכְּלִי זֶה לִכְלִי אַזַּר, וְכָל זֶה כְּפִי פָּעָלָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם. אִם בְּנֵי אָדָם מְטִיבִים מַעֲשֵׂיהֶם – אוֹתוֹ הַגַּלְגַּל הַסּוֹבֵב מְסוֹבֵב אוֹתָם יָמִינָה, וְאָז נַעֲשִׂים מַעֲשִׂים בָּעוֹלָם לְהֵיטִיב לָהֶם כָּרָאוּי, וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב תָּמִיד וְלֹא שׁוֹקֵט בְּאוֹתוֹ צַד הַיָּמִין, וְהָעוֹלָם מִתְגַּלְגֵּל בּוֹ. בָּאוּ בְּנֵי אָדָם לְהָרַע – תַּוְזְבוּלָתוֹ שֶׁסּוֹבֶבֶת תָּמִיד וְהָיְתָה עוֹמֶדֶת בַּסִּבּוּב שֶׁל הַיָּמִין, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסוֹבֵב אוֹתָהּ לְצַד שְׂמֹאל וּמְהַפֵּךְ מִסִּבּוֹת וְכֵלִים שֶׁהָיוּ בַּהַתְוָזָלָה לְאוֹתוֹ צַד שְׂמֹאל.

וְאָז הַגַּלְגַּל סוֹבֵב וְנַעֲשִׂים מַעֲשִׂים בָּעוֹלָם לְהָרַע לִבְנֵי אָדָם. וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב לְאוֹתוֹ צַד עַד שֶׁבְּנֵי אָדָם שָׁבִים לְהֵיטִיב מַעֲשֵׂיהֶם, וְהַגַּלְגַּל עוֹמֵד בְּמַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם. וְעַל כָּךְ בְּתַוְזְבוּלָתוֹ לְפָעָלָם, וְלֹא עוֹמֵד תָּמִיד.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹרֵם סִבּוּבִים וּמַעֲשִׂים בָּעוֹלָם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת הַכֹּל כָּרָאוּי, וְהַכֹּל יוֹצֵא מֵהָעִקָּר וְהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. קֵרֵב אֶת אַבְרָהָם אֵלָיו – יָצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמָעֵאל, כְּשֶׁלֹּא הָיָה אַבְרָהָם מָהוּל כְּשֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא לְמַטָּה וְלֹא נִשְׁלַם בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ.

אַזַּר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִבֵּב סִבּוּבִים בְּתַוְזְבוּלוֹתָיו וְנִמּוֹל אַבְרָהָם, וְנִכְנַס בִּבְרִית וְנִשְׁלַם בִּשְׁמוֹ וְנִקְרָא אַבְרָהָם, וְה׳ עֶלְיוֹנָה עִטְּרָה אוֹתוֹ בְּסוֹד שֶׁל מַיִם מְרוּוִין. כֵּיוָן שֶׁהַסּוֹד [שֶׁל ה״א] נִשְׁלַם וְהוּא נִמּוֹל, יָצָא מִמֶּנּוּ יִצְחָק

וְהָיָה זֶרַע קֹדֶשׁ, וְנִקְשַׁר לְמַעְלָה בְּסוֹד שֶׁל אֵשׁ מִמַּיִם, וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת, וְלֹא נִקְשַׁר בְּאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּר.

בֹּא רְאֵה, מִלּוֹט יָצְאוּ מִמֶּנּוּ וּמִבְּנוֹתָיו שְׁתֵּי אֻמּוֹת נִפְרָדוֹת וְנִקְשְׁרוּ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁרָאוּי לָהֶם, וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסוֹבֵב סְבוּבִים וּמְגַלְגֵּל גְּלְגּוּלִים בָּעוֹלָם שֶׁהַכֹּל יֵעָשֶׂה כָּרָאוּי וְיִתְקַשֵּׁר הַכֹּל בִּמְקוֹמוֹ.

בֹּא רְאֵה, נָאֶה הָיָה לִלּוֹט שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹצִיא מִמֶּנּוּ [וּמִבְּנוֹתָיו] וּמֵאִשְׁתּוֹ שְׁתֵּי הָאֻמּוֹת הַלָּלוּ, אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְהִתְקַשֵּׁר בִּמְקוֹמָם הָרָאוּי לָהֶם, וְנַעֲשׂוּ מִתּוֹךְ יַיִן, וְאוֹתוֹ הַיַּיִן הִזְדַּמֵּן לָהֶם בַּמְּעָרָה בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁנַּעֲשׂוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּשְׁקְיוּ אֶת אֲבִיהֶן יַיִן וַיִּשְׁכָּר, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר וּבֵאֲרוּהָ.

בֹּא רְאֵה, מוֹאָב וְעַמּוֹן הֵן קָרְאוּ לָהֶם שֵׁמוֹת. מוֹאָב – מֵאָב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַבְּכִירָה אָמְרָה בְּוַצְפָּה, אָמְרָה מוֹאָב, מֵאַבָּא הוּא. וְהַצְּעִירָה גַּם הִיא יָלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן עַמִּי. בְּצְנִיעוּת אָמְרָה בֶּן עַמִּי. בֶּן עַמִּי, וְלֹא אָמְרָה מִמִּי הוּא.

בֹּא רְאֵה, בַּהַתְוָזָלָה כָּתוּב וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָהּ וּבְקוּמָהּ, בְּוָא״ו, וְנָקוּד עַל וָא״ו, מִשּׁוּם שֶׁסִּיּוּעַ מִלְמַעְלָה הָיָה נִמְצָא בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לָצֵאת מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן נִשְׁלַם כָּאן בְּוָא״ו. וּבָאַוֶּרֶת כָּתוּב וּבְקֻמָהּ, זָס וָי״ו, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָצָא מִמֶּנָּה זֶלֶק לַקָּבָ״ה כְּמוֹ הָאַוֶּרֶת הַזּוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב בָּאַוֶּרֶת הַזּוֹ הַגְּדוֹלָה וּבְקוּמָהּ בְּוָא״ו מָלֵא וְנָקוּד עָלָיו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, לֹא יָדַע שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִיד מִמֶּנָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּשְׁלֹמֹה וְכָל שְׁאָר הַמְּלָכִים וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. עוֹד וּבְקוּמָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּרוּת (רות ג) וַתָּקָם בְּטֶרֶם יַכִּיר אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְגוֹ׳. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיְתָה לָהּ קִימָה וַדַּאי, הִתְוַזְּבֵר עִמָּהּ בֹּעַז לְהָקִים שֵׁם הַמֵּת עַל נַוְזָלָתוֹ, וְהוּקְמוּ מִמֶּנָּה כָּל הַמְּלָכִים הַלָּלוּ וְכָל הָעֲלוּי שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָהּ, שֶׁכָּתוּב בְּטֶרֶם יַכִּיר אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְגוֹ׳. מִשּׁוּם כָּךְ וּבְקוּמָהּ נָקוּד וָא״ו.

בֹּא רְאֵה אֶת עֲנָוְתָנוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהֲרֵי אֲפָלוּ בַּתְּוִוכָּלָה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת דִּין בִּסְדֹם, לֹא בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַוָּזִמִים עַל לוֹט. [שֶׁהֲרֵי] אַוָּזר שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא וְהִנֵּה עָלָה קִיטֹר הָאָרֶץ כְּקִיטֹר הַכִּבְשָׁן, לֹא בִּקֵּשׁ עַל לוֹט וְלֹא אָמַר עָלָיו לַקָּבָ"ה כְּלוּם. אַף כָּךְ לֹא אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַוָּזשִׁיב אַבְרָהָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַע מִוָּזכוּתוֹ כְּלוּם.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאַבְרָהָם לֹא הֶוָּזשִׁיב בְּלִבּוֹ אֶת לוֹט לְכָלוּם – הֲרֵי מָסַר נַפְשׁוֹ לָלֶכֶת לְהַלָּוָזם בַּקְּרָב עִם וַוָּזמְשָׁה מְלָכִים וְזָוָזקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָוִזיו, וְכָתוּב וַיֶּוָּזלֶק עֲלֵיהֶם לַיְלָה, וְכָתוּב וַיָּשֶׁב אֶת כָּל הָרְכֻשׁ וְגַם אֶת לוֹט אָוִזיו וּרְכֻשׁוֹ הֵשִׁיב וְגוֹ'. אֲבָל בָּאַהֲבָה שֶׁאָהַב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרָאָה שֶׁמַּעֲשָׂיו שֶׁל לוֹט אֵינָם כְּשֵׁרִים כָּרָאוּי, לֹא רָצָה אַבְרָהָם שֶׁיִּבָּגְלוּ יַעֲוֹב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלוּם מִשֶּׁלּוֹ, וְלָכֵן לֹא בִּקֵּשׁ עָלָיו רַוָּזמִים לֹא בַּתְּוִוכָּלָה וְלֹא בַּסּוֹף.

מִדְרָשׁ הַנָּעְלָם

וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בַּיֵּצֶר הָרָע, תֵּדַע לְךָ שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּטֵּל לְעוֹלָם מִבְּנֵי אָדָם עַד אוֹתוֹ זְמַן, שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל לו) וַהֲסִרֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן וְגוֹ'. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁרוֹאֶה בְּנֵי אָדָם נִדּוֹנִין בַּגֵּיהִנֹּם, הוּא בָּא וְזוֹזֵר לוֹ אֵצֶל בְּנֵי אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר, מִצַּעֲרָה שֶׁל גֵּיהִנֹּם, מִשָּׁם עוֹלֶה לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁלֹשׁ הַנְהָגוֹת יֵשׁ בָּאָדָם: הַנְהָגַת הַשֵּׂכֶל וְהַוָּזכְמָה, וְזוֹ הִיא כּוַּז הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה. וְהַנְהָגַת הַתַּאֲוָה, שֶׁהִיא מִתְאַוָּה בְּכָל תַּאֲוֹת רָעוֹת, וְזֶהוּ כּוַּז הַתַּאֲוָה. וְהַהַנְהָגָה הַמַּנְהֶגֶת לִבְנֵי אָדָם וּמְוַוָּזקֶת הַגּוּף, וְהִיא נִקְרֵאת נֶפֶשׁ הַגּוּף. אָמַר רַבִּי דִּימִי, זֶהוּ כּוַּז הַמְוַוָּזיק.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה, לְעוֹלָם אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בְּאֵלּוּ שְׁנֵי כּוַּזוֹת אֵלּוּ שֶׁאָמַרְנוּ, נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה הִיא הָרוֹדֶפֶת אַוָּזר יֵצֶר הָרָע לְעוֹלָם, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל הַצְּעִירָה אָבִינוּ זָקֵן. נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה הִיא

מְעוֹרֶרֶת אֶת הָאַוָּרֶת וּמְפַתָּה אוֹתָהּ עִם הַגּוּף לְהִדָּבֵק בַּיֵּצֶר הָרָע, וְהִיא אוֹמֶרֶת לְכָה נַשְׁקֶה אֶת אָבִינוּ יַיִן וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ. מַה יֵּשׁ לָנוּ בָּעוֹלָם הַבָּא, נֵלֵךְ וְנֵרֵדֵף אַוָּר יֵצֶר הָרָע וְאַוָּר תְּשׁוּקַת זְמִרַת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּמָה עוֹשׂוֹת? שְׁתֵּיהֶן מַסְכִּימוֹת לְהִדָּבֵק בּוֹ. מַה כָּתוּב? וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת אֲבִיהֶן יַיִן. מִתְפַּטְּמוֹת לְהִתְעוֹרֵר לַיֵּצֶר הָרָע בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה.

וַתָּקָם הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת אָבִיהָ. כְּשֶׁאָדָם שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ בַּלַּיְלָה, נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה הִיא הַמְעוֹרֶרֶת לַיֵּצֶר הָרָע וּמְהַרְהֶרֶת בּוֹ, וְהוּא דָּבֵק בְּכָל הִרְהוּר רָע עַד שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִעַט [מִמֶּנּוּ] [ד״א עַל] [נ״א עַד] שֶׁמֵּבִיא בְּלֵב הָאָדָם אוֹתָהּ הַמַּוָּשָׁבָה הָרָעָה וּדְבֵקָה בּוֹ, וַעֲדַיִן יֵשׁ בְּלִבּוֹ וְלֹא נִגְמָר לַעֲשׂוֹתָהּ עַד שֶׁזּוֹאת הַתַּאֲוָה מְעוֹרֶרֶת לְכָזֶה הַגּוּף כְּמִתְוַכְּחָה לְהִדָּבֵק בַּיֵּצֶר הָרָע, וְאָז הוּא תַּשְׁלוּם הָרָעָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּהֲרִיןָ שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט מֵאֲבִיהֶן.

אָמַר רַבִּי יְצְוָוק, מֵעוֹלָם אֵין יֵצֶר הָרָע מִתְפַּתֶּה אֶלָּא בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וּמִתּוֹךְ שִׁמְוַת הַיַּיִן אָז שׁוֹלֵט בָּאָדָם. בַּצַּדִּיק מַה כָּתוּב בּוֹ? (משלי יג) צַדִּיק אוֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּכֵּר לְעוֹלָם. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ תַּלְמִיד זָקֵן שֶׁשּׁוֹתֶה, קוֹרְאִים עָלָיו (שם יא) נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמְּוַלֵּל שָׁם שָׁמַיִם. מִנְהַג הָרְשָׁעִים מַהוּ? (ישעיה כב) הִנֵּה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְוָה. הַיַּיִן אָז שׁוֹלֵט בָּאָדָם, הָרוֹג בָּקָר וְשָׁוֹוט צֹאן וְגוֹ׳. עֲלֵיהֶם אָמַר הַכָּתוּב (שם ה) הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ וְגוֹ׳. כְּדֵי לְעוֹרֵר לַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁאֵין יֵצֶר הָרָע מִתְעוֹרֵר אֶלָּא מִתּוֹךְ הַיַּיִן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת אֲבִיהֶן יַיִן.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, מַה כָּתוּב? וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָהּ וּבְקוּמָהּ. כְּלוֹמַר, יֵצֶר הָרָע אֵינוֹ מַשְׁגִּיוֵז בָּהּ בְּשִׁכְבָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְקוּמָהּ לָעוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא מִתְעוֹרֵר עִם כֹּזֶז הַגּוּף לַעֲבֹד תַּאֲוָתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָסִים הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם, מַכְנִיסִים לַיֵּצֶר הָרָע לִרְאוֹת בָּהֶן, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְלוֹט בָּא צֹעַרָה, לְצַעֲרָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. וְיָצָא לוֹ מִשָּׁם לְנַסּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר – מִצַּעֲרָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

וַיֵּשֶׁב בָּהָר – אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בָּהָר, מִלַּמֵּד שֶׁהוּא שָׁם מוֹשָׁבוֹ בְּמָקוֹם הַר. גּוּף שֶׁהוּא זָרֵב כְּמוֹ הַר שֶׁאֵין בּוֹ טוֹבָה. וּשְׁתֵּי בְּנָתָיו עִמּוֹ – אֵלּוּ שְׁתֵּי הַכּוֹזוֹת שֶׁאָמַרְנוּ. כִּי יָרֵא לָשֶׁבֶת בְּצוֹעַר – יִרְאָה וַזְרָדָה נוֹפֶלֶת עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאָה צַעַר גֵּיהִנֹּם שֶׁמְּצַעֲרִין לָרְשָׁעִים וְזוֹשֵׁב שֶׁשָּׁם יְהוֹן. כֵּיוָן שֶׁרוֹאָה שֶׁאֵינוֹ נְהוֹן שָׁם, יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם אַזָּרְיו.

רַב הוּנָא כְּשֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ לְהַזְהִיר אֶת בְּנֵי הָאָדָם, הָיָה אוֹמֵר לָהֶם: בָּנַי, הִשָּׁמְרוּ מִשָּׁלִיזַז שֶׁל גֵּיהִנֹּם, וּמִיהוּ? זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא שָׁלִיזַז שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב? אֵלּוּ שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה, וְנֶפֶשׁ הַמִּשְׁתַּתֶּפֶת בַּגּוּף הָרוֹדֶפֶת אַזָּר יֵצֶר הָרָע לְעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כָּתוּב כָּאן בְּלוֹט כִּי יָרֵא לָשֶׁבֶת בְּצוֹעַר, וְכָתוּב שָׁם לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב. יָר"א בְּגִימַטְרִיָּא הוּא עֲלוּקָ"ה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִם יָרֵא הוּא, אָז לָמָּה הוּא בָּא לְהַטְעוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת? אֶלָּא כָּךְ דֶּרֶךְ כָּל עוֹשֵׂה עַוְלָה – כְּשֶׁרוֹאָה הָרָע, מִתְיָרֵא לְפִי שָׁעָה, וּמִיָּד זוֹזֵר לְרִשְׁעָתוֹ וְאֵינוֹ זוֹשֵׁשׁ לִכְלוּם. כָּךְ יֵצֶר הָרָע, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאָה דִּין בָּרְשָׁעִים, יָרֵא. כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵא לַזּוּץ [לַעֲשׂוֹת], אֵינוֹ זוֹשֵׁשׁ כְּלוּם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה זֶּה שֶׁאָמְרוּ וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל הַצְּעִירָה אָבִינוּ זָקֵן? מַה זֶּה אָבִינוּ זָקֵן? זֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁנִּקְרָא זָקֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ד) מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל. שֶׁהוּא זָקֵן, שֶׁנּוֹלַד עִם הָאָדָם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹתָהּ נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה אוֹמֶרֶת לָאַזָּרְת: אָבִינוּ זָקֵן, נְרַדֵּף אַזָּרְיו וְנִדְבַּק בּוֹ כִּשְׁאָר כָּל הָרְשָׁעִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְאִישׁ אֵין בָּאָרֶץ לָבֹא עָלֵינוּ – אֵין אִישׁ צַדִּיק בָּאָרֶץ וְאֵין אִישׁ שַׁלִּיט עַל יְצָרוֹ. הַרְבֵּה רְשָׁעִים בָּאָרֶץ, אֵין אֲנַזְנוּ בִּלְבַדֵּנוּ רְשָׁעִים, נַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ שֶׁהֵם רְשָׁעִים, שֶׁעַד הַיּוֹם דֶּרֶךְ כָּל הָאָרֶץ הוּא. לָכָה נַשְׁקֶה אֶת אָבִינוּ יַיִן – נִשְׁמַזז בָּעוֹלָם הַזֶּה, נֹאכַל וְנִשְׁתֶּה וְנִרְוֶה יַיִן וְנִדְבַּק בְּאָבִינוּ, בַּיֵּצֶר הָרָע,

וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ צוֹוַחַת וְאוֹמֶרֶת: (ישעיה כז) גַּם אֵלֶּה בַּיַּיִן שָׁגּוּ וּבַשֵּׁכָר תָּעוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת אֲבִיהֶן יַיִן. דֶּרֶךְ הָרְשָׁעִים לִטְעוֹת אַזְהֲרֵי הַיַּיִן, לְפַנֵּק לַיֵּצֶר הָרָע וּלְעוֹרְרוֹ. וְעַד שֶׁהוּא שָׁמֵחַ בְּשִׁכְרוּתוֹ שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, מִיָּד – וַתָּקָם הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת אָבִיהָ. הֵיאַ מְזֻמָּנֶת עִמּוֹ וּמִתְאַוָּה וּמְהַרְהֶרֶת בְּכָל הִרְהוּרִים רָעִים, וְיֵצֶר הָרָע מִתְזַוֵּג עִמָּהּ וְנִדְבָּק בָּהּ וְאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ בָּהּ [בְּאוֹתוֹ זְמַן] מַה הוּא מְמֻנֶּה. בְּשִׁכְבָהּ וּבְקוּמָהּ – בְּשִׁכְבָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבְקוּמָהּ לָעָתִיד לָבֹא. בְּשִׁכְבָהּ – בָּעוֹלָם הַבָּא כְּשֶׁתִּתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, וּבְקוּמָהּ – לְיוֹם הַדִּין, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ וְגוֹ'.

בְּשׁוּם עִנְיָן מֵאֵלּוּ אֵין מַשְׁגִּיחַ בּוֹ יֵצֶר הָרָע, אֶלָּא דָּבֵק בָּהּ וְהִיא נִדְבֶּקֶת בּוֹ, וּלְאַזַּר כֵּן מְעוֹרֶרֶת לָאַזֶּרֶת. לְאַזַּר שֶׁהַהִרְהוּר גָּדוֹל נִדְבַּק בַּיֵּצֶר הָרָע, בָּאָה הָאַזֶּרֶת וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת אֲבִיהֶן יַיִן. כְּמוֹ כֵן לְעוֹרֵר לַיֵּצֶר הָרָע וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, וַאֲוַי תַּשְׁלוּם הָרָעוֹת לַעֲשׂוֹת, וּמִתְעַבְּרוֹת שְׁתֵּיהֶן מִיֵּצֶר הָרָע. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּהֲרֶיןָ שְׁתֵּי בְנוֹת לוֹט מֵאֲבִיהֶן.

עַד שֶׁיִּצְאוּ לַפֹּעַל מַעֲשֵׂיהֶן – זוֹ יוֹלֶדֶת רִשְׁעָתָהּ, וְזוֹ יוֹלֶדֶת רִשְׁעָתָהּ. וְכֵן דַּרְכָּם שֶׁל רְשָׁעִים בְּעִנְיָן זֶה עִם יֵצֶר הָרָע, עַד שֶׁהוֹרֵג לָאָדָם וּמוֹלִיכוֹ לַגֵּיהִנֹּם וּמַכְנִיסוֹ שָׁם, וְאַזַּר כָּךְ עוֹלָה מִשָּׁם לְפַתּוֹת לִבְנֵי אָדָם כְּמוֹ כֵן. וּמִי שֶׁמַּכִּיר בּוֹ, נִצּוֹל מִמֶּנּוּ וְאֵינוֹ מִתְזַוֵּג עִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְכַת לִסְטִים שֶׁהָיוּ אוֹרְבִים בַּדְּרָכִים לִגְזֹל וְלַהֲרֹג לִבְנֵי אָדָם, וּמַפְרִישִׁים מֵהֶם אֶזֶד שֶׁיּוֹדֵעַ לְהָסִית לִבְנֵי אָדָם וּלְשׁוֹנוֹ רַךְ. מָה עוֹשֶׂה? מַקְדִּים וְהוֹלֵךְ לְקַבְּלָם וְנַעֲשֶׂה כְּעֶבֶד לִפְנֵיהֶם, עַד שֶׁמַּאֲמִינִים הַטִּפְּשִׁים בּוֹ וּבוֹטְחִים בְּאַהֲבָתוֹ וּבְשִׁיחָתוֹ וְשֶׁמְּזַמְּנִים עִמּוֹ, וּמוֹלִיכִם בְּזֵוֶלְקְ דִּבְרָיו בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁהַלִּסְטִים שָׁם. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ עִמָּהֶם לְשָׁם, הוּא הָרִאשׁוֹן שֶׁהוֹרֵג בָּם לְאַזַּר שֶׁנּוֹתְנָם בְּיַד הַלִּסְטִים לְהָרְגָם וְלָקְחַת

מָמוֹנָם. וְהֵם צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי שֶׁהִקְשַׁבְנוּ לוֹ וּלְרֹךְ לְשׁוֹנוֹ. לְאַזָּר שֶׁהָרְגוּ אֱלָהּ, עוֹלֶה מִשָּׁם וְיוֹצֵא לְפָתוֹת בְּנֵי אָדָם כְּמִתְוַכְּחָה. הַפָּקְחִים מַה הֵם עוֹשִׂים כְּשֶׁרוֹאִים לָזֶה יוֹצֵא לִקְרָאתָם וּמְפַתֶּה לָהֶם? מַכִּירִין בּוֹ שֶׁהוּא צוֹדֶה אֶת נַפְשָׁם, וְהוֹרְגִים אוֹתוֹ, וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אַוָּרֶת.

כָּךְ הוּא יֵצֶר הָרָע, יוֹצֵא מִכַּת הַלִּסְטִים, עוֹלֶה מִגֵּיהִנֹּם כְּנֶגֶד בְּנֵי אָדָם וּלְפָתוֹת לָהֶם בְּוַכְלָךְ מֻתָּךְ דְּבָרָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיֵּשֶׁב בָּהָר וְגוֹ'. כְּמוֹ לִסְטִים לָאֶרֶב לִבְנֵי אָדָם. מָה עוֹשֶׂה? עוֹבֵר לִפְנֵיהֶם, וְהַטִּפְּשִׁים מַאֲמִינִים בּוֹ וּבְאַהֲבָתוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְפָתוֹתָם וְעוֹבֵד לָהֶם כְּעֶבֶד, שֶׁנּוֹתֵן לָהֶם נָשִׁים יָפוֹת אֲסוּרוֹת, נוֹתֵן לָהֶם בְּנֵי אָדָם לְהָרַע, מְפָרֵק מֵהֶם עֹל תּוֹרָה וְעֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. הַטִּפְּשִׁים רוֹאִים כָּךְ, בּוֹטְחִים בְּאַהֲבָתוֹ, עַד שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּהֶם וּמוֹלִיכָם בְּאוֹתוֹ דֶּרֶךְ שֶׁהַלִּסְטִים שָׁם, בְּדֶרֶךְ גֵּיהִנֹּם אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאל. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ עִמָּהֶם לְשָׁם, הוּא הָרִאשׁוֹן שֶׁהוֹרֵג לָהֶם, וְנַעֲשֶׂה לָהֶם מַלְאַךְ הַמָּוֶת וּמַכְנִיסָן לַגֵּיהִנֹּם, וּמוֹרִידִים לָהֶם מַלְאֲכֵי זַבְלָה, וְהֵם צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי שֶׁהִקְשַׁבְנוּ לָזֶה. וְלֹא מוֹעִיל לָהֶם.

לְאַזָּר כֵּן עוֹלֶה מִשָּׁם וְיוֹצֵא לְפָתוֹת לִבְנֵי אָדָם. הַפָּקְחִים כְּשֶׁרוֹאִים אוֹתוֹ, מַכִּירִים אוֹתוֹ, וּמִתְגַּבְּרִים עָלָיו עַד שֶׁשּׁוֹלְטִים עָלָיו, וְסוֹטִים מִזֶּה הַדֶּרֶךְ וְלוֹקְחִים דֶּרֶךְ אַוָּרֶת לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

רַב יוֹסֵף כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד לְבָבֶל, רָאָה אֶת אוֹתָם רַוָּקִים שֶׁהָיוּ נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים בֵּין נָשִׁים יָפוֹת וְלֹא זוֹטְאִים. אָמַר לָהֶם: הַאִם אֱלָהּ לֹא פּוֹזְדִים מִיֵּצֶר הָרָע? אָמְרוּ לוֹ: לֹא מִקּוּנְדִיטוֹן רַע בָּאנוּ. אָנוּ נִגָּזַרְנוּ מִקְּדֻשַּׁת הַקָּדֵשׁ. שֶׁאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, צָרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ, וְיֵצְאוּ מִמֶּנּוּ בָּנִים קְדוֹשִׁים בָּנִים מְעֻלִּים שֶׁלֹּא פּוֹזְדִים מִיֵּצֶר הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (יחזקאל כ) וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי קַדֵּשׁוּ? אֶלָּא אֵין עוֹנָתָם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֶלָּא מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. וּמַזְהִיר אוֹתָם, שֶׁהוֹאִיל

וְתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה הִיא מִצְוָה – קַדֵּשׁוּ, כְּלוֹמַר קַדְּשׁוּ עַצְמְכֶם בְּשַׁבְּתוֹתַי בְּאוֹתוֹ תַּשְׁמִישׁ שֶׁל מִצְוָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִי שֶׁנִּכְנָס לָעִיר וְרוֹאִים נָשִׁים יָפוֹת, יַרְכִּין עֵינָיו וְיֹאמַר כָּךְ: בְּךְ [רְאֵה] מְזֻוָּשׁוֹת בָּיִם וְצוֹב נָזְוְצַבְתִּי [זוֹק] דְּפוֹס הַתְּקָלָה, צֵא צֵא, שֶׁאָבִי הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שַׁבָּת הוּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁזְּמִימוּת הַדֶּרֶךְ שׁוֹלֶטֶ בּוֹ, וְיָכוֹל יֵצֶר הָרָע לִשְׁלֹט עָלָיו. עַד כָּאן מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם

סִתְרֵי תוֹרָה

וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וְגוֹ', מִתּוֹךְ רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, נִפְרַד מִצַּד הַיָּמִין הַתּוֹךְ אֶזֶד שֶׁל קֶשֶׁר שֶׁהַזְּקִיקָה דְּבוּקָה בְּתוֹךְ הַתּוֹךְ הַזָּהָב מִצַּד הַשְּׂמֹאל בְּתוֹךְ טֻמְאָה [שֶׁל יְצָרוֹ] [נ"א וּמִקּוֹמוֹ] וְנַעֲשָׂה שֶׁל קֶשֶׁר אֶזֶד שֶׁל הָאֵילָן.

כְּשֶׁרָצָה יְצוּנָק לְהִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, בְּזוּנָק שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה הִתְזַוֵּנָק וְהִפְרִיד דְּרָגוֹת מִקְיוּמָם, וְהִתְזַוֵּנָק אַבְרָהָם וְהִפְרִיד אוֹתוֹ קֶשֶׁר אֶזֶד שֶׁל הָאֵילָן מִתּוֹךְ אוֹתָהּ טֻמְאָה. אוֹתוֹ נָזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי נִכְנַס בְּשָׁרְשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעֵץ, וְהוּא הַיַּיִן שֶׁשָּׁתָה וְהוֹלִיד שְׁתֵּי דְּרָגוֹת קְשׁוּרוֹת זוֹ בָּזוֹ. וְהֵן הַדְּרָגוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת בְּצַד הַטֻּמְאָה, אֶזֶד נִקְרָא מִלְכוּ"ם וְאֶזֶד נִקְרָא פָּעוֹ"ר.

זוֹ עֲצָה בְּנִכְסָה, וְזוֹ עֲצָה בְּגִלּוּי. פָּעוֹ"ר, שֶׁהִתְגַּלָּה הוּא וְכָל מַעֲשָׂיו בְּגִלּוּי. מִלְכוּ"ם, שֶׁהוּא בְּכִסּוּי. הוּא וְכָל מַעֲשָׂיו מְכֻסִּים. מִשְּׁנֵי אֵלֶּה נִפְרָדִים מִינִים רַבִּים לְמִינֵיהֶם וְסוֹבְבִים אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל וְאֶת כָּל הַצְּדָדִים הַטְּמֵאִים הַלָּלוּ, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד קוֹפֵץ [נ"א נָזַף] לִמְקוֹמוֹ.

כְּמוֹ כֵן הוּא לְמַטָּה. לוֹט נִפְרַד מֵאַבְרָהָם וְשָׁם דָּיְרוּ עִם אַנְשֵׁי סְדֹם, כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם הַדִּין נִזְכַּר בְּאַבְרָהָם, וְשָׁלַח לוֹ מִשָּׁם וְנִפְרַד מֵהֶם. בְּנוֹתָיו הִשְׁקוּהוּ יַיִן וְהוֹלִידוּ מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אֵמוֹת. אַזֹת נִקְרֵאת מוֹאָב וְאַזֹת נִקְרֵאת עַמּוֹן. אַזֹת בְּגִלּוּי וְאַזֹת בְּכִסּוּי. עַמּוֹן דַּרְגָּתוֹ מִלְכוּ"ם, עֲצָה בְּכִסּוּי. מוֹאָב דַּרְגָּתוֹ פָּעוֹ"ר, הַכֹּל בְּגִלּוּי.

כְּמוֹ זֶה בְּנוֹתָיו. אַזֹת אָמְרָה בֶּן עַמִּי, בֵּן יֵשׁ לִי מֵעַמִּי וְלֹא אָמְרָה מִמִּי הוּא,

מִשּׁוּם כָּךְ הוּא הָיָה בְּכִסּוּי. זוֹ אָמְרָה מוֹאָב, מֵאָב הוּא זֶה, מֵאַבָּא הוֹלַדְתִּיהוּ, דַּרְגָּתוֹ פָּעוֹ״ר, הַדָּבָר בְּגִלּוּי.

וּבִשְׁנֵי אֵלֶּה אָזַז דָּוִד הַמֶּלֶךְ, לְאַזֵּר מִכֵּן מִמּוֹאָב בָּאָה רוּת וְיָצָא מִמֶּנָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּמֵעַמּוֹן הִתְעַטֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּעֲטָרָה הַזּוֹ שֶׁהִיא עֲדוּת לְזַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב יא) וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַנֵּזֶר וְאֶת הָעֵדוּת. וְזוֹ הָיְתָה מִמַּלְכוּ״ם דַּרְגַּת בְּנֵי עַמּוֹן, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יב) וַיַּקַּח אֶת עֲטֶרֶת מַלְכָּם.

מַלְכָּם דַּרְגַּת בְּנֵי עַמּוֹן הוּא, שֶׁכָּתוּב וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד, וּמִשָּׁם הָיְתָה עֵדוּת לְבָנָיו לְעוֹלָמִים, וּבָהּ נוֹדַע מִי הוּא מִן בְּנֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁרָאוּי לִמְלֹךְ וַדַּאי שֶׁאוֹמְרִים מִן דָּוִד הוּא [הַגּוֹף]. שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁנּוֹלַד בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, יָכוֹל הָיָה לִסְבֹּל בָּעֲטָרָה הַהִיא עַל רֹאשׁוֹ [שֶׁהֲרֵי הוּא] שֶׁהָיָה מִשְׁקַל כִּכַּר זָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה הָיְתָה, וּבֶן אָדָם אַזֵּר לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתָהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּיוֹאָשׁ, וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַנֵּזֶר וְאֶת הָעֵדוּת.

וּבִשְׁתֵּי דְרָגוֹת נֶאֱזַז דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהֵם תַּקָּף מַלְכוּתוֹ לְהִתְחַזֵּק עַל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁאִם לֹא נִכְלַל בַּעַד שֶׁלָּהֶם, לֹא יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם כָּל [הַגְּוָנִים] הַדְּרָגוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים כְּלוּלִים בְּדָוִד לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִתְחַזֵּק עֲלֵיהֶם.

וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיֵּשֶׁב בָּהָר. כָּתוּב (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב. אֵלּוּ שְׁתֵּי בָּנוֹת שֶׁל יֵצֶר הָרָע מְעוֹרְרוֹת אוֹתוֹ [כְּדֵי] לִשְׁלֹט עַל הַגּוּף. אַזַּת הִיא נֶפֶשׁ שֶׁמִּתְרַבָּה תָּמִיד בַּגּוּף, וְאַזַּת הִיא נֶפֶשׁ שֶׁכּוֹסֶפֶת לְתַאֲוֹת רָעוֹת [ד״א שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה] וּבְכָל הַכִּסּוּפִים הָרָעִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. זוֹהִי הַבְּכִירָ״ה, וְזוֹ [וְאַזַּרְתְּ] הַצְּעִירָ״ה.

וְיֵצֶר הָרָע לֹא מִתְגַּבֵּר תָּמִיד אֶלָּא בִּשְׁתֵּי אֵלֶּה כְּדֵי לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם, וּכְדֵי שֶׁיַּאֲמִינוּ לוֹ [לְהוֹבִיל] לְהַאֲבִיד אוֹתָם לִמְקוֹם זוּצֵי הַמָּוֶת וְיַעַבְדוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) עַד יְפַלַּח זַיִן כִּבְדוֹ. לְלִסְטִים שֶׁמְּקַפְּזִים בָּהָרִים, וּמַסְתִּירִים עַצְמָם בְּמָקוֹם מַפָּזִיד בֶּהָרִים, וְיוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם שׁוֹמְרִים עַצְמָם מִלֶּכֶת לַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ, מָה עוֹשִׂים? בּוֹזְרִים מֵהֶם אוֹתוֹ שֶׁלִּשּׁוֹנוֹ

זָדָה מִכֻּלָּם, אוֹתוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם, וְיוֹצֵא מִבֵּינֵיהֶם וְיוֹשֵׁב בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים שָׁם. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם, מַתְוִיל לְהִתְוַכֵּר עִמָּם (וּלְפַתּוֹתָם). (עד כאן סתרי תורה).

וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אַרְצָה הַנֶּגֶב. כָּל מַסְעוֹתָיו הָיוּ לְצַד דָּרוֹם יוֹתֵר מִלְּצַד אַוֵּר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי בְּוַזְכְמָה עָשָׂה לְהִדָּבֵק בַּדָּרוֹם.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲוַזְתִי הִוא. שְׁנִינוּ, [כֵּיוָן] לֹא צָרִיךְ אָדָם לִסְמוֹךְ עַל הַנֵּס, וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְוִיחַ נֵס לְבֶן אָדָם, אֵין לוֹ לִסְמוֹךְ תָּמִיד עַל נֵס בְּפַעַם אַוֶּרֶת, כִּי לֹא בְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מִתְרַוֵּחַ נֵס.

וְאִם יַכְנִיס אָדָם אֶת עַצְמוֹ לְמָקוֹם שֶׁהַנֵּזֶק מָצוּי לָעַיִן, הֲרֵי פָּקְעָה כָּל זְכוּתוֹ שֶׁעָשָׂה בַּתְּוַזְלָה וּבְאַרוּכָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב) קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַוַּסָּדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת וְגוֹ'. וְאַבְרָהָם, כֵּיוָן שֶׁעָלְתָה מִמִּצְרַיִם וְנָצוֹל פַּעַם אַוֹזֶת, כָּעֵת לָמָּה הִכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּצַעַר כְּבַתְּוַזְלָה וְאָמַר אֲוַזְתִי הִוא?.

אֶלָּא אַבְרָהָם לֹא סָמַךְ עַל עַצְמוֹ כְּלוּם, שֶׁרָאָה אֶת הַשְּׁכִינָה תָּמִיד בְּמִדּוֹרָהּ שֶׁל שָׂרָה וְלֹא זָזָה מִשָּׁם, וּמִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה שָׁם, סָמַךְ אַבְרָהָם וְאָמַר אֲוַזְתִי הִוא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) אֱמֹר לַוַּזְכְמָה אֲוַזְתִי אָתְּ, וְלָכֵן אָמַר אֲוַזְתִי הִוא.

וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ וְגוֹ'. וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא אֶל רְשָׁעִים? כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם, (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן? אֶלָּא אוֹתוֹ מְמֻנֶּה הַשָּׁלִיזַ שֶׁמֻּפְקָד עֲלֵיהֶם הָיָה מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם, כְּשִׁשִּׁים שְׁלִיזוּת, נוֹטְלִים הַשֵּׁם הַזֶּה, מִצַּד הַדִּין הֵם בָּאִים. וְעַל זֶה וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ בַּוַּזְלוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנְּךָ מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לָקַוְזְתָּ וְגוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַוז וְאָמַר, (משלי יב) שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו בַּהַתְוָזָלָה וּבַסּוֹף הָיוּ בֶּאֱמֶת. וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שָׁקֶר – זֶה אֲבִימֶלֶךְ. בְּאַבְרָהָם נֶאֱמַר, וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲוַזְתִי

הוּא. זֶה בַּהַתְוָלָה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה הַשְׁכִּינָה שֶׁהָיְתָה עִמָּהּ שֶׁל שָׂרָה אֲוזַתִי הִיא, וְאַבְרָהָם עָשָׂה בְּוָזְכְמָה. מָה הַטַּעַם? מֹשֶׁה שֶׁאַבְרָהָם הוּא מִצַּד הַיָּמִין, אָמַר אֲוזַתִי הוּא, וְסוֹד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ה) אֲוזַתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי. וְעַל זֶה אַבְרָהָם קָרָא לָהּ תָּמִיד אֲוזוֹתִי, מֹשֶׁה שֶׁנִּדְבָּק עִמָּהּ, וְלֹא יָוְוּוּ זֶה מִזֶּה לְעוֹלָמִים.

לְבַסּוֹף מַה כָּתוּב? וְגַם אָמְנָה אֲוזַתִי בַּת אָבִי הִוא אַךְ לֹא בַּת אִמִּי. וְכִי כָּךְ הָיָה? אֶלָּא הַכֹּל מֹשֶׁה הַשְׁכִּינָה אָמַר אֲוזַתִי הִוא בַּהַתְוָלָה, שֶׁכָּתוּב אֱמֹר לַוָּזְכְמָה אֲוזַתִי אָתְּ. אַוזַר כָּךְ וְגַם אָמְנָה. מַה זֶּה וְגַם? לְהוֹסִיף עַל מַה שֶׁאָמַר בַּהַתְוָלָה. אֲוזַתִי בַּת אָבִי הִוא, הַבַּת שֶׁל הַוָּזְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְלָכֵן נִקְרֵאת אֲוזוֹתִי וְנִקְרֵאת וָזְכְמָה, אַךְ לֹא בַּת אִמִּי, מֵהַמָּקוֹם שֶׁל רֵאשִׁית הַכֹּל הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן. וְעַל זֶה וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה, בְּאַוָזָוה וַוָּזְבִיבוּת, שֶׁכָּתוּב (שָׁם ב) וִימִינוֹ תְוַזַבְּקֵנִי, וְהַכֹּל סוֹד שֶׁל וָזְכְמָה.

בֹּא רְאֵה, בַּהַתְוָלָה כְּשֶׁיָּרְדוּ לְמִצְרַיִם כָּךְ אָמַר בְּשִׁבְיל לְהַדְבִּיק בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה, וְקָרָא לָהּ אֲוזוֹתִי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעוּ לְתוֹךְ אוֹתָם הַדְּרָגוֹת שֶׁבַּוָּזוּץ. אַף כָּאן אֲוזוֹתִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא תָּווּז מִתּוֹךְ הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי אַבִימֶלֶךְ וְכָל אוֹתָם יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הָיוּ הוֹלְכִים אַוזַר עֲבוֹדָה זָרָה, וְהוּא נִדְבַּק בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה וּמֹשֶׁה כָּךְ נִכְנַס לְשָׁם וְאָמַר אֲוזוֹתִי. מָה הָאָוזוֹת לֹא נִפְרֶדֶת מִן הָאָוז לְעוֹלָמִים – אַף כָּאן. שֶׁהֲרֵי אִשָּׁה יְכוֹלָה לְהִפָּרֵד, אֲבָל אָוזוֹת לֹא נִפְרֶדֶת, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי אַוזִים לֹא יְכוֹלִים לְהִפָּרֵד לְעוֹלָמִים וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

וְלָכֵן אָמַר אַבְרָהָם אֲוזוֹתִי הִוא, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם הָיוּ לְהוּטִים בְּתוֹךְ קְשָׁרֵי הַכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְעוֹבְדִים אוֹתָם, וְאַבְרָהָם הָיָה דָּבֵק בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה, וְאָמַר אֲוזוֹתִי, שֶׁלֹּא נִפְרֶד לְעוֹלָמִים. וְסִימָן כַּדָּבָר – (וַיִּקְרָא כא) וְלַאֲוזוֹתוֹ הַבְּתוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר לַכֹּהֵן הַמָּקוֹם שֶׁאַבְרָהָם שָׁרוּי בּוֹ.

כָּתוּב (דְּבָרִים י) אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַּעֲבֹד וּבוֹ תִדְבָּק וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאַרְוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, לַה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא לֹא כָּתוּב,

אֶלָּא כָּתוּב אֶת ה׳. מַה זֶּה אֶת? זוֹ הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה, הַמָּקוֹם שֶׁל יִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן כָּתוּב תִּירָא, שֶׁשָּׁם אָדָם צָרִיךְ לִירָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ [הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא], מִשּׁוּם שֶׁהוּא [בֵּית] דִּין.

וְאוֹתוֹ תַּעֲבֹד – זוֹ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה הַזּוֹ, וְלֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. אֶת וְאוֹתוֹ זֶה עִם זֶה דְּבֵקִים וְלֹא נִפְרָדִים. מַה זֶּה וְאוֹתוֹ? זֶה מְקוֹם בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, אוֹת לְעוֹלָמִים. שֶׁהֲרֵי עֲבוֹדָה לֹא שׁוֹרָה בְּאוֹת וְאֵינוֹ לַעֲבֹד אֶלָּא לִירָא, אֲבָל הָעֲבוֹדָה הִיא לְמַעְלָה, וְלָכֵן וְאוֹתוֹ תַּעֲבֹד.

וּבוֹ תִּדְבָּק – בְּמָקוֹם שֶׁהוּא דְּבֵקוּת לְהִדָּבֵק שֶׁהוּא גּוּף שֶׁשּׁוֹרֶה בָּאֶמְצַע. וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ – הַמָּקוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל הַדְּרָגוֹת, וְסִימָן לַדָּבָר – (ירמיה ל) וְאֶת דָּוִד מַלְכָּם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם. מִשּׁוּם כָּךְ נִדְבַּק אַבְרָהָם בָּאֱמוּנָה כְּשֶׁיָּרַד לְמִצְרַיִם וּכְשֶׁהָלַךְ לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים. לְאָדָם שֶׁרָצָה לָרֶדֶת לְבוֹר עָמֹק, פָּזוֹר שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲלוֹת מִתּוֹךְ הַבּוֹר, מָה עָשָׂה? קָשַׁר קֶשֶׁר אָזוֹר שֶׁל זָבָל לְמַעְלָה מֵהַבּוֹר. אָמַר, הוֹאִיל וְקָשַׁרְתִּי קֶשֶׁר זֶה, מִכָּאן וָהָלְאָה אֶכָּנֵס לְשָׁם. כָּךְ אַבְרָהָם, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם, עַד שֶׁלֹּא יָרַד לְשָׁם קָשַׁר בַּתְּזוֹלָה אֶת קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה לְהִתְזַוֵּק בּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ יָרַד.

אַף כָּךְ גַּם כְּשֶׁנִּכְנַס לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים. מִשּׁוּם כָּךְ (משלי יב) שְׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד. וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שָׁקֶר – זֶה אֲבִימֶלֶךְ שֶׁאָמַר בְּתָם לְבָבִי וּבְנִקְיֹן כַּפַּי. וּכְשֶׁהֶאֱזִירוּ לוֹ מַה כָּתוּב? גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְתָם לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת, וְלֹא כָתוּב נְקִיּוֹן כַּפַּיִם.

וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שמואל–א ב) רַגְלֵי חֲסִידָו יִשְׁמֹר וְגוֹ׳. חֲסִידוֹ כָּתוּב אָזוֹד, וְזֶה אַבְרָהָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ תָּמִיד וְלֹא מֵסִיר מִמֶּנּוּ אֶת שְׁמִירָתוֹ לְעוֹלָמִים. וּמַה שֶׁאָמַר רַגְלֵי – זוֹ אִשְׁתּוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח שְׁכִינָתוֹ עִמָּהּ וְשׁוֹמֵר אוֹתָהּ תָּמִיד.

דָּבָר אַזַּר רַגְלֵי חֲסִידָו יִשְׁמֹר – אָזוֹד, זֶה אַבְרָהָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

הָלַךְ עִמּוֹ תָּמִיד כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַזִּיק לוֹ. וּרְשָׁעִים בַּוּזְשֶׁךְ יִדְמוּ – אֵלּוּ אוֹתָם מְלָכִים שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁרָדַף אַוְזֵרֵיהֶם.

וְהוּ שֶׁכָּתוּב בַּוּזְשֶׁךְ יִדְמוּ, זֶה הַלַּיְלָה שֶׁנִּקְשַׁר בַּוּזְשֶׁךְ וְהָרַג אוֹתָם, וְאַבְרָהָם רָדַף וְהַלַּיְלָה הָרַג אוֹתָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּוָּלֵךְ עֲלֵיהֶם לַיְלָה הוּא וַעֲבָדָיו וַיַּכֵּם. וַיֵּוָּלֵךְ עֲלֵיהֶם לַיְלָה – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁוִּוֹלֵךְ רַוְזָמִים מִן הַדִּין כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת לְאַבְרָהָם, וּמְשׁוֹם כָּךְ וּרְשָׁעִים בַּוּזְשֶׁךְ יִדְמוּ. וַיַּכֵּם? הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וַיַּכּוּם! אֶלָּא זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי לֹא בְכוַֹז יִגְבַּר אִישׁ, שֶׁהוּא וֶאֱלִיעֶוֶר הָיוּ לְבַדָּם.

רַבִּי יְצוַֹק אָמַר, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁנָּזַק מְצוּי שֶׁלֹּא יִסְמוֹךְ בֶּן אָדָם עַל הַנֵּס, וְלֹא הָיָה מָקוֹם שֶׁהַנָּזַק מָצוּי כְּמוֹ זֶה שֶׁאַבְרָהָם הוֹלֵךְ אַוַּר זַוְמִשָּׁה מְלָכִים לִרְדֹּף אַוְזֵרֵיהֶם וְלַעֲרֹךְ קְרָב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּשֶׁהָלַךְ אַבְרָהָם עַל זֶה, לֹא הָלַךְ לַעֲרֹךְ קְרָב וְלֹא סָמַךְ עַל הַנֵּס, אֶלָּא צִוָּרוֹ שֶׁל לוֹט הוֹצִיא אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ, וְלָקַוז מָמוֹן לְפָדוֹת אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – שֶׁיָּמוּת יַוַד אֹתוֹ בְּתוֹךְ שִׁבְיוֹ. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא רָאָה שְׁכִינָה שֶׁמְּאִירָה לְפָנָיו וְכַמָּה צְבָאוֹת סְבִיבָהּ, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה רָדַף אַוְזֵרֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרַג אוֹתָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּרְשָׁעִים בַּוּזְשֶׁךְ יִדְמוּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, סוֹד הוּא, רַגְלֵי וַזְסִידָו יִשְׁמֹר – זֶה אַבְרָהָם, וּכְשֶׁיָּצָא, הִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ יְצוַֹק וְנָפְלוּ לְפָנָיו, וְאִם לֹא שֶׁהִשְׁתַּתֵּף יְצוַֹק יַוַד עִם אַבְרָהָם, לֹא הֶשְׁמִדוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּרְשָׁעִים בַּוּזְשֶׁךְ יִדְמוּ. כִּי לֹא בְכוַֹז יִגְבַּר אִישׁ. אַף עַל גַּב שֶׁהַכּוַֹז נִמְצָא תָּמִיד בַּיְמִין, אִם לֹא הָיָה בְּצַד הַשְּׂמֹאל לֹא הָיוּ נִדְוָזִים לְפָנָיו.

דָּבָר אַוַּר רַגְלֵי וַזְסִידָו יִשְׁמֹר – בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם אוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה וְשׁוֹמֵר דְּרָכָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכא) ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם

בֹּא רְאֵה כַּמָּה וַזְבִיבוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לַקָּבָ"ה, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ,

לֹא הָיָה זָס עַל שְׁלוֹ כְּלוּם, אֶלָּא רַק כְּדֵי לְהַדְבִּיק בַּקְבָּ"ה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רַגְלֵי זָסִידָו יִשְׁמֹר, וְזוֹהִי אִשְׁתּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ, וְכָתוּב כִּי עַל כֵּן לֹא נְתַתִּיךְ לִנְגֹּעַ אֵלֶיהָ.

בְּפַרְעֹה מַה כָּתוּב? (בראשית יב) וַיְנַגַּע ה' אֶת פַּרְעֹה וְגוֹ' עַל דְּבַר שָׂרַי. הֵיא אָמְרָה – וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מַכֶּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רַגְלֵי זָסִידָו יִשְׁמֹר. וּרְשָׁעִים בַּזּוֹשֶׁךְ יִדָּמוּ – אֵלּוּ פַּרְעֹה וַאֲבִימֶלֶךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה בָּהֶם דִּינִים בַּלַּיְלָה. כִּי לֹא בְכֹזַז יִגְבַּר אִישׁ, מִי זֶה אִישׁ? זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ וְגוֹ'.

וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַזוּ וְאָמַר, (זכריה ג) וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ ה' וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ. וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל – זֶה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק. עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ ה', מִי זֶה מַלְאַךְ ה'? זֶהוּ הַמָּקוֹם [שְׁנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים צְרוּרוֹת] צְרוֹר שֶׁל נִשְׁמַת הַצַּדִּיק צְרוּרָה בּוֹ, וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹמְדוֹת שָׁם, וְזֶהוּ מַלְאַךְ ה'.

וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ – זֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מְשׁוֹטֵט וְהוֹלֵךְ בָּעוֹלָם לִטֹּל נְשָׁמוֹת וּלְהוֹצִיא רוּזוֹת וּלְהַסְטוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְזֶהוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַטִּיל אוֹתוֹ נְבוּכַדְנֶצַּר לָאֵשׁ עִם אוֹתָם נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר, וְזֶה הָיָה מַסְטִין לְמַעְלָה כְּדֵי שֶׁיִּשָּׂרֵף עִמָּם.

שָׁכָךְ הִיא דַּרְכּוֹ – שֶׁאֵינוֹ מְקַטְרֵג אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁל סַכָּנָה וּבִזְמַן שֶׁהַצַּעַר שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַסְטוֹת וְלַעֲשׂוֹת דִּין אֲפָלּוּ בִּכְלִי דִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. מַה זֶּה לִשְׁטֹנוֹ? שֶׁהָיָה אוֹמֵר, אוֹ שֶׁכֻּלָּם יִנָּצְלוּ אוֹ שֶׁכֻּלָּם יִשָּׂרְפוּ.

שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַמַּשְׁזִית לְזַזֵּבֵל, לֹא נִצּוֹל הַצַּדִּיק מֵהָרְשָׁעִים. וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעִיר, צָרִיךְ בֶּן אָדָם לְבָרְזַז בְּטֶרֶם שֶׁיִּתָּפֵס שָׁם, שֶׁהֲרֵי הַמַּשְׁזִית, כֵּיוָן שֶׁמַּתְזִיל, כָּךְ גַּם עוֹשֶׂה לַצַּדִּיק כְּמוֹ

לָרָשָׁע, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהָיוּ שְׁלֹשְׁתָּם כְּאֶחָד. וְהָיָה תּוֹבֵעַ שֶׁיִּשָּׂרְפוּ כֻּלָּם אוֹ יִנָּצְלוּ כֻּלָּם. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁנַּעֲשֶׂה נֵס, לֹא נַעֲשֶׂה וְזֶצִי נֵס וַוְזֶצִי דִּין, אֶלָּא הַכֹּל כְּאֶחָד, אוֹ נֵס אוֹ דִּין.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְלֹא? וַהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁבָּקַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל, הָיָה קוֹרֵעַ אֶת הַיָּם לְאֵלֶּה וְהֵם הוֹלְכִים בַּיַּבָּשָׁה, וְהַמַּיִם הָיוּ שָׁבִים מִצַּד אֶחָד וּמַטְבִּיעִים אֶת אֵלֶּה וּמֵתִים. וְנִמְצָא נֵס כָּאן וְדִין כָּאן, הַכֹּל כְּאֶחָד.

אָמַר לוֹ, וְזֶהוּ שֶׁקָּשֶׁה לְפָנָיו, שֶׁכְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין וְנֵס כְּאֶחָד, לֹא בְּמָקוֹם אֶחָד וְלֹא בְּבַיִת אֶחָד [שֶׁהַכֹּל נִמְצָא כְּאֶחָד]. וְאִם נַעֲשֶׂה קָשֶׁה לְפָנָיו, שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה לֹא נַעֲשֶׂה הַכֹּל אֶלָּא בִּשְׁלֵמוּת כְּאֶחָד, אוֹ נֵס אוֹ דִּין בְּמָקוֹם אֶחָד וְלֹא לַזָּצָאִין.

לָכֵן לֹא עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין בָּרְשָׁעִים עַד שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ בְּזֻטְאָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) כִּי לֹא שָׁלֵם עֲוֹן הָאֱמֹרִי עַד הֵנָּה, וְכָתוּב (ישעיה כז) בְּסַאסְאָה בְּשַׁלְחָהּ תְּרִיבֶנָּה. וְעַל זֶה הָיָה מַסְטִין לִיהוֹשֻׁעַ שֶׁיִּשָּׂרֵף עִמָּם, עַד שֶׁאָמַר לוֹ (זכריה ג) יִגְעַר ה׳ בְּךָ הַשָּׂטָן. מִי אָמַר לוֹ? זֶה מַלְאַךְ ה׳ [וְנֶאֱמַר וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל הַשָּׂטָן].

וְאִם תֹּאמַר, וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל הַשָּׂטָן יִגְעַר ה׳ בְּךָ וְגוֹ׳? בֹּא רְאֵה, כָּךְ גַּם לְמֹשֶׁה בַּסְּנֶה, שֶׁכָּתוּב (שמות ג) וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ, וְכָתוּב וַיַּרְא ה׳ כִּי סָר לִרְאוֹת. לִפָּעָמִים מַלְאַךְ ה׳, וְלִפָּעָמִים מַלְאָךְ, וְלִפָּעָמִים ה׳. וְלָכֵן אָמַר לוֹ יִגְעַר ה׳ בְּךָ הַשָּׂטָן וְלֹא אָמַר הִנְנִי גּוֹעֵר בְּךָ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה בַּיּוֹם שֶׁנִּמְצָא דִּין בָּעוֹלָם וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הַדִּין, אָז נִמְצָא הַשָּׂטָן הַזֶּה שֶׁמַּסְטֶה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהוּא נִמְצָא לְהַשְׁוִזִית אֶת הָעוֹלָם וְלִטֹּל הַנְּשָׁמוֹת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד תּוֹרָה, וְהָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּפָּסוּק הַזֶּה, (דברים כא) וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא עֶגְלַת בָּקָר וְגוֹ׳ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחָל. וְהַדִּין הוּא בְּסַכִּין לַעֲרֹף אוֹתָהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה צָרִיךְ אֶת זֶה?

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אוֹי לָעוֹלָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר זֶה, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הָרָע הִתְפַּתָּה בּוֹ אָדָם, שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם וְשׁוֹלֵט עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, הוּא עוֹמֵד לְהַסְטוֹת אֶת הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם לֹא יָכוֹל לָצֵאת מֵעָנְשׁוֹ עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְיָקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְשֵׁנֵי הֶעָפָר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כא) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ', וְכָתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וְהוּא עוֹמֵד עַל עוֹלָם זֶה לִטֹּל אֶת כָּל נִשְׁמוֹת בְּנֵי הָאָדָם.

וּבֹא וּרְאֵה, הֲרֵי כָּתוּב (דברים כא) כִּי יִמָּצֵא חָלָל וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם נִשְׁמָתָם יוֹצֵאת עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת. אִם תֹּאמַר שֶׁבֶּן אָדָם הַזֶּה יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ עַל יְדֵי אוֹתוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת – לֹא כָךְ! אֶלָּא מִי שֶׁהוֹרֵג אוֹתוֹ, הוֹצִיא אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּטָרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁיִּשְׁלֹט בּוֹ אוֹתוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

וְלָכֵן וְלָאָרֶץ לֹא יְכֻפַּר וְגוֹ'. וְלָאָרֶץ שֶׁלָּנוּ. וְלֹא דַּי לָהֶם שֶׁעוֹמֵד הוּא לְהַסְטוֹת הָעוֹלָם לְזִמָּם וּלְקַטְרֵג תָּמִיד, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁגּוֹזְלִים מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ לָקַוֹּוֹת. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עַל בָּנָיו, וְלָכֵן מַקְרִיבִים אֶת הָעֶגְלָה הַזּוֹ, כְּדֵי לְתַקֵּן עִמּוֹ מַה שֶּׁנִּלְקְחָה אוֹתָהּ נְשָׁמָה שֶׁל הָאָדָם מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִמָּצֵא מְקַטְרֵג עַל [ד"א הַקְּרוֹבִים בְּזֶה] הָעוֹלָם.

וְסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁנִּינוּ כָּאן. שׁוֹר, פָּרָה, עֵגֶל, עֶגְלָה – כֻּלָּם בְּסוֹד עֶלְיוֹן נִמְצָאִים, וְלָכֵן בָּזֶה מִתַּקְּנִים אוֹתוֹ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כא) יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכָה אֶת הַדָּם הַזֶּה וְגוֹ'. לֹא שָׁפְכוּ וְלֹא גָּרְמוּ מִיתָתוֹ. וּבָזֶה לֹא נִמְצָא עֲלֵיהֶם מְקַטְרֵג, וּבְכֹל נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֵצָה לָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁנִּמְצָא הַדִּין בָּעוֹלָם, הוּא עוֹמֵד לְקַטְרֵג, וְיִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר בַּשּׁוֹפָר וּלְעוֹרֵר קוֹל שֶׁכָּלוּל בְּאֵ"שׁ וּמַי"ם רו"ז וְנַעֲשִׂים אָזְנָיִם, וּלְהַשְׁמִיעַ אוֹתוֹ קוֹל מִתּוֹךְ הַשּׁוֹפָר.

וְאוֹתוֹ קוֹל עוֹלֶה עַד מָקוֹם שֶׁיּוֹשֵׁב כִּסֵּא הַדִּין וּמַכֶּה בּוֹ וְעוֹלֶה. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ הַקּוֹל הַזֶּה מִלְמַטָּה, הַקּוֹל שֶׁל יַעֲקֹב נִתְקָן לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר רַחֲמִים. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְעוֹרְרִים לְמַטָּה קוֹל אָזְנָיִם כָּלוּל בְּאֵ"שׁ

וְרוּ״זַ מַיִ״ם שֶׁיּוֹצְאִים כְּאָזְדּ מִתּוֹךְ הַשּׁוֹפָר, כָּךְ גַּם מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה שׁוֹפָר. וְאוֹתוֹ קוֹל שֶׁכָּלוּל בְּאֵ״שׁ וּמַיִ״ם רוּ״זַ נִתְקָן, וְיוֹצֵא זֶה מִלְמַטָּה וְזֶה מִלְמַעְלָה, וְנִתְקָן הָעוֹלָם וְנִמְצָאִים הָרַוָזְמִים.

וְאוֹתוֹ מְקַטְרֵג מִתְעָרֵב, שֶׁזּוֹשֵׁב לִשְׁלֹט בַּדִּין וּלְקַטְרֵג בָּעוֹלָם, וְרוֹאֶה שֶׁמִּתְעוֹרְרִים רַוָזְמִים. אָז מִתְעָרֵב וְתָשׁ כֹּזוֹ וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דָּבָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם בְּרַוָזְמִים. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁנַּעֲשֶׂה דִּין – לֹא כָּךְ! אֶלָּא מִתְזַבְּרִים רַוָזְמִים עִם דִּין, וְהָעוֹלָם נִדּוֹן בְּרַוָזְמִים.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ, שֶׁהַלְּבָנָה מִתְכַּסָּה, שֶׁהֲרֵי אָז שׁוֹלֵט הַנָּזָשׁ הָרָע וְיָכוֹל לְהַזִּיק לָעוֹלָם. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרְרִים רַוָזְמִים, עוֹלָה הַלְּבָנָה וּמֵעֶבֶרֶת מִשָּׁם, וְהוּא מִתְעָרֵב וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט, וְעוֹבֵר שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב לְשָׁם, וְלָכֵן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה צָרִיךְ לְעָרְבֵב אוֹתוֹ כְּבִמְי שֶׁמִּתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ וְלֹא יוֹדֵעַ כְּלוּם.

בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים צָרִיךְ לָנוּזָ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ נַוָזת רוּזָ בַּשָּׁעִיר שֶׁמַּקְרִיבִים לוֹ, וְאָז מִתְהַפֵּךְ לְסָנֵגוֹר עַל יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּיוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְעָרֵב, שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. רוֹאֶה הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָרַוָזְמִים עוֹלִים מִלְמַטָּה וְרַוָזְמִים מִלְמַעְלָה וְהַלְּבָנָה עוֹלָה בֵּינֵיהֶם, אָז הוּא מִתְעָרֵב וְלֹא יוֹדֵעַ כְּלוּם וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרַוָזְמִים וְזָס עֲלֵיהֶם וּמוֹצֵא לָהֶם זְמַן כָּל אוֹתָם עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים לְקַבֵּל אֶת כָּל אוֹתָם הַשָּׁבִים לְפָנָיו וּלְכַפֵּר לָהֶם מֵזָטָאֵיהֶם וּמַעֲלֶה אוֹתָם לְיוֹם הַכִּפּוּרִים.

וְעַל זֶה בַּכֹּל מְצַוֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם מִי שֶׁלֹּא צָרִיךְ וְלֹא יִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם הַדִּין וְיִהְיוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים בָּאָרֶץ כְּאַהֲבַת הָאָב עַל הַבָּנִים [בְּנֵי אָדָם], וְהַכֹּל תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּרִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים.

וַה׳ פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר, שֶׁכָּתוּב לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת זַוָּיָה

וּלְשָׂרָה בֵּן. וְשָׁנִינוּ, פָּקַד אֶת שָׂרָה – פְּקִידָה לִנְקֵבָה, זְכִירָה לְזָכָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. כַּאֲשֶׁר אָמַר, שֻׁכְתּוּב שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְגוֹ'. מִכָּאן מַשְׁמָע שֶׁאָמַר וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ, וַיֹּאמֶר סְתָם, שֶׁהוּא הָיָה וְלֹא שָׁלִיחַ אַחֵר.

וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה, מַהוּ וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁפָּרֵי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן הוּא, וְהוּא נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, וְהוּא הַמָּזֶל שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת הַטּוֹבוֹת וְנִשְׁמֵי בְרָכָה נוֹזְלִים מִמֶּנּוּ וּמִשָּׁם יוֹצְאִים, שֶׁכָּתוּב לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. שֶׁהוּא מַזִּיל וּמַשְׁקֶה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה מִשּׁוּם שֶׁבָּנִים בַּמָּזֶל הַזֶּה תְּלוּיִים, וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר. וְעַל זֶה כָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה, פְּקִידָה בִּלְבַדָּה.

וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה, עֲשִׂיָּה הִיא לְמַעְלָה מִן הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁבְּמָזֶל זֶה תָּלוּי, וְעַל זֶה כָּאן פְּקִידָה וְכָאן עֲשִׂיָּה. וְלָכֵן אָמַר ה' וַה', וַהֲכֹל אָזוֹד. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכז) הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן. הִנֵּה נַחֲלַת ה', זֵכֶל לְהֵאָחֵז בַּה' שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים. שֶׁבֶּן אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה בָּהֶם לְהִכָּנֵס לַפַּרְגּוֹד לָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁהִשְׁאִיר בֶּן הָאָדָם וְזוֹכֶה בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא יְזַכֶּה אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְזוֹכֶה לְהִכָּנֵס בּוֹ לְנַחֲלַת ה'. מַה זֶּה נַחֲלַת ה'? זוֹ אֶרֶץ הַחַיִּים. וְכָךְ קָרָא לָהּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אֶרֶץ הַחַיִּים.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ [קָרָא לָהּ] נַחֲלַת ה', שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כו) כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה' לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים. מִי מְזַכֶּה אֶת הָאִישׁ הַזֶּה? בָּנִים. אִם זוֹכֶה בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה – שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן. שָׂכָר וְזֵכֶל טוֹב בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּאוֹתוֹ פְּרִי מֵעָיו הוּא שֶׁזּוֹכֶה בֶּן אָדָם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים, יְרֻשָּׁה וְזֵכֶל שֶׁל פֵּרוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַעְלָה הוּא מֵעֵץ הַחַיִּים, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם זוֹכֶה בֶּן אָדָם לְבָנִים, כְּמוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יד) מִמֶּנִּי פִּרְיְךָ נִמְצָא. מַה כָּתוּב? (תהלים קכז) אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא יֵבֹשׁוּ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵי בָּעוֹלָם הַבָּא.

לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר, מִי הָאוֹיְבִים בַּשַּׁעַר? אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּינִים. שֶׁכַּאֲשֶׁר נְשָׁמָה יוֹצֵאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁמְּזֻמָּנִים לְפָנֶיהָ עַד שֶׁלֹּא תִכָּנֵס לַמָּקוֹם בַּשַּׁעַר בְּאוֹתוֹ שַׁעַר שֶׁתִּכָּנֵס לְשָׁם, מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁאִיר מַשְׁכּוֹנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבִגְלָלָם יְזֻכֶּה בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וְעַל זֶה לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, פָּתוּז פֵּירְךָ וְדַבֵּר בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה נִמְצֵאת אֶצְלְךָ, שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁבְּדִבְרֵי תוֹרָה מְדַבְּרִים, בָּאָה הַשְּׁכִינָה וּמִתְוַוֶּרֶת, וְכָל שֶׁכֵּן בַּדֶּרֶךְ, שֶׁשְּׁכִינָה מַקְדִּימָה וּבָאָה וְהוֹלֶכֶת לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁזּוֹכִים בֶּאֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פָּתוּז רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שם) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ. אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה – כָּל זְמַן שֶׁהָאִשָּׁה בְּיַרְכְתֵי הַבַּיִת וְלֹא יוֹצֵאת הַחוּצָה, הִיא צְנוּעָה וּרְאוּיָה לְהוֹלִיד בָּנִים כְּשֵׁרִים. כְּגֶפֶן – מַה גֶּפֶן לֹא נִנְטַעַת אֶלָּא בְּמִינָהּ וְלֹא בְּמִין אַחֵר, כָּךְ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה לֹא תַעֲשֶׂה נְטִיעוֹת עִם אִישׁ אַחֵר; מַה גֶּפֶן אֵין בָּהּ הַרְכָּבָה מֵעֵץ אַחֵר, אַף כָּךְ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה גַּם כָּךְ.

רְאֵה מַה שְּׁכָרָהּ: בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים. מַה זֵּיתִים אֵין עֲלֵיהֶם נוֹפָלִים כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה וְכֻלָּם קְשׁוּרִים [בסר] תָּמִיד, אַף כָּךְ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר יְרֵא ה'. מַה זֶּה הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר? הִנֵּה כֵן הָיָה צָרִיךְ (לכתב)! אֶלָּא לְרַבּוֹת דָּבָר אַחֵר שֶׁלִּמַּדְנוּ זֶה מִמֶּנָּה, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה צְנוּעָה בִּמְקוֹמָהּ כָּרָאוּי לָהּ כִּבְיָכוֹל – בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים, אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁשְּׁרוּיִים בָּאָרֶץ. סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ – שֶׁאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּמַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת וְשִׂמְּחִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְבָּרְכִים

עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתוֹנִים בִּגְלָלָם.

אַזַּר שֶׁיָּצְאָה הַשְּׁכִינָה וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵעַל שֻׁלְחָן אֲבִיהֶם, וְהֵם בֵּין הָעַמִּים וְצוֹוְחִים כָּל יוֹם, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ בָּהֶם פָּרַט לַקָּבָ"ה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. וְרָאִינוּ כַּמָּה קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים מֵתוּ בְּגָזֵרוֹת תַּקִּיפוֹת, וְכָל זֶה מִשּׁוּם עֲנֶשׁ הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא קָיְמוּ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהָיוּ שְׁרוּיִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

רְאֵה מַה כָּתוּב, (דברים כח) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל. פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד. תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ בְּשִׂמְחָה, בִּזְמַן שֶׁכֹּהֲנִים הָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת, וְזוֹ הִיא בְּשִׂמְחָה. וּבְטוּב לֵבָב – אֵלּוּ הַלְוִיִּם. מֵרֹב כֹּל – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ אֲמִצָּעִיִּים בֵּינֵיהֶם וְנָטְלוּ בְּרָכוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ט) הִרְבִּיתָ הַגּוֹי לוֹ הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה. אֵלּוּ הַכֹּהֲנִים. שָׂמְחוּ לְפָנֶיךָ כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ לָהֶם אֶת תְּבוּאַת הַשָּׂדֶה וְנוֹתְנִים מַעֲשֵׂר מִן הַכֹּל. כַּאֲשֶׁר יָגִילוּ בְּזַלְקָם שָׁלָל – אֵלּוּ לְוִיִּם שֶׁנּוֹטְלִים מַעֲשֵׂר מִתּוֹךְ הַגֹּרֶן.

דָּבָר אַזַּר הִרְבִּיתָ הַגּוֹי – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁאֻמּוֹנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם כָּרָאוּי. לוֹ הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה – זוֹהִי דַּרְגַּת הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁנִּדְבַּק בָּהּ, שֶׁהוּא גָּדוֹל, וְזָדָוָה נִמְצֵאת בּוֹ.

שָׂמְחוּ לְפָנֶיךָ – בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלִים לְהִדָּבֵק בְּךָ. כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁשִּׂמְחַת הַקָּצִיר הִיא שֶׁלָּהּ. כַּאֲשֶׁר יָגִילוּ בְּזַלְקָם שָׁלָל – כַּאֲשֶׁר יָגִילוּ אֵלּוּ שְׁאָר הַצְּבָאוֹת וְהַמֶּרְכָּבוֹת לְמַטָּה בִּזְמַן שֶׁמְּזַלְקִים שָׁלָל וְטוֹרְפִים טֶרֶף בְּרֵאשִׁית הַכֹּל.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. מַה זֶּה עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'? אֶלָּא הֵרֵי פָּרָשָׁה, אֲבָל עֵת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת עֵת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. מַה זֶּה וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ז) לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה. וְזֶהוּ (ויקרא י) וַיַּקְרִיבוּ

לִפָנֵי ה׳ אֵשׁ זָרָה וגו׳. מָה הַטַעַם עֵת? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהּ עֵת וּזְמַן לַכֹּל לְהִתְקָרֵב לִהְיוֹת מְאִירָה וּלְהִתְוַוכֵּר כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט) וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ ה׳ עֵת רָצוֹן.

לַעֲשׂוֹת לַה׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ז) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּאִלּוּ עָשָׂה וְתִקֵּן אֶת הָעֵת הַזֹּאת לְוַוכֵּר אוֹתָהּ עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (תְּפָאֶרֶת). וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁהֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. שֶׁאִלּוּ לֹא הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ, לֹא נִמְצָא פֵּרוּד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיִּשְׂרָאֵל לְעוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (ישעיה ס) אֲנִי ה׳ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. מַהוּ בְּעִתָּהּ? בְּעֵת ה׳. שֶׁתָּקוּם מִן הֶעָפָר, אָז אֲחִישֶׁנָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְעִם כָּל זֶה, יוֹם אֶחָד הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הֶעָפָר וְלֹא יוֹתֵר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ אָמְרוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה הַסּוֹד שֶׁלְּמַדְנוּ. בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל גָּלְתָה מִמְּקוֹמָהּ, אָז אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כִּבְיָכוֹל נִפְרְדוּ, שֶׁנִּפְרְדָה ה״א מִן וָא״ו, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּפְרְדוּ מַה כָּתוּב? (תהלים לט) נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּ״ה, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלֵּק וָא״ו מֵה״א וְקוֹל לֹא נִמְצָא, אָז הַדִּבּוּר נֶאֱלָם, וְלָכֵן הִיא שׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁל ה״א. וּמִיהוּ? הָאֶלֶף הַזְּמִישִׁי. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִקְדִּימָה בַּגָּלוּת עַד שֶׁלֹּא נִכְנָס אוֹתוֹ הָאֶלֶף הַזְּמִישִׁי, הַסּוֹד שֶׁל ה״א. וּכְשֶׁיָּבֹא הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, שֶׁהוּא הַסּוֹד שֶׁל וָא״ו, אָז וָא״ו יָקִים אֶת ה״א.

בִּזְמַן שֵׁשׁ פְּעָמִים עֶשֶׂר שִׁשִּׁים נָפָשׁ, אָז שִׁלְמוּת שֶׁל וָא״ו עֶשֶׂר פְּעָמִים, וָא״ו שֵׁשׁ פְּעָמִים עֶשֶׂר, [שֶׁוָּא״ו] וָא״ו עוֹלָה [בְּעֶשֶׂר] בִּי׳, וָא״ו יוֹרֶדֶת בְּהֵ״א.

נִשְׁלֶמֶת וָא״ו בְּתוֹךְ עֶשֶׂר שֵׁשׁ פְּעָמִים, אָז הֵם שִׁשִּׁים לַהַקִימָה מֵהֶעָפָר. וּבְכָל שִׁשִּׁים וְשִׁשִּׁים מֵאוֹתוֹ הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי מִתְוַוֶּקֶת ה״א, וְעוֹלָה בְּדַרְגּוֹתֶיהָ לְהִתְוַוֵּךְ. וּבְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנִים לָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי יִפָּתְחוּ שַׁעֲרֵי הַזְּכוּת לְמַעְלָה וּמַעְיְנוֹת שֶׁל זְכוּת לְמַטָּה, וְיִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם לְהִכָּנֵס לַשְּׁבִיעִי. כְּמוֹ בֶּן אָדָם שֶׁמִּתְקַן בְּיוֹם שִׁשִּׁי מִכְּשֶׁמַּעֲרִיב הַשֶּׁמֶשׁ לְהִכָּנֵס לַשַּׁבָּת, אַף כָּךְ גַּם, וְסִימָן לַדָּבָר – (בראשית ז) בִּשְׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ וגו׳ נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת

תְּהוֹם רַבָּה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, כָּל זֶה זְמַן אָרֹךְ יוֹתֵר מִכְּפִי שֶׁבֵּאַרוּהוּ הַזּוֹבְרִים שֶׁהוּא יוֹם אֶזְוָד גָּלוּת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹתֵר, שֶׁכָּתוּב (איכה א) נְתָנַנִי שׁוֹמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה. אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְתִּי מֵאָבִי בְּסוֹדוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּבַיָּמִים שֶׁל שְׁנוֹת הָעוֹלָם וּבַיָּמִים שֶׁל בְּרֵאשִׁית, וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶזְוָד הוּא.

וְאָז תֵּרָאֶה הַקֶּשֶׁת בְּגָוָנִים מְאִירִים כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת לְבַעְלָהּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ וְיָפָה הוּא. וּרְאִיתִיהָ בְּגָוָנִים מְאִירִים כָּרָאוּי, וְאָז לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. מַה זֶּה בְּרִית עוֹלָם? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְיִתְזַוֵּג וָא"ו עִם ה"א וְיַקִּימָהּ מִן הֶעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא בְּרִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית וְגוֹ'.

אָז יִתְעוֹרֵר וָא"ו אֶל ה"א, אָז אוֹתוֹת עֶלְיוֹנִים יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם, וַעֲתִידִים בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר קְרָבוֹת בְּכָל הָעוֹלָם, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יָקִים אוֹתָהּ מִן הֶעָפָר וְיִזְכֹּר אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִמְצֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶצְלָהּ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת כְּזִוּשְׁבּוֹן וָא"ו שֵׁשׁ פָּעָמִים י' [עֶשֶׂר]. עֶשֶׂר פְּעָמִים שֵׁשׁ שָׁנִים, וְאָז תָּקוּם וְיִפָּקֵד הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת. וּמִי שֶׁהוּא נָמוּךְ – יִגְבַּהּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, יָפָה אָמַרְתָּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּתוֹךְ סוֹד הָאוֹתִיּוֹת וְאֵין לָנוּ לְעוֹרֵר זִוּשְׁבּוֹן וְקִצִּים אֲזוֹרִים, שֶׁהֲרֵי בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיבָא הַזָּקֵן מָצָאנוּ זִוּשְׁבּוֹן זֶה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) אָז תִּרְצֶה הָאָרֶץ, וְהוּא הַסּוֹד שֶׁל וָא"ו, שֶׁכָּתוּב (שם) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב, וְזֶהוּ וָא"ו, הַכֹּל כְּאֶזְוָד. וְעַל זֶה אָזְכֹּר. וְאַזָּר כָּךְ וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. תִּרְצֶה, תִּתְרַצֶּה הָאָרֶץ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אֲבָל יוֹם אֶזְוָד שֶׁאָמְרוּ הַזּוֹבְרִים, וַדַּאי הַכֹּל גָּנוּז לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַכֹּל נִמְצָא בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי הַגָּלוּת בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת גָּלָה אוֹתָן רַבִּי יֵיסָא כָּאן, וְעַכְשָׁיו בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הִתְגַּלּוּ וְגָלָה אוֹתָן.

אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּפְקְדָה שָׂרָה, מִדַּרְגָּה הַזּוֹ לֹא פָּקַד אוֹתָהּ, אֶלָּא בַּסּוֹד שֶׁל וָא״ו, שֶׁכָּתוּב וַה׳ פָּקַד אֶת שָׂרָה וְגוֹ׳, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא בַּסּוֹד שֶׁל וָא״ו, וּבְהֵ״א כּוֹלֵל הַכֹּל וּבוֹ מִתְגַּלֶּה הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דָּבָר נִסְתָּר הוּא מִתְגַּלֶּה כָּל נִסְתָּר וְלֹא בָּא מִישֶׁהוּ בְּגִלּוּי וְיִתְגַּלֶּה מַה שֶּׁהוּא נִסְתָּר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לְהִתְמַשֵּׁךְ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן, וְהַכֹּל תָּלוּי לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה – אִם יִזְכּוּ וְאִם לֹא יִזְכּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה שָׁכָתוּב אֲנִי ה׳ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. זָכוּ – אֲחִישֶׁנָּה. לֹא זָכוּ – בְּעִתָּהּ.

הָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, נִזְכַּרְתִּי עַכְשָׁיו שֶׁבַּמָּקוֹם הַזֶּה יָשַׁבְתִּי יוֹם אֶחָד עִם אַבִּי וְאָמַר לִי, בְּנִי, עָתִיד אַתָּה כְּשֶׁתַּגִּיעַ יָמֶיךָ לְשִׁשִּׁים שָׁנִים לִמְצֹא בַּמָּקוֹם הַזֶּה אוֹצָר שֶׁל זְכֻמָּה עֶלְיוֹנָה, וַהֲרֵי זָכִיתִי לְאוֹתָם הַיָּמִים וְלֹא מָצָאתִי, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ אוֹ אוֹתָהּ הַזְּכֻמָּה שֶׁהוּא אָמַר.

וְאָמַר לִי, כְּשֶׁתַּגִּיעוּ הַשַּׁלְהֶבֶת שֶׁל הָאֵשׁ לְתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁל יָדֶיךָ, יֹאבַד מִמְּךָ. אָמַרְתִּי לוֹ, אַבָּא, בַּמֶּה יָדַעְתָּ? אָמַר לִי, בְּאוֹתָן שְׁתֵּי צִפָּרִים שֶׁעָבְרוּ עַל רֹאשְׁךָ יָדַעְתִּי. בֵּין כָּךְ נִפְרַד רַבִּי יוֹסִי וְנִכְנַס לְתוֹךְ מְעָרָה אַחַת, וּמָצָא סֵפֶר אֶחָד שֶׁהָיָה נָעוּץ בְּתוֹךְ נֶקֶב שֶׁל הַסֶּלַע בִּקְצֵה הַמְּעָרָה. יָצָא אִתּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁפָּתַח אוֹתוֹ, רָאָה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם זִקּוּקֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּבָהֶם הָיָה יוֹדֵעַ כָּל הַזְּכֻמָּה שֶׁל עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים וְכָל אוֹתָם שֶׁאֲזַר הָרְיוּזִים שֶׁמִּתְגַּלְגְּלִים אֲזַר הַפָּרֹכֶת תּוֹךְ אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים וְכָל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם עַד הַיּוֹם שֶׁיָּקוּם עָנָן בְּצַד מַעֲרָב וְיַזְּשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם.

קָרָא לְרַבִּי יְהוּדָה וְהִתְזִילוּ לִלְמֹד בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. לֹא הִסְפִּיקוּ לִלְמֹד שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה צְדָדִים שֶׁל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת עַד שֶׁהָיוּ מִסְתַּכְּלִים בְּאוֹתָהּ זְכֻמָּה עֶלְיוֹנָה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לִלְמֹד בְּסִתְרֵי הַסֵּפֶר וְדִבְּרוּ זֶה עִם זֶה, יָצָא שְׁבִיב שֶׁל

אֵשׁ וּמַשָּׂב שֶׁל רוּחַ וְהִכָּה בִּידֵיהֶם וְאָבַד מֵהֶם. בָּכָה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, אוּלַי זֶס וְזַלִּילָה זֶטָא הוּא אֶצְלֵנוּ, אוֹ שֶׁאֵין אָנוּ זַכָּאִים לָדַעַת אוֹתוֹ.

כְּשֶׁבָּאוּ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן, סִפְּרוּ לוֹ הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. אָמַר לָהֶם, אוּלַי בְּקֵץ הַמְּשִׁיזָ שֶׁל אוֹתָם אוֹתִיּוֹת הֱיִיתֶם עֲסוּקִים? אָמְרוּ לוֹ, אֶת זֶה לֹא יָדַעְנוּ, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל נִשְׁכָּזז מֵעִמָּנוּ. אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁאֵין רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה כָּל כָּךְ לָעוֹלָם, וּכְשֶׁיִּהְיֶה קָרוֹב לִימוֹת הַמְּשִׁיזָ, אֲפִלּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עֲתִידִים לִמְצֹא נִסְתָּרוֹת שֶׁל זָכְמָה וְלָדַעַת בּוֹ קְצִים וְזֶשְׁבּוֹנוֹת, וּבְאוֹתוֹ זְמַן יִתְגַּלֶּה לַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (צְפַנְיָה ג) כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים וְגוֹ'. מַה זֶּה אָז? בִּזְמַן שֶׁתָּקוּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר וְיָקִים אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְּרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה' וּלְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶזֶד.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב בְּאַבְרָהָם, וַיַּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה, וְכָל מַסְעוֹתָיו הָיוּ לַדָּרוֹם וְנִקְשַׁר בּוֹ, לֹא עָלָה לִמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי עַד שֶׁנּוֹלַד יִצְזָק. כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד יִצְזָק, הִתְעַלָּה לִמְקוֹמוֹ וְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ וְנִקְשְׁרוּ זֶה עִם זֶה.

לָכֵן הוּא קָרָא לוֹ יִצְזָק וְלֹא אֵזֶר, כְּדֵי לְשַׁתֵּף מַיִם עִם אֵשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת שֵׁם בְּנוֹ הַנּוֹלַד לוֹ אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ שָׂרָה יִצְזָק. מִי הַנּוֹלַד לוֹ? אֵשׁ מִמַּיִם.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר. רַבִּי יוֹזָנָן פָּתַזו בְּפָסוּק זֶה, (שִׁיר ז) רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים. עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שַׁלִּיטִים לְמַעְלָה וְשַׁלִּיטִים לַטָּה. כְּשֶׁנּוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלָה לְשָׂרִים שֶׁל מַעְלָה, נוֹטְלִים מַעֲלָה הַמְּלָכִים שֶׁל מַטָּה.

נָתַן מַעֲלָה לְשָׂרוֹ שֶׁל בָּבֶל – נָטַל מַעֲלָה נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (דָּנִיאֵל ב) אַתָּה הוּא רֹאשׁ הַזָּהָב. וְהָיוּ כָּל הָעוֹלָם מְשֻׁעְבָּדִים תַּזַת יָדוֹ וּבְנוֹ וּבֶן בְּנוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל. זֶהוּ נְבוּכַדְנֶצַּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ד) תַּזְוָתָיו תִּצְלַל זַזִית הַשָּׂדֶה. וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן – זֶהוּ בֶּלְשַׁצַּר שֶׁאָמַר

(שם ה) יִלְבַּשׁ אַרְגָּמָן. מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – זֶהוּ אֱוִיל מְרַדַּךְ שֶׁהָיָה אָסוּר עַד שֶׁמֵּת אָבִיו נְבוּכַדְנֶצַּר וּמָלַךְ תַּוְזְתָּיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה בָּא טַעַם זֶה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שִׁבְעָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵן וְכוּ', כִּסֵּא הַכָּבוֹד – שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צג) נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז מֵעוֹלָם אָתָּה, וְכָתוּב (ירמיה יז) כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן. שֶׁהוּא הָיָה רֹאשׁ הַנִּקְדָּם לַכֹּל, וְנָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּשָׁמָה הַטְּהוֹרָה מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד לִהְיוֹת מְאִירָה לַגּוּף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל. זֶהוּ כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁהוּא רֹאשׁ עַל הַכֹּל. וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה הַנִּטֶּלֶת מִמֶּנּוּ. מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – זֶהוּ הַגּוּף שֶׁהוּא אָסוּר בַּקֶּבֶר וְכָלֶה בֶּעָפָר וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ אֶלָּא כִּמְלֹא תַרְוָד רֶקֶב, וּמִמֶּנּוּ יִבָּנֶה כָּל הַגּוּף. וּכְשֶׁמַּוְקִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַגּוּף, הוּא אוֹמֵר לָאָרֶץ שֶׁתַּפְלִיט אוֹתוֹ לַזּוּזִין, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל.

אָמַר רַבִּי יוּזָנָן, הַמֵּתִים שֶׁבָּאָרֶץ הֵם זַיִּים תְּזוֹלָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) יִזְיוּ מֵתֶיךָ. נְבֵלָתִי יְקוּמוּן – אֵלּוּ שֶׁבְּזוּזָה לָאָרֶץ. הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר – אֵלּוּ הַמֵּתִים שֶׁבַּמִּדְבָּר. שֶׁאָמַר רַבִּי יוּזָנָן, לָמָּה מֵת מֹשֶׁה בְּזוּזָה לָאָרֶץ? לְהַרְאוֹת לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, כְּשֵׁם שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיוֹת לְמֹשֶׁה, כָּךְ עָתִיד לְהַזְוִיוֹת לְדוֹרוֹ, [לָמָּה?] שֶׁהֵם קִבְּלוּ הַתּוֹרָה. [שֶׁאָמַר רַבִּי יוּזָנָן] וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ירמיה ב) זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַזְוַרי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה.

דָּבָר אַזּוֹר הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר – אֵלּוּ הֵם הָאָבוֹת. וְהַמֵּתִים בְּזוּזָה לָאָרֶץ יִבָּנֶה גּוּפָם וּמִתְגַּלְגְּלִים תַּוְזוֹת הָאָרֶץ עַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם יְקַבְּלוּ נִשְׁמָתָם, וְלֹא בְּזוּזָה לָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לז) לָכֵן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם [וְגוֹ'], הִנֵּה אֲנִי פֹּתֵחַ אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם וְהַעֲלֵיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל. מַה כָּתוּב אַזְוָרִיו? וְנָתַתִּי רוּחִי בָּכֶם וּזְוִיתֶם.

רַבִּי פָּנְוָז אָמַר, הַנְּשָׁמָה נִטְלָה מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁהוּא רֹאשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ז) רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל. וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא דַּלַּת הָרֹאשׁ. מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – הוּא הַגּוּף שֶׁהוּא אָסוּר בַּקְּבָרִים. וְזֶהוּ הַגּוּף, וְזֶהוּ שָׂרָה, וְזֶהוּ מֶלֶךְ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹקְדָהּ לַמּוֹעֵד אֲשֶׁר דִּבֵּר אֵלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר. פּוֹקֵד אֶת הַגּוּף לַזְּמַן הַיָּדוּעַ שֶׁבּוֹ יִפָּקֵד הַצַּדִּיקִים.

אָמַר רַבִּי פָּנְוָז, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַפּוֹת לְגוּף הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא כַּיְפִי שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן כְּשֶׁנִּכְנַס לְגַן עֵדֶן, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח) וְנָוְךָ ה' תָּמִיד וְגוֹ' וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה. אָמַר רַבִּי לֵוִי, הַנְּשָׁמָה בְּעוֹדָהּ בְּמַעֲלָתָהּ, נְוִוגֶית בְּאוֹר שֶׁל מַעְלָה וּמִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ, וּכְשֶׁתִּכָּנֵס [וְנִשְׁתָּרֵשׁ] לַגּוּף לֶעָתִיד לָבֹא – בְּאוֹתוֹ הָאוֹר מַמָּשׁ תִּכָּנֵס, וַאֲזַי הַגּוּף יָאִיר כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּלִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. וְיַשִּׂיגוּ בְּנֵי אָדָם דֵּעָה שְׁלֵמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יא) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה'. מִנַּיִן לָנוּ זֶה? מִמַּה שֶּׁכָּתוּב וְנָוְךָ ה' תָּמִיד וְהַשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ. זֶה אוֹר שֶׁל מַעְלָה.

וְעַצְמוֹתֶיךָ יַזְלִיחַ – זֶה פְּקִידַת הַגּוּף. וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו – זֶהוּ דֵּעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וַאֲזַי יֵדְעוּ הַבְּרִיּוֹת שֶׁהַנְּשָׁמָה הַנִּכְנֶסֶת בָּהֶם, שֶׁהִיא נִשְׁמַת הַחַיִּים, נִשְׁמַת הַתַּעֲנוּגִים, שֶׁהִיא קִבְּלָה הַתַּעֲנוּגִים מִלְמַעְלָה וּמְעֻדֶּנֶת לַגּוּף, וְהַכֹּל תְּמֵהִים בָּהּ וְאוֹמְרִים (שיר ז) מַה יָּפִית וּמַה נָּעַמְתְּ אַהֲבָה בַּתַּעֲנוּגִים. זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה לֶעָתִיד לָבֹא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם) מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים, וְכָתוּב אֲזָרְיו מַה יָּפִית וּמַה נָּעַמְתְּ. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשַׁמֵּחַ עוֹלָמוֹ וְלִשְׁמֹחַ בִּבְרִיּוֹתָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וַאֲזַי יִהְיֶה שָׂחוֹק בָּעוֹלָם מַה שֶּׁאֵין כֵּן עַכְשָׁו, שֶׁכָּתוּב (שם קכו) אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וְגוֹ'. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחוֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים, שֶׁאֲזַי עֲתִידִים בְּנֵי אָדָם לוֹמַר שִׂירָה, שֶׁהוּא עֵת שְׂחוֹק. רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַיּוֹם שֶׁיִּשְׂמַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם בְּרִיּוֹתָיו, לֹא הָיְתָה שִׂמְחָה כְּמוֹתָהּ

מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְהַצַּדִּיקִים הַנִּשְׁאָרִים בִּירוּשָׁלַיִם לֹא יָשׁוּבוּ עוֹד לַעֲפָרָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. הַנּוֹתָר בְּצִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם דַּוְקָא.

אָמַר רַבִּי אָזָא, אִם כֵּן מְעַטִּים הֵם. אֶלָּא כָּל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה דַּיָּנָם כִּירוּשָׁלַיִם וּכְצִיּוֹן לְכָל דָּבָר. מִלַּמֵּד שֶׁכָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּכְלַל יְרוּשָׁלַיִם הִיא, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ. הַכֹּל בַּכְּלָל.

רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל לְרַבִּי זְוִקְיָה. אָמַר לוֹ, מֵתִים שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיוֹתָם, לָמָּה לֹא נָתַן נִשְׁמָתָם בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְבְּרוּ שָׁם, וְיָבֹאוּ לְהֶחָזֵיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְשֶׁלֹּא תֶהֱרֵס לְעוֹלָמִים. שֶׁאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַוֵּדֵּשׁ עוֹלָמוֹ וְלִבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם וּלְהוֹרִידָהּ בְּנוּיָה מִלְמַעְלָה [בִּנְיָן] כְּדֵי שֶׁלֹּא יֶהֱרֵס, וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא תִגָּלֶה עוֹד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יֶהֱרֵס בִּנְיַן יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) לֹא יֵאָמֵר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאַרְצֵךְ לֹא יֵאָמֵר עוֹד שְׁמָמָה.

וּבְכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא לֹא לֹא – הִיא שְׁבוּעָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) וְלֹא יִכָּרֵת כָּל בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל וְלֹא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל וְגוֹ', וְכָתוּב (ישעיה נד) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי נֹחַ. מִכָּאן שֶׁלֹּא לֹא – שְׁבוּעָה. וּמִן לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַיֵּם עוֹלָמוֹ קִיּוּם שֶׁלֹּא תִגָּלֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יֶהֱרֵס בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לְפִיכָךְ אֵין מְקַבְּלִים נִשְׁמָתָם אֶלָּא בְּמָקוֹם קַיָּם לְעוֹלָמִים, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַנְּשָׁמָה קַיֶּמֶת בַּגּוּף לְעוֹלָמִים. וְזֶה הוּא שֶׁכָּתוּב הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, מִכָּאן [מִקְרָא הוּא] הוּא קָדוֹשׁ, יְרוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ, הַנּוֹתָר בָּהּ קָדוֹשׁ. הוּא קָדוֹשׁ – שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת, וְכָתוּב (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ. יְרוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ – שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ

יְהַלְּכוּ. הַנּוֹתָר בָּהּ קָדוֹשׁ – שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. מַה קָּדוֹשׁ הָרִאשׁוֹן קַיָּם – אַף הַשְּׁאָר קָדוֹשׁ קַיָּם.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (זכריה יז) עַד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְחוֹבוֹת יְרוּשָׁלָם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב יָמִים? מַה טּוֹבָה הִיא זוֹ [כְּדֵי] לְלֶכֶת אָז שֶׁכָּתוּב וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים כְּאֶלִישָׁע הַנָּבִיא, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ד) וְקַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וָלֵךְ, וְכָתוּב וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל פְּנֵי הַנָּעַר. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: דָּבָר שֶׁעֲתִידִים לַעֲשׂוֹת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו לַעֲשׂוֹת? מַה כָּתוּב? וַיָּשֶׂם אֶת הַמִּשְׁעֶנֶת עַל פְּנֵי הַנַּעַר וְאֵין קוֹל וְאֵין עוֹנָה וְאֵין קָשֶׁב.

אֲבָל הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא עָלָה בְיָדָם הַבְּטָחָה זוֹ, שֶׁכָּתוּב (זכריה יז) וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ, כְּדֵי לְהַחֲזִיוֹת בּוֹ אֶת הַמֵּתִים. [מִי הֵם הַמֵּתִים?] אוֹתָם מֵהַגָּרִים שֶׁנִּתְגַּיְרוּ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (ישעיה סה) כִּי הַנַּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוּת וְהַזּוֹטֶא בֶּן מֵאָה שָׁנָה יְקֻלָּל. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, סוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב מֵרֹב יָמִים.

דָּבָר אַחֵר וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחוֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים, כָּתוּב (ישעיה סו) שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא הָיְתָה שִׂמְחָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כְּאוֹתָהּ שִׂמְחָה שֶׁעֲתִידִין לִשְׂמֹחַ עִם הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, וְכָל אָחָד מַרְאָה בָּאֶצְבַּע וְאוֹמֵר, (שם כה) הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ, וְכָתוּב (שם יב) זַמְּרוּ ה' כִּי גֵאוּת עָשָׂה מוּדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לֹא רָאִינוּ מִי שֶׁפָּרַשׁ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה כְּדָוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁאָמַר (תהלים קד) תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן וְגוֹ'. מִכָּאן שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה

רָעָה לְשׁוֹם אָדָם, אֶלָּא כְּשֶׁאֵינוֹ מַשְׂגִּיחַ בּוֹ – הוּא כָּלָה מֵאֵלָיו, שֶׁכָּתוּב תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְגוֹ', וְאַחַר כָּךְ (שם) תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרְאוּן וְגוֹ', וְאַחַר כָּךְ (שם) יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וַאֲזַי הַשְׁוָוקָ בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שם קכו) אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחוֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים, לִשְׁמוֹעַ בִּישׁוּעָתוֹ.

רַבִּי זֵיְרָא אָמַר, בֹּא רְאֵה, עַד שֶׁהַגּוֹף עוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא זָסֵר מִן הַתַּשְׁלוּם. לְאַחַר שֶׁהוּא צַדִּיק וְהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי יָשָׁר וּמֵת בְּיָשְׁרוֹ, נִקְרָא שָׂרָה בְּתַשְׁלוּמוֹ. הִגִּיעַ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים, הוּא שָׂרָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁאַחַר הוּא שֶׁהֻחֲיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לְאַחַר שֶׁהוּא זַי וְשָׂמֵחַ עִם הַשְּׁכִינָה וּמַעֲבִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַיָּגוֹן מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְגוֹ', אֲזַי נִקְרָא יִצְחָק בְּשִׁבְיל הַצְּחוֹק וְהַשִּׂמְחָה שֶׁיִּהְיֶה לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא.

רַבִּי יְהוּדָה בָּא לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל כְּפָר זְנָן. שָׁלְחוּ לוֹ מִזְוָזָה כָּל בְּנֵי הָעִיר. נִכְנַס לְפָנָיו רַבִּי אַבָּא, אָמַר לוֹ, מָתַי הוֹלֵךְ מַר? אָמַר לוֹ, אֶפָּרַע מַה שֶּׁנָּתְנוּ לִי בְּנֵי הָעִיר וְאֵלֵךְ. אָמַר לוֹ, אַל יַזְשִׁשׁ מַר לַמִּזְוָזָה הַזֹּאת. לַתּוֹרָה הֵם עָשׂוּ אֶת זֶה, וְלֹא יְקַבְּלוּ מִמְּךָ כְּלוּם. אָמַר לוֹ, וְלֹא יְקַבְּלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה? אָמַר כֵּן. בָּאוּ כָּל בְּנֵי הָעִיר. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כֻּלָּם רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת. אָמַר לוֹ, וְאִם יֵשׁ מִי שֶׁלֹּא נָאֶה לוֹ לָשֶׁבֶת כָּאן – שֶׁיָּקוּם וְיֵלֵךְ.

קָם רַבִּי אַבָּא וְהִבְדִּיל מֵהֶם עֲשָׂרָה שֶׁיְּקַבְּלוּ מִמֶּנּוּ. אָמַר לָהֶם, שְׁבוּ עִם הָאִישׁ הַגָּדוֹל הַזֶּה, וַאֲנִי וְהֵם נְקַבֵּל לְמָזוֹר וְנָשׁוּב עִמּוֹ. הָלְכוּ. וְאוֹתָם עֲשָׂרָה שֶׁיְּשְׁבוּ עִמּוֹ יָשְׁבוּ [אוֹתָם עֲשָׂרָה] וְלֹא אָמַר כְּלוּם. אָמְרוּ לוֹ, אִם רְצוֹנוֹ שֶׁל מַר, נְקַבֵּל פָּנֵי שְׁכִינָה. אָמַר לָהֶם, וַהֲרֵי רַבִּי אַבָּא אֵינוֹ כָּאן. שָׁלְחוּ לוֹ וּבָא.

פָּתַח וְאָמַר, וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר, מָה הַשִּׁנּוּי שֶׁהָיָה כָּאן? הָיָה לוֹ לוֹמַר, וַה' זָכַר אֶת שָׂרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (בראשית ל) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, שֶׁאֵין פְּקִידָה אֶלָּא עַל מַה שֶּׁהָיָה בַּהִתְזַכְּלָה. אֶלָּא בַּהַתְזַכְּלָה הָיָה, שֶׁכָּתוּב שׁוּב

אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה, וְעַל אוֹתוֹ עִנְיָן נֶאֱמַר שֶׁפָּקַד עַכְשָׁו, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב כַּאֲשֶׁר אָמָר. שֶׁאִלְמָלֵא לֹא נֶאֱמַר כַּאֲשֶׁר אָמָר, שֶׁיֵּאמַר זְכִירָה. אֲבָל פָּקַד – אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁאָמַר לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ.

אַזַּר כָּךְ אָמַר כָּךְ, צַדִּיק זֶה שֶׁזּוֹכֶה לַעֲלוֹת לְאוֹתוֹ כִּבּוּד עֶלְיוֹן, דְּמוּתוֹ נֶחְקֶקֶת בְּכִסֵּא כְּבוֹדוֹ, וְכֵן לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק דְּמוּתוֹ לְמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְמַטָּה לְהַבְטִיחַ לְאוֹתָהּ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (זכריה ג) שֶׁמֶשׁ יֵרָזֵי עָמַד וְבֶלָּה? שֶׁזּוֹהֲרִים גּוּף וּנְשָׁמָה שֶׁעוֹמְדִים בַּגַּרְן הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה כִּדְמוּת שֶׁהָיָה עוֹמֵד בָּאָרֶץ, וְאוֹתָהּ דְּמוּת נִוּוֹנִית הֲנָאַת הַנְּשָׁמָה, וְאוֹתָהּ הָעֲתִידָה לְהִתְלַבֵּשׁ בָּעֶצֶם הַזֶּה שֶׁנִּשְׁאֲרָה בָּאָרֶץ, וְהָאֲדָמָה תַּעֲבֹר מִמֶּנָּה וְטוֹפֶלֶת אֶת הַזֶּהָמָה הַזּוֹצָה, וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא קְדֵשָׁה.

וּכְשֶׁעוֹמֶדֶת אוֹתָהּ הַדְּמוּת הַהִיא שֶׁלְּמַעְלָה, בָּאָה בְּכָל זֹהַר לְהִשְׁתַּוְוֹת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זֹהַר בְּזָדְשׁוֹ. וְהוּא מְבַשֵּׂר לוֹ וְאוֹמֵר, לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ. לְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁעֲתִיד לְהַזְוִיוֹת מֵתִים עַד שֶׁתִּתְפָּקֵד לְאוֹתוֹ זְמַן כְּמוֹ שֶׁהִתְבַּשְּׂרָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר. וְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיִּשְׁמַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, יֹאמַר לָנוּ מַר עַל הַפָּרָשָׁה שֶׁאַזַּר כָּךְ. אָמַר, יָפָה לָכֶם לְפָתְחָהּ פָּרָשָׁה זוֹ. פָּתַח וְאָמַר, וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ', וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגוֹ'. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, הָאֱמֶת הַזֶּה שֶׁמּוֹצִיא כֶּסֶף מִמְּקוֹר הָאָרֶץ, מָה עוֹשֶׂה?.

בַּתְּחִלָּה מַכְנִיס אוֹתוֹ לְאֵשׁ דּוֹלֶקֶת עַד שֶׁמּוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַזֻּהֲמָה שֶׁל הָאָרֶץ, וַהֲרֵי נִשְׁאָר כֶּסֶף, אֲבָל לֹא כֶּסֶף שָׁלֵם. אַזַּר כָּךְ מָה עוֹשֶׂה? מַכְנִיס אוֹתוֹ בָּאֵשׁ כְּבַתְּחִלָּה וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ סִיגִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כה) הָגֹו סִיגִים מִכֶּסֶף וְגוֹ', וְאָז הוּא כֶּסֶף שָׁלֵם לְלֹא עֵרְבּוּבְיָה.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְנִיס אֶת הַגּוּף הַזֶּה תַּוֹוֹת הָאָרֶץ, עַד שֶׁכִּלּוּ נִרְקָב וְיָצְאָה מִמֶּנּוּ כָּל הַהֶבֶל הָרָעָה, וְנִשְׁאָר אוֹתוֹ תַּרְוַד רֶקֶב וְנִבְנֶה מִמֶּנּוּ הַגּוּף, וְעַד עַכְשָׁיו הוּא גּוּף לֹא שָׁלֵם.

אַזַּר אוֹתוֹ יוֹם הַגָּדוֹל, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶזָּד הוּא יִוָּדַע לַה' לֹא יוֹם וְלֹא לָיְלָה, מַסְתָּרִים כֻּלָּם בָּעָפָר כְּמוֹ בַּתְּוֹזְלָה מִלְּפָנֵי פַּוַּד וְהַזּוֹזֵק שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב) וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת צֻרִים וּבִמְזוֹזלוֹת עָפָר מִפְּנֵי פַּוַּד ה' וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ וְגוֹ'. וְיָצָא נִשְׁמָתָם וּמִתְעַכֵּל אוֹתוֹ תַּרְוַד רֶקֶב, וְנִשְׁאָר גּוּף שֶׁנִּבְנָה שָׁם [הָאוֹר] שֶׁלּוֹ כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וּכְזֹהַר הָרָקִיעַ, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּלִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ', וְאָז כֶּסֶף שָׁלֵם, גּוּף שָׁלֵם בְּלִי עִרְבּוּבְיָה אַזֶּרֶת.

שֶׁאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, גּוּף שֶׁמֵּאִיר יְזֶרֶק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) כִּי טַל אוֹרוֹת טַלָּךְ, וְכָתוּב (שם כב) הִנֵּה ה' מְטַלְטֶלְךָ וְגוֹ'. וְאָז יִקָּרְאוּ קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב (שם ד) קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא תְּזוּזַת הַמֵּתִים שֶׁל הַסּוֹף, וְזֶהוּ [כֶּסֶף שָׁלֵם גּוּף שָׁלֵם] [נְסִיוֹן] אַזַּרוֹן, וְלֹא יִטְעֲמוּ עוֹד טַעַם הַמָּוֶת, שֶׁכָּתוּב בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה' כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ וְגוֹ' כִּי בָּרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְגוֹ'. וּבְאוֹתוֹ זְמַן מִתְפַּלְּלִים הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא יִתְנַסּוּ בָּזֶה יוֹתֵר.

מַה כָּתוּב? וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל וְגוֹ'. אֵלּוּ שְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָאוּ אֵילִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) אֵילֵי נְבָיוֹת יְשָׁרְתוּנָךְ, וּמִתַּרְגְּמִים: גְּדוֹלֵי נְבָיוֹת. אַזַּר נָאָזוּז בַּסְּבַךְ וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל קַרְנֵי רִשְׁעִים אֲגַדֵּעַ. וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּוז אֶת הָאַיִל וְגוֹ', שֶׁהֵם מְזֻמָּנִים לְהִתְנַסּוֹת בְּכָל נִסָּיוֹן רַע, וְיִשָּׁאֲרוּ הַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים לְיַזֵּד אֶת שְׁמוֹ, וְלָכֵן כָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזָּד וּשְׁמוֹ אֶזָּד וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ [אָמַר לָהֶם] רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן וָהָלְאָה פָּתְזוּ הַפָּתַזוּ. נִכְנַס יוֹם

אַזַּר, וְנִכְנְסוּ לְפָנָיו כָּל בְּנֵי הָעִיר. אָמְרוּ לוֹ, יֹאמַר לָנוּ מַר דִּבְרֵי תוֹרָה בַּפָּרָשָׁה שֶׁקְּרִינוּ בָהּ בְּיוֹם שַׁבָּת, וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. קָם בֵּין הָעַמּוּדִים, פָּתַח וְאָמַר, וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה וְגוֹ'. שִׁלְשָׁה מַפְתְּחוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא מְסָרָם לֹא בְּיַד מַלְאָךְ וְלֹא בְּיַד שָׂרָף: מַפְתֵּחַ שֶׁל זְוָיָה, וְשֶׁל גְּשָׁמִים, וְשֶׁל תְּחִיַּת הַמֵּתִים. בָּא אֵלִיָּהוּ וְנָטַל הַשְּׁנַיִם – שֶׁל גְּשָׁמִים וְשֶׁל תְּחִיַּת הַמֵּתִים.

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא נִמְסַר בְּיַד אֵלִיָּהוּ אֶלָּא אַחַת. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּשֶׁבִּקֵּשׁ אֵלִיָּהוּ לְהַחֲזִיוֹת בֶּן הַצָּרְפִית, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֹא נָאָה לְךָ לָקַחַת בְּיָדְךָ שְׁנֵי מַפְתְּחוֹת, אֶלָּא תֵּן לִי מַפְתֵּחַ הַגְּשָׁמִים, וּתְחִיַּת הַמֵּת. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) לֵךְ הֵרָאֵה אֶל אַחְאָב וְגוֹ' וְאֶתְּנָה מָטָר. לֹא אָמַר וְתֵן מָטָר, אֶלָּא וְאֶתְּנָה.

וַהֲרֵי אֱלִישָׁע הָיוּ לוֹ? כֵּן. לְהַיִם פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ. אֶלָּא שְׁלָשְׁתָּם לֹא מְסָרָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיַד שָׁלִיחַ. שֶׁאָמַר רַבִּי סִימוֹן, בֹּא רְאֵה כֹּחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בְּפַעַם אַחַת מְזַוֵּיהַ מֵתִים וּמוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל, מַזְרִיחַ מְאוֹרוֹת וּמוֹרִיד גְּשָׁמִים, מַצְמִיחַ זְצִיר, מְדַשֵּׁן יְבוּלִים, פּוֹקֵד עֲקָרוֹת, נוֹתֵן פַּרְנָסוֹת, עוֹזֵר דַּלִּים, סוֹמֵךְ נוֹפְלִים, זוֹקֵף כְּפוּפִים, מַעֲבִיר מְלָכִים וּמֵקִים מְלָכִים, וְהַכֹּל בְּזִמָּן אֶחָד וּבְרֶגַע אֶחָד וּבְבַת אַחַת מַה שֶּׁאֵין שָׁלִיחַ לְעוֹלָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

שָׁנִינוּ בַּבָּרַיְתָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵינוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶלָּא בְּדִבּוּר. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ יְהֵא כָךְ – מִיָּד נַעֲשָׂה. בֹּא רְאֵה כֹּחַ גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן [יְהוּדָה], מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ וְגוֹ'?

אִם כָּךְ, כָּבוֹד גָּדוֹל הוּא לְמִצְרַיִם, שֶׁלֹּא דּוֹמָה מִי שֶׁתָּפַס מֶלֶךְ לְמִי שֶׁתָּפַס הֶדְיוֹט. וְעוֹד, אֵין לְךָ אֻמָּה מִזְּהֻמֶּת בְּכָל טֻמְאָה כְּמוֹ הַמִּצְרִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְגוֹ', שֶׁהֵם זַשְׁוּדִים עַל

מִשְׁכַּב זָכוּר, וְהֵם בָּאִים מֵעַצְמָם שֶׁעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה לְאָבִיו, וְקִלֵּל אוֹתוֹ וְלִכְנַעַן בְּנוֹ.

וְכִי לֹא הָיָה לַקָּבָ"ה מַלְאָךְ אוֹ שָׁלִיחַ לְשַׁגֵּר לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בְּמוֹצְרִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה בְּאַשּׁוּר שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל שֵׁם, שֶׁכָּתוּב (בראשית י) וּבְנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר. וְשֵׁם הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל וְנִתְבָּרֵךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט) בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שֵׁם, וְהָיָה לְשֵׁם הַגְּדֻלָּה וְהַבְּרָכָה עַל אָזְנָיו, וְכָתוּב בָּם (ישעיה לז) וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה' וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר, וְעַל יְדֵי שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה. כָּל שֶׁכֵּן הַמּוֹצְרִים שֶׁהֵם מְזֻהָמִים יוֹתֵר מִכָּל אֻמָּה, וְאָמַר אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ?.

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן לָמַדְנוּ כֹּחַ גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַעֲלָתוֹ שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ מֵעַל הַכֹּל. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֻמָּה זוֹ שֶׁל מוֹצְרִים מְזֻהֶמֶת וּמְטֻנָּפֶת, וְאֵין רָאוּי לְשַׁגֵּר מַלְאָךְ וְלֹא שָׂרָף, דָּבָר קָדוֹשׁ בֵּין רְשָׁעִים אֲרוּרִים מְטֻנָּפִים, אֶלָּא אֲנִי עוֹשֶׂה מַה שֶּׁאֵין יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַלְאָךְ וְלֹא שָׂרָף וְלֹא שָׁלִיחַ. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתִי יְהֵא כָּךְ – וּמִיָּד נַעֲשָׂה, מַה שֶּׁאֵין הַמַּלְאָךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ אוֹמֵר יְהֵא כָּךְ – וּמִיָּד נַעֲשָׂה מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת. וּלְפִיכָךְ לֹא נַעֲשֵׂית נְקָמָה זוֹ עַל יְדֵי מַלְאָךְ וְשָׁלִיחַ, בִּשְׁבִיל קְלוֹן הַמּוֹצְרִים, וּלְהַרְאוֹת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מָקוֹם שֶׁלֹּא רָצָה שֶׁיִּכָּנְסוּ בֵּינֵיהֶם דָּבָר קָדוֹשׁ. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה נֶאֱמַר אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ. אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ, וְלֹא מַלְאָךְ.

כֵּיוֹצֵא בּוֹ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (יונה ב) וַיֹּאמֶר ה' לַדָּג? וְכַמָּה צַדִּיקִים וַחֲסִידִים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָא לְדַבֵּר עִם הַדָּג דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר וְיוֹדֵעַ?! אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁעָלְתָה תְּפִלָּתוֹ שֶׁל יוֹנָה לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ אָמַר בִּשְׁבִיל שֶׁיְּקַיֵּא הַדָּג אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבָּשָׁה. לָמַ"ד לַדָּג כְּמוֹ בִּשְׁבִיל. כְּלוֹמַר, וַיֹּאמֶר ה' בִּשְׁבִיל הַדָּג שֶׁיְּקַיֵּא אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבָּשָׁה. מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ אָמַר הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא יְהֵא כָּךְ – וּמִיָּד נַעֲשָׂה, מַה שֶּׁאֵין שָׂלִיזַן יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

שָׁנִינוּ בַּבָּרַיְתָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַפָּתֵזַן שֶׁל זַזְיָה בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא, וּבְעוֹד שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל הַמַּשְׁבֵּר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַיֵּן בְּאוֹתוֹ הַוָּלָד. אִם רָאוּי הוּא לָצֵאת לָעוֹלָם – [יוֹצֵא, ו]פַּוּתֵזַן דַּלְתוֹת בִּטְנָהּ וְיוֹצֵא. וְאִם לָאו – סוֹגֵר דַּלְתוֹתֶיהָ וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם. אִם כָּךְ, לֹא יֵצֵא רָשָׁע לְעוֹלָם? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, עַל שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת נָשִׁים מֵתוֹת וְכוּ', [אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן וַהֲרֵי] וְאָמַר רַבִּי יִצְזָק, לָמָּה אִשָּׁה מַפָּלֶת פְּרִי בִּטְנָהּ?.

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יִצְזָק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אוֹתוֹ הָעֲבָר שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָצֵאת לָעוֹלָם, וּמַקְדִּים לַהֲמִיתוֹ בְּמֵעֵי אִמּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ו) הַנְּפָלִים הָיוּ בָּאָרֶץ בַּיָּמִים הָהֵם. הַנְּפָלִים כָּתוּב בְּלֹא יו"ד רִאשׁוֹנָה, וְלָמָּה? בְּשִׁבְיל שֶׁאַזָּרֵי כֵן בָּאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶל בְּנוֹת הָאָדָם וְיָלְדוּ לָהֶם בְּזָנוּת וַיִּרְבּוּ מַמְזֵרִים בָּעוֹלָם.

הֵמָּה הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם – שֶׁאֵין גִּבּוֹר וּפָרִיץ וְעָרִיץ כְּמוֹ הַמַּמְזֵר. אַנְשֵׁי הַשֵּׁם – שֶׁהַכֹּל יַכִּירוּ לִקְרוֹת הַשֵּׁם הַיָּדוּעַ מַמְזֵר. שֶׁכֵּיוָן שֶׁרוֹאִים מַעֲשָׂיו שֶׁהוּא פָּרִיץ וְעָרִיץ וְגִבּוֹר, הַכֹּל יִקְרָאוּהוּ אוֹתוֹ שֵׁם. וּמַה שֶּׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַיֵּן בְּאוֹתוֹ הַוָּלָד – אֵין לְךָ רָשָׁע בָּעוֹלָם מֵאוֹתָם הָרְשָׁעִים הַיּוֹצְאִים לָעוֹלָם שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַיֵּן בּוֹ וְרוֹאֶה אִם אוֹתוֹ הַגּוּף יַנְיְזַן בֶּן צַדִּיק וְכָשֵׁר, אוֹ שֶׁיַּצִּיל לְאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה, אוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה טוֹבָה אַזַּת, וּבְשִׁבְיל כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיאוֹ לָעוֹלָם.

בִּימֵי רַבִּי יוֹסֵי הָיוּ אוֹתָם פָּרִיצִים שֶׁהָיוּ שׁוֹדְדִים בֶּהָרִים עִם פָּרִיצֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּכְשֶׁמּוֹצְאִים בֶּן אָדָם וְתוֹפְסִים אוֹתוֹ לְהָרְגוֹ, הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: מַה שְׁמְךָ? אִם הָיָה יְהוּדִי – הָיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִן הֶהָרִים, וְאִם הָיָה אִישׁ אַזַּר – הוֹרְגִים אוֹתוֹ. [וַהֲרֵי] וְהָיָה אוֹמֵר רַבִּי יוֹסֵי, רְאוּיִים אֵלּוּ בְּכָל זֶה לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הַבָּא.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַלָּלוּ אֵינָם בָּאִים לָעוֹלָם אֶלָּא בְּקוֹלוֹת: קוֹל

זַיָּה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) בְּעָצֶב תֵּלְדִי בָנִים, וְכָתוּב (שם ל) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים. קוֹל גְּשָׁמִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים כט) קוֹל ה' עַל הַמָּיִם, וְכָתוּב (מלכים–א יז) כִּי קוֹל הֲמוֹן הַגֶּשֶׁם. קוֹל תְּחִיַּת הַמֵּתִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר. מַה צָּרִיךְ כָּאן קוֹל בַּמִּדְבָּר?

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי זְרִיקָא, אֵלּוּ אוֹתָם קוֹלוֹת לְעוֹרֵר מֵתֵי מִדְבָּר. וּמִכָּאן שֶׁהוּא הַדִּין לְכָל הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁנִּכְנַס אָדָם לַקֶּבֶר, נִכְנַס בְּקוֹלוֹת. כְּשֶׁיָּקוּמוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים אֵינוֹ דִּין שֶׁיָּקוּמוּ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת? אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, עֲתִידָה בַּת קוֹל לִהְיוֹת מִתְפּוֹצֶצֶת בְּבָתֵּי קְבָרוֹת וְאוֹמֶרֶת: (ישעיה כו) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר. וַעֲתִידִים לִזְיוֹת בְּטַל שֶׁל אוֹר גָּדוֹל שֶׁל מַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ וְאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. עַד כָּאן מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם.

וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מְצַחֵק. אָמַר רַבִּי זְיָיא, מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד יִצְחָק וְהָיָה יִשְׁמָעֵאל בְּבֵית אַבְרָהָם, לֹא הִתְעַלָּה יִשְׁמָעֵאל בַּשֵּׂם. בְּמָקוֹם שֶׁזָּהַב שׁוֹרֵה, לֹא נִזְכָּר פָּסֶלֶת לְפָנָיו, וְלָכֵן אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית, אִישׁ שֶׁלֹּא רָאוּי לְהִזָּכֵר לִפְנֵי יִצְחָק.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַתֵּרָא שָׂרָה, בְּעַיִן שֶׁל קָלוֹן רָאֲתָה אוֹתוֹ שָׂרָה, שֶׁלֹּא רָאֲתָה אוֹתוֹ בְּעַיִן שֶׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם, אֶלָּא שֶׁהוּא בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַתֵּרָא שָׂרָה. שֶׁרָאֲתָה שָׂרָה אוֹתוֹ בְּעַיִן זוֹ וְלֹא אַבְרָהָם, שֶׁאִלּוּ בְּאַבְרָהָם לֹא כָתוּב אֶת בֶּן הָגָר, אֶלָּא אֶת בְּנוֹ.

בֹּא רְאֵה אַזָּר כָּךְ מַה כָּתוּב, וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אוֹדֹת בְּנוֹ. וְלֹא כָתוּב עַל אוֹדוֹת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית. מִשּׁוּם כָּךְ וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית, וְלֹא רָאֲתָה שֶׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה תִּשְׁבַּחְתָּן לְשָׂרָה הוּא. מִשּׁוּם שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ מְצַחֵק לְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אָמְרָה וַדַּאי שֶׁבֵּן זֶה אֵינוֹ בְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לַעֲשׂוֹת אֶת מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם, אֶלָּא בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית הוּא, זָזַר לַזֵּלֶךְ שֶׁל אִמּוֹ. לָכֵן

וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן הָאָמָה הַזֹּאת עִם בְּנִי עִם יִצְחָק.

וְכִי עָלָה עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁקְּנָאָה לָהּ שָׂרָה אוֹ לַבֵּן שֶׁלָּהּ? אִם כֵּן, לֹא הָיָה מוֹדֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהּ, שֶׁכָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיִךְ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ עִם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְאָמְרוּ מְלַמְּדֶת אוֹתוֹ מִנְהֲגֵי עֲבוֹדָה זָרָה, לָכֵן אָמְרָה שָׂרָה כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן הָאָמָה הַזֹּאת. אֲנִי יוֹדַעַת שֶׁלֹּא יִירַשׁ לְעוֹלָמִים אֶת זֵכֶל הָאֱמוּנָה, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ עִם בְּנִי זֵכֶל לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן הוֹדָה עִמָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַפְרִיד לְבַדּוֹ אֶת הַזֶּרַע הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל עָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְלָכֵן יָצָא אַבְרָהָם לָעוֹלָם וְהָעוֹלָם הָיָה מִתְקַיֵּם בִּגְלָלוֹ, וְאַבְרָהָם וְיִצְחָק [לֹא] עָמְדוּ וְלֹא הִתְיַשְּׁבוּ בִּמְקוֹמָם עַד שֶׁיָּצָא יַעֲקֹב לָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁיָּצָא יַעֲקֹב לָעוֹלָם, הִתְקַיְּמוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְעָמַד כָּל הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם יָצָא הָעָם הַקָּדוֹשׁ לָעוֹלָם וְהִתְקַיֵּם הַכֹּל בְּגָוֵן קָדוֹשׁ כָּרָאוּי. וְלָכֵן אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיִךְ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע, וְלֹא בְּיִשְׁמָעֵאל. מַה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ? וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע בְּמִדְבַּר בְּאֵר שָׁבַע.

השלמה מההשמטות (סימן יט)

וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וְגוֹמֵר (בראשית כא). רַבִּי בְּרוֹקָא אָמַר, מַה זֶּה שָּׂם עַל שִׁכְמָהּ? אֶלָּא שֶׁהִזְהִירָהּ עַל עֹל הָאֱמוּנָה וְלַעֲמֹד בְּמַה שֶׁהָיְתָה בַּתְּחִלָּה. כָּתוּב כָּאן שָׂם עַל שִׁכְמָהּ, וְכָתוּב שָׂם (שמות טו) שָׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט. מַה לְּהַלָּן עַל הַשְּׁכִינָה, אַף כָּאן עַל הַשְּׁכִינָה. מֶה עָשְׂתָה? כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה עַצְמָהּ יוֹצֵאת מֵרְשׁוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, זָזְרָה לְקִלְקוּלָהּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כא) וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע. מַה זֶּה וַתֵּתַע? שֶׁתִּעְתְּעָה אַזַּר עֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּלֵי

בֵּית אָבִיהָ. כָּתוּב כָּאן וַתֵּתַע, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה י) הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים: ע"כ מההשמטות.

כָּתוּב כָּאן וַתֵּתַע, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה י) הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּגְלַל אַבְרָהָם לֹא עָזַב אוֹתָהּ וְאֶת בְּנָהּ.

בֹּא רְאֵה, בַּהַתְוָלָה כְּשֶׁהָלְכָה מִלְּפָנָיו שָׂרָה מַה כָּתוּב? כִּי שָׁמַע ה' אֶל עָנְיֵךְ. וְכָאן שֶׁטָּעֲתָה אַזַּר כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב וַתִּשָּׂא אֶת קֹלָהּ וַתֵּבְךְּ, מַה כָּתוּב? כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר, וְלֹא כָּתוּב כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת קוֹלֵךְ.

בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, הֲרֵי פָּרְשׂוּהָ שֶׁלֹּא בָּר עֹנֶשׁ הוּא אֵצֶל בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה מַעֲנִישִׁים מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וָמַעְלָה, וּבֵית שֶׁל שֶׁל מַעְלָה מֵעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה רָשָׁע, אֵינוֹ בֶּן עֹנֶשׁ. וַהֲרֵי פָּרְשׂוּהָ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כָּךְ, מִי שֶׁמִּסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם בְּטֶרֶם הִגִּיעוּ יָמָיו לְעֶשְׂרִים שָׁנָה, מֵאַיְזֶה מָקוֹם נֶעֱנָשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַטָּה אֵינוֹ בַּר עֹנֶשִׁים אֶלָּא בַּזָּטָאי אָבִיו, אֲבָל מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וָמַעְלָה מַהוּ? אָמַר לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלָיו שֶׁיָּמוּת זַכַּאי [וְלֹא יָמוּת זַיָּב], וְנוֹתֵן לוֹ שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַהוּא, וְלֹא יָמוּת זַיָּב שֶׁיֵּעָנֵשׁ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וּבְאַרוּהָ.

אָמַר לוֹ, אִם אֵינוֹ זַיָּב וְלֹא הִגִּיעוּ יָמָיו לְעֶשְׂרִים שָׁנָה, כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם בַּמָּה הוּא עָנְשׁוֹ? אָמַר לוֹ, בָּזֶה מִתְקַיֵּם, (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. שֶׁכְּשֶׁעָנֵשׁ יוֹרֵד לָעוֹלָם, הוּא [הַדִּין] פּוֹגֵעַ בִּכְלִי כַּוָּנָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה בְּאוֹתוֹ מַשְׁוְזִית, וְיֵעָנֵשׁ כְּשֶׁלֹּא מַשְׁגִּיזִים עָלָיו מִלְּמַעְלָה.

וְעָלָיו כָּתוּב (שם ה) עֲוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת הָרָשָׁע. אֶת – לְרַבּוֹת מִי שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ יָמָיו לְהֵעָנֵשׁ. עֲוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ [אֶת הָרָשָׁע], וְלֹא בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה. וּבְזַבְלֵי זַטָּאתוֹ יִתָּמֵךְ, וְלֹא בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּה. לָכֵן כָּתוּב כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב. מָלֵא בְּוָא״ו לָמָּה? אֶלָּא בִּשְׁנֵי צְדָדִים הוּא [הֵם]. סוֹד שֶׁל זְכוּתָה אָזוּד. שֶׁהוּא הַסּוֹד שֶׁל דַּרְגָּה שֶׁל זְכוּתָה, הַמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה בּוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל הַגָּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁכְּשֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַגָּלוּת, אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּפָּקְדוּ [בּוֹ יַעֲקֹב], הֵם יִפָּקְדוּ בְּסוֹד שֶׁל וָא״ו, וְהוּא בְּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי.

וּפְקִידָה בְּסוֹד שֶׁל וָא״ו שִׁשָּׁה רְגָעִים וַחֲצִי זְמַן. וּבְזְמַן שֶׁל שִׁשִּׁים שָׁנִים לִבְרִיוַ הַדַּלֶת בָּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, יָקִים אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם פְּקִידָה לְבַת יַעֲקֹב. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן עַד שֶׁיִּהְיֶה לָהּ זְכִירָה – שֵׁשׁ שָׁנִים וַחֲצִי. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן שֵׁשׁ שָׁנִים אֲחֵרוֹת, וְהֵם שִׁבְעִים [וְשָׁלֹשׁ] וּשְׁתַּיִם וַחֲצִי.

בְּשִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ יִתְגַּלֶּה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל, וְכוֹכָב אָזוּד בְּצַד מִזְרָח יִבְלַע שִׁבְעָה כוֹכָבִים מִצַּד צָפוֹן, וְשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ שְׁזוּרָה תִּהְיֶה תְּלוּיָה בָּרָקִיעַ שִׁשִּׁים יוֹם, וּקְרָבוֹת יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם לְצַד צָפוֹן, וּשְׁנֵי מְלָכִים יִפְּלוּ בְּאוֹתָם קְרָבוֹת.

וְיִזְדַּוְּגוּ כָּל הָעַמִּים עַל בַּת יַעֲקֹב לְדַוּוֹת אוֹתָהּ [אוֹתָם] מֵהָעוֹלָם. וְעַל אוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב, [וְהָיְתָה] (ירמיה ל) וְעֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ, וְאָז יִסְתַּיְמוּ הַנְּפָשׁוֹת מֵהַגּוּף וְרוֹצִים לְהִתְזַדֵּשׁ, וְסִימָן לַדָּבָר – [כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה שִׁבְעִים, וְכָתוּב] (בראשית מו) כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה וְגוֹ׳, כָּל נֶפֶשׁ שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ.

בְּשִׁבְעִים וְשָׁלֹשׁ כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם יִתְכַּנְּסוּ לְתוֹךְ הָעִיר הַגְּדוֹלָה שֶׁל רוֹמִי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם אֵשׁ וּבָרָד וְאַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ וְיֹאבְדוּ מֵהָעוֹלָם, פָּרַט לְאוֹתָם מְלָכִים שֶׁלֹּא יָגִיעוּ לְשָׁם וְיִזְוְזוּ לְעוֹרֵר קְרָבוֹת אֲחֵרִים. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר בְּכָל הָעוֹלָם, וְיִתְכַּנְּסוּ עִמּוֹ כַּמָּה עַמִּים וְכַמָּה זֻיָּלוֹת מִכָּל סוֹפֵי הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְכַּנְּסוּ בְּכָל אוֹתָם מְקוֹמוֹת.

עַד שֶׁיִּשְׁלְמוּ אוֹתָן שָׁנִים לְמֵאָה. אָז וָא״ו תִּתְזַוֵּג עִם ה״א, וְאָז (ישעיה סו)

וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה' וְגוֹ'. וּבְנֵי יִשְׂמָעֵאל [יִשְׂרָאֵל] עֲתִידִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהִתְעוֹרֵר [עֲלֵיהֶם] עִם כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם לָבֹא עַל יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְאָסַפְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַיִם לַמִּלְחָמָה וְגוֹ'. וְכָתוּב (תהלים ב) יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יָחַד עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ. וְכָתוּב יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק ה' יִלְעַג לָמוֹ.

אַזַּר כָּךְ וְא"ו קְטַנָּה תִּתְעוֹרֵר לְהִתְגַּבֵּר וּלְזַדֵּשׁ נְשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ יְשֵׁנוֹת כְּדֵי לְזַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וְכָתוּב יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם, לְהִתְגַּבֵּר כָּרָאוּי. יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו, לְהוֹרִיד אוֹתָם לָעוֹלָם, וְשֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ בְּרִיּוֹת זַדָּשׁוֹת לְזַכֵּר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד.

אַשְׁרֵיהֶם כָּל אוֹתָם שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ בְּסוֹף הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי לְהִכָּנֵס לְשַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי אָז הוּא יוֹם אֶזֹד לַקָּבָ"ה לְבַדּוֹ, לְהִזְדַּוֵּג כָּרָאוּי וּלְלַקֵּט נְשָׁמוֹת זַדָּשׁוֹת שֶׁיִּהְיוּ בָּעוֹלָם עִם אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַזַּיִם בִּירוּשָׁלָם.

וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַז וְאָמַר, (תהלים מד) אַתָּה הוּא מַלְכִּי וְגוֹ'. זוֹהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת יַחַד זוֹ עִם זוֹ.

צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, כָּל אוֹתָם הַשְׁלִיזִים שֶׁעוֹשִׂים שְׁלִיזוּת בָּעוֹלָם, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ בְּצַד הָרַוָּזְמִים וְלֹא יִהְיוּ מִצַּד הַדִּין, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּעֲלֵי שְׁלִיזִים מִצַּד הָרַוָּזְמִים וּמִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה. אוֹתָם שְׁלִיזִים שֶׁבָּאִים מִצַּד הָרַוָּזְמִים לֹא עוֹשִׂים שְׁלִיזוּת שֶׁל דִּין בָּעוֹלָם כְּלָל.

וְאִם תֹּאמַר, הֵנָּה הַמַּלְאָךְ שֶׁהִתְגַּלָּה לְבִלְעָם, הֲרֵי עָנִינוּ שֶׁלִּיזַ שֶׁל רַוָּזְמִים וְהִתְהַפֵּךְ לְדִין – לֹא! לְעוֹלָם לֹא מִשְׁתַּנֶּה. אֶלָּא שְׁלִיזַ הָרַוָּזְמִים הָיָה לְהָגֵן עַל יִשְׂרָאֵל וְלִהְיוֹת עֲלֵיהֶם סָנֵגוֹר, וּכְנֶגְדּוֹ הוּא הַדִּין. כָּךְ דִּרְכָּיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁמֵּיטִיב לָזֶה, אוֹתוֹ הַזָּסָד הוּא דִּין לָזֶה. כֵּן הַשְׁלִיזַ הַזֶּה הָיָה שֶׁל רַוָּזְמִים לְיִשְׂרָאֵל, וּלְבִלְעָם הִתְהַפֵּךְ לְדִין, מִשּׁוּם כָּךְ צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב. אָמַר

דָּוִד, צִוָּה עַל הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר יִשָּׁלְחוּ שְׁלוּחִים שֶׁיִּהְיוּ מִצַּד הָרַחֲמִים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַגָּלוּת, וְתִמָּצֵא לָהֶם גְּאֻלָּה בְּתוֹךְ גָּלוּתָם. בֹּא רְאֵה, הַמְשֻׁבָּח שֶׁל הָאָבוֹת הָיָה יַעֲקֹב, וְאִלְמָלֵא יִצְחָק לֹא בָּא יַעֲקֹב לָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב – זֶה יִצְחָק. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּצַּל יִצְחָק, הָיוּ יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב.

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הִנֵּה שָׁנִינוּ וַיְהִי בִּימֵי, נֶאֱמַר עַל צַעַר. וַיְהִי – אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא כָּתוּב בִּימֵי, דְּפוּס שֶׁל צַעַר יֵשׁ בּוֹ. וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים, אַחַר הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וּמַהוּ הַדְּבָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ד) לֹא אִישׁ דְּבָרִים אָנֹכִי.

וּמִי הָיָה אַחַר הַדַּרְגָּה הַזּוֹ? וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. שֶׁבָּא יֵצֶר הָרָע לְקַטְרֵג לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם? אֶת יִצְחָק הָיָה צָרִיךְ (לכתב), שֶׁהֲרֵי יִצְחָק הָיָה בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע, וַהֲרֵי אָבִיו לֹא הָיָה בַּר עֹנֶשׁ שֶׁלּוֹ, שֶׁאִלְמָלֵא אָמַר יִצְחָק אֵינִי רוֹצֶה – לֹא הָיָה נֶעֱנָשׁ אָבִיו עָלָיו. מָה הַטַּעַם וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא כָּתוּב נִסָּה אֶת יִצְחָק?.

אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם, וַדַּאי שֶׁרָצָה לְהַכְלֵל עִם דִּין, שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם לֹא הָיָה בּוֹ דִּין כְּלָל מִקֹּדֶם לָכֵן, וְכָאן נִכְלְלוּ מַיִ"ם עִם אֵ"שׁ, וְאַבְרָהָם לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד עַכְשָׁו, שֶׁהִתְעַטֵּר לַעֲשׂוֹת דִּין וּלְהַתְקִינוֹ בִּמְקוֹמוֹ.

וְכָל יָמָיו לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד עַכְשָׁו שֶׁנִּכְלַל מַיִ"ם עִם אֵ"שׁ וְאֵ"שׁ עִם מַיִ"ם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, שֶׁהִזְמִין אַבְרָהָם לְהִכָּלֵל עִם דִּין. וּכְשֶׁעָשָׂה אֶת זֶה, נִכְנַס אֵ"שׁ עִם מַיִ"ם וְנִשְׁלַם זֶה עִם זֶה. וְזֶה עוֹשֶׂה הַדִּין לְהִכָּלֵל זֶה עִם זֶה. וְאָז יֵצֶר הָרָע בָּא לְקַטְרֵג עַל אַבְרָהָם שֶׁלֹּא הִשְׁתַּלֵּם כָּרָאוּי עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה דִּין בְּיִצְחָק. שֶׁיֵּצֶר הָרָע הוּא אַחַר הַדְּבָרִים וְהוּא בָּא לְקַטְרֵג.

וּבֹא וּרְאֵה סוֹד הַדָּבָר. אַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכָּתוּב אַבְרָהָם וְלֹא יִצְחָק,

גַּם יְצְוָק נְכְלָל בַּפָּסוּק הַזֶּה סוֹד הַכְּתוּב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. לֹא כְתוּב נִסָּה לְאַבְרָהָם, אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם, אֶת דַּוְקָא, וְזֶה יְצְוָק. שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בַּגְּבוּר"ה הַתַּוְזִתוֹנָה שׁוֹרֶה. כֵּיוָן שֶׁנַּעֲקַד וְהִוְדַּמֵּן בְּדִין עַל יְדֵי אַבְרָהָם כְּרָאוּי, אָז הִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמוֹ יַזַּד עִם אַבְרָהָם וְנִכְלְלוּ א"ש עִם מַי"ם וְעָלוּ לְמַעְלָה, וְאָז נִמְצְאָה מַזָּלְקֶת כְּרָאוּי, מַיִם עִם אֵשׁ.

מִי [עָשָׂה] רָאָה אָב רַזְמָן שֶׁנַּעֲשֶׂה אַכְזָר? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁתִּמָּצֵא מַזָּלְקֶת מַיִם עִם אֵשׁ וּלְהִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמָם [כְּרָאוּי), עַד שֶׁבָּא יַעֲקֹב וְהַכֹּל הִתְתַּקֵּן כְּרָאוּי, וְנַעֲשׂוּ שִׁלְשָׁה אָבוֹת שְׁלֵמִים וְנִתְקְנוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים.

וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בִּנְךָ. וְכִי אֵיךְ יָכוֹל אַבְרָהָם שֶׁהוּא זָקֵן? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁיִּצְוָק לֹא יָצָא מֵרְשׁוּתוֹ כְּלָל – יָפֶה, אֲבָל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כ) קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ, אֶלָּא כְּדֵי לְהַמְשִׁיכָם בִּדְבָרִים וּלְהַנְהִיגָם לְרָצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף כָּאן קַח בִּדְבָרִים. אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְלֶךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) אֵלֵךְ לִי אֶל הַר הַמּוֹר, לְתַקֵּן בַּמָּקוֹם שֶׁרָאוּי.

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂ"א אַבְרָהָ"ם אֶ"ת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים, מָה הַטַּעַם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי בְיִצְוָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע, וְזֶהוּ יַעֲקֹב שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי.

וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם – זֶהוּ יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. הִסְתַּכֵּל אַבְרָהָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהוּא הַדַּרְגָּה הַשְּׁלִישִׁית, וְרָאָה אֶת יַעֲקֹב שֶׁעָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ. מֵרָחוֹק, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ מֵרָחוֹק וְלֹא לִזְמַן קָרוֹב.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה שֶּׁבָּזוּ שֶׁל אַבְרָהָם כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל וְרָאָה שֶׁעָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהָלַךְ לַעֲקֹד אֶת יְצְוָק אֵינוֹ שֶׁבָּזוּ כָּל כָּךְ שֶׁלּוֹ?.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי [וַהֲרֵי] שֶׁרָאָה אֶת יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי מִקְדָּם לָכֵן יָדַע אַבְרָהָם

אֶת הַזְּכוּת, וְהִסְתַּכֵּל עַכְשָׁו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהִיא דַּרְגָּה שְׁלִישִׁית לַעֲשׂוֹת שְׁלֵמוּת, וְאָז רָאָה אֶת יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם. אֲבָל עַכְשָׁו עָמַד לוֹ הַדָּבָר מֵרָזוֹק, מִשּׁוּם שֶׁהָלַךְ לַעֲקֹד אֶת יִצְחָק וְלֹא רָצָה לְהַרְהֵר אַוֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מֵרָזוֹק רָאָה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה בִּלְבַדָּהּ, וְלָכֵן רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא הִתְגַּלָּה הַכֹּל. שֶׁאִלּוּ הָיְתָה מְצוּיָה הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה עַל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, הִתְקַיֵּם עָלֶיהָ אַבְרָהָם כָּרָאוּי, אֲבָל מֵרָזוֹק בִּלְבַדּוֹ הָיָה. מֵרָזוֹק.

מָה הַטַּעַם הִסְתַּלְּקָה מֵהַדָּבָר הַזֶּה הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה? מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ הָיְתָה דַּרְגָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וּמִשּׁוּם שֶׁעֲדַיִן לֹא נוֹלַד יַעֲקֹב, לֹא נִמְצָא כָּאן עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ. וְעוֹד, כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ וְיַקְבֵּל שָׁכָר. וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָזוֹק – זֶה יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר מֵרָזוֹק, שֶׁלֹּא זָכָה בּוֹ. [רְאִיָּה בְּעֵינָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא מֵרָזוֹק, מִתּוֹךְ הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא יַעֲקֹב, אַבְרָהָם הָיָה מֵת וְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָזוֹק, אֲבָל לֹא בִּרְאִיָּה אַוֲרֵת).

וַיָּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. רְמוּז [רָאָה] כָּאן, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁבָּאוּ לְאוֹתָהּ רְאִיָּה וְרָאָה אֶת יַעֲקֹב, אָמַר אַבְרָהָם, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ בְּגָוֹן אַוֵּזר שֶׁרָאוּי, מִיָּד וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל מָה הַטַּעַם לֹא הֵשִׁיב לוֹ [דָּבָר] מִיָּד? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק מֵרַוְזַמִּים שֶׁל אָב עַל בֵּן, וְלָכֵן כָּתוּב הִנֵּנִי בְנִי, הִנֵּנִי שֶׁהִסְתַּלְּקוּ הָרַוְזַמִּים וְהִתְהַפֵּךְ לְדִין.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם, וְלֹא כָּתוּב וַיֹּאמֶר אָבִיו, שֶׁהֲרֵי לֹא עָמַד עָלָיו כְּאָב, אֶלָּא בַּעַל מַוְזַלְקֵת הָיָה עִמּוֹ. אֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ הַשֶּׂה. הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) יִרְאֶה לָנוּ, מַה זֶּה יִרְאֶה לוֹ? אֶלָּא אָמַר לוֹ אֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ לְעַצְמוֹ כְּשֶׁהוּא יִצְטָרֵךְ, אֲבָל עַכְשָׁו בְּנִי, וְלֹא כֶּבֶשׂ. מִיָּד וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַוְזַדָּו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ זִזָּה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם

מַר יִבְכְּיוּן. הֵן אֶרְאֶלָּם – אֵלּוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, צָעֲקוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְרָצוּ לַעֲמֹד עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה, לָכֵן צָעֲקוּ חָזָקָה.

מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם – אֵלּוּ אוֹתָם מַלְאָכִים אֲחֵרִים שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לָלֶכֶת לִפְנֵי יַעֲקֹב, וּבִשְׁבִיל יַעֲקֹב הִבְטִיחָן לָהֶם שְׁלֵמוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם לב) וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. וְאֵלּוּ נִקְרְאוּ מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם, כֻּלָּם בָּכוּ כְּשֶׁרָאוּ אֶת אַבְרָהָם שֶׁעוֹקֵד אֶת יִצְחָק, וְהִזְדַּעְזְעוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְכֻלָּם עַל יִצְחָק.

וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה׳ וְגוֹ׳. מַפְסִיק טַעַם בֵּינֵיהֶם, שֶׁאֵין אַבְרָהָם הָאַזְרוֹן כָּרִאשׁוֹן. הָאַזְרוֹן שָׁלֵם, הָרִאשׁוֹן לֹא שָׁלֵם. כְּמוֹ זֶה שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל – הָאַזְרוֹן שָׁלֵם, הָרִאשׁוֹן לֹא שָׁלֵם. הָאַזְרוֹן נָבִיא, הָרִאשׁוֹן לֹא נָבִיא. אֲבָל בְּמִשָּׁה מִשָּׁה אֵין הֶפְסֵק טַעַם, מִשּׁוּם שֶׁמִּיּוֹם שֶׁנּוֹלַד לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה. אַבְרָהָם אַבְרָהָם. רַבִּי זְיָיא אָמַר, כְּדֵי לְעוֹרְרוֹ לְרוּחַ אַזְרָת, בְּמַעֲשֶׂה אַזְרָ, בְּלֵב אַזְרָ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, נִבְזַר יִצְחָק וְהִתְעַלָּה בָּרָצוֹן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּרִיחַ קְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים שֶׁמַּקְרִיבִים הַכֹּהֲנִים לְפָנָיו בַּעֲמִים בַּיּוֹם וְנִשְׁלָם הַקְּרְבָּן. שֶׁהֲרֵי צִוָּה שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה, וְשַׁב שֶׁקָּרְבָּנוֹ לֹא נִשְׁלַם וּלְזוֹתָם עָשָׂה וְסִדֵּר הַכֹּל וּבָנָה מִזְבֵּחַ. מִיָּד:

וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר וְגוֹ׳. הֲרֵי שָׁנִינוּ, הוּא הָאַיִל שֶׁנִּבְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת הָיָה, וּבֵן שְׁנָתוֹ הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ז) כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ, וְכָךְ צָרִיךְ. [וְאַתָּה אָמַרְתָּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. וְעוֹד, וַהֲרֵי יִצְחָק לֹא הָיָה בָּעוֹלָם, אֶלָּא נִפְקַד וְכוּ׳] [וַהֲרֵי יִצְחָק לֹא הָיָה בָּעוֹלָם] וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁנִּבְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת? אֶלָּא נִפְקַד כְּזֶה שֶׁיְּזַמֵּן אוֹתוֹ הָאַיִל בְּשָׁעָה שֶׁהִצְטָרֵךְ אוֹתוֹ אַבְרָהָם. כְּמוֹ שֶׁכָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, הִתְמַנָּה כְּזֶה

שֶׁיְּזַדְּמֵן אוֹתוֹ דָּבָר [לַזְּמַן הַהוּא] בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ אוֹתוֹ. כָּךְ גַּם הָאֵיל הַזֶּה שֶׁהַקְרַב תַּוַּאת יְצָוְזק.

פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה סג) בְּכָל צָרָתָם לֹא צָר וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, בְּכָל צָרָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁמְּזַדְּמְנוֹת לָהֶם צָרוֹת, כָּתוּב לֹא בְּאָלֶ"ף וְקוֹרְאִים בְּוָא"ו, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּם בַּצָּרָה. לֹא בְּאָלֶ"ף מָקוֹם יוֹתֵר עֶלְיוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין בְּאוֹתוֹ מָקוֹם רֶגֶז וְצָרָה, לְשָׁם לְמַעְלָה מַגִּיעָה צָרָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. לֹא בְּאָלֶ"ף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קז) הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא אֲנַוְזנוּ. כָּתוּב בְּאָלֶ"ף וְקוֹרְאִים בְּוָא"ו.

וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם, וַהֲרֵי הוּא עִמָּם בְּאוֹתָהּ צָרָה, וְאַתָּה אוֹמֵר הוֹשִׁיעָם? אֶלָּא לֹא כָּתוּב מוֹשִׁיעָם, אֶלָּא הוֹשִׁיעָם מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁהוּא עָתִיד בְּאוֹתָהּ צָרָה לְסַבֵּל עִמָּם. בֹּא רְאֵה, בְּכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת – שְׁכִינָה עִמָּם בַּגָּלוּת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְגוֹ'.

דָּבָר אַוֵּר וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם – זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁהִיא עִמָּם בַּגָּלוּת, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁהוּא הוֹשִׁיעָם? אֶלָּא כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, שֶׁאֵלֶּה הֵם מִשְׁכְּנוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּגָּלוּת. וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה עִמָּהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אוֹתָם לְהֵיטִיב לָהֶם וּלְהוֹצִיאָם מֵהַגָּלוּת, שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, בַּהַתְוָלָה. וְאַוֵּר כָּךְ, וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי.

וְגַם רָאִיתִי – לְרַבּוֹת רְאִיָּה אַוֶּרֶת שֶׁהִיא הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַכֹּל. וְכָתוּב (שם ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל בְּרִיתוֹ, זוֹ שְׁכִינָה. אֶת אַבְרָהָם? לְאַבְרָהָם הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב. אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם זוֹ הַזְּוֻוגִּית וְהַזִּוּוּג שֶׁלָּהּ עִם הָאָבוֹת. אֶת אַבְרָהָם – זֶהוּ מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית. אֶת יִצְוָזק – זֶהוּ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית. וְאֶת יַעֲקֹב – זֶהוּ זִוּוּג אֶוָזד, כְּלָל אֶוָזד, זִוּוּג שָׁלֵם כָּרָאוּי.

כְּמוֹ זֶה אֵת הַשָּׁמַיִם – זֶהוּ כְּלָל שֶׁל מִדַּת לַיְלָה בַּיּוֹם. וְאֵת הָאָרֶץ – זוֹ מִדַּת יוֹם בַּלַּיְלָה כְּאֶוָזד. אַף כָּאן בְּכֻלָּם אֶת, וּבְיַעֲקֹב וְאֶת, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל זִוּוּג אֶוָזד שֶׁלֹּא נִפְרָדִים זָכָר וּנְקֵבָה לְעוֹלָמִים. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַכְרִיז בְּכָל

הָעוֹלָם וּלְהַשְׁמִיעַ קוֹל שֶׁיֹּאמַר (ישעיה סג) וַיֹּאמֶר אַךְ עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקֵּרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיְהִיו זַיֵּי עָרָה

וַיְהִיו זַיֵּי עָרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (יונה א) וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם מִזַּעְפּוֹ. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל מָה הַטַּעַם הִרְעִישׁ הַיָּם עַל יוֹנָה וְלֹא הִרְעִישָׁה הָאָרֶץ עָלָיו, כֵּיוָן שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה? לָמָּה הַיָּם [הָעֶלְיוֹן] הָיָה אוֹוֵז בּוֹ כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ?

אֶלָּא וַדַּאי הָיָה הַדָּבָר בִּמְקוֹמוֹ. יָם שָׁנִינוּ, הַיָּם דּוֹמֶה לָרָקִיעַ, וְהָרָקִיעַ לְכִסֵּא הַכָּבוֹד, וּמְשׁוֹם כָּךְ הַיָּם אָוֵז בּוֹ וְנָטַל אוֹתוֹ [מְשׁוֹם שֶׁהָיָה בּוֹרֵז] בָּרָז מִלְּפָנֵי הַיָּם [נ"א וּמִלְּפָנֵי הַיָּם בּוֹ שֶׁרְתָה יִרְאָה בִּמְקוֹמוֹ], זָרַק הַיָּם בּוֹ יָד בִּמְקוֹמוֹ [נ"א תִּשְׁרֶה הַיָּד בִּמְקוֹמָהּ].

וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל הַיָּם. לָמַדְנוּ, כְּשֶׁהָיוּ נוֹטְלִים אוֹתוֹ וּמְטַבְּעִים אֶת יֶרֶכָיו בַּיָּם – הַיָּם הָיָה שׁוֹכֵךְ. מְרִימִים אוֹתוֹ – וְהַיָּם רוֹעֵשׁ. כָּל מַה שֶּׁמְּטַבְּעִים אוֹתוֹ – כָּךְ הָיָה הַיָּם שׁוֹכֵךְ. עַד שֶׁהוּא אָמַר שָׁאוּנִי וַהֲטִילֻנִי אֶל הַיָּם. מִיָּד וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל הַיָּם.

כֵּיוָן שֶׁנִּזְרַק בַּיָּם, פָּרְזָה מִמֶּנּוּ נִשְׁמָתוֹ וְעָלְתָה עַד כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ וְנִדּוֹנָה לְפָנָיו, וְזֻזְרָה לוֹ נִשְׁמָתוֹ, וְנִכְנַס בְּפִי הַדָּג הַהוּא וּמֵת הַדָּג. לְאַוזֵר מִכֵּן הִתְקַיֵּם אוֹתוֹ הַדָּג, וּפָרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹלֶה עַל מִטָּתוֹ בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְנִדּוֹנֶיֶת לִפְנֵי בֵּית הַדִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ. אִם זַכַּאי לְהִתְקַיֵּם – זוֹזֶרֶת לָעוֹלָם הַזֶּה.

וְהַדִּין הוּא בִּשְׁנֵי גָוָנִים, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּנִים אֶת הָאִישׁ עַל הָרָעוֹת שֶׁהוּא עָתִיד וּמְזֻמָּן לַעֲשׂוֹת, שֶׁכָּתוּב (בראשית כא) כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים וְגוֹ' בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם. וְלֹא תֹאמַר שֶׁדָּנִים אוֹתוֹ עַל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה לְזוּוד, אֶלָּא לְהֵיטִיב לוֹ עַל

אוֹתָם טוֹבוֹת שֶׁל עַכְשָׁיו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְדָנִים אוֹתוֹ עַל זְכִיּוֹת שֶׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת, וּבְשִׁבְילָם הוּא נִצּוֹל, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא כְּעֵת רָשָׁע. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה וֶסֶד עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְכָל דַּרְכּוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה – לְהֵיטִיב לַכֹּל, וְלֹא דָּן אֶת הָאָדָם עַל הָרָעוֹת שֶׁהוּא עָתִיד לַעֲשׂוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִדּוֹן הָאָדָם לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁהִטִּילוּ אֶת יוֹנָה לַיָּם מַה כָּתוּב? וַיַּעֲמֹד הַיָּם מִזַּעְפּוֹ. הַיָּם הָעֶלְיוֹן. מַה זֶּה וַיַּעֲמֹד? שֶׁעָמַד בְּקִיּוּמוֹ כָּרָאוּי. הוּא בַּעֲמִידָה כְּשֶׁהָרָגָז שׁוֹכֵךְ. בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, אוֹתוֹ בֵּית הַדִּין הוּא כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת וּמַקְשָׁה לָלֶדֶת, וּכְשֶׁמּוֹלִידָה, שׁוֹכֵךְ הָרָגָז. כָּךְ גַּם כְּשֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, לֹא שׁוֹכֵךְ וְלֹא נָזוּז עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה הַדִּין בָּרְשָׁעִים, וְאָז הוּא הַמְּנוּוָּחָה שֶׁלּוֹ, לַעֲמֹד בִּמְקוֹם שָׁלֵם וְלַעֲמֹד בְּקִיּוּמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יא) וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה. וְזֶה בֵּאַרְנוּ.

בַּאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה. וַהֲרֵי כָּתוּב (יחזקאל יז) הֲיָזָפֵץ אֶזְפֵּץ מוֹת רָשָׁע? וַהֲרֵי אֵין נָזוּז לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים? אֶלָּא כָּאן קֹדֶם שֶׁנִּשְׁלְמָה הַסְּאָה – וְכָאן אַזְהָר שֶׁנִּשְׁלְמָה הַסְּאָה [יֵשׁ לוֹ נָזוּז].

תּוֹסֶפְתָּא

וַיְהִי זַיִי שָׂרָה. גּוּף הַמִּשְׁנָה, אָנוּ קְרוֹבִים הָיִינוּ, שָׁמַעְנוּ קוֹל מִתְהַפֵּךְ מִמַּעְלָה לְמַטָּה מִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם, קוֹל מְשַׁבֵּר הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים זֲזָקִים, רוּזוֹת זֲזָקוֹת עוֹלוֹת. אָזְנֵינוּ פָּתוּזוֹת.

הָיָה אוֹמֵר בְּמַסָּעָיו, אָקִיץ בְּקוֹץ הַיְשֵׁנִים הַדּוֹמְמִים. שֵׁנָה בְּזִזוֹרֵיהֶם (בְּעֵינֵיהֶם), עוֹמְדִים עַל עָמְדָם. הַמֶּלֶךְ שֶׁמְּדַבֵּר, [וְלֹא עָבְרוּ, נִמְצְאוּ] שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, שִׁלְטוֹן שֶׁל זֲזָלוֹת רַבִּים עוֹמֵד עַל עָמְדּוֹ.

כֻּלָּם לֹא מַרְגִּישִׁים וְלֹא יוֹדְעִים שֶׁהַסֵּפֶר פָּתוּזַ וּבֵשֵׁם נִכְתָּבִים, וְדוֹמָה עוֹמֵד וְנוֹטֵל בְּזֲשְׁבּוֹן, וְשׁוֹכְנֵי עָפָר שָׁבִים לַזּוּץ, וְקָרֵב טוֹב לְהַמְנוֹת בָּהֶם, אֵינָם זוֹשְׁקִים בְּגִלְגּוּל וְהַפּוּךְ.

נוֹפְלִים וְלֹא עוֹמְדִים, נִמְוָזִים הַזַּיָּבִים מִסִּפְרוֹ שֶׁל דּוּמָה, מִי יְבַקֵּשׁ אוֹתָם וּמִי יֵשֵׁב בְּוֶשְׁבּוֹנוֹתֵיהֶם. אוֹי לָהֶם! אוֹי לְזַיֵּיהֶם! אוֹי לָרְגָשׁוֹת שֶׁלָּהֶם [לְנַפְשׁוֹתָם]! בִּשְׁבִילָם נֶאֱמַר (תהלים סט) יִמָּחוּ מִסֵּפֶר זַיִּים וְגוֹ'.

וַיִּהְיוּ זַיֵּי עָרָה. מַה שׁוֹנָה כָּאן שֶׁכְּתוּבָה מִיתָתָהּ בַּתּוֹרָה מִכָּל נְשׁוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא כְתוּבָה כָּךְ מִיתָתָן בַּתּוֹרָה? אָמַר רַבִּי זֵיָיא, וְלֹא?! וְהֲנֵה כָּתוּב (בראשית לה) וַתָּמָת רָחֵל וַתִּקָּבֵר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה, וְכָתוּב (במדבר כ) וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וְגוֹ', וְכָתוּב (בראשית לה) וַתָּמָת דְּבוֹרָה מֵינֶקֶת רִבְקָה, וְכָתוּב (בראשית לח) וַתָּמָת בַּת שׁוּעַ אֵשֶׁת יְהוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּכֻלָּם לֹא כָתוּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּהְיוּ זַיֵּי עָרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי זַיֵּי עָרָה. שֶׁהֲרֵי בְּכֻלָּם לֹא נִמְנוּ יָמִים וְשָׁנִים כְּמוֹ לְעָרָה, וּבְכֻלָּם לֹא כָתוּב פָּרָשָׁה אֲרוּכָה כְּמוֹ לְעָרָה. אֶלָּא סוֹד הוּא, מְשׁוֹם אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים שֶׁל אָדָם תְּלוּיִים בָּהּ [שֶׁזּוֹ הִיא ה״א הָאֲזֵרוּנָה].

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ה) וְיִתְרוֹן אֶרֶץ בַּכֹּל הִיא מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד. וְיִתְרוֹן אֶרֶץ בַּכֹּל הִיא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת הָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת וְתוֹעֶלֶת לָעוֹלָם. מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד, מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לְשָׂדֶה נֶעֱבָד, כְּשֶׁהוּא נִתְקָן כָּרָאוּי. וּמֶלֶךְ זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּתְזַוֵּג לַשָּׂדֶה כְּשֶׁהוּא נֶעֱבָד. מִי הַשָּׂדֶה? זֶה הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה', שֶׁכְּתוּב (בראשית כז) כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. שֶׁכְּשֶׁהוּא [נַעֲשָׂה] נֶעֱבָד וְנִתְקָן בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹ כָּרָאוּי, אָז הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן מִתְזַוֵּג עִמּוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד – כַּמָּה גְּוָנִים סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים כָּאן. מֶלֶךְ – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁאֵין שׁוֹרָה בַּבַּיִת לְהִתְקַן בָּהּ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנִּשָּׂא אָדָם וּמְזַוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ לְהוֹלִיד וְלַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת, וְהִיא מוֹצִיאָה נְשָׁמוֹת לְהַשְׁרוֹת בָּהּ, וּמְשׁוּם כָּךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד וְלֹא לְאַזֵּר.

דָּבָר אַזֵּר, מֶלֶךְ – זוֹ אִשָּׁה יִרְאַת ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) אִשָּׁה יִרְאַת

ה׳ הִיא תִּתְהַלָּל. לְעֵדָה נֶעֱבָד – זוֹ אִשָּׁה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֵדָה וְיֵשׁ עֵדָה. יֵשׁ עֵדָה שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת וְהַהִקְדֵּשׁוֹת בּוֹ שׁוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כְּרִיזַו עֵדָה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה׳, וְיֵשׁ עֵדָה שֶׁכָּל זֶרְבָּן וְטַמְאָה וְכִלָּיוֹן וְהֶרֶג וְקְרָבוֹת שְׁרוּיִים בּוֹ, וְהַמֶּלֶךְ הַזֶּה לְפָעָמִים שֶׁהוּא נֶעֱבָד לַעֵדָה הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם כ) תַּזַּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ׳ תַּזַּת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְגוֹ׳ וְשִׁפְוָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. וְהַמֶּלֶךְ הַזֶּה מִתְכַּסֶּה אוֹרוֹ וְנָזוֹשָׁךְ עַד שֶׁנִּטְהָר וּמִתְזַכֵּר לְמַעְלָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשָּׁעִיר שֶׁל רֹאשׁ זִדֵּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁנִּפְרַד הַשָּׁעִיר הַהוּא מִן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְלֹא שׁוֹרוֹת בַּשָּׁעִיר הַזּוֹ בְּרָכוֹת מִן הַמֶּלֶךְ הַזֶּה. וּכְשֶׁהוּא נֶעֱבָד לַשָּׁעִיר הַזּוֹ, אָז כָּתוּב (דברים כב) כִּי בַשָּׁעִיר מְצָאָהּ וְגוֹ׳. כִּי בַשָּׁעִיר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בָּאָה זֹוָה לָעוֹלָם וְנִדְבְּקָה בַּנָּזוֹשׁ הַזֶּה, וְהִטִּיל בָּהּ זֲהָמָה, וְגָרְמָה מָוֶת לָעוֹלָם וּלְבַעְלָהּ. בָּאָה שָׂרָה וְיָרְדָה וְעָלְתָה וְלֹא נִדְבְּקָה בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יג) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בָּא נָזַז לָעוֹלָם, מַה כָּתוּב? (שם ט) וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל וְגוֹ׳.

וּמִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם וְשָׂרָה לֹא נִדְבְּקוּ בּוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ זָכְתָה לְזַיִּים עֶלְיוֹנִים לָהּ וּלְבַעְלָהּ וּלְבָנֶיהָ אַזָּרִיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נא) הַבִּיטוּ אֶל צוּר זֻצַבְתֶּם וְאֶל מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם. וְעַל כֵּן וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה, שֶׁזָּכְתָה בָּהֶם בְּכֻלָּם. וְלֹא כָתוּב בְּכָל הַנָּשִׁים וַיִּהְיוּ זַיֵּי זֹוָה, וְכֵן בְּכֻלָּם. הִיא נִדְבְּקָה בַּזַּיִּים, וְעַל כֵּן שֶׁלָּהּ הָיוּ הַזַּיִּים.

תּוֹסֶפְתָּא

אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּקְטִין אֶת עַצְמוֹ בָּעוֹלָם. כַּמָּה הוּא גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן בָּעוֹלָם הַהוּא. וְכָךְ פָּתַזוֹ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה: מִי שֶׁהוּא קָטָן – הוּא גָּדוֹל. מִי שֶׁהוּא גָּדוֹל – הוּא קָטָן. שֶׁכָּתוּב וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה וְגוֹ׳. מֵאָה שֶׁהוּא זֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, כָּתוּב בּוֹ שָׁנָה. קָטָן הַשָּׁנִים אֲזֹוד הִקְטִין אוֹתוֹ. שֶׁבַע שֶׁהוּא זֶשְׁבּוֹן קָטָן, הִגְדִּיל אוֹתוֹ

וְרִבָּה אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב שָׁנִים.

בֹּא רְאֵה שֶׁאֵינוֹ מְגַדֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא לְמִי שֶׁמַּקְטִין, וְלֹא מַקְטִין אֶלָּא לְמִתְגַּדֵּל. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמַּקְטִין אֶת עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּה הוּא גָּדוֹל בְּעֶלְיוֹן לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם. עַד כָּאן. מִי שֶׁפָּסַק יִפָּסֵק. מִי שֶׁקִּצֵּר יִתְקַצֵּר. מִי שֶׁקִּצֵּר יִתְאָרֵךְ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, מִי שֶׁפּוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה עַל דְּבָרִים בְּטֵלִים – יִפָּסְקוּ זַיָּיו מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְדֵינוֹ קַיָּם בָּעוֹלָם הַהוּא. מִי שֶׁמְּקַצֵּר בְּאֶמֶן וְלֹא מַאֲרִיךְ תּוֹךְ מְנוּוָּה – יִתְקַצֵּר מֵהַזַּיִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. מִי שֶׁאוֹמֵר אָזַד, צָרִיךְ לַזְּוֹטַף הָאָלֶ"ף וּלְקַצֵּר אֶת הַקְּרִיאָה שֶׁלָּהּ, וְלֹא יִתְעַכֵּב בָּאוֹת הַזּוֹ כְּלָל, וּמִי שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת זֶה יִתְאָרְכוּ יָמָיו. [אֵלּוּ הַזְּוִדּוּשִׁים שֶׁהִגִּידוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה.] ע"כ התוספתא

וַיִּהְיוּ זַיָּיו שָׂרָה. אוֹתָם הַזַּיִים כֻּלָּם לְמַעְלָה. מֵאָה שָׁנָה לְמַעְלָה, וְעֶשְׂרִים שָׁנָה לְמַעְלָה, וְשֶׁבַע שָׁנִים לְמַעְלָה, כֻּלָּם הָיוּ כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר, מַה שּׁוֹנָה בְּכֻלָּם שֶׁאָמַר שָׁנָה שָׁנָה, וּבְאוֹתָם שֶׁבַע אָמַר שָׁנִים, שֶׁכָּתוּב מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, וְאַזַּר כָּךְ שֶׁבַע שָׁנִים? אֶלָּא הַכֹּל אָזַד. מֵאָה שָׁנָה – הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל [נ"א הַכֹּל כְּאָזַד בְּסוֹד שֶׁל מֵאָה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם. וְכֵן עֶשְׂרִים שָׁנָה, שֶׁנִּכְלָל הָעֶלְיוֹן, הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב שָׁנָה, הַסּוֹד שֶׁל הַיִּחוּד]. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּכְלָל מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים בְּמֵאָה, בְּסוֹד שֶׁל מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁל כָּל יוֹם, וְכֵן עֶשְׂרִים שָׁנָה. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב שָׁנָה, סוֹד הַיִּחוּד, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים הַמְּזַוָּגִים וְהַיּוֹבֵל לְעוֹלָמִים.

שֶׁבַע הַשָּׁנִים הַלָּלוּ הִתְפָּרְדוּ וְיָצְאוּ מִכֹּל הַנִּסְתָּר שֶׁלְּמַעְלָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל יִחוּד אָזַד, אֲבָל נִפְרָדִים בְּדִין וְרִוָּזִמִים בְּכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ לְמַעְלָה. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב שָׁנָה, סוֹד הַיִּחוּד שֶׁלֹּא נִפְרָד לְעוֹלָמִים. שֶׁבַע הַשָּׁנִים הַלָּלוּ נִפְרָדִים בְּדִין וְרִוָּזִמִים בְּכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְמַעְלָה. וּמְשׁוּם כָּךְ בְּשֶׁבַע הַשָּׁנִים הַלָּלוּ כָּתוּב בָּהֶם שָׁנִים וְלֹא

שָׁנָה. וְכֻלָּם נִקְרָאִים זַיִּים. וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה, שֶׁהָיוּ מַמָּשׁ, שֶׁנִּבְרְאוּ וְהִתְקַיְּמוּ לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר נָעֲקַד יִצְחָק, הוּא הָיָה בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים, וְכֵיוָן שֶׁנֶּעֱקַד, מֵתָה שָׂרָה, שֶׁכְּתוּב וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ. מֵאַיִן בָּא? מֵהַר הַמֹּרִיָּה בָּא, מִלַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק. וְאוֹתָם שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד יִצְחָק וְעַד הַשָּׁעָה שֶׁנֶּעֱקַד, הֵם הָיוּ זַיֵּי שָׂרָה. וַדַּאי כְּזֶשְׁבּוֹן וַיִּהְיוּ בְּגִימַטְרִיָּא שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים הָיוּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מִשֶּׁנּוֹלַד יִצְחָק וְעַד שֶׁנֶּעֱקַד.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צח) מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה' שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ הַחֲבֵרִים שֶׁהַפָּרוֹת אָמְרוּ אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (שמואל–א ו) וַיַּשַּׁרְנָה הַפָּרוֹת בַּדֶּרֶךְ, שֶׁהָיוּ אוֹמְרוֹת שִׁירָה חֲדָשָׁה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הֵן אָמְרוּ? מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה' שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁכָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, כֻּלָּם אוֹמְרִים שִׁירָה וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָיו, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֵם מֵעַצְמָם [ד"א הָיוּ] אוֹמְרִים אֶת הַשִּׁירָה הַזּוֹ – כָּךְ זֶה וַדַּאי! שֶׁזֶּהוּ סוֹד עֶלְיוֹן. אֲבָל אֵלּוּ, הָאָרוֹן הָיָה עַל גַּבָּן. וְכֵיוָן שֶׁהָאָרוֹן נִשְׂכָּל עֲלֵיהֶם וְשָׁמוּהוּ לְמַעְלָה, הֵן שָׁרוּ [נ"א לֹא שָׁכְבוּ] שִׁירָה, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּנְטַל מֵהֶן הָאָרוֹן, הָיוּ גּוֹעוֹת כְּדֶרֶךְ שְׁאָר הַפָּרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם וְלֹא אָמְרוּ שִׁירָה. וַדַּאי שֶׁהָאָרוֹן שֶׁעַל גַּבָּן עָשָׂה אוֹתָן לְזַמֵּר.

מִזְמוֹר. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וְנִתְבָּאֵר, וּבְכֹל כְּתוּב מִזְמוֹר לְדָוִד אוֹ לְדָוִד מִזְמוֹר, וְכָאן לֹא אָמַר דָּוִד כְּלָל. אֶלָּא מִזְמוֹר, שֶׁעֲתִידָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְזַמֵּר אוֹתוֹ בְּזֶמֶן שֶׁיָּקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר, וְאָז שִׁירוּ לַה' שִׁיר חָדָשׁ. אָז הוּא חָדָשׁ. שֶׁהֲרֵי שִׁירָה כָּזוֹ לֹא נֶאֶמְרָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

תּוֹסָפְתָּא

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה הָלַךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי זְעֵירָא. אָמַר לוֹ, יֹאמַר מַר אִם שָׁמַע אֶת הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ, אֵיךְ אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַבָּרַיְתָא שֶׁפָּרְשׁוּהָ בְּעִנְיַן הַנְּשָׁמָה. אָמַר, אַשְׁרֵי וְזֹלְקֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּךְ הַתּוֹרָה הִיא בְּלִבָּם כְּמַעְיָן גָּדוֹל שֶׁל מַיִם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁסּוֹתְמִים אוֹתוֹ – מֵרֹב הַמַּיִם פּוֹתְחִים מַעְיָנוֹת שֶׁנּוֹבְעִים לְכָל עֵבֶר.

בֹּא תִשְׁמַע, רַבִּי יוֹסֵי, אָהוּב אַתָּה. אֲנִי אוֹמֵר לְךָ בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, לְעוֹלָם אֵין גּוּף הָאָדָם נִכְנָס בְּזֶשְׁבּוֹן הַצַּדִּיקִים עַל יַד דּוּמָה, עַד שֶׁתִּרְאֶה הַנְּשָׁמָה פָּנָקָס סִימָן שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ הַכְּרוּבִים בְּגַן עֵדֶן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲנִי שָׁמַעְתִּי שֶׁהַנְּשָׁמָה, אַזַּר שֶׁנִּכְנֶסֶת לְשָׁם, הִיא הוֹלֶכֶת לַעֲלוֹת לִמְקוֹמָהּ לְמַעְלָה, וְלֹא לָרֶדֶת לְמַטָּה. אֲבָל קֹדֶם שֶׁתַּעֲלֶה וְתִכָּנֵס, נַעֲשֵׂית אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס הַגּוּף עַל יַד דּוּמָה, וּמַרְאָה לוֹ שֶׁרָאוּי הוּא לְקַבֵּל שָׂכָר אַרְבַּע מֵאוֹת עוֹלָמוֹת.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הִנֵּה רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שֶׁהֲרֵי דּוּמָה יוֹדֵעַ קֹדֶם, מִשּׁוּם שֶׁמַּכְרִיזִים עָלֶיהָ בְּגַן עֵדֶן. אֲבָל אֲנִי כָּךְ שָׁמַעְתִּי – שֶׁבִּזְמַן שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ פָּנָקָס, זוֹזֶרֶת עַל הַגּוּף לְהַכְנִיסוֹ בַּפֶּתַח שֶׁל הַצַּדִּיקִים עַל יְדֵי דּוּמָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אַךְ אִם אַתָּה לוֹ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי. מַה זֶּה כֶּסֶף הַשָּׂדֶה? זֶה הַכִּסּוּף שֶׁל אַרְבַּע מֵאוֹת הָעוֹלָמוֹת שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ לִירֵשָׁה.

כְּשֶׁרַב יוֹסֵף הָיָה שׁוֹמֵעַ הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ מֵרַאשֵׁי הַיְשִׁיבָה, הָיָה אוֹמֵר: מִי שֶׁהוּא עָפָר, מַה הוּא [רֵיק] זוֹכֶה לָזֶה? מִי יְזַכֶּה וּמִי יָקוּם? וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא רְאֵה מַה שֶׁכָּתוּב, וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן אֶת הַכֶּסֶף. זֶהוּ הַכִּסּוּף הַגָּדוֹל שֶׁהֵם עוֹלָמוֹת וְכִסּוּפִים. אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף – אַרְבַּע מֵאוֹת עוֹלָמוֹת וַהֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים. עֹבֵר לַסּוֹחֵר – רַב נַחְמָן אָמַר, שֶׁיַּעֲבֹר כָּל שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם וִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, וְאֵין מוֹחֶה בְּיָדוֹ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וְאוֹזְרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ. וְנִמְצָה עִם

שְׁאָר הַצַּדִּיקִים בַּזְּבוּרְתָּם מִפָּתַח שֶׁל הַמְּעָרָה עַל יְדֵי דוּמָה. אָמַר רַבִּי יְצְוָק, כָּךְ לָמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁכְּתוּבִים בִּידֵי דוּמָה וּמְמַנִּים עַל יָדוֹ, יָקוּמוּ לִזְמַן שֶׁעָתִיד לְהַזְוִיוֹת שׁוֹכְנֵי עָפָר. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁאֵינָם כְּתוּבִים עַל יָדוֹ בַּפָּתַח, שֶׁיֹּאבְדוּ בַּגֵּיהִנֹּם לְעוֹלָמִים, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דניאל יב) וּבָעֵת הַהִיא יִמָּלֵט עַמֶּךָ כָּל הַנִּמְצָא כָּתוּב בַּסֵּפֶר. עַד כָּאן תוספתא

זֹהַר:

אָמַר רַבִּי זְיָיא, כְּתוּב (קהלת א) אֵין כָּל זָרָשׁ תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ, וְכָאן שִׁירָה זוֹ הִיא זָרָשׁ, וְהִיא תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁהֲרֵי תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ הִיא, וּמִי הִיא? זוֹ הַלְּבָנָה. וְאָז יֵשׁ זָרָשׁ תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה. וּמִי הֵם הַנִּפְלָאוֹת? זֶה שֶׁכָּתוּב הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ. הוֹשִׁיעָה לוֹ, אֶת מִי? אֶת אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁאָמְרָה אֶת הַשִּׁירָה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבָּהֶם נִסְמְכָה בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל. הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ, וַדַּאי לְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל הַמִּזְמוֹר הַזֶּה. מָתַי? בִּזְמַן שֶׁיָּקוּמוּ מֵתֵי עוֹלָם וְיִתְעוֹרְרוּ מִן הֶעָפָר, וְאָז יִהְיֶה זָרָשׁ מַה שֶּׁלֹּא נַעֲשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בִּזְמַן שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָמוֹת בָּעוֹלָם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אָז תֵּאָמֵר הַשִּׁירָה [הַזּוֹ], שֶׁהֲרֵי אַזַּר כָּךְ יִתְעוֹרְרוּ מִן הֶעָפָר הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם וְיִתְזַדַּשׁ הָעוֹלָם בְּקִיּוּם שָׁלֵם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה [כְּבַתְּזוּלָה שֶׁהַמָּוֶת שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַנָּזוּשׁ] [נ"א כָּרֵת וּמִיתָה בָּעוֹלָם, וְיַעֲבֹר הַנָּזוּשׁ מֵהָעוֹלָם שֶׁהוּא גָּרַם] גָּרַם מָוֶת בָּעוֹלָם לַכֹּל, וְנִטְמָא הָעוֹלָם וְנָזוּשְׁכוּ פָּנָיו.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב (בראשית ג) וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה. מַה זֶּה וְאֵיבָה? כַּכָּתוּב (איוב ט) זָלְפוֹ עִם אֲנִיּוֹת אֵבֶה. שֶׁהִגָּה כַּמָּה אֲנִיּוֹת וְסִפִּינוֹת מְשׁוֹטְטוֹת בְּתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל, וְיֵשׁ אֲנִיּוֹת וְסִפִּינוֹת נִפְרָדוֹת זוֹ מִזּוֹ. וְאוֹתָן הָאֲנִיּוֹת שֶׁהַנָּזוּשׁ הַזֶּה שָׁט בְּתוֹכָן, נִקְרָאוֹת אֲנִיּוֹת אֵבֶה.

בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה – זוֹ אִשָּׁה יִרְאַת ה'. וּבֵין זַרְעֲךָ – אֵלּוּ שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּבֵין זַרְעָהּ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ – זֶה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעָתִיד לְבַעֵר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח, וְכָתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ.

רֹאשׁ – זֶה לֶעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ הַמֵּתִים, שֶׁהֲרֵי אָז הָעוֹלָם יִהְיֶה רֹא"שׁ, שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּרֹא"שׁ, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וְאַתָּה תְּשׁוּבָנוּ עָקֵב – זֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּעֵת שֶׁהוּא עָקֵב וְאֵינוֹ בְּקִיּוּם, וְאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ נוֹשֵׁךְ אֶת הָעוֹלָם וּמַזְהִישִׁיךְ פָּנֵי הַבְּרִיּוֹת.

בֹּא רְאֵה, הַיָּמִים שֶׁל אָדָם נִבְרְאוּ וְעָמְדוּ בְּאוֹתָם הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּיְּמוּ לְהִתְקַיֵּם בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים צ) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְגוֹ'. מִכָּאן וָהָלְאָה אֵין דַּרְגָּה לְהִתְקַיֵּם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְרָהְבָּ"ם עָמָל וָאָוֶן, וְהֵם כְּלֹא הָיוּ.

אֲבָל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָיוּ וְהִתְקַיְּמוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּהְיוּ זַיִּי שָׂרָה, וְכֵן וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי זַיִּי אַבְרָהָם. וְאִם תֹּאמַר, כָּךְ גַּם כָּתוּב בִּישְׁמָעֵאל, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) שְׁנֵי זַיִּי יִשְׁמָעֵאל? אֶלָּא שֶׁזָּוַר בִּתְשׁוּבָה, וְעַל כֵּן קָרָא בְּיָמָיו וַיִּהְיוּ.

וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע. רַבִּי אַבָּא אָמַר, כְּמוֹ זֶה לֹא הָיוּ בְּכָל נָשׁוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר וְזָשְׁבוֹן יָמֶיהָ וּשְׁנוֹתֶיהָ וְקִיּוּמָהּ בָּעוֹלָם וְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ הִיא נִקְבְּרָה. אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁלֹּא הָיְתָה כְּמוֹ שָׂרָה בְּכָל נָשׁוֹת הָעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר הִנֵּה מִרְיָם, שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם – זֶה בָּא לְהַרְאוֹת אֶת סִרְזוּנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם לֹא הָלְכוּ בְּיִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּזְכוּת מִרְיָם. אֲבָל לֹא נֶאֱמַר בְּמִיתָתָהּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׂרָה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (קהלת י) אַשְׁרֶיךָ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זְוּרִים וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת יֹאכֵלוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֶרוּחוֹ הַזַּבְּרִים, אֲבָל יֵשׁ לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, שֶׁאַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה לָדַעַת כָּל הַדְּרָכִים הַנִּסְתָּרוֹת וּלְגַלּוֹת לָהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר.

אַשְׁרֶיךָ אֶרֶץ – זוֹ אֶרֶץ הַזַּוִּים, מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ שֶׁלָּהּ מַזְמִין לָהּ כָּל

הַבְּרָכוֹת שֶׁהִתְבָּרְכָה מֵהָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים, הַסּוֹד שֶׁל וָא"ו, שֶׁהוּא עוֹמֵד לְהָרִיק עָלֶיהָ בְּרָכוֹת תָּמִיד, וְהוּא בֵּן זְוִורִים, בֵּן הַיּוֹבֵל שֶׁמּוֹצִיא אֶת הָעֲבָדִים לְזֵרוּת, בֵּן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁמּוֹצִיא תָּמִיד אֶת כָּל הַזְּיִים וְכָל הָאוֹר וְכָל שֶׁמֶן מִשְׁזָה, וְהַכֹּל מַשְׁפִּיעַ הַבֵּן הַבְּכוֹר הַזֶּה לָאָרֶץ הַזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי"ךְ אֶרֶץ.

וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר אִי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי, שֶׁהָאָרֶץ הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא יוֹנְקִים אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׁלְטוֹן [שֶׁל מַעְלָה] שֶׁל הָעֶרְלָה, וְהַכֹּל מֵאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּקְרָא נַעַר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי – אוֹי לְאֶרֶץ שֶׁצְּרִיכָה לִינֹק כָּךְ.

בֹּא רְאֵה, הַנַּעַר הַזֶּה אֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם, רַק כְּשֶׁנּוֹטֵל בְּרָכוֹת לְעִתִּים יְדוּעִים, וְכָל הַפְּעָמִים שֶׁנִּמְנָעוּ מִמֶּנּוּ, וְנִסְתַּמְּה הַלְּבָנָה וְנֶזְוְשֶׁכֶת, וְהַבְּרָכוֹת נִמְנָעוֹת מִמֶּנּוּ. אוֹי לָעוֹלָם שֶׁצְּרִיךְ לִינֹק בַּשָּׁעָה הַזּוֹ. וְעוֹד, בְּכַמָּה דִינִים נָדוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה טֶרֶם יוֹנֵק מִמֶּנּוּ, שֶׁהַכֹּל מִתְקַיֵּם בְּדִין וְנַעֲשָׂה, וְנִתְבָּאֵר [כָּךְ].

בֹּא רְאֵה, וַתָּמֹת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע – סוֹד הוּא, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיְתָה מִיתָתָהּ עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ עֲקַלְתּוֹן, וְלֹא שָׁלַט בָּהּ כְּמוֹ שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁשּׁוֹלֵט בָּהֶם, וְעַל יָדוֹ מֵתוּ בְּנֵי הָעוֹלָם מִיּוֹם שֶׁגָּרַם לָהֶם אָדָם, פָּרַט לְמשֶׁ"ה וְאַהֲר"ן וּמִרְיָ"ם, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם עַל פִּי ה'. וּמִשּׁוּם כְּבוֹד הַשְּׁכִינָה לֹא כָּתוּב בְּמִרְיָם עַל פִּי ה'.

אֲבָל בְּשָׂרָה כָּתוּב בְּקִרְיַת אַרְבַּע. הַסּוֹד שֶׁל קִרְיַת אַרְבַּע בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְלֹא עַל יְדֵי אַזּוֹר. בְּקִרְיַת אַרְבַּע, וְלֹא בְּנָזוּשׁ. בְּקִרְיַת אַרְבַּע, הִיא זֶבְרוֹן. שֶׁהִתְזַבֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עִם הָאָבוֹת, וְעַל כֵּן לֹא הָיְתָה מִיתָתָהּ בְּיַד אַזּוֹר אֶלָּא בְּקִרְיַת אַרְבַּע.

בֹּא רְאֵה, כַּאֲשֶׁר הַיָּמִים שֶׁל אָדָם הִתְקַיְּמוּ בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מִתְקַיֵּם הָאָדָם בָּעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁלֹּא מִתְקַיֵּם בַּדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, יוֹצְאִים וְיוֹרְדִים לְמַטָּה, עַד שֶׁקְּרֵבִים לַדְּרֻגָּה הַזּוֹ שֶׁבָּהּ שׁוֹרָה הַמָּוֶת. וְאָז נוֹטֶלֶת רְשׁוּת לְהוֹצִיא

הַנְּשָׁמָה, וְטָסָה הָעוֹלָם בְּפַעַם אַוֵּת וְנוֹטֶלֶת הַנְּשָׁמָה, וּמְטַמֵּא אֶת הַגּוּף וְנִשְׁאָר טָמֵא. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ וְלֹא נִשְׁאֲרָה בָּהֶם טֻמְאָה.

וּבֹא רְאֵה, בְּאֶמְצַע הָרְקִיעַ נִקְשָׁר חֶרֶךְ אֶזֶד מַבְהִיק, וְהוּא נִזּוֹשׁ הָרְקִיעַ, שֶׁכָּל הַכּוֹכָבִים הַדַּקִּים כֻּלָּם קְשׁוּרִים בּוֹ וְעוֹמְדִים בּוֹ תְּלֵי תְלִים, וְהֵם מְמַנִּים [בַּצַּד] עַל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁבַּסֵּתֶר.

כְּדֵגְמַת זֶה כַּמָּה קְבוּצוֹת מַלְאֲכֵי דִּין יוֹצְאוֹת לָעוֹלָם מִזֶּה הַנָּזוֹשׁ הָעֶלְיוֹן הַקַּדְמוֹן שֶׁהִתְפַּתָּה בּוֹ אָדָם, וְכֻלָּם מְמַנִּים בְּסֵתֶר מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וּמְשׁוּם כָּךְ, בָּא אָדָם לְהִטָּהֵר – מְסַיְּעִים אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה, וְהַסִּיּוּעַ שֶׁל רַבּוֹ מַקִּיף אוֹתוֹ וְנִשְׁמָר וְנִקְרָא קָדוֹשׁ.

בָּא הָאָדָם לְהִטָּמֵא – כַּמָּה זֻבִּילוֹת שֶׁל אוֹרוֹת מְזַדְּמְנִים לוֹ, וְכֻלָּם [סוֹבְבִים] שׁוֹרִים בּוֹ וּמְסוֹבְבִים אוֹתוֹ וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וְנִקְרָא טָמֵא. וְכֻלָּם הוֹלְכִים וּמַכְרִיזִים לְפָנָיו טָמֵא טָמֵא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יג) וְטָמֵא טָמֵא יִקָּרֵא. וְכֻלָּם קְשׁוּרִים בְּאוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ הַקַּדְמוֹנִי וְנִסְתָּרִים בְּכַמָּה מַעֲשִׂים שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי יְצְוָזְק וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים מִטְּבֶרְיָא לְלוּד. אָמַר רַבִּי יְצְוָזְק, תְּמֵהַנִי עַל אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אוֹתוֹ הָרָשָׁע הָיוּ מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכָאן לָמַדְנוּ סוֹד אֶזֶד – שֶׁכָּל מִינֵי נְזוֹשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם, כֻּלָּם קְשׁוּרִים וְיוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ הַקַּדְמוֹנִי, שֶׁהוּא רוּזַ טֻמְאָה מְזֻהֶמֶת. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל הַכְּשָׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם נִקְרָאִים בַּשֵּׁם הַזֶּה נְזוֹשִׁים [וְעַקְרַבִּים], וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִן הַצַּד הַזֶּה. וּמִי שֶׁנִּמְשָׁךְ לָזֶה, הֲגֵה הוּא נִטְמָא.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁרוֹצָה לְהִטָּמֵא כְּדֵי לִמְשֹׁךְ עָלָיו אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל רוּזַ טֻמְאָה. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּמוֹ שֶׁמְּעוֹרֵר הָאָדָם – כָּךְ גַּם מוֹשֵׁךְ עָלָיו מִלְמַעְלָה. אִם הוּא מְעוֹרֵר בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה – מוֹשֵׁךְ עָלָיו קְדֻשָּׁה מִלְמַעְלָה וּמִתְקַדֵּשׁ. וְאִם הוּא מְעוֹרֵר בְּצַד הַטֻּמְאָה – כָּךְ מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּזַ הַטֻּמְאָה וְנִטְמָא. שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר עַל מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, בָּא אָדָם לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, כְּדֵי לִמְשֹׁךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה מֵאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הָעֶלְיוֹן, הָיָה נִטְמָא בְּכָל לַיְלָה עִם אֲתוֹנוֹ, וְהָיָה עוֹשֶׂה עִמָּהּ מַעֲשֵׂי אִישׁוּת כְּדֵי לְהִטָּמֵא וְלִמְשֹׁךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה, וְאָז עָשָׂה כְּשָׁפָיו וּמַעֲשָׂיו.

וְרֹאשִׁית מַעֲשָׂיו הָיָה נוֹטֵל נָחָשׁ מֵאוֹתָם נְחָשִׁים, וְקוֹשֵׁר אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְקוֹרֵעַ אֶת רֹאשׁוֹ, וּמוֹצִיא אֶת לְשׁוֹנוֹ, וְנוֹטֵל עֲשָׂבִים יְרוּעִים וְשׁוֹרֵף הַכֹּל, וְעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ קְטֹרֶת אַזּוֹת. אַחַר כָּךְ נוֹטֵל אֶת רֹאשׁ אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ וְקוֹרֵעַ אוֹתוֹ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ קְטֹרֶת אַזֶּרֶת.

וְעוֹשֶׂה עִגּוּל אֶחָד, וְהָיָה אוֹמֵר דִּבּוּרִים וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים אֲחֵרִים, עַד שֶׁמְּשִׁיךְ עָלָיו רוּחוֹת טְמֵאוֹת וּמוֹדִיעוֹת לוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְעוֹשֶׂה בָּהֶם מַעֲשִׂים כְּפִי מַה שֶּׁהֵם יוֹדְעִים מִצַּד אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ שֶׁל הָרָקִיעַ. מִשָּׁם נִמְשַׁךְ בְּמַעֲשָׂיו וּבִכְשָׁפָיו, עַד שֶׁמְּשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ מֵאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי.

וּמִכָּאן הָיָה יוֹדֵעַ יְדִיעוֹת וּכְשָׁפִים וּקְסָמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים. נְחָשִׁים וַדַּאי. וְהָעִקָּר וְהַשֹּׁרֶשׁ בַּטֻּמְאָה הוּא כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְאַחַר כָּךְ רֹאשִׁית הַכֹּל אֵינוֹ אֶלָּא בְּנָחָשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לָמָּה כָּל מִינֵי כְּשָׁפִים וּקְסָמִים לֹא נִמְצָאִים אֶלָּא בְּנָשִׁים? אָמַר לוֹ, כָּךְ לִמַּדְנוּ, מִשֶּׁבָּא נָחָשׁ עַל חַוָּה, הִטִּיל בָּהּ זֻהַמָּא. הִטִּיל בָּהּ וְלֹא בְּבַעְלָהּ. אָמַר, כָּךְ זֶה וַדַּאי! בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְנָשַׁק לְרַבִּי יְצְחָק. אָמַר, כַּמָּה פְּעָמִים שָׁאַלְתִּי עַל הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא זָכִיתִי בּוֹ, אֶלָּא כְּעֵת.

אָמַר לוֹ, כָּל הַמַּעֲשִׂים הַלָּלוּ וְכָל מַה שֶּׁיָּדַע בִּלְעָם, מֵאַיִן מָקוֹם לָמַד אוֹתָם? אָמַר לוֹ, מֵאָבִיו. אֲבָל בְּאוֹתָם הָרָרֵי קֶדֶם, שֶׁהִיא אֶרֶץ קֶדֶם, לָמַד כָּל הַכְּשָׁפִים וְכָל מִינֵי קְסָמִים, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָם הָהָרִים הֵם הַמַּלְאָכִים עֻזָּ"א וַעֲזָאֵ"ל שֶׁהִפִּיל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִן הַשָּׁמַיִם, וְהֵם קְשׁוּרִים בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל, וּמוֹדִיעִים כְּשָׁפִים לִבְנֵי אָדָם. וּמִשָּׁם הָיָה יוֹדֵעַ בִּלְעָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִן אֲרָם יַנְחֵנִי בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מֵהָרְרֵי קֶדֶם.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים וַיָּשֶׁת אֶל

הַמִּדְבָּר פָּנָיו? אָמַר לוֹ, הַצַּד הַתַּזְוִתוֹן שֶׁבָּא מֵרוּזוֹ הַטַּמְאָה שֶׁלְּמַעְלָה הִיא רוּזוֹ טַמְאָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּמִּדְבָּר, כְּשֶׁעָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל כְּדֵי לְהִטָּמֵא עִמּוֹ, שֶׁהוּא תַּזְוִתוֹן. וּבְכֹל עָשָׂה אֶת כְּשָׁפָיו, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲקֹר אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יָכֹל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שֶּׁאָמַרְתָּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַנָּזִיר בָּא עַל זָוָה הִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא – זֶה יָפֶה. אֲבָל הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר עָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, פָּסְקָה מֵהֶם הַזֻּהֲמָא. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל קִבְּלוּ תוֹרָה, פָּסְקָה מֵהֶם הַזֻּהֲמָא. אֲבָל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ הַתּוֹרָה, לֹא פָסְקָה מֵהֶם הַזֻּהֲמָא.

אָמַר לוֹ, יָפֶה אָמַרְתָּ; אֲבָל בֹּא רְאֵה, הַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לַזְּכָרִים, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁהֲרֵי נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִמִּצְוֹות הַתּוֹרָה.

וְעוֹד, שֶׁכֻּלָּם זָזְרוּ לְזֻהֲמָתָן כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה אַזַּר שֶׁזָּטְאוּ, וּמֵהָאִשָּׁה קָשָׁה לְהַפְרִיד אֶת הַזֻּהֲמָא יוֹתֵר מֵהַגֶּבֶר, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְצְאוּ נָשִׁים בִּכְשָׁפִים וּבַזֻּהֲמָא הַזּוֹ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּגְּבָרִים. שֶׁהֲרֵי הַנָּשִׁים בָּאוֹת מִצַּד הַשְּׂמאל וְדִבּוּקוֹת בַּדִּין הַקָּשֶׁה, וְהַצַּד הַזֶּה נִדְבָּק בָּהֶם יוֹתֵר מִבַּגְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מִשּׁוּם שֶׁבָּאוֹת מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְהַכֹּל נִדְבָּק וְהוֹלֵךְ אַזַּר מִינוֹ.

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתִּי – שֶׁבִּלְעָם הָיָה נִטְמָא בָּרִאשׁוֹנָה כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּזוֹ שֶׁל טֻמְאָה. כְּמוֹ זֶה הָאִשָּׁה בִּימֵי טֻמְאָתָהּ יֵשׁ לְאָדָם לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנָּה, מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבֶּקֶת בְּרוּזוֹ שֶׁל טֻמְאָה, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן אִם הִיא תַּעֲשֶׂה כְּשָׁפִים – יַצְלִיזוּ בְּיָדָהּ יוֹתֵר מִבִּזְמַן אַזַּר, שֶׁהֲרֵי רוּזוֹ טֻמְאָה שׁוֹרָה עָמָּהּ, וְעַל כֵּן לְכָל מַה שֶּׁמִּתְקָרֶבֶת – נִטְמָא, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁקָּרֵב אֵלֶיהָ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה וְאָמַר לָהֶם (ויקרא יז) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ אֲנִי ה'.

אָמַר לוֹ, מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בִּצְפָצוּפֵי הָעוֹפוֹת לָמָּה נִקְרָא נָזוּשׁ? אָמַר לוֹ, שֶׁהִנָּה

מֵאוֹתוֹ הַצַּד בָּאָה, שֶׁרוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עַל הָעוֹף הַהוּא וּמוֹדִיעַ דְּבָרִים בָּעוֹלָם. וְכָל רוּחַ טֻמְאָה דְּבוּקִים בַּנָּחָשׁ וּבָאוֹת לָעוֹלָם, וְאֵין מִי שֶׁיִּנָּצֵל מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הוּא נִמְצָא עִם הַכֹּל עַד הַזְּמַן שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְגוֹ'. וְכָתוּב (זכריה ג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַבְרָהָם יָדַע בְּאוֹתָהּ הַמְּעָרָה סִימָן, וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ הָיוּ שָׁם, מִשּׁוּם שֶׁמְּקֻדָּם לָכֵן נִכְנַס לְשָׁם וְרָאָה אֶת אָדָם וְחַוָּה טְמוּנִים שָׁם. וּמִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהֵם הָיוּ? אֶלָּא רָאָה דְּמוּתוֹ וְהִסְתַּכֵּל, וְנִפְתַּח לוֹ פֶּתַח אֶחָד שֶׁל גַּן עֵדֶן שָׁם, וְאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁל אָדָם הָיְתָה עוֹמֶדֶת אֶצְלוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בִּדְמוּתוֹ שֶׁל אָדָם, אֵינוֹ נִצּוֹל מִמִּיתָה לָעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהַגָּה בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, הוּא רוֹאֶה אֶת אָדָם, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן מֵת. אֲבָל אַבְרָהָם הִסְתַּכֵּל בּוֹ וְרָאָה דְּמוּתוֹ וְהִתְקַיֵּם, וְרָאָה הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בַּמְּעָרָה, וְנֵר אֶחָד דּוֹלֵק. אָז הִתְאַוָּה אַבְרָהָם לִמְדוֹרוֹ בַּמָּקוֹם הַהוּא, וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ הָיוּ תָּמִיד בַּמְּעָרָה.

בֹּא רְאֵה, כְּעֵת אַבְרָהָם עָשָׂה בְּזִוְּכְמָה בִּזְמַן שֶׁבִּקֵּשׁ קֶבֶר לְשָׂרָה, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבִּקֵּשׁ, לֹא בִּקֵּשׁ אֶת הַמְּעָרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְלֹא אָמַר שֶׁרוֹצֶה לְהַפְרֵד מֵהֶם, אֶלָּא אָמַר, תְּנוּ לִי אֲחֻזַּת קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מֵתִי מִלְּפָנָי. וְאִם תֹּאמַר שֶׁעֶפְרוֹן לֹא הָיָה שָׁם – הוּא הָיָה שָׁם, שֶׁכָּתוּב וְעֶפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת. וְאַבְרָהָם לֹא אָמַר לוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּלוּם.

אֶלָּא מָה שֶׁאָמַר לָהֶם אָמַר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֶל בְּנֵי חֵת וְגוֹ'. וְכִי עוֹלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁאַבְרָהָם רָצָה לְהַקְבֵּר בֵּינֵיהֶם בֵּין הַטְּמֵאִים, אוֹ שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ הָיְתָה עִמָּהֶם? אֶלָּא עָשָׂה בְּזִוְּכְמָה.

וְלָמַדְנוּ כָּאן דֶּרֶךְ אֶרֶץ בְּמַה שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ וּרְצוֹנוֹ הָיוּ בַּמְּעָרָה הַהִיא – אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה שָׁם, לֹא רָצָה לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ מִיָּד

אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁהָיָה לוֹ בַּמְּעָרָה, וּבִקֵּשׁ בַּתְּחִלָּה מַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ לְאוֹתָם אֲזוֹרִים וְלֹא לְעֶפְרוֹן.

כֵּיוָן שֶׁאָמְרוּ לוֹ לִבְנֵי עֶפְרוֹן, שְׁמָעֵנוּ אֲדֹנִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ וְגוֹ' – מַה כָּתוּב? וְעֶפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת. כָּתוּב יָשַׁב. מֵרֵאשִׁית הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר אַבְרָהָם שָׁם הָיָה. אָז אָמַר, שְׁמָעוּנִי וּפִגְעוּ לִי בְּעֶפְרוֹן בֶּן צֹחַר, וְיִתֶּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגוֹ'. וְאִם תֹּאמַר בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי, יוֹתֵר מִכֶּם אֲנִי עוֹשֶׂה, שֶׁלֹּא רָצִיתִי בָּכֶם. בְּתוֹכֵכֶם – כְּדֵי לְהַקְבֵּר בֵּינֵיכֶם, שֶׁרָצִיתִי בָּכֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶפָּרֵד מִכֶּם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס אַבְרָהָם לַמְּעָרָה, אֵיךְ נִכְנַס? מְשׁוּם שֶׁהָיָה רָץ אַזּוֹר אוֹתוֹ הָעֵגֶל, שֶׁכָּתוּב וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וְגוֹ', וְאוֹתוֹ בֶּן בָּקָר בָּרַזּ עַד אוֹתָהּ הַמְּעָרָה, וְנִכְנַס אַזְוָרָיו, וְרָאָה מַה שֶּׁרָאָה.

עוֹד, מְשׁוּם שֶׁהוּא הִתְפַּלֵּל כָּל יוֹם וְיוֹם, וְהָיָה יוֹצֵא עַד אוֹתָהּ הַשָּׁדֶה שֶׁהָיְתָה מַעֲלָה רֵיזוֹת עֶלְיוֹנִים, וְרָאָה הָאוֹר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַמְּעָרָה וְהִתְפַּלֵּל שָׁם, וְשָׁם דִּבֵּר עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם כָּךְ רָצָה אוֹתָהּ, שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ הָיְתָה תָּמִיד בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, לָמָּה לֹא רָצָה אוֹתָהּ עַד עַכְשָׁו? כְּדֵי שֶׁלֹּא יַבְזִינוּ בּוֹ, הוֹאִיל וְלֹא צָרִיךְ אוֹתָהּ. כָּעֵת שֶׁהִצְטָרֵךְ אוֹתָהּ, אָמַר, הִנֵּה הַשָּׁעָה לְבַקֵּשׁ אוֹתָהּ.

בֹּא רְאֵה, אִם עֶפְרוֹן הָיָה רוֹאֶה בַּמְּעָרָה מַה שֶּׁרָאָה בָּהּ אַבְרָהָם, לֹא הָיָה מוֹכֵר אוֹתָהּ לְעוֹלָמִים, אֶלָּא וַדַּאי לֹא רָאָה בָּהּ וְלֹא כְלוּם, שֶׁהֲרֵי אֵין הַדָּבָר נִגְלֶה אֶלָּא לִבְעָלָיו, וּמְשׁוּם כָּךְ לְאַבְרָהָם הִתְגַּלְתָּה וְלֹא לְעֶפְרוֹן. לְאַבְרָהָם הִתְגַּלְתָּה – שֶׁלּוֹ הָיְתָה. לְעֶפְרוֹן לֹא הָיְתָה מִתְגַּלָּה – שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ בָּהּ זֵלֶק. וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא הִתְגַּלָּה לְעֶפְרוֹן כְּלוּם, וְלֹא הָיָה רוֹאֶה אֶלָּא זֵשֶׁכָה, וְעַל כֵּן מָכַר אוֹתָהּ.

וּמַה שֶּׁלֹּא בִקֵּשׁ אַבְרָהָם בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁיִּמְכֹּר לוֹ מָכַר, שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם לֹא

אָמַר אֶלָּא – וְיִתֵּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגוֹ׳, בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִי וְגוֹ׳. וְהוּא אָמַר, הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ וְגוֹ׳. מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הָיָה מָאוּס עַל עֶפְרוֹן, שֶׁלֹּא יָדַע מַה הִיא.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁנִּכְנַס אַבְרָהָם בַּתְּחִלָּה לַמְּעָרָה, רָאָה שָׁם אוֹר, וְנִזְרַק לְפָנָיו עָפָר, וְהִתְגַּלּוּ לוֹ שְׁנֵי קְבָרִים. בֵּינְתַיִם עָלָה אָדָם בְּדִמּוּתוֹ, וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם וְזִוּוֵּךְ, וּבוֹ [הָיָה] יָדַע אַבְרָהָם שֶׁשָּׁם [הָיָה] הוּא עָתִיד לְהִקָּבֵר.

אָמַר לוֹ אַבְרָהָם: בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, הַאִם טִירָה שֶׁאֵינָהּ מְקֹרָה יֵשׁ כָּאן? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִטְמִין אוֹתִי כָּאן, וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן עַד עַכְשָׁו נִטְמַנְתִּי כְּמוֹ דָּג בַּזְּפָרָה עַד שֶׁאַתָּה בָּאתָ לָעוֹלָם. עַכְשָׁו מִכָּאן וְאֵילָךְ הִנֵּה קָיוּם לִי וְלָעוֹלָם יֵשׁ בִּשְׁבִילְךָ.

רְאֵה מַה כָּתוּב – וַיָּקָם הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ. מַמָּשׁ קִיְמָה הָיְתָה לָהּ מַה שֶּׁלֹּא הָיְתָה לָהּ עַד עַתָּה. רַבִּי אַבָּא אָמַר, וַיָּקָם הַשָּׂדֶה – וַדַּאי קִיְמָה מַמָּשׁ, שֶׁקָּם וְהִתְעַלָּה לִפְנֵי אַבְרָהָם, מִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא נִרְאָה שָׁם כְּלוּם, וְעַכְשָׁו, מַה שֶּׁהָיָה טָמוּן – קָם וְהִתְעַלָּה, וְאָז קָם הַכֹּל כְּמִשְׁפָּטוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס אַבְרָהָם לַמְּעָרָה וְהִכְנִיס לְשָׁם אֶת שָׂרָה, קָמוּ אָדָם וְזִוָּה, וְלֹא קִבְּלוּ לְהִקָּבֵר שָׁם. אָמְרוּ: וּמָה אָנוּ בְּבוּשָׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַזִּוּטָא שֶׁגָּרַמְנוּ, וְכָעֵת תִּתּוֹסֵף לָנוּ בוּשָׁה אַזֶּרֶת – מִפְּנֵי הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁבָּכֶם?

אָמַר אַבְרָהָם: הֲרֵינִי מְזַמֵּן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲבוּרְךָ שֶׁלֹּא תִתְבַּיֵּשׁ לִפְנָיו לָעוֹלָמִים. מִיָּד – וְאַזְרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ. מַה זֶּה וְאַזְרֵי כֵן? אַזּוֹר שֶׁקִּבֵּל עָלָיו אַבְרָהָם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה.

אָדָם נִכְנַס לִמְקוֹמוֹ – זִוָּה לֹא נִכְנְסָה, עַד שֶׁקָּרַב אַבְרָהָם וְהִכְנִיס אוֹתָהּ אֵצֶל אָדָם וְקִבֵּל אוֹתָהּ בִּשְׁבִילוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַזְרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ, וְלֹא כָּתוּב לְשָׂרָה, אֶלָּא אֶת שָׂרָה, לְרַבּוֹת זִוָּה. וְאָז הִתְיַשְּׁבוּ בִּמְקוֹמָם כָּרָאוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ

בְּהַבְרָאָם, וְשָׁנִינוּ בְּאַבְרָהָם.

תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ – זֶה אָדָם וְחַוָּה. לֹא כְתוּב אֵלֶּה הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, אֶלָּא תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ, וְלֹא תּוֹלְדוֹת בֶּן אָדָם. וְהֵם הִתְקַיְּמוּ בִּשְׁבִיל אַבְרָהָם. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהִתְקַיְּמוּ בִּשְׁבִיל אַבְרָהָם? שֶׁכְּתוּב וַיָּקָם הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְאַבְרָהָם. וְעַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם לֹא הִתְקַיְּמוּ אָדָם וְחַוָּה בִּמְקוֹמָם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר, הַמְּעָרָה הַזּוֹ אֵינָהּ כְּפוּלָה, שֶׁהֲרֵי כְּתוּב מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְאַחַר כָּךְ הַכְּתוּב קָרָא לָהּ מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה. מַכְפֵּלָה הוּא קָרָא לַשָּׂדֶה.

אָמַר לוֹ, כָּךְ קוֹרֵא לָהּ – מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיִתֶּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, אֲבָל וַדַּאי, זַיִּיךְ, הַמְּעָרָה הִיא מַכְפֵּלָה, וְלֹא הַשָּׂדֶה נִקְרָא מַכְפֵּלָה. אֶלָּא הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה נִקְרָאִים עַל שֵׁם מַכְפֵּלָה, שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה וַדַּאי, וְלֹא הַמְּעָרָה, שֶׁהֲרֵי הַמְּעָרָה הִיא בַּשָּׂדֶה, וְאוֹתוֹ הַשָּׂדֶה עוֹמֵד בְּדָבָר אַחֵר.

בֹּא רְאֵה, תַּוָּת יְרוּשָׁלַיִם נִכְפֶּלֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא עוֹמֶדֶת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. כְּמוֹ כֵּן יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה – יְרוּשָׁלַיִם מַטָּה. אֲזוּזָה לְמַעְלָה וַאֲזוּזָה לְמַטָּה. יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה אֲזוּזָה בִּשְׁנֵי צְדָדִים – לְמַעְלָה וּלְמַטָּה [יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה אֲזוּזָה בִּשְׁנֵי צְדָדִים – לְמַעְלָה וּלְמַטָּה], וּמְשׁוּם כָּךְ הִיא כְּפוּלָה.

וְעַל כֵּן הַשָּׂדֶה הַזּוֹ מֵאוֹתָהּ מַכְפֵּלָה הִיא שֶׁבּוֹ הִיא שׁוֹרָה. כְּמוֹ כֵּן כָּתוּב כְּרִיזַו הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּמְשׁוּם כָּךְ שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה וַדַּאי, וְלֹא שָׂדֶה כָּפוּל.

עוֹד סוֹד הַדָּבָר – שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה וַדַּאי. מִי הַמַּכְפֵּלָה? [ה׳] שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהִיא מַכְפֵּלָה. הַכֹּל עוֹמֵד יָזוּד, וּבִשְׁבִילָהּ אָמַר בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר ה׳ מַכְפֵּלָה, שֶׁלֹּא הָיְתָה בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אוֹת אַוֶּרֶת מַכְפֵּלָה פָּרַט לָזֶה.

וְאַף עַל גַּב שֶׁמְּעָרַת הַמַּכְפֵּלָה הָיְתָה וַדַּאי, שֶׁהִיא מְעָרָה בְּתוֹךְ מְעָרָה,

אֲבָל עַל שֵׁם אֵזוֹר נִקְרֵאת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאַבְרָהָם יָדַע, וּכְשֶׁאָמַר לִבְנֵי חֵת, כְּסָה אֶת הַדָּבָר, וְאָמַר וְיִתֶּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְעָרָה כְּפוּלָה, וְהַתּוֹרָה לֹא קָרְאָה לָהּ אֶלָּא מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה כָּרָאוּי.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַכֹּל שֶׁיִּמְצָא הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְהַדְבִּיק זֶה עִם זֶה שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹדוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים סוז) אַשְׁרֵי תִבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, אֲבָל אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁדְּרָכָיו כְּשֵׁרוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא הִתְרַצָּה בּוֹ לְקָרְבוֹ אֵלָיו.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם הִתְקָרֵב אֵלָיו, וּתְשׁוּקָתוֹ הָיְתָה כָּל יוֹם בָּזֶה. וְלֹא הִתְקָרֵב אַבְרָהָם בְּיוֹם אֶחָד אוֹ בְּפַעַם אַחַת, אֶלָּא מַעֲשָׂיו קֵרְבוּהוּ בְּכָל יָמָיו מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה, עַד שֶׁהִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ.

כְּשֶׁהָיָה זָקֵן וְנִכְנַס לִדְרֻגּוֹת עֶלְיוֹנוֹת כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב וְאַבְרָהָם זָקֵן, וְאָז בָּא בַּיָּמִים, בְּאוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים, בְּאוֹתָם יָמִים יְדוּעִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה. וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. שֶׁמּוּשָׁם יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל טוֹב.

אַשְׁרֵיהֶם בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה אַחַת בְּיוֹם אֶחָד [בְּפַעַם אַחַת] בְּרֶגַע אֶחָד קְרֵבִים לַקָּבָ"ה, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ אֲפִלּוּ לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים שֶׁהִתְקָרְבוּ לַקָּבָ"ה בְּכַמָּה שָׁנִים. אַבְרָהָם לֹא נִכְנַס בְּאוֹתָם הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים עַד שֶׁהָיָה זָקֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְכֵן דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א א) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים. אֲבָל בַּעַל הַתְּשׁוּבָה מִיָּד נִכְנָס וְנִדְבָּק בַּקָּבָ"ה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שָׁנִינוּ, הַמָּקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַהוּא, אֵין לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים רְשׁוּת לַעֲמֹד בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְהֵם מוּשָׁכִים עֲלֵיהֶם בִּרְצוֹן הַלֵּב יוֹתֵר וּבְכֹחַ רַב לְהִתְקָרֵב לַמֶּלֶךְ.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה מְקוֹמוֹת מְתֻקָּנִים לַקָּבָ"ה בָּעוֹלָם הַהוּא, וּבְכֻלָּם בֵּית מוֹשָׁבִים לַצַּדִּיקִים, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד לְפִי דַּרְגָּתוֹ כָּרָאוּי לוֹ.

כָּתוּב (תהלים סה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו, שֶׁעוֹלִים אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּלְהֶאָזֵז בְּנַוְלָתָם שֶׁנִּתְקְנָה לָהֶן. יִשְׁכֹּן וְזַצֶּרֶיךָ – אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת וְהַדַּרְגּוֹת שֶׁבַּזּוּזִין, וּמִי הֵם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) וְנָתַתִּי לְךָ מַהֲלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה. וְזוֹהִי דַּרְגָּה בֵּין קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים.

וּמִי שֶׁזָּכְאִים לַדַּרְגָּה הַזּוֹ הֵם שְׁלִיזִים שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, כְּמוֹ אוֹתָם הַמַּלְאָכִים, וְתָמִיד עוֹשִׂים שְׁלִיזוּת בִּרְצוֹן רִבּוֹנָם, מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ [הִתְקַדְּשׁוּ] תָּמִיד בִּקְדֻשָּׁה וְלֹא נִטְמְאוּ. כְּמוֹ כֵן מִי שֶׁנִּטְמָא בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּזַ טֻמְאָה, וּכְשֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ נִשְׁמָתוֹ, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וּמְדוֹרוֹ בֵּין אוֹתָם הַטְּמֵאִים, וְאֵלּוּ הֵם הַמַּזִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁמַּמְשִׁיךְ אָדָם אֶת עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה – כָּךְ הוּא מְדוֹרוֹ וְנִמְשָׁךְ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם [וְאוֹתָן רוּזוֹת הַטְּמֵאוֹת מְטַמְּאוֹת אוֹתוֹ וּמַכְנִיסוֹת אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם].

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּתְקַדֵּשׁ וְשׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלֹּא יִטָּמֵא, מְדוֹרוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא בֵּין אוֹתָם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים וְעוֹשִׂים תָּמִיד שְׁלִיזוּת, וְאֵלּוּ עוֹמְדִים בָּזָוַצֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כז) אֵת זְצַר הַמִּשְׁכָּן.

וְיֵשׁ אֲזוֹרִים שֶׁהֵם בִּפְנִים יוֹתֵר שֶׁאֵינָם בָּזָוַצֵר, אֶלָּא בַּבַּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סה) נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ. אָמַר דָּוִד, נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר יִשְׁכֹּן וְזַצֶּרֶיךָ, לָמָּה כָּתוּב נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ? יִשְׂבַּע בְּטוּב בֵּיתֶךָ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב יִשְׂכֹּן! אֶלָּא הֲרֵי שָׁנִינוּ, אֵין יְשִׁיבָה בָּעֲזָרָה אֶלָּא לְמַלְכֵי דָּוִד לְבַדָּם.

וְיֵשׁ מָקוֹם לַזְּסִידִים עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּכְנָסִים לִפְנִים, וּמִי הֵם? כַּכָּתוּב (במדבר ג) וְהַזָּרִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן תִּקְרַב לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִזָּרְזָה מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו וְגוֹ'. וְכַמָּה מְדוֹרִים עַל מְדוֹרִים וְאוֹרוֹת עַל אוֹרוֹת נִפְרָדִים בָּעוֹלָם הַהוּא, וְכָל

אָזַד מִתְבַּיֵּשׁ מֵאוֹר וְזִבְרוֹ. כְּמוֹ שֶׁהַמַּעֲשִׂים נִפְרָדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם מְקוֹמוֹת וְאוֹרוֹת נִפְרָדִים בָּעוֹלָם הַהוּא.

וּבֹא וּרְאֵה, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאַפָּלוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁאָדָם יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ וְהַנְּשָׁמוֹת צְרִיכוֹת לְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וְיָצְאוּ מִתּוֹךְ הַגּוּף, אֵין כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה עוֹלָה וּמְשׁוֹטֶטֶת לִרְאוֹת בִּכְבוֹד סֵבֶּר פָּנֵי עַתִּיק הַיָּמִים, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנִּמְשָׁךְ תָּמִיד וּכְפִי הַמַּעֲשִׂים, כָּךְ נְשָׁמָתוֹ עוֹלָה.

אִם נִטְמָא – הוּא יָשֵׁן וְהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת, וְכָל אוֹתָן רוּחוֹת טְמֵאוֹת לוֹקְחוֹת אוֹתָהּ, וְנִדְבָּקֶת בָּהֶן בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁמְּשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם, וְהֵם מוֹדִיעוֹת לָהּ דְּבָרִים שֶׁקְּרוֹבִים לָבֹא לָעוֹלָם. וְלִפְעָמִים שֶׁמּוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים כּוֹזְבִים וְצוֹוְחִים עָלֶיהָ, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ.

וְאִם זוֹכֶה אָדָם, כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה, הוֹלֶכֶת וְשָׁטָה וּבוֹקַעַת בֵּין הָרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת הַלָּלוּ, וְכֻלָּם מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: פַּנּוּ מָקוֹם, פַּנּוּ. זֶה אֵינוֹ מִצַּדֵּנוּ; וְהִיא עוֹלָה בֵּין אוֹתָם הַקְּדוֹשִׁים, וּמוֹדִיעִים לָהּ דָּבָר אָזַד אֱמֶת.

וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת, כָּל אוֹתָם מַזָּנוֹת שֶׁל עֶרְבּוּב רוֹצִים לְהִתְקָרֵב אֵלֶיהָ לָדַעַת אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְהֵם מוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים אֲזוּרִים. וְהַדִּבּוּר הַהוּא שֶׁנּוֹטֶלֶת בְּתוֹךְ אוֹתָם קְדוֹשִׁים בֵּין אוֹתָם הָאֲזוּרִים הוּא כִּתְבוּאָה בְּתוֹךְ הַתֶּבֶן. וְזֶה [מִי] הוּא זוֹכֶה יוֹתֵר בְּעוֹד שֶׁהוּא עוֹמֵד וְהַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה.

כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁיּוֹצְאוֹת הַנְּשָׁמוֹת מֵהַגּוּף מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, רוֹצוֹת לַעֲלוֹת, וְכַמָּה שׁוֹמְרֵי הַפֶּתַח וּמַזָּנוֹת מַזִּיקִים נִמְצָאִים. אִם הֵם מִצַּדָּם – כֻּלָּם אוֹחֲזִים בָּהֶם בְּאוֹתָן הַנְּפָשׁוֹת, וּמוֹסְרִים אוֹתָם בְּיַד דּוּמָה לְהַכְנִיסָם לַגֵּיהִנֹּם.

וְאֲזַר כָּךְ עוֹלוֹת וְאוֹחֲזִים בָּהֶם, וְהֵם נוֹטְלִים אוֹתָם, וּמַכְרִיזִים בָּהֶם: אֵלּוּ הֵם שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוֹת רִבּוֹנָם. וְכֵן מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָעוֹלָם. וְאַזַר כָּךְ מַזָּזִירִים אוֹתָם לַגֵּיהִנֹּם, וְכֵן עַד שְׁנֵים עָשָׂר זְדָדִשִׁים. אַזַר שְׁנֵים עָשָׂר זְדָדִשִׁים הֵם שׁוֹכְכִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָהֶם. אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁזָּכוּ עוֹלוֹת לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְזוֹכוֹת בִּמְקוֹמוֹתֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּגְנָזוּ לָהֶם כַּמָּה טוֹבוֹת לָעוֹלָם הַהוּא, וְאֵין מָקוֹם פָּנִימִי בְּכָל אוֹתָם כְּאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים אֶת סוֹד רִבּוֹנָם וְיוֹדְעִים לִדְבֹּק בָּהֶם בְּכָל יוֹם. עַל אֵלּוּ כָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֵּה לוֹ.

מַה זֶּה לִמְוַחֵכֵּה לוֹ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לב) וְזִכָּה אֶת אִיּוֹב בְּדִבָּרִים. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁדְּוֵקִים לְדָבָר שֶׁל זְכוּתָה וּמְדַיְּקִים אוֹתָהּ וּמְזַכִּים לָדַעַת אֶת בֵּרוּר הַדָּבָר, וְהֵם מְכָרִים לְרִבּוֹנָם. אֵלּוּ הֵם שֶׁרִבּוֹנָם מִשְׁתַּבֵּחַ בָּהֶם בְּכָל יוֹם. אֵלּוּ הֵם שֶׁנִּכְנָסִים בֵּין עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וְאֵלּוּ נִכְנָסִים בְּכָל הַשְּׁעָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדָם. אַשְׁרֵי זֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם נִכְנַס לָדַעַת וּלְהִדָּבֵק בְּרִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי לְאַזַּר שֶׁהִקְדִּים אֶת מַעֲשָׂיו שֶׁבָּרִאשׁוֹנָה, וְזָכָה לְאוֹתָם הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, וְהִתְבָּרֵךְ מֵהַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם, שֶׁכָּתוּב וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. מַה זֶּה בַּכֹּל? הַמָּקוֹם שֶׁל הַנָּהָר שֶׁאֵין פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא רְאֵה שֶׁאַבְרָהָם לֹא רָצָה לְהִתְעָרֵב עִם נְשׁוֹת הָעוֹלָם וּלְהִדָּבֵק בִּשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁנְּשׁוֹת שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הֵם מְטַמְּאוֹת אֶת הַגְּבָרִים שֶׁלָּהֶם וּלְאוֹתָם שֶׁנִּדְבָּקִים בָּהֶם. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁאַבְרָהָם יָדַע אֶת הַזְּכוּתָה, יָדַע הָעִקָּר וְהַשֹּׁרֶשׁ, וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם יוֹצְאוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת רוּחוֹת טְמֵאוֹת בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן הִשְׁבִּיעַ אֶת עַבְדּוֹ שֶׁלֹּא יִקַּח אִשָּׁה לִבְנוֹ מִשִּׁאָר הָעַמִּים.

מדרש הנעלם

וַיְהִי. רַבּוֹתֵינוּ פָּתְחוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה (שיר ז) לָכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה נָלִינָה בַּכְּפָרִים. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, הַיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ יִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת: תְּפִלָּה שֶׁהִיא זוֹבָה שֶׁל יוֹם, וּתְפִלַּת הַדֶּרֶךְ עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, וּתְפִלָּה שֶׁיַּזְדַּמֵּן לְבֵיתוֹ לְשָׁלוֹם. וְיֹאמַר אֶת הַשְּׁלֹשָׁה הָאֵלּוּ, אֲפִלּוּ בְּאָזוֹד יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ, שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל שְׁאֵלוֹתָיו שֶׁל אָדָם יָכוֹל לִכְלֹל אוֹתָן בְּשׁוּמַע תְּפִלָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל אָדָם כְּתוּבִים בְּסֵפֶר, הֵן טוֹב וְהֵן רַע, וְעַל כֻּלָּם עָתִיד לָתֵת אֶת הַדִּין. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּ יְהוּדָה אָמַר רַבִּ, מַה שֶּׁכָּתוּב (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ – אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁעָשָׂה הַגֹּלֶם, שֶׁאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם הַבָּא, כֻּלָּם רָאוּ עֵינֶיךָ שֶׁעִינָתָ בָּהֶם. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ – לִתֵּן עֲלֵיהֶם דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לָעוֹלָם הַבָּא. הִלְכָךְ יַקְדִּים אָדָם תְּפִלָּתוֹ תָּמִיד וְיוֹעִיל לוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין אָדָם עוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת אֶלָּא מִי שֶׁהוּא גֹּלֶם וְלֹא אָדָם, וְהֵיכָן אוֹתוֹ שֶׁלֹּא מִסְתַּכֵּל בַּנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, אֶלָּא כָּל מַעֲשָׂיו כַּבְּהֵמָה חַיָּה שֶׁאֵין מַשְׂגַּחַת וְאֵין יוֹדַעַת. אָמַר רַבִּי בּוֹ, וְכִי גֹּלֶם נִקְרָא דָּוִד שֶׁאָמַר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה?

אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק, אָדָם הָרִאשׁוֹן אֲמָרוֹ, גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ. קִדֵּם שֶׁזָּרַקְתָּ בִּי נְשָׁמָה, רָאוּ עֵינֶיךָ לַעֲשׂוֹת בִּדְמוּתִי בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּדְמוּ לִי. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ, מִי הֵם? יָמִים יֻצָּרוּ, בַּצּוֹרָה הַזּוֹ שֶׁלִּי. וְלֹא אֶזֹד בָּהֶם, שֶׁלֹּא נִשְׁאָר אֶזֹד מֵהֶם.

אָמַר רַבִּי בּוֹ, לָמָּה? אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם שֶׁדָּמוּ לוֹ אוֹ בְּרָמָז שֶׁלּוֹ, לֹא מֵתוּ בְּמִיתַת נַפְשָׁם, וְכֻלָּם לָקוּ בְּאוֹתוֹ עִנְיָן מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, דְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְיָפְיוֹ הָיָה כְּזֹהַר הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן שֶׁעַל גַּבֵּי שְׁאָר הָרְקִיעִים, וּכְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. וְכָל אוֹתָם שֶׁהָיוּ רְמוּזִים בּוֹ מִדְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, בּוֹ הֵם לָקוּ וּמֵתוּ.

שָׁכַךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – נוֹתֵן עֹשֶׁר לָאָדָם, לָמָּה? לָזוּן אֶת הָעֲנִיִּים וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו. אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת זֶה וּמִתְגָּאֶה [וְאִם נִתְגַּלָּה בּוֹ] בָּעֹשֶׁר הַהוּא – בּוֹ יִלָּקֶה, שֶׁכָּתוּב (קהלת ה) עֹשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ. נוֹתֵן לוֹ בָּנִים, לָמָּה? לְלַמֵּד אוֹתָם דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמוּר בְּאַבְרָהָם (בראשית יח) כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת כָּל

בֵּיתוֹ אַזְהָרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְגוֹ'. הוּא לֹא עוֹשֶׂה אֶת זֶה וּמִתְגָּאֶה בָּהֶם – בָּהֶם הוּא לוֹקֶה, שֶׁכָּתוּב (איוב יז) לֹא נִין לוֹ וְלֹא נֶכֶד בְּעַמּוֹ וְגוֹ'. וְכֵן כְּמוֹ זֶה, כְּשֶׁנּוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיפְּי טוּב עֶלְיוֹן שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן לָהֶם, לָמָּה? כְּדֵי לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. לֹא עָשׂוּ כָּךְ אֶלָּא הִתְגָּאוּ בּוֹ – בּוֹ לוֹקִים, בַּיְפִי הַזֶּה.

אָמַר רַב יְהוּדָה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, הָיָה גֹּלֶם טֶרֶם שֶׁזָּרַק בּוֹ נְשָׁמָה, וְקָרָא לְאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל צוּרוֹת בְּנֵי אָדָם, וְאָמַר לוֹ: עַיִן וְצֹר בַּדְּמוּת הַזּוֹ שֶׁשָּׂה בְּנֵי אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, כְּלוֹמַר שִׁתָּא שֵׁשׁ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵאוֹתוֹ עָפָר מַמָּשׁ שֶׁנִּבְרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, לָקַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת שִׁשֶּׁת אֵלֶּה, וְקָרָא לוֹ שֵׁת שֵׁשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, מֵאוֹתָהּ הָעִסָּה שֶׁנִּבְרָא הַגֹּלֶם שֶׁלּוֹ. וְעַל כָּךְ נֶאֱמַר גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ, וְעַיְנָתָּ בּוֹ לַעֲשׂוֹת [בּוֹ] שְׁדוֹמִים לוֹ. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ, מִי הֵם? כֻּלָּם שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ מַה שֶּׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָהֶם וְנִטְרְדוּ מִן הָעוֹלָם [וְנִדּוֹנוּ בְּאוֹתוֹ הַדִּין].

שָׁנִינוּ שָׁם, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מָצָאנוּ שֶׁשָּׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת הוּא הַלַּיְלָה, וּלְכָל אֶזְוֹד וְאֶזְוֹד יֵשׁ עֶנְיָן לַקָּבָ"ה בָּאָדָם, כְּשֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ וְנִשְׁאָר אוֹתוֹ גֹּלֶם יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה בְּכָל לַיְלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם הִיא צַדִּיקָה – שְׁמֻזָּזִים עִמָּהּ, וְאִם לֹא – דְּוָזִים אוֹתָהּ הַזּוֹעָה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מַה שֶּׁכָּתוּב (שיר ה) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁזּוֹלַת אַהֲבָה אָנִי.

אָמַר רַבִּי פָּנְוָזְס אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם – הַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת לְאוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת הַזּוֹכוֹת לְהִכָּנֵס לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, וְהֵם הַנִּקְרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם עַל שֶׁזּוֹכוֹת לְכָנֵס שָׁם, וּלְפִיכָךְ הַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת לָהֶם הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם, אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא. רַב אָמַר, זֶה זֵיו הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁל מַעְלָה. מַה תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁזּוֹלַת אַהֲבָה אָנִי, לַהֲנוֹת מֵהַזִּיו שֶׁלּוֹ וּלְהִסְתּוֹפֵף בְּצִלּוֹ.

רַב הוּנָא אָמַר, שֶׁזּוֹלַת אַהֲבָה אָנִי – אוֹתָהּ הַתְּשׁוּקָה וְהַכִּסּוּף שֶׁכִּסַּפְתִּי בָּעוֹלָם עַל הַכֹּל, לְפָיְכָךְ אֲנִי זוֹלָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זוֹ אַהֲבָה שֶׁאוֹהֶבֶת הַנְּשָׁמָה לַגּוּף. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלָם קִצּוֹ שֶׁל גּוּף, אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה, מַה כָּתוּב? וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ וְגוֹ'.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מַה כָּתוּב בַּפָּסוּק קֹדֶם זֶה? שֶׁכָּתוּב וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם וְהִכְנִיס בּוֹ אַרְבָּעָה דְּבָרִים הַנָּזָלָקִים בַּגּוּף. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַמְזַבָּרִים בַּגּוּף. רַבִּי יִצְחָק אָמַר הַנָּזָלָקִים בַּגּוּף, שֶׁהֵם זוֹלְקִים לְהִתְפָּרֵשׁ כָּל אֶחָד לִיסוֹדוֹ כְּשֶׁיּוֹצֵא הָאָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַמְזַבָּרִים בַּגּוּף בְּזַיָּיו, מַשְׁמָע מֵהַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב וַתָּמָת שָׂרָה – זֶה הַגּוּף. בְּקִרְיַת אַרְבַּע – אֵלּוּ אַרְבָּעָה הַיְסוֹדוֹת. הִיא חֶבְרוֹן – שֶׁהָיוּ מְזַבָּרִים בְּגוּפוֹ בְּזַיָּיו. בְּאֶרֶץ כְּנָעַן – בָּעוֹלָם הַזֶּה הַבּוֹזֵר אָדָם בִּזְמַן מוּעָט.

וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ. הֵינוּ [שֶׁכָּתוּב] שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים נַפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם פּוֹקֶדֶת לְגוּפוֹ וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. כְּמוֹ זֶה, וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ. וַיָּבֹא אַבְרָהָם – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה. לִסְפֹּד לְשָׂרָה – זֶה הַגּוּף.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה זוֹכָה וְעוֹלָה לִמְקוֹם מַעֲלָתָהּ, הַגּוּף שׂוֹכֵב בְּשָׁלוֹם וְיָנוּחַ עַל מִשְׁכָּבוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) יָבוֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם הֹלֵךְ נְכֹחוֹ. מַה זֶּה הֹלֵךְ נְכֹחוֹ?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַנְּשָׁמָה הֹלֵךְ נְכֹחוֹ לִמְקוֹם הָעֵדֶן הַגָּנוּז לָהּ. מַה מַּשְׁמִיעַ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִזֶּה נִשְׁמָע נְכֹחוֹ כָּתוּב בְּהֵ"א. וּבְשָׁעָה שֶׁאֵינָהּ זוֹכָה, וְהִיא רְאוּיָה לְקַבֵּל עֳנָשָׁהּ, הוֹלֶכֶת מְשׁוֹמֶמֶת וּמְבַקֶּרֶת בְּכָל יוֹם אֶת הַגּוּף וְאֶת

הַמְּקֻבָּר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עֻצָּם הַמְּקוֹמִית [יָרֵךְ] הַמְּקֻשָּׁה הַזֹּאת, כְּשֶׁהוֹלֵךְ בִּסְרִיזוּת לְכָאן וּלְכָאן, הוֹלֵךְ וּמְבַקֵּר אֶת מְקוֹמוֹ שִׁבְעִים עָשָׂר וְזָדָשִׁים. כָּךְ הַנְּשָׁמָה הַהִיא שֶׁרְאוּיָה לְכַבֵּל עֹנֶשׁ, הוֹלֶכֶת בַּזּוּז בָּעוֹלָם, וּפוֹקֶדֶת אֶת מְקוֹמָהּ שִׁבְעִים עָשָׂר וְזָדָשִׁים בְּבָתֵּי הַקְּבָרוֹת וּבָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכַּאֲשֶׁר הַנְּשָׁמָה הִיא בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה, נוֹסֶפֶת לָהּ ה״א, וְנִקְרֵאת אַבְרָהָם בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה, וְכָאן אַתָּה אוֹמֵר כַּאֲשֶׁר אֵינוֹ צַדִּיק כָּל כָּךְ, שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם אַבְרָהָם. עֲשִׂיתָ שִׁמְיָ שֶׁיּוֹשֵׁב בְּכִסֵּא יוֹרֵד לְתוֹךְ קָטָן תַּזְוִתּוֹן?

אֶלָּא כָּךְ גָּזַרְתִּי – וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי בּוֹ אָמַר רַבִּי זְרִיקָא, כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה רְאוּיָה לַעֲלוֹת לִמְקוֹם עִדְנָהּ, קֹדֶם מִגְּנָהּ עַל הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ שֶׁיּוֹצֵאת מִשָּׁם, וְאַזַּר כָּךְ עוֹלָה לִמְקוֹם מַעֲלָתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ, זֶה הַגּוּף.

וַיְדַבֵּר אֶל בְּנֵי חֵת – אֵלּוּ שְׁאָר גּוּפוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם [ד״א בְּנֵי] זַזְתַּזְתִּים וְנֶהֱלָמִים בָּעוֹלָם לְמַעַן יִרְאַת קוֹנָם, זוֹתִים עַל שֶׁהֵם שׁוֹכְנֵי עָפָר. וְלָמָּה צְרִיכָה אוֹתָם? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל כְּתוּבִים בִּמְנָיָן, וְעַל [שֶׁהָיָה, ד״א זֶה הָיָה אוֹתוֹ] הַגּוּף בִּמְנָיָן עִמָּהֶם. וּמָה אָמַר לָהֶם בְּדֶרֶךְ פַּיּוּס וּבְדֶרֶךְ כָּבוֹד?

גֵּר וְתוֹשָׁב אָנֹכִי עִמָּכֶם וְגוֹ'. שֶׁהַגּוּף הַזֶּה יִהְיֶה בִּמְנָיָן אֲזַד עִמָּכֶם בַּזּוּבּוּר הַזֶּה. אָמַר רַבִּי, רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּעֲנוּ בְנֵי חֵת אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ'. כְּמוֹ כֵן בְּדֶרֶךְ כָּבוֹד, בְּדֶרֶךְ פַּיּוּס. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁמָעֵנוּ אֲדֹנִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ.

מַה זֶּה נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה? אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, קֹדֶם שֶׁיָּצָא הַצַּדִּיק מִן הָעוֹלָם, בַּת קוֹל יוֹצֵאת בְּכָל יוֹם עַל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן: הָכִינוּ מָקוֹם לְפָלוֹנִי שֶׁיָּבֹא לְכָאן. וְעַל כֵּן הֵם אוֹמְרִים, מֵאֵת אֱלֹהִים מִלְמַעְלָה אַתָּה נָשִׂיא בְּכָל יוֹם בְּתוֹכֵנוּ. בְּמִבְחָר קִבְרֵינוּ, בְּמִבְחַר הַצַּדִּיקִים, בַּזּוּבּוּרַת הַצַּדִּיקִים

הַמַּבְזְרִים מְנָה אוֹתוֹ, הַכְנִיסֵהוּ בְּזֶשְׁבּוֹן עִמָּנוּ, וְאִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִמְנַע אֶת הַמָּעוֹת, כִּי כֻלָּנוּ שְׁמֵזִים בּוֹ וּמַקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן פָּזִי, בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה פּוֹנַעַת בָּהֶם וְתִדּוֹן, לְאַזְהָר כָּךְ פּוֹנַעַת לְאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל בָּתֵּי הַקְּבָרוֹת וּדוּמָה שְׁמוֹ, וְהוּא מַכְרִיז בֵּינֵיהֶם בְּכָל יוֹם עַל הַצַּדִּיקִים הָעֲתִידִים לִכָּנֵס בֵּינֵיהֶם, וּמִיָּד פּוֹנַעַת בּוֹ כְּדֵי לְשַׁכֵּן הַגּוּף בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה וּבְמָנוּחָה וּבַהֲנָאָה [עֶלְיוֹנָה]. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֶל עָפְרוֹן.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, זֶה הַמַּלְאָךְ הַנִּקְרָא דּוּמָה. וְלָמָּה נִתְכַּנָּה שְׁמוֹ עָפְרוֹן? עַל שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עַל שׁוֹכְנֵי עָפָר, וְהֵפָקְדוּ בְיָדוֹ כָּל פָּנְקְסֵי הַצַּדִּיקִים וַזְבוּרוֹת הַזְּסִידִים הַשּׁוֹכְנִים בֶּעָפָר, וְהוּא עָתִיד לְהוֹצִיאָם בְּזֶשְׁבּוֹן.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֶעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁיִּפָּקֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְיוֹת הַמֵּתִים, יִקְרָא לַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַקְּבָרוֹת, וּדוּמָה שְׁמוֹ, וְיִתְבַּע מִמֶּנּוּ מִנְיַן כָּל הַמֵּתִים הַצַּדִּיקִים וְהַזְּסִידִים וְאוֹתָם גֵּרֵי הַצֶּדֶק וְשֶׁנֶּהֶרְגוּ עַל שְׁמוֹ, וְהוּא מוֹצִיאָם בְּזֶשְׁבּוֹן כְּמוֹ שֶׁנִּטְלָם בְּזֶשְׁבּוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם וְגוֹ' אִישׁ לֹא נֶעְדָּר.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַבִּי יַעֲקֹב, נַפָּשׁוֹת הָרְשָׁעִים נְתוּנוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל מַלְאָךְ זֶה שֶׁשְּׁמוֹ דוּמָה לְהַכְנִיסָם בַּגֵּיהִנֹּם וְלָדוּן שָׁם. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְסָרוֹת בְּיָדוֹ, שׁוּב אֵינָן זוֹזְרוֹת, עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ לַגֵּיהִנֹּם. וְזֶה יִרְאַת דָּוִד שֶׁנִּתְיָרֵא כְּשֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ עָוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צד) לוּלֵי ה' עֶזְרָתָה לִּי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הַנְּשָׁמָה פּוֹנַעַת לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ גּוּף עִם שְׁאָר גּוּפוֹת הַצַּדִּיקִים בְּזֶשְׁבּוֹנָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֶל עָפְרוֹן וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם, הַמַּלְאָךְ קוֹדֵם וְאוֹמֵר לוֹ: רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה – וְעָפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי זֵת. שְׁזֻתּוֹ לְשָׁכֵן בֶּעָפָר, וְהוּא מַזְקִים וְאוֹמֵר לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ הַגּוּף בְּזֶשְׁבּוֹן הַצַּדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַן עָפְרוֹן הַזִּתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי זֵת לְכָל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ לֵאמֹר. מַה זֶּה לְכֹל בָּאֵי שַׁעַר

עִירוֹ? רַב נַזְמָן אָמַר, אוֹתָם שֶׁנִּכְנְסוּ בִּכְתַב וְשִׁבּוֹן פַּנְקָסוֹ. שֶׁאָמַר רַב נַזְמָן, וְכָךְ נִגְזַר [עַל] וְשִׁבּוֹן, עַל יַד דּוּמָה נִכְנָסִים לְבָתֵּי הַקְּבָרוֹת, וּבְוְשִׁבּוֹן הַפָּתָק עָתִיד לְהוֹצִיא אוֹתָם, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל שׁוֹכְנֵי הֶעָפָר.

מַה זֶּה הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹצָר שֶׁל שַׁלְוָה וּמְנוּחָה רַבָּה. אָמַר רַבִּי שָׁלוֹם בַּר מְנְיוֹמִי, אֵין לְךָ כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק מֵאוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין לוֹ מָאתַיִם עוֹלָמוֹת וְכִסּוּפִים בְּשִׁבְיל הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר זז) וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ. וּמָאתַיִם עַל שֶׁמּוֹסְרִים עַצְמָם בְּכָל יוֹם כְּאִלּוּ נֶהֱרְגוּ עַל קִדֻּשַּׁת שְׁמוֹ, וְנִצְוְוּוּ כְּמוֹ הַפָּסוּק הַזֶּה. [וְכָךְ אָמְרוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה] שֶׁכָּתַב וְאָהַבְתָּ אֵת ה' וְגוֹ'.

וְלָמַדְנוּ, כָּל הַמְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ בַּפָּסוּק הַזֶּה כְּדַי לִמְסֹר נַפְשׁוֹ עַל קִדֻּשַּׁת שְׁמוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ נֶהֱרָג בְּכָל יוֹם עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מד) כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם. אָמַר רַב נַזְמָן, כָּל הַמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּפָסוּק זֶה, נוֹזֵל אַרְבַּע מֵאוֹת עוֹלָמוֹת לָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַב יוֹסֵף, וְהֵרִי שָׁנִינוּ מָאתַיִם? אָמַר רַב נַזְמָן, מָאתַיִם עַל הַתּוֹרָה – וּמָאתַיִם עַל שֶׁמְּסַר עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם עַל קִדֻּשַּׁת שְׁמוֹ.

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְגוֹ'. מִשְׁנָה: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עַל כָּל פָּנִים כָּךְ הוּא, שֶׁהַמִּשְׁנָה הַזּוֹ יָפָה, שֶׁנַּעֲשֵׂית הַנְּשָׁמָה, הַהוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (יחזקאל א) וְהִנֵּה אוֹפַן אֶחָד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמוּר בְּאוֹתָהּ הַבָּרַיְתָא הָרִאשׁוֹנָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, יֹאמַר לָנוּ מַר מֵאוֹתָהּ הַמִּשְׁנָה. אָמַר לוֹ, כָּךְ הִתְפָּרֵשׁ בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים בַּפָּרָשָׁה שֶׁלּוֹ, אֲבָל כָּאן יֵשׁ לָנוּ לוֹמַר. פָּתַח וְאָמַר, (שיר ו) אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי אַחַת הִיא לְאִמָּהּ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה הִיא שֶׁאָנוּ קוֹרְאִים כָּאן בְּשִׁיר הַשִּׁירִים לְשׁוֹן נְקֵבָה, וְשָׁם בַּתּוֹרָה לְשׁוֹן זָכָר?

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּאן בַּתּוֹרָה נִקְרָא בִּלְשׁוֹן זָכָר אֵצֶל הַגּוּף, מִפְּנֵי

שֶׁהַגּוּף אֵצֶל הַנְּשָׁמָה כְּאִשָּׁה אֵצֶל הַזָּכָר, וְהַנְּשָׁמָה כְּלַפֵּי מַעְלָה כִּנְקֵבָה בִּפְנֵי הַזָּכָר, וְכָל אֶזְוֵד יוֹרֵשׁ מַעֲלָתוֹ.

שָׁנִינוּ שָׁם, בְּאַרְבַּע פָּעָמִים [בְּשָׁנָה] בְּשָׁעָה בְּכָל יוֹם הָעֵדֶן מִנַּטֵּף עַל הַגָּן, וְיוֹצֵא מֵאוֹתָם הַטִּפּוֹת נָהָר גָּדוֹל הַמִּתְזַלֵּק לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, וּשְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים טִפּוֹת מִנַּטֵּף בְּכָל יוֹם, וּמִשָּׁם שִׁבְעִים אִילָנֵי הַגָּן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה׳. רַבִּי תַּנְחוּם אָמַר, מִכָּאן (שם) מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו. אֵיזוֹ הִיא עֲלִיָּה? זֶהוּ עֵדֶן. וְעֵדֶן בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא? רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לְמַעְלָה מֵעֲרָבוֹת הוּא. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בַּעֲרָבוֹת הוּא, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שָׁם גְּנָזֵי זִיִּים טוֹבִים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וְנִשְׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים, וְהַגָּנוּז הָעֶלְיוֹן. הוּא עֵדֶן לְמַטָּה מְכֻוָּן כְּנֶגְדּוֹ גַּן בָּאָרֶץ וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ שֶׁפַע בְּכָל יוֹם.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, וְכָל אֶזְוֵד נָטַל בְּזֶלְקוֹ תַּמְצִית טִפָּה אַוֵּזת מֵאוֹתָם טִפּוֹת שֶׁל עֵדֶן, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים טִפּוֹת. וּמָה אִם כָּל נָבִיא שֶׁנָּטַל טִפָּה אַוֵּזת מֵהֶן הָיְתָה מַעֲלָתוֹ בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ עַל כָּל הַשְּׂאָר – אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה מְקַבֵּל מִשְּׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מִכָּאן אַתָּה לָמֵד כַּמָּה הָיְתָה זְכוּתוֹ.

רַבִּי בָּא אָמַר רַב כַּהֲנָא, וְכִי מֵאַיִן הָיָה לָהֶם לַנְּבִיאִים מֵאוֹתָן הַטִּפּוֹת? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּכָל טִפָּה וְטִפָּה הַיּוֹצֵאת מֵעֵדֶן, רוּזַ זְכוּתָהּ יוֹצֵאת עִמּוֹ, וְעַל כֵּן נִגְזַר בַּמִּשְׁנָה: יֵשׁ מַיִם שֶׁמַּדְלִים וְזַכְמִים, וְיֵשׁ מַיִם שֶׁמַּדְלִים טְפָשִׁים. וְאוֹתָם הַמַּיִם שֶׁמַּדְלִים וְזַכְמִים, אוֹתָם הַמַּיִם הָיוּ מִטִּפּוֹת שֶׁל עֵדֶן.

שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַמַּיִם שֶׁבָּהֶם טִפּוֹת יוֹשְׁבִים [נ״א יְתֵרִים] מִכָּל אוֹתָם אַרְבַּעַת הַנְּהָרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, הוּא שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) שֵׁם הָאֶזְוֵד פִּישׁוֹן. מַה זֶּה שֵׁם הָאֶזְוֵד פִּישׁוֹן? הַמְיֻזָּד מִכֻּלָּם פִּישׁוֹן, וְהוּא הַנּוֹפֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּלְפִיכָךְ הָיְתָה זְכוּתָהּ [לְיִשְׂרָאֵל] מִצְרַיִם יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם.

וּמִשֶּׁנִּגְזְרָה הַגְּזֵרָה שֶׁאָבְדָה זְכוּת מִצְרַיִם, נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָם הַטִּפּוֹת וְזָרַק אוֹתָם בְּאוֹתוֹ הַגָּן, בְּאוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁל גַּן עֵדֶן, שֶׁכָּתוּב (שם) וְנָהָר

יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְזֶה הָיָה מוֹלִיד אַרְבָּעָה אֲוִזִּרִים, וְהָאָוְזוֹד הַמְיֻזָּד הַנּוֹלַד מִמֶּנּוּ פִּישׁוֹן הָיָה. מִשֶּׁנִּטְלוּ אֵלּוּ הַטִּפּוֹת שֶׁלֹּא יָצְאוּ מֵהַגָּן, אָבְדָה הַזְּכוּת מִמּוֹצָרִים.

וּמֵאוֹתָהּ הָרִוּוַח שֶׁהָיְתָה יוֹצֵאת מֵעֵדֶן, תִּמְצוֹ [יִמְצוֹ] כָּל נָבִיא וְנָבִיא, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב מִתְהַלֵּךְ בַּגַּן לְרִוּוַח הַיּוֹם. וְגָנוּז זֶה בְּגַן עֵדֶן לֶעָתִיד לָבֹא, וְזֶה הוּא הַנָּהָר שֶׁרָאָה יְזֻזְקֵאל בִּנְבוּאָתוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר הַכָּתוּב (ישעיה יא) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳ וְגוֹ׳. שֶׁאוֹתָם מַיִם תָּמִיד מְגַדְּלִים הַיְדִיעָה בָּעוֹלָם.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כָּל נִשְׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים לְמַעְלָה, בְּעֵדֶן הֵן. וּמַה מִּמַּה שֶׁיּוֹרֵד מֵעֵדֶן יִשְׁנָא הַזְּכוּת בָּעוֹלָם – לָעוֹמְדִים בּוֹ וְנֶהֱנִים מֵהֲנָאוֹתָיו וְכִסּוּפָיו עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה זוֹכָה לִכָּנֵס בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, מִיכָּא״ל הַשַּׂר הַגָּדוֹל הוֹלֵךְ עִמָּהּ וּמַקְדִּים לָהּ שָׁלוֹם. מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת תְּמֵהִים בָּהּ וְשׁוֹאֲלִים עָלֶיהָ (שיר ג) מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר. מִי זֹאת עֹלָה בֵּין הָעֶלְיוֹנָה מֵהַגּוֹף הֶזָּרֵב שֶׁדּוֹמָה לְהֶבֶל, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמד) אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה. הוּא מֵשִׁיב וְאוֹמֵר, (שיר ו) אַוַּת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי. אַוַּת הִיא – מְיֻזֶּדֶת הִיא. אַוַּת הִיא לְאַמָּהּ – לְאַמָּהּ זוֹ הִיא כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁהִיא אֵם לַנְּשָׁמָה וְיוֹלֶדֶת לָהּ, שֶׁנִּגְזָרָה מִמֶּנָּה.

רָאוּהָ בָּנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ – אֵלּוּ שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵן בְּמַעֲלָתָן לְמַעְלָה, וְהֵם הַנִּקְרָאוֹת בָּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הִנֵּה זָזְרוּ עַל מַה שֶּׁאָמַרְנוּ – אֵלּוּ נִקְרָאוֹת בָּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְהָאֲוִזּוֹרוֹת נִקְרָאוֹת בָּנוֹת לוֹט. רָאוּהָ בָּנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ – שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת מְשַׁבְּחוֹת לָהּ וְאוֹמְרוֹת שָׁלוֹם בּוֹאֵךְ. מִלְכוֹת וּפֵילַגְּשִׁים – מִלְכוֹת אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁהֵם מְלָכוֹת, וּפֵילַגְּשִׁים הֵם גֵּרֵי הַצֶּדֶק. כֻּלָּם מְשַׁבְּחוֹת וּמְקַלְּסוֹת אוֹתָהּ עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת לְמַעְלָה, וַאֲזַי הַנְּשָׁמָה בְּמַעֲלָתָהּ וּמִתְקַיֶּמֶת אֲרִיכוּת יָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים. נִכְנַס בַּאֲרִיכוּת יָמִים לָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אַבָּא הַזָּקֵן קָם עַל רַגְלָיו וְאָמַר, מְנוּחָה וְשָׁלוֹם עֲצֻמוֹת יִהְיוּ לָךְ, רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהֶחֱזַרְתָּ עֲטָרָה לְיָשְׁנָהּ. שֶׁשָּׁנִינוּ בַּבָּרַיְתָא הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא בִּשְׁלֵמוּתָהּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן [לְזֶמֶן אָזֵר נְכָסִים], לֹא שָׁבָה לַגּוּף, אֶלָּא נִבְרָאוֹת מִמֶּנָּה נְשָׁמוֹת אֲזֵרוֹת שְׁיוּצָאוֹת מִמֶּנָּה, וְהִיא נִשְׁאֶרֶת בִּקְיוּם, עַד שֶׁבָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי וְדָרַשׁ, וּמָה אִם בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הֶבֶל, וְהַגּוּף שֶׁהוּא טְפָּה סְרוּחָה, נִכְנֶסֶת בּוֹ אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה – לָעֲתִיד לָבֹא שֶׁיִּצָּרְפוּ כֻּלָּם וְיִהְיֶה הַגּוּף מַבְזָר בְּקִיּוּם וְתַשְׁלוּם יוֹתֵר, אֵינוֹ דִּין לְהַכְנֵס אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה בּוֹ בְּכָל הַתַּשְׁלוּמִים וְהָעִלּוּיִים שֶׁבָּהּ?

אָמַר רַבִּי אָזָא, אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה [בּוֹ בְּכָל הַתַּשְׁלוּמִים וְהָעִלּוּיִים שֶׁבָּהּ] מַמָּשׁ, וְאוֹתוֹ הַגּוּף מַמָּשׁ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִידָן בִּקְיוּמָן לֶעָתִיד לָבֹא, אֲבָל שְׁנֵיהֶם יִהְיוּ שְׁלֵמִים בְּתַשְׁלוּם הַדַּעַת לְהַשִּׂיג מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיגוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְגוֹ'. רַבִּי בּוֹ אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, [בְּאוֹתָם הַיָּמִים] בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁהוּא יָמִים, וְלֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא לַיְלָה. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, בְּאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת שֶׁהֵם יָמִים, בְּאוֹתָם הַהֲנָאוֹת וְהַכְּסוּפִים שֶׁהוּא נוֹזֵל. וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. בְּאוֹתָהּ הַמִּשְׁרָה [נ"א הַמַּעֲשֵׂר] שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְּׁמוֹ, שֶׁהִיא אוֹת ה"א, שֶׁבָּהּ נִבְרָא הָעוֹלָם.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, מִטַּטְרוֹ"ן שַׂר הַפָּנִים, שֶׁהוּא נַעַר עֶבֶד מֵרַבּוֹ הָאָדוֹן הַמּוּשָׁל עָלָיו, מְמֻנֶּה עַל הַנְּשָׁמָה בְּכָל יוֹם לְהַסְפִּיק לָהּ מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁנִּטְּלָה, וְהוּא עָתִיד לָקַוֵּת וְשָׁבוֹן פָּתַק בְּבָתֵּי הַקְּבָרוֹת מִדּוּמָה, וּלְהַרְאוֹת אוֹתוֹ לְפָנֵי רַבּוֹ, וְהוּא עָתִיד לַעֲשׂוֹת שְׁאוֹר אוֹתוֹ הָעֵצֶם תַּוֵּת הָאָרֶץ, לְתַקֵּן אֶת הַגּוּפוֹת וּלְקַיְּמָם בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל גּוּף בְּלִי הַנְּשָׁמָה, [בְּזֶמֶן] שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח אוֹתָהּ לִמְקוֹמָהּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ הַמּוֹשֵׁל וְגוֹ'. מַהוּ אֶל עַבְדּוֹ? אִם בַּזְּכֻיּוֹת הַוּוּ נִסְתַּכֵּל, מַה זֶּה אֶל עַבְדּוֹ?

אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, לֹא נִסְתַּכֵּל אֶלָּא בְּמַה שֶׁאָמַר עַבְדּוֹ, עַבְדּוֹ שֶׁל מָקוֹם, [זָקֵן בֵּיתוֹ] הַקָּרוֹב לַעֲבוֹדָתוֹ, וּמִי הוּא? זֶה מטטרו"ן, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. שֶׁהוּא עָתִיד לְיַפּוֹת אֶת הַגּוּף בְּבָתֵּי הַקְּבָרוֹת.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ, זֶה מטטרו"ן עַבְדּוֹ שֶׁל מָקוֹם. זָקֵן בֵּיתוֹ, שֶׁהוּא תְּזוּנַת בְּרִיּוֹתָיו שֶׁל מָקוֹם. הַמּוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, שֶׁנִּתַּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶמְשָׁלָה עַל כָּל צְבָאוֹתָיו.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַב, כָּל צְבָאוֹתָיו שֶׁל אוֹתוֹ עֶבֶד נוֹטְלִים אוֹר וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַנְּשָׁמָה. שֶׁלָּמַדְנוּ, אוֹר הַנְּשָׁמָה לָעוֹלָם הַבָּא גָּדוֹל מֵאוֹר הַכִּסֵּא. וַהֲרֵי מֵהַכִּסֵּא נִטְלָה הַנְּשָׁמָה? אֶלָּא זֶה לְפִי הָרָאוּי לוֹ, וְזֶה לְפִי הָרָאוּי לוֹ. רַב נַזְמָן אָמַר, גָּדוֹל מֵאוֹר הַכִּסֵּא מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל א) דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. מַה זֶּה עָלָיו? עַל זָהֳרוֹ.

וּכְשֶׁהוּא הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיזוּתוֹ, כָּל צְבָאוֹתָיו וְהַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ נְזוּנִים מֵאוֹתוֹ הַזֹּהַר. זֶהוּ שֶׁהַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת לוֹ, [שֶׁכָּתוּב] שִׂים נָא יָדְךָ, כְּלוֹמַר סִיעָתְךָ. תַּזּוֹת יֶרֶכִי – זֶהוּ אוֹר הַנִּשְׁפָּע מִן הַנְּשָׁמָה עֲלֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שָׁלוֹם, כָּךְ קִבַּלְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁזֶּה הוֹלֵךְ בִּשְׁלִיזוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיעַ כָּל צְבָאוֹתָיו שֶׁל מַעְלָה בְּאוֹת אַזּוֹת מִשְּׁמוֹ. אָמַר רַב הוּנָא, כָּךְ יֶרֶכִי"ו בְּגִימַטְרִיָּא ר"ם. כְּלוֹמַר, הַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת שִׂים נָא יָדְךָ, סִיעָתְךָ, תַּזּוֹת מַעֲלָתוֹ שֶׁל רָם וְנִשָּׂא הַמּוֹשֵׁל עַל הַכֹּל. וּלְאַזּוֹר שֶׁצְּוָה סִיעַת הָעֶלְיוֹנִים תַּזּוֹת יָדוֹ, אֲנִי מַשְׁבִּיעֲךָ שְׁבוּעָה גְּדוֹלָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ – הוּאיל וְאָמַר בַּה' שֶׁהוּא הַכֹּל, לָמָּה נֶאֱמַר אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁהוּא אָדוֹן עַל הַכֹּל. בְּבַת אַזּוֹת וּבְרֵגַע אֶזְוד הוּא מֵנִיעַ לַכֹּל, וְכֻלָּם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר עַל שְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת מִשְּׁמוֹ, לְהוֹרוֹת שֶׁהוּא הַכֹּל וְאֵין אַזּוֹר בִּלְתּוֹ.

וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ. אָמַר רַב הוּנָא, וְאִם הָיִיתִי עִמָּהֶם שֶׁל בַּעֲלֵי הַבָּרִיתָא כְּשֶׁגָּלוּ הַסּוֹד הַזֶּה, לֹא נִפְרַד הָיִיתִי מֵהֶם כָּךְ,

שֶׁהֲרֵי אֲנִי רוֹאֶה עֲמָקִים רַבִּים בְּפָנֶיהֶם שֶׁגָּלוּ וְלֹא רְאוּיִים לְכָל אָדָם. בֹּא רְאֵה, שְׁבוּעַת הַבְּרִית הַוּוּ נִשְׁבַּעַת הַנְּשָׁמָה, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר לֹא תַקְזוּז אִשָּׁה לִבְנִי.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזְק, מִכָּאן מַשְׁמָע, שֶׁהוּאִיל וְאַתָּה הוֹלֵךְ בִּשְׁלִיזוּת זוּ, לֹא תַקְזוּז אִשָּׁה לִבְנִי. כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא תַקְזוּז גּוּף לִבְנִי [לְבִנְיָנִי] לְהִכָּנֵס בְּגוּף אַזְוֵר, בְּגוּף זָר, בְּגוּף שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לוֹ, אֶלָּא בְּהַהוּא מַמָּשׁ שֶׁהוּא שֶׁלִּי, בְּהַהוּא מַמָּשׁ שֶׁיָּצָאתִי מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אִם אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי תֵּלֵךְ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ וְלָקַזְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי לְיִצְוָזְק? אָמַר רַבִּי יְצְוָזְק, אוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁנִּצְטַעֵר עִמִּי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה לוֹ הֲנָאָה וְכִסּוּף בּוֹ מִפָּנֵי יִרְאַת קוֹנוֹ, אוֹתוֹ הַגּוּף מַמָּשׁ תַּקְזוּז לְיִצְוָזְק עִמּוֹ בְּשִׁמְזַת הַצַּדִּיקִים הַוּוּ, לְיִצְוָזְק עִמּוֹ בְּשִׁמְזַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְיִצְוָזְק עִמּוֹ שֶׁעַכְשָׁיו עֵת שְׁזוּזוֹק בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכו) אָז יִמָּלֵא שְׁזוֹק פִּינוּ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר יְצְוָזְק, בֹּא תִשְׁמַע, אֵין מַלְאָךְ אֶזְוֵד עוֹשֶׂה אֶלָּא שְׁלִיזוּת אַזְוֵת, וְלֹא שְׁתֵּי שְׁלִיזְיוּת בְּבַת אַזְוֵת. וְלָמְדְנוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַלְאָךְ אֶזְוֵד, אֲשֶׁר קֶסֶת הַסּוֹפֵר בְּמָתְנָיו, עָתִיד לְהַרְשִׁים כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד עַל מִצְזוֹז, וּלְאַזְוֵר כֵּן הַשַּׂר הַגָּדוֹל הוֹלֵךְ לְתַקֵּן כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד וּלְהַעֲמִידוֹ לְקַבֵּל נִשְׁמָתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הוּא יִשְׁלַזוּ מַלְאָכוֹ לְפָנֶיךָ וְלָקַזְתָּ אִשָּׁה. מַה זֶּה לְפָנֶיךָ? לִפְנֵי שְׁלִיזוּתֶךָ.

רַבִּי [אֶלְעָזָר] אֶלִיעֶזֶר הָלַךְ לִרְאוֹת אֶת רַבָּן יוֹזָנָן בֶּן זַכַּאי רַבּוֹ, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה רֹאשׁ זְזֶדֶשׁ. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו, אָמַר לוֹ, הַבְּאֵר שֶׁמְּנַקָּה מִכָּל טִנֹּפֶת, וּמְמַלְּאִים אוֹתוֹ וְנוֹבֵעַ מִשֶּׁלּוֹ יוֹתֵר, מָה רוֹצָה כָּאן? אָמַר לוֹ, זַזְיֵב אָדָם לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ. אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ אָמַרְתִּי, אֶלָּא אֲנִי רוֹאֶה בְּפָנֶיךָ שֶׁדָּבָר זְזֶדֶשׁ יֵשׁ אֶצְלְךָ מֵאוֹתָם הָעֲמֻקִּים שֶׁאַתָּה עָתִיד לִשְׁאֹל.

אָמַר לוֹ, רָאִיתִי אֶת הָאוֹר הָרִאשׁוֹן הַזֶּה שֶׁמַּסְעוֹתָיו עֲשָׂרָה, וְנוֹסֵעַ בַּעֲשָׂרָה, וּבַסּוֹד שֶׁל עֲשָׂרָה מַנְהִיג אֶת הַכֹּל, וּבְאוֹתִיּוֹת שֶׁל עֲשָׂרָה עוֹשֶׂה אֶת

מַעֲשָׂיו. וְלָמְדֵנוּ, עֲשָׂרָה פָּתָקִים, עֲשָׂרָה מְזוּזוֹת שֶׁל בֵּית זוּלִים בְּיָדוֹ, וַעֲשָׂרָה פָּתָקִים נוֹטֵל בְּגַן עֵדֶן לְהַתְקִין אֶרֶץ עַל גּוּפוֹת הַצַּדִּיקִים.

אָמַר לוֹ, אֶלִיעֶזֶר בְּנִי, הָיִיתָ רוֹאֶה יוֹתֵר מִמַּלְאָךְ קָדוֹשׁ שֶׁל הָעוֹלָם, בַּעֲשָׂרָה נִבְרָא, בַּעֲשָׂרָה מִנְהָג. בַּעֲשָׂרָה הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ. בַּעֲשָׂרָה הַתּוֹרָה, הוּא בַּעֲשָׂרָה מַסְעוֹתָיו. בַּעֲשָׂרָה עוֹלָמוֹת. עֶלְיוֹנִים [בַּעֲשָׂרָה]. וְאָזַד עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל בָּרוּךְ הוּא.

וְאֹמַר לְךָ דָּבָר, דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַמִּשְׁנָה הָיְתָה בָּזֶה. מַה כָּתוּב? וַיַּקְזוּ הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְּמַלִּים מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ. אָמַר לוֹ, רַבִּי, זָכִיתִי לַפָּסוּק הַזֶּה, אֲבָל וְכָל טוּב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ מַהוּ? אָמַר לוֹ, הוּא שְׁמוֹ שֶׁל רַבּוֹ שֶׁהָלַךְ אֵלָיו לְהַכְנִיסוֹ וּלְהַנְהִיג [וּלְהָגֵן] אוֹתוֹ. אָמַר, זֶהוּ וַדַּאי, כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת שְׁמוֹ עַל בֵּרְיוֹ, יוֹדֵעַ שֶׁהוּא וּשְׁמוֹ אֶזֶד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁמוֹ אֶזֶד, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) ה׳ אֶזֶד וּגו׳. [כֻּלָּם] כְּלוֹמַר, הַשֵּׁם וְהוּא אֶזֶד.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ: וַיְבָרֶךְ הַגְּמַלִּים מִזּוּז לָעִיר אֶל בְּאֵר הַמָּיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִזּוּז לָעִיר – זֶהוּ בֵּית הַקְּבָרוֹת. אֶל בְּאֵר הַמָּיִם – שֶׁלָּמְדֵנוּ, הַנִּקְדָּמִים בְּבָתֵּי הַקְּבָרוֹת – אוֹתָם שֶׁנַּעֲשׂוּ וְנָתְנוּ בַּתּוֹרָה. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁנִּכְנַס אָדָם לַקֶּבֶר, מַה שֶּׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ בַּתְּזוּלָה – אִם קָבַע עִתִּים לַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּךָ וְגוֹ׳. וּכְשֶׁיֵּצֵא, אֵינוֹ דִּין [לְקַיְּמָם] לַהֲקִימָם בַּתְּזוּלָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, לְעֵת עֶרֶב – זֶהוּ יוֹם שִׁשִּׁי, שֶׁהוּא עֶרֶב הַשַּׁבָּת, שֶׁאָז הַזְּמַן לְהַעֲמִיד אֶת הַמֵּתִים. מַה מַּשְׁמָע? שֶׁשָּׁנִינוּ. שִׁשָּׁה אַלְפֵי שָׁנִים הוּא הָעוֹלָם, וְהוּא אֶלֶף הַשִּׁשִּׁי שֶׁהוּא סִיּוּם הַכֹּל. וְהָיְנוּ לְעֵת עֶרֶב, זְמַן סִיּוּם הַכֹּל. לְעֵת צֵאת הַשַּׁאֲבַת – אֵלּוּ הֵם תַּלְמִידֵי זַכְמִים הַשּׁוֹאֲבִים מֵימֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא עֵת לָצֵאת וּלְהִתְנַעֵר מִן הֶעָפָר.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, עוֹד יֵשׁ לָדַעַת, שֶׁשָּׁנִינוּ, אוֹתָם הַמִּתְעַסְּקִים לָדַעַת אֶת

בּוֹרְאָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִשְׁמָתָם בְּהַשְׁלוּמָהּ לָעוֹלָם הַבָּא, זָכוּ לָצֵאת מִשְּׁבוּעוֹת הַנְּשָׁמָה, הוֹלֵךְ לָדַעַת מִי הוּא גּוּפָהּ מַמָּשׁ וּמַה הוּא. הִנֵּה אָנֹכִי נִצָּב עַל עֵין הַמַּיִם, אַף עַל גַּב שֶׁתַּלְמִיד זָקֵן הוּא, הוֹלֵךְ אַזַּר הַתַּשְׁלוּם, שֶׁכָּתוּב וְהָיָה הָעַלְמָה הַיֹּצֵאת לִשְׁאֹב וְאָמַרְתִּי אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא מְעַט מַיִם מִכַּדֵּךְ – אֱמֹר לִי רֶמֶז יְדִיעָתוֹ מִמַּה שֶּׁהִשַּׂגְתָּ.

וְאָמְרָה אֵלַי גַּם אַתָּה שְׁתֵה – אַף אַתָּה עֶבֶד [כְּמוֹךָ] כָּמוֹנִי, וְלֹא נִתְזַלֵּף לִי [עַל] יְדִיעָתְךָ בִּידִיעָתוֹ שֶׁל מָקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וְצָרִיךְ אַתָּה לְהַשִּׂיג, שֶׁאַתָּה נִבְרָא כָּמוֹנִי.

וְגַם לִגְמַלֶּיךָ אֶשְׁאָב – כְּלוֹמַר, יְדִיעַת הַשָּׂגָתִי שֶׁלֹּא הִשִּׂיגוּ סִיעָתְךָ, וְיָדַעְתִּי כִּי מַעֲלָה יֵשׁ לִי עָלֶיךָ וְהֵיאַךְ נִבְרָא אַתָּה מִזִּיו הַנָּתוּן אֶצְלְךָ. אִם הוּא אוֹמֵר סִימָן זֶה יְהִי מָסוּר בְּיָדִי עַל כָּל דְּבָרִים אֵלּוּ, וְאֵדַע שֶׁהִיא הָאִשָּׁה, הוּא הַגּוּף מֵאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה, הַשְּׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבִּיעַנִי.

וַיְהִי הוּא טָרֶם כִּלָּה לְדַבֵּר וְגוֹ'. רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּעוֹד שֶׁכָּל הָעִנְיָנִים הוּא רוֹצֶה לְנַסּוֹת עַל הַגּוּף, מַה כָּתוּב? וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת, זֶהוּ הַגּוּף קָדוֹשׁ שֶׁנִּתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְכֹתֶת גּוּפוֹ לְהַשִּׂיג וְלָדַעַת אֶת קוֹנוֹ. אֲשֶׁר יָלְדָה לִבְתוּאֵל – אָמַר רַב יְהוּדָה, בְּתוֹ שֶׁל אֵל. בֶּן מִלְכָּה – בֶּן מַלְכָּהּ שֶׁל עוֹלָם. אֵשֶׁת נָחוֹר אֲחִי אַבְרָהָם – זִבְרַת הַשֶּׂכֶל, גּוּף שֶׁנִּדְבָּק בַּשֶּׂכֶל, וְהִיא אַזַּי הַנְּשָׁמָה. וְכַדָּהּ עַל שִׁכְמָהּ – מַשָּׂא הַזָּכְמָה עָלֶיהָ.

וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ – זֶהוּ מִטָּטְרוֹ"ן. וַיֹּאמֶר הַגְמִיאִינִי מְעַט מַיִם מִכַּדֵּךְ – אֱמֹר לִי רֶמֶז זָכְמָה בִּידִיעַת בּוֹרַאֲךָ מִמַּה שֶּׁעָסַקְתָּ בָּעוֹלָם שֶׁיָּצָאתָ מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ, אַזַּר כָּל זֶה מַה כָּתוּב? וְאִשֵּׁם הַגֶּזֶם עַל אַפָּהּ וְהַצְּמִידִים עַל יָדֶיהָ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אוֹתָם הָעֲצָמוֹת שֶׁנִּפְזְרוּ לְכָאן וּלְכָאן, הוּא צוֹמֵד אוֹתָם וְשׁוֹקְלָם זֶה עַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נז) וְעַצְמֹתֶיךָ יַזַּלִּיל. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אוֹתוֹ הַגּוּף עוֹמֵד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם נִכְנָס בּוֹ נִשְׁמָתוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִי מוֹלִיךְ הַגּוּף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? אָמַר רַבִּי זֵירָא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מְזוֹלוֹת תַּוֹּזֹת הָאָרֶץ, וְהֵם מִתְגַּלְגְּלִים וְהוֹלְכִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כו) וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, גַּבְרִיאֵ"ל מוֹלִיךְ אוֹתָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) הַתֵּלְכִי עִם הָאִישׁ הַזֶּה, וְכָתוּב שָׁם (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וּלְרִבְקָה אָחוֹז וּשְׁמוֹ לָבָן? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין יֵצֶר הָרָע בָּטֵל מִן הָעוֹלָם. אַף עַל פִּי שֶׁכִּלּוּ לֹא נִמְצָא – קְצָתוֹ נִמְצָא.

בֹּא רְאֵה, בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁהָיָה מַטָּל בָּעוֹלָם הַזֶּה, נִקְרָא לוֹט. לָעוֹלָם הַבָּא [יִבָּדֵל] יִבָּטֵל מִן הָעוֹלָם, אֲבָל [לֶעָתִיד לָבֹא] לֹא כֻּלּוֹ, וְנִקְרָא לָבָן, לֹא מְעֻוָּל כְּבָרְאשׁוֹנָה, אֶלָּא כְּמִי שֶׁרוֹזְזִין מִנּוּוּלוֹ. לָמָּה צָרִיךְ לָבָן? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לַעֲשׂוֹת פָּרְיָה וְרִבְיָה צָרִיךְ. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם אֵין יֵצֶר הָרָע נִמְצָא, פָּרְיָה וְרִבְיָה אֵינוֹ מָצוּי.

בֹּא תִּשְׁמַע, כֵּיוָן שֶׁהַגּוּף נִבְנָה וְעוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, מַה כָּתוּב? וַיַּשְׁלִוּז אֶת רִבְקָה אֲחוֹתָם וְגוֹ'. מַה זֶּה וְאֶת מֵנַקְתָּהּ? זֶה כּוֹזֵז הַתְּנוּעָה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, זֶה כּוֹזֵז הַגּוּף.

רַבִּי אַבָּהוּ פָּתַח בַּפָּסוּק הַזֶּה, (שיר ד) אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, כֵּיוָן שֶׁהַגּוּף נִבְנָה עַל קִיּוּמוֹ וּמְבִיאִין אוֹתוֹ לְהַכֵּל נִשְׁמָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הַנְּשָׁמָה מַמְתָּנֶת אֵלָיו וְיוֹצֵאת לִקְרָאתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה, זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה. תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם הַנְּשָׁמָה הִיא, יָפָה אַבְרָהָם כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אֲבָל מַה זֶּה יִצְחָק? אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, הִנֵּה הַזְּוַוגִּים אָמְרוּ שֶׁעַכְשָׁו נִקְרָא יִצְחָק עַל שֵׁם הַשִּׂמְחָה הָרַבָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בַּתְּחִלָּה נִקְרֵאת הַנְּשָׁמָה אַבְרָהָם וְהַגּוּף שָׂרָה. עַכְשָׁו נִקְרֵאת הַנְּשָׁמָה יִצְחָק וְהַגּוּף רִבְקָה. שָׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן,

אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם קִיּוּם הַגּוּף מַמְתָּנֶת הַנְּשָׁמָה לַגּוּף בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בִּמְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא רְאֵה, וַיַּקְהֵל אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֶּאֱהָבֶהָ וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ. אוֹהֵב אֶת אוֹתוֹ הַגּוּף וּמִתְנַחֵם עִמּוֹ, וְהוּא עֵת לִשְׂחוֹק וְהַזְדָּוְגָה בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי כָּל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ הִתְבָּרְרָה לָנוּ, אֲבָל לֹא יָכְלְנוּ לָדַעַת מַהוּ. וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיַּקְהֵל אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה. וּלְשִׁקּוּל הַדַּעַת כָּל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ לִסְתֹּר.

כְּשֶׁבָּא רַב דִּימִי, אָמַר, הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ שָׁמַעְתִּי וְלֹא זָכִיתִי. אָמְרוּ שֶׁעֶלְיוֹנִים תַּקִּיפִים לֹא זְמִנּוּהָ לְגַלּוֹת, וְאָנוּ מַה נֹּאמַר? קָם רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, מִישִׁיבַת זַבֵּרֵינוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה גְּלוּיָה.

קָמוּ וְהָלְכוּ הוּא וְרַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי זֵיָיא. מָצְאוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה מְגַלֶּה אֶת סוֹדוֹת הַתְּפִלִּין. נִכְנְסוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ, בַּמֶּה מִתְעַסֵּק מַר? אָמַר לָהֶם, אֶת טַעַם הַתְּפִלִּין אָמַרְתִּי, שֶׁהֲרֵי אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁמִּנִּיזַז תְּפִלִּין וְיוֹדֵעַ אֶת הַטַּעַם שֶׁלָּהֶן.

אָמְרוּ, אִם נוֹזַז לְפָנֵי מַר, יֹאמַר לָנוּ הַדָּבָר. אָמְרוּ, שָׁמַעְנוּ מֵאָבִיךָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָה רַבָּה שֶׁהָיְתָה לוֹ עִם יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ בֵּית מִשְׁכָּן כְּמוֹ הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְיָבִיא אֶת דִּיּוּרוֹ עִמָּהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם. וְשָׁמַעְנוּ מֵאָבִיךָ, שֶׁכָּאן סָתוּם הַטַּעַם שֶׁל הַתְּפִלִּין בַּפָּסוּק הַזֶּה.

אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ הָעֶלְיוֹן נַעֲשָׂה הַמִּקְדָּשׁ בְּמֶרְכְּבוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְאַזַּר כָּךְ הִשְׂרָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת דִּיּוּרוֹ עִמָּהֶם כָּעִנְיָן הַזֶּה. וּכְמוֹ כֵן הִתְעוֹרְרוּ הַזַּבָּרִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה בְּטַעַם הַתְּפִלִּין, שֶׁיִּהְיֶה אוֹתוֹ הָאִישׁ דְּגְמָא שֶׁל הַמֶּרְכָּבוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, מֶרְכָּבָה תַּזּוֹתוֹנָה מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, לְהָבִיא אֶת מַלְכוּתוֹ וְיַשְׂרֶה דִּיּוּרוֹ עָלָיו.

וְשָׁנִינוּ, יֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְדַגְמָתָם, וְיֵשׁ בּוֹ שָׁלֹשׁ מֶרְכָּבוֹת, דַּגְמַת הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים סוֹדוֹת שֶׁל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת, מֶרְכָּבוֹת שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת שׁוֹלֵט עַל אַרְבַּע. וְעַל כֵּן סוֹד הַשִּׁי״ן שֶׁל שְׁלֹשָׁה כְּתָרִים, וְשִׁי״ן שֶׁל אַרְבָּעָה כְּתָרִים, שְׁלֹשָׁה מְלָכִים שׁוֹלְטִים בַּגּוּף, תְּפִלִּין עָלָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה. אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. הַתְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת.

הַלֵּב רוֹכֵב, דַּגְמָא שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְהוֹנָה, וְהַתַּזְהוֹן רוֹכֵב. עוֹד שָׁנִינוּ, זֶה הָרֶכֶב שֶׁל הַזְּרוֹעַ לְמַטָּה. וְהַלֵּב רוֹכֵב, דַּגְמָא שֶׁהוּא לְמַטָּה, וְנִמְסְרוּ בְּיָדוֹ לְהַכְנִיס אוֹתָם כָּל זֵילוֹת הַשָּׂמִים. כָּךְ הַלֵּב רוֹכֵב לְמַטָּה, וְנִמְסְרוּ בְּיָדוֹ כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף.

וּמֵעָלָיו אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת עַל הַמּוֹחַ, שֶׁהוּא הָרֹאשׁ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שַׁלִּיט עֶלְיוֹן, הַמֶּלֶךְ מֵהַכֹּל. [וְרוּחַ] וְסוֹד הַנְּשָׁכְמָה הַזּוֹ הוּא כְּמוֹ שֶׁהַמְּקֻדָּשׁ, שֶׁכָּתוּב וַעֲשֵׂה כְּרוּב אֶחָד מִקָּצָה מִזֶּה וּכְרוּב אֶחָד מִקָּצָה. וַעֲלֵיהֶם דִּיוּר הַמֶּלֶךְ בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שְׁתֵּי מֶרְכָּבוֹת.

וּכְמוֹ זֶה הַלֵּב וְהַמּוֹחַ, הַלֵּב מִכָּאן וְהַמּוֹחַ מִכָּאן, וַעֲלֵיהֶם מְדוּרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַרְבַּע [אַרְבַּע] פָּרְשִׁיּוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִכָּאן וָהָלְאָה סוֹדוֹת הַכְּתָרִים, הָאוֹתִיּוֹת וְהַפָּרְשִׁיּוֹת בְּגוּפָם וּבִרְצוּעוֹתֵיהֶם. הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי וְהָרֶמֶז שֶׁלָּהֶם הִתְגַּלָּה, וְהַטַּעַם שֶׁל הַכֹּל בְּשִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת [הָרַחֲמִים].

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא לֹא בָּאתִי אֶלָּא עֲבוּר הַסּוֹד הַזֶּה – דַּי לִי. אָמְרוּ לוֹ, אַשְׁרֶיךָ וְזַכְּךָ בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּל רָז אֵינוֹ אָנוּס לְךָ. אָמְרוּ לוֹ, בָּאנוּ לְפָנֶיךָ מַר לְדַעַת אֶת סוֹד הַפָּסוּק הַזֶּה, וַיִּסַּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה.

אָמַר, פָּרוּשׁ שֶׁל הַפָּסוּק הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁגִּלּוּ וְזִבֵּרִינוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַנְּשָׁמָה תָּבוֹא בְּאוֹתוֹ הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ שֶׁלָּהּ, הִנֵּה הַדְּבָרִים הָיוּ עַל הָרְשָׁעִים שֶׁיָּקוּמוּ וַיַּכְשִׁירוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְיִתֵּן לָהֶם מְזִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁיֵּדְעוּ וְיָשׁוּבוּ וְיִזְכּוּ זְכוּת שְׁלֵמָה.

וּכְשֶׁרָאָה אֶת זֶה שְׁלֵמוֹת, הָיָה [תָּמִיד הַרְבֵּה] הַרְבֵּה וְאָמַר, (קהלת ז) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלְּכוּ, שֶׁיָּבְאוּ וְיִזָּזוּ מִמְּקוֹם קָדוֹשׁ.

וְשָׁנִינוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּתוּב (ירמיה ג) הֲיַהֲפֹךְ כּוּשִׁי עוֹרוֹ וְנָמֵר זִבַּרְבֻּרֹתָיו. כָּךְ הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ לָשׁוּב בָּעוֹלָם הַזֶּה וּלְהִתְקַטֵּר מַעֲשִׂים טוֹבִים, לְעוֹלָם לֹא יַקְטִירוּ בָּעוֹלָם הַבָּא. רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה, וְשֶׁרוֹצָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם נְשָׁמָה לְגוּפָם וּלְקָרְבָּם בִּתְשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַתֵּלֶד לוֹ אֶת זִמְרָן וְאֶת יָקְשָׁן. הַרְבֵּה מַעֲשִׂים רָעִים עַד שֶׁנִּגְרָשִׁים מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַיִּשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ וְגוֹ'. וְעַל הָאֲחֵרִים נֶאֱמַר וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה מַשְׁמָע עַל הַפָּרָשָׁה, וּמַשְׁמָע שֶׁאוֹתוֹ זְמַן [נִקְרָא] [אָבַד] שֵׁם [הַנְּשָׁמָה] אַבְרָהָם, וּבִמְקוֹמוֹ נִקְרֵאת יִצְחָק, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי. עִם יְדִיעַת הַחַי שֶׁהוּא זֶה הָעוֹלָמִים, לָדַעַת וּלְהַשְׂיג מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיג בָּעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה'. (עד כאן מדרש הנעלם)

זֹהַר:

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (קהלת יב) וְיָשֹׁב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, נָטַל עֲפָרוֹ מִמְּקוֹם הַמִּקְדָּשׁ, וּבָנָה אֶת גּוּפוֹ מֵאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכֻּלָּם נָתְנוּ לוֹ כֹּחַ. אַחַר כָּךְ הֵרִיק עָלָיו רוּחַ חַיִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וְגוֹ'. אַחַר כָּךְ הֵקִים וְיָדַע שֶׁהוּא מִמַּעְלָה וּמִטָּה, וְאָז נִדְבַּק וְיָדַע אֶת הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה.

כְּמוֹ זֶה כָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם הוּא כָּלוּל מִמַּעְלָה וּמַטָּה, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים לְהִתְקַדֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּרָאוּי, כְּשֶׁמּוֹלִידִים בֵּן, מוֹשְׁכִים עָלָיו רוּחַ קְדֻשָּׁה מֵהַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַקְּדוֹשִׁים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים בָּנִים לַמָּקוֹם"ה. מִשּׁוּם שֶׁהַגּוּף נַעֲשָׂה בִּקְדֻשָּׁה כָּרָאוּי, כָּךְ גַּם נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ כָּרָאוּי, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָתִיד אָדָם לָתֵת זֶשְׁבּוֹן מַעֲשָׂיו טֶרֶם יָצָא מִן הָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם הַזֶּשְׁבּוֹן שֶׁגּוּף וּנְשָׁמָה נוֹתְנִים זֶשְׁבּוֹן. אַזַּר כָּךְ הַנְּשָׁמָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ, וְהַגּוּף שָׁב לֶאֱרֶץ, וְהַכֹּל שָׁב לִמְקוֹמוֹ שֶׁנִּלְקַח מִשָּׁם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. עַד הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַזְעִיק מֵתִים, הַכֹּל גָּנוּז לְפָנָיו.

וְאוֹתוֹ גּוּף מַמָּשׁ וְאוֹתָהּ נְשָׁמָה מַמָּשׁ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב לָעוֹלָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם וּלְזַדֵּשׁ אֶת פָּנֵי הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) יִזְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן. וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה מַמָּשׁ גְּנוּזָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשָׁבָה לִמְקוֹמָהּ כְּפִי דַּרְכָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. וּבְזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַזְעִיק מֵתִים, עָתִיד הוּא לְהָרִיק טַל מֵרֹאשׁוֹ עֲלֵיהֶם, וּבְאוֹתוֹ הַטַּל כֻּלָּם יָקוּמוּ מֵהֶעָפָר.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ. מַה זֶּה טַל אוֹרוֹת? אוֹרוֹת מַמָּשׁ מֵאוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁל מַעְלָה שֶׁבָּהֶם עָתִיד לְהָרִיק זִיוִים לָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁעַיִן הַזִּיוִים יָרִיק זִיוִים שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. שֶׁהֲרֵי עַכְשָׁו פּוֹסְקִים מִשּׁוּם שֶׁהַנָּזוּשׁ הָרָע הַזֶּה שׁוֹלֵט וְהַלְבָנָה מִתְכַּסָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּבָיְכוֹל פּוֹסְקִים מֵימָיו, וְהַזִּיוִים לֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם כָּרָאוּי.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא הַנָּזוּשׁ הָרָע, יִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲבִיר אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וְאַזַּר שֶׁהוּא יַעֲבֹר מִן הָעוֹלָם, הַלְבָנָה לֹא תִתְכַּסֶּה. וְהַנָּהָר שֶׁשּׁוֹטֵף וְיוֹצֵא, לֹא יִפָּסְקוּ מֵעֵינָיו. וְאָז כָּתוּב (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְבָנָה כְּאוֹר הַזַּמָּה וְאוֹר הַזַּמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל הַגּוּפוֹת שֶׁל הָעוֹלָם יָקוּמוּ וְיִתְעוֹרְרוּ מִן הֶעָפָר – אוֹתָם הַגּוּפוֹת שֶׁנִּטְעוּ בִּנְשָׁמָה אַוָּזוֹת מַה יִּהְיֶה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹתָם הַגּוּפוֹת שֶׁלֹּא זָכוּ וְלֹא הִצְלִיחוּ, הֲרֵי הֵם כִּלֹּא הָיוּ. כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עֵץ יָבֵשׁ בָּעוֹלָם הַהוּא, כָּךְ גַּם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. וְהַגּוּף הָאַוָּזרוֹן שֶׁנִּנְטַע וְהִצְלִיחַ וְנָטַל שָׁרָשָׁיו כָּרָאוּי יָקוּם.

וְעָלָיו כָּתוּב (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְגוֹ' וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וְגוֹ'. שֶׁעָשָׂה פֵּרוֹת וְנָטַע שָׁרָשִׁים וְהִצְלִיחַ כָּרָאוּי. וְעַל אוֹתוֹ גּוּף רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא עָשָׂה פֵּרוֹת וְלֹא נָטַע שָׁרָשִׁים [וְלֹא זָכָה וְלֹא הִצְלִיחַ], כָּתוּב (שם) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב וְגוֹ'. כִּי יָבוֹא טוֹב – זוֹ תְּחִיַּת הַמֵּתִים.

וְיָאִיר אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁעָתִיד לְהָאִיר לַצַּדִּיקִים שֶׁהָיָה גָּנוּז לָהֶם בְּיוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וְאָז עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיר הַמֵּתִים, וְכָתוּב (מלאכי ג) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וְגוֹ'. וְאָז יִתְגַּבֵּר הַטּוֹב בָּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע יַעֲבֹר מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְאָז אוֹתָם הַגּוּפִים הָרִאשׁוֹנִים יִהְיוּ כִּלֹּא הָיוּ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָרִיק עַל אוֹתָם הַגּוּפִים רוּחוֹת אַוָּזרוֹת, וְאִם זוֹכִים בָּהֶם – יָקוּמוּ בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאִם לֹא – יִהְיוּ אֲפָר תַּחַת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ וְגוֹ', וְהַכֹּל יוֹדֵם וְיוֹעֵד לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם כֻּלָּם בְּמִנְיָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מ) הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי נֶאֱמַר, כָּל אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יָקוּמוּ בָּרִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם וְיָקִים אוֹתָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב יִוְּיוּ מֵתֶיךָ. אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נְבֵלָתִי יְקוּמוּן – אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּתוֹךְ אַרְצוֹת אַוָּזרוֹת, שֶׁלֹּא כְתוּבָה בָּהֶם תְּחִיָּה, אֶלָּא קִימָה. שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַחַיִּים לֹא תִשָּׁרֶה אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּהֶם יִוְּיוּ מֵתֶיךָ, וְאוֹתָם שֶׁבַּחוּץ יִבְרָא הַגּוּף שֶׁלָּהֶם, וְיָקוּמוּ גּוּף בְּלִי רוּחַ. אַוָּזר כָּךְ יִתְגַּלְגְּלוּ

תַּזַּת הֶעָפָר עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם יְקַבְּלוּ נְשָׁמָה, וְלֹא בִּרְשׁוּת אַזָּרֵת, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם כָּרָאוּי.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יֵיסָא הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אֶחָד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַחֲזִיוֹת אֶת הַמֵּתִים, כָּל אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ לְפָנָיו, כֻּלָּם עוֹמְדוֹת דְּמֵיּוֹת דְּמֵיּוֹת לְפָנָיו, בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיוֹרִיד אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיִקְרָא לָהֶם בְּשֵׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. וְכָל נְשָׁמָה תִּכָּנֵס לִמְקוֹמָהּ, וְיָקוּמוּ בְּקִיּוּם בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאָז יִהְיֶה הָעוֹלָם שָׁלֵם. וְעַל אוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב (שם כה) וְזָרְפַת עַמּוֹ יָסִיר וְגוֹ'. מַה זֶּה וְזָרְפַת עַמּוֹ יָסִיר? זֶה יֵצֶר הָרָע שֶׁמַּזְשִׁיךְ אֶת בָּנֵי הַבְּרִיּוֹת וְשׁוֹלֵט בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי רָאִינוּ, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בָּרוּז הַזֶּה – אֵינוֹ טָמֵא. יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ – הוּא טָמֵא. אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁזֶּה כָּךְ, וְכָךְ נֶאֱמַר, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, כְּשֶׁנּוֹטֵל אֶת הָרוּז שֶׁל הָאָדָם, הוּא מְטַמֵּא אוֹתוֹ, וְנִשְׁאָר גּוּף טָמֵא. וּשְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כְּשֶׁהֵם בְּזַיֵּיהֶם הֵם טְמֵאִים, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָהֶם נְשָׁמוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמִּתְרוֹקֶנֶת מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ טֻמְאָה, נִשְׁאָר הַגּוּף בְּלִי טֻמְאָה כְּלָל.

מִשּׁוּם כָּךְ מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּאִשָּׁה שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, הוּא נִטְמָא, וְאוֹתוֹ בֵּן שֶׁיִּוָּלֵד לוֹ יְקַבֵּל עָלָיו רוּז שֶׁל טֻמְאָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי מִצַּד אָבִיו הוּא בָּא מִיִּשְׂרָאֵל, לָמָּה יְקַבֵּל עָלָיו רוּז טֻמְאָה?

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה נִטְמָא אָבִיו בְּשָׁעָה שֶׁנִּדְבַּק עִם אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהִיא טְמֵאָה, וְכֵיוָן שֶׁהָאָב נִטְמָא בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהִיא טְמֵאָה, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁאוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁנּוֹלַד מִמֶּנָּה יְקַבֵּל עָלָיו רוּז טֻמְאָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁעָבַר עַל הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, כִּי ה' קַנָּא שְׁמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְקַנֵּא עַל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכֵּיוָן שֶׁיָּדַע אַבְרָהָם אָבִינוּ

זְכְמָה, רָצָה לְהַפְרֵד מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים וְלֹא לְהִדָּבֵק בָּהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב: וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְגוֹ'. מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וַדַּאי. [מַה] סוֹד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ב) וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר. אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ, אָנֹכִי בִּמְדַיְּקִ. כָּתוּב כָּאן אֲשֶׁר אָנֹכִי, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה מד) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ. וְכָל זֶה כְּדֵי לֹא לְהִטָּמֵא עִמָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ בָּאִשָּׁה הַהִיא שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, גּוֹרֵם לְטַמֵּא מָקוֹם אַוֵּר, וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי ל) תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ וְגוֹ'. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ בַּבְּרִית הַזּוֹ, לֹא בָּטַח בּוֹ אַבְרָהָם, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר, ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְגוֹ', הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ. וַדַּאי זֶה מַלְאַךְ הַבְּרִית כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמֹר הַבְּרִית הַזּוֹ וְלֹא יִטָּמֵא בֵּין אוֹתָם הָעַמִּים.

רַק אֶת בְּנִי לֹא תָּשֹׁב שָׁמָּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע אַבְרָהָם שֶׁהַגָּה בְּכֻלָּם לֹא הָיָה מִי שֶׁהִכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רַק הוּא לְבַדּוֹ, וְלֹא רָצָה שֶׁיִּהְיֶה מִדּוֹרוֹ שֶׁל יִצְחָק בֵּינֵיהֶם, אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה מִדּוֹרוֹ עִמּוֹ, וְיִצְחָק יִלְמַד מִמֶּנּוּ תָּמִיד אֶת דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא יִסְטֶה יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה, וְעַל כֵּן לֹא רָצָה אַבְרָהָם שֶׁמִּדּוֹרוֹ שֶׁל יִצְחָק יִהְיֶה שָׁם.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וַדַּאי שֶׁזְּכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הָיְתָה לְפָנָיו הָעֶבֶד הַהוּא, שֶׁהַיּוֹם הַהוּא יָצָא, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם הִגִּיעַ לְעֵין הַמַּיִם, שֶׁכָּתוּב וָאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעָיִן. וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ. כַּמָּה טִפְּשִׁים הָאֲנָשִׁים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה כָּל הַזִּוּוִים וְכָל הַזְּרוּת וְכָל הַטּוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. [הַזְּרוּת הַהִיא שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְשֶׁל הַבָּא הִיא] [נ"א הַזְּרוּת הַהִיא שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא הִיא הַזִּוּוִים בָּעוֹלָם הַזֶּה] הַזִּוּוִים הֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁיִּזְכּוּ לְיָמִים

שְׁלֵמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא. וּלְעָתִיד אֲרֻכִּים בָּעוֹלָם הַבָּא, מְשׁוֹם שֶׁהֵם זַיִּים שְׁלֵמִים, הֵם זַיִּים שֶׁל שְׁמוֹנָה, זַיִּים בְּלִי עֲצָבוּת, זַיִּים שֶׁהֵם זַיִּים. זֵרוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, זֵרוּת שֶׁל הַכֹּל. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אֵין יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עָלָיו כָּל הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם בְּנֵי הַשְּׁמָד? גְּזֵרָה הִיא מִלְּמַעְלָה, כְּמוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲבֵרָיו, וְכָךְ עָלְתָה בְּמַחֲשָׁבָה. זֵרוּת שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וְכָךְ זֶה וַדַּאי. שֶׁאִם אָדָם הָיָה נִדְבָּק בְּעֵץ הַחַיִּים, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, לֹא הָיָה גּוֹרֵם מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מַה כָּתוּב בָּהּ? זֵרוּת עַל הַלְּוּחוֹת, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ. וְאִלְמָלֵא הֵם לֹא זָטְאוּ וְעָזְבוּ אֶת עֵץ הַחַיִּים, לֹא הָיוּ גּוֹרְמִים מָוֶת לָעוֹלָם כְּבַתְּחִלָּה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, (תהלים פב) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם. וּזְבַלְתֶּם אֶת עַצְמְכֶם – אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן וְגוֹ'. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אֵין יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו הַנָּזָשׁ הָרָע הַהוּא שֶׁהֶזִּיקָ אֶת הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אִם כָּךְ, לָמָּה מֵשָׁה מֵת? שֶׁאִם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא זָטָא – לֹא יָמוּת! [וְלָמָּה יָמוּת?] אָמַר לוֹ, וַדַּאי מֵת, אֲבָל לֹא שָׁלַט בּוֹ אָמַרְנוּ, אֶלָּא לֹא מֵת עַל יָדוֹ וְלֹא נִטְמָא בּוֹ, וְלֹא מֵת וַדַּאי. אֶלָּא נִדְבַּק בַּשְּׁכִינָה וְהָלַךְ לְזַוֵּי עוֹלָם.

וְזֶה נִקְרָא זַיִן, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ זַיִ וְגוֹ'. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ זֵרוּת מִן הַכֹּל בָּעוֹלָם הַזֶּה מִשְּׁעְבּוּד שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. זֵרוּת בָּעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִתְבְּעוּ מִמֶּנּוּ דִּין בָּעוֹלָם הַהוּא כְּלָל.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים יֵשׁ בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (משלי ג) יְקָרָה הִיא מִפָּנִינִים. כַּמָּה גְּנָזִים טְמוּנִים יֵשׁ בָּהּ. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל דָּוִד בָּרוּחַ שֶׁל הַחָכְמָה וְיָדַע כַּמָּה נִפְלָאוֹת יוֹצְאִים מִן הַתּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר (תהלים קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ. בֹּא רְאֵה, וַיְהִי הוּא טֶרֶם כֻּלָּה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת. יֹצֵאת? בָּאָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה יֹצֵאת? שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתָהּ מִכָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר, שֶׁכֻּלָּם רְשָׁעִים, וְהִיא יוֹצֵאת מֵהַכֹּל שֶׁלָּהֶם. וַתֵּרֶד הָעַיְנָה כָּתוּב בְּהֵ"א, סוֹד הוּא שֶׁפָּגְשָׁה שָׁם אֶת בְּאֵר מִרְיָם, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב הָעַיְנָה בְּהֵ"א, וְעָלוּ לָהּ הַמַּיִם.

דָּבָר אַוֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת, כַּכָּתוּב יִצְאַת לִשְׁאֹב מָיִם. לָמָּה יוֹצְאוֹת וְלֹא הוֹלְכוֹת וְלֹא בָּאוֹת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁטְּמוּנוֹת הָיוּ כָּל הַיּוֹם, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹצְאוֹת לִשְׁאֹב מַיִם. וְסִימָן לָקָזוּ בְּיָדוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהִגִּיעַ הָעֶבֶד לְזָרָן וּמָצָא אֶת רִבְקָה לְעֵת עֶרֶב, הָיָה זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִגִּיעַ יִצְחָק לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מִנְחָה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִגִּיעַ הָעֶבֶד אֶל רִבְקָה. וּבַשָּׁעָה הַהִיא שֶׁהִגִּיעַ יִצְחָק לִתְפִלַּת מִנְחָה כְּבַתְּחִלָּה, הִגִּיעָה רִבְקָה אֵלָיו, שֶׁהַכֹּל יִמָּצֵא בִּמְקוֹמוֹ שֶׁצָּרִיךְ כָּרָאוּי, וְהַכֹּל הִגִּיעַ בְּסוֹד הַזִּוּכְמָה, וְעַל כֵּן בָּא הָעֶבֶד לִבְאֵר הַמַּיִם, סוֹד הַכָּתוּב (שיר ד) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם זַיִים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. וּבֵאַרְנוּהוּ, וְהַכֹּל הוּא סוֹד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בָּא לִטְבֶרְיָה וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אַבָּא, נֵלֵךְ, שֶׁהֲרֵי אָנוּ רָאִינוּ שֶׁאִישׁ אֶזְדּ יַגִּיעַ כְּעֵת אֵלֵינוּ וּדְבָרִים זָרִים בְּפִיו, וְהֵם דִּבְרֵי תוֹרָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הִנֵּה יָדַעְתִּי שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁמַּר הוֹלֵךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ לוֹ מַלְאָכִים טָסִים בְּכְנָפַיִם לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, הֵרִים רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶת עֵינָיו, וְרָאָה אִישׁ שֶׁהָיָה רָץ וְהוֹלֵךְ. יָשְׁבוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אַבָּא. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ, אֲנִי יְהוּדִי, וּבָאתִי מִקַּפּוֹטְקִיָא, וַאֲנִי הָלַכְתִּי לְסִתְרוֹ [לְאָהֳל] שֶׁל בַּר יוֹזַאי, שֶׁנִּמְנוּ הַזְּבֵרִים בִּדְבָרִים יְדוּעִים וּשְׁלָזוּנִי אֵלָיו. אָמַר לוֹ, אֱמוֹר בְּנִי. אָמַר לוֹ, אַתָּה בַּר יוֹזַאי? אָמַר לוֹ, אֲנִי בַּר יוֹזַאי.

אָמַר לוֹ, הֲרֵי אָמְרוּ שֶׁלֹּא יַפְסִיק אָדָם בְּתְפִלָּתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הַכֹּתֶל, כַּכָּתוּב

(ישעיה לז) וַיִּסַּב וַיִּזְקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְגוֹ'. וּמִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, אָסוּר לַעֲבֹר אַרְבַּע אַמּוֹת סָמוּךְ לוֹ, וּבֵאֲרוּ לְאַרְבַּע הָאַמּוֹת הַלָּלוּ לְכָל צַד, פָּרַט לְפָנָיו. וְאָמְרוּ שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אָדָם מֵאֲחוֹרֵי רַבּוֹ וְכוּ', וְנִמְנוּ בְּכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לט) שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה' וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ. מָה הַטַּעַם שִׁמְעָה וְלֹא שְׁמַע? בְּמָקוֹם אֶחָד כָּתוּב שְׁמַע ה' וְחָנֵּנִי וְגוֹ', וּבְמָקוֹם אַחֵר שִׁמְעָה. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם לְפָעָמִים שְׁמַע לְזָכֹר, וְלִפְעָמִים שִׁמְעָה לִנְקֵבָה. שִׁמְעָה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יז) שִׁמְעָה ה' צֶדֶק וְגוֹ'. שְׁמַע – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לו) שְׁמַע ה' וְחָנֵּנִי, (משלי א) שְׁמַע בְּנִי, (דברים כז) הַסְכֵּת וּשְׁמַע.

וְכָאן שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה', מִשּׁוּם שֶׁזֶּה [שֶׁהִיא] הַדַּרְגָּה שֶׁמְּקַבֶּלֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁעוֹשֶׂה מֵהֶם עֲטָרָה וְשָׂם אוֹתָהּ בְּרֹאשׁ שֶׁל צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, וְעַל כֵּן שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה'.

שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה' – זוֹ תְפִלָּה שֶׁבִּלַּזְשׁ. וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה – זוֹ תְפִלָּה שֶׁאָדָם מֵרִים קוֹלוֹ בְּצָרָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ב) וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים. וּמַה זֶּה שַׁוְעָתָם? אֶלָּא שֶׁבִּתְפִלָּתוֹ מֵרִים קוֹלוֹ וְזוֹקֵף עֵינָיו לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כב) וְשׁוֹעַ אֶל הָהָר. וְהַתְּפִלָּה הַזּוֹ מִשִּׁבֶּרֶת שְׁעָרִים וְדוֹפֶקֶת [ס"א וְדוֹוֶקֶת] אוֹתָם לְהַכְנִיס אֶת תְּפִלָּתוֹ. אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ – זֹאת נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֵין שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד לְפָנֶיהָ, וּלְעוֹלָם לֹא זָזְרוּ דְּמָעוֹת רֵיקָם.

עוֹד, הִנֵּה כָּתוּב כָּאן שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת: תְּפִלָּה, שַׁוְעָה, דִּמְעָה. כְּנֶגֶד אֵלּוּ שָׁלֹשׁ אֲזָרִים: כִּי גֵּר אָנֹכִי עִמָּךְ, אַזָּר כָּךְ תּוֹשָׁב, אַזָּר כָּךְ כְּכָל אֲבוֹתָי, עִקַּר הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה שֶׁל אָדָם מֵעֹמֶד, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁתֵּי תְפִלּוֹת הֵן – אַזַּת מִיּשֵׁב וְאַזַּת מֵעֹמֶד, וְהֵן אַזַּת כְּנֶגֶד שְׁתֵּי דְּרָגוֹת – תְּפִלָּה שֶׁל יָד וּתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ. כְּלַפֵּי יוֹם וְלַיְלָה, וְהַכֹּל אֶזֶּד. אַף כָּאן תְּפִלָּה מִיּשֵׁב כְּלַפֵּי תְפִלָּה שֶׁל יָד, לְתַקֵּן

אוֹתָהּ כְּמוֹ [כְּמוֹ] שֶׁמְּתַקֵּן אֶת הַכֹּלָּהּ וּמְקַשֵּׁט אוֹתָהּ לְהַכְנִיסָהּ לַחֻפָּה, כָּךְ גַּם מְקַשְּׁטִים אוֹתָהּ בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה וּמַזְּנוֹתֶיהָ, יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וַאֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְכוּ׳.

וְעַל זֶה תְּפִלָּה מְיֻשֶּׁבֶת. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנֶסֶת לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְהוּא בָּא לְקַבֵּל אוֹתָהּ, אָז אָנוּ עוֹמְדִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי אָז [הַדַּרְגָּה] הַזָּכָר מִתְחַבֵּר עִם הַנְּקֵבָה, וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא יַפְסִיק בֵּין גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה [וּגְאֻלָּה וּתְפִלָּה הֵן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת, הַסּוֹד שֶׁל צַדִּיק וְצָדָק, יוֹסֵף וְרָחֵל].

וּמְשׁוּם שֶׁאָדָם עוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, נוֹטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת לִתְפִלָּתוֹ, וְהֶקִּימוּהָ שֶׁבְּשִׁעוּר [ד״א בְּשִׁעוּר] הַסֶּרֶט וֶזֶבֶל שֶׁל יוֹצֵר כֹּל. וְכָל מַה שֶּׁבָּא בְּצַד הַזָּכָר, צָרִיךְ לְאָדָם לַעֲמֹד בְּקִיּוּמוֹ וּמְזַדַּקֵּף [ס״א וְיִזְדַּקֵּף]. כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ, כּוֹרֵעַ בָּרוּךְ. וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף, זוֹקֵף בַּשֵּׁם, כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֶת שֶׁבַח הַזָּכָר עַל הַנְּקֵבָה.

וּבֹא וּרְאֵה, שֶׁהֲרֵי אָמַרְנוּ אַל יִתְפַּלֵּל אָדָם אֲזוֹרֵי רַבּוֹ, וְנִתְבָּאֵר, כַּכָּתוּב (דְּבָרִים י) אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא. אֶת – לְכָלֵל שֶׁצָּרִיךְ לִירָא מֵרַבּוֹ כְּמוֹרָא הַשְּׁכִינָה, וְיִרְאַת תַּלְמִיד הוּא רַבּוֹ. מְשׁוּם כָּךְ בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה לֹא יָשִׂים אוֹתוֹ הַמּוֹרֶא לְפָנָיו [ד״א לַתְּפִלָּה], אֶלָּא אֶת מוֹרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא מוֹרָא אֲזֵזר.

וּבֹא וּרְאֵה, אֶת תְּפִלַּת מִנְחָה תִּקֵּן יִצְחָק, וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁתִּקֵּן אַבְרָהָם תְּפִלַּת הַבֹּקֶר כְּנֶגֶד אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּדְבַּק בָּהּ. וְכֵן [כָּךְ] יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּדְבַּק בָּהּ. וְעַל כֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה מִכֹּאֲשֶׁר נּוֹטָה הַשֶּׁמֶשׁ לָרֶדֶת בְּדַרְגָּתוֹ לְצַד מַעֲרָב.

שֶׁהֲרֵי בְּטֶרֶם נָטָה הַשֶּׁמֶשׁ לְצַד מַעֲרָב, נִקְרָא יוֹם מִן הַבֹּקֶר עַד הַזָּמַן הַהוּא, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כב) וָאֶסָּד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִם תֹּאמַר עַד וֶאֱשֶׁכָּה – בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב. כִּי פָנָה הַיּוֹם – כְּנֶגֶד תְּפִלַּת הַבֹּקֶר, שֶׁכָּתוּב וָאֶסָּד אֵל כָּל הַיּוֹם, שֶׁהֲרֵי אָז הַשֶּׁמֶשׁ הִיא לְצַד

מִזְרָז. כֵּיוָן שֶׁנָּטָה הַשֶּׁמֶשׁ וְיָרַד לְצַד מַעֲרָב, הֲרֵי אָז הוּא זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, וּכְבָר פָּנָה הַיּוֹם וּבָאוּ צִלְלֵי עֶרֶב וְהִתְעוֹרֵר הַדִּין הַקָּשֶׁה בָּעוֹלָם.

וּפָנָה הַיּוֹם שֶׁהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁל וֶסֶד, וְנָטוּ צִלְלֵי עֶרֶב שֶׁהֵם הַדַּרְגָּה שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְאָז נֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִשְׂרַף הַהֵיכָל. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ שֶׁיִּהְיֶה אָדָם זָהִיר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה, שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁשָּׁרוּי הַדִּין הַקָּשֶׁה בָּעוֹלָם. יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, שֶׁהֲרֵי הוּא תִּקֵּן אוֹתָהּ וְזָן אוֹתָהּ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וַדַּאי שָׁוָא"ו תִּקֵּן אֶת הֵ"א, וְהֵ"א נְוֹנִית מִוָּא"ו, שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁל עַצְמָהּ כְּלָל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ תְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוּת, שֶׁהֲרֵי נִכְלֶלֶת בִּתְפִלַּת הַיּוֹם כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מְאִירָה, וְכָעֵת לֹא זֶה הַזְּמַן. וּבֵאַרְנוּ אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי לֹא הִתְגַּלָּה אוֹר הַיּוֹם שֶׁיָּאִיר לָהּ, וְהִיא שׁוֹלֶטֶת בַּזִּוּשָׁכָה עַד זְמַן זְצוֹת הַלַּיְלָה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן הָעֵדֶן, וְאָז הַזְּמַן שֶׁהָאָדָם יִשְׁתַּעֲשַׁע [וְלִלְמֹד] בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד בָּא וְאָמַר שִׁלְשָׁת זְמַנֵּי הַתְּפִלּוֹת הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים נה) עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם, הִנֵּה שְׁלֹשָׁה. וְהוּא לֹא הִתְפַּלֵּל אֶלָּא שְׁנַיִם מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב אָשִׂיחָה וְאֶהֱמֶה, וְלֹא יוֹתֵר. זֶה לִתְפִלַּת הַבֹּקֶר – וְזֶה לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה. מִשּׁוּם כָּךְ דַּיֵּק אָשִׂיחָה וְאֶהֱמֶה. בַּבֹּקֶר, שֶׁהִיא שְׁעַת הַוֶּסֶד, מַסְפִּיק לוֹ בְּוֶסֶד בְּאָשִׂיחָה. וּבְמִנְחָה, שֶׁהִיא שְׁעַת הַדִּין הַקָּשֶׁה, צָרִיךְ הֲמָיָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְאֶהֱמֶה. אַוַּר כָּךְ כְּשֶׁנְּוַוְכָּךְ הַלַּיְלָה, הָיָה קָם לְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב (תהלים סב) וּבַלַּיְלָה שִׁירָהּ עִמִּי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהָלְכוּ. הָלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ עִמּוֹ עַד טְבֶרְיָה. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקְּנוּם הַוַּזָּכְמִים שֶׁל אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָאוֹת שְׁתַּיִם, שֶׁכָּתוּב (במדבר כח) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם, וְהֵם נִקְרָבִים בִּשְׁנֵי הַזְּמַנִּים הַלָּלוּ שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁהֵם זְמַנֵּי הַתְּפִלָּה.

אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, הֲרֵי בַּתְּזוּלָה הָאָבוֹת תִּקְּנוּ אֶת הַתְּפִלּוֹת הַלָּלוּ, וּמַה

שֶׁתִּקְּנוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק הוּא הָעִקָּר. וּמַה שֶּׁתִּקֵּן יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַמִּשְׁבָּזוּ שֶׁל הָאָבוֹת, לָמָּה הִיא רְשׁוּת וְלֹא עִקָּר כְּמוֹ אֵלּוּ?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֲבָל בֹּא רְאֵה, שְׁנֵי הַזְּמַנִּים הַלָּלוּ שֶׁל שְׁתֵּי הַתְּפִלּוֹת אֵינָם אֶלָּא לְזַוֵּג אֶת יַעֲקֹב לְגוֹרָלוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִתְזַוְּגוּ זֶה עִם זֶה, אֵינָן צְרִיכִים יוֹתֵר. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה הָאִשָּׁה בֵּין שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת וּמִתְזַוֶּגֶת בַּגּוּף, לֹא צָרִיךְ יוֹתֵר, וְעַל כֵּן אָנוּ צְרִיכִים לְעוֹרֵר שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת בְּגִלַּל שֶׁנִּתְּנָה בֵּינֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִיא בֵּינֵיהֶם, הַגּוּף וְהָאִשָּׁה, אָז דִּבְרֵיהֶם בְּלַחַשׁ שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, יַעֲקֹב מִשַּׁמֵּשׁ בַּמָּרוֹם שָׁנִינוּ. מַה זֶּה בַּמָּרוֹם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צב) וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם ה'. וְהַכֹּל הוּא סוֹד לְיוֹדְעֵי הַדִּין. בָּאוּ רַבִּי אַבָּא וְהַיְהוּדִי הַהוּא וְנָשְׁקוּ אֶת יָדוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא לָמַדְתִּי בַּדָּבָר הַזֶּה, רַק עַכְשָׁיו. אַשְׁרֵי זֻלְקִי שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ אוֹתוֹ.

וַיִּבְאָהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה. הָאֹהֱלָה? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְאֹהֶל שָׂרָה אִמּוֹ! מַה זֶּה הָאֹהֱלָה? שְׁזוּרָה לְשֵׁם הַשְּׁכִינָה. מִשּׁוּם שֶׁכָּל זְמַן שֶׁשָּׂרָה הָיְתָה קַיֶּמֶת בָּעוֹלָם, לֹא זָזָה מִמֶּנָּה הַשְּׁכִינָה, וְנֵר הָיָה דּוֹלֵק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת וְהָיָה מֵאִיר אֶת כָּל אוֹתָם יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ. אַזַּר שֶׁמֵּתָה, כָּבָה אוֹתוֹ הַנֵּר. כֵּיוָן שֶׁבָּאָה רִבְקָה, זְזָרָה הַשְּׁכִינָה וְהִדְלִיקָה אֶת הַנֵּר. שָׂרָה אִמּוֹ – שֶׁדְּמוּתָהּ לְשָׂרָה בְּכָל מַעֲשֶׂיהָ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּמוֹ שֶׁדְּמוּתוֹ שֶׁל יִצְחָק הָיְתָה כִּדְמוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וְכָל מִי שֶׁרָאָה אֶת יִצְחָק אָמַר זֶה וַדַּאי אַבְרָהָם שֶׁהוֹלִיד אֶת יִצְחָק – כָּךְ גַּם דְּמוּתָהּ שֶׁל רִבְקָה מַמָּשׁ הָיְתָה כִּדְמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ שָׂרָה אִמּוֹ וַדַּאי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בַּכֹּל כָּךְ זֶה, אֲבָל בֹּא רְאֵה, זֶהוּ סוֹד. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁשָּׂרָה מֵתָה, דְּמוּתָהּ לֹא זָזָה מִן הַבַּיִת, וְלֹא נִרְאֲתָה שָׁם מִיּוֹם שֶׁמֵּתָה עַד שֶׁבָּאָה רִבְקָה. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה רִבְקָה, נִרְאֲתָה דְּמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה, שֶׁכָּתוּב וַיִּבְאָהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה וְגוֹ'. מִיָּד שָׂרָה אִמּוֹ נִרְאֲתָה שָׁם. וְלֹא הָיָה רוֹאֶה, רַק

יִצְחָק לְבַדּוֹ כְּשֶׁנִּכְנַס לְשָׁם, וְעַל כֵּן וַיְחַזֵּק אֲחֲרֵי אִמּוֹ. [ס"א מַה זֶּה אֲחֲרֵי אִמּוֹ? אַחֲרֵי] שֶׁאִמּוֹ נִרְאֲתָה וְהוֹדַמְנָה בַּבַּיִת, וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב אַחֲרֵי מִיתַת אִמּוֹ, אֶלָּא אַחֲרֵי אִמּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַה שׁוֹנָה שֶׁכָּתוּב בְּיִצְחָק, וַיְנַחֵז אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֶּאֱהָבֶהָ? כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהוּא אָהַב אוֹתָהּ? שֶׁהֲרֵי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם אוֹהֲבִים אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם. מַה שׁוֹנָה בְּיִצְחָק שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַיֶּאֱהָבֶהָ?

אֶלָּא וַדַּאי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁל הַזָּכָר לְאִשָּׁה אֵינָהּ אֶלָּא בִּשְׁמֹאל, שֶׁכָּתוּב (שיר א) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. וּזְשֶׁךְ וְלַיְלָה הֵם יַחַד, וְהַשְּׂמֹאל מְעוֹרֵר תָּמִיד אַהֲבָה לַנְּקֵבָה וְאוֹחֵז בָּהּ. וְעַל כֵּן, אַף עַל גַּב שֶׁאַבְרָהָם [ס"א הָיָה] אוֹהֵב אֶת שָׂרָה, לֹא כָתוּב בּוֹ וַיֶּאֱהָבֶהָ, אֶלָּא בְּיִצְחָק. וְאִם תֹּאמַר וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת רָחֵל – הַצַּד שֶׁל יִצְחָק שֶׁהָיָה בּוֹ עָשָׂה לוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאַבְרָהָם רָאָה אֶת שָׂרָה [ס"א אֶת רִבְקָה], הָיָה מְזַוֵּג אוֹתָהּ וְלֹא יוֹתֵר. אֲבָל יִצְחָק שֶׁהוּא בַּעְלָהּ, אָחַז בָּהּ וְשָׂם אֶת זְרוֹעוֹ תַּחַת רֹאשָׁהּ, שֶׁכָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. אַחַר כָּךְ בָּא יַעֲקֹב וְשִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ, וְהוֹלִיד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, כֻּלָּם כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל הָאָבוֹת הָלְכוּ בְּסוֹד אֶחָד, וְכֻלָּם שִׁמְּשׁוּ בְּאַרְבַּע נָשִׁים כָּל אֶחָד מֵהֶם. אַבְרָהָם בְּאַרְבַּע – שָׂרָה וְהָגָר וּשְׁתֵּי פִּילַגְשִׁים, שֶׁכָּתוּב וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם. פִּילַגְשִׁים – שְׁתַּיִם. הִנֵּה אַרְבַּע.

יִצְחָק בְּסוֹד שֶׁל אַרְבַּע שֶׁל הַצַּד שֶׁל רִבְקָה, שֶׁכָּתוּב וַיְנַחֵז אֶת רִבְקָה – אֶחָד. וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה – שְׁתַּיִם. וַיֶּאֱהָבֶהָ – שָׁלֹשׁ. וַיְנַחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ – הִנֵּה אַרְבַּע. כְּנֶגֶד זֶה הָיוּ לְיַעֲקֹב אַרְבַּע נָשִׁים. וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶחָד.

רַבִּי זֵזָיִא אָמַר, אַבְרָהָם וְיִצְחָק שִׁמְּשׁוּ כָּל אֶחָד עִם אִשָּׁה אַחַת בְּסוֹד שֶׁל קְדֻשׁ. אַבְרָהָם עִם שָׂרָה, יִצְחָק עִם רִבְקָה. דִּכְנֶגֶד שְׁנֵיהֶם הָיוּ אַרְבַּע נָשִׁים לְיַעֲקֹב בִּשְׁנֵי זִוָּגִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, עָלוּ הַדְּבָרִים לִמְקוֹמָם, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל

נַעֲשָׂה בְּסוֹד קָדוֹשׁ, וְהַכֹּל בְּסוֹד אָוְזָד.

וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה. קְטוּרָה זוֹ הִיא הָגָר. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אַזַּר שֶׁנִּפְרְדָה הָגָר מֵאַבְרָהָם וְטָעֲתָה אַזַּר גְּלוּלֵי אָבִיהָ, אַזַּר כָּךְ נִקְשְׁרָה לְמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁתַּנָּה שְׁמָהּ וְנִקְרְאָה קְטוּרָה בְּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, וְשָׁלַח אַבְרָהָם וְלָקַח אוֹתָהּ לְאִשָּׁה. מִכָּאן שֶׁשִּׁנּוּי שֵׁם מְכַפֵּר עַל זַטְאִים, וְעַל כֵּן הִשְׁתַּנָּה שְׁמָהּ.

וַיֹּסֶף אַבְרָהָם. מַה זֶּה וַיֹּסֶף? אִם תֹּאמַר שֶׁהוּא הוֹסִיף עַל שָׂרָה – לֹא כָּךְ! אֶלָּא בִּימֵי שָׂרָה הִזְדַּוֵּג עִמָּהּ פַּעַם אַזַּת, וְאַזַּר כָּךְ גֵּרֵשׁ אוֹתָהּ עַל עִסְקֵי יִשְׁמָעֵאל, וְאַזַּר כָּךְ וַיֹּסֶף, כְּמוֹ מִקֶּדֶם פַּעַם אַזֶּרֶת עַל מַה שֶּׁנָּשָׂא אוֹתָהּ בָּרִאשׁוֹנָה. וּלְפִי שֶׁשִּׁנְּתָה מַעֲשֶׂיהָ, כָּךְ גַּם שִׁנָּה שְׁמָהּ.

בֹּא רְאֵה, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיִּבְאָהּ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ – שֶׁהִתְעַלְּתָה דְּמוּת שָׂרָה, וְיִצְחָק הִתְנַזֵּם אַזְרֵי שֶׁהִתְעַלְּתָה אִמּוֹ וְאֶת דְּמוּתָהּ הָיָה רוֹאֶה כָּל יוֹם. וְאַבְרָהָם, אַף עַל גַּב שֶׁנָּשָׂא, לֹא נִכְנַס לְאוֹתוֹ הַבַּיִת, וְלֹא הִכְנִיס אֶת אוֹתָהּ הָאִשָּׁה לְשָׁם כְּדֵי שֶׁשִּׁמְּזָהּ לֹא תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. וּבְאֹהֶל שָׂרָה לֹא נִרְאֲתָה אִשָּׁה אַזֶּרֶת, אֶלָּא רִבְקָה.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאַבְרָהָם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁדְּמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה נִגְלְתָה שָׁם, הִשְׁאִיר לְיִצְחָק אוֹתוֹ הָאֹהֶל, לִרְאוֹת אֶת הַדְּמוּת שֶׁל אִמּוֹ בְּכָל יוֹם. יִצְחָק וְלֹא אַבְרָהָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ דַּוְקָא, זוֹ אוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁל שָׂרָה בְּאוֹתוֹ הַמִּשְׁכָּן.

דָּבָר אַזַּר וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁיִּדְבַּק יִצְחָק בְּדַרְגַּת זָלְקוֹ כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, כָּאן נִכְלְלוּ [מַיִם עִם אֵשׁ] אֵשׁ עִם מַיִם. וַדַּאי אֵשׁ נוֹשֵׂא מַיִם. מַשְׁמַע וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, זֶה הַמַּיִם שֶׁנִּכְלָלִים בָּאֵשׁ. וּבָרִאשׁוֹנָה נִכְלְלוּ יַזַּד אֵשׁ וּמַיִם. מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁעָקַד אֶת יִצְחָק לַעֲשׂוֹת בּוֹ דִּין, אָז נִכְלְלָה הָאֵשׁ בַּמַּיִם. וְכָאן נִכְלְלוּ מַיִם בְּאֵשׁ, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בְּסוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וּלְבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנוֹת. מַה זֶּה מַתָּנוֹת? אֵלּוּ הַצְּדָדִים הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁהֵם שֵׁמוֹת שֶׁל צְדָדֵי רוּחַ הַטֻּמְאָה כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת הַדְּרָגוֹת, וְהִתְעַלָּה יְצוּנְזָק עַל הַכֹּל בֶּאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי.

בְּנֵי הַפִּילַגְשִׁים – אֵלּוּ הָיוּ בְּנֵי קְטוּרָה. פִּילֶגֶשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, וּפִילֶגֶשׁ כָּעֵת. רַבִּי זְוִיָּא אָמַר, פִּילַגְשִׁים מַמָּשׁ. וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יְצוּנְזָק בְּנוֹ – שֶׁלֹּא לִשְׁלֹט אֵצֶל יְצוּנְזָק. בְּעוֹדֶנּוּ זֶה – בְּעוֹד שֶׁאַבְרָהָם הָיָה זֶה וְקַיָּם בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְגָּרוּ בּוֹ אַזָּר כָּךְ, וּכְדֵי שֶׁיְּצוּנְזָק יֵתֵקֶן בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה הָעֶלְיוֹן שֶׁיִּתְגַּבֵּר עַל כֻּלָּם וְכֻלָּם יִכָּנְעוּ לְפָנָיו. קֶדְמָה אֶל אֶרֶץ קֶדֶם – מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הֵם צְדָדֵי הַכִּשָּׁפִים הַטְּמֵאִים.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם. אֵלּוּ הֵם שֶׁהָיוּ מִבְּנֵי [הֵם] בְּנֵי פִּילַגְשִׁים שֶׁל אַבְרָהָם. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָם הָרֵרֵי קֶדֶם הֵם מְלַמְּדִים כְּשָׁפִים לִבְנֵי אָדָם, וּמֵאוֹתָהּ אֶרֶץ קֶדֶם יָצְאוּ לָבָן וּבְעוֹר וּבִלְעָם, וְכֻלָּם מְכַשְּׁפִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּהוּ.

רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) מִי נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבֹזְזִים הֲלֹא ה' וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, מִזְּמַן שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַבְּרָכוֹת לֹא שׁוֹרוֹת בָּעוֹלָם וְנִמְנָעוֹת, כִּבְיָכוֹל נִמְנָעוֹת מִמַּעְלָה וּמַטָּה, וְכָל אוֹתָן שְׁאָר הַדְּרָגוֹת הַחִיצוֹנוֹת מִתְגַּבְּרוֹת וְהוֹלְכוֹת וְשׁוֹלְטוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ בַּזַּטָּאֵיהֶם.

הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין מִתְיַשְּׁבִים דְּבָרָיו, שֶׁכָּתוּב מִי נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב. כֵּיוָן שֶׁאָמַר מִי נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה זַטָּאנוּ לוֹ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת זַטָּאוּ לוֹ! וְאִם אָמַר זַטָּאנוּ לוֹ, מַהוּ וְלֹא אָבוּ? וְלֹא אָבִינוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּזְדָּרֵב הַמִּקְדָּשׁ וְנִשְׂרַף הַהֵיכָל וְהָעָם הָגְלָה, רָצְתָה הַשְּׁכִינָה לְהַעֲקֵר מִמְּקוֹמָהּ וְלָלֶכֶת עִמָּהֶם בַּגָּלוּת. אָמְרָה: אֵלֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה לִרְאוֹת אֶת בֵּיתִי וְהֵיכָלִי, וְאֶפָּקֵד אֶת מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים בְּבֵיתִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִסְתַּכְּלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה וְרָאֲתָה אֶת בַּעְלָהּ מִסְתַּכֵּל מִמֶּנָּה לְמַעְלָה לְמַעְלָה. יָרְדָה לְמַטָּה, נִכְנְסָה לַבַּיִת וְהִסְתַּכְּלָה בְּכָל אוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת, וְנִשְׁמַע קוֹל לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְנִשְׁמַע קוֹל לְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ וְגוֹ', וּבֵאֲרוּהָ.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה לַגָּלוּת, הִסְתַּכְּלָה עַל הָעָם, וְרָאֲתָה שֶׁדְּוָוקִים אוֹתָם וְרוֹמְסִים אוֹתָם בַּגָּלוּת בֵּין רַגְלֵי שְׁאָר הָעַמִּים. אָז אָמְרָה: (ישעיה מב) מִי נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב וְגוֹ'. וְהֵם אוֹמְרִים: הֲלֹא ה' זוּ חָטָאנוּ לוֹ. וְהִיא אוֹמֶרֶת: וְלֹא אָבוּ בִּדְרָכָיו הָלוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ.

וּבְשָׁעָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָקֵד אֶת עַמּוֹ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תָּשׁוּב מִן הַגָּלוּת בָּרִאשׁוֹנָה. [אוֹמֵר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא]: תֵּלְכִי לַבַּיִת כְּדֵי שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ יִבָּנֶה בַּהַתְחָלָה. וְיֹאמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: קוּמִי מִן הֶעָפָר. הֵיא שָׁבָה וְאוֹמֶרֶת: לְאֵיזֶה מָקוֹם אֵלֵךְ? בֵּיתִי חָרֵב, וְהֵיכָלִי נִשְׂרַף בָּאֵשׁ.

עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִבְנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בָּרִאשׁוֹנָה וְיַתְקִין אֶת הַהֵיכָל וְיִבְנֶה אֶת קְרִיַת יְרוּשָׁלַיִם, וְאַזַּר כָּךְ יָקִים אוֹתָהּ מִן הֶעָפָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמז) בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' וְגוֹ'. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס. וְיֹאמַר לָהּ: (ישעיה נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם וְגוֹ'. וִיכַנֵּס אֶת גָּלְיוֹת יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ – נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס. וְאָז הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְזַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם, זוֹ תְּוִיַּת הַמֵּתִים, וְכָתוּב (יחזקאל לו) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר בְּחֻקַּי תֵּלֵכוּ וְגוֹ'. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק וְגוֹ'. פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעָלָה בְּרָצוֹן לְפָנָיו לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבוֹרֵא אוֹתוֹ, וּבְכָל

מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבוֹרֵא אוֹתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אֻמָּן.

כְּשֶׁרָצָה לִבְרֹא אָדָם, אָמְרָה הַתּוֹרָה לְפָנָיו: אִם הָאָדָם יִבָּרֵא וְאַזַּר כָּךְ יֵזֵטָא וְאַתָּה תָּדוֹן אוֹתוֹ, לָמָּה יִהְיוּ מַעֲשֶׂיךָ לְזוּנָם, שֶׁהֲרֵי לֹא יוּכַל לִסְבֹּל אֶת דִּינְךָ? אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הִנֵּה תִּקַּנְתִּי תְּשׁוּבָה טֶרֶם שֶׁבָּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ וּבָרָא אֶת הָאָדָם, אָמַר לוֹ: עוֹלָם, עוֹלָם, אַתָּה וְזִקּוּתֶיךָ לֹא יִתְקַיְּמוּ אֶלָּא עַל הַתּוֹרָה.

וּמְשׁוּם כָּךְ בָּרָאתִי בְךָ אֶת הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסֵּק בָּהּ, וְאִם לֹא – הֲרִינִי מַזְוִזֵירְךָ לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הָאָדָם קַיָּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי. וְהַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת וּמַכְרִיזָה לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְּקוּ וְיִשְׁתַּדְּלוּ בָהּ, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מְקַיֵּם הָעוֹלָם וּמְקַיֵּם כָּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה עַל תִּקּוּנוֹ כָּרָאוּי, וְאֵין לְךָ כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר בָּאָדָם שֶׁאֵין כְּנֶגְדּוֹ בְּרִיָּה בָּעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁאָדָם נָזוֹק לְאֵיבָרִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת מִתַּקְּנִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְכֻלָּם גּוּף אֶחָד – כָּךְ גַּם הָעוֹלָם, כָּל אוֹתָם בְּרִיּוֹת כֻּלָּם אֵיבָרִים אֵיבָרִים וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְכַאֲשֶׁר כֻּלָּם מִתַּקְּנִים – הִנֵּה גּוּף [אֶחָד] מְתֻקָּן.

וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה. שֶׁהֲרֵי כָּל הַתּוֹרָה אֵיבָרִים וּפְרָקִים וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וּכְשֶׁכֻּלָּם נִתְקָנִים – נַעֲשִׂים גּוּף אֶחָד. כֵּיוָן שֶׁדָּוִד הִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֶׂה הַזֶּה, פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ.

בַּתּוֹרָה כָּל הַסּוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְזֻתּוּמִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג. בַּתּוֹרָה כָּל אוֹתָם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהִתְגַּלּוּ וְלֹא הִתְגַּלּוּ. בַּתּוֹרָה הֵם כָּל הַדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם

הַבָּא הֵם בַּתּוֹרָה, וְאֵין מִי שֶׁמַּשְׁגִּיחַ וּמַכִּיר אוֹתָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ.

בֹּא רְאֵה, בָּא שְׁלֹמֹה וּבִקֵּשׁ לַעֲמֹד עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וְעַל דִּקְדּוּקֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יָכֹל. אָמַר, אָמַרְתִּי אֶזְכְּמָה וְהִיא רְזוֹקָה מִמֶּנִּי. דָּוִד אָמַר, (תהלים קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בִּשְׁלֹמֹה (מלכים–א ה) וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאָלֶף. וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהוּ שֶׁחֲמִשָּׁה וְאֶלֶף טְעָמִים הָיוּ בְּכָל מָשָׁל וּמָשָׁל שֶׁהָיָה אוֹמֵר. וּמַה שְּׁלֹמֹה, שֶׁהוּא בָּשָׂר וָדָם, כָּךְ הָיוּ בִּדְבָרָיו – דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אֲוִזַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁבְּכָל דָּבָר וְדָבָר יֵשׁ בּוֹ כַּמָּה מְשָׁלִים, כַּמָּה שִׁירִים, כַּמָּה תִּשְׁבָּחוֹת, כַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, כַּמָּה זְכֻיּוֹת, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה, וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִשְׁמָעֵאל. שֶׁהֵם שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים. אַזַּר כָּךְ אָמַר וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק. הַתַּעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּיִשְׁמָעֵאל שֶׁהוֹלִיד שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים וְיִצְחָק הוֹלִיד שְׁנֵי בָנִים, שֶׁזֶּה הִתְעַלָּה וְזֶה לֹא הִתְעַלָּה? עַל כֵּן כָּתוּב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'. זֶה יִצְחָק. וְיִצְחָק הוֹצִיא אֶת יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הָיָה לְבַדּוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁהוֹלִיד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, הַקָּיוֹם שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה. אֲבָל יִצְחָק לְמַעְלָה בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, [וְיִשְׁמָעֵאל] וְעֵשָׂו לְמַטָּה, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. זֶה יַעֲקֹב. כְּשֶׁנִּדְבַּק הַשֶּׁמֶשׁ בַּלְּבָנָה, כַּמָּה כּוֹכָבִים מְאִירִים מֵהֶם.

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שׁוֹנָה שֶׁעַד כָּאן לֹא כָּתוּב בֶּן אַבְרָהָם וְכָעֵת אָמַר? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ, כָּעֵת שֶׁמֵּת אַבְרָהָם, דְּמוּתוֹ הָיְתָה בּוֹ, וְנִשְׁאֲרָה בְּיִצְחָק. שֶׁכָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת יִצְחָק, הָיָה אוֹמֵר זֶה וַדַּאי אַבְרָהָם, וְהָיָה מֵעִיד וְאוֹמֵר, אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק.

רַבִּי יִצְחָק קָם לַיְלָה אֶחָד לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְרַבִּי יְהוּדָה קָם בְּקֵיסָרְיָה

בַּשָּׁעָה הַהִיא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָקוּם וְאֵלֵךְ לְרַבִּי יִצְחָק, וְאֶעֱסֹק בַּתּוֹרָה וְנִתְזַוֵּג יַחַד. הָלַךְ עִמּוֹ וְזָקְיָה בְּנוֹ, שֶׁהָיָה יֶלֶד. כְּשֶׁקָּרַב לַשַּׁעַר, שָׁמַע אֶת רַבִּי יִצְחָק שֶׁהָיָה אוֹמֵר, וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי. הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ, וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. מַה שׁוֹנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצְרִיךְ לְבָרֵךְ אֶת יִצְחָק מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם לֹא בֵּרַךְ אוֹתוֹ? מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִתְבָּרֵךְ עֵשָׂו, וְעַל כֵּן עָלוּ אוֹתָן בְּרָכוֹת לַקָּבָ"ה, וּבֵאֲרוּהוּ. וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי, מַה זֶּה לַחַי רֹאִי? אֶלָּא שֶׁהִתְזַוֵּג עִם הַשְּׁכִינָה, הַבְּאֵר שֶׁל מַלְאַךְ הַבְּרִית נִרְאָה עָלֶיהָ כְּתַרְגּוּמוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ בֵּרְכוֹ.

בֵּינְתַיִם דָּפַק רַבִּי יְהוּדָה בַּשַּׁעַר וְנִכְנַס, וְהִתְזַוְּגוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּעֵת זְווּג הַשְּׁכִינָה עִמָּנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַבְּאֵר לַחַי רֹאִי הַזּוֹ שֶׁאָמַרְתָּ – יָפָה, אֲבָל בַּדָּבָר נִשְׁמָע. פָּתַח וְאָמַר, (שיר ד) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, אֲבָל הִגֵּה פָּרְשׁוּהוּ, מַעְיַן גַּנִּים – זֶה אַבְרָהָם. בְּאֵר מַיִם חַיִּים – זֶה יִצְחָק. וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן – זֶה יַעֲקֹב. בְּאֵר מַיִם חַיִּים זֶה יִצְחָק, הֵיינוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי. וּמָה הַבְּאֵר? זוֹ הַשְּׁכִינָה. לַחַי – זֶה זֵי הָעוֹלָמִים, צַדִּיק זֵי הָעוֹלָמִים, וְאֵין לְהַפְרִיד אוֹתָם. זֵי הוּא בְּשֶׁנֵּי עוֹלָמוֹת. זֵי לְמַעְלָה, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. זֵי כְּלַפֵּי הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בְּשִׁבִּילוֹ קַיָּם וּמֵאִיר.

בֹּא רְאֵה, הַלְּבָנָה לֹא מְאִירָה אֶלָּא כְּשֶׁרוֹאָה אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, וְכֵיוָן שֶׁרוֹאָה אוֹתוֹ – מְאִירָה. וְעַל כֵּן בְּאֵר לַחַי רֹאִי הַזּוֹ וַדַּאי, וְאָז מְאִירָה וְעוֹמֶדֶת בְּמַיִם חַיִּים. לַחַי רֹאִי, כְּדֵי לְהִתְמַלֵּא וְלִהְיוֹת מְאִירָה מֵהַזֵּי הַזֶּה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמואל–ב כז) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי, שֶׁהָיָה צַדִּיק וְהָאִיר לְדוֹרוֹ, כְּמוֹ הַזֵּי שֶׁלְּמַעְלָה מֵאִיר לָעוֹלָם, וּבְכָל זְמַן הַבְּאֵר הַזּוֹ לַחַי מִסְתַּכֶּלֶת וְרוֹאָה כְּדֵי לְהָאִיר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי, הֵיינוּ שֶׁכָּתוּב בְּמָקוֹמוֹ אֶת רִבְקָה, וַיֵּשֶׁב עִמָּהּ וְהִתְאַוֵּד עִמָּהּ, וּשְׁךָ בַּלַּיְלָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. וּבֹא וּרְאֵה, יִצְחָק הָיָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע

אַזַּרְתִּי שֶׁמֵּת אַבְרָהָם. מַה זֶּה וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי? שֶׁהִזְדַּוֵּג עִמּוֹ, וְאָזַז בְּאוֹתָהּ הַבְּאֵר לְעוֹרֵר הָאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם. וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ – זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר נִרְאֶה עִמָּהּ, אָז מְאִירָה, וּמֵאִיר וְזוֹרֵחַ מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד עָלָיו, מִשָּׁם זוֹרֵחַ תָּמִיד. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ – לְהִזְדַּוֵּג עִם הַלְּבָנָה. הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם – שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְשָׁם בּוֹ אֶת כֹּחוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁכֹּחוֹ בּוֹ, כָּל כֹּחַ הַגּוֹף הוּא בְּיָמִין וּבוֹ הוּא תָּלוּי. אַזַּר כָּךְ סוֹבֵב אֶל צָפוֹן. מֵאִיר לְצַד זֶה וּמֵאִיר לְצַד זֶה. סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ. בָּרְאשׁוֹנָה כָּתוּב שֶׁמֶשׁ, וְכָעֵת רוּחַ? אֶלָּא הַכֹּל אָזַד וְסוֹד אָזַד, וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁהַלְּבָנָה מוּאֶרֶת מִמֶּנּוּ וְיִתְזַוְּגוּ שְׁנֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאַבְרָהָם בָּא לָעוֹלָם, זִוֵּג אֶת הַלְּבָנָה וְקָרַב אוֹתָהּ. כֵּיוָן שֶׁבָּא יִצְחָק, אָזַז בָּהּ וְהֶזֵּיק בָּהּ כְּרָאוּי וּמְשַׁךְ אוֹתָהּ בְּאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב שִׁמְאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, אָז הִתְזַוֵּג הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה וְהֵאִירָה, וְנִמְצָא יַעֲקֹב שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, וְהַלְּבָנָה הֵאִירָה וְנִתְקְנָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה' וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה', וּמִי הֵם שֶׁרְאוּיִים לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? כָּל עַבְדֵי ה', מִשּׁוּם שֶׁכָּל אָדָם בָּעוֹלָם מִיִּשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם רְאוּיִים לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַבְּרָכָה שֶׁבִּשְׁבִילָם יִתְבָּרְכוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזּוֹתוֹנִים מַה הִיא? אוֹתָהּ שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ עַבְדֵי ה', וְלֹא כֻּלָּם. וּמִי הֵם שֶׁבֵּרְכָתָם בְּרָכָה? הָעֹמְדִים בְּבֵית ה' בַּלֵּילוֹת. אֵלֶּה הֵם שֶׁעוֹמְדִים בַּזְּוִיּוֹת הַלַּיְלָה וּמִתְעוֹרְרִים לִקְרֹא בַּתּוֹרָה, אֵלּוּ עוֹמְדִים בְּבֵית ה' בַּלֵּילוֹת, שֶׁהֲרֵי אָז בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וְאָנוּ עוֹמְדִים כָּאן לְהִתְעוֹרֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה, נֹאמַר בְּדִבְרֵי יִצְחָק, שֶׁאָנוּ בּוֹ.

פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה וְגוֹ'. בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה, לָמָּה בָּא לִמְנוֹת כָּאן שֶׁהָיָה בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה כְּשֶׁנָּשָׂא אֶת רִבְקָה? אֶלָּא וַדַּאי הֲרֵי נִכְלָל יִצְחָק בְּצָפוֹן וְדָרוֹם, בְּאֵשׁ וּמַיִם, וְאֵין הָיָה יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה. כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת, יָרֹק לָבָן אָדֹם. בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים אָזַז בָּהּ כְּשֶׁאָזַז בָּהּ בְּרִבְקָה, וּכְשֶׁהוֹלִיד, הוֹלִיד בֶּן שִׁשִּׁים, לְהוֹלִיד כָּרָאוּי, כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא יַעֲקֹב שָׁלֵם מִבֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה כָּרָאוּי. וְאֶת כֻּלָּם אָזַז יַעֲקֹב אַזַּר כָּךְ וְנַעֲשָׂה אִישׁ שָׁלֵם.

בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲזוּת לָבָן הָאֲרַמִּי, מָה אִכְפַּת לָנוּ כָּל זֶה, שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת רִבְקָה וְגוֹ', וְכָעֵת אָמַר בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי, וְאַזַּר כָּךְ מִפַּדַּן אֲרָם, וַאֲזַר כָּךְ אֲזוּת לָבָן הָאֲרַמִּי? אֶלָּא פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהָיְתָה בֵּין רְשָׁעִים, וְהִיא לֹא עָשְׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם. שֶׁהָיְתָה בַּת בְּתוּאֵל, וּמִפַּדַּן אֲרָם, וַאֲזוּת לָבָן, וְכֻלָּם הָיוּ רְשָׁעִים לְהָרַע, וְהִיא הֶעֱלְתָה מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים וְלֹא עָשְׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם.

עַכְשָׁו יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, אִם רִבְקָה הָיְתָה בַּת עֶשְׂרִים שָׁנָה אוֹ יוֹתֵר, אוֹ בַּת שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, אָז הוּא הַשָּׁבַח שֶׁלֹּא עָשְׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם, אֲבָל עַד עַתָּה הָיְתָה בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אָז מָה הַשָּׁבַח שֶׁלָּהּ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים הָיְתָה, וְעָשְׂתָה לָעֲבֹד אֶת כָּל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל זֶה עָשְׂתָה, לֹא יָדַעְנוּ הַאִם מַעֲשֶׂיהָ כְּשֵׁרִים אוֹ לֹא. אֶלָּא בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת. כְּשׁוֹשַׁנָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁהִיא בֵּין אוּכְלוֹסִיָּה כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה בֵּין קוֹצִים, וְסוֹד הַדָּבָר – יִצְחָק בָּא מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁהוּא חֶסֶד עֶלְיוֹן, וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה. וְרִבְקָה בָּאָה מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְהִתְעַלְתָּה מִבֵּינֵיהֶם, וְהִתְזַוְּגָה עִם יִצְחָק. שֶׁהֲרֵי רִבְקָה בָּאָה מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיְתָה מִצַּד הַדִּין הָרָפָה וְוִוטֹ שֶׁל חֶסֶד תָּלוּי בָּהּ, וְיִצְחָק דִּין קָשֶׁה וְהִיא רָפָה – הָיוּ כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים. וְאִם לֹא שֶׁהִיא רָפָה, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל אֶת הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁל יִצְחָק. כְּמוֹ כֵן הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זִוּוּגִים בָּעוֹלָם, אֶזֶד תַּקִּיף וְאֶזֶד רָפֶה, כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִתְתַּקֵּן וְיִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה אַזְרִיו וְאָמַר, וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה׳ לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ, מַהוּ וַיֶּעְתַּר? שֶׁהִקְרִיב לוֹ קָרְבָּן וְהִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ. וְאֵיזֶה קָרְבָּן הִקְרִיב? הִקְרִיב עוֹלָה, שֶׁכָּתוּב וַיֶּעְתַּר לוֹ ה׳. כָּתוּב כָּאן וַיֶּעְתַּר לוֹ ה׳, וְכָתוּב שָׁם (שמואל–ב כא) וַיֶּעְתַּר אֱלֹהִים לָאָרֶץ וְגוֹ׳. מַה לְּהַלָּן קָרְבָּן – אַף כָּאן קָרְבָּן. כָּתוּב וַיֶּעְתַּר יִצְחָק, וְכָתוּב וַיֶּעְתַּר לוֹ. שֶׁיָּצְאָה אֵשׁ מִלְמַעְלָה כְּנֶגֶד הָאֵשׁ שֶׁלְּמַטָּה.

דָּבָר אַחֵר וַיֶּעְתַּר יִצְחָק – שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְזָתַר זֲתִירָה לְמַעְלָה אֶל הַמָּזָל שֶׁעַל הַבָּנִים, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם תְּלוּיִים הַבָּנִים, שֶׁכָּתוּב וַתִּתְפַּלֵּל עַל ה׳, וְאָז וַיֶּעְתַּר לוֹ ה׳. אַל תִּקְרֵי וַיֶּעְתַּר לוֹ אֶלָּא וַיְזֻתַּר לוֹ. זֲתִירָה זָתַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקִבֵּל אוֹתוֹ, וְאָז – וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ.

בֹּא רְאֵה, עֶשְׂרִים שָׁנָה הִשְׁתַּהָּה יִצְחָק עִם אִשְׁתּוֹ וְלֹא הוֹלִידָה, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בִּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים בְּשָׁעָה שֶׁמְּבַקְּשִׁים לְפָנָיו אֶת תְּפִלָּתָם עַל מַה שֶׁהִצְטָרְכוּ. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁיִּתְרַבֶּה וְיִתּוֹסֵף מִשְׁזַת קְדֻשׁ לְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ בִּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם לֹא הִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתֵּן לוֹ בָּנִים, אַף עַל גַּב שֶׁשָּׂרָה הָיְתָה עֲקָרָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב הֵן לִי לֹא נָתַתָּה זָרַע – הַהוּא לֹא מִשּׁוּם תְּפִלָּה הָיָה [הַהוּא לֹא צָרִיךְ בָּנִים], אֶלָּא כְּמִי שֶׁמְּסַפֵּר לִפָּנַי רִבּוֹנוֹ. אֲבָל יִצְחָק הִתְפַּלֵּל עַל אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לֹא עָקָר, אֶלָּא אִשְׁתּוֹ. שֶׁיִּצְחָק הָיָה יוֹדֵעַ בְּסוֹד הַזְּכוּת שֶׁיַּעֲקֹב עָתִיד לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּתֵרִיסַר שְׁבָטִים, אֲבָל לֹא יָדַע אִם בָּאִשָּׁה הַזּוֹ אוֹ בְּאַחֶרֶת, וְעַל כֵּן לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ וְלֹא לְנֹכַח רִבְקָה.

אָמַר אוֹתוֹ הַיֶּלֶד, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, לָמָּה לֹא אָהַב יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב כָּל כָּךְ כְּמוֹ עֵשָׂו הוֹאִיל וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא עָתִיד לְקַיֵּם מִמֶּנּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים? אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ, אֶלָּא כָּל מִין אוֹהֵב אֶת מִינוֹ וְנִמְשָׁךְ וְהוֹלֵךְ מִין

אַזַּר מִינוֹ.

בֹּא רְאֵה, עֵשָׂו יָצָא אָדֹם, כַּכָּתוּב וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ וְגוֹ', וְהוּא הַמִּין שֶׁל יְצִיאָה, שֶׁהוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁלְּמַעְלָה, וְיָצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו, הַדִּין הַקָּשֶׁה לְמַטָּה, שֶׁדּוֹמֶה לְמִינוֹ, וְכָל מִין הוֹלֵךְ לְמִינוֹ, וְעַל כֵּן אָהַב אֶת עֵשָׂו יוֹתֵר מִיַּעֲקֹב, כַּכָּתוּב וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו. כָּתוּב כָּאן כִּי צַיִד בְּפִיו, וְכָתוּב שָׁם (בראשית י) עַל כֵּן יֵאָמֵר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה'. לְאֵיזֶה מָקוֹם הָלְכָה? לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר. וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ – שֶׁשָּׁם הָיָה אוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע נִלְוָזִם בְּקֶרֶב עִם יַעֲקֹב. וַיִּתְרֹצְצוּ – נִשְׁבְּרוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, רֹצֵץ אֶת מֹזְנָיו. נִשְׁבְּרוּ זֶה עִם זֶה וְנָזְלְקוּ. בֹּא רְאֵה, הַצַּד הַזֶּה שֶׁרוֹכֵב נָזוּשׁ, וְצַד זֶה שֶׁרוֹכֵב עַל הַכִּסֵּא הַשָּׁלֵם הַקָּדוֹשׁ בְּצַד הַשְּׁמֹשׁ, לְשַׁמֵּשׁ עִם הַלְּבָנָה.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְשַׁךְ עֵשָׂו אַזַּרְיוּת אוֹתוֹ נָזוּשׁ, הָלַךְ אִתּוֹ יַעֲקֹב בְּעַקְמִימוּת. כְּמוֹ הַנָּזוּשׁ שֶׁהוּא זָקֹם וְהוּא הוֹלֵךְ בְּעַקְמִימוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַנָּזוּשׁ הָיָה עָרוּם וְגוֹ', זָקֹם. וְהַמַּעֲשִׂים שֶׁל יַעֲקֹב כְּכֻלָּם הָיוּ לוֹ כְּמוֹ נָזוּשׁ, וְכָךְ צָרִיךְ לוֹ כְּדֵי לִמְשֹׁךְ אֶת עֵשָׂו אַזַּר אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, וְיִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק עִמּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְשָׁנִינוּ, בֹּא לְהָרְגְּךָ – הַקְדֵּם אַתָּה וַהֲרֹג אוֹתוֹ. כָּתוּב (הושע יב) בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָחִיו, שֶׁהִשְׁרָה אוֹתוֹ לְמַטָּה בְּאוֹתוֹ הָעָקֵב, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעְקֵב עֵשָׂו, שֶׁשָּׁם אֶת יָדוֹ עַל אוֹתוֹ עָקֵב לְהַכְנִיעוֹ.

דָּבָר אַזַּר וְיָדוֹ אֹחֶזֶת – שֶׁלֹּא יָכֹל לָצֵאת מִמֶּנּוּ מִכֹּל וָכֹל, אֶלָּא וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעְקֵב עֵשָׂו – זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁהִתְכַּסָּה אוֹרָהּ מִשּׁוּם הָעָקֵב שֶׁל עֵשָׂו, וְעַל כֵּן הִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ בְּזָכְמָה כְּדֵי לִדְּזוֹתוֹ לְמַטָּה וְיִדְבַּק בְּמִקּוֹמוֹ.

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב וַדַּאי. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לֹא כָתוּב נִקְרָא שְׁמוֹ, אֶלָּא קָרָא שְׁמוֹ. וַיַּעְקְבֵנִי,

וַדַּאי רָאָה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי הוּא זָקָם לְהָרַע. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, אָמַר, הֲרֵי וַדַּאי זָקָם כְּנֶגְדּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרָא לוֹ יַעֲקֹב.

הֲרֵי הֵקִימָנוּ בְּכָל מָקוֹם, וַיִּקְרָא סְתָם זוֹ הִיא הַדַּרְגָּה הָאֲזָרוֹנָה, כַּכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. וְכָאן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, בְּכָל מָקוֹם שְׁמוֹ לֹא נִקְרָא [אֶלָּא] עַל יְדֵי בֶּן אָדָם. בְּמָקוֹם אַזֵּר מַה כָּתוּב? (בראשית לג) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב אֵל. אָמַר לוֹ, אֲנִי אֱלוֹהַּ בָּעֶלְיוֹנִים, וְאַתָּה אֱלוֹהַּ בַּתַּזוֹתוֹנִים.

וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁעֵשָׂו הָיָה לוֹ לְהִדָּבֵק בְּאוֹתוֹ נָזוּשׁ עַתָּקְלָתוֹן, וְעַל כֵּן בְּכָל מַעֲשָׂיו נִמְשַׁךְ עָלָיו כְּנָזוּשׁ עַתָּקְלָתוֹן אַזֵּר, בְּזָכְמָה, בְּעַקְמוּמִיוּת, וְכָךְ צָרִיךְ. וְזֶה בָּא כְּמוֹ זֶה מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים – זֶה יַעֲקֹב וְעֵשָׂו. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת – אֵלּוּ שְׁאָר הַדַּרְגּוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶם. וַדַּאי שֶׁיַּעֲקֹב נַעֲשָׂה זָקָם כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָאַזֵּר, וְכָךְ צָרִיךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּכָל זוֹדֵשׁ וְזוֹדֵשׁ שָׂעִיר אָזָד, כְּדֵי לְהַמְשִׁיכוֹ לִמְקוֹמוֹ וְיָפָרֵד מִן הַלְּבָנָה, וְכֵן בִּימֵי הַכִּפּוּרִים לְהַקְרִיב אוֹתוֹ הַשָּׂעִיר, וְזֶה בְּזָכְמָה לִשְׁלֹט עָלָיו וְלֹא יוּכַל לְהָרַע, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה, וּבַאֲרוּהוּ שֶׁזֶּה עֵשָׂו, שֶׁהוּא שָׂעִיר, וְהַכֹּל בְּזָכְמָה וּבְרַמָּאוּת כְּלָפָיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים יז) וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נָזוּשׁ רַע, עֲקֹם רוּזַ, זָקָם לְהָרַע, מַסְטִין לְמַעְלָה וּמַסְטִין לְמַטָּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל מַקְדִּימִים וּמְתַזַּכְּמִים לוֹ בְּזָכְמָה, בְּעַקְמִימוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל לְהָרַע וְלִשְׁלֹט. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, כָּל מַעֲשָׂיו כְּלָפָי עֵשָׂו מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נָתַן מָקוֹם לַנָּזוּשׁ הַהוּא לְטַמֵּא אֶת הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹא יִקְרַב אֵלָיו וְלֹא יִשְׁלֹט בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן לֹא הִצְטָרֵךְ לְאַבְרָהָם לְהִתְנַהֵג בְּעַקְמִימוּת, וְלֹא לְיִצְזָק, מִשּׁוּם שֶׁעֵשָׂו, שֶׁהוּא הַצַּד שֶׁל הַנָּזוּשׁ הַהוּא, טָרַם בָּא לָעוֹלָם.

אֲבָל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת, צָרִיךְ לוֹ לַעֲמֹד כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַגָּזָל שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ כְּלָל שְׁלִיטָה לְטַמֵּא אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְיַעֲקֹב יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּמְשׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים נִבְחֲרוּ לְזַלֵּק גֵּרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים, הַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם גָּרַם לָהֶם לְהִתְגַּדֵּל וְזִכּוּתוֹ סִיְּעָה לָהֶם, הוּא הָיָה מְזַנֵּךְ אוֹתָם בְּמִצְוֹות, שֶׁכָּתוּב כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְגוֹ', לְרַבּוֹת יַעֲקֹב וְעֵשָׂו. וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד נִפְרַד לְדַרְכּוֹ, זֶה לְצַד הָאֱמוּנָה – וְזֶה לַצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה.

וְכֵן הָיָה בַּמַּעֲיִם שֶׁל רִבְקָה, שֶׁשָּׁם כָּל אֶזֶד הָלַךְ לְצִדּוֹ. שֶׁכַּאֲשֶׁר הִיא הִשְׁתַּדְּלָה בְּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, אוֹ שֶׁעָבְרָה סָמוּךְ לְמָקוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, הָיָה יַעֲקֹב שָׁמֵחַ וְדוֹחֵק לָצֵאת. וּכְשֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת סָמוּךְ לְמָקוֹם שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹתוֹ הָרָשָׁע הִכָּה לָצֵאת, וּבֵאֲרוּהוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁנִּבְרְאוּ וְיָצְאוּ לָעוֹלָם, כָּל אֶזֶד נִפְרַד וְהָלַךְ וְנִמְשַׁךְ לִמְקוֹמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ. וְעַל כֵּן וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד וְגוֹ'.

וַיֵּאָהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו. הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ, [כְּמוֹ] שֶׁכָּתוּב אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. וְכָתוּב שָׁם (בראשית י) הוּא הָיָה גִּבֹּר צַיִד. [מַהוּ] אִישׁ שָׂדֶה, לְכַפֵּוֹז אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְלַהֲרֹג אוֹתָם. וְהוּא אָמַר שֶׁעֲשָׂה תְּפִלָּה, וְצָד אוֹתוֹ בְּפִיו. אִישׁ שָׂדֶה, מִשּׁוּם שֶׁזַּלֶּק גֵּרָלוֹ אֵינוֹ בְּיִשּׁוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם זָרֵב, בַּמִּדְבָּר, בַּשָּׂדֶה, וְעַל זֶה אִישׁ שָׂדֶה.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ יִצְחָק לֹא יָדַע אֶת כָּל מַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁל עֵשָׂו, וַהֲרֵי הַשְּׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ? שֶׁאִם לֹא שָׁרְתָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, אֵיךְ יָכֹל לְבָרֵךְ אֶת יַעֲקֹב בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה דָּרָה עִמּוֹ בַּבַּיִת וְדָרָה עִמּוֹ תָּמִיד, אֲבָל לוֹ הוֹדִיעָה לוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב בְּלִי דַּעְתּוֹ, אֶלָּא בְּדַעְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁבַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב לִפְנֵי אָבִיו,

נִכְנְסָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, וְאוֹ רָאָה יִצְחָק בְּדַעְתּוֹ שֶׁרָאוּי לְבָרְכָה וְיִתְבָּרֵךְ מִדַּעַת הַשְּׁכִינָה.

בֹּא רְאֵה, [פַּעַם אַחַת הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי שִׁמְעוֹן וְשִׁאָר הַחֲבֵרִים. נִכְנַס לִפָּנָיו רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. אָמְרוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דָּבָר גָּדוֹל רָצִינוּ לְבַקֵּשׁ לְפָנֶיךָ בְּעִנְיָנָם שֶׁל יַעֲקֹב וְעֵשָׂו, אֵיךְ לֹא רָצָה יַעֲקֹב לָתֵת לְעֵשָׂו תַּבְשִׁיל עַדְשִׁים עַד שֶׁמָּכַר לוֹ אֶת בְּכוֹרָתוֹ? וְעוֹד, שֶׁאָמַר עֵשָׂו לְיִצְחָק אָבִיו, וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם. אָמַר לָהֶם, בַּשָּׁעָה הַזֹּאת אַתֶּם זַיְבִים לְקַבֵּל מַלְקוּת, שֶׁהֲאֲמַנְתֶּם לְדִבְרֵי עֵשָׂו וְשִׁקַּרְתֶּם לְדִבְרֵי יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי הַכָּתוּב מֵעִיד עָלָיו וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, וְעוֹד כָּתוּב תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב. אֶלָּא כָּךְ הוּא עִנְיָנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב עִם עֵשָׂו, מִשּׁוּם שֶׁעֵשָׂו הָיָה שׁוֹנֵא אֶת הַבְּכוֹרָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְהָיָה רוֹצֶה מִיַּעֲקֹב שֶׁיִּקָּחֶנּוּ אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ בְּלִי כֶּסֶף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה].

וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיָּזֶד יַעֲקֹב – הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל הָאֵבֶל שֶׁל אַבְרָהָם זֶה הָיָה, אֲבָל וַיָּזֶד יִצְחָק נָזִיד הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ אֶת הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלּוֹ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה תַּבְשִׁילִים אֲדֻמִּים, עֲדָשִׁים תַּבְשִׁיל אָדֹם, שֶׁהַתַּבְשִׁיל הַזֶּה מְשַׁבֵּר אֶת הַכּוֹחַ וְהַזִּוּוּק שֶׁל הַדָּם הָאָדֹם כְּדֵי לְשַׁבֵּר אֶת זִוּוּקוֹ וְכוֹחוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה לוֹ בְּזִוּכְמָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַצָּבַע הָאָדֹם.

וְעַל הַתַּבְשִׁיל הַהוּא נִמְכַּר לוֹ לְעֶבֶד וּמָכַר בְּכוֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב, וּבַשָּׁעָה הַהִיא יָדַע יַעֲקֹב, שֶׁבִּשְׁבִיל שָׂעִיר אָזַד שֶׁיַּקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, יִתְהַפֵּךְ לְעֶבֶד לְבָנָיו וְלֹא יִקָּטֵרֵג לָהֶם. וּבְכֹל הָלַךְ יַעֲקֹב עִם עֵשָׂו בְּזִוּכְמָה, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל עֵשָׂו הֶזְוֵקֶם, וְלֹא יָכֹל לִשְׁלֹט, וְנִכְנַע וְלֹא נִטְמָא [בּוֹ] בֵּיתוֹ, וְהוּא יָגֵן עָלָיו.

[וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה. לָמָּה כָּתוּב הָאָדֹם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ – אָדֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. וְתַבְשִׁילוֹ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה. וְאַרְצוֹ

אֲדָמָה, שֶׁכְּתוּב אַרְצָה שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם. וַאֲנָשָׁיו אֲדָמִים, שֶׁכְּתוּב הוּא עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם. וּמִי שֶׁעָתִיד לְהִפָּרַע מִמֶּנּוּ אָדָם, שֶׁכְּתוּב דּוֹדִי צַח וְאָדוֹם. וּלְבוּשׁוֹ אָדֹם, שֶׁכְּתוּב מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ. וְכָתוּב מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם.]

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכֵן בְּלָבָן נִרְאָה כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁהָרִי הוּא הָיָה מְכַשֵּׁף, כַּכָּתוּב (בראשית כ) נִחַשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי ה׳ בְּגָלָלֶךָ. וְאַף עַל גַּב שֶׁיַּעֲקֹב נִקְרָא אִישׁ שָׁלֵם, מִשּׁוּם כָּךְ הָיָה שָׁלֵם, עִם מִי שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ בְּרַחֲמִים הָיָה הוֹלֵךְ, וְעִם מִי שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ בְּדִין קָשָׁה וּבְעַקְמִימוּת הָיָה הוֹלֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵי זַלָּקִים הָיוּ בּוֹ, וְעָלָיו כָּתוּב (תהלים יז) עִם זָסִיד תִּתְזַכֶּה וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל. עִם זָסִיד בְּצַד הַזָּסִ״ד, וְעִם הָעִקֵּשׁ בַּצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, הַכֹּל כָּרָאוּי.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שם יא) ה׳ צַדִּיק יִבְחָן וְרָשָׁע וְאֹהֵב [ר״ת נָזָשׁ] זָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ. כַּמָּה מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְקָנִים, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה – הַכֹּל עַל הַדִּין וְהָאֱמֶת, כַּכָּתוּב (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא.

בֹּא רְאֵה, לֹא דָּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ לְתוֹעֲלְתּוֹ שֶׁלֹּא יִסְטֶה לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לְדֶרֶךְ אַזֶּרֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְמָא, וְהוּא לֹא נִשְׁמַר, וְעָבַר עַל מִצְוֹת אֲדוֹנוֹ, וְאַזַּר כֵּן דָּן אוֹתוֹ בְּדִין.

וְעִם כָּל זֶה לֹא דָּן אוֹתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְהֶאֱרִיךְ עִמּוֹ אֶת רֻגְזוֹ וְהִתְקַיֵּם יוֹם אֶזֹד שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנִים, פָּרַט לְאוֹתָם שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁמָּסַר לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם.

כְּמוֹ כֵן אֵינוֹ דָּן אֶת הָאָדָם כְּמַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תָּמִיד, שֶׁאִם כָּךְ לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַאֲרִיךְ רֻגְזוֹ עִם צַדִּיקִים, וְעִם רְשָׁעִים יוֹתֵר מֵהַצַּדִּיקִים. עִם הָרְשָׁעִים כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כַּכָּתוּב (יחזקאל לג) חַי אֲנִי נְאֻם ה' וְגוֹ' אִם אֶזְפַּק וְגוֹ' כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה. וְחָיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְחָיָה בָּעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן מַאֲרִיךְ לָהֶם אֶת רֶגֶז תָּמִיד. אוֹ כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא מֵהֶם גֶּזַע טוֹב בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיא אֶת אַבְרָהָם מִתֶּרַח, שֶׁהוּא גֶּזַע טוֹב וְשֹׁרֶשׁ וְזֶלֶג טוֹב לָעוֹלָם.

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים תָּמִיד בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁהֵם עוֹשִׂים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יִסְטוּ יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בּוֹזְנָן אוֹתָם, לֹא בִּשְׁבִילוֹ, שֶׁהֲרֵי הוּא יוֹדֵעַ אֶת הַיֵּצֶר וְכוֹזֵב הָאֱמוּנָה שֶׁלָּהֶם, אֶלָּא כְּדֵי לְהָרִים רֹאשָׁם בִּשְׁבִילָם.

כְּמוֹ זֶה עָשָׂה לוֹ לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. מַה זֶּה נִסָּה? הֲרָמַת נֵס, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) הָרִימוּ נֵס, שְׂאוּ נֵס, הָרִים דִּגְלוֹ בְּכָל הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁזֶּה נִתְבָּאֵר, בִּשְׁבִיל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים אֶת דִּגְלוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בְּעֵינֵי כֻלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לְהָרִים אֶת דֶּגֶל הַצַּדִּיקִים, הוּא בּוֹזְנָן אוֹתָם לְהָרִים אֶת רֹאשָׁם בְּכָל הָעוֹלָם.

צַדִּיק יִבְזָן, מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁמִּתְרַצֶּה בַּצַּדִּיקִים, מַה כָּתוּב? (ישעיה נג) וַה' חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי, וּבְאַרוּחוֹ. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִתְרַצֶּה אֶלָּא בַּנְּשָׁמָה, אֲבָל בַּגּוּף לֹא. שֶׁהֲרֵי הַנְּשָׁמָה דּוֹמָה לַנְּשָׁמָה שֶׁל מַעְלָה, וְהַגּוּף אֵינוֹ רָאוּי לְהֵאָוֵז לְמַעְלָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁדְּמוּת הַגּוּף הִיא בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

וּבֹא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרֻצֶּה מִנְּשָׁמַת הָאָדָם לֵהָנוֹת [לְהָאִיר] בָּהּ, הוּא מַכֶּה אֶת הַגּוּף כְּדֵי שֶׁתִּשְׁלֹט הַנְּשָׁמָה, שֶׁהֲרֵי בְּעוֹד הַנְּשָׁמָה עִם הַגּוּף, הַנְּשָׁמָה לֹא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט. שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשׁ רַע [נִשְׁבָּר] לַגּוּף, הַנְּשָׁמָה שׁוֹלֶטֶת. צַדִּיק יִבְזָן, מַה זֶּה צַדִּיק יִבְזָן? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כוז) אֶבֶן בּוֹזָן. כָּךְ גַּם צַדִּיק יִבְזָן, מְזַזֵּק אוֹתוֹ. כְּאֶבֶן בּוֹזָן הַזּוֹ שֶׁהִיא פָּנַת יִקְרַת, כָּךְ

גַּם צַדִּיק יִבְוָן.

וְרָשָׁע וְאֹהֵב זָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ (תהלים יא). מַה זֶּה שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ? הַתַּעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא שֶׁנִּפְשׁוֹ שׂוֹנֵאת אֶת הָרָשָׁע הַהוּא? אֶלָּא אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ שֶׁל הָרָשָׁע הַהוּא שֶׁלֹּא רוֹצֶה אוֹתָהּ כְּלָל, לֹא רוֹצֶה אוֹתָהּ לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְרָשָׁע וְאֹהֵב זָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ, וַדַּאי. דָּבָר אַחֵר שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ו) נִשְׁבַּע אֲדֹנָי יֱהוִה בְּנַפְשׁוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ צַדִּיק יִבְוָן.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, צִוָּה אוֹתוֹ לְהֵיטִיב לוֹ. נָתַן לוֹ זָכְמָה, הִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ לְמַעְלָה. כְּשֶׁיָּרַד לְמַטָּה, רָאָה תְּשׁוּקַת הַיֵּצֶר הָרָע וְנִדְבַּק בּוֹ, וְשָׂכַז כָּל מַה שֶׁהִתְעַלָּה [שֶׁהִסְתַּכֵּל] בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל רַבּוֹ.

בָּא נָזַז, בַּהַתְוָזָלָה כָּתוּב (בראשית ו) נָזַז אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה, וְאַזַּר כָּךְ יָרַד לְמַטָּה, וְרָאָה יַיִן זָוָק שֶׁלֹּא צָלוּל, מִיּוֹם אָזָד, וְשָׁתָה מִמֶּנּוּ וְהִשְׁתַּכֵּר וְהִתְגַּלָּה, כַּכָּתוּב וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלֹה.

בָּא אַבְרָהָם, הִתְעַלָּה בַּזָּוְכְמָה, וְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ. אַזַּר כָּךְ וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ וְגוֹ'. מַה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ? וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָּה, וְהִתְעַלָּה לְדַרְגָּתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וְנִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם.

בָּא יִצְוָזָק, מַה כָּתוּב? וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן וְגוֹ', וְהָלַךְ יִצְוָזָק וְהִתְעַלָּה מִשָּׁם אַזַּר כָּךְ בְּשָׁלוֹם. וְאֶת כָּל הַצַּדִּיקִים בּוֹזֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לְהָרִים אֶת רֹאשָׁם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְוָזָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְוָזָק. רַבִּי יִצְוָזָק פָּתַז, הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיזַ וְגוֹ'. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, לָעָתִיד לָבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

מְזוֹזֶה אֶת הַמֵּתִים וִינַעֵר אוֹתָם מֵעֲפָרָם שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּנֵין עָפָר כְּמוֹת שֶׁהָיוּ בַּתְּחִלָּה שֶׁנִּבְרְאוּ מֵעָפָר מַמָּשׁ, דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יִתְנַעֲרוּ מֵעָפָר מֵאוֹתוֹ הַבִּנְיָן, וְיַעַמְדוּ בְּבִנְיָן מְקֻיָּם לִהְיוֹת לָהֶם קְיוּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלִַם. יִתְקַיְּמוּ בְּקְיוּם, וְיַעֲלוּ מִתַּוֶּזֶת לָאָרֶץ, וְיַקְבְּלוּ נִשְׁמָתָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצִיף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל מִינֵי רֵיזוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן עֲלֵיהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיזָן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַל תִּקְרָא הַדּוּדָאִים אֶלָּא הַדּוּדִים. וְהוּ הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה שֶׁהֵם דּוּדִים וְרֵעִים זֶה עִם זֶה. רַב נַחְמָן אָמַר דּוּדָאִים מַמָּשׁ. מָה הַדּוּדָאִים מוֹלִידִים אַהֲבָה בָּעוֹלָם, אַף הֵם מוֹלִידִים אַהֲבָה בָּעוֹלָם. וּמַה זֶּה נָתְנוּ רֵיזָן? כִּשְׁרוֹן מַעֲשֵׂיהֶם, לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת בּוֹרְאָם.

וְעַל פָּתְחֵיזֵינוּ – אֵלּוּ פְּתְחֵיזֵי שָׁמַיִם שֶׁהֵם פְּתוּחִים לְהוֹרִיד נְשָׁמוֹת לַפָּגָרִים. כָּל מְגָדִים – אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת. זְדָדִשִׁים גַּם יְשָׁנִים – אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ נִשְׁמָתָם מֵהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים וְאוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ נִשְׁמָתָם מִיָּמִים מוּעָטִים וְזָכוּ בְּכִשְׁרוֹן מַעֲשֵׂיהֶם לְהִכָּנֵס בָּעוֹלָם הַבָּא, כֻּלָּם עֲתִידִים לֵירֵד בְּבַת אַזַּת לְהִכָּנֵס בַּגּוּפוֹת הַמּוּכָנִים לָהֶם.

אָמַר רַבִּי אָזָא בַּר יַעֲקֹב, בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת: זְדָדִשִׁים גַּם יְשָׁנִים דּוֹדִים צָפַנְתִּי לָךְ. צָפַנְתִּי אוֹתָם בְּאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת. לָךְ – בִּשְׁבִילֵךְ, בִּשְׁבִיל שֶׁאַתָּה גּוּף קָדוֹשׁ וְנָקִי. דָּבָר אַזַּר הַדּוּדָאִים [נָתְנוּ רֵיזָן] – אֵלּוּ מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם. נָתְנוּ רֵיזָן – אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵם רֵיזָן הָעוֹלָם. נָתְנוּ – הִשְׁאִירוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא) וְלֹא נָתַן סִיזוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל.

שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁלֹשׁ כְּתוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הוֹלְכִים בְּכָל זְדָדִשׁ וּבְכָל שַׁבָּת לְלַוּוֹת לַנְּשָׁמָה עַד מְקוֹם מַעֲלָתָהּ. וּבְמִי נָקִים אֶת עַל פָּתְחֵיזֵינוּ כָּל מְגָדִים? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵלּוּ הֵן הַגּוּפוֹת שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּפָתְחֵיזֵי

קְבָרוֹת לְקַבֵּל נִשְׁמָתָן, וְדוֹמֶה נוֹתֵן פָּתָק שֶׁל זֶשְׁבּוֹן, וְהוּא מַכְרִיז וְאוֹמֵר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וַדָּשִׁים גַּם יְשָׁנִים, אוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ מִכַּמָּה יָמִים וְאוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ מִזְּמַן מוּעָט – כֻּלָּם צָפַנְתִּי לָךְ, לְהוֹצִיא אוֹתָם בְּזֶשְׁבּוֹן.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמוֹז בְּאוֹתוֹ זְמַן עִם הַצַּדִּיקִים לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ עֲמָהֶם, וְהַכֹּל יִשְׁמְזוּ בְּאוֹתָהּ שְׁמִזָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קד) יִשְׂמַז ה׳ בְּמַעֲשָׂיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לִבְרֹא עוֹלָמוֹת וּלְהַזְיוֹת מֵתִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ (קהלת א) אֵין כָּל זָדָשׁ תַּזַת הַשָּׁמֶשׁ? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, בָּא שְׁמַע, בְּעוֹד שֶׁהָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם וְיִרְבּוּ, כָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ בְּקִיּוּם, וּכְשֶׁהַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, אֲזַי הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם. וַעֲתִידִים לְהַזְיוֹת מֵתִים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, (זכריה יז) עַד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְזוֹבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יַשִּׂיגוּ הַצַּדִּיקִים דַּעַת שְׁלֵמָה. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּיּוֹם שֶׁיִּשְׁמַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו, עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לְהַכִּיר אוֹתוֹ בְּלִבָּם, וְאָז תִּרְבֶּה הַהַשְׂכָּלָה בְּלִבָּם כְּאִלּוּ רָאוּ אוֹתוֹ בָּעַיִן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה וְגוֹ׳.

וְשִׁמְזַת הַנְּשָׁמָה בַּגּוּף יָתֵר מִכֻּלָּם, עַל שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם קַיָּמִים וְיֵדְעוּ וְיַשִּׂיגוּ אֶת בּוֹרְאָם וְיֵהָנוּ מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, וְזֶהוּ הַטּוֹב הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְזָק בֶּן אַבְרָהָם. אֵלּוּ הֵם תּוֹלְדוֹת הַשִּׁמְזָה וְהַשְּׁזוֹק שֶׁיִּהְיֶא בָּעוֹלָם בְּאוֹתוֹ זְמַן. בֶּן אַבְרָהָם – הִיא הַנְּשָׁמָה הַזּוֹכָה לְכָךְ וּלְהִיוֹת שְׁלֵמָה בְּמַעֲלָתָהּ. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְזָק – הַנְּשָׁמָה מוֹלִידָה הַשִּׁמְזָה וְהַשְּׁזוֹק הַזֶּה בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי זְזַיָּא, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא מַה הִיא? אָמַר לוֹ, טֶרֶם הָלַכְתִּי לְפָנַי אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים, בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּךְ נִשְׁמַע לִי. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת

זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הִתְיַשֵּׁב בְּלִבִּי. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא כְּמוֹ זֶה שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. וְזֶה הוּא שֶׁשָּׁנִינוּ נְזוּנִים.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּמָקוֹם אֶזֶד שָׁנִינוּ נֶהֱנִים, וּבְמָקוֹם אַזֵּר שָׁנִינוּ נְזוּנִים. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא כָּךְ אָמַר אָבִי, הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא זָכוּ כָּל כָּךְ, נֶהֱנִים מֵאוֹתוֹ זִיו, שֶׁלֹּא יַשִּׂיגוּ כָּל כָּךְ. אֲבָל הַצַּדִּיקִים שֶׁזָּכוּ, נְזוּנִים עַד שֶׁיַּשִּׂיגוּ הַשָּׂגָה שְׁלֵמָה. וְאֵין אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה אֶלָּא זוֹ, וְזוֹ הִיא הַסְּעוּדָה וְהָאֲכִילָה. וּמִנַּיִן לָנוּ זֶה? מִמֹּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה. מָה הַטַּעַם לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה? מִפָּנֵי שֶׁהָיָה נְזוֹן מִסְּעוּדָה אַזֶּרֶת, מֵאוֹתוֹ זִיו שֶׁל מַעְלָה. וּכְמוֹ כֵן סְעוּדָתָם שֶׁל צַדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא לִשְׁמוֹזַ בְּשִׂמְחָתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) יִשְׂמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ. רַב הוּנָא אָמַר, מִכָּאן (שם ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל זוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, זֶה וֶזֶה יֶשְׁנָם לֶעָתִיד לָבֹא. וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יַיִן הַמְּשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית – אֵלּוּ דְּבָרִים עֲתִיקִים שֶׁלֹּא נִגְלוּ לְאָדָם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וַעֲתִידִים לְהִתְגַּלּוֹת לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, וְזוֹ הִיא הַשְׁתִיָּה וְהָאֲכִילָה, וַדַּאי זוֹ הִיא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שָׁלוֹם, אִם כֵּן מַהוּ לִוְיָתָן וּמַה הַשּׁוֹר, שֶׁכָּתוּב (איוב מ) כִּי בוּל הָרִים יִשְׂאוּ לוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהִנֵּה כָּתוּב (ישעיה כז) בָּעֵת הַהִיא יִפְקֹד ה' בְּחַרְבּוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְּדוֹלָה וְהַחֲזָקָה עַל לִוְיָתָן נָחָשׁ בָּרִחַ וְעַל לִוְיָתָן נָחָשׁ עֲקַלָּתוֹן וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם. הִנֵּה כָּאן שְׁלֹשָׁה. אֶלָּא רֶמֶז הוּא שֶׁרָמַז עַל הַמַּלְכֻיּוֹת. אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם, אֵין לוֹמַר עַל מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, וַדַּאי כָּךְ זֶה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנִי הָיִיתִי לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְשָׁאַלְתִּי עַל הַדָּבָר הַזֶּה. אָמַרְתִּי, הַסְּעוּדָה הַזּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא הַאִם כָּךְ הוּא? לֹא

הִתְיַשְּׁבָה בְּלִבִּי, שֶׁהִנֵּה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לָעָתִיד לָבֹא כְּמוֹ זֶה שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, יָפֶה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכֵן הוּא.

עוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הָאֱמוּנָה הַזּוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ לְרֹב הָעוֹלָם שֶׁמְּזֻמָּנִים הֵם לַסְּעוּדָה הַזּוֹ שֶׁל לִוְיָתָן וְהַשּׁוֹר הַהוּא, וְלִשְׁתּוֹת יַיִן טוֹב שֶׁמְּשֻׁמָּר מִכְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, פָּסוּק מְצָאוּ וְדָרְשׁוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וַאֲכַלְתֶּם לַזִּמְּכֶם לָשֹׂבַע.

שֶׁאָמַר רַבִּי זֵירָא, כָּל מִינֵי פֶּתוּי פָּתָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לְהַזְוִירָם לְמוּטָב, וְזֶה הוּא יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁאָמַר לָהֶם וַאֲכַלְתֶּם לַזִּמְּכֶם לָשֹׂבַע, וּבַקְּלָלוֹת – וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבָּעוּ, וְזֶה קָשֶׁה לָהֶם מִן הַכֹּל. מָה הַטַּעַם? שֶׁכָּתוּב (שמות טז) מִי יִתֵּן מוּתֵנוּ בְיַד ה׳ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי זֵירָא, מִלַּמֵּד שֶׁמִּשּׁוּם הָאֲכִילָה מָסְרוּ נַפְשָׁם לָמוּת בְּיָדָם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תַּאֲוָתָם, אָמַר לָהֶם: אִם תִּשְׁמְעוּ לְקוֹל הַמִּצְוֹת – וַאֲכַלְתֶּם לָשֹׂבַע, כְּדֵי לְהָנִיזָן דַּעְתָּם. כְּמוֹ כֵן רָאוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהַגָּלוּת נִמְשֶׁכֶת, הִסְתַּמְּכוּ עַל פָּסוּקֵי הַתּוֹרָה, וְאָמְרוּ שֶׁעֲתִידִים לֶאֱכֹל וְלִשְׂמֹחַ בִּסְעוּדָה גְּדוֹלָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם, וְעַל כֵּן רֹב הָעוֹלָם סָבְלוּ אֶת הַגָּלוּת מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַסְּעוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, אֵין לָנוּ לִסְתֹּר אֶת אֱמוּנַת הַכֹּל, אֶלָּא לְקַיֵּם אוֹתָהּ. שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְעִידָה עַל זֶה שֶׁהֲרֵי אָנוּ יוֹדְעִים אֶת אֱמוּנַת הַצַּדִּיקִים, וְהַכְּסוּף שֶׁלָּהֶם מַה הוּא? שֶׁכָּתוּב (שיר א) נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָךְ, וְלֹא בַּאֲכִילָה. נַזְכִּירָה דֶּרֶךְ מִיַּיִן. וְאוֹתָהּ סְעוּדָה שֶׁמְּזֻמָּנִים אֵלֶיהָ, יִהְיֶה לָנוּ זֶלֶךְ לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה, וְזוֹ הִיא הַשְׂמָחָה וְהַשָּׂשׂוֹן. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק – שֶׁיִּצְחַק הַצַּדִּיקִים לָעָתִיד לָבֹא. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק – זְכוּת הַנְּשָׁמָה מוֹלִיד הַשָּׂשׂוֹן הַזֶּה וְהַשִּׂמְחָה בָּעוֹלָם.

וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. רַבִּי בּוֹ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (שיר א)

יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ וְגוֹ', בְּכַמָּה מַעֲלוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אָחָא בַּר יַעֲקֹב, כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָמוֹת שֶׁלּוֹ, זוּגִין מִמָּנּוּ, הָיוּ בְּשִׁתּוּף. וְהַאִם אָמַר כָּךְ רַבִּי אָחָא? זֶס וְשָׁלוֹם! שֶׁהֲרֵי בַּדָּבָר הַזֶּה תִּרְבֶּה הַמְּזַלְזֶלֶת בָּעוֹלָם. שֶׁאִם תֹּאמַר כֵּן, הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם נִבְרָאִים רוּזַ הַקֹּדֶשׁ מַמָּשׁ, יֹאמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁתּוּף, הֲרֵי כָּל הַפָּנִים שֶׁלָּהֶם וְשֶׁלָּנוּ שָׁוִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בַּדָּבָר הַזֶּה תִּתְרַבֶּה הַמְּזַלְזֶלֶת בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – עָשָׂה כְּמוֹ הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי אֵין לַמַּלְאָכִים גּוּף – כָּךְ זֶה, אֲבָל אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה עַד שֶׁתִּשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הַהִיא, שֶׁהִיא סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה. וּבַגְּוָנִים הַלָּלוּ, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, צָרִיךְ אֶת אוֹתוֹ סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִוֹת מִתִּים, וְהִנֵּה סוֹף כָּל [הַצָּרוֹת] עֲמָקִים [עַתִּיקִים] יִהְיֶה בָּאַרְבָּעִים, וּגְזַר הַדִּין – (דברים כה) אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף. סוֹף הֲלִיכָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּשָׁנַת הָאַרְבָּעִים. אַרְבָּעִים שָׁנָה קֹדֶם תְּזוּזַת הַגּוּף מַמְתֶּנֶת לוֹ הַנְּשָׁמָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּשָׁנַת הָאַרְבָּעִים יָקוּמוּ הַגּוּפוֹת מִן הֶעָפָר. בָּאַרְבָּעִים נִכְלָא הַנֶּשֶׁם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיְהִי הַנֶּשֶׁם עַל הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם, וְכָתוּב וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹזַ.

וְזֶמֶן גְּאֻלָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשָׁנַת הָאַרְבָּעִים הוּא, וּבַזְּמִשִּׁים בָּא יְשׁוּב הָעוֹלָם, שֶׁהִיא הַיּוֹבֵל. הַזְּוָוֶרֶת הַנְּשָׁמָה לַגּוּף בְּשָׁנַת הָאַרְבָּעִים שֶׁהִמְתִּינָה לוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי יְצוּזָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה, שֶׁהִמְתִּין לַגּוּף.

בְּקַזְּזוֹתוֹ אֶת רִבְקָה – בְּהַכְנָסָתָהּ בַּגּוּף הַמְּזֻמָּן לוֹ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בְּהַכְנָסָתָהּ בּוֹ, אֵין תַּאֲוָתָם וְכִסּוּפָם אֶלָּא לֵהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה וְלִזּוֹן מִזִּיוָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, יִשָּׁקֵנִי – יְפַרְנְסֵנִי. שֶׁאֵין פַּרְנָסָתָם אֶלָּא לֵהָנוֹת וְלִזּוֹן מִזִּיוָהּ שֶׁל מַעְלָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, סוֹף הַפָּסוּק

מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב כִּי טוֹבִים דֹּדַיִךְ מִיָּיִן.

בַּת בְּתוּאֵל – בַּת בִּתּוֹ שֶׁל אֵל. רַב הוּנָא אָמַר, לֹא כָּךְ הוּא. וַאֲנִי הָיִיתִי בִּכְרֵכֵי הַיָּם וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ קוֹרְאִים לְאוֹתוֹ הָעֵצֶם שֶׁעַל הַשִּׁדְרָה, אוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁאָר בַּקֶּבֶר מִכָּל הַגּוּף – בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי. שְׁאַלְתִּי עָלָיו. אָמְרוּ שֶׁהוּא כְּרֹאשׁ [דּוֹמֶה] הַנָּזוּשׁ, שֶׁהוּא רַמַּאי, וְאוֹתוֹ הָעֵצֶם הוּא רַמַּאי מִכָּל שְׁאָר הָעֲצָמוֹת.

שֶׁלְּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לָמָּה נִשְׁאָר בְּקִיּוּם אוֹתוֹ הָעֵצֶם יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעֲצָמוֹת? מִשּׁוּם שֶׁהוּא רַמַּאי, וְאֵינוֹ סוֹבֵל טַעַם שֶׁל הַמָּזוֹן שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם כְּמוֹ שְׁאָר הָעֲצָמוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא זָזָק מִכָּל הָעֲצָמוֹת, וְהוּא יִהְיֶה הָעִקָּר שֶׁהַגּוּף נִבְנֶה מִמֶּנּוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוּא רַמַּאי וּמְעוֹלָם רַמַּאי, וְשֶׁכֵּן יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא רַמַּאי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי – עֶצֶם רַמַּאי. מִמַּדַּן אֲרָם – מִצָּמֵד רַמָּאִים, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ מַדְנָא דְּתוֹרָא, שֶׁהוּא צָמֵד. אֲזוֹת לָבָן – אֲזוֹת יֵצֶר הָרָע הָאֲרַמִּי. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּתְּחִלָּה שֶׁהָיָה מְנַוֵּל בְּזוֹטָאוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם נִקְרָא לוֹט. לָעֲתִיד לָבֹא שֶׁלֹּא יְהֵא מְנַוֵּל כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁרוֹזְזִין וּמַטְבִּיל אֶת טִבְּאָתוֹ, קוֹרְאִים לוֹ לָבָן. עַל כָּל פָּנִים אֵין יֵצֶר הָרָע בָּטֵל מִן הָעוֹלָם.

בֹּא שְׁמַע שֶׁכָּךְ אָנוּ בְּאַרְנוּ בַּבָּרַיְתָא. שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט, שֶׁהֵן שְׁנֵי כּוֹזוֹת הַגּוּף הַמְּעוֹרְרוֹת אֶת יֵצֶר הָרָע, עַכְשָׁו שֶׁאֵינוֹ כָּל כָּךְ מְנַוֵּל וְנִטְבָּל מִלְּכְלוּכוֹ נִקְרָא לָבָן, וְאוֹתָן שְׁתֵּי בָּנוֹת אֵינָן בְּטֵלוֹת מִמֶּנּוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָּנוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ הוּא. שָׁם כָּתוּב בְּכִירָה וּצְעִירָה, וְכָאן כָּתוּב גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲבָל אֵינָן בְּכוֹזַ לַעֲשׂוֹת רָע וּלְהִתְעוֹרֵר לַיֵּצֶר הָרָע כְּמִתְּחִלָּה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב שָׁם הַגְּדֹלָה לֵאָה, שֶׁלֵּאָה מִכּוֹזָה וּמֵרִשְׁעָתָהּ. וְשָׁם הַקְּטַנָּה רָחֵל, שֶׁאֵין בָּהּ כּוֹזַ הַמִּתְעוֹרֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כג) וּכְרָחֵל לִפְנֵי גּוֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה.

אָמַר רַב הוּנָא, זֶה יֵצֶר הָרָע, וּשְׁתֵּי בְּנוֹתָיו מִתְזַלְּפוֹת מִכְּמוֹת שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה. בַּתְּוִזְלָה שְׁתֵּי בְּנוֹתָיו זְנָזָקוֹת, כָּל אַוָּת וְאַוָּת בְּכוֹזֶה, וְעַכְשָׁו שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאָה – לֵאָה בְּלֹא כוֹז, לֵאָה בְּלֹא זְווּק, לֵאָה מִמַּעֲשֶׂיהָ הָרִאשׁוֹנִים. וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָזֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְלֹא כְּמוֹת שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה.

אָמַר רַב אָוָּא בַּר יַעֲקֹב, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֶּעְתַּר יְצָוָּק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא. אָמַר רַבִּי אָוָּא, מִפָּנֵי מָה הִיא עֲקָרָה? מִפְּנֵי שֶׁיֵּצֶר הָרָע אֵינוֹ נִמְצָא בְּכוֹזֶ בָּעוֹלָם, וְעַל כָּךְ אֵין נִמְצָא פָּרִיָה וְרִבְיָה זוּלָתִי בַּתְּפָלָה. וּמַה כָּתוּב? וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר יֵצֶר הָרָע, נִמְצָא פָּרִיָה וְרִבְיָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן, מַה הֶפְרֵשׁ בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לְאוֹתוֹ זְמַן? וְעוֹד, שֶׁהֲגֵדָה הַכָּתוּב אָמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה. אָמַר רַבִּי אָוָּא, כָּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵעִיר אוֹתוֹ לָעָנְיָן הַהוּא שֶׁצָּרִיךְ לְזֶוֶג, וְלֹא לְכָל שָׁעָה, שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד עִם אָדָם כְּמוֹ כָּעֵת, שֶׁהוּא נִמְצָא תָּמִיד וְזוֹטְאִים בּוֹ בְּנֵי אָדָם, אֶלָּא לְאוֹתוֹ זְווּג לְבַדּוֹ. וְהַהִתְעוֹרְרוּת הַהִיא תִּהְיֶה הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לו) וַהֲסִירֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר. מַה זֶּה לֵב בָּשָׂר? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֵב לְהוֹצִיא בָּשָׂר, וְלֹא לְדָבָר אַזֵּר.

רַבִּי יְצָוָּק בְּרַבִּי יוֹסֵי הָיָה בָּא מִקַּפּוֹטְקִיָא לְלוּד. פָּגַע בּוֹ רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְצָוָּק, תֹּאמַר שֶׁזְּכֻיוֹת הַבָּרִיתָא הִתְעוֹרְרוּ לָעָנְיָן הַזֶּה שֶׁיֵּצֶר הָרָע יִשְׁתַּכַּח מִן הָעוֹלָם, פָּרַט לְאוֹתָהּ שְׁעַת הַזְּווּג. אָמַר לוֹ, זַיֶּיךְ, כָּךְ צָרִיךְ יֵצֶר הָרָע לָעוֹלָם כְּגֶשֶׁם לָעוֹלָם. שֶׁאִלְמָלֵא יֵצֶר הָרָע, זְוָדוֹת הַשְּׁמוּעָה לֹא תִהְיֶה, אֲבָל לֹא מְגַלֶּת כְּבָרִאשׁוֹנָה לַזָּטָא בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוּא הַלֵּב שֶׁמְּדוֹרוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע בּוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר,

לֵב טוֹב בִּגְּנֵן הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ, שֶׁהוּא עִקַּר הַכֹּל.

כְּשֶׁבָּא רַב כַּהֲנָא, אָמַר, כָּךְ אוֹמְרִים מִשְּׁמָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַבָּרַיְתָא: שְׁנֵי בְנְיָנִים שֶׁל הַגּוּף הֵם – הַכָּבֵד וְהַלֵּב. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכָּבֵד וְהַלֵּב מַנְהִיגִים אֶת הַגּוּף בְּכָל צְדָדֵי אֵיבָרָיו. הַמַּנְהִיג שֶׁל הָרֹאשׁ הוּא הַמּוֹחַ, אֲבָל שֶׁל הַגּוּף הֵם שְׁנַיִם. וְהָרִאשׁוֹן הוּא הַכָּבֵד, וְהַשֵּׁנִי הַלֵּב. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ, אֵלּוּ שְׁנֵי בְנְיֵנֵי הַגּוּף.

מָה הַטַּעַם וַיִּתְרֹצְצוּ? מִשּׁוּם שֶׁמֵּהַלֵּב [מִתְעוֹרֵר] נִשְׁכָּחוּ הַיֵּצֶר הָרָע. וַיִּתְרֹצְצוּ? [שָׁאֲלוּ] וַיִּשְׁלְיוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא, אָמַר רַב הוּנָא, וַיִּתְרֹצְצוּ – וַיִּשָּׁבְרוּ, כְּלוֹמַר, נִשְׁבַּר כֹּחָם וְזִיכָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַגּוּף מַהוּ אוֹמֵר? אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי, וְלָמָּה נִבְרֵאתִי? מִיָּד – וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה'.

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים וְגוֹ'. אֵלּוּ הַשְּׁנֵי גֵּאִים – הַכָּבֵד וְהַלֵּב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַמּוֹחַ וְהַלֵּב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַמּוֹחַ אֵין בִּכְלַל זֶה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בְּבִטְנֵךְ, וְאֵין הַמּוֹחַ בַּבֶּטֶן אֶלָּא בָּרֹאשׁ. וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ וְגוֹ', וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר. זֶהוּ הַכָּבֵד, שֶׁהוּא רַב וְגָדוֹל וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ לִפְנֵי הַלֵּב. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכָּבֵד קוֹלֵט הַדָּם וּמְשַׁמֵּשׁ בּוֹ לִפְנֵי הַלֵּב.

וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. אָמַר רַב כַּהֲנָא, הַכָּבֵד הוּא הָרִאשׁוֹן, וְהוּא אַדְמוֹנִי. לָמָּה הוּא אַדְמוֹנִי? עַל שֶׁבּוֹלֵעַ אֶת הַדָּם תְּזוּלָה. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ רִאשׁוֹן? עַל שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לִבְלֹעַ הַדָּם מִכָּל הַמַּאֲכָל, וְהוּא רִאשׁוֹן לַדָּם, אֲבָל לֹא לִיצִירָה. וּבַמֶּה נִבְאַר וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר? עַל שֶׁהוּא רַב וְגָדוֹל בְּשִׁעוּרוֹ מִן הַלֵּב, וְהוּא עוֹבֵד לַלֵּב.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, לָמָּה בָּאָה הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ? אֶלָּא לְהַרְאוֹת לִבְנֵי הָעוֹלָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַשְׁלֵמוּת תִּהְיֶה בָּאָרֶץ – דַּרְכּוֹ וְטִבְעוֹ שֶׁל הָעוֹלָם לֹא יִשְׁתַּנֶּה. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, בֹּא רְאֵה, הַכָּבֵד הוּא הַצַּד צַיִד, וְהוּא צַיִד בְּפִיו, וְהַלֵּב הוּא הַזּוֹשֵׁב, וְהוּא יֹשֵׁב אֹהָלִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, זוֹשֵׁב

מַזָּלָשָׁבוּת, נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בַּתּוֹרָה.

וַיֶּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רִבִּי אַוָּא אָמַר, לְעוֹלָם טִבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה, בֹּא רְאֵה, מַה כְּתִיב, וַיֶּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יז) אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם, וְתַרְגּוּמוֹ: שֶׁזָּזָשְׁבוּ. כְּלוֹמַר, הַלֵּב זוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר בַּתּוֹרָה בְּיִרְיעַת בּוֹרְאוֹ. מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף. הַכָּבֵד שֶׁדַּרְכּוֹ טִבְעוֹ לָצֵאת וְלָצוּד צַיִד בְּפִיו לִבְלֹעַ וְאֵינוֹ מוֹצֵא, נִקְרָא עָיֵף, וְהוּא אוֹמֵר לַלֵּב: עַד שֶׁאַתָּה מְהַרְהֵר בִּדְבָרִים אֵלּוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה, הַרְהֵר בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה לְקַיֵּם גּוּפֶךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה, כִּי כֵן דַּרְכִּי לִבְלֹעַ הַדָּם וּלְשַׁגֵּר לִשְׁאָר הָאֵבָרִים, כִּי עָיֵף אָנֹכִי, בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה.

וְהַלֵּב אוֹמֵר: תֵּן לִי הָרִאשׁוֹן וְהַמֻּבְחָר מִכָּל מַה שֶּׁתִּבְלַע, תֵּן לִי בְּכוֹרָתֶךָ. זֶה שֶׁכָּתוּב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת בְּכֹרָתְךָ לִי, רֵאשִׁית הַתַּאֲוָה. עַד שֶׁהַלֵּב מְהַרְהֵר וְזוֹשֵׁב בַּמַּאֲכָל, בּוֹלֵעַ הַכָּבֵד. שֶׁאִלְמָלֵא אוֹתוֹ כְּסוּף וְהִרְהוּר שֶׁל הַלֵּב בַּמַּאֲכָל, לֹא יוּכְלוּ הַכָּבֵד וְהָאֵבָרִים לִבְלֹעַ. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כֵּן דֶּרֶךְ הָעֲבָדִים – שֶׁאֵינָם אוֹכְלִים עַד שֶׁהָאָדוֹן אוֹכֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב לְאַוָּזר כֵּן, וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים. מַה זֶּה עֲדָשִׁים? עֲגַלְגַּלִּים כְּגַלְגַּלְתָּא, וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב בָּעוֹלָם, כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא נִשְׁכָּוֵז מִדַּרְכּוֹ. כָּךְ הוּא בֶּן אָדָם, בְּאוֹתוֹ זְמַן, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל אוֹתוֹ וָסֶד וְכָבוֹד וּשְׁלֵמוּת יִהְיוּ, דַּרְכּוֹ שֶׁל הָעוֹלָם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת לֹא יִשְׁתַּכַּוֵּז.

מִשְׁנָה. שָׁנִינוּ, אַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם מְנַשְּׁבוֹת, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעוֹרֵר רוּזַז אֶזֶד לְקַיֵּם הַגּוּף שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל מֵאַרְבַּע רוּזוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל לז) מֵאַרְבַּע רוּזוֹת בֹּאִי הָרוּזַז. בְּאַרְבַּע לֹא כָתוּב, אֶלָּא מֵאַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל מֵאַרְבַּעְתָּם.

וְלָמַדְנוּ, אוֹתוֹ הָרוּזַז הוּא רוּזַז הַמּוֹלִיד, הוּא הָרוּזַז הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה, וְאֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיזַז אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת בִּלְבַד, וְאֵין בֵּין עוֹלָם הַזֶּה

לִתְוּוַיִת הַמֵּתִים אֶלָּא נְקִיּוּת וְהַשָּׁנַת יְדִיעָה. רַב נַזְמָן אָמַר, וַאֲרִיכוּת יָמִים.

אָמַר רַב יוֹסֵף, וְכִי יְמוֹת הַמְּשִׁיזַ וּתְוּוַיִת הַמֵּתִים אֵינָם אֶזְדָּ? אָמַר לוֹ, לֹא, שֶׁשָּׁנִינוּ, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קוֹדֵם לְקִבּוּץ גָּלֻיּוֹת, קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת קוֹדֵם לִתְוּוַיִת הַמֵּתִים, וּתְוּוַיִת הַמֵּתִים הָאַוָּזרוֹן שֶׁבְּכֻלָּם. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים קמו) בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' נִדְּחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס. הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְזַבֵּשׁ לְעַצְבוֹתָם. זוֹ הִיא תְּוּוַיִת הַמֵּתִים שֶׁהִיא הָרְפוּאָה לִשְׁבוּרֵי לֵב עַל מֵתֵיהֶם. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם תְּוּזְלָה, וְאַוָּזְרֵיו נִדְּחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס, וְהָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב אַוָּזרוֹן עַל הַכֹּל.

שָׁנִינוּ, אַרְבָּעִים שָׁנָה קוֹדֵם הַקִּבּוּץ גָּלֻיּוֹת לִתְוּוַיִת הַמֵּתִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וַיְהִי יְצָוְזָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. אַרְבָּעִים הַשָּׁנָה הַלָּלוּ מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? אָמַר רַב כַּהֲנָא אָמַר רַבִּי בְּרוֹקָא, מִקִּבּוּץ גָּלֻיּוֹת עַד תְּוּוַיִת הַמֵּתִים כַּמָּה צָרוֹת, כַּמָּה מִלְוָזמוֹת יִתְעוֹרְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל, וְאַשְׁרֵי הַנִּמְלָט מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) בָּעֵת הַהִיא יִמָּלֵט עַמֵּךְ כָּל הַנִּמְצָא כָּתוּב בַּסֵּפֶר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִכָּאן, יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים. רַבִּי יְצָוְזָק אָמַר מִכָּאן, (זכריה יג) וּצְרַפְתִּים כִּצְרֹף אֶת הַכֶּסֶף וּבְוָזַנְתִּים כִּבְוזֹן אֶת הַזָּהָב. וּבְאוֹתָם הַיָּמִים יִהְיוּ יָמִים אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵין לִי בָּהֶם זֶפֶן. וּמִשָּׁעָה שֶׁיַּעַבְרוּ הַצָּרוֹת עַד תְּוּוַיִת הַמֵּתִים אַרְבָּעִים שָׁנָה.

רַב הוּנָא אָמַר, בֹּא רְאֵה, כִּי אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְגוֹ' אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ה' – כְּמוֹ כֵן [הַגּוֹף] כָּאן. אָמַר רַב יוֹסֵף, כָּל אֵלּוּ דְּבָר אֶזְדָּ אָמְרוּ. וּלְסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה, שֶׁהַצָּרוֹת יַעַבְרוּ וְהָרְשָׁעִים יִכְלוּ, יְוַיוּ הַמֵּתִים שׁוֹכְנֵי עָפָר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (נזום א) לֹא תָקוּם פַּעֲמַיִם צָרָה, וְדַי לָהֶם בְּמַה שֶׁעָבְרוּ. וּמִזְּמַן תְּוּוַיִת הַמֵּתִים יִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם בְּיִשּׁוּבוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְדָּ וּשְׁמוֹ אֶזְדָּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ הָיָה יוֹשֵׁב, וְהָיָה מִצְטַעֵר בְּנַפְשׁוֹ מְאֹד. נִכְנַס לְפָנָיו רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמַר לוֹ, מַרְאֶה הָאוֹר שֶׁל מְאוֹר הָעוֹלָם לָמָּה זַשְׁוּכִים? אָמַר לוֹ, מַרְאָה וּפַזַּד רַב נִכְנַס בִּי, שֶׁהֲרֵי אֲנִי רוֹאֶה מַה שֶּׁהִתְעוֹרְרוּ זְבֵרֵינוּ בַּעֲלֵי

הַבָּרַיְתָא, שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּחַ שֶׁל קְדוּשִׁים, וְהַהוּא שֶׁהֶעֱירוּ שֶׁבַּשִּׁשִּׁי יִהְיֶה גְּאֻלָּה, יָפֶה. אֲבָל אֲנִי רוֹאֶה אֲרִיכוּת יֶתֶר עַל אוֹתָם שׁוֹכְנֵי עָפָר, שֶׁבָּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי לְזְמַן אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה שָׁנִים מִמֶּנּוּ יִהְיוּ עוֹמְדִים כָּל שׁוֹכְנֵי עָפָר בְּקִיּוּמָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הֶעֱירוּ וְזַבֵּרִינוּ עַל הַפָּסוּק שֶׁקָּרָא לָהֶם בְּנֵי זוֹת, זו"ת – שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ לְזו"ת שָׁנָה, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשֻׁבוּ אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ. כְּשֶׁיִּשְׁתַּלֵּם הַזּא"ת, שֶׁהוּא וְזַמֶּשֶׁת אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה, תָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ, אֶל נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהִיא אֲחֻזָּתוֹ וְנַחֲלָתוֹ.

[עוֹד] אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁזֶּה לֹא יִהְיֶה לְךָ קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת הֵן: שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים, וְשֶׁל רְשָׁעִים גְּמוּרִים, וְשֶׁל בֵּינוֹנִים. צַדִּיקִים גְּמוּרִים יָקוּמוּ בַּקִּיּוּמָה שֶׁל מֵתֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֵהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים, שֶׁהֵם קוֹדְמִים בַּתְּחִלָּה בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים שֶׁל קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת. וְהָאֲזֵרוֹנִים כֻּלָּם לִזְמַן אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה שָׁנָה לָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. מִי יִזְכֶּה לָאֶרֶךְ הַזֶּה? מִי יִתְקַיֵּם בְּקִיּוּם דָּתוֹ בֵּין הַזְּמַן הַזֶּה, וְעַל כֵּן אֲנִי מִצְטַעֵר בְּנַפְשִׁי.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, הֵגַּה שָׁנִינוּ, יְהִי אוֹר – יְהִי ר"ו. זָזַר וְאָמַר, בִּתְשׁוּבָה יִתְקַדֵּם הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אִם לֹא שֶׁאָמַרְתָּ כָּךְ, זָסַמְנוּ אֶת הַפָּיוֹת לְצַפּוֹת לַגְּאֻלָּה כָּל יוֹם, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לג) וְזֶסֶן יְשׁוּעוֹת. מַהוּ יְשׁוּעוֹת? אֵלּוּ הַמְּצַפִּים יְשׁוּעוֹת בְּכָל יוֹם.

מַהִי דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר? הַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְרַבִּים מִיּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ. מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מִיּשֵׁנֵי, אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים הַנִּקְדָּמִים בְּזַוַּיְיהֶם קֹדֶם זֶה. וְכַמָּה שָׁנִים הֵם נִקְדָּמִים? רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מָאתַיִם וְעֶשֶׂר שָׁנִים. רַבִּי יְצָזָק אוֹמֵר, רד"י שָׁנָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כד) וְיֵר"ד מִיַּעֲקֹב וְגו'. יר"ד שָׁנָה נִקְדָּמִים הַצַּדִּיקִים לִשְׁאָר כָּל אָדָם. רַב נַזְמָן אָמַר, לְפִי הַשִּׁעוּר שֶׁנִּבְלָה בֶּעָפָר. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן, הַרְבֵּה תְּזוּזוֹת הָיוּ, אֶלָּא כָּל הַתְּזוּזוֹת יִהְיוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּזָזוֹן, (דניאל י) וֶאֱמֶת הַדָּבָר וְצָבָא גָּדוֹל.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם. רַבִּי אַבָּהוּ פָּתַח וְאָמַר, (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַרְבַּע תְּקוּפוֹת וְאַרְבָּעָה זְמַנִּים מִשָּׁנִים זוֹ מִזּוֹ יַעַבְרוּ הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. הָאֶזֶד – אוֹתוֹ זְמַן יִשָּׂגֵא הַזָּכְמָה בָּעוֹלָם וְיִשִּׁיגוּ הַשָּׂגָה מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיגוּ בְּזֶה הָעוֹלָם. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, הַשָּׂגַת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים, הַשֵּׂנִי תִּתְעַסְּקוּ. (זסר) (עד כאן מדרש הנעלם)

וַיִּשְׁאֲלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲחֹתִי הִיא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַבְרָהָם, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ וְעִם אִשְׁתּוֹ, וּבִשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה הוּא אָמַר, שֶׁכָּתוּב (משלי ז) אֱמֹר לַחָכְמָה אֲחֹתִי אָתְּ, וְעַל כֵּן הִתְחַזֵּק וְאָמַר אֲחֹתִי הִיא. עוֹד, אַבְרָהָם וְיִצְחָק כְּךְ רָאוּי, שֶׁוַּדַּאי מִשּׁוּם הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (שיר ה) אֲחוֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַדַּאי נִרְאָה לָהֶם לוֹמַר אֲחֹתִי הִיא, וְעַל כֵּן מִתְחַזְּקִים הַצַּדִּיקִים בַּקָּבָ"ה.

וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים וְגוֹ'. אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ – דַּיְקָא, [וְזוֹ הַשְּׁכִינָה. כְּמוֹ שֶׁעֲבוֹדָה זָרָה כָּתוּב בָּהּ וַיָּקוּמוּ לְצַחֵק, כָּךְ גַּם מְצַחֵק אֵת] זוֹ שְׁכִינָה שֶׁהָיְתָה עִם רִבְקָה. דָּבָר אַחֵר, וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁיִּצְחָק הָיָה מְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, יִשְׂרָאֵל הֵם קְדוֹשִׁים וְלֹא מְשַׁמְּשִׁים מִטָּתָם בַּיּוֹם, וְיִצְחָק שֶׁהָיָה קָדוֹשׁ הָיָה מְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם?.

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁאֲבִימֶלֶךְ הָיָה זָקֵן, וְהוּא הִסְתַּכֵּל בְּאִיצְטַגְנִינוּתוֹ שֶׁהוּא זַלְזוֹן. כָּתוּב כָּאן בְּעֵת הַזַּלְזוֹן, וְכָתוּב שָׁם (שופטים ה) בְּעֵת הַזַּלְזוֹן נִשְׁקָפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא. מַה לְהַלָּן בְּאִיצְטַגְנִינוּת, אַף כָּאן בְּאִיצְטַגְנִינוּת. וְרָאָה שֶׁלֹּא הָיָה כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר יִצְחָק, אֶלָּא וַדַּאי הוּא מְצַחֵק עִמָּהּ, וְהִיא אִשְׁתּוֹ. וְאָז וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, נָאָה הָיָה לַאֲבִימֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת לְיִצְחָק כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְאַבְרָהָם, רַק שֶׁזֶּה הוֹכִיחַ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרִאשׁוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ אָמַר אֲזוּתִי הִיא, כְּדֵי לְהַדְבִּיק בַּשְּׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב אֱמֹר לַזָּקְנָה אֲזוּתִי אָתְּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבָּהֶם לֹא הָיְתָה אֱמוּנָה. שֶׁאִם נִמְצְאָה בָּהֶם אֱמוּנָה, לֹא הָיָה צָרִיךְ, אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא הָיְתָה בֵּינֵיהֶם אֱמוּנָה אָמַר כָּךְ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר, כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים, זוֹ הָאֱמוּנָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שָׁרְתָה הַשְּׁכִינָה מִזּוּז לָאָרֹן הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל זֶה אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁזֶּה לֹא מְקוֹמוֹ וְלֹא שׁוֹרָה כָּאן. וְיִצְחָק הֶחֱזִיק בּוֹ בֶּאֱמוּנָה, שֶׁרָאָה שֶׁהִנָּה הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּתוֹךְ אִשְׁתּוֹ.

וַיִּצַּו אֲבִימֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם לֵאמֹר הַנֹּגֵעַ בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת בֹּא רְאֵה כַּמָּה מַאֲרִיךְ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָרְשָׁעִים מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַזֶּסֶד שֶׁעָשָׂה עִם הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם זֶה לֹא שָׁלְטוּ בְּיִשְׂרָאֵל עַד לְאַזּוֹר דּוֹרוֹת אַזְרוּנִים. יָפָה עָשָׂה אֲבִימֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה וֶזֶסֶד עִם יִצְחָק שֶׁאָמַר לוֹ (לְאַבְרָהָם) הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ בַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שֵׁב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זֶבֶל עַל הָרְשָׁעִים שֶׁזִּסְדָּם אֵינוֹ שָׁלֵם. בֹּא רְאֵה, עָפְרוֹן אָמַר בַּהַתְחָלָה, (בראשית כג) אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ וְגוֹ'. וְאַזַּר כָּךְ אָמַר, אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף וְגוֹ'. וְכָתוּב וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעָפְרֹן וְגוֹ', עֵבֶר לַסּוֹחֵר. אַף כָּאן כָּתוּב בָּרִאשׁוֹנָה הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ וְגוֹ', וְאַזַּר כָּךְ אָמַר לוֹ לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי עָצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה הַזֶּסֶד שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ – שֶׁלֹּא לָקַח מִשֶּׁל אֲבִימֶלֶךְ כְּלוּם, וּשְׁלָחוֹ עִם כָּל מָמוֹנוֹ, וְאַזַּר כָּךְ הָלַךְ אַזָּרָיו לִכְרוֹת עִמּוֹ בְּרִית.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יָפָה עָשָׂה יִצְחָק, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע אֶת סוֹד הַזְּכוּת הִשְׁתַּדֵּל וְזָפַר בְּאֵר מַיִם, כְּדֵי לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה כָּרָאוּי. כֵּן אַבְרָהָם הִשְׁתַּדֵּל וְזָפַר בְּאֵר מַיִם [וְכֵן יִצְחָק]. יַעֲקֹב מָצָא אוֹתָהּ מְתֻקָּנֶת וְיָשַׁב עָלֶיהָ, וְכֻלָּם הָלְכוּ אַזָּרָיו וְהִשְׁתַּדְּלוּ, כְּדֵי לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה כָּרָאוּי.

וְכֵעֵת יִשְׂרָאֵל מִתְחַזְּקִים בּוֹ בַּסּוּדוֹת שֶׁל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם מִתְחַזֵּק אָדָם בְּצִיצִית, שֶׁהִיא מִצְוָה, וְאָדָם מִתְעַטֵּף בָּהּ. כָּךְ גַּם בַּתְּפִלִּין שֶׁמְּנִיחַ עַל רֹאשׁוֹ וּבִזְרוֹעוֹ, שֶׁהוּא סוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בָּאָדָם שֶׁמִּתְעַטֵּר בּוֹ בִּתְפִלִּין וּמִתְעַטֵּף בְּצִיצִית, וְהַכֹּל סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁלֹּא מִתְעַטֵּף בָּזֶה וְלֹא מִתְעַטֵּר לְהִתְחַזֵּק בַּתְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, דּוֹמֶה לוֹ שֶׁאֵין שׁוֹרָה עִמּוֹ הָאֱמוּנָה, וְסָר מִמֶּנּוּ פַּחַד רִבּוֹנוֹ, וּתְפִלָּתוֹ אֵינָהּ תְּפִלָּה כָּרָאוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיוּ הָאָבוֹת מִתְחַזְּקִים בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁבְּאֵר הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה הַשְׁלֵמָה שׁוֹרָה בּוֹ.

וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם וַיִּזְפֹּר בְּאֵר אֲשֶׁרֶת וְגוֹ'. רַבִּי זְעִירָא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה נז) וְנָחֲךָ ה' תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל בַּפָּסוּק הַזֶּה בּוֹ הֶחֱזִיקוּ בַּעֲלֵי הָאֱמוּנָה שֶׁהִבְטִיחַ לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. וְנָחֲךָ ה' תָּמִיד – בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְנָחֲךָ ה', כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְנָחֲךָ ה', לָמָּה תָּמִיד? אֶלָּא זֶה הַתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם שֶׁהוּא הִתְחַזְּקוּת תַּזַּת זְרוֹעוֹ שֶׁל יִצְחָק, וְזֶהוּ הַחֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. מִנַּיִן לָנוּ? מִדָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים כג) יַחֲזִנִי בְּמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ.

וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ – זוֹ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת נֶהֱנוֹת לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְעַנֵּג בְּתוֹכָהּ. וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ – הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ. אִם נְשָׁמָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק [עוֹלָה לְמַעְלָה, נ"א נֶהֱנֵית בָּאוֹר שֶׁל מַעְלָה], מַה זֶּה וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ? אֶלָּא הִנֵּה פֻּרְשׁוּהָ, זוֹ תְּחִיַּת הַמֵּתִים. שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹת אֶת הַמֵּתִים וּלְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹת הָאָדָם שֶׁיִּהְיוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה בְּגוּף שָׁלֵם, וְהַנְּשָׁמָה מוֹסִיפָה אוֹר בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה שֶׁתָּאִיר עִם הַגּוּף לִבְרִית שָׁלֵם כָּרָאוּי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה. מַה זֶּה כְּגַן רָוֶה? שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימָיו הָעֶלְיוֹנִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. וְהַגַּן [וְהַגּוּף] הַזֶּה נִשְׁקָה מִמֶּנּוּ וּמִתְרַוֶּה

מִמֶּנּוּ תָּמִיד. וּכְמוֹצָא מַיִם – זֶה הַנָּהָר הַהוּא שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְלֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, בְּאֵר שֶׁל מַיִם נּוֹבְעִים זֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן בְּתוֹךְ סוֹד הָאֱמוּנָה. בְּאֵר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוֹצָא מַיִם, וְהִיא בְּאֵר שֶׁמִּתְמַלֵּאת מִמּוֹצָא הַמַּיִם הַהוּא, וְהֵם שְׁתֵּי דְּרָגוֹת שֶׁהֵן אַוָּזַת, זָכָר וּנְקֵבָה יַוַּד כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתוֹ מוֹצָא מַיִם וְאוֹתָהּ בְּאֵר הֵם אָוָזַד, וְהַכֹּל נִקְרָא בְּאֵר, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַמָּקוֹר שֶׁמַּכְנִיס וְלֹא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, וְהַבְּאֵר מִתְמַלֵּאת. וּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּבְּאֵר הַזּוֹ, מִסְתַּכֵּל בַּסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה. וְזֶהוּ סִימָן הָאָבוֹת – שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים לַזְּפֹר בְּאֵר מַיִם בְּתוֹךְ סוֹד עֶלְיוֹן, וְאֵין לְהַפְרִיד בֵּין הַמָּקוֹר וְהַבְּאֵר, וְהַכֹּל אָוָזַד.

וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְזוֹבוֹת – רֶמֶז שֶׁעֲתִידִים בָּנָיו לַעֲבֹד וּלְתַקֵּן אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ כָּרָאוּי בְּסוֹד הַקַּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת. כְּמוֹ כֵן, (בראשית ב) וַיַּנִּיחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. אֵלּוּ הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת. וּמְשׁוּם זֶה יִתְפַּשְּׁטוּ מַעְיְנוֹתָיו לְכָל הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ה) וְיָפֻוצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ זוּצָה בָּרְזוֹבוֹת פַּלְגֵי מָיִם, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְזוֹבוֹת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (שם א) זָכְמוֹת בַּזּוּזִין תָּרְנָה בָּרְזוֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. מַה זֶּה זָכְמוֹת? אֵלּוּ הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַזָּכְמָה הַקְּטַנָּה שֶׁנִּכְלֶלֶת בָּעֶלְיוֹנָה וְשׁוֹרָה בָּהּ.

בַּזּוּזִין תָּרְנָה – בֹּא רְאֵה, הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא סְתוּמָה שֶׁל כָּל הַסְּתוּמִים, וְלֹא נוֹדַעַת וְאֵינָהּ בְּגִלּוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח) לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ וְגוֹ'. כְּשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת לְהָאִיר, מְאִירָה בְּסוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָעוֹלָם הַבָּא נִבְרָא מִמֶּנָּה, כְּפִי שֶׁשָּׁנִינוּ, הָעוֹלָם הַבָּא נִבְרָא בְּיו"ד, וְהַזָּכְמָה הַזּוֹ נִכְסֵית שָׁם, וְהֵם אָוָזַד בְּזִמַּן שֶׁמִּתְיַצֵּב [שֶׁמִּתְעַטֵּר נ"א שֶׁנַּעֲשָׂה] הַכֹּל בַּסּוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אָז הִיא הַשְּׁמוּזָה לִהְיוֹת מְאִירָה, וְהַכֹּל בַּזּוּזִין שֶׁלֹּא נִשְׁמָע בַּזּוּזִין לְעוֹלָמִים.

עוֹד רוֹצֶה לְהִתְפַּשֵּׁט, וְיוֹצְאִים מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵשׁ וּמַיִם וְרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְנַעֲשִׂים קוֹל אֶזֶד שֶׁיּוֹצֵא בַּזּוּיִן וְנִשְׁמָע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אָז מִשָּׁם וּלְהַלָּן זֶהוּ זוּיִן. הֲרֵי בְּפָנִים הוּא בַּזַּשַׁאי, שֶׁלֹּא נִשְׁמָע לְעוֹלָמִים. עַכְשָׁו שֶׁנִּשְׁמָע הַסּוֹד נִקְרָא בַּזּוּיִן. מִכָּאן צָרִיךְ אָדָם לְהַתְקִין אֶת מַעֲשֵׂהוּ וּלְבַקֵּשׁ.

בָּרוּזּוּבוֹת – מִי הָרוּזּוּבוֹת? זֶה הָרָקִיעַ הַהוּא שֶׁבּוֹ מְאִירִים כָּל הַכּוֹכָבִים, וְהוּא הַמַּעְיָן שֶׁאֵין מֵימָיו פּוֹסְקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְהוּא רְזוּבוֹת, וְשָׁם תִּתֵּן קוֹלָהּ, עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה, וְהַכֹּל אֶזֶד.

וּמְשׁוּם זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי כד) הָכֵן בַּזּוּיִן מְלַאכְתֶּךָ וְעַתָּדָה בַּשָּׂדֶה לָךְ וְגוֹ'. הָכֵן בַּזּוּיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב בַּזּוּיִן תָּרָנָה, שֶׁהֲרֵי מִכָּאן עוֹמֵד הַמַּעֲשֶׂה לְהִתְתַּקֵּן וְדָבָר לִשְׁאֹלָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים וְגוֹ', וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם.

וְעַתָּדָה בַּשָּׂדֶה לָךְ – זוֹ הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. וְאַזַּר שֶׁיֵּדַע הָאָדָם אֶת סוֹד הַזְּכוּמָה וְיַתְקִין אֶת עַצְמוֹ בָּהּ, מַה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ? וּבָנִיתָ בֵּיתֶךָ. זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁל אָדָם בְּגוּפוֹ, שֶׁיִּתְתַּקֵּן וְיֵעָשֶׂה אִישׁ שָׁלֵם. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁזְּפַר יִצְזָק וְעָשָׂה בְּאֵר בְּשָׁלוֹם, לְאוֹתוֹ הַשָּׁלוֹם [שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם] קָרָא רְזוּבוֹת, וְהַכֹּל כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם לַקָּבָ"ה לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב כִּי יְשָׁרִים יִשְׁכְּנוּ אָרֶץ, יַשְׁכִּינוּ אָרֶץ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְזָק. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַזּוּשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם הֵם דִּבְרֵי אֱמֶת, וְהַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן. וְכָל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה כֻּלָּם דִּבְרֵי אֱמוּנָה וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, לֹא זָכָה יִצְזָק כְּמוֹ אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא סָמוּ עֵינָיו וְלֹא כָּהוּ. אֲבָל כָּאן הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, סוֹד הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. זֶה אַבְרָהָם, שֶׁהוּא אוֹר הַיּוֹם, וְאוֹרוֹ הוֹלֵךְ וּמֵאִיר וּמִתְזַזֵּק בְּתִקּוּן

הַיּוֹם.

וּמְשׁוֹם כָּךְ מַה כָּתוּב? וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים, בְּאוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁמְּאִירִים. וְהוּא זָקֵן, [וּמֵאִיר. אָז הוֹלֵךְ וּמֵאִיר] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם, וּמְשׁוֹם כָּךְ וַיְקָרֵא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. וְלַזּוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה – זֶה יְצִוָּק, שֶׁהוּא זוֹשֶׁךְ, וְהוּא הוֹלֵךְ לְקַבֵּל לְתוֹכוֹ אֶת הַלַּיְלָה. וּמְשׁוֹם כָּךְ, כְּשֶׁהוּא זָקֵן מַה כָּתוּב? וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְוָּק וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת. כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁרָצָה לְהַזְוִשֵׁךְ וּלְהַדְבֵּק [בַּזּוֹשֶׁךְ] בְּדַרְגָּתוֹ כָּרָאוּי.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְנָשַׁק יָדָיו. אָמַר לוֹ, יָפָה. אַבְרָהָם מֵאִיר מִצַּד שֶׁל דַּרְגָּתוֹ, יְצִוָּק נָזוֹשֶׁךְ מֵהַצַּד שֶׁל דַּרְגָּתוֹ, וְיַעֲקֹב לָמָּה, שֶׁכָּתוּב וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן? אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, כָּתוּב כָּבְדוּ וְלֹא כָהוּ. כָּתוּב מִזֹּקֶן וְלֹא מִזִּקְנוֹ. אֶלָּא מִזֹּקֶן – מִזֹּקֶן שֶׁל יְצִוָּק, מֵאוֹתוֹ צַד כָּבְדוּ. לֹא יוּכַל לִרְאוֹת לְהִסְתַּכֵּל כָּרָאוּי, אֲבָל לֹא כָהוּ. אֲבָל יְצִוָּק כָּהוּ וַדַּאי מִכֹּל וָכֹל, וְנַעֲשָׂה זוֹשֶׁךְ, שֶׁהֲרֵי אָז נֶאֱזַז בּוֹ הַלַּיְלָה, וְהִתְקַיֵּם וְלַזּוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה.

וַיִּקְרָא אֶת עֶשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל. שֶׁנִּכְלַל מִצַּדּוֹ שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁמִּתְזַוֵּג בַּקָּבָ"ה וְשָׂם בּוֹ אֶת תָּקְפּוֹ.

יָכוֹל כַּוָּנָיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁהִתְזַוְּקוּ וְאָמְרוּ, (דניאל ג) הֵן אִתָּנוּ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָנוּ עוֹבְדִים יָכוֹל לְהַצִּילֵנוּ מִתּוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ הַיּוֹקֶדֶת, וּמִיָּדְךָ הַמֶּלֶךְ יַצִּיל.

בֹּא רְאֵה, שֶׁאִם לֹא יַצִּיל וְלֹא יַעֲמֹד עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נִמְצָא שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִתְקַדֵּשׁ בְּעֵינֵי הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ שֶׁלֹּא אָמְרוּ כָּרָאוּי, זָזְרוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן לֹא יָדוּעַ לִהְיוֹת לְךָ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. בֵּין יַצִּיל בֵּין לֹא יַצִּיל, יָדוּעַ לִהְיוֹת לְךָ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ שֶׁיִּזְוַּקְאֵל הוֹדִיעַ לָהֶם דָּבָר, וְשָׁמְעוּ וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָמַד עֲלֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁיְּקַבְּלוּ שָׂכָר, וְאָז זָזְרוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן לֹא יָדוּעַ לִהְיוֹת לְךָ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'.

אֶלָּא לֹא יִתְזַוֵּק אָדָם שֶׁיֹּאמַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַצִּילֵנִי, אוֹ יַעֲשֶׂה לִי כָּךְ

וְכָךְ. אֲבָל יָשִׂים אֶת כּוֹזוֹ בַּקָּבָּ"ה שֶׁיְּסַיֵּעַ לוֹ, כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתָם הַמִּצְווֹת שֶׁל הַתּוֹרָה וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם בָּא לְהִטָּהֵר, וַאֲי מְסַיְּעִים לוֹ. וּבָזֶה יִתְוַוֵּדַּק בַּקָּבָּ"ה שֶׁהוּא יְסַיֵּעַ לוֹ, וְיִתְוַוֵּדַּק בּוֹ, שֶׁלֹּא יָשִׂים אֶת כּוֹזוֹ בְּטוֹזוֹנוֹ בְּאַוֵּר.

וּמְשׁוּם כָּךְ, עוֹז לוֹ בָּךְ מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם. שֶׁיַּעֲשֶׂה לִבּוֹ כָּרָאוּי בְּלִי הִרְהוּר אַוֵּר, אֶלָּא כַּמְּסִלָּה הַזּוֹ שֶׁהִיא מִתְיַשֶּׁבֶת לַעֲבֹר בְּכָל מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ, כָּךְ גַּם.

דָּבָר אַוֵּר אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ – עֹז כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. מְשׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לָאָדָם לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמָהּ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא. מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם, מַה זֶּה מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם סזז) סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ. זוֹ הַתּוֹרָה הַהִיא שֶׁהוּא הִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לְהָרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלַעֲשׂוֹתוֹ זְוִטִיבָה בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְשׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה עִמּוֹ תָּמִיד, שֶׁלֹּא זָזָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁקָּרָא לוֹ יְצַוְּוֵק אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ, יַעֲקֹב לֹא הָיָה שָׁם, וְהַשְּׁכִינָה הוֹדִיעָה לְרִבְקָה, וְרִבְקָה הוֹדִיעָה לְיַעֲקֹב.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בֹּא רְאֵה, אִם זֹאת וְזֹלִילָה בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה מִתְבָּרֵךְ עֵשָׂו, לֹא הָיָה שׁוֹלֵט יַעֲקֹב לְעוֹלָמִים. אֶלָּא מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה הָיָה, וְהַכֹּל בָּא בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב, וְזֶה נִתְבָּאֵר. וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁלְוָזָה בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל עֵשָׂו אָוִזיךָ לֵאמֹר.

וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקֹלִי וְגוֹ'. בַּזְּמַן הַהוּא עֶרֶב פָּסַזוּ הָיָה, וְצָרִיךְ הַיֵּצֶר הָרָע לְהִתְבַּעֵר וְלִשְׁלֹט הַלְּבָנָה, סוֹד הָאֱמוּנָה, וְלָכֵן עָשְׂתָה שְׁנֵי תַּבְשִׁילִים.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּאן רָמְזוּ שֶׁעֲתִידִים בְּנֵי יַעֲקֹב לְהַקְרִיב שְׁנֵי שְׂעִירִים, אָוָזד לַה' וְאָוָזד לַעֲוָאזֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. מְשׁוּם כָּךְ הִקְרִיבָה שְׁנֵי גְּדֵיֵי עִזִּים –

אָזַד בִּשְׁבִיל הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאָזַד כְּדֵי לְהַכְנִיעַ אֶת דַּרְגָּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עַל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן שְׁנֵי גְּדָיֵי עִזִּים, וּמִשְּׁנֵיהֶם טָעַם יִצְחָק וְאָכַל.

וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ. וַיָּבֵא לוֹ יַיִן, רֶמֶז רָמַז – מִמָּקוֹם רָזוּק קֵרֵב אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם [שֶׁל עֵשָׂו]. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, רֶמֶז מֵהַיַּיִן הַהוּא שֶׁכָּל הַשְּׁמוּזָה נִמְצֵאת בּוֹ כְּדֵי לְשַׁמֵּזַ אֶת יִצְחָק, שֶׁצָּרִיךְ שְׁמוּזָה, כְּשֶׁרוֹצִים שְׁמוּזָה לְשַׁמֵּזַ אֶת צַד [הַלְּוִים] שֶׁלּוֹ, וְעַל כֵּן וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ.

וַתְּקַזְז רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו וְגוֹ'. אֵלּוּ הַלְּבוּשִׁים שֶׁהֶרְוִיזַ עֵשָׂו מִנִּמְרוֹד, וְאֵלֶּה לְבוּשֵׁי כָּבוֹד, שֶׁהָיוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּבָאוּ לִידֵי נִמְרוֹד, וּבָהֶם הָיָה צָד צֵידָה נִמְרוֹד, שֶׁכָּתוּב (בראשית י) הוּא הָיָה גִּבֹּר צַיִד לִפְנֵי ה' וְגוֹ'. וְעֵשָׂו יָצָא לַשָּׂדֶה וְנִלְוַזם בְּקֶרֶב עִם נִמְרוֹד וְהָרַג אוֹתוֹ, וְלָקַזז מִמֶּנּוּ אֶת הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֵא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף. וּבְאֶרוּבָה, כָּתוּב כָּאן וְהוּא עָיֵף, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה ד) כִּי עָיְפָה נַפְשִׁי לְהֹרְגִים.

וְעֵשָׂו הָיָה מַעֲלֶה אֶת אוֹתָם הַלְּבוּשִׁים לְרִבְקָה, וּבָהֶם הָיָה יוֹצֵא וְצָד צַיִד, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא לָקַזז אוֹתָם, וְיָצָא לַשָּׂדֶה וְהִתְעַכֵּב שָׁם. וּכְשֶׁעָשָׂו הָיָה לוֹבֵשׁ אוֹתָם, לֹא הָיוּ מַעֲלִים רֵיזוֹת כְּלָל. כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב לָבַשׁ אוֹתָם, אָז שָׂבָה הָאֲבֵדָה לִמְקוֹמָהּ וְהֶעֱלוּ רֵיזוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיָּפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ זָזְרוּ בַּשָּׁעָה הַהִיא לִמְקוֹמָם וְהֶעֱלוּ רֵיזוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב [הָיָה] שֶׁהוּא יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם אֵיךְ אֶפְשָׁר? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, תַּפּוּזַ עֲקֵבוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן מַכְהָה גַּלְגַּל זַמָּה, וְאִם תֹּאמַר שֶׁכָּךְ הָיָה יַעֲקֹב? אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי שֶׁכָּךְ הָיָה. בָּרִאשׁוֹנָה טֶרֶם זָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, לֹא הָיוּ יְכוֹלִים כָּל הַבְּרִיוֹת לְהִסְתַּכֵּל בְּיָפְיוֹ. כֵּיוָן שֶׁזָּטָא, הִשְׁתַּנָּה יָפְיוֹ וְרוּמוֹ הֲנָמַךְ, וַנַּעֲשָׂה בֶּן מֵאָה אַמּוֹת.

וּבֹא וּרְאֵה, יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הוּא סוֹד, שֶׁהָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה תְּלוּיָה בַּיָּפְי הַהוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ (תהלים צ) וִיהִי נֹעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וְכָתוּב (שם כז) לַזָּזוֹת בְּנֹעַם ה'. וְזֶהוּ וַדַּאי יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְהַכֹּל הוּא סוֹד עֶלְיוֹן.

וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ. בֹּא רְאֵה, וַיָּרַח אֶת רֵיחַ הַבְּגָדִים לֹא כָּתוּב, אֶלָּא רֵיחַ בְּגָדָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה. דָּבָר אַחֵר [זֶה הוּא] וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ – שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִלְבִּישׁ אוֹתָם יַעֲקֹב, הֶעֱלוּ רֵיחוֹת בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. וְעַד שֶׁלֹּא הֵרִיחַ [שֶׁהֵרִיחַ] אֶת רֵיחַ לְבוּשׁוֹ לֹא בֵּרַךְ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי אָז [לֹא] יָדַע שֶׁהוּא רָאוּי לְהִתְבָּרֵךְ. שֶׁאִם לֹא רָאוּי לְהִתְבָּרֵךְ, לֹא הָיוּ עוֹלִים כָּל הָרֵיחוֹת הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ.

וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה׳. וַיֹּאמֶר – דָּבָר נִסְתָּר הוּא. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיְתָה הַשְּׁכִינָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּצְחָק הָיָה. כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה׳ – מִי הַשָּׂדֶה? זֶה שְׂדֵה הַתַּפּוּחִים, הַשָּׂדֶה שֶׁהָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים [זוֹמְרִים] סוֹמְכִים אוֹתוֹ וּמִתְקַנְּאִים אוֹתוֹ.

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ, אֲבָל [פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר] בֹּא רְאֵה, שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל ה׳ בַּצָּרָתָה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. כַּמָּה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַתְקִין אֶת דַּרְגָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב זז) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. וְהַשִּׁירָה הַזּוֹ אָמַר [לוֹ] כְּשֶׁרָאָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לְיַעֲקֹב [שֶׁל יַעֲקֹב].

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, יַעֲקֹב אָמַר הַשִּׁירָה הַזּוֹ [שֶׁהֵרִיחַ] בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו נְגָשָׁה נָּא וַאֲמֻשְׁךָ בְּנִי הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו אִם לֹא. אָז [מִשּׁוּם] שֶׁהָיָה [הָיָה] יַעֲקֹב בְּצָרָה גְּדוֹלָה, שֶׁפָּחַד שֶׁאָבִיו יַכִּיר אוֹתוֹ וְיֵדַע לְפָנָיו. מַה כָּתוּב? וְלֹא הִכִּירוֹ כִּי הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אֲזוֹיו שְׂעֹרֹת וַיְבָרְכֵהוּ. אָז אָמַר, אֶל ה׳ בַּצָּרָתָה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי.

ה׳ הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְּׂפַת שֶׁקֶר מִלָּשׁוֹן רְמִיָּה. זוֹהִי הַדַּרְגָּה שֶׁעָשָׂה שָׁרוּי בָּהּ, שֶׁהִיא שְׂפַת הַשֶּׁקֶר [מַה הוּא]. שְׂפַת שֶׁקֶר, בְּשָׁעָה שֶׁהֵבִיא אוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, וּבְהִתְזַכְּמוּת וּבְעַקְמִימוּת הֵבִיא קְלָלוֹת, שֶׁהִתְקַלֵּל

הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר יִצְחָק לְעֵשָׂו, וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צֵידָה, בְּהַ"א, וּבְאַרוּהָ, וְיָצָא עֵשָׂו כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִיִּצְחָק, שֶׁאָמַר לוֹ וַאֲבָרֶכְכָה לִפְנֵי ה'. שֶׁאִלּוּ אָמַר וַאֲבָרְכֶכָּה וְלֹא יוֹתֵר – יָפֶה. כֵּיוָן שֶׁאָמַר לִפְנֵי ה', בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִזְדַּעֲזַע כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמְרָה, וּמַה שֶּׁיֵּצֵא נָזוּשׁ מֵאוֹתָן הַקְּלָלוֹת וְיִשָּׁאֵר יַעֲקֹב.

בַּשָּׁעָה הַהִיא הִזְדַּמֵּן מִיכָאֵל, וּבָא לִפְנֵי יַעֲקֹב וְהַשְׁכִּינָה עִמּוֹ. וְיָדַע יִצְחָק, וְרָאָה אֶת גַּן עֵדֶן עִם יַעֲקֹב וּבֵרְכוֹ לִפָּנָיו. וּכְשֶׁנִּכְנַס עֵשָׂו, נִכְנַס עִמּוֹ גֵּיהִנֹּם, וְעַל כֵּן וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד, שֶׁחָשַׁב שֶׁעֵשָׂו לֹא הָיָה בַּצַּד הַהוּא. פָּתַח וְאָמַר, וְאַבָרֵכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה.

מִשּׁוּם כָּךְ הִזְדַּמֵּן יַעֲקֹב בְּזָכְמָה וּבְעַקְמוּמִיוּת שֶׁהֵבִיא בְּרָכוֹת עַל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כְּמוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְנִטְלוּ מֵאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, שֶׁהוּא שְׁפַת שֶׁקֶר. שֶׁכַּמָּה שֶׁקֶר אָמַר, וְכַמָּה דִּבְרֵי שֶׁקֶר עָשָׂה כְּדֵי לְהַטְעוֹת וּלְהָבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ בָּא יַעֲקֹב בְּזָכְמָה וְהִטְעָה אֶת אָבִיו, כְּדֵי לְהָבִיא בְּרָכוֹת עַל הָעוֹלָם וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁמֵּעַל מִן הָעוֹלָם. וּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה הָיְתָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים קטז) וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתְּבוֹאֵהוּ וְלֹא זָקַף בִּבְרָכָה וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ. עָלָיו כָּתוּב (בראשית ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. וְנִשְׁאָר בּוֹ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וּבָא יַעֲקֹב וְנָטַל מִמֶּנּוּ הַבְּרָכוֹת.

וּמִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן נוֹעַד יַעֲקֹב לִטֹּל מֵהַנָּזוּשׁ הַהוּא אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ, וְהוּא נִשְׁאָר עִם קְלָלוֹת וְלֹא יָצָא מֵהֶם. וְדָוִד אָמַר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, (תהלים קכ) מַה יִּתֵּן לְךָ וּמַה יֹּסִיף לָךְ לָשׁוֹן רְמִיָּה חִצֵּי גִבּוֹר שְׁנוּנִים. מָה אִכְפַּת לְאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרַע שֶׁהֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, נָזוּשׁ נוֹשֵׁךְ וּמַמִּית, וְאֵין לוֹ מִמֶּנּוּ הֲנָאָה.

לָשׁוֹן רְמִיָּה – שֶׁרִמָּה אֶת אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְהֵבִיא רַע עָלָיו וְעַל הָעוֹלָם. אַזַּר כָּךְ בָּא יַעֲקֹב וְנָטַל מִשָּׁלוֹ אֶת כָּל אוֹתָם הַבְּרָכוֹת. חִצֵּי גִבּוֹר שְׁנוּנִים – זֶה עֵשָׂו

שֶׁשָּׁמַר שִׁנְאָה [שֶׁהִפְזִיד] לְיַעֲקֹב עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה וְגוֹ'. [בֹּא רְאֵה].

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – הִנֵּה מִלְמַעְלָה וּמִמַּטָּה בְּזִוּוּג אֶחָד. וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ – הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל כַּכָּתוּב וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם. בֹּא רְאֵה, נַעַר הָיִיתִי וְגוֹ', וּבְאַרְוֹהָ – הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שֶׁרוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכוּ'. וּמְשׁוֹם כָּךְ אָמַר וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ.

יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוֻו לְךָ לְאֻמִּים – בִּזְמַן שֶׁשָּׁלַט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ וְגוֹ' מְבִיאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ וְגוֹ'. וְיִשְׁתַּחֲוֻו לְךָ לְאֻמִּים – בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ כָּל מְלָכִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, כַּכָּתוּב (תהלים עב) וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ כָּל מְלָכִים כָּל גּוֹיִם יַעַבְדוּהוּ.

הֱוֵה גְּבִיר לְאַחֶיךָ. הֱוֵה, וְלֹא אָמַר הָיֵה אוֹ תִּהְיֶה. אֶלָּא זֶה סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה, שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הֵן סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה. ה' לְמַעְלָה, וְא"ו בָּאֶמְצַע, ה' אַחֲרוֹן כָּךְ. וּמְשׁוֹם כָּךְ אָמַר הֱוֵה גְּבִיר לְאַחֶיךָ, לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם וְלִרְדּוֹת אוֹתָם בִּזְמַן שֶׁבָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַכֹּל הוּא בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, אָז וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ.

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ מִצַּד שֶׁל זִלְקָן שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ וּמִשָּׁלוּ הוּא נָטַל. וְהַבְּרָכוֹת הָאֵלּוּ הָיָה רוֹצֶה יִצְחָק לְבָרֵךְ עֵת עֲשָׂו, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְגָרַם לְיַעֲקֹב לִטֹּל מִשָּׁלוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם וְהָאֲדָמָה הִתְקַלְּלָה – מַה כָּתוּב? (בראשית ג) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וְגוֹ', אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ וְגוֹ'. שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עוֹשָׂה פֵּרוֹת וְגִדּוּלִים כָּרָאוּי. כְּנֶגֶד זֶה וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה – כְּנֶגֶד זֶה מִטַּל הַשָּׁמַיִם. וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ – כְּנֶגֶד זֶה וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ. בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם – כְּנֶגֶד זֶה יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוֻו לְךָ לְאֻמִּים, שֶׁהֵם יַעַבְדוּ אֶת הָאָרֶץ וְיַעַבְדוּ בַּשָּׂדֶה,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סא) וּבְנֵי נֵכָר אִכָּרֵיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם. וְהַכֹּל נָטַל יַעֲקֹב זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וּמִשֶּׁלּוֹ נָטַל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַם לְיַעֲקֹב שֶׁיִּטֹּל אֶת הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ לְהַדְבֵּק בִּמְקוֹמוֹ וְזֶלְקוֹ, וְעֵשָׂו שֶׁיִּדְבַּק בִּמְקוֹמוֹ וְזֶלְקוֹ.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, וְהֵנָּה רָאִינוּ שֶׁמִּשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם, אוֹתָן בְּרָכוֹת נָטַל עֵשָׂו אָזַר כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעָל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא זֶה כָּזֶה וְלֹא זֶה כָּזֶה, כַּמָּה נִפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים – וּבָזֶה כָּתוּב יִהְיֶה. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – בְּעֵשָׂו כָּתוּב מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְטַל הַשָּׁמַיִם, שֶׁהִנֵּה זֶה אֵינוֹ כָּזֶה.

וְהַדְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת כַּמָּה וְכַמָּה, מִשּׁוּם שֶׁבָּזֶה שֶׁל יַעֲקֹב כָּתוּב בּוֹ, וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם – זֶה הַטַּל הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ מֵעַתִּיק הַיָּמִים, שֶׁנִּקְרָא טַל הַשָּׁמַיִם, הַשָּׁמַיִם שֶׁל מַעְלָה, הַטַּל שֶׁשּׁוֹפֵעַ בְּדַרְגַּת הַשָּׁמַיִם, וּמִשָּׁם לִשְׁדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – [זוֹ הָאָרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה, אֶרֶץ הַחַיִּים. בְּעֵשָׂו כָּתוּב וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, בְּיַעֲקֹב מִשְׁמַנֵּי] הָאָרֶץ זוֹ אֶרֶץ הַחַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה, וְיוֹרֵשׁ אוֹתָהּ בָּאָרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה וּבַשָּׁמַיִם שֶׁל מַעְלָה, וּבְעֵשָׂו בָּאָרֶץ שֶׁל כָּאן לְמַטָּה, וּבַשָּׁמַיִם שֶׁל כָּאן לְמַטָּה. יַעֲקֹב לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְעֵשָׂו לְמַטָּה לְמַטָּה.

עוֹד, יַעֲקֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעֵשָׂו לְמַטָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ – מִזֶּה שֶׁל כָּאן לְמַטָּה, אֲבָל לְמַעְלָה לֹא כְלוּם, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְזוּזִילוּ לִטֹּל אֶת בִּרְכוֹתֵיהֶם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו, יַעֲקֹב נָטַל וֶזֶלְקוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְעֵשָׂו נָטַל וֶזֶלְקוֹ שֶׁלְּמַטָּה.

רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא אָמַר לְרַבִּי אֶלְעָזָר, כְּלוּם שָׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ לָמָּה לֹא הִתְקַיְּמוּ הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, וְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כֻּלָּם הִתְקַיְּמוּ?

אָמַר לוֹ, כָּל אוֹתָם הַבְּרָכוֹת מִתְקַיְּמוֹת, וּבְרָכוֹת אֲזוּרוֹת שֶׁבֵּרַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יַעֲקֹב. אֲבָל מִיָּד יַעֲקֹב נָטַל לְמַעְלָה, וְעֵשָׂו נָטַל לְמַטָּה. אֲזַר כָּךְ כְּשֶׁיָּקוּם מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, יִטֹּל יַעֲקֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְיֹאבַד עֵשָׂו מִן הַכֹּל, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֶלֶךְ וַאֲזָלָה וְזִכְרוֹן בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עובדיה א) וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְגוֹ'. כְּדֵי שֶׁיֹּאבַד עֵשָׂו מִן הַכֹּל, וְיַעֲקֹב יִירַשׁ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת – הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

וּבַזְּמַן הַזֶּה כָּתוּב, (שם) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. אוֹתָהּ מַלְכוּת עֵשָׂו שֶׁנָּטַל בָּעוֹלָם הַזֶּה, נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [תִּהְיֶה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא] לְבַדּוֹ. וְכִי עַכְשָׁו אֵינָהּ מַלְכוּת מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, הִנֵּה נָתַן לִשְׁאָר הָעַמִּים לְכָל אֶזֶּד וְאֶזֶּד וְזֶלֶךְ וַאֲזָלָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וּבַזְּמַן הַהוּא יִטֹּל מִכֻּלָּם אֶת הַמַּלְכוּת וְכֻלָּהּ תִּהְיֶה שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה, לוֹ לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזֶּד וּשְׁמוֹ אֶזֶּד.

וַיְהִי אַךְ יָצָא יָצָא יַעֲקֹב וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אַךְ יָצֹא יָצָא – שְׁתֵּי הַיְצִיאוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? אֶלָּא אַזַּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, וְאַזַּת שֶׁל יַעֲקֹב. שֶׁהִנֵּה כְּשֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב, הַשְּׁכִינָה נִכְנְסָה עִמּוֹ וְהִתְבָּרֵךְ לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה. שֶׁיִּצְזַק הָיָה אוֹמֵר אֶת הַבְּרָכוֹת, וְהַשְּׁכִינָה מוֹדָה לָהֶם עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁיָּצָא יַעֲקֹב, הַשְּׁכִינָה יָצְאָה עִמּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב. שְׁתֵּי יְצִיאוֹת יַזַּד.

וְעֵשָׂו אָזְיו בָּא מִצֵּידוֹ. לֹא כָּתוּב מִן הַצַּיִד, אֶלָּא מִצֵּידוֹ, שֶׁהוּא הַצֵּידָה שֶׁלּוֹ, שֶׁלֹּא הָיְתָה בּוֹ בְּרָכָה, וְרוּזַ הַקֹּדֶשׁ צוֹזַזַת וְאוֹמֶרֶת, (משלי כג) אַל תִּלְזַם אֶת לֶזֶם רַע עַיִן.

וַיַּעַשׂ גַּם הוּא מַטְעַמִּים וְגוֹ'. יָקוּם אָבִי – דִּבּוּרוֹ הָיָה בְּעַוָּוּת, בְּתַקִּיפוּת הָרוּזַ, דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ טַעַם, יָקוּם אָבִי. בֹּא רְאֵה מַה בֵּין יַעֲקֹב לְעֵשָׂו. יַעֲקֹב אָמַר בְּבוּשָׁה שֶׁל אָבִיו, בַּעֲנָוָה. מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא אֶל אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי. מַה בֵּין

זֶה לָזֶה? אֶלָּא שֶׁלֹּא רָצָה לְזַעְזֵעַ אוֹתוֹ, דִּבֵּר בִּלְשׁוֹן תַּזְנוּגִים: קוּם נָא שְׁבָה וְאָכְלָה מִצֵּידִי. וְעָשָׂו אָמַר: יָקוּם אָבִי, כְּמִי שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמּוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס עָשָׂו – נִכְנַס עִמּוֹ גֵּיהִנֹּם. הִזְדַּעְזֵעַ יִצְחָק וּפָחַד, שֶׁכָּתוּב וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה – דַּי. מַה זֶּה [גְּדֹלָה] עַד מְאֹד? אֶלָּא שֶׁלֹּא הָיְתָה יְרֵאָה וְאֵימָה גְּדוֹלָה שֶׁנָּפְלָה עַל יִצְחָק מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא. וַאֲפִלּוּ בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנֶּעֱקַד יִצְחָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְרָאָה [שְׁכִינָה] סְכִין עָלָיו, לֹא הִזְדַּעְזֵעַ כַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנִּכְנַס עֵשָׂו וְרָאָה גֵּיהִנֹּם שֶׁנִּכְנַס עִמּוֹ. אָז אָמַר, בְּטֶרֶם תָּבֹא וַאֲבָרֲכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה, מִשּׁוּם [שֶׁרָאֲתָה] שֶׁרָאִיתִי שְׁכִינָה שֶׁמּוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

דָּבָר אַחֵר, יִצְחָק אָמַר וַאֲבָרֲכֵהוּ, יָצָא קוֹל וְאָמַר גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה. רָצָה יִצְחָק לְקַלֵּל אֶת יַעֲקֹב, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִצְחָק, אֶת עַצְמְךָ אַתָּה מְקַלֵּל, שֶׁהֲרֵי כְּבָר אָמַרְתָּ לוֹ אֲרֻרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרֲכֶיךָ בָּרוּךְ.

בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם הוֹדוּ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וַאֲפִלּוּ זֹלֶק גּוֹרְלוֹ שֶׁל עֵשָׂו הוֹדָה עֲלֵיהֶם, וְהוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ, וְהוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְהֶעֱלָהוּ עַל רֹאשׁוֹ לְמַעְלָה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי – מִשּׁוּם שֶׁהֲזֵיזִיק בּוֹ יַעֲקֹב. וְכִי אֵיךְ יָכוֹל אָדָם, שֶׁהוּא גּוּף וּבָשָׂר, לְהַזֵּזִיק בְּמַלְאָךְ שֶׁהוּא רוּחַ מִמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט?

אֶלָּא, מִכָּאן שֶׁמַּלְאָכִים שְׁלוּחֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁיּוֹרְדִים לָעוֹלָם הַזֶּה, גְּלוּמִים וּמִתְגַּלְמִים, וּמִתְלַבְּשִׁים בְּגוּף כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ רָאוּי שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת מִמִּנְהַג אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוֹלְכִים לְשָׁם.

וְהִנֵּה נֶאֱמַר, שֶׁכַּאֲשֶׁר עָלָה מֹשֶׁה לְמַעְלָה מַה כָּתוּב? (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה׳ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה, מִשּׁוּם הַמִּנְהָג, שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת מֵהַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁהָלַךְ לְשָׁם. וְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים, כְּשֶׁיֵּרְדוּ לְמַטָּה, כָּתוּב (בראשית יח) וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ.

וְכֵן כָּאן, כְּשֶׁיָּרַד לְמַטָּה הַמַּלְאָךְ הַזֶּה, לֹא נָאֱבַק עִם יַעֲקֹב אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁהָיָה מְלֻבָּשׁ בְּגוּף כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל כֵּן נָאֱבַק עִמּוֹ כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁהַשִּׁלְטוֹן שֶׁל אֵלּוּ אֵינוֹ אֶלָּא בַּלַּיְלָה וַדַּאי, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשִּׁלְיטָה שֶׁל עֵשָׂו אֵינָהּ אֶלָּא בַּגָּלוּת, שֶׁהִיא הַלַּיְלָה, וְעַל כֵּן בַּלַּיְלָה הִתְוַוְּזֵק עִם יַעֲקֹב וְנָאֱבַק עִמּוֹ. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, נָזֻלַּשׁ כּוֹזוֹ וְלֹא יָכֹל, וְאָז הִתְגַּבֵּר יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁלְטוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בַּיּוֹם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (ישעיה כא) מַשָּׂא דּוּמָה אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה שֹׁמֵר מַה מִּלֵּיל. שֶׁהֲרֵי אָז הַשִּׁלְטוֹן הוּא שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהוּא שֵׂעִיר, הוּא בַּלַּיְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ נָזֻלַּשׁ כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, וְאָז וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֻנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר.

וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי? כִּי אִם תִּבָּרְכֵנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי? אִם תּוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתִי אַבָּא וְלֹא תִּהְיֶה מְקַטְרֵג עָלַי בְּגָלְגַּלְתָּם. מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. לָמָּה יִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ, בְּעַל כָּרְחֲךָ יֵשׁ לִי לְשַׁמֵּשׁ אוֹתָךְ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה הִתְעַטַּרְתָּ בְּכֹחֲךָ לְמַעְלָה בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וַדַּאי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שִׁמְךָ.

כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים. מַה זֶּה עִם אֱלֹהִים? וְכִי תַּעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁעָלָיו הָיָה אוֹמֵר? אֶלָּא אָמַר לוֹ, שָׂרִיתָ לְהִתְוַוְּזֵר וּלְהִזְדַּוֵּג עִם אֱלֹהִים בְּזִוּבּוֹר, בַּזִּוּוּג שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה. וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב עַל [אֶת] אֱלֹהִים, אֶלָּא עִם אֱלֹהִים, בְּזִוּבּוֹר וְזִוּוּג אֶזֹּד.

דָּבָר אַזֵּר וַיֹּאמֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ. אַף כָּאן, וַיֹּאמֶר לֹא יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל. וְאָז הִתְעַטֵּר יַעֲקֹב בְּדַרְגָּתוֹ לִהְיוֹת הַכְּלָל שֶׁל הָאָבוֹת. מַה כָּתוּב? וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם. מַה זֶּה וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם? שֶׁהוֹדָה לוֹ עַל כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי טז) בִּרְצוֹת ה' דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלֵם אֹתוֹ בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם שֶׁיִּתַּקֵּן אֶת שְׁבִילָיו עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי

לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁוַּדַּאי שְׁנֵי מַלְאָכִים שְׁלִיזִים יֵשׁ לָאָדָם מִלְמַעְלָה לְהַזְהִיר עִמּוֹ, אֶזֶד לִימִין וְאֶזֶד לִשְׂמֹאל, וְהֵם מְעִידִים עַל הָאָדָם בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, הֵם נִמְצָאִים שָׁם, וְקוֹרְאִים לָהֶם יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רַע.

בָּא הָאָדָם לְהִטַּהֵר וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה – אוֹתוֹ יֵצֶר הַטּוֹב שֶׁהִזְהִיר עִמּוֹ, כְּבָר הִתְגַּבֵּר עַל אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע וְהִשְׁלִים עִמּוֹ וְהִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד. וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְהִטַּמֵּא, אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר עַל אוֹתוֹ יֵצֶר טוֹב, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וַדַּאי כְּשֶׁאוֹתוֹ הָאָדָם בָּא לְטַהֵר, בְּכַמָּה כֹּחַ הִתְחַזֵּק הָאָדָם כְּשֶׁהִתְגַּבֵּר אוֹתוֹ יֵצֶר טוֹב, אָז אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אִתּוֹ, שֶׁאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע נִכְנָע לִפְנֵי הַיֵּצֶר הַטּוֹב. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי יב) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ. מַה זֶּה וְעֶבֶד לוֹ? זֶה יֵצֶר הָרָע. וְאָז כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, אָז גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אִתּוֹ, זֶה יֵצֶר הָרָע וּמַה שֶּׁבָּא מִצִּדּוֹ.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב בָּטַח בַּקָּבָ"ה וְכָל דְּרָכָיו הָיוּ לִשְׁמוֹ, עַל כֵּן אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אִתּוֹ. וְזֶה [זֶה] סמא"ל, הַכּוֹחַ וְהַחִזּוּק שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהִשְׁלִים עִם יַעֲקֹב. וּמִשּׁוּם שֶׁהִשְׁלִים עִם יַעֲקֹב וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, אֲזַי הִשְׁלִים עִמּוֹ עֵשָׂו. [אָז הוֹדָה לוֹ עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב יֶשׁ לִי רַב אָזוּי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לָךְ, שֶׁהֲרֵי הוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁלּוֹ בַּזָּרֵב] וְעַד שֶׁלֹּא הִשְׁלִים יַעֲקֹב עִם אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁנִּתְמַנָּה עָלָיו, לֹא הִשְׁלִים עִמּוֹ עֵשָׂו. מִשּׁוּם כָּךְ, בְּכָל מָקוֹם הַכּוֹחַ שֶׁל מַטָּה תָּלוּי בַּכּוֹחַ שֶׁל מַעְלָה.

וַיֶּחֱזַק יִצְחָק חֲזָקָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֵפוֹא. מִי אֵפוֹא – מַה זֶּה מִי אֵפוֹא? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת מִי הוּא זֶה! אֶלָּא מִי אֵפוֹא – שֶׁשָּׁם עָמְדָה הַשְּׁכִינָה כְּשֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן אָמַר מִי אֵפוֹא, מִי הוּא שֶׁעוֹמֵד כָּאן וּמוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַכְתִּי אוֹתוֹ? וַדַּאי גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה! שֶׁהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים לְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַחֲזָקָה שֶׁהֶחֱזִירִיד יַעֲקֹב אֶת יִצְחָק אָבִיו,

נֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב בָּעֹנֶשׁ שֶׁל יוֹסֵף שֶׁזֻּרַד זֻרְדָּה כָּזוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ זֹאת מָצָאנוּ. יְצֻוָּק אָמַר מִי אֶפּוֹא – בְּאֵיפָה נֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב אֵיפָה הֵם רֹעִים, וְשָׁם יוֹסֵף נֶאֱבַד, וְנֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עַל יָדוֹ בְּאוֹתָן הַבְּרָכוֹת, הוּא נֶעֱנַשׁ בְּאֵיפָה, שֶׁכָּתוּב אֵיפָה הֵם רֹעִים, וּמִשָּׁם נֶאֱבַד מִמֶּנּוּ וְנֶעֱנַשׁ כָּל אוֹתוֹ הָעֹנֶשׁ.

וַיְזֻרַד יְצֻוָּק זֻרְדָּה גְּדֹלָה. מַה זֶּה גְּדֹלָה? כָּתוּב כָּאן גְּדֹלָה, וְכָתוּב שָׁם (דברים יז) וְאֶת הָאִשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְגוֹ'. שֶׁנִּכְנַס עִמּוֹ גֵּיהִנֹּם. עַד מְאֹד – מַה זֶּה עַד מְאֹד? כָּתוּב כָּאן מְאֹד, וְכָתוּב שָׁם (בראשית א) וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת. אָז אָמַר מִי אֶפּוֹא.

כִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו אֶת דִּבְרֵי אָבִיו וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כַּמָּה רָעוֹת עָשׂוּ אוֹתָן דְּמָעוֹת שֶׁבָּכָה וְהוֹצִיא עֵשָׂו לְפָנֵי אָבִיו כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מַזְשִׁיב דְּבַר אָבִיו יוֹתֵר. הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. [וּבְאַרְוִהוּ] הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ – קָרָא שְׁמוֹ אוֹתוֹ שֶׁקָּרָא לוֹ. הוֹצִיא הַשְׁמָעַת קוֹל שֶׁל רַק בִּשְׁבִיל קָלוֹן. לֹא כָּתוּב הֲכִי נִקְרָא שְׁמוֹ, אֶלָּא קָרָא שְׁמוֹ.

וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם. זֶה – מַה הוּא זֶה? [אֶלָּא] וַיַּעְקְבֵנִי פַּעֲמַיִם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא דָּבָר אֶחָד הָיָה פַּעֲמַיִם – בְּכֹרָתִי, הֶחֱזִיר לוֹ פַּעַם אַחֶרֶת בִּרְכָתִי. זֶהוּ פַּעֲמַיִם. כְּמוֹ כֵן (בראשית מג) כִּי עַתָּה שַׁבְנוּ זֶה פַּעֲמָיִם. דָּבָר אֶחָד פַּעֲמַיִם. אֶחָד שֶׁהִנָּה הֶחֱזַרְתִּי לוֹ, וְלֹא נִהְיֶה בְּבוּשָׁה לְפָנָיו אוֹתוֹ אָדָם. שַׁבְנוּ – בִּשְׁנוֹ. אָנוּ בְּבוּשָׁה מִמֶּנּוּ, וּכְבָר הֶחֱזַרְנוּ.

כְּמוֹ זֶה אָמַר אִיּוֹב, (איוב יג) וַתַּזְוִשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לָךְ. זְוַר אִיּוֹב – אוֹיֵב. וּפָרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בִּשְׁעָרָה יְשׁוּפֶנִּי וְגוֹ'. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמָּא רוּזוּ סְעָרָה עָבְרָה לְפָנֶיךָ? וְכָאן בְּכֹרָתִי לָקָזוּ, וְהִנֵּה עַתָּה זְוַר הַדָּבָר וְנָטַל בִּרְכָתִי.

הֵן גְּבִיר שַׂמְתִּיו לָךְ וְגוֹ', וּלְךָ אֶפּוֹא מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי. וּלְךָ אֶפּוֹא – אֵין עוֹמֵד פָּה מִי שֶׁיַּסְכִּים עָלֶיךָ. מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי. אָז בֵּרַךְ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִסְתַּכֵּל

בְּדַרְגָּתוֹ וְאָמַר וְעַל זַרְבְּךָ תִּזְוֶיהָ, שֶׁהֲרֵי כָּךְ רָאוּי לְךָ לִשְׁפֹּךְ דָּמִים וְלַעֲשׂוֹת קְרָבוֹת, וְעַל כֵּן אָמַר מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וּלְךָ אֲפוֹא מָה אֶעֱשֶׂה – כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֶת זֶה, לָמָּה בְּנִי? אֶלָּא אָמַר לוֹ, וּלְךָ אֲפוֹא מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁאַתָּה בְּדִין וּבְזֶרֶב וּבְדָם אֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ, וְאֶת אָזְיְךָ בְּדֶרֶךְ שְׁלֹמָה. אֶלָּא בְּנִי, בְּנִי וַדַּאי. אֲנִי גָּרַמְתִּי לְךָ מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה בְּנִי, וְעַל כֵּן וְעַל זַרְבְּךָ תִּזְוֶיהָ וְאֶת אָזְיְךָ תַּעֲבֹד. וַעֲדַיִן לֹא הִתְקַיֵּם, שֶׁהֲרֵי לֹא עָבַד עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב לֹא רָצָה אוֹתוֹ עַכְשָׁו, וְהוּא זָזַר וְקָרָא לוֹ אֲדוֹנִי כַּמָּה פְּעָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּכֵּל לְמֵרָחוֹק וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ לְסוֹף הַיָּמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ אֶת רַבִּי יוֹסֵי הַזָּקֵן שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אַזְרֵיהֶם. יָשְׁבוּ עַד שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמְרוּ, עַכְשָׁו הַדֶּרֶךְ מְתֻקָּנֶת לְפָנֵינוּ. הָלְכוּ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (משלי לא) פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ. פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם לְשׁוֹן הַתּוֹרָה שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת.

פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה – זוֹ ב' שֶׁל בְּרֵאשִׁית, וּפָרְשׁוּהָ. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁבּוֹ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וּבוֹ מְדַבֵּר תָּמִיד. ב' סְתוּמָה מִצַּד זֶה, וּפְתוּחָה מִצַּד זֶה. סְתוּמָה מִצַּד זֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וָרְאִיתָ אֶת אֲחֹרָי. פְּתוּחָה מִצַּד זֶה כְּדֵי לְהָאִיר [לְהַדֵּר] פָּנֶיהָ כְּלַפֵּי מַעְלָה, וּפְתוּחָה מִצַּד זֶה כְּדֵי לְקַבֵּל מִלְמַעְלָה, וְהִיא אַכְסַדְרָה לְקַבֵּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֶדֶת בְּרֹאשׁ הַתּוֹרָה וּמִתְמַלֵּאת אַזַּר כָּךְ. פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה, בְּחָכְמָה וַדַּאי, שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, כִּתַּרְגּוּמוֹ. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – שֶׁהֲרֵי אַזַּר כָּךְ מִסַּפֵּר וְאוֹמֵר, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר.

פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה – זוֹ ה' [הָרִאשׁוֹנָה] שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהַכֹּל בָּהּ, וְהִיא סְתוּמָה וּגְלוּיָה, כְּלוּלָה מִמַּעְלָה וּמִטָּה, הַסּוֹד שֶׁל מַעְלָה וּמִטָּה. פִּיהָ

פָּתְוָה בְּזָכְמָה – מִשּׁוּם שֶׁהִיא סְתוּמָה שֶׁאֵין נוֹדַעַת כְּלָל, שֶׁכָּתוּב וְנֶעְלָמָה מֵעֵינֵי כָל זֶה וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה. וּכְשֶׁמַּתְוִילָהּ לְהִתְפַּשֵּׁט בַּזָּכְמָה שֶׁנִּרְבְּקָה בָּהּ, וְהִיא בְּתוֹכָהּ, [וְהִיא] מוֹצִיאָה קוֹל, שֶׁהִיא תּוֹרַת וֶזֶסד.

פֵּיהָ פָּתְוָה בְּזָכְמָה – זוֹ ה״א הָאַוָּרוֹנָה שֶׁהִיא דִּבּוּר, וְהַדִּבּוּר תָּלוּי בַּזָּכְמָה. וְתוֹרַת וֶזֶסד עַל לְשׁוֹנָהּ – זֶה הַקּוֹל שֶׁעוֹמֵד עַל הַדִּבּוּר לְהַנְהִיגוֹ. וְתוֹרַת וֶזֶסד – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עַל לְשׁוֹנָהּ, לְהַנְהִיג הַדָּבָר וְלֶאֱזוֹז אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין דִּבּוּר בְּלִי קוֹל, וּבְאַרוּכָּ.

פָּתַז רַבִּי זְיָיא אַזָּרְיו וְאָמַר, (משלי ז) אֲנִי זָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא. אֲנִי זָכְמָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שָׁכַנְתִּי עָרְמָה – זֶה יַעֲקֹב שֶׁהוּא זָקֵם. וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא – זֶה יִצְזָק, שֶׁהָיְתָה לוֹ דַּעַת מְזִמּוֹת לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו. וּמִשּׁוּם שֶׁזָּכְמָה הִשְׁתַּתְּפָה עִם יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עָרְמָה – וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא, שֶׁהִתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב מֵאָבִיו, וְשָׂרוּ עָלָיו כָּל הַבְּרָכוֹת, וְהִתְקַיְּמוּ בּוֹ וּבְבָנָיו לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

מֵהֶן הִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכֵיָן יִתְקַיְּמוּ לִזְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁאָז יִהְיוּ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶזְד בָּאָרֶץ וְעַם אֶזְד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶזְד בָּאָרֶץ. וְיִשְׁלְטוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) וְהִנֵּה עִם עֲנְנֵי הַשָּׁמַיִם כְּבֶן אָדָם בָּא. זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב (שם ב) וּבִימֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ הַמְּלָכִים יַעֲמִיד אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם מַלְכוּת. וְעַל כֵּן רָצָה יַעֲקֹב שֶׁיַּעַבְרוּ בִּרְכוֹתָיו לְאוֹתוֹ עֵתִיד לָבֹא, וְלֹא נָטַל אוֹתָם לְאַלְתַּר.

פָּתַז רַבִּי יֵיסָא אַזָּרְיו וְאָמַר, (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה׳ וְאַל תֵּזַת יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאָרוּהוּ. אֲבָל בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁיָּצָא יַעֲקֹב מִלְּפָנֵי אָבִיו עִם אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, הִסְתַּכֵּל בְּעֵצָמוֹ וְאָמַר: הִנֵּה הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ אֲנִי רוֹצֶה לְהַעֲבִירָן לְאַזָּר כָּךְ, לְאֹרֶךְ הַיָּמִים. וְהָיָה יָרֵא וּפָזֵזד. יָצָא קוֹל וְאָמַר: וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה׳ כִּי אִתְּךָ אָנִי. לֹא אֶעֱזֹב אוֹתְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָזוֹק, לְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁאַתָּה מַעֲבִיר אוֹתָן, אֶת

אוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

וְאֶת זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁעַכְשָׁו נוֹטֵל עֵשָׂו בִּרְכוֹתָיו וְיִשְׁתַּעְבְּדוּ בְּבָנֶיךָ, אֲנִי אוֹצִיא אוֹתָם מִיָּדָיו, אָז בָּנֶיךָ יִשְׁתַּעְבְּדוּ בּוֹ. וְשָׁב יַעֲקֹב, לְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת. וְשָׁב יַעֲקֹב – זוֹ הַשְׁכִּינָה [שֶׁהִיא עִם יַעֲקֹב]. וְשָׁב יַעֲקֹב וַדַּאי. וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי, מֵאוֹתָן מַלְכֻיּוֹת: מִבָּבֶל, וּמָדַי, וּמִיָּוָן, וּמֵאֱדוֹם. שֶׁהֵם הָיוּ שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ בְּיִשְׂרָאֵל. וְאֵין מַזְּרִיד – לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

הָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל הָיָה בְּסוֹד הַזְּכֻמָּה, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֶת הַזְּכֻמָּה הָעֶלְיוֹנָה לִבְנֵי הָאָדָם כְּדֵי שֶׁיִּלְמְדוּ מֵהַמַּעֲשֶׂה הַהוּא אֶת סוֹדוֹת הַזְּכֻמָּה, וְהַכֹּל הֵם כָּרָאוּי, וְכָל מַעֲשָׂיו דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁדַּרְכֵי הַתּוֹרָה הֵם דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין דָּבָר קָטָן שֶׁאֵין בּוֹ כַּמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים וְסוֹדוֹת שֶׁל זְכֻמָּה עֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי רַבִּי יוֹזָנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה אוֹמֵר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת בְּסוֹד הַזְּכֻמָּה הָעֶלְיוֹנָה בְּפָסוּק וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל בַּת מַטְרֵד בַּת מֵי זָהָב, וְלֹא גִּלָּה אוֹתָם אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה עִמּוֹ, כְּדֵי לָדַעַת שֶׁכַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים הֵם בְּכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה, שֶׁהוּא בַּתּוֹרָה, וּבְכָל דָּבָר וְדָבָר, הִיא זְכֻמָּה וְתוֹרַת אֱמֶת. מִשּׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הֵם דְּבָרִים קְדוֹשִׁים לְהַרְאוֹת מִמֶּנָּה נִפְלָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעִקֵּם הַנָּחָשׁ הַהוּא אֶת אָדָם וְאֶת אִשְׁתּוֹ, שֶׁקָּרַב לְאִשָּׁה וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא, וְהִתְפַּתָּה בּוֹ אָדָם, אָז נִטְמָא הָעוֹלָם, וְהִתְקַלְקְלָה בִּשְׁבִילוֹ הָאֲדָמָה, וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְעָמַד הָעוֹלָם לְהֶפָּרַע מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁבָּא עֵץ הַזַּיִּים וְכָפָה [וְכִפֶּר] עַל אָדָם, וְהִכְנִיעַ אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט לְעוֹלָמִים עַל זַרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל שָׂעִיר, הָיָה נִכְנָע אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ וְהִתְהַפֵּךְ לְעֶבֶד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְעַל כֵּן הִקְרִיב יַעֲקֹב לְאָבִיו שְׁנֵי שְׂעִירִים. אֶחָד לְהַכְנִיעַ

אֶת עֵשָׂו, שֶׁהוּא שָׂעִיר, וְאָזַד בִּשְׁבִיל הַדְּרָגָה שֶׁהָיְתָה תְּלוּיָה בְּעֵשָׂו וְנִדְבַּק בּוֹ וְנִתְבָּאֵר.

וּמְשׁוּם כָּךְ עָמַד הָעוֹלָם עַד שֶׁתָּבֹא אִשָּׁה כְּמוֹ זִוָּה, וּבֶן אָדָם כְּמוֹ אָדָם, וַיַּעֲקִמוּ וַיְזַכִּימוּ אֶת אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ הָרָע וְאוֹתוֹ שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וְהַכֹּל נִתְבָּאֵר.

פָּתַז וְאָמַר, וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה, וַהֲרֵי נֶאֱמַר וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים. אִישׁ תָּם – גָּבֵר שָׁלֵם, כְּתַרְגּוּמוֹ. יֹשֵׁב אֹהָלִים – לָמָּה הוּא תָּם? מְשׁוּם שֶׁהוּא יֹשֵׁב אֹהָלִים, שֶׁאוֹזֵז אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, אֶת אַבְרָהָם וְאֶת יִצְחָק. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב בְּצִדּוֹ שֶׁל יִצְחָק בָּא אֶל עֵשָׂו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב עִם זָסִיד תִּתְזַסָּד וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל. וּכְשֶׁבָּא עִם בְּרָכוֹת – עִם סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה הוּא בָּא, עִם סִיּוּעַ שֶׁל אַבְרָהָם וְיִצְחָק, וּמְשׁוּם כָּךְ זֶה הָיָה בְּזָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיַּעֲקֹב הִתְעַוֵּרר אֶל סמא״ל, דַּרְגָּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וְקִבֵּל עָלָיו אֶת יַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב נִצַּוז אוֹתוֹ בְּכַמָּה צְדָדִים – נִצַּוז אֶת הַנָּזָשׁ בְּזָכְמָה וְעַקְמוּמִיוּת, וְלֹא נֶצַּוז, רַק מֵהַשָּׂעִיר. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָזַד, נִצַּוז כְּמוֹ כֵּן אֶת סמא״ל בְּנִצָּוזוֹן אַוֵּר וְנִצַּוז אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָיְתָה זְכוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בָּא וְרָצָה לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה הַלַּיְלָה שֶׁנִּבְרְאָה בּוֹ הַלְּבָנָה, וַיַּעֲקֹב נִשְׁאַר לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה מִישֶׁהוּ אַוֵּר עִמּוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַל יֵצֵא אָדָם יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּלַיְלָה שֶׁנִּבְרְאוּ בּוֹ הַמְּאוֹרוֹת, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה זְסֵרָה, שֶׁכָּתוּב יְהִי מְאֹר״ת זָסֵר. וְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה נִשְׁאַר לְבַדּוֹ, מְשׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַלְּבָנָה בְּזָסְרוֹנָהּ, הַנָּזָשׁ הָרָע מִתְגַּבֵּר וְשׁוֹלֵט, וְאָז בָּא סמא״ל וְקִטְרֵג עָלָיו, וְרָצָה לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם.

וְיַעֲקֹב הָיָה זָזָק בְּכָל הַצְּדָדִים, בַּצַּד שֶׁל יִצְחָק וּבַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהֵם הָיוּ זָזְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. בָּא לִימִין, וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם זָזָק בְּוָזָק הַיּוֹם, בְּצַד הַיָּמִין שֶׁל הַוָּזָסָד. בָּא לִשְׂמֹאל, רָאָה אֶת יִצְחָק זָזָק בַּדִּין הַקָּשֶׁה. בָּא לַגּוּף, רָאָה

אֶת יַעֲקֹב זָזָק מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ שֶׁמַּקִּיפִים אוֹתוֹ אֶזֶד מִכָּאן וְאֶזֶד מִכָּאן. אֲוַי, וַיִּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, שֶׁהוּא בָּמָקוֹם מְזוּזִין לַגּוּף, וְהוּא עָמוּד אֶזֶד שֶׁל הַגּוּף. אֲוַי, וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ וְגוֹ׳.

כֵּיוָן שֶׁהִתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר וְעָבַר הַלַּיְלָה, הִתְגַּבֵּר יַעֲקֹב, וְנָזֱלַשׁ כּוּזוֹ שֶׁל סמא״ל, אָז אָמַר שַׁלְּוֵנִי, שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לוֹמַר אֶת שִׁירַת הַבֹּקֶר. וְרָצָה לְלֶכֶת, וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְהוֹסִיף לוֹ בְּרָכָה אַזֶּרֶת, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה בְּרָכוֹת הִתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב: אַזַּת שֶׁל אָבִיו בְּאוֹתָהּ הִתְעַקְּמוּת, וְהִרְוִיזַ אֶת כָּל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת. וְאַזַּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהָיָה בָּא מִלָּבָן, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יַעֲקֹב. וְאַזַּת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַהוּא, הַמְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו. וְאַזַּת בְּרָכָה אַזֶּרֶת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו כְּשֶׁהָלַךְ לְפַדַּן אֲרָם, שֶׁכָּתוּב וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֶךְ אֹתְךָ וְגוֹ׳.

בַּזְּמַן הַהוּא שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ, אָמַר, בְּאֵיזוֹ בְּרָכָה מֵהֶם אֶשְׁתַּמֵּשׁ כָּעֵת? אָמַר, כָּעֵת אֶשְׁתַּמֵּשׁ בַּזַּלְשָׁה שֶׁבָּהֶן, וּמִי הִיא? זוֹ הָאַזַּרוֹנָה, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא זְזָקָה, אָמַר, אֵינָהּ זְזָקָה בְּשִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה כָּרִאשׁוֹנָה.

אָמַר יַעֲקֹב, אֶטֹל עַכְשָׁו אֶת זוֹ וְאֶשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, וְאַעֲבִיר אֶת כָּל אוֹתָן הָאַזַּרוֹת לְזְמַן שֶׁאֶצְטָרֵךְ לִי וּלְבָנַי אַזַּרַי, מָתַי? בְּזְמַן שֶׁיִּתְכַּנְּסוּ כָּל הָעַמִּים לְהַאֲבִיד אֶת בְּנֵי מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם ה׳ כִּי אֲמִילַם. סַבּוּנִי גַּם סְבָבוּנִי וְגוֹ׳. סַבּוּנִי כִּדְבוֹרִים וְגוֹ׳. הִנֵּה כָּאן שְׁלֹשָׁה, כְּלַפֵּי שְׁלֹשָׁה שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. אַזַּת – אוֹתָן הַבְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל אָבִיו. שְׁתַּיִם – אוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁלֹשׁ – אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַהוּא.

אָמַר יַעֲקֹב, לְשָׁם צָרִיךְ אוֹתָן, אֶל הַמְּלָכִים וְכָל הָעַמִּים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְאַעֲבִיר אוֹתָן לְשָׁם, וְכָעֵת כְּלַפֵּי עֵשָׂו דַּי לִי בָּזֶה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה לִגְיוֹנוֹת

זְוָזִקִים, כַּמָּה בַּעֲלֵי לוּוְזֵמִי קְרָבוֹת לְהִלָּוֵזם בַּקְּרָבוֹת, שֶׁמְּוַזַּמְּנִים כְּלַפֵּי מְלָכִים זְוָזָקִים לְהִלָּוֵזם בָּהֶם קְרָבוֹת. בֵּינְתַיִם שָׁמַע עַל שׁוֹדֵד אֶזְוד רוֹצֵזַח. אָמַר, בְּנֵי הַשְּׁעָרִים הַלָּלוּ יֵלְכוּ לְשָׁם. אָמְרוּ לוֹ, מִכָּל הַלִּגְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ אֵינְךָ שׁוֹלֵזַח לְשָׁם אֶלָּא אֵלּוּ? אָמַר, כְּלַפֵּי אוֹתוֹ הַשּׁוֹדֵד דַּי בְּאֵלּוּ, שֶׁהֲרֵי כָּל לִגְיוֹנוֹתַי וּבַעֲלֵי הַקְּרָב אַעֲבִיר אוֹתָם לְאוֹתָם הַמְּלָכִים הַזְּוָזָקִים. בְּיוֹם הַקְּרָב כְּשֶׁיִּצְטָרְכוּ לִי, יִהְיוּ.

אַף כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר כְּלַפֵּי עֵשָׂו, דַּי לִי כָּעֵת בַּבְּרָכוֹת הַלָּלוּ. אֲבָל לַזְּמַן הַהוּא שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְבָנַי כְּלַפֵּי כָּל הַמְּלָכִים וְהַשַּׁלִּיטִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, אַעֲלֶה אוֹתָם. כְּשֶׁיַּגִּיעַ אוֹתוֹ הַזְּמַן, יִתְעוֹרְרוּ אוֹתָן הַבְּרָכוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים, וְיִתְקְעוּ הָעוֹלָם עַל קְיוּמוֹ כָּרָאוּי. וּמֵהַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה תָּקוּם הַמַּלְכוּת הַזּוֹ עַל כָּל שְׁאָר מַלְכוּת אַוֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (דניאל ב) תְּכַתֵּת וְתִכְלֶה כָּל אֵלּוּ הַמַּלְכֻיּוֹת וְהִיא תָּקוּם לְעוֹלָם. וְהַיְנוּ הָאֶבֶן הַהִיא שֶׁנֶּגְזֶרֶת מִן הָהָר וְלֹא בַּיָּדַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. מִי הָאֶבֶן הַזּוֹ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה וְגוֹ'.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, מִכָּאן, (ישעיה י) שְׁאָר יָשׁוּב שְׁאָר יַעֲקֹב – אֵלּוּ הַבְּרָכוֹת הָאֲוַזֵרוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. וְכָתוּב (מיכה ה) וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים. [אֵלּוּ בְּרָכוֹת אֲוַזֵרוֹת. כָּתוּב וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב] בַּגּוֹיִם כֻּלָּם, וְלֹא רַק בְּעֵשָׂו. וְכָתוּב וְהָיָה שְׁאֵרִית וְגוֹ' כְּטַל מֵאֵת ה'.

פָּתַזז רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. בֵּן זֶה עֵשָׂו, שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁיְּכַבֵּד אֶת אָבִיו כְּמוֹ שֶׁעֵשָׂו כִּבֵּד אֶת אָבִיו, וְאוֹתוֹ הַכָּבוֹד שֶׁכִּבֵּד אוֹתוֹ הִשְׁלִיט אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְעֶבֶד אֲדֹנָיו – זֶה אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, וּבֵאֲרוּהָ. שֶׁהֲרֵי אָדָם שֶׁהָיָה בָּא לְזָרֵן בְּכַמָּה עֶשֶׂר וְכַמָּה מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת וּגְמַלִּים טְעוּנִים, שֶׁלֹּא אָמַר לִבְתוּאֵל וְלָבָן שֶׁהוּא אוֹהֵבוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אוֹ אִישׁ אַוֶּזר שֶׁבָּא עִם פָּיוּס שֶׁל אַבְרָהָם, אֶלָּא טָרַם יְדַבֵּר אֶת דְּבָרוֹ מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי,

וְאַזַּר כָּךְ אֲדֹנָי אֱלֹהִים, כְּדֵי שֶׁיְּכַבֵּד אֶת אַבְרָהָם, אוֹתוֹ הַכָּבוֹד וְאוֹתוֹ הַוֶּסֶד הֶאֱרִיךְ לוֹ לְכַמָּה פְּעָמִים.

כָּךְ עָשָׂו, הַכָּבוֹד הַהוּא שֶׁכִּבֵּד אֶת אָבִיו הֶאֱרִיךְ לוֹ כָּל הַפְּעָמִים הַלָּלוּ שֶׁיִּשְׁלֹט בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹתָן הַדְּמָעוֹת הוֹרִידוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְשַׁעְבּוּדוֹ עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בִּבְכִיָּה וּבִדְמָעוֹת, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) בִּבְכִי יָבֹאוּ וְגוֹ', וְאָז כָּתוּב (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא יַעֲקֹב

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ – זֶה יַעֲקֹב כְּשֶׁהָיָה בִּבְאֵר שָׁבַע. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ – כְּשֶׁהָלַךְ לְחָרָן, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ. וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.

וּבֹא וּרְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם, מַסְעוֹתָיו הֵם בִּשְׁנֵי צְדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה יָמִין וְזֶה שְׂמֹאל. [וּמִשּׁוּם] וְשׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא כָּל יוֹם מִצַּד הַמִּזְרָח, וְהוֹלֵךְ לְצַד הַדָּרוֹם [שֶׁל מַעֲרָב], וְאַזַּר כָּךְ לְצַד הַצָּפוֹן, וּמִצַּד הַצָּפוֹן לְצַד הַמַּעֲרָב, וְאָז הַשֶּׁמֶשׁ מִתְכַּנֵּס וְיוֹצֵא לְצַד מַעֲרָב. יוֹצֵא מִמִּזְרָח, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע. וְהוֹלֵךְ לַמַּעֲרָב, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, יוֹצֵא מִכֹּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, וְהוֹלֵךְ לִרְשׁוּת אֲזָרַת, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. [יוֹצֵא מִמִּזְרָח, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, זוֹ הַשְׁמִטָּה שֶׁנּוֹטֶלֶת מֵהָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר, וְהוֹלֶכֶת לַמַּעֲרָב, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה, הַמָּקוֹם שֶׁהַדִּין וְהָרֶגֶז שָׁם.

רַבִּי יוֹסֵי מִבָּאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בַּגָּלוּת. בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה יוֹרֵד אוֹר מִן הָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן, וְיַעֲקֹב הָיָה נוֹטֵל אוֹתוֹ וְהוֹלֵךְ לִבְאֵר שָׁבַע, הַבְּאֵר שֶׁזָּפְרוּהָ

עָרִים, שֶׁהָיָה מֵאִיר מִשָּׁם, וְהִשְׁלִים אוֹתָהּ הַבְּאֵר בְּכָל הַשְׁלֵמוּת. וּבִימֵי הַגָּלוּת נָסַע מִבְּאֵר שֶׁבַע הַזּוֹ וְהָלַךְ לְוָזְרָנָה, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ וָזְרָנָה, כְּלוֹמַר וָזֵרוֹן אַף. וּמַה הוּא וָזֵרוֹן אַפּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הַדִּרְגָּה הָרָעָה, הָאָרֶץ שֶׁל רְשׁוּת אֲוֵרֶת.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כְּשֶׁהוֹלֵךְ הַשֶּׁמֶשׁ לְמַעֲרָב, הַמַּעֲרָב הַזֶּה נִקְרָא מְקוֹמוֹ שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, הַכִּסֵּא שֶׁלּוֹ, מָקוֹם שֶׁשּׁוֹלֵט עָלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם. שֶׁהוֹלֵךְ אֵלָיו לְהָאִיר עָלָיו, וְנוֹטֵל אֶת כָּל הָאוֹרוֹת וְכוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו.

וְהֵינוּ כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיחַ תְּפִלִּין, [ס"א וְלָמַדְנוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיחַ תְּפִלִּין, שֶׁכָּתוּב נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. וְשָׁנִינוּ, יְמִינוֹ – זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב בִּימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ – אֵלּוּ תְּפִלִּין. וְכֻלָּם נָטַל יַעֲקֹב וּמְאַסֵּף לְצַד מַעֲרָב. וְהַלְבָנָה אוֹסֶפֶת לְבַסּוֹף כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת וְהַנֵּרוֹת שֶׁנּוֹטֵל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ וּמֵאִיר לָהּ, וְזֶה שֶׁשָּׁנִינוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיחַ תְּפִלִּין] מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל הַכְּתָרִים הָעֶלְיוֹנִים, וּמִי הֵם? הַסּוֹד שֶׁל הָאָב הָעֶלְיוֹן וְסוֹד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְהֵם הַתְּפִלִּין שֶׁבְּרֹאשׁ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, כֹּהֵן גָּדוֹל נוֹטֵל בְּרֹאשׁ. וְאַזַּר שֶׁנּוֹטֵל הָאָב וְהָאֵם, נוֹטֵל הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל, וְנִמְצָא [שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] שֶׁנּוֹטֵל הַכֹּל.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל הַכֹּל, וּכְשֶׁנִּמְשֶׁכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, נוֹטֶלֶת אַף כָּאן הַכֹּל, עוֹלַם הַזָּכָר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן עוֹלַם הַנְּקֵבָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁיּוֹצְאִים כָּל הָאוֹרוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם נוֹטֵל הַכֹּל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי זֶה כְּמוֹ זֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּאֵר שֶׁבַע זֶה הַיּוֹבֵל, בְּאֵר [שֶׁבַע] זוֹ הַשְּׁמִטָּה. [שֶׁהֲרֵי זֶה כְּמוֹ זֶה] [הַכֹּל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא] וְהַשֶּׁמֶשׁ [הַזֶּה] אֵינוֹ מֵאִיר אֶלָּא מִן הַיּוֹבֵל, [וְהוּא נוֹטֵל לְתוֹךְ הָאוֹרוֹת וּמַכְנִיס תּוֹךְ הַשְּׁמִטָּה] וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ וָזְרָנָה, זֶה הַמַּעֲרָב שֶׁהִיא הַשְּׁמִטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע – זֶה הַמַּעֲרָב, שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה.

וַיֵּלֶךְ זְרָנָה – זוֹ שְׁנַת הָעֲרָלָה, מִשּׁוּם שֶׁיָּצָא מֵרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה לִרְשׁוּת אַזְרָת, שֶׁהָיָה בּוֹרְזַ מֵאָזְיו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

תּוֹסֶפְתָּא

בְּנֵי הָעוֹלָם, אֲהוּבֵי עֶלְיוֹן, בְּוִזְירֵי הַמֶּמְשָׁלָה, קִרְבוּ שִׁמְעוֹ. מִי זָכָם בָּכֶם, בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם בְּהַשְׂכֵּל, יָבֹא וְיֵדַע. בְּשָׁעָה שֶׁהָרִאשׁ הַלָּבָן נָטַל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת וְזָכַךְ אוֹתָם בַּוָּזַקִיקַת הַוָּזַקִיקוֹת, אַזַת א׳, אַזַת י׳, וְאַזַת ן׳, וְנָוְזַכַךְ אי״ן – הָא׳ הָרִאשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל טָמוּן שֶׁל כָּל הַטְּמוּנִים, י׳ הוּא עֲלִיַּת הָרָצוֹן, נִתְּנָן מִן הָרִאשׁ לְמַעְלָה, וְיָרַד לְמַטָּה. יָצָא וְהוֹצִיא שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים, עַד שֶׁנָּוְזְקוּ בַּאֲבָנִים יְקָרוֹת שֶׁלּוֹהֲטוֹת, וְנִקְשְׁרוּ עִם הָאוֹת נו״ן, שֶׁהִיא זָכָר וּנְקֵבָה, שְׁנֵי אוֹהֲבִים. קֶשֶׁר וָזָק, בָּהֶם נִתְקְנוּ, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִקְשָׁר בָּהֶם, מֵהֶם נִמְצָא הַמָּזוֹן לַכֹּל [בָּהֶם], נִתְקְנוּ הָעוֹלָמוֹת.

וְעַל כֵּן נָוְזְקָה ן׳ פָּשׁוּטָה, הַכְּלָל שֶׁל שְׁתַּיִם: נ׳ כְּפוּפָה נְקֵבָה אַזַת, י׳ שֶׁהִיא הָרָצוֹן שֶׁמּוֹצִיא שְׁבִילִים הֵכָּה בֵּין הָאוֹתִיּוֹת וְעָשָׂה אֶת הָרָקִיעַ שֶׁל יַעֲקֹב בֵּין שְׁתֵּי רוּזוֹת, וְהִטִּיל בֵּין הָאֵיבָרִים דִּבּוּרִים. עַד שֶׁיָּרַד לַנ׳ הַזּוֹ, שֶׁהִיא כְּפוּפָה, וְזִבְּרוּ אוֹתָהּ יַזַד, צָפוֹן וְדָרוֹם, אַזַר כָּךְ נִקְשְׁרוּ יַזַד. הַנ׳ הַכְּפוּפָה הַזּוֹ נִקְרֵאת בְּאֵר שֶׁבַע וּמִתְמַלֵּאת מִיַּעֲקֹב לְהַשְׁקוֹת אֶת כָּל עֶדְרֵי הַצֹּאן, וְעַל כֵּן וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ זְרָנָה. עוֹד, מִבְּאֵר שֶׁבַע לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי מִפָּנָּה יוֹצֵא אַזַר כָּךְ לְהַשְׁקוֹת אֶת זְרָנָה, שֶׁהִיא הַבְּאֵר שֶׁלְּמַטָּה, זֶרוֹן אַף ה׳, זֶרֶם ה׳, דִּין, בֵּית הַדִּין, אֱלֹהִים. וְעַל כֵּן אֱלֹהִים בָּאוּ גּוֹיִם בְּנַוְזַלְתֶּךָ. עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא.

וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְבֵית אֵל, שֶׁהִיא בִּרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה, מַה כָּתוּב? וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. מִי הַמָּקוֹם? רַבִּי זֵיְיא אָמַר, זֶהוּ מְקוֹמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוּאֵף [זוֹרְזַ הוּא שָׁם]. וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שׁוּאֵף זוֹרְזַ הוּא שָׁם, שֶׁהֲרֵי הוּא בָּא כְּדֵי לְהָאִיר לוֹ.

וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. לֹא כָתוּב אַבְנֵי הַמָּקוֹם אֶלָּא מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. אֵלּוּ

הֵם אֲבָנִים יְקָרוֹת מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת שֶׁהֵן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים עֶלְיוֹנוֹת, כַּכָּתוּב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים. וְתַוֹּזֹת אֵלּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף וְרִבָּבוֹת אֲבָנִים פָּסוּלוֹת, וְכֻלָּן נִקְרָאוֹת אֲבָנִים, וּמְשׁוֹם כָּךְ מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וְלֹא אַבְנֵי [הַמָּקוֹם], זֶה הַמָּקוֹם שֶׁאָמַר.

וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו. מְרַאֲשֹׁתָיו שֶׁל מִי? אֶלָּא מְרַאֲשֹׁתָיו שֶׁל הַמָּקוֹם הַהוּא. מַה זֶּה מְרַאֲשֹׁתָיו? אִם תֹּאמַר כְּמִי שֶׁשָּׂם תַּוֹּזֹת רֹאשׁוֹ – לֹא. אֶלָּא מְרַאֲשֹׁתָיו – לְאַרְבָּעָה [רָאשִׁי] צְדָדֵי הָעוֹלָם. שְׁלֹשׁ אֲבָנִים לְצַד צָפוֹן, וְשָׁלֹשׁ לְצַד מַעֲרָב, וְשָׁלֹשׁ לְצַד דָּרוֹם, וְשָׁלֹשׁ לְצַד מִזְרָח. וְהַמָּקוֹם הַהוּא עֲלֵיהֶם לְהִתָּקֵן בָּהֶם.

וְאָז וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. [וַיִּשְׁכַּב, י״ב מַרְגָּלִיּוֹת לְמַטָּה, וְכָל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁהֵן עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה הֲרֵי הֵן כ״ב.] כֵּיוָן שֶׁנִּתְקָנָה הַמִּטָּה, שָׁכַב בָּהּ. מִי שָׁכַב בָּהּ? הַשָּׁמֶשׁ. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּיַעֲקֹב וַיִּשְׁכַּב עַל הַמִּטָּה, שֶׁהֲרֵי לוֹ רְאוּיָה וְלֹא לְאַוֵּר. וְעַל כֵּן וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא, וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ.

רַבִּי יְצְחָק הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מְעָרַת אֲפִיקוֹתָא. עָבַר אִישׁ אֶחָד וּשְׁנֵי בָנִים עִמּוֹ, וְהָיָה אֶחָד לְאֶחָד אוֹמֵר, זוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ הַזֶּה הוּא מִצַּד הַדָּרוֹם, וְאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הָרוּחַ, מִשּׁוּם שֶׁהָרוּחַ הִיא קְיוּם הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, וְאִלְמָלֵא שֶׁהוּא עוֹמֵד בִּשְׁלֵמוּת, אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם.

אָמַר לוֹ אָזַיו הַקָּטָן, אִלְמָלֵא יַעֲקֹב, לֹא הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּזְדַּוֵּג בָּנָיו אֶת הַיִּזּוּד שֶׁלְּמַעְלָה וְאָמְרוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד, זוֹהִי הַשְּׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה לְהִתְיַזֵּד בְּיִזּוּד אֶחָד, אַיֵּי הִתְחַבֵּר יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, וְנָטַל אֶת בֵּיתוֹ, וְיָשַׁב בּוֹ בְּזִוּוּג אֶחָד עִם הָאָבוֹת, לְהִתְחַבֵּר זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אַשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם וְאֶשְׁמַע מָה הֵם אוֹמְרִים. פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, קוּמָה ה׳ לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ. קוּמָה ה׳ לִמְנוּחָתֶךָ – כְּמִי

שֶׁאוֹמֵר יָקוּם הַמֶּלֶךְ לְבֵית מְנוּחָת מִשְׁכָּנוֹ.

שְׁנַיִם הֵם הָיוּ שֶׁאָמְרוּ קוּמָה ה' – מֹשֶׁה וְדָוִד. מֹשֶׁה אָמַר, (במדבר י) קוּמָה ה' וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ. וְדָוִד אָמַר (תהלים קלב) קוּמָה ה' לִמְנוּחָתֶךָ. מָה הַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא מֹשֶׁה, כְּמוֹ מִי שֶׁמְּצַוֶּה אֶת בֵּיתוֹ הוּא אָמַר. מֹשֶׁה צִוָּה אוֹתָהּ לְהַלְוֵים קְרֵב כְּנֶגֶד שׁוֹנְאָיו, וְדָוִד הִזְמִין אוֹתָהּ לִמְנוּחָה. כְּמוֹ שֶׁמַּזְמִין [לו] אֶת רַבּוֹ, מַזְמִין אֶת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה עִמּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב קוּמָה ה' לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַפְרִידָם.

כַּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁמַּזְמִין אֶת הַמֶּלֶךְ, יְשַׁנֶּה אֶת מַעֲשָׂיו כְּדֵי לָתֵת שִׁבְחָהּ לַמֶּלֶךְ. אִם דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ שֶׁמְּשַׁמְּחִים אוֹתוֹ בַּחֲזָנִים פָּשׁוּטִים – יְסַדֵּר לְפָנָיו בַּחֲזָנִים נְכְבָּדִים וְשָׁרִים גְּדוֹלִים, וְאִם לֹא – זוֹ לֹא [מִשּׁוּם] שִׁמְחַת הַמֶּלֶךְ.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד הִזְמִין אֶת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה לִמְנוּחָה, מָה עָשָׂה? שִׁנָּה אֶת בַּחֲזָנֵי הַמֶּלֶךְ בִּשְׁבִיל שָׁרִים וְנִכְבָּדִים, וּמִי הֵם? שֶׁכָּתוּב כַּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ. וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְוֶיךָ יְרַנֵּנוּ! שֶׁהֲרֵי הַלְוִיִּים הֵם בַּחֲזָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְכָעֵת דָּוִד שֶׁהִזְמִין אוֹתוֹ לִמְנוּחָה, עָשָׂה אֶת הַכֹּהֲנִים וְהַחֲסִידִים שֶׁיִּהְיוּ הֵם בַּחֲזָנֵי הַמֶּלֶךְ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, אֵינִי רוֹצֶה לְהַטְרִיזֵ עָלֶיךָ. [אֵלּוּ] [אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, לֹא כָּךְ] אָמַר לוֹ דָּוִד, רִבּוֹנִי, [לֹא כָּךְ, אֶלָּא] כְּשֶׁאַתָּה בְּהֵיכָלְךָ, אַתָּה עוֹשֶׂה רְצוֹנְךָ. כָּעֵת שֶׁהִזְמַנְתִּי אוֹתְךָ, הַדָּבָר עוֹמֵד בִּרְצוֹנִי לְקָרֵב אֶת אֵלּוּ, שֶׁהֵם יוֹתֵר זְשׁוּבִים, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין דַּרְכָּם בָּזֶה.

מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ, יְסַדֵּר דַּרְכּוֹ וּמַעֲשֵׂהוּ כִּרְצוֹנוֹ. אִם מַזְמִינִים אוֹתוֹ, יַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל מְאָרְזוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּסַדֵּר עָלָיו, שֶׁהֲרֵי דָּוִד הֶזְלִיף לְוִיִּים וְסִדֵּר כֹּהֲנִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵקִים אֶת הַדָּבָר כִּרְצוֹנוֹ.

אָמַר דָּוִד, בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ. הַסְּדוּר שֶׁסִּדַּרְתִּי לֹא יָשׁוּב אָחוֹר. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, זַיֶּיךָ, אֲפִלּוּ בַּכֵּלִים שֶׁלִּי לֹא

אֶשְׁתַּמֵּשׁ, אֶלָּא בַּכֵּלִים שֶׁלְּךָ. וְלֹא זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשָּׁם עַד שֶׁנָּתַן לוֹ אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת, שֶׁכָּתוּב נִשְׁבַּע ה' לְדָוִד אֱמֶת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ. בָּא רַבִּי יִצְחָק וְנָשַׁק לוֹ. אָמַר, אִם לֹא בָּאתִי לַדָּרָךְ הַזּוֹ אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי לִי.

פָּתַח בֶּן אֶזְוַד שֶׁלּוֹ וְאָמַר, וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה, הֵיכָן שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ. דָּבָר אַחֵר וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה – רֶמֶז כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהֻגְלוּ בֵּין הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה א) וַיֵּצֵא מִן בַּת צִיּוֹן כָּל הֲדָרָהּ, וְכָתוּב גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֹנִי וְגוֹ'.

פָּתַח הָאָזֵר הַקָּטָן וְאָמַר, וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. מַה זֶּה וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם? לְמֶלֶךְ שֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית הַגְּבִירָה, צָרִיךְ לְפַגֵּשׁ אוֹתָהּ וּלְבַשֵּׂם אוֹתָהּ בְּדְבָרִים כְּדֵי שֶׁלֹּא תִמְצָא אֶצְלוֹ כְּהֶפְקֵר, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֲפָלּוּ יֵשׁ לוֹ מִטָּה שֶׁל זָהָב וּכְסָתוֹת מְרֻקָּמוֹת מַעֲשֵׂה רוֹקֵם לִישֵׁן בָּהֶם, וְהִיא מִתְקָנֶת לוֹ מִטָּתוֹ מֵאֲבָנִים בָּאָרֶץ, וּבְוֶזֶדֶר שֶׁל תֶּבֶן. יַעֲזֹב אֶת שֶׁלּוֹ וְיָלוֹן בָּהֶם, לָתֵת לָהּ נַזָּת, וּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה הָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם יַזַּד בְּלִי אֲנָס. כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ כָּאן, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָלַךְ אֵלֶיהָ, מַה כָּתוּב? [וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, לְהַרְאוֹת שֶׁאָסוּר לוֹ לָאָדָם לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם] וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא, כְּדֵי לָתֵת לָהּ נַזָּת שֶׁאָפָלּוּ אַבְנֵי הַבַּיִת אֲהוּבִים לְפָנֶיו לָלוּן בָּהֶם [שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא].

בָּכָה רַבִּי יִצְחָק, [וְזִזֵיךְ] וְשָׁמַזּוּ. אָמַר, אֵלּוּ הַמַּרְגָּלִיּוֹת תַּזַּת יְדֵיכֶם, וְלֹא אֶלָּא אַזָּרֵיכֶם? אָמְרוּ לוֹ, אַתָּה תֵּלֵךְ לְדַרְכְּךָ, וְאָנוּ נִכָּנֵס לָעִיר לַהֲלוּלָא שֶׁל בְּנֵי זֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַכְשָׁיו יֵשׁ לִי לָלֶכֶת לְדַרְכִּי. הָלַךְ לוֹ וְסִדֵּר אֶת הַדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי יָפֶה אָמְרוּ, וְהַכֹּל נֶאֱמַר בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אָמַר, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם מִבְּנֵי בָנָיו שֶׁל רַבִּי צָדוֹק הַזָּקֵן הֵם. מָה הַטַּעַם נִקְרָא זָקֵן? מִשּׁוּם שֶׁאַרְבָּעִים שָׁנָה הִתְעַנָּה עַל יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלֹּא תֵּחָרֵב בְּיָמָיו, וְהָיָה מְפָרֵשׁ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁל הַתּוֹרָה

סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְנוֹתֵן בָּהֶם דֶּרֶךְ לִבְנֵי הָעוֹלָם לְהִתְנַהֵג בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא הָיוּ [אֶלָּא] יָמִים מוּעָטִים עַד שֶׁפָּגַשְׁתִּי אוֹתוֹ הָאִישׁ, וּבְנוֹ הַקָּטָן עִמּוֹ. אָמַרְתִּי לוֹ, אֵיפֹה בִּנְךָ הָאַזּוֹר? אָמַר לִי, עָשִׂיתִי לוֹ הִלּוּלָא, וְנִשְׁאַר עִם אִשְׁתּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִכִּיר אוֹתִי, אָמַר לִי, זַיֶּיךָ שֶׁלֹּא הִזְמַנְתִּי אוֹתְךָ לַזַּחֲנַת בְּנֵי מִשּׁוּם שִׁלְשָׁה דְּבָרִים: אֶחָד – שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי בְךָ וְלֹא הִכַּרְתִּי אוֹתְךָ, שֶׁכָּךְ מַזְמִינִים אֶת הָאָדָם – כְּפִי כְּבוֹדוֹ, וְאוּלַי אַתָּה אִישׁ גָּדוֹל וְיִפָּגֵם כְּבוֹדְךָ. וְאֶחָד – אוּלַי אַתָּה הוֹלֵךְ לְדַרְכְּךָ בְּזִמָּוֹן וְלֹא אַטְרִיחַ עָלֶיךָ. וְאֶחָד – שֶׁלֹּא תִתְבַּיֵּשׁ לְפָנַי אֲנָשֶׁיךָ הַזְּבוּרָה, שֶׁדַּרְכֵּנוּ – שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁאוֹכְלִים עַל שֻׁלְחָן זָתָן וְכַלָּה, כֻּלָּם נוֹתְנִים לָהֶם אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת. אָמַרְתִּי לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוֹן אוֹתְךָ לְטוֹב. אָמַרְתִּי לוֹ, מַה שְׁמְךָ? אָמַר לִי, צָדוֹק הַקָּטָן. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שִׁלְשָׁה עָשָׂר [תְּרֵיסַר] סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בַּתּוֹרָה, וּמִבְּנוֹ שִׁלְשָׁה, אֶחָד בִּנְבוּאָה, וְאֶחָד [וּשְׁנַיִם] בַּזְּלוֹם.

וְאָמַר, מַה בֵּין נְבוּאָה לַזְּלוֹם? נְבוּאָה בָּעוֹלָם הִיא שֶׁל זָכָר, וְהַזְּלוֹם בָּעוֹלַם הַנְּקֵבָה, וּמִזֶּה לָזֶה בְּשִׁשִּׁ דְּרָגוֹת יוֹרֵד. הַנְּבוּאָה בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, וְהַזְּלוֹם בִּשְׂמֹאל. וְהַזְּלוֹם נִפְרָד לְכַמָּה דְּרָגוֹת לְמַטָּה, מִשּׁוּם כָּךְ הַזְּלוֹם הוּא בְּכָל הָעוֹלָם, אֲבָל כְּפִי דַּרְגָּתוֹ. כָּךְ נִרְאֶה, כְּפִי הָאָדָם כָּךְ דַּרְגָּתוֹ, הַנְּבוּאָה אֵינָהּ מִתְפַּשֶּׁטֶת אֶלָּא בִּמְקוֹמָהּ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּזְּלֵם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. פָּתוּז וְאָמַר, (יזזקאל א) הָיֹה הָיָה דְּבַר ה׳ אֶל יְזַזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה׳. הָיֹה הָיָה – נְבוּאָה לְשָׁעָה הָיְתָה, שֶׁהִצְטָרְכָה עַל הַגָּלוּת מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה יָרְדָה עִם יִשְׂרָאֵל לַגָּלוּת, וְרָאָה יְזַזְקֵאל מַה שֶּׁרָאָה לְפִי שָׁעָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ הַמָּקוֹם לֹא רָאוּי לָזֶה, מִשּׁוּם כָּךְ הָיֹה הָיָה. מַה זֶּה הָיֹה הָיָה? אֶלָּא הָיֹה לְמַעְלָה – הָיָה לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה. נוֹטֵל [אוֹתוֹ] לְמַעְלָה וְנוֹטֵל [אוֹתוֹ] לְמַטָּה. הָיֹה הָיָה – אֶזֹּד לְמַעְלָה וְאֶזֹּד לְמַטָּה.

בֹּא רְאֵה, הַסֵּלָם הַזֶּה מַזְזִיק בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת – בְּמַעְלָה וּמַטָּה. בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר. בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים – בְּמָקוֹם שֶׁהַגָּלוּת שׁוֹרָה בּוֹ, וְעִם כָּל זֶה, עַל נְהַר כְּבָר. מַה זֶּה נְהַר כְּבָר? אֶלָּא שֶׁהָיָה כְּבָר מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁהַשְׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ'. וְזֶה הוּא נָהָר אֶחָד מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה הַנְּהָרוֹת. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁרָה עָלָיו מִקֶּדֶם לָכֵן וְהָיָה עָלָיו כְּבָר – שׁוֹרָה בּוֹ עַכְשָׁיו, וְהִתְגַּלָּה לִיזְזִקְאֵל.

בֹּא רְאֵה, וַיְזַלֵּם, וְכִי יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא הַשָּׁלֵם שֶׁל הָאָבוֹת, הִתְגַּלָּה עָלָיו בַּזְּלוֹם, וּבַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה לֹא רָאָה [לוֹ] אֶלָּא בַּזְּלוֹם? אֶלָּא יַעֲקֹב בַּזְּמַן הַהוּא לֹא הָיָה נָשׂוּי, וְיִצְזָק הָיָה קַיָּם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִגָּה אַזַּר כָּךְ, כְּשֶׁנִּשָּׂא, כָּתוּב וָאֵרֶא בַּזְּלוֹם? שָׁם הַמָּקוֹם גָּרַם, וְיִצְזָק הָיָה קַיָּם, וְעַל כֵּן כָּתוּב בּוֹ זְלוֹם.

וְאַזַּר שָׁבָא לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה עִם הַשְּׁבָטִים, וְנִשְׁלְמָה [בָּהֶם] לָהֶם עֲקֶרֶת הַבַּיִת וְאֵם הַבָּנִים שְׁמֵזָה, כָּתוּב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב וְגוֹ', וְכָתוּב (בראשית מו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה. כָּאן לֹא כָּתוּב בּוֹ זְלוֹם, שֶׁהָרֵי הָיָה מִדַּרְגָּה אַזֶּרֶת עֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, הַזְּלוֹם הוּא עַל יְדֵי גַּבְרִיאֵל, שֶׁהוּא לְמַטָּה, בַּדַּרְגָּה הַשִּׁשִּׁית מִנְּבוּאָה. מַרְאָה – עַל יְדֵי הַדַּרְגָּה הַהִיא שֶׁל הַזִּזָיָה הַהִיא שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲגֵה כָּתוּב (דניאל ז) גַּבְרִיאֵל הָבֵן לְהַלָּז אֶת הַמַּרְאֶה – כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁמַּרְאֶה דְּבָרָיו יוֹתֵר סְתוּמִים, וּבַזְּלוֹם מְפָרֵשׁ יוֹתֵר, וּמְפָרֵשׁ אֶת הַסְּתוּמִים שֶׁל הַמַּרְאֶה. וְעַל כֵּן נִפְקָד גַּבְרִיאֵל, שֶׁיְּפָרֵשׁ אֶת דִּבְרֵי הַמַּרְאֶה, שֶׁהוּא יוֹתֵר סָתוּם.

וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּמַרְאֶה – וַיֵּרָא, וָאֵרֶא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא מַרְאֶה, כְּמוֹ הַמַּרְאֶה הַזֶּה שֶׁנִּרְאִים בְּתוֹכוֹ כָּל הַדְּמָיוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ וָאֵרֶא, רָאִיתִי דְּמוּתוֹ. בְּאֵל שַׁדַּי, שֶׁהוּא הַמַּרְאֶה, שֶׁנִּרְאֵית בְּתוֹכוֹ דְּמוּת אַזֶּרֶת, וְכָל הַדְּמָיוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִרְאוֹת בּוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ, יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, כָּתוּב וַיִּוָּלֵם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה [וְרֹאשׁוֹ]. מַה זֶּה סֻלָּם? הַדַּרְגָּה שֶׁשָּׁאַר הַדְּרָגוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, וְהוּא יְסוֹד הָעוֹלָם. וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, כָּךְ הוּא לְהִתְקַשֵּׁר עִמּוֹ. וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, מִי רֹאשׁוֹ? רֹאשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ סֻלָּם. וּמִי הוּא? זֶה שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית מז) רֹאשׁ הַמִּטָּה. מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֹאשׁ לַמִּטָּה הַזּוֹ וּמִמֶּנָּה מֵאִיר. מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סִיּוּם הַגּוּף, וְעוֹמֵד בֵּין עֶלְיוֹן וְתַחְתּוֹן, כְּמוֹ שֶׁהַבְּרִית הוּא סִיּוּם הַגּוּף וְעוֹמֵד בֵּין הַיְרֵכַיִם וְהַגּוּף, וְעַל זֶה מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה.

וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, אֵלּוּ הַמְמֻנִּים שֶׁל כָּל הָעַמִּים, שֶׁהֵם עוֹלִים וְיוֹרְדִים בַּסֻּלָּם הַזֶּה. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל זוֹטְאִים, נִשְׁפָּל הַסֻּלָּם הַזֶּה, וְעוֹלִים אוֹתָם הַמְמֻנִּים. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַכְשִׁירִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, מִתְעַלֶּה הַסֻּלָּם הַזֶּה, וְכָל הַמְמֻנִּים יוֹרְדִים לְמַטָּה וְעוֹבֵר שִׁלְטוֹנָם. הַכֹּל עוֹמֵד בַּסֻּלָּם הַזֶּה. כָּאן רָאָה יַעֲקֹב בַּזְּוָלוֹמוֹ אֶת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל עֵשָׂו וְאֶת שִׁלְטוֹן שְׂאָר הָעַמִּים.

דָּבָר אַוָּזר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, בְּמִי? בְּאוֹתוֹ רֹאשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ סֻלָּם. שֶׁכְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק רֹאשׁוֹ מִמֶּנּוּ – הַסֻּלָּם נִכְנָע, וְעוֹלִים כָּל הַמְמֻנִּים. וּכְשֶׁמִּתְוַוֵּר רֹאשׁוֹ בְּאוֹתוֹ סֻלָּם – מִתְעַלֶּה, וְכָל הַמְמֻנִּים יוֹרְדִים. וְהַכֹּל דָּבָר אֶוָּזד.

כָּתוּב (מלכים–א ג) נִרְאָה ה׳ אֶל שְׁלֹמֹה בַּזְּוָלוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁאַל מָה אֶתֵּן לָךְ. וְאִם תֹּאמַר, כָּאן בַּזְּוָלוֹם, וְכִי אֵיזוֹ רְשׁוּת יֵשׁ לַזְּוָלוֹם בָּזֶה? אֶלָּא כָּאן נִכְלֶלֶת דַּרְגָּה בְּדַרְגָּה, הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה עִם הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה. מִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו שְׁלֹמֹה לֹא הָיָה שָׁלֵם. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם, כָּתוּב (שם ה) וַה׳ נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה, וְכָתוּב (שם) וַתֶּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה. שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה, וְאָז הָיָה רוֹאֶה שְׁלֹמֹה אֶת הַחָכְמָה עַיִן בְּעַיִן, וְלֹא הִצְטָרֵךְ לַזְּוָלוֹם.

אַוָּזר שֶׁחָטָא, הִצְטָרֵךְ לַזְּוָלוֹם כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שם יא) הַנִּרְאָה אֵלָיו פַּעֲמָיִם. וְכִי פַּעֲמַיִם הָיָה וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא צַד הַזְּוָלוֹם הָיָה לוֹ פַּעֲמַיִם, וְצַד

הַזְּכָמָה הָיָה בְּכָל יוֹם.

וְעִם כָּל זֶה הַצַּד שֶׁל הַזְּלוּם הָיָה יוֹתֵר עַל כָּל שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלְלָה דַּרְגָּה עִם דַּרְגָּה, מַרְאֶ"ה בְּמַרְאֶ"ה. וְהִנֵּה כָּאן בְּסוֹף יָמָיו יוֹתֵר זָשׁוּךְ, וְזֶה מִשּׁוּם שֶׁזָּטָא, וְהַלְבָּנָה עָמְדָה לְהָפֶגֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שָׁמַר אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ בְּהִתְעַסְקוּתוֹ עִם נָשִׁים נָכְרִיּוֹת, וְזֶה הַתְנַאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה עִם דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי וְגוֹ', גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא לָךְ.

מַה זֶּה עֲדֵי עַד? הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יא) כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹמֹה לֹא שָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ כָּרָאוּי, הִתְזִילָה הַלְבָּנָה לְהִפָּגֵם, וְעַל כֵּן בְּסוֹף הִצְטָרְכָה אֶת הַזְּלוּם, וְכֵן יַעֲקֹב הִצְטָרֵךְ אֶת הַזְּלוּם, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרָנוּ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

הִשְׁלְמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סימן ן)

וַיִּזְלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה (בראשית כח). וְהִנֵּה סֻלָּם – זוֹ תְּפִלָּה. מֻצָּב אַרְצָה – שֶׁמִּתְפַּלְלִים בְּנֵי אָדָם לוֹ בָּאָרֶץ, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, וּמַגִּיעַ לַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (מלכים–א יז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים יז) ה' אֲדֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ וְגוֹמֵר. וּבַזְּמַן שֶׁמּוֹדִיעַ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ שֶׁעוֹלָה בְּאוֹתָהּ הַתְּפִלָּה, מִיָּד – וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. בּוֹ – בְּאוֹתוֹ אָדָם.

כֻּלָּם פּוֹתְזִים כַּנְפֵיהֶם לְקַבֵּל שְׁכִינָה בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל א) וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. וְזֶה עֹלִים, שְׁכִינָה עַל כַּנְפֵיהֶם, וְיֹרְדִים בּוֹ. מַה זֶּה בּוֹ? בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עֲלֵיהֶם לְקַבֵּל שְׁכִינָתוֹ, וּמְיַזֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ הָאִישׁ בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁשְּׁכִינָה הִיא מְצֻוָּה כְּלוּלָה בְּשֵׁם יהו"ה, הִיא הַזִּוָּיָה שֶׁלּוֹ, וּמְצֻוָּה בְּלִי מַזְּשָׁבָה אֵין לָהּ עָלֶיהָ. וּמַזְּשָׁבָה הִיא אָדָם, יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, תִּפְאֶרֶת מְצֻוָּה, הַמַּלְכוּת כְּלוּלָה מֵאַרְבַּע זְיוּת הַמֶּרְכָּבָה, כְּלוּלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, הִיא הַנִּקְבָּה שֶׁלּוֹ, הַפָּנִים

שֶׁלּוֹ, פָּנֶיךָ הָרְוָמִים, עֲבוּרָהּ אָמַרְתִּי (שמות לג) אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים וְגוֹמֵר.

וּמִצַּד הַצַּדִּיק נִקְרֵאת אֲזוֹרָיו, זַיִן כְּלוּלָה שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְכֻיּוֹת שֶׁאֲזוֹרֵי הָאָדָם, שֶׁהוֹמָה לַשְּׁדֶרָה שֶׁבָּהּ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְכֻיּוֹת, הִיא אָזוֹר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְקָדַם לַמַּזְעָקָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עָלָה בְּמַזְעָקָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאָדָם שֶׁל אָזוֹר, שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא אָזוֹר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וְקָדַם לַפַּרְעָנוּת.

קָמוּ תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְאָמְרוּ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בָּרוּךְ אַתָּה לְאֵל עֶלְיוֹן, הוּא יָקִים לְךָ בַּקָּשָׁתְךָ בַּכֹּל. קָם זָקֵן עֶלְיוֹן בֵּינֵיהֶם וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בְּךָ הִתְקַיֵּם פָּסוּק זֶה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) וְאַל תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ, שֶׁהֲרֵי עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים מְקַנְּאִים בְּצַלְמְךָ, מַזָּנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֵם מֵהַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּמַזָּנוֹת הַגְּבִירָה שֶׁהֵם מֵהַיְשִׁיבָה הַתַּזְוִתוֹנָה, עָלֶיךָ נֶאֱמַר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. בְּךָ עוֹלִים מַזָּנוֹת הַשְּׁכִינָה בִּתְפִלָּה, וְיוֹרְדִים מַזָּנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁכִינָתוֹ בְּכַמָּה שִׁירִים וְנִגּוּנִים שֶׁל תְּפִלָּה.

אַתָּה הוּא הַקָּרוֹב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בִּתְפִלָּתְךָ, שֶׁהִיא קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּאֵיזֶהוּ מְקוֹמָן, בְּצַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. שֶׁתִּקְּנוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה קָרְבָּנוֹת הַתְּפִלָּה מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁשָּׁם כֹּהֵן אִישׁ חֶסֶד, וְתִקְּנוּ זְמִירוֹת שֶׁהֵם שִׁיר הַלְוִיִּם אֲוַזֵּרֵיהֶם מִצַּד הַגְּבוּרָה, וְהוֹד דַּרְגָּה שֶׁל דָּוִד נִקְשְׁרָה בִּשְׂמֹאל שֶׁל גְּבוּרָה. וְאַהֲרֹן דַּרְגָּתוֹ בְּהוֹד נִקְשָׁר בְּחֶסֶד, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים טז) נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַיִּחוּד כּוֹלֵל בָּרְכוּ וּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, וּבְרָכָה מִצַּד הַיָּמִין, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּקְדֻשָּׁה מִצַּד הַלְוִיִּם עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַקָּשֶׁר שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל, וְהוּא קָשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהוּא הָאָם הָעֶלְיוֹנָה.

תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, תְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם מַה כָּתוּב בָּהֶן? וְהוּא קָשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה. וְזֶה שֶׁבֵּאֲרוּ

בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הֶרְאָהוּ לְמֹשֶׁה קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין. שׁ׳ שֶׁלְּךָ מִשֶּׁה, כּוֹלֵל שְׁלֹשׁ פָּנֵי הָאָבוֹת לְמַעְלָה שֶׁתִּקְנוּ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, שֶׁסִּימָנָם: "שַׁחֲרִית "מִנְחָה "עַרְבִית. מ״ה שֶׁלְּךָ תְּפִלַּת הַשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית א) וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ, וְנִכְלְלָה מֶרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל אַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן לְמַעְלָה, וּבַת זוּגוֹ לְמַטָּה, אִם כָּל זֶה, שֶׁהוּא צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים.

וְלָכֵן, אַהֲרֹן אַף עַל גַּב שֶׁהוּא יָמִין, בְּאַרְוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ, אַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַגְּבִירָה הָיָה. רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, יַעֲקֹב הוּא הַכּוֹלֵל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁבּוֹ רוֹכֵב אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלֹא לְזוּלָתָם הֵקִימוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב כְּיָפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, רָאִינוּ שֶׁכָּפַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁמְךָ וְאָמַר מֹשֶׁה, לְכָלֵל אוֹתְךָ בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה וּבַמֶּרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה, לְהַכְלִיל בְּךָ אָדָם הָרִאשׁוֹן מִצַּדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּלְהַכְלִיל בְּךָ זִוּוּג מִצַּד שֶׁל אַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה.

לָמָּה לֹא כָּפַל אֶת שֵׁם יַעֲקֹב כָּךְ? אָמַר לוֹ מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁקָּרָא לוֹ יַעֲקֹב וְקָרָא לוֹ יִשְׂרָאֵל. יַעֲקֹב לְשׁוֹן לְשׁוֹן עָקֵב, שֶׁהָיוּ נְקֻבָּה, שֶׁלָּמְדָנוּ, עֲקֵבוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן מַכֶּהָה גַּלְגַּל זַמָּה. וְנִקְרָא יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׂם רֹאשׁ זָכָר רֹאשׁ לַנְּקֵבָה, שֶׁהָיוּ עָקֵב. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַנָּחָשׁ, (שם ג) הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב, וְזֶה גָּרַם שְׁכִינָה בַּגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי כב) עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה׳.

שָׁמַוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְשָׁמְזוּ רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה וְאָמְרוּ לְפָנָיו, פָּה הַשְּׁכִינָה, סִינַי, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד [לְפָנָיו], שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ מְדַבְּרִים עִמּוֹ, וְשִׁשִּׁים רְבָבוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבָה הַתַּחְתּוֹנִים מְדַבְּרִים עִמּוֹ, וְאַף שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה כָּךְ מְדַבְּרִים עִמּוֹ. עַל פִּיךָ נֶאֱמַר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְגוֹמֵר.

דָּבָר אַזֵּר וַיְזַלֵּם וְהִנֵּה סֵלָם. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, סִינַ״י זֶה סֵלָם, וְהוּא

קַ"ל, וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה יט) הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָ"ב קַ"ל. עָב זֶה יו"ד הֵ"י וָי"ו הֵ"י. וְעוֹד – יו"ד. יו"ד הֵ"א. יו"ד הֵ"א וָא"ו. יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א – זֶה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים. הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת עוֹלוֹת לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם. הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן תּוֹלְדוֹתֵיהֶן עוֹלוֹת לְמֵאָה וּשְׁלֹשִׁים. עָ"ב קַ"ל מָאתַיִם וּשְׁתַּיִם כְּוִשְׁבּוֹן בָּ"ר.

אַתָּה הוּא הַבֵּן, הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (תהלים ב) נַשְּׁקוּ בַר. אַתָּה הוּא רַבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, גָּדוֹל לְמַטָּה, רַבָּן שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, בַּ"ר לְמַעְלָה, בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, [וְזֶסֶר "גַּם" לְהַשְׁלִים לְמָאתַיִם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה] עָלֶיהָם נֶאֱמַר לְגַבֵּי מֹשִׁיזָ בֶּן יוֹסֵף (שמות ב) גַּם יְהוָ"ה הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. בַּ"גַּם" הַזֶּה הִתְכַּפֶּר דָּוִד, וְזֶהוּ שִׁעוּר שֶׁל הַזַּלָּה, אַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ בֵּיצִים וְתוֹסֶפֶת וְזֶמֶשׁ בֵּיצָה, רָמוּז (ויקרא ה) וְחַמִּשְׁתָּיו יֹסֵף עָלָיו.

אֲשֶׁרֵי הַתְּפִלָּה הַיּוֹצֵאת מִפִּיךָ, כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָרַד עַל הַר סִינַי וְנֶאֱמַר בּוֹ (דברים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם [וְגוֹ'] וְאֵת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם, כָּךְ כְּשֶׁאַתָּה מִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַנֵּס עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ וְשֶׁעֲתִידִין לִהְיוֹת, וְכָל מַזָּנוֹת הַמַּלְאָכִים, וְיוֹרֵד בְּצַלְמִךָ לְקַבֵּל תְּפִלָּתְךָ וְתוֹרָתְךָ, מְשׁוֹם שֶׁמַּזְשִׁבְתְּךָ לְיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ בְּכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, בְּתוֹרָתְךָ וּבִתְפִלָּתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף מַזָּשָׁבָּה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה, וּכְמוֹ שֶׁהוּא אָמַר אָנֹכִי, וְהֵם אָמְרוּ (שמות כד) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְכָל הַמַּזָּנוֹת, וְהֵם שׁוֹתְקִים וְשׁוֹמְעִים לִדְבָרְךָ, מְשׁוֹם שֶׁרְצוֹנְךָ בָּהֶם לְיַחֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ. וְכָל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבְטִיזָ וְהוֹדָה לַעֲשׂוֹת לְךָ זְכוּתָה מִכַּמָּה טוֹבוֹת שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, כֻּלָּם אוֹמְרִים נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע.

וּמְשׁוֹם זֶה אָמְרוּ (תהלים קג) בָּרְכוּ ה' [כָּל] מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹזַ וְגוֹמֵר, וְהֻזְזִיקְ בְּךָ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ וְכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ וְשֶׁל שְׁכִינָתוֹ הִסְכִּימוּ לַעֲשׂוֹת כָּל רְצוֹנְךָ, וְיוֹתֵר מִזֶּה הוּא כָּתוּב עַל יָדְךָ, וְלֹא נָפַל דָּבָר

קָטָן מִכְּתִיבַת יָדֶךָ שֶׁלֹּא הִתְקִים. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁאֲדוֹנוֹ מַזְהִישִׁיב אוֹתוֹ כְּגוּפוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ כָּבוֹד כִּרְמוּתוֹ לִהְיוֹת שׁוֹקֵל דִּבְרֵי פִיו בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה כְּמוֹ לְמוּד בְּהַר סִינַי, וְאֵין אָזְדּ שֶׁפּוֹתְזוֹ פִיו לְקַטְרֵג, אֶלָּא עֶלְיוֹנִים וְתַזְהוֹנִים בְּהַסְכָּמָה אַזְהָת בְּרָצוֹן אָזְדּ: ע"כ מההשמטות.

וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו וגו'. כָּאן רָאָה יַעֲקֹב הַקֶּשֶׁר שֶׁל הָאֱמוּנָה כְּאָזְדּ. נִצָּב עָלָיו, וְכָתוּב (מלכים א כב) וּמֶלֶךְ אֵין בֶּאֱדוֹם נִצָּב מֶלֶךְ. [נִצִּיב מֶלַזז] רָאָה, שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת כֻּלָּן יַזְדּ עַל אוֹתוֹ הַסֶּלֶם לִקְשֹׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אָזְדּ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַסֶּלֶם נִתָּן בֵּין שְׁנֵי צְדָדִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כוז) אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְזָק הָאָרֶץ וגו'. אֵלּוּ הֵם שְׁנֵי צְדָדִים, בְּיָמִין וּבִשְׂמאל.

דָּבָר אַזֵר וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו [וַיֹּאמַר] – עַל יַעֲקֹב, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מֻרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, יָמִין וּשְׂמאל, וְיַעֲקֹב בְּתוֹכָם, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהַקְשִׁיר בֵּינֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְזָק. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁיַּעֲקֹב בָּאֶמְצַע? מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְזָק [הָאָרֶץ], וְלֹא כָתוּב וֵאלֹהֵי יִצְזָק אָבִיךָ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּקְשַׁר עִם אַבְרָהָם, נִמְצָא שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. וְאַזַר כָּךְ, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ – הִנֵּה הַכֹּל מֻרְכָּבָה קְדוֹשָׁה אַזַת. וְכָאן הוּא רָאָה שֶׁיִּהְיֶה שְׁלֵמוּת הָאָבוֹת.

בֹּא רְאֵה, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִיךָ, וַדַּאי שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. וֵאלֹהֵי יִצְזָק, כָּאן נִרְמָז שֶׁקְּשׁוּר לִשְׁנֵי צְדָדִים וְאוֹזֵז אוֹתָם. קְשׁוּר לְצַד אָזְדּ – שֶׁכָּתוּב אַבְרָהָם אָבִיךָ. וְקָשׁוּר לְצַד אַזַר – שֶׁכָּתוּב וֵאלֹהֵי יִצְזָק. תּוֹסֶפֶת וָא"ו לִיצְזָק, לְהַרְאוֹת שֶׁיַּעֲקֹב אָזוּז לִשְׁנֵי צְדָדִים.

וְעַד שֶׁיַּעֲקֹב לֹא נִשָּׂא, לֹא נֶאֱמַר בְּגִלּוּי יוֹתֵר, וְנֶאֱמַר בְּגִלּוּי לְמִי שֶׁמַּכִּיר דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. אַזַר שֶׁנִּשָּׂא וְהוֹלִיד, נֶאֱמַר לוֹ בְּגִלּוּי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיָּבֹא שָׁם מִזְבֵּזַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁלֹּא נִשְׂלָם לְמַטָּה – לֹא נִשְׂלָם לְמַעְלָה. שׁוּנָה יַעֲקֹב, שֶׁנִּשְׂלַם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, אֲבָל לֹא

בְּגָלוּי.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁנִּשְׁלַם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה – לֹא. אֶלָּא רָאָה שֶׁיִּשָּׁלֵם לְאַוָּזר וְמַן. וְאִם תֹּאמַר, הֲנָּה כָּתוּב וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ? אֶלָּא הַשְּׂנָוַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁמִירָתוֹ לֹא נֶעֱזָבָה מִיַּעֲקֹב לְעוֹלָמִים בְּכָל מַה שֶּׁהִצְטָרֵךְ לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עַד שֶׁנִּשְׁלַם.

וַיִּקַּץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה׳ בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי. וְכִי תְּמִיהָה הוּא שֶׁלֹּא יָדַע? אֶלָּא מַה זֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א יג) וּפְנֵי ה׳ לֹא זִלִּיתִי. אָמַר, וְכִי כָּל זֶה הִתְגַּלָּה לִי וְלֹא הִסְתַּכַּלְתִּי לָדַעַת אָנֹכִי, וּלְהִכָּנֵס תַּוַּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה וּלְהִיוֹת שָׁלֵם?

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית כה) וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי. כָּל יוֹם וָיוֹם רָאָתָה רִבְקָה אֶת אוֹר הַשְּׁכִינָה, שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה בְּמִשְׁכָּנָהּ, וְהִתְפַּלְלָה שָׁם. כֵּיוָן שֶׁרָאָתָה צָרָתָהּ בְּמֵעֶיהָ, מַה כָּתוּב? וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה׳. יָצְאָה מֵהַדִּרְגָּה הַזּוֹ לְדַרְגָּה אַוָּרֶת, שֶׁהִיא הוי״ה. מְשׁוֹם כָּךְ אָמַר יַעֲקֹב, וְכִי כָּל כָּךְ רָאִיתִי וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה לְבַדּוֹ וְלֹא נִכְנַס תַּוַּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה.

מִיָּד – וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים. מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה – אָוַוד עַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁאָמַר בָּרִאשׁוֹנָה, וְאָוַוד עַל אוֹת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהִבָּטֵל.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם לִשְׁנֵי צְדָדִים – הוּא אָוַוד. אָמַר, אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים. אֵין זֶה לִהְיוֹת בָּטֵל, אֵין זֶה לְהִמָּצֵא לְבַדּוֹ, זֶה לֹא הָעֲמִידָה שָׁלוֹ, אֶלָּא בֵּית אֱלֹהִים, לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְלַעֲשׂוֹת בּוֹ פֵּרוֹת וּלְהָרִיק לוֹ בְּרָכוֹת מִכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, שֶׁזֶּהוּ הַשַּׁעַר שֶׁל כָּל הַגּוּף. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם. זֶה הַשַּׁעַר שֶׁל הַגּוּף וַדַּאי, שַׁעַר הוּא לְהָרִיק בְּרָכוֹת לְמַטָּה, אָזְוּוּ לְמַעְלָה וְאָזְוּוּ לְמַטָּה. אָזְוּוּ לְמַעְלָה – שֶׁכָּתוּב וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם. [אָזְוּוּ] לְמַטָּה – שֶׁכָּתוּב אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים. וְעַל זֶה, וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. וּבְנֵי אָדָם אֵינָם מִשְׁגִּיזִים בַּכָּבוֹד שֶׁבּוֹ לִהְיוֹת בּוֹ שָׁלֵם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. בֹּא אָבִיו וְנָשַׁקוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצָזָוק, כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אוֹתָם הַדְּבָרִים מִפִּיו, בָּכִיתִי וְאָמַרְתִּי, בָּרוּךְ הָרַוָזמָן שֶׁלֹּא בִטֵּל מִן הָעוֹלָם הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה. הָלַכְתִּי עִמָּם עַד שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת עַד שֶׁנִּכְנַסְתִּי עִמָּהֶם לָעִיר. לֹא הִסְפִּיקוּ לְהִכָּנֵס, עַד שֶׁשִּׁבֵּךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ אֶת בְּנוֹ, וְאָמְרוּ לוֹ, דִּבָּרֶיךָ לֹא יִהְיוּ לְבַטָּלָה.

אָמַרְתִּי, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם כֻּלָּם בְּסוֹד הַזְּכוּת וּלְהַרְאוֹת דְּבָרִים אֲזוֵרִים. כְּשֶׁסִּדַּרְתִּי הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לִי, אַל תֹּאמַר שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם שֶׁל תִּינוֹק, אֶלָּא הֵם דְּבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וְהַכֹּל רְשׁוּמִים בְּסוֹד הַזְּכוּת.

וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁכָּל זֶה הִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לָמָּה לֹא הֶאֱמִין, שֶׁאָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ'? אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, זְלוֹם זָלַמְתִּי, וְהַזְּלוּמוֹת – מֵהֶם אֱמֶת וּמֵהֶם לֹא אֱמֶת, וְאִם יִתְקַיֵּם, הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁהוּא זְלוֹם אֱמֶת. וְעַל כֵּן אָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁזָּלַמְתִּי, וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים. אֲנִי אֶהְיֶה מוּשָׁךְ בְּרָכוֹת מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַנָּזֵל שֶׁל הַכֹּל לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים.

בֹּא רְאֵה, יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, הַכֹּל הוּא נוֹטֵל בָּרִאשׁוֹנָה מֵהַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל, וְאַזַר שֶׁיֵּגִיעַ אֵלָיו, מִמֶּנּוּ שׁוֹתֶה וּמַמְשִׁיךְ לַמָּקוֹם הַזֶּה, מַשְׁמִיעַ שֶׁכָּתוּב וְהָיָה ה' לִי – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַר הַכֹּל – לֵאלֹהִים. כְּמוֹ שֶׁאֱלֹהִים יִהְיֶה שׁוֹמֵר וְעוֹשֶׂה לִי כָּל אוֹתָן הַטּוֹבוֹת, אַף אֲנִי אֶהְיֶה מוּשָׁךְ לוֹ מֵהַמָּקוֹם שֶׁלִּי כָּל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְיִתְזַוֵּג בּוֹ הַקָּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל. מָתַי? וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, כְּשֶׁאֶהְיֶה יוֹשֵׁב בַּדַּרְגָּה שֶׁלִּי, וְאֶהְיֶה יוֹשֵׁב בַּדַּרְגָּה שֶׁל שָׁלוֹם לְתַקֵּן אֶת בֵּית אָבִי, וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם דַּוְקָא, אָז וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים.

דָּבָר אַזַר וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, שֶׁשָּׁם הִיא הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שָׁם אֶשְׁתַּלֵּם. וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים. בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֶעֱלֶה [נִתְעַלָּה] מִדַּרְגָּה זוֹ לְדַרְגָּה אַזֶּרֶת כָּרָאוּי, וְשָׁם אֶעֱבֹד עֲבוֹדָתוֹ.

רַבִּי זְזֵיָא פָּתַזז וְאָמַר, דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֵנִּי פָּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם. הַפָּסוּק

הַזֶּה קָשֶׁה, שֶׁאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ וְאֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ. אֶלָּא דָּוִד בִּקֵּשׁ עַל עַצְמוֹ, וְאַזְהַר כָּךְ בִּקֵּשׁ עַל הַכֹּל (תהלים סה) דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי. אָמַר דָּוִד, אֲנִי יָדַעְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁזָּטֵאתִי, אֲבָל כַּמָּה רְשָׁעִים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁהִתְגַּבְּרוּ וְזָטְאֵיהֶם עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִמֶּנִּי. הוֹאִיל וְכֵן, לִי וְלָהֶם, פָּשְׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, הֵם עוֹלִים עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁסְּפָרֵי הָרְשָׁעִים נִפְתָּחִוּו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַ(בַּיִת) דִּין יוֹשֵׁב וְסְפָרִים נִפְתָּחוּזִים, וְאוֹתוֹ סֵפֶר [הַדִּין עוֹמֵד עָלֶיהָ], [לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל דָּוִד הוּא] מִשּׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי, וְעַל כֵּן פָּשְׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם.

יַעֲקֹב כְּמוֹ כֵן מִשּׁוּם כָּךְ לֹא הֶאֱמִין. אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא – לֹא. אֶלָּא שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בְּעַצְמוֹ. אוּלַי יֵזֵטָא, וְאוֹתוֹ הַזֵּטְא יִמְנַע אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב בְּשָׁלוֹם וְתִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַשְּׁמִירָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הֶאֱמִין בְּעַצְמוֹ. וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים אֲפִלּוּ רַזְמִים, כְּשֶׁאָשׁוּב בְּשָׁלוֹם, אָשִׂים כְּנָגְדִּי אֶת הַדִּין, מִשּׁוּם [שֶׁהֲרֵי] שֶׁאֲנִי עוֹבֵד לְפָנָיו תָּמִיד.

אָמַר רַבִּי אָוָא, אָמַר יַעֲקֹב, כְּעֵת אֵינִי צָרִיךְ אֶת הַדִּין. כְּשֶׁאָשׁוּב לְבֵית אָבִי אֶתְכַּלֵּל בַּדִּין וְאֶתְקַשֵּׁר בּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא כָּךְ, אֶלָּא אָמַר, עַכְשָׁו אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי, אֲנִי צָרִיךְ שֶׁהַדִּין יִשְׁמֹר אוֹתִי עַד שֶׁאָשׁוּב בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָשׁוּב בְּשָׁלוֹם, אַכְלִיל אֶת הָרַזְמִים בַּדִּין, וְאֶתְקַשֵּׁר בְּקֶשֶׁר נֶאֱמָן לְהַכְלִיל הַכֹּל יַזַּד. וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי אָז הַכֹּל יִהְיֶה קָשֶׁר אָזַד, וְהָאֶבֶן הַזּוֹ מִתְבָּרֶכֶת מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, מִתְבָּרֶכֶת מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, מִשּׁוּם [זֶה] שֶׁאֶתֵּן מַעֲשֵׂר מִכֹּל.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הִנֵּה כָּתוּב וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָאֶבֶן הַזּוֹ עֶלְיוֹנָה [עַל] כַּמָּה אֲבָנִים לִמְקוֹם מוֹשָׁבָה לִשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם, [זֶהוּ שֶׁכָּתוּב] וַהֲרִי כָּתוּב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה – [עֶלְיוֹנָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!] מִשּׁוּם [כֵּיוָן] שֶׁאָמַר אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים, כָּאן הֵרִים אוֹתָהּ מַצֵּבָה עֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁתָּלָה בָּהּ כָּל הַשַּׁבָּזִז שֶׁל זֶה, שֶׁאֵין זֶה לְקַיֵּם [לְמַטָּה] כִּי אִם בֵּית

אֱלֹהִים, וְיָפֶה. וְעַל כֵּן אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה.

יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, לְעוֹלָמִים. בֵּית אֱלֹהִים? בֵּית ה' הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְכוֹנֵן אֶת בֵּית ה', וְכֵן (תהלים קכב) בֵּית ה' נֵלֵךְ. אֶלָּא מְקוֹם בֵּית הַדִּין הוּא מִשְׁנֵי צְדָדִים עֶלְיוֹנִים – מִצַּד הַיּוֹבֵל שֶׁהוּא אֱלֹהִים זָזִים, וּמֵהַצַּד שֶׁל יִצְחָק אֱלֹהִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַיּוֹבֵל, אַף עַל גַּב שֶׁהַדִּינִים [יוֹצְאִים] מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנָּה וְכֻלָּם רַוָּחִים [וְדִינִים], כָּל הַשְּׁמָוֹזוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה, וְהוּא שְׁמִוָּזַת [וְהוּא וָזֵרוּת] הַכֹּל. אֶלָּא בֵּית אֱלֹהִים – הַצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. אִם לְטוֹב, בְּצַד [הַיּוֹבֵל] הַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֶרֶת בּוֹ אַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. אִם לְרַע, בְּצַד הַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֵר בּוֹ דִּין קָשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. וַדַּאי בֵּית אֱלֹהִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֵּית אֱלֹהִים, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב קְרִיַת מֶלֶךְ רָב. יֵשׁ מֶלֶךְ סְתָם וְיֵשׁ מֶלֶךְ רַב. וַדַּאי שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא מֶלֶךְ רַב, וְזוֹהִי קְרִיַת מֶלֶךְ רָב.

רַבִּי זְזֵיָא וְרַבִּי זְזֻקְיָה הָיוּ יוֹשְׁבִים תַּחַת הָאֵילָנוֹת שֶׁל שְׂדֵה אוֹנוֹ. נִרְדַּם רַבִּי זְזֵיָא, וְרָאָה אֶת אֵלְיָהוּ. אָמַר, מֵהוֹכָחַת הַדֶּרֶךְ שֶׁל מַר מֵאִיר הַשָּׂדֶה. אָמַר, כָּעֵת בָּאתִי לְהוֹדִיעַ שֶׁקְּרוֹבָה יְרוּשָׁלַיִם לְהֵחָרֵב, וְכָל אוֹתָן קְרִיוֹת הַזָּכָמִים, מִשּׁוּם שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם הִיא דִּין, וְעַל דִּין עוֹמֶדֶת וְעַל דִּין תֵּחָרֵב, וְהִנֵּה נִתְּנָה רְשׁוּת לְסַמְאֵ"ל עָלֶיהָ וְעַל גִּבּוֹרֵי הָעוֹלָם, וּבָאתִי לְהוֹדִיעַ לַזָּכָמִים אוּלַי יַאֲרִיכוּ אֶת שְׁנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁנִּמְצֵאת בָּהּ תּוֹרָה – הִיא עוֹמֶדֶת, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה עֵץ הַחַיִּים הָעוֹמֵד עָלֶיהָ. כָּל זְמַן שֶׁהַתּוֹרָה מִתְעוֹרֶרֶת לְמַטָּה – עֵץ הַחַיִּים לֹא זָז לְמַעְלָה. פָּסְקָה הַתּוֹרָה לְמַטָּה – עֵץ הַחַיִּים מִסְתַּלֵּק [מִמֶּנָּה] מִן הָעוֹלָם.

וְעַל כֵּן, כָּל זְמַן שֶׁהַזָּכָמִים יִשְׁמְזוּ בַּתּוֹרָה, לֹא יוּכַל עֲלֵיהֶם סַמְאֵ"ל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו. זוֹ הַתּוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת קוֹל יַעֲקֹב. בְּעוֹד שֶׁאוֹתוֹ קוֹל לֹא פוֹסֵק, הַדִּבּוּר שׁוֹלֵט וְיָכוֹל, וְעַל כֵּן לֹא צָרִיךְ

לְהַפְסִיק בַּתּוֹרָה. וְהִתְעוֹרֵר רַבִּי זֵיָיא, וְהָלְכוּ וְאָמְרוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה לַזַּכָּמִים.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הַכֹּל יוֹדְעִים אֶת זֶה, וְכָךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, הַקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וְלֹא עַל הַגְּבָרִים הַגִּבּוֹרִים שֶׁל הָעוֹלָם, הֵיְנוּ שֶׁכָּתוּב אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר וְגוֹ'.

וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ג) מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ. בַּפָּסוּק הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּ הַזְּבֵרִים, אֲבָל מִזְמוֹר לְדָוִד, לָמָּה אָמַר שִׁירָה? אִם מִשּׁוּם שֶׁבְּנוֹ הוּא שָׁקָם עָלָיו, יוֹתֵר קִינָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי הֵרַע עָלָיו עַל הָאָדָם קְצָת מִקְּרוֹבָיו מִשֶּׁאַזַּר הַרְבֵּה. אֶלָּא מִזְמוֹר לְדָוִד, אָמַר שִׁירָה, וְכָךְ בִּקֵּשׁ דָּוִד, שֶׁיִּזְשַׁב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִלֵּק אֶת זִטְאוֹ לָעוֹלָם הַהוּא. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁכָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה רוֹצֶה לִגְבוֹת מִמֶּנּוּ, שָׁמַז.

עוֹד, שֶׁרָאָה שֶׁעֶלְיוֹנִים מִמֶּנּוּ הָיוּ בָּעוֹלָם שֶׁבָּרְזוּ, וְכֻלָּם לְבַדָּם. יַעֲקֹב בָּרַז, שֶׁכָּתוּב (הושע יב) וַיִּבְרַז יַעֲקֹב שְׂדֵה אֲרָם, וּבָרַז לְבַדּוֹ. מֹשֶׁה בָּרַז, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) וַיִּבְרַז מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַּרְעֹה, וּבָרַז לְבַדּוֹ. וְדָוִד בָּרַז, כָּל אוֹתָם שַׁלִּיטֵי הָאָרֶץ וְכָל אוֹתָם גִּבּוֹרֵי הָאָרֶץ וְרָאשֵׁי יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם בָּרְזוּ עִמּוֹ, וְסוֹבְבִים מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַשָּׂטָן הַזֶּה, אָמַר שִׁירָה.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֻּלָּם פָּגְשׁוּ אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ. וְלָמָּה דָּוִד לֹא פָּגַשׁ בָּהּ? אֶלָּא דָּוִד בַּעַל שְׁנָאָה הָיָה כְּנֶגְדּוֹ [שֶׁל הַבְּאֵר] בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא פָּגַשׁ בָּהּ. אֶת יַעֲקֹב וּמֹשֶׁה קִבְּלָה אוֹתָם הַבְּאֵר בְּשִׂמְחָה וְרָצְתָה לְהִתְקָרֵב עִמָּם. וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אוֹתָם הַבְּאֵר הַזּוֹ, עָלוּ הַמַּיִם אֵלֶיהָ כְּאִשָּׁה שֶׁשְּׂמֵחָה עִם בַּעְלָהּ.

וְאִם תֹּאמַר, הִנֵּה אֱלִיָּהוּ בָּרַז וְלֹא פָּגַשׁ בָּהּ, לָמָּה? אֶלָּא אֱלִיָּהוּ הוּא

לְמַטָּה מִן הַבְּאֵר, וְלֹא לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מֹשֶׁה וְיַעֲקֹב, וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא מַלְאָךְ וְעוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת. וּמִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב וּמֹשֶׁה הֵם לְמַעְלָה מִן הַבְּאֵר, הַבְּאֵר שְׁמְזָה אֱלֹהֵיהֶם וְעָלְתָה לְקַבֵּל אוֹתָם כְּאִשָּׁה שֶׁשְּׁמְזָה לְבַעְלָהּ וּמְקַבֶּלֶת אוֹתוֹ.

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. סוֹד הוּא שֶׁרָאָה אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ לְמַעְלָה, זֶה כְּמוֹ זֶה. כָּתוּב שִׁלְשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. אִם הֵם שִׁלְשָׁה, לָמָּה כָּתוּב וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים? אֶלָּא הֵם שִׁלְשָׁה: דָּרוֹם, מִזְרָח, צָפוֹן. דָּרוֹם מִן הַצַּד הַזֶּה, וְצָפוֹן מֵהַצַּד הַזֶּה, וּמִזְרָח בֵּינֵיהֶם. וְאֵלּוּ עוֹמְדִים עַל הַבְּאֵר הַזּוֹ וְאוֹזְנִים אוֹתָהּ וּמְמַלְּאִים אוֹתָהּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב יַשְׁקוּ כָּל זַיְתוֹ שָׂדָי.

תּוֹסֶפְתָּא

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּתוּב (ישעיה נא) שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק. אוֹתָם הַמְבַקְּשִׁים סוֹד הָאֱמוּנָה, אוֹתָם שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּקָשֶׁר הָאֱמוּנָה, אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן [קִרְבוּ שִׁמְעוּ].

כְּשֶׁעוֹלִים שְׁנַיִם וְיָצְאוּ לִקְרַאת אֶחָד – מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. שְׁנַיִם יוֹרְדִים לְמַטָּה, שְׁנַיִם הֵם, אֶחָד בֵּינֵיהֶם. שְׁנֵי אֵלֶּה מוֹשַׁב הַנְּבִיאִים, הַמָּקוֹם שֶׁיּוֹנְקִים בּוֹ, אֶחָד בֵּינֵיהֶם, שֶׁהוּא מִתְזַוֵּג בַּכֹּל, הוּא נוֹטֵל הַכֹּל.

אוֹתָהּ בְּאֵר קְדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת תַּזְוֵתֵיהֶם, הִיא שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. מֵהַבְּאֵר הַזּוֹ מֵשְׁקִים הָעֲדָרִים, כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת, כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי כְנָפַיִם. שִׁלְשָׁה קַיָּמִים רוֹבְצִים [עוֹמְדִים] עַל הַבְּאֵר הַזּוֹ. הַבְּאֵר הַזּוֹ מִתְמַלֵּאת מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְגוֹ'. זֶה נִקְרָא אדנ"י, וְעַל זֶה כָּתוּב אֲדֹנָי אֱלֹהִים אַתָּה הַחִלּוֹתָ, וְכָתוּב וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי"י. אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. ע"כ התוספתא.

וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶת הַיָּם. וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן – מַעֲבִירִים מִמֶּנָּה אֶת תֹּקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, אוֹתוֹ

שֶׁקָּפָא וְנִקְרַשׁ, [מַיִם זָכְרִים] שֶׁאֵינָן נִקְרָא אֶבֶן, וְלֹא יוֹצְאִים מִמֶּנָּה מַיִם הַזּוֹעָה. וּכְשֶׁאוֹתָם הַנֶּחֱלִים בָּאִים, מִתְזַזֵּק הַדֶּרוֹם, שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְלֹא יָכוֹל הַצָּפוֹן לְהַקְרִישׁ אֶת הַמַּיִם, כַּנָּהָר הַזֶּה, כְּשֶׁמֵּימָיו רַבִּים, לֹא קוֹפְאִים וְנִקְרָשִׁים הַמַּיִם, כְּמוֹ נָהָר שֶׁמֵּימָיו מוּעָטִים.

וְעַל כֵּן, כְּשֶׁאוֹתָם נֶחֱלִים בָּאִים, מִתְזַזֵּק הַדָּרוֹם, שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְהַמַּיִם מַפְשִׁירִים וְשׁוֹפְעִים וּמַשְׁקִים אֶת הָעֲרָרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכְּתוּב יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי. וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר, לִמְקוֹמָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אֶת הַדִּין שֶׁלָּהּ, שֶׁתִּהְיֶה בְּדִין, לְהוֹכִיחַ אֶת הָרְשָׁעִים בָּהּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַבְּאֵר וְרָאָה הַמַּיִם עוֹלִים אֵלָיו, יָדַע שֶׁשָּׁם תִּזְדַּמֵּן לוֹ אִשְׁתּוֹ. וְכֵן בְּמֹשֶׁה, כְּשֶׁיָּשַׁב עַל הַבְּאֵר, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהַמַּיִם עוֹלִים אֵלָיו, יָדַע שֶׁאִשְׁתּוֹ תִּזְדַּמֵּן לוֹ לְשָׁם. וְכָךְ הָיָה לְיַעֲקֹב, שֶׁשָּׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרָחֵל בָּאָה עִם הַצֹּאן. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל וְגוֹ'. מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיָּבֹאוּ הָרֹעִים וַיְגָרְשׁוּם וְגוֹ', וְשָׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ צִפּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַבְּאֵר גָּרְמָה לָהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַבְּאֵר הַזּוֹ כְּתוּבָה שֶׁבַע פְּעָמִים בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא רָמְזָ לְשֶׁבַע. וְכָךְ נִקְרֵאת בְּאֵר שֶׁבַע. [וּמִשּׁוּם] הַבְּאֵר הַזּוֹ נִזְכֶּרֶת שֶׁבַע פְּעָמִים בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא. וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר. וְנֶאֶסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וְגוֹ' מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר. וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. הֲרֵי שִׁבְעָה, וּבְוַדַּאי שֶׁכָּךְ זֶה.

בְּמֹשֶׁה לֹא כָּתוּב אֶלָּא פַּעַם אַחַת, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה נִפְרַד מִכֹּל וְכֹל מֵהַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּה, וְיַעֲקֹב לֹא נִפְרַד כְּלָל. בְּמֹשֶׁה אָחוֹז, כַּכָּתוּב (שיר ו) אֲחוֹת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי. אֲחוֹת הִיא לְאִמָּהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ מֹשֶׁה הָיָה בַּעַל הַבַּיִת וְהִתְעַלָּה לְמַעְלָה. בְּמֹשֶׁה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. בְּיַעֲקֹב – וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה, וְלֹא כָּתוּב וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר.

דְּבָר אַחֵר וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה – רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְכָל עֵת. אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ זֵרוּת מֵהַכֹּל, זֵרוּת מִן הַמָּוֶת, שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנֶאֱוָוז בָּהּ, נֶאֱוָוז בְּעֵץ הַחַיִּים. וְאִם מַרְפֶּה אֶת עַצְמוֹ מֵעֵץ הַחַיִּים, הִנֵּה עֵץ הַמָּוֶת שׁוֹרֶה עָלָיו וְנֶאֱוָוז בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כד) הִתְרַפִּיתָ בְּיוֹם צָרָה צַר כֹּחֶכָה. הִתְרַפִּיתָ – אִם מַרְפֶּה יָדָיו מִן הַתּוֹרָה.

בְּיוֹם צָרָה צַר כֹּחֶכָה, מַה זֶּה צַר כֹּחֶכָה? צַר כֹּחַ כֹּה. שֶׁהֲרֵי הִיא תָּמִיד לְיָמִין, וּשְׂמִירָתָהּ תָּמִיד עַל בֶּן אָדָם כַּאֲשֶׁר הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, וְאָז דּוֹחֶזֶה אֶת הָרַע הַחוּצָה שֶׁלֹּא יִקְרַב לְבֶן הָאָדָם וְלֹא יוּכַל לְקַטְרֵג לוֹ. וּכְשֶׁאָדָם סוֹטֶה מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה וּמִתְרַפֶּה מִמֶּנָּה, אָז צַר כֹּחַ כֹּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הָרַע, שֶׁהוּא הַשְּׂמאל, שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, וְדוֹחֶזֶה אֶת ה"כֹּה" הַחוּצָה, עַד שֶׁדּוֹחֲזֵק אוֹתוֹ מָקוֹם בְּצָרָה.

דְּבָר אַחֵר צַר כֹּחֶכָה – שֶׁכַּאֲשֶׁר בֶּן אָדָם אוֹחֵז בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, נֶאֱהָב לְמַעְלָה וְנֶאֱהָב לְמַטָּה, וְהוּא אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב יב) וַה' אֲהֵבוֹ, שֶׁהָיָה אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹהֵב אוֹתוֹ. וּכְשֶׁאָדָם סוֹטֶה מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה, אָז צַר כֹּחַ כֹּה, צַר שֶׁלּוֹ וּבַעַל שִׂנְאָה הוּא אֲלָיו, וְשׁוֹלֵט עָלָיו אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע, עַד שֶׁמְּקַטְרֵג בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, הָרַע הַזֶּה, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרַע, שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים, וְכַמָּה שִׁלְטוֹן יֵשׁ לוֹ בָּעוֹלָם, וְהוּא נָזָשׁ תַּקִּיף שָׁזָטָא בּוֹ אָדָם, וְנִכְשָׁלִים בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם וּמוֹשְׁכִים אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁמּוֹצִיא לָהֶם אֶת נִשְׁמוֹתֵיהֶם.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁהוּא שׁוֹלֵט, שׁוֹלֵט עַל הַגּוּף. וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַגּוּף, יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ הַנְּשָׁמָה, מִשּׁוּם שֶׁהַגּוּף נִטְמָא, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה, וְאֵין שׁוֹלֵט עָלָיו עַד

שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת. וְכַמָּה הֵם שֶׁבָּאִים מִצַּדּוֹ וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם שֶׁנַּעֲשִׂים וְשׁוֹלְטִים בָּהֶם, וְיֵשׁ לוֹ מְמֻנִּים וְשַׁמָּשִׁים, כֻּלָּם שַׁמָּשִׁים בְּמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם.

וְעַל כֵּן הוּא קֵץ שֶׁל הַשְּׂמאל, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁיֵּשׁ קֵץ לְיָמִין וְיֵשׁ קֵץ לִשְׂמאל, וְהַקֵּץ שֶׁל הַשְּׂמאל הַזֶּה הוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר. נִקְרָא קֵץ כָּל בָּשָׂר, לֹא נִקְרָא קֵץ כָּל רוּחַ, וְסוֹד הַדָּבָר – זֶהוּ קֵץ [כָּל בָּשָׂר] וְזֶהוּ קֵץ. זֶה קֵץ עַל בָּשָׂר, וְזֶה עַל רוּחַ. מְשׁוּם כָּךְ זֶה פָּנִימִי וְזֶה חִיצוֹנִי, זֶה יָמִין וְזֶה שְׂמאל, זֶה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

וּבֹא וּרְאֵה סוֹד עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ שֶׁל הָאֱמוּנָה, הַסּוֹד שֶׁל עוֹלַם הַזָּכָר וְעוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְכָל קְדֵשׁ הַקְּדָשִׁים בּוֹ, וְכָל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה מִכָּאן יָצְאוּ, וְכָל הַחַיִּים וְכָל הַחֲרוּת, וְכָל הַטּוֹבוֹת וְכָל הָאוֹרוֹת הֵם מִכָּאן, וְכָל הַבְּרָכוֹת וְטַלְלֵי נְדָבוֹת, וְכָל הָאַהֲבָה שֶׁל הָאַהֲבוֹת הַכֹּל מֵהַצַּד הַזֶּה, סוֹד הָרַחוּם.

מִצַּד הַצָּפוֹן מִתְפַּשְּׁטוֹת דְּרָגוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְמַטָּה פָּסֶלֶת הַזָּהָב, בְּצַד הַטֻּמְאָה, לְכְלוֹךְ טָמֵא, וְאוֹחֵז אֶת זֶה לְמַעְלָה, וְאוֹחֵז אֶת זֶה לְמַטָּה. וְכָאן מִזְדַּוְּגִים זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד, וְהֵם רוֹכֵב נָחָשׁ, הַסּוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְזֶה סוֹד עֲזָאזֵ"ל.

וּמִכָּאן נִפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת וְיוֹצְאִים כַּמָּה צְדָדִים לָעוֹלָם, שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים מִכָּאן וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם צִדְדֵי הַטֻּמְאָה, וּמְמֻנִּים שָׂרִים לְתוֹךְ הָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיָּצָא עֵשָׂו לָעוֹלָם, כֻּלּוֹ אָדֹם כַּשּׁוֹשַׁנָּה בַּשַּׁעַר כְּמוֹ הַשָּׂעִיר, וּמִשָּׁם אֱלוֹפִים, מְגִנִּים מְמֻנִּים [שְׁנֵים עָשָׂר] שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי שִׁמְרֵי מִשְׁפָּט – שֶׁשּׁוֹמְרִים הָאֱמוּנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁפָּט, וְצָרִיךְ לָאָדָם לִשְׁמֹר שֶׁלֹּא יִסְטֶה לְדֶרֶךְ אַזְוֶרֶת, אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹמֵר מִשְׁפָּט, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁפָּט, שֶׁכָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט.

עֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת – וְכִי בְּכָל עֵת יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת צְדָקָה? אֶלָּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה צְדָקָה עִם אוֹתָם שֶׁצְּרִיכִים אוֹתָהּ. שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה עִם הֶעָנִי, מַרְבֶּה אוֹתָהּ צְדָקָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בִּצְדָקָה, אוֹתָהּ צְדָקָה שֶׁעוֹשֶׂה עוֹלָה לְמַעְלָה וּמַגִּיעָה לְמַעְלָה לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וּמַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לַמָּקוֹם הַהוּא מִן הַמַּעְיָנוֹת שֶׁל כָּל הַמַּעְיָנוֹת. וּמֵאוֹתָהּ הַצְּדָקָה מַמְשִׁיךְ וּמַרְבֶּה בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם הַתַּוְזוֹתוֹנִים וּלְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת וּלְכָל הַזַּוָּיְלוֹת, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים, וְנוֹסָפִים אוֹרוֹת כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נִקְרְאוּ עֵת, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת.

בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הֵם הָיוּ מוֹשְׁכִים בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וּכְשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, נִכְנְסוּ תַּוְזוֹת רְשׁוּת אַוְזֶרֶת, וְנִמְנְעוּ הַבְּרָכוֹת מִן הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה תַּוְזוֹת רְשׁוּת קְדוֹשָׁה. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מִן הָאָרֶץ, נִכְנַס לִרְשׁוּת אַוְזֶרֶת. וְטֶרֶם שֶׁנִּכְנַס תַּוְזוֹת רְשׁוּת אַוְזֶרֶת, הִתְפַּלָּה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְּלוֹם וְרָאָה כָּל מַה שֶּׁרָאָה, וְהָלְכוּ עִמּוֹ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, עַד שֶׁיָּשַׁב עַל הַבְּאֵר. וְכֵיוָן שֶׁיָּשַׁב עַל הַבְּאֵר עָלוּ אֵלָיו הַמַּיִם, וְכֵן הָיָה מֹשֶׁה, שֶׁמִּשָּׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשְׁתּוֹ. סוֹד הַדָּבָר – הַבְּאֵר לֹא עוֹלָה אֶלָּא כְּשֶׁרוֹאָה אֶת הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהּ לְהִתְזַוֵּג עִמּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ קָשִׁים זֶה עַל זֶה. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ זְרָנָה. וְלָבָן הָיָה יוֹשֵׁב בְּזָזְרָן. לָמָּה נָסַע מִשָּׁם? שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְּנֵי קֶדֶם. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁבְּזָזְרָן הָיָה דִּיּוּרוֹ שֶׁל לָבָן? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַזַי מֵאַיִן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִזָּזְרָן אֲנָזְנוּ. וַיֹּאמֶר הַיְדַעְתֶּם אֶת לָבָן בֶּן נָזוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ. מַשְׁמָע שֶׁדִּיּוּרוֹ שֶׁל לָבָן הָיָה בְּזָזְרָן.

אֶלָּא יַעֲקֹב אָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לְהִכָּנֵס בַּשְּׁכִינָה מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְהִתְזַוֵּתֵן.

כְּשֶׁאַבָּא נָשָׂא וְשָׂלַח אֶת הָעֶבֶד, מָצָא עֵין הַמַּיִם, וְאָז הִזְדַּמְּנָה לְאַבָּא אִשָּׁה, וְהִנֵּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה לֹא מָצָאתִי לֹא עַיִן וְלֹא בְּאֵר וְלֹא מַיִם, וּמִיָּד – וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְּנֵי קֶדֶם, וְשָׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ בְּאֵר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְהִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשְׁתּוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, זָרָן, שָׁם הָיָה וַדַּאי, וְהַבְּאֵר הַזּוֹ הָיְתָה בַּשָּׂדֶה. שֶׁאִם לֹא כֵּן, לָמָּה כָּתוּב וַתָּרֶץ וַתָּגֶד לְאָבִיהָ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיָה סָמוּךְ לָעִיר.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יַעֲקֹב שֶׁהִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשָּׁה עַל הַבְּאֵר, לָמָּה לֹא הִזְדַּמְּנָה לוֹ לְאָה, שֶׁהֲרֵי הֶעֱמִידָה לוֹ לְיַעֲקֹב כָּל אוֹתָם הַשְּׁבָטִים? אֶלָּא שֶׁאֶת לְאָה לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַוְּגָהּ עִם יַעֲקֹב בְּגָלוּי, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה הִיא לֵאָה. [מִכְּלָל] שֶׁהֲרֵי קֹדֶם לֹא הִתְגַּלָּה הַדָּבָר.

וְעוֹד, כְּדֵי לְמַשֵּׁךְ אֶת עֵינוֹ וְלִבּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בַּיְּפִי שֶׁל רָחֵל, לַעֲשׂוֹת שָׁם אֶת דִּיּוּרוֹ, וּבִשְׁבִילָהּ הִזְדַּוְּגָה לוֹ לֵאָה וְהֵקִימָה אֶת כָּל אוֹתָם הַשְּׁבָטִים. בַּמֶּה יָדַע יַעֲקֹב מִי הִיא רָחֵל? אֶלָּא שֶׁאוֹתָם הָרוֹעִים אָמְרוּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה רָחֵל בִּתּוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה. וְכִי מַה דַּעְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁלֹּא אָמַר עֲשָׂרָה יָרְזִים אוֹ שָׁנָה אַחַת, אֶלָּא שֶׁבַע שָׁנִים לָמָּה? אֶלָּא יַעֲקֹב עָשָׂה בְּזָקְמָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁבִּשְׁבִיל הַתְּשׁוּקָה שֶׁל יָפְיָהּ שֶׁל רָחֵל עָשָׂה, אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַזָּקְמָה, שֶׁהַלְּבָנָה בַּת שֶׁבַע שָׁנִים הִיא, וְכָל שֶׁבַע הַשָּׁנִים הָעֶלְיוֹנוֹת שׁוֹרוֹת הָיוּ עַל יַעֲקֹב טֶרֶם נָשָׂא אֶת רָחֵל לָשֶׁבֶת עִמָּהּ כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב נָטַל אֶת כֻּלָּם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ בָּא אֵלֶיהָ, כְּדֵי לְהַמְצִא הוּא שָׁמַיִם וְהִיא אָרֶץ.

וְסוֹד הַדָּבָר – וַיִּהְיוּ בְּעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים. מַה זֶּה כְּיָמִים אֲחָדִים? אֶלָּא כָּל שֶׁבַע הַשָּׁנִים שָׂכַל אוֹתָם בְּעֵינָיו כְּאוֹתָם עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם אֲחָדִים וְלֹא נִפְרָדִים, וְכֻלָּם אֶחָד, שֶׁנִּקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה. בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתָהּ, לִהְיוֹת כַּדַּגְמָה הָעֶלְיוֹנָה.

בא ראה שֶׁאֲפִלּוּ לָבָן רָמָז לוֹ בְּאוֹתָם הַשָּׁבַע וְלֹא יָדַע מָה אָמַר. שֶׁפָּתַז וְאָמַר טוֹב, שֶׁכָּתוּב טוֹב תִּתִּי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי, עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים לְהִזְדַּוֵּג עִם שִׁמְטָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם הַיּוֹבֵל סָתוּם, שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה, וְהַשְּׁמִטָּה הִתְגַּלְתָּה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲקֹב עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת, יָצָא קוֹל וְאָמַר: יַעֲקֹב, כָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר שֶׁלְּמַעְלָה הַיּוֹבֵל, מִשּׁוּם הָרִאשִׁית. שֶׁאִלּוּ שֶׁהֵם נִסְתָּרִים, שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה לָהֶם, הֵם מִן הַיּוֹבֵל. מִשּׁוּם כָּךְ נִסְתְּמוּ מִיַּעֲקֹב שֶׁלֹּא יָדַע, שֶׁזִּוְּגוּ שֶׁהֲרֵי הֵם מִן הַשְּׁמִטָּה, וּכְדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רִאשִׁית מִן הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה הִתְכַּסּוּ מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹבֵל הוּא נִסְתָּר. וְאַזַּר שֶׁעָבְרוּ שְׁנֵי הַיּוֹבֵל הַמְכֻסִּים, עָשָׂה שְׁנֵי שְׁמִטָּה הַנִּגְלִים, וְהִתְעַטֵּר בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת וְאָזַז אוֹתָם.

בֹּא רְאֵה, לֵאָה הוֹלִידָה שִׁשָּׁה בָּנִים וּבַת אַזַּת, וְכָךְ רָאוּי, שֶׁהֲרֵי שִׁשָּׁה צְדָדִים עוֹמְדִים עָלֶיהָ, וְאֵלּוּ שִׁשָּׁה וּבַת אַזַּת בְּסוֹד עֶלְיוֹן יָצְאָה. רָזֵל הוֹלִידָה שְׁנֵי צַדִּיקִים, וְכָךְ רָאוּי, הֵנָּה שְׁמִטָּה, שֶׁבֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים יוֹשֶׁבֶת לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ. צַדִּיק לְמַעְלָה וְצַדִּיק לְמַטָּה. הַצַּדִּיק לְמַעְלָה, מִמֶּנּוּ שׁוֹפְעִים מַיִם עֶלְיוֹנִים. הַצַּדִּיק לְמַטָּה, מִמֶּנּוּ נוֹבַעַת הַנְּקֻבָּה מַיִם כַּיָּכָר בְּתִשּׁוּקָה שְׁלֵמָה. צַדִּיק מִצַּד זֶה, וְצַדִּיק מִצַּד זֶה. כְּמוֹ שֶׁהַזָּכָר לְמַעְלָה יוֹשֵׁב בֵּין שְׁתֵּי נְקֻבּוֹת, כָּךְ גַּם הַנְּקֻבָּה לְמַטָּה יוֹשֶׁבֶת בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים.

וְעַל כֵּן יוֹסֵף וּבִנְיָמִין הֵם שְׁנֵי צַדִּיקִים. יוֹסֵף זָכָה לִהְיוֹת צַדִּיק לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, וּבִנְיָמִין הוּא צַדִּיק לְמַטָּה, לְעַטֵּר אֶת הַשְּׁמִטָּה בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים – יוֹסֵף הַצַּדִּיק וּבִנְיָמִין הַצַּדִּיק.

וְכִי בִּנְיָמִין הָיָה צַדִּיק? כֵּן, שֶׁכָּל יָמָיו לֹא זָטָא בְּאוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הִזְדַּמֵּן לוֹ מַעֲשֶׂה כְּמוֹ יוֹסֵף, אִם כֵּן לָמָּה נִקְרָא צַדִּיק? אֶלָּא כָּל יְמֵי יַעֲקֹב, כְּשֶׁהָיָה בְּאֵבֶל שֶׁל יוֹסֵף, לֹא שִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁכְּשֶׁנִּטַּל יוֹסֵף מִיַּעֲקֹב, עֹלָם הָיָה וְלֹא נָשׁוּי, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁלֹּא שִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ? אֶלָּא אַף עַל גַּב

שֶׁהִתְוַוְּתָן לְאַוָּר מִכֵּן, לֹא רָצָה לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ.

וְאָנוּ כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁאַל יוֹסֵף אֶת בִּנְיָמִין, אָמַר לוֹ: יֵשׁ לְךָ אִשָּׁה? אָמַר לוֹ: כֵּן. אָמַר לוֹ: יֵשׁ לְךָ בָּנִים? אָמַר לוֹ: כֵּן. וְאֵיךְ נִקְרָאִים? אָמַר לוֹ: עַל שֵׁם אָוִּי וְכוּ', [אָמַר לוֹ, יֵשׁ לְךָ בָּנִים? אָמַר לוֹ, עֲתִידִים לִי. וְהֵיאַךְ תִּקָּרֵאם? אָמַר לוֹ, עַל שֵׁם אָוִּי וְגוֹ'] גֶּרָא וַנַּעֲמָן וְגוֹ', שֶׁכָּתוּב וּבְנֵי בִנְיָמִין בֶּלַע וָבֶכֶר וְגוֹ', וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁלֹּא שִׁמֵּשׁ? [אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה].

אָמַר לוֹ, כֵּן, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לֹא הָיוּ לוֹ. [לְאַוָּר שֶׁיָּצָא מִבֵּית הָאֲסוּרִים הָיוּ לוֹ] וְאִם תֹּאמַר, וּבְנֵי בִנְיָמִין בֶּלַע וָבֶכֶר, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְמִצְרַיִם, כָּךְ זֶה וַדַּאי. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִתְאַבֵּל יַעֲקֹב עַל יוֹסֵף, לֹא שִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ וְהוֹלִיד בָּנִים. וְאָמַר בִּנְיָמִין: הִנֵּה יוֹסֵף אָוִּי, אוֹת הַבְּרִית שֶׁל אַבָּא הָיָה, שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית הִיא סִיּוּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁהוּא נֶאֱבָד, אֲנִי אֶהְיֶה שׁוֹמֵר מְקוֹמוֹ שֶׁל אָוִּי.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנֶּאֱבַד לֹא הָיָה צַדִּיק, שֶׁצַּדִּיק הוּא לֹא הָיָה עַד שֶׁקָּרָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה בּוֹ – אֶלָּא כֻּלָּם הָיוּ יוֹדְעִים מִיַּעֲקֹב, שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה יָרַשׁ יוֹסֵף, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֶאֱרִיךְ אֵצֶל לָבָן כָּל כָּךְ, עַד שֶׁיִּסְתַּיֵּם הַגּוּף, וּמִי הוּא סִיּוּם הַגּוּף? הַבְּרִית, וְעַל כֵּן כָּתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי כְּעֵת הִשְׁתַּכֵּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּכֵּם הַגּוּף, אֲנִי רוֹצֶה לָלֶכֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ בִּנְיָמִין יָדַע וְשָׁמַר אֶת דֶּרֶךְ אָוִּיו.

כֵּיוָן שֶׁבָּא לְיוֹסֵף וְנִמְצָא, בִּנְיָמִין זָוַּר לְבֵיתוֹ וְשִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ [וַהֲלָכוּ וְנִכְנְסוּ] וְהוֹלִיד בָּנִים. וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ צַדִּיק לְמַטָּה, וְיוֹסֵף צַדִּיק לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רָחֵל הוֹלִידָה שְׁנֵי בָנִים, וְלֵאָה שִׁשָּׁה בָּנִים וּבַת.

וְעַל זֶה אוֹתָן שָׁבַע הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת מִכְסוֹת, שֶׁלֹּא יָדַע בָּהֶן יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שֶׁל הַיּוּבָל. וְאוֹתָן שֶׁל שִׁמְטָה הִתְגַּלּוּ, וּבַשְּׁמִטָּה הַגְּלוּיָה עָבַד אֶת הַיּוּבָל שֶׁהִתְכַּסָּה, שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָחֵל שֶׁבַע שָׁנִים. שֶׁבַע שָׁנִים סְתָם. בְּרָחֵל עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים עֶלְיוֹנוֹת, וְנֶאֱוַוּ בָּהֶן בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִתּוֹךְ הַנִּגְלֶה בָּא הָאָדָם לַנִּסְתָּר.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ שֶׁהַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן מֵהַיּוֹבֵל, הֲרֵי בַּיּוֹבֵל כָּתוּב שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים. שֶׁבַע שָׁנִים מִצְוִיּוֹת, שֶׁבַע פְּעָמִים [לֹא מִצְוִיּוֹת] אֵיפֹה הֵן? אֶלָּא אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים שֶׁשָּׁמַר בַּזְּזֵתָנָה שֶׁל לֵאָה הִשְׁלִימוּ אֶת הַזְּשִׁבּוֹן, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם [פַּעַם אַזַּת וְשֶׁבַע אַזַּת] [שֶׁבַע] נִקְרָא פַּעַם אַזַּת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וְכָל שִׁבְעָה מִשְׁתַּלֵּם בְּשִׁבְעָה יָמִים, ז' בְּכָל יוֹם, שֶׁנִּקְרָא פַּעַם אַזַּת.

וּבְרָזֵל לֹא הָיָה כֵּן, שֶׁלֹּא שָׁמַר שִׁבְעָה יָמִים, אֶלָּא שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁעָבַד אַזַּר כָּךְ. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, שָׁנִים שֶׁל שִׁמְטָה הָיָה לוֹ לַעֲבֹד קֹדֶם וְאַזַּר כָּךְ לְהִזְדַּוֵּג עִם הַשִּׁמְטָה? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לַעֲבֹד, כְּאִלּוּ עָבַד אוֹתָם. בָּא רַבִּי אַבָּא וְנָשָׁקוֹ. אָמַר, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזָּכִיתִי לַפָּסוּק הַזֶּה, עַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם כָּתוּב (ישעיה מט) ה' זָפָן לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר לֵאָה הוֹלִידָה שִׁשָּׁה בָנִים וּבַת אַזַּת – כָּךְ זֶה וַדַּאי. רָזֵל שְׁנֵי בָנִים וַדַּאי, בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת אַרְבָּעָה. תִּקּוּנָם אֵיךְ עוֹמְדִים? אֶלָּא אוֹתָם אַרְבָּעָה קְשָׁרִים שֶׁנִּקְרָאִים אֲזוֹרִים, שֶׁכָּתוּב וְכָל אֲזוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

שֶׁהֲרֵי בִּזְרוֹעַ יָמִין שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים, אֲבָל קֶשֶׁר אֶזֶד בָּאֶמְצַע שֶׁהוּא גָּדוֹל וְהוּא אָזוֹר, שֶׁנִּשְׁאַר בַּזּוּין. וְכֵן אֶזֶד בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל, וְכֵן אֶזֶד בְּיֶרֶךְ יָמִין, וְכֵן אֶזֶד בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל. וּכְשֶׁהַכֹּל נִתְקַן, נִמְצְאוּ כֻּלָּם בַּיְתָה, לְקַיֵּם אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב וְכָל אֲזוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

כָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים, כֻּלָּם נִרְאִים בְּיֹשֶׁר, וְאֵלּוּ יוֹצְאִים מִזּוּין לַזְּרוֹעוֹת וּמִזּוּין לַיְרֵכַיִם לְהֶרָאוֹת בִּפְנֵי הַשְּׁפָחוֹת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּמְּגִנָּן, אֵינָם זַשּׁוּבִים כִּבְנֵי רָזֵל וְלֵאָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָצְאוּ בַּזּוּין.

דָּבָר אַזַּר, אֵלּוּ הֵם הָאַרְבָּעָה שֶׁכָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים נוֹטְלִים בִּשְׁבִילָם, וְאֵלּוּ נוֹטְלִים אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי, [אָמַר רַבִּי אַבָּא, זֶה לֹא זֶה] וְעַל כֵּן הַכֹּל נִתְקַן יַזַּד.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שִׂמְּחָה הַלְלוּיָהּ. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ רָחֵל, שֶׁהִיא עִקַּר הַבַּיִת. אֵם הַבָּנִים שִׂמְּחָה – זוֹ לֵאָה.

דָּבָר אַחֵר מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ שְׁמִטָּה, שֶׁהִיא עִקַּר הָעוֹלָם הַזֶּה, עָלָיו הוּא מְנָהֵג. אֵם הַבָּנִים שִׂמְּחָה – זֶה הַיּוֹבֵל, שֶׁכָּל שִׂמְחָה וְכָל זְרִיזָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בּוֹ, וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה כּוֹלֵל הַכֹּל בְּסוֹד קָדוֹשׁ, וְעַל זֶה סִיּוּם הַפָּסוּק הַלְלוּיָהּ.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה. וְכִי לָמָּה הִיא שְׂנוּאָה, וַהֲרֵי בְּנֵי הַשְּׂנוּאָה אֵינָם בָּנִים מְעֻלִּים, וְרָאִינוּ שֶׁכָּל אוֹתָם בָּנִים מְעֻלִּים יָצְאוּ מִלֵּאָה, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁלֵּאָה שְׂנוּאָה? אֶלָּא וַדַּאי הַיּוֹבֵל הוּא תָּמִיד עוֹלָם הַנִּסְתָּר, וְכָל דְּבָרָיו אֵינָם [בְּנֵי] בְּנִגְלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִסְתְּרוּ מִיַּעֲקֹב כָּל מַעֲשָׂיו.

בֹּא רְאֵה, הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן הוּא בְּנִגְלֶה, וְהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל לַעֲלוֹת בְּדַרְגּוֹתָיו. כְּמוֹ שֶׁהַזְּכָמָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, כָּךְ גַּם הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן הוּא זְכָמָה, וְהִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ קוֹרְאִים אַתָּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שְׁמִטָּה, וּבְנִגְלוּי.

וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַיּוֹבֵל, קוֹרְאִים הוּא, שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵם בְּנִסְתָּר, וְסוֹד הַדָּבָר שֶׁל לֵאָה, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר יז) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא, כְּדֵי לִמְשֹׁךְ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל. הוּא – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּסְתָּר תָּמִיד. וַיַּעֲקֹב בְּמַה שֶׁנִּסְתָּר לֹא נִדְבַּק בִּרְצוֹנוֹ, אֶלָּא בְּמַה שֶׁנִּגְלֶה, וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה. מִכָּאן שֶׁשּׁוֹנֵא אָדָם עֶרְוַת אִמּוֹ [וַאֲזוֹהֲתוֹ], וְיִתְיַחֵד אָדָם עִם אִמּוֹ בְּכָל מָקוֹם וְלֹא יִזְשֹׁשׁ, וַהֲרֵי הֵעִירוּ, בֵּן מִתְיַחֵד עִם אִמּוֹ. וְהַכֹּל הִתְכַּסָּה מִיַּעֲקֹב, שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל.

בֹּא רְאֵה, בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר, הִנֵּה בִּשְׁבִילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם –

אֶלָּא מִשּׁוּם יַעֲקֹב הַתְּקִיּם אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כט) כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם. וּמִקֹּדֶם לָכֵן הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָם. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, הִשְׁתַּכְלֵל מִמֶּנּוּ הָעוֹלָמוֹת וְלֹא נָזְרְבוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה' בּוֹרְאֶךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב שַׁלַּח אֶת בְּנִי וְיַעַבְדֵנִי. יִשְׂרָאֵל נִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע.

כְּשֶׁלֵּאָה הוֹלִידָה אֶת רְאוּבֵן, מַה כָּתוּב? וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ רְאוּבֵן. רְאוּבֵן סְתָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלַל בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים מְזֻכָּרִים יַזַּד – שִׁמְעוֹן וְלֵוִי. מָה הַטַּעַם לֵוִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) לִיוֹת, הַזּוֹבוּר שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן שֶׁכָּתוּב יֶתֶר שְׁאֵת וְיֶתֶר עָז, כִּתַרְגּוּמוֹ בְּכוֹרָה, כְּהֻנָּה וּמַלְכוּת. וְהַמַּלְכוּת הִיא בְּצַד הַגְּבוּרָה, וְעַל כֵּן רְאוּבֵן סְתָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, רְאוּ בֵּן סְתָם, שֶׁנִּכְלַל בִּשְׁמְעוֹן וְלֵוִי. כָּךְ הָיְתָה דַּעְתָּהּ [רְצוֹנָהּ] שֶׁל לֵאָה, שֶׁכָּתוּב הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שִׁלְשָׁה בָנִים. מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שִׁלְשָׁה שֶׁמִּתְזַכְּרִים יַזַּד.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּאן הוּא, שֶׁהֲרֵי הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה – הָאָבוֹת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהִתְזַכֵּר עִמָּם, וְכָל הָאַרְבַּע הֵם מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת, הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְעַל כֵּן רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, אַזַּר כָּךְ יְהוּדָה שֶׁיָּרַשׁ מַלְכוּת, וְעַל כֵּן כֻּלָּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

וְכָתוּב [זֶה אַזַּר זֶה שֶׁכָּתוּב] (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה' וְגוֹ' וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. מִשּׁוּם שֶׁכָּאן נִשְׁלְמוּ אַרְבָּעָה עַמּוּדִים. הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', מָה הַטַּעַם אָמְרָה בָּזֶה אוֹדֶה אֶת ה', וְלֹא בְּכֻלָּם? אֶלָּא מִכָּאן, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אֵינוֹ שָׁלֵם.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁשִּׁלְשָׁה בָנִים הָיוּ עַד שֶׁהוֹלִידָה אֶת יְהוּדָה, הַכֹּסֶא לֹא הִשְׁלִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', וְלֹא בְּכֻלָּם. וְעַל כֵּן וַתַּעֲמֹד

מוֹלֶדֶת. מַה זֶּה וַתַּעֲמֹד? שֶׁעָמַד הַכִּסֵּא עַל תּוּמְכָיו.

[וַתַּעֲמֹד עַד כָּאן] וַתַּעֲמֹד, שֶׁהִגִּיעַ עַד כָּאן וַתַּעֲמֹד, בְּיִזּוּד אָזָד. מִכָּאן וּלְמַטָּה הוּא עוֹלַם הַפָּרוּד. וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם שְׁנֵי הַבָּנִים שֶׁהוֹלִידָה אָזַר כְּךְ כְּמוֹ זֶה? לֹא שֶׁהֲרֵי אוֹתָם הַשְּׁנַיִם הִתְזַוְּגוּ עִם אֵלּוּ, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁשֶּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם יָזַד.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם תְּקוּנֵיהָ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְתַקֵּן הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הַשָּׁזוּר כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וּלְהָשִׁיב אֶת עִנְיַן הַכֹּל לִמְקוֹמוֹ. כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ אָזָד עוֹמְדִים, וּבָזֶה נִשְׁלָם הָעוֹלָם הַתַּזְתּוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה.

יִשָּׂשכָר זְבֻלוּן, כָּאן נִשְׁלְמוּ שִׁשָּׁה בָנִים, שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם. כְּמוֹ כֵן בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת הֵם אַרְבַּע, וְהִתְזַוְּגוּ עִם אֵלּוּ, וְאֵלּוּ אַרְבַּעַת הַקְּשָׁרִים שֶׁמִּתְזַוְּגִים בָּהֶם, וּבְאָרוּהָ. וְעַל כֵּן כָּתוּב (מלכים–א ז) וְכָל אֲזָרֶיהָם בָּיְתָה. אַף עַל גַּב שֶׁבְּנֵי שְׁפָחוֹת הֵם – בָּיְתָה.

רַבִּי זְוָקְיָה אָמַר, אִם כָּךְ, הֲרֵי נֶאֱמַר, כָּל מַה שֶׁהוֹלִיד הָעוֹלָם הַתַּזְתּוֹן הוּא פָּרוּד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד. מַה תֹּאמַר בְּיוֹסֵף וּבִנְיָמִין? אִם תֹּאמַר שֶׁעוֹלָם אָזָד בְּאֵלֶּה – זֶה אֵינוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא יָצְאוּ מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהָעוֹלָם הַתַּזְתּוֹן – מַה שֶּׁהוֹלִיד, הוֹלִיד לְמַטָּה וְלֹא לְמַעְלָה, וְאִם כָּךְ הוּא פָּרוּד.

בָּא רַבִּי אַבָּא וְנָשַׁקוֹ. אָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה הוּא נִסְתָּר, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הִתְתַּקֵּן בְּשִׁנַּיִם עָשָׂר שֶׁל אוֹתָם מִשָּׁלוֹ. אֲבָל בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, בְּכָל זְמַן הַצַּדִּיק מֵהָעוֹלָם הַתַּזְתּוֹן יוֹצֵא וְנִכְנָס, בּוֹ נִכְנָס וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִבְנָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְהָעִקָּר הוּא לְמַעְלָה, וְהָעִקָּר הוּא לְמַטָּה. [צַדִּיק, בּוֹ נִכְנָס בּוֹ יוֹצֵא] וְהוּא תָּמִיד בָּעוֹלָם הַתַּזְתּוֹן לְעוֹלָם, כָּתוּב וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה.

בֹּא רְאֵה, בָּעוֹלָם הַתַּזְתּוֹן הַזֶּה, הַצַּדִּיק נִכְנָס בּוֹ וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא. כְּשֶׁנִּכְנָס הוּא בְּסוֹד שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וּכְשֶׁיּוֹצֵא הוּא בְּסוֹד שֶׁל בִּנְיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה. מִי נַפְשָׁהּ? זֶה הַצַּדִּיק שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנָּה.

וְזֶה בִּנְיָמִין, נִקְרָא בֶּן אוֹנִי, שֶׁנִּשְׁבָּה שֶׁהוֹלִידָה לְמַטָּה בְּעוֹלַם הַפֵּרוּד, וְנִשְׁאֲרוּ אַזַּד עָשָׂר בְּאוֹתָם לְמַעְלָה. מַה כָּתוּב? וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין, בֶּן יָמִין. שֶׁהֲרֵי הִתְעַלָּה לְמַעְלָה בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶאֱבַד יוֹסֵף, בִּנְיָמִין הִשְׁלִים אֶת מְקוֹמוֹ. וְעַל כֵּן הַצַּדִּיק נִכְנָס וְיוֹצֵא בָּעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. מִשּׁוּם כָּךְ יוֹסֵף וּבִנְיָמִין וְכָל הַשְּׁנֵים עָשָׂר, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּיִזּוּד אֶזַּד.

הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיא) אוֹדֶה ה' בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה. בְּכָל לֵבָב? בְּכָל לֵב הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא דָּוִד בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָצָה לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אוֹדֶה ה' בְּכָל לֵבָב – בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רַע, וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים, אֶזַּד יָמִין וְאֶזַּד שְׂמֹאל.

בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה – אֵלּוּ הֵם שְׁאָר הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי לֵבָב כְּמוֹ צָפוֹן וְדָרוֹם. בְּסוֹד יְשָׁרִים – אֵלּוּ הֵם שְׁאָר צִדְדֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שִׁשָּׁה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעֵדָה – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁל יְהוּדָה, וְכָתוּב (תהלים קלב) וְעֵדֹתַי זוֹ אֲלַמְּדֵם. וְכָתוּב (הושע יב) וְיהוּדָה עֵד רָד עִם אֵל וְגוֹ'. כְּתִיב (תהלים קלז) אוֹדְךָ בְכָל לִבִּי נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ. כָּאן בְּמָקוֹם אֶזַּד נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ, שֶׁהֲרֵי לַדַּרְגָּה הַזּוֹ אָמַר שִׁירָה, לְזַוֵּג אוֹתָהּ לִימִין.

בֹּא רְאֵה, יְהוּדָה אָזוּז בְּכָל הַצְּדָדִים. אָזוּז בַּדָּרוֹם, אָזוּז בַּמִּזְרָח. שֶׁהֲרֵי הוּא בָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְרֹאשִׁיתוֹ בַּצָּפוֹן, וְאָזוּז בַּדָּרוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִימִין וְנֶאֱזָז בַּגּוּף. מִשּׁוּם כָּךְ, הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה'. וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. וַתַּעֲמֹד, שֶׁעָמְדָה בַּקִּיּוּם שֶׁל הַבְּרִית כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל נִתְתַּקֵּן מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן יָצָא לַקְּרִיָה. הִזְדַּמֵּן לוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי זְזַיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, אָמַר, הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַתּוֹרָה צָרִיךְ כָּאן. יָשְׁבוּ שִׁלּשָׁה אֵלֶּה [יָמִים]. כְּשֶׁרָצָה לָלֶכֶת, פָּתַח כָּל אֶזַּד מֵהֶם בְּפָסוּק.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַזַּרֵי הִפָּרֵד לוֹט מֵעִמּוֹ, שָׂא

נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה וְגוֹ'. וְכִי לְפִי הֶרְאִיָּה שֶׁל אַבְרָהָם יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ, וְלֹא יוֹתֵר? עַד כַּמָּה רוֹאֶה בֶּן אָדָם? שְׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת, אוֹ אַרְבַּע אוֹ זְמֵשׁ פַּרְסָאוֹת, וְהוּא אוֹמֵר כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה וְגוֹ'?!

אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם רוֹאֶה, אֶת כָּל הָאָרֶץ רוֹאֶה. שֶׁהֲרֵי אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם כְּלָלוֹ שֶׁל כָּל הָעֹלָם. עוֹד, הֲרֵים אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהֶרְאָה לוֹ שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בִּצְדָדֵי הָעוֹלָם, וְהָיָה רוֹאֶה אֶת הַכֹּל. כְּמוֹ כֵן, מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, רוֹאֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם, הַשְּׁמוּזָה שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ, וְכִי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם לְבַדּוֹ הִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי אַרְבַּע אֲמוֹת אוֹ זְמֵשׁ הָיוּ וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ זְמַן, בְּאוֹתָם אַרְבַּע אַמּוֹת קִבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ. וּמָה אוֹתוֹ הַמָּקוֹם הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ – רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהוּא הַמָּאוֹר שֶׁל כָּל הָאָרֶץ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁשָּׁקוּל כְּכָל הָעוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, הַמַּעֲלִים אוֹזֶה אֶת ה', וְכִי בְּכָל מַה שֶּׁהוֹלִידָה לֹא רָאוּי לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בָּזֶה? אֶלָּא יְהוּדָה הוּא הַבֵּן הָרְבִיעִי לַכִּסֵּא, וְהוּא מַשְׁלִים אֶת הַכִּסֵּא. וּמְשׁוּם כָּךְ יְהוּדָה לְבַדּוֹ תִּקּוּן הַכִּסֵּא וְתוֹמֵךְ שֶׁל כָּל הַתּוֹמְכִים. [שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה, אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹ֫ב, וְאָז בָּא דָּוִד מִיהוּדָה וְהִשְׁלִים הַכִּסֵּא, וְעַל כָּךְ נִקְרָא יְהוּדָה, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהַדָּלֶ֫ת (אַרְבַּע רַגְלָיו) מַרְגְּלוֹת הַכִּסֵּא] רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁמֵּאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם בַּתּוֹרָה וְכַמָּה מְאוֹרוֹת מְאִירִים בִּשְׁבִילוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֶלָּא מִי יָכוֹל לִמְנוֹת אֶת מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִנָּה כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַזָּלוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה שֶׁאֵין לָהֶם

וְזֶשְׁבּוֹן, וְכֻלָּם בְּפַעַם אַוָּזת, כְּמוֹ פַּטִּישׁ שֶׁמּוֹצִיא זִיקִים לְכָל הַצְּדָדִים בְּפַעַם אַוָּזת, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא כַּמָּה מִינִים וּמַוָּזנוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה שֶׁאֵין לָהֶם וְזֶשְׁבּוֹן, וְכֻלָּם בְּפַעַם אַוָּזת.

בֹּא רְאֵה, בְּרִבּוּר וּבְרוּוָז יַוָּז נַעֲשָׂה הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּוָז פִּיו כָּל צְבָאָם. בִּדְבַר ה' – זֶה הַרִּבּוּר. וּבְרוּוָז פִּיו – זוֹ הָרוּוָז. זֶה בְּלִי זֶה לֹא הוֹלֵךְ, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה וְיוֹצְאִים מֵהֶם כַּמָּה צְבָאוֹת לַצְּבָאוֹת, וּמַוָּזנוֹת לַמַּוָּזנוֹת, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַוָּזת.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָמוֹת, הוֹצִיא אוֹר נִסְתָּר אֶוָּזד, שֶׁמֵּהָאוֹר הַהוּא יוֹצְאִים וּמְאִירִים כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁהִתְגַּלּוּ, וּמֵאוֹתוֹ הָאוֹר יוֹצְאִים וְהִתְפַּשְּׁטוּ וְנַעֲשׂוּ שְׁאָר הָאוֹרוֹת, וְהוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וְעוֹד, הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הַזֶּה הִתְפַּשֵּׁט וְעָשָׂה אֲמָן, אוֹר שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר, וְעָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּוְזתּוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא אוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר, רוֹצֶה לְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה, רוֹצֶה לְהִתְקַשֵּׁר לְמַטָּה. וּבַקֶּשֶׁר שֶׁלְּמַטָּה נִקְשָׁר לְהָאִיר בַּקֶּשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה. וְהָאוֹר הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר בַּקֶּשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה, מוֹצִיא אֶת כָּל הַוְּזיָלוֹת וְהַמַּוָּזנוֹת לְמִינִים רַבִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּוְזכְמָה עָשִׂיתָ וְגוֹ'.

וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר קָטָן בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלֹּא תָּלוּי בְּדָבָר אַוָּזר עֶלְיוֹן שֶׁהִתְמַנָּה עָלָיו לְמַעְלָה. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר זֶה שֶׁלְּמַטָּה, מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ שֶׁהִתְמַנָּה עָלָיו לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל נֶאֱוָזז זֶה עִם זֶה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בִּנֵּךְ. לֹא הַדּוּדָאִים הֵם שֶׁיִּלְּדוּ אֶת רָוְזל, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלְגֵּל אֶת הַדָּבָר עַל יְדֵי אוֹתָם דּוּדָאִים כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא יִשָּׂשכָר, שֶׁאוֹוְזז בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מִכָּל הַשְּׁבָטִים, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי רָוְזל הָאֱוָזזָה בְּיַעֲקֹב לֹא הִשְׁאִירָה אוֹתוֹ לְלֵאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמּוֹעֵט קַוְזתֵךְ אֶת אִישִׁי, וְכָתוּב לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּוָּזת דּוּדָאֵי בִּנֵּךְ.

הֵם גָּרְמוּ שֶׁיֵּצֵא יִשָּׂשכָר לָעוֹלָם מִשּׁוּם שֶׁמַּעֲלָה הָרִיוָז שֶׁל הַתּוֹרָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיוָז וְכוֹ', וְכָתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ

בַּלַּיְלָה הוּא, הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא שֶׁנִּסְתָּר וְלֹא נִגְלֶה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה יוֹצֵאת מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וּבְכָל מָקוֹם הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה, וַהֲרֵי נֶאֱמַר וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל, וְיִשָּׁשְׂכָר נֶאֱזָז בּוֹ, וְעַל כָּךְ קוֹרְאִים עֵץ הַזַּיִּים, הָעֵץ שֶׁלְּאוֹתָם הַזַּיִּים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרָא הוּא וְלֹא אַתָּה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַדּוֹדָאִים הַלָּלוּ פָּתְזוּ אֶת מֵעֶיהָ שֶׁל רָזִיאֵל – לֹא, שֶׁהִנֵּה כָּתוּב וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפָּתַח אֶת רַחְמָהּ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא דָּבָר אַחֵר. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַדּוֹדָאִים, אַף עַל פִּי שֶׁכֹּחָם לְמַעְלָה, בְּאוֹתוֹ הַכֹּחַ שֶׁלָּהֶם לֹא מִתְמַנָּה פָּקִידַת הַבָּנִים, שֶׁהֲרֵי הַבָּנִים תְּלוּיִים בְּמַזָּל, וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִנֵּה הֵם נִבְרְאוּ לְזוֹנָם – לֹא, שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ לַדָּבָר הַזֶּה הֵם סְיוּעַ לְאוֹתָם שֶׁמִּתְעַכְּבִים, וְאֵינָם עֲקָרוֹת, וְלֹא נִגְזָר עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּמַזָּל.

וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא וְגוֹ'. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא וְזִצְפָּה? אֵינוֹ כָּךְ, אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ עַנְוָתָנוּתָהּ שֶׁל לֵאָה, שֶׁלֹּא אָמְרָה דָּבָר לִפְנֵי אֲזוֹתָהּ, וְהִיא הִקְדִּימָה לַדֶּרֶךְ וְאָמְרָה לוֹ בַּוְזַשַּׁאי וְהוֹדִיעָה לוֹ, שֶׁהֲרֵי זֶה הָיָה בִּרְשׁוּת רָזִיאֵל, שֶׁכָּתוּב כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ. מֵרָזִיאֵל נָטְלָה רְשׁוּת. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יֵרַע בְּעֵינֵי רָזִיאֵל, אָמְרָה לוֹ בַּזּוּץ, וְלֹא בַּבַּיִת.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בַּפָּתְזוּ שֶׁל מִשְׁכַּן לֵאָה [לַזּוּץ] יָצְאָה הַזּוּצָה, וְהִכְנִיסָה אֶת יַעֲקֹב בַּפָּתְזוּ שֶׁבַּזּוּץ טֶרֶם שֶׁיִּכָּנֵס לְמִשְׁכַּן רָזִיאֵל. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁלֹּא תֹּאמַר דָּבָר לִפְנֵי רָזִיאֵל, וְלֹא תִּתְזַצֵּף לִפְנֵי אֲזוֹתָהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָמְרָה לֵאָה, אִם יִכָּנֵס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רָזִיאֵל, אֵינוֹ דִּין לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּימָה לוֹ בַּזּוּץ.

וְכָל זֶה לָמָּה? אֶלָּא שֶׁרוּזַז הַקָּדֵשׁ הִתְעוֹרְרָה בְּלֵאָה, וְיָדְעָה שֶׁכָּל הַשְּׁבָטִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, יֵצְאוּ מִמֶּנָּה, וְדָזַקָּה הַשָּׁעָה בַּזְּבִיבוּת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְאָה לָהֶם שֵׁמוֹת בְּסוֹד הַזְּכֻמָּה.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְעֵירָא, בְּכָל פַּעַם [שֶׁאָנוּ] הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְוִיחַ לָנוּ נְסִים, וְכָעֵת הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ אֲרֻכָּה לָנוּ, נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְזַמֵּר עִמָּנוּ.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (שמות יב) בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת, וְכָתוּב (דברים טז) שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי. לֶחֶם עָנִי כָּתוּב. בַּדָּבָר הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַמְזַמְּרִים. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בִּרְשׁוּת אֲחֶרֶת. כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו, נָתַן לָהֶם מָקוֹם שֶׁל לֶחֶם עֹנִי, לֶחֶם עָנִי. מִי הֶעָנִי? זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים פו) כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי.

וְלֶחֶם עֹנִי הַזֶּה נִקְרָא מַצָּה, נְקֵבָה בְּלִי זָכָר הִיא עֹנִי. הִתְקָרְבוּ לַמַּצָּה בַּהַתְחָלָה. כֵּיוָן שֶׁקֵּרְבוּ אוֹתָם יוֹתֵר, הִכְנִיס אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּדְרָגוֹת אֲחֵרוֹת, וְהִתְחַזֵּר זָכָר עִם נְקֵבָה. וְאָז, כְּשֶׁמַּצָּה מִתְחַזֶּרֶת בַּזָּכָר, נִקְרָא מִצָּה, בְּתוֹסֶפֶת וָא״ו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת. מִשּׁוּם כָּךְ מַצָּה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ מִצָּה.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים שָׁמְעוּ קוֹל אֶחָד שֶׁאוֹמֵר: גְּדוּד שֶׁל רוֹצְחִים אוֹרְבִים בַּדֶּרֶךְ, סְטוּ לְמַעְלָה, אַל תֵּרְדוּ לַטִּירָה זוֹסְרַת הַגַּג שֶׁלְּמַטָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִשְׁמֹר אֶת דְּרָכֵינוּ. עָלוּ לְמַעְלָה וְנִכְנְסוּ לְהַר אֶחָד, בֵּין סְלָעִים זֻזָּקִים. אָמְרוּ, הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, נִרְאֶה דָּבָר, אוּ יִתְרַזֵּשׁ לָנוּ נֵס.

הָלְכוּ. יָשְׁבוּ עַל בְּקִיעֵי הַסֶּלַע. עָלָה לָהֶם אִישׁ אֶחָד. תָּמְהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִי אַתָּה? אָמַר, אֲנִי מֵאַנְשֵׁי אַרְקָא. אָמַר לוֹ, וְשָׁם יֵשׁ בְּנֵי אָדָם? אָמַר, כֵּן, וְזוֹרְעִים וְקוֹצְרִים, מֵהֶם בְּמַרְאֶה אַזּוֹר מְשֻׁנִּים מִמֶּנִּי, וְעָלִיתִי אֲלֵיכֶם לְהַכִּיר מִכֶּם, מַה שְׁמָהּ שֶׁל הָאָרֶץ שֶׁאַתֶּם בָּהּ?

אָמַר לוֹ, אֶרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן שׁוֹרָה אֶרֶץ הַזִּיִּים, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אֶרֶץ

מִמֶּנָּה יֵצֵא לָזֶם. מִזּוֹ יֵצֵא לָזֶם? בִּשְׁאָר הָאָרֶץ לֹא יֵצֵא לָזֶם, וְאִם יוֹצֵא, לֹא מִשִּׁבְעַת הַמִּינִים. בֵּינְתַיִם נִכְנַס לִמְקוֹמוֹ. תָּמְהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ בְּאֵיזֶה דָּבָר.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, וַדַּאי עַל הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַרְתָּ, זָכַרְתִּי שֶׁלָּמַדְתִּי מִסָּבִי דָּבָר אֶחָד עֶלְיוֹן בְּפָסַוז, שֶׁנָּתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הַלָּזֶם הַזֶּה מֵאֶרֶץ הַזַּיִים, וְאַזַר כָּךְ לָזֶם מִן הַשָּׁמַיִם, הַלָּזֶם הַזֶּה, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

עוֹד הָיָה אוֹמֵר, שֶׁאָדָם, כְּשֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹדֵעַ דָּבָר עַד שֶׁטּוֹעֵם לָזֶם. כֵּיוָן שֶׁאוֹכֵל לָזֶם, מִתְעוֹרֵר לָדַעַת וּלְהַכִּיר. כָּךְ כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים דָּבָר, עַד שֶׁהִטְעִים לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָזֶם מִן הָאָרֶץ הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָזֶם, וְאָז נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְתִינוֹק לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא מַכִּיר עַד שֶׁטּוֹעֵם לָזֶם שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.

יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ וְלֹא הִכִּירוּ בַּדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה עַד שֶׁאָכְלוּ לָזֶם עֶלְיוֹן, וְאָז יָדְעוּ וְהִכִּירוּ אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵדְעוּ יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְלֹא יָכְלוּ, עַד שֶׁטָּעֲמוּ לָזֶם מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וּמִי הוּא? שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנֵּנִי מַמְטִיר לָכֶם לָזֶם מִן הַשָּׁמָיִם, וְאָז יָדְעוּ וְהִסְתַּכְּלוּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם. וְעַד שֶׁאָכְלוּ לָזֶם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, [וְעַד שֶׁלֹּא אָכְלוּ לָזֶם בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת] לֹא יָדְעוּ דָּבָר וְלֹא הִכִּירוּ.

בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְנָשַׁקוֹ. אָמַר, וַדַּאי עַל זֶה הֵעִיר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזֶה, וְעַל כֵּן הָרִאשִׁית שֶׁל יִשְׂרָאֵל לָדַעַת הָיָה הַלָּזֶם. קָמוּ וְהָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ שְׁנֵי פֶּרוֹת, אֶזֶד זָכָר וְאֶזֶד נְקֵבָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֵין לָנוּ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ זָכָר וּנְקֵבָה, וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ – כָּךְ גַּם בַּיָּם.

פָּתַז רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וגו'. וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ, מִנַּיִן יָדְעָה? הֲרֵי אָמְרוּ שֶׁנָּעָה הַזְּמוֹר, וְלֵאָה יָדְעָה

וְיָצְאָה אֵלָיו, וְגָרַם לוֹ שֶׁיֵּצֵא מִמְּנָהּ יִשָּׂשכָר. וְהוּ שֶׁכְּתוּב יִשָּׂשכָר זַמּוֹר גָּרֵם, אַל תִּקְרֵי גָּרֵם אֶלָּא גָּרַם, שֶׁהַזַּמּוֹר גָּרַם לוֹ. אָמְרָה לֵאָה: וַדַּאי יָדַעְתִּי שֶׁאִם יִכָּנֵס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רָזֵל, אֵין לִי לְהוֹצִיא אוֹתוֹ, אֶלָּא אֲזַכֶּה לוֹ כָּאן וְיִכָּנֵס לְמִשְׁכָּנִי.

כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ בְּדוּדָאֵי בְּנִי, מַה זֶּה בְּדוּדָאֵי בְּנִי? מִשּׁוּם שֶׁנִּוּוֹן לְיַעֲקֹב עַל זֶה, שֶׁאֵלּוּ מְסַיְּעִים לְהוֹלִיד. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַדָּבָר לֹא עוֹמֵד בַּדּוּדָאִים, אֶלָּא לְמַעְלָה.

פָּתַח וְאָמַר, מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת: מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ רָזֵל. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה – זוֹ לֵאָה. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זֶה הָעוֹלָם הַתַּוְזִתוֹן. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה [הַלְלוּיָהּ] – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. מִשּׁוּם כָּךְ הַלְלוּיָהּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ הֵם תְּקוּנִים שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא רְאֵה, כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ – לָקַוְזַת מִמְּנּוּ הַגּוּף, וּמִי הוּא? תּוֹרָה. שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ – לְךָ, לְגוּפָךְ מַמָּשׁ. שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ – לְהוֹלִיד אֶת דְּמוּתְךָ.

מִכָּאן מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, יוֹרֵשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְיוֹרֵשׁ אֶת נַזְוַלַת יַעֲקֹב. יוֹרֵשׁ הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב יִשָּׂשכָר, יֵשׁ שָׂכָר, (ירמיה לא) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפָעֳלָתֵךְ, וְכָתוּב (משלי זז) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.

כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים. אָמַר רַבִּי זְזָקִיָּה, אִלּוּ מַעְלָה וּמַטָּה וְאַרְבַּעַת הָעֲדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם. וּמִי שֶׁמַּאֲרִיךְ בְּאָזְדָּ, צָרִיךְ לוֹ לְהַמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְהַיְינוּ אָזְדָּ.

אָמַר רַבִּי זְזָקִיָּה, כָּתוּב (שיר ב) עַל הָרֵי בָתֶר, וְכָתוּב (שם זז) עַל הָרֵי בְשָׂמִים. מִי הֵם הָרֵי בְשָׂמִים? אִלּוּ שִׁשָּׁת הַבָּנִים שֶׁל לֵאָה שֶׁכּוֹלְלִים שִׁשָּׁה אֲזָרִים, וְהֵם שְׁנֵים עָשָׂר, וְהֵם שִׁשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אָזְדָּ כָּלוּל בַּזְוַבְרוֹ, וְלֵאָה עֲלֵיהֶם, לְקַיֵּם (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ.

וְעַל כֵּן כָּתוּב לֹא תִקַּזּוּ הָאֵם עַל הַבָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר וְלֹא

הַנְּגָלָה, וְעַל כֵּן שַׁלְּחוּ תִּשְׁלַח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תְּקַח לָךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעוֹלָם שֶׁנִּסְתָּר וְלֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל.

וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים וְגוֹ' וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם. וְכָל אֵלּוּ נִקְרָאִים הָרֵי בְּשָׂמִים. מִכָּאן וּלְמַטָּה נִקְרְאוּ הָרֵי בָּתֵר, שֶׁכָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, הֶהָרִים שֶׁל הַפָּרוּד.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת קְשָׁרוּ קְשָׁרִים, אַרְבָּעָה קְשָׁרִים שֶׁהִצְטָרְכוּ לְתִקּוּן. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ יוֹצְאִים הַזּוֹצָה אוֹתָם הַקְּשָׁרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם אֶזֶד, וּמִכָּאן וָהָלְאָה כֻּלָּם אֶזֶד, בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְעַל כֵּן כָּל הַשְּׁבָטִים עוֹלִים בְּעֵדוּת לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָזִיאֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. מָה רָאָה יַעֲקֹב לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ כְּשֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף, וְטֶרֶם שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף לֹא רָצָה לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ? אֶלָּא הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, שֶׁרָאָה שֶׁנּוֹלַד שִׂטְנוֹ שֶׁל עֵשָׂו.

וּבֹא וּרְאֵה, יוֹסֵף הִשְׁלִים אֶת מִקְוֹמוֹ אֲזָרְיו וְיוֹסֵף זָכָה לוֹ, שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְכָאן סִיּוּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב שֶׁנִּשְׁלַם הַגּוּף, רָצָה הַגּוּף לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, וְסִיּוּם הַגּוּף הוּא הַבְּרִית, וְעִם כָּל זֶה בִּנְיָמִין הִשְׁלִים אֶת הַזְּשִׁבּוֹן, שֶׁבּוֹ נִשְׁלְמוּ שְׁנֵים עָשָׂר.

וְאִם תֹּאמַר, וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ יַעֲקֹב שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִשְׁתַּלְמוּ הַשְּׁבָטִים, אַף עַל גַּב שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף, מָה הַטַּעַם לֹא וִזְכָּה עַד שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין וְיִשְׁתַּלְמוּ הַשְּׁבָטִים? אֶלָּא יַעֲקֹב עָשָׂה בְּזְכֻמָּה וְיָדַע הַדָּבָר. אָמַר, וַדַּאי אִם יִשְׁתַּלְמוּ כָּאן כָּל הַשְּׁבָטִים, הִנֵּה יָדַעְתִּי שֶׁהַתִּקּוּן שֶׁל מַעְלָה שָׁרוּי עֲלֵיהֶם כָּרָאוּי, וּבָאָרֶץ הַזּוֹ לֹא צְרִיכִים שֶׁיִּשְׁתַּלְמוּ, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁכָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם הַתִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן, וְכֵיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, מִתָּה רָזִיאֵל, וְלָקְזָה אֶת הַמָּקוֹם הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן

הַזֶּה לְהִתְתַּקֵּן בָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא נוֹלַד בִּנְיָמִין אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ, וְשָׁם מֵתָה רָחֵל וְנָטְלָה אֶת הַמָּקוֹם, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, לְהִתְיַשֵּׁב בְּבֵית שָׁלֵם. וְכָל זְמַן שֶׁרָחֵל קַיֶּמֶת, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן אֵינוֹ נִתְקָן בָּהֶם. מֵתָה רָחֵל – נָטְלָה [לְמַעְלָה] הַבַּיִת בִּשְׁלֵמוּתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא מֵתָה לֵאָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַבַּיִת הוּא בָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן [הָעֶלְיוֹן], וְהַכֹּל הָיוּ מְמַנּוּ לְהִתְתַּקֵּן, וְלֹא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן [הַתַּחְתּוֹן], וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא מֵתָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וְכָל מַעֲשֵׂי לֵאָה הֵם בְּנִסְתָּר, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא בְּנִסְתָּר וְלֹא בְּנִגְלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִזְכְּרָה מִיתָתָהּ שֶׁל לֵאָה כְּמִיתָתָהּ שֶׁל רָחֵל.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ זֶה וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן כָּל דְּבָרָיו בְּנִסְתָּר, וְהָעוֹלָם [הָעֶלְיוֹן] הַתַּחְתּוֹן כָּל דְּבָרָיו בְּנִגְלֶה, מִשּׁוּם כָּךְ נִתְכַּסְּתָה לֵאָה בְּמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְרָחֵל בַּדֶּרֶךְ הַגְּלוּיָה. זוֹ בְּנִסְתָּר, וְזוֹ בְּגָלוּי. וּבַנִּסְתָּר הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִרְשָׁם, שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְאָה שְׁמוֹ אָשֵׁר. [מִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת בַּנִּגְלֶה וּבַנִּסְתָּר, וְעִם כָּל זֶה].

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל אָזוּד, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הוּא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. כָּךְ גַּם, וּבְכָל מָקוֹם, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, זֶה בְּנִגְלֶה וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְאָנוּ לֹא מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, שֶׁכָּתוּב בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן קוֹרְאִים הוּ"א, וְלָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן קוֹרְאִים אַתָּ"ה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בָּרוּךְ מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. וְהוּא שֶׁכָּתוּב בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם וְגוֹ'. וַדַּאי מִצִּיּוֹן הוּא בָּרוּךְ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ כֵן ה' ה' שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, זֶה בְּנִגְלֶה וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְעַל כֵּן מַפְסִיק הַטַּעַם בְּתוֹכָם, וּמֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְעַד הָעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּל אָזוּד.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה הַשְּׁלֵמוּת

שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא רָצָה לָלֶכֶת אֶלָּא בִּרְשׁוּת לָבָן. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ בְּעַם אֲזֶרֶת בִּרְשׁוּתוֹ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁפָּזַר יַעֲקֹב שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ וְיִשְׁתַּלְמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים בְּאֶרֶץ אֲזֶרֶת, וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהִגִּיעָה שְׁעָתוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, נִקְשְׁרָה הַשְּׁכִינָה בְּכָל הַשְּׁבָטִים וְנָטְלָה הַבַּיִת עִם כֻּלָּם. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּסוֹד הַזְּכוּת, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּלְמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּתְקַשֵּׁט וְתִתְקַשֵּׁר עִמָּם וְרָזֵל תָּמוּת, וְהִיא נוֹטְלָת אֶת הַבַּיִת.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ לָמְדֵנוּ, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן נִרְאָה לְיַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה לְמֹשֶׁה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָכְלָה עַד שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים בַּבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְאָז נִטְהֲרָה [נִרְזַזְתָּה] רָזֵל, וְהִיא נָטְלָה אֶת הַבַּיִת בְּכָל הַשְּׁבָטִים וְהָיְתָה עִקַּר הַבַּיִת, וְאָז וַדַּאי מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת.

אָמַר יַעֲקֹב, הִנֵּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁלְמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, וַדַּאי יֵרֵד הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה לַבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְהַמִּסְכֵּנָה הַזֹּאת נִרְזַזִית לְפָנָיו. אִם תָּמוּת כָּאן, לֹא אֵצֵא מִכָּאן לְעוֹלָמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַזּוֹ לֹא רָאוּי לְהַשְׁלִים אֶת הַבַּיִת. מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה וְגוֹ', טֶרֶם יִשְׁתַּלְמוּ הַשְּׁבָטִים.

שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַדַּאי יָפִים הֵם כָּל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְזֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ מִיָּד? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁרָזֵל לֹא הִתְעַבְּרָה מִבִּנְיָמִין, הִתְעַכֵּב שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח וְלֹא בִּקֵּשׁ רְשׁוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב שָׁם, וְיִתְזַוֵּג יַעֲקֹב בְּכָל הַשְּׁבָטִים בְּמָקוֹם [שֶׁלֹּא] שֶׁצָּרִיךְ.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל יֶתֶר חֹתְנוֹ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה הָיָה רוֹעֶה אֶת צֹאן חוֹתְנוֹ, וְדִיּוּרוֹ הָיָה עִמּוֹ. וּכְשֶׁרָצָה לָלֶכֶת, לֹא הָלַךְ אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ. וְיַעֲקֹב, שֶׁהָיָה שָׁלֵם, וְדִיּוּרוֹ תָּמִיד הָיָה עִם לָבָן, לָמָּה לֹא בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רְשׁוּת? אֶלָּא הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁלֹּא יִגָּלֶה לָבָן עִמּוֹ גְּלֻגּוּלִים וְיִשָּׁאֵר שָׁם, שֶׁהֲרֵי

בָּרִאשׁוֹנָה אָמַר לוֹ, וּמִיָּד גִּלְגֵּל עָלָיו גִּלְגּוּלִים וְנִשְׁאַר שָׁם, וְכָעֵת פָּזוֹר מְפֻזָּר.

אֲבָל יִתְרוֹ לֹא הָיָה כָּךְ כְּלַפֵּי מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁלָּבָן הָיָה מְכַשֵּׁף, וּבְכִשּׁוּף הָיָה כָּל מַעֲשֵׂהוּ כְּלַפֵּי יַעֲקֹב, וְכָעֵת לֹא רָצָה יַעֲקֹב לְהִתְעַכֵּב שָׁם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֶיךָ וְגוֹ', וְעַל כֵּן לֹא רָצָה לְהִתְעַכֵּב וְלַעֲזֹב אֶת מְצַוַּת רִבּוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל וְגוֹ'. פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מו) לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח עַל עֲלָמוֹת שִׁיר. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל זְכֻמָּה, וְכָל הַשִּׁירִים וְהַתִּשְׁבָּחוֹת הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים בְּנֵי קֹרַח, כֻּלָּם מְזֻדָּשִׁים הֵם אוֹתָם שִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁהָיוּ מִלְפָנִים, וְכֵן כָּל אוֹתָם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד וְכָל אוֹתָם שֶׁהָיוּ עִמּוֹ, כֻּלָּם הָיוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן, בְּסוֹד הַזְּכֻמָּה.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְכָל אוֹתָם הַסְּדָרִים שֶׁסִּדְּרוּ דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ וְכָל אוֹתָם נְבִיאֵי הָאֱמֶת – כֻּלָּם סִדְּרוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מִשְׁמָרוֹת בָּאָרֶץ – כָּךְ גַּם בָּרָקִיעַ שֶׁמְּזַמְּרִים לְרִבּוֹנָם וְאוֹמְרִים תָּמִיד שִׁירָה, וְכֻלָּם עוֹמְדִים אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, וְהַכֹּל בִּסְדָרִים שֶׁל שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים.

עֲלָמוֹת שִׁיר, מַה זֶּה עֲלָמוֹת שִׁיר? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. מַה זֶּה וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם זֶשְׁבּוֹן, כָּתוּב וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר.

וְכֻלָּם שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, מַקִּיפִים סְדָרִים, אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, לְזַמֵּר וּלְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנָם, וְאֵלּוּ הֵם עֲלָמוֹת שִׁיר. וּמִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֲלָמוֹת שֶׁאֵין מְזֻמָּרוֹת כְּמוֹ אֵלּוּ, אֵלּוּ נִקְרָאוֹת עֲלָמוֹת שִׁיר.

שְׁלֹשָׁה סְדָרִים נִפְרָדִים לְכָל צַד לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל סֵדֶר

וְסֵדֶר, שֶׁהוּא לְכָל צַד, שְׁלֹשָׁה סְדָרִים אֲוִזְרִים. סֵדֶר רִאשׁוֹן שֶׁלְּצַד מִזְרָח – שְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם, וְהֵם תִּשְׁעָה סְדָרִים, מִשּׁוּם שֶׁכָּל סֵדֶר מֵהַשְּׁלֹשָׁה הַלָּלוּ יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה סְדָרִים, וְנִמְצְאוּ שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וְכַמָּה אֲלָפִים וְרִבָּבוֹת תַּזְוִזֵּיהֶם.

תִּשְׁעַת הַסְּדָרִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם מִתְנַהֲגִים בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְכָל סֵדֶר מִסְתַּכֵּל לְאוֹתָן אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, [וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ וְכֵן לְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר, וְכֻלָּם נוֹסְעִים בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְאֵלּוּ עֶלְיוֹנִים מֵאֵלּוּ, וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ] וְכֵלָּן מִתְזַוְּגוֹת וְאוֹמְרוֹת שִׁירָה. וּכְשֶׁאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת פְּרוּזוֹת לְתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁל הָרוּזַ [הַהִיא] הַמְמַלָּה עַל הַכֹּל, אָז הֵם נוֹסְעִים, וְהַשִּׁירָה נִמְתֶּקֶת, וְאוֹת אַזַּת מַכָּה מִלְמַטָּה, וְאוֹתָהּ אוֹת עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת פְּרוּזוֹת עֲלֵיהֶן. וְהָאוֹת הַזּוֹ מִלְמַטָּה מַעֲלָה סֵדֶר מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּמִתְזַוֶּגֶת עִמָּם, וְנַעֲשׂוֹת שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, כֻּלָּם לְפִי הָאוֹתִיּוֹת יה״ו, שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. מֵאֵלּוּ נִפְרָדִים שְׁלֹשָׁה סְדָרִים וְאוֹתָן שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת, וְאוֹתָהּ הָאוֹת שֶׁעוֹלָה מִתְזַוֶּגֶת עִמָּהֶן, וְהֵן שָׁלֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, אוֹתָן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁעוֹלוֹת בָּאֲוִיר, הֵן כְּלוּלוֹת זוֹ בְּזוֹ, רַזְמִים בְּדִין, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵן שְׁתַּיִם, וְהֵן מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, בְּסוֹד שֶׁל זָכָר. וְזוֹ שֶׁעוֹלָה וּמִתְזַוֶּגֶת עִמָּהֶן הִיא נְקֵבָה, וְנִכְלֶלֶת בִּשְׁתֵּיהֶן. כְּמוֹ שֶׁהַנְּקֵבָה נִכְלֶלֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, בְּיָמִין וּבִשְׂמאל, וּמִתְזַוֶּגֶת עִמָּהֶם, כָּךְ גַּם הָאוֹת הַנְּקֵבָה הַזּוֹ שֶׁמִּתְזַוֶּגֶת עִם שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲוִזְרוֹת, וְהֵן בִּשְׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ הָעֶלְיוֹנִים, וְזֶה לְמַטָּה, וְהַכֹּל הוּא אֶזֶד, זָכָר וּנְקֵבָה. [זוּעִ] שֶׁכַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁאוֹתָם הָאוֹתִיּוֹת הֵן מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֵם הוֹלִידוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלָּהֶם מַמָּשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָן וְנִזְהָר בָּהֶן, אָהוּב הוּא לְמַעְלָה וְאָהוּב לְמַטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, זָכָר וּנְקֵבָה, לְהִכָּלֵל יַזַּד בְּסוֹד הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים וְהַמַּיִם הַתַּזְוִתוֹנִים, וְהַכֹּל אֶזֶד, וְזֶהוּ הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתָם וְנִזְהָר בָּהֶם, אַשְׁרֵי זְכִיָּתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עִקַּר הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם כָּרָאוּי, שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, בְּיִחוּד

אֶזֶד בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכֻלָּם הַסּוֹד שֶׁל הַסֵּדֶר הָעֶלְיוֹן כָּרְאוּי כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה, שֶׁאוֹתוֹ סֵדֶר שִׁלּשָׁה שִׁלּשָׁה בְּסוֹד אֶזֶד.

סֵדֶר שֵׁנִי שֶׁלְצַד הַדְּרוֹם, שִׁלּשָׁה סְדָרִים הֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר שִׁלּשָׁה שִׁלּשָׁה, וְהֵם תִּשְׁעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְכָךְ נֶּחֱלָקוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְכָל צַד לְהִתְזַוֵּג הַכֹּל יַזַּד. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת בְּסוֹד שֶׁל נְקֵבָה, וְאוֹתִיּוֹת בְּסוֹד שֶׁל זָכָר, וְכֻלָּן הִתְזַוְּגוּ יַזַּד, וְהֵן אַזַּת בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַשָּׁלֵם, וַאֲלֵיהֶם סְדָרִים מְמַנִּים שִׁלּשָׁה שִׁלּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהַכֹּל יוֹצֵא מֵהַסֵּדֶר שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁלְמַעְלָה, כַּסֵּדֶר שֶׁנִּתְקְנוּ אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יה״ו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. כָּל הַסְּדָרִים הַלָּלוּ מִתְנַהֲגִים בָּאוֹתִיּוֹת הַיְדוּעוֹת הַלָּלוּ וְנוֹסְעִים בָּהֶן, וְכַמָּה צְבָאוֹת וְרִבְבוֹת כֻּלָּם לְמַטָּה שֶׁנּוֹסְעִים וּמִתְנַהֲגִים בַּסֵּדֶר הַזֶּה.

סֵדֶר שְׁלִישִׁי שֶׁלְצַד צָפוֹן, בִּשְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְהֵם תִּשְׁעָה, וּבִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים שִׁלּשָׁה שִׁלּשָׁה לְכָל צַד הֵם תִּשְׁעָה, וְאוֹתָם סְדָרִים מִשְׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, שִׁלֵּמוּת הָאוֹתִיּוֹת הֵן עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע. וְכָךְ הַסִּדּוּר שֶׁל הַסְּדָרוֹת הַלָּלוּ.

שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, לִשְׁלֹשָׁה שִׁלּשָׁה סְדָרִים לְכָל צַד. וְנִמְצְאוּ שִׁלּשָׁה אֵלֶּה מִצַּד זֶה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלָּלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלָּלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, נִמְצְאוּ כֻּלָּם שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים.

וְהַסּוֹד שֶׁל הַשִּׁבְעָה וְעֶשְׂרִים הַלָּלוּ הֵן תֵּשַׁע אוֹתִיּוֹת [הֵן] שֶׁהֵן בְּסוֹד הַנְּקֵבוֹת, לְזַוֵּג עִמָּהֶם נְקֵבָה עִם אוֹתָם שְׁמוֹנָה עָשָׂר צְדָדִים אֲוִזִּרִים בַּסּוֹד שֶׁנִּתְבָּאֵר [שֶׁל הַזָּכָר], וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָן אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כָּךְ גַּם הָאוֹתִיּוֹת הָאֲוִזִּרוֹת לְמַטָּה, אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאוֹתִיּוֹת תַּוְזִתּוֹנוֹת קְטַנּוֹת, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה. וְכָל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ הֵם בְּסוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, הַכֹּל אֶזֶד בִּשְׁלֵמוּת.

השלמה מההשמטות (סימן נ"א)

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל. בְּשָׂרָה כְּתוּב פְּקִידָה, וּבְרָחֵל כְּתוּב זְכִירָה, לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁזָּכוּר נִרְשָׁם בְּיַעֲקֹב שֶׁהוּא בְּרִית שָׁלוֹם כְּשֶׁנַּעֲשָׂה יוֹסֵף, וּבַמֶּה? כְּשֶׁנָּטַל שׁוֹר עִמּוֹ שֶׁלֹּא יֶחֱזַק אוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, וְלָכֵן נִקְרָא יוֹסֵף בְּכוֹר, שֶׁאוֹתוֹ שׁוֹר שֶׁנָּטַל בְּכוֹר שׁוֹרוֹ וַדַּאי, וְאוֹתוֹ שׁוֹר שׁוֹר תָּם, וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם רִבּוֹן וְשַׁלִּיט, בַּעַל הַבַּיִת שֶׁאוֹתוֹ שׁוֹר תָּם שׁוֹרֶה בְּתוֹכוֹ: ע"כ מההשמטות

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל, שֶׁהֲרֵי בְּמַזָּל זֶה תָּלוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתוּב בָּהּ זְכִירָה. וה' פָּקַד אֶת שָׂרָה – זֶה לֹא הָיָה מֵהַמַּזָּל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי הַבָּנִים תְּלוּיִים בְּמַזָּל וְלֹא לְמַטָּה – כָּאן בְּשָׂרָה זֶה לֹא הָיָה בְּמַזָּל, אֶלָּא כְּתוּב וה', הַכֹּל יָחִד.

אִם כָּךְ, לָמָּה כְּתוּב פְּקִידָה? אֶלָּא וַדַּאי הַזְּכִירָה [הַזּוֹ] הָיְתָה מִקֹּדֶם לָכֵן, וְהַמַּפְתֵּחַ הַזֶּה נִמְסַר לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לַמּוֹעֵד הַזֶּה וְגוֹ'. אַחֲרֵי כֵן כְּמוֹ זֶה – כֵּיוָן שֶׁנִּזְכַּר בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, אַחַר כָּךְ נֶאֱמַר בַּסּוֹד שֶׁל הַנְּקֵבָה פְּקִידָה, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שֶׁל הַכֹּל יָחִד.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל. רַבִּי זֵיָא פָּתַח וְאָמַר, (שמות ו) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. וָאֶזְכֹּר – הֲרֵי זְכִירָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא לְמַעְלָה, שֶׁהַמַּזָּל הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה בַּזָּכָר, בָּא עַל פְּקִידָה שֶׁהִיא בַּגָּלוּת לְמַטָּה בַּנְּקֵבָה. כְּמוֹ כֵן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. וְכִי פָּקֹד פָּקַדְתִּי? וַהֲרֵי הַפְּקִידָה עוֹמֶדֶת בַּנְּקֵבָה, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הָיְתָה בַּגָּלוּת, וְהִיא אוֹמֶרֶת פָּקֹד פָּקַדְתִּי? אֶלָּא שֶׁכָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְכָאן סוֹד שֶׁל הַזִּוּוּגִים, וְהִיא בַּגָּלוּת, אֵיךְ נִרְאֶה לְמֹשֶׁה כָּאן וְאֵיךְ אָמְרָה פָּקֹד פָּקַדְתִּי.

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר – הוּא בַּשָּׁמַיִם, וְתִקְפּוֹ וְכוֹזוֹ עַל הָאָרֶץ בְּכָל מָקוֹם. כְּמוֹ כֵן מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. בְּזְמַן שֶׁהַמִּקְדָּשׁ עָמַד – מִלֹּא כָל

הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵעֵת שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת – הִיא לְמַעְלָה, וְהַתֶּקֶף מַקִּיף אֶת יִשְׂרָאֵל לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בְּאֶרֶץ אַזֶּרֶת.

וּבֹא תִרְאֶה, שְׁכִינָה לְמַטָּה וּשְׁכִינָה לְמַעְלָה. שְׁכִינָה לְמַעְלָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר תְּזוּמִים מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה זַיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת. שְׁכִינָה לְמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים. וְאָז נִכְלֶלֶת הַשְּׁכִינָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַזֶּרֶת יַזַּד. וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת לְמַטָּה לֹא נִתְקָנֶת לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם לֹא נִתְקָנֶת מִשּׁוּם שֶׁלְּמַטָּה לֹא נִתְקָנֶת, וְזֶהוּ בַּגָּלוּת עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בַּגָּלוּת עִמָּהֶם.

בַּמֶּה נִתְקָנֶת? לְמֶלֶךְ שֶׁמֵּת בְּנוֹ, מֶה עָשָׂה? כָּפָה אֶת מִטָּתוֹ עַל אֶבֶל בְּנוֹ, וְלֹא הִתְקִין לוֹ אֶת מִטָּתוֹ, אֶלָּא נָטַל קוֹצִים וַדַּרְדָּרִים וְהִטִּיל תַּחַת מִטָּתוֹ וְשָׁכַב עָלֶיהָ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל וְנֶחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ, לָקַח קוֹצִים וַדַּרְדָּרִים וְשָׂם תַּחְתָּיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בַּגָּלוּת.

פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. מִי שֶׁלֹּא עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ, מַה מְצַוֶּה וּמָה עוֹשֶׂה? אֶלָּא פָּקֹד מִלְמַעְלָה, פָּקַדְתִּי מִלְמַטָּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזְּכִירָה הַזּוֹ הָיְתָה עָלֶיהָ מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁכָּתוּב וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וָאֶזְכֹּר – הִנֵּה זְכִירָה הִתְמַנְתָה עָלֶיהָ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמְרָה אַזֶּר כָּךְ פָּקֹד פָּקַדְתִּי, שֶׁהֲרֵי סִימָן לָקְוָזָה מִקֶּדֶם לָכֵן. כְּמוֹ כֵן שָׂרָה, שֶׁכָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. אֲבָל כָּאן רָזֵל, שֶׁלֹּא נִזְכְּרָה מִקֶּדֶם לָכֵן, לֹא נֶאֱמַר בָּהּ פָּקִידָה, אֶלָּא זְכִירָה, וְהַכֹּל הוּא בִּזְכִירָה, בְּסוֹד שֶׁל הַמַּזָּל.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְוִקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְרַבִּי יְהוּדָה הָיָה רוֹכֵב, וְרַבִּי זְוִקְיָה עַל רַגְלָיו. בֵּינָתַיִם יָרַד רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר, מִכָּאן וָהָלְאָה נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, כַּכָּתוּב (דברים לב) הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ.

אָמַר לוֹ, אִלּוּ הָיִינוּ שִׁלְשָׁה – יָפֶה הוּא, שֶׁאָזוֹד יאמַר – וּשְׁנַיִם יָשִׁיבוּ לוֹ. אָמַר לוֹ, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁל הַבְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁנִּזְכָּר שֵׁם אֱזוֹד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא, וּשְׁנַיִם יָשִׁיבוּ לוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שֵׁם ה׳ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. כִּי שֵׁם ה׳ אֶקְרָא – זֶה אָזוֹד שֶׁמְּבָרֵךְ. הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ – אֵלּוּ שְׁנַיִם אֲוֵזִרִים. אֲבָל בַּתּוֹרָה, אֲפִלּוּ שְׁנַיִם יוֹשְׁבִים וְנוֹתְנִים גֹּדֶל וְזוֹקְ שֶׁל שֶׁבַּזּוּ הַתּוֹרָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי זוֹזְקִיָּה, כְּלַפֵּי הַבְּרָכוֹת לָמָּה שְׁלֹשָׁה? אָמַר לוֹ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר כָּאן, שֶׁהֲרֵי כָּל הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַבְּרָכוֹת הוּא כָּךְ – אָזוֹד לְבָרֵךְ וּשְׁנַיִם לְהָשִׁיב, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה הַשֶּׁבַזּוּ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסוֹד שֶׁל שְׁלֹשָׁה, אָזוֹד מְבָרֵךְ וּשְׁנַיִם [אוֹמְרִים אָמֵן] שֶׁמּוֹדִים, וְזֶהוּ קִיּוּם הַבְּרָכוֹת, וּבְסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי, וּבְסוֹד שֶׁל שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהוּ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁנִינוּ, יֵשׁ זְכִירָה לְטוֹב וְיֵשׁ זְכִירָה לְרַע, יֵשׁ פְּקִידָה לְטוֹב וְיֵשׁ פְּקִידָה לְרַע. יֵשׁ זְכִירָה לְטוֹב – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשֹׁנִים וְגוֹ׳, (בראשית ז) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ, (שמות ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. וְיֵשׁ זְכִירָה לְרַע – שֶׁכָּתוּב (תהלים עז) וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּחַ הֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב. פְּקִידָה לְטוֹב – שֶׁכָּתוּב (שמות ג) פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. פְּקִידָה לְרַע – שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם. וְכֻלָּם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים.

כָּל אֵלּוּ – זְכִירָה וּפְקִידָה – לְטוֹב, אֵלּוּ הֵן דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, סוֹד הָאֱמוּנָה, זָכָר וּנְקֵבָה, סוֹד אָזוֹד, זְכִירָה וּפְקִידָה, אֵלּוּ הֵם לְטוֹב. זְכִירָה וּפְקִידָה לְרַע אֵלּוּ הֵם הַסּוֹד שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר שֶׁעוֹמֵד בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים אֲוֵזִרִים. זָכָר וּנְקֵבָה יַזַּד, זְכִירָה בָּזֶה וּפְקִידָה בָּזֶה, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁתָּמִיד עוֹמְדִים לְרַע וְאֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ. מִכָּאן יוֹצְאִים כָּל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ, וּמִכָּאן יוֹצְאִים כָּל הַמִּינִים הָרָעִים וְכָל מָוֶת וְכָל הַצְּדָדִים וְהַמִּינִים הָרָעִים בָּעוֹלָם, וּבֵאַרוּהָ, וְזֶה בְּהַפּוּךְ מִזֶּה.

אָמַר רַבִּי זוֹזְקִיָּה, כָּךְ זֶה וַדַּאי. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁזּוֹכֶה מִתְקַיֵּם בַּצַּד הַטּוֹב

וְלֹא יָרִכִּין עַצְמוֹ לְצַד אַזַּר וְיִנָּצֵל מֵהֶם. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ מֵהַצַּד הַהוּא, וְאַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיְּכוֹלִים לְהִנָּצֵל מֵהֶם וּלְהִלָּוֵם קָרֵב עִם אוֹתוֹ הַצַּד.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, בַּמֶּה? בַּתַּזּוּ וְאָמַר, (משלי כד) כִּי בְתַזְוְבֵלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְחָמָה. מִי הַמִּלְחָמָה? זוֹ הַמִּלְחָמָה שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הָרָע שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִלָּוֵם בּוֹ קָרֵב וְלִשְׁלֹט עָלָיו וּלְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה שֶׁיַּעֲקֹב כָּךְ הִשְׁתַּדֵּל אֲצָל עֵשָׂו מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁלּוֹ, לְהִתְזַכֵּם עָלָיו וְלָלֶכֶת עִמּוֹ בְּעַקְמוּמִיּוֹת בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ כְּדֵי לִשְׁלֹט עָלָיו בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף, וְהַכֹּל כָּרָאוּי, וְהָרֹאשׁ וְהַסּוֹף יַזַּד זֶה כְּמוֹ זֶה, כַּכָּתוּב בְּכֹרָתִי, וְאַזַּר כָּךְ בִּרְכָתִי. הָרֹאשִׁית וְהַסּוֹף יַזַּד זֶה כְּמוֹ זֶה, כְּדֵי לִשְׁלֹט עָלָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כָּרָאוּי לוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צַדִּיק הוּא מִי שֶׁנִּצָּל מֵהֶם וְיָכוֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, זְכִירָה וּפְקִידָה לְטוֹב הֵם כְּאָזַד בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְאַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַזַּר הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יא) אַזְרֵי ה׳ יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, כָּךְ הוּא וַדַּאי.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, אַל יֹאמַר עָלֶיהָ זָכְרֵנִי וּפָקְדֵנִי, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זְכִירָה וּפְקִידָה לְטוֹב, וּזְכִירָה וּפְקִידָה לְרַע, וַעֲתִידִים לִטֹּל אֶת הַדִּבּוּר מִפִּיו, וּבָאִים לְהַזְכִּיר זַטָּאֵי הָאָדָם וּלְהַעֲנִישׁוֹ. פָּרַט אִם הוּא צַדִּיק שָׁלֵם, שֶׁכַּאֲשֶׁר בּוֹדְקִים אֶת זַטָּאָיו, אוֹתָהּ זְכִירָה וּפְקִידָה לְרַע לֹא יִמְצְאוּ אוֹתָם, כְּמוֹ עֶזְרָא שֶׁאָמַר זָכְרָה לִי אֱלֹהַי לְטוֹבָה.

שֶׁהִנֵּה בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, יִכְלֹל אֶת עַצְמוֹ בֵּין רַבִּים, בְּכְלַל שֶׁל הָרַבִּים. וּבֹא וּרְאֵה, הַשּׁוּנַמִּית, כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהּ אֱלִישָׁע (מלכים–ב ד) הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שַׂר הַצָּבָא, הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ – אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁשּׁוֹלֶטֶת מַלְכוּת הָרָקִיעַ לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לָהּ הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ.

מַה כָּתוּב? וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשָׁבֶת. מָה אָמְרָה? לֹא רוֹצָה לִהְיוֹת רְשׁוּמָה לְמַעְלָה, אֶלָּא לְהַכְנִיס אֶת רֹאשִׁי בֵּין רַבִּים, וְלֹא לָצֵאת מֵהַכְּלָל שֶׁלָּהֶם. וְכָךְ צָרִיךְ לְאָדָם לְהִכָּלֵל בְּכְלָל שֶׁל רַבִּים וְלֹא לְהִתְיַחֵד לְבַדּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׂגִּיחוּ עָלָיו לְהַזְכִּיר וְזַטָּאָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (איוב לז) הַנִּגְלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה. הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב כְּשֶׁרָאָה שֶׁאִיּוֹב הִתְחַזֵּק עַצְמוֹ עַל דִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, אִיּוֹב אָמַר הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַחֵל. כָּתוּב לֹא בְּאָלֶ"ף, וְקוֹרְאִים לוֹ בְּוָא"ו, וְהַכֹּל הוּא. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי אֲנִי הוֹרֵג בְּנֵי אָדָם?! הַנִּגְלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה?! כַּמָּה שְׁעָרִים פְּתוּחִים בְּאוֹתוֹ הַצַּד, וְהַמָּוֶת שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם סְתוּמִים מִבְּנֵי אָדָם, [וְלֹא יְכוֹלִים לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם מִשּׁוּם שֶׁהֵם סְתוּמִים מִבְּנֵי אָדָם] שֶׁלֹּא מַכִּירִים אֶת אוֹתָם הַשְּׁעָרִים.

וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה. מִי הֵם שַׁעֲרֵי מָוֶת וּמִי הֵם שַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת? אֶלָּא מָוֶת וְצַלְמָוֶת הֵם יַזַּד, וְהֵם זְוּוגֹ אֶזֶד. מָוֶת – הֲרֵי נִתְבָּאֵר, זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. צַלְמָוֶת – צֵל מָוֶת, זֶהוּ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וְהוּא הַצֵּל שֶׁלּוֹ וְהַכֹּחַ שֶׁלּוֹ לְהַזְדַּוֵּג יַזַּד בְּקֶשֶׁר אֶזֶד, וְהֵם אֶזֶד.

וְכָל אוֹתָם הַדְּרָגוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵהֶם וְנִקְשָׁרוֹת בָּהֶם הֵם הַשְּׁעָרִים שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְגוֹ'. וְאֵלּוּ [אוֹתָם שְׁעָרִים] נִקְרָאִים נְהָרוֹת וּנְזָלִים. שִׁשָּׁה הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, אַף כָּךְ הֵם שַׁעֲרֵי מָוֶת, וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת מֵהַצַּד הָאַזָּר, דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת שֶׁשּׁוֹלְטוֹת בָּעוֹלָם. שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת – זֶה נְקֵבָה וְזֶה זָכָר, וּשְׁנֵיהֶם יַזַּד.

וְעַל זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב בִּשְׁבִיל כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהוּא אָמַר, (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה. וְכָל אוֹתָם שְׁאָר דְּבָרִים. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַנִּגְלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת, לָדַעַת שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בִּרְשׁוּתִי, וְכֻלָּם עֲתִידִים לְהִתְבַּעֵר מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע

הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ׳.

בֹּא רְאֵה, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ. פַּעֲמִים אֱלֹהִים אֱלֹהִים, לָמָּה? אֶלָּא אֶחָד מֵעוֹלָם הַזָּכָר, וְאֶחָד מֵעוֹלָם הַנְּקֵבָה, מִשּׁוּם שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בְּמַזָּל.

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רָחֵל בַּשֵּׁם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב יֹסֵף ה׳ לִי בֵּן אַחֵר, יָדַע יַעֲקֹב שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהַשְׁלִים אֶת כָּל הַשְּׁבָטִים וְלֹא תִּתְקַיֵּם בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ רָצָה לָלֶכֶת וְלֹא יָכֹל, וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח וְהָלַךְ לוֹ, כְּדֵי שֶׁהַבַּיִת לֹא יִשְׁתַּלֵּם בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת, לְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ הָעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ.

וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ. מַה זֶּה וְאֶהְיֶה עִמָּךְ? אֶלָּא אָמַר לוֹ, עַד כָּאן רָחֵל הָיְתָה עִמְּךָ עִקַּר הַבַּיִת, מִכָּאן וָהָלְאָה אֲנִי אֶהְיֶה עִמְּךָ וְאֶטֹּל אֶת הַבַּיִת עִמְּךָ עִם שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל. עָלַי הָיָה זֶה, וּבְגָלָלִי הָיָה הַדָּבָר שֶׁהִיא נִדְחֲתָה, וּבָאָה דַּיֶּרֶת אַחֶרֶת וְנָטְלָה אֶת הַבַּיִת בִּשְׁבִילִי לָדוּר עִמִּי.

וַיֹּאמַר נָקְבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֶתֵּנָה. מַה זֶּה נָקְבָה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹתוֹ רָשָׁע אָמַר, אֲנִי רוֹאֶה שֶׁיַּעֲקֹב לֹא מִסְתַּכֵּל אֶלָּא בִּנְקֵבוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה יַעֲבֹד אוֹתִי. אָמַר נָקְבָה שְׂכָרְךָ, הֵנָּה נָקְבָה, שֶׁהִיא שְׂכָרְךָ, כְּבָרֹאשׁוֹנָה. וְאֶתֵּנָה, אֲמֹר בְּאֵיזוֹ נָקְבָה הִסְתַּכַּלְתָּ וְאֶתֵּנָה, וַעֲבַד אוֹתִי בִּשְׁבִילָהּ.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא תִתֵּן לִי מְאוּמָה. אָמַר יַעֲקֹב, זְלִילָה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי כָּל מַה שֶׁעָשִׂיתִי, לְשֵׁם כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עָשִׂיתִי, וְעַל כֵּן לֹא תִתֵּן לִי מְאוּמָה, שֶׁהֲרֵי אֵין דַּעְתִּי בָּזֶה, אֶלָּא אִם תַּעֲשֶׂה לִי [אֶת] הַדָּבָר הַזֶּה וְגוֹ׳.

וַיָּסַר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת הַתְּיָשִׁים. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים טו) ה׳ מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ׳. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ וּבֵאֲרוּ הַזְּבֵרִים, הוֹלֵךְ תָּמִים – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכַּאֲשֶׁר נִמּוֹל נִקְרָא תָּמִים. וּפֹעֵל צֶדֶק – זֶה יִצְחָק. וְדֹבֵר אֱמֶת – זֶה יַעֲקֹב. וַדַּאי שֶׁיַּעֲקֹב נִדְבַּק בָּאֱמֶת. אִם הוּא בָּאֱמֶת נִדְבַּק, מָה הַטַּעַם עָשָׂה עִם לָבָן

בַּצּוֹרָה הַזּוֹ?

אֶלָּא יַעֲקֹב הִבְזִין אֶת שְׁעַת הַמַּזָּל שֶׁלּוֹ שֶׁהָיְתָה, שֶׁמֻּתָּר לָאָדָם לִבְזֹן אֶת שְׁעָתוֹ טֶרֶם יָשׁוּב לְאַרְצוֹ, וְאִם מַזָּלוֹ עוֹמֵד בְּמַה שֶׁעוֹשֶׂה – יָפֶה, וְאִם לֹא – אַל יוֹשִׁיט רַגְלוֹ עַד שֶׁיַּעֲלֶה [שֶׁיַּעֲמֹד בְּמַה שֶׁעָשָׂה] אֵלָיו.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְעָנְתָה בִּי צִדְקָתִי בְּיוֹם מָחָר וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי הוּא לֹא עָשָׂה כְּדֵי שֶׁיִּטֹּל מִשֶּׁלּוֹ לְזוּנָם, אֶלָּא הַכֹּל בֶּאֱמֶת וּשְׁלֵמוּת הָרָצוֹן, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהוּא נָטַל רְשׁוּת מִלָּבָן, וְעַל כֵּן כָּתוּב נִזַּשְׁתִּי וַיְבָרֲכֵנִי ה' בִּגְלָלֶךָ. כַּמָּה כְּשָׁפִים וּמִינִים עָשָׂה לָבָן וּבָזַן אֶת מַזָּלוֹ מִשּׁוּם יַעֲקֹב, וְהָיָה מוֹצֵא בְּגִלַּל יַעֲקֹב מֵאָה צֹאן כָּל זוֹדֵשׁ, וּמֵאָה כְּבָשִׂים וּמֵאָה עִזִּים יוֹתֵר עַל צֹאנוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אֶלֶף צֹאן וְאֶלֶף כְּבָשִׂים וְאֶלֶף עִזִּים הָיָה מֵבִיא לוֹ יַעֲקֹב יוֹתֵר בְּכָל זוֹדֵשׁ וּזוֹדֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לָרֹב וַיְבָרֶךְ ה' אֹתְךָ לְרַגְלִי. וְהַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה אֵינָהּ פָּחוּת מֵאֶלֶף מִכָּל מִין וּמִין. נִמְצָא אֶלֶף מֵהַצֹּאן, מֵהַכְּבָשִׂים נִמְצְאוּ אֶלֶף, מֵהָעִזִּים נִמְצְאוּ אֶלֶף, עַל כָּל מַה שֶׁשּׁוֹרָה הַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא פָּחוּת מֵאֶלֶף, עַד שֶׁבִּשְׁבִיל יַעֲקֹב הִתְעַלָּה לָבָן לְעֶשֶׂר רַב.

וּכְשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לִטֹּל שְׂכָרוֹ, לֹא מָצָא אֶלָּא עֲשָׂרָה מִכָּל מִין וּמִין, וַיַּעֲקֹב זָשַׁב אוֹתוֹ לְעֶשֶׂר רַב. רָאָה כַּמָּה נָטַל מִשֶּׁלּוֹ מִמַּה שֶּׁהָיָה נוֹתֵן הוּא בִּזְכוּתוֹ לְלָבָן. וְכָל זֶה שֶׁעָלָה בּוֹ בְּיַעֲקֹב, לֹא הָיָה אֶלָּא בַּזְּרוֹעַ שֶׁל אוֹתָם מַקְלוֹת שֶׁשָּׂם אֶצֶל הַצֹּאן.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה טָרַח אוֹתוֹ יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם אַזְרֵי לָבָן. כָּתוּב וַיָּשֶׂם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְגוֹ', וְהֵבִיא לוֹ כָּל הָעֶשֶׂר הַזֶּה, וְעִם כָּל זֶה לֹא רָצָה לָבָן שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ שְׂכָרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, אֶלָּא נָטַל עֲשָׂרָה מִזֶּה וַעֲשָׂרָה מִזֶּה, וְנָתַן [בִּידֵי בָּנָיו] לוֹ וְאָמַר לוֹ: טֹל אֶת אֱלֶה, וְאִם יוֹלִידוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ – בַּצּוֹרָה הַזּוֹ יִהְיֶה שְׂכָרְךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּזְלֵף אֶת מַשְׁכֵּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים. [וּבְאֵלּוּ] עֲשָׂרָה מִזֶּה וַעֲשָׂרָה מִזֶּה, וְכָתוּב וַאֲבִיכֶן הֵתֶל בִּי וְהֶחֱלִף אֶת מַשְׁכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים. [וּבְאֵלּוּ

הָעֲשָׂרָה] הִשְׁתַּדֵּל אַזַּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבֵרְכוֹ. וּמִכָּל מַה שֶּׁהִתְנָה לָבָן עִם יַעֲקֹב – זָזַר בִּדְבוּרוֹ וְנָטַל מִיַּעֲקֹב הַכֹּל, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלָיו וְנָטַל מִשָּׁלוֹ בִּזְרוֹעַ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בָּאוּ לְהַרְאוֹת הַזְּכוּת, שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, מֵהֶם תְּלוּיִים בְּמַעֲשֶׂה, וּמֵהֶם בִּדְבוּר, וּמֵהֶם בִּרְצוֹן הַלֵּב, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת בִּתְפִלָּה, בִּדְבוּר וְרָצוֹן. וּמֵהֶם שֶׁלֹּא בִּתְפִלָּה, אֶלָּא תְּלוּיִים בְּמַעֲשֶׂה.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, עָשָׂה בִּזְכוּת. כָּתוּב וַיִּצֹּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בָּרְהָטִים בִּשְׁקָתוֹת הַמָּיִם. הַכֹּל בִּזְכוּת, לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַכֹּל לְכָל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁהֵן זָכְקוּ וְגוֹרְלוֹ.

אֶת הַמַּקְלוֹת – אֵיזֶה מַקְלוֹת? אֵלּוּ הַדַּרְגּוֹת שֶׁהֵן בֵּית הַדִּין. אֲשֶׁר פָּצַל – שֶׁהֶעֱבִיר מֵהֶן אֶת הַדִּין. בָּרְהָטִים – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים, שֶׁזֶּה מֵהַמֶּלֶךְ הַהוּא בָּאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

דָּבָר אַזַּר מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – מֶלֶךְ זֶה אָסוּר וְקָשׁוּר בְּאוֹתָם הָרְהָטִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמֵּהֶם מַשְׁקִים אֶת הַכֹּל [נִמְשָׁכוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל] מִן הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. בִּשְׁקָתוֹת הַמָּיִם – [וּמִשָּׁם מַשְׁקִים כָּל שִׁקְּתוֹת הַמַּיִם] אֵלּוּ הֵם הַנְּזָלִים שֶׁיּוֹצְאִים וּבָאִים עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְמָקוֹם שֶׁשָּׁם מִתְכַּנְּסִים. אֲשֶׁר תָּבֹאן ׀ הַצֹּאן לִשְׁתּוֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם. וּבְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם מִתְכַּנְּסִים הַמַּיִם, כֻּלָּם בָּאִים לְהַשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ.

וַיְזַמְּנָה – מַה זֶּה וַיְזַמְּנָה? בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹזֵן צָפוֹן נוֹשֶׁבֶת, הַמַּיִם קוֹפְאִים וְלֹא נִמְשָׁכִים לַזּוֹעַ וְלֹא מַשְׁקִים, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין תָּלוּי, וְקֹר הַצָּפוֹן מַקְפִּיא אֶת הַמַּיִם. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ הַדָּרוֹם, מִתְזַמְּמִים הַמַּיִם וְהַקְּפָאוֹן שֶׁלָּהֶם עוֹבֵר וְשׁוֹפְעִים. אָז הַכֹּל מַשְׁקִים, מִשּׁוּם שֶׁהַזּוֹם שֶׁל הַדָּרוֹם מַפְשִׁירִים הַמַּיִם, וְכֻלָּם מִתְזַמְּמִים וּשְׁמוּזִים לִשְׁתּוֹת מֵאוֹתוֹ הַקֹּר שֶׁל הַצָּפוֹן שֶׁהָיָה לָהֶם בָּרִאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְזַמְּנָה. וַיְזַמְּנָה, וַהֲרֵי [וְלֹא] כָּתוּב וַיְזֻמּוּ. אֶלָּא שֶׁהֵם

כֻּלָּם נְקֵבוֹת.

וְעַל זֶה הִתְכַּוֵּן יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה בְּזָקְמָה, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מַקֵּל לִבְנֶה לַז וְגוֹ'. פָּתַח [רַבִּי אֶלְעָזָר] וְאָמַר, כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ. בֹּא רְאֵה, כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ, עַד כָּאן לֹא יָדַעְנוּ מִי בָּזַר אֶת מִי – אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזַר אֶת יַעֲקֹב, אִם יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא מִמַּה שֶׁגָּלָה הַכָּתוּב יָדַעְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַל אֶת יַעֲקֹב לְגוֹרָלוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

תּוֹסָפְתָּא

הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַקֶּשֶׁר הַטָּהוֹר הָיָה עוֹלֶה לִפָּנַי וְלִפָּנִים טֶרֶם שֶׁמָּצָא מָקוֹם לְבֵית מוֹשָׁבוֹ. אוֹתוֹ מָקוֹם אֵינוֹ מָקוֹם, לֹא נִמְצָא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, נֶאֱבָד מִן הַכֹּל. אֲבַדּוֹן הוּא מִן הַכֹּל, אֲבַדּוֹן זָכָר. סמא"ל שֶׁיָּצָא מֵהֶתּוֹךְ שֶׁל הַזּוֹהַר שֶׁל יְצוּנְזָק, אֲבַדּוֹן וּמָוֶת הִיא הַנְּקֵבָה שֶׁלּוֹ, הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי, אֵשֶׁת זְנוּנִים, שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת. וְאֵלּוּ שְׁנַיִם – אֲבַדּוֹן וּמָוֶת – שִׁמְעוּ אֶת תֹּקֶף רְצוֹן הַמֶּלֶךְ.

הַסּוֹד וְהַסֵּתֶר [הַסָּתוּם] הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן נֶאֱבָד [הַטָּמִיר] מֵהַכֹּל, טָמִיר מֵרַעְיוֹנוֹת [מֵעֵינַיִם] וְהִרְהוּרִים. [מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַזָּר אֵלּוּ, נֶאֱבָד מִן הַכֹּל. הַכֹּל בְּהַפּוּךְ זֶה מִזֶּה. אַשְׁרֵיו שֶׁל אִישׁ שָׁלוֹם, כְּיַעֲקֹב שֶׁעוֹלֶה וְלֹא נָזוּשׁכּוּ הָעֵינַיִם בָּעָשָׁן הַזֶּה, וְזָכָה לְהִתְקָרֵב בֶּאֱמֶת וְזוֹתָם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. בֹּא רְאֵה, הַטָּמִיר הָעֶלְיוֹן מֵהַכ֫ל] מִמֶּנּוּ יָצְאָה הָאוֹת י', הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה. מֵהַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ יָצָא הַכֹּל, הַמְּשִׁיךְ וְהוֹצִיא ה', הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמַּשְׁקָה אֶת הַכֹּל. מִזֶּה יָצָא ו', הַסּוֹד שֶׁל שֵׁשׁ שֶׁאוֹוֵזוּ אֶת כָּל הַצְּדָדִים, שֶׁהוּא מַקֵּל לִבְנֶה לַז וְלוּז וְעַרְמוֹן.

שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת שֶׁאוֹוֵזוֹת בּוֹ, אֵלּוּ יוֹצְאוֹת וְאוֹוֵזוֹת בַּה"א הַתַּזְהוֹנָה לְזַבֵּר הַמַּשְׁכּוֹן יַזַד וְלִהְיוֹת אָזְד. וְאָז שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת נִהְיוֹת אַזַת. וְהַלָּבָן נָזוּקָק עַל הַגְּוָנִים וְעוֹלֶה עַל הַגְּוָנִים כֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַזּוּשָׁף הַלָּבָן, וְאָז נִקְרָא (זכריה כ) ה' אֶזְד וּשְׁמוֹ אֶזְד. וְאָז (תהלים כג) ה' רֹעִי לֹא אֶזְסָר, וְכָתוּב

בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב וְגוֹ'. ע"כ תוספתא.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ גַּם יַעֲקֹב בָּזַר אֶת יְרֻשָּׁתוֹ וְגוֹרָלוֹ לְזַרְעָיו, וְעָלָה לְמַעְלָה מִכָּל הַדְּרָגוֹת וְנָטַל אוֹתוֹ לְגוֹרָלוֹ. מַקֵּל לִבְנֵה לַוּז – הַיְנוּ הַדַּרְגָּה הַלְּבָנָה שֶׁל צַד הַיָּמִין. וְלוּז וְעַרְמוֹן – הַיְנוּ הַדַּרְגָּה הָאֲדֻמָּה שֶׁל צַד שְׂמֹאל.

וַיְפַצֵּל בָּהֶם פְּצָלוֹת לְבָנוֹת – שֶׁהֶעֱבִיר מִזֶּה אֶת הַדִּין וְזִכֵּר אוֹתוֹ לַיָּמִין, וְהוּא נִכְנַס בֵּינֵיהֶם וְנָטַל אוֹתָם יַחַד וְנַעֲשָׂה הַכֹּל אֶחָד בְּשִׁנֵּי גְוָנִים. וְעִם כָּל זֶה מַזְשִׁיךְ הַלָּבָן, שֶׁיִּתְגַּלֶּה הַלָּבָן עַל הָאָדֹם. וְכָל זֶה לָמָּה? לִמְשֹׁךְ אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל גּוֹרָלוֹ בְּרָכוֹת מִן הַמַּעְיָן שֶׁל הַכֹּל [שֶׁל הַנַּחַל], וְלָשִׂים אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁהִיא שְׁלִישׁ כְּאַחַת.

בָּרְהָטִים בְּשִׁקֻּתוֹת הַמַּיִם – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְאָז בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה שֶׁל זְכִיָּה שׁוֹפָעוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה וּמַשְׁקִים [וּמִתְבָּרְכִים] כָּל הָעוֹלָמוֹת וְשׁוֹרוֹת עֲלֵיהֶם הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ (בראשית מט) שֶׁכָּתוּב בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְגוֹ', וְאַחַר מִכָּאן – וְלָעֶרֶב יְחַלֵּק שָׁלָל, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַטָּה. וְיַעֲקֹב נָטַל זְכִיָּתָן מֵאוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹרוֹת עָלָיו לְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זְכִיָּתָן וְגוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי יֵיסָא הַקָּטָן הָיָה בָּצוּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁכָּתוּב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לַצַּדִּיק, מַה זֶּה לְרֹאשׁ צַדִּיק? אָמַר לוֹ, רֹאשׁ צַדִּיק זוֹ הִיא הָעַטָּרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבֵאֲרוּהָ. עוֹד, רֹאשׁ צַדִּיק זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנָּטַל אֶת הַבְּרָכוֹת וְהִשְׁפִּיעַ אוֹתָם לַצַּדִּיק, וּמִשָּׁם נִזְרְקוּ לְכָל עֵבֶר, וְכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים.

אֲבָל הִנֵּה בֵּאַרְנוּ, בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק – [רֹאשׁ] צַדִּיק נִקְרָא אוֹתוֹ הַמָּקוֹם [רֹאשׁ] שֶׁל הַבְּרִית, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים מַעְיָנוֹת הַזִּוּוּצָה. הַנֶּקֶב שֶׁל הַכַּד שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ הַיַּיִן הוּא הָרֹאשׁ, כָּךְ רֹאשׁ צַדִּיק, אוֹתוֹ מָקוֹם, כְּשֶׁזּוֹרֵק מַעְיָנוֹת לַנֶּקֶבָה, נִקְרָא רֹאשׁ צַדִּיק. הַצַּדִּיק הוּא רֹאשׁ [רֹאשׁ לְכָל הַבְּרָכוֹת] מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שְׁרוּיוֹת בּוֹ.

עוֹד, אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ וְעוֹשֶׂה אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה נִקְרָא צַדִּיק, וּמֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלוֹ כָּךְ נִקְרָא. וּכְשֶׁהַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת לָעוֹלָם, הֵן שׁוֹרוֹת עַל רֹאשׁוֹ, וּמִמֶּנּוּ עוֹמְדוֹת הַבְּרָכוֹת לָעוֹלָם בַּבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵקִים.

עוֹד שָׁאַל רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, כָּתוּב (תהלים לו) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ שֶׁשָּׁרוֹ שֶׁל עוֹלָם אָמַר אוֹתוֹ. הוּא אָמַר אוֹתוֹ בְּזָכְמָה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁזּוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם. אָמַר לוֹ, בְּנִי, יָפָה הוּא, שֶׁהֲרֵי בַּיְזוּד הַקָּדוֹשׁ נֶאֱמַר נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. וְכָךְ הוּא, וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב – זֶה הַשֶּׁבַח שֶׁל הַיְזוּד שֶׁלֹּא נִמְצָא יוֹם לְלֹא לַיְלָה, שֶׁהִנֵּה הַלַּיְלָה תָּמִיד נִמְצָא בּוֹ, וְהַצַּדִּיק אָזוּז לְמַעְלָה וְאָזוּז לְמַטָּה.

וְזֶרַע מְבַקֵּשׁ לָזֶם, מַה הוּא? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹרֵק וְנִשְׁפָּע הַזֶּרַע, אֵינוֹ תּוֹבֵעַ אֶת הַנְּקֵבָה, שֶׁהֲרֵי הִיא שׁוֹרָה עִמּוֹ, שֶׁאֵין נִפְרָדִת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים וּמְמִינָה הִיא אֶצְלוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין זֶרַע שׁוֹפֵעַ אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּקֵבָה זְמִינָה, וּתְשׁוּקַת שְׁנֵיהֶם יַזַּד בְּדִבּוּק אָזוּד, שֶׁאֵין נִפְרָדִים, וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ לִתְבֹּעַ אוֹתָהּ.

אָמַר לוֹ, וּבְזְמַן הַגָּלוּת לֹא כָּךְ? אָמַר לוֹ, כָּתוּב זֶרַע, וְאֵינוֹ. מָתַי יוֹצֵא? כְּשֶׁהַנְּקֵבָה בְּדִבּוּק אָזוּד עִם הַזָּכָר. וְאִם תֹּאמַר, לֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב – בְּזְמַן שֶׁל הַגָּלוּת מַה הִיא?

אֶלָּא זֶה אָזוּז לְמַעְלָה וְלֹא נֶעֱזָב לְעוֹלָמִים. בְּזְמַן אָזוּר לֹא נֶעֱזָב מֵהַנְּקֵבָה, אָזוּז לְמַעְלָה וְאָזוּז לְמַטָּה. אָזוּז לְמַעְלָה – בַּזְמַן שֶׁל הַגָּלוּת. בְּזְמַן אָזוּר אוֹזֵז אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּלְעוֹלָם אֵינוֹ נֶעֱזָב.

כָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, זֶה צַדִּיק, וְאַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם וַדַּאי, שֶׁהוּא סִיּוּם הַגּוּף.

בֹּא רְאֵה, שְׁנֵי רְקִיעִים הֵם, וְהֵם הָרִאשִׁית וְהַסִּיּוּם, זֶה כְּמוֹ זֶה. רִאשִׁית הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי בּוֹ שְׁקוּעִים כָּל הַכּוֹכָבִים, קְטַנִּים וּגְדוֹלִים, וְזֶהוּ הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר שֶׁמְּמַקֵּים הַכֹּל, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא הַכֹּל, וְהוּא הַשְּׁמִינִי מִמַּטָּה לְמַעְלָה,

וְהוּא הָרֵאשִׁית לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַכֹּל.

כָּךְ הוּא הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי מִמַּעְלָה לְמַטָּה, שֶׁבּוֹ שְׁקוּעִים כָּל הַכּוֹכָבִים, כָּל הָאוֹרוֹת וְהַמְּאוֹרוֹת, וְהוּא נוֹטֵל אֶת הַכֹּל, וְזֶה הַסִּיּוּם שֶׁל הַכֹּל. כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי, שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל, תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָאוֹרוֹת, וְנוֹטֵל אוֹתָם, וּמִמֶּנּוּ יוֹצְאִים – כָּךְ גַּם זֶה, אוֹתוֹ רָקִיעַ הַשְּׁמִינִי תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָאוֹרוֹת וְנוֹטֵל אוֹתָם, וּמִמֶּנּוּ יָצְאוּ לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

הָרֵאשִׁית וְהַסִּיּוּם עוֹמְדִים כְּגֶוֶן אֶזֶד, וְעַל כֵּן הוּא הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא וְלֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, הַכֹּל שֶׁיִּהְיֶה הַסִּיּוּם כְּמוֹ הָרֵאשִׁית, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, וְלָמָּה? לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר, הַכֹּל עוֹמְדִים כְּגֶוֶן אֶזֶד, וְזֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא זֶה מֵקִים וְזָן אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא בּוֹ וְאֶת כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים, וְזֶה מֵקִים וְזָן אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן וְאֶת כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הַתַּזְוִתוֹנִים.

וְאִם תֹּאמַר, הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה מִי הוּא? וַהֲרֵי [הוּא] אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר הוּא הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָךְ נִקְרָא, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אֶלָּא הוּא עוֹלָם עֶלְיוֹן, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ, וְאוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ, וְכָל זֶה וָזֶה הַכֹּל אֶזֶד, בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, (תהלים קד) יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה' אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע. מִי הַלְּבָנוֹן? הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. הַפָּסוּק הַזֶּה, אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ וְזַסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ – אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בַּלְּבָנוֹן. וְאֵלּוּ הֵן שְׁתֵּי הַצִּפֳּרִים שֶׁאָמַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וּמֵאֵלּוּ נִפְרָדוֹת כַּמָּה צִפֳּרִים אֲזֵרוֹת. אֲבָל אֵלּוּ עֶלְיוֹנוֹת, וְיוֹצֵאת מִן לְבָנוֹן, שֶׁהוּא [סָתוּם] לְמַעְלָה, וְסוֹד הַדָּבָר – וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָּנוֹת וְגוֹ'.

וְזַסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ, [זוּ לֵאָה] בְּאוֹתָם שִׁשָּׁה בָּנִים עֶלְיוֹנִים, שִׁשֶּׁת

צִדְדֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. לָמָּה נִקְרָא זֶסִידָה? אֶלָּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא נֶקֱבָה, קוֹרְאִים לוֹ זָכָר. שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֵּׁט, כָּל טוֹב וְכָל הָאוֹר יוֹצֵא מִמֶּנּוּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא זֶסִידָה, יוֹצֵא [מִשָּׁם] מִמֶּנָּה זֶסֶד, שֶׁהוּא הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וְעַל זֶה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ. בְּרוֹשִׁים – אַל תִּקְרֵי בְּרוֹשִׁים אֶלָּא בְּרָאשִׁים, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הָאַוֵּר בַּתַּוְזִהוֹנִים בֵּיתָהּ, וְהִיא בֵּית הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, וְלִפְעָמִים נִקְרָא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּכָל אוֹתָם הַשֵּׁמוֹת.

וְעַל הַמָּקוֹם הַזֶּה כָּתוּב, וַיְנָחֵם ה׳, וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ. זַרְזוֹן אַף ה׳. שֶׁהֲרֵי בַּמָּקוֹם הַזֶּה תָּלוּי. שֶׁהֲרֵי כָּל מַה שֶּׁלְּמַעְלָה, הַכֹּל הוּא בְּאוֹר, זַיִּין לְכָל הַצְּדָדִים, וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, אֵין עַצְבוּת לְפָנָיו הַמָּקוֹם, בְּרִיוּק לְפָנַי, וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה – כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה – כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הַתַּוְזִהוֹן. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּה׳ מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ וְגוֹ׳.

וַיַּצֵּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בָּרְהָטִים וְגוֹ׳. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי ט) אִם זָכַמְתָּ זָכַמְתָּ לָךְ וְלַצְתָּ לְבַדֶּךָ תִּשָּׂא. אִם זָכַמְתָּ זָכַמְתָּ לָךְ – בֹּא רְאֵה, אוֹי לְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וּכְשֶׁהֵם מַשְׂגִּיזִים בָּהּ – מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם שֵׂכֶל, דִּבְרֵי הַתּוֹרָה נִרְאִים בְּעֵינֵיהֶם כְּאִלּוּ כֻּלָּם מְלֵאִים רֵיקָנוּת וְאֵין בָּהֶם תּוֹעֶלֶת, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁהֵם רֵיקָנִים מִדַּעַת וְשֵׂכֶל, שֶׁהֲרֵי כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כֻּלָּם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וְנִכְבָּדִים, וְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁכָּתוּב בָּהּ יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל זֻלָּתַיִם לֹא יִשְׁווּ בָהּ [בַּתּוֹרָה].

וְכָל אוֹתָם הַטִּפְּשִׁים אֲטוּמֵי הַלֵּב, כְּשֶׁרוֹאִים דִּבְרֵי תוֹרָה, לֹא דַּי לָהֶם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים, אֶלָּא שֶׁהֵם אוֹמְרִים שֶׁהֵם דְּבָרִים פָּגוּמִים, דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם

תּוֹעֶלֶת. אוֹי לָהֶם כְּשֶׁיִּתְבַּע אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה, וְיֵעָנְשׁוּ עֹנֶשׁ שֶׁמּוֹרְדִים בִּרְבוֹנָם.

מַה כָּתוּב בַּתּוֹרָה? כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם. וְאִם הוּא רֵק – הוּא מִכֶּם, שֶׁהֲרֵי כָּל הַתּוֹרָה מְלֵאָה מִכָּל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת יְקָרוֹת מִכָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל חֲפָצַיִם לֹא יִשְׁווּ בָהּ, וְאֵיךְ יֹאמְרוּ שֶׁהִיא רֵיקָה?!

וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אָמַר, אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ. שֶׁכַּאֲשֶׁר יִתְחַכֵּם אָדָם בַּתּוֹרָה, זוֹהִי תּוֹעֶלֶת לוֹ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה לֹא יָכוֹל לְהוֹסִיף אֶפְלוּ אוֹת אַחַת. וְלַצְּתָ לְבַדֶּךָ תִּשָּׂא, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה לֹא יִגָּרַע כְּלוּם מֵהַשְּׁבַח שֶׁלָּהּ, וְהַלֵּיצָנוּת הִיא שֶׁלּוֹ וְנִשְׁאֶרֶת בּוֹ לְהַאֲבִיד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כַּאֲשֶׁר הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת כֻּלָּן מִתְזַוְּגוֹת בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, הַסּוֹף שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמִתְמַלֵּאת מֵהֶם וּמִתְבָּרֶכֶת מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אָז הַדַּרְגָּה הַזּוֹ עוֹמֶדֶת לְהַשְׁקוֹת אֶת כָּל הָעֲדָרִים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד נִשְׁקָה מִדִּין וְרַחֲמִים.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּצֵּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בָּרְהָטִים וְגוֹ'. שֶׁיַּעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, וּלְהָאִיר לַלְּבָנָה וּלְהַשְׁקוֹת וּלְבָרֵךְ אוֹתָהּ מִכָּל הָעֲדָרִים, שֶׁכָּתוּב וַיַּצֵּג אֶת הַמַּקְלוֹת, אֵלּוּ דִינִים וּגְבוּרוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מִן הַגְּבוּרָה שֶׁלְּמַעְלָה.

וְכַאֲשֶׁר יַעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, סִלֵּק אֶת כָּל אוֹתָם הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת מִמֶּנָּה, וְהֵקִים אוֹתָם בָּרְהָטִים, בְּאוֹתָם אַרְבַּעַת הָרְהָטִים שֶׁעוֹמְדִים תַּחַת זוֹ בְּאֵר זֻגָּרוּהָ שָׂרִים, שֶׁמִּתְמַלֵּאת מֵאוֹתָם הַנְּזוּלִים וְהַמַּעְיָנוֹת הָעֶלְיוֹנִים. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַמַּיִם יוֹצְאִים מֵהַבְּאֵר הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה נוֹטְלִים הַכֹּל, וְעַל כֵּן נִקְרָאִים רְהָטִים, וּמִשָּׁם כֻּלָּם בָּאִים לִשְׁתּוֹת. וְאוֹתָם דִּינִים וּגְבוּרוֹת, כֻּלָּם עוֹמְדִים שָׁם לְטַל אֶת כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ.

אֲשֶׁר תְּבָאנָה הַצֹּאן לִשְׁתּוֹת לִנְכֹחַ הַצֹּאן, אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ. וַיֵּחַמְנָה, מַה זֶּה וַיֵּחַמְנָה? שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְעַטְּרִים בְּדִין, מִתְחַמְּמִים בְּאוֹתוֹ הַדִּין, וְהוֹלְכִים

וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וּמְעַיְּנִים בְּדַרְכֵי בְּנֵי הָאָדָם, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב אַוְזָרְיו, וַיֶּזְמוּ הַצֹּאן אֶל הַמַּוְקְלוֹת. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַמַּוְקְלוֹת הָיוּ מִתְזַמְּמִים וּמַשְׁגִּיחִים בְּדִינֵי הָעוֹלָם, וְנִפָּקָדִים עָלָיו, וְנִדּוֹנִים אֲנָשִׁים עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ד) בִּגְזֵרַת מַלְאָכִים הַדָּבָר וּבְמַאֲמַר קְדוֹשִׁים הַגְּזֵרָה וְגוֹ'.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים סג) דָּבְקָה נַפְשִׁי אַוְזָרֶיךָ בִּי תָּמְכָה יְמִינֶךָ. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, דָּבְקָה נַפְשִׁי אַוְזָרֶיךָ – מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מַדְבִּיק תָּמִיד אֶת נַפְשׁוֹ אַוְזֵרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא זָשַׁשׁ לִדְבָרִים אַוְזֵרִים שֶׁל הָעוֹלָם, אֶלָּא לְהַדְבִּיק נַפְשׁוֹ וּרְצוֹנוֹ בּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהוּא הָיָה נִדְבָּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הָיָה תּוֹמֵךְ בּוֹ וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ. מִכָּאן שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם בָּא לְהִדָּבֵק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹחֵז בּוֹ וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ.

דָּבָר אַוְזֵר דָּבְקָה נַפְשִׁי אַוְזָרֶיךָ – לְהִתְעַטֵּר דַּרְגָּתוֹ לְמַעְלָה. שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר נִדְבָּקֶת הַדַּרְגָּה הַהִיא [שֶׁלּוֹ נִתְבָּרְכָה, וּכְשֶׁהִתְגַּלְתָּה] בַּדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לַעֲלוֹת אַוְזֵרֶיהָן, אָז הַיָּמִין אוֹחֶזֶת בָּהּ לְהַעֲלוֹתָהּ וּלְזַכְּרָהּ בְּזוֹהַר אֶזֶד כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְתאֹחֲזֵנִי יְמִינֶךָ, וְכָתוּב וִימִינוֹ תְּזַכְּקֵנִי, וְעַל כֵּן בִּי תָּמְכָה יְמִינֶךָ.

וּכְשֶׁאוֹחֶזֶת בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז כָּתוּב שְׁמאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַכְּקֵנִי. וְהוּא יְזוּד אֶזֶד וְזוֹהַר אֶזֶד. וּכְשֶׁהוּא זוֹהַר אֶזֶד, אָז מִתְמַלֵּאת אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ וּמִתְבָּרֶכֶת.

וּכְשֶׁמִּתְמַלְּאִים כָּל אוֹתָם הָרָהָטִים, מִתְמַלְּאִים לְאַרְבַּעַת צִדֵּי הָעוֹלָם, וְכָל הָעֲדָרִים מַשְׁקִים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְצִדּוֹ. וּכְשֶׁבָּא יַעֲקֹב לְתַקֵּן אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, בָּזַר לוֹ צַד הַיָּמִין שֶׁרָאוּי לוֹ, וְהַצַּד הָאַוְזֵר שֶׁלֹּא רָאוּי לוֹ נִפְרַד מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיָּשֶׂת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן. לְבַדּוֹ – הָיָה לְבַדּוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בַּתּוֹעֵבוֹת הָאַוְזֵרוֹת שֶׁבַּצְּדָדִים הָאַוְזֵרִים. אַשְׁרֵי זְכֻלְכֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּזַר ה' וְגוֹ'.

וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הוּא הַמְשַׁבֵּחַ שֶׁל הָאָבוֹת וְהוּא הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם כָּךְ הוּא עוֹמֵד לְהָאִיר לַלְּבָנָה, שֶׁיַּעֲקֹב הוּא עוֹמֵד לְתַקֵּן אֶת תְּפִלַּת עַרְבִית.

וְכָל הַתִּקּוּן הַהוּא הוּא כָּרָאוּי לוֹ. כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הַקְּדוֹשִׁים, כֻּלָּם בְּתִקּוּן הַתִּקִּין בְּצִדּוֹ, וְהִפְרִיד זֻלְקָן מִזֻּלְקָם שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. אֵלּוּ הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וְאֵלּוּ צְדָדִים טְמֵאִים בְּטֻמְאוֹת הַטֻּמְאָה.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וַיְשֻׁת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ. וַיְשֻׁת לוֹ – שֶׁהַתִּקִּין תִּקּוּנִים לָאֻמּוֹת. לְבַדּוֹ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְךָ בָּזַר ה' לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים. וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן – שֶׁלֹּא שָׂם זֻלְקָן וְגוֹרָלוֹ עִמָּהֶם.

וְעַל כֵּן יַעֲקֹב, שְׁלֵמוּת הָאָבוֹת, הַתִּקִּין סוֹד הָאֱמוּנָה, וְהִפְרִיד זֻלְקָן וְגוֹרָלוֹ מֵהַזֻּלָּק וְהַגּוֹרָל שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. וְעַל זֶה כָּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אַשְׁרֵי זֻלָּקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם עֶלְיוֹנִים עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁדַּרְגָּתָם לְמַעְלָה, וְהַדְּרָגוֹת שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְמַטָּה. אֵלּוּ בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, וְאֵלּוּ בְּצַד הַטֻּמְאָה. אֵלּוּ לְיָמִין, וְאֵלּוּ לִשְׂמֹאל.

כֵּיוָן שֶׁנֶּאֱזַרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מַה כָּתוּב? (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. וְהַשְּׂמֹאל מִתְגַּבֵּר וְהַטֻּמְאָה מִתְזַוֶּגֶת, עַד שֶׁיִּבְנֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְיַתֵּקֵן אֶת הָעוֹלָם עַל תִּקּוּנוֹ, וְיַזְזִירוּ דְּבָרָיו כָּרָאוּי, וְיַעֲבֹר צַד הַטֻּמְאָה מִן הָעוֹלָם. וְהִנֵּה נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ וְגוֹ', וְכָתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ'.

וְיִשָּׁאֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יַחֲלֹף, וְכָתוּב וְנִשְׂגָּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) וְאֵין

עִמּוֹ אֵל נֵכָר, מִשּׁוּם שֶׁיִּכְלֶה כׇּזֶה הַטֻּמְאָה מִן הָעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׁאֵר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, וְיִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹדָתוֹ, עַם קָדוֹשׁ. וְיִקָּרֵא קָדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלָם. וְאָז יִהְיֶה מֶלֶךְ יְחִידִי לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעַם יְחִידִי לַעֲבוֹדָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ.

רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יֵיסָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הִנֵּה שִׁכִּינָה אֶצְלָנוּ, נִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה וּמִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, זּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ אוֹתָהּ עִמּוֹ.

פָּתַח רַבִּי יְצְחָק וְאָמַר, (תהלים יזז) זַי ה׳ וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד. זַי ה׳, וְכִי לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא זַי? אֶלָּא אַפְלוּ צַדִּיק גָּמוּר, הוּא נִקְרָא זַי, שֶׁהֲרֵי זַי – צַדִּיק הוּא לְמַעְלָה וְצַדִּיק הוּא לְמַטָּה. לְמַעְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא זַי – לְמַטָּה הַצַּדִּיק נִקְרָא זַי, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ זַי. לָמָּה נִקְרָא זַי? מִשּׁוּם שֶׁהוּא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק נִקְרָא זַי, זַי הָעוֹלָמִים. וּבָרוּךְ צוּרִי – הַכֹּל אָזַד. זַי וּבָרוּךְ – שֶׁלֹּא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְזַוְּגִים יַזַּד נִקְרָא בְּאֵר מַיִם זַיִּים. זֶה נוֹבֵעַ הַזִּוּוּעָה, וְזֶה מִתְמַלֵּא מִמֶּנּוּ.

וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא רָם וְנִשָּׂא, רָם עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ יוֹצֵא הַכֹּל, [מָקוֹר שֶׁלֹּא פּוֹסֵק] וְכָל הַנְּבִיעָה שֶׁנּוֹבַעַ לְמַלֵּא הַבְּאֵר כָּרָאוּי, וּמִשָּׁם מִתְבָּרֶכֶת לְהָאִיר לְכָל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה. וּכְשֶׁמִּתְמַלֵּאת [זוֹ] הַכֹּל כָּרָאוּי, אָז וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי.

פָּתַח רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, (איוב לו) לֹא יִגְרַע מִצַּדִּיק עֵינָיו וְאֶת מְלָכִים לַכִּסֵּא וַיּוֹשִׁיבֵם לָנֶצַח וַיִּגְבָּהוּ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרְשָׁעִים לֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם וְנֶאֱבָדִים מִמֶּנּוּ [מֵהָעוֹלָם], אָז הַצַּדִּיק שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יְזִיזֶה רָשָׁע וּמִשְׁפָּט עֲנִיִּים יִתֵּן. מַה כָּתוּב אַזְרֵיו? לֹא יִגְרַע מִצַּדִּיק עֵינָיו. מַה זֶּה עֵינָיו? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לד) עֵינֵי ה׳ אֶל צַדִּיקִים.

וְאֶת מְלָכִים לַכִּסֵּא – אֵלּוּ הֵם הַמְּלָכִים הַשּׁוֹלְטִים שֶׁנֶּאֱוָוזִים בַּכִּסֵּא. וַיִּשִּׁיבֵם לָנֶצַח – שֶׁהִתְקַיְּמוּ בַּכִּסֵּא בְּקִיּוּם שָׁלֵם. וַיִּגְבָּהוּ – לָמָּה וַיִּגְבָּהוּ? לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְיִתְקַיֵּם הַכִּסֵּא עַל עֲמוּדָיו. דָּבָר אַוֵּר וַיִּגְבָּהוּ – שֶׁנּוֹטְלִים אֶת הַכִּסֵּא וּמַעֲמִידִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה לְהֶאָוֵּז בְּמִקּוֹמוֹ כָּרָאוּי, וְאָז הַכֹּל יְזוּד אֶזֶד.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ אִישׁ אֶזֶד שֶׁהָיָה בָּא, וְעֶלֶם אֶזֶד עִמּוֹ רוֹכֵב עַל כְּתֵפָו. אָמַר רַבִּי יִצְזָק, וַדַּאי שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הוּא יְהוּדִי, וּכְדֵי לְזַכּוֹת אֲנָשִׁים הוּא בָּא. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, נְזָכָה אָנוּ בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה.

כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אֵיפָה הַכְּלִי [הַמִּדָּה שֶׁל הֶעָמִיר] עִם מַאכְלֵי הַדֶּרֶךְ? אָמַר, כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ [בּוֹ] אֲנָשִׁים, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לִי שְׁנֵי בָּנִים, וְהִגִּיעַ הַעֲבָא לָעִיר וְנִשְׁבּוּ, וְכָעֵת אֲנִי הוֹלֵךְ כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם. זָכוּ עִמּוֹ וְנָתְנוּ לוֹ לֶאֱכֹל.

בֵּינְתַיִם פָּתַז אוֹתוֹ יְהוּדִי וְאָמַר, (במדבר כוז) אֶת קָרְבְּנִי לַזְמִי לְאִשַּׁי וְגוֹ'. הַקָּרְבָּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם כְּדֵי לָזוֹן אֶת הָעוֹלָם וְלָתֵת כַּלְכָּלָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה, וּבָזֶה מִתְכַּלְכְּלִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי.

אֶת קָרְבְּנִי לַזְמִי – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם זַלְבִּי. לְאִשַּׁי – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִכְלוּ רֵעִים וְגוֹ'. וּמָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה לְעוֹרֵר מָזוֹן לְמַעְלָה [לְמַטָּה] כְּדֵי לְעוֹרֵר מָזוֹן [לְמַעְלָה] לְמַטָּה מֵהַמָּזוֹן הַהוּא – מִי שֶׁנּוֹתֵן לְקַיִּם נָפֶשׁ עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ אוֹתוֹ, וְיָעִיר לוֹ מָזוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, וְיִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם בִּשְׁבִילוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְזָק, וַדַּאי זֶה הַסּוֹד כָּרָאוּי, וְיָפָה אָמַר. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וַדַּאי עַל זֶה אָמַר אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יְזַלְזֵל אָדָם בְּשׁוּם אָדָם אֶזֶד בָּעוֹלָם, בְּשִׁתֵּי צוּרוֹת זָכִינוּ לְאִישׁ הַזֶּה.

פָּתַז וְאָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֶת קָרְבְּנִי לַזְמִי לְאִשַּׁי. אֶת קָרְבְּנִי – הַסּוֹד שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב אֶת, אֶת דָּוִקָא. קָרְבְּנִי – זֶהוּ קָרְבָּן

וְקָשֶׁר לְהִתְקַשֵּׁר. לַזְמִי – זֶה הַמָּזוֹן שֶׁבָּא מִלְמַעְלָה בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה. לְאַשַּׁי – לְהַכְלִיל שְׁאָר הַוַּיָלוֹת הָאֲוִזָרִים שֶׁהִצְטָרְכוּ לְהָזוֹן כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ. רֵיזַז נִיזוּזִי – זֶה הָרָצוֹן וְהַקֶּשֶׁר שֶׁאוֹזֵז אֶת הַכֹּל בְּסוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ, מִי הוּא מוֹעֲדוֹ? בַּזְּמַן שֶׁמִּתְעוֹרֵר אַבְרָהָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר, וּבַזְּמַן שֶׁנַּעֲקַד יִצְזָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּזַ, שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הָיְתָה בֵּין הָעַרְבַּיִם. וְאָמַר רַבִּי [זִזְיָא] יֵיסָא, אִם כָּךְ, זֶה שֶׁכָּתוּב בְּמוֹעֲדוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּמוֹעֲדִים! אָמַר לוֹ, אוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִכְלַל אֵשׁ בְּמַיִם וּמַיִם בְּאֵשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּמוֹעֲדוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל הַקָּרְבָּנוֹת לֹא כָּתוּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּאן תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי. תִּשְׁמְרוּ – הַסּוֹד שֶׁל שָׁמוֹר, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַקְרִיב לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ, בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם וְיִצְזָק, וְהַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אִלְמָלֵא לֹא בָּאתִי לְכָאן אֶלָּא לִשְׁמוֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּי לִי. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עַל זֶה כָּתוּב (ישעיה ה) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

וְלָבָן הָלַךְ לִגְזֹז אֶת צֹאנוֹ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה זֶּה תְּרָפִים? אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה. וְלָמָּה נִקְרָאִים תְּרָפִים? לְגַנַּאי הָיָה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בִּמְקוֹם הַתֶּרֶף. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהָיוּ עֲבוֹדָה זָרָה? שֶׁכָּתוּב לָמָּה גָּנַבְתָּ אֶת אֱלֹהַי וְכָתוּב עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'. וְלָבָן הַמְכַשֵּׁף שֶׁל כָּל הַמְכַשְּׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם הָיָה, וּבָזֶה הָיָה יוֹדֵעַ אֶת כָּל מַה שֶּׁרוֹצָה לָדַעַת.

אָמַר רַבִּי זִזְיָא, בְּקֶסֶם נַעֲשָׂה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בְּנַזַשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא נַעֲשׂוּ אֶלָּא בְּשָׁעוֹת יְדוּעוֹת. וְלָמָּה נִקְרָאִים תְּרָפִים? מִשּׁוּם שֶׁמַּכִּים אֶת הַשָּׁעָה הַזּוֹ, וְהַשָּׁעָה מַרְפָּה הַיָּד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶךָ.

כְּשֶׁהָאֱמֶן עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, אוֹתוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ רְגָעִים וְשָׁעוֹת עוֹמֵד עָלָיו וְאוֹמֵר: כָּעֵת

הַרְפָּה וְכָעֵת עֲשֵׂה. וְלֹא תִמְצָא מַעֲשֶׂה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּרְפּוּ מִמֶּנּוּ אֶלָּא זֶה. וְהוּא מְדַבֵּר תָּמִיד וְנוֹתֵן עֵצוֹת רָעוֹת לְהָרַע לְנֶפֶשׁ הָאָדָם.

וְרָזֵל פָּזְדָה, מְשׁוּם שֶׁנָּתַן עֵצָה לְהָרַע לְיַעֲקֹב, וּבִשְׁבִיל בְּזְיוֹן עֲבוֹדָה זָרָה שָׂמָה אוֹתָם תַּזְקִיפָה עַד שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְדַבֵּר. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהוּא מְתֻקָּן לְדַבֵּר, מְכַבְּדִים וּמַרְבִּיצִים לְפָנָיו. וְכָעֵת מַה כָּתוּב? וַתִּשֹּׂב עֲלֵיהֶם. זָכָר וּנְקֵבָה הָיוּ, וַעֲבוֹדוֹת רַבּוֹת עוֹשִׂים טָרֶם מְדַבְּרִים. וּמְשׁוּם כָּךְ הִתְעַכֵּב לָבָן שִׁלְשָׁה יָמִים, שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁבָּרַז יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַיַּגֶּד לְלָבָן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַז יַעֲקֹב.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַזְּמִין עַצְמוֹ בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: הִזְדָּרְזוּ בְּכָל הַכִּשָּׁפִים שֶׁהָיוּ לוֹ, וְהִזְדָּרְזוּ בִּכְלֵי זַיִן כְּדֵי לְאַבֵּד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דברים כו) אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁרָצָה לְאַבֵּד אֶת יַעֲקֹב, מַה כָּתוּב? הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב יֶשׁ לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע. בַּמֶּה בָּטַח? בַּכְּשָׁפִים שֶׁהָיוּ בְיָדוֹ.

בֹּא רְאֵה, לָבָן הָלַךְ בְּיוֹם אָזַד הַדֶּרֶךְ שֶׁהָלַךְ יַעֲקֹב שִׁבְעָה יָמִים כְּדֵי לַעֲקֹר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. אָזַד עַל שֶׁהָלַךְ, וְאָזַד עַל אוֹתָם הַתְּרָפִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁרָזֵל הִיא שֶׁעָשְׂתָה כְּדֵי לַעֲקֹר אֶת אָבִיהָ מֵאֲזֵרֵי עֲבוֹדָה זָרָה – נֶעֱנְשָׂה שֶׁלֹּא גִּדְּלָה אֶת בִּנְיָמִין, וְלֹא עָמְדָה עִמּוֹ שָׁעָה אַחַת בִּשְׁבִיל הַצַּעַר שֶׁל אָבִיהָ, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְכַּוְּנָה לְטוֹב.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כָּל אוֹתָהּ הַתּוֹכָחָה שֶׁהָיְתָה לְיַעֲקֹב עִם לָבָן, הֶחֱזִיר לוֹ לְלָבָן לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב רְאֵה אֱלֹהִים עֵד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי נָזוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ. זָזַר אוֹתוֹ הָרָשָׁע לְתַקָּלָתוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, זָזַר וְאָמַר וֵאלֹהֵי נָזוֹר.

וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַזַד אָבִיו יִצְחָק. מָה הַטַּעַם בְּפַזַד יִצְחָק וְלֹא בֵּאלֹהֵי אַבְרָהָם? אֶלָּא שֶׁלֹּא רָצָה לְהַטְרִיזַ אֶת הַיָּמִין בִּשְׁבִיל לָבָן, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁלֹּא צָרִיךְ לָאָדָם – אַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁבָּע בָּאֱמֶת – לְהִשָּׁבַע בַּמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי לְקִיּוּם [לִשְׁבוּעָה] כָּרָאוּי נִשְׁתַּבַּע כָּךְ יַעֲקֹב, וְכָךְ רָאוּי. וְיַעֲקֹב הִשְׁגִּיזוֹ בַּדָּבָר. אָמַר, הֲרֵי הוּא אָמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, וְעָוֹד אֶת אַבָּא. אֲנִי אַשְׁלִים אֶת הַכֹּל. מִיָּד – וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק. דָּבָר אַחֵר, לְהַכְלִל בַּדִּין, לַעֲמֹד עַל לָבָן.

השלמה מההשמטות (בין סימן נא – נב)

רעיא מהימנא פתח רבי שמעון השייך לדף קס"ה ע"א אצל ויַעֲקֹב הלך תמצא בזוהלק ג' דף רכ"ה ע"ב (עד כאן מההשמטות)

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (בראשית ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וְגוֹ'. כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה. אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם אֲטוּמֵי הַלֵּב וּסְתוּמֵי הָעֵינַיִם. הִנֵּה הַתּוֹרָה קוֹרֵאת לִפָּנֵיהֶם, (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי וּשְׁתוּ בְּיַיִן מָסָכְתִּי. מִי פֶתִי יָסֵר הֵנָּה. זָסַר לֵב אָמְרָה לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ.

בֹּא רְאֵה, בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, הוּא בְּפָנִים וְהוּא בַּחוּץ. זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, נִשְׁמָע לַצּוּרָה הַזּוֹ וְנִשְׁמָע לַצּוּרָה הַזּוֹ, וְנִשְׁמָע שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה הֵם בְּזִוּוּג אֶחָד, שֶׁכָּתוּב בְּרָאָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) שֶׁמֶשׁ יֶרַח עָמַד זְבֻלָה. וְנִשְׁמָע שֶׁאָדָם וְחַוָּה נִבְרְאוּ יַחַד בְּזִוּוּג אֶחָד, וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצְאוּ בְּזִוּוּג אֶחָד, מִיָּד וַיְבָרֶךְ אֹתָם, שֶׁאֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיָּצָא יַעֲקֹב לָלֶכֶת לְחָרָן, הָיָה לִבּוֹ, שֶׁלֹּא נִשָּׂא, מַה כָּתוּב? וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וְגוֹ', וְלֹא הֵשִׁיבוּ לוֹ אֶלָּא בַּחֲלוֹם. כָּעֵת שֶׁנִּשָּׂא, וְהָיָה בָּא עִם כָּל הַשְּׁבָטִים, כִּבְיָכוֹל הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים פָּגְשׁוּ בּוֹ וְהִתְחַזְּנוּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. הֵם חָזְרוּ לְהִפָּגֵשׁ בּוֹ. בָּרִאשׁוֹנָה – וַיִּפְגַּע הוּא בַּמָּקוֹם, וְכָעֵת הֵם – וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ.

מִשּׁוּם שֶׁבִּשְׁבִיל יַעֲקֹב וּבְאוֹתָם הַשְּׁבָטִים הֵם מֵשִׁקִּים, מִן הַמַּיִם שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בָּרִאשׁוֹנָה בַּלַּיְלָה בַּחֲלוֹם, וְכָעֵת בְּמַרְאֵה הָעַיִן וּבַיּוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וְגוֹ'.

בַּמָּה הִכִּיר אוֹתָם? אֶלָּא רָאָה שֶׁהֵם הָיוּ אוֹתָם שֶׁרָאָה בַּזְּלוֹם, מִשּׁוּם כָּךְ קָרָא לָהֶם מַזָּנִים, מַזָּנוֹת שֶׁנִּרְאוּ לְמַעְלָה וּמַזָּנוֹת שֶׁנִּרְאוּ לְמַטָּה. לָמָּה נִתְגַּלּוּ לְפָנָיו אוֹתוֹ? אֶלָּא הַשְּׁכִינָה הָלְכָה אֵלָיו לִטֹּל אֶת בֵּיתוֹ, וּמְצָאָהּ לִבְנָיָמִין לִטֹּל אֶת הַבַּיִת עִם יַעֲקֹב כָּרָאוּי, וְאָז כָּתוּב וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין מַזְעִירִיד. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סִתְרֵי תּוֹרָה

וְזָרוּז הַשָּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ. מָה רָאָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁרֵאשִׁית סֵפֶר הַזֹּהַר שֶׁלּוֹ הוּא מִכָּאן? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה הֵקִים אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה עַל שִׁבְעָה הֲבָלִים, וְהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

וְהֵם הָעַמּוּדִים וְהַתּוֹמְכִים, קִיּוּם הָעוֹלָם. שֶׁמְּשׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ הֲבָלִים: (ס״א בְּהֶבֶל זֶה שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו שֶׁל אָדָם וּמִתְקַיֵּם בּוֹ, וְהִתְעוֹרְרוּ הַזִּוּוְגִים אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא בַּהֶבֶל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן. דָּבָר אַוֵּר, עַל שִׁלְשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת וַסָּדִים. הַתּוֹרָה – זֶה יַעֲקֹב, הָעֲבוֹדָה – זֶה יִצְחָק, גְּמִילוּת וַסָּדִים – זֶה אַבְרָהָם. שִׁלְשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ הֵם עַמּוּדִים עֶלְיוֹנִים, שִׁלְשָׁה מִן שִׁבְעָה הֲבָלִים) מָה הַגּוּף אֵינוֹ מִתְקַיֵּם בְּלִי הֶבֶל – אַף כָּךְ הָעוֹלָם אֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הַהֲבָלִים שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְהֵם שִׁבְעָה, שֶׁכָּתוּב הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת הֶבֶל הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל. הֲרֵי שִׁבְעָה.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ שֶׁאוֹתָן מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, הִנֵּה בְּמָקוֹם אַוֵּר כָּתוּב הֲבָלִים רָעִים, וְהֵן זִרְבֵּן הָעוֹלָם, כְּמוֹ (קהלת ו) זֶה הֶבֶל וְזֶלִי רָע הוּא. זֶה הֶבֶל וּרְעוּת רוּזַ. אֶלָּא וַדַּאי [אֵלּוּ], אַף עַל גַּב שֶׁשִּׁבְעָה הַהֲבָלִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, קִיּוּם הָעוֹלָם, יֵשׁ כְּנֶגֶד אֵלּוּ שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁכָּל דִּינֵי הָעוֹלָם יוֹצְאִים וּמֵהֶם מִתְפַּשְׁטִים [הֲבָלִים אֲוִזִּרִים, וְהַכֹּל קִיּוּם שֶׁל הַגָּלוּת (שֶׁל הָעוֹלָם), מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּאֵלּוּ שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁכָּל דִּינֵי הָעוֹלָם יוֹצְאִים וּמִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ] וְנִקְרָאִים הֲבָלִים אֲוִזִּרִים לְהַלְקוֹת בְּנֵי אָדָם

וּלְתַקְּנָם שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְנִקְרָאִים הֶבֶל שֶׁשּׁוֹרָה בָּהֶם זֻלִּי רָע, הֶבֶל שֶׁהוּא רְעוּת רוּחַ. וְהֵם הַקָּיוּם [שֶׁל הָעוֹלָם] שֶׁבִּגְלָלָם בְּנֵי אָדָם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר וּפוֹזְרִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל כֵּן רַבִּים הֵם הַהֲבָלִים שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים מִשִּׁבְעָה הַלָּלוּ.

וְהָרִאשִׁית שֶׁהוּא אָמַר, סוֹד הַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא הֶבֶל שֶׁמְּקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, וְהוּא הַסּוֹד לְהַכְנִיס אֶת הָאָדָם לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל מַה שֶּׁתַּוָּזֹת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ אֵינוֹ סוֹד הָאֱמוּנָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שָׁם ב) וְאֵין יִתְרוֹן תַּוָּזֹת הַשָּׁמַיִם, בְּכָל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּוָּזֹת הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֲרֵי מִתַּוָּזֹת לְזֶה לֹא צָרִיךְ לְהִדָּבֵק.

הַשָּׁמַיִם וְהַלְּבָנָה הֵם אָזֶד בְּלִי פָּרוּד. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַלְּבָנָה הִיא תַּוָּזֹת הַשָּׁמַיִם, הַכֹּל הוּא שָׁמַיִם בְּלִי פָּרוּד, וְתַוָּזֹת לָזֶה הַכֹּל הוּא רְעוּת רוּחַ וְאָסוּר לְהִדָּבֵק בּוֹ.

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַסָּתוּם, מִתּוֹךְ הַסֵּתֶר הַסָּתוּם יוֹצֵא, זֹהַר הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה כְּלוּלָה מִשְּׁנֵי גְּוָנִים שֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד. כֵּיוָן שֶׁאֵלּוּ נִכְלָלוּ זֶה עִם זֶה, נִרְאִים בּוֹ כָּל הַגְּוָנִים. הוּא אַרְגָּמָן. כָּל מַרְאֵה הָאוֹרוֹת כְּלוּלִים בּוֹ. רָצוֹא וָשׁוֹב, אוֹתָם הָאוֹרוֹת לֹא מִתְעַכְּבִים לִרְאוֹת, זוּבּוּר אָזֶד הֵם מִתְחַבְּרִים בַּזֹּהַר הַהוּא.

בַּזֹּהַ"ר הַזֶּה שׁוֹרָה מִי שֶׁשּׁוֹרָה, הוּא שֵׁם לְאוֹתוֹ הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ כְּלָל, נִקְרָא קוֹל יַעֲקֹב, בָּזֶה נִרְאֵית הָאֱמוּנָה שֶׁל הַכֹּל. אוֹתוֹ נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ כְּלָל, בָּזֶה שׁוֹרָה יהו"ה. הוּא הַשְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, הָעֶלְיוֹן וְהַתַּוָּזֹתוֹן נִמְצָא כָּאן, יַעֲקֹב הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁאָזוּזוּ מִכָּל הַצְּדָדִים. הַזֹּהַר הַזֶּה עַל בְּזִירַת הַשֵּׁם הַזֶּה נִקְרָא, שֶׁכָּתוּב יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּזַרְתִּיךְ. שְׁנֵי שֵׁמוֹת נִקְרָא – יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. בָּרִאשׁוֹנָה יַעֲקֹב, וְאַזַר כָּךְ יִשְׂרָאֵל.

הַסֵּתֶר שֶׁל הַסֵּתֶר הַזֶּה, כְּשֶׁהָיָה בַּהַתְחָלָה בַּסּוֹף הַזֶּה שֶׁל הַמַּוָּשָׁבָה, שֶׁהוּא הַפָּרוּשׁ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְעַל כֵּן נִקְרָא

בְּאֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים א) הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה. בֵּא״ר הוֹשַׁעְיָא שֶׁנִּקְרָא שֶׁבַע, שֶׁכָּתוּב וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים. וְהָיְנוּ קוֹל גָּדוֹל.

וְסוֹף הַמַּזָּלוֹת הַוָּה הוּא בְּא״ר שָׁבַע. וְיַעֲקֹב נִכְנַס בָּרֹאשׁ הַוָּה לָאֻמּוּנָה. כֵּיוָן שֶׁנִּדְבַּק בָּאֻמּוּנָה הַזּוֹ, הֻצְרַךְ לוֹ לְהִבָּזֵן בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּבְזְזוּ אֲבוֹתָיו, שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׁלוֹם וְיָצְאוּ בְּשָׁלוֹם.

אָדָם נִכְנַס וְלֹא נִשְׁמַר, וְהִתְפַּתָּה אַזְרִיהָ, וְזָנְטָא בְּאוֹתָהּ אֵשֶׁת זְנוּנִים, הַנָּזוּשׁ הַקִּדְמוֹנִי. נָזַז נִכְנַס וְלֹא נִשְׁמַר, וְהִתְפַּתָּה אַזְרִיהָ וְזָנְטָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָהּ. אַבְרָהָם נִכְנַס וְיָצָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה, וְכָתוּב וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. יְצָזוּק נִכְנַס וְיָצָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ יְצָזוּק אֶל אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה, וְכָתַב וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע.

יַעֲקֹב, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס בָּאֻמּוּנָה, הִצְטָרֵךְ לְהַכְנִיס מְנָזָה לַצַּד הַהוּא, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁנִּצַּל מִשָּׁם הוּא אָהוּב וְנִבְזָר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה כָּתוּב? וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, הַסֵּתֶר שֶׁל סוֹד הָאֻמּוּנָה. וַיֵּלֶךְ זָרָנָה – הַצַּד שֶׁל אֵשֶׁת זְנוּנִים, אִשָּׁה מְנָאֶפֶת.

סֵתֶר הַסְּתָרִים מִתּוֹךְ הַתִּקָּף שֶׁל אוֹרוֹ שֶׁל יְצָזוּק [יָצָא] מִתּוֹךְ שִׁמְרֵי הַיַּיִן, יָצְאָה צוּרָה מֻרְכֶּבֶת אַזּוֹת כּוֹלֶלֶת אָזְנֵד זָכָר וּנְקֵבָה, אֲדָמָה כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה, נְפָרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים וּשְׁבִילִים. הַזָּכָר נִקְרָא סמא״ל, וּנְקֵבָתוֹ כְּלוּלָה בְּתוֹכוֹ תָּמִיד. כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, כָּךְ גַּם בַּצַּד הָאַזּוֹר זָכָר וּנְקֵבָה כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. הַנְּקֵבָה עִם סמא״ל, נָזוּשׁ, נִקְרֵאת אֵשֶׁת זְנוּנִים, קֵץ כָּל בָּשָׂר, קֵץ הַיָּמִים.

שְׁתֵּי רוּזוֹת רָעוֹת נִדְבָּקוֹת יַזַּד. רוּזַז הַזָּכָר דַּקָּה. רוּזַז הַנְּקֵבָה בְּכַמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים נִפְרֶדֶת, וְנִדְבֶּקֶת בְּאוֹתָהּ הָרוּזַז שֶׁל הַזָּכָר. מְקַשֶּׁטֶת אֶת עַצְמָהּ בְּכַמָּה תַּכְשִׁיטִים, כְּמוֹ זוֹנָה, מְרֻזֶּקֶת, עוֹמֶדֶת בְּרֹאשׁ הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם.

הַשּׁוֹטָה שֶׁקָּרֵב אֵלֶיהָ, מְזֻזָּקָה בּוֹ וּמְנַשֶּׁקֶת אוֹתוֹ, מוֹזֶגֶת לוֹ יֵין הַמְשֻׁמָּר

שֶׁל בְּרוֹרַת פָּתָנִים. כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹתָה, סוֹטָה אַזְהָרִיהָ. אַזַר שֶׁרוֹאָה אוֹתוֹ סוֹטָה אַזְהָרִיהָ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, מַפְשִׁיטָה אֶת עַצְמָהּ מִכָּל אוֹתָם הַתִּקּוּנִים שֶׁהָיְתָה מִתְקֶנֶת לַשּׁוֹטָה הַזֶּה.

הַתִּקּוּנִים שֶׁלָּהּ לְפָתוּת בְּנֵי אָדָם: שֶׁעֲרוֹתֶיהָ מִתְקָנִים אֲדֻמִּים כַּשּׁוֹשַׁנָּה, פָּנֶיהָ לְבָנִים וַאֲדֻמִּים, בְּאָזְנֶיהָ תְּלוּיִים שִׁשָּׁה תִּקּוּנִים שֶׁל אֲטוּן מִצְרַיִם, תְּלוּיִים עַל צַוָּארָהּ כָּל זְוִילוֹת אֶרֶץ קֶדֶם, פִּיהָ מִתְקָן כִּפְתִיזָה דַּקָּה יָפָה בְּתִקּוּנֶיהָ, לָשׁוֹן זוֹהָה כַּזֶּרֶב, דִּבֶּרְיָהּ זַלָּקִים כַּשֶּׁמֶן, שִׁפָּתוֹתֶיהָ יָפוֹת אֲדֻמּוֹת כַּשּׁוֹשַׁנָּה מְתוּקוֹת בְּכָל הַמְּתִיקוּת שֶׁל הָעוֹלָם, לְבוּשָׁהּ אַרְגָּמָן, מִתְקֶנֶת בְּאַרְבָּעִים תִּקּוּנִים זָסֵר אָזָד.

שׁוֹטָה [זֶה] שֶׁסּוֹטָה אַזְהָרִיהָ וְשׁוֹתָה מִכּוֹס הַיַּיִן וְעוֹשָׂה עִמָּהּ נְאוּפִים וְסוֹטָה אַזְהָרִיהָ, מָה הִיא עוֹשָׂה? מַשְׁאִירָה אוֹתוֹ יֶשֶׁן בַּמִּטָּה, וְעוֹלָה לְמַעְלָה וּמַלְשִׁינָה עָלָיו, וְנוֹטֶלֶת רְשׁוּת וְיוֹרֶדֶת. מִתְעוֹרֵר הַשּׁוֹטָה הַהוּא, וְזוֹשֵׁב לְצַוְּוחַ עִמָּהּ כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהוּא מְסִירָה אֶת תִּקּוּנֶיהָ מִמֶּנָּה, וְזוֹוֶרֶת לְגִבּוֹר זָזָק שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ, לָבוּשׁ בִּלְבוּשׁ שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת, בְּפַזַּד זָזָק מְרַתֶּת עַצְמָהּ וְנַפָּשָׁהּ עֲרַמָּה, מְלֵאָה בְּעֵינַיִם מַפָּזְזִידוֹת, וְזֶרֶב שְׁנוּנָה בְּיָדוֹ [בְּיָדָהּ]. טִפּוֹת מְרִירוֹת תְּלוּיוֹת מֵהַזֶּרֶב הַהִיא. הוֹרֵג אֶת הַשּׁוֹטָה הַהוּא, וְזוֹרֵק אוֹתוֹ לְתוֹךְ גֵּיהִנֹּם.

יַעֲקֹב יָרַד אֵלֶיהָ וְהָלַךְ לִמְקוֹמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּלֶךְ זָרָנָה, וְרָאָה אֶת כָּל תִּקּוּן הַבַּיִת, וְנִצַּל מִמֶּנָּה. הַזָּכָר שֶׁלָּהּ סמא"ל, הֵרַע לְפָנָיו, וְיָרַד לַעֲרֹךְ בּוֹ קְרָב וְלֹא יָכֹל לוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ וְגוֹ'. אֲזַי נִצַּל מִן הַכֹּל, וְהִשְׁתַּלֵּם בִּשְׁלֵמוּת, וְהִתְעַלָּה בְּדַרְגָּה שְׁלֵמָה וְנִקְרָא יִשְׂרָאֵל. אָז עָלָה לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה וְנִשְׁלַם בַּכֹּל וְנִהְיָה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְעָלָיו כָּתוּב וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן וְגוֹ'.

מַהוּ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרֶכוֹ? לוֹ לֹא יָכֹל, אֲבָל נָגַע בְּכַף יֶרֶכוֹ שֶׁהֵם נָדָב וַאֲבִיהוּא שֶׁיָּצְאוּ מִיֶּרֶכוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, [בְּסִבַּת אֵשׁ זָרָה. וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ לְשָׁמְרָךְ מֵאֵשָׁה זָרָה וְגוֹ', וְתָפְסָה אוֹתָם בְּרֵאשׁוֹתָהּ. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב הַשָּׁלֵם] [וְעַל יַעֲקֹב כָּתוּב] וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה.

וַיְזַלֵּם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה. הַזַּלּוֹם, הַמַּדְרֵגָה הַשִּׁשִּׁית מֵאוֹתָן שְׁתֵּי דַּרְגוֹת הַנְּבוֹאָה עַד אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה, הֵן שֵׁשׁ דַּרְגוֹת, וְעַל כֵּן הַזַּלּוֹם אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים דַּרְגוֹת שֶׁל נְבוּאָה. סֻלָּם, רָאָה אֶת בָּנָיו שֶׁעֲתִידִים לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּהַר סִינַי. סֻלָּם זֶה סִינַי [בְּגִימַטְרִיָּא], מְשׁוֹם שֶׁהוּא נָעוּץ בָּאָרֶץ וְזוֹשֵׁב בָּעֶלְיָה לַשָּׁמַיִם, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת [הַקְּדוֹשׁוֹת] וְהַמַּזָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם יוֹרְדִים [יָרְדוּ] לְשָׁם עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנָּתַן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה.

וְהַכֹּל רָאָה. רָאָה אֶת מטטרו"ן זַקַן הַבַּיִת שֶׁשּׁוֹלֵט בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּשִׁלְטוֹן עַל הָעוֹלָם [הַזֶּה], בְּשִׁלְטוֹן שֶׁל שֵׁם שַׁדַּי"י. וְעוֹלֶה לְמַעְלָה בַּעֲלִיַּת שֵׁם רִבּוֹנוֹ הוי"ה, הַמָּקוֹם שֶׁיַּעֲקֹב הַשְׁלַם בּוֹ לְאַזֵּר מִכֵּן. וְרֹאשׁוֹ שֶׁל שֵׁם שַׁדַּי"י הוּא י', וְזֶה מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעָה וְעָלְתָה הָאוֹת הַזּוֹ לַמָּקוֹם הַהוּא, הַשְׁלַם וְנִקְרָא בְּאוֹתוֹ שֵׁם שֶׁל רִבּוֹנוֹ הוי"ה.

וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁקְּרוֹבִים לַמַּלְכוּת עוֹלִים, וְאוֹתָם הָאֲזוֹרִים שֶׁאֵינָם קְרוֹבִים יוֹרְדִים. וְעוֹד, בּוֹ הֵם עוֹלִים וְיוֹרְדִים. כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה, עוֹלִים עִמּוֹ. כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד, יוֹרְדִים עִמּוֹ. מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים – שְׁתִּים עֶשְׂרֵה מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת, וְהֵן: מיכא"ל, קְדמיא"ל, פַּדא"ל, גַּבריא"ל, צַדקיא"ל, זוסדיא"ל, רפַּא"ל, רזיא"ל, סטוּרי"ה, נוּריא"ל, יפיא"ל, ענא"ל. אַלְפֵי שִׁנְאָן, שִׁנְאָ"ן – שו"ר נָשָׂ"ר אַרְיֵ"ה. ן' אָדָם, כּוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה. וְהֵם עוֹלִים כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה, וְאֵלּוּ יוֹרְדִים כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד.

וְעוֹד, כָּל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּשִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה עוֹלִים עַל יָדוֹ, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹרְדִים יוֹרְדִים עַל יָדוֹ, כֻּלָּם בַּסֻּלָּם הַזֶּה. הוי"ה שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, כָּתוּב אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם. בֵּית אֱלֹהִים וַדַּאי, וְהוּא הַשַּׁעַר לְהִכָּנֵס פָּנִימָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבוֹא בָם אוֹדֶה יָהּ זֶה הַשַּׁעַר לַה'. זֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם הַכֹּל אֶזֶד.

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. בְּאֵר

– הַדַּרְגָּה שֶׁל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. בַּעֲשָׂרָה – שְׁדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. שְׁלֹשָׁה עֲדֵרֵי צֹאן – שָׁלֹשׁ דַּרְגּוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת מִתֻּקָּנוֹת עַל אוֹתָהּ הַבְּאֵר, וְהֵן נֶצַ"וז וְהו"ד וְהַיְסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם. וְאֵלּוּ מוֹשְׁכוֹת מַיִם מִלְמַעְלָה וּמְמַלְּאִים אֶת הַבְּאֵר הַזֹּאת.

מִשּׁוּם שֶׁהַמָּקוֹר הַהוּא, יְסוֹד הָעוֹלָם, כְּשֶׁשּׁוֹרֶה בַּבְּאֵר הַזּוֹ, הוּא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנוֹבֵעַ תָּמִיד, וְאוֹתָהּ הַבְּאֵר מִתְמַלֵּאת מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁהִתְמַלְּאָה, וַדַּאי כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים, אֲלוּ הֵם כָּל הָאוּכְלוֹסִים וְהַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכֻּלָּם מֵשְׁקִים וְשׁוֹתִים מֵהַבְּאֵר הַהִיא, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ.

וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר – זוֹ הָאֶבֶן שֶׁמְּמָנָּה כּוֹשְׁלִים בְּנֵי הָעוֹלָם, אֶבֶן נֶגֶף וְצוּר מִכְשׁוֹל, שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד עַל פִּי הַבְּאֵר הַזּוֹ, עַל פְּקֻדָּתָהּ לִתְבֹּעַ הַדִּין שֶׁל כָּל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יֵרֵד מָזוֹן וְטוֹב לָעוֹלָם.

וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים. לֹא כָתוּב וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה הָעֲדָרִים, אֶלָּא כָּל הָעֲדָרִים. הַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְמַעְלָה וְהַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְמַטָּה. אֵלּוּ בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת לְמַטָּה. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִיָּד וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. מְגַלְגְּלִים אוֹתָהּ וּמַעֲבִירִים אוֹתָהּ מִן הַקְּדֻשָּׁה וּמִסְתַּלֶּקֶת מִן הַדִּין. מִיָּד וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן. נוֹסְעִים מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, וְנוֹסְעִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה.

אַזַּר כָּךְ וְהָשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן, עַל פְּקֻדַּת הַבְּאֵר הַזּוֹ, שֶׁתִּהְיֶה מְעֻטֶּרֶת [מְזֻמֶּנֶת] לְפָנָיו וְלִתְבֹּעַ הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, לְהַנְהִיג הָעוֹלָם בְּדִין, וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲמֹד אֶלָּא עַל דִּין, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בֶּאֱמֶת וְזָכוּת.

כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם יַעֲקֹב, לֹא הִצְטָרֵךְ לָאֶבֶן הַזּוֹ סִיּוּעַ אַזַּר. מַה כָּתוּב? וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן. וַיָּגֶל וְגָלְלוּ, וְלֹא כָתוּב וַיָּסֵר וְהֵסִירוּ, אֶלָּא [וַיָּגֶל] וְגָלְלוּ, הַיְנוּ הָעֵרְבּוּב שֶׁל הַשָּׂטָן שֶׁמְּעָרְבְּבִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג. וְיַעֲקֹב לְבַדּוֹ, לֹא הִצְטָרֵךְ לְסִיּוּעַ אַזַּר, אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ. שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב הָיָה בְּזִיר הָאָבוֹת.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁיָּכֹל לְעָשׂוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, יָכוֹל לְמַעְלָה, וּבְכֹל צָרִיךְ מַעֲשֶׂה.

שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יָרַשׁ יַעֲקֹב – אֶזֶד הָעוֹלָם שֶׁנִּגְלָה, וְאֶזֶד הָעוֹלָם שֶׁהִתְכַּסָּה, כְּמוֹ שֶׁהֵם מַמָּשׁ. מֵאֶזֶד יָצְאוּ שִׁשָּׁה שְׁבָטִים, וּמֵאֶזֶד יָצְאוּ שְׁנֵי שְׁבָטִים. הָעוֹלָם הַמְכֻסֶּה הוֹצִיא שִׁשָּׁה צְדָדִים, וְהָעוֹלָם הַמְגֻלֶּה הוֹצִיא שְׁנַיִם, וְאוֹתָם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁתַּזְוֶתֶיהָ. וְיַעֲקֹב נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בְּדִמּוּתָם מַמָּשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל דִּבְרֵי לֵאָה הָיוּ בִּנְכִסָּה, וְשֶׁל רָחֵל בְּהִתְגַּלּוּת.

מִשְׁנָה. בְּנֵי עֶלְיוֹן, קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, בְּרוּכֵי [נִבְחֲרֵי] הָעוֹלָם, מִזַּז הָאֶגוֹז, הִתְכַּנְּסוּ לָדַעַת. הִנֵּה צְפוֹר יוֹרֶדֶת בְּכָל יוֹם, מִתְעוֹרֶרֶת בַּגַּן. שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ בְּכַנָּפֶיהָ, בְּיָדֶיהָ שָׁלֹשׁ מַגֶּרְפוֹת שְׁנוּנוֹת כַּזֶּרֶב, מַפָּתְחוֹת שֶׁל גָּנָזִים בְּיַד יָמִין.

קוֹרֵא בְּזַיִל וְאוֹמֵר: מִי מִכֶּם שֶׁפָּנָיו מְאִירוֹת, שֶׁנִּכְנַס וְיָצָא וְהֶחֱזִיק בְּעֵץ הַזַּיִים, הִגִּיעַ לַעֲנָפָיו, אָזַז בְּשָׁרְשָׁיו, אָכַל מִפֵּרְיוֹ הַמָּתוֹק מִדְּבַשׁ, נוֹתֵן זַיִים לַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאָה לְעַצְמוֹ?

הַשָּׁמֵר מֵהֶרְהוּר רַע, מֵהֶרְהוּר שֶׁמְּשַׁקֵּר בְּעֵץ הַזַּיִים, מְטַמֵּא הַנָּהָר וְהַנַּזָל הַמָּקוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנּוֹתֵן מָוֶת לַנֶּפֶשׁ וְשֶׁבֶר לְעַצְמוֹ, אֵין לוֹ כְּלָל קִיּוּם.

הַהֶרְהוּר שֶׁמְּטַמֵּא אוֹתוֹ הַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ, עוֹשֶׂה עֵץ שֶׁל שֶׁקֶר, מְשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַהֶרְהוּר עוֹלֶה וּמַזְלִיף נֶפֶשׁ תַּזוּת נֶפֶשׁ. עֵץ הַזַּיִים מִסְתַּלֵּק, וְעֵץ הַמָּוֶת מַזְזִיק בּוֹ, מוֹשֵׁךְ מִשָּׁם הַנֶּפֶשׁ.

אוֹי לוֹ שֶׁנֶּעֱנַשׁ בַּהֶרְהוּר הַהוּא מִתּוֹךְ עֵץ הַזַּיִים וְנִדְבַּק בְּעֵץ הַמָּוֶת, אֵין בּוֹ עֲנָפִים, לֹא רוֹאֶה טוֹב לְעוֹלָמִים, הוּא יָבֵשׁ בְּלִי לַזּוּת כְּלָל, פָּרְיוֹ מַר כַּלַּעֲנָה, עָלָיו נֶאֱמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב וְגוֹ'.

מִשּׁוּם שֶׁהֶרְהוּר טוֹב עוֹלֶה לְמַעְלָה, אוֹזֵז בְּעֵץ הַזַּיִים, מַזְזִיק בַּעֲנָפָיו, אוֹכֵל מִפֵּרְיוֹ, כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִפִּיו, מוֹרִישׁ זַיִים לַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאָה לְעַצְמוֹ, עָלָיו נֶאֱמַר (שם) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא זֹם וְגוֹ'.

כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם הוֹלְכִים אַזַּר הַמְּזַשָּׁבָה וְהַהֶרְהוּר, וְעַל כֵּן (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מוֹצִיא וּמוֹשִׁיךְ בְּהֶרְהוּר טוֹב.

מִי שֶׁנִּטְמָא בְּהֶרְהוּר רַע, כְּשֶׁבָּא לְהִזְדַּוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ וְשָׁם רְצוֹנוֹ וְהֶרְהוּרוֹ בְּאִשָּׁה אַזָּרִת, וְזוֹרֵעַ זֶרַע בְּהֶרְהוּר אַזַּר, זֶהוּ שֶׁמַּזְלִיף אֶת הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, הַדַּרְגָּה שֶׁל קְדֻשׁ בַּעֲבוּר הַדַּרְגָּה שֶׁל הַטֻּמְאָה. כְּמוֹ שֶׁהַהֶרְהוּר שֶׁלּוֹ עוֹשֶׂה זִלּוּפִים לְמַטָּה, אַף כָּךְ עוֹשֶׂה זִלּוּפִים לְמַעְלָה.

כְּמוֹ שֶׁגּוּפוֹ שֶׁל אוֹתוֹ בֵּן שֶׁיּוֹלִיד נִקְרָא בֶּן תְּמוּרָה, כָּךְ גַּם בַּנֶּפֶשׁ נִקְרָא בֶּן תְּמוּרָה, שֶׁהֶרְהוּרִי לֹא מוֹשִׁיךְ מְשִׁיכָה קְדוֹשָׁה בַּהֶרְהוּר הַהוּא, וְנַפְשׁוֹ מִתְזַלֶּפֶת בְּדַרְגָּה אַזָּרִת.

יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם שֶׁל הַכֹּל, גָּלוּי לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּל דְּרָכָיו הָיוּ בֶּאֱמֶת, וְהֶרְהוּר שֶׁל אֱמֶת הֶרְהֵר תָּמִיד בַּכֹּל, בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁשִּׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ לֵאָה, הַהֶרְהוּר שֶׁלּוֹ הָיָה בְּרָזֵל. מְשַׁמֵּשׁ עִם לֵאָה וְזוֹשֵׁב עַל רָזֵל. וְהַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ הָלַךְ בַּהֶרְהוּר הַהוּא שֶׁלּוֹ.

וְלֹא לְדַעַת, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא עָלָה רְאוּבֵן בַּשֵּׁם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ, הֶרְאָה לוֹ וְאָמַר, רְאוּ בֵּן שֶׁנּוֹלַד בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן כָּתוּב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ. אַל תִּקְרֵי אֶרְאֶנּוּ אֶלָּא אַרְאֶנּוּ, שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִתְגַּלָּה לִפָּנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֲרֵי זֶה הָיָה לֹא לְדַעְתּוֹ וּבְדֶרֶךְ אֱמֶת הֶרְהֵר בִּרְצוֹנוֹ יַעֲקֹב, לֹא נִפְסַל מִתּוֹךְ הַשְּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאִם לֹא כָּךְ – הָיָה נִפְסָל.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַהֶרְהוּר הוּא עִקָּר וְעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הַהֶרְהוּר בַּמָּקוֹם שֶׁנִּדְבַּק, בְּאוֹתָהּ הַטֻּמְאָה הָרִאשׁוֹנָה נִשְׁמְרָה לוֹ הַבְּכוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (ד״ה–א ב) כִּי הוּא הַבְּכוֹר וְגוֹ׳. נִתְּנָה בְּכוֹרָתוֹ לִיוֹסֵף. בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהַהֶרְהוּר הָלַךְ וְנִדְבַּק בַּטֻּמְאָה הַהִיא, שָׁם נִדְבַּק וְנִמְסְרָה אוֹתָהּ הַבְּכוֹרָה, וְנִטְלָה הַבְּכוֹרָה מֵרְאוּבֵן, וְנִמְסְרָה לַמָּקוֹם שֶׁהַהֶרְהוּר נִדְבַּק בָּהּ.

בְּרֻזַּל הִרְהֵר וְנִדְבַּק הָרָצוֹן – בְּרֻזַּל נִדְבְּקָה הַבְּכוֹרָה, וְהַכֹּל זָוַּר אַוַּר הַהִרְהוּר וְהַמַּוְזַשָּׁבָה.

כְּמוֹ כֵן הַהִרְהוּר וְהַמַּוְזַשָּׁבָה עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה, וְנִמְשֶׁכֶת מְשִׂיכָה בְּכָל מַה שֶּׁנִּדְבַּק אָדָם בַּסֵּתֶר, שֶׁכָּתוּב (דברים כה) לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַזּוֹצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ. וְכָאן צָרִיךְ הִרְהוּר וְרָצוֹן לְהִתְדַּבֵּק, וּבְאוֹתוֹ הָרָצוֹן וּמַוְזַשָּׁבָה מוֹשֵׁךְ מְשִׂיכָה וְעוֹשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁצָּרִיךְ, וְלֹא יִכְלֶה שֵׁם הַמֵּת מִן הָעוֹלָם.

וְסֵתֶר זֶה, (איוב לד) אִם יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי הָרָצוֹן וְהַמַּוְזַשָּׁבָה מוֹשְׁכִים מְשִׂיכָה וְעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְעַל כֵּן בַּתְּפִלָּה צָרִיךְ רָצוֹן וְהִרְהוּר לְכַוֵּן, וְכֵן בְּכָל אוֹתָן הָעֲבוֹדוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – הַהִרְהוּר וְהַמַּוְזַשָּׁבָה עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה, וּמוֹשְׁכִים מְשִׂיכָה בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אֵין מִתְבָּרֶכֶת אֶלָּא בְּצַד יָמִין, וּמְשׁוּם כָּךְ, בְּעוֹד שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַיָּמִין לְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, הַשְּׂמֹאל לֹא תִסַּיַּע לְשָׁם, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין מוֹצֵא עִלָּה בַּכּוֹס הַהִיא לְעוֹרֵר כִּלְפֵּי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וְהַסֵּתֶר הַזֶּה, וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן, זֶה צַד הַדָּרוֹם, מְשׁוּם כָּךְ דִּגְלוֹ בַּדָּרוֹם, שֶׁהוּא רֹאשׁ לִשְׁנֵים עָשָׂר הַתְּזוּמִים, וּתְשׁוּקָתוֹ שֶׁל צַד הַדָּרוֹם לִמְצֹא עִלָּה וְתִתְקָרֵבֶת לַגְּבִירָה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ.

מַה כָּתוּב? וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. הָלַךְ לְזַפֵּשׁ בְּכָל אוֹתָם הַגְּנָזִים שֶׁלָּהּ, וּמָצָא בַּשָּׂדֶה הַזֶּה אוֹתָם הַדּוּדָאִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ, וְאוֹתָם שְׁנֵי כְּרוּבִים שֶׁהֵם הַתְּקוּנִים שֶׁלָּהּ, לְהָעִיר הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בְּכָל אוֹתָם הַתְּקוּנִים שֶׁל הַשָּׂדֶה הַזֶּה אֵין תִּקּוּן שֶׁיְּעוֹרֵר כִּלְפֵּי מַעְלָה, רַק הַכְּרוּבִים.

מָתַי צַד הַדָּרוֹם מִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ לִמְצֹא עִלָּה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ? בִּימֵי קְצִיר חִטִּים, בִּזְמַן שֶׁמְּזַלְּקֶת זֵלֶק שֶׁלָּל לְאוּכְלוֹסִיהָ, וְכָל קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. מִיָּד –

וַיָּבֵא אֹתָם אֶל לֵאָה אִמּוֹ. מַעֲלָה רֵיזַז וְהִתְעוֹרְרוּתָם לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הָעוֹלָם הַנִּכְסֶה, מְשׁוֹם שֶׁמְּעִיר [שֶׁיְּעוֹרֵר] בְּרָכוֹת לָעוֹלָם הַתַּזוּתוֹן.

וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרֶכֶת, אוֹתָם הַדּוּדָאִים לוֹקְחִים וְנוֹתְנִים לְכָל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁכָּתוּב הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיזַז וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים. כַּאֲשֶׁר הֵם נָתְנוּ רֵיזַז, אוֹתוֹ הָרֵיזַז לוֹקְחָז אוֹתוֹ צַד הַדָּרוֹם לְהִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. מִיָּד – עַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים, וְכָל טוּב לֹא זָסֵר [הַכֹּל] מֵהָעוֹלָם.

הָעוֹלָם הַתַּזוּתוֹן לֹא מִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אֶלָּא כְּשֶׁאוֹתָם דּוּדָאִים נוֹתְנִים רֵיזַז לַיָּמִין. כֵּיוָן שֶׁהֵם נוֹתְנִים רֵיזַז לַיָּמִין, וְהַיָּמִין מִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, מִיָּד הָעוֹלָם הַתַּזוּתוֹן מִתְעוֹרֵר לִשְׁאֹל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. מַה כָּתוּב? וַתֹּאמֶר רָזִזל אֶל לֵאָה תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ. תֵּן לִי בְּרָכוֹת מֵאוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אוֹתָם דּוּדָאִים שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְצַד הַיָּמִין.

אָז הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּשִׂמְחָה, בְּשַׂעֲשׁוּעַ, מֵשִׁיב אֵלֶיהָ, וְאוֹמֶרֶת הַמְעַט קַזְזַתֵּךְ אֶת אִישִׁי, כִּאֵם אֶל בִּתָּהּ. וְאִם כָּךְ, בַּעְלָהּ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא יַעֲקֹב? לֹא כָּךְ, אֶלָּא תְּשׁוּקַת הָאָב תָּמִיד אֵינָהּ אֶלָּא כְּכַפֵּי הַבַּת הַזּוֹ, [שֶׁהִיא] שֶׁהַבַּת הַזּוֹ אַהֲבָתוֹ אֵלֶיהָ תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּת יְזִידָה בֵּין שִׁשָּׁה בָּנִים, וּלְכָל אוֹתָם שִׁשֶּׁת הַבָּנִים זוֹלֵק לָהֶם זְלָלִקִים וְאוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת, וְלָהּ לֹא זוֹלֵק, וְאֵין לָהּ יְרֻשָּׁה כְּלוּם, וְעַל כָּל זֶה הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּהּ בִּתְשׁוּקָה וְאַהֲבָה יוֹתֵר מִן הַכֹּל.

בְּאַהֲבָה שֶׁלּוֹ הוּא קוֹרֵא לָהּ בַּת. לֹא הִסְפִּיק לוֹ זֶה, וְקָרָא לָהּ אֲזוּת. לֹא הִסְפִּיק לוֹ זֶה, קָרָא לָהּ אֵם בְּשֵׁם אִמּוֹ. לֹא הִסְפִּיק לוֹ זֶה, קָרָא לָהּ בִּשְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהַזָּזְכְּמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא, וְזָכְמָה וַדַּאי. וְעַל כֵּן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אוֹמֶרֶת לָהּ, הַמְעַט קַזְזַתֵּךְ אֶת אִישִׁי, שֶׁכָּל אַהֲבָתוֹ נִמְשָׁכָה לָךְ אֵלַיִךְ וְעַל זֶה, בְּשַׂעֲשׁוּעַ וְאַהֲבָה הָאֵם אֶל הַבַּת.

מַה הִיא מְשִׁיבָה? לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה. בְּכָל מָקוֹם לָכֵן הִיא שְׁבוּעָה. יִשְׁכַּב, מַה זֶּה יִשְׁכַּב? אֶלָּא שְׁכִיבָה בְּכָל מָקוֹם הִיא תִּקּוּן הַנְּקֵבָה לַזָּכָר

לְהַכְנִיס בָּהּ צִיּוּר שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת. וְזֶהוּ יִשְׂכַּב, י"שׂ כ"ב. י"שׂ זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, [כ"ב סוֹד] הַסּוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה, נְקֻדָּה טְמִירָה שֶׁמִּתְעוֹרְרִים אֵלֶיהָ כ"ב אוֹתִיּוֹת. וְזֶהוּ יִשְׂכַּ"ב. י"שׂ – הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (משלי א) לְהַנְחִיל אוֹהֲבַי יֵשׁ. כ"ב – נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁמַּכְנִיסָה כָּל כ"ב הָאוֹתִיּוֹת, הַסּוֹד שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ יִשְׂכַּב. לֹא כָתוּב יִשְׂכַּב עִמָּהּ יַעֲקֹב, אֶלָּא יִשְׂכַּב עִמָּהּ, אוֹתוֹ הַטָּמִיר שֶׁרָאוּי לְהִתְעוֹרֵר אֲלֵיהָ, וְהַכֹּל בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אוֹתָם [שֶׁכֻּלָּם] דּוֹדָאִים, וְהַכֹּל כָּתוּב בְּאַהֲבָה.

וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב. וַיָּבֹא יַעֲקֹב – זוֹ תִּפְאֶרֶת הַקְּדוּשָּׁה, מֵאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹקַחַת אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת, שֶׁכָּתוּב בּוֹ אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. בָּעֶרֶב, לָמָּה בָּעֶרֶב? אֶלָּא בָּעֶרֶב שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עֶרֶב. בִּזְמַן שֶׁהִתְעוֹרֵר יִצְחָק אָבִיו לַשָּׂדֶה הַזֹּה וְלָקַח אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי יִצְחָק לֹא מִתְעוֹרֵר לַשָּׂדֶה הַזֹּה. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק יַעֲקֹב מִשָּׁם בָּעֶרֶב, הִשְׁאִיר אֶת הַשָּׂדֶה הַזֹּה לְיִצְחָק אָבִיו, וְהוּא עָלָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן לְמַעְלָה.

מַה כָּתוּב? וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, לַבֵּן הַיָּזִיד. וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא, תַּזוֹת כְּנָפַי, לְבָרֵךְ אוֹתְךָ וּלְהַרְווֹת אוֹתְךָ בְּתַפָּנוּקִים וְעֲדוּנִים עֶלְיוֹנִים. הִנֵּה עֵת רָצוֹן וְעֵגֶל לָתֵת לְךָ נַזוֹת רוּזַ עֶלְיוֹנָה לְאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה טֶרֶם שֶׁיִּשְׂרַף בַּזּוֹקָ שֶׁל יִצְחָק.

כֵּיוָן שֶׁלָּקְחָה אֶת יַעֲקֹב תַּזוֹת כְּנָפֶיהָ, אָז וַיִּשְׂכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא. הוּא – שֶׁנִּסְתָּר מִן הַכֹּל. הוּא – שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. לֹא כָתוּב יַעֲקֹב, אֶלָּא הוּא, מִי שֶׁרָאוּי לְהִתְעוֹרֵר אֲלֵיהָ.

וְטֶרֶם מְזֻמָּן אֵלֶיהָ תַּזוֹת כְּנָפֶיהָ, מִי שֶׁלּוֹקְחָן אוֹתָם הַקְּדוּשִׁים [הַקְּדֻשּׁוֹת] וְהַבְּרָכוֹת, לֹא מִתְמַלֵּא מֵהַנְּקֻדָּה הַטְּמִירָה, הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַהוּא. וְעַל כֵּן הַדּוֹדָאִים מְעוֹרְרִים הַכֹּל, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁסּוֹד עֶלְיוֹן. רְאוּבֵן, מַה זֶּה רְאוּבֵן? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם שֵׁמוֹת בָּאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (תהלים מו) לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ.

וַיַּקְהֵז לוֹ מַקֵּל לִבְנֶה וגו׳. מִשְׁנָה. הָרָצוֹן שֶׁל הַמַּעֲשֶׂה, קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה, קוֹל הַקּוֹל שֶׁל הַקּוֹלוֹת, מִתְעוֹרֵר מִמַּעְלָה לְמַטָּה. אָנוּ הָיִינוּ פְּתוּחֵי עֵינַיִם. הַגַּלְגַּל סוֹבֵב מִמַּעְלָה לְכַמָּה צְדָדִים, קוֹל שֶׁל נְעִימוּת הִתְעוֹרֵר. הִתְעוֹרְרוּ יְשֵׁנִים נִרְדָּמִים שֶׁשָּׁנָה בְּנִוְזִירֵיהֶם, וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא רוֹאִים, אֲטוּמֵי אָזְנַיִם, כִּבְדֵי לֵב, יְשֵׁנִים וְאֵין יוֹדְעִים, הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת לִפְנֵיהֶם וְלֹא מַשְׁגִּיחִים וְלֹא יוֹדְעִים בַּמֶּה מִסְתַּכְּלִים, רוֹאִים וְלֹא רוֹאִים. הַתּוֹרָה מְרִימָה קוֹלוֹת: הִסְתַּכְּלוּ טִפְּשִׁים, יְפָתְחוּ הָעֵינַיִם וְתֵדְעוּ. אֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ, אֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנוֹ. עַד מָתַי תִּהְיוּ בְּתוֹךְ הַוַּשְׁטָה שֶׁל רְצוֹנְכֶם? הִסְתַּכְּלוּ לָדַעַת, וְיִתְגַּלֶּה לָכֶם הָאוֹר הַמֵּאִיר.

בִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב הַשָּׁלֵם, מִתּוֹךְ הַצָּרָה שֶׁל הָאָרֶץ וָרֹשׁוּת אַזָּרַת, בְּתוֹךְ דְּרָגוֹת זָרוֹת דָּזָה אֶת כֻּלָּם, וּבָזַר זִלְקֵ גּוֹרְלוֹ וְנַזָּלְתּוֹ, הָאוֹר מִתּוֹךְ הַוַּשְׁטָה, זָכְבָּה מִתּוֹךְ הַטְּפָשׁוּת, וְכִבֵּד אֶת רִבּוֹנוֹ, כְּשֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ הָרָשׁוּת שֶׁל אֵל זָר. עַל כֵּן כָּתוּב (ישעיה כט) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ.

וַיַּקְהֵז לוֹ יַעֲקֹב (בראשית ל), בָּזַר לוֹ לְזִלְקוֹ וּלְגוֹרְלוֹ, מַקֵּל לִבְנֶה לַז, צַד יָמִין, גָּוֵן לָבָן. לַז, הוּא צַד שֶׁל הַמַּיִם. וְלוּז, זֶה צַד שֶׁל הַשְּׁמֹאל, אָדֹם כְּוָרד. וְעַרְמוֹן, כְּלוֹל זֶה בָּזֶה. וְכֻלָּם אוֹזְזוּ הַיָּמִין הַלָּבָן בְּצִבְעוֹ וְעוֹלֶה בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב מַזְשִׁף הַלָּבָן, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאוֹזְזוּ לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, לוֹקְזוּ [נוֹטָה] זִלְקוֹ לְצַד יָמִין, וְנִזְקָק בְּכֻלָּם, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה, אָז נִקְרָא גֶּבֶר שָׁלֵם, שָׁלֵם בַּכֹּל.

מַה כָּתוּב אַזָּרָיו? (שם) וְהָיָה בְּכָל יַזֵּם הַצֹּאן הַמְקֻשָּׁרוֹת וְשָׂם יַעֲקֹב אֶת הַמַּקְלוֹת וגו׳. סֵתֶר הַסְּתָרִים לְזַכְּמֵי לֵב נִמְסָר. בְּתוֹךְ מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים יֵשׁ מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, אֵלּוּ פָּנִימִיִּים וְאֵלּוּ לְבַזּוּץ. אֵלּוּ הַפָּנִימִיִּים מִתְזַבְּרִים בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְזַבְּרִים בְּיִשְׂרָאֵל, בָּנִים קְדוֹשִׁים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵלּוּ נִקְרָאוֹת הַצֹּאן הַמְקֻשָּׁרוֹת, מַזָּנוֹת שֶׁל אֵלּוּ מְקֻשָּׁרוֹת, מַעְלָה וּמַטָּה.

בְּשָׁעָה שֶׁהַתְּשׁוּקָה שֶׁלָּהֶם לְגַבֵּי הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי,

יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם לָקַח אוֹתָם הַמַּקְלוֹת, תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, בָּרְהָטִים, מָקוֹם וּמוֹשָׁב, לַהֲנָוֹת הַתְּפִלִּין. וּמִכָּאן לוֹקְחִים אוֹר וְזִיו כָּל הַזְּוָיְלוֹת וּמַזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, אֵלּוּ שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים לְמַעְלָה וּמִתְקַשְּׁרִים לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁאֵלּוּ לוֹקְחִים מִתּוֹךְ הָרְהָטִים שְׁקָקוֹת הַמַּיִם, אָז אֵלּוּ הָיוּ מְקוֹרוֹת וּגְבִיעוֹת לְהוֹרִיד לְמַטָּה וְלָתֵת לְכֻלָּם.

וּמְשׁוּם כָּךְ הִפְרִישׁ יַעֲקֹב בֵּין הַמַּדְרֵגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת לַמַּדְרֵגוֹת הָאֲחֵרוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיָּשֶׂת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן. [אֵלּוּ] עֲדָרִים הִפְרִיד לוֹ לְעַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ זִוּלָק בִּשְׁאָר הָאֻמּוֹת, וּכְמוֹ שֶׁהִפְרִישׁ לוֹ מַדְרֵגוֹת הָאֱמוּנָה לְמַעְלָה לְזַכְּכוֹ וּלְגָרְלוֹ, כָּךְ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מַדְרֵגוֹת שֶׁל מַזָּנוֹת קְדוֹשִׁים לְמַטָּה, לְקַשֵּׁר אוֹתָם עִמּוֹ בְּאֵלּוּ הַהֵיכָלוֹת שֶׁל הַגְּבִירָה.

וְכֻלָּם רְשׁוּמִים בַּסִּימָן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְשׁוּמִים לְמַטָּה בֵּין כָּל שְׁאָר הָאֻמּוֹת, אַף מַדְרֵגוֹת שֶׁל מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים רְשׁוּמִים הֵם לְזַכְּכוֹ [שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה] שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּין כָּל שְׁאָר הַזְּוָיְלוֹת וּמַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים. וְעַל זֶה בֵּרַר יַעֲקֹב אֶת אֵלּוּ לְזַכְּכוֹ וּגְרָלוֹ, רְשׁוּמִים לַזִּוּלָק [בַּסּוֹד] שֶׁל הָאֱמוּנָה, [מְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ. יָהּ עֶלְיוֹן הוּא, בֵּרַר זַכְּכוֹ וּגְרָלוֹ סוֹד הָאֱמוּנָה] אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַר לוֹ מִכָּל שְׁאָר צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

וּמַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים נִפְרָדִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ. בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹהַר שֶׁל אֵשׁ בְּהֶאָרַת הַשְּׁכִינָה מִתְגַּלֶּה, כָּל הַמַּדְרֵגוֹת הָאֲחֵרוֹת הָאֵלּוּ מִתְבַּיְשׁוֹת, וּמִתְכַּסּוֹת מֵהַזּוֹהַר הַהוּא, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְכָל אֵלּוּ הַתְּקוּנִים [מַדְרֵגוֹת] הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם תְּקוּנִים שֶׁלּוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה הַזּוֹהַר הַהוּא, מִיָּד שְׁמֵזִים וְעוֹלִים לְהִתְקָרֵב עִמּוֹ וּלְהִתְקַשֵּׁר אֲצָלוֹ, וְהוּא בָּהֶם נִתְקָן, וְסוֹד זֶה – (בראשית ל) וְהָיָה הָעַטָּפִים לְלָבָן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב.

וְצָרִיךְ לְבָרֵר [לְבָרֵךְ] וּלְהַבְדִּיל מַדְרֵגוֹת קְדוֹשׁוֹת [ס"א לְזַכְּכוֹ] שֶׁל זִוּלָקוֹ מֵאֵלּוּ הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וּבְכֻלָּם צָרִיךְ יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ [בְּכוֹר שֶׁל

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְקָרֵב], וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתַב בַּתּוֹרָה, אֱמוּנָה שֶׁלּוֹ, בְּתוֹךְ צְדָדֵי [ס"א סִתְרֵי] מִלִּים אֵלּוּ. אַשְׁרֵי זָכְיָם.

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. מִשְׁנָה. זָכְיָם הַשָּׂרִים זְקוּפִים מִלְמַעְלָה, וְלַהַט הַזָּרַב הַשְּׁנוּנָה מְמֻנָּה עַל כָּל [כַּמָּה] הַצְּבָאוֹת וְהַמַּזָּנוֹת.

אוֹתָהּ הַזָּרַב הַלּוֹהֶטֶת הִיא זָרַב אֲדֻמָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) זָרַב לַה' מָלְאָה דָם. הַזָּרַב הַזֹּאת שֶׁתִּלְוֶיהָ בָּהּ הַהַפּוּךְ, הֵם שֶׁמִּתְהַפְּכִים לְכַמָּה צוּרוֹת. הוּא נָשִׁים, הוּא גְּבָרִים, בִּצְדָדִים רַבִּים, נִפְרָדוֹת הַצּוּרוֹת הָאֲזֻרוֹת לְכַמָּה דְּרָגוֹת.

מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִם הֵם יוֹצְאִים, שֶׁמִּתְיַזְּדִים בִּיזוּד בְּקָשֶׁר. אֵלּוּ הַקְּדוֹשִׁים נִשְׁאָבִים תָּמִיד מִטַּל הַשָּׁמַיִם. הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים מִתְתַּקֵּן בָּהֶם. [וְעַל זֶה אָמַר מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְנִתְקָן] בְּאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם נַעֲשׂוּ לְעַמּוּדֵי הַכִּסֵּא. כֻּלָּם מַרְגָּלִיּוֹת וְאֵיבָרִים וְעַמּוּדִים, לֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָם מִתּוֹךְ הַשֵּׁם הַזֶּה, הֵם הַקְּשָׁרִים שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבָּזַר לְזֻלְתּוֹ וְנִקְשָׁרִים בַּשֵּׁם הַזֶּה, כֻּלָּם יָצְאוּ [בָּעֶרֶב].

וְיַעֲקֹב, כְּשֶׁיָּצָא לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, הִקִּיפוּ אוֹתוֹ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. לְאַרְבַּע הַזָּוִיוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שָׁמְרוּ אוֹתוֹ. בְּשָׁעָה קַלָּה הִתְרַגֵּשׁ מֵהָעֵץ [מֵהַמָּקוֹם] שֶׁלְּמַעְלָה לִשְׁמֹר אֶת הָעֵץ שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַזָּנָה אֱלֹהִים זֶה. אָז וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַזָּנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה אֶת שְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁלֹּא רָצָה לָלֶכֶת אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל לָבָן. וְאִם תֹּאמַר, בְּפַעַם אַזָּרַת לָמָּה לֹא? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב פָּזַד שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְיִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים בְּאֶרֶץ אַזָּרַת. וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהִגִּיעָה הַשָּׁעָה שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרַז הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, נִקְשְׁרָה הַשְּׁכִינָה עִם כָּל הַשְּׁבָטִים, וְנָטְלָה אֶת הַבַּיִת עִמָּם. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּרוּזוֹ הַזְּכֻמָּה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר

הַשְּׁבָטִים, שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּתְקַשֵּׁר עִמָּהֶם וְרָזֵל תָּמוּת, וְהִיא נוֹטֶלֶת אֶת הַבַּיִת.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּךְ לָמְדָנוּ, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן רָאוּי לוֹ לְיַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לְמשֶׁה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָכְלָה עַד שֶׁהָיוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים בַּבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּהֶם, וְאָז נִדְוַזְתָה רָזֵל, וְהִיא נָטְלָה אֶת הַבַּיִת עִם כָּל הַשְּׁבָטִים וְהָיְתָה עִקַּר הַבַּיִת, וְאָז (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת. אָמַר יַעֲקֹב, הִגֵּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, וְדַאי שֶׁהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה יָרַד לוֹ לַבַּיִת וְיִתְקַשֵּׁר [הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה יָרַד לוֹ בְּבֵיתוֹ וְהִתְקַשֵּׁר] בָּהֶם, וְהָעֲנָיָה הַזֹּאת נִדְוַזִּית לְפָנָיו. אִם תָּמוּת כָּאן, לֹא אֵצֵא מִכָּאן לְעוֹלָמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַזּוֹ לֹא רָאוּי לְהַשְׁלִים אֶת הַבַּיִת. מִשּׁוּם כָּךְ, (בראשית ל) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָזֵל אֶת יוֹסֵף, טֶרֶם שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ הַשְּׁבָטִים.

שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, וַדַּאי שֶׁכָּל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה יָפִים, וְזֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ מִיָּד? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁרָזֵל לֹא הִתְעַבְּרָה מִבְּנָיְמִין, הִתְעַכֵּב שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל בְּנָיְמִין, בָּרַז, וְלֹא בִּקֵּשׁ רְשׁוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב שָׁם, וְהִתְוַזֵּבֵר יַעֲקֹב עִם כָּל הַשְּׁבָטִים בַּמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. ע״כ סתרי תורה

פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ הַוַּזְבָּרִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא לָעוֹלָם, מִיָּד מְזַדְּמֵן עִמּוֹ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מְקַטְרֵג לָאָדָם תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) לַפֶּתַח זַטָּאת רֹבֵץ. מִי זֶה זַטָּאת רֹבֵץ? זֶה יֵצֶר הָרָע.

וְכָךְ גַּם דָּוִד קָרָא לוֹ זַטָּאת, (תהלים נא) וְזַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל יוֹם לָאָדָם לַזַּטֹּא לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ, וְיֵצֶר הָרָע הַזֶּה לֹא זָז מִבֶּן הָאָדָם מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד הָאָדָם לְעוֹלָמִים, וְיֵצֶר הַטּוֹב בָּא לָאָדָם מִיּוֹם שֶׁבָּא לְהִטָּהֵר.

וּמָתַי בָּא אָדָם לְהִטָּהֵר? כְּשֶׁהוּא בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים, אָז מְזַוְּגִין הָאָדָם בְּשִׂנְיֵהֶם, אֶזֶּד מִיָּמִין וְאֶזֶּד מִשְּׂמֹאל. יֵצֶר טוֹב לְיָמִין, וְיֵצֶר הָרָע לִשְׂמֹאל. וְאֵלֶּה הֵם שְׁנֵי מַלְאָכִים מַמָּשׁ מְמֻנִּים, וְהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד עִם הָאָדָם.

בָּא בֶּן אָדָם לְהִטַּהֵר – אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע נִכְפֶּה לְפָנָיו, וְשׁוֹלֵט הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל. וּשְׂנֵיהֶם מְזַוְּגִים לִשְׁמֹר אֶת הָאָדָם בְּכָל דְּרָכָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר מְבָאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בְּיַעֲקֹב, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְמִין עִמּוֹ מַלְאָכִים מַזַּוְּגוֹת מְמֻנִּים, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הוּא בָּא שָׁלֵם בִּשְׁבָטִים עֶלְיוֹנִים כֻּלָּם שְׁלֵמִים כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, וְנִתְבָּאֵר. וְכָאן, כֵּיוָן שֶׁנִּצּוֹל מִלָּבָן וַהֲרֵי נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אָז הִזְדַּוְּגָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, וּבָאוּ מַזַּוְּגוֹת קְדוֹשִׁים לְהַקִּיף אוֹתוֹ, וְאָז וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם וְגוֹ', וּמֵאוֹתָם מַלְאָכִים שָׁלַח לְעֵשָׂו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים. מַלְאָכִים מַמָּשׁ הָיוּ וַדַּאי.

פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, כָּתוּב (תהלים לד) חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם. הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. אֲבָל בְּמָקוֹם אֶזֶּד כָּתוּב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ, מַלְאָכָיו רַבִּים, וְכָאן אֶזֶּד, שֶׁכָּתוּב חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם. אֶלָּא כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ – אֵלּוּ שְׁאָר מַלְאָכִים. מַלְאַךְ ה' סָבִיב – זוֹ שְׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ג) וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. וְלָכֵן חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו, לְהַקִּיפוֹ בְּכָל הַצְּדָדִים כְּדֵי לְהַצִּיל אוֹתוֹ, וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּתוֹךְ הָאָדָם, כַּמָּה מַזַּוְּגוֹת קְדוֹשִׁים כֻּלָּם מְזֻדָּמְנִים לְשָׁם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ נִצַּל מֵאָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת, אָז אָמַר אֶת זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה הִקִּיפָה אוֹתוֹ וְנִצַּל מֵהֶם מֵאָכִישׁ וּמֵעַמּוֹ, כָּל אוֹתָם שֶׁהִתְקִיפוּ [שֶׁהִקִּיפוּ] אוֹתוֹ. מַה כָּתוּב? (שמואל–א כא) וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם, לָמָּה וַיִּתְהַלֵּל? הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וַיִּשְׁתַּגַּע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי הֵבֵאתֶם אֶת זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלָי.

אֶלָּא זְוַר עַל אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁאָמַר דָּוִד בַּתְּוַזְלָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים עג) כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים וְגוֹ'. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: זַיֶּיךְ עֲדַיִן אַתָּה צָרִיךְ אֶת זֶה. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס לְבֵית אָכִישׁ וְהֶזֵּזִיקוּ בּוֹ, מַה כָּתוּב? וַיִּתְהֹלֵל בְּיָדָם, כְּאוֹתָם הוֹלְלִים שֶׁקִּנֵּא בָּהֶם בַּהַתְּוַזְלָה. וְאָז בָּאָה שְׁכִינָה וְשָׁרְתָה סְבִיב דָּוִד.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה כִּי אִם בְּנַזְלָתָה, שֶׁהִיא הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה – וַדַּאי לֹא שׁוֹרָה בַּעֲבוּר [שֶׁיּוֹנְקִים] לִינָק מִמֶּנָּה, אֲבָל שׁוֹרָה כְּדֵי לְהָגֵן. וְכָאן כְּשֶׁבָּא יַעֲקֹב מִבֵּית לָבָן, כָּל הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים הִקִּיפוּ אוֹתוֹ, וְלֹא נִשְׁאַר לְבַדּוֹ.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, אִם כָּךְ [ס"א שֶׁכָּל הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים בָּאוּ יַזַּד עִמּוֹ וְהַשְּׁכִינָה עִמּוֹ], לָמָּה כָּתוּב וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגוֹ'? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכְּנַיִס עַצְמוֹ לְסַכָּנָה וְהָיָה רוֹאֶה אוֹתָהּ סַכָּנָה בְּעֵינָיו, הֵם פָּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ, וְאָז אָמַר, קָטַנְתִּי מִכֹּל הַזַּסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת, אֵלּוּ הֵם הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנִּפְרְדוּ מִמֶּנּוּ.

רַבִּי יְצְוָק אָמַר, כְּדֵי לְהַשְׁאִירוֹ עִם אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו שֶׁהָיָה בָּא בִּרְשׁוּת עֶלְיוֹנָה, וְאֵלֶּה הָלְכוּ לוֹמַר שִׁירָה, שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְאַזַּר כָּךְ זְוָרוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קָטַנְתִּי מִכֹּל הַזַּסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ וְגוֹ', וְעַתָּה הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַזָּנוֹת. מַזָּנָה שְׁכִינָה, וְכָל בֵּיתוֹ. [ס"א מַזָּנָה אָזַד הָיָה, שֶׁכָּתוּב מַזָּנָה אֱלֹהִים זֶה]. לִשְׁנֵי מַזָּנוֹת – שֶׁהָיָה שָׁלֵם מִכָּל הַצְּדָדִים מִשְּׁנֵי זַלָּקִים, לָבָן וְאָדָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הֲרֵי נִתְבָּאֵר אוֹתוֹ לַיְלָה שִׁלְטוֹן שֶׁל צַד שֶׁל עֵשָׂו הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת זְסֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, שֶׁנִּשְׁאַר יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שֶׁמֶשׁ לְבַדּוֹ, שֶׁהִתְכַּסְּתָה הַלְּבָנָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁמִירַת [וְעִם כָּל זֶה הַשְּׁמִירָה שֶׁל] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא זֶזָה מִמֶּנּוּ מִכֹּל וָכֹל, וְעַל זֶה לֹא יָכֹל לוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ.

הִסְתַּכֵּל יָמִינָה וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם, הִסְתַּכֵּל שְׂמֹאלָה וְרָאָה אֶת יְצְוָק,

הִסְתַּכֵּל בַּגּוּף וְרָאָה שֶׁנִּכְלָל מִצַּד זֶה וְנִכְלָל מִצַּד זֶה, וְאָז וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכוֹ, בְּעַמּוּד אֶזֶד הַסָּמוּךְ לַגּוּף, שֶׁהוּא מִזִּוּוּן לַגּוּף.

וְלָכֵן זוֹגָה מַלְאַךְ ה׳ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְזַלְּגֵם, הִקִּיפָם בְּכָל צְדָדָיו כְּדֵי לְהַצִּילָם. וּכְשֶׁשָּׂרְתָה שְׁכִינָה בְּתוֹכָם [ס״א אֵלָיו], כַּמָּה זֲיָלוֹת וּמַזָּנוֹת בָּאוּ עִמָּהּ, וּמֵאוֹתָם מַלְאָכִים שָׁלַח לְעֵשָׂו.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְכִי מַה הוּא הִתְעוֹרֵר אֶל עֵשָׂו? וְטוֹב הָיָה לוֹ לִשְׁתֹּק מִמֶּנּוּ. אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁעֵשָׂו זוֹשֵׁשׁ לִכְבוֹד אַבָּא וּלְעוֹלָם לֹא הִרְגִּיז אוֹתוֹ, וַהֲרֵינִי יוֹדֵעַ, שֶׁהוּאִיל וְאַבָּא קַיָּם, אֵינִי פּוֹזֵד מִמֶּנּוּ, אֲבָל עַכְשָׁיו שֶׁאַבָּא קַיָּם, אֲנִי רוֹצֶה לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ. מִיָּד – וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים, רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי יב) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ מִמִּתְכַּבֵּד וַחֲסַר לָחֶם. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל יֵצֶר הָרָע, מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד מְקַטְרֵג לִבְנֵי אָדָם, וְיֵצֶר הָרָע מֵרִים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּנַאֲוָה, וְהוֹלֵךְ אַזָּרָיו, מְסַלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ וּבְרֹאשׁוֹ, עַד שֶׁמִּתְגָּאֶה עָלָיו וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם.

אֲבָל טוֹב נִקְלֶה – אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ אַזָּר יֵצֶר הָרָע וְלֹא מִתְגָּאֶה כְּלָל וּמַנְמִיךְ רוּזּוֹ וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד, שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וְאוֹתוֹ אִישׁ שׁוֹלֵט עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ.

מִמִּתְכַּבֵּד – כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהוּא מִכַּבֵּד עַצְמוֹ, מִסַּלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ, מִתְגָּאֶה בְּרוּזּוֹ, וְהוּא וַחֲסַר לָחֶם – וַחֲסַר אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כא) לֶחֶם אֱלֹהָיו וְגוֹ׳, (שם) לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְגוֹ׳.

דָּבָר אַזָּר טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ – זֶה יַעֲקֹב שֶׁהִנְמִיךְ רוּזּוֹ לְעֵשָׂו כְּדֵי שֶׁאַזָּר כָּךְ יִהְיֶה לוֹ עֶבֶד וְיִשְׁלֹט עָלָיו וְיִתְקַיֵּם בּוֹ (בראשית כז) יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוֻי לְךָ לְאֻמִּים וְגוֹ׳, וַעֲדַיִן לֹא הָיָה זְמַנּוֹ כְּלָל, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱבִירוֹ יַעֲקֹב

לְסוֹף הַיָּמִים. וְעַל זֶה הָיָה מִיָּד נִקְלָה, וְאַזַּר כָּךְ אוֹתוֹ שֶׁמִּתְכַּבֵּד יִהְיֶה עֶבֶד לוֹ. אוֹתוֹ שֶׁהוּא וְזַרְעוֹ יִהְיֶה עֶבֶד לְאוֹתוֹ שֶׁנָּתְנוּ לוֹ רַב דָּגָן וְתִירוֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, עַל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע יַעֲקֹב שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ, עַכְשָׁיו הִתְהַפֵּךְ לוֹ לִנְקֶלָה, וְיוֹתֵר זָכְתָה וְעַקְמוּמִיּוּת עָשָׂה בָּזֶה מִכָּל מַה שֶׁעָשָׂה לְעֵשָׂו. שֶׁאִלּוּ הָיָה יוֹדֵעַ עֵשָׂו זָכְתָה זוֹ, יַהֲרֹג אֶת עַצְמוֹ וְלֹא יָבֹא לִידֵי זֶה, אֲבָל הַכֹּל עָשָׂה בְּזָכְתָה, וְעָלָיו אָמְרָה זַנָּה (שמואל–א ב) ה' יַזַּתוּ מְרִיבָו וגו' וְיִתֵּן עֹז לְמַלְכּוֹ וגו'.

וַיֹּצֵו אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לָבָן גַּרְתִּי וָאֵאָחֵר עַד עָתָּה. מִיָּד פָּתַח יַעֲקֹב לְהִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל עָשָׂו בְּאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁבֵּרְכוֹ אָבִיו, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב הֶעֱבִיר אוֹתָן לַסּוֹף, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה רָאָה יַעֲקֹב שֶׁשָּׁלַח לְעֵשָׂו וְאָמַר עִם לָבָן גַּרְתִּי, וְכִי מָה עָשָׂה בִּשְׁלִיזוּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו [שֶׁאָמַר] דָּבָר זֶה? אֶלָּא לָבָן הָאֲרַמִּי, קוֹלוֹ הָלַךְ בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם שֶׁיִּנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְהוּא הָיָה מְכַשֵּׁף בִּכְשָׁפִים וְגָדוֹל בַּקּוֹסְמִים, וַאֲבִי בְּעוֹר הָיָה, וּבְעוֹר אֲבִי בִּלְעָם, שֶׁכָּתוּב (יהושע יג) בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם, וְלָבָן זָכָם בַּמְכַשְּׁפִים וּבַקּוֹסְמִים יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְעִם כָּל זֶה לֹא יָכֹל לְיַעֲקֹב, וְרָצָה לְאַבֵּד אֶת יַעֲקֹב בְּכַמָּה כְּלֵי זַיִן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כו) אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הָעוֹלָם הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁלָּבָן הָיָה גָּדוֹל הַזַּכְמִים וְהַמְכַשְּׁפִים וְהַקּוֹסְמִים, וּמִי שֶׁרָצָה לְאַבֵּד אוֹתוֹ בִּכְשָׁפָיו, לֹא נִצַּל מִמֶּנּוּ, וְכָל מַה שֶׁיָּדַע בִּלְעָם – מִמֶּנּוּ הָיָה, וְכָתוּב בְּבִלְעָם (במדבר כב) כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר, וְכָל הָעוֹלָם הָיוּ פּוֹזְדִים מִלָּבָן וּמִכְּשָׁפָיו. וְדָבָר רִאשׁוֹן שֶׁשָּׁלַח יַעֲקֹב לְעֵשָׂו – אָמַר עִם לָבָן גַּרְתִּי.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁמּוּעָט הָיָה, זוֹדֵשׁ אוֹ שָׁנָה – לֹא כָּךְ, אֶלָּא וָאֵאָחֵר עַד עָתָּה, עֶשְׂרִים שָׁנָה הִתְאַזַּרְתִּי עִמּוֹ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא עָלָה בְּיָדִי כְּלוּם – וַיְהִי לִי

שׁוֹר וְזַמּוֹר. אוֹתָם שְׁנֵי גְּזֵרֵי דִּין, שֶׁכְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מִתְזַוְּגִים יַזַּד, לֹא מִתְזַוְּגִים אֶלָּא לְהָרַע לָעוֹלָם, וְלָכֵן כָּתוּב (דברים כב) לֹא תַזְרַע כִּשְׁוֹר וּבַזַּמֹּר יַזְּדוּ.

צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה – אֵלּוּ הֵם כִּתְרִים תַּזְוִתּוֹנִים שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, (שמות יב) בְּכוֹר בְּהֵמָה, (שם) בְּכוֹר הַשִּׁבְיָ, (שם יא) בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה. מִיָּד הָיָה עֵשָׂו פַּוְזֵד וְיָצָא כְּנֶגְדּוֹ, וּפַוְזַד הָיָה לוֹ מִיַּעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב מֵעֵשָׂו.

לְאִישׁ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. עַד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ, שָׁמַע עַל לִסְטִים אֶזֶד שֶׁהָיָה אוֹרֵב בַּדֶּרֶךְ. פָּגַשׁ אוֹתוֹ אִישׁ אַזֵּר, אָמַר לוֹ: מִמִּי אַתָּה? אָמַר לוֹ: אֲנִי מִלְּגְיוֹן פָּלוֹנִי. אָמַר לוֹ: סְטֵה לְךָ מִלְּפָנַי, שֶׁכָּל מִי שֶׁקָּרֵב אֵלַי, אֲנִי מֵבִיא נָזוּשׁ אֶזֶד שֶׁהוֹרֵג אוֹתוֹ. הָלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ לְאוֹתוֹ הַלְּגְיוֹן. אָמַר לוֹ: אִישׁ אֶזֶד בָּא, וְכָל מִי שֶׁקָּרֵב אֵלָיו, נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ נָזוּשׁ אֶזֶד שֶׁהוּא מֵבִיא, וּמֵת.

שָׁמַע אוֹתוֹ לְגְיוֹן וּפַוְזַד. אָמַר: יָפָה שֶׁאֵלֵךְ עִמּוֹ וְאֶתְפַּיֵּס עִמּוֹ. עַד שֶׁרָאָה אוֹתוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, אָמַר: אוֹי וַאֲבוֹי שֶׁעַכְשָׁו יַהֲרֹג אוֹתוֹ אוֹתוֹ הַלְּגְיוֹן. הִתְזִיל לְהִשְׁתַּזְווֹת וְלִכְרֹעַ כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר אוֹתוֹ לְגְיוֹן: אִלְמְלֵא הָיָה לוֹ בְּיָדוֹ נָזוּשׁ לַהֲרֹג, לֹא הָיָה מִשְׁתַּזְווֶה כָּל זֶה כְּנֶגְדִּי. הִתְזִיל הַלְּגְיוֹן לְהִתְגָּאוֹת. אָמַר: הוֹאִיל וְכָל כָּךְ כָּרַע לְנֶגְדִּי, לֹא אֶהֱרֹג אוֹתוֹ.

כָּךְ אָמַר יַעֲקֹב, עִם לָבָן גַּרְתִּי וָאֵזֵר עַד עָתָּה. עֶשְׂרִים שָׁנָה הִתְאַזַּרְתִּי עִמּוֹ, וַאֲנִי מֵבִיא נָזוּשׁ לַהֲרֹג בְּנֵי אָדָם. שָׁמַע עֵשָׂו, אָמַר, אוֹי מִי יָקוּם לְפָנָיו, שֶׁעַכְשָׁו יַהֲרֹג אוֹתוֹ יַעֲקֹב בְּפָיו. הִתְזִיל לָצֵאת כְּנֶגְדּוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ מַה כָּתוּב? וַיִּרְא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ. כֵּיוָן שֶׁקָּרַב אֵלָיו, הִתְזִיל לִכְרֹעַ וְלִסְגֹּד לְפָנָיו, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁתַּזּוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָזְיו. אָמַר עֵשָׂו, אִלְמְלֵא כָּל כָּךְ הָיָה עִמּוֹ, לֹא יִשְׁתַּזֶּוֶה כְּנֶגְדִּי. הִתְזִיל לְהִתְגָּאוֹת.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בְּבִלְעָם, (במדבר כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לַיְלָה. בְּלָבָן כָּתוּב (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי בַּזַּלּוֹם

הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב וְגוֹ'. פֶּן תְּדַבֵּר? פֶּן תַּעֲשֶׂה לְיַעֲקֹב רָעָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא לָבָן לֹא רָדַף אַוְזֵרֵי יַעֲקֹב בְּכוֹזַ גְּבוּרִים לַעֲרֹךְ בּוֹ קְרָב, שֶׁהֲרֵי זֵיל יַעֲקֹב וּבָנָיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, אֶלָּא לְהָרְגוֹ בְּפָיו וּלְהַשְׁמִידוֹ אֶת הַכֹּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי.

וְלָכֵן כָּתוּב פֶּן תְּדַבֵּר וְלֹא פֶּן תַּעֲשֶׂה. וְכָתוּב יֶשׁ לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת. מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיּוּכֹלֶת הָיְתָה בְּיָדוֹ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהֵי אֲבִיכֶם אֶמֶשׁ אָמַר אֵלַי.

וְזוֹהִי הָעֵדוּת שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָעִיד, שֶׁכָּתוּב (דברים כו) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וְגוֹ'. וְעָנִיתָ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ, (דברים יט) עָנָה בְאָזְנָיו.

כָּתוּב בְּבִלְעָם (במדבר כד) וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְוָשִׁים, שֶׁכָּךְ הוּא דַּרְכּוֹ – שֶׁהוּא הָיָה מְנַוֵּשׁ. בְּלָבָן כָּתוּב (בראשית ל) נְוַשְׁתִּי, שֶׁהִשְׁגִּיזוֹ בִּכְשָׁפָיו וּבְקָסָמָיו בָּעֵסֶק שֶׁל יַעֲקֹב, וּכְשֶׁרָצָה לְהַאֲבִיד אֶת יַעֲקֹב בַּנְוָשִׁים וּבַכְּשׁוּפִים שֶׁלּוֹ, רָצָה לְאַבְּדוֹ, וְלֹא עָזְבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְהֵינוּ שֶׁאָמַר בִּלְעָם בֶּן בְּנוֹ, כִּי לֹא נַוָּשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל. מִי יָכוֹל לָהֶם? שֶׁהֲרֵי סָבִי רָצָה לְאַבֵּד אֶת אֲבִיהֶם בַּנְוָשִׁים וּבַקְּסָמִים שֶׁלּוֹ וְלֹא עָלָה בְיָדוֹ, שֶׁלֹּא הִשְׁאִירוֹ לְכַלֵּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא נַוָּשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל.

וּבְכָל עֲשֶׂרֶת מִינֵי כְּשָׁפִים וּקְסָמִים מֵהָאָרֶת הַכְּתָרִים הַתַּזְוִתּוֹנִים עָשָׂה לָבָן כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, וְלֹא יָכֹל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַתַּזְלֵף אֶת מַשְׂכֶּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים. שֶׁכֻּלָּם עָשָׂה לָבָן כְּנֶגְדּוֹ וְלֹא עָלָה בְיָדוֹ לְהָרַע לוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם) וְהָאֱלֹהִים לֹא נְתָנוֹ לְהָרַע עִמָּדִי. מַה זֶּה מֹנִים? כְּתַרְגּוּם מִינִים, וְכָתוּב (ויקרא יז) לַשְּׂעִירִם אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַזְוֵרֵיהֶם. מוֹנִים – מִינִים כְּמַשְׁמָעוֹ. וַעֲשָׂרָה מִינִים הֵם שֶׁל כְּשָׁפִים וּקְסָמִים בַּכְּתָרִים הַתַּזְוִתּוֹנִים, וְכֻלָּם עָשָׂה כְּנֶגְדּוֹ.

עֲשָׂרָה מִינִים הֵם, שֶׁכָּתוּב (דברים יח) קֹסֵם קְסָמִים מְעוֹנֵן וּמְנַוֵּשׁ וּמְכַשֵּׁף

וְזוֹבֵר זָכָר וְשׁוֹאֵל אוֹב וְיִדְּעֹנִי וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים. הֲרֵי הֵם עֲשָׂרָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נַזַּשׁ וְקָסָם הֵם שְׁנֵי מִינִים, וּבְדַרְגָּה אַזַּת עוֹלִים, וּכְשֶׁבָּא בִּלְעָם, בְּקָסָם עָשָׂה כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כב) וּקְסָמִים בְּיָדָם. וּכְנֶגֶד יַעֲקֹב בָּא לָבָן בְּנַזַּשׁ. זֶה וָזֶה לֹא עָלָה בְּיָדָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כג) כִּי לֹא נַזַּשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל. כִּי לֹא נַזַּשׁ בְּיַעֲקֹב – בַּתְּוֹזְלָה בִּימֵי לָבָן. וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל – אַזַּר כָּךְ בִּימֵי בִּלְעָם.

אָמַר בִּלְעָם לְבָלָק, בֹּא רְאֵה מִי יָכוֹל לָהֶם, שֶׁכָּל הַקְּסָמִים וְהַכְּשָׁפִים שֶׁבַּכְּתָרִים שֶׁלָּנוּ מֵהָאָרֶת הַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה [וּמַטָּה] מִתְעַטְּרִים, [שֶׁהֲרֵי] וְהוּא הִתְקַשֵּׁר בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב ה' אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֹס וְזָלִילָה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בִּלְעָם בַּקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִתְרַצָּה בְּעַם וְלָשׁוֹן אַזַּר שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְבוֹדוֹ אֶלָּא בָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאָמַר (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. מִי שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים יִשְׁתַּמְּשׁוּ בַּקְּדֻשָּׁה. יִשְׂרָאֵל הֵם קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה. אַתָּה קָדוֹשׁ וְלֹא עַם אַזַּר.

מִי שֶׁהֵם טְמֵאִים, טֻמְאָה מְזֻדֶּמֶנֶת לָהֶם לְהִטָּמֵא עָלָיו. כָּתוּב (ויקרא יג) טָמֵא הוּא בָּדָד יֵשֵׁב מִזּוּץ לַמַּזָּנָה מוֹשָׁבוֹ, וְטָמֵא לְטָמֵא קוֹרֵא, שֶׁכָּתוּב (שם) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא. מִי שֶׁהוּא טָמֵא לְטָמֵא יִקְרָא, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַזַּר מִינוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְוָק, נָאֶה הוּא לְיַעֲקֹב, שֶׁהָיָה קָדוֹשׁ, לוֹמַר שֶׁנִּטְמָא בְּלָבָן וּבִכְשָׁפָיו, אוֹ שֶׁבַּז הוּא שָׁלוֹ? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אַף עַל גַּב שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה – אֲנִי מְסַיֵּעַ לְךָ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית כז) אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ. וְכִי יָפָה הוּא לְצַדִּיק כְּיַעֲקֹב לְהַזְלִיף שְׁמוֹ בְּשֵׁם טֻמְאָה? אֶלָּא אָנֹכִי, פּוֹסֵק טַעַם, וְאוֹמֵר אָנֹכִי מִי שֶׁאֲנִי, אֲבָל עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

אַף כָּאן. וַיְהִי לוֹ שׁוֹר וַזְמֹר. לוֹמַר, אַל תָּשִׂים לִבְּךָ וּרְצוֹנְךָ לְאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁבֵּרְכַנִי אַבָּא שֶׁהִתְקַיְּמָה בִּי. הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי הֱוֵה גְּבִיר לְאַזַּיִךְ וְיִשְׁתַּזְּווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ – מִשּׁוּם כָּךְ עַבְדְּךָ יַעֲקֹב לַאדֹנִי לְעֵשָׂו. הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי בְּרֹב דָּגָן

וְתִירוֹשׁ – הֲרֵי לֹא הִתְקַיֵּם בִּי, שֶׁלֹּא אָצַרְתִּי אוֹתָם, אֶלָּא וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צאן וְעֶבֶד, רוֹעֶה צֹאן בַּשָּׂדֶה. הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – הֲרֵי לֹא הִתְקַיֵּם בִּי, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי עִם לָבָן גַּרְתִּי, כְּגֵר, שֶׁלֹּא הָיָה לִי בַּיִת אֶזֶד, כָּל שֶׁכֵּן מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּיַעֲקֹב עַל אוֹתָן בְּרָכוֹת וְיַקְטְרֵג עָמוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּתוּב בְּיַעֲקֹב (שם כה) אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים, גָּבֶר שָׁלֵם, מִשּׁוּם שֶׁהוּשׁ יוֹשֵׁב בִּשְׁנֵי מִשְׁכָּנִים עֶלְיוֹנִים, וְהִשְׁלִים לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. וְהוּא לֹא אָמַר שֶׁנִּטְמָא בִּכְשָׁפָיו. אֲבָל עַל מַה שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם עַל טוֹב וֶאֱמֶת שֶׁעָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל הָעוֹלָם יוֹדְעִים מַעֲשֵׂי לָבָן מַה הֵם וּמִי יָכוֹל לְהִנָּצֵל [ס"א מִמֶּנּוּ, כָּל עֶשְׂרִים הַשָּׁנִים שֶׁהָיִיתִי עִמּוֹ] מִקְּטָרוּגוֹ, וְרָצָה לְאַבֵּד אוֹתִי [ס"א וַאֲנִי יָשַׁבְתִּי וְעָשִׂיתִי עִמּוֹ עֶשְׂרִים שָׁנָה] וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּילַנִי מִמֶּנּוּ. וְהַכֹּל הָיָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בּוֹ עֲשָׂו שֶׁהִתְקַיְּמוּ בּוֹ אוֹתָן בְּרָכוֹת וְלֹא יִשְׁמֹר לוֹ טִינָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְגוֹ', וְכָתוּב (דברים יז) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ.

וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ אֶל עֵשָׂו וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ, לֹא יָדְעֲנוּ שֶׁהוּא עֵשָׂו? וְכִי אֲחִים אֲזוֹרִים הָיוּ לְיַעֲקֹב? אֶלָּא בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁזָּזַר בִּתְשׁוּבָה וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תְּקִינָה – לֹא כָךְ, אֶלָּא עֵשָׂו הָרָשָׁע כְּמוֹ מֵעִקָּרוֹ. וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְבַדּוֹ – לֹא, אֶלָּא אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? [אֶלָּא הֵם] אָמְרוּ לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד מְרֻצֶּה בִּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים וּמִתְעַטֵּר בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, סַנְדַּלְפוֹ"ן שְׁמוֹ, נוֹטֵל כָּל אוֹתָן תְּפִלּוֹת וְעוֹשֶׂה מֵהֶם עֲטָרָה לְזִוֵּי הָעוֹלָמִים וּבֶאֱרוּהָ, וְכָל שֶׁכֵּן תְּפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶן, וְנַעֲשׂוֹת עֲטָרָה לְהִתְעַטֵּר בְּאוֹתָן תְּפִלּוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְאִם תֹּאמַר, מְזֻמָּנוֹת קְדוֹשִׁים הָיוּ בָּאִים עִמּוֹ, אָז לָמָּה

פָּזוּר? אֶלָּא צַדִּיקִים לֹא סוֹמְכִים עַל זְכֻיּוֹתֵיהֶם, אֶלָּא עַל תְּפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם לִרְבּוֹנָם.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, תְּפִלַּת רַבִּים עוֹלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה בְּגֻוָנִים רַבִּים וְנִכְלֶלֶת מִכַּמָּה צְדָדִים, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּכְלֶלֶת מִכַּמָּה גְּוָנִים, נַעֲשֵׂית עֲטָרָה, וּמַנַּזֶת עַל רֹאשׁ צַדִּיק זֵזִי הָעוֹלָמִים. וּתְפִלַּת הַיָּזִיד אֵינָהּ כְּלוּלָה וְאֵינָהּ אֶלָּא בְּגֻוֶן אֶזֶד, וְעַל כֵּן תְּפִלַּת יָזִיד אֵינָהּ מִתְקַבֶּלֶת לְהִתְקַבֵּל [אֶלָּא בִּתְפִלָּה] כִּתְפִלַּת רַבִּים. וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה כָּלוּל, וְעַל כָּךְ תְּפִלָּתוֹ הִשְׁתּוֹקְקָה לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה כָּתוּב? וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַז וְאָמַר, (משלי כז) אַשְׁרֵי אָדָם מְפַזֵּד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם וְנָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ לִזֵּזֵי עוֹלָם, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו זֵזִים עֶלְיוֹנִים וּמַכְנִיסוֹ לִזֵּזֵי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הִיא זֵזֶיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ, וְכָתוּב (שם לב) וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים. זֵזִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזֵזִים בָּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אֵין מִיתָתוֹ עַל יְדֵי יֵצֶר הָרָע, מִשּׁוּם [שֶׁהוּא נָזוּשׁ, וְהוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֶלָּא מִיתָתָם בִּנְשִׁיקָה, שֶׁכָּתוּב (שיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. כְּלוֹמַר עַל פִּי ה׳. וְהִיא הַנְּשִׁיקָה שֶׁהִיא דְּבֵקוּת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ בְּעִקָּר, וְאוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה] שֶׁהִתְזַזֵּק בְּעֵץ הַזֵּזִים וְלֹא הִרְפָּה מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן צַדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לֹא נִטְמָא גּוּפָם [אֶלָּא הוּא טָהוֹר, כְּמוֹ אֶלְיָהוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת שֶׁמָּצְאוּ אוֹתוֹ רַבָּנָן וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ, וְלֹא כֹהֵן הוּא מַר? אָמַר לָהֶם, צַדִּיקִים לֹא טְמֵאִים בְּמִיתָתָם, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּיוֹם שֶׁמֵּת רַבִּי בָּטְלָה כְּהֻנָּה. כְּלוֹמַר שֶׁהִתְעַסְּקוּ בּוֹ] שֶׁלֹּא שָׁרְתָה עֲלֵיהֶם רוּזַ טֻמְאָה.

יַעֲקֹב הָיָה עֵץ הַזֵּזִים, לָמָּה פָּזוּר, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וְגוֹ׳, לָמָּה הָיָה פָּזוּר? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיִּפָּגְעוּ

בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, אִם מַזָּלוֹת קְדוֹשִׁים הָיוּ עִמּוֹ, לָמָּה הָיָה פָּוֹזֵד?.

אֶלָּא הַכֹּל הָיָה נָאֶה, וְיַעֲקֹב לֹא הָיָה רוֹצֶה לִסְמוֹךְ עַל נֵס שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁזָּשַׁב שֶׁאֵינוֹ כִּדְאִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ נֵס, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עָבַד אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ כָּרָאוּי וְלֹא הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנָשָׂא שְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל נִתְבָּאֵר. וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ לָאָדָם לְפָוֹזד תָּמִיד וּלְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְפִלָּה, שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי אָדָם מְפַוֵּזד תָּמִיד [וּלְפָוֹזד תָּמִיד מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא], וַהֲרֵי פֵּרַשְׁתָּהּ.

בֹּא רְאֵה, תְּפִלַּת הָאָבוֹת הֶעֱמִידוּ עוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם עֲלֵיהֶם עוֹמְדִים וְסָמוּכִים, וּלְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים לֹא נִשְׁכַּזַּת זְכוּת הָאָבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזְּכוּת הָאָבוֹת הִיא קְיוּם שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, וְקְיוּם שֶׁל יַעֲקֹב הוּא קְיוּם שֶׁלֹּם יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁצָּרָה לִבְנֵי יַעֲקֹב, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת דְּמוּת יַעֲקֹב וְזָס עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב. יַעֲקו"ב בְּוָא"ו, לָמָּה בְּוָא"ו? מִשּׁוּם שֶׁהוּא דְּמוּת שֶׁל יַעֲקֹב מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת יַעֲקֹב, כְּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה (תְּפָאֶרֶת), וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁיְּפִיו שֶׁל יַעֲקֹב כְּיְפִיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּזִּוּלּוֹמוֹ וְרוֹאֶה אֶת יַעֲקֹב מְעֻטָּף בְּמַלְבּוּשָׁיו, מִתּוֹסָפִים לוֹ זִוִּים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁלֹּא הָיָה, לֹא הָיוּ לוֹ זִוִּים כְּלָל, פָּרַט לָזֶה שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן נָתַן לוֹ שִׁבְעִים שָׁנָה מִשֶּׁלּוֹ, וְכָךְ הָיָה קְיוּמוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ שִׁבְעִים שָׁנָה הָיוּ, וְקְיוּם שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן אֶלֶף שָׁנָה זָסֵר שִׁבְעִים. נִמְצְאוּ בְּאֵלֶּה אֶלֶף שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת אָדָם הָרִאשׁוֹן וְדָוִד הַמֶּלֶךְ.

פָּתַוז וְאָמַר, (תהלים כא) זִוִּים שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּה לוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וָעֶד. זִוִּים שָׁאַל מִמְּךָ – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּן עֵדֶן, הִטִּיל בּוֹ נְשָׁמַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וּרְאָה שֶׁאֵין לוֹ זִוִּים מִשֶּׁלּוֹ כְּלוּם וְעוֹמֵד לְפָנָיו כָּל הַיּוֹם. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, אָמַר, הֲרֵי וַדַּאי קְיוּמוֹ.

וּמֵאָדָם הָרִאשׁוֹן הָיוּ שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁהִתְקִיִּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּעוֹלָם.

עוֹד הָאָבוֹת הִשְׁאִירוּ לוֹ מֵזַּיֵּיהֶם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד. אַבְרָהָם הִשְׁאִיר לוֹ, וְכָךְ יַעֲקֹב וְיוֹסֵף. יִצְחָק לוֹ הִשְׁאִיר לוֹ כְּלוּם, מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּא מִצִּדּוֹ.

וַדַּאי אַבְרָהָם הִשְׁאִיר לוֹ זָמֵשׁ שָׁנִים, שֶׁהָיָה לוֹ לְהִתְקַיֵּם מֵאָה וּשְׁמוֹנִים שָׁנִים, וְהִתְקַיֵּם מֵאָה וְשִׁבְעִין וְזָמֵשׁ שָׁנִים, וַזַסְרִים זָמֵשׁ. יַעֲקֹב הָיָה לוֹ לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם כִּימֵי אַבְרָהָם, וְלֹא הִתְקַיֵּם אֶלָּא מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע שָׁנִים. וַזַסְרִים עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה. נִמְצָא שֶׁאַבְרָהָם וְיַעֲקֹב הִשְׁאִירוּ לוֹ מֵזַּיֵּיהֶם שִׁלֹּשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים. יוֹסֵף שֶׁהִתְקַיֵּם מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים, הָיָה לוֹ לְהִתְקַיֵּם מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע שָׁנִים כִּימֵי יַעֲקֹב, וְזָסַר מֵהֶם שִׁלֹּשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים. הֲרֵי שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁהִשְׁאִירוּ לְדָוִד הַמֶּלֶךְ לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם, וּבָהֶם הִתְקַיֵּם דָּוִד בְּכָל אוֹתָם הַשָּׁנִים שֶׁהִשְׁאִירוּ לוֹ הָאָבוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה יִצְחָק לֹא הִשְׁאִיר לוֹ כְּלוּם כְּאֵלֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהוּא זוֹשֵׁךְ, וְדָוִד בָּא מִצַּד הַזּוֹשֵׁךְ, וּמִי שֶׁהוּא בְּזוֹשֵׁךְ אֵין לוֹ אוֹר כְּלָל וְאֵין לוֹ זַיִים, וְלָכֵן לֹא הָיוּ לְדָוִד זַיִים כְּלָל. אֲבָל אֵלֶּה שֶׁהָיָה לָהֶם אוֹר, הֵאִירוּ לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, וּמֵהֶם הִצְטָרֵךְ לְהָאִיר וְלִהְיוֹת לוֹ זַיִים, שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַזּוֹשֵׁךְ אֵין לוֹ זַיִים כְּלָל, וְעַל זֶה בָּא יִצְחָק בְּזוֹשְׁבּוֹן.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה יוֹסֵף יוֹתֵר מִכֻּלָּם? אֶלָּא וַדַּאי יוֹסֵף בִּלְבַדּוֹ כְּמוֹ כֻּלָּם, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְזֶהוּ שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְלָכֵן זֶה הִשְׁאִיר לְדָוִד הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכֻּלָּם זַיִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב, תְּפִלָּתוֹ הֵגֵנָּה עָלָיו מֵעֲשָׂו מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְהַעֲבִיר זְכוּתוֹ לִבָנָיו אֲזָרָיו וְלֹא לְהוֹצִיא אוֹתָהּ עַכְשָׁו אֵצֶל עֵשָׂו, וְעַל זֶה הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלֹא סָמַךְ עַל זְכוּתוֹ לְהַצִּילוֹ בְּגִלְלָהּ.

וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּזְזֵנָה הָאַזֵת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּזְזֵנָה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּזְזֵץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבָּקָר

וְהַגְּמַלִּים לִשְׁנֵי מַזְוַנּוֹת. לָמָּה לִשְׁנֵי מַזְוַנּוֹת? מִשּׁוּם שֶׁאָמַר, אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּזְוֵנָה הָאַוָּת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּזְוֵנָה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה.

בֹּא רְאֵה שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵאָהֳל לֵאָה וּמֵאָהֳל רָוזֵל. אָמַר יַעֲקֹב, יָדַעְתִּי שֶׁהֲרֵי שְׁמִירָה לְאֵלָּה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה עָשָׂה? וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָוזוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשׁוֹנָה. אָמַר, אִם יַהֲרֹג עֵשָׂו – יַהֲרֹג אֶת אֵלֶּה, אֲבָל אֵלֶּה אֵינָן פּוֹוזֵד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה עִמָּהֶם, וְעַל זֶה – וְהָיָה הַמַּזְוֵנָה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה. כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה אֶת זֶה, תִּקֵּן תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם, מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְוָזק ה' הָאֹמֵר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַוז וְאָמַר, (תהלים קכב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֶלָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל וְרָאָה בְּדִבְרֵי הֶעָנִי, וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּבוֹרֵזַ מִלִּפְנֵי זָמְיו אָמַר זֶה. תְּפִלָּה לְעָנִי – וְזֹהִי תְּפִלָּה שֶׁמְּבַקֵּשׁ הֶעָנִי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹ הַתְּפִלָּה שֶׁמַּקְדִּימָה אֶת כָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם.

כָּתוּב כָּאן תְּפִלָּה לְעָנִי, וְכָתוּב שָׁם (שם צ) תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, וְזוֹ תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, וְאֵין לְהַפְרִיד בֵּין הַתְּפִלָּה לְעָנִי הַזּוֹ וּבֵין תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, וּשְׁתֵּיהֶן שְׁקוּלוֹת כְּאַוָּת.

וְעַל זֶה תְּפִלַּת הֶעָנִי מַקְדִּימָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם כב) כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה לְעָנִי זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, שֶׁהֶעָנִי דָּבוּק בְּעָנְיוֹ כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם.

דָּבָר אַוֵּר, תְּפִלָּה – זֶה מֹשֶׁה, לְעָנִי – זֶה דָּוִד, כִּי יַעֲטֹף – כְּשֶׁמּוּתְכֶסֶה הַלְּבָנָה וּמִתְכַּסֶּה הַשֶּׁמֶשׁ מִמֶּנָּה, וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ – כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג עִם הַשֶּׁמֶשׁ.

בֹּא רְאֵה, הַתְּפִלָּה שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם תְּפִלָּה, וּתְפִלַּת הֶעָנִי הִיא תְּפִלָּה שֶׁעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹבֶרֶת שְׁעָרִים וּפְתָזוֹזִים וְנִכְנֶסֶת לְהִתְקַבֵּל

לְפָנָיו. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שמות כב) וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי זַנּוֹן אָנִי, וְכָתוּב שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ. וְלִפָנַי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ – כְּמִי שֶׁמִּתְרַעֵם עַל דִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תְּפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים זְדוֹנָה לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְעַטֵּר לִפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִשּׁוּם זֶה זִבִּיבָה הִיא יוֹתֵר לִפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּאֵב לִתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹדְעִים לְרַצּוֹת אֶת רִבּוֹנָם.

מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק ה' הָאוֹמֵר אֵלַי שׁוּב וְגוֹ'. הִתְעַטֵּר וְנִקְשַׁר קֶשֶׁר בְּקֶשֶׁר אֶזֶד כָּרָאוּי. אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם לְיָמִין, וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק לִשְׂמֹאל. הָאוֹמֵר אֵלַי – כָּאן תָּלָה הַדָּבָר לְהִתְעַטֵּר לִמְקוֹמוֹ בֵּינֵיהֶם. שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ.

קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים. לָמָּה הָיָה צָרִיךְ זֶה עִם זֶה? אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, אַתָּה הִבְטַחְתָּנִי לִי לְהֵיטִיב עִמִּי, וַאֲנִי יָדַעְתִּי שֶׁכָּל מַעֲשֶׂיךָ כֻּלָּם הֵם עַל תְּנַאי, הֲרֵי אֲנִי אֵין בִּי זְכוּת, שֶׁהֲרֵי קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ. וְכָל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ לִי עַד הַיּוֹם, לֹא בִּשְׂבִיל זְכוּתִי הָיָה, אֶלָּא בִּגְלָלְךָ הוּא שֶׁעָשִׂיתָ לִי. וְאוֹתוֹ טוֹב וֶאֱמֶת בִּגְלָלְךָ הָיוּ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁעָבַרְתִּי בַּתְּוָלָה, שֶׁהָיִיתִי הוֹלֵךְ מִלְפָנַי עֵשָׂו, יְזִידִי עָבַרְתִּי אֶת אוֹתוֹ נָהָר, וְאַתָּה עָשִׂיתָ עִמִּי טוֹב וֶאֱמֶת, וַהֲרֵי אֲנִי עַכְשָׁו עוֹבֵר אוֹתוֹ בִּשְׁנֵי מַחֲנוֹת, הֵם שְׁנֵי הַמַּחֲנוֹת שֶׁזּוֹלֵק.

עַד כָּאן סִדּוּר הַשֶּׁבַח שֶׁל רִבּוֹנוֹ. מִכָּאן וּלְהַבָּא בְּקֶשׁ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹ, לְהַרְאוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לָאָדָם לְסַדֵּר שֶׁבַח שֶׁל אֲדוֹנוֹ בַּתְּוָלָה, וְאַחַר יְבַקֵּשׁ בַּקָּשׁוֹתָיו. שֶׁכָּךְ עָשָׂה יַעֲקֹב – בַּתְּוָלָה סִדֵּר שִׁבְחוֹ שֶׁל קוֹנוֹ, וְאַחַר שֶׁסִּדֵּר הַשֶּׁבַח, אָמַר בַּקָּשָׁתוֹ שֶׁהִצְטָרֵךְ לָהּ.

וְהוּא שֶׁכָּתוּב: הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל בָּנִים. מִכָּאן, מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו כָּרָאוּי. הַצִּילֵנִי נָא. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי הִצַּלְתַּנִי מִלָּבָן – מִיַּד אָחִי. וְאִם תֹּאמַר קְרוֹבִים

אֲזֻרִים סְתָם נִקְרָאִים אֲזוּזִים – מִיַּד עֲשָׂו. מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל לְפָרֵשׁ הַדָּבָר כָּרָאוּי. וְאִם תֹּאמַר, אֲנִי לָמָּה אֶצְטָרֵךְ? כִּי יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי. כְּדֵי לְהוֹדִיעַ דָּבָר לְמַעְלָה וּלְפָרְשׁוֹ כָּרָאוּי, וְלֹא יַסְתִּיר הַדָּבָר.

וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְגוֹ'. וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב, מַה זֶּה וְאַתָּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (נחמיה ט) וְאַתָּה מְזַוֵּיתָ אֶת כֻּלָּם. אַף כָּאן וְאַתָּה אָמַרְתָּ.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (תהלים יט) יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי, אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁהִתְפָּרְשׁוּ. וְהֶגְיוֹן לִבִּי – אֵלּוּ דְּבָרִים נִסְתָּרִים שֶׁלֹּא יָכוֹל בֶּן אָדָם לְפָרְשָׁם בְּפִיו, זֶהוּ הֶגְיוֹן, שֶׁהוּא בַּלֵּב, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִתְפָּרֵשׁ.

וְעַל זֶה צָרִיךְ הַדָּבָר לְהִתְפָּרֵשׁ בַּפֶּה, וְדָבָר שֶׁתָּלוּי בַּלֵּב, וְהַכֹּל סוֹד הוּא. אֲזֹוד כְּנֶגֶד דַּרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה, וְאָזוֹד כְּנֶגֶד דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה. דָּבָר שֶׁהִתְפָּרֵשׁ, כְּנֶגֶד דַּרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה שֶׁהִצְטָרֵךְ לְהִתְפָּרֵשׁ. אוֹתוֹ שֶׁתָּלוּי בַּלֵּב הוּא כְּנֶגֶד דַּרְגָּה פְּנִימִית יוֹתֵר, וְהַכֹּל הוּא כְּאָזוֹד. וְעַל זֶה אָמַר יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ וְגוֹ'.

כְּמוֹ זֶה אָמַר יַעֲקֹב. בַּתְּוִזְלָה פָּרֵשׁ הַדָּבָר כָּרָאוּי, וְאַזַּר כָּךְ הִסְתִּיר הַדָּבָר שֶׁתָּלוּי בְּהֶגְיוֹן הַלֵּב שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְפָרֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וַשִּׂמְתִּי אֶת זַרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִסָּפֵר מֵרֹב. כָּאן הוּא דָּבָר הַתָּלוּי בַּלֵּב שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְפָרֵשׁ, וְכֵן צָרִיךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי לְיַזֵּד יִזּוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְסַדֵּר שֶׁבַח רִבּוֹנָם כָּרָאוּי וּלְבַקְּשׁ בַּקָּשָׁתָם, וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. [ס"א כָּתוּב גַּם אֶת הַשֵּׁנִי גַּם אֶת הַשְּׁלִישִׁי וְגוֹ'. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים גַּם, רֶמֶז (גַּ"ם רָאשֵׁי תֵבוֹת: גּוֹאֵל מֹשֶׁה. גּוֹאֵל מָרְדְּכַי. גּוֹאֵל מָשִׁיחַ) לְשָׁלֹשׁ גְּאֻלּוֹת עַל יְדֵי שְׁלֹשָׁה צַדִּיקִים, מֹשֶׁה מָרְדְּכַי מָשִׁיחַ, שֶׁעָתִיד לְגָאֳלֵנוּ בְּקָרוֹב].

וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַעֲשֵׂהוּ הָרָאוּי לוֹ, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְנִתְבָּאֵר, [וְאִם

תאמַר] בַּיּוֹם הָרְבִיעִי עָשָׂה מְאוֹרוֹת, וְאָז נִבְרְאָה הַלְּבָנָה וְזַעֲרָה, אוֹר שֶׁהִקְטִינָה עַצְמָהּ, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא מְאֹרַת זְעֵיר וָא״ו, נִתַּן מָקוֹם לִשְׁלֹט כָּל הָרוּחוֹת וְהַשֵּׁדִים וְרוּחוֹת סְעָרָה וּמַזִּיקִים וְכָל רוּחוֹת הַטֻּמְאָה.

כֻּלָּם עוֹלִים וּמִשּׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם לְהַסְטוֹת, וְנִתְמַנּוּ בִּמְקוֹמוֹת וְזֵרִים וּבְשָׂדוֹת וְזֻוָּקִים וּבְמִדְבָּרוֹת וְזֵרִים, וְכֻלָּם מִצַּד רוּחַ הַטֻּמְאָה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַטֻּמְאָה בָּאָה שֶׁבָּאָה מִנָּוְשׁ הָעַקַלְתּוֹן, הוּא רוּחַ טֻמְאָה מַמָּשׁ, וְהוּא הִתְמַנָּה בָּעוֹלָם לְהַסְטוֹת בֶּן אָדָם אֲלִיו, וְעַל זֶה יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם.

וְהוּא הִתְמַנָּה אֵצֶל בְּנֵי אָדָם וְנִמְצָא עִמָּם, וּבְעַקְמוּמִיּוֹת וּבְתַזְבּוּלוֹת בָּא אֲלֵיהֶם לְהַסְטוֹתָם מִדַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁהִסִּיתָה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, כָּךְ גַּם מַסִּיתָה בְּנֵי אָדָם וְגוֹרֵם לָהֶם לְהִטָּמֵא.

וּמִי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא, מוֹשִׁיךְ עָלָיו אוֹתוֹ רוּחַ טֻמְאָה וְנִדְבָּק עִמּוֹ. וְכַמָּה הֵם שֶׁמְּמַנִּים לְטַמֵּא אוֹתוֹ, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ וְהוּא טָמֵא, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְאוֹתוֹ עוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וּבְשָׁעָה שֶׁבָּא בֶּן אָדָם לְהִטָּהֵר, אוֹתוֹ רוּחַ טֻמְאָה נִכְפֶּה לְפָנָיו וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וְאָז כָּתוּב לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. אָמַר [כְּשֶׁאָמַר] רַבִּי יוֹסֵי, לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה – זוֹ לִילִית. וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ – אֵלּוּ שְׁאָר מַזִּיקִים, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַלְּבָנָה נִבְרְאָה וְהָיְתָה זְעֵירָה, וּבַאֲרוּהָ שֶׁהֲרֵי אָז רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹלֶטֶת, וְזוֹהִי רוּחַ רָעָה. מִי רָעָה? זֶה נָוְשׁ הָרָע, וְנֶגַע זֶהוּ מִי שֶׁרוֹכֵב עַל הַנָּוְשׁ. רָעָה וְנֶגַע הֵם כְּאָוֶן.

וְאַף עַל גַּב שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁנֶּגַע אֵלּוּ נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁיְּצָאוּ מֵאָדָם, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁלֹּא קָרַב אָדָם לְאִשְׁתּוֹ, רוּחוֹת טֻמְאָה הָיוּ בָּאוֹת וּמִתְזַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ וּמוֹלִידוֹת מִמֶּנּוּ, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכְּשֶׁבָּן אָדָם בַּזְּלוֹמוֹ וְלֹא שׁוֹלֵט בְּגוּפוֹ וְהַגּוּף שׁוֹכֵךְ, רוּחַ טְמֵאָה בָּאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו, וְלִפְעָמִים רוּחוֹת נְקֵבוֹת טְמֵאוֹת בָּאוֹת וּקְרֵבוֹת אֵלָיו וּמוֹשְׁכוֹת אוֹתוֹ אֲלֵיהֶן וּמִתְזַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ, וּמוֹלִידוֹת אַזַּר כְּךְ רוּחוֹת וּמַזִּיקִים [נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם], וְלִפְעָמִים נִרְאִים כְּמַרְאֵה בְּנֵי אָדָם, פָּרַט לְזֶה שֶׁאֵין לָהֶם שְׂעָרוֹת בָּראשׁ.

וּבְכֹל יֵשׁ לָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מִלְּפָנֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יִטְמָא עִמָּם, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךְ מִי שֶׁיִּשַּׁן בַּלַּיְלָה בְּמִטָּתוֹ וְלֹא טוֹעֵם טַעַם מָוֶת וְיוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְכֵיוָן שֶׁנִּשְׁאָר הַגּוּף בְּלִי נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, רוּחַ טְמֵאָה זְמִינָה וְשׁוֹרָה עָלָיו וְנִטְמָא. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ דָּבָר, שֶׁאֵין לָאָדָם לְהַעֲבִיר יָדָיו עַל עֵינָיו בַּבֹּקֶר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי רוּחַ טְמֵאָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱהַב עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁאַר לְבַדּוֹ, רוּחַ אַזָּרת נוֹעֲדָה לְהִזְדַּוֵּג עִמּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ בְּבִלְעָם הָרָשָׁע, וַיֵּלֶךְ שָׁפִי. מַהוּ שָׁפִי? יְזִידִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שְׂפִיפוֹן עֲלֵי אַרְזוֹ. כַּנָּזוּשׁ הַזֶּה שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי וְאוֹרֵב עַל דְּרָכִים וּשְׁבִילִים, כָּךְ גַּם בִּלְעָם הָיָה הוֹלֵךְ יְזִידִי. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ טְמֵאָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי בְּזָמַנִּים יְדוּעִים אֲפָלוּ בָּעִיר בִּמְקוֹמוֹת יְדוּעִים, מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּחַ טְמֵאָה.

לָכֵן בְּכָל זְמַן לֹא יֵלֵךְ אָדָם יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ וּבָעִיר, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם הוֹלְכִים וְשָׁבִים וְנִמְצָאִים שָׁם, וְעַל כֵּן לֹא יֵלֵךְ אָדָם יְזִידִי בַּלַּיְלָה, הוֹאִיל וּבְנֵי אָדָם לֹא נִמְצָאִים, וְהֵינוּ הַטַּעַם שֶׁלֹּא תָּלִין נִבְלָתוֹ, שֶׁלֹּא לְהַזְזִיק גּוּף מֵת בְּלִי רוּחַ עַל הָאָרֶץ בַּלַּיְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע הָיָה הוֹלֵךְ יְזִידִי כַּנָּזוּשׁ הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ.

וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ. מַה זֶּה וַיֶּאֱבַק? [שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מִלַּמֵּד שֶׁהֶעֱלוּ אָבָק בְּרַגְלֵיהֶם עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. כָּתוּב כָּאן בְּהֶאָבְקוֹ עִמּוֹ, וְכָתוּב (נזום א) אֲבַק רַגְלָיו. וְאוֹתוֹ מַלְאָךְ שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו הָיָה, וְהוּא סמא"ל, לָכֵן דִּינוֹ

הוּא שֶׁיַּעֲלֶה אֲבַק רַגְלָיו עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁהוּא מְקוֹם הַמִּשְׁפָּט]. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִן אָבָק. אָבָק טָפֵל לֶעָפָר. מַה בֵּין עָפָר לְאָבָק? זֶה אָבָק שֶׁנִּשְׁאָר מֵהָאֵשׁ וְלֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת [בָּעוֹלָם] לְעוֹלָמִים, עָפָר שֶׁכָּל הַפֵּרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְהוּא כְּלָל שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, מַה זֶּה מֵקִים מֵעָפָר דָּל? אָמַר לוֹ, כְּמַשְׁמָעוֹ, אֲבָל בְּגָוֵן זֶה מֵקִים מֵעָפָר דַּל מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם, וּמֵאוֹתוֹ עָפָר יָצָא דַּל שֶׁאֵין בּוֹ כְּלוּם, וּמֵאוֹתוֹ עָפָר כָּל הַפֵּרוֹת וְכָל טוּב הָעוֹלָם יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וּבוֹ נַעֲשִׂים כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר.

וְשֶׁנִּינוּ, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר – אֲפִלּוּ גַּלְגַּל זַמָּה, אֲבָל אָבָק לֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנִצָּנִים [לָעוֹלָם] לְעוֹלָמִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֶּאֱבַק אִישׁ, שֶׁבָּא בְּאוֹתוֹ אָבָק וְרָכַב עָלָיו כְּדֵי לְקַטְרֵג לְיַעֲקֹב.

עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר, שֶׁנֶּעֱבַר שִׁלְטוֹנוֹ וְהִתְזַלֵּף. וְכָךְ הוּא לֶעָתִיד לָבֹא, מִשּׁוּם שֶׁהַגָּלוּת עַכְשָׁיו דּוֹמֶה לְלַיְלָה, וְהִיא לַיְלָה, וְשׁוֹלֵט אוֹתוֹ אָבָק עַל יִשְׂרָאֵל וְהֵם שׁוֹכְבִים לֶעָפָר [אַזַּר], עַד שֶׁיַּעֲלֶה הָאוֹר וְיָאִיר הַיּוֹם, וְאָז יִשְׁלְטוּ יִשְׂרָאֵל, וְלָהֶם תִּנָּתֵן הַמַּלְכוּת, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ז) וּמַלְכוּת וְשִׁלְטָן וּגְדֻלָּה שְׁמוֹלֶכֶת תַּזַּת כָּל הַשָּׁמַיִם תִּנָּתֵן לְעַם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים. מַלְכוּתוֹ מַלְכוּת עוֹלָם, וְכָל הַשַּׁלִּיטִים לוֹ יַעַבְדוּ וְיִשְׁמְעוּ.

וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שיר ו) מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁחַר יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה כַּחַמָּה יָפָה כַּנִּדְגָּלוֹת. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, בְּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אוֹתָם וְיוֹצִיאֵם מִן הַגָּלוּת, אָז יְפַתַּח לָהֶם פֶּתַח שֶׁל אוֹר [שֶׁהוּא] דַּקִּיק קָטָן, וְאַחַר כָּךְ פֶּתַח אַחַר שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְפַתַּח לָהֶם שְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים פְּתוּחִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם.

וְכֵן כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְלַצַּדִּיקִים שֶׁבָּהֶם, כָּךְ כֻּלָּם וְלֹא בִּזְמַן אֶחָד. לְאָדָם שֶׁנִּתַּן בַּוּשָׁךְ וְדִיּוּרוֹ הָיָה תָּמִיד בַּוּשָׁךְ, כְּשֶׁיִּרְצוּ לְהָאִיר לוֹ, צְרִיכִים לְפַתְּחוֹ לוֹ אוֹר קָטָן כְּעֵין הַמַּוְוֵט, וְאַוְזֵר כָּךְ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְכָךְ בְּכָל פַּעַם עַד שֶׁיָּאִירוּ לוֹ כָּל הָאוֹר כָּרָאוּי.

כָּךְ הֵם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) מְעַט מְעַט אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרֶה וְגוֹ'. וְכֵן לְמִי שֶׁהוּא בָּא לְהֵרָפֵא, אֵינוֹ בְּשָׁעָה אַוְזֵת, אֶלָּא מְעַט מְעַט עַד שֶׁיִּתְוַוְזֵק. אֲבָל לְעֹשֶׂה לֹא כָּךְ, אֶלָּא בְּפַעַם אַוְזֵת מֵאִיר לוֹ, וְנֶאֱבָד מִמֶּנּוּ מְעַט מְעַט [וְלָעָתִיד לָבֹא לָאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא] עַד שֶׁיִּתְוַוְזְקוּ יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁמִידוּ [וְיִשְׁבּוֹ] אוֹתוֹ מֵהַכֹּל, מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא. וּמְשׁוּם שֶׁמֵּאִיר בְּשָׁעָה אַוְזֵת, יִהְיֶה לוֹ הַשְׁמָדָה מֵהַכֹּל. אֲבָל יִשְׂרָאֵל, אוֹר שֶׁלָּהֶם מְעַט מְעַט, עַד שֶׁיִּתְוַוְזְקוּ, וְיָאִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים.

וְכֻלָּם שׁוֹאֲלִים אוֹתָם וְאוֹמְרִים, מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁזֵר, זוֹהִי קַדְרוּת הַבֹּקֶר, וְזֶהוּ אוֹר דַּקִּיק. וְאַוְזֵר יָפָה כַּלְּבָנָה, מְשׁוּם שֶׁהַלְּבָנָה, הָאוֹר שֶׁלָּהּ מֵאִיר יוֹתֵר מִשַּׁוְזֵר. וְאַוְזֵר בָּרָה כַּוַּמָּה, מְשׁוּם שֶׁאוֹרָהּ זָוָק וּמֵאִיר יוֹתֵר מֵהַלְּבָנָה. וְאַוְזֵר כָּךְ אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת, זָוָקָה בְּאוֹר זָוָק כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, בְּעוֹד שֶׁנֶּוְוְשָׁךְ הַיּוֹם וּמִתְכַּסֶּה הָאוֹר וּבָא הַבֹּקֶר, יוֹאֵר בַּתְּווֹלָה מְעַט מְעַט עַד שֶׁיִּתְרַבֶּה הָאוֹר כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְעוֹרֵר לְהָאִיר לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, יָאִיר בַּתְּווֹלָה כְּמוֹ שָׁזֵר, שֶׁהוּא שָׁזוֹר, וְאַוְזֵר כָּךְ יָפָה כַּלְּבָנָה, וְאַוְזֵר כָּךְ בָּרָה כַּוַּמָּה, וְאַוְזֵר כָּךְ אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבֹא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה הַבֹּקֶר, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב כִּי בָּא הַשַּׁוְזֵר, אֶלָּא כִּי עָלָה, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן כִּי בָּא הַשַּׁוְזֵר, אָז הִתְוַוְזֵק אוֹתוֹ מְמֻנֶּה וְהִכִּישׁ אֶת יַעֲקֹב, מְשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מְמֻנֶּה הִכִּישׁ אֶת יַעֲקֹב לָתֵת כּוַז לְהִתְוַוְזֵק לְעֹשְׂיוֹ.

וּכְשֶׁעָלָה אוֹתוֹ שָׁזוֹר שֶׁל שַׁוְזֵר וְנִרְאָה, בָּא הָאוֹר וְהִתְוַוְזֵק יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי אָז

הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִהְיוֹת מוּאָר, מַה כָּתוּב? וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ. וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהָרֵי אָז הַזְּמַן לִהְיוֹת מוּאָר.

וְהוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ. אָז הוּא רָמוּז, שֶׁהָרֵי בְּעוֹד שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת וְסוֹבְלִים כְּאֵבִים וְצַעַר וְכַמָּה רָעוֹת, כְּשֶׁמֵּאִיר לָהֶם הַיּוֹם וְיָבִיא לָהֶם מְנוּחָה, אָז יִסְתַּכְּלוּ וְיִכְאֲבוּ בְּעַצְמוֹתֵיהֶם מִכַּמָּה רָעוֹת וְצַעַר שֶׁסָּבְלוּ וְיִתְמְהוּ עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם כָּךְ וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁאוֹתוֹ זְמַן הַמְּנוּחָה, וְאָז הוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ, כּוֹאֵב וּמְצַעֵר עַצְמוֹ עַל מַה שֶּׁעָבַר.

וְהוּא, כְּשֶׁעוֹלָה קַדְרוּת הַשַּׁחַר, אָז מִתְחַזֵּק וְנֶאֱחָז בּוֹ, שֶׁהָרֵי נֶחֱלָשׁ כֹּחוֹ, שֶׁאֵין לוֹ שִׁלְטוֹן אֶלָּא בַּלַּיְלָה, וְיַעֲקֹב שִׁלְטוֹנוֹ בַּיּוֹם. וְעַל זֶה אָמַר שַׁלְוֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר, שֶׁהָרֵי אֲנִי בִּרְשׁוּתְךָ עוֹמֵד, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר וּפָרְשׁוּהוּ.

[עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה וְגוֹ', כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה. שֶׁאָפְלוּ בַּהֲנָאָה אָסוּר, וַאֲפִלּוּ לָתֵת אוֹתוֹ לְכֶלֶב. וְלָמָּה נִקְרָא גִּיד הַנָּשֶׁה? כְּלוֹמַר, גִּיד שֶׁהוּא מַשְׁכִּיחַ אֶת בְּנֵי הָאָדָם מֵעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם, וְשָׂם רוֹבֵץ הַיֵּצֶר הָרָע.

וְכֵיוָן שֶׁנִּדְבַּק עִם יַעֲקֹב, לֹא מָצָא מָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף סִיְּעוּ לְיַעֲקֹב, וְכֻלָּם הָיוּ זַזָּקִים וְלֹא הָיְתָה בָּהֶם זֹלְשָׁה. מָה עָשָׂה? וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ בְּגִיד הַנָּשֶׁה, בְּמִינוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מִינוֹ לִמְקוֹמוֹ, וּמִשָּׁם בָּא יֵצֶר הָרָע עַל בְּנֵי הָאָדָם.

וְלָכֵן אָמְרָה תּוֹרָה לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַזַּזְבְּרִים בְּאֵיבְרֵי הָאָדָם שֶׁרָמוּז לְמַעְלָה, אִם טוֹב – טוֹב, וְאִם רַע – רַע. וְלָכֵן כָּל אֵיבָר מְזַזֵּק אֵיבָר. וַדַּאי גִּיד הַנָּשֶׁה מְזַזֵּק אֶת יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מִינוֹ, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֹאכְלוּ אוֹתוֹ, שֶׁאֵינָם מִצַּדּוֹ וּמִמִּינוֹ, אֲבָל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה יֹאכְלוּ אוֹתוֹ, שֶׁהוּא מִצַּד וּמִמִּין הַמַּלְאָךְ שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא סמא"ל, כְּדֵי לְזַזֵּק לָבֶם. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים כְּנֶגֶד מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם נִתְּנוּ לְהַעֲשׂוֹת, וּכְנֶגֶד מֵאתַיִם

אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מַלְאָכִים שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בָּהֶם שְׁכִינָה וְהַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם כְּשֵׁם רִבּוֹנָם.

וְיֵשׁ בָּאָדָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה גִּידִים, וּכְנֶגְדָּם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזַמּשׁ מִצְווֹת שֶׁלֹּא נִתְּנוּ לְהַעֲשׂוֹת וּכְנֶגֶד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה יְמוֹת הַשָּׁנָה. וַהֲרֵי תִּשְׁעָה בְּאָב אֶזֶד מֵהֶם, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד סמא״ל, שֶׁהוּא אֶזֶד מֵאוֹתָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה מַלְאָכִים [יָמִים], וְלָכֵן אָמְרָה תּוֹרָה לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה. אֶ״ת – לְרַבּוֹת תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁלֹּא אוֹכְלִים בּוֹ וְלֹא שׁוֹתִים. וְלָכֵן רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַכֹּל, וְנִרְמַז בָּהֶם רֶמֶז לְיַעֲקֹב. וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ, בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה וּבְכָל אֵיבְרֵי יַעֲקֹב, וְלֹא נִמְצָא פָּרַט לְאוֹתוֹ גִּיד הַנָּשֶׁה. מִיָּד תָּשַׁשׁ כֹּזַז יַעֲקֹב. וּבִימוֹת הַשָּׁנָה מָצָא יוֹם תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁבּוֹ הִתְחַזֵּק וְנִגְזַר דִּין עָלֵינוּ וְנֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל מִי שֶׁאוֹכֵל בְּתִשְׁעָה בְּאָב כְּאִלּוּ אָכַל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה]. רַבִּי זְזֵיָא אָמַר, אִלְמָלֵא לֹא נֶחֱלַשׁ כֹּזַז [שֶׁל מָקוֹם] זֶה שֶׁל יַעֲקֹב, הָיָה מִתְקַיֵּם יַעֲקֹב אֵלָיו, וְנִשְׁבַּר כֹּזַז שֶׁל עֵשָׂו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (יזזקאל לא) כְּמַרְאֵה הַקָּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳ וָאֶרְאֶה וָאֶפֹּל עַל פָּנַי וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר. אֲבָל בֹּא רְאֵה, שֶׁהַרֵי כָּתוּב (דברים לד) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. מַה בֵּין מֹשֶׁה לִשְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם? מֹשֶׁה הִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה – שְׁאָר הַנְּבִיאִים לֹא הָיוּ מִסְתַּכְּלִים אֶלָּא בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. מֹשֶׁה הָיָה שׁוֹמֵעַ וְעוֹמֵד עַל רַגְלָיו וְכֹזוֹ מִתְחַזֵּק וְהָיָה יוֹדֵעַ דָּבָר עַל בֵּרְיוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) וּמַרְאֶה וְלֹא בְּזִידוֹת – שְׁאָר הַנְּבִיאִים הָיוּ נוֹפָלִים עַל פָּנֵיהֶם וְנֶחֱלַשׁ כֹּזָם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד עַל בֵּרְיוֹ שֶׁל דָּבָר. מִי גָּרַם לָהֶם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ.

וְכָל אוֹתָם נְבִיאִים לֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד עַל מַה שֶּׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעֵשָׂו, פָּרַט לְעוֹבַדְיָה הַנָּבִיא שֶׁהָיָה גֵּר, שֶׁבָּא מִצַּד שֶׁל עֵשָׂו – זֶה עָמַד

בְּקִיּוּמוֹ עַל עֶשְׂו וְלֹא נָזֻזַלַּשׁ כּוֹזּוֹ.

וְעַל זֶה כָּל שְׁאָר הַנְּבִיאִים נָזֻזַלַּשׁ כּוֹזָם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד לְקַבֵּל דָּבָר עַל בֶּרְיוֹ כָּרָאוּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה. שֶׁלְּכָזּוֹ וְשֶׁאַב כָּל כּוֹזַ הַיָּרֵךְ, וְעַל זֶה נִשְׁבַּר כּוֹזַ הַיָּרֵךְ וְנִשְׁאַר צוֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם לֹא יָכְלוּ לְהִדָּבֵק וְלַעֲמֹד בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַנְּבִיאִים פָּרַט לְמֹשֶׁה לֹא עָמְדוּ בְּכוֹזָם כָּרָאוּי, וּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְאֵין מִי שֶׁתּוֹמֵךְ בּוֹ, לֹא נִמְצָא מִי שֶׁמַּטִּיל מְלָאִי לְכִיסוֹ לְהִתְזַזֵּק. עַל זֶה הַתּוֹרָה מִשְׁתַּכַּזַת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וְנָזֻזָלַשׁ כּוֹזַ הַתּוֹרָה כָּל יוֹם וָיוֹם, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם לְאֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה עַל מַה שֶּׁסּוֹמְכִים, וּמַלְכוּת הָרִשְׁעָה מִתְזַזֶּקֶת בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרַם וֶזֶטְא זֶה, וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין [לוֹ] מִי שֶׁיִּתְמֹךְ בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, אוֹתָם עֲמוּדִים זַכָּשִׁים, וְגוֹרְמִים לְהִתְזַזֵּק אֶת אוֹתוֹ שֶׁאֵין לוֹ שׁוֹקַיִם וְרַגְלַיִם לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם.

פָּתַזּ וְאָמַר, (בראשית ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים אֶל הָאָזָשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ' עַל גְּזוֹנְךָ תֵּלֵךְ. מַה זֶּה עַל גְּזוֹנְךָ תֵּלֵךְ? שֶׁנִּשְׁבְּרוּ הַתּוֹמְכִים שֶׁלּוֹ וְקִצְּצוּ אֶת רַגְלָיו וְאֵין לוֹ עַל מַה שֶּׁיַּעֲמֹד. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא רוֹצִים לִתְמֹךְ בַּתּוֹרָה, הֵם נוֹתְנִים לוֹ תּוֹמְכִים וְשׁוֹקַיִם לַעֲמֹד וּלְהִתְזַזֵּק בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה עֲקִימוּת וְהִתְזַזְכְּמוּת הִתְזַזְּקוּ בְּאוֹתוֹ לַיְלָה אוֹתוֹ הָרוֹכֵב עַל הַנָּזֻזָשׁ כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּתוּב (שם כז) הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו, וְאִם פּוֹסֵק קוֹל יַעֲקֹב, אָז וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו. לָכֵן הִסְתַּכֵּל לְכָל הַצְּדָדִים לְהָרַע לְיַעֲקֹב וּלְהַפְסִיק קוֹלוֹ.

וְרָאָה אוֹתוֹ זָזָק בַּכֹּל; זְרוֹעוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה שֶׁהֵם זָזְקֵי הַגּוּף שֶׁמִּתְזַזֵּק בֵּינֵיהֶם, וְרָאָה כּוֹזַ הַתּוֹרָה שֶׁהִתְזַזֵּק בַּכֹּל, אָז וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ. מָה עָשָׂה? מִיָּד – וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, שֶׁהִתְזַזְּקוּ כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר, כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבְּרוּ עַמּוּדַי וְתוֹמְכֵי הַתּוֹרָה, מִיָּד הַתּוֹרָה לֹא מִתְזַזֶּקֶת, אָז יִתְקַיֵּם מַה שֶּׁאָמַר אֲבִיהֶם הַקֹּל קוֹל

יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו, (שם) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ.

וּבָזֶה הִתְוַכְּחוּ כְּנֶגֶד יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁבַּר כֹּחַ הַתּוֹרָה, הָלַךְ וְהִתְוַוֵּךְ עֵשָׂו. וּכְשֶׁרָאָה שֶׁלֹּא יָכֹל לַתּוֹרָה, אָז הֶוֶוֵּלִישׁ כֹּחַ אוֹתָם הַתּוֹמְכִים אוֹתָהּ. וּכְשֶׁלֹּא נִמְצָא מִי שֶׁסּוֹמֵךְ אֶת הַתּוֹרָה, אָז לֹא יִהְיֶה קוֹל קוֹל יַעֲקֹב, וְיִהְיוּ הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו.

וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב כָּךְ כְּשֶׁעָלָה הַבֹּקֶר, הֶוֶוֵּזִיק [יַעֲקֹב] בּוֹ וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו, עַד שֶׁהוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן בְּרָכוֹת, וְאָמַר לוֹ, לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל. לֹא יַעֲקֹב בַּעֲקִימוּת, אֶלָּא בְּנַאֲוָה וְכוּ, שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְךָ.

וּבֹא וּרְאֵה, מֵהַנָּזָשׁ הַזֶּה כַּמָּה כוֹזוֹת נִפָּרְדִים לְכָל צַד וְנִמְצָאִים בָּעוֹלָם אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, וְרוֹצִים לְקַיֵּם אוֹתוֹ גִּיד הַנָּשֶׁה. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁקָּרַב אֵלָיו אוֹתוֹ רוֹכֵב עַל נָזָשׁ, עוֹמֵד הוּא וְהִתְקַיֵּם בְּצוּרָה וְלֹא נִשְׁבָּר.

וְכוּ צְרִיכִים לְהִתְוַוֵּךְ בָּעוֹלָם וּלְהֵרָאוֹת, כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל. וּכְשֶׁרָאָה שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁבַּר וְלֹא נֶאֱכַל אוֹתוֹ מָקוֹם, אָז נִשְׁבַּר כּוֹזוֹ וְנָזָקוֹ וְלֹא יָכֹל לְהָרַע לִבְנֵי יַעֲקֹב, וְעַל זֶה לֹא צְרִיכִים לָתֵת מָקוֹם לִבְרִיוֹת הָעוֹלָם לֶאֱכֹל אוֹתוֹ וְלֹא לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ כְּלָל.

רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן דָּרַשׁ, כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב – כְּתוּב כָּאן כִּי נָגַע בְּכַף, וְכָתוּב שָׁם (במדבר יט) כָּל הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם [יִטְמָא]. מַה לְּהַלָּן טֻמְאָה – אַף כָּאן גַּם טֻמְאָה, שֶׁטִּמֵּא אוֹתוֹ מָקוֹם, וּמִמָּקוֹם טָמֵא אֵין לָנוּ [לְהִתְתַּקֵּן] לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ כְּלָל. כָּל שֶׁכֵּן בְּמָקוֹם שֶׁקָּרַב אוֹתוֹ עַד הַטֻּמְאָה, וְהַתּוֹרָה לֹא אָמְרָה אֶלָּא כִּי נָגַע, וְכָתוּב וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל לְזֻכּוֹת בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד.

וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו. רַבִּי

אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי ה׳ קַנָּא שְׁמוֹ. וְכִי יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִיר הָאָבוֹת, שֶׁנִּבְחַר זֵלֶךְ שָׁלֵם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהוּא הִתְקָרֵב אֵלָיו יוֹתֵר [ס״א וְנִשְׁלַם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה], אֵיךְ הִשְׁתַּחֲוָה לְאוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע שֶׁהוּא בְּצַד שֶׁל אֵל אַחֵר, וּמִי שֶׁסּוֹגֵד לוֹ – סוֹגֵד לְאֵל אַחֵר? אֶם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁאָמְרוּ, שׁוֹעֶל בִּשְׁעָתוֹ הִשְׁתַּחֲוָה לוֹ – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי עֵשָׂו כְּמוֹ אֵל אַחֵר הָיָה, וְיַעֲקֹב לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה לְאוֹתוֹ צַד וּלְאוֹתוֹ זֵלֶךְ כְּלָל.

[פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר], אֶלָּא כָּתוּב (שמואל–א כה) וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לָחַי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁאָסוּר [לו] לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לָרְשָׁעִים, וְכֵיוָן שֶׁאָסוּר, אֵיךְ מָצָאנוּ שֶׁדָּוִד אָמַר פָּסוּק זֶה לְנָבָל? אֶלָּא הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁאָמַר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּדֵי לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ לְחַי, וְחָשַׁב נָבָל שֶׁעָלָיו אָמַר.

כְּמוֹ זֶה (בראשית מז) וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, וְכִי אֶל בְּנוֹ הוּא הִשְׁתַּחֲוָה? אֶלָּא לִמְקוֹם הַשְּׁכִינָה כָּרַע וְהִשְׁתַּחֲוָה, אַף כָּאן וְהוּא עָבַר לִפָּנֵיהֶם. מַה זֶּה וְהוּא? זוֹ שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו [כָּרַע], וְזוֹהִי שְׁמִירָה עֶלְיוֹנָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב, אָמַר, הִנֵּה זְמַן לְהִשְׁתַּחֲוֹות לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ.

כָּרַע וְהִשְׁתַּחֲוָה שֶׁבַע פָּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָזְיו, וְלֹא כָתוּב וַיִּשְׁתַּחוּ לְעֵשָׂו. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ עִמּוֹ, אָז הִשְׁתַּחֲוָה כְּנֶגְדּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לָתֵת כָּבוֹד לְהִשְׁתַּחֲוֹות לְאֵל אַחֵר פָּרַט לוֹ, וַהֲכֹל הוּא כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם שָׁעוּשִׂים בְּשִׂכְלִיל כְּבוֹד רִבּוֹנָם הוּא, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִסְטוּ יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה.

וַיָּרֶץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו. צַוָּארוֹ כָּתוּב זָסֵר. וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, (ישעיה נז) וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֵשׁ כִּי הַשְׁקֵט לֹא יוּכָל וַיִּגָּרְשׁוּ מֵימָיו רֶפֶשׁ וְטִיט. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר. וּבְדִבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ כַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְהַכֹּל אָזוּד.

וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֵשׁ כִּי הַשְׁקֵט לֹא יוּכָל – זֶה עֵשָׂו שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו בְּרָשַׁע וּבְזִזְטָא, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא יַעֲקֹב אֲלָיו, מַעֲשָׂיו לֹא הָיוּ בְּשָׁלוֹם. וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו – אֶזֶד. צַוָּארוֹ זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא צַוָּארוֹ שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו וְלֹא עַל צַוָּארָיו, מִשּׁוּם שֶׁפַּעֲמַיִם נֶּאֱמַר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ – אֶזֶד מִבָּבֶל, וְאֶזֶד מִזַּרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהִפִּיל עַצְמוֹ עָלָיו בְּעֵת אֶזֶד וְהֶאֱזִירֵבוּ, וְעַל זֶה וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו – אֶזֶד.

וַיִּשָּׁ"קֵהוּ נָקוּד לְמַעְלָה, כִּי לֹא נָשְׁקוֹ בְּרָצוֹנוֹ. וְשָׁנִינוּ, מַה זֶּה שָׁכָתוּב (משלי כז) וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא? זֶה בִּלְעָם כְּשֶׁבֵּרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי לֹא בֵּרְכָם בְּרָצוֹן הַלֵּב. אַף כָּאן נַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא – זֶה עֵשָׂו.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כָּתוּב (תהלים ג) קוּמָה ה' הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי הִכִּיתָ אֶת כָּל אוֹיְבַי לֶחִי שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ. וְשָׁנִינוּ, אַל תִּקְרֵי שִׁבַּרְתָּ אֶלָּא שִׁרְבַּבְתָּ, שֶׁהֲרֵי גָּדְלוּ שִׁנָּיו וְזָשַׁב לִנְשֹׁךְ אוֹתוֹ וְכוּ'. וְעַל זֶה וַיִּבְכּוּ, זֶה בָּכָה וְזֶה בָּכָה, וּבְאַרוּכָּה הַזְּבֵרִים.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָיָה לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל עֵשָׂו לְיַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי אֲפָלוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְזָשַׁב לְאָרְחוֹ זְמַן [בַּאֲרִיכוּת הַיָּמִים] לַעֲשׂוֹת לוֹ רָעוֹת וּלְקַטְרֵג לוֹ, וְעַל זֶה וַיִּבְכּוּ. זֶה הָיָה בּוֹכֶה שֶׁלֹּא הָיָה זוֹשֵׁב לְהִנָּצֵל מִיָּדוֹ, וְזֶה הָיָה בּוֹכֶה מִשּׁוּם שֶׁאָבִיו הָיָה קַיָּם וְלֹא יָכוֹל לוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי נֶּאֱלַשׁ רֻגְזוֹ שֶׁל עֵשָׂו בְּשָׁעָה שֶׁרָאָה אֶת יַעֲקֹב. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִסְכִּים עִמּוֹ אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו, וְעַל זֶה לֹא יָכֹל עֵשָׂו לִשְׁלֹט בְּרֻגְזוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה תְּלוּיִים לְמַעְלָה, וּכְשֶׁהִסְכִּימוּ לְמַעְלָה בַּתְּזוּלָה – הִסְכִּימוּ לְמַטָּה. הַשִּׁלְטוֹן אֵינוֹ לְמַטָּה עַד שֶׁנִּתָּן הַשִּׁלְטוֹן לְמַעְלָה, וְהַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה.

יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵיכָן מָה שֶׁאָמְרוּ בַּתְּזוּלָה, שֶׁיַּעֲקֹב לֹא רָצָה עַכְשָׁו אוֹתָן בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁבֵּרְכוֹ אָבִיו, [מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (איכה ג) טוֹב לַגֶּבֶר כִּי יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו, וְכָתוּב (משלי

לא) וְתִשְׁוַזֵּק לְיוֹם אַוְזָרוֹן] וַעֲדַיִן לֹא הִתְקַיְּמוּ בּוֹ אֲפִלּוּ אֶזֶד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱבִיר אוֹתָם לְסוֹף הַיָּמִים בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְבָנָיו מוּל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם.

וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר עֵשָׂו נִסָּעָה וְנֵלֵכָה, וּנְזַלֵּק הָעוֹלָם הַזֶּה כְּאֶזֶד וְנִשְׁלֹט כְּאֶזֶד – מָה אָמַר יַעֲקֹב? יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לְפָנֵי עַבְדּוֹ. יַקְדִּים עֵשָׂו שִׁלְטוֹנוֹ עַכְשָׁו בָּעוֹלָם הַזֶּה, יַעֲבָר נָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ב) וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַה' בְּרֹאשָׁם, הַקְדֵּם אַתָּה שִׁלְטוֹנְךָ בַּתְּזוּלָה בָּעוֹלָם הַזֶּה – וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאַטִּי, אֲנִי אַעֲלֶה עַצְמִי לְאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא וּלְסוֹף הַיָּמִים, לְאוֹתָם יָמִים שֶׁהוֹלְכִים לְאַט.

לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה – אֵיזוֹ מְלָאכָה? זוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה שָׁבָּה נַעֲשָׂה מַעֲשֵׂה הָעוֹלָם. אֲשֶׁר לְפָנַי – זוֹהִי מִלְפָנַי ה' בְּכָל מָקוֹם. וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים – זֶהוּ סוֹד שֶׁל הַכְּרוּבִים לְהַרְאוֹת סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא נִדְבָּק בָּהֶם.

עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה – אֲנִי אֶסְבֹּל גָּלוּת שֶׁלְּךָ עַד שֶׁיָּבֹא וְיַגִּיעַ זְמַנִּי לִשְׁלֹט עַל הַר עֵשָׂו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו, וְאָז וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה.

וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכז) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת וְגוֹ', אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר וְגוֹ'. בָּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא עוֹלָם, הוֹצִיא מִתּוֹךְ נִיצוֹץ זָזָק קָשֶׁר אֶזֶד, וְהִתְלַהֵט מִתּוֹךְ הַזּוֹשֶׁךְ, וְנִשְׁאַר בַּעֲלִיָּה וְיָרַד לְמַטָּה. אוֹתָהּ זְשֵׁכָה לָהַטָּה [וְהִתְלַהֲטָה] בְּמֵאָה שְׁבִילִים דְּרָכִים דַּקִּיקִים גְּדוֹלִים, וְנַעֲשָׂה בַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם.

בַּיִת זֶה הוּא בְּתוֹךְ אֶמְצַע הַכֹּל. כַּמָּה פָּתָזִים וַזְדָרִים לוֹ סָבִיב סָבִיב, מְקוֹמוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, שָׁם מְקַנְּנוֹת צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְמִינוֹ. בְּתוֹכוֹ יוֹצֵא אֵילָן גָּדוֹל אֶזֶד וְזָזָק, עֲנָפָיו וּפָרְיוֹ רַב, מָזוֹן לַכֹּל בּוֹ. אוֹתוֹ הָאֵילָן עוֹלֶה לְעַנְנֵי הַשָּׁמַיִם, וְנִטְמָן בֵּין שְׁלֹשָׁה הָרִים. מִתַּזַת לִשְׁלֹשֶׁת הֶהָרִים הַלָּלוּ

יוֹצֵא, עוֹלֶה לְמַעְלָה וְיוֹרֵד לְמַטָּה.

הַבַּיִת הַזֶּה מַשְׁקֶה מִמֶּנּוּ וְגוֹנְזוֹ בְּתוֹכוֹ כַּמָּה גְּנָזִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלֹּא נוֹדְעוּ, בָּזֶה נִבְנָה בַּיִת זֶה וְנִתְקַן. אוֹתוֹ הָאֵילָן מִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם וּמִתְכַּסֶּה בַּלַּיְלָה. וְהַבַּיִת זֶה שׁוֹלֵט בַּלַּיְלָה וּמִתְכַּסֶּה בַּיּוֹם.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַזּוֹשָׁךְ וְנִקְשָׁר בּוֹ שׁוֹלֵט, וְכָל הַפָּתְזִים סְתוּמִים מִכָּל הַצְּדָדִים. אָז כַּמָּה רוּזוֹת פּוֹרְזוֹת בָּאֲוִיר, תְּאֵבוֹת לָדַעַת וּלְהִכָּנֵס בּוֹ, וְנִכְנָסוֹת בֵּין אוֹתָן צִפָּרִים, וְלוֹקְזוֹת עֵדוּת, וְשָׁטוֹת וְרוֹאוֹת מַה שֶּׁרוֹאוֹת.

עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ זוֹשָׁךְ שֶׁנִּקְשַׁר בּוֹ, וּמוֹצִיא שַׁלְהֶבֶת אַזַּת, וּמַכֶּה בְּכָל הַפַּטִּישִׁים הַזְּקִים, וּפוֹתְזוֹ פָּתְזִים וּבוֹקֵעַ סְלָעִים. עוֹלֶה וְיוֹרֶדֶת אוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת וּמַכֶּה בָּעוֹלָם וּמְעוֹרֶרֶת קוֹלוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְאָז כָּרוּז אָזַד עוֹלֶה וְנִקְשָׁר בָּאֲוִיר וְקוֹרֵא. אוֹתוֹ אֲוִיר יוֹצֵא מִתּוֹךְ עַמּוּד עָנָן שֶׁל הַמְּזֻבְּזוֹ הַפָּנִימִי, וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִתְפַּשֵּׁט לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. אֶלֶף אֲלָפִים עוֹמְדִים מִצַּד שֶׁהוּא שְׂמֹאל, וְרִבּוֹא רְבָבוֹת עוֹמְדִים מִצַּד שֶׁהוּא יָמִין, וְהַכָּרוּז עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, קוֹרֵא בְּזַוְיִל וּמַכְרִיז. אָז כַּמָּה אוֹתָם שֶׁמִּתַּקְנִים שִׁירָה וְעוֹבְדִים עֲבוֹדָה, וּשְׁנֵי פָּתְזִים נִפָּתְזִים, אָזַד לְצַד דָּרוֹם וְאָזַד לְצַד צָפוֹן.

עוֹלֶה הַבַּיִת הַזֶּה וְנִתָּן וּמִתְקַשֵּׁר בֵּין שְׁנֵי צְדָדִים, וְשִׁירִים מְזַמְּרִים וְתִשְׁבָּזוֹת עוֹלוֹת. אָז נִכְנָס מִי שֶׁנִּכְנָס בְּכַוָּנָה, וְהַבַּיִת מִתְכַּלֵּט בְּשִׁשָּׁה אוֹרוֹת מְאִירִים זִיו לְכָל צַד, וַנַּהֲרוֹת בְּשָׂמִים יוֹצְאִים וּמַשְׁקִים כָּל זִיוֹת הַשָּׂדֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם וְגוֹ', וּמְזַמְּרִים עַד עֲלוֹת הַבֹּקֶר. וּכְשֶׁעוֹלֶה הַבֹּקֶר, אָז כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הַשָּׁמַיִם וְזִילוֹתֵיהֶם, כֻּלָּם מְשַׁבְּזִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

בֹּא רְאֵה, (תהלים קכז) אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ, אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. אִם ה' וְגוֹ' – זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה תָּמִיד וּמְתַקֵּן אוֹתוֹ. אֵיפָתַי? כְּשֶׁעוֹלִים הָרְצוֹנוֹת וְהָעֲבוֹדוֹת

מִלְמַטָּה כָּרָאוּי.

אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר, אֵימָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנָּוְושֶׁךְ הַלַּיְלָה וְהַצְּדָדִים הַמְזַיְּנִים שׁוֹרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְהַפָּתָוזִים סְתוּמִים, וְנִשְׁמָר מִכָּל הַצְּדָדִים שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב בּוֹ עָרֵל וְטָמֵא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נב) לֹא יוֹסִיף לָבֹא בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם.

מִי עָרֵל וּמִי טָמֵא? אֶלָּא הַכֹּל אָוְזד עָרֵל וְטָמֵא. וְהוּ שֶׁהִתְפַּתָּה בּוֹ וְהָלַךְ אַוְזַרְיוּ אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְגָרְמוּ מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְהוּא הַמְטַמֵּא אֶת הַבַּיִת הַזֶּה עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיַּעֲבִירוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִן הָעוֹלָם. מְשׁוּם כָּךְ אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר, שָׁוְא וַדַּאי.

בֹּא רְאֵה, וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה, נָסַע כְּנֶגֶד וְזִלְקוֹ שֶׁל הָאֱמוּנָה. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה, וְכָתוּב וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה. אֶלָּא כָּל אָוְזד נָפַרַד לַצַּד שֶׁלּוֹ – עֵשָׂו לַצַּד שֶׁל שֵׂעִיר, מַה זֶּה שֵׂעִיר? זוֹ אִשָּׁה זָרָה, אֵל נֵכָר. וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה, זוֹ הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בֵּית יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁתִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית כָּרָאוּי. וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת, שֶׁאָר סֻכּוֹת לִשְׁמֹר אוֹתָם, וְזֶהוּ וְזִלְקוֹ. וְאָז וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם – שָׁלֵם מִהַכֹּל, וּבְאַרוּהוּ. וְכָתוּב (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ וְגוֹ', וּבְאַרוּהוּ, וְהַכֹּל סוֹד אָוְזד.

אָז הִתְוַזְּבְרָה עִמּוֹ הָאֱמוּנָה כְּשֶׁהָיָה שָׁלֵם, כְּשֶׁהִתְעַטֵּר בַּמָּקוֹם שֶׁרָאוּי לוֹ, וְאָז סֻכָּה זוֹ הִתְעַטְּרָה עִמּוֹ, שֶׁהָיָה שָׁלֵם מֵהָאָבוֹת, שֶׁהָיָה שָׁלֵם מִבָּנָיו, וְזֶהוּ שָׁלֵם, שָׁלֵם לְמַעְלָה שָׁלֵם לְמַטָּה, שָׁלֵם בַּשָּׁמַיִם שָׁלֵם בָּאָרֶץ. שָׁלֵם לְמַעְלָה – שֶׁהוּא כְּכָל הָאָבוֹת, תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. שָׁלֵם לְמַטָּה – בְּבָנָיו הַקְּדוֹשִׁים. שָׁלֵם בַּשָּׁמַיִם שָׁלֵם בָּאָרֶץ. וְאָז וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ, וּבְאַרוּהוּ. מִיָּד מַה כָּתוּב? וַתֵּצֵא דִינָה בַּת לֵאָה, וּבְאַרוּהוּ הַוְזַבְּרִים

בֹּא רְאֵה כַּמָּה דְּרָגוֹת וּצְדָדִים נִפְרָדִים לְמַעְלָה, וְכֻלָּם מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, זְיוֹת מְשֻׁנּוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, אֵלֶּה מְקַטְרְגִים לִשְׁלֹט עַל אֵלֶּה וְלִטְרֹף טֶרֶף כָּל

אֶזֶד וְאֶזֶד לִמְינוֹ. מִצַּד שֶׁל רוּזַז הַטַּמְאָה כַּמָּה דְרָגוֹת נִפְרָדוֹת, וְכֻלָּם אוֹרְבִים לְקַטְרֵג אֶלָּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (דברים כב) לֹא תַזְרֹשׂ בְּשׁוֹר וּבַזָּמֹר יַזְדָּו, שֶׁכְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים, מְקַטְרְגִים עוֹלָם.

וּבֹא וּרְאֵה, תְּשׁוּקַת הַדְּרָגוֹת הַטְּמֵאוֹת אֵינָהּ אֶלָּא לְקַטְרֵג בַּצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים. יַעֲקֹב, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ, כֻּלָּם אָרְבוּ לוֹ וְקִטְרְגוּ עָמּוֹ. בַּתְּזוּלָה נֶעֱשׂוּ נָזוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיָּזֵד בְּכַף יֶרְכּוֹ. עַכְשָׁו נֶעֱשׂוּ זֶמּוֹר.

שָׁם הוּא עוֹמֵד אֵצֶל הַנָּזוּשׁ. עַכְשָׁו שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, עָמְדוּ כְּכַפֵּי הַזָּמוֹר וְשָׁלְטוּ עָלָיו בְּכָל הַצְּדָדִים וְנִכְפָּה לְפָנֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת זֶמּוֹר וְאֶת שְׁכֶם בְּנוֹ הָרְגוּ לְפִי זָרֶב. וְשִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה [שׁוֹר], מַזָּלוֹ [הוּא] שׁוֹר, בָּא עַל זֶמּוֹר וְקִטְרֵג בּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְזַבְּרוּ כְּאֶזֶד, וְנִמְצָא שֶׁהוּא מְקַטְרֵג שֶׁלּוֹ.

וְכֻלָּם בָּאִים לְקַטְרֵג לְיַעֲקֹב, וְהוּא נִצָּל, וְאַזַּר כָּךְ הוּא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. אַזַּר כָּךְ בָּא שׁוֹר וְנִשְׁלָם בַּזָּמוֹרִים שֶׁכֻּלָּם מִצַּד הַזָּמוֹר – יוֹסֵף שֶׁהוּא שׁוֹר, וּמִצְרַיִם שֶׁהֵם זָמוֹרִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר זַמּוֹרִים בְּשָׂרָם.

וְעַל זֶה אַזַּר כָּךְ בְּנֵי יַעֲקֹב נָפְלוּ בֵּין אוֹתָם זַמּוֹרִים, מִשּׁוּם שֶׁהִזְדַּוְּגוּ שׁוֹר עִמָּם וְנָשְׂכוּ אוֹתָם עֲצָמוֹת וּבָשָׂר, עַד שֶׁהִתְעוֹרֵר לֵוִי כְּמוֹ מִקֹּדֶם וּפָזַר אוֹתָם הַזָּמוֹרִים [שֶׁהִזְדַּוְּגוּ] לְכַפּוֹת אוֹתָם, וְשָׁבַר כּוֹזָם מֵהָעוֹלָם, וְהוֹצִיא אֶת הַשּׁוֹר מִשָּׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַיְקַזּז מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּא שִׁמְעוֹן בַּהַתְזָלָה עַל אוֹתוֹ זֶמּוֹר, הִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם דָּם שֶׁנִּמּוֹלוּ, וְאַזַּר כָּךְ וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר. כְּמוֹ זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי לֵוִי, זֶה מֹשֶׁה, בְּאוֹתָם זֶמּוֹרִים בְּמִצְרַיִם. בַּתְּזוּלָה דָּם, אַזַּר כָּךְ (שם) וַיַּהַרְגוּ ה' כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. כָּאן בַּזָּמוֹר הַזֶּה כָּתוּב, וְאֶת כָּל זֵיתָם וְאֶת כָּל טַפָּם וְאֶת כָּל בְּהֶמְתָּם וְגוֹ'. שָׁם בְּאוֹתָם זֶמּוֹרִים כָּתוּב, (שם) כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת, וְכָתוּב (שם) וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר וְגוֹ'.

וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי – זֶה עוֹמֵד אֵצֶל הַזְּמוֹר הַזֶּה, וְזֶה עוֹמֵד אֵצֶל כָּל אוֹתָם זְמוֹרִים. כֻּלָּם רָצוּ לְהִשְׁתַּתֵּף עִם יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ וְנִתְקְנוּ לִנְשֹׂךְ אוֹתוֹ, וְהוּא בְּבָנָיו עוֹמֵד לְגַבֵּיהֶם וְכוֹפֶה אוֹתָם תַּזְוָתָיו. עַכְשָׁו שֶׁעָשָׂו נָשַׂךְ אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו, מִי יָקוּם מוּלוֹ? יַעֲקֹב וְיוֹסֵף, זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, שֶׁכָּתוּב (עובדיה א) וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְגוֹ'.

וַיִּסָּעוּ וַיְהִי זִתַּת אֱלֹהִים עַל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כֻּלָּם הָיוּ מִתְכַּנְּסִים, וּכְשֶׁהָיוּ זוֹגְרִים כְּלֵי זַיִן לַקְּרָב, הָיוּ מְרַתְּתִים וְעוֹזְבִים אוֹתָם, וְלָכֵן לֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב.

הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר וְגוֹ'. הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר – אֵלֶּה הֵם שֶׁנָּטְלוּ מִשָּׁכֶם כְּלֵי כֶסֶף וְזָהָב שֶׁהָיָה זָקוּק עֲלֵיהֶם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ מִכֶּסֶף וְזָהָב, וְיַעֲקֹב הִטְמִין אוֹתָם שָׁם כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנוּ מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁאָסוּר לְאָדָם לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְוִקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה לְרַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יב) וַיִּקַּח אֶת עֲטֶרֶת מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁקָלָהּ כִּכַּר זָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד. וְשָׁנִינוּ, שִׁקּוּץ בְּנֵי עַמּוֹן מִלְכָּם שְׁמוֹ, וְזֶהוּ עֲטֶרֶת מַלְכָּם. מָה הַטַּעַם וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד, וּמָה הַטַּעַם כָּתוּב שִׁקּוּץ, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁאָר אֱלֹהֵי הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כָּתוּב אֱלֹהֵי הָעַמִּים, אֱלֹהִים אֲזָרִים, אֵל נֵכָר, אֵל אַזָּר, וּבָזֶה אָמַר שִׁקּוּץ אֲזָדּ.

אָמַר לוֹ, וּבְכָל אֱלֹהֵי הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כָּךְ קָרָא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברים כט) וַתִּרְאוּ אֶת שִׁקּוּצֵיהֶם וְאֶת גִּלּוּלֵיהֶם. וּמַה שֶּׁאָמַר וַיִּקַּח אֶת עֲטֶרֶת מַלְכָּם, שֶׁהוּא מִלְכּוּם – כָּךְ הוּא וַדַּאי. אֶלָּא אַתְּ הַגַּדְתְּ, עַד שֶׁלֹּא הִתְגַּיֵּר, אָז הוּא שָׁבַר אֶת אוֹתָהּ עֲטֶרֶת שֶׁל אוֹתוֹ מִלְכּוּם, אוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁזְּקוּקָה עָלֶיהָ וּפָגַם אוֹתָהּ, אָז הוּא עָשָׂה אוֹתָהּ הֶתֵּר לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה, וְהָיְתָה עַל רֹאשׁוֹ. וּבָא וּרְאֵה, שִׁקּוּץ בְּנֵי עַמּוֹן, נָזַשׁ אֲזָדּ בַּזְּקִיקָה עֲבֵמָקָה הָיָה זָקוּק עַל אוֹתוֹ כֶּתֶר, וְלָכֵן נִקְרָא שִׁקּוּץ, וְהָבָא.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר – אֵלּוּ שִׁאָר נָשִׁים שֶׁהָיוּ מְבִיאוֹת בְּתוֹכָן כָּל עֲדֵיהֶן, וְעַל זֶה כָּתוּב וַיִּתְּנוּ אֶל יַעֲקֹב אֶת כָּל אֱלֹהֵי הַנֵּכָר, אֵלּוּ נָשִׁים וְכָל עֲדָיִים וְכָל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל זָהָב וָכֶסֶף. וַיִּטְמֹן אוֹתָם יַעֲקֹב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנוּ מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה כְּלָל.

בֹּא רְאֵה שֶׁיַּעֲקֹב אִישׁ שָׁלֵם בַּכֹּל הָיָה, וְהָיָה נִדְבָּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מַה כָּתוּב? וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל וְאֶעֱשֶׂה שָּׁם מִזְבֵּחַ לָאֵל הָעֹנֶה אֹתִי בְּיוֹם צָרָתִי וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי. מִיָּד – וַיִּתְּנוּ אֶת יַעֲקֹב. מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל נִסִּים וְעַל טוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי.

בֹּא רְאֵה, בַּהַתְחָלָה כָּתוּב וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל וְגוֹ', הִכְלִיל בָּנָיו עִמּוֹ, וְאַחַר כָּךְ כָּתוּב וְאֶעֱשֶׂה שָּׁם מִזְבֵּחַ, וְלֹא כָּתוּב וְנַעֲשֶׂה, שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מִכְּלַל זֶה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו הָיָה הַדָּבָר. יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית וַדַּאי, וְהוּא עָשָׂה מִזְבֵּחַ וְעָלָיו הָיָה הַדָּבָר, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא עָבַר כָּל אוֹתָן צָרוֹת מִיּוֹם שֶׁבָּרַח מִלָּבָן אָחִיו, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי, וְהֵם בָּאוּ אַחַר כָּךְ לָעוֹלָם, וְעַל זֶה לֹא הִכְנִיס אוֹתָם עִמּוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מִכָּאן מִי שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ נֵס, צָרִיךְ לְהוֹדוֹת. מִי שֶׁאוֹכֵל לֶחֶם בְּשֻׁלְחָנָן, הוּא צָרִיךְ לְבָרֵךְ, וְלֹא אַחַר שֶׁלֹּא אָכַל דָּבָר.

וַיִּבֶן שָּׁם מִזְבֵּחַ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיִּבֶן שָּׁם מִזְבֵּחַ, וְלֹא כָּתוּב [בְּאֵלּוּ הַמִּזְבְּחוֹת] שֶׁהֶעֱלָה עָלָיו נְסָכִים וְעוֹלוֹת, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁתִּקֵּן אוֹתָהּ דַּרְגָּה הָרְאוּיָה לְהִתְתַּקֵּן. מִזְבֵּחַ לַה', לְתַקֵּן דַּרְגָּה תַּחְתּוֹנָה לִזְבָרָה בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וְעַל זֶה וַיִּבֶן שָּׁם מִזְבֵּחַ – זוֹ דַּרְגָּה תַּחְתּוֹנָה. לַה' – זוֹ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה. וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית אֵל – שֵׁם זֶה כְּשֵׁם הָעֶלְיוֹן, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהָאִירָה מֵהָאֵם, אָז כְּאִמָּהּ בְּתָהּ וְהַכֹּל אֶחָד.

כִּי שָּׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים – מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא נִמְצָאִים אֶלָּא בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעִים הָיוּ שֶׁהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד עִם הַשְּׁכִינָה, וְשִׁבְעִים קְתֻדְרָאוֹת

סְבִיב הַשְּׁכִינָה, וְעַל זֶה כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים, בְּמָקוֹם זֶה שֶׁהִתְגַּלָּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו.

וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִכָּאן שֶׁנַּעֲשָׂה מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עִם הָאָבוֹת. וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הוּא מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת לְהָאִיר לַלְּבָנָה, וְהוּא מֶרְכָּבָה לְבַדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים.

פָּתַח וְאָמַר, (דברים ד) כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו בְּכָל קָרְאֵנוּ. אֵלָיו בֹּא רְאֵה כַּמָּה הֵם זַכָּאִים יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵין לְךָ עַם וְלָשׁוֹן בְּכָל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלוֹהַּ שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזֻמָּן לְכַבֵּל תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁעָה שֶׁהֵם צְרִיכִים לְהַשְׁמִיעַ תְּפִלָּה שֶׁהֵם רוֹצִים בִּשְׁבִיל אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ. מִי וַיִּקְרָא? זוֹ שְׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים, לְמַעְלָה בְּאַרְנוּ שֶׁהֲרֵי נִשְׁלַם בַּכֹּל כָּרָאוּי, וְאָז הִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ וְנִשְׁלַם בְּשֵׁם זֶה, וְעַל זֶה וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי מַה שֶּׁאָמַרְתָּ שֶׁיַּעֲקֹב בְּזִיר הָאָבוֹת הוּא, וְהוּא אָזוּז לְכָל הַצְּדָדִים, וְקָרָא שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וְכָתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, לָמָּה זָזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקָרָא לוֹ יַעֲקֹב בְּכַמָּה פְּעָמִים, וְהַכֹּל קָרְאוּ לוֹ יַעֲקֹב כְּמוֹ מִקֶּדֶם? אִם כָּךְ, מַה זֶּה וְלֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב?

אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ. פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה, פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כַּגִּבּוֹר יֵצֵא? גִּבּוֹר

צָרִיךְ לִכְתֹּב: כְּאִישׁ מִלְּזָמוֹת? אִישׁ מִלְּזָמוֹת צָרִיךְ לִכְתֹּב:

אֶלָּא הֲרֵי נִתְבָּאֵר, ה' בְּכָל מָקוֹם זֶה רַזְמִים, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁמוֹ הוּא ה', שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי. וְרָאִינוּ שֶׁלְּפָעָמִים נִקְרָא שְׁמוֹ אֱלֹהִים, וְהוּא דִּין בְּכָל מָקוֹם. אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, ה' שְׁמוֹ, וְנִקְרָא בְּשֵׁם הָרַזְמִים. וּבִזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, אֱלֹהִים שְׁמוֹ, וְנִקְרָא בְּשֵׁם אֱלֹהִים. כָּךְ בִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב לֹא הָיָה בֵּין שׁוֹנְאִים וְלֹא הָיָה בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת, קָרָא לוֹ יִשְׂרָאֵל. וְכַאֲשֶׁר הָיָה בֵּין שׁוֹנְאִים אוֹ בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת, קָרָא לוֹ יַעֲקֹב.

אָמַר לוֹ, עַדַיִן לֹא הִתְיַשֵּׁב הַדָּבָר שֶׁכָּתוּב לֹא יִקָּרֵא, וַהֲרֵי אָנוּ קוֹרְאִים לוֹ. וּמַה שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁכְּשֶׁהָיָה בֵּין שׁוֹנְאִים אוֹ בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת קָרָא לוֹ יַעֲקֹב – בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית לו) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וַהֲרֵי לֹא הָיָה בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת?

אָמַר לוֹ, הֲרֵי בַּתְּזוֹלָה נֶאֱמַר כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָעָמִים נִקְרָא ה' וְלִפְעָמִים נִקְרָא אֱלֹהִים, כָּךְ גַּם לְפָעָמִים נִקְרָא יִשְׂרָאֵל וְלִפְעָמִים נִקְרָא יַעֲקֹב, וְהַכֹּל בְּדַרְגּוֹת יְדוּעוֹת. וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב, לְהִתְיַשֵּׁב בְּשֵׁם זֶה.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב (שם יז) וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם. אָמַר לוֹ, שָׁם כָּתוּב וְהָיָה, וְעַל זֶה עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ שֵׁם, אֲבָל כָּאן לֹא כָתוּב וְהָיָה, אֶלָּא כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וְלֹא כָתוּב וְהָיָה שִׁמְךָ יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ בְּמַעַם אַזַּת מַסְפִּיק לוֹ, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלְּפָעָמִים כָּךְ וְלִפְעָמִים כָּךְ. וּכְשֶׁהִתְעַטְּרוּ בָּנָיו בְּכֹהֲנִים וּלְוִיִּם וְהִתְעַלּוּ בְּדַרְגּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, אָז הִתְעַטֵּר בְּשֵׁם זֶה תָּמִיד.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי נְתַבְּאֵר, הֲרֵי נְתַבְּאֵר שֶׁכְּשֶׁמֹּתָה רָזִזֵל, נָטְלָה הַבַּיִת מִי שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְקֵן בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים כָּרָאוּי. לָמָּה מֵתָה רָזִזֵל מִיָּד? אָמַר לוֹ, הֲרֵי לִהְיוֹת שְׁכִינָה מִתְעַטֶּרֶת כָּרָאוּי וְלִהְיוֹת

אִם הַבָּנִים שְׁמֵזָה, וּבוֹ שׁוֹרָה [לְמַעְלָה] לִטֹּל הַבַּיִת וּלְהִתְקַן. וְעַל זֶה בִּנְיָמִין הוּא תָּמִיד בַּמַּעֲרָב וְלֹא בְּצַד אַזֵּר.

וּבוֹ שׁוֹרָה לְהִתְקַן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, וּבוֹ שׁוֹרָה מַלְכוּת הָרְקִיעַ לְהִוָּדַע בָּאָרֶץ. וְסוֹד זֶה, שֶׁכָּל הַתְּוָלָה שֶׁבָּאָה לְהִתְוַדַּע, הִיא בְּקַשְׁיוּת, וְעַל זֶה יֵשׁ בָּהּ דִּין שֶׁל מָוֶת וּמִשָּׁם מִתְיַשֶּׁבֶת.

כָּאן כְּשֶׁרוֹצָה לְהִתְקַן וְלִטֹּל הַבַּיִת, נַעֲשָׂה דִּין בְּרָזֵל, וְאַזֵּר כָּךְ הִתְקַנָּה לְהִתְיַשֵּׁב. כְּשֶׁרָצָה לְהוֹדִיעַ מַלְכוּת בָּאָרֶץ, שׁוֹרֶה בְּדִין, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת הַמַּלְכוּת בְּמָקוֹם כָּרְאוּי עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בְּשָׁאוּל לְפִי מַעֲשָׂיו, וְאַזֵּר כָּךְ הִתְיַשְּׁבָה הַמַּלְכוּת וְנִתְקַנָּה.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַתְּוָלָה קָשָׁה וְאַזֵּר כָּךְ נוֹזֵהּ. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַהִתְוָלָה קָשָׁה, שֶׁכָּל הָעוֹלָם נִדּוֹן כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְפִי מַעֲשָׂיו, וְאַזֵּר כָּךְ נוֹזֵהּ, סְלִיזָה וְכִפּוּרִים. מִשּׁוּם שֶׁהָרִאשִׁית הִיא מִשְּׁמֹאל, וְעַל זֶה דִּינָיו קָשִׁים, וְאַזֵּר כָּךְ מִתְעוֹרֵר הַיָּמִין, וְעַל זֶה נַעֲשֵׂית נוֹזֵהּ.

וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעוֹרֵר בְּשַׁלְוָה עַל שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְאַזֵּר כָּךְ יִתְזַזֵּק עֲלֵיהֶם בְּדִין קָשֶׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה יָרִיעַ אַף יַצְרִיחַ עַל אֹיְבָיו יִתְגַּבָּר. ה' בַּתְּוָלָה, שֶׁהוּא רַחֲמִים, וְאַזֵּר כָּךְ כַּגִּבּוֹר וְלֹא גִּבּוֹר, וְאַזֵּר כָּךְ כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת וְלֹא אִישׁ מִלְחָמוֹת, אַזֵּר כָּךְ יִתְגַּלֶּה הַזִּזָּק עֲלֵיהֶם וְיִתְזַזֵּק לְהַשְׁמִיד אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב יָרִיעַ אַף יַצְרִיחַ עַל אֹיְבָיו יִתְגַּבָּר, וְכָתוּב (זכריה יד) וְיָצָא ה' וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב, וְכָתוּב (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ'.

וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (נחום א) טוֹב ה' לְמָעוֹז בְּיוֹם צָרָה וְיֹדֵעַ חוֹסֵי בּוֹ. אַשְׁרֵי זְכֻלְכּוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁמִּתְזַזֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, בִּשְׁבִיל שֶׁהַזִּזָּק שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא זִזָּק, וּבֵאֲרוּהוּ טוֹב ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה) טוֹב ה'

לַכֹּל. לְמָעוֹז – זֶהוּ זִוּוּג שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְשׁוּעוֹת, שֶׁכָּתוּב (שם כח) וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ הוּא. בְּיוֹם צָרָה – בְּיוֹם שֶׁל מְצוּקָה שֶׁמְּצִיקִים שְׁאָר הָעַמִּים לְיִשְׂרָאֵל

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (משלי כד) הִתְרַפֵּיתָ בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה. מַה זֶּה הִתְרַפֵּיתָ? מִי שֶׁמַּרְפֶּה יָדָיו מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לְהִתְוַוֵּג בּוֹ. וְאֵיךְ יַוְוִיג הָאָדָם בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא? יַוְוִיג בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּוְוִיג בַּתּוֹרָה, מַוְוִיג בְּעֵץ הַוַּיִּים, כִּבְיָכוֹל נוֹתֵן וִוּוּג לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְוַוֵּג. וְאִם הוּא יִתְרַפֶּה מֵהַתּוֹרָה מַה כָּתוּב? הִתְרַפֵּיתָ. אִם הוּא הִתְרַפֶּה מִן הַתּוֹרָה – בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה. בְּיוֹם שֶׁתָּבֹא לוֹ מְצוּקָה, כִּבְיָכוֹל דִּוּוּג אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא כּוֹחוֹ שֶׁל הָעוֹלָם.

דָּבָר אַחֵר צַר כּוֹחֶכָה – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם מִתְרַפֶּה מִן הַתּוֹרָה וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ לֹא כְשֵׁרָה, כַּמָּה בַּעֲלֵי רִיב וְמִינִים לוֹ לִהְיוֹת לוֹ קָטֵגוֹרִים בְּיוֹם צָרָה. וַאֲפִלּוּ נִשְׁמַת הָאָדָם, שֶׁהִיא כּוֹחַ וִוּוּג שֶׁלּוֹ, הִיא יְרִיבָה שֶׁלּוֹ כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁכָּתוּב צַר כּוֹחֶכָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא צַר אֵלָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְכָל דְּרָכָיו מְתֻקָּנוֹת כָּרָאוּי, כַּמָּה סָנֵגוֹרִים עוֹמְדִים עָלָיו לְהַזְכִּירוֹ לְטוֹב.

פָּתוּז וְאָמַר, (איוב לג) אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף לְהַגִּיד לְאָדָם יָשְׁרוֹ וַיְוַוְּגֵהוּ וַיֹּאמֶר פָּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁחַת מָצָאתִי כֹפֶר. בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, וְכִי לֹא גָּלוּי הַכֹּל לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא צָרִיךְ מַלְאָךְ שֶׁיֹּאמַר לְפָנָיו טוֹב אוֹ רַע? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁצָּרִיךְ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשׁ לָאָדָם סָנֵגוֹרִים לְהַזְכִּיר זְכוּת שֶׁלּוֹ לְפָנָיו וְאֵין לוֹ [לָאָדָם] קָטֵגוֹרִים, אָז וַיְוַוְּגֵהוּ וַיֹּאמֶר פָּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁחַת מָצָאתִי כֹפֶר.

בֹּא רְאֵה, בַּפָּסוּק הַזֶּה תִּמְצָא בְּרוּר הַדָּבָר. כָּתוּב אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ. אִם לֹא כָּתוּב יוֹתֵר – יָפֶה הוּא. אֲבָל מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף כָּתוּב, וּמִיהוּ? זֶהוּ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עִם הָאָדָם בְּצַד שְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף, וְזֶהוּ צַד שְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב אַזְרֵיו וִרְבָבָה מִימִינֶךָ.

אֲבָל אָזַד מִנִּי אָלָף, זֶהוּ יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא אָזַד מֵאוֹתָם [שֶׁהוּא] אָלֶף שֶׁהָיוּ לְצַד שְׂמֹאל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה וְנוֹטֶל רְשׁוּת. וְעַל זֶה, אִם בֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע הוּא עָבֶד לוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (משלי יב) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ, אָז הוּא עוֹלֶה וְנַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר, וְאוֹמֵר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְכוּת עַל הָאָדָם, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, פָּדָעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁוַּזַת.

וְעִם כָּל זֶה לֹא זוֹזֵר רֵיקָם, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ אַוֵּר לִשְׁלֹט עָלָיו וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדִים וְזָטָאי אוֹתוֹ הָאִישׁ וְהוּא כֹּפֶר עַל זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָצָאתִי כֹפֶר, לִפְדּוֹת אוֹתוֹ.

דָּבָר אַוֵּר מָצָאתִי כֹפֶר – אוֹתָהּ זְכוּת שֶׁאָמַרְתָּ, הִיא עָלָיו כֹּפֶר לִפְדּוֹת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יֵרֵד לַגֵּיהִנֹּם וְלֹא יָמוּת. וְלָכֵן צָרִיךְ לָאָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַקָּטֵגוֹר סָנֵגוֹר.

כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ שָׂעִיר וּמִתְעַסְּקִים עִמּוֹ עַד שֶׁהוֹפֵךְ לִהְיוֹת לָהֶם עֶבֶד, וְעוֹלֶה וּמֵעִיד עֵדוּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנַעֲשֶׂה לָהֶם סָנֵגוֹר. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, (שם כה) אִם רָעֵב שׂנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם, וְעַל הַיֵּצֶר הָרָע הַזֶּה זֶה נֶאֱמַר.

וּמִשּׁוּם זֶה בְּיוֹם צָרָה, כְּשֶׁבֶּן אָדָם מִתְרַפֶּה מִן הַתּוֹרָה, כְּבָיְכוֹל דּוֹוֵזֵק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה קָטֵגוֹר. צַר כּוֹזְכָה – צַר כּוֹזֵז כֹּה, מִשּׁוּם שֶׁהִתְקָרֵב לְפָנָיו לְקַטְרֵג וְנֶזֱלַשׁ הַכּוֹזֵז.

בֹּא רְאֵה, טוֹב ה׳ לְמָעוֹז בְּיוֹם צָרָה, מַה זֶּה בְּיוֹם צָרָה? זֶה יַעֲקֹב כְּשֶׁבָּא עָלָיו עֵשָׂו לְקַטְרְגוֹ. וְיוֹדֵעַ זוֹסִי בּוֹ, כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו צָרַת דִּינָהּ. וּבֹא וּרְאֵה, אֵין הַמְקַטְרֵג נִמְצָא עַל הָאָדָם אֶלָּא בְּשִׁעַת סַכָּנָה.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב אַוֵּר נִדְרוּ שֶׁנָּדַר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִתְזַוֵּזֵק הַדִּין עַל יְדֵי הַמְקַטְרֵג שֶׁקִּטְרֵג עַל יַעֲקֹב, וְרָצָה דִּין בְּשִׁעַת הַסַּכָּנָה שֶׁהָיְתָה בָּהּ בְּרֶזֵל. אָמַר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי יַעֲקֹב נָדַר נִדְרוֹ וְלֹא

שִׁלֵּם, וַהֲרֵיהוּ זָזָק מֵהַכֹּל בְּעֹשֶׁר וּבְבָנִים וּבְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְלֹא שִׁלֵּם נִדְרוֹ שֶׁנָּדַר לְפָנָיו, וְלֹא לָקַחְתָּ מִמֶּנּוּ עָנֶשׁ?.

מִיָּד – וַתֵּלֶךְ רָחֵל וַתִּקַּח בִּכְרָתָהּ. מַה זֶּה וַתִּקַּח? שֶׁהִתְקַשָּׁה הַדִּין לְמַעְלָה אֵצֶל מַלְאָךְ הַמָּוֶת. וְנֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב בָּזֶה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי כב) וְאִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מֵעִמָּךְ, וְעַל זֶה מֵתָה רָחֵל וְנִמְסַר הַדִּין עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּא עֵשָׂו, מָה עָשָׂה? וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה וְאֶת לֵאָה וְיִלְדֶיהָ אַחֲרֹנִים וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרֹנִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁפָּחַד עַל רָחֵל שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל אוֹתוֹ רָשָׁע בְּיָפְיָהּ וְלֹא יַקְטִרֵג לוֹ עָלֶיהָ.

עוֹד מַה כָּתוּב? וַתִּגַּשְׁנָה הַשְּׁפָחוֹת הֵנָּה וְיַלְדֵיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ וַתִּגַּשׁ גַּם לֵאָה וְיִלְדֶיהָ וַיִּשְׁתַּחֲווּ. נָשִׁים מִלְפָנֵי גְּבָרִים. אֲבָל בְּרָחֵל מַה כָּתוּב? וְאַחֲרֵי נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל, יוֹסֵף מִלְפָנֵי אִמּוֹ, וְהוּא כִּסָּה עָלֶיהָ, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית מט) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן, שֶׁהִגְדִּיל גּוּפוֹ וְכִסָּה עַל אִמּוֹ. עֲלֵי עָיִן – עֲלֵי עַיִן שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע.

וְכָאן נֶעֱנְשָׁה עַל יְדֵי הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁקִּטְרֵג בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה, וְנֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב עַל נֶדֶר שֶׁלֹּא שִׁלֵּם, וְזֶה קָשֶׁה לְיַעֲקֹב מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁמִּשּׁוּם יַעֲקֹב זֶה הָיָה? שֶׁכָּתוּב (שם מוז) מֵתָה עָלַי רָחֵל, עָלַי וַדַּאי, עַל שֶׁאֵחַרְתִּי נִדְרִי.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּתוּב (משלי כז) קְלָלַת זְנָם לֹא תָבֹא, וּבֵאֲרוּהוּ לוֹ בְּוָא"ו. שֶׁאִם קְלָלַת צַדִּיק הִיא, אֲפָלוּ שֶׁלֹּא הִתְכַּוֵּן בָּהּ, כֵּיוָן שֶׁיְּצָאָה מִפִּיו נָטַל אוֹתָהּ אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע וְקִטְרֵג בָּהּ בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה.

יַעֲקֹב אָמַר (בראשית לא) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, נָטַל אוֹתוֹ דָּבָר אוֹתוֹ שָׂטָן שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד אֵצֶל בְּנֵי אָדָם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם לֹא יְפַתֶּה אָדָם פִּיו לַשָּׂטָן, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטֵל אוֹתוֹ הַדִּבּוּר וּמְקַטְרֵג בּוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כָּל שֶׁכֵּן מִלָּה שֶׁל זָכֶם אוֹ מִלָּה שֶׁל

צַדִּיק, וְעַל שְׁנֵי אֵלֶּה נֶעֱנְשָׁה רָזִיאֵל.

וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְכִי כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ לֹא יָדַעְנוּ כִּי מֵתָה? אֶלָּא צָרִיךְ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָזְרָה לְגוּפָהּ יוֹתֵר, וּמֵתָה רָזִיאֵל מִיתַת הַגּוּף, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּשְׁמָתָם יוֹצֵאת וְזוֹזֶרֶת לִמְקוֹמָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א כ) וַתָּשָׁב רוּחוֹ [נַפְשׁוֹ] אֵלָיו, (בראשית מב) וַיֵּצֵא לִבָּם, (שיר ה) נַפְשִׁי יָצְאָה בְּדַבְּרוֹ, (מלכים–א יז) לֹא נוֹתְרָה בּוֹ נְשָׁמָה. אֲבָל זוֹ יָצְאָה נִשְׁמָתָהּ וְלֹא זָזְרָה לִמְקוֹמָהּ וּמֵתָה רָזִיאֵל.

וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי, הַתַּקְשִׁיוּת שֶׁל הַדִּין שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ. וְיַעֲקֹב הֶזֵּזִיר אוֹתוֹ וְקָשַׁר אוֹתוֹ לִימִין, מִשּׁוּם שֶׁאֶת הַמַּעֲרָב צָרִיךְ לְקָשְׁרוֹ לִימִין. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא בֶּן אוֹנִי, צַד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה – בֶּן יָמִין הוּא, שֶׁהֲרֵי בִּימִין הִתְקַשְּׁרָה, וְנִקְבְּרָה בַּדֶּרֶךְ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, הֲרֵי הִתְגַּלְתָּה מִיתָתָהּ וּקְבוּרָתָהּ, אֲבָל לֵאָה לֹא הִתְגַּלְתָּה מִיתָתָהּ וּקְבוּרָתָהּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁאַרְבַּע הָאִמָּהוֹת הַלָּלוּ סוֹד יֵשׁ לָהֶם, וּבֵאֲרוּהוּ.

וַיִּצֹּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה עַל קְבוּרָתָהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְכַּסָּה מְקוֹמָהּ עַד הַיּוֹם שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזִּיוֹת מֵתִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַד הַיּוֹם, עַד אוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עַד יוֹם שֶׁתַּזְזֵר שְׁכִינָה מִגָּלוּת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם ה׳ וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם. וְזוֹ שְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיִּשּׁוּבוּ מֵהַגָּלוּת לַעֲמֹד עַל אוֹתָהּ קְבוּרַת רָזִיאֵל וְלִבְכּוֹת שָׁם, כְּמוֹ שֶׁהִיא בָּכְתָה עַל גָּלוּת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם) בְּבֶכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם וְגוֹ׳, וְכָתוּב (שם) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה עֲתִידָה רָזִיאֵל, שֶׁהִיא בַּדֶּרֶךְ, לִשְׁמֹחַ בְּיִשְׂרָאֵל וְעִם הַשְּׁכִינָה, וּבֵאֲרוּהוּ הַזּוֹהֲרִים.

וַיְהִי בְּשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִיא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי בְּשָׁכֵן

יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִיא, שֶׁהֲרֵי לֵאָה וְרָחֵל מֵתוּ, וְנִטְלָה הַבַּיִת מִי שֶׁנִּטְלָה.

וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁרְאוּבֵן הָלַךְ וְשָׁכַב עִם בִּלְהָה? אֶלָּא בְּכָל זְמַנָּן שֶׁל לֵאָה וְרָחֵל, שְׁכִינָה שָׁרְתָה עֲלֵיהֶן, וְעַכְשָׁו שֶׁמֵּתוּ, שְׁכִינָה לֹא נִפְרְדָה מֵהַבַּיִת, וְשׁוֹרָה בַּבַּיִת בַּמִּשְׁכָּן שֶׁל בִּלְהָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁכִינָה רָצְתָה לִטֹּל הַבַּיִת כָּרָאוּי, אִלְמָלֵא יַעֲקֹב לֹא נִמְצָא בְּוַוּג זָכָר וּנְקֵבָה, לֹא שׁוֹרָה שְׁכִינָה בְּגִלּוּי בַּבַּיִת, וְעַל זֶה עָמְדָה שְׁכִינָה בְּמִשְׁכַּן בִּלְהָה. וּבָא רְאוּבֵן, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שֶׁבִּלְהָה יְרֵשָׁה מְקוֹם אִמּוֹ, הָלַךְ וּבִלְבֵּל הַמִּטָּה, וְעַל שֶׁעָמְדָה שְׁכִינָה עָלֶיהָ כָּתוּב בּוֹ וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה.

רַבִּי יֵיסָא אָמַר, שֶׁיָּשַׁן עַל אוֹתָהּ מִטָּה וְלֹא זָזַשׁ לִכְבוֹד הַשְּׁכִינָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִפְגַּם מִזִּוּשְׁבּוֹן הַשְּׁבָטִים, וּבָא הַפָּסוּק וְעָשָׂה זִוּשְׁבּוֹן, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן, וְהַפָּסוּק עָשָׂה אוֹתוֹ רֹאשׁ לְכָל הַשְּׁבָטִים.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְגוֹ' – כָּל דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֻּלָּם יְשָׁרִים וְדַרְכֵי אֱמֶת, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים עַל מָה הֵם עוֹמְדִים. וְעַל זֶה וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם – מִשּׁוּם שֶׁהֵם יוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הוּא יוֹדֵעַ וְהוֹלֵךְ בָּהֶם שֶׁלֹּא סוֹטָה יְמִינָה וּשְׂמֹאלָה.

וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם – אֵלֶּה הֵם הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא יוֹדְעִים לְאָן הַדְּרָכִים הוֹלְכוֹת, וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, הֵם נִכְשָׁלִים בָּהֶם בְּאוֹתָם דְּרָכָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה בְּאוֹתָם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים [שֶׁהֵם בַּתּוֹרָה] שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאוֹתָם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים שֶׁל הַתּוֹרָה הֵם יְדוּעִים, וְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה יֵלְכוּ בָהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה.

וְאִם לֹא הִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יוֹדְעִים דְּרָכִים וּשְׁבִילִים,

כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא יֵדְעוּ לָלֶכֶת בְּאוֹתָם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים, וְנִכְשָׁלִים בָּהֶם. וְאָז יֵלֵךְ בִּדְרָכִים אֲזוּרוֹת שֶׁאֵינָן דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, וְיִתְעַוְּרוּ אֵלָיו בְּכַמָּה דִינִים וְיֶעֱנַשׁ בָּהֶם.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה מַה כָּתוּב? (משלי ו) בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. בְּשָׁכְבְּךָ – בַּקֶּבֶר, הַתּוֹרָה תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ מִדִּין אוֹתוֹ הָעוֹלָם. וַהֲקִיצוֹתָ – כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְעוֹרֵר רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים, אָז הִיא תְשִׂיחֶךָ, הִיא תִּהְיֶה סָנֵגוֹר עַל הַגּוּף בְּשִׁבִּיל שֶׁיָּקוּמוּ אוֹתָם גּוּפִים שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁיָּקוּמוּ בַּתְּחוּלָה לְחַיֵּי עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְגוֹ'. וְאֵלֶּה הֵם לְחַיֵּי עוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהִתְעַסְּקוּ בְּחַיֵּי עוֹלָם שֶׁהִיא הַתּוֹרָה.

וּבֹא רְאֵה, כָּל אֵלּוּ שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה, אוֹתוֹ הַגּוּף יִתְקַיֵּם וְהַתּוֹרָה תָּגֵן עָלָיו, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ אַחֶרֶת שֶׁכְּלוּלָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, וְאוֹתָהּ רוּחַ הַכּוֹלֶלֶת אַרְבַּע רוּחוֹת תְּזַדַּמֵּן לְכָל אוֹתָם שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה לְהַחֲזִיוֹתָם בְּרוּחַ זוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְקַיְּמוּ לְעוֹלָמִים.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (יחזקאל לז) מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ, לָמָּה לֹא הִתְקַיְּמוּ, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם מֵתוּ כְּמוּקְדָּם? בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהֵקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי יְחֶזְקֵאל אוֹתָם הַמֵּתִים, אוֹתוֹ [זְמַן הָעָתִיד] רוּחַ, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, לֹא יָרַד לְקַיְּמָם בְּקִיּוּם, אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים בְּאוֹתָהּ צוּרָה וּלְקַיְּמָם בָּרוּחַ שֶׁנִּכְלָלָה בְּצוּרָה זוֹ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁזָּזְרוּ הָעֲצָמוֹת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַרְאוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהוּא עָתִיד לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים [מַה כָּתוּב? (ישעיה כו) יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן, עַל זֶה אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁעֲתִידָה לָרֶדֶת בָּהֶם צַדִּיקִים] [ס"א וְעַל זֶה אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁעֲתִידָה לָרֶדֶת בָּהֶם צַדִּיקִים מַה כָּתוּב? מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ, רוּחַ שֶׁנִּכְלָלָה בְּאַרְבַּע], מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד

לְקַיֵּם אוֹתָם קִיּוּם שָׁלֵם בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאוֹתָם שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, הִיא עוֹמֶדֶת עַל הָאָדָם וְנַעֲשֵׂית סָנֵגוֹרְיָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל אוֹתָם דִּבְרֵי תוֹרָה וְכָל אוֹתָהּ תוֹרָה שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם דְּבָרִים וְאוֹתָהּ תוֹרָה עוֹמְדִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹמֶרֶת לְפָנָיו, וְהִיא מְרִימָה קוֹלוֹת וְלֹא שׁוֹכֶכֶת, וּלְאוֹתוֹ זְמַן הִיא תָּשִׁיזַ וְתֹאמַר כְּפִי שֶׁהִתְדַּבֵּק בָּהּ הָאָדָם וְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל זֶה הֵם יָקוּמוּ בְּקִיּוּם שָׁלֵם לְזַכֵּי עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם.

רַבִּי זְיָיא פָּתַח וְאָמַר, (שמואל–א ב) וְעֹלִי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמַע אֵת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן בָּנָיו לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבֵן אֶת הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁכֹּהֲנֵי ה׳ יַעֲשׂוּ מַעֲשֶׂה זֶה, וַהֲרֵי מִקֹּדֶם לְכָךְ נֶאֱמַר וּפָרְשָׂה תוֹרָה אוֹתוֹ הַזִּוּטָא שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים אֵת מִנְחַת ה׳, וְכָתוּב וּמִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם כָּל אִישׁ זֹבֵחַ זֶבַח וְגוֹ׳, וְכָתוּב גַּם בְּטֶרֶם יַקְטִירוּן אֶת הַחֵלֶב וּבָא נַעַר הַכֹּהֵן וְאָמַר לָאִישׁ הַזֹּבֵחַ תְּנָה בָשָׂר לְצָלוֹת לַכֹּהֵן וְגוֹ׳, וְכָתוּב וְאָמַר לוֹ כִּי עַתָּה תִּתֵּן וְאִם לֹא לָקַחְתִּי בְחָזְקָה, וְעַל זֶה וַתְּהִי חַטַּאת הַנְּעָרִים גְּדֹלָה מְאֹד וְגוֹ׳, וְכָל זֶה לֹא הָיוּ נוֹטְלִים אֶלָּא מֵאוֹתָם חֲלָקִים שֶׁהָיוּ לַכֹּהֲנִים לֶאֱכֹל מֵהֶם, וְעַל שֶׁהָיָה הַקְּרְבָּן קַלִּיל בְּעֵינֵיהֶם נֶעֶנְשׁוּ, וְכָאן אָמַר אֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבֵן אֶת הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת?

אֶלָּא זֹס וְזֶלִילָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים עֲבֵרָה זוֹ, כָּל שֶׁכֵּן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ, שֶׁלֹּא יָקוּמוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְיַהַרְגוּ אוֹתָם. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְעַכְּבִים אוֹתָם לְהַכְנֵס לַמִּקְדָּשׁ וּמוֹזְגִים בִּידֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהַכְנֵס לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה עַד שֶׁהַקְּרְבָּנוֹת נַעֲשׂוּ, מִשּׁוּם שֶׁהֵן לֹא מְבִיאוֹת קָרְבָּנוֹת לִטֹּל זֵלֶק מֵהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ מְעַכְּבִים אוֹתָן, וּמִשּׁוּם כָּךְ אוֹתָן נָשִׁים הָיוּ מְבַקְּשׁוֹת מֵהֶם לְהַכְנֵס לְשָׁם, וְעַל זֶה כָּתוּב אֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבֵן אֶת הַנָּשִׁים, שֶׁמְּעַכְּבִים אוֹתָן כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

כְּמוֹ זֶה וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה. זֹס וְשָׁלוֹם שֶׁהוּא שָׁכַב עִמָּהּ, אֶלָּא מִשּׁוּם

שֶׁעִכֵּב אוֹתָהּ לְשַׁמֵּשׁ עִם אָבִיו שִׁמּוּשׁ שֶׁל מִצְוָה, וְזֶה הוּא בִּלְבּוּל הַמִּטָּה, וְעָשָׂה כְּנֶגֶד הַשְׁכִּינָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁשִּׁמּוּשׁ מִצְוָה נִמְצָא, שְׁכִינָה שׁוֹרָה עַל אוֹתוֹ מָקוֹם וְנִמְצֵאת שָׁם, וּמִי שֶׁגָּרַם לְעַכֵּב שִׁמּוּשׁ שֶׁל מִצְוָה, גָּרַם שֶׁתִּסְתַּלֵּק שְׁכִינָה מִן הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית מט) כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אָז זִלַּלְתָּ יְצוּעִי עָלָה. וּמְשׁוּם זֶה כָּתוּב וַיְשַׁכֵּב אֶת בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר. כֻּלָּם הָיוּ בַּמִּנְיָן, וְלֹא נִגְרְעָה מִזְּכוּת שֶׁלָּהֶם כְּלוּם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מָה הַטַּעַם בַּתְּזִלָּה יִשְׂרָאֵל וְאַזַּר כָּךְ יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר? אֶלָּא כְּשֶׁבָּא רְאוּבֵן וּבִלְבֵּל אוֹתָהּ מִטָּה, אָמַר: וּמַה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים הָיוּ לְאַבָּא בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר, וְעַכְשָׁו רוֹצָה לְהוֹלִיד בָּנִים, אוֹלַי אָנוּ פְּגוּמִים שֶׁהוּא רוֹצָה לְהוֹלִיד אֲזַזְרִים כְּמוֹ מִקֹּדֶם. מִיָּד בִּלְבֵּל אוֹתָהּ מִטָּה וְהִתְעַכֵּב אוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ כְּאִלּוּ עָשָׂה קָלוֹן לַשְּׁכִינָה שֶׁשָּׁרְתָה עַל אוֹתָהּ מִטָּה, וְעַל זֶה כָּתוּב וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי בְּשֵׁם זֶה הִתְעַלָּה תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר שֶׁהִתְכַּסּוּ, שֶׁהֵם שְׁנֵים עָשָׂר נַהֲרוֹת אַפַּרְסְמוֹן זֶךְ.

וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר – אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁהַשְּׁכִינָה הִתְתַּקְּנָה בָּהֶם, וּמִי הֵם? אֵלּוּ שֶׁהַתּוֹרָה זְוָרָה וְעָשְׂתָה לָהֶם זְשִׁבּוֹן כְּמוֹ מִקֹּדֶם, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, כֻּלָּם רְאוּיִים לַשְּׁכִינָה לְהִסְתַּכֵּל בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם. שֶׁאִלּוּ עָשָׂה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, לֹא יָבֹא רְאוּבֵן בַּמִּנְיָן.

וְעִם כָּל זֶה נֶעֱנַשׁ שֶׁנִּטְלָה מִמֶּנּוּ בְּכוֹרָתוֹ וְנִתְּנָה לְיוֹסֵף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דה״א ה) וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא הַבְּכוֹר וּבְזַלְלוֹ יְצוּעֵי אָבִיו נִתְּנָה בְּכֹרָתוֹ [לִבְנֵי] לְיוֹסֵף.

בֹּא רְאֵה, (דניאל ב) שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם הָאֵל מְבֹרָךְ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אֱמֶת וּדְרָכָיו דִּין, וְכָל מַה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, הַכֹּל הוּא בְּזָכוּת עֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גּוֹרֵם מַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁהֲרֵי כָּל מִי [מַה] שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, נִרְשָׁם

וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס לְלֵאָה, כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה רְצוֹנוֹ וְלִבּוֹ בְּרָחֵל, שֶׁזִּוְּשַׁב שֶׁהִיא רָחֵל, וּמֵאוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ וְטִפָּה רִאשׁוֹנָה וּמֵאוֹתוֹ רָצוֹן הִתְעַבְּרָה לֵאָה, וּבְאַרוּהוּ, שֶׁהֲרֵי אִלְמָלֵא שֶׁיַּעֲקֹב לֹא יָדַע, לֹא יַעֲלֶה רְאוּבֵן בַּזִּשְׁבּוֹן. וְעַל זֶה לֹא הִתְעַלָּה בְּשֵׁם יָדוּעַ, אֶלָּא שְׁמוֹ סְתָם רְאוּבֵן.

וְעִם כָּל זֶה זָזַר מַעֲשָׂיו לִמְקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ רָצוֹן רִאשׁוֹן נַעֲשָׂה בְּרָחֵל, אוֹתוֹ רָצוֹן זָזַר בָּהּ, שֶׁהֲרֵי בְּכוֹרָתוֹ זָזְרָה לְיוֹסֵף בְּכוֹר רָחֵל, מָקוֹם שֶׁהָרָצוֹן הָיָה בְּרָחֵל, וְהַכֹּל עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמֶת וְזָכוּת.

רַבִּי זְוְקִיָּה מָצָא יוֹם אֶחָד אֶת רַבִּי יוֹסֵי שֶׁהָיְתָה נִשְׁמָטָת זַרְתִּיכַת בָּשָׂר לְתוֹךְ לַהֲבוֹת הָאֵשׁ, וְהָיָה עוֹלֶה קְטוֹר הֶעָשָׁן לְמַעְלָה. אָמַר לוֹ, אִלּוּ קְטוֹר הֶעָשָׁן שֶׁל הַקָּרְבָּן שֶׁהָיָה עוֹלֶה עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ הָיָה עוֹלֶה תָּמִיד כְּמוֹ זֶה, לֹא שׁוֹרָה רָגָז בָּעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ גּוֹלִים מֵעַל הָאָרֶץ.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שִׁיר ג) מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל. מִי זֹאת עֹלָה? בֹּא רְאֵה, בְּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר, הַשְּׁכִינָה הָלְכָה לִפְנֵיהֶם, וְהֵם הָלְכוּ אַזְרֵיהָ, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לַנְחֹתָם הַדָּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם וְגוֹ'. וְלָכֵן כָּתוּב (ירמיה ב) כֹּה אָמַר ה' זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר וְגוֹ'.

וּשְׁכִינָה הָיְתָה הוֹלֶכֶת וְכָל עַנְנֵי הַכָּבוֹד עִמָּהּ. וּכְשֶׁהָיְתָה שְׁכִינָה נוֹסַעַת, הָיוּ נוֹסְעִים, כַּכָּתוּב (במדבר ט) וּלְפִי הֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וּכְשֶׁהִיא עוֹלָה, אוֹתוֹ עָנָן עוֹלֶה עַד לְמַעְלָה, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם רוֹאִים וְשׁוֹאֲלִים וְאוֹמְרִים, מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן.

אוֹתוֹ עָנָן שֶׁל הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּרְאָה עָשָׁן. מָה הַטַּעַם הִיא עָשָׁן? מִשּׁוּם שֶׁהָאֵשׁ שֶׁהִדְלִיקוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק בְּנוֹ הָיְתָה אֲזוּזָה בָּהּ וְלֹא זֶה מִמֶּנָּה, וְכַאֲשֶׁר נֶאֱזָזָה

אוֹתָהּ הָאֵשׁ בְּתוֹכָהּ, הָיְתָה עוֹלָה עָנָן [נ״א עָשָׁן].

וְעִם כָּל זֶה, מְקֻטֶּרֶת מוֹר וּלְבוֹנָה. מַה זֶּה מְקֻטֶּרֶת? מִתְקַשֶּׁרֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים אֲוִזִּרִים, עָנָן שֶׁל אַבְרָהָם לְיָמִין, עָנָן שֶׁל יִצְחָק לִשְׂמֹאל. מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל – זֶה יַעֲקֹב.

דָּבָר אַוִּזִּר – זֶה יוֹסֵף הַצַּדִּיק, מִשּׁוּם שֶׁאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הָיָה הוֹלֵךְ אֵלָיו. לָמָּה רוֹכֵל? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה רָכִיל אֶת אָזְיו לְאָבִיו. דָּבָר אַוִּזִּר לָמָּה רוֹכֵל – אֶלָּא מַה זְּנָנֵי זֶה שֶׁצְּרוּרוֹת עֲצֵי בְשָׂמִים וְאַבְקוֹת עָלִים מְרִיזִים כֻּלָּם בְּיָדוֹ – כָּךְ גַּם יוֹסֵף, הוּא קִיּוּם הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קִיֵּם אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה קְשׁוּרוֹת לִשְׁמִירַת בְּרִית קֹדֶשׁ.

וְלָכֵן שְׁכִינָה קְשׁוּרָה לְאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְיוֹסֵף, כְּאָזְד הֵם, וּדְמוּת אַוִּזִּת לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל, מִשּׁוּם שֶׁמִּמְּקוֹם שֶׁהַנָּהָר שׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, הַכֹּל מַשְׁקִים וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ וְהָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת, כֻּלָּם הָיוּ מִתְקָרְבִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי, וּכְשֶׁקָּרְבָּן נַעֲשָׂה וְהֶעֱשָׁן עוֹלֶה בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, אָז הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁעֲשָׁן הַמִּזְבֵּחַ הִדְלִיק מְנוֹרָה שֶׁרְאוּיָה לְהַדְלִיק, וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת וְהַמְּנוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת.

וּמִיּוֹם שֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לְךָ יוֹם וְיוֹם שֶׁאֵין בּוֹ זַעַם וְרִגְזָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, וּפָרְשָׁה הַזְּדָוָה מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה, וְיִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בַּגָּלוּת, וְהֵם בְּרָשׁוּת שֶׁל עֲבוֹדוֹת זָרוֹת אֲוִזִּרוֹת, וְאָז הִתְקַיֵּם הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (דברים כח) וְעָבַדְתָּ שָׁם אֱלֹהִים אֲוִזִּרִים.

וְכָל זֶה לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל. מַה זֶּה מֵרֹב כֹּל? כְּאָן מֵרֹב כֹּל, וְשָׁם מֵזִּסֶר כֹּל.

עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיִפָּדֶה אוֹתָם מִבֵּין הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(שם לו) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבֶּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הֱפִיצְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. וְכָתוּב אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמָיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ וְגוֹ'.

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם. בֹּא רְאֵה, בְּזַמַּן יִצְחָק לֹא נִמְנוּ בְּנֵי עֵשָׂו כְּמוֹ שֶׁנִּמְנוּ בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהָרֵי עַד שֶׁלֹּא מֵת יִצְחָק הֵם נִמְנוּ, אֲבָל בְּעֵשָׂו מַה כָּתוּב? וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו זָקֵן וְשָׂבַע יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בָּנָיו. אַזַּרְיוֹ מַה כָּתוּב? וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ בְּזִכְלְקוֹ וּבִירֻשָּׁתוֹ וּבְגוֹרָלוֹ, אֶלָּא יַעֲקֹב וּבָנָיו.

וְלָכֵן יַעֲקֹב וּבָנָיו הֵם זִכְלְקוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִכְנָסִים בַּזִּשְׁבּוֹן. אֲבָל עֵשָׂו שֶׁאֵינוֹ בַּזִּכְלָךְ שֶׁל צַד הָאֱמוּנָה, עָשָׂה זִשְׁבּוֹנוֹ אַזַּר שֶׁמֵּת יִצְחָק, וְנִפְרַד זִכְלְקוֹ לְמָקוֹם אַזַּר.

בֹּא רְאֵה, אַזַּרְיֵי שֶׁמֵּת יִצְחָק וְעֵשָׂו נִפְרַד לַצַּד שֶׁלּוֹ, מַה כָּתוּב? וַיִּקַּח עֵשָׂו אֶת נָשָׁיו וְגוֹ' מִפָּנֵי יַעֲקֹב אָזַיו. שֶׁהִשְׁאִיר לְיַעֲקֹב קֶרֶן וֶרַוַח שֶׁעָבוֹד מִצְרַיִם, וְהָאָרֶץ, וּמְכַר לוֹ זִכְלְקוֹ בִּמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְהָלַךְ לוֹ מִן הָאָרֶץ וּמִן הָאֱמוּנָה וּמִזִּכְלְקוֹ, שֶׁהָלַךְ לוֹ מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָיָה זִכְלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב טוֹב בַּכֹּל מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁאַר עֵשָׂו עִמּוֹ וְנִפְרַד מִמֶּנּוּ וְהָלַךְ לוֹ לְזִכְלְקוֹ וּלְגוֹרָלוֹ, וְנִשְׁאַר יַעֲקֹב אָזוּז בִּירֻשַּׁת אָבִיו וּבִירֻשַּׁת אֲבוֹתָיו. וְעַל זֶה וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָזַיו. מַה זֶּה מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָזַיו? שֶׁלֹּא רָצָה זִכְלְקוֹ וִירֻשָּׁתוֹ וְגוֹרָל הָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ. אַשְׁרֵי זִכְלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, עָלָיו כָּתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב זֶבֶל נַזַּלְתּוֹ.

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלֹךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יֵיסָא פָּתַח וְאָמַר, (עובדיה א) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם וְזִכְלֵךְ אֶת הָאָרֶץ לְשִׁבְעָה תִּזּוּמֵי זַלָּקִים כְּנֶגֶד שִׁבְעִים מַמְנִים גְּדוֹלִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִכֵּךְ אוֹתָם לְשִׁבְעִים עַמִּים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) בְּהַנְזִיל

עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים.

וּמִכָּל הַמְמַנִּים הַגְּדוֹלִים שֶׁנִּמְסְרוּ לְשִׂאָר הָעַמִּים אֵין בָּהֶם בָּזוּי לְפָנָיו כַּמְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַצַּד שֶׁל עֵשָׂו הוּא צַד הַטֻּמְאָה, וְצַד הַטֻּמְאָה הוּא קָלוֹן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן דְּרָגוֹת קְטַנּוֹת שֶׁאַזַּר הָרִיזַּיִם, שֶׁבָּא מֵהָרִיקָנוּת שֶׁל הַמּוּדוֹת הָאֲדֻמּוֹת, וְעַל זֶה הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה.

בֹּא רְאֵה, בַּדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת יֵשׁ דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, כֻּלָּם מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְכָל הַדְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת הֵן, וּקְשׁוּרוֹת אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וּמַלְכוּת נִפְרֶדֶת זֶה מִזֶּה, וּמַלְכוּת קְשׁוּרָה בְּמַלְכוּת, זֶה נִכְנָס וְזֶה עוֹלֶה, אֲזוּזִים בְּקֶשֶׁר אָזֻד.

לְאוֹתוֹ קֶשֶׁר יֵשׁ קוֹמָה אַזַּת, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים לְאוֹתָהּ קוֹמָה. בְּכָל קֶשֶׁר וְקֶשֶׁר עֲטָרָה אַזַּת, וּבְכָל עֲטָרָה וַעֲטָרָה שְׁלִיטָה אַזַּת, וְהִתְמַנָּה בָּעִטּוּר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהִתְמַנָּה וְיָרַד לְמַטָּה, עַד שֶׁהִתְקַשְּׁרוּ בּוֹ כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כָּל אָזֻד וְאָזֻד נִפְרָד בּוֹ כּוֹכָב אָזֻד וּמַזָּל אָזֻד, וְכָל הַכּוֹכָבִים מְזֻמָּנִים הֵם בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה מִתְעַטֶּרֶת בִּמְקוֹמוֹת יְדוּעִים כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁנִּפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת נִמְצָא קֶשֶׁר הַמַּפְסִיק, עַד שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים לַצַּד שֶׁנִּרְאָה לָהֶם, וְהַצְּדָדִים שֶׁל דַּרְגּוֹת הַטֻּמְאָה שֶׁהֵם בְּצַד שְׂמֹאל, כֻּלָּם נִפְרָדִים לְכַמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים מִצַּדֵּי הַגְּבוּרוֹת הָאֲדֻמּוֹת, וְלָכֵן תְּלוּיוֹת הַגְּבוּרוֹת לְמַטָּה לְאֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת. וְעַל זֶה הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, בְּאֶרֶץ – בַּצַּד שֶׁל הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא דַּרְגַּת עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם, וְכֻלָּם בָּאִים מִצַּד שֶׁל רוּזַז הַטֻּמְאָה. לִפְנֵי מְלֹךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל – מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בְּבֵית הַשְּׁעָרִים לְמַטָּה קוֹדְמוֹת.

וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ, בִּשְׁבִיל דַּרְגּוֹתָיו הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן לְהַכְנֵס, וּמִשּׁוּם כָּךְ לִפְנֵי מִלֶּךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁעַד עַכְשָׁו טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנָּהּ שֶׁל מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לִשְׁלֹט וּלְהֵאָוֵז בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן אָמַר יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ.

וּכְשֶׁהִשְׁלִמוּ דְּרָגוֹת אֵלּוּ בַּתְּוּזָלָה, אַזַּר כָּךְ מִתְעוֹרֶרֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לִשְׁלֹט עַל הַתַּזְוִתּוֹנִים, וּכְשֶׁשּׁוֹרָה, שׁוֹרָה בַּקָּטָן שֶׁל כָּל הַשְּׁבָטִים, שֶׁהוּא בִּנְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סח) שָׁם בִּנְיָמִין צָעִיר רוֹדֵם וְגוֹ'. וּבוֹ שׁוֹרָה לְהִתְעוֹרֵר הַמַּלְכוּת. אַזַּר כָּךְ בָּאָה הַמַּלְכוּת לִמְקוֹמָהּ וְעוֹמֶדֶת עָמוֹ שֶׁלֹּא תָּזוּז לְעוֹלָמִים.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מד) וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בָּחַרְתִּי בּוֹ. כֹּה אָמַר ה' עֹשֶׂךָ וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן יַעְזְרֶךָ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיֵשֻׁרוּן בָּחַרְתִּי בּוֹ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה הִבְטִיחָן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת [כְּדֵי] לְזַכּוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי לֹא הִתְרַצָּה לְזַלְזְלָן לְכָל עַם וְלָשׁוֹן פָּרַט לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם.

וְלָכֵן נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת, לִזְכּוֹת בָּהּ וְלָדַעַת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁיִּירְשׁוּ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, יֵשׁ לוֹ זֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת כָּאן: בַּתְּוּזָלָה יַעֲקֹב, אַזַּר כָּךְ יִשְׂרָאֵל, וְאַזַּר כָּךְ יְשֻׁרוּן.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הֲרֵי כְּבָר בֵּאֲרוּהוּ, יִשְׂרָאֵל אַף גַּם כָּךְ, וְאַף עַל גַּב שֶׁדְּרָגוֹת אֵלּוּ כְּאַזַּת. יְשֻׁרוּן לָמָּה נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם זֶה? אֶלָּא יִשְׂרָאֵל וְיֵשֻׁרוּן הַכֹּל אֶזֶד. יְשֻׁרוּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) יָשֹׁר עַל אֲנָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁנָּטַל שׁוֹרָה לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וּמִשּׁוּם אוֹתָן שְׁתֵּי שׁוּרוֹת נִקְרָא יְשֻׁרוּן, וְזֶהוּ יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁנָּטַל גְּדֻלָּה וְתִקֻּף מֵהַכֹּל. יִשְׂרָאֵל [וְיֵשֻׁרוּן] עַל אוֹתָם זֵלָקִים שְׁנֵי צְדָדִים שְׁתֵּי שׁוּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַכֹּל אֶזֶד.

וְכָל אוֹתָם שֵׁמוֹת עוֹלִים לְאָזְנָד. יַעֲקֹב עַבְדִּי, לְמָעְמִים הוּא עֶבֶד, כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִצְוַת אֲדוֹנוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. וְכֵן יִשְׂרָאֵל בָּזַרְתִּי בוֹ, לְהַשְׁרוֹת עָלָיו, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן. כָּתוּב (ישעיה מג) בְּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב כֹּה אָמַר ה׳ עֹשֶׂךָ. כָּל הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ עוֹלוֹת לְאָזְנָד, וַהֲרֵי נֶאֱמַר, בּוֹרֵ״א, יוֹצֵ״ר, עוֹשֵׂ״ה, וְכָל הַדְּרָגוֹת אֵלֶּה עַל אֵלֶּה וְכֵלָּן אָזְנָד.

אַשְׁרֵי זֶלְכֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁבְּכֻלָּם כָּתוּב (ירמיה י) הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַעְתֻּעִים בְּעֵת פָּקְדָתָם יאבֵדוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְבַעֵר אוֹתָם מִן הָעוֹלָם וְיִשָּׁאֵר הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ב) וְנִשְׂגָּב ה׳ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שם מא) אַל תִּירְאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מְתֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזַרְתִּיךְ נְאֻם ה׳ וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל. בֹּא רְאֵה, כָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אוֹתָם לִמְמֻנִּים שַׁלִּיטִים יְדוּעִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְכֻלָּם הוֹלְכִים אַזְוֵרֵי אֱלֹהֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מיכה ד) כִּי כָל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו. וְכֻלָּם שׁוֹפְכִים דָּמִים וְעוֹרְכִים קָרְבּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, גּוֹזְלִים רוֹצְזִים וְנוֹאֲפִים, וּמְעָרְבִים בְּכָמָה מַעֲשִׂים רָעִים, וּמִתְזַוְּגִים בְּכִזְּם לְהָרַע.

וְלִיִשְׂרָאֵל אֵין תִּקָּף וְכִזַּז לְנַצְּזָן אוֹתָם פָּרַט לַפָּה שֶׁלָּהֶם, כַּתּוֹלַעַת הַזּוֹ שֶׁאֵין לָהּ תִּקָּף וְכִזַּז אֶלָּא בְּפִיהָ, וּבְפִיהָ הִיא שׁוֹבֶרֶת הַכֹּל, וְלָכֵן נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹלַעַת.

עוֹד, אַל תִּירְאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב – מַה תּוֹלַעַת אֵין בְּרִיָּה בָּעוֹלָם כְּמוֹ תּוֹלַעַת הַמֶּשִׁי הַזּוֹ שֶׁטָּווּים בּוֹ, שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצְאִים כָּל לְבוּשֵׁי כָבוֹד, לְבוּשֵׁי הַמְּלָכִים, אַזַּר כָּךְ זוֹרַעַת זְרָעִים וּמֵתָה, וּמֵאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁנִּשְׁאָר מִמֶּנָּה מִתְקַיֶּמֶת כְּמוֹ מִקֹּדֶם וַהֲרֵיהִי בְּקִיּוּם – כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם כְּמוֹ הַתּוֹלַעַת הַזּוֹ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמֵּתִים, יַזְזְרוּ וְיִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר [שֶׁכָּתוּב] (ירמיה יז) (כִּי) [הִנֵּה] כַּזּוֹמֵר בְּיַד הַיּוֹצֵר כֵּן אַתֶּם בְּיָדִי בֵּית יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה כַּזּוֹמֵר? אֶלָּא זֶהוּ זוֹמֵר שֶׁל אוֹתָהּ זְכוּכִית, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁבָּר – נִתְקָן, וְיֵשׁ לוֹ תַּקָּנָה כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

מִתֵּי יִשְׂרָאֵל – זֶה עֵץ הַזַּיִת. שֶׁמְּשׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בְּעֵץ הַזַּיִת, לְכֵן יִהְיוּ לָהֶם זַיִת וְיָקוּמוּ מִן הֶעָפָר וְיִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם וְיִהְיוּ לְעַם אֶזְוָד לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (צפניה ג) לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה׳ לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶזְוָד.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יְצְוָזָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, וְקָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְקָרָא קְרִיאַת שְׁמַע וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אָמַר כָּךְ אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְוָזָק, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁעַד שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם לְדַרְכּוֹ, צָרִיךְ לִטֹּל רְשׁוּת מֵרִבּוֹנוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ.

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיָּצָאתִי לֹא הָיָה זְמַן תְּפִלָּה וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע. עַכְשָׁו שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ בְּאֵירָה, הִתְפַּלַּלְתִּי. אֲבָל עַד שֶׁלֹּא יָצָאתִי לַדֶּרֶךְ, בִּקַּשְׁתִּי בַּקָּשָׁתִי מִמֶּנּוּ וְנִמְלַכְתִּי בּוֹ, אֲבָל תְּפִלָּה זוֹ לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי.

שֶׁהֲרֵי אֲנִי עוֹסֵק בַּתּוֹרָה מֵהַזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַבֹּקֶר, עַד עַכְשָׁו לֹא הָיָה זְמַן לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁל קְדֵרוּת הַשַּׁחַר נִמְצֵאת אִשָּׁה מְדַבֶּרֶת עִם בַּעְלָהּ וְהֵם בְּסוֹד כְּאֶזְוָד, שֶׁהִיא רוֹצָה לָלֶכֶת לְמִשְׁכָּנָהּ עִם עַלְמוֹתֶיהָ שֶׁיּוֹשְׁבוֹת עִמָּהּ, וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לְהַפְסִיק דִּבּוּרָם כְּשֶׁמְּזַכְּרִים כְּאֶזְוָד וּלְהַכְנִיס דָּבָר אַחֵר בֵּינֵיהֶם.

וְעַכְשָׁו שֶׁהָאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, הוּא זְמַן הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים עב) יִירָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ. מַהוּ עִם שָׁמֶשׁ? לִשְׁמֹר אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ עִמָּנוּ לְהָאִיר לָהּ, שֶׁהֲרֵי יֵרָאֶה עִם הַשֶּׁמֶשׁ צָרִיךְ, וְלֹא לְהַפְרִידָם. וּכְשֶׁלֹּא מֵאִיר הַיּוֹם, הוּא לֹא יֵרָאֶה עִם הַשֶּׁמֶשׁ, וְצָרִיךְ לְזַכֵּר אוֹתָם כְּאֶזְוָד, וְזֶהוּ עִם שָׁמֶשׁ.

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית שָׁדֶה אֶזְוָד יָשְׁבוּ. זָקְפוּ עֵינֵיהֶם וְרָאוּ הַר אֶזְוָד שֶׁהָיוּ

עוֹלִים בְּרוּמוֹ בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת. פָּזַז רַבִּי יִצְחָק. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה אַתָּה פָּזוֹז? אָמַר לוֹ, רָאִיתִי שֶׁהָהָר הַזֶּה קָשֶׁה, וְרָאִיתִי אֶת הַבְּרִיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן מְשֻׁנּוֹת, וּפָזַרְתִּי שֶׁלֹּא יֵצְרוּ לָנוּ. אָמַר לוֹ, מִי שֶׁפָּזוֹז – מְזֻמָּנִים שֶׁבְּיָדָיו יֵשׁ לוֹ לְפָזוֹז. בֹּא רְאֵה, אֵין אֱלֹהּ מֵאוֹתָן בְּרִיּוֹת קָשׁוֹת שֶׁהָיוּ נִמְצָאוֹת בֶּהָרִים.

פָּתַח וְאָמַר: וְאֵלֶּה בְּנֵי צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיֵּמִם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, אֵין אֱלֹהּ אוֹתָם שֶׁכְּתוּבִ בָּהֶם (דִּבְרִים בִ) הָאֵמִים לְפָנִים יָשְׁבוּ בָהּ וְגוֹ', וּבְנֵי עֵשָׂו יִירָשׁוּם וְגוֹ'.

אֲבָל אֵלֶּה שֶׁאָמַר הַכָּתוּבִ אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיֵּמִם בַּמִּדְבָּר, יֵמִם כָּתוּבִ (זְכַרְיָה י'), אֵלּוּ הָיוּ בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת. שֶׁכַּאֲשֶׁר גָּרַשׁ קַיִן מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, כַּכָּתוּבִ (בְּרֵאשִׁית דִ) הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר, וְכָתוּבִ וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד, וּבֵאֲרוּהוּ.

מִבְּנֵי בָנָיו בְּצַד שֶׁל רוּזוֹת וּסְעָרוֹת וּמַזִּיקִים וְאֵלֶּה עָמְדוּ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁרָצָה לְהִתְקַדֵּשׁ יוֹם הַשַּׁבָּת, נִבְרְאוּ מֵאוֹתוֹ צַד רוּזוֹת קָיְמוֹת מְעוֹפָפוֹת [מְאִירוֹת] בְּלִי גּוּף, וְאֵלֶּה אֵינָם לֹא מִיּוֹם שַׁבָּת וְלֹא מִיּוֹם שִׁשִּׁי, וְנִשְׁאֲרוּ אֵלּוּ יוֹמַיִם בָּהֶם בְּסָפָק, וְלָכֵן לֹא הִתְקַיְּמוּ לֹא מִזֶּה וְלֹא מִזֶּה.

וְהָלְכוּ וְהִתְפַּשְׁטוּ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל קַיִן, וְהִתְלַבְּשׁוּ בְּאוֹתוֹ צַד, וְלֹא הִתְלַבְּשׁוּ לְהִתְקַיֵּם, וְנִקְרְאוּ יְמ"ם זָסֵר, שֶׁלֹּא הִתְקַיְּמוּ לֹא בְּיוֹם זֶה וְלֹא בְּיוֹם זֶה, וְנִרְאִים לִבְנֵי אָדָם. וְהוּא מָצָא אוֹתָם וְלִמְּדוּ אוֹתוֹ לְהָבִיא מַמְזֵרִים לָעוֹלָם, וְהֵם הוֹלְכִים בֵּין הֶהָרִים וְעוֹמְדִים בְּגוּף פַּעַם אַזַּת בַּיּוֹם, וְאַזַּר כָּךְ מִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, הָעֲנָה הַזֶּה הָיָה מַמְזֵר, שֶׁבָּא צִבְעוֹן עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד מַמְזֵר, וְזֶה בָּא מִצַּד רוּזַז הַטֻּמְאָה שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ, וְלָכֵן מָצָא אוֹתָם וְלִמְּדוּ אוֹתוֹ כָּל מִינֵי צַד הַטֻּמְאָה בִּשְׁבִיל זֶה.

וּבֹא וּרְאֵה, אֵלֶּה הֵם וְכַמָּה אֲזַרִים נִפְרָדִים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה, כֻּלָּם בָּאִים מֵאוֹתוֹ צַד וְהוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר וְנִרְאִים שָׁם, מִשּׁוּם שֶׁהַמִּדְבָּר הוּא מָקוֹם זָרֵב

וְהוּא בֵּית מוֹשָׁבָם. וְעִם כָּל זֶה, כָּל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיָרֵא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא פָּווֹז מֵהֶם. הָלְכוּ וְנִכְנְסוּ בְּהַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּמוֹ זֶה כָּל אוֹתָם הָרִים וְגִבְעוֹת, מְקוֹם מוֹשָׁב שֶׁלָּהֶם הוּא. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה, וְכָל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה כָּתוּב עֲלֵיהֶם (תהלים קכא) ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שם קיא) הַלְלוּיָהּ אוֹדֶה ה' בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה, פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּל יָמָיו הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וּמְשַׁבֵּחַ וּמוֹדֶה בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת כְּדֵי לְתַקֵּן מְקוֹמוֹ בַּמַּלְכוּת שֶׁל מַעְלָה.

שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר רוּחַ צָפוֹן בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִתְעוֹרֵר בְּגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, וְהוּא הָיָה קָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּמִתְגַּבֵּר בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת עַד שֶׁעוֹלָה הַשַּׁחַר.

מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּגַן עֵדֶן, הֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁהוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שָׁבַגָּן, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ, כַּכָּתוּב (שיר ז) חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא זוּט שֶׁל זֶסֶד מָשׁוּךְ עָלָיו בַּיּוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאוֹתָם דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁהוּא אוֹמֵר, כֻּלָּם עוֹלִים וּמִתְעַטְּרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּלַּיְלָה בַּעֲבוֹדַת אֲדוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, הַלְלוּיָהּ, בְּכָל אוֹתָן שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁדָּוִד אָמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלְּמַעְלָה מִכֻּלָּם הוּא הַלְלוּיָהּ, וּבַאֲרוּהוּ, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכּוֹלֵל הַשֵּׁם וְהַשָּׁבַח כְּאֶחָד. מַה שֵּׁם וּמַה שָּׁבַח? שֵׁם זֶה י"ה. הַשָּׁבַח מַהוּ? אֶלָּא זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא (הַלֵּל בְּגִימַטְרִיָּא ה"ס, שֶׁהוּא אדנ"י) מִתַּקֶּנֶת שָׁבַח תָּמִיד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלֹא שׁוֹקֶטֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל. מִשּׁוּם שֶׁסִּדּוּר הַשָּׁבַח הִיא מְסַדֶּרֶת וּמְשַׁבַּחַת

תָּמִיד אֵלָיו, וְלָכֵן שֵׁם וְשַׁבַּזוּ כְּאֶזֶוד.

אוֹדֶה ה׳ בְּכָל לֵבָב, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ – בַּיֹּצֵר הַטּוֹב וּבַיֹּצֵר הָרָע, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד אֵצֶל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים ו) בְּכָל לְבָבְךָ, וּבֵאֲרוּהוּ. בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת מִתְעַטְּרוֹת בָּהֶם, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, צַדִּיקִים וַחֲסִידִים, יְשָׁרִים. וְעֵדָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פּג) נֹעָצָב בַּעֲדַת אֵל. וְהֵם סוֹד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בָּהֶם.

וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִתְרַצֶּה בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת, וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְשַׁבֵּחַ לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ וּמַצִּילוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם צא) אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי וְגוֹ׳, אֹרֶךְ יָמִים וְגוֹ׳.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שָׁם לב) אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצָּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה. אַתָּה סֵתֶר לִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא סֵתֶר וּמָגֵן לְאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, וְהוּא מִסְתַּתֵּר בְּצֵל כְּנָפָיו, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהָרַע לוֹ. מִצַּר תִּצָּרֵנִי – מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה. לְמַעְלָה יֵשׁ לָאָדָם יְרִיבִים, אַף לְמַטָּה כָּךְ גַּם, וּמֵיהוּ? זֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא צַר לְמַעְלָה וְצַר לְמַטָּה, וְאִלְמָלֵא יֵצֶר הָרָע – לֹא נִמְצָא בַּעַל רִיב לְאָדָם בָּעוֹלָם. בִּשְׁבִיל כָּךְ מִצַּר תִּצָּרֵנִי.

רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה, הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב יְסוֹבְבֵנִי סֶלָה, מַה זֶּה תְּסוֹבְבֵנִי? אֵלּוּ שִׁירִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דְּרָגוֹת לְהַצָּלָה, תְּסוֹבְבֵנִי בָּהֶם לְהַצִּילֵנִי בַּדֶּרֶךְ. וּפָסוּק זֶה הוּא גַּם כֵּסֵדֶר וְגַם לְמַפְרֵעַ, מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

בֹּא רְאֵה, בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת הַלָּלוּ שֶׁאָמַר דָּוִד יֵשׁ בָּהּ סוֹדוֹת וּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים בְּסוֹדוֹת הַזִּוְּכְמָה, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נֶאֶמְרוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהָיָה שׁוֹרֶה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל דָּוִד וְהָיָה אוֹמֵר שִׁירָה, וְלָכֵן כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ בְּסוֹדוֹת הַזִּוְּכְמָה.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תְּהִלִּים קיז) דַּוְּחוּהָ דְּוִזְיתַנִי לִנְפֹּל וַה׳ עֲזָרָנִי. דַּוְּחוּהָ דְּוִזְיתַנִי, דַּוְּחוּהָ דָּוְוּנִי הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! מַה זֶּה דַּוְּחוּהָ דְּוִזְיתַנִי? אֶלָּא זֶה צַד הָאַוָּזר שֶׁדַּוְּוָחָה אֶת הָאָדָם תָּמִיד וְרוֹצָה לְדַוְּוֹת אוֹתוֹ וּלְהַסְטוֹתוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד אֵצֶל הָאָדָם, וּכְנֶגְדּוֹ זָוַּר דָּוִד וְאָמַר דָּזוּהּ דְּזִזִיתַנִי לִנְפֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מִשְׁתַּדֵּל אֵלָיו בְּכָל אוֹתָן צָרוֹת לְהַסְטוֹתוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעָלָיו אָמַר דָּוִד, דָּזוּהּ דְּזִזִיתַנִי לִנְפֹּל – בַּגֵּיהִנֹּם, וַה׳ עֲזָרָנִי – שֶׁלֹּא נִמְסַרְתִּי לְיָדָךְ.

וְעַל זֶה יֵשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ בְּכָל דְּרָכָיו, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) אָז תֵּלֵךְ לָבֶטַח דַּרְכֶּךָ וְרַגְלְךָ לֹא תִגּוֹף, (שם ד) בְּלֶכְתְּךָ לֹא יֵצַר צַעֲדֶךָ וְאִם תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל, וְכָתוּב (שם) וְאַרְחוֹת צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי זְזִיָּא פָּתַזּ וְאָמַר, (תהלים לד) רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ ה׳ בֹּא רְאֵה כַּמָּה מְקַטְרְגִים יֵשׁ לוֹ לָאָדָם מִן הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן בּוֹ נְשָׁמָה [ד״א לָאָדָם] [לְהִתְקַיֵּם] בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם יוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם, מִיָּד מִזְדַּמֵּן לְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ יֵצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (בראשית ד) לַפֶּתַזּ זַטָּאת רֹבֵץ וְגוֹ׳, וְאָז מִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ יֵצֶר הָרָע.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הַבְּהֵמוֹת בְּיוֹם שֶׁנּוֹלָדִים, שׁוֹמְרִים אֶת עַצְמָם וּבוֹרְזִים מִתּוֹךְ הָאֵשׁ וּמִכָּל הַמְּקוֹמוֹת הָרָעִים, וְאָדָם מִיָּד בָּא לְזָרֹק אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הָאֵשׁ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּצֶר הָרָע שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, וּמִיָּד מֵסִיט אוֹתוֹ לְדֶרֶךְ רָעָה.

וּבְאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (קהלת ד) טוֹב יֶלֶד מִסְכֵּן וְזָקֵם מִמֶּלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְהִזָּהֵר עוֹד. טוֹב יֶלֶד – זֶהוּ יֵצֶר הַטּוֹב, שֶׁהוּא יֵצֶר טוֹב שֶׁהוּא יֶלֶד מִיָּמִים מוּעָטִים עִם הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי מִשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר שָׁנִים וְאֵילָךְ [עִמּוֹ], כְּמוֹ

שֶׁנִּתְבָּאֵר.

מִמֶּלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל. מִמֶּלֶךְ – זֶה הוּא יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא נִקְרָא מֶלֶךְ וְשַׁלִּיט בָּעוֹלָם עַל בְּנֵי אָדָם. זָקֵן וּכְסִיל – שֶׁהוּא זָקֵן וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי, שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם נוֹלָד וְיוֹצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, הוּא מִזְדַּמֵּן עִם הָאָדָם, וְעַל כֵּן הוּא מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל.

אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְהִזָּהֵר עוֹד, לֹא כָּתוּב לְהַזְהִיר אֶלָּא לְהִזָּהֵר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּסִיל, וְעָלָיו אָמַר שְׁלֹמֹה, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, (קהלת ב) וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ, שֶׁהֲרֵי מִפָּסֹלֶת הַחֹשֶׁךְ הוּא בָּא, וְאֵין לוֹ אוֹר לְעוֹלָמִים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא רְאֵה, כָּתוּב טוֹב יֶלֶד מִסְכֵּן וְחָכָם, מִי זֶה יֶלֶד מִסְכֵּן? הֲרֵי בֵּאַרְתָּ, וְנִתְבָּאֵר שֶׁהוּא יֵצֶר טוֹב. אֲבָל טוֹב יֶלֶד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי, וְזֶה הוּא נַעַר שֶׁהוּא יֶלֶד מִסְכֵּן, שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם. וְלָמָּה נִקְרָא נַעַר? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זִזּוּשׁ הַלְבָנָה שֶׁתָּמִיד מִתְחַדֶּשֶׁת, וְתָמִיד הוּא יֶלֶד מִסְכֵּן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְחָכָם, מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹרָה בּוֹ חָכְמָה.

מִמֶּלֶךְ זָקֵן – זֶהוּ יֵצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֶׁהָיָה לֹא יָצָא מִטִּבְעָתוֹ לְעוֹלָמִים. וְהוּא כְּסִיל, שֶׁכָּל דְּרָכָיו הֵם לְדֶרֶךְ רָעָה, וְהוֹלֵךְ וּמְסַטֶּה אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְלֹא יוֹדֵעַ לְהִזָּהֵר, וְהוּא בָּא עִם אָדָם בַּעֲלִילוֹת כְּדֵי לְהַסְטוֹתָם מִדֶּרֶךְ טוֹבָה לְדֶרֶךְ רָעָה.

בֹּא רְאֵה, עַל זֶה מַקְדִּים עִם אָדָם בַּיּוֹם שֶׁנּוֹלָד, כְּדֵי שֶׁיַּאֲמִין לוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא יֵצֶר הַטּוֹב, לֹא יָכוֹל הָאָדָם לְהַאֲמִין לוֹ, וְדוֹמֶה עָלָיו כְּמַעֲמָסָה. כְּמוֹ זֶה שָׁנִינוּ, מִי הוּא רָשָׁע עָרוּם? זֶהוּ מִי שֶׁמַּקְדִּים לִטְעֹן דְּבָרָיו לִפְנֵי הַדַּיָּן טֶרֶם יָבֹא וְזַכְּרוֹ בַּעַל הַדִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יז) צַדִּיק הָרִאשׁוֹן בְּרִיבוֹ וְגוֹ'.

כְּמוֹ זֶה [הוּא נ"א הַזֶּה] רָשָׁע עָרוּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג) וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם, וְהוּא מַקְדִּים וְשׁוֹרֶה עִמּוֹ שֶׁל אָדָם בְּטֶרֶם יָבֹא זַכְּרוֹ לִשְׁרוֹת עָלָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מַקְדִּים, וְהִנֵּה טוֹעֵן טַעֲנָתוֹ עִמּוֹ – כְּשֶׁבָּא זַכְּרוֹ, שֶׁהוּא יֵצֶר

הַטּוֹב, מֵרַע אֶת הָאָדָם עִמּוֹ וְלֹא יָכוֹל לְזָקְפוֹ רֹאשׁוֹ כְּאִלּוּ הִטְעִין עַל כְּתֵפוֹ כָּל הַמַּשָּׂאוֹת שֶׁל הָעוֹלָם בְּגִלַּל אוֹתוֹ רָשָׁע עָרוּם שֶׁהִקְדִּים עִמּוֹ. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה (קהלת ט) וְזָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים, מִשּׁוּם שֶׁהִנָּה הִקְדִּים אַזַּר.

וְעַל כֵּן, כָּל דַּיָּן שֶׁמְּקַבֵּל מֵאָדָם דָּבָר בְּטֶרֶם יָבֹא וְזַכְּרוֹ, כְּאִלּוּ קִבֵּל עָלָיו תּוֹעֵבָה אַזֶּרֶת לָאֱמוּנָה, אֶלָּא (משלי שם) וּבָא רֵעֵהוּ וַחֲקָרוֹ, וְזֶה הוּא דֶּרֶךְ שֶׁל אָדָם צַדִּיק. שֶׁהֲרֵי הָאָדָם הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁלֹּא הֶאֱמִין לְאוֹתוֹ רָשָׁע עָרוּם שֶׁל יֵצֶר הָרָע בְּטֶרֶם יָבֹא וְזַכְּרוֹ, שֶׁהוּא יֵצֶר הַטּוֹב. וּמִשּׁוּם זֶה בְּנֵי אָדָם נִכְשָׁלִים לָעוֹלָם הַבָּא.

אֲבָל אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁפּוֹזְזִד מֵרִבּוֹנוֹ, כַּמָּה רָעוֹת סוֹבֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יַאֲמִין וְלֹא יִשְׁתַּתֵּף עִם אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּיל אוֹתוֹ מִכֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ ה׳. לֹא כָתוּב רַבּוֹת רָעוֹת לַצַּדִּיק, אֶלָּא צַדִּיק, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה בּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה מֵאוֹתוֹ הָאָדָם וּמַצִּיל אוֹתוֹ מִן הַכֹּל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה רָעוֹת עָבְרוּ עָלָיו עַל יַעֲקֹב כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְדַּבֵּק בְּאוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע וְיִתְרַזֵּק מִזֻּלְקוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ סָבַל כַּמָּה עֲנָשִׁים וְכַמָּה רָעוֹת וְלֹא שָׂטַן. פָּתוּז וְאָמַר, (איוב ג) לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִי וַיָּבֹא רֹגֶז. בֹּא רְאֵה כַּמָּה רָעוֹת סוֹבְלִים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, רָעוֹת עַל רָעוֹת, כְּאֵבִים עַל כְּאֵבִים, כְּדֵי לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא.

יַעֲקֹב כַּמָּה רָעוֹת סָבַל, רָעוֹת עַל רָעוֹת תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא שָׁלַוְתִּי – בְּבֵית לָבָן, וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ. וְלֹא שָׁקַטְתִּי – מֵעֵשָׂו, מֵאוֹתוֹ הַצַּעַר שֶׁצִּעֵר אוֹתִי הַמְמֻנֶּה הַהוּא שֶׁלּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ הַפָּזַז שֶׁל עֵשָׂו. וְלֹא נָחְתִי – מִן דִּינָה וּמִן שְׁכֶם.

וַיָּבֹא רֹגֶז – זֶה הָרֹגֶז וְהָעַרְבּוּבְיָה שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהוּא קָשֶׁה מִן הַכֹּל, וּמִתּוֹךְ

אַהֲבָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, נִכְנַס לְמִצְרַיִם, כִּי אַזַּר כָּךְ כָּתוּב (שמות ו) וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, שֶׁתְּמָצֵא הַשְּׁכִינָה [נ״א שֶׁמֶשׁ] שָׁם עִמּוֹ.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב וְאַנְשֵׁי חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאֵין מֵבִין כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק. הַצַּדִּיק אָבַד, בְּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם וְאֵין הָעוֹלָם כָּרָאוּי, וּמִזְדַּמֵּן הַדִּין לִשְׁרוֹת עַל הָעוֹלָם, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת הַצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁרֶה הַדִּין עַל כָּל הָאֲזוֹרִים וְלֹא יִמָּצֵא מִי שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם.

שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהַצַּדִּיק שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, הַדִּין לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מִמּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו וְגוֹ׳. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת הַצַּדִּיק מִבֵּינֵיהֶם וּמְסַלֵּק אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, וְאָז נִפְרָע וְגוֹבֶה אֶת שֶׁלּוֹ. סוֹף הַפָּסוּק – כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק. בְּטֶרֶם תָּבֹא הָרָעָה לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם נֶאֱסַף הַצַּדִּיק [ד״א כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף, טֶרֶם תִּשְׁלֹט הָרָעָה בָּעוֹלָם]. דָּבָר אַזַּר כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה – זֶה יֵצֶר הָרָע.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה בְּזִיר הָאָבוֹת, וְהוּא עוֹמֵד לְהִתְקַיֵּם בַּגָּלוּת, אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁהוּא צַדִּיק, הִתְעַכֵּב הַדִּין שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי כָּל יְמֵי יַעֲקֹב לֹא שָׂרָה הַדִּין עַל הָעוֹלָם וְהָרָעָב הִתְבַּטֵּל.

וְאַף כָּךְ בִּימֵי יוֹסֵף, שֶׁהוּא דְּמוּת אָבִיו, [כֵּיוָן שֶׁהוּא מֵת מִיָּד] לֹא שָׂרְתָה הַגָּלוּת [הַדִּין עַל הָעוֹלָם], מִשּׁוּם שֶׁהוּא הֵגֵן עֲלֵיהֶם כָּל יָמָיו. כֵּיוָן שֶׁהוּא מֵת, מִיָּד שָׂרְתָה עֲלֵיהֶם הַגָּלוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות א) וַיָּמָת יוֹסֵף וְגוֹ׳, וְסָמוּךְ לוֹ – הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ. וְכָתוּב וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וְגוֹ׳. כְּמוֹ כֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁשָּׁרוּי צַדִּיק [עַל] בָּעוֹלָם, בִּשְׁבִילוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָגֵן עַל הָעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁהוּא קַיָּם, הַדִּין לֹא שׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, מַה זֶּה מְגוּרֵי אָבִיו? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ו) מָגוֹר מִסָּבִיב, שֶׁכָּל יָמָיו הָיָה פָּווֹזֵד וְהָיָה בְּפַוזַד. וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שֶׁהִתְקַשֵּׁר וְיָשַׁב בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנֶּאֱוַז בּוֹ זוּשֶׁ"ךְ. אֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו דַּוְקָא, בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, נִקְשַׁר הַמָּקוֹם לִמְקוֹמוֹ. מְגוּרֵי אָבִיו – זֶה הַדִּין הַקָּשֶׁה. בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אוֹתוֹ הַדִּין הָרָפֶה, שֶׁהִיא הָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱוְזָה מִן הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּבוֹ הִתְיַשֵּׁב יַעֲקֹב וְנֶאֱוַז בּוֹ [וְאוֹתָהּ אֶרֶץ הִיא הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה].

אֵלֶּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגוֹ'. אַזַּר שֶׁהִתְיַשֵּׁב יוֹסֵף עִם יַעֲקֹב וְהִזְדַּוֵּג הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה, אָז הִתְזִיל לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת. וּמִי הוּא שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת? זָזַר וְאָמַר יוֹסֵף. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא הוּא עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מֵימָיו פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים, וְהוּא עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת בָּאָרֶץ הַזּוֹ וּמִמֶּנּוּ יוֹצְאִים תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם.

שֶׁהֲרֵי הַשֶּׁמֶשׁ, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְקָרֵב לַלְּבָנָה, לֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, רַק אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת צַדִּיק, וְיוֹסֵף הוּא הַדַּרְגָּה שֶׁל יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וּלְהוֹצִיא תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יוֹסֵף.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף – כָּל מִי שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בִּדְמוּת יוֹסֵף, הָיָה אוֹמֵר שֶׁזּוֹ הִיא דְּמוּת יַעֲקֹב. בֹּא רְאֵה שֶׁבְּכָל בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב רְאוּבֵן, פָּרַט לְיוֹסֵף, שֶׁדְּמוּתוֹ דּוֹמָה לִדְמוּת אָבִיו.

בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה – אָמַר רַבִּי אַבָּא, רָמַז לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִגִּיעַ כְּשֶׁנֶּאֱבַד מִמֶּנּוּ יוֹסֵף הָיָה בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים, וְכָל אוֹתָם יָמִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ שֶׁלֹּא רָאָה אֶת יוֹסֵף, הָיָה בּוֹכֶה עַל אוֹתָם שְׁבַע עֶשְׂרֵה הַשָּׁנִים, וּכְמוֹ שֶׁהָיָה בּוֹכֶה עָלָיו – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים אֲזֵרוֹת שֶׁהִתְקַיֵּם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁמְזָה, בְּכָבוֹד וּבְשִׁלְמוּת הַכֹּל. שֶׁבְּנוֹ יוֹסֵף הָיָה מֶלֶךְ, וְכָל בָּנָיו הָיוּ לְמָנָיו. אוֹתָן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים הָיוּ זַיִּים אֶצְלוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הוּא הָיָה כְּשֶׁנֶּאֱבַד מִמֶּנּוּ.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (איוב לד) לָכֵן אַנְשֵׁי לֵבָב שִׁמְעוּ לִי זָלְלָה לָאֵל מֵרָשַׁע וְשַׁדַּי מֵעָוֶל, כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִאֶנּוּ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אוֹתוֹ עַל הַדִּין, וְעַל הַדִּין הִתְקַיֵּם, וְכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם עוֹמְדִים בַּדִּין זוּטָן מִשֶּׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יֹאבַד. פָּרַשׂ עָלָיו רַחֲמִים, וְאוֹתָם הָרַחֲמִים מְעַכְּבִים אֶת הַדִּין שֶׁלֹּא יְכַלֶּה אֶת הָעוֹלָם, וְעַל הָרַחֲמִים מִתְנַהֵג הָעוֹלָם וּמִתְקַיֵּם בִּשְׁבִילָם.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּאָדָם בְּלִי דִּין, הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַדִּין שׁוֹרֶה עַל הָאָדָם כְּשֶׁהוּא צַדִּיק, מִשּׁוּם אַהֲבָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלָיו הִיא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַוֵּם עָלָיו בְּאַהֲבָה לְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו, מְשַׁבֵּר אֶת הַגּוּף כְּדֵי לְהַשְׁלִיט אֶת הַנְּשָׁמָה, וְאָז מִתְקָרֵב הָאָדָם אֵלָיו בְּאַהֲבָה כָּרָאוּי, וְהַנְּשָׁמָה שׁוֹלֶטֶת וְהַגּוּף נָזֶלָשׁ. וְצָרִיךְ גּוּף זַלָשׁ וְנָפָשׁ זַזָּקָה שֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת בְּזַזָּק, וְאָז הוּא אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַזַּבְּרִים, נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיק צַעַר בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְזַכּוֹת אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

וְכַאֲשֶׁר הַנְּשָׁמָה זַלָשָׁה וְגוּף זָזָק, הוּא שׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵינוֹ מְרֻצֶּה בּוֹ, לֹא נוֹתֵן לוֹ צַעַר בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא דְּרָכָיו מִתְקַנּוֹת וְהוּא בְּשָׁלֵמוּת יִתֵּרָה, מִשּׁוּם שֶׁאִם עוֹשֶׂה צְדָקָה אוֹ זֶסֶד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁלֵּם לוֹ אֶת שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא. וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס (דברים ז) וּמְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו וְגוֹ' – מְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו טוֹבוֹת שֶׁהֵם עוֹשִׂים [הוּא], וּמִשּׁוּם כָּךְ אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּשְׁבָּר תָּמִיד הוּא אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ כְּשֶׁבָּדַק, וְלֹא מָצָא זֵטְא בְּיָדוֹ שֶׁנֶּעֱנַשׁ עָלָיו.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בְּכַמָּה צְדָדִים, אֲזַד – שֶׁהִנֵּה רָאִינוּ שֶׁאֵין הַשְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּמָקוֹם עָצוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׂמְזָה. אִם אֵין בּוֹ שִׂמְזָה, אֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב ג) וְעַתָּה קְזוּ לִי מְנַגֵּן

וְהָיָה כְּנֹגֵן הַמְנַגֵּן וַתְהִי עָלָיו יַד ה׳. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה בְּמָקוֹם עָצוּב. מִנַּיִן לָנוּ? מִיַּעֲקֹב, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁהָיָה עָצוּב עַל יוֹסֵף הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה. כֵּיוָן שֶׁבָּאָה לוֹ הַשְׁמוּעָה עַל בְּשׂוֹרַת יוֹסֵף, מִיָּד וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. כָּאן בַּצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁנִּשְׁבָּר, כֵּיוָן שֶׁהוּא זַכַּאי וְנִשְׁבָּר בְּמַכְאוֹבִים, אֵיפֹה הַשְׁמוּעָה? שֶׁהֲרֵי הוּא בְּעֶצֶב וְאֵין עִמּוֹ כְּלָל שְׁמוּעָה.

וְאֶזְדָּ – שֶׁהִנֵּה רָאִינוּ כַּמָּה אֲהוּבִים הָיוּ צַדִּיקִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נִשְׁבְּרוּ בָּזֶלָאִים וְלֹא בְּמַכְאוֹבִים, וְלֹא נֶזֱקַשׁ גּוּפָם לְעוֹלָמִים, לָמָּה לֹא אֶלָּה כְּאֵלֶּה – שֶׁאֵלֶּה נִשְׁבְּרוּ, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בְּגוּפָם כָּרָאוּי?

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִנֵּה אֵלֶּה שֶׁעָמְדוּ בְּקִיּוּם כָּרָאוּי מִשּׁוּם שֶׁהֵם צַדִּיקִים בְּנֵי צַדִּיקִים הֵם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ, וְאֵלּוּ הָאֲוַזְרִים צַדִּיקִים וְלֹא בְּנֵי צַדִּיקִים – הִנֵּה רָאִינוּ צַדִּיקִים בְּנֵי צַדִּיקִים, שֶׁהִנֵּה אָבִיו שֶׁל זֶה צַדִּיק בֶּן צַדִּיק, וְהוּא צַדִּיק, לָמָּה נִשְׁבָּר גּוּפוֹ בְּמַכְאוֹבִים וְכָל יָמָיו בְּצַעַר?

אֶלָּא כָּאן הוּא סוֹד, שֶׁהִנֵּה כָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת וָצֶדֶק, (איוב לד) כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִאֶנּוּ. מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים סוֹד אֶזְדָּ, וְאָצְלוֹ סוֹד אַזּוּר אֶזְדָּ שֶׁהוּא שְׁנַיִם, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָעֲמִים שֶׁהַלְּבָנָה בְּזִוְּסָרוֹן וְשׁוֹרָה בְּדִין וְאֵין הַשֶּׁמֶשׁ נִמְצָא אֶצְלָהּ, וּבְכָל זְמַן וּבְכָל שָׁעָה יֵשׁ לָהּ לְהוֹצִיא נְשָׁמוֹת לִבְנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁלָּקְטָה בָּרִאשׁוֹנָה, וּמוֹצִיאָה אוֹתָם כָּעֵת בִּזְמַן שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּדִין, וּמִי שֶׁלּוֹקְחָהּ אוֹתָהּ בְּאוֹתוֹ זְמַן, יִהְיֶה תָּמִיד בְּזִוְּסָרוֹן וְהָעִנְיָן הוֹלֵךְ אֵלָיו, וְנִשְׁבָּר תָּמִיד בְּדִין כָּל יְמֵי הָאָדָם, בֵּין זַיְבּ בֵּין זַכַּאי, רַק שֶׁתְּפִלָּה מְבַטֶּלֶת אֶת כָּל גְּזֵרֵי הַדִּינִים וְיָכוֹל לְסַלְּקָם בִּתְפִלָּה.

וְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, אָז אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁיָּצְאָה וְנִדְבְּקָה בּוֹ בְּאוֹתוֹ הָאָדָם, אוֹתוֹ הָאָדָם מֻשְׁלָם בַּכֹּל – בְּעֹשֶׁר, בְּבָנִים וּבִשְׁלֵמוּת הַגּוּף.

וְהַכֹּל מְשׁוּם אוֹתוֹ הַמָּזָל שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וּמִתְזַוֵּג בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה לְהִשְׁתַּלֵּם בּוֹ וּלְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן הַכֹּל בְּמַזָּל הַדָּבָר תָּלוּי. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ,

בָּנִים, זַיִּים וּמְזוֹנוֹת – לֹא בִּזְכוּת תְּלוּיִים, אֶלָּא בְּמַזָּל הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁהֲרֵי בִּזְכוּת אֵינוֹ אֶלָּא עַד שֶׁמִּתְמַלֵּאת וּמֵאֵירָה מִן הַמַּזָּל.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁבְּרוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵם צַדִּיקֵי אֱמֶת, כֻּלָּם נִשְׁבָּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִדּוֹנִים בְּדִין. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ גָּרְמָה לָהֶם, וְעַל כֵּן זָכַס עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא בְּדִין, כְּדֵי לְטַהֵר אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לְהָבִיא אוֹתָהּ לָעוֹלָם הַבָּא [וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] [נ"א מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] הֵם בְּדִין וֶאֱמֶת, וּכְדֵי לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁקִּבְּלָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל כֵּן נִשְׁבָּר אוֹתוֹ הַגּוּף וְנִטְהֶרֶת הַנֶּפֶשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְאוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁיִּסְבֹּל יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיִתְנַקֶּה מִן הַכֹּל וְיִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם, וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים יא) ה' צַדִּיק יִבְחָן, וַדַּאי, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (ויקרא כא) אַךְ אֶל הַפָּרֹכֶת לֹא יָבֹא וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִגָּשׁ כִּי מוּם בּוֹ וְלֹא יְחַלֵּל אֶת מִקְדָּשַׁי כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשָׁם. אַךְ אֶל הַפָּרֹכֶת לֹא יָבֹא – בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, מוֹצִיא כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת וְהַנְּקֵבָה מִתְעַבֶּרֶת, כֻּלָּם עוֹמְדִים בִּפְנִים בְּזָוִיר לִפְנִים מִזָּוִיר מְצֻפָּה שְׁטִיזִים.

וּכְשֶׁהַלְּבָנָה נִפְגֶּמֶת בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל הַנָּזָשׁ הָרָע, אָז כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּן טְהוֹרוֹת וְכֻלָּן קְדוֹשׁוֹת – הוֹאִיל וְנִפְלוּ בַּפָּגָם, בְּכָל אוֹתָם מְקוֹמוֹת שֶׁהִגִּיעוּ אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת, כֻּלָּם נִשְׁבְּרוּ וְנִפְגְּמוּ בְּכַמָּה צַעַר וְכַמָּה כְּאֵבִים, וְאֵלּוּ הֵם [נְשָׁמוֹת וּמְקוֹמוֹת] [נ"א נְשָׁמוֹת שֶׁל מְקוֹמוֹת שֶׁל פָּגָם] שֶׁמִּתְרַצָּה בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַזַּר שֶׁנִּשְׁבְּרוּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַנְּשָׁמוֹת בְּעֵצֶב וְלֹא בְּשִׂמְחוֹת.

סוֹד הַדָּבָר שׁוּרִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הַגּוּף נִפְגָּם, וְהַנְּשָׁמָה בִּפְנִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְזֶה כְּמוֹ זֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵלּוּ הֵם שֶׁצְּרִיכוֹת לְהִתְגַּלְגֵּל בְּהִתְגַּדְּשׁוּת

הַלְּבָנָה, וְעַל אֵלּוּ כָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זֹדֶשׁ בְּזָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹות לְפָנַי אָמַר ה׳. כָּל בָּשָׂר וַדַּאי, שֶׁאֵלּוּ יִתְזַדְּשׁוּ בַּכֹּל. וּצְרִיכִים לְהִתְזַדֵּשׁ בְּהִתְזַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה.

וְאֵלּוּ הֵם בְּשֻׁתָּפוּת אַוָּזַת עִם הַלְּבָנָה פָּגוּמִים בְּאוֹתוֹ הַפָּגָם שֶׁלָּהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא תָּמִיד שׁוֹרָה בְּתוֹכָם, שֶׁאֵינָהּ עוֹזֶבֶת אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ, וְכָתוּב (תהלים לד) קָרוֹב ה׳ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב. לְאוֹתָם שֶׁסּוֹבְלִים עִם הַלְּבָנָה, אוֹתוֹ הַפָּגָם הֵם קְרוֹבִים לָהּ תָּמִיד. וְעַל זֶה לְהַוָּזִיוֹת לֵב נִדְכָּאִים, בְּאוֹתָם הַוָּזִיִּים שֶׁבָּאִים לָהּ לְהִתְזַדֵּשׁ יִהְיֶה לָהֶם וֶזְלְקָם, אוֹתָם שֶׁסּוֹבְלִים עִמָּהּ יִתְזַדְּשׁוּ עִמָּהּ.

וְאֵלּוּ נִקְרָאִים יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה. שֶׁל אַהֲבָה הֵם, וְלֹא מֵאוֹתוֹ הָאָדָם. שֶׁל אַהֲבָה, אוֹתָם שֶׁנִּפְגָּם הָאוֹר שֶׁל הָאַהֲבָה הַקְּטַנָּה שֶׁנִּדְוֶזִית מֵאַהֲבָה רַבָּה. מִשּׁוּם כָּךְ אֵלֶּה הֵם וַזְבָרִים מְשֻׁתָּפִים עִמָּהּ. אַשְׁרֵי וֶזְלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם זָכוּ לָזֶה לִהְיוֹת וַזְבָרִים עִמָּהּ, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (שם קכב) לְמַעַן אַוָּזַי וְרֵעָי וְגוֹ׳.

פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה נב) הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד. אַשְׁרֵי וֶזְלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּלָה לָהֶם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בָּהֶם. בֹּא רְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי וּבְאַרוּהָ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הַלְּבָנָה וְהִקְטִין לָהּ אֶת אוֹרָהּ, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהּ מֵעַצְמָהּ כְּלוּם. וּמִשּׁוּם שֶׁהִקְטִינָהּ אֶת עַצְמָהּ, הֵאִירָה בְּגָלַל הַשֶּׁמֶשׁ וּבְוֶזֶק הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

וּבְזְמַן שֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, יִשְׂרָאֵל הָיוּ מִשְׁתַּדְּלִים בְּקָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת וַעֲבוֹדוֹת שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים הַכֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים כְּדֵי לְקַשֵּׁר קְשָׁרִים וּלְהָאִיר אוֹרוֹת. וּלְאַוָּזֵר שֶׁנֶּוֶזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נָוֶזְשַׁךְ הָאוֹר, וְהַלְּבָנָה לֹא הוֹאִירָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וְהַשֶּׁמֶשׁ הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הֵאִירָה, וְאֵין לָךְ יוֹם שֶׁלֹּא שׁוֹלְטִים בּוֹ קְלָלוֹת וְצַעַר וּכְאֵבִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַלְבָּנָה לְהָאִיר, מַה כָּתוּב? הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי. נֶאֱמַר עַל הַלְבָּנָה הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי, זֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה. הִנֵּה יַשְׂכִּיל – שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמִי שֶׁהֵרִיזַז רֵיזַז וּבָא לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִסְתַּכֵּל. יָרוּם – מִצַּד הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁל כָּל הָאוֹרוֹת.

יָרוּם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כ) וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֲמְכֶם. וְנִשָּׂא – מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם. וְגָבַהּ – מֵהַצַּד שֶׁל יִצְחָק. מְאֹד – מִצַּדּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. וְאַף עַל גַּב שֶׁבֶּאֱרוּהוּ, וְהַכֹּל אֶחָד בַּסּוֹד שֶׁל הַחָכְמָה.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְעוֹרְרוּת עֶלְיוֹנָה לְהָאִיר לַלְּבָנָה כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּתּוֹסֵף לָהּ רוּחַ עֶלְיוֹנָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יִתְעוֹרְרוּ אָז כָּל אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הֶעָפָר. וְזֶהוּ עַבְדִּי, הַסּוֹד שֶׁמַּפְתְּחוֹת רִבּוֹנוֹ בְּיָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [אֶל עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] (בראשית כד) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ. זוֹ הַלְּבָנָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, מטטרו"ן שֶׁהוּא עֶבֶד שְׁלִישִׁי רִבּוֹנוֹ.

זְקַן בֵּיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. הַמּוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַגָּוָנִים נִרְאִים בּוֹ יר"ק וְלָבָ"ן וְאָד"ם.

שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי – זֶהוּ הַצַּדִּיק, סוֹד הַדָּבָר קְיוּם הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אָז הָעֶבֶד הַזֶּה מְמַנֶּה בְּסוֹד עֶלְיוֹן לְהַזְוִיוֹת אֶת שׁוֹכְנֵי הֶעָפָר, וְיֵעָשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּרִיזַז שֶׁל מַעְלָה לְהָשִׁיב הָרִיזוּזוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת לִמְקוֹמָן לְאוֹתָם גּוּפִים [שֶׁנֶּאֱכְלוּ] שֶׁהִתְבַּלּוּ וְנִרְקְבוּ תַּחַת הֶעָפָר.

וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. וְאַשְׁבִּיעֲךָ – מַה זֶּה וְאַשְׁבִּיעֲךָ? לְהִתְלַבֵּשׁ בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם סוֹד הַשְּׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה. אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה – זֶהוּ הַגּוּף שֶׁתַּחַת הֶעָפָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְיוּם לְהָקִים מֵהֶעָפָר, שֶׁכֹּל אוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ בָּהּ וְזָכוּ לְהִתְקַבֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הֵם יִתְעוֹרְרוּ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁבֶּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) יִוְּיוּ מֵתֶיךָ, בָּרִאשׁוֹנָה – אֵלּוּ הַמֵּתִים שֶׁל אֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל. נְבֵלָתִי יְקוּמוּן – אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת. וְעַל זֶה לְאוֹתָם גּוֹפִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְבְּרוּ שָׁם, וְלֹא לְגוּפוֹת שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָאָרֶץ נִטְמְאָה מֵהֶם.

וְעַל כֵּן, אֲשֶׁר לֹא תַקְזוּ אִשָּׁה לִבְנִי. מַה זֶּה לִבְנִי? שֶׁכָּל נִשְׁמוֹת הָעוֹלָם שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, הֵם בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְעַל זֶה אֲשֶׁר לֹא תַקְזוּ אִשָּׁה – זֶה הַגּוּף. לִבְנִי – זוֹ הַנְּשָׁמָה. מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי – אֵלּוּ גּוּפוֹת שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנַעֵר אוֹתָם מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לז) וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שֶׁמְּנַעֵר טַלִּית מֵהַזֻּהֲמָה שֶׁלָּהּ.

כִּי אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי תֵּלֵךְ. אַרְצִי – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא רִאשׁוֹנָה לְכָל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. [וְעַל זֶה כִּי אֶל אַרְצִי, זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ בֵּין כָּל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת שֶׁזִּכָּךְ אוֹתָם לִמְמַנִּים אֲזוֹרִים], וְעַל זֶה כִּי אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֶל אַרְצִי, מַה זֶּה וְאֶל מוֹלַדְתִּי? אֶלָּא אֶל אַרְצִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. [מַה זֶּה] וְאֶל מוֹלַדְתִּי? אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּקְזוּ הָעֶבֶד – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. עֲשָׂרָה גְּמַלִּים – אֵלּוּ הֵם עֶשֶׂר דְּרָגוֹת שֶׁהָעֶבֶד הַזֶּה שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו – שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ גֶּוֶן מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהָעֶבֶד הַזֶּה שׁוֹלֵט וְנִתְקָן בָּהֶם.

וְכָל טוּב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ – כָּל אוֹתוֹ טוּב הֲרִיזוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ אוֹתָם אוֹרוֹת וּמְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. וְכָל טוּב אֲדֹנָיו – אוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁנִּמְשֶׁכֶת בָּהּ בַּלְבָנָה.

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל אֲרַם נַהֲרַיִם – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁשָּׁם בָּכְתָה רָזֵל כְּשֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וַיַּבְרֶךְ הַגְּמַלִּים מִזִּוּוּן לָעִיר אֶל בְּאֵר הַמָּיִם – לְהִתְזַוֵּךְ כּוֹזֶה בְּזִוּוּקָהּ כָּרָאוּי טֶרֶם תִּכָּנֵס לְהָקִים אֶת אוֹתָם הַגּוּפִים.

לְעֵת עֶרֶב, מַה זֶּה לְעֵת עֶרֶב? זֶה עֶרֶב שַׁבָּת שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁל הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי. לְעֵת עֶרֶב – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) וְכַלָּבוֹדָתוֹ עֲדֵי עָרֶב, וְכָתוּב

(ירמיה ו) כִּי יְנָטוּ צִלְלֵי עֶרֶב.

לְעֵת צֵאת הַשְּׁאֵבֹת – שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן עֲתִידִים לָקוּם וּלְהַזָּיוֹת. בָּרִאשׁוֹנָה מִכָּל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם אוֹתָם שֶׁשּׁוֹאֲבִים מֵימֵי הַתּוֹרָה [וְשׁוֹאֲבִים], כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְּקוּ לִשְׁאֹב מֵימֵי הַתּוֹרָה, וְהִתְזַּכּוּ בְּעֵץ הַזַּיִּים, וְהֵם יָצְאוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁעֵץ הַזַּיִּים גָּרַם לָהֶם שֶׁיָּקוּמוּ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבְנוֹת אַנְשֵׁי הָעִיר יֹצְאוֹת, מַה זֶּה יֹצְאוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל, שֶׁעֲתִידָה הָאָרֶץ לְהָפִיל מִמֶּנָּה כָּל הַגּוּפוֹת שֶׁהֵם בְּתוֹכָהּ, וְעַל כָּךְ כָּתוּב יֹצְאוֹת. לִשְׁאֹב מָיִם – לִטֹּל נְשָׁמָה וּלְקַבָּלָה כָּרָאוּי מִתַּקָּנַת מְמֻקּוֹמָהּ כָּרָאוּי.

וְהָיָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיהָ הַטִּי נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהִשְׁתַּדְּלוּ לָדַעַת אֶת רִבּוֹנָם בְּסוֹד הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, הִיא עוֹלָה וּמִתְקַיֶּמֶת בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ וְלֹא יָדְעוּ, וְהֵם מִתְקַיְּמִים בָּרִאשׁוֹנָה. וְזוֹ הַשְּׁאֵלָה שֶׁעָמַד אוֹתוֹ הָעֶבֶד לָדַעַת וְלִשְׁאֹל, בַּמָּה הִתְעַסְּקָה אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְאָמְרָה אֵלַי גַּם אַתָּה שְׁתֵה, אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת וְלִהְיוֹת מַשְׁקָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזְרֶיךָ – וְגַם (כ)גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם שְׁאָר הַמֶּרְכָּבוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁקִים מֵהַדַּרְגָּה הַזּוֹ, כֻּלָּם נִשְׁקִים מֵעֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים עֲבוֹדַת רִבּוֹנָם כָּרָאוּי, שֶׁהַצַּדִּיקִים יוֹדְעִים לְסַפֵּק לְכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה כָּרָאוּי. וְעַל זֶה וְגַם (כ)גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה. וַדַּאי הִיא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הֹכִיחַ ה' לְבֶן אֲדֹנִי. וַדַּאי הַהִיא [ס"א בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁלִּי] הוּא הַגּוּף שֶׁהִזְדַּמֵּן לְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁתְּשׁוּקַת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה עוֹשָׂה נְשָׁמָה, וּתְשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר עוֹלָה וּמִתְעָרֶבֶת עִמָּהּ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה וְעוֹשִׂים נְשָׁמָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, הִיא הָאִשָּׁה – זֶהוּ הַגּוּף וַדַּאי, שֶׁהוּא זְמִין לְאוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁל

הַנְּשָׁמָה שֶׁיְּצָאָה מִן הַזָּכָר.

וְאוֹתָם הַגּוּפִים עֲתִידִים לְהִתְעוֹרֵר בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וּלְאַזֵּר שֶׁאֵלּוּ יָקוּמוּ, יָקוּמוּ כָּל הָאֲזֵרִים שֶׁבְּשְׁאָר הָאֲרָצוֹת וְיִתְקַיְּמוּ בְּקִיּוּם שָׁלֵם, וְיִתְזַדְּשׁוּ בְּהִתְזַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה, וְיִתְזַדֵּשׁ הָעוֹלָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְאָז כָּתוּב בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן (תהלים קד) יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו.

וּמְשׁוּם כָּךְ, הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי – לְהַזְוִיר הַנְּשָׁמוֹת כָּל אַזַּת וְאַזַּת לִמְקוֹמָהּ. יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד – מֵהַצַּד שֶׁל כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

(ישעיה נב) כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ וְתֹאָרוֹ מִבְּנֵי אָדָם, בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנֵּה נֶאֱמַר שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶזֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַשְּׁכִינָה גָּלְתָה לְתוֹךְ אֲרָצוֹת נָכְרִיוֹת בֵּינֵיהֶם, מַה כָּתוּב? (שם לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָּיוּן, כֻּלָּם בָּכוּ עַל זֶה וְקָשְׁרוּ בְּכִיָּה וְאֵבֶל, וְכָל זֶה עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁגָּלְתָה מִמְּקוֹמָהּ. וְכַמָּה שֶׁהִיא מִשְׁתַּנִּית מִכְּמוֹ שֶׁהָיְתָה, אַף כָּךְ בַּעֲלָהּ לֹא מֵאִיר אוֹרוֹ וְהִשְׁתַּנָּה מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה, שֶׁכָּתוּב (שם יג) זָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב כֵּן מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ.

דָּבָר אַזֵּר כֵּן מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ – מֵהָעֶבֶד הַזֶּה שֶׁהִשְׁתַּנָּה דְּיוֹקְנוֹ וְגוֹנוֹ מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה. דָּבָר אַזֵּר כֵּן מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נ) אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם. שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֶׁנֶּזֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא עָמְדוּ הַשָּׁמַיִם בְּאוֹרָם, וְסוֹד הַדָּבָר – הַבְּרָכוֹת לֹא שׁוֹרוֹת אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה, וּבְאָרוּהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם, וּמְשׁוּם כָּךְ מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ.

וְזֶהוּ כַּכָּתוּב (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד. אָבוֹד אוֹ נֶאֱבָד לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אָבַד, שֶׁאֵין שׁוֹרוֹת בְּרָכוֹת אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. מְשׁוּם זֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁלֹּא נִמְצָא הַזָּכָר עִמָּהּ, וְאָז כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת, לְכֻלָּן הָיָה לָהֶן שִׁנּוּי מִכְּמוֹ שֶׁהָיוּ בִּזְמַן שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מִתְזַזֵּר בַּלְּבָנָה,

כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְלָכֵן אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגוֹ', וְנִתְבָּאֵר.

וְהוּא נַעַר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, צַדִּי"ק וְצַדָּ"ק הֵם יַחַד. כְּמוֹ שֶׁהִיא נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל הַזָּכָר, גַּם כָּךְ הוּא נִקְרָא בַּשֵּׁם שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּתוּב וְהוּא נַעַר.

אֶת בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה. בְּכֻלָּם עוֹמֶדֶת לְזַדֵּשׁ אוֹתָם כָּרָאוּי וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ לָהֶם בַּשִּׁמְוָזָה שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּל הָעֲנָפִים וְכָל הֶעָלִים, כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים בְּשִׁמְוָזָתוֹ.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁכָּל דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה בְּיוֹסֵף, וְכָל מַה שֶּׁאֵרַע לָזֶה אֵרַע לָזֶה, וּשְׁנֵיהֶם הוֹלְכִים יַחַד. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת וָ"ו, שֶׁשְּׁנֵיהֶם הוֹלְכִים יַחַד, מִשּׁוּם שֶׁהֵם סוֹד אָזְנָד וּדְמוּת אַוָּזת.

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבָּתָם רָעָה, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁהָיָה אוֹמֵר לְאָבִיו עֲלֵיהֶם שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים אֵיבָר מִבַּעֲלֵי זַיִּים כְּשֶׁהֵם זַיִּים. וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבָּתָם רָעָה, וְכִי זֶה בְּמִנְיַן הָיוּ אוֹתָם בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת, אֵיךְ הָיוּ מְזַלְזְלִים בָּהֶם בְּנֵי לֵאָה, וְאֵיךְ הָיוּ אוֹכְלִים אֵיבָר מִן הַזַּי וְהָיוּ עוֹבְרִים עַל מִצְוַת רִבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי צִוָּה עַל בְּנֵי נֹחַ מִצְוָה זוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט) אַךְ בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ, וְהֵם הָיוּ אוֹכְלִים אוֹתָם וְעוֹבְרִים עַל מִצְוַת רִבּוֹנָם? אֶלָּא יוֹסֵף הָיָה אוֹמֵר, וְעַל זֶה נֶעֱנַשׁ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֶת דִּבָּתָם רָעָה – כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ שֶׁנָּתְנוּ עֵינֵיהֶם בִּבְנוֹת הָאָרֶץ, וְזֶהוּ דִּבָּתָם רָעָה, לְהֵיטִיק אֶת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁאֵינָן קְדוֹשׁוֹת [ד"א אַף עַל גַּב] שֶׁבָּאוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה.

וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זְקֻנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת פַּסִּים. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כו) לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ וּסְגֹר דִּלְתְךָ בַּעֲדֶךָ חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זָעַם. לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה אוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁבִיל אַהֲבָתָם שֶׁאוֹהֵב אוֹתָם עַל כָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, הֵזִהִיר אוֹתָם

וְרוֹצֶה לִשְׁמֹר אוֹתָם בְּכָל מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים.

בֹּא רְאֵה, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים יֵשׁ בַּיּוֹם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁבָּא אוֹתוֹ הַזְּמַן, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא יִפָּגַע בּוֹ אוֹתוֹ הַדִּין, וְהֵם זְמַנִּים יְדוּעִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי.

מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁעוֹלָה הַבֹּקֶר, אַבְרָהָם מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְאוֹחֵז אֶת הַדִּין לְקָשֵׁר אוֹתוֹ עִמּוֹ, וּבְרֵאשִׁית שְׁלֹשׁ הַשָּׁעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נוֹסֵעַ הַדִּין מִמְּקוֹמוֹ לְהִתְעוֹרֵר בּוֹ בְּיַעֲקֹב, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁמַּזְוֶגֶרֶת אֶת הַדִּין לִמְקוֹמוֹ, וּמִתְעוֹרֵר הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה לְהִתְקַשֵּׁר בַּדִּין שֶׁל מַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אָז נִקְשָׁר דִּין עִם דִּין, וְצָרִיךְ לְהִזָּהֵר.

עוֹד, כְּשֶׁהַדִּין מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְהַמָּוֶת נִמְצָא בָּעִיר, לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לָלֶכֶת יְחִידִי בַּשּׁוּק, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, אֶלָּא צָרִיךְ לִסְגֹּר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יֵצֵא הַחוּצָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בְּנֹזֵן שֶׁסָּגַר אֶת עַצְמוֹ בַּתֵּבָה שֶׁלֹּא יִמָּצֵא לִפְנֵי הַמַּשְׁחִית.

וְעַל זֶה לֵךְ עִמִּי בַּזַּדָּרִיךְ, סְגֹר אֶת עַצְמְךָ, וּסְגֹר דְּלָתְךָ בַּעֲדֶךָ, שֶׁלֹּא יִתָּרֶאָה לִפְנֵי הַמַּשְׁחִית. זְבִי כִּמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זַעַם, שֶׁאַזַּר שֶׁעוֹבֵר הַדִּין אֵין רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית לְהַשְׁחִית.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִיל הָאַהֲבָה שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל וְקֵרַב אוֹתָם אֵלָיו, כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שׂוֹנְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מְרַחֲקִים וְיִשְׂרָאֵל קְרוֹבִים.

וּבֹא רְאֵה, מִשּׁוּם הָאַהֲבָה שֶׁאָהַב יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף יוֹתֵר מֵאֶחָיו, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הָיוּ לוֹ אֲחִים, מַה כָּתוּב? וַיִּתְנַכְּלוּ אֹתוֹ לַהֲמִיתוֹ. כָּל שֶׁכֵּן הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְיִשְׂרָאֵל.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרְמָה לוֹ אוֹתָהּ אַהֲבָה שֶׁאָהַב אוֹתוֹ יוֹתֵר, שֶׁגָּרַם לוֹ שֶׁהָגְלָה מֵאָבִיו, וְגָלָה אָבִיו עִמּוֹ, וְגָרַם לָהֶם גָּלוּת וְלַשְׁכִינָה שֶׁגָּלְתָה בֵּינֵיהֶם, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּגְזְרָה הַגְּזֵרָה, וּבֵאֲרוּהוּ שֶׁבִּשְׁבִיל כְּתֹנֶת הַפַּסִּים שֶׁעָשָׂה לוֹ יוֹתֵר,

מַה כָּתוּב? וַיִּרְאוּ אָזְנָיו.

וַיְזַלְּם יוֹסֵף זַלּוּם וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח וְאָמַר, (במדבר יב) וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ נָא דְּבָרָי אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם ה' בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע בַּזְּלוּם אֲדַבֶּר בּוֹ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה דְּרָגוֹת לִדְרָגוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם עוֹמְדִים זֶה עַל זֶה, דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, וְכֻלָּן יוֹנְקוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ כָּרָאוּי לָהֶם, אֵלּוּ מִיָּמִין וְאֵלּוּ מִשְּׂמֹאל, וְכֻלָּם מְמֻנּוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ הַכֹּל כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם, כֻּלָּם יוֹנְקִים מִצַּד אֶזֶד מִתּוֹךְ שְׁתֵּי דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, וְאוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָיוּ נִרְאוֹת בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, שֶׁכָּתוּב בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע. מַה הִיא הַמַּרְאָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [שֶׁמַּרְאָה] הַמַּרְאָה שֶׁכָּל הַגְּוָנִים נִרְאִים בְּתוֹכָהּ, וְזוֹהִי הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. בַּזְּלוּם אֲדַבֶּר בּוֹ, זֶהוּ אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים בִּנְבוּאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ, וְהִיא הַדַּרְגָּה הַשִּׁשִּׁית מֵאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל נְבוּאָה, וְהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁל גַּבְרִיאֵל שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַזְּלוּם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, כָּל זַלּוּם שֶׁהוּא כָּרָאוּי, בָּא מִן הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְעַל כֵּן אֵין לְךָ זַלּוּם שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ בּוֹ דְּבָרִים כּוֹזְבִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ מֵהֶם אֱמֶת וּמֵהֶם כּוֹזְבִים, וְאֵין לְךָ זַלּוּם שֶׁאֵין בּוֹ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

וּמְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּזְּלוּם הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כָּל הַזְּלוּמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם הוֹלְכִים אַזָּר פָּתְרוֹן הַפֶּה, וּבְאַרְוּהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּזְּלוּם כָּזָב וֶאֱמֶת, וְהַדִּבּוּר שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הַזְּלוּם פָּתְרוֹן טוֹב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מְשׁוּם שֶׁכָּל זַלּוּם הוּא מֵהַמַּדְרֵגָה שֶׁלְּמַטָּה, וְהַדִּבּוּר שׁוֹלֵט עָלָיו, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל זַלּוּם הוֹלֵךְ אַזָּר הַפָּתְרוֹן.

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לג) בַּזְּלוּם זְזִיזוֹן לַיְלָה בִּנְפֹל תַּרְדֵּמָה עַל אֲנָשִׁים בִּתְנוּמוֹת עַלֵי מִשְׁכָּב אָז יִגְלֶה אֹזֶן אֲנָשִׁים וּבְמוּסָרָם יַזְוִתֵם. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעוֹלֶה אָדָם לְמִטָּתוֹ, הוּא צָרִיךְ לְהַמְלִיךְ עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזָּר כָּךְ

יֹאמַר פָּסוּק אָוֶזֶד שֶׁל רַוָזִמִים, וּבְאַרוּהוּ הַוָזַבְרִים. מִשּׁוּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ כַּאֲשֶׁר אָדָם יָשִׁין עַל מִטָּתוֹ, הֲנֶה נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת לְמַעְלָה, כָּל אֶוֶזֶד וְאֶוֶזֶד כְּפִי דַּרְכּוֹ, וְכָךְ עוֹלֶה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

מַה כָּתוּב? בַּוָזַלוֹם וָוזִיוֹן לַיְלָה, כְּשֶׁבְּנֵי אָדָם שׁוֹכְבִים בְּמִטָּתָם יְשֵׁנִים וְהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מֵהֶם. וָזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בִּתְנוּמוֹת עַלֵי מִשְׁכָּב אָז יִגְלֶה אֹזֶן אֲנָשִׁים. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לַנְּשָׁמָה, בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶגָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַוַזַלוֹם, אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא עַל הָעוֹלָם, אוֹ אוֹתָם דְּבָרִים כְּפִי אוֹתָם הַהֶרְהוּרִים שֶׁל לִבּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאָדָם נוֹטֵל דֶּרֶךְ שֶׁל תּוֹכְוזוּת הָעוֹלָם.

מִשּׁוּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ לֹא מוֹדִיעִים לָאָדָם בְּעוֹד שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּכֹוַז הַגּוּף [נ"א שֶׁל הָרוּוַז] כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, אֶלָּא מַלְאָךְ מוֹדִיעַ לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לָאָדָם, וְאוֹתוֹ הַוַזַלוֹם הוּא מִלְמַעְלָה, כְּשֶׁהַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת מִן הַגּוּפִים וְעוֹלוֹת כָּל אַוַזת וְאַוַזת כְּפִי דַּרְכָּהּ. וְכַמָּה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת בְּסוֹד הַוַזַלוֹם, כֻּלָּן בְּסוֹד הַוָזְכְמָה. וּבֹא וּרְאֵה, הַוַזַלוֹם דַּרְגָּה אַוַזת, הַמַּרְאֶה דַּרְגָּה אַוַזת, הַנְּבוּאָה דַּרְגָּה אַוַזת, וְכֻלָּם דְּרָגוֹת לִדְרָגוֹת אֵלֶּה עַל אֵלֶּה.

וַיַּוַזְלֵם יוֹסֵף וַוַזְלוֹם וַיַּגֶּד לְאָוְזָיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ עַל וַוַזְלוֹמוֹתָיו. מִכָּאן שֶׁלֹּא צָרִיךְ הָאָדָם לוֹמַר אֶת וַוַזְלוֹמוֹ רַק לְאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – הוּא גּוֹרֵם לוֹ. שֶׁאִם אוֹתוֹ הַוַזַלוֹם מִתְהַפֵּךְ לְגֶנֶן אַוַזר – הוּא גּוֹרֵם לְסַלְקוֹ

בֹּא רְאֵה שֶׁיּוֹסֵף אָמַר אֶת הַוַזַלוֹם לְאָוְזָיו, וְעַל כֵּן גָּרְמוּ לוֹ לְסַלֵּק אֶת וַוַזְלוֹמוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים שֶׁהִתְעַכֵּב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ. מַה זֶּה שְׂנֹא אֹתוֹ? שֶׁגָּרְמוּ לוֹ בָּזֶה קְטֵרוּגִים.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ נָא הַוַזַלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר וָזָלָמְתִּי. שֶׁרָצָה מֵהֶם שֶׁיִּשְׁמְעוּ לוֹ, וְהוּא הוֹדִיעַ לָהֶם אוֹתוֹ הַוַזַלוֹם, שֶׁאִלְמָלֵא הֵם שֶׁהָפְכוּ אוֹתוֹ לְגֶנֶן אַוַזר – כָּךְ הִתְקַיֵּם, וְהֵם הֵשִׁיבוּ וְאָמְרוּ, הֲמָלוֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מָשׁוֹל תִּמְשֹׁל בָּנוּ?! מִיָּד אָמְרוּ לוֹ אֶת פֵּשֶׁר הַוַזַלוֹם וְגָזְרוּ גְּזֵרָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ מְצוּיִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הִנֵּה עָנִינוּ, זֶלוֹם שֶׁלֹּא נִפְתָּר כְּמוֹ אֶגֶרֶת שֶׁלֹּא נִקְרְאָה, אִם מִשּׁוּם שֶׁהִתְקַיֵּם וְהוּא לֹא יָדַע, אוֹ שֶׁלֹּא הִתְקַיֵּם כְּלָל. אָמַר לוֹ, הִתְקַיֵּם וְלֹא נוֹדַע, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַזֶּלוֹם תָּלוּי עָלָיו כּוֹזֵז, וְהוּא לֹא נוֹדַע וְלֹא יָדוּעַ אִם הִתְקַיֵּם וְאִם לֹא הִתְקַיֵּם.

וְאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁטָּרַם יָבֹא לָעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ תָּלוּי בַּזֶּלוֹם אוֹ עַל יְדֵי כָרוֹז, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכָּל דָּבָר וְדָבָר בְּטֶרֶם יָבֹא לָעוֹלָם מַכְרִיזִים עָלָיו בָּרָקִיעַ, וּמִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם וְנִתָּן עַל יְדֵי הַכָּרוֹז, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים, בִּזְמַן שֶׁנְּבִיאִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, וְאִם לֹא – אַף עַל גַּב שֶׁנִּגְבוּאָה לֹא שׁוֹרָה, זְכָמִים עֲדַיִן מִנְּבִיאִים, וְאִם לֹא – נִתָּן בַּזֶּלוֹם, וְאִם לֹא – הַדָּבָר נִמְצָא בְּצִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ.

וַיֵּלְכוּ אָחָיו לִרְעוֹת אֶת צֹאן אֲבִיהֶם בִּשְׁכֶם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, לִרְעוֹת צֹאן אֲבִיהֶם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אֶ"ת נָקוּד מֵעָלָיו? לְרַבּוֹת שְׁכִינָה עִמָּהֶם, שֶׁהִיא שְׁרוּיָה עִמָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הָיוּ עֲשָׂרָה, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף לֹא הָיָה עִמָּהֶם, וּבִנְיָמִין הוּא קָטָן בַּבַּיִת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם הָיוּ עֲשָׂרָה, וּכְשֶׁהָלְכוּ, הַשְּׁכִינָה הָיְתָה בֵּינֵיהֶם, וְעַל כֵּן נָקוּד מִלְמַעְלָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, בִּזְמַן שֶׁמָּכְרוּ אֶת יוֹסֵף, הִשְׁתַּתְּפוּ כֻּלָּם עִם הַשְּׁכִינָה, וְשִׁתְּפוּ אוֹתָהּ עִמָּהֶם כְּשֶׁעָשׂוּ שִׁבּוּעָה, וְעַד שֶׁהִתְגַּלָּה דְּבַר יוֹסֵף, לֹא שָׁרְתָה שְׁכִינָה עַל יַעֲקֹב.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא נִמְצְאָה עִמָּהֶם – בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'. כֻּלָּם צַדִּיקִים וַחֲסִידִים, הַקָּיוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הֵם קָיוּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

פָּתַח וְאָמַר, (שם) שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה' נֵלֵךְ. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, שֶׁדָּוִד הָיָה עִם לִבּוֹ לִבְנוֹת הַבַּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) וַיְהִי עִם לְבַב דָּוִד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם ה' וְגוֹ'. וְאַחַר כָּךְ מַה כָּתוּב? רַק אַתָּה לֹא

תִּבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם בִּנְךָ הַיֹּצֵא מֵחֲלָצֶיךָ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי. וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה, וְהָיוּ אוֹמְרִים מָתַי יָמוּת דָּוִד וְיָקוּם שְׁלֹמֹה בְּנוֹ וְיִבְנֶה אֶת הַבַּיִת, וְאָז עֲמִדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָם, אָז נַעֲלֶה וְנַקְרִיב שָׁם קָרְבָּנוֹת.

וְעִם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים מָתַי יָמוּת הַזָּקֵן הַזֶּה, אֲזַי שָׂמַחְתִּי וְשִׂמְחָה הָיְתָה לִי בִּשְׁבִיל בְּנִי, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁבְּנִי יָקוּם תַּחְתַּי לִגְמֹר אֶת הַמִּצְוָה לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת. אָז הִתְחִיל לְשַׁבְּחוֹ אוֹתָהּ וְאָמַר, יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָהּ יַחְדָּו.

שָׁנִינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְזוֹ מִתַּקָּנַת [זוֹ] כְּנֶגֶד זוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה׳. הַבְּנוּיָה, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹרִיד אֶת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַעְלָה כָּרָאוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַבְּנוּיָה. שֶׁחֻבְּרָה לָהּ יַחְדָּו, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ, שֶׁחֻבְּרָה? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת שֶׁחוּבְּרוּ! אֶלָּא שֶׁהִתְחַבְּרָה הָאֵם עִם הַבַּת וְנִהְיוּ יַחַד, וּבֵאֲרוּהוּ.

וְנֶאֱמַר שִׁשִּׁים עָלוּ שְׁבָטִים, אֵלּוּ הֵם קִיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם וְהַתְקוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְאַל תֹּאמַר שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לְבַדּוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, דַּוְקָא לְיִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הַקִּיּוּם לְמַטָּה, עֵדוּת הֵם לְמַעְלָה, וְהַכֹּל – לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳, לְהוֹדוֹת לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל הַצְּדָדִים, שֶׁכָּתוּב לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳.

וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תֹּעֶה בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תְּבַקֵּשׁ. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אַתָּה רֹעִים בְּשִׁכֶּם לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם. וְכִי יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, שֶׁהָיָה אוֹהֵב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל אָזְנֵי הָיוּ שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ, לָמָּה שָׁלַח אוֹתוֹ אֲלֵיהֶם? אֶלָּא הוּא לֹא זָשַׁד עֲלֵיהֶם, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכֻּלָּם הָיוּ צַדִּיקִים וְלֹא זָשַׁד אוֹתָם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַם אֶת כָּל זֶה כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁגָּזַר בֵּין הַבְּתָרִים.

מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים, שֶׁצְּרִיכִים בְּנֵי יַעֲקֹב הַלָּלוּ לִשְׁלֹט עָלָיו בְּטֶרֶם

יֵרֵד לְמִצְרַיִם, שֶׁאִלּוּ הוּה יָרֵד לְמִצְרַיִם וְהֵם לֹא הָיוּ שׁוֹלְטִים בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, יָכְלוּ הַמִּצְרִים לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָמִים, וְהִתְקַיֵּם בְּיוֹסֵף שֶׁנִּמְכַּר לְעֶבֶד, וְהֵם שָׁלְטוּ עָלָיו, וְאַף עַל גַּב שֶׁיּוֹסֵף הָיָה אַזַּר כֹּחַ מֶלֶךְ וְהַמִּצְרִים הָיוּ עֲבָדִים שֶׁלּוֹ, נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁלְטוּ עַל כֻּלָּם.

בֹּא רְאֵה שֶׁיּוֹסֵף הוּא הַבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה, כָּל זְמַן שֶׁמִּתְקַיֵּם הַבְּרִית, הַשְּׁכִינָה מִתְקַיֶּמֶת עִם יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם כָּרָאוּי. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק יוֹסֵף, הַבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה, מִן הָעוֹלָם, אָז הַבְּרִית וְהַשְּׁכִינָה וְיִשְׂרָאֵל יָצְאוּ כֻּלָּם לַגָּלוּת, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב (שמות א) וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף, וְהַכֹּל הָיָה מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ – זֶה גַּבְרִיאֵל. וּפָרְשׁוּהוּ, כָּתוּב כָּאן וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ, וְכָתוּב שָׁם (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בֶּחָזוֹן בַּתְּחִלָּה. וְהִנֵּה תֹּעֶה – תּוֹעֶה בַּכֹּל, שֶׁבָּטַח עַל אָזְיו שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ אֶת הָאֲוָזָה שֶׁלָּהֶם וְלֹא מָצָא, וּבִקֵּשׁ אוֹתָם וְלֹא מָצָא, וְעַל כֵּן תּוֹעֶה בַּכֹּל. וְעַל זֶה, וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תְּבַקֵּשׁ.

וַיֹּאמֶר אֶת אַזַּי אָנֹכִי מְבַקֵּשׁ וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (שיר ז) מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא יָבֻזּוּ לִי. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַזְּוָבְרִים, אֲבָל אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי, כְּיוֹסֵף עַל אָזְיו, שֶׁאָמַר וְעַתָּה אַל תֵּירָאוּ אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם. נָתַן לָהֶם מָזוֹן וְזָן אוֹתָם בָּרָעָב. מְשׁוֹם כָּךְ, מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי.

דָּבָר אַזַּר מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי – זֶה יוֹסֵף, אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱזַז עִמָּהּ וְנִדְבַּק עִמָּהּ. יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי – שֶׁהֲרֵי אָז אֲוָזָה וּשְׁלֵמָה עִמָּהֶם. אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ – בְּתוֹךְ הַגָּלוּת, שֶׁהִיא בְּאֶרֶץ אַזָּרַת. אֶשָּׁקְךָ – כְּדֵי לְהַדְבִּיק רוּחַ עִם רוּחַ. גַּם לֹא יָבֻזּוּ לִי – אַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי נִמְצֵאת בְּאֶרֶץ אַזָּרַת

בֹּא רְאֵה שֶׁיּוֹסֵף, אַף עַל גַּב שֶׁאָזְיו לֹא הָיוּ לוֹ כְּמוֹ אַזִּים כְּשֶׁנָּפַל בִּידֵיהֶם,

הוּא הָיָה לָהֶם כְּמוֹ אָזֶן כְּשֶׁנָּפְלוּ בְיָדוֹ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית נ) וַיְנַחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם, בַּכֹּל הוּא דִּבֵּר, עַל לִבָּם.

וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו. זֶה שִׁמְעוֹן וְלֵוִי שֶׁהֵם הָיוּ וַדַּאי אַחִים בַּכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רָגְזָם הוּא רָגָז שֶׁל הֶרֶג בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם מט) אָרוּר אַפָּם כִּי עָז וְעֶבְרָתָם כִּי קָשָׁתָה

בֹּא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר, יֵשׁ רָגָז וְיֵשׁ רָגָז. יֵשׁ רָגָז שֶׁהוּא מְבֹרָךְ מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְנִקְרָא בָּרוּךְ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁכָּתוּב (שם יד) בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וְיֵשׁ רָגָז מְקֻלָּל לְמַעְלָה וּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁנִּקְרָא אָרוּר, שֶׁכָּתוּב (שם ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אָרוּר אַפָּם כִּי עָז.

וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה יֵשׁ שְׁנֵי הָרִים, שֶׁכָּתוּב (דברים יא) וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִזִים וְאֶת הַקְּלָלָה עַל הַר עֵיבָל, כְּנֶגֶד שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ. וְעַל כֵּן זֶה נִקְרָא אָרוּר וְזֶה נִקְרָא בָּרוּךְ. וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי הֵם מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה הֶחָזָק יוֹצֵא רָגָז שֶׁמְּקֻלָּל.

וּבֹא וּרְאֵה, מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה יוֹצֵא רָגָז לִשְׁנֵי צְדָדִים – אֶחָד שֶׁהִתְבָּרֵךְ וְאֶחָד שֶׁהִתְקַלֵּל, אֶחָד בָּרוּךְ וְאֶחָד אָרוּר. כְּמוֹ כֵן מֵהַצַּד שֶׁל יִצְחָק יָצְאוּ שְׁנֵי בָנִים – אֶחָד מְבֹרָךְ, וְאֶחָד שֶׁהִתְקַלֵּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. זֶה נִפְרָד לְצַדּוֹ וְזֶה נִפְרַד לְצַדּוֹ. זֶה דִּיּוֹרוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה דִּיּוֹרוֹ בְּהַר שֵׂעִיר, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. זֶה מְקוֹמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁל מִדְבָּר, וְזַרְבָּה וּשְׁמָמָה, וְזֶה יֹשֵׁב אָהָלִים, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן – בָּרוּךְ וְאָרוּר, זֶה לְצַדּוֹ וְזֶה לְצַדּוֹ. מִזֶּה יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְכָל הַטּוֹב וְכָל הָאוֹר וְכָל גְּאֻלָּה וְכָל הַצָּלָה, וּמִזֶּה יוֹצְאוֹת כָּל הַקְּלָלוֹת וְכָל זֶרֶב וְכָל דָּם וְכָל שְׁמָמָה וְכָל הָרָעוֹת וְכָל הַטֻּמְאָה שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כו) אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסוֹבְבָה אֶת

מִזְּבַזָּךְ ה׳. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרְוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה כָּאן אֶת סוֹד הַדָּבָר, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ טוֹעֵם אֶת טַעַם הַמָּוֶת בַּלַּיְלָה, וְרוּחַ הַטֻּמְאָה שׁוֹרָה עַל אוֹתוֹ הַגּוּף, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָאָדָם וְיוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְעַל שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹצֵאת וּמִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, שׁוֹרָה רוּחַ שֶׁל טֻמְאָה עַל אוֹתוֹ הַגּוּף וְנִטְמָא.

כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה חוֹזֶרֶת לַגּוּף, עוֹבֶרֶת אוֹתָהּ הַהֶבְלָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁבִּידֵי הָאָדָם נִשְׁאֶרֶת הֶבְלָה הַטֻּמְאָה, וְעַל כֵּן אַל יַעֲבִיר יָדוֹ עַל עֵינוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ רוּחַ הַטֻּמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו עַד שֶׁנּוֹטֵל אוֹתָם, וּכְשֶׁנּוֹטֵל יָדוֹ כָּרָאוּי, אָז מִתְקַדֵּשׁ וְנִקְרָא קָדוֹשׁ.

וְאֵיךְ צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ? צָרִיךְ כְּלִי אֶחָד לְמַטָּה וּכְלִי אֶחָד מִלְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַטָּה שֶׁיּוֹשֵׁב בַּזְּהָמָה שֶׁטֻּמְאָה בּוֹ. וְזֶה הַכְּלִי לְקַבֵּל טֻמְאָה, וְזֶה לְהִתְקַדֵּשׁ מִמֶּנּוּ. זֶה בָּרוּךְ וְזֶה אָרוּר. וְלֹא צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ בַּבַּיִת אֶת אוֹתָם מַיִם שֶׁל הַזְּהָמָה, שֶׁלֹּא יִקְרַב אֲלֵיהֶם אִישׁ, שֶׁהֲרֵי בָּהֶם מִתְכַּנְּסִים הַצַּד שֶׁלָּהֶם, וְיָכוֹל לְקַבֵּל נֶזֶק מֵאוֹתָם הַמַּיִם הַטְּמֵאִים.

וְעַד שֶׁיַּעֲבֹר הַזְּהָמָה מִיָּדוֹ לֹא יְבָרֵךְ, וּבֵאַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, בְּטֶרֶם יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת יָדָיו בַּבֹּקֶר, נִקְרָא טָמֵא. כֵּיוָן שֶׁהִתְקַדֵּשׁ, נִקְרָא טָהוֹר. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַל יִטֹּל אֶלָּא מִיָּד שֶׁנִּטְהֲרָה בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא. זֶה נִקְרָא טָהוֹר, וְזֶה נִקְרָא טָמֵא.

מִשּׁוּם כָּךְ כְּלִי אֶחָד לְמַעְלָה וּכְלִי אֶחָד לְמַטָּה, זֶה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא. וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת דָּבָר עִם אוֹתָם הַמַּיִם, אֶלָּא צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ אוֹתָם בִּמְקוֹם שֶׁאֲנָשִׁים לֹא עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יָלִין אוֹתָם בַּבַּיִת, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁפָּכוּ בָּאָרֶץ, רוּחַ הַטֻּמְאָה נִמְצֵאת שָׁם וְיָכוֹלָה לְהַזִּיק. וְאִם זָמַר לָהֶם מִדְּרוֹן תַּוֵּת הָאָרֶץ שֶׁלֹּא יֵרָאוּ – יָפֶה.

וְלֹא יִתֵּן אוֹתָם לְנָשִׁים מְכַשְּׁפוֹת שֶׁיּוּכְלוּ לְהָרַע בָּהֶם לִבְנֵי אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַמַּיִם שֶׁהִתְקַלְּלוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל

שֶׁיִּהְיוּ קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם.

וַיְקַוְּזוּהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבְּרֵכָה וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מָיִם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ. [מִי שֶׁמְּבַטֵּל דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ הֶזֵּרִיב עוֹלָם שָׁלֵם] כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יִהְיוּ לוֹ זְמַנִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא וְזוֹכֶה בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לִשְׁמָהּ כָּרָאוּי, זוֹכֶה לְשָׁכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין דָּנִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּתוּב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. אֹרֶךְ יָמִים בְּאוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֹרֶךְ יָמִים בָּעוֹלָם הַהוּא שֶׁבּוֹ אֹרֶךְ הַיָּמִים, וְאוֹתָם הַיָּמִים הֵם וַדַּאי יָמִים, שָׁם הוּא בְּטָזוֹן הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁבּוֹטְזוֹ אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לְהִתְזַוֵּק בָּעוֹלָם הַהוּא, בִּשְׁמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד, יֵשׁ לוֹ שָׂכָר טוֹב וְשַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְכָל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הַתּוֹרָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו וּמַכְרִיזָה לְפָנָיו וּמְגִנָּה עָלָיו שֶׁלֹּא יִקְרְבוּ אֵלָיו בַּעֲלֵי הַדִּין. כְּשֶׁשּׁוֹכֵב הַגּוּף בַּקֶּבֶר, הִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ. כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת לְהִסְתַּלֵּק לָשׁוּב לִמְקוֹמָהּ, הִיא הוֹלֶכֶת לִפְנֵי הַנְּשָׁמָה הַהִיא. וְכַמָּה שְׁעָרִים נִשְׁבָּרִים מִלִּפְנֵי הַתּוֹרָה עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת לִמְקוֹמָהּ, וְעוֹמֶדֶת עַל הָאָדָם עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר בַּזְּמַן שֶׁיְּקוּמוּ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְהִיא מְלַמֶּדֶת עָלָיו סָנֵגוֹרְיָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ו) בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ – בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹכֵב הַגּוּף בַּקֶּבֶר, שֶׁהַרֵי אָז בַּזְּמַן הַהוּא נִדּוֹן הַגּוּף בַּקֶּבֶר, וְאָז הַתּוֹרָה מְגִנָּה עָלָיו. וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, בַּזְּמַן שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם מִן הֶעָפָר, הִיא תְשִׂיחֶךָ לִהְיוֹת עָלֶיךָ סָנֵגוֹר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הִיא תְשִׂיחֶךָ, מַה זֶּה הִיא תְשִׂיחֶךָ? מְשׂוּם שֶׁאַף עַל גַּב

שֶׁעַכְשָׁו יָקוּמוּ מֵהֶעָפָר, הַתּוֹרָה לֹא תִשְׁתַּכַּח מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי אָז יֵדְעוּ אֶת כָּל אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁעָזְבוּ כְּשֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שְׁמוּרָה מֵאוֹתוֹ זְמַן, וְתִכָּנֵס לִמְעֵיהֶם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְהִיא תְדַבֵּר בִּמְעֵיהֶם.

וְכָל הַדְּבָרִים מְתֻקָּנִים יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהוּא לֹא יָכֹל לְהַשִּׂיג אוֹתָם כָּרָאוּי וְהוּא הִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם וְלֹא נִדְבַּק בָּהֶם – כֻּלָּם נִכְנָסִים לְמֵעָיו מְתֻקָּנִים וְהַתּוֹרָה תְּדַבֵּר בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֵךְ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּמוֹ זֶה כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לָעוֹלָם הַבָּא, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁלֹּא זוֹכֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּתּוֹרָה וְהוּא הוֹלֵךְ בַּזְּשִׁשָּׁכָה, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נוֹטְלִים אוֹתוֹ וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם לַמָּקוֹם הַתַּזְוִתוֹן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְרַזֵּם עָלָיו, שֶׁנִּקְרָא בּוֹר שָׁאוֹן טִיט הַיָּוֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן וַיָּקֶם עַל סֶלַע רַגְלַי כּוֹנֵן אֲשֻׁרָי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אוֹתוֹ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְטַנֵּף בַּטִּנּוּפוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, מַה כָּתוּב? וַיִּקְוְזֵהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבָּרָה – זֶה הוּא הַגֵּיהִנֹּם, הַמָּקוֹם שֶׁדָּנִים אֶת אוֹתָם שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה. וְהַבּוֹר רֵק – כְּמוֹ שֶׁהוּא הָיָה רֵיק, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ מַיִם.

וּבֹא וּרְאֵה כַּמָּה הוּא הָעָנְשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִן הַתּוֹרָה וְנֶעֶזְבוּ מִמֶּנָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ט) מִי הָאִישׁ הֶחָכָם וְיָבֶן אֶת זֹאת וְגוֹ' עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר ה' עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִכָּאן (ישעיה ה) לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת.

מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל עוֹמֵד עַל קִיּוּם הַתּוֹרָה, וְהָעוֹלָם לֹא מִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ אֶלָּא בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא קִיּוּם הָעוֹלָמוֹת, מַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

וַיִּקָּחֻהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבֹּרָה. רֶמֶז עַל שֶׁזָּרְקוּ אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַמִּצְרִים, הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ סוֹד הָאֱמוּנָה כְּלָל. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אִם נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים הָיוּ בּוֹ, לָמָּה כָּתוּב בְּרְאוּבֵן לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, וְכִי לֹא יָדַע רְאוּבֵן לָזֶה שֶׁהִנָּה אוֹתָם נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים יַזִּיקוּ אוֹתוֹ, וְאֵיךְ אָמַר לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, וְכָתוּב לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ?.

אֶלָּא שֶׁרָאָה רְאוּבֵן שֶׁהַגֶּחֶק נִמְצָא בִּידֵי אָחִיו, מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע כַּמָּה הֵם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ וּרְצוֹנָם לַהֲרֹג אוֹתוֹ. אָמַר רְאוּבֵן, טוֹב לְהַפִּיל אוֹתוֹ לְתוֹךְ בּוֹר הַנְּחָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים וְלֹא יִמָּסֵר בִּידֵי שׂוֹנְאָיו שֶׁלֹּא מְרַחֲמִים עָלָיו. מִכָּאן אָמְרוּ, יַפִּיל אָדָם עַצְמוֹ לָאֵשׁ אוֹ לְבוֹר שֶׁל נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְלֹא יִמָּסֵר בִּידֵי שׂוֹנְאָיו [שֶׁמְּעַטִּים הֵם שֶׁיְּכוֹלִים לְהַנָּצֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם].

מִשּׁוּם שָׁכֵן בְּמָקוֹם הַנְּחָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים – אִם הוּא צַדִּיק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרַחֵשׁ לוֹ נֵס, וְלִפְעָמִים שֶׁזְּכוּת אָבוֹת מְסַיַּעַת לָאָדָם וְיִנָּצֵל מֵהֶם. אֲבָל כְּיוָן שֶׁנִּמְסָר בִּידֵי שׂוֹנְאָיו, מְעַטִּים הֵם שֶׁיְּכוֹלִים לְהִנָּצֵל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם, מִיָּדָם דַּוְקָא, וְלֹא כָּתוּב לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ וְיוֹתֵר לֹא. אֶלָּא אָמַר רְאוּבֵן, יִנָּצֵל מִיָּדָם, וְאִם יָמוּת בַּבּוֹר – יָמוּת. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלֵהוּ מִיָּדָם

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הִיא זְסִידוּתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁיָּדַע שֶׁשִּׁמְעוֹן וְלֵוִי, הַשַּׁתָּפוּת וְהַחָכְמָה וְהַגְּבֻרוּת שֶׁלָּהֶם הֵם קָשִׁים, שֶׁכַּאֲשֶׁר הִתְגַּבְּרוּ בְּשֶׁכֶם הָרְגוּ כָּל זָכָר [ס"א וְזֶה שֶׁהָרְגוּ כָּל זָכָר], לֹא דַי לָהֶם, אֶלָּא שֶׁנּוֹטְלִים נָשִׁים וָטַף וְכֶסֶף וְזָהָב וְכָל הַבְּהֵמוֹת וְכָל כְּלֵי יְקָר וְכָל מִי שֶׁנִּמְצָא בַּמִּקְרִיָּה, וְלֹא דַי, אֶלָּא שֶׁאָכְלוּ כָּל מַה שֶּׁבַּשָּׂדֶה נָטְלוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית לד) וְאֶת אֲשֶׁר בָּעִיר וְאֶת אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקָחוּ.

אָמַר, וּמָה הַמִּקְרִיָּה הַגְּדוֹלָה כָּזוֹ לֹא נִצַּל מֵהֶם – אִלְמָלֵא הָעֹלָם הַזֶּה יִפֹּל בִּידֵיהֶם, לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ זְחִיכַת בָּשָׂר בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן אָמַר טוֹב לְהִנָּצֵל

מֵהֶם, שֶׁלֹּא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ שְׁאֵרִית בָּעוֹלָם וְלֹא יִרְאֶה מִמֶּנּוּ אַבָּא כְּלוּם לְעוֹלָמִים.

וְכָאן אִם יָמוּת, לֹא יְכוֹלִים לוֹ, וְיִשָּׁאֵר כָּל גּוּפוֹ שָׁלֵם וְאָשִׁיב אוֹתוֹ לְאַבָּא שָׁלֵם, וְעַל כֵּן לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, אַף עַל גַּב שֶׁיָּמוּת שָׁם. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ, וְלֹא אָמַר אֵינֶנּוּ זֶה, אֶלָּא אָמַר אֵינֶנּוּ – אֲפִלּוּ מֵת.

בֹּא רְאֵה מַה שֶּׁעָשָׂה, שֶׁהוּא בְּזָכְמָה הָיָה מִשְׁתַּתֵּף עַצְמוֹ עִמָּהֶם, שֶׁכָּתוּב לֹא נַכֶּנּוּ נָפֶשׁ, וְלֹא כָּתוּב לֹא תַכּוּהוּ, וְהוּא לֹא הָיָה שָׁם כְּשֶׁנִּמְכַּר יוֹסֵף, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם שִׁמְּשׁוּ אֶת אֲבִיהֶם, כָּל אֶזְהָד וְאֶזְהָד יוֹם אֶזְהָד, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה שֶׁל רְאוּבֵן, וְעַל כֵּן רָצָה שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהָיָה הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁלּוֹ לֹא יֵאָבֵד יוֹסֵף, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף דַּוְקָא, אֲפִלּוּ [זֶה אוֹ] מֵת, מִיָּד וַיָּשָׁב אֶל אֶחָיו וַיֹּאמֶר הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ.

וַאֲפִלּוּ רְאוּבֵן לֹא יָדַע מֵאוֹתָהּ הַמְּכִירָה שֶׁל יוֹסֵף. וַהֲרֵי בְּאַרְוִהוּ שֶׁהַשְׁכִּינָה הִשְׁתַּתְּפָה עִמָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא יָדַע רְאוּבֵן מֵהַמְּכִירָה הַהִיא שֶׁל יוֹסֵף, וְלֹא הִתְגַּלְתָּה לוֹ עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיּוֹסֵף הִתְגַּלָּה לְאֶחָיו.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרַם לְרְאוּבֵן מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲזִיוֹת אֶת יוֹסֵף. מַה כָּתוּב? (דברים לג) יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁיָּדַע שֶׁנִּלְקְחָה בְּכוֹרָתוֹ מִמֶּנּוּ וְנִתְּנָה לְיוֹסֵף, הִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲזִיוֹת אוֹתוֹ, וְהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה וְאָמַר יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת, וְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם זֶה, וּמִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה מֵהַמַּעֲשֶׂה הַהוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? וַיִּקְחוּ אֶת כְּתֹנֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. הֲרֵי בְּאַרְוִהוּ, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁדָּם הַשָּׂעִיר דּוֹמֶה לְדָם שֶׁל אָדָם. אֲבָל בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַדָּבָר בָּא כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים אֲפִלּוּ כְּזוֹטֹ הַשַּׂעֲרָה.

יַעֲקֹב עָשָׂה מַעֲשֶׂה כָּרָאוּי, בַּמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהִקְרִיב לְאָבִיו שָׂעִיר, שֶׁהוּא

צַד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְעִם כָּל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִקְרִיב שָׁעִיר וְהִכְזִישׁ אֶת אָבִיו שֶׁהוּא הַצַּד שֶׁלּוֹ, נֶעֱנַשׁ בַּשָּׁעִיר הָאַזַּר הַזֶּה שֶׁהִקְרִיבוּ לוֹ בָּנָיו אֶת הַדָּם שֶׁלּוֹ.

בּוֹ כָּתוּב (בראשית כז) וְאֶת עֹרֹת גְּדָיֵי הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו, מִשּׁוּם כָּךְ – וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתֹנֶת בַּדָּם, הִקְרִיבוּ לוֹ כֻּתֹּנֶת לְהַכְזִישׁ אוֹתוֹ. וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הוּא גָּרַם שֶׁכָּתוּב וַיְזֻעַרד יִצְחָק זִרְדָּה גְּדֹלָה עַד מְאֹד, מִשּׁוּם כָּךְ גָּרְמוּ לוֹ שֶׁזֻּעַרד זִרְדָּה בַּזְּמַן הַהוּא, שֶׁכָּתוּב הַכֵּר נָא הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ הִיא אִם לֹא.

רַבִּי זְיָיא אָמַר, כָּתוּב בּוֹ (שם) הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו אִם לֹא – לוֹ כָּתוּב, הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ הִיא אִם לֹא. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים בְּכָל מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר [נ"א אָמַר רַבִּי אַבָּא], כֵּיוָן שֶׁכָּל הַשְּׁבָטִים רָאוּ אוֹתוֹ הַצַּעַר שֶׁל אֲבִיהֶם, וַדַּאי הִתְנַזְּמוּ וְנָתְנוּ עַצְמָם עַל יוֹסֵף שֶׁיְּפַדּוּ אוֹתוֹ אִלְמָלֵא יִמְצְאוּ אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁלֹּא יְכוֹלִים, זָזְרוּ אֶל יְהוּדָה וְהֶעֱבִירוּ אוֹתוֹ מֵעֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, [וְאָז ס"א וְכֵיוָן שֶׁ] הֶעֱבִירוּהוּ מֵעֲלֵיהֶם, מַה כָּתוּב? וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם ה' וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִתְקִין לוֹ שִׁבְעָה עַמּוּדִים עַל מַה שֶּׁעוֹמֵד, וְכָל הָעַמּוּדִים עוֹמְדִים בְּעַמּוּד אֶחָד יְזִידִי, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב (משלי ט) חָצְבָה בֵיתָהּ חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְכָל אֵלֶּה הֵם עוֹמְדִים בְּדַרְגָּה אַחַת מֵהֶם שֶׁנִּקְרֵאת (שם י) צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

וּכְשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִבְרָא מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הָעוֹלָם וְתִקּוּנוֹ, שֶׁהוּא נְקֻדָּה אַחַת שֶׁל הָעוֹלָם וְהָאֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, וּמִי הוּא? צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (תהלים נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ. וּמֵאַיְזֶה מָקוֹם? מִצִּיּוֹן, שֶׁכָּתוּב מִצִּיּוֹן מִכְלַל יְפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא צַד הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה כָּרָאוּי

[וְכָעֵת יִשְׂרָאֵל הֶחֱזִיקוּ בּוֹ בְּסוֹדוֹת הַמִּצְוֹות שֶׁל הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם מַחֲזִיק אָדָם בַּצִּיצִית שֶׁמִּתְעַטֵּף בָּהּ], וְצִיּוֹן הַחוֹזֶק וְהַנֶּהֱדָּה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וּמֵהַמָּקוֹם הַהוּא נִתְקַן כָּל הָעוֹלָם וְנַעֲשָׂה, וּמִתּוֹכוֹ נָזוּן כָּל הָעוֹלָם.

וּבֹא וּרְאֵה, וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם ה' וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם ה', לָמָּה כָּתוּב וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ? הִנֵּה [ס"א אֶלָּא] כָּאן סוֹד הָאֱמוּנָה [עַל מָה עוֹלָם] שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁצִּיּוֹן הִיא הַשְּׁלֵמוּת וְהַיְפִי שֶׁל הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם נָזוּן מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן, וְהֵן אַוָּזת, הֵם צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, זֶה דִּין וְזֶה רַחֲמִים, וּשְׁנֵיהֶם אָחוּז, מִכָּאן דִּין וּמִכָּאן רַחֲמִים.

מִמַּעְלָה לְמַעְלָה יוֹצֵא קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע. לְאַוָּזר שֶׁאוֹתוֹ הַקּוֹל יוֹצֵא וְנִשְׁמָע, אָז יוֹצְאִים הַדִּינִים וְדַרְכֵי הַדִּין, וְהָרַחֲמִים יוֹצְאִים וְנִפְרָדִים מִשָּׁם. וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם ה', זֶה בֵּית הַדִּין בְּרַחֲמִים. וְעֶלְיוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ נִמְצָא וְאֵינוֹ נוֹדָע, כֵּיוָן שֶׁהַקּוֹל הַהוּא יוֹצֵא, אָז נִמְצָא הַכֹּל, דִּין וְרַחֲמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ. כֵּיוָן שֶׁיִּתֵּן קוֹלוֹ, אָז בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ, מַיִם וְאֵשׁ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד יְהוּדָה, מַה כָּתוּב? (בראשית כט) וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הוּא הַיְסוֹד הָרְבִיעִי מֵאוֹתָם הָאַרְבָּעָה שֶׁהֵם הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, עֲמוּד אָחוּז מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה הָעֲמוּדִים, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו, שֶׁהָיָה מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוֹרִידוּ אֶת יוֹסֵף לְמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וַיַּרְא שָׁם יְהוּדָה בַּת אִישׁ כְּנַעֲנִי, וְכִי כְּנַעֲנִי הָיָה? אֶלָּא הִנֵּה פָּרְשׁוּהוּ הַזְּבֵרִים. וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר. שְׁלֹשָׁה בָּנִים הָיוּ לִיהוּדָה, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם רַק אָחוּז, וְזֶה הוּא שֵׁלָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי חִזְקִיָּא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה כָּתוּב בִּבְנֵי יְהוּדָה, בָּרִאשׁוֹן – וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר, וּבַשֵּׁנִי הָאַוָּזרִים כָּתוּב, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ אוֹנָן, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁלָה?

אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ הִיא סוֹד עֶלְיוֹן, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי. וַיֵּרֶד

יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו, שֶׁהִנֵּה נִכְסְתָה הַלְּבָנָה וְיָרְדָה מֵהַדַּרְגָּה שֶׁל תִּקּוּן לְתוֹךְ דַּרְגָּה אַחֶרֶת, שֶׁהִתְזַוְּגָה בָּהּ הַנָּחָשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּט עַד אִישׁ עֲדֻלָּמִי וּשְׁמוֹ חִירָה.

וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר, וְהוּא רַע, וְהַכֹּל אָחוֹז, שֶׁבָּא מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ וְלֹא כָּתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב, וְכָאן אֶת – לְרַבּוֹת דַּרְגָּה אַחֶרֶת שֶׁזִּוְּגָה הַטֻּמְאָה נוֹלַד, וְזֶה הוּא עֵר רַע, וְהַכֹּל אָחוֹז.

אָחוֹר כָּךְ לֹא הִתְבַּסֵּם הַמָּקוֹם עַד שֶׁבָּא שֵׁלָה שֶׁהָיָה הָעִקָּר שֶׁל כֻּלָּם. מַה כָּתוּב? וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה׳. כָּתוּב כָּאן רַע, וְכָתוּב שָׁם (בראשית ו) כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו. רַע שֶׁשּׁוֹפֵךְ דָּמִים, שׁוֹפֵךְ זֶרַע עַל הָאָרֶץ, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיְמִתֵהוּ ה׳. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיךָ וְגוֹ׳.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיךָ וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מא) הֶעֱירוֹתִי מִצָּפוֹן וַיֵּאת מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ יִקְרָא בִשְׁמִי וְיָבֹא סְגָנִים כְּמוֹ זוֹמֶר וּכְמוֹ יוֹצֵר יִרְמָס טִיט. בֹּא רְאֵה כַּמָּה בְּנֵי אָדָם הֵם טִפְּשִׁים שֶׁאֵין יוֹדְעִים וְאֵין מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִנֵּה כֻּלָּם יְשֵׁנִים, שֶׁאֵין מִתְעוֹרְרִים, וְשֵׁנָה בִּנְקֻבֵי עֵינֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הַכֹּל הוּא בְּזָכְמָה, וְאֵין לְךָ אֵיבָר וְאֵיבָר בָּאָדָם שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּתְתַּקֵּן כָּל הַגּוּף בְּאֵיבָרָיו כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁתַּתֵּף [הִתְזַוֵּג] עִמּוֹ וְהִכְנִיס בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה כְּדֵי לְלַמֵּד אֶת הָאָדָם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו, כְּדֵי שֶׁאָדָם יִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי.

[וּמְשׁוּם זֶה] [וּבְעוֹד] שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, צָרִיךְ לָאָדָם לְהַגְדִּיל אֶת דְּמוּת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בָּעוֹלָם. וְסוֹד זֶה, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא לֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לָעוֹלָמִים, וְעַל זֶה צָרִיךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת הַנָּהָר וְהַמָּקוֹר

שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. [נָ"ר רֶמֶז לִבְרִית הַקֹּדֶשׁ שֶׁזָּתוּם בְּבְשָׂרוֹ, שֶׁהוּא דֻּגְמָא שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּ"ר הַסּוֹד שֶׁל צַדִּיק שֶׁמִּתְזַוֵּג עִם צֶ"ק יַזַּד לְמַעְלָה. מְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְמַטָּה לְהִתְזַוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ בִּקְדֻשָּׁה כְּדֵי שֶׁיִּתְזַוֵּג בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.] וְכָל זְמַן שֶׁאָדָם לֹא יַצְלִיחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה [ס"א וְעַל כֵּן צָרִיךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת הַנָּהָר וְהַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאִם לֹא] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹקֵר אוֹתוֹ וְנוֹטֵעַ אוֹתוֹ בְּכַמָּה פָּעָמִים כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, הַעֲירוֹתִי מִצָּפוֹן וַיֵּאֶת. הַעֲירוֹתִי – זוֹ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַזִּוּוּג שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהִיא הִתְעוֹרְרוּת מִצַּד הַצָּפוֹן. וַיֵּאֶת – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבָּאָה מִלְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ אוֹתָהּ מִלְמַעְלָה, בָּאָה לָעוֹלָם הַזֶּה וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

מִמְּזָרַיִם שֶׁמֶשׁ – זֶה הַמָּקוֹם שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת הַנְּשָׁמָה וּמְאִירָה. וְיָבֹא סְגָנִים [כְּמוֹ זֹמֶר] – אֵלּוּ הֵם זֵילוֹת הָעוֹלָם שֶׁבָּאִים מִשּׁוּם [בְּתוֹךְ] אוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת. כְּמוֹ זֹמֶר – כְּמוֹ שֶׁמִּתְעוֹרֵר אָדָם בַּגּוּף.

שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה זִוּוּגִים וּמַטִּיל נְשָׁמוֹת בָּעוֹלָם, וְנִמְצֵאת זְוֵגוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל הוּא [ס"א יְהֹוָה] בָּרוּךְ. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם, כְּדֵי לְהִשְׁתַּדֵּל בִּדְרָכָיו, וְלֹא יַפְסִיק אֶת מְקוֹרוֹ וּמַעְיָנוֹ לְעוֹלָמִים.

וְכָל מִי שֶׁמַּפְסִיק מְקוֹרוֹ [מִלְמַטָּה וּמְיַבֵּשׁ אוֹתוֹ, כִּבְיָכוֹל גּוֹרֵם לְהַפְסֵק לְמַעְלָה, אָז (איוב יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. וְהוּאִיל וּבֶן אָדָם הוּקַם לְמַטָּה כַּדֻּגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה – מִי שֶׁמְּקוֹרוֹ יָבוּשׁ מֵעֲשׂוֹת פֵּרוֹת, כְּמוֹ זֶה שֶׁלֹּא רָצָה לִשָּׂא אִשָּׁה, אוֹ שֶׁנָּשָׂא אוֹתָהּ וְהִשְׁתַּדֵּל וְלֹא יָכֹל, אֵלּוּ שְׁשֵׁנֵי הַפָּכִים הֵם זֶה מִזֶּה, (אוֹ אוֹתוֹ) שֶׁיָּבוּשׁ מֵעֲשׂוֹת פֵּרוֹת, אֵין לוֹ תַּקָּנָה לְעוֹלָם.

(קהלת א) מְעַוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָצָה לִשָּׂא אִשָּׁה וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה. וְאוֹתוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל וְנָשָׂא אִשָּׁה וְלֹא יָכֹל, זֶה מִתְקַן בְּגוֹאֲלוֹ

שֶׁקָּרוֹב לוֹ, שֶׁהוּא אָזְיוֹ שֶׁל אוֹתוֹ מֵת בִּכְלִי בָּנִים]. כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ הָאִישׁ לֹא נִכְנָס לַפַּרְגּוֹד וְלֹא נוֹטֵל חֵלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא [וְנִשְׁמָתוֹ לֹא נִכְלֶלֶת בַּמָּקוֹם שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת נִכְלָלוֹת, וְנִגְזֶרֶת דְּמוּתוֹ מִשָּׁם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִלְפָנָי. הוֹאִיל וְכָךְ הוּא, בּוֹרֵא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹאֵל שֶׁיִּגְאָלֵנוּ מִיַּד הַמַּשְׁוְזִיתִים, וְזֶה אָזְיוֹ שֶׁקָּרוֹב אֵלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וְגוֹ'. וְכָתוּב בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיךָ וְיַבֵּם אֹתָהּ וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמָתוֹ לֹא נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא הִיא עוֹמֶדֶת בַּחוּץ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָכָה לְהָאִיר בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּגּוּף הַהוּא.

מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, יֵלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר וְיִזְכֶּה בּוֹ. כְּמוֹ כֵן עֵץ שֶׁדּוֹלֵק וְאוֹרוֹ לֹא עוֹלֶה, יַכּוּ אוֹתוֹ וְיַעֲלֶה בּוֹ אוֹר וְיָאִיר. עֵץ הוּא אָדָם, שֶׁכָּתוּב (שם כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה. רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁהָאָדָם כְּשֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהוֹלֵךְ וְתָאֵב וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וּמְזַדַּוֵּג עִם אִשָּׁה וְלֹא זוֹכֶה לְבָנִים, זֶהוּ עֵץ שֶׁדּוֹלֵק וְאוֹרוֹ לֹא עוֹלֶה, כְּלוֹמַר, נִשְׁמָתוֹ לֹא זוֹכָה בְּאוֹתוֹ הַגּוּף לִהְיוֹת מוּאֶרֶת, אֶלָּא הִיא בַּזַּשְׁכָּה].

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (ישעיה מה) לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הָעוֹלָם בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית כה) וַיֶּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה. סוֹד הַנְּשָׁמָה שֶׁבָּאָה לְהִתְתַּקֵּן כְּמוֹ מִקֶּדֶם.

בֹּא רְאֵה בְּאוֹתוֹ הַגּוּף מַה כָּתוּב, (ישעיה נג) וַה' חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי אִם תָּשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ ה' בְּיָדוֹ יִצְלָח. וַה' חָפֵץ דַּכְּאוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, לָמָּה חָפֵץ? כְּדֵי שֶׁיִּטְהַר. אִם תָּשִׂים אָשָׁם – הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת אִם יָשִׂים אָשָׁם! מַה זֶּה אִם תָּשִׂים? אֶלָּא עַל הַנְּשָׁמָה חָזַר הַדָּבָר. אִם הַנְּשָׁמָה הַהִיא רוֹצָה לְהִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי – יִרְאֶה זֶרַע, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת וּמִשּׁוֹטֶטֶת וּמְזַמֶּנֶת לְהִכָּנֵס לְאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁהִתְעַסֵּק בָּהּ הָאָדָם בְּפָרְיָהּ וּרְבִיָּהּ, וְאָז יַאֲרִיךְ יָמִים, וְחֵפֶץ ה' – זוֹ הַתּוֹרָה – בְּיָדוֹ יִצְלָח.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה וּמְקוֹרוֹ וּמַעְיָנוֹ עוֹמֵד בּוֹ לְזוֹנָם, אֵין לוֹ מָקוֹם לְהִכָּנֵס לַפַּרְגּוֹד. וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁבְּאֵר הַמַּיִם, אִם לֹא נִכְנָס בָּהּ אוֹתוֹ הַמָּקוֹר וְהַמַּעְיָן, אֵינָהּ בְּאֵר, שֶׁהַבְּאֵר וְהַמָּקוֹר הֵם יַחַד וְהֵם סוֹד אֶחָד, וּבְאַרְנוּ.

כָּתוּב (תהלים קכז) שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא. בֹּא רְאֵה כַּמָּה הֵם זַכָּאִים דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁבְּכָל דָּבָר וְדָבָר בַּתּוֹרָה יֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכַּאֲשֶׁר נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, אֶת כָּל הַגָּנָזִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם נָתַן לָהֶם [וְכֻלָּם] בַּתּוֹרָה, וְכֻלָּם נִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁקִּבְּלוּ הַתּוֹרָה בְּסִינַי.

בֹּא רְאֵה, שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם – אֵלּוּ הֵם הַיְזִידִים שֶׁנִּמְצָאִים, שֶׁאֵינָם זָכָר וּנְקֵבָה כָּרָאוּי, וּמַקְדִּימִים בַּבֹּקֶר לַעֲבוֹדָתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ד) יֵשׁ אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי וְגוֹ', וְאֵין קֵץ לְכָל עֲמָלוֹ. מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת – מְאַחֲרִים הַמְּנוּחָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בוֹ שָׁבַת, מִשּׁוּם שֶׁהָאִשָּׁה אֶל הָאָדָם הִיא נָזוֹת וַדַּאי אֶצְלוֹ.

אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים, מַה זֶּה לֶחֶם הָעֲצָבִים? שֶׁכַּאֲשֶׁר לָאָדָם יֵשׁ בָּנִים, אוֹתוֹ הַלֶּחֶם שֶׁאוֹכֵל, אוֹכֵל אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְרִצּוֹן הַלֵּב. וְזֶה שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים, אוֹתוֹ לֶחֶם שֶׁאוֹכֵל הוּא לֶחֶם שֶׁל עֶצֶב, וְאֵלּוּ הֵם אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים וַדַּאי.

כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא, מַה זֶּה יִתֵּן לִידִידוֹ? זֶהוּ שֶׁמְּקוֹרוֹ מְבֹרָךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ שֵׁנָה בָּעוֹלָם הַהוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּדֵי שֶׁאוֹתוֹ הָאִישׁ יִשְׁכַּב וְיֵהָנֶה בָּעוֹלָם הַבָּא הַהוּא כָּרָאוּי.

יֵשׁ אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי וְגוֹ', יֵשׁ אֶחָד – זֶהוּ אָדָם שֶׁהוּא יְזִידִי בָּעוֹלָם, לֹא יְזִידִי כָּרָאוּי, אֶלָּא שֶׁהוּא בְּלִי זִוּוּג. וְאֵין שֵׁנִי – שֶׁאֵין עִמּוֹ סָמֶךְ. גַּם בֵּן – שֶׁיָּקִים שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל לֹא הִשְׁאִיר. וָאָז אֵין לוֹ – שֶׁיָּבִיא אוֹתוֹ לְתִקּוּן.

וְאֵין קֵץ לְכָל עֲמָלוֹ – שֶׁהוּא עָמֵל תָּמִיד, שֶׁמַּקְדִּים יוֹם וָלַיְלָה. גַּם עֵינוֹ לֹא

תִּשְׁבַּע עֶשֶׂר – וְאֵין לוֹ לֵב לְהַשְׁגִּיחַ וְלוֹמַר, לְמִי אֲנִי עָמֵל וּמְזַסֵּר אֶת נַפְשִׁי מִטּוֹבָה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁכְּדַי שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה יוֹתֵר וְיַעֲשֶׂה מִשְׁתֶּה בְּכָל יוֹם תָּמִיד – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי הַנֶּפֶשׁ אֵינָהּ נֶהֱנֵית מִמֶּנּוּ. אֶלָּא וַדַּאי הוּא מְזַסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ מִטּוֹב שֶׁל הָאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא מִשּׁוּם שֶׁזּוֹהִי נֶפֶשׁ זָסֵרָה, שֶׁלֹּא הִשְׁלִמָה כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה כַּמָּה זָסּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל מַעֲשָׂיו, מִשּׁוּם שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּתַּקֵּן וְלֹא יֹאבַד מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי זְיָיא שָׁאַל, זֶה שֶׁהוּא צַדִּיק שָׁלֵם וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת וְכָל מַעֲשָׂיו לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא זָכָה לִבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם וְלֹא זָכָה, אוֹ שֶׁהָיוּ לוֹ וּמֵתוּ – מַה הֵם לָעוֹלָם הַבָּא? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, מַעֲשָׂיו וְהַתּוֹרָה הַהִיא מְגִנִּים עָלָיו לָעוֹלָם הַהוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲלֵיהֶם וְעַל אוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, [כְּמוֹ רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהָיוּ לוֹ בָּנִים וּמֵתוּ, וּכְמוֹ רַבִּי זְכַרְיָה שֶׁהוּא עָקָר] עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה נו) כֹּה אָמַר ה' לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בַּאֲשֶׁר חָפַצְתִּי וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת, מִשּׁוּם שֶׁלְּאֵלֶּה יֵשׁ זֵלֶךְ לָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, נָאֶה הוּא וְיָפֶה.

בֹּא רְאֵה, צַדִּיק שָׁלֵם שֶׁהָיוּ בּוֹ כָּל אֵלֶּה וְהִשְׁלִם כָּרָאוּי וּמֵת בְּלִי בָנִים, וְהִנֵּה יוֹרֵשׁ מְקוֹמוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא – הַאִם אִשְׁתּוֹ צְרִיכָה יִבּוּם אוֹ לֹא? אִם תֹּאמַר שֶׁצְּרִיכָה לְהִתְיַבֵּם, הֲרֵי זֶה לֵרִיקָנוּת, שֶׁהֲרֵי אֶת מְקוֹמוֹ יָרַשׁ בָּעוֹלָם הַהוּא.

אֶלָּא וַדַּאי צְרִיכָה לְיִבּוּם, מִשּׁוּם שֶׁאֵינָנּוּ יוֹדְעִים אִם הָיָה שָׁלֵם בְּמַעֲשָׂיו וְאִם לֹא. וְאִם הִיא מִתְיַבֶּמֶת, זֶה לֹא הָיָה בְּרֵיקָנוּת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְאִישׁ הַזֶּה שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם וּמֵת בְּלִי בָנִים וְגוֹאֵל לֹא הָיָה לוֹ בָּעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהַצַּדִּיק הַשָּׁלֵם הַזֶּה מֵת וְאִשְׁתּוֹ מִתְיַבֶּמֶת, וְהוּא יָרַשׁ אֶת

מְקוֹמוֹ, בָּא הָאִישׁ הַהוּא וּמִשְׁתַּלֵּם כָּאן, וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לוֹ מָקוֹם לָעוֹלָם עַד שֶׁיָּמוּת הַצַּדִּיק הַשָּׁלֵם הַזֶּה וְהוּא יִשְׁתַּלֵּם בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר לב) כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְגוֹ'.

וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, בָּנִים מְזַמְּנִים לַצַּדִּיקִים בְּמִיתָתָם. בְּזַוַּיֵיהֶם לֹא זָכוּ, וּבְמִיתָתָם זָכוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֻּלָּם אֱמֶת וְזָכוּת, [וְזָס] וְזַיִּים עַל הַכֹּל. (קהלת ד) טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם שָׂכָר טוֹב בַּעֲמָלָם – אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּתְעַסְקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהוֹלִיד בָּנִים, שֶׁאוֹתָם בָּנִים שֶׁהִשְׁאִירוּ, בְּגָלָלָם יֵשׁ לָהֶם שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְגָלָלָם יוֹרְשִׁים אֲבוֹתֵיהֶם וֵזֶלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא, וּבְאַרוּהוּ.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵעַ אִילָנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִם הִצְלִיזוּ – יָפֶה. לֹא הִצְלִיזוּ – עוֹקֵר אוֹתָם וְשׁוֹתֵל אוֹתָם אֲפָלוּ כַּמָּה פְּעָמִים, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵן לְטוֹב וּלְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם.

בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָזְיִךְ וְיַבֵּם אֹתָהּ. שֶׁהֲרֵי יְהוּדָה וְכָל הַשְּׁבָטִים הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה וְעִקַּר הַדָּבָר וְהֶקֵם זֶרַע, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַזֶּרַע צָרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן הַדָּבָר וְלִגְלֹם גֹּלֶם לְתִקּוּן שֶׁלֹּא יִפָּרֵד הַזֶּרַע מִשָּׁרְשׁוֹ כָּרָאוּי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לד) וְאָדָם עַל עָפָר יָשׁוּב.

וּכְשֶׁנִּתְקַן אַזַּר כָּךְ כָּרָאוּי, אֵלּוּ מִשְׁתַּבְּזִים בָּעוֹלָם הַהוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶם, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב (קהלת ד) וְשַׁבְּזַז אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, דַּוְקָא, מִן הַזַּוִּים אֲשֶׁר הֵם זַוִּים עֲדֶנָה. מַה זֶּה עֲדֶנָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח) אַזְרֵי בְלֻתִּי הָיְתָה לִי עֶדְנָה, וְכָתוּב (איוב לג) יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו.

וְטוֹב מִשְּׁנֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר עֵדֶן לֹא הָיָה [שֶׁלֹּא שָׁב לִימֵי עֲלוּמָיו] אֲשֶׁר לֹא רָאָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה הָרָע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּזַּוּת הַשָּׁמֶשׁ. וְטוֹב מִשְּׁנֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר עֵדֶן לֹא הָיָה, שֶׁלֹּא שָׁב לִימֵי עֲלוּמָיו וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן וְלֹא סוֹבֵל זַוָּטָאִים רִאשׁוֹנִים, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ מָקוֹם מִתְקַן בָּעוֹלָם הַהוּא

כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? (קהלת ז׳) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וְגוֹ׳, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה וֶסֶד וְלֹא רוֹצֶה לְכַלּוֹת אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְכָל דְּרָכָיו כֻּלָּם אֱמֶת וּזְכוּת לְהֵיטִיב לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים לז) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ.

וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה׳ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמָת גַּם אֹתוֹ. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח, (קהלת יא) בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ וְגוֹ׳. בֹּא רְאֵה כַּמָּה רָאוּי לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִזְּוָטָאָיו וּלְהִזָּהֵר בְּמַעֲשָׂיו לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכַּמָּה שְׁלוּחִים וְכַמָּה מְמֻנִּים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁהֵם הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים וְרוֹאִים אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם וּמְעִידִים עָלָיו [ז״ז עֲלֵיהֶם], וְהַכֹּל כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּכָל אוֹתָם הַזְּוָטָאִים שֶׁנִּטְמָא בָּהֶם הָאָדָם יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה, זֶהוּ זְוָטָא שֶׁנִּטְמָא בּוֹ אָדָם יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא – מִי שֶׁשּׁוֹפֵךְ זַרְעוֹ לָרִיק וּמוֹצִיא זֶרַע לְזִנָּם בַּיָּד אוֹ בָּרֶגֶל וְנִטְמָא בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע.

בִּגְלַל זֶה לֹא נִכְנָס לַמְּזוֹזָה וְלֹא רוֹאֶה תֹּאַר פָּנָיו שֶׁל עַתִּיק יוֹמִין, כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ, כָּתוּב כָּאן לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכָתוּב וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה׳, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (ישעיה א) יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁיֵּרָא מֵרִבּוֹנוֹ וְיִהְיֶה שָׁמוּר מִדֶּרֶךְ רָעָה, וִיטַהֵר עַצְמוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּיִרְאַת רִבּוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, בַּבֹּקֶר זְרַע [אֶת] זַרְעֶךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֶרוּהוּ, בַּבֹּקֶר – זֶהוּ בִּזְמַן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בְּכוֹזוֹ וְיִהְיֶה בַּעֲלוּמָיו, אָז יִשְׁתַּדֵּל לְהוֹלִיד בָּנִים עִם אִשָּׁה שֶׁרְאוּיָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ.

שֶׁהֲרֵי אָז הוּא הַזְּמַן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכז) כְּזִזִּים בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְלַמֵּד אוֹתָם דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִהְיֶה לוֹ שָׂכָר

טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכְּתוּב אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא יֵבוֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשַּׁעַר. לֹא יֵבוֹשׁוּ – בָּעוֹלָם הַהוּא, בִּזְמַן שֶׁבַּעֲלֵי הַדִּין יָבוֹאוּ לְהַטְרִיג עָלָיו, שֶׁאֵין לְךָ שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַהוּא כְּמוֹ הַהוּא שֶׁמְּלַמֵּד אֶת בְּנוֹ יִרְאַת רִבּוֹנוֹ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה מָה אָמַר בְּאַבְרָהָם, שֶׁכְּתוּב (בראשית יז) כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה׳ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וְעַל כֵּן אוֹתָהּ הַזְּכוּת קַיֶּמֶת לוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא אֵצֶל כָּל בַּעֲלֵי הַדִּין.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ, וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ – אֲפִלּוּ בִּימֵי הַזְּקֻנָּה, שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁאָדָם זָקֵן, [לֹא יֹאמַר כְּבָר הִשְׁתַּדַּלְתִּי וְדַי לִי, אוֹ – כְּבָר הִשְׁתַּדַּלְתִּי וְאֵינִי יָכוֹל, וְכֵעֵת שֶׁאֲנִי זָקֵן אֵינִי רוֹצֶה. וְעִם כָּל זֶה] מַה כָּתוּב? אַל תַּנַּח יָדֶךָ. לֹא יָנִיחַ מִלְּהוֹלִיד בָּעוֹלָם הַזֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תֵּדַע אֵיזֶה יִכְשַׁר הֲזֶה אוֹ זֶה. לְפָנֵי הָאֱלֹהִים – כְּדֵי שֶׁיַּעַמְדוּ בִּשְׁבִילוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא.

וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים קכז) הִנֵּה נַחֲלַת ה׳ בָּנִים. זֶהוּ צְרוֹר הַנְּשָׁמוֹת, הַצַּד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. וְלַנַּחֲלָה הַזּוֹ, מִי מְזַכֶּה אֶת הָאָדָם לְהִכָּנֵס לְאוֹתָהּ נַחֲלַת ה׳? הַבָּנִים. אוֹתָם הַבָּנִים מְזַכִּים אוֹתוֹ לְנַחֲלַת ה׳, וְעַל כֵּן אַשְׁרֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמְּזַכֶּה אוֹתָם לְלַמֵּד אוֹתָם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַתָּסַר בִּגְדֵי אַלְמְנוּתָהּ מֵעָלֶיהָ וְגוֹ׳. בֹּא רְאֵה, תָּמָר הָיְתָה בַּת כֹּהֵן, וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהִיא הָלְכָה כְּדֵי לִזְנוֹת עִם זְמִימָהּ? שֶׁהֲרֵי הִיא, צְנִיעוּת נִמְצְאָה בָּהּ תָּמִיד. אֶלָּא הִיא הָיְתָה צַדֶּקֶת, וּבְזִוְּכְמָה עָשְׂתָה אֶת זֶה, שֶׁהֲרֵי הִיא לֹא הִפְקִירָה אֶת עַצְמָהּ אֵלָיו, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיָּדְעָה יְדִיעָה וּבְזִוְּכְמָה הִתְבּוֹנְנָה, וְעַל כֵּן הִיא בָּאָה אֵלָיו לַעֲשׂוֹת [עִמּוֹ] זִוָּסֵד וֶאֱמֶת, וְעַל זֶה בָּאָה [בְּפַרְהֶסְיָא] וְהִשְׁתַּדְּלָה בָּעֵסֶק הַזֶּה.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא יָדְעָה יְדִיעָה וְהִשְׁתַּדְּלָה בְּעֵסֶק זֶה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה שָׁם סִיעַ בַּמַּעֲשֶׂה הַהוּא וּמִיָּד הִתְעַבְּרָה, וְהַכֹּל הָיָה מִמֶּנּוּ. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָם בָּנִים מֵאִשָּׁה אֲזֶרֶת? לָמָּה

מִזּוֹ? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִיא הֵצֵרָכָה לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה וְלֹא אִשָּׁה אַוֶּרֶת.

שְׁתֵּי נָשִׁים הָיוּ שֶׁמֵּהֶן נִבְנָה הַזֶּרַע שֶׁל יְהוּדָה, וּבָאוּ מֵהֶן דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וּשְׁתֵּי הַנָּשִׁים הַלָּלוּ זוֹ כְּמוֹ זוֹ, תָּמָר וְרוּת שֶׁמֵּתוּ בַּעֲלֵיהֶן בְּרֵאשׁוֹנָה, וְהֵן הִשְׁתַּדְּלוּ לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה.

תָּמָר הִשְׁתַּדְּלָה אֲצֶל זְמִירָהּ, שֶׁהוּא יוֹתֵר קָרוֹב לְבָנָיו שֶׁמֵּתוּ. מָה הַטַּעַם הִיא הִשְׁתַּדְּלָה אֶצְלוֹ? שֶׁכָּתוּב כִּי רָאֲתָה כִּי גָדַל שֵׁלָה וְהִיא לֹא נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה, וּמִשּׁוּם זֶה הִשְׁתַּדְּלָה בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲצֶל זְמִירָהּ.

רוּת מֵת בַּעְלָהּ, וְאַוֶּזֶר כָּךְ הִשְׁתַּדְּלָה בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲצֶל בֹּעַז, שֶׁכָּתוּב (רוּת ג) וַתֵּגֶל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב, וְהִשְׁתַּדְּלָה עִמּוֹ, וְאַוֶּזֶר כָּךְ הוֹלִידָה אֶת עוֹבֵד. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא יָצָא עוֹבֵד מֵאִשָּׁה אַוֶּרֶת? אֶלָּא וַדַּאי הִיא הֵצֵרָכָה וְלֹא אִשָּׁה אַוֶּרֶת. וּמִשְּׁתֵּי אֵלּוּ נִבְנָה וְנִתְקַן זַרְעוֹ שֶׁל יְהוּדָה, וּשְׁתֵּיהֶן עָשׂוּ בְּכַשְׁרוּת, לַעֲשׂוֹת זֶסֶד עִם אוֹתָם הַמֵּתִים לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם לְאַוֶּזֶר מִכֵּן.

וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ד) וְשַׁבֵּחְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהָיוּ זַיִּים בַּהַתְוָלָה, לֹא הָיָה בָּהֶם שֶׁבַח [ז"וז וְאַוֶּזֶר כָּךְ הָיָה בָּהֶם שֶׁבַח], וּשְׁתֵּיהֶן הִשְׁתַּדְּלוּ לַעֲשׂוֹת זֶסֶד וֶאֱמֶת עִם אוֹתָם הַמֵּתִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִיַּע בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה וְהַכֹּל הָיָה כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ כִּי אָז תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶךָ וְגוֹ'.

וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיְמָה וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר וְגוֹ'. [מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֵּכֶר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר. הוּא אָמַר לְאָבִיו הַכֶּר נָא וְגוֹ', וְעַל כֵּן וַיֵּכֶר יְהוּדָה. וְכָתוּב וְהִנֵּה תְאוֹמִים בְּבִטְנָהּ. תְּאוֹמִים הָיוּ מִקֶּדֶם לָכֵן אַוְזִים הָיוּ. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, לֹא כָּךְ נִשְׁמַע, אֶלָּא בָּנִים אַוְזֵרִים נוֹלְדוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁתַּדְּלָה לִמְצֹא הָאַבְדָּה שֶׁנֶּאֱבְדָה בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְהִי כְּמֵשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יָצָא אָחִיו וַתֹּאמֶר מַה–פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ פָּרֶץ. רָמַז כָּאן הִתְפָּרְצוּת רִאשׁוֹנָה שֶׁפָּרַץ זֶה שֶׁמֵּת עָלָיו, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ, הִתְפָּרְצוּת בִּגְלַל שֶׁהִצְטָרַכְתָּ

לְהַטְרִיזַ לַאֲדוֹנֵךְ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִתְפָּרְצוּת תֵּעָשֶׂה בִּשְׁאָר אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְעַל זֶה וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֶץ. וּלְאַזָּר שֶׁכָּל מַעֲשֶׂה שֶׁל יְהוּדָה נֶאֱמַר שֶׁיְּהוּדָה מָכַר לוֹ לְיוֹסֵף, וְהוּא גָּרַם לוֹ לְכָל זֶה, שֶׁאִם יְהוּדָה הָיָה אוֹמֵר נַזְזִיר אוֹתוֹ לְאָבִינוּ, הָיוּ עוֹשִׂים לוֹ אָזְיוֹ כָּךְ, וְעַל זֶה הוֹרִידוּ אוֹתוֹ אָזְיוֹ מִשִּׁלְטוֹנוֹ שֶׁעֲלֵיהֶם. וּלְבַסּוֹף שֶׁגָּלָה מֵאָזְיוֹ וּבָא עָלָיו כָּל זֶה, זָזַר וְאָמַר וְיוֹסֵף הוּרַד מִצָּרֵיפָה] מַה זֶּה הוּרַד? שֶׁהִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה לְכַיֵּם אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁלּוֹ שֶׁגָּזַר בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) יָדוֹעַ תֵּדַע כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ וְגוֹ'. וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר, לְצַד הַזֻּזְטָא קָנָה אוֹתוֹ.

פָּתַז וְאָמַר, (איוב ט) הָאוֹמֵר לַזָּרֶס וְלֹא יִזְרֹז וּבְעַד כּוֹכָבִים יַזְּתֹם. בֹּא רְאֵה, שִׁבְעָה כּוֹכָבִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְקִיעַ, וּבְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ יֵשׁ כַּמָּה שַׁמָּשִׁים מְמֻנִּים לְשַׁמְּשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מִשּׁוּם שֶׁאֵין לְךָ שַׁמָּשׁ אוֹ מְמֻנֶּה שֶׁאֵין לוֹ עֲבוֹדָה וְשִׁמּוּשׁ לַאֲדוֹנוֹ, וְעוֹמְדִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עַל אוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁנִּתְמַנָּה בּוֹ, וְכָל אֶזֶד יוֹדֵעַ עֲבוֹדָתוֹ לְשַׁמֵּשׁ.

מֵהֶם שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים בִּשְׁלִיזוּת רִבּוֹנָם וּמַפָּקְדִים בָּעוֹלָם עַל כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם, וּמֵהֶם שֶׁמְּשַׁבְּזִים אוֹתוֹ, וְהֵם [הֲרֵי] מַפָּקְדִים עַל הַשִּׁירָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם מַפָּקְדִים עַל זֶה, אֵין לְךָ כָּל זַיִל בַּשָּׁמַיִם וְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁכֻּלָּם לֹא מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, אָז נִפָּרְדִים שִׁלְשָׁה צְדָדִים מַזָּנוֹת לִשְׁלֹשֶׁת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל צַד וְצַד אֶלֶף אַלְפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת, וְכֻלָּם מְמֻנִּים עַל הַשִּׁירָה.

שְׁלֹשָׁה מַזָּנוֹת הֵם, וְזֹאת קְדוֹשָׁה אַזַּת מְמֻנָּה עֲלֵיהֶם וְעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר. כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, כָּל אוֹתָם שֶׁבְּצַד דָּרוֹם וְכָל הַכּוֹכָבִים שֶׁמְּאִירִים, כֻּלָּם מְשַׁבְּזִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח) בְּרָן יַזַּד כֹּכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל

בְּנֵי אֱלֹהִים. בְּרָן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר – אֵלּוּ הַכּוֹכָבִים שֶׁבְּצַד דָּרוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים – אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּצַד שְׁמאל שֶׁנִּכְלְלוּ בַּיָּמִין.

וְאָז מֵאִיר הַבֹּקֶר, וְיִשְׂרָאֵל נוֹשְׂאִים שִׁירָה וּמְשַׁבְּזִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בַּיּוֹם, שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בַּיּוֹם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ פָּעָמִים שֶׁל הַלַּיְלָה, וְעוֹמְדִים אֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה, עַד שֶׁמִּתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה כָּרָאוּי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה בַּשֵּׁשׁ הַלָּלוּ.

אוֹתָהּ הַזְּוָיָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה, עוֹמֶדֶת עַל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כְּדֵי לְתַקֵּן הַכֹּל כָּרָאוּי. מַה כָּתוּב בָּהּ? (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ – אֵלּוּ אוֹתָם הַמְּזוֹנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ – אֵלּוּ הַמְּזוֹנוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה מִכָּל הַצְּדָדִים, מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְעַל כֵּן הַכֹּל הָיָה [הוּא] עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ וְהַכֹּל הוּא בִּרְצוֹנוֹ.

(איוב ט) הָאֹמֵר לַזֶּרֶס וְלֹא יִזְרָח – רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר זֶה יוֹסֵף. וּבְעַד כּוֹכָבִים יַזְהִם – אֵלּוּ הֵם אָזְיו, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם וְאַזַּד עָשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לוֹ. דָּבָר אַזַּר, הָאֹמֵר לַזֶּרֶס – זֶה יַעֲקֹב בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ הַכֶּר נָא. וְלֹא יִזְרָח – בְּשָׁעָה שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה. וּבְעַד כּוֹכָבִים יַזְהִם – מִשּׁוּם בָּנָיו נָזְהַם וְנִסְתַּם הָאוֹר שֶׁלּוֹ, הַשֶּׁמֶשׁ זָשְׁכָה וְהַכּוֹכָבִים לֹא הֵאִירוּ, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מֵאָבִיו. וּבֹא וּרְאֵה, מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹסֵף, נִפְרַד יַעֲקֹב מִשְּׁמוּשׁ הַמִּטָּה, וְנִשְׁאַר אָבֵל עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בְּשׂוֹרַת יוֹסֵף.

וַיְהִי ה׳ אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו וְגוֹ׳. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים לז) כִּי ה׳ אֹהֵב מִשְׁפָּט וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמָרוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ בְּאַבְרָהָם. אֶת חֲסִידָיו, כָּתוּב חֲסִידוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָם. דָּוִד אָמַר (שם כג) גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא

רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ וְגוֹ'. בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים, הַשְׁכִינָה הוֹלֶכֶת עִמָּהֶם וְלֹא עוֹזֶבֶת אוֹתָם.

יוֹסֵף הָלַךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת וְהוֹרִידוּ אוֹתוֹ לְמִצְרַיִם – הַשְׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף. וּמְשׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ – בְּכָל מַה שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה, הָיָה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. שֶׁאֲפִלּוּ מַה שֶּׁהָיָה בְּיָדוֹ וְהָיָה מְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ אֲדוֹנוֹ בְּגָזֵל אוֹ גְזֵר – הָיָה מִתְהַפֵּךְ בְּיָדוֹ לְאוֹתָהּ הַצּוּרָה שֶׁרָצוֹן אֲדוֹנוֹ הָיָה רוֹצֶה בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ וַדַּאי, כִּי ה' אִתּוֹ.

בֹּא רְאֵה, וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיַּרְא אֲדֹנָיו, שֶׁהָיְתָה בְּעֵינָיו הָיָה רוֹאֶה מַעֲשֶׂה נִסִּים בְּכָל יוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בְּיָדוֹ, וְעַל כֵּן וַיְבָרֶךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בִּגְלַל יוֹסֵף. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אֶת הַצַּדִּיקִים, וּבִגְלָלָם הוּא שׁוֹמֵר אֶת הָרְשָׁעִים, שֶׁהֲרֵי הָרְשָׁעִים מִתְבָּרְכִים מִשּׁוּם הַצַּדִּיקִים. כְּמוֹ כֵן כָּתוּב (שמואל–ב ו) וַיְבָרֶךְ ה', אֶת בֵּית עֹבֵד אֱדֹם, [הַגִּתִּי] בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים.

הַצַּדִּיקִים, מִתְבָּרְכִים הָאֲזוֹרִים בִּגְלָלָן, וְהֵם לֹא יָכְלוּ לְהִזּוֹן [ס"א לְהִנָּצֵל] בְּזְכוּתָם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. יוֹסֵף הִתְבָּרֵךְ אֲדוֹנוֹ בִּגְלָלוֹ, וְהוּא לֹא יָכֹל לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ בְּזְכוּתוֹ וְלָצֵאת לְזֵרוּת.

וְאַזַּר כָּךְ הִכְנִיס אוֹתוֹ לְבֵית הַסֹּהַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קה) עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ, עַד שֶׁלְּאַזַּר מִכֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתוֹ לַזֵּרוּת וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְלֹא יַעֲזֹב אֶת זֵסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ. כָּתוּב וֶזֵסִידוֹ וְנִתְבָּאֵר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵגֵן עַל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ.

וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (שם קג) בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל

דְּבָרוֹ בֹּא רְאֵה כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מִזְּטָאֵיו וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ מְתֻקָּנֶת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָסִיט אוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע הַהוּא, שֶׁהוּא מְקַטְרֵג לוֹ כָּל יוֹם וָיוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מְקַטְרֵג לוֹ תָּמִיד, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו וּלְהִתְעַלּוֹת עָלָיו בְּמָקוֹם שֶׁל וִזֻּק, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת גּוֹבֵר עָלָיו וּלְהִשְׁתַּתֵּף בְּמָקוֹם שֶׁל גְּבוּרָה, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם גּוֹבֵר עָלָיו, אָז הוּא בְּצַד הַגְּבוּרָה וְנִדְבָּק בּוֹ לְהִתְגַּבֵּר, וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע תַּקִּיף, צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת תַּקִּיף מִמֶּנּוּ.

וּבְנֵי הָאָדָם הַלָּלוּ שֶׁמִּתְגַּבְּרִים, נִקְרָאִים גִּבּוֹרֵי כוֹזֵ, שֶׁיִּמְצָא מִין עִם מִינּוֹ, וְאֵלּוּ הֵם מַלְאָכָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבָּאִים מִצַּד הַגְּבוּרָה הַקָּשָׁה, לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו, גִּבֹּרֵי כוֹזֵ עֹשֵׂי דְבָרוֹ. בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו – כְּמוֹ יוֹסֵף שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק וְגִבּוֹר וְשָׁמַר בְּרִית הַקָּדֵשׁ הָרְשׁוּמָה בְּתוֹכוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, מַה זֶּה הִיא? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מָקוֹם זֶה שֶׁיֵּצֶר הָרָע מְקַטְרֵג, שֶׁהוּא הַדַּרְגָּה אַזַּר הַדְּבָרִים. מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נָתַן לוֹ מָקוֹם לְקַטְרֵג, שֶׁהָיָה יוֹסֵף מְסַלְסֵל בְּשְׂעָרוֹ וּמִתְקֵן אֶת עַצְמוֹ וּמְקַשֵּׁט אוֹתוֹ, אָז נָתַן מָקוֹם לַיֵּצֶר הָרָע לְקַטְרֵג, שֶׁאָמַר: וּמָה אָבִיו מִתְאַבֵּל עָלָיו, וְיוֹסֵף מְקַשֵּׁט אֶת עַצְמוֹ וּמְסַלְסֵל בְּשְׂעָרוֹ?! אָז הִתְגָּרָה בּוֹ הַדִּב וְקִטְרֵג לוֹ.

וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם לָדוּן אוֹתוֹ וּמוֹצֵא רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, מַה כָּתוּב? (דברים יא) וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ. וְאָז – וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם וִזְטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם הַשָּׁמַיִם נֶעֱצָרִים וְלֹא נוֹהֲגִים בְּזִזְקוֹתֵיהֶם כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתָם שֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזּוֹ, גּוֹרְמִים הִתְפָּרְדוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם, וְכָתוּב וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר. שֶׁזֶּהוּ כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁתַּחֲוֶה לֵאלוֹהַּ אַזַּר, שֶׁמְּמַשְׁכֵּר בְּאוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ.

וְכַאֲשֶׁר הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה נִשְׁמֶרֶת בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בְּרָכוֹת לְמַעְלָה לְהָרִיק בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סז) גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ. גֶּשֶׁם נְדָבוֹת – זֶהוּ גְּשָׁמִי רָצוֹן, כְּשֶׁמִּתְרַצֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְרוֹצֶה לְהָרִיק לָהּ בְּרָכוֹת, אֲזַי נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ.

נַחֲלָתְךָ – הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם נַחֲלָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. וְנִלְאָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא נִלְאָה בְּאֶרֶץ אֲזֻרַת. שֶׁהִיא צְמֵאָה לִשְׁתּוֹת, וְאָז הִיא נִלְאָה. וּכְשֶׁאוֹתוֹ גֶּשֶׁם שֶׁל רָצוֹן נִתָּן, אָז אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ.

וְעַל כֵּן שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים עַל הַקִּיּוּם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי, וּמְשׁוֹם כָּךְ צָרִיךְ לְהַזְהֵר בָּזֶה, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁתָּהּ. וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב וַיְהִי יוֹסֵף יְפֵה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה, וְאַזְהָרָיו כָּתוּב וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף.

וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (משלי ו) לִשְׁמָרְךָ מֵאֵשֶׁת רָע וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָלֶכֶת בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, נוֹזֵל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן. נוֹזֵל אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה – אַף עַל גַּב שֶׁאֵין הָאָדָם מִתְעַסֵּק בָּהּ לִשְׁמָהּ. וְיוֹרֵשׁ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַהוּא – כְּשֶׁמִּתְעַסֵּק בָּהּ הָאָדָם לִשְׁמָהּ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ – מִי שֶׁהוֹלֵךְ לִימִין הַתּוֹרָה, אֹרֶךְ שֶׁל חַיִּים הוּא לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁזּוֹכֶה שָׁם לִכְבוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא כָּבוֹד וְכֶתֶר לְהִתְעַטֵּר עַל הַכֹּל, שֶׁכֶּתֶר הַתּוֹרָה הוּא בָּעוֹלָם הַהוּא. בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד – בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ מִתְעַסֵּק בָּהּ לִשְׁמָהּ, זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְעֹשֶׁר וְכָבוֹד.

שֶׁהֲרֵי רַבִּי חִזְקִיָּא, כַּאֲשֶׁר בָּא מִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, קָרָא בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁהָיוּ

פָּנָיו בְּאֵירִים כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וּכְשֶׁהָיוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו כָּל אוֹתָם שֶׁעָסְקוּ בַּתּוֹרָה, הָיָה אוֹמֵר: זֶה הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וְזֶה לֹא הִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמָהּ. וְהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁמִּתְעַסֵּק לִשְׁמָהּ, שֶׁכָּךְ יִהְיֶה תָּמִיד וְיִזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא. וּמִתְפַּלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הִתְעַסֵּק לִשְׁמָהּ, שֶׁיָּבֹא לְהִתְעַסֵּק בָּהּ לִשְׁמָהּ וְיִזְכֶּה לְזַוֵּי עוֹלָם.

יוֹם אֶחָד רָאָה תַּלְמִיד אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּפָנָיו מוֹרִיקִים. אָמַר, וַדַּאי מְהַרְהֵר בַּעֲבֵרָה הוּא זֶה. אָזַז אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְהִמְשִׁיךְ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה עַד שֶׁהִתְיַשְּׁבָה רוּחוֹ בְּתוֹכוֹ. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה שָׂם עַל רוּחוֹ שֶׁלֹּא יְרַדֵּף אַחַר אוֹתָם הַהִרְהוּרִים הָרָעִים וְיִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁבָּאִים אֵלָיו הִרְהוּרִים רָעִים, יִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְאָז יַעַבְרוּ מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע בָּא לְפַתּוֹת אֶת הָאָדָם, יִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַתּוֹרָה, וְיָפֹרֵד מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנָּה שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַצַּד הָרָע הַזֶּה עוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל הָעוֹלָם מִשּׁוּם מַעֲשִׂים רָעִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָסִ עַל הָעוֹלָם, וְנוֹתֵן עֵצָה לִבְנֵי אָדָם לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא יוּכַל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם וְלֹא עַל מַעֲשֵׂיהֶם. וּמַה הִיא הָעֵצָה? לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְנִצּוֹלִים מִמֶּנּוּ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? לִשְׁמָרְךָ מֵאֵשֶׁת רָע מֵחֶלְקַת לָשׁוֹן נָכְרִיָּה.

זֶהוּ עֵצָה הַטּוֹבָה. הַצַּד הָאַחֵר – שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל זַטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם, וְעוֹמֵד תָּמִיד לְהַשְׁטִין לְמַטָּה לִבְנֵי אָדָם. עוֹמֵד תָּמִיד לְמַעְלָה כְּדֵי לְהַזְכִּיר זַטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם וּלְהַשְׁטִין לָהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנוּ בִּרְשׁוּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לוֹ לְאִיּוֹב.

וְכֵן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְהַשְׁטִין אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהַזְכִּיר זַטָּאֵיהֶם בְּכָל מַה שֶּׁעָשׂוּ בְּאוֹתָן הַפָּעָמִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּדִין, אֲזַי עוֹמֵד לְהַשְׁטִין לָהֶם וּלְהַזְכִּיר זַטָּאֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָסִ עַל יִשְׂרָאֵל וְנוֹתֵן לָהֶם עֵצָה

לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וּבַמֶּה? בַּשּׁוֹפָר, בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים בַּשָּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ, כְּדֵי לְהָפֵרַד מֵהֶם וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתוֹ הַזֶּלֶק שֶׁלּוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (שם ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ יִתְמֹכוּ. וּבְסוֹד הָאֱמוּנָה מַה כָּתוּב? (שם ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. וְאֵלּוּ הֵם דַּרְכֵי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה, וְהַכֹּל אֶזְהָר. זֶה שָׁלוֹם וְזֶה מָוֶת, וְהַכֹּל הַפּוּכִים זֶה מִזֶּה.

אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָּקִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי וְנוֹתֵן לָהֶם עֵצָה לְהִנָּצֵל מִכָּל הַצְּדָדִים הָאֲזוֹרִים שֶׁל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עַם קָדוֹשׁ לְנַזְלָתוֹ וְזֶלְקוֹ, וְעַל כֵּן נוֹתֵן לָהֶם עֵצָה בַּכֹּל. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַצַּד הָרָע הַזֶּה יוֹרֵד וּמִשְׁתַּטֵּט בָּעוֹלָם וְרוֹאֶה אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁהֵם כֻּלָּם סוֹטִים דַּרְכֵיהֶם בָּעוֹלָם, הוּא עוֹלֶה וּמַשְׁטִין עֲלֵיהֶם, וְאִלְמָלֵא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֹס עַל מַעֲשֵׂי יָדָיו, הֵם לֹא הָיוּ נִשְׁאָרִים בָּעוֹלָם.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי כִּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם. כִּדַבְּרָהּ – שֶׁעוֹלָה וּמַעֲלָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאוֹמֵר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה רָעוֹת, כַּמָּה מַלְשִׁינוּת, כְּדֵי לְכַלּוֹת בְּנֵי אָדָם.

מַה כָּתוּב? וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ. וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ – מִשּׁוּם שֶׁהוּא וָזֹס עַל הָעוֹלָם. לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ, מַהוּ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ? כְּדֵי לָקַחַת שִׁלְטוֹן לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם, וְהַשִּׁלְטוֹן לֹא שׁוֹלֵט עַד שֶׁנִּתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת.

דָּבָר אַחֵר לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טו) וְלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה. לִהְיוֹת עִמָּהּ – לָתֵת לָהּ גְּדֻלּוּת וּבְרָכוֹת וְסִיּוּעַ, שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה לָהּ סִיּוּעַ מִלְמַעְלָה, לֹא נִשְׁאָר בָּעוֹלָם אֲפִלּוּ אֶזְהָר, אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֹס עַל הָעוֹלָם, נִשְׁאָר הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַכֹּל הוּא דֶּרֶךְ אַוָּזוֹת, אֲבָל יֵצֶר הָרָע הוּא שֶׁהוֹלֵךְ וּמְפַתֶּה אֶת בְּנֵי הָאָדָם כְּדֵי לְהַסְטוֹת אֶת דַּרְכֵיהֶם וּלְהַדְבִּיק בָּהֶם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּבְכָל עִדָּן וְעִדָּן. מַסְטֶה אֶת הָאָדָם מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת כְּדֵי לִרְזוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הַזַּיִים, לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם.

אַשְׁרֵיו מִי שֶׁעוֹשֶׂה וְשׁוֹמֵר [אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹשֶׂה, שׁוֹמֵר] דְּרָכָיו וּשְׁבִילָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִדְבַּק בּוֹ, הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ, כְּמוֹ [בַּמֶּה] שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת לוֹ בְּכָל יוֹם. שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַטֻּמְאָה, יֵצֶר הָרָע, מְפַתֶּה אֶת הָאָדָם בְּכָל יוֹם לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ, בְּתוֹךְ הַגֵּיהִנֹּם, וּלְהַדּוֹן שָׁם, לִהְיוֹת עִמָּהּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאָדָם נִדְבָּק לְאוֹתוֹ הַצַּד, נִמְשָׁךְ אַוָּזֶרְיָה, וְנִטְמָא עִמָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִטְמָא עִמָּהּ בָּעוֹלָם הָאַוָּזר. בֹּא רְאֵה, צַד הַטֻּמְאָה הַזֶּה הוּא מְנַוֵּל, הוּא מְלֻכְלָךְ, כַּכָּתוּב (ישעיה ל) עֵגֶל תֹּאמַר לוֹ, צוֹאָה מַמָּשׁ, וּבוֹ נִדּוֹן מִי שֶׁמַּסְטֶה דַּרְכּוֹ מֵהַתּוֹרָה, וּבוֹ נִדּוֹנִים אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת. וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה – הַיּוֹם שֶׁיֵּצֶר הָרָע שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם וְיוֹרֵד לְהַשְׁטִין לִבְנֵי הָאָדָם. מָתַי? הַיּוֹם שֶׁבָּא אָדָם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל זְנוּתָיו, אוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְאָז יוֹרֵד בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן כְּדֵי לְהַשְׁטִין לִבְנֵי הָאָדָם.

וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ, כְּדֵי לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא מְלַאכְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְכֵיוָן שֶׁעֲבוֹדַת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הִיא עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צָרִיךְ לָאָדָם לִהְיוֹת תַּקִּיף כְּאַרְיֵה בְּכָל צְדָדָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו הַצַּד הָאַוָּזר וְלֹא יוּכַל לְפַתּוֹת אוֹתוֹ. מַה כָּתוּב? וְאֵין אִישׁ, אֵין גֶּבֶר שֶׁיַּעֲמֹד לִפְנֵי הַיֵּצֶר הָרָע וְיִלָּוֵם בּוֹ קְרָב כָּרָאוּי.

מַה דַּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע? כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין הָאָדָם עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ וְיוֹצֵא

לִקְרַב אֹתוֹ, מִיָּד – וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה עִמִּי. וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, מַתְקִין אוֹתוֹ וּמְמַשֵּׁט לוֹ אֶת לְבוּשׁוֹ, מְסַלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה עִמִּי, הִדָּבֵק עִמִּי.

מִי שֶׁהוּא צַדִּיק, מִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ וְנִלְוָם בּוֹ קָרֵב. מַה כָּתוּב? וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה. יַעֲזֹב אוֹתוֹ וְיִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ [וְיִלָּוֵם בּוֹ קָרֵב] וְיִבְרַח מִמֶּנּוּ כְּדֵי לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִשְׁלֹט עָלָיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲתִידִים הֵם הַצַּדִּיקִים לִרְאוֹת אֶת יֵצֶר הָרָע כְּמוֹ הַר גָּדוֹל, וְיִתְמְהוּ וְיֹאמְרוּ, אֵיךְ יָכְלְנוּ לְהַכְנִיעַ אֶת הָהָר הַגָּדוֹל הָעֶלְיוֹן הַזֶּה?! וַעֲתִידִים הָרְשָׁעִים לִרְאוֹת אֶת הַיֵּצֶר הָרָע דַּקִּיק כְּמוֹ זוּט שֶׁל שַׂעֲרָה, וְיִתְמְהוּ וְיֹאמְרוּ, אֵיךְ לֹא יָכְלְנוּ לְהַכְנִיעַ אֶת זוּט הַשַּׂעֲרָה כָּזֶה דַּקִּיק?! אֵלּוּ יִבְכּוּ וְאֵלּוּ יִבְכּוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְבַעֵר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם וְיִשְׁחֲטֵהוּ לְעֵינֵיהֶם, וְלֹא יִשְׁלֹט עוֹד בָּעוֹלָם, וְיִרְאוּ הַצַּדִּיקִים וְיִשְׂמְחוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמג) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּטְאוּ מַשְׁקֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (עמוס ג) הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר וְטֶרֶף אֵין לוֹ הֲיִתֵּן כְּפִיר קוֹלוֹ מִמְּעֹנָתוֹ בִּלְתִּי אִם לָכָד. הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָאֲנָשִׁים לְהִשְׁגִּיחַ בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, פָּזוּרוֹ וְיִרְאָתוֹ הֵם עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד בִּדְמוּתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְאַחַר כָּךְ בָּרָא אֶת הָאָדָם בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה, וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כֻּלָּם בַּדְּמוּת הַזּוֹ.

שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בָּעוֹלָם, כָּל אוֹתָם הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם זוֹקְפִים רֹאשָׁם וּמִסְתַּכְּלִים בַּדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הָאָדָם, אָז כֻּלָּם פּוֹחֲדִים וְזָעִים מִלְּפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ

וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְגוֹ׳. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים וְרוֹאִים אוֹתוֹ, הַדְּמוּת הַזֹּאת, וְהַנְּשָׁמָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין בּוֹ נְשָׁמָה, הַצַּדִּיקִים לֹא מִשְׁתַּנִּים מִכְּמוֹ שֶׁהָיְתָה דְּמוּתָם בַּהַתְחָלָה, וּכְשֶׁאָדָם לֹא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, הַדְּמוּת הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת מִתְזַכֶּלֶת לוֹ, וְאֶז זַיִת הַבָּר וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהַדְּמוּת הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת הִתְזַכְּלָה לוֹ, הִתְזַכְּלָה לוֹ הַדְּמוּת הַזֹּאת שֶׁל בֶּן אָדָם.

וּבֹא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַכֵּךְ הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה כְּדֵי לְהַזְוִיר הַדְּבָרִים לִמְקוֹמָם, וְשֶׁיִּמָּצֵא רְצוֹנוֹ בְּכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם. הַדְּמוּת שֶׁל דָּנִיֵּאל לֹא הִשְׁתַּנְּתָה כְּשֶׁהִפִּילוּ אוֹתוֹ לְגֹב הָאֲרָיוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִצּוֹל. אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה, אִם כָּךְ, הִנֵּה כָּתוּב (דניאל ו) אֱלֹהַי שָׁלַח אֶת מַלְאָכוֹ וְסָגַר אֶת פִּי הָאֲרָיוֹת וְלֹא זְבָלוּ אוֹתִי. מַשְׁמָע שֶׁמִּשּׁוּם הַמַּלְאָךְ שֶׁסָּגַר אֶת פִּיהֶם, לֹא נָזוֹק.

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם זֶה לֹא נָזוֹק, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ דְּמוּת הָאָדָם הַצַּדִּיק הִיא הַמַּלְאָךְ מַמָּשׁ, שֶׁסּוֹגֵר אֶת הַפֶּה וְקוֹשֵׁר אוֹתָם לִשְׁמֹר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ לוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֱלֹהַי שָׁלַח מַלְאָכֵהּ, אוֹתוֹ שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם זְקוּקוֹת בּוֹ, וְהוּא הֶזֵּיק בִּי אֶת דְּמוּתִי וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁלֹט בִּי, וְסָגַר אֶת פִּיהֶם. וְעַל זֶה שָׁלַח וַדַּאי אֶת מַלְאָכוֹ.

וְהַמַּלְאָךְ הַזֶּה, אוֹתוֹ שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת זְקוּקוֹת בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת, הוּא שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה לְפָנָיו כָּל דְּמֻיּוֹת הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר דַּרְכָּיו וּשְׁבִילָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵוָּטֵא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְיִתְקַיֵּם בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם.

בֹּא רְאֵה, יְזַזְקֵאל שָׁמַר אֶת פִּיו מִמַּאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל ד) וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פָּגוּל, זָכָה וְנִקְרָא בֶּן אָדָם. מַה כָּתוּב בְּדָנִיֵּאל? (דניאל א) וַיָּשֶׂם דָּנִיֵּאל עַל לִבּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאַל בְּפַת בַּג הַמֶּלֶךְ וּבְיֵין מִשְׁתָּיו, זָכָה הוּא וְהִתְקַיֵּם בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם. מִשּׁוּם שֶׁכָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, כֻּלָּם מְמֻזָּגִים מִלְּפָנָי

דְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא שַׁלִּיט עַל כֻּלָּם וְהוּא הַמֶּלֶךְ עַל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ לָאָדָם לְהִשְׁתַּמֵּר מִזִּוּהֲמָאִיו וְלֹא יִסְטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ לָאָדָם לִבְדֹּק בַּזִּוּהֲמָאִיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד מִמִּטָּתוֹ, שְׁנֵי עֵדִים עוֹמְדִים לְפָנָיו וְהוֹלְכִים עִמּוֹ כָּל הַיּוֹם.

רוֹצֶה הָאָדָם לָקוּם – אוֹתָם הָעֵדִים אוֹמְרִים לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹתֵחַ עֵינָיו: (משלי ד) עֵינֶיךָ לִנְכֹחָה יַבִּיטוּ וְעַפְעַפֶּיךָ יַיְשִׁירוּ נֶגְדֶּךָ. קָם וּמְסַדֵּר רַגְלָיו לָלֶכֶת – אוֹתָם הָעֵדִים אוֹמְרִים לוֹ: (שם) פַּלֵּס מַעְגַּל רַגְלֶךָ וְגוֹ'. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁהוֹלֵךְ הָאָדָם בְּכָל יוֹם, צָרִיךְ לוֹ לְהִשְׁתַּמֵּר מִזִּוּהֲמָאִיו.

בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כְּשֶׁבָּא הַלַּיְלָה, צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן וְלִבְדֹּק בְּכָל מַה שֶּׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם הַהוּא כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם וְיִסְתַּכֵּל בָּהֶם תָּמִיד, כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם. רִבּוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נא) וְזִוּהֲמָתִי נֶגְדִּי תָמִיד, כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם.

וּבֹא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, לֹא נִמְצָא בִּידֵיהֶם זֻהֲמָא, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהוּ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים בְּכָל יוֹם הָיוּ מְכַפְּרִים עֲלֵיהֶם. עַכְשָׁו שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ מִן הָאָרֶץ וְאֵין מִי שֶׁמְּכַפֵּר עֲלֵיהֶם, הַתּוֹרָה מְכַפֶּרֶת עֲלֵיהֶם וּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה עִמָּהֶם בַּגָּלוּת, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה לְהִכָּנַע בְּתוֹךְ הֶעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) יַשְׁפִּילֶנָּה יַשְׁפִּילָהּ עַד אֶרֶץ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכֵן מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, גּוֹרֵם לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהָרִים רֹאשׁ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת. אַשְׁרֵי זְכֻלָּם שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת.

בֹּא רְאֵה, גְּלֻגַּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גְּלְגּוּלִים בָּעוֹלָם כְּדֵי לְהָרִים אֶת רֹאשׁ הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֲרֵי כְּדֵי שֶׁיּוֹסֵף יָרִים אֶת רֹאשׁוֹ בָּעוֹלָם עַל שֶׁנִּמְצָא צַדִּיק לְפָנָיו, הֵרְגִּיז אֶת הָאָדוֹן עַל עַבְדָּיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּטְאוּ מִשְׁקֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהָאֹפֶה לַאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהָרִים אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק. וּבֹא וּרְאֵה, עַל יְדֵי הַזְּלוֹם נִכְנַע מֵעִם אָזְיו, וְעַל יְדֵי הַזְּלוֹם הִתְגַּדֵּל עַל אָזְיו,

וְהִתְגַּדֵּל עַל כָּל הָעוֹלָם.

וַיִּזְלְמוּ זְלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ זַלְמּוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפִתְרוֹן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה שֶׁהִנֵּה נֶאֱמַר שֶׁכָּל הַזְּלוֹמוֹת הוֹלְכִים אַזְרֵי הַפֶּה. כַּאֲשֶׁר יוֹסֵף פָּתַר לָהֶם אֶת הַזְּלוֹם, לָמָּה לָזֶה פָּתַח פִּתְרוֹן טוֹב, וְלָזֶה פִּתְרוֹן רַע? אֶלָּא שֶׁאוֹתָם הַזְּלוֹמוֹת הָיוּ עַל יוֹסֵף, וּמְשׁוּם שֶׁיָּדַע הַדָּבָר עַל עִקָּרוֹ וְשָׁרְשׁוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ פָּתַר לָהֶם הַזְּלוֹם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד פָּתַר לָהֶם פִּתְרוֹן לְהַזְהִיר הַדָּבָר עַל מְקוֹמוֹ.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים סַפְּרוּ נָא לִי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לוֹ לְפָתֹר הַזְּלוֹם – לְהַפְקִיד אֶת הַפִּתְרוֹן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הוּא הַקְיוּם שֶׁל הַכֹּל וּבוֹ עוֹמֵד הַפִּתְרוֹן.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁדַּרְגַּת הַזְּלוֹם לְמַטָּה הִיא, וְהִיא הַדַּרְגָּה הַשִּׁשִּׁית, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִמְּקוֹם הַנְּבוּאָה הִיא שׁוֹרָה, עַד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל הַזְּלוֹם, שֵׁשׁ דְּרָגוֹת הֵן, וְעוֹלָה הַפִּתְרוֹן מִדַּרְגַּת הַזְּלוֹם לְדַרְגָּה אַזְרֵת. הַזְּלוֹם הוּא הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַטָּה, וְהַפִּתְרוֹן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְהַפִּתְרוֹן עוֹמֵד בַּדִּבּוּר, וְעַל כֵּן בַּדִּבּוּר עוֹמֵד הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים. הֲלוֹא לֵאלֹהִים וַדַּאי.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיְסַפֵּר שַׂר הַמַּשְׁקִים אֶת זַלְמּוֹ לְיוֹסֵף וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (מלכים–ב ב) וַיְהִי כְעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא תְּמִיהָה. וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ, וְכִי בִּרְשׁוּתוֹ הָיָה עוֹמֵד? וַהֲרֵי הוּא בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! וְעוֹד, שֶׁאֱלִישָׁע גַּם כֵּן הָיָה יוֹדֵעַ, מָה הַטַּעַם שֶׁאָמַר וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי?

אֶלָּא וַדַּאי, מִי שֶׁאוֹזֵז בַּשָּׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל הָעוֹלָמוֹת, אֵיךְ זֶה לֹא יִהְיוּ בִּרְשׁוּתוֹ? וַדַּאי שֶׁאֵלִיָּהוּ וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה תָּמִיד אֶת רְצוֹנָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאוֹתָהּ רוּחַ

הַקָּדֹשׁ שֶׁעָלָיו הוֹרִישׁ לֶאֱלִישָׁע הַצַּדִּיק, שֶׁהָיָה הַשַּׁמָּשׁ שֶׁלּוֹ, וְהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ (מלכים–א יט) וְאֶת אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ, וְעַל כֵּן הָיָה לֶאֱלִישָׁע לָרֶשֶׁת אוֹתוֹ.

פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ, מַה זֶּה פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי? וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁעַל אֶחָד בַּקָּשׁ שְׁנַיִם? וּמַה שֶּׁלֹּא הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ אֵיךְ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ? אֶלָּא הוּא לֹא בִּקֵּשׁ רוּחַ עַל כָּל אֶחָד שְׁנַיִם, אֶלָּא [הוּא] כָּךְ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ – בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁהָיְתָה לוֹ, שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׁתֵּי הַנְהָגוֹת בָּעוֹלָם בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר הִקְשֵׁיתָ לִשְׁאוֹל אִם תִּרְאֶה אֹתִי לָקָחַ מֵאִתְּךָ יְהִי לְךָ כֵּן וְאִם אַיִן לֹא יִהְיֶה. מָה הַטַּעַם אִם תִּרְאֶה אֹתִי? אֶלָּא אָמַר לוֹ, אִם תּוּכַל לַעֲמֹד עַל עִקַּר הָרוּחַ שֶׁהִשְׁאַרְתִּי לְךָ בְּשָׁעָה שֶׁאֶלָּקַחַ מִמְּךָ – יִהְיֶה לְךָ כָּזֶה, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתוֹ הָעִקָּר שֶׁל הָרוּחַ בְּשָׁעָה שֶׁיִּתְבּוֹנֵן בּוֹ, כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה אֶת אֵלָיָהוּ, תִּהְיֶה דְּבֵקוּת בּוֹ כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁלּוֹמֵד מֵרַבּוֹ וְרוֹאֶה אוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ הַזְּכוּת, יָכוֹל לְהִתְוַסֵּף יוֹתֵר בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ. בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף בְּכָל מַה שֶּׁעָשָׂה הָיָה רוֹאֶה בָּרוּחַ שֶׁל הַזְּכוּת אֶת אוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁל אָבִיו. הָיָה מִתְבּוֹנֵן, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה הַדָּבָר מִסְתַּיֵּעַ לוֹ, וְנוֹסָפָה לוֹ רוּחַ אַחֶרֶת בְּאוֹר יוֹתֵר עֶלְיוֹן.

בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָרָשָׁע וְהִנֵּה גָּפָן לְפָנָי, הִזְדַּעְזַע יוֹסֵף, שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ עַל מַה יָּבֹא הַדָּבָר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם, מִיָּד הִתְעוֹרְרָה רוּחוֹ וְנוֹסַף בְּאוֹר, וְהִסְתַּכֵּל בִּדְמוּת אָבִיו, וְאָז הֵאִירָה רוּחוֹ וְיָדַע אֶת הַדָּבָר.

מַה כָּתוּב? וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם. אָמַר יוֹסֵף, הִנֵּה וַדַּאי בְּשׂוֹרָה שֶׁל שִׂמְחָה בִּשְׁלֵמוּת הִיא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַגֶּפֶן הַזּוֹ נִרְאֵית עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהִתְבַּשֵּׂר יוֹסֵף עַל זֶה. וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם – אֵלּוּ הֵם שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִן הַגֶּפֶן הַזּוֹ, כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים.

וְהִיא כְּפַרְזוֹת עָלְתָה נְצָהּ, שֶׁהֲרֵי בִּגְלָלָם עוֹלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמִתְבָּרֶכֶת מֵעִם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. הִבְשִׁילוּ אֲשְׁכְּלוֹתֶיהָ עֲנָבִים – אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם,

שֶׁהֵם כְּמוֹ עֲנָבִים מְבֻשָּׁלִים כָּרָאוּי. דָּבָר אַחֵר הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלוֹתֶיהָ עֲנָבִים – זֶהוּ הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. עַד כָּאן הִתְבַּשֵּׂר יוֹסֵף בַּזְּלוֹמוֹ, מִכָּאן וָהָלְאָה הַזְּלוֹם הוּא שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְלוֹמוֹת, וְלַאֲחֵרִים. וַאֲקַוֵּז אֶת הָעֲנָבִים, שֶׁהוּא לוֹ, לְעַצְמוֹ.

שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה עֲנָבִים לְבָנִים בַּזְּלוֹם, סִימָן יָפֶה לוֹ. שְׁזוּרִים – לֹא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַסּוֹד שֶׁל שְׁתֵּי דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, אוֹתָם שְׁזוּרִים וּלְבָנִים. זֶה הוּא טוֹב, וְזֶה הוּא לֹא טוֹב, וְכָל הָעֲנָבִים תְּלוּיִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְעַל כֵּן נִפְרָדִים בְּזָכְמָה, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע. אֵלּוּ צְרִיכִים רַזְמִים, וְאֵלּוּ הַשְׁגָּזָה שֶׁל רַזְמִים.

בֹּא רְאֵה, אָדָם הָרִאשׁוֹן, אִשְׁתּוֹ סָזְטָה לוֹ עֲנָבִים וְגָרְמָה לוֹ מָוֶת וּלְכָל יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם. נְזַז בָּא לָעֲנָבִים הַלָּלוּ, וְלֹא נִשְׁמַר כָּרָאוּי, מַה כָּתוּב? (בראשית ט) וַיָּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה, בְּהֵ"א. בְּנֵי אַהֲרֹן שָׁתוּ יַיִן מֵהֶם, וְהִקְרִיבוּ קָרְבָּן בְּאוֹתוֹ הַיַּיִן וּמֵתוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (דברים לב) עֲנָבֵמוֹ עִנְּבֵי רוֹשׁ אַשְׁכְּלֹת מְרֹרֹת לָמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הָעֲנָבִים גָּרְמוּ אֶת זֶה.

רָאָה עֲנָבִים שֶׁהֵם טוֹבִים בְּאוֹתוֹ הַכֶּרֶם שֶׁמַּעֲלִים נְזַזת וְרִיזַז בְּדַרְגוֹת שְׁלֵמוֹת כָּרָאוּי. וְעַל זֶה יוֹסֵף יָדַע אֶת הַדָּבָר וְהִסְתַּכֵּל בָּעִקָּר וּפָתַר הַזְּלוֹם עַל בֵּרְיוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בְּאוֹתוֹ הַזְּלוֹם כָּרָאוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּתַר הַפִּתְרוֹן לְטוֹב וְכָךְ הִתְקַיֵּם.

מַה כָּתוּב? וַיַּרְא שַׂר הָאֹפִים כִּי טוֹב פָּתַר וַיֹּאמֶר אֶל יוֹסֵף אַף אֲנִי בַּזְּלוֹמִי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סַלֵּי זוּרִי עַל רֹאשִׁי. בֹּא רְאֵה, אֲרוּרִים הֵם הָרְשָׁעִים, שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם כֻּלָּם לְרַע, וְכָל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהֵם אוֹמְרִים, כֻּלָּם לְרַע וּלְהָרַע.

כֵּיוָן שֶׁפָּתַח אֶת פִּיו בְּאַף, מִיָּד פָּזַד יוֹסֵף, וְיָדַע שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵם לְהָרַע וּבְשׁוֹרָה שֶׁל רַע בְּפִיו. וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סַלֵּי זוּרִי עַל רֹאשִׁי. אָז יָדַע יוֹסֵף שֶׁהִתְבַּשֵּׂר עַל זֶרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְיִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, שֶׁיִּגְלוּ מִן הָאָרֶץ

הַקְּדוֹשָׁה.

רְאֵה מַה כָּתוּב, וּבַסֵּל הָעֶלְיוֹן מִכֹּל מַאֲכַל פַּרְעֹה מַעֲשֵׂה אֹפֶה וְהָעוֹף אֹכֵל אֹתָם מִן הַסַּל מֵעַל רֹאשִׁי. אֵלּוּ הֵם שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁמִּתְכַּנְּסִים עַל יִשְׂרָאֵל וְהוֹרְגִים אוֹתָם וּמַזְרִיבִים בֵּיתָם וּמְפַזְּרִים אוֹתָם לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וְהַכֹּל הִסְתַּכֵּל יוֹסֵף, וְיָדַע שֶׁאוֹתוֹ הַזֵּלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיִּהְיוּ בְּזִיּוּב לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. מִיָּד פָּתַר לוֹ פַּתְרוֹן לְרַע, וְהִתְקַיֵּם בּוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שָׂרָאָה זֶה וְרָאָה זֶה – זֶה רָאָה כְּשֶׁעוֹלָה וְשׁוֹלֶטֶת הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה וּמְאִירָה הַלְּבָנָה, וְזֶה רָאָה שֶׁנָּזוּשָׁךְ וְשׁוֹלֵט עָלֶיהָ הַנָּזוּשׁ הָרַע, וּמְשׁוּם כָּךְ הִסְתַּכֵּל יוֹסֵף בַּזֵּלוֹם הַהוּא, וּפָתַר אוֹתוֹ פַּתְרוֹן לְרַע. וְעַל כֵּן הַכֹּל עוֹמֵד בְּפַתְרוֹן, וְזֶה וָזֶה רָאוּ, בְּשְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, שֶׁשּׁוֹלֵט זֶה וְשׁוֹלֵט זֶה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל לֵב טָהוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ג) וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ וְגוֹ', וְכָתוּב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד, וּמְשׁוּם כָּךְ לֵב טָהוֹר וַדַּאי.

וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי – זֶהוּ רוּחַ נָכוֹן וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, וְהִתְעוֹרְרוּ, זוֹ רוּחַ שֶׁל הַמְּשִׁיזָ, וְהִתְעוֹרְרוּ (יחזקאל יא) וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְדָוִד הִתְפַּלֵּל, אוֹתוֹ רוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי.

מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מֵהַצַּד הָאַחֵר לֵב טָמֵא וְרוּחַ עוֹעִים שֶׁמַּסְטָה אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם, וְזוֹ הִיא רוּחַ טֻמְאָה שֶׁנִּקְרֵאת רוּחַ עוֹעִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יט) ה' מָסַךְ בְּקִרְבָּהּ רוּחַ עִוְעִים, וְעַל כֵּן וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי. מַה זֶּה חַדֵּשׁ? זֶה חַדּוּשׁ הַלְּבָנָה. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְחַדֶּשֶׁת הַלְּבָנָה, דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם, וּמְשׁוּם כָּךְ חַדֵּשׁ.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה

שֶׁכָּתוּב (מלכים–א כב) וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי ה' וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו בַּמָּה. וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה כֵּן. וְשָׁנִינוּ שֶׁהָיְתָה רוּחַ נְבוּת הַיְזְרְעֵאלִי. וְכִי הַנְּשָׁמוֹת, כֵּיוָן שֶׁעוֹלוֹת וְעוֹמְדוֹת לְמַעְלָה, הֵן יְכוֹלוֹת לָשׁוּב לָעוֹלָם הַזֶּה? וְהַדָּבָר תָּמוּהַּ שֶׁאָמַר, אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי וְגוֹ'.

וְעוֹד, מָה הַטַּעַם נֶעֱנַשׁ עָלָיו אַזְאָב? שֶׁהֲרֵי דִּין הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם שְׁמוּאֵל לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ז) אֶת שְׁדוֹתֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקָּח, וְאִם אַזְאָב נָטַל אוֹתָהּ כֶּרֶם בְּנָבוֹת, דִּין הָיָה! וְעוֹד, שֶׁהָיְתָה לוֹ כֶּרֶם אַזֶּרֶת, אוֹ זָהָב, וְלֹא רָצָה!

אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ. בֹּא רְאֵה, הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁאָמְרוּ שֶׁהִיא רוּחַ שֶׁל נָבוֹת, כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל – וְכִי הָרוּחַ שֶׁל נָבוֹת יְכוֹלָה לַעֲלוֹת וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַקֵּשׁ שֶׁקֶר, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא הָרוּחַ? וְאִם הוּא צַדִּיק, אֵיךְ יְבַקֵּשׁ שֶׁקֶר בָּעוֹלָם הַהוּא, שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁל אֱמֶת? וּמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לֹא צָרִיךְ צַדִּיק שֶׁקֶר, בָּעוֹלָם הַהוּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, אֵיךְ יָכוֹל לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

אֶלָּא וַדַּאי נָבוֹת לֹא הָיָה כָּל כָּךְ צַדִּיק לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא רוּחַ אַזֶּרֶת הָיְתָה שֶׁשָּׁלְטָה בָּעוֹלָם, שֶׁזּוֹהִי רוּחַ שֶׁתָּמִיד עוֹמֶדֶת וְעוֹלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹהִי שֶׁמַּסְטָה אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם לְשַׁקֵּר, וּמִי שֶׁהוּא רָגִיל בְּשֶׁקֶר, מִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד בְּשֶׁקֶר, וְעַל זֶה אָמַר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר וְגוֹ', וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ צֵא וַעֲשֵׂה כֵּן. צֵא מִכָּאן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קא) דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי, וּמִשּׁוּם זֶה הִיא רוּחַ שֶׁקֶר וַדַּאי.

וְעוֹד, עַל מַה שֶׁהָרַג אֶת נָבוֹת וְנָטַל אֶת כַּרְמוֹ, לָמָּה הָרַג אוֹתוֹ הָרֹג? אֶלָּא שֶׁהָרַג אוֹתוֹ בְּלִי דִּין נֶעֱנַשׁ. הָרַג אוֹתוֹ בְּלִי דִּין וְנָטַל אֶת כַּרְמוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (מלכים–א כא) הֲרָצַחְתָּ וְגַם יָרָשְׁתָּ, וְעַל כֵּן נֶעֱנַשׁ. וּבֹא וּרְאֵה כַּמָּה הֵם

בְּנֵי אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁרוּחַ הַשֶּׁקֶר הַזֶּה מַסְטָה אוֹתָם בְּשֶׁקֶר, וְהוּא שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים וּבְכַמָּה מַעֲשִׂים, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

וְעַל כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ בִּקֵּשׁ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ וְרָצָה לָצֵאת מִתּוֹךְ הַטֻּמְאָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי. זוֹ הִיא רוּחַ נָכוֹן, וְהָאַחֵר הוּא רוּחַ שֶׁקֶר. וְעַל כֵּן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן, אַחַת קְדוֹשָׁה וְאַחַת טְמֵאָה.

פָּתַח וְאָמַר, (יואל ב) וַה' נָתַן קוֹלוֹ לִפְנֵי זֵילוֹ כִּי רַב מְאֹד מַחֲנֵהוּ כִּי עָצוּם עֹשֵׂה דְּבָרוֹ וְגוֹ'. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ. אֲבָל וַה', בְּכָל מָקוֹם הוּא וּבֵית דִּינוֹ. נָתַן קוֹלוֹ – זֶהוּ הַקּוֹל שֶׁכָּתוּב (דברים ד) קוֹל דְּבָרִים. וְכָתוּב שָׁם (שמות ד) לֹא אִישׁ דְּבָרִים. מִי אִישׁ הַדְּבָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) אִישׁ הָאֱלֹהִים. לִפְנֵי זֵילוֹ – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל.

כִּי רַב מְאֹד מַחֲנֵהוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כה) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. שֶׁכַּמָּה מְמֻנִּים וּשְׁלוּחִים יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְכֻלָּם עוֹמְדִים לְהַשְׁטִין עַל יִשְׂרָאֵל [ז"ז כְּדֵי לְטַמֵּא אוֹתָם], וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַדַּמֵּן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתָם, וְלֹא יוּכְלוּ לְקַטְרֵג לָהֶם.

כִּי עָצוּם עֹשֵׂה דְּבָרוֹ, מִי עָצוּם? זֶהוּ הַצַּדִּיק, אוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹמָם וְלַיְלָה. דָּבָר אַחֵר כִּי עָצוּם – זֶה הַמְקַטְרֵג שֶׁנִּמְצָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא זָזָק כְּבַרְזֶל, קָשֶׁה כַּסֶּלַע. עֹשֵׂה דְּבָרוֹ – שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת מִלְּמַעְלָה, וְנוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה מִלְּמַטָּה.

כִּי גָדוֹל יוֹם ה' וְנוֹרָא מְאֹד וּמִי יְכִילֶנּוּ – שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל וְעֶלְיוֹן וְתַקִּיף עַל כֻּלָּם, וְכֻלָּם תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהֶם תָּמִיד לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא וּלְשַׁמְּרָם בִּשְׁמִירַת הַצַּדִּיקִים שֶׁעֲתִידִים לִשְׁמֹר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעְלְזוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיְהִי מִקֵּץ

וַיְהִי מִקֵּץ. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (איוב כח) קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִת הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ – זֶהוּ הַקֵּץ שֶׁל הַשִּׁמְאל, שֶׁהוּא מְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וּמְשׁוֹטֵט לְמַעְלָה, וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַסְטִין וּמְקַטְרֵג עַל הָעוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר – שֶׁהֲרֵי כָּל מַעֲשָׂיו אֵינָם לְטוֹב, אֶלָּא תָּמִיד לְכַלּוֹת וְלַעֲשׂוֹת כְּלָיָה בָּעוֹלָם.

אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת – זוֹ אֶבֶן גֻּגֶל שֶׁבָּהּ נִכְשָׁלִים הָרְשָׁעִים, וְעוֹמֶדֶת בָּזֶה שֶׁנִּקְרֵאת (שם י) אֶרֶץ עֲפָתָה כְּמוֹ אֹפֶל. בֹּא רְאֵה, יֵשׁ אֶרֶץ זַיִת לְמַעְלָה, וְזוֹ הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. [וְיֵשׁ אֶרֶץ לְמַטָּה, וְנִקְרֵאת] אֹפֶל וְצַלְמָוֶת. אֹפֶל שֶׁיְּצָאָה מֵאֶרֶץ עֲפָתָה. מַהוּ אֹפֶל וְצַלְמָוֶת? זֶהוּ הַקֵּץ, שֶׁהוּא מִצַּד שֶׁל הַזּוֹהַר, זֶהֱמַת הַזָּהָב, וְהִגָּה נִתְבָּאֵר

בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ וְיִסְתַּכְּלוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה בְּכָל יוֹם לִפְנֵי הָאָדָם וְאוֹמֶרֶת: (משלי ט) מִי פֶתִי יָסֻר הֵנָּה חֲסַר לֵב וְאָמְרָה לוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

וּכְשֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנִדְבָּק בָּהּ, זוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּעֵץ הַחַיִּים, שֶׁכָּתוּב (שם ג) עֵץ חַיִּים וְגוֹ'. וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁאָדָם מַחֲזִיק בְּעֵץ הַחַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא מַחֲזִיק בּוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ הַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ מִתְקַנּוֹת לָהֶן דְּרָגוֹת לָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, עֵץ הַחַיִּים הוּא בְּכַמָּה דְּרָגוֹת נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם אָחוּז. שֶׁהֲרֵי בְּעֵץ הַחַיִּים יֵשׁ דְּרָגוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, עֲנָפִים וְעָלִים, קְלִפּוֹת, וְגוּף הָאִילָן, שָׁרָשִׁים, וְהַכֹּל הוּא הָאִילָן. כְּמוֹ כֵן כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הוּא נִתְקָן וּמִתְחַזֵּק בְּעֵץ הַחַיִּים.

וְכָל בְּנֵי הָאֱמוּנָה, יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם מִתְגַּבְּרִים בְּעֵץ הַחַיִּים, כֻּלָּם אֲחוּזִים בָּעֵץ מַמָּשׁ, מֵהֶם בְּאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁבּוֹ, מֵהֶם אֲחוּזִים בָּעֲנָפִים, מֵהֶם בֶּעָלִים, מֵהֶם בַּשָּׁרָשִׁים. נִמְצְאוּ שֶׁכֻּלָּם אֲחוּזִים בְּעֵץ הַחַיִּים. וְאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כֻּלָּם אֲחוּזִים בְּגוּף הָאֵילָן. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הוּא אָחוּז בַּכֹּל, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר.

וַיְהִי מִקֵּץ, מַה זֶּה מִקֵּץ? רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַמָּקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ זְכִירָה, וְזֶהוּ קֵץ הַשְּׁמָאל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (בראשית מ) כִּי אִם זְכַרְתַּנִי אִתְּךָ כַּאֲשֶׁר ייטַב לָךְ. וְכִי כָּךְ רָאוּי לְיוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁהוּא אָמַר כִּי אִם זְכַרְתַּנִי אִתְּךָ? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל יוֹסֵף בַּזְּלוּמוֹ, אָמַר, וַדַּאי זֶלוֹם שֶׁל זְכִירָה הוּא, וְהוּא טָעָה בָּזֶה, שֶׁהַדְּבָרִים הַכֹּל הָיָה בְּקָדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

וְעַל כֵּן הַמָּקוֹם שֶׁהָיְתָה בּוֹ שִׁכְחָה, עָמַד לְפָנָיו. מַה כָּתוּב? וְלֹא זָכַר שַׂר הַמַּשְׁקִים אֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁכָּחֵהוּ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְלֹא זָכַר שַׂר הַמַּשְׁקִים, מַה זֶּה וַיִּשְׁכָּחֵהוּ? אֶלָּא וַיִּשְׁכָּחֵהוּ, הַמָּקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁכְחָה, וְזֶהוּ הַקֵּץ שֶׁל צַד הַחוֹשֶׁךְ. שְׁנָתַיִם יָמִים, מַה זֶּה שְׁנָתַיִם? שֶׁשָּׁבָה הַדְּרָגָה לַדְּרָגָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ זְכִירָה.

וּפַרְעֹה חֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיְאֹר. זֶה הָיָה הַחֲלוֹם שֶׁל יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁכָּל נָהָר הוּא שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁמִּי שֶׁרוֹאֶה נָהָר בַּחֲלוֹם רוֹאֶה שָׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) הִנְנִי נֹטֶה אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם.

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הִתְקִין הַכֹּל כָּרָאוּי, וְהוֹצִיא אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים מְאִירִים לְכָל הַצְּדָדִים, וְהַכֹּל הוּא אָזוֹד. וּבָרָא שָׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֶרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה, לְתַקֵּן כֻּלָּם יַחַד לְתוֹעַלְתָּם שֶׁל הַתַּחְתּוֹנִים.

בֹּא רְאֵה, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ, מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַקְּיוּם שֶׁל הָאָרֶץ, וְעַל כֵּן ו׳ נְקוּדָה בְּמִזְרָח הָעֶלְיוֹנָה, ה׳ הַתַּחְתּוֹנָה נְקוּדָה בֵּין ו׳, שֶׁקְּיוּם הָאָרֶץ הוּא בְּמִשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי הַמִּשְׁפָּט יַעֲמִיד

אָרֶץ בְּכָל תְּקוּפֹתֶיהָ וְזָן אוֹתָהּ.

דָּבָר אַחֵר, מֶלֶךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט – זֶה יוֹסֵף. יַעֲמִיד אָרֶץ – שֶׁכָּתוּב (בראשית מא) וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף. וּמְשׁוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בְיַעֲקֹב, עָשָׂה אֶת יוֹסֵף שַׁלִּיט עַל הָאָרֶץ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מֶלֶךְ – זֶה יוֹסֵף. בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ – זֶה יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי עַד שֶׁלֹּא בָּא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, לֹא הָיָה קַיּוּם בָּאָרֶץ מִתּוֹךְ הָרָעָב. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, בִּזְכוּתוֹ הִסְתַּלֵּק הָרָעָב וְהִתְקַיְּמָה הָאָרֶץ.

דָּבָר אַחֵר, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ז) וַיְהִי דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ, וְהוּא קִיֵּם אֶת הָאָרֶץ, וּבִזְכוּתוֹ עָמְדָה לְאַחַר מִכֵּן. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֱרְסֶנָּה – זֶה רְזַבְעָם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בִּשְׁבִיל הַצַּדִּיקִים, אַף עַל גַּב שֶׁפַּרְעֹנוּת נִגְזְרָה עַל הָעוֹלָם, הִיא מִתְעַכֶּבֶת בִּגְלָלָם וְלֹא שׁוֹלֶטֶת עַל הָעוֹלָם. כָּל יְמֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְקַיְּמָה הָאָרֶץ בִּגְלָלוֹ. לְאַחַר שֶׁמֵּת, הִתְקַיְּמָה בִּזְכוּתוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב כ) וְגַנּוֹתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי. כְּמוֹ כֵן כָּל יְמֵי יַעֲקֹב וְכָל יְמֵי יוֹסֵף לֹא שָׁלְטָה הַפַּרְעָנוּת בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ – זֶה יוֹסֵף. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֱרְסֶנָּה – זֶה פַּרְעֹה, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁהִקְשָׁה אֶת לִבּוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הֶעֱזִירִיב אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם. וּבְרֹאשׁוֹנָה עַל יְדֵי יוֹסֵף הִתְקַיְּמָה הָאָרֶץ, בְּאוֹתוֹ הַזְּלוֹם שֶׁזָּלַם, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וְגוֹ'.

וַיְהִי מִקֵּץ וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) זַיִ ה' וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי. אֱלוֹהֵי כָּתוּב בְּוָי"ו. הַפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, זַיִ ה' – זֶה זַיִ, צַדִּיק יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁנִּקְרָא זַיִ הָעוֹלָמִים. וּבָרוּךְ צוּרִי – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קמד) בָּרוּךְ ה' צוּרִי, וְזֶה הָעוֹלָם שֶׁמִּתְקַיֵּם עַל הַצַּדִּיק הַזֶּה. וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי. וְיָרוּם – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. אֱלוֹהֵי בְּוָא"ו זֶה שָׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה'.

בא ראה, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] (שם סז) בָּרוּךְ אֲדֹנָ"י יוֹם יוֹם יַעֲמֹס לָנוּ. בָּרוּךְ אֲדֹנָ"י, בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד, וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד הַזְּכָמָה. יוֹם יוֹם – אֵלּוּ שְׁנָתַיִם יָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים. וּפַרְעֹה זוֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיְאֹר – סוֹד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, זֶה יוֹסֵף, שֶׁנֶּהֱר [שֶׁכָּל הַנָּהָר] הַזֶּה הוּא יוֹסֵף הַצַּדִּיק.

וְהִנֵּה מִן הַיְאֹר עֹלֹת שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בָּאָזוֹ. וְהִנֵּה מִן הַיְאֹר, שֶׁהֲרֵי מֵהַנָּהָר הַזֶּה מִתְבָּרְכוֹת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא הוּא מַשְׁקֶה וְזָן אֶת הַכֹּל, וְיוֹסֵף הוּא נָהָר שֶׁתִּתְבָּרֵךְ כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְילוֹ.

וּבֹא רְאֵה, אוֹתוֹ הַנָּהָר, שֶׁבַע דְּרָגוֹת נִשְׁקוֹת וּמִתְבָּרְכוֹת מִמֶּנּוּ, וְאֵלּוּ הֵם יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר. וַתִּרְעֶינָה בָּאָזוֹ, בְּזוּבוּר וְאַזָּוָה, שֶׁאֵין נִמְצָא בָּהֶם פָּרוּד וְכֻלָּם לְשָׁבַח עוֹמְדִים. שֶׁהִנֵּה כָּל שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ הוּא סוֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב) וְאֶת שֶׁבַע הַנְּעָרוֹת הָרְאֻיוֹת לָתֶת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְעַל כֵּן שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה, וּכְנֶגֶד זֶה כָּתוּב שִׁבְעַת הַסָּרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, שֶׁבַע הַפָּרוֹת הַטּוֹבוֹת הֵם דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת עַל הָאֲזֵרוֹת, וְשֶׁבַע הַפָּרוֹת הָרָעוֹת – הַדְּרָגוֹת הָאֲזֵרוֹת שֶׁלְּמַטָּה. אֵלּוּ מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וְאֵלּוּ מִצַּד הַטֻּמְאָה.

שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים – רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵלּוּ הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן טוֹבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵן מִצַּד הַיָּמִין שֶׁכָּתוּב בּוֹ כִּי טוֹב, וְאֵלּוּ הָרָעִים הֵם לְמַטָּה מֵהֶם. שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הֵן מִצַּד הַטָּהֳרָה, וְאֵלּוּ מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכָל הַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְאֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, וְאֶת כֻּלָּם רָאָה פַּרְעֹה בַּזְּלוֹמוֹ.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וְכִי לְאוֹתוֹ פַּרְעֹה הָרָשָׁע הֶרְאוּ לוֹ אֶת כָּל אֵלֶּה? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹתָם רָאָה, שֶׁכַּמָּה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ וְאֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְהוּא רָאָה בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

וְהִנֵּה שְׁנֵינוּ, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁהוּא הָאָדָם, כָּךְ מַרְאִים לוֹ בַּזְּלוֹמוֹ, וְכָךְ רוֹאֶה, וְכָךְ הַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְהַכִּיר, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד כְּפִי דַּרְגָּתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ פַּרְעֹה רָאָה כָּרָאוּי לוֹ, וְלֹא יוֹתֵר.

וַיְהִי מִקֵּץ וְגוֹ'. רַבִּי זְוַקְיָה פָּתַזוּ וְאָמַר, (קהלת ג) לַכֹּל זְמַן וְעֵת לְכָל זֵפֶץ תַּזַת הַשָּׁמַיִם. בֹּא רְאֵה, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, לַכֹּל שָׁם עֵת וּזְמַן קָצוּב. שָׁם זְמַן לָאוֹר וְלַזּוֹשֶׁךְ, שָׁם זְמַן לָאוֹר שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים עַכְשָׁו עַל הָעוֹלָם, וּזְמַן שָׁם לַזַּשָּׁכָה, שֶׁהִיא הַגָּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל תַּזַת שׁוֹלְטוֹנָם. זְמַן שָׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַכֹּל, וּמְשׁוּם כָּךְ לַכֹּל זְמַן וְעֵת לְכָל זֵפֶץ. מַה זֶּה וְעֵת לְכָל זֵפֶץ? זְמַן וְעִדָּן הוּא לַכֹּל, לְכָל אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁנִּמְצָא לְמַטָּה.

דָּבָר אַזֵר וְעֵת לְכָל זֵפֶץ – מַה זֶּה עֵת? כַּכָּתוּב (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ. וְכָתוּב (ויקרא יז) וְאֶל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְהִיא הַדַּרְגָּה הַמְמֻנָּה, וְהִנֵּה פֵּרוּשׁוֹ. וּמְשׁוּם כָּךְ עֵת הוּא הַמְמֻנֶּה לְכָל זֵפֶץ תַּזַת הַשָּׁמַיִם. וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים, מֵהַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ קֵץ הַזּוֹשֶׁךְ רָאָה פַּרְעֹה בַּזְּלוֹמוֹ, וּמִשָּׁם יָדַע וְהִתְגַּלָּה לוֹ אוֹתוֹ הַזְּלוֹם.

וַיְהִי בַבֹּקֶר וַתִּפָּעֶם רוּזוֹ וַיִּשְׁלַזּ וַיִּקְרָא אֶת כָּל זַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם וְאֶת כָּל זַכְמֶיהָ וְגוֹ'. וַתִּפָּעֶם רוּזוֹ, מַה זֶּה וַתִּפָּעֶם? רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הִנֵּה פֵּרְשׁוּהָ שֶׁבְּפַרְעֹה כָּתוּב וַתִּפָּעֶם, וּבִנְבוּכַדְנֶצַּר כָּתוּב (דניאל ב) וַתִּתְפָּעֶם, וּבְאַרְיוֹךְ שֶׁהִנֵּה בְּפַרְעֹה כָּתוּב וַתִּפָּעֶם מִשּׁוּם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אֶת הַזְּלוֹם, וְהַפָּתְרוֹן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, אֲבָל נְבוּכַדְנֶצַּר רָאָה הַזְּלוֹם וְרָאָה הַפָּתְרוֹן, וְהַכֹּל נִשְׁכַּזּ מִמֶּנּוּ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, וַתִּפָּעֶם רוּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים יג) לְפַעֲמוֹ, שֶׁהָיְתָה הָרוּזוֹ בָּאָה וְהוֹלֶכֶת וּבָאָה וְהוֹלֶכֶת וְלֹא הָיְתָה מִתְיַשֶּׁבֶת עִמּוֹ עֲדַיִן כָּרָאוּי, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שם) וַתָּזֶל רוּזַ ה' לְפַעֲמוֹ, שֶׁאָז הָיְתָה הָרִאשִׁית. אַף כָּאן רוּזוֹ הִתְעוֹרְרָה בּוֹ, וְהָלַךְ וְהִתְעוֹרֵר, וְלֹא הָיְתָה מִיַּשֶּׁבֶת עִמּוֹ לָדַעַת. נְבוּזַדְנֶצַּר וַתִּתְפָּעֶם רוּזוֹ, בְּהִתְעוֹרְרוּת הָיָה מִתְעוֹרֵר עַל כָּל אֶזְוֵד פַּעֲמִים, שָׁבִים

וְהוֹלְכִים וְשָׁבִים. וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כד) כְּפַעַם בְּפַעַם, פַּעַם בָּזֶה וּפַעַם בָּזֶה, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת דַּעְתּוֹ וְרוּחוֹ.

וַיִּשְׂלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל זַרְטַמֵּי מִצְרַיִם – אֵלּוּ הַמְכַשְּׁפִים. וְאֶת כָּל חַכְמֵיהָ – אֵלּוּ חַכְמֵי הַמָּזָלוֹת. וְכֻלָּם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת וְלֹא יָכְלוּ לְהַשִּׂיג.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁאֵין מַרְאִים לְאָדָם אֶלָּא בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ – שׁוֹנָה אֵצֶל הַמַּלְכִים, שֶׁמַּרְאִים לָהֶם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וּמְשֻׁנִּים מִבְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים. כְּמוֹ שֶׁמֶּלֶךְ דַּרְגָּתוֹ עֶלְיוֹנָה עַל כָּל שְׁאָר הָאֲחֵרִים, כָּךְ גַּם מַרְאִים לוֹ בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל שְׁאָר הָאֲחֵרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה הֶרְאָה אֶת פַּרְעֹה, אֲבָל לִשְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם אֵין מְגַלֶּה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, פָּרַט לַנְּבִיאִים אוֹ לַזְּסִידִים אוֹ לִזְכֵי הַדּוֹר, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב אוֹתִי הֵשִׁיב עַל כַּנִּי וְאוֹתוֹ תָּלָה. מִכָּאן שֶׁהַזַּלּוּם הוֹלֵךְ אַזַּר הַפָּתְרוֹן. מִי הֵשִׁיב עַל כַּנִּי? אֶלָּא זֶה יוֹסֵף. וְאוֹתוֹ תָּלָה – בְּאוֹתוֹ הַפָּתְרוֹן שֶׁפָּתַר לוֹ, וְכָתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה.

וַיִּשְׂלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קמו) רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ. כַּמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בַּצַּדִּיקִים, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם עוֹשִׂים [שָׁלוֹם וְעוֹשִׂים] שָׁלוֹם לְמַעְלָה וְעוֹשִׂים שָׁלוֹם לְמַטָּה, וּמַכְנִיסִים כַּלָּה לְבַעְלָהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶם בְּאוֹתָם שֶׁיְּרֵאִים מִמֶּנּוּ וְעוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ.

לַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ, מִי הֵם הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ? הֱוֵי אוֹמֵר, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה וּמִשְׁתַּתְּפִים עִם הַשְּׁכִינָה. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, הֵם מְצַפִּים לְחַסְדּוֹ, וַהֲרֵי בְּאַרְוֹהָ, בְּזְמַן שֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, זוֹכֶה שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו בַּיּוֹם, כַּכָּתוּב (שם מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. מָה הַטַּעַם יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ? מִשּׁוּם שֶׁבַּלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו, וְלֹא בִּירֵאָיו. כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה בִּרְצוֹנוֹ אֶת הָאַזַּר

וּמִתְרַצֶּה לוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו וְלֹא בִּירֵאָיו.

כְּמוֹ כֵן יוֹסֵף הָיָה עָצוּב בְּעָצְבַ הָרוּחַ וּבְעָצְבַ הַלֵּב, שֶׁהָיָה אָסוּר שָׁם. כֵּיוָן שֶׁפַּרְעֹה שָׁלַח בִּשְׁבִילוֹ, מַה כָּתוּב? וַיְרִיצֻהוּ. הִתְפַּיְסוּ לוֹ וְהֶוֶזִירוּ לוֹ דִּבְרֵי שִׁמְוָזָה, דְּבָרִים לְשַׁמֵּחַ אֶת הַלֵּב, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עָצוּב מִן הַבּוֹר. בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה נָפַל בְּבוֹר, וּבְבוֹר הִתְעַלָּה אַחַר כָּךְ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּטֶרֶם אֵרַע לְיוֹסֵף אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה, לֹא נִקְרָא צַדִּיק. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַר אוֹתָהּ בְּרִית הַמִּילָה, נִקְרָא צַדִּיק, וְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הִתְעַטְּרָה עִמּוֹ, וּמַה שֶּׁהָיָה [עוֹשֶׂה] בַּבּוֹר בָּרִאשׁוֹנָה, הִתְעַלָּה עִמּוֹ. וְכָתוּב וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר. הִתְעַלָּה מִזֶּה וְהִתְעַטֵּר בְּבֹאֵר מַיִם זַיִּים.

וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לִקְרֹא לְיוֹסֵף! אֶלָּא, וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם קה) עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ. עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף. כָּתוּב כָּאן וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, וְכָתוּב שָׁם וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וַיְגַלַּח וַיְזַלַּף שִׂמְלָתָיו, בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, ((תהלים קה) וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם. בֹּא רְאֵה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלְגֵּל גִּלְגּוּלִים בָּעוֹלָם, וּמְקַיֵּם נְדָרִים וּשְׁבוּעוֹת כְּדֵי לְקַיֵּם שְׁבוּעָה וּגְזֵרָה שֶׁהוּא גּוֹזֵר.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אִם לֹא שֶׁזִּכְּתָה וְאַהֲבָה שֶׁאָהַב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָבוֹת, הָיָה רָאוּי לְהוֹרִיד אֶת יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם בְּכִבְלֵי שֶׁל בַּרְזֶל. וּבְאַהֲבָתוֹ אוֹתָם הִמְלִיךְ לְיוֹסֵף בְּנוֹ, וְעָשָׂה אוֹתוֹ מֶלֶךְ שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל הָאָרֶץ, וְיָרְדוּ כָּל הַשְּׁבָטִים בְּכָבוֹד, וְיַעֲקֹב כְּמֶלֶךְ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? (שם) וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁיַּעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם? לָמָּה צָרִיךְ אֶת זֶה? אֶלָּא, וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם – זֶה יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב וּבָנָיו בָּאָה הַשְּׁכִינָה לְמִצְרַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא גִּלְגֵּל גִּלְגּוּלִים וְהוֹרִיד אֶת יוֹסֵף בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁבְּזְכוּתוֹ הִתְקַיְּמָה הַבְּרִית עִמּוֹ, וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כָּל הָאָרֶץ.

מַה כָּתוּב? שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּתוּב (תהלים קמו) ה' מַתִּיר אֲסוּרִים וְגוֹ', וְכָאן כָּתוּב שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ, לָמָּה מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ? אֶלָּא שָׁלַח מֶלֶךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מֹשֵׁל עַמִּים – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁלַח מֶלֶךְ – הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שָׁלַח וַיַּתִּירֵהוּ. וּמִי הוּא שֶׁשָּׁלַח לוֹ? זֶה הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל, שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַמִּים, שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַל הַתַּזְוִתּוֹנִים, וְהַכֹּל הוּא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַיְרִיאֵהוּ – זָסַר וָא"ו, וּמִי הוּא? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מִי שֶׁאוֹסֵר וּפוֹתְחוֹ, רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (איוב יב) יִסֹּגֹר עַל אִישׁ וְלֹא יִפָּתֵחַ, וְכָתוּב (שם לד) וְהוּא יַשְׁקִיט וּמִי יַרְשִׁיעַ וַיַּסְתֵּר פָּנִים וּמִי יְשׁוּרֶנּוּ וְעַל גּוֹי וְעַל אָדָם יָחַד, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בּוֹ, וְכָתוּב (דניאל ד) וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּצָבָא הַשָּׁמַיִם וְדַיְרֵי הָאָרֶץ, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ וְיֹאמַר לוֹ מֶה עָשִׂיתָ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיְרִיאֵהוּ מִן הַבּוֹר וְגוֹ'.

מַה זֶּה וַיְרִיאֵהוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) יֶעְתַּר אֶל אֱלוֹהַּ וַיִּרְצֵהוּ. כְּמוֹ כֵּן וַיְרִיאֵהוּ מִן הַבּוֹר, וְאַזַּר כָּךְ וַיָּבֹא אֶל פַּרְעֹה. דָּבָר אַזַּר וַיְרִיאֵהוּ, שֶׁהִמְשִׁיךְ עָלָיו זִוּוּט שֶׁל חֶסֶד לָתֵת לוֹ חֵן לִפְנֵי פַּרְעֹה. אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פַּרְעֹה, כִּדֵּי לְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם וּלְפַתְּחוֹ בְּשָׁלוֹם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ פַּרְעֹה הָרָשָׁע, שֶׁהוּא אָמַר (שמות ד) לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה', וּפַרְעֹה הָיָה זָכָם מִכָּל מְכַשְּׁפָיו, אֶלָּא וַדַּאי הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב הַנִּמְצָא כָּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁמּשֶׁה לֹא בָּא אֵלָיו אֶלָּא בְּשֵׁם שֶׁל ה', וְלֹא בְּשֵׁם שֶׁל אֱלֹהִים, וְזֶה הָיָה קָשֶׁה לְפָנָיו מִן הַכֹּל, שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים שׁוֹלֵט בָּאָרֶץ, וּבְשֵׁם שֶׁל ה' לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, וְעַל כֵּן קָשֶׁה לְפָנָיו הַשֵּׁם הַזֶּה.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ט) וַיְחַזֵּק ה' אֶת לֵב פַּרְעֹה. שֶׁדִּבֵּר זֶה הָיָה מְחַזֵּק אֶת לִבּוֹ

וּמַקְשֶׁה אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן מֹשֶׁה לֹא הוֹדִיעַ לוֹ דָּבָר שֶׁל שֵׁם אַזּוֹר, אֶלָּא הַשֵּׁם שֶׁל ה׳ לְבַדּוֹ, וּפֵרְשׁוּהָ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיג) מִי כַּה׳ אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת וְגוֹ׳. מִי כַּה׳ אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת – שֶׁהִתְעַלָּה מֵעַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ, [עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ לְמַעְלָה] וְלֹא הִתְגַּלָּה לְמַטָּה. בְּשָׁעָה שֶׁאֵין נִמְצָאִים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, הֲרֵי הוּא מִסְתַּלֵּק מֵהֶם וְלֹא מִתְגַּלֶּה לָהֶם. הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת – בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד בְּדַרְגּוֹתָיו כְּנֶגֶד הַתַּוְוֹתוֹנִים לְהַשְׁגִּיחַ עַל הָעוֹלָם, לְהֵיטִיב לָהֶם.

שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁאֵין נִמְצָאִים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, הוּא מִסְתַּלֵּק וּמַסְתִּיר מֵהֶם פָּנִים וְלֹא מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם הַיְסוֹד וְהַקַּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא גָּלָה אֶת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, רַק לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, שֶׁהֵם זֵלֶק גּוֹרָלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, וְאֶת הָעוֹלָם זָכָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְמַנִּים מְמֻנִּים, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם וְגוֹ׳, וְכָתוּב כִּי זֵלֶק ה׳ עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְעֵירָא, תְּמֵהַנִי עַל זֶה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה, כָּל הַדְּבָרִים [הַמִּלִּים] סְתוּמִים וְלֹא נוֹדָעִים, שֶׁהֲרֵי קֹהֶלֶת סְתוּם [הַמִּלִּים] הַסְּתוּמִים.

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשְׂבַּע עַיִן לִרְאוֹת וְלֹא תִמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ. כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים הֵם לְדַבּוּר שֶׁאָמַר לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר? וְלֹא תִשְׂבַּע עַיִן לִרְאוֹת וְלֹא תִמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ, מָה הַטַּעַם אֵלּוּ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנַיִם מֵהֶם, וְהֵם הָעֵינַיִם וְהָאָזְנַיִם, לֹא עוֹמְדִים בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְהַפֶּה הוּא בִּרְשׁוּתוֹ, וְכָל [מַה] שְׁלֹשֶׁת הַלָּלוּ לֹא יְכוֹלִים לְהַשְׂלִים אֶת הַכֹּל וּלְהַשִּׂיג אֶת הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כָּךְ זֶה, שֶׁדִּבּוּר שֶׁל אָדָם לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר, וְהָעֵינַיִם

לִרְאוֹת וְהָאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ, וְאֵין כָּל זָרָשׁ תַּוַּת הַשֶּׁמֶשׁ. וּבֹא רְאֵה, אֲפָלוּ בְּרִיּוֹת וְרוּחוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תַּוַּת הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יְכוֹלִים לְדַבֵּר כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, וְהָעַיִן לֹא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט וְלִרְאוֹת וְהָאָזֶן לִשְׁמֹעַ. וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁלֹמֹה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ כָּל דָּבָר הָיָה אוֹמֵר אֶת זֶה.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בְּכַמָּה רוּחוֹת, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים עַל מָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם, וַאֲפָלוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהָיָה זָקֵן מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, לֹא יָכֹל לַעֲמֹד בָּהֶם.

פָּתוּז וְאָמַר, (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל בָּרוּז [בַּסּוֹד] שֶׁל הַזְּכֻכִּית.

אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ – בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, בְּכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה יֵשׁ דַּרְגָּה מְמֻנָּה עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע. מֵהֶם דַּרְגּוֹת לִימִין, וּמֵהֶם דַּרְגּוֹת לִשְׂמאל. הוֹלֵךְ הָאָדָם לִימִין, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הַמְמֻנָּה [שֶׁל יָמִין] לַצַּד הַהוּא וְעוֹשָׂה לוֹ סִיּוּעַ, וְכַמָּה הֵם שֶׁמְּסַיְּעִים לוֹ. הוֹלֵךְ אָדָם לִשְׂמאל וְעוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, הוּא [דַּרְגַּת הַשְּׂמאל] הַמְמֻנָּה לַצַּד הַהוּא, וּמְקַטְרֵג לוֹ וּמוֹבִיל אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וּמַסְטֶה אוֹתוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה כָּרָאוּי, אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁל צַד הַיָּמִין מְסַיֵּעַ לוֹ. וְזֶה הוּא בְּעִתּוֹ, יָפֶה בְּעִתּוֹ, שֶׁאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה מִתְקַשֵּׁר בְּעִתּוֹ כָּרָאוּי לוֹ.

גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם – כָּל הָעוֹלָם וְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם אֵינָם אֶלָּא בִּרְצוֹן הַלֵּב, כְּשֶׁעוֹלֶה בִּרְצוֹן [הַלֵּב, וּכְשֶׁעוֹלֶה בִּרְצוֹן] הָאָדָם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמּוֹשְׁכִים מַעֲשִׂים טוֹבִים לְהֵיטִיב לָהֶם וּלְכָל הָעוֹלָם, וְהֵם יוֹדְעִים לְהִתְדַּבֵּק בְּעֵת שָׁלוֹם, וּבְכוֹז הַצְּדָקָה שֶׁעוֹשִׂים לְמַטָּה הֵם מוֹשְׁכִים אוֹתָהּ

הַדְּרֵגָה שֶׁנִּקְרֵאת כֹּל, לְהָאִיר בְּעִתּוֹ.

אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁאֵין יוֹדְעִים הָעֵת שֶׁל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְלֹא מַשְׁגִּיחִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂיהֶם בָּעוֹלָם עַל הַתִּקּוּן שֶׁצָּרִיךְ לָעוֹלָם וּלְתַקֵּן הַמַּעֲשֶׂה בְּאוֹתָהּ הַדְּרֵגָה שֶׁרְאוּיָה לוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים.

וְעַל כֵּן נָתַן הַכֹּל בִּרְצוֹנָם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁכְּתוּב מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף. וּמִשּׁוּם כָּךְ שֶׁאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים לֹא נַעֲשׂוּ לְתַקֵּן בְּדַרְגָּתָם כָּרָאוּי שֶׁיִּכְלֹל הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁלֹּא כְּתִקּוּן, אֶלָּא כְּפִי רְצוֹן הָאָדָם.

מָה כָּתוּב אַזְנָרְיוּ? יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם לִשְׂמוֹחַ וְלַעֲשׂוֹת טוֹב בְּחַיָּיו. יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם, בְּאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ כָּרָאוּי. כִּי אִם לִשְׂמוֹחַ, בְּכָל מַה שֶּׁיָּבֹא עָלָיו וְלָתֵת הוֹדָאָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלַעֲשׂוֹת טוֹב בְּחַיָּיו. שֶׁהֲרֵי אִם אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה גָּרַם לוֹ רַע, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַדְּרֵגָה שֶׁמְּמַנָּה עָלָיו, יֵשׁ לוֹ לִשְׂמוֹחַ בּוֹ וּלְהוֹדוֹת עָלָיו, שֶׁהוּא גָּרַם לְעַצְמוֹ, וְהוּא הוֹלֵךְ בְּלִי יְדִיעָה כַּצַּפּוֹר הַזּוֹ בְּתוֹךְ מַלְכֻדֶּת.

וְכָל זֶה מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם ט) כִּי גַּם לֹא יֵדַע הָאָדָם אֶת עִתּוֹ כַּדָּגִים שֶׁנֶּאֱחָזִים בִּמְצוּדָה רָעָה וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם לְעֵת רָעָה כְּשֶׁתִּפֹּל עֲלֵיהֶם פִּתְאוֹם. כִּי גַּם לֹא יֵדַע הָאָדָם אֶת עִתּוֹ, מַה זֶּה עִתּוֹ? עִתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעוֹשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם כַּצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לָלֶכֶת בָּהּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת.

וּבֹא רְאֵה, לְעוֹלָם אַל יְפַתֶּה אָדָם אֶת פִּיו לְרָעָה, שֶׁהוּא לֹא יוֹדֵעַ מִי נוֹטֵל אוֹתוֹ הַדָּבָר, וּכְשֶׁלֹּא יוֹדֵעַ אָדָם, נִכְשָׁל בָּהּ. וְכַאֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים פּוֹתְחִים אֶת פִּיהֶם, כֻּלָּם שָׁלוֹם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיּוֹסֵף הִתְחִיל לְדַבֵּר עִם פַּרְעֹה, מַה כָּתוּב? אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת

שְׁלוֹם פַּרְעֹה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָסַ עַל שְׁלוֹם הַמַּלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְצַוּם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וּבֵאֲרוּהוּ.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, פַּרְעֹה רָצָה לְנַסּוֹת אֶת יוֹסֵף, וְהֶזֶלִיף לוֹ אֶת הַזָּלוֹם, וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף יָדַע אֶת הַדְּרָגוֹת, הִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר וְדָבָר וְאָמַר כָּךְ רָאִיתָ, כָּל דָּבָר וְדָבָר כָּרָאוּי לוֹ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל יוֹסֵף אַזַּרְי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת כָּל זֹאת אֵין נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ. אַזַּרְי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים, אַזַּרְי הָיִיתָ בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁזָּלַמְתִּי אֶת הַזֶּלוֹם, שָׁם הָיִיתָ מָצוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר [אֱמֶת אֶת כָּל זֹאת יָדַעְתָּ, וְאֵיךְ יָדַעְתָּ פָּתְרוֹנוֹ] אֶת כָּל זֹאת, יָדַעְתָּ אֶת הַזֶּלוֹם אֵיךְ הָיָה וְיָדַעְתָּ פָּתְרוֹנוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִם כָּךְ, יוֹסֵף אָמַר הַכֹּל, הַזֶּלוֹם וּפָתְרוֹנוֹ, כְּמוֹ דָּנִיֵּאל שֶׁאָמַר אֶת הַזֶּלוֹם וְאֶת פָּתְרוֹנוֹ! אָמַר לוֹ, לֹא זֶה כְּמוֹ זֶה. [שָׁהֲרֵי] יוֹסֵף הִסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ דִּבּוּרוֹ שֶׁל פַּרְעֹה, שֶׁהָיָה אוֹמֵר בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, וְרָאָה אוֹתוֹ שֶׁטָּעָה, וְאָמַר לוֹ לֹא כָּךְ, אֶלָּא כָּךְ זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהַדְּרָגוֹת בָּאוֹת כְּסִדְרָן. אֲבָל דָּנִיֵּאל לֹא הִסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ דִּבּוּרוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר כְּלוּם, [שֶׁלֹּא] וְהַכֹּל אָמַר לוֹ, אֶת הַזֶּלוֹם וּפָתְרוֹנוֹ. מַה כָּתוּב בְּדָנִיֵּאל? (דניאל ב) אָז לְדָנִיֵּאל בְּחֶזְיוֹן הַלַּיְלָה סוֹד גְּלָה. בְּחֶזְיוֹן הַלַּיְלָה, מִי חֶזְיוֹן הַלַּיְלָה? זֶה גַּבְרִיאֵל, שֶׁהוּא חֶזְיוֹן, מַרְאֶה מִן מַרְאֶה.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (יחזקאל מג) וְהִנֵּה כְּבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדֶּרֶךְ הַקָּדִים וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וּכְמַרְאֶה הַמַּרְאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי כְּבֹאִי לְשַׁחֵת אֶת הָעִיר וּמַרְאוֹת כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל נְהַר כְּבָר וָאֶפֹּל אֶל פָּנָי. כָּל הַמַּרְאוֹת הַלָּלוּ הֵן שֵׁשׁ. שֶׁאוֹתָן הַמַּרְאוֹת, וּמַרְאֶה שֶׁל הַזֶּזְיוֹן, מַרְאֶה יֵשׁ לוֹ, שֶׁיֵּרָאוּ בּוֹ הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִרְאִים בַּמַּרְאֶה הַהוּא. וְיֵשׁ מַרְאֶה לַמַּרְאֶה, וּמַרְאֶה לַמַּרְאֶה זֶה עַל זֶה, וְכֻלָּם

עוֹמְדִים בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת וְשׁוֹלְטִים, וְנִקְרָאִים מַרְאֵה הַלַּיְלָה, וּבָהֶם מִתְפָּרְשִׁים כָּל הַזְּלוּמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, עֲלֵיהֶם.

וּמְשׁוּם כָּךְ דָּנִיאֵל בְּזֶזְיוֹן הַלַּיְלָה גְּלָה סוֹד. לֹא כָּתוּב הִתְגַּלָּה, אֶלָּא סוֹד גְּלָה, אַזַּת מֵאֵלּוּ הַדְּרָגוֹת, גְּלָה לוֹ אוֹתוֹ זֶלוּם וּפִתְרוֹנוֹ. אֲבָל יוֹסֵף מִתּוֹךְ דִּבְרֵי פַּרְעֹה הִסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְאָמַר.

וּמְשׁוּם כָּךְ מִנָּה אוֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְיוֹסֵף מִשְׁלוֹ. עַל הַפֶּה שֶׁלֹּא נָשַׁק לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וְעַל פִּיךָ יִשַּׁק כָּל עַמִּי. הַיָּד שֶׁלֹּא קָרְבָה לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל יַד יוֹסֵף. הַצַּוָּאר שֶׁלֹּא קָרַב לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וַיָּשֶׂם רִבֹּד הַזָּהָב עַל צַוָּארוֹ. הַגּוּף שֶׁלֹּא קָרַב לָעֲבֵרָה – וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ בִּגְדֵי שֵׁשׁ. הָרֶגֶל שֶׁל רָכְבָה לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ. הַמְּזוֻזָּה שֶׁלֹּא זָשַׁב – נִקְרָא נָבוֹן וְזָקֵם. הַלֵּב שֶׁלֹּא הִרְהֵר – וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו אַבְרֵךְ. וְהַכֹּל מִשְׁלוֹ הוּא נָטַל.

מַה כָּתוּב? וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַּרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם. אָמַר רַבִּי זְזָקְיָה, מָה הַטַּעַם וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם? כְּדֵי לִשְׁלֹט, שֶׁכָּךְ מַכְרִיזִים לְפָנָיו, וּכְדֵי לִכְנֹס הַתְבוּאָה בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כִּנֵּס יוֹסֵף תְּבוּאָה בְּכָל מָקוֹם כְּדֵי שֶׁלֹּא תִרָקֵב.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה, הַכֹּל הוּא לְגַלְגֵּל גְּלְגּוֹלִים, מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְקַיֵּם הַגְּזֵרָה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הֵבִיא כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ הָעוֹלָם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ הֵבִיא אֶת הָאָדָם לָעוֹלָם וּמָצָא מָזוֹן.

[בֹּא רְאֵה] כְּמוֹ כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְאַבְרָהָם, (בראשית טו) יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְגוֹ', וְאַזַּרֵי כֵּן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל. כְּשֶׁבָּא יוֹסֵף לְאֶרֶץ מִצְרַיִם, לֹא מָצָא בָּהּ רְכוּשׁ גָּדוֹל. גְּלְגֵּל גְּלְגּוֹלִים, וְהֵבִיא רָעָב עַל הָעוֹלָם, וְכָל הָעוֹלָם הָיוּ מְבִיאִים כֶּסֶף וְזָהָב לְמִצְרַיִם, וְהִתְמַלְּאָה כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם כֶּסֶף וְזָהָב. לְאַזַּר שֶׁהַכֹּל נִתְקַן רְכוּשׁ גָּדוֹל, הֵבִיא אֶת יַעֲקֹב

לְמִצְרַיִם.

שֶׁכָּךְ דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בָּרִאשׁוֹנָה בּוֹרֵא [מַקְדִּים] רְפוּאָה, וְאַזַּר כָּךְ מַכָּה. כָּךְ בָּרִאשׁוֹנָה הִתְקִין רְכוּשׁ גָּדוֹל, וְאַזַּר כָּךְ הֵבִיא אוֹתָם לַגָּלוּת, וְעַל כֵּן גִּלְגֵּל גְּלְגּוּלִים וְהֵבִיא רָעָב עַל [כָּל] הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ מְבִיאִים כֶּסֶף וְזָהָב כָּל הָעוֹלָם לְמִצְרַיִם.

בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק, הוּא גָּרַם עֹשֶׁר שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁיִּטְּלוּ יִשְׂרָאֵל, כַּכָּתוּב (תהלים קה) וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל. וּמִיָּדוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק זֶה בָּא לְיִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתוּז וְאָמַר, (קהלת ט) רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וּבְאַרוּהוּ. רְאֵה חַיִּים – אֵלּוּ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁזּוֹכֶה לוֹ כָּרָאוּי.

עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ כָּתוּב אַהֲבָה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ. מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁצַּד הַיָּמִין אוֹזֵז אוֹתָהּ, שֶׁכָּתוּב (שם) עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ זָסָד.

כָּל יְמֵי חַיֵּי הֶבְלֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִקְשֶׁרֶת בַּחַיִּים, וְהִיא הָעוֹלָם שֶׁשּׁוֹרִים בָּהּ חַיִּים. שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא שׁוֹרִים בּוֹ חַיִּים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם תַּזָּת הַשָּׁמֶשׁ, וְלֹא מַגִּיעִים לְכָאן אוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁמֶשׁ, וְהִסְתַּלְּקוּ מֵהָעוֹלָם מִיּוֹם שֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יג) וְזָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ וְגוֹ'. מַה זֶּה וְזָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ? שֶׁסִּלֵּק אֶת אוֹרוֹ וְלֹא מֵאִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְגוֹ'.

כִּי הוּא וֶלְקֵךְ בַּחַיִּים – זֶהוּ הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה. וּצְרִיכִים לְהַכְנִיס הַלְּבָנָה בַּשֶּׁמֶשׁ וְהַשֶּׁמֶשׁ בַּלְּבָנָה שֶׁלֹּא לְהַפְרִידָם, וְזֶה הוּא וֶלְקֵךְ הָאָדָם לְהַכְנִיס עִמָּם לָעוֹלָם הַבָּא.

מַה כָּתוּב אַזַּרְיוּ? (קהלת ט) כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה. הַפָּסוּק

הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ. כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת, וְכִי הַתֹּרָה הָרְצוּעָה שֶׁאָדָם יַעֲשֶׂה כָּל מַה שֶּׁיְכוֹל? אֶלָּא כָּתוּב לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ. מַה זֶּה בְּכֹחֲךָ? זוֹ נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁהִיא הַכֹּחַ שֶׁל הָאָדָם, לִזְכּוֹת בָּהּ לָעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא.

דָּבָר אַחֵר בְּכֹחֲךָ – זוֹ הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרוּ, שֶׁהִיא הַכֹּחַ לְהִתְחַזֵּק בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְצָרִיךְ בֶּן אָדָם לִזְכּוֹת בָּהּ בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכֹחַ זֶה, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר בָּהּ לָעוֹלָם הַהוּא.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַחַר שֶׁיָּצָא הָאָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵין בּוֹ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת דָּבָר וְלוּמַר, עַכְשָׁו מִכָּאן וָהָלְאָה אֶעֱשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים. שֶׁוַּדַּאי שֶׁאֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר וְגוֹ'. אִם לֹא זָכָה אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יִזְכֶּה בּוֹ אַחַר כָּךְ לָעוֹלָם הַהוּא. וּבְאֲרוּכָה, מִי שֶׁלֹּא מַתְקִין צֵידָה לָלֶכֶת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יֹאכַל בָּעוֹלָם הַהוּא. וְיֵשׁ מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁיֹּאכַל מֵהֶם כָּאן, וְהַכֹּל נִשְׁאָר לָעוֹלָם הַבָּא וּלְהַזּוֹן מֵהֶם.

בֹּא רְאֵה, יוֹסֵף זָכָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזָכָה בָּעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְהֵאָזֵז בְּאִשָּׁה יִרְאַת ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לט) וְזָטָאתִי לֵאלֹהִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ זָכָה לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזָכָה אֶת יִשְׂרָאֵל.

מַה כָּתוּב? (שם מז) וַיְלַכְּטֵם יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף, וְכָךְ רָאוּי. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא לוֹקֵט הַכֹּל, וְכָל הָעֹשֶׁר עוֹמֵד בּוֹ. וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב (שם א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי, וַדַּאי יוֹסֵף צָרִיךְ לִשְׁלֹט עַל הַמַּלְכוּת.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה. מִי מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַצַּדִּיק שַׁלִּיט, מִשּׁוּם שֶׁהִנֵּה מִמֶּנּוּ נָזוֹן הָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לְהַזּוֹן, וְלַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא יֵשׁ מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וְיֵשׁ לוֹ מֶרְכָּבָה תַּזְוִתוֹנָה. הַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְוִתוֹנָה הִיא מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה, וְיוֹסֵף נִקְרָא צַדִּיק, וְלוֹ

רָאוּי לִהְיוֹת רוֹכֵב עַל מֶרְכֶּבֶת הַמְּשֻׁנָּה אֲשֶׁר לוֹ, לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁיִּהְיֶה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה. וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו אַבְרֵךְ, מַה זֶּה אַבְרֵךְ? הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשָׁרִים הַשָּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה, וְהַכֹּל כּוֹרְעִים כְּנֶגֶד הַמָּקוֹם הַזֶּה. וְנָתוֹן אוֹתוֹ עַל כָּל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם מוֹדִים אֵלָיו, מִשּׁוּם זֶה הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת מַלְכוּת הָאָרֶץ כְּעֵין מַלְכוּת הָרָקִיעַ, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה. וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּאָרֶץ, עוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְאשׁוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא קִבְּלָה מַלְכוּת שְׁלֵמָה עַד שֶׁהִתְזַוְּגָה עִם הָאָבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָהּ הַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁתָּאִיר מִסּוֹד הָאָבוֹת.

וּכְשֶׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק יָרַד לְמִצְרַיִם בָּרְאשׁוֹנָה, הוּא מָשַׁךְ אַזָּר כָּךְ עִמּוֹ אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי אֵין שְׁכִינָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַזָּר הַצַּדִּיק, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְשַׁךְ יוֹסֵף לְמִצְרַיִם בָּרְאשׁוֹנָה, וְנָטַל אֶת כָּל עֹשֶׁר הָעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאַזָּר כָּךְ יָרְדָה שְׁכִינָה לְמִצְרַיִם וְכָל הַשְּׁבָטִים עִמָּהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹסֵף, שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, זָכָה לְהִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמוֹ, וְזָכָה לַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה וְלַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ כְּאִלּוּ קִיֵּם כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כֻּלָּהּ, שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית שְׁקוּלָה כְּכָל הַתּוֹרָה.

וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בִּמְצְרָיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיְיא פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יב) מַשָּׂא דְּבַר ה' עַל יִשְׂרָאֵל נְאֻם ה' נֹטֵה שָׁמַיִם וְיֹסֵד אָרֶץ וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן. מַשָּׂא דְּבַר ה'. בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה שֶׁאָמַר מַשָּׂא, לָמָּה מַשָּׂא? אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עַל הַדִּין שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים וְאָמַר מַשָּׂא – זֶה לְטוֹב. בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עַל יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר מַשָּׂא – זֶה לְרַע.

בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עַל הַדִּין שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים לְטוֹב, מִשּׁוּם שֶׁמַּשָּׂא הוּא

מַעֲמָסָה, כִּבְיָכוֹל זוֹ מַעֲמָסָה עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַשָּׁלוֹם שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וּכְשֶׁנִּגְזָר הַדִּין עֲלֵיהֶם, עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ הַמַּעֲמָסָה הַזּוֹ שֶׁהוּא סוֹבֵל עֲלֵיהֶם. בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּגְזָר דִּין עַל יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר מַשָּׂא, כִּבְיָכוֹל מַעֲמָסָה הִיא עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְשׁוּם כָּךְ מַשָּׂא מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה, זֶה מַשָּׂא.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר נָטָה שָׁמַיִם וְיָסַד אָרֶץ, לָמָּה צָרִיךְ וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ? וְכִי לֹא הָיִינוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא יֹצֵר רוּחַ אָדָם? אֶלָּא לְהַרְאוֹת דַּרְגָּה יְדוּעָה, שֶׁכָּל הָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה. אִם אָמַר וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם וְלֹא יוֹתֵר – יָפֶה. אֲבָל מַה זֶּה בְּקִרְבּוֹ? אֶלָּא זֶה סוֹד בִּשְׁנֵי צְדָדִים, שֶׁהֲרֵי מֵהַנָּהָר הַהוּא שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, מִשָּׁם יוֹצְאוֹת וּפוֹרְחוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת וּמִתְכַּנְּסוֹת לְמָקוֹם אֶחָד, וְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הִיא יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. וְזֶה כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, וְאוֹתוֹ הַוָּלָד מְצַיֶּרֶת לָהּ בְּמֵעֶיהָ, עַד שֶׁהַכֹּל מִצְטַיֵּר בְּצִיּוּר מֻשְׁלָם בְּמֵעֶיהָ. כָּךְ וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ, בְּקִרְבּוֹ זֶה עוֹמֵד, עַד שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם בָּעוֹלָם וְנוֹתֵן לוֹ.

דָּבָר אַחֵר וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ – בְּקִרְבּוֹ שֶׁל אָדָם מַמָּשׁ. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָאָדָם וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ אֶת נִשְׁמָתוֹ וְיוֹצֵא לָאֲוִיר שֶׁל הָעוֹלָם, אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁבְּתוֹכוֹ לֹא מוֹצֵאת גּוּף לְהִתְפַּשֵּׁט בְּתוֹכוֹ, וְעוֹמֶדֶת בְּצַד אֶחָד בְּתוֹכוֹ.

וּכְשֶׁאָדָם מִתְפַּשֵּׁט גּוּפוֹ, אוֹתָהּ הָרוּחַ מִתְפַּשֶּׁטֶת וְנוֹתֶנֶת בּוֹ כֹּחַ. וְכֵן כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף מִתְגַּדֵּל, כָּךְ הָרוּחַ נוֹתֶנֶת בּוֹ כֹּחַ שֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם עַמָּהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ מַמָּשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, יֹצֵר רוּחַ אָדָם מַה זֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהָרוּחַ הַהִיא צְרִיכָה כֹּחַ שֶׁלְּמַעְלָה יוֹתֵר לְהִסְתַּיֵּעַ עַמָּהּ, וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ סִיּוּעַ לָאָדָם.

בא ראה, כְּשֶׁאוֹתָהּ הָרוּחַ צְרִיכָה סִיּוּעַ – כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹתוֹ הָאָדָם וּכְמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַגּוּף נִתְקָן, כָּךְ גַּם מְתַקְּנִים לוֹ אֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ וּמוֹסִיפִים לוֹ רוּחַ לְהִתְתַּקֵּן, וְזֶה הוּא יֵצֶר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ.

ובא ראה, כֵּיוָן שֶׁאָבַד יוֹסֵף מֵאָבִיו, יַעֲקֹב אִבֵּד אוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הָרוּחַ שֶׁהָיְתָה בּוֹ, וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה. אַחַר כָּךְ מַה כָּתוּב? (בראשית מה) וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְכִי עַד עַכְשָׁיו הָיָה מֵת? אֶלָּא אוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הָרוּחַ הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה וְלֹא הָיְתָה בְּתוֹכוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָעֶצֶב שֶׁהָיָה בּוֹ גָּרַם לוֹ, [וְאִם גָּרְמָה לוֹ לָזֶה] שֶׁלֹּא הָיְתָה רוּחַ בְּקִיּוּמָהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְכָאן כָּתוּב וַיַּרְא יַעֲקֹב, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִתְבַּשֵּׂר. מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ? אֶלָּא וַיַּרְא יַעֲקֹב, שֶׁרָאָה אֶת כָּל דַּיֵּרֵי הָאָרֶץ שֶׁהוֹלְכִים לְמִצְרַיִם וּמְבִיאִים תְּבוּאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יַעֲקֹב.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ זָכָה לְהִתְחַבֵּר עִם הָאָבוֹת, וְיָרַשׁ אֶת מְקוֹמוֹ בְּתוֹכָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי זְכַרְיָה הָיוּ הוֹלְכִים מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיָה עִמָּהֶם יְהוּדִי אֶחָד שֶׁמַּחֲזִיק נוֹד שֶׁל יַיִן. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יֵיסָא לְרַבִּי זְכַרְיָה, פָּתַח פִּיךָ וֶאֱמֹר דָּבָר אֶחָד מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר כָּל יוֹם לִפְנֵי הַמְּאוֹר הַגָּדוֹל.

פָּתַח וְאָמַר, (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם – אֵלּוּ דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. שֶׁמִּי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה עָלָיו אֶת נְעִימוּת הַשְּׁכִינָה שֶׁלֹּא תָּזוּז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם – שֶׁכָּל נְתִיבוֹת הַתּוֹרָה כֻּלָּם שָׁלוֹם. שָׁלוֹם לוֹ לְמַעְלָה, שָׁלוֹם לוֹ לְמַטָּה. שָׁלוֹם לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר הַיְּהוּדִי הַהוּא, כְּמוֹ מַטְבֵּעַ בְּכִיס נִמְצָא בַּפָּסוּק הַזֶּה. אָמְרוּ לוֹ, מִנַּיִן לְךָ? אָמַר לָהֶם, שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא, וְלָמַדְתִּי כָּאן דָּבָר [טוֹב] בַּפָּסוּק הַזֶּה. פָּתַח וְאָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא בִּשְׁנֵי גְוָנִים וּבִשְׁנֵי צְדָדִים. קוֹרְאִים בּוֹ דְּרָכִים

וְקוֹרְאִים בּוֹ נְתִיבוֹת. קוֹרְאִים בּוֹ נַעַם, וְקוֹרְאִים בּוֹ שָׁלוֹם. מִי הַדְּרָכִים וּמִי הַנְּתִיבוֹת? מִי הַנַּעַם וּמִי הַשָּׁלוֹם?

אֶלָּא דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נַעַם, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ. שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בַּתּוֹרָה דֶּרֶךְ, זוֹ דֶּרֶךְ פְּתוּחָה לַכֹּל. כַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ שֶׁפְּתוּחָה לְכָל אָדָם, כָּךְ דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נַעַם. אֵלּוּ הַדְּרָכִים שֶׁפְּתוּחוֹת מִן הָאָבוֹת, שֶׁכָּרוּ בַּיָּם הַגָּדוֹל, וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ, וּמֵאוֹתָם הַדְּרָכִים נִפְתָּחוֹת לְכָל עֵבֶר וּלְכָל צִדְדֵי הָעוֹלָם.

וְהַנַּעַם הַזֶּה הִיא נְעִימוּת שֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא מְאִירִים כָּל הַמְּאוֹרוֹת וְנִפְרָדִים לְכָל עֵבֶר, וְאוֹתוֹ הַטּוֹב וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁיּוֹנְקִים [שֶׁיּוֹרְשִׁים] הָאָבוֹת נִקְרָא נַעַם. דָּבָר אַחֵר – הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא נַעַם, וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הָעוֹלָם הַבָּא, כָּל הַשִּׂמְחָה וְכָל הַטּוּב וְכָל הָאוֹרוֹת וְכָל הַזִּוּוּת שֶׁל הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים, וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא נַעַם.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הָרְשָׁעִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנֶסֶת הַשַּׁבָּת, כֻּלָּם נָזִים, וְיֵשׁ לָהֶם זִוּוּת וּמְנוּחָה. בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, יֵשׁ לָנוּ לְעוֹרֵר שִׂמְחָה עֶלְיוֹנָה עָלֵינוּ שֶׁנִּנָּצֵל מֵאוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁל הָרְשָׁעִים שֶׁנִּדּוֹנוּ [שֶׁזָּזְרוּ] מִן הַשָּׁעָה הַהִיא וָהָלְאָה. וְיֵשׁ לָנוּ לְהִתְעוֹרֵר וְלוֹמַר, (תהלים צ) וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. זֶהוּ הַנַּעַם הָעֶלְיוֹן, שִׂמְחַת [זִוּוּת] הַכֹּל, וְעַל כֵּן דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נַעַם.

וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם, מִי זֶה נְתִיבֹתֶיהָ? אֵלּוּ הֵם הַשְּׁבִילִים שֶׁיּוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה, וְאֶת כֻּלָּם לוֹקֵחַ הַבְּרִית הַיְּזוּדִי שֶׁנִּקְרָא שָׁלוֹם, שְׁלוֹם הַבַּיִת, וּמַכְנִיס אוֹתָם לַיָּם הַגָּדוֹל כְּשֶׁהוּא בִּגְבוּרָתוֹ, וְאָז נוֹתֵן לוֹ שָׁלוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. בֹּא רְאֵה, יוֹסֵף הָיָה בְּרִית שָׁלוֹם, וְהָיָה מֶלֶךְ בְּמִצְרַיִם וְשָׁלַט עַל הָאָרֶץ, וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ.

וְעִם כָּל זֶה, לְיַעֲקֹב הָיָה שֶׁבֶר, כְּדֵי לִקְנוֹת תְּבוּאָה בְּמִצְרַיִם, וּרְאֵה שֶׁהוּא שֶׁבֶר עַל שֶׁבֶר, שֶׁיֵּרְדוּ בָּנָיו לְמִצְרַיִם, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תֵּרְאוּ עַצְמְכֶם אֶלָּא כְּמוֹ רֹעֵבִים, כְּמוֹ אֲנָשִׁים שֶׁאֵין לָהֶם שֹׂבַע.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, וַדַּאי סוֹד יֵשׁ כָּאן, שֶׁהֲרֵי בְּכָל זְמַן שֶׁהוּא צַעַר בָּעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ בַּשּׁוּק, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתָּפֵס בַּזְּטָאָיו, וְעַל כֵּן אָמַר לָמָּה תִּתְרָאוּ, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

דָּבָר אַוֵּר וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם – תְּבוּאָה מַמָּשׁ, שֶׁהֲרֵי עַל כֵּן שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָעָב לָעוֹלָם, כְּדֵי לְהוֹרִיד אֶת יַעֲקֹב וְאֶת בָּנָיו לְשָׁם, וְעַל זֶה רָאָה אֶת בְּנֵי הָאָרֶץ שֶׁהָיוּ מְבִיאִים מִשָּׁם תְּבוּאָה.

וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם. בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת יִצְחָק, בָּאוּ יַעֲקֹב וְעֵשָׂו לַזְּלַזֵּק, וְעֵשָׂו יָצָא מֵזֻּלְקוֹ שֶׁל הָאָרֶץ וּמֵהַכֹּל, וְיַעֲקֹב שֶׁיִּסְבֹּל אֶת הַגָּלוּת יִסֹּל הַכֹּל. וְעַל זֶה רָאָה אוֹתוֹ הַשֶּׁבֶר שֶׁהָיָה לוֹ בְּמִצְרַיִם הוּא וּבָנָיו לִסְבֹּל אֶת הַגָּלוּת, וְעַל זֶה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ, מִלְּפָנַי הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ עֲלֵיכֶם מְקַטְרֵג. וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה. הֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ רד״ו, כַּזְּשִׁבּוֹן הַזֶּה הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם.

וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ וְגוֹ׳. רַבִּי יֵיסָא פָּתַז וְאָמַר, (תהלים כז) וַעֲתָּה יָרוּם רֹאשִׁי עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי וְאָזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַה׳.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה מֵהָאָדָם, הוּא זוֹקֵף אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, וְכָל שׁוֹנְאָיו נִכְנָעִים תַּזְוָתָיו.

אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׂנְאוּ אָזָיו, דָּזוּ אוֹתוֹ מֵהֶם – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בָּא זִמְיו – בָּרַז מִלְּפָנָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים אוֹתוֹ עַל כָּל מַלְכוּתוֹ, וְכֻלָּם הָיוּ כּוֹרְעִים וְסוֹגְדִים לְפָנָיו. וְאֶת יוֹסֵף דָּזוּ אָזָיו, אַזַּר כָּךְ כֻּלָּם כָּרְעוּ וְהִשְׁתַּזָּווּ לְפָנָיו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ אָזֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּזְּווּ לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה.

דָּבָר אַוֵּר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – מַה זֶּה וְעַתָּה? כְּמוֹ וְאַתָּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הִנֵּה נִתְבָּאֵר, עֵת שֶׁהִיא הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה. וּמִי הִיא אוֹתָהּ הָעֵת? זוֹ ה״א, וְנִקְרֵאת עַתָּה. וְעַתָּה – זֶה הוּא וּבֵית דִּינוֹ.

יָרוּם רֹאשִׁי – לְהָרִים אוֹתָהּ בְּכָבוֹד וּמַלְכוּת. עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי – אֵלּוּ שְׂאָר מַלְכֵי הָאָרֶץ. וְאָזְבְּזָה בְאָהֳלוֹ – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. בְּאָהֳלוֹ – זֶה אֹהֶל מוֹעֵד. זְבְזֵי תְרוּעָה – שֶׁיִּשְׁמַע כָּל הָעוֹלָם. אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה – מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁהִיא הַתְּרוּעָה. שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם, מֵהַצַּד שֶׁל הַתְּרוּעָה, בָּאָה הַשִּׁירָה וְהַתְּשְׁבַּחַת.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי – זֶה עֵשָׂו וְכָל הַשָּׂרִים שֶׁלּוֹ. וְאָזְבְּזָה בְאָהֳלוֹ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. זְבְזֵי תְרוּעָה – שֶׁכָּתוּב (שם נא) זְבוּזֵי אֱלֹהִים רוּזַּ נִשְׁבָּרָה, כְּדֵי לְהַעֲבִיר אֶת הַדִּין מִן הָעוֹלָם. אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה – לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבֵּחַ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְלֹא הֶפְסֵק לְעוֹלָם.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – בַּכֹּל, יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר רָע, שֶׁכָּתוּב עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי, זֶה הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁהוּא סָבִיב הָאָדָם, וְהוּא שׂוֹנֵא אוֹתוֹ בַּכֹּל. וְאָזְבְּזָה בְאָהֳלוֹ זִבְזֵי תְרוּעָה – זוֹ הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִצַּד הָאֵשׁ, כַּכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה יָרוּם רֹאשׁוֹ [שֶׁל הָאָדָם] וְנִשְׁבָּרִים כָּל שׂוֹנְאָיו לְפָנָיו, כַּכָּתוּב (תהלים יז) תַּכְרִיעַ קָמַי תַּזְעִיף.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – לְהִכָּלֵל עִם הָאָבוֹת, שֶׁהֲרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ לְהִדָּבֵק עִם הָאָבוֹת, וְאָז יִתְרוֹמֵם וְיַעֲלֶה לְמַעְלָה, וְהוּא בְּקֶשֶׁר אֶזְדְּ עִמָּם. עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי – אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּצַד הַשְּׂמֹאל, כֻּלָּם בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁמִּתְכַּוְּנִים לְזַבֵּל, וְאָז הַשֶּׁמֶשׁ מִתְזַבֵּר לַלְּבָנָה, וְהַכֹּל הוּא אֶזְדְּ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ. זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשּׁוֹלֵט בַּלְּבָנָה וּמֵאִיר לָהּ וְזָן אוֹתָהּ. הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, מִמֶּנּוּ כֻּלָּם נְזוּנִים וּמִשָּׁם פּוֹרְזוֹת הַנְּשָׁמוֹת לַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם מִשְׁתַּזְּזִים אֶל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא תָּלוּי בְּמַזָּל, וּבַאֲרוּחוֹ.

וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת אֶזְיו וְהֵם לֹא הִכִּרֻהוּ. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מט) לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבֵנִי. בֹּא רְאֵה, שְׁלֹשָׁה הֵם שֶׁפּוֹזְזִים

וְלֹא יוֹדְעִים מִמָּה הֵם פַּוְזַדִּים, וּבְאֲרוּהוּ. אֲבָל מִי שֶׁפַּוְזַד וְלֹא יוֹדֵעַ מִמַּה הוּא פַּוְזַד – מִשּׁוּם אוֹתָם הַזָּטָאִים שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ שֶׁהֵם זָטָאִים, וְלֹא מַשְׁגִּיזָן בָּהֶם, וְהוּא פַּוְזַד בִּימֵי רָע.

מִי הֵם יְמֵי רָע? אֵלּוּ הֵם הַיָּמִים שֶׁהֵם מְזַהֲמִים בְּאוֹתוֹ רָע, וּמִי הֵם? זֶה [הוּא] יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא נִקְרָא רָע, וְיֵשׁ לוֹ יָמִים יְדוּעִים שֶׁנִּתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת בָּעוֹלָם לְהַסְטִין לְכָל אוֹתָם שֶׁמְּטַמְּאִים אֶת דַּרְכֵיהֶם. שֶׁמִּי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁנִּקְרָאִים יְמֵי רָע, וְאֵלּוּ מְמַנִּים עַל אוֹתָם זָטָאִים שֶׁדָּשִׁים אוֹתָם בְּנֵי אָדָם בְּעִקְּבֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם שֶׁמְּטַמְּאִים אֶת דַּרְכֵיהֶם, כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל מַזִּיקִים מְזַהֲמִים אֶצְלָם וּמְטַמְּאִים אוֹתָם. בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לָלֶכֶת – בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ מַנְהִיגִים אוֹתוֹ מַמָּשׁ. בָּא אָדָם לְהִטָּהֵר – כַּמָּה הֵם שֶׁמְּסַיְּעִים לוֹ.

הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁכְּשֶׁאָדָם קָם בַּבֹּקֶר, צָרִיךְ לְרַוְזֵן יָדָיו מִתּוֹךְ נַטְלָה שֶׁל מַיִם, שֶׁהוּא כְּלִי לִטֹּל מִמֶּנּוּ מַיִם, מִתּוֹךְ מִי שֶׁרַוְזַן יָדוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּבֹא רְאֵה, בִּשְׁבִיל הַנַּטְלָה הַזּוֹ בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

וְעוֹד, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לִטֹּל יַד יָמִין בִּשְׂמֹאל, כְּדֵי לְהַשְׁלִיט יָמִין עַל שְׂמֹאל, וְיִרְוַזֵן הַיָּמִין מִן הַשְּׂמֹאל, וּמִשּׁוּם זֶה הִיא נְטִילָה. וְעַל כֵּן מִי שֶׁנּוֹטֵל יָדוֹ, יִטֹּל יָמִין בִּשְׂמֹאל, לְהַשְׁלִיט הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן מָקוֹם לַיֵּצֶר הָרָע לִשְׁלֹט כְּלָל, וְהֵנָּה בֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁדִּין הָרָע שׁוֹלֵט, לֹא מֵשִׁיב יָדוֹ מִלְּהָרַע, וּבְשָׁעָה שֶׁהַיָּמִין שׁוֹלֵט עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְשַׁבֵּר אוֹתָם, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם וְלֹא מְכַלֶּה אוֹתָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מִי שֶׁהוּא זוֹטֵא, בְּאוֹתָם הַזָּטָאִים שֶׁדָּשׁ בָּהֶם בְּרַגְלָיו, לֹא יָדַע עֲלֵיהֶם, וּפַוְזַד תָּמִיד. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה תָּמִיד נִשְׁמָר מֵהַזָּטָאִים הַלָּלוּ, וּכְשֶׁהָיָה יוֹצֵא לַקְּרָב, הָיָה מְפַשְׁפֵּשׁ בָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא פָּזַד לְהִלָּוֵזם עִמָּהֶם בַּקְּרָב.

וּבֹא רְאֵה, אַרְבָּעָה מְלָכִים הָיוּ, מַה שֶּׁבִּקֵּשׁ זֶה לֹא בִּקֵּשׁ זֶה. דָּוִד אָמַר (תהלים יז) אֶרְדּוֹף אוֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד כַּלּוֹתָם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה נִשְׁמָר מִן הַזָּטָאִים הַלָּלוּ, וְלֹא נָתַן מָקוֹם לְשׂוֹנְאָיו לִשְׁלֹט, וְעַל כֵּן רָצָה לִרְדֹּף אַזָּרֵיהֶם תָּמִיד, וְהֵם לֹא יִרְדְּפוּ אַזָּרָיו לִתְבֹּעַ אֶת זָטָאָיו וְיִפֹּל בִּידֵיהֶם.

אָסָא הָיָה מְפֻזָּד יוֹתֵר. אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה מְפַשְׁפֵּשׁ בַּזָּטָאָיו, וְלֹא כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הוּא רָצָה לִרְדֹּף אַזָּרֵיהֶם, וְלֹא לְהִלָּוֹזֵם בָּהֶם, וַיַּהַרְגֵ אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָךְ הָיָה, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–ב יד) וַיִּרְדְּפֵם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וְגוֹ', וְכָתוּב וַיִּגֹּף ה' אֶת הַכּוּשִׁים לִפְנֵי אָסָא וְלִפְנֵי יְהוּדָה וַיָּנֻסוּ הַכֻּשִׁים. [וְכֵן] מַה כָּתוּב בְּדָוִד? (שמואל א כ) וַיֵּכֵם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף וְעַד הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם. אֲבָל אָסָא, הוּא רוֹדֵף וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה.

גַּם יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה כָּךְ הָיָה מְבַקֵּשׁ וְאוֹמֵר, אֵינִי יָכוֹל לִרְדֹּף וְלֹא לַהֲרֹג, אֶלָּא אֲנִי אֲזַמֵּר, וְאַתָּה תַּהֲרֹג אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה כָּל כָּךְ מְפַשְׁפֵּשׁ כְּמוֹ אָסָא, וְכָךְ עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–ב כ) וּבְעֵת הֵחֵלּוּ בְרִנָּה וּתְהִלָּה נָתַן ה' מְאָרְבִים עַל בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהַר שֵׂעִיר הַבָּאִים לִיהוּדָה וַיִּנָּגֵפוּ.

וְזִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה אַף כָּךְ גַּם אָמַר, אֵינִי יָכוֹל לֹא לְזַמֵּר וְלֹא לִרְדֹּף וְלֹא לְהִלָּוֹזֵם בַּקְּרָב, מִשּׁוּם שֶׁמְּזֻזָּד מֵהַזָּטָאִים הַלָּלוּ שֶׁאָמְרוּ. מַה כָּתוּב? (מלכים–ב יט) וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה' וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פְּגָרִים מֵתִים. וְזִזְקִיָּה הָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, וְשׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרַג אוֹתָם.

וּמָה הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ הָיוּ פּוֹזְזִים מִן הַזָּטָאִים הַלָּלוּ – שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל אֲחֻזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. מִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵהַזָּטָאִים הַלָּלוּ וּלְפַשְׁפֵּשׁ בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עָלָיו אוֹתָם יְמֵי רָעָ, שֶׁלֹּא מְרֻזָּמִים עָלָיו.

בֹּא רְאֵה, וַיֹּכֶר יוֹסֵף אֶת אֶחָיו. בְּשָׁעָה שֶׁנָּפְלוּ בְיָדוֹ, הוּא רִזֵּם עֲלֵיהֶם,

מִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם, וְהֵם לֹא הִכִּירוּהוּ. שֶׁאוֹתָם שִׁמְעוֹן וְלֵוִי בָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְעַל כֵּן לֹא רִוְּמוּ עָלָיו, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה לֹא מְרַוְּמִים עַל בְּנֵי אָדָם בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹפְלִים בִּידֵיהֶם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד (תהלים מט) לָמָּה אִירָא. לֹא כָּתוּב יָרֵאתִי, אֶלָּא אִירָא, [אֶלָּא] שֶׁיֵּשׁ [שֶׁאֵין] לִי לִפָּחֵד מֵאוֹתָם יְמֵי רָע, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ. עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבְבֵנִי, מִי הֵם עֲקֵבַי? אֵלּוּ הֵם בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו. זֶה הוּא הָעָקֵב, וְהֵם הָעֲקֵבִים שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בָּהֶם תָּמִיד, בְּאוֹתוֹ הַזֻּהֲמָא שֶׁאָדָם דָּשׁ בּוֹ תָּמִיד בַּעֲקֵבוֹ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? (ישעיה ה) הוֹי מוֹשְׁכֵי הֶעָוֹן בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה זֻהֲמָא. בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא – שֶׁדָּשׁ בּוֹ בָּעָקֵב וְלֹא זוֹשֵׁשׁ עָלָיו, וְאַזַּר כָּךְ מִתְזַוֵּג וְנַעֲשֶׂה [בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא] כַּעֲבוֹת הָעֲגָלָה, וּמִתְזַוֵּג אוֹתוֹ הַזֻּהֲמָא, וּמַסְטֶה אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְהִשָּׁמֵר מִזֻּהֲמָאֵיהֶם, וְהֵם תָּמִיד מְפַשְׁפְּשִׁים בְּמַעֲשֵׂיהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא עֲלֵיהֶם מְקַטְרֵג בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יַשְׁטִינוּ עֲלֵיהֶם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְתַקָּנֶת לָהֶם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לָלֶכֶת בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם.

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וְגוֹ'. רַבִּי זֵיְיא פָּתַח וְאָמַר, (שם כד) בִּנְפֹל אוֹיְבֵךְ אַל תִּשְׂמָח וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם שֶׁיְּכֶה לִכְבוֹדוֹ וּלְשַׁמֵּשׁ לְפָנָיו תָּמִיד וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהּ בַּתּוֹרָה תָּמִיד.

וְכֵיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם, נָתַן לְפָנָיו תּוֹרָה, וְלִמֵּד אוֹתוֹ בָּהּ לָדַעַת אֶת דְּרָכֶיהָ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ הֱכִינָהּ וְגַם חֲקָרָהּ. וְאַזַּר כָּךְ, וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא חָכְמָה וְסוּר מֵרָע בִּינָה. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל בָּהּ וְלֹא שָׁמַר אוֹתָהּ, עָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ וְנִתְפַּס בְּזֻהֲמָאוֹ.

וְכָל אוֹתָם שֶׁעָבְרוּ עַל דָּבָר אֶחָד שֶׁל הַתּוֹרָה נִתְפָּסוּ בָּהּ. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ

שֶׁהִתְזַכֵּם עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, עָבַר עַל דָּבָר אֶחָד שֶׁל הַתּוֹרָה, וְגָרַם לוֹ לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ אֶת מַלְכוּתוֹ וּלְפַלֵּג אֶת הַמַּלְכוּת מִבְּנוֹ. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל הַתּוֹרָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְיוֹסֵף שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ תּוֹרָה, וְאָזְיו נָפְלוּ בְיָדוֹ, לָמָּה גִּלְגֵּל עֲלֵיהֶם כָּל הַגִּלְגּוּל הַזֶּה, וַהֲרֵי הוּא יָדַע אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלִּמֵּד אוֹתוֹ אָבִיו? אֶלָּא זֹס וְשָׁלוֹם שֶׁיּוֹסֵף גִּלְגֵּל עֲלֵיהֶם גִּלְגּוּלִים לִנְקֹם מֵהֶם, אֶלָּא כָּל זֶה לֹא עָשָׂה אֶלָּא לְהָבִיא אֶת אָזְיו בִּנְיָמִין אֶצְלוֹ, שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ הָיְתָה אֵלָיו, וְהוּא לֹא הִשְׁאִיר אֶת אָזְיו לְפַל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיִּצּוֹ יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וְגוֹ', וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּלוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַלְּבָנָה, הָיָה תָּמִיד מִסְתַּכֵּל בָּהּ, כַּכָּתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. הַשְׁגָּזָתוֹ בָּהּ תָּמִיד. וְכָתוּב אָז רָאָה, שֶׁהֲרֵי הַשָּׁמֶשׁ בְּהַשְׁגָּזָתוֹ בָּהּ מְאִירָה. וַיְסַפְּרָה, מַה זֶּה וַיְסַפְּרָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח) בְּמָקוֹם סַפִּיר אֲבָנֶיהָ.

הֵכִינָהּ, שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּתִקּוּן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים מְזֻלָּקֶת לְשִׁבְעִים שָׂרִים, הִתְקִין אוֹתָהּ בְּשִׁבְעָה עַמּוּדִים עֶלְיוֹנִים לְהָאוֹר וְלָשֶׁבֶת עַל שִׁלְמוּת. וְגַם זָכְרָהּ, לְהַשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ תָּמִיד, פַּעַם אַחַר פַּעַם, שֶׁאֵין פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים.

וְאַזַּר כָּךְ הִזְהִיר אֶת הָאָדָם וְאָמַר, וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא חָכְמָה וְסוּר מֵרָע בִּינָה, שֶׁהֲרֵי הִיא מִתְעַטֶּרֶת עַל הַתַּזְחוּנִים לִירָא וְלָדַעַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּגְלָלָהּ. וְסוּר מֵרָע בִּינָה, בְּרוּר מֵהַפְּסֹלֶת שֶׁלֹּא לִקְרַב עִמּוֹ, וְאָז הַשְׁגָּזַת [הַמְּצָאוּת] הַבִּינָה לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

רַבִּי יוֹסֵי קָם לַיְלָה אֶחָד לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְהָיָה שָׁם עִמּוֹ יְהוּדִי אֶחָד שֶׁפָּגַשׁ בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (משלי י) לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע – אֵלּוּ הֵם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְהוֹלְכִים אַזַּר דִּבְרֵי הָעוֹלָם וְלִכְנֹס אוֹצְרוֹת רֶשַׁע. מַה כָּתוּב? (קהלת ה) וְאָבַד הָעִשָּׁר הַהוּא בְּעִנְיַן רָע, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אוֹצְרוֹת רֶשַׁע.

וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת – אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דְּרָכֶיהָ

לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת עֵץ זַיִּים, וְנִקְרֵאת צְדָקָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָּנוּ.

דָּבָר אַוֵּר וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת – זוֹ צְדָקָה מַמָּשׁ, וְהִיא בִּשְׁנֵי גְוָנִים וּבִשְׁנֵי צְדָדִים. קוֹרֵא לוֹ תּוֹרָה וְקוֹרֵא לוֹ צְדָקָה, וְהַכֹּל אֶחָד.

אָמַר אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי, וְקוֹרֵא לוֹ שָׁלוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ זֶה וַדַּאי שֶׁנִּקְרֵאת שָׁלוֹם. קָם אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי וְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. פָּתַח אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי וְאָמַר, (משלי כז) עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע לָחֶם וּמְרַדֵּף רֵיקִים יִשְׂבַּע רִישׁ. הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, וְכִי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא זָכָם מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, אֵיךְ אָמַר שֶׁיִּתְאַמֵּץ אָדָם לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה וּלְהִשְׁתַּדֵּל אַחֲרֶיהָ וְיַעֲזֹב זַיֵּי עוֹלָם?.

אֶלָּא סוֹד הוּא. פָּתַח וְאָמַר, (בראשית ב) וַיַּקְהֵל ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, וּבֵאֲרוּהוּ שֶׁהוּא בְּסוֹד הַקְּרְבָּנוֹת. בֹּא רְאֵה, לְעָבְדָהּ – זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וּלְשָׁמְרָהּ – זֶה הַמֶּלֶךְ הַתַּחְתּוֹן. הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. לְעָבְדָהּ – [לַזָּכָר] בְּסוֹד שֶׁל זָכוֹר. וּלְשָׁמְרָהּ – בְּסוֹד שֶׁל שָׁמוּר.

וּמְשׁוּם כָּךְ עֹבֵד אַדְמָתוֹ זֶה גַּן עֵדֶן, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְלַעֲבֹד וּלְמִשְׁךְ לָהּ בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, וּכְשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת וְנִמְשָׁכוֹת לָהּ בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, גַּם הוּא מִתְבָּרֵךְ עִמָּהּ. בֹּא רְאֵה שֶׁהַכֹּהֲנִים שֶׁמְּבָרֵךְ מִתְבָּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ו) וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם. וּמְשׁוּם כָּךְ עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע לָחֶם – זֶהוּ הַמָּזוֹן שֶׁלְּמַעְלָה. וּמְרַדֵּף רֵיקִים – מִי שֶׁיִּתְדַּבֵּק בַּצַּד הָאַוֵּר שֶׁהוּא מְרַדֵּף רֵיקִים – יִשְׂבַּע רִישׁ וַדַּאי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֶיךָ שֶׁזָּכִיתָ לַדָּבָר הַזֶּה.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר פָּסוּק אַוֵּרִיו, (משלי כז) אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת. זֶהוּ אָדָם שֶׁבּוֹ אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ רַבִּי יֶסָא הַזָּקֵן, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה לוֹ מַאֲכָל שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם לֶאֱכֹל, לֹא הָיָה מַתְקִין אוֹתוֹ עַד שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ מְזוֹנוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אַוֵּר שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וּבִקֵּשׁ מְזוֹנוֹ מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, אָז הָיָה מַתְקִין, וְהָיָה תָּמִיד אוֹמֵר: לֹא נַתְקִין עַד שֶׁיִּתְּנוּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ.

וְאֵין לְהַעֲשִׁיר לֹא יָנָקָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָצָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַזִּוִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַזִּוִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. עַכְשָׁו שֶׁהִיא הַשָּׁעָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה – נִשְׁתַּדֵּל.

פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ בְּסוֹד הַזְּוָלוֹם וְאָמַר, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּוָלְמוֹת אֲשֶׁר זָלְמוּ לָהֶם וְגוֹ'. וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּוָלְמוֹת, וְכִי לָמָּה יוֹסֵף [אָמַר אוֹ] זָכַר לָהֶם אוֹתָם הַזְּוָלוֹמוֹת שֶׁזָּלְמוּ לָהֶם, וּמַה הוֹעִיל לוֹ אִלּוּ לֹא הִזְכִּיר לָהֶם, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף הָיָה זָכָם, וְכָתוּב כָּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת וּכְסִיל יִפְרֹשׂ אִוֶּלֶת?

אֲבָל כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהֵם בָּאוּ וּמִשְׁתַּזְּוִים לוֹ אַפַּיִם עַל הָאָרֶץ, אָז נִזְכַּר מִמַּה שֶׁזָּלְמוּ לָהֶם כְּשֶׁהָיָה עִמָּהֶם, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמָּתִי וְגַם נִצָּבָה וְהִנֵּה תְסֻבֶּינָה אֲלֻמֹּתֵיכֶם וַתִּשְׁתַּזְוֶיןָ לַאֲלֻמָּתִי. אָמַר יוֹסֵף בְּשָׁעָה שֶׁרָאָה שֶׁכּוֹרְעִים אֶזְיו לְפָנָיו, שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ אֲזֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּזְווּ לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה, אָז וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּוָלְמוֹת אֲשֶׁר זָלְמוּ, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁהֵם קָיְמִים.

עוֹד, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּוָלְמוֹת אֲשֶׁר זָלְמוּ – זָכַר אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שִׂכְוָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי זְלוֹם שֶׁהוּא טוֹב, צָרִיךְ אָדָם לְהַזְכִּירוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח, וְאָז מִתְקַיֵּם, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁכָּח לִפְנֵי הָאָדָם, כָּךְ נִשְׁכָּח עָלָיו.

בֹּא רְאֵה, זְלוֹם שֶׁלֹּא נִפְתַּר, כְּאִגֶּרֶת שֶׁלֹּא נִקְרְאָה. וּבֹא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִזְכָּר, כְּמִי שֶׁלֹּא הִכִּיר אוֹתוֹ. וְעַל זֶה, מִי שֶׁנִּשְׁכַּח מִמֶּנּוּ זְלוֹם וְלֹא יָדַע אוֹתוֹ, לֹא עוֹמֵד עָלָיו לְהִתְקַיֵּם. וּמִשּׁוּם זֶה יוֹסֵף הָיָה זוֹכֵר אֶת זְלוֹמוֹ, כְּדֵי לְהִתְקַיֵּם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִשָּׁכַח הַזְּוָלוֹם מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם, וְהָיָה תָּמִיד מְצֻפֶּה לוֹ. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים אַתֶּם. הוּא זָכַר אֶת הַזְּוָלוֹם, אֲבָל לֹא אָמַר לָהֶם דָּבָר, אֶלָּא מְרַגְּלִים אַתֶּם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (קהלת ה) כִּי בָּא הַזְּוָלוֹם בְּרֹב עִנְיָן וְקוֹל כְּסִיל בְּרֹב דְּבָרִים. כִּי בָּא הַזְּוָלוֹם בְּרֹב עִנְיָן, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁכַּמָּה הֵם הָעוֹזְרִים בַּזְּוָלוֹם, וּמְמַנִּים דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, עַד שֶׁהַזְּוָלְמוֹת מֵהֶם כֻּלָּם אֱמֶת, וּמֵהֶם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אֱמֶת וְכָזָב. אֲבָל לְאוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, אֵין מִתְגַּלִּים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים

כְּלוּם, אֶלָּא כֻּלָּם אֱמֶת.

בֹּא רְאֵה דָּנִיֵּאל מַה כָּתוּב בּוֹ, (דניאל ב) אָז לְדָנִיֵּאל בְּחֶזְיוֹן הַלַּיְלָה סוֹד גְּלָה, וְכָתוּב (שם ז) דָּנִיֵּאל רָאָה וְחֶלוֹם בְּהִיוֹתוֹ יָשֵׁן עַל מִשְׁכָּבוֹ, אָז כָּתַב אֶת הַחֲלוֹם. וְאִם יֵשׁ בּוֹ דְּבָרִים כּוֹזְבִים, לָמָּה נִכְתַּב בֵּין הַכְּתוּבִים? אֶלָּא אוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם עוֹלוֹת, לֹא מִתְחַבְּרִים בָּהֶם אֶלָּא דְּבָרִים קְדוֹשִׁים, שֶׁמּוֹדִיעִים לוֹ דִּבְרֵי אֱמֶת, דְּבָרִים נֶהֱמִים, שֶׁלֹּא מְשַׁקְּרִים לְעוֹלָמִים.

וְאִם תֹּאמַר, הִנֵּה שָׁנִינוּ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה חֶלוֹם טוֹב, הִנֵּה נִשְׁמָע שֶׁהָיָה רוֹאֶה דָּוִד דְּבָרִים שֶׁלֹּא אֱמֶת? אֶלָּא וַדַּאי, כָּל יָמָיו הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לִשְׁפֹּךְ דָּמִים וְנִלְחָם קְרָבוֹת, וְכָל חֲלוֹמוֹת לֹא הָיוּ אֶלָּא חֲלוֹמוֹת רָעִים, חֲרָבָן וּשְׁבָמָה וְדָם וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְלֹא חֶלוֹם שֶׁל שָׁלוֹם.

וְאִם תֹּאמַר, לְאָדָם טוֹב מַרְאִים חֲלוֹם רָע? כָּךְ זֶה וַדַּאי. כָּל אוֹתָם רָעוֹת שֶׁעֲתִידִים לְהַשִּׂיג – עַל אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, וְאוֹתָם עֲנָשִׁים שֶׁעֲתִידִים לְהֵעָנֵשׁ בָּעוֹלָם הַהוּא כֻּלָּם רוֹאֶה, כְּדֵי שֶׁכָּל שָׁעָה תִּהְיֶה יִרְאַת אֲדוֹנוֹ עָלָיו. וְהִנֵּה הֵעִירוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ג) וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּירְאוּ מִלְּפָנָיו – זֶה חֶלוֹם רָע. וְעַל זֶה לְאוֹתוֹ צַדִּיק מַרְאִים לוֹ חֲלוֹם רָע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנֵּה שָׁנִינוּ, שֶׁאוֹתוֹ אָדָם שֶׁרוֹאֶה חֲלוֹם, צָרִיךְ לוֹ לִפְתֹּחַ אֶת פִּיו בּוֹ לִפְנֵי אֲנָשִׁים שֶׁאוֹהֲבִים אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה רְצוֹנָם אֵלָיו לְטוֹב וְיִפָּתְחוּ פִּיהֶם לְטוֹב, וְיִמָּצֵא הָרָצוֹן וְהַדָּבָר הַכֹּל לְטוֹב. הָרָצוֹן שֶׁהוּא הַמְזֻוָּגָה רֵאשִׁית הַכֹּל, וְהַמִּלָּה שֶׁהִיא סִיּוּם הַכֹּל. וְעַל כֵּן נִמְצָא שֶׁהִנֵּה הוּא שְׁלֵמוּת בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

וּמְשׁוּם כָּךְ הַכֹּל מִתְקַיֵּם, וּצְרִיכִים אוֹהֲבֵי הָאִישׁ לְהִתְקַיֵּם בְּאוֹתוֹ פֶּתֶרוֹן טוֹב, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי. וּמְשׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לָאָדָם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא, וּבְאוֹתוֹ גֶּוֶן שֶׁכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד אוֹמֵר שֶׁיִּהְיֶה חֲלוֹם. אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, וַדַּאי שֶׁהַחֲלוֹם אֵינוֹ אֶלָּא לְאָדָם צַדִּיק, שֶׁהוּא

רָאָה וְזֹלֹם כָּרְאוּי.

וּבְא וּרְאֵה, שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ, נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם לְמַעְלָה וְנִכְנֶסֶת לִמְקוֹם שֶׁנִּכְנֶסֶת, וְכַמָּה קְבוּצוֹת מַזִּיקִים עוֹמְדִים וְהוֹלְכִים בָּעוֹלָם וּפוֹגְשִׁים אֶת אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה. אִם הִיא צַדִּיקָה, עוֹלָה לְמַעְלָה וְרוֹאָה מַה שֶּׁרוֹאָה. וְאִם לֹא, נֶאֱחֶזֶת בַּצַּד הַהוּא, וּמוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים כּוֹזְבִים אוֹ דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לַזְּמַן הַקָּרוֹב. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁבּוֹ, הִיא מוֹדִיעָה לוֹ מַה שֶּׁרָאֲתָה.

וְעַל כֵּן לְאָדָם שֶׁאֵינוֹ צַדִּיק מוֹדִיעִים לוֹ זְלֹזֹם טוֹב שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת, הַכֹּל כְּדֵי לְהַסְטוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ דֶּרֶךְ הָאֱמֶת. כֵּיוָן שֶׁהוּא הִסִּיט אֶת דַּרְכּוֹ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. שֶׁכָּל מִי שֶׁבָּא לְהִטָּהֵר – מְטַהֲרִים אוֹתוֹ, וּמִי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. הִנֵּה וַדַּאי כָּךְ נִתְבָּאֵר.

יְשִׁבוּ עַד שֶׁעָלָה הַבֹּקֶר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי לֹא זָכַר שְׁמוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּאוֹתָם דְּגָלִים, שֶׁכָּתוּב (במדבר ב) דֶּגֶל מַזְּנֶה אֶפְרַיִם, וְלֹא כָּתוּב דֶּגֶל מַזְּנֶה יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁהִתְנָאָה עַל אָזְיו, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

אָמַר אוֹתוֹ הַיְהוּדִי, וַדַּאי שָׁמַעְתִּי, שֶׁיּוֹסֵף הוּא בְּעוֹלַם הַזָּכָר, וְכָל הַשְּׁבָטִים הֵם בְּעוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְעַל כֵּן לֹא נִכְלַל יוֹסֵף עִמָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּעוֹלַם הַזָּכָר עִמָּהֶם.

מַה כָּתוּב? כֻּלָּנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נָזְנוּ. נָזְנוּ? אַזְנוּ הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! לָמָּה זָסַר א׳? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הַבְּרִית לֹא נִמְצָא עִמָּם. הִסְתַּלֵּק מִשָּׁם א׳, שֶׁהֲרֵי א׳ הוּא זָכָר. וְעַל כֵּן ב׳ הִיא נְקֵבָה, א׳ זָכָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ א׳ הִסְתַּלֵּק מִשָּׁם, וְנִשְׁאֲרוּ אוֹתָן נְקֵבוֹת אֵצֶל הַשְּׁכִינָה.

אַזֵּר כָּךְ אָמְרוּ כֵּנִים אֲנַזְנוּ. נוֹסָפָה א׳. אָמְרוּ וְלֹא יָדְעוּ מָה אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נִמְצָא שָׁם, וְהִשְׁלִימוּ הַדָּבָר וְאָמְרוּ אֲנַזְנוּ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵיהֶם עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אַזִּים אֲנַזְנוּ. וְיוֹסֵף הוּא בַּזְּשִׁבּוֹן. כְּשֶׁנִּכְנַס בַּזְּשִׁבּוֹן, אָמְרוּ אֲנַזְנוּ. וּכְשֶׁלֹּא נִכְנַס בַּזְּשִׁבּוֹן, אָמְרוּ נָזְנוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ כָּאן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִכָּאן, כַּכָּתוּב (מלאכי ג) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה' וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ.

וַיֶּאֱסֹף אֹתָם אֶל מִשְׁמָר שְׁלֹשֶׁת יָמִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ לָמָּה? אֶלָּא שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים שֶׁל שְׁכֶם, שֶׁכָּתוּב (בראשית לד) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ. לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא לֹא עָשָׂה כְּמוֹ שֶׁהֵם עָשׂוּ בִּשְׁכֶם, שֶׁגָּרְמוּ לְאַנְשֵׁי שְׁכֶם לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם אֶת זֹאת, סוֹד הַבְּרִית, וְאַזַר שֶׁעָשׂוּ הַבְּרִית הַזּוֹ, הָרְגוּ אוֹתָם, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם אֶזְוָד. וְהוּא מַה כָּתוּב? זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֶת הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרֵא, שָׁמַר הַבְּרִית. וְכָל הַגִּלְגּוּל הַזֶּה לֹא הָיָה אֶלָּא בִּשְׁבִיל בִּנְיָמִין.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ וְגוֹ'. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו – זֶה שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁכָּתוּב (שם לד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בַּעַל הַחֲלֹמוֹת הַלָּזֶה בָּא. מַה לְהַלָּן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי – אַף כָּאן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי.

בֹּא רְאֵה, מִי אִישׁ וּמִי אָחִיו? אֶלָּא אִישׁ זֶה שִׁמְעוֹן. כָּתוּב כָּאן אִישׁ, וְכָתוּב שָׁם (במדבר כה) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא. מַה לְהַלָּן מִשִּׁמְעוֹן – אַף כָּאן גַּם שִׁמְעוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁזָּזַר בִּתְשׁוּבָה, בָּכָה וְהִתְנַחֵם עַל זֶה, וְאָמַר לְלֵוִי אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ. עַל כֵּן נִבְנָה מִזְבֵּלוֹ שׁוֹר, כְּמוֹ שֶׁמִּזְבֵּלוֹ שֶׁל יוֹסֵף שׁוֹר, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ. וּמִזְבֵּלוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן הוּא שׁוֹר.

וְעַל כֵּן וַיַּקַּח מֵאִתָּם אֶת שִׁמְעוֹן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְטְרֵג עִם לֵוִי, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁמְעוֹן וְלֵוִי, כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מִתְזַבְּרִים, יְכוֹלִים לְקַטְרֵג. וַיֶּאֱסֹר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם. הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, לְעֵינֵיהֶם אֲסָרוֹ, וְאַזַר שֶׁיָּצְאוּ הָיָה מַאֲכִיל אוֹתוֹ וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא רִצּוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי כה) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם. אִם כָּךְ, יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק אֵיךְ עָשָׂה כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שם) כִּי גֲחָלִים אַתָּה זוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ וַה' יְשַׁלֶּם לָךְ?.

אֶלָּא זֹס וְזֹלִילָה שֶׁיּוֹסֵף לְכָךְ הוּא זָשַׁשׁ, אֶלָּא כְּאָדָם לְאָוְזָיו כָּךְ גַּם הָיָה עוֹשֶׂה, הִתְנַהֵג עִמּוֹ בְּאַוָּזָה וְלֹא בְּצוּרָה אַוֶּרֶת, וְלֹא עִמּוֹ בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא עִם כָּל אָוְזָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיִּצַּו יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וּלְהָשִׁיב כַּסְפָּיהֶם אִישׁ אֶל שַׂקּוֹ וְלָתֵת לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן, כְּדֵי לְהִתְנַהֵג עִמָּם בְּאַוָּזָה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַז וְאָמַר, (נזוום א) אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נָגוּז וְעָבָר וְעִנְּתִךְ לֹא אֲעַנֵּךְ עוֹד. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֶרוּהוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָעָם בְּכֻלָּם יֵשׁ שָׁלוֹם וְאֵין בָּהֶם בַּעֲלֵי שְׁנָאָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עֲלֵיהֶם, וְהַדִּין לֹא שׁוֹלֵט בָּהֶם. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם עוֹבְדִים לְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְהֵם בְּשָׁלוֹם – הַדִּין לֹא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וּבְאֶרוּהָ שֶׁכָּתוּב (הושע ד) זָבוּר עֲצַבִּים אֶפְרַיִם הַנַּז לוֹ.

וְכֵן נָגוּז וְעָבָר, מַה זֶּה וְכֵן נָגוּז? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וְנָגוּז! אֶלָּא זֶהוּ רֹאשׁ הַפָּסוּק שֶׁהוּא שָׁלוֹם, אַף כָּאן שָׁלוֹם, וּמִי הוּא? זֶהוּ צְדָקָה. מִשּׁוּם שֶׁצְּדָקָה זֶהוּ שָׁלוֹם, וּמִי שֶׁמַּרְבֶּה בִּצְדָקָה, מַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה וּמַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַטָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְכֵן נָגוּז וְעָבָר, שֶׁגּוֹזְזִים מֶמֶנּוּ בִּצְדָקָה. וְעָבָר? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וְעָבְרוּ. מַה זֶּה וְעָבָר? אֶלָּא זֶה הַדִּין שֶׁל הָרָגָז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) עַד יַעֲבָר זָעַם. עָבַר הַדִּין מֵעֲלֵיהֶם.

דָּבָר אַוֵּר כֹּה אָמַר ה' אִם שְׁלֵמִים – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם בְּרִית הַקֹּדֶשׁ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ תָּמִיד, וְשֶׁהָאָדָם יִהְיֶה בּוֹ שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְאִם אֵין הָאָדָם שׁוֹמֵר אוֹתוֹ תָּמִיד, הֲרֵי הוּא פָּגוּם, פָּגוּם בַּכֹּל. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָּמִים. מַה זֶּה תָּמִים? שָׁלֵם. שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִתְקַיְּמָה בּוֹ בְּרִית, הוּא פָּגוּם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים – אִם שְׁלֵמִים שֶׁשּׁוֹמְרִים הַמִּצְוָה הַזּוֹ לִהְיוֹת שְׁלֵמִים, שֶׁלֹּא יִהְיוּ פָּגוּמִים. וְכֵן רַבִּים – יִרְבּוּ וְיִגְדְּלוּ בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאֵין

הַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת לָעוֹלָם אֶלָּא עִם הַבְּרִית הַזּוֹ. וְכֵן נָגוּזוּ – זֶה אִם שְׁלֵמִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ תָּמִיד, נָגוּזוּ מִי שֶׁנִּמּוֹל וְקִבֵּל עָלָיו אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ. וְעָבָר – מַה זֶּה וְעָבָר? אוֹתָהּ זְהֻמַּת הָעָרְלָה שֶׁהָיְתָה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה.

דָּבָר אַחֵר כֹּה אָמַר ה׳ אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים – אֵלּוּ בְּנֵי יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ אֵצֶל יוֹסֵף, הֵם שְׁלֵמִים, שֶׁעוֹמְדִים עִם הַבְּרִית. וְכֵן נָגוּזוּ – שֶׁהָלְכוּ וְהִשְׁאִירוּ אֶת יוֹסֵף וְאֶת שִׁמְעוֹן. וְעָבָר – אָז הַדִּין שׁוֹרֶה בִּגְלָלָם [הַשְׁכִּינָה שָׁרְתָה בֵּינֵיהֶם], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב) וְעָבַר ה׳ לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ דִּין קָשֶׁה וְיֵשׁ דִּין רָפֶה. הַדִּין הַקָּשֶׁה וָזֶנְק, הַדִּין הָרָפֶה וַזַּלָּשׁ. וְכַאֲשֶׁר יוֹנֵק הַדִּין הָרָפֶה הַזֶּה מֵהַדִּין הַקָּשֶׁה, אָז מִתְגַּבֵּר, וְהוּא וָזֶנְק.

בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשֶׂה דִּין עַל יִשְׂרָאֵל, נַעֲשֶׂה בַּדִּין הָרָפֶה הַזֶּה, וְאֵינוֹ מִתְגַּבֵּר בְּאוֹתוֹ הַדִּין הַקָּשֶׁה. וּכְשֶׁהַדִּין נַעֲשֶׂה עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִתְגַּבֵּר הַדִּין הָרָפֶה הַזֶּה בַּדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁלְּמַעְלָה כְּדֵי לְהִתְגַּבֵּר. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָבַר ה׳ לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם. וְעָבָר – שֶׁהִתְמַלֵּא עֶבְרָה וָזַעַם וְהִתְגַּבֵּר בַּדִּין הַקָּשֶׁה. אַף כָּאן וְעָבָר. וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְכַּנְּסִים עֲשָׂרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָזַד מֵהֶם נִשְׁמָט, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹגֵז עָלָיו.

דָּבָר אַחֵר וְכֵן נָגוּזוּ – כְּשֶׁמִּתְבַּטְּלִים מֵהֶם אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים, אֲזַי וְעָבָר. מַה זֶּה וְעָבָר? רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּזְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הִיא נִדּוֹנִית בְּכַמָּה דִינִים בְּטֶרֶם תִּכָּנֵס לִמְקוֹמָהּ. אַזַּי כָּךְ כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת יֵשׁ לָהֶן לַעֲבֹר בְּזֶה הַנָּהָר דִּינוֹר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְלִרְוִיחַ שָׁם. וּמִי הוּא שֶׁיַּעֲמֹד שָׁם וְיַעֲבֹר בְּלִי פַּזַּד? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְהַר ה׳ וְגוֹ׳, וְנִשְׁמַת הַצַּדִּיק עוֹבֶרֶת בְּלִי פַּזַּד, וְיָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בִּצְדָקָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיִתֵּן מִמָּמוֹנוֹ לִצְדָקָה, אֲזַי וְעָבַר בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם וְלֹא פַּוָּזַד, וְהַכְּרוּז קוֹרֵא לַנְּשָׁמָה הַהִיא, (נזום א) וְעִנְּתֵךְ לֹא אֲעַנֵּךְ עוֹד. מִי שֶׁזָּכָה לַעֲבֹר בָּזֶה, אֵין לוֹ יוֹתֵר דִּין כְּלָל.

בֹּא רְאֵה, כָּל זֶה שֶׁל יוֹסֵף עִם אֶחָיו וְכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לָמָּה צָרִיךְ? אֶלָּא

תּוֹרַת אֱמֶת הִיא הַתּוֹרָה, וְכָל דְּרָכֶיהָ דְּרָכִים קְדוֹשׁוֹת, וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וּקְדוֹשִׁים וּדְרָכִים לִבְנֵי אָדָם לְהִתְוַוֵּךְ בָּהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (משלי כ) אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה רָע וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָאָדָם שֶׁיִּתְגַּבֵּר בַּתּוֹרָה, וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וּלְצַד הַיָּמִין, וְלֹא יֵלֵךְ לִצַּד הַשְּׂמֹאל. וּמִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם לָלֶכֶת לִצַּד הַיָּמִין, יֵשׁ לָהֶם לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה זֶה עִם זֶה, וְלֹא תִּהְיֶה שִׂנְאָה זֶה עִם זֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַכְזִישׁ אֶת הַיָּמִין, שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִדְבָּקִים בּוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם כָּךְ הוּא יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע, וְיִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְזַוֵּךְ אֶת יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר רָע בְּאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הַכְּשֵׁרִים, וְאִם אָדָם סוֹטֶה לִשְׂמֹאל, אָז מִתְגַּבֵּר יֵצֶר רָע עַל יֵצֶר טוֹב. וּמִי שֶׁהָיָה פָּגוּם, מַשְׁלִים לוֹ בְּזִוּטָאוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין הַמְעַוֵּל הַזֶּה נִתְקָן אֶלָּא בַּזִּוּטָאִים שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יְתַקֵּן אוֹתוֹ יֵצֶר רָע בְּזִוּטָאוֹ, וְתָמִיד יִשְׁמֹר, שֶׁהֲרֵי יֵצֶר טוֹב רוֹצֶה לְהַשְׁלִימוֹ תָּמִיד בִּשְׁלֵמוּת, וְלֹא יֵצֶר הָרָע. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה רָע קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשַׁע לָךְ.

דָּבָר אַוֵּר אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה רָע – כַּכָּתוּב (תהלים לז) וּמְשַׁלְּמֵי רָעָה תַּזַּוֵּת טוֹבָה. לְמִי שֶׁשִּׁלֵּם לוֹ טוֹבָה – שֶׁלֹּא יְשַׁלֵּם לוֹ רָע, מִשּׁוּם [יִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵת עֲשׂוּ וְזִוּוּ. וְגַם הוּא תָּמִיד עוֹשֶׂה] שֶׁכָּתוּב (משלי יז) מֵשִׁיב רָעָה תַּזַּוֵּת טוֹבָה לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ. אֲפִלּוּ לְמִי שֶׁהִשְׁלִימוּ לוֹ רָעוֹת, אֵין לוֹ לְהַשְׁלִים רָע תְּמוּרַת אוֹתוֹ הָרָע שֶׁשִּׁלְּמוּ לוֹ, אֶלָּא קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשַׁע לָךְ.

וְהַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁלֹּא רָצָה לְשַׁלֵּם רָע לְאָחָיו בְּשָׁעָה שֶׁנָּפְלוּ בְּיָדוֹ. קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשַׁע לָךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה יָרֵא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב וְאֵת עֲשׂוּ וְזִוּוּ וְגוֹ'. [וְגַם] וְהוּא הָיָה תָּמִיד מְצַפֶּה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, קַוֵּה לַה' וְיוֹשַׁע לָךְ.]

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (משלי כ) מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה

יְדֻלָּה. מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עֵצוֹת, שֶׁמֵּבִיא טְעָמִים לְגַלְגֻּלִּים עַל הָעוֹלָם עַל יְדֵי יוֹסֵף לְקַיֵּם אֶת אוֹתָהּ הַגְּזֵרָה שֶׁגָּזַר רָעָב עַל הָאָרֶץ [הָעוֹלָם]. וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדֻלֶּנָּה – זֶה יוֹסֵף שֶׁגִּלָּה אוֹתָם עֲמֻקִּים שֶׁגָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, לֹא דַּי לְיוֹסֵף שֶׁהוּא לֹא שִׂלֵּם רָע לְאֶחָיו, אֶלָּא שֶׁעָשָׂה עִמָּהֶם חֶסֶד וֶאֱמֶת, וְכָךְ דַּרְכֵי הַצַּדִּיקִים תָּמִיד. מִשּׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עֲלֵיהֶם תָּמִיד, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ – זֶה יְהוּדָה, וְהִנֵּה פַּרְשׁוּהָ, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְקָרֵב לְיוֹסֵף עַל הָעֵסֶק שֶׁל בִּנְיָמִין. וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדֻלֶּנָּה – זֶה יוֹסֵף.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב עַל שַׁעַר הַכְּנִיסָה שֶׁל לוּד. רָאָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וְיָשַׁב עַל בְּלִיטָה בְּצַד הָהָר, וְהָיָה עָיֵף מִן הַדֶּרֶךְ, וְיָשַׁב וְיָשַׁן שָׁם. בֵּינְתַיִם רָאָה נָזוּשׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא אֵלָיו. יָצָא קוֹסְטָפָא דִּגּוּרְדְּנָא (מִין שֶׁרֶץ) וְהָרַג אֶת הַנָּזוּשׁ. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הָאִישׁ, רָאָה אֶת אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ כְּנֶגְדּוֹ שֶׁהָיָה מֵת. הִזְדַּקֵּף אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְנָפְלָה אוֹתָהּ הַבְּלִיטָה לָעֹמֶק שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְנִצּוֹל.

בָּא אֵלָיו רַבִּי אַבָּא, אָמַר לוֹ, אֱמֹר לִי מַה מַּעֲשֶׂיךָ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְוִיחַ לְךָ שְׁנֵי הַנִּסִּים הַלָּלוּ שֶׁאֵינָם לְזוּנָם? אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, כָּל יָמַי לֹא שִׂלֵּם לִי אִישׁ רָע בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הִתְפַּיַּסְתִּי עִמּוֹ וּמָחַלְתִּי לוֹ. וְעוֹד, אִם לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ, לֹא עָלִיתִי עַל מִטָּתִי עַד שֶׁמָּחַלְתִּי לוֹ וּלְכָל אוֹתָם שֶׁצִּעֲרוּ אוֹתִי, וְלֹא זָשַׁשְׁתִּי כָּל הַיּוֹם לְאוֹתוֹ הָרָע שֶׁשִּׁלֵּם לִי, וְלֹא דַּי לִי זֶה, אֶלָּא שֶׁמְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה הִשְׁתַּדַּלְתִּי לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם טוֹב.

בָּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, מַעֲשָׂיו שֶׁל זֶה הֵם יוֹתֵר מִיוֹסֵף, שֶׁיּוֹסֵף הָיוּ אֶחָיו וַדַּאי, וְהָיָה לוֹ לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, אֲבָל מַה שֶּׁזֶּה עָשָׂה – יוֹתֵר מִיוֹסֵף, נָאֶה הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרַוִּיחַ לוֹ נֵס עַל נֵס.

פָּתַח וְאָמַר, (שם י) הוֹלֵךְ תָּמִים יֵלֵךְ בֶּטַח וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ. הוֹלֵךְ תָּמִים יֵלֵךְ בֶּטַח – זֶה הָאָדָם הַהוּא שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, יֵלֵךְ בֶּטַח – שֶׁלֹּא

יְכוֹלִים נְזָקֵי הָעוֹלָם לְהָרַע לוֹ. וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יְוַדֵּעַ – מִי יְוַדֵּעַ? זֶה הוּא מִי שֶׁסּוֹטֶה מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְרוֹצֶה לִגְּבוֹת מֵזְּבֵרוֹ, יְוַדֵּעַ. מַה זֶּה יְוַדֵּעַ? הוּא יַכִּיר בְּעֵינֵי כָּל בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁלֹּא יאבַד מֵהֶם הַדְּמוּת שֶׁל אוֹתוֹ הָאָדָם, כְּדֵי לְהָבִיא אוֹתוֹ לְמָקוֹם שֶׁיִּנָּקְמוּ מִמֶּנּוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ יְוַדֵּעַ.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתוֹ שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַסֶּה עָלָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יְוַדַּע וְלֹא יַכִּיר לְבַעֲלֵי הַדִּין, אֲבָל מְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יְוַדֵּעַ וְיַכִּיר לָהֶם. אַשְׁרֵי אוֹתָם בְּנֵי הָאָדָם שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וְהוֹלְכִים לָבֶטַח עַל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם אֵינָם פְּוַזְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי הָאָדָם שֶׁאֵין יוֹדְעִים וְאֵין מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה. אוֹי לָהֶם בְּשָׁעָה שֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְבֹּעַ אוֹתָם עַל דִּין מַעֲשֵׂיהֶם, וְיָקוּם הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ לָתֵת וֶשְׁבּוֹן עַל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם בְּטֶרֶם יִפָּרְדוּ הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף.

וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם הַדִּין, הַיּוֹם שֶׁסְּפָרִים פְּתוּחִים וּבַעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עוֹמֵד הַנֶּפֶשׁ בְּקִיּוּמוֹ לְנַשֵּׁךְ אוֹתוֹ, וְכָל הָאֵיבָרִים מִתְרַגְּשִׁים אֶצְלוֹ, וְהַנְּשָׁמָה נִפְרֶדֶת מִן הַגּוּף וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת, וְאֵין יוֹדַעַת לְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ תֵּלֵךְ וּלְאֵיזֶה מָקוֹם מַעֲלִים אוֹתָהּ.

אוֹי לְאוֹתוֹ הַיּוֹם! הַיּוֹם שֶׁל רֶגֶז וְנַאֲצָה אוֹתוֹ הַיּוֹם. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לָאָדָם לְהַרְגִּיז אֶת יִצְרוֹ כָּל יוֹם, לְהַזְכִּיר לְפָנָיו אוֹתוֹ יוֹם שֶׁיַּעֲמֹד בְּדִין הַמֶּלֶךְ, שֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתוֹ תַּוֹזוֹת הָאָרֶץ לְהַרְקֵב, וְהַנְּשָׁמָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ.

וְשָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יִצְרוֹ טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע וְיִשְׁתַּדֵּל אֲזָרָיו. אִם הוֹלֵךְ מִמֶּנּוּ – יָפֶה, וְאִם לָאו – יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִנֵּה אֵין לְךָ דָּבָר לִשְׁבֹּר אֶת הַיֵּצֶר הָרָע אֶלָּא הַתּוֹרָה. אִם הוֹלֵךְ – מוּטָב, וְאִם לֹא – יַזְכִּיר לוֹ אֶת יוֹם הַמָּוֶת, כְּדֵי לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי זֶה הוּא יֵצֶר הָרָע, וְזֶה הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְכִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת נִשְׁבָּר לִפְנֵי יוֹם הַמָּוֶת, וַהֲרֵי הוּא הַהֶרֶג שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְנִשְׁמָע

שֶׁזּוֹ שְׁמוּזָה שֶׁלּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ מַסְטֶה אֶת בְּנֵי הָאָדָם תָּמִיד כְּדֵי לְהַמְשִׁיכָם לָזֶה?.

אֶלָּא וַדַּאי מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר שֶׁיִּזְכֹּר לוֹ אָדָם אוֹתוֹ יוֹם הַמָּוֶת – וַדַּאי כֵּן זֶה, כְּדֵי לִשְׁבֹּר אֶת לֵב הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצֵאת שְׁמוּזַת הַיַּיִן וְנַסּוּת הָרוּחַ, וּכְשֶׁנִּמְצֵאת רוּחַ שְׁבוּרָה, אָז נִפְרָד מִמֶּנּוּ וְאֵין שׁוֹרֶה עִמּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַזְכִּירוֹ אֶת יוֹם הַמָּוֶת, וְיִשָּׁבֵר גּוּפוֹ, וְהוּא הוֹלֵךְ לוֹ.

בֹּא רְאֵה, יֵצֶר טוֹב צָרִיךְ שְׁמוּזָה שֶׁל תּוֹרָה, וְיֵצֶר הָרָע שְׁמוּזָה שֶׁל יַיִן וְנָאוּפִים וְנַסּוּת רוּחַ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לִרְגֹּז תָּמִיד מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הַגָּדוֹל, יוֹם הַדִּין, יוֹם הַזֶּשְׁבּוֹן, שֶׁאֵין לוֹ לָאָדָם לְהָנֵּן עָלָיו אֶלָּא מַעֲשָׂיו הַכְּשֵׁרִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁיָּגֵנּוּ עָלָיו בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה.

בֹּא רְאֵה, וַיִּרְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. וּמַה כֻּלָּם הָיוּ גִּבּוֹרִים, כֻּלָּם זַקִּים, וְעֶלֶם אֶזֶד שֶׁהֵבִיא אוֹתָם לְבֵית יוֹסֵף פָּזְדוּ – כְּשֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְבֹּעַ אוֹתוֹ לְדִין אֶת הָאָדָם עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לָאָדָם לְהִזָּהֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִתְזַזֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְיָשִׂים בּוֹ אֶת בִּטְזוּזוֹ. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא זוֹטֶא, אִם יַזַּזֵר מִמֶּנּוּ בְּתִשּׁוּבָה שְׁלֵמָה, הֲרֵי הוּא תַּקִּיף זָזָק, וְיִתְזַזֵּק בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּאִלּוּ לֹא זָטָא.

שֶׁהֲרֵי הַשְּׁבָטִים, מִשּׁוּם שֶׁזָּטְאוּ עַל גְּנֵבַת יוֹסֵף הָיוּ פַּזְזַדִּים, שֶׁאִלְמָלֵא לֹא זָטְאוּ לֹא הָיוּ פַּזְזַדִּים כְּלָל, מִשּׁוּם שֶׁזָּטְאֵי הָאָדָם מְשַׁבְּרִים אֶת לִבּוֹ, וְאֵין לוֹ כְּלָל כּזַז. מָה הַטַּעַם? שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ יֵצֶר הַטּוֹב נִשְׁבָּר עִמּוֹ, וְאֵין לוֹ כּזַז לְהִתְזַזֵּק עַל אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים כ) מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב, הַיָּרֵא [שְׁיִרְאָה זו] מִן הַזָּטְאִים שֶׁבְּיָדוֹ, שֶׁהֵם שָׁבַר הַלֵּב שֶׁל הָאָדָם.

וּבֹא רְאֵה לְכַמָּה דּוֹרוֹת נִפְרָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם זָטָאֵי הַשְּׁבָטִים, שֶׁהֲרֵי אֵין נֶאֱבָד מִלְּפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלוּם, וְנִפְרָע מִדּוֹר לְדוֹר, וְהַדִּין תָּמִיד עוֹמֵד לְפָנָיו עַד שֶׁנִּפְרָע, וְשׁוֹרֶה הַדִּין בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ.

מִנַּיִן לָנוּ? מֵזִּזְקִיָּהוּ. זִזְקִיָּהוּ וָטָא אֶת אוֹתוֹ הַזֵּוֶט, שֶׁגָּלָה אֶת נִסְתָּרוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לְגַלּוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אֶת יְשַׁעְיָהוּ וְאָמַר לוֹ, (ישעיה לט) הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשָּׂא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ׳

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרַם אוֹתוֹ הַזֵּוֶט מֹשֶׁה שֶׁגָּלָה מַה שֶּׁהָיָה נִסְתָּר, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִתְגַּלָּה, נִתַּן הַמָּקוֹם לְמָקוֹם אַזֵּר שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִשְׁלֹט עָלָיו. מֹשֶׁה כָּךְ אֵין בִּרְכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם נִסְתָּר. וּבְאַרוּכָה, מַה שֶּׁהוּא [הָיָה] נִסְתָּר, הַבְּרָכָה [שֶׁהָיְתָה] שׁוֹרָה עָלָיו. כֵּיוָן שֶׁנִּתְגַּלָּה, נִתַּן מָקוֹם לְמָקוֹם אַזֵּר לִשְׁלֹט עָלָיו.

כָּתוּב (איכה א) כָּל מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ כִּי רָאוּ עֶרְוָתָהּ, וּבְאַרוּכָה. אֲבָל כָּל מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ – זוֹ מַלְכוּת בָּבֶל, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם נִשְׁלַח דּוֹרוֹן לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לט) בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח מְרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל חִזְקִיָּהוּ.

וּמַה כָּתוּב בָּהֶם? שָׁלוֹם לְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְשָׁלוֹם לָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וְשָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא הַפָּתָק שֶׁלּוֹ מִמֶּנּוּ, הֶחֱזִיר עַל לִבּוֹ וְאָמַר: לֹא נָאָה שֶׁעָשִׂיתִי שֶׁהִקְדַּמְתִּי אֶת שְׁלוֹם הָעֶבֶד לִשְׁלוֹם רַבּוֹ. קָם מִכִּסְאוֹ וּפָסַע שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת, וְהֶחֱזִיר אֶת הַפָּתָק שֶׁלּוֹ, וְכָתַב אֲזֵרִים תַּזְוִתֵיהֶם. וְכָךְ כָּתַב: שָׁלוֹם לָאֱלֹהַּ הַגָּדוֹל, שָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם, וְשָׁלוֹם לִזִּזְקִיָּה. וְזֶהוּ מְכַבְּדֶיהָ.

וְאַזַּר כָּךְ הִזִּילוּהָ. מָה הַטַּעַם הִזִּילוּהָ? מֹשֶׁה כִּי רָאוּ עֶרְוָתָהּ, שֶׁהֶרְאָה לָהֶם זִזְקִיָּה, שֶׁאִלְמְלֵא כָּךְ לֹא הִזִּילוּהָ אַזַּר כָּךְ. מִתּוֹךְ שֶׁזִּזְקִיָּהוּ הָיָה יוֹתֵר צַדִּיק, הִתְעַכֵּב הַדָּבָר מִלָּבֹא, וְלֹא בָא בְּיָמָיו, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לט) כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם וֶאֱמֶת בְּיָמָי. וְאַזַּר כָּךְ פָּקַד אֶת אוֹתוֹ הַזֵּוֶט עַל בָּנָיו אַזַּרְיוֹ.

כְּמוֹ כֵן אוֹתוֹ הַזֵּוֶט שֶׁל הַשְּׁבָטִים עָמַד עַד לְאַזַּר מִכֵּן, מֹשֶׁה שֶׁהַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁנִּמְצְאָה הַשָּׁעָה לְהָפֵרַע וְנִפָּרַע מֵהֶם. וּמֹשֶׁה כָּךְ, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ וֵזָטָאִים, תָּמִיד פַּוְזֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כוז) וּפָזַרְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְגוֹ׳. וְעַל כֵּן וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ וְגוֹ׳.

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (משלי יג) תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה. זֶה הוּא שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁאֵין לָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בְּבַקָּשָׁתוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם בָּאָה וְאִם לֹא בָּאָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאִם הוּא מִתְבּוֹנֵן בָּהּ, כַּמָּה בַּעֲלֵי הַדִּין בָּאִים לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשָׂיו.

וְסוֹד הוּא, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ הַהִתְבּוֹנְנוּת שֶׁהוּא מִתְבּוֹנֵן בְּאוֹתָהּ הַבַּקָּשָׁה, גּוֹרֶמֶת לוֹ לְמַחֲלַת לֵב. מַה זֶּה מַחֲלַת לֵב? זֶהוּ מִי שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד עַל הָאָדָם לְהַסְטִין לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה. שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ, יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא עֵץ חַיִּים, וְאָז תַּאֲוָה בָּאָה. מִי הַתַּאֲוָה? זוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם בְּיָדֶיהָ, וּמַכְנִיסָה אוֹתָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. כְּתוּב כָּאן בָּאָה, וְכָתוּב שָׁם (אסתר ב) בָּעֶרֶב הִיא בָּאָה. וְזוֹ הִיא תַּאֲוָה בָּאָה, בָּאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לְהַשְׁלִים אֶת רְצוֹן אוֹתוֹ הָאִישׁ.

דָּבָר אַחֵר תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁנָּתַן אוֹתוֹ הַדָּבָר בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ, וְנִמְשָׁךְ עַד שֶׁנָּתַן מִיָּד לְיָד, וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא יָבֹא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט וְנִמְשָׁךְ עִם כָּל אוֹתָם הַמְמֻנִּים לְהוֹרִיד אוֹתוֹ לָעוֹלָם.

וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה – זוֹ הִיא הַתּוֹחֶלֶת שֶׁלֹּא נִמְשֶׁכֶת, מִשּׁוּם אוֹתָם מְמֻנֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן [לָהֶם] לוֹ מִיָּד, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר נִמְשֶׁכֶת בֵּין אוֹתָם מְמֻנֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת, כַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁנִּתָּנָת לָהֶם רְשׁוּת לְעַיֵּן וּלְהִסְתַּכֵּל בְּדִינוֹ טֶרֶם יִתְּנוּ לוֹ, וּמַה שֶּׁיָּצָא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִתַּן לוֹ לָאָדָם, בֵּין שֶׁווֹכֶה בֵּין שֶׁלֹּא זוֹכֶה – נִתָּן מִיָּד, וְזֶהוּ עֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה.

דָּבָר אַחֵר תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנִּמְשְׁכָה לוֹ הַתּוֹחֶלֶת שֶׁל יוֹסֵף עַד לִזְמַן אָרֹךְ. וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה – זֶה הוּא בִּנְיָמִין, שֶׁהֲרֵי מִזְּמַן שֶׁבִּקֵּשׁ אוֹתוֹ יוֹסֵף עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא בָּא אֵלָיו לֹא הָיָה אֶלָּא זְמַן מוּעָט, שֶׁאוֹתוֹ הַזְּמַן

לֹא נִמְשַׁךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ. מַה זֶּה בֶּן אִמּוֹ? שֶׁדִּמּוּת אִמּוֹ הָיְתָה בּוֹ, וְהָיְתָה דּוֹמָה דְּמוּתוֹ לְדִמּוּת רָחֵל, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וַהֲרֵי כָּתַב בָּרִאשׁוֹנָה וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת בִּנְיָמִין, וְכָאן כָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו, אֵיזוֹ רְאִיָּה רָאָה? אֶלָּא רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת בִּנְיָמִין שֶׁזִּכְלְקוֹ הָיָה עִמָּהֶם בָּאָרֶץ, וּבְזִכְלְקָם שֶׁל בִּנְיָמִין וִיהוּדָה תִּשְׁרֶה הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי רָאָה אֶת יְהוּדָה וְאֶת בִּנְיָמִין שֶׁבְּזִכְלְקָם יִהְיֶה הַמִּקְדָּשׁ. וְזֶהוּ וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת בִּנְיָמִין, רָאָה אוֹתוֹ עִמָּהֶם, וְאֶת יוֹסֵף שֶׁהָיָה אָחִיו לֹא רָאָה עִמָּהֶם בְּאוֹתוֹ הַזִּכְלָק.

אַף כָּאן, וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וַיְמַהֵר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אָחִיו וַיְבַקֵּשׁ לִבְכּוֹת וַיָּבֹא הַחַדְרָה וַיֵּבְךְּ שָׁמָּה.

רַבִּי זְזָקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כב) מַשָּׂא גֵּיא זְזָיוֹן מַה לָּךְ אֲפוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגוֹת. בֹּא רְאֵה, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, בְּזְמַן שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהָיוּ שׁוֹרְפִים אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, עָלוּ כָּל אוֹתָם הַכֹּהֲנִים עַל כְּתֵלֵי [גַּגוֹת] הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הַמַּפְתְּחוֹת בִּידֵיהֶם, וְאָמְרוּ: עַד כָּאן הָיִינוּ גְּזָבָרִים שֶׁלְּךָ. מִכָּאן וְאֵילָךְ טֹל אֶת שֶׁלְּךָ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, גֵּיא זְזָיוֹן – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהָיְתָה בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מִמֶּנָּה הָיוּ יוֹנְקִים יְנִיקַת הַגְּבוּאָה. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים הָיוּ מִתְנַבְּאִים מִמָּקוֹם אַחֵר – מִתּוֹכָהּ הָיוּ יוֹנְקִים אֶת נְבוּאָתָם, וְעַל כֵּן הִיא נִקְרֵאת גֵּיא זְזָיוֹן. זְזָיוֹן, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁהוּא הַמֵּרְאָה שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים.

מַה לָּךְ אֲפוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגוֹת, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנֶּחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ, הַשְּׁכִינָה בָּאָה וְעָלְתָה לְכָל אוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה בָּהֶם מִדּוֹרָהּ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהָיְתָה בּוֹכָה עַל בֵּית מִדּוֹרָהּ, וְעַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָלְכוּ לַגָּלוּת, וְעַל כָּל אוֹתָם הַזִּסִּידִים וְהַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ שָׁם וְנֶאֶבְדוּ. וּמִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְאָז

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל אֶת הַשְּׁכִינָה וְאוֹמֵר לָהּ: מַה לָּךְ אֲפוֹא כִּי עָלִית כֵּלָךְ לַגַּגּוֹת.

מַה זֶּה כֵּלָךְ, שֶׁהֲרֵי כִּי עָלִית זֶה מַסְפִּיק. מַה זֶּה כֵּלָךְ? לְהַכְלִיל עִמָּהּ כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַמֶּרְכָּבוֹת הָאֲוִזִּרִים שֶׁכֻּלָּם בָּכוּ עִמָּהּ עַל זֶרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ מַה לָּךְ אֲפוֹא. אָמְרָה לְפָנָיו: וְכִי בָּנַי בַּגָּלוּת, וְהַמִּקְדָּשׁ נִשְׂרַף, וַאֲנִי מַה לִּי כָּאן? הִתְזִיזָלָה וְאוֹמֶרֶת, (ישעיה כב) תְּשֹׁאוֹת מְלֵאָה עִיר הוֹמִיָּה קִרְיָה עַלִּיזָה זְלָלַיִךְ לֹא זַלְלֵי חֶרֶב וְלֹא מֵתֵי מִלְחָמָה. עַל כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי אֲמָרֵר בַּבֶּכִי וְגוֹ'. וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לָהּ (ירמיה שם) כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְגוֹ'.

וּבֹא וּרְאֵה, מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא הָיָה יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בּוֹ קְלָלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים עֲבוֹדוֹת וּמַקְרִיבִים עוֹלוֹת וְקָרְבָּנוֹת, וְהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ עֲלֵיהֶם כְּמוֹ אֵם שֶׁרוֹבֶצֶת עַל בָּנֶיהָ, וְהָיוּ כָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא הָיָה יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בּוֹ בְּרָכוֹת וּשְׁמָחוֹת, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים לָבֶטַח בָּאָרֶץ, וְכָל הָעוֹלָם הָיָה נָוֶה בְּגָלְלָם.

עַכְשָׁו שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהַשְּׁכִינָה עִמָּהֶם בַּגָּלוּת, אֵין לָךְ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָאִים בּוֹ קְלָלוֹת, וְהָעוֹלָם מְקֻלָּל, וְאֵין נִמְצָאוֹת שְׁמָחוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָקִים אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּלְשַׂמְּחָהּ אֶת הָעוֹלָם בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נו) וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי וְגוֹ', וְכָתוּב (ירמיה לא) בְּבֶכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם. כְּמוֹ שֶׁבַּהַתְחָלָה, שֶׁכָּתוּב (איכה א) בָּכוֹ תִבְכֶּה בַּלָּיְלָה וְדִמְעָתָהּ עַל לֶחֱיָהּ, כָּךְ גַּם כֵּן לְאַחַר כָּךְ בְּבֶכִי יְחֻזְּרוּ, שֶׁכָּתוּב בְּבֶכִי יָבֹאוּ וְגוֹ'.

הַבָּקָר אוֹר וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלְּזוּ הֵמָּה וְזַמָּרֵיהֶם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, אִם הֵם הָיוּ הוֹלְכִים וְנִשְׁלָזִים, לָמָּה לָנוּ לִכְתֹּב בַּתּוֹרָה הֵמָּה וְזַמָּרֵיהֶם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְלָקַחְתָּ אֹתָנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת זַמָּרֵינוּ, מִשּׁוּם

כָּךְ וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלְּזוּ הַבָּמָה וְזַמְּרֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ הֵם וְזַמְּרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ.

פָּתוּז וְאָמַר, (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרוֹ וְגוֹ'. אוֹתוֹ הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה מֵאִיר לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם בִּזְכוּתוֹ, אָז זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם עָמְדָה עֲלֵיהֶם וְהָלְכוּ בְּשָׁלוֹם וְנִצְּלוּ מִן הַדִּין, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה עָמַד עֲלֵיהֶם הַדִּין לְהַפְרַע מֵהֶם, רַק שֶׁזְּכוּת אוֹתוֹ הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם הֵגֵּנָּה עֲלֵיהֶם וְנִשְׁלְזוּ מִן הַדִּין, שֶׁלֹּא שָׁלַט עֲלֵיהֶם בְּאוֹתוֹ זְמַן.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתוּז וְאָמַר, (שמואל–ב כג) וּכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח שֶׁמֶשׁ – זֶהוּ הָאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם. יִזְרַח שֶׁמֶשׁ – זֶה הוּא הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. בֹּקֶר לֹא עָבוֹת – שֶׁאוֹתוֹ בֹּקֶר הוּא לֹא כָּל כָּךְ עָבוֹת, אֶלָּא מִנֹּגַהּ מִמֶּטָּר. נֹגַהּ מִמֶּטָּר – הוּא הַמָּטָר שֶׁבָּא מִצַּד יְצָזָק, שֶׁאוֹתוֹ מָטָר מוֹצִיא דֶּשֶׁא מִן הָאָרֶץ.

דָּבָר אַזֵּר וּכְאוֹר בֹּקֶר – בְּאוֹתוֹ אוֹר הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם יִזְרַח שֶׁמֶשׁ, זֶה הוּא יַעֲקֹב, שֶׁאוֹרוֹ כְּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל הַבֹּקֶר. בֹּקֶר לֹא עָבוֹת – מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ בֹּקֶר אֵינוֹ זָשׁוּף, אֶלָּא מֵאִיר, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, הַדִּין לֹא שׁוֹלֵט כְּלָל, אֶלָּא הַכֹּל מֵאִיר בַּצַּד שֶׁל אַבְרָהָם. מִנֹּגַהּ מִמֶּטָּר – זֶהוּ הַצַּד שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא מַמְטִיר עַל הָאָרֶץ לְהוֹצִיא דֶּשֶׁא וְכָל טוּב הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה וּפוֹרֵשׂ כְּנָפָיו עַל הָעוֹלָם, כַּמָּה שׁוֹמְרִים מְזֻמָּנִים לָצֵאת וְלִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְכַמָּה בַּעֲלֵי הַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים בְּכַמָּה צְדָדִים לְמִינָם, וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר וּמֵאִיר, כֻּלָּם מִסְתַּלְּקִים וְלֹא שׁוֹלְטִים, וְכָל אָזָד וְאָזָד נִכְנָס לִמְקוֹמוֹ וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַבֹּקֶר אוֹר – זֶה בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם. וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלְּזוּ – אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּין, שֶׁהָיוּ שׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה. הֵמָּה וְזַמְּרֵיהֶם – [הֵמָּה – אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁאָמַרְנוּ. וְזַמְּרֵיהֶם ְ–] הֵם שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים שֶׁבָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה,

שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים וְלֹא שׁוֹלְטִים וְלֹא נִרְאִים מִכְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר. וְהֵם מִצַּדָּם שֶׁל אוֹתָם הַזְּמוֹרִים, שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים שֶׁאָמְרוּ.

שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁאֵין [יֵשׁ] בָּהֶם יָמִין וּשְׂמֹאל, רַזְמִים וְדִין, דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וּטְמֵאוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכֻלָּם דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, כֻּלָּם עוֹבְרִים וְלֹא שׁוֹלְטִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם [קְיוּם] לַעֲמֹד בְּצַד יָמִין, אֶלָּא בְּצַד שְׂמֹאל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה יוֹמָם וָלַיִל לְהַנְהִיג כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְצַד שֶׁלּוֹ כָּרָאוּי לוֹ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַז וְאָמַר, (מלאכי ג) וְזָרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ. בֹּא רְאֵה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר לְיִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם [שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] מִלְּפָנֵי הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם.

וְאֶת אוֹתוֹ הָאוֹר גָּנַז אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכַּאֲשֶׁר יָצָא בָּרִאשׁוֹנָה, הָיָה מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל בְּדוֹר אֱנוֹשׁ וּבְדוֹר הַמַּבּוּל וּבְדוֹר הַפַּלָּגָה וּבְכָל אוֹתָם הָרְשָׁעִים, גָּנַז אֶת אוֹתוֹ הָאוֹר.

כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב וְנִדְבַּק בְּאוֹתוֹ הַמְּמֻנֶּה הַגָּדוֹל שֶׁל עֵשָׂו וְהִכִּישׁ אוֹתוֹ בִּירֵכוֹ, וְהָיָה נָכֶה, אָז מַה כָּתוּב? וַיִּזְרַז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. אֵיזֶה שֶׁמֶשׁ? אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁגָּנַז, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְפוּאָה לְרַפֵּא אוֹתוֹ מֵאַרְכֻּבָּתוֹ, וְאַזַּר כָּךְ נִרְפָּא בַּשֶּׁמֶשׁ הַהוּא, שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם, שָׁלֵם בְּגוּפוֹ, שֶׁנִּרְפָּא.

וְעַל כֵּן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ הַהוּא וּלְהָאִיר אוֹתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וְזָרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה. מַה זֶּה שֶׁמֶשׁ צְדָקָה? זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁנִּרְפָּא בּוֹ. וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ – שֶׁל אוֹתָהּ שֶׁמֶשׁ כֻּלָּם יִתְרַפְּאוּ. מִשּׁוּם שֶׁהַגָּה בְּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל יָקוּמוּ מִן הֶעָפָר, כַּמָּה זוֹגְרִים וְכַמָּה

סוּמִים יִהְיוּ בָּהֶם, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָאִיר לָהֶם אוֹתָהּ הַשֶּׁמֶשׁ לְהֶרָפֵא בָּהּ, שֶׁכָּתוּב וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

וְאָז יוּאַר אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וְלִיִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה רְפוּאָה, וְהָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת יִשָּׂרְפוּ בּוֹ. אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל מַה כָּתוּב? (ישעיה נז) אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ.

אָנוּ זוֹזְרִים לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים. וּלְיוֹסֵף יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבֹא שְׁנַת הָרָעָב וְגוֹ'. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (מיכה ה) וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת ה' כִּרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם. בֹּא רְאֵה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּשֶׁהָאוֹר עוֹלֶה, מִתְעוֹרֶרֶת צִפּוֹר אַחַת בָּעֵץ שֶׁל גַּן הָעֵדֶן, וְקוֹרֵאת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְהַשַּׁרְבִיט מִזְדַּקֵּף, וְהַכְּרוּז קוֹרֵא בְּזַוִיל: לָכֶם אוֹמְרִים שָׂרֵי הַמְּמִשָּׁלָה, מִי מִכֶּם שֶׁרוֹאֶה וְלֹא רוֹאֶה, שֶׁעוֹמֵד בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹדֵעַ עַל מָה בָּאִים, וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת לִפְנֵיהֶם וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ – טוֹב לָהֶם שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ, עַל מָה יָקוּמוּ בְּלִי שֵׂכֶל. אוֹי לָהֶם כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ יְמֵי רָעָב וְיִטְרְדוּ אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

מִי הֵם הַיָּמִים שֶׁל רָעָב? אִם תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהֵם יְמֵי הַזִּקְנָה – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי יְמֵי הַזִּקְנָה, אִם זָכָה בְּבָנִים וּבְנֵי בָנִים – הֵם יְמֵי טוֹב. מִי הֵם יְמֵי רָעָב? אֶלָּא הֵם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה. אֵינָם יְמֵי הַזִּקְנָה. אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר– כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא אוֹתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל אוֹת וְאוֹת נִכְנְסָה לְפָנָיו, עַד שֶׁהִתְקַיְּמוּ כָּל אוֹתִיּוֹת בָּאוֹת בֵּי"ת. וְכָל אוֹתָן אַלְפָּא בֵּיתוֹת שֶׁהִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת, כֻּלָּן [כֻּלָּן] לִבְרֹא הָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁהִתְגַּלְגְּלוּ וְהִתְזַבְּרוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ ט"ר יַזַּד, עָלְתָה טֵי"ת, וְלֹא הִתְיַשְּׁבָה, עַד שֶׁנֶּעֱרַר בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לָהּ: טֵי"ת טֵי"ת, עַל מָה אַתְּ עוֹלָה וְאֵינֵךְ מִתְיַשֶּׁבֶת בִּמְקוֹמֵךְ? אָמְרָה לְפָנָיו: וְכִי עָשִׂיתָ אוֹתִי לִהְיוֹת אוֹת

בְּרֹאשׁ שֶׁל טוֹב, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה פָּתְחָה בִּי כִּי טוֹב, אֵיךְ אֲנִי מִתְחַזֶּקֶת לְהִתְיַשֵּׁב עִם אוֹת רָע?

אָמַר לָהּ: שׁוּבִי לִמְקוֹמֵךְ, שֶׁהֲרֵי אַתְּ צְרִיכָה אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי הָאָדָם שֶׁאֲנִי רוֹצָה לִבְרֹא בָּכֶם, שְׁתֵּיכֶן נִכְלָלִים יַחַד וְיִבָּרֵא, אֲבָל אַתְּ לִימִין, וְהוּא לִשְׂמֹאל. וְאָז שָׁבוּ וְהִתְיַשְּׁבוּ זוֹ עִם זוֹ יַחַד.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִפְרִיד אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָרָא אוֹתָן אֶת כָּל אַזַּת וְאַזַּת יָמִים וְשָׁנִים יְדוּעוֹת, אֵלּוּ לִימִין וְאֵלּוּ לִשְׂמֹאל. אֵלּוּ שֶׁל הַיָּמִין נִקְרָאִים יְמֵי הַטּוֹב, וְאֵלּוּ שֶׁל הַשְּׂמֹאל נִקְרָאִים יְמֵי הָרָעָה. וְעַל כֵּן אָמַר שְׁלֹמֹה, עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה, שֶׁאֵלּוּ סוֹבְבִים אֶת הָאָדָם בַּזַּטְאָיו שֶׁהוּא עָשָׂה. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרְאוּ יָמִים שֶׁל טוֹב וְיָמִים שֶׁל רָע, אָז שָׁבוּ וְהִתְיַשְּׁבוּ לְהִכָּלֵל בָּאָדָם.

וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד, (תהלים מט) לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבֵנִי. יְמֵי רָע וַדַּאי, וְזֶה הַסּוֹד. אֵלּוּ נִקְרָאִים יְמֵי רָעָב, שְׁנוֹת הָרָעָב, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים יְמֵי הַשָּׂבָע, שְׁנוֹת הַשָּׂבָע.

וְסוֹד הַדָּבָר – שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא אֶת מַעְיַן הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ בִּימֵי הָרָעָב, בִּשְׁנַת הָרָעָב. וּמְשׁוּם כָּךְ יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, סָתַם אֶת מַעְיָנוֹ בִּשְׁנַת הָרָעָב וְלֹא נָתַן לוֹ מָקוֹם לִרְבּוֹת בָּעוֹלָם. וְזֶה צָרִיךְ לָאָדָם, שֶׁכַּאֲשֶׁר שׁוֹלֶטֶת שְׁנַת הָרָעָב, שֶׁיִּסְתֹּם אֶת מַעְיַן הַבְּרִית קֹדֶשׁ שֶׁלּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן לוֹ מָקוֹם לִרְבּוֹת בָּעוֹלָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, סוֹד זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. בִּשְׁנַת הָרָעָב הַהִיא, כֵּיוָן שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, צָרִיךְ לִסְתֹּם אֶת מַעְיָנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאִם אֵינוֹ סוֹתֵם אוֹתוֹ, גּוֹרֵם לִמְשֹׁךְ רוּחַ לְאוֹתוֹ הַוָּלָד מֵהַצַּד הַהוּא, וְנוֹתֵן מָקוֹם לַצַּד הַהוּא לִגָּדֵל בָּעוֹלָם, צַד הַטֻּמְאָה בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה. וְעוֹד סוֹד, שֶׁכָּתוּב (משלי ל) תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ'.

וּמְשׁוּם כָּךְ יוֹסֵף הַצַּדִּיק, סוֹד הַבְּרִית, סִלֵּק וְסָתַם אֶת מַעְיָנוֹ בִּשְׁנַת הָרָעָב, שֶׁלֹּא לְהִתְעָרֵב עִמָּהּ כְּלָל וְלָתֵת לָהּ מָקוֹם, וּמִי שֶׁפּוֹתֵחַ מַעְיָנוֹ בַּזְּמַן הַהוּא,

עָלָיו כָּתוּב (הושע ה) בַּה' בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ נִקְרָאִים בָּנִים זָרִים וַדַּאי. בַּה' בָּגָדוּ וַדַּאי. וּמְשׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלֹּא הֶזֵּלִיפוּ מָקוֹם קָדוֹשׁ בְּמָקוֹם טָמֵא.

וְעַל זֶה כָּתוּב וּלְיוֹסֵף יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבֹא שְׁנַת הָרָעָב, שֶׁהֲרֵי מֵהַזְּמַן הַהוּא שֶׁשָּׁלְטָה שְׁנַת הָרָעָב, סָתַם אֶת מַעְיָנוֹ וְסִלֵּק אֶת מְקוֹרוֹ שֶׁלֹּא לָתֵת בָּנִים לְצַד הַטֻּמְאָה וְלֹא לְהַזֵּלִיף מָקוֹם שֶׁל קְדֻשׁ בְּמָקוֹם שֶׁל טֻמְאָה. וְצָרִיךְ אָדָם לְצַפּוֹת לְרִבּוֹנוֹ כְּשֶׁיָּבֹא וְיִשְׁלֹט, כַּכָּתוּב (ישעיה זז) וְזִכִּיתִי לַה' הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב וְקִוֵּיתִי לוֹ.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם. וְכָתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. [ר"א ל"ג וְכָתוּב (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי [ה']. שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְקַדֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל בַּכֹּל, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם כְּלוּם בְּצַד הַטֻּמְאָה] [בא ראה, כְּשֶׁהַצַּד הַזֶּה שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו בַּשּׁוּק, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְהַזִּיק וְנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְהַשְׁוְזִית. וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ, שֶׁלֹּא רָצָה לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו].

וּמְשׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְקַדֵּשׁ, שֶׁכָּתוּב וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי. מִי זֶה אָנִי? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם הַקְּדוֹשָׁה. הַמַּלְכוּת הָאֲוֵרֶת שֶׁל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה נִקְרֵאת אֲוִיר, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי ה' קַנָּא שְׁמוֹ.

וּבֹא רְאֵה, אֲנִי – שִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, וְהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ. אַחֵר – צַד הַטֻּמְאָה, אַחֵר, צַד הָאֲוִיר בְּצַד הַטֻּמְאָה, וְשִׁלְטוֹנוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין לוֹ כְּלוּם בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמְשׁוּם זֶה מִי שֶׁנִּדְבָּק בָּאֲנִי הַזֶּה, יֵשׁ לוֹ זֶלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וּמִי שֶׁנִּדְבָּק בָּאַזֵּר הַזֶּה, נֶאֱבָד מִן הָעוֹלָם הַהוּא וְאֵין לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא. וְיֵשׁ לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּטֻּמְאָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַמַּלְכוּת הָאַזֵּרִת, עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כַּמָּה הֵם מְגַנִּים שׁוֹמְרִים מְמַנִּים בָּהּ לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אֱלִישָׁע אַזֵּר שָׁיַרד וְנִדְבַּק בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, נִטְרַד מִן הָעוֹלָם הַבָּא הַהוּא, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לַזֵּזֹר בִּתְשׁוּבָה וְנִטְרַד מִן הָעוֹלָם הַהוּא, וְעַל כֵּן נִקְרָא אַזֵּר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִפָּרֵד מִכָּל הַצְּדָדִים שֶׁלֹּא לְהִטָּמֵא בַּצַּד הַהוּא, לִזְכּוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן זֶה בְּרָכָה וְזֶה קְלָלָה, זֶה שָׁבָע וְזֶה רָעָב. הַכֹּל בְּהִפּוּךְ זֶה מִזֶּה, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁכָּל שְׁנַת הָרָעָב, אֵין לְאָדָם לְהֵרָאוֹת בַּשּׁוּק, וְלֹא לְפָתְּזוֹ מַעְיָנוֹ לְהוֹלִיד בָּנִים לְאֵל אַזֵּר, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁנִּשְׁמָר לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וּלְהִדָּבֵק תָּמִיד בְּרִבּוֹנוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים י) וּבוֹ תִּדְבָּק [וְכָתוּב אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַּעֲבֹד וּבוֹ תִּדְבָּק] וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ. וּבוֹ תִּשָּׁבֵעַ לֹא כָתוּב, אֶלָּא וּבִשְׁמוֹ. מַה זֶּה תִּשָּׁבֵעַ? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, לִהְיוֹת דָּבֵק בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

שֶׁבַע דְּרָגוֹת לְמַעְלָה עֶלְיוֹנוֹת עַל הַכֹּל, הַסּוֹד שֶׁל שִׁלְמוּת הָאֱמוּנָה וְהַסּוֹד שֶׁל שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה מֵהֶם, שֶׁהֵם זִבּוּר אָזֵד וְקָשֶׁר אָזֵד, אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ אָזֵד. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (מלכים–א יז) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם, וְהַכֹּל אָזֵד וְקָשֶׁר אָזֵד. וְעַל כֵּן כָּתוּב וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ, מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה. אַשְׁרֵיו [מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְדַּבֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי, צַדִּיק הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹתֵזוֹ לוֹ אוֹצָרוֹת טוֹבִים קְדוֹשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְקַבָּלַת הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר]

[וּמִי שֶׁמְּזַזֵּד אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, עָלָיו כָּתוּב] (דברים כח) יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם. אֵלּוּ הָאוֹצָרוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. שִׁבְעַת יָמִים

וְשִׁבְעַת יָמִים כֻּלָּם אָזַד, שֶׁכָּתוּב אֶת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם. אוֹצָרוֹ אָזַד, וְהוּא אֶת הַשָּׁמַיִם. (זכריה ד) שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת, וְהֵם אָזַד.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. בֵּינְתַיִם רָאוּ אִישׁ אָזַד שֶׁהָיָה בָּא מְעֻטָּף בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה וּכְלֵי זַיִן קְשׁוּרִים תַּזְוֻתָיו. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הָאִישׁ הַזֶּה, אָזַד מִן הַשְּׁנַיִם יֵשׁ בּוֹ – אוֹ שֶׁהוּא צַדִּיק שָׁלֵם, אוֹ שֶׁהוּא בִּשְׁבִיל לְרַמּוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי הַזְּוִסִידִים הָעֶלְיוֹנִים אָמְרוּ, הֱוֵי דָּן כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת. הִגָּה שָׁנִינוּ, אָדָם שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, יִתְכַּוֵּן לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים – לְדוּרוֹן, לִקְרָב, וּלְתְפָלָה. מִנַּיִן לָנוּ? מִיַּעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי הוּא הִתְכַּוֵּן לִשְׁלֹשָׁת אֵלּוּ, וְזֵרֹז עַצְמוֹ לְדוּרוֹן, לִקְרָב וּלְתְפָלָה. וְהָאִישׁ הַזֶּה הוּא הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, הִגָּה יֵשׁ בּוֹ עִטּוּף שֶׁל מִצְוָה לַתְּפָלָה, וְהִגֵּה בּוֹ כְּלֵי זַיִן לִקְרָב. כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי אֵלֶּה, הַשְּׁלִישִׁי אֵין לִרְדֹּף אַזָּרִיהָ.

כְּשֶׁקָּרַב אֲלֵיהֶם, נָתְנוּ לוֹ שָׁלוֹם וְלֹא הֵשִׁיב לָהֶם. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הִגֵּה אָזַד מֵאוֹתָם הַשְּׁנַיִם שֶׁרְאוּיִים לִהְיוֹת בּוֹ – אֵין בּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא תִּכֵּן עַצְמוֹ לְדוּרוֹן, וּבְדוּרוֹן כָּלוּל הַשָּׁלוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוּלַי הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בִּתְפָלָתוֹ, אוֹ שֶׁמַּרְוִיחַ תַּלְמוּדוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְשַׁכְּחוּ אוֹתוֹ.

הָלְכוּ יַזַד, וְלֹא דִּבֵּר אוֹתוֹ הָאִישׁ עִמָּהֶם. אַזַר כָּךְ נִשְׁמְטוּ רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים הָיוּ בַּתּוֹרָה, קָרַב אֲלֵיהֶם וְנָתַן לָהֶם שָׁלוֹם.

אָמַר לָהֶם, רַבּוֹתַי, בַּמֶּה זְכִיתֶם אוֹתִי כְּשֶׁנְּתַתֶּם לִי שָׁלוֹם וְלֹא הֵשַׁבְתִּי לָכֶם? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אוּלַי הָיִיתָ אוֹמֵר תְּפָלָה אוֹ מַרְוִיחַ בְּתַלְמוּדְךָ. אָמַר לָהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוֹן אֶתְכֶם לְכַף זְכוּת.

אֲבָל אָמַר לָכֶם, יוֹם אָזַד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, מָצָאתִי אִישׁ אָזַד וְהִקְדַּמְתִּי לוֹ שָׁלוֹם, וְאוֹתוֹ אִישׁ הָיָה שׁוֹדֵד, וְקָם עָלַי וְצִעֵר אוֹתִי, וְאִלְמָלֵא שֶׁהִתְגַּבַּרְתִּי עָלָיו הִצְטַעֲרְתִּי. מֵאוֹתוֹ יוֹם נָדַרְתִּי שֶׁלֹּא לְהַקְדִּים שָׁלוֹם, רַק

לְאָדָם צַדִּיק, אֶלָּא אִם הִכְרִתִיו בָּרִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְצַעֵר אוֹתִי וְיִתְגַּבֵּר עָלַי בְּכֹחַ, מִשּׁוּם שֶׁאָסוּר לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְאִישׁ רָשָׁע, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה׳ לָרְשָׁעִים.

וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁרָאִיתִי אֶתְכֶם וּנְתַתֶּם לִי שָׁלוֹם וְלֹא הֵשַׁבְתִּי לָכֶם, וְשִׁדַּרְתִּי אֶתְכֶם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָאִיתִי בָּכֶם מִצְוָה שֶׁנִּרְאֵית בַּזּוּז, וּכְמוֹ כֵן הָיִיתִי זוֹזֵר עַל תַּלְמוּדִי, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁרָאִיתִי אֶתְכֶם שֶׁאַתֶּם צַדִּיקִים, הִנֵּה הַדֶּרֶךְ מִתְקַנֶּת לְפָנַי.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים עג) מִזְמוֹר לְאָסָף אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרֵי לֵבָב. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַיָּמִין וְעָשָׂה שְׂמֹאל לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם. אֲזַל נְקָרָא טוֹב, וְאֲזַל נְקָרָא רָע. וּבִשְׁבִיל אֵלֶּה נִכְלָל הָאָדָם, וְהִתְקָרֵב בַּכֹּל.

וּבְאוֹתוֹ הָרָע, שֶׁהוּא הַשְּׂמֹאל, נִכְלְלוּ עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְנָתַן בַּצַּד שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עַרְלֵי לֵב וְעַרְלֵי בָּשָׂר וּלְהִטָּמֵא בּוֹ. אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל מַה כָּתוּב? אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל.

וְאִם תֹּאמַר, לְכֻלָּם? לֹא, אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁלֹּא נִטְמְאִים עִם אוֹתוֹ הָרָע, שֶׁכָּתוּב לְבָרֵי לֵבָב, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה טוֹב וְזֶה רָע. טוֹב לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וְרָע לָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהִדָּבֵק בּוֹ, וּבָזֶה נִדְבָּקִים יִשְׂרָאֵל בְּסוֹד עֶלְיוֹן, בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה אֶחָד.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֵינוּ שֶׁלֹּא טָעִינוּ בְּךָ, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתְךָ אֵלֵינוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם שֶׁטּוֹב הוּא לְיִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל זֵלֶךְ לָעוֹלָם הַזֶּה, וּבָעוֹלָם הַבָּא לִרְאוֹת עַיִן בְּעַיִן אֶת מַרְאֵה הַכָּבוֹד, כַּכָּתוּב (ישעיה נב) כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ אֵלָיו

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וְגוֹ׳. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה סג) כִּי אַתָּה אָבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ אַתָּה ה׳ אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ.

הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, כָּל יוֹם וְיוֹם עָשָׂה מַעֲשֵׂהוּ כָּרָאוּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהִצְטָרֵךְ לִבְרֹא אָדָם, בָּאָה לְפָנָיו הַתּוֹרָה. אָמְרָה [לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא]: הָאָדָם הַזֶּה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לִבְרֹא, עָתִיד הוּא לְהַרְגִּיז לְפָנֶיךָ. אִלְמָלֵא לֹא תַאֲרִיךְ רֻגְזֶךָ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא יִבָּרֵא. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְכִי לְזוּזָם נִקְרֵאתִי אֶרֶךְ אַפַּיִם?

אֶלָּא הַכֹּל נִבְרָא בַּתּוֹרָה וְהַכֹּל נִתְקַן בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁבְּטֶרֶם בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּאוּ לְפָנָיו כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְנִכְנְסוּ כָּל אַוָּזת לְמַפְרֵעַ.

נִכְנְסָה תָּי"ו, אָמְרָה לְפָנָיו: רִצּוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם? אָמַר לָהּ: לֹא, שֶׁבָּךְ עֲתִידִים כַּמָּה צַדִּיקִים לָמוּת, שֶׁכָּתוּב וְהִתְוִיתָ תָּו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלּוּ, אַל תִּקְרֵי מִמִּוְקָדָשַׁי אֶלָּא מִמְּקָדְשַׁי. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָעוֹלָם לֹא יִבָּרֵא בָּךְ.

נִכְנְסוּ שִׁלְשׁ הָאוֹתִיּוֹת שִׁי"ן קו"ף רֵי"שׁ, כָּל אַוָּזת וְאַוָּזת לְבַדָּהּ. אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֵינְכֶן כְּדָאיוֹת לִבְרֹא בָּכֶן אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אַתֶּן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּכֶן שֶׁקֶר, וְהַשֶּׁקֶר אֵינוֹ כְּדַאי לַעֲמֹד לְפָנַי, וְהִנֵּה פֵּרְשׁוּהָ.

וְנִכְנְסוּ פֵּ"א צָד"י, וְכֵן כֻּלָּן, עַד שֶׁהִגִּיעוּ הָאוֹתִיּוֹת לָאוֹת כָּ"ף. כֵּיוָן שֶׁיָּרְדָה כָּ"ף בְּעַל הַכֶּתֶר, הִזְדָּעְזְעוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְכוּ', עַד שֶׁהַכֹּל הִתְקַיֵּם בָּאוֹת בֵּי"ת, שֶׁהִיא סִימָן בְּרָכָה, וּבָהּ הִשְׁתַּכְלֵל הָעוֹלָם וְנִבְרָא.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאָלֶ"ף הִיא הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל [אוֹתָן] הָאוֹתִיּוֹת – [לֹא] נָאֶה הוּא. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא בּוֹ אָרוּר [מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא בָּהּ אָרוּר], וּמִשּׁוּם זֶה לֹא נִבְרָא בּוֹ הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁאָלֶ"ף הִיא אוֹת שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן. כְּדֵי לֹא לָתֵת מָקוֹם לַצַּד הָאַוָּזר שֶׁנִּקְרָא אָרוּר, לֹא נִבְרָא בּוֹ הָעוֹלָם, וְנִתְקַן הָעוֹלָם בְּבֵי"ת, וּבוֹ הוּא נִבְרָא.

בֹּא רְאֵה, כִּי אַתָּה אָבִינוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִתְקַן וְנִבְרָא בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ,

וְהָאָדָם נִבְרָא בָּהּ וְיָצָא לָעוֹלָם. כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ, שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁבּוֹ קִיּוּם הָעוֹלָם, לֹא הִשְׁתַּדֵּל עָלֵינוּ כְּמוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל עַל יִשְׁמָעֵאל, שֶׁאָמַר לוֹ יִשְׁמָעֵאל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ. וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירָנוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁהִצְטָרַךְ לְבָרֵךְ אֶת בָּנָיו, הִשְׁאִיר לַדְּרָגָה הַזּוֹ לְבָרֵךְ אֶת כֻּלָּם.

אַתָּה ה' אָבִינוּ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה תָּמִיד עוֹמֵד עָלֵינוּ לְבָרֵךְ וּלְהַשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ, כְּמוֹ אָב שֶׁמַּשְׁגִּיחַ עַל הַבָּנִים בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לָהֶם. גְּאָלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה הוּא גּוֹאֵל, שֶׁכָּךְ נִקְרָא הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל, וְזֶה גְּאָלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ, שְׁמֶךָ וַדַּאי. שָׁנִינוּ, אֵין מַפְסִיקִים בֵּין גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁלֹּא מַפְסִיקִים בֵּין תְּפִלָּה שֶׁל יָד לִתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל אָזוֹד, וְהִגָּה פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אָזוֹד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה, הִגָּה שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה, [כְּדֵי לִהְיוֹת זֶה כְּנֶגֶד זֶה] וְהוּא כְּבוֹדוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ זֶה וַדַּאי, וּבָרָא אָדָם עַל הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי. אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ, וַדַּאי. מָה הַטַּעַם עָשִׂיתִי אֶרֶץ? מִשּׁוּם שֶׁאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי, שֶׁהוּא קִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת אָזוֹת.

פָּתַח וְאָמַר, (שם מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם רֹקַע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה, שֶׁהוּא בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם, וְהִתְקִינָם תָּמִיד, בְּכָל זְמַן. רֹקַע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, צְרוֹר הַחַיִּים. נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ. [הָאָרֶץ] זוֹ הִיא שֶׁנּוֹתֶנֶת נְשָׁמָה וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַכֹּל הוּא לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצֵאת נְשָׁמַת זַיִּים לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהָאָרֶץ הַזּוֹ לוֹקַחַת הַנְּשָׁמָה לָתֵת לַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהַנָּהָר הַהוּא

שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא נוֹתֵן וּמַכְנִיס נְשָׁמוֹת לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהִיא לוֹקַחַת אוֹתָן וְנוֹתֶנֶת לַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, כִּנֵּס אֶת עַצְמוֹ מֵאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְעָשָׂה אֶת עַצְמוֹ בִּמְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, וְהַמְשִׁיךְ עָלָיו נְשָׁמַת זַיִן מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַעְלָה.

וְהַנְּשָׁמָה הִיא כְּלוּלָה בְּשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת, וְעַל כֵּן שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם לַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁהַסּוֹד הָעֶלְיוֹן: נֶפֶ"שׁ, רוּ"חַ, נְשָׁמָ"ה. נֶפֶשׁ, הִנֵּה פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁהִיא תַּזּוֹתוֹנָה מֵהַכֹּל. רוּחַ, הִיא הַקִּיּוּם שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַנֶּפֶשׁ, וְהִיא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה עָלֶיהָ לַעֲמֹד עָלֶיהָ בַּכֹּל כָּרָאוּי. הַנְּשָׁמָה הִיא הַקִּיּוּם הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְשׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה, עֶלְיוֹנָה עַל כֻּלָּם.

אֵלּוּ שְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת כְּלוּלוֹת בִּבְנֵי הָאָדָם, לְאוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם. שֶׁהֲרֵי בַּהַתְחָלָה יֵשׁ בּוֹ נֶפֶשׁ, וְהוּא הַתִּקּוּן הַקָּדוֹשׁ לְתַקֵּן בּוֹ אֶת הָאָדָם. כֵּיוָן שֶׁבָּא הָאָדָם לְהִטָּהֵר בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, נִתְקַן לְהִתְעַטֵּר בְּרוּחַ, שֶׁהִיא דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה שֶׁשּׁוֹרָה עַל הַנֶּפֶשׁ לְהִתְעַטֵּר בָּאָדָם הַהוּא שֶׁזּוֹכֶה.

כֵּיוָן שֶׁהִתְעַלָּה בָּהֶם, בַּנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ, וְנִכְנַס וְנִתְקַן בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, אָז שׁוֹרָה עָלָיו נְשָׁמָה, דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה, שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, כְּדֵי לְהִתְעַטֵּר בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. וְאָז הוּא הַשָּׁלֵם שֶׁל הַכֹּל, שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, לִזְכּוֹת בָּעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא אוֹהֲבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. מִי הֵם אוֹהֲבַי? אֵלּוּ הֵם שֶׁבָּהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם.

הִשְׁלְמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן כ)

כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ (בראשית ז). שָׁאַל רַבִּי חִזְקִיָּא אֶת רַבִּי אַבָּא, אֲמַרְתֶּם שֶׁנְּשָׁמָה לֹא נִכְנֶסֶת לְבֶן אָדָם עַד שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז תִּהְיֶה לוֹ אוֹתָהּ נְשָׁמָה, וַאֲמַרְתֶּם

שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא קְדוֹשָׁה מְעֻלָּה עַל הַכֹּל. אִם כֵּן, מַה זֶּה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים וְגוֹ'? הוֹאִיל וְהָיְתָה לָהֶם נְשָׁמָה, הָיָה לָהֶם לְהִנָּצֵל! לֹא הָיָה בְּיָדוֹ.

בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, כָּךְ הוּא, וּפָסוּק זֶה מְסַיֵּעַ לוֹ, שֶׁכָּךְ אָמַר אָבִיו [אָבִי], שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּא הַמַּבּוּל, לֹא רָאָה [הָיָה] אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִילוֹ אֶלָּא נֹחַ, וְזִכּוּתוֹ לֹא הָיְתָה אֶלָּא לְהָגֵן עֲלֵיהֶם וְעַל בָּתֵּיהֶם, שֶׁלֹּא הָיְתָה זְכוּתוֹ כָּל כָּךְ לְהָגֵן עַל כָּל הַדּוֹר, וְאוֹתָם שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים בַּתְּחִלָּה, כְּמוֹ זֶנּוֹךְ וְיֶרֶד, שֶׁהָיְתָה לָהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה וּרְאוּיִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה בִּשְׁבִילָם – בֶּזָּרָבָה מֵתוּ. וְהֵינוּ שֶׁאָמַר כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו, אוֹתָם שֶׁנִּשְׁמָה קְדוֹשָׁה הָיְתָה בָּהֶם. וְאַל תֹּאמַר שֶׁעַל אֵלּוּ שֶׁהָיוּ בַּמַּבּוּל הוּא אָמַר, אֶלָּא בָּא הַכָּתוּב וְאָמַר מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּזָּרָבָה מֵתוּ: ע"כ מהשמטות

מִכָּל אוֹתָם שֶׁהָיְתָה בָּהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה כְּמוֹ זֶנּוֹךְ, יֶרֶד, וְכָל הַצַּדִּיקִים, כְּדֵי לְהָגֵן עַל הָאָרֶץ שֶׁלֹּא תֵּשָׁמֵד בִּגְלָלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּזָּרָבָה מֵתוּ, כְּבָר מֵתוּ וְהִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם מִי שֶׁיָּגֵן עַל הָעוֹלָם בַּזְּמַן הַהוּא.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּל הֵם דְּרָגוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, נֶפֶ"שׁ, רוּ"חַ, נְשָׁמָ"ה, דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה. הַנֶּפֶשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהִיא הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אַחַר כָּךְ רוּחַ, שֶׁשּׁוֹרָה עַל הַנֶּפֶשׁ וְעוֹמֶדֶת עָלֶיהָ. הַנְּשָׁמָה הַדַּרְגָּה שֶׁעוֹלָה עַל הַכֹּל, וּבֵאֲרוּהָ.

נֶפֶשׁ – זוֹ נֶפֶשׁ דָּוִד, וְהִיא שֶׁעוֹמֶדֶת לְקַבֵּל הַנֶּפֶשׁ מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא. רוּחַ – זוֹ הָרוּחַ שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַנֶּפֶשׁ, וְאֵין קִיּוּם לַנֶּפֶשׁ אֶלָּא בָּרוּחַ, וְזוֹ הָרוּחַ שֶׁשּׁוֹרָה בֵּין הָאֵשׁ וְהַמַּיִם, וּמִכָּאן נִוּוֹנִית הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ.

הָרוּחַ עוֹמֶדֶת בְּקִיּוּם שֶׁל דַּרְגָּה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת נְשָׁמָה, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת נֶפֶשׁ וְרוּחַ, מִשָּׁם נִוּוֹנִית הָרוּחַ. וּכְשֶׁנִּוֹסַעַת הָרוּחַ, אָז נוֹסַעַת

הַנֶּפֶשׁ, וְהַכֹּל אֶזֶוד. וּמִתְקָרְבִים זֶה לָזֶה. הַנֶּפֶשׁ נִקְרֶבֶת לָרוּזַ, וְהָרוּזַ נִקְרֶבֶת לַנְּשָׁמָה, וְהַכֹּל אֶזֶוד.

בֹּא רְאֵה, וַיִּגַּשׁ אֵלָיו, הִתְקָרְבוּת שֶׁל עוֹלָם עִם עוֹלָם, לְהֵאָזֵוז זֶה עִם זֶה, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה אֶזֶוד. מִשּׁוּם שֶׁיְּהוּדָה הוּא מֶלֶךְ וְיוֹסֵף מֶלֶךְ, הִתְקָרְבוּ זֶה לָזֶה וְנֶאֱזֵוּוּ זֶה עִם זֶה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזּ וְאָמַר, (תהלים מזז) כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ – זֶה יְהוּדָה וְיוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵיהֶם מְלָכִים, וְהִתְקָרְבוּ זֶה לָזֶה לְהִתְוַכּזַ שְׁנֵיהֶם יַזַד, מִשּׁוּם שֶׁיְּהוּדָה עָרַב לְבִנְיָמִין, וְהָיָה עָרֵב לְאָבִיו בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל כֵּן הִתְקָרֵב לְפָנֵי יוֹסֵף לְהִתְוַכּזַ עִמּוֹ עַל עִסְקּוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, שֶׁלֹּא לִהְיוֹת בִּנְדוּי בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מג) אָנֹכִי אֶעֶרְבֶּנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנּוּ אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְעַל כֵּן, כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַזְדָּו, הִתְרַגְּזוּ יַזַד וְהִתְרַגְּזוּ זֶה עִם זֶה בִּשְׁבִיל בִּנְיָמִין. מַה כָּתוּב? הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ נִבְהֲלוּ נָזְזָפוּ רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם, לְכָל אוֹתָם שֶׁהָיוּ שָׁם. [לְכָל שְׁאָר הַשְּׁבָטִים שֶׁהָיוּ שָׁם.]

זִיל כַּיּוֹלֶדָה, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ פּוֹוְזָדִים לַהֲרֹג וּלְהֵהָרֵג, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל בִּנְיָמִין. [מַה כָּתוּב? כֵּן תָּמְהוּ נִבְהֲלוּ נָזְזָפוּ, וְהַכֹּל בִּגְלָלוֹ] שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף נִמְכַּר בִּגְלַל יְהוּדָה וְאָבַד לְאָבִיו, וְכָעֵת עָרַב לוֹ לְבִנְיָמִין, וּפָזַד שֶׁלֹּא יאבַד, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה.

דָּבָר אַזֵר כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ – זֶה יְהוּדָה וְיוֹסֵף שֶׁהִזְדַּמְּנוּ לְהִתְוַכּזַ זֶה עִם זֶה, לְהִתְוַכּזַ שְׁנֵיהֶם יַזַד, מִשּׁוּם שֶׁיְּהוּדָה הָיָה מֶלֶךְ וְיוֹסֵף הָיָה מֶלֶךְ, וּשְׁנֵיהֶם בָּאוּ יַזַד לְהִתְוַכּזַ זֶה עִם זֶה, זֶה עַל בִּנְיָמִין – וְזֶה עַל בִּנְיָמִין.

כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, סוֹד הָאֱמוּנָה כָּאן, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּמְצָא הָרָצוֹן, וְהַקֶּשֶׁר מִתְעַטֵּר יַזַד, אֲזַי שְׁנֵי עוֹלָמוֹת נִקְשָׁרִים יַזַד וּמְזֻדָּמִים יַזַד, זֶה לִפְתּזַ אֶת הָאוֹצָר – וְזֶה לְלַקֵּט וְלִכְנֹס לְתוֹכוֹ. וְאָז, כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ,

שְׁנֵי עוֹלָמוֹת קְדוֹשִׁים, הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן.

עָבְרוּ יַזְדָּו, סוֹד הַדָּבָר – שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְזַוְּגִים יַזַּד, אֲוַי עָבְרוּ יַזְדָּו, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַזְּוָגוֹת שֶׁל הָעוֹלָם לֹא מִתְבַּטְּלִים לְהִכָּנַע עַד שֶׁמִּתְזַוְּגִים יַזַּד, כַּכָּתוּב וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע, וְעַל כֵּן עָבְרוּ יַזְדָּו. עָבְרוּ – אוֹתָם הַזְּוָגוֹת הִתְכַּפְּרוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִגָּה אָז כָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת וְכָל הַזְּוָגוֹת הִתְבַּטְּלוּ.

רַבִּי זְזָיָא אָמַר, הַסּוֹד הַזֶּה הוּא בְּתִקּוּן הַקְּרָבָּן, שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר נִקְרָב הַקָּרְבָּן, וְכֻלָּם מְקַבְּלִים הִסְפָּקָתָם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, אָז הַכֹּל נִקְשָׁר יַזַּד וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְנִמְצָא קֶשֶׁר אֶזֶד, וְאָז הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ וּמְזַדְּמְנִים יַזַּד לְכַפֵּר עַל הַזְּוָגוֹת, לְהַעֲבִיר אוֹתָם. וְאָז הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ וְנִקְשָׁרִים יַזַּד. עָבְרוּ יַזְדָּו, לְהָאִיר כָּל הַפָּנִים, וְשֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל רָצוֹן אֶזֶד.

הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ, הֲתַעֲלֶה עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁהֵם מְלָכִים? אֶלָּא אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּינִים, שֶׁשִּׁמְּזָתָם לַעֲשׂוֹת אֶת הַדִּין הַהוּא שֶׁהִצְטַוּוּ עָלָיו. וְאָז, כְּשֶׁהַמְּלָכִים מְזַדְּמְנִים שְׁנֵיהֶם בְּרָצוֹן אֶזֶד, אָז הֵמָּה רָאוּ אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת. כֵּן תָּמְהוּ נִבְהֲלוּ נָזוּפָזוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל בַּעֲלֵי הַדִּין נִכְנָעִים וְעוֹבְרִים מִן הָעוֹלָם וְלֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט, וְאָז קִיּוּמָם עוֹבֵר, וּמַעֲבִירִים אֶת שִׁלְטוֹנָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה. מָה הַטַּעַם יְהוּדָה? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ, שֶׁהוּא עָרֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת הַנַּעַר. וְסוֹד הַדָּבָר – יְהוּדָה וְיוֹסֵף כָּךְ הִצְטָרְכוּ לְהִתְקָרֵב יַזַּד, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף הוּא צַדִּיק, יְהוּדָה הוּא מֶלֶךְ, וְעַל כֵּן וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁהַהִקְרָבָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהִתְקָרְבוּ יַזַּד, גָּרְמָה לְכַמָּה טוֹבוֹת בָּעוֹלָם, גָּרְמָה שָׁלוֹם לְכָל הַשְּׁבָטִים, גָּרְמָה לְשָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, גָּרְמָה לְיַעֲקֹב שֶׁהִתְקַיְּמָה רוּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מה) וַתְּזִי רוּזַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְעַל כֵּן הַהִתְקָרְבוּת שֶׁל זֶה עִם זֶה הֻצְרְכָה בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רַבִּי אַבָּא פָּתַז וְאָמַר, (תהלים מז) יָפֶה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד הָאֱמוּנָה. יָפֶה נוֹף – זֶהוּ יוֹסֵף

הַצַּדִּיק, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַיְהִי יוֹסֵף יָפֶה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה. מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ – הוּא זֶדְוָה וְשִׁמְוָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. הַר צִיּוֹן יַרְכְתֵי צָפוֹן – מִשּׁוּם שֶׁבְּזֶלְקוֹ עוֹמֵד מִשְׁכַּן שִׁילֹה. הַר צִיּוֹן – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. יַרְכְתֵי צָפוֹן, כְּךְ זֶה וַדַּאי לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

קִרְיַת מֶלֶךְ רָב – מָקוֹם מִתְקַן הוּא כְּנֶגֶד מֶלֶךְ רָב, זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, קְדֻשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם בָּא כָּל הָאוֹר וְכָל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַשְׁמְוָה שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם כָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, וּכְשֶׁהִיא מִתְבָּרֶכֶת, מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם כָּל הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי נִפְגְּשׁוּ לְכַפַּר זָנָן. בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים בְּבֵית מְלוֹנָם, בָּא אִישׁ אֶזֶד, וּמַשָּׂא שֶׁל זֶמוֹר לְפָנָיו, וְנִכְנַס לַבַּיִת. בֵּין כָּךְ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, הִנֵּה שָׁנִינוּ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מִתְנַמְנֵם כְּמוֹ סוּס וּשְׁנָתוֹ מוּעֶטֶת, אֵיךְ הָיָה קָם בַּזֶּזוֹת הַלַּיְלָה, הַשָּׁעוֹר הַזֶּה הוּא קָטָן, וְלֹא הָיָה מִתְעוֹרֵר אֲפִלּוּ בְּשִׁלִישׁ הַלַּיְלָה?.

אָמַר לוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס הַלַּיְלָה, הָיָה יוֹשֵׁב עִם כָּל גְּדוֹלֵי בֵּיתוֹ וְדָן אֶת הַדִּין וְעוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וְאַזַּר כְּךְ הָיָה יָשֵׁן שְׁנָתוֹ עַד זֶזוֹת הַלַּיְלָה, וְקָם בַּזֶּזוֹת הַלַּיְלָה וּמִתְעוֹרֵר, וּמִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּזוֹת.

בֵּינָתַיִם אָמַר הָאִישׁ הַהוּא, וְכִי הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים הוּא כָּךְ? סוֹד הַדָּבָר יֵשׁ כָּאן, שֶׁהִנֵּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ זֶה וְקָם לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה שׁוֹמֵר כָּל יָמָיו שֶׁלֹּא יִטְעַם טַעַם מִיתָה, מִשּׁוּם שֶׁהַשָּׁנָה אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים בְּמִיתָה הִיא, וְדָוִד, מִשּׁוּם מְקוֹמוֹ שֶׁהוּא זֶה, לֹא הָיָה יָשֵׁן אֶלָּא שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת, שֶׁעַד שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת זֶסֶר אַזַּת הוּא זֶה, מִשָּׁם וָהָלְאָה טוֹעֵם אָדָם טַעַם מִיתָה וְשׁוֹלֵט בּוֹ הַצַּד שֶׁל רוּזֶ הַטֻּמְאָה.

וְזֶה הָיָה שׁוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא יִטְעַם טַעַם שֶׁל מִיתָה, וְשׁוֹלֵט (שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט) בּוֹ צַד שֶׁל רוּזֶ אַזֶּרֶת, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁשִּׁים נְשִׁימוֹת זֶסֶר אַזַּת הוּא הַסּוֹד שֶׁל הַזְּמַנִּים שֶׁלְּמַעְלָה, עַד שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת שֶׁהֵם שִׁשִּׁים [זֶסֶר נְשִׁימָה אַזַּת]

נְשִׁימוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְאֵלּוּ הַסּוֹד שֶׁלָּהֶן, שֶׁהַזַּיִּים תְּלוּיִים בָּהֶם, וּמִכָּאן וָמַטָּה הוּא סוֹד הַמָּוֶת.

וְעַל כֵּן דָּוִד הָיָה מְשַׁעֵר אֶת שְׁעוֹר הַלַּיְלָה כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בַּזַּיִּים, שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בּוֹ טַעַם הַמָּוֶת, וּכְשֶׁנֶּחְלַק הַלַּיְלָה הָיָה דָּוִד עוֹמֵד בְּמִקּוֹמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְעוֹרֵר זֶצוּת הַלַּיְלָה וְהַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ מִתְעוֹרֵר, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִמְצָא אֶת דָּוִד קָשׁוּר בְּמָקוֹם אַזֵּר, בִּמְקוֹם הַמָּוֶת.

מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶחֱלָק הַלַּיְלָה וְהַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה מִתְעוֹרֶרֶת, וְאָדָם שֶׁיְּשֵׁן בְּמִטָּתוֹ וְלֹא מִתְעוֹרֵר לְהַשְׁגִּיחַ בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ, הֲגֵה הוּא נִקְשָׁר בְּסוֹד הַמָּוֶת, וְנִדְבָּק לְמָקוֹם אַזֵּר, וְעַל כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ תָּמִיד, זַי אֵצֶל זַי, וְלֹא נִרְדַּם בַּשָּׁנָה לִטְעֹם טַעַם הַמָּוֶת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה מִתְנַמְנֵם כְּמוֹ סוּס, שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת, וְלֹא בְּשִׁלְמוּת.

בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ לוֹ, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לָהֶם, זְזָקְיָה. אָמְרוּ לוֹ, יִישַׁר כֹּזֲךָ וְתִתְוַזֵּק תּוֹרָתְךָ. יָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הוֹאִיל וְהִתְוַזֹּלְתָּ, אֱמֹר לָנוּ מַעֲתָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁאָמַרְתָּ.

פָּתַח וְאָמַר, (משלי ג) ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁבָּרָא אֶת הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁמְּמֶנָּה יוֹצְאִים כָּל הַנְּהָגוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וּבָהּ עוֹמְדִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וְהוּא שֶׁכָּתוּב ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה, שֶׁהֲרֵי בְּחָכְמָה עוֹמְדִים כָּל הַקִּיּוּמִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִתּוֹכָהּ.

דָּבָר אַחֵר ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא נִבְרָא אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחָכְמָה, וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לֹא נִבְרָא אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחָכְמָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וּמִתּוֹךְ הַחָכְמָה הַתַּחְתּוֹנָה. כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה. כּוֹנֵן, מַה זֶּה כּוֹנֵן? אֶלָּא כּוֹנֵן כָּל יוֹם וָיוֹם וְלֹא פּוֹסֵק, וְלֹא נִתְקָן בְּזְמַן אֶחָד, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם מַתְקִין אוֹתוֹ.

וְהֵינוּ סוֹד הַכְּתוּב (איוב טו) וְשָׁמַיִם לֹא זַכּוּ בְּעֵינָיו. וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַזִּוּוּג הוּא מִשָּׁמַיִם? אֶלָּא זְשִׁיבוּת הַשָּׁמַיִם הִיא מִשּׁוּם הַזִּוּוּג וְרָצוֹן רַב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהֶם וְזִוּוּגָם אֶצְלוֹ, שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁהוּא מַתְקִין אוֹתָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אֵין דּוֹמֶה בְּעֵינָיו שֶׁהֵם מְתֻקָּנִים כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁאַהֲבָתָם אֶצְלוֹ, וּרְצוֹנוֹ לְהָאִיר לָהֶם תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הַבָּא מוֹצִיא אוֹרוֹת וְזִוּוּגִים כָּל יוֹם וָיוֹם תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק, כְּדֵי לְהָאִיר לָהֶם תָּמִיד, וְעַל כֵּן לֹא זַכּוּ בְּעֵינָיו. לֹא זַכּוּ לְבַדּוֹ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא לֹא זַכּוּ בְּעֵינָיו, וּמִשּׁוּם כָּךְ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה.

מִי הַשָּׁמַיִם? זֶה הַסּוֹד שֶׁל הָאָבוֹת, וְהַסּוֹד שֶׁל הָאָבוֹת זֶהוּ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַכְּלָלוֹת שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב הוּא הַבָּזִיר שֶׁבָּאָבוֹת, וְהוּא עוֹמֵד לְהָאִיר עַל הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הִסְתַּלֵּק לְתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא, יָצָא מִמֶּנּוּ עָנָף אֶחָד יָפֶה לְמַרְאֶה, וְכָל הָאוֹרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְכָל הַשָּׂבָע וְשָׂמֵן הַמִּשְׁוָה לְהָאִיר לָאָרֶץ, וּמִי הוּא? זֶה יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא נוֹתֵן שָׂבָע לְכָל הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם נִזּוֹן מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְהַכֹּל כָּרָאוּי.

בֵּינָתַיִם בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, אָמַר, וַדַּאי שֶׁהַשְׁכִּינָה כָּאן. אָמַר לָהֶם, בַּמָּה עֲסַקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר, וַדַּאי שֶׁיָּפָה אָמַר, אֲבָל אוֹתָם שִׁשִּׁים הַנְּשִׁימוֹת, וַדַּאי שֶׁשִּׁשִּׁים נְשִׁימוֹת הֵן שֶׁל זַיִן, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. מִכָּאן וָהָלְאָה יֵשׁ שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת אֲוִזְרוֹת שֶׁהֵן כֻּלָּן מִצַּד הַמָּוֶת, וְדַרְגַּת הַמָּוֶת עֲלֵיהֶן, וְנִקְרָאוֹת תַּרְדֵּמָה, וְכֻלָּן טַעַם הַמָּוֶת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא הָיָה נִדְבָּק לְאוֹתָם שִׁשִּׁים הַנְּשִׁימוֹת שֶׁל זַיִן, וּמִשָּׁם וָהָלְאָה לֹא יָשַׁן כְּלָל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) אִם אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה. וְעַל כֵּן יָפָה אָמַר, כְּדֵי שֶׁיָּקוּם דָּוִד זַיִן, בְּצַד שֶׁל הַזַּיִן, וְלֹא בְּצַד הַמָּוֶת. כֻּלָּם יָשְׁבוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה וְהִתְזַכְּרוּ יַזַּד.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שם פט) ה' אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם צָעַקְתִּי בַלַּיְלָה נֶגְדֶּךָ. בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת לְשִׁמְוָתַי הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, וְזוֹ הָיְתָה שִׁמְוָתַי הָאֱמוּנָה בָּאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַשֶּׁבַח שֶׁל הָאֱמוּנָה שֶׁנִּרְאֵה בָּאָרֶץ.

שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה פּוֹתְחִים בִּשְׁמְוָתַי שִׁירָה, כַּמָּה מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים בְּכַמָּה מִינִים שֶׁמְּשַׁבְּחִים בַּלַּיְלָה בְּכָל הַצְּדָדִים. כְּמוֹ כֵן לְמַטָּה בָּאָרֶץ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ בַּלַּיְלָה, בּוֹ זָמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְאוֹתוֹ שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ בַּלַּיְלָה בָּאָרֶץ, שֶׁהַשֶּׁבַח הַזֶּה הוּא בִּשְׁלֵמוּת, לְהַעֲלוֹת אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּמַטָּה וּלְוַמֵּר בַּשִּׁמְוָתַי שֶׁל הַיִּחוּד.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּתַב, ה' אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי וְגוֹ'. ה' אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי, מָתַי הוּא יְשׁוּעָתִי? בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִקְדַּמְתִּי שֶׁבַח בַּלַּיְלָה אֶצְלְךָ, אָז הוּא יְשׁוּעָתִי בַּיּוֹם.

וּבֹא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בַּלַּיְלָה, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנוֹ בַּשֶּׁבַח שֶׁל הַתּוֹרָה, אָז מִתְזַוֵּג בְּזִוּגָךְ בַּיּוֹם בְּצַד הַיָּמִין, שֶׁהֵנָּה זוּט אֶזֶד יוֹצֵא מִצַּד הַיָּמִין, וְאָז נִמְשָׁךְ עָלָיו וּמִתְגַּבֵּר בּוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר ה' אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם צָעַקְתִּי וְגוֹ'.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ. לֹא הַמֵּתִים, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁבֵּחַ זַי לְזַי. וּמֵת לְזַי לֹא כֵן, שֶׁכָּתוּב לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ, וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ, שֶׁהֲרֵי אָנוּ זַיִים, וְאֵין לָנוּ וִזְלָךְ בְּצַד הַמָּוֶת כְּלָל. וְזוֹקְיָהוּ אָמַר, (ישעיה לח) זַי זַי הוּא יוֹדֶךָ כָּמוֹנִי, מִשּׁוּם שֶׁזַּי מִתְקָרֵב לְזַי. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא זַי, וְהַקְּרָבָה שֶׁלּוֹ לְזַי הָעוֹלָמִים, וּמִי שֶׁנִּקְרָב אֵלָיו הוּא זַי, שֶׁכָּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם זַיִים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם, וְכָתוּב וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ זַי רַב פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל.

פָּתַח אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי אַזָּרְיוֹ וְאָמַר, (דברים ז) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. וְכִי לֹא מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טֶרֶם נֹאכַל, וַהֲרֵי יֵשׁ לָנוּ

לְהַקְדִּים בַּבֹּקֶר, וּלְסַדֵּר אֶת הַשֻּׁלְחָן [שֶׁל רִבּוֹנוֹ] כָּרָאוּי, וּלְבָרֵךְ אֶת שְׁמוֹ טֶרֶם שֶׁיְּבָרֵךְ מִישֶׁהוּ אַוֵּר בָּעוֹלָם, וְכָתוּב (ויקרא יט) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם, אָסוּר לוֹ לֶאֱכֹל טֶרֶם שֶׁיְּבָרֵךְ אֶת רִבּוֹנוֹ, וְעַכְשָׁו כָּתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ?.

אֶלָּא, זוֹ הַבְּרָכָה שֶׁל תְּפִלַּת הַיּוֹזוּד, וְזוֹ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, לְהַרְאוֹת כְּכַלֵּי דַּרְגַּת הָאֱמוּנָה שָׁבָע כָּרָאוּי. וְאָז צָרִיךְ לְבָרֵךְ אוֹתוֹ כָּרָאוּי, שֶׁאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל הָאֱמוּנָה תִּתְרַוֶּה וְתִתְבָּרֵךְ, וְיִתְמַלֵּא שִׁמְוָה מֵהַזִּוּוּגִים שֶׁלְּמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, כְּדֵי לָתֵת לָנוּ מְזוֹנוֹת.

שֶׁהֲרֵי קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ קְרִיעַת יַם סוּף, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַמָּזוֹן שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה הוּא, שֶׁשָּׁנִינוּ בָּנִים זְוִיּוֹת וּמְזוֹנוֹת וְכוּ'. וּמִשּׁוּם כָּךְ קָשִׁים לְפָנָיו מְזוֹנוֹת הָעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי בְּמַזָּל תָּלוּי הַדָּבָר שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ מְזוֹנוֹת וְזִוּוּגִים וּבָנִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ קָשִׁים לְפָנָיו הַמְּזוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי זֶה לֹא עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ עַד שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ.

כְּמוֹ כֵן הַזִּוּוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם קָשִׁים לְפָנָיו, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁרְקִיעַ וִילוֹן אֵינוֹ מִשְׁמֵשׁ כְּלוּם, וְכָל שֶׁכֵּן הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה בְּמָקוֹם אַוֵּר, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַזִּוּוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם קָשִׁים לְפָנָיו הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַזִּוּוּג הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא, יוֹצְאוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת מִתּוֹךְ הַמַּזָּל הַזֶּה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא. וְכַאֲשֶׁר הַהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְצֵאת מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָז פּוֹרְזוֹת הַנְּשָׁמוֹת, וְנִתָּנוֹת כֵּלָן זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְאַוֵּר כָּךְ הוּא מַפְרִיד אוֹתָן, כָּל אַוֵּת וְאַוֵּת לִמְקוֹמָהּ כָּרָאוּי לָהּ. וְאַוֵּר כָּךְ קָשִׁים לְפָנָיו הַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְזַוֵּג אוֹתָם כִּבְרֹאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מִתְזַוְּגִים, רַק בְּאוֹתָם דַּרְכֵי הָאָדָם, וְהַכֹּל תְּלוּיִים לְמַעְלָה.

וְעַל כֵּן קָשִׁים לְפָנָיו כִּקְרִיעַת יַם סוּף. שֶׁהֲרֵי קְרִיעַת הַיָּם שֶׁיִּפָּתְחוּ בּוֹ שְׁבִילִים הִיא לְמַעְלָה, וּכְמוֹ שֶׁנִּפְתָּחִים בּוֹ שְׁבִילִים וּדְרָכִים, כָּךְ נִבְקָע וְנִפְתָּח.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל תָּלוּי לְמַעְלָה, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אוֹתוֹ וְלָתֵת לוֹ זִוּוּג מִלְמַטָּה כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִלְמַעְלָה וְיִתְזַוֵּג כָּרָאוּי, וְעַל כֵּן כָּתוּב וּבֵרַכְתָּ אֶת ה', דַּוְקָא אֶת.

וּכְלַפֵּי הַמָּקוֹם הַזֶּה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנָיו שִׂבְעַ וְהָאָרַת פָּנִים, וּכְלַפֵּי הַצַּד הָאַחֵר, בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנָיו רָעָב, שֶׁאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הִיא שֶׁל רָעָב, וְרָאוּי לְהַרְאוֹת לְפָנָיהָ רָעָב וְלֹא שָׂבָע, הוֹאִיל וְהַשָּׂבָע לֹא שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ זֶה וַדַּאי וְכָךְ צָרִיךְ!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁקִּרְבָתָם הִיא שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹדְעִים לְיַזֵּוג אֶת הַיִּזּוּוּג וּמְקָרְבִים קִרְבָה לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף וִיהוּדָה בְּטֶרֶם הִתְקָרְבוּ זֶה עִם זֶה, לֹא הָיָה שָׁלוֹם. כֵּיוָן שֶׁהִתְקָרְבוּ יוֹסֵף וִיהוּדָה יַזֵּוג, אָז הִרְבּוּ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְהַשִּׁמְוָזָה נוֹסָפָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהַקִּרְבָה שֶׁל יְהוּדָה וְיוֹסֵף, וְכָל הַשְּׁבָטִים נִמְצְאוּ יַזֵּוג עִם יוֹסֵף, וְאוֹתָהּ הַקִּרְבָה הִרְבְּתָה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה.

וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו וְגוֹ'. רַבִּי וְזֵיָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיב) פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וְהִשְׁלִיט עָלָיו אֶת הָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה מֶלֶךְ עַל הַכֹּל.

וְהָאָדָם הַזֶּה נִפְרָדִים מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם כַּמָּה מִינִים, מֵהֶם צַדִּיקִים וּמֵהֶם רְשָׁעִים, מֵהֶם טְפָשִׁים וּמֵהֶם זַכְמִים, וְכֻלָּם מִתְקַיְּמִים בָּעוֹלָם, עֲשִׁירִים וַעֲנִיִּים, וְכֻלָּם כְּדֵי לִזְכּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, לִזְכּוֹת צַדִּיקִים עִם רְשָׁעִים, לִזְכּוֹת זַכְמִים עִם טְפָשִׁים, לִזְכּוֹת עֲשִׁירִים עִם עֲנִיִּים, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם כָּךְ זּוֹכֶה הָאָדָם לְזַוֵּי הָעוֹלָם וְנִקְשָׁר בְּעֵץ הַזַּוִּיִּים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהִנֵּה הַצְּדָקָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עוֹמֶדֶת לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד.

פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הֶעֱמִיד אוֹתוֹ עַל עֲמוּד אֶזְוֵד וּשְׁמוֹ צַדִּיק, וְהַצַּדִּיק הֲוָה הוּא הַקַּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם, וְזֶה הוּא שֶׁמַּשְׁקֶה וָזָן לַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים.

וּמִשָּׁם יִפָּרֵד, מַה זֶּה יִפָּרֵד? אֶלָּא הַמָּזוֹן הַהוּא וְהַמַּשְׁקֶה שֶׁל הַנָּהָר הַהוּא נוֹטֵל הַגָּן הַכֹּל, וְאַזַּר כָּךְ מִתְפַּזֵּר הַמַּשְׁקֶה הַהוּא לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְכַמָּה הֵם שֶׁמְּצַפִּים לִהְיוֹת מַשְׁקִים וּלְהַזּוֹן מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. וּמְשׁוּם כָּךְ פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים – זֶה צַדִּיק. צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמְּשׁוּם כָּךְ הִיא עוֹמֶדֶת בְּסוֹד שֶׁל שָׁלוֹם בְּקִיּוּם שָׁלֵם. רָשָׁע יִרְאֶה וְכָעָס – זוֹ מַלְכוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת שָׁמַיִם הִיא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לְקַיֵּם כָּל הָעֲנָיִים בְּתוֹךְ הַצֹּאל שֶׁל רֹאשִׁית הַשְׁכִּינָה, וְהַצַּדִּיק הַזֶּה הוּא נִקְרָא גַּבַּאי צְדָקָה, לָזוּן וְלָזוּן אֶת הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים, מִשּׁוּם כָּךְ גַּבָּאֵי צְדָקָה נוֹטְלִים שָׂכָר כְּנֶגֶד כָּל הַנּוֹתְנִים צְדָקָה.

בֹּא רְאֵה, וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים – אֵלּוּ הֵם כָּל הָעוֹמְדִים לְהַזּוֹן וּלְהַשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ. וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶזְוִיו. אִתּוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֶזְוִיו – אֵלּוּ שְׁאָר הַמֶּרְכָּבוֹת הַזַּיָלוֹת, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם לְמַעַן אַזַּי וְרַעַי.

דָּבָר אַזַּר וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ – בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִתְזַוֵּג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶזְוִיו, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מִתְזַוֵּג בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נוֹטְלִים לְבָדָם, וְלֹא זִבּוּר שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עִמָּם. מִשּׁוּם כָּךְ, (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ בְּזִוּוּג אֶזְוִד עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם לְמַעַן אַזַּי וְרַעַי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי.

רַבִּי יֵיסָא פָּתַח הַפָּסוּק, בְּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר וְיִרְצֶה לְהַנָּקֵם נְקָמָה מֵעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אֲזַי כָּתוּב (ישעיה סג) וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי, וְכָתוּב כָּאן וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּנָּטֵל מֵעִם כָּל יְמֵי עוֹלָם.

וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק. רַבִּי זְוִקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכג) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל בֹּא רְאֵה, אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי, וְכָתוּב (תהלים קכא) אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים. אֶלָּא, זֶה לְמַעְלָה וְזֶה לְמַטָּה. אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים – זֶה לְמַעְלָה, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, מֵהֶהָרִים הַלָּלוּ הָעֶלְיוֹנִים לְמִשְׁךְ מֵהֶם בְּרָכוֹת לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מֵהֶם. אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי, לְצַפּוֹת וּלְזַכּוֹת לְאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת מִשָּׁם לְמַטָּה.

הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם, שֶׁכָּל תָּקְפָּהּ וְקִיּוּמָהּ וְזִיּלָהּ הוּא בַּשָּׁמַיִם. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַיּוֹבֵל פּוֹתֵחַ הַמַּעְיָנוֹת שֶׁל כָּל אוֹתָם הַשְּׁעָרִים, כֻּלָּם עוֹמְדִים בַּשָּׁמַיִם. וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמַיִם נוֹטְלִים כָּל אוֹתָם אוֹרוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַיּוֹבֵל, אָז הוּא זָן וּמַשְׁקֶה אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי צַדִּיק אֶחָד.

וְכֵיוָן שֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ, כַּמָּה הֵם שֶׁעוֹמְדִים בְּכָל הַצְּדָדִים לִהְיוֹת מַשְׁקִים וּלְהִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַכְּפִירִים שָׁאֲגוּ לַטָּרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אָכְלָם. וְאָז הִיא עוֹלָה בְּסוֹד הַסּוּדוֹת כָּרָאוּי [לוֹ], וּמְקַבֶּלֶת עִדּוּנִים מִבַּעְלָהּ כָּרָאוּי, וְכָל הָעוֹמְדִים בְּכָל הַצְּדָדִים עוֹמְדִים לְבָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי. וְאַזַּר שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת עִדּוּנִים מִבַּעְלָהּ, כֻּלָּם נִשְׁקִים לְאַזַּר מִכֹּחַ וְנִזּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יַשְׁקוּ כָל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח הַפָּסוּק בְּאֵלְיָהוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיִּקְרָא אֶל ה' וַיֹּאמַר ה' אֱלֹהָי הֲגַם עַל הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ הֲרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת בְּנָהּ. בֹּא רְאֵה, שְׁנַיִם הָיוּ שֶׁאָמְרוּ דְּבָרִים כְּנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה

וְאֵלְיָהוּ. מֹשֶׁה אָמַר (שמות ה) לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה. וְאֵלְיָהוּ אָמַר, הֲרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת בְּנָהּ. וּשְׁנֵיהֶם אָמְרוּ דָּבָר אֶזְוד.

מָה הַטַּעַם? אֶלָּא סוֹד הוּא. מֹשֶׁה אָמַר לָמָּה הֲרֵעֹתָה, מָה הַטַּעַם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַצַּד הָאַזֵּר לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל. הֲרֵעֹתָה – נָתַתָּ רְשׁוּת לַצַּד הָאַזֵּר שֶׁל רַע לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם. אֵלְיָהוּ אָמַר הֲרֵעוֹתָ – נָתַן רְשׁוּת לַצַּד הָרָע לִטֹּל נִשְׁמָתוֹ שֶׁל זֶה, וְזֶהוּ הוּא הֲרֵעוֹתָ, וְהַכֹּל סוֹד אֶזְוד.

בֹּא רְאֵה, אֵלְיָהוּ אָמַר, הֲגַם עַל הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לְאֵלְיָהוּ, הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָּ, וְכָל מִי שֶׁזָּן וּמְפַרְנֵס לְמִי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן בִּימֵי רָעָב, הֲרֵי נֶאֱזָז בְּעֵץ הַזַּיִים, וְגוֹרֵם לוֹ וּלְבָנָיו זַיִים, וְהִנֵּה בְּאַרְנוּ. וְעַכְשָׁו אֵלְיָהוּ אָמַר, כָּל מִי שֶׁמְּקַיֵּם נֶפֶשׁ בָּעוֹלָם, זוֹכֶה לוֹ זַיִים, וְזוֹכֶה לְהֶאָזֵז בְּעֵץ הַזַּיִים, וְעַכְשָׁו שׁוֹלֵט עֵץ הַמָּוֶת, הַצַּד שֶׁל רַע, עַל הָאַלְמָנָה שֶׁאַתָּה צוּיתָ לָזוּן אוֹתִי, מִשּׁוּם כָּךְ הֲרֵעוֹתָ [לָמָּה הֲרֵעֹתָה].

וְאִם תֹּאמַר שֶׁרַע לֹא נַעֲשָׂה לְאִישׁ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְיָמִין, שְׁמִירָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד אֲצָלוֹ, וְלֹא יָכוֹל הַצַּד הָאַזֵּר לִשְׁלֹט עָלָיו, וְהָרַע הַזֶּה נִכְנָע לְפָנָיו וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט. וְכֵיוָן שֶׁשְּׁמִירַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִדְבָּק בָּרַע, אָז אוֹתוֹ הָרַע, כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין עִמּוֹ שְׁמִירָה, אָז שׁוֹלֵט עָלָיו וּבָא לְהַשְׁמִיד אוֹתוֹ, וְאָז נִתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת וְנוֹטֵל אֶת נִשְׁמָתוֹ.

מֹשֶׁה אָמַר לָמָּה הֲרֵעֹתָה, שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַצַּד הָרַע לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל, לִהְיוֹת בַּשִּׁעְבּוּד שָׁלוֹ. דָּבָר אַזֵּר לָמָּה הֲרֵעֹתָה – שֶׁרָאָה כַּמָּה מֵהֶם שֶׁהָיוּ מֵתִים וְנִמְסְרוּ לַצַּד הָרָע.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַטּוֹב מִתְעוֹרֵר, שֶׁהוּא הַיָּמִין, כָּל הַשְּׁמוּזָה וְכָל הַטּוֹב וְכָל הַבְּרָכוֹת נִמְצָאוֹת, וְהַכֹּל הוּא בַּוַּשַׁאי, כְּמוֹ שֶׁבָּאַרוּהָ שֶׁאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד בַּוַּשַׁאי, וְזֶה הַסּוֹד, מִשּׁוּם [שֶׁזֶּהוּ יזוד] שֶׁאָז

הוּא הַיְזוּד כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, וְכִי אֱלֹהִים, כֵּיוָן שֶׁהוּא גּוֹזֵר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם, וְהוּא גָּזַר עַל הַשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא לְהוֹרִיד טַל וּמָטָר, אֵיךְ הוּא פָּוַזד מֵאֵיבֶל שֶׁשָּׁלְוָזה לוֹ, שֶׁכְּתוּב (מלכים–א יט) כִּי כָעֵת מָוָזר אָשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַוזַד מֵהֶם, וּמִיָּד פָּוַזד וּבָרַוז עַל נַפְשׁוֹ?

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁהַצַּדִּיקִים לֹא רוֹצִים לְהַטְרִיזַ אֶת רִבּוֹנָם בְּמָקוֹם שֶׁנָּוֵזק נִמְצָא [לוֹ] לָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁשְּׁמוּאֵל, שֶׁכְּתוּב (שמואל–א טז) אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי. אָמַר לוֹ, עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּוז בְּיָדֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁצַּדִּיקִים לֹא רוֹצִים לְהַטְרִיזַ אֶת רִבּוֹנָם בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא נָוֵזק. אַף כָּךְ אֱלִיָּהוּ, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁנָּוֵזק נִמְצָא, לֹא רָצָה לְהַטְרִיזַ אֶת רִבּוֹנוֹ.

אָמַר לוֹ, אֲנִי שָׁמַעְתִּי דָּבָר, שֶׁהִנֵּה בְּאֵלִיָּהוּ לֹא כָתוּב בּוֹ וַיִּירָא וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ, אֶלָּא וַיַּרְא, רְאֵיהָ רָאָה. וּמָה רָאָה? אֶלָּא רָאָה שֶׁהִנֵּה מִכַּמָּה שָׁנִים הוֹלֵךְ אַוזָרָיו מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְלֹא נִמְסַר בְּיָדוֹ, וְעַכְשָׁו וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ. מַה זֶּה וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ? הָלַךְ לְקַיּוּם הַנֶּפֶשׁ, וּמִי הוּא? עֵץ הַוַּזַּיִים לְהֶדָּבֵק שָׁם.

בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם כָּתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, וְכָאן כָּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְסוֹד זֶה שָׁמַעְתִּי, שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, וְאֶת כֻּלָּם הוּא לוֹקֵוַז אוֹתוֹ צְרוֹר הַוַּזַּיִים, וּכְשֶׁהַנְּקֵבָה מִתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, כֻּלָּם בְּתִשּׁוֹקֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, בְּתִשּׁוֹקֶת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, וּכְשֶׁתִּשּׁוֹקֶת הַזָּכָר יוֹצֵאת בְּרָצוֹן, אָז אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת בְּקִיּוּם יוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל בְּתִשּׁוֹקָה וְרָצוֹן שֶׁל עֵץ הַוַּזַּיִים. וְאֵלִיָּהוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מֵאוֹתוֹ רָצוֹן יוֹתֵר מֵאָדָם אַוזֵר, הִתְקַיֵּם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְלֹא כָתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, שֶׁהֲרֵי אֶת נַפְשׁוֹ – זוֹ הַנְּקֵבָה. וְאִם תֹּאמַר וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר – הַכְּלָלוֹת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּשֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַזָּכָר, אָז וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר. אֶת הָאִשָּׁה – הַנְּקֵבָה לְבַדָּהּ, וְלֹא שֶׁל הַזָּכָר. כְּמוֹ זֶה אֶל נַפְשׁוֹ – הַזָּכָר לְבַדּוֹ. אֶת נַפְשׁוֹ – הַנְּקֵבָה לְבַדָּהּ וְלֹא

הִתְכַּלְלוּת שֶׁל זָכָר. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מִצַּד הַזָּכָר יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ יוֹתֵר, וְלֹא מֵת כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא מֵעֵץ הַחַיִּים, וְלֹא מִתּוֹךְ הֶעָפָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה וְלֹא מֵת כְּדֶרֶךְ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי אָז הִתְפַּשֵּׁט הַגּוּף מִן הָרוּחַ וְהִסְתַּלֵּק שֶׁלֹּא כִּשְׁאָר דֶּרֶךְ בְּנֵי הָעוֹלָם, וְנִשְׁאָר מַלְאָךְ קָדוֹשׁ כִּשְׁאָר קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, וְעוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת בָּעוֹלָם, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁתָּהּ, שֶׁהַנְּסִים שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, נַעֲשִׂים עַל יָדוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ. בָּרִאשׁוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּקִּיּוּם, וְכָאן אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת, הָעַיִן שָׁבוּ שׁוֹרֶה הַמָּוֶת, וְשָׁם נִגְלָה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כַּכָּתוּב צֵא וְעָמַדְתָּ בָּהָר. מַה כָּתוּב אַזְרֵיו? וְאַזֹּר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ ה' וְאַזֹּר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה. זֶהוּ הַמָּקוֹם הַפָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים כָּל הָאוֹרוֹת.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וְגוֹ' וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ. וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד מָתַי אַתָּה מְקַנֵּא לִי? סָגַרְתָּ אֶת הַדֶּלֶת שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט בְּךָ הַמָּוֶת לְעוֹלָם, וְהָעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְסִבֹּל אוֹתְךָ עִם בְּנֵי [אָדָם]. אָמַר לוֹ, כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, זַיֶּיךָ שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּנַי [אָדָם] יַקְרִיבוּ אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, אַתָּה תִּהְיֶה מְזֻמָּן לְשָׁם. [וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁמּוּשָׁם כָּךְ מִתַּקְּנִים כִּסֵּא לְאֵלִיָּהוּ, שֶׁהוּא מְזֻמָּן לְשָׁם.]

בֹּא רְאֵה מַה גָּרַם אוֹתוֹ הַדִּבּוּר שֶׁל אֵלִיָּהוּ, שֶׁכָּתוּב וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא נָשַׁק לוֹ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּאן וָהָלְאָה, שֶׁאֵין הָעוֹלָם לִסְבֹּל אוֹתְךָ עִם בְּנֵי [אָדָם]. וְאֶת אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ, יִהְיֶה נָבִיא אַזֹּר אֶצֶל בְּנֵי [אָדָם], וְאַתָּה תִּסְתַּלֵּק לִמְקוֹמְךָ.

וּבֹא רְאֵה, כָּל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁמְּקַנֵּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, לֹא יָכוֹל מַלְאַךְ הַמָּוֶת לְשָׁלְטׇ בּוֹ כְּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם, וְיִתְקַיֵּם בּוֹ שָׁלוֹם, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפָנְוָזְס, (במדבר כה) לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וַיַּפֵּל עַל צַוְּארֵי בִּנְיָמִן אָזְיו וַיֵּבְךְ וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל צַוָּארָיו. רַבִּי יְצְוָזְק אָמַר, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁבָּכָה עַל מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְעַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי.

פָּתַוז וְאָמַר, כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים. כְּמִגְדַּל דָּוִיד, מִי מִגְדַּל דָּוִיד? זֶה וַדַּאי מִגְדַּל דָּוִד שֶׁבָּנָה אוֹתוֹ דָּוִד וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ לְתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם. אֶלָּא כְּמִגְדַּל דָּוִיד – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (משלי יא) מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב. מִי הַנִּשְׂגָּב? אֶלָּא אוֹתוֹ מִגְדָּל נִשְׂגָּב, מְשׁוּם שֶׁבּוֹ יָרוּץ צַדִּיק.

צַוָּארֵךְ – זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁעוֹמֵד בְּתִקּוּן שֶׁל יְפִי כְּצַוָּאר לַגּוּף. מָה הַצַּוָּאר הוּא הַיָּפֶי שֶׁל כָּל הַגּוּף – כָּךְ גַּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא הַיָּפֶי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת – תֵּל שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים בּוֹ. וְכָךְ בְּאַרוּהוּ, תַּלְפִּיוֹת – תֵּל שֶׁכָּל הַפָּיוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מְשַׁבְּזִים וּמִתְפַּלְּלִים אֵלָיו.

אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו – אֵלּוּ אֶלֶף הַתְּקוּנִים שֶׁמְּתַקְּנִים בּוֹ כָּרָאוּי. כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים – שֶׁכֻּלָּם בָּאִים מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה.

מָה הַצַּוָּאר כָּל תִּקּוּנֵי הָאִשָּׁה תְּלוּיִים בּוֹ – כָּךְ בַּמִּקְדָּשׁ כָּל תִּקּוּנֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִים וּשְׁרוּיִים בּוֹ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (איכה ה) עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ, עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא הַצַּוָּאר וְהַיָּפֶי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. נִרְדָּפְנוּ יָגַעְנוּ, לִבְנוֹת אוֹתוֹ פָּעָמִים. וְלֹא הוּנַּוז לָנוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא הִשְׁאִירוּהוּ לָנוּ, וְנֶחֱרַב וְלֹא נִבְנָה לְאַוזֵר מִכֵּן.

מָה הַצַּוָּאר, כֵּיוָן שֶׁהַשְׁמַד, כָּל הַגּוּף מַשְׁמָד עִמּוֹ – כָּךְ גַּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כֵּיוָן שֶׁהַשְׁמַד וְנָזְשַׁךְ, כָּל הָעוֹלָם כָּךְ גַּם נָזְשַׁךְ, וְלֹא מֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא שָׁמַיִם וְאָרֶץ וְכוֹכָבִים.

מִשּׁוּם כָּךְ בָּכָה עַל זֶה יוֹסֵף, וְאַזַּר שֶׁבָּכָה עַל זֶה, בָּכָה עַל הַשְּׁבָטִים שֶׁיִּגְלוּ. כְּשֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל הַשְּׁבָטִים גָּלוּ מִיָּד וְהִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְנַשֵּׁק לְכָל אֶחָיו וַיֵּבְךְּ עֲלֵיהֶם. עֲלֵיהֶם וַדַּאי.

עַל כֻּלָּם בָּכָה, עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּחֱרַב בָּעַמִּים, וְעַל אֶחָיו עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁהָגְלוּ לַגָּלוּת וְהִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ אֶחָיו אִתּוֹ, וְלֹא כָתוּב וַיִּבְכּוּ, שֶׁהָרִי הוּא בָּכָה, שֶׁנִּצְנְצָה בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהֵם לֹא בָּכוּ, שֶׁלֹּא שָׁרְתָה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

וְהַקֹּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה. רַבִּי [אֶלְעָזָר] אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פד) נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה׳ לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל חָי. בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ [וְקָם] לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, צָרִיךְ לוֹ לְהַקְדִּים לוֹ בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ בַּזְּמַן שֶׁצָּרִיךְ.

בַּבֹּקֶר לֶאֱחֹז בַּיָּמִין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּמִנְחָה לֶאֱחֹז בַּשְּׂמֹאל. וּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה צָרִיךְ לָאָדָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּדֵי לְהֶאָחֵז בּוֹ. וּבְאַרְנוּ, מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ [וְעוֹמֵד] לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, צָרִיךְ לוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, תְּפִלָּתוֹ לֹא נִשְׁמַעַת.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַתְּפִלָּה אֵינָהּ אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע, שֶׁאוֹתוֹ קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע אֵינוֹ תְּפִלָּה. וּמַה הִיא תְּפִלָּה? זֶהוּ קוֹל אַזַּר שֶׁתָּלוּי בַּקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע. וּמִי הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע? זֶה אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁהוּא בְּוָא״ו, הַקּוֹל שֶׁתָּלוּי בּוֹ, זֶהוּ קָל בְּלִי וָא״ו.

וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא צָרִיךְ לָאָדָם לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, אֶלָּא לְהִתְפַּלֵּל בְּלַחַשׁ בְּאוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁלֹּא נִשְׁמָע, וְזוֹ הַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת תָּמִיד, וְסִימָן לַדָּבָר – וְהַקֹּל נִשְׁמַע. קָל בְּלִי וָא״ו, נִשְׁמַע. זוֹ הִיא הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בַּזַּעֲשַׁאי, שֶׁכָּתוּב בְּזַעֲנָה וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ. זוֹ הִיא הַתְּפִלָּה שֶׁמְּקַבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנַּעֲשֵׂית בְּתוֹךְ רָצוֹן וְכַוָּנָה וְתִקּוּן כָּרָאוּי, וּלְיַיזֵּד אֶת הַיִּיזּוּד שֶׁל רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי בְּכָל יוֹם. [וְהַקֹּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה. וְהַקֹּל נִשְׁמַע, זֶסֶר וָא״ו, מָה הַטַּעַם? אָמַר

רַבִּי אֶלְעָזָר, זוֹ הִיא הַשְּׁכִינָה שֶׁבּוֹכָה עַל זִרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַל גָּלוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כָּתוּב כָּאן וְהַקֹּל נִשְׁמַע, וְכָתוּב שָׁם, (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע. מַה לְּפָנֵינוּ שְׁכִינָה, אַף כָּאן גַּם כֵּן שְׁכִינָה].

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הַקּוֹל בַּוַּשַּׁאי זֶהוּ קוֹל עֶלְיוֹן שֶׁכָּל הַקּוֹלוֹת יוֹצְאִים מִשָּׁם. אֲבָל קֹל בְּלִי וָא״ו, זוֹהִי הַתְּפִלָּה שֶׁל מַטָּה, שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת לְהִתְעַלּוֹת בְּוָא״ו וּלְהִתְזַוֵּג בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, וְהַקֹּל נִשְׁמַע, זֶה הוּא הַקֹּל בְּלִי וָא״ו, זֶהוּ הַקּוֹל שֶׁבָּכָה עַל מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְעַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי. נִשְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע. בְּרָמָה, מַה זֶּה בְּרָמָה? זֶה הוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הָעוֹלָם הַבָּא, וְסִימָן לַדָּבָר – מִן הָרָמָה וְעַד בֵּית אֵל, (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. כָּאן בְּרָמָה – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁבְּרָמָה נִשְׁמַע, אָז מַה כָּתוּב? (ישעיה כב) וַיִּקְרָא ה׳ אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וְגוֹ׳.

וְהַקֹּל נִשְׁמַע, לְמַעְלָה לְמַעְלָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁוָּא״ו הִתְרַוֵּזֵק וְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, וְאָז רָוֵזֹל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינָנּוּ. כִּי אֵינָנּוּ? כִּי אֵינָם צָרִיךְ הָיָה לְהָיוֹת! אֶלָּא כִּי אֵינָנּוּ, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ כִּי אֵינָנּוּ, שֶׁבַּעֲלָה לֹא נִמְצָא עִמָּהּ, שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה בַּעֲלָה נִמְצָא עִמָּהּ, תִּתְנַוֵּזֵם עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי אָז בָּנֶיהָ לֹא יִהְיוּ בַּגָּלוּת, וּמִשּׁוּם שֶׁאֵינָנּוּ, אֵינָהּ מִתְנַוֶּזֶמֶת עַל בָּנֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁבָּנֶיהָ הִתְרַוְּזקוּ מִמֶּנָּה עַל שֶׁאֵינָנּוּ עִמָּהּ.

בֹּא רְאֵה, בֵּית פַּרְעֹה – זֶה הוּא סִימָן לַדָּבָר לְמַעְלָה, הַבַּיִת שֶׁנִּפְרָעִים וּמִתְגַּלִּים מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹרוֹת וְכָל הַמְּאוֹרוֹת, כָּל מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם מִשָּׁם הִתְגַּלָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אֶת כָּל הָאוֹרוֹת וְכָל הַמְּאוֹרוֹת, כְּדֵי לְהָאִיר לְאוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁנִּקְרָא קֹל בְּלִי וָא״ו.

בֹּא רְאֵה, כַּאֲשֶׁר יָקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזֶה הַקּוֹל מֵהֶעָפָר וְיִתְזַוֵּבר בָּאוֹת וָא״ו, אָז כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱבַד מֵהֶם בִּזְמַן הַגָּלוּת יִזָּוֵר, וְיִתְעַדְּנוּ בְּאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּוְסָפִים מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע

בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָם.

וְאַתָּה צַוֵּיתָה זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּזְדַּוֵּג בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנָרְמוּ הַזָּטָאִים וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָאָרֶץ, הִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְלֹא הִשְׁגִּיחַ עַל זִרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַל עַמּוֹ שֶׁגָּלוּ, וְאָז הַשְּׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם.

כְּשֶׁיָּרַד, הִשְׁגִּיחַ עַל בֵּיתוֹ שֶׁנִּשְׂרַף, הִסְתַּכֵּל עַל עַמּוֹ – וְהִנֵּה הָגְלָה. שָׁאַל עַל הַגְּבִירָה – וְהִיא גְּרוּשָׁה. אָז וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וּלְקָרְחָה וְלַחֲגֹר שָׂק. וְהִיא גַּם הִיא מַה כָּתוּב בָּהּ? (יואל א) אֲלִי כִּבְתוּלָה חֲגֹרַת שַׂק עַל בַּעַל נְעוּרֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֵינֶנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְנִמְצָא פָּרוּד.

וַאֲפִלּוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ כֻּלָּם הִתְאַבְּלוּ עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כ) אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם. מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים כֻּלָּם הִתְאַבְּלוּ עָלֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָיוּן. הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה הִתְאַבְּלוּ וְהֶחְזִישִׁיכוּ אֶת אוֹרָם, שֶׁכָּתוּב וְזָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ וְגוֹ', וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בָּכוּ עָלֶיהָ וְהִתְאַבְּלוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹלֵט עָלֶיהָ הַצַּד הָאַחֵר שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל ז) וְאַתָּה בֶּן אָדָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל קֵץ בָּא הַקֵּץ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא עֶלְיוֹן. מַה זֶּה לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל קֵץ, וְכִי אַדְמַת יִשְׂרָאֵל הִיא קֵץ? אֶלָּא כָּךְ זֶה וַדַּאי, וְנִתְבָּאֵר. הַקֵּץ הוּא לְיָמִין, וְהַקֵּץ הוּא לִשְׂמֹאל. קֵץ לְיָמִין – שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) לְקֵץ הַיָּמִין. קֵץ לִשְׂמֹאל – שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) קֵץ שָׂם לַזּשֵׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא זָכָר, וְזֶהוּ קֵץ כָּל בָּשָׂר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

קֵץ שֶׁל הַיָּמִין – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל קֵץ. בָּא הַקֵּץ – זֶה קֵץ

הַשְּׁמאל. הַקֶּרֶן שֶׁל הַיָּמִין זֶה הַקֶּרֶן שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב. הַקֶּרֶן שֶׁל הַשְּׂמאל זֶה הַקֶּרֶן שֶׁל יֵצֶר הָרָע. וְזֶה הוּא שֶׁכַּאֲשֶׁר הַזָּטָאִים גָּרְמוּ וְהִתְגַּבְּרוּ, נִגְזַר וְנִתַּן הַשִּׁלְטוֹן לְמַלְכוּת הָרִשְׁעָה לִשְׁלֹט וּלְהַזָּרִיב בֵּיתוֹ וּמִקְדָּשׁוֹ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ז) כֹּה אָמַר ה׳ אֱלֹהִים רָעָה אַחַת רָעָה הִנֵּה בָּאָה, וְהַכֹּל אָחֵד.

וּמְשׁוּם כָּךְ הִתְאַבְּלוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, עַל שֶׁנִּתַּן הַשִּׁלְטוֹן לַקֶּרֶן הַזֹּאת שֶׁל הַשְּׂמאל. וּמְשׁוּם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁהַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם נִכְנָעָה, וּמַלְכוּת הָרִשְׁעָה [הָאַחֶרֶת] הִתְגַּבְּרָה, [אָז] יֵשׁ לְכָל אָדָם לְהִתְאַבֵּל עִמָּהּ וּלְהִכָּנַע עִמָּהּ, וּמְשׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הִיא תִּזְדַּכֵּךְ וְהָעוֹלָם יִתְחַדֵּשׁ הוּא יִתְחַדֵּשׁ עִמָּהּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בִּמְצָרִים (ירמיה מו) עֶגְלָה יָפָה פָיָה מִצְרָיִם, וְהַסּוֹד שֶׁל הָעֶגְלָה הַזּוֹ הָיוּ יִשְׂרָאֵל תַּחַת שִׁלְטוֹנָהּ כַּמָּה פְּעָמִים וְכַמָּה שָׁנִים. וּמְשׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲתִידִים אַחַר כָּךְ לִשְׁלֹט עָלֶיהָ, נִרְמְזוּ לָהֶם כָּאן עֲגָלוֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, רָמְזוּ רַמַּז יוֹסֵף לְיַעֲקֹב עַל עֶגְלָה עֲרוּפָה, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ פָּרָק נִפְרַד מִמֶּנּוּ. וּבְאַרוּכָה, עֶגְלָה עֲרוּפָה, שֶׁהִיא בָּאָה עַל שֶׁנִּמְצָא הָרוֹג וְלֹא נוֹדַע מִי הָרַג אוֹתוֹ, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַל הָאָרֶץ רוּזוֹת רָעוֹת שֶׁאֵינָן צְרִיכוֹת, נוֹתְנִים אֶת הָעֶגְלָה הַזּוֹ לְתִקּוּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְוַדְּעוּ אֵלָיו וְלֹא יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כָּל בְּנֵי הָאָדָם, כֻּלָּם עוֹבְרִים עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת, פָּרָט לָזֶה, שֶׁהִקְדִּימוּ אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִשְׁלֹט בּוֹ וְלִטֹּל רְשׁוּת, שֶׁהֲרֵי אֵין שׁוֹלֵט בָּאָדָם עַד שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת.

וּמְשׁוּם כָּךְ יֵשׁ לוֹ דִּין לִשְׁלֹט עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ. גַּם כָּךְ יֵשׁ לוֹ דִּין שֶׁלֹּא נוֹדַע כְּדֵי לְכַטְרֵג עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, וְעַל כֵּן (דברים כא) וְלָקְחוּ זְקֵנֵי הָעִיר הַהִיא עֶגְלַת בָּקָר וְגוֹ׳, כְּדֵי לְהַעֲבִיר דִּינוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם הַהוּא, וּלְהִתַּקֵּן שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בּוֹ הַמְכַטְרֵג וּלְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּפְרַד יוֹסֵף מֵאָבִיו, בְּלִי לְוָיָה וּבְלִי אֲכִילָה נִשְׁלַח, וְהָיָה מַה שֶּׁהָיָה, וּכְשֶׁאָמַר יַעֲקֹב (בראשית לז) טָרֹף טֹרַף יוֹסֵף, אָמַר כִּי אֵרֵד אֶל בְּנִי

אֲבָל שְׁאֵלָה, שֶׁאֲנִי גָּרַמְתִּי לוֹ, וְעוֹד – שֶׁהָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁאָזְיו שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ וְשָׁלַחְתִּי אוֹתוֹ, וְרֶמֶז הוּא רָמַז לוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, אֶת אוֹתָם הָעֲגָלוֹת שָׁלַח אוֹתָם עַל פִּי פַּרְעֹה, שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פַּרְעֹה. אָמַר לוֹ, דִּיוּקוֹ שֶׁל דָּבָר, שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה צֻוִּיתָה זֹאת עֲשׂוּ. וְאַתָּה צֻוִּיתָה הַוְקָא, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּהֵ"א, מַשְׁמָע שֶׁיּוֹסֵף בִּקֵּשׁ אוֹתָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פַּרְעֹה. וְיַעֲקֹב לֹא עָמַד בַּדָּבָר עַד שֶׁרָאָה אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּרִאשׁוֹנָה וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב, וְאַחַר כָּךְ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי. אֶלָּא בָּרִאשׁוֹנָה קָרְאָה לוֹ הַתּוֹרָה יַעֲקֹב, מִשּׁוּם הַשְׁתָּפוּת, שֶׁשִּׁתְּפוּ אֶת הַשְּׁכִינָה בְּאוֹתוֹ זֶרֶם כְּשֶׁנִּמְכַּר יוֹסֵף, וְעַכְשָׁיו שֶׁשְּׁכִינָה עָלְתָה, אָז הִיא וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, וְזֶה הוּא סוֹד הַשְּׁכִינָה. וְאַחַר שֶׁהִיא עָמְדָה בְּקִיּוּם, [מִשּׁוּם] אָז הַדְּרֵגָה שֶׁלְּמַעְלָה עָבְרָה אֵלֶיהָ, הַדְּרֵגָה שֶׁהִיא יִשְׂרָאֵל. [אָז הַדְּרֵגָה שֶׁלְּמַעְלָה הִתְעוֹרְרָה אֵלֶיהָ, וְזוֹהִי דַּרְגָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל] מִכָּאן שֶׁהַדְּרֵגָה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא מִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה עַד שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת בָּרִאשׁוֹנָה לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי כָּאן וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה. בְּמַרְאַת כָּתוּב. בֹּא רְאֵה, וַיִּבָּזוּ זְבָזִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק, בָּרִאשׁוֹנָה, כְּדֵי לְהָעִיר אֶת הַשְּׁמֹאל בַּסּוֹד שֶׁל הָאַהֲבָה. וְאָז – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה, בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהִיא מַרְאוֹת הַלַּיְלָה.

וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁצָּדַד הַקְּדֵשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי צַד הַטֻּמְאָה לֹא מַזְכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל צַד הַקְּדֵשָׁה נִזְכָּר בִּשְׁמוֹ. אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְגוֹ'. מִכָּאן שֶׁשְּׁכִינָה יָרְדָה עִמּוֹ בַּגָּלוּת, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ – שְׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם, וְהִנֵּה פָּרָשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה עֲגָלוֹת הָיוּ? שֵׁשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ז) שֵׁשׁ עֲגָלוֹת צָב. דָּבָר אַחֵר, שִׁשִּׁים הָיוּ, וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב בָּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יוֹסֵף, וּלְבַסּוֹף – אֲשֶׁר שָׁלְחוּ פַּרְעֹה. אֶלָּא כֻּלָּם שֶׁשָּׁלְחוּ יוֹסֵף הָיוּ בַּחֻשְׁבּוֹן כָּרָאוּי, וְאוֹתָם שֶׁשָּׁלְחוּ פַּרְעֹה יוֹתֵר מֵהֶם, לֹא הָיוּ בְּסוֹד זֶה וְלֹא הָיוּ בַּחֻשְׁבּוֹן.

וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה בָּאוּ, מִשּׁוּם כָּךְ אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יוֹסֵף, אֲשֶׁר שָׁלְחוּ פַּרְעֹה. וּכְשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת מַה כָּתוּב? (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה' וְגוֹ'.

וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי עַל רָאשֵׁיהֶם מִלְמַעְלָה. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֶרוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, יֵשׁ חַיָּה לְמַעְלָה מִן הַחַיָּה, וְיֵשׁ חַיָּה קְדוֹשָׁה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל רֹאשׁ הַחַיּוֹת.

וְיֵשׁ חַיָּה עֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה עַל כָּל שְׁאָר הַחַיּוֹת, וְזוֹ [וְיֵשׁ] הַחַיָּה שׁוֹלֶטֶת עַל כֻּלָּם, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַחַיָּה הַזּוֹ נוֹתֶנֶת וּמְאִירָה לְכֻלָּם, אָז כֻּלָּן נוֹסְעוֹת לְמַסְעוֹתֵיהֶן וְנוֹתְנוֹת זוֹ לָזוֹ וְשׁוֹלְטוֹת זוֹ עַל זוֹ.

וְיֵשׁ חַיָּה לְמַעְלָה עַל הַתַּוְוחוֹנִים עַל שְׁאָר הַחַיּוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם נְוּוִים מִמֶּנָּה, וְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם רְשׁוּמִים בָּהּ, פָּנִים מְאִירוֹת יְדוּעוֹת [דְּיוּעִים] לְכָל צַד, וְהִיא שׁוֹלֶטֶת עַל אַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַנָּה פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ לְצַד זֶה וְשָׁלֹשׁ לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם.

וְיֵשׁ רָקִיעַ לְמַעְלָה מִן הָרָקִיעַ, וְהָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים כְּלַפָּיו. מַה כָּתוּב? (יחזקאל א) וְתַחַת הָרָקִיעַ כַּנְפֵיהֶם יְשָׁרוֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם שׁוֹלְטִים עַל מַה שֶּׁנִּפְקְדוּ, וּשְׁלִיחוּת שֶׁל מִדַּת הַחֶסֶד בָּהֶם.

וְהֵם תִּשְׁעָה לְכָל צַד, לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְהֵם ל"ו בְּחֻשְׁבּוֹן. וּכְשֶׁכֻּלָּם מִתְחַבְּרִים, נַעֲשִׂים רֹשֶׁם אֶחָד, בְּסוֹד שֶׁל שֵׁם אֶחָד, בְּיִחוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁנִּתְקָנִים כְּלַפֵּי הַכִּסֵּא, מַה כָּתוּב? וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, [דְּמוּת] שֶׁהָאֶבֶן הַטּוֹבָה הַזּוֹ בַּכִּסֵּא, שֶׁעוֹמֵד עַל אַרְבָּעָה עַמּוּדִים, וְעַל אוֹתוֹ הַכִּסֵּא דְּמוּת שֶׁל אָדָם, לְהִתְזַכֵּר בּוֹ יַזַּד וּלְהִתְבָּרֵךְ כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁהִיא נִתְקֶנֶת כְּלַפֵּי אָדָם, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מֻרְכָּבָה [נ״א קְדוֹשָׁה, וְאָז כָּל הַמֻּרְכָּבָה] אַוָּת לָאָדָם הַזֶּה, אָז כָּתוּב: וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ – זֶה הַצַּדִּיק. וַיַּעַל לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשְׁנָה. לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל – זֶה הַסּוֹד שֶׁל אָדָם. גֹּשְׁנָה – הִתְקָרְבוּת אַוָּת, לְהִתְקָרֵב יַזַּד בְּקָרְבָּן אֲזַד וְיִזּוּד אֲזַד.

וַיֵּרָא אֵלָיו – שֶׁכְּשֶׁנִּרְאָה הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה, אָז מְאִירָה הַלְּבָנָה, וּמְאִירָה לְכֻלָּם שֶׁלְּמַטָּה. וְכֵן כְּמוֹ זֶה, כָּל זְמַן שֶׁהַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה שׁוֹרָה עַל הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה, מֵאִיר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעוֹמֵד בִּשְׁלֵמוּתוֹ. וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וְנֶחֱרָב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אָז וַיֵּבְךְּ עַל צַוָּארָיו עוֹד, שֶׁכֻּלָּם בָּכוּ עַל הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּחֱרַב. עוֹד, מַה זֶּה עוֹד? זוֹ הַגָּלוּת הָאֲזָרוֹנָה.

אָז כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב וְהִסְתַּכֵּל שֶׁהִגָּה הַתִּקּוּן שֶׁלְּמַטָּה נִתְקַן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, אָז אָמַר אָמוּתָה הַפָּעַם וְגוֹ׳. כִּי עוֹדְךָ זֶו, שֶׁהִתְקַיְּמְתָּ בַּסּוֹד שֶׁל הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא זַי הָעוֹלָמִים, וּמְשׁוּם כָּךְ כִּי עוֹדְךָ זֶו. וְעַל כֵּן בָּרִאשׁוֹנָה אָמַר, רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי זֶו, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲמֹד בַּסּוֹד שֶׁל זַי, וְהִגֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת פַּרְעֹה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פַּרְעֹה, אַף עַל גַּב שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בְּסוֹד אַזַּר, סָמֶךְ שֶׁסּוֹמְכִים בָּעוֹלָם.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, (שיר א) לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי. בֹּא רְאֵה, יֵשׁ מֶרְכָּבוֹת לִשְׂמֹאל בַּסּוֹד שֶׁל הַצַּד הָאַזַּר, וְיֵשׁ מֶרְכָּבוֹת לִימִין בַּסּוֹד שֶׁל לְמַעְלָה שֶׁל קְדֻשָּׁה, וְאֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה. אֵלֶּה שֶׁל רַזְמִים, וְאֵלֶּה שֶׁל דִּין.

וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה דִּין בְּמִצְרַיִם, כָּל הַדִּין שֶׁעָשָׂה, בְּאוֹתָהּ

צוּרָה, שֶׁהֵם הַמֶּרְכָּבוֹת מַמָּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד מַמָּשׁ. מָה אוֹתוֹ הַצַּד [מַמָּשׁ] הוֹרֵג וּמוֹצִיא נְשָׁמוֹת, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה כְּאוֹתָהּ צוּרָה מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַיַּהֲרֹג ה׳ כָּל בְּכוֹר, וְכֵן בְּכָל מִצְרַיִם בְּאוֹתָהּ צוּרָה מַמָּשׁ. וּמְשׁוֹם כָּךְ דִּמְיִתִיךְ רַעְיָתִי, כְּמוֹ שֶׁלָּהּ מַמָּשׁ לַהֲרֹג, שֶׁכָּתוּב כִּי אֲנִי ה׳ אֲנִי הוּא וְלֹא אַזְוֵר. וְלֶעָתִיד לָבֹא מַה כָּתוּב? (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ׳

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד. וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ – יְרֵשַׁת עוֹלָמִים. וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ – שֶׁהֲרֵי לָהֶם רְאוּיָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי] וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַצַּעַר לֹא שָׂרָה בָּהֶם וְעָמְדוּ בְּתַפָּנוּקֵי הָעוֹלָם, וּמְשׁוֹם כָּךְ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיְחִי יַעֲקֹב

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַלֵּב רוֹאֶה בַּנְּבוּאָה, בְּמִצְרַיִם, שֶׁיִּהְיוּ בָנָיו בְּכַמָּה גָּלֻיּוֹת, עַד כָּאן, וְעַד עָדָן שֶׁל קֵץ הַמָּשִׁיחַ. וְלֹא הִגִּיעָה לַנְּבוּאָה שֶׁל וַיְחִי אֶלָּא בְּמִצְרַיִם, וְהִיא הַנְּבוּאָה הַמְעֻלָּה מִשֶּׁהִתְנַבְּאוּ [שֶׁלֹּא הִתְנַבְּאוּ] כְּמוֹתָהּ וְלֹא הִגִּיעָה לְשׁוּם אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים, אֶלָּא הוּא וּמֹשֶׁה. בְּמֹשֶׁה כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וַיְחִי יַעֲקֹב. וַיְחִי, נְבוּאָה שֶׁיָּרְדָה מֵהָאַסְפַּקְלַרְיָה [מְאִירָה] הַמְּאִירָה.

רָצָה לוֹמַר, [זֶהָ הַהוּא הָיָה בְּעֵינָיו] נְבוּאַת הַגָּלוּת שֶׁתִּקְרֶה לְבָנָיו בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וּבְכָל אֶרֶץ הִתְיַשֵּׁב בָּהּ, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה שָׁבוּר לִבּוֹ, שֶׁכָּתוּב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם.

וְעַל כֵּן הִגִּיעַ וַיְחִי יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, וְלֹא הָיָה שָׁמוּז, כִּי בָּאֶרֶץ הַהִיא קְשָׁרָם שֶׁל הָעַמִּים, סַפָּירִים שֶׁל כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְלֹא הִגִּיעַ לָהֶם שׁוּם אִישׁ, לֹא מֵהָעֶלְיוֹנִים וְלֹא מִן הַתַּזְוִתּוֹנִים, אֶלָּא זַ״י, וְסוֹד זֶה – כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי.

כַּמָּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בַּפָּסוּק הַזֶּה, וְאָנוּ הַזְּבֵרִים תְּמִהִים עֲלֵיהֶם, עַל וַיְזוֹ שֶׁמַּזְכִּיר עִמּוֹ יַעֲקֹב, הָיָה לוֹ לוֹמַר לְפָנָיו יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל מִנַּיִן? שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית וְגוֹ'. (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וְכִי לֹא אָמַר הַכָּתוּב (בראשית כה) וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, בְּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל אֱמוּתִיִּים וְצַדִּיקִים וְעוֹשִׂים זְכִיּוֹת וְלֹא הָיוּ פְּוֻזָּרִים יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יַעֲקֹב לְבַדּוֹ. מִשּׁוּם הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשׂוּ הָיָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבוֹת רַבּוֹת זֶה בָּזֶה.

מִשֶּׁזָּטְאוּ וְהָגְלוּ עַל זַטָּאֵיהֶם וְעַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, לֹא הָיוּ סוֹבְלִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשָּׂאֲרוּ בָּעוֹלָם בֶּאֱמֶת עַל זַטָּאֵיהֶם, וְעַל זֶה בָּאָה מִדַּת הָרַזָּמִים וְהַדִּין לְזוּד, יִשְׂרָאֵל, וְנָתְנָה אוֹתָם בְּאֶרֶץ גָּלוּתָם. יָפָה שָׂאַלְתָּ, בְּנִי, אֲבָל אִישׁ הַמִּסְתַּכֵּל וְיוֹדֵעַ אוֹתוֹ, יַעֲקֹב הַמְזֻבָּר עִם וַיְזוֹ הוּא קֹדֶשׁ, וְעַל סוֹד זֶה אוֹמְרִים, יַעֲקֹב בָּזַר אוֹתוֹ לִהְיוֹת סַפָּיר בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים. לֵב נִדְכָּאִים – זֶה יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, תַּזּוֹת מֵהַדַּרְגָּה יָרְדָה עָלָיו נְבוּאוֹת וּבְרָכוֹת בְּמִצְרַיִם. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַלֵּב רוֹאֶה, שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם אֵין נְבוּאָתוֹ מְעֻלָּה. [שֶׁהָאָרֶץ שְׁנוּאָה]. אֶרֶץ גְּדוֹלָה.

בֹּא רְאֵה, לֹא זָכָה לְבָרֵךְ אֶת אֵזָוד מִבָּנָיו וְלֹא הָיְתָה בְּיָדוֹ רוּחַ לְבָרֵךְ אֶלָּא בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁבֵּרַךְ אוֹתָם כָּל אֵזָוד וְאֵזָוד בְּסוֹד, וְסוֹד – (בראשית מב) וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ בֹּא רְאֵה שֶׁלֹּא נִתְּנָה הַנְּבוּאָה אֶלָּא לִשְׁבוּרֵי הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רְדוּ שָׁמָּה וְשִׁבְרוּ לָנוּ מִשָּׁם וְנִזְיֶה וְלֹא נָמוּת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תַּזּוֹת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, יַעֲקֹב סַפָּיר, שֶׁהִיא מִדַּת הַדִּין לְצַדּוֹ. בֹּא וְאָמַר, (שם לב) לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שָׂרִיתָ

עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל. אַתָּה מוֹצֵא שֶׁיַּעֲקֹב רָאָה לְצִדּוֹ מִדַּת הַדִּין. וַיְזַרֵז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְגוֹ', וְסוֹד הַדָּבָר – (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יָנָטוּ צִלְלֵי עֶרֶב.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּשֶׁהֻגְלוּ מִירוּשָׁלַיִם וְהוּסַר הַתָּמִיד, וְטִמֵּא הַשּׂוֹנֵא אֶת הַהֵיכָל, בַּזְּמַן הַהוּא לֹא סָבְלָה הַמַּלְכוּת אֶת יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם וְזָטָאֵיהֶם, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מִשְּׁנֵי צְדָדִים – רַוָּזַמִּים וְדִין.

וְהַמּוֹלָה שֶׁל לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר מִתְבָּאֵר בְּסִפְרָא. יִשְׂרָאֵל וְיַעֲקֹב – זֶה עֶלְיוֹן מִזֶּה, וּבְגִלְגָּלָם הָיָה מַטֵּה מֹשֶׁה זָקוּק מִשְּׁנֵי צְדָדָיו מִשְּׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, אֶזֶד רַוָּזַמִּים בְּדִין, וְאֶזֶד דִּין בְּדִין.

וְסוֹד (במדבר כג) לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל – מִשֶּׁאָנוּ בַּגָּלוּת דְּזוּוְקִים בֵּין שׁוֹנְאִים, וְהִסְתַּלְּקָה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ וְהִתְרַוָּקָה מִמֶּנּוּ, הוּא יִשְׂרֶה שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵינוּ וְיִגְאָלֵנוּ, וְהַסּוֹד שֶׁל (ישעיה מד) כֹּה אָמַר ה' מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת. וַיְזוּ זַיְ, כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי.

בַּבִּנְיָן הָעֶלְיוֹן שִׁתִּ"י רַגְלַיִם זַיְ, לִ' גְּדוֹלָה י' לְוָז' קְטַנָּה, זָז' לְתָי"ו, וְיִ' לְוָ', וְלְדִ', זֶה מַה שֶּׁיּוֹצֵא מֵהָעֶלְיוֹן. תַּוָּזוֹת כִּסֵּא הַכָּבוֹד מֵאֶבֶן טוֹבָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, הֵיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְנָגַף ה' אֶת מִצְרַיִם וְגוֹ', שִׁתֵּי זְלֻקּוֹת. כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ – מִשּׁוּם וְזַלָּקָה אַוָּזוֹת.

וְלָכֵן מִתְוַזְלְפִים כְּאֶזֶד. ב' הַפָּרוּשׁ עַל הַגָּלוּת, א' הַפָּרוּשׁ הָרִאשׁוֹן. בֹּא רְאֵה מַה שֶּׁכָּתוּב, בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה', בַּגָּלוּת, הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּגְזָר עֲלֵיהֶן עַל וְזָטָאֵיהֶם, בֶּאֱמֶת בְּדִין הָיוּ. בַּתּוֹרָה יֵשׁ תַּקָּנָה, וְתֵצְאוּ מֵוְוֹמֶר הַטִּיט, שֶׁהִיא גָּלוּת, וְתֵלְכוּ לְאוֹר ה'.

א', רְצוֹנוֹ לוֹמַר בָּאָרֶץ, נִרְאֵית בָּאָה בִּגְזֵרַת סֵפֶר הַתּוֹרָה, וְהֵם מִתְוַזְלְקִים בָּאָרֶץ בָּאָרֶץ אַתָּה מוֹצֵא בִּגְזֵרַת סֵפֶר הַתּוֹרָה, ר"ץ מִתְוַזְבְּרִים כְּאֶזֶד גָּלוּת. מַהִי גָּלוּת מִצְרַיִם? אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה הָיָה אוֹמֵר לְאַבְרָהָם שֶׁתִּהְיֶה גָּלוּת

לְבָנָיו בְּמִצְרַיִם, וּכְשֶׁהָיִיתָ מוֹנֶה אוֹתָם, מָאתַיִם וְתִשְׁעִים שָׁנִים הָיוּ.

בֹּא רְאֵה, וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה ז) הִנֵּה הָעַלְמָה הָרָה וְיֹלֶדֶת בֵּן וְקָרְאת שְׁמוֹ עִמָּנוּאֵל. הֵרָיוֹן וְלֵדָה, שֶׁנִּתְמַלְאוּ לְגָלֻיּוֹת וּלְצָרוֹת רַבּוֹת וְעִדְנִים רָעִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּהְיֶה עִמָּנוּ, הַמַּלְכָּה מְזֻדַּעְזַעַת וּמִתְרַוֶּזֶת מִבַּעְלָהּ, תִּהְיֶה עִמָּנוּ בַּגָּלוּת, בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר הָיְתָה הַזִּוּקִיקָה שֶׁנִּתּוֹסָפָה. יִרְצֶה לוֹמַר שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִן הַגָּלוּת מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים וּמָאתַיִם וְתִשְׁעִים, וְיִהְיוּ אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְלֹא נִמְנֵית גָּלוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶלָּא מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵף.

וַיְהִי יְמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמְאַת שָׁנָה. כָּאן סוֹד בַּגָּלוּת בְּמִנְיָן, תִּקּוּנֵי הַגָּלֻיּוֹת שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים בְּמִדַּת הַדִּין שָׁלֹשׁ גָּלֻיּוֹת. רִאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁנִּמְשַׁל בְּשֶׁבַע שָׁנִים. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (שיר ב) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת וּבְוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִכָּאן (ירמיה לא) מֵרָזוּזוֹק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ וְגוֹ'. כָּאן סוֹד הַגָּלוּת, הַתַּקָּנָה שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְשֻׁזָּרִים מִגָּלֻיּוֹת, וְיִתְרַצֶּה לוֹמַר שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֻגְלוּ עַל זְנוּתֵיהֶם בְּדִין, שָׁנִים רַבּוֹת יִהְיֶה, (ויקרא כו) שֶׁבַע כְּזַנּוֹתֵיכֶם, (בראשית ד) כִּי שִׁבְעָתַיִם יֻקַּם קָיִן, בַּגָּלוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהִיא קְטַנָּה.

שֵׁנִית – גָּלוּת הַשּׁוֹפָטִים שֶׁנִּמְשְׁלָה לְאַרְבָּעִים שָׁנִים, בְּשֶׁבַע שֶׁהֵם רַבִּים מִמֶּנּוּ. שְׁלִישִׁית – הַגָּלוּת שֶׁאָנוּ בָהּ, אֲרֻכָּה, שֶׁנִּמְשְׁלָה לִמְאָה שָׁנִים, לְאַרְבָּעִים. וְהֵימֶנּוּ שֶׁגְּלָה הָעֶלְיוֹן שֶׁאָמַר (דניאל יב) וּמֵעֵת הוּסַר הַתָּמִיד וְלָתֵת שִׁקּוּץ שֹׁמֵם וְגוֹ'.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, רָאָה צָרָה זוֹ שֶׁל הַגָּלוּת שֶׁהָיְתָה קוֹרֵאת לְבָנָיו קְרֻבָה עַל נַפְשׁוֹ וְדָוְקָה לָמוּת, לֹא נִשְׁאַר זַיִ. כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד מִדְּרֻגּוֹת מִשּׁוּם זְנוּתֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא יָרַד עִמָּם בַּגָּלוּת. אַשְׁרֵי זְוִכְּכֶם. שֶׁאִם לֹא יָרַד עִמָּם בַּגָּלוּת, יִשָּׁאֲרוּ בֵּין הָעַמִּים, וְאַתָּה אָמַרְתָּ (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי

וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה. וְאֵין עוֹנֶה – זֶה יִשְׂרָאֵל. בָּאתִי וְאֵין אִישׁ – זוֹ שְׁכִינָה. הַקָּצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפָּדוֹת וְאִם אֵין בִּי כֹּחַ לְהַצִּיל הֵן בְּגַעֲרָתִי אַחֲרִיב יָם אָשִׂים נְהָרוֹת מִדְבָּר. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן זֵלֶק לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ גָּדוֹל אַחֵר עֲלֵיהֶם. יָרְדוּ לַגָּלוּת – שְׁכִינָה עִמָּהֶם, וְהוּא רָחוֹק מִן הַמַּלְכָּה.

וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ. וְזָכַר אֶת בָּנָיו כֻּלָּם וְאָמַר לָהֶם: צָרוֹת רַבּוֹת, ֽרָעוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲנִי רוֹאֶה לָבֹא עַל דּוֹרוֹתֵיכֶם נִמְצְאוּ רַחֲמִים עֶלְיוֹנִים.

וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לָצֵאת מִכָּל צָרָה, הִשָּׁבְעוּ לִי וּתְנוּ בֵּינֵינוּ רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְתַעֲשׂוּ אֱמֶת וְדִין, וְתִהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם, וְצַוּוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁיֵּילְכוּ אַחֲרֵיהֶם. וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת כָּךְ, תֵּצְאוּ מִכָּל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיכֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (עמוס ה) וְהַצִּיגוּ בַשַּׁעַר מִשְׁפָּט אוּלַי יֶחֱנַן ה׳ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁאֵרִית יוֹסֵף. וְאִם תַּעֲשׂוּ כָּךְ, לֹא תִקְבְּרוּ אֶחָד מִן בָּנַי, אֶלָּא אִתִּי תָּשׁוּבוּ לְאַרְצְכֶם בְּשָׁלוֹם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי. מַהוּ יָדְךָ? פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מה) זַגֵּר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. זֶרַע שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֶסֶד וֶאֱמֶת, שְׁתֵּי סְפִירוֹת, וְלֹא עוֹזְבִים זֶה אֶת זֶה. וְלָכֵן אָמַר חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָּנֶיךָ, (איכה ד) פְּנֵי ה׳ חִלְּקָם. וְאִם יִהְיוּ בָּנָיו טוֹבִים וְעוֹשִׂים מַה שֶּׁנִּשְׁבְּעוּ, לֹא מֵת אֶחָד מִבְּנֵיהֶם בְּמִצְרַיִם, שֶׁכָּל טוֹב וְטוֹב שָׁגָר שָׁם הָאֱלוֹהַּ עַל אֲנָשִׁים, אֵינוֹ אֶלָּא עַל שֶׁיִּהְיוּ טוֹבִים, וְאִם לֹא – לֹא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (מלכים–א ב) לְמַעַן יָקִים ה׳ אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי בֶּאֱמֶת. וְאִם לֹא – לֹא.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הוּא עָדִיף רוּחַ הָאָב מֵרוּחַ הַבֵּן, שֶׁרוּחַ הָאָב הוּא רוּחַ הַבֵּן, רוּחַ מֵרוּחַ עוֹלֶה. וְאִם סִיָּעָה אֲוִיר אַוֶּרֶת בְּרוּחַ, לֹא יוֹצֵא שָׁלֵם, שֶׁהֲרֵי הוּא זָסַר בָּאֲוִיר הַזֶּה, וְהֵינוּ (ירמיה ב) פֶּרֶא לִמֵּד מִדְבָּר בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ שָׁאֲפָה רוּחַ.

לָמַדְנוּ, רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן הָלַךְ לְקַפּוֹטְקִיָּא. נִכְנַס לְפָנֵיהֶם רַב יֵיסָא הַזָּקֵן.

אָמַר לוֹ, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אוֹי לוֹ אוֹי לְנַפְשׁוֹ אִם נִשְׁלְמָה רוּחַ טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת עִמּוֹ וְהוֹרִישׁ אוֹתָהּ לִבְנוֹ. וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין לוֹ זוֹלֵק, מַשְׁאִיר לוֹ זוֹלֵק וּמַשְׁאִיר אוֹתוֹ לְהִשְׁתַּמֵּד מִן הָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ זֶה? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁהַיְרֻשָּׁה הָרָעָה הַזּוֹ יוֹרְשִׁים כָּל בָּנָיו אִם לֹא יָשׁוּבוּ, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה.

וַאֲנִי כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁהֲרֵי רְפוּאָה זוֹ נָתְנוּ לִי פַּעַם אַוָּזַת שֶׁהָיִיתִי רָשׁוּם בְּפָנַי, וְיוֹם אֶחָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַשְׁתִּי צַדִּיק אֶחָד, וְעַל יָדוֹ עָבַר מִמֶּנִּי אוֹתוֹ הָרְשֻׁם. אָמַר לוֹ, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, וְקָרָאתִי לוֹ אֶלְעָזָר אַוָּזַר. אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁרָאִיתִי אוֹתְךָ, אַשְׁרֵי זוֹלְקְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי וְגוֹ'. רַבִּי זְוִקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סב) נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת שֶׁלָּהֶם, וְזֶה נִשְׁבַּע לָהֶם שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׁוֹנְאֵיהֶם. וַיֹּאמֶר שַׁלְוֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁוַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּוֵךְ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי (בראשית לב). מַה זֶּה בֵּרַכְתָּנִי? נָתַן לָהֶם גָּלוּת, וְנִשְׁבַּע לָהֶם שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה.

שָׁנִינוּ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד תַּוַּת כִּסְאוֹ וְיִהְיוּ מְעֻלִּים מִכָּל הָעֶלְיוֹנִים. בִּשְׁבִיל זֶה תִּמְצָא וָא"ו אֲרֻכָּה. נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַשְׁלֻמוּת שֶׁל שִׁשָּׁה דוֹרוֹת, וּבִשְׁבִיל שֵׁשׁ וַיִּשְׁתַּוּוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. הִשְׁתַּוָּוָה יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ בְּסוֹף הַמְּנָיָן הַזֶּה וְתִשְׁרֶה שְׁכִינָה עִמָּם.

וַיְהִי אַוָּזַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ זוֹלֶה וְגוֹ'. מִשָּׁנָה, אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, לֹא בָּא הַכָּתוּב לְהַשְׁמִיעֵנוּ מַה שֶּׁעָשָׂה, אֶלָּא בָּא הַכָּתוּב לְהָבִיא מַה שֶּׁיִּהְיֶה בְּסוֹף הַגָּלוּת כָּל אֵלֶּה לְסוֹף הַמְּנָיָן שֶׁנִּמְנָה. רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, וְיֹאמַר לוֹ, אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם מְמַהֵר לְקַבֵּל פָּנֶיךָ הַצּוֹפוֹת לְקֵץ הַמָּשִׁיחַ. יְהִי רָצוֹן מֵאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם שֶׁיִּשָּׂא בָּנָיו שֶׁהִרְבּוּ בַּגָּלוּת וּמִשֶּׁנִּשְׁכְּחוּ בָּהֶם, שֶׁשָּׁכַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזַּוָּטָאֵיהֶם בָּאֱמֶת.

כְּשֶׁבָּא רַבִּי אַבָּא, אָמַר, לֹא לְדָרָשָׁה בָּאתִי, וְשָׁב סוֹד הַדָּבָר (שם ל) יִסַּף ה׳ לִי בֵּן אַוֵּר, כְּפִי שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לְעֵיל. הֲרֵי שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּיוֹסֵף, יה״ו יֹאמַר, הֲרֵי אָבִיךָ רִבּוֹן הָעוֹלָם שָׁבָא לַעֲשׂוֹת טוֹב לְבָנָיו שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת שֶׁלָּהֶם, וְאִם אֵינְךָ רוֹצֶה בַּאֲמִתְּךָ, הָרִבּוּעַ ידו״ד אֶוָּזֵד יַעֲשֶׂה אוֹתְךָ, וְיוֹדְעִים שֶׁתָּשׁוּב הַמַּלְכָּה לִמְקוֹמָהּ.

שֶׁאֲבוֹתֵינוּ הֵם מֶרְכָּבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם, הָאָבוֹת שׁוֹקֵי הָעוֹלָם, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב וָסֶד לְאַבְרָהָם. שָׁנִינוּ שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶוָּזֵד הוּא יְוֻדַּע לַה׳ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר. רוֹצֶה לוֹמַר, שְׁנֵי מִקְרִים רָעִים שֶׁבָּאוּ לִבָּנָיו לִהְיוֹת בַּגָּלוּת בְּאֶרֶץ שׁוֹנְאֵיהֶם, וְלֹא יִסְתַּכֵּל בָּהֶם כַּמָּה שָׁנִים רַבּוֹת עַל זַטָּאֵיהֶם בֶּאֱמֶת, כֵּן יְזַוֵּג אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׁוֹנְאֵיהֶם, וְיִשָּׂא בָּנָיו שֶׁאֵרְעוּ לָהֶם הָרָעוֹת הַלָּלוּ, וְיַנְהִיגֵם לְאֶרֶץ טוֹבָה כְּפָרוּשׁ הַכָּתוּב.

וְהָיָה שְׁנֵי גְּדוֹלִים רַבִּים מְעֻלִּים הָיוּ דוֹפְקִים תַּוַּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁאֲפוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִדָּה זַמְיִשִׁית, מִשּׁוּם הֱיוֹתָם בַּגָּלוּת כָּל הַזְּמַן הַזֶּה, וְקָרָה שֶׁיִּשְׁכַּח אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׁוֹנְאֵיהֶם.

וְהוּא שְׁתֵּי מִדּוֹת בִּשְׁתֵּי זַלְקוֹת. יָצְאָה אַוָּת וְדִבְּרָה כְּנֶגֶד רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְנָתַן לָהּ רְשׁוּת לְדַבֵּר כָּל מַה שֶּׁתִּרְצֶה. וְרָאֲתָה בְּיִשְׂרָאֵל מִצַּד אֶוָּזֵד לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת בִּזְכוּת אֲבוֹתֵיהֶם, וּמִצַּד אַוָּז רָצְתָה לִגְזֹר עֲלֵיהֶם בִּשְׁבִיל זַטָּאֵיהֶם כְּשֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם רָעָה גְּדוֹלָה, הֲרֵי אַרְבַּע מִדּוֹת, וְלֹא הָיְתָה בָּהֶם מִדָּה זַמְיִשִׁית אֲפוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְדִבְּרוּ כָּל מַה שֶּׁרָצוּ.

עַד שֶׁהִגִּיעָה לָהֶם הַמִּדָּה הַזַּמְיִשִׁית, וְהָיָה בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד מִן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאָמְרָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב, וְלֹא הָיוּ פּוֹוְזַדוֹת שְׁתֵּי מִדּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת לְדַבֵּר לְפָנָיו, בִּזְכוּת הַמִּדָּה הַזַּמְיִשִׁית שֶׁנִּמְשְׁלָה לַלַּיְלָה, וְיָצְאָה לְהָאִיר לָהֶם. וְלָכֵן פָּתַח, וְהָיָה יוֹם אֶוָּזֵד הוּא יְוֻדַּע לַה׳ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב

יְהִיֶה אוֹר.

שָׁנִינוּ, (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַזּוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. וְשָׁם אָמַר וְזוֹשֶׁךְ עַל פָּנֵי תְהוֹם. וְקָשֶׁה שֶׁלּוֹ עַל שֶׁלּוֹ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו וְאָמַר לוֹ, אָבִי מוֹרִי, מַה זֶּה? אָמַר לוֹ, מִבְּרֵאשִׁית עַד ו' דּוֹרוֹת בָּרָא יד"ו"ד אֶזּוֹד, רוֹצֶה לוֹמַר, ו' שֶׁל שְׁמוֹ נָתַן בּוֹ רוּזּוֹ וְזִכְמָה. עַד כָּאן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַה זּוֹשֶׁךְ. קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ שֶׁל אָבִיו.

קָם רַבִּי אַבָּא וְשָׁאַל, מַה זֶּה זּוֹשֶׁךְ? סָבְבוּ הַזְּוַבְּרִים וְלֹא הִגִּיעוּ לְמַה שֶּׁשָּׁאַל. עָשׂוּ מַעֲשֶׂה, וְהִגִּיעַ קוֹל מִלְּפָנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם בְּפָסוּק זֶה, (איוב י) אֶרֶץ עֲפָתָה וְגוֹ', צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים וַתַּעַ כְּמוֹ אפל. גֵּיהִנֹּם מִלְּפָנֵי שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הָיָה גָּנוּז לָרְשָׁעִים. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁיִּהְיוּ כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה הָאֱלוֹהַּ אֶת אֵלֶּה, (ישעיה ס) כִּי הִנֵּה הַזּוֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח ה' וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה. אַשְׁרֵי זְלְקֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא בָרָא לָהֶם זֶה. (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

וַיַּגֶּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִּנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מַלְאָךְ הוּא שֶׁהָיָה עָתִיד לוֹמַר טוֹב עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּכָל צָרָתָם, כְּשֶׁיָּבֹא קֵץ הַמָּשִׁיזוֹ. בְּכָל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיהֶם יֹאמְרוּ לַמִּדָּה: בַּנַּיִךְ בָּאִים אֵלַיִךְ. וְיִנָּאֲלוּ הַטּוֹבִים. אַשְׁרֵי זְלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵם כְּמוֹ מַלְאָכִים. (איוב לח) וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. הוי"ה מָה?

בֹּא רְאֵה, מִנַּיִן שֶׁקָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב אֵל? אַתָּה בָּעֶלְיוֹנִים, וַאֲנִי אֶהְיֶה בַּתַּזְוִתּוֹנִים, [אַתָּה תִּהְיֶה בַּתַּזְוִתּוֹנִים, וַאֲנִי אֶהְיֶה אֱלוֹהַּ בָּעֶלְיוֹנִים]. מַה זֶּה אוֹמֵר? (בראשית יז) וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם. הָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁנִינוּ (מיכה יז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב זֶסֶד לְאַבְרָהָם. הֲרֵי שְׁתֵּי סְפִירוֹת בְּשְׁתֵּי מֶרְכָּבוֹת גְּדוֹלוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

שְׁלִישִׁי יְצַזְּק. מַה זֶּה (בראשית לא) וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַזַּד אָבִיו יְצַזְּק. וּמְשׁוּם פַּזַּד יְצַזְּק שֶׁהָיָה סְפִירָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא כִּסֵּא כָּבוֹד,

מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וּסְפִירָה שֶׁל יְצוּנָק הִיא מֵעֶלְיוֹנִים, מְפֹרֶשֶׁת יוֹתֵר מִכָּל הַסְּפִירוֹת שֶׁל הָאָבוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יְצוּנָק.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי נָחוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יְצוּנָק. מִפָּסוּק זֶה אַתָּה יָכוֹל לָדַעַת זֶה.

וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה. וְסוֹד הַכָּתוּב (דניאל יב) וּבָעֵת הַהִיא יַעֲמֹד מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל הָעֹמֵד עַל בְּנֵי עַמֶּךָ וְהָיְתָה עֵת צָרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, זוֹ גְּבוּרַת יַד מִיכָאֵל הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִשְׁתַּחֲוֶה לָהּ מִקֶּדֶם לָכֵן. לְמִי הָיָה מִשְׁתַּחֲוֶה? מִשְׁתַּחֲוֶה לַמִּטָּה. הָיְתָה הַמִּטָּה פְּתוּחָה פָּנֶיהָ. לַמִּילָּה הָיָה מִשְׁתַּחֲוֶה, שֶׁהֲרֵי הָיְתָה זְבִיבָה עָלָיו.

כִּי זִכֵּל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה' אֲשֶׁר אָהֵב וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר (מלאכי ב). כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק זִיוּוֹ מִמֶּנּוּ עַל זְטָאֵיהֶם, וְלֹא הָיָה לָהּ לַעֲמֹד לְפָנָיו, וְגֵרְשָׁה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָכְלָה לְהַשְׁאִיר אֶת בָּנֶיהָ בֵּין הָעַמִּים לַהֲרֹג אוֹתָם, וְהוּא הָיָה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, בָּזֶה שֶׁיִּהְיוּ עַמִּים נָכְרִים מִן עַמּוֹ. רוֹצֶה לוֹמַר, הִכְנִיס שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם בַּגָּלוּת וּבִזְמַן שֶׁלֹּא הָיְתָה בָּאָרֶץ, וְהִיא בְּאֶרֶץ הָעַמִּים בַּזִּיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִשְׁמְרוּ הָעַמִּים שֶׁסְּבִיבוֹתֵיהֶם.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁנֵי גְּדוֹלִים הָיוּ תַּוַּאת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, וַהֲרֵי שְׁמוֹ אֶזְוָד מֵהֶם הוּא מִטָּה, שֶׁהָיָה שׁוֹרֶה בָּאוֹצָר שֶׁל הַהֵיכָל. וַהֲרֵי אָנוּ בַּגָּלוּת, לֹא נִשְׁאָר בֵּינֵינוּ אֶלָּא זֶה שֶׁהוּא מַטְבֵּעַ שֶׁלּוֹ, וְהוּא זָתוּם מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ וְגוֹ'. לֹא לְדַבֵּר כָּךְ, אֶלָּא בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ וְהִיא הַשְׁמִירָה בַּדֶּרֶךְ, אֲנִי הִשְׁרֵיתִי שְׁכִינָה בֵּינֵיכֶם לִשְׁמֹר אֶתְכֶם בַּגָּלוּת, וְהִיא שָׁמְרָה אֶתְכֶם עַד שֶׁתָּבִיא אֶתְכֶם לְאַרְצְכֶם כְּמוֹ שֶׁהֱיִיתֶם מִקֶּדֶם לָזֶה. אֲשֶׁר הֲכִנֹתִי – מוּשָׁבוֹת מִקֶּדֶם לָזֶה.

זוֹ שְׁכִינָה מִן מטטרו"ן, וְגֵרְשָׁה הַמַּלְכָּה מֵהַמֶּלֶךְ עַד שֶׁתָּשׁוּב לִמְקוֹמָהּ,

וְסוֹד – כִּי רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים הִנֵּה עַרְשׂוֹ עֶרֶשׂ בַּרְזֶל הֲלֹה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ. וְהַדֶּרֶךְ, שֶׁנִּמְשְׁלָה לַגָּלוּת, שֶׁמַּר אוֹתָם בַּגָּלוּת עַל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיכֶם, עַד שֶׁיָּבֹא וַיַּכְנִיס אֶתְכֶם לָאָרֶץ שֶׁנִּשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵיכֶם שֶׁנִּשְׁמְרָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (רות ג) לִינִי הַלַּיְלָה וְהָיָה בַּבֹּקֶר אִם יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הִשְׁלִיט רַחֲמִים עַל הַדִּין. (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. אוֹר וְטוֹב שָׁוִים, שֶׁהוּא מַבּוּעֵי הַנְּזָקִים שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶם הַיָּם וְהַנַּזֵּל שֶׁבָּעוֹלָם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, פַּעַם אַוְזַת עָלִיתִי וַיָּרַדְתִּי לְהָאִיר בְּמַבּוּעֵי הַנְּזָקִים, וְעָלָה אַוְזַרֵי רַבִּי אַבָּא. אָמַר לִי, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמַרְתִּי לוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה (קהלת א) שֶׁכָּל הַנְּזָקִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. מִזִּיווּ נִבְרְאוּ כָּל הַגְּדוֹלִים שֶׁמִּן הָעוֹלָם, וּמִזִּיווּ נוֹבְעִים כָּל הַנְּזָקִים, הַנְּזָקִים שֶׁהֵם בַּפָּסוּק הַזֶּה נְמוּכִים בַּגָּלוּת הַזֹּאת, שֶׁהֲרֵי זִשְׁךָ וַאֲפָלָה, זִבַּת הָאֵם עָשָׂה לָהֶם, וְאִם לֹא, הַנַּזֵּל עוֹשֶׂה לְבִתּוֹ. גְּדֵלָה שְׁנִיָּה הוּא, הוּא תַּוַּת הַקָּדוֹשׁ שֶׁשּׂוֹכֵב עַל גַּגֵּי הַהֵיכָל, שֶׁהֲרֵי הַשַּׂר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, בְּכָל זְמַן שֶׁהָיְתָה הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ, הָיָה יוֹצֵא וּבָא לְפָנֵיהֶם מִטְּטְרוֹ"ן, וְהוּא מַקְרִיב עֲבוֹדָתָם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאֵשׁ. כַּאֲשֶׁר הִתְבַּטְּלָה הָאֵשׁ וְגָלוּ, הִסְתַּלֵּק זִיוָהּ, וְהִסְתַּלְּקָה הַגְּבִירָה מִן הַמֶּלֶךְ. וְזֶה לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד שֶׁיָּבֹא צַד אַוְזַר שֶׁלֹּא הָיָה נִמְנֶה בַּגָּלוּת.

וְהַשְּׁמוֹת שֶׁנִּקְרָאִים יָד, הִיא מַבּוּעַ לַכֹּל, וְתִמְצָא יַד הוי"ה, (ישעיה נט) הֵן לֹא קָצְרָה יַד יְהוָה, שֶׁלֹּא נִזְכַּר יָד אֶלָּא בַּשֵּׁם אֶזְוַד.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְשָׁאַל לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, וּבָכָה וְאָמַר לוֹ, גַּלֵּה לִי זֶה הַסּוֹד אָבִי מוֹרִי. אָמַר לוֹ, בְּזֶה הַפָּסוּק יִתְגַּלֶּה לְךָ, (שמות יז) כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה'. כֵּס מִשּׁוּם הוי"ה, שׁוֹלְטִים רַחֲמִים עַל דִּין. רוֹצֶה לוֹמַר, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה לָעוֹלָם בִּמְקוֹם הַגְּבוּרָה יַד ה' הַגְּדוֹלָה מִלְחָמָה שֶׁהָיְתָה בְּמִצְרַיִם,

וְאִם לֹא, הָיוּ בְּדִינִים.

וּכְשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, יָבֹא בְּהִתְגַּדְּלוּת בְּיָד גְּדוֹלָה וְיַעֲרֹךְ קְרָב בַּעֲמָלֵק. בְּזוֹקֶ יָד הוֹצִיאֲךָ ה׳ מִמִּצְרַיִם. וּכְשֶׁיָּבֹא שֵׁם שֶׁל יָד בְּזוֹקֶ יָד לְבַדּוֹ, הוּא בְּוַמַּן שֶׁיַּעֲרֹךְ קְרָב בַּעֲמָלֵק, יָבֹא הַמָּשִׁיחַ. רַבִּי אֶלְעָזָר מְסַיֵּעַ, (זכריה יד) וְיָצָא ה׳ וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב. כ״ס בִּשְׁבִיל יהו״ה.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה הִיא יָד הַגְּדוֹלָה שֶׁלֹּא מַגִּיעָה לַיָּד הַזּוֹ הָעֶלְיוֹנָה, לָאָבוֹת הַגְּדוֹלָה לֹא אֲגָנִים. וּבְזוֹ הַיָּד יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם מִשּׁוּם שֶׁמִּנְּיָנָם שָׁוֶה, מוֹנָה י׳ לִי׳, ד׳ לְד׳, שָׁוִים זֶה לָזֶה, שֵׁם שֶׁל הַיָּד הַגְּדוֹלָה שֶׁיָּצָא מֵהֶם שָׁוִים בְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶם, שֶׁמִּנְּיָנָם כְּמִנְּיָנָם, שֶׁקִּבְּלָה שְׁתֵּי יָדִים, שְׁתַּיִם.

כֵּיצַד לֹא נִמְנְעוּ זֶה מִזֶּה, וְלֹא שָׁוִים? נִתְבָּאֵר שְׁנֵי אֵלֶּה שֶׁבְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶם יָד הֵם שָׁוִים בָּעִנְיָן, שְׁנַיִם לֹא בְּעֵינֵיהֶם מִתְבָּאֵר. מֵאֵלּוּ נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְשֶׁעִמָּהֶם. וְאֵלּוּ סְפִירָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁהִיא כֶּתֶר עֶלְיוֹן. (משלי טו) בְּכָל מָקוֹם עֵינֵי ה׳ צֹפוֹת רָעִים וְטוֹבִים. הֵן מְסַיְּעוֹת לַשֵּׁם אָזַד אוֹת ו׳ שֶׁעָשָׂה כַּמָּה אוֹתוֹת בְּאָרֶץ מִצְרַיִם. (ראה ציור למעלה)

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה אֵלַי בְּלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי אַבָּא אָמַר, לוּז זוֹ יְרוּשָׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁשּׁוֹרָה שְׁכִינָה בְּתוֹכָהּ. אָמַר יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה, תֵּן לִי בְּרָכָה שֶׁהוּא רוֹצֶה, לְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם אֲנִי, וְלָתֵת אֶת הָאָרֶץ לִבְנֵיכֶם. לוּז זוֹ יְרוּשָׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נָתַן הַשַּׁר שֶׁהָיוּ בְּרָכָה זוֹ עַל יָדוֹ בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל מִזּוּז לְאָרֶץ אַזָּרַת לֹא תִהְיֶה בְּרָכָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (משלי כז) מְבָרֵךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גָּדוֹל בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּים קְלָלָה תֵּחָשֹׁב לוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים וְרֵעִים. אֵיזוֹ בְּרָכָה נָתַן לָהֶם? שֶׁיִּהְיוּ עַם זֶה טָהוֹר תַּזּוֹת יָדוֹ, וּלְהִיוֹת עֲלֵיהֶם שׁוֹמֵר.

אַשְׁרֵי וְזֹלְקוֹ שֶׁל הָעָם הַטָּהוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא עֲלֵיהֶם, שֶׁנִּקְרָאִים בָּעֶלְיוֹנִים בָּנִים וְזֵבִיבִים יוֹתֵר מֵהָעֶלְיוֹנִים. כָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה׳, מַהוּ הַכֹּל

בִּשְׁבִיל זֶה. מַה הוּא? בִּשְׁבִיל שֶׁהִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם בַּזּוֹתָם שָׁלָהֶם, שֶׁהֵם מְהוּלִים.

בֹּא רְאֵה, בְּפָנֵי הָאָדָם שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזָסֵר יו״ד מִמֶּנּוּ וְלֹא נִתְקַן. בָּא אַבְרָהָם וְזִוֵּבֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לוֹ, בְּךָ יִתְקַן הַשֵּׁם, וְנָמוֹל, וְנִתְקַן הַשֵּׁם בַּיו״ד שֶׁל הַמִּילָה. בְּפָנֵי הָאָדָם שִׁי״ן שֶׁל שַׁדַּ״י וְד׳, זָסֵר יו״ד, נִתְקַן בַּיו״ד שֶׁל הַמִּילָה, וְאָז נִקְרְאוּ בָּנִים לַה׳, בָּנִים קְדוֹשִׁים.

וּכְשֶׁמְּטַמְּאִים אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה וּמַכְנִיסוֹ לְרָשׁוּת אַזָּרַת, עוֹלָה מִמֶּנּוּ קְדֻשַּׁת הַזּוֹתָם, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁהֶחֱזִירִיב עוֹלָם, וְטִמֵּא אֶת הַזּוֹתָם שֶׁנִּתְקַן בּוֹ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי הוּא הֶחֱזִירִיב אֶת הָעוֹלָם.

רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָּא, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אִישׁ אֶזְדּ שֶׁהָיָה בָּא וְרֹשֶׁם אֶזְדּ בְּפָנָיו. אֲבָל אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים שֶׁיְּמוּתוּ בְּלִי תְּשׁוּבָה, שֶׁלֹּא יָזוּז מִמֶּנּוּ הָרֹשֶׁם לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנֶּנִּי מַמָּרְךְ וְהַרְבִּיתִךְ. רַבִּי אַבָּא פָּתַזז וְאָמַר, פָּסוּק זֶה (ישעיה כט) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ, וְכִי אִישׁ שֶׁאוֹמֵר טוֹב לְבֶן אָדָם כְּמוֹתוֹ, אִם לֹא יַשְׂלִים מַה שֶּׁאָמַר, פָּנָיו מִתְבַּיְשׁוֹת, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה מֵהָעֶלְיוֹנִים לִבְנֵי אָדָם, שֶׁאִם לֹא מֵבִיא כָּל טוֹב שֶׁאָמַר עַל בָּנָיו, פָּנָיו מִתְבַּיְשׁוֹת.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן שֶׁאֲנִי מַרְבֶּךָ וּמְגַדֶּלְךָ, הַבְּרָכָה הַזּוֹ שֶׁנָּתַן לִי, וְאֶתֵּן אֶרֶץ זוֹ לִבְנֵיכֶם לֹא הָיְתָה בָּאָרֶץ, לֹא הָיָה עִמָּם כְּשֶׁיָּבֹא קֵץ הַמָּשִׁיזַז וְיִתְקַן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב – כְּעֵת (לא) פָּנֵי יַעֲקֹב שֶׁלְּמַעְלָה לֹא מִתְבַּיְשִׁים מִשֶּׁאָמַר לָהֶם אֶתֵּן, הֲרֵי עַד עַכְשָׁו לֹא הָיוּ בְּיָדוֹ, וְהָיוּ פָּנִים מְבֻיָּשׁוֹת. כְּעֵת שֶׁלּוֹ מִסְתַּיֵּעַ מִלְּפָנֵי רִבּוֹן הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ.

כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, נִלְוָזִמִים בַּעֲמָלֵק כְּשֶׁיִּשְׁתַּלֵּם הַקֵּץ, וְלֹא יִהְיֶה אֶלָּא בְּזִזֵּק יָד, כְּמוֹ שֶׁהָיִיתָ בְּיוֹם קָרֳב, וַיֵּצֵא ה׳ וְנִלְוַזם בַּגּוֹיִם הָהֵם, שֶׁלּוֹ וְלֹא אַזֵּר.

וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמְּקוֹמָם בַּגָּלוּת, בָּנָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנּוֹלְדוּ בֵּין הָעַמִּים. לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיִּהְיוּ בָּאָרֶץ הַקָּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דָּרִים בָּאָרֶץ, כְּשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ יִהְיוּ עִם אֲחֵיהֶם שֶׁיִּלָּווּ אֲחֵרִיהֶם, שֶׁלֹּא נִקְרָא גָּלוּת אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא דָּר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה, הֵם נִקְרָאִים גּוֹלִים.

וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִית יַעֲקוֹב (ויקרא כו), וְא״ו יְתֵרָה. תָּבֹא וְא״ו שֶׁהִסְתַּלְּקָה כְּשֶׁזָּרַב הַבַּיִת, וְתִהְיֶה סִיּוּעַ לְיַעֲקֹב כְּשֶׁזֶּה יִהְיֶה, וְיִהְיֶה לְבֵן קָדוֹשׁ אֶרֶץ יֵרַשַׁת עוֹלָם, וְיִהְיוּ בָּנָיו בְּאַרְצָם, שֶׁגָּרוּ בָהּ מִקֶּדֶם לָזֶה בְּאַרְצָם. אַשְׁרֵי זֻלְקָם.

כְּעֵת בָּנִים, שֶׁקָּרָה לָהֶם [תִּהְיוּ הוֹלְכִים גְּדוֹלִים] שֶׁהֻגְלוּ לְזוּז לָאָרֶץ וְנִשְׁכְּזוּ, וְהִתְרַבּוּ, וְיֹאמַר יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן לַתַּזְוִתּוֹן: בָּנִים שֶׁלְּךָ שֶׁהֵם בְּזוּז לָאָרֶץ שֶׁנּוֹלְדוּ בַּגָּלוּת בְּכָל אֶרֶץ וְאֶרֶץ, עַד שֶׁאֲנִי אֶכְנֹס לְמִצְרַיִם וְאֶעֱשֶׂה בָהֶם דִּין עַל וְזָטָאֵיהֶם, אֵינִי מַעֲלֶה אֶת בָּנֶיךָ שֶׁגִּבְּרוּ בַּגָּלוּת בְּזוּז לָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רְזוּקָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם רַבִּים וְנִשְׁכְּזוּ הֵם שֶׁלִּי, כְּשֶׁרָאִיתִי גָּלוּת זוּ שֶׁלָּהֶם וְרִפֵּאתִי אֶת כְּאֵבֵיכֶם וְשָׁמַעְתִּי אֶת קוֹלָם. רְאוּבֵן – (בראשית כט) כִּי רָאָה ה׳ אֶת עָנְיִי. שִׁמְעוֹן – כִּי שָׁמַע ה׳ כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי. וְזָשַׁבְתָּ בְּלִבֵּךְ כְּאִלּוּ יִהְיוּ לְפָנַי הֵם, וּמִשָּׁנָשׁוּב מִמִּצְרַיִם מִכַּלָּעֲשׂוֹת דִּין, נַעֲלֶה אוֹתָם מֵאֶרֶץ גָּלוּתָם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִכָּאן (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲזֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְזָזָה לַה׳. רוֹצֶה לוֹמַר, כְּשֶׁיִּהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִין בְּמִצְרַיִם, בְּאוֹתוֹ זְמַן יָבִיאוּ כָּל הָעַמִּים מִנְזָזָה כְּשֶׁיִּשְׁמְעוּ שְׁמוּעָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַיְנוּ (שם ב) וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק זֻגָּה בִּירוּשָׁלַיִם, (ירמיה טז) קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְזָה קוֹל זָתָן וְקוֹל כַּלָּה, כְּשֶׁתָּשׁוּב הַמַּלְכָּה לַמֶּלֶךְ וְיַעֲשֶׂה לָהּ אֵרוּסִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה וְגוֹ׳ בְּיוֹם זֻתַּנְתּוֹ וּבְיוֹם שִׂמְזַת לִבּוֹ. בְּיוֹם זֻתַּנְתּוֹ – זֶה מַתַּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שִׂמְזַת לִבּוֹ – זֶה בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַוְזֵרִיהֶם לְךָ יִהְיוּ, זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטֶּה, לָאָבוֹת שֶׁהֵם מֶרְכָּבוֹת יִהְיוּ שְׁמוֹתֵיהֶם בְּסוֹד שֶׁנּוֹלְדוּ לְאַוָּר מִכֵּן, עַל שֵׁם שֶׁאַוְזֵיהֶם יִהְיוּ מַקְרִיבִים בַּיְרֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם.

לְמִדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּמוֹלַדְתְּךָ – זוּ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטֶּה, (ויקרא יז) מוֹלֶדֶת בַּיִת, בְּפָרָשַׁת עֲרָיוֹת. יְרוּשָׁלַיִם לְמַטֶּה. גְּבָרִים שֶׁנּוֹלְדוּ זוּ יְרוּשָׁלַיִם. אַוָּר זֶה שֶׁיָּשׁוּבוּ הָעוֹלָם לְרִבּוֹן הַשָּׁמַיִם בִּירוּשָׁלַיִם, כְּשֶׁהִתְגַּיְרוּ לֹא נִקְרְאוּ אֶלָּא עַל שְׁמָם, שֶׁהוּא בֶּן יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִקָּרְאוּ כְּמוֹ שֶׁאֲבוֹתֵיהֶם, גֵּר מִקַּפּוֹטְקְיָא, אֶלָּא בְּזֶה יִשְׂרָאֵל.

לְךָ יִהְיוּ – צָרִיךְ לוֹמַר עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל הֵם יִקָּרְאוּ, עַל שֵׁם אַוְזֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַוָּלָתָם, וּכְשֶׁיָּשׁוּבוּ לֹא יַקְבִּילוּ יְרֻשָּׁה אֵלּוּ עִם יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ, וְיִטֹּל כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט אֶת שֶׁלּוֹ, וְהָאֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ, כָּל אֶזְוֵד לְפִי מִנְיָנוֹ.

וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָזֵל בַּדֶּרֶךְ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע וְגוֹ'. מַה כָּתוּב אַזָּרָיו? כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ וְגוֹ' וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם. לֹא אָמַר וְיָשׁוּבוּ, אֶלָּא וְשָׁבוּ, כְּבָר שָׁבוּ.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשָׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דִּין עַל הָהָר, תִּתְעַטֵּר הַגְּבִירָה עַל הָהָר, וְהִיא סְבוּרָה שֶׁבְּנֶיהָם אוֹבְדִים בַּדִּין, וְסוֹד – (ישעיה נד) רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פָּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי וְגוֹ'. לְמִדְנוּ, רַבִּים יִהְיוּ בְּנֵי הַכִּסֵּא מִשֶּׁלָּהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה. תָּשׁוּב הַגְּבִירָה לְבַעְלָהּ, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

מִקֹּדֶם לָכֵן תֹּאמַר הַגְּבִירָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אֵיפֹה הַבָּנִים שֶׁלִּי? הוּא יֹאמַר לָהּ, הֵם בְּדִין. הִיא תַּזְעִיק שֶׁהֵם אוֹבְדִים בַּדִּין, וּבוֹכָה עַל הַדִּין שֶׁל בָּנֶיהָ, כִּי הֲרֵי הַרְבֵּה יֵשׁ לָךְ לְקַוֵּות מִמֶּנִּי בְּשֶׁלָּהֶם, שֶׁהָיְתָה עִמָּם, וַהֲרֵי שָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב.

וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁאִמּוֹ מֵתָה? שָׁם הָיָה עִמָּהּ כְּשֶׁמֵּתָה. אֶלָּא יֹאמַר

יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁתָּבֹא גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, תִּתְעוֹרֵר הַגְּבִירָה, וְתִתְעוֹרֵר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְתַעֲרֹךְ קְרָב עִם הָעַמִּים, וְיָמוּתוּ מֵהֶם, וְיִתְקָרְבוּ כִּמְעַט לָבֹא אַרְצָה. יֹאמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁהִיא בּוֹכָה: אַל תְּפַחֲדִי, יֵשׁ שָׂכָר לַבָּנִים שֶׁמֵּתוּ עַל שְׁמִי, הָאֲזוֹרִים הֲרֵי שָׁבוּ, אֵלּוּ יָשׁוּבוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים.

מֵתָה עָלַי רָזֵל. מֵתָה עַל יִחוּד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן נֶאֱמַר בְּעוֹד כִּבְרַת אֶרֶץ לָבֹא, שֶׁמֵּתוּ עַל יִחוּד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִזּוּץ לָאָרֶץ, בְּאֶרֶץ זוֹ לֹא יָמוּת אָזָד מֵהֶם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לַעֲרֹב קְרָב בַּדֶּרֶךְ אֶפְרָת וְיָמוּתוּ מֵהֶם עַם רַב, וְאַזָּר כָּךְ יָקוּמוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. יוֹתֵר שִׁלְטוֹן יִהְיֶה לָהֶם שֶׁמֵּתוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ מִכָּל שֶׁהָיָה לְפָנֵיהֶם בִּירוּשָׁלַיִם.

וְלָמָּה נִקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מָקוֹם זֶה לֶוֻז? מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבּוֹ, שֶׁיָּמוּתוּ שָׁם עַל שְׁמוֹ י״ד, שֶׁיָּמוּתוּ שָׁם עַל שְׁמוֹ י״ה, לֶוֻז בַּגָּלוּת, בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה מט) וְאָמַרְתְּ בִּלְבָבֵךְ מִי יָלַד לִי אֶת אֵלֶּה. מָה רָצָה בָּזֶה? יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה רָאָה שֶׁיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו, כְּשֶׁיָּבֹאוּ (שם יא) מֵעֵילָם וּמִשִּׁנְעָר וּמֵחֲמָת וּמֵאִיֵּי הַיָּם, וְיִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּם וְיִהְיוּ רַבִּים, תֹּאמַר הַשְּׁכִינָה: מֵאֵיפֹה כָּל אֵלֶּה, וְאֵין בָּהֶם פָּסוּל מִבְּנֵי נָכְרִים? יֹאמְרוּ לוֹ, אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ מִבָּנֶיךָ וְאֵין בָּנוּ נָכְרִי עִמָּנוּ, שֶׁיִּפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה וְיִכְרוֹת אוֹתָם כְּאָזָד, וְיִתְגַּיְּרוּ, וְיָשׁוּבוּ גֵּרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ כְּאָזָד.

שָׁנִינוּ, קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת בְּעוֹר הַזֵּוִי, לְאַרְצָם. כָּתוּב (שם יד) כִּי יְרַחֵם ה׳ אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל [וגו׳] וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לְאַרְצָם הַבָּנִים וְתִהְיֶה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה, יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, יִתְלַווּ גֵּרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ לָהֶם כְּסַפַּחַת בִּבְשָׂרָם.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? בֹּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַל תְּזוּמֵי הָאָרֶץ שֶׁלְּכָל אָזָד יִהְיֶה רָצוֹן לָדוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִתְרָאוּ הַדַּיָּרִים כָּתוּב (שם נד) וְיִתַּדַּתְיךְ זַזֻּקִי.

רוֹצֶה לוֹמַר, הַיְתֵדוֹת שֶׁהָיוּ עִמָּךְ מֵהַהַתְוָלָה, זַוְּקִי אוֹתָם, וַעֲזֹר לָהֶם יוֹתֵר מִשְּׁאָר הָעַמִּים כִּבְיָכוֹל, שֶׁאַתָּה הִסְתַּכַּלְתָּ לְזַוֵּק אוֹתָם בְּכָל הָעַמִּים הָאֲזֵרִים, וְיִהְיוּ רַבִּים.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁנָה, מִכָּאן (דְּבָרִים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יֹאמַר יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה, בָּנַי הֵם, שֶׁנָּתַן לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה, כַּמָּה שֶׁדָּתָם וּמִנְהֲגֵיהֶם אֲמִתִּיִּים בְּהַנְהָגוֹת הַתּוֹרָה [שֶׁנָּתַתִּי לָהֶם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל תַּוּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, הַתּוֹרָה] שֶׁלָּהֶם נִקְרֵאת זֶה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. וּבְכָל זְמַן שֶׁלֹּא הָיָה דָּוִד מְדַבֵּר תַּוּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה דָּבָר זֶה, אֶלָּא מִתְנַבֵּא מַה שֶׁיִּהְיֶה, נִקְרֵאת זֹאת.

רַב נַזְמָן אָמַר מִכָּאן, (תהלים כז) אִם תָּחֲנָה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי וְגוֹ' בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ, זֹאת – זוֹ תּוֹרָה תִּהְיֶה לִכְשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, וְלָכֵן (שיר ב) וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. לָמָּה נִמְשְׁלָה הַתּוֹרָה לְגוֹזָל? מַה גּוֹזָל קוֹלוֹ עָרֵב – אַף דִּבְרֵי הַתּוֹרָה קוֹלָם עָרֵב, וְהַקּוֹל הַזֶּה יִהְיֶה כְּשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ לְיוֹם הַדִּין.

לָמַדְנוּ, הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַנִּצָּנִים – אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה שֶׁמִּן הָעוֹלָם הֵם יָקוּמוּ וְיִתְרָאוּ. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ – הַתִּשְׁבָּזוֹת שֶׁיִּשַּׁבְּזוּ הַלְוִיִּם כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לַעֲבוֹדָתָם כְּבַתְּוָלָה. וְקוֹל הַתּוֹר – אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה, דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁהֵם עֲרֵבִים כְּקוֹל הַתּוֹר הַזֶּה, ז"ה וְוא"ת תּוֹר שָׁוִים.

מָה רוֹצֶה לוֹמַר? וְסוֹד הַדָּבָר – בְּזְמַן שֶׁלֹּא תִּהְיוּ תַּוּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, א' שֶׁל זֹאת יוֹרֵד, וְהוּא מִתַּוֹת לַכֹּל, וְעוֹלֶה ה' שֶׁל זֶה אֵל וְאַנְוֵהוּ מִשֶּׁזְּרַב הַבַּיִת, שֶׁהֵ"א לֹא יָכְלָה לָדוּר וְלִהְיוֹת בֵּין עַמִּים נָכְרִים, שֶׁהֵ"א קְדוֹשָׁה זֻתוּכָה מִן הַשֵּׁם. הֵ"א אָלָ"ף: הֵ"א עֲדִיפָה בַּקְּדֻשָּׁה, א' עֲדִיפָה לָאוֹתִיּוֹת. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָם, הֵ"א קְדוֹשָׁה שֶׁהִיא זֻתוּכָה מִן הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תָּשׁוּב בָּזֶה וְיֵצֵא מִנֶּיהָ מְתֻקָּן.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מו) מִי מָדַד בְּשָׁעָלוֹ מַיִם וְשָׁמַיִם בַּזֶּרֶת תִּכֵּן. זֶה תּוֹר, שָׁוִין כִּבְיָכוֹל ז' לִר', ר' לִת', ו' לְה', זֶרֶת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים שָׁנִים. מִכָּאן מִן הַשָּׁמַיִם וְעַד הָאָרֶץ, כְּיַצַּד? תו"ר, זֶר"ת ו"ה ה"ו תר"ז. הַקְּדָמָה ה' לְו' וְהַקְּדָמָה ו' לְת', ת' לִר', ר' לְז', (שמות כז) רָבוּעַ יִהְיֶה כָּפוֹל זֶרֶת אָרְכּוֹ וְזֶרֶת רָוְזְבּוֹ כָּפוֹל.

וַיֹּאמַר קָחֶם נָא אֵלַי וַאֲבָרֲכֵם. יֹאמַר, מְשֻׁהָיוּ מִתְעַסְּקִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְהָיְתָה מִדָּה זוֹ בֵּין זַכְמֵיהֶם, אֲבָרֵךְ אוֹתָם, וְהַסּוֹד – (בראשית לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב. וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, מִנַּיִן זֶה לַמִּנְיָן הָרִאשׁוֹן שֶׁלְּפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ.

וְסוֹד אֲזֵר – וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וְגוֹ', וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם. זֶה לֹא עָתִיד, אֶלָּא בִּזְכוּתוֹ שֶׁל זֶה לְבָרֵךְ אוֹתָם. וְסוֹד גָּדוֹל שֵׁנִי בַּמָּקוֹם שֶׁל הַפָּסוּק הַזֶּה, אֲבָל לֹא בָּאתִי לְפָנֶיךָ אֶלָּא לְהַשְׁמִיעַ פָּסוּק זֶה שֶׁאָמַרְתִּי מִלְּפָנֶיךָ שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת זֶה. כָּתוּב (שופטים ה) זֶה סִינַי מִפְּנֵי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, (שמות לב) כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ, (שמות טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. הַתּוֹרָה הָיְתָה יוֹרֶדֶת מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן וְגוֹ'. וְלָכֵן אֵינָךְ מוֹצֵא כְּמוֹתוֹ, וּכְשֶׁיִּהְיוּ בַּגָּלוּת כָּל זְמַן הַזִּוּוּגִין הַזֶּה, יִזְדַּקְּנוּ, וְלֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת פָּנֵי שְׁכִינָה עַד שֶׁתָּבֹא בָהֶם רוּחַ אֲזֵרֶת.

מִקְּדֶם לָכֵן נִטְמְאוּ בְּאֶרֶץ הָעַמִּים וְלֹא הָיוּ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לָלֶכֶת, וְיָשְׁבוּ זְמַן רַב בֵּין נָכְרִים דּוֹר אַזְוֵרִי דּוֹר וְלָמְדוּ מִדַּרְכֵיהֶם. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ פָּנֵי הַשְּׁכִינָה לְאַרְצָם, בַּתְּזוּכָּה לֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת פָּנֵי שְׁכִינָה עַד שֶׁיִּתֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחוֹ לָהֶם.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (יזזקאל לו) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְאַזֵּר כָּךְ, וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחֻקַּי תֵּלֵכוּ וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם. מֵאַזֵּר שֶׁיִּתֵּן רוּחוֹת בָּכֶם וְגַם קְדֻשָּׁה, בִּדְרָכַי תֵּלֵכוּ וְתִתְהַלְּכוּ.

לֹא יוּכַל לִרְאוֹת. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (משלי יז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעָב מַלְקוֹשׁ. כְּשֶׁיִּתְגַּלּוּ פְּנֵי שְׁכִינָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִתְעַסְּקוּ בְּאוֹתָן מֶרְכָּבוֹת שֶׁמֵּהֶן חַיּוֹת הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, לֹא תִמְצָא בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ כֻּלָּם לָשׁוֹן אֶלָּא לָאֲנָשִׁים, (תהלים עא) גַּם לְשׁוֹנִי כָּל הַיּוֹם תֶּהְגֶּה צִדְקָתֶךָ. וְלֹא תִמְצָא בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָשׁוּבוּ לְאַרְצָם וְיִתֵּן בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ חָכְמָה, לְשׁוֹנָם תִּהְיֶה תָּמִיד. (עד כאן אינו מן הזוהר)

וַיִּזְי יַעֲקֹב וְגוֹ'. רַבִּי זְזָיָא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא אוֹתָם צַדִּיקִים לְהוֹרִישׁ לָהֶם יְרֻשַּׁת עוֹלָמִים בָּעוֹלָם הַבָּא, לְהִתְעַנֵּג בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. מָה הַטַּעַם? בִּגְלַל שֶׁנִּדְבָּקִים בַּגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בֵּין קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה, שֶׁהֲרֵי בְּסוֹד הָאַגָּדָה שָׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁיְּרֻשַּׁת הַיְרֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל אוֹתָהּ אָרֶץ, אֵין מִי שֶׁיִּוָּרֵשׁ אוֹתוֹ פָּרָט לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. [שֶׁל הָאָרֶץ הַזֹּאת, וְאֵין מִי שֶׁיִּוָּרֵשׁ אוֹתָהּ פָּרָט לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיק יוֹרֵשׁ אֶת הַגְּבִירָה וַדַּאי] שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה נִדְבֶּקֶת בּוֹ לְהִתְבַּשֵּׁם, וְהַצַּדִּיק יוֹרֵשׁ וַדַּאי אֶת הַגְּבִירָה הַזּוֹ.

אַף כָּאן, בַּזְּבִיבוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אָמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים. וְלָכֵן לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, רְאוּיִים לִירֹשׁ אֶת הַגְּבִירָה. מָה הַטַּעַם נִקְרְאוּ צַדִּיקִים, וּמָה הַטַּעַם יוֹרְשִׁים אֶת הַגְּבִירָה? מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹלוּ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל וְנִכְנַס [בִּבְרִית הַקָּדֵשׁ וְנִכְנַס בְּזוֹ] בִּירֻשָּׁה זוֹ וְשָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, נִכְנָס וְנִדְבָּק בְּגוּף הַמֶּלֶךְ וְנִכְנָס בְּצַדִּיק זֶה, וְלָכֵן נִקְרְאוּ צַדִּיקִים, וְעַל כָּךְ לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. אֵיזוֹ אָרֶץ? זוֹ אֶרֶץ הַחַיִּים.

זָזַר וְאָמַר, נֶצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. נֶצֶר מַטָּעַי – עָנָף מֵאוֹתָם עֲנָפִים שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם, וְאֶרֶץ זוֹ הִיא אֲזָדּ מֵהֶם, וּמְשׁוֹם כָּךְ נֶצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

דָּבָר אַזֵּר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים – זֶה יַעֲקֹב וּבָנָיו שֶׁיָּרְדוּ מִצְרַיְמָה בֵּין עַם קְשֵׁי עֹרֶף, וְנִמְצְאוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים, וְלָכֵן כָּתוּב לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, שֶׁמִּשָּׁם עָלוּ לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

וַיִּזְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. לָמָּה פָּרָשָׁה זוֹ סְתוּמָה? רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת יַעֲקֹב, נִסְתְּמוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁאָז יָרְדוּ לַגָּלוּת וְהִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וְכָתוּב וַיִּזְזִי יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא רָאוּי לְהַפְרִיד בֵּין זֶה לָזֶה. מַה הֵם עוֹמְדִים בְּתַפָּנוּקִים שֶׁל מְלָכִים וּמְקַבְּלִים לְעַצְמָם עֹנֶג וְכִסּוּפִים, אַף יַעֲקֹב גַּם עוֹמֵד בְּתַפָּנוּקֵי מְלָכִים בְּעֹנֶג וְכִסּוּף לְעַצְמוֹ, לֹא נִפְרָד זֶה מִזֶּה.

וְכָאן נִקְרָא וַיִּזְזִי, שֶׁהֲרֵי כָּל יָמָיו לֹא נִקְרָא וַיִּזְזִי, מִשּׁוּם שֶׁכָּל יָמָיו הָיוּ בְּצַעַר, בְּצַעַר נִמְצְאוּ, כָּתוּב עָלָיו (איוב ג) לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִי וַיָּבֹא רִגְזָ. אַזַּר שֶׁיָּרַד לְמִצְרַיִם נִקְרָא וַיִּזְזִי. רָאָה אֶת בְּנוֹ מָלֵךְ, רָאָה אֶת כָּל בָּנָיו צַדִּיקִים וְכֻלָּם בְּתַפָּנוּקֵי וְתַעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם, וְהוּא יוֹשֵׁב בֵּינֵיהֶם כְּיַיִן טוֹב שֶׁשּׁוֹקֵט עַל שְׁמָרָיו, וְאָז נִקְרָא וַיִּזְזִי יַעֲקֹב, וְלֹא הִפְרִיד בֵּין וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד לְבֵין וַיִּזְזִי יַעֲקֹב, וְכָךְ רָאוּי.

שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. מָה הַטַּעַם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה? אֶלָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל יְמֵי יַעֲקֹב הָיוּ בְּצַעַר. בְּצַעַר עָבַר אוֹתָם בַּהַתְוָזָלָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת יוֹסֵף וְהָיָה עוֹמֵד לְפָנָיו, כְּשֶׁיַּעֲקֹב מִסְתַּכֵּל בְּיוֹסֵף, הָיָה נִשְׁלָם בְּנַפְשׁוֹ כְּאִלּוּ רָאָה אֶת אִמּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁיָּפְיוֹ שֶׁל יוֹסֵף דּוֹמֶה לְיָפְיָהּ שֶׁל רָחֵל, וְהָיָה מְדַמֶּה בְּעַצְמוֹ

כְּמוֹ שֶׁלֹּא עָבַר עָלָיו צַעַר בְּיָמָיו.

וּכְשֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אָז הִתְקַיֵּם בּוֹ, לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִּי וַיָּבֹא רֹגֶז, שֶׁזֶּה הָיָה קָשֶׁה לְיַעֲקֹב מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר. וּבְזֶמֶן שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מִמֶּנּוּ מַה כָּתוּב? (בראשית לז) יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רֹעֶה וְגוֹ'. וְכָל יְמֵי יַעֲקֹב לֹא הָיָה לוֹ צַעַר כָּזֶה, וְהָיָה בּוֹכֶה כָּל יוֹם עַל אוֹתָן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֶׁל יוֹסֵף.

מַה הֵשִׁיבוּ לוֹ? (שם מו) וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. הֲרֵי לְךָ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים אֲזֵרוּת בְּעַנּוּגִים וְתַפְנוּקִים וַהֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹ'. שֶׁנִּינוּ, שֶׁכָּל אוֹתָן שָׁנִים שְׁכִינַת כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצְאָה עִמּוֹ, וְלָכֵן אֵלּוּ נִקְרְאוּ זַיִים.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַתְּזִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. נִרְאֶה הָיָה שֶׁבַּתְּזִלָּה מֵתָה הָיְתָה אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁלּוֹ וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּן לְקַבֵּל רוּחַ אַחֶרֶת, שֶׁהֲרֵי רוּחַ שֶׁלְּמַעְלָה לֹא שׁוֹרָה בְּרֵיקָנוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם, וְלֹא בְּמָקוֹם חָסֵר, וְלֹא בְּמָקוֹם פָּגוּם, וְלֹא בְּמָקוֹם עָצוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהִתְכַּוֵּן, בְּמָקוֹם שְׁמִחָה, וְלָכֵן בְּכָל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מֵאָבִיו וְיַעֲקֹב הָיָה עָצוּב, לֹא שָׁרְתָה בּוֹ שְׁכִינָה.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. לְהוֹצִיא, שֶׁאֵין עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מִתּוֹךְ זְרִיזוּת. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה מִתּוֹךְ עַצְבוּת, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ג) וְעַתָּה קְחוּ לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן. מְנַגֵּן מְנַגֵּן שָׁלֹשׁ פְּעָמִים לְשֵׁם מָה? כְּדֵי לְעוֹרֵר רוּחַ מִשְּׁלֵמוּת הַכֹּל, שֶׁהוּא רוּחַ שָׁלֵם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, שָׁם שָׁנִינוּ, הַכֹּל נִמְצָא מֵאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְכָל הַשָּׂרָשִׁים שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בָּהֶם אֲזוּזִים. וְשָׁנִינוּ, זֶה נְכְנָס וְזֶה יוֹצֵא, זֶה סָתוּם וְזֶה מְפֹרָשׁ, אָזוּז אֶזֶד בַּזְּבֵרוֹ, וְהֵם אֲבוֹת הַכֹּל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (דברים י) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ זְשָׁקַק ה'. כָּתוּב בַּאֲבֹתֶיךָ, מַמָּשׁ

שְׁלֹשָׁה, וּמַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב רַק – רַק מַמָּשׁ, וּמֵאֵלֶּה נִפְרָדִים וְנֶאֱזָזִים כָּל שְׁאָר הָאֲזֵרִים וְעוֹלִים הַשֵּׁם לְהִתְעַטֵּר.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִן הַיּוֹם שֶׁהִתְעַלָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵהַמְּעָרָה, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לֹא נִתְכַּסּוּ מִן הַזַּבְּרִים וּבְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים הָיוּ מִסְתַּכְּלִים וּמִתְגַּלִּים מִבֵּינֵיהֶם, כְּאִלּוּ שָׁנִתְנוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בְּהַר סִינַי, אַזַּר שֶׁמֶת כָּתוּב (בראשית ה) וַיִּסְכְּרוּ מַעְיְנוֹת תְּהוֹם וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם, וְהָיוּ הַזַּבְּרִים מְרַזְּשִׁים דְּבָרִים, וְלֹא מִתְקַיְּמִים בָּהֶם.

שֶׁיּוֹם אֶזְדּ הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי יְהוּדָה עַל פֶּתְוָזָהּ שֶׁל טְבֶרְיָה וְרָאָה שְׁנֵי גְּמַלִּים שֶׁמַּעֲלִים בְּגָדֵי צֶמֶר מֵעַל הַכְּתֵפַיִם. נָפַל הַמַּשָּׂא שֶׁל בְּגָדֵי הַצֶּמֶר, וּבָאוּ צְפָּרִים, וְעַד שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ עֲלֵיהֶם, הִתְבַּקְּעוּ.

אַזַּר כָּךְ בָּאוּ כַּמָּה צְפָּרִים, וְהָיוּ הוֹלְכִים אַזַּרְיהֶם, וְשָׁהוּ [וְזָרְקוּ] אוֹתָם בְּסֶלַע, וְלֹא הִתְבַּקְּעוּ, וְהָיוּ צוֹוְזִים לָהֶם וְלֹא הָיוּ נִפְרָדִים. שָׁמְעוּ קוֹל אֶזְדּ עֲטֶרֶת הָעֲטָרוֹת שׁוֹרָה בַּזַּזְשָׁכָה וְהַבְּעָלִים בַּזּוּץ.

עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, עָבַר אִישׁ אֶזְדּ, הִשְׁגִּיזַ בָּהֶם וְאָמַר, לֹא קַיֶּם זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית טו) וַיֶּרֶד הָעַיִט עַל הַפְּגָרִים וַיָּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי עָשִׂינוּ וְלֹא הִתְפָּרְדוּ. הֶזֵּזִיר רֹאשׁוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, עֲדַיִן לֹא מָרַט זֶה רֹאשׁוֹ שֶׁל אֲדוֹנָיו וַעֲדַיִן לֹא הִקְרִיזַ אֶת הַגְּבִירָה. רָץ אַזָּרָיו שְׁלֹשָׁה מִילִין וְלֹא אָמַר לוֹ. זָכְלְשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה.

יוֹם אֶזְדּ נִרְדַּם תַּזַּת עֵץ וְרָאָה בַּזַּלּוֹמוֹ אַרְבַּע כְּנָפַיִם מִתַּקָּנוֹת וְעוֹלֶה עֲלֵיהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן וְסֵפֶר תּוֹרָה עִמּוֹ, וְלֹא הִשְׁאִיר כָּל סִפְרֵי הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְאַגָּדָה שֶׁלֹּא הֶעֱלָה אוֹתָם עִמּוֹ, וְהֶעֱלָה אוֹתָם [וְהֶעֱלוּ אוֹתוֹ] לָרָקִיעַ, וְרָאָה שֶׁהוּא מִתְכַּסֶּה מֵהָעֵינַיִם וְלֹא הִתְגַּלָּה.

כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, אָמַר, וַדַּאי מִשֶּׁמֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַזְּכוּת הִסְתַּלְּקָה מִן הָאָרֶץ. אוֹי לְדוֹר שֶׁהָאָבֶן הַטּוֹבָה הַזּוֹ, שֶׁהָיוּ נִרְאִים [מִתְאַזְּדִים] מִמֶּנָּה וְסוֹמְכִים עָלֶיהָ עֶלְיוֹנִים וְתַזּוּתוֹנִים, נֶאֱבְדָה מֵהֶם.

בָּא אֶל רַבִּי אַבָּא, סְפָר לוֹ. הֵרִים רַבִּי אַבָּא אֶת יָדָיו עַל רֹאשׁוֹ וּבָכָה וְאָמַר, רַבִּי שִׁמְעוֹן רֵוָזִים שֶׁטּוֹוְזָנוֹת מִמֶּנּוּ מָן טוֹב כָּל יוֹם וְלוֹקְטִים אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (במדבר יא) הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה זֻמָּרִים, וְעַכְשָׁו הָרֵוָזִים וְהַמָּן הִסְתַּלְקוּ וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם, פָּרַט לְמַה שֶׁכָּתוּב (שמות טז) קַח צִנְצֶנֶת אַוָזת וְתֶן שָׁמָּה מְלֹא הָעֹמֶר מָן וְהַנַּח אוֹתוֹ לִפְנֵי ה' לְמִשְׁמֶרֶת. וְאִלּוּ בְּהִתְגַּלּוּת לֹא כָּתוּב אֶלָּא לְמִשְׁמֶרֶת, לְהַצְנָעָה. עַכְשָׁו מִי יָכוֹל לְגַלּוֹת סוֹדוֹת וּמִי יֵדַע אוֹתָם.

לָזַשׁ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּלַזַשׁ, [אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא] וַדַּאי אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁרָאִיתָ הָיָה אֵלְיָהוּ, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת סוֹדוֹת כְּדֵי שֶׁתֵּדַע אֶת שִׁבְחוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בְּיָמָיו וְיִבְכּוּ הַדּוֹר עָלָיו. אָמַר לוֹ, מַסְפִּיק לִבְכּוֹת בְּכִיָּה עָלָיו.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה בּוֹכֶה כָּל יוֹם עָלָיו, שֶׁהָרֵי נִפְגַּשׁ עִמּוֹ בָּאִדְרָא הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן וּשְׁאָר הַוְזַבְּרִים. אָמַר לוֹ, אוֹי שֶׁלֹּא הִסְתַּלַּקְתִּי אוֹתוֹ יוֹם עִם אוֹתָם שִׁלְשָׁה שֶׁהִסְתַּלְקוּ, וְלֹא לִרְאוֹת דּוֹר זֶה, שֶׁהָרֵי מִתְהַפֵּךְ.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, אֱמוֹר לִי, כָּתוּב (שם כח) וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ, וְאִלּוּ כֶּסֶף לֹא כָּתוּב, וַהֲרֵי כָּתוּב זָהָב וְכֶסֶף? אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי גַּם נִזוֹשֶׁת, שֶׁכֶּסֶף וּנְזוֹשֶׁת הָיוּ בַּוְזִשְׁבּוֹן, וְכָאן לֹא. אֶלָּא אִם לֹא שֶׁגִּלָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּמְקוֹמוֹ – לֹא הִצְטָרַכְתִּי לְגַלּוֹת.

פָּתַוז וְאָמַר, (זוגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה'. הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה'. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הִסְתַּכַּלְתִּי בִּכְלֵי הַמִּקְדָּשׁ הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם, וְכָתוּב (שמות כח) וְעָשׂוּ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ. אֵיזוֹ קְדֻשָּׁה כָּאן? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, קְדֻשָּׁה הֵם בְּכָל מָקוֹם, וְכָתוּב בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וְעָשִׂיתָ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

שֶׁלְּמַדְנוּ, כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַעְלָה, כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַטָּה. לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְמַעְלָה, וּלְבוּשֵׁי כָבוֹד לְמַטָּה. וּמַה שֶּׁלֹּא אָמַר כֶּסֶף וּנְזוֹשֶׁת, לְמָקוֹם אַוזֵר הֵם הִתְעַלּוּ, שֶׁכָּתוּב (שם כז) כָּל עַמּוּדֵי הֶוָזֵר סָבִיב מְוֻזָּשָׁקִים כֶּסֶף וְגוֹ', וְכָתוּב וַאֲדָנֵיהֶם

נְזוּזָתָ֑ת, שֶׁהֵם כֵּלִים לְשִׁמּוּשׁ שֶׁהַמִּשְׁכָּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

אֲבָל כָּאן בִּלְבוּשֵׁי כָּבוֹד הָאֵלּוּ לֹא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אָדָם אַזֵּר, פָּרָט לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁשָּׁמֵן מִשְׁחַת קָדֶשׁ עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם כוז) וְעָשִׂיתָ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת, שֶׁבְּאוֹתָם לְבוּשִׁים הוּא דּוֹמֶה לַגָּוֶן שֶׁלְּמַעְלָה.

השלמה מההשמטות (סימן נ"ב)

לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. מַה זֶּה לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי אוֹצָרוֹת, אֶחָד שֶׁל כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁל זָהָב, שֶׁם שֶׁל כֶּסֶף בִּימִינוֹ, וְשֶׁל זָהָב בִּשְׂמֹאלוֹ. אָמַר, זֶה יִהְיֶה מְזֻמָּן וְקַל לְהוֹצָאָה. וְעוֹשֶׂה דְּבָרָיו בְּנַזָּזוּת, וְהוּא יִהְיֶה דָּבֵק עִם הָעֲנִיִּים וּמַנְהִיגָם בְּנַזָּזוּת, כְּאוֹתָהּ שֶׁאָמַרְנוּ יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ.

וְאִם שָׁמַעַ אָדָם בְּזֶלְקוֹ – טוֹב, וְאִם לָאו – יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב. מַה זֶּה יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב? אָמַר לוֹ, זֶה הַזָּהָב, שֶׁכָּתוּב לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ זָהָב? שֶׁבּוֹ כְּלוּלוֹת שָׁלֹשׁ מִדּוֹת. הַזּ' – שֶׁבַּע מִדּוֹת, הַה' – זְמֵשׁ אֲזָדוֹת אַזְרוֹנוֹת [אַזְרוֹנָה], הַב' – זְכֻמָּה וּבִינָה. וְנִקְרֵאת נְשָׁמָה זוֹ עַל שֵׁם אֲצִילוּת, זְמֵשׁ סְפִירוֹת אַזְרוֹנוֹת, וְזָמֵשׁ שְׁמוֹת לַנְּשָׁמָה [נר"ן זו"י הַסִּימָן – נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה זַיָּה יְחִידָה] – רוּחַ זַיָּה יְחִידָה נְשָׁמָה נֶפֶשׁ.

מַה מַּעֲשֵׂהוּ? כְּסֵא הִיא ה', לוֹ', שֶׁכָּתוּב כִּי גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם, וּב' הִיא קְיוּמָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּבְרֵאשִׁית. וּמַה מַּעֲשֵׂהוּ כָּאן? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ בַּת טוֹבָה וְנָעִימָה וּשְׁלֵמָה וְנָאָה, וְהִשִּׁיאָהּ לְבֶן מֶלֶךְ, וְהִלְבִּישָׁהּ וְעִטְּרָהּ וְקִשְּׁטָהּ, וְנָתְנָה לוֹ עִם מָמוֹן רַב. אָמַר, אֶפָּשֵׁר לְמֶלֶךְ זֶה לָשֶׁבֶת זוּז מִבֵּיתוֹ? אָמַרְתָּ לֹא. אֶפָּשֵׁר לוֹ לָשֶׁבֶת כָּל הַיּוֹם תָּמִיד עִמָּהּ? אָמַרְתָּ לֹא. הָא כֵּיצַד? שָׁם זַלּוֹן בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וְכָל שָׁעָה שֶׁצָּרִיכָה הַבַּת לְאָבִיהָ אוֹ הָאָב לְבִתּוֹ, מִתְזַבְּרִים יַזַּד בַּזַּלּוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ (ע"כ). [וְכָתוּב] [וַיֵּיתֵם כֶּסֶף]

וְאַדְנֵיהֶם נְזוּפָה, שֶׁהֵם כְּלֵי שִׁמּוּשׁ שֶׁהַמִּשְׁכָּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

אֲבָל כָּאן בִּלְבוּשֵׁי הַכָּבוֹד הַלָּלוּ לֹא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אִישׁ אַזֵּר פְּרָט כֹּהֵן [מֵהַכֹּהֵן] הַגָּדוֹל, שֶׁשָּׁמֶן מִשְׁחַת קָדֶשׁ עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב [וְעָשִׂיתָ] בִּגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת, בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים דּוֹמֶה לְגָוֶן עֶלְיוֹן: ע״כ מההשמטות

לָמַדְנוּ, וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹי לָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא רוֹאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא יוֹדְעִים, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם וָיוֹם קוֹל הַכְּרוֹז נִשְׁמָע בְּמָאתַיִם וְזַמּשִׁים עוֹלָמוֹת.

שָׁנִינוּ, עוֹלָם אֶחָד נוֹדַע לְמַעְלָה, וּכְשֶׁהַכְּרוֹז יוֹצֵא, אוֹתוֹ הָעוֹלָם מִזְדַּעְזֵעַ וּמִתְזַלְזֵל יוֹצְאוֹת שְׁתֵּי צִפָּרִים שֶׁעוֹלוֹת מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁמְּדוֹרָם תַּזַּת הָעַיִן שֶׁבּוֹ מַרְאֵה הַזַּיִים וְהַמָּוֶת.

יוֹצֵאת צִפּוֹר אַזַּת לְצַד דָּרוֹם, וְצִפּוֹר אַזַּת לְצַד צָפוֹן, וְצִפּוֹר אַזַּת כְּשֶׁמֵּאיר הַיּוֹם, וְאַזַּת כְּשֶׁנֶּחְשַׁךְ הַיּוֹם, וְכָל אַזַּת וְאַזַּת קוֹרֵאת וּמַכְרִיזָה מַה שֶּׁשּׁוֹמְעִים מֵאוֹתוֹ כְּרוֹז.

אַזַּר כָּךְ רוֹצוֹת לְהִתְעַלּוֹת לִמְקוֹמָן, וְנִשְׁמָטוֹת רַגְלֵיהֶן בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְנִלְכָּדוֹת בְּתוֹכָהּ עַד שֶׁנֶּחְלָק הַלַּיְלָה. וּכְשֶׁנֶּחְלַק הַלַּיְלָה, הַכְּרוֹז קוֹרֵא: (קהלת ט) וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּלְכָּדוֹת רַגְלֵי בְּנֵי הָאָדָם וְיָמָיו מִתְקָרְבִים, אוֹתוֹ יוֹם נִקְרָא יוֹם ה׳ לְהָשִׁיב רוּזּוֹ אֵלָיו. שָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פּוֹקֵד אוֹתוֹ הַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ עַל רוּזּוֹ, וּמִיהוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים צ) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה. וְהִיא כֶּתֶר שֶׁל שִׁבְיעִי שֶׁל הַכֹּל.

וְאִם מִצַּד הַגְּבוּרָה הוּא בָּא – כָּתוּב וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, שֶׁכֶּתֶר הַגְּבוּרָה הוּא הֲרֵי שְׁמִינִי. מִכָּאן וָהָלְאָה אֵין מָקוֹם לְהִמָּשֵׁךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן. בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא הָיָה יְסוֹד, הַבִּנְיָן לֹא עוֹמֵד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ וְלִשְׁאֹב אוֹתָהּ רוּחַ לְתוֹכוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, אִם רוּחַ זוֹ הִיא שֶׁל צַדִּיק, מַה כָּתוּב? (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ.

וְאִם לֹא נִמְצָא צַדִּיק, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁצְּרִיכָה לְרוּחַ בְּאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת וּלְהִתַּקֵּן כְּדֵי לְהִשָּׁאֵב לְגוּף הַמֶּלֶךְ. וְאִם לֹא נִתְקֶנֶת, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת כְּאֶבֶן בְּכַף הַקָּלַע, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. שָׁנִינוּ, אִם אוֹתָהּ רוּחַ זוֹכָה, כַּמָּה טוֹבוֹת גְּנוּזִים לָהּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֶה לוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁמִּתְקָרְבִים יְמֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ צִפָּרֵי הַשָּׁמַיִם מַכְרִיזִים עָלָיו. וְאִם צַדִּיק הוּא, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בֵּין הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יָמִים נְשָׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בְּכָל לַיְלָה, וְעוֹלָה וְרוֹאָה אֶת מְקוֹמָהּ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ אָדָם לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא מַשְׂגִּיזַן וְלֹא שׁוֹלֵט בְּנִשְׁמָתוֹ כָּל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה, שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֵין אָדָם שַׁלִּיט בָּרוּחַ לִכְלֹא אֶת הָרוּחַ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכְּשֶׁמִּתְזוֹלְלִים אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם, צֶלֶם הָאָדָם נָזוּחַ, וְהַדְּמוּת שֶׁנִּרְאֵית בָּאָרֶץ נִמְנַעַת.

רַבִּי יְצָחָק הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד עַל פֶּתַח שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְהָיָה עָצוּב. יָצָא רַבִּי יְהוּדָה וּמָצָא אוֹתוֹ בַּשַּׁעַר שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעָצוּב. אָמַר לוֹ, מַה יוֹם זֶה מִשְּׁאָר יָמִים?

אָמַר לוֹ, בָּאתִי אֵלֶיךָ לְבַקֵּשׁ מִפִּיךָ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. אֶחָד – שֶׁכַּאֲשֶׁר תֹּאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְתַזְכִּיר מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁאֲנִי אָמַרְתִּי, שֶׁתֹּאמַר אוֹתָם בִּשְׁמִי, כְּדֵי לְהַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. וְאֶחָד – שֶׁתְּזַכֶּה אֶת יוֹסֵף בְּנִי בַּתּוֹרָה. וְאֶחָד – שֶׁתֵּלֵךְ לְקִבְרֵי כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים וְתִבַּקֵּשׁ בַּקָּשָׁתְךָ עָלַי.

אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִשְׁמָתִי מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנִּי בְּכָל לַיְלָה, וְלֹא מְאִירָה לִי בַּזֲלוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה בַּתְּזוֹלָה. וְעוֹד, שֶׁכַּאֲשֶׁר אֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמַגִּיעַ לְשׁוּמַע תְּפִלָּה, אֲנִי מַשְׁגִּיחַ בְּצַלְמִי שֶׁבַּכֹּתֶל וְלֹא רוֹאֶה אוֹתוֹ, וְאָמַרְתִּי, הוֹאִיל וְהַצֶּלֶם הָעָבַר וְלֹא נִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי הַכָּרוּז יוֹצֵא וּמַכְרִיז, שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ – כָּל זְמַן שֶׁצֶּלֶם הָאָדָם לֹא יַעֲבֹר מִמֶּנּוּ, יִתְהַלֵּךְ אִישׁ וְרוּחוֹ עוֹמֶדֶת בְּתוֹכוֹ. כְּשֶׁהָעָבַר צֶלֶם הָאָדָם וְלֹא נִרְאֶה, אָז הוּא מָעֳבָר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה.

אָמַר לוֹ, וּמִכָּאן, שֶׁכָּתוּב (איוב זז) כִּי צֵל יָמֵינוּ עַלֵי אָרֶץ. אָמַר לוֹ, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה שֶׁאֲנִי אֶעֱשֶׂה, אֲבָל אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ, שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם תְּבָרֵר אֶת מִקּוֹמִי אֶצְלְךָ כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי בָּעוֹלָם הַזֶּה. בָּכָה רַבִּי יְצְחָק וְאָמַר, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ שֶׁלֹּא תְפָרֵד מִמֶּנִּי כָּל הַיָּמִים הַלָּלוּ.

הָלְכוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, מְצָאוּהוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. זָקַף עֵינָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרָאָה אֶת רַבִּי יְצְחָק, וְרָאָה אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁרָץ לְפָנָיו וְרוֹקֵד לְפָנָיו. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָזַז בְּיַד רַבִּי יְצְחָק. אָמַר, גּוֹזְרֵנִי שֶׁמִּי שֶׁרָגִיל לְהִכָּנֵס – יִכָּנֵס, וּמִי שֶׁלֹּא רָגִיל לְהִכָּנֵס – לֹא יִכָּנֵס. נִכְנְסוּ רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה, קָשַׁר אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת בַּזוּץ.

הִתְבּוֹנֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרָאָה שֶׁעַד עַכְשָׁו טָרַם הִגִּיעַ זְמַן, שֶׁהֲרֵי עַד שְׁמֹנָה שָׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם הָיָה זְמַן. הוֹשִׁיבוֹ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהָיָה מְלַמְּדוֹ בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, שֵׁב עַל הַפֶּתַח, וּמַה [וּמִי] שֶׁתִּרְאֶה אַל תְּדַבֵּר עִמּוֹ. אִם יִרְצֶה לְהִכָּנֵס לְכָאן, תַּשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ שֶׁבּוּעָה שֶׁלֹּא יִכָּנֵס.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי יְצְחָק, רָאִיתָ אֶת דְּמוּת אָבִיךָ הַיּוֹם אוֹ לֹא? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אָבִיו וּקְרוֹבָיו נִמְצָאִים שָׁם, וְרוֹאֶה אוֹתָם וְנוֹדָע לָהֶם, וְכָל אוֹתָם שֶׁיִּהְיֶה מִדּוֹרוֹ עִמָּם שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּדַרְגָּה אַוָּזת, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים וְנִמְצָאִים עִמּוֹ, וְהוֹלְכִים עִם נִשְׁמָתוֹ עַד הַמָּקוֹם שֶׁתִּשָּׁרֵה בִּמְקוֹמָהּ. אָמַר, עַד עַכְשָׁו לֹא רָאִיתִי.

בֵּין כָּךְ וְכָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹדָע לְרַבִּי יְצְחָק אֶצְלֵנוּ, וְהוּא מֵאוֹתָן שֶׁבַּע עֵינַיִם שֶׁל כָּאן. הֲרֵי אָזַזְתִּי אוֹתוֹ וְתֵן לִי. יָצָא קוֹל וְאָמַר: כִּסֵּא אֲדוֹנֵנוּ קָרְבָּה בְּכַנְפֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי הוּא שֶׁלְּךָ וְעִמְּךָ יָבֹא בְּזְמַן שֶׁתִּכָּנֵס לְשְׁרוֹת בְּכִסְאֲךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי.

בֵּין כָּךְ רָאָה רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהָיָה מִסְתַּלֵּק מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְאָמַר, אֵין גְּזַר דִּין בְּמָקוֹם שֶׁמְּצוּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, תִּכָּנֵס לְכָאן וֶאֱזוֹז בְּרַבִּי יְצְחָק, שֶׁהֲרֵי רָאִיתִי בּוֹ שֶׁהוּא פָּווֹזֵד. נִכְנַס רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָזַז בּוֹ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֶוֵזִיר פָּנָיו וְלָמַד תּוֹרָה.

נִרְדַּם רַבִּי יְצְחָק וְרָאָה אֶת אָבִיו. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אַשְׁרֵי זְכִיתָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי בֵּין הָעֲלִים שֶׁל עֵץ הַזַּיִּים שֶׁבְּגַן עֵדֶן נָתוּן [אַתָּה יוֹשֵׁב] עֵץ גָּדוֹל וְזָזְתָּ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְהוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי, שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹזֵז אוֹתְךָ בַּעֲנָפָיו. אַשְׁרֵי זְכִיתָ בְּנִי.

אָמַר לוֹ, אַבָּא, וּמָה אֲנִי שָׁם? אָמַר לוֹ, שְׁלֹשָׁה יָמִים הָיוּ שָׁכְסוּ אֶת זֵדַר מִשְׁכָּבְךָ, וְתִקְנוּ לְךָ זַלּוֹנוֹת פָּתוּזִים לְהָאִיר לְךָ מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וַאֲנִי רָאִיתִי מְקוֹמְךָ וְשָׁמַזְתִּי, שֶׁאָמַרְתִּי אַשְׁרֵי זְכִיתָ בְּנִי, מִזּוּן לָזֶה שָׁעַד עַכְשָׁו לֹא זָכָה בְּנָךְ בַּתּוֹרָה.

וַהֲרֵי עַכְשָׁו הָיוּ עֲתִידִים לָבֹא אֵלֶיךָ שְׁנַיִם עָשָׂר צַדִּיקִים מֵהַזַּבְּרִים, וְעַד שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים הִתְעוֹרֵר קוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: מִי הֵם הַזַּבְּרִים [הַשְּׁבִילִים] שֶׁעוֹמְדִים כָּאן? הִתְעַטְּרוּ בְּשִׁבְיל רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּקָּשָׁה בְּקֵשׁ וְנִתְּנָה לוֹ.

וְלֹא זֶה לְבַדּוֹ, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעִים מְקוֹמוֹת מִתְעַטְּרִים כָּאן בְּשִׁבְילוֹ, וּבְכָל מָקוֹם וּמָקוֹם פָּתוּזִים לְשִׁבְעִים עוֹלָמוֹת, וְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם נִפְתָּזוּ לְשִׁבְעִים רָצִים, וְכָל רָץ וָרָץ נִפְתָּזוּ לְשִׁבְעִים כְּתָרִים עֶלְיוֹנִים, וּמִשָּׁם נִפְתָּזוּ דְּרָכִים לְעַתִּיק, נִסְתָּר הַכֹּל, לִרְאוֹת בְּאוֹתָהּ נְעִימוּת עֶלְיוֹנָה שֶׁמְּאִירָה וּמְהַנָּה לַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פז) לַוָּזוֹת בְּנַעַם ה׳ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. מַה זֶּה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ? הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא.

אָמַר לוֹ, אַבָּא, כַּמָּה זְמַן נָתְנוּ לִי בָּעוֹלָם הַזֶּה? אָמַר לוֹ, אֵין רְשׁוּת וְלֹא מוֹדִיעִים לְאָדָם, אֲבָל בַּהִלּוּלָא הַגְּדוֹלָה שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן תִּהְיֶה עוֹרֵךְ שֻׁלְחָנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ.

בֵּין כָּךְ הִתְעוֹרֵר רַבִּי יְצְחָק, וְהָיָה צוֹוֵחַ וּפָנָיו מְאִירִים. רָאָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו. אָמַר לוֹ, דָּבָר זָדָשׁ שָׁמַעְתָּ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי. אָמַר לוֹ. הִשְׁתַּטֵּחַ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.

לָמַדְנוּ, מֵאוֹתוֹ יוֹם הָיָה רַבִּי יְצְחָק אוֹוֵחַ אֶת בְּנוֹ בְּיָדוֹ וּמְלַמֵּד אוֹתוֹ תּוֹרָה, וְלֹא הָיָה עוֹזֵב אוֹתוֹ. כְּשֶׁהָיָה נִכְנָס לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוֹשִׁיב אֶת בְּנוֹ בַּזּוּזִין, וְיָשַׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה קוֹרֵא לְפָנָיו, (ישעיה לז) ה' עָשְׂקָה לִי עָרְבֵנִי.

לָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ יוֹם תַּקִּיף וּמַפְחִיד שֶׁל הָאָדָם, כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, אַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם עוֹמְדִים בַּדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִתְעוֹרְרֵי דִּינִים מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְאַרְבָּעָה קְשָׁרִים נִיצִים, וּקְטָטָה נִמְצֵאת בֵּינֵיהֶם, וְרוֹצִים לְהַפְרִיד כָּל אֶזֶד לְצִדּוֹ.

הַכָּרוֹז יוֹצֵא וּמַכְרִיז בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנִשְׁמָע בְּמֵאתַיִם שִׁבְעִים עוֹלָמוֹת. אִם צַדִּיק הוּא – כָּל הָעוֹלָמוֹת שְׁמֵזִים כְּנֶגְדּוֹ, וְאִם לֹא – אוֹי לְאוֹתוֹ הָאִישׁ וּלְזֶזְלְקוֹ.

לָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהַכָּרוֹז מַכְרִיז, אָז יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת מִצַּד צָפוֹן, וְהוֹלֶכֶת וּבוֹעֶרֶת בְּנַהַר דִּינוּר, וְנִפְרֶדֶת לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְשׁוֹרֶפֶת אֶת נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים. וְיוֹצֵאת אוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת בָּעוֹלָם, וְאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת מַגִּיעָה לְכַנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל הַשָּׁזוּר, וּמַכֶּה בִּכְנָפָיו וְקוֹרֵא בַּפָּתַזוּ בֵּין הַשְּׁעָרִים.

פַּעַם רִאשׁוֹנָה קוֹרֵא וְאוֹמֵר, (מלאכי ג) הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְגוֹ'. פַּעַם שְׁנִיָּה קוֹרֵא וְאוֹמֵר, (עמוס ד) כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּזַז וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שִּׂזוּז. וְאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹשֵׁב בֶּן אָדָם בְּמַעֲשָׂיו שֶׁמְּעִידִים לְפָנָיו, וְהוּא מוּדֶה

עֲלֵיהֶם. פַּעַם שְׁלִישִׁית, כְּשֶׁרוֹצִים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ, קוֹרֵא הַתַּרְנְגוֹל וְאוֹמֵר, (ירמיה י) מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תַּרְנְגוֹל שָׁזוּר לָמָּה יוֹצֵא? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל רָמוּז בַּזְּכָרִים, רַק שֶׁבְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ. וּמִשּׁוּם שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּחָכְמָה, כֻּלָּם רְמוּזִים בַּזְּכָרִים.

וְהַתַּרְנְגוֹל הַשָּׁזוּר, שָׁנִינוּ, אֵין דִּין שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מִינוֹ, וְשָׁזוּר בָּא מִצַּד הַדִּין. וְלָכֵן בַּזְּוִיזוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ שֶׁל צַד צָפוֹן, שֶׁלְּהֶבֶת אַחַת יוֹצֵאת וּמַכָּה תַּחַת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל וְהוּא קוֹרֵא. וְכָל שֶׁכֵּן בְּתַרְנְגוֹל שָׁזוּר, שֶׁמִּתְכַּוֵּן יוֹתֵר מֵאַחֵר.

אַף כָּאן, בְּשָׁעָה שֶׁדִּין הָאָדָם יִתְעוֹרֵר, מַתְחִיל וְקוֹרֵא לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּזֶה, פָּרַט לְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁשּׁוֹכֵב. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָאִישׁ שׁוֹכֵב וְהַדִּין שָׁרוּי עָלָיו לְהוֹצִיא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, מִתּוֹסֶפֶת בּוֹ רוּחַ עֶלְיוֹנָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה בְּיָמָיו, וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, רוֹאֶה מַה שֶּׁלֹּא זָכָה בְּיָמָיו, מִשּׁוּם שֶׁהִתּוֹסָפָה בּוֹ אוֹתָהּ הָרוּחַ. וּכְשֶׁמִּתּוֹסֶפֶת בּוֹ וְרוֹאֶה, אָז יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן. אָז כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּזַוַּיְיהֶם לֹא זוֹכִים, בְּמִיתָתָם זוֹכִים.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מֵת, נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לִרְאוֹת, וְרוֹאֶה אֶצְלוֹ קְרוֹבָיו וַחֲבֵרָיו מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנוֹדָע לָהֶם, וְכֻלָּם וַזְקוּקִים בִּדְמֵיוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִם צַדִּיק אוֹתוֹ הָאִישׁ, כֻּלָּם שְׁמֵחִים לְפָנָיו וּמַקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם.

וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, לֹא נוֹדָעִים אֵלָיו. פָּרַט לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁטּוֹרְדִים אוֹתָם בְּכָל יוֹם בַּגֵּיהִנֹּם, וְכֻלָּם עֲצוּבִים וּפוֹתְחִים בְּוַי וּמְסַיְּמִים בְּוַי, וּמֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתָם כְּמוֹ גֵּץ שֶׁעוֹלֶה מֵהָאֵשׁ. אַף כָּךְ הוּא פּוֹתֵחַ וַי.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמַת הָאָדָם, הוֹלְכִים כָּל קְרוֹבָיו וַחֲבֵרָיו שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם עִם נִשְׁמָתוֹ, וּמַרְאִים לוֹ מְקוֹם הָעִדּוּן וּמְקוֹם הָעֹנֶשׁ. אִם הוּא

צַדִּיק, רוֹאֶה אֶת מְקוֹמוֹ, וְעוֹלָה וְיוֹשֵׁב וּמִתְעַדֵּן בְּעֹדֶן עֶלְיוֹן שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם. וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, נִשְׁאֶרֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁנִּטְמָן הַגּוּף בַּקֶּרַקַע. כֵּיוָן שֶׁנִּטְמָן, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזְּוִקִים אוֹזְזִים בּוֹ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְדוּמָ"ה, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ בַּמְּדוֹר שֶׁלּוֹ שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת מֵהַבַּיִת לְקִבְרוֹ וּמִקִּבְרוֹ לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו עַל הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. הוֹלֶכֶת וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתוֹ, וְרוֹאָה אֶת כֻּלָּם עֲצוּבִים וַאֲבֵלִים.

לָמַדְנוּ, אַזַּר שִׁבְעָה יָמִים הַגּוּף נִהְיָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ. נִכְנֶסֶת לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, רוֹאָה מַה שֶּׁרוֹאָה, וְנִכְנֶסֶת לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנֶסֶת, עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְגַן עֵדֶן, וּפוֹגֶשֶׁת אֶת הַכְּרוּבִים וּשְׁנִינוּת הַזֶּרֶב שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה. אִם צַדִּיק הוּא שֶׁתִּכָּנֵס, נִכְנֶסֶת.

שָׁנִינוּ, אַרְבָּעָה עַמּוּדִים זְמִינִים, וּדְמוּת אַזַּת שֶׁל הַגּוּף בִּידֵיהֶם, מִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ בְּזֻזְדָּה וְיוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתוֹ מָדוֹר שֶׁל גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה עַד זְמַן שֶׁנִּגְזָר עָלֶיהָ, אַזַּר כָּךְ הַכָּרוּז קוֹרֵא.

וְעַמּוּד שֶׁל שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מִזְּדַמֵּן, וְאוֹתוֹ הָעַמּוּד נִקְרָא מִכּוֹן הַר צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וּבָרָא ה׳ עַל כָּל מִכּוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶהָ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וְגוֹ׳. עוֹלָה בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד לְפָתַזז שֶׁל צָדָק שֶׁצִּיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם בּוֹ.

אִם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – טוֹב זְלִקּוֹ וְגוֹרְלוֹ לְהִדָּבֵק בְּתוֹךְ הַגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְאִם לֹא זוֹכֶה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – כָּתוּב (שם) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. וְאִם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – צַדִּיק הוּא, שֶׁזּוֹכֶה לַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ וּלְהִתְעַדֵּן בְּעֹדֶן עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם נז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳. עַל ה׳ דַּוְקָא. אַשְׁרֵי זְלִקּוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַזֶּסֶד הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קזז) כִּי גָדַל מֵעַל שָׁמַיִם זַסְדֶּךָ.

וְכִי עַל הַשָּׁמַיִם הוּא, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם נז) כִּי גָדַל עַד שָׁמַיִם זַסְדֶּךָ? אָמַר

רַבִּי יוֹסֵי, יֵשׁ וֶסֶד וְיֵשׁ וֶסֶד, וֶסֶד עֶלְיוֹן וְוֶסֶד תַּחְתּוֹן. וֶסֶד עֶלְיוֹן הוּא מֵעַל הַשָּׁמַיִם, וְוֶסֶד תַּחְתּוֹן הוּא שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) וַחֲסִדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים, וּבְאֵלֶּה כָּתוּב עַד שָׁמַיִם.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (תהלים קיג) אִם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ. הָאֵם הַיְדוּעָה. הַבָּנִים מִי הֵם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֵׁשׁ שְׁנֵי בָנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נְקֵבָה. הַזָּכָר נָתַן אוֹתוֹ לְיַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. בַּת נָתַן לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. בַּת הָיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם, וּבַכֹּל שְׁמָהּ.

וְהָאֵם רוֹבָצֶת עֲלֵיהֶם, שֶׁמֵּינִיקָה אוֹתָם, וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא תְקַנֵּז הָאֵם עַל הַבָּנִים. וְשָׁנִינוּ, אַל יַרְבֶּה הָאָדָם וְזָטָאיו לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁתִּסְתַּלֵּק הָאֵם מֵעַל הַבָּנִים, וְכָתוּב (ויקרא יז) אִמְּךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ. אוֹי לְמִי שֶׁמְּגַלֶּה עֶרְוָתָהּ.

וּכְשֶׁשָּׁבִים בְּנֵי הָעוֹלָם וּמַרְבִּים בִּזְכֻיּוֹת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָאֵם שָׂבָה וּמְכַסָּה עַל הַבָּנִים, אָז זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה. מַה זֶּה תְּשׁוּבָה? זוֹ תְּשׁוּבָה שֶׁל הָאֵם שֶׁשָּׂבָה בְּקִיּוּמָהּ, וְאָז כָּתוּב אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. אֵם הַבָּנִים וַדַּאי. וְלָכֵן לֹא יְפָטֵר הָאָדָם מִפָּרִיָּה וּרְבִיָּה עַד שֶׁמּוֹלִיד בֵּן וּבַת.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. תְּשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים לִרְאוֹת אֶת זֶה, וְאַתָּה אָמַרְתָּ עַל ה'? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל אֶחָד, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב נֹעַם ה', שֶׁבָּא מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לַשָּׁמַיִם הַזֶּה, וּתְשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים כָּךְ הִיא וַדַּאי. וְכָתוּב עַל הַשָּׁמַיִם, אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה. וַדַּאי מְעַטִּים הֵם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (שיר א) בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ בִי שָׂמַנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים. בְּנֵי אִמִּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אָרֶץ. שֶׁכְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲרִיב בֵּיתוֹ שֶׁלְּמַטָּה וּלְהַגְלוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְבֵין

הָעַמִּים, הֶעֱבִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכְלָּנָיו אֶת הָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהִתְרַוָּקָה מִמֶּנּוּ, כַּכָּתוּב (שמות ב) וַתֵּתַצַּב אֲחֹתוֹ מֵרָחוֹק. וּכְשֶׁאָרַץ זוֹ הִתְרַוָּקָה מִשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה, הָאָרֶץ הַזּוֹ שֶׁלְּמַטָּה נֶחֱרְבָה, וְיִשְׂרָאֵל הִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: מִי גָּרַם לִי אֶת זֶה וּמִי עָשָׂה לִי אֶת זֶה? בְּנֵי אִמִּי שֶׁנִּזְּרוּ בִּי וְהִתְרַוְּקוּ מִמֶּנִּי, בְּנֵי אִמִּי וַדַּאי.

רַבִּי יוֹסֵי הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי זְיָיא בַּר רַב. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְיָיא, רָאִיתָ מַה שֶּׁרָאִיתִי? אָמַר לוֹ, רָאִיתִי גֶּבֶר אֶזֶד בַּנָּהָר, וְצִפּוֹר אַזַת עַל רֹאשׁוֹ, וְעָלָה בְּפִי הַצִּפּוֹר, וְאוֹכֶלֶת וְרוֹמֶסֶת בְּרַגְלֶיהָ, וְאוֹתוֹ גֶּבֶר מֵרִים קוֹלוֹת וְצוֹוְזַ, וְלֹא יָדַעְתִּי מָה אָמַר.

אָמַר, נִקְרַב אֵלָיו וְנִשְׁמַע. אָמַר, אֲנִי פּוֹזֵד לְהִתְקָרֵב. אָמַר לוֹ, וְכִי בֶּן אָדָם הוּא בְּמָקוֹם זֶה? אֶלָּא רֶמֶז שֶׁל זְכוּתָה שֶׁרָמַז לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. קָרְבוּ אֵלָיו. שָׁמְעוּ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: כֶּתֶר, כֶּתֶר, שְׁנֵי בָנִים שְׁרוּיִים בַּזּוּז [זְרוּקִים לְבַזּוּז]. לֹא נָזוּז וְלֹא מְנוּזָה, עַד שֶׁהַצִּפּוֹר בַּפֶּזּוּז תִּפֹּל.

בָּכָה רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, זֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי. אָמַר, וַדַּאי הַגָּלוּת נִמְשָׁךְ, וְעַל זֶה [שֶׁ]צִּפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם לֹא זָזוּת עַד שֶׁשִּׁלְטוֹן הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת יַעֲבֹר מֵהָעוֹלָם, וּמָתַי? עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר דִּינָיו בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶזֶד הוּא יִוָּדַע לַה׳ לֹא יוֹם וְלֹא לָיְלָה.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, שָׁמְעוּ קוֹל אֶזֶד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: שַׁלְהֶבֶת הַדִּין הִגִּיעָה בְּדִינָיו. יָצְאָה שַׁלְהֶבֶת אַזַת וְשָׂרְפָה אֶת אוֹתָהּ הַצִּפּוֹר. אָמַר, וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) וְנִתְּנָה לִשְׂרֵפַת הָאֵשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא הִגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִמְצְאָה בֵּינֵיהֶם אֱמוּנָה, כְּשֶׁנִּמְנְעָה בֵּינֵיהֶם הָאֱמוּנָה, כִּבְיָכוֹל, כְּךְ נִמְצָא בַּכֹּל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) וְכֹפֶר בְּרִיתְכֶם אֶת מָוֶת.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, מַהוּ שֶׁכָּתוּב בְּלַע הַמָּוֶת לָנֶצַזו? אָמַר לוֹ, כְּשֶׁיִּעוֹרֵר

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ, יִמְנַע מָוֶת מֵהָעוֹלָם, וְלֹא תִתְעוֹרֵר יָמִין זוֹ אֶלָּא כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ יִשְׂרָאֵל בִּימִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַה הֵיא? תּוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ וְגוֹ', לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ.

לָמַדְנוּ, אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בּוֹ, וְהַכָּרוֹז קוֹרֵא עָלָיו שְׁלֹשִׁים יָמִים בֵּין צַדִּיקֵי גַּן הָעֵדֶן, כָּל הַצַּדִּיקִים שְׁמֵחִים, כָּל הַצַּדִּיקִים בָּאִים וּמְעַטְּרִים בְּקוֹמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּדִּיק עַד שֶׁיָּבֹא לְמַדֵּר אֶת דִּיּוּרוֹ בֵּינֵיהֶם. וְאִם רָשָׁע הוּא, הַכָּרוֹז קוֹרֵא עָלָיו בַּגֵּיהִנֹּם שְׁלֹשִׁים יוֹם [עָלָיו], וְכָל הָרְשָׁעִים כֻּלָּם עֲצוּבִים.

כֻּלָּם פּוֹתְחִים: וַי, שֶׁהֲרֵי דִּין זְדָשׁ מִתְעוֹרֵר כָּעֵת בִּגְלָלוֹ שֶׁל פָּלוֹנִי. כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזּוֹק מְזַדַּמְּנִים כְּנֶגְדּוֹ וּמַקְדִּימִים לוֹ: וַי, אוֹי לָרָשָׁע אוֹי לִשְׁכֵנוֹ. וְכֻלָּם פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לָרָשָׁע רָע כִּי גְּמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ. מַה זֶּה [טַעַם] גְּמוּל יָדָיו? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לְכִכְלֵל [לְהוֹצִיא] מִי שֶׁזּוֹנֶה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁזִית זַרְעוֹ לָרִיק.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא זַרְעוֹ לָרִיק נִקְרָא רָע, וְלֹא רוֹאָה פָּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכָתוּב (בראשית לב) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע. אַף כָּאן, אוֹי לָרָשָׁע רָע – אוֹי לְאוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁהוּא רָע, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ רָע, כִּי גְּמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ – לְכִכְלֵל מִי שֶׁזּוֹנֶה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁזִית זַרְעוֹ לָרִיק, וְלָזֶה טוֹרְדִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

בֹּא תִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב אוֹי לָרָשָׁע [רָע]. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב אוֹי לָרָשָׁע, לָמָּה רָע? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ רָע, וְכָתוּב לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכֻלָּם עוֹלִים וְזֶה לֹא עוֹלֶה.

וְאִם תֹּאמַר, שְׁאָר רְשָׁעִים שֶׁהָרְגוּ בְּנֵי אָדָם? בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם עוֹלִים וְהוּא לֹא עוֹלֶה. מָה הַטַּעַם? הֵם הָרְגוּ בְּנֵי אָדָם אֲזֵרִים, וְזֶה הָרַג בָּנָיו מַמָּשׁ, שָׁפַךְ דָּמִים רַבִּים.

בֹּא רְאֵה, בִּשְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם לֹא כָּתוּב וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה׳, וְכָאן כָּתוּב וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה׳ אֲשֶׁר עָשָׂה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְשִׁוְּוֹת אַרְצָה.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לְךָ זִבְלָא בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּבָה פָּרַט לָזֶה, וְאֵין לְךָ רָשָׁע שֶׁלֹּא רוֹאֶה פָּנֵי שְׁכִינָה פָּרַט לָזֶה, שֶׁכָּתוּב לֹא יְגָרְךָ רָע, כְּלַל. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. מַה זֶּה לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה׳ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

וַיִּזְּי יַעֲקֹב, בְּתוֹכָם. לָכֵן צָרִיךְ לְאָדָם שֶׁלֹּא לְעָרֵב צֶלֶם שֶׁלּוֹ בְּצֶלֶם שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא.

בֹּא רְאֵה מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּמְצָא אָדָם מֵת, הוּא מְטַמֵּא אֶת כָּל הַגּוּף, וְהַבַּיִת טָמֵא. וְגוּף שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לֹא מְטַמֵּא מִישֶׁהוּ אַזְהָר, וְגוּפָן [וּבֵיתוֹ] לֹא טָמֵא כְּשֶׁהוּא מֵת. מָה הַטַּעַם?

יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מֵת, כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל רִבּוֹנוֹ עוֹבְרוֹת מִמֶּנּוּ, וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַצֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְעוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ, נִשְׁאָר הַגּוּף טָמֵא.

אֲבָל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה לֹא כָּךְ, שֶׁבְּזַיָּיו טָמֵא בְּכָל הַצְּדָדִים, צַלְמוֹ טָמֵא וְרוּחוֹ טְמֵאָה, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל הַטֻּמְאוֹת הַלָּלוּ שְׁרוּיוֹת בְּתוֹכוֹ, אָסוּר לְקָרֵב אֵלָיו. בֵּיוָן שֶׁמֵּת, יוֹצְאוֹת כָּל הַטֻּמְאוֹת הַלָּלוּ, וְנִשְׁאָר גּוּף בְּלִי טֻמְאָה לְטַמֵּא.

וְאַף עַל גַּב שֶׁגּוּפָם טָמֵא, בֵּין בְּזַיֵּיהֶם וּבֵין בְּמִיתָתָם, אֲבָל בְּזַיֵּיהֶם שֶׁכָּל אוֹתָן הַטֻּמְאוֹת שֶׁנִּמְצָאוֹת אֶצְלָהֶם, יֵשׁ לָהֶם כּוֹזֵז לְטַמֵּא אֲזָרִים. וּבְמִיתָתָם, כַּאֲשֶׁר יוֹצְאוֹת כָּל אוֹתָן הַטֻּמְאוֹת מֵהֶם, לֹא יְכוֹלִים לְטַמֵּא, וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לְטַמֵּא אֲזָרִים, כִּי כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹרָה עָלָיו צַד הָאֲזָר.

בֹּא רְאֵה, הַצֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, כְּשֶׁהוֹלֵךְ אָדָם וּמִתְגַּדֵּל וְנַעֲשֵׂית מֵהַפָּרְצוּף

הַזֶּה הַדְּמוּת שֶׁלּוֹ, נַעֲשֶׂה צֶלֶם אַוֵּזר, וּמִתְזַדְּרִים כְּאֶזֶד, וְזֶה נוֹטֵל אֶת זֶה. בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָאִים שְׁנֵי צְלָמִים שָׁמוּר הוּא הָאָדָם, וְגוּפוֹ בְּקִיּוּם, וְרוּזַ שְׁרוּיָה בְּתוֹכוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁקְּרֵבִים יָמָיו, הֵם עוֹבְרִים מִמֶּנּוּ, וְזֶה עוֹלֶה לָזֶה, וְנִשְׁאָר אָדָם בְּלִי שְׁמִירָה, אָז (שיר ב) עַד שֶׁיָּפוּזַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שְׁנַיִם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בָּעוֹלָם, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, צָרִיךְ אָדָם לְעוֹרֵר [בְּדִין] תְּשׁוּבָה שֶׁיָּשׁוּב מֵהָרַשַּׁע [מֵזְזַטָּאָיו], שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ יוֹם נִכְתָּבִים פָּתָקִים, וְכֻלָּם נִמְצָאִים בְּתִיק כְּתוּבִים. אִם זָכָה אָדָם שֶׁיָּשׁוּב לְפָנָי רִבּוֹנוֹ, קוֹרְעִים אֶת הַפָּתָקִים שֶׁעָלָיו.

אַוֵּזר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לְפָנָי הָאָדָם אֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים, יוֹם הַתְּשׁוּבָה. אִם שָׁב מֵזְזַטָּאָיו – טוֹב. אִם לֹא – מְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ לַזְזוֹתָם פָּתָקִים. אוֹי כִּי הַתְּשׁוּבָה רוֹצָה לְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ.

אִם זָכָה בִּתְשׁוּבָה וְלֹא שִׁלֵּמָה כָּרָאוּי – תּוֹלִים לוֹ עַד אוֹתוֹ יוֹם אַוֵּזרוֹן שֶׁל עֲצֶרֶת, שֶׁהוּא שְׁמִינִי לָזָג. אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָי רִבּוֹנוֹ – נִקְרָעִים. וְאִם לֹא זָכָה – אוֹתָם פָּתָקִים יוֹצְאִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִמְסָרִים בִּידֵי מַלְאַךְ הַדִּין, וְהַדִּין נַעֲשֶׂה, וּפָתָקִים יוֹתֵר לֹא זוֹזְרִים עוֹד לְבֵית הַמֶּלֶךְ.

אָז מָעָבָרִים הַצְּלָמִים מִמֶּנּוּ וְלֹא נִמְצָאִים עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ מִמֶּנּוּ, הֲרֵי וַדַּאי שֶׁעָנָשׁ הַמֶּלֶךְ יַעֲבֹר עָלָיו וְיִטְעַם מִכּוֹס הַמָּוֶת. וּבְאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁל זַגָּ הָאַוֵּזרוֹן, הַמַּלְאָכִים הַמְעַנְּישִׁים מְזַמְּנִים, וְנוֹטְלִים אֶת הַפָּתָקִים. וְאַוֵּזר שֶׁנָּטְלוּ אוֹתָם, מָעָבָרִים הַצְּלָמִים, וְלֹא נִמְצָאִים [וְאִם נִמְצָאִים פָּגוּמִים, יַעֲבֹר עָלָיו מַזְזַלּוֹת וְכוּ'] בָּהֶם יָדַיִם. וְאִם נִמְצָאִים בָּהֶם יָדַיִם – דִּין גָּרוּעַ, אוֹ יַעֲבֹר עָלָיו דִּין שֶׁל מַזְזַלּוֹת רָעוֹת בַּפָּגָם שֶׁלָּהֶם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת זֶה.

וּבְסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים אוֹמְרִים יוֹתֵר, כְּשֶׁהָרֹאשׁ נִגְרָע וְיָמֵא הַגּוּף – בְּנוֹ אוֹ אִשְׁתּוֹ יִמְצָאוּ, וְהוּא יִסְתַּלֵּק. וְזֶה מְדֻבָּר כְּשֶׁלֹּא זָזַר כָּל אוֹתוֹ זְמַן בִּתְשׁוּבָה. אֲבָל אִם זָזַר, טַעַם הַמָּוֶת יִטְעַם וְיִתְרַפֵּא.

וְאִם הַגּוּף לֹא נִרְאֶה וְיָמֵא הָרֹאשׁ – הֵם מִסְתַּלְּקִים וְהוּא מִתְקַיֵּם, וְזֶה

מִדָּבָר כְּשֶׁבְּנוֹ הַקָּטָן בִּרְשׁוּתוֹ. וְאִם יָדָיו פְּגוּמִים, מַעֲשֶׂה יָדָיו פְּגוּמִים, רַגְלָיו – מַזָּלוֹת רוֹדְפוֹת אוֹתוֹ. בּוֹרְזַז הַצָּלָם וְזוֹזֵר, בּוֹרְזַז וְזוֹזֵר, עָלָיו כָּתוּב (דִּבְרִים כוז) בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב. וְזֶה כְּשֶׁהַלְּבָנָה מְאִירָה וְהַלַּיְלָה מְתֻקָּן בְּאוֹר.

אֲבָל צַדִּיקִים וְסִידִים, כָּל יוֹם וָיוֹם מִסְתַּכְּלִים בְּלִבָּם כְּאִלּוּ אוֹתוֹ יוֹם מִסְתַּלְּקִים מֵהָעוֹלָם, וְעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו רִבּוֹנָם, וְלֹא יִצְטָרְכוּ לְדָבָר אַזּוֹר. אַשְׁרֵי וֶחְלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי – כַּמָּה עֶלְיוֹנִים מַעֲשֵׂי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים [בְּרִיוֹת] שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, קוֹשֵׁר אוֹתָם בִּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁנּוֹטְלִים אוֹתָם לְמַטָּה וְעוֹשִׂים בָּהֶם מַעֲשֶׂה, מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁקָּשׁוּר בּוֹ, כְּגוֹן אֱזוֹב וְעֵץ אֶרֶז, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים.

וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁאֲזוּזִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ לוּלָב, וְאֶתְרוֹג, הֲדַס, וַעֲרָבָה, שֶׁכֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה. וְעַל כָּךְ שָׁנִינוּ, לֶאֱזוֹז אוֹתָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂה כְּדֵי לְעוֹרֵר זֶרֶם אוֹתוֹ שֶׁאוּזָּז בּוֹ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, בִּדְבָרִים וּמַעֲשֶׂה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת דָּבָר כְּדֵי לְעוֹרֵר דָּבָר אַזּוֹר.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי [בְּרָאתִיו] – לְעוֹרֵר כְּבוֹדִי. בְּרָאתִיו – לְיַזֵּד לִי. יְצַרְתִּיו – לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֶׂה [כּוֹזַ]. אַף עֲשִׂיתִיו – לְעוֹרֵר בּוֹ כּוֹזַ שֶׁלְּמַעְלָה.

דָּבָר אַזּוֹר כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר. וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו – הַיְנוּ כַּפּוֹת תְּמָרִים. יְצַרְתִּיו – הַיְנוּ וַעֲנַף עֵץ עָבֹת. אַף עֲשִׂיתִיו – הַיְנוּ וְעַרְבֵי נָחַל.

וְתִקּוּן שֶׁל זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, דַּיְקָא שֶׁהוּא זַמְּישִׁי עַל עָשׂוֹר. אֲבָל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, אוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן מִי הוּא? אֶלָּא יוֹם שֶׁיָּצָא רִאשׁוֹן לִנְסֹעַ [לְכָל] בְּמַעְיָנָיו שֶׁל מַיִם נוֹבְעִים, וְאָנוּ רוֹצִים לְהַמְשִׁיכוֹ לָעוֹלָם.

מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁקִּשֵּׁר בְּנֵי אָדָם בְּמַאֲסָר. בָּאָה אִמּוֹ הַגְּבִירָה וְהוֹצִיאָה

אוֹתָם לַזָּרוּת, וְהַמֶּלֶךְ מַשְׂגִּיזָז עַל כְּבוֹדָה וְנָתַן אוֹתָם בְּיָדֶיהָ. מָצְאָה אוֹתָם רְעֵבִים וּצְמֵאִים. אָמְרָה, הֲרֵי הוֹצֵאתִי אוֹתָם לַזָּרוּת, תָּבִיא לָהֶם אֹכֶל וּמַשְׁקֶה.

כָּךְ יוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה מוֹצִיא אֶת כֻּלָּם לַזָּרוּת, וְאָנוּ רְעֵבִים לְמָזוֹן וּצְמֵאִים לִשְׁתִיָּה. הִיא מְעַטֶּרֶת אֶת הַמֶּלֶךְ בְּעַטְרוֹתָיו. בַּיּוֹם הַזֶּה יָדַעְנוּ שָׁמַיִם נוֹבְעִים שׁוֹרִים עָפָה, שׁוֹאֲלִים לִשְׁתוֹת לְמִי שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם לַזָּרוּת, וְעַל כָּךְ קוֹרְאִים לוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן.

זֶה בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה, וְהוּא יָפֶה. אֲבָל בַּיּוֹם הַזֶּה, לְאַבְרָהָם שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל, אִם בְּעַנְנֵי כָבוֹד הוּא הֶרְאשִׁית אוֹ בְּמַיִם הוּא הֶרְאשִׁית, שֶׁאַבְרָהָם הִתְזִיל לַזּוֹפֵר בּוֹרוֹת מַיִם.

פְּרִי עֵץ הָדָר – זוֹ בְּאֵר שֶׁל יִצְחָק, שֶׁיִּצְחָק הִדַּר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקָרָא לוֹ עֵץ הָדָר. פֶּרְיוֹ שֶׁל עֵץ הֶהָדָר הַזֶּה יָדוּעַ. כַּפּוֹת תְּמָרִים – שֶׁכָּתוּב (תהלים צב) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, וְלֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם פֶּרוּד. וְלָכֵן לֹא כָתוּב וְכַפּוֹת, אֶלָּא כַּפּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עוֹלֶה זֶה בְּלִי זֶה. וּבָזֶה מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר הָאֹאת, מִבְּאֵר מַיִם עֶלְיוֹנִים שֶׁנּוֹבְעִים. הַהוּא מִתְמַלֵּא בַּתְּזוּלָה, וּמִמֶּנּוּ מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר עַד שֶׁנּוֹבַעַת לַכֹּל.

וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – זֶה עָנָף שֶׁל אֵילָן הַגָּדוֹל שֶׁהִתְזַזֵּק וְנִשְׂרַשׁ בְּשָׂרְשָׁיו, נַעֲשָׂה אֵילָן עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, שֶׁאָזוּזוּ בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁלּוֹ, עָנָף שֶׁהוּא עֵץ עָבֹת, עֵץ שֶׁאוֹזֵז אֶת הֶעָבוֹת, שֶׁהֲרֵי מִזֶּה נוֹטֵל יְסוֹד הָעוֹלָם וּמִתְמַלֵּא כְּדֵי לְהָרִיק בַּבְּאֵר, זֶהוּ עוֹלַם אֶרֶץ הַהַשְׁקָאָה.

וְעַרְבֵי נָחַל – שְׁנַיִם הֵם, שְׁנֵי נַחֲלֵי מַיִם מִתְכַּנְּסִים לְתוֹכָם לְהָרִיק לַצַּדִּיק. דָּבָר אַזּוֹר וְעַרְבֵי נָחַל – אֵלֶּה הֵם גְּבוּרוֹת שֶׁאָזוּזוֹת בְּיִצְחָק, שֶׁבָּאִים מִצַּד אוֹתוֹ נַחַל עֶלְיוֹן וְלֹא מִצַּד הָאָב. לָכֵן הַכֹּל נָאֶה, וְלֹא מְבַשֵּׁם לַפָּרוֹת, וְלֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת. וְעַרְבֵי נָחַל – שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁהַגּוּף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. אֲבָל וְעַרְבֵי נָחַל וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְאֵלֶּה הֵם כֻּלָּם לְרוֹקֵן מַיִם לַבְּאֵר.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן ג״ן)

מַהוּ פְּרִי עֵץ הָדָר? עֵץ הָאֶתְרוֹג. וּמַהוּ הָדָר? הָדָר עַל הַכֹּל, וְהַיְנוּ הָדָר שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁזוּר. וְהַיְנוּ עַל שֵׁם נְקֻבָּה, וְעַל שְׁמָהּ נִלְקְחָה נְקֵבָה מֵאָדָם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם עוֹלָם הַתַּזְוֻתוֹן בְּלֹא נְקֵבָה. וּמָה הַטַּעַם נִקְרֵאת נְקֵבָה? עַל שֵׁם שֶׁנְּקָבֶיהָ רְוָזִים, וְיֵשׁ לָהּ נְקָבִים יְתֵרִים עַל הָאִישׁ, וּמַה הֵם הַנְּקָבִים: שְׁדַיִם וָרֶחֶם וּבֵית קִבּוּל הַוָּלָד.

וּמַה שֶּׁאָמְרוּ, שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁהוּא הָדָר לְכָל סִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ – כֵּן. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל הַסְּפָרִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וּמַהוּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים? אֶלָּא קֹדֶשׁ שֶׁהוּא קֹדֶשׁ לְקָדָשִׁים. וּמַה הֵם קָדָשִׁים? אֵלּוּ שֶׁכְּנֶגֶד שֵׁשׁ קְצָווֹת שֶׁבָּאָדָם, וְקֹדֶשׁ יִהְיֶה לָהֶם קֹדֶשׁ לְכֻלָּם.

וּמַהוּ קֹדֶשׁ? זֶה אֶתְרוֹג, שֶׁהוּא הָדָר לַכֹּל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הָדָר? אַל תִּקְרֵי הָדָר אֶלָּא ה׳ דָּר, זֶה אֶתְרוֹג שֶׁהוּא נִפְרָד מֵאֶגֶד הַלּוּלָב, וְאֵין מִצְוַת לוּלָב קַיֶּמֶת אֶלָּא בּוֹ, וְהוּא גַּם כֵּן אָגוּד עִם הַכֹּל, שֶׁעִם כָּל אֶזְוָד הוּא, וְעִם כֻּלָּם יַזְוֵד הוּא.

וּמַהוּ הַלּוּלָב? כְּנֶגֶד זוּט הַשִּׁדְרָה. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – שֶׁעֲנָפָיו זוֹקְפִים אֶת רֻבּוֹ, וְאִם אֵין עֲנָפָיו זוֹקְפִים אֶת רֻבּוֹ – אֵינוֹ כְּלוּם. מִפְּנֵי מָה? מָשָׁל לְאָדָם שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו יָגֵן עַל רֹאשׁוֹ, הֲרֵי זְרוֹעוֹתָיו שְׁנַיִם וְרֹאשׁוֹ שִׁלְשָׁה, וְהַיְנוּ עָנָף לִשְׁמֹאל, עָבֹת לְיָמִין, וְנִמְצָא עֵץ בָּאֶמְצַע. וְלָמָּה נֶאֱמַר בּוֹ עֵץ? שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הָאִילָן.

וּמַה זֶּה עַרְבֵי נָזַל? שׁוֹקֵי הָאָדָם שֶׁהֵם שְׁתַּיִם. וּמַהוּ לָשׁוֹן שֶׁל עַרְבֵי נָזַל? מִשּׁוּם שֶׁגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם הוּא לַמַּעֲרָב, וּמִשָּׁם יוֹנֵק כּוֹזוֹ, וְשֶׁל צָפוֹן הוּא קָטָן מִמֶּנּוּ מַהֲלַךְ זֵמֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהוּא בְּרוּזוֹ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, וּבוֹ פּוֹעֵל וְנִקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְהֵם שְׁנֵיהֶם עֲצִים. דָּבָר אַזֵּר עַרְבֵי – שֶׁפָּעָמִים מִעָרְבִים פָּעֳלָתָם זֶה עִם זֶה. מַה זֶּה עַרְבֵי נָזַל? נָזַל הוּא עַל שֵׁם הַמָּקוֹם שֶׁהֵם קְבוּעִים בּוֹ שֶׁשְּׁמוֹ נָזַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנָּזְלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם.

מַהוּ יָם? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה אֶתְרוֹג. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁכָּל מִדָּה וּמִדָּה מֵאֵלּוּ הַשִּׁבְעָה נִקְרֵאת נַזָּל? שֶׁנֶּאֱמַר וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל, אַל תִּקְרֵי נַחֲלִיאֵל אֶלָּא נַזָּלִי אֵל. וְעוֹד שָׁם, מָה לֵב, הָדָר פְּרִי הַגּוֹף, אַף יִשְׂרָאֵל פְּרִי עֵץ הָדָר. מָה אִילָן תָּמָר, עֲנָפָיו סְבִיבָיו וְלוּלָבוֹ בָּאֶמְצַע, אַף יִשְׂרָאֵל נָטְלוּ גּוּף הָאִילָן הַזֶּה שֶׁהוּא לִבּוֹ, וּכְנֶגֶד הַגּוּף זוּטוֹ הַשִּׁדְרָה בָּאָדָם שֶׁהוּא עִקַּר הַגּוּף. וּמַה לּוּלָב זֶה כָּתוּב לוֹ לֵב, אַף לֵב מָסוּר לוֹ. וּמַה לֵב זֶה שִׁלְשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת זָכְמָה בּוֹ, אַף בְּכָל נָתִיב מֵהֶן צוּרָה שׁוֹמֶרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: ע״כ מההשמטות

דָּבָר אַחֵר, וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר – זֶה אַבְרָהָם. כַּפֹּת תְּמָרִים – זֶה יִצְחָק. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – זֶה יַעֲקֹב. וְעַרְבֵי נָחַל – אֵלֶּה הֵן שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת שֶׁאָמַרְנוּ.

וּמִי שֶׁשּׁוֹנֶה זֶה, מִשּׁוּם שֶׁעֵץ עָבֹת זֶה יַעֲקֹב, שֶׁאוֹחֵז אֶת כָּל הַחֶלְקִים, וַדַּאי זֶה יַעֲקֹב. אֲבָל הֲרֵי בְּאַרְנוּ, פְּרִי עֵץ הָדָר – זוֹ בְּאֵר יִצְחָק, זוֹ גְּבוּרָה תַּחְתּוֹנָה. כַּפֹּת תְּמָרִים – כַּפֹּת זָסֵר, דֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשָׁר בַּבְּאֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ג) כִּפּוּתִים בְּסַרְבָּלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה לֹא עוֹלִים זֶה בִּכְלִי זֶה. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת, עָנָף הוּא עֶלְיוֹן שֶׁנַּעֲשָׂה עֵץ עָבוֹת וְאוֹחֵז לְכָל צַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. עַרְבֵי נָחַל – זֶה יִצְחָק, בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁאָחוּזִים בְּצַד הַנַּחַל וְלֹא בְּצַד הָאָב. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַף עַל גַּב שֶׁבַּנַּחַל הַזֶּה לֹא נִמְצָא דִּין, מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנּוּ דִּינִים.

וְרַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן פָּרַשׁ, וְעַרְבֵי נָחַל – אֵלּוּ שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁיּוֹצְאִים מֵהֶם מַיִם, וְיָפֶה. אֲבָל בֹּא רְאֵה, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁשְּׁתֵּי דְּרָגוֹת אֵלֶּה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, פְּרִי וְכִנּוּס גָּדוֹל [הַבְּרָכוֹת] יוֹצְאִים מֵהֶם, וְעַרְבֵי נַחַל לֹא יוֹצְאִים מֵהֶם לֹא פְּרִי וְלֹא טַעַם וְלֹא רֵיחַ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ, וְהַכֹּל יָפֶה.

וְעַל כֵּן אֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאל, כְּנֶגֶד הַלֵּב. לוּלָב בִּימִין. כַּפֹּת בַּכֹּל, וְקָשׁוּר בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק כַּפּוֹת הוּא בְּכָל הַצְּדָדִים וְקָשׁוּר בַּכֹּל, וְזֶהוּ קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה.

וְיָפֶה אָמַר בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה שֶׁכֹּל אֵלֶּה הֵם אוֹרְזִים שֶׁמַּזְמִינִים הָעָם הַקָּדוֹשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁצְּרִיכִים לִמְצֹא אוֹתָם, כְּיוָן שֶׁהִזְמִין אוֹתָם, וּבָהֶם מְבַקֵּשׁ אָדָם בַּקָּשָׁתוֹ לַמֶּלֶךְ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, לִזְכּוֹת בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּסִימָנִים רְשׁוּמִים מִתּוֹךְ הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִצָּוְוּ בַּדִּין, וּמָהֵם הַסִּימָנִים? סִימָנֵי הָאֱמוּנָה, זוֹתָם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּכְנְסוּ לִבְנֵי הַמֶּלֶךְ לְדִין, וּבָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים מִי מֵהֶם נִצָּוּז. יָצָא לְגָיוֹן אֶזְוֵד מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ מִי נִצָּוּז? אָמַר לָהֶם, מִי שֶׁיֵּצֵא וּבְיָדוֹ סִימָנֵי הַמֶּלֶךְ, הוּא שֶׁנִּצָּוּז.

כָּךְ כָּל הָעוֹלָם נִכְנָסִים לְדִין לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהוּא דָּן אוֹתָם מִיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, עַד זְמַנּוֹ עֲשָׂרָה יוֹם לַחֹדֶשׁ, וּבֵין כָּךְ נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם צַדִּיקִים בִּתְשׁוּבָה, טְרוּזִים בַּסֵּכָּה וְלוּלָב וְאֶתְרוֹג, וְלֹא יוֹדְעִים מִי נִצָּוּז בַּדִּין. הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שׁוֹאֲלִים, מִי נִצָּוּז בַּדִּין? אוֹמֵר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵלֶּה שֶׁמּוֹצִיאִים בִּידֵיהֶם אֶת הַסִּימָנִים שֶׁלִּי, הֵם נִצָּוּז בַּדִּין.

בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּרֹאשָׁם הַמֶּלֶךְ, בִּתְשְׁבֻּזוֹת הַהַלֵּל, נִכְנָסִים לַסֵּכָּה, אֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאל, לוּלָב בִּימִין. כֻּלָּם רוֹאִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְשׁוּמִים בִּרְשׁוּמֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

עַד כָּאן זְדָוֹת הַכֹּל, זְדָוֹת הָאוֹרְזִים, וַאֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם שְׁמֻזִּים בַּזְּדָוָה וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנָּה, וְלָכֵן מַקְרִיבִים בְּכָל יוֹם עֲלֵיהֶם לְהַטִּיל עֲלֵיהֶם שָׁלוֹם, וְיִתְבָּרְכוּ מֵאִתָּנוּ. מִכָּאן וָהָלְאָה יוֹם אֶזְוֵד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁשָּׁמֻזּוּ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. שֶׁהֲרֵי יוֹם זֶה מִן הַמֶּלֶךְ בִּלְבַדּוֹ וְזְדָוָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין אוֹרְזִים וְכוּ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, אֲנִי וְזַבְצָלְתִּ הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. כַּמָּה וְזַבִּיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אוֹתָהּ, וְהִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ תָּמִיד. וְכַמָּה מְשַׁבְּחִים וּמְזַמְּרִים מַזְמִינָה תָּמִיד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאָזוּזִים בּוֹ בְּגוֹרַל הַזֶּלֶק הַקָּדוֹשׁ, כַּכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ וְגוֹ'. אֲנִי וְזַבַצָלְתִּ הַשָּׁרוֹן – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעוֹמֶדֶת בַּיְפִי שֶׁל נוֹי בְּגַן עֵדֶן. הַשָּׁרוֹן – שֶׁהִיא עָרָה וּמְשַׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

דָּבָר אַחֵר, אֲנִי וְזַבַצָלְתִּ הַשָּׁרוֹן – שֶׁרוֹצָה לִהְיוֹת מִשְׁקָה מֵהַשְׁקָיַת הַנְּזָלִים הָעֲמוֹק, מִקּוֹר הַנְּזָלִים, כַּנֶּאֱמַר וְהָיָה הַשָּׁרָב לַאֲגַם. [נ"א (ישעיה לג) וְהָיָה הַשָּׁרוֹן כָּעֲרָבָה] שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שֶׁעוֹמֶדֶת בְּעֹמֶק הַכֹּל. מִי הֵם הָעֲמָקִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. וְזַבַצָלְתִּ הַשָּׁרוֹן. וְזַבַצָלְתִּ – מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַשְׁקָאַת הַנְּזָלִים שֶׁיּוֹצְאִים וְלֹא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שׁוֹשַׁנָּה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֹמֶק הַכֹּל, נִסְתָּר מִכָּל הַצְּדָדִים.

בֹּא רְאֵה, בַּתְּזוֹלָה יְרֵקָה כַּזַּבַצָלְתִּ, שֶׁהָעֲלִים שֶׁלָּהּ יְרֵקִים, אַזַּר כָּךְ שׁוֹשַׁנָּה אֲדֻמָּה בִּגְוָנִים לְבָנִים. שׁוֹשַׁנָּה בְּשִׁשָּׁה עָלִים. שׁוֹשַׁנַּת – שֶׁמִּשְׁתַּנֵּית מִגָּוֶן לְגָוֶן וּמְשַׁנָּה אֶת גְּוָנֶיהָ.

שׁוֹשַׁנַּת – בַּתְּזוֹלָה וְזַבַצָלְתִּ. בִּזְמַן שֶׁרוֹצָה לְהִזְדַּוֵּג בַּמֶּלֶךְ נִקְרֵאת וְזַבַצָלְתִּ, אַזַּר שֶׁנִּדְבְּקָה עִם הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת הִיא נִקְרֵאת שׁוֹשַׁנַּת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שיר ה) שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שֶׁהִיא מְשַׁנָּה אֶת גְּוָנֶיהָ לִפְעָמִים לְטוֹב וְלִפְעָמִים לְרַע, לִפְעָמִים לְרַחֲמִים וְלִפְעָמִים לְדִין.

וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם (בראשית ב). בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׁגִּיחִים בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם וְכִבֵּד אוֹתוֹ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן, רָצָה מִמֶּנּוּ לְהִדָּבֵק בּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא יְזִידִי, וּבַכֹּל יְזִידִי, וּבְמָקוֹם שֶׁל דְּבֵקוּת יְזִידָה שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנָּה וְלֹא מִתְהַפֵּךְ לְעוֹלָמִים בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר יָזִיד שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ. זֶהוּ

שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן.

אַחַר כָּךְ סָטוּ מִדַּרְכּוֹ הָאֱמוּנָה וְעָזְבוּ אֶת הָעֵץ הַיְּחִידִי, הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָאֵילָנוֹת, וּבָאוּ לְהִדָּבֵק בְּמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה וּמִתְהַפֵּךְ מִגָּן לְגָן וּמִטּוֹב לְרַע וּמֵרַע לְטוֹב, וְיָרְדוּ מִלְמַעְלָה מַטָּה, וְנִדְבְּקוּ לְמַטָּה בְּשִׁנּוּיִים רַבִּים, וְעָזְבוּ אֶת הָאִילָן הַיְחִידִי הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָאִילָנוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְגוֹ'.

וַדַּאי שֶׁאָז הִתְהַפֵּךְ לִבָּם בְּאוֹתוֹ הַצַּד מַמָּשׁ, לִפָּעָמִים לְטוֹב לִפָּעָמִים לְרַע, לִפָּעָמִים לִרְוָחִים לִפָּעָמִים לִדְחִין. בַּדָּבָר הַזֶּה נִדְבְּקוּ בּוֹ וַדַּאי, בִּקְשׁוּ וְשִׁבּוּשׁוֹת רַבִּים וְנִדְבְּקוּ בָּהֶם.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָדָם, עָזַבְתָּ חַיִּים וְנִדְבַּקְתָּ בַּמָּוֶת. חַיִּים – שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן, שֶׁנִּקְרָא חַיִּים, שֶׁמִּי שֶׁאוֹחֵז בּוֹ לֹא טוֹעֵם מָוֶת לְעוֹלָמִים. נִדְבַּקְתָּ בְּעֵץ אַחֵר – הֲרֵי וַדַּאי הַמָּוֶת כְּנֶגְדְּךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, וְכָתוּב (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה. וַדַּאי שֶׁנִּדְבַּק בִּמְקוֹם הַמָּוֶת וְעָזַב מְקוֹם הַחַיִּים. מִשּׁוּם כָּךְ נִגְזַר עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מָוֶת.

אִם הוּא זָטָא, מָה זָטְאוּ כָּל הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל הָעוֹלָם אָכְלוּ מֵהָעֵץ הַזֶּה וְזֶה קָרָא לְכֻלָּם – לֹא כָךְ! אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עָמַד עַל רַגְלָיו, רָאוּ אוֹתוֹ כָּל הַבְּרִיּוֹת וּפָחֲדוּ מִלְּפָנָיו, וְהָיוּ נוֹסְעִים אַחֲרָיו כַּעֲבָדִים אַחַר הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אָמַר לָהֶם: אֲנִי וְאַתֶּם (תהלים צה) בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה וְגוֹ'. וְכֻלָּם הָלְכוּ אַחֲרָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁאָדָם מִשְׁתַּחֲוֶה לְמָקוֹם זֶה וְנִדְבָּק בּוֹ, כֻּלָּם נִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו, וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם.

וְאָז הִשְׁתַּנָּה הָאָדָם לְכַמָּה גְּוָנִים, לִפָּעָמִים דִּין לִפָּעָמִים רַחֲמִים, לִפָּעָמִים מָוֶת לִפָּעָמִים חַיִּים, וְלֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּם תָּמִיד בְּאֶחָד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם גָּרַם לוֹ, וְלָכֵן נִקְרָא זֵרֵב הַמִּתְהַפֶּכֶת, הַמִּתְהַפֶּכֶת מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, מִטּוֹב לְרַע, מֵרַחֲמִים לְדִין, מִשָּׁלוֹם לְקָרָב, מִתְהַפֶּכֶת הִיא בַּכֹּל, טוֹב וָרַע,

שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע.

וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, לְרַוְּחָם עַל מַעֲשָׂיו, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ וְגוֹ'. וְהוּא לֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ וְנִמְשַׁךְ אַחַר אִשְׁתּוֹ, וְגָרַשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי אִשָּׁה עוֹלָה לְמָקוֹם [לְמָקוֹם זֶה] וְלֹא יוֹתֵר, וְהָאִשָּׁה גָּרְמָה מָוֶת לַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, לָעוֹלָם הַבָּא כָּתוּב (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי. כִּימֵי הָעֵץ – אוֹתוֹ שֶׁנּוֹדַע בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. כָּתוּב (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְזֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ וְגוֹ'.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי זְזָיָא, כָּתוּב וַיְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. שָׁם בְּקִיּוּמוֹ יַעֲקֹב, וְכָאן בְּמִיתָתוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב וַיִּקְרַב יוֹם יִשְׂרָאֵל לָמוּת, אֶלָּא יְמֵי, וְכִי בְּכַמָּה יָמִים מֵת בֶּן אָדָם? וַהֲרֵי בְּשָׁעָה אַוָּזת, בְּרֶגַע אָוֶד מֵת וְיוֹצֵא מִן הָעוֹלָם.

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁעוֹמֵד בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה נִפְקָדִים לְפָנָיו וְנִכְנָסִים בְּזֶשְׁבּוֹן, וּכְשֶׁנִּקְרָבִים לְפָנָיו לְהִכָּנֵס בְּזֶשְׁבּוֹן, מֵת הָאָדָם, וּמֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלָיו אֶת רוּחוֹ. אוֹתוֹ הַהֶבֶל שֶׁהוֹצִיא וְנָפַח בּוֹ, מֵשִׁיב אוֹתוֹ אֵלָיו.

אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁכָּל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁיָּמָיו הִתְקָרְבוּ אֶל הַמֶּלֶךְ בְּלִי בוּשָׁה, וְלֹא נִדְחָה יוֹם אֶחָד מֵהֶם הַזּוֹטָה שֶׁיִּמָּצֵא שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ זֶטָא, לָכֵן כָּתוּב בְּצַדִּיקִים קְרִיבָה. [וְאֵיךְ יִקְרְבוּ] מִשּׁוּם שֶׁקְּרֵבִים יָמָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִי בוּשָׁה.

אוֹי לָרְשָׁעִים, שֶׁלֹּא כָתוּב בָּהֶם קְרִיבָה, וְאֵיךְ יִקְרְבוּ הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי כָּל יָמָיו נִמְצְאוּ בַּזֶּטָאי הָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא יִקְרְבוּ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא יִמָּנוּ לְפָנָיו וְלֹא יִזָּכְרוּ לְמַעְלָה, אֶלָּא הֵם מִתְכַּלִּים מִתּוֹכָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ.

וְכָאן וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַדַּאי, בְּלִי בוּשָׁה, בִּשְׁלֵמוּת, בְּזֻוְּדָוָה שְׁלֵמָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר שָׁלֵם מִיַּעֲקֹב. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, שָׁלֵם? שָׁלֵם הָיָה, אֲבָל לֹא שָׁלֵם בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּשָׁעָה שֶׁיְּמֵי הָאָדָם נִפָּקְדִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, יֵשׁ צַדִּיק שֶׁנִּפְקָדִים יָמָיו, וְהֵם רְזוּקִים מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְיֵשׁ צַדִּיק שֶׁכַּאֲשֶׁר נִפְקָדִים יָמָיו, הֵם קְרוּבִים וּסְמוּכִים לַמֶּלֶךְ וְלֹא מְרֻזָּקִים, נִכְנָסִים בְּלִי בוּשָׁה וּקְרֵבִים לַמֶּלֶךְ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת.

וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף. אָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, וְכִי שְׁאָר הַשְּׁבָטִים לֹא בָּנָיו הֵם? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹסֵף הָיָה בְּנוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאֵשֶׁת פּוֹטִיפַר דָּוְזָקָה אֶת יוֹסֵף, מַה כָּתוּב? וַיְבָא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת. פָּסוּק זֶה הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וְאֵין אִישׁ בַּבַּיִת, מַה זֶּה מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת? אֶלָּא לְהַכְלִיל אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהָיְתָה שָׁם וְנִמְצְאָה שָׁם, וּמִשּׁוּם כָּךְ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת, אֲבָל אִישׁ אַוְזר הָיָה שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהֵרִים יוֹסֵף עֵינָיו וְרָאָה אֶת דְּמוּת אָבִיו, יָשַׁב בְּקִיּוּמוֹ וְנִרְתַּע לְאָוְזוֹר.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה אָמַרְתָּ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר, זַיֶּיךְ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אַוְזר יָבֹא לְבָרֵךְ אֶת בָּנֶיךָ וְיִתְבָּרְכוּ בּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְמָאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר יָדַעְתִּי בְנִי, לָמָּה אָמַר יָדַעְתִּי אַוְזר? אֶלָּא אָמַר יָדַעְתִּי בְנִי, בִּזְמַן שֶׁעָמַדְתָּ בְּגוּפְךָ שֶׁאַתָּה בָּרוּר, כְּשֶׁרָאִיתָ אֶת דְּמוּתִי וְשַׁבְתָּ בְּקִיּוּמְךָ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי, עַל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ שֶׁזֶּהוּ הַבְּכוֹר, גַּם הוּא יִהְיֶה לְעָם וְגַם הוּא יִגְדָּל, וְכָאן מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, לִבְנוֹ לְיוֹסֵף מַמָּשׁ.

דָּבָר אַוְזר וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף – שֶׁבִּדְמוּת אַוְזת הָיוּ נִרְאִים. שֶׁכָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת יוֹסֵף, הָיָה מֵעִיד שֶׁבְּנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַכֹּל כָּךְ

הוּא, וְעוֹד, שֶׁיּוֹסֵף זָן אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו בְּזִקְנוּתוֹ, וְלָכֵן בְּנוֹ מַמָּשׁ יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, לָמָּה לְיוֹסֵף וְלֹא לְאַחֵר? מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ מִשָּׁם.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבָּנָיו יִשְׁתַּעְבְּדוּ בַּגָּלוּת שָׁם בְּמִצְרַיִם, לָמָּה לֹא נִקְבַּר שָׁם כְּדֵי שֶׁזְּכוּתוֹ תָּגֵן עַל בָּנָיו? לָמָּה רָצָה לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים קג) כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים, אֵיפֹה הָרַחֲמָנוּת?

אֶלָּא, כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה יוֹרֵד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, הָיָה מְזוּזָד, וְהָיָה אוֹמֵר: זֹס וְזָלִילָה יִכְלוּ בָנַי בֵּין הָעַמִּים, וְאוּלַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְסַלֵּק שְׁכִינָתוֹ מִמֶּנִּי כְּבַתְּחִלָּה. מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב וְגוֹ', [וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל] אַל תִּירָא מֵרְדָה מִצְרַיְמָה כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם. וּמַה שֶּׁאָמַרְתָּ אוּלַי אֲסַלֵּק שְׁכִינָתִי מִבֵּינְךָ – אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה.

אָמַר עוֹד, מְזוּזָד אֲנִי שָׁמָּא אֶקָּבֵר שָׁם וְלֹא אֶזְכֶּה עִם אֲבוֹתַי. אָמַר לוֹ, וְאָנֹכִי אֲעַלְךָ גַּם עָלֹה. אֲעַלְךָ – מִמִּצְרַיִם. גַּם עָלֹה – לְהִקָּבֵר בְּקָבֶר אֲבוֹתֶיךָ.

מִשּׁוּם כָּךְ רָצָה לְהַעֲלוֹת עַצְמוֹ מִמִּצְרַיִם: אָזוּד – כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ מִמֶּנּוּ יְרָאָה, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָפֵר מִיְּרָאָתָם. וְאָזוּד – שֶׁרָאָה שֶׁשְּׁכִינָה תָּשִׁים מְדוֹרָהּ בֵּין בָּנָיו בַּגָּלוּת. וְאָזוּד – כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה גּוֹפוֹ דָּר בֵּין גּוֹפוֹת אֲבוֹתָיו לְהִכָּלֵל בֵּינֵיהֶם, וְלֹא יִמָּנֶה עִם רִשְׁעֵי מִצְרַיִם.

וְשָׁנִינוּ, הַגּוּף שֶׁל יַעֲקֹב נִמְשַׁךְ מִיָּפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהָיְתָה דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב דְּמוּת עֶלְיוֹנָה וּקְדוֹשָׁה, דְּמוּת שֶׁל הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא רָצָה לְהִקָּבֵר בֵּין רְשָׁעִים. וְסוֹד הַדָּבָר, שֶׁבָּאָבוֹת אֵין כְּלָל פָּרוּד, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי.

וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף. בְּנוֹ – בִּדְמוּת אַזַּת שֶׁל הַפָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁבִּרְצוֹן הָרוּחַ וְהַלֵּב הוֹלִיד אוֹתוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית ל) הַמְעַט קָחָתְךָ אֶת אִישִׁי, שֶׁכָּל רְצוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה בְּרָחֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף.

שָׁנִינוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (דברים כט) הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ וְגוֹ'. הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ, בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִזְּוַטָּאָיו וּלְהִסְתַּכֵּל שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל מַה שֶּׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם מַעֲשִׂים כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר וְנִכְנָסִים בְּזֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'?! אִם כָּךְ, אֵיךְ לֹא יִשְׁמֹר אָדָם מִלַּזְטָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. וְשָׁנִינוּ, אֲפָלוּ אוֹתוֹ [מִי] מַה שֶּׁזְּשַׁשַּׁב אָדָם וְעָלָה בִּרְצוֹנוֹ, הַכֹּל נִמְצָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נֶאֱבָד מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁנִּכְנְסָה לֵאָה אֶל יַעֲקֹב וְנָתְנָה לוֹ אוֹתָם סִימָנִים שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב לְרָחֵל, עָלָה בִּרְצוֹנוֹ שֶׁהִיא רָחֵל וְשִׁמֵּשׁ בָּהּ תַּשְׁמִישׁ, וְאוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) כּוֹזִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, וְסָבַר שֶׁהִיא רָחֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת וְנִסְתָּרוֹת וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁבַּזְּשֻׁכָּה, הֶעֱלָה אוֹתוֹ רָצוֹן לִמְקוֹמוֹ, וּבְכוֹרַת רְאוּבֵן עָלְתָה לְיוֹסֵף. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַרֵי שֶׁל רָחֵל הָיְתָה אוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁיָּצְאָה מִיַּעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה שֶׁלָּהּ, אוֹתָהּ בְּכוֹרָה מַמָּשׁ שֶׁל רְאוּבֵן יָרַשׁ יוֹסֵף, וְרָחֵל יָרְשָׁה אֶת שֶׁלָּהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, סוֹד הַדָּבָר, לֹא הִתְעַלָּה רְאוּבֵן בַּשֵּׁם כִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים, אֶלָּא רְאוּבֵן, כְּלוֹמַר רְאוּ בֵן. רְאוּ בֵּן סְתָם. וְהַבֵּן הַזֶּה לֹא נוֹדַע שְׁמוֹ. וְעַל כֵּן לֹא קָרְאָה לֵאָה בְּנִי בַּשֵּׁם הַזֶּה, וְלֹא נִקְרָא רְאוּ בְנִי, שֶׁהַרֵי לֵאָה יָדְעָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה.

וְשָׁנִינוּ, גָּלוּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין רָצוֹן יַעֲקֹב הָיָה לַזְּוַטָּא לְפָנָיו בָּזֶה וְלֹא הִסְתַּכֵּל בְּרָצוֹן בְּאִשָּׁה אֲזֻרַת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כִּשְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְעַל כָּךְ כָּתוּב (שם לה) וַיִּהְיוּ בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר, שֶׁהַרֵי בְּנֵיהֶם שֶׁל שְׁאָר הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֲזֻרִים, וַהֲרֵי דָּבָר זֶה יָדוּעַ בֵּין הַזְּבֻרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, בְּנוֹ מַמָּשׁ, מֵהָרִאשִׁית וְעַד הַסִּיּוּם [בְּנוֹ] הָיָה בְּנוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּמֶּה הִשְׁבִּיעַ יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ אוֹת הַבְּרִית שֶׁהָיָה רָשׁוּם בְּבְשָׂרוֹ, שֶׁזּוֹ וְזֶשִׁיבוּת הָאָבוֹת יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּבְרִית זוֹ הִיא סוֹד שֶׁל יוֹסֵף.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאַבְרָהָם וּבְיַעֲקֹב כָּתוּב שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי. תַּחַת יֶרְכִּי, כְּלוֹמַר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָמוּז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּמוֹצִיא זֶרַע קָדֵשׁ נֶאֱמָן לָעוֹלָם. בְּיִצְחָק לֹא כָתוּב, כִּי יָצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו.

עוֹד, מָה הַטַּעַם שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי, אַל נָא תִּקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם? אֶלָּא אָמַר לוֹ יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, בָּרְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה הִשְׁבַּעְתִּי לִי, שֶׁהוֹצִיא זֶרַע קָדוֹשׁ נֶאֱמָן לָעוֹלָם, וְנִשְׁמָר וְלֹא נִטְמָא לְעוֹלָמִים, שֶׁלֹּא יִקָּבֵר בֵּין אוֹתָם הַטְּמֵאִים שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר זַמּוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יוֹסֵף, שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ מֵעַל הַכֹּל, לָמָּה נִקְבַּר בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא שָׁנִינוּ, כָּתוּב (שם א) הָיֹה הָיָה דְבַר ה׳ אֶל יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה, רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲזַ לָמָּה כָּאן שְׁכִינָה? אֶלָּא כָּתוּב עַל נְהַר כְּבָר, וְכָתוּב וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה׳. אַף כָּאן, אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף נִשְׁלַךְ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם יוֹסֵף יַעֲלֶה מִכָּאן, הַגָּלוּת לֹא תִתְקַיֵּם, אֶלָּא תִּהְיֶה קְבוּרָתוֹ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נִטְמָא, וְיִסְבְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַגָּלוּת.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רָאָה יַעֲקֹב שֶׁהֲרֵי בַּכֹּל נִתְקַן לַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּאָבוֹת [כָּאָבוֹת]. אָמַר, אִם כָּךְ, יִקָּבֵר, אֵיךְ הַגּוּף הַזֶּה יִתְאַוֵּד בָּאָבוֹת. וַאֲפִלּוּ הַמְּעָרָה שֶׁנִּקְבַּר שָׁם נִקְרֵאת מַכְפֵּלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁל מַכְפֵּלָה הוּא שְׁנַיִם וְאֶוָּד, אַף הַמְּעָרָה שְׁנַיִם וְאֶוָּד.

וּבֹא וּרְאֵה, הָאָבוֹת זָכוּ לְהִקָּבֵר שָׁם הֵם וְזִוּוּגֵיהֶם. יַעֲקֹב – הוּא וְלֵאָה. מָה הַטַּעַם רָוזֵל לֹא, וַהֲרֵי כָּתוּב וְרָוזֵל עֲקָרָה, שֶׁהִיא עִקַּר הַבַּיִת? אֶלָּא לֵאָה זָכְתָה בּוֹ לְהוֹצִיא שִׁשָּׁה שְׁבָטִים מִגֶּזַע קָדוֹשׁ בָּעוֹלָם יוֹתֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא

נִתְּנָה עִמּוֹ לְזִווּג בַּמְּעָרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יָמֶיהָ הָיְתָה לֵאָה עוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים, וּבָכְתָה בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, כְּשֶׁשְּׁמְעָה שֶׁהוּא צַדִּיק, וּתְפָלָּה הִיא הִקְדִּימָה לוֹ, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁמַּקְדִּימָה וְיוֹשֶׁבֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים לִשְׁאֹל.

רָזֵל לֹא יָצְאָה לַדְּרָכִים לְעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ זָכְתָה לֵאָה לְהִקָּבֵר עִמּוֹ, וְרָזֵל קְבוּרָתָהּ עוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים וְנִקְבְּרָה שָׁם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן אָרְם מֵתָה עָלַי רָזֵל. מַה זֶּה עָלַי? עָלַי וַדַּאי, כְּלוֹמַר בְּגָלָלִי. בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדָּרֶךְ – בְּגָלָלִי מֵתָה בַּדֶּרֶךְ, שֶׁלֹּא יָצְאָה בִּשְׁבִילִי לְעוֹלָמִים כְּמוֹ אֲזוֹתָהּ.

מִשּׁוּם כָּךְ, לֵאָה שֶׁיָּצְאָה וּבָכְתָה בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, זָכְתָה לְהִקָּבֵר עִמּוֹ. רָזֵל שֶׁלֹּא רָצְתָה לָצֵאת וְלִשְׁאֹל בִּשְׁבִילוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ קְבוּרָתָהּ בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים, וְסוֹד הַדָּבָר הֲרֵי בֵּאַרְנוּ וְנִתְבָּאֵר, זֶה בְּגָלוּי וְזֶה בְּנִסְתָּר.

וּבֹא וּרְאֵה, שֶׁשָּׁנִינוּ, דְּמָעוֹת רַבּוֹת שָׁפְכָה אוֹתָהּ לֵאָה הַצַּדֶּקֶת כְּדֵי לִהְיוֹת זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְלֹא שֶׁל אוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע. וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁשּׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁנִּגְזַר עָלָיו עֹנֶשׁ – הוּא יִקָּרַע, וְלֹא יוּכַל אוֹתוֹ עֹנֶשׁ לִשְׁלֹט בּוֹ. מִכְּלָאָה, שֶׁהֲרֵי נִגְזַר עַל לֵאָה לִהְיוֹת זֶלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו, הִיא בִּבַקָּשָׁתָהּ הִקְדִּימָה לְיַעֲקֹב וְלֹא נִתְּנָה לְעֵשָׂו.

אָמַר רַבִּי זֵיְיא, וְשָׁכַחְתִּי עִם אֲבוֹתַי. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת נִתְבָּאֵר שֶׁהִסְתַּכְּלוּ בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה וְנִרְאָה שֶׁדְּבָרָיו סְתוּמִים, אֲבָל כָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה, כֻּלָּם נִקְרְאוּ בְּזָכְמָה.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּתוּב וַתֵּרֶב זָכְמַת שְׁלֹמֹה. בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב זָכְמַת שְׁלֹמֹה מִזָּכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם. שָׁם שָׁנִינוּ, מִי הֵם בְּנֵי קֶדֶם? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל זָכְמַת בְּנֵי קֶדֶם הִיא זָכְמָה שֶׁיָּרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּתוּב (בראשית כה) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. מַה זֶּה אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ? זוֹ זְכֻמָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַשְׁמַע אֶת, אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ – שֶׁהָיָה שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ בַּת שֶׁהָיְתָה לְאַבְרָהָם, וּבַכֹּל שְׁמָהּ.

וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת וְגוֹ'. שֶׁנָּתַן לָהֶם דְּבָרִים יְדוּעִים בַּכְּתָרִים הַתַּזְוִתוֹנִים. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם הִשְׁרָה אוֹתָם? אֶל אֶרֶץ קֶדֶם, וּמִשָּׁם יָרְשׁוּ בְּנֵי קֶדֶם זְכֻמָּה, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב מִזְּכֻמַּת כָּל בְּנֵי קֶדֶם.

שָׁנִינוּ, יוֹם אֶחָד הָיָה בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן מִמַּפּוּטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אַבָּא הָיָה עִוֵּף וְרָץ אַזְוֵרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיָה רוֹכֵב. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי (הושע יא) אַזְוֵרֵי ה' יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג.

יָרַד רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּתוּב (דברים ט) וָאֵשֵׁב בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. וַדַּאי שֶׁזְּכֻמָּה לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם יוֹשֵׁב וְלֹא הוֹלֵךְ, אֶלָּא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים עַל מַה כָּתוּב וָאֵשֵׁב. עַכְשָׁו בְּמִנּוּחָה הַדָּבָר תָּלוּי. יָשְׁבוּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב וַתֵּרֶב זְכֻמַּת שְׁלֹמֹה מִזְּכֻמַּת כָּל בְּנֵי קֶדֶם וּמִכָּל זְכֻמַּת מִצְרַיִם. מַה הִיא זְכֻמַּת שְׁלֹמֹה, וּמַה הִיא זְכֻמַּת מִצְרַיִם, וּמַה הִיא זְכֻמַּת כָּל בְּנֵי קֶדֶם? אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת פָּרְשׁוּהָ בְּאוֹתוֹ שֵׁם. שֶׁהַלְבָּנָה כְּשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מֵהַכֹּל כָּתוּב וַתֵּרֶב, בִּימֵי שְׁלֹמֹה, שֶׁהִתְרַבְּתָה וְהִתְבָּרְכָה וְעָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת.

וְשָׁנִינוּ, אֶלֶף הָרִים מִתְגַּדְּלִים לְפָנֶיהָ, וְכֻלָּם הָיוּ לְפָנֶיהָ שְׁאִיבָה אַזַּת, וְאֶלֶף נְהָרוֹת גְּדוֹלִים לָהּ, וְגוֹמַעַת אֶת כֻּלָּם בִּגְמִיעָה אַזַּת. צִפָּרְנֶיהָ אוֹזְזוֹת בְּאֶלֶף וְשִׁבְעִים עֲבָרִים. יָדֶיהָ אֲזוּזוֹת לְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה [וְזִמְשָׁהּ] אֶלֶף עֲבָרִים, אֵין יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד זֶה, וְאֵין יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד אַזּוּר. כַּמָּה וְכַמָּה אַלְפֵי מָגִנִּים אֲזוּזִים בְּשַׁעֲרוֹתֶיהָ.

עֶלֶם אֶחָד שֶׁאָרְכּוֹ מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם יוֹצֵא בֵּין רַגְלֶיהָ,

מִתְלַבֵּשׁ בְּשִׁשִּׁים מַכּוֹת אֵשׁ, בְּגָוָנִים אֵלּוּ הִתְמַנָּה עַל הַתַּזְוִתּוֹנִים [מִתַּזַּת] מֵאַרְבָּעָה צְדָדֶיהָ. וְהוּ נַעַר שָׁאוֹזֵז שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַפָּתְזוֹת עֶלְיוֹנִים מִצַּד הָאֵם, וְכָל הַמַּפָּתְזוֹת הָעֶלְיוֹנִים בְּלַהַט הַזֶּרֶב שָׁזוּגָר בְּמָתְנָיו תְּלוּיִים.

לְאוֹתוֹ נַעַר קוֹרְאִים זַנּוֹךְ בֶּן יֶרֶד, בְּאוֹתָן בָּרִיתוֹת, שֶׁכָּתוּב (משלי כב) זַנֵּךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ. וְאִם תֹּאמַר, מִשְׁנָה הִיא וְלֹא בָּרַיְתָא – בְּמִשְׁנָתֵנוּ בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד הִסְתַּכְּלוּ [נִתְקְנוּ]. תַּזְוָתָיו תּוֹפָסוֹת זַיּוֹת הַשָּׂדֶה, שֶׁשָּׁנִינוּ [שָׁבָא רְאֵה], כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן נִקְרָא בֵּן לְאִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם ד) כִּי בֵן הָיִיתִי לְאָבִי רַךְ וְיָזִיד לִפְנֵי אִמִּי, וְכָתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, כָּךְ גַּם לְמַטָּה זֶה נִקְרָא נַעַר לְאִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ. וּבְכַמָּה גְּוָנִים נִקְרָא בֶּן יֶרֶד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, בֶּן יֶרֶד מַמָּשׁ, שֶׁשָּׁנִינוּ, עֶשֶׂר יְרִידוֹת יָרְדָה שְׁכִינָה אָרֶץ, וְאֶת כֻּלָּם בֵּאֲרוּ הַזֹּהֲרִים וְנִתְבָּאֵר. וְתַזַּת זֶה כַּמָּה זַיּוֹת עוֹמְדוֹת, שֶׁנִּקְרָאוֹת זַיּוֹת הַשָּׂדֶה מַמָּשׁ.

תַּזַּת אוֹתָן הַזַּיּוֹת נֶאֱזוֹזוֹת שַׁעֲרוֹת הַלְּבָנָה שֶׁנִּקְרָאוֹת כּוֹכְבֵי שַׁרְבִּיט, שֶׁל שַׁרְבִּיט מַמָּשׁ, בַּעֲלֵי דִּין, בַּעֲלֵי מִשְׁקָל, בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה, בַּעֲלֵי זַצְפָּה, וְכֻלָּם נִקְרָאִים בַּעֲלֵי [שַׁעֲרוֹת] אַרְגָּמָן. יָדֶיהָ וְרַגְלֶיהָ אֲזוּזוֹת בָּזֶה כְּמוֹ אַרְיֵה [קָדוֹשׁ] זָזָק שֶׁאוֹזֵז בְּטִרְפּוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל.

צַפָּרְנֶיהָ – כָּל אוֹתָם שֶׁמַּזְכִּירִים אֶת זַטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם וְכוֹתְבִים וְרוֹשְׁמִים אֶת זַטָּאֵיהֶם בְּתֶקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְלָכֵן כָּתוּב (ירמיה טז) זַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפָּרֶן שָׁמִיר. מַה זֶּה שָׁמִיר? אוֹתוֹ שֶׁרוֹשֵׁם וְנוֹקֵב בָּאֶבֶן וְזוֹזֵחַ אוֹתָהּ לְכָל צַד. זֶהֱמַת הַצִּפָּרְנַיִם – כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא נִדְבָּקִים בְּגוּף הַמֶּלֶךְ וְיוֹנְקִים מִצַּד הַטֻּמְאָה כְּשֶׁמַּתְזִילָהּ הַלְּבָנָה לְהַפָּגֵם.

וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, צָרִיךְ לִירַשׁ אוֹתָהּ בְּפָגִימָתָהּ, וְלָכֵן הִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת אֶת דַּעַת [רְצוֹן] הָרוּזוֹת וְהַשֵּׁדִים, כְּדֵי לִירַשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּכָל צְדָדֶיהָ.

וּבִימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּכֹל הָאֵירָה הַלְּבָנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה. וַתֵּרֶב דַּוְקָא. מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם, סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, כַּכָּתוּב (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם וְגוֹ', וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בְּנֵי קֶדֶם, שֶׁכֻּלָּם לֹא הִתְקַיְּמוּ, פָּרַט לָזֶה שֶׁכְּלוּל זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁנִּקְרָא הֲדַר, שֶׁכָּתוּב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַר וְגוֹ'.

וְשָׁנִינוּ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְקַיְּמָה [שֶׁהָאֵירָה הַלְּבָנָה], לֹא הֵאִירָה בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה שֶׁרָאוּי כְּנֶגְדָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ אִמּוֹ הָיְתָה בַּת שֶׁבַע.

וּמִכָּל חָכְמַת מִצְרַיִם – זוֹ הַחָכְמָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת שִׁפְחָה שֶׁאַחַר הָרְחַיִם, וְהַכֹּל כְּלָלָהּ חָכְמָה זוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה – חָכְמַת בְּנֵי קֶדֶם וְחָכְמַת מִצְרַיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשָּׁאַלְתִּי דָּבָר זֶה לְפָנָיִךְ, שֶׁהֲרֵי בְּכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ [דָּבָר זֶה] זָכִיתִי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּבָרִים אֵלּוּ הֲרֵי בְּאַרְנוּם, וַהֲרֵי נֶאֱמְרוּ.

שָׁנִינוּ, (קהלת א) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ. יָכוֹל אַף עֲמַל הַתּוֹרָה? תַּלְמוּד לוֹמַר, שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ [כָּתוּב]. שׁוֹנָה עֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמֶשׁ. רַבִּי זְיָיא אָמַר, אַף עֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא עָמֵל בְּגִלַּל בְּנֵי אָדָם אוֹ בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ. עַל זֶה כָּתוּב תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁזֶּה לֹא עוֹלֶה לְמַעְלָה. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲפִלּוּ אִם אָדָם עוֹמֵד אֶלֶף שָׁנִים, אוֹתוֹ יוֹם שֶׁמִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם דּוֹמֶה לוֹ כְּאִלּוּ לֹא הִתְקַיֵּם, רַק יוֹם אֶחָד.

וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְמַעְלָה וְהִתְרַצָּה בָּהֶם לְהִתְעַטֵּר עִמָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים י) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ חָשַׁק ה' וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָעִטּוּר שֶׁלּוֹ הוּא בַּאֲבוֹתָיו, שֶׁהֲרֵי הָעִטּוּר שֶׁל הָאָבוֹת הוּא עִמּוֹ, וְהוּא עִמָּהֶם. וְעַל זֶה בְּאוֹתִיּוֹת זֶקוּקוֹת שָׁנִינוּ, שׁ שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים, שְׁנֵי קְשָׁרִים – אֶחָד מִצַּד זֶה וְאֶחָד מִצַּד זֶה, וְאֶחָד שֶׁכּוֹלֵל אוֹתָם. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, (שמות כו)

וְהַבְּרִיזַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִיחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה. וְאוֹתוֹ קֶשֶׁר שֶׁבָּאֶמְצַע אָזוּז לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי, וַדַּאי.

וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) הַזֹּרְשִׁים שְׁמָעוּ וְהַעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת. הַזֹּרְשִׁים שְׁמָעוּ – אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מַקְשִׁיבִים לְדִבּוּרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא פּוֹקְחִים אָזְנֵיהֶם לִשְׁמֹעַ אֶת מִצְוֹת רִבּוֹנָם. וְהַעִוְרִים – שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת עַל מָה הֵם עוֹמְדִים, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם הַכְּרוֹז יוֹצֵא וְקוֹרֵא, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ.

שֶׁלְּמַדְנוּ, בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְהוֹלְכִים וְטָסִים בָּעוֹלָם, יוֹרְדִים וּמַזְהִירִים אֶת הָאָדָם כָּל יוֹם וָיוֹם לְבַדּוֹ. וּכְשֶׁאוֹתוֹ יוֹם בָּא וּמַזְהִירִים אוֹתוֹ, וּבֶן אָדָם עוֹשֶׂה בְּאוֹתוֹ יוֹם זֶטְא לְפָנַי רִבּוֹנוֹ – אוֹתוֹ יוֹם עוֹלֶה בִּבּוּשָׁה וּמֵעִיד עֵדוּת, וְעוֹמֵד לְבַדּוֹ בַּזּוּץ.

וְשָׁנִינוּ, אַזַּר שֶׁעוֹמֵד לְבַדּוֹ, יוֹשֵׁב, עַד שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבָה. זָכָה – שָׁב אוֹתוֹ יוֹם לִמְקוֹמוֹ. לֹא זָכָה – אוֹתוֹ יוֹם יוֹרֵד וּמִשְׁתַּתֵּף עִם אוֹתָהּ רוּזַ שֶׁבַּזּוּץ, וְשָׁב לְבֵיתוֹ, וְנִתְקָן בִּדְמוּת אוֹתוֹ אָדָם מַמָּשׁ כְּדֵי לְהָרַע לוֹ, וְדָר עִמּוֹ בַּבַּיִת. וְיֵשׁ שֶׁדִּיּוּרוֹ לְטוֹב, אִם הוּא זוֹכֶה. וְאִם לָאו, הוּא דָּר עִמּוֹ לָרַע.

בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִפְקָדִים אוֹתָם יָמִים וַזַּסְרִים, וְלֹא נִכְנָסִים בְּזֶשְׁבּוֹן שֶׁל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. אוֹי לְאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁגָּוְרַע יָמָיו לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא הִשְׁאִיר לְמַעְלָה יָמִים לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וּלְהִתְקָרֵב עִמָּם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁקְּרֵבִים אוֹתָם יָמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אִם הוּא צַדִּיק, זֶה הָאָדָם שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם וְנִכְנָס בְּאוֹתָם יָמִים, וְהֵם לְבוּשֵׁי כָּבוֹד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם, וְהֵם אוֹתָם יָמִים שֶׁצַּדִּיק הָיָה בָּהֶם וְלֹא הִרְשִׁיעַ בָּהֶם.

אוֹי לְאוֹתוֹ שֶׁגָּוְרַע יָמָיו לְמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר רוֹצִים לְהַלְבִּישׁ אוֹתוֹ בְּיָמָיו, אוֹתָם יָמִים שֶׁגָּנַם בַּזֻּטְאָיו וְזַסְרִים מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ, וּמִתְלַבֵּשׁ בְּבֶגֶד זָסֵר. כָּל שֶׁכֵּן אִם הֵם רַבִּים, וְאֵין לָאָדָם בַּמֶּה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, אַוַי אוֹי לוֹ וְאוֹי

לְנַפְשׁוֹ, שֶׁדָּנִים אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם עַל אוֹתָם יָמִים, יָמִים עַל יָמִים, יָמִים עַל כָּל אֶחָד שְׁנַיִם. שֶׁכַּאֲשֶׁר יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ מוֹצֵא יָמִים לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ לְבוּשׁ בַּמֶּה לְהִתְכַּסּוֹת. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל יְמֵיהֶם שְׁמוּרִים הֵם אֵצֶל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנַעֲשִׂים מֵהֶם לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא.

שָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם – יְדִיעָה מַמָּשׁ יָדְעוּ, שֶׁאוֹתוֹ לְבוּשׁ שֶׁל כָּבוֹד שֶׁנַּעֲשָׂה מֵאוֹתָם יָמִים נִגְרַע מֵהֶם, וְלֹא נִשְׁאַר יוֹם מֵאוֹתָם יָמִים לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יֻצָּרוּ. יָמִים יֻצָּרוּ וַדַּאי. וְלֹא אֶחָד בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר אֶחָד לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, עַד שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אָדָם וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִבֵּל אוֹתוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּלִי לְבוּשׁ אֲוִזְרִים, וְלֹא מִן הַיָּמִים שֶׁלּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם.

בֹּא רְאֵה, בְּאַבְרָהָם שֶׁזָּכָה מַה כָּתוּב? (שם כד) בָּא בַּיָּמִים, מִשּׁוּם שֶׁזָּכָה. כַּאֲשֶׁר הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, מַמָּשׁ בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁלּוֹ, נִכְנַס וְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא נִגְרַע מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ כָּבוֹד כְּלוּם, שֶׁכָּתוּב בָּא בַּיָּמִים. בְּאִיּוֹב מַה כָּתוּב? (איוב א) וַיֹּאמֶר עָרֹם יָצָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר לְבוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ.

שָׁנִינוּ, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים, שֶׁיְּמֵיהֶם צַדִּיקִים, וְנִשְׁאֲרוּ לָעוֹלָם הַבָּא [צַדִּיקִים], וְכַאֲשֶׁר יוֹצְאִים, כֻּלָּם מִתְזַוְּגִים וְנַעֲשִׂים לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ זוֹכִים לְהִתְעַנֵּג מֵעֹנֶג הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ עֲתִידִים לָקוּם לְתְחִיָּה, וְכָל אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְבוּשׁ יָקוּמוּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) וַיִּתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁיְּמֵיהֶם בַּזְּוָטָאֵיהֶם [עוֹלְמוֹת] וְזֻסְרִים, וְלֹא נִשְׁאָר מֵהֶם בְּמַה שֶׁיִּתְכַּסּוּ כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁזָּכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ כָּבוֹד בִּימֵיהֶם,

מִתְעַטְּרִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם [לְבוּשׁ] מֵהֶעָטוּרִים שֶׁבָּהֶם מִתְעַטְּרִים הָאָבוֹת, מֵאוֹתוֹ נַזָל שֶׁיּוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ לְגַן עֵדֶן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָזַךְ ה' תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחֲצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְגוֹ'. וְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זָכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בַּלְּבוּשׁ שֶׁל יְמֵיהֶם, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ירמיז יז) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבְּטָחוֹן יָתֵר הָיָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי, שֶׁאָזְכֶּה בָּהֶם וְלֹא בְאַוֵּר. שֶׁאָזְכֶּה בָּהֶם לְהִתְלַבֵּשׁ בַּיָּמִים שֶׁלּוֹ וּבַיָּמִים שֶׁלָּהֶם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּתוּב (בראשית כז) וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ. בְּגָדָיו? בִּגְדֵי עֵשָׂו הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיוּ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא שֶׁל עֵשָׂו הָיוּ בְּגָדִים אֵלּוּ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת? בִּגְדֵי עֵשָׂו כָּתוּב [כָּאן], וְכָאן רֵיחַ בְּגָדָיו, שֶׁל יַעֲקֹב מַשְׁמָע.

אֶלָּא כָּךְ בְּאַרְנוּ, וַיָּרַח, כְּלוֹמַר שֶׁהִסְתַּכֵּל הָלְאָה, וְהֵרִיחַ אֶת רֵיחַ לְבוּשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם וְאָז בֵּרְכוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה, זֶהוּ שָׂדֶה הַתַּפּוּחִים הַקְּדוֹשִׁים. וְאָמַר, הוֹאִיל וְזָכִיתָ בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי כָבוֹד – וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. מַה מַּשְׁמִיעַ? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ שָׂדֶה תַּפּוּחִים קְדוֹשִׁים נוֹטֵל טַל כָּל יוֹם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב מִטַּל הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בָּרֵךְ אוֹתוֹ בַּכֹּל – מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁוַּיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו, בְּגָדָיו מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. שְׁנֵינוּ, אֶלָּף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת רֵיחוֹת עוֹלִים בְּכָל יוֹם מִגַּן עֵדֶן, שֶׁבָּהֶם מִתְבַּשְּׂמִים אוֹתָם לְבוּשֵׁי כָבוֹד שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁמִּתְעַטְּרִים מִיָּמָיו שֶׁל בֶּן אָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה לְבוּשִׁים הֵם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֶהָרִים שֶׁל הָעוֹלָם, עַל זֶה נָזוֹלְקוּ, אֲבָל שְׁלֹשָׁה הֵם: אֶזֶד שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בְּאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ, הָרוּזַ שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ. וְאֶזֶד נִכְבָּד מֵהַכֹּל, שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ הַנְּשָׁמָה בְּתוֹךְ צְרוֹר הַחַיִּים בֵּין אַדֶּרֶת הַמֶּלֶךְ. וְאֶזֶד לְבוּשׁ שֶׁל בַּזוּץ, שֶׁעוֹמֵד וְלֹא עוֹמֵד,

נִרְאֶה וְלֹא נִרְאֶה, בָּזֶה מִתְלַבֶּשֶׁת הַנְּפָשׁ וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם.

וּבְכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ [שָׁנָה] וְשַׁבָּת הוֹלֶכֶת וְנִקְשֶׁרֶת בָּרוּחַ שֶׁבְּנֵן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ שֶׁעוֹמֶדֶת בֵּין פַּרְגּוֹד נְכֹבָד, וּמִמֶּנּוּ לוֹמֵד וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ, וּמְשׁוֹטֵט וּמוֹדִיעַ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם.

לָמַדְנוּ, בִּשְׁנֵי קְשָׁרִים נִקְשֶׁרֶת הַנְּפָשׁ בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת, בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הָרוּחַ שֶׁבֵּין רֵיחוֹת הַבְּשָׂמִים שֶׁבְּנֵן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, וּמִשָּׁם הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט, וְנִקְשָׁר עִם הָרוּחַ בַּנְּשָׁמָה שֶׁצְּרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, וְנִרְוֵית וְנִוּוֹנֶת מֵאוֹתוֹ זִיו הַנְּכֹבָד שֶׁל צַד זֶה וְשֶׁל צַד זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָחֲךָ ה' תָּמִיד, תָּמִיד דַּיְקָא.

וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ. מַה זֶּה בְּצַחְצָחוֹת? אֶלָּא צְחוֹת אַחַת, כְּשֶׁנִּקְשֶׁרֶת עִם הָרוּחַ שֶׁבְּנֵן שֶׁלְּמַטָּה, צְחוֹת שֶׁלְּמַטָּה מִן הַצְּחוֹת, כְּשֶׁנִּקְשָׁרִים בַּנְּשָׁמָה שֶׁלְּמַעְלָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וְהַיְנוּ בְּצַחְצַחוֹת – אֶחָד, צְחוֹת – שְׁנַיִם, שֶׁהֵם לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בִּכְבוֹד הַנְּשָׁמָה וַדַּאי. כְּלוֹמַר, צַחְצַחוֹת, מִי יוֹרֵשׁ אֶת אֶת זֶה? נַפְשֶׁךָ, נַפְשֶׁךָ מַמָּשׁ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁאֲנִי בֵּין אוֹתָם הַחֲבֵרִים מִבַּבֶּל, מִתְכַּנְּסִים אֵלַי, וְלוֹמְדִים דְּבָרִים בַּגְּלָלָה, וְהֵם מַכְנִיסִים אוֹתָם בְּזוֹתָם בַּרְזֶל זָזָק, סָתוּם מִכָּל הַצְּדָדִים. כַּמָּה פְּעָמִים לִמַּדְתִּי אוֹתָם דַּרְכֵי גִּנַּת הַמֶּלֶךְ, דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ. [כַּמָּה פְּעָמִים אָמַרְתִּי לָהֶם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּדְרָכִים עֶלְיוֹנִים.]

כַּמָּה פְּעָמִים לִמַּדְתִּי אוֹתָם כָּל אוֹתָן דַּרְגּוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְכֻלָּם פּוֹזְזִים לוֹמַר דְּבָרִים הַלָּלוּ, אֶלָּא לוֹמְדִים בְּגִמְגּוּם, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים כִּבְדֵי לָשׁוֹן, כְּמוֹ אוֹתוֹ כִּבַּד לָשׁוֹן שֶׁמְּגַמְגֵּם בְּפִיו.

אֲבָל לִזְכוּת אֲנִי דָּן אוֹתָם, הוֹאִיל וּפוֹזְזִים, שֶׁהֲרֵי אֲוִיר הַקָּדוֹשׁ וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲבָרָה מֵהֶם, וְיוֹנְקִים אֲוִיר וְרוּחַ שֶׁל רָשׁוּת אַחֶרֶת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּרְאֵית עֲלֵיהֶם קֶשֶׁת, וְאֵינָם כְּדָאִים לִרְאוֹת סֵבֶר פָּנָיו [שֶׁל אֵלִיָּהוּ], כָּל שֶׁכֵּן סֵבֶר פָּנִים אֲזֵרוֹת.

אֲבָל זֶה מוֹעִיל לָהֶם שֶׁאֲנִי מָצוּי בָּעוֹלָם וַאֲנִי סִימָן [תּוֹמֵךְ] בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי

בְּזַיי לֹא יָשַׁב הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְלֹא נִדּוֹן בַּדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, אַזַּרְיי לֹא יָקוּם דּוֹר כְּמוֹ הַדּוֹר הַזֶּה. וְעָתִיד הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִמְצָא מִי שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם, וְכָל הַפָּנִים הַזָּזוּפוֹת יִמְצְאוּ בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. לְמַעְלָה – בַּזָּזְטָאֵי הַתַּזּוּתוֹנִים וְהַזַּזְפָּה שֶׁלָּהֶם.

וַעֲתִידִים בְּנֵי הָעוֹלָם לְצַוּוֹזַ, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם. יַזְזִירוּ רֹאשׁ לְכָל הָרוּזוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא יָשׁוּבוּ עִם רְפוּאָה. אֲבָל רְפוּאָה אַזַּת מָצָאתִי לָהֶם בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיִּמְצְאוּ אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְנִמְצָא בֵּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ שֶׁקֶר, כְּשֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ, בְּגָלְלוֹ מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַזּוֹתוֹנִים. וְכָל שֶׁכֵּן אִם נִכְתַּב בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וַהֲרֵי כְּבָר לְמַדְנוּ אֶת הַדָּבָר.

אוֹי לְדוֹר שֶׁהִתְגַּלָּה בֵּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא מִתְעוֹרְרִים עָלָיו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. מִי מִתְעוֹרֵר עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם בְּצַעַר יָתֵר, וְהָעוֹלָם צָרִיךְ לְמָטָר, וְצָרִיךְ לְהַגְלוֹת סֵפֶר תּוֹרָה יוֹתֵר בְּצַעַר הָעוֹלָם.

שֶׁכַּאֲשֶׁר הָעוֹלָם בְּצַעַר וּמְבַקְּשִׁים בְּנֵי אָדָם רַזָּמִים עַל הַקְּבָרִים, כָּל הַמֵּתִים מִתְעוֹרְרִים עָלָיו, שֶׁהֲרֵי הַנֶּפֶשׁ מַקְדִּימָה וּמוֹדִיעָה לָרוּזַ, שֶׁהֲרֵי סֵפֶר תּוֹרָה נִמְצָא בַּגָּלוּת, שֶׁהַגָּלָה בְּצַעַר הָעוֹלָם, וְהַזַּזִּיים בָּאִים וּמְבַקְּשִׁים רַזָּמִים.

וְאָז הָרוּזַ מוֹדִיעָה לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר וְזָס עַל הָעוֹלָם, וְזֶה עַל גָּלוּת סֵפֶר תּוֹרָה מִמְּקוֹמוֹ, וְהַזַּזִּיים בָּאִים לְבַקֵּשׁ רַזָּמִים עַל קִבְרֵי הַמֵּתִים. אוֹי לַדּוֹר אִם צָרִיךְ סֵפֶר תּוֹרָה לְהַגְלוֹתוֹ מִמְּקוֹם לְמָקוֹם, וַאֲפִלּוּ מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם עַל מַה יַּשְׁגִּיחוּ עֲלֵיהֶם.

וְאֶת זֶה לֹא יוֹדְעִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי שְׁכִינָה, כְּשֶׁגָּלְתָה גָּלוּת אַזַּרְוָה, עַד שֶׁלֹּא עָלְתָה לְמַעְלָה מַה כָּתוּב? (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְזִים. אַזַּר כָּךְ בִּזְמַן שֶׁדַּזַּק רַב נִמְצָא בָּעוֹלָם, הִיא נִמְצֵאת שָׁם, וּבַגָּלוּת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה שָׁם הִיא, וְהַכֹּל מִתְעוֹרְרִים עָלֶיהָ, עֶלְיוֹנִים וְתַזּוֹתוֹנִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם הַבַּבְלִים הַטִּפְּשִׁים הָלָלוּ יֵדְעוּ דְּבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת הַזֻּהֲמָה עַל בָּהּ עוֹמֵד הָעוֹלָם, וְתוֹמְכָיו עַל מַה מִּתְרַגְּשִׁים כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בְּצַעַר, אָז יֵדְעוּ שִׁבְחוֹ שֶׁל רַב [הַמְנוּנָא] וְיָבֹא הַזֻּהֲמָה כַּאֲשֶׁר הָיָה מָצוּי בֵּינֵיהֶם וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שִׁבְחוֹ. וַהֲרֵי מָצָאנוּ דְּבָרִים שֶׁלּוֹ קְשׁוּרִים לְדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַזֻּהֲמָה, וְהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שִׁבְחוֹ.

וְעַכְשָׁו הוֹלְכִים אַזַּר דִּבְרֵי זֻהֲמָה, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ וְאֵין מִי שֶׁקּוֹרֵא, וְעִם כָּל זֶה יֵשׁ בֵּינֵיהֶם פְּקֻחִים בְּעִבּוּר שָׁנָה וּקְבִיעַת הָעִתִּדִּשִׁים, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִתַּן לָהֶם וְלֹא נִמְסַר בִּידֵיהֶם.

שְׁנֵינוּ, שְׁנַיִם עָשָׂר זוֹדֵשׁ הַנָּפָשׁ הַזּוֹ מִתְקַשֶּׁרֶת בַּגּוּף בַּקֶּבֶר, וְנִדּוֹנִים בְּדִין אָזְנָד, פָּרַט לְאוֹתָהּ נָפָשׁ שֶׁל הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוָהּ, וְנִמְצֵאת בַּקֶּבֶר וְיוֹדַעַת בַּצַּעַר שֶׁלּוֹ, וּבְצַעַר הַזַּיִים יוֹדַעַת [לֹא יוֹדַעַת], וְלֹא מִשְׁתַּדֶּלֶת עֲלֵיהֶם.

וְאַזַּר שְׁנַיִם עָשָׂר זוֹדֵשׁ מִתְלַבֶּשֶׁת בִּלְבוּשׁ אָזְנָד, וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, וְיוֹדַעַת מִן הָרוּחַ מַה שֶּׁהִיא יוֹדַעַת, וּמִשְׁתַּדֶּלֶת עַל הַצַּעַר שֶׁל הָעוֹלָם, וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים, וְלָדַעַת אֶת צַעֲרָם שֶׁל הַזַּיִים.

וּמִי מִתְעוֹרֵר לְכָל זֶה? בְּזֶמֶן שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק שֶׁמּוֹדִיעַ לוֹ כָּרָאוּי, וְאוֹתוֹ צַדִּיק נוֹדָע בֵּינֵיהֶם. שְׁשָׁנִינוּ, צַדִּיק אָזְנָד נִשְׁאָר בָּעוֹלָם, בֵּין הַזַּיִים וּבֵין הַמֵּתִים הוּא נוֹדָע, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בֵּינֵיהֶם, וּכְשֶׁיֵּשׁ יוֹתֵר צַעַר בָּעוֹלָם וְהוּא לֹא יָכוֹל לְהָגֵן עַל הַדּוֹר, הוּא מוֹדִיעַ לָהֶם אֶת צַעַר הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁלֹּא נִמְצָא צַדִּיק בָּעוֹלָם שֶׁמַּכְרִיזִים עָלָיו בֵּינֵיהֶם, וְלֹא נִמְצָא [בֵּינֵיהֶם] מִי שֶׁיְּעוֹרֵר אוֹתָם בַּצַּעַר שֶׁל הָעוֹלָם אֶלָּא סֵפֶר תּוֹרָה, אָז מִתְעוֹרְרִים עָלָיו עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וּצְרִיכִים כֻּלָּם לְהִמָּצֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן בִּתְשׁוּבָה. וְאִם לֹא נִמְצָאִים, מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם בַּעֲלֵי הַדִּין, וַאֲפִלּוּ רוּחַ שֶׁל גַּן עֵדֶן מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם סֵפֶר תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

שְׁנֵינוּ, וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי – בְּגוּף, בְּנָפָשׁ, בְּרוּחַ, בִּנְשָׁמָה, בְּמֵרְכָּבָה אַזַּת, בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה אֲטוּמִים מֵהַכֹּל בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא

יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם, וְאֵיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמִים בְּכָל זְמַן וְעִדָּן, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׂגִּיחַ.

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם נִכְנֶסֶת רוּחַ אַחַת לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְנוֹשֶׁבֶת בְּקִבְרֵי הָאָבוֹת, וּמִתְרַפְּאִים כָּל הָעֲצָמוֹת וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, וְאוֹתָהּ רוּחַ מַשְׁפִּיעָה טַל מִלְמַעְלָה מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, מָקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ [וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר] אוֹתוֹ הַטַּל מֵהֶם, מִתְעוֹרְרִים הָאָבוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

וְלָמַדְנוּ שֶׁיּוֹרֵד אוֹתוֹ הַטַּל בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה, וּמַגִּיעַ לְגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל רוֹחֲצִים בִּבְשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וּמִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחַת שֶׁכְּלוּלָה בִּשְׁתֵּי אֲוִירוֹת, וְעוֹלָה וּמְשׁוֹטֶטֶת בֵּין הַבְּשָׂמִים, וְנִכְנֶסֶת בְּפָתַח הַמְּעָרָה, וְאָז מִתְעוֹרְרִים הָאָבוֹת, הֵם וְזִוּוגֵיהֶם, וּמְבַקְּשִׁים רַחֲמִים עַל בְּנֵיהֶם.

וְכַאֲשֶׁר נִמְצָא צַעַר בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם יְשֵׁנִים עַל זֻטָּאֵי הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ טַל לֹא שׁוֹפֵעַ וְלֹא נִמְצָא, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר סֵפֶר תּוֹרָה כָּרָאוּי בָּעוֹלָם, וְהַנֶּפֶשׁ מוֹדִיעָה לָרוּחַ, וְהָרוּחַ לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אָז יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ עַל כִּסֵּא רַחֲמִים, וְשׁוֹפֵעַ מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁפַּע שֶׁל טַל הַבְּדוֹלַח, וּמַגִּיעַ לְרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, וּמִתְבָּרְכִים הָאָבוֹת. וְשׁוֹפֵעַ אוֹתוֹ טַל לְאוֹתָם יְשֵׁנִים, וְאָז כֻּלָּם מִתְזַכְּרִים [מִתְבָּרְכִים]. וְזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם.

וְלָמַדְנוּ, לֹא זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם עַד שֶׁמּוֹדִיעַ לָאָבוֹת, וּבִשְׁבִילָם הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וַהֲרֵי מָצָאנוּ דְּבָרִים בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אוֹתוֹ עֶלְיוֹן, שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ עֵצָה שֶׁל זָכְמָה שֶׁל הַכֹּל.

וְרַב הַמְנוּנָא, כָּךְ גָּלָה וְאָמַר, שֶׁהֲרֵי הֶרְאוּ לוֹ שֶׁרָזֵל עֶשְׂתָּה יוֹתֵר, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים בְּכָל זְמַן שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ, מִכֻּלָּם, וְסוֹד הַדָּבָר – אָרוֹן וְכַפֹּרֶת בְּזֶלְקָן שֶׁל בִּנְיָמִין, שֶׁנּוֹלַד בַּדֶּרֶךְ, וּשְׁכִינָה עַל הַכֹּל.

וַיִּשְׁתַּזּוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. מַה זֶּה רֹאשׁ הַמִּטָּה? זוֹ הַשְּׁכִינָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֹאת וְזִלְזִלָּה, אֶלָּא אֵלּוּ כָּרַע וְהִשְׁתַּזָּוָה. אֶלָּא בֹּא רְאֵה, מִטָּה זוֹ

שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה. רֹאשׁ הַמִּטָּה מַה זֶּה? זֶה יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמִּטָּה הַקְּדוֹשָׁה. עַל רֹאשׁ – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, מִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל לְשֶׁלּוֹ הוּא הִשְׁתַּוָּוה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן הוּא לֹא הָיָה זוֹלֶה, שֶׁהֲרֵי אַזַּר כָּךְ כָּתוּב וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ זוֹלֶה, וּבְשָׁעָה שֶׁהִשְׁתַּוָּוה לֹא הָיָה זוֹלֶה, וְעַל שֶׁיָּדַע שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עָלָה לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה כְּסֵא שָׁלֵם, מִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁתַּוָּוה לְאוֹתָהּ מֶרְכָּבָה, כְּסֵא עֶלְיוֹן, שְׁלֵמוּת הָאֵילָן הַגָּדוֹל וְהֶחָזָק שֶׁנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְעַל זֶה וַיִּשְׁתַּוזוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. וַדַּאי עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, שֶׁהֲרֵי עָלָה לִמְקוֹמוֹ וְהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. רַבִּי זֵיְרָא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ז) כָּל זֶה נִסִּיתִי בַּחָכְמָה אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי. הֲרֵי שָׁנִינוּ, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה מִכָּל צְדָדֶיהָ, וּבְיָמָיו עָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת אוֹתָהּ הַלְּבָנָה שֶׁהִתְבָּרְכָה מֵהַכֹּל, וּכְשֶׁרָצָה לַעֲמֹד עַל הַנְּהָגוֹת הַתּוֹרָה אָמַר, אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יַעֲקֹב אָמַר וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וּנְשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִי בְּקִבְרָתָם. שָׁם שָׁנִינוּ, מִי שֶׁיִּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בָּרְשׁוּת אַוֶּרֶת, וּגוּפוֹ נִקְבָּר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כָּתוּב עָלָיו (ירמיה כ) וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה. וְיַעֲקֹב אָמַר וּקְבַרְתַּנִי בְּקִבְרָתָם, וְנִשְׁמָתוֹ יָצְאָה בָּרְשׁוּת אַוֶּרֶת?!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שׁוֹנָה יַעֲקֹב, שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה אֲחוּזָה בּוֹ וּדְבוּקָה בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מו) אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה – לָדוּר עִמְּךָ בַּגָּלוּת, וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה – לְזַוֵּג בִּי אֶת נִשְׁמָתְךָ וְלִקְבֹּר אֶת גּוּפְךָ בְּקִבְרֵי אֲבוֹתֶיךָ. מַה זֶּה אוֹמֵר? [אַף עַל גַּב שֶׁ] [שֶׁהֲרֵי לֹא] יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ בָּרְשׁוּת אַוֶּרֶת. [וְעַל זֶה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה כָּתוּב.]

וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. יוֹסֵף וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הוּא בְּכוֹר שֶׁל הִרְהוּר הַלֵּב,

בְּכוֹר שֶׁל טֻמְאָה רִאשׁוֹנָה הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִשּׁוּם שֶׁיָּדַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סֵתֶר זֶה, הִתְבַּשֵּׂר לוֹ בְּיוֹסֵף, שֶׁהֲרֵי כָּל אַהֲבָתוֹ בּוֹ הָיְתָה תְלוּיָה.

יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ, מַה זֶּה אוֹמֵר? אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בִּשְׁבִיל כְּבוֹד יַעֲקֹב, וּלְבַשֵּׂר לוֹ שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף קַיָּם וְיִמָּצֵא אֶצְלוֹ בְּמִיתָתוֹ. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, לָמַדְתִּי דָּבָר, וַאֲנִי פּוֹזֵד לְנַלּוֹתוֹ, וּבְמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם נִמְצֵאת זְכוּתָה. בָּא רַבִּי אַבָּא, [וְנָשְׁקוֹ] וְהִכָּה בּוֹ. אָמַר לוֹ, אֱמוֹר דְּבָרֶיךָ וְזַגֵּר כְּלֵי זֵיינֶיךָ. בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּבָרִים מִתְגַּלִּים.

אָמַר, לָמַדְתִּי מִפָּרְקֵי רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן בְּהַנְהָגוֹת הָעוֹלָם, בֶּן אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְבֵן בָּעוֹלָם הַזֶּה, צָרִיךְ לָשִׂים עָפָר עַל עֵינָיו כְּשֶׁנִּקְבָּר, וְזֶהוּ כְּבוֹדוֹ, לְהַרְאוֹת שֶׁהָעוֹלָם נִסְתָּר מִמֶּנּוּ, וְהוּא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם תַּזְוָתָיו.

מִשּׁוּם שֶׁעֵינֵי הָאָדָם, מַרְאֶה הָעוֹלָם נִרְאֶה בָּהֶם, וְכָל הַגְּוָנִים כָּךְ הֵם שֶׁסְּבִיבוֹ: הַלְּבָן שֶׁבּוֹ הוּא הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹקְיָנוֹס, שֶׁמַּקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּכָל הַצְּדָדִים. גָּוֶן אַזּוּר הוּא הַיַּבָּשָׁה [שֶׁמַּקֶּפֶת] שְׁמוֹנִיאָה מַיִם, וְהַיַּבָּשָׁה עוֹמֶדֶת בֵּין הַמַּיִם, כָּךְ הוּא הַגָּוֶן בֵּין הַמַּיִם.

גָּוֶן אַזּוּר שְׁלִישִׁי הוּא בָּאֶמְצַע שֶׁלּוֹ, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא אֶמְצַע הָעוֹלָם. גָּוֶן רְבִיעִי הוּא מַרְאֶה שֶׁל כָּל הָעַיִן, וְנִקְרָא בַּת עַיִן, שֶׁבְּאוֹתוֹ בַּת עַיִן נִרְאֶה הַפֶּרְצוּף, וְהַמַּרְאֶה הַנִּכְבָּד מִכֹּל זוֹ צִיּוֹן, שֶׁהִיא נֶקֶדָּה אֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, שֶׁמַּרְאֶה כָּל הָעוֹלָם נִרְאֶה שָׁם, וְשָׁם שׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הַיָּפִי שֶׁל הַכֹּל וּמַרְאֶה שֶׁל הַכֹּל, וְהָעַיִן הַזּוֹ הִיא יְרֻשַּׁת הָעוֹלָם. וְלָכֵן זֶה עוֹזֵב אוֹתָהּ וְזֶה נוֹטֵל אוֹתָהּ וְיוֹרֵשׁ אוֹתָהּ.

אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל דָּבָר נִסְתָּר יוֹתֵר הוּא, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם, נַפְשׁוֹ נִסְתֶּרֶת עִמּוֹ, וְעַד שֶׁלֹּא יוֹצֵאת, עֵינֵי הָאָדָם רוֹאוֹת מַה שֶּׁרוֹאוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי – בְּחַיֵּיהֶם לֹא רוֹאִים, אֲבָל בְּמִיתָתָם רוֹאִים.

וְעֵינָיו פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁרָאָה, וְאוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו צְרִיכִים

לָשִׂים יָד עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, מִשּׁוּם מַה שֶּׁלִּמַּדְנוּ בְּסוֹד נִימוּסֵי הָעוֹלָם, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעֵינָיו נִשְׁאָרוֹת פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה נִכְבָּד שֶׁרָאָה – אִם זָכָה לְבֵן, הַבֵּן מַקְדִּים לָשִׂים יָדוֹ עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. מִשּׁוּם שֶׁהַרְבֵּי מַרְאֶה אַזַּר לֹא קָדוֹשׁ מִזַּדְמִן כְּנָגְדּוֹ, וְהָעַיִן שֶׁרָאֲתָה כָּעֵת מַרְאֶה קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, לֹא תִסְתַּכֵּל בְּמַרְאֶה אַזַּר.

וְעוֹד, שֶׁאוֹתָהּ נֶפֶשׁ סְמוּכָה כְּנָגְדּוֹ בַּבַּיִת, וְאִם הָעַיִן נִשְׁאֶרֶת פְּקוּחָה וְאוֹתוֹ מַרְאֶה אַזַּר יִשְׁרֶה עַל עֵינָיו – בְּכָל מַה שֶּׁמִּסְתַּכֵּל מִתְקַלְקֵל, וְאֵין זֶה כְּבוֹד הָעַיִן, וְכָל שֶׁכֵּן מִקְרוֹבָיו, וְכָל שֶׁכֵּן מִן הַמֵּת, שֶׁאֵין כְּבוֹדוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ וּלְהַשְׁרוֹת עַל עֵינָיו דָּבָר אַזַּר. לְאַזַּר כָּךְ מִתְכַּסֶּה בְּעָפָר, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּבֵרִים עַל דִּין הַקֶּבֶר מַהוּ, וְכָבוֹד הוּא שֶׁיִּסְתֹּם הָעַיִן מֵהַכֹּל עַל יְדֵי בְּנוֹ שֶׁהִשְׁאִיר בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים, הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת מֵהַבַּיִת לַקֶּבֶר, וּמֵהַקֶּבֶר לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו, וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם נִדּוֹנִים כְּאָזַּר הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּעוֹלָם וְיַשְׁגִּיחַ לְעוֹרֵר אֶת הַלֵּב.

אַזַּר כָּךְ הַגּוּף נִטְרָד, וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וּמִתְרַחֶקֶת בַּגֵּיהִנֹּם, וְיוֹצֵאת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וּמְבַקֶּרֶת אֶת קִבְרוֹ, עַד שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּמַה שֶּׁמִּתְלַבֶּשֶׁת.

אַזַּר שְׁנַיִם עָשָׂר וְזֶרֶשׁ כֻּלָּם נָזִים. הַגּוּף נִשְׁאָר [נָזוּ] בָּעָפָר. הַנֶּפֶשׁ נִצְרֶרֶת וּמְאִירָה בָּרוּחַ, בַּמַּלְבּוּשׁ שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת. הָרוּחַ מִתְעַנֶּגֶת בְּגַן עֵדֶן, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה לִצְרוֹר שֶׁל עֶגֶ כָּל הָעִנּוּגִים, וְהַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה לְזִמְנִים יְדוּעִים.

בֹּא רְאֵה, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מוּדָעִים עַל מָה עוֹמְדִים, וְנִשְׁכָּחוּ מֵהֶם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה. שֶׁיֵּשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַעְלָה, וְיֵשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַטָּה, וְיֵשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל צָרִיךְ לוֹ לָאָדָם, וּמִיָּמָיו מַמָּשׁ כֻּלָּם נִתְקָנִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

רַבִּי יְהוּדָה הַזָּקֵן הִתְרַגֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ יוֹם אֶחָד, וְהֶרְאוּ לוֹ בַּזְּלוֹמוֹ דְּמוּת אַזַּת

מֵאוֹר שֶׁלּוֹ, זֻזָּקָה, שֶׁזּוֹהֶרֶת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. אָמַר לָהֶם, מַה זֶּה? אָמְרוּ לוֹ, לְבוּשׁ שֶׁלְּךָ לַמָּדוֹר הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה שָׁמֵז.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יוֹם וָיוֹם רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים יוֹשְׁבִים בְּלִבּוּשֵׁיהֶם שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת בְּגַן עֵדֶן וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בַּתְּחִלָּה מַה כָּתוּב? וַיִּשְׁתַּחֲווּ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. מִי הַמִּטָּה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. רֹאשׁ הַמִּטָּה – זֶה צַדִּיק. עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁיַּעֲקֹב לְשֶׁלּוֹ הִשְׁתַּוָּוה, לְאוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹ, מִשּׁוּם כֵּן וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה.

אַזַּר כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב יָדַע, שֶׁהֲרֵי בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה הִשְׁתַּכֵּם, וְדַרְגָּתוֹ הִיא לְמַעְלָה עִם הָאָבוֹת, וְהוּא לְבַדּוֹ תִּקּוּן שָׁלֵם, הִתְחַזֵּק לִבּוֹ וְשָׁמַז, וְהִתְחַזֵּק בְּרָצוֹן עֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה, עַל הַמִּטָּה מַמָּשׁ, שֶׁהֲרֵי בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר הִשְׁתַּכֵּם. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּמִשְׁנָתֵנוּ בְּאַרְנוּ, הֲרֵי שֶׁשָּׁנִינוּ בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים בְּשָׁנָה הָעוֹלָם נִדּוֹן: בְּפָסַח עַל הַתְּבוּאָה, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, וּבֶחָג נִדּוֹנִים עַל הַמַּיִם. הֲרֵי בְּאַרְנוּ דְּבָרִים, וְסוֹד הַמִּשְׁנָה בְּאַרְנוּ, בְּפָסַח עַל הַתְּבוּאָה וְכוּ', כְּנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, סוֹד הָאָבוֹת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ.

בְּפָסַח עַל הַתְּבוּאָה, שֶׁכָּךְ זֶה מַמָּשׁ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ דָּבָר זֶה, עַל מַה בָּאָה מִצָּה בְּפָסַח, וַהֲרֵי דִּין הוּא, דִּין הַמַּלְכוּת דִּין, וְזוֹ הָרִאשִׁית שֶׁהִתְזִילוּ יִשְׂרָאֵל לְהַכְנֵס בַּזֻלְקָ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְבַעֵר מֵהֶם זָמֵץ, שֶׁהִיא טָעֲיוֹת אֲזוּרוֹת שֶׁמְּמַנִּים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁנִּקְרָאִים אֱלֹהִים אֲזוּרִים, אֱלֹהֵי נֵכָר, וְנִקְרָאִים זָמֵץ, יֵצֶר הָרָע, וּלְהַכְנֵס בַּמִּצָּה, זֻלְקָ הַקָּדוֹשׁ

שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָמָּה תְּבוּאָה? [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר תְּבוּאָתהּ בְּהֵ״א, רָמָז לְהֵ״א רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ] לָכֵן בְּפָסַוז נְדוֹנִים עַל הַתְּבוּאָה, וּבַאַרְנוּ שֶׁהָעוֹלָם נָדוֹן עַל דִּין שֶׁל הֵ״א.

בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן. פֵּרוֹת הָאִילָן?! פֵּרוֹת הָאִילָנוֹת צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה פֵּרוֹת הָאִילָן? אֶלָּא זֶהוּ הָאִילָן הַגָּדוֹל וְהֶחָזָק לְמַעְלָה. פֵּרוֹת הָאִילָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (הושע יד) אֲנִי כִּבְרוֹשׁ רַעֲנָן מִמֶּנִּי פִּרְיְךָ נִמְצָא.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן. שָׁנִינוּ, רֹאשׁ הַשָּׁנָה זֶהוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וּמִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה? זֶה יִצְחָק שֶׁנִּקְרָא רֹאשׁ, שֶׁהוּא רֹאשׁ אֵזֶד שֶׁל הַמֶּלֶךְ [לְמַעְלָה], מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁנָה, לָכֵן כָּל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהֲרֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שׁוֹרֶה יִצְחָק.

וּבֶחָג נְדוֹנִים עַל הַמַּיִם, זוֹהִי רֵאשִׁית [שֶׁל רֹאשׁ] שֶׁל יְמִין הַמֶּלֶךְ, וְעַל זֶה שִׁמְחַת הַמַּיִם נִמְצֵאת בַּכֹּל בְּשָׁעָה שֶׁמְּנַסְּכִים מַיִם וְשׂוֹאֲבִים אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁמַּיִם זֶה יָרוּעַ, וְעַל זֶה בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים אֵלּוּ הַכֹּל נִמְצָאִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בַּדְּבָרִים, הַכֹּל נִמְצָא בַּפָּרָקִים הַלָּלוּ, אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּבְאֵלֶּה הָעוֹלָם נָדוֹן, וּבְאַרְבָּעָה פָּרָקִים בְּנֵי אָדָם נְדוֹנִים בַּיָּמִים שֶׁנִּמְצָאִים בָּעוֹלָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הַסְּפָרִים נִפְתָּחִים וְהַמַּעֲשִׂים נִכְתָּבִים, וְאֵין מִי שֶׁיְּשִׂים לֵב, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנַיִם. וְהַתּוֹרָה מְעִידָה בּוֹ בְּכָל יוֹם, וְקוֹל קוֹרֵא בְּזַוְיִל, (משלי ט) מִי פֶתִי יָסֵר הֵנָּה וְזֹסַר לֵב אָמְרָה לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיַּקְשִׁיב לְקוֹלוֹ.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם קָם בַּבֹּקֶר, עֵדִים עוֹמְדִים כְּנֶגְדּוֹ וּמְעִידִים בּוֹ, וְהוּא אֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ. הַנְּשָׁמָה מְעִידָה עָלָיו בְּכָל זְמַן וּבְכָל שָׁעָה. אִם הִקְשִׁיב – יָפֶה, וְאִם לֹא – הֲרֵי הַסְּפָרִים פְּתוּחִים וְהַמַּעֲשִׂים נִכְתָּבִים. אָמַר רַבִּי זְזַיְיא, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁאֵינָם פְּוּזָדִים מִן הַדִּין לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כוז) וְצַדִּיקִים כְּכְפִיר יִבְטָחוּ. וְכָתוּב (תהלים לז) צַדִּיקִים

יִירְשׁוּ אָרֶץ.

רַבִּי זְוִקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (בראשית טו) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לָבוֹא וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל אַבְרָם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה יוֹם הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הָאָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁשָּׁנִינוּ, [אוֹתוֹ יוֹם] הַזְּמַן שֶׁמַּגִּיעַ שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ [יוֹם] זְמַן יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל, שֶׁנִּוְּשָׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ מִן הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ, זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּמְצַעַת מִבֶּן הָאָדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד שֶׁלֹּא יָצָא מִן הָעוֹלָם, וְרוֹאָה שֶׁהַצֶּלֶם שֶׁנִּמְנָע מִמֶּנּוּ וְלֹא נִרְאֶה.

מָה הַטַּעַם נִמְנָע מִמֶּנּוּ? מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹלָה וּמְעֻבֶּרֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא נִרְאֵית. שֶׁלֹּא תֹאמַר, שֶׁכְּשֶׁמֵּת אָדָם וְנֶּחֱלָשׁ, נֶחֱלְשָׁה זוֹ מֶעֻבֶּרֶת מִמֶּנּוּ, אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּזַיְיו בְּכוֹזוֹ, מֶעֻבֶּרֶת מִמֶּנּוּ [וְנֶחֱלְשָׁת] נֶחֱלְשָׁה זוֹ וְלֹא מְאִירָה לָרוּחַ, וְהָרוּחַ לֹא מְאִירָה לַנֶּפֶשׁ, וְאֵין מֶעֻבָּר מִמֶּנּוּ הַצֶּלֶם וְלֹא מֵאִיר לוֹ. [אֶלָּא] מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם כֻּלָּם מַכְרִיזִים עָלָיו, וַאֲפִלּוּ צִפָּרֵי הַשָּׁמַיִם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמָה זוֹ עָלְתָה מִמֶּנּוּ, וְהָרוּחַ לֹא מְאִירָה לַנֶּפֶשׁ, וְאֵין הַנֶּפֶשׁ נֶחֱלֶשֶׁת, וְהַמַּאֲכָל וְכָל תַּאֲוֹת הַגּוּף עוֹלִים מִמֶּנּוּ וּמֶעֻבָּרִים.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַאֲפִלּוּ כָּל בַּעַל שֶׁנּוֹפֵל אִישׁ בְּבֵית זְלִיּוֹ וְלֹא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, הַנְּשָׁמָה מֶעֻבֶּרֶת וְעוֹלָה מִמֶּנּוּ, וְאֵין הָרוּחַ לֹא מְאִירָה לַנֶּפֶשׁ, עַד שֶׁדָּנִים דִּינוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְאִם דָּנִים אֶת הָאִישׁ לְטוֹב, אָז הַנְּשָׁמָה זוֹוֶרֶת לִמְקוֹמָהּ וּמְאִירָה לַכֹּל. הֲרֵי בִּזְמַן שֶׁעוֹמֵד הַדָּבָר בְּדִין, וּבִזְמַן שֶׁלֹּא עוֹמֵד הַדָּבָר בְּדִין, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַקְדִּימָה הַנְּשָׁמָה לַכֹּל, וְהַצֶּלֶם מֶעֻבָּר מִמֶּנּוּ.

שָׁנִינוּ, בִּזְמַן שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, מַעֲלִים אֶת נִשְׁמָתוֹ לְבֵית דִּין וְדָנִים אוֹתָהּ עַל פִּי דִּבֶּרְיָהּ, וְהִיא מְעִידָה בַּכֹּל וּמְעִידָה בְּכָל רַעְיוֹנוֹת הָאָדָם, וּבַמַּעֲשִׂים לֹא מְעִידָה, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם כְּתוּבִים בַּסְּפָרִים, וְכֻלָּם דָּנִים אֶת הָאָדָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, אָז דּוֹחֵק הַגּוּף נִמְצָא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַזְּמַנִּים.

אִם דָּנִים אוֹתוֹ לְטוֹבָה, אָז מַרְפִּים מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ נִבְכַּעַת עַל הַגּוּף, וְהַנְּשָׁמָה זוֹוֶרֶת אַזַּר כָּךְ וּמְאִירָה לַכֹּל, וְלֹא עוֹלֶה אָדָם מִבֵּית זָקְיוֹ לְעוֹלָמִים עַד שֶׁדָּנִים דִּינוֹ לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כַּמָּה זַיְבֵי עוֹלָם, כַּמָּה רִשְׁעֵי עוֹלָם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בְּדִין הָאָדָם, אַף עַל גַּב שֶׁכְּעֵת לֹא זָכָה, וְהוּא רוֹאֶה שֶׁאַזַּר כָּךְ יִזְכֶּה – דָּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה. אוֹ לְפָעָמִים שֶׁמּוֹלִיד בֵּן שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה.

וְכָל מַעֲשָׂיו וְדִינָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטוֹבָה, וּמַשְׁגִּיחַ בְּהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב ((יחזקאל לג) חַי אֲנִי נְאֻם ה' וְגוֹ' אִם אֶזְפַּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ. וּבְגִלַּל זֶה כָּל אוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁעוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתָם לְטוֹבָה.

וְלִפְעָמִים אוֹתָם הֶחָלָאִים נִשְׁלָם זְמַנָּם מִלִּשְׁרוֹת שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים מב) וְחָלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים, שֶׁעָשׂוּ אֱמוּנָה, שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹרִים עַל הָאָדָם מִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ לְאַזַּר שֶׁהִשְׁלִימוּ זְמַנָּם, בֵּין לְצַדִּיקִים, בֵּין לִרְשָׁעִים, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּדִין, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת. אִם לֹא יוּכַל לִרְאוֹת, אָז מַה זֶּה וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא שֶׁרָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, שֶׁהֵם יָרְבָעָם וְזַבְדָּרְיוּ, שֶׁיַּרְבְּעָם עָשָׂה שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב וְאָמַר (מלכים–א יב) אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מִי אֵלֶּה, מִי הוּא שֶׁעָתִיד לוֹמַר אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְלָכֵן וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף.

מִכָּאן שֶׁצַּדִּיקִים רוֹאִים מַעֲשֶׂה לְמֵרָזוֹק, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר אוֹתָם בַּעֲטָרָתוֹ. מָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה לְמֵרָזוֹק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה כָּל הַמַּעֲשִׂים עַד שֶׁלֹּא עוֹשִׂים אוֹתָם, וְכֻלָּם עוֹבְרִים לְפָנָיו.

כְּמוֹ זֶה כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, כֻּלָּם הִתְיַצְּבוּ

וְעָמְדוּ לִפָנָיו עַד שֶׁלֹּא יָבאוּ לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא) קְרָא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם, עַד שֶׁלֹּא יֵרְדוּ, כֻּלָּם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּדְּמוּת שֶׁעוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת, שֶׁכָּתוּב (שם מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא.

גַּם כָּךְ הַצַּדִּיקִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְאֶה לָהֶם כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם עַד שֶׁלֹּא יָבאוּ וְיִמָּצְאוּ בָּעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאָדָם [זֶה אָדָם] שֶׁהָיָה רִאשׁוֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת עַד שֶׁלֹּא יָבאוּ, כַּכָּתוּב (בראשית ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת [אָדָם], שֶׁשָּׁנִינוּ, הֶרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁעֲתִידִים לָבא לָעוֹלָם. וְכֵן לְמֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (דברים לד) וַיַּרְאֵהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם וְכל אוֹתָם מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם וְכָל שְׁאָר הַנְּבִיאִים עַד שֶׁלֹּא יָבאוּ לָעוֹלָם.

גַּם כָּאן, וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה לְמֵרָזוּק וְהוֹדַעְזַע, וְאָמַר מִי אֵלֶּה? וּפָסוּק זֶה מַשְׁלִים לִשְׁנֵי צְדָדִים, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. וְלָכֵן הֵשִׁיב יוֹסֵף וְאָמַר, בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ? שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת זַרְעֶךָ. גַּם – לְרַבּוֹת אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר וְגוֹ'. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, שֶׁלֹּא מָצָאנוּ כָּאן בְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף, אֶלָּא אֶת בָּנָיו. אִם לְבָנָיו, אָז צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּתוּב וַיְבָרֵכֵם, אָז מַה זֶּה וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, וְלֹא מָצָאנוּ כָּאן שֶׁיּוֹסֵף הִתְבָּרֵךְ?

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, דַּוְקָא אֶת, כָּתוּב אֶת יוֹסֵף, הַבְּרָכָה שֶׁל בָּנָיו הָיְתָה, וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרְכִים בָּנָיו, הוּא מִתְבָּרֵךְ. שֶׁבְּרָכָה שֶׁל בָּנָיו שֶׁל אָדָם בִּרְכָתוֹ הִיא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, דַּוְקָא אֶת, שֶׁבֵּרַךְ אֶת אוֹת הַבְּרִית, סוֹד [הַבְּרִית מִשּׁוּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה, אָז בֵּרַךְ

לְאוֹתוֹ מָקוֹם סוֹד] הַבְּרִית שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר, וְלָכֵן נִקְרָא צַדִּיק. אֶת שֶׁל יוֹסֵף, סוֹד הַבְּרִית שֶׁעוֹמֶדֶת עִם יוֹסֵף.

הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו. הָאֱלֹהִים – זֶה סוֹד הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, בְּרִית קֹדֶשׁ. אֲבֹתַי לְפָנָיו – דַּוְקָא לְפָנָיו, שֶׁאוֹתָם רֹאשׁוֹנִים עֶלְיוֹנִים מִלְּפָנַי סוֹד שֶׁלָּנוּ, אַבְרָהָם וְיִצְחָק, שֶׁהֵרֵי מֵהֶם נָזוֹן וְיוֹנֵק אוֹתוֹ [מֵאוֹתוֹ] מָקוֹם.

הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי, מָה הַטַּעַם עִם אַזֶּרֶת הָאֱלֹהִים? אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, וְכָאן בֵּרַךְ אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים זָרִים, מִקּוֹר הַזָּרִים שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת, וְלָכֵן הִזְכִּיר עַצְמוֹ בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָמַר הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפָעוֹת מִמְּקוֹר הַזָּרִים יַעֲקֹב לָקַח אוֹתָן, וְכֵיוָן שֶׁהוּא לָקַח אוֹתָן, מָקוֹם זֶה לָקַח בְּרָכוֹת, וְהַכֹּל תָּלוּי [בַּזָּכָר] בַּדִּבּוּר, וְעַל זֶה וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף כָּתוּב.

לָכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ בְּרָכוֹת, צָרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְבָּרֵךְ בַּהַתְוָלָה, וְאַזַּר כָּךְ מִתְבָּרְכִים הָאֲזָרִים. וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִתְבָּרֵךְ בַּהַתְוָלָה, אוֹתָן בְּרָכוֹת לֹא מִתְקַיְּמוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יַעֲקֹב, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו וְלֹא בֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְוָלָה – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, לֹא בֵּרְכוֹ עַד שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְוָלָה. כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְוָלָה, הוּא בֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳. כָּאן עוֹמֶדֶת בְּרָכָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳. הִתְבָּרֵךְ בְּקִיּוּם הַבְּרָכוֹת, וְאַזַּר כָּךְ אַזָּרָיו וְיִתֶּן לְךָ וְגוֹ׳. כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ שָׂדֶה הִתְקַיֵּם בַּעֲמִידַת הַבְּרָכוֹת, [בִּבְרָכוֹתָיו. מִיָּד בֵּרְכוֹ וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים, שֶׁאוֹתוֹ שָׂדֶה סוֹד] שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת, אַזַּר שֶׁהוּא הִתְקַיֵּם בִּבְרָכוֹתָיו.

כְּמוֹ זֶה בֵּרַךְ יַעֲקֹב בַּהַתְוָלָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַזַּר כָּךְ בֵּרַךְ אֶת בָּנָיו. בֹּא רְאֵה, בַּבֹּקֶר צָרִיךְ אָדָם לְהַקְדִּים בְּרָכוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא,

וְאַזַּר כָּךְ לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, וַהֲרֵי הֵקַמְנוּ בַּבֹּקֶר יאכַל עַד וְגוֹ׳.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעָתִיד לָצֵאת מֵאֶפְרַיִם יָרְבְעָם בֶּן נְבָט. תָּתַז וְאָמַר מִי אֱלֹהִים? מַשְׁמַע [מַה שׁוֹנָה] שֶׁאָמַר בַּעֲבוֹדָה זוֹ שֶׁל צַד עֲבוֹדָה זָרָה אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא סוֹד הוּא, כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ הָרָע, וּמִצַּד אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ, וְיֵשׁ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וּכְשֶׁמְּזַדְּוְגִים נִקְרָאִים אֱלֹהִים, וְהֵם מְזַדְּמְנִים בָּעוֹלָם בְּכָל אוֹתָם צְדָדִים שֶׁלָּהֶם.

וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִקְרֵאת זֹאת, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, רֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד בָּאָדָם. וְכֵן זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ – זֶה ה׳. [הוּא ה׳] אֲבָל אֱלֹהִים נִקְרָאִים אֱלֹהִים, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות לז) אֱלֹהֵי אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה מט) גַּם אֱלֹהִים תִּשְׁכַּוְּנָה, וְאָנֹכִי – סוֹד שֶׁל זֹאת – לֹא אֶשְׁכָּוֵחַ, וְכָתוּב (איכה א) עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה, שֶׁאוֹתוֹ הַוַּוְטָא גָּרַם לָהֶם לִבְכּוֹת כַּמָּה בְכִיוֹת. דָּבָר אַזַּר עַל אֱלֹהִים אֲנִי – מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְמָקוֹם זֶה לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל וּלְהַזְּרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט, [כָּתוּב עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה. סוֹד הַדָּבָר – זֶה צַד הַטֻּמְאָה שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט] אֲנִי בוֹכִיָּה, זוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּקְרֵאת אֲנִי.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (דברים כז) אֱלֹהֵי דִּבְרֵי הַבְּרִית – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, שֶׁכָּל אֱלֹהִים לֹא מִתְקַיְּמִים אֶלָּא מִתּוֹךְ אֱלֹהִים שֶׁשָּׁם כָּל הַקְּלָלוֹת שְׁרוּיוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁהוּא אָרוּר, וְלָכֵן הַקְּדִים וְאָמַר אֱלֹהִים, שֶׁעוֹמֵד לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי הַבְּרִית.

אֱלֹהִים הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ (ויקרא כו), מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִצְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה לְטַהֵר אֶת הָאָדָם, וְלֹא יִסְטֶה מִדַּרְכּוֹ זוֹ, וְיִשָּׁמֵר מִשָּׁם וְיִפָּרֵד מֵהֶם. וְאִם תֹּאמַר, (בראשית ו) אֱלֹהִים תּוֹלְדֹת נֹחַ – כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי יָצָא זֶם, שֶׁהוּא אֲבִי כְּנַעַן, וְכָתוּב (שם ט) אָרוּר כְּנָעַן, וְהוּא סוֹד זֶה שֶׁל אֱלֹהִים.

וְלָכֵן (וְכָל אֱלֹהִים הִתּוֹךְ פָּסֹלֶת הַוָּהָב, וְעַל זֶה כָּתוּב מִי אֱלֹהִים, יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר

עָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל) כָּתוּב וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֵלֶּה הִתּוּךְ פָּסֹלֶת הַזָּהָב. אַהֲרֹן הִקְרִיב זָהָב שֶׁהוּא צַד שֶׁלּוֹ שֶׁכְּלוּל הוּא בְּזוּזֵךְ הָאֵשׁ, וְהַכֹּל אֶזֶד, וְצַד זֶה זָהָב וְאֵשׁ. [לְהַגְבִּיר] רוּזַ טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת תָּמִיד בַּמִּדְבָּר, מָצְאָה מָקוֹם בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהַזָּזִיק בּוֹ.

וּמַה שֶּׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרִים מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה רִאשׁוֹנָה שֶׁהִטִּיל בָּעוֹלָם, שֶׁגָּרַם מָוֶת לָעוֹלָם, כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, אַזַר כָּךְ זְזָרוֹ, וְגָרַם לָהֶם כְּמוֹ מִקֹּדֶם לְטַמְּא אוֹתָם וּלְהִתְזַזֵּק עֲלֵיהֶם, וְגָרַם לָהֶם מָוֶת וּלְכָל הָעוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיהֶם אַזָּרֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פג) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וְגוֹ', אָכֵן כְּאָדָם וְגוֹ'.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת יָרְבְעָם בֶּן נְבָט שֶׁעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְאָמַר אֱלֹהֶיךָ, הִזְדַּעְזַע וְאָמַר מִי אֱלֹהַּ. כְּשֶׁרָצָה אַזַר כָּךְ לְבָרְכָם, בֵּרַךְ אֶת [הַשְּׁכִינָה בַּתְּזוּלָה] וְאַזַר כָּךְ בֵּרַךְ [אֶת] בָּנָיו. כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתְּזוּלָה, אַזַר כָּךְ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁבֵּרַךְ בַּתְּזוּלָה בֵּרַךְ אוֹתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזּ וְאָמַר, (ישעיה לזז) וַיִּסֹּב זְזִקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אָדָם רַק סָמוּךְ לַכֹּתֶל, וְלֹא יִהְיֶה דָּבָר זוֹצֵץ בֵּינוֹ לְבֵין הַכֹּתֶל, שֶׁכָּתוּב וַיִּסֹּב זְזִקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. מַה שׁוֹנָה בְּכֻלָּם שֶׁהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה, שֶׁלֹּא כָּתוּב בָּהֶם וַיִּסֹּב פָּנָיו אֶל הַקִּיר? שֶׁהֲרֵי דַּי לוֹ לוֹמַר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה', שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, הוּא מְכַוֵּן דַּעְתּוֹ כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בְּמֹשֶׁה (במדבר כב) וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה', וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה', וְלֹא כָּתוּב וַיִּסֹּב פָּנָיו. כָּאן בִּזְזִקְיָהוּ מָה הַטַּעַם וַיִּסֹּב זְזִקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְאַזַר כָּךְ וַיִּתְפַּלֵּל?

אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר הוּא, שֶׁשָּׁנִינוּ, זְזִקְיָה בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיָה נָשׂוּי, וְלֹא הָיְתָה לוֹ אִשָּׁה וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים, מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא אֵלָיו וְגוֹ' כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִזְזֶיה. וְשָׁנִינוּ, כִּי מֵת אַתָּה – בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תִזְזֶיה – בָּעוֹלָם הַבָּא. מָה הַטַּעַם?

מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הוֹלִיד בָּנִים.

שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל לְהוֹלִיד בָּנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא מִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּמִתְגָּרֶשֶׁת נִשְׁמָתוֹ בָּעוֹלָם [הַבָּא], וְלֹא מוֹצֵאת מְנוּחָה בְּמָקוֹם בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ הָעֹנֶשׁ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (ויקרא כ) עֲרִירִים יָמוּתוּ, וּמִתַּרְגְּמִים בְּלֹא וָלָד, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּלִי וָלָד, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם מֵת הוּא שָׁם, מֵת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְלָכֵן כָּתוּב כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה עָלָיו כְּלָל, אֲז כָּתוּב וַיַּסֵּב זִוְּקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. לְמַדְנוּ שֶׁשָּׁם רַעְיוֹנוֹתָיו וְכִוֵּן אֶת פָּנָיו לָשֵׂאת אִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה, סוֹד שֶׁל הַקִּיר.

וְלָכֵן כָּתוּב אַזַּר כָּךְ וְיִתְפַּלֵּל אֶל ה׳. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זֵטָא וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עָלָיו, יְכַוֵּן פָּנָיו וְרַעְיוֹנוֹתָיו לְתַקֵּן עַצְמוֹ מֵאוֹתוֹ זֵטָא, וְאַזַּר כָּךְ יְבַקֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ג) גַּזְּפָשָׂה דְרָכַיְנוּ וַנַּזְקֵרָה – בַּתְּזוֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ – וְנָשׁוּבָה. גַּם כָּאן, כֵּיוָן שֶׁיָּדַע זִוְּקְיָהוּ זֵטָאוֹ, מַה כָּתוּב? וַיַּסֵּב זִוְּקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. שָׁם פָּנָיו לְתַקֵּן אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה זֵטָא.

מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה, כָּל נְקֵבוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בְּצִדָּהּ. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְקֵבָה, שׁוֹרָה הִיא עָלָיו. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ, לֹא שׁוֹרָה עָלָיו. וְעַל זֶה תִּקֵּן עַצְמוֹ אֵלֶיהָ לְתַקֵּן, וְקִבֵּל עָלָיו לְהִנָּשֵׂא, וְאַזַּר כָּךְ וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה׳.

קִיר – זֶהוּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. קִיר – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כב) מְקַרְקַר קִר וְשׁוֹעַ, קִרְקוֹר וּנְהִימַת הַקִּיר שֶׁהוּא אָדוֹן, כְּשֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) רָזוֹל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְלָכֵן וַיַּסֵּב זִוְּקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר.

בֹּא רְאֵה, בַּתְּפִלָּה מַה כָּתוּב? אָנָּה ה׳ זְכָר נָא אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ.

רָמוֹז כָּאן שֶׁשָּׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ וְלֹא טִמֵּא אוֹתוֹ, וְשָׁמַר אוֹתוֹ כָּרָאוּי. כָּתוּב כָּאן הִתְהַלֵּכְתִּי לְפָנֶיךָ, וְכָתוּב שָׁם (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים וְאֶתְּנָה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶיךָ, שֶׁשָּׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ כָּרָאוּי, בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, שֶׁהִתְכַּוֵּן בְּכָל אוֹתָם סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה שֶׁכְּלוּלִים בֶּאֱמֶת.

וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי, שֶׁסָּמַךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ הַמְּזַבְּרִים, שֶׁהִתְכַּוֵּן לְיַחֵד יְחוּד כָּרָאוּי, וְלָכֵן וַיְבָרֶךְ זוֹקְקֵיהוּ בְּכִי גָּדוֹל, שֶׁאֵין שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי דְּמָעוֹת. גְּאֻלָּה – זֶה הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל, שֶׁזֶּהוּ נִמְצָא בְּכָל גְּאֻלָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ יַעֲקֹב וְהִתְכַּוֵּן מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, אָז הִמְשִׁיךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי. כֵּיוָן שֶׁהוּא לָקַח, נָתַן בְּרָכוֹת לְמָקוֹם זֶה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֶת הַבְּרָכוֹת לַמָּקוֹם הַזֶּה, אָז פָּתַח וְאָמַר הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל וְכוּ'.

פָּתַח וְאָמַר, (מלכים–א יז) כִּי הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם אֶל מְקוֹם הָאָרוֹן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַכְּרוּבִים בְּאוֹת וּבְנֵס הָיוּ עוֹמְדִים, שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בְּיוֹם הָיוּ פּוֹרְשִׂים כַּנְפֵיהֶם וְסוֹכְכִים עַל הָאָרוֹן לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (שמות כה, כ) פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם. פְּרוּשֵׂי כְנָפַיִם לֹא כָתוּב, אֶלָּא פֹּרְשֵׂי.

וּבֹא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. כְּרוּבִים דְּמוּתָם כְּמַרְאֵה תִּינוֹקוֹת, וְעוֹמְדִים תַּזַּת מָקוֹם זֶה מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, וְאֵלֶּה מִתְבָּרְכִים בַּתְּזוּלָה מֵאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפָעוֹת מִלְמַעְלָה, וּמִכָּאן שׁוֹפָעוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה.

וְלָכֵן כָּתוּב הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. אֹתִי – שֶׁנָּטַל בְּרָכוֹת מִגָּוְנִים שֶׁלְּמַעְלָה. וְכֵיוָן שֶׁהוּא נָטַל, יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים, זֶהוּ סוֹד הַכְּרוּבִים, שֶׁמֵּהֶם שׁוֹפָעוֹת בְּרָכוֹת מֵהָעֶלְיוֹנִים לַתַּזּוּתוֹנִים [וְתַזְּתוֹנִים].

הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגוֹ'. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (משלי יט) בַּיִת וָהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת. וְכִי נַחֲלַת אָבוֹת הֵם, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא נוֹתֵן הַכֹּל לִבְנֵי אָדָם? אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁמּוֹרִישׁ בַּיִת וּמָמוֹן לִבֶּן הָאָדָם, לְפָעָמִים יוֹרִישׁ הַכֹּל לִבְנוֹ, וְיִהְיֶה יֵרֹאַת הָאָבוֹת, אֲבָל וּמֵהּ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת, מִשּׁוּם שֶׁהָאִשָּׁה, כְּשֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ הַבֶּן אָדָם, הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי לֹא יוֹרִישׁ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבֶּן הָאָדָם אֶלָּא כְּשֶׁמַּכְרִיזִים עָלֶיהָ בָּרָקִיעַ.

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זְוּגִים עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לָעוֹלָם. וּכְשֶׁזָּכוּ בְּנֵי אָדָם לְפִי מַעֲשֵׂיהֶם, כָּךְ נוֹתְנִים לָהֶם אִשָּׁה, וְהַכֹּל גָּלוּי לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְפִי מַעֲשִׂים שֶׁל צַדִּיקִים כָּךְ מְזַוֵּג זְוּגִים.

וְלִפָּעָמִים שֶׁעוֹלִים בְּמֹאזְנַיִם, וּמַסְטֶה אוֹתוֹ הָאִישׁ דַּרְכּוֹ, עוֹלֶה זְוּגוֹ לְאַוזֵר עַד שֶׁיַּכְשִׁיר מַעֲשָׂיו, וּכְשֶׁיַּכְשִׁיר מַעֲשָׂיו אוֹ שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ, נִדְוֶזֶה אִישׁ מִפָּנֵי אִישׁ, וּבָא זֶה וְלוֹקֵחַ אֶת שֶׁלּוֹ. וְזֶה קָשֶׁה לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל, לִדְוּזוֹת אִישׁ מִפָּנֵי אִישׁ אַוזֵר, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא נוֹתֵן אִשָּׁה לִבֶּן הָאָדָם, וּמִמֶּנּוּ בָּאִים הַזְּוּוּגִים. וְלָכֵן וּמֵהּ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת.

לָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן הַכֹּל לִבֶּן הָאָדָם. וְאִם תֹּאמַר, אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת וְלֹא אַוזֶרֶת – בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין טוֹב לָאָדָם לָתֵת לוֹ, וְהוּא מַסְטֶה דַּרְכּוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְצַד אַוזֵר – מֵאוֹתוֹ צַד אַוזֵר שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ יָבֹא לוֹ מַה שֶּׁיָּבֹא, בְּכָל [כָּל] הַקִּטְרוּגִים וְכָל הָרָעוֹת, וְלֹא בָּאִים אֵלָיו מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מֵאוֹתוֹ צַד רָע שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה.

וְעַל זֶה, אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מַשְׂכֶּלֶת, קָרָא עַל זֶה שְׁלֹמֹה, (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁזַּטָּאֵי הָאָדָם הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה. וְלָכֵן, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּאָדָם מִשּׁוּם מַעֲשָׂיו הַכְּשֵׁרִים, הוּא מַזְמִין לוֹ אִשָּׁה שֶׁהִיא מַשְׂכֶּלֶת, וּפוֹדֵהוּ בִּפְדוּת מִתּוֹךְ הַצַּד הָאַוזֵר.

וְעַל זֶה אָמַר יַעֲקֹב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. מַה זֶּה מִכָּל רָע? שֶׁלֹּא הִזְדַּמְּנָה לִי אִשָּׁה שֶׁהִיא מִתּוֹךְ הַצַּד הָאַוזֵר, וְלֹא קָרָה פָּסוּל בְּזַרְעִי [בְּמִטָּתִי],

שֶׁכֻּלָּם צַדִּיקִים וּשְׁלֵמִים בִּשְׁלֵמוּת, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְשָׁךְ מִכָּל רָע, וְיַעֲקֹב לֹא נִדְבַּק בְּאוֹתוֹ צַד הָאַוֵּר כְּלָל.

וְעַל זֶה הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים. מָה הַטַּעַם נִרְאוּ לִבְרָכָה? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר יוֹסֵף אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל זֶה אָמַר יוֹסֵף, בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. הֶרְאָה לוֹ סוֹד הַבְּרִית שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, רְאוּיִים לְהִתְבָּרֵךְ וְרָאוּי הוּא לִבְרָכוֹת רַבּוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ לְכֻלָּם נָתַן בְּרָכָה אַוֵּת, וּלְיוֹסֵף בְּרָכוֹת רַבּוֹת, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכֹת הוֹרַי וְגוֹ', בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם, תִּהְיֶיןָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכג) אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה שֶׁל בֶּן אָדָם שֶׁמִּתְכַּוֵּן בָּהּ, הוּא לְמַעְלָה לָעֶמֶק הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּשָּׁם שׁוֹפָעוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַזְּרוּת, וּמִשָּׁם יוֹצְאִים לְקַיֵּם אֶת הַכֹּל.

וְעַל זֶה יָתֵר יו"ד, מִשּׁוּם שֶׁיּו"ד לֹא פּוֹסֵק מִמָּקוֹם הַזֶּה לְעוֹלָמִים, וְלָכֵן כָּתוּב הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם, אָזוּז לְמַעְלָה בְּסוֹד הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה, וְאָזוּז לְמַטָּה שֶׁיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הָאָבוֹת, יוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְלָכֵן כָּתוּב הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם.

וּמִכָּאן, כְּשֶׁבְּרָכוֹת שׁוֹפָעוֹת מִלְמַעְלָה מֵהָעֶמֶק הַזֶּה, אֶת כֻּלָּן נוֹטֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וּמִזֶּה שׁוֹפָעִים לְמַטָּה, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְצַדִּיק עַמּוּד הָעוֹלָם, וּמִכָּאן מִתְבָּרְכִים כָּל אוֹתָם הַזְּיָלוֹת וְכָל אוֹתָם הַמְּזוֹנוֹת לִמְיֻנֵּיהֶם, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם מְאוֹרוֹת עוֹלָה עֲטֶרֶת כָּל הַמְּזוֹנוֹת, עִגּוּל הָעוֹלָם, בְּשִׁבְעִים מְקוֹמוֹת, עִגּוּל אָזוּד לְכֻלָּם. בְּתוֹךְ אוֹתוֹ עִגּוּל נְקֻדָּה אַוֵּת שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע. מִנְּקֻדָּה זוֹ נָזוּן כָּל אוֹתוֹ עִגּוּל, בֵּית קָדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, הוּא מָקוֹם לְאוֹתָהּ רוּזַ כָּל הָרוּזוֹת, [כְּמוֹ סוֹד שֶׁל כָּל הַסּוֹדוֹת] נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ. סֵתֶר זֶה הוּא בְּתוֹךְ זֵילוֹתֶיהָ, טָמִיר הוּא לִפָּנִים וּלְפָנִים. כְּשֶׁעוֹלָה זוֹ, עוֹלִים

כֻּלָּם אֲזָרִיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) מָשְׁכֵנִי אַזְרֵיךְ נָרוּצָה.

רַבִּי זְכַרְיָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל אֶזְהֵד וְאֶזְהֵד מֵאֵתָנוּ יֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה. פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים עט) אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אוֹהֵב אוֹתָם, שֶׁהֵם גּוֹרְלוֹ וְיֵרָשָׁתוֹ, לֹא מִסְתַּכֵּל אַזֵּר בְּדִינָם, פָּרַט לוֹ לְבַדּוֹ.

וְכֵיוָן שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בְּדִינָם, מִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּאָב שֶׁמְּרַחֵם עַל הַבָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קג) כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים רִחַם ה' וְגוֹ'. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצָאִים לָהֶם זַכְיָנִים, מַעֲבִיר אוֹתָם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, עַד שֶׁמַּעֲבִיר כֻּלָּם מִלְפָנָיו. וְכֵיוָן שֶׁהֶעֱבִיר כֻּלָּם מִלְפָנָיו, לֹא נִשְׁאָרִים עֲלֵיהֶם זַכְיָנִים לָתֵת שִׁלְטוֹן לַצַּד הָאַזֵּר שֶׁל דִּין עֲלֵיהֶם.

בָּא לַזַּכְיָנִים לְפָנָיו כְּבַתְּחִלָּה – אוֹתָם זַכְיָנִים רִאשׁוֹנִים שֶׁהֶעֱבִיר מִלְפָנָיו, זָשַׁב עֲלֵיהֶם, וְלָכֵן כָּתוּב אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְגוֹ'. שֶׁאִם רַחֲמֶיךָ לֹא יַקְדִּימוּ עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁכַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה, בַּעֲלֵי מָגִנִּים, וְכַמָּה מַלְשִׁינִים שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, וְאִלְמָלֵא שֶׁהַקְּדִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיחַ בְּדִינָם, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם. וְעַל זֶה מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, דַּלּוּת שֶׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים, דַּלּוּת שֶׁל מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים [לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא].

בֹּא תִּרְאֶה, אִלְמָלֵא יִסָּגְלוּ יִשְׂרָאֵל מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיוּ עוֹמְדִים עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בָּעוֹלָם, אֲבָל יִשְׂרָאֵל הֵם גּוֹרָמִים לִשְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִזְקֹף רָאשֵׁיהֶם בָּעוֹלָם. שֶׁאִלְמָלֵא יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ זוֹטְאִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת נִכְפִּים לִפְנֵיהֶם.

וּבֹא רְאֵה, אִלְמָלֵא שֶׁהִמְשִׁיכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשִׂים רָעִים לְצַד אַזֵּר בָּאָרֶץ

הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא הֻגְלוּ מֵעַל הָאָרֶץ, וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, שֶׁאֵין לָנוּ מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים כָּרָאוּי, וְלָכֵן כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (שם ב) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה, וְכָתוּב (שם ק) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁבָּא לַעֲבֹד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב צָרִיךְ לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁעוֹלֶה הָאוֹר, וְהִתְעוֹרְרוּת צַד הַיָּמִין מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, אָז צָרִיךְ אָדָם לְהִתְקַשֵּׁר בִּימִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלַעֲבֹד לְפָנָיו בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, בְּשׂוּם שֶׁתְּפִלָּה מַזָּלָקֶת תִּקֶּף לְמַעְלָה, וּמַמְשִׁיכָה בְּרָכוֹת מֵהָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמְשָׁם מַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לְמַטָּה לַתַּזְהוּנִים, וְנִמְצְאוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְהוּנִים מִתְבָּרְכִים בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה.

עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׂמְחָה וּבִרְנָנָה לְהַכְלִיל אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, וְאַזַּר כָּךְ לְיַזֵּד הַיִּחוּד כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב דְּעוּ כִּי ה׳ הוּא אֱלֹהִים. וְהוּ סוֹד הַיִּחוּד בְּסוֹד הָעֲבוֹדָה.

וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּזִוּדָוָה וּלְהַרְאוֹת זִדָּוָה בַּעֲבוֹדָתוֹ, וּשְׁנֵי אֵלֶּה – שִׂמְחָה וּרְנָנָה – כְּנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה. שְׁתֵּי תְּפִלּוֹת, שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת לְיוֹם כְּנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה, שֶׁהֵם שִׂמְחָה וּרְנָנָה. שִׂמְחָה בַּבֹּקֶר, וּרְנָנָה בַּלַּיְלָה. וְעַל זֶה (במדבר כח) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם.

וְעַל זֶה תְּפִלַּת עַרְבִית הִיא רְשׁוּת, מִשּׂוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה מְזֻלָּקֶת טֶרֶף לְכָל זֵילוֹתֶיהָ, וְלֹא שָׁעָה לְהַזְכִּיר [לְהִתְבָּרֵךְ], אֶלָּא לָתֵת מָזוֹן. בַּיּוֹם הַהוּא מִתְבָּרֶכֶת מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ, בַּבֹּקֶר וּבַלַּיְלָה, מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וּרְנָנָה, וּבַלַּיְלָה מְזֻלָּקֶת לַכֹּל כָּרָאוּי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְגוֹ׳.

פָּתַח רַבִּי זְוָקְיָה וְאָמַר, (תהלים קמא) תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עָרֶב. לָמָּה מִנְחַת עֶרֶב וְלֹא תְּפִלַּת הַבֹּקֶר, שֶׁלֹּא כָּתוּב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי בַּבֹּקֶר? אֶלָּא כָּךְ נִתְבָּאֵר, תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ. קְטֹרֶת לֹא בָּאָה אֶלָּא רַק עַל זְוָדָוָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. וְלָכֵן הַכֹּהֵן כְּשֶׁמַּדְלִיק נֵרוֹת, הָיָה מַקְרִיב קְטֹרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל) בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. בַּבֹּקֶר עַל זְוָדָוָה, שֶׁהַשָּׁעָה גּוֹרֶמֶת בָּעֶרֶב לְשַׂמֵּחַ צַד שְׂמֹאל, וְכָךְ רָאוּי, וּלְעוֹלָם לֹא בָּא אֶלָּא עַל זְוָדָוָה.

וּבֹא רְאֵה, קְטֹרֶת מְקַשֶּׁרֶת קְשָׁרִים וְאוֹחֶזֶת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְזֶה מַעֲבִיר מָוֶת וְקִטְרוּג וְרָגֶז, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה וְגוֹ'. אַחַר זֶה כָּתוּב וַיֶּרֶץ וְגוֹ', וַיְכַפֵּר עַל הָעָם, וְכָתוּב וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יְכוֹלִים כָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים וְכָל הַמְקַטְרְגִים לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקְּטֹרֶת, וְעַל זֶה הִיא סוֹד [זְוָדָוָת] הַכֹּל וְקִשּׁוּר הַכֹּל.

וּבִשְׁעַת הַמִּנְחָה, כְּשֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, הִתְכַּוֵּן דָּוִד בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, שֶׁכָּתוּב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ וְגוֹ'. וּתְפִלָּה זוֹ שֶׁעוֹלָה תַּעֲבִיר רָגֶז דִּין הַקָּשֶׁה שֶׁשּׁוֹלֵט כְּעֵת בַּזְּמַן הַזֶּה בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת, שֶׁדּוֹחָה וּמַעֲבִירָה מִלְּפָנָיו כָּל רָגֶז [שֶׁעוֹלָה כְּעֵת בְּשָׁעָה זוֹ בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת שֶׁמַּעֲבִירָה כָּל רָגֶז] וְכָל קִטְרוּג שֶׁבָּעוֹלָם, [הֵיכָן מַה שֶּׁכָּתוּב] [מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא] מִנְחַת עֶרֶב, כְּשֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּזְדַּמֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׂרַף, הָיָה זְמַן מִנְחָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עָרֶב. מַה זֶּה צִלְלֵי עֶרֶב? אוֹתָם מְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם וְרָגְזֵי הַדִּינִים שֶׁמִּזְדַּמְּנִים בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה. בְּכָל הַתְּפִלּוֹת צָרִיךְ הָאָדָם לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ, וּבִתְפִלָּה זוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּן, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה זְמַן

תְּפִלַּת הַמְּנֻוָּחָה יְצֻוָּךְ תִּקֵּן אוֹתָהּ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, עָלוּ בְּהַר אָוָּד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָהָר הַזֶּה מַפְוִיד, נֵלֵךְ וְלֹא נִתְעַכֵּב כָּאן, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַר מַפְוִיד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם הָיָה אָוָּד – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁמִּי שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ מִתְזַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, אֲבָל שִׁלְשָׁה לֹא, וְכָל אָוָּד וְאָוָּד מֵעִמָּנוּ, נִרְאֶה שֶׁלֹּא תָזוּז מֵעִמָּנוּ הַשְּׁכִינָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יִסְמֹךְ אָדָם עַל נֵס, מִנַּיִן לָנוּ? מִשְּׁמוּאֵל, שֶׁכָּתוּב אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי, וַהֲרֵי שְׁמוּאֵל רָאוּי יוֹתֵר מֵאִתָּנוּ. אָמַר לוֹ, אֲפִלּוּ כָּךְ, הוּא הָיָה אָוָּד, וְהֶזֵּק נִמְצָא לָעַיִן, אֲבָל אָנוּ שְׁלִשָּׁה, וְהֶזֵּק לֹא נִמְצָא לָעַיִן. שֶׁאִם מִשּׁוּם מַזִּיקִים – הֲרֵי שָׁנִינוּ שְׁלִשְׁלִשָּׁה לֹא נִרְאִים וְלֹא מַזִּיקִים, וְאִם מִשּׁוּם לִסְטִים – לֹא נִמְצָאִים כָּאן, שֶׁהֲרֵי הָהָר הַזֶּה רָזוּק מִיִּשּׁוּב, וּבְנֵי אָדָם לֹא נִמְצָאִים כָּאן, בְּרַם פָּוָּד הוּא, שֶׁזְּזִיוֹת הַשָּׂדֶה שֶׁנִּמְצָאוֹת כָּאן.

פָּתַז וְאָמַר, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, [שֶׁהֲרֵי כָּתוּב] הַגֹּאֵל?! אֲשֶׁר גָּאַל צָרִיךְ הָיָה לִכְתֹּב! מַה זֶּה הַגֹּאֵל? מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד נִמְצָא אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, וְלֹא זָז מֵאָדָם צַדִּיק לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אוֹתִי – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהוֹלֶכֶת עִם בֶּן הָאָדָם תָּמִיד, וְלֹא זָזָה מִמֶּנּוּ כְּשֶׁבֶּן הָאָדָם שׁוֹמֵר מִצְוֹת הַתּוֹרָה. וְעַל זֶה יִזָּהֵר בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא יֵצֵא יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ. מַה זֶּה יְזִידִי? שֶׁיִּזָּהֵר בֶּן אָדָם לִשְׁמֹר מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא תָזוּז מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וְיִצְטָרֵךְ לָלֶכֶת יְזִידִי בְּלִי זִוּוּג הַשְּׁכִינָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיּוֹצֵא בֶּן אָדָם לַדֶּרֶךְ, יְסַדֵּר תְּפִלָּה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו שְׁכִינָה, וְאַזַּר כֹּחַ יֵצֵא לַדֶּרֶךְ, וְיִמְצָא זִוּוּג הַשְּׁכִינָה לִגְאֹל אוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ וּלְהַצִּילוֹ בְּכָל מַה שֶּׁיִּצְטָרֵךְ.

מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? (בראשית כוז) אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי, זֶה זִוּוּג הַשְּׁכִינָה. וּשְׁמָרַנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה, לְפָדוֹת אוֹתִי מֵהַכֹּל. וְיַעֲקֹב הָיָה יְזִידִי בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּשְׁכִינָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו, כָּל שֶׁכֵּן הַזְּוָוגִים שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה עַל

אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא. בֵּינְתַיִם זָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ לְהַעֲרִיב.]

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה נַּעֲשֶׂה? אִם נִתְעַכֵּב כָּאן, הֲרֵי הַיּוֹם נִכְנָס לְהַוְזַשְׁיִךְ. אִם נֵלֵךְ לְמַעְלָה, הָהָר הוּא גָּדוֹל, וּמְפַוְזֵד זַיּוֹת הַשָּׂדֶה אָנוּ פַּוְזַדִּים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תְּמַהֲנִי עָלֶיךָ רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יִסְמוֹךְ בֶּן אָדָם עַל הַנֵּס, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יַרְוִיחַ לוֹ נֵס בְּכָל שָׁעָה. אָמַר לוֹ, זֶה מְדַבֵּר בִּיזִידִי, אֲבָל אֲנַוְנוּ שְׁלֹשָׁה, וּבֵינֵינוּ דִּבְרֵי תוֹרָה וְהַשְׁכִינָה עִמָּנוּ, לֹא נְפַוְזֵד.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים רָאוּ לְמַעְלָה בָּהָר סֶלַע אֶוָזד וּמְעָרָה בְּתוֹכוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֵלֵךְ וְנַעֲלֶה לְאוֹתוֹ הַסֶּלַע, שֶׁאָנוּ רוֹאִים מְעָרָה אַזַּת שָׁם. עָלוּ לְשָׁם וְרָאוּ אוֹתָהּ הַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פַּוְזַדְתִּי אוֹכַל אוֹתָהּ מְעָרָה מָקוֹם שֶׁל זַיּוֹת הִיא וְלֹא יִפָּגְעוּ בָּנוּ כָּאן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי זְוָקְיָה, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁרַבִּי יוֹסֵי פַּוְזַד. אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁהוּא זוֹטָא, שֶׁכָּל מִי שֶׁפַּוְזַד הוּא זוֹטָא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) פָּוְזַדוּ בְצִיּוֹן זַטָּאִים, הֲרֵי אֵינוֹ זוֹטָא, [וַהֲרֵי] וְכָתוּב (משלי כוז) וְצַדִּיקִים כִּכְפִיר יִבְטָוז. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם שֶׁהַנָּוָק מָצוּי.

אָמַר לוֹ, אִם הַנָּוָק מָצוּי – כָּךְ הוּא, אֲבָל כָּאן לֹא נִמְצָא נָוָק, וְאַזַּר שֶׁאָנוּ נִכָּנָס לַמְּעָרָה, לֹא יִכָּנֵס הַנָּוָק לְצַעֵר אוֹתָנוּ. נִכְנְסוּ לַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נְוַזַּלְקָ אֶת הַלַּיְלָה לְשָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת, שֶׁהוּא הַלַּיְלָה. כָּל אֶוָזד וְאֶוָזד מֵעִמָּנוּ יַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ בְּשִׁלְשֶׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ שֶׁל הַלַּיְלָה וְלֹא נִישַׁן.

פָּתַוז רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים פט) מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶוְרָוִי. הַתִּשְׁבַּזַת הַוּ אַבְרָהָם אָמַר אוֹתָהּ בְּשָׁעָה שֶׁעָסַק בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעָשָׂה וֶזֶסֶד עִם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁיִּוָּדְעוּ כֻּלָּם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אֵיתָן מִשּׁוּם שֶׁהִתְוַזַּק בְּתֶקֶף בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

וֶזסְדֵי ה׳ לְעוֹלָם אָשִׁירָה, וְכִי מִצַּד הַוֶּזסָדִים בָּאִים לְזַמֵּר? אֶלָּא כָּאן נִכְלַל צַד הַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָסָה אֶת אַבְרָהָם וּבָזַן אוֹתוֹ. וַהֲרֵי

נִתְבָּאֵר שֶׁיִּצְחָק בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֵׁבַע שָׁנִים הָיָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, מַה זֶּה נִסָּה אֶת אַבְרָהָם? הָיָה צָרִיךְ לְכְתֹּב נִסָּה אֶת יִצְחָק! אֶלָּא נִסָּה אֶת אַבְרָהָם שֶׁיִּמְצָא בַּדִּין וּלְהָכֶלֹ בַּדִּין שֶׁיִּמְצָא שָׁלֵם כָּרָאוּי, וְעַל זֶה זַסְדֵי ה׳ עוֹלָם אָשִׁירָה.

דָּבָר אַוזֵר זַסְדֵי ה׳ עוֹלָם אָשִׁירָה – אוֹתָם זַסָדִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עִם הָעוֹלָם. לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי – טוֹב וֶאֱמֶת שֶׁעוֹשֶׂה עִם הַכֹּל. לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ – זוֹ אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוֹדִיעַ אַבְרָהָם בָּעוֹלָם וְהִזְכִּירוֹ בְּפִי כָּל הַבְּרִיוֹת, וְעַל זֶה אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדִיעַ לְאַבְרָהָם סוֹד הָאֱמוּנָה, וּכְשֶׁיָּדַע סוֹד הָאֱמוּנָה, יָדַע שֶׁהוּא עִקַּר וְקִיּוּם הָעוֹלָם, שֶׁבִּגְלָלוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם וְהִתְקַיֵּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם זַסֶד יִבָּנֶה וְגוֹ׳. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁהוֹשִׁיט יָמִין עָלָיו וְהִתְקַיֵּם, וְאִם לֹא שֶׁהוֹשִׁיט יָמִין עָלָיו, לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּדִין, וְכָךְ בֵּאַרְנוּ.

וְנֶאֱמַר בְּרֵאשִׁית, וְסוֹד כְּלָל אָזוֹד, שְׁנֵי גְּוָנִים כָּאן, בְּרֵאשִׁית. אַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ רֵאשִׁית מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, רֵאשִׁית כָּךְ גַּם מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאָמַרְנוּ ב׳ רֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי נִתְּנָה [הֵיא בַּיִת] לְאוֹתָהּ רֵאשִׁית, וְהַדָּבָר כָּלוּל הוּא כְּאָזוֹד.

וּבַבִּי״ת הַזּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא הִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּיָמִין, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בְּהַבָּרְאָם – כָּתוּב בְּאַבְרָהָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ, אָמַרְתִּי עוֹלָם זַסֶד יִבָּנֶה. וּבִנְיָן הָרִאשׁוֹן שֶׁל הָעוֹלָם [אוֹתוֹ הָעוֹלָם], אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיָה בּוֹ לְבַדִּים, וְאַוזֵר כָּךְ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בִּשְׂמֹאל. וּבְאֵלֶּה תִּקֵּן שָׁמַיִם, וְכָתוּב שָׁמַיִם תָּכִין אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם.

דָּבָר אַוזֵר שָׁמַיִם תָּכִין אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם – שָׁמַיִם נִתְקְנוּ בְּאוֹתָם זַסָדִים, וְסוֹד הָאֱמוּנָה הִתְקַיְּמָה בָּהֶם, שֶׁאֵין תִּקּוּנֶיהָ אֶלָּא מִתּוֹךְ שָׁמַיִם. כָּרַתִּי בְּרִית לִבְזִירִי – זֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה.

דָּבָר אַחֵר, זֶהוּ צַדִּיק שֶׁמְּמַנּוּ יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הַתַּזְוִתּוֹנִים, וְכָל [אוֹתָן] הַזְּיוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, כֵּיוָן מִתְבָּרְכוֹת מֵאוֹתוֹ הַשָּׁפָע שֶׁשּׁוֹפֵעַ לַתַּזְוִתּוֹנִים, וְלָכֵן כָּתוּב כָּרַתִּי בְּרִית לִבְזִוִירִי.

נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד עַבְדִּי – זֶה סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא עוֹמֵד תָּמִיד בַּצַּדִּיק הַזֶּה, קְיוּם הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְפַּזְּרוּ לְעוֹלָמִים זִוּוּן מִזְּמַן הַגָּלוּת שֶׁנִּמְנָע שֶׁפַע הַבְּרָכוֹת, וְסוֹד הָאֱמוּנָה לֹא הֻשְׁלַם, וְכָל הַזְּוָדוֹות נִמְנָעוּ. וּכְשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, מֵאוֹתוֹ הַזְּמַן הַזְּוָדוֹת לֹא נִכְנְסוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהַזְּוָדוֹת לֹא הִתְעוֹרְרוּ, אֲבָל בַּזּוּוִין עוֹמְדִים וּמְזַמְּרִים שִׁירָה, וּכְשֶׁנִּזְקָק הַלַּיְלָה וְהִתְעוֹרְרוּת עוֹלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם לִבְכִיָּה, וּבוֹעֵט בָּרָקִיעַ, וּמְזַדַּעְזְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים.

וְאֵין מְנוּחָה לְפָנָיו, פָּרַט לַזְּמַן שֶׁמִּתְעוֹרְרִים לְמַטָּה בַּתּוֹרָה, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים [שֶׁעָמוּ], כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים וּשְׁמֵזִים לְאוֹתוֹ קוֹל, וְאָז מְנוּחָה. [לְפָנָיו, וּבָאָה מְנוּחָה לְכָל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁעָמוּ] [לְפָנָיו נִמְצֵאת]. מִשּׁוּם שֶׁמְּיוּם שֶׁנֶּחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים.

וְכָל אוֹתָם מְזַמְּרִים עוֹמְדִים בַּזּוּוִין וְאוֹמְרִים שִׁירָה בִּשְׁלֹשֶׁת זִקְלֵי הַלַּיְלָה, וְכֻלָּם מְשַׁבְּזִים בְּתִשְׁבָּזוֹת יְדוּעוֹת, וְכָל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים בַּלַּיְלָה, וְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם, וּקְדֻשָּׁה לֹא מְקַדְּשִׁים לְמַעְלָה עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים לְמַטָּה, וְאָז כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּאָזוֹד. וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים מִתְקַדְּשִׁים מֵעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים [מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדֻשָּׁה שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עוֹלָה אֶלָּא מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה] כְּאָזוֹד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (איוב לז) עַל זֹאת חָרַד לִבִּי וְיִתְפַּץ מִמְּקוֹמוֹ. פָּסוּק זֶה אָמַר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, לֹא בָּרָא אוֹתוֹ אֶלָּא עַל עֲמוּדִים, שֶׁהֵם שִׁבְעַת עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט) חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְאוֹתָם עַמּוּדִים לֹא נוֹדָע עַל מָה עוֹמְדִים.

מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד עָמֹק, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, וְהָעוֹלָם לֹא נִבְרָא עַד שֶׁנִּטַּל אֶבֶן אַזְּוִת, וְהִיא אֶבֶן שְׁנִקְרֵאת אֶבֶן שְׁתִיָּה, וְלָקַח אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזָרַק אוֹתָהּ לְתוֹךְ הַתְּהוֹם, וְנִנְעֲצָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וּמִמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְהִיא נֶקְדָּה בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם, וּבִנְקֻדָּה זוֹ עוֹמֵד קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) אוֹ מִי יָרָה אֶבֶן פִּנָּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כח) אֶבֶן בֹּחַן פִּנַּת יִקְרַת, וְכָתוּב (תהלים קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

בֹּא רְאֵה, אֶבֶן זוֹ נִכְרְתָה מֵאֵשׁ וּמֵרוּחַ וּמַיִם, וְנִגְלְדָה מִכֻּלָּם, וְנֶעֱשְׂתָה אֶבֶן אַזְּוִת, וְעוֹמֶדֶת עַל הַתְּהוֹמוֹת, וְלִפְעָמִים נוֹבְעִים מִמֶּנּוּ מַיִם וּמִתְמַלְּאִים הַתְּהוֹמוֹת, וְאֶבֶן זוֹ עוֹמֶדֶת לְאוֹת בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם, וְזוֹהִי אֶבֶן שֶׁהֶעֱמִיד וְהִשְׁתִּיל יַעֲקֹב שְׁתִילַת וְקִיּוּם הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימֶהָ מַצֵּבָה.

וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה וְגוֹ'. וְכִי אֶבֶן זֹאת שָׂם לוֹ יַעֲקֹב, וַהֲרֵי אֶבֶן הַזֹּאת נִבְרְאָה בַּתְּחִלָּה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם? אֶלָּא שֶׁשָּׂם אוֹתָהּ [וְכִי כָּעֵת שָׂם אוֹתָהּ יַעֲקֹב? וַהֲרֵי עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם הָיְתָה. אֶלָּא שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם אוֹתָהּ] קִיּוּם שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעַל זֶה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה כָּתוּב. מַה זֶּה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי? שֶׁכָּתוּב יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שֶׁשָּׂם מָדוֹר שֶׁלְּמַעְלָה כָּאן.

בֹּא רְאֵה, עַל אֶבֶן זוֹ יֶשׁ שִׁבְעָה עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַזְּוִת שִׁבְעָה עֵינָיִם. עַל מַה נִּקְרֵאת שְׁתִיָּה? אֶזֶד – שֶׁמִּמֶּנָּה הֻשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְאֶזֶד שְׁתִיָּה – שָׁת יָהּ, שֶׁשָּׂם אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנָּה הָעוֹלָם, בִּשְׁבִיל שֶׁמִּמֶּנָּה מִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם.

וּבָא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַשַּׁבָּת, הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ שֶׁעוֹמְדִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהָיוּ יוֹשְׁבִים בָּאוֹת, הָיוּ מַקִּישִׁים כַּנְפֵיהֶם לְמַעְלָה וּפוֹרְשִׁים אוֹתָם, וְנִשְׁמָע קוֹל נִגּוּן הַכְּנָפַיִם לְמַעְלָה, וְאָז מַתְזִילִים לְנַגֵּן אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה, בִּשְׁבִיל שֶׁיַּעֲלֶה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַטָּה לְמַעְלָה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הָיוּ אוֹמְרִים? אוֹתוֹ נִגּוּן כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה׳ כָּל עַבְדֵי ה׳ וְגוֹ׳, שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וְגוֹ׳, וְאָז [הֵם] הִיא שִׁירָה לְאוֹתָם מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְזַמֵּר.

בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשִּׁנִּיָּה הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ מַקִּישִׁים כַּנְפֵיהֶם לְמַעְלָה, וְנִשְׁמָע קוֹל נִגּוּנָם, וְאָז מַתְזִילִים לְנַגֵּן אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשִּׁנִּיָּה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הָיוּ אוֹמְרִים בַּשָּׁעָה הַזּוֹ? נִגּוּן כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, (תהלים קכה) הַבֹּטְחִים בַּה׳ כְּהַר צִיּוֹן לֹא יִמּוֹט וְגוֹ׳. וְאָז [אוֹתָהּ] הִיא [שִׁירָה] תְּזִלָּה לְאוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשִּׁנִּיָּה הַזּוֹ לְנַגֵּן.

בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ מַקִּישִׁים בְּכַנְפֵיהֶם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, וּמַה הִיא? (שם קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ וְגוֹ׳, יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ וְגוֹ׳, מְמֻזָּרָז שֶׁמֶשׁ וְגוֹ׳. אָז אוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית, כֻּלָּם אוֹמְרִים שִׁירָה.

וְכָל הַכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הָרָקִיעַ פּוֹתְזִים בְּשִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, וְכָתוּב (תהלים קמז) הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר, שֶׁהֵרֵי אוֹתָם כּוֹכְבֵי הָאוֹר מְנַגְּנִים עַל אוֹר. [שֶׁמְּמַנִּים עַל הַשִּׁירָה.]

כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, וְאָז לוֹקְזִים שִׁירָה אַזְרֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, וְעוֹלֶה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה. יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בַּיּוֹם, וּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה בַּלַּיְלָה, וְאָז נִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל הַצְּדָדִים.

וְהָאֶבֶן הַזֹּאת שֶׁאָמַר, כָּל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כֻּלָּם מְזַוְּגִים בָּאֶבֶן הַזֹּאת, וְהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה לְהִתְעַטֵּר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת בַּיּוֹם,

וּבַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

אַשְׁרֵיהֶם כָּל הָעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן שׁוֹמְעִים קוֹלוֹת בְּנֵי הָאָדָם אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, אֶבֶן זוֹ הִיא אֶבֶן טוֹבָה, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (שמות כח) וּמִלֵּאתָ בּוֹ מִלֵּאת אֶבֶן אַרְבָּעָה טוּרִים אָבֶן. וְאֵלֶּה הֵם סְדָרִים [שֶׁל שְׁלֵמוּת] שֶׁל הָאֶבֶן הַטּוֹבָה, הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל אֶבֶן יָקָרָה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ [שְׁלֵמוּת] אֶבֶן אַזְרֶת, שֶׁכָּתוּב (יזקאל לו) וַהֲסִרֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן וְגוֹ', וְכָתוּב (שם) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְזֶהוּ (ישעיה כח) אֶבֶן בֹּחַן פִּנַּת יִקְרַת, וּבֶאֱרוּהָ.

וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב (שמות כד) לֻחוֹת הָאֶבֶן, שֶׁהֵם לוּחוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִכָּאן, וְלָכֵן נִקְרְאוּ עַל שְׁמָהּ שֶׁל הָאֶבֶן הַזֹּאת, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, [הֲרֵי וַדַּאי אֶבֶן יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת] כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

פָּתַח רַבִּי זְכַרְיָה וְאָמַר, (שמות כח) וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה – אֵלּוּ אֲבָנִים יְקָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת אַבְנֵי הַמָּקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְהָאֲבָנִים עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים לְמַטָּה, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, וְהֵם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים יְקָרוֹת, וְכָתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים וְגוֹ'. עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל – זֶה יִשְׂרָאֵל, סוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְכֻלָּם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה', וְעַל זֶה וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בַּיּוֹם, כָּךְ יֵשׁ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם לְמַעְלָה, וּבַלַּיְלָה לְמַטָּה. הַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הַשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה הַלָּלוּ מִתְזַלְקוֹת לִשְׁלֹשָׁה זַלָּקִים, וְכַמָּה מְמֻנֵּי מַגִּנִּים עוֹמְדִים תַּזְוִתֵיהֶם דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, כֻּלָּם מְמֻנִּים בַּלַּיְלָה, וְנוֹטְלִים טָרָף בַּהַתְזָלָה.

וְאָז כְּשֶׁנִּזְלָק הַלַּיְלָה, עוֹמְדִים שְׁנֵי [סְתָרִים] סְדָרִים מִצַּד זֶה וּשְׁנֵי סְדָרִים מִצַּד אַזְּר, [וְזוֹ] וְרוּחַ עֶלְיוֹנָה יוֹצֵאת [נוֹשֶׁבֶת] בֵּינֵיהֶם, וְאָז כָּל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת

שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּם פּוֹתְחִים בְּשִׁירָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגַן עֵדֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ה' כִּי בָא לִשְׁפֹּט אֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים. מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁפָּט נִכְנָס בֵּינֵיהֶם וּמִתְמַלֵּא מִמֶּנָּה [מִמֶּנּוּ] גַּן עֵדֶן.

וְרוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ נִמְצָאת, וְנוֹשֶׁבֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ בְּאוֹתָם בְּשָׂמִים, וְעוֹלִים רֵיחוֹת לְמַעְלָה, וּמִתְעַטְּרִים [וּמִתְעוֹרְרִים] הַצַּדִּיקִים בְּעַטְרוֹתֵיהֶם וְנֶהֱנִים מִתּוֹךְ זִיו הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים לְאוֹתוֹ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה מֵאִיר לְכָל הַצְּדָדִים, וְכָל אָזְנָד וְאָזְנָד מֵהַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ נוֹטֵל אֶת זִלְקוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְהָיָה נוֹטֵל [וְכָךְ מֵאִיר] כָּל אָזְנָד וְאָזְנָד כְּפִי מַעֲשָׂיו שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה. יֵשׁ מֵהֶם שֶׁמִּתְבַּיְּשִׁים מֵאוֹתוֹ אוֹר שֶׁנָּטַל וְזֵבֶרֶם יוֹתֵר וּמֵאִיר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

זִלְקוֹ שֶׁל הַלַּיְלָה, מִכָּאן מַתְחִיל הַלַּיְלָה לְהִכָּנֵס. כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזּוֹק מִתְעוֹרְרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וּפּוֹתְחִים הַסְּגוּרִים, וְאַזַּר כָּךְ כַּמָּה מִינִים לְמִינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאָז, כְּשֶׁנִּזְלָק הַלַּיְלָה, עַד צָפוֹן יוֹרֵד [מֵאִיר הָאָרָה] מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאוֹזֵז בַּלַּיְלָה עַד שְׁנֵי זִלְקִים שֶׁל הַלַּיְלָה.

אַזַּר כָּךְ מִתְעוֹרֵר צַד דָּרוֹם, עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר אָז הַדָּרוֹם וְהַצָּפוֹן אוֹזְזִים בּוֹ, וְאָז בָּאִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. מַעֲלִים אוֹתָהּ בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם לְמַעְלָה, עַד שֶׁעוֹלָה וְנִגְנֶזֶת בֵּינֵיהֶם, וְנוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת מֵהָרֹאשׁ [שֶׁל הַמֶּלֶךְ] שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים.

וּמִתְבָּרֶכֶת מֵאוֹתוֹ הַטַּל שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלְמַעְלָה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל נֶזְלָק לְכַמָּה צְדָדִים, וְכַמָּה רְבָבוֹת נְזוּנִים מֵאוֹתוֹ הַטַּל, וּמִמֶּנּוּ עֲתִידִים לְהַזְוֵיוֹת הַמֵּתִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אֹרוֹת טַלֶּךָ, טַל מֵאוֹתָם הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמְּאִירִים לְמַעְלָה.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, נֶזְלָק הַלַּיְלָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, עַכְשָׁיו

רוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת וְהַלַּיְלָה נֶחֱלָק, וְכֶעֶת הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לְקוֹל הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. כֶּעֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב [לְקוֹל דִּבְרֵיהֶם] לָנוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה, לֹא נַפְסִיק בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. הֲרֵי נִתְבָּאֵר וּפֻרְשׁוּהָ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ וְגוֹ', זֶהוּ מַלְאָךְ גּוֹאֵל הָעוֹלָם, שְׁמִירָתָם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְזֶהוּ שֶׁמַּזְמִין בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹטֵל אוֹתָם בַּהַתְחָלָה, וְאַחַר כָּךְ הוּא מְזַמֵּן אוֹתָם לָעוֹלָם, וְלָכֵן כָּתוּב הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ. (שם לו) וְשָׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ.

וְזֶהוּ מַלְאָךְ שֶׁלְּפָעָמִים זָכָר וְלִפְעָמִים נְקֵבָה, וְכָךְ הוּא, שֶׁבַּזְּמַן שֶׁהוּא מַזְמִין בְּרָכוֹת לָעוֹלָם [לְמַעְלָה], אָז הוּא זָכָר וְנִקְרָא זָכָר. כַּזָּכָר שֶׁמַּזְמִין בְּרָכוֹת [לְמַעְלָה] לַנְּקֵבָה, כָּךְ הוּא מַזְמִין בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וּבַזְּמַן שֶׁעוֹמֵד בְּדִין עַל הָעוֹלָם, אָז נִקְרָא נְקֵבָה, כִּנְקֵבָה הַמְעֻבֶּרֶת, כָּךְ הוּא מִתְמַלֵּא מִן הַדִּין, וְאָז נִקְרָא נְקֵבָה. וְעַל זֶה לִפְעָמִים נִקְרָא זָכָר וְלִפְעָמִים נִקְרָא נְקֵבָה, וְהַכֹּל סוֹד אָחָד.

כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. יֵשׁ מַלְאָכִים שְׁלוּחִים בָּעוֹלָם שֶׁמִּתְהַפְּכִים לִכְמָה גְוָנִים, לִפְעָמִים נְקֵבוֹת לִפְעָמִים זְכָרִים, לִפְעָמִים דִּין לִפְעָמִים רַחֲמִים, וְהַכֹּל בְּגָוֶן אָחָד. כְּמוֹ זֶה הַמַּלְאָךְ הַזֶּה הוּא בִּגְוָנִים רַבִּים, וְכָל הַגְּוָנִים שֶׁבָּעוֹלָם יֵשְׁנָם בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְסוֹד זֶה (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה'. וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּל אֵלּוּ הַגְּוָנִים, כָּךְ גַּם מַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם.

תּוֹסָפְתָּא

אֲהוּבִים עֶלְיוֹנִים, בַּעֲלֵי הַתְּבוּנָה, הִתְבּוֹנְנוּ. מוּשָׂלִים הַיּוֹדְעִים בְּהַכָּאַת הַהַבָּטָה הִתְקָרְבוּ לָדַעַת, מִי מִכֶּם בַּעֲלֵי עֵינַיִם בַּתְּבוּנָה, וְיוֹדֵעַ בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה בְּרָצוֹן שֶׁל סוֹד הַסּוֹדוֹת לְהוֹצִיא שִׁלְשָׁה גְוָנִים כְּלוּלִים כְּאֶחָד, וְהֵם

לָבָן אָדֹם וְיָרֹק, שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מְשֻׁלָּבִים כְּאֶחָד זֶה בָּזֶה, מִתְיַחֲדִים זֶה עִם זֶה. מַגֶּרֶפָה תַּזְהִיבָה נִצְבַּעַת וְיוֹצֵאת מִתּוֹךְ הַגְּוָנִים הַלָּלוּ.

וְכָל הַגְּוָנִים הָאֵלּוּ נִרְאִים בָּזֶה, מַרְאֶה הוּא לְהִסְתַּכֵּל, כְּעֵין הַבְּדֹלַח נִרְאֶה בְּשָׁעָה. כְּמוֹ שֶׁמַּכֶּה בְּתוֹכָהּ, כָּךְ נִרְאֶה בַּזּוּיִן. שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ סוֹבְבִים אֶת זֶה, וְהַגָּוֶן הוֹלֵךְ, עוֹלֶה וְיוֹרֵד. הֵיכָלוֹת הַקָּשֶׁר קְבוּעִים בְּגָוֶן [בְּתוֹכָהּ].

גְּוָנִים מַקִּיפִים [גְּוָנִים] כְּלוּלִים כְּאֶחָד, מַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה בַּיּוֹם וּמוֹרִידִים בַּלַּיְלָה. נֵר שֶׁדּוֹלֵק נִרְאֶה בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם נִסְתָּר הָאוֹר וּמִתְזַבֵּא בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עוֹלָמוֹת, שֶׁכֻּלָּם הוֹלְכִים לְתוֹכָהּ [בְּשִׁבִּילָהּ] מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה אֵיבָרִים גְּנוּזָה, וּמְכוּסָה לְמַטָּה.

מִי שֶׁמְּזַכֶּה לְמְצֹא אוֹתָהּ, יִשְׁבֹּר כְּנָפַיִם קַלְפּוֹת נִסְתָּרוֹת וְיִפָּתַח שְׁעָרִים. מִי שֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹת, יִרְאֶה תּוֹךְ יְדִיעָה וּתְבוּנָה כְּמִי שֶׁרוֹאֶה אַזַּר הַכֹּתֶל, פָּרַט לְמִשֶּׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן שֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹתָהּ עַיִן בְּעַיִן, לְמַעְלָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יָדוּעַ.

מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה, דּוֹחִים אוֹתוֹ הַזּוּיוֹת. כַּמָּה קְבוּצוֹת בַּעֲלֵי דִּין מְזַדַּמְּנִים אֲלָיו, מְזַדַּמְּנִים וְיוֹצְאִים עָלָיו, וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּעִנְיַן הַמֶּלֶךְ. אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זוֹכִים לְהִסְתַּכֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל, וַהֲרֵי מִתּוֹךְ הַזְּהָרִים הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁנִּדְבְּקוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מִתּוֹךְ הַזְּהָרִים הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אוֹתָם גְּוָנִים עוֹלִים וְנִכְלָלִים כְּאֶחָד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַכְלִיל וּלְיַחֵד אֶת כֻּלָּם כְּאֶחָד, לְתַקֵּן הַכֹּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְאָז נִשְׁמָר הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (ע"כ תוספתא)

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (תהלים צט) וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים וְגוֹ'. וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעֹז מֶלֶךְ – תִּקֵּף

שֶׁמְּזַוֵּג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי בְּמִשְׁפָּט עוֹמֶדֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְעוֹ מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב, וְלֹא [מִתְזַוֶּגֶת] נִתְקָנֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, מִשּׁוּם שֶׁמִּשָּׁם נִוּוּנִית, וְכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁנּוֹטֶלֶת, הִיא נוֹטֶלֶת מִשָּׁם, וְלָכֵן וְעוֹ מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב – כָּל הַתְּשׁוּקָה וְכָל הָאַהֲבָה שֶׁלָּהּ כְּנֶגֶד הַמִּשְׁפָּט. אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים – סוֹד שֶׁל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים לְמַטָּה, שֶׁהֵם תִּקּוּן וְיִשּׁוּב הָעוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי זְוָקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַלְלוּיָהּ, אָז לָמָּה הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳, וְאַזַּר כָּךְ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת [הָאָזְד] הָאַזֵּר, צָרִיךְ לְשַׁבְּחוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ, וּלְפִי כְּבוֹדוֹ כָּךְ צָרִיךְ שִׁבְּחוֹ. וְשָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת הָאַזֵּר בְּשֶׁבַח שֶׁאֵין בּוֹ – הוּא מְגַלֶּה [גִּלּוּי וּמְסַבֵּב] אֶת גְּנוּתוֹ, וְרוֹצֶה לְגַלּוֹת אוֹתוֹ. וְעַל זֶה מִי שֶׁעוֹשֶׂה הֶפְסֵד עַל בֶּן אָדָם, צָרִיךְ לְפִי כְּבוֹדוֹ וְלֹא יוֹתֵר, שֶׁמִּתּוֹךְ שִׁבְחוֹ בָּא לִגְנוּתוֹ, וּבְכָל שֶׁבַח צָרִיךְ לְפִי כְּבוֹדוֹ.

בֹּא רְאֵה, הַלְלוּיָהּ, כָּאן יֵשׁ שֶׁבַח עֶלְיוֹן שֶׁל רִבּוֹן הַכֹּל, מָקוֹם שֶׁאֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בּוֹ לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן [מָקוֹם], שֶׁהוּא טָמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים, וּמִיהוּ? יָ״ה, שֵׁם עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַלְלוּיָהּ, שֶׁבַח שֵׁם כְּאָזְד, כְּלוֹלִים כְּאָזְד, וְכָאן נִסְתָּר הַדָּבָר שֶׁאָמַר הַלְלוּיָהּ וְלֹא אָמַר מִי הַלְלוּיָהּ, לְמִי אָמְרוּ הַלְלוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁיָ״ה נִסְתָּר, כָּךְ שֶׁבַח שֶׁמְּשַׁבְּחִים הֵם נִסְתָּרִים, שֶׁמְּשַׁבְּחִים לֹא יָדַעְנוּ מִי הֵם, וְכָךְ צָרִיךְ הַכֹּל לִהְיוֹת נִסְתָּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן. וְאַזַּר שֶׁנִּסְתָּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן, גִּלָּה וְאָמַר הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ מָקוֹם שֶׁלֹּא נִסְתָּר, כְּאוֹתוֹ עֶלְיוֹן הַטָּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים. זֶהוּ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב ו) אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֵׁם ה׳.

הָרִאשׁוֹן נִסְתָּר שֶׁאֵינוֹ [זֶה] גָּלוּי. [הַשֵּׁנִי] נִסְתָּר וְגָלוּי. וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹמֵד

בְּהִתְגַּלּוּת אָמַר, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּבְּזִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם מִי הֵם? וְאָמַר שֶׁהֵם עַבְדֵי ה׳ הָרְאוּיִים לְשַׁבְּזָן אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה.

יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ, מַה שׁוֹנָה שֶׁאָמַר יְהִי? אֶלָּא יְהִי – סוֹד הַהַמְשָׁכָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא נִסְתָּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהוּא י״ה, עַד סוֹד הַבְּרִית שֶׁהוּא יו״ד תַּוְוֹתוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁיּו״ד הָעֶלְיוֹנָה, הָרֵאשִׁית כַּסּוּף.

וּמְשׁוּם כָּךְ יְהִי, סוֹד הַהַמְשָׁכָה מְטָמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים עַד הַדַּרְגָּה הַתַּזְוֹתוֹנָה, וּבַדָּבָר הַזֶּה מִתְקַיֵּם כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יְהִ״י רָקִיעַ, יְהִ״י מְאֹרֹת, יְהִ״י אוֹר. בְּכָל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַעְלָה כָּתוּב יְהִי.

בְּכָל אוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה לֹא כָּתוּב יְהִי, מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד זֶה שֶׁהוּא [הַמְשָׁכָה] מִסּוֹד עֶלְיוֹן, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, לֹא מִתְקַיֵּם אֶלָּא בִּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא נֶאֱמַר בְּאוֹתָם דְּבָרִים תַּזְוֹתוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה.

וְזֶה מִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּכֹּל, וְעַל זֶה כָּתוּב יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ וְגוֹ׳, מִמְּזָרְזוֹ שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. זֶה מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁמְּאִירָה מִמֶּנּוּ הַשֶּׁמֶשׁ וּמֵאִיר לַכֹּל, וְזֶהוּ מָקוֹם שֶׁל הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר.

וְעַד מְבוֹאוֹ – זֶהוּ מְקוֹם הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשֶׁרֶת בּוֹ הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל, וְהָעוֹלָם מִכָּאן נָזוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֵד מָקוֹם זֶה לְהִזּוֹן מִלְּמַעְלָה וּלְהִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, וְהַכֹּל עוֹמֵד בַּהִתְעוֹרְרוּת הַתַּזְוֹתוֹנָה שֶׁמְּעוֹרְרִים אוֹתָם עַבְדֵי ה׳ כְּשֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ שֶׁהִיא בְּהִתְגַּלּוּת, כָּתוּב הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳.

בֵּינְתַיִם הֵאִיר הַבֹּקֶר וְיָצְאוּ מֵהַמְּעָרָה, וּבְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה לֹא יָשְׁנוּ. הָלְכוּ בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתָם הֶהָרִים, יָשְׁבוּ וְהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה. הִגִּיעוּ לִכְפָר אֶזֶד וְיָשְׁבוּ שָׁם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה יָשְׁנוּ עַד שֶׁהָיָה זְצוֹת הַלַּיְלָה, וְקָמוּ לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמוֹר בְּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא, מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? שֶׁהֲרֵי מַסְפִּיק שֶׁאָמַר וַיְבָרֵכֵם.

וְעוֹד, כָּל לֵאמֹר כָּתוּב זָסַר, וְכָאן לֵאמֹר בְּאוֹת וְי״ו כָּתוּב, [שֶׁבְּכֻלָּם כָּתוּב לֵאמֹר בְּלִי אוֹת ו׳, וְכָאן כָּתוּב לֵאמֹר] לָמָּה הַשִּׁנּוּי?

אֶלָּא סוֹד הוּא, וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא. מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? סוֹד הַדַּרְגָּה הַמְמֻצַּעַת עַל הַבְּרָכוֹת לְמַעְלָה. יוֹם הַהוּא – יוֹם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא הוּא, וְיוֹם הַהוּא הַזֶּה שֶׁאֵין פָּרוּד בֵּין יוֹם לְבֵין הוּא, וּבְכָל מָקוֹם הַיּוֹם הַהוּא, זֶה [הוּא] שְׁתֵּי דַּרְגּוֹת [עֶלְיוֹנוֹת], דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה, שֶׁהֵן כְּאַזַּת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, בֵּרְכָם בַּיִּזּוּד שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה כֻּלָּם כְּאֶזֶּד, [לֵאמֹר בְּוָא״ו, שֶׁנִּכְלָל וָא״ו בֵּינֵיהֶם. עַל זֶה יִזֵּד אוֹתָם בַּיִּזּוּד שֶׁלְּמַעְלָה כֻּלָּם כְּאֶזֶּד] כְּדֵי שֶׁתִּתְקַיֵּם בִּרְכָתָם, וְאַזַּר כָּךְ כָּלַל הַכֹּל כְּאֶזֶּד וְאָמַר כָּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל [לֵאמֹר]. מַה זֶּה כָּךְ? וַדַּאי זֶה סוֹד הַיִּזּוּד, בַּתְּזוֹלָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה [יוֹם הַהוּא מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה], וְאַזַּר כָּךְ יוֹרֵד לָאֶמְצַע וּלְמַטָּה. לֵאמֹר – בְּוָא״ו, הֲרֵי הָאֶמְצַע. וְאַזַּר כָּךְ יוֹרֵד לְמַטָּה כָּךְ, וְכָךְ הוּא יָפֶה כָּרָאוּי, מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה.

כָּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה יִשְׂרָאֵל? יִשְׂרָאֵל הַזֶּהֶן. לֹא כָּתוּב יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יְבָרֵךְ, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל בְּרָכוֹת מִלְּמַעְלָה, וְאַזַּר כָּךְ הוּא מְבָרֵךְ אֶת הַכֹּל בַּדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַוּ דַּוְקָא, שֶׁאָמַר כָּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר.

יִשְׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה. הִקְדִּים אֶת אֶפְרַיִם בַּתְּזוֹלָה, מִשּׁוּם שֶׁאֶפְרַיִם עַל שֵׁם [שֶׁל יוֹסֵף] יִשְׂרָאֵל. מִנַּיִן לָנוּ? מִזֶּה שֶׁכְּשֶׁבָּט אֶפְרַיִם יָצָא, עַד שֶׁלֹּא הֻשְׁלַם זְמַן שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם, דָּוְקוּ אֶת הַשָּׁעָה וְיָצְאוּ מֵהַגָּלוּת, קָמוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹנְאֵיהֶם וְהָרְגוּ אוֹתָם, וְכָתוּב בֶּן אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל לז) כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, וְלָכֵן הִקְדִּים אֶת אֶפְרַיִם קֹדֶם מְנַשֶּׁה, וְלָכֵן אֶפְרַיִם מַשְׁאוֹ לְצַד מַעֲרָב, וּמַסָּעוֹ הָיָה.

בֹּא רְאֵה, הַבְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, לָמָּה הִקְדִּים לָהֶם בְּרָכוֹת עַד שֶׁלֹּא יְבָרֵךְ אֶת בָּנָיו? אֶלָּא מִכָּאן שֶׁזְּכִיבוּת בְּנֵי בָנָיו שֶׁל אָדָם זְכִיבָה עָלָיו יוֹתֵר מִבָּנָיו, וְלָכֵן הִקְדִּים זְכִיבוּת בְּנֵי בְנוֹ קֹדֶם לִבְנוֹ לְבָרֵךְ אוֹתָם בַּתְּזוֹלָה.

וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמוֹר. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קטו) ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ – אֵלּוּ הַגְּבָרִים. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל – אֵלּוּ הַנָּשִׁים. מִשּׁוּם שֶׁזְּכָרִים צְרִיכִים לְהִתְבָּרֵךְ בַּתְּזוֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ נָשִׁים, וְנָשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא מִבִּרְכַּת הַזְּכָרִים, שֶׁכְּשֶׁזְּכָרִים מִתְבָּרְכִים, אָז מִתְבָּרְכוֹת הַנָּשִׁים. וְאִם תֹּאמַר מִזֶּה שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְכַפֵּר עָלָיו בַּתְּזוֹלָה וְאַזַּר כָּךְ עַל בֵּיתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה שֶׁנָּשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא רַק מִגְּבָרִים, שֶׁכְּשֶׁמִּתְבָּרְכִים אֵלּוּ בַּתְּזוֹלָה, וּמִבָּרְכָה זוֹ מִתְבָּרְכוֹת. אֶלָּא בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מִמֶּנּוּ הָאִשָּׁה, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֵךְ [מִמֶּנּוּ אִשְׁתּוֹ. וְכֵן בְּכָל מָקוֹם נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ הַנְּקֵבָה] מֵאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הַבְּרָכוֹת. כֵּיוָן שֶׁנִּשָּׂא הָאָדָם, נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי זַלְקִים, אֶזֶד לוֹ וְאֶזֶד לִנְקֵבָתוֹ, וְהוּא נוֹטֵל הַכֹּל – זֶלְקוֹ וְזֶלְקָ נְקֵבָתוֹ.

בֹּא רְאֵה, וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא [לֵאמוֹר. בֵּרַךְ אוֹתָם בְּרָכוֹת וּלְכָל אֵלּוּ שֶׁיָּצְאוּ מֵהֶם], אַזַּר כָּךְ לֵאמוֹר בְּוָא"ו. כָּאן נִרְמַז בֵּן בְּכוֹר, (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ירמיה לא) וְאֶפְרַיִם בְּכוֹרִי הוּא, וְעַל זֶה תּוֹסֶפֶת וָא"ו.

רַבִּי זְזֻקְיָה פָּתַח, (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁנִּרְאִים אַזַּר כָּךְ בָּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁל גּוּף הָאָדָם שֶׁעוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ עוֹמֵד לְמַעְלָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמָה זוֹ מִזְּמֶנֶת לָרֶדֶת לָעוֹלָם, אוֹתָהּ נְשָׁמָה בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁעוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ עוֹמֶדֶת [לְמַעְלָה] לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,

וּמַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁתִּשְׁמֹר מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְלֹא לַעֲבֹר עַל הַבְּרִיתוֹת.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁעוֹמֶדֶת לְפָנָיו? שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיְהִי ה׳ אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו. עָמַדְתִּי וַדַּאי, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְלָכֵן נָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ, עַד שֶׁלֹּא יִתָּרָאֶה [הַצֶּלֶם] בָּעוֹלָם. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ, שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּשָׁמוֹת בְּאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁלָּהֶם, כֻּלָּם בַּסֵּפֶר כְּתוּבִים. יָמִים יֻצָּרוּ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ יֻצָּרוּ וַדַּאי. וְלֹא אֶזֻּד בָּהֶם, בָּעוֹלָם הַזֶּה לַעֲמֹד בְּקִיּוּם רִבּוֹנָם כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, יְמֵי בֶּן הָאָדָם כְּשֶׁווֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, הַיָּמִים שֶׁלּוֹ מִתְרַבִּים לְמַעְלָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוּא מִדַּת יָמָיו. פָּתוּז וְאָמַר, (תהלים לט) הוֹדִיעֵנִי ה׳ קִצִּי וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה בְּאַרוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, קִצִּי – זֶה קֶרֶן הַיָּמִין, שֶׁנִּקְשַׁר בְּדָוִד. וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא – זֶהוּ שֶׁמִּתְמַנֶּה [שֶׁיֵּשׁ מְמֻנֶּה] מַמָּשׁ עַל יָמָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁפָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֵם שִׁבְעִים, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁזָּזִיִּים בִּכְלָל לֹא הָיוּ לוֹ, אֶלָּא שֶׁאָדָם נָתַן לוֹ מֵאוֹתָם יָמִים שֶׁלּוֹ שִׁבְעִים שָׁנִים.

וְסוֹד זֶה, וִילוֹן לֹא מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם, וְהַלְּבָנָה לֹא מְאִירָה כְּלָל מֵעַצְמָהּ, וְשִׁבְעִים שָׁנִים מְאִירוֹת לָהּ בְּכָל צְדָדֶיהָ, וְהֵם זָזֵי דָּוִד סְתָם. וְעַל זֶה רָצָה דָּוִד מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדַעַת סוֹד זֶה, וְעַל מָה אֵין זָזִיִּים לַלְּבָנָה מֵעַצְמָהּ, וְלָדַעַת אֶת הָעִקָּר שֶׁלָּהּ.

וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא – זוֹהִי דַּרְגָּה [שֶׁל הָעוֹלָם] עֶלְיוֹנָה נִסְתֶּרֶת שֶׁעוֹמֶדֶת עַל כָּל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁהֵם זָזִיִּים שֶׁלָּהּ, מָקוֹם שֶׁמֵּאִיר לַכֹּל. אֵדְעָה מָה זָזַדְל אֲנִי – אָמַר דָּוִד, אֵדַע עַל מֶה זָזַדְל אֲנִי אוֹר מֵעַצְמִי וְנִמְנָע מִמֶּנִּי כְּשֶׁאָר כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְכֻלָּם זָזִיִּים, וַאֲנִי עַל מָה אֲנִי זָזַדְל וְעַל מַה נִּמְנָע מִמֶּנִּי. וְזֶהוּ מַה שֶּׁרָצָה דָּוִד לָדַעַת, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לָדַעַת.

תּוֹסָפְתָּא

קוֹל גַּלְגַּל מִתְגַּלְגֵּל מִמַּטָּה לְמַעְלָה, מַרְכְּבוֹתֶיהָ סְגוּרוֹת, הוֹלְכוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת. קוֹל נְעִימוּת עוֹלֶה וְיוֹרֵד, הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם. קוֹל שׁוֹפָר שׁוֹפֵעַ בְּעָמְקֵי הַדְּרָגוֹת מְסוֹבֵב דַּרְגָּה [גַּלְגַּל] סְבִיבָהּ. יוֹשְׁבוֹת שְׁתֵּי מַגְּרֵפוֹת מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, בִּשְׁנֵי גְּוָנִים נִשְׂאָבִים זֶה בָּזֶה, זֶה לָבָן וְזֶה אָדֹם, וּשְׁנֵיהֶם סוֹבְבִים גַּלְגַּל לְמַעְלָה, סוֹבֵב לְיָמִין – לָבָן עוֹלֶה, וְסוֹבֵב לִשְׂמֹאל – אָדֹם יוֹרֵד, וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב תָּמִיד וְלֹא שׁוֹכֵךְ.

שְׁתֵּי צִפָּרִים עוֹלוֹת, שֶׁמִּצַּפְצְפוֹת, אַוָּזוֹת לְצַד דָּרוֹם וְאַוָּזוֹת לְצַד צָפוֹן. פּוֹרְזִים בָּאֲוִיר צְפָצוּף, וְקוֹל נְעִימַת הַגַּלְגַּל מִתְזַגְּבְרִים כְּאֶזֶּד, וְאָז (תהלים צד) מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. וְכָל הַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת בְּלַוָּזשׁ בַּנְּעִימוּת הַזּוֹ [מִקּוֹל], מִתּוֹךְ אַהֲבַת קוֹל הַשּׁוֹפָר. כְּנֶגֶד אוֹתָן בְּרָכוֹת יוֹרְדוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְנִגְנָזוּ כְּאֶזֶּד בְּתוֹךְ עֹמֶק הַבְּאֵר, גְּבִיעַת הַבְּאֵר שֶׁלֹּא פּוֹסֶקֶת בְּלַוָּזשׁ, עַד שֶׁמִּתְמַלֵּא אוֹתוֹ גַּלְגַּל סוֹבֵב.

אוֹתָן שְׁתֵּי מַגְּרֵפוֹת סוֹבְבוֹת, אַוָּזַת הַיְמָנִית, קוֹרֵאת בְּוַזִּיל וְאוֹמֶרֶת: זֹהַר עֶזּוֹהֲרִים שֶׁעוֹלֶה וְיוֹרֵד, שְׁנֵי אַלְפֵי עוֹלְמוֹ"ת הָאִירוּ. עוֹלָם הָאֶמְצַע בְּתוֹכָם הָאֵר בְּזֹהַר רִבּוֹנְךָ. כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם הִסְתַּכְּלוּ וּפָקְחוּ עֵינֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לָאוֹר הַזֶּה, לָעֲדִין הַזֶּה. אֵלּוּ הֵן בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִלְמַעְלָה, מִי שֶׁזּוֹכֶה, גַּלְגַּל עוֹלֶה סוֹבֵב יָמִינָה, וְשׁוֹפֵעַ וּמוֹשֵׁךְ לְאוֹתוֹ הַזּוֹכֶה, וּמִתְעַדֵּן מִבְּרָכוֹת אֵלּוּ הָעֶלְיוֹנוֹת הַזּוֹהֲרוֹת. אַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם שֶׁזּוֹכִים בָּהֶם.

וּכְשֶׁלֹּא זוֹכֶה, גַּלְגַּל סוֹבֵב, וְאוֹתָהּ מַגְּרֵפָה שֶׁל צַד שְׂמֹאל סוֹבֶבֶת וְיוֹרֶדֶת לְמַטָּה, וּמַמְשִׁיכָה דִּין עַל זֶה שֶׁלֹּא זוֹכֶה, וְקוֹל יוֹצֵא: אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ. מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵאת אֵשׁ שֶׁל שַׁלְהֶבֶת שֶׁדּוֹלֶקֶת, שֶׁשּׁוֹרָה עַל רָאשֵׁי הָרְשָׁעִים. אַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם כָּל אוֹתָם שֶׁהָלְכוּ בְּדַרְכֵי אֱמֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה לִזְכּוֹת לְאוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן, בְּרָכוֹת מְצֻוְּצָזוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נזז) וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַוְּצָזוֹת נַפְשֶׁךָ. עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא

בֹּא רְאֵה, כָּל הַבְּרָכוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כֻּלָּן נִמְסְרוּ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְבָרֵךְ אֶת

הַכֹּל. וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ, כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַשְּׁמוּזָה וְכָל הַטּוּב, כֻּלָּם עוֹמְדִים בָּהּ וּמִמֶּנָּה [עוֹמְדִים] יוֹצְאִים, וְעַל זֶה נִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְנִקְרֵאת בְּרָכָה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי י) בִּרְכַּת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר. וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים לג) וּמָלֵא בִּרְכַּת ה' יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה.

וְלָכֵן יֵשׁ לָהּ בְּכֻלָּם שִׁיּוּר, וּמִכֻּלָּם מִתְמַלֵּאת וּמִכֻּלָּם יֵשׁ בָּהּ, וּמִתְבָּרֶכֶת מִכָּל אוֹתָן בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְנִמְסְרוּ לָהּ בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁאָמַר רַבִּי יִצְחָק, יַעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף מִמָּקוֹם זֶה שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ לְבָרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יב) וֶהְיֵה בְּרָכָה. מִכָּאן וָהָלְאָה הַבְּרָכוֹת נִמְסְרוּ בְּיָדְךָ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה אָנוּ מְבָרְכִים וּמְשַׁבְּזִים אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה, וְעַל זֶה הַלֵּל, שֶׁאוֹתָם יָמִים שֶׁאוֹמְרִים הַלֵּל. שֶׁאָמַר רַבִּי יִזְיָא, בְּהַלֵּל צְרִיכִים שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת: זַסִּידִים, צַדִּיקִים, וְיִשְׂרְאֵלִים. [מִשּׁוּם שֶׁנִּתְעַלָּה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֵלּוּ הַדְּרָגוֹת] זַסִּידִים מִצַּד הַיָּמִין, צַדִּיקִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְיִשְׂרָאֵל מִכָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים, מִשּׁוּם [שֶׁהַיְשָׁרִים] שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּלוּלִים מִכֻּלָּם, וְעַל זֶה עוֹלָה תִּשְׁבַּחַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַטָּה, עוֹלֶה כְּבוֹדוֹ בַּכֹּל.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכ) פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, וְהִתְקַשּׁוּ בּוֹ הַזַּוְבֵּרִים. (אֶלָּא עוֹד יֵשׁ בּוֹ צַד בְּצִיּוּרִים רַבִּים) פָּנָה?! הִקְשִׁיב הָיָה צָרִיךְ, אוֹ שָׁמַע. מַה זֶּה פָּנָה?

אֶלָּא כָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם – תְּפִלּוֹת, וּתְפִלַּת הַיָּחִיד לֹא נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ אֶלָּא בְּכֹחַ זָזָק. שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִכְנֶסֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה לְהִתְעַטֵּר בְּמְקוֹמָהּ, מַשְׁגִּיחַ בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל בַּזָּטְאֵי וּבְזָכוּת אוֹתוֹ הָאָדָם, מַה שֶּׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן בִּתְפִלַּת הָרַבִּים, שֶׁתְּפִלַּת הָרַבִּים כַּמָּה הֵן תְּפִלּוֹת שֶׁאֵינָן [מִבְּנֵי] מִצַּדִּיקִים, וְכֻלָּן נִכְנָסוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא

מַשְׁגִּיחַ בַּחֲטָאֵיהֶם.

מִשּׁוּם כָּךְ פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר, מִהַפֶּךְ וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל [בְּזְכוּתוֹ] בַּמָּה רָצוֹן נַעֲשָׂה, וּמִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה זוֹ וּמֶהֱם מַעֲשָׂיו. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בְּצִבּוּר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בָּזָה אֶת תְּפִלָּתָם, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא כֻּלָּם בְּכַוָּנָה וּרְצוֹן הַלֵּב.

דָּבָר אַחֵר פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר – זֶה יְחִידִי שֶׁנִּכְלָל בְּרַבִּים. וּמִיהוּ יְחִידִי שֶׁנִּכְלָל בְּרַבִּים? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כָּלוּל בִּשְׁנֵי צְדָדִים, וְקָרָא לְבָנָיו, וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם. אֵיזוֹ תְּפִלָּה שֶׁיִּתְקַבְּלוּ בִּשְׁלֵמוּת לְמַעְלָה? תְּפִלָּה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמְּדוּ בַּגָּלוּת.

בְּשָׁעָה זוֹ שֶׁקָּרָא לָהֶם יַעֲקֹב, הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה קוֹרֵא לְבָנָיו, הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם אַבְרָהָם וְיִצְחָק, וּשְׁכִינָה עַל גַּבֵּיהֶם. וְהַשְׁכִינָה הָיְתָה שְׁמֵחָה בְּיַעֲקֹב לְהִתְזַכֵּר בָּאָבוֹת, לְהִתְקַשֵּׁר עִם נִשְׁמוֹתֵיהֶם כְּאָזֹד, לִהְיוֹת מֻרְכָּבָה.

בְּשָׁעָה שֶׁפָּתַח יַעֲקֹב וְאָמַר, הַאָסְפוּ וְהַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, בְּאַחֲרִית – זוֹ הַשְׁכִינָה, כִּבְיָכוֹל נָתַן בּוֹ עֲצָבוּת, וְהִסְתַּלֵּק. וְאַזַּר כָּךְ הֶחֱזִירוּ אוֹתָהּ בָּנָיו בְּיִחוּד הַדְּבָרִים שֶׁלָּהֶם, וּפָתְחוּ וְאָמְרוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֶעֱמִידָהּ יַעֲקֹב, וְאָמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְהִתְיַשְּׁבָה הַשְׁכִינָה בִּמְקוֹמָהּ. וַיִּקְרָא יַעֲקֹב, מַה קְּרִיאָה כָּאן? אֶלָּא קְרִיאָה, לְקַיֵּם מִקּוֹמָם, לְקַיֵּם אוֹתָם לְמַעְלָה וּמַטָּה.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם קְרִיאָה בְּגָוֹן זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יג) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ, לְקַיֵּם מְקוֹמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ וּלְקַשֵּׁר אוֹתוֹ. וְכֵן (בראשית כה) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. וְכָתוּב וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱמִידוֹ לְמָקוֹם זֶה בְּשֵׁם זֶה. הַקְּרִיאָה בָּאָה לְקַיּוּם.

אִם תֹּאמַר וַיִּקְרְאוּ אֶל אֱלֹהִים, קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל ה' – כָּךְ הוּא וַדַּאי, לְקַשֵּׁר וּלְקַיֵּם קִיּוּם הָעֶלְיוֹן, וּמַהוּ? סִדּוּר שֶׁל שֶׁבַח רִבּוֹנוֹ, וְכָל אוֹתָם דְּבָרִים

שֶׁצְּרִיכִים לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ, קִיּוּם נוֹתֵן לוֹ לְרִבּוֹנוֹ שֶׁמַּרְאֶה שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ וְלֹא בְּמָקוֹם אַוֵּר, הֲרֵי הַכֹּל מַעֲמִיד קִיּוּם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו, הֶעֱמִידָם בְּקִיּוּם שָׁלֵם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, א׳ שֶׁל וַיִּקְרָא לָמָּה הִיא קְטַנָּה? אָמַר לוֹ, הִתְקַיֵּם מֹשֶׁה בִּשְׁלֵמוּת, וְלֹא בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק מֵאִשְׁתּוֹ. בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים אָמְרוּ לְשֶׁבַח, וְאָנוּ כָּךְ שָׁנִינוּ: מַה שֶּׁנִּתְעַלָּה לְמַעְלָה, יִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאָז הוּא שָׁלֵם. עוֹד, אָלֶ״ף קְטַנָּה הָיְתָה מִמָּקוֹם קָטָן, קָטָן שֶׁהוּא גָּדוֹל בְּהִתְזַכְּרוּתוֹ לְמַעְלָה. [לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְאָז נִשְׁלָם.]

וַיֹּאמֶר, מַה זֶּה וַיֹּאמֶר? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ] וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ – אֲמִירָה בַּזָּשַׁאי. הֵאָסְפוּ?! אִסְפוּ הָיָה צָרִיךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נ) אִסְפוּ לִי חֲסִידָי. אֶלָּא [הֵקִים לָהֶם] קַיָּם לָנוּ, הֵאָסְפוּ מִמָּקוֹם שֶׁלְּמַעְלָה הוּא. הֵאָסְפוּ, בְּקִשּׁוּר שָׁלֵם בִּיזוּד אֶחָד. וְאַגִּידָה לָכֶם, מַה זֶּה וְאַגִּידָה לָכֶם? סוֹד חָכְמָה הוּא.

רַבִּי יוֹסֵי שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, וְאַגִּידָה, אוֹ וְיַגֵּד, אוֹ וְיַגִּידוּ, וְכֵן כֻּלָּם, שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁסּוֹד הַחָכְמָה הִיא, לָמָּה בְּדָבָר זֶה [בְּכֻלָּם] הוּא בְּסוֹד הַחָכְמָה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁבָּא בְּגִימַ״ל דָּלֶ״ת בִּכְלִי פָּרוּד, וְזֶהוּ סוֹד הַחָכְמָה. דָּבָר שֶׁבָּא בִּשְׁלֵמוּת בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת כָּךְ הוּא כְּשֶׁהֵם בַּחָכְמָה, אֲבָל דָּלֶ״ת בִּכְלִי גִּימַ״ל אֵינוֹ שְׁלֵמוּת, וְכֵן גִּימַ״ל בִּכְלִי דָּלֶ״ת, שֶׁהֲרֵי זֶה בָּזֶה נִקְשְׁרוּ בִּכְלִי פָּרוּד, וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם, גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מָוֶת, וְסוֹד זֶה הוּא וְזֹאת שֶׁל אָדָם.

מִשּׁוּם כָּךְ הוּא דָּבָר שֶׁל סוֹד חָכְמָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ יו״ד לִפְעָמִים בֵּין גִּימַ״ל לְדָלֶ״ת, אֵין פָּרוּד, וְהַכֹּל קָשֶׁר אָחוּד. וְעַל זֶה דָּבָר זֶה כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְאַגִּידָה לָכֶם – סוֹד הַחָכְמָה, שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת אֶת סוֹף כָּל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא גָּלָה מַה שֶּׁרָצָה לְגַלּוֹת, אִם כָּךְ אָז לָמָּה כָּתוּב בַּתּוֹרָה

דָּבָר שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, וְאַזַּר כָּךְ נִסָּם, וְלֹא הִשְׁתַּלֵּם הַדָּבָר? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִשְׁתַּלֵּם, כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְגַלּוֹת גָּלָה וְהִסְתִּיר, אָמַר דָּבָר וְגָלָה בַּזּוּיִן וְהִסְתִּיר לִפָּנִים. וּדְבַר תּוֹרָה לֹא נִסָּם לְעוֹלָמִים.

וְהַכֹּל הוּא נִסְתָּר בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, שְׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאֵין אוֹת אוֹ דָּבָר בַּתּוֹרָה סָגוּם, וְיַעֲקֹב, כָּל מַה שֶּׁהִצְטָרֵךְ לוֹמַר אָמַר, אֲבָל גָּלָה וְהִסְתִּיר, וְלֹא סָגַם מִכָּל מַה שֶּׁרָצָה אֲפָלוּ אוֹת אַזַּת.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ יוֹשְׁבִים יוֹם אֶחָד עַל פֶּתַח לוֹד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יְהוּדָה, זֶה שֶׁרָאִינוּ שֶׁיַּעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת בָּנָיו, רָאִינוּ מִמַּה שֶּׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אוֹתָם, אֲבָל אֵיפֹה הַבְּרָכָה שֶׁלָּהֶם? אָמַר לוֹ, כָּל הַבְּרָכוֹת הֵם שֶׁבֵּרַךְ אוֹתָם, כְּמוֹ יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ, דָּן יָדִין עַמּוֹ, מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ, וְכֵן כֻּלָּם.

אֲבָל מַה שֶּׁרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם לֹא גָּלָה, שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת הַקֵּץ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֵׁשׁ קֵץ לַיָּמִין וְיֵשׁ קֵץ לַשְּׂמֹאל, וְרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת הַקֵּץ כְּדֵי לְהַשְׁמִר וּלְהִטָּהֵר מֵעָרְלָה. וּמַה שֶּׁגָּלָה לָהֶם נוֹדַע וְהִתְגַּלָּה עַד שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל דְּבָרִים אֲזוּרִים אֵינָם בְּגָלוּי, וְהֵם נִסְתָּרִים בַּתּוֹרָה בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וּבְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

פֶּתַח וְאָמַר, רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כֹּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי. מָה רָאָה יַעֲקֹב לְפָתְחַ בִּרְאוּבֵן? שֶׁיִּפָּתַח בִּיהוּדָה, שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְכָל הַמַּזְנָנוֹת, וְהוּא מֶלֶךְ, וְרָאִינוּ שֶׁלֹּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ וְסִלֵּק בְּרָכוֹת מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת.

אֲבָל וַדַּאי בֵּרְכוֹ, וְעָלְתָה אוֹתָהּ בְּרָכָה לִמְקוֹמָהּ. לְאָדָם שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן. כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, בָּא הַמֶּלֶךְ אֵלָיו. אָמַר, הֲרֵי כָּל מָמוֹנִי יִהְיֶה בְּיַד הַמֶּלֶךְ שָׁמוּר לִבְנִי. כְּשֶׁרָאָה הַמֶּלֶךְ שֶׁבְּנוֹ רָאוּי, אָז נָתַן לוֹ. כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר.

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה, אֲהוּב מֵעַי אַתָּה, אֲבָל הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּךָ יַעֲלוּ בִּידֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עַד שֶׁיִּרְאֶה אוֹתְךָ, מִשּׁוּם שֶׁהָלַכְתָּ כְּנֶגֶד אֲפֵךְ וְגוֹ', כְּתַרְגּוּמוֹ.

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה וְגוֹ׳. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל לז) וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ וְגוֹ׳. כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בְּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, וְאֵין מִי שֶׁמַּקְשִׁיב בְּאָזְנָיו כְּנֶגְדָּהּ. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ, מַדּוּעַ פַּעַם נוֹסֶפֶת הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ?

אֶלָּא מִכָּאן לָמְדְנוּ סוֹד הַזְּכוּת, שְׁנַיִם עוֹמְדִים כָּאן – אֶחָד לְעוֹרֵר מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁאִם לֹא מִתְעוֹרְרִים לְמַטָּה לֹא מִתְעוֹרְרִים לְמַעְלָה, וּבַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ – מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ – מִלְמַעְלָה לְמַטָּה.

שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ לְמַעְלָה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה לוֹקְחִין אוֹתוֹ עֶלְיוֹן מֵהָעֶלְיוֹן מִמֶּנּוּ. כְּמוֹ פָּסוּק זֶה, כֹּה אָמַר ה׳ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ. מֵאַרְבַּע רוּחוֹת – זֶה דָּרוֹם וּמִזְרָח וְצָפוֹן וּמַעֲרָב, וְרוּחַ בָּאָה מִמַּעֲרָב בְּהִתְזַּכְּרוּת שֶׁל אֵלֶּה הָאֲוִזִּרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא) כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם וְגוֹ׳.

וּמִכָּאן יוֹצְאוֹת רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת לִבְנֵי הָעוֹלָם לְהִצְטַיֵּר בָּהֶם, וְנוֹשְׁבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. בֹּא רְאֵה, לוֹקְחָן מִצַּד זֶה וְנוֹתֵן בְּצַד אַחֵר, וְעַל זֶה (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. לָמָּה אֵינֶנּוּ מָלֵא? מִשּׁוּם שֶׁלּוֹקְחָן וְנוֹתֵן, מַכְנִיס וּמוֹצִיא.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל שְׁאֵלָה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, הוֹאִיל וְגָלוּי לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבְּנֵי אָדָם יָמוּתוּ, לָמָּה הוֹרִיד נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם, וְלָמָּה הוּא צָרִיךְ אֶת זֶה? אָמַר לוֹ, שְׁאֵלָה זוֹ לְפָנֵי רַבָּנָן שָׁאֲלוּ כַּמָּה וְכַמָּה, וּבֵאֲרוּהָ, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה לְהוֹדִיעַ אֶת כְּבוֹדוֹ, וְלוֹקְחָן אוֹתָן אַחַר כָּךְ. אִם כָּךְ לָמָּה יָרְדוּ?

אֶלָּא סוֹד זֶה כָּךְ הוּא. פָּתַח וְאָמַר, (משלי ה) שְׁתֵה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, בּוֹר – מָקוֹם שֶׁלֹּא נוֹבֵעַ מֵעַצְמוֹ. וּמָתַי נוֹבְעִים הַמַּיִם הַלָּלוּ? בְּשָׁעָה שֶׁהִשְׁתַּלְּמָה הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁעוֹלָה לְאוֹתוֹ

מָקוֹם שֶׁנִּקְשְׁרָה בּוֹ, אָז הוּא שָׁלֵם מִכָּל הַצְּדָדִים, מִמַּטָּה וּמִמַּעְלָה [וּמִכָּל הַצְּדָדִים].

וּכְשֶׁנַּעֲשָׂה עוֹלָה, אָז מִתְעוֹרֶרֶת תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה כַּזָּכָר, וְאָז נוֹבְעִים מַיִם מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וּבוֹר נַעֲשָׂה בְּאֵר, מַיִם נוֹבְעִים, וְאָז הִתְזַוְּגוּת וְיִחוּד [וְיסוֹד] וּתְשׁוּקָה וְרָצוֹן נִמְצָאִים, [לָזֶה] שֶׁהֵרִי בְּנִשְׁמַת הַצַּדִּיק נִתְקַן אוֹתוֹ מָקוֹם, וּמִתְעוֹרֶרֶת זְוִּגִּיבוּת וְרָצוֹן לְמַעְלָה וּמִתְזַוְּגִים כְּאָזְדָּ.

רְאוּבֵן בְּכוֹרִי אַתָּה. כָּךְ הוּא וַדַּאי, טַעַם רֹאשׁוֹנָה שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה, וּרְצוֹנוֹ בְּמָקוֹם אַזּוֹר הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, רְאוּבֵן וְכָל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, כֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשְּׁכִינָה, וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת הַשְּׁכִינָה עָלָיו, קָרָא לִשְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו לְהִתְזַוֵּג עִמָּהּ.

וּבֹא וּרְאֵה, מִטָּה שְׁלֵמָה לֹא נִמְצְאָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. אַבְרָהָם מִימִינוֹ, יִצְחָק מִשְּׂמֹאלוֹ (דִּין), יַעֲקֹב הָיָה שׁוֹכֵב בֵּינֵיהֶם, שְׁכִינָה לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה כָּךְ יַעֲקֹב, קָרָא לְבָנָיו, וְאָזַז אוֹתָם סְבִיב הַשְּׁכִינָה, וְסִדֵּר אוֹתָם בְּסִדּוּר שָׁלֵם.

מִנַּיִן לָנוּ שֶׁסִּדְּרָם סְבִיב הַשְּׁכִינָה? שֶׁכָּתוּב הֵאָסְפוּ, וְאָז נִמְצְאָה שָׁם שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכַמָּה מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת סְבִיבָם. פָּתְזוּ וְאָמְרוּ, לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. אָז הִתְכַּנֵּס הַשֵּׁמֶשׁ אֶל הַלְּבָנָה, וְהִתְקָרֵב מְזֻרָז לַמַּעֲרָב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וּמְאִירָה הַלְּבָנָה, וְנִמְצֵאת בִּשְׁלֵמוּת. וְאָז וַדַּאי שָׂנְאוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב [סִדֵּר] עַד שָׁלֵם, מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא כָּךְ לְבֶן אָדָם אַזֵּר, שָׁמַז וְשִׁבַּז אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּפָתַז וּבֵרַךְ אֶת בָּנָיו, כָּל אָזוּד וְאָזוּד כָּרָאוּי לוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִיסָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, אָמַר רַבִּי יִיסָא, הֲרֵי וַדַּאי שָׂנְאוּ, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב נִתְקְנוּ בְּסֵדֶר שָׁלֵם וְהִתְבָּרְכוּ כָּל אָזוּד וְאָזוּד כָּרָאוּי לוֹ, מַה נֹּאמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ וְגוֹ'? אָמַר לוֹ, לֹא יָדַעְתִּי, כִּי לֹא שָׁמַעְתִּי מֵהַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֶלָּא אַתָּה וַאֲנִי נֵלֵךְ לַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמְרוּ דָּבָר וְשָׁאֲלוּ שְׁאֵלָה. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי סוֹד הַזֶּכְמָה הוּא.

פָּתוּז וְאָמַר, (שופטים ה) אָשֵׁר יָשַׁב לְזוּף יַמִּים וְעַל מִפְרָצָיו יִשְׁכּוֹן. לָמָּה יָשַׁב שָׁם? אֶלָּא מִי שֶׁיּוֹשֵׁב עַל שְׂפַת הַיָּם, מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַתָּנוּקֵי הָעוֹלָם. [וְכָאן אָשֵׁר זֶהוּ פָּתוּז עֶלְיוֹן שֶׁל צַדִּיק (שֶׁל צֶדֶק), כְּשֶׁמִּתְבָּרֵךְ לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וְכָאן סָמַךְ לַפָּסוּק הַזֶּה מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה, לַפָּתוּז הָעֶלְיוֹן, שֶׁמִּשָּׁם מוֹרִיקִים בְּרָכוֹת לָעוֹלָם] וּפָתוּז זֶה נוֹדָע תָּמִיד כַּבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אָשֵׁר, וְזֶהוּ עַמּוּד מֵאוֹתָם עַמּוּדִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

וְהַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא לָזֶם עֲנִי, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם נִתְקָן [הַהוּא]. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַזְמוֹ. מַה שֶּׁהָיָה לָזֶם עֲנִי, הָפַךְ לִהְיוֹת לָזֶם [עֲנִי] פַּגַּ [שְׁמֵנָה], מִשּׁוּם שֶׁהֵרִיק וְזָרַק בּוֹ בְּרָכוֹת וְתַתָּנוּקִים, וְסוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ – וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. מִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּמֶּנָּה נָזוֹן בְּתַתָּנוּקֵי עוֹלָם, וְזֶה נוֹתֵן לַמֶּלֶךְ הַזֶּה כָּל הַבְּרָכוֹת, כָּל שְׁמֻזָּה וְכָל טוּב הוּא נוֹתֵן, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים. אָמְרוּ, אִם לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא רַק לָדַעַת אֶת זֶה – טוֹב לָנוּ.

רְאוּבֵן הָיָה בְּכוֹר שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יִזְיָא, לוֹ רָאוּי הַכֹּל, וְהַכֹּל הָעֲבַר מִמֶּנּוּ, וְנִתְּנָה הַמַּלְכוּת לִיהוּדָה, הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף, וְהַכְּהֻנָּה לְלֵוִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב פָּזַז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, לֹא תִשְׁאַר בָּהֶם. וּמַה שֶּׁאָמַר כִּזְזִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, כָּאן בֵּרְכוֹ וְהִפְקִידוֹ אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

לְאָהוּב הַמֶּלֶךְ, [שֶׁבִּקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה] [שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן וְרָצָה שֶׁהַמֶּלֶךְ יַעֲשֶׂה לוֹ טוֹבָה] יוֹם אֶזְוָד עָבַר בְּנוֹ בַּשּׁוּק. אָמַר לַמֶּלֶךְ, זֶה בְּנִי, וַדַּאי אָהוּב נַפְשִׁי. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ, וְיָדַע שֶׁזֶּה בִּקֵּשׁ עַל בְּנוֹ. כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר, רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כִּזְזִי וְגוֹ'. כָּאן צִוָּה אֶת הַמֶּלֶךְ.

פָּזַז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר. כָּאן אָמַר מַה שֶּׁאֵרַע לוֹ, שֶׁלֹּא נִשְׁאַר [לוֹ] בָּאָרֶץ וְנִזְרַק לְזוּזִין לָאָרֶץ. כְּנֶגֶד זֶה מִמֶּנָּה [תְּזוּם] אֶזְוָד מִצַּד הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּמֶּנָּה תַּזַּת יַד מִיכָאֵל, וְיֵשׁ אוֹמְרִים תַּזַּת יַד גַּבְרִיאֵל. וּמִיכָאֵל הוּא רֹאשׁ בְּכָל

מָקוֹם מִצַּד שֶׂל הַוָּסְ״ד, וַגַּבְרִיאֵל מִצַּד שֶׂל שְׁמוֹאל שֶׂל גְּבוּר״ה, וִיהוּדָה עַד רָד עִם אֵל, צַד הַגְּבוּרָה, נִקְרָא בֵּית דִּין, וְסָמוּךְ לוֹ רְאוּבֵן. וְאַף עַל גַּב שֶׁמַּלְכוּת הָיְתָה שֶׂל יְהוּדָה, רְאוּבֵן סָמוּךְ כְּנָגְדּוֹ הָיָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֲתִידִים אוֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר שְׁנֵי קְרָבוֹת בְּתוֹךְ הָאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כּוֹזִי – בְּגָלוּת מִצְרַיִם. וְרֹאשִׁית אוֹנִי – שֶׁהֵם הָיוּ רִאשׁוֹנִים לַאֲוִזֵיהֶם לַקְּרָב. יֶתֶר שְׁאֵת – לְגָלוּת אַשּׁוּר, שֶׁמִּשָּׁם גָּלוּ בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן רִאשׁוֹנִים מִכֻּלָּם, וְסָבְלוּ כַּמָּה רָעוֹת, וְכַמָּה עִנּוּיִים סָבְלוּ, וְלֹא שָׁבוּ עַד כָּעֵת.

וְיֶתֶר עָז – כַּזְּמַן שֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, הֵם יֵצְאוּ וְיַעַרְכוּ קְרָבוֹת בָּעוֹלָם וְיִנָּצְחוּ, וְיִתְזַוְּקוּ עַל הָעַמִּים, וּבְנֵי הָעוֹלָם יִפָּזְרוּ מֵהֶם וְיִרְתְּתוּ לְפָנֵיהֶם וְיִזְעְקוּ לְהִתְגַּבֵּר בַּמַּלְכוּת, וְלֹא יִשָּׁאֲרוּ בָהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב פֶּזֶז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר. מָה הַטַּעַם שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ בָהּ וַאֲפָלוּ בְּצַד אֶזֶד שֶׂל הָעוֹלָם? מִשּׁוּם כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שֶׁעֲתִידִים לְהִכָּנֵס וְלַעֲרֹךְ קְרָבוֹת בְּתוֹךְ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ דַּוְקָא, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם.

בֹּא רְאֵה, לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם הִתְפַּזְּרוּ בְּנֵי רְאוּבֵן בַּגָּלוּת, כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁגָּלוּ לַגָּלוּת אַרְבַּע פְּעָמִים בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כּוֹזִי – אֶזֶד, וְרֹאשִׁית אוֹנִי – שְׁנַיִם, יֶתֶר שְׁאֵת – שְׁלֹשָׁה, וְיֶתֶר עָז – אַרְבָּעָה. כְּמוֹ כֵן עֲתִידִים הֵם לַעֲרֹךְ קְרָב בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם וְלִשְׁלֹט בִּקְרָבָם עַל הַכֹּל, וְיִנָּצְחוּ עַמִּים רַבִּים וְיִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם.

פֶּזֶז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר כִּי עָלִיתָ עַל מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. כָּאן נִרְמָז עַל הִרְהוּר רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב בַּטִּפָּה הָרִאשׁוֹנָה בְּרָזֵל, שֶׁאִלְמָלֵא הִרְהוּר שֶׁל אוֹתָהּ טִּפָּה הָיָה בִּמְקוֹמָהּ, נִשְׁאָר הָיָה רְאוּבֵן בַּכֹּל, אֲבָל פֶּזֶז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. עָלִיתָ – בְּהִרְהוּר אַזַּר, אָז וַזַּלְתָּ וְגוֹ׳.

דָּבָר אַזַּר פֶּזֶז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר – שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר יַעַרְכוּ קְרָב בְּנֵי רְאוּבֵן בָּעוֹלָם וְיִנָּצְחוּ עַמִּים רַבִּים, לֹא יִשָּׁאֲרוּ בַּמַּלְכוּת, מָה הַטַּעַם? כִּי עָלִיתָ

מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שֶׁעֲתִידִים לַעֲרֹךְ קְרָב בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה דַּוְקָא, שֶׁכָּתוּב כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, [זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. מִשְׁכְּבֵי?!] מִשְׁכָּב הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא אָבִיךָ, זֶה יִשְׂרָאֵל הַנֶּאֱמָן. מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ וְלֹא מִשְׁכָּב, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי פַּעֲמַיִם נִבְנְתָה יְרוּשָׁלַיִם, וּפַעַם שְׁלִישִׁית לִזְמַנּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְלָכֵן מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. וְכָאן הִתְגַּלְתָה בְּרָכָה, וּמַה שֶּׁהָיָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּמַה שֶּׁהָיָה כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה בִּזְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּמַעֲשֶׂה רְאוּבֵן.

שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּאן אַחַד אוֹתָם בְּצַד שְׂמֹאל שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁרָאָה מַעֲשִׂים שֶׁל דִּין קָשֶׁה שֶׁלֹּא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַבְּרָכָה שֶׁלָּהֶם אֵיפֹה הִיא? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שִׁמְעוֹן לֹא רָאוּי לָזֶה, שֶׁרָאָה לוֹ כַּמָּה מַעֲשִׂים רָעִים, וְלֵוִי שֶׁבָּא מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּבְרָכָה לֹא תִלְוֶיהָ בּוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּא מֹשֶׁה לֹא תָלָה בּוֹ בִּרְכָתוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) בָּרֵךְ ה' זֵילוֹ וּפָעַל יָדָיו תִּרְצֶה. תָּלוּי בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדַיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. זֶה הַיָּם גָּדוֹל – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל יַעֲקֹב, כְּשֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. וּרְחַב יָדַיִם – שֶׁהֲרֵי כָּל הָעוֹלָם מִתְמַלֵּא וְנִשְׁלָם וּמִצְטַמְצֵם שָׁם. שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר – שֶׁכַּמָּה מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וּקְדוֹשִׁים נִמְצְאוּ שָׁם. חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת – אֵלּוּ הֵם שִׁבְעִים עָשָׂר שְׁבָטִים, בְּנֵי יַעֲקֹב שֶׁנִּמְצְאוּ בָהֶם בִּשְׁלֵמוּת, אָזַד אַיָּלָה, וְאָזַד זְאֵב, וְאָזַד אַרְי, וְאָזַד טָלֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַרְיֵה אָזַד, וְטָלֶה אָזַד, אָזַד זְאֵב, וְאָזַד גְּדִי, וְכֵן כֻּלָּם, לְהַמְצִא חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל יָפֶה, אֲבָל יְהוּדָה אַרְיֵה וְשִׁמְעוֹן שׁוֹר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזּוֹבְרִים שֶׁהָיוּ מַשְׁגִּיחִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, זֶה מִיָּמִין וְזֶה מִשְּׂמֹאל. לְשׁוֹר שֶׁמַּעֲשָׂיו רָעִים, אָמְרוּ נְצַיֵּר דְּמוּת שֶׁל אַרְיֵה בָּרֶפֶת שֶׁלּוֹ, וְיִסְתַּכֵּל בָּזֶה וְיִפָּחֵד מִמֶּנּוּ. כָּךְ שִׁמְעוֹן שׁוֹר, יְהוּדָה אַרְיֵה.

שִׁמְעוֹן לֹא זָכָה לִבְרָכוֹת, אֶלָּא הִדְבִּיק אוֹתוֹ מֹשֶׁה לִיהוּדָה. כָּתוּב כָּאן

(דברים לג) שְׁמַע ה׳ קוֹל יְהוּדָה, וְכָתוּב שָׁם (בראשית כט) כִּי שָׁמַע ה׳ כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, אֲבִיהֶם הָעֶלֶם לְמשֶׁה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם אֲבִיהֶם הָעֶלֶם לְמשֶׁה? אָמַר לוֹ, אַף אָנוּ נַעֲלֵהוּ לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה.

בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, כַּמָּה זְבִיבִים דְּבָרִים אֵלּוּ. טָפֵז בְּיָדוֹ וּבָכָה. אָמַר, מִי יְגַלֶּה אוֹתְךָ נֶאֱמָן הַקָּדוֹשׁ? הִתְעַלִּיתָ בְּזִיּוֹךְ עַל בְּנֵי אָדָם, הִתְעַלִּית בְּפָטִירָתְךָ וְנִסְתָּרָה דְמוּתְךָ. מַפְתְּחוֹת רִבּוֹנְךָ נִמְסְרוּ בְיָדְךָ תָּמִיד.

בֹּא רְאֵה, לְיַעֲקֹב הָיוּ אַרְבַּע נָשִׁים, וְהוֹלִיד בָּנִים מִכֻּלָּן, וְהִתְעַלָּה [וְנִתְקַן] בִּנְשׁוּתָיו. כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְהִסְתַּלֵּק, עָמְדָה עָלָיו שְׁכִינָה. רָצָה לְבָרֵךְ אֶת אֱלֹהָ וְלֹא יָכֹל, מִלְּפָנַי הַשְּׁכִינָה שָׁפָזַד. אָמַר, אֵיךְ אֶעֱשֶׂה, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵיהֶם בָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה? אִם אַזְוִיק בַּשְּׁכִינָה – לֹא יָכֹלְתִּי, שֶׁהֲרֵי הָיוּ לִי אַרְבַּע נָשִׁים וְנִתְקַנְתִּי בָהֶן, אֶלָּא אַעֲלֶה אוֹתָן לְבַעַל הַבַּיִת, שֶׁהֲרֵי [בּוֹ] הַבַּיִת עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ, וּמַה שֶּׁיִּרְצֶה – יַעֲשֶׂה.

כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר, זְלָקִים שֶׁל נָשִׁים וּבָנִים הֲרֵי לָקַוְזְתִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִשְׁלַמְתִּי, וְאֵיךְ אֶתְזַוֵּק בַּגְּבִירָה יוֹתֵר? אֶלָּא אַעֲלֶה הַדְּבָרִים לְבַעַל הַגְּבִירָה, וְהוּא יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁיִּרְצֶה, וְלֹא יְפָזֵד.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (דברים לג) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, בַּעַל הַבַּיִת, בַּעַל הַגְּבִירָה, כְּתִיב (במדבר ל) אִישָׁה יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁה יְפֵרֶנּוּ, שֶׁהֲרֵי (שם ז) כַּלּוֹת מֹשֶׁה כָּתוּב. וְעַל כֵּן מֹשֶׁה מְבָרֵךְ אֶת מִי שֶׁרוֹצֶה בְּלִי פָזַד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁבָּנַי אֵלֶּה הֵם בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה, [וְיִבְיאוּ] יָבֹא בַּעַל הַבַּיִת וִיבָרֵךְ אוֹתָם.

מֹשֶׁה וַדַּאי אִישׁ הָאֱלֹהִים הָיָה, וּרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִישָׁה יְקִימֶנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה׳. וְאִישָׁה יְפֵרֶנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְנֻזֹחָה יֹאמַר שׁוּבָה ה׳. וַדַּאי שֶׁבַּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ וְאֵין מוֹזֶה בְּיָדוֹ, כְּמוֹ לְאָדָם שֶׁגּוֹזֵר עַל אִשְׁתּוֹ, וְהִיא עוֹשָׂה רְצוֹנוֹ. וְעַל כָּךְ יַעֲקֹב, אַף עַל גַּב

שֶׁהָיָה אָזוּז בְּעֵץ הַזַּיִּים, לֹא הָיָה בַּעַל הַבַּיִת אֶלָּא לְמַטָּה. מִשֶּׁהוּא הוּא לְמַעְלָה, וְלָכֵן הֶעֱלָה אוֹתָם לְבַעַל הַבַּיִת.

בְּסוֹדָם אַל תָּבֹא נַפְשִׁי וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וְגוֹ'. סוֹד ה' לִירֵאָיו – הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא לְאוֹתָם יִרְאֵי וְזֵטָא, וּמִי שֶׁהֵם יִרְאֵי וְזֵטָא, מִתְגַּלֶּה לָהֶם סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל תּוֹרָה. וּמֵיהוּ סוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה? הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, שֶׁנִּקְרֵאת סוֹד ה' בְּרִית קֹדֶשׁ.

שִׁמְעוֹן וְלֵוִי הִטְרִיזוּ עַצְמָם עַל סוֹד זֶה בְּאַנְשֵׁי שְׁכֶם שֶׁיִּמּוֹלוּ עַצְמָם וְיַקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם סוֹד זֶה, וְהַפָּסוּק מֵעִיד שֶׁבְּמִרְמָה. וְעוֹד, בְּמַעֲשֵׂה זִמְרִי בֶּן סָלוּא שֶׁפָּסַל אֶת הַסּוֹד הַזֶּה. וְיַעֲקֹב אָמַר, בְּסוֹדָם אַל תָּבֹא נַפְשִׁי. מִי זוֹ נַפְשִׁי? זוֹ נֶפֶשׁ שֶׁנִּכְנֶסֶת וְנֶאֱזֶזֶת בַּבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, וְנִקְרֵאת נֶפֶשׁ צְרוֹר הַזַּיִּים.

בִּקְהָלָם אַל תֵּחַד כְּבוֹדִי, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טז) וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַח. אַל תֵּחַד כְּבוֹדִי – זֶה כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל סְתָם. וְלָכֵן לֹא בֵּרַךְ אוֹתָם אֲבִיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָם לְמִשֶּׁה. רַבִּי זֵיְיא אָמַר, מֵהַפָּסוּקִים הַלָּלוּ [וּמִשּׁוּם כָּךְ] [מַשְׁמַע] שֶׁלֹּא נֶאֱזַז זֶה בָּזֶה, וְהִצְטָרֵךְ כָּךְ. וְלָכֵן יֵשׁ בּוֹ הַכֹּל, וְאֵין לְךָ דּוֹר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹרֵד דִּין שֶׁלָּהֶם לְקַטְרֵג בָּעוֹלָם, וּמִתְרַבִּים הַמְזַוְּרִים עַל הַפָּתְזִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם. הִנֵּה לְךָ הַכֹּל [זֶה כְּנֶגֶד זֶה].

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַזְיֵךָ יָדֶךָ בְּעֹרֶף אוֹיְבֶיךָ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים קד) עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים וְגוֹ'. עָשָׂה יָרֵחַ, כְּדֵי לְקַדֵּשׁ בּוֹ רָאשֵׁי זְדָשִׁים וְרָאשֵׁי שָׁנִים. וּלְעוֹלָמִים הַלְבָּנָה מְאִירָה רַק מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וּכְשֶׁשּׁוֹלֶטֶת הַשֶּׁמֶשׁ – לֹא שׁוֹלֶטֶת הַלְבָּנָה, וּכְשֶׁמִּתְכַּנֶּסֶת הַשֶּׁמֶשׁ, אָז שׁוֹלֶטֶת הַלְבָּנָה, וְאֵין זְשִׁבּוֹן לַלְבָּנָה אֶלָּא רַק כְּשֶׁמִּתְכַּנֶּסֶת הַשֶּׁמֶשׁ.

וּשְׁנֵיהֶם עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְהָיוּ לְאֹתֹת – אֵלּוּ שַׁבָּתוֹת, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) כִּי אוֹת הִיא. וּלְמוֹעֲדִים – אֵלּוּ יָמִים טוֹבִים.

וּלְיָמִים – אֵלּוּ רָאשֵׁי וְזָרָשִׁים. וּלְשָׁנִים – אֵלּוּ רָאשֵׁי שָׁנִים. שֶׁיִּהְיוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂים וְזִשְׁבּוֹן לַשָּׁמֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל לַלְּבָנָה.

וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (ישעיה ט) הִרְבִּיתָ הַגּוֹי לוֹ הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה. הִרְבִּיתָ הַגּוֹי – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּתוּב בָּהֶם (דברים ד) כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל, וְכָתוּב גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. לוֹ – בִּשְׁבִילוֹ. הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה [מַמָּשׁ] – זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁמִּתְגַּדֶּלֶת בָּאוֹר בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. אֻמּוֹת הָעוֹלָם לַשָּׁמֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל לַלְּבָנָה, אֵיזֶה מֵהֶם עָדִיף? וַדַּאי הַלְּבָנָה לְמַעְלָה, וְהַשָּׁמֶשׁ שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם תַּחַת הַלְּבָנָה הוּא, וְאוֹתוֹ הַשָּׁמֶשׁ מִזּוֹ [הַצַּד] הַלְּבָנָה מֵאִיר.

רְאֵה מַה בֵּינָם לְבֵין יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים בַּלְּבָנָה, וְהִשְׁתַּלְשְׁלוּ בַּשָּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹנָה, וְנֶאֱזָזוּ בְּמָקוֹם [בּוֹ] [שֶׁמֵּאִיר לַשָּׁמֶשׁ] שֶׁמֵּאִירָה מֵהַשָּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹן וְנִדְבָּקִים בּוֹ, שֶׁכְּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

יְהוּדָה אַתָּה וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַלְכוּת הִתְקַיְּמָה לִיהוּדָה, וְהֵיכָן מַה שֶּׁאָמַרְנוּ, מַהוּ שֶׁכְּתוּב (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', מִשּׁוּם שֶׁהוּא רְבִיעִי אוֹדֶה אֶת ה', מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֶגֶל רְבִיעִי לַכִּסֵּא. יה"ו זֶה רֶשֶׁם שֶׁל הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן, וּבַמֶּה נִשְׁלָם? בְּהֵ"א [בְּדָלֶ"ת], וְהֵיכָן הֵ"א אֲזוּרָתָהּ שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִשְׁלָם בְּאוֹתִיּוֹתָיו, וְקָשֶׁר שֶׁאוֹזֵז אוֹתָן, עַל כָּךְ יוֹדוּךָ אֲזוּךָ, שֶׁהַמַּלְכוּת לְךָ רְאוּיָה לְהִתְקַיֵּם וַדַּאי. (הושע יד) וִיהוּדָה עֵד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. מִי הַקְּדוֹשִׁים? אֵלּוּ קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שֶׁכֻּלָּם מוֹדִים לוֹ וְשָׁמוּ אוֹתוֹ נֶאֱמָן, לָכֵן הוּא רִאשׁוֹן בַּכֹּל, הוּא מֶלֶךְ עַל כֻּלָּם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה. כָּל כְּבוּדָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּבוּדָּה – מִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּבוֹד, זֶה עַל זֶה. זֶה זָכָר וְזוֹ נְקֵבָה [זוֹ נְקֵבָה], וְנִקְרֵאת כְּבוּדָּה. בַּת מֶלֶךְ – הֵיכָנוֹ בַּת שֶׁבַע, בַּת קוֹל שֶׁהוּא קוֹל גָּדוֹל, וְזֶהוּ מֶלֶךְ הָעֶלְיוֹן. פְּנִימָה – מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מֶלֶךְ שֶׁאֵינוֹ לִפְנִים כְּמוֹתוֹ, וְזוֹ כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ.

מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְלַבְּשָׁה וְנֶאֱוְוָה בִּגְבוּרָה עֶלְיוֹנָה, וְגַם זֶה נִקְרָא מֶלֶךְ, וּבִשְׁבִילָהּ עוֹמֶדֶת הָאָרֶץ, מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱוֶוֹת בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ. וְלָזֶה קוֹרְאִים מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם, וִיהוּדָה נֶאֱוָוז בָּהּ, וְיָרַשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁבָּאָרֶץ.

רַבִּי [אַבָּא] יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְוָזק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְצְוָזק, נִפְתַּוז בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְנֵלֵךְ. פָּתַוז רַבִּי יְצְוָזק וְאָמַר, (בראשית ג) וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ הַוְזַבְרִים, אֲבָל וַיְגָרֶשׁ, כְּמוֹ בֵּן אָדָם שֶׁמְּגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, אֶת הָאָדָם דַּוְקָא.

בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, אָדָם נִתְפַּס בְּמַה שֶׁוְּטָא, וְגָרַם מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם, וְגָרַם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁוְּטָא בּוֹ גֵּרוּשִׁים, לְהִגָּרֵשׁ בּוֹ וּלְהִתְגָּרֵשׁ בְּבָנָיו לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם, אֶת דַּוְקָא, כַּכָּתוּב (ישעיה ו) וָאֶרְאֶה אֶת ה'. אַף כָּאן אֶת הָאָדָם.

וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן וְגוֹ' – זֶה לְמַטָּה. כְּמוֹ שֶׁכְּרוּבִים לְמַעְלָה, יֵשׁ כְּרוּבִים לְמַטָּה, וְהַשְּׂרָה הָעֵץ הַזֶּה עֲלֵיהֶם. וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת אֵלּוּ דִּגְמַת שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ מֵאוֹתָהּ הַחֶרֶב שֶׁמִּתְלַהֶטֶת. הַמִּתְהַפֶּכֶת – זוֹ הַחֶרֶב הַזּוֹ, שֶׁיּוֹנֶקֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, וּמִתְהַפֶּכֶת מִצַּד זֶה לְצַד אַחֵר.

דָּבָר אַחֵר, הַמִּתְהַפֶּכֶת – זוֹ לַהַט אוֹתָן צוּרוֹת הַשַּׁלְהֶבֶת [שֶׁל הַמַּלְכוּת] שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁמִּתְהַפְּכוֹת לְפָעָמִים גְּבָרִים וְלִפְעָמִים נָשִׁים, וּמִתְהַפְּכוֹת מִמְּקוֹמָם לַכֹּל, וְכָל זֶה כְּדֵי לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים. אֵיזוֹ דֶּרֶךְ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דָּרֶךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָפָה, וְכָךְ זֶה וַדַּאי שֶׁגָּרַם אָדָם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁוְּטָא בּוֹ לְהִתְגָּרֵשׁ, וְגַם לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) וּבְפָשְׁעֵיכֶם שִׁלְּחָה אִמְּכֶם, אֲבָל יָפָה אָמַרְתָּ, שֶׁהֲרֵי מִמְּקוֹמוֹ מַשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁוּוּתֵי שְׁלֵמוּת הָאָדָם.

וּמֵאוֹתוֹ יוֹם נִפְגְּמָה הַלְּבָנָה, עַד שֶׁבָּא נָזָן וְנִכְנַס בְּתִשּׁוּבָה [כַּתֶּבָה]. בָּאוּ

הָרְשָׁעִים וְנִסְגָּם. עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם [וְעָמְדוּ] וְעָמַד בַּשְׁלֵמוּת שֶׁל יַעֲקֹב וּבָנָיו. וּבָא יְהוּדָה וְאָזַן בָּהּ, וְהִתְוַזֵּק בַּמַּלְכוּת, וְיָרַשׁ אוֹתָהּ יֵרֵשֶׁת עוֹלָמִים הוּא וְכָל בָּנָיו אַזָּרָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַזֶּיךָ. [מְשׁוּם שֶׁהַמַּלְכוּת שֶׁלּוֹ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים–א ה) כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאָחָיו. יוֹדוּךָ אַזֶּיךָ] וַדַּאי בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, שֶׁכֻּלָּם הוֹדוּ לוֹ וְיָרְדוּ אַזָּרָיו לַיָּם.

יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים א) יְהוּדָה יַעֲלֶה [בַּתְּוַזֻּלָה]. יִשְׁתַּחֲוֻוּ לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ, כְּלָל שֶׁל כָּל אוֹתָם שְׁאָר הַשְׁבָטִים, מְשׁוּם זֶה בְּנֵי אָבִיךָ וְלֹא בְּנֵי אִמֶּךָ. בְּנֵי אָבִיךָ – הֲרֵי כָּל שְׁאָר הַשְׁבָטִים. שֶׁאַף עַל גַּב [שֶׁהֵם נָזְוְלְקוּ] שֶׁנָּזְוְלְקוּ לִשְׁתֵּי מַלְכֻיּוֹת, כְּשֶׁהָיוּ עוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם הָיוּ כוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לַמֶּלֶךְ שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, מְשׁוּם שֶׁמַּלְכוּת יְרוּשָׁלַיִם מִמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. [שׁוֹלֶטֶת] מִמֶּנּוּ הָיְתָה

יִשְׁתַּחֲוֻוּ לְךָ, וְלֹא כָּתוּב וְיִשְׁתַּחֲוֻוּ, שֶׁאִם כָּתוּב וְיִשְׁתַּחֲוֻוּ – לְהוֹסִיף אֶת שְׁאָר הָעַמִּים. לֹא כָּתוּב וְיִשְׁתַּחֲוֻוּ אֶלָּא בְּזָמַן שֶׁיָּבֹא מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) שָׂרִים וְיִשְׁתַּחֲוֻוּ. עַכְשָׁו שֶׁאָמַר יִשְׁתַּחֲוֻוּ, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, כֻּלָּם יַעַבְדוּ לְרֹאשׁ הַגּוֹלָה, לָרֹאשׁ שֶׁל בָּבֶל, וְלֹא שְׁאָר הָעַמִּים.

גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה, בַּתְּוַזֻּלָה גּוּר וְאַזַּר כָּךְ אַרְיֵה. וְסוֹד הַדָּבָר – בַּתְּוַזֻּלָה נַעַר וְאַזַּר כָּךְ אִישׁ, (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. מִטָּרֶף בְּנִי עָלִיתָ, מַה זֶּה מִטָּרֶף? לְהַכְלִיל אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל טֶרֶף לְכַלּוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם וְלֹא מַצִּיל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל. [וּמַהוּ] וּמֵאוֹתוֹ טֶרֶף מִסְתַּלֶּקֶת הַשְׁכִינָה.

כָּרַע – בְּגָלוּת בָּבֶל. רָבַץ – בְּגָלוּת אֱדוֹם. כְּאַרְיֵה – שֶׁהוּא זָוְק. וּכְלָבִיא – שֶׁהוּא יוֹתֵר זָוְק, כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם זָוְקִים, שִׁבְנֵי הָעוֹלָם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מְפַתִּים וְדוֹוְקִים אוֹתָם, וְהֵם עוֹמְדִים בְּדָתָם וּבְמִנְהָגֵיהֶם כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא.

כָּךְ שְׁכִינָה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת

יִשְׂרָאֵל, הִיא וַזְנָקָה כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא בַּנְּפִילָה הַזּוֹ. מָה אַרְיֵה וְלָבִיא לֹא נוֹפָלִים אֶלָּא כְּדֵי לִטְרֹף טֶרֶף וְלִשְׁלֹט, שֶׁהֲרֵי מֵרְזוּק מֵרִיזַ אֶת טַרְפּוֹ, וּמִשָּׁעָה שֶׁמֵּרִיזַ נוֹפֶלֶת, וְלֹא קָם עַד שֶׁקּוֹפֵץ עַל טַרְפּוֹ וְאוֹכְלוֹ, כָּךְ שְׁכִינָה לֹא נוֹפֶלֶת אֶלָּא כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא, כְּדֵי לִנְקֹם מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְלִקְפֹּץ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) צֹעֶה בְּרֹב כּוֹחוֹ.

מִי יְקִימֶנּוּ – הוּא לֹא יָקוּם לִנְקֹם מֵהֶם נְקָמָה קְטַנָּה, אֶלָּא מִי יְקִימֶנּוּ. מִ״י, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) מִי יְרָפָא לָךְ, וְהוּא עוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁבּוֹ שִׁלְטוֹן לְזַוֵּק לַכֹּל, וְכָתוּב (איוב לז) מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקָּרַח, וּבֶאֱרוּהָ.

לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וְגוֹ׳, בֵּאֲרוּ הַזַּבְּרִים, אֲבָל עַד כִּי יָבֹא שִׁיל״ה, בְּהֵ״א, מִשּׁוּם שֶׁבַּשְּׁאָר בּוֹ׳, לְהַרְאוֹת כָּאן אֶת סוֹד [כָּאן] הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ י״ה. בְּמָקוֹם אַזַּר שִׁילוֹ בְּלִי הֵ״א, וּבְמָקוֹם אַזַּר שִׁלָּה בְּלִי יו״ד, וְכָאן שִׁיל״ה בְּיוֹ״ד הֵ״א, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁשְּׁכִינָה תָּקוּם בַּשֵּׁם [זֶה] שֶׁל י״ה, וְהוּא סוֹד שֶׁל י׳ [מִ״י], כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

השלמה מההשמטות (סימן כא)

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וּבְדַם עֲנָבִים סוּתֹה (בראשית מט). שְׁמוֹנָה דְּרָגוֹת כְּלוּלוֹת בְּפָסוּק זֶה. אַרְבַּע מֵהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ, שְׁתַּיִם מֵהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ, וּשְׁתַּיִם אֲזוֹרוֹת דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ. אַרְבַּע שֶׁדּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ הֵן גֶּפֶן שֹׂרֵקָה, הַיְנוּ גֶּפֶן הַיְנוּ שֹׂרֵקָה, שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִים עֲנָבִים וּמֵהֶם נַעֲשֶׂה יַיִן שֶׁנִּקְרָא יַיִן, וְכֻלָּן סוֹד אֶזֶד וּמְשֹׁרֵשׁ אֶזֶד יוֹצְאוֹת וְשׁוֹפְעוֹת. וּשְׁתַּיִם שֶׁדּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ – עִירָה אֲתֹנוֹ, הַיְנוּ עִירָה הַיְנוּ אֲתֹנוֹ, וְסוֹד אֶזֶד הֵם, וּבְדַרְגָּה אַזַּת כְּלוּלוֹת וּמְסוֹד אֶזֶד שׁוֹפְעוֹת.

לְבֻשׁוֹ סוּתֹה זֶה דָּבָר אֶזֶד וְסוֹד אֶזֶד, (שמות כב) כִּי הִיא כְסוּתָה לְבַדָּהּ הִיא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ. פַּעַם קוֹרֵא לוֹ כְּסוּת, וּפַעַם אַזֶּרֶת קוֹרְאֵהוּ לְבוּשׁ, וּפַעַם אַזֶּרֶת קוֹרְאֵהוּ שִׂמְלָה, וְכֻלָּם מְשֹׁרֵשׁ אֶזֶד שׁוֹפְעִים וְדָבָר אֶזֶד עוֹשִׂים, וְזִלּוּף הַשֵּׁמוֹת כְּלוּלִים בָּהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וּמִי שֶׁדַּיְיק טָעַם מַשֶּׁהוּ, וּמִי שֶׁלֹּא

דַּיִּק – לֹא טָעַם וְלֹא מַשֶּׂהוּ. וּשְׁמוֹנָה הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ רְמוּזִים בָּהֶן סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, אֲבָל הַפָּסוּק עוֹמֵד כִּפְשׁוּטוֹ.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם שֶׁבָּאָבוֹת הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם וְגוֹ'. מַה זֶּה אִישׁ תָּם? שֶׁנִּתְּנָן מִן הַזְּכוּת שֶׁלְּמַעְלָה וּמֵהַזְּכוּת שֶׁלְּמַטָּה, וְהָיוּ שָׁכְתוּב יֹשֵׁב אֹהָלִים. שְׁנֵי אֹהָלִים הֵם – אֹהֶל שֶׁנִּקְרָא לְפָנִים מִן הַפָּרֹכֶת, וְאֹהֶל שֶׁנִּקְרָא אֲזוֹרֵי הַפָּרֹכֶת, וְכֻלּוֹל הָיָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים – מִבָּחִים פְּנִימִיִּים וּמִבָּחִים זִיצוֹנִיִּים, וּמִי לִמֵּד אֶת יַעֲקֹב כָּל זֶה?

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי אוֹתָן שְׁנַיִם שֶׁהָיָה טָמוּן וְגָנוּז עִם שֵׁם וְעֵבֶר, שֵׁם לִמֵּד אוֹתוֹ זְכוּת עֶלְיוֹנָה שֶׁל בָּחִים פְּנִימִיִּים. וְעֵבֶר לִמֵּד אוֹתוֹ כִּשְׁפוּת [זְכוּת] תַּזְוִתוֹנָה, וְסִימָן לַדָּבָר – (יהושע כד) בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. מַה זֶּה בְּעֵבֶר הַנָּהָר? אֶלָּא סוֹד הוּא, שֶׁכָּל יְמֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם קַדְמוֹנִים לֹא הָיוּ לוֹמְדִים אֶלָּא זְכוּת תַּזְוִתוֹנָה שֶׁבָּאָה מִבָּחִים זִיצוֹנִיִּים שֶׁנִּקְרָאִים אֲזוֹרֵי הַפָּרֹכֶת, וּבְאוֹתָם שֶׁאֲזוֹרֵי הַפָּרֹכֶת הָיוּ דְּבֵקִים, וְהָיוּ מוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם, טוֹב אוֹ רַע, וְאָז הָיוּ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת, עַד שֶׁבָּא אוֹתוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה וְהִמְשִׁיךְ לוֹ לְאַבְרָהָם וְהוֹדִיעוֹ דְּבָרִים שֶׁל שֹׁרֶשׁ שֶׁנִּמְשָׁכִים לָעוֹלָם שֶׁלָּהֶם מִבָּחִים פְּנִימִיִּים, וּמִשָּׁם שׁוֹאֲבִים כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּקְרָאִים בָּחִים זִיצוֹנִיִּים, וּמִשָּׁם מִתְהַוִּים קְצָת דְּבָרִים, לֹא הַכֹּל, וְסִימָן לַדָּבָר – מִתַּמְצִית גּוּפָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעוֹלָם שׁוֹתֶה.

וּמִשָּׁעָה זוֹ שֶׁעָמַד אַבְרָהָם אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, עַל אוֹתוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁמִּמֶּנּוּ הַכֹּל יוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ וּבוֹ הַכֹּל תָּלוּי, יָצָא לוֹ לִשְׁעָתוֹ מִצַּד זֶה שֶׁהֵם בְּנֵי עֵבֶר הַנָּהָר, וּבָא לוֹ לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע כד) וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֶךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, אֶרֶץ כְּנַעַן מַמָּשׁ, אֶרֶץ שֶׁשְּׁאָר הַזְּוָיְלוֹת הָעֶלְיוֹנִים נִשְׁבָּרִים תַּזְוִתֵּיהֶ שָׁם, וְאֵין לָהֶם קִיּוּם עִמָּהּ: ע"כ מההשמטות

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָהּ וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְוִיָּא פָּתַח, (תהלים קכא)

ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע, לְשֵׁם מָה יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ? אֶלָּא ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע – בָּעוֹלָם הַזֶּה, יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ – בְּאוֹתוֹ עוֹלָם.

שְׁמִירָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא, לִהְיוֹת הָאָדָם שָׁמוּר מִכַּמָּה מִינִים רָעִים מְקַטְרְגִים שֶׁהוֹלְכִים לְקַטְרֵג בְּנֵי הָאָדָם בָּעוֹלָם וְלִדְבֹּק בָּהֶם. בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם מַה זֶּה? כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, כְּשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם הוּא זוֹכֶה – נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת בִּמְקוֹמָהּ, וְאִם לֹא – כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל מְזַבְּלִים מְזֻמָּנִים לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם וְלִמְסֹר אוֹתוֹ בִּידֵי דוּמָה, שֶׁנִּמְסָר לַמְמֻנֶּה עַל הַגֵּיהִנֹּם, וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אֶלֶף רִבּוֹא מְמֻנִּים עָמּוֹ, וְכֻלָּם מְזֻמָּנִים עַל נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים.

בֹּא רְאֵה, שִׁבְעָה מְדוֹרִים יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם, וְשִׁבְעָה פָּתוּזִים. וְנִשְׁמַת הָרָשָׁע נִכְנֶסֶת, וְכַמָּה מַלְאָכֵי זַבְלָה, רוּזוֹת, שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, וַעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶזְוֵד בְּכָל שַׁעַר וְשַׁעַר, וְנִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים נִמְסָרוֹת לְאוֹתָם מְמֻנִּים עַל יְדֵי דוּמָה. כֵּיוָן שֶׁנִּמְסָרוֹת בִּידֵיהֶם, סוֹתְמִים שְׁעָרִים שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת.

שֶׁהֲרֵי יֵשׁ שְׁעָרִים אַזַּר שְׁעָרִים. כָּל הַשְּׁעָרִים פָּתוּזִים וּסְתוּמִים, הַזִּיצוֹנִיִּים פָּתוּזִים וְהַפָּנִימִיִּים סְתוּמִים, וּבְכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת כֻּלָּם פָּתוּזִים, וְיוֹצְאִים הָרְשָׁעִים עַד לְאוֹתָם הַשְּׁעָרִים הַזִּיצוֹנִיִּים, וּפוֹגְשִׁים נְשָׁמוֹת אֲזֻרוֹת שֶׁמִּתְעַכְּבוֹת בַּפָּתוּזִים הַזִּיצוֹנִיִּים. וּכְשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, הַכְּרוּז עוֹמֵד בְּכָל פָּתוּז וּפָתוּז וְאוֹמֵר: (תהלים ט) יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָן שֶׁלֹּא יִמָּסְרוּ לִידֵי דוּמָה, שֶׁהוּא הַמְמֻנֶּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׁמֹר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ, וְכָתוּב יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ.

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָהּ. מַהוּ הַגֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פ) גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ, וְכָתוּב (שם קכח) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה. אֶשְׁתְּךָ כַּגֶּפֶן הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זוֹ הַגֶּפֶן שֶׁמְּבָרְכִים בָּהּ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. בּוֹרֵא – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי. פְּרִי הַגָּפֶן – זֶה עֵץ פְּרִי. עֹשֶׂה פְּרִי

– זָכָר. עֵץ פָּרִי – זוֹ נְקֵבָה. מִשּׁוּם כָּךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן, זֶה זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד. [נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הֵן פְּרִי הַגֶּפֶן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן.]

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה – זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁעָתִיד לִשְׁלֹט עַל כָּל זְיוֹלוֹת הָעַמִּים, הַזְּיָלוֹת הַמְּמֻנִּים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֵם זוֹקֵק שֶׁלָּהֶם לְהִתְזַוֵּק, וְעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם.

מִשּׁוּם שֶׁגֶּפֶן זוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם הַכְּתָרִים הַתַּזְהוֹנִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּהֶם עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, זוֹ מְנַצַּחַת לְמַעְלָה. יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שֹׁרֶקָה, יְכַלּוּ וְינַצְּחוּ הַזְּיָלוֹת הָאֲזוֹרִים לְמַטָּה, וְעַל כֻּלָּם יִתְגַּבֵּר מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה ט) עָנִי וְרֹכֵב עַל זָמוֹר וְעַל עַיִר. עַיִר וַזָּמוֹר הֵם שְׁנֵי כְתָרִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּהֶם עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֵם מִצַּד הַשְּׂמאל, צַד הַזוֹהַר.

וּמַה שֶּׁאָמַר עָנִי – וְכִי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ נִקְרָא עָנִי? אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ מִשְׁלוֹ, וְקוֹרְאִים לוֹ מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. זוֹהִי הַלְּבָנָה הַמְקֻדֶּשֶׁת לְמַעְלָה שֶׁאֵין לָהּ אוֹר אֶלָּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ.

מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ הַזֶּה יִשְׁלֹט בְּשִׁלְטוֹנוֹ, יִתְיַחֵד בִּמְקוֹמוֹ, וְאָז (שם) הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ, סְתָם. אִם לְמַטָּה – עָנִי הוּא, שֶׁהֲרֵי בְּצַד הַלְּבָנָה הוּא. אִם לְמַעְלָה – עָנִי, אַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, לָזֶם עָנִי. וְעִם כָּל זֶה, רֹכֵב עַל זָמוֹר וְעַל עַיִר, זָזְקָם שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִכְפוֹתָם תַּזְהֻתָּיו, וְיִתְזַוֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּמְקוֹמוֹ.

כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה, וְכָתוּב פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי וְגוֹ'. כִּבֵּס בַּיַּיִן – זֶה הַצַּד שֶׁל גְּבוּרָה, דִּין הַקָּשֶׁה, לִהְיוֹת עַל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּבְדָם עֲנָבִים סוּתֹה – זֶה הָעֵץ לְמַטָּה, בֵּית דִּין שֶׁנִּקְרָא עֲנָבִים, וְהַיַּיִן נִמְסָר [נִשְׁמָר] בְּדַם עֲנָבִים כְּדֵי לְהִתְלַבֵּשׁ בִּשְׁנֵיהֶם, לִשְׁבֹּר תַּזְהֻתָּיו כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וּמַלְכֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָהּ, וְכָתוּב (בראשית מט) וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם וְהוּא כְּפַרְזוּת עָלְתָה נִצָּהּ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹדְעִים דַּרְכֵיהֶם בַּמָּה יִתְפָּסוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשְׁלוּ.

בִּזְמַן הַדְּמוּן הָיְתָה נְבוּאָה שׁוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם, וְהָיוּ יוֹדְעִים וּמִתְבּוֹנְנִים לָדַעַת בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁפָּסְקָה מֵהֶם נְבוּאָה, הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּבַת קוֹל. עַכְשָׁיו פָּסְקָה נְבוּאָה וּפָסְקָה בַּת קוֹל, וְלֹא מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּנֵי אָדָם אֶלָּא בַּזְּלוֹם.

וְזֶלוֹם הוּא דַּרְגָּה תַּזְהוֹנָה הִיא זִיצוֹנָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, זֶלוֹם הוּא אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים שֶׁל נְבוּאָה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִדַּרְגָּה שִׁשִּׁית לְמַטָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, הַזֶּלוֹם נִרְאָה לְכֻלָּם, מִשּׁוּם שֶׁזֶּלוֹם בָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְיוֹרֵד בְּכַמָּה דְרָגוֹת, וְנִרְאָה זֶלוֹם, אֲפָלוּ לְזַיְבִים וַאֲפָלוּ לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

מִשּׁוּם שֶׁלְּפָעָמִים לוֹקְזִים זֶלוֹם וְשׁוֹמְעִים אוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים, וּמוֹדִיעִים לִבְנֵי אָדָם. מֵהֶם שֶׁצּוֹזְקִים [בָּהֶם] עַל בְּנֵי אָדָם וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וּלְפָעָמִים שׁוֹמְעִים דִּבְרֵי אֱמֶת, וּלְפָעָמִים שֶׁהֵם שְׁלוּזִים לָרְשָׁעִים וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים.

מַה כָּתוּב בָּרָשָׁע הַזֶּה? רָאָה זֶלוֹם אֱמֶת, שֶׁכָּתוּב וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם. מַהִי גֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (תהלים פ) הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת. מִשָּׁמַיִם, שֶׁהֲרֵי מִמָּקוֹם זֶה נִזְרָקָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת, גֶּפֶן שֶׁהִיא זֹאת, וַדַּאי.

שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כט) שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. וְהִיא כְּפַרְזוּת – שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֶּרֶב זְכֻמַּת שְׁלֹמֹה, שֶׁהֵאִירָה הַלְּבָנָה. עָלְתָה נִצָּהּ – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה.

דָּבָר אַזֵּר עָלְתָה נִצָּהּ – לְמַעְלָה, אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁעוֹמֶדֶת עָלֶיהָ וּמֵינִיקָה

אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ. הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלוֹתֶיהָ עֲנָבִים – לִשְׁמֹר בָּהֶם יַיִן הַמְשֻׁמָּר.

רְאֵה כַּמָּה רָאָה אוֹתוֹ רָשָׁע. מַה כָּתוּב? (שם מ) וְכוֹס פַּרְעֹה בְּיָדִי וָאֶקַּח אֶת הָעֲנָבִים וָאֶשְׁחַט אֹתָם. כָּאן רָאָה אוֹתָהּ כּוֹס הַתַּרְעֵלָה, יְנִיקַת בֵּית הַדִּין, שֶׁיּוֹצֵאת מֵאוֹתָם עֲנָבִים שֶׁנָּתְנוּ לְפַרְעֹה וְשָׁתָהּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע אֶת זֶה יוֹסֵף, שָׁמַז וְיָדַע דְּבַר אֱמֶת בַּזְּלוֹם הַזֶּה. לָכֵן פָּתַר לוֹ זְלוֹם לְטוֹב עַל שֶׁבִּשֵּׂר אֶת יוֹסֵף בָּזֶה.

בֹּא רְאֵה, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה – שֶׁנִּכְפִּים תַּזַּת הַגֶּפֶן הַזֹּאת כָּל אוֹתָם זְיָלוֹת זְזָקִים שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, בְּשִׁבְיל גֶּפֶן זֹאת נִקְשָׁר וְנִכְפֶּה אוֹתוֹ הַכּוֹס שֶׁלָּהֶם, וְנִתְבָּאֵר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, יֵשׁ גֶּפֶן וְיֵשׁ גֶּפֶן. יֵשׁ גֶּפֶן קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, וְיֵשׁ גֶּפֶן שֶׁנִּקְרֵאת (דברים לב) גֶּפֶן סְדוֹם, וְיֵשׁ (ירמיה ב) גֶּפֶן נָכְרִיָּה בַּת אֵל נֵכָר. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב גֶּפֶן זֹאת, אוֹתָהּ שֶׁנִּקְרֵאת כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת. שׁוֹרֵק – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַגֶּפֶן הַזּוֹ. כְּשֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְעָזְבוּ אֶת הַגֶּפֶן הַזּוֹ, מַה כָּתוּב? כִּי מִגֶּפֶן סְדוֹם גַּפָּנָם וְגוֹ', וְלָכֵן יֵשׁ גֶּפֶן וְיֵשׁ גֶּפֶן.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְזָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יְצְזָק, נֵלֵךְ בַּשָּׂדֶה הַזֶּה, שֶׁהוּא דֶּרֶךְ יוֹתֵר יְשָׁרָה. הָלְכוּ. עַד שֶׁהָלְכוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (משלי לא) לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים. פָּסוּק זֶה רַבִּי וְזְקִיָּה וְזַבְּרֵנוּ בֵּאֵר בּוֹ, שֶׁאָמַר, דִּין הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם שְׁנַיִם עָשָׂר זְדָשׁ, וְזֵצִי מֵהֶם בַּזַּמָּה וְזֵצִי מֵהֶם בַּשֶּׁלֶג.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָסִים לָאֵשׁ, הֵם אוֹמְרִים: זֶהוּ וַדַּאי גֵּיהִנֹּם. נִכְנָסִים לַשֶּׁלֶג, אוֹמְרִים: זוֹ זֵרִיפוּת הַזּוֹרֵף [הַקֹּר] שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַתְזִילִים וְאוֹמְרִים: וָה, וְאַזַּר כָּךְ אוֹמְרִים: וַי. וְדָוִד אָמַר, (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן וַיָּקֶם וְגוֹ'. מִמָּקוֹם שֶׁאוֹמְרִים וָה, וְאַזַּר כָּךְ וַי.

וְהֵיכָן נִתְקָנוּת נַפְשָׁם? בַּשֶּׁלֶג, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סז) בְּפָרֵשׂ שַׁדַּי

מִלְכִים בָּהּ תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן. יָכוֹל אַף יִשְׂרָאֵל כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר, לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים. אַל תִּקְרֵי שָׁנִים אֶלָּא שְׁנַיִם, כְּמוֹ מִילָה וּפְרִיעָה, צִיצִית וּתְפִלִּין, מְזוּזָה וְגֵר וְזַנָּכָה וְכוּ׳.

בֹּא רְאֵה, לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא כָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) זֵמוּץ בְּגָדִים וְגוֹ׳, לְבוּשׁ שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, לְהַפָּרַע מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִלְבֹּשׁ לְבוּשׁ אָדֹם וְזֶרֶב אֲדָמָה וּלְהִפָּרַע מֵהָאָדֹם. לְבוּשׁ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב זֵמוּץ בְּגָדִים, וְכָתוּב (שם) מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ. הַסִּיף אֲדָמָה, שֶׁכָּתוּב (שם לד) זֶרֶב לַה׳ מָלְאָה דָם. וּלְהִפָּרַע מִן הָאָדֹם, שֶׁכָּתוּב כִּי זֶבַח לַה׳ בְּבָצְרָה וְגוֹ׳. עוֹד כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים – שֶׁהֲרֵי זֶה בָּא מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וַדַּאי זֶה כָּךְ, אֶלָּא כָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים, מֵהֶם הַשָּׁנִים? אֵלּוּ שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִכְלֶלֶת מִכֻּלָּם וְיוֹנֶקֶת מִכָּל הַצְּדָדִים, כַּכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאוֹתוֹ תִינוֹק שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְקַפּוֹטְקְיָא מֵאַוְזֵרֵי הַזְּמוֹר, וְזָקֵן אֶחָד רוֹכֵב. אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן לְאוֹתוֹ תִינוֹק, בְּנִי, אֱמוֹר לִי אֶת פָּסוּקְךָ. אָמַר לוֹ, פָּסוּקִי אֵינוֹ אֶחָד, אֶלָּא רֵד לְמַטָּה אוֹ אֶרְכַּב לְפָנֶיךָ וְאֹמַר לְךָ. אָמַר לוֹ, לֹא רוֹצֶה, אֲנִי זָקֵן וְאַתָּה תִינוֹק, שֶׁאֶשְׁקֹל אֶת עַצְמִי עִמְּךָ. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, אָז לָמָּה שָׁאַלְתָּ פָּסוּק? אָמַר לוֹ, כְּדֵי שֶׁנֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. אָמַר, תְּפַזֵּז רוּזוֹ שֶׁל אוֹתוֹ זָקֵן, שֶׁהוּא רוֹכֵב וְלֹא יוֹדֵעַ דָּבָר, וְאָמַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁקוּל עִמִּי. נִפְרַד מֵאוֹתוֹ זָקֵן וְהָלַךְ לוֹ בַּדֶּרֶךְ.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְחָק, קָרַב אֲלֵיהֶם. שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ וְסָז לָהֶם אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, יָפָה עָשִׂיתָ, לֵךְ עִמָּנוּ וְנֵשֵׁב כָּאן וְנִשְׁמַע דָּבָר מִפִּיךָ. אָמַר לָהֶם, אֲנִי עָיֵף, שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי הַיּוֹם הַזֶּה. הוֹצִיאוּ לָזֶם וְנָתְנוּ לוֹ. הִתְרַוְּוֹשׁ לָהֶם נֵס וּמָצְאוּ מַעְיַן מַיִם דַּקִּיק תַּוֹזֶת עֵץ. שָׁתוּ מִמֶּנּוּ, וְהֵם שָׁתוּ וְיָשְׁבוּ.

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, (תהלים כו) לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה. לְדָוִד, אִם שִׁירָה – לֹא אָמַר, אִם תְּפִלָּה – לֹא אָמַר. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם לְדָוִד סְתָם, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר אֶת זֶה.

אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים, מַה זֶּה אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים? הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) אַל תִּתְחַבֵּר! אֶלָּא אַל תַּעֲשֶׂה חֲבוּרוֹת בַּמְּרֵעִים, כִּי לֹא יָדַעְתָּ יְסוֹד עַצְמְךָ וְלֹא תוּכַל לוֹ, אוּלַי הוּא עֵץ שֶׁלֹּא נָעֳקָר לְעוֹלָמִים וְתִדְחֶה מִלְּפָנָיו.

וְאַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה, שֶׁלֹּא תַּשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא תָּבֹא לְקַנֵּא בָּהֶם, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא מְקַנֵּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, עוֹבֵר עַל שְׁלֹשָׁה לָאוִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. לֹא תַּעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָּעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא.

לָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַפְרֵד מֵהֶם וְלִסְטוֹת דַּרְכּוֹ מֵהֶם, לָכֵן נִפְרַדְתִּי וְסָטִיתִי אֶת דַּרְכִּי. מִכָּאן וָהָלְאָה שֶׁמָּצָאתִי אֶתְכֶם, אֲנִי אוֹמֵר פָּסוּקִים הַלָּלוּ לִפָּנֵיכֶם.

פָּתַח וְאָמַר, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, כָּאן אָלֶ"ף קְטַנָּה לָמֶ"ד. מִשּׁוּם שֶׁקְּרִיאָה זוֹ לֹא הָיְתָה בְּשִׁלֻּמוּת. מָה הַטַּעַם? שֶׁזֶּה לֹא הָיָה אֶלָּא בַּמִּשְׁכָּן, וּבְאֶרֶץ אַזֶּרֶת מִשּׁוּם שֶׁשִּׁלֻּמוּת לֹא נִמְצֵאת אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

עוֹד, כָּאן שְׁכִינָה, [שָׁם, נְקֻבָּה] שָׁם שִׁלֻּמוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֻבָּה, אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. אָדָם – שִׁלֻּמוּת זָכָר וּנְקֻבָּה. כָּאן נְקֻבָּה. עוֹד, סוֹף הַפָּסוּק, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר, מִשּׁוּם כָּךְ אָלֶ"ף קְטַנָּה.

עוֹד אָלֶ"ף קְטַנָּה, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּכִסְאוֹ וְכֶתֶר הַמַּלְכוּת עָלָיו, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כְּשֶׁיּוֹרֵד וְהוֹלֵךְ לְבֵית עֲבוֹדוֹ, נִקְרָא מֶלֶךְ קָטֹן. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל זְמַן שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁהוֹרֵד מִדּוֹרוֹ לְמַטָּה, הוּא מֶלֶךְ, אֲבָל לֹא עֶלְיוֹן כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וְלָכֵן אָלֶ"ף קְטַנָּה.

וַיִּקְרָא, כָּךְ שָׁנִינוּ, זְמַן אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. מֵאֹהֶל מוֹעֵד, מַה זֶּה אֹהֶל מוֹעֵד? הָאֹהֶל שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים מוֹעֵד וְזַג וְשַׁבָּת לִמְנוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְהָיוּ

לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים. בּוֹ מַתְחִילִ֗ הַזְּשְׁבּוֹן לְהַמָּנוֹת, וּמִיהוּ? הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אֹהֶם בַּל יִצָּעֵן בַּל יִסַּע יְתֵדוֹתָיו לָנֶצַח.

לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? כְּדֵי לְגַלּוֹת [אֲבָל הַכֹּל אֶזֶד וְיָפֶה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַשְׁלֵמוּת וְהַיֹּפִי הוּא מָקוֹם לְגַלּוֹת] מַה שֶּׁהָיָה נִסְתָּר פָּנִימָה. וּבְכָל מָקוֹם לֵאמֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת, אֲבָל הַכֹּל אֶזֶד, וְיָפֶה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִמְנָה לַלְּבָנָה הַדָּבָר הַהוּא, מִמָּקוֹם שֶׁמֹּשֶׁה עוֹמֵד.

וַיְדַבֵּר ה׳ – לְמַעְלָה. אֶל מֹשֶׁה – בָּאֶמְצַע. לֵאמֹר – אַזְהָרוֹן, מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְגַלּוֹת. וְעוֹד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שמות טל) וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ׳. לָמָּה אֶל מֹשֶׁה? כָּךְ אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה רָאָה אוֹתוֹ בֶּהָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ בְּמַרְאֵה הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כז) כַּאֲשֶׁר הֶרְאָה אֹתְךָ בָּהָר. וְכָתוּב וּכְתִיב, (המדבר ז) כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה ה׳ אֶת מֹשֶׁה וְגוֹ׳. (שמות כה) וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר. עַכְשָׁו הֲבִיאוּ לוֹ כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה, אִם הוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ מִשְׁכָּן שֶׁרָאָה.

אֲבָל לָמָּה וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה? אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְנוֹת פַּלְטֵרִין לַגְּבִירָה, צִוָּה אֶת הָאֻמָּנִים: הֵיכָל זֶה בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, וְהֵיכָל זֶה בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, כָּאן מָקוֹם לַמִּטָּה, וְכָאן מָקוֹם לִמְנוּזָה. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם הָאֻמָּנִים, הֶרְאוּ לַמֶּלֶךְ. כָּךְ וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, בַּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם הַהֵיכָל, הוֹדִיעָה הַגְּבִירָה אֶת הַמֶּלֶךְ לַהֵיכָל, הוֹדִיעָה אֶת בַּעְלָהּ אִתָּהּ, מִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.

וּמִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה הוּא בַּעַל הַבַּיִת, מַה כָּתוּב? (שמות לג) וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. מֹשֶׁה שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת עָשָׂה כָּךְ, מַה שֶּׁאֵין רְשׁוּת לְאִישׁ אַחֵר לַעֲשׂוֹת כָּךְ.

וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו – דַּרְגָּה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה. וְאָז, בְּשָׁעָה שֶׁהִזְדַּמֵּן מֹשֶׁה לְהִכָּנֵס, אָז פָּתוּחַ וְאָמַר, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. מָה אָדָם עוֹשֶׂה כָּאן? אֶלָּא כְּשֶׁהִתְחַבְּרוּ

שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה כְּאֶזְוָד, פָּתַזוּ וְאָמַר אָדָם, כַּכָּתוּב (זכריה ג) שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה. עָמַד, וְלֹא עָמְדוּ.

כִּי יַקְרִיב מִכֶּם – כָּאן נִרְמָז, מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲבוֹדַת קָרְבָּן הַשָּׁלֵם, שֶׁיִּמָּצֵא זָכָר וּנְקֵבָה. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מִכֶּם, שֶׁיִּמָּצֵא בַּמִּרְאֶה שֶׁלָּכֶם. קָרְבָּן לַה׳ – שֶׁמַּקְרִיב הַכֹּל לְהֶאָוֵז כְּאֶזְוָד, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

מִן הַבְּהֵמָה – לְהַרְאוֹת אָדָם וּבְהֵמָה הַכֹּל כְּאֶזְוָד. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן – אֵלּוּ הַמֶּרְכָּבוֹת הַטְּהוֹרוֹת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר מִן הַבְּהֵמָה, יָכוֹל מִן הַכֹּל, בֵּין טְהוֹרוֹת וּבֵין טְמֵאוֹת? זָזַר וְאָמַר מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן.

תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם, קָרְבָּנִי הָיָה צָרִיךְ (לכתב)! מַה זֶּה קָרְבַּנְכֶם? אֶלָּא בַּתְּזוּלָה קָרְבָּן לַה׳, וְעַכְשָׁיו קָרְבַּנְכֶם. קָרְבָּן לַה׳ אָדָם. קָרְבַּנְכֶם מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, לְהַרְאוֹת יְזוּד מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה. מִלְמַטָּה לְמַעְלָה הָיְנוּ קָרְבָּן לַה׳. מִלְמַעְלָה לְמַטָּה הָיְנוּ קָרְבַּנְכֶם.

לְמֶלֶךְ שֶׁיּוֹשֵׁב עַל הַר עֶלְיוֹן, לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְכִסֵּא מֻתְקָן עַל אוֹתוֹ הַר, וּמֶלֶךְ עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. אָדָם שֶׁמַּקְרִיב דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לַעֲלוֹת מְדַרְגָּה לְדַרְגָּה עַד שֶׁעוֹלֶה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, לַמָּקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְאָז יוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי מַעֲלִים דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, וְאוֹתוֹ דּוֹרוֹן הוּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ. יוֹרֵד הַדּוֹרוֹן מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, הֲרֵי יוֹדְעִים שֶׁאוֹתוֹ דּוֹרוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ יוֹרֵד מִלְמַעְלָה לַאֲהוּב הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא לְמַטָּה.

כָּךְ בַּתְּזוּלָה, אָדָם עוֹלֶה בְּדַרְגּוֹתָיו מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָז קָרְבָּן לַה׳. מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר, יוֹרֵד בְּדַרְגּוֹתָיו מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאָז זֶה קָרְבַּנְכֶם. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חָלָבִי, הָיְנוּ אָדָם וְקָרְבָּן לַה׳. אִכְלוּ רֵעִים, הָיְנוּ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, וְאָז תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם.

בָּאוּ רַבִּי יְצְזָק וְרַבִּי יְהוּדָה וּנְשָׁקוּהוּ עַל רֹאשׁוֹ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה, וּבָרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁלֹּא נֶאֶבְדוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ בְּאוֹתוֹ זָקֵן.

קָמוּ וְהָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ גֶּפֶן אַחַת גְּטוּעָה בְּגִנָּה אַחַת.

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתוֹנוֹ. פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. אִסְרִי?! אָסַר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! עִירָה?! עַיִר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא סוֹד הוּא לַדַּרְדַּקִים שֶׁהֵם בְּבֵית רַבָּן לְהִשָּׁמֵר מֵאוֹתוֹ הַזִּוּוּג שֶׁל עַיִר, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִכְלָל שָׁם י״ה.

וּכְמוֹ שֶׁכָּאן רָמוּז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כָּךְ גַּם וְלַשֹּׂרֵקָה, שׂוֹרֵק הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! נִכְלָל שָׁמָּה ו״ה. בְּנִי?! בֵּן הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! שׂוֹרֵק, כַּכָּתוּב (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק. בֵּן, כַּכָּתוּב (זכריה ט) בֶּן אֲתֹנוֹת. לָמָּה שֹׂרֵקָה, וְלָמָּה בְּנִי?

אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ לְכַפּוֹת אֶת הָעַיִר, כָּךְ גַּם יֵשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ לְכַפּוֹת כּוֹזֵ אַוֵּזר, שֶׁהוּא זַמּוֹר, שֶׁאִלְמָלֵא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָמוּז כָּאן, הָיוּ מַזִּיקִים עוֹלָם, י״ה בְּכוֹזֵ זֶה, [וי״ה] ו״ה בְּכוֹזֵ זֶה, לִשְׁמֹר מֵהֶם אֶת הָעוֹלָם, וְלִשְׁמֹר אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בּוֹ בָּעוֹלָם.

אִסְרִי לַגֶּפֶן, אֵיזוֹ גֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה נִקְרֵאת גֶּפֶן? אֶלָּא מַה גֶּפֶן לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ נְטִיעָה אַוֵּרת, כָּךְ גַּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ אֶלָּא אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְפִּים לְפָנֶיהָ כָּל הַכּוֹזוֹת הָאַוֵּזרִים וְלֹא יְכוֹלִים לְהָרַע וְלִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְלָכֵן הִטִּיל הַכָּתוּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בֵּינֵיהֶם בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. בְּנִי אֲתֹנוֹ, שֶׁנֶּעֱקַר מִשּׁוּם אוֹתוֹ שׂוֹרֵק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק וְגוֹ׳.

כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וְגוֹ׳. כִּבֵּס?! כּוֹבֵס הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא כִּבֵּס מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּמִיהוּ? זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. בַּיַּיִן – צַד הַשְּׂמֹאל. וּבְדַם עֲנָבִים – צַד הַשְּׂמֹאל, לְמַטָּה. וְעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לִשְׁלֹט לְמַעְלָה עַל כָּל הַכּוֹזוֹת הָאַוֵּזרִים שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְלִשְׁבֹּר אֶת כּוֹזָם מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה.

דָּבָר אַוֵּזר כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ – כְּמוֹ הַיַּיִן הַזֶּה, מַרְאֶה שְׁמוּזָה, וְכֻלּוֹ דִּין

[לְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת]. כָּךְ גַּם מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, יִרְאֶה שִׁמְוָה לְיִשְׂרָאֵל, וְכֻלּוֹ דִּין לָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כָּתוּב (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, זוֹ רוּחוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וּמִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הוּא רוֹחֵץ לִבּוּשׁוֹ בַּיַּיִן הָעֶלְיוֹן.

רְאֵה מַה כָּתוּב אַחֲרָיו, זַכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּיִן וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב. זֶה יַיִן הָעֶלְיוֹן, [שֶׁמַּרְוֶה שֶׁל הַתּוֹרָה] שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁמַּרְוֶה, מִמֶּנּוּ שׁוֹתָה. וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה יַיִן וְחָלָב, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

כָּתוּב (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ [לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁמְּמָקוֹם שֶׁל שִׁמְוָה הוּא בָּא, וּמַהוּ סוֹף הַפָּסוּק?] לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן, וַדַּאי מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמֶן. בֹּא רְאֵה, שִׁירַת הַיַּיִן זְרוָה, הוּא מָקוֹם שֶׁכָּל שִׁמְוָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְסוֹפוֹ דִּין, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁסּוֹפוֹ מְקוֹם כִּנּוּס שֶׁל הַכֹּל, דִּין הוּא, וּבוֹ נִדּוֹן הָעוֹלָם, וְלָכֵן רֵאשִׁית זְרוָה, וְסוֹף דִּין. מִשּׁוּם כָּךְ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן, מִמָּקוֹם שֶׁכָּל זְרוָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ.

וְלֶזֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד, אֵיזֶה לֶזֶם? אֶלָּא לֶזֶם סוֹעֵד [סוֹמֵךְ] אֶת הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁבּוֹ תָּלוּי לְבַדּוֹ סַעַד הָעוֹלָם – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי לַיְלָה בְּלִי יוֹם לֹא נִמְצָא, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְרִידָם. וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם יִתְפָּרֵד מֵהַחַיִּים, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דברים זו) לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּזֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהַפְרִיד.

וְאִם תֹּאמַר, דָּוִד אֵיךְ אָמַר וְלֶזֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד, הוֹאִיל וְלֹא תָּלוּי בּוֹ לְבַדּוֹ סַעַד כָּל הָעוֹלָם? אֶלָּא דְּיוּק הַדָּבָר וְלֶזֶם, וְא״ו הַתּוֹסֵף, כְּמוֹ וַה׳, וְעַל זֶה הַכֹּל נִמְצָא כְּאָוֹזֶד.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן, לֹא יְבָרֵךְ עַל שֻׁלְחָן רֵיק, וְצָרִיךְ לְהָמָצֵא לֶזֶם עַל הַשֻּׁלְחָן וְכוֹס שֶׁל יַיִן בְּיָמִין, מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל לְקַשֵּׁר שְׂמאל בַּיָּמִין, וְלֶזֶם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מֵהֶם וּלְהִתְקַשֵּׁר בָּהֶם, וְלִהְיוֹת הַכֹּל קָשֶׁר אָוֹזֶד, לְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי לֶזֶם נִקְשָׁר בְּיַיִן, וְיַיִן בְּיָמִין, וְאָז הַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת

בָּעוֹלָם, וְהַשַּׁלְוָן נִתְקָן כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִלְמָלֵא לֹא הוֹזְהַרְתָּנוּ לָנוּ דֶּרֶךְ זוֹ אֶלָּא לִשְׁמוֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּי לָנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נָאֶה הוּא לְתִינוֹק זֶה שֶׁלֹּא יֵדַע כָּל זֶה, וַאֲנִי פָּוֵוזֵד עָלָיו אִם יִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם מִשּׁוּם זֶה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וְלָמָּה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁתִּינוֹק זֶה יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וַאֲנִי פָּוֵוזֵד עָלָיו, שֶׁעַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לְפָרְקוֹ יִשְׁגִּיזוּ וְיִסְתַּכֵּל וְיַעֲנִישׁוּ אוֹתוֹ.

שָׁמַע אוֹתוֹ הַתִּינוֹק. אָמַר, אֵינִי פָּוֵוזֵד מֵעָנְשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאַבָּא הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, בֵּרַךְ אוֹתִי וְהִתְפַּלֵּל עָלַי, וְיָדַעְתִּי שֶׁזְּכוּת אָבִי תָּגֵן עָלַי. אָמְרוּ לוֹ, וּמִי הוּא אָבִיךָ? אָמַר, [אֵין רַבִּי יְהוּדָה] בְּנוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן. לָקְחוּ אוֹתוֹ וְהִרְכִּיבוּ אוֹתוֹ עַל כִּתְפֵיהֶם שְׁלֹשָׁה מִילִין.

קָרְאוּ עָלָיו, (שופטים יד) מֵהָאוֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק וְגוֹ'. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ תִּינוֹק, דָּבָר בָּא לִידֵיכֶם, פָּרְשׁוּ אוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִמֵּן לָנוּ אֶת דֶּרֶךְ הַזַּיִּים, אֱמוֹר אַתָּה.

פָּתַח וְאָמַר, מֵהָאוֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק, פָּסוּק זֶה יֵשׁ לָנוּ בּוֹ סָמְךְ. מֵהָאוֹכֵל – זֶה צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) צַדִּיק אוֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ. צַדִּיק אוֹכֵל וַדַּאי וְנוֹטֵל הַכֹּל, לָמָּה? לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ, לָתֵת שֹׂבַע לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא נֶפֶשׁ דָּוִד. יָצָא מַאֲכָל – שֶׁאִלְמָלֵא אוֹתוֹ צַדִּיק לֹא יֵצֵא מָזוֹן לְעוֹלָמִים וְלֹא יוּכַל הָעוֹלָם לַעֲמֹד [בּוֹ]. וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק – זֶה יְצְחָק שֶׁבֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב (בראשית כז) בְּטַל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ.

עוֹד, אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אֶזֶד, אִלּוּלֵא תֶּקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, לֹא יוֹצֵא דָּבָשׁ. מִי הַדְּבַשׁ? זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים. וּמֵעַז – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁכָּתוּב (שם כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יָצָא מָתוֹק – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

הָלְכוּ כְּאֶזֶד שְׁלֹשָׁה יָמִים, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לַמָּבוֹי שֶׁל הַכְּפָר שֶׁל אִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָתָה אוֹתוֹ, סִדְּרָה אֶת הַבַּיִת, וְיָשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה יָמִים אֲזוּרִים. בֵּרְכוּ אוֹתוֹ

וְהָלְכוּ, וְסִדְּרוּ דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, וַדַּאי יֵרֵשַׁת הַתּוֹרָה יָרַשׁ, וְאִלְמָלֵא זְכוּת אָבוֹת יֵעָנֵשׁ מִלְמַעְלָה. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים אַזַּר הַתּוֹרָה, יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ הֵם וּבְנֵיהֶם לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְגוֹ'.

זְבוּלֻן לְזוּחַ יַמִּים יִשָּׂכָר וְהוּא לְזוּחַ אֳנִיּוֹת וְיַרְכָתוֹ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים מה) זַגֵּר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וְהַדָּרֶךָ. וְכִי זֶה הוֹד וְהָדָר לַזַּגָּר כְּלֵי זַיִן וּלְהִתְהַדֵּר בָּזֶה? מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְעוֹרֵךְ קְרָב בַּתּוֹרָה וּמְזַרְז עַצְמוֹ בָּהּ – זֶהוּ שֶׁבֵּזוּז [שֶׁל רִבּוֹנוֹ], זֶהוּ הוֹד וְהָדָר, וְאַתָּה אוֹמֵר זַגֵּר חַרְבְּךָ?

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁעִקַּר הַדָּבָר, אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרָשַׁם אוֹתוֹ בִּבְנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִפָּגְמוּ אוֹתוֹ בְּפָגָם אֶת רֹשֶׁם הַמֶּלֶךְ הַזֶּה, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אוֹתוֹ, הֲרֵי עוֹמֶדֶת נֶגְדּוֹ (ויקרא כו) זֵרֵב נֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית, לִנְקֹם נִקְמַת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּרְשָׁם בּוֹ, וְהוּא פּוֹגֵם אוֹתוֹ.

וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹר בָּמָקוֹם זֶה, יִזָּהֵר וְיִתַּקֵּן עַצְמוֹ וְיָשִׁים כְּנֶגְדּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהַיֵּצֶר תּוֹקֵף אוֹתוֹ אֶת הַזֵּרֵב שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַיֵּרֵךְ, לְהָפֵר מִמִּי שֶׁפּוֹגֵם בָּמָקוֹם זֶה, וְאָז זַגֵּר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר. גִּבּוֹר הוּא, וּגְבוֹר נִקְרָא. וְעַל כָּךְ הוֹדְךָ וְהַדָּרֶךָ.

דָּבָר אַזַּר זַגֵּר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר – מִי שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, יְתַקֵּן עַצְמוֹ בִּתְפִלָּה שֶׁל רִבּוֹנוֹ וְיִזָּהֵר בַּצֶּדֶק הַזֶּה, זֵרֵב עֶלְיוֹנָה, בִּתְפִלָּה וּבַקָּשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לַדֶּרֶךְ, כַּכָּתוּב (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו.

בֹּא רְאֵה, זְבוּלֻן תָּמִיד יָצָא לַדְּרָכִים וְלַשְּׁבִילִים וְעָרַךְ קְרָבוֹת, וְהִזְּהֵרוּ בַּזֵּרֵב הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ בִּתְפִלָּה וּבַקָּשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יָצָא לַדֶּרֶךְ, וְאָז נִצּוֹז אֶת הָעַמִּים וְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם. וְאִם תֹּאמַר, יְהוּדָה הֲרֵי נִתְקַן לָזֶה לַעֲרֹךְ קְרָבוֹת וְתִקּוּנִים בַּזֵּרֵב הַזּוֹ, לָמָּה זְבוּלֻן?

אֶלָּא. בֹּא רְאֵה, שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם תִּקּוּן שֶׁל הַמַּלְכָּה הֵם. שְׁנֵי תִקּוּנִים שֶׁל נְקֵבוֹת אָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, אֲזַד לָרוֹעָה הָעֶלְיוֹן –

יוֹבֵל, וְאָזַד לַכַּלָּה – שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה. תִּקּוּן אָזַד לְמַעְלָה, וְתִקּוּן אָזַד לְמַטָּה. גַּם מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית הוּא כָּךְ, בִּשְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ. מַעֲשֶׂה אָזַד לְמַעְלָה, וּמַעֲשֶׂה אָזַד לְמַטָּה, וְלָכֵן נִפְתְּחָה הַתּוֹרָה בְּבֵ׳, מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה כְּמַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה. זֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן. כְּמוֹ זֶה.

שְׁנֵי תִּקּוּנִים שֶׁל נְקֵבוּת אָמַר שְׁלֹמֹה, אָזַד לְמַעְלָה וְאָזַד לְמַטָּה. אָזַד לְמַעְלָה – בְּתִקּוּן עֶלְיוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אָזַד לְמַטָּה – בְּתִקּוּן תַּזְוִתּוֹן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ שֶׁזָּכָה לָזֶה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא נִמְצְאָה מִטָּה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וּבְשָׁעָה שֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אָז הָיָה שָׁלֵם בְּכָל צְדָדָיו. אַבְרָהָם מִימִינוֹ, יִצְחָק מִשְּׂמֹאלוֹ, הוּא בָּאֶמְצַע, שְׁכִינָה לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת זֶה, קָרָא לְבָנָיו וְאָמַר לָהֶם הֵאָסְפוּ, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא תִּקּוּן שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה.

בֹּא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר. שְׁנֵי תִּקּוּנִים נִמְצְאוּ שָׁם, אָזַד עֶלְיוֹן וְאָזַד תַּזְוִתּוֹן, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שָׁלֵם כָּרָאוּי. תִּקּוּן עֶלְיוֹן, תִּקּוּן נִסְתָּר וְנִגְלֶה, שֶׁהֲרֵי תִּקּוּן שֶׁל הַיּוֹבֵל הוּא, אוֹתוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, הָרֹאשׁ הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כָּאן וְלֹא יָפָה לְגַלּוֹתוֹ. הַזְּרוֹעוֹת וְהַגּוּף הִתְגַּלּוּ, וְהֵם יְדוּעִים. שׁוֹקַיִם נִסְתְּרוּ וְלֹא הִתְגַּלּוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּבּוּאָה לֹא שׁוֹרָה כִּי אִם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְתִקּוּן זֶה נִסְתָּר וְנִגְלֶה.

תִּקּוּן אֵזֹר לְמַטָּה – תִּקּוּן הַכַּלָּה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, זֶהוּ תִּקּוּן שֶׁהִתְגַּלָּה יוֹתֵר, וְתִקּוּן זֶה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהֵם תַּזְוִתֶּיהָ, וְתִקּוּן הַגּוּף שֶׁלָּהּ.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (מלכים–א ז) וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוּצָק וְגוֹ׳. וְכָתוּב עִמֵּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים נֶגְבָּה וְגוֹ׳ וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה וְגוֹ׳. וְכָתוּב וְאֶת הַבָּקָר שְׁנֵים עָשָׂר תַּזַּת הַיָּם [וְגוֹ׳]. עִמֵּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהַיָּם הַזֶּה מִתְקָן בִּשְׁנֵים עָשָׂר בִּשְׁנֵי

עוֹלָמוֹת, בִּשְׁנֵים עָשָׂר לְמַעְלָה מֻרְכָּבוֹת מִמַּזָּלוֹת לְמַעְלָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר, לְמַטָּה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת הַתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן וְרָאָה שְׁכִינָה עוֹמֶדֶת מוּלוֹ, רָצָה לְהַשְׁלִים תִּקּוּנֶיהָ. קָרָא לִשְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו, וְאָמַר לָהֶם הֵאָסְפוּ, הַתְקִינוּ עַצְמְכֶם לְהַשְׁלִים אֶת הָאֱמוּנָה.

בֹּא רְאֵה, שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים בְּאַרְבָּעָה דְּגָלִים בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים, שְׁלֹשָׁה פּוֹנִים צָפוֹנָה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים יַמָּה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים נֶגְבָּה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מִזְרָחָה, וְהַיָּם עֲלֵיהֶם. וְכָךְ הוּא וַדַּאי, שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְכָל צַד, לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ שְׂמֹאל, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִיֶּרֶךְ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִיֶּרֶךְ שְׂמֹאל, וְגוּף הַשְּׁכִינָה עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַיָּם עֲלֵיהֶם.

מָה הַטַּעַם שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִיֶּרֶךְ וְכֵן לַכֹּל? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים הֵם בִּזְרוֹעַ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה בִּשְׂמֹאל, וּשְׁלֹשָׁה בְּיֶרֶךְ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל. נִמְצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר קְשָׁרִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַגּוּף עֲלֵיהֶם. נִמְצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר עִם הַגּוּף כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר, וְזֹאת, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ הִשְׁתַּלֵּם הַזִּוּשְׁבּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה.

שִׁבְעָה עֵינֵי ה' (זכריה ג) – הֵם שִׁבְעָה עֵינֵי הָעֵדָה, שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין. שֶׁעֲרוֹתֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַזְּגָה יְהוּדָה מֵאַת אֶלֶף וְגוֹ'. כָּל הַפְּקוּדִים לְמַזְּגָה רְאוּבֵן, וְכֵן לְכֻלָּם.

וְאִם תֹּאמַר, בְּמִצְרַיִם בְּהִסְתַּלְּקוּת יַעֲקֹב מֵהָעוֹלָם, שֶׁנִּמְצְאָה שְׁלֵמוּת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, כָּל זֶה אֵיפֹה הוּא? וַדַּאי שִׁבְעִים נְפָשׁוֹת הָיוּ, וְכָל אוֹתָם שֶׁהוֹלִידוּ בִּשְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁאֵין לָהֶם זִוּשְׁבּוֹן, כַּכָּתוּב (שמות א) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד, וְכָתוּב (תהלים מז) עַמֵּי נְדִיבֵי עַמִּים רְאשִׁי. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, שֶׁהוּא הִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא, אֲבָל בַּתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַיּוֹבֵל אֵיךְ נִמְצָא כָּל זֶה? אָמַר לוֹ, אַרְיֵה, כֵּיוָן שֶׁסִּדֵּר רַגְלָיו לְהִכָּנֵס לַכֶּרֶם, מִיהוּ שֶׁיִּכָּנֵס עִמּוֹ?

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (איוב כג) וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ וְנַפְשׁוֹ אִוְּתָה וַיַּעַשׂ. זֶה תִּקּוּן הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, הוּא הַכֹּל אֶחָד, לֹא הָיָה בּוֹ פָּרוּד כַּתַּזְוִתּוֹן הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פָּרוּד, כְּשֶׁיִּתְבּוֹנָנוּ בַּדְּבָרִים, הַכֹּל עוֹלֶה לְאֶחָד.

אֲבָל תִּקּוּן הַיּוֹבֵל הַזֶּה עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר, כְּמוֹ הַתַּזְוִתּוֹן הַזֶּה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא אֶחָד, הָאֶחָד הַזֶּה מַשְׁלִים לְכָל צַד, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. אוֹתָם שִׁשָּׁה צְדָדִים עֶלְיוֹנִים הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר, שֶׁכָּל אֶחָד מַלְוֶה לַחֲבֵרוֹ וְנִכְלָל מִמֶּנּוּ, וְנִמְצְאוּ שְׁנַיִם עָשָׂר, וְהַגּוּף וְהַכֹּל עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר. מִי הַגּוּף? זֶה יַעֲקֹב, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֶלָּא רֹאשׁ וְגוּף בְּאֶחָד עוֹמְדִים.

עוֹד שְׁנַיִם עָשָׂר – שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוֹעַ יָמִין, זְסָ"ד זַסְדִּים. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוֹעַ שְׂמֹאל, גְּבוּרָ"ה גְּבוּרוֹת. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ יָמִין, נֵצַ"וז נְצָחִים. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל, הו"ד וְהוֹדוֹת – הֲרֵי שְׁנַיִם עָשָׂר. וְהַגּוּף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם – הֲרֵי שִׁלְשָׁה עָשָׂר. עוֹד, בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה מִתְפָּרֶשֶׁת, וְהַכֹּל אֶחָד, מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּיִחוּד, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד עַל פָּרוּד.

שִׁבְעָה עֵינַיִם עֶלְיוֹנִים, אֱלֶה שֶׁכָּתוּב (זכריה ד) עֵינֵי ה' הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים, זְכָרִים, שֶׁהֲרֵי זֶהוּ מָקוֹם שֶׁל זָכָר הוּא. כָּאן עֵינֵי ה' מְשׁוֹטְטוֹת, בְּתִקּוּן הַשְּׁכִינָה לְמַטָּה, מָקוֹם שֶׁל הַנְּקֵבָה [עוֹמֶדֶת]. שִׁבְעָ עֵינַיִם עֶלְיוֹנוֹת כְּנֶגֶד זֶה שֶׁכָּתוּב לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. מָקוֹם זֶה מַשְׁלִים לְכָל צַד.

עוֹד הַשַּׁעַר, כַּכָּתוּב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מ) עָצְמוּ מִסַּפֵּרוֹת רֹאשִׁי. וְכָתוּב (איכה ג) חַסְדֵי ה' כִּי לֹא תָמְנוּ וְגוֹ'. וְתִקּוּנִים אֵלּוּ הִתְעַלּוּ [מִמָּקוֹם] לְמָקוֹם אַחֵר. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּאן נֶאֱמַר יוֹתֵר, וְעָלָה בְּמִשְׁקָל

עֶלְיוֹן וְתַזְוִתוֹן, וּשְׁלֹמוֹ הַמֶּלֶךְ אֲמָרָם וְהִצְטָרַכְנוּ לְפָרְשָׁם. אַשְׁרֵי זָכְלָכֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים יוֹתֵר, שֶׁיּוֹדְעִים דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָאן הַכֹּל הִתְגַּלָּה לִיוֹדְעֵי בִּדּוֹת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְבוּכֶלֶן וְיִשָּׁשכָר תְּנַאי עָשׂוּ. אָזַד יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְאָזַד יוֹצֵא וְעוֹשֶׂה מִסְחָר, וְתוֹמֵךְ בְּיִשָּׁשכָר, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. וְהָיָה פָּרֵשׁ לַיָּמִים לַעֲשׂוֹת מִסְחָר, וְזָכְלְכוּ כָּךְ הָיָה, שֶׁהֲרֵי הַיָּם הָיָה יָרֵשָׁתוֹ. וְלָכֵן קוֹרֵא לוֹ יָרֵךְ. דֶּרֶךְ הַיָּרֵךְ לָצֵאת וּלְהִכָּנֵס. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׁשכָר בְּאָהָלֶיךָ. לְזוֹף יַמִּים יִשָּׁכֵן – בְּאוֹתָם יוֹרְדֵי הַיָּם לַעֲשׂוֹת מִסְחָר. לְזוֹף יַמִּים – אַף עַל גַּב שֶׁיָּם אָזַד הָיָה בִּירֻשָּׁתוֹ, בִּשְׁנֵי יַמִּים הוּא שׁוֹרֶה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל שְׁאָר הַיַּמִּים הָיוּ מְזַמָּשִׁים סְזוֹרָה בַּיָּם שֶׁלּוֹ. וְהוּא לְזוֹף אֲנִית, מָקוֹם שֶׁשָּׁם נִמְצָאוֹת כָּל הָאֳנִיּוֹת לַעֲשׂוֹת סְזוֹרָה. וַיַּרְכָתוֹ, אָמַר רַבִּי זְזַקְיָה, יַרְכָתוֹ מַגִּיעָה עַד גְּבוּל צִידוֹן, וּתְזוּם שֶׁלּוֹ נִפְרָד עַד אוֹתוֹ מָקוֹם, וּסְזוֹרָה שֶׁל כָּל בַּעֲלֵי הַסְּזוֹרָה סוֹבְבִים, וְשָׁבִים בִּסְזוֹרָתָם לְאוֹתוֹ מָקוֹם.

רַבִּי אָזָא אָמַר, כָּתוּב (ויקרא ב) וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח. וְכִי לָמָּה מֶלַח? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְמָרָק וּמְבַשֵּׂם אֶת הַמַּר לָתֵת לוֹ טַעַם, וְאִם לֹא הָיָה [מִשּׁוּם] מֶלַח, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לִסְבֹּל אֶת הַמַּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) כִּי כַאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵבֵל. וְכָתוּב (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ.

וּמֶלַח הִיא בְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלַיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְלָכֵן נִקְרָא בְּרִית אֱלֹהֶיךָ, וְנִקְרָא יָם הַמֶּלַח, וְהַיָּם נִקְרָא עַל שְׁמוֹ.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, כָּתוּב (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב, זֶה הַמֶּלַח בַּיָּם [בַּמַּיִם], וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מִיתָה, לָכֵן כָּתוּב לֹא תַשְׁבִּית מֶלַח, שֶׁהֲרֵי זֶה לֹא הוֹלֵךְ בְּלִי זֶה.

אָמַר רַבִּי אָחָא, יָם אָזָד הוּא, וְנִקְרָא יַמִּים. אֶלָּא יֵשׁ מָקוֹם בַּיָּם שֶׁהוּא מַיִם צְלוּלִים, וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁבּוֹ מַיִם מְתוּקִים, וְיֵשׁ מָקוֹם בּוֹ מַיִם מָרִים, וְלָכֵן קוֹרְאִים יַמִּים, וְעַל זֶה לְזוֹוף יַמִּים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל שֶׁבָּטוֹ וְשִׁבָּטוֹ וְכָל אָזָד וְאָזָד קָשֶׁר אָזָד מֵאוֹתָם קְשָׁרִים שֶׁמִּתְזַבְּרִים בַּגּוּף.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לַיְלָה אָזָד, וְקָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְהִכָּה בַּפָּתַזוֹ. אָמַר, בְּתֵבַת הַשָּׁרִים מְצוּיִים תַּכְשִׁיטִים.

יָשְׁבוּ וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה. בֵּין כָּךְ קָם בֶּן הַמְאָרְזֵ וְיָשַׁב לִפָּנֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, מַה שֶּׁכָּתוּב (יהושע ב) וְהַזְזֵיתֶם אֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי וְגוֹ', וְכָתוּב וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת, מָה רָצְתָה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, יָפֶה שָׁאַלְתָּ, אֲבָל אִם שָׁמַעְתָּ דָּבָר – אֱמוֹר בְּנִי. אָמַר, עוֹד שְׁאֵלָה, שֶׁהֲרֵי הֵם נָתְנוּ לָהּ מַה שֶּׁלֹּא רָצְתָה מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב אֶת תִּקְוַת זוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּזַּלּוֹם וְגוֹ'.

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, הִיא רָצְתָה סִימָן זַיִּים, שֶׁכָּתוּב וְהַזְזֵיתֶם אֶת אָבִי וְגוֹ', וְאָמְרָה, סִימָן זַיִּים אֵינוֹ שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּאוֹת אֱמֶת, וּמַהִי אוֹת אֱמֶת? זוֹ אוֹת ו', מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ שְׁרוּיִים זַיִּים. כָּךְ לָמַדְנוּ, סִימָן שֶׁל מִשָּׁה בְּקִשָּׁה, וְהֵם לָמָּה נָתְנוּ לָהּ תִּקְוַת זוּט הַשָּׁנִי?

אֶלָּא, הֵם אָמְרוּ, מִשָּׁה הָרֵי הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הִתְכַּנֵּס הַשָּׁמֶשׁ, וַהֲרֵי הִגִּיעַ זְמַן הַלְּבָנָה לִשְׁלֹט, סִימָן שֶׁל הַלְּבָנָה יֵשׁ לָנוּ לָתֵת לָךְ, וּמַהוּ? תִּקְוַת זוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) כְּזוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתוֹתַיִךְ. סִימָן שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ יִהְיֶה אֶצְלֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁכָּעֵת שִׁלְטוֹן הַלְּבָנָה. קָמוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי וְנָשְׁקוּהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי עָתִיד אַתָּה לִהְיוֹת רֹאשׁ יְשִׁיבָה אוֹ אִישׁ גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל, וּמִיהוּ? רַבִּי בּוֹן.

עוֹד שָׁאַל וְאָמַר, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, הִסְתַּדְּרוּ לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לָמָּה הִקְדִּים בַּבְּרָכוֹת אֶת זְבוּלוֹן לְיִשָּׂשכָר תָּמִיד, וַהֲרֵי יִשָּׂשכָר הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, וְתוֹרָה מַקְדִּימָה בְּכָל מָקוֹם? לָמָּה הִקְדִּים אֶת זְבוּלוֹן בַּבְּרָכוֹת? אָבִיו הִקְדִּים אוֹתוֹ, מִשָּׁה הִקְדִּים אוֹתוֹ?

אֶלָּא זְבוּלוּן זָכָה עַל שֶׁהוֹצִיא פַּת מִפִּיו וְנָתַן לְפִיו שֶׁל יִשָּׂשכָר, מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּימוֹ בַּבְּרָכוֹת. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁסּוֹעֵד אֶת בַּעַל הַתּוֹרָה, נוֹטֵל בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת, מַה שֶּׁלֹּא זוֹכֶה בֶּן אָדָם אַוֵּר. זוֹכֶה לְעֹשֶׁר שֶׁיִּתְבָּרֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב זְבוּלֻן לְזוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְזוֹף אֳנִיּת. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב לְזוֹף יַמִּים, אָז לָמָּה וְהוּא לְזוֹף אֳנִיּת? אֶלָּא לְזוֹף יַמִּים – בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְזוֹף אֳנִיּת – בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן וְגוֹ'. שֶׁשָּׁם הוּא שֶׁעַע הָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַח וְאָמַר, (שיר ה) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁחוֹלַת אַהֲבָה אָנִי. וְכִי מִי קָרוֹב לַמֶּלֶךְ כְּמוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת, אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ? אֶלָּא בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אֵלּוּ הֵם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם תָּמִיד קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ, וּמוֹדִיעִים לַמֶּלֶךְ בְּכָל יוֹם אֶת עִסְקֵי הַגְּבִירָה.

שָׁכָךְ לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לָעוֹלָם, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְנֶסֶת עָלֶיהָ בְּקִיּוּם שֶׁל שְׁבוּעָה, שֶׁתַּגִּיד לַמֶּלֶךְ וְתוֹדִיעַ לוֹ אַהֲבָתָהּ אֵלָיו, כְּדֵי לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ.

וּבַמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁזִּיווּב עַל בֶּן אָדָם לְיַזֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּפֶּה, בְּלֵב וָנֶפֶשׁ, וְלִקְשֹׁר הַכֹּל כְּשַׁלְהֶבֶת הַקְּשׁוּרָה בַּגֶּוֶלֶת, וּבְאוֹתוֹ הַיִּזּוּד שֶׁעוֹשֶׂה, גּוֹרֵם לְפַיֵּס הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, וּמוֹדִיעַ לַמֶּלֶךְ אַהֲבָתָהּ אֵלָיו.

דָּבָר אַוֵּר בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם – אֵלּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁשָּׁנִינוּ, יְרוּשָׁלַיִם עוֹמֶדֶת עַל שְׁנַיִם עָשָׂר הָרִים. וּמִי שֶׁאָמַר עַל שִׁבְעָה, לֹא אָמַר לְהַשְׁלִים שְׁלֵמוּת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָזוֹד, שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעָה וְיֵשׁ אַרְבָּעָה וְיֵשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר, וְהַכֹּל אָזוֹד.

וַדַּאי עַל שְׁנַיִם עָשָׂר הָרִים עוֹמֶדֶת, שְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וּשְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּע זָוִיוֹת, וְאָז נִקְרֵאת זַיְתָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל י) הִיא

הַזֹּאת אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּוֹּת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵלֶּה נִקְרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶן, וְהֵן מְעִידוֹת עֵדוּת לַמֶּלֶךְ עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר ה' וְגוֹ'.

יִשָּׂשכָר זַמּוֹר גָּרֶם רַבִּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכִי יִשָּׂשכָר נִקְרָא זַמּוֹר? אִם מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נִקְרָא לוֹ סוּס אוֹ אַרְיֵה אוֹ נָמֵר, לָמָּה זַמּוֹר? אֶלָּא אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁזַּמּוֹר נוֹשֵׂא מַשָּׂא, וְלֹא בוֹעֵט בַּאֲדוֹנוֹ כְּמוֹ שְׁאָר הַבְּהֵמוֹת, וְאֵין בּוֹ גַּסוּת הָרוּחַ, וְלֹא זוֹשֵׁשׁ לִשְׁכַּב בְּמָקוֹם מְתֻקָּן. אַף כָּךְ יִשָּׂשכָר, שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, נוֹטֵל מַשָּׂא הַתּוֹרָה, וְלֹא בוֹעֵט בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאֵין בּוֹ גַּסוּת הָרוּחַ, כְּמוֹ הַזַּמּוֹר שֶׁלֹּא זוֹשֵׁשׁ לִכְבוֹדוֹ אֶלָּא לִכְבוֹד רִבּוֹנוֹ [רַבּוֹ]. רַבִּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ (אבות פ"ו) וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן, וְזַיֵּי צַעַר תְּזוֹזֶה, וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל.

דָּבָר אַוֵּר יִשָּׂשכָר זַמּוֹר גָּרֶם רַבִּץ וְגוֹ' – פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) לְדָוִד ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא ה' מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד. כַּמָּה זְבִיבִים הֵם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כַּמָּה זְבִיבִים אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לֹא פּוֹזֵד מִפָּגְעֵי הָעוֹלָם, שָׁמוּר הוּא לְמַעְלָה, שָׁמוּר הוּא לְמַטָּה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכּוֹפֶת כָּל פָּגְעֵי הָעוֹלָם וּמוֹרִיד אוֹתָם לְעֹמֶק תְּהוֹם רַבָּה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, הַפָּתָזִים נִסְתָּמִים, וּכְלָבִים וַזַּמּוֹרִים שׁוֹרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְנִתָּנָת רְשׁוּת לְהַשְׁוִזִית, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יְשֵׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם, וְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת לְהִתְעַנֵּג לְמַעְלָה. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן וְנֶוֶזְלָק הַלַּיְלָה, הִתְעוֹרְרוּת קְדֻשָּׁה מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, וְזֶה נֶאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

אַשְׁרֵי זֻלְקָן שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. כֵּיוָן

שֶׁהוּא פּוֹתְנוֹ בַּתּוֹרָה, אֶת כָּל אוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים הוּא מַכְנִיס לְגַּגָּם תְּהוֹם רַבָּה, וְכוֹפֶת אֶת הַזְּמוֹר, וּמוֹרִידוֹ בַּשָּׁרִים שֶׁתַּוְנוֹת הֶעָפָר שֶׁל זֶהַמַּת הַקֶּשֶׁר.

מִשּׁוּם כָּךְ יִשָּׁשכָר, שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, כּוֹפֶת אֶת הַזְּמוֹר וּמוֹרִיד אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ גֶּרֶם הַמַּעֲלוֹת, שֶׁהוּא עוֹלֶה לְהַזִּיק לָעוֹלָם, וְשָׁם מְדוֹרוֹ בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם, בֵּין זֶהַמַּת הַשָּׂרִים שֶׁבֶּעָפָר.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֳמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל וַיְהִי לְמַס עֹבֵד. וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֳמָה – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל – לִסְבֹּל עַל הַתּוֹרָה וּלְדַבְּקָה בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת. וַיְהִי לְמַס עֹבֵד – לִהְיוֹת עוֹבֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְדַבְּקָה בּוֹ וּלְהַתִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בָּהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְוִיָּא הָיוּ הוֹלְכִים מֵהַגָּלִיל הָעֶלְיוֹן לִטְבֶרְיָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, נֵלֵךְ וְנִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל – מִתְזַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא נוֹתְנִים עָלָיו עֹל הָאָרֶץ וְשִׁעְבּוּד רַע, שֶׁכָּתוּב בִּישָׁשכָר וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל. מַה זֶּה וַיֵּט? סָטָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א ז) וַיִּטּוּ אַוְזֵרֵי הַבָּצַע. מִי שֶׁסּוֹטֶה דַּרְכּוֹ וְעַצְמוֹ שֶׁלֹּא לִסְבֹּל עַל תּוֹרָה, מִיָּד וַיְהִי לְמַס עֹבֵד.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (משלי ז) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא. אַשְׁרֵיהֶם בְּנֵי הָעוֹלָם, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נֶאֱהָב לְמַעְלָה וְנֶאֱהָב לְמַטָּה, וְיוֹרֵשׁ בְּכָל יוֹם יְרֻשַּׁת הָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. מַה זֶּה יֵשׁ? זֶהוּ עוֹלָם הַבָּא שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים וְנוֹטֵל שָׂכָר טוֹב עֶלְיוֹן שֶׁלֹּא זוֹכֶה בּוֹ אָדָם אַוֵּר, וּמִיהוּ? יֵ"שׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ רָמַז לָנוּ בִּשְׁמוֹ שֶׁל יִשָּׁשכָר שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה – יֵשׁ שָׂכָר. זֶהוּ שָׂכָר שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, יֵ"שׁ.

כָּתוּב (דניאל ז) וְזֵוָה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִב וְגוֹ' וְזֵוָה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו – כְּשֶׁנִּזְדַּמֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵי כִסְאוֹת נָפְלוּ, שְׁנַיִם

לְמַעְלָה וּשְׁנַיִם לְמַטָּה. שְׁנַיִם לְמַעְלָה, כִּי הִתְרַוְּקָה הַתַּוְוִתּוֹנָה מֵהָעֶלְיוֹנָה. כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב הִתְרַוֵּק מִכִּסֵּא דָּוִד, וְכִסֵּא דָּוִד נָפָל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. שְׁנֵי כִסְאוֹת לְמַטָּה – יְרוּשָׁלַיִם, וְאוֹתָם בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה. וְהַכִּסְאוֹת שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ הַכִּסְאוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, הַיְנוּ כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב. יְרוּשָׁלַיִם הַיְנוּ כִּסֵּא שֶׁל דָּוִד. וְעַל זֶה כָּתוּב עַד דִּי כָרְסָוָן, וְלֹא כִסֵּא. כִּסְאוֹת רַבִּים נָפְלוּ, וְכֻלָּם לֹא נָפְלוּ אֶלָּא מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם כּוֹזוֹת שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁל שְׁאָר הַזְּוָיְלוֹת, כָּל הַזְּוָיְלוֹת שֶׁלָּהֶם נִכְפָּפִים וְלֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל [וְיֵשׁ] מְזֻמָּנִים עֲלֵיהֶם לְהַעֲלוֹתָם עַל הַכֹּל. וְאִם לֹא, זְמוֹר גֹּורֵם לְיִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת לַגָּלוּת וְלִפֹּל בֵּין הָעַמִּים וְלִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, וְכָל זֶה לָמָּה? מִשּׁוּם וַיַּרְא מְעַזָּה כִּי טוֹב, וּמִתֶּקֶן לְפָנָיו, וְיָכוֹל לְהַרְוִיחַ בִּגְלָלָהּ כַּמָּה טוֹבוֹת וְכַמָּה כִּסּוּפִים, וְהִטָּה דַּרְכּוֹ שֶׁלֹּא לִסְבֹּל עֹל תּוֹרָה, מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי לְמַס עֹבֵד.

כָּתוּב (שיר ז) הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים זְנָדִשִׁים גַּם יְשָׁנִים וְגוֹ'. הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ – [הַדּוֹדָאִים] אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמָּצָא רְאוּבֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה, וְלֹא הִתְחַזְּקוּ דִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא עַל יָדָיו בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים וְגוֹ'.

וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים – הֵם גָּרְמוּ לִהְיוֹת עַל פְּתָחֵינוּ, עַל פְּתָחֵי בָּתֵּי כְּנֵסִיוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, כָּל מְגָדִים. זְנָדִשִׁים גַּם יְשָׁנִים – כַּמָּה דְּבָרִים זְנָדִשִׁים וַעֲתִיקִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהִתְגַּלּוּ עַל יְדֵיהֶם, לְקָרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁלְּמַעְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל.

דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ (שיר ז) – מִכָּאן לָמְדָנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי וְיוֹדֵעַ לְזַוֵּדֵשׁ דְּבָרִים וּלְזַוֵּדֵד דְּבָרִים כָּרָאוּי, אוֹתָם הַדְּבָרִים עוֹלִים עַד כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל פְּוּתַזּוֹת לָהֶם שְׁעָרִים וְגוֹנֶזֶת אוֹתָם. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, מוֹצִיאָה אוֹתָם לְפָנָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְשָׂמֵחַ. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר

בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְשָׂמוֹז בַּגְּבִירָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְזָדִים שִׁנִּים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ. וּמֵאוֹתָהּ שָׁעָה דִּבָּרָיו כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו.

אַשְׁרֵי וְזֹלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, אַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַבָּא. עַד כָּאן שִׁלְטוֹן יְהוּדָה, זְרוֹעַ שֶׁנִּכְלֶלֶת בַּכֹּל, בַּכּוֹז שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל הַזְּרוֹעַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל.

דָּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי זְזָיָא אָמַר, פָּסוּק זֶה כָּךְ יֵשׁ לוֹ לוֹמַר, דָּן יָדִין לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, אוֹ דָּן יָדִין לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֶחָד. מַהוּ דָּן יָדִין עַמּוֹ, וְאַחַר כָּךְ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא דָּן, הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (במדבר י) מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת, שֶׁהוּא יֶרֶךְ שְׁמֹאל, וְהוֹלֵךְ בַּסּוֹף.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁיְּהוּדָה וּרְאוּבֵן נוֹסְעִים, הַלְוִיִּם וְהָאָרוֹן פּוֹרְשִׁים דְּגָלִים, וְנוֹסֵעַ דֶּגֶל אֶפְרַיִם שֶׁהוּא לְמַעֲרָב. יֶרֶךְ יָמִין נוֹסַעַת מֵחֲזִיּוֹת הַמִּדָּה. וְאִם תֹּאמַר, זְבוּלוּן שֶׁהוּא נִכְנָס וְיוֹצֵא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (דברים לג) שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ, וְכָתוּב וְיֶרְכָּתוֹ וְגוֹ'. אֶלָּא וַדַּאי יְהוּדָה נִכְלָל מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, וִיהוּדָה הוּא מַלְכוּת תַּחְתּוֹנָה. כְּמוֹ שֶׁמַּלְכוּת עֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, כָּךְ גַּם מַלְכוּת תַּחְתּוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, מִגּוּף, מִיֶּרֶךְ, כְּדֵי לְהִתְגַּבֵּר בְּכוֹזוֹ.

כָּתוּב מִימִינ"וֹ אֵ"שׁ דָּ"ת לָמוֹ. תּוֹרָה נִתְּנָה מִצַּד הַגְּבוּרָה, וּגְבוּרָה נִכְלֶלֶת בְּיָמִין וּבַגּוּף וְיֶרֶךְ וּבַכֹּל. כָּךְ גַּם הַסֵּדֶר הָרִאשׁוֹן הוּא יְהוּדָה, מַלְכוּת שֶׁבָּאָה מִצַּד שֶׁל גְּבוּרָה וְנִכְלֶלֶת בַּיָּמִין, בַּגּוּף וּבַיֶּרֶךְ, וּבַכֹּל נִכְלֶלֶת, כְּמוֹ שֶׁהַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל.

סֵדֶר שֵׁנִי רְאוּבֵן, שֶׁהוּא לְצַד דָּרוֹם, וְדָרוֹם הוּא יָמִין. אֶת כָּל כּוֹז הַיָּמִין נָטַל יְהוּדָה, מִשּׁוּם [שֶׁנַּעֲשְׂתָה] שֶׁהָעֲבָרָה הַמַּלְכוּת מֵרְאוּבֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר פַּזּוֹ כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, וְנָטַל אוֹתָהּ יְהוּדָה, וְהִתְגַּבֵּר בְּתַקֻּף הַיָּמִין שֶׁהָיָה מֵרְאוּבֵן, וְכָךְ כָּתוּב בְּדָוִד, (תהלים קיא) נֶאֱם ה' לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי, מִשּׁוּם

שֶׁשְּׁמוֹאל נִכְלֶלֶת בַּיָּמִין וּמִתְחַזֶּקֶת בְּכוּזוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קיז) יְמִין ה׳ עֹשָׂה חָיִל וְגוֹ׳. יְהוּדָה וּרְאוּבֵן הָיוּ שִׁבְטֵי זְרוּעוֹת.

סֵדֶר שְׁלִישִׁי אֲפָרַיִם, שֶׁהוּא יֶרֶךְ יָמִין, וְנוֹסֵעַ לִפְנֵי הַשְּׁמוֹאל תָּמִיד. וְדָן [זֶה], שֶׁהוּא יֶרֶךְ שְׁמוֹאל, נוֹסֵעַ בַּסּוֹף, וְעַל כָּךְ הוּא הַמְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת לְצַבְאוֹתָם וְהוֹלֵךְ בַּסּוֹף.

יְהוּדָה נוֹטֶל כּוֹחַ בִּשְׁבְטֵי זְרוּעוֹת, מִשּׁוּם שֶׁרְאוּבֵן, שֶׁהוּא יָמִין, [הָעֲבָרָה] אָבְדָה מִמֶּנּוּ הַבְּכוֹרָה, הַכְּהֻנָּה וְהַמַּלְכוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב בִּיהוּדָה (דברים לג) יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (מלכים–א י) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כִּסֵּא שֵׁן גָּדוֹל. הַכִּסֵּא שֶׁל שְׁלֹמֹה עָשָׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל הַדְּיוּקָנָאוֹת [שֶׁל כָּאן] שֶׁלְּמַעְלָה עָשָׂה כָּךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה׳ לְמֶלֶךְ, מֶלֶךְ דָּבָר סָתוּם הוּא. וְכֵן (מלכים–א ב) וּשְׁלֹמֹה יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דָּוִד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכֻתּוֹ מְאֹד, שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת.

דָּן יָדִין עַמּוֹ – בַּהַתְחָלָה, וְאַזַּר כָּךְ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאַזַּד, כִּיזּוּדוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁמְשׁוֹן, שֶׁהוּא יְזִידֵי עָשָׂה דִּין בָּעוֹלָם, וְדָן וְהָרַג כְּאֻזָּד, וְלֹא הִצְטָרֵךְ סָמְךְ.

דָּן יָדִין עַמּוֹ. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, דָּן, הֵינוּ נָזָשׁ, אוֹרֵב עַל דְּרָכִים וּשְׁבִילִים. וְאִם תֹּאמַר עַל שִׁמְשׁוֹן לְבַדּוֹ הוּא, אַף כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, זֶהוּ נָפָשׁ אַזָּרַת [נָזָשׁ קָטָן] מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת, וְאוֹרֵב בַּדְּרָכִים וּבַשְּׁבִילִים. אַזַּר כָּךְ מִכָּאן יוֹצְאִים זַיָּלוֹת וּמַזָּנוֹת, אוֹתָם שֶׁאוֹרְבִים לָאֲנָשִׁים עַל זַטָּאִים, שֶׁזּוֹרְקִים אוֹתָם לְאָזוֹר אַזָּרֵי כִתְפֵיהֶם. אָמַר רַבִּי זְזֵיָא, נָזָשׁ הַקַּדְמוֹנִי לְמַעְלָה, עַד שֶׁלֹּא יִתְבַּסֵּם בְּיַיִן שֶׁל שִׁמְזָה.

נָזָשׁ עֲלֵי דֶּרֶךְ. בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ דֶּרֶךְ לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם יֵשׁ דֶּרֶךְ לְמַטָּה, וְהַיָּם נִפְרָד לְכַמָּה דְּרָכִים בְּכָל צַד. וְיֵשׁ דֶּרֶךְ אַזַּת שְׁבָאָה וּמַגְדִּילָה אֶת הַיָּם, וּמְגַדֵּל דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם. כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיאוּ מַיִם לְמַטָּה, דָּגִים טוֹבִים, דָּגִים

רָעִים, דְּגֵי צְפַרְדֵּעַ, כְּמוֹ זֶה דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם.

וּכְשֶׁמִּשְׁתַּמְּטִים מִדֶּרֶךְ הַיָּם, נִרְאִים רוֹכְבִים עַל סוּסֵיהֶם. וְאִלְמָלֵא הַנָּזוּשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא כּוֹנֵס אֶת כָּל הַמַּזָּנוֹת, אוֹרֵב בְּסוֹף הַדְּרָכִים וּמְפַזֵּר אוֹתָם לְאָזוֹר, הָיוּ מַזְרִיבִים אֶת הָעוֹלָם. מִצַּד שֶׁל אֵלֶּה יוֹצְאִים מְכַשְּׁפִים לָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, בְּבַלְעָם כָּתוּב, (במדבר כד) וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְזוּשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים לִלְוֹזֹשׁ בִּכְשָׁפֵי הָעוֹלָם.

רְאֵה מַה כָּתוּב? יְהִי דָן נָזוּשׁ עֲלֵי דֶּרֶךְ. מַה זֶּה עֲלֵי דֶּרֶךְ? אֶלָּא נָזוּשׁ, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַזָּרָיו, מַכְוִזִישׁ פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, וּמִיהוּ? אוֹתָהּ דֶּרֶךְ עֶלְיוֹנָה שֶׁיּוֹצֵאת מִלְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ וְגוֹ'. נָזוּשׁ, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַזָּרָיו, כְּאִלּוּ הוֹלֵךְ עַל אוֹתָהּ דֶּרֶךְ עֶלְיוֹנָה לְהַכְוִזִישׁוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ נְזוּנִים הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

וְאִם תֹּאמַר, דָּן לָמָּה הוּא בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ? אֶלָּא כַּכָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים. כָּךְ גַּם הַנְּשֵׁךְ עִקְבֵי סוּס וְגוֹ', כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתוֹ לְכָל הַמַּזָּנוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תִּקּוּן הַכִּסֵּא הוּא. בֹּא רְאֵה, כִּסֵּא שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, נָזוּשׁ אֶחָד מְנַעֲנֵעַ בִּקְשָׁרֵי הַשַּׁרְבִיט שֶׁלְּמַעְלָה מֵהָאֲרָיוֹת.

כָּתוּב (שופטים ג) וַתָּזֶל רוּחַ ה' לְפַעֲמוֹ בְּמַזָּנֵה דָן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, שִׁמְשׁוֹן הָיָה נָזִיר עוֹלָם, וּפָרוּשׁ מִן הָעוֹלָם הוּא, וְהִתְגַּבֵּר בּוֹ כֹּחַ זָזָק, וְהוּא הָיָה נָזוּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּנֶגֶד עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהֲרֵי יֵרַשַׁת זֶלֶק בִּרְכַּת דָּן אָבִיו יָרַשׁ, שֶׁכָּתוּב יְהִי דָן נָזוּשׁ עֲלֵי דֶּרֶךְ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, נָזוּשׁ יָדוּעַ, שְׁפַיְפוֹן מַהוּ? אָמַר לוֹ, סוֹד הַתִּקּוּן שֶׁל מְכַשְּׁפִים שֶׁנָּזוּשׁ הוּא שְׁפַיְפוֹן, כָּךְ גַּם אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, בַּכֹּל הָיָה יוֹדֵעַ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (במדבר כג) וַיֵּלֶךְ שֹׁפִי, לְפַעֲמִים בָּזֶה וְלִפְעָמִים בָּזֶה.

וְאִם תֹּאמַר, דָּן אֵין דַּרְגָּתוֹ בָּזֶה – כָּךְ זֶה וַדַּאי, אֶלָּא הִתְמַנָּה עַל דַּרְגָּה זוֹ [לְאוֹתוֹ] לִהְיוֹת עַד אַזָּרוֹן, וְשֶׁבַּזוֹ הוּא שֶׁלּוֹ, מְמֻנִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ בָּזֶה, וּמְמֻנֶּה עַל

זֶה, וְכָבוֹד הוּא לְכָל אוֹתָם הַמְמַנִּים. וְכִסֵּא הַמֶּלֶךְ נִתְקָן בְּכָל אוֹתָם הַמְמַנִּים, בְּכָל אוֹתָם הַמְמַנִּים שֶׁתַּזְוִתֵיהֶם נִפְרָדוֹת זְרָכִים וּרְגוֹת, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע, וְכֻלָּם נֶאֱזָזִים בְּתִקּוּנֵי הַכִּסֵּא הַלָּלוּ. וְלָכֵן דָּן לְצַד צָפוֹן, בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. שֶׁבְּצַד צָפוֹן כַּמָּה קְבוּצוֹת מְזַוְּבְּלִים הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם, וְכֻלָּם שָׂרִים מְמֻנִּים לְהָרַע אֶת הָעוֹלָם.

לָכֵן הִתְפַּלֵּל יַעֲקֹב וְאָמַר לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה׳, בְּכָל הַשְּׁבָטִים לֹא אָמַר לִישׁוּעָתְךָ אֶלָּא בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה לוֹ תַּקָּף זָזָק שֶׁל הַנָּזָשׁ, מְרַזֵּשׁ דִּין לְהִתְגַּבֵּר.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְזָקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּבַקְפּוֹטְקְיָא. אָמַר רַבִּי זְזָקְיָה זֶה שֶׁאָמַרְנוּ לְעוֹלָם יְסַדֵּר אָדָם שִׁבְזוֹ שֶׁל רִבּוֹנוֹ וְאַזַּר כָּךְ יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. מִי שֶׁלִּבּוֹ טָרוּד וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְהוּא בְּצָרָה, וְלֹא יָכוֹל לְסַדֵּר אֶת שִׁבַּזוּ רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, מַה הוּא?

אָמַר לוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל לְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ, סִדּוּר וְשֶׁבַּזוּ שֶׁל רִבּוֹנוֹ לָמָּה שֶׁיִּבָּרַע? אֶלָּא יְסַדֵּר אֶת שֶׁבַּזוּ רִבּוֹנוֹ אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל לְכַוֵּן, וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תְּפִלָּה לְדָוִד שְׁמָעָה ה׳ צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי. שְׁמָעָה ה׳ צֶדֶק – בַּתְּזוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סִדּוּר שֶׁל שֶׁבַּזוּ רִבּוֹנוֹ. וְאַזַּר כָּךְ הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי. מִי שֶׁיָּכוֹל לְסַדֵּר שֶׁבַּזוּ רִבּוֹנוֹ וְלֹא עוֹשֶׂה, עָלָיו כָּתוּב (ישעיה א) גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם וְגוֹ׳.

כָּתוּב (שמות כט) אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶזָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם. תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקָּנוּם. בֹּא רְאֵה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר גַּם לְמַעְלָה, וּבַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה גַּם כָּךְ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁמַּגִּיעָה הַהִתְעוֹרְרוּת לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ הַנֵּר לְהִדָּלֵק וְנִדְלָק, וּבְהִתְעוֹרְרוּת הָעֶשֶׂן שֶׁלְּמַטָּה נִדְלָק נֵר לְמַעְלָה, וּכְשֶׁזֶּה נִדְלָק [מְנוֹרוֹת], כָּל הַמְּנוֹרוֹת הָאֲזוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת, וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. נִמְצָא שֶׁהִתְעוֹרְרוּת הַקָּרְבָּן תִּקּוּן הָעוֹלָם וְהַבְּרָכוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

הֲרֵי כֵּיצַד? מַתְזִיל הָעֶשֶׁן לַעֲלוֹת, אוֹתָם דְּיוֹקְנָאוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁמְּמַנִּים עַל הָעוֹלָם נֶהֱנִים [נִתְקָנִים] לְהִתְעוֹרֵר, וּמְעוֹרְרִים אֶת הַדַּרְגּוֹת בִּתְשׁוּקָה עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וְגוֹ'. אֵלֶּה מְעוֹרְרִים לְדַרְגּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁמַּעֲלֵיהֶן עַד שֶׁהַהִתְעוֹרְרוּת מַגִּיעָה, עַד שֶׁרוֹצָה הַמֶּלֶךְ לְהִתְגַּבֵּר בַּגְּבִירָה.

וּבִתְשׁוּקָה שֶׁלְּמַטָּה נוֹבְעִים מַיִם תַּזְזִתּוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֲרֵי לֹא נוֹבְעִים מַיִם עֶלְיוֹנִים אֶלָּא בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל תְּשׁוּקָה שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז הַתְּשׁוּקָה נִדְבֶּקֶת, וְנוֹבְעִים מַיִם תַּזְזִתּוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְכָל הַמְּנוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים נִמְצָאִים בִּבְרָכוֹת.

בֹּא רְאֵה, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם מִתְעוֹרְרִים לְזַמֵּר שִׁמְאל בְּיָמִין. אָמַר רַבִּי זְזִקָיָה, הַכֹּל כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל כָּךְ שָׁמַעְתִּי, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, זֶה מְעוֹרֵר שְׂמאל, וְזֶה מְעוֹרֵר יָמִין, מִשּׁוּם שֶׁהִתְזַמְּרוּת זָכָר אֶל הַנְּקֵבָה אֵינוֹ אֶלָּא בְּשִׂמאל וְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַמְּרֵנִי. וְאָז מִתְזַמֵּר הַזָּכָר בַּנְּקֵבָה, וּתְשׁוּקָה נִמְצֵאת, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים בְּשִׂמְחָה.

וְלָכֵן כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם מְעוֹרְרִים דָּבָר לְמַטָּה, לְעוֹרֵר תְּשׁוּקָה וְזַעֲבִיבוּת לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בַּיָּמִין וּבַשְּׂמאל. נִמְצָא שֶׁהַקָּרְבָּן יְסוֹד הָעוֹלָם, תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם, שִׂמְחָה שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי יָפָה אָמַרְתָּ, וְכָךְ הוּא, וְכָךְ שָׁמַעְתִּי הַדָּבָר וְשָׂכַזְתִּי אוֹתוֹ, וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי זֶה, וְהַכֹּל בְּאָזְנֵי עוֹלֶה.

עַכְשָׁיו תְּפִלָּה בִּמְקוֹם קָרְבָּן, וְצָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר שֶׁבַח רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, וְאִם לֹא יְסַדֵּר, אֵין תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה. בֹּא רְאֵה, סִדּוּר שֶׁלֵּם שֶׁל שִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, שֶׁבָּזֶה מִתְעוֹרְרוֹת וְנִשְׁפָּעוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר רַבִּי זְזִקָיָה, לֹא הִשְׂרָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת בֵּין הָעַמִּים אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ שְׁאָר הָעַמִּים בְּגָלְלָם, שֶׁהֲרֵי הֵם מַשְׁפִּיעִים

בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּכָל יוֹם.

הָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ נָזוֹשׁ אֶזֶד שֶׁהָיָה מִסְתּוֹבֵב [וּמְצַדֵּד] בַּדֶּרֶךְ, וְסָטוּ מִן הַדֶּרֶךְ. בָּא אֲלֵיהֶם אִישׁ אֶזֶד. הָרַג אוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ. הֶזֶזִירוּ רָאשֵׁיהֶם וְרָאוּ אֶת אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁמֵּת. אָמְרוּ, וַדַּאי אוֹתוֹ נָזוֹשׁ עָשָׂה אֶת שְׁלִיזוּת רַבּוֹנוֹ. בָּרוּךְ הָרַזָּמָן שֶׁהִצִּילָנוּ.

פָּתוּז רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, יְהִי דָּן נָזוֹשׁ עֲלֵי דֶּרֶךְ, מָתַי הָיָה דָּן נָזוֹשׁ? בִּימֵי יָרְבְעָם, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יב) וְאֶת הָאֶזֶד נָתַן בְּדָן. לָמָּה נִתַּן שָׁם עֲלֵי דֶּרֶךְ, עַל אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ? כְּדֵי לִמְנֹעַ [אוֹתוֹ דֶּרֶךְ שֶׁעוֹלִים] שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם [וְלֹא יַעֲלוּ שָׁם]. וְזֶה דָּן הָיָה לָהֶם נָזוֹשׁ לְיִשְׂרָאֵל עֲלֵי דֶּרֶךְ, עֲלֵי דֶּרֶךְ וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּעַץ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. שְׁפִיפֹן עֲלֵי אֹרַח, שֶׁעַכָּן אֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל לֹא הָיָה אֶלָּא עֲלֵי דֶּרֶךְ וַעֲלֵי אֹרַח, לִמְנֹעַ מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם לַזּוּגֵּג זַגֵּיהֶם וּלְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת וְלַעֲבֹד שָׁם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעוּ הַבְּרָכוֹת לְיַד מֹשֶׁה לְבָרֵךְ אֶת כָּל הַשְּׁבָטִים, רָאָה אֶת דָּן שֶׁהָיָה קָשׁוּר בְּנָזוֹשׁ, זָזַר וְקָשַׁר אוֹתוֹ בְּאַרְיֵה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וּלְדָן אָמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן הַבָּשָׁן. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי [שֶׁהוּא] שֶׁיִּהְיֶה רֵאשִׁית וְסוֹף, שֶׁל אַרְבָּעָה הַדְּגָלִים קָשׁוּר בִּיהוּדָה, שֶׁהוּא מֶלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה, וְהוּא רֵאשִׁית הַדְּגָלִים, וְסוֹף הַדְּגָלִים הוּא דָּן, שֶׁכָּתוּב דָּן גּוּר אַרְיֵה וְגוֹ', לִהְיוֹת רֵאשִׁית וְסוֹף קְשׁוּרִים בְּמָקוֹם אֶזֶד.

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'. רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים יג) וְהוּא יָזֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. אָמַר [רַבִּי אָזָא], וְכִי לָמָּה קִוִּיתִי, וַהֲרֵי הִסְתַּלֵּק יַעֲקֹב מִן הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן מִלְּפָנֵי שָׁנִים? לָמָּה אָמַר שֶׁהוּא מְזַכֶּה לְאוֹתָהּ הַיְשׁוּעָה? [אֶלָּא וַדַּאי] אָמַר לוֹ, וַדַּאי סוֹד הַדָּבָר כָּתוּב (שמות יז) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סְתָם. אַף כָּאן וְהוּא יָזֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל סְתָם. לָכֵן אָמַר לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'.

אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְיָפֶה. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים

לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ בַּזַּיִים שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל) כִּי הוּא זַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה וְגוֹ׳.

גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֻד עָקֵב. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, מִגָּד נִשְׁמָע שֶׁהֲרֵי זַיָּלוֹת יֵצְאוּ לַעֲרֹךְ קְרָב, מִשְׁמָע שֶׁכָּתוּב גָּד. בְּכָל מָקוֹם גִּימֶ״ל דָּלֶ״ת, זַיָּלוֹת וּמְזוֹנוֹת יוֹצְאִים מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי גִּימֶ״ל נוֹתֵן וְדָלֶ״ת לוֹקֵחַ, וּמִכָּאן [וּמוֹשֶׁכֶת] כַּמָּה זַיָּלוֹת וְכַמָּה מְזוֹנוֹת תְּלוּיִים בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, לֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, וְהוּא מַשְׁלִים לָעֲנִיִּים, וְלָכֵן עוֹמְדִים כַּמָּה זַיָּלוֹת וְכַמָּה מְזוֹנוֹת וְנִזּוֹנִים מִכָּאן. וְעַל זֶה גָּד, זֶה מוֹצִיא וְנוֹתֵן, וְזֶה לוֹקֵט וְלוֹקֵחַ, וְנִזּוֹנִים הַבַּיִת וְכָל אַנְשֵׁי הַבַּיִת.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִלְמָלֵא שֶׁהָיָה גָּד מִבְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת, הַשָּׁעָה עֶמְדָה לוֹ לְהַשְׁלִים יוֹתֵר מֵהַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ל) בָּא גָּד, קְרִי, וְכָתוּב בָּגָד זָסֵר אָלֶ״ף, שֶׁהֲרֵי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ו) אַזַּי בָּגְדוּ כְּמוֹ נָזַל, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ הִסְתַּלֵּק בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְכָתוּב בָּגָד זָסֵר אָלֶ״ף, וְלָכֵן לֹא זָכָה בְּאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִנַּיִן לִרְאוּבֵן שֶׁהָיָה כָּזֶה? כַּכָּתוּב בַּזַּיִם כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, שֶׁהִסְתַּלְּקוּ הַמַּיִם וְלֹא שָׁפָעוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר בַּמֶּה גָּגַם, וּשְׁנֵיהֶם לֹא זָכוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְזַיָּלוֹת וּמְזוֹנוֹת לְהַנְחִיל לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, מַה שֶּׁנִּפְגַּם בְּגָד, הִשְׁתַּלֵּם בְּאָשֵׁר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. עַכְשָׁו הִשְׁלִים גִּימֶ״ל לְדָלֶ״ת.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא נִשְׁמְטוּ בְּמִעֲרֶת לוֹד, שֶׁנִּכְנְסוּ מִפְּנֵי תֻּקֶף הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נְסוֹבֵב אֶת הַמְּעָרָה הַזּוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, שִׂימֵנִי כַּחוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ וְגוֹ׳, רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ. בְּפָסוּק זֶה הִתְעוֹרַרְנוּ, אֲבָל לַיְלָה אָזוּד הָיָה, כְּשֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד לְפָנֵי אַבָּא וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו דָּבָר, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת וְרָצוֹן וּתְשׁוּקַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם מְעוֹרְרִים נְבִיעַת

הַמַּיִם הַמַּזְהִימִים כְּנֶגֶד הָעֶלְיוֹנִים, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁלֵמוּת הָרָצוֹן וְהַתְּשׁוּקָה בִּדְבֵקוּת אַוַּת לַעֲשׂוֹת פֶּרוֹת.

בֹּא רְאֵה, אַוַּר שֶׁנִּדְבְּקוּ זֶה בָּזֶה וְהִיא קִבְּלָה רָצוֹן, הִיא אוֹמֶרֶת, שִׁימֵנִי כַּזּוֹתָם עַל לִבֶּךָ. לָמָּה כַּזּוֹתָם? אֶלָּא דַּרְכּוֹ שֶׁל זוֹתָם, כֵּיוָן שֶׁנִּדְבָּק בְּמָקוֹם אֶחָד, אַף עַל גַּב שֶׁזָּז מִמֶּנּוּ, הֲרֵי נִשְׁאָר רֹשֶׁם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְלֹא זָז מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּל הָרֹשֶׁם וְכָל הַדְּמוּת שֶׁלּוֹ נִשְׁאָר בּוֹ. כָּךְ אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי נִדְבַּקְתִּי בְּךָ, אַף עַל גַּב שֶׁזַּזְתִּי מִמְּךָ וְהָלַכְתִּי לַגָּלוּת, שִׁימֵנִי כַּזּוֹתָם עַל לִבֶּךָ, כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֵר כָּל דְּמוּתִי בְּךָ כַּזּוֹתָם הַזֶּה שֶׁיִּשָּׁאֵר כָּל דְּמוּתוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ.

כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה, זֶזָּקָה הִיא, כִּפְרֵדַת הָרוּזַ מֵהַגּוּף. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מַגִּיעַ לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם וְרוֹאֶה מַה שֶּׁרוֹאֶה, הָרוּזַ הוֹלֶכֶת בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף וְהַגַּלִּים עוֹלִים, כְּמוֹ שֶׁהוֹלֵךְ בַּיָּם בְּלִי מְשׁוֹטִים, עוֹלֶה וְיוֹרֵד וְלֹא מוֹעִיל לוֹ. בָּא וְנִפְרָד מִכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְאֵין [לָהֶם] קְשִׁי כְּמוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּפְרֶדֶת הָרוּזַ מֵהַגּוּף. כָּךְ זֶזָּק הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּזֶזָּק הַמָּוֶת בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצָה הָרוּזַ לְהִפָּרֵד מֵהַגּוּף.

קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה, כָּל מִי שֶׁאוֹהֵב וְלֹא קוֹשֵׁר עִמּוֹ קִנְאָה, אֵין אַהֲבָתוֹ אַהֲבָה. כֵּיוָן שֶׁקִּנֵּא, הֲרֵי הָאַהֲבָה הַשְׁלֵמָה. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְקַשֵּׁר עִמָּהּ אַהֲבָה שְׁלֵמָה, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ כָּךְ לֹא יִתֵּן עֵינוֹ בְּאִשָּׁה אַוֶּרֶת. מַה זֶּה קָשָׁה כִּשְׁאוֹל? אֶלָּא מַה שְׁאוֹל קָשָׁה בְּעֵינֵי מִי שֶׁאוֹהֵב וּמְקַנֵּא לְהִפָּרֵד מֵאַהֲבָה. לָרֶדֶת אֵלָיו, כָּךְ קִנְאָה קָשָׁה בְּעֵינֵי מִי שֶׁאוֹהֵב וּמְקַנֵּא לְהִפָּרֵד מֵאַהֲבָה.

דָּבָר אַוַּר קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה – מַה שְׁאוֹל, בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹרִידִים אֵלֶיהָ אֶת הָרְשָׁעִים, מוֹדִיעִים לָהֶם וְזַטָּאֵיהֶם עַל מָה הוֹרִידוּ אוֹתָם, וְקָשָׁה לָהֶם, כָּךְ מִי שֶׁמְּקַנֵּא, הוּא תּוֹבֵעַ עַל וְזַטְאוֹ וּמְוַשֵּׁב [וְזוֹשֵׁד] כַּמָּה מַעֲשִׂים, וְאָז נִקְשָׁר בּוֹ קָשֶׁר הָאַהֲבָה.

רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ, מַה זֶּה שַׁלְהֶבֶת יָהּ? זוֹ שַׁלְהֶבֶת שֶׁבּוֹעֶרֶת

וְיוֹצֵאת מִתּוֹךְ שׁוֹפָר שֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר וְשׁוֹרֵף, וּמִיהוּ? הַשְׂמָאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, זֶה שׁוֹרֵף שַׁלְהֶבֶת שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְלָכֵן (שם זז) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא הַיָּמִין שֶׁהוּא מַיִם, מוֹסִיף שְׂרֵפַת הָאַהֲבָה, וְלֹא נִכְבְּתָה שַׁלְהֶבֶת הַשְׂמֹאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּשְׂמֹאלוֹ תְּחַבְּקֵנִי, זֶהוּ מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה, וְכֵן הַכֹּל כַּנָּזֹן הַזֶּה.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, שָׁמְעוּ אֶת קוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ, הוּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְחָק. הִתְקָרֵב לַמְּעָרָה, יָצְאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִכָּתְלֵי הַמְּעָרָה רָאִיתִי שֶׁשְּׁכִינָה כָּאן. יָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאַהֲבַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר פָּרַשׁ פָּסוּק זֶה בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה וְקָשֶׁר הַזִּוּוּגִים הִסְתַּכַּלְתָּ.

שָׁתַק רַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁעָה. אָמַר, בְּכָל מָקוֹם צָרִיךְ שְׁתִיקָה, זוּטִין מִשְּׁתִיקָה שֶׁל הַתּוֹרָה. גְּנִיזָה אַזַּת יֵשׁ לִי גְּנוּזָה, וְאֵינִי רוֹצֶה שֶׁתֹּאבַד מִכֶּם, וְהִיא דָּבָר עֶלְיוֹן, וּמָצָאתִי אוֹתוֹ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם הַזָּכָר רוֹדֵף אַזַּר הַנְּקֵבָה וּמְעוֹרֵר אֵלֶיהָ אַהֲבָה, וְכָאן מָצָאנוּ שֶׁהִיא מְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה וְרוֹדֶפֶת אַזָּרָיו, וְדֶרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאֵין שֶׁבַּזּ הַנְּקֵבָה לִרְדֹּף אַזָּרֵי הַזָּכָר, אֶלָּא דָּבָר נִסְתָּר הוּא, וְדָבָר עֶלְיוֹן מִבֵּית גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ.

בֹּא רְאֵה, שָׁלֹשׁ נְשָׁמוֹת הֵן, וְהֵן עוֹלוֹת בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת יְדוּעוֹת, וְעַל שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ – הֵן אַרְבַּע. אַזַּת נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא נִתְפָּסֶת וְלֹא מִתְעוֹרֵר בָּהּ הַגָּוְבָר [הַגַּוַּע] שֶׁל הָאוֹצָר הָעֶלְיוֹן, כָּל שֶׁכֵּן הַתַּזְוִתוֹן. וְזוֹ נְשָׁמָה לְכָל הַנְּשָׁמוֹת, וְהִיא נִסְתֶּרֶת וְלֹא נִגְלֵית לְעוֹלָמִים וְלֹא נוֹדַעַת, וְכֻלָּם בָּהּ תְּלוּיוֹת.

וְזוֹ מִתְעַטֶּפֶת בְּעִטּוּף שֶׁל זֹהַר הַכַּרְמֶל [שֶׁל הַבְּרוֹלוֹז] בְּתוֹךְ הַזֹּהַר, וְנוֹטֵף

טְפוֹת טִפּוֹת מַרְגָּלִיוֹת, וְנִקְשָׁרִים כֻּלָּם כְּאֶזֶד, כְּמוֹ הַקְּשָׁרִים שֶׁל אֵיבְרֵי גּוּף אֶזֶד, וְהוּא נִכְנָס לְתוֹכָם וּמַרְאֶה בָּהֶם מַעֲשָׂיו. הוּא וְהֵם אֶזֶד הֵם, וְאֵין בָּהֶם הַפְרָדָה. זוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה טְמִירָה שֶׁל הַכֹּל.

נְשָׁמָה אֲוִירַת נְקֵבָה נִסְתֶּרֶת בְּתוֹךְ זֵילוֹתֶיהָ, וְהִיא נְשָׁמָה לָהֶם, וּמֵהֶם אָזְנוֹ הַגּוּף לְהַרְאוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂיהָ לְכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ גּוּף שֶׁהוּא כְּלִי לַנְּשָׁמָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְאֵלֶּה כְּמוֹ אוֹתָם הַקְּשָׁרִים הַטְּמִירִים שֶׁלְּמַעְלָה.

נְשָׁמָה אֲוִירַת הִיא נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים לְמַטָּה. נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים בָּאוֹת מֵאוֹתָן נְשָׁמוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מִנִּשְׁמַת הַנְּקֵבָה וּמִנִּשְׁמַת הַזָּכָר, וְלָכֵן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הֵן עֶלְיוֹנוֹת עַל כָּל אוֹתָם הַזֵּילוֹת וְהַמִּזְּנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הֵם עֶלְיוֹנִים מִשְּׁנֵי צְדָדִים, לָמָּה יָרְדוּ לָעוֹלָם הַזֶּה וְלָמָּה הִסְתַּלְקוּ מִמֶּנּוּ? לְמֶלֶךְ שֶׁגִּדֵּל לוֹ בֵּן, שָׁלַח אוֹתוֹ לִכְפָר אֶזֶד לְגַדְּלוֹ, וּלְגַדֵּל אוֹתוֹ עַד שֶׁיְּגַדֵּל [לוֹ], וִילַמְּדוּ אוֹתוֹ דַּרְכֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ שֶׁהֲרֵי בְּנוֹ גָּדַל וְהִתְגַּדֵּל, מָה עָשָׂה בְּאַהֲבַת בְּנוֹ? שׁוֹלֵחַ לוֹ אֶת הַגְּבִירָה אִמּוֹ בְּשִׁבְילוֹ, וּמַכְנִיסוֹ לְהֵיכָלוֹ, וְשָׁמֵחַ עִמּוֹ כָּל הַיּוֹם.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלִיד בֵּן מֵהַגְּבִירָה, וּמִיהוּ? זוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. שָׁלַח אוֹתָהּ לִכְפָר, לָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁתִּתְגַּדֵּל בּוֹ וִילַמְּדוּ אוֹתָהּ דַּרְכֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁיּוֹדֵעַ הַמֶּלֶךְ שֶׁהֲרֵי בְּנוֹ גָּדַל בַּכְּפָר הַזֶּה וְזִמַּן הַגִּיעַ לְהָבִיאוֹ לְהֵיכָלוֹ, מָה עָשָׂה בְּאַהֲבַת בְּנוֹ? שׁוֹלֵחַ אֶת הַגְּבִירָה בִּשְׁבִילוֹ וּמַכְנִיס אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. הַנְּשָׁמָה לֹא עוֹלָה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁבָּאָה הַגְּבִירָה בִּשְׁבִילָהּ, וּמַכְנִיסָהּ אוֹתָהּ לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם לְעוֹלָמִים.

וְעִם כָּל זֶה, דֶּרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאוֹתָם בְּנֵי הַכְּפָר בּוֹכִים עַל פָּרַדַת בֶּן הַמֶּלֶךְ מֵהֶם. פֶּתְאֹם אֶזֶד הָיָה שָׁם, אָמַר לָהֶם, עַל מָה אַתֶּם בּוֹכִים, וְכִי לֹא בֶּן הַמֶּלֶךְ הוּא, וְלֹא נִרְאָה יוֹתֵר לָדוּר בֵּינֵיכֶם אֶלָּא בַּהֵיכָל שֶׁל אָבִיו? כָּךְ מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה פֶּתְאֹם, רָאָה בְּנֵי כְפָר שֶׁהָיוּ בּוֹכִים, וְעַל זֶה אָמַר (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ.

בא ראה, אלו היו יודעים את זה כל הצדיקים, היו שמחים אותו יום שמגיע להם לחסתלק מן העולם, וכי לא כבוד עליון הוא שהגבירה באה בשבילם, ולהוביל אותם להיכל המלך שישמח בהם המלך כל יום? שהרי הקדוש ברוך הוא לא מתעשעע אלא בנשמות הצדיקים.

בא ראה, התעוררות האהבה של כנסת ישראל לקדוש–ברוך–הוא, נשמות הצדיקים למטה מעוררים אותה, משום שהם באים מצד המלך, מצד הזכר, והתעוררות זו מגיעה לנקבה מצד של הזכר, ומתעוררת אהבה. נמצא שזכר מעורר זיבוט ואהבה לנקבה, ואז הנקבה נקשרת באהבה לזכר.

כמו זה תשוקת הנקבה לשפך מים תזותונים כנגד מים עליונים אינה אלא בנשמות הצדיקים. אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שעליהם קיימים עליונים ותזותונים, ועל זה (משלי ז) וצדיק יסוד עולם, כתוב סתם.

וסוד הכל – צדיק, הוא יסוד שלמעלה, והוא יסוד למטה, וכנסת ישראל נכללת מצדיק במעלה ומטה. צדיק מצד זה וצדיק מצד זה יורשים אותה. זהו שכתוב (תהלים לז) צדיקים יירשו ארץ, יירשו ארץ ודאי.

בא ראה, צדיק יורש ארץ זו ומוריק עליה ברכות בכל יום, ונותן לה תפנוקים ועדונים בשפע עליון ששופע עליה, והרי באנו את הדבר.

וסוד הכתוב – (בראשית מט) מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך. ועם כל זה דבר אחר, שכתוב (שיר ו) ראוה בנות ויאשרוה, ועל זה אמרה לאה, (בראשית ל) באשרי כי אשרוני בנות, והכל יפה.

ובא ראה, מן העולם הבא נמשך ושופע לצדיק הזה לתת תפנוקים ועדונים לארץ הזו, שהיא לזם עני, ונעשה לזם מענג. זהו שכתוב מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, ודאי, והרי באנו.

בא ראה, מאשר שמנה לחמו, זהו מקום שהכל מאשרים אותו, ומיהו?

הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים מְאַשְּׁרִים אוֹתוֹ וּמִשְׁתּוֹקְקִים אֵלָיו. שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ, מִי? עַד כָּאן לֹא פֵּרֵשׁ מִי הוּא הַמָּקוֹם. אֶלָּא, יֵשׁ לָזֶם וְיֵשׁ לָזֶם, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ אֵילָן וְיֵשׁ אֵילָן. יֵשׁ עֵץ הַחַיִּים, וְיֵשׁ עֵץ שֶׁהַתְּלוּי בּוֹ הַמָּוֶת. יֵשׁ לָזֶם שֶׁנִּקְרָא לָזֶם עָנִי, וְיֵשׁ לָזֶם שֶׁנִּקְרָא לָזֶם מְעֻנֶּג. וּמִיהוּ [לָזֶם]? זֶה ו׳, וְזֶה הוּא לַזְּמוֹ״ו, לָזֶ״ם ו׳, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות טז) הִנֵּנִי מַמְטִיר לָכֶם לָזֶם מִן הַשָּׁמַיִם, מִן הַשָּׁמַיִם וַדַּאי.

וְעַל זֶה, מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ, לָזֶם ו׳, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ נָזוֹן הָעֵץ הַזֶּה, וְהוּא מְעַטֵּר אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (שיר ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. וּכְשֶׁהוּא לוֹקְזוֹ, וַדַּאי הוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. וּמִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ נָזוּנִית, וְהוּא נוֹתֵן לָהּ עַל יַד הַצַּדִּיק דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה אוֹת הַבְּרִית, וּמִכָּאן לִשְׁאָר הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן אָמַר כָּךְ: מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ – זֶה לָזֶם שַׁבָּת, שֶׁהוּא מְעֻנָּג, עַל אֶזֶד שִׁבְעָה, כַּכָּתוּב לָקְטוּ לָזֶם מִשְׁנֶה. מַה זֶּה לָזֶם מִשְׁנֶה? אֶלָּא שְׁנֵי לָזֶם, לָזֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְלָזֶם מִן הָאָרֶץ. זֶהוּ לָזֶם עָנִי, וְזֶהוּ לָזֶם עָנִי. וּבְשַׁבָּת נִכְלָל לָזֶם הַתַּחְתּוֹן בַּלָּזֶם הָעֶלְיוֹן, וּמִתְבָּרֵךְ זֶה מִשּׁוּם זֶה, וְהוּא לָזֶם מִשְׁנֶה.

וְעוֹד הָיָה אוֹמֵר, לָזֶם מִשְׁנֶה שֶׁל שַׁבָּת לוֹקְזוֹ מִשַּׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹפַעַת וּמְאִירָה לַכֹּל, וּמִתְזַוֵּג לָזֶם בְּלָזֶם, וְהוּא מִשְׁנֶה. וּבְכָל מָקוֹם סוֹד שֶׁל לָזֶם נְקֻבָּה הִיא, מִשּׁוּם כָּךְ שְׁמֵנָה כָּתוּב וְלֹא שָׁמֵן, וְכָתוּב (בראשית לט) כִּי אִם הַלָּזֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל, זוֹ אִשְׁתּוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, (שמואל–א ט) וְהַלָּזֶם אָזַל מִכֵּלֵינוּ, וְלֹא כָּתוּב אָזְלָה? לִשְׁאָר הַמָּזוֹן קוֹרְאִים לָזֶם, וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים מַה הוּא שְׁאָר הַמָּזוֹן וּמַה הוּא לָזֶם מַמָּשׁ. לָזֶם שֶׁלְּמַעְלָה בְּכָל מָקוֹם זָכָר, לָזֶם תַּזּוֹתוֹן בְּכָל מָקוֹם נְקֵבָה. וְאָנוּ מָצָאנוּ שֶׁלְּמַעְלָה כָּתוּב זָכָר וְלִמָּעְלָה נְקֵבָה, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד, זֶהוּ כְּמוֹ זֶה, וְהַכֹּל יָפֶה.

בֹּא רְאֵה, אָשֵׁר רָשׁוּם לְמַעְלָה וְרָשׁוּם לְמַטָּה בְּתִקּוּנֵי כֻלָּה, וְעַל כָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַיָּם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְנִתְקָן בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה. וְסוֹד הַדָּבָר – נִתְקָן לְמַעְלָה וְנִתְקָן לְמַטָּה בָּאָרֶץ. נִתְקָן לְמַעְלָה בְּתִקּוּנִים יְדוּעִים כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְנִתְקָן לְמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל כָּךְ שְׁכִינָה לְמַעְלָה וּשְׁכִינָה לְמַטָּה בִּשְׁבִיל [בְּתוֹכָם שֶׁל] יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים [וּבִשְׁנֵי שְׁבָטִים] [וּבִשְׁנֵי צְדָדִים] נִכְלֶלֶת וְנִתְקֶנֶת. אָשֵׁר בְּתִקּוּנֶיהָ עוֹמֵד כִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים.

וְאִם לֹא שָׁגְלָה מִשָּׁה – לֹא נוֹדַע, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וְטֹבֵל בַּשֶּׁמֶן רַגְלוֹ, לְהַרְאוֹת אֵיפֹה הַקָּשֶׁר שֶׁלּוֹ בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁהוּא מַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְּׁזָה מִלְמַעְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּרוּךְ מִבָּנִים אָשֵׁר וְגוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפָר. הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא עוֹלָם שֶׁל זָכָר. כֵּיוָן שֶׁעוֹלֶה דָּבָר מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְנַעֲלָה, הַכֹּל הוּא זָכָר. מִנַּיִן לָנוּ? מֵעוֹלָה. לָמָּה נִקְרֵאת עוֹלָה? מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה מֵעַל הַנְּקֵבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ (ויקרא א) עֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ וְגוֹ'.

לָמָּה תְּמִים? וְכִי זְוִתִיכוֹת וְזִתִיכוֹת צָרִיךְ אוֹתוֹ שֶׁאוֹמֵר תְּמִים?! מַה זֶּה תְּמִים? אֶלָּא כַּכָּתוּב, הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. מָתַי תָּמִים? בְּשָׁעָה [בְּמָקוֹם] שֶׁנִּמּוֹל, שֶׁהֲרֵי הַזָּכָר אֵינוֹ, וְלֹא נוֹדָע אֶלָּא רַק בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תָּמִים, וּמַהוּ? זוֹ אוֹת הַבְּרִית, שֶׁבָּהּ נוֹדָע הַזָּכָר מִן הַנְּקֵבָה, כַּכָּתוּב (שם י) אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה. מִשּׁוּם כָּךְ זָכָר תָּמִים, שֶׁנּוֹדָע בּוֹ אֵיבָר זֶה וְלֹא יְסָרְסוּ אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (ויקרא ד) נְקֵבָה תְּמִימָה? כָּךְ הוּא וַדַּאי. כְּמוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק תָּמִים, כָּךְ נִקְרָא צַדֶּקֶת תְּמִימָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל נָטְלָה מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם כָּךְ עוֹלָה, שֶׁעוֹלָה מִן הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, וּמִמָּקוֹם זֶה וָמַעְלָה הַכֹּל הוּא זָכָר, וּמִן הַנְּקֵבָה וָמַטָּה הַכֹּל הוּא נְקֵבָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וְאִם תֹּאמַר, כָּךְ גַּם הַנְּקֵבָה שֶׁלְּמַעְלָה. אֶלָּא סִיּוּם הַגּוּף מַרְאֶה עַל כָּל הַגּוּף שֶׁהוּא זָכָר, רֹאשׁ הַגּוּף נְקֵבָה, עַד שֶׁיּוֹרֵד לַסִּיּוּם, וּכְשֶׁהַסִּיּוּם נִרְאֶה, הֲרֵי

עוֹשֶׂה הַכֹּל זָכָר. אֲבָל כָּאן רֹאשׁ וְסוֹף נְקֵבָה, שֶׁהֲרֵי כָּל תְּקוּן הַגּוּף נְקֵבָה.

בֹּא רְאֵה, סוֹד עֶלְיוֹן אָזַד יֵשׁ בְּדָבָר זֶה, שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ שֶׁיַּעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף בְּתוֹךְ אָזְנָיו. כֵּיוָן שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַרְבָּעָה דְּגָלִים בַּשְּׁכִינָה, בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים לְהַתְקֵן בָּהֶם, גָּרַע מֵהֶם אֶת יוֹסֵף, וְשָׂם בִּמְקוֹמוֹ אֶת אֶפְרַיִם. מָה הַטַּעַם הִסְתַּלֵּק מֵהֶם יוֹסֵף? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם וֶזְטָאוֹ – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי הוּא צַדִּיק.

אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – יוֹסֵף הָיָה רֹשֶׁם שֶׁל זָכָר, שֶׁכָּתוּב בֶּן פֹּרָת יוֹסֵף בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן, וְכָתוּב מִשָּׁם רֹעֵה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, מִשָּׁם נִוּוֹנִית אֶבֶן יִשְׂרָאֵל הַזֹּאת. אֶבֶן – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעָלֶיהָ אָמַר דָּוִד (תהלים קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף הוּא רֹשֶׁם שֶׁל זָכָר, נִקְרָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהֲרֵי הוּא וַדַּאי צַדִּיק, מִשָּׁם רֹעֵה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל.

וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל תְּקוּנֵי הַשְּׁכִינָה הֵן נְקֵבוֹת, הִסְתַּלֵּק יוֹסֵף מִשָּׁם וְהִתְמַנָּה תַּזְוָתָיו אֶפְרַיִם, וְהוּא נְקֵבָה לְתִקּוּנֶיהָ. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּךְ, הִתְמַנָּה לְצַד מַעֲרָב, מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה הַנְּקֵבָה, וְאוֹתוֹ רֹשֶׁם שֶׁהוּא זָכָר הִסְתַּלֵּק מִתִּקּוּנֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁל נְקֵבָה וְלֹא עוֹלָם שֶׁל זָכָר, וְכָל תִּקּוּנֶיהָ דּוֹרְשִׁים נְקֵבוֹת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק, הִסְתַּלֵּק מִתִּקּוּנֶיהָ, וְהִתְמַנָּה אֶפְרַיִם תַּזְוָתָיו. וְעַל כֵּן כָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם תִּקּוּנִים שֶׁל שְׁכִינָה, וְכֻלָּם צְרִיכִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, זוּיִן מִדַּרְגַּת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל הָאֵיבָרִים זָכָר, וְלֹא צָרִיךְ לְהַכְוִוישׁ [אוֹתוֹ].

נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפָר, הֵיכָן מָה שֶׁכָּתוּב (שיר ד) וּמִדְבָּרֵךְ נָאוָה. מִשּׁוּם שֶׁקּוֹל מַנְהִיג אֶת הַדִּבּוּר, וְאֵין קוֹל בְּלִי דִּבּוּר. וְאוֹתוֹ הַקּוֹל נִשְׁלָח מִמָּקוֹם עָמֹק שֶׁלְּמַעְלָה, וְשָׁלוּחַ מִלְּפָנָיו לְהַנְהִיג הַדִּבּוּר, שֶׁאֵין קוֹל בְּלִי דִּבּוּר, וְלֹא דִּבּוּר בְּלִי קוֹל. וְזֶה כְּלָל שֶׁצָּרִיךְ אֶת הַפָּרָט, וּפָרָט שֶׁצָּרִיךְ אֶת הַכְּלָל, וְזֶה קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִדָּרוֹם וּמַנְהִיג אֶת הַמַּעֲרָב, יוֹרֵשׁ לִשְׁנֵי צְדָדִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וּלְנַפְתָּלִי אָמַר וְגוֹ', יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה. לְמַעְלָה זָכָר, לְמַטָּה נְקֵבָה.

מִשּׁוּם כָּךְ נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה, נְקֵבָה לְמַטָּה. כְּמוֹ זֶה זָכָר לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר. הַנֹּתֵן כָּתוּב, וְלֹא הַנּוֹתֶנֶת.

בֹּא רְאֵה, מַזָּלוֹת רֹאשִׁית הַכֹּל, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא מַזָּלוֹת הִיא בְּפָנִים נִסְתֶּרֶת וְלֹא נוֹדַעַת, כַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֶּׁטֶת מַזָּלוֹת זוֹ יוֹתֵר, בָּאָה לְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה הָרוּחַ, וּכְשֶׁמַּגִּיעָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרֵאת בִּינָ"ה, וְזֶה לֹא נִסְתָּר כְּבַתְּחִלָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִסְתָּר, רוּחַ זוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמוֹצִיאָה קוֹל כָּלוּל מֵאֵשׁ מַיִם וְרוּחַ, שֶׁהֵם צָפוֹן דָּרוֹם וּמִזְרָח. וְהַקּוֹל הַזֶּה כְּלָל שֶׁל כָּל שְׁאָר הַמַּזָּלוֹת, וְקוֹל זֶה מַנְהִיג אֶת הַדִּבּוּר, וְזֶה נוֹתֵן דָּבָר מְתֻקָּן, מִשּׁוּם שֶׁקּוֹל נִשְׁלַח מִמָּקוֹם הָרוּחַ, וּבָא לְהַנְהִיג הַדִּבּוּר, לְהוֹצִיא דְּבָרִים יְשָׁרִים.

וּכְשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת, הוּא מַזָּלוֹת, הוּא בִּינָה, הוּא קוֹל, הוּא דִּבּוּר, וְהַכֹּל אֶחָד. וְהִיא הִיא הַמַּזָּלוֹת, רֹאשִׁית הַכֹּל, וְלֹא הָיָה פָּרוּד, אֶלָּא הַכֹּל אֶחָד וְקָשֻׁר אֶחָד, שֶׁהִיא מַזָּלוֹת מַמָּשׁ שֶׁנִּקְשָׁרָה בְּאַיִן וְלֹא נִפְרָד לְעוֹלָמִים, וְזֶה הוּא (זכריה יד) ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעַל זֶה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר כָּתוּב, זֶה הַגּוּף.

סִיּוּם הַגּוּף, זֶה שֶׁכָּתוּב בֶּן פֹּרָת יוֹסֵף בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן. לָמָּה פַּעֲמַיִם? אֶלָּא בֶּן פֹּרָת לְמַעְלָה, בֶּן פֹּרָת לְמַטָּה. וְלָמָּה אֵינוֹ בֶּן פֹּרָת לְמַטָּה בְּתִקּוּנֵי הַמַּלְכָּה? מִשּׁוּם שֶׁבָּנוֹת צְעָדָה לִהְיוֹת עֲלֵי שׁוּר, שֶׁצְּרִיכִים בָּנוֹת לְתִקּוּנָיהּ וְלֹא בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְגוֹ'. רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִל, אֲלוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים.

בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא מִתְקַבֶּלֶת מַלְכוּת קְדוֹשָׁה שְׁלֵמָה עַד שֶׁמִּתְזַכֶּרֶת בָּאָבוֹת, וּכְשֶׁמִּתְזַכֶּרֶת בָּאָבוֹת, נִבְנָה בִּנְיָן שָׁלֵם מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עוֹלַם הַזָּכָר, וְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִקְרָא שֶׁבַע שָׁנִים, כִּי כָּל שֶׁבַע הַשָּׁנִים בּוֹ.

וְסִימָן לַדָּבָר – (מלכים–א ו) וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים, זֶה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְלֹא כָּתוּב בְּשֶׁבַע שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת

הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כָתוּב בְּשִׁשָּׁת, וְכָתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּאַבְרָהָם. וְאַבְרָהָם נִקְרָא שִׁבְעָה יָמִים, וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן [כְּמוֹ זֶה וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים], וְאֵלֶּה נִקְרָאִים עוֹלַם הַזָּכָר [וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה].

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה יֵשׁ שֶׁבַע שָׁנִים, סוֹד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, וְסוֹד זֶה שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֵם אַרְבָּעָה עָשָׂר? אֶלָּא לְהַרְאוֹת עוֹלָם עֶלְיוֹן וְעוֹלָם תַּזְוִתוֹן, וְהֵם שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים. אֵלּוּ זְכָרִים וְאֵלּוּ נְקֵבוֹת. אֵלּוּ הַנְּקֵבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁהֵם עָשׂוּ חַיִל, כַּכָּתוּב (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה וְגוֹ', וְכֵן כֻּלָּם.

וְאִם תֹּאמַר רַבּוֹת, וַהֲרֵי הֵם שְׁנֵים עָשָׂר וְלֹא יוֹתֵר, זוּטָא מֵאוֹתוֹ הַחַיִל שֶׁעָשׂוּ, מַה זֶּה רַבּוֹת? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וַעֲקֶרֶת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, כְּמוֹ גְּדֻלָּה. וְכֵן רַבּוֹת גְּדוֹלוֹת, עֶלְיוֹנִים וּגְדוֹלִים עַל הַכֹּל, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים (תהלים קד) זַיִת גְּדֹלוֹת. עָשׂוּ חָיִל – אוֹתוֹ חַיִל שֶׁעָשׂוּ שֶׁסָּמוּכִים עֲלֵיהֶם נִקְרָאִים זַיִת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת, לְהִתְחַזֵּבֵר כְּאֶחָד, לְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַמַּלְכָּה, לְשַׁמֵּחַ בָּהֶם עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) לְוִיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל. [וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) עִמֻּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָנִים צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה וְגוֹ', וְכָתוּב וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה. הַיְנוּ וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה.]

וְעַל זֶה בָּנוֹת צָעֲדָה עֲלֵי שׁוּר. בָּנוֹת צָעֲדָה?! צוֹעֲדוֹת הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא אוֹתָהּ הָעַיִן שֶׁכְּתוּבָה לְמַעְלָה, וּמִיהוּ? עַיִן מִשְׁפָּט, וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵי עַיִן, וְהוּא עַיִן, צָעֲדָה וּפוֹסַעַת לָקַחַת בָּנוֹת לְתִקּוּנָהּ, וְזֶהוּ בָּנוֹת צָעֲדָה, וְלֹא בָּנִים. בָּנוֹת צָעֲדָה, הִסְתַּכְּלָה לְתִקּוּנָהּ, וְלֹא בָּנִים. וַיְמָרְרוּהוּ וָרֹבּוּ – בְּהִסְתַּכְּלוּת שֶׁל אַהֲבָה אֵלָיו, כַּכָּתוּב (שיר ו) הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי. וְעַל זֶה וַיִּשְׂטְמֻהוּ בַּעֲלֵי זִצִּים.

וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ, זוֹ קֶשֶׁת. מַה זֶּה קֶשֶׁת? זוֹ בַּת זוּגוֹ. בְּאֵיתָן – זוֹקֵק הַלְבִּישָׁהּ עָלָיו, שֶׁלֹּא נֶּוֱכַּשׁ כּוֹזֶהּ, שֶׁהֲרֵי יָדְעָה שֶׁיּוֹסֵף לֹא יִסְטֶה בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁל אוֹת הַבְּרִית שֶׁלּוֹ לְיָמִין וּלְשְׂמֹאל.

וַיָּפֻזּוּ, מַה זֶּה וַיָּפֻזּוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) הַנֶּאֱזָמָרִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב, וְכָתוּב (איוב כח) וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָז. הִתְכַּבְּדוּ זְרוֹעוֹתָיו בְּמַרְגָּלִית עֶלְיוֹנָה. מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב – מֵאוֹתָם שְׁנֵי צְדָדִים שֶׁהִתְוַוְּדוּ בָּהֶם יַעֲקֹב. מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל – מִשָּׁם נִוּוֹנִית אוֹתָהּ אֶבֶן יְקָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עוֹד, מֵאוֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר צְדָדִים נִוּוֹנִית אוֹתָהּ אֶבֶן יְקָרָה, שֶׁהֵם צָפוֹן וְדָרוֹם, וְהִיא נְתוּנָה בֵּינֵיהֶם וְהִתְבָּרְכָה מֵהֶם, וְנִוּוֹנָה מֵהֶם עַל [דַּרְגָּה] יְדֵי צַדִּיק.

בֹּא רְאֵה, לְיוֹסֵף נוֹסְפָה בְּרָכָה אַחֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָ, אֵל אָבִיךָ יַעְזְרֶךָ צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה מֵאֵל אָבִיךָ וְאַזַּר כָּךְ וְיַעְזְרֶךָּ? וְאֵת שַׁדַּי, וְאֵל שַׁדַּי צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מג) וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ. וִיבָרֶכְךָ, יְבָרֶכְךָ צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא הוֹרִישׁוֹ מִלְמַעְלָה וּמַטָּה. הוֹרִישׁוֹ מִלְמַעְלָה, מֵאֵל אָבִיךָ, שֶׁהוּא יֵרֵשָׁה עֶלְיוֹנָה, מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וְיַעְזְרֶךָּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזַּלִיף מָקוֹם זֶה לְמָקוֹם אַחֵר, וְשֶׁסִּיּוּעוֹ יִהְיֶה מִמָּקוֹם זֶה וְלֹא מֵאַחֵר.

וְאֵת שַׁדַּי, מַה זֶּה וְאֵת שַׁדַּי? אֶלָּא זוֹ דַּרְגָּה אַחֶרֶת תַּזּוֹתוֹנָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם אֶת ה' – זוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ (ישעיה ו) וָאֵרֶא אֶת ה', אֶת לְרַבּוֹת. וְאֶת – לְהַכְלִיל יוֹם בְּלַיְלָה וְלַיְלָה בְּיוֹם, כַּכָּתוּב וְאֵת שַׁדַּ"י, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ אֶת הָעוֹלָמוֹת.

עוֹד, לָמָּה לֹא אָמַר וְאֵל שַׁדַּי, שֶׁהֲרֵי גַּם כֵּן מַשְׁמָע כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים, הַכֹּל מָקוֹם אָזוֹד הוּא, לָמָּה הִשְׁאִיר ל' וְכָתַב ת'? אֶלָּא זֶהוּ סוֹד, שֶׁכְּשֶׁאוֹתָם שְׁבִילִים יוֹצְאִים מִלְמַעְלָה, כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, מוֹרִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֶת הַשָּׁמַיִם – כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם

אוֹתִיּוֹת. וּמִכָּאן יוֹצְאִים לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וְאֵת הָאָרֶץ – כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וְהַשָּׁמַיִם כּוֹלְלִים הַכֹּל כְּאָזוֹד, וְאָז מִתְעַטֶּרֶת הַלְּבָנָה בַּכֹּל וְיוֹשֶׁבֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְהַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת אָז מִשָּׁם, וְעַל זֶה וְאֵת שַׁדַּי.

וִיבָרֶכְךָ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תָּמִיד קְיוּם וְיוֹתֵר, שֶׁהַרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ וָא״ו, יֵשׁ לוֹ תוֹסֶפֶת וְקְיוּם. עַד כָּאן כְּלָל, וְאַזַר כָּךְ עָשָׂה פָּרָט, שֶׁכָּתוּב בִּרְכַת שָׁמַיִם וְגוֹ׳.

בִּרְכַת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכַת הוֹרַי. וַדַּאי שֶׁבִּרְכַת אָבִיךָ גָּבְרוּ, שֶׁהַרֵי יַעֲקֹב הוֹרִישׁ שֶׁבַּזוֹ שֶׁל הַכֹּל יוֹתֵר מֵהָאָבוֹת, שֶׁהַרֵי הוּא הָיָה שָׁלֵם בַּכֹּל, וְהַכֹּל נָתַן לְיוֹסֵף. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ רָאוּי, שֶׁהַרֵי צַדִּיק נוֹטֵל הַכֹּל וְיוֹרֵשׁ הַכֹּל כְּאָזוֹד, וְכָל הַבְּרָכוֹת שְׁרוּיוֹת בּוֹ. הוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת מֵהָרֹאשׁ לְמַעְלָה, וְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף כֻּלָּם נִתְקַנּוּ לְהוֹרִיק בּוֹ בְּרָכוֹת, וְאָז נַעֲשָׂה נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן.

מַה זֶּה מֵעֵדֶן? אֶלָּא בְּכָל שָׁעָה שֶׁכָּל הָאֵיבָרִים יוֹשְׁבִים בְּקֶשֶׁר אָזוֹד, וְהֵם בְּעִדּוּן שֶׁל הִשְׁתּוֹקְקוּת מֵהָרֹאשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְכֻלָּם מֵעִדּוּן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁלָּהֶם מְרִיקִים בּוֹ, וְנַעֲשָׂה נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן וַדַּאי. עוֹד מֵעֵדֶן – מֵזְכְּמָה עֶלְיוֹנָה שׁוֹטֵעַ הַכֹּל לְהַמְשִׁיךְ, וְעוֹשֶׂה נָהָר, וְנִמְשָׁךְ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְאָז הַכֹּל בִּבְרָכוֹת, וְהַכֹּל אָזוֹד.

עַד תַּאֲוַת גִּבְעַת עוֹלָם, [זֶה עַד] תְּשׁוּקַת אוֹתָן גְּבָעוֹת עוֹלָם, ומִי הֵם? שְׁתֵּי נְקֻבּוֹת, אָזַת לְמַעְלָה וְאָזַת לְמַטָּה, שֶׁכָּל אָזַת נִקְרֵאת עוֹלָם. וּתְשׁוּקַת כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף בְּאוֹתָן שְׁתֵּי אִמָּהוֹת. תְּשׁוּקָה לִינֹק מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה (בִּינָה), וּתְשׁוּקָה לְהִתְקַשֵּׁר בָּאֵם הַתַּחְתּוֹנָה, וּתְשׁוּקַת הַכֹּל אָזוֹד. מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם [כָּרָאוּי]. תִּהְיֶיךָ לִרְאשׁ יוֹסֵף וְגוֹ׳, לְהִתְבָּרֵךְ אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק וְלִטֹּל הַכֹּל כָּרָאוּי.

אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים צַדִּיקִים, שֶׁהַרֵי צַדִּיק לֹא נִקְרָא אֶלָּא מִי שֶׁשּׁוֹמֵר דַּרְגָּה זוֹ, אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

יָצְאוּ מִן הַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל אָזְוָד וְאָזְוָד יֹאמַר דָּבָר, וְנֵלֵךְ בַּדֶּרֶךְ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר פָּסוּק אַזְרֵיו, בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף וְגוֹ'. בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף, לָמָּה זְאֵב? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ נִרְשָׁם בַּכִּסֵּא, שֶׁהֲרֵי כָּל הַזְּיוֹת, קְטַנּוֹת וּגְדוֹלוֹת, רְשׁוּמוֹת שָׁם, כַּכָּתוּב (תהלים קד) זַיִּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדֹלוֹת, וְהַכִּסֵּא שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה כָּךְ נִרְשָׁם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

עוֹד זְאֵב יִטְרָף, שֶׁהֲרֵי הַמְּזַבֵּחַ הָיָה בְּוֶזְלְקוֹ, וּמְזַבֵּחַ הוּא זְאֵב. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁבִּנְיָמִין הוּא זְאֵב – לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַמְּזַבֵּחַ שֶׁהָיָה בְּוֶזְלְקוֹ הוּא זְאֵב, שֶׁהָיָה אוֹכֵל בָּשָׂר כָּל יוֹם, וּבִנְיָמִין הָיָה זָן אוֹתוֹ. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הָיָה בְּוֶזְלְקוֹ, כְּבְיָכוֹל הוּא מְפָרְנֵס וְזָן אֶת הַזְּאֵב הַזֶּה. עוֹד זְאֵב יִטְרָף – זְאֵב יָזוֹן, וּמִיהוּ? אֱלֹהֵי יְרִיבוֹת שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה לְקַטְרֵג, וְכֻלָּם נֶהֱנוּ וְנִתְקַנּוּ מֵהַקָּרְבָּן, וּמְעוֹרְרִים הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה.

בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְלָעֶרֶב יְזַכֵּךְ שָׁלָל. מַה זֶּה בַּבֹּקֶר יְזַכֵּךְ עַד? אֶלָּא בַּבֹּקֶר, שֶׁאַבְרָהָם מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְנִמְצֵאת שְׁעַת רָצוֹן, הַקָּרְבָּן עוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת וַנַּזוֹת רוּזַן וְעוֹלָה עַד ע"ד, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁכָּתוּב (דברים ל) וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ.

עוֹד בַּבֹּקֶר, מַה זֶּה בַּבֹּקֶר? זֶה אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. בְּזְמַן שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לֹא הָיָה אוֹכֵל קָרְבָּן אַזּוֹר, וּמֶה הָיָה אוֹכֵל? אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא ע"ד, וְהוּא כִּסֵּא עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עֲדֵי עַד, כַּכָּתוּב עֲדֵי עַד וְגוֹ'. וּזְמַן אֲכִילָה בַּבֹּקֶר שֶׁל ע"ד הוּא, וְהָע"ד הַזֶּה [כָּךְ גַּם כֵּן] לְמַעְלָה [כָּךְ נִקְרָא], שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) בִּטְזוּז בַּה' עֲדֵי עַד. וּבַבֹּקֶר, הַיְנוּ קָרְבָּן לַה' וַדַּאי. יֹאכַל עַד, וְלֹא אַזּוֹר.

עוֹלָה עָשָׂן, וְהִתְעוֹרְרוּת הָאַהֲבָה נִקְשֶׁרֶת, וּמִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה וְעוֹמְדִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְאֵשׁ [וְגֵר] דּוֹלֶקֶת וּמְאִירָה בַּהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ שֶׁלְּמַטָּה, וְכֹהֵן מִתְעוֹרֵר, וּלְוִיִּם מְשַׁבְּזִים וּמַרְאִים שִׁמְזָה, וְאָז מִתְנַסֵּךְ הַיַּיִן לְהִתְקַשֵּׁר בַּמַּיִם, וְהַיַּיִן מֵאִיר וּמַרְאֶה שִׁמְזָה. מִשּׁוּם כָּךְ, יַיִן טוֹב לְמַטָּה לְהַרְאוֹת שִׁמְזָה לְיַיִן

אַזַּר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַכֹּל מִתְעוֹרֵר לְקַשֵּׁר שְׂמֹאל בַּיָּמִין.

וְלֻזָּם שֶׁהוּא סִלְּת, מַלְכוּת שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת הִתְעוֹרְרוּת, לוֹקְחִים אוֹתָהּ שְׂמֹאל בַּיָּמִין, וּמְקַשְּׁרִים אוֹתָהּ בְּגוּף, וְאָז שׁוֹפָעַ שֶׁמֶן עֶלְיוֹן, וְלוֹקֶטֶת אוֹתוֹ עַל יַד הַצַּדִּי"ק. וְעַל זֶה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל סִלְּת בְּשֶׁמֶן, וְנִקְשָׁר הַכֹּל כְּאֶזֶד, וְאָז עִדּוֹן וַנַּזַת שֶׁל יִזּוּד אֶזֶד, וְלוֹקְטִים עִדּוֹן וַנַּזַת שֶׁל הַיִּזּוּד כָּל אוֹתָם כִּתָּרִים, וְנִקְשָׁרִים זֶה בָּזֶה, וְהַלְּבָנָה מְאִירָה, וְנִקְשֶׁרֶת בַּשֶּׁמֶשׁ, וְיוֹשֵׁב הַכֹּל בְּעִדּוֹן.

וְאָז נָרְבָּן לַה', וְלֹא לְאַזַּר, וְעַל זֶה בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד, וְלֹא לְאַזַּר [עַד]. יֹאכַל עַד וְיִתְעַדֵּן וְיִתְקַשֵּׁר בְּקִשְּׁרוֹ בַּתְּזוֹלָה. מָתַי? בַּבֹּקֶר, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּתְּזוֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ יִתְבָּרְכוּ הָאֲזַּרִים.

וְעַל כָּךְ אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת וַזְּבֵרוֹ בַּבֹּקֶר עַד שֶׁיְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהַיְנוּ בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד, וְאַזַּר יִתְבָּרְכוּ הָאֲזַּרִים. וְלָעֶרֶב יְזַלֵּךְ שֶׁלָּל, שֶׁהֲרֵי הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ בַּבֹּקֶר, הַכֹּל נִקְרַב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַהִתְעוֹרְרוּת עוֹלָה לְשָׁם. וּמְשׁוּם שֶׁהוּא הִתְבָּרֵךְ, הָיָה קוֹשֵׁר קְשָׁרִים לְכָל שְׁאָר הַזְּיָלוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּמְזַלֵּךְ לָהֶם בְּרָכוֹת לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי, וְנָאֶה לוֹ, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבַּשְּׂמִים, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְּתוֹנִים.

וְהַיְנוּ סוֹד הַכָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי וְגוֹ', בַּתְּזוֹלָה. אַזַּר כָּךְ זְלֵךְ לְכֻלָּם, וְאָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים. מוֹרִיק בְּרָכוֹת לְכֻלָּם, וּמְזַלֵּךְ לָהֶם לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, וְלָכֵן וְלָעֶרֶב יְזַלֵּךְ שֶׁלָּל, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יִתְבָּרֵךְ בַּתְּזוֹלָה, וְכֵעֵת מְזַלֵּךְ בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת. שֶׁלֹּא תֹּאמַר שֶׁהַקָּרְבָּן נִקְרָב לָהֶם וְלֹא לְשׁוּם כֹּזַ אַזַּר, אֶלָּא הַכֹּל נִקְרָב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת וּמְזַלֵּךְ בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמְשׁוּם כָּךְ נָרְבָּן לַה', וְלֹא לְאַזַּר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּנִי, יָפָה אָמַרְתָּ. עוֹד, הִתְעוֹרְרוּת אַזַּרְת שֶׁל הַקָּרְבָּן,

[הַכֹּל] כְּדֵי לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת וּלְעוֹרֵר בְּרָכוֹת, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. בַּתְּוִזֹלָה קָרְבָּן לַה׳, וְלֹא לְאַוֵּר. עַכְשָׁו תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם, שֶׁיִּתְקַשְּׁרוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּאֶוָּד, וְיִתְוַוְּבְּרוּ וְיִתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַוְזְתּוֹנִים.

פָּתַוז רַבִּי אַבָּא וְאָמַר פָּסוּק אַוְזָרָיו, כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר וְגוֹ׳. כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל?! הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה כָּל אֵלֶּה? אֶלָּא לְוַזַּבֵּר [לַוְזוֹתָם] אוֹתָם לְמָקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת מוּרִיקִים לְשָׁם שְׁנֵים עָשָׂר. שְׁנֵים עָשָׂר וַדַּאי, קְשָׂרִים שֶׁל תְּקוּנֵי הַגְּבִירָה, וְהִיא מִתְוַוְּבֶּרֶת עִמָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁנֵים עָשָׂר. וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם, שֶׁהֲרֵי בְּמָקוֹם זֶה הַדִּבּוּר שׁוֹרֶה.

אֲשֶׁר דִּבֶּר, כָּאן קָשֶׁר אֶוָּד לְהִתְוַוְּבֵּר מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה. מִלְמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ, וְזֹאת הִתְוַוְּבְּרָה עִמָּם. אֲשֶׁר דִּבֶּר, הֲרֵי זִוּוּג זָכָר וּנְקֵבָה קָשׁוּר לִשְׁנֵי צְדָדִים, מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה. לַסּוֹף קָשַׁר אוֹתָם בַּמָּקוֹם שֶׁלְמַעְלָה, זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶוָּד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ וְגוֹ׳. מַה זֶּה כִּבְרָכָתוֹ? אֶלָּא כִּבְרֵכַת בַּת זוּגוֹ. אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ, שְׁנֵיהֶם כְּאֶוָּד.

פָּתַוז וְאָמַר, (תהלים קכח) יְבָרֶכְךָ ה׳ מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם וְגוֹ׳. יְבָרֶכְךָ ה׳ מִצִּיּוֹן, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים בְּרָכוֹת לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וְהוּא כּוֹלֵל כָּל הַבְּרָכוֹת וְנוֹתֵן לָהּ. וְאַוַּר כָּךְ וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת בָּאוֹת מִזָּכָר וּנְקֵבָה. כְּמוֹ זֶה (במדבר ו) יְבָרֶכְךָ ה׳ וְיִשְׁמְרֶךָ. יְבָרֶכְךָ ה׳ – מִזָּכָר, וְיִשְׁמְרֶךָ – מִנְּקֵבָה. יְבָרֶכְךָ ה׳ – מִזָּכוֹר, וְיִשְׁמְרֶךָ – מִשָּׁמוֹר, וְהַכֹּל דָּבָר אֶוָּד, מִשּׁוּם שֶׁמִּשְּׁנֵיהֶם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לָעוֹלָמוֹת. וְעַל זֶה, אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ בֵּרַךְ אֹתָם.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַוז פָּסוּק וְאָמַר, וַיִּכַּל יַעֲקֹב לְצַוּת אֶת בָּנָיו וְגוֹ׳. וַיִּכַּל יַעֲקֹב לְצַוּת אֶת בָּנָיו, לְצַוּת? הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) לְבָרֵךְ! אֶלָּא שֶׁצִּוָּה אוֹתָם אֶל הַשְּׁכִינָה לְהִתְקַשֵּׁר אֵלֶיהָ. עוֹד, שֶׁצִּוָּה אוֹתָם עַל עִסְקֵי הַמְּעָרָה, שֶׁהִיא

קְרוֹבָה לְגַן עֵדֶן, שֶׁשָּׁם קְבוּר אָדָם הָרִאשׁוֹן.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרָא קִרְיַת אַרְבַּע. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִקְבְּרוּ אַרְבָּעָה זוּגוֹת: אָדָם וְחַוָּה, אַבְרָהָם וְשָׂרָה, יִצְחָק וְרִבְקָה, יַעֲקֹב וְלֵאָה.

הֲרֵי יֵשׁ כָּאן קְשָׁיָא, שֶׁשָּׁנִינוּ, הָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, וּמֶרְכָּבָה לֹא פָּזוּת מֵאַרְבָּעָה, וְשָׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִכֵּר אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עִמָּהֶם וְנַעֲשׂוּ מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) אֻמִּין מָאֲסוּ הַבּוֹנִים וְגוֹ', שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְזַכֵּר לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה עִמָּהֶם. אִם כָּךְ, דָּוִד צָרִיךְ [לְהִתְקַשֵּׁר] לְהִקָּבֵר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת, וְיִהְיֶה קִרְיַת אַרְבַּע עִמּוֹ, אֲוָ מָה הַטַּעַם לֹא נִקְבַּר עִמָּהֶם?

אֶלָּא, דָּוִד הַמֶּלֶךְ מָקוֹם מְתֻקָּן הָיָה לוֹ כָּרָאוּי, וּמִיהוּ? צִיּוֹן, לְזַכֵּר אוֹתוֹ כְּאָזְדָּ. וְאָדָם שֶׁנִּקְבַּר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת, הֲרֵי הֵם נִקְבְּרוּ עִמּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מֶלֶךְ רִאשׁוֹן, וְנֶעֱבְרָה מִמֶּנּוּ הַמַּלְכוּת וְנִתְּנָה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, וּמִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הִתְקַיֵּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁעַל אָדָם נִגְזְרוּ אֶלֶף שָׁנִים, וְהָעֲבִרוּ מִמֶּנּוּ שִׁבְעִים שָׁנִים, יָמָיו שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהוּא נָתַן אוֹתָם, וְהָאָבוֹת אֵיךְ יָקוּמוּ עַד שֶׁיָּבֹא דָּוִד הַמֶּלֶךְ? אֶלָּא זָכָה לִמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי לוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִקְבַּר עִם הָאָבוֹת.

זֹאת וְעוֹד, הָאָבוֹת שְׁרוּיִים בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר, וְדָוִד בְּמָקוֹם שֶׁל נְקֵבָה, וְהָאָבוֹת נִקְבְּרוּ עִמָּם הַנְּקֵבוֹת, וְדָוִד נִקְבַּר וְהִתְזַכֵּר בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר, דָּבָר כָּרָאוּי לוֹ.

וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הוּא יוֹשֵׁב בְּמָקוֹם שֶׁל זַיִן. כְּשֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הוֹרִיד רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וְהִתְכַּנֵּס וְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו. פָּתַח וְאָמַר, (שם פב) נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה'. דָּבָר זֶה הֲרֵי בֵּאַרְוּהוּ הַחֲבֵרִים.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, יֵשׁ מִדּוֹרִים תַּחְתּוֹנִים וְיֵשׁ מִדּוֹרִים עֶלְיוֹנִים. בָּעֶלְיוֹנִים לֹא [מִדּוֹרִים] שׁוֹרִים שָׁם, וּמִי הֵם? אוֹתָם בָּתִּים פָּנִימִיִּים וּבָתִּים חִיצוֹנִיִּים הֵם נִקְרָאִים חַצְרוֹת ה', מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים שָׁם בְּאַהֲבָה וּתְשׁוּקָה אֶל הַנְּקֵבָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּשְׂמָה עוֹלָה, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר לַנְּקֵבָה, שֶׁהֲרֵי הִיא אֲזוּזָה בְּתִשּׁוּקָה שְׁלֵמָה וְנִקְשֶׁרֶת בּוֹ.

יַעֲקֹב לֹא מֵת, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא נֶאֱמַר בּוֹ מָוֶת, אֶלָּא וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו. רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֵּאָסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, שֶׁהִתְכַּנֵּס הַשָּׁמֶשׁ אֶל הַלְּבָנָה. הַשֶּׁמֶשׁ לֹא מֵת, אֶלָּא מִתְכַּנֵּס מִן הָעוֹלָם וְהוֹלֵךְ לַלְּבָנָה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְכַּנֵּס יַעֲקֹב, הָאִירָה הַלְּבָנָה, וּתְשׁוּקַת הַשֶּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹן הִתְעוֹרְרָה אֲלָיו, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַשֶּׁמֶשׁ עוֹלֶה, מִתְעוֹרֵר שֶׁמֶשׁ אַזּוֹר, וְנִדְבָּקִים זֶה בָּזֶה וְהַלְּבָנָה מְאִירָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהָעֶלְיוֹן, עוֹלַם הַזָּכָר, נִקְשָׁר בַּתַּזְוִתּוֹן, שֶׁהוּא עוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְהַתַּזְוִתּוֹן נִקְשָׁר לָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, כַּכָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁתֵּי נְקֵבוֹת הֵן – אֶזֶד מְתֻקָּן בַּזָּכָר וְאֶזֶד בַּנְּקֵבָה. זֶה שָׁבַע [שַׁבָּת], וְזֶה בַּת שָׁבַע. זוֹ אֵם וְזוֹ אֵם. זוֹ נִקְרֵאת אֵם הַבָּנִים, וְזוֹ נִקְרֵאת אֵם שְׁלֹמֹה, כַּכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה – בַּמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, זוֹ אֵם שְׁלֹמֹה, כַּכָּתוּב (מלכים–א יא) בַּת שָׁבַע אֵם שְׁלֹמֹה.

וְכָתוּב (שם ה) וַתֵּרֶב וָזְכְמַת שְׁלֹמֹה. וָזְכְמַת שְׁלֹמֹה – זוֹ אֵם שְׁלֹמֹה, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ. דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ, פָּסוּק זֶה לֹא נוֹדָע מַהוּ הַסֵּתֶר שֶׁלּוֹ, אֶלָּא דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ – דְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ מִשּׁוּם אֵל שֶׁהוּא מֶלֶךְ. וּמִיהוּ? זֶה (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם. וְאֵל שַׁדַּי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. לְמוּאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב מ) לְמוֹ פָּי. לְמוּאֵל מֶלֶךְ, שֶׁהִיא בַּת שָׁבַע. מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ, כְּשֶׁהִתְגַּלָּה עָלָיו בְּגִבְעוֹן בַּזִּוּגִלּוֹם הַלַּיְלָה.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הִתְכַּנֵּס לַלְּבָנָה וְעָשָׂה בָּהּ פֶּרוֹת לָעוֹלָם, וְאֵין לְךָ דּוֹר

בָּעוֹלָם שֶׁאֵין בּוֹ פָּרִי שֶׁל יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הוּא עוֹרֵר הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, שֶׁהִיא מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וַדַּאי.

אַשְׁרֵי זֻלְקָן שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי הִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וְגוֹ' כִּי אִתְּךָ אָנִי. כִּי אִתִּי אַתָּה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כִּי אִתְּךָ אָנִי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד וְגוֹ', וְכָתוּב וַיַּרְא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת הָאֵבֶל בְּגֹרֶן הָאָטָד וְגוֹ'. בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בָּהֶם, מָה אִכְפַּת לָנוּ שֶׁהֵם בָּאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד? וּמָה הַטַּעַם כְּנוּ אֲבֵלוּת זוֹ לְמִצְרַיִם, הֲרֵי צָרִיךְ הָיָה לִכְתֹּב אֵבֶל יִשְׂרָאֵל, מָה הַטַּעַם לְמִצְרַיִם?

אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ, כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, הִתְבָּרְכָה הָאָרֶץ בִּגְלָלוֹ, וְנִילוּס הָיָה יוֹצֵא וּמַשְׁקֶה אֶת הָאָרֶץ. וְעוֹד, שֶׁפָּסַק הָרָעָב בִּגְלַל יַעֲקֹב, וְעַל כָּךְ הַמִּצְרִים עָשׂוּ אֵבֶל, וְהִתְכַּנָּה עֲלֵיהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל מַה זֶּה יְמַלֵּל? יְדַבֵּר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! וְאִם תֹּאמַר שֶׁזּוֹ דֶּרֶךְ הַכָּתוּב, שֶׁהֲרֵי הַפָּסוּקִים הֵם כָּךְ – לֹא, שֶׁכֻּלָּם בָּאִים לְהַרְאוֹת דָּבָר, אַף כָּאן בָּא לְהַרְאוֹת דָּבָר. מִי יְמַלֵּל [גְּבוּרוֹת ה'], כְּתוּב (דברים כג) וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת. גְּבוּרוֹת ה', מִשּׁוּם שֶׁהֵם רַבִּים, שֶׁהֲרֵי כָּל גְּזֵרַת הַדִּין בָּאָה מִשָּׁם, וְלָכֵן מִי הוּא שֶׁיְּסַלֵּק וְיַעֲבִיר גְּזֵרָה אַזַּת מֵאוֹתָן גְּבוּרוֹת שֶׁעוֹשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

עוֹד, מִי יְמַלֵּל וִידַבֵּר, הַכֹּל אָזְדָּ. יְדַבֵּר, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה וְכַמָּה גְּבוּרוֹת הֵן שֶׁאֵין לָהֶם זְשִׁבּוֹן, כַּמָּה בַּעֲלֵי דִינִים, כַּמָּה בַּעֲלֵי מָגִנִּים, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים, וְהַדִּבּוּר לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם.

וּבַמָּה יְדוּעוֹת? כֻּלָּם בְּהַגָּדָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סוֹד הַזְּכָמָה, שֶׁהֲרֵי בְּדִבּוּר וּבַאֲמִירָה לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם וְלַדַּעַת אוֹתָם, אֲבָל בְּהַגָּדָה הֵן יְדוּעוֹת, כַּכָּתוּב (תהלים קמה) דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ. בְּסוֹד זֶה יוֹדְעִים, אֲבָל גְּבוּרָתְךָ, שֶׁהִיא גְּבוּרָה תַּזְוִתוֹנָה, יְדַבֵּרוּ, שֶׁכָּתוּב וּגְבוּרָתְךָ

יְדַבְּרוּ.

יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, שֶׁרַבִּים הֵם [הַהִרְגּוֹת] הַדִּינִים שֶׁנּוֹדָעִים וּמְזֻכָּרִים בִּתְהִלָּה, וְכַמָּה זְיָלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת שֶׁמִּתְזַכְּרִים בָּהּ, כַּכָּתוּב (איוב כה) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו, וְעַל מִי יָכוֹל לְהַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ?

בֹּא רְאֵה, הַמְּצָרִים כֻּלָּם הָיוּ זַכְמִים, וּמִצַּד הַגְּבוּרָה יָצְאוּ, כַּמָּה זְיָלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת וְכַמָּה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לַדְּרָגוֹת הַתַּזְהִמוֹנוֹת, וְהַמְּצָרִים הָיוּ מְכַשְּׁפִים וַזָּכְמִים בָּהֶם, וְיוֹדְעִים נִסְתָּרוֹת הָעוֹלָם, וְהִסְתַּכְּלוּ, שֶׁהֲרֵי שֶׁבִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב קַיָּם בָּעוֹלָם, אֵין עַם שֶׁיִּשְׁלֹט עַל בָּנָיו, וְיָדְעוּ שֶׁהֲרֵי יִשְׁתַּעְבְּדוּ בְּיִשְׂרָאֵל זְמַנִּים רַבִּים.

כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב מֵת, שָׁמְזוּ. הִסְתַּכְּלוּ מַה יִּהְיֶה בַּסּוֹף, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְגֶרֶן הָאָטָד, שֶׁהוּא גְּזֵרַת הַדִּין הַשּׁוֹלֵט. אָטָ"ד בְּגִימַטְרִיָּא יָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יד) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְמָקוֹם זֶה, רָאוּ הַגְּבוּרוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵהָאָטָד הַזֶּה. וְלָמָּה נִקְרָא אָטָד? אֶלָּא מָה אָטָד יוֹצְאִים קוֹצִים לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, כָּךְ גַּם י"ד יוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה אֶצְבָּעוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וְכָל אֶצְבַּע וְאֶצְבַּע עוֹלָה בְּכַמָּה גְּבוּרוֹת, בְּכַמָּה דִּינִים, בְּכַמָּה הַנְהָגוֹת, אָז וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם. וַהֲאִי אֵבֶל כָּבֵד זֶה לְמִצְרַיִם, וְלֹא לְאַזֵּר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּרַשׂ אֶת הַפָּרָשָׁה. יָצְאוּ מִתּוֹךְ הַמְּעָרָה. אָמַר, רָאִיתִי שֶׁיּוֹם זֶה יִפֹּל בַּיִת בָּעִיר, וְיֵעָדְרוּ שְׁנֵי [בְּנֵי] רוֹמָאִים מִקַּטְרְגִים. אִם אֲנִי בָּעִיר, לֹא יִפֹּל הַבַּיִת. זָזְרוּ לְתוֹךְ הַמְּעָרָה וְיָשְׁבוּ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (ישעיה י) צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים וְגוֹ'. צַהֲלִי קוֹלֵךְ, פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְשַׁבַּזַּזַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקוֹל מְשֻׁבָּח, וְעַל כָּךְ צַהֲלִי קוֹלֵךְ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקוֹל, צָרִיךְ לוֹ קוֹל נָעִים שֶׁיֵּעָרֵב לָאֲזֵרִים שֶׁשּׁוֹמְעִים אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – לֹא יָקוּם לְהָרִים קוֹל.

בא ראה, לְוִיִּם שֶׁבָּאוּ מִצַּד זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר ז) וּמִבֶּן זְמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁקּוֹלוֹ [דַּרְגָּתוֹ, וְאִם] נָמוּךְ, וְלֹא יֵעָרֵב לָאֻמָּנִים כִּשְׁאָר זַכָּרָיו, אָז מַעֲבִירִים מִצְּבָא הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת [מֵהַזַּיָּלִים] שֶׁל מַעְלָה, שֶׁעוֹמְדִים לְנַגֵּן לָעֲבוֹדָה הַזּוֹ וּלְכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי.

הַזַּיָּלוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, זַיָּלוֹת וּמַזָּנוֹת כְּנֶגֶד הַתַּזְתּוֹנִים, לְשַׁבֵּחַ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְיַמֵּר לָהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה. וּמִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּחַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָמַר הַכָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים, בַּת הָאָבוֹת.

עוֹד בַּת גַּלִּים – הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא גַּלִּים, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בּוֹ, וְנִכְלָל בּוֹ תִּלֵּי תִלִּים, וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ לַכֹּל. עוֹד בַּת גַּלִּים – כַּכָּתוּב (שיר ד) גַּל נָעוּל, וְכָל אוֹתָם גַּלִּים וּמַעְיָנוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵהָעוֹלָם הַבָּא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא בַּת גַּלִּים.

בא ראה, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. בַּתְּזוֹלָה כָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ, שֶׁהוּא כְּדֵי לְיַמֵּר וּלְהָרִים קוֹל, וְאַזָּר כָּךְ כָּתוּב הַקְשִׁיבִי. אִם כָּךְ, אָז לָמָּה צַהֲלִי קוֹלֵךְ, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב הַקְשִׁיבִי? אֶלָּא צַהֲלִי כְּדֵי לְשַׁבֵּחַ וּלְיַמֵּר.

בא ראה, אִם יִשְׂרָאֵל מַתְזִילִים לְשַׁבֵּחַ וּלְיַמֵּר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז כָּתוּב הַקְשִׁיבִי, מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִים וּמְזַמְּרִים בִּשְׁבִילָהּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ, וְכָתוּב הַקְשִׁיבִי.

לְיִשָּׁה – מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה מִצַּד הַגְּבוּרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) לַיִשׁ גִּבּוֹר בַּבְּהֵמָה. וְלִיְשָׁה זוֹ גְּבוּרָה, לְשַׁבֵּר כּוֹזוֹת וְזַזָּקִים. עֲנִיָּה עֲנָתוֹת – מִשּׁוּם שֶׁהִיא אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה [עָלֶיהָ], עֲנִיָּה וַדַּאי, אֵין לָהּ לַלְּבָנָה אוֹר מִשֶּׁל עַצְמָהּ, אֶלָּא רַק מַה שֶּׁנּוֹתֵן לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ.

עֲנָתוֹת הוּא שָׂדֶה, כְּפָר אֲזוֹד, וְשׁוֹרִים בּוֹ כֹּהֲנִים עֲנִיִּים שֶׁמְּזַזְּרִים עַל הַפָּתְזִים [שֶׁל הַלְוִיִּם], וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיזֵז בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכֹּל אוֹתָם בְּנֵי אוֹתוֹ כְּפָר [הַלְוִיִּם], בְּזוּיִים הָיוּ בְּעֵינֵי הָעָם, וּבֵיתָם יוֹתֵר רֵיק מִכֹּל הָעָם, פָּרַט לְמַה

שְׁנוֹתָנִים לָהֶם, כְּמוֹ עֲנִיִּים [קַלִּים] בְּזוּיֵי עַם. מִשּׁוּם כָּךְ לַלְבָנָה אֵין אוֹר מִשֶּׁלָּהּ עַצְמָהּ, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְזַוֵּג עִמָּהּ הַשֶּׁמֶשׁ הִיא מְאִירָה.

בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתֹת לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה. וְכִי עַל שֶׁהִזְמִין אֶת אֲדוֹנִיָּהוּ נִקְרָא אִישׁ מָוֶת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מִמָּקוֹם עָנִי, שֶׁנִּדְבְּקָה בּוֹ הַלְבָנָה, שֶׁהִיא עֲנִיָּה עֲנָתוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, (שם) וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי, מִשּׁוּם כָּךְ צַדִּיק שֶׁלֹּא הָרַג אוֹתוֹ? אֶלָּא אֶבְיָתָר, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מִמָּקוֹם עָנִי, זָכָה בּוֹ דָּוִד עַד שֶׁלֹּא עָלָה לַמַּלְכוּת, כְּשֶׁהָיָה אוֹרֵב לוֹ לְשָׁאוּל, וְהָיָה דַּרְכּוֹ כְּעָנִי, [אַזַּר כָּךְ] כְּמוֹ זֶה אֶבְיָתָר. וְלִזְמַן שֶׁשָּׁלַט שְׁלֹמֹה, עָמְדָה הַלְבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְהָיְתָה בְּזִוּוּגָהּ שֶׁל עֶשֶׂר, שֶׁהַכֹּל הָיָה לוֹ, לֹא זָכָה בְּאֶבְיָתָר.

וַדַּאי שְׁדֵה עֲנָתוֹת סוֹד הַדָּבָר הָיָה, וְיִרְמְיָה שֶׁקְּנָאָה אוֹתוֹ, הַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל לָרֶשֶׁת סוֹד עֶלְיוֹן. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁשּׁוֹלֶטֶת הַלְבָנָה, הִיא נִקְרֵאת שְׂדֵה תַּפּוּזִים. כְּשֶׁהִיא בְּעָנִי, שְׂדֵה עֲנָתוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ תִּשְׁבַּזַּת שֶׁלְּמַטָּה עוֹשָׂה לָהּ עֹשֶׁר וּשְׁלֵמוּת.

כְּמוֹ שֶׁדָּוִד, כָּל יָמָיו הִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת לָהּ שְׁלֵמוּת וּלְנַגֵּן מִיגֵי זֶמֶר לְוַמֵּר וּלְשַׁבֵּחַ לְמַטָּה, וּכְשֶׁדָּוִד הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הִשְׁאִיר אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת, וּשְׁלֹמֹה לָקַח אוֹתָהּ בְּעֹשֶׁר, בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהֲרֵי הַלְבָנָה יָצְאָה מֵהָעֹנִי וְנִכְנְסָה לָעֹשֶׁר, שֶׁבָּעֹשֶׁר הַזֶּה שָׁלַט עַל כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ.

וְעַל זֶה, (שם י) אֵין כֶּסֶף [לֹא] נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה. אֶלָּא הַכֹּל זָהָב, שֶׁהִתְרַבָּה הַזָּהָב, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב (איוב כח) וְעַפְרַת זָהָב לוֹ, שֶׁהֲרֵי עָפָר שֶׁלְּמַעְלָה הָיָה מִסְתַּכֵּל בּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וּבַהִסְתַּכְּלוּת שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ וְתָקְפּוֹ, הֶעָפָר נַעֲשָׂה וּמִתְרַבֶּה הַזָּהָב.

בֹּא רְאֵה, מִן הֶהָרִים שֶׁכּוֹזֵז הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר שָׁם, עֲפַר הָאָרֶץ שֶׁבֵּין הֶהָרִים כֻּלָּם עוֹשִׂים זָהָב, וְאִלְמָלֵא זִיּוֹת רָעוֹת שֶׁרַבּוֹת שָׁם, לֹא הָיוּ אֲנָשִׁים עֲנִיִּים, מִשּׁוּם שֶׁתּוֹקֵף הַשֶּׁמֶשׁ מַרְבֶּה אֶת הַזָּהָב.

מִשּׁוּם כָּךְ בִּימֵי שְׁלֹמֹה אֵין כֶּסֶף נֶחְשָׁב לִמְאוּמָה, שֶׁהֲרֵי תִּקֵּף הַשָּׁמֶשׁ מִסְתַּכֵּל בָּעָפָר וּמַרְבֶּה אֶת הַזָּהָב. וְעוֹד, שֶׁאוֹתוֹ עָפָר הוּא צַד הַדִּין. כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל בּוֹ הַשָּׁמֶשׁ, נוֹטֵל תֹּקֶף וּמִתְרַבֶּה זָהָב. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל שְׁלֹמֹה בָּהּ, שִׁבְּזוּ וְהִכְרִיזוּ וְאָמַר, (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְגוֹ׳.

וְעַל זֶה שְׁלֹמֹה לֹא הִצְטָרֵךְ לְנַגֵּן כְּמוֹ דָּוִד, אֶלָּא שִׁירָה שֶׁהִיא אַהֲבָה שֶׁל עֶשֶׂר, שֶׁהִיא אוֹר וְאַהֲבָה שֶׁכָּל הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָיוּ בָהּ, הַשָּׁבַח שֶׁל הַגְּבִירָה כְּשִׁיּוּשֶׁבֶת בַּכִּסֵּא כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ הוּא אָמַר.

כָּתוּב (מלכים–א י) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כָּאֲבָנִים, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הָיָה זָהָב, וְהֶעָפָר נִקְשָׁר בַּשָּׁמאל בְּצַד הָאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, וְהַשָּׁמֶשׁ נִדְבָּק עִמָּהּ וְלֹא זָז מִמֶּנָּה.

שְׁלֹמֹה טָעָה בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁהַלְּבָנָה קְרֻבָה לַשָּׁמֶשׁ, וְהַיָּמִין מְזַוֶּגֶת, וְהַשְּׂמאל תַּחַת הָרֹאשׁ. כֵּיוָן שֶׁהִתְקָרְבוּ זֶה לָזֶה, אָמַר, הֲרֵי הִתְקָרְבוּ כְּאֶחָד, יָמִין מַה כָּאן עוֹשָׂה, שֶׁהֲרֵי יָמִין אֵינָהּ אֶלָּא כְּדֵי לְקָרֵב? כֵּיוָן שֶׁקֵּרְבוּ זֶה בָּזֶה, לָמָּה צָרִיךְ? מִיָּד אֵין כֶּסֶף [לֹא] נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה דָּחִיתָ אֶת הַיָּמִין – זַיֶּיךָ, אַתָּה תִּצְטָרֵךְ לְזֶסֶד בְּנֵי אָדָם וְלֹא תִמְצָא. מִיָּד סָטָה הַשָּׁמֶשׁ מִכְּנֶגֶד הַלְּבָנָה, וְהַלְּבָנָה הִתְזִילָה לְהֶזָּשֵׁךְ, וְהָיָה שְׁלֹמֹה מְזַוֵּר עַל הַפָּתָזִים וְאוֹמֵר (קהלת א) אֲנִי קֹהֶלֶת, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ זֶסֶד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדָּחָה אֶת הַיָּמִין וְלֹא הֶחֱזִישִׁיב אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א י) אֵין כֶּסֶף [לֹא] נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לִמְאוּמָה.

וְלָכֵן כָּל הַמַּרְבֶּה תִּשְׁבָּחוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, מַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה, מִשּׁוּם כָּךְ (ישעיה י) הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה. כָּתוּב (איוב ד) לַיִשׁ אֹבֵד מִבְּלִי טָרֵף וְגוֹ׳. לַיִשׁ – הַיְנוּ לַיְשָׁה, כַּכָּתוּב זוֹק זֵזָקָה. אֹבֵד – כַּכָּתוּב (ישעיה כז) וּבָאוּ הָאֹבְדִים. מִבְּלִי טָרֵף – מִשּׁוּם שֶׁהִיא בִּקְשָׁה [סִבָּה] עָלֶיהָ לָתֵת, כַּכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ.

וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ – מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַזְּוָיְלִים, כְּשֶׁהִיא נוֹתֶנֶת לָהֶם טֶרֶף, כֻּלָּם מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶּד וְיוֹנְקִים כְּאֶזֶּד. וּכְשֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת מִבְּלִי טֶרֶף, שֶׁהַגָּלוּת גָּזַרם, וַדַּאי בְּנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ, כֻּלָּם נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים כְּדֵי לִמְצֹא לַעֲשׂוֹת דִּין. וְלָכֵן כְּשֶׁהַקָּרְבָּן נַעֲשֶׂה, הַכֹּל מִתְקַנְּאִים וּמִתְקָרְבִים כְּאֶזֶּד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עַכְשָׁיו שֶׁקָּרְבָּן לֹא נַעֲשֶׂה, וַדַּאי שֶׁבְּנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין לָנוּ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ דִּין, שֶׁהֲרֵי לֹא מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, עַכְשָׁיו תְּפִלַּת הָאָדָם מְעוֹרֶרֶת שְׁלֵמוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּבַבָּרְכָה שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, וְלָכֵן בַּתְּפִלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים הָעוֹלָמוֹת. מִי שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – יִתְבָּרֵךְ. מִי שֶׁלֹּא מְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – לֹא מִתְבָּרֵךְ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל–א ב) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ.

רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן לֹא נָתַן כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְאָדָם אַוֵּר לְבָרֵךְ, [שֶׁרָצָה לִטֹּל] אֶלָּא הוּא הִקְדִּים וְנָטַל אוֹתוֹ [בְּיָמִין וּבְשְׂמֹאל] בִּשְׁתֵּי יָדָיו וּמְבָרֵךְ. וַהֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל אוֹתוֹ בְּיָמִין [וְלֹא בִּשְׂמֹאל] וּבִשְׂמֹאל, וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ – יָפֶה הוּא.

אֲבָל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה כָּךְ צָרִיךְ כּוֹס, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, שֶׁהֲרֵי בְּכוֹס זוֹ שׁוֹפָעוֹת הַבְּרָכוֹת מֵאוֹתָן יְשׁוּעוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא נוֹטֵל אוֹתָם וְכוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו, וְשָׁם נִשְׁמָר [לָהֶם] יֵין הָעֶלְיוֹן וּמִתְכַּנֵּס בְּאוֹתוֹ כּוֹס, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּיָמִין [וּבִשְׂמֹאל] וְלֹא בִּשְׂמֹאל, וְהַיַּיִן שֶׁהוּא כָּנוּס בַּכּוֹס הַזֹּאת, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כְּאֶזֶּד, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אֶת הַשִּׁלְטָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה רֵיק מִלָּזֹם וְיַיִן, הַכֹּל [אֶזֶּד] כְּאֶזֶּד.

בֹּא רְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְכֵיוָן שֶׁהִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, צָרִיךְ יָמִין וּשְׂמֹאל [וְצָרִיךְ] לִטֹּל אוֹתָהּ, וְאוֹתָהּ כּוֹס נִתָּנֶת בֵּין יָמִין לִשְׂמֹאל, וּצְרִיכָה לְהִתְמַלֵּא יַיִן בִּשְׁבִיל יֵין הַתּוֹרָה שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַבָּא.

וּבֹא רְאֵה, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, [כָּאן] בָּזֶה הִתְגַּלּוּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים כָּאן שֶׁאָנוּ בַּמְּעָרָה, אוֹמֵר כָּאן נִתְגַּלָּה סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צָרִיךְ לְקַבְּלָהּ בִּימִין וּבִשְׂמֹאל, זֶה צָפוֹן וְדָרוֹם, וְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁיִּהְיֶה נוֹטֵל בְּרָכָה מֵהֶם.

מִי זֶה כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה? זֶה (שיר ג) מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁתִּנָּתֵן בֵּין צָפוֹן וְדָרוֹם, וְצָרִיךְ לְהַנִּיזָהּ בִּימִין, וְהַגּוֹף שֶׁיִּתְתַּקֵּן עִמָּהֶם, וַיַּשְׁגִּיזַו בְּאוֹתָהּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּאַרְבַּע בְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ וְגוֹ'. נִמְצָא בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה סוֹד הָאֱמוּנָה, צָפוֹן וְדָרוֹם וּמִזְרָח וּמַעֲרָב, הֲרֵי מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה כָּרָאוּי לוֹ.

וְשֶׁלְּזָן בְּלֶזֶם, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ אוֹתוֹ לֶזֶם שֶׁלְּמַטָּה וְיִתְבָּרֵךְ לֶזֶם עָנִי, וְיִהְיֶה לֶזֶם עָנֶג, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְיִמָּצֵא שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת בְּאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, לְמַעְלָה [בְּאוֹתוֹ לֶזֶם שֶׁל בְּרָכָה]. וְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, לְזַבֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּאָבוֹת, וְיִתְבָּרֵךְ לְמַטָּה, שֶׁיִּתְבָּרֵךְ [וְהַשֶּׁלְּזָן בְּלֶזֶם מִשּׁוּם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִכָּל הַצְּדָדִים, מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה לְמַעְלָה בְּסוֹד כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁיִּתְזַבֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּאָבוֹת וְיִתְבָּרֵךְ לְמַטָּה, שֶׁיִּתְבָּרֵךְ לֶזֶם עָנִי וְיִהְיֶה לֶזֶם עָנֶג, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְיִתְבָּרֵךְ] שֶׁלְּזָנוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁיִּמָּצֵא בּוֹ מָזוֹן תָּמִיד.

קָמוּ כֻלָּם וְנָשְׁקוּ יָדוֹ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁנִּכְנַסְנוּ לְכָאן וְשָׁמַעְנוּ דְּבָרִים אֵלּוּ. יָצְאוּ מִן הַמְּעָרָה וְהָלְכוּ. כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לָעִיר, רָאוּ קְבוּצַת אֲנָשִׁים שֶׁמֵּתוּ, שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם בַּיִת. יָשְׁבוּ, וְרָאוּ שֶׁסּוֹפְדִים לְאוֹתָם שֶׁמֵּתוּ עִם אוֹתָם הָרוֹמָאִים.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד, מַה זֶּה גֹּרֶן הָאָטָד? אֶלָּא כָּאן רָמוּז שִׁלְטוֹן מִצְרַיִם שֶׁיֶּעֱבֹר. גֹּרֶן הָאָטָד – זֶה מְמֻגָּה הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁיֶּעֱבֹר מִלְּפָנֵי שִׁלְטוֹן יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי רָאוּ [גֹּרֶן], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א כב) מְלַבְּשִׁים בְּגָדִים בְּגֹרֶן. וְעַל זֶה וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד וְגוֹ'.

עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁוַּדַּאי הָיָה מִמִּצְרַיִם. אַף כָּאן לֹא שֶׁל יְהוּדִים הֵם אֵלֶּה בּוֹכִים, אַף עַל גַּב שֶׁמֵּתוּ בּוֹ יְהוּדִים, וְאֵלֶּה

יְהוּדִים, שֶׁאִלְמָלֵא הָיוּ יְהוּדִים לֹא מֵתוּ, וְכֵיוָן שֶׁמֵּתוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, שֶׁיַּעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁיְּצָאָה נְשָׁמָתוֹ בְּמִצְרַיִם, לֹא יָצְאָה בְּרָשׁוּת אֲוִזֶּרֶת, מָה הַטַּעַם? כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיְתָה מִטָּה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹלֶה מִן הָעוֹלָם, נְשָׁמָתוֹ מְיֻדֶּדֶת לִמְקוֹמָהּ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיָה יַעֲקֹב נִכְנָס לַמְּעָרָה, נִמְצְאוּ בַּמְּעָרָה כָּל הֲרִיזוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְהַמְּעָרָה הֶעֱלְתָה אוֹר, וְנֵר אֶזְדֵּ דּוֹלֵק. וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ הָאָבוֹת לְיַעֲקֹב לְמִצְרַיִם לְהַמְצֵא עִמּוֹ, עָלָה אוֹר הַנֵּר. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב לַמְּעָרָה, זָזַר הַנֵּר לִמְקוֹמוֹ, וְאָז הִשְׁתַּלְּמָה הַמְּעָרָה מִכָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

וְעַד יְמֵי הָעוֹלָם לֹא קִבְּלָה הַמְּעָרָה אִישׁ אַזֵּר וְלֹא תְקַבֵּל, וּנְשָׁמוֹת שֶׁזּוֹכוֹת עוֹבְרוֹת לְפָנֶיהָם בְּבֵית הַמְּעָרָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ וְיִרְאוּ אֶת הַזֶּרַע שֶׁהִשְׁאִירוּ בָּעוֹלָם, וְיִשְׁמְזוּ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי אַבָּא, זְנִיטָה שֶׁל יַעֲקֹב מַה הִיא? אָמַר לוֹ, לֵךְ שְׁאַל אֶת הָרוֹפֵא.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַיִּצַּו יוֹסֵף אֶת עֲבָדָיו אֶת הָרֹפְאִים לַחֲנֹט אֶת אָבִיו וַיַּחַנְטוּ הָרֹפְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל. הַתַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁחֲנִיטָה זוֹ הָיְתָה כְּמוֹ שֶׁל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם? אִם תֹּאמַר שֶׁבִּשְׁבִיל הַדֶּרֶךְ הוּא שֶׁעָשׂוּ, הֲרֵי כְּתוּב וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן וְגוֹ' וַיִּישָׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם, הֲרֵי לֹא הָלְכוּ עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, שֶׁהֲרֵי שָׁם נִקְבַּר, וְכָתוּב וַיַּחַנְטוּ אֹתוֹ?

אֶלָּא הֵם דַּרְכֵי הַמְּלָכִים, כְּדֵי לְהַעֲמִיד אֶת גּוּפָם זְוּנִטִים אוֹתָם בְּשֶׁמֶן מְשִׁזָּה, עֶלְיוֹן עַל כָּל הַשְּׁמָנִים, מְעֹרָב בִּבְשָׂמִים, וְשׁוֹאֲבִים אוֹתוֹ לַגּוּף יוֹם אַזֵּר יוֹם בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן טוֹב אַרְבָּעִים יוֹם, שֶׁכָּתוּב וַיִּמְלְאוּ לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֵן יִמְלְאוּ יְמֵי הַזְּנוּטִים. אַזֵּר שֶׁזֶּה הֶשְׁלֵם, עוֹמֵד הַגּוּף שָׁלֵם זְמַן רַב.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָהּ אֶרֶץ כְּנַעַן וְאֶרֶץ מִצְרַיִם מְכֻלּוֹת וּמַרְקִיבוֹת אֶת הַגּוּף בִּזְמַן קָצָר מִכָּל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, וּבִשְׁבִיל לְקַיֵּם אֶת הַגּוּף עוֹשִׂים אֶת זֶה,

וְעוֹשִׂים זֶנִיטָה זוֹ מִבַּפָּנִים וּמִבַּחוּץ. מִתּוֹךְ שֶׁשָּׁמִים אוֹתוֹ שָׁמֵן עַל הַטַּבּוּר, הוּא נִשְׁאָב לִפָּנִים מִן הַטַּבּוּר, וְנִשְׁאָב לְמֵעָיו, וּמַעֲמִיד אֶת הַגּוּף מִבִּפָּנִים וּמִבַּחוּץ זְמַן רַב.

וְיַעֲקֹב כָּךְ הָיָה בְּקִיּוּם הַגּוּף, וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁגּוּף הָאָבוֹת הוּא, וְהָיָה בְּקִיּוּם בַּגּוּף וָנֶפֶשׁ. כְּמוֹ זֶה לְיוֹסֵף שֶׁהוּא דִּגְמַת הַגּוּף, וְהוּא בְּקִיּוּם שֶׁל גּוּף וָנֶפֶשׁ. בְּקִיּוּם הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב וַיְזַנְּטוּ אֹתוֹ. וּבְקִיּוּם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיִּישֶׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם.

וְשָׁנִינוּ, לְשֵׁם מָה שְׁנֵי יוֹדִי״ם? אֶלָּא יוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית לְמַטָּה, וְשָׁמְרוּ אוֹתָהּ הַבְּרִית שֶׁלְּמַעְלָה. כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הוּשַׁם בִּשְׁנֵי אֲרוֹנוֹת, [מָקוֹם] בָּאָרוֹן לְמַטָּה וּבָאָרוֹן לְמַעְלָה. אָרוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מַהוּ? אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, שֶׁאָרוֹן שֶׁלְּמַעְלָה נִקְרָא אֲרוֹן הַבְּרִית, שֶׁהֲרֵי לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ אֶלָּא מִי שֶׁשָּׁמַר בְּרִית, וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית, הוּשַׁם בִּשְׁנֵי אֲרוֹנוֹת.

וַיִּישֶׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם, כָּךְ זֶה וַדַּאי. וְהַפָּסוּק מוֹכִיחַ סוֹד אַחֵר, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּרִשּׁוּת אַחֶרֶת, נִקְשַׁר בַּשְּׁכִינָה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַיִּישֶׂם בָּאָרוֹן, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה צַדִּיק, שֶׁכָּל צַדִּיק יוֹרֵשׁ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סְלִיק סֵפֶר בְּרֵאשִׁית

עד כאן בראשית מספר 1

מכאן בראשית 2

פָּרָשַׁת נֹחַ

פָּרָשַׁת תּוֹלְדֹת נֹחַ

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּמְדַקְדְּקִים בְּדִרְכֵי הַתּוֹרָה שֶׁבִּגְלָלָהּ יִזְכּוּ לָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, לְכָל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹמְרִים הַבְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְעַל זֶה, יִשְׂרָאֵל שֶׁשּׁוֹמְרִים הַבְּרִית וְקִבְּלוּ אוֹתָהּ, יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ צַדִּיקִים. מִכָּאן לָמְדְנוּ, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית הַזּוֹ שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ, נִקְרָא צַדִּיק. מִנַּיִן לָנוּ? מִיוֹסֵף. מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר אֶת בְּרִית הָעוֹלָם זָכָה שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. וְעַל כָּךְ וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אֵלֶּה – בְּכָל מָקוֹם פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים. שָׁנִינוּ וְכוּ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה בְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית? (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְגוֹ'. אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא וְנִכְנָס לַגָּן וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ מֵהַשְּׁקָאָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְעוֹשֶׂה לוֹ נְוָזוֹת וְעוֹשֶׂה פֵּרוֹת וּמְגַדֵּל זְרָעִים, הוּא אָז נוֹזֵן לַכֹּל. וְזֶה נוֹזֵן לַגָּן. וְזֶה עוֹשֶׂה מְנוּזָה בּוֹ [נ"א לַגָּן, וְהַגָּן נָזוּ בּוֹ], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי בוֹ שָׁבַת, וְכָתוּב וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וְזֶה סוֹד שֶׁדִּבֶּר זֶה עוֹשֶׂה תּוֹלְדוֹת וְלֹא אַזּוֹר.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה נוֹזֵן לְמַטָּה הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ הָיָה דִּגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל זֶה נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה. וְסוֹד לָמַדְנוּ, שֶׁהֲרֵי נֹזֵן הִצְטָרֵךְ לְהִתָּבָה לְהִתְנוֹבֵר עִמָּהּ וּלְקַיֵּם זֶרַע שֶׁל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב לְזַיּוּת זֶרַע.

מִי זוֹ הַתֵּבָה? [זֶה] אֲרוֹן הַבְּרִית. וְנֹזֵן וְהַתֵּבָה לְמַטָּה כָּךְ הֵם כְּמוֹ דִּגְמָא [זוֹ] שֶׁלְּמַעְלָה. בְּנֹזֵן כָּתוּב בְּרִית, שֶׁכָּתוּב וַהֲקִימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ. וְעַד שֶׁהִתְקַיֵּם בּוֹ בְּרִית לֹא נִכְנַס לַתֵּבָה, שֶׁכָּתוּב וַהֲקִימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ וּבָאתָ אֶל הַתֵּבָה. וְאָז הָיְתָה הַתֵּבָה אֲרוֹן הַבְּרִית. [זוֹ] תֵּבָה וְנֹזֵן, הַכֹּל כְּמוֹ

שֶׁלְּמַעְלָה. וּבְגַלַל שֶׁהַבְּרִית הַזֹּאת לְמַעְלָה, הוּא עוֹשֶׂה תוֹלָדוֹת. כְּמוֹ זֶה נָזַז [לְמַטָּה] הוּא עוֹשֶׂה תוֹלָדוֹת. מְשׁוּם כָּךְ [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹזַז.

נֹזַז אִישׁ צַדִּיק, כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְהָאָרֶץ מִתְקַיֶּמֶת עַל זֶה, שֶׁהַבְּרִי הוּא הָעַמּוּד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו, וּמִיהוּ? זֶה צַדִּיק, וְנֹזַז נִקְרָא צַדִּיק לְמַטָּה. וְסוֹד [ג״א זֶה] שֶׁל הַכֹּל – אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נֹזַז. דַּיְקָא. שֶׁלֹּא נִפְרַד מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים, וְשֶׁיִּהְיֶה הוּא בָּאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה אִישׁ צַדִּיק יְסוֹד הָעוֹלָם. בְּרִית שָׁלוֹם, שָׁלוֹם שֶׁל הָעוֹלָם. אִישׁ הָאֲדָמָה וַדַּאי. וְעַל זֶה (בראשית ו) וְנֹזַז מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה׳.

תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו, מַה זֶּה בְּדֹרֹתָיו? אֶלָּה אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ. הוּא הִשְׁלִים אֶת כֻּלָּם, וְהוּא הָיָה שָׁלֵם מִכֻּלָּם. תָּמִים הָיָה – שֶׁנּוֹלַד מָהוּל, שֶׁכָּתוּב הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. בְּדֹרֹתָיו – וְלֹא בַּדּוֹרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהַבְּרִי מִמֶּנּוּ יָצְאוּ [תּוֹלָדוֹת בָּעוֹלָם].

בֹּא רְאֵה, נֹזַז רָאוּי הָיָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לִהְיוֹת בַּתֵּבָה בְּזִוּוּגוֹר אֶזֶד לְהָכְנֵס בָּהּ, וְעַד שֶׁלֹּא הִתְזַוְּגוּ כְּאֶזֶד, לֹא הָיָה הָעוֹלָם כָּרָאוּי. אַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? (שם ט) וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָל הָאָרֶץ. מַהוּ נָפְצָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד. שֶׁמִּשָּׁם נִמְצָא פָּרוּד וְהִתְפַּזְּרוּ תוֹלָדוֹת לְכָל הַצְּדָדִים וְהַכֹּל אֶזֶד כְּדַגְמָא אַזַּת. מְשׁוּם כָּךְ אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹזַז. אֵלֶּה וַדַּאי. שֶׁהַבְּרִי יְסוֹד הָעוֹלָם הוּא שֶׁעוֹשֶׂה תוֹלָדוֹת לְקַיֵּם בָּאָרֶץ. בָּא רַבִּי אַבָּא וְנָשְׁקוֹ. אָמַר, אַרְיֵה בְּכוּזוֹ נוֹקֵב סֶלַע וְשׁוֹבֵר. כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. וּבֹא וּרְאֵה, מִשְּׁעוּר הַתֵּבָה גַּם כָּךְ זֶה.

תוספתא

לָמָּה נֹזַז נֹזַז פַּעֲמַיִם? אֶלָּא כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק שֶׁבָּעוֹלָם יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי רוּזוֹת – רוּזַז אַזַּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְרוּזַז אַזַּת בָּעוֹלָם הַבָּא. וְכָךְ תִּמְצָא בְּכָל הַצַּדִּיקִים: מֹשֶׁה מֹשֶׁה, יַעֲקֹב יַעֲקֹב, אַבְרָהָם אַבְרָהָם, שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל, שֵׁם שֵׁם. פָּרַט לִיצְזוֹק שֶׁלֹּא כָתוּב בּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיִּצְזוֹק, בְּשָׁעָה שֶׁנִּקְרַב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּזַ, יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁהָיְתָה בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְכֵיוָן שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם

בָּרוּךְ מְזַוֵּיהּ הַמֵּתִים, שֶׁבָּה אֵלָיו נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. מִשּׁוּם זֶה תִּמְצָא שֶׁלֹּא יְזַוֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁמוֹ אֶלָּא עַל יְצִוָּק, מִשּׁוּם שֶׁנִּזְוַשַּׁב כְּמֵת. וְעַל זֶה רָמַז הַכָּתוּב וְאָמַר (איוב טו) הֵן בִּקְדֹשָׁיו לֹא יַאֲמִין וְגוֹ'.

דָּבָר אַוֵּר אֵלֶּה תּוֹלְדֹת, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה צַדִּיק שִׁבַּוז אוֹתוֹ פַּעֲמַיִם. תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו, אֲבָל בִּדּוֹרוֹת אֲוֵרִים אֵינוֹ נֶוְשָׁב לִכְלוּם, כְּמוֹ דּוֹרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְדוֹר מֹשֶׁה וְדוֹר דָּוִד. דָּבָר אַוֵּר, רְאֵה מֶה עָשָׂה בְּדוֹר שֶׁכֻּלָּם רְשָׁעִים, כָּל וָזֹמֶר אִלּוּ הָיָה בְּדוֹר שֶׁכֻּלָּם צַדִּיקִים. ע"כ התוספתא

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַזז, (תהלים מו) לְכוּ וֶזֱווּ מִפְעֲלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ. הַפָּסוּק הַזֶּה הֲרֵי נִתְבָּאֵר, וּבֵאֲרוּהוּ. אֲבָל לְכוּ וֶזֱווּ, מַה זֶּה וֶזֱווּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כא) וֶזֱוּת קָשָׁה הֻגַּד לִי. בְּמַעֲשָׂיו שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מִתְגַּלָּה נְבוּאָה עֶלְיוֹנָה לִבְנֵי אָדָם. אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת – שֵׁמוֹת וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם גּוֹרֵם לַכֹּל.

כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹזַז לֵאמֹר זֶה וְגוֹ', לָמָּה כָּאן לֵאמֹר? וְלָמָּה זֶה? אֶלָּא לֵאמֹר זוֹ הָאִשָּׁה. זֶה זֶה צַדִּיק. [רָמַז כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ נֹזַז, מְנוּזֶזֶת הָאָרֶץ. לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? אֶלָּא מָקוֹם זֶה קָרָא לוֹ נֹזַז, וּמִי הוּא? אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. לֵאמֹר זֶה יְנַזְּמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וְגוֹ'. עֲשֵׂה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה כְּדֻגְמָא עֶלְיוֹנָה]. [נ"א זֶה זֶה צַדִּיק, וְכֵן נֹזַז (לֵאמֹר, נֹזַז) זֶה צַדִּיק. לֵאמֹר זוֹ נְקֵבָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. אָמַר רַבִּי יִצְוָזק, לֵאמֹר זוֹ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה] [וְזֶה אֱמֶת]. כָּתוּב כָּאן זֶה יְנַזְּמֵנוּ, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה כה) זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁרְשׁוּמִים בָּרְשָׁם שֶׁל זוֹתָמֶת הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת בִּשְׁמוֹ רְשׁוּמִים, וְהוּא שָׁם שֵׁמוֹת בָּאָרֶץ כָּרָאוּי.

כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹזַז, וְכָתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לָמָּה לֹא כָּתוּב אֶת? אֶלָּא שָׁם דַּרְגָּה אַוֶּרֶת [ד"א אַזַּת] וְכָאן דַּרְגָּה אַוֶּרֶת, [נ"א אֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וָאֶרְאֶה אֶת ה'] כַּכָּתוּב (שם ו) וָאֶרְאֶה אֶת ה'. וָאֶרְאֶה ה' לֹא כָּתוּב אֶלָּא אֶת ה', גַּם כָּךְ בְּנֹזַז וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹזַז. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב – דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא מַמָּשׁ קָרְאָה לוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל כָּאן אֶת – לְהַכְלִיל אֶת הַשְּׁכִינָה [נ"א שֶׁהִיא דַּרְגָּה אַוֶּרֶת לְמַטָּה].

אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קיב) טוֹב אִישׁ חוֹנֵן וּמַלְוֶה יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. טוֹב אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קמה) טוֹב ה' לַכֹּל, וְכָתוּב (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. לַכֹּל הַזֶּה חוֹנֵן וּמַלְוֶה, לְמָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ מִשָּׁלוֹ, וְאוֹתוֹ מָקוֹם נוֹתֵן מִמֶּנּוּ. יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט – שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ דָּבָר לֹא נוֹתֵן אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ.

דָּבָר אַחֵר טוֹב אִישׁ – זֶה צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְּרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֶה נֹחַ, שֶׁכָּתוּב נֹחַ אִישׁ צַדִּיק. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, זֶה הַשַּׁבָּת שֶׁל הַשַּׁבָּת שֶׁבּוֹ פָּתַח טוֹב, שֶׁכָּתוּב (תהלים צב) טוֹב לְהוֹדוֹת לַה'.

רַבִּי זֵירָא אָמַר, הַכֹּל אָזַד, וְכֻלָּם אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. וְזֶה עֹשֶׂה תוֹלְדוֹת בָּעוֹלָם. תּוֹלְדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מִי הֵם? אֵלּוּ נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם פְּרִי מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו, מִתְעַטֵּר מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה, מִלְמַעְלָה מִמָּקוֹם שֶׁלְּעִמְקָן הַכֹּל. מִתְעַטֵּר מִלְמַטָּה בַּמֶּה? בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. וְאָז נוֹסָפִים זַיִּין מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה, וְנִכְלָל מִקּוֹם הַמְקֻדָּשׁ מִכָּל הַצְּדָדִים, וְהַבְּאֵר מִתְמַלֵּאת וְהַיָּם נִשְׁלָם, וְאָז נוֹתֵן לַכֹּל.

כָּתוּב (משלי ה) שְׁתֵה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ. לָמָּה [כָּאן] בּוֹרֶךָ בַּתְּוִזְלָה וְאַוַּר כָּךְ בְּאֵרֶךָ? שֶׁהֲרֵי בּוֹר לֹא נִקְרָא אֶלָּא רֵיק שֶׁאֵינוֹ נוֹבֵעַ. בְּאֵר – מַיִם שֶׁנּוֹבְעִים? אֶלָּא הַכֹּל מָקוֹם אָזַד הוּא. אֶלָּא מָקוֹם שֶׁהָעֲנִיִּים [נ"א שֶׁהָעָנִי] אֲזוּזִים בּוֹ נִקְרָא בּוֹר, שֶׁאֵין לוֹ מִשָּׁלוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לְתוֹכוֹ, וּמֵיהוּ? דָּלֶ"ת. אַוַּר כָּךְ נַעֲשָׂה בְּאֵר שֶׁהוּא נוֹבֵעַ וּמָלֵא [שֶׁמִּתְמַלֵּא] מִכָּל הַצְּדָדִים, וּמֵיהוּ? הֵ"א. מִתְמַלֵּאת מִלְמַעְלָה וְנוֹבַעַת מִלְמַטָּה. מִתְמַלֵּאת

מִלְמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְנוֹבַעַת מִלְמַטָּה מִנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

דָּבָר אַוֵּר, שְׁתֵּה מַיִם מִבּוֹרֶךָ – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שמואל–ב כג) מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבְּאֵר בֵּית לֶחֶם. וְנוֹזְלִים – זֶה אַבְרָהָם. מִתּוֹךְ – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. בְּאֵרֶךָ – זֶה יִצְחָק, שֶׁנִּקְרָא בְּאֵר מַיִם חַיִּים. הֲרֵי בַּפָּסוּק הַזֶּה נִמְצֵאת הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה מֵהָאָבוֹת. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הִתְחַבֵּר עִמָּם. יֵשׁ מִי שֶׁיֹּאמַר, וְנוֹזְלִים – זֶה יִצְחָק. מִתּוֹךְ – זֶה מֹשֶׁה, שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. בְּאֵרֶךָ – זֶה אַהֲרֹן, שֶׁנִּקְרָא בְּאֵר מַיִם חַיִּים, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם.

תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר אֵינָהּ אֶלָּא כַּאֲשֶׁר נִכְנֶסֶת בָּהּ רוּחַ וְשׁוֹפֶכֶת מַיִם כְּנֶגֶד הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים הַזְּכָרִיִּים. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מִעוֹרֶרֶת הִשְׁתּוֹקְקוּת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בְּרוּחַ הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּכְנָסִים בְּתוֹכָהּ, וְאָז נוֹבְעִים מַיִם מִתּוֹכָהּ כְּנֶגֶד מֵי הַזָּכָר. וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה תְּשׁוּקָה אַחַת [וַאֲגֻדָּה אַחַת] וְקִשּׁוּר אֶחָד. וְזֶהוּ רָצוֹן שֶׁל הַכֹּל וְהַטִּיּוּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַיֵּל עִם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָן תּוֹלְדוֹת גַּן הָעֵדֶן לֹא יוֹצְאִים מִצַּדִּיק אֶלָּא כְּשֶׁנִּכְנָס בַּתֵּבָה הַזּוֹ בְּזִוּוּג אֶחָד, וְהַכֹּל גְּנוּזִים בָּהּ, וְאַחַר כָּךְ יוֹצְאִים מִמֶּנָּה. גַּם כָּאן נִזַּן אִישׁ צַדִּיק לֹא הוֹצִיא תּוֹלְדוֹת לְפָרוֹת בָּעוֹלָם עַד שֶׁנִּכְנַס בַּתֵּבָה, וְהִתְכַּנְּסוּ הַכֹּל בָּהּ וְהָיוּ גְּנוּזִים בָּהּ, וְאַחַר כָּךְ יָצְאוּ מִמֶּנָּה לְפָרוֹת בָּעוֹלָם וּלְהִתְקַיֵּם בָּאָרֶץ. וְאִלְמָלֵא שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ הַתֵּבָה, לֹא הִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם. וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה – מִתּוֹךְ תֵּבָה יוֹצְאִים לְמַעְלָה, מִתּוֹךְ תֵּבָה יוֹצְאִים לְמַטָּה, זֶה כְּמוֹ זֶה. [מִתּוֹךְ] וְכָאן הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם וְלֹא מִקֹּדֶם לָזֶה, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ, וְכָתוּב וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים.

וַתִּשָּׁוֵזֶת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַתִּשָּׁוֵזֶת הָאָרֶץ, לְמָה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ וְזִטְאֵיהֶם בְּגָלוּי לְעֵינֵי הַכֹּל, אָז כָּתוּב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אֲנִי אָמַרְתִּי הַפּוּךְ. וַתִּשָּׁוֵזֶת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים –

בַּהַתְחָלָה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים, שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹשִׂים בְּגָלוּי. לִפְנֵי הָאֱלֹהִים עָשׂוּ וְלֹא לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם. וּלְבַסּוֹף עָשׂוּ בְּגָלוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס, שֶׁלֹּא הָיָה מָקוֹם בְּכָל הָאָרֶץ שֶׁלֹּא הָיָה בְּגָלוּי, וּבְגִלַּל כָּךְ אָמַר הַפָּסוּק בִּשְׁנֵי גְוָנִים.

אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ – רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, כָּל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁנּוֹלְדוּ אַחַר כָּךְ נִקְרְאוּ בְּנֵי הָאָדָם. וְלֹא לְשֶׁבַח נִקְרְאוּ כָּךְ, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁעָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ. כֵּיוָן שֶׁבָּא נֹחַ, נִקְרְאוּ בְּנֵי הָעוֹלָם עַל שֵׁם נֹחַ. תּוֹלְדֹת נֹחַ לְשֶׁבַח. שֶׁהֶעֱמִידָם בָּעוֹלָם. וְלֹא תּוֹלְדוֹת אָדָם שֶׁהֶעֱבִירָם מֵהָעוֹלָם וְגָרַם מָוֶת לְכֻלָּם.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב אַחַר כָּךְ, וַיֵּרֶד ה׳ לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם. בְּנֵי הָאָדָם כָּתוּב, וְלֹא כָּתוּב בְּנֵי נֹחַ. אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאָדָם [שֶׁזָּטָא ד״א זָטָא] לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא וְלֹא יִכְתֹּב עָלָיו הַכָּתוּב פָּסוּק זֶה.

אֶלָּא בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (משלי י) בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב. כַּאֲשֶׁר הַבֵּן טוֹב, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם זוֹכְרִים אֶת אָבִיו לְטוֹב. וּכְשֶׁהוּא רַע, כֻּלָּם זוֹכְרִים אֶת אָבִיו לְרַע. אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁחָטָא וְעָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, כְּשֶׁבָּאוּ אוֹתָם שֶׁמָּרְדוּ בְּרִבּוֹנָם מַה כָּתוּב? אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם. אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁמָּרַד בְּרִבּוֹנוֹ וְעָבַר עַל מִצְוָתוֹ, וְלָכֵן אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ. אֵלֶּה וְלֹא הָרִאשׁוֹנִים. אֵלֶּה שֶׁיָּצְאוּ וְנִכְנְסוּ לְתוֹךְ הַתֵּבָה וְהוֹצִיאוּ תּוֹלָדוֹת לְעוֹלָמִים. וְלֹא תּוֹלְדוֹת אָדָם שֶׁיָּצָא מִגַּן עֵדֶן וְלֹא הוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם.

בֹּא רְאֵה, אִלּוּ הוֹצִיא אָדָם תּוֹלָדוֹת מִגַּן עֵדֶן, לֹא הָיוּ מַשְׁמִדִים לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וְלֹא נָזוּשַׁךְ אוֹר הַלְּבָנָה לְעוֹלָמִים, וְכֻלָּם הָיוּ קַיָּמִים לְעוֹלָמִים, וַאֲפִלּוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לֹא עָמְדוּ לִפְנֵיהֶם בְּאוֹר וְזִיו וְזִכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אוֹתוֹ. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁגָּרַם הַזֹּטָא וְיָצָא מִגַּן עֵדֶן וְעָשָׂה תּוֹלָדוֹת בַּזּוּץ, לֹא הִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם וְלֹא הָיוּ כְּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכִי אֵיךְ יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת שָׁם, שֶׁהֲרֵי אִלְמָלֵא לֹא

נִמְשַׁךְ עָלָיו יֵצֶר הָרָע וְזָטָא, יִתְקַיֵּם הוּא בָּעוֹלָם לְבַדּוֹ וְלֹא יֵעָשֶׂה תּוֹלָדוֹת? כְּמוֹ זֶה אִלְמָלֵא שָׁזְטָאוּ יִשְׂרָאֵל בָּעֵגֶל וְהִמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם יֵצֶר הָרָע, לֹא יֵעָשׂוּ לְעוֹלָמִים תּוֹלָדוֹת וְלֹא יָבְאוּ דּוֹרוֹת אֲזוֹרִים לָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ, אִלְמָלֵא לֹא זָטָא אָדָם, לֹא יֵעָשֶׂה תּוֹלָדוֹת כְּמוֹ זֶה מִצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרָע, אֲבָל יֵעָשֶׂה תּוֹלָדוֹת מִצַּד שֶׁל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. שֶׁעַכְשָׁו אֵינוֹ עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת אֶלָּא מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל תּוֹלְדוֹת בְּנֵי הָאָדָם כֻּלָּם מִן הַצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרָע, לָכֵן אֵין לָהֶם קְיוּם, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהִתְקַיֵּם, שֶׁהַצַּד הָאַחֵר מְעָרֵב בָּהֶם [וְאֶפְשָׁר לָהֶם בַּצַּד הָאַחֵר].

אֲבָל אִלְמָלֵא לֹא זָטָא אָדָם וְלֹא גָּרַשׁ מִגַּן עֵדֶן, הָיָה עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת מִצַּד שֶׁל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁקְּדוֹשִׁים כְּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁזָּטָא וְהוֹלִיד בָּנִים מִזּוּהֲמַת לְבַן עֵדֶן וְלֹא זָכָה לְהוֹצִיאָם מִן הַגָּן, לֹא הִתְקַיְּמוּ אֲפָלוּ לְהִשְׁתָּרֵשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁבָּא נֹחַ, שֶׁהוּא צַדִּיק, וְנִכְנַס בַּתֵּבָה, וּמֵהַתֵּבָה יָצְאוּ כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם הִתְפַּזְּרוּ לְכָל אַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה. לָמָּה נִשְׁחָתָה? מִשּׁוּם כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח פָּסוּק וְאָמַר, (יונה ג) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם זוֹכִים וְשׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, אָז הָאָרֶץ מִתְזַוֶּגֶת וְנִמְצֵאת בָּהּ כָּל הַשְׁמָּזָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה עַל הָאָרֶץ. וְאָז הַכֹּל, עֶלְיוֹנִים וְתַזְוַהתּוֹנִים, בְּזֻוָּגָה. וּכְשֶׁבְּנֵי אָדָם מַשְׁזִיתִים דַּרְכֵיהֶם וְלֹא שׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְזוֹטְאִים לִפְנֵי רִבּוֹנָם, אָז כִּבְיָכוֹל דּוֹזִים אֶת הַשְׁכִּינָה מֵהָעוֹלָם, וְנִשְׁאֶרֶת הָאָרֶץ מְשֻׁזֶּתֶת, שֶׁהֲרֵי הַשְׁכִּינָה נִדְזֶגֶת וְלֹא שׁוֹרָה עָלֶיהָ, וְאָז הִיא נִשְׁזֶתֶת. מָה הַטַּעַם נִשְׁזֶתֶת? מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹרָה רוּזָ אַזֶרֶת עָלֶיהָ שֶׁמְּזַבֶּלֶת אֶת הָעוֹלָם. וְעַל זֶה אוֹמְרִים, שֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹתְנִים עֹז לֵאלֹהִים שֶׁמַּעֲמִידִים אֶת הָעוֹלָם. אֱלֹהִים זוּ שְׁכִינָה.

וְאִם זֹאת וְשָׁלוֹם אִם יִשְׂרָאֵל יִמָּצְאוּ רִשָּׁעִים, מַה כָּתוּב? (תהלים ו) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים וְגוֹ', מְשׁוֹם שֶׁרִשָּׁת הֵכִינוּ לְפָעָמַי. כְּפַף נַפָּשִׁי, בְּסִבַּת זְמָס וְשִׁנְאַת זְנָם. כְּרוּ לְפָנַי שׁוּחָה וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבְּדוֹר הַמַּבּוּל, שֶׁמְּשׁוֹם הֶזְמָס שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם, הָיְתָה בֵּינֵיהֶם שִׂנְאָה וְאֵיבָה.

יָכוֹל אַף בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כֵּן? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹרָה עָלֶיהָ רוּחַ אַחֶרֶת וְלֹא מְמַנָּה אַחֵר זוּלָתִי מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבַדּוֹ. בֹּא רְאֵה שֶׁאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּךְ הִיא שֶׁלֹּא שׁוֹרָה עָלֶיהָ מְמַנָּה וְלֹא שָׁלִיחַ אַחֵר פָּרֶט לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ, אֲבָל שָׁעָה אַחַת שׁוֹרָה עָלֶיהָ לְהַשְׁחִית אֶת בְּנֵי הָאָדָם. מִנַּיִן לָנוּ? מִדָּוִד, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א כא) וַיַּרְא דָּוִד אֶת מַלְאַךְ ה' וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם, וְאָז נִשְׁחֲתָה הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲפִלּוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה. כָּתוּב כָּאן מַלְאַךְ ה', וְכָתוּב שָׁם (בראשית מח) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי, וְכָתוּב וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים. הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע שׁוֹלֵט עָלֶיהָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לְטוֹב – מְשׁוֹם שֶׁלֹּא נִמְסְרָה תַּחַת שְׁאָר הַמְמֻנִּים, וְכָל דַּיָּרֵי הָעוֹלָם יִתְבַּיְּשׁוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם. לְרַע – כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמְחוּ אֵלֶּה לִשְׁלֹט עָלֶיהָ. וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (איכה א) כִּי רָאֲתָה גּוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ, וְהֲוֵרִיבוּ בֵּיתָהּ. וְאִם לֹא שׁוֹלְטִים אוֹתָם מְמֻנִּים, לֹא נֶחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ!

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ, וְכָתוּב (שם ב) עָשָׂה ה' אֲשֶׁר זָמַם. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה. נִשְׁחָתָה וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. כָּךְ גַּם (יונה ג) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כִּי שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה. שֶׁהֲרֵי אָז הָאָרֶץ קוֹרֵאת לְמַעְלָה וְעוֹלָה בַּעֲלִיָּה עֶלְיוֹנָה וּמִקַּשֶּׁטֶת פָּנֶיהָ כִּנְקֵבָה שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת אֶל הַזָּכָר, כָּךְ גַּם הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי גְּדֵלָה בָּנִים צַדִּיקִים לַמֶּלֶךְ.

וְעַכְשָׁו שֶׁלֹּא שָׁבוּ דּוֹר הַמַּבּוּל מַה כָּתוּב? וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה, כְּאִשָּׁה שֶׁנִּטְמְאָה וְהִסְתִּירָה פָּנֶיהָ מִבַּעְלָהּ. וּבְזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים זֻטְאֵי

בְּנֵי הָאָדָם בְּגָלוּי, הָאָרֶץ שָׁמָה פָּנֶיהָ כִּנְקֵבָה שֶׁאֵין לָהּ בּוּשָׁה מִכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כד) וְהָאָרֶץ זָנְפָה תַּזּוֹת יִשְׁבֶּיהָ. וְעַל זֶה וַיַּרְא כִּי נִשְׁוָתָה וַדַּאי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי הִשְׁוְזִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָלַךְ אֶל רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא זְמִיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ, הִתְקִין לוֹ שָׁטִיזַ שֶׁל כִּסּוּי בְּמוֹטוֹת שֶׁל עֵץ, וְיָשַׁב וּ. אָמַר לוֹ זְמִיו, אֶפָּשָׁר שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ זֶה שֶׁכָּתוּב (איכה ב) עָשָׂה ה׳ אֲשֶׁר זָמַם בִּצַּע אִמְרָתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה מִימֵי קֶדֶם?.

אָמַר לוֹ, הֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ הַוַּבְּרִים, בִּצַּע אִמְרָתוֹ – שֶׁקָּרַע הָאַדֶּרֶת שֶׁלּוֹ. אֲשֶׁר צִוָּה מִימֵי קֶדֶם – שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ הָאַדֶּרֶת צִוָּה מֵאוֹתָם יָמִים רִאשׁוֹנִים עֶלְיוֹנִים, וּבַיּוֹם שֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָרַע אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָאַדֶּרֶת הַזּוֹ הִיא כְּבוֹדוֹ וְתִקּוּנוֹ, וְקָרַע אוֹתָהּ.

אָמַר לוֹ, עָשָׂה ה׳ אֲשֶׁר זָמַם, וְכִי מֶלֶךְ זוֹשֵׁב [קֹדֶם] לְהָרַע לְבָנָיו עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לַזְּטֹא?! אָמַר לוֹ, (מָשָׁל) לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ כְּלִי יָקָר, וּבְכָל יוֹם הָיָה פַּוְזֵד עָלָיו שֶׁלֹּא יִשָּׁבֵר וְהָיָה מִסְתַּכֵּל בּוֹ וּמָצָא זֵן בְּעֵינָיו. לְיָמִים בָּא בְּנוֹ וְהִרְגִּיז אֶת הַמֶּלֶךְ. לָקַח הַמֶּלֶךְ אוֹתוֹ כְּלִי יָקָר וְשָׁבַר אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עָשָׂה ה׳ אֲשֶׁר זָמַם.

בֹּא רְאֵה, מִיּוֹם שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בּוֹ וְזָבִיב עָלָיו הַרְבֵּה, וְהָיָה פַּוְזֵד עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁיְּזִטְאוּ וְיִזָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְכָךְ בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה בָּא אֶצֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הָיָה לוֹבֵשׁ אוֹתָהּ אַדֶּרֶת. אַזַּר שֶׁגָּרְמוּ הַזַּטָּאִים וְהִרְגִּיזוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, נָזַּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְקָרַע אוֹתָהּ הָאַדֶּרֶת [קָרַע אוֹתָהּ הָאַדֶּרֶת וְנָזַּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ]. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב עָשָׂה ה׳ אֲשֶׁר זָמַם.

בִּצַּע אִמְרָתוֹ וְגוֹ׳ [הָאִמְרָתוֹ הַזּוֹ בַּתְּזוּלָה יְשֻׁבָּה בְּרֹאשׁ אָמִיר, וַהֲרֵי הִתְעַטְּרוּ עֲטָרָה לְרֹאשׁ וְאֵיכָן נָאָה לְפָנָיו. וְהִיא מִימֵי קֶדֶם וַדַּאי. וְאָז עַצְבוּת לְפָנָיו בְּבָתִּים הַזִּיצוֹנִים וַדַּאי, (ישעיה לג) וְהֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ זִצָּה. (שם כב)

וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא וְגוֹ'. הַיְנוּ בִּזְמַן שֶׁנִּזְדַּמֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבָל בִּזְמַן אַזֵּר אֵין זְדָוָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ זְמַן שֶׁאוֹבְדִים רִשְׁעֵי הָעוֹלָם וְאוֹתָם שֶׁהִרְגִּיזוּ לְפָנָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יא) וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה. וְכֵן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר שֶׁעוֹשֶׂה דִּין בְּרִשְׁעֵי הָעוֹלָם, זְדָוָה וְתִשְׁבַּזַּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאֵין זְדָוָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים? אֶלָּא בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים, זְדָוּת וְתִשְׁבָּזוּת לְפָנָיו עַל שֶׁנֶּאֶבְדוּ מֵהָעוֹלָם. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ כְּשֶׁמַּגִּיעַ אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִמְתִּין לָהֶם וְלֹא שָׁבוּ אֵלָיו מִזְּוַטְאֵיהֶם. אֲבָל אִם נַעֲשֶׂה בָּהֶם דִּין עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּם, [וְעַד] שֶׁלֹּא נִשְׁלָם זְטָאָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית טו) כִּי לֹא שָׁלֵם עֲוֹן הָאֱמוֹרִי עַד הֵנָּה, אָז אֵין זְדָוָה לְפָנָיו, וְרַע לְפָנָיו עַל שֶׁנֶּאֶבְדוּ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה עוֹשֶׂה בָּהֶם דִּין טֶרֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם? אֶלָּא הֵם גָּרְמוּ רַע לְעַצְמָם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה דִּין בְּטֶרֶם מַגִּיעַ זְמַנָּם, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים עִם יִשְׂרָאֵל לְהָרַע לָהֶם, וְלָכֵן עוֹשֶׂה בָּהֶם דִּין וּמְאַבְּדָם מֵהָעוֹלָם בְּלֹא הַזְּמַן. וְזֶהוּ שֶׁרַע לְפָנָיו. וְלָכֵן הִטְבִּיעַ מִצְרַיִם בַּיָּם וְהֶאֱבִיד שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל בִּימֵי יְהוֹשָׁפָט, וְכֵן כֻּלָּם, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם יִשְׂרָאֵל נֶאֶבְדוּ לִפְנֵי זְמַנָּם.

אֲבָל כְּשֶׁהֶשְׁלֵם הַזְּמַן שֶׁזִּכָּה לָהֶם וְלֹא שָׁבוּ, אָז זְדָוָה וְתִשְׁבַּזַּת לְפָנָיו עַל שֶׁאָבְדוּ מֵהָעוֹלָם, פָּרַט לַזְּמַן שֶׁזָּמַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֶשְׁלֵם הַזְּמַן שֶׁלָּהֶם שֶׁהִרְגִּיזוּ לְפָנָיו, לֹא הָיְתָה זְדָוָה לְפָנָיו. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיְתָה זְדָוָה לְפָנָיו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

כִּי לְיָמִים עוֹד שִׁבְעָה אָנֹכִי מַמְטִיר עַל הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה הַלָּלוּ, מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? אֶלָּא אַרְבָּעִים יוֹם לְהַלְקוֹת רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְכָתוּב (דברים כה) אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף, כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, לְכָל אֶזֶד עֲשָׂרָה.

מִשּׁוּם שֶׁבֵּן אָדָם נִבְרָא מֵאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וְעַל זֶה וּמָזִיתִי אֶת כָּל הַיְקוּם. וְצָרִיךְ אַרְבָּעִים לְהַלְקוֹת וְלִמְזוֹת אֶת הָעוֹלָם.

רַבִּי יְצָזוֹק הָיָה מָצוּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ פָּסוּק זֶה [שֶׁאָמְרוּ] שֶׁכָּתוּב וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. אִם בְּנֵי אָדָם זָטְאוּ – הָאָרֶץ בַּמֶּה זָטְאָה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. כְּמוֹ זֶה, (ויקרא יז) וַתִּטְמָא הָאָרֶץ וָאֶפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ. אֶלָּא בְּנֵי אָדָם זָטְאוּ. וְאִם תֹּאמַר, הָאָרֶץ בַּמֶּה? אֶלָּא עִקַּר הָאָרֶץ הֵם בְּנֵי הָאָדָם, וְהֵם מַשְׁחִיתִים אֶת הָאָרֶץ וְהִיא נִשְׁחֶתֶת, וְהַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ.

בֹּא רְאֵה, כָּל זֻטָּאֵי הָאָדָם כֻּלָּם, הַשְׁחָתָתָם תְּלוּיָה בִּתְשׁוּבָה. וְהַזֻּטָּא שֶׁכָּל שׁוֹפֶךְ זֶרַע עַל הָאָרֶץ וּמַשְׁחִית דַּרְכּוֹ וּמוֹצִיא זֶרַע עַל הָאָרֶץ – מַשְׁחִית אוֹתוֹ וּמַשְׁחִית אֶת הָאָרֶץ, וְעָלָיו כָּתוּב (ירמיה ב) נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי, וְכָתוּב בּוֹ (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע. פָּרַט לִתְשׁוּבָה גְּדוֹלָה. וְכָתוּב (בראשית לח) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה' וַיְמִיתֵהוּ ה', וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

אָמַר לוֹ, לָמָּה דָּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם בְּמַיִם וְלֹא בְּאֵשׁ וְלֹא בְּדָבָר אַזֵּר? אָמַר לוֹ, סוֹד הוּא, שֶׁהֲרֵי הֵם הִשְׁחִיתוּ דַּרְכָּם בִּשְׁבִיל שֶׁמַּיִם עֶלְיוֹנִים וּמַיִם תַּזּוֹתוֹנִים לֹא הִתְזַכְּרוּ זָכָר וּנְקֵבָה כָּרָאוּי. [וּמִי הֵם הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים? בִּינָה. וּמַיִם תַּזּוֹתוֹנִים – מַלְכוּת. ה"א עֶלְיוֹנָה ה"א תַּזּוֹתוֹנָה. וְכַאֲשֶׁר הֵם מַשְׁחִיתִים, נִסְתַּלֵּק י"ו, שֶׁהוּא זָכָר, וְנִשְׁאַר ה"א בְּה"א וּמַיִם בְּמַיִם]. מַה הֵם הִשְׁחִיתוּ דַּרְכָּם, כְּמוֹ זֶה מַיִם זְכָרִיִּים וּנְקֵבִיִּים. וְעַל זֶה נִדּוֹנוּ בְּמַיִם, בְּמַה שֶׁהֵם זָטְאוּ. וְהַמַּיִם הָיוּ רוֹתְזִים וּפוֹשְׁטִים מֵהֶם אֶת הָעוֹר, כְּמוֹ שֶׁהִשְׁחִיתוּ דַּרְכָּם בְּמַיִם רוֹתְזִים. דִּין כְּנֶגֶד דִּין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה. הֲרֵי מַיִם תַּזּוֹתוֹנִים. וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ – זֶה מַיִם עֶלְיוֹנִים. מַיִם עֶלְיוֹנִים וְתַזּוֹתוֹנִים.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְהִגִּיעוּ לְהָרִים גְּדוֹלִים, וּמָצְאוּ בֵּין הֶהָרִים עֲצָמוֹת בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מֵאוֹתָם בְּנֵי הַמַּבּוּל, וּפָסְעוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פָּסִיעוֹת בְּעֶצֶם אַחַת. תָּמְהוּ. אָמְרוּ, הַיְנוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ וְזַבֵּרינוּ שֶׁהֵם לֹא הָיוּ פְּוָזְדִים מִדִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב כא) וַיֹּאמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ. מֶה עָשׂוּ? הָיוּ סוֹתְמִים בְּרַגְלֵיהֶם אֶת מַעְיְנוֹת הַתְּהוֹם, וּמַיִם רְתוּחִים יוֹצְאִים וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד בָּהֶם, עַד שֶׁהָיוּ נִשְׁטָפִים וְנוֹפָלִים בָּאָרֶץ וּמֵתִים.

וַיּוֹלֶךְ נָזָז שְׁלֹשָׁה בָנִים וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא לְרַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וְאֹמַר לְךָ דְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְתִּי בָּזֶה. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁמַּכְנִיס לִנְקֵבָה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת [ד"א פָּרִי מֵעֶיהָ] בְּפַעַם אַחַת, וְיָצְאוּ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים. [כָּל] אֶזְוֵד נִפְרָד מֵאַחֵר בִּדְרָכָיו בְּמַעֲשָׂיו. זֶה צַדִּיק וְזֶה רָשָׁע וְזֶה בֵּינוֹנִי. אַף גַּם כָּאן שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל רוּזָז הוֹלְכִים וְשָׂטִים וְנִכְלָלִים בִּשְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת.

בֹּא רְאֵה, נְשָׁמָה יוֹצֵאת וְנִכְנֶסֶת בֵּין הָרֵי פָּרוּד, וּמִתְזַוֶּגֶת הָרוּזָז בַּנְּשָׁמָה. יוֹרֶדֶת לְמַטָּה, מִתְזַוֶּגֶת הַנְּפָשׁ בָּרוּזָז, וְכֻלָּם [הוֹלְכִים ד"א יוֹרְדִים] וּמִתְזַוְּגִים זֶה עִם זֶה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נְפָשׁ וְרוּזָז כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. הַנְּשָׁמָה שׁוֹרָה בְּדְרָכָיו שֶׁל בֶּן אָדָם, [וְזֶה] וְהוּא מָדוֹר נִסְתָּר שֶׁלֹּא נוֹדָע מְקוֹמוֹ.

בָּא בֶּן אָדָם לְהִטָּהֵר – מְסַיְּעִים לוֹ בִּנְשָׁמָה קְדוֹשָׁה וּמְטַהֲרִים אוֹתוֹ וּמְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ וְנִקְרָא קָדוֹשׁ. לֹא זָכָה וְלֹא בָא לְהִטָּהֵר – שְׁתֵּי דְּרָגוֹת פּוֹתְזוֹת, שֶׁהֵם נֶפֶשׁ וְרוּזָז בּוֹ. אֵין בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה [סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה, וְזֶה כְּפִי דַּרְכּוֹ]. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאִם יִטְמָא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. וְהַסִּיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה מְסִירִים מִמֶּנּוּ. מִכָּאן וָהָלְאָה כָּל אֶזְוֵד לְפִי דַּרְכּוֹ.

תּוֹסֶפְתָּא

קְשׁוּרִים רָמִים שֶׁל הֵיכְלֵי הַהֵיכָלוֹת [שֶׁל אוֹתוֹ צַד] אָנוּ פְּתוּזֵי עֵינַיִם, פְּתוּזֵי אָזְנַיִם. קוֹל מְהַקּוֹלוֹת יוֹרֵד מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, מְשַׁבֵּר הָרִים וּסְלָעִים. מִי הֵם שֶׁרוֹאִים וְלֹא רוֹאִים? אֲטוּמֵי אָזְנַיִם, סְתוּמֵי עֵינַיִם, לֹא רוֹאִים וְלֹא

שׁוֹמְעִים, לֹא יוֹדְעִים בַּשֵּׂכֶל, אֶזֶד שֶׁכְּלוּל בִּשְׁנַיִם בְּתוֹכָם. דּוֹוְזִים אוֹתָם הַזּוֹעָה.

הֵם נִדְבָּקִים בֵּין [ס״א בּוֹ] בְּאוֹתָם שְׁנַיִם, הָאֶזֶד אֲמַן הָאֲמָנִים לֹא שׁוֹרֶה [ס״א שָׁמִים] בְּתוֹכָם. לֹא נִכְנָסִים בֵּין סְפָרִים קְדוֹשִׁים. כָּל אֵלּוּ שֶׁל אֲמַן זֶה לֹא שׁוֹרֶה בְּתוֹכָם, לֹא נִכְתְּבוּ בְּסֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת וְנִמְוְזִים מִסֵּפֶר הַוַּיִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט) יִמָּוזוּ מִסֵּפֶר זַיִּים וְעִם צַדִּיקִים אַל יִכָּתֵבוּ.

אוֹי לָהֶם כְּשֶׁיֵּצְאוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. אוֹי לָהֶם [לְוַזַּיֵּיהֶם]. מִי יִתְבַּע אוֹתָם כַּאֲשֶׁר יִפָּסְרוּ בִּידֵי דּוֹמָה וְיִשָּׂרְפוּ בְּאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת וְלֹא יֵצְאוּ מִמֶּנָּה רַק בְּרָאשֵׁי זֶזָדִשִׁים וְשַׁבָּתוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זֶזָדֶשׁ בְּזָזְדְּשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבֹא כָל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּזָּוות לְפָנַי אָמַר ה׳. אַזַּר כָּךְ כְּרוֹז שֶׁבְּצַד צָפוֹן מַכְרִיז עֲלֵיהֶם וְאוֹמֵר, (תהלים ט) יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה וְגוֹ׳. כַּמָּה אֲגָדוֹת שֶׁל יְסוּרִים יִתְכַּנְּסוּ עֲלֵיהֶם בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים. אֵשׁ לוֹהֶטֶת בְּגֵיא בֶּן הִנּוֹם.

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם מִתְפַּקְדִים [נִשְׂרָפִים]. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹנִים בְּקוֹל רָם אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְמַלֵּא רַזְזַמִּים וְזָס עַל הַכֹּל, וְרוֹמֵז לַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל שַׁעֲרֵי הַגֵּיהִנֹּם, שֶׁשְּׁמוֹ סמריא״ל, וּשְׁלֹשָׁה מַפְתְּזוֹת בְּיָדוֹ, וּפוֹתְזוֹ שְׁלֹשָׁה שְׁעָרִים שֶׁבְּצַד הַמִּדְבָּר, וְרוֹאִים אֶת אוֹר הָעוֹלָם הַזֶּה. בָּא עָשָׁן שֶׁל אֵשׁ וְסוֹתֵם הַדְּרָכִים.

וְאָז שְׁלֹשָׁה מְמֻנִּים שֶׁתַּזַּת יְדֵיהֶם שָׁלֹשׁ מַגְּרָפוֹת, מְנַשְּׁבִים בִּידֵיהֶם וּמַזְזִירִים עָשָׁן לִמְקוֹמָם, וְנוֹתְנִים לָהֶם רְוָזָה שָׁעָה וָזוֹצִי. וְאַזַּר כָּךְ שָׁבִים לְאֵשׁ שֶׁלָּהֶם. וְכָךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם. וּבְכָל זְמַן שֶׁאוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ וְכוּ׳, מְרַוְזִים לָהֶם. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁדַּרְכָּם מְאִירָה בְּאוֹתוֹ עוֹלָם לְכָל הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) וְאֹרַזז צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם. (עד כאן התוספתא).

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בַּגֵּיהִנֹּם יֵשׁ מְדוֹרִים עַל מְדוֹרִים, שְׁנַיִם שְׁלִישִׁיִּים, עַד שֶׁבַע. וַהֲרֵי בְּאֵרוּהָ הַזְּבֵרִים. וְאַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם נִשְׁמָרִים מִזְּזָטָאי

הָרְשָׁעִים וְלֹא הוֹלְכִים בְּדַרְכֵיהֶם וְלֹא נִטְמְאִים בָּהֶם. וְכָל מִי שֶׁנִּטְמָא, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ עוֹלָם יוֹרֵד לַגֵּיהִנֹּם, וְיוֹרֵד עַד הַמָּדוֹר הַתַּזְהִתוֹן.

וּשְׁנֵי מְדוֹרִים הֵם שֶׁסְּמוּכִים זֶה עִם זֶה – שְׁאוֹל וַאֲבַדּוֹן. מִי שֶׁיּוֹרֵד לַשְּׁאוֹל, דָּנִים אוֹתוֹ שָׁם וּמְקַבֵּל עָנְשׁוֹ, וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְמָדוֹר עֶלְיוֹן אַוֵּר. וְכֵן דַּרְגָּה אַוֵּר דַּרְגָּה, עַד שֶׁהֵם מַעֲלִים אוֹתוֹ. אֲבָל מִי שֶׁיּוֹרֵד לָאֲבַדּוֹן, לֹא מַעֲלִים אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים, וְלָכֵן נִקְרָא אֲבַדּוֹן, שֶׁהֲרֵי אָבוּד הוּא מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, נֹזַז הַצַּדִּיק הָיָה מַתְרֶה בִּבְנֵי דּוֹרוֹ, וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִים לוֹ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵבִיא עֲלֵיהֶם דִּין הַגֵּיהִנֹּם. מַהוּ דִּין גֵּיהִנֹּם? אֵשׁ וְשֶׁלֶג, מַיִם וְאֵשׁ. זֶה צוֹנֵן וְזֶה רוֹתֵחַ. וְכֻלָּם נִדּוֹנוּ בְּדִין הַגֵּיהִנֹּם וְאָבְדוּ מֵהָעוֹלָם, וְאַוֵּר כָּךְ הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם כָּרָאוּי לוֹ. וְנִכְנַס נֹזַז בַּתֵּבָה וְהִכְנִיס בָּהּ כָּל מִין וּמִין [מִבְּרִיּוֹת] הָעוֹלָם. וַדַּאי נֹזַז עֵץ עֲשֵׂה פָּרִי הָיָה. וְיָצְאוּ מֵהַתֵּבָה כָּל מִינֵי הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעֵץ זֶה עוֹשֶׂה הַפְּרִי, מִתְזַוֵּג בְּעֵץ פְּרִי כָּל אוֹתָם מִינִים שֶׁלְּמַעְלָה זַיּוֹת גְּדוֹלוֹת וּקְטַנּוֹת, וְכַמָּה מִינִים כָּל מִין לְמִינוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) זַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. כְּמוֹ זֶה נֹזַז בַּתֵּבָה. וְכֻלָּם יָצְאוּ מֵהַתֵּבָה, וְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְלָכֵן נֹזַז נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה. נֹזַז נִקְרָא אִישׁ צַדִּיק. וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַמַּבּוּל הָיָה נֹזַז מַתְרֶה בָּהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִים לוֹ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁלִים הַזְּמַן שֶׁזָּכָה לָהֶם וְאָבְדוּ מֵהָעוֹלָם

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה, וַיְהִי כִּי הֵחֵל הָאָדָם לָרֹב עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנוֹת יֻלְּדוּ לָהֶם. וְהָיוּ הוֹלְכִים עֲרֻמִּים לְעֵין כֹּל. מַה כָּתוּב? (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגוֹ'. וְזֶה הָיָה יְסוֹד וְעִקָּר לְהַמְשִׁיךְ בְּזִוּוּטָאם עַד שֶׁגָּרַם לָהֶם לְהִשָּׁמֵד מֵהָעוֹלָם, וְלָכֵן נִמְשְׁכוּ אַוֵּר יֵצֶר הָרָע וּבְגָזְעוֹ וּבְשָׁרְשׁוֹ וְדָזוּ אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה מִבֵּינֵיהֶם, וְנִטְמְאוּ [נ"א וְנֶאֶבְדוּ] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

לָכֵן קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי – לְלַמֵּד קָטֵגוֹרְיָה עֲלֵיהֶם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי.

השלמה מההשמטות (סימן י)

רַבִּי זְכַרְיָה אָמַר, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְרַצָּה בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנָתַן לָהֶם תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהִזְהִיר אוֹתָם וְנָתַן לָהֶם עֵצָה לְהִשָּׁמֵר מִמַּעֲלָה וּמִמַּטָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּהֶם – רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם יוֹדְעִים לִדְרוּזוֹת מֵהֶם כָּל הַמַּקְטְרְגִים וְכָל הָרְווּזוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ זְלֶקְ גּוֹרָלוֹ וִירֻשָּׁתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) כִּי זְלֶקְ ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּיוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יוֹשְׁבִים בְּזֶשְׁבּוֹן, וְאֵין מִי שֶׁלֹּא נִכְנָס בְּזֶשְׁבּוֹן, וְסִפְרֵי זַיִּים וּמֵתִים נִפְתָּחִים בְּאוֹתוֹ יוֹם. וּבְגִלַּל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, נָתַן לָהֶם עֵצָה לְהִנָּצֵל מִכָּל הַקְּטְרוּגִים שֶׁל מַעְלָה שֶׁהֵם הִתְמַנּוּ, וְכֵן בְּכָל זְמַן שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם. בְּיוֹם זֶה מְזֻמָּנִים יִשְׂרָאֵל לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רַזְמִים, וּבַמֶּה? בַּשּׁוֹפָר, שֶׁהַקּוֹל הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵא עוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְעוֹרֵר שׁוֹפָר הָעֶלְיוֹן, אָז מִתְעוֹרְרִים רַזְמִים מִמְּקוֹמָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּקִם מִכִּסֵּא דִּין וְיוֹשֵׁב בְּכִסֵּא רַזְמִים וּמְרַזֵּם עַל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִתָּנֶת רְשׁוּת לַמְקַטְרֵג.

וְיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְשׁוּבָה וְתוֹקְעִים בַּשּׁוֹפָר [וּמְעוֹרְרִים] וּמִתְעוֹרְרִים רַזְמִים, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ קוֹל שֶׁיּוֹצֵא הוּא הִתְעוֹרְרוּת הָרַזְמִים, וְאָז הַמַּלְשִׁין לֹא יָכוֹל לַעֲמֹד לִפְנֵי כִּסֵּא הָרַזְמִים, שֶׁהֲרֵי לֹא בָּא מֵאוֹתוֹ צַד וְלֹא נִמְצָא קָטֵגוֹרְיָא.

בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁהוּא זְמַנִּיּוּת הַדִּין, וְיִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם, בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרַב מַלְשִׁין לַמִּקְדָּשׁ, נוֹתְנִים לוֹ שָׂעִיר, שֶׁבָּא מִצַּד רוּזַז הַטֻּמְאָה וְהוּא טָמֵא, וְרוּזַז טֻמְאָה נֶהֱנָה מִמֶּנּוּ. [וְהוּא] הוּא מִתְעַסֵּק בּוֹ, וְלֹא מִתְקָרֵב לַמִּקְדָּשׁ לְטַמֵּא, וְאָז הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְיִשְׂרָאֵל נִצּוֹלִים מִמֶּנּוּ.

בִּזְמַן אַזַּר, כְּשֶׁרַבִּים זְטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, הַמַּלְשִׁין הַזֶּה בִּשְׁעַת הַדִּין

מִתְעוֹרֵר עַל זַטְאֵי הָעוֹלָם, אָז הוּא בָּא, וְנִמְצֵאת הַלְשָׁנָה לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַמִּקְדָּשׁ נִטְמָא, וְכָל הַפָּנִים עֲצוּבוֹת וְנִמְצָא הַדִּין, וְעַל זֶה (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, בָּא לְפָנַי וַדַּאי, לְתִבְעַ זַטְאֵי הָעוֹלָם מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ: (ע"כ מההשמטות).

[וְזָרְנוּ לַדָּבָר הָרִאשׁוֹן. קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, בָּא לְפָנַי וַדַּאי. מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ]. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לט) הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא אֵדְעָה מֶה חָדֵל אָנִי. אָמַר דָּוִד לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שְׁנֵי קִצִּים הֵם, אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לִשְׂמֹאל, וְהֵם שְׁתֵּי דְּרָכִים לָלֶכֶת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

קֵץ לְיָמִין – שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) לְקֵץ הַיָּמִין. וְקֵץ לִשְׂמֹאל – שֶׁכָּתוּב (איוב כז) קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר [אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת. מַה זֶּה וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר? מִי הוּא הַחוֹקֵר? אֶלָּא אוֹתוֹ קֵץ לִשְׂמֹאל שֶׁמַּחֹשִׁיךְ פָּנֵי הַבְּרִיּוֹת]. מַהוּ וּלְכָל תַּכְלִית? בִּזְמַן שֶׁשָּׁרוּי הַדִּין עַל הָעוֹלָם לְהַשְׁמִיד – אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת. קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, זֶה נָחָשׁ. קֵץ כָּל בָּשָׂר, קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ, שֶׁהֲרֵי מִצַּד שֶׁל הִתּוּךְ הַזָּהָב הוּא בָּא. וּלְכָל תַּכְלִית – בִּזְמַן שֶׁדִּין שָׁרוּי עַל הָעוֹלָם, הוּא חוֹקֵר לִהְיוֹת קָטֵגוֹר לָעוֹלָם לְהַחֹשִׁיךְ פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת. קֵץ לְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכָּתוּב לְקֵץ הַיָּמִין.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָנִיֵּאל: וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ וְתָנוּחַ. אָמַר לוֹ: מְנוּחָה בָּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא? אָמַר לוֹ: בָּעוֹלָם הַהוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. (דניאל יב) [וְתַעֲמֹד לְגוֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין. אָמַר לוֹ: לְאֵיזֶה מָקוֹם, שֶׁהֲרֵי לֹא יָדַעְתִּי מַה יִּהְיֶה עָלַי בְּאוֹתוֹ עוֹלָם? אָמַר לוֹ: וְתָנוּחַ]. אָמַר לוֹ: בִּזְמַן שֶׁיָּקוּמוּ מֵהֶעָפָר, אָקוּם בֵּינֵיהֶם אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ: וְתַעֲמֹד. אָמַר לוֹ: הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁיָּקוּמוּ כִּתּוֹת כִּתּוֹת, מֵהֶם שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת וּמֵהֶם שֶׁל רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְלֹא יָדַעְתִּי עִם מִי מֵהֶם אָקוּם. אָמַר לוֹ: לְגוֹרָלְךָ. אָמַר לוֹ: הֲרֵי אָמַרְתָּ וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ. יֵשׁ קֵץ לְיָמִין וְיֵשׁ קֵץ לִשְׂמֹאל, וְלֹא יָדַעְתִּי לְאֵיזֶה קֵץ, לְקֵץ הַיָּמִין אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים? אָמַר לוֹ: לְקֵץ הַיָּמִין.

גַּם כָּאן דָּוִד אָמַר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, (תהלים לט), הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי, מַהוּ וֶזֶלֶק גּוּרָלִי. וְלֹא נָוָה דַּעְתּוֹ עַד שֶׁהִתְבַּשֵּׂר שֶׁיִּהְיֶה לְיָמִין, שֶׁכָּתוּב (שם קי) שֵׁב לִימִינִי. בֹּא רְאֵה, גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לְנָוָז, קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. מִיהוּ? זֶה הַקֵּץ שֶׁמַּוְשִׁישִׁיךְ פָּנֵי הַבְּרִיּוֹת, שֶׁהוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר, בָּא לְפָנַי. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁרִשְׁעֵי הָעוֹלָם מַקְדִּימִים ומוֹשְׁכִים אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְהַוְשִׁישׁ לָהֶם. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת, הוּא נוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה, וְלֹא נוֹטֵל עַד שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת, וְעַל זֶה בָּא לְפָנַי לִטֹּל רְשׁוּת לְהַוְשִׁישׁ פָּנֵי בְּנֵי הָעוֹלָם. וְלָכֵן וְהִנְנִי מַשְׁוִיתָם אֶת הָאָרֶץ. וְעַל זֶה עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר, כְּדֵי לְהִנָּצֵל, וְלֹא יוּכַל לִשְׁלֹט עָלֶיךָ.

בֹּא רְאֵה, שָׁנִינוּ, בְּזְמַן שֶׁיֵּשׁ מָוֶת בָּעִיר אוֹ בָּעוֹלָם [נ"א שֶׁנּוֹתְנָה רְשׁוּת לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת לְהַשְׁוִזִית] לֹא יֵרָאֶה אָדָם בַּשּׁוּק, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לַמַּשְׁוִזִית לְהַשְׁוִזִית הַכֹּל. מִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר, וְלֹא תַרְאֶה אֶת עַצְמְךָ לְפָנַי הַמַּשְׁוִזִית שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלֶיךָ.

וְאִם תֹּאמַר, מִי נָתַן כָּאן מַשְׁוִזִית, שֶׁהֲרֵי מַיִם הָיוּ וְהִתְגַּבְּרוּ?. בֹּא רְאֵה, אֵין לְךָ דִּין בָּעוֹלָם אוֹ כְּשֶׁמַּכֶּה אוֹ כְּשֶׁנִּמְסָר הָעוֹלָם בְּדִין, שֶׁלֹּא נִמְצָא אוֹתוֹ הַמַּשְׁוִזִית שֶׁהוֹלֵךְ בְּתוֹךְ אוֹתָם הַדְּיוֹנִים שֶׁנַּעֲשִׂים בָּעוֹלָם. גַּם כָּאן בַּמַּבּוּל כָּךְ הָיָה, וְהַמַּשְׁוִזִית הוֹלֵךְ בְּתוֹךְ הַמַּבּוּל. וְהוּא נִקְרָא כָּךְ, שֶׁנִּכְלָל בַּשֵּׁם הַזֶּה. וְעַל זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנָוָז לִשְׁמֹר עַצְמוֹ וְלֹא יִתָּרֶאֶה בָּעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הַתֵּבָה הַזּוֹ נִרְאֵית בְּתוֹךְ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַמַּשְׁוִזִית הוֹלֵךְ בְּתוֹכוֹ? כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִרְאִים פָּנֵי אָדָם לִפְנֵי הַמַּשְׁוִזִית, לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו. מִנַּיִן לָנוּ? מִמִּצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִמְצָא וְהוּא יָכוֹל לְהַשְׁוִזִית, וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְרָאוֹת לְפָנָיו. לָכֵן הָיָה גָּנוּז נָוָז וְכָל אֵלּוּ שֶׁעָמוּ בְּתוֹךְ הַתֵּבָה, וְהַמַּשְׁוִזִית לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. פָּגְשׁוּ בְּאוֹתָם הָרֵי אֲרָרָט. רָאוּ

רְשׁוּמִים בְּקִיעִים בַּדֶּרֶךְ שֶׁהָיוּ מִימֵי הַמַּבּוּל. אָמַר רַבִּי זְוִיָּא לְרַבִּי יוֹסֵי, הַבְּקִיעִים הָלָלוּ שֶׁהָיוּ מִימֵי הַמַּבּוּל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁאִירָם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּזֵהּ וֶּזְטֹאָם שֶׁל הָרְשָׁעִים לְפָנָיו.

שָׁכָךְ דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ – רוֹצֶה שֶׁיִּזָּכְרוּ אוֹתָם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְלֹא יִשָּׁכְחוּ זִכְרָם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת לְטוֹב. כְּמוֹ זֶה לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ – כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁכְחוּ וֶּזְטֹאָם, וּלְהַזְכִּיר עֲוֹנֹתֵיהֶם וְזִכְרוֹנָם לְרַע לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, הַיְינוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי וְגוֹ'.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (ישעיה י) צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנָיָה עֲנָתוֹת. פָּסוּק זֶה פָּרְשׁוּהוּ הַזְּבֵרִים. אֲבָל פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים – בִּתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, כָּךְ פֵּרְשׁוּהָ בַּת גַּלִּים, כַּכָּתוּב (שיר ד) גַּל נָעוּל. גַּלִּים הֵם מְאוּרוֹת שֶׁמִּתְכַּנְּסִים וְהוֹלְכִים וְנִכְנָסִים לְתוֹכָהּ וּמְמַלְּאִים אוֹתָהּ, כַּכָּתוּב (שם) שְׁלָוַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים.

הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ד) לַיִשׁ אַבֶּד מִבְּלִי טָרָף. לַיִשׁ – זָכָר. לַיְשָׁה – נְקֵבָה. לָמָּה נִקְרָא לַיִשׁ? אִם מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי ל) לַיִשׁ גִּבּוֹר בַּבְּהֵמָה, אוֹ מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב לַיִשׁ אַבֶּד מִבְּלִי טָרָף. אֶלָּא הַכֹּל הוּא לַיִשׁ, גִּבּוֹרָה תַּוְזְתּוֹנָה שֶׁבָּאָה מִגְּבוּרָה עֶלְיוֹנָה. לַיִשׁ אַבֶּד מִבְּלִי טָרָף – בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָם נְזוּלִים מִסְתַּלְּקִים וְלֹא נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ, אָז נִקְרֵאת לַיְשָׁה שֶׁאוֹבֶדֶת מִבְּלִי טָרָף, שֶׁכָּתוּב לַיִשׁ אַבֶּד מִבְּלִי טָרָף וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרָדוּ.

וּמַה שֶּׁאָמַר לַיְשָׁה, הַיְינוּ עֲנָיָה עֲנָתוֹת, עֲנִי שֶׁל עֲנִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה א) מִן הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת, וְכָתוּב (מלכים–א ב) עֲנָתֹת לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ. מַה מַּשְׁמִיעֲנוּ? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהַמֶּלֶךְ דָּוִד הָיָה קַיָּם, עָלָה אֶבְיָתָר בְּעֹשֶׁר וּבַכֹּל. אֲזַר כָּךְ אָמַר לוֹ שְׁלֹמֹה, עֲנָתֹת לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ.

לָמָּה קָרָא לוֹ שְׁלֹמֹה כָּךְ? אֶלָּא אָמַר לוֹ, בְּיָמֶיךָ הָיָה אַבָּא בְּעָנִי, וְעַכְשָׁו לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ. כְּעֵת יֵשׁ לוֹמַר, לָמָּה נִקְרָא אֶבְיָתָר עֲנָתוֹת? אִם תֹּאמַר שֶׁהָיָה מֵעֲנָתוֹת, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כב) וַיִּמָּלֵט בֵּן אֶחָד לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן

אֲזוֹטוּב וּשְׁמוֹ אֶבְיָתָר. וְהוּא מִנּוֹב הָיָה, שֶׁהֲרֵי נוֹב הָיְתָה עִיר הַכֹּהֲנִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ, הֵיאַ נוֹב הִיא עֲנָתוֹת, וְלָמָּה נִקְרֵאת עֲנָתוֹת? מִשּׁוּם שֶׁיָּרְדָה לְעָנִי וְאָבְדָה הָעִיר עַל יְדֵי שָׁאוּל וְאָבְדוּ הַכֹּהֲנִים. אֶלָּא עֲנָתוֹת כְּפָר הָיָה, וְאֵינָהּ נוֹב, וְלָכֵן קָרָא לָהּ אֶבְיָתָר עֲנָתוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאָמַר (מלכים–א ב) וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי. וְהוּא הָיָה מֵהָעִיר נוֹב, וְעַל הָעָנִי שֶׁל דָּוִד שֶׁהָיָה לוֹ בְּיָמָיו קָרָא לוֹ כָּךְ.

אָמַר רַבִּי זְעֵיָא, הָעוֹלָם הָיָה בְּעָנִי מִיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם עַל מִצְוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁבָּא נֹחַ וְהִקְרִיב קָרְבָּן וְהִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא הִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם וְלֹא יָצְאָה הָאָרֶץ מִמַּזָּהֲמַת הַנָּחָשׁ, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי וְנֶאֱזְהוּ בְּעֵץ הַחַיִּים, וְאָז הִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם.

וְאִלְמָלֵא שֶׁזָּזְרוּ יִשְׂרָאֵל וְזָטְאוּ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיוּ מֵתִים לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי נִפְסְקָה מֵהֶם זֲהֲמַת הַנָּחָשׁ. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ, אָז נִשְׁבְּרוּ אוֹתָם הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיְתָה בָּהֶם זֵרוּת שֶׁל הַכֹּל, הַחֵרוּת מֵאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ שֶׁהוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר. וּכְשֶׁקָּמוּ הַלּוּחִים לַהֲרֵג הָרֵג, אָז הִתְעוֹרֵר הַנָּחָשׁ הָרָע וְהָיָה הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם, וְלֹא יָכֹל לִשְׁלֹט בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ מְזֻדָּרְזִים כֻּלָּם בַּזְּגוֹרוֹת מְזֻיָּנוֹת, וְלֹא יָכֹל הַנָּחָשׁ לִשְׁלֹט בָּהֶם. וְכֵיוָן שֶׁאָמַר לְמֹשֶׁה (שמות לג) וְעַתָּה הוֹרֵד עֶדְיְךָ מֵעָלֶיךָ, נִתְּנָה רְשׁוּת לַנָּחָשׁ הַזֶּה לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב (שם), וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב. וַיִּתְנַצְּלוּ? וַיְנַצְּלוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא וַיִּתְנַצְּלוּ עַל יְדֵי הָאֲוִיר, מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַנָּחָשׁ לִשְׁלֹט. אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב, שֶׁקִּבְּלוּ מֵהַר חוֹרֵב כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי זְעֵיָא, חָזַר שֶׁהָיָה צַדִּיק, לָמָּה לֹא הָיָה מְבַטֵּל מָוֶת מֵהָעוֹלָם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁעֲדַיִן לֹא הִסְתַּלְּקָה הַזֻּהֲמָה מִן הָעוֹלָם. וְעוֹד, שֶׁהֵם לֹא הֶאֱמִינוּ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְכֻלָּם אֲזוּזִים בָּעֲלִים שֶׁל הָאֵילָן לְמַטָּה וּמִתְלַבְּשִׁים בְּרוּחַ טֻמְאָה. וְעוֹד הוֹסִיפוּ אַזָּר כְּךְ לַזָּטְא וְלִלְכֶּכֶת אַזָּר יֵצֶר הָרָע

כְּבָרִאשׁוֹנָה. וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא עֵץ הַחַיִּים, עֲדַיִן לֹא הוֹרִיד אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָרֶץ, וְעוֹד שֶׁהוּא מְשַׁךְ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם אַחַר כָּךְ, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָהּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ יְהוּדִי אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָאִישׁ הַזֶּה הוּא יְהוּדִי וְנִרְאֶה. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. אָמַר לָהֶם, אֲנִי שְׁלִיחַ מִצְוָה, שֶׁהֲרֵי אָנוּ גָּרִים בִּכְפָר רָאמִין, וְהִגִּיעַ זְמַן הֶחָגָג, וְאָנוּ צְרִיכִים לוֹלָב עִם הַמִּינִים שֶׁלּוֹ עִמּוֹ, וַאֲנִי הוֹלֵךְ לְקַטֵּף אוֹתָם לְמִצְוָה. הָלְכוּ כְּאֶחָד. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ יְהוּדִי, אַרְבַּעַת מִינֵי הַלּוּלָב הַלָּלוּ שֶׁבְּכֻלָּם בָּאִים לְרָצוֹת בְּעַד הָעוֹלָם [נ"א עַל הַמַּיִם], שְׁמַעְתֶּם לָמָּה אָנוּ צְרִיכִים אוֹתָם בֶּחָגָג? אָמַר לוֹ, כְּבָר הֵעִירוּ בָּזֶה הַחֲבֵרִים, אֶבָל אִם דָּבָר זָדָשׁ הוּא תַּזַּת יָדְךָ – אֱמֹר אוֹתָהּ.

אָמַר לָהֶם, וַדַּאי אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאָנוּ גָּרִים בּוֹ הוּא קָטָן, וְכֻלָּם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְיֵשׁ עָלֵינוּ תַּלְמִיד זָכֶם וּשְׁמוֹ רַבִּי יְצְחָק בַּר יוֹסֵי מְזוֹזָאָה, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם אוֹמֵר לָנוּ דִּבְרֵי תוֹרָה וְזָדָשִׁים, וְאָמַר שֶׁהֲרֵי בֶּחָגָג זְמַן הוּא לִשְׁלֹט. [יִשְׂרָאֵל שׁוֹלְטִים בְּאוֹתוֹ זְמַן וְלוּקְוִזִים לוֹלָב שֶׁמַּרְאֶה שֶׁאָנוּ נְצַוְּוִנוּ עַל כָּל אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים הֲמוֹן הָעָם וְלִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם] [אַוַּי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים בָּרוּךְ ה' שֶׁלֹּא נְתָנָנוּ טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם. וְכִי יֵשׁ שִׁנַּיִם לַמַּיִם? אֶלָּא] (שֶׁכָּל אוֹתָם גְּדוֹלִים) אוֹתָם שְׁאָר הָעַמִּים. אוֹתָם מְמַנִּים גְּדוֹלִים עַל שְׁאָר הָעַמִּים עַכּוּ"ם, וּמִתְבָּרְכִים מִצָּדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְקוֹרְאִים לָהֶם מַיִם הַזֵּידוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכד) הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים.

וּבִשְׁבִיל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם בָּאנוּ בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּאוֹתָם אַרְבָּעָה מִינֵי הַלּוּלָב לְרַצּוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [עֲלֵיהֶם] וְלִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּלְהָעִיר עָלֵינוּ מַיִם קְדוֹשִׁים לְנַסֵּךְ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

עוֹד אָמַר לָהֶם, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הִתְעוֹרְרוּת רִאשׁוֹנָה הִיא בָּעוֹלָם. מַה זֶּה הִתְעוֹרְרוּת רִאשׁוֹנָה? זֶה בֵּית דִּין הַמַּזְהִתוֹן [נ"א זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה מַמָּשׁ] שֶׁמִּתְעוֹרֵר לָדוּן אֶת הָעוֹלָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל הָעוֹלָם בְּדִין וְדָן

אֶת הָעוֹלָם.

וְשׁוֹלֵט בֵּית הַדִּין [שֶׁלְּמַטָּה] הַזֶּה לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁמְּאִירִים פָּנָיהָ, וְלֹא נִמְצָא נָזוּשׁ מַלְשִׁין בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בְּמַה שֶׁמְּבִיאִים לוֹ אוֹתוֹ הַשָּׁעִיר, שֶׁהוּא מִצַּד רוּזַז הַטֻּמְאָה כָּרָאוּי לוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּאוֹתוֹ שָׂעִיר, לֹא קָרֵב לַמִּקְדָּשׁ.

וְשָׂעִיר זֶה כְּמוֹ אוֹתוֹ שָׂעִיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁמִּתְעַסֵּק בּוֹ וּמְאִירוֹת פָּנָיהָ שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה [כָּךְ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה] [מְאִירִים] [פָּנֵי הַמִּקְדָּשׁ]. וְעַל זֶה כָּל יִשְׂרָאֵל מוּצְאִים רַוָזִמִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַוְזַטָאֵיהֶם מִתְבַּטְּלִים. וְסוֹד אֶוָזד אָמַר לָנוּ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת פָּרָט לַוְזַסִידִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים זַכָּאִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ? אָמַר לָהֶם, עֲדַיִן לֹא בָּדַקְתִּי אֶתְכֶם.

הָלְכוּ. אַוָזר כָּךְ אָמַר לָהֶם, כְּשֶׁהַלְּבָנָה מִתְקָרֶבֶת לַשֶּׁמֶשׁ, מְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צַד הַצָּפוֹן וְאוֹוזֵז בּוֹ בְּאַהֲבָה וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ אֵלָיו, וְהַדָּרוֹם מִתְעוֹרֵר מִצַּד אַוָזר, וְהַלְּבָנָה עוֹלָה וּמִתְוַזַּבֶּרֶת בַּמִּוָזרָז. וְאָז יוֹנֶקֶת מִשְּׁנֵי צְדָדִים וְנוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת בַּוָזַשַׁאי, וְאָז מִתְבָּרֶכֶת הַלְּבָנָה וּמִתְמַלֵּאת. וְכָאן מִתְקָרֶבֶת הָאִשָּׁה לְבַעְלָהּ.

כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ סוֹד דְּמוּת אֵיבְרֵי [נ״א בְּתִקּוּנֵי הָאֵיבָרִים] הָאָדָם וְתִקּוּנָיו, כָּךְ גַּם יֵשׁ [הוּא] סוֹד שֶׁל דְּמוּת אֵיבְרֵי הַנְּקֵבָה וְתִקּוּנֵי הַנְּקֵבָה, וְהַכֹּל מְפֹרָשׁ בְּתוֹכֵנוּ. כָּךְ גַּם יֵשׁ לְמַעְלָה [מִי] שֶׁאוֹוזֵז בָּהּ וּמִתְעוֹרֵר כְּנֶגֶד בְּאַהֲבָה, כָּךְ גַּם יֵשׁ לְמַטָּה סוֹד וְתִקּוּן הָאָדָם הַתַּוְזתּוֹן הָאַוָזר תַּוַזת הַלְּבָנָה [ד״א וְתִקּוּן הַנְּקֵבָה].

כְּמוֹ שֶׁזְּרוֹעַ שְׂמאל לְמַעְלָה אוֹוזֶזֶת בָּהּ וּמִתְעוֹרֵר כְּנֶגְדָּהּ בְּאַהֲבָה, כָּךְ גַּם יֵשׁ לְמַטָּה. [וְוֵי הָעֲמוּדִים כֻּלָּם עוֹמְדִים אֵיבָרִים לְהָאָוזֵז זֶה בָּזֶה וּלְהִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה צַד הַקְּדֻשָּׁה מִצַּד שֶׁל רוּזַז טֻמְאָה שֶׁהוּא סוֹד הַנָּזָשׁ שֶׁלְּמַטָּה]. נָזָשׁ זֶה הוּא זְרוֹעַ שְׂמאל שֶׁל רוּזַז הַטֻּמְאָה, וְאוֹוזֵז בּוֹ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וְקָרֵב לַלְּבָנָה וּמוֹשֵׁךְ אוֹתָהּ בֵּינֵיהֶם [נ״א בִּדְבֵקוּת] שֶׁל דְּבֵקוּת

וְנִטְמֵאת.

וְאָז יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה מַקְרִיבִים שָׂעִיר, וְאוֹתוֹ נָזָשׁ נִמְשָׁךְ אַזָּר אוֹתוֹ הַשָּׂעִיר, וְהַלְבָּנָה נִטְהֶרֶת וְעוֹלָה לְמַעְלָה וּמִתְקַשֶּׁרֶת לְמַעְלָה לְהִתְבָּרֵךְ, וּפָנֶיהָ מְאִירִים מַה שֶּׁנָּזוֹשׁ לְמַטָּה.

אָז כָּאן בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ נָזוֹשׁ הָרָע מִתְעַסֵּק בְּאוֹתוֹ שָׂעִיר, הַלְבָּנָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ וּמִתְעַסֶּקֶת [בְּיִשְׂרָאֵל] לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם סָנֵגוֹרְיָא, וְסוֹכֶכֶת עֲלֵיהֶם כְּמוֹ אֵם עַל הַבָּנִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ אוֹתָם מִלְמַעְלָה וּמְוַוזֵל לָהֶם.

אַזָּר כָּךְ כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַגִּיעִים לָזָוֹג, מְעוֹרְרִים צַד יָמִין לְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁתִּתְקַשֵּׁר בּוֹ הַלְבָּנָה וְיֵאוֹרוּ פָּנֶיהָ כָּרָאוּי. וְאָז מְזַלְּקֶת [נוֹתֶנֶת] זִלְקָ שֶׁלָּהּ בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם מְמַנִּים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בְּזִלְקָם, וְלֹא יָבֹאוּ לִינֹק וּלְהִתְקָרֵב לַצַּד שֶׁל זִלְקָ יִשְׂרָאֵל.

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה – כְּשֶׁשְּׁאָר הָעַמִּים מִתְבָּרְכִים, כֻּלָּם מִתְעַסְּקִים בִּירֻשַּׁת זִלְקָם, וְלֹא יָבֹאוּ לְהִתְעָרֵב עִם יִשְׂרָאֵל וְלַזְמֹד זִלְקָ יְרֻשָּׁתָם. וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל מוּשָׁכִים בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם מְמַנִּים, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בְּזִלְקָם וְלֹא יִתְעָרְבוּ עִמָּם.

וּכְשֶׁהַלְּבָנָה מִתְמַלֵּאת בְּרָכוֹת לְמַעְלָה כָּרָאוּי. יִשְׂרָאֵל בָּאִים וְיוֹנְקִים מִמֶּנָּה לְבַדָּם. וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. מַה זֶּה עֲצֶרֶת? כְּתַרְגּוּמוֹ כְּנִישׁוּ (הִתְכַּנְּסוּת). כָּל מַה שֶּׁכִּנְּסוּ מֵאוֹתָם בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת, לֹא יוֹנְקִים מִמֶּנָּה עַמִּים אֲזֵרִים, פָּרֵט לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם. וְלָכֵן כָּתוּב עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, לָכֶם וְלֹא לְשְׁאָר הָעַמִּים, לָכֶם וְלֹא לִשְׁאָר הַמְמֻנִּים.

וְעַל זֶה הֵם מְרֻצִּים עַל הַמַּיִם, לָתֵת לָהֶם זִלְקָ בְּרָכוֹת שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בּוֹ, וְלֹא יִתְעָרְבוּ אַזָּר כָּךְ בְּזִוְּדַוּת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיּוֹנְקִים בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת. וְעַל אוֹתוֹ יוֹם כָּתוּב דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ. שֶׁלֹּא מִתְעָרֵב אַזָּר עִמָּנוּ.

לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין אֲהוּבוֹ לִסְעוּדָה עֶלְיוֹנָה שֶׁעָשָׂה לוֹ לְיוֹם רִאשׁוֹם. אֲהוּב

הַמֶּלֶךְ הֲרֵי יוֹדֵעַ שֶׁהַמֶּלֶךְ רוֹצֶה בּוֹ. אָמַר הַמֶּלֶךְ, כְּעֵת אֲנִי רוֹצֶה לִשְׁמוֹעַ עִם אֲהוּבִי, וַאֲנִי זוֹשֵׁשׁ שֶׁכַּאֲשֶׁר אֲנִי בִּסְעוּדָה עִם אֲהוּבִי, יִכָּנְסוּ כָּל אוֹתָם פָּקִידִים מְמַנִּים וְיֵשְׁבוּ עִמָּנוּ לַשֻּׁלְחָן לִסְעֹד סְעוּדַת הַשִּׁמְחָה עִם אֲהוּבִי. מָה עָשָׂה? הִקְדִּים אוֹתוֹ אָהוּב מִינִים שֶׁל יְרָקוֹת וּבְשַׂר שְׂוָרִים וְהִקְרִיב לִפְנֵי אוֹתָם פָּקִידִים מְמַנִּים לֶאֱכֹל. אַזַּר כָּךְ יָשַׁב הַמֶּלֶךְ עִם אֲהוּבוֹ לְאוֹתָהּ הַסְּעוּדָה הָעֶלְיוֹנָה מִכָּל עִדּוּנֵי הָעוֹלָם. וּבְעוֹד שֶׁהוּא לְבַדּוֹ עִם הַמֶּלֶךְ, בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כָּל צָרְכָּיו וְנָתַן לוֹ, וְשָׂמַח הַמֶּלֶךְ עִם אֲהוּבוֹ לְבַדּוֹ, וְלֹא הִתְעָרְבוּ אֲזוֹרִים בֵּינֵיהֶם. כָּךְ יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָכֵן כָּתוּב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם.

אָמְרוּ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְיָיא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְקִין הַדֶּרֶךְ לְפָנֵינוּ. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. בָּאוּ וְנָשָׁקוּהוּ. קָרָא עָלָיו רַבִּי יוֹסֵי, (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לַעֲדֶה, יָשְׁבוּ. אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, מַה שׁוֹנָה שֶׁכָּתוּב (בראשית יט) וַה׳ הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה וְגוֹ׳, וּמַה שׁוֹנָה בַּמַּבּוּל שֶׁכָּתוּב אֱלֹהִים בְּכָל מָקוֹם, [לָמָּה] וְלֹא כָּתוּב וַה׳ [בַּכֹּל]?.

אֶלָּא שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב וַה׳ – הוּא וּבֵית דִּינוֹ. אֱלֹהִים סְתָם – דִּין לְבַדּוֹ. אֶלָּא בְּסְדֹם נַעֲשָׂה דִּין וְלֹא לְהַשְׁמִיד עוֹלָם, וְלָכֵן הוּא הִתְעָרֵב בְּדִין, אֲבָל בַּמַּבּוּל הַשְׁמַד כָּל הָעוֹלָם וְכָל אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ [בִּלְבַדּוֹ] בָּעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, [הֲרֵי] נֹחַ וּמִי שֶׁהָיָה עִמּוֹ [נִצְּלוּ – הֲרֵי] נִסְתָּר מִן הָעַיִן הָיָה, שֶׁלֹּא נִרְאָה. וְעַל זֶה כָּל מַה שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם הִשְׁמִיד אוֹתוֹ, וְעַל זֶה וַה׳ בְּגִלּוּי, וְלֹא הִשְׁמִיד הַכֹּל. אֱלֹהִים צָרִיךְ הַסְּתָרָה, וְצָרִיךְ [אָדָם] לְהִשָּׁמֵר, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל מַשְׁמִיד, וְעַל זֶה אֱלֹהִים לְבַדּוֹ הָיָה.

וְזֶה סוֹד (תהלים כט) ה׳ לַמַּבּוּל יָשָׁב. מַה זֶּה יָשָׁב? אִלְמָלֵא פָּסוּק כָּתוּב, לֹא יָכֹלְנוּ לְאָמְרוֹ. יָשַׁב לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא בָּא עִם דִּין. כָּתוּב כָּאן יָשָׁב, וְכָתוּב שָׁם (ויקרא יג) בָּדָד יֵשֵׁב לְבַדּוֹ.

וּמִשּׁוּם שֶׁנִּזַּק הָיָה נִסְתָּר מִן הָעַיִן, אַזָּר כָּךְ נַעֲשָׂה דִּין, וְהַשְׁמַד הָעוֹלָם וְנָזַק רַגְוָו, מַה כָּתוּב? וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְגוֹ'. שֶׁהַרֵי כְּשֶׁהִשְׁמִיד הָעוֹלָם, לֹא נִזְכַּר שֶׁהָיָה נִסְתָּר מֵהָעַיִן, וְסוֹד [זֶה] לָמַדְנוּ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסְתָּר וְנֶעְלָם. נֶעְלָם הוּא בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה, וְנִסְתָּר הוּא מָקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. וְלָכֵן כָּל דִּבְרֵי הָאָדָם שֶׁהֵם בַּסֵּתֶר, בְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת עָלָיו. וְכָל אוֹתָם שֶׁבַּנֶּעְלָה, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל בֵּית דִּין שׁוֹרִים עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹם בְּגָלוּי, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע עַיִן שׁוֹלֵט עָלָיו, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בָּכָה רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, שֶׁהַרֵי זְכוּתוֹ הִזְמִינָה לָנוּ בֶּהָרִים דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים כָּאֵלֶּה [עַד כָּאן]. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָאִישׁ הַזֶּה בָּא לְהוֹדִיעֵנוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתוֹ אֵלֵינוּ. כְּשֶׁבָּאוּ וְסִדְּרוּ הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, וַדַּאי שֶׁיָּפֶה אָמַר.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, בֵּן כָּל בָּשָׂר הַזֶּה נֶהֱנָה מֵאוֹתָם קָרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מַקְרִיבִים עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ, כֻּלָּם הָיוּ מְסֻפָּקִים כְּאֶחָד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וּבֹא וּרְאֵה, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים הֵם נִקְרָאִים אָדָם בְּזִוּוּג שֶׁל אוֹתָם רְצוֹנוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁעוֹלִים מִתּוֹכָם. אוֹתוֹ כֶּשֶׂב אוֹ אַיִל אוֹ אוֹתָהּ בְּהֵמָה שֶׁמַּקְרִיבִים, צָרִיךְ עַד שֶׁלֹּא תִּקָּרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ לְפָרֵשׁ עָלֶיהָ כָּל הַזְּוָטוֹת וְכָל הָרְצוֹנוֹת הָרָעִים לְהִתְוַדּוֹת עָלֶיהָ, וְאָז הַהִיא נִקְרֵאת בְּהֵמָה בַּכֹּל בְּתוֹךְ אוֹתָם זְוָטוֹת וְרָעוֹת וְהִרְהוּרִים.

כְּמוֹ הַקָּרְבָּן שֶׁל הָעֲוָאזֵל שֶׁכָּתוּב (ויקרא יו) וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' – כָּךְ גַּם כָּאן. וּכְשֶׁעוֹלֶה עַל הַמִּזְבֵּחַ מַשָּׂא עַל אָזֵד שְׂעִירִים, וְלָכֵן זֶה עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ וְזֶה עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ. זֶה בְּסוֹד אָדָם, וְזֶה בְּסוֹד בְּהֵמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'.

הַזִּוּבִּתִּין וְכָל שְׁאָר הַמְּנָזּוּת לְעוֹרֵר רוּזַּ קְדוֹשָׁה בִּרְצוֹן הַכֹּהֲנִים וְשִׁירַת הַלְוִיִּם וּבִתְפִלַּת יִשְׂרָאֵל. וּבְאוֹתוֹ עָשָׁן וְשֶׁמֶן וְקָמֵוז שֶׁעוֹלִים, מִתְרַוִּים

וּמִסְתַּפְּקִים [ס״א וּמִתְפַּשְׁטִים] כָּל שְׁאָר בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט בְּאוֹתוֹ הַדִּין שֶׁנִּמְסָר לָהֶם, וְהַכֹּל בִּזְמַן אֶזְדְּ. בֹּא רְאֵה, הַכֹּל נַעֲשָׂה בְּסוֹד הָאֱמוּנָה לְהִסְתַּפֵּק זֶה בָּזֶה וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה מִי שֶׁצָּרִיךְ עַד אֵין סוֹף.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵימוֹתִי יָדַי בִּתְפִלּוֹת לְמַעְלָה, שֶׁכְּשֶׁרָצוֹן הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה לְמַעְלָה עוֹמֵד עַל אוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁלֹּא נוֹדָע וְלֹא נִתְפָּס כְּלָל לְעוֹלָמִים, הָרֹאשׁ הַיּוֹתֵר נִסְתָּר שֶׁלְּמַעְלָה, וְאוֹתוֹ הָרֹאשׁ מוֹצִיא מַה שֶּׁמּוֹצִיא, וְלֹא יָדוּעַ, וּמֵאִיר מַה שֶּׁמֵּאִיר הַכֹּל בְּסֵתֶר.

רָצוֹן הַמְּזֻוָּשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה לְרַדֵּף אַזְרָיו וְלִהְיוֹת מוּאָר מִמֶּנּוּ. מָסָךְ אֶזְדְּ נִפְרָד. וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ מָסָךְ בִּרְדִיפַת אוֹתָהּ מְזֻוָּשָׁבָה עֶלְיוֹנָה מַגִּיעָה וְלֹא מַגִּיעָה עַד אוֹתוֹ מָסָךְ, מְאִירָה מַה שֶּׁמְּאִירָה. וְאָז אוֹתָהּ מְזֻוָּשָׁבָה עֶלְיוֹנָה מְאִירָה בְּאוֹר [בְּסֵתֶר] נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ, וְאוֹתָהּ מְזֻוָּשָׁבָה לֹא יוֹדֵעַ. וְאָז מַכֶּה אוֹר הַמְּזֻוָּשָׁבָה הַזֶּה שֶׁלֹּא נוֹדָע בְּאוֹר שֶׁל הַמָּסָךְ שֶׁעוֹמֵד, שֶׁמֵּאִיר מִמַּה שֶּׁלֹּא יָדוּעַ וְלֹא נוֹדָע וְלֹא הִתְגַּלָּה. וְאָז [נ״א זֶה] זֶה אוֹר הַמְּזֻוָּשָׁבָה שֶׁלֹּא נוֹדָע מַכֶּה בְּאוֹר שֶׁל הַמָּסָךְ, וּמֵאִירִים כְּאֶזְדְּ. וְנַעֲשִׂים תִּשְׁעָה הֵיכָלוֹת.

וְהַהֵיכָלוֹת אֵינָם אוֹרוֹת וְלֹא רוּחוֹת וְלֹא נְשָׁמוֹת, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד בָּהֶם. הָרָצוֹן שֶׁל כָּל תִּשְׁעָה הָאוֹרוֹת שֶׁעוֹמְדִים כֻּלָּם בַּמְּזֻוָּשָׁבָה, שֶׁהוּא אֶזְדְּ מֵהֶם בְּזֶשְׁבּוֹן כֻּלָּם לִרְדֹּף אַזְרֵיהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדִים בַּמְּזֻוָּשָׁבָה וְלֹא נִדְבָּקִים וְלֹא נוֹדָעִים. וְאֵלֶּה לֹא עוֹמְדִים לֹא בְּרָצוֹן וְלֹא בְּמְזֻוָּשָׁבָה עֶלְיוֹנָה [עֶלְיוֹנוֹת]. תּוֹפְסִים בָּהּ וְלֹא תּוֹפְסִים. בְּאֵלֶּה עוֹמְדִים כָּל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה וְכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת מִסּוֹד הַמְּזֻוָּשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה [שֶׁלְּמַטָּה – וּלְמַטָּה] כֻּלָּם נִקְרָאִים אֵין סוֹף. עַד כָּאן מַגִּיעִים אוֹרוֹת וְלֹא מַגִּיעִים וְלֹא נוֹדָעִים. אֵין כָּאן רָצוֹן וְלֹא מְזֻוָּשָׁבָה.

[אָז] כְּשֶׁמְּאִירָה הַמְּזֻוָּשָׁבָה וְלֹא נוֹדַעַת [יָדוּעַ] מִמִּי שֶׁמְּאִירָה, אָז מִתְלַבֶּשֶׁת וְנִסְתֶּרֶת לְתוֹךְ הַבִּינָה וּמְאִירָה לְמִי שֶׁמְּאִירָה, וְנִכְנָסִים זֶה בָּזֶה, עַד

שֶׁכֻּלָּם נִכְלָלִים כְּאֶחָד. וּבְסוֹד הַקָּרְבָּן כְּשֶׁעוֹלֶה, הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה וּמֵאִיר זֶה בָּזֶה. אָז עוֹמְדִים כֻּלָּם בַּעֲלִיָּה, וְהַמַּזְשָׁבָה מִתְעַטֶּרֶת עִם אֵין סוֹף. אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמּוֹאֶרֶת מִמֶּנּוּ הַמַּזְשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא נוֹדַעַת בָּהּ כְּלָל נִקְרָא אֵין סוֹף, וּמִמֶּנּוּ נִמְצָא וְעוֹמֵד וּמֵאִיר לְמִי שֶׁמֵּאִיר, וְעַל זֶה הַכֹּל עוֹמֵד. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, קֶרֶן כָּל בָּשָׂר הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁהַקֶּשֶׁר נִמְצָא לְמַעְלָה בְּשִׁמְוָזָה, גַּם כָּאן לְמַטָּה בְּוָזְדָוָה, וְרָצוֹן לְהִסְתַּפֵּק הַכֹּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְהָאֵם עוֹמֶדֶת עַל יִשְׂרָאֵל כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל רֹאשׁ וְזָדֵשׁ וְזָדֵשׁ כְּשֶׁמִּתְוַדֶּשֶׁת הַלְּבָנָה, נוֹתְנִים לְקֶרֶן כָּל בָּשָׂר הַזֶּה וֶזְלֶק אֶזְד יוֹתֵר עַל הַקָּרְבָּנוֹת לְהִתְעַסֵּק בּוֹ וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּוָזְלְקוֹ, וְיִהְיֶה צַד שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם כְּדֵי שֶׁיִּתְאַוְּדוּ עִם מַלְכָּם, וְזֶהוּ הַשָּׂעִיר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּוֶזְלֶק עֲשָׂו, שֶׁכָּתוּב בּוֹ שָׂעִיר, (בראשית כז) הֵן עֵשָׂו אָזִי אִישׁ שָׂעִיר. וְעַל זֶה הוּא הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּוָזְלְקוֹ, וְיִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּוָזְלְקָם, וְלָכֵן כָּתוּב (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ.

בֹּא רְאֵה, קֶרֶן כָּל בָּשָׂר הַזֶּה, כָּל רְצוֹנוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּבָשָׂר תָּמִיד, וְלָכֵן תִּקּוּן הַבָּשָׂר תָּמִיד אֵלָיו, וְלָכֵן נִקְרָא קֶרֶן כָּל בָּשָׂר. וּכְשֶׁהוּא שׁוֹלֵט, שׁוֹלֵט עַל הַגּוּף וְלֹא עַל הַנְּשָׁמָה. הַנְּשָׁמָה עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ, וְהַבָּשָׂר נִתָּן לַמָּקוֹם הַזֶּה. כְּמוֹ זֶה בְּקָרְבָּן, שֶׁהָרָצוֹן עוֹלֶה לְמָקוֹם אֶזְד, וְהַבָּשָׂר לְמָקוֹם אֶזְד.

וְהָאִישׁ שֶׁהוּא צַדִּיק, הוּא קָרְבָּן מַמָּשׁ לְכַפָּרָה, וְאַזַּר שֶׁאֵינוֹ צַדִּיק אֵינוֹ קָרְבָּן, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) כִּי לֹא לְרָצוֹן וְגוֹ'. וְעַל זֶה הַצַּדִּיקִים הֵם כַּפָּרַת הָעוֹלָם וְהֵם קָרְבָּן בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹזַ קֶרֶן כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. לִטֹּל רְשׁוּת לְהַזְשִׁיךְ פָּנַי בְּנֵי הָעוֹלָם. וְלָכֵן הִנְנִי מַשְׁזִיתָם אֶת הָאָרֶץ. [וְעַל זֶה עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר, כְּדֵי לְהִנָּצֵל בָּהּ וְלֹא יוּכַל לִשְׁלֹט עָלֶיךָ. רַבִּי זְזַיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ אָמַר אֶזְד]. כָּתוּב וַיַּעַשׂ נֹזַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּהוּ ה'.

הַשְׁלֵמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן יא)

צִוָּה ה׳. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אַשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה וְהֵם מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת. בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי מַשְׁמָע שֶׁלּוֹלֵא שֶׁנִּמְצָא נָזָז עִם הַתֵּבָה בְּהִתְוַדְּרוּת כְּאָזְוָד, לֹא הָיָה נִצָּל, [וְלָכֵן] נִסְתַּר מִן הָעַיִן בְּתוֹךְ הַתֵּבָה. קָמוּ וְהָלְכוּ. אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, כָּתוּב עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר, לְךָ וּלְעַצְמְךָ, כְּדֵי לְהִתְוַדֵּר עִמָּהּ וּלְהִנָּצֵל בָּהּ. מַה כָּתוּב? וַיַּעַשׂ נָזָז כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּהוּ וְגוֹמֵר. (ע״כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת).

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וְנָזָז בֶּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְגוֹ׳. וְכִי לָמָּה בָּא הַוָּוֹ שְׁבוֹן הַזֶּה לִמְנוֹת? אֶלָּא אִלּוּ לֹא הָיָה נָזָז בֶּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, לֹא יִכָּנֵס לַתֵּבָה וְלֹא יִתְוַדֵּר עִמָּהּ. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּלֵּם בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, אָז הִתְוַדֵּר עִמָּהּ.

וְעַל כֵּן, מִיּוֹם שֶׁהִשְׁתַּלֵּם וְזָטְאָם שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם, זָכָה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁהִשְׁתַּלֵּם נָזָז בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְנִשְׁלְמָה דַּרְגָּתוֹ כָּרָאוּי וְהָיָה צַדִּיק שָׁלֵם, וְאָז נִכְנַס לַתֵּבָה. וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

וְנָזָז בֶּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְלָכֵן לֹא נֶאֱמַר כְּבֶן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה [ד״א כְּנֶגֶד שִׁשִּׁית צְדָדֵי הָעוֹלָם]. עוֹד פָּתוּז וְאָמַר, וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מָיִם. מָה הַטַּעַם הִנְנִי כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַאֲנִי? אֶלָּא אֲנִי, אָנֹכִי, [הִנְנִי] – הַכֹּל זֶה דָּבָר אֶזְוָד.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם אֲנִי נַעֲשֶׂה גּוּף לַנְּשָׁמָה, וַדַּאי שֶׁמְּקַבֶּלֶת מִמַּה שֶּׁלְּמַעְלָה, וְלָכֵן נִרְמָז בְּאוֹת הַבְּרִית, שֶׁכָּתוּב אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתָּךְ. אֲנִי שֶׁקַּיֶּמֶת בְּגָלוּי מְזֻמָּנֶת לָדַעַת, אֲנִי כִּסֵּא לְמַה שֶּׁלְּמַעְלָה, אֲנִי שֶׁעוֹשָׂה נְקָמוֹת לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. וַאֲנִי – כּוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאָזְוָד. אַזַּר כָּךְ נִרְשָׁם לְבַדּוֹ, שֶׁהִזְדַּמֵּן לַעֲשׂוֹת דִּין. הִנְנִי. מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מָיִם.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהוּא מַיִם? אֶלָּא אֶת הַמַּבּוּל, לְרַבּוֹת מַלְאַךְ הַמָּוֶת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ מַיִם, הַמַּשְׁוְזִית [לְהַשְׁוְזִית בָּהֶם] [הָיָה] הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם לְהַשְׁמִיד בְּאוֹתָם הַמַּיִם. אֲנִי ה׳ – כָּךְ שָׁנִינוּ, נֶאֱמָן אֲנִי

לְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים וּלְהַפְרַע מֵהָרְשָׁעִים. וְלָכֵן הִבְטִיחָן לָהֶם הַפָּסוּק לַצַּדִּיקִים בַּאֲנִי, לְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב שֶׁלָּהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵים לָרְשָׁעִים לְהִפָּרַע מֵהֶם לָעוֹלָם הַבָּא בַּאֲנִי.

לְשַׁוְּזוֹת כָּל בָּשָׂר – כְּמוֹ שֶׁהָעֲמַדְנוּ, שֶׁזֶּהוּ הַמַּשְׁוְזִית שֶׁל הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות יב) וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁוְזִית לָבֹא אֶל בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף. וְזֶה הוּא לְשַׁוְּזוֹת כָּל בָּשָׂר, מִצַּד שֶׁל קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן שֶׁזִּכָּה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [ד״א וְזִכָּה לָהֶם] עַד שֶׁהִשְׁלִים נוַ לְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, אָז לְשַׁוְּזוֹת כָּל בָּשָׂר. אָמַר, כָּךְ לָמַדְנוּ מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יְצְוָק [ס״א בְּרַבִּי יוֹסֵי מְזוֹוָאֵי], שֶׁאָמַר לָנוּ, [ס״א זֶה שֶׁאָמַרְתִּי לָכֶם].

פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה לוז) אָמַרְתִּי לֹא אֶרְאֶה יָהּ יָהּ בְּאֶרֶץ הַוַּיִּים לֹא אַבִּיט אָדָם עוֹד עִם יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל. אָמַרְתִּי לֹא אֶרְאֶה יָהּ, כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה, אֶלָּא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם וְנִשְׁכַּוַת מֵהֶם רוּזַ זָכְמָה.

שֶׁכְּשֶׁאָדָם מִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹתֵן וֶשְׁבּוֹן לְרִבּוֹנוֹ מִכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּעוֹד שֶׁהוּא קַיָּם רוּזַ וְגוּף כְּאָוְזָד, וְרוֹאֶה מַה שֶּׁרוֹאֶה, עַד שֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ עוֹלָם וּפוֹגֵשׁ בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר גַּן עֵדֶן לִרְאוֹת כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁמְרוּ אֶת מִצְוֹות רִבּוֹנָם וְשָׁמְזוּ בָּהֶם.

וְכַמָּה צַדִּיקִים סְבִיב אָדָם. אֵלּוּ שֶׁנִּמְנְעוּ מִדֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם וְסָטוּ לְדֶרֶךְ גַּן הָעֵדֶן, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל. וְלֹא כָּתוּב יוֹשְׁבֵי זְלָד, כִּי אֵינָם כְּמוֹ זֶלְדָּה שֶׁגּוֹרֶרֶת וּמַנִּיזָה וְלֹא יוֹדַעַת לְמִי מַנִּיזָה, אֶלָּא יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב) זִוְדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם וְגוֹ׳, [אֶלָּא יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל] שֶׁנִּמְנְעוּ מִדֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם, וְהֻזְוְזִיקוּ בָּהֶם לְהַכְנִיסָם בְּגַן עֵדֶן.

דָּבָר אַזֵּר יוֹשְׁבֵי זְוָדֶל – אֵלּוּ בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁמָּנְעוּ עַצְמָם מֵאוֹתָם זַוָּטֵאי הָרְשָׁעִים. וּמִשּׁוּם שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן שָׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, יוֹשֵׁב [עִם] עַל אוֹתָם שֶׁנִּמְנְעוּ מִזַּוָּטֵאיהֶם וְהֵם בְּנֵי זְוָדֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לט) אֲדַבְּרָה מָה

זָדַל אֲנִי. וְלָכֵן הוּא יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר גַּן הָעֵדֶן וְשָׁמְעוֹ בַּצַּדִּיקִים שֶׁבָּאִים בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁל גַּן עֵדֶן

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, אָמַרְתִּי לֹא אֶרְאֶה יָהּ. וְכִי מִי יָכוֹל לִרְאוֹת יָהּ? אֶלָּא סוֹף הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב יָהּ בְּאֶרֶץ הַחַיִּים. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹלוֹת לִמְקוֹם צְרוֹר הַחַיִּים, שָׁם נֶהֱנִים בַּזֹּהַר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל. וְאִלּוּ לֹא הִתְלַבְּשָׁה הַנְּשָׁמָה בַּזֹּהַר שֶׁל לְבוּשׁ אַזּוֹר, לֹא תוּכַל לְהִתְקָרֵב לִרְאוֹת אֶת אוֹתוֹ הָאוֹר. וְסוֹד הַדָּבָר – כְּמוֹ שֶׁנּוֹתְנִים לַנְּשָׁמָה לְבוּשׁ שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם נוֹתְנִים לָהּ לְבוּשׁ שֶׁל זֹהַר עֶלְיוֹן לַעֲמֹד בָּהּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם וּלְהִסְתַּכֵּל בְּתוֹךְ אוֹתָהּ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה מִתּוֹךְ אוֹתָהּ אֶרֶץ הַחַיִּים.

בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה לֹא יָכֹל לְהִתְקָרֵב לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶׁהִסְתַּכֵּל אֶלָּא כְּשֶׁהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ אַזּוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר. וְתַרְגּוּם, בְּאֶמְצָעוּת הֶעָנָן. וְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ כְּמִי שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ. וְלָכֵן (שם כ) וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִים, וְכָתוּב (שם כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וְגוֹ', וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה, וְיָכֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶׁהִסְתַּכֵּל.

כְּמוֹ זֶה מִתְלַבְּשׁוֹת נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם בִּלְבוּשׁ כְּמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְנַהֵג אֶלָּא בִּלְבוּשׁ כְּמוֹ זֶה, וְעוֹמְדִים לְהִסְתַּכֵּל בָּאוֹר הַמֵּאִיר בְּאוֹתָהּ אֶרֶץ הַחַיִּים. וְזֶהוּ יָהּ יָהּ בְּאֶרֶץ הַחַיִּים, שֶׁהָיָה סָבוּר שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לְאוֹתוֹ אוֹר וּלְאוֹתָהּ הִסְתַּכְּלוּת, מִשּׁוּם שֶׁהַנָּהָר הַשּׁוֹפֵעַ מַפְסִיק אוֹתוֹ וְלֹא הוֹלִיד. לֹא אַבִּיט אָדָם עוֹד – זֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְכָל זֶה לָמָּה? כִּי אָמַר לוֹ הַנָּבִיא, כִּי מֵת אַתָּה – בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תִזְיֶה – לָעוֹלָם הַבָּא. מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁלֹּא [הָיָה] מוֹלִיד בָּנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, מְגָרְשִׁים אוֹתוֹ מִכָּל מַה שֶּׁאָמַרְנוּ, וְלֹא שׁוֹרֶה לִרְאוֹת בְּאוֹתוֹ אוֹר הַמֵּאִיר [כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לִשְׁאָר הָעַמִּים וּשְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם]. וּמַה זִּוּקָיָה

שֶׁהָיְתָה לוֹ זְכוּת אָבוֹת וְהוּא זַכַּאי צַדִּיק וְזָסִיד כָּךְ, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁאֵין לוֹ זְכוּת אָבוֹת וְזוֹטֵא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ.

הַלְבּוּשׁ הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ הוּא [הֵם] מַה שֶּׁאָמְרוּ הַזְּבֵרִים, זָלוּק שֶׁל רַבָּנָן שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בּוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי זָלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁעָנָו לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה טוֹבוֹת וְעִדּוּנִים לָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְזַכֶּה לוֹ.

וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם עַל הָאָרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (במדבר כ) הֲמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה׳ וַיִּקָּדֵשׁ בָּם. וְכִי בְּמָקוֹם אַזָּר לֹא רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה׳? מַה שׁוֹנָה כָּאן שֶׁאָמַר הֲמָּה מֵי מְרִיבָה, וְלֹא אֲזָרִים? אֶלָּא מֵי הַמְּרִיבָה הַלָּלוּ הָיוּ וַדַּאי שָׁנָתְנוּ כּוֹזָ וְזוֹזָק לְבַעֲלֵי הַדִּין לְהִתְוַזֵּק. מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ מַיִם מְתוּקִים וּמַיִם מְרִירִים. יֵשׁ מַיִם צְלוּלִים וְיֵשׁ מַיִם עֲכוּרִים. יֵשׁ מֵי שָׁלוֹם וּמֵי קְטָטָה. וְעַל זֶה, הֲמָּה מֵי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה׳, שֶׁהִמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם אֶת מֵי שֶׁלֹּא צָרִיךְ וְנִטְמְאוּ בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקָּדֵשׁ בָּם.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְזָקָיָה, אִם כָּךְ, מַה זֶּה וַיִּקָּדֵשׁ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וַיִּקָּדְשׁוּ! אֶלָּא הַדָּבָר עָלָה. וַיִּקָּדֵשׁ – נִפְגַּם מִי שֶׁלֹּא צָרִיךְ. כִּבְיָכוֹל שֶׁנִּפְגְּמָה הַלְּבָנָה. וַיִּקָּדֵשׁ אֵינוֹ לְשׁוֹן זוֹז כָּאן. וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, לְהָבִיא מַשְׁוְזִית עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהֵם נִטְמְאוּ בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא רוֹצִים לָשׁוּב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל זַזְטָאֵיהֶם בְּעוֹד שֶׁהֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁכְּשֶׁאָדָם שָׁב וּמִתְנַזֵּם עַל זֵזְטָאוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹזֵל לוֹ, וְכָל אוֹתָם שֶׁמַּזְזִיקִים בַּזַּזְטָאֵיהֶם וְלֹא רָצוּ לָשׁוּב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל [זַזְטָאִים] זַזְטָאֵיהֶם, אַזָּר כָּךְ [יִפֹּל] יִפְּלוּ לַגֵּיהִנֹּם וְלֹא יַעֲלוּ מִשָּׁם לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, מְשׁוּם שֶׁזִּזְקוּ אֶת לִבָּם כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹ שֶׁל נֹזַ וְרָצוּ לְהַרְאוֹת זֵזְטָאָם בְּגָלוּי, הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם הַדִּין בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן. אָמַר רַבִּי

יְצָוָק, אֲפִלּוּ כְּשֶׁזּוֹטֵא אָדָם בְּנִסְתָּר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַוְזָמָן. וְאִם שָׁב בֶּן הָאָדָם אֲלָיו, מְכַסֶּה עָלָיו וּמוֹזֵל לוֹ וּמְוַתֵּר לוֹ. וְאִם לֹא, הוּא מְגַלֶּה אוֹתוֹ לְעֵינֵי כֹל. מִנַּיִן לָנוּ? מִסּוֹטָה.

וְכָךְ גַּם נִמְוְזוּ הָרְשָׁעִים הַלָּלוּ מֵהָאָרֶץ בְּגָלוּי. וְאֵיךְ נִמְוְזוּ? אֶלָּא שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים מַיִם, וְהָיוּ רוֹתְזִים מֵהַתְּהוֹם, וְעוֹלִים וּמַעֲבִירִים מֵהֶם אֶת עוֹרָם. וְכֵיוָן שֶׁהָעֲבַר מֵהֶם הָעוֹר – כָּךְ גַּם הַבָּשָׂר, וְלֹא נִשְׁאֲרוּ אֶלָּא בָּעֲצָמוֹת שֶׁלָּהֶם בִּלְבַד, לְקַיֵּם אֶת מַה שֶּׁכָּתוּב וַיִּמָּוְזוּ מִן הָאָרֶץ. וְכָל אוֹתָם הָעֲצָמוֹת נִפְרְדוּ זוֹ מִזּוֹ וְלֹא נִשְׁאֲרוּ כְּאֶוָּד, וּמֵהַכֹּל הָעֲבִרוּ מֵהָעוֹלָם. רַבִּי יְצָוָק אָמַר, וַיִּמָּוְזוּ מִן הָאָרֶץ, מַה זֶּה וַיִּמָּוְזוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יִמָּוְזוּ מֵאֶרֶץ זַיִּים. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁאֵין לָהֶם תְּוִזָיָה לְעוֹלָמִים וְלֹא יָקוּמוּ בַּדִּין.

וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִכָּאן קִיּוּם הַבְּרִית לְמַעְלָה כְּקִיּוּם הַבְּרִית לְמַטָּה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אִתָּךְ. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכְּשֶׁהַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דָּבָר נִסְתָּר הוּא, כְּשֶׁהִתְעוֹרְרוּת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה כְּשֶׁהוּא מְקַנֵּא לָהּ

בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, כְּשֶׁצַּדִּיק יֵשׁ בָּעוֹלָם, מִיָּד הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ וְהַשְׁתּוֹקְקוּתָהּ בּוֹ. וְאָז הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁלְּמַעְלָה אֵלֶיהָ בְּאַהֲבָה כְּהִשְׁתּוֹקְקוּת הַזָּכָר לִנְקֵבָתוֹ כְּשֶׁהוּא מְקַנֵּא לָהּ. וְעַל זֶה, וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ. הַהִשְׁתּוֹקְקוּת מִתְעוֹרֶרֶת בִּגְלָלְךָ. כְּמוֹ זֶה (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יְצָוָק.

וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ, לִהְיוֹת אוֹת בְּרִיתִי בָּעוֹלָם, וְאַזָּר כָּךְ וּבָאתָ אֶל הַתֵּבָה. שֶׁאִלְמָלֵא אֵינוֹ צַדִּיק [בְּרִית], לֹא יִכָּנֵס לַתֵּבָה. שֶׁהֲרֵי לֹא מִתְוַזֵּבֶר לַתֵּבָה, רַק צַדִּיק. וְלָכֵן וּבָאתָ אֶל הַתֵּבָה, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּכָל זְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם יֶאֱוְזוּ בִּבְרִית זוֹ וְלֹא יַעֲזְבוּ אוֹתָהּ, אֵין עַם וְלָשׁוֹן בָּעוֹלָם שֶׁיּוּכְלוּ לְהָרַע לָהֶם. וְנִזָּז הֶוְזֵיק בִּבְרִית זוֹ וְשָׁמַר אוֹתָהּ, וְלָכֵן שָׁמַר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [וְכָל אֲשֶׁר לוֹ]. וְכָל בְּנֵי דּוֹרוֹ לֹא שָׁמְרוּ

אוֹתָהּ, וְלָכֵן הֶעֱבִיר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהָעוֹלָם. וַהֲרֵי נֶאֱמַר, בְּאוֹתוֹ זֵטֶא מַמָּשׁ שֶׁהֵם וָזָטְאוּ – בְּאוֹתוֹ גָּוֶן נִמְוְזוּ מֵהָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה מָצוּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיוּ עוֹסְקִים בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיִּרְפָּא אֶת מְזֻבַּזוּ ה' הֶהָרוּס. מַה זֶּה וַיִּרְפָּא?. בֹּא רְאֵה, בִּימֵי אֵלִיָּהוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עָזְבוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעָזְבוּ אֶת בְּרִית הַמִּילָה שֶׁלָּהֶם. כְּשֶׁבָּא אֵלִיָּהוּ וּרְאָה שֶׁעָזְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית מִילָה הַזּוֹ וְהֶעֱבִירוּ מֵהֶם אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה כָּךְ אֵלִיָּהוּ, בָּא לְתַקֵּן דָּבָר בִּמְקוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִקְרִיב דָּבָר לִמְקוֹמוֹ – הַכֹּל הִתְרַפָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּרְפָּא אֶת מְזֻבַּזוּ ה' הֶהָרוּס. זוֹ בְּרִית הַמִּילָה [שֶׁבָּא לְתַקֵּן מְזֻבַּזוּ ה' הֶהָרוּס בְּרִית הַמִּילָה] שֶׁנַּעֲזְבָה בָּעוֹלָם. וְכָתוּב (שם) וַיִּקְחוּ אֵלִיָּהוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים כְּמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְּנֵי יַעֲקֹב. זֶהוּ תִּקּוּן שֶׁל מְזֻבַּזוּ ה'.

אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר ה' אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ. מָה הַטַּעַם נִזְכַּר כָּאן יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא וַדַּאי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַדַּאי לְהִתְעַלּוֹת לְמַעְלָה וּלְהָשִׁיב אֶת בְּרִית הַמִּילָה לִמְקוֹמָהּ. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (שם יט) כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֶת מְזֻבְּזוֹתֶיךָ הָרָסוּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שָׁמְרוּ בְּרִית הַקָּדוֹשׁ, אָז עָשׂוּ קִיּוּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּכְשֶׁעָזְבוּ אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת, אָז לֹא נִמְצָא קִיּוּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְלָכֵן וַיִּרְפָּא אֶת מְזֻבַּזוּ ה' הֶהָרוּס. וְכִי זוֹ רְפוּאָה? כָּךְ זֶהוּ וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מְקַיֵּם אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָאֻמּוּנָה תְּלוּיָה בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, גַּם כָּךְ פִּנְחָס, בְּשָׁעָה שֶׁקִּנֵּא לְמַעֲשֵׂה זִמְרִי, הִתְקִין אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ בִּמְקוֹמָהּ, וְלָכֵן כָּתוּב (במדבר כה) הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁמִּשּׁוּם פִּנְחָס הָיָה? אֵיזוֹ קְטָטָה הָיְתָה לוֹ לְפִנְחָס בַּבְּרִית הַזּוֹ? אֶלָּא כָּאן נִקְשַׁר הַדָּבָר בִּמְקוֹמוֹ. הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי. וּמָה אֶתֵּן לוֹ?

שָׁלוֹם [לְהִתְוַוֵּדֵּר כָּל אֶחָד בִּמְקוֹמוֹ] לְהִתְוַוֵּדֵּר הַבְּרִית בִּמְקוֹמָהּ, וְעַל זֶה הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וּמַהוּ? שָׁלוֹם, שֶׁהוּא מָקוֹם לְהִתְוַוֵּדֵּר עִמּוֹ. מַה שֶּׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ בְּוֶוֹטְאָם – בִּגְלָלוֹ הִתְוַוֵּדֵּר בּוֹ. וְעַל זֶה, הוֹאִיל וְהוּא הִתְקִין הַדָּבָר בִּמְקוֹמוֹ, מִכָּאן וָהָלְאָה – וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַוְזָרָיו בְּרִית כְּהַנַּת עוֹלָם תַּוָּזַת אֲשֶׁר קְנָא לֵאלֹהָיו.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַנֵּא לוֹ כְּמוֹ וֶוֹטְא הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וֶוֶרֶב נֹקְמֶת נְקַם בְּרִית. וּבֹא וּרְאֵה, לֹא הֻשְׁלַם וֶוֹטְא דּוֹר הַמַּבּוּל אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁוָּוְטְאוּ בְּהַשְׁוָוֹתַת דַּרְכָּם עַל הָאָרֶץ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ וֶוּמְסִים זֶה אֶת זֶה, כַּכָּתוּב וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ וָזֶמֶס [וָוֶמֶס מֵהַכֹּל הָיָה, וְלָכֵן], וְכָתוּב כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ וָזֶמֶס מִפְּנֵיהֶם. מִכָּל מָקוֹם וַתִּשָּׁוֵוֶת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. וְהִנְנִי מַשְׁוִוֶיתָם – מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. הִנְנִי מַשְׁוִוֶיתָם בְּוֶוֹטְא הַהַשְׁוָוֹתָה.

וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא הִתְמַלְּאָה סְאָתָם אֶלָּא בְּוֶוֹטְא הֶוֶּמֶס שֶׁהָיוּ וֶוּמְסִים זֶה אֶת זֶה, שֶׁהָיוּ רָעִים לַשָּׁמַיִם וְלַבְּרִיּוֹת בֹּא רְאֵה כַּמָּה מְמַנִּים מִלְמַעְלָה שֶׁמַּפְקְדִים עַל קוֹלוֹת אֵלּוּ שֶׁמּוֹסְרִים הַדִּין עַל זַבְּרֵיהֶם עַל מַה שֶּׁעָשׂוּ לָהֶם, וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ וָזֶמֶס מִפְּנֵיהֶם. וְלָכֵן כָּתוּב וְהִנְנִי מַשְׁוִוֶיתָם אֶת הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר ה׳ לְנֹחַ בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתֶךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לָמָּה בְּכֻלָּם [אָמַר] אֱלֹהִים וְכָאן יְיָ? מַה שׁוֹנָה כָּאן שֶׁנֶּאֱמַר ה׳, הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הָרַוָּזַמִּים? אֶלָּא סוֹד הוּא שֶׁלָּמַדְנוּ – אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁתִּתְקַבֵּל אִשָּׁה אוֹרַוָּז עִמָּהּ אֶלָּא בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ.

אַף כָּךְ [גַּם נֹחַ.] נֹחַ רָצָה לְהִכָּנֵס לַתֵּבָה לְהִתְוַוֵּדֵּר עִמָּהּ, וְלֹא הָיָה [לוֹ] רָאוּי עַד שֶׁבַּעַל הַתֵּבָה יִתֵּן לוֹ רְשׁוּת לְהִכָּנֵס [עִמָּהּ], שֶׁכָּתוּב בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה. וְלָכֵן נִקְרָא כָּאן ה׳, הַבַּעַל שֶׁל הַתֵּבָה, וְאָז נִכְנַס נֹחַ וְהִתְוַוֵּדֵּר עִמָּהּ. וְכֵן לָמַדְנוּ שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאוֹרַוָּז לְהִכָּנֵס לְבַיִת אֶלָּא בִּרְשׁוּת

בַּעֲלָהּ, בַּעַל הַבַּיִת. וְהוּ שֶׁכְּתוּב אַזַּר כָּךְ וַיָּבֹא נֹזֵן וְגוֹ׳

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, כִּי אִתְּךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁלֹּא יְקַבֵּל אָדָם אוֹרְזֵן בְּבֵיתוֹ אִם הוּא זוֹשֵׁד בּוֹ שֶׁהוּא רָשָׁע, אֶלָּא אִם עוֹמֵד בְּעֵינָיו לְצַדִּיק שֶׁלֹּא זָשׁוּד בְּעֵינָיו כְּלָל. וְהוּ שֶׁכְּתוּב בֹּא אַתָּה וְכֹל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי אִתְּךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה.

וְלָמַדְנוּ, שֶׁאִם נָתַן לוֹ רְשׁוּת לְבַדּוֹ וְלֹא נָתַן רְשׁוּת לְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים עִמּוֹ, לֹא יַכְנִיס אוֹתָם לַבַּיִת. וְהוּ שֶׁכְּתוּב בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה. לְכֻלָּם נָתַן רְשׁוּת לְהִכָּנֵס. וּמִפָּסוּק הַזֶּה לָמַדְנוּ סוֹד דֶּרֶךְ אֶרֶץ. [ד״א בֹּא אַתָּה וְכֹל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה וְגוֹ׳].

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים כד) לְדָוִד מִזְמוֹר לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ. הֲרֵי שָׁנִינוּ, לְדָוִד מִזְמוֹר – שֶׁאָמַר שִׁירָה וְאַזַּר כָּךְ שָׁרְתָה עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. מִזְמוֹר לְדָוִד – שֶׁשָּׁרְתָה עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאַזַּר כָּךְ אָמַר שִׁירָה.

לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ – פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּמְלוֹאָהּ זוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים–ב ה) כִּי מָלֵא כְבוֹד ה׳ אֶת בֵּית ה׳, וְכָתוּב (שמות מ) וּכְבוֹד ה׳ מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן. לָמָּה מָלֵא וְלֹא מִלֵּא? אֶלָּא מָלֵא וַדַּאי, שֶׁהִתְמַלֵּא מֵהַכֹּל, שֶׁהִתְמַלֵּא מֵהַשָּׁמַשׁ. הַלְבָנָה שֶׁלֵּמָּה בְּכָל הַצְּדָדִים. מָלֵא מִכָּל טוּב שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ הָאוֹצָר הַזֶּה שֶׁהִתְמַלֵּא מִכָּל טוּב שֶׁל הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ. תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ – אֵלּוּ שְׁאָר הָאֲרָצוֹת.

דָּבָר אַזַּר, לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ – זוֹ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהּ. וּמְלוֹאָהּ – אֵלּוּ נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים [ד״א שֶׁכֻּלָּם מְמַלְּאִים אוֹתָהּ] מִתְמַלְּאוֹת [ד״א שֶׁמִּתְמַלְּאוֹת] מֵהֶם מִכֹּחַ עֲמוּד אָזוֹד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו. וְאִם תֹּאמַר עַל אָזוֹד עוֹמֵד.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (תהלים כד) כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ.

הִשְׁלִמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סימן מ״ז)

עַל יַמִּים יְסָדָהּ (תהלים כד) – אֵלּוּ זַכְמֵי יִשְׂרָאֵל הַגְּדוֹלִים שֶׁיִּסְּדוּ תּוֹרָה וְזָכְמָה שֶׁנִּקְרֵאת הַיָּם הַגָּדוֹל, וְכֵן הוּא אוֹמֵר, (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם. וְעַל נְהָרוֹת – אֵלּוּ הַתַּלְמִידִים שֶׁהֵם הַגְּדוֹלִים מֵהַנָּהָר, וְכֵן הָרַב גָּדוֹל מִן הַתַּלְמִידִים, וְהֵם מְזַדְּרִים אֶת הָרַב בְּקַשְׁיוֹתֵיהֶן, וְהוּא מְתָרֵץ לָהֶם כָּל הַקַּשְׁיוֹת וְאֵינוֹ מִתְרַשֵּׁל, כְּמוֹ הַנְּהָרוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִים לַיָּם וְאֵינוֹ מָלֵא, שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם. וְהָרְאָיָה – אָמְרוּ אַזְזֵרֵי כֵן, מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה׳, כִּי אֵין מַעֲשֶׂה בְּלֹא זְכְמָה, כִּי הַתַּלְמוּד מֵבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה: ע״כ מההשמטות.

כִּי הוּא, מִי הוּא? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הוּא עָשָׂנוּ, וְכָתוּב (איוב כז) כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט.

עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָ – אֵלּוּ שִׁבְעָה עַמּוּדִים שֶׁעוֹמֶדֶת הָאָרֶץ עֲלֵיהֶם וּמְמַלְּאִים אוֹתָהּ, וְהִיא מִתְמַלֵּאת מֵהֶם. אֵיךְ מִתְמַלֵּאת מֵהֶם? בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, אָז הָאָרֶץ הַזּוֹ עוֹשָׂה פֵּרוֹת וּמִתְמַלֵּאת מֵהַכֹּל.

וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, אָז כָּתוּב (שם יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁנִּשְׁקֵית מֵהַשְׁקָאָה עֶלְיוֹנָה. וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ – אוֹתוֹ הָעַמּוּד הָאָזֹד שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ לִהְיוֹת מוֹאָר מִמֶּנּוּ. וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנֶּאֱבָדִים אוֹתָם רְשָׁעִים מֵהָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [עָצוּב] [מִסְתַּכֵּל] מִשְׁתַּדֵּל עַל הָעוֹלָם וְלֹא רוֹאֶה מִי שֶׁמְּגֵן [שֶׁעוֹמֵד] עָלָיו. וְאִם תֹּאמַר הֲרֵי נֹזַ, שֶׁהָיָה לוֹ לְהָגֵן עַל [דּוֹרוֹ] עַצְמוֹ וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה. דַּיְקָא בַּדּוֹר הַזֶּה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בַּדּוֹר הַזֶּה זֶה שֶׁבַּזּוֹ שֶׁלּוֹ, שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ דּוֹר רָשָׁע, וְנִמְצָא כָּל כָּךְ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים [וַדַּאי וְלֹא בְּדוֹרוֹ, אֶלָּא] [ס״א וְזֶה שֶׁלּוֹ] וַאֲפִלּוּ בְּדוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, אֲבָל לֹא הָיָה יָכוֹל לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ עֲשָׂרָה בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח) אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה, וְלֹא נִמְצְאוּ שָׁם.

גַּם כָּאן לֹא נִמְצְאוּ עֲשָׂרָה, אֶלָּא הוּא וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו וּנְקֵבוֹתֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ עֲשָׂרָה.

סִתְרֵי תוֹרָה (בְּזוֹהַר יֶשְׁן נִמְצָא זֶה)

הִשְׁלְמָה מֵהַהַשְׁמְטוֹת (סִימָן יב)

מַה הֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנֹחַ כְּשֶׁיָּצָא מֵהַתֵּבָה וְרָאָה אֶת הָעוֹלָם חָרֵב, וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת לְפָנָיו וְאָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִקְרֵאתָ רַחוּם, הָיָה לְךָ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ וְכוּ'? הֵשִׁיבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר: רוֹעֶה שׁוֹטֶה, עַכְשָׁו אַתָּה אוֹמֵר אֶת זֶה? לָמָּה לֹא אָמַרְתָּ בְּשָׁעָה שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי וְגוֹ', וְאַחַר הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם, וְאַחַר כָּךְ עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר? כָּל זֶה הִתְעַכַּבְתִּי וְאָמַרְתִּי לְךָ כְּדֵי שֶׁתְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, וּמֵאָז שֶׁשָּׁמַעְתָּ שֶׁתִּנָּצֵל בַּתֵּבָה, לֹא נִכְנַס בִּלְבָבְךָ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל יְשׁוּב הָעוֹלָם, וְעָשִׂיתָ תֵּבָה וְנִצַּלְתָּ, וְכָעֵת, אַחַר שֶׁנֶּאֱבַד הָעוֹלָם, פָּתַחְתָּ פִּיךָ לוֹמַר לְפָנַי בַּקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים?! כֵּיוָן שֶׁרָאָה נֹחַ כָּךְ, הִקְרִיב קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת, שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיַּקָּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וְגוֹמֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֹּא רְאֵה מַה בֵּין צַדִּיקִים שֶׁהָיוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אַחַר נֹחַ וּבֵין נֹחַ. נֹחַ לֹא הֵגֵן עַל דּוֹרוֹ וְלֹא הִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם כְּאַבְרָהָם, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם (שם יז) זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה – מִיָּד נִגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר וְגוֹמֵר, וְהִרְבָּה תַּחֲנוּנִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁשָּׁאַל שֶׁאִם יִמְצָא עֲשָׂרָה צַדִּיקִים, שֶׁיְּכַפֵּר לְכָל הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם, וְזָשַׁב אַבְרָהָם שֶׁהָיוּ בָּעִיר עִם לוֹט וְאִשְׁתּוֹ וּבְנוֹתָיו עֲשָׂרָה צַדִּיקִים, וּלְפִיכָךְ לֹא הִתְפַּלֵּל.

אַחַר כָּךְ בָּא מֹשֶׁה וְהִתְפַּלֵּל וְהֵגֵן עַל דּוֹרוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שמות לב) סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ – מִיָּד עָמַד מֹשֶׁה בִּתְפִלָּה, וַיְחַל מֹשֶׁה וְגוֹמֵר, עַד שֶׁאֲחָזָתוּ זַלְחָלָה. רַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ, לֹא הִנִּיחַ מֹשֶׁה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עַד שֶׁנָּתַן נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (שם) וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִכָּאן (תהלים קו) וַיֹּאמֶר

לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְּזִזִירוּ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מָה רָאָה נָזַז שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל דּוֹרוֹ? אָמַר בְּלִבּוֹ, אוּלַי לֹא אֲמַלֵּט, שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה, כְּלוֹמַר לְפָנַי הַדּוֹר, וּלְפָיכָךְ לֹא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲפִלּוּ כָּךְ הָיָה לוֹ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹזַז לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מִי שֶׁיֹּאמַר טוֹב עַל בָּנָיו, מִנַּיִן לָנוּ? מִגִּדְעוֹן בֶּן יוֹאָשׁ, שֶׁלֹּא הָיָה צַדִּיק וְלֹא בֶּן צַדִּיק, וּמִשּׁוּם שֶׁאָמַר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שופטים ו) לֵךְ בְּכֹחֲךָ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִדְיָן. מַה זֶּה בְּכֹחֲךָ זֶה? הַטּוֹב שֶׁאָמַרְתָּ עַל בָּנַי. ע״כ מההשמטות.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, חֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם מִתְמַלֵּא בַּזַּטְאֵי בְּנֵי אָדָם וְהַדִּין יוֹצֵא – אוֹי לְאוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא נִתְפָּס בַּזַּטְאֵי הָרְשָׁעִים בַּתְּזוּלָה. אֵיךְ נִצַּל נָזַז שֶׁלֹּא נִתְפַּס בַּזַּטְאֵיהֶם? אָמַר לוֹ, חֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם מִתּוֹךְ הַתֵּבָה. וְעוֹד, שֶׁחֲרֵי הַדִּין לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה טָמִיר וְנִסְתָּר בַּתֵּבָה וְהִתְכַּסָּה מֵהָעַיִן.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּתוּב (צפניה ב) בַּקְּשׁוּ עֲדֶךְ בַּקְּשׁוּ עֲנָוָה אוּלַי תִּסָּתְרוּ בְּיוֹם אַף ה׳. וְנָזַז בִּקֵּשׁ עֲדֶךְ, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַתֵּבָה וְנִסְתַּר בְּיוֹם אַף ה׳, וְעַל זֶה הַדִּין לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט וּלְקַטְרֵג עָלָיו. כָּאן נִרְמְזוּ לְאוֹתָם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים לָדַעַת בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַהֲפוּךְ שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת כ״ב לְהַכּוֹת אֶת אוֹתָם הָרְשָׁעִים, וְעַל זֶה וַיִּמָּוְזוּ מִן הָאָרֶץ כָּתוּב. בֹּא אַתָּה וְכֹל בֵּיתֶךָ.

רַבִּי יְצוֹזָק פָּתַח, (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפָּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם [זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ] – זוֹ זְכוּת שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהוּא הַיָּמִין מִמֹּשֶׁה, תִּפְאֶרֶת שֶׁל מֹשֶׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפָּנֵיהֶם, שֶׁחֲרֵי הַזְּכוּת שֶׁל אַבְרָהָם הִיא בּוֹקַעַת מַיִם. וְכָל זֶה לָמָּה? לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם

בֹּא רְאֵה מַה בֵּין מֹשֶׁה לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא לְמשֶׁה (שמות לב) וְעַתָּה הַנִּיחָה לִי וְגוֹ', וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְגוֹ' – מִיָּד אָמַר מֹשֶׁה, וְכִי אֶעֱזֹב דִּינָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁבִילִי? כְּעֵת יֹאמְרוּ כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁאֲנִי הָרַגְתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה נָזָז.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּצִּיל אוֹתוֹ בַּתֵּבָה, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] שָׁכְתוּב וַאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם וְגוֹ', וְכָתוּב וּמָוַזְתִּי אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פָּנֵי הָאֲדָמָה וַאֲנִי הִנְנִי מֵקִים אֶת בְּרִיתִי וְגוֹ' וּבָאתָ אֶל הַתֵּבָה – כֵּיוָן שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁיִּנָּצֵל הוּא וּבָנָיו, לֹא בִּקֵּשׁ רַוָזמִים עַל הָעוֹלָם וְנֶאֱבְדוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים מֵי הַמַּבּוּל עַל שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נד) כִּי מֵי נֹזַז זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי נֹזַז.

אָמַר מֹשֶׁה, כְּעֵת יֹאמְרוּ בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁאֲנִי הָרַגְתִּי אוֹתָם מִשּׁוּם שֶׁאָמַר לִי וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל. כְּעֵת טוֹב לִי שֶׁאָמוּת וְלֹא יֵשְׁמְדוּ יִשְׂרָאֵל. מִיָּד – וַיְזַל מֹשֶׁה אֶת פָּנֵי ה' אֱלֹהָיו. בִּקֵּשׁ רַוָזמִים עֲלֵיהֶם וְעוֹרֵר רַוָזמִים עַל הָעוֹלָם.

וְאָמַר רַבִּי יְצוָזק, בַּתְּוזלָה כְּשֶׁבִּקֵּשׁ רַוָזמִים עֲלֵיהֶם מָה אָמַר? לָמָּה ה' יֶוָזרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ. וְכִי הַדָּבָר הַזֶּה אֵיךְ אָמַר אוֹתוֹ מֹשֶׁה לָמָּה, וַהֲרֵי עָבְדוּ כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיִּשְׁתַּוזַווּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה וְגוֹ', וּמֹשֶׁה אָמַר לָמָּה? אֶלָּא כָּךְ לָמְדָנוּ, מִי שֶׁמְּרַצֶּה אֶת הָאַוזָר, לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת אוֹתוֹ וַזְטָא [שֶׁהוּא] לְגָדוֹל, אֶלָּא יַקְטִין אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְאַוזָר כָּךְ יַגְדִּיל אוֹתוֹ לְפָנֵי הָאַוזָר [הָרָשָׁע], שֶׁכָּתוּב אַתֶּם וַזְטָאתֶם וַזְטָאָה גְּדֹלָה.

וְלֹא עָזַב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁמָּסַר עַצְמוֹ לְמִיתָה, שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא וַזְטָאתָם וְאִם אַיִן מְוזֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָוזַל לָהֶם, שֶׁכָּתוּב וַיִּנָּוזֶם ה' עַל הָרָעָה וְגוֹ'. וְנֹזַז לֹא עָשָׂה כֵּן, אֶלָּא רָצָה לְהִנָּצֵל, וְעָזַב אֶת כָּל הָעוֹלָם.

וּבְכָל פַּעַם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם, רוּזַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת: אוֹי שֶׁלֹּא נִמְצָא כְּמוֹ מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) וַיִּזְכֹּר יְמֵי עוֹלָם מֹשֶׁה עַמּוֹ אַיֵּה הַמַּעֲלֵם מִיָּם וְגוֹ', שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי. שֶׁהֲרֵי בַּתְּפִלָּה

הוּא הֶעֱלָה אוֹתָם מֵהַיָּם, וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם עָצְמוּ בִּתְפִלָּה עַל יִשְׂרָאֵל בַּיָּם, נִקְרָא [עַל שְׁמוֹ] הַמַּעֲלֵם מִיָּם, שֶׁהוּא הֶעֱלָה אוֹתָם מֵהַיָּם.

אַיֵּה הַשָּׁם בְּקִרְבּוֹ אֶת רוּחַ קָדְשׁוֹ – זֶהוּ מֹשֶׁה, שֶׁהִשְׁרָה שְׁכִינָה בֵּין יִשְׂרָאֵל. מוֹלִיכָם בַּתְּהוֹמוֹת – כְּשֶׁנִּבְקְעוּ הַמַּיִם וְהָלְכוּ בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם בַּיַּבָּשָׁה שֶׁקָּפְאוּ הַמַּיִם [וְהַכֹּל נֶאֱמַר עַל מֹשֶׁה] [נ"א וְעַל זֶה נִקְרָא מֹשֶׁה עִמּוֹ], מִשּׁוּם שֶׁמָּסַר עַצְמוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַף עַל גַּב שֶׁצַּדִּיק הָיָה נֹחַ, אֵינוֹ כְּדַאי [כְּדֵי] שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָגֵן עַל הָעוֹלָם בִּשְׁבִילוֹ.

בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה לֹא תָלָה הַדָּבָר בִּזְכוּתוֹ, אֶלָּא בִּזְכוּת הָאָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים, אֲבָל לְנֹחַ לֹא הָיָה לוֹ בְּמַה שֶׁיִּתְלֶה בִּזְכוּת כְּמוֹ מֹשֶׁה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְעִם כָּל זֶה, כֵּיוָן שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ, הָיָה לוֹ לְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. וְהַקָּרְבָּן שֶׁהִקְרִיב אַזַּר כָּךְ – שֶׁיַּקְרִיב אוֹתוֹ מִקֹּדֶם לָזֶה, אוּלַי יִשְׁכַּךְ הַכַּעַס מֵהָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת, שֶׁהָרֵי רִשְׁעֵי הָעוֹלָם הָיוּ מַכְעִיסִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא יַקְרִיב קָרְבָּן?! אֶלָּא וַדַּאי נֹחַ פָּחַז עַל עַצְמוֹ הָיָה בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִפָּגֵשׁ בּוֹ הַמָּוֶת בְּתוֹךְ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, שֶׁהָיָה רוֹאֶה מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים בְּכָל יוֹם וְאֵיךְ מַכְעִיסִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל יוֹם.

רַבִּי [אֶלְעָזָר פָּתַח] יִצְחָק אָמַר, כָּל בַּעַל שֶׁמִּתְרַבִּים רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, הַצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶם נִתְפָּס בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ט) וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלוּ. וְשָׁנִינוּ, אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשִׁי אֶלָּא מִמְּקֻדָּשַׁי. וְאֵיךְ הִשְׁאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת נֹחַ בֵּין כָּל אוֹתָם הָרְשָׁעִים? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם, שֶׁהָיָה צַדִּיק כָּרָאוּי.

וְעוֹד, שֶׁהוּא הִתְרָה בָּהֶם כָּל יוֹם וְיוֹם וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ, וְקִיֵּם בְּנַפְשׁוֹ אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (שם ג) וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְגוֹ', וְכָתוּב וְאַתָּה אֶת נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ. מִכָּאן שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּזְהִיר אֶת הָרָשָׁע – אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא קִבֵּל מִמֶּנּוּ, הוּא מַצִּיל אֶת עַצְמוֹ, וְאוֹתוֹ רָשָׁע נִתְפָּס בְּוַדַּאי. וְעַד כַּמָּה יַזְהִיר אוֹתוֹ? עַד שֶׁיַּכֶּה

אוֹתוֹ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזָּבְרִים.

רַבִּי יוֹסֵי הָיָה מְצוּי לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹם אֶחָד. אָמַר לוֹ, מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל זִיוּת הַבָּר וְעוֹף הַשָּׁמַיִם עִם הָרְשָׁעִים? אִם בְּנֵי הָאָדָם זָטְאוּ, בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וּשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת מָה זָטְאוּ? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי הִשְׁוִזִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ. כֻּלָּם הָיוּ מַשְׁוִזִיתִים דַּרְכֵיהֶם. עָזְבוּ אֶת מִינָם וְנִדְבְּקוּ בְּמִין אַוֵּר.

בֹּא רְאֵה, אוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם גָּרְמוּ כָּךְ לְכָל הַבְּרִיּוֹת, וְרָצוּ [לְהַשְׁכִּיוַז] לְהַכְוִוישׁ מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית, וְהֵם גָּרְמוּ לְכָל הַבְּרִיּוֹת לְהַשְׁוִזִית דַּרְכָּם כְּמוֹ שֶׁהֵם הִשְׁוִזִיתוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתֶּם רְצִיתֶם [לְהַשְׁכִּיוַז] לְהַכְוִוישׁ מַעֲשֵׂי יָדַי? אֲנִי אַשְׁלִים רְצוֹנְכֶם, וּמָזַזְתִּי אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פָּנֵי הָאֲדָמָה. אַוֵּזִיר הָעוֹלָם לְמַיִם כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּהַתְוָלָה, מַיִם בְּמַיִם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. מִכָּאן וָהָלְאָה אֶעֱשֶׂה בְּרִיּוֹת אֲוֵזרוֹת בָּעוֹלָם כָּרָאוּי.

וַיָּבֹא נָזַז וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי בָנָיו אִתּוֹ. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַזז וְאָמַר, (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה׳. כַּמָּה הֵם בְּנֵי אָדָם אֲטוּמֵי לֵב וְסִתוּמֵי עֵינַיִם שֶׁלֹּא מַשְׁגִּיזִים וְלֹא יוֹדְעִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ הֲלוֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא. אֵיךְ רוֹצִים בְּנֵי אָדָם לְהִסְתַּתֵּר מִזַּזָטְאֵיהֶם וְאוֹמְרִים מִי רוֹאֵנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ, וְכָתוּב (ישעיה כט) וְהָיָה בְּמַזְוִשָּׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם. לְאָן יֵזָזְבְאוּ מִפָּנָיו?.

לְמֶלֶךְ שֶׁבָּנָה פַּלְטֵרִין וְעָשָׂה תַּזוֹת הָאָרֶץ מְזוּזלוֹת נִסְתָּרוֹת. לְיָמִים מָרְדוּ בְּנֵי הָאַרְמוֹן בַּמֶּלֶךְ. הִקִּיף [צִעֵר] עֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ בִּגְיָסוֹת. מָה עָשׂוּ? נִכְנְסוּ וְהָזְזְבִיאוּ עַצְמָם תַּזוֹת נִקְבֵי הַמְּזוּזלוֹת. אָמַר הַמֶּלֶךְ, אֲנִי עָשִׂיתִי אוֹתָם, וּמִלְּפָנַי אַתֶּם רוֹצִים לְהִתְזוַזבֵא? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה׳? אֲנִי הוּא שֶׁעָשִׂיתִי מְזוּזלוֹת וְעָשִׂיתִי זוֹשָׁךְ וְאוֹר, וְאַתֶּם אֵיךְ תּוּכְלוּ לְהִתְזוַזבֵא מִלְּפָנַי?!

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאָדָם זוֹטֵא לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ וּמַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לְהִסְתַּתֵּר, הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בּוֹ דִּין בְּגָלוּי. וּכְשֶׁהָאָדָם מִטַּהֵר עַצְמוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַסְתִּירוֹ שֶׁלֹּא יֵרָאֶה בְּיוֹם אַף ה׳. שֶׁוַּדַּאי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לָאָדָם שֶׁלֹּא לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו הַמַּשְׁוָזִית כְּשֶׁשּׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בּוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּרְאִים לְפָנָיו, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַשְׁוָזִית.

וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל אָדָם שֶׁעֵינוֹ רָעָה – עֵין הַמַּשְׁוָזִית שׁוֹרָה עָלָיו. וְהוּא נִקְרָא מַשְׁוָזִית הָעוֹלָם. וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ וְלֹא לְהִתְקָרֵב אֵלָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנָּזֵק [לְפָנָיו], וְאָסוּר לְקָרֵב אֵלָיו בְּהִתְגַּלּוּת. וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מֵאִישׁ רַע עַיִן, וּמִלְפָנָיו מַלְאַךְ הַמָּוֶת עַל אַוָּזַת כַּמָּה וְכַמָּה.

[וְעַל זֶה] מַה כָּתוּב בְּבִלְעָם? (במדבר כד) וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן. שֶׁעַיִן רָעָה הָיְתָה לוֹ, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בּוֹ, הָיָה מַמְשִׁיךְ עָלָיו אֶת רוּזַז הַמַּשְׁוָזִית. וְלָכֵן רָצָה לְהִסְתַּכֵּל בְּיִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהַשְׁמִיד בְּכָל מָקוֹם שֶׁעֵינָיו הָיוּ מִסְתַּכְּלוֹת. מַה כָּתוּב? וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו. שֶׁזָּקַף עַיִן אַוָּזַת וְהִנְמִיךְ עַיִן אַוָּזַת כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל עַל יִשְׂרָאֵל בְּעַיִן רָעָה.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו. וְרָאָה שֶׁהַשְּׁכִינָה מְכַסָּה עֲלֵיהֶם וְרוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם מִתַּקֶּנֶת בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים תַּזּוּתֶיהָ, וְאֵין יְכוֹלוֹת עֵינָיו לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם. אָמַר, אֵיךְ אוּכַל לָהֶם, שֶׁהֲרֵי רוּזַז קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם וּמְכַסָּה אוֹתָם בִּכְנָפֶיהָ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ. מִי יְקִימֶנּוּ מֵעֲלֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלּוּ וְתִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם הָעַיִן.

וְעַל זֶה רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכַסּוֹת אֶת נוּזַז, לְהִסְתַּתֵּר מֵהָעַיִן, שֶׁלֹּא תּוּכַל רוּזַז הַטֻּמְאָה לִשְׁלֹט עָלָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵשְׁוָזוּת, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וַיָּבֹא נוּזַז, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְהִסְתַּתֵּר מֵהָעַיִן. מִפָּנֵי מִי הַמַּבּוּל, [שֶׁהֲרֵי] הַמַּיִם דָּוְזָקוּ אוֹתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רָאָה מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁהָיָה בָּא [אֵלָיו] וְלָכֵן נִכְנַס לַתֵּבָה וְנִשְׁמַר בָּהּ שְׁנַיִם עָשָׂר זֶדָשִׁים [שֶׁל הַשָּׁנָה]. וְלָמָּה שְׁנַיִם עָשָׂר זֶדָשִׁים? נָזוֹלְקוּ בָּהּ רַבִּי יְצָזָק וְרַבִּי יְהוּדָה. הָאֶזֶד אָמַר שְׁנַיִם עָשָׂר זֶדָשׁ שֶׁכָּךְ הוּא דִּין הָרְשָׁעִים. וְאֶזֶד אָמַר לְהַשְׁלִים צַדִּיק [נ״א צָרִיךְ] שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה דְּרֻגּוֹת וּשְׁאָר הַדְּרֻגּוֹת

שֶׁהָיוּ רְאוּיִים לָצֵאת מֵהַתֵּבָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שִׁשָּׁה וְזָדָשִׁים הֵם בְּמַיִם וְשִׁשָּׁה וְזָדָשִׁים בְּאֵשׁ, וַהֲרֵי כָּאן הָיוּ מַיִם, וְלָמָּה שְׁנֵים עָשָׂר וְזָדָשִׁים? אָמַר [לוֹ] רַבִּי יוֹסֵי, בִּשְׁנֵי דִינֵי הַגֵּיהִנֹּם נִדּוֹנוּ – בְּמַיִם וְאֵשׁ. בְּמַיִם – שֶׁהַמַּיִם שָׁיְרְדוּ עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה הָיוּ צוֹנְנִים כַּשֶּׁלֶג. וּבְאֵשׁ – שֶׁהַמַּיִם שֶׁיָּצְאוּ מִלְמַטָּה הָיוּ רוֹתְחִים כָּאֵשׁ. וְעַל זֶה בְּדִין הַגֵּיהִנֹּם נִדּוֹנוּ – בְּאֵשׁ וּמַיִם [וְלָכֵן שְׁנֵים עָשָׂר וְזָדָשׁ הָיוּ. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דִּין הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם הֵם שְׁנֵים עָשָׂר וְזָדָשִׁים. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְעַל זֶה כָּל אוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם נִדּוֹנִים בִּשְׁנֵי דִינִים הַלָּלוּ – בְּמַיִם וְאֵשׁ] עַד שֶׁהַשְּׁמִדּוּ מִן הָעוֹלָם. וְנִזַּז הָיָה מִסְתַּתֵּר בַּתֵּבָה וְהִתְכַּסָּה מִן הָעַיִן וְהַמַּשְׁוִזִּית וְלֹא קָרַב אֵלָיו, וְהַתֵּבָה הָיְתָה שָׂטָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ.

אַרְבָּעִים יוֹם לָקוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְכָל שְׁאָר הַזְּמַן נִמְוְזוּ מֵהָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּמָּוְזוּ מִן הָאָרֶץ. אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם רְשָׁעִים, שֶׁהֲרֵי לֹא יָקוּמוּ לִזְיוּת בָּעוֹלָם לַעֲמֹד בְּדִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּמָּוְזוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ט) שְׁמָם מָוַזְתָּ לְעוֹלָם וָעֶד. שֶׁאֲפִלּוּ לַעֲמֹד בְּדִין לֹא יָקוּמוּ.

וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שם נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ. אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים שֶׁזּוֹטְאִים וּמַרְגִּיזִים אֶת רִבּוֹנָם בְּכָל יוֹם, וּבַזְּטָאֵיהֶם הוֹזִים אֶת הַשְּׁכִינָה מִן הָאָרֶץ, וְגוֹרְמִים שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וְהַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת אֱלֹהִים, וְעָלֶיהָ כָּתוּב רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּבָה, שֶׁהָזוּ אוֹתָהּ הַזּוּזוֹת. וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ, שֶׁלֹּא שׁוֹרָה בָּעוֹלָם וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁהִיא מִסְתַּלֶּקֶת מֵהָעוֹלָם, הֲרֵי אֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם, וְאָז הַדִּין שׁוֹלֵט [הַדִּין] עָלָיו. וּכְשֶׁיִּמָּוְזוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם וְיִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ [מֵהָעוֹלָם], הַשְּׁכִינָה מַזְזִירָה אֶת מְדוֹרָהּ לָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, אִם כָּךְ, הֲרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְוְזוּ הָרְשָׁעִים שֶׁהָיוּ

בְּאוֹתוֹ זְמַן, אָז לָמָּה לֹא זָזְרָה הַשְּׁכִינָה לִמְקוֹמָהּ כְּבַתְּזִלָּה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ בָּהּ שְׁאָר צַדִּיקֵי הָעוֹלָם, אֶלָּא [אֲבָל] בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָלְכוּ, יָרְדָה וְשָׁמָּה אֶת מְדוֹרָהּ עִמָּהֶם. וּמָה בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה אַזֶּרֶת לֹא נִפְרְדָה מֵהֶם – כָּל שֶׁכֵּן אִם נִשְׁאֲרוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

וַהֲרֵי אָמַרְנוּ. בְּכָל הַזְּטָאִים שֶׁל רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, דּוֹוְזִים אֶת הַשְּׁכִינָה. אֲזַד מֵהֶם מִי שֶׁמַּשְׁוְזִית דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְלָכֵן לֹא רוֹאָה פָּנֵי שְׁכִינָה וְלֹא נִכְנָס לַפָּלְטֵרִין. וְעַל זֶה כָּתוּב עַל אֵלֶּה וַיִּמָּזוּ מִן הָאָרֶץ, שֶׁנִּמְזוּ מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיוֹת הַמֵּתִים, כָּל אוֹתָם מֵתִים שֶׁיִּמָּצְאוּ בַּזּוּץ בִּשְׁאָר אַרְצוֹת נָכְרִיוֹת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִבְרָא לָהֶם גּוּפֵיהֶם [נ״א יַעֲמִידֵם בְּגוּפָם] כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי עֶצֶם אַזַּת שְׁנִשְׁאֶרֶת בָּאָדָם תַּזַּת הָאָרֶץ, אוֹתָהּ עֶצֶם תֵּעָשֶׂה כַּשְּׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה, וְעָלֶיהָ יִבְנֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל הַגּוּף.

וְלֹא יִתֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָהֶם נְשָׁמוֹת אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל לז) הִנֵּה אֲנִי פֹּתֵזַ אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם וְהַעֲלֵיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל. שֶׁיִּתְגַּלְגְּלוּ תַּזַּת הָאָרֶץ. וְאַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? וְנָתַתִּי רוּזִי בָּכֶם וּזְזִיתֶם וְגוֹ׳, שֶׁהֲרֵי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יְקַבְּלוּ נְשָׁמוֹת כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם, פָּרָט לְאֵלּוּ [דּוֹר הַמַּבּוּל] שֶׁנִּטְמְאוּ וְטִמְּאוּ אֶת הָאָרֶץ. בְּאֵלֶּה כָּתוּב וַיִּמָּזוּ מִן הָאָרֶץ, דַּוְקָא מִן הָאָרֶץ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִקְשׁוּ וְנָזְלְקוּ הָרְאשׁוֹנִים עַל זֶה. וַיִּמָּזוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט) יִמָּזוּ מִסֵּפֶר זַזִּיִּים.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי שֶׁאֵין לָהֶם זְזֶלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב וַיִּמָּזוּ מִן הָאָרֶץ, וְכָתוּב לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. אֲבָל יָקוּמוּ בְּדִין. וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְזַזֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לַזְּרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם. וְהַמַּזְלֶקֶת בָּזֶה. אֲבָל הַכֹּל כְּפִי שֶׁבֵּאַרְתִּי הַזְּבָרִים.

וַיִּמָּזוּ אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. רַבִּי אַבָּא אָמַר, [אֶת כָּל] – לְכְלֹל כָּל אוֹתָם שַׁלִּיטִים שֶׁשּׁוֹלְטִים הַמְּמֻנִּים עַל הָאָרֶץ, וְזֶהוּ הַיְקוּם אֲשֶׁר

עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין בִּבְנֵי הָעוֹלָם, מַעֲבִיר אֶת אוֹתָם הַשַּׁלִּיטִים הַמְמֻנִּים עֲלֵיהֶם בַּהַתְזָלָה, וְאַזַּר כְּךָ אֶת אוֹתָם שֶׁיּוֹשְׁבִים תַּזַּת כַּנְפֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה׳ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם, וְאַזַּר כָּךְ – עַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה.

וְאֵיךְ מְעֻבָּרִים מִלְפָנָיו? אֶלָּא מַעֲבִיר אוֹתָם בְּאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא אֵל קַנָּא. אֵשׁ [הוּא] שֶׁאוֹכֶלֶת אֵשׁ. אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד מֵעֲלֵיהֶם [נ״א עוֹבֵר] בְּאֵשׁ. וְאוֹתָם שֶׁיּוֹשְׁבִים תַּזַּתֵיהֶם בְּמַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ וַיְמַזֵּז אֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְאַזַּר כָּךְ מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּזוּ מִן הָאָרֶץ, כָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה. וַיִּשָּׁאֵר אַךְ נֹחַ – אַךְ לְמַעֲטֹ. שֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ בָּעוֹלָם רַק נֹחַ וּמִי שֶׁעִמּוֹ בַּתֵּבָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שֶׁהָיָה זוֹגֵר, שֶׁהִכִּישׁוֹ אַרְיֵה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת כָּל הַחַיָּה וְאֶת כָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה. רַבִּי זְוִיָּא פָּתַח, (משלי כב) עָרוּם רָעָה רָעָה וְנִסְתָּר. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל נֹחַ שֶׁנִּכְנַס לַתֵּבָה וְהִסְתַּתֵּר בָּהּ, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַתֵּבָה בִּזְמַן שֶׁהַמַּיִם דָּוְקוּ אוֹתוֹ. וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִכְנַס לַתֵּבָה, רָאָה אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁהוֹלֵךְ בֵּינֵיהֶם וּמַקִּיף אוֹתָם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ, נִכְנַס לַתֵּבָה וְהִסְתַּתֵּר בְּתוֹכָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר. רָאָה רָעָה – זֶהוּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְנִסְתַּר מִלְּפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִפְּנֵי מֵי הַמַּבּוּל.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, עָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר, [לֹא כָתוּב וַיִּסָּתֵר] זָזַר עַל מַה שֶׁנֶּאֱמַר, בִּזְמַן שֶׁהַמָּוֶת שָׁרוּי בָּעוֹלָם, בֶּן אָדָם זָכָם יִסְתַּתֵּר וְלֹא יַעֲמֹד בַּזּוּץ וְלֹא יִתְרָאֶה לִפְנֵי הַמַּשְׁחִית, מִשּׁוּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה לוֹ הָרְשׁוּת, הוּא יַשְׁחִית אֶת כָּל אוֹתָם שֶׁנִּמְצָאִים לְפָנָיו וְעוֹבְרִים לְפָנָיו גָּלוּי. וְסוֹף הַפָּסוּק – וּפְתָאִים עָבְרוּ וְנֶעֱנָשׁוּ. עָבְרוּ לְפָנָיו וְהִתְרָאוּ לְפָנָיו, וְנֶעֱנָשׁוּ.

דָּבָר אַזַּר עָבְרוּ – עָבְרוּ עַל מִצְוָה זוֹ [נ״א שֶׁל רִבּוֹנָם] וְנֶעֱנָשׁוּ. דָּבָר אַזַּר עָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר – זֶה נֹחַ. וּפְתָאִים עָבְרוּ וְנֶעֱנָשׁוּ – אֵלּוּ בְּנֵי דּוֹרוֹ

[וְנֶעֱנָשׁוּ]. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּתֵּר וְהִשְׁתַּהָה עִם כָּל אוֹתוֹ זְמַן, אַזַּר כָּךְ וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, [וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ] בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין נַעֲשָׂה, לֹא כָתוּב בּוֹ זְכִירָה. כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה [בּוֹ] הַדִּין וְנֶאֱבְדוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, אָז כָּתוּב בּוֹ זְכִירָה. שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר הַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, לֹא נִמְצֵאת הִתְזַבְּרוּת, וְהַמּוֹשְׁוִזִית שָׁרוּי עַל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁעָבַר הַדִּין וְשָׁכַךְ הָרֹגֶז, שָׁב הַכֹּל לִמְקוֹמוֹ, וְלָכֵן כָּתוּב כָּאן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ, שֶׁבּוֹ שׁוֹרֶה זָכוּר, שֶׁנֹּחַ אִישׁ צַדִּיק כָּתוּב בּוֹ.

כָּתוּב (תהלים פט) אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגֵאוּת הַיָּם בְּשׂוֹא גַּלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם. בְּשָׁעָה שֶׁהַיָּם קוֹפֵץ בְּגַלָּיו וְהַתְּהוֹמוֹת עוֹלִים וְיוֹרְדִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ זוּט אֶחָד מִצַּד הַיָּמִין וּמוֹשֵׁךְ אֶת גַּלָּיו וְשׁוֹכֵךְ זַעְפּוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתוֹ.

יוֹנָה יָרַד לַיָּם וְהִזְדַּמֵּן לוֹ אוֹתוֹ הַדָּג וּבָלַע אוֹתוֹ, אֵיךְ לֹא יָצְאָה נְשָׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ וְלֹא פָּרְזָה מִיָּד? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט בְּאוֹתָהּ גֵּאוּת שֶׁל הַיָּם, וְאוֹתָהּ גֵּאוּת הַיָּם הִיא זוּט אֶחָד שֶׁל הַשְּׂמְאל שֶׁמַּעֲלֶה אֶת הַיָּם לְמַעְלָה, וּבוֹ הוּא מִתְעַלָּה. וְאִם לֹא אוֹתוֹ הַזּוּט שֶׁמַּגִּיעַ אֵלָיו מִצַּד הַיָּמִין, לֹא יַעֲלֶה לְעוֹלָמִים. שֶׁכַּאֲשֶׁר [שֶׁכֵּיוָן] שֶׁאוֹתוֹ הַזּוּט יוֹרֵד לַיָּם, וְהַיָּם אוֹזֵז בּוֹ, אָז מִתְעוֹרְרִים הַגַּלִּים וְשׁוֹאֲגִים לִטְרֹף טָרֶף, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵשִׁיב אוֹתוֹ [אוֹתָם] לְאָזוֹר וְשָׁבִים לִמְקוֹמָם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּשׂוֹא גַּלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם. תְּשַׁבְּחֵם אֶת אוֹתָם גַּלֵּי הַיָּם. תְּשַׁבְּחֵם – תְּשַׁבֵּר אוֹתָם לַזָּזוֹר לִמְקוֹמָם. דָּבָר אַזּוֹר, תְּשַׁבְּחֵם מַמָּשׁ. שֶׁבַּזּוּ הוּא לָהֶם מִשּׁוּם שֶׁעוֹלִים לִרְאוֹת בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת. מִכָּאן, כָּל מִי שֶׁנִּכְסָף לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל [נ״א וְלֹא נוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת] – הַשָּׁבַּזּוּ הוּא שֶׁלּוֹ, וְכֻלָּם מְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֹחַ, כְּשֶׁהָיָה בַּתֵּבָה, הָיָה פַּוּזּוּד שֶׁלֹּא יִזְכֹּר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים. וְכֵיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה הַדִּין וְנֶעֶבְרוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, אָז מַה כָּתוּב?

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ לָאָדָם שֶׁיַּזְכִּיר שְׁמוֹ לְמַעְלָה [לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם]. שֶׁהֲרֵי אִם נִזְכָּר שְׁמוֹ, נִזְכָּרִים [כָּל] וְזוֹטָאיו וְיָבוֹאוּ לְהַשְׁגִּיחַ בּוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? מִשּׁוּנַמִּית. שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, וְאָז אָמַר לָהּ אֱלִישָׁע (מלכים–ב ד) הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָז נִקְרָא מֶלֶךְ. מֶלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יוֹשָׁבֶת. אֵינִי רוֹצָה שֶׁיִּזְכְּרוּ אוֹתִי וְיַשְׁגִּיחוּ בִי, אֶלָּא בְּתוֹךְ עַמִּי. מִי שֶׁמַּכְנִיס רֹאשׁוֹ בֵּין הָעָם [כֻּלּוֹ], לֹא יַשְׁגִּיחוּ עָלָיו לָדוּן אוֹתוֹ לְרַע. מִשּׁוּם כָּךְ אָמְרָה בְּתוֹךְ עַמִּי.

בֹּא רְאֵה, נֹחַ, בְּשָׁעָה שֶׁהָרַג הָיָה שָׁרוּי בָּעוֹלָם, לֹא נִזְכַּר. כֵּיוָן שֶׁעָבַר הַדִּין, מַה כָּתוּב? וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ. עַכְשָׁו נִזְכַּר שְׁמוֹ. דָּבָר אַחֵר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

רַבִּי זְוִקָיָה הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָא לְלוּד. פָּגַע בּוֹ רַבִּי יֵיסָא. אָמַר לוֹ, תְּמַהֲנִי עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה לְבַד, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם יְחִידִי לַדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ, תִּינוֹק אֶחָד הָלַךְ עִמִּי, וְהוּא בָּא אַחֲרַי. אָמַר לוֹ, וְעַל זֶה אֲנִי תָּמֵהַּ, אֵיךְ הוֹלֵךְ עִמְּךָ מִי שֶׁלֹּא תִּדַּבֵּר עִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְאֵין עִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, מִסְתַּכֵּן בְּנַפְשׁוֹ. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי.

בֵּינָתַיִם הִגִּיעַ אוֹתוֹ תִּינוֹק. אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, בְּנִי, מֵאַיְזֶה מָקוֹם אַתָּה? אָמַר לוֹ, מֵעִיר לוֹד, וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הֶזְמִינָכֶם הוֹלֵךְ לְשָׁם, וְזִמַּנְתִּי עַצְמִי לַעֲבוֹדָתוֹ וְלָלֶכֶת עִמּוֹ. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אַתָּה יוֹדֵעַ דִּבְרֵי תוֹרָה? אָמַר לוֹ, אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁהֲרֵי אָבִי לִמֵּד אוֹתִי בְּפָרָשַׁת קָרְבָּנוֹת, וְהִרְכַּנְתִּי אָזְנַי לְמַה שֶׁהָיָה אוֹמֵר עִם אָוְזִי, שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, בְּנִי, אֱמֹר לִי.

פָּתַח וְאָמַר: וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ. וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ – זֶהוּ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִקְרִיב בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן. לָמָּה נֹחַ הִקְרִיב עוֹלָה, שֶׁהֲרֵי עוֹלָה לֹא עוֹלָה אֶלָּא בְּשִׁבְיל הִרְהוּר

וּרְצוֹן הַלֵּב, וְנִזָּז בַּמֶּה וָזֹטָא? אֶלָּא נִזָּז הִרְהֵר וְאָמַר: הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר דִּין עַל הָעוֹלָם שֶׁיֵּזָּרֵב, אוּלַי מִשּׁוּם שֶׁמַּצִּיל אוֹתִי פָּקְעָה כָּל זְכוּתִי וְלֹא תִשָּׁאֵר לִי זְכוּת בָּעוֹלָם? מִיָּד – וַיִּבֶן נִזָּז מִזְּבֵּזַ לַהּ׳.

אוֹתוֹ מִזְּבֵּזַ שֶׁבּוֹ הִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה. אִם כֵּךְ, אָז לָמָּה וַיִּבֶן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁרִשְׁעֵי הָעוֹלָם גָּרְמוּ שֶׁלֹּא עָמַד בִּמְקוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁבָּא נִזָּז, כָּתוּב בּוֹ וַיִּבֶן. וַיַּעַל עֹלֹת, כָּתוּב עֹלַת, אֶזֶד. כָּתוּב (ויקרא א) עֹלָה הִוא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיזּוּזַ לַהּ׳ [לְעוֹלָם עֹלָה עוֹלָה זָכָר. אִם] עוֹלָה – עוֹלֶה זָכָר וְלֹא עוֹלָה נְקֵבָה, שֶׁכָּתוּב זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ. לָמָּה כָּתוּב אִשֵּׁה, שֶׁהֲרֵי אֵשׁ צְרִיכָה לְהַמְצֵא שָׁם?.

אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁעוֹלָה נְקֵרֶבֶת זָכָר וְלִמְקוֹמָהּ נְקֵרֶבֶת, הַנְּקֵבָה לֹא צְרִיכָה לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, אֶלָּא עִמָּהּ נִקְרָב, בְּשִׁבִּיל לְזַבֵּר זֶה עִם זֶה. שֶׁעוֹלָה הַנְּקֵבָה אֶל הַזָּכָר לְהִתְזַבֵּר כְּאֶזֶד, וְאַף עַל גַּב שֶׁאִשֵּׁה לְשׁוּם אִישִׁים.

נִזָּז הָיָה צָרִיךְ לְהַקְרִיב עוֹלָה, שֶׁהוּא בַּמָּקוֹם שֶׁל הַזָּכָר, עָשָׂה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְזַבֵּר וּלְהִכָּנֵס לַתֵּבָה, וְעַל זֶה הִקְרִיב עוֹלָה. עוֹלָה הוּא אִשֵּׁה. אֵשׁ ה׳. שֶׁהִתְזַבֵּר [עִמָּהּ] הַשְּׁמֹאל בַּנְּקֵבָה. שֶׁהֲרֵי [כָּל] נְקֵבָה מִצַּד הַשְּׁמֹאל בָּאָה, וְזָכָר מִצַּד הַיָּמִין בְּהִתְדַּבְּקוּת זֶה בָּזֶה, וְלָכֵן נִקְרֵאת [עוֹלָה] נְקֵבָה אִשֵּׁה. אִשֵּׁה – קֶשֶׁר שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁאוֹזֵז בָּהּ הַשְּׁמֹאל לְהַעֲלוֹתָהּ לְמַעְלָה וּלְהִתְקַשֵּׁר כְּאֶזֶד, וְלָכֵן כָּתוּב עֹלָה הִוא אִשֵּׁה, הַקֶּשֶׁר שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה זֶה עִם זֶה.

וַיָּרַז ה׳ אֶת רֵיחַ הַנִּיזּוּזַ. וְכָתוּב אִשֵּׁה רֵיחַ נִיזּוּזַ. אִשֵּׁה, כְּךְ שָׁמַעְנוּ – עָשָׁן וְאֵשׁ מְזַבְּרִים כְּאֶזֶד, שֶׁהֲרֵי אֵין עָשָׁן בְּלֹא אֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יט) וְהַר סִינַי עָשַׁן כֻּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה׳ בָּאֵשׁ.

בֹּא רְאֵה, אֵשׁ יוֹצֵאת מִבֵּפָנִים וְהוּא דַּק, וְאוֹזֵז בְּדָבָר אֶזֶד בַּזּוּץ שֶׁאֵינוֹ דַּק כָּךְ, וְנֶאֱזָזִים זֶה בָּזֶה, וְאָז עוֹלָה הֶעָשָׁן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָאֵשׁ אוֹזֶזֶת בְּדָבָר הַמִּתְבַּעֵל, וְסִימָן לַדָּבָר – הַזּוֹטָם שֶׁיּוֹצֵא בּוֹ עָשָׁן מִתּוֹךְ אֵשׁ.

וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים לג) יָשִׂימוּ קְטוֹרָה בְּאַפֶּךָ. מִשּׁוּם שֶׁזִּוּוּגֶרֶת הָאֵשׁ

לִמְקוֹמָהּ. וְהַזּוֹטֶם [מִתְפַּעֵל] נֶאֱסָף בְּאוֹתוֹ רֵיזַ לִפְנֵי וּלְפָנִים, עַד שֶׁנֶּאֱזָז הַכֹּל וְזוֹוֵר לִמְקוֹמוֹ, וְנִקְרָב הַכֹּל לְתוֹךְ הַמְּזַשָּׁבָה וְנַעֲשֶׂה רָצוֹן אֶזֶד. וְאָז רֵיזַ נִיזּוֹזַ, שֶׁנָּזוּ הָרֶגֶּ וְנַעֲשֶׂה נַזַת.

שֶׁהֲרֵי הֶעָשָׁן נֶאֱסָף וְנִכְנָס וּמִתְקַמֵּט בָּאֵשׁ, וְהָאֵשׁ אוֹזֶזֶת בָּעָשָׁן, וְנִכְנָסִים שְׁנֵיהֶם לִפְנֵי וּלְפָנִים עַד שֶׁנָּזוּ הָרֶגֶּ. וּכְשֶׁהַכֹּל נֶאֱזָזִים [אוֹזְזִים] זֶה בָּזֶה וְנָזוּ הָרֶגֶּ, אָז הוּא מְנוּזָה וְקָשֶׁר אֶזֶד וְנִקְרֵאת נַזַת. נַזַת הָרוּזַ זֶזְדַּת הַכֹּל כְּאֶזֶד. הָאָרֶת הַנְּרוֹת הֶאָרֶת הַפָּנִים. וְלָכֵן כָּתוּב וַיָּרֶז ה׳ אֶת רֵיזַ הַנִּיזּוֹזַ, כְּמוֹ מִי שֶׁמֵּרִיזַ וְכוֹנֵס הַכֹּל לְתוֹךְ מְקוֹמוֹ.

בָּא רַבִּי יֵיסָא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, וּמַה כָּל הַטּוֹב הַזֶּה תַּזַת יָדֵךְ וְלֹא יָדַעְתִּי בּוֹ? אָמַר, אֶזֶזֹר מֵהַדֶּרֶךְ וְנִתְזַבֵּר עִמְּךְ. הָלְכוּ. אָמַר רַבִּי זְזִקְיָה, בְּדֶרֶךְ זוֹ עִם הַשְּׁכִינָה נֵלֵךְ, שֶׁהֲרֵי מִתְקֶנֶת לְפָנֵינוּ. אָזַז בִּידֵי אוֹתוֹ תִינוֹק וְהָלְכוּ. אָמַר לוֹ, אֱמֹר לָנוּ פָּסוּק אֶזֶד מֵאוֹתָם שֶׁאָבִיךְ אָמַר לְךָ.

פָּתַז אוֹתוֹ הַתִּינוֹק וְאָמַר, (שיר א) יְשָׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. זוֹהִי הִשְׁתּוֹקְקוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁיּוֹצֵא [שֶׁיָּצָא] רָצוֹן מֵהַפֶּה לְנַשֵּׁק, וְלֹא יוֹצֵא מֵהַזּוֹטֶם כַּאֲשֶׁר יוֹצֵאת אֵשׁ. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּתְזַבֵּר הַפֶּה לְנַשֵּׁק, יוֹצֵאת אֵשׁ בְּרָצוֹן בְּפָנִים מְאִירוֹת, בְּזֶזְדַּת הַכֹּל, בְּהִתְדַּבְּקוּת שֶׁל מְנוּזָה.

וּמְשׁוּם כָּךְ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן, מֵאוֹתוֹ יַיִן [יַיִן] הַמְּשַׁמֵּזַ וּמֵאִיר פָּנִים וְהָעֵינַיִם מְזַזְיְכוֹת, וְנַעֲשֶׂה הָרָצוֹן. וְלֹא מֵהַיַּיִן הַמְּשַׁכֵּר [שֶׁמַּשְׁכִּיר] וְעוֹשֶׂה רֶגֶּ וּמַזְזִשִׁיךְ פָּנִים, וְהָעֵינַיִם לוֹהֲטוֹת יַיִן שֶׁל רֶגֶּ. וְעַל זֶה, מְשׁוּם שֶׁיַּיִן זֶה טוֹב מֵאִיר הַפָּנִים וּמְשַׁמֵּזַ הָעֵינַיִם וְעוֹשֶׂה הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁל אַהֲבָה, מַקְרִיבִים אוֹתוֹ כָּל יוֹם עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּזַ בְּשַׁעֲוֹר שְׁמִי שֶׁשּׁוֹתֶה אוֹתוֹ, מְשַׁמֵּזַ אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ נַזַת, שֶׁכָּתוּב (במדבר כוז) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הַהִין. וּמְשׁוּם כָּךְ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן, מֵאוֹתוֹ הַיַּיִן שֶׁמְּעוֹרֵר אַהֲבָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת.

וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַטָּה מְעוֹרֵר אַהֲבָה שֶׁלְּמַעְלָה. שְׁנֵי נֵרוֹת, כְּשֶׁדּוֹעֵךְ הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה בָּעָשָׁן שֶׁעוֹלֶה מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַטָּה, נִדְלָק אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. אָמַר רַבִּי

זִוּוּגָיְהּ, כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי, שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן תָּלוּי בַּהַתְוָזוּתוֹן וְהַתַּוְזוּתוֹן בָּעֶלְיוֹן. וּמִזְּמַן שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא נִמְצְאוּ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּרָכוֹת אֵין נִמְצָאוֹת, וּקְלָלוֹת נִמְצָאוֹת, שֶׁהֲרֵי יְנִיקַת הַכֹּל מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצְאִים [ד״א וּבְרָכוֹת לֹא יוֹצְאוֹת]. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא שְׁרוּיִים בָּאָרֶץ וְלֹא עוֹבְדִים עֲבוֹדָה שֶׁצָּרִיךְ לְהַדְלִיק מְאוֹרוֹת וּלְהַמְצִא בְּרָכוֹת, וְלָכֵן לֹא נִמְצָאִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהָעוֹלָם לֹא יוֹשֵׁב בְּקִיּוּמוֹ כָּרָאוּי.

וְאָמַר רַבִּי זִוּוּגָיְהּ, לֹא אַסִּיף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. מַהוּ זֶה? אָמַר רַבִּי יֵיסָא, כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאָמַר, כָּל זְמַן שֶׁאִשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה מוֹסִיפָה לְהִתְוַזֵּק – הֱעָשָׁן, שֶׁהוּא דִּין שֶׁלְּמַטָּה, מְוַזֵּק הָרֹגֶז וּמַשְׁמִיד הַכֹּל. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵאת אֵשׁ, אֵין לָהּ הַפְסָקָה [לְפָנָיו] עַד שֶׁנִּשְׁלָם הַדִּין, וּכְשֶׁדִּין שֶׁלְּמַטָּה לֹא מוֹסִיף לְהִתְוַזֵּק עִם הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, עוֹשֶׂה דִּין וּפוֹסֵק, וְלֹא יִשְׁלַם הַדִּין לְהַשְׁמִיד. וְלָכֵן כָּתוּב לֹא אַסִּיף, לָתֵת תּוֹסֶפֶת שֶׁיִּתְוַזֵּק הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, שָׁמַעְתִּי מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִתְקַלְּלָה הָאָרֶץ בְּזִוּטָאוֹ שֶׁל אָדָם, נִתְּנָה רְשׁוּת שֶׁיִּשְׁלֹט עָלֶיהָ אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרָע, שֶׁהוּא מַשְׁוִזִּית אֶת הָעוֹלָם וּמַשְׁמִיד אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם. מֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִקְרִיב נָזַז קָרְבָּן וְהֵרִיזַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ, נִתְּנָה רְשׁוּת לָאָרֶץ לָצֵאת מִהַתַּוְזַת אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ וְיָצְאָה מִטֻּמְאָתָהּ. וְלָכֵן מַקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כְּדֵי לְהָאִיר פְּנֵי הָאָרֶץ.

הַשְׁלָמָה מֵהַשְׁמָטוֹת (סִימָן יג)

עוֹד פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) לְרֵיזַז שְׂמָנֶיךָ טוֹבִים, לְרֵיזַז מִי? אֶלָּא יֵשׁ רֵיזַז וְיֵשׁ רֵיזַז, רֵיזַז הַקָּרְבָּן וְרֵיזַז הַקְּטֹרֶת. רֵיזַז הַקָּרְבָּן מַקְרִיב וּמְיַזֵּד כָּל אוֹתָם שְׁבָטִים שֶׁל הֵיכַל בֵּית דָּוִד, וְרֵיזַז הַקְּטֹרֶת מַקְרִיב וּמְיַזֵּד וּמֵאִיר אוֹתָם נֵרוֹת עֶלְיוֹנִים נֶהֱרוֹת אֲפַרְסְמוֹן זַךְ.

וְעַל זֶה הָיוּ שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת – מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וּמִזְבַּח הָעוֹלָה. מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת הוּא פָּנִימִי, מִזְבַּח הָעוֹלָה הוּא חִיצוֹנִי. רֵיחַ מִזְבַּח הָעוֹלָה מַתְקִין לְהָאִיר מְנוֹרוֹת הַחִוְּרוֹנוֹת, רֵיחַ מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת מַתְקִין לְהָאִיר מְנוֹרוֹת עֶלְיוֹנוֹת. וְעַל זֶה לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, לָרֵיחַ שֶׁל אוֹתָהּ הַקְּטֹרֶת, שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים.

בֹּא רְאֵה שְׁתֵּי מִזְבְּחוֹת הֵן מִזְבֵּחַ פָּנִימִי לְמַעְלָה מִזְּבֵחַ חִיצוֹן לְמַטָּה. מִזְּבֵחַ הַפָּנִימִי הוּא שָׁלֵם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמִּזְבֵּחָה, בְּתוֹסֶפֶת ה״א, וְכָךְ הוּא בְּכָל מָקוֹם. וּמִזְּבֵחַ הַחִיצוֹן הוּא חָסֵר ה״א, כְּמוֹ נַעֲרָה, נַעַר חָסֵר ה׳. נִמְצָא שֶׁמֵּהִתְעוֹרְרוּת הַמִּזְבֵּחַ [הַחִיצוֹן] שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מִזְּבֵחַ הַפָּנִימִי שֶׁל מַעְלָה, וּבַמֶּה מִתְעוֹרֵר? בְּרֵיחַ [שֶׁמֵּהִתְעוֹרְרוּת מִזְּבֵחַ הַחִיצוֹן שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מִזְּבֵחַ הַחִיצוֹן שֶׁל מַעְלָה, וּבַמֶּה מִתְעוֹרֵר? בְּרֵיחַ הַקְּרְבָּנוֹת. וּבְרֵיחַ הַקְּטֹרֶת שֶׁל מִזְּבֵחַ הַפָּנִימִי שֶׁל מַטָּה מִתְעוֹרֵר מִזְּבֵחַ הַפָּנִימִי שֶׁל מַעְלָה, וּבַמֶּה מִתְעוֹרֵר? בְּרֵיחַ הַקְּטֹרֶת. וְעַל זֶה] הַקְּטֹרֶת שֶׁל מַטָּה. וְעַל זֶה (שָׁם) לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, אוֹתָם נֵרוֹת מְאִירִים נוֹצְצִים. כָּתוּב כָּאן טוֹבִים, וְכָתוּב שָׁם (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב: ע״כ מההשמטות.

אָמַר רַבִּי זְוְקִיָּה, יָפָה הוּא, [וְהוּא] וְזֶה הָיָה תָּלוּי עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְטִין אֶת הַלְּבָנָה וְשָׁלַט אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ, אֲבָל מִשּׁוּם זֶטְאוֹ שֶׁל אָדָם הִתְקַלְקְלָה כְּדֵי לְקַלֵּל אֶת הָעוֹלָם. בְּאוֹתוֹ יוֹם [שֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה] יָצְאָה הָאָרֶץ מֵאוֹתָהּ קְלָלָה וְעָמְדָה הַלְּבָנָה בְּאוֹתָהּ גְּרִיעוּת, פָּרַט לַשָּׁעָה שֶׁקְּרְבָּנוֹת נִמְצְאוּ בָעוֹלָם וְיִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים עַל אַרְצָם.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא לְאוֹתוֹ תִינוֹק, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לוֹ, אַבָּא. אָמַר לוֹ, אַבָּא תִּהְיֶה בַּכֹּל, בְּזְוְכְמָה וּבְשָׁנִים. קָרָא עָלָיו (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

אָמַר רַבִּי זְוְקִיָּה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר רוּזַז הַטֻּמְאָה מֵהָעוֹלָם, כְּמוֹ [שֶׁנֶּאֱמַר] שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּזַז הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ, וְכָתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה׳ אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל

פָּנִים וְזָרְפַת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי ה' דִּבֵּר.

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר אֶת הַלְּבָנָה וּלְהוֹצִיאָהּ מֵהַזּוֹשָׁךְ מִשּׁוּם אוֹתוֹ נָזוּשׁ הָרָע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים. אֵיזֶהוּ אוֹר? אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (משלי י) בִּרְכַּת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר וְלֹא יוֹסִף עֶצֶב עִמָּהּ. בִּרְכַּת ה' – זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא מְמַנָּה עַל בִּרְכוֹת הָעוֹלָם, וּמְמֻנָּה יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בַּהַתְוָזָלָה, וַיֹּאמֶר ה' לְנֹחַ בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה וְגוֹ'. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁבַּעַל הַבַּיִת נָתַן לוֹ רְשׁוּת לְהִכָּנֵס. אַזַּר כָּךְ הָאִשָּׁה אָמְרָה לוֹ לָצֵאת. בַּהַתְוָזָלָה נִכְנַס בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ, וּבַסּוֹף יָצָא בִּרְשׁוּת הָאִשָּׁה. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁבַּעַל הַבַּיִת יַכְנִיס, וְהָאִשָּׁה תּוֹצִיא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ לֵאמֹר צֵא מִן הַתֵּבָה. שִׁרְשׁוּת הָיְתָה בְּיָדֶיהָ לְהוֹצִיא אֶת הָאוֹרְזִ, וְלֹא לְהַכְנִיסוֹ.

כֵּיוָן שֶׁיָּצָא, נָתַן לָהּ מַתָּנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּבַּיִת וְהַבַּיִת בְּיָדֶיהָ. וְאוֹתָם הַמַּתָּנוֹת שֶׁנָּתַן לָהּ, כְּדֵי לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה אֶל בַּעְלָהּ. מִכָּאן לָמַדְנוּ דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְאוֹרְזִ [לָתֵת בְּיַד בַּעְלָהּ, כְּשֶׁיּוֹצֵא נוֹתֵן מַתָּנוֹת לְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא בְּיָדָהּ. וְלָכֵן, כֵּיוָן שֶׁנָּתַן לוֹ מַתָּנוֹת]. וְעַל זֶה, לְאַזַּר שֶׁנָּתַן לָהּ מַתָּנוֹת לְהַרְבּוֹת לָהּ אַהֲבָה עִם בַּעְלָהּ.

[נ"א כֵּיוָן שֶׁיָּצָא, נָתַן מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת בְּיַד בַּעְלָהּ לָתֵת לְאִשְׁתּוֹ וּלְשַׁמְּזַ עִמָּהּ וּלְהַרְבּוֹת לָהּ אַהֲבָה עִם בַּעְלָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּקְּזוּ מִכֹּל וְגוֹ' וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּזַ. אֵלּוּ מַתָּנוֹת שֶׁנָּתַן בַּיָּד שֶׁל בַּעְלָהּ כְּדֵי לְהַרְבּוֹת לָהּ אַהֲבָה בָּעוֹלָם. וּמִכָּאן לָמַדְנוּ דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְאוֹרְזִ שֶׁיִּתֵּן מַתָּנוֹת בַּיָּד שֶׁל בַּעְלָהּ לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא בְּיָדָהּ. וְעַל זֶה וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּזַ, קָרְבָּן לְזָכָר, לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה עִם בַּעְלָהּ בֵּרַךְ אוֹתוֹ] בֵּרַךְ אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם

פָּרוּ וּרְבוּ וְגוֹ׳. וְלָכֵן כָּתוּב (משלי י) בִּרְכַּת ה׳ הִיא תַּעֲשִׁיר. וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְלֹא יוֹסִף עֶצֶב עִמָּהּ – סוֹד הַכָּתוּב בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה. עִצָּבוֹן – עַצְבוּת וְרֹגֶז בְּלִי הֶאָרַת פָּנִים. כְּשֶׁנִּזְדַּוְּגָה הַלְּבָנָה (מַלְכוּת) וּבְרָכוֹת לֹא נִמְצָאוֹת. בְּעִצָּבוֹן – צַד שֶׁל רוּזַ אַזֵּר שֶׁמּוֹנֵעַ בְּרָכוֹת מֵהָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא יוֹסִף עֶצֶב עִמָּהּ. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (בראשית זז) לֹא אֹסִף עוֹד לְקַלֵּל אֶת הָאֲדָמָה.

וּמוֹרַאֲכֶם וְזִוְתְכֶם יִהְיֶה. מִכָּאן וּלְהָלְאָה יִהְיֶה לָכֶם דְּמִיּוֹת בְּנֵי אָדָם, שֶׁהֲרֵי בַּתְּוָזָלָה לֹא הָיוּ דְּמִיּוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם. בֹּא רְאֵה, בַּתְּוָזָלָה כָּתוּב (שם ט) בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכָתוּב (שם ה) בִּדְמוּת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ, הִשְׁתַּנְּתָה דְּמוּתָם מֵאוֹתָהּ דְּמוּת עֶלְיוֹנָה, וְהֵם הִתְהַפְּכוּ לְפָזוּד מִלְּפָנֵי זִיוֹת הַשָּׂדֶה.

בַּהַתְּוָזָלָה כָּל בְּרִיּוֹת הָעוֹלָם זָקְפוּ עֵינַיִם, וְרָאוּ דְּמוּת קְדוּשָּׁה עֶלְיוֹנָה וְזָעוּ וּפָזְדוּ מִלְּפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ, הִתְהַפְּכָה דְּמוּתָם בְּעֵינֵיהֶם לִדְמוּת אַזֶּרֶת, וְהִתְהַפֵּךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם זָעִים וּפָזְדִים לִפְנֵי שְׁאָר הַבְּרִיּוֹת.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא זוֹטְאִים לִפְנֵי רִבּוֹנָם וְלֹא עוֹבְרִים עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, זִיו דְּמוּתָם לֹא מִשְׁתַּנָּה מִמַּרְאֵה הַדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה, וְכָל בְּרִיּוֹת הָעוֹלָם זָעִים וּפָזְדִים לִפְנָיו. וּבְשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, מִתְוַזְלָפָת דְּמוּתָם, וְכֻלָּם מִזְדַּעְזְעִים וּפָזְדִים מִלִּפְנֵי הַבְּרִיּוֹת הָאֲזֵרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִתְוַזְלָפָה הַדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה וְהָעֲבְרָה מֵהֶם, וְאָז שׁוֹלְטִים בָּהֶם זִיוֹת הַשָּׂדֶה, שֶׁהֲרֵי לֹא רוֹאִים בָּהֶם אוֹתָהּ דְּמוּת עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי.

וְעַל כָּךְ עַכְשָׁיו, כֵּיוָן שֶׁהָעוֹלָם הִתְוַזַּדֵּשׁ כְּמוֹ מִקֶּדֶם, בֵּרְכָם אֶת הַבְּרָכָה הַזּוֹ וְהַשְׁלִיט אוֹתָם עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל דְּגֵי הַיָּם בְּיֶדְכֶם נִתָּנוּ. וַאֲפִלּוּ דְּגֵי הַיָּם. רַבִּי זְיָיא אָמַר, בְּיֶדְכֶם נִתָּנוּ – מִקֶּדֶם לָכֵן. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, מָסַר בִּידֵיהֶם אֶת הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגוֹ׳.

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ. רַבִּי זְוִקְיָה פָּתַח, (תהלים לב) לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר בְּסוֹד הַחָכְמָה. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בַּעֲשָׂרָה מִינֵי שֶׁבַח שִׁבַּח דָּוִד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֶחָד מֵהֶם הוּא מַשְׂכִּיל, וְהוּא דַּרְגָּה אַחַת מֵאוֹתָן עֶשֶׂר. וְדָוִד הִתְקִין עַצְמוֹ בְּטֶרֶם שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו הַדַּרְגָּה הַזּוֹ.

אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹקֵל זַכָּאִים וְזַכָּיוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁל אוֹתוֹ [ד״א כְּשֶׁאוֹתוֹ] מִשְׁקָל שֶׁבְּצַד הַזַּכָּאִים עוֹלִים, וְאוֹתָם הָאֲזֵרִים, הַזְּכֻיּוֹת שֶׁהֵן בְּמִשְׁקָל אֲזֵר, מַכְרִיעוֹת לְמַטָּה – זֶהוּ נְשׂוּי פֶּשַׁע.

כְּסוּי חֲטָאָה – בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה מְכַסֶּה שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו הַמַּשְׁחִית, כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְנֹחַ שֶׁכִּסָּה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתוֹ זַכָּא שֶׁהִמְשִׁיךְ עָלָיו אָדָם עַל הָעוֹלָם. שֶׁכֵּיוָן שֶׁזַּכָּא זֶה הִשְׁפִּיעַ אָדָם עַל הָעוֹלָם, שְׁאָר הַבְּרִיּוֹת שׁוֹלְטוֹת, וּבֶן אָדָם פּוֹזֵד מֵהֶם, וְהָעוֹלָם לֹא הֻתְקַן בְּתִקּוּנוֹ. וְלָכֵן כְּשֶׁיָּצָא נֹחַ מֵהַתֵּבָה, בֵּרְכוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וְגוֹ׳.

וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ. בַּבְּרָכוֹת הַלָּלוּ לֹא נִמְצְאוּ נְקֵבוֹת, אֶלָּא אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו, אֲבָל נְקֵבוֹת הַפָּסוּק לֹא אָמַר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאַתֶּם – כְּלָל שֶׁל הַזְּכָרִים וְהַנְּקֵבוֹת כְּאֶחָד. וְעוֹד, אֶת נֹחַ – לְרַבּוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאֶת בָּנָיו – לְרַבּוֹת אֶת נְקֵבוֹתֵיהֶם.

וְלָכֵן כָּתוּב וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ, לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת מִכָּאן וָהָלְאָה, שִׁרְצוּ בָּאָרֶץ. וְכָאן נָתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבַע מִצְוֹת הַתּוֹרָה וּלְכָל הַבָּאִים אַזֵּרֵיהֶם, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי וְנִתְּנוּ לָהֶם כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּאֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ וְגוֹ׳, זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וְגוֹ׳, אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן. נָתַתִּי – מִקֹּדֶם לָכֵן. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (יחזקאל א) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל שַׁדַּי בְּלֶכְתָּן. אֵלּוּ

אַרְבַּע זְיוֹת גְּדוֹלוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁאוֹתוֹ הָרָקִיעַ מִתְקָן עֲלֵיהֶם. וְכָל הַכְּנָפַיִם [נִפְרָדוֹת] מִתְזַבְּרוֹת זוֹ בָּזוֹ לְכַסּוֹת אֶת גּוּפָם.

וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם פּוֹרְשִׂים כַּנְפֵיהֶם, נִשְׁמָע קוֹל הַכְּנָפַיִם שֶׁלְּכֻלָּם שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּקוֹל שַׁדַּי, שֶׁלֹּא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ל) לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד וְלֹא יִדֹּם. וּמָה אוֹמְרִים? (שם צז) הוֹדִיעַ ה׳ יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה צִדְקָתוֹ.

קוֹל הֲמוֹלָה כְּקוֹל מַזְגֵּנָה, כְּקוֹל מַזְגֵּנָה קָדוֹשׁ כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים כָּל הַצְּבָאוֹת הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה. וּמָה אוֹמְרִים? קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה׳ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. זוֹזְרִים לַדָּרוֹם, אוֹמְרִים קָדוֹשׁ. זוֹזְרִים לַצָּפוֹן, אוֹמְרִים קָדוֹשׁ. זוֹזְרִים לַמִּזְרָח, אוֹמְרִים קָדוֹשׁ. זוֹזְרִים לַמַּעֲרָב, אוֹמְרִים בָּרוּךְ.

וְהָרָקִיעַ הַזֶּה עוֹמֵד עַל רָאשֵׁיהֶם. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהֵיא הוֹלֶכֶת, מְסוֹבְבִים פָּנִים לְאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּכְלָלִים הַפָּנִים בּוֹ. מְסוֹבֵב פָּנָיו לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת, וְכֻלָּם מְסֻתּוֹבְבִים לְמַטָּה. בָּרְבוּעַ שֶׁלּוֹ נֶחְקָקֶת בְּאַרְבַּע פָּנִים: פְּנֵי אַרְיֵה, פְּנֵי נֶשֶׁר, פְּנֵי שׁוֹר, פְּנֵי אָדָם. זְקוּפִים בְּכֻלָּם אָדָם. פְּנֵי אַרְיֵ״ה אָדָם. פְּנֵי נֶ״שֶׁר אָדָם. פְּנֵי שׁו״ר [אָדָם]. כֻּלָּם כְּלוּלִים בּוֹ. וְלָכֵן כָּתוּב וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם.

וְהָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁהִתְרַבַּע, כָּל הַגְּוָנִים כְּלוּלִים בּוֹ. אַרְבָּעָה גְּוָנִים נִרְאִים בּוֹ זְקוּפִים בְּאַרְבַּע אַרְבַּע. בְּאַרְבָּעָה זְקוּפִים רְשׁוּמִים אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים. כְּשֶׁנִּפְרָדִים הַגְּוָנִים שֶׁל אוֹתָם אַרְבַּע, עוֹלִים שְׁנַיִם עָשָׂר. גְּוָן יָרֹק. גְּוָן אָדֹם. גְּוָן לָבָן. גְּוָן סַפִּיר שֶׁנִּכְלְלוּ מִכָּל הַגְּוָנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳. הַמַּרְאֶה שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים, וְלָכֵן אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן.

מַה זֶּה קַשְׁתִּי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נִקְרָא צַדִּיק. וְלָכֵן קַשְׁתּוֹ, זוֹ בְּרִית שֶׁל הַקֶּשֶׁת שֶׁנִּכְלֶלֶת בְּצַדִּיק, שֶׁהַבְּרִית זֶה עִם זֶה נֶאֱזָז. וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱזָז הָיָה צַדִּיק, הַבְּרִית שֶׁלּוֹ קֶשֶׁת.

וַיָּפֻזּוּ, מַה זֶּה וַיָּפֻזּוּ? הֵאִירוּ בְּזִמְרַת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יט)

הַנֶּאֱזָמְרִים מִזֶּהָב וּמִפָּז רָב וּמְתוּקִים. הוֹאִילוּ בְּאוֹר עֶלְיוֹן כְּשֶׁשָּׁמַר הַבְּרִית. וְלָכֵן נִקְרָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק. וְעַל זֶה הַקָּשֶׁת נִקְרֵאת בְּרִית, כּוֹלֵל זֶה בָּזֶה.

זֹהַר נִכְבָּד עֶלְיוֹן הַמַּרְאָה שֶׁל כָּל הַמַּרְאוֹת, מַרְאָה כְּמַרְאָה טְמוּנִים [נ״א טָמוּן] הַגָּוָנִים הַטְּמוּנִים. הַגָּוָנִים שֶׁלֹּא הִתְגַּלּוּ. וְאֵין רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל בָּעַיִן בַּקֶּשֶׁת כְּשֶׁנִּרְאֵית בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְרָאֶה קָלוֹן בַּשְּׁכִינָה. וְכֵן גּוֹנֵי הַקֶּשֶׁת הוּא מַרְאֶה מוּצָק קָשׁוּר כְּמַרְאֵה כָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל.

וְכֵיוָן שֶׁהָאָרֶץ רָאֲתָה אֶת הַקֶּשֶׁת הַזּוֹ, בְּרִית קְדוֹשָׁה, הִתְקַיְּמָה בְּקִיּוּם. וְעַל זֶה וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּין אֱלֹהִים וְגוֹ׳. זֶה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַגָּוָנִים וְאָזְדּ שֶׁנִּכְלָל בֵּינֵיהֶם כֻּלָּם סוֹד אָזְדּ, וּבְתוֹךְ הֶעָנָן עוֹלֶה לְהֵרָאוֹת. (יזזקאל א) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר – זוֹהִי אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה שֶׁהִיא נֶחֱדָה אַזַּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם וְעוֹמֶד עָלֶיהָ קְדֹשׁ הַקְּדֹשִׁים, וּמַהִי? הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁמְּמֻנֶּה עַל אַרְבָּעָה אֵלֶּה דְּמוּת כִּסֵּא בְּאַרְבָּעָה עַמּוּדִים, וְזוֹהִי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה – זוֹהִי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. מִכָּאן שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב יָשִׁימוּ אוֹתָהּ עַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה כִּסֵּא לָזֶה. כְּמַרְאֵה אָדָם, שֶׁהוּא הַדְּמוּת שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהוּא יוֹשֵׁב עָלֶיהָ.

רַבִּי יְהוּדָה קָם לַיְלָה אָזְדּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בַּזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה בְּאַכְסַנְיָה בְּעִיר מַוְזְסִיָא, וְהָיָה שָׁם בַּבַּיִת יְהוּדִי אָזְדּ שֶׁבָּא בִּשְׁתֵּי אַמְתָּזוֹת שֶׁל מַלְבּוּשִׁים. פָּתַזּ רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (בראשית כוז) וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים – זוֹהִי אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה שֶׁמּוֹשָׁם נִשְׁתַּל הָעוֹלָם וְעָלֶיהָ נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

הֵרִים רֹאשׁוֹ אוֹתוֹ יְהוּדִי וְאָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה אֵיךְ אֶפְשָׁר? וַהֲרֵי אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הָיְתָה, וּמִמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְאַתָּה אָמַרְתָּ וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם אוֹתָהּ עַכְשָׁו, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו? וְעוֹד, שֶׁיַּעֲקֹב בְּבֵית אֵל הָיָה, וְהָאֶבֶן הַזֹּאת

הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם.

רַבִּי יְהוּדָה לֹא סוֹבֵב רֹאשׁוֹ אֵלָיו, פָּתַח וְאָמַר, (עמוס ד) הִכּוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (דברים כז) הַסְכֵּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל. דִּבְרֵי תוֹרָה צְרִיכִים כַּוָּנָה, וְדִבְרֵי תוֹרָה צְרִיכִים לְהִתְתַּקֵּן בְּגוּף וְרָצוֹן כְּאֶחָד. קָם אוֹתוֹ יְהוּדִי וְהִתְלַבֵּשׁ, וְיָשַׁב אֵצֶל רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, אֲשֵׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, עַכְשָׁו שֶׁכִּוַּנְתָּ עַצְמְךָ, אֱמוֹר דִּבְרֵךְ שֶׁנִּתְחַבֵּר כְּאֶחָד, שֶׁהֲרֵי דִּבְרֵי תוֹרָה צְרִיכִים תִּקּוּן הַגּוּף וְתִקּוּן הַלֵּב, וְאִם לֹא – בְּמִטָּתִי הָיִיתִי שׁוֹכֵב, וּבְלִבִּי הָיִיתִי אוֹמֵר דְּבָרִים. אֶלָּא הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁאֲפִלּוּ אֶחָד שֶׁיּוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הַשְּׁכִינָה מִתְחַבֶּרֶת עִמּוֹ, וּמַה שְּׁכִינָה כָּאן וַאֲנִי שׁוֹכֵב בְּמִטָּתִי?! וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁצְּרִיכִים עֲזוּת.

וְעוֹד, שֶׁכָּל בֶּן אָדָם שֶׁקָּם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה מֵעֲזוּת הַלַּיְלָה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן [בַּעֲזוּת הַלַּיְלָה], הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וְהוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּגַּן, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים [לוֹ, וּמַקְשִׁיבִים] לְאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁיּוֹצְאִים מִפִּיו. וּמָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּתְעַדְּנִים לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה בַּשָּׁעָה הַזּוֹ, וַאֲנִי אֶהְיֶה שׁוֹכֵב בְּמִטָּתִי?! אָמַר לוֹ, כָּעֵת אֱמוֹר דִּבְרֵךְ.

אָמַר לוֹ, שָׁאַלְתִּי עַל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ בַּפָּסוּק הַזֶּה [סוֹד שֶׁל אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה שֶׁאָמַרְתָּ], וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שָׁוֹו אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה, [עַכְשָׁו שֶׁמַּקְשִׁיב לְדִבְרֵי] אֵיךְ אֶפְשָׁר? שֶׁהֲרֵי אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הָיְתָה, וּמִמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְאַתָּה אָמַרְתָּ אֲשֶׁר שַׂמְתִּי, שֶׁמִּשְׁמָע שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם אוֹתָהּ כָּעֵת, וְכָתוּב וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו?.

וְעוֹד, שֶׁיַּעֲקֹב בְּבֵית אֵל הָיָה, וְהָאֶבֶן הַזּוֹ הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם. אָמַר לוֹ, כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִתְקַפְּלָה תַּוְוֹתָיו, וְאוֹתָהּ אֶבֶן תַּוְוֹתָיו הָיְתָה. אָמַר לוֹ, אֲשֶׁר שָׂם

כָּתוּב, וְכָתוּב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה. אָמַר לוֹ, אִם יָדַעְתָּ הַדָּבָר – אֱמֹר אוֹתוֹ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ. דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הַזְּבִיבוּת וְהַדְּבֵקוּת שֶׁלּוֹ הָיְתָה בָּאֶבֶן הַזֹּאת, וְעָלֶיהָ אָמַר (שם קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. וּכְשֶׁרָצָה לְהִסְתַּכֵּל בְּמַרְאֵה כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ, נָטַל אֶבֶן זוֹ בְּיָדוֹ בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ נִכְנַס.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, לֹא נִכְנָס אֶלָּא עִם אֶבֶן זֹאת, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יג) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְדָוִד מְשַׁבְּחָן עַצְמוֹ וְאוֹמֵר, אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ. וְכָל הִשְׁתַּחֲוָיָתוֹ שֶׁל דָּוִד לְהֵרָאוֹת בְּאֶבֶן זֹאת כָּרָאוּי כְּלַפֵּי מַעְלָה.

בֹּא וּתְרֶאָה, אַבְרָהָם תִּקֵּן תְּפִלַּת הַבֹּקֶר וְהוֹדִיעַ טוּב רִבּוֹנוֹ בָּעוֹלָם, וְתִקֵּן אוֹתָהּ הַשָּׁעָה בְּתִקּוּנֶיהָ כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה, וְהוֹדִיעַ בָּעוֹלָם שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן שֶׁיָּכוֹל לְהַצִּיל וְלָדוּן אֶת הָעוֹלָם.

יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, וּבְשִׁבִּיל הַתְּפִלָּה הַזּוֹ שֶׁתִּקֵּן מַה שֶּׁלֹּא תִקֵּן בֶּן אָדָם מִקֶּדֶם לָזֶה כָּרָאוּי, לָכֵן שִׁבֵּז אֶת עַצְמוֹ וְאָמַר וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה. שֶׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא תִקֵּן אוֹתָהּ אַזֵּר כְּמוֹתוֹ.

וְלָכֵן וַיַּקְהֵז אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה. מַה זֶּה מַצֵּבָה? שֶׁהָיְתָה נְפוּלָה, וְהֵקִים אוֹתָהּ. וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ. שֶׁהֲרֵי בְּיַעֲקֹב תָּלוּי הַדָּבָר לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בָּא רַבִּי יְהוּדָה וְנָשַׁקְוֹ. אָמַר לוֹ, וְכָל זֶה יָדַעְתָּ, וְאֵיךְ אַתָּה עוֹסֵק בְּסִזּוּרָה וּמַגִּיזוֹ זַוֵּי עוֹלָם?! אָמַר לוֹ, שֶׁדִּזּוּקָה הָיְתָה לִי הַשָּׁעָה, וְיֵשׁ לִי שְׁנֵי בָּנִים, וְעוֹמְדִים כָּל הַיּוֹם בְּבֵית הָרַב, וַאֲנִי מִשְׁתַּדֵּל בִּמְזוֹנָם וְלָתֵת לָהֶם שָׂכָר לְמוֹרֶם כְּדֵי שֶׁיַּעַסְקוּ בַּתּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, (מלכים–א ב) וּשְׁלֹמֹה יָשַׁב עַל כִּסֵּא דָּוִד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכֻתּוֹ מְאֹד. מַה הוּא הַשֶּׁבַז הַזֶּה? אֶלָּא שֶׁהִתְקִין אֶבֶן שְׁתִיָּה וְשָׂם עָלֶיהָ קְדֵשׁ

הַקָּדְשִׁים, וְאָז וַתִּכֹּן מַלְכֻתּוֹ מְאֹד. וְכָתוּב (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזִשְׁקוֹ בָּהּ תָּמִיד, וּמִי שֶׁלֹּא נִרְאָה עַמָּהּ, לֹא נִכְנָס לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם.

וּרְאִיתִיהָ, מַה זֶּה וּרְאִיתִיהָ? סוֹד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ט) וְהִתְוִיתָ תָּו עַל מִצְחוֹת וְגוֹ', לְהֵרָאוֹת עֲלֵיהֶם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, זֶה רִשְׁם הָאוֹת הַקָּדוֹשׁ שֶׁבַּבָּשָׂר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי הַכֹּל הוּא. [כָּךְ] אֲבָל קָשֶׁת זוֹ שֶׁנִּרְאֵית בָּעוֹלָם עוֹמֶדֶת בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וּכְשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת, עֲתִידָה קָשֶׁת זוֹ לְהִתְקַשֵּׁט בִּגְוָנִים כַּכֹּלָּה הַזּוֹ שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת לְבַעְלָהּ. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ יְהוּדִי, כָּךְ אָמַר לִי אַבָּא, כְּשֶׁהָיָה מִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, [אָמַר לִי] אַל תְּצַפֶּה לְרַגְלַי מָשִׁיחַ עַד שֶׁתֵּרָאֶה קָשֶׁת זוֹ בָּעוֹלָם [בֶּעָנָן] מְקֻשֶּׁטֶת בִּגְוָנִים מְאִירִים וְיוֹאֵר לָעוֹלָם, וְאָז צַפֵּה לַמָּשִׁיחַ.

מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וְכָעֵת שֶׁנִּרְאֵית בִּגְוָנִים זַשׁוּכִים, נִרְאֵית לִזָּכְרוֹן [וְהִיא לִזְכֹּר] שֶׁלֹּא יָבֹא מַבּוּל. אֲבָל בְּאוֹתוֹ זְמַן נִרְאֵית בִּגְוָנִים מְאִירִים וּמְקֻשֶּׁטֶת בְּתִקּוּן כְּמוֹ כַּלָּה שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת לְבַעְלָהּ, וְאָז לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, וְיִזְכֹּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ שֶׁהִיא בַּגָּלוּת וְיָקִימָהּ מֵהֶעָפָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע ג) וּבִקְשׁוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם. וְכָתוּב (ירמיה ל) וְעָבְדוּ אֵת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם. אֲשֶׁר אָקִים מֵעָפָר. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ט) אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת. וְעַל זֶה וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם וְלַהֲקִימָהּ מֵהֶעָפָר.

וְאָמַר כָּךְ אַבָּא, שְׁמוּשׁוּם כָּךְ נִזְכְּרָה בַּתּוֹרָה גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל וְזִכְרוֹנָהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי נֹחַ עוֹד עַל הָאָרֶץ כֵּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקְצֹף עָלַיִךְ וּמִגְּעָר בָּךְ.

וַיִּהְיוּ בְּנֵי נֹחַ הַיֹּצְאִים מִן הַתֵּבָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיִּהְיוּ בְּנֵי נֹחַ, לָמָּה אָמַר הַיֹּצְאִים מִן הַתֵּבָה? וְכִי בָּנִים אֲחֵרִים הָיוּ לוֹ שֶׁלֹּא יָצְאוּ

מֵהַתֵּבָה? אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, כֵּן, שֶׁהֲרֵי אַזַּר כְּךָ הוֹלִידוּ בָּנָיו בָּנִים, שֶׁכָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם וְגוֹ', וְהֵם לֹא יָצְאוּ מֵהַתֵּבָה. וְלָכֵן כָּתוּב הַיֹּצְאִים מִן הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וָיֶפֶת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אִלּוּ הָיִיתִי מָצוּי בָּעוֹלָם כְּשֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִפְרוֹ שֶׁל זִוּוּג בָּעוֹלָם וְסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם, הָיִיתִי מִתְזַוֵּג שֶׁלֹּא יִמָּצְאוּ בֵּין הָאֲנָשִׁים, כִּי לֹא זָשְׁשׁוּ כָּל הַזְּוָכִמִים לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְטָעוּ בִּדְבָרִים אֲזוּרִים לְהוֹצִיא מֵרָשׁוּת עֶלְיוֹנָה לְרָשׁוּת אַזָּרת, וְכָעֵת הִגָּה זַכְמֵי הָעוֹלָם יוֹדְעִים דְּבָרִים וּמַסְתִּירִים אוֹתָם וּמִתְזַוְּקִים בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם.

וָפָסוּק זֶה מָצָאתִי בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת [תּוֹסָפְתָא], שֶׁכְּשֶׁמְּעוֹרֵר זִוּוּגוֹת כָּל הַזִּוּוּגוֹת הַטְּמִירִ הַנִּסְתָּר, זָקָן הַזְּקֵנִים מֵאִיר מְמֻנּוּ אוֹר הַקִּיק. זִוּוּגוֹת כָּל הַזִּוּוּגוֹת מֵאִיר לְיָמִין בְּשֶׁמֶן מִשְׁזָה עֶלְיוֹן, וּמֵאִיר לַשְּׂמאל בְּזִוּוּגוֹת הַיַּיִן הַטּוֹב, מֵאִיר לָאֶמְצַע בְּזִוּוּגָה [שֶׁל הָאַרְנָמָן] שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים. רוּזַז מִתְעוֹרֶרֶת וְרוּזַז עוֹלָה וְנִתָּן בָּרוּזַז.

דְּבֵקִים זֶה בָּזֶה. שָׁלֹשׁ נִכְנָסִים לְשָׁלֹשׁ. מִתּוֹךְ שָׁלֹשׁ יוֹצֵאת בְּרִית אַזַּת שָׁדְבְקָה בַּבְּרִית. עוֹבֶרֶת הָרוּזַז הָעוֹלָה וּמִתְעַבֶּרֶת מִמֶּנּוּ. כְּשֶׁנִּתָּנֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, נִדְבָּקִים רוּזַז בְּרוּזַז, וּמִתְעַבְּרוֹת מִשְׁלֹשָׁה בָּנִים. וְנִזַּז וְתֵבָה יָצְאוּ מֵהֶם שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שְׁלֹשֶׁת הָעֶלְיוֹנִים, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ הַתֵּבָה – שֵׁם וְחָם וָיֶפֶת. שֵׁם שֶׁבְּצַד יָמִין, חָם שֶׁבְּצַד שְׂמאל, יֶפֶת אַרְנָמָן שֶׁכּוֹלֵל אוֹתָם.

וְחָם הוּא אֲבִי כְּנַעַן, זֶהֱמַת הַזָּהָב תַּזַּת סִיגִים. הִתְעוֹרְרוּת רוּזַז הַטְּמִאָה שֶׁל נָזַשׁ הַקַּדְמוֹנִי. וְלָכֵן רָשַׁם וְאָמַר, וְחָם הוּא אֲבִי כְּנָעַן. שֶׁהֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. אוֹתוֹ כְּנַעַן שֶׁהִתְקַלֵּל, אוֹתוֹ כְּנַעַן שֶׁהָזַשְׁתָּ פָּנֵי הַבְּרִיוֹת.

וְלָכֵן [כֻּלָּם] לֹא יָצָא מִכְּלַל כֻּלָּם, אֶלָּא זֶה שֶׁכָּתוּב וְחָם הוּא אֲבִי כְּנָעַן, אוֹתוֹ שֶׁהָזַשְׁתָּ אֶת הָעוֹלָם, וְלֹא כָּתוּב בְּכֻלָּל זֶה וְשֵׁם הוּא אֲבִי כָּךְ אוֹ יֶפֶת הוּא אֲבִי כָּךְ, אֶלָּא מִיָּד קָפַץ וְאָמַר וְחָם הוּא אֲבִי כְּנָעַן. וַדַּאי.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁבָּא אַבְרָהָם, מַה כָּתוּב? (בראשית יב) וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ.

שֶׁעֲתִידִין לֹא הָיָה קִיּוּם שֶׁל הָאָבוֹת וְלֹא בָּאוּ זֶרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל לָעוֹלָם שֶׁיֵּצֵא הַשֵּׁם הַזֶּה וְיִכָּנֵס שָׁם עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ. כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים, נִקְרְאָה הָאָרֶץ עַל הַשֵּׁם הַזֶּה – אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁלֹּא זָכוּ, נִקְרְאָה הָאָרֶץ עַל שֵׁם אֵזוֹר – אֶרֶץ כְּנַעַן.

וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ט) וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. שֶׁהוּא הֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. וּבַנָּזָשׁ מַה כָּתוּב? (שם ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה, הֵיכָן מַה שֶּׁכָּתוּב עֶבֶד עֲבָדִים. וְעַל זֶה כָּתוּב שֵׁם וְיֶפֶת. שִׁלְשֶׁת אֵלֶּה בְּנֵי נֹזָז הַיּוֹצְאִים מִן הַתֵּבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

שִׁלְשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי נֹזָז, הַקִּיּוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הַקִּיּוּם שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן. וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָּל הָאָרֶץ, הֵיכָן סוֹד [זֶה] שֶׁל שִׁלְשֶׁת הַגְּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים. שֶׁכְּשֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, מַשְׁקֶה אֶת הַגָּן בַּכֹּזַז שֶׁל שִׁלְשֶׁת הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ. וּמִשָּׁם נִפְרָדִים הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַטָּה כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּלוּל בַּזְּבָרוֹ, לְהַרְאוֹת שֶׁכְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְפַּשֵּׁט לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהוּא אֶזֶד בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזְתּוֹנִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שִׁלְשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ בְּכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וּמִמַּרְאֵה שֶׁל שִׁלְשֶׁת גְּוָנִים אֵלּוּ נִפְרָדִים לְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הָרוּזַז הָאַזָּרִת, וּכְשֶׁהִתְסַתְּכֵל בְּסוֹד הַדְּרָגוֹת תִּמְצָא אֵיךְ נִפְרָדִים הַגְּוָנִים לְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים, עַד שֶׁנִּכְנָסִים לְמַטָּה בַּסּוֹד שֶׁל אוֹתָם עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה הַצְּנוֹרוֹת, [הַצְּדָדִים] שֶׁל הַדְּלָתוֹת שֶׁמְּכַסִּים אֶת הַתְּהוֹמוֹת.

וְהַכֹּל יָדוּעַ לַזְּכָאִים עֶלְיוֹנִים. אַשְׁרֵי זְכֻלָּם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם וְגָלָה לָהֶם סִתְרֵי זְכָאוֹת עֶלְיוֹנִים, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה כה) ה' אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמְמֶךָּ אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָזוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן. כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְשַׁבְּזַז לִכְבוֹדוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְשַׁבְּזַז

אֶת רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ, וְלֹא עוֹד – אֶלָּא שֶׁמַּרְבֶּה בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנוֹ וּלְיַחֵד אֶת שְׁמוֹ, זָכִיב הוּא לְמַעְלָה וְנָזְמָד לְמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ [בִּכְבוֹדוֹ], וְעָלָיו כָּתוּב (שם מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וַיָּזָל נָזַז אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כֶּרֶם. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי. אָזַד אָמַר מִגַּן עֵדֶן [נִתְרַכְּבָה] גְּרִשָּׁה וְנָטַע אוֹתָהּ כָּאן. וְאָזַד אָמַר בָּאָרֶץ הָיְתָה, וְעָקַר אוֹתָהּ וְשָׁתַל אוֹתָהּ, וּבָאוֹתוֹ יוֹם עָשְׂתָה פֵּרוֹת וְנִצְנְצוּ לְבְלוּבִים וַעֲנָבִים, וְהָיָה סוֹזֵט אוֹתָהּ וְשׁוֹתָהּ מֵהַיַּיִן וּמִשְׁתַּכֵּר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, סוֹד הַזְּוָכְמָה הוּא כָּאן בַּפָּסוּק הַזֶּה. כְּשֶׁרָצָה נָזַז לִבְדֹּק בְּאוֹתוֹ זֵטָא שֶׁבָּדַק אָדָם הָרִאשׁוֹן – לֹא כְּדֵי לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ, אֶלָּא לָדַעַת וּלְתַקֵּן הָעוֹלָם, וְלֹא יָכֹל. סָזַט עֲנָבִים לִבְדֹּק בְּאוֹתוֹ כֶּרֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לָזֶה, [אָז] וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל, וְלֹא הָיָה לוֹ כֹּזַז לַעֲמֹד. וְלָכֵן וַיִּתְגַּל, גִּלָּה פָּרָצָה שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהָיְתָה נִסְתֶּרֶת. בְּתוֹךְ אָהֳלָהּ, כָּתוּב בְּהֵ"א. וְעַל זֶה כָּתוּב וְאַל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָהּ. בְּתוֹךְ אָהֳלָהּ שֶׁל אוֹתָהּ כֶּרֶם.

כְּמוֹ זֶה בְּנֵי אַהֲרֹן שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהָיוּ שְׁתוּיֵי יַיִן, וְכִי מִי נָתַן לָהֶם יַיִן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם לִשְׁתּוֹת? אִם תַּעֲלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁהָיוּ זָצוּפִים שֶׁשָּׁתוּ יַיִן – לֹא כָךְ! אֶלָּא וַדַּאי מֵאוֹתוֹ יַיִן שָׁתוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא י) וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה. כָּתוּב כָּאן אֵשׁ זָרָה, וְכָתוּב שָׁם (משלי ז) לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה. וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד.

וְכָךְ כְּמוֹ זֶה וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל. וְעַל זֶה הִתְעוֹרֵר זָם אֲבִי כְּנַעַן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְנָתַן מָקוֹם לִכְנַעַן לִשְׁלֹט. וּמַה שֶּׁהָיָה זֶה צַדִּיק בְּסוֹד הַבְּרִית, סֵרַס אוֹתוֹ. וְשָׁנִינוּ, שֶׁהֶעֱבִיר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ קִיּוּם.

וְלָכֵן אָמַר אָרוּר, שֶׁהַרֵי הַקְּלָלוֹת הִתְעוֹרְרוּ בַּתְּזוּלָה עַל יָדוֹ בָּעוֹלָם. [וְעַל זֶה וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן. שֶׁהַרֵי קְלָלוֹת יָבְאוּ עַל הָעוֹלָם כְּבַתְּזוּלָה]. עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ'. הַכֹּל יִתְקַן לֶעָתִיד

לָבֹא, וְהוּא לֹא יִתַּקֵּן. וְכֻלָּם יֵצְאוּ לְזֵרוּת, וְהוּא לֹא יֵצֵא. וְסוֹד הוּא לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים נא) כִּי פָשָׁעַי אֲנִי אֵדָע וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד. כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵחַטָּאֵיהֶם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי אַזַּר שֶׁחָטָא אָדָם, רָשׁוּם וְחָטְאוֹ לְמַעְלָה וְלֹא נִמְחָק, רַק בְּכֹחַ שֶׁל תְּשׁוּבָה רַבָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) כִּי אִם תִּכַבְּסִי בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁחָטָא אָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּעַם אַחַת – עוֹשֶׂה רשָׁם. וּכְשֶׁחָטָא בּוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה – מִתְחַזֵּק יוֹתֵר אוֹתוֹ הָרשָׁם. וְחָטָא בּוֹ פַּעַם שְׁלִישִׁית – מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ הַכֶּתֶם מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, וְאָז כָּתוּב נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁחָטָא דָּוִד הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעֵסֶק שֶׁל בַּת שֶׁבַע, וְשַׁב שֶׁאוֹתוֹ חֵטְא נִרְשָׁם עָלָיו לְעוֹלָמִים. מַה כָּתוּב? (שמואל–ב יב) גַּם ה' הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. הָעָבַר אוֹתוֹ הָרשָׁם מִלְּפָנָיו.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁבַּת שֶׁבַע הָיְתָה שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, לָמָּה נָתַן אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוּרִיָּה הַחִתִּי מִקֶּדֶם לָזֶה? אָמַר לוֹ, כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – אַף עַל גַּב שֶׁמְּזֻמָּנֶת לְבֶן אָדָם לִהְיוֹת שֶׁלּוֹ, מַקְדִּים אַזַּר וְנוֹשֵׂא אוֹתָהּ עַד שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל זֶה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ, נִדְוֶוה זֶה שֶׁנָּשָׂא אוֹתָהּ מִלְּפָנֵי הָאַזַּר הַזֶּה שֶׁבָּא אַזַּר כָּךְ וּמִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, וְנַעֲשֶׂה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירוֹ מֵהָעוֹלָם כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ מִלְּפָנֵי הָאַזַּר הַזֶּה.

וְסוֹד שֶׁבַּת שֶׁבַע שֶׁנִּתְּנָה לְאוּרִיָּה הַחִתִּי [כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ] בַּתְּחִלָּה, צֵא וְדַיֵּק וְתִמְצָא לָמָּה נִתְּנָה הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לִכְנַעַן בְּטֶרֶם שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל, וְתִמְצָא דָּבָר זֶה. וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד הוּא וְדָבָר אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד, אַף עַל גַּב שֶׁהוֹדָה עַל חֵטְאוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, לֹא הֵסִיר מִלִּבּוֹ וּרְצוֹנוֹ מֵאוֹתָם חֲטָאִים שֶׁחָטָא וּמֵאוֹתוֹ חֵטְא שֶׁל בַּת שֶׁבַע, כִּי פָּחַד עֲלֵיהֶם תָּמִיד שֶׁמָּא יִגְרֹם אֶחָד מֵהֶם וְיִקָּטֵרֵג עָלָיו בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה, וְלָכֵן לֹא

שֶׁכֵּן אוֹתָם מִמֶּנּוּ וּמֵרְצוֹנוֹ.

דָּבָר אַוְזֵר, כִּי פָּשָׁעַי אֲנִי אֵדָע – כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁתְּלוּיוֹת בָּהֶם וְזַטָּאֵי בְּנֵי אָדָם אֲנִי אֵדַע. וְזַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד – זוֹ פְּגִימַת הַלְּבָנָה שֶׁלֹּא יְצָאָה מִטַּמְאָתָהּ עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְהֵאִירָהּ בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז הִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם וְיָשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל לָבֶטַח, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַיֵּשֶׁב יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל לָבֶטַח אִישׁ תַּזַוֹת גַּפְנוֹ וְתַזַוֹת תְּאֵנָתוֹ. וְעִם כָּל זֶה – וְזַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד, וְלֹא נִפְסָק מֵהָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לָעָתִיד לָבֹא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ.

הוּא הָיָה גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה' עַל כֵּן יֵאָמֵר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה'. בֹּא רְאֵה, הוּא הָיָה אִישׁ זָקֵן. לְבוּשֵׁי אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה לוֹבֵשׁ, וְיָדַע לָצוּד צְיָדָה שֶׁל הַבְּרִיּוֹת בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נִמְרוֹד הָיָה מְפַתֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת לָלֶכֶת אַוְזֵר עֲבוֹדַת הָעֲבוֹדָה זָרָה, וְהָיָה שׁוֹלֵט בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים וּמְנַצֵּחַ אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם, וְהָיָה אוֹמֵר שֶׁהוּא שַׁלִּיט שֶׁל הָעוֹלָם, וְעוֹבְדִים אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ נִמְרוֹד? שֶׁמֶּרַד בַּמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁמָּרַד בָּעֶלְיוֹנִים וּמָרַד בַּתַּזוֹתוֹנִים.

בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים הוּא שָׁלַט עַל כָּל [שְׁאָר] בְּנֵי הָעוֹלָם וּמָלַךְ בָּהֶם, וּמָרַד בְּרִבּוֹנוֹ וְאָמַר שֶׁהוּא הַשַּׁלִּיט שֶׁל הָעוֹלָם, וְהָיָה מְפַתֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת אַוְזָרָיו, עַד שֶׁמָּשַׁךְ בְּנֵי אָדָם לָצֵאת מֵאַוְזַר עֲבוֹדַת רִבּוֹן הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ יוֹדְעִים בָּהֶם הַזַּבְּרִים סוֹד עֶלְיוֹן.

מִשְׁנָה. וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שָׂפָה אֶזֶת וּדְבָרִים אֲזָדִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזז, (מלכים–א ו) וְהַבַּיִת בְּהִבָּנְתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלִי בַרְזֶל לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנְתוֹ. וְהַבַּיִת בְּהִבָּנְתוֹ – וְכִי לֹא הָיָה בּוֹנֶה אוֹתוֹ שְׁלֵמָה וְכָל הָאֻמָּנִים שֶׁהָיוּ שָׁם? מַה זֶּה בְּהִבָּנְתוֹ?.

אֶלָּא כָּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כה) מִקְּשָׁה תֵּיעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה. אִם הִיא מִקְּשָׁה, מַהוּ תֵּיעָשֶׂה? אֶלָּא וַדַּאי הַכֹּל בְּאוֹת וְגַם נַעֲשָׂה הוּא מֵעַצְמוֹ. כֵּיוָן

שֶׁהִתְזִילוּ לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשֶׂה, לִמֵּד אֶת הָאָמָּנִים לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ מַה שֶּׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים מִקֶּדֶם לָכֵן.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבִּרְכַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁרְתָה עַל יָדָם, וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּהִבָּנֹתוֹ, הוּא נִבְנָה מֵעַצְמוֹ, שֶׁהוּא לִמֵּד אֶת הַלְמוּד לָאָמָּנִים אֵיךְ לְהַתְזִיל לַעֲשׂוֹת, וְלֹא הִסְתַּלֵּק מֵעֵינֵיהֶם הָרֹשֶׁם שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה מַמָּשׁ, וּמִסְתַּכְּלִים בּוֹ וְעוֹשִׂים, עַד שֶׁנִּבְנָה כָּל הַבַּיִת.

אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה, שְׁלֵמָה כָּתוּב וְזֶסֶד יו"ד, אֶבֶן שְׁלֵמָה וַדַּאי. מַסָּע, שֶׁנָּסְעָה וּבָאָה וְשָׁרְתָה עֲלֵיהֶם וְנֶעֱשְׂתָה הָעֲבוֹדָה [מַסָּע, שֶׁנָּסְעָה יָדָם וְנֶעֱשְׂתָה הָעֲבוֹדָה]. מַסָּע, שֶׁהִסִּיעַ יָדָם לַעֲשׂוֹת שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּם. כָּתוּב כָּאן מַסָּע, וְכָתוּב שָׁם (במדבר י) וּלְמַסַּע אֶת הַמְּזָנוֹת. וּמַקְּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלִי בַּרְזֶל לֹא נִשְׁמַע, מִשּׁוּם שֶׁהַשְׁמִיר בָּקַע הַכֹּל וְלֹא נִשְׁמַע דָּבָר, שֶׁלֹּא הִצְטָרְכוּ לִשְׁאָר הַכֵּלִים לַעֲשׂוֹת, וְהַכֹּל הָיָה עִם אוֹת וְנֵס.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה וְזֵבִיבִים הֵם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה. אַשְׁרֵי זֹכֶה שֶׁל מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בָּהֶם וְיוֹדֵעַ לָלֶכֶת [בּוֹ] בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ. כַּאֲשֶׁר עָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת כָּבוֹד לִכְבוֹדוֹ, עָלָה מִתּוֹךְ הַמְּזֻמָּנָה רָצוֹן לְהִתְפַּשֵּׁט, וְהִתְפַּשֵּׁט מֵהַמָּקוֹם שֶׁל אוֹתָהּ הַמְּזֻמָּנָה הַנִּסְתֶּרֶת שֶׁאֵינָהּ יְדוּעָה.

עַד שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת וְשׁוֹרָה בְּבֵית הַגָּרוֹן, הַמָּקוֹם שֶׁתָּמִיד נוֹבֵעַ בְּסוֹד שֶׁהוּא רוּחַ זַיִן. וְאָז, כְּשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת הַמְּזֻמָּנָה הַהִיא וְשׁוֹרָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, נִקְרֵאת הַמְּזֻמָּנָה הַהִיא אֱלֹהִים זַיִן, שֶׁכָּתוּב (ירמיה י) הוּא אֱלֹהִים זַיִן.

עוֹד רָצָה לְהִתְפַּשֵּׁט וּלְהִתְגַּלּוֹת, מִשָּׁם יָצְאוּ אֵשׁ רוּחַ וּמַיִם כְּלוּלִים יַחַד, וְיוֹצֵא יַעֲקֹב אִישׁ שָׁלֵם, וְהוּא קוֹל אָזְנָד שֶׁיּוֹצֵא וְנִשְׁמָע. מִכָּאן הַמְּזֻמָּנָה שֶׁהָיְתָה נִסְתֶּרֶת בַּזַּיְשַׁאי נִשְׁמַעַת בִּגְלוּי.

עוֹד מִתְפַּשֶּׁטֶת הַמְּזֻמָּנָה הַזּוֹ לְהִתְגַּלּוֹת, וּמַכֶּה הַקּוֹל הַזֶּה וּמַקִּישׁ בַּשְּׂפָתַיִם, וְאָז יוֹצֵא הַדִּבּוּר שֶׁמַּשְׂכִּילִים הַכֹּל וּמַגָּלָה הַכֹּל. נִשְׁמָע שֶׁהַכֹּל הוּא אוֹתָהּ מְזֻמָּנָה נִסְתֶּרֶת שֶׁהָיְתָה בְּפָנִים, וְהַכֹּל אָזְנָד.

כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעָה הִתְפַּשְׁטוּת זוֹ וְנַעֲשֶׂה דִּבּוּר בְּכוֹחַ אוֹתוֹ הַקּוֹל, אָז – וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ. לֹא כְּתוּב כַּאֲשֶׁר נִבְנָה, אֶלָּא בְּהִבָּנֹתוֹ, בְּכָל פַּעַם וּפַעַם. אֶבֶן שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְכָתוּב (שיר ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ.

מַסָּע, שֶׁיּוֹצֵא מִבְּפָנִים וְשׁוֹרֶה וְנוֹסֵעַ הַחוּצָה. יוֹצֵא מִלְמַעְלָה וְשׁוֹרֶה וְנוֹסֵעַ לְמַטָּה. וּמַקֵּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלֵי בַרְזֶל – אֵלּוּ שְׁאָר הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁכֻּלָּם תְּלוּיִים בּוֹ, וְלֹא נִשְׁמְעוּ וְלֹא הִתְקַבְּלוּ פָּנִימָה כְּשֶׁהִיא עוֹלָה לְהֵאָחֵז לְמַעְלָה וְלִינוֹק מִשָּׁם, וְזֶהוּ בְּהִבָּנֹתוֹ. וְאָז, כְּשֶׁהִיא יוֹנֶקֶת, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּזֵרְזָה וְיוֹנְקִים וּמִתְמַלְּאִים בִּבְרָכוֹת, וְאָז כָּל הָעוֹלָמוֹת עוֹמְדִים בְּסוֹד אָזֵד, בְּיִזּוּד אָזֵד, וְאֵין בָּהֶם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת פָּרוּד. אַזַר שֶׁכָּל אָזֵד וְאָזֵד נוֹטְלִים זֶלְקָם, כֻּלָּם מִתְפַּשְׁטִים וְנִפְרָדִים לְצִדֵּיהֶם לְמַה שֶּׁהִתְמַנּוּ.

בֹּא רְאֵה, וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וְגוֹ'. מַה כְּתוּב אַזַר כָּךְ? וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם – מֵאוֹתוֹ קַדְמוֹנוֹ שֶׁל הָעוֹלָם – וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר. שֶׁהֵרֵי מִשָּׁם נִפְרָדִים לְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים, וְהוּא רֹאשׁ הַמַּלְכוּת לְהִתְפַּזֵּר.

וְאִם תֹּאמַר, הֲלֹא כְּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד? וַדַּאי שֶׁכָּכָה זֶה. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנּוֹסְעִים מִשָּׁם יֵשׁ פָּרוּד, וְכַאֲשֶׁר הֵם מְכֻנָּסִים שָׁם לִינוֹק אֵין פָּרוּד. וּכְשֶׁנּוֹסְעִים יֵשׁ פָּרוּד, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שָׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֲחָדִים, שֶׁאָז הֵרֵי הָעוֹלָם בִּיסוֹד וְעִקַּר וְשֹׁרֶשׁ אֶזֵד וֶאֱמוּנָה אַזַת בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מַה כְּתוּב? וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם, מֵהָרִאשׁוֹן עִקַּר הָעוֹלָם אֱמוּנַת הַכֹּל. וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה, מְצִיאָה מָצְאוּ וְיָצְאוּ בָהּ מִתַּזַת הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה [וַיִּמְצְאוּ].

בֹּא רְאֵה מַה כְּתוּב בְּנִמְרוֹד, וַתְּהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בָּבֶל. שֶׁהֵרֵי מִשָּׁם נָסַע לְהֵאָחֵז בְּרֵשִׁית אַזֶרֶת. וְכָאן, וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר. מִשָּׁם נָסְעוּ בְּלִבָּם לָצֵאת מֵרֵשִׁית הָעֶלְיוֹנָה לְרֵשִׁית אַזֶרֶת.

מְקִימֵי הָעִיר וְהַמִּגְדָּל מְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁמַּלְאָכֵי הַשָּׁרֵת מַכִּירִים אוֹתָהּ, וְלֹא הָיוּ מְדַבְּרִים בְּלָשׁוֹן אַוָּרֵת, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְעַתָּה לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם וְגוֹ'. שֶׁאִלְמָלֵא מְדַבְּרִים בְּלָשׁוֹן אַוָּרֵת שֶׁמַּלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לֹא הָיוּ מַכִּירִים אוֹתָהּ, נֶּוְסְרָה הַוַּשִׁיבוּת שֶׁהֵם זָשְׁבוּ לַעֲשׂוֹת, כֵּיוָן שֶׁמַּעֲשֵׂה הַשֵּׂדִים אֵינוֹ אֶלָּא בְּרֶגַע אֶוָד לְמַרְאֵה בְּנֵי אָדָם וְלֹא יוֹתֵר.

וּדְבָרִים אֲוָדִים, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת כָּל אַוַּת וְאַוַּת עַל בְּרִיָּה, וְלֹא הִתְוַזְלְפָה לָהֶם דַּרְגָּה, וְלָכֵן כָּתוּב וּדְבָרִים אֲוָדִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִתְיָעֲצוּ בְּעֵצָה רָעָה, עֵצָה שֶׁל וָזְכְמָה, שֶׁכָּתוּב הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל. הַכֹּל הוּא בְּסוֹד הַוָּזְכְמָה. וְרָצוּ לְוַזֵּק בָּאָרֶץ אֶת הַצַּד הָאַוֵּר וְלַעֲבֹד אֶת עֲבוֹדָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים שֶׁכָּל הַדִּינִים הָרָעִים מִשָּׁם יוֹרְדִים לָעוֹלָמוֹת, וְרָצוּ לִדְוּזוֹת אֶת דַּרְגַּת הַקְּדֻשׁ.

עי"ר וּמִגְדָּ"ל – זוֹ הַוָּזְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, [שֶׁהָרֵי] הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁשָּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא מִתְוַזֵּק בָּאָרֶץ אֶלָּא בְּעִיר וּמִגְדָּל. עִי"ר – שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ה) עִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן וְגוֹ'. מִגְדָּ"ל – שֶׁכָּתוּב (שיר ד) כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֶךָ. וּבְוָזְכְמָה עָשׂוּ לְהִיוֹת שִׁלְטוֹן הַצַּד הָאַוֵּר בָּאָרֶץ שֶׁדּוֹוָזֶה [לִדְוּזוֹת] אֶת אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ מִמְּקוֹמוֹ, וְלִהְיוֹת דִּיוּר לַסִּטְרָא אַוָּרָא בָּאָרֶץ.

וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם – כְּמוֹ שֶׁאָוזוּ [שֶׁאַוֵּר] הוּא הַשֵּׁם לְמַעְלָה, נְוַזֵּק אוֹתָהּ בֵּינֵינוּ שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם בָּאָרֶץ. פֶּן נָפוּץ – יְדִיעָה הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁיִּתְפַּוְּרוּ מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וְלָכֵן הָיוּ מִתְיַוְּזִדִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה זֶה בְּוָזְכְמָה.

הַצַּד הָאַוֵּר הוּא זָכָר וּנְקֵבָה, תַּקָּף זֶהֲמַת הַדִּין הַקָּשֶׁה. וּכְמוֹ שֶׁאָדָם זָטָא [בּוֹ] בָּהֶם וְהִתְוַזְּקוּ בְּגָלְלוֹ עַל הָעוֹלָם, גַּם כָּאן הֵם עָשׂוּ שֶׁיִּתְוַזֵּק יוֹתֵר, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם. בְּנֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהֵבִיא וְהִשְׁלִיט צַד הָאַוֵּר עַל הָעוֹלָם, הַצַּד הָרָע. כְּמוֹ שֶׁצַּד הַקְּדֻשָּׁה אֵין שִׁלְטוֹנוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא בְּעִיר וּמִגְדָּל, גַּם כָּאן זָשְׁבוּ הֵם לִבְנוֹת עִיר וּמִגְדָּל לְהַשְׁלִיט אֶת הַצַּד הָרָע הַזֶּה בָּעוֹלָם.

וַיֵּרֶד ה׳ לִרְאוֹת. נָזַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה לִרְאוֹת [עַל] אֶת מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל הַבְּנָיָן שֶׁבָּנוּ, וְהֵם הָיוּ מְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ לְכָל אוֹתָם דְּרָגוֹת קְדוּשׁוֹת וְהָיוּ מַצְלִיזִים. כֵּיוָן שֶׁיָּרְדָה הַקְּדֻשָּׁה, הִתְבַּלְבְּלוּ כָּל הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ. עֶלְיוֹנִים יָרְדוּ וְתַזְזוּתוֹנִים עָלוּ, וְלֹא הָיוּ עוֹמְדִים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר כְּמוֹ שֶׁהָיוּ. וְאַזַּר כָּךְ בִּלְבֵּל לְשׁוֹנָם בְּשִׁבְעִים לְשׁוֹן וְהִתְפַּזְּרוּ לְכָל צִדְדֵי הָעוֹלָם.

מְמֵנָּה אֶזְדָּ יֵשׁ בָּרָקִיעַ, וּבוֹ קַיָּמִים כָּל [ד״א אוֹתָם] מַפָּתְזוֹזוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וְהוּא קַיָּם וְזָמִין בְּכָל הַשָּׁעוֹת וְרִגְעֵי הַיּוֹם. וְהֵם הָיוּ יוֹדְעִים בְּסוֹד הַזְּכוּכְמָה, הַגְּנוּזָה שֶׁל הַמְּמֵנָּה הַזֶּה, וְהָיוּ פּוֹתְזִים וְסוֹגְרִים וּמַצְלִיזִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם בְּמַאֲמַר פִּיהֶם. כֵּיוָן [שֶׁהִסְתַּכְּלוּ] שֶׁהִתְבַּלְבֵּל הַמַּאֲמָר שֶׁלָּהֶם, הַכֹּל נִמְנַע מֵהֶם, וּמָקוֹם מִתֵּקֶן מָצְאוּ בְּאוֹתָהּ בִּקְעָה. עַד הַצָּדָדִים.

וַיִּמְצְאוּ בִּקְעָה, מָקוֹם מִתֵּקֶן לְזֶה [אוֹתוֹ] הַצַּד הָרָע, שֶׁרָצוּ הֵם לְזַזֵּק וְנִמְנְעוּ. תֵּקֶף [שֶׁלּוֹ] שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הָיָה תָּלוּי לְהִפָּרַע בְּאוֹתָהּ בִּקְעָה, עַד שֶׁנָּטְלָה מִשָּׁם צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת, כְּמוֹ שֶׁהֵם בָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְנָתְנוּ [הַכֹּל] כֻּלָּם בְּיָדֶיהָ. וְנֶהֶרְגוּ שָׁם אוֹתָם שֶׁלֹּא רָצוּ לָצֵאת בְּק״ץ הַיָּמִי״ן. נִבְהֲלוּ וְנָפְלוּ בְּק״ץ הַיָּמִי״ם, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנָּזַל כֹּחַ הַתְּזוֹלָה בַּבִּקְעָה הַזּוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב (יזזקאל לו) וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת.

וְהִתְזַזְקָה בְּאוֹתוֹ הַצֶּלֶם שֶׁהֵקִים נְבוּכַדְנֶצַּר. וְנִשְׁבַּר הַתֵּקֶף אַזַּר כָּךְ בְּאוֹתָם עֲצָמוֹת וּבְאוֹתוֹ צֶלֶם. שֶׁאוֹתָם רֹאשׁוֹנִים הִתְקַיְּמוּ וְקָמוּ עַל רַגְלֵיהֶם, וְאוֹתוֹ צֶלֶם נִשְׁבַּר, וְאָז יָדְעוּ כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם שֶׁאֵין אֱלוֹהַּ מִבַּלְעֲדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבַדּוֹ. וְעוֹד, שֶׁהִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ עַל יְדֵי זְנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, וְהַכֹּל בְּיוֹם אֶזְדָּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה כט) וְהִקְדִּישׁוּ אֶת קְדוֹשׁ יַעֲקֹב וְגוֹ׳. ע״כ סתרי תורה.

וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שֵׁם. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַזּ, (ישעיה נז) וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֶשׁ וְגוֹ׳. וְכִי יֵשׁ יָם נִגָּרֶשׁ? כֵּן. שֶׁכַּאֲשֶׁר הַיָּם יוֹצֵא מִתְּקוּנוֹ וְהוֹלֵךְ [בְּלִי הֶבֶל] בְּלִי רַב זוֹבֵל, אָז נִגָּרֶשׁ וּמִתְגָּרֵשׁ

מִמְּקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹתֶה יַיִן וְלֹא יוֹשֵׁב עַל בֵּרְיוֹ וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי הַשִּׁכְּטֹ לֹא יוּכַל וַיִּגְרְשׁוּ מֵימָיו רֶפֶשׁ וָטִיט. שֶׁמּוֹצִיאִים מֵימָיו כָּל אוֹתוֹ הַטִּיט שֶׁל הַיָּם וְכָל הַטִּנֹּפֶת לִשְׂפָתוֹ.

כְּמוֹ זֶה אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁיּוֹצְאִים מִדֶּרֶךְ תְּקִינָה וְהוֹלְכִים כִּשְׁתוּיֵי יַיִן בְּלִי תִקּוּן, שֶׁיּוֹצְאִים מִדֶּרֶךְ יְשָׁרָה לְדֶרֶךְ עַקַמְּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי הַשִּׁכְּטֹ לֹא יוּכָל, שֶׁהֲרֵי עִקּוּם דַּרְכֵּיהֶם גָּרַם לָהֶם לָלֶכֶת בְּלִי תִקּוּן וּבְלִי שֶׁכֶל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכָּל רֹגֶם בְּשָׂעָה שֶׁאוֹמְרִים דִּבּוּר מִפִּיהֶם, אוֹתוֹ הַדִּבּוּר רֶפֶשׁ וָטִיט, כֻּלָּם מוֹצִיאִים טִנֹּפֶת וְגַעַל מִפִּיהֶם הַזּוֹעָה עַד שֶׁנִּטְמְאִים וּמְטַמְּאִים אוֹתָם.

בֹּא רְאֵה, וַיֹּאמְרוּ הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם. אֵין הָבָה אֶלָּא לְשׁוֹן הַזְמָנָה בְּעָלְמָא. נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם, כֻּלָּם בָּאוּ בְּעֵצָה רָעָה לְסָרֵב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. בִּשְׁטוּת בָּאוּ, הוּא בִּטְפָשׁוּת הַלֵּב.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, שְׁטוּת לָקְחוּ בְּלִבָּם, אֲבָל בְּזָכְמָה שֶׁל רִשְׁעוּת בָּאוּ כְּדֵי לָצֵאת מֵרָשׁוּת עֶלְיוֹנָה לְרָשׁוּת אַוֶּרֶת, וּלְהַוָּלִיף כְּבוֹדוֹ לְכָבוֹד זָר. וּבַכֹּל יֵשׁ סוֹד שֶׁל זָכְמָה עֶלְיוֹנָה.

הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהִגִּיעוּ לַבִּקְעָה הַזֹּאת שֶׁהִיא רָשׁוּת זָרָה, וְהִתְגַּלָּה לָהֶם מָקוֹם שֶׁשִּׁלְטוֹן זֶה תָּקוּעַ בְּתוֹךְ דְּגֵי הַיָּם, אָמְרוּ, הִנֵּה מָקוֹם לָשֶׁבֶת וּלְזַוֵּק אֶת הַלֵּב לַהֲנוֹת בּוֹ הַתַּוְזוּתוֹנִים. מִיָּד הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר, נַתְקִין בַּמָּקוֹם הַזֶּה עִיר וּמִגְדָּל.

וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם. מָקוֹם זֶה [נָתַן לָהֶם] יִהְיֶה לָנוּ לִירָאָה, וְלֹא אַוֵּר, וְנִבְנֶה לְמָקוֹם זֶה עִיר וּמִגְדָּל. לָמָּה לָנוּ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה שֶׁלֹּא נוּכַל לַהֲנוֹת מִמֶּנּוּ? הֲרֵי כָּאן מָקוֹם מְתֻקָּן. וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם, יִרְאָה לַעֲבֹד שָׁם. פָּן נָפוּץ לִדְרָגוֹת אֲוֵזרוֹת וְנִתְעַוֵּר לִצְדָדֵי הָעוֹלָם.

וַיֵּרֶד ה' לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל. זוֹ אַוֵּת מַעֲשֶׂר פְּעָמִים שֶׁיָּרְדָה הַשְּׁכִינָה לָאָרֶץ. וְכִי מַה הוּא לִרְאוֹת, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ מִקֶּדֶם לָזֶה? אֶלָּא לִרְאוֹת לְהַשְׁגִּיחַ בַּדִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ה) יֵרֶא ה' עֲלֵיכֶם וְיִשְׁפֹּט. אֶת הָעִיר וְאֶת

הַמִּגְדָּל – כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב לִרְאוֹת אֶת בְּנֵי הָאָדָם, אֶלָּא לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל. לָמָּה? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמַּשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִין, בַּהַתְחָלָה מַשְׁגִּיחַ בַּדַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאַחַר כָּךְ בַּדַּרְגָּה שֶׁלְּמַטָּה. בַּהַתְחָלָה בָּעֶלְיוֹנִים, וְאַחַר כָּךְ בַּתַּחְתּוֹנִים. וּמִשּׁוּם שֶׁדָּבָר זֶה מַגִּיעַ לְמַעְלָה, הַהַשְׁגָּחָה שֶׁל מַעְלָה הָיְתָה בּוֹ בַּהַתְחָלָה, שֶׁכָּתוּב לִרְאוֹת אֶת הָעִיר וְאֶת הַמִּגְדָּל.

אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם. מַה זֶּה בְּנֵי הָאָדָם? בְּנֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁמָּרַד בְּרִבּוֹנוֹ וְגָרַם מָוֶת לָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם – בְּנָיָן וַדַּאי אָמְרוּ [גָּרְמוּ] וְרָצוּ לִבְנוֹת לְמַעְלָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח [וְאָמַר], (יזזקאל מו) כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים שַׁעַר הֶחָצֵר הַפְּנִימִית הַפֹּנֶה קָדִים יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפָּתֵחַ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וְהוּא סוֹד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. יִהְיֶה סָגוּר שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, לָמָּה? [וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפָּתֵחַ וְגוֹ', לָמָּה יִהְיֶה סָגוּר כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה?].

אֶלָּא אִלּוּ יְמֵי הַחֹל שֶׁשַּׁעַר זֶה יִהְיֶה סָגוּר שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ הַחֹל עִם הַקָּדֵשׁ. וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ יִפָּתֵחַ, שֶׁהֲרֵי אָז שִׁמּוּשׁ [שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] שֶׁל קֹדֶשׁ בְּקֹדֶשׁ, וְאָז מְאִירָה הַלְּבָנָה לְהִתְחַבֵּר עִם הַשֶּׁמֶשׁ.

בֹּא רְאֵה, שַׁעַר זֶה לֹא נִפְתָּח בְּאוֹתָם שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָם יְמֵי הַחֹל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן נָזוּן, וְשׁוֹלְטִים כָּל אוֹתָם שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל עַל הָעוֹלָם זוּז מֵאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים, לֹא שׁוֹלְטִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁהַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר. אֲבָל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּבְיוֹם הַחֹדֶשׁ, כֻּלָּם עוֹבְרִים וְלֹא שׁוֹלְטִים, מִשּׁוּם שֶׁהַשַּׁעַר הַזֶּה הוּא פָּתוּחַ, וְהָעוֹלָם הוּא בְּזִוּוּגָה וְנָזוֹן מִשָּׁם, וְלֹא נִתָּן הָעוֹלָם לְרָשׁוּת אַחֶרֶת.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁכָּל אוֹתָם שִׁשָּׁה יָמִים הֵם שׁוֹלְטִים לְבַדָּם – בֹּא תִרְאֶה,

הַפְּוָנָה קָדִים, עַד שֶׁלֹּא יָקוּמוּ לִשְׁלֹט, הוּא מִסְתַּכֵּל תָּמִיד בָּעוֹלָם. אֲבָל לֹא נִפְתָּחוּ לָזֶה הָעוֹלָם מִן הַקֹּדֶשׁ פָּרָט לְיוֹם הַשַּׁבָּת וְיוֹם הַזִּוּדֶשׁ. וְכָל הַיָּמִים כֻּלָּם נִדְבָּקִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְנִזּוֹנִים מִשָּׁם. שֶׁהֲרֵי [אָז] בְּיוֹם הַשַּׁבָּת כָּל הַשְּׁעָרִים פְּתוּחִים, וּמְנוּזָה נִמְצֵאת לַכֹּל – לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים. בֹּא רְאֵה, וַיֵּרֶד ה' לִרְאוֹת, יָרַד מִקֹּדֶשׁ לְזוֹל [וְצָעִיף פָּרוּשׁ] לְהַשְׁגִּיחַ בְּמַה שֶּׁבָּנוּ וְקָיְמוּ קְיוּם לְעוֹרֵר עַל הָעוֹלָם לִירְאָה אוֹתָם.

רַבִּי יְצְחָק הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, מָה רָאוּ אֵלֶּה שֶׁעָשׂוּ שְׁטוּת זוֹ לִמְרֹד בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְכֻלָּם בְּעֵצָה אַזַּת הִתְקַיְּמוּ בָּזֶה? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם. הֵסִעוּ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. נָסְעוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיָרְדוּ לְבָבֶל. אָמְרוּ, הֲרֵי כָּאן מָקוֹם לְהִדָּבֵק.

וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם וְגוֹ', וְיִתְדַּבֵּק הַסִּיּוּעַ שֶׁלְּמַטָּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהַדִּין בָּא לִשְׁרוֹת בָּעוֹלָם, הֲרֵי מָקוֹם זֶה כְּנֶגְדּוֹ, וּמִכָּאן יֵהָנֶה הָעוֹלָם וְיִזּוֹן. שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה יֵשׁ דִּזּוּק לְהָזִין אֶת הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָנוּ נַעֲלֶה לָרָקִיעַ וְנַעֲרֹךְ בּוֹ קְרָב שֶׁלֹּא יֵרֵד [בּוֹ] מַבּוּל בָּעוֹלָם כְּמִקֹּדֶם.

וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וְשָׂפָה אַזַּת לְכֻלָּם. מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם כְּאֶחָד, בְּיִזּוּד, שֶׁכֻּלָּם יַעֲשׂוּ וְיַצְלִיזוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, יִתְגַּוְּרוּ הַדְּרָגוֹת כָּל אֶחָד לַצַּד שֶׁלּוֹ, וּבְגַלַל זֶה יִתְגַּוְּרוּ כָּל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה. מַה כָּתוּב? וַיָּפֶץ ה' אוֹתָם מִשָּׁם.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה הִתְבַּלְבְּלָה לְשׁוֹנָם [פֶּוֶר וּבִלְבֵּל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא]? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם מְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אוֹתָהּ לָשׁוֹן עָשְׂתָה לָהֶם סִיּוּעַ. מִשּׁוּם שֶׁבְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּר הַפֶּה דְּבָרִים הַלָּלוּ תְּלוּיִים לְהַשִּׂיג כַּוָּנַת הַלֵּב, וּבָזֶה עוֹשִׂים סִיּוּעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָצוּ לְהָקִים.

וְעַל זֶה הִתְבַּלְבְּלָה לְשׁוֹנָם שֶׁלֹּא יָכְלוּ לְזַזֵּק רְצוֹנָם בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁהִתְזַלְזְלָה לְשׁוֹנָם, לֹא הִצְלִיזוּ בַּמַּעֲשֶׂה, מִשּׁוּם שֶׁהַצָּבָא שֶׁל מַעְלָה לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַכִּירִים – רַק אֶת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וּכְשֶׁהִתְבַּלְבְּלָה לְשׁוֹנָם, נֶזֱזַלַּשׁ כּוֹזָם וְנִשְׁבַּר תָּקְפָּם.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי דִּבּוּר [זֶה] שֶׁאוֹמְרִים הַתַּוָּזוֹתוֹנִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם יוֹדְעִים בּוֹ וּמַזְזִיקִים בּוֹ, וְלָשׁוֹן אַוָּזֶרת אֵינָם יוֹדְעִים וְלֹא מַכִּירִים בָּהּ. וְעַל זֶה, כֵּיוָן שֶׁהִתְבַּלְבְּלָה לְשׁוֹנָם שֶׁל אֱלֹהַּ, מִיָּד – וַיָּזֻדְלוּ לִבְנֹת הָעִיר, שֶׁהֲרֵי נִשְׁבַּר כּוֹזָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת דָּבָר בָּרְצוֹן שֶׁלָּהֶם.

(דניאל ב) שֶׁיִּהְיֶה שְׁמוֹ [שֵׁם הָאֱלוֹהַּ] [שֶׁל הַקָּבָ"ה] מְבֹרָךְ מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, שֶׁהַזְּכוּת וְהַגְּבוּרָה שֶׁלּוֹ הִיא. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם [זֶה] שֶׁהוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סוֹדוֹת הַזְּכוּת לָעוֹלָם, הִתְקַלְקְלוּ בָּהּ בְּנֵי אָדָם וְרָצוּ לְהִתְגָּרוֹת בּוֹ.

נָתַן זְכוּת עֶלְיוֹנָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן. וּבְאוֹתָהּ זְכוּת שֶׁהִתְגַּלְתָּה לוֹ, יָדַע דְּרָגוֹת וְנִדְבַּק בַּיֵּצֶר הָרָע, עַד שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ מַעְיְנוֹת הַזְּכוּת, וְאַוָּזֶר כָּךְ שֶׁכֹּל לְפָנָיו רְבוֹנוֹ וְהִתְגַּלּוּ לוֹ מֵהֶם, וְלֹא כְּמוֹ מִקֶּדֶם. אַוָּזֶר כָּךְ בְּאוֹתוֹ הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ יָדַע זְכֻמּוֹת. אַוָּזֶר כָּךְ בָּאוּ בְּנֵי אָדָם וְהִרְגִּיזוּ לְפָנָיו.

נָתַן זְכוּת לְנֹוַז וְעָבַד בָּהּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַוָּזֶר כָּךְ מַה כָּתוּב? וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. נָתַן זְכוּת לְאַבְרָהָם וְעָבַד בָּהּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַוָּזֶר כָּךְ יָצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמָעֵאל שֶׁהִרְגִּיז לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכֵן יִצְחָק יָצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו. יַעֲקֹב לָקַח שְׁתֵּי אַוָּזִיּוֹת.

נָתַן זְכוּת לְמֹשֶׁה, מַה כָּתוּב בּוֹ? (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. וְלֹא הָיָה כְּמֹשֶׁה שַׁמָּשׁ נֶאֱמָן בְּכָל הַדְּרָגוֹת, וְלֹא סָטָה לִבּוֹ בִּתְשׁוּקַת אֶזֶד מֵהֶם, אֶלָּא עָמַד בֶּאֱמוּנָה עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי.

נָתַן זְכוּת עֶלְיוֹנָה לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אַוָּזֶר כָּךְ מַה כָּתוּב בּוֹ? (משלי א) מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה, (שם ל) הַמַּשָּׂא נְאֻם הַגֶּבֶר לְאִיתִיאֵל לְאִיתִיאֵל וְאֻכָל. אָמַר שְׁלֹמֹה, אִתִּי אֵל, וְהַזְּכוּת שֶׁלּוֹ הִיא. וְאֻכָל – וַאֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת רְצוֹנִי. אַוָּזֶר כָּךְ (מלכים–א יז) וַיְקָם ה' שָׂטָן לִשְׁלֹמֹה וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם קְצָת זְכוּת שֶׁמָּצְאוּ אֱלֹהַּ מֵאוֹתָהּ זְכוּת הָרִאשׁוֹנִים, הִתְגָּרוּ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּבָנוּ מִגְדָּל וְעָשׂוּ כָּל מַה שֶׁעָשׂוּ, עַד שֶׁהִתְפַּזְּרוּ

מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וְלֹא נִשְׁאֲרָה בָּהֶם זְכוּתָה לַעֲשׂוֹת דָּבָר. אֲבָל לֶעָתִיד לָבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְעוֹרֵר זְכוּתָה בָּעוֹלָם וְיַעַבְדוּ אוֹתוֹ בָּהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי. לֹא כְּרִאשׁוֹנִים שֶׁהִשְׁוִיתוּ בָּהּ אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא – וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחֻקַּי תֵּלֵכוּ וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי חִזְקִיָּא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי חִזְקִיָּא, נָפַתַּח בַּתּוֹרָה וְנֹאמַר דָּבָר. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (דברים כג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ. כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ? מִהַלֵּךְ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג) מִתְהַלֵּךְ בַּגָּן לְרוּחַ הַיּוֹם. וְזֶהוּ אֵילָן שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן. מִתְהַלֵּךְ – נְקֵבָה. מְהַלֵּךְ – זָכָר.

וְזֶהוּ שֶׁהָלַךְ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וְגוֹ'. וְהוּא שֶׁהוֹלֵךְ לִפְנֵי הָאָדָם כְּשֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו. וְזֶהוּ שֶׁהוֹלֵךְ לִפְנֵי הָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא זוֹכֶה. וְלָמָּה? לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ, לְהַצִּיל אָדָם בַּדֶּרֶךְ וְלֹא יִשְׁלֹט בּוֹ אַזֵּר.

וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר מִזַּטָּאֵיו וּלְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ. מַה טָּהֳרָה זוֹ? שֶׁכָּתוּב (דברים כג) וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ. מַה זֶּה קָדוֹשׁ? קְדוֹשִׁים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ – אֵלּוּ אֵיבְרֵי הַגּוּף שֶׁהַגּוּף מִתְזַכֵּר וְנִתְקָן בָּהֶם. וְלָכֵן וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ. וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר.

מַה זֶּה עֶרְוַת דָּבָר? זֶה דִּבֵּר [עֶרְוָה] עֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה הוּא דָּבָר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹאֵס בּוֹ יוֹתֵר מֵהַכֹּל. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת, לָמָּה דָּבָר? אֶלָּא רִשְׁעֵי הָעוֹלָם הַלָּלוּ שֶׁגּוֹעֲלִים וּמְטַמְּאִים אֶת עַצְמָם בְּדִבּוּרָם שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיהֶם, וְזֶהוּ עֶרְוַת דָּבָר.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְפָנֶיךָ. וְאִם אַתָּה עוֹשֶׂה כָּךְ, מִיָּד – וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ. שֶׁלֹּא יֵלֵךְ עִמְּךָ וְיָשׁוּב מֵאַחֲרֶיךָ. וְאָנוּ הֲרֵינוּ הוֹלְכִים לְפָנָיו

בַּדֶּרֶךְ, נִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מִתְעַטֶּרֶת עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם וְהַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְגוֹ' בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם. מַה זֶּה מִקֶּדֶם? מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. וַיִּמְצְאוּ? וַיִּרְאוּ צָרִיךְ הָיָה לִהְיוֹת! מַה זֶּה וַיִּמְצְאוּ? אֶלָּא מְצִיאָה מָצְאוּ שָׁם מִסּוֹדֵי הַזְּכוּת מֵהַקַּדְמוֹנִים שֶׁהִתְנַעֲרָה שָׁם מִבְּנֵי הַמַּבּוּל, וּבָהּ הִתְעַסְּקוּ לַעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ לִסְרֵב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהָיוּ אוֹמְרִים בַּפֶּה וְעוֹשִׂים בַּמַּעֲשֶׂה.

רְאֵה מַה כָּתוּב, הֵן עַם אֶחָד וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם. מִשּׁוּם שֶׁהֵם בְּלֵב אֶחָד וּבְרָצוֹן אֶחָד וּמְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְעַתָּה לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְנַע מַעֲשֵׂיהֶם. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה? אֲבַלְבֵּל לָהֶם הַדְּרָגוֹת שֶׁל מַעְלָה וּלְשׁוֹנָם שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז נִמְנַע מַעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם. וּמַה מִּשּׁוּם שֶׁהָיוּ בְּרָצוֹן וְלֵב אֶחָד וּמְדַבְּרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כָּתוּב לֹא יִבָּצֵר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת, וְדַיִן שֶׁלְּמַעְלָה לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט בָּהֶם – אֲנִי אוֹ הַזְּוָוגִים שֶׁמִּתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה, וְאֲנִי בְּלֵב אֶחָד וְרָצוֹן אֶחָד, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִכָּאן שֶׁלְּאוֹתָם בַּעֲלֵי הַמַּזָּלְקֶת אֵין לָהֶם קִיּוּם. שֶׁהֲרֵי בְּכָל פַּעַם שֶׁהַלְּלוּ בְּנֵי הָעוֹלָם אֵלָּה עִם אֵלָּה בְּרָצוֹן אֶחָד וְלֵב אֶחָד – אַף עַל גַּב שֶׁמּוֹרְדִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, לֹא שׁוֹלֵט בָּהֶם הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁנִּזְדַּלְקוּ, מִיָּד – וַיָּפֶץ אֹתָם ה' מִשָּׁם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, נִשְׁמָע שֶׁהַכֹּל בְּדִבּוּר הַפֶּה תָּלוּי, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁהִתְבַּלְבְּלוּ, מִיָּד וַיָּפֶץ ה' אֹתָם מִשָּׁם. אֲבָל לֶעָתִיד לָבֹא מַה כָּתוּב? (צפניה ג) כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה' לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד, וְכָתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פָּרָשַׁת לֶךְ לְךָ

זֹהַר

לֵךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר (ישעיה מו) שִׁמְעוּ אֵלַי אַבִּירֵי לֵב הָרְחוֹקִים מִצְּדָקָה. שִׁמְעוּ אֵלַי אַבִּירֵי לֵב – כַּמָּה זְוָוקִים לִבּוֹתֵיהֶם שֶׁל הָרְשָׁעִים, שֶׁרוֹאִים אֶת שְׁבִילֵי וַדַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בָּהֶם, וְלִבּוֹתֵיהֶם זְוָוקִים שֶׁאֵינָם זוֹזְרִם בִּתְשׁוּבָה לְרִבּוֹנָם, וְנִקְרָאִים אַבִּירֵי לֵב. הָרְחוֹקִים מִצְּדָקָה – שֶׁמִּתְרַחֲקִים מִן הַתּוֹרָה.

רַבִּי זְוָוקִיָּה אָמַר, שֶׁמִּתְרַחֲקִים מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ אַבִּירֵי לֵב. הָרְחוֹקִים מִצְּדָקָה – שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם כָּךְ הֵם רְחוֹקִים מִצְּדָקָה. כֵּיוָן שֶׁהֵם רְחוֹקִים מִצְּדָקָה, רְחוֹקִים הֵם מִשָּׁלוֹם, שֶׁאֵין לָהֶם שָׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מח) אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה' לָרְשָׁעִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֵם רְחוֹקִים מִצְּדָקָה.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם רָצָה לְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִתְקָרֵב. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) אָהַבְתָּ צֶדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע. מִשּׁוּם שֶׁאָהַב צֶדֶק וְשָׂנָא רֶשַׁע, הִתְקָרֵב לִצְדָקָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה מא) אַבְרָהָם אֹהֲבִי. מָה הַטַּעַם אֹהֲבִי? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב אָהַבְתָּ צֶדֶק. הָאַהֲבָה שֶׁאָהַב אַבְרָהָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל בְּנֵי דוֹרוֹ, שֶׁהָיוּ אַבִּירֵי לֵב, וְהֵם רְחוֹקִים מִצְּדָקָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

סִתְרֵי תוֹרָה

לָמַדְנוּ בְּתִקֻּף רְצוֹן הַמֶּלֶךְ נָטַע אִילָן אָזֻד גָּדוֹל וְזָזָק בְּתוֹךְ הַנְּטִיעוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, הַנְּטִיעָה שֶׁל הָאִילָן הַזֶּה בִּתְרִיסַר תְּזוּמִים מְסֻבָּבֶת. בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם פָּרוּשָׂה רַגְלוֹ. ת"ק פַּרְסָאוֹת מַסְעוֹתָיו. כָּל הָרְצוֹנוֹת שֶׁל אוֹתָם פַּרְסוֹת בּוֹ תְּלוּיִים. כְּשֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים עִמּוֹ. אֵין מִי שֶׁיּוֹצֵא מֵרְצוֹנוֹ. אַזַּר כָּךְ כֻּלָּם בְּרָצוֹן אָזֻד עִמּוֹ. קָם מִלְמַעְלָה, [יוֹרֵד] יוֹרֵד בְּמַסְעוֹתָיו לְתוֹךְ הַיָּם. מִמֶּנּוּ הַיָּם [מִתְגַּלֶּה] מִתְמַלֵּא. הוּא הַמָּקוֹר [שֶׁל כָּל] הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים, תַּזוּתָיו נֶזֶלְקִים כָּל מֵימֵי בְּרֵאשִׁית. הַשְּׁקָאוֹת הַגָּן תְּלוּיִים בּוֹ.

כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָמִים פְּזוּרִזוֹת מִמֶּנּוּ. הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ נִכְנָסוֹת לַגָּן לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה. כְּשֶׁיּוֹצֵאת נְשָׁמָה, הִיא מִתְבָּרֶכֶת בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת לִהְיוֹת אָב [לְרוּזַ וְרָם] לַגּוּף [וְלִהְיוֹת] בַּעֲלֶיהָ [שֶׁל הַדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אַבְרָם. הֲרֵי נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה אַבָּא (לְרוּזַ וְרָם) לַגּוּף בַּעֲלֶיהָ] שֶׁל דְּמוּת עֶלְיוֹנָה.

כְּשֶׁרוֹצָה [הַנְּשָׁמָה] לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה, מַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, וּמוֹסֵר לָהּ מֵאָה מַפְתְּחוֹת שֶׁל בְּרָכוֹת שֶׁל כָּל יוֹם לְהַשְׁלִים אֶת הַדְּרֻגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת כְּזֶשְׁבּוֹן ל״ך כ״ך. שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם נִמְסְרוּ לָהּ כְּדֵי לְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַגָּן וּלְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. מֵאַרְצְךָ – זֶה גַּן הָעֵדֶן.

[וּמוֹלַדְתְּךָ – זֶה הַגּוּף, שֶׁנִּקְרָא עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא תְּרֵיסַר שִׁבָּטִים עֶלְיוֹנִים. וּמִבֵּית אָבִיךָ – זוֹ הַשְּׁכִינָה. אָבִיךָ זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כז) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאוֹמֵר אֵין פָּשַׁע וְגוֹ׳. וְאֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – זֶה הוּא הָעוֹלָם הַזֶּה.] [ס״א וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – זֶה עֵץ הַחַיִּים. וּמִבֵּית אָבִיךָ – תְּרֵיסַר תְּזוּמִים, שִׁבָּטִים עֶלְיוֹנִים. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – זֶהוּ הָעוֹלָם הַזֶּה]. עַד כָּאן סִתְרֵי תוֹרָה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים פד) מַה יְּדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ ה׳ צְבָאוֹת. כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי כָּל בְּנֵי הָאָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים עַל מָה עוֹמֵד הָעוֹלָם וְעַל מָה הֵם קָיְמִים. שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה שָׁמַיִם מֵאֵשׁ וּמַיִם מְעֹרָבִים יַחַד, וְלֹא הָיוּ קוֹפָאִים, וְאַוֵּר כָּךְ קָפָאוּ וְעָמְדוּ בְּרוּזַ עֶלְיוֹנָה, וּמִשָּׁם שָׁתַל אֶת הָעוֹלָם כַּעֲמֹד עַל עֲמוּדִים, וְאוֹתָם הַתּוֹמְכִים לֹא עוֹמְדִים אֶלָּא בָּרוּזַ הַהִיא. וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹתָהּ הָרוּזַ עוֹלָה, כֻּלָּם מִתְרוֹפְפִים וְזָעִים וְהָעוֹלָם רוֹתֵת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ט) הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן. וְהַכֹּל עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, וְאוֹתָם הָעַמּוּדִים הַתּוֹמְכִים קַיָּמִים בִּמְקוֹמָם בְּקִיּוּם שָׁלֵם.

בא ראה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר זִעְזוּעַ הַלַּיְלָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן הָעֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, כָּל הָאֵילָנוֹת שֶׁל גַּן הָעֵדֶן מְזַמְּרִים וּמְשַׁבְּחִים לְפָנָיו, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א טז) אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלִּפְנֵי ה' וְגוֹ'.

וְהַכָּרוּז קוֹרֵא בְּזַיִל וְאוֹמֵר: לָכֶם אוֹמְרִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, מִי מִכֶּם שֶׁנִּכְנָסָה רוּחַ לְאָזְנָיו לִשְׁמֹעַ, וְעֵינָיו פְּקוּחוֹת לִרְאוֹת, וְלִבּוֹ פָּתוּחַ לָדַעַת, בְּשָׁעָה שֶׁהָרוּחַ שֶׁל כָּל הָרוּחוֹת מְרִימָה אֶת הִתְבַּשְּׂמוּת הַנְּשָׁמָה, וּמִשָּׁם יוֹצֵא הַקּוֹל שֶׁל הַקּוֹלוֹת, הַצְּבָאוֹת הִתְפַּזְּרוּ לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם.

א. אָזְד עוֹלֶה לְצַד אָזְד. ב. אָזְד יוֹרֵד לְאוֹתוֹ הַצַּד. ג. אָזְד נִכְנָס בֵּין שְׁנַיִם. ד. שְׁנַיִם מִתְעוֹרְרִים [מִתְעַטְּרִים] בִּשְׁלֹשָׁה. ה. שְׁלֹשָׁה נִכְנָסִים בְּאָזְד. ו. אָזְד מוֹצִיא גְּוָנִים. ז. שִׁשָּׁה מֵהֶם לְצַד אָזְד, וְשִׁשָּׁה מֵהֶם יוֹרְדִים לְאוֹתוֹ הַצַּד. ז. שִׁשָּׁה נִכְנָסִים בִּשְׁנֵים עָשָׂר. ט. שְׁנֵים עָשָׂר מִתְעוֹרְרִים בְּעֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם. י. שִׁשָּׁה כְּלוּלִים בַּעֲשָׂרָה. יא. עֲשָׂרָה עוֹמְדִים בְּאָזְד.

אוֹי לְאוֹתָם שֶׁיְּשֵׁנִים וְשֵׁנָה בִּנְזִירֵיהֶם, לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים אֵיךְ יָקוּמוּ בַּדִּין כְּשֶׁהַזְּשִׁבּוֹן נִמְעָה, כְּשֶׁנִּטְמָא הַגּוּף, וְהַנְּשָׁמָה מְשׁוֹטֶטֶת עַל פָּנֵי הָאֲוִיר שֶׁמֵּאִיר וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וְהַשְּׁעָרִים לֹא נִפְתָּחִים, וּמִתְגַּלְגְּלִים כַּאֲבָנִים בְּתוֹךְ הַקֶּלַע. אוֹי לָהֶם! מִי יְבַקֵּשׁ אוֹתָם שֶׁלֹּא יָקוּמוּ בַּתַּעֲנוּג הַזֶּה? בְּתוֹךְ הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל עִנּוּגֵי הַצַּדִּיקִים וְנִפְקָד מְקוֹמָם. וְנִמְסָרִים בִּידֵי דוּמָה, יוֹרְדִים וְלֹא עוֹלִים. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מִתְעוֹרֶרֶת שַׁלְהֶבֶת אַזּוֹת מִצַּד הַצָּפוֹן, וּמַכָּה בְּאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וְיוֹרֶדֶת וּמַגִּיעָה לְבֵין כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וּמִתְעוֹרֶרֶת בּוֹ אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת וְקוֹרֵא. וְאֵין מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר, פָּרַט לְאוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת שֶׁעוֹמְדִים וּמִתְעוֹרְרִים בַּתּוֹרָה. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן מַקְשִׁיבִים לְקוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (בראשית יא) וַיָּמָת הָרָן עַל פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו וְגוֹ'. מָה אוֹמֵר כָּאן? אֶלָּא עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא הָיָה אָדָם שֶׁמֵּת בְּחַיֵּי אָבִיו פָּרַט לָזֶה, וּכְשֶׁנִּזְדַּמֵּן אַבְרָהָם לָאֵשׁ, נֶהֱרַג זָרָן, וּמִשּׁוּם זֶה יָצְאוּ מִשָּׁם. [מִי הָרַג אֶת הָרָן? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִשְׁלִיכוּ אֶת אַבְרָהָם לְאוּר כַּשְׂדִּים, הִתְגַּלָּה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִצִּילוֹ, וְהָיָה הָרָן אָוְזִיו עוֹמֵד שָׁם.

אָמְרוּ הַכַּשְׂדִּים, בִּשְׁבִיל זְכוּתוֹ שֶׁל הָרָן נִצּוֹל. מִיָּד יָצְאָה שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ וְשָׂרְפָה אֶת הָרָן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּמָת הָרָן עַל פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו. וְיֵשׁ שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵין שׁוֹלֶטֶת אֵשׁ בְּזַרְעוֹ שֶׁל תֶּרַח, אֲבָל נַשְׁלִיךְ אֶת הָרָן לָאֵשׁ, וְאִם לֹא יִבְעַר, נֵדַע וַדַּאי שֶׁאֵין שׁוֹלֶטֶת הָאֵשׁ בְּזַרְעוֹ. מִיָּד הִשְׁלִיכוּ אֶת הָרָן לָאֵשׁ וְנִשְׂרַף, וְהָיָה תֶּרַח אָבִיו עוֹמֵד שָׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּמָת הָרָן עַל פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו.

בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם יָדְעוּ כָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן שֶׁלֹּא הִצִּיל אֶת אַבְרָהָם אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יְזִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהָיוּ מְבִיאִים אֶת בְּנֵיהֶם לְמִשְׁכְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וְאוֹמְרִים לוֹ: רָאִינוּ אוֹתְךָ שֶׁאַתָּה בּוֹטֵחַ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁהוּא רִבּוֹן הָעוֹלָם, לַמֵּד אֶת בָּנֵינוּ מִדַּרְכְּךָ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ. וַעֲלֵיהֶם אָמַר הַכָּתוּב (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם].

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן הָרָן וְגוֹ', וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים. וַיֵּצְאוּ אִתָּם? אִתּוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיִּקַּח תֶּרַח וְגוֹ'. מַה זֶּה וַיֵּצְאוּ אִתָּם? אֶלָּא תֶּרַח וְלוֹט עִם אַבְרָהָם וְשָׂרָה יָצְאוּ, שֶׁהֵם הָיוּ הָעִקָּר לָצֵאת מִתּוֹךְ אוֹתָם הָרְשָׁעִים. שֶׁכֵּיוָן שֶׁרָאָה תֶּרַח שֶׁאַבְרָהָם בְּנוֹ נִצַּל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, זָזַר לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּצְאוּ אִתָּם תֶּרַח וְלוֹט.

וּבְשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ מַה כָּתוּב? לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן. שֶׁרְצוֹנָם הָיָה לָלֶכֶת לְשָׁם. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְהִטַּהֵר, מְסַיְּעִים אוֹתוֹ. בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁכֵּיוָן שֶׁכָּתוּב לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן, מִיָּד – וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ. וְעַד שֶׁהוּא הִתְעוֹרֵר בַּתְּחִלָּה, לֹא כָּתוּב לֶךְ לְךָ.

בֹּא רְאֵה, הַדָּבָר שֶׁלְּמַעְלָה לֹא מִתְעַוֵּרר עַד שֶׁמִּתְעַוֵּרר לְמַטָּה בָּרִאשׁוֹנָה עַל מַה שֶּׁיִּשְׁרֶה עָלָיו אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְסוֹד הַדָּבָר – הָאוֹר הַשָּׁזוּר אֵינוֹ נֶאֱזָן בָּאוֹר הַלָּבָן עַד שֶׁהִיא מִתְעוֹרֶרֶת בָּרִאשׁוֹנָה. כֵּיוָן שֶׁהִיא מִתְעוֹרֶרֶת בָּרִאשׁוֹנָה, מִיָּד שׁוֹרֶה עָלֶיהָ הָאוֹר הַלָּבָן.

וְעַל זֶה כָּתוּב (שם פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּסֵק הָאוֹר הַלָּבָן מִן הָעוֹלָמִים. וְכֵן (ישעיה סב) הַמַּזְכִּירִים אֶת ה' אַל דֳּמִי לָכֶם, כְּדֵי לְעוֹרֵר לְמַטָּה בְּמַה שֶּׁתִּשָּׁרֶה הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה. וְכֵן כֵּיוָן שֶׁמֵּעִיר אָדָם הִתְעוֹרְרוּת [טוֹבָה] בָּרִאשׁוֹנָה, אָז מִתְעוֹרֶרֶת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְגוֹ', מִיָּד – וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם וְגוֹ'.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֶךְ לְךָ – לְעַצְמְךָ, לְתַקֵּן אֶת עַצְמְךָ, [לְהִתְזַוֵּג] לְתַקֵּן אֶת דַּרְגָּתְךָ. לֶךְ לְךָ – אֵינְהוּ [ס"א כְּדַאי] לַעֲמֹד כָּאן בֵּין הָרְשָׁעִים הַלָּלוּ. וְסוֹד הַדָּבָר – לֶךְ לְךָ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְאַבְרָהָם רוּזַז שֶׁל זָכְמָה, וְהָיָה יוֹדֵעַ וּמְצָרֵף [צְנוֹרוֹת] צִדְדֵי יְשׁוּבָ הָעוֹלָם, וְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְשָׂכַל בְּמִשְׁקָל וְיָדַע אֶת הַכּוֹזוֹת הַמְמֻנִּים עַל צִדְדֵי הַיְּשׁוּב.

כְּשֶׁהִגִּיעַ לְתוֹךְ נְקֻדַּת אֶמְצַע הַיְּשׁוּב, שָׂכַל בְּמִשְׁקָל וְלֹא הָיָה עוֹלֶה בְּיָדוֹ. הִתְבּוֹנֵן לָדַעַת אֶת הַכּוֹזוֹ שֶׁמְּמֻנֶּה עָלֶיהָ, וְלֹא יָכֹל לְהִתְדַּבֵּק בִּרְצוֹנוֹ. שָׂכַל כַּמָּה פְּעָמִים, וְרָאָה שֶׁהַנָּה מִשָּׁם נִשְׁתַּל כָּל הָעוֹלָם. הִתְבּוֹנֵן וְצֵרַף וְשָׂכַל לָדַעַת, וְרָאָה שֶׁהַנָּה הַכּוֹזוֹ הָעֶלְיוֹן שֶׁעָלֶיהָ אֵין לוֹ שִׁעוּר, עָמֹק וְנִסְתָּר, וְאֵינוֹ כְּמוֹ הַצְּדָדִים שֶׁל דַּרְגּוֹת הַיְּשׁוּב.

הִתְבּוֹנֵן וְשָׂכַל וְיָדַע שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁמַּהַנְקֻדָּה הַהִיא אֶמְצָעִיתוֹ שֶׁל הַיְּשׁוּב, מִמֶּנָּה נִשְׁתַּל כָּל הָעוֹלָם לְכָל צְדָדָיו. כָּךְ גַּם יָדַע שֶׁהֲרֵי הַכּוֹזוֹ שֶׁשּׁוֹרֶה עָלֶיהָ, מִשָּׁם יָצְאוּ כָּל שְׁאָר הַכּוֹזוֹת הַמְמֻנִּים עַל כָּל צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְכֻלָּם אֲזוּזִים בּוֹ. אָז (בראשית יא) וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן.

עוֹד, הִשְׁגִּיזוֹ וְשָׂכַל וְצֵרַף לַעֲמֹד עַל בֵּרוּר הַדָּבָר שֶׁל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם וְלֹא

הָיָה יוֹדֵעַ, וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד עָלֶיהָ לְהַשִּׂיג. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת כּוֹזוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד עָלָיו, מִיָּד וַיָּבֹאוּ עַד זָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם.

מָה הִסְתַּעֵם שֶׁל אַבְרָהָם? אֶלָּא שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ וּמְצָרֵף אֶת כָּל אוֹתָם הַשַּׁלִּיטִים מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם בְּכָל צְדָדֵי הַיְשׁוּב, וְהָיָה שׁוֹקֵל וּמְצָרֵף אוֹתָם הַשּׁוֹלְטִים בְּצִדְדֵי הַיְשׁוּב מַנְהִיגֵי הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת שֶׁלָּהֶם מִי הֵם הַזְּוָקִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. וְהָיָה שׁוֹקֵל אֶת כָּל יִשּׁוּבֵי הָעוֹלָם [וְלֹא] וְהָיָה עוֹלֶה בְּיָדוֹ. כְּשֶׁהִגִּיעַ לַמָּקוֹם הַזֶּה רָאָה אֶת זִזֶּק הָעֲמָקִים וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הִתְעוֹרְרוּתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ, מִיָּד הִתְגַּלָּה עָלָיו וְאָמַר לוֹ לְךָ לְךָ, לְדַעַת אוֹתְךָ וּלְתַקֵּן עַצְמְךָ.

מֵאַרְצְךָ – מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַיְשׁוּב שֶׁהָיִיתָ נִדְבָּק בּוֹ. וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – מֵאוֹתָהּ הַזְּכוּת שֶׁאַתָּה מִתְבּוֹנֵן וְשׁוֹקֵל אֶת תּוֹלַדְתְּךָ וְהֶרַּעַ וְהַשָּׁעָה וְהַזְּמַן שֶׁנּוֹלַדְתָּ בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ הַכּוֹכָב וּבְאוֹתוֹ הַמַּזָּל. וּמִבֵּית אָבִיךָ – שֶׁלֹּא תַּשְׁגִּיחַ בְּבֵית אָבִיךָ. וְאִם יֵשׁ לְךָ שֹׂרֶשׁ לְהַצְלִיחַ בָּעוֹלָם מִבֵּית אָבִיךָ, מְשׁוֹם כָּךְ לְךָ לְךָ מֵהַזְּכוּת הַזּוֹ וּמֵהַהַשְׁגָּחָה הַזּוֹ

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי יָצְאוּ מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְהָיוּ בְּזָרָן, לָמָּה יֹאמַר לוֹ לְךָ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ? אֶלָּא עִקַּר הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ. אַרְאֶךָ – מַה שֶּׁלֹּא יָכֹלְתָּ לַעֲמֹד עָלָיו, וְלֹא יָכֹלְתָּ לָדַעַת אֶת כּוֹזוֹ הָאָרֶץ הַהִיא שֶׁהוּא עָמֹק וְנִסְתָּר.

וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְגוֹ'. וְאֶעֶשְׂךָ – מְשׁוֹם שֶׁכָּתוּב לְךָ לְךָ. וַאֲבָרֶכְךָ – מְשׁוֹם שֶׁכָּתוּב מֵאַרְצְךָ. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – מְשׁוֹם שֶׁכָּתוּב מִמּוֹלַדְתְּךָ. וֶהְיֵה בְּרָכָה – מְשׁוֹם שֶׁכָּתוּב וּמִבֵּית אָבִיךָ.

סִתְרֵי תוֹרָה

וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל. זוֹ בְּרָכָה אַחַת. וַאֲבָרֶכְךָ – שְׁתַּיִם. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – שָׁלֹשׁ. וֶהְיֵה בְּרָכָה – אַרְבַּע. וַאֲבָרְכָה מְבָרֲכֶיךָ – זָמֵשׁ. וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר – שֵׁשׁ. וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה – הִגָּה שֶׁבַע. כֵּיוָן שֶׁהִתְבָּרֵךְ בְּשֶׁבַע

הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ, מַה כָּתוּב? וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳, לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה כְּפִי שֶׁהִצְטַוָּה.

מִיָּד וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט. זֶה הַנָּזוּשׁ שֶׁהִתְקַלֵּל וְהִתְקַלֵּל הָעוֹלָם בִּגְלָלוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד לַפֶּתַח לְהַסְטִין לַגּוֹף, וְלֹא תִפָּעֵל הַנְּשָׁמָה עֲבוֹדָה שֶׁהִצְטַוְּתָה עַד שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים. שֶׁהֲרֵי מִשָּׁנִים עָשָׂר שָׁנִים וָמַעְלָה מִתְעוֹרֶרֶת הַנְּשָׁמָה לַעֲבֹד אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁהִצְטַוְּתָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב. וְאַבְרָם בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה. שֶׁבַע וְחָמֵשׁ הֵם שְׁנֵים עָשָׂר [וּשְׁנֵי עֶלְיוֹנִים עֲלֵיהֶם – אַרְבָּעָה עָשָׂר הֵם].

וְאָז נִרְאֵית הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהִיא בָּאָה מֵחָמֵשׁ שָׁנִים שֶׁהֵם ת״ק פַּרְסוֹת שֶׁל עֵץ הַחַיִּים. וְשִׁבְעִים שָׁנָה – זֶהוּ אוֹתוֹ אִילָן מַמָּשׁ, שֶׁהוּא שִׁבְעִי לַדְּרֵגוֹת וְנִקְרָא שִׁבְעִים שָׁנָה. אָז יוֹצֵאת מֵאוֹתָהּ זֶהָמַת הַנָּזוּשׁ, וְנִכְנֶסֶת לָעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן [יְמֵי שִׁבְעִים שָׁנָה לֹא סְפוּרוֹת חַיִּים מֵאוֹתָם אַרְבַּע עֶשְׂרֵה] מֵאוֹתוֹ הָרֹגֶז וְהַתַּקָּף שֶׁל [הַשָּׂטָן] הַהוּא הַנָּזוּשׁ שֶׁהָיָה מֵסִית אוֹתוֹ עַד עַכְשָׁו אֶת הַגּוּף וְשׁוֹלֵט עָלָיו.

בָּאִילָן שׁוֹלָטֶת עָרְלָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים. בָּאָדָם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁנִּקְרָאִים שְׁנֵי עָרְלָה. כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ עַל הַגּוּף אוֹתָן הַשָּׁנִים וְהִתְעַבְּרָה [ד״א וְהִתְעוֹרְרָה] הַנְּשָׁמָה לַעֲבֹד אֶת עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ, הִיא מְצַוָּה אֶת הַגּוּף לְרָצוֹן טוֹב, לְהַכְנִיעַ אֶת אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ שֶׁהִנֵּה לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט כְּמוֹ שֶׁהָיָה, שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְגוֹ׳ [אַבְרָם זוֹ י׳. אֶת שָׂרַי זוֹ ה׳. י׳ זוֹ הַנְּשָׁמָה לְנְשָׁמָה, וְהוּא זָכָר. ה׳ זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁל הַנְּקֵבָה]. זֶה הַגּוּף, שֶׁהוּא אֵצֶל הַנְּשָׁמָה כְּמוֹ נְקֵבָה אֵצֶל הַזָּכָר. וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו – זֶה [יֵצֶר הָרָע] הַנָּזוּשׁ שֶׁלֹּא זָז כָּל כָּךְ מִן הַגּוּף, מִשּׁוּם הַדְּבֵקוּת שֶׁל הַגּוּף לֹא כָּל כָּךְ זָזִים [הַזְּמַן הַהוּא] מִמֶּנּוּ. אֲבָל הִתְעוֹרְרוּת הַנְּשָׁמָה תָּמִיד מַלְקָה אוֹתוֹ וּמַתָּרָה בּוֹ וּמוֹכִיחָה אוֹתוֹ וּמַכְנִיעָה אוֹתוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ, וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט.

וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ – אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם

בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַנְּשָׁמָה. וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּזָרָן – אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁהָיְתָה בָּרִאשׁוֹנָה בַּהִבָּקְעוּת בַּזְּבֵרוּת שֶׁל הָעֲרָלָה הַהִיא עִם הַגּוּף וְתִקֵּן אוֹתָהּ לְאַזָּר מִכֵּן, שֶׁהֲרֵי אַזָּר שִׁלֵּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וַמַּעְלָה, כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה מִתְעוֹרֶרֶת לְתַקֵּן אֶת הַגּוּף, שְׁנֵיהֶם מְתַקְּנִים אֶת אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁמִּשְׁתַּתֶּפֶת עִם זִזָּק הַנָּזָשׁ וּתְשׁוּקָתוֹ הָרָעָה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּזָרָן. וְעִם כָּל זֶה הַנְּשָׁמָה מִתְגַּבֶּרֶת בְּאוֹתוֹ הַנָּזָשׁ לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ בְּזִזָּק בְּשִׁעְבּוּד שֶׁל תְּשׁוּבָה [נ״א בְּשִׁעְבּוּד שֶׁל תּוֹרָה, וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר עַל הָרוּזַ כְּבָרִאשׁוֹנָה]. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲבֹר. (ע״כ סתרי תורה).

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וְאֶעֱשֶׂךָּ לְגוֹי גָּדוֹל – מִצַּד הַיָּמִין. וַאֲבָרֶכְךָ – מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – מִצַּד הָאֶמְצַע. וֶהְיֵה בְּרָכָה – מִצַּד שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הִנֵּה כָּאן כִּסֵּא שֶׁל אַרְבָּעָה עַמּוּדִים שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בְּאַבְרָהָם. מִכָּאן וָהָלְאָה בְּרָכוֹת לָאֲזָרִים שֶׁנִּוָּונִים מִכָּאן, שֶׁכָּתוּב וַאֲבָרְכָה מְבָרֶכֶיךָ. וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְזָק וְרַבִּי זִזְקִיָּה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, זֶה שֶׁכָּתוּב לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ, כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם יָצְאוּ לָלֶכֶת, לָמָּה לֹא נֶאֱמַר לוֹ שֶׁכֻּלָּם יֵצְאוּ? שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁתֶּרַזוּ הָיָה עוֹבֵד לַעֲבוֹדָה זָרָה, כֵּיוָן שֶׁהִתְעוֹרֵר בְּהִתְעוֹרְרוּת טוֹבָה לָצֵאת עִם אַבְרָהָם, וְרָאִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרֻצֶּה מִתְּשׁוּבַת הָרְשָׁעִים, וְהִתְזִיל לָצֵאת, לָמָּה לֹא כָּתוּב לְכוּ לָכֶם? לָמָּה לְאַבְרָהָם לְבַדּוֹ לֶךְ לְךָ?.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם תֹּאמַר שֶׁתֶּרַזוּ, כְּשֶׁיָּצָא מֵאוּר כַּשְׂדִּים, זֶה הָיָה כְּדֵי לַזְּזֹר בִּתְשׁוּבָה – לֹא כָךְ! אֶלָּא כְּשֶׁיָּצָא, יָצָא לְהִנָּצֵל, שֶׁכָּל בְּנֵי אַרְצוֹ רָצוּ לַהֲרֹג אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁנִּצַּל אַבְרָהָם, הָיוּ אוֹמְרִים לְתֶרַזוּ: אַתָּה הוּא שֶׁהָיִיתָ מַטְעֶה אוֹתוֹ בַּפְּסִילִים הַכְּלוּלוֹ. וּמִתּוֹךְ הַהַפְזָדָה שֶׁלָּהֶם יָצָא תֶּרַזוּ. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְזָרָן, לֹא יָצָא מִשָּׁם אַזָּר כָּךְ, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳ וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט. וְאִלּוּ תֶּרַזוּ לֹא כָּתוּב [בּוֹ וַיֵּלֶךְ, אֶלָּא וַיֵּצֵא].

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לז) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר. הַפָּסוּק הַזֶּה הֶקִימוּהוּ, אֲבָל וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם – זֶה נִמְרוֹד וּבְנֵי דּוֹרוֹ שֶׁיָּצָא אַבְרָהָם מֵהֶם, שֶׁהָיָה אוֹרָם. וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר – זֶה נִמְרוֹד.

דָּבָר אַחֵר וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם – זֶה תֶּרַח וּבְנֵי בֵיתוֹ. אוֹרָם – זֶה אַבְרָהָם. לֹא כָתוּב הָאוֹר אֶלָּא אוֹרָם, שֶׁהָיָה עִמָּהֶם. וּזְרוֹעַ רָמָה תִּשָּׁבֵר – זֶה נִמְרוֹד, שֶׁהָיָה מַטְעֶה אַחֲרָיו אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב לֶךְ לְךָ, כְּדֵי לְהָאִיר לְךָ וּלְכָל אוֹתָם שֶׁיֵּצְאוּ מִמְּךָ מִכָּאן וָהָלְאָה.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שם לז) וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים וְרוּחַ עָבְרָה וַתְּטַהֲרֵם. וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר – מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ. בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים – שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַדְבִּיק אֶת אַבְרָהָם בָּאוֹר הַהוּא שֶׁלְּמַעְלָה וּלְהָאִיר שָׁם. וְרוּחַ עָבְרָה וַתְּטַהֲרֵם – שֶׁהֲרֵי אַחַר כָּךְ שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה תֶּרַח וְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ [נ״א וְכָל בְּנֵי עִירוֹ]. בְּנֵי בֵיתוֹ [נ״א בְּנֵי עִירוֹ], שֶׁכָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן. תֶּרַח, שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְגוֹ׳.

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב וַיֵּצֵא אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳, אֶלָּא וַיֵּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֶךְ לְךָ, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה עָשׂוּ יְצִיאָה, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן. וְעַכְשָׁיו כָּתוּב וַיֵּלֶךְ, וְלֹא כָתוּב וַיֵּצֵא.

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳ – שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ אֶת כָּל הַהַבְטָחוֹת. וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט – שֶׁהִתְחַבֵּר עִמּוֹ כְּדֵי לִלְמֹד מִמַּעֲשָׂיו, וְעִם כָּל זֶה לֹא לָמַד כְּלוּם מִזֶּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁלּוֹמְדִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לָלֶכֶת בָּהֶם וְלִירָא מִמֶּנּוּ מֵאוֹתוֹ יוֹם הַדִּין שֶׁעָתִיד אָדָם לָתֵת דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לז) בְּיַד כָּל אָדָם יַזְהִים לָדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, בַּיּוֹם הַהוּא שֶׁנִּשְׁלָמִים יְמֵי הָאִישׁ לָצֵאת

מִן הָעוֹלָם, הַיּוֹם הַהוּא שֶׁהַגּוּף נִשְׂבָּר וְהַנֶּפֶשׁ רוֹצָה לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, אָז נִתְּנָה רְשׁוּת לָאָדָם לִרְאוֹת מַה שֶּׁלֹּא הָיְתָה לוֹ רְשׁוּת לִרְאוֹת בִּזְמַן שֶׁהַגּוּף שָׁלַט וְעָמַד עַל בֵּרְיוֹ.

וְאָז עוֹמְדִים עָלָיו שְׁלֹשָׁה שְׁלִיזִים וּמְזַשְׁבִּים יָמָיו וַזַטָאָיו וְכָל מַה שֶּׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא מוּדֶה עַל הַכֹּל בְּפִיו, וְאַזַר כָּךְ הוּא זוֹתֵם עָלָיו בְּיָדוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּיַד כָּל אָדָם יַזְתּוֹם. וּבְיָדוֹ כֻּלָּם זַזְתּוּמִים לָדוּן אוֹתוֹ [בְּאוֹתוֹ ד״א בְּזֶה] הָעוֹלָם עַל הָרִאשׁוֹנִים וְעַל הָאַזַרוֹנִים, עַל זַזָּדִשִׁים וְעַל יְשָׁנִים, לֹא נִשְׁכָּזז אֶזָד מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לָדַעַת כָּל אַנְשֵׁי מַעֲשֵׂהוּ. וְכָל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּגוּף וְרוּזַ, כָּךְ גַּם נוֹתֵן זֶשְׁבּוֹן בְּגוּף וְרוּזַ בְּטֶרֶם יָצָא מִן הָעוֹלָם

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָרְשָׁעִים קְשֵׁי עֹרֶף בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם אֲפָלוּ בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצִים לָצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה הֵם קְשֵׁי עֹרֶף. מִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁלּוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לָלֶכֶת בָּהֶם. וְהָרָשָׁע, אַף עַל פִּי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּאֵלּוּ [נ״א שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל עִם] הַצַּדִּיקִים, מַקְשֶׁה עֹרֶף וְלֹא רוֹצֶה לִלְמֹד. וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לַצַּדִּיק לְהַזְזִיק בּוֹ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהָרָשָׁע מַקְשֶׁה עֹרֶף הוּא, לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְיֵשׁ לוֹ לְהַזְזִיק בְּיָדוֹ וְלֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ. כִּי אִם יַעֲזֹב אוֹתוֹ, יֵלֵךְ וְיַזְזִיב אֶת הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה מֵאֱלִישָׁע שֶׁדָּזָה אֶת גֵּיזְזִי. וְכֵן בְּאַבְרָהָם – כָּל פַּעַם שֶׁלּוֹט הָיָה עִמּוֹ, לֹא הִתְזַבֵּר עִם הָרְשָׁעִים. כֵּיוָן שֶׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ, מַה כָּתוּב? וַיִּבְזַר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כִּכַּר הַיַּרְדֵּן. וְכָתוּב וַיֶּאֱהַל עַד סְדוֹם. מַה כָּתוּב אַזַר כָּךְ? וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְזַטָּאִים לַה׳ מְאֹד.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, זֶה שֶׁאָמַרְתָּ וַיֵּלֶךְ אַבְרָם וְלֹא כָּתוּב וַיֵּצֵא אַבְרָם – זֶה יָפֶה. אֲבָל בְּסוֹף הַפָּסוּק מַה כָּתוּב? בְּצֵאתוֹ מִזָּרָן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב מִזָּרָן, וְהַיְצִיאָה הַהִיא מֵאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ הָיְתָה בָּרִאשׁוֹנָה.

וַיַּקְזוּ אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ. מַה זֶּה וַיַּקְזוּ? אֶלָּא מָשַׁךְ אוֹתָהּ בִּדְבָרִים

נְעִימִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם לְהוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ לָלֶכֶת לְאֶרֶץ אַזָּרַת לְלֹא רְצוֹנָהּ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (במדבר כ) קַח אֶת אַהֲרֹן, (שם ג) קַח אֶת הַלְוִיִּם. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקַּח אַבְרָם. מָשָׁךְ אוֹתָהּ בִּדְבָרִים וְהוֹדִיעַ לָהּ אֶת דַּרְכֵי בְּנֵי הַדּוֹר כַּמָּה הֵם רָעִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ.

וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו. מָה רָאָה אַבְרָם לְהַדְבִּיק עִמּוֹ אֶת לוֹט? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁצָּפָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ דָּוִד. וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן – אֵלּוּ הַגֵּרִים וְהַגֵּרוֹת שֶׁתִּקְנוּ אֶת נַפְשׁוֹתָם. אַבְרָהָם מְגַיֵּר אֲנָשִׁים, וְשָׂרָה מְגַיֶּרֶת נָשִׁים, וּמַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ עָשׂוּ אוֹתָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אִם כָּךְ, כַּמָּה בְּנֵי אָדָם הָיוּ, אִם תֹּאמַר שֶׁכֻּלָּם הָלְכוּ עִמּוֹ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כֵּן, [וּמִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם ד״א וּמִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם] הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ, כֻּלָּם נִקְרְאוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. וְהָיָה עוֹבֵר בָּאָרֶץ וְלֹא הָיָה פּוֹוֵזַד, שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, אִם הָיָה כָּתוּב וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ. אֶלָּא כָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ. אֶת – לְרַבּוֹת אֶת הַזְּכוּת שֶׁל כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁהָיוּ הוֹלְכוֹת עִמּוֹ. שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּזַכֶּה אֶת הָאָזֵר, אוֹתָהּ הַזְּכוּת תְּלוּיָה בּוֹ וְלֹא זָזָה מִמֶּנּוּ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן. הַזְּכוּת שֶׁל אוֹתָן הַנְּפָשׁוֹת הָיְתָה הוֹלֶכֶת עִם אַבְרָהָם.

לֶךְ לְךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מָה הַטַּעַם שֶׁהַהִתְגַּלּוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַבְרָהָם פּוֹתַחַת בְּלֶךְ לְךָ, שֶׁהֲרֵי עַד כָּאן לֹא דִּבֵּר עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה הַטַּעַם פָּתַח בְּלֶךְ לְךָ? אֶלָּא זֶה אָמְרוּ שֶׁרָמַז בְּזִוּוּשְׁבּוֹנוֹ מֵאָה, שֶׁהֲרֵי לְמֵאָה שָׁנִים נוֹלַד לוֹ בֵּן.

אֲבָל בֹּא תִרְאֶה, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכֻמָּה. מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם לֹא הָיָה דָּבוּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא כָּרָאוּי, אָמַר לוֹ לֶךְ לְךָ. וְזֶה רָמַז לַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְקָרֵב עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִיא הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה לְהִכָּנֵס לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, מִשּׁוּם כָּךְ לֶךְ לְךָ.

וּבַדַּרְגָּה הַזּוֹ לֹא יָכוֹל אַבְרָהָם לְהֵאָוֵזוֹ בָּהּ עַד שֶׁיִּכָּנֵס לָאָרֶץ, שֶׁשָּׁם יְקַבֵּל אֶת הַדַּרְגָּה הַהִיא. כְּמוֹ כֵּן כָּתוּב (שמואל־ב ב) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּהּ׳ לֵאמֹר הַאֶעֱלֶה בְּאַחַת מֵעָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר ה׳ עֲלֵה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנָה אֶעֱלֶה וַיֹּאמֶר חֶבְרוֹנָה. וְכִי בֵּיוָן שֶׁמֵּת שָׁאוּל וְהַמַּלְכוּת רְאוּיָה לְדָוִד, לָמָּה לֹא קִבֵּל אֶת הַמַּלְכוּת מִיָּד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל?.

אֶלָּא הַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד אֵין לוֹ לְקַבֵּל מַלְכוּת אֶלָּא עַד שֶׁיִּתְחַבֵּר עִם הָאָבוֹת שֶׁהֵם בְּחֶבְרוֹן, וְאָז יְקַבֵּל בָּהֶם מַלְכוּת. וְעַל כֵּן הִתְעַכֵּב שָׁם שֶׁבַע שָׁנִים, כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל מַלְכוּת כָּרָאוּי, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַזְּכוּתָהּ וּכְדֵי שֶׁיְּתַקֵּן אֶת מַלְכוּתוֹ. כְּמוֹ כֵּן אַבְרָהָם לֹא נִכְנַס לִבְרִיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנִּכְנַס לָאָרֶץ.

רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ. וַיַּעֲבֹר? וַיֵּלֶךְ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא כָּאן הוּא רָמוּז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּזְדַּמֵּם בּוֹ הָעוֹלָם בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זַקוּקוֹת שֶׁכֻּלָּן בַּשֵּׁם הַזֶּה. כָּתוּב כָּאן וַיַּעֲבֹר, וְכָתוּב שָׁם (שמות לד) וַיַּעֲבֹר ה׳ עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן כָּתוּב, וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ, וְכָתוּב שָׁם (שם לג) אֲנִי אַעֲבִיר כָּל טוּבִי. וְהוּא רָמוּז לְקְדֻשַּׁת הָאָרֶץ שֶׁבָּאָה מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן כָּרָאוּי. עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה, מִצַּד זֶה [ד״א ל״ג שֶׁלְּמַטָּה] לְצַד זֶה כָּרָאוּי. וְהַכְנָעַנִי אָז בָּאָרֶץ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁעַד כָּעֵת שׁוֹלֵט הַנָּזוּשׁ הָרָע שֶׁהִתְקַלֵּל וְהֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו, וְכָתוּב (שם ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ׳. וְשָׁם הִתְקָרֵב אַבְרָהָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא ה׳ אֶל אַבְרָם. כָּאן הִתְגַּלָּה לוֹ מַה שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הַכּוֹזֵ הֶעָמוֹק שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּרָא, מַה שֶּׁהָיָה מְכֻסֶּה מִמֶּנּוּ.

וְאָז וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה׳ הַנִּרְאָה אֵלָיו. כֵּיוָן שֶׁאָמַר לַה׳, מַה זֶּה הַנִּרְאָה אֵלָיו? אֶלָּא כָּאן הִתְגַּלְתָּה לוֹ אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הָאָרֶץ, וְנִכְנַס בָּהּ

וְהִתְקַיֵּם בָּהּ.

וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם הָהָרָה. מִשָּׁם יָדַע הַר ה׳ וְכָל הַדְּרָגוֹת הַנִּטּוּעוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה. וַיֵּט אָהֳלָה, כָּתוּב בְּהֵ״א. פָּרַשׂ פָּרִישָׂה וְקִבֵּל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁאֲזוּזוֹת בּוֹ, וְאָז יָדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וְאָז בָּנָה מִזְבֵּחַ. וּשְׁנֵי מִזְבְּחוֹת הָיוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן הִתְגַּלָּה לוֹ שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וְיָדַע הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ מִלְּפָנֵי כֵן. וּבָנָה שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת – אָזוּד לַדַּרְגָּה הַגְּלוּיָה, וְאָזוּד לַדַּרְגָּה הַנִּסְתֶּרֶת.

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הָיָה בָּרִאשׁוֹנָה. כָּתוּב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה׳ הַנִּרְאָה אֵלָיו וְגוֹ׳, וְאַחַר כָּךְ כָּתוּב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה׳ סְתָם, וְלֹא כָּתוּב הַנִּרְאָה אֵלָיו, וְהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּתָהּ. וְאָז הִתְעַטֵּר אַבְרָהָם מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה עַד שֶׁעָלָה לְדַרְגָּתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה. זֶה הַדָּרוֹם, שֶׁהוּא זֶכֶל שֶׁל אַבְרָהָם, הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה עַד שֶׁעָלָה לַדָּרוֹם וְשָׁם נִקְשַׁר כָּרָאוּי, וְעָלָה לְדַרְגָּתוֹ שֶׁל הַדָּרוֹם. כֵּיוָן שֶׁאַבְרָהָם הִתְעַטֵּר בְּדַרְגָּתוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְנִכְנַס [בָּאָרֶץ] לַדַּרְגָּה הַקְּדוֹשָׁה, אָז מַה כָּתוּב? וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ, שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים יְדִיעָה לְהִתְקָרֵב אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ, שֶׁעַד כָּעֵת לֹא הָיָה הַכֹּחַ שֶׁעַל הָאָרֶץ נוֹתֵן זִיזָ֫ק וּמָזוֹן עַל הָאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁטָּרַם הִתְקַדְּשָׁה [נ״א נִתְקְנָה] וְלֹא עָמְדָה בִּקְיוֹם. כֵּיוָן שֶׁאַבְרָהָם רָאָה אֶת אוֹתוֹ הַכֹּחַ הַמְמֻנֶּה עַל הָאָרֶץ, לֹא נָתַן זִיזָ֫ק וְכֹחַ קָדוֹשׁ כָּרָאוּי, אָז וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם. מִנַּיִן יָדַע אַבְרָהָם? שֶׁכָּתוּב לְזַרְעֲךָ נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת. אָז יָדַע אַבְרָהָם שֶׁהַגָּה הָאָרֶץ לֹא נִתְקְנָה בִּתְקוּן קָדוֹשׁ, אֶלָּא בִּדְרָגוֹת [יְדוּעוֹת] קְדוּשׁוֹת שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ. וְאָז יָדַע אַבְרָהָם אֶת סוֹד הַזְּכוּת, שֶׁהָאָרֶץ לֹא תִתַּקֵּן בִּקְדֻשָּׁה, אֶלָּא כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

סִתְרֵי תוֹרָה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹמֵז זְכוּת עֶלְיוֹנָה בְּאַבְרָהָם וּבְיִצְחָק. אַבְרָהָם זוֹ הַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה וְהֵיא [ס״א אָב וְרָם], וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ הִיא שָׂרָה. לוֹט זֶה הוּא

הַנְּזָ"שׁ וּבַת זוּגוֹ שֶׁל הַסמא"ל הַהוּא. רוּ"זַ הַקְּדוֹשָׁה זֶה יְצִוָּוק. נְפָ"שׁ הַקְּדוֹשָׁה זוֹ רִבְקָה. יֵצֶ"ר הָרָע זוֹ רוּזַ הַבְּהֵמָה, וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה בְּזָוְכְמָתוֹ (קהלת ג) מִי יוֹדֵעַ רוּזַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא וְגוֹ'. נְפָשׁ הַבְּהֵמִית זוֹ הַנְּפָשׁ מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע.

וְעַל זֶה אָמְרוּ [שֶׁהַהוּא] שֶׁהַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה הַזּוֹ מְעוֹרֶרֶת אֶת הָאִישׁ בִּירְאָ"ה וּבְזָוְכְמָ"ה. הַנְּשָׁמָה מְעוֹרֶרֶת אֶת הָאִישׁ בְּבִינָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כח) וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא זָכְמָה וְגוֹ'. הַנְּשָׁמָ"ה מְעוֹרֶרֶת בִּתְשׁוּבָ"ה שֶׁנִּקְרֵאת בִּינָה וְנִקְרֵאת שָׂרָ"ה. וְרוּ"זַ הוּא הַקּוֹ"ל, וְנִקְרָא דַּעַת, וּמְעוֹרְרִים אֶת הָאִישׁ שֶׁקּוֹלוֹ עוֹלֶה בַּתּוֹרָה, וְנִקְרָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהַנְּפָשׁ הַשִּׂכְלִית מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנָּה מַעֲשִׂים טוֹבִים.

וּבַדַּגְמָה הַזּוֹ בָּרָא אֶת הַגּוּף מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת – אֵשׁ וְרוּזַ וְעָפָר וּמַיִם, כְּמוֹ שֶׁהוּא נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, נְשָׁמָה וְרוּזַ וְנֶפֶשׁ. מַיִם זֶה זָכָר, וְזֶהוּ הַמַּיִם הַמְּתוּקִים שֶׁל קְדֻשָּׁה. וְיֵשׁ מַיִם הַמְּאָרְרִים שֶׁהֵם יֵצֶר הָרָע. יֵשׁ אֵשׁ קְדוֹשָׁה נְקֵבָה, וְיֵשׁ אֵשׁ נָכְרִיָּה, אֵשׁ זָרָה. וְעַל זֶה כָּתוּב וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהִיא נְקֵבָה מִיֵּצֶר הָרָע. רוּזַ קְדוֹשָׁה הִיא זָכָר. יֵשׁ רוּזַ טֻמְאָה, זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יד) כִּי מִשְׁרֵשׁ נָזוֹשׁ יֵצֵא צָפַע. יֵשׁ עָפָר קָדוֹשׁ וְיֵשׁ עָפָר טָמֵא.

וְעַל זֶה, הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא תְּשׁוּבָ"ה, מִתְגַּבֶּרֶת בְּאוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ בְּשִׁעְבּוּד שֶׁל תְּשׁוּבָה, וּמוֹשִׁךְ אוֹתוֹ לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וְאוֹתָם אַרְבַּעַת הַיְסוֹדוֹת מִתְפַּשְּׁטִים לְכ"ב אוֹתִיּוֹת, אזוה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסשר"ץ.

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם – זֶה בֵּית הַכְּנֶסֶת, מְקוֹם דִּיּוּר הַשְּׁכִינָה שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מוז) וַאֲנִ"י נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶ"ם אַזוֹד. זוֹ שְׁכִינָה שֶׁרְאוּיָה לוֹ, הוֹאִיל וְנִקְרָא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיק אֵין דִּיּוּרָהּ אֶלָּא עִם צַדִּיק, וְזֶהוּ עַד מְקוֹם שְׁכֶם. עַד אֵלוֹן מוֹרֶה – אֵלּוּ בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת שֶׁלּוֹמְדִים וּמוֹרִים שָׁם תּוֹרָה בָּרַבִּים.

וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ – אָז נִמְחַק וְנִתְקַן יֵצֶר הָרָע בַּגּוּף בְּעַל כָּרְחוֹ. שֶׁשְּׁמוֹת רַבִּים יֵשׁ לוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ [וְזָכַר] נִזְכָּר בְּשֵׁמוֹת רַבִּים. אָז בָּאָרֶץ, וַדַּאי, וְנִכְנָע בָּזֶה, מְשׁוּם שֶׁאָז הַגּוּף בִּזְמַן שֶׁלֹּא בָּטַל מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ כָּל כָּךְ, מְשׁוּם דְּבֵקוּת הַגּוּף אָז הַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ. לָמָּה נִקְרָא כְּנַעֲנִי? שֶׁמְּסוֹבֵב אֶת הַגּוּף לְדֵינִים רָעִים.

וְהַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּרָאוּי כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ, אַזַּר כָּךְ יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. אִם זוֹכָה – עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ שֶׁמִּשָּׁם יָצְאָה, שֶׁכָּתוּב אֶל מְקוֹם הַמְּוֻבֶּזֶז אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בָּרִאשֹׁנָה. וְכָתוּב עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אָהֳלֹה בַּתְּוִזָלָה. אָהֳל״ה בְּה״א.

וְכָעֵת הִיא עוֹמֶדֶת בֵּין לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וּבֵין לָרֶדֶת לְמַטָּה, [שֶׁכָּתוּב] בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעָי. אִם זוֹכָה – עוֹלָה אֶל מְקוֹם הַמְּוֻבֶּזֶז אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם וְגוֹ׳. מִי עָשָׂה וְאֵיזֶה מְוֻבֶּזֶז? אֶלָּא אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעָשָׂה שָׁם אֶת הַמְּוֻבֶּזֶז הַזֶּה וְתִקֵּן אוֹתוֹ עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר ה׳ אֶלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַדַּאי.

וְהַמְּוֻבֶּזֶז הַזֶּה עָשָׂה שָׁם בָּרִאשׁוֹנָה כַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, [עֶלְיוֹן] הַטָּמִיר שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּמִיכָאֵל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עוֹמֵד וּמַקְרִיב עָלָיו קָרְבָּנוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת. כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה לְשָׁם נְשָׁמָה מַה כָּתוּב? וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה׳. הַנְּשָׁמָה קוֹרֵאת שָׁם וְנִצְרֶרֶת בִּצְרוֹר הַחַיִּים.

וְכָל זֶה אִם צַדִּיק בָּעוֹלָם הַזֶּה לְתַקֵּן הַגּוּף כָּרָאוּי וּלְהַכְנִיעַ [וּלְאֶסֹף] הַזּוּזָק שֶׁל אוֹתוֹ הַמְקֻלְקָל. עַד שֶׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ מַה כָּתוּב? וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה לוֹט [זֶה יֵצֶר הָרָע], שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה הֵם מְסַיְּעִים וּמַזְהִירִים אֶת הַנְּשָׁמָה, וְהֵם מְסַיְּעִים וּמַזְהִירִים אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, הֵם מִקַּטְרְגִים בְּקִטְרוּג אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, וְכָל הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף בְּצַעַר בֵּינֵיהֶם, בֵּין הַנְּשָׁמָה לְאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ שֶׁנִּלְוָזִמִים בִּקְרָב בְּכָל יוֹם.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט. הַנְּשָׁמָה זוֹוֶרֶת לַיֵּצֶר הָרָע וְאוֹמֶרֶת לוֹ,

אַל נָא תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין רֹעַי וּבֵין רוֹעֶיךָ, הַצְּדָדִים שֶׁלִּי וְהַצְּדָדִים שֶׁלְּךָ, כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ. יֵצֶר הַטּוֹב וְיֵצֶר הָרָע קְרוֹבִים זֶה עִם זֶה. זֶה לְיָמִין וְזֶה לִשְׂמֹאל.

הֲלֹא כָל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הִפָּרֵד נָא מֵעָלָי. רַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, לֵךְ וְשׁוֹטֵט אַחֲרֵיהֶם וְהִפָּרֵד מֵעִמִּי. אִם הַשְּׂמֹאל וְאֵימָנָה וְגוֹ'. וּמוֹכִיחַ אוֹתוֹ וּמֵצִיק לוֹ בְּכַמָּה קְרָבוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם, עַד שֶׁכְּתוּב וַיִּפָּרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו.

כֵּיוָן שֶׁנִּפְרָדִים זֶה מִזֶּה מַה כָּתוּב? אַבְרָם יָשַׁב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. מִתְיַשֶּׁבֶת הַנְּשָׁמָה עִם אוֹתָם הַצַּדִּיקִים בְּיִשּׁוּב טוֹב בְּשָׁלוֹם. וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי הַכִּכָּר. אוֹתוֹ הַמְּקֻלְקָל הַמְּקֻטְרָג הוֹלֵךְ לְקַטְרֵג וּלְהִתְחַבֵּר בְּמָקוֹם שֶׁהָרְשָׁעִים שָׁם, שֶׁכְּתוּב וַיֶּאֱהַל עַד סְדֹם. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְחַטָּאִים לַה' מְאֹד. שָׁם שָׂרוּי וְשָׁם דִּיּוּרוֹ בֵּינֵיהֶם לְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם לְהָסִיט אוֹתָם וּלְאַבֵּד אוֹתָם. [וְאַבְרָהָם בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, בִּתְשׁוּבָה, וּבַתּוֹרָה] (זוסר) [בְּמַעֲשִׂים רָעִים].

[כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁאֶרֶת הַנְּשָׁמָה בִּכְלִי מְקֻטְרָג וְנִטְהָר הַגּוּף מֵאוֹתָהּ הַזְּהָמָה, מִיָּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׂרֶה אֶת דִּיּוּרוֹ עִמּוֹ וְיוֹרֵשׁ נַחֲלָה עֶלְיוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה, וְיֵשׁ לוֹ נַחַת בֵּין הַצַּדִּיקִים. וְהַמְּקֻלְקָל הַהוּא בֵּין אוֹתָם הָרְשָׁעִים וְחוֹטְאִים עִמּוֹ, עַד שֶׁאֵין פָּרוּת לַחֲטָאֵיהֶם.]

[מַה כָּתוּב? וַיִּשְׁמַע אַבְרָם. זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁנִּשְׁאֶרֶת בְּטָהֳרַת הַגּוּף. כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו – זֶה יֵצֶר הָרָע שֶׁנִּשְׁבָּה בֵּין אוֹתָם הָרְשָׁעִים בַּחֲטָאִים רַבִּים. וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵּיתוֹ – אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֵם הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף הַזָּרִיזִים לָלֶכֶת עִמּוֹ. שְׁמֹנָה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת – אֵלּוּ רמ"ח אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְשִׁבְעִים שֶׁל סוֹד הַנְּשָׁמָה שֶׁיּוֹצֵאת מִשָּׁם.] בַּכֹּל מְזָדְּרוֹ לָלֶכֶת לְשָׁם לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים לְהָשִׁיב אוֹתָם [מֵחֲטָאָם] מֵחֲטָאֵיהֶם.

מַה כָּתוּב? וַיִּרְדֹּף עַד דָּן. רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶם וּמוֹדִיעַ לָהֶם אֶת דִּין הָעוֹלָם הַהוּא וְעָנְשׁ הַגֵּיהִנֹּם, וְלֹא נוֹתֵן שֵׁנָה לְעֵינָיו בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה עַד שֶׁמּוֹכִיחַ אוֹתָם אֶת

אוֹתָם הָרְשָׁעִים, וּמֵשִׁיב אוֹתָם בִּתְשׁוּבָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מַה כָּתוּב? וַיָּשָׁב אֵת כָּל הָרְכֻשׁ. הֵשִׁיב אוֹתָם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי.

וְגַם אֶת לוֹט אָחִיו וְגוֹ' – אֲפִלּוּ אֶת אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מַזְוִיקִ עִמּוֹ, עַד שֶׁמַּכְנִיעוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ [וְלֹא] וּמַמְתִּיקִ אוֹתוֹ כָּרָאוּי. וְהַכֹּל מֵשִׁיב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי, מִכְּיוָן שֶׁלֹּא יִשְׁקֹט יוֹמָם וָלַיְלָה, עַד שֶׁמּוֹכִיזוֹ אוֹתָם וְרוֹדֵף אוֹתָם עַל אוֹתוֹ הַזֵּטְא שֶׁזָּטְאוּ עַד שֶׁשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי.

זָזְרוּ לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל הַפָּרָשָׁה. כָּתוּב (שיר ג) מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר וְגוֹ'. [שָׁנִינוּ, כְּדַגְמָה שֶׁרָמוּז בְּאַבְרָהָם וְיִצְזָק וְשָׂרָה וְרִבְקָה יהו"ה, כַּדַּגְמָה הַזֶּה רָמוּז בַּפָּסוּק הַזֶּה (רות א) וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נָעֳמִי וְשֵׁם שְׁנֵי בָנָיו מַזְלוֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרָתִים. אֱלִימֶל"ךְ זוֹ הַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה.

נָעֳמ"י זוֹ הַנְּשָׁמָה. וְלָמָּה נִקְרֵאת נָעֳמִי? מִשּׁוּם (תהלים צ) וִיהִי נֹעַם ה' אֱלֹהֵינוּ. מַזְלוֹן זוֹ רוּזַ הַקֹּדֶשׁ. וְלָמָּה נִקְרָא מַזְלוֹן? שֶׁמְּזַמֵּל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רו"ת זוֹ הַנֶּפֶשׁ הַקְּדוֹשָׁה. וְלָמָּה נִקְרֵאת רו"ת? עַל שֵׁם תו"ר. כִּלְיו"ן זוֹ רוּזַ הַבְּהֵמ"ה, וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשָּׁלוֹם (קהלת ג) רוּזַ הַבְּהֵמָה. זֶה יֵצ"ר הָרָ"ע. עָרְפָּ"ה זוֹ נֶפֶשׁ הַשְּׂמאל, בַּת זוּגוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע. וְלָמָּה נִקְרֵאת עָרְפָּה? מִשּׁוּם כִּי עַם קְשֵׁה עֹרֶף הוּא.

אִם זָכָה אָדָם – עוֹלָה הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְאִם לֹא – מִסְתַּלְּקִים אוֹתָם דּוֹבְרֵי הַנְּשָׁמָה וְהָרוּזַ, וְנִשְׁאֶרֶת הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַנֶּפֶשׁ הַשִּׂכְלִית. מַה כָּתוּב? (רות א) וַתֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה שָּׁמָּה וּשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ עִמָּהּ. וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְכַלֹּתֶיהָ שֹׁבְנָה בְנֹתַי וְגוֹ'. וַתֹּאמֶר רוּת אַל תִּפְגְּעִי בִי וְגוֹ'. וְעָרְפָּה שָׁבָה לְעַמָּהּ וְלֵאלֹהֶיהָ].

שָׁנִינוּ. עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה כְּמוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, בְּזוּמוֹת וּמִגְדָּלִים וּפָתוּזִים, וְאוֹתָן הַזּוּמוֹת שֶׁשָּׁם יֵשׁ עֲלֵיהֶם שׁוֹמְרִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אֶת הַשְּׁעָרִים שֶׁל אוֹתָן הַזּוּמוֹת, שֶׁכָּתוּב, (ישעיה סב) עַל זוּמֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַיִם הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים וְגוֹ'. וּמִיכָאֵל כֹּהֵן גָּדוֹל עֶלְיוֹן מִכֻּלָּם,

שׁוֹמֵר פְּתָזִים שֶׁל אֵלּוּ הַזּוֹמוֹת.

הַנְּשָׁמָ"ה [שֶׁנִּקְרֵאת נָעֳמִ"י], כְּשֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם זוֹכָה – נִכְנֶסֶת לְגַן הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִרְווֹזוֹת הַצַּדִּיקִים כְּמוֹ אוֹתוֹ גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, וְשָׁם כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִכְנֶסֶת לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה שֶׁשָּׁם הוּא פְּתַח גַּן הָעֵדֶן. פְּוּגֶשֶׁת בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן וּבְאוֹתָם הָאָבוֹת שֶׁשָּׁם. אִם הִיא זוֹכָה – שְׁמֵוזִים בָּהּ וּפוֹתְזִים לָהּ פְּתָזִים וְנִכְנֶסֶת, וְאִם לֹא – דּוֹזְזִים אוֹתָהּ הַזּוֹצָה [וּמַה הִיא אוֹמֶרֶת כְּשֶׁדּוֹזְזִים אוֹתָהּ הַזּוֹצָה? (שיר ג) מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים וְגוֹ'. וְהוֹלֶכֶת. אַזַּר שֶׁהוֹלֶכֶת שָׁם מִלְפָנֶיהָ שֶׁבָּאָה לָעוֹלָם הַזֶּה וְנָתוֹן גֵּר עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כט) בְּהַלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רֹאשִׁי, כָּל מִי שֶׁרוֹאִים אוֹתָהּ מְזַדַּעְזְעִים וְאוֹמְרִים הֲזֹאת נָעֳמִי?!

הִיא מְשִׁיבָה וְאוֹמֶרֶת, (רות א) אַל תִּקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי קְרֶאן לִי מָרָא וְגוֹ'. אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי – בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, וֵרִיקָם הֱשִׁיבַנִי ה' – בְּלִי תוֹרָה וּבְלִי מַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁהִכְנִיס אוֹתִי לְגוֹף רַע. לָמָּה תִּקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי וַה' עָנָה בִי]. וְאִם זוֹכָה, נִכְנֶסֶת לְגַן עֵדֶן. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנֶסֶת, יוֹשֶׁבֶת שָׁם בַּגָּן [מְזֻדַּוֶּגֶת עִם אֱלִימֶלֶךְ, זֶה מַזְכִּלוֹן, שֶׁזֶּה הָרוּזָן מְזֻדַּוֵּג עִם רוּת, שֶׁזּוֹ הַנְּפָשׁ הַשִּׂכְלִית] וְהִתְלַבְּשׁוּ [ד"א ומִתְלַבֶּשֶׁת] שָׁם בַּלְּבוּשׁ שֶׁל הַדְּמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְשָׁם מִתְעַדֶּנֶת.

סֵתֶר הַסְּתָרִים נִמְסָר לְזַכְמֵי הַלֵּב. [אַרְבַּע] שְׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן שֶׁאֲזוּזוֹת זוֹ בְּזוֹ, וְאֵלּוּ הֵן נְפָשׁ [נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת יו"ד] רו"זַ וּנְשָׁמָה. [נְפָ"שׁ] הַנְּפָשׁ הִיא הַכּוֹזַ שֶׁהַגּוּף נִבְנָה מִמֶּנּוּ. שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִזְדַּוֵּג עִם נִקְבָתוֹ, כָּל אֵיבָרָיו מַסְכִּימִים [נ"א מִתְכַּנְּסִים] וְנִתְקָנִים לַהֲנוֹת [לַנְּשָׁמָה] שָׁם, וְאוֹתָהּ הַנְּפָשׁ וְהָרָצוֹן שֶׁלּוֹ מַסְכִּים עִם אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה [מַמָּשׁ], וּמוֹשֵׁךְ אֶת אוֹתָהּ הַנְּפָשׁ וּמַכְנִיס אוֹתָהּ שָׁם בְּאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁשּׁוֹתֵף.

וּבְתוֹךְ רָצוֹן וְהַמְשָׁכַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁמּוֹשֵׁךְ לְשָׁם, נִמְשָׁךְ כּוֹזַ אֲוִזַּר לְשָׁם מֵאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת אִישִׁי״ם, וְהַכֹּל נִכְנָס בְּמִשִׁיכַת הַזֵּרַע הַהוּא וְנִבְנֶה מִמֶּנּוּ הַגּוּף. וְזֶהוּ הַכּוֹזַ הָרִאשׁוֹן הַתַּזְוִתוֹן שֶׁל אוֹתָם [אַרְבַּע] שָׁלֹשׁ.

וּמִשּׁוּם שֶׁזֹּאת [נְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה] הַנֶּפֶשׁ נִקְרֶבֶת בִּדְבֵקוּת וְהַיְסוֹד שֶׁל הַגּוּף, הַקָּרְבָּן שֶׁנִּקְרָב לְכַפֵּר עַל הַנְּשָׁמָה נִתָּן וְזוֹלֵק לְאוֹתָם הַדְּרָגוֹת שֶׁל אִישִׁי״ם [שֶׁנִּקְרְאוּ רוּזַ וְנֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִית], מִשּׁוּם שֶׁמְּמַשִּׁיכַת הַזְּלִיקָ שֶׁל אוֹתָהּ [נְּשָׁמָה] הַנֶּפֶשׁ בָּאָה מֵהֶם. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב אֶת קָרְבָּנִי לַזְּמִי לְאִשַּׁי [מַהוּ לַזְּמִי לְאִשַּׁי? שֶׁנּוֹתֵן מָזוֹן לְאִשַּׁי, וְזֶהוּ שֶׁפַּע מֵאוֹר שֶׁהֵם נֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה], מִשּׁוּם שֶׁהוּא כַּפָּרַת הַנֶּפֶשׁ נוֹטְלִים זְוִלְקָם. וּכְשֶׁמֵּת אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לֹא זָזָה מִן הַקֶּבֶר לְעוֹלָמִים, וּבְכוֹזַ הַזֶּה יוֹדְעִים הַמֵּתִים וּמְסַפְּרִים זֶה עִם זֶה.

הָרוּזַ הִיא שֶׁמְּקַיֶּמֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִיא מְשִׁיכַת הִתְעוֹרְרוּת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר כְּשֶׁהֵם בִּתְשׁוּקָה אַזּוֹת. וְאָז מִתְעוֹרֶרֶת לַזָּכָר בִּתְשׁוּקָתָהּ לָרוּזַ הַזּוֹ כְּמוֹ שֶׁהַנְּקֵבָה כְּלַפֵּי מַטָּה שׁוֹפֶכֶת זֶרַע בִּתְשׁוּקָה אֶל הַזָּכָר. וְהַסֵּתֶר הַזֶּה [כְּשֶׁנִּשְׁפָּךְ שֶׁפַּע בִּתְשׁוּקָה לַנְּקֵבָה, וְכָאן סוֹד] (קֹהֶלֶת יב) וְהָרוּזַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ.

וְהָרוּ״זַ הַזּוֹ [וְנֶפֶ״שׁ וּנְשָׁמָ״ה וּנְשָׁמָ״ה לִנְשָׁמָה כַּאֲשֶׁר], כְּשֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִפְרֶדֶת מִן הַנֶּפֶשׁ [נִפְרָדִים י״ה מִסְתַּלֵּק לְגַן עֵדֶן בַּשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים, וּמִתְלַבֵּשׁ בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה מְרֻקֶּמֶת מִכָּל הַגְּוָנִים] נִכְנָס לְגַן הָעֵדֶן שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה [הַתַּזְוִתוֹן], וּמִתְלַבֵּשׁ שָׁם בְּתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁל הַגָּן כְּמוֹ שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים כְּשֶׁיּוֹרְדִים לָעוֹלָם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מֵאוֹתָהּ הָרוּזַ הָיוּ, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּזוֹת וְגוֹ׳.

אַף כָּךְ הָרוּזַ מִתְלַבֶּשֶׁת בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ בִּדְמוּת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְשָׁם מִתְעַדֶּנֶת בְּכָל הָעֲדוּנִים. בְּגַן הָעֵדֶן הַזֶּה יֵשׁ צִיּוּרִים וּדְמֻיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְיֵשׁ צִיּוּרִים וּדְמֻיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְשָׁם כָּל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים וּמִתְעַדְּנִים שָׁם. וּבְרָאשֵׁי זְוָדְשִׁים וְשַׁבָּתוֹת הֵם רוֹצִים לַעֲלוֹת לְמַעְלָה

[הַדְּמוּת הַזּוֹ מֵרוּ"זַ וְאֵ"שׁ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבִדְמוּת הַזּוֹ מִתְעַדְּנִים בְּכָל הָעֲדוּנִים, וּבְכָל הַמּוּעָדִי"ם וְהֶחֳדָשִׁי"ם וְהַשַּׁבָּתו"ת מְסִתַּלְקִים הָרוּ"זַ וְהַנֶּפֶשׁ"שׁ וּמִתְפַּשְׁטִים מֵהַגּוּף הַזֶּה וּמִתְלַבְּשִׁים בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה מְרֻקָּם בְּכָל הַגְּוָנִים. בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא י"ה? בִּלְבוּשׁוֹ, וּמְזֻדָּוְגִים יַזַ"ד יהו"ה, וְהֵם נֶהֱנִים מֵאוֹר הַשְּׁכִינָה].

וּבְאֶמְצַע הַגַּן יֵשׁ עַמּוּד אֶזֶד מְרֻקָּם בְּכָל הַגְּוָנִים, וּכְשֶׁאוֹתָהּ הָרוּזַ כַּאֲשֶׁר רוֹצָה לַעֲלוֹת, מִתְפַּשֶּׁטֶת שָׁם מֵהַלְּבוּשׁ הַהוּא [וְהַנֶּפֶשׁ נִשְׁאֶרֶת שָׁם בַּגּוּף] וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ אוֹתוֹ הָעַמּוּד [וְעוֹלָה] וְעוֹלֶה לְמַעְלָה לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנּוּ, כַּכָּתוּב וְהָרוּזַ תָּשׁוּב וְגו'.

וְנוֹטֵל אוֹתָהּ מִיכָאֵל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וּמַקְרִיב אוֹתָהּ קָרְבַּן בְּשָׂמִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, [וּבָאָה] וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם, וּמִתְעַדֶּנֶת בְּאוֹתוֹ צְרוֹר הַחַיִּים, (ישעיה סד) שֶׁעַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ וְגו'. אַזַר כָּךְ יוֹרֶדֶת לְתוֹךְ הַגַּן שֶׁל הָאָרֶץ וּמִתְעַדֶּנֶת בְּכָל הָעֲדוּנִים, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בַּלְּבוּשׁ הַהוּא [וּמְזֻדָּוֶגֶת עִם נַפְשׁוֹ], וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם בְּעִטּוּר שֶׁל אֶזֶד פַּי שְׁנַיִם מִכַּמָּה שֶׁהָיְתָה בָּרִאשׁוֹנָה. [וְזֶהוּ בְּזוֹל. וְעוֹלָה לַיְשִׁיבוֹת שֶׁל גַּן הָעֵדֶן וּמִתְעַסֶּקֶת בַּתּוֹרָה, וּבְכָל רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וּמוֹעֲדִים וְשַׁבָּתוֹת יוֹרֶדֶת לְהִזְדַּוֵּג עִם הַנֶּפֶשׁ].

הַנְּשָׁמָה הִיא כּוֹזַ עֶלְיוֹן עַל כָּל אֵלּוּ, וְהִיא מִכּוֹזַ הַזָּכָר, הַסּוֹד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים. וְזוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה מִיָּד, וְכָל אֵלּוּ [אוֹתָן] שְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת נִקְשָׁרוֹת יַזַ"ד זֶה עִם זֶה. וּכְשֶׁנִּפְרָדוֹת, כֻּלָּן עוֹלוֹת וְשָׁבוֹת לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ.

כְּשֶׁהָרוּזַ הַזּוֹ יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִכְנֶסֶת לַמְּעָרָה שֶׁשָּׁם אָדָם וְהָאָבוֹת, הֵם נוֹתְנִים לָהּ פָּנָקָס סִימָן, וְנִכְנֶסֶת לְגַן הָעֵדֶן. קְרֵבָהּ לְשָׁם, וּמוֹצֵאת הַכְּרוּבִים וְאוֹתָהּ לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. אִם זוֹכָה – רוֹאִים פָּנָקָס הַסִּימָן, וּפוֹתְחִים לָהּ פֶּתַח וְנִכְנֶסֶת. וְאִם לֹא – דּוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה.

וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם. כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיּוֹשֶׁבֶת, מִתְלַבֶּשֶׁת שָׁם בִּדְמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשַׁבָּתוֹת כְּשֶׁרוֹצָה לַעֲלוֹת, הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן נוֹתְנִים

לָהּ פָּנָקָס סִימָן וְעוֹלָה בָּעַמּוּד הַהוּא, וּפוֹגֶשֶׁת אֶת אוֹתָם שׁוֹמְרֵי זוּמּוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אִם זוֹכָה – פּוֹתְחִים לָהּ פֶּתַח וְנִכְנֶסֶת, וְאִם לֹא – נוֹטְלִים מִמֶּנָּה אוֹתוֹ הַפָּנָקָס וְדוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה. הֵיא שָׁבָה לַגָּן וְאוֹמֶרֶת, (שִׁיר ג) מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסּוֹבְבִים בָּעִיר וְגוֹ', נָשְׂאוּ אֶת רְדִידִי מֵעָלַי. זֶהוּ פָּנָקָס הַסִּימָן שֶׁנָּטְלוּ מִמֶּנּוּ [מִמֶּנָּה].

שׁוֹמְרֵי הַזּוּמּוֹת, אֵלּוּ אוֹתָם שׁוֹמְרֵי זוּמּוֹת יְרוּשָׁלַיִם. [כַּיּוֹצֵא בָּהּ הַנְּשָׁמָה לַנְּשָׁמָה מִתְפַּשֶּׁטֶת מֵאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה וּמִסְתַּלֶּקֶת לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְנֶהֱנֵית מֵאוֹר הַשְּׁכִינָה. וְהַנְּשָׁמָה (וְהַנֶּפֶשׁ) נִשְׁאֶרֶת בַּגּוּף, וּבְכָל רָאשֵׁי הָאֲזָדְשִׁים וְהַמּוֹעֲדִים וְהַשַּׁבָּתוֹת יוֹרֶדֶת נְשָׁמָה לַנְּשָׁמָה וּמִזְדַּוֶּגֶת עִם הַנְּשָׁמָה שֶׁנִּשְׁאֶרֶת בַּגּוּף וּמִזְדַּוֶּגֶת עִם הַנְּשָׁמָה, וְהַדְּמוּת שֶׁל גַּן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה הָיְתָה מִן הָרוּחַ וְהָעָפָר שֶׁנִּכְפָּר לְגַבֵּי מַעְלָה, וְסוֹד זָשׁוּב הוּא, וּבִלְבוּשׁ זֶה מִתְלַבֵּשׁ י"ה לְבוּשׁ שֶׁל גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, הוּא אֵשׁ וּמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁמַיִם. עַד כָּאן הָרוּחַ שֶׁל הַשְּׁמוּאל הַיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה, יוֹרֶדֶת לְדַרְגָּתָהּ, וְנַפְשָׁהּ נִשְׁאֶרֶת בַּגּוּף שֶׁל הָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְגוֹ'. וְעַל זֶה אָמְרוּ שֶׁהַמֵּתִים יוֹדְעִים בָּעוֹלָם הַבָּא מִכְּבוֹד הַצַּדִּיקִים וּמֵהָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן וּמִסַּפְּרִים זֶה עִם זֶה]. עַד כָּאן סִתְרֵי תוֹרָה.

זֹהַר

וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם. מָה הַטַּעַם לְמִצְרַיִם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁשָּׁקוֹל לְגַן ה', שֶׁכָּתוּב כְּגַן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. שֶׁשָּׁם שָׂקַל וְיָרַד נָהָר אֶזֶד שֶׁהוּא לְיָמִין, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) שֵׁם הָאֶזֶד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל אֶרֶץ הַוִּוִילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב. וְאַבְרָהָם כֵּיוָן שֶׁיָּדַע וְנִכְנַס בָּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה, רָצָה לָדַעַת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁנֶּאֱוְזוּ לְמַטָּה. וּמִצְרַיִם הָיָה נוֹסֵעַ מִיָּמִין [ד"א לְיָמִין], וּמִשּׁוּם כָּךְ יָרַד לְמִצְרַיִם. וּבֹא וּרְאֵה, הָרָעָב לֹא נִמְצָא בָּאָרֶץ אֶלָּא כַּאֲשֶׁר מִסְתַּלְּקִים רַוְזָמִים מִן הַדִּין.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבֹא מִצְרָיְמָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב?

כַּאֲשֶׁר קָרַב הָיָה צָרִיךְ לְהִיוֹת! מַה זֶּה כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב? אֶלָּא כַּכָּתוּב (שמות יד) וּפַרְע�ֹה הִקְרִיב, שֶׁהוּא קֵרַב אֶת יִשְׂרָאֵל לִתְשׁוּבָה. אַף כָּאן הִקְרִיב, שֶׁהִקְרִיב אֶת עַצְמוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי. לָבֹא מִצְרַיְמָה, לְהִתְבּוֹנֵן בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת וּלְהִתְרַוֵּזֵק מֵהֶן וּלְהִתְרַוֵּזֵק מִמַּעֲשֵׂי מִצְרַיִם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן [ס"א מִשּׁוּם] שֶׁיָּרַד אַבְרָהָם לְמִצְרַיִם בְּלִי רְשׁוּת, הִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּנָיו בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיֵּרֶד אַבְרָהָם מִצְרַיְמָה, וְלֹא כָּתוּב יֵרֶד מִצְרַיִם, וְהִצְטַעֵר כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא בִּשְׁבִיל שָׂרָה.

וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרַי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ. וְכִי עַד הַשָּׁעָה הַהִיא לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אַבְרָהָם שֶׁהָיְתָה אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה? אֶלָּא זֶה פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁעַד הַשָּׁעָה הַהִיא לֹא הִסְתַּכֵּל בִּדְמוּת שָׂרָה מֵרֹב הַצְּנִיעוּת שֶׁהָיְתָה בֵּינֵיהֶם. וּכְשֶׁקָּרַב לְמִצְרַיִם, הִיא הִתְגַּלְתָּה וְרָאָה אוֹתָהּ.

דָּבָר אַוֵּר, בַּמֶּה יָדַע? אֶלָּא עַל יְדֵי טַרְזוּ הַדֶּרֶךְ אָדָם מִתְבַּוֶּה, וְהִיא עָמְדָה בְּיָפְיָהּ וְלֹא הִשְׁתַּנְּתָה. דָּבָר אַוֵּר הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי, שֶׁרָאָה עַמָּהּ אֶת הַשְּׂכִינָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בָּטַזוּ אַבְרָהָם וְאָמַר אֲזוּתִי אָתְּ. וְזֶה הַדָּבָר עוֹלֶה לִשְׁנֵי גְּוָנִים – אֶזֶד כְּמַשְׁמָעוֹ, וְאֶזֶד כַּכָּתוּב (משלי ז) אֱמֹר לַחָכְמָה אֲזוֹתִי אָתְּ, וְכָתוּב (דברים ה) וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ. לְמַעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרֵךְ – כְּכָלֵּי שְׂכִינָה אָמַר, בַּעֲבוּרֵךְ יִיטִיב לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזָוִיתָה נַפְשִׁי בִּגְלָלֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁבָּזֶה יִתְעַלֶּה אָדָם וְיִזְכֶּה לְהִתְעַלּוֹת לְדֶרֶךְ הַזַּוִּים.

אִמְרִי נָא אֲזוֹתִי וְגוֹ'. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, יוֹדֵעַ הָיָה אַבְרָהָם שֶׁכָּל הַמִּצְרִים שְׁטוּפִים הֵם בְּזִמָּה, וְכֵיוָן שֶׁכָּל זֶה יָדַע, לָמָּה לֹא פָּזַד עַל אִשְׁתּוֹ שֶׁלֹּא יִזָּרֵז מִן הַדֶּרֶךְ וְלֹא יִכָּנֵס לְשָׁם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁרָאָה עַמָּהּ שְׂכִינָה.

השלמה מההשמטות (סימן יד)

וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם מִצְרַיְמָה (שם יב). כְּבוֹאָם הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)! וְשָׂרָה הֵיכָן הָיְתָה? אֶלָּא אַבְרָהָם הִכְנִיסָהּ לְתֵבָה וְסָגַר עָלֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְמִצְרַיִם,

אָמְרוּ לוֹ: שַׁלֵּם מֶכֶס. אָמַר: אֲנִי אֶתֵּן מֶכֶס. אָמְרוּ לוֹ: כֵּלִים אַתָּה טוֹעֵן. אָמַר לָהֶם: אֶתֵּן מֶכֶס שֶׁל כֵּלִים. אָמְרוּ לוֹ: בִּגְדֵי מֵשִׁי מְשׁוּבָּזוֹז אַתָּה טוֹעֵן. אָמַר לָהֶם: אֶתֵּן מֶכֶס שֶׁל בִּגְדֵי מֵשִׁי מְשׁוּבָּזוֹז . אָמְרוּ לוֹ: מַרְגָּלִיּוֹת אַתָּה טוֹעֵן. אָמַר לָהֶם: אֶתֵּן מֶכֶס שֶׁל מַרְגָּלִיּוֹת. אָמְרוּ לוֹ: אִי אֶפְשָׁר אֶלָּא לִפְתֹּחַ אֶת הַתֵּבָה וְנִרְאֶה מַה בְּתוֹכָהּ. כֵּיוָן שֶׁפָּתְחוּ אֶת הַתֵּבָה, הֵאִירָה אֶרֶץ מִצְרַיִם מֵהָאוֹר שֶׁלָּהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה וְגוֹמֵר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַיְהִי כְּבוֹאָם מִצְרַיְמָה הָיָה לוֹ לוֹמַר! אֶלָּא בַּתֵּבָה וְכוּ׳: ע״כ מההשמטות.

וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם מִצְרַיְמָה וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה כִּי יָפָה הִוא מְאֹד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הִכְנִיס אוֹתָהּ בְּתֵבָה, וּפָתְחוּ אוֹתָהּ לָקַוְזַת מִמֶּנָּה מֶכֶס. כֵּיוָן שֶׁנִּפְתַּח, הָיָה אוֹר כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי יָפָה הִוא מְאֹד. מַה זֶּה מְאֹד? אֶלָּא שֶׁרָאוּ בַּתֵּבָה דְּמוּת [נ״א אוֹר] אֲוֻזֶרֶת. הוֹצִיאוּ אוֹתָהּ וְרָאוּ אוֹתָהּ כְּבַתְוֻזָלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פַרְעֹה. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיִּרְאוּ הַמִּצְרִים אֶת הָאִשָּׁה, מַה זֶּה וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פַרְעֹה? אֶלָּא שֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתָהּ וְרָאוּ אוֹתָהּ כְּבַתְוֻזָלָה, וְאָז וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל פַּרְעֹה וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹי לְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׁגִּיחִים בְּמַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם לֹא מִסְתַּכְּלִים [בַּכֹּל] שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם הוּא מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בַּתְוֻזָלָה מַה שֶּׁיִּהְיֶה בַּסּוֹף, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מו) מַגִּיד מֵרֵאשִׁית אַוֻזֶרִית. וְהוּא צוֹפֶה וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים בָּרִאשׁוֹנָה כְּדֵי לְהַעֲלוֹתָם לְאַוֻזָר יָמִים.

בֹּא רְאֵה, אִלְמָלֵא שֶׁנִּטְלָה שָׂרַי לְפַרְעֹה, הוּא לֹא הָיָה מַלְקֶה. וְהַהַלְקָאָה הַוּוּ גְּרָמָה הַלְקָאָה לְאַוֻזָר מִכֵּן שֶׁיִּלְקוּ מִצְרִים בְּנֶגָעִים גְּדוֹלִים. כָּתוּב כָּאן נְגָעִים גְּדֹלִים, וְכָתוּב שָׁם (דברים ו) וַיִּתֵּן ה׳ אוֹתֹת וּמוֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם. מַה לְּהַלָּן עֶשֶׂר מַכּוֹת – אַף כָּאן עֶשֶׂר מַכּוֹת. כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסִּים וּגְבוּרוֹת לְיִשְׂרָאֵל בַּלַּיְלָה – אַף כָּאן עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעָרָה נִסִּים וּגְבוּרוֹת בַּלַּיְלָה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ג) וְאַתָּה ה' מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי. אָמַר דָּוִד, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יָבוֹאוּ לַעֲרֹךְ עִמִּי קְרָב – וְאַתָּה ה' מָגֵן בַּעֲדִי. בֹּא רְאֵה, כְּתוּב מָגֵן בַּעֲדִי. אָמַר דָּוִד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִפְּנֵי מָה לֹא עוֹשִׂים בִּי וְזֹאת מָה שֶׁל בָּרָכָה כְּמוֹ שֶׁזּוֹתְמִים בָּרָכָה בְּאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב אָנֹכִי מָגֵן לָךְ, וְאוֹמְרִים מָגֵן אַבְרָהָם?.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד: אַבְרָהָם כְּבָר בְּזַנְּתִיו וּצְרָפָתִיו, וְעוֹמֵד לְפָנַי בְּקִיּוּם שָׁלֵם. אָמַר לוֹ דָּוִד: אִם כָּךְ, (שם כו) בְּזָנֵנִי ה' וְנַסֵּנִי צָרְפָה כִלְיוֹתַי וְלִבִּי. כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁל בַּת שֶׁבַע, נִזְכַּר דָּוִד לְפָנָיו עַל מַה שֶּׁאָמַר. אָמַר (שם יז) בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה צְרַפְתַּנִי בַל תִּמְצָא זַמּוֹתִי בַּל יַעֲבָר פִּי.

אָמַר, אֲנִי אָמַרְתִּי בְּזָנֵנִי ה' וְנַסֵּנִי, וְאַתָּה בָּחַנְתָּ לִבִּי. אֲנִי אָמַרְתִּי צָרְפָה כִלְיוֹתַי, וְאַתָּה צְרַפְתַּנִי בַל תִּמְצָא, לֹא מָצָאתָ אוֹתִי כָּרָאוּי. זַמּוֹתִי בַּל יַעֲבָר פִּי – מִי יִתֵּן וְהַדָּבָר הַזֶּה שֶׁזָּשַׁבְתִּי, שֶׁלֹּא יַעֲבֹר אֶת פִּי. וְעִם כָּל זֶה זוֹתְמִים בּוֹ הַבְּרָכָה, שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים מָגֵן דָּוִד. וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד, וְאַתָּה ה' מָגֵן בַּעֲדִי כְּבוֹדִי וּמֵרִים רֹאשִׁי. [וְזֶה] וַדַּאי דֵּרְגָּה זוֹ הַכָּבוֹד שֶׁלִּי שֶׁאֲנִי מִתְעַטֵּר בּוֹ.

וַיֵּצֵא עָלָיו פַּרְעֹה אֲנָשִׁים וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָגֵן לַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵגֵן עַל אַבְרָהָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ.

בֹּא רְאֵה, הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִשָּׁרָה כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא. בָּא פַּרְעֹה לִקְרַב אֵלֶיהָ – בָּא הַמַּלְאָךְ וְהִלְקָהּ אוֹתוֹ. כָּל פַּעַם שֶׁאָמְרָה שָׂרָה הַלְקֵהּ – הָיָה מַלְקֶהָ. וְאַבְרָהָם הָיָה מְזַזִּיק בְּרִבּוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי עַל שָׂרָה לֹא יָכְלוּ לִשְׁלֹט עָלֶיהָ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כח) וְצַדִּיקִים כִּכְפִיר יִבְטָח. וְכָאן הַנִּסָּיוֹן שֶׁלֹּא הִרְהֵר אַזַּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בֹּא רְאֵה שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ לֹא צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם, אֶלָּא הוּא עַצְמוֹ מֵעַצְמוֹ יָרַד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה פָּתְזוֹן פֶּה לִבְנֵי הָעוֹלָם שֶׁאָמַר לוֹ כֵּן, וְאַזַּר כָּךְ הִצְטַעֵר עַל אִשְׁתּוֹ.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צב) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה. צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, מִפְּנֵי מָה הִקִּישׁ צַדִּיק לְתָמָר? מַה תָּמָר כֵּיוָן שֶׁגּוֹזְרִים אוֹתוֹ לֹא עוֹלֶה עַד זְמַן רַב – אַף כָּךְ צַדִּיק, כֵּיוָן שֶׁאָבַד מִן הָעוֹלָם, לֹא עוֹלֶה אַזֵּר תַּזְחָתָיו עַד זְמַן רַב. כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה – אַף כָּךְ גַּם.

כַּתָּמָר יִפְרָח – מַה תָּמָר לֹא עוֹלֶה אֶלָּא זָכָר וּנְקֵבָה, אַף כָּךְ הַצַּדִּיק לֹא עוֹלֶה אֶלָּא זָכָר וּנְקֵבָה. הַזָּכָר צַדִּיק וְהַנְּקֵבָה צַדֶּקֶת, כְּמוֹ שֶׁאַבְרָהָם וְשָׂרָה. כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה – מָה הָאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל וְהַכֹּל יוֹשְׁבִים תַּזְחָתָיו – אַף כָּךְ הַצַּדִּיק הוּא עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל וְהַכֹּל יוֹשְׁבִים תַּזְחָתָיו. וְהָעוֹלָם אֵינוֹ עוֹמֵד אֶלָּא עַל צַדִּיק אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְעָלָיו הָעוֹלָם עוֹמֵד, וּבְגָלְלוֹ נִסְמָךְ, וְעָלָיו נִשְׁתַּכֵּל.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁעַל שִׁבְעָה עַמּוּדִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, כַּכָּתוּב (שם ט) וַיִּצְּבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל [כָּאן] כָּל הָאֲזוֹרִים בַּשִּׁבְעִי הֵם עוֹמְדִים, שֶׁהוּא סָמוּךְ שֶׁל הָעוֹלָם, וְהוּא צַדִּיק, וְזֶה מַשְׁקֶה [אֶת הָעוֹלָם] וּמַרְוֶה אֶת הָעוֹלָם [מִן הַכֹּל] וְזָן לַכֹּל, וְעָלָיו כָּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעַלְלֵיהֶם יֹאכֵלוּ, וְכָתוּב (תהלים קמה) טוֹב ה׳ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. זֶה הוּא הָעַמּוּד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו וְהוּא מַשְׁקֶה לַגָּן [הָעֵדֶן], וְהַגָּן נִשְׁקֶה מִמֶּנּוּ, וּמִמֶּנּוּ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת. וְכָל הַפֵּרוֹת פְּזוּרִים בָּעוֹלָם וְהֵם הַקִּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם, הַקִּיּוּם שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִי הֵם? נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם כָּךְ בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת.

וּכְשֶׁנֶּעֱלָךְ הַלַּיְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְגַן הָעֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם. בְּמִי? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּכֻלָּם. בֵּין אוֹתָם שֶׁמְּדוֹרָם בָּעוֹלָם הַהוּא, וּבֵין אוֹתָם שֶׁיּוֹשְׁבִים בִּמְדוֹרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּכֻלָּם מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְּוָגוֹת הַלַּיְלָה.

בֹּא רְאֵה, הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה צָרִיךְ אֶת הִתְעוֹרְרוּתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. וּכְשֶׁנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים יוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה, כֵּלָן מִתְלַבְּשׁוֹת בָּאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה בִּדְמוּת נְכְבָּדָה, וּבָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ וְתָאֵב לָהֶם, שֶׁהֵם פְּרִי מַעֲשָׂיו, וְעַל זֶה נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לָהֶם נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. בָּנִים וַדַּאי, פְּרִי מַעֲשָׂיו.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אַפַּלוּ אוֹתָם שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה [שֶׁל הָאָרֶץ]. אֵיךְ? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבַּזְוִצוֹת הַלַּיְלָה כָּל אוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים לִקְרֹא בַּתּוֹרָה וְלִשְׁמֹעַ אֶת תִּשְׁבְּחוֹת הַתּוֹרָה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלָם, וְזוּט שֶׁל זֶסֶד נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם בַּיּוֹם, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי.

וְעַל כֵּן הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁעוֹלוֹת בַּלַּיְלָה לְפָנָיו, זוֹ תִּשְׁבַּחַת שְׁלֵמָה. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ סְגוּרִים בְּבָתֵּיהֶם כְּשֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְכוֹרֵי מִצְרַיִם, הָיוּ אוֹמְרִים הַלֵּל וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָיו.

בֹּא רְאֵה שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה קָם בַּזְוִצוֹת הַלַּיְלָה, שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אוֹ שׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ וְהָיָה אוֹמֵר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת – לֹא, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קיט) זַזְוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ. אָקוּם וַדַּאי בַּעֲמִידָה לְהִתְעַסֵּק בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ זַזִי לְעוֹלָמִים, וַאֲפַלּוּ בִּימֵי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ הוּא מָלֶךְ. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ, אִם מִן הַזַּזִּיִּים הוּא – דָּוִד שְׁמוֹ, וְאִם מִן הַמֵּתִים הוּא – דָּוִד שְׁמוֹ. וְהוּא הָיָה מִתְעוֹרֵר בַּבֹּקֶר בְּטֶרֶם יָבֹא, שֶׁכָּתוּב (שם נז) עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָׁחַר.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁשָּׁרָה הָיְתָה אֵצֶל פַּרְעֹה, בָּאוּ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים לְזַמֵּר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כֻּלְּכֶם לְכוּ וַעֲשׂוּ מַכּוֹת גְּדוֹלוֹת בְּמִצְרַיִם, סִימָן לְמִי שֶׁאֲנִי עָתִיד

לַעֲשׂוֹת אַזַּר כָּךְ. וְהַ מַּה שֶּׁכָּתוּב וַיִּנַּע ה' אֶת פַּרְעֹה נְגָעִים גְּדֹלִים וְגוֹ'

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּקְרָא פַּרְעֹה לְאַבְרָם וְגוֹ'. מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב כָּאן כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּאֲבִימֶלֶךְ, שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא וְגוֹ', וְכָאן לֹא אָמַר לוֹ דָּבָר?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲרֵי כָּתוּב עַל דְּבַר שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם. שֶׁכָּךְ הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: עַל דְּבַר שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם. שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּדַבֵּר עִם אֲבִימֶלֶךְ, אֶלָּא בְּדָבָר זֶה נִתְבָּאֵר וְלֹא יוֹתֵר: הַמַּכָּה הַזּוֹ הִיא עַל דְּבַר שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם. וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר [זֶה] עִמּוֹ. אָז [הוּא] יָדַע שֶׁזּוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הִיא. מִיָּד – וַיִּקְרָא פַּרְעֹה לְאַבְרָם וַיֹּאמֶר וְגוֹ'.

וַיִּצַּו עָלָיו פַּרְעֹה אֲנָשִׁים, לָמָּה? כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרַב אָדָם לָהֶם לְהָרַע לָהֶם. וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ, לְוָיָה עָשׂוּ לוֹ בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כָּךְ אַתָּה עָתִיד לַעֲשׂוֹת לִבָנָיו, אַתָּה תְּלַוֶּה אוֹתָם מֵאַרְצְךָ, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת הָעָם, שִׁלְּוָה אוֹתָם מִכָּל אַרְצוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל כָּךְ לָמָּה הִזְדַּמֵּן לְאַבְרָהָם וּלְמָה הִצְטָרֵךְ? אֶלָּא כְּדֵי לְגַדֵּל אֶת שְׁמָם שֶׁל אַבְרָהָם וְשָׂרָה בָּעוֹלָם, שֶׁאָפְלוּ בְּמִצְרַיִם שֶׁהֵם מְכַשְּׁפֵי הָעוֹלָם, וְלֹא יָכוֹל הָיָה אָדָם לְהִנָּצֵל מֵהֶם, הִתְגַּדֵּל אַבְרָהָם וְהִתְעַלָּה לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. לְאֵיזֶה מָקוֹם? הַנֶּגְבָּה [וּמַה זֶּה הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ? אֶלָּא לְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא נָזְלוּ מִמֶּנּוּ דָּבָר מֵאוֹתָן מַתָּנוֹת שֶׁנָּתְנוּ לוֹ בְּשִׁבִּיל שָׂרָה שֶׁתִּהְיֶה לַמֶּלֶךְ].

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, הַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּתָהּ, וְרָמַז כָּאן בַּזְּכוּתָהּ וְהַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה שֶׁאַבְרָהָם יָרַד לְעָמְקָם וְיָדַע אוֹתָם, וְלֹא נִדְבַּק בָּהֶם, וְשָׁב לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ, וְלֹא הִתְפַּתָּה בָּהֶם כְּאָדָם שֶׁכַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ לַדְּרָגָה הַהִיא הִתְפַּתָּה בַּנָּזֶשׁ וְגָרַם מָוֶת לָעוֹלָם. וְלֹא הִתְפַּתָּה כְּמוֹ נָזַז, שֶׁכַּאֲשֶׁר יָרַד וְהִגִּיעַ לַדְּרָגָה הַהִיא מַה כָּתוּב? (בראשית ט) וַיֵּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה. אָהֳלָה כָּתוּב בְּהֵ"א.

אֲבָל בְּאַבְרָהָם מַה כָּתוּב? וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. שֶׁעָלָה וְלֹא יָרַד, וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּדְבַּק בָּהּ כְּבָראשׁוֹנָה. וְהַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה הָיָה כְּדֵי לְהַרְאוֹת הַזְּכוּת שֶׁהִתְקַיֵּם בְּקִיּוּם שֶׁלֹּם כָּרָאוּי לוֹ וְלֹא הִתְפַּתָּה, וְעָמַד בְּקִיּוּם וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ. הַנֶּגְבָּה – זֶה הַדָּרוֹם, הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנֶּאֱוַז בָּהּ כְּבָראשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה. אַף כָּאן הַנֶּגְבָּה – מָקוֹם שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה.

בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, אִם אַבְרָם לֹא יֵרֵד לְמִצְרַיִם וְלֹא יִצְטָרֵף שָׁם בָּרִאשׁוֹנָה, לֹא יִהְיֶה זוֹכֶה גּוֹרָלוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. כְּמוֹ זֶה לְבָנָיו, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לוֹ [ד"א לָהֶם] עַם אָזְנָד, עַם שָׁלֵם, וּלְקָרְבָם אֵלָיו, אִם לֹא יֵרְדוּ בָּרִאשׁוֹנָה לְמִצְרַיִם וְלֹא יִזְדַּכְּכוּ שָׁם, לֹא הָיוּ הָעָם הַיְזִידִי שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ כֵן אִם לֹא נִתְּנָה הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לִכְנַעַן בָּרִאשׁוֹנָה וְיִשְׁלֹט בָּהּ, לֹא הָיְתָה הָאָרֶץ זוֹכָה וְגוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל סוֹד אָזְנָד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, תְּמֵהַנִי אֵיךְ בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא מַשְׂגִּיזִים לָדַעַת דִּבְרֵי תוֹרָה וְעַל מָה עוֹמְדִים. פָּתוּז וְאָמַר, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וּבֵאַרְנוּ אוֹתוֹ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, נֶפֶשׁ הָאָדָם, כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה לְמִטָּתוֹ, יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְעוֹלָה לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁכֻּלָּן עוֹלוֹת – אֵין כָּל אָזְנָד וְאָזְנָד רוֹאֶה אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, אֶלָּא הַנֶּפֶשׁ עוֹלָה וְלֹא נִשְׁאָר בָּהּ עִם הַגּוּף, רַק רֹשֶׁם [נְשִׁימָה] שֶׁל הַמִּדָּה שֶׁל זִיּוּת הַלֵּב.

וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וְרוֹצָה לַעֲלוֹת. וְכַמָּה דְּרָגוֹת לִדְרָגוֹת לַעֲלוֹת, הִיא מְשׁוֹטֶטֶת וּפוֹגֶשֶׁת בַּקְלִפּוֹת שֶׁל אוּרוֹת הַטֻּמְאָה. אִם הִיא טְהוֹרָה, שֶׁלֹּא נִטְמְאָה בַּיּוֹם, עוֹלָה לְמַעְלָה. וְאִם לֹא טְהוֹרָה, נִטְמֵאת בֵּינֵיהֶם וְנִדְבֶּקֶת בָּהֶם וְלֹא עוֹלָה יוֹתֵר. וְשָׁם מוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים, וְנִדְבֶּקֶת מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל זְמַן קָרוֹב. וּלְפָעָמִים שֶׁצּוֹוְקִים עָלֶיהָ וּמוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים כּוֹזְבִים. וְאָז הוֹלֶכֶת

כְּמוֹ זֶה כָּל הַלַּיְלָה עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הָאִישׁ, וְשָׁבָה לִמְקוֹמָהּ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלֶּה לָהֶם סוֹדוֹתָיו בַּחֲלוֹם כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁמְרוּ מִן הַדִּין. אוֹי לְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁמְּטַמְּאִים עַצְמָם וְנַפְשָׁם.

בֹּא רְאֵה, אוֹתָם שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ, כְּשֶׁעוֹלִים לְמִטָּתָם, הַנְּפָשׁ עוֹלָה וְנִכְנֶסֶת בֵּין כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת בָּרְאשׁוֹנָה, וְעוֹלָה וְלֹא נִדְבֶּקֶת בָּהֶן. אֲזַי כָּךְ הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת וְעוֹלָה כְּפִי דַּרְכָּהּ.

אוֹתָהּ הַנְּפָשׁ שָׁווֹכָה לַעֲלוֹת, נִרְאֵית לִפְנֵי סֵבֶר פָּנֵי הַיָּמִים, וְנִדְבֶּקֶת בְּרָצוֹן לְהֶרָאוֹת בִּתְשׁוּקָה עֶלְיוֹנָה לִרְאוֹת בְּנֹעַם הַמֶּלֶךְ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. וְזֶה הוּא הָאִישׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵלֶק תָּמִיד בָּעוֹלָם הַבָּא.

וְזוֹ הִיא הַנְּפָשׁ שֶׁהַכִּסּוּף שֶׁלָּהּ כְּשֶׁעוֹלָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא [תָּמִיד] וְלֹא נִדְבֶּקֶת בַּמִּינִים הַלָּלוּ אוֹרוֹת הָאֲוִזִּרִים, וְהִיא הוֹלֶכֶת אֲזַי מִין קָדוֹשׁ בְּמָקוֹם [אֲזַי מָקוֹם] שֶׁיּוֹצֵאת מִשָּׁם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה, כְּדֵי לִרְדֹּף אַוֲזֶרֶיךָ וְלֹא לְהִתְפַּתּוֹת אַזַּר מִין אַוֲזַר נָכְרִי.

בֹּא רְאֵה, נַפְשִׁי – זוֹ הַנְּפָשׁ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה לִרְדֹּף אַוֲזַר הַדַּרְגָּה שֶׁלָּהּ. הָרוּחַ בַּיּוֹם, שֶׁכָּתוּב נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה, זוֹ הַנְּפָשׁ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה. אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ – זוֹ הָרוּחַ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּיּוֹם.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁשְּׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן בְּפֶרוּד – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הֵן דַּרְגָּה אַוֲזַת, וְהֵן שְׁתַּיִם בְּזִוּוּג אֶחָד, וְאַוֲזַת עֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶן וְנִדְבֶּקֶת בָּהֶן וְהֵן בָּהּ [וְנִקְרָאִים] וְנִקְרֵאת נְשָׁמָה. וְכָל הַדְּרָגוֹת עוֹלוֹת בְּסוֹד הַזִּוּכְמָה. שֶׁכְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים עַל אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת, יִסְתַּכֵּל הָאָדָם בַּזִּוּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ נִכְנֶסֶת בָּהֶם וְנִדְבָּקִים בָּהּ. וּכְשֶׁזֶּה שׁוֹלֵט, אָז אוֹתוֹ הָאִישׁ נִקְרָא קָדוֹשׁ, שָׁלֵם מִן הַכֹּל. רָצוֹן אֶחָד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

הַנְּפָ"שׁ הִיא הִתְעוֹרְרוּת תַּזְוִתוֹנָה, וְזוֹ סְמוּכָה בַּגּוּף וְזָנָה אוֹתוֹ, וְהַגּוּף אוֹזֵז בָּהּ וְהִיא אֲזוּזָה בַּגּוּף. אֲזַי כָּךְ נִתְקָנֶת וְנַעֲשֵׂית כִּסֵּא לְהַשְׁרוֹת עָלֶיהָ רוּחַ בְּהִתְעוֹרְרוּת הַנְּפָשׁ הַזֹּאת שֶׁנֶּאֱוְזֶת בַּגּוּף, כַּכָּתוּב (ישעיה לב) עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ

רוּחַ מִמָּרוֹם.

לְאַחַר שֶׁמִּתְקַנִּים אֶת שְׁנֵיהֶם, עֲתִידִים לְקַבֵּל נְשָׁמָה, שֶׁהֲרֵי הָרוּחַ נַעֲשֵׂית כְּסֵא לַנְּשָׁמָה לְהַשְׁרוֹת עָלֶיהָ, וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ הִיא נִסְתֶּרֶת עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל טְמוּנַת כָּל הַטְּמוּנִים. נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ [לָהּ] כְּסֵא לִכְסֵא, וְכִסֵּא לָעֶלְיוֹן עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת, תִּמְצָא סוֹד הַחָכְמָה בַּדָּבָר הַזֶּה, וְהַכֹּל הִיא חָכְמָה לְהַדְּבִיק בַּגָּוֶן הַזֶּה דְּבָרִים נִסְתָּרִים.

בֹּא רְאֵה, הַנֶּפֶשׁ הִיא הִתְעוֹרְרוּת תַּחְתּוֹנָה שֶׁנִּדְבֶּקֶת בַּגּוּף, כְּמוֹ הָאוֹר שֶׁל הַמָּאוֹר, שֶׁהָאוֹר הַתַּחְתּוֹן שֶׁהוּא שָׁחוֹר, נִדְבָּק בַּפָּתִילָה וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה וְלֹא נִתְקָן אֶלָּא בָּהּ. וּכְשֶׁנִּתְקָן בַּפָּתִילָה, נַעֲשֶׂה כִּסֵּא לָאוֹר הָעֶלְיוֹן הַלָּבָן שֶׁשּׁוֹרֶה עַל אוֹתוֹ הָאוֹר הַשָּׁחוֹר.

אַחַר כָּךְ כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם נִתְקָנִים, נַעֲשֶׂה אוֹתוֹ אוֹר לָבָן כִּסֵּא לָאוֹר הַנִּסְתָּר שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה וְאֵינוֹ נוֹדָע מַה שֶּׁשָּׁרָה עַל אוֹתוֹ הָאוֹר הַלָּבָן, וְאָז הָאוֹר שָׁלֵם. וְכָךְ הָאָדָם שֶׁהוּא שָׁלֵם בַּכֹּל, וְאָז נִקְרָא קָדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טז) לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה וְגוֹ'. כְּמוֹ כֵן בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאַבְרָהָם נִכְנַס לָאָרֶץ, נִרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו, וְקִבֵּל שָׁם נֶפֶשׁ וּבָנָה מִזְבֵּחַ לַדַּרְגָּה הַהִיא. אַחַר כָּךְ הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה, שֶׁקִּבֵּל רוּחַ. אַחַר כָּךְ [עַד] שֶׁעָלָה לְהִתְדַּבֵּק תּוֹךְ הַנְּשָׁמָה, אָז וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה', סְתָם. זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת כָּל הַנִּסְתָּרִים.

אַחַר כָּךְ יָדַע שֶׁצָּרִיךְ לְהִצָּרֵף וּלְהִתְעַטֵּר בַּדְּרָגוֹת, מִיָּד – וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה, וְנִצַּל מִשָּׁם, וְלֹא הִתְפַּתָּה תּוֹךְ אוֹתָם הָאוֹרוֹת, וְנִצְרַף וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁיָּרַד וְנִצְרַף, מִיָּד – וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. עָלָה וַהֲאִי וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ וְנִדְבַּק בֶּאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכְּתוּב הַנֶּגְבָּה.

מִכָּאן וָהָלְאָה יָדַע אַבְרָהָם הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְנִדְבַּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְנַעֲשָׂה הַיְמִין שֶׁל הָעוֹלָם. אָז, וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד

בַּמִּקְנָה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב. כְּבֵד מְאֹד – בְּצַד הַמִּזְרָח. בַּמִּקְנָה – בְּצַד הַמַּעֲרָב. בַּכֶּסֶף – מִצַּד הַדָּרוֹם. בַּזָּהָב – מִצַּד הַצָּפוֹן.

בָּאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְכָל הַזּוֹבְרִים וְנָשְׁקוּ אֶת יָדוֹ. פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, וַי וַי, כְּשֶׁתִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, מִי יָאִיר אֶת אוֹר הַתּוֹרָה? אַשְׁרֵי זָכְלָם שֶׁל הַזּוֹבְרִים שֶׁשּׁוֹמְעִים דִּבְרֵי תוֹרָה הַלָּלוּ מִפִּיךָ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו, לִפְקֹד אֶת מִקּוֹמוֹ וְדַרְגָּתוֹ. לְמַסָּעָיו – לְמַסָּעוֹ כָּתוּב, מִי הַמַּסָּעוֹ? זוֹ הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁרָאוּיָה לוֹ בָּרִאשׁוֹנָה. כָּתוּב כָּאן מַסָּעוֹ, וְכָתוּב שָׁם (מלכים–א ו) אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶבֶן שְׁלֵמָה וַדַּאי. מַסָּע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו, כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת, דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל, לְתַקֵּן אֶת מִקּוֹמוֹ וּלְזַכְּרָם בִּיזוּד שָׁלֵם, שֶׁהֲרֵי מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל נִמְצָא סוֹד הַזְּכָמָה כָּרָאוּי.

אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אָהֳלֹה בַּתְּחִלָּה, אָהֳלֹה בְּהֵ"א. מִי אָהֳלֹה? זֶה בֵּית אֵל. אֶבֶן שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עוֹד רָשַׁם וְאָמַר, אֶל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בָּרִאשֹׁנָה, שֶׁכָּתוּב לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו. וְאָז וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה', אָז נִדְבַּק בָּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה.

בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה עָלָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם, וְכָתוּב לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו, וְזוֹ הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ אֶבֶן שְׁלֵמָה [מַסָּע נִבְנָה, וְכָתוּב לְמַסָּעָו], וְאַזַּר כָּךְ הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה, דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה, עַד שֶׁהִתְעַטֵּר בַּדָּרוֹם, וְזָכְלָו וְגוֹרָלוֹ. אַזַּר כָּךְ סָתַם הַדָּבָר כְּשֶׁעָלָה וְאָמַר לַה' סְתָם, זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּמִשָּׁם נָסַע בַּדְּרָגוֹת וְיָרַד מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְהַכֹּל נִדְבַּק בְּמִקּוֹמוֹ כָּרָאוּי.

וְכָאן כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת, תִּמְצָא אֶת סוֹד הַזְּכָמָה הָעֶלְיוֹנָה. מַה כָּתוּב? וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו מִנֶּגֶב. מִצַּד הַיָּמִין, רֵאשִׁית הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר הֶעָמוֹק לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף. וְיָרַד דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה [עַד] מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל,

מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

וְכָתוּב וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה'. נִרְמַז הַיִּחוּד בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב אֶל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בָּרִאשֹׁנָה. מַה זֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם? שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָהּ מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְעַכְשָׁו יָרַד בַּדְּרָגוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא תָּזוּז מֵאוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהֵם לֹא יָזוּזוּ מִמְּקוֹמָן, וְיִתְיַחֵד הַכֹּל בְּיִחוּד אֶחָד כָּרָאוּי.

אָז הִתְעַטֵּר אַבְרָהָם וְהָיָה לְזַלְקָא גַּוְרֵלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַדַּאי. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּתְעַטְּרִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהוּא מִתְעַטֵּר בָּהֶם. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, וְכָתוּב (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְעֶזְרָה אֶחָד יָשְׁבוּ. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים כה) פָּנֶה אֵלַי וְחָנֵּנִי. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתוֹ בִּכְמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל בַּפָּסוּק הַזֶּה דְּבָרִים נִסְתָּרִים יֵשׁ בּוֹ. פָּנֶה אֵלַי – וְכִי דָּוִד אָמַר פָּנֶה אֵלַי וְחָנֵּנִי? אֶלָּא בַּעֲבוּר דַּרְגָּתוֹ שֶׁהוּא מִתְעַטֵּר בָּהּ הוּא אָמַר. (שם פו) תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ – תְּנָה עֻזְּךָ זֶה הָעוֹ הָעֶלְיוֹן, כַּכָּתוּב (שמואל–א ב) וְיִתֵּן עֹז לְמַלְכּוֹ. מִי מַלְכּוֹ? זֶה מֶלֶךְ סְתָם, מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. אַף כָּאן לְעַבְדֶּךָ זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ מֶלֶךְ סְתָם.

וְהוֹשִׁיעָה לְבֶן אֲמָתֶךָ – וְכִי לֹא הָיָה בֶּן יִשַׁי הוּא, עַד שֶׁאָמַר בַּשֵּׁם שֶׁל אִמּוֹ וְלֹא בַּשֵּׁם שֶׁל אָבִיו? אֶלָּא הִנֵּה הַקַּמְנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יָבֹא אָדָם לְקַבֵּל דָּבָר עֶלְיוֹן לְהַזְכִּיר, צָרִיךְ לָלֶכֶת בְּדָבָר שֶׁהוּא וַדַּאי, וְעַל כֵּן הַזְכִּיר אֶת אִמּוֹ וְלֹא אֶת אָבִיו. וְעוֹד, הִנֵּה שָׁנִינוּ [שֶׁהֲרֵי] שֶׁזֶּה מֶלֶךְ כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם, רִב כָּתוּב וְזֵסֶר יו"ד. שָׁרָצָה לוֹט לְזַזֵּר לַעֲבוֹדָה הַזָּרָה שֶׁעוֹבְדִים יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, וְסוֹף הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אָז יֹשֵׁב בָּאָרֶץ. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁלּוֹט

זָזַר לְסוּרוֹ הָרָע לַעֲבוֹדָה זָרָה? שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם. מַהוּ מִקֶּדֶם? מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. כָּתוּב כָּאן וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם, וְכָתוּב וַיְהִי בְּנָסְעָם מִקֶּדֶם. מַה לְּהַלָּן נְסִיעָה מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם – אַף כָּאן כֵּן.

כֵּיוָן שֶׁיָּדַע אַבְרָהָם שֶׁלְּכָךְ נָטָה לִבּוֹ שֶׁל לוֹט, מִיָּד – וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט וְגוֹ' הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי. אֵינְךָ כְּדַאי לְהִתְוַוַּדֵּר עִמִּי. אָז נִפְרַד מִמֶּנּוּ אַבְרָהָם וְלֹא רָצָה לָלֶכֶת וּלְהִתְוַוַּדֵּר עִמּוֹ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְוַוַּדֵּר לָרָשָׁע, סוֹפוֹ לָלֶכֶת אַוְזָרָיו וּלְהֵעָנֵשׁ בְּגִלְגּוֹלוֹ.

מִנַּיִן לָנוּ? מִיהוֹשָׁפָט שֶׁהִתְוַוַּדֵּר עִם אַוְזָאָב, וְאִלְמָלֵא זְכוּת אָבוֹת נֶעֱנַשׁ שָׁם, שֶׁכָּתוּב (דִּבְרֵי הַיָּמִים–ב יז) וַיְוַעַךְ יְהוֹשָׁפָט. וְאָז נִצַּל, שֶׁכָּתוּב וַיְסִיתֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן לֹא רָצָה אַבְרָם לָלֶכֶת עִם לוֹט. וְעִם כָּל זֶה לֹא רָצָה לוֹט לַוָּזוֹר מִסּוּרוֹ הָרָע, אֶלָּא וַיִּבְוַזר לוֹ לוֹט אֵת כָּל כִּכַּר הַיַּרְדֵּן וַיִּסַּע לוֹט מִקֶּדֶם. נָסַע מִקַּדְמוֹנוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא רָצָה לִדְבַק בָּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה כְּמוֹ אַבְרָהָם.

אַבְרָם יָשַׁב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, לְהַדְבִּיק בְּמְקוֹם הָאֱמוּנָה וְלָדַעַת הַוָּזְכְּמָה לְהִדָּבֵק בְּרִבּוֹנוֹ. וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי הַכִּכָּר וַיֶּאֱהַל עַד סְדֹם, עִם אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ הָאֱמוּנָה, שֶׁכָּתוּב וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְוַזַּטָּאִים לַה' מְאֹד. כָּל אָוָזד נִפְרַד לְדַרְכּוֹ כָּרָאוּי. מִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵיהֶם הַוְּזַבְּרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, וְהַוְּזַבְּרוּת שֶׁלָּהֶם עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (דְּבָרִים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וַוַּיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַוְזָרֵי הִפָּרֶד לוֹט מֵעִמּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַוז, (יוֹנָה א) וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרֹוַז תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי ה' וְגוֹ'. אוֹי לְמִי שֶׁמִּסְתַּתֵּר מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (יִרְמְיָה כג) הֲלוֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מָלֵא נְאֻם ה', וְהוּא בָּא לִבְרֹוַז מִלִּפָנָיו?!

אֶלָּא כָּתוּב (שִׁיר ג) יוֹנָתִי בְּוַזְגֵּוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה. יוֹנָתִי – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּוַזְגֵּוֵי הַסֶּלַע – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהִיא עוֹלָה עַל כָּל הָעוֹלָם. מָה הַסֶּלַע

הוּא עֶלְיוֹן וְזָקֵן עַל הַכֹּל, אַף יְרוּשָׁלַיִם הִיא עֶלְיוֹנָה וַזְקֵנָה עַל הַכֹּל. בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה – זֶה [בֵּית הַמִּקְדָּשׁ] הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, הַלֵּב שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הָיְתָה הַשְּׁכִינָה נִסְתֶּרֶת, כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁהִיא צְנוּעָה לְבַעְלָהּ וְאֵין יוֹצֵאת מִבֵּיתָהּ הַזּוֹצָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכז) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ וְגוֹ'. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ שׁוֹרָה מְזוּוֶּגֶת לִמְקוֹמָהּ בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁל הַגָּלוּת שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַגָּלוּת. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּגָּלוּת, לִשְׁאָר הָעַמִּים יֵשׁ טוֹבָה וְשַׁלְוָה יוֹתֵר.

בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹרִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הַכֹּל הָיָה מִתְקַן כָּרָאוּי, וְהַכֹּסֵא שָׁלֵם עֲלֵיהֶם, וְעוֹשִׂים אֶת הָעֲבוֹדָה, וּבוֹקֵעַ הָאֲוִירִים שֶׁל הָעוֹלָם. וְאוֹתָהּ הָעֲבוֹדָה עוֹלָה לְמַעְלָה בִּמְקוֹמָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָאָרֶץ לֹא הִתְתַּקְּנָה לָעֲבוֹדָה אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם. וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם הָיוּ מִתְרַוְּזְקִים, שֶׁלֹּא הָיוּ שׁוֹלְטִים בָּהּ כְּמוֹ עַכְשָׁיו, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִוּוּנוּ אֶלָּא מֵהַתַּמְצִית.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי רָאִינוּ כַּמָּה מְלָכִים הָיוּ שֶׁשָּׁלְטוּ בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם עַל הָעוֹלָם – בֹּא רְאֵה, בְּבֵית רִאשׁוֹן, כְּשֶׁטָּרַם טִמְּאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ, לֹא הָיוּ שׁוֹלְטִים שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם, אֶלָּא נִוּוּנוּ מִן הַתַּמְצִית, וּבָהּ הָיוּ שׁוֹלְטִים וְלֹא כָּל כָּךְ. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְטִמְּאוּ אֶת הָאָרֶץ, אָז כְּבְיָכוֹל דָּחוּ אֶת הַשְּׁכִינָה מִמְּקוֹמָהּ, וְהִתְקָרְבָה לַמָּקוֹם הָאַוֵּר, וְאָז שָׁלְטוּ שְׁאָר הָעַמִּים וְנִתְּנָה לָהֶם הָרְשׁוּת לִשְׁלֹט.

בֹּא רְאֵה, עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹלֵט מִמַּנָּה אַוֵּר פָּרָט לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ מְקַטְּרִים לָעֲבוֹדָה הַזָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הָאָרֶץ, כְּבְיָכוֹל נִדְחֲתָה הַשְּׁכִינָה מִמְּקוֹמָהּ, וּמוֹשְׁכִים וּמְקַטְּרִים לְקֶשֶׁר עֲבוֹדָה זָרָה לְתוֹךְ הַשְּׁכִינָה, וְאָז נִתְּנָה לָהֶם הַשְּׁלִיטָה, מִשּׁוּם שֶׁקְּטֹרֶת הִיא קֶשֶׁר לְהִתְקַשֵּׁר, וְאָז שָׁלְטוּ שְׁאָר הָעַמִּים וּבָטְלוּ נְבִיאִים,

וְכָל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לֹא שָׁלְטוּ בָּאָרֶץ.

וְלֹא הֵסִירוּ אֶת שְׁלִיטַת שְׁאָר הָעַמִּים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מָשְׁכוּ אֶת הַשְּׁכִינָה אֲלֵיהֶם. וְעַל זֶה הִגָּה בְּבַיִת שֵׁנִי לֹא סָרָה הַשְׁלִיטָה מִשְּׁאָר הָעַמִּים, וְכָל שֶׁכֵּן בַּגָּלוּת שֶׁשְּׁכִינָה בִּשְׁאָר הָעַמִּים, הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם שׁוֹלְטִים שְׁאָר הַמְמַנִּים. וּמִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם יוֹנְקִים מִן הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּקְרֶבֶת אֲלֵיהֶם.

וְעַל זֶה, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ שְׁרוּיִים עַל הָאָרֶץ וְעוֹבְדִים אֶת עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַשְּׁכִינָה הָיְתָה צְנוּעָה בֵּינֵיהֶם, וְלֹא יָצְאָה מִתּוֹךְ בֵּיתָהּ הַזּוּצָה בַּגָּלוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם הַנְּבִיאִים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, לֹא נִטְלוּ נְבוּאָה אֶלָּא בִּמְקוֹמָהּ, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹנָה הָיָה בּוֹרֵחַ מִזּוּץ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִתְגַּלֶּה עָלָיו הַנְּבוּאָה, וְלֹא יֵלֵךְ בַּשְּׁלִיזוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁהִתְגַּלְתָה הַשְּׁכִינָה בְּבָבֶל, שֶׁהִיא בַּזּוּץ – הִנֵּה פֵּרַשְׁנוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל א) הָיֹה הָיָה, שֶׁהָיָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִלְּפָנֵי כֵן מִיּוֹם שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהַנְּבוּאָה הַהִיא הָיְתָה לְשַׁעְתָּהּ. וְכָתוּב עַל נָהָר כְּבָר, הַנָּהָר שֶׁכְּבָר הָיָה מִן הַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְהַשְּׁכִינָה תָּמִיד הִתְגַּלְתָה עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְגוֹ' [שֵׁם הָאֶחָד וְגוֹ'], וְזֶה הוּא אֶחָד מֵהֶם.

וְשָׁם נִגְלְתָה הַשְּׁכִינָה לְפִי שָׁעָה שֶׁהִצְטָרְכוּ אוֹתָהּ יִשְׂרָאֵל לְפִי צַעֲרָם, אֲבָל בִּזְמַן אֲזַר לֹא הִתְגַּלְתָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹנָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה וְלֹא תִתְגַּלֶּה עָלָיו, הָלַךְ מֵאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ וּבָרַזּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יונה א) מִלִּפְנֵי ה'. וְכָתוּב כִּי יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִלִּפְנֵי ה' הוּא בּוֹרֵחַ

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא מִתְגַּלָּה אֶלָּא בְּמָקוֹם הָרָאוּי לָהּ, אַף כָּךְ לֹא רְאוּיָה וְלֹא מִתְגַּלָּה אֶלָּא בְּאָדָם שֶׁרָאוּי לָהּ. שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֶׁעָלָה עַל רְצוֹנוֹ שֶׁל לוֹט לְהִתְהַפֵּךְ לְסוּרוֹ הָרָע, הִסְתַּלְּקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מֵאַבְרָהָם. וּכְשֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ לוֹט, מִיָּד שָׁרְתָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּמְקוֹמָהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם

אַזַּרְנִי הַפָּרַד לוֹט מֵעִמּוֹ וְגוֹ׳.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁרָאָה אַבְרָהָם שֶׁלּוֹט הָיָה שָׁב לְסוּרוֹ הָרָע, הָיָה פּוֹזֵז אַבְרָהָם. אָמַר, אוּלַי זַס וְשָׁלוֹם מִשּׁוּם הַזְּבֵרוּת עִם זֶה אִבַּדְתִּי בִּגְלָלוֹ אֶת הַזֵּלֶק הַקָּדוֹשׁ שֶׁעִטֵּר אוֹתִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ, אָמַר לוֹ, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם.

כְּמוֹ מַה זֶּה מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם? שֶׁנִּדְבַּקְתָּ בּוֹ בַּתְּחוֹלָה וְהִתְעַטַּרְתָּ בָּאֻמּוּנָה הַשְּׁלֵמָה. צָפוֹנָה וָנֶגְבָּה וָקֶדְמָה וָיָמָּה – אֵלּוּ הֵם מַסָּעָיו שֶׁהָיוּ בַּתְּחוֹלָה, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו. וְכָתוּב הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה – אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁהִתְעַטֵּר בָּאֻמּוּנָה הַשְּׁלֵמָה בַּתְּחוֹלָה.

וְאָז הִתְבַּשֵּׂר שֶׁלֹּא תָּזוּז מִמֶּנּוּ וּמִבָּנָיו לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה. מַה זֶּה אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה? זוֹ הַדְּרֵגָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִתְגַּלְתָה לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לַהּ׳ הַנִּרְאָה אֵלָיו. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה, מִשּׁוּם שֶׁהַדְּרֵגָה הָרִאשׁוֹנָה הַזּוֹ נִכְלֶלֶת מִכָּל הַדְּרָגוֹת וְכֻלָּן נִרְאוֹת בָּהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה וְגוֹ׳.

רַבִּי אֶלְעָזָר נִקְלַע לְבֵית אַכְסַנְיָה בְּלוּד, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי זְוִקְיָה. קָם בַּלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. קָם רַבִּי זְוִקְיָה אֵלָיו. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, הַזְּבֵרִים נִמְצָאִים בְּאַרְמוֹן צַר.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שיר ב) כְּתַפּוּזַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר וְגוֹ׳. כְּתַפּוּזַ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא נָזוּמָד וּמִתְעַטֵּר בִּגְוָנָיו מִכָּל שְׁאָר הָאִילָנוֹת שֶׁאֵין מִי שֶׁדּוֹמֶה לוֹ. רָשׁוּם הוּא מִן הַכֹּל, רָשׁוּם הוּא שֶׁאֵין אָזוֹר כְּמוֹתוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ בְּצִלּוֹ וְזִמַּדְתִּי. בְּצִלּוֹ וְלֹא בְּצֵל שֶׁל אָזוֹר. בְּצִלּוֹ וְלֹא בְּצֵל שֶׁל שְׁאָר הַמְּמַנִּים. וְזִמַּדְתִּי – מָתַי? מִן הַיּוֹם שֶׁהָיָה אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא נָזוּמָד וְאָהַב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מא) אַבְרָהָם אֹהֲבִי. וּפֶרְיוֹ מָתוֹק לְזוֹכִי – זֶה הוּא יִצְחָק, שֶׁהוּא פְּרִי קָדוֹשׁ.

דָּבָר אָזוֹר בְּצִלּוֹ וְזִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי – זֶה יַעֲקֹב. וּפֶרְיוֹ מָתוֹק לְזוֹכִי – זֶה יוֹסֵף

הַצַּדִּיק שֶׁעָשָׂה פֵּרוֹת קְדוֹשִׁים בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית לז) אֵלֶּה תֹּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. שֶׁכָּל אוֹתָם הַתּוֹלָדוֹת שֶׁל יַעֲקֹב [יוֹסֵף שֶׁהוּא שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת] [נ״א בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק הֵם עוֹמְדִים, שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת כְּעֵין כֻּלָּם] [ד״א שְׁבָטִים], וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל עַל שֵׁם אֶפְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם וְגוֹ׳.

דָּבָר אַוֵּר כְּתַפּוּזַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁדּוֹמֶה לְתַפּוּזַ שֶׁמַּעֲלֶה רֵיזוֹת, וְנִצְטַיֵּן בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה עַל כָּל בְּנֵי דּוֹרוֹ, וְנִרְשַׁם אָזְדּ לְמַעְלָה וְנִרְשַׁם אָזְדּ לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב אָזְדּ הָיָה אַבְרָהָם. מָה הַטַּעַם הָיָה אָזְדּ? שֶׁלֹּא הָיָה אַוֵּר בָּעוֹלָם שֶׁעָלָה לֶאֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּרַט לוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי זְוִקְיָה, וַהֲרֵי כָּתוּב וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן? אָמַר לוֹ, עַד כְּעֵת הֵם לֹא הָיוּ בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁהִתְעַטֵּר בָּהֶם אַבְרָהָם.

אַוֵּר כָּךְ אָמַר לוֹ, עוֹד שָׁמַעְתִּי, שֶׁלֹּא נִקְרָא אַבְרָהָם אָזְדּ עַד שֶׁהִתְעַלָּה בְּיִצְחָק וְיַעֲקֹב. כֵּיוָן שֶׁהִתְעַלָּה בְּיִצְחָק וְיַעֲקֹב וְהָיוּ שִׁלְשְׁתָּם אָבוֹת הָעוֹלָם, אָז נִקְרָא אַבְרָהָם אָזְדּ. וְאָז הוּא תַּפּוּזַ בָּעוֹלָם, מְצֻיָּן מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ.

דָּבָר אַוֵּר, כְּתַפּוּזַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּן דּוֹדִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּצִלּוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי – בַּיּוֹם שֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַר סִינַי וְקִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה וְאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע (שמות כד).

וּפֶרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי – אֵלּוּ דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (תהלים יט) וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים. דָּבָר אַוֵּר וּפֶרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי – אֵלּוּ נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁכֻּלָּן פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹמְדוֹת עִמּוֹ לְמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל נְשָׁמוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵן פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּן אָזְדּ בְּסוֹד אָזְדּ. וּכְשֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם, כֻּלָּן נִפְרָדוֹת בִּגְוָנִים זָכָר וּנְקֵבָה, וְהֵן זָכָר וּנְקֵבָה מְזֻוָּגוֹת יַזְדּ.

וּבֹא וּרְאֵה, תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר עוֹשָׂה נֶפֶשׁ, וּתְשׁוּקַת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה עוֹשָׂה נֶפֶשׁ. וְהָרָצוֹן שֶׁל תְּשׁוּקַת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה וְהִתְדַּבְּקוּתוֹ בָּהּ מוֹצִיאָה נֶפֶשׁ, וְכוֹלֵל תְּשׁוּקַת [תְּשׁוּקָתוֹ] הַנְּקֵבָה וְנוֹטֵל אוֹתָהּ. וְנִכְלֶלֶת הַתְּשׁוּקָה הַתַּזְוִתוֹנָה בַּתְּשׁוּקָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְנַעֲשֵׂית רָצוֹן אֶזְוָד בְּלִי פֶּרוּד.

וְאָז [נוֹטֵל] כּוֹלֵל הַכֹּל נְקֵבָה, וּמִתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, וְהַתְּשׁוּקוֹת שֶׁל שְׁנֵיהֶם נִדְבָּקוֹת יַזַוד, וְעַל כֵּן הַכֹּל כָּלוּל זֶה עִם זֶה. וּכְשֶׁהַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת, הֵן יוֹצְאוֹת יַזַוד זָכָר וּנְקֵבָה. אַזַר כְּךָ, כֵּיוָן שֶׁיּוֹרְדוֹת, נִפְרָדוֹת זוֹ לְצַד זֶה וְזוֹ לְצַד זֶה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג אוֹתָן אַזַר כָּךְ. וְהַזִּוּוּג לֹא נִתָּן לְאַזַר, אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת זִוּוּגָם לְזַוֵּבֵר אוֹתָם כָּרָאוּי.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁזּוֹכֶה בְּמַעֲשָׂיו וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת כְּדֵי שֶׁתִּתְזַוֵּבֵר נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּתְּזוּלָה. שֶׁהֲרֵי אִם הוּא זוֹכֶה בְּמַעֲשָׂיו, זֶהוּ אָדָם שָׁלֵם כָּרָאוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וּפָרָיו מָתוֹק לְזוֹכִי, שֶׁהוּא בְּתִקּוּן מְבֹרָךְ שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּמַעֲשֵׂי הָאָדָם אִם זוֹכֶה וְאִם לֹא זוֹכֶה.

אָמַר רַבִּי זְזַקְיָה, כָּךְ שָׁמַעְתִּי, שֶׁכָּתוּב (הושע יד) מִמֶּנִּי פִּרְיֵךְ נִמְצָא. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וַדַּאי מִמֶּנִּי פִּרְיֵךְ נִמְצָא. לֹא כָּתוּב פֵּרְיִי נִמְצָא, אֶלָּא פִּרְיֵךְ. אוֹתָהּ תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה שֶׁעוֹשָׂה נֶפֶשׁ וְנִכְלֶלֶת בְּכֹזַז הַזָּכָר, וְנִכְלֶלֶת נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ, וְנַעֲשׂוֹת אַזַת כּוֹלֶלֶת זוֹ בָּזֶה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. לְאַזַר מִכֵּן נִמְצָאִים שְׁנֵיהֶם בָּעוֹלָם, וַדַּאי בְּכֹזַז הַזָּכָר נִמְצָא פְּרִי הַנְּקֵבָה.

דָּבָר אַזַר, בְּתְשׁוּקַת הַנְּקֵבָה נִמְצָא פְּרִי הַזָּכָר, שֶׁאִם לֹא תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, לֹא נַעֲשׂוּ פֵּרוֹת לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִמֶּנִּי פִּרְיֵךְ נִמְצָא.

וַיְהִי בִּימֵי אַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַזז, (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרַזז צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ וְגוֹ'. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַזְּזַבְּרִים. אֲבָל הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא בַּסּוֹד שֶׁל הַזָּכְמָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שִׁבְעָה רְקִיעִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה, וְכֻלָּם לְהוֹדִיעַ אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם עוֹמְדִים לְהוֹדִיעַ אֶת סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ רָקִיעַ עֶלְיוֹן נִסְתָּר לְמַעְלָה מֵאוֹתָם הַשִּׁבְעָה, וְזֶה הוּא הָרָקִיעַ שֶׁמַּנְהִיגָם וּמֵאִיר לְכֻלָּם, וְזֶה אֵינוֹ נוֹדָע, וְעוֹמֵד בְּשִׁאֲלָה שֶׁלֹּא יִדּוֹעָה, מְשׁוּם שֶׁהוּא נִסְתָּר וְעָמוֹק, וְכֻלָּם תְּמֵהִים עָלָיו. וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא מ״י, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) מִבְּטָן מִי יָצָא הַקֶּרַח, וְנֶאֱמַר. וְזֶה הוּא הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד עַל כָּל אוֹתָם הַשִּׁבְעָה.

וְיֵשׁ לְמַטָּה רָקִיעַ שֶׁהוּא תַּזְוִתוֹן מִכֻּלָּם וְלֹא מֵאִיר. וּמְשׁוּם שֶׁהוּא תַּזְוִתוֹן שֶׁלֹּא מֵאִיר, אוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁעֲלֵיהֶם מִתְזַוֵּג עִמּוֹ, וּשְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַכְּלוֹ הוּא כּוֹלְלָם בְּתוֹכוֹ, וְנִקְרָא יָם, שֶׁאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא מ״י.

מְשׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם הָרְקִיעִים הָאֲוִזְרִים נַעֲשִׂים נְוָזְלִים וְנִכְנָסִים אֵלָיו, וְאָז הוּא הַיָּם הָעֶלְיוֹן, וְעוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְדָגִים לְמִינֵיהֶם. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדֹלוֹת.

וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ. מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח – זֶה אַבְרָהָם. צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ – [נ״א זוֹ שָׂרָה. ד״א צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ וְגוֹ׳] זֶה הוּא הָרָקִיעַ הַתַּזְוִתוֹן שֶׁל כָּל הָרְקִיעִים שֶׁנַּעֲשָׂה יָם.

יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם, מִי זֶה? הוּא הָרָקִיעַ הַתַּזְוִתוֹן שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁעוֹשֶׂה נָקָמוֹת וּמַפִּיל שׁוֹנְאִים. וּבָזֶה הִשְׁתַּבַּח דָּוִד וְאָמַר (תהלים יז) וְאֹיְבַי נָתַתָּה לִּי עֹרֶף וּמְשַׂנְאַי אַצְמִיתֵם. (ישעיה מא) יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם – אֵלּוּ הֵם הָעַמִּים שֶׁהָיָה אַבְרָהָם רוֹדֵף אַזְוֵרֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה הוֹרֵג אוֹתָם. [וּמְלָכִים יָרֹד, (מַה זֶּה יָרֹד? אֶלָּא) אֵלּוּ הַמְּלָכִים שֶׁמְּמַנִּים לְמַעְלָה עֲלֵיהֶם. יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם – אֵלּוּ הָעַמִּים שֶׁלְּמַטָּה] וּמְלָכִים יָרֹד – אֵלּוּ הַמְמֻנִּים הַגְּדוֹלִים שֶׁלְּמַעְלָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּעוֹלָם [ד״א בָּעָם], הוּא עוֹשֶׂה דִּין בַּכֹּל, בְּמַעְלָה וּבְמַטָּה.

(ישעיה מא ג) יִרְדְּפֵם יַעֲבוֹר שָׁלוֹם אֹרַח בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא, (ישעיה מא ג). יִרְדְּפֵם – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁאַבְרָהָם הָיָה רוֹדֵף אוֹתָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה עוֹבֵר לְפָנָיו וְהוֹרֵג אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב יַעֲבוֹר שָׁלוֹם. זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא

שָׁלוֹם.

אַרְזוּ בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא, וְכִי עוֹלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁאַבְרָהָם הָיָה הוֹלֵךְ בְּתוֹךְ הָעֲנָנִים אוֹ בְּתוֹךְ סוּסִים וּמֶרְכָּבוֹת? אֶלָּא אַרְזוּ בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא, שֶׁלֹּא הָיָה הוֹלֵךְ לִפְנֵי אַבְרָהָם לֹא מַלְאָךְ וְלֹא שָׁלִיחַ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב אַרְזוּ בְּרַגְלָיו. מִי זֶה רַגְלָיו? אֵלּוּ הַמַּלְאָכִים שֶׁתַּזְוָתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד) וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא וְגוֹ'.

דָּבָר אַחֵר מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵעִיר אֶת הָעוֹלָם לְהָבִיא אֶת אַבְרָהָם וּלְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו, הַהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ מִשּׁוּם שֶׁעָתִיד הָיָה לָצֵאת מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב וּלְהַעֲמִיד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים כֻּלָּם צַדִּיקִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. צָדָק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה תָּמִיד קוֹרֵא לוֹ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מא) קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, צָדָק יִקְרָאֵהוּ וַדַּאי. לְרַגְלוֹ – לְהִתְזַוֵּג בּוֹ בַּעֲבוּדָתוֹ וּלְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יא) הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֶיךָ.

דָּבָר אַחֵר מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח – שֶׁמִּשָּׁם רֵאשִׁית הָאוֹר לְהָאִיר. מִשּׁוּם שֶׁהַדָּרוֹם, אוֹתוֹ הַזִּוּוּךְ שֶׁל הָאוֹר שֶׁלּוֹ הוּא מִן הַמִּזְרָח. וְעַל כֵּן, מִי הֵעִיר – אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הַדָּרוֹם. מִמִּזְרָח – מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹסֵעַ וְנָזוּן בָּרִאשׁוֹנָה, וּתְשׁוּקָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן לָתֵת לַמִּזְרָח.

צָדָק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ – זֶה הַמַּעֲרָב, שֶׁהוּא תָּמִיד קוֹרֵא לוֹ וְלֹא שׁוֹקֵט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל, מִשּׁוּם שֶׁהַמַּעֲרָב תָּמִיד מִתְעוֹרֵר אֵלָיו. יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים יַרְדֵּ, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ מְקַבֵּל אֶת הַזִּוּוּךְ לְהַכְנִיעַ אֶת כָּל אוֹתָם הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא נָטַל הִתְעוֹרְרוּת אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מִמִּזְרָח. מִשּׁוּם שֶׁרָאָה אֶת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁיּוֹצֵאת בַּבֹּקֶר מִצַּד הַמִּזְרָח, נָטַל הִתְעוֹרְרוּת לְנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר, זֶה הוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁבָּרָא אוֹתִי. עָבַד לוֹ כָּל הַיּוֹם הַהוּא. לָעֶרֶב רָאָה

הַשְּׁמֵשׁ שֶׁנֶּאֱסַף [וְהַלְּבָנָה יוֹצֵאת] וְהַלְּבָנָה מְאִירָה. אָמַר, זֶה הוּא וַדַּאי שֶׁשּׁוֹלֵט עַל אוֹתָהּ הָעֲבוֹדָה שֶׁעָבַדְתִּי כָּל הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁהִנַּזְשַׁךְ לְפָנָיו וְלֹא מֵאִיר. עָבַד לוֹ כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא.

לַבֹּקֶר רָאָה שֶׁהַלְּבָנָה הַזַּשְׁכָּה וְהֵאִיר צַד הַמִּזְרָח. אָמַר, וַדַּאי כָּל אֵלּוּ יֵשׁ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ וְשַׁלִּיט שֶׁמַּנְהִיג אוֹתָם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת תְּשׁוּקָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֵלָיו, אֲזַי הִתְגַּלָּה אֵלָיו וְדִבֵּר עִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ וְהִתְגַּלָּה עָלָיו.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (שם מה) דִּבֵּר צֶדֶק מַגִּיד מֵישָׁרִים. כָּל דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם אֱמֶת וְעוֹשֶׂה מֵישָׁרִים. בַּמֶּה הוּא עוֹשֶׂה מֵישָׁרִים? מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא הָיָה עוֹמֵד, וְהָיָה מִתְמוֹטֵט לְכָאן וּלְכָאן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם: מַה לְּךָ שֶׁאַתָּה מִתְמוֹטֵט? אָמַר לוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵינִי יָכוֹל לַעֲמֹד, שֶׁאֵין בִּי יְסוֹד עַל מַה שֶּׁאֶתְקַיֵּם. אָמַר לוֹ: הֲרֵי אֲנִי עָתִיד לְהַעֲמִיד בְּךָ צַדִּיק אֶחָד שֶׁהוּא אַבְרָהָם שֶׁיֶּאֱהַב אוֹתִי. מִיָּד עָמַד הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם. בְּאַבְרָהָם מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, (ישעיה מה) מַגִּיד מֵישָׁרִים, שֶׁהִנָּה הֵשִׁיב הָעוֹלָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: אוֹתוֹ אַבְרָהָם עָתִיד הוּא שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנִּי בָּנִים שֶׁיַּזְרִיבוּ אֶת הַמִּקְדָּשׁ וְיִשְׂרְפוּ אֶת הַתּוֹרָה. [נ״א לָצֵאת מִמֶּנּוּ יִשְׂמָעֵאל. אָמַר לוֹ: הִנֵּה יִצְחָק! אָמַר לוֹ: עָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ עֵשָׂו הָרָשָׁע שֶׁיַּזְרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְיִשְׂרֹף הַתּוֹרָה.] אָמַר לוֹ: עָתִיד אָדָם אֶחָד לָצֵאת מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא יַעֲקֹב, וְיֵצְאוּ מִמֶּנּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים כֻּלָּם צַדִּיקִים. מִיָּד הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בִּשְׁבִילוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַגִּיד מֵישָׁרִים.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, הֲרֵי הֵעֲרָנוּ, וְיִדַּבֵּר, וְיַגֵּד, וְיֹאמַר – כֻּלָּם לְטַעֲמָם מִתְפָּרְשִׁים. וְיִדַּבֵּר הוּא בְּגָלוּי, דִּרְגָּה זִיעוֹנָה, שֶׁאֵינָהּ דִּרְגָּה פָּנִימִית כְּמוֹ אוֹתָן

הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וְזֶהוּ דִּבֵּר צֶדֶק. וַיַּגֵּד, הוּא רָמְזוֹ לְדַרְגָּה פָּנִימִית עֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַדִּבּוּר, וְזֶהוּ מַגִּיד מֵישָׁרִים. מִי הַמֵּישָׁרִים? זוֹ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁיַּעֲקֹב שָׂרוּי בָּהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב מַגִּיד וְלֹא כָּתוּב דִּבֵּר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים ד) וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ? אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, הִיא הַדַּרְגָּה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַתַּזְוִתוֹנָה שֶׁהִיא דִּבֵּר עֶדֶק, וְהַכֹּל [בָּהּ] הוּא [נ"א לִשְׁתֹּל הַפָּרִי] לְהִתְבּוֹנֵן [יש] כָּאן. בֹּא רְאֵה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַדִּבּוּר הוּא תַּזְוִתוֹן, אַל תֹּאמַר שֶׁאֵינוֹ עֶלְיוֹן, אֶלָּא וַדַּאי הַדִּבּוּר הוּא מָלֵא מִן הַכֹּל וְהוּא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וְסִימָן לַדָּבָר – (שם לב) כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ לְבֵית זָמְיו, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי זֵיְיא וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְוַקְיָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הִנֵּה רָאִיתִי שֶׁהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַעְלָה אֵינָהּ אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַעְלָה תְּלוּיָה בַּתְּשׁוּקָה שֶׁל מַטָּה [הַדָּבָר].

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל. זוֹ הִיא הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַטָּה כְּדֵי לִשְׁלֹט. אָמַר דָּוִד, אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ, לְהָעִיר אֶל הָעֶלְיוֹן וּלְהִתְזַוֵּג אֶל הַיָּמִין. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם (שם) כִּי הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמָיוּן וְגוֹ'. [וְכָתוּב] כִּי נוֹעֲצוּ לֵב יַחְדָּו עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרֹתוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ, אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ לְהָעִיר כְּכָלֵּי מַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אָז מִתְעוֹרֵר הַיָּמִין וְקוֹשֵׁר אוֹתָהּ עִמָּהּ. וְכַאֲשֶׁר נִקְשֶׁרֶת בַּיָּמִין, אָז נִשְׁבָּרִים הַשּׁוֹנְאִים, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַכֹּחַ יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְזַוְּגוּ כָּל אוֹתָם הַמְּלָכִים לְהִלָּחֵם בַּקְּרָב עַל אַבְרָהָם, הִתְיָעֲצוּ לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְכֵיוָן שֶׁשָּׁלְטוּ בְּלוֹט בֶּן אָחִיו שֶׁל אַבְרָהָם, מִיָּד הָלְכוּ, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְחוּ אֶת לוֹט וְאֶת רְכֻשׁוֹ בֶּן אֲחִי אַבְרָם וַיֵּלֵכוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדְּמוּתוֹ שֶׁל לוֹט הָיְתָה דּוֹמָה לְאַבְרָהָם, וּמְשׁוּם כָּךְ

וַיֵּלְכוּ, שֶׁכָּל אוֹתוֹ הַקֶּרֶב הָיָה בִּשְׁבִילוֹ.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם הָיָה מוֹצִיא אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם מֵעֲבוֹדָה זָרָה וּמַכְנִיס אוֹתָם לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעוֹד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵעִיר אוֹתָם בָּעוֹלָם כְּדֵי לְגַדֵּל אֶת שְׁמוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בָּעוֹלָם וּלְקָרֵב אוֹתוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר – כֵּיוָן שֶׁאַבְרָהָם הִתְעוֹרֵר לִרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם, אָז אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ, עַד שֶׁהַכֹּל נִקְשַׁר לְאַבְרָהָם. וּכְשֶׁהַכֹּל נִקְשַׁר לְאַבְרָהָם, אָז נִשְׁבְּרוּ כָּל הַמְּלָכִים מִלְּפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב וְגוֹ'.

וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלֵם סוּכּוֹ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הוֹצִיא שַׁלְהֶבֶת אַוֵּזֶת שֶׁל הַמָּאוֹר שֶׁל הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה, וְנָשַׁף רוּחַ בְּרוּחַ וְזִשּׁוּכָהּ וְשׁוֹרָפָת. וְהוֹצִיא מִתּוֹךְ צְדָדֵי הַתְּהוֹם טִפָּה אַוֵּזֶת, וְזִבֵּר אוֹתָם יַזַּד, וּבָרָא בָּהֶם אֶת הָעוֹלָם.

אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת עָלְתָה וְהִתְעַטְּרָה בְּשִׁמְאל, וְאוֹתָהּ הַטִּפָּה עָלְתָה וְהִתְעַטְּרָה בִּימִין. עָלוּ אֶוֵּזֶד עִם אֶוֵּזֶד, הֶוֶּזְלִיפוּ מְקוֹמוֹת, זֶה לְצַד זֶה וְזֶה לְצַד זֶה. זֶה שֶׁיָּרַד עָלָה, וְזֶה שֶׁעָלָה יָרַד. נִקְשְׁרוּ זֶה עִם זֶה וְיָצְאָה מִבֵּינֵיהֶם רוּחַ שְׁלֵמָה, וְאָז אוֹתָם שְׁנֵי הַצְּדָדִים נַעֲשׂוּ אֶוֵּזֶד, וְנִתְּנָה בֵּינֵיהֶם [הָרוּחַ] וְהִתְעַטְּרוּ הָאֶוֵּזֶד עִם הָאֶוֵּזֶד. וְאָז נִמְצָא שָׁלוֹם לְמַעְלָה וְשָׁלוֹם לְמַטָּה, וְהַדְּרָגָה הִתְקַיְּמָה.

הִתְעַטְּרָה ה"א עִם וָא"ו, וָא"ו עִם ה"א, וְאָז עָלְתָה ה"א וְנִקְשְׁרָה בְּקֶשֶׁר שָׁלֵם. וְאָז וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם. מֶלֶךְ שָׁלֵם הוּא וַדַּאי מֶלֶךְ שֶׁשּׁוֹלֵט בִּשְׁלֵמוּת. מָתַי הוּא מֶלֶךְ שָׁלֵם? בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּשֶׁכָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת.

[דָּבָר אַוֵּזֶר מַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא כְּהֻנָּה מִשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁהַקְּדִימִים בִּרְכַּת אַבְרָהָם לִבְרִכַּת רִבּוֹנוֹ, אָמַר לוֹ אַבְרָהָם: וְכִי מַקְדִּימִים בִּרְכַּת הָעֶבֶד לִבְרִכַּת רַבּוֹ? מִיָּד נִתְּנָה הַכְּהֻנָּה לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים

קי) [נְאֻם ה׳ לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי. וְכָתוּב אַזְוָרְיוּ, נִשְׁבַּע ה׳ וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק. שֶׁכָּתוּב וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן, וְאֵין זַרְעוֹ כֹהֵן].

דָּבָר אַחֵר וּמַלְכִּי צֶדֶק – זֶה הָעוֹלָם הָאַחֲרוֹן. מֶלֶךְ שָׁלֵם – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. שֶׁהִתְעַטֵּר אָחוּד עִם אָחוּד בְּלִי פָּרוּד שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד, וַאֲפִלּוּ הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הוּא הַכֹּל, וְהוּא דָּבָר אֶחָד. הוֹצִיא לֶחֶם וָיַיִן – שְׁבוּ שְׁנֵי אֵלּוּ. וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן – מְשַׁמֵּשׁ עוֹלָם נֶגֶד עוֹלָם. וְהוּא כֹהֵן – זֶה הַיָּמִין. לְאֵל עֶלְיוֹן – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְבָרֵךְ אֶת הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, הַבְּרָכוֹת נוֹטֵל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, כְּשֶׁמִּתְזַוֵּג עִם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וְאָז וַיְבָרֲכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן. כָּךְ זֶה וַדַּאי. כְּמוֹ כֵּן צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְמַטָּה לְקַשֵּׁר קְשָׁרִים וּלְבָרֵךְ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַשֵּׁר הַיָּמִין לְקַשֵּׁר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד. בָּרוּךְ אַבְרָם – סוֹד הַדָּבָר הוּא תִּקּוּן הַבְּרָכוֹת.

בָּרוּךְ אַבְרָם – כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, בָּרוּךְ אַתָּה. לְאֵל עֶלְיוֹן – ה׳ אֱלֹהֵינוּ. קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ – מֶלֶךְ הָעוֹלָם. וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד הַבְּרָכוֹת. [וּמְשׁוּם כָּךְ] וַיְבָרֲכֵהוּ – מִמַּטָּה לְמַעְלָה. וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן [אֲשֶׁר מִגֵּן צָרֶיךָ בְיָדֶךָ], וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן – מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וַיִּתֶּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל – לְהִתְדַּבֵּק בַּמָּקוֹם שֶׁהַקָּשֶׁר נִקְשָׁר לְמַטָּה.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי יֵיסָא וִיהוּדִי אָחוּד עִמּוֹ. וְהָיָה אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי אוֹמֵר, (שם כה) לְדָוִד אֵלֶיךָ ה׳ נַפְשִׁי אֶשָּׂא. לְדָוִד, וְכִי לָמָּה לֹא כָתוּב מִזְמוֹר לְדָוִד אוֹ לְדָוִד מִזְמוֹר? אֶלָּא בִּשְׁבִיל דַּרְגָּתוֹ אָמַר דָּוִד אֶת הַתְּשְׁבַּחַת שֶׁאָמַר בִּשְׁבִילוֹ. אֵלֶיךָ ה׳ נַפְשִׁי אֶשָּׂא, אֵלֶיךָ ה׳ לְמַעְלָה. נַפְשִׁי, מִי זוֹ נַפְשִׁי? [אֶשָּׂא] זֶה דָּוִד, [הוּא] הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאָמַרְנוּ. אֶשָּׂא – אַעֲלֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קכא) אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים. מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד הָיָה מִשְׁתַּדֵּל כָּל יָמָיו לְהַעֲלוֹת אֶת דַּרְגָּתוֹ לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה וּלְהִתְקַשֵּׁר שָׁם בְּקֶשֶׁר שָׁלֵם כָּרָאוּי.

כְּמוֹ כֵּן (שם קג) לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה׳. מִשּׁוּם דַּרְגָּתוֹ אָמַר. וּמָה אָמַר

בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה׳? אֶת – לְהִתְקַשֵּׁר בְּקֶשֶׁר לְמַעְלָה. וְכָל קְרָבַי, מִי הֵם קְרָבַי? אֵלּוּ שְׁאָר זִיּוּת הַשָּׂדֶה שֶׁנִּקְרָאוֹת קְרָבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ה) וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו. דָּבָר אַחֵר בָּרְכִי נַפְשִׁי – בִּשְׁבִילוֹ הוּא אָמַר. אֶת ה׳ – זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל. אֶת ה׳ – הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יֵיסָא, רָאִיתִי אוֹתְךָ שֶׁבָּאתָ עִם הַשְּׁכִינָה וְהִתְוַוְדַּרְתָּ. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי. וְשָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת שֶׁהָלַכְתִּי עִמָּהּ וְאָמְרָה לִי כַּמָּה דְּבָרִים מְעֻלִּים, וַאֲנִי שָׁמַרְתִּי אוֹתָם לַיּוֹם הַזֶּה, וְלֹא יָדַעְתִּי שֶׁהוּא הַמָּאוֹר שֶׁמֵּאִיר כְּמוֹ שֶׁרָאִיתִי כָּעֵת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לַיְהוּדִי הַהוּא, מַה שְׁמֶךָ? אָמַר לוֹ, יוֹעֵזֶר. אָמַר לוֹ, יוֹעֵזֶר וְאֶלְעָזָר [דָּבָר אֶחָד] יוֹשְׁבִים יַחַד. יָשְׁבוּ עַל סָלַע אֶחָד בַּשָּׂדֶה הַהוּא. פָּתַח אוֹתוֹ הַיְהוּדִי וְאָמַר, (ישעיה מג) אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מוֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר. מָה הַטַּעַם פַּעֲמַיִם אָנֹכִי אָנֹכִי?.

אֶלָּא אֶחָד בְּסִינַי, וְאֶחָד בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ. זֶה הוּא בְּסִינַי. וְאֶחָד כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי. הוּא כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁאֵין פָּרוּד בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה.

מוֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ, לֹא כָּתוּב מַעֲבִיר פְּשָׁעֶיךָ אֶלָּא מוֹחֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתָּרְאוּ לְעוֹלָמִים. לְמַעֲנִי, מַה זֶּה לְמַעֲנִי? מִשּׁוּם אוֹתָם הָרַוָּמִים שֶׁתְּלוּיִים בִּי, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי אֵל רַחוּם ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳.

דָּבָר אַחֵר מוֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי – בֹּא רְאֵה, הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם עוֹשִׂים פָּגָם לְמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר אוֹתָם זַטְאִים עוֹלִים, רַוָּמִים וְאוֹר עֶלְיוֹן וִינִיקַת הַבְּרָכוֹת לֹא יוֹרְדוֹת לְמַטָּה, וְהַדְּרָגָה הַזּוֹ אֵינָהּ נוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה לְהָנִיק לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ לְמַעֲנִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּגְעוּ בְּרָכוֹת לְהָנִיק [לוֹ] לַכֹּל. כְּמוֹ כֵן, (שם לב) רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא. לְהַרְאוֹת שֶׁאֵין פָּרוּד בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה כְּשֶׁנִּמְצָאִים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, מִתְעוֹרְרוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת. כֵּיוָן שֶׁבָּא אַבְרָהָם, הִתְעוֹרְרוּ בְּרָכוֹת לָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַאֲבָרֶכְךָ וְהָיֵה בְּרָכָה. מַה זֶּה וְהָיֵה בְּרָכָה? רְמָז שֶׁיִּמְצְאוּ בְּגָלָלוֹ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב וְנִבְרְכוּ בְךָ וְגוֹ', וְכָתוּב וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ.

בָּא יִצְחָק וְהוֹדִיעַ לַכֹּל שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן לְמַעְלָה לְהַפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים, וְהוּא עוֹרֵר אֶת הַדִּין בָּעוֹלָם כְּדֵי שֶׁיִּירְאוּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בָּא יַעֲקֹב וְעוֹרֵר רַחֲמִים בָּעוֹלָם, וְהִשְׁלִים אֶת הָאֱמוּנָה בָּעוֹלָם כָּרָאוּי.

בִּימֵי אַבְרָהָם מַה כָּתוּב? וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם. שֶׁהִתְעַטֵּר הַכִּסֵּא בִּמְקוֹמוֹ, וְאָז נִמְצָא מֶלֶךְ שָׁלֵם לְלֹא פָּגָם כְּלָל. הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן – שֶׁהוֹצִיא מְזוֹנוֹת וּבְרָכוֹת לָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם כָּרָאוּי. הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן – שֶׁלֹּא יִמָּנְעוּ הַבְּרָכוֹת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. הוֹצִיא – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר תּוֹצֵא הָאָרֶץ, מֵהַדְּרֵגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מוֹצִיא מְזוֹנוֹת וּבְרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

וְהוּא כֹּהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן – שֶׁהַכֹּל נִמְצָא בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי. לְהַרְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פָּגָם בָּעוֹלָם וּמוֹנְעִים בְּרָכוֹת, כָּךְ גַּם בִּשְׁבִיל הַצַּדִּיקִים בָּאוֹת בְּרָכוֹת לָעוֹלָם, וּבְגָלָלָם מִתְבָּרְכִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

וַיִּתֶּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל, מַה זֶּה מַעֲשֵׂר מִכֹּל? מֵאוֹתָם הַבְּרָכוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. דָּבָר אַחֵר וַיִּתֶּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ מַעֲשֵׂר, וּמַה הוּא? זוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל פְּתוֹחֵי הָאֱמוּנָה וְהַבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בָּהּ, וְהִיא מַעֲשֵׂר, וְהִיא אַחַת מֵעֲשָׂרָה, וְהִיא עֲשָׂרָה מֵמֵאָה. מִכָּאן וָהָלְאָה נִכְנַס אַבְרָהָם בַּקִּיּוּם שֶׁלְּמַעְלָה כָּרָאוּי.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, יָפָה אָמַרְתָּ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה מַּעֲשֶׂיךָ? אָמַר לוֹ, מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת בִּמְקוֹמִי. כְּעֵת בָּא רַבִּי יוֹסֵי מִכְפָּר זְנַיִן לָעִיר, וְסִלְקוּ אוֹתָם מֵאֶצְלִי, וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתָם אֶצְלוֹ. וְהָיוּ נוֹתְנִים לִי כָּל בְּנֵי הָעִיר שָׂכָר כְּמוֹ אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהַתִּינוֹקוֹת הָיוּ אֶצְלִי, וְהִסְתַּכַּלְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁלֹּא רָאוּי לִי לֵהָנוֹת מֵהֶם

בְּזִמְנָם, וְהִשְׁכַּרְתִּי עַצְמִי עִם הֶזְמָכָם [הַהוּא] הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּאן צָרִיךְ אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁל אַבָּא.

קָמוּ. הָלְכוּ לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן [אַזַר כָּךְ], וְהָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד כָּל יוֹם לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְיוֹם אֶחָד הָיָה עָסוּק בִּנְטִילַת יָדַיִם לְפָנָיו. אָמַר, כָּל מִי שֶׁלֹּא נוֹטֵל יָדָיו כָּרָאוּי, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּעֱנָשׁ לְמַעְלָה – נֶעֱנָשׁ לְמַטָּה. וּמָה עָנְשׁוֹ לְמַטָּה? שֶׁגּוֹרֵם לְעַצְמוֹ עָנִי. כְּמוֹ שֶׁעָנְשׁוֹ כָּךְ – כָּךְ זוֹכֶה מִי שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו כָּרָאוּי, שֶׁגּוֹרֵם לְעַצְמוֹ בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁשּׁוֹרוֹת הַבְּרָכוֹת עַל יָדוֹ כָּרָאוּי וּמִתְבָּרֵךְ בְּעֹשֶׁר.

אַזַר כָּךְ הִקְדִּים רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרָאָה אוֹתוֹ שֶׁנּוֹטֵל יָדָיו בְּמַיִם, וְנוֹטֵל יָדָיו בְּשִׁעוּר רַב שֶׁל מַיִם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַלֵּא יָדָיו מִבִּרְכוֹתֶיךָ. וְכָךְ הָיָה. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה הִתְעַשֵּׁר וּמָצָא אוֹצָר, וְהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְנוֹתֵן מָזוֹן לַעֲנִיִּים כָּל יוֹם, וְהָיָה שָׂמֵחַ עִמָּהֶם, וּמַסְבִּיר לָהֶם בְּפָנִים מְאִירוֹת. קָרָא עָלָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן, (ישעיה מא) וְאַתָּה תָּגִיל בַּה' בִּקְדוֹשׁ וְגוֹ'.<HEB>

<HEB>אַזַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דִּבַּר ה' אֶל אַבְרָם וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שיר ז) אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה תִּמְצָא הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אֵין מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְמַטָּה, וְהַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה לֹא נִמְצָאוֹת אֶלָּא בְּמַה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ, וְאֵינוֹ רֵיקָן.

מִנַּיִן לָנוּ? מֵאֵשֶׁת עוֹבַדְיָהוּ שֶׁאָמַר לָהּ אֱלִישָׁע (מלכים–ב ד) הַגִּידִי לִי מַה יֶּשׁ לָךְ בַּבָּיִת. שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה אֵינָן שׁוֹרוֹת עַל שֶׁלְּזוֹן רֵיק וְלֹא בְּמָקוֹם רֵיק. מַה כָּתוּב? וַתֹּאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם אָסוּךְ שָׁמֶן. מַה זֶּה אָסוּךְ? אֶלָּא אָמְרָה לוֹ, הַשִּׁעוּר שֶׁל הַשֶּׁמֶן הַזֶּה אֵינוֹ אֶלָּא כְּדֵי מִשִּׁיזַת אֶצְבַּע קְטַנָּה.

אָמַר לָהּ, נִזְמְתַנִי, שֶׁהֲרֵי לֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ יִשְׁרוּ הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה בְּמָקוֹם רֵיק, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁיֵּשׁ לָךְ שֶׁמֶן, זֶהוּ מָקוֹם שֶׁיִּמָּצְאוּ בּוֹ בְּרָכוֹת. מִנַּיִן לָנוּ?

שֶׁכָּתוּב (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב וְגוֹ'. וּבְסוֹפוֹ מַה כָּתוּב? (שם) כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה שׁוֹרוֹת הַבְּרָכוֹת. [וְנִתְבָּאֵר].

וְאִם תֹּאמַר, (שם) כְּטַל חֶרְמוֹן שֶׁיֵּרֵד עַל הָרְרֵי צִיּוֹן, וְלֹא כָּתוּב שֶׁמֶן אֶלָּא טַל? אֶלָּא הוּא שֶׁמֶן וְהוּא טַל. אוֹתוֹ הַטַּל הוּא שֶׁהַטִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַשֶּׁמֶן הָעֶלְיוֹן. שֶׁאוֹתוֹ הַשֶּׁמֶן יוֹצֵא לְצַד הַיָּמִין.

שְׁנַיִם הֵם – יַיִן וְשֶׁמֶן, וְהָלְכוּ לִשְׁנֵי צְדָדִים – הַיַּיִן לְצַד שְׂמֹאל, וְהַשֶּׁמֶן לְצַד יָמִין. וּמִצַּד הַיָּמִין יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לָעוֹלָם, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכוֹת הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. וּמִשּׁוּם שֶׁהַשֶּׁמֶן הָיָה נִתָּקָן לִמְטָּה בָּרִאשׁוֹנָה, הַשֶּׁמֶן מְזֻמָּן לְמַעְלָה הֲרַקַּת הַבְּרָכוֹת.

בֹּא רְאֵה, מֵהַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַשֶּׁמֶן הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה בָּא לְהָרִיק עַל דָּוִד וּשְׁלֹמֹה לְהִתְבָּרֵךְ [עַל] בְּנוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲמֹד הַשֶּׁמֶן. כָּתוּב כָּאן וַיַּעֲמֹד, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה יא) שֹׂרֶשׁ יִשַׁי אֲשֶׁר עֹמֵד לְנֵס עַמִּים.

בֹּא רְאֵה, מִשִּׁלְוָן שֶׁל לֶוֶם הַפָּנִים, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאוֹת הַבְּרָכוֹת וּמָזוֹן לָעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ שֶׁיִּמָּצֵא רֵיק אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּלְּקוּ מִשָּׁם הַבְּרָכוֹת. אַף כָּךְ לֹא מְבָרְכִים עַל שֻׁלְחָן רֵיק, שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה אֵין שׁוֹרוֹת עַל שֻׁלְחָן רֵיק.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. אֲנִי לְדוֹדִי בַּתְּזוּלָה, וְאַזַּר כָּךְ וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. אֲנִי לְדוֹדִי לְתַקֵּן לוֹ מָקוֹם בַּתְּזוּלָה, וְאַזַּר כָּךְ וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. דָּבָר אַזַּר אֲנִי לְדוֹדִי, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁשְּׁכִינָה לֹא נִמְצֵאת עִם הָרְשָׁעִים. כֵּיוָן שֶׁבָּא הָאָדָם לְהִטָּהֵר וּלְהִתְקָרֵב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי לְדוֹדִי – בַּהַתְּזוּלָה, וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ – לְאַזַּר מִכֵּן. בָּא הָאָדָם לְהִטָּהֵר – מְטַהֲרִים אוֹתוֹ.

בֹּא רְאֵה, אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁאַבְרָהָם רָדַף אַזַּר הַמְּלָכִים הַלָּלוּ וְהָרַג אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיָה אַבְרָהָם תּוֹהֶה. אָמַר, אוּלַי זַס וְזָלִילָה נָּרַעְתִּי אוֹתוֹ הַשָּׂכָר שֶׁהָיִיתִי מַזַּזִּיר בְּנֵי אָדָם אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָזַזְתִּי

בָּהֶם לְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו, וְכָעֵת נָהֲרְגוּ אֲנָשִׁים עַל יָדִי. מִיָּד אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַל תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד וְגוֹ'. שָׂכָר קִבַּלְתָּ עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם לֹא יִזְכּוּ לְעוֹלָמִים.

הָיָה דָּבָר ה' אֶל אַבְרָם בַּמַּחֲזֶה לֵאמֹר, מַה זֶּה בַּמַּחֲזֶה? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ הַמַּרְאֶה, הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת נִרְאוֹת בָּהּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, הָיְתָה דַּרְגָּה אַחַת מְדַבֶּרֶת עִמּוֹ, וּמִי הַמַּחֲזֶה הַזֶּה? שֶׁכָּתוּב (במדבר כד) מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, הָיוּ כָּל הַדַּרְגּוֹת שׁוֹרוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְאָז דִּבֵּר עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי. וְטֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל, לֹא הָיוּ אוֹתָן הַדַּרְגּוֹת שׁוֹרוֹת עָלָיו לְדַבֵּר.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִגָּה בַּתְּחִלָּה כָּתוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם, וְכָתוּב וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה, וְכָתוּב וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ. הִנֵּה כָּאן אוֹתָן הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וְכָעֵת אוֹמְרִים, שֶׁטֶּרֶם שֶׁנִּמּוֹל לֹא הָיָה אוֹתָן הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שׁוֹרוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ?

בֹּא רְאֵה, בַּתְּחִלָּה נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְכֻמָּה לְאַבְרָהָם לָדַעַת אֶת הַזְּכֻמָּה לְהִדָּבֵק בּוֹ, וְיָדַע אֶת סוֹד הָאֱמוּנָה, אֲבָל לְדַבֵּר עִמּוֹ לֹא הָיְתָה אֶלָּא הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה הַזּוֹ לְבַדָּהּ. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, כָּל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הָיוּ שׁוֹרוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ הַתַּחְתּוֹנָה כְּדֵי לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְאָז הִתְעַלָּה אַבְרָהָם בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל הָאָדָם, לֹא נֶאֱזָז בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, נִכְנַס בִּשְׁמוֹ וְנֶאֱזָז בּוֹ. וְאִם תֹּאמַר, אַבְרָהָם שֶׁנֶּאֱזַז בּוֹ טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל? כָּךְ הָיָה, שֶׁנֶּאֱזַז בּוֹ וְלֹא כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ הָאַהֲבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאָהַב אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קֵרַב אוֹתוֹ, אֲזַר כָּךְ צִוָּה אוֹתוֹ שֶׁיִּמּוֹל וְנִתְּנָה לוֹ הַבְּרִית, הַקָּשֶׁר שֶׁל כָּל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. הַבְּרִית – הַקָּשֶׁר לְקַשֵּׁר הַכֹּל יַחַד לְהַכְלִיל זֶה עִם זֶה. הַבְּרִית – הַקָּשֶׁר שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, דִּבּוּרוֹ לֹא הָיָה עִמּוֹ אֶלָּא בְּמַחֲזֶה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא נִבְרָא אֶלָּא עַל הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּרָ"א שִׁי"ת, בָּרָא אֱלֹהִים. וְהַיְנוּ [בְּרִית] שֶׁעַל הַבְּרִית קְיֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, וְכָתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית הִיא הַקֶּשֶׁר שֶׁהַיּוֹם וְהַלַּיְלָה לֹא נִפְרָדִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עַל תְּנַאי הָיָה: שֶׁכַּאֲשֶׁר יָבֹאוּ יִשְׂרָאֵל, אִם יְקַבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה – יָפֶה, וְאִם לֹא – הֲרֵינִי מַחֲזִירָכֶם לְתֹהוּ וָבֹהוּ. וְהָעוֹלָם לֹא הִתְקַיֵּם עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי וְקִבְּלוּ תוֹרָה, וְאָז הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם.

וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת, וּמִי הֵם? זִוּוּגֵי בְּנֵי הָאָדָם. שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ הַזְּמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זִוּוּגִים וְאוֹמֵר: בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי. וְאֵלּוּ הֵם הָעוֹלָמוֹת שֶׁהוּא בּוֹרֵא. בֹּא רְאֵה, אָנֹכִי מָגֵן לָךְ, אָנֹכִי – זוֹ הִיא הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנֶּאֱזַז בָּהּ בַּתְּזוּלָה.

סתרי תורה

אֵזֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגוֹ' – אֵלּוּ דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ה) אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' אֶל כָּל קְהַלְכֶם. מַה לְהַלָּן דִּבְרֵי תוֹרָה – אַף כָּאן דִּבְרֵי תוֹרָה. אֵזֶר שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַשֵּׂר לוֹ וּמַקְדִּים לַנְּשָׁמָה שָׁלוֹם [בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת], זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַל תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ, מִכָּל הַמִּינִים הָרָעִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם.

שְׁכָרָהּ הַרְבֵּה מְאֹד, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה וְנוֹזֵל יְרֻשַּׁת נַזֶּלֶת בָּעוֹלָם הַבָּא, כַּכָּתוּב (משלי ז) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. מַה זֶּה יֵ"שׁ? [זֶה יֵ"שׁ מֵאַיִן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נַהֲרוֹת אַפַּרְסְמוֹן טָהוֹר [מִדּוֹת] שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ יְרֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה בָּעוֹלָם הַבָּא [נ"א זֶה הָעוֹלָם הַבָּא]. וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא – בָּעוֹלָם הַזֶּה, מֵעֹשֶׁר וְכָל טוּב שֶׁל הָעוֹלָם.

מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְיָמִין – זוֹכֶה לָעוֹלָם הַבָּא, וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ לִשְׂמֹאל – הִנֵּה עָשָׂר

בָּעוֹלָם הַזֶּה [שֶׁיֵּשׁ שְׁמואֵל קָדוֹשׁ וְיֵשׁ שְׁמואֵל טָמֵא. וְזֶה הוּא שֶׁאָמְרוּ, מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, נוֹתְנִים לוֹ אֹרֶךְ יָמִים בָּעוֹלָם הַבָּא וְנוֹתְנִים לוֹ עֹשֶׁר וְכָבוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ וְגוֹ'. וּמִי שֶׁיִּרְצֶה שֶׁיְּהֵנֶּה הַגּוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא מִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, נוֹתְנִים לוֹ עֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה מִצַּד הַשְּׁמואֵל, מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע, וּבָעֹשֶׁר הַזֶּה עוֹשֶׂה רַע וְיוֹרֵשׁ גֵּיהִנֹּם. וְאִם תֹּאמַר, וְכִי אֵין בָּעוֹלָם הַזֶּה עֹשֶׁר מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה? כֵּן, שֶׁכָּל הַמְּקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי, סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר, וְזֶהוּ עֹשֶׁר טוֹב שֶׁמִּצַּד הַקְּדֻשָּׁה].

כְּשֶׁבָּא מִשָּׁם רַבִּי אַבָּא, הָיָה מַכְרִיז: מִי רוֹצֶה עֹשֶׁר וּמִי רוֹצֶה אֹרֶךְ זְמַנִּים בָּעוֹלָם הַבָּא, יָבֹא וְיִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. הָיוּ מִתְכַּנְּסִים אֵלָיו כָּל הָעוֹלָם. הָיָה רָזוֹק אָזְנוֹ בִּשְׁכוּנָתוֹ. יוֹם אֶחָד בָּא אֵלָיו. אָמַר לוֹ: רַבִּי, אֲנִי רוֹצֶה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁיְּהֶיהָ לִי עֹשֶׁר. אָמַר לוֹ: הִנֵּה וַדַּאי. אָמַר לוֹ: מַה שְּׁמֶךָ? אָמַר לוֹ: יוֹסֵי. אָמַר לְתַלְמִידָיו שֶׁיִּקְרְאוּ לוֹ רַבִּי יוֹסֵי בַּעַל הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד. יָשַׁב וְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

לְיָמִים הָיָה עוֹמֵד לְפָנָיו. אָמַר לוֹ: רַבִּי, אֵיפֹה הָעֹשֶׁר? אָמַר: נִשְׁמַע מִזֶּה שֶׁלֹּא עָשָׂה לְשֵׁם שָׁמַיִם. נִכְנַס לְזַזְדְּרוֹ, שָׁמַע קוֹל אָזְנוֹ שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת: אַל תַּעֲנִישׁ אוֹתוֹ [שׁוּב אֵלָיו], שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ גָּדוֹל. שָׁב אֵלָיו. אָמַר לוֹ: שֵׁב, בְּנִי, שֵׁב, וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ עֹשֶׁר.

בֵּינְתַיִם בָּא אִישׁ אָזְנוֹ וּכְלִי שֶׁל פָּז בְּיָדוֹ. הוֹצִיא אוֹתוֹ וְנָפַל אוֹר בַּבַּיִת. אָמַר לוֹ: רַבִּי, אֲנִי רוֹצֶה לִזְכּוֹת בַּתּוֹרָה וַאֲנִי לֹא זָכִיתִי, וְרוֹצֶה מִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בִּשְׁבִילִי, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לִי עֹשֶׁר רַב שֶׁהִשְׁאִיר לִי אָבִי, שֶׁכַּאֲשֶׁר יָשַׁב עַל שֻׁלְחָנוֹ הָיָה מְסַדֵּר עָלָיו שִׁלְשָׁה עָשָׂר כּוֹסוֹת מֵאֵלּוּ, וַאֲנִי רוֹצֶה לִזְכּוֹת בַּתּוֹרָה וַאֲנִי נוֹתֵן עֹשֶׁר.

אָמַר לְאוֹתוֹ הָרָזוֹק: תִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְזֶה נוֹתֵן לְךָ עֹשֶׁר. נָתַן לוֹ אוֹתוֹ הַכּוֹס שֶׁל הַפָּז. קָרָא עָלָיו רַבִּי אַבָּא: (איוב כח) לֹא יַעַרְכֶנָּה זָהָב וּזְכוּכִית וּתְמוּרָתָהּ

כְּלִי זֶה. יָשַׁב וְלָמַד בַּתּוֹרָה, וְהָאָדָם הַהוּא הָיָה נוֹתֵן לוֹ עֶשֶׂר. לְיָמִים נִכְנְסָה זֶמְרַת הַתּוֹרָה לְמֵעָיו. יוֹם אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב וְהָיָה בּוֹכֶה. מָצָא אוֹתוֹ רַבּוֹ שֶׁהָיָה בּוֹכֶה. אָמַר לוֹ: עַל מָה אַתָּה בּוֹכֶה? אָמַר לוֹ: וּמָה אֲנִי מַנִּיחַ אֶת זִוֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בִּשְׁבִיל זֶה? אֵינִי רוֹצֶה אֶלָּא לִזְכּוֹת אֶצְלִי. אָמַר: עַכְשָׁיו מִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁהִנֵּה עָשָׂה לְשֵׁם שָׁמַיִם.

קָרָא לְאוֹתוֹ הָאִישׁ, אָמַר לוֹ: טֹל אֶת עָשְׁרְךָ וְתֵן אוֹתוֹ לְיִתּוֹמִים וְעֲנִיִּים, וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ זֵלֶק יָתֵר בַּתּוֹרָה בְּכָל מַה שֶּׁאֲנִי לוֹמֵד. הֶחֱזִיר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי אוֹתוֹ הַכּוֹס שֶׁל זָהָב, וְעַד הַיּוֹם לֹא סָר שְׁמוֹ, וּמִבָּנָיו בֶּן זָהָב, וְהָיוּ רַבִּי יוֹסֵי בֶּן זָהָב, וְזָכָה לְכַמָּה תּוֹרָה הוּא וּבָנָיו [מִשּׁוּם שֶׁלָּמַד תּוֹרָה]. שֶׁאֵין לְךָ שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם אוֹתָהּ.

אֵזֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דִּבֵּר ה׳ אֶל אַבְרָם בַּמַּזָּלוֹת לֵאמֹר וְגוֹ׳. בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה בַּמַּזָּלוֹת, זֶה הַשֵּׁם שֶׁהִתְגַּלָּה לָאָבוֹת, וּמִי הוּא? שַׁדַּ״י, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ו) וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כד) אֲשֶׁר מַזֶּזֶה שַׁדַּי יֶחֱזֶה. וְזֶה הַמַּרְאֶה שֶׁכָּל הַמַּרְאוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִרְאִים מִתּוֹכוֹ. כְּמוֹ הַמַּרְאֶה הַזֶּה שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת נִרְאוֹת בּוֹ וְהַכֹּל אֶזֶד. מַרְאֶה וּמַזָּלוֹת הוּא אֶזֶד. זֶה תַּרְגּוּם וְזֶה לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּים הֵם בַּתּוֹרָה, וְעַל כֵּן הָיְתָה רְשׁוּת לְאוּנְקְלוֹס לְתַרְגֵּם בְּאוֹתָהּ הַלָּשׁוֹן שֶׁגִּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה, וְהַלָּשׁוֹן הַזֹּו הִיא נִסְתֶּרֶת מֵהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים. בַּמַּזָּלוֹת, [שֶׁהִנֵּה] שֶׁהָיָה נִסְתָּר מֵהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים בָּזֶה כְּשֶׁמְּדַבֵּר עִם אַבְרָהָם.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם לֹא הָיָה מָהוּל, וְהָיָה עָרֵל סְתוּם בָּשָׂר, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה מִסְתִּיר מֵהֶם בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם. כְּמוֹ כֵן בִּבְלָעָם, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר מַזֶּזֶה שַׁדַּי יֶחֱזֶה. נִסְתָּר הָיָה הַדָּבָר מִתּוֹךְ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פָּתְחוֹן פֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר עִם אוֹתוֹ הֶעָרֵל הַטָּמֵא, שֶׁהֲרֵי הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים אֵינָם [קוֹרְאִים] נִזְקָקִים לִלְשׁוֹן תַּרְגּוּם.

אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא יוֹדְעִים – וַהֲרֵי גַּבְרִיאֵל לִמֵּד אֶת יוֹסֵף שִׁבְעִים לָשׁוֹן, וְהַתַּרְגּוּם הוּא אֶחָד מִשִּׁבְעִים לָשׁוֹן? אֶלָּא יָדוּעַ יוֹדְעִים, אֲבָל שֶׁנִּינוּ שֶׁלֹּא נִזְקָקִים, שֶׁאֵין זוֹשְׁשִׁים וְאֵין מִתְבּוֹנְנִים עָלָיו, שֶׁהֲרֵי הוּא מָאוּס לִפָּנֵיהֶם מִכָּל שְׁאָר הַלְּשׁוֹנוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, שֶׁהוֹאִיל וְהוּא מָאוּס מִן הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, לָמָּה תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס אֶת הַתּוֹרָה בַּלָּשׁוֹן הַזּוֹ, וְיוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל אֶת הַמִּקְרָא? אֶלָּא מָאוּס הוּא לִפָּנֵיהֶם, וְכָךְ צָרִיךְ: שֶׁאֵין קְנָאָה לַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים עִם יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר, וְעַל כֵּן תַּרְגּוּם תּוֹרָה וּמִקְרָא כָּךְ, וְאֵינוֹ מָאוּס, שֶׁהֲרֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת כָּתַב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה כָּךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא נִסְתָּר מִתּוֹךְ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים. וְעַל כֵּן הִתְגַּלָּה לְאַבְרָהָם בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, שֶׁלֹּא יִשְׁגְּיוּוּ בּוֹ הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם פָּתְחוֹן פֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְגַּלָּה עַל אִישׁ עָרֵל. מָתַי הִתְגַּלָּה לוֹ בְּהִתְגַּלּוּת שֶׁל מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים? כַּאֲשֶׁר נָתַן לוֹ בְּרִית קְיוּם הַקְּדֵשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר. אֱלֹהִים – הַשֵּׁם שֶׁל הַקְּדֵשׁ, וְלֹא כָתוּב בְּמַזְוֵזָה הַשֵּׁם בַּהִתְגַּלּוּת.

לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? לֵאמֹר וּלְהַכְרִיז בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁלֹּא תִהְיֶה בְּמִכְסֶה, לֹא בְּלָשׁוֹן אַזָּרַת, אֶלָּא בְּלָשׁוֹן שֶׁכֻּלָּם מְדַבְּרִים בָּהּ, שֶׁיְּכוֹלִים לוֹמַר זֶה לָזֶה וְלֹא יְכוֹלִים לְקַטְרֵג וְלוֹמַר פָּתְחוֹן פֶּה, וְעַל כֵּן וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר. אֱלֹהִים וְלֹא מַזְוֵזָה, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מַכְנִיס אוֹתוֹ לִבְרִית קְיוּם הַקְּדֵשׁ וְקֵרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִשּׁוּם כָּךְ הַהֵ"א לֹא נִתְּנָה לוֹ עַד שֶׁנִּמּוֹל. מָה הַטַּעַם? שֶׁהִיא מַמָּשׁ נִקְרֵאת בְּרִית. וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס בַּבְּרִית, אָז נִתְּנָה לוֹ הָאוֹת הֵ"א, שֶׁכָּתוּב אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתָּךְ וְהָיִיתָ לְאַב הֲמוֹן גּוֹיִם וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד שִׁמְךָ אַבְרָם וְגוֹ'.

אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. רַבִּי זְעֵירָא הָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר. פָּגַשׁ

אוֹתוֹ רַבִּי זְגַאי. אָמַר לוֹ, הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ שְׁמִתְקָנֶת לְפָנֶיךָ מַר, לְאָן הוֹלֶכֶת הִיא? אָמַר לוֹ, לִרְאוֹת אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ, וְגַם אֲנִי אֵלֵךְ עִמְּךָ? אָמַר לוֹ, אִם תּוֹכַל לְהָבִין לְהַשְׂכִּיל לְמַה שֶׁתִּשְׁמַע – לֵךְ, וְאִם לֹא – שׁוּב לַאֲוִזוֹרֶיךָ. אָמַר לוֹ, שֶׁלֹּא יָזוּשׁ מוֹר לָזֶה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי שָׁמַעְתִּי כַּמָּה סוֹדוֹת שֶׁל תּוֹרָה וְיָכֹלְתִּי לַעֲמֹד בָּהֶן.

פָּתַח רַבִּי זְגַאי וְאָמַר, מַה שֶּׁכָּתוּב (במדבר כח) אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי וְגוֹ', אֶת קָרְבָּנִי – זֶה קָרְבַּן הַבָּשָׂר שֶׁנִּקְרָב לְכַפָּר דָּם עַל דָּם, בָּשָׂר עַל בָּשָׂר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַקָּרְבָּנוֹת לֹא נִקְרָבִים אֶלָּא הַבָּשָׂר לְכַפָּר עַל הַבָּשָׂר.

וְכָךְ שָׁמַעְתִּי, אִם אָדָם זָטָא – בְּהֵמָה מָה זָטָאָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן וְגוֹ'? לָמָּה? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת רוּחַ בְּנֵי אָדָם וְאֶת רוּחַ הַבְּהֵמָה, וְהִפְרִיד זוֹ מִזּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ (קהלת ג) רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה וְגוֹ'. וַדַּאי נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה.

בְּטֶרֶם שֶׁזָּטָא אָדָם מַה כָּתוּב? (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע וְגוֹ', וְכָתוּב לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה, וְלֹא יוֹתֵר! כֵּיוָן שֶׁזָּטָא וְהַיֵּצֶר נִשְׁאַב לְגוּפוֹ, וּבְכָל אוֹתָם הַתּוֹלְדוֹת עָשָׂה דִּין, וְאַזַּר בָּא נִזַּז וְרָאָה שֶׁהַנֶּגַע הַגּוּף נִבְנָה מֵהַמָּקוֹם שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע, הִקְרִיב קָרְבָּן כְּמוֹ שֶׁהִקְרִיב אָדָם, מַה כָּתוּב? (שם ז) וַיַּרְז ה' אֶת רֵיזַז הַנִּיזּוֹזַז וְגוֹ', וְכָתוּב כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּאן וָהָלְאָה, הוֹאִיל וְהַגּוּף נִשְׁאָב מֵאוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע, יִתְעַנֶּג הַגּוּף כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ, יֹאכַל בָּשָׂר. כְּיֵרֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת כֹּל.

כְּשֶׁאוֹכֵל בָּשָׂר, מֵאוֹתוֹ הַבָּשָׂר מִתְעַנֶּג הַבָּשָׂר שֶׁלּוֹ, וּמִתְעָרְבִים זֶה עִם זֶה וּמִתְגַּדֵּל מִמֶּנּוּ הַגּוּף, וּמֵאוֹתוֹ הָעֹנֶג הַגּוּף זוֹטֵא בְּכַמָּה זָטָאִים. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַבָּשָׂר כַּפָּרָה עַל הַגּוּף. בָּשָׂר אוֹכֵל, וּבָשָׂר מִתְרַבֶּה מִמֶּנּוּ, וּבוֹ זָטָא. מִשּׁוּם כָּךְ בָּשָׂר לְכַפָּר עַל גּוּפוֹ, וְהַבָּשָׂר שֶׁאוֹכֵל עוֹשֶׂה דָּם לַגּוּף [מִשּׁוּם

כָּךְ הַדָּם שֶׁנִּשְׁאָר מֵאוֹתוֹ הַבָּשָׂר שֶׁאוֹכֵל, הַבָּשָׂר עוֹשֶׂה לַגּוּף דָּם]. מִשּׁוּם כָּךְ, הַדָּם שֶׁנִּשְׁאָר מֵאוֹתוֹ הַבָּשָׂר בַּזּוֹיִן, מִתְעַתֵּד לְכַפֵּר עַל הַדָּם שֶׁנַּעֲשָׂה מֵאוֹתוֹ הַבָּשָׂר שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יז) כִּי הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יְכַפֵּר.

כָּתוּב קָרְבָּנִי, וְכָתוּב קָרְבַּנְכֶם, שֶׁכָּתוּב (שם א) תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא קָרְבָּנִי – כְּמוֹ שְׁלָמִים שֶׁבָּאִים עַל שָׁלוֹם. קָרְבַּנְכֶם – כְּמוֹ זִבְחוֹת וַאֲשָׁמוֹת שֶׁבָּאִים עַל זִבְחָא וְאָשָׁם. מִשּׁוּם כָּךְ, (במדבר כח) אֶת קָרְבָּנִי – בָּשָׂר. לַזְּמִי – לֶזֶם וְיַיִן. רֵיזַי – זוֹ הַקְּטֹרֶת. נִיזוּזִי – זוֹ נַזַּת רוּזַי שֶׁעוֹשֶׂה הַכֹּהֵן בָּרְצוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהַלְוִים בְּרָצוֹן שֶׁל שִׁיר וּשְׁבָחָה.

תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ, מַה זֶּה בְּמוֹעֲדוֹ? אִם תֹּאמַר בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, מַה זֶּה בְּמוֹעֲדוֹ? [נ"א מָה אוֹמֵר שֶׁהוּא מוֹעֲדוֹ?] אֶלָּא הַמּוֹעֲדוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט בְּאוֹתָהּ עֵת רָצוֹן, הָרָצוֹן שֶׁנִּמְצָא לְמַעְלָה בְּדַרְגָּה יְדוּעָה. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּמוֹעֲדוֹ.

כְּשֶׁנִּקְרָב הַקָּרְבָּן. הַכֹּל נוֹטְלִים זִלְקָ, וּמִתְפַּזְּרוֹת הַקְּלִפּוֹת לְכָל צַד, וְהַיְזוּד נִקְרָב וּמִתְיַזֵּד, וְהַמְּאוֹרוֹת מְאִירִים, וְנִמְצָא רָצוֹן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּסוֹד שֶׁל יִזּוּד אָזְדָ כָּרָאוּי. בָּא רַבִּי זְזַיָּא וְנָשַׁק אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, נָאֶה אַתָּה, בְּנִי, מִמֶּנִּי לָלֶכֶת וְלִרְאוֹת אֶת סֵבֶר פָּנֵי הַיָּמִים. [עוֹד פָּתַח וְאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא רְבִיעִי, שֶׁהוּא אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים] [נ"א לָמָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ הַמַּלְכוּת? שֶׁהוּא הָרְבִיעִי, שֶׁהוּא אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים].

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו, רָאָה אוֹתָם יוֹשְׁבִים עַל הַשַּׁעַר. אָמַר לוֹ לַשַּׁמָּשׁ, לֵךְ וֶאֱמֹר לָהֶם, הַכִּסֵּא הַזֶּה שֶׁל שִׁלְשָׁה עַמּוּדִים מַה הוּא כָּל אָזְדָ [הַכֹּל אָזְדָ]? אָמְרוּ לוֹ, לֵךְ וֶאֱמֹר לוֹ לְמַר, שֶׁלֹּא לְזִנְּם אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הָרְבִיעִי, אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים. אָמַר לוֹ, לֵךְ וֶאֱמֹר לָהֶם, שֶׁאֵיפָה מָאֲסוּ בּוֹ בְּדָוִד שֶׁהוּא אָמַר אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים.

הֶחֱזִיר רַבִּי זְזַיָּא אֶת רֹאשׁוֹ לְרַבִּי זְגַאי, וְאָמַר לוֹ, הֲשָׁמַעְתָּ בָּזֶה דָּבָר? אָמַר, שָׁמַעְתִּי בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (שיר א) "בְּנֵי "אִמִּי "נִזְּרוּ בִי שָׂמוּנִי וְגוֹ',

שֶׁהַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שְׁלֹמֹה, וְעַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא נֶאֱמַר, כְּשֶׁדָּוְזוּ אוֹתוֹ הָאַוְזִים שֶׁלּוֹ מֵהֶם.

וְעוֹד שָׁמַעְתִּי, מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת מַלְכוּת לִיהוּדָה מִכָּל אֶחָיו? אֶלָּא אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ זַקוּקוֹת בּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן כָּבוֹד לִשְׁמוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ יָרַשׁ אֶת הַמַּלְכוּת. וְעוֹד שָׁמַעְתִּי, יְהוּדָה – הִנֵּה אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ וַדַּאי. ד׳ אֵינָנָּה לָמָּה? אֶלָּא זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּקְשַׁר בְּשִׁמּוֹ מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (הושע ג) וּבִקְשׁוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִיד מַלְכָּם וְגוֹ׳. הִנֵּה דָּוִד קָשׁוּר בְּשִׁמּוֹ. וְעוֹד, שֶׁהוּא קָשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין וַדַּאי, ד׳ דָּוִד הַמֶּלֶךְ [ד״א קָשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין וַדַּאי], וּמְשׁוּם כָּךְ דָּוִד נִקְשַׁר בְּשִׁמּוֹ.

נִכְנְסוּ. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ, יָשְׁבוּ לִפָּנָיו. שָׁתַק רַבִּי אֶלְעָזָר וְהֵם שָׁתְקוּ. נִכְנַס רַבִּי אֶלְעָזָר לְזַוְּדָרוֹ, וְשָׁמַע קוֹל אָזְנֵד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: לֵךְ וֶאֱמֹר לָהֶם מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים, שֶׁהֲרֵי הֵם כְּשֵׁרִים. זְוַּר אֲלֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, אִם יֵשׁ מִי שֶׁשָּׁמַע דָּבָר – שֶׁיֹּאמַר לִי. אָמְרוּ לוֹ, אָנוּ מְזַכִּים לִהְיוֹת מוּאָרִים מִתּוֹךְ הַצַּוָּוֹת שֶׁל הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן, וּלְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל.

פָּתַח וְאָמַר, (זכריה ב) וַה׳ בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הַס מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ. כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הִסְתַּכֵּל בְּתוֹךְ הַמַּוְזָשָׁבָה סוֹד הַתּוֹרָה וְרָשַׁם רְשׁוּמִים, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁבָּרָא הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא הֵיכָל פָּנִימִי עֶלְיוֹן וְסוֹד נִסְתָּר, וְשָׁם נִרְשְׁמוּ וְהִצְטַיְּרוּ הָאוֹתִיּוֹת בַּזַּקִּיקוֹתֵיהֶן.

כֵּיוָן שֶׁזֶּה נִבְרָא, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּהֵיכָל הַזֶּה, וְרוֹשֵׁם לְפָנָיו צִיּוּרִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב הַס מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ. רָשַׁם לְפָנָיו רְשׁוּמִים וְצִיּוּרִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. רָצָה לִבְרֹא שָׁמַיִם, מָה עָשָׂה? הִסְתַּכֵּל בָּאוֹר הָרִאשׁוֹן וְהִתְעַטֵּף בּוֹ וּבָרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה, וְאַוְזַר כָּךְ נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.

הִסְתַּכֵּל לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָם הַתַּוְזְתּוֹן, עָשָׂה הֵיכָל אַוְזַר וְנִכְנַס בּוֹ, וּמִמֶּנּוּ הִסְתַּכֵּל וְרָשַׁם לְפָנָיו אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַטָּה וּבָרָא אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַה׳

בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ הַס מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ. הַ״ס רָשַׁם לְפָנָיו כָּל הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ כְּזֶשְׁבּוֹן ה״ס. שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ הֵן. וְכֻלָּן רָשַׁם לְפָנָיו כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דְּרָכָיו וְהוֹלְכִים בָּהֶם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כָּרָאוּי.

בֵּינְתַיִם שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמָּם, בָּאָה אֵשׁ וְהִקִּיפָה אוֹתוֹ, וְהֵם יָשְׁבוּ בַּזּוּץ. שָׁמְעוּ קוֹל אָזָד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אֵי קָדוֹשׁ, הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ וְזַדָרָיו, בְּכָל אוֹתָם הַזְּדָרִים שֶׁל פָּנֵי הַזָּקֵן, הָעֶלֶם הַקָּדוֹשׁ [הָעַלְמָה הַקְּדוֹשָׁה] שֶׁנִּמְסְרוּ הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁלָּהֶם בְּיָדוֹ, וְכֻלָּם מִתְקַנְּאִים לְךָ וּלְאוֹתָם שֶׁבִּשְׁבִילְךָ. וּבְזַיֵּיךְ הַקְּדוֹשִׁים, כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָךְ.

כְּשֶׁאֵלֶּה רָאוּ כָּךְ, הִזְדַּעְזְעוּ, וּפַזַד רַב נָפַל עֲלֵיהֶם. אָמְרוּ, אֵינָנוּ רְאוּיִים לָזֶה, נֵצֵא מִכָּאן וְנֵלֵךְ לְדַרְכֵּנוּ. [הָלְכוּ]. יָשְׁבוּ שָׁם כָּל אוֹתוֹ יוֹם וְלֹא יָכְלוּ לִרְאוֹת אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ, אֵין רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֵּשֵׁב כָּאן. יָצְאוּ מִשָּׁם וְהָלְכוּ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, (שם קג) בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ וְגוֹ׳. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים וְעָשָׂה אוֹתָם וְזֻלְקוֹ וְנַזְלָתוֹ, וְעַל כֵּן נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֻׁכֻּלָּם הָיוּ בְּרָצוֹן אָזָד עַל הַר סִינַי וְהִקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה.

כֵּיוָן שֶׁהִקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְיָה שֶׁלּוֹ. אָמַר לָהֶם, עַד כָּאן אַתֶּם הֱיִיתֶם יְזִידִים לְפָנַי בָּעוֹלָם, מִכָּאן וָהָלְאָה הִנֵּה בָּנַי בָּאָרֶץ זֻבְּרִים עִמָּהֶם בַּכֹּל. אֵין לָכֶם רְשׁוּת לְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמִי עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִתְזַבְּרוּ עִמָּכֶם בָּאָרֶץ, וְכֻלְּכֶם תִּהְיוּ יַזַד וְזֻבְּרִים לְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמִי, מִשּׁוּם שֶׁהִקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים בָּרָקִיעַ, שֶׁכָּתוּב בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי״ דְבָרוֹ לִשְׁמֹ״עַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ. עֹשֵׂי דְבָרוֹ בַּהַתְזָלָה, וְאַזַר כָּךְ לִשְׁמֹעַ.

דָּבָר אַזֵּר בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו – אֵלּוּ אוֹתָם הַצַּדִּיקִים בָּאָרֶץ שֶׁהֵם זְשׁוּבִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים בָּרָקִיעַ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם גִּבּוֹרֵי כֹּחַ שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עַל יִצְרָם כְּגִבּוֹר טוֹב שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל שׂוֹנְאוֹ. לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ – שֶׁזּוֹכִים בְּכָל יוֹם לִשְׁמֹעַ קוֹל מִלְמַעְלָה בְּשָׁעָה שֶׁמִּצְטָרְכִים.

כָּעֵת מִי יָכוֹל לַעֲמֹד עִם אוֹתָם שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים? אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲמֹד לְפָנָיהֶם. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁיְּכוֹלִים [לְמִי שֶׁיּוּכַל] לְהַנָּצֵל מִלְפָנָיהֶם. הַשְׁגָּחָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם. אֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִים לְהִכָּנֵס לְפָנָיהֶם? וְעַל זֶה כָּתוּב (שָׁם סה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב, וְכָתוּב (שָׁם פד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָּךְ וְגוֹ'. (עַד כָּאן סִתְרֵי תוֹרָה).

זֹהַר

וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי יֱהוִ"ה מַה תִּתֶּן לִי. אֲדֹנָ"י – אָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד. אֱלֹהִים – יוּ"ד הֵ"א וָי"ו הֵ"א [אֱלֹהִים יְהוָה בִּנְקוּד אֱלֹהִים]. אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – זִוּוּג שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יַחַד, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

מַה תִּתֶּן לִי וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי, שֶׁאֵין לִי בֵּן. וְלָמַדְנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵין לוֹ בֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה נִקְרָא עֲרִירִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כ) עֲרִירִים יִהְיוּ. וְאַבְרָהָם, עַל מָה אָמַר הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁאָמַר מַה תִּתֶּן לִי? כִּבְיָכוֹל לֹא הֶאֱמִין בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא?.

אֶלָּא אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָנֹכִי מָגֵן לָךְ – בָּעוֹלָם הַזֶּה, שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד – בָּעוֹלָם הַבָּא. מִיָּד הִתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בְּסוֹד הַזִּוּכְמָה וְאָמַר מַה תִּתֶּן לִי, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁלֹּא מְקַבֵּל שָׂכָר לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הַהוּא אָדָם שֶׁלֹּא מוֹלִיד בֵּן. וְעַל זֶה אָמַר מַה תִּתֶּן לִי וְאָנֹכִי הֹלֵךְ עֲרִירִי. שֶׁהֲרֵי לֹא תִּתֵּן לִי, שֶׁלֹּא זָכִיתִי בּוֹ. מִכָּאן שֶׁאָדָם שֶׁלֹּא זוֹכֶה בְּבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַהוּא לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ הַפַּרְגּוֹד.

וְאַבְרָהָם הָיָה רוֹאֶה בְּאִצְטַגְנִינוּת שֶׁלּוֹ שֶׁלֹּא יוֹלִיד. מַה כָּתוּב? וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וְגוֹ'. [אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צֵא מֵאִצְטַגְנִינוּת שֶׁלְּךָ. אַבְרָם אֵינוֹ

מוֹלִיד. אַבְרָהָם מוֹלִיד] אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַל תִּסְתַּכֵּל בָּזֶה, אֶלָּא בַּסּוֹד שֶׁל שְׁמִי יִהְיֶה לְךָ בֵּן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ. הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁמּוּשָׂם נִקְשַׁר לוֹ עִם זֶה [בֵּן] וְלֹא מֵהַצַּד הָאַוֵּר.

כֹּה – שֶׁהוּא הַשַּׁעַר לַתְּפִלָּה, בָּהּ יִמְצָא בְּרָכָה, בָּהּ יִמְצָא אָדָם אֶת בַּקָּשָׁתוֹ. כֹּה – אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁבָּא מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁהַרֵי מִצַּד הַגְּבוּרָה בָּא יִצְחָק. וְאוֹתוֹ צַד הַגְּבוּרָה נִקְרָא כ״ה, שֶׁמּוּשָׂם בָּאִים פָּרוֹת וּפֵרוֹת לָעוֹלָם, וְלֹא מֵהַצַּד שֶׁלְּמַטָּה שֶׁל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

אָז וְהֶאֱמִן בַּה׳. גְּרֹבַק לְמַעְלָה וְלֹא גְּרֹבַק לְמַטָּה. וְהֶאֱמִן בַּה׳, וְלֹא בְּכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְהֶאֱמִן בַּה׳ – שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ שֶׁיַּרְבֶּה אֶת שִׁכְרוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. וְהֶאֱמִן בַּה׳ – בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ, שֶׁמּוּשָׂם יָבֹא לוֹ זֶרַע לְהוֹלִיד בָּעוֹלָם. וַיְזַשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה. וַיְזַשְׁבֶהָ לוֹ – שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִיא דִּין, כְּאִלּוּ הִיא רַוָּחִים הַ״כֹּה״ הַוֹּאת. דָּבָר אַוֵּר וַיְזַשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה – שֶׁקָּשַׁר עֶלְיוֹן בַּתַּזְוִתוֹן לְזַבְּרָם יַזַד.

בֹּא רְאֵה, הִנֵּה הֵעִירוּ, אַבְרָהָם מוֹלִיד – אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד. וְכִי תֹּאמַר שֶׁהִנֵּה הוֹלִיד אֶת יִשְׁמָעֵאל בְּעוֹדוֹ אַבְרָם? אֶלָּא הַבֵּן הַהוּא שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הוֹלִיד אוֹתוֹ בְּעוֹדוֹ אַבְרָם, שֶׁהֲרֵי בְּעוֹדוֹ אַבְרָם הוֹלִיד לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁנִּקְרָא אַבְרָהָם וְנִכְנַס בַּבְּרִית, אָז הוֹלִיד לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד בְּקֶשֶׁר עֶלְיוֹן, אַבְרָהָם מוֹלִיד כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְנִקְשָׁר לְמַעְלָה בְּיִצְזָק.

וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַזּ, (שמואל–ב כב) כִּי מִי אֵל מִבַּלְעֲדֵי ה׳ וּמִי צוּר וְגוֹ׳. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, כִּי מִי אֵל מִבַּלְעֲדֵי ה׳ – מִי הוּא הַשַּׁלִּיט אוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת דָּבָר מִבַּלְעֲדֵי ה׳? אֶלָּא מִי שֶׁהִצְטַוָּה מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם אֵין עוֹמְדִים בִּרְשׁוּתָם וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר. וּמִי צוּר – וּמִי הוּא הַתַּקִּיף שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת תֹּקֶף וּגְבוּרָה מֵעַצְמוֹ מִבַּלְעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ? אֶלָּא כֻּלָּם בְּיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,

וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דָּבָר, רַק מֵרְשׁוּתוֹ.

דָּבָר אַוֵּר כִּי מִי אֵל מִבַּלְעָדֵי ה' – שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַכֹּל בִּרְשׁוּתוֹ, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה בְּמַרְאֵה הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, שֶׁכֻּלָּם מַרְאִים דָּבָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְלִיפָו לְגָוֵן אַוֵּר. וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁאֵין צַיָּר כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא צַיָּר שָׁלֵם, עוֹשֶׂה וּמְצַיֵּר דְּמוּת בְּתוֹךְ דְּמוּת, וּמַשְׁלִים אֶת אוֹתָהּ הַדְּמוּת בְּכָל תְּקוּנָהּ, וּמַכְנִיס בּוֹ נֶפֶשׁ עֶלְיוֹנָה, שֶׁדּוֹמָה לַתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן, מִשּׁוּם כָּךְ אֵין צַיָּר כְּמוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, מֵאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁל אָדָם, כְּשֶׁמִּתְעַוֶּרֶת תְּשׁוּקָתוֹ לִנְקֵבָתוֹ, וְנִקְבָתוֹ מִתְעַוֶּרֶת אֵלָיו, אָז מִתְזַוְּגִים שְׁנֵיהֶם יַחַד, וְיוֹצֵא מֵהֶם בֵּן אֶחָד שֶׁכָּלוּל מִשְּׁתֵּי דְּמֻיּוֹת כְּאֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צַיֵּר אוֹתוֹ בְּצִיּוּר שֶׁנִּכְלָל מִשְּׁנֵיהֶם. וְעַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בַּזְּמַן הַהוּא, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא הַדְּמוּת הַהִיא בְּצִיּוּר שָׁלֵם כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, בֹּא רְאֵה, כַּמָּה גְּדוֹלִים הֵם מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הָאֱמָנוּת וְהַצִּיּוּר שֶׁל הָאָדָם הִיא כְּמוֹ הָעוֹלָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת, וּמְזַוֵּג זְוּגִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, וְהוּא צַיֵּר אֶת דְּמוּתָם טֶרֶם בּוֹאָם לָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם, וְכִי סֵפֶר הָיָה לוֹ? אֶלָּא פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו וְכוּ'. אֵיךְ הֶרְאָה לוֹ? אִם תֹּאמַר שֶׁרָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהֵם עֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁרוֹאֶה בְּזִכְמָה מַה יָּבֹא לָעוֹלָם – לֹא כָּךְ, אֶלָּא רָאָה בְּעַיִן אֶת כֻּלָּם, וְאוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּהּ בָּעוֹלָם, אֶת כֻּלָּם הוּא רָאָה בְּעַיִן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כָּל הַנְּפָשׁוֹת הָעֲתִידוֹת לַעֲמֹד בִּבְנֵי הָאָדָם, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ הַדְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁעֲתִידוֹת לַעֲמֹד בָּהּ בָּעוֹלָם.

כְּמוֹ כֵן כָּל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים, אַוֵּר שֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל הַנְּפָשׁוֹת

עוֹלוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לָהֶם דְּמוּת אַוָּזֶרֶת לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהּ כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְרָאָה אוֹתָם אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּעַיִן.

וְאִם תֹּאמַר, שֶׁאַוָּזר שֶׁרָאָה אוֹתָם לֹא עָמְדוּ בְּקִיּוּמָם – בֹּא וּתְרֶאָה, כָּל דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם בְּקִיּוּם וְעוֹמְדִים לְפָנָיו עַד שֶׁיּוּרְדִים לָעוֹלָם. כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (דברים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנּוֹ פֹּה וְגוֹ'. הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת בָּעוֹלָם, כֻּלָּם נִמְצְאוּ שָׁם.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב אֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה וְגוֹ', וּמַשְׁמָע אֲלוּ [כֻּלָּם] שֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתָם שֶׁעָמְדוּ שָׁם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב עִמָּנוּ הַיּוֹם, וְלֹא כָּתוּב עִמָּנוּ עוֹמֵד הַיּוֹם. אֶלָּא וַדַּאי [כָּאן] כֻּלָּם עָמְדוּ שָׁם, אֶלָּא שֶׁלֹּא נִרְאוּ לָעַיִן, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב עִמָּנוּ הַיּוֹם אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִרְאוּ.

וְאִם תֹּאמַר, מָה הַטַּעַם לֹא נִרְאוּ כָּאן כְּמוֹ שֶׁנִּרְאוּ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁרָאָה אוֹתָם עַיִן בְּעַיִן, וַהֲרֵי כָּאן רָאוּ יוֹתֵר? אֶלָּא כָּאן, כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מַרְאָה אַוָּזר וּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת. הָיוּ רוֹאִים וּמִסְתַּכְּלִים עַיִן בְּעַיִן, וְהָיוּ מִשְׁתּוֹקְקִים לְהִסְתַּכֵּל וְלִרְאוֹת בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ רָאוּ אֶת הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא מֵאַוָּזר.

וְעַל כֵּן, כָּל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּעוֹלָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָן הַדְּמָיוֹת מַמָּשׁ שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּהֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ וְגוֹ'. גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדְּמוּת אַוָּזֶרֶת עֶלְיוֹנָה הָיְתָה כָּזֹה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (שם יז) וּמִי צוּר זוּלָתִי אֱלֹהֵינוּ, מִי הַצַּיָּר הַטּוֹב שֶׁצִּיֵּר [שֶׁכּוֹלֵל] הַכֹּל [זֶה עִם זֶה] כְּמוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?.

דָּבָר אַוָּזר כִּי מִי אֱלוֹהַּ – זֶה סוֹד הַדָּבָר, שֶׁהֲרֵי אֵל הוּא כְּלָל שֶׁנִּכְלָל מִכָּל הַדְּרָגוֹת. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאֵל הַזֶּה הִיא דַּרְגָּה אַוָּזֶרֶת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם ז) וְאֵל זַעַם בְּכָל יוֹם? בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי אֵין אֵל מִבַּלְעֲדֵי ה' שֶׁאֵינוֹ לְבַדּוֹ, וְלֹא נִפְרָד לְעוֹלָמִים, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שמואל–ב כב) כִּי מִי אֵל מִבַּלְעֲדֵי ה' וְגוֹ'. וּמִי צוּר

וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי צוּר אֵינוֹ לְבַדּוֹ, אֶלָּא הַכֹּל אֶחָד, כַּכָּתוּב (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, שֶׁטָּרַם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ מִתּוֹךְ מְזוּזָה לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב הָיָה דִּבֵּר ה' אֶל אַבְרָם בַּמְּזוּזָה וְגוֹ'. בַּמְּזוּזָה – בְּאוֹתוֹ הַמַּרְאֶה, הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת נִרְאוֹת בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְהַמְּזוּזָה הַזֹּאת הִוא סוֹד הַבְּרִית.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא מְזוּזָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַדַּרְגָּה הַמַּרְאֶה שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת נִרְאוֹת בָּהּ וְאָז נִקְרֵאת מְזוּזָה – הֲרֵי אָמַרְתָּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁטָּרַם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, לֹא הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ, רַק הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁאֵין שׁוֹרִים עָלֶיהָ הַדַּרְגּוֹת הָאֲחֵרוֹת, וְעַכְשָׁו אָמַרְתָּ בַּמְּזוּזָה – הַמַּרְאֶה שֶׁל כָּל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הוּא, וַהֲרֵי טָרַם שֶׁנִּמּוֹל כָּתוּב הָיָה דִּבֵּר ה' אֶל אַבְרָם בַּמְּזוּזָה?.

אֶלָּא הַדַּרְגָּה הַזּוֹ הִיא הַמַּרְאֶה שֶׁל כָּל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּבַמַּרְאֶה שֶׁל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִתְקָנָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן אַבְרָהָם לֹא הָיָה מָהוּל – הַדַּרְגָּה הַזּוֹ בַּמַּרְאֶה שֶׁל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הִיא, וּבְכָל אוֹתָם הַגְּוָנִים עוֹמֶדֶת, וְהַמַּרְאֶה שֶׁל אוֹתָם הַגְּוָנִים עוֹמֵד תַּזְקִיפָה. אֶזֶד מִיָּמִין – גָּוֶן לָבָן, וְאֶזֶד מִשְּׂמֹאל – גָּוֶן אָדֹם, אֶזֶד שֶׁכְּלוּל מִכָּל הַגְּוָנִים. וְהוּא הַמַּרְאֶה שֶׁכָּל הַגְּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים עָלָיו. וְעַל זֶה בַּמַּרְאֶה הַזֶּה עָמַד עַל אַבְרָהָם וְדִבֵּר עִמּוֹ, וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִמּוֹל. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם.

בֹּא רְאֵה, בִּבְלְעָם [אָמַר] כָּתוּב מְזוּזָה שַׁדַּי, וּבְאַבְרָהָם כָּתוּב מְזוּזָה סְתָם. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא מְזוּזָה שַׁדַּי אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה [שֶׁיָּצְאוּ] מִמֶּנּוּ, וְהֵם הַמַּרְאֶה שֶׁלּוֹ. מְזוּזָה סְתָם, מְזוּזָה זֶה הוּא ה' [שֶׁל כָּל מַרְאֶה] שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִרְאוֹת בּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּאַבְרָהָם מְזוּזָה סְתָם, וּבִבְלְעָם מְזוּזָה שַׁדַּי.

וְעַל כֵּן, טָרַם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, הָיְתָה לוֹ הַדַּרְגָּה הַזּוֹ כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, מִיָּד וַיֵּרָא אֵלָיו ה' וְגוֹ'. נִרְאוּ כָּל [שְׁאָר] הַדַּרְגּוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ,

וְהַדְּרָגָה הַזּוֹ דִּבְּרָה עִמּוֹ כְּרָאוּי בִּשְׁלֵמוּת. וְאַבְרָהָם נִקְשַׁר מִדְּרָגָה לְדַרְגָּה, וְנִכְנַס לִבְרִית הַקֹּדֶשׁ כָּרָאוּי בִּשְׁלֵמוּת.

השלמה מההשמטות (סימן מ"ז)

שְׁכִינָה נִקְרֵאת אוֹת בְּרִית מִצַּד שֶׁל צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. זֹאת אוֹת הַבְּרִית – בְּסִינַי. [בֵּין] הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – נֶצַח הוֹד. אוֹת – זֶה צַדִּיק. הִיא – זוֹ שְׁכִינָה. (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם – מִכֶּתֶר עַד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁאֵין שֵׁשׁ בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא מִצַּד הָאוֹת ו', וְאֵין שְׁבִיעִי אֶלָּא מִצַּד הָאוֹת י', עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ. הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה הִיא אוֹת, הַזְּכוּת הַתַּזְוִתּוֹנָה הִיא אוֹת, וְתִקְּנוּ לָמוּל לִשְׁמוֹנָה שֶׁשָּׁם הִיא זְכוּת עַד הַיְסוֹד, לְקַבֵּל בָּהֶם י' קְטַנָּה לְהַעֲלוֹתָהּ עַד הַכֶּתֶר לִהְיוֹת עֲטָרָה עַל רֹאשָׁם, וְתִקְּנוּ לָשִׂים הָעָרְלָה בִּכְלִי וְעָפָר, לְקַיֵּם וְנָזוּשׁ עָפָר לַזּוֹמוֹ: ע"כ מההשמטות.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, יָצָא מֵהָעָרְלָה, וְנִכְנַס לַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, וְהִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה, וְנִכְנַס בַּבְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלֶיהָ, וְאָז הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בִּגְלָלוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי, וְכָתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּה"א בְּרָאָם, בְּאַבְרָהָם, וְהַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד אָזְנָד. וּבְשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לְאָדָם אֶת כָּל אוֹתָם הַדּוֹרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְרָאָה אוֹתָם כָּל אָזְנָד וְאָזְנָד, כָּל דּוֹר וָדוֹר, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּגַן הָעֵדֶן בְּאוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וּבֹא וּרְאֵה, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת דָּוִד שֶׁאֵין בּוֹ זַיִּין כְּלָל, תָּמַהּ, וְהוּא נָתַן לוֹ מִשְׁלוֹ שִׁבְעִים שָׁנִים. מִשּׁוּם כָּךְ הָיוּ לוֹ לְאָדָם תְּשַׁע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שָׁנִים, וְאוֹתָם הַשִּׁבְעִים עָלוּ לוֹ לְדָוִד. וְהַדָּבָר הַזֶּה הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּת, שֶׁלְּדָוִד אֵין [יָמִים] פָּרַט לְשִׁבְעִים הַשָּׁנִים מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן. וְהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זְכוּת. וְכָל מַה שֶּׁלְּמַטָּה, הַכֹּל הוּא בַּסּוֹד שֶׁל מַעְלָה.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּכָל אוֹתָן הַדְּמֻיּוֹת שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כֻּלָּם לְבָנָיו זוּגוֹת

זוּגוֹת. לְאַזָּר מִכֵּן, כְּשֶׁבָּאִים לָעוֹלָם הַזֶּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זְווּגִים.

אָמַר רַבִּי [יְהוּדָה] יִצְחָק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [מְזַוֵּג זְווּגִים וְאוֹמֵר] אוֹמֵר בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה זֶּה אוֹמֵר, וַהֲרֵי כָּתוּב (קהלת א) אֵין כָּל זָדָשׁ תַּזַּוֹת הַשָּׁמֶשׁ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תַּזַּוֹת הַשָּׁמֶשׁ כָּתוּב, שׁוֹנָה לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה כָּאן הַכְרוּז, וַהֲרֵי אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַמָּשׁ שֶׁיּוֹצֵא אָדָם לָעוֹלָם, בַּת זוּגוֹ מְזֻמֶּנֶת לוֹ? אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם מִתְעַטְּרוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ טֶרֶם יָבֹאוּ לָעוֹלָם. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם, כָּל אוֹתָן הָרוּוּזוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת, כֻּלָּן כְּלוּלוֹת זָכָר וּנְקֵבָה שֶׁמְּזֻוָּגוֹת יַחַד.

וְנִמְסָרוֹת בִּידֵי אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הַשָּׁלִישׁ שֶׁנִּתְמַנָּה עַל הֶרְיוֹנוֹת בְּנֵי הָאָדָם, וּשְׁמוֹ לַיְלָה. וּבְשָׁעָה שֶׁיּוֹרְדוֹת וְנִמְסָרוֹת בְּיָדָיו, נִפָּרְדוֹת, וְלִפְעָמִים זֶה מַזְקִיף לְפָנֵי זֶה, וּמוֹרִיד אוֹתָם בִּבְנֵי הָאָדָם. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ [מַכֶּה] זְמַן זִוּוּגָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמַּכִּיר אוֹתָן הָרוּוּזוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת מְזַוֵּג אוֹתָן כְּבָרִאשׁוֹנָה וּמַכְרִיז עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁמִּתְזַוְּגִים, נַעֲשִׂים גּוּף אֶחָד וּנְשָׁמָה אַחַת, יָמִין וּשְׂמֹאל כָּרָאוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין כָּל זָדָשׁ תַּזַּוֹת הַשָּׁמֶשׁ. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאֵין זִוּוּג אֶלָּא לְפִי מַעֲשֵׂי וְדַרְכֵי הָאָדָם – כָּךְ זֶה וַדַּאי! שֶׁאִם זּוֹכֶה וּמַעֲשָׂיו כְּשֵׁרִים, הוּא זּוֹכֶה לְהִתְזַוֵּג עִם אוֹתוֹ שֶׁלּוֹ כְּמוֹ שֶׁיָּצָא.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, מִי שֶׁמַּעֲשָׂיו כְּשֵׁרִים, בְּאֵיזֶה מָקוֹם יְבַקֵּשׁ [יוֹשֵׁב] אֶת זִוּוּגוֹ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יִמְכֹּר אָדָם וְכוּ' וְיִשָּׂא בַּת תַּלְמִיד זָקֵן, [ד"א ובא ראה] שֶׁתַּלְמִיד זָקֵן פָּקְדוֹן רִבּוֹנוֹ נִפְקָד בְּיָדוֹ. שָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאוּ בְּגִלְגּוּל שֶׁל נְשָׁמוֹת, יְכוֹלִים לְהַקְדִּים בְּרַזְמִים אֶת זִוּוּגָם. וְעַל זֶה הֵעִירוּ הַזְּקֵנִים, אֵין נוֹשְׂאִים נָשִׁים בַּמּוֹעֵד, אֲבָל מְקַדְּשִׁים, שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַזָּר בְּרַזְמִים. וְיָפֶה אָמְרוּ אַזָּר בְּדִיּוּק. וְעַל כֵּן קָשִׁים הַזִּוּוּגִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל כָּל פָּנִים וַדַּאי כָּתוּב כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה'.

רַבִּי יְהוּדָה שָׁלַח לְרַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר, הֲרֵי סוֹד הַדָּבָר יָדַעְתִּי, אוֹתָם

שֶׁבָּאוּ בְּגִלְגּוּל נְשָׁמוֹת – מֵאֵיזֶה מָקוֹם לָהֶם יֵשׁ זִווּג? שֶׁלָּזֹו לוֹ, כְּתוּב (שופטים כא) מַה נַּעֲשֶׂה לָהֶם לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים וְגוֹ'. וְכָתוּב וַזְּטַפָּתֶם לָכֶם וְגוֹ'. פָּרָשַׁת בְּנֵי בִנְיָמִין מוֹכִיחָה, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַזֵּר בְּרַזְמִים. [וְכִי אוֹתוֹ אַזֵּר אֵין לוֹ בַּת זוּגוֹ? אֲבָל תִּמְצָא זֶה כְּמוֹ אָדָם שֶׁנָּשָׂא בַּת זוּגוֹ וְלֹא הָיוּ לוֹ מִמֶּנָּה בָּנִים וּמֵת, יָבֹא אָזְיו וְיַיבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִוָּלֵד לוֹ מִמֶּנָּה בֵּן. הַבֵּן הַזֶּה הוּא הַמֵּת שֶׁנִּשְׁמָתוֹ זָזָרָה לָעוֹלָם, זֶה הוּא הָאַזֵּר שֶׁאֵין לוֹ בַּת זוּג אֶלָּא אִמּוֹ. וְזֶה הוּא שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַזֵּר בְּרַזְמִים, שֶׁיָּכוֹל לְהַקְדִּים אַזֵּר לִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁל זֶה בְּרַזְמִים וּבִתְפָלָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ שֶׁיְּכוֹלִים לְהַקְדִּים אַזֵּר בְּרַזְמִים, לֹא יָכוֹל אֶלָּא אִם (הוּא) בַּעְלָהּ הוּא רָשָׁע וְהוּא צַדִּיק].

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, [כָּעֵת] זֶה הוּא וַדַּאי שֶׁקָּשִׁים הַזִּוּוּגִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אוֹתָם אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל הַנִּסְתָּרוֹת וְהַגְּנָזִים שֶׁגְּנוּזִים לְפָנָיו. וַדַּאי כָּתוּב (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה וְגוֹ'. אַשְׁרֵי זֶלְקָן שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּפְרָד מִן הַתּוֹרָה אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, כְּמִי שֶׁנִּפְרָד מֵחַיֵּי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הִיא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ, וְכָתוּב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ.

וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לָהֶם צַדִּיקִים. שֶׁלְּמַדְנוּ, מֵאָה וְעֶשְׂרִים [וְזָמַשׁ] וּשְׁמוֹנָה אֲלָפִים בַּעֲלֵי כְנָפַיִם שֶׁהוֹלְכִים וְטָסִים אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְשׁוֹמְעִים קוֹל וְאוֹזְזִים אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל.

כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ קוֹל וְהוֹלֵךְ וְטָס בָּרָקִיעַ. וְאוֹזְזִים בּוֹ בַּעֲלֵי כְנָפַיִם, וּמַעֲלִים אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל [לִרְבוֹנָם] שֶׁאוֹמְרִים [בַּעֲלֵי הַדִּין] וְדָנִים אוֹתוֹ הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע, שֶׁכָּתוּב (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וְגוֹ'.

מָתַי דָּנִים אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל? רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם שׁוֹכֵב וְיָשֵׁן וְנִשְׁמָתוֹ יְצָאָה מִמֶּנּוּ, וְהִיא מְעִידָה בְּבֶן הָאָדָם, וְאָז דָּנִים אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) מְשֹׁכֶבֶת זֵיקֶךָ שְׁמֹר פְּתָחֶיךָ פָּרֹק. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְעִידָה בָּאָדָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל מַה שֶּׁאָדָם עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם, נִשְׁמָתוֹ מְעִידָה בּוֹ בָּאָדָם בַּלַּיְלָה.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּתְוֹזֶלֶת הַשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁנּוֹשֵׁף [שֶׁיּוֹצֵא] הַיּוֹם וְנִכְנָס הַשֶּׁמֶשׁ, בַּעַל הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַשֶּׁמֶשׁ נִכְנָס בְּתְרֵיסַר שְׁעָרִים שֶׁפְּתוּחִים בַּיּוֹם. אַזַּר שֶׁנִּכְנָס בְּכֻלָּם, כָּל אוֹתָם הַשְּׁעָרִים הַסְּתוּמִים [הַפְּתוּחִים], הַכָּרוּז עוֹמֵד וּמַתְזִיל לְהַכְרִיז. עוֹמֵד מִי שֶׁעוֹמֵד וְאוֹזֵז אֶת אוֹתָם הַמַּפְתְּחוֹת. אַזַּר שֶׁסִּיֵּם הַכָּרוּז, כָּל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הָעוֹלָם מִתְכַּנְּסִים וְעוֹלִים, וְאֵין מִי שֶׁפּוֹתֵחַ [פֶּה] פֶּתְוֹזוֹן פֶּה וְהַכֹּל שׁוֹקְטִים. אָז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְהַלְּבָנָה מַתְזִילָה לְהָאִיר.

וּבַעֲלֵי הַיְּבָבָה תּוֹקְעִים וּמְיַלְּלִים. תּוֹקְעִים שֵׁנִית. אָז מִתְעוֹרֶרֶת שִׂירָה וּמְזַמְּרִים לְפָנָיו רִבּוֹנָם. כַּמָּה בַּעֲלֵי מָגֵנִים עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם וּמְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם. אָז בְּנֵי הָאָדָם יְשֵׁנִים, וְהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת וּמְעִידָה עֵדוּת וּמִתְזַיֶּבֶת בַּדִּין. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה זֶסֶד עִם אָדָם, וְהַנְּשָׁמָה שָׁבָה לִמְקוֹמָהּ.

בַּזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה, כְּשֶׁהַצִּפָּרִים מִתְעוֹרְרוֹת, צַד הַצָּפוֹן מִתְעוֹרֵר בָּרוּזַ, עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ הַשַּׁרְבִיט שֶׁבְּצַד הַדָּרוֹם, וּמַכֶּה בְּאוֹתָהּ הָרוּזַ וְשׁוֹקֵט וּמִתְבַּסֵּם. אָז מִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִנְהָגָיו לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁעוֹמֵד לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים זַבְּרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשִׁךְ עָלָיו זוּט אֶזֶד שֶׁל זֶסֶ״ד שֶׁיִּהְיֶה [תָּמִיד] שָׁמוּר בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ זַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּשָּׁעָה הַזּוֹ בַּתּוֹרָה, וַדַּאי יֵשׁ לוֹ זֵלֶק תָּמִיד בָּעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם תָּמִיד? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל זְוָעוֹת לַיְלָה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן, כָּל הַנְּטִיעוֹת שֶׁל הַגָּן מַשְׁקִים יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ הַנַּזַל שֶׁנִּקְרָא נַזַל קְדוּמִים, נַזַל עֲדָנִים, שֶׁאֵין פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים. כִּבְיָכוֹל אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּאִלּוּ אוֹתוֹ הַנַּזַל מוֹרִיק עַל רֹאשׁוֹ וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ אוֹתָם הַנְּטִיעוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי] וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הוֹאִיל וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן מַקְשִׁיבִים לוֹ, שָׁמִים לוֹ זֵלֶק בְּאוֹתָהּ הַשְּׁקָאַת הַנַּזַל. נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵלֶק תָּמִיד בָּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אַבָּא הָיָה בָּא מִטְּבֶרְיָה לְבֵית טְרוֹנְיָא שֶׁלְּוָזְמִיו, וְרַבִּי יַעֲקֹב בְּנוֹ הָיָה עִמּוֹ. נִפְגְּשׁוּ בִּכְפַר טְרָשָׁא. כְּשֶׁרָצוּ לִשְׁכַּב, אָמַר רַבִּי אַבָּא לְבַעַל הַבַּיִת: יֵשׁ כָּאן תַּרְנְגוֹל? אָמַר לוֹ בַּעַל הַבַּיִת: לָמָּה? אָמַר לוֹ: מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי קָם בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ.

אָמַר לוֹ: לֹא צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי סִימָן יֵשׁ לִי בַּבַּיִת – שֶׁהַמִּשְׁקֶל הַזֶּה שֶׁלְּפָנַי מִטָּתִי, אֲנִי מְמַלֵּא אוֹתוֹ בְּמַיִם, וּמְטַפְטֵף טִפָּה טִפָּה. וּבַזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ מִתְרוֹקְנִים כָּל הַמַּיִם, וּמִתְגַּלְגֵּל הַגַּלְגַּל [הַדְּבוּק] הַזֶּה וְנוֹהֵם, וְנִשְׁמָע קוֹלוֹ בְּכָל הַבַּיִת. וְאָז הוּא זְוָעוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ.

וְזָקֵן אֶחָד הָיָה לִי שֶׁהָיָה קָם בְּכָל זְוָעוֹת לַיְלָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה אֶת זֶה. אָמַר רַבִּי אַבָּא: בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשִּׁלְחַנִי לְכָאן. בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה נָהֲם אוֹתוֹ הַגַּלְגַּל [הַדְּבוּק]. קָמוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יַעֲקֹב, וְשָׁמְעוּ אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בִּירְכָתֵי הַבַּיִת וּשְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ, וְהָיָה אוֹמֵר, כָּתוּב (תהלים קיט) זְוָעוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. מָה רָאָה דָּוִד שֶׁהוּא אָמַר זְוָעוֹת לַיְלָה וְלֹא בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה? אֶלָּא זְוָעוֹת לַיְלָה – וַדַּאי לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אָמַר כָּךְ. וְכִי כָּךְ נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? כֵּן, שֶׁהֲרֵי זְוָעוֹת לַיְלָה מַמָּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא וְסִיעָתוֹ, וְאָז הִיא הַשָּׁעָה שֶׁנִּכְנָס לְגַן הָעֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי יַעֲקֹב, וַדַּאי נִשְׁתַּתֵּף עִם הַשְּׁכִינָה וְנִתְזַוֵּג יַחַד. קָרְבוּ וְיָשְׁבוּ עִמּוֹ. אָמְרוּ לוֹ, אֱמוֹר דְּבַר פֶּיךָ, שֶׁיָּפָה אָמַרְתָּ, מִנַּיִן לְךָ זֶה? אָמַר לָהֶם, דָּבָר זֶה לָמַדְתִּי מִסָּבִי. וְעוֹד הָיָה אוֹמֵר, שֶׁשְּׁלֹשׁ [שֶׁתְּזוֹכַת] הַשָּׁעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, כָּל הַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרְרִים וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם.

וּבַזְּצוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר בְּגַן עֵדֶן, וְהַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה אֵין נִמְצָאִים. וְכָל הַמּוּנָהָגִים שֶׁלְּמַעְלָה בַּלַּיְלָה, אֵין נִמְצָאִים אֶלָּא בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יד) וַיֵּחָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה. בְּמִצְרַיִם – (שמות יב) וַיְהִי בַּזְּצִי הַלַּיְלָה. וּבְמִקּוֹמוֹת רַבִּים בַּתּוֹרָה כָּךְ נִמְצָא. וְדָוִד הָיָה יוֹדֵעַ.

[וּמֶה] וּמִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר הַזָּקֵן, שֶׁמַּלְכוּתוֹ תְּלוּיָה בָּזֶה [הַלַּיְלָה], וְעַל זֶה עוֹמֵד בַּשָּׁעָה הַזּוֹ וְאוֹמֵר שִׁירָה, וְלָכֵן קָרָא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא זְצוֹת לַיְלָה [מַמָּשׁ] אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי כָּל הַדִּינִים תְּלוּיִים מִכָּאן, וְדִינֵי הַמַּלְכוּת נִמְצָאִים מִכָּאן. וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִקְשַׁר דָּוִד בָּהּ, וְקָם וְאָמַר שִׁירָה. בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשְּׁלָחַנִי לְכָאן.

בֹּא רְאֵה, הַלַּיְלָה הוּא דִּין בְּכָל מָקוֹם, וַהֲרֵי הֵבַמְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, וְכָךְ הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי הֵעַרְתִּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר אוֹתוֹ הַיֶּלֶד בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ, אִם כָּךְ, לָמָּה כָּתוּב זְצוֹת לַיְלָה? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁבַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה מִתְעוֹרֶרֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם.

אָמַר, אֲנִי שָׁמַעְתִּי דָּבָר. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, אֱמוֹר בְּנִי טוֹב, שֶׁהֲרֵי דִּבַּר פִּיךָ יִהְיֶה קוֹל הַמָּאוֹר. אָמַר, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, שֶׁהֲרֵי הַלַּיְלָה הוּא דִּין הַמַּלְכוּת, וּבְכָל מָקוֹם הוּא דִּין. וְזֶה שֶׁאָמַר זְצוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹנֶקֶת בִּשְׁנֵי גְּוָנִים [זְצוֹת] – בְּדִין וְזֶסֶד. וּוַדַּאי שֶׁהַמַּזְצִית הָרִאשׁוֹנָה הִיא דִּין, שֶׁהֲרֵי בַּמַּזְצִית הָאַזֶּרֶת הִיא מְאִירָה פָּנֶיהָ בְּצַד הַזֶּסֶד, וְעַל כֵּן זְצוֹת לַיְלָה כָּתוּב וַדַּאי.

קָם רַבִּי אַבָּא וְשָׂם יָדוֹ בְּרֹאשׁוֹ וּבֵרַךְ אוֹתוֹ. אָמַר, וַדַּאי זָשַׁבְתִּי שֶׁאֵין נִמְצֵאת זָכְמָה, רַק בְּאוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁזָּכוּ בָהּ. כָּעֵת רָאִיתִי שֶׁאֲפִלּוּ יְלָדִים בַּדּוֹר שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן זָכוּ לִזָּכְמָה עֶלְיוֹנָה. אַשְׁרֶיךָ רַבִּי שִׁמְעוֹן! אוֹי לַדּוֹר שֶׁאַתָּה תִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ! יָשְׁבוּ עַד הַבֹּקֶר וְהִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'. הַדָּבָר הַזֶּה הֲרֵי בְּאֲרוּהוּ הַזּוֹהֲרִים, מָה הַטַּעַם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים, וְכִי כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם צַדִּיקִים? וַהֲרֵי כַּמָּה רְשָׁעִים יֵשׁ בְּיִשְׂרָאֵל, כַּמָּה זוֹטְאִים וְכַמָּה רְשָׁעִים שֶׁעוֹבְרִים עַל מִצְוֹות הַתּוֹרָה.

אֶלָּא כָּךְ שָׁנָה בְּסוֹד הַמִּשְׁנָיוֹת: אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹשִׂים קָרְבָּן שֶׁל רָצוֹן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁמַּקְרִיבִים אֶת בְּנֵיהֶם לִשְׁמוֹנָה יָמִים לְקָרְבָּן, וּכְשֶׁנִּמּוֹלִים, נִכְנָסִים לַזֶּלֶךְ הַטּוֹב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנָסוּ בַּזֶּלֶךְ הַזֶּה שֶׁל הַצַּדִּיק, הֵם נִקְרָאִים צַדִּיקִים. וַדַּאי כֻּלָּם צַדִּיקִים.

וְעַל כֵּן לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, כַּכָּתוּב (תהלים קיט) פֻּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם, וְכָתוּב זֶה הַשַּׁעַר לַה' צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ, אוֹתָם שֶׁנִּמּוֹלוּ וְנִקְרָאִים צַדִּיקִים. נֵצֶר מַטָּעַי – נֵצֶר מֵאוֹתָם הַנְּטִיעוֹת שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן. הָאָרֶץ הַזּוֹ הִיא אַוַּת מֵהֶן, וְעַל כֵּן יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל זֶלֶךְ טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, וְכָתוּב (שם כו) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ. (יסעיה ס) לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, מַה זֶּה לְעוֹלָם? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ, וַהֲרֵי הַדָּבָר הַזֶּה נִתְבָּאֵר בֵּין הַזּוֹהֲרִים. [וְלָמַדְנוּ, מָה רָאָה הַכָּתוּב שֶׁלֹּא נִקְרָא אַבְרָהָם עַד עַתָּה?] [נ"א בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא קָרָא לְאַבְרָהָם אַבְרָהָם עַד עַתָּה, מָה הַטַּעַם? אֶלָּא כָּךְ בְּאַרְנוּ, שֶׁעַד עַתָּה לֹא נִמּוֹל, וּכְשֶׁנִּמּוֹל, הִתְזַוְּגָה בּוֹ הַהֵ"א הַזּוֹ וְשָׂרָתָה בּוֹ]. אֶלָּא כָּךְ בְּאַרְנוּ, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא נִמּוֹל, וּכְשֶׁנִּמּוֹל, הִתְזַוְּגָה לַהֵ"א הַזּוֹ וְהַשְׁכִּינָה שָׂרָתָה בּוֹ, וְאָז נִקְרָא אַבְרָהָם.

וְהָיְנוּ מַה שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם.

וְשָׁנָה בְּהּ׳ בְּרָאָם, וְשָׁנָה בְּאַבְרָהָם. מָה אוֹמְרִים? אֶלָּא זֶה וָזֶסד וְזוֹ הַשְּׁכִינָה, וְהַכֹּל יוֹרֵד יַחַד, וְהַדָּבָר לֹא קָשֶׁה, וְזֶה וְזֶה הָיָה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב לְרַבִּי אַבָּא, הַהׄ׳ הַזּוֹ שֶׁל הַבָּרָאָם הִיא קְטַנָּה, וְהׄ׳ שֶׁל הַלָּהׄ׳ (דברים לב) – גְּדוֹלָה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אָמַר לוֹ, זוֹ שְׁמוּטָה, וְזֶה יוֹבֵל, [וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹנִים שֶׁהַכֹּל אֶחָד. שֶׁכַּאֲשֶׁר מְאִירָה מֵהַצַּדִּיק, אָז עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת וְהֵ״א גְּדוֹלָה, שֶׁהֵרֵי מוּאֶרֶת כָּרָאוּי. וּפָעָמִים שֶׁלֹּא עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת וְיוֹנֶקֶת מִצַּד הָאָחוֹר, אָז ה״א קְטַנָּה]. וּמְשׁוּם כָּךְ לִפְעָמִים שֶׁהַלְּבָנָה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וְלִפְעָמִים בְּזֶעְרוֹנָהּ, וּבְפָנֶיהָ נִמְצָא וְנוֹדָע, וְהַכֹּל יָפֶה, וְזֶה הוּא בְּרוּר הַדָּבָר.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים וְנָתַן לָהֶם אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ, שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ, אֵין יוֹרֵד לַגֵּיהִנֹּם אִם הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ כָּרָאוּי, שֶׁאֵין מַכְנִיס אוֹתוֹ לָרְשׁוּת אַחֶרֶת וְלֹא מִשְׁתַּקֵּר בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּקֵּר בָּזֶה, כְּמִי שֶׁמִּשְׁתַּקֵּר בְּשֵׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (הושע ה) בַּהׄ׳ בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ.

עוֹד אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּזְמַן שֶׁהָאָדָם מַעֲלֶה אֶת בְּנוֹ לְהַכְנִיסוֹ לַבְּרִית הַזּוֹ, קוֹרֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְאָךְ שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר, רְאוּ אֵיזוֹ בְּרִיָּה עָשִׂיתִי בָּעוֹלָם! בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מְזַדַּמֵּן [לוֹ] אֱלִיָּהוּ, וְטָס אֶת הָעוֹלָם בְּאַרְבַּע טִיסוֹת וּמְזַדַּמֵּן לְשָׁם, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְתַקֵּן כִּסֵּא אַחַר לְכָבוֹדוֹ, וְיֹאמַר: זֶה הַכִּסֵּא שֶׁל אֱלִיָּהוּ. וְאִם לֹא, אֵינוֹ שׁוֹרֶה שָׁם. וְהוּא עוֹלֶה וּמֵעִיד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב (מלכים–א יט) מַה לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ וְגוֹ׳, וְכָתוּב קַנֵּא קִנֵּאתִי לַהׄ׳ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. אָמַר לוֹ, זַיֶּיךָ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהָרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה יִרְשְׁמוּ אוֹתוֹ בָּנַי בִּבְשָׂרָם, אַתָּה תְּזַדַּמֵּן לְשָׁם. וְהַבָּא שֶׁהֵעִיד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עָזְבוּ, הוּא יָעִיד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, עַל מָה נֶעֱנַשׁ אֵלִיָּהוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? עַל שֶׁאָמַר

לְשׁוֹן הָרָע עַל בָּנָיו.

בֵּינְתַיִם בָּא אוֹר הַיּוֹם, וְהָיוּ אוֹמְרִים דִּבְרֵי תוֹרָה. קָמוּ לָלֶכֶת, אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, בְּמַה שֶׁעֲסַקְתֶּם בַּלַּיְלָה הַזֶּה הַשְׁלִימוּ. אָמְרוּ, מַה הוּא? אָמַר לוֹ, שֶׁתִּרְאוּ לְמָזוֹר אֶת פָּנָיו שֶׁל בַּעַל הַבְּרִית, שֶׁהֲרֵי אִשְׁתִּי בִּקְּשָׁה אֶת הַבַּקָּשָׁה הַזּוֹ מִכֶּם, וּמִילַת הַבְּרִית שֶׁל בְּנִי שֶׁנּוֹלַד לִי – לְמָזוֹר תִּהְיֶה הַהִלּוּלָא שֶׁלּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, זוֹ הִיא בַּקָּשָׁה שֶׁל מִצְוָה, וְנֵשֵׁב לִרְאוֹת אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה.

זָכוּ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה כִּנֵּס אוֹתוֹ הָאִישׁ אֶת כָּל אוֹהֲבָיו, וְכָל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה הִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיָּשֵׁן. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ הָאִישׁ, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד יֹאמַר דָּבָר זָדָשׁ בַּתּוֹרָה.

פָּתַח אֶזְוֵד [רַבִּי אַבָּא] וְאָמַר, (שופטים ה) בִּפְרֹעַ פָּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ ה׳. מָה רָאוּ דְּבוֹרָה וּבָרָק שֶׁפָּתְחוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הַבְּרִית הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלַיְלָה וְגוֹ׳. שְׁהֲרֵי שָׁמַיִם וָאָרֶץ עַל זֶה קַיָּמִים. מִשּׁוּם כָּךְ, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, זְקוּקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם. וְכָל זְמַן שֶׁזָּזוּ וְשָׁלוֹם מְבַטְּלִים אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, אֵין שָׁמַיִם וָאָרֶץ מִתְקַיְּמִים, וְאֵין נִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, לֹא שָׁלְטוּ שְׁאָר הָעַמִּים עַל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא כְּשֶׁבִּטְּלוּ מֵהֶם אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ. וּמַה בִּטְּלוּ מֵהֶם? שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ וְלֹא נִתְגַּלּוּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (שמואל–א יב) וַיַּעַזְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה׳ וְגוֹ׳ וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא. וַיַּעַזְבוּ אֶת ה׳ מַמָּשׁ. עַד שֶׁבָּאָה דְּבוֹרָה וְנִדְבָּה אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל לַדָּבָר הַזֶּה, אָז נִכְנְעוּ שׁוֹנְאֵיהֶם תַּזְזִתֵּיהֶם.

וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִיהוֹשֻׁעַ, וְכִי יִשְׂרָאֵל הֵם אֲטוּמִים וְלֹא נִפְרְעוּ וְלֹא הִתְגַּלּוּ וְלֹא מְקַיְּמִים אֶת בְּרִיתִי, וְאַתָּה רוֹצֶה לְהַכְנִיסָם לָאָרֶץ וּלְהַכְנִיעַ אֶת שׁוֹנְאֵיהֶם? (יהושע ה) שׁוּב מֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁנִית. וְעַד שֶׁנִּפְרְעוּ וְנִתְגַּלְּתָה הַבְּרִית הַזּוֹ, לֹא נִכְנְסוּ לָאָרֶץ וְלֹא נִכְנְעוּ

שׂוֹנְאֵיהֶם. אַף כָּאן, כֵּיוָן שֶׁהִתְנַדְּבוּ יִשְׂרָאֵל בָּאוֹת הַזּוֹ, נִכְנְעוּ שׂוֹנְאֵיהֶם תַּזְוִתֵיהֶם וְזָזְרוּ הַבְּרָכוֹת לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בִּפְרֹעַ פָּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ ה׳.

קָם אַזַּר, פָּתַז וְאָמַר, (שמות ד) וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן וַיִּפְגְּשֵׁהוּ ה׳ וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ. אֶת מִי? אֶת מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי אַתָּה הוֹלֵךְ לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּלְהַכְנִיעַ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְשַׁלִּיט, וְאַתָּה שָׁכַזְתָּ מִמְּךָ אֶת הַבְּרִית, שֶׁבִּנְךָ לֹא נִמּוֹל? מִיָּד – וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ.

לָמַדְנוּ, יָרַד גַּבְרִיאֵל בְּשַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ לִשְׂרֹף אוֹתוֹ, וְנִרְמַז לְנָזָשׁ אֶזֶד שׁוּרֶף לִשְׂאַף אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ. לָמָּה נָזָשׁ? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה הוֹלֵךְ לַהֲרֹג אֶת הַנָּזָשׁ הַגָּדוֹל וְהֶזָזָק, וּבִנְךָ לֹא נִמּוֹל?! מִיָּד נִרְמַז לְנָזָשׁ אֶזֶד לַהֲרֹג אוֹתוֹ, עַד שֶׁרָאֲתָה צִפּוֹרָה וּמָלָה אֶת בְּנָהּ וְנִצּוֹל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתִּקַּח צִפּוֹרָה צֹר. מַה זֶּה צֹר? אֶלָּא רְפוּאָה. וּמָה הָרְפוּאָה? שֶׁכָּתוּב וַתִּכְרֹת אֶת עָרְלַת בְּנָהּ. שֶׁנִּצְּלָה בָּהּ רוּזַ הַקֹּדֶשׁ.

קָם אַזַּר וְאָמַר, (בראשית מה) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֶזָיו גְּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר וְגוֹ׳. וְכִי לָמָּה קָרָא לָהֶם, וַהֲרֵי הֵם הָיוּ קְרוֹבִים אֵלָיו? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לָהֶם אֲנִי יוֹסֵף אֲזִיכֶם, תָּמְהוּ שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ בְּמַלְכוּת עֶלְיוֹנָה. אָמַר יוֹסֵף, הַמַּלְכוּת הַזּוֹ, מִשּׁוּם זֶה הִרְוַזְתִּי אוֹתָהּ. גְּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ, שֶׁהֶרְאָה לָהֶם אֶת בְּרִית הַמִּילָה. אָמַר, זוֹ גָּרְמָה לִי אֶת הַמַּלְכוּת הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַרְתִּי אוֹתָהּ.

מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ, הַמַּלְכוּת שְׁמוּרָה לוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? מִבֹּעַז, שֶׁכָּתוּב (רות ג) זַזִי ה׳ שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר. שֶׁיִּצְרוּ הָיָה מִתְגָּרֶה בּוֹ, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה וְשָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ זָכָה שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ מְלָכִים שַׁלִּיטִים עַל כָּל שְׁאָר הַמְּלָכִים, וְהַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיזַ שֶׁנִּקְרָא בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פָּתַז אַזַּר וְאָמַר, כָּתוּב (תהלים כז) אִם תַּזְנֶה עָלַי מַזֲנֶה וְגוֹ׳. כְּךָ שָׁנִינוּ, בִּזְאת אֲנִי בוֹטֵזַ, מַה זֶּה בִּזְאת? זוֹ אוֹת הַבְּרִית הַמְזֻמֶּנֶת תָּמִיד אֵצֶל אָדָם,

וְנִרְמְזָה לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶאֱמַר בְּזֹאת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב זֹאת אוֹת הַבְּרִית, זֹאת בְּרִיתִי, וְהַכֹּל בְּדַרְגָּה אַוְזֹת. וְשָׁנִינוּ, זֶה וְזֹאת הֵם בְּדַרְגָּה אַוְזֹת וְלֹא נִפְרָדִים. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, הֲרֵי שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם כָּךְ, לָמָּה דָּוִד בִּלְבַדּוֹ וְלֹא אַוְזֹר? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִיא אֲזוּזָה בּוֹ וְנִרְמְזָה בּוֹ, וְהִיא כֶּתֶר הַמַּלְכוּת.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁאֶת הַזֹּאת הַזּוֹ לֹא שָׁמַר אוֹתָהּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּרָאוּי, הַמַּלְכוּת הָעֲבָרָה מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן. וְכָךְ לָמַדְנוּ, הַזֹּאת הַזּוֹ נִרְמְזָה בַּמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִרְמְזָה בִּירוּשָׁלַיִם, הַקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁדָּוִד עָבַר עָלֶיהָ, יָצָא קוֹל וְאָמַר: דָּוִד, בְּמַה שֶּׁנִּקְשַׁרְתָּ תִּוָּתֵר. אוֹתָךְ טוֹרְדִים מִירוּשָׁלַיִם, וְהַמַּלְכוּת תּוֹסֶר מִמְּךָ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יב) הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ. מִבֵּיתְךָ בִּמְדֻיָּק. וְכָךְ הָיָה. בְּמַה שֶּׁעָבַר עָלָיו נֶעֱנַשׁ. וּמַה דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּךְ – שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל אַוְזֹת כַּמָּה וְכַמָּה.

פָּתַוז אַוְזֹר וְאָמַר, (תהים צד) לוּלֵי ה׳ עֶזְרָתָה לִי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי. לָמַדְנוּ, בַּמֶּה זוֹכִים יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינָם יוֹרְדִים לַגֵּיהִנֹּם כְּמוֹ שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵין נִמְסָרִים בִּידֵי דוּמָה? [אֶלָּא] בָּאוֹת הַזּוֹ.

שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל (מַלְאֲכֵי זַבְלָה) מְזַמְּנִים נִפָּקָדִים עָלָיו. מְרִימִים עֵינַיִם וְרוֹאִים אֶת הָאוֹת הַזּוֹ, שֶׁהִיא בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְנִפְרָדִים מִמֶּנּוּ, וְאֵינוֹ נִתָּן בִּידֵי דוּמָה לָרֶדֶת לַגֵּיהִנֹּם. שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּמְסָר בְּיָדוֹ, וַדַּאי יוֹרֵד לַגֵּיהִנֹּם. וּמֵהָאוֹת הַזּוֹ פּוֹזְזִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, וְהַדִּינִים הָרָעִים אֵין שׁוֹלְטִים בּוֹ בָּאָדָם אִם הוּא זוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נֶאֱזָז בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כֵּיוָן שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא שָׁמַר אֶת אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ כָּרָאוּי, הָעֲבָרָה מִמֶּנּוּ הַמַּלְכוּת, וְנִטְרַד מִירוּשָׁלַיִם. מִיָּד פָּזַד, כִּי סָבַר שֶׁיּוֹרִידוּ אוֹתוֹ מִיָּד, וְיִמְסְרוּ אוֹתוֹ בְּיַד דוּמָה וְיָמוּת בָּעוֹלָם הַהוּא, עַד שֶׁהִתְבַּשֵּׂר עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ב) גַּם ה׳ הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה פָּתַוז וְאָמַר, לוּלֵי ה׳ עֶזְרָתָה לִי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי.

פָּתַח אֱזַר וְאָמַר, מַה זֶּה [שֶׁכָּתוּב] שֶׁאָמַר דָּוִד (שם טז) וְהַרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת נָוֵהוּ? [מַהוּ וְהַרְאַנִי אֹתוֹ וְאַזַר כֹּחַ וְאֶת נָוֵהוּ?] מִי יָכוֹל לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁגָּזַר עָלָיו אוֹתוֹ הָעִנְיָן, וְדָוִד יָדַע שֶׁעַל שֶׁלֹּא שָׁמַר הָאוֹת הַזּוֹ כָּרָאוּי נֶעֱנָשׁ בָּזֶה, שֶׁהַכֹּל יַזַּד אָזוּז, וְהַכֹּל נִרְמָז בָּאוֹת הַזּוֹ, וְלֹא נִקְרָא צַדִּיק מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר אוֹתוֹ כָּרָאוּי – הָיָה מְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ וְאוֹמֵר, וְהַרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת נָוֵהוּ.

מַה זֶּה אֹתוֹ? [הָאוֹת שֶׁלּוֹ, אוֹת הַבְּרִית, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה הָאוֹת שֶׁלּוֹ] זוֹ אוֹת הַבְּרִית [שֶׁלּוֹ] הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי פַּוּזַד שֶׁאָבְדָה מִמֶּנִּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשֵּׁנִי אֵלּוּ – הַמַּלְכוּת וִירוּשָׁלַיִם – אֲזוּזוֹת בָּזֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ תְּלָה בְּבַקָּשָׁתוֹ אֹתוֹ וְאֶת נָוֵהוּ, שֶׁתַּזְזֵר הַמַּלְכוּת שֶׁל הָאוֹת הַזּוֹ לִמְקוֹמָהּ, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזוּד.

פָּתַח אֱזַר וְאָמַר, (איוב יט) וּמִבְּשָׂרִי אֱזֻוֶּה אֱלוֹהַּ. מַה זֶּה וּמִבְּשָׂרִי? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וּמִבְּשָׂרִי! אֶלָּא מִבְּשָׂרִי מַמָּשׁ, וּמַה הִיא? שֶׁכָּתוּב (ירמיה יא) וּבְשַׂר קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ, וְכָתוּב (בראשית יז) וְהָיְתָה בְּרִיתִי בִּבְשַׂרְכֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּכָל זְמַן שֶׁנִּרְשָׁם אָדָם בָּרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הָאוֹת הַזּוֹ, מִמֶּנָּה רוֹאָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִמֶּנּוּ מַמָּשׁ, וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה נֶאֱזֶזֶת בּוֹ.

וְאִם לֹא זוֹכֶה, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר אֶת הָאוֹת הַזּוֹ, מַה כָּתוּב? (איוב ד) מִנִּשְׁמַת אֱלוֹהַּ יֹאבֵדוּ, שֶׁהֲרֵי הָרְשָׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִשְׁמָר. וְאִם זוֹכֶה וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ, אֵין הַשְּׁכִינָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ. מָתַי מִתְקַיֵּם בּוֹ? כַּאֲשֶׁר הוּא נִשְׂא, וְהָאוֹת הַזּוֹ נִכְנֶסֶת לִמְקוֹמָהּ [שֶׁשָּׁנִינוּ, מָה הַטַּעַם וָא"ו ה"א הוֹלְכוֹת יַזַּד? אֶלָּא אַזַּת זָכָר וְאַזַּת נְקֵבָה]. מִשְׁתַּתְּפִים יַזַּד, וְנִקְרָא שֵׁם אָזַּד, אָז שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן. בְּאֵיזֶה מָקוֹם שׁוֹרָה? בְּצַד הַזָּכָר. וּמִי הַזִּוּוּג? זִוּוּ"ג א"ל שֶׁבָּא וְיוֹצֵא מֵהַזְּכָמָה הָעֶלְיוֹנָה וּמִתְעַטֵּר בַּזָּכָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִתְבַּשְּׂמֶת הַנְּקֵבָה. [נ"א שֶׁשָּׁנִינוּ, הַסּוֹד שֶׁל יו"ד ה"א הוֹלְכִים יַזַּד כְּמוֹ שֶׁזָּכָר וְנְקֵבָה מִשְׁתַּתְּפִים יַזַּד וְהֵם אָזַּד, אָז שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן, וּמִתְעַטֵּר בַּזָּכָר וְנִתְבַּשְּׂמֶת הַנְּקֵבָה].

עוֹד שָׁנִינוּ, אֱלוֹהַּ כָּךְ הוּא. א״ל, אוֹר הַזָּכְמָה. ו׳ זָכָר, ה׳ נְקֵבָה. כְּשֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים יַחַד נִקְרָא אֱלוֹהַּ. וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה נֶאֱוֶזֶת, וְהַכֹּל תָּלוּי בָּאוֹת הַזּוֹ, וְעַל כֵּן כָּתוּב וּמִבְּשָׂרִי אֶוֱזֶה אֱלוֹהַּ. זוֹ הִיא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, מִבְּשָׂרִי מֵמָּשׁ, מֵהָאוֹת הַזּוֹ מֵמָּשׁ. וְעַל כֵּן אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים שֶׁאֲוזוּזִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ וְגוֹ׳, וּמְשׁוֹם כָּךְ זַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וּמַה בְּכָל כָּךְ אַתֶּם זַכָּמִים, וְאַתֶּם יוֹשְׁבִים כָּאן? אָמְרוּ לוֹ, אִם הַצְּפָרִים יַעַקְרוּ מִמְּקוֹמָם, לֹא יוֹדְעִים לְאָן טָסוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) כִּצֹּפוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ.

וְהַמָּקוֹם הַזֶּה זָכָה אוֹתָנוּ לַתּוֹרָה, וְהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ שָׁלָנוּ. בְּכָל לַיְלָה, זַצִי אָנוּ יְשֵׁנִים, וַזַצִי אָנוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וּכְשֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בַּבֹּקֶר, רֵיזוּת הַשָּׂדֶה וְנַהֲרוֹת מַיִם מְאִירִים לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהִיא מִתְיַשֶּׁבֶת בְּלִבֵּנוּ. וְאֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה הֲרֵי דָּנוּ אוֹתוֹ לְמַעְלָה פַּעַם אַזַת, וְכַמָּה שָׂרֵי מַגְּנִים הִסְתַּלְקוּ בְּאוֹתוֹ הַדִּין עַל עֲנָשׁ הַתּוֹרָה, וְאָז הַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁלָּנוּ יוֹמָם וְלַיְלָה הִיא בַּתּוֹרָה, וְהַמָּקוֹם הַזֶּה מְסַיֵּעַ לָנוּ, וּמִי שֶׁנִּפְרָד מִכָּאן, כְּמִי שֶׁנִּפְרָד מֵזַזֵי הָעוֹלָם.

הֲרִים יָדוֹ רַבִּי אַבָּא וּבֵרַךְ אוֹתָם. יָשְׁבוּ עַד שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם. אַזַר שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם, אָמְרוּ לְאוֹתָם הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלְּפָנֵיהֶם: צְאוּ וּרְאוּ אִם הֵאִיר הַיּוֹם, וְכָל אֶזֶד יֹאמַר דָּבָר זָדָשׁ בַּתּוֹרָה לְאִישׁ הַגָּדוֹל הַזֶּה. יָצְאוּ וְרָאוּ שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם. אָמַר אֶזֶד מֵהֶם, מְזֻמָּנֶת בַּיּוֹם הַזֶּה אֵשׁ מִלְמַעְלָה. אָמַר אַזַר, וּבַבַּיִת הַזֶּה. אָמַר אַזַר, זָקֵן אֶזֶד כָּאן שֶׁעָתִיד בַּיּוֹם הַזֶּה לְהִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ הַזּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הָרַזְמָן יְצִילֵנוּ.

תָּמַהּ וְלֹא יָכֹל לְדַבֵּר. אָמַר, עֲשַׂן הַמַּלְכוּת נִתְפַּס בָּאָרֶץ. וְכָךְ הָיָה, שֶׁהַיּוֹם הַהוּא רָאוּ הַזַּבְרִים אֶת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה וְהִקִּפוּ בְּאֵשׁ, וְרַבִּי אַבָּא לָהֲטוּ פָּנָיו כָּאֵשׁ מִשְּׁמִזַת הַתּוֹרָה.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא יָצְאוּ כֻּלָּם מִן הַבַּיִת, וְהַבַּיִת נִקְשַׁר בְּעָשָׁן, וְהָיוּ

מְזַדְּשִׁים דְּבָרִים בְּתוֹכָם כְּאִלּוּ קִבְּלוּ הַיּוֹם הַהוּא תּוֹרָה מֵהַר סִינַי. אַזַּר שֶׁהִסְתַּלְקוּ, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אִם הוּא יוֹם וְאִם לַיְלָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּעוֹדֵנוּ עוֹמְדִים, יֹאמַר כָּל אֶזְוֵד מֵעִמָּנוּ דָּבָר וְזָדַשׁ שֶׁל וָזְכְמָה לְקַשֵּׁר וֶזֶסֶד לְבַעַל הַבַּיִת, בַּעַל הַהִלּוּלָא.

פָּתַוז אֶזְוֵד וְאָמַר, (תהלים סה) אַשְׁרֵי תִּבְוַזר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ וְגוֹ'. בַּתְוַזְלָה וַזֲצֵרֶיךָ, לְאַוַזר מִכֵּן בֵּיתֶךָ, וּלְאַוַזר מִכֵּן הֵיכָלֶךָ. וֶזֶה פָּנִימִי מִוֶּזה, וֶזֶה [נ"א לְתוֹךְ] לְמַעְלָה מִוֶּזה. יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ בַּתְוַזְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ.

נִשְׁבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ לְאַוַזר מִכֵּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כד) בְּוָזְכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. לֹא כָתוּב הַוָּזְכְמָה יִבְנֶה בַּיִת. שֶׁאִם הָיָה כָּתוּב כָּךְ, מַשְׁמָע שֶׁוָּזְכְמָה נִקְרֵאת בַּיִת. אֶלָּא כָּתוּב בְּוָזְכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת, הַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ'.

קָדוֹשׁ הֵיכָלֶךָ לְאַוַזר וֶזֶה הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, מַה וֶזֶה הֵיכָל? כְּלוֹמַר ה"י כ"ל, וֶזֶה וָזֶה, וְהַכֹּל נִשְׁלָם יַוַזד. מַה מּוֹכִיוַז רֹאשׁ הַכָּתוּב שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי תִּבְוַזר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ? וֶזֶה מִי שֶׁמַּקְרִיב אֶת בְּנוֹ קָרְבָּן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּקָּרְבָּן הַהוּא, וּמִתְרַצֶּה בּוֹ וּמְקָרֵב אוֹתוֹ, וְשָׂם אֶת מְדוֹרוֹ בִּשְׁנֵי וַזֲדָרִים, וְאוֹוַזז אֶת וֶזֶה וְאֶת וֶזֶה, שֶׁאוֹתָם הַשְּׁנַיִם נִקְשָׁרוּ יַוַזד, שֶׁכָּתוּב יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ, וַדַּאי שְׁנֵי וַזֲצֵרֶיךָ.

מִשּׁוּם כָּךְ הַוַּזְסִידִים הָרִאשׁוֹנִים, וְקַנֵּינוּ שֶׁל כָּאן, כְּשֶׁמַּקְרִיבִים אֶת בְּנֵיהֶם לַקָּרְבָּן הַוֶּזֶה, פּוֹתְוַזִים וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵי תִּבְוַזר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן וַזֲצֵרֶיךָ. אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם אוֹמְרִים: נִשְׁבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ קָדוֹשׁ הֵיכָלֶךָ. אַוַזר כָּךְ מְבָרֵךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וְאוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם אוֹמְרִים: כְּשֵׁם שֶׁהִכְנַסְתּוֹ לַבְּרִית וְכוּ'. וְשָׁנִינוּ, בַּתְוַזְלָה יְבַקֵּשׁ אָדָם רַוֲזָמִים עָלָיו, וְאַוַזר כָּךְ עַל הָאַוַזר, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ – בַּתְוַזְלָה, וְאַוַזר כָּךְ – וּבְעַד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל. וְאָנוּ לָמְדְנוּ אֶת

הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ, וְכָךְ יָפָה וְרָאוּי לְפָנֵינוּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא וְנָאֶה הַדָּבָר. וּמִי שֶׁלֹּא אוֹמֵר כָּךְ, הוּא מוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מֵעֲשָׂרָה זֵפוֹת שֶׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַבָּא. וְכֻלָּם נִקְשָׁרִים בָּזֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ עֲשָׂרָה דְּבָרִים שֶׁל הָאֱמוּנָה יֵשׁ בַּפָּסוּק הַזֶּה אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב וְגוֹ', וּמִכָּל דָּבָר וְדָבָר נַעֲשֵׂית זֵפָה אַזַּת מִמֶּנָּה. אַשְׁרֵי זֻלְקֶכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה נִקְשֶׁרֶת בִּלְבַבְכֶם כְּאִלּוּ עֲמַדְתֶּם בְּגוּפָכֶם בְּהַר סִינַי בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל.

פָּתַזּ אַזַּר וְאָמַר, (שמות כ) מִזְבַּזּ אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי וְזָבַזְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁמַּקְרִיב אֶת בְּנוֹ לַקָּרְבָּן הַזֶּה, כְּאִלּוּ הִקְרִיב אֶת כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְאִלּוּ בָּנָה מִזְבֵּזַ שָׁלֵם לְפָנָיו. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְסַדֵּר מִזְבֵּזַ עִם כְּלִי אֶזֵד מָלֵא עָפָר לָמוּל עָלָיו אֶת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְנָזַשְׁבָ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ זָבַזּ עָלָיו עוֹלוֹת וְקָרְבָּנוֹת, צֹאן וּבָקָר.

וְנוֹזַ לוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁכָּתוּב וְזָבַזְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ וְגוֹ'. בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. מַהוּ אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי? [אֶת] זוֹ הַמִּילָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. מִזְבַּזּ הָאֲדָמָה הַזֶּה וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, מַה כָּתוּב אַזַּרְיוּ? וְאִם מִזְבַּזּ אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי. רָמֵזּ לַגֵּר כַּאֲשֶׁר מִתְגַּיֵּר, שֶׁהֵם מֵעַם קְשֵׁה עֹרֶף וּקְשֵׁה לֵב. זֶה נִקְרָא מִזְבַּזּ אֲבָנִים.

לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית, מַה זֶּה? שֶׁצָּרִיךְ לְהַכְנִיסוֹ לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, [כְּדֵי] וְלֹא יָמוּל אוֹתוֹ, עַד שֶׁיִּשְׁכַּזּ עֲבוֹדָה הָאַזֶּרֶת שֶׁעָבַד עַד עַתָּה, וְיָסִיר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ קְשִׁי הַלֵּב. וְאִם נָמוֹל וְלֹא הוֹסַר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ קְשִׁי הַלֵּב לְהַכְנֵס לַעֲבוֹדַת הַקָּדֵשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי הוּא כְּפָסֶל הָאֶבֶן הַזֶּה שֶׁגּוֹזְרִים אוֹתוֹ מֵהַצַּד הַזֶּה וּמִן הַצַּד הַזֶּה, וְנִשְׁאָר אֶבֶן כְּבָראשׁוֹנָה. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית. שֶׁאִם הוּא נִשְׁאָר בְּקַשְׁיוּתוֹ – כִּי זַרְבְּךָ הֻנָּפָת עָלֶיהָ וַתִּזַּלְלֶהָ. כְּלוֹמַר, אוֹתָהּ הַמִּילָה שֶׁנָּמוֹל אֵינָהּ מוֹעִילָה לוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ, אַשְׁרֵי וֶזְלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמַּקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן הַזֶּה בְּשִׁמְזָה וּבְרָצוֹן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְצָרִיךְ לִשְׁמֹז בַּזֶזְלָךְ הַזֶּה כָּל הַיּוֹם [הַהוּא], שֶׁכָּתוּב (שם ה) וְיִשְׁמְזוּ כָּל זוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עָלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֶךָ.

פָּתוּז אַזֶר וְאָמַר, (בראשית יז) וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וַיֵּרָא ה' וְגוֹ', אֲנִי אֵל שַׁדַּי הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וְגוֹ'. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְעַיֵּן בּוֹ, וְקָשֶׁה בְּכַמָּה דְּרָכִים. וְכִי עַד עַתָּה לֹא הִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם אֶלָּא [עַד] כָּעֵת, כְּשֶׁהִגִּיעַ לַיָּמִים הָאֵלֶּה, וַיֵּרָא ה' אֵלָיו וְלֹא קֹדֶם? וַהֲרֵי כָּתוּב וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם. וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם. וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדוֹעַ תֵּדַע וְגוֹ', וְכָעֵת מוֹנֶה אֶת זֶשְׁבּוֹן הַיָּמִים, וּכְשֶׁמּוֹנֶה אוֹתָם, כָּתוּב וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם, נִשְׁמָע שֶׁעַד עַתָּה לֹא הִתְגַּלָּה עָלָיו! וְעוֹד, שֶׁכָּתוּב בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים. בַּתְּזוּלָה שָׁנָה, וְאַזַר כָּךְ שָׁנִים!.

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם הַיָּמִים לֹא כָּתוּב וַיֵּרָא. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁהָיָה אָטוּם וְסָתוּם, [כָּךְ] לֹא הִתְגַּלָּה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי. כָּעֵת הִתְגַּלָּה אֵלָיו, שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת בּוֹ הָאוֹת הַזּוֹ, הַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ.

וְעוֹד, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ זֶרַע קָדוֹשׁ, וְקָדוֹשׁ לֹא יִהְיֶה כְּשֶׁעֲדַיִן הוּא בְּבָשָׂר אָטוּם, אֶלָּא אָמַר, כָּעֵת שֶׁהוּא בֶּן תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנִים וְלִזְמַן קָרוֹב הוּא שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ זֶרַע קָדוֹשׁ, שֶׁיִּהְיֶה הוּא קָדוֹשׁ בַּהַתְזוּלָה, וְאַזַר כָּךְ יֵצֵא מִמֶּנּוּ זֶרַע קָדוֹשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ מָנָה אֶת יָמָיו בָּזֶה, וְלֹא בְּכָל הַזְּמַנִּים הַלָּלוּ שֶׁבַּהַתְזוּלָה. עוֹד, תִּשְׁעִים שָׁנָה – שֶׁכָּל יָמָיו הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיוּ שָׁנִים, אֶלָּא כְּשָׁנָה אַזַת, שֶׁלֹּא הָיוּ יָמָיו יָמִים. עַכְשָׁו שֶׁהִגִּיעַ לָזֶה, הֵם שָׁנִים וְלֹא שָׁנָה.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שַׁדַּי. מַה מַּשְׁמִיעַ שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא אָמַר אֲנִי אֵל שַׁדַּי? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּתָרִים תַּזּוּתוֹנִים שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים

לְמַטָּה, וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא נִמּוֹלִים, נִטְמָאִים בָּהֶם.

וּרְשׁוּמִים בָּהֶם. וּמָה הָרְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם? שֶׁנִּרְאָה בָּהֶם שִׁי"ן דָּלֶ"ת וְלֹא יוֹתֵר, וּמְשׁוּם כָּךְ נִטְמָאִים בָּהֶם וְנִדְבָּקִים בָּהֶם. אֲוַזר שֶׁנִּמּוֹלִים יוֹצְאִים מֵאֵלּוּ, וְנִכְנָסִים לְכַנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וּמִתְגַּלָּה בָּהֶם יו"ד, הָרְשֶׁם הַקָּדוֹשׁ, אוֹת הַבְּרִית הַשָּׁלֵם, וְנִרְשָׁם בָּהֶם שַׁדַּ"י, וְנִשְׁלָמִים בְּקִיּוּם שָׁלֵם, וְעַל כֵּן כָּתוּב בָּזֶה אֲנִי אֵל שַׁדָּי.

הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. שָׁלֵם. שֶׁכְּעֵת אוֹת זַיִן סָרָה בָּרְשֶׁם שֶׁל שִׁי"ן וְדָלֶ"ת. מוֹל אֶת עַצְמְךָ, וֶהְיֵה שָׁלֵם בָּרְשֶׁם שֶׁל יו"ד. וּמִי שֶׁהוּא בָּרְשֶׁם הַזֶּה, רָאוּי לְהִתְבָּרֵךְ בַּשֵּׁם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כח) וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אוֹתְךָ.

מַה זֶּה אֵל שַׁדַּי? הַהוּא שֶׁמְּמַנּוּ יוֹצְאוֹת הַבְּרָכוֹת, הוּא שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל הַכְּתָרִים הַתַּזְהִרוֹנִים, וְהַכֹּל פּוֹזְרִים מִיִּרְאָתוֹ וּמִזַּדְעָזְעִים. מְשׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁנִּמּוֹל, כָּל אוֹתָם שֶׁאֵינָם קְדוּשִׁים מִתְרַזְּקִים מִמֶּנּוּ וְלֹא שׁוֹלְטִים בּוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁלֹּא יוֹרֵד לַגֵּיהִנֹּם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'. [כָּל אוֹתָם שֶׁנִּמּוֹלוּ נִקְרָאִים צַדִּיקִים, וּמְשׁוּם כָּךְ לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, שֶׁאֵין יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ הַזּוֹ אֶלָּא הַהוּא שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. אַף כָּךְ, וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ וְגוֹ']

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵיכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, אַשְׁרֵי זָכְיָכֶם שֶׁבָּאתִי לִשְׁמֹעַ אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִפִּיכֶם. כֻּלְּכֶם קְדוֹשִׁים, כֻּלְּכֶם בְּנֵי הָאֱלוֹהַ הַקָּדוֹשׁ. עֲלֵיכֶם כָּתוּב (שם מד) זֶה יֹאמַר לַה' אֲנִי וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַה' וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה. כָּל אָזְנָד מִכֶּם אָזוּז וְקָשׁוּר בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְאַתֶּם גְּדוֹלִים מִמַּיִם מְגֻנִּים מֵאוֹתָהּ הָאָרֶץ שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ הַזַּיִת, שֶׁגְּדוֹלֶיהָ אוֹכְלִים מִן הַמָּן שֶׁל הַטַּל הַקָּדוֹשׁ.

פָּתַח אֲוַזר וְאָמַר, (קהלת י) אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זוּרִים וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת יֹאכֵלוּ. וְכָתוּב (שם) אֲי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ. הַפְּסוּקִים הָלָלוּ קָשִׁים הַדְּדִית, וְלֹא קָשִׁים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ – זוֹ הָאָרֶץ

שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם הַזְּמַנִּים שֶׁלְּמַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת אֶרֶץ הַזְּמַנִּים, וְעָלֶיהָ כָּתוּב (דְּבָרִים יא) אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד. וְכָתוּב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ. לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ, בְּמֻדְגָּשׁ. וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זְמָרִים, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל.

בֶּן זְמָרִים, מַה זֶּה בֶּן זְמָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה) יוֹבֵל הִיא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם, וְכָתוּב וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי כָּל הַזְּמָרוֹת בָּאָה מִן הַיּוֹבֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ בֶּן זְמָרִין. וְאִם תֹּאמַר, בֶּן זְמָרִין, וְלֹא כָּתוּב בֶּן זְמָרוֹת – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. בֶּן זְמָרוֹת הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא בְּמִשְׁנָתֵנוּ הַסְּתוּמָה לָמַדְנוּ, כְּשֶׁמִּתְזַבְּרוֹת יו"ד בְּהֵ', אָז כָּתוּב וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְאַל תֹּאמַר כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים, אֶלָּא וַדַּאי מִתְזַבְּרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בֶּן זְמָרִים. וְעַל כֵּן אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זְמָרִים, וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת יֹאכְלוּ – בְּשִׁמְזָה, בְּשִׁלְמוּת וּבְרָצוֹן.

אֵי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נַעַר – זוֹ הָאָרֶץ שֶׁלְּמַטָּה. שֶׁלָּמַדְנוּ, כָּל שְׁאָר אַרְצוֹת שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, נִתְּנוּ לִגְדוֹלִים מְגֻנִּים שֶׁמְּמֻנִּים עֲלֵיהֶם. וּמֵעַל לְכֻלָּם הַהוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תְּהִלִּים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. וְלָמַדְנוּ, הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שָׂרוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל כֵּן כָּתוּב אֵי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נַעַר. אוֹי לָעוֹלָם שֶׁיּוֹנֵק מֵהַצַּד הַזֶּה. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, יוֹנְקִים כְּמוֹ שֶׁיּוֹנֵק מֵרָשׁוּת אֲזֶרֶת.

וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ – וְלֹא בְּכָל הַיּוֹם. בַּבֹּקֶר – וְלֹא בִּזְמַן אַזֵּר שֶׁל הַיּוֹם. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַזְּמָנָה זוֹרַזֶת וּבָאִים וְסוֹגְדִים לַשֶּׁמֶשׁ, הָרָגֶז תָּלוּי בָּעוֹלָם. בְּשִׁעַת הַמְּנוּחָה הָרָגֶז תָּלוּי בָּעוֹלָם. מִי גָּרַם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁמַּלְכֵּךְ נַעַר, הַהוּא שֶׁנִּקְרָא נַעַר. וְאַתֶּם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אֵין יוֹנְקִים מִן הַצַּד הַזֶּה, אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. עֲלֵיכֶם כָּתוּב (דְּבָרִים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (ישעיה ה) אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ וְגוֹ', וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ וְגוֹ'. בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, לָמָּה כָּתוּב שִׁירָה? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת תּוֹכָחָה: לִידִידִי? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְדוֹדִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שִׁירַת דּוֹדִי. פֶּרֶם הָיָה לִידִידִי בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֶן? הִסְתַּכַּלְתִּי בְּכָל הַתּוֹרָה וְלֹא מָצָאתִי מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בֶּן שָׁמֶן. אֶלָּא אֶת הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בֵּאֲרוּ הַזְּבֵרִים בְּכַמָּה צוּרוֹת, וְהַכֹּל יָפֶה וְכָךְ זֶה. אֲבָל אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי – זֶה יִצְחָק, שֶׁהָיָה יָדִיד, וְנִקְרָא יָדִיד טֶרֶם שֶׁיָּצָא לָעוֹלָם.

לָמָּה יָדִיד? שֶׁשָּׁנִינוּ, אַהֲבָה רַבָּה הָיְתָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בּוֹ שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם אָבִיו, וְנִקְרָא שָׁלֵם, וְנוֹסְפָה לוֹ ה״א לְהַשְׁלִימוֹ, וְכֵן לְשָׂרָה הֻרֵי נִתְּנָה לָהּ ה״א הַוֹּאת. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, ה׳ לְשָׂרָה זֶה יָפֶה, אֲבָל לְאַבְרָהָם לָמָּה ה״א וְלֹא יו״ד? יו״ד הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב, שֶׁהֻרֵי הוּא הָיָה זָכָר. אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הָיָה [הוּא] סָתוּם אֶצְלֵנוּ אַבְרָהָם עָלָה לְמַעְלָה, וְנָטַל סוֹד מַה״א הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא הָעוֹלָם שֶׁל הַזָּכָר. ה״א הָעֶלְיוֹנָה וְה״א הַתַּזְוִתוֹנָה, זוֹ תְּלוּיָה בַּזָּכָר וְזוֹ וַדַּאי בַּנְּקֵבָה. וּמְשׁוּם כָּךְ אַבְרָהָם עָלָה בַּה״א שֶׁלְּמַעְלָה, וְשָׂרָה יָרְדָה בַּה״א שֶׁלְּמַטָּה.

עוֹד, שֶׁכָּתוּב כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ, וְלָמַדְנוּ זַרְעֶךָ – זַרְעֲךָ מַמָּשׁ, שֶׁהָיָה מִתְזַוֵּג לְהָכָנֵס בַּבְּרִית הַזּוֹ. וּמִי שֶׁמִּתְזַוֵּג לְהָכָנֵס בַּבְּרִית הַזּוֹ – נִכְנָס. וּמְשׁוּם כָּךְ הַגֵּר שֶׁמִּתְגַּיֵּר נִקְרָא גֵּר צֶדֶק, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בָּא מִגַּזַע קָדוֹשׁ שֶׁנִּמּוֹלוּ. וְעַל כֵּן, מִי שֶׁנִּכְנָס בָּזֶה – שְׁמוֹ כָּזֶה: אַבְרָהָם. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בּוֹ כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ, זַרְעֲךָ מַמָּשׁ, וְנִמְסַר לוֹ ה״א. וְאִם לֹא נִמְסְרָה ה״א לְשָׂרָה, הָיָה לוֹ לְאַבְרָהָם לְהוֹלִיד לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהָכָה הַזּוֹ מוֹלִידָה לְמַטָּה.

אַזַּר שֶׁנִּמְסְרָה לְשָׂרָה ה״א, הִתְזַוְּגוּ שְׁתֵּי הַהֵי״ן יַזַּד וְהוֹלִידוּ לְמַעְלָה, וּמַה שֶּׁיָּצָא מֵהֶם הוּא יו״ד. מִשּׁוּם כָּךְ יו״ד אוֹת הָרֹאשׁ שֶׁל יִצְחָק, זָכָר. מִכָּאן מִתְזַוֵּג הַזָּכָר לְהִתְפַּשֵּׁט, וְעַל כֵּן כָּתוּב (בראשית כא) כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע. בְּיִצְחָק וְלֹא בְּךָ. יִצְחָק הוֹלִיד לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב הִשְׁלִים הַכֹּל.

וְאִם תֹּאמַר, וְכִי אַבְרָהָם בָּזֶה נֶאֱזַז וְלֹא יוֹתֵר, וַהֲרֵי כָּתוּב וֶזֶסֶד לְאַבְרָהָם? אֶלָּא וֶזְלְקוֹ כָּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה וֶזֶסֶד עִם בְּנֵי הָעוֹלָם. אֲבָל לְהוֹלִיד – כָּאן הוּא אָזוּז וּמִכָּאן מַתְזִיל, וְעַל כֵּן לֹא נִמּוֹל אַבְרָהָם אֶלָּא בֶּן תִּשְׁעִים וְתִשַּׁע שָׁנָה, וְסוֹד הַדָּבָר הֲרֵי יָדוּעַ, וּבַאֲרִנוּהוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יִצְזָק, הַדִּין הַקָּשֶׁה, יָצָא לֶאֱזוֹז לְוֶזְלְקוֹ וּלְהוֹלִיד, וְנִקְרָא וֶזֶסֶד, וְעַל כֵּן יַעֲקֹב הִשְׁלִים הַכֹּל מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה. מִצַּד הָאֲזִזָּה אַבְרָהָם וְיִצְזָק לְוֶזְלְקָם לְמַעְלָה הִיא הַשְּׁלֵמוּת. מֵהַצַּד שֶׁנִּתַּן לָהֶם לְהוֹלִיד מִלְמַטָּה לְמַעְלָה הִיא שְׁלֵמוּת. וְעַל כֵּן כָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. בּוֹ נֶאֱזְזוּ הַגָּנִים מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה.

וְעַל כֵּן כָּתוּב כָּאן שִׁירָה, שֶׁכָּתוּב (שם ה) אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי. שִׁירָה וַדַּאי. שֶׁזֶּה נִקְרָא לְהוֹלִיד זָכָר, שֶׁהֲרֵי נִקְרָא יָדִיד טֶרֶם שֶׁיִּבָּא לָעוֹלָם. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, [זֶה] אָשִׁירָה נָּא לִידִידִי – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יא) מַה לִּידִידִי בְּבֵיתִי. וְאַבְרָהָם יָרַשׁ יְרֻשָּׁה שֶׁל נַזְזֶלֶת הַזֶּלֶק הַזֶּה. אֲבָל [עַל] מַה שֶּׁאָמַרְנוּ שֶׁזֶּה יִצְזָק – כָּךְ זֶה.

שִׁירַת דּוֹדִי לְכַרְמוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא דּוֹדִי, שֶׁכָּתוּב (שיר ה) דּוֹדִי צַזּ וְאָדוֹם. יְדִידִי – אוֹזֵז בְּדוֹדִי, זָכָר, וּמִמֶּנּוּ נִטַּע כֶּרֶם, שֶׁכָּתוּב כֶּרֶם הָיָה לִידִידִי.

בְּקֶרֶן בֶּן שֶׁמֶן, מַה זֶּה בְּקֶרֶן בֶּן שֶׁמֶן? אֶלָּא בַּמֶּה יָצָא הַכֶּרֶם הַזֶּה וּבַמֶּה נִטַּע? זֶזֶר וְאָמַר בְּקֶרֶן, מַה זֶּה קֶרֶן? שֶׁכָּתוּב (יהושע ו) בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל. בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל מַתְזִיל. וְהַקֶּרֶן הַזּוֹ אֲזוּזָה בְּאוֹתוֹ הַזָּכָר שֶׁנִּקְרָא בֶּן שֶׁמֶן.

מַה זֶּה בֶּן שֶׁמֶן? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בֶּן זוּרִים, וּשְׁנֵיהֶם דָּבָר אֶזָד. שֶׁמֶן, שֶׁמְּשָׁם שׁוֹפָעַ שֶׁמֶן וּגְדֵלָה לְהַדְלִיק הַמְּאוֹרוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ בֶּן שֶׁמֶן. וְהַשֶּׁמֶן וְהַמִּשְׁזָה הַלָּלוּ שׁוֹפָעִים וְיוֹצְאִים וּמַדְלִיקִים מְאוֹרוֹת, עַד שֶׁנּוֹטֵל אוֹתוֹ וְכוֹנֵס אוֹתוֹ הַקֶּרֶן הַזֶּה. וְזֶה נִקְרָא קֶרֶן הַיּוֹבֵל. מִשּׁוּם כָּךְ אֵין מִשִּׁיזַת הַמַּלְכוּת אֶלָּא בְּקֶרֶן, וְעַל כֵּן נִמְשְׁכָה מַלְכוּת דָּוִד, שֶׁנִּמְשַׁזּ בְּקֶרֶן וְנֶאֱזַז בּוֹ.

וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַלְּקֵהוּ – כְּטַבַּעַת הַזּוֹ שֶׁמַּקִּיפָה אֶת כָּל הַצְּדָדִים. וַיְסַקְּלֵהוּ – שֶׁהֵסִיר מִמֶּנּוּ וּמִזְּלִקּוֹ אֶת כָּל אוֹתָם שָׂרִים גְּדוֹלִים, כָּל אוֹתָם הַמְּגִנִּים, כָּל אוֹתָם הַכְּתָרִים הַתְּזוּתוֹנִים. וְהוּא לָקָזוּ לוֹ אֶת [הַקֶּרֶן] הַכֶּרֶם הַזֶּה לְזַלְּקוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב זֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

וַיִּטָּעֵהוּ שֹׂרֵק – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת. כֻּלּ"ה כָּתוּב בְּהֵ"א. מִכָּאן הִתְחִיל אַבְרָהָם לְהוֹלִיד לְמַעְלָה, וּמִזֶּה יָצָא זֶרַע אֱמֶת. כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת וַדַּאי. הֵינוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּרְשׁוּ אֶת הַיְרֻשָּׁה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ. סוֹף הַפָּסוּק (ישעיה ה) – וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ. מַה זֶּה מִגְדָּל? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יח) מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב. בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וַדַּאי.

וְגַם יֶקֶב חָצַב בּוֹ – זֶה הַמַּעֲרָר שֶׁל הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיח) פָּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק. מַה מַּשְׁמִיעֵנוּ? שֶׁכָּל בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמּוֹל, נִכְנָס בִּשְׁנֵיהֶם וְזוֹכֶה לִשְׁנֵיהֶם. וּמִי שֶׁמַּקְרִיב אֶת בְּנוֹ לַקָּרְבָּן הַזֶּה, מַכְנִיס אוֹתוֹ לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְעַל הָאוֹת הַזּוֹ מִתְקַיְּמִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וּבַעַל הַהִלּוּלָא הַזֶּה זָכָה לַכֹּל, לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּנִים בְּפָנִים בַּיּוֹם הַזֶּה.

אַשְׁרֵי חֶלְקֵנוּ שֶׁזָּכִינוּ לַיּוֹם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵי חֶלְקְךָ עִמָּנוּ. וְהַבֵּן הַזֶּה שֶׁנּוֹלַד לְךָ, קָרְאנוּ עָלָיו (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְגוֹ', יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו. וְכָתוּב (שם נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה' וְגוֹ'. לִוּוּ אֶת רַבִּי אַבָּא שְׁלֹשָׁה מִילִין.

אָמְרוּ לוֹ, בַּעַל הַהִלּוּלָא הַזֶּה הַמְּאֻרָּז שֶׁלְּךָ זָכָה לְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁקִּיֵּם אֶת קִיּוּם הַמִּצְוָה. אָמַר, מַה הִיא? אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, אִשְׁתִּי, אֵשֶׁת אָזוּי הָיְתָה, וְהוּא מֵת בְּלִי בָנִים, וְנָשָׂאתִי אוֹתָהּ, וְזֶה הַבֵּן הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה לִי מִמֶּנָּה, וְקָרָאתִי לוֹ בְּשֵׁם אָזוּי שֶׁנִּפְטַר. אָמַר לוֹ, מִכָּאן וָהָלְאָה קְרָא לוֹ אִידִי, וְזֶה הוּא אִידִי בַּר יַעֲקֹב. בֵּרַךְ אוֹתָם רַבִּי אַבָּא וְהָלַךְ לְדַרְכּוֹ.

כַּאֲשֶׁר בָּא, סִדֵּר הַדְּבָרִים לִבְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר, וּפָזַד לוֹמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן.

יוֹם אֶחָד הָיָה לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל פָּנָיו וַיְדַבֵּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתָּךְ? מִשֶּׁמָּע שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל, הָיָה נוֹפֵל עַל פָּנָיו וּמְדַבֵּר עִמּוֹ. אַחַר שֶׁנִּמּוֹל, עָמַד בְּקִיּוּמוֹ וְלֹא פָחַד. אֲנִי הִנֵּה בְּרִיתִי אִתָּךְ, שֶׁמָּצָא אֶת עַצְמוֹ מָהוּל.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, אִם נוֹחַ לִפְנֵי מַר שֶׁאֹמַר לְפָנָיו מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים שֶׁשָּׁמַעְתִּי בָּזֶה? אָמַר לוֹ, אֱמוֹר. אָמַר לוֹ, אֲנִי פָּחַדְתִּי שֶׁלֹּא יַעֲנְשׁוּ עַל יָדִי. אָמַר לוֹ, זֶס וְשָׁלוֹם, (תהלים קיב) מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לִבּוֹ בָּטוּחַ בַּה׳. סְפָר לוֹ הַמַּעֲשֶׂה, וְסִדֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים.

אָמַר לוֹ, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים הַלָּלוּ הָיוּ טְמוּנִים אֶצְלְךָ וְלֹא אָמַרְתָּ אוֹתָם? גָּזְרַנִי עָלֶיךָ שֶׁכָּל שְׁלֹשִׁים הַיָּמִים הַלָּלוּ תִּלְמַד וְתִשְׁכַּח, וְלֹא כָתוּב (משלי ג) אַל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו בִּהְיוֹת לְאֵל יָדְךָ לַעֲשׂוֹת? וְכָךְ הָיָה. אָמַר, גָּזְרַנִי שֶׁבַּתּוֹרָה הַזּוֹ יִגְלוּ לְבָבֶל [וְיִגְלוּ בְּבָבֶל] בֵּין הַזְּוָבִרִים.

זָכְלָשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אַבָּא. יוֹם אֶחָד רָאָה אוֹתוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹ, דְּפוֹס לִבְּךָ מָצוּי בְּפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, לֹא עַל שֶׁלִּי הוּא, אֶלָּא עַל שֶׁלָּהֶם! אָמַר לוֹ, זֶס וְשָׁלוֹם שֶׁנֶּעֶנְשׁוּ, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁדְּבָרִים הִתְגַּלּוּ בֵּינֵיהֶם כָּל כָּךְ. יִגְלוּ לְבֵין הַזְּוָבִרִים, וְיִלְמְדוּ אוֹתָם הַדְּרָכִים, [וּמִתְמַתְּקִים] וְיִתְכַּסּוּ הַדְּבָרִים בְּתוֹכָם, שֶׁהֲרֵי אֵין הַדְּבָרִים מִתְגַּלִּים אֶלָּא בֵּינֵינוּ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עִמָּנוּ, וְעַל יָדֵינוּ מִתְגַּלִּים הַדְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (ישעיה נח) אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וגו׳. עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַכְרִיז עַל בָּנָיו וְיֹאמַר, אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה׳ יַאַסְפֶךָ.

פרשת וירא אליו

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (שיר ב) הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּבָ״ה אֶת הָעוֹלָם, נָתַן בָּאָרֶץ כָּל הַכּוֹחַ שֶׁרָאוּי לָהּ, וְהַכֹּל הָיָה בָּאָרֶץ, וְלֹא הוֹצִיאָה פֵּרוֹת בָּעוֹלָם עַד

שֶׁנִּבְרָא אָדָם. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרָא אָדָם, הַכֹּל רָאוּי [ד"א לָצֵאת] בָּעוֹלָם, וְהָאָרֶץ גִּלְתָה אֶת פָּרוּתֶיהָה וְכוּזָהּ שֶׁנִּפְקְדוּ בָהּ.

כְּמוֹ זֶה הַשָּׁמַיִם לֹא נָתְנוּ כוּזוֹת לָאָרֶץ עַד שֶׁבָּא אָדָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. נִסְתַּתְּרוּ בָהּ כָּל אוֹתָם תּוֹלָדוֹת וְלֹא הִתְגַּלּוּ, וְהַשָּׁמַיִם הִתְעַכְּבוּ, שֶׁלֹּא הִמְטִירוּ עַל הָאָרֶץ מִשּׁוּם שֶׁאָדָם אַיִן, שֶׁלֹּא נִמְצָא וְלֹא נִבְרָא, וְהַכֹּל הִתְעַכֵּב בִּגְלָלוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּרְאָה אָדָם, מִיָּד הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ, וְכָל הַכּוּזוֹת שֶׁנִּסְתְּרוּ, הִתְגַּלּוּ וְנִתְּנוּ בָהּ.

עֵת הַזְּמִיר הִגִּיעַ, שֶׁהִתְתַּקֵּן תִּקּוּן הַתְּשְׁבָּזוֹת לְוַמֵּר לְפָנֵי הַקָּבָ"ה מַה שֶׁלֹּא נִמְצָא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא אָדָם. וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, שֶׁהֵרִי [זֶה] [כָּל] דָּבָר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [ד"א שֶׁעָשָׂה] הַקָּבָ"ה שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּעוֹלָם עַד שֶׁנִּבְרָא אָדָם. כֵּיוָן שֶׁנִּמְצָא אָדָם, הַכֹּל נִמְצָא.

אַזַר שֶׁזָּטָא, הַכֹּל הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם וְהִתְקַלְקְלָה הָאָרֶץ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ וְגוֹ', וְכתוּב כִּי תַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה לֹא תֹסֵף תֵּת כֹּחָהּ לָךְ וְגוֹ', וְכָתוּב וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ.

בָּא נֹחַ וְתִקֵּן קַרְחֳמִים וּפְצִירוֹת בָּעוֹלָם. אַזַר כָּךְ, וַיֵּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה. בָּאוּ בְנֵי הָעוֹלָם וְזָטְאוּ לְפָנֵי הַקָּבָ"ה, וְהִסְתַּלְּקוּ צְבָאוֹת הָאָרֶץ [שֶׁל הָעוֹלָם] כְּמִקֹּדֶם, וְהָיוּ עוֹמְדִים עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם.

כֵּיוָן שֶׁבָּא אַבְרָהָם [לָעוֹלָם], מִיָּד הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ, הִתְתַּקְּנוּ וְהִתְגַּלּוּ כָּל הַצְּבָאוֹת בָּאָרֶץ. עֵת הַזְּמִיר הִגִּיעַ, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה לָמוּל. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁבְּרִית נִמְצְאָה בּוֹ בְּאַבְרָהָם וְנִמּוֹל, אָז הִתְקַיֵּם בּוֹ כָּל הַפָּסוּק הַזֶּה, וְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, וּדְבַר הַקָּבָ"ה הָיָה בְּהִתְגַּלּוּת בּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו ה'.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח הַפָּסוּק הַזֶּה [בְּשָׁעָה] אַזַר שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם. שֶׁעַד שֶׁלֹּא

נִמּוֹל, לֹא דִּבֵּר עִמּוֹ אֶלָּא מִתּוֹךְ דַּרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה, וְהַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לֹא הָיוּ קַיָּמוֹת עַל אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, מִיָּד הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ. אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת הַתַּזְוִתוֹנוֹת שֶׁהוֹצִיאָה וְהִתְקִינָה הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ. עֵת הַבָּמִיר הִגִּיעַ – אֵלּוּ עַנְפֵי הָעֲרָלָה. וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ – זֶהוּ קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ פָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, וְאוֹתוֹ קוֹל נִשְׁמַע, וְזֶה קוֹל שֶׁגּוֹזֵר דָּבָר לְדַבֵּר וְעוֹשֶׂה לָהּ שְׁלֵמוּת.

בֹּא רְאֵה שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל אַבְרָהָם לֹא הָיְתָה עָלָיו אֶלָּא הַדַּרְגָּה הַזּוֹ כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. כֵּיוָן [אֲזַר] שֶׁנִּמּוֹל מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳. לְמִי? שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב וַיֵּרָא ה׳ אֶל אַבְרָם? שֶׁאִם לְאַבְרָם אָז מָה הַשֶּׁבַח כָּאן יוֹתֵר מִבַּהַתְחָלָה עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא ה׳ אֶל אַבְרָם? אֶלָּא סוֹד נִסְתָּר הוּא. וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ – לְאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁדִּבְּרָה עִמּוֹ, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֶּדֶם לָזֶה עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל. שֶׁכְּעֵת הִתְגַּלָּה הַקּוֹל וְהִתְזַוֵּג בַּדִּבּוּר כְּשֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ. וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל. וְהוּא – וְלֹא גָּלָה מִי. אֶלָּא כָּאן גָּלָה אֶת הַזְּכוּת שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת שְׁרוּיוֹת עַל הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ אֲזַר שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם.

בֹּא רְאֵה, וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ – זֶהוּ הַסּוֹד שֶׁקּוֹל שֶׁנִּשְׁמַע שֶׁהִתְזַוֵּג בַּדִּבּוּר וּמִתְגַּלָּה בּוֹ. וְהוּ״א יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל – זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁעָמַד לְהָאִיר עָלָיו. כְּזוֹם הַיּוֹם, שֶׁהֲרֵי הוּאַר הַיָּמִין, הַדַּרְגָּה שֶׁאַבְרָהָם נִדְבַּק בּוֹ. דָּבָר אֲזַר כְּזוֹם הַיּוֹם – בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְקָרֶבֶת דַּרְגָּה לְדַרְגָּה בִּתְשׁוּקָה שֶׁל זֶה כְּנֶגֶד זֶה.

וַיֵּרָא אֵלָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל אַבְרָהָם, הָיָה אָטוּם. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, הַכֹּל הִתְגַּלָּה, וְשָׁרְתָה עָלָיו שְׁכִינָה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל. וְהוּא – זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹרָה עַל עוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הַזֶּה. אֵימָתַי? כְּזוֹם הַיּוֹם, בִּזְמַן שֶׁתִּשְׁתּוֹקֵקְתוּ שֶׁל צַדִּיק אֶזֶד לִשְׁרוֹת בּוֹ.

בְּיוֹם – וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו. מִי הֵם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים? אֵלּוּ אַבְרָהָם יִצְזָק וְיַעֲקֹב, שֶׁעוֹמְדִים עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וּמֵהֶם הִיא יוֹנֶקֶת [יְסוֹד הָעוֹלָם] וְנִוּוֹנִית. וְאָז – וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם. שֶׁתִּשְׁתּוֹקֵקֶת הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ לְהִתְזַוֵּג בָּהֶם וְזִדְוּתָהּ לְהַמְשִׁיךְ אֲזָרִיהֶם. וַיִּשְׁתַּזּוּ אָרְצָה,

לְהַתְקִין לָהֶם כִּסֵּא.

בֹּא רְאֵה, הַקָּבָ"ה עָשָׂה אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָמוּד אָזוֹד מֵהַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן כְּמוֹ הָאָבוֹת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא כִּסֵּא אֱלֹהֶם, אֲבָל בִּזְמַן שֶׁמִּתְזַוֵּבֵר בָּהֶם הוּא עָמוּד אָזוֹד לְהִתְתַּקֵּן בַּכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, וּלְכָךְ נָטַל אֶת הַמַּלְכוּת בְּזִוְּבְרוֹן דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁבַּע שָׁנִים לְהִתְזַוֵּבֵר בָּהֶם, וַהֲרֵי נֶאֱמַר.

תּוֹסֶפְתָּא

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא. לָמָּה בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְלֹא בְּמָקוֹם אַזוֹר? אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁנָּתַן לוֹ עֵצָה עַל בְּרִית הַמִּילָה שֶׁלּוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּבָ"ה לְאַבְרָהָם לְהִמּוֹל, הָלַךְ אַבְרָהָם לְהִמָּלֵךְ עִם זִוְּבְרָיו. אָמַר לוֹ עָנֵר: אַתָּה בֶּן תִּשְׁעִים שָׁנָה, וְאַתָּה מֵעִיק לְעַצְמְךָ?

אָמַר לוֹ מַמְרֵא: הֲזָכַרְתָּ אֶת הַיּוֹם שֶׁזִּרְקוּ אוֹתְךָ הַכַּשְׂדִּים לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ, וְאוֹתוֹ רָעָב שֶׁעָבַר עַל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה, וְאוֹתָם מְלָכִים שֶׁרָדְפוּ אַזְוֵרֵיהֶם וְהִכִּיתָ אוֹתָם, וְהַקָּבָ"ה הִצִּיל אוֹתְךָ מֵהַכֹּל וְלֹא יָכֹל אִישׁ לַעֲשׂוֹת לְךָ רַע? קוּם וַעֲשֵׂה אֶת מִצְוַת רִבּוֹנְךָ! אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה: מַמְרֵא, אַתָּה נָתַתָּ לוֹ עֵצָה לְהִמּוֹל, זַיֶּיךָ אֵינִי מִתְגַּלֶּה עָלָיו אֶלָּא בַּפַּלְטֵרִין שֶׁלְּךָ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא. (עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא).

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

רַבּוֹתֵינוּ פָּתְזוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה, (שיר א) לְרֵיזַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ וְגוֹ'. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, נְשָׁמָה זוֹ שֶׁל בֶּן הָאָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה מֵהָאָרֶץ לָרָקִיעַ וְעוֹמֶדֶת בְּאוֹתוֹ זֹהַר עֶלְיוֹן שֶׁאָמַרְנוּ, הַקָּבָ"ה מְבַקֵּר אוֹתָהּ.

בֹּא תִּשְׁמַע, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי, כָּל נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים, כֵּיוָן שֶׁעוֹמֶדֶת בִּמְקוֹם שְׁכִינַת הַכָּבוֹד, שֶׁרְאוּיָה לָשֶׁבֶת, הַקָּבָ"ה קוֹרֵא לָאָבוֹת וְאוֹמֵר לָהֶם: לְכוּ וּבַקְּרוּ אֶת פָּלוֹנִי הַצַּדִּיק שֶׁבָּא, וְהַקְדִּימוּ לוֹ שָׁלוֹם מִשֶּׁלִּי. וְהֵם אוֹמְרִים: רִבּוֹן הָעוֹלָם, לֹא רָאוּי לְאַבָּא לָלֶכֶת לִרְאוֹת אֶת הַבֵּן. הַבֵּן רָאוּי לִרְאוֹת וּלְהֵרָאוֹת וְלִדְרֹשׁ אֶת אָבִיו.

וְהוּא קוֹרֵא לְיַעֲקֹב וְאוֹמֵר לוֹ: אַתָּה שֶׁהָיָה לְךָ צַעַר בָּנִים, לֵךְ וְקַבֵּל [לַמְּדוֹ] פָּנֵי פָלוֹנִי הַצַּדִּיק שֶׁבָּא לָכָאן, וַאֲנִי אֵלֵךְ עִמְּךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כד) מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב סֶלָה. לֹא נֶאֱמַר מְבַקֵּשׁ, אֶלָּא מְבַקְשֵׁי. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, מֵרֹאשׁ הַפָּסוּק מַשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב זֶה דּוֹר דֹּרְשָׁו וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי זְעֵירָא (נ"א עַקִּיבָא), יַעֲקֹב אָבִינוּ הוּא כְּסֵא הַכָּבוֹד. וְכֵן תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ הוּא כְּסֵא בְּפָנֵי עַצְמוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב. בְּרִית כָּרַת הַקָּבָ"ה לְיַעֲקֹב לְבַדּוֹ יוֹתֵר מִכָּל אֲבוֹתָיו, שֶׁעָשָׂה לוֹ כְּסֵא הַכָּבוֹד, פָּרָט מִן הָרִאשׁוֹן.

רַבִּי אֶלִיעֶזֶר הָיָה יוֹשֵׁב וְהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה. בָּא אֵלָיו רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לוֹ, בַּמֶּה מַר עוֹסֵק? אָמַר לוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִלֵם. מַהוּ כִּסֵּא כָבוֹד יַנְחִלֵם? זֶה יַעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁעָשָׂה לוֹ כִּסֵּא כָבוֹד לְבַדּוֹ לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּעֵד נִשְׁמַת הַצַּדִּיק, וְהַקָּבָ"ה הוֹלֵךְ עִמּוֹ בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחַדָּשׁ, וּכְשֶׁרוֹאָה הַנְּשָׁמָה אֶת כְּבוֹד הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁל שְׁכִינַת רִבּוֹנוֹ, מְבָרֶכֶת וּמִשְׁתַּוָּזָה לְפָנֵי הַקָּבָ"ה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה'.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הַקָּבָ"ה עוֹמֵד עָלָיו, וְהַנְּשָׁמָה פּוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת: ה' אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד וְגוֹ' כָּל הַפָּרָשָׁה, עַד הַסִּיּוּם שֶׁאוֹמֵר יִתַּמּוּ זַטָּאִים וְגוֹ'. וְעוֹד אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, וְלֹא זוֹ בִּלְבַד, אֶלָּא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ עַל הַגּוּף שֶׁנִּשְׁאָר בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹמֵר (שם קג) בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' וְכָל קְרָבַי וְגוֹ'.

וְהַקָּבָ"ה הוֹלֵךְ. מִנַּיִן לָנוּ זֶה? מֵהַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא. זֶה יַעֲקֹב. מַה זֶּה מַמְרֵא? מְשׁוּם שֶׁיָּרַשׁ מָאתַיִם עוֹלָמוֹת מֵעֵדֶן, וְהוּא כִּסֵּא. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַמְרֵא בְּגִימַטְרִיָּא מָאתַיִם שְׁמוֹנִים וְאַוָּזוֹת הָיָה. מָאתַיִם שֶׁל עֵדֶן, שֶׁכָּתוּב (שיר זז) וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פָּרְיוֹ, וּשְׁמוֹנִים וְאַוָּזוֹת שֶׁהוּא כִּסֵּא. וְלָכֵן נִקְרָא וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא. וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא מַמְרֵא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה בְּאֵלֹנֵי? רְצוֹנוֹ לוֹמַר זְקוּקִין, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲבִיר יַעֲקֹב. וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים טו) ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ'.

כְּזֹאת הַיּוֹם, שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וְזָרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָלַךְ הַקָּבָ"ה, וּמְשׁוֹם שֶׁשּׁוֹמְעִים הָאָבוֹת, אַבְרָהָם יִצְחָק, שֶׁהַקָּבָ"ה הוֹלֵךְ אֵלָיו, תּוֹבְעִים מִיַּעֲקֹב לָלֶכֶת עִמָּם וּלְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם, וְהֵם עוֹמְדִים עָלָיו, מִמַּה שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו. שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים [שֶׁעוֹמְדִים] אֵלּוּ הָאָבוֹת, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו וְרָאוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים [שֶׁעָשָׂה] שֶׁעוֹשִׂים. וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפָּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שְׁכִינַת הַכָּבוֹד עִמָּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךְ [אֵלּוּ הֵן הָאָבוֹת].

דָּבָר אַחֵר וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא, רַבּוֹתֵינוּ פָּתְחוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם. שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם הוּא יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל, שֶׁהַנְּשָׁמָה מִתְפָּרֶדֶת מִן הַגּוּף. וְלֹא נִפְטָר אָדָם מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁרוֹאֶה אֶת הַשְּׁכִינָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. וּבָאִים עִם הַשְּׁכִינָה שִׁלְשָׁה מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְקַבֵּל נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו ה' וְגוֹ'. כְּזֹאת הַיּוֹם – זֶה יוֹם הַדִּין הַבּוֹעֵר כַּתַּנּוּר לְהַפְרִיד אֶת הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף.

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, הַמְּבַקְּרִים מַעֲשָׂיו מַה שֶּׁעָשָׂה, וְהוּא מוֹדָה עֲלֵיהֶם בְּפָיו. וְכֵיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה רוֹאָה כָּךְ, יוֹצֵאת מִן הַגּוּף עַד פָּתְחוּ בֵּית הַבְּלִיעָה, וְעוֹמֶדֶת שָׁם עַד שֶׁמִּתְוַדֶּה כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַגּוּף עִמָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאָז נִשְׁמַת הַצַּדִּיק הִיא שְׁמֵחָה בְּמַעֲשֶׂיהָ וּשְׂמֵחָה עַל פָּקְדוֹנָהּ. שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק מִתְאַוָּה אֵימָתַי תֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הֶבֶל כְּדֵי לְהִתְעַנֵּג בָּעוֹלָם הַבָּא.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁזָּלָה רַבִּי אֶלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, אוֹתוֹ יוֹם עֶרֶב שַׁבָּת הָיָה, וְהוֹשִׁיב לִימִינוֹ אֶת הוּרְקְנוֹס בְּנוֹ, וְהָיָה מְגַלֶּה לוֹ עֲמֻקּוֹת וְנִסְתָּרוֹת, וְהוּא לֹא

הָיָה מְקַבֵּל דָּבָר בְּדַעְתּוֹ שֶׁזָּשַׁב שֶׁמְּטַרְף בְּדַעְתּוֹ הָיָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁדַּעַת אָבִיו מִתְיַשֶּׁבֶת עָלָיו, קִבֵּל מִמֶּנּוּ מֵאָה שְׁמוֹנִים וְתֵשַׁע סוּדוֹת עֶלְיוֹנִים.

כְּשֶׁהִגִּיעַ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ שֶׁמִּתְעָרְבִים בַּמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים, בָּכָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְפָסַק לוֹמַר. אָמַר, עֲמוֹד שָׁם בְּנִי. אָמַר לוֹ, אַבָּא, לָמָּה? אָמַר לוֹ, אֲנִי רוֹאֶה שֶׁאֲנִי מְמַהֵר לַזָּלֹף מִן הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ, לֵךְ וֶאֱמֹר לְאִמְּךָ שֶׁתַּעֲלֶה אֶת הַתַּפְלִין שֶׁלִּי לְמָקוֹם עֶלְיוֹן, וְאַזָּר שֶׁאֶסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְאָבֹא לְכָאן כְּדֵי לִרְאוֹת אוֹתָם. לֹא תִבְכּוּ, שֶׁהֵם קְרוֹבִים עֶלְיוֹנִים וְלֹא תַזָּזְתוֹנִים, וְדַעַת בְּנֵי אָדָם לֹא מַשִּׂיגָה אוֹתָם.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, נִכְנְסוּ זְקֵנֵי הַדּוֹר לְבַקֵּר אוֹתָם, וְקִלֵּל אוֹתָם עַל שֶׁלֹּא בָּאוּ לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ, שֶׁשָּׁנִינוּ, גְּדוֹלָה שִׁמּוּשָׁהּ יוֹתֵר מִלִּמּוּדָהּ. עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, לָמָּה לֹא בָאתָ לְשַׁמֵּשׁ אוֹתִי [שֶׁהֲרֵי בָּאָה הָעֵת לְהֶצֶרֶף]? אָמַר לוֹ, רַבִּי, לֹא הָיָה לִי פָּנַאי. רָתַז וְאָמַר, אֶתְמַהּ עָלֶיךָ אִם תָּמוּת מִיתַת עַצְמְךָ. קִלְלוֹ שֶׁמִּיתָתוֹ תִּהְיֶה קָשָׁה מִכֻּלָּם.

בָּכָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לוֹ, רַבִּי, תִּלַּמֵּד אוֹתִי תּוֹרָה. פָּתַז פָּיו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּמַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה. בָּאָה אֵשׁ וְהִקִּיפָה אֶת שִׁנֵּיהֶם. אָמְרוּ זְקֵנִים, נִשְׁמַע מִזֶּה שֶׁאֵין אָנוּ רְאוּיִים וּכְדָאִים לְכָךְ. יָצְאוּ לַפָּתַז הַזִּיצוֹן וְיָשְׁבוּ שָׁם. הָיָה מַה שֶּׁהָיָה, וְהָאֵשׁ הָלְכָה.

וְלִמֵּד בְּבַהֲרַת עַזָּה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת, וְלִמֵּד אוֹתוֹ מָאתַיִם וְשִׁשָּׁה עָשָׂר טְעָמִים שֶׁל פְּסוּקֵי שִׁיר הַשִּׁירִים, וְהָיוּ עֵינֵי רַבִּי עֲקִיבָא זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת, וְזִוְּרָה הָאֵשׁ כְּבַתְּזוֹלָה. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְפָסוּק (שִׁיר ב) סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּזִים כִּי זוֹלַת אַהֲבָה אָנִי, לֹא יָכֹל רַבִּי עֲקִיבָא לִסְבֹּל, וְהֵרִים קוֹלוֹ בִּבְכִיָּה. וְהֵרִים קוֹלוֹ וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר מִיִּרְאַת הַשְּׁכִינָה שֶׁהָיְתָה שָׁם.

הוֹרָה לוֹ כָּל עֲמֻקּוֹת וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁהָיוּ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, וְהִשְׁבִּיעוֹ שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יְשַׁתֵּמֵשׁ בְּשׁוּם פָּסוּק מִמֶּנּוּ, כְּדֵי שֶׁהַקָּבָ"ה לֹא יְזָרִיב אֶת הָעוֹלָם בְּגָלְלוֹ, וְלֹא רוֹצָה לְפָנָיו שֶׁהַבְּרִיּוֹת יִשְׁתַּמְּשׁוּ בּוֹ מֵרֹב הַקְּדֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ

בּוֹ. אַזַּר יָצָא רַבִּי עֲקִיבָא וּבָכָה, וְנָבְעוּ עֵינָיו מַיִם, וְהָיָה אוֹמֵר, וַי רַבִּי! וַי רַבִּי! שֶׁהָעוֹלָם נִשְׁאָר יָתוֹם מִמְּךָ. נִכְנְסוּ אֵלָיו כָּל שְׁאָר הַזַּכְמִים, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ, וְהֵשִׁיב לָהֶם.

הָיְתָה דְּזוּקָה לוֹ [הַשָּׁעָה] לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. הוֹצִיא שְׁתֵּי זְרוֹעוֹתָיו וְשָׂם אוֹתָם עַל לִבּוֹ. פָּתַז וְאָמַר, אוֹי הָעוֹלָם, הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וזוֵר לְהִתְכַּנֵּס וּלְהִנָּנֵז מִן הַתַּזְזוּתוֹן כָּל אוֹר וּמָאוֹר. אוֹי לָכֶם שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, אוֹי לָכֶם שְׁתֵּי תּוֹרוֹת שֶׁיִּהְיוּ נִשְׁכָּזִים הַיּוֹם הַזֶּה מִן הָעוֹלָם. שֶׁאָמַר רַבִּי יְצָזָק, כָּל יְמֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיְתָה הַשְּׁמוּעָה מְאִירָה מִפִּיו כַּיּוֹם שֶׁנִּתְּנָה בְּהַר סִינַי.

אָמַר, תּוֹרָה [לָמַדְתִּי וּגְמָרָא] הֵבַנְתִּי וְזָכְתָה לָמַדְתִּי וְשִׁמּוּשׁ עָשִׂיתִי, שֶׁאִלּוּ יִהְיוּ כָּל בְּנֵי אֱנוֹשׁ שֶׁל הָעוֹלָם סוֹפְרִים, לֹא יוּכְלוּ לִכְתֹּב, וְלֹא וָזְסְרוּ תַּלְמִידַי מִזָּכְתִּי אֶלָּא כְּמוֹכְזוֹל בְּעַיִן, וַאֲנִי מֵרַבּוֹתַי אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹתָה בַּיָּם. וְלֹא הָיָה אֶלָּא לְהַזְזִיק טוֹבָה לְרַבּוֹתָיו יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

וְהָיוּ שׁוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ בְּאוֹתוֹ סַנְדָּל שֶׁל יְבוּם, עַד שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ וְאָמַר טָהוֹר. וְלֹא הָיָה שָׁם רַבִּי עֲקִיבָא. כְּשֶׁיָּצְאָה הַשַּׁבָּת, מָצָא אוֹתוֹ רַבִּי עֲקִיבָא שָׁמֵת. קָרַע בְּגָדָיו וְשָׁרַט כָּל בְּשָׂרוֹ, וְדָם יָרַד וְנִמְשַׁךְ עַל זְקָנוֹ. הָיָה צוֹוֵזַ וּבוֹכֶה. יָצָא הַזּוּצָה וְאָמַר: שָׁמַיִם שָׁמַיִם, אִמְרוּ לַשֶּׁמֶשׁ וְלַלְּבָנָה, שֶׁהָאוֹר שֶׁהָיָה מֵאִיר יוֹתֵר מֵהֶם הֲרֵי נָזְשַׁךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמַת הַצַּדִּיק רוֹצָה לָצֵאת – שְׁמֵזָה, וְהַצַּדִּיק בָּטוּזַ בְּמִיתָתוֹ כְּדֵי לְקַבֵּל שְׂכָרוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּרְא וַיָּרֹץ לִקְרָאתָם, בְּשִׂמְזָה לְקַבֵּל פָּנֵיהֶם. מֵאֵיזֶה מָקוֹם? מִפָּתַז הָאֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וַיִּשְׁתַּזּוּ אָרְצָה – אֶל הַשְּׁכִינָה.

רַבִּי יוֹזָנָן פָּתַז וְאָמַר, (שִׁיר ב) עַד שֶׁיָּפוּזַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים סֹב דְּמֵה לְךָ דוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים. עַד שֶׁיָּפוּזַ הַיּוֹם וְגוֹ' – זוֹ אַזְהָרָה לָאָדָם בְּעוֹדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא כְּהֶרֶף עַיִן. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (קֹהֶלֶת ו) וְאִלּוּ וָזְיָה אֶלֶף שָׁנִים פַּעֲמַיִם וְגוֹ'. בְּיוֹם הַמִּיתָה, כָּל מַה שֶּׁוָּזְיָה, נָזוּשָׁב כְּיוֹם אֶזְדֵ אֲצָלוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם מַתְרָה בּוֹ וְאוֹמֶרֶת עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם [וְנָסוּ הַצְּלָלִים], וְיִדְמֶה בְּעֵינֶיךָ כְּהֶרֶף עַיִן בְּעוֹדְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְנָסוּ הַצְּלָלִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב זז) כִּי צֵל יָמֵינוּ עֲלֵי אָרֶץ. בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, סַב דְּמֵה לְךָ דּוֹדִי לִצְבִי וְגוֹ'.

דְּבָר אַחֵר עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְגוֹ' – אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי, זוֹ אַהֲרָה לָאָדָם בְּעוֹדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא כְּהֶרֶף עַיִן: מָה הַצְּבִי כָּל בְּרִגְלָיו – אַף אַתָּה הֱיֵה כָּל כַּצְּבִי אוֹ כְּעֹפֶר הָאַיָּלִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֶךָ כְּדֵי שֶׁתִּנָּזֵל הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא הָרֵי בְּשָׂמִים, הַנִּקְרָא הַר ה', הַר הַתַּעֲנוּג, הָהָר הַטּוֹב. ע"כ מדרש הנעלם.

סִתְרֵי תוֹרָה

מֻמְשֶׁלֶת הַמֶּלֶךְ נִרְאֵית בִּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים, גָּוֶן אֶזֶד – מַרְאָה שֶׁנִּרְאֵה לָעַיִן מֵרָזוֹק, וְאֵין הָעַיִן יְכוֹלָה לַעֲמֹד בַּבְּרוּר שֶׁרוֹאָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מֵרָזוֹק, עַד שֶׁנּוֹטֶלֶת הָעַיִן מַרְאֵה קָטָן בַּקְּמוּץ שֶׁלָּהּ, וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה לא) מֵרָזוֹק ה' נִרְאָה לִי.

גָּוֶן שֵׁנִי – מַרְאֵה שֶׁל הָעַיִן הַזֹּאת [נ"א שֶׁל אֶזֶד] בַּסֵּתֶר שֶׁלָּהּ, שֶׁאֵין הַגָּוֶן הַזֶּה נִרְאֵה לָעַיִן, רַק בְּסֵתֶר קָטָן, שֶׁתּוֹפֶס וְלֹא עוֹמֵד בְּבְרוּר, סוֹתֵם הָעַיִן וּפוֹתֵחַ מְעַט וְלוֹקֵחַ אוֹתוֹ הַמַּרְאֶה. וְהַגָּוֶן הַזֶּה [נ"א הַגָּוֶן וְזֶה] צָרִיךְ לְפָתְרוֹן לַעֲמֹד עַל מַה שֶּׁלּוֹקַחַת הָעַיִן, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם א) מָה אַתָּה רֹאֶה.

הַגָּוֶן הַשְּׁלִישִׁי הוּא זֹהַר הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה שֶׁלֹּא נִרְאֵה בּוֹ כְּלָל, זוּיִן מְגֻלְגּוֹל הָעַיִן כַּאֲשֶׁר הוּא סָתוּם בִּסְתִימוּת וּמְגַלְגְּלִים לוֹ בְּגִלְגּוֹל וְנִרְאֵה בַּגִּלְגּוֹל הַזֶּה אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן, רַק שֶׁרוֹאֵה זֹהַר מֵאִיר בְּסֵתֶר הָעַיִן, וְעַל זֶה כָּתוּב (יחזקאל לז) הָיְתָה עָלַי יַד ה', (שם לג) [וְיַד ה' הָיְתָה עָלַי] וַיַּד ה' עָלַי וַיְנַחֵנִי. וְכֻלָּם מְפָרְשִׁים מִגְּבִיאֵי הָאֱמֶת, פָּרַט לְמֹשֶׁה הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן שֶׁזָּכָה לְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה בְּמַה שֶּׁלֹּא נִרְאֵה כְּלָל. עָלָיו כָּתוּב (במדבר יב) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה וְגוֹ'.

וַיֵּרָא אֵלָיו, נִרְאָתָה וְנִתְגַּלְתָה לִי הַשְׁכִינָה תּוֹךְ אוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁהִתְזַהֲרוּ בְּצַדּוֹ, מִיכָאֵ״ל לִצַד יָמִין, גַּבְרִיאֵ״ל לִצַד שְׂמֹאל, רְפָאֵ״ל לְפָנִים, אוּרִיאֵ״ל לְאָזוֹר, וְעַל זֶה נִגְלְתָה עָלָיו הַשְׁכִינָה בָּאֵלוֹנִים [נ״א צְלָמִים] הַלָּלוּ שֶׁל הָעוֹלָם, כְּדֵי לְהַרְאוֹת לְפָנֵיהֶם בְּרִית [ד״א רֹשֶׁם רִאשׁוֹן] הַקְּדֻשׁ שֶׁהָיְתָה בְּכָל הָעוֹלָם בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל. מַה זֶּה פֶּתַח הָאֹהֶל? זֶה הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּרִית, סוֹד הָאֱמוּנָה. כְּזֹאת הַיּוֹם, זֶה הַסּוֹד שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ אַבְרָהָם, הַזּוֹקֵק שֶׁל צַד הַיָּמִין, הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ. פֶּתַח הָאֹהֶל – סוֹד הַשַּׁעַר שֶׁל צֶדֶק פֶּתַח הָאֱמוּנָה, שֶׁאָז נִכְנַס בּוֹ אַבְרָהָם בְּאוֹתוֹ הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ. כְּזֹאת הַיּוֹם – זֶהוּ צַדִּיק, הַדַּרְגָּה שֶׁל זִוּוּג אֶזֶד שֶׁנִּכְנָס בּוֹ מִי שֶׁנִּמּוֹל וְנִרְשַׁם בּוֹ הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֵרִי נִתְבַּטֵּל מִן הָעֶרְלָה וְנִכְנַס בַּקִּיּוּם שֶׁל שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן סוֹד הָאֱמוּנָה.

וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים וְגוֹ׳ – אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים שְׁלוּזִים שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בָּאֲוִיר, וְיוֹרְדִים לָעוֹלָם הַזֶּה [וְנִרְאִים] בְּמַרְאָה שֶׁל בֶּן אָדָם, וְהַשְּׁלֹשָׁה הֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּשֶׁת לֹא נִרְאֵית אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים – לָבָן, אָדֹם וְיָרֹק, וְכָךְ הוּא בְּוַדַּאי.

וּשְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הַלָּלוּ שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים. גֶּוֶן לָבָן, גֶּוֶן אָדֹם, גֶּוֶן יָרֹק (רַזְמִים). הַגֶּוֶן הַלָּבָן זֶה מִיכָאֵ״ל, שֶׁהוּא צַד הַיָּמִין. הַגֶּוֶן הָאָדֹם זֶה גַּבְרִיאֵ״ל, הַצַּד שֶׁל הַשְּׂמֹאל. הַגֶּוֶן הַיָּרֹק זֶה רְפָאֵ״ל. וְאֵלּוּ הֵם שְׁלֹשֶׁת גּוֹנֵי הַקֶּשֶׁת, שֶׁאֵין הַקֶּשֶׁת נִרְאֵית אֶלָּא עִמָּהֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּרָא אֵלָיו, גִּלּוּי שְׁכִינָה בִּשְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ.

וְאֶת כֻּלָּם הִצְטָרְכוּ. אֶזֶד לְרַפֵּא אֶת הַמִּילָה, וְזֶהוּ רְפָאֵל, בַּעַל הָרְפוּאוֹת. וְאֶזֶד לְבַשֵּׂר אֶת שָׂרָה עַל הַבֵּן, וְזֶהוּ מִיכָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִתְמַנָּה לַיָּמִין, וְכָל הַטּוֹבוֹת וְהַבְּרָכוֹת שֶׁבְּיָדוֹ נִמְסְרוּ מִצַּד הַיָּמִין. וְאֶזֶד לַהֲפֹךְ אֶת סְדוֹם, וְזֶהוּ גַּבְרִיאֵל שֶׁהוּא לִשְׂמֹאל, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל כָּל הַדִּינִים שֶׁל הָעוֹלָם מִצַּד (הַדִּין) הַשְּׂמֹאל לָדוּן וְלַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא בַּעַל הַהֶרֶג שֶׁל בֵּית

הַמֶּלֶךְ.

וְכֻלָּם עָשׂוּ שְׁלִיזוּתָם, וְכָל אֶזֶּד וְאֶזֶּד כָּרָאוּי לוֹ. וְהַמַּלְאָךְ גַּבְרִיאֵ״ל בִּשְׁלִיזוּת לַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַלְאַךְ הַמָּוֶת בִּשְׁלִיזוּתוֹ לַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע. וְעִם כָּל זֶה הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה לֹא יוֹצֵאת עַד שֶׁרוֹאָה שְׁכִינָה.

כְּשֶׁרָאָה אוֹתָם מְזַבָּרִים כְּאֶזֶּד, אָז רָאָה שְׁכִינָה [כְּמוֹ זֶה] בִּגְוָנֵיהָ וְהִשְׁתַּוְוָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה, כְּמוֹ אֱצֶל יַעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר (שם מז) וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, לַשְּׁכִינָה. וּלְגַבֵּי הַשְּׁכִינָה אָמַר בְּשֵׁם אדנ״י, וּלְגַבֵּי הַצַּדִּיק אָדוֹ״ן, שֶׁהֲרֵי אָז נִקְרָא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ כְּשֶׁמּוֹאֶרֶת מִצַּדִּיק וּמוֹאֶרֶת בִּגְוָנֵיהָ, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם [זֶהוּ כָּזֶה אָז] זֶה נִשְׁלָם לְמַעְלָה.

מִכָּאן שֶׁמַּרְאֶה שֶׁלְּמַטָּה מוֹשֵׁךְ הַמְּשָׁכָה מִלְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי הַגְּוָנִים הַלָּלוּ מוֹשְׁכִים הַמְּשָׁכָה מִלְמַעְלָה מֵאוֹתָם מְקוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. אדנ״י מוֹשֵׁךְ מִלְמַעְלָה בִּשְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וּבָהֶם נוֹטֶלֶת כָּל מַה שֶּׁנּוֹטֶלֶת מִלְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם זִבּוּר שָׁלָה וְתוֹמְכִים שָׁלָה בַּכֹּל, נֶאֱמַר שָׁם אדנ״י, שֶׁהֲרֵי שָׁם זֶה הִתְגַּלָּה לוֹ כָּלוּל בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, הִתְגַּלָּה לוֹ בְּגִלּוּי מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֹּדֶם לָכֵן כְּשֶׁלֹּא הָיָה מָהוּל. וְעַד שֶׁנִּמּוֹל, לֹא רָצָה הַקָּבָ״ה לְהוֹצִיא מִפִּיו קָדוֹשׁ. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, מִיָּד יָצָא מִפִּיו הַוָּרַע הַקָּדוֹשׁ.

וְלָכֵן הִתְגַּלְּתָה עָלָיו שְׁכִינָה בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת. (דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. זֹהַ״ר זוֹהֵר שֶׁזּוֹהֲרִים בִּדְלֵקוּת שֶׁל זֹהַר. זֹהַ״ר שֶׁמֵּאִיר שֶׁמַּדְלִיק וְנוֹצֵץ לְכַמָּה צְדָדִים.

זֹהַ״ר עוֹלֶה וְיוֹרֵד. זֹהַ״ר נוֹצֵץ לְכָל עֵבֶר. זֹהַ״ר שׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא. זֹהַ״ר שֶׁלֹּא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים. זֹהַ״ר שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת. זֹהַ״ר טָמִיר וְגָנוּז, הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל כָּל הַנִּיצוֹצִים וְכָל הַדְּרָגוֹת בּוֹ. יוֹצֵא וְטָמִיר. נִסְתָּר וְגָלוּי. נִרְאֶה וְלֹא נִרְאֶה. [זֹהַ״ר] סֵפֶר זֶה מַעְיַן הַבְּאֵר, יוֹצֵא בַּיּוֹם, נִסְתָּר בַּלַּיְלָה, מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּזִּוּוּגוֹת הַלַּיְלָה בַּתּוֹלָדוֹת שֶׁהוֹצִיא.

זֹהַ״ר שֶׁזּוֹהֵר וּמֵאִיר לַכֹּל, הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ שֶׁנִּרְאֶה, וְכָל הַגְּוָנִים

נִסְתָּרִים בּוֹ וְנִקְרָא בַּשֵּׁם שֶׁל אדנ"י. שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים נִרְאִים לְמַטָּה מֵאֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַעְלָה. מֵאֵלּוּ הָעֶלְיוֹנִים הַכֹּל נִמְשָׁךְ [לְגַבֵּי זֹהַר] [אוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים. זֹהַר] שֶׁלֹּא נִרְאָה, וְנוֹצֵץ בִּשְׁנַיִם עָשָׂר נְצָנוּצִים וְזֹהָרִים שֶׁנּוֹצְצִים מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר הֵם בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְגוֹ', הַסּוֹד שֶׁל אֵין סוֹף נִקְרָא יהו"ה.

כַּאֲשֶׁר מִתְזַוֵּג זֹהַר תַּזְוִתוֹן אדנ"י בְּזֹהַר עֶלְיוֹן יהו"ה, נַעֲשֶׂה שָׁם נִסְתָּר שֶׁבּוֹ יוֹדְעִים נְבִיאֵי הָאֱמֶת וּמְסִתַּכְּלִים לְתוֹךְ הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן, וְזֶה יְאַהדוֹנָהי, מַרְאוֹת טְמִירִים [זִיוִּת טְמִירוֹת], שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) כְּעֵין הַזֹּהַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

מִשְׁנָה. עֶלְיוֹנִים גְּבוֹהִים טוֹבִים שֶׁל הַיָּמִין, תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה יוֹצְאוֹת וְנֶזְקָקִים בָּאוֹתִיּוֹת, וְהָאוֹתִיּוֹת בָּהֶם נוֹסְעוֹת, [מִטַּלְטְלִים] מַסְעוֹתָיו דַּקִּיקִים בְּסוֹדוֹת. [הֵיכָל] זוֹלְקִים, אֵלּוּ תִּשְׁעַת הַשַּׁלִּיטִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, הָאוֹתִיּוֹת הִתְפַּשְּׁטוּ מֵהֶם. נִשְׁאֲרוּ נְקוּדִים לְהַכְנִיסָם לָהֶם. לֹא נוֹסְעִים רַק כְּשֶׁאֵלֶּה יוֹצְאִים.

הֵם בַּסּוֹד שֶׁל אֵין סוֹף. כָּל הָאוֹתִיּוֹת [נוֹסְעוֹת] מַסָּעוֹת בַּסּוֹד שֶׁל אֵין סוֹף. כְּמוֹ שֶׁהֵם נוֹשְׂאִים אוֹתָם, כָּךְ הֵם נוֹסְעִים. אֵלּוּ הַנִּסְתָּרִים אוֹתִיּוֹת גְּלוּיוֹת וְלֹא גְּלוּיוֹת. אֵלּוּ טְמִירִים עַל מַה שֶּׁשּׁוֹרוֹת הָאוֹתִיּוֹת.

תִּשְׁעָה שֵׁמוֹת זֶקוּקוֹת עִם עֲשָׂרָה, וְהָרִאשׁוֹן אֶהְיֶה. [יו"ד ה"א] אֶהְיֶ"ה אֲשֶׁר אֶהְיֶ"ה, יהו"ה, א"ל, אֱלֹהִי"ם, יהו"ה, צְבָאוֹת, אָדוֹ"ן, שַׁדַּ"י. [וּמֵהַשֵּׁם הַזֶּה יו"ד ה"א וָא"ו ה"א מִתְפַּשֵּׁט כ"ב אוֹתִיּוֹת, וְסוֹד הַשֵּׁם מִנִּצְפַּ"ךְ הֲרֵי כ"ז אוֹתִיּוֹת, וְזֶהוּ סוֹד יהו"ה אֱלֹהֵינ"וּ יהו"ה אֶחָד. יהו"ה אֱלֹהֵינוּ יהו"ה – הֲרֵי י"ד אוֹתִיּוֹת. אֶחָד סוֹד י"ג אוֹתִיּוֹת, וּמֵהֶם יִתְפַּשְּׁטוּ רמ"ז אֲבָרִים, שֵׁם בֶּן מ"ב וְשֵׁם בֶּן ע"ב מִנִּצְפַּ"ךְ וְזֶמְשָׁה גְּבוּרוֹת, וּמִמֶּנּוּ יִתְפַּשֵּׁט הַסּוֹד שֶׁל וְזֶמְשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, וּמֵהֶם יִתְפַּשְּׁטוּ ע"ב. הֲרֵי רמ"ז אֵיבָרִים עִם יי' אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת].

אֵלֶּה הֵם עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת זֶקוּקִים בְּצִדֵּיהֶם, וְכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ נֶזְקָקִים מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵבָרִים וְנִכְנָסִים בַּאֲרוֹן הַבְּרִית הָאֶזֶד, וּמִיהוּ?

הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא אדנ״י. וְזֶה [ד״א סוד] הִתְגַּלָּה עַכְשָׁו לְאַבְרָהָם. [נ״א יהו״ה צְבָאו״ת, ונ״א אֵ״ל אדנ״י]. מִיכָאֵל שֵׂם הַיָּמִין שֶׁאוֹחֵז וּמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה יוֹתֵר מֵאוֹתָם הָאֲוֵזִרים. בְּכָל מָקוֹם שֶׁסּוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה שָׁם – מִיכָאֵל שָׁם. אִם הִסְתַּלֵּק מִיכָאֵל הַזֶּה – מִסְתַּלֵּק אֱלֹהִים עִם שַׁדַּי.

בַּהַתְחָלָה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, וְהִתְגַּלְמוּ בְּצִיּוּר שֶׁל אָוִיר וְהָיוּ אוֹכְלִים, אוֹכְלִים וַדַּאי, שֶׁהָאֵשׁ שָׁלְהֶם אוֹכֶלֶת וּמְכַלָּה הַכֹּל וְעוֹשִׂים נַזָּזַת רוּזַ לְאַבְרָהָם. הֵם אֵשׁ וַדַּאי, וְאוֹתָהּ הָאֵשׁ מִתְכַּסָּה בְּצִיּוּר שֶׁל אָוִיר וְלֹא נִרְאֵית. וְאוֹתוֹ מַאֲכָל אֵשׁ לוֹהֶטֶת וְאוֹכֶלֶת אוֹתוֹ, וְאַבְרָהָם מְקַבֵּל נַזָּזַת רוּזַ מִזֶּה.

כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלְּקָה הַשְּׁכִינָה מַה כָּתוּב? וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם. מִיָּד מִסְתַּלֵּק עִמּוֹ מִיכָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה וְגוֹ׳. שְׁלֹשָׁה כָּתוּב בַּהַתְחָלָה, וְעַכְשָׁו שְׁנַיִם. אֶלָּא מִיכָאֵל שֶׁהוּא יָמִין הִסְתַּלֵּק עִם הַשְּׁכִינָה.

הַמַּלְאָךְ שֶׁנִּרְאָה לְמָנוֹזַ יָרַד וְהִתְגַּלֵּם [לוֹ] בָּאֲוִיר וְנִרְאָה לוֹ, וְזֶהוּ אוּרִיאֵל. מַה שֶּׁלֹּא יָרַד עִם אֵלּוּ לְאַבְרָהָם – יָרַד כָּאן לְבַדּוֹ לְבַשֵּׂר לְמָנוֹזַ שֶׁבָּא מִדָּן. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָשׁוּב כְּמוֹ אַבְרָהָם, לֹא כָּתוּב שֶׁאָכַל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שופטים יג) אִם תַּעְצְרֵנִי לֹא אֹכַל בְּלַחְמֶךָ. וְכָתוּב, וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּזַ, וַיַּעַל מַלְאַךְ ה׳ בְּלַהַב הַמִּזְבֵּזַ וְגוֹ׳. וְכָאן וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם. מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ הִסְתַּלֵּק מִיכָאֵל, וְנִשְׁאֲרוּ רְפָאֵל וְגַבְרִיאֵל.

וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה. בָּעֶרֶב – בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין תָּלוּי עַל הָעוֹלָם. אֲזַר כָּךְ הִסְתַּלֵּק אֶזְוֵד, וְנִמְצָא שֶׁגַּבְרִיאֵל לְבַדּוֹ. בִּזְכוּת אַבְרָהָם נִצַּל לוֹט, וְהוּא אַף כָּךְ זָכָה בָּהֶם, וְעַל זֶה בָּאוּ אֵלָיו. (ע״כ ס״ת).

זֹהַר:

רַבִּי אַבָּא פָּתַזּ וְאָמַר, (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה׳ וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ. בֹּא רְאֵה, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא רוֹאִים עַל מָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם, וְהַיָּמִים הוֹלְכִים וְעוֹלִים וְעוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּבָ״ה כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִים בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם נִבְרְאוּ וְכֻלָּם עוֹמְדִים לְמַעְלָה. וּמִזֶּזּ לָנוּ

שֶׁנִּבְרְאוּ? שֶׁכָּתוּב (שם קלט) יָמִים יֻצָּרוּ.

וּכְשֶׁמַּגִּיעִים הַיָּמִים לְהֵעָלוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּם קְרֵבִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וַיִּקְרְבוּ יְמֵי דָוִד לָמוּת. וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. מֹשֶׁה שֶׁכַּאֲשֶׁר בֶּן אָדָם הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ וְלֹא מִתְבּוֹנֵן עַל מַה הוּא עוֹמֵד, אֶלָּא כָּל יוֹם וָיוֹם וְשׁוֹשֵׁב כְּאִלּוּ הוּא הוֹלֵךְ בְּרִיקָנוּת, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹדַעַת לְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ מַעֲלִים אוֹתָהּ. שֶׁהֲרֵי הַדֶּרֶךְ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְמָקוֹם שֶׁאוֹר הַנְּשָׁמוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת מְאִירוֹת, לֹא נִתָּן לְכָל הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁהוּא מַמְשִׁיךְ עָלָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ נִמְשָׁךְ לְאַחַר שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, אִם בֶּן אָדָם נִמְשָׁךְ אַחַר הַקָּבָ"ה וּתְשׁוּקָתוֹ אַחֲרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַחֲרֵי זֶה כְּשֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, הוּא נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וְנוֹתְנִים לוֹ דֶּרֶךְ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה אַחַר אוֹתָהּ מְשִׁיכָה שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּרָצוֹן כָּל יוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹם אֶחָד נִפְגַּשְׁתִּי בְּעִיר אַחַת מֵאוֹתָם שֶׁהָיוּ מִן בְּנֵי קֶדֶם, וְאָמְרוּ לִי מֵאוֹתָהּ זְכוּתָהּ שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים מִיָּמִים רִאשׁוֹנִים, וְהָיוּ מוֹצְאִים סְפָרִים שֶׁל הַזְּכוּתָהּ שֶׁלָּהֶם, וְקָרְבוּ לִי סֵפֶר אֶחָד, וְהָיָה כָּתוּב בּוֹ, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָרָצוֹן שֶׁל הָאָדָם מִתְכַּוֵּן בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ מַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ מִלְמַעְלָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ. אִם רְצוֹנוֹ הִתְכַּוֵּן לְדָבָר עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ, הוּא מַמְשִׁיךְ אוֹתוֹ הַדָּבָר מִלְמַעְלָה לְמַטָּה אֵלָיו.

וְאִם רְצוֹנוֹ לְהִתְדַּבֵּק בַּצַּד הָאַחֵר וּמִתְכַּוֵּן בּוֹ, הוּא מַמְשִׁיךְ אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר מִלְמַעְלָה לְמַטָּה אֵלָיו. וְהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁעִקַּר הַדָּבָר תָּלוּי בְּדִבּוּרִים וּבְמַעֲשֶׂה וּבְרָצוֹן לְהִתְדַּבֵּק, וּבָזֶה נִמְשָׁךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ.

וּמָצָאנוּ בּוֹ כָּל אוֹתָם מַעֲשִׂים וַעֲבוֹדוֹת הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת וּדְבָרִים שֶׁהִצְטָרְכוּ לָהֶם, וְאֵיךְ הָרָצוֹן לְהִתְכַּוֵּן בָּהֶם כְּדֵי לִמְשֹׁךְ אוֹתָם אֲלֵיהֶם. כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִדָּבֵק לְמַעְלָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּרִים

וּבִרְצוֹן הַלֵּב לְכַוֵּן בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר תָּלוּי הַדָּבָר לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ אֵלָיו מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וּלְהִדָּבֵק בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר.

וְהָיוּ אוֹמְרִים, כְּמוֹ שֶׁכֵּן אָדָם נִמְשָׁךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה – כָּךְ גַּם מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבַמֶּה שֶׁנִּדְבַּק בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִמְשָׁךְ אַוְזָרָיו – כָּךְ נִדְבָּק בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אִם בְּקְדֻשׁ – בְּקְדֻשׁ, וְאִם בְּטֻמְאָה – בְּטֻמְאָה. אִם בְּקְדֻשׁ, מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנִדְבָּק בּוֹ לְמַעְלָה וְנַעֲשֶׂה מְמֻנֶּה שַׁמָּשׁ לְשַׁמֵּשׁ לִפָּנֵי הַקָּבָ"ה בֵּין אוֹתָם שְׁאָר מַלְאָכִים. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב נִדְבָּק לְמַעְלָה וְעוֹמֵד בֵּין אוֹתָם קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (זכריה ג) וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה.

כָּךְ גַּם כְּמוֹ זֶה. אִם בְּטֻמְאָה, מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנַעֲשֶׂה כְּאֶזְרָד מֵהֶם לְהִדָּבֵק עִמָּם, וְהֵם נִקְרָאִים נִזְקֵי בְּנֵי אָדָם. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לוֹקְחִים אוֹתוֹ וְשׁוֹאֲבִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁדָּנִים אֶת בְּנֵי הַטֻּמְאָה שֶׁטִּמְּאוּ עַצְמָם וְרוּחָם, וְאַוָּזָר כָּךְ נִדְבָּק בָּהֶם, וְהוּא מַזִּיק כְּאֶזְרָד מֵאוֹתָם מַזִּיקֵי הָעוֹלָם.

אָמַרְתִּי לָהֶם, בָּנַי, דָּבָר זֶה קָרוֹב לְדִבְרֵי תוֹרָה, אֲבָל יֵשׁ לָכֶם לְהִתְרַחֵק [מִתּוֹךְ] מֵאוֹתָם הַסְּפָרִים [הַלָּלוּ] כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְּטֶה לִבְּכֶם לַעֲבוֹדוֹת הַלָּלוּ וּלְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁאָמַר כָּאן שָׁמָּא זַס וְשָׁלוֹם [לֹא] תִּסְטוּ מֵאַוָּזָר עֲבוֹדַת הַקָּבָ"ה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַסְּפָרִים הַלָּלוּ מַטְעִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁבְּנֵי קֶדֶם הָיוּ זַכְמִים, וְיִרְאַת הַזָּקְמָה הַזּוֹ יָרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם שֶׁנָּתַן לִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדֶנּוּ זֵי קֶדְמָה אֶל אֶרֶץ קֶדֶם. וְאַוָּזָר כָּךְ נִמְשְׁכוּ בְּאוֹתָהּ זָקְמָה לְכַמָּה צְדָדִים.

אֲבָל זֶרַע יִצְחָק, זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, לֹא כָּךְ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. זֶהוּ זֶלֶק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הָאֱמוּנָה שֶׁבָּה נִדְבַּק אַבְרָהָם וְיָצָא מֵאוֹתוֹ גּוֹרָל וּמֵאוֹתוֹ הַצַּד. מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? (שם כח) וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו,

וְכָתוּב וְאַתָּה יַעֲקֹב עַבְדִּי וְגוֹ'. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִמָּשֵׁךְ אַזַּר הַקָּבָ"ה וּלְהִדָּבֵק בּוֹ תָּמִיד, שֶׁכָּתוּב (דברים י) וּבוֹ תִּדְבָּק.

בֹּא רְאֵה, (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגוֹ'. אַזַּר כָּךְ זְזַר וּפָרֹשׁ, נְקִי כַּפַּיִם. שֶׁלֹּא עָשָׂה בְּיָדָיו צֶלֶם, וְלֹא מַזָּזִיק עַמָּהֶם בְּמַה שֶׁלֹּא צָרִיךְ. וְעוֹד, שֶׁלֹּא נִטְמָא בָּהֶם וְלֹא מִטַּמֵּא בָּהֶם אֶת הַגּוּף כְּמוֹ אוֹתָם שֶׁמִּטַּמְּאִים אֶת עַצְמָם בַּיָּדַיִם לְהִטָּמֵא, וְזֶה הוּא נְקִי כַּפַּיִם וּבַר לֵבָב, כְּמוֹ זֶה שֶׁלֹּא מוֹשִׁךְ אֶת רְצוֹנוֹ וְלִבּוֹ לַצַּד הָאַזַּר אֶלָּא לְהִמָּשֵׁךְ אַזַּר עֲבוֹדַת הַקָּבָ"ה.

אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשׁוֹ. כָּתוּב נַפְשׁוֹ וְנִקְרָא נַפְשִׁי, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, נַפְשִׁי – זוֹ נֶפֶשׁ דָּוִד, צַד הָאֱמוּנָה. נַפְשׁוֹ – זוֹ נֶפֶשׁ הָאָדָם מַמָּשׁ. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר יָצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנַפְשׁוֹ תִּתְעַלֶּה בְּמַעֲשִׂים שֶׁכְּשֵׁרִים, עַל מַה שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּהֶם לָלֶכֶת בֵּין כָּל אוֹתָם הַקְּדוֹשִׁים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי, יִשָּׂא בְּרָכָה מֵאֵת ה' וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, אַזַּר שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, הָיָה יוֹשֵׁב וְכוֹאֵב, וְהַקָּבָ"ה שָׁלַח אֵלָיו שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים בְּגִלּוּי לְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁהֲרֵי בְּנִגְלֶה וְכִי מִי יָכוֹל לִרְאוֹת מַלְאָכִים, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת וְגוֹ'? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁרָאָה אוֹתָם שֶׁיָּרְדוּ לָאָרֶץ כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם. וְלֹא יִקָּשֶׁה לְךָ זֶה, שֶׁהֲרֵי הֵם וַדַּאי רוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּבְשָׁעָה שֶׁיּוֹרְדִים לָעוֹלָם, מִתְלַבְּשִׁים בַּאֲוִירִים וּבִיסוֹדוֹת שֶׁל גְּלָמִים, וְנִרְאִים לִבְנֵי אָדָם מַמָּשׁ כְּמַרְאֵה דְּמוּתָם.

וּבֹא וּרְאֵה, אַבְרָהָם רָאָה אוֹתָם כְּמַרְאֵה בְּנֵי אָדָם, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה כּוֹאֵב מִן הַמִּילָה, יָצָא וְרָץ אַזַּרְיהֶם כְּדֵי לֹא לִגְרֹעַ [מַה] שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה מִקֹּדֶם לָכֵן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי שֶׁרָאָה אוֹתָם כְּמַרְאֵה שֶׁל מַלְאָכִים, מִמַּה שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמַר אֲדֹנָי, בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת הַשְּׁכִינָה הָיְתָה בָּאָה, וְאֵלּוּ הָיוּ עֲמוּדִים שָׁלָה וְכִסֵּא אֵלֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת הַגָּוָנִים שֶׁתַּזּוֹתֶיהָ. וְרָאָה כָּעֵת מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹל מַה שֶׁלֹּא רָאָה מִקֹּדֶם לָזֶה עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל. בַּתְּזוּלָה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ,

אֶלָּא שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם. אַזַּר כָּךְ יָדַע שֶׁאוֹתָם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים הֵם וּבָאוּ אֵלָיו בִּשְׁלִיזוּת, בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ אַי"ה שָׁרָה אִשְׁתֶּךָ וּבְשְׂרוּ לוֹ בְּשׂוֹרַת יִצְחָק.

אֵלָיו – הָאוֹתִיּוֹת נְקוּדוֹת אַי"ו, וְסִימָן אַי"ו רֶמֶז לְמַה שֶּׁלְמַּעְלָה, רֶמֶז לַקָּבָּ"ה. וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָּאֹהֶל. כָּתוּב כָּאן הִנֵּה בָּאֹהֶל, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה לג) אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּקּוּד אַי"ו, לָמָּה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ אַיֵּה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁזִּכּוּר שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד סוֹד הָאֱמוּנָה. אָז אָמַר וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָּאֹהֶל. שָׁם הוּא הַקָּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל וְשָׁם הוּא נִמְצָא [וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָּאֹהֶל]. אַיֵּה וְגוֹ'. וְכִי לֹא יָדְעוּ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁשָּׂרָה הִנֵּה בָּאֹהֶל? לָמָּה כָּתוּב אַיֵּה? אֶלָּא שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא מַה שֶּׁנִּמְסָר לָהֶם לָדַעַת.

בֹּא רְאֵה, (שמות יב) וְעָבַרְתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה'. וְכִי כַּמָּה שְׁלִיזִים וּמַלְאָכִים יֵשׁ לַקָּבָּ"ה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים בֵּין טִפָּה שֶׁל בְּכוֹר לְאוֹתָהּ שֶׁלֹּא שֶׁל בְּכוֹר פָּרַט לַקָּבָּ"ה לְבַדּוֹ.

כְּמוֹ זֶה (יחזקאל ט) וְהִתְוִיתָ תָּו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים. וְלָמָּה צְרִיכִים? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא יוֹדְעִים אֶלָּא רַק מַה שֶּׁנִּמְסָר לָהֶם לָדַעַת [יוֹדְעִים], כְּמוֹ כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁעָתִיד הַקָּבָּ"ה לְהָבִיא עַל הָעוֹלָם. וּמָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַקָּבָּ"ה מַעֲבִיר כְּרוּז בְּכָל הָרְקִיעִים בְּאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁעָתִיד לְהָבִיא עַל הָעוֹלָם.

כְּגוֹן זֶה בְּשָׁעָה שֶׁהַמַּשְׁחִית נִמְצָא בָּעוֹלָם, צָרִיךְ בֶּן אָדָם לְהִסְתַּתֵּר בְּבֵיתוֹ וְלֹא יִהְיֶה נִרְאֶה בַּשּׁוּק כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׁחִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. מֵאֵלּוּ שֶׁיָּכוֹל לְהִסְתַּתֵּר כֵּן, אֲבָל מִלְּפָנַי הַקָּבָּ"ה לֹא [ס"א יָכוֹל] צָרִיךְ לְהִסְתַּתֵּר. מַה כָּתוּב? (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

אָמַר רַבִּי זְיָיא אָמַר רַב, אִם הָיִינוּ מִסְתַּכְּלִים בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ – נִסְתַּכֵּל בְּזֻכְמָהּ אִם עִנְיַן הַנְּשָׁמָה הִיא אֵין רֹאשָׁהּ סוֹפָהּ וְאֵין סוֹפָהּ רֹאשָׁהּ, וְאִם הָעִנְיָן

לְפָטִירַת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם הִיא, נִסְתַּר אֶת כָּל הַפָּרָשָׁה אוֹ נַעֲמִיד אֶת הַפָּרָשָׁה בָּזֶה אוֹ בָּזֶה. מַה זֶּה יַקְוּז נָא מְעַט מַיִם וְרַוְּצוּ רַגְלֵיכֶם וְגוֹ', וְאֶקְוְזָה פַּת לֶחֶם וְגוֹ', וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל שָׂרָה וְגוֹ', וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וְגוֹ', וַיַּקְוּז חֶמְאָה וְחָלָב וְגוֹ'?.

כְּשֶׁבָּא רַב דִּימִי, אָמַר, לֹא מָצְאָה הַנְּשָׁמָה תּוֹעֶלֶת לַגּוּף אֶלָּמְלֵא מַה שֶּׁרָמַז בְּכָאן רָמְזוּ הַקְּרֻבָּנוֹת. בָּטְלוּ הַקְּרֻבָּנוֹת – לֹא בָּטְלָה הַתּוֹרָה. זֶה שֶׁלֹּא מִתְעַסֵּק בְּקָרְבָּנוֹת, שֶׁיַּעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְיוֹעִיל לוֹ יוֹתֵר. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּשֶׁפָּרַשׁ הַקָּבָ"ה הַקְּרֻבָּנוֹת, אָמַר מֹשֶׁה: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּינָּזוּ בִּזְמַן שֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל עַל אַדְמָתָם, כֵּיוָן שֶׁיִּגְלוּ מֵעַל אַדְמָתָם מַה יַּעֲשׂוּ? אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה, יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, וַאֲנִי מוֹזֵל לָהֶם בִּשְׁבִילָהּ יוֹתֵר מִכָּל הַקְּרֻבָּנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז) זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְחָה וְגוֹ'. כְּלוֹמַר, זֹאת הַתּוֹרָה בִּשְׁבִיל עוֹלָה, בִּשְׁבִיל מִנְחָה, בִּשְׁבִיל זִטָּאת, בִּשְׁבִיל אָשָׁם.

אָמַר רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי, זֶה מִי שֶׁמַּזְכִּיר בְּפִיו בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת עִנְיַן הַקְּרֻבָּנוֹת וְתִקְרֻבְתָּם וְיִכַּוֵּן בָּהֶם, בְּרִית כְּרוּתָה הִיא שֶׁאוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַמַּזְכִּירִים זִטְאוֹ כְּדֵי לְהָרַע לוֹ, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ אֶלָּא רַק טוֹב.

וּמִי יוֹכִיזֵנִי? פָּרָשָׁה זוֹ תּוֹכִיזֵנִי! שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו, מַה זֶּה עָלָיו? לְעַיֵּן בְּדִינוֹ. כֵּיוָן שֶׁרוֹאָה נִשְׁמַת הַצַּדִּיק כָּךְ, מַה כָּתוּב? וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה וְגוֹ'. מַה זֶּה הָאֹהֱלָה? בֵּית הַמִּדְרָשׁ. וּמַהוּ אוֹמֵר? מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים, עִנְיַן הַקְּרֻבָּנוֹת, וְהַנְּשָׁמָה מִתְכַּוֶּנֶת בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם. וְאָז נוֹזֵז לָהֶם וְלֹא יְכוֹלִים לְהָרַע לוֹ.

רַבִּי פִּנְחָס פָּתַח פָּסוּק שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וְהִנֵּה הֵחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם, וְכָתוּב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְגוֹ', וְכָתוּב וַתַּעֲצַר הַמַּגֵּפָה. כָּתוּב כָּאן מַהֵר, וְכָתוּב שָׁם מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים. מַה לְּהַלָּן קָרְבָּן לְהַנָּצֵל, אַף כָּאן קָרְבָּן לְהַנָּצֵל.

אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַשְׁתִּי אֶת אֵלִיָּהוּ.

אָמְרִתִּי לוֹ, יֹאמַר לִי מַר דָּבָר שֶׁמּוֹעִיל לַבְּרִיּוֹת. אָמַר לוֹ, בְּרִית גָּזַר הַקָּבָ"ה, וְנִכְנְסוּ לְפָנָיו כָּל הַמַּלְאָכִים שֶׁמְּמַנִּים לְהַזְכִּיר וְזַטְאֵי הָאָדָם, שֶׁבְּזְמַן שֶׁיְּזַכִּירוּ בְּנֵי אָדָם הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁצִּוָּה מֹשֶׁה, וּמְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ בָּהֶם – שֶׁכֻּלָּם יַזְכִּירוּ אוֹתוֹ לְטוֹב.

וְעוֹד, בִּזְמַן שֶׁיֵּאָרַע מָוֶת בִּבְנֵי אָדָם, הַבְּרִית נִגְזָרָה, וְהַכָּרוֹז עוֹבֵר עַל כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם, דְּאִם יַעֲלוּ בָּנָיו בָּאָרֹן בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְיֹאמְרוּ בִּרְצוֹן נָפֶשׁ וָלֵב עֲנִיָּנִים שֶׁל קְטֹרֶת בְּשָׂמִים שֶׁהָיוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַמָּוֶת מֵהֶם.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּזְרָקָה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת. אָמַר לוֹ אַהֲרֹן, לָמָּה? כִּי יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי ה' וְגוֹ'. מַה כָּתוּב? וַיָּרֶץ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הֵחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם. וְכָתוּב וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. וְלֹא יָכֹל מַלְאָךְ שֶׁל זַבָּלָה לִשְׁלֹט וְנִתְבַּטֵּל הַמָּוֶת.

רַבִּי אַוָּא הָלַךְ לִכְפַר טַרְשָׁא, בָּא אֵצֶל הַמְּאָרְזֵי שָׁלוֹ. לָוְזָשׁוּ עָלָיו כָּל בְּנֵי הָעִיר. אָמְרוּ, אָדָם גָּדוֹל בָּא לְכָאן, נֵלֵךְ אֵלָיו. בָּאוּ אֶצְלוֹ. אָמְרוּ לוֹ, לֹא זוֹשֵׁשׁ עַל אֲבֹדֹתֵינוּ? אָמַר לָהֶם, מַהוּ? אָמְרוּ לוֹ שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעָה יָמִים שֶׁיֵּשׁ מָוֶת בָּעִיר, וְכָל יוֹם מִתְזַזֵּק וְלֹא מִתְבַּטֵּל.

אָמַר לָהֶם, נֵלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּנְבַקֵּשׁ רַזְמִים מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, בָּאוּ וְאָמְרוּ, פָּלוֹנִי וּפָלוֹנִי מֵתוּ, וּפָלוֹנִי וּפָלוֹנִי נוֹטִים לָמוּת. אָמַר לָהֶם רַבִּי אַוָּא, אֵין עֵת לַעֲמֹד כָּךְ, שֶׁהַשָּׁעָה דְּזוּקָה.

אֲבָל תַּפְרִישׁוּ מִכֶּם אַרְבָּעִים בְּנֵי אָדָם מֵאֵלּוּ הַיּוֹתֵר זַכָּאִים. עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה לְאַרְבָּעָה זְלָקִים, וַאֲנִי עִמָּכֶם, עֲשָׂרָה לִקְצֵה הָעִיר וַעֲשָׂרָה לִקְצֵה הָעִיר, וְכֵן לְאַרְבַּע קְצָווֹת הָעִיר, וְאִמְרוּ בְּנֶפֶשׁ זַפָּצָה עִנְיָן שֶׁל קְטֹרֶת הַסַּמִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְמֹשֶׁה, וְעִנְיָן שֶׁל הַקְּרְבָּנוֹת אִתּוֹ.

עָשׂוּ כָּךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וְעָבְרוּ בְּכָל הָעִיר לְאַרְבַּע קְצָווֹת וְהָיוּ אוֹמְרִים כֵּן.

לְבַסּוֹף אָמַר לָהֶם, נָכוֹן לְאֵלּוּ שֶׁנּוֹטִים לָמוּת, וְתַפְרִישׁוּ מִכֶּם לְבָתֵּיהֶם וְתֹאמְרוּ כָּךְ, וְכַאֲשֶׁר תִּסַּיְמוּ, תֹּאמְרוּ אֵלּוּ הַפָּסוּקִים, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ וְגוֹ', וַיִּקַּח אַהֲרֹן וְגוֹ', וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וְגוֹ'. וְכֵן עָשׂוּ וְהִתְבַּטֵּל מֵהֶם (הַמָּוֶת).

שָׁמְעוּ אוֹתוֹ קוֹל שֶׁאוֹמֵר: סוֹדֵי הַסּוֹדוֹת, הָרִאשׁוֹנִים הִנְחִילוּהָ לָנֶצַח, שֶׁהֲרֵי דִּין הַשָּׁמַיִם לֹא שׁוֹרֶה כָּאן, שֶׁהֲרֵי יוֹדְעִים לְבַטְּלוֹ. זָכַשׁ לִבּוֹ שֶׁל רַבִּי אָזָא וְיָשַׁן. שָׁמַע שֶׁאוֹמְרִים לוֹ: כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתָ אֶת זֶה – תַּעֲשֶׂה אֶת זֶה. לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שֶׁיַּזְהִירוּ בִּתְשׁוּבָה, שֶׁרְשָׁעִים הֵם לְפָנַי. קָם וְהֶזְהִירָם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִתְבַּטְּלוּ מֵהַתּוֹרָה לְעוֹלָם, וְהֶחֱלִיפוּ אֶת שֵׁם הָעִיר, וְקָרְאוּ לָהּ מָתָא מַחְסְיָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא דַי לָהֶם לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּבַטְּלִים אֶת הַגְּזֵרָה, אֶלָּא לְאַחֵר כֵּן שֶׁמְּבָרְכִים לָהֶם, תֵּדַע לְךָ שֶׁכֵּן הוּא. דִּכְיוָן שֶׁהִנְשָׁמָה אוֹמֶרֶת לַגּוּף מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים וְגוֹ' וְכָל אוֹתוֹ הָעִנְיָן וּמְבַטֵּל אֶת הַדִּין – מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה. הֲרֵי בְּרָכָה.

כֵּיוָן שֶׁרוֹאִים אוֹתָהּ הַמַּלְאָכִים שֶׁזֶּה לָקוּז עֵצָה לְנַפְשׁוֹ – מָה עוֹשִׂים? הוֹלְכִים אֵצֶל הָרְשָׁעִים לְעַיֵּן בְּדִינָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּקָמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיַּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם, לִמְקוֹם הָרְשָׁעִים, לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט. זֶה הוּא שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל צַדִּיק: כֵּיוָן שֶׁרוֹאָה שֶׁמְּעַיְּנִים בְּדִינוֹ, אֵינוֹ מִתְאַחֵר לָשׁוּב וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהַקְרִיב [עַל] וְזִלְבּוֹ וְדָמוֹ לְפָנַי צוּרוֹ, עַד שֶׁמִּסְתַּלְּקִים בַּעֲלֵי הַדִּין מִמֶּנּוּ.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נִצָּבִים עָלָיו – מַה כָּתוּב בַּנִּשְׁמָה? וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל שָׂרָה. בְּזִמָּזוֹן וּבְמְהִירוּת בְּלֹא שׁוּם הַעְכָּבָה. מִיָּד מְמַהֶרֶת הַנִּשְׁמָה אֵצֶל הַגּוּף לְהַזְהִירוֹ לְמוּטָב וּלְבַקֵּשׁ בְּמַה שֶׁיִּתְכַּפֵּר לוֹ, עַד שֶׁמִּסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ בַּעֲלֵי הַדִּין.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מַהוּ שֶׁאָמַר וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים וְזָדַל

לִהְיוֹת לְשָׂרָה אַרְזוּ כַּנָּשִׁים? אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בְּמַעֲלָתָהּ, וְהַגּוּף נִשְׁאָר בָּאָרֶץ מִכַּמָּה שָׁנִים, בָּאִים בַּיָּמִים שָׁנִים וְיָמִים הַרְבֵּה וְזָדַל לָצֵאת וְלָבֹא וְלַעֲבֹר אַרְזוּ כִּשְׁאָר כָּל אָדָם. נִתְבַּשֵּׂר לְהַזָּיוֹת הַגּוּף.

מַהוּ אוֹמֵר אַזַּרְנִי בְּלוּתִי הָיְתָה לִי עֶדְנָה? אַזַּרְנִי בְּלוּתִי בָּעָפָר מֵהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים, הָיְתָה לִי עֶדְנָה וְזוּדוּשׁ. וַאדַנִי זָקֵן, שֶׁהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים שֶׁיָּצְאת מִמֶּנּוּ וְלֹא הִפְקִידַנִי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, הֲיַפָּלֵא מֵה׳ דָּבָר לַמּוֹעֵד. מַהוּ לַמּוֹעֵד? אוֹתוֹ הַיָּדוּעַ אָצְלִי לְהַזָּיוֹת מֵתִים. וּלְשָׂרָה בֵּן, מִלַּמֵּד שֶׁיִּתְזַדֵּשׁ כְּבֶן שָׁלֹשׁ שָׁנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן, כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה נְזוּנִית מִזִּיוָהּ שֶׁל מַעְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַנִּקְרָא דומ"ה: לֵךְ וּבַשֵּׂר לְגוּף פָּלוֹנִי שֶׁאֲנִי עָתִיד לְהַזָּיוֹתוֹ לָמוֹעֵד שֶׁאֲנִי אַזַּיֵּה אֶת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. וְהוּא מֵשִׁיב: אַזַּרְנִי בְּלוּתִי הָיְתָה לִי עֶדְנָה? אַזַּרְנִי בְּלוּתִי בֶּעָפָר וְשָׁכַנְתִּי בָּאֲדָמָה, וְאָכַל בְּשָׂרִי רִמָּה וְגוּשׁ עָפָר, תִּהְיֶה לִי זְדוּדוּשׁ?.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לַנְּשָׁמָה: זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אַבְרָהָם וְגוֹ׳ הֲיִפָּלֵא מֵה׳ דָּבָר?! לַמּוֹעֵד הַיָּדוּעַ אָצְלִי לְהַזָּיוֹת אֶת הַמֵּתִים אָשׁוּב אֵלֶיךָ אוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁהוּא קָדוֹשׁ מְזֻדָּשׁ כְּבָרִאשׁוֹנָה לִהְיוֹתְכֶם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָתִיד לְפָנַי לִשְׁמֹחַ בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד ה׳ לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו. (ע"כ מדרש הנעלם)

זהר:

אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ, שֶׁלֹּא רָצוּ לוֹמַר לְפָנֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הִנֵּה בָּאֹהֶל, מִיָּד – וַיֹּאמֶר שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וְגוֹ׳ בֹּא רְאֵה דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִזְמִין אַבְרָהָם לְפָנֶיהֶם לֶאֱכֹל, לֹא אָמְרוּ לוֹ דָּבָר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ אוֹתָהּ בְּשׁוּרָה הִזְמִין אוֹתָם לֶאֱכֹל. אַחַר שֶׁכָּתוּב וַיֹּאכְלוּ, אָז אָמְרוּ לוֹ אוֹתָהּ בְּשׁוּרָה.

וַיֹּאכְלוּ?! וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתֶּךָ שֶׁמַּלְאָכִים עֶלְיוֹנִים אוֹכְלִים? אֶלָּא בִּשְׁבִיל

כְּבוֹדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם נִרְאֶה כָּךְ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיֹּאכְלוּ וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ וְלֹא נִרְאִים, וְכָל מַה שֶּׁנָּתַן לָהֶם אַבְרָהָם אָכְלוּ, מִשּׁוּם שֶׁמִּצַּד אַבְרָהָם אוֹכְלִים לְמַעְלָה [שֶׁאוֹכְלִים מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁלְּמַעְלָה].

בֹּא רְאֵה, כָּל מַה שֶּׁאָכַל אַבְרָהָם, הוּא אָכַל בְּטָהֳרָה, וְלָכֵן הִקְרִיב לִפָּנֵיהֶם וְאָכְלוּ, וְאַבְרָהָם שָׁמַר בְּבֵיתוֹ טֻמְאָה וְטָהֳרָה שֶׁאֲפִלּוּ בֶּן אָדָם שֶׁהוּא טָמֵא [לֹא יָכֹל לְהִתְקָרֵב לְבֵיתוֹ. אָז יָדַע אַבְרָהָם שֶׁזֶּה טָמֵא הוּא, וְעָשָׂה] [לֹא הָיָה מְשַׁמֵּשׁ בְּבֵיתוֹ, עַד שֶׁעָשָׂה] לוֹ טְבִילָה, אוֹ עָשָׂה לוֹ לִשְׁמֹר שִׁבְעָה יָמִים כָּרָאוּי לוֹ בְּבֵיתוֹ, וְכָךְ זֶה בְּוַדַּאי.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (דברים כג) אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה וְגוֹ'. מַה תַּקָּנָתוֹ? וְהָיָה לִפָּנוֹת עֶרֶב יִרְחַץ בַּמָּיִם. אֵרְעָה בּוֹ טֻמְאָה אַזָּרֵת, כְּמוֹ זִיבָה [טֻמְאַת צָרַעַת אוֹ נִדָּה] אוֹ טֻמְאַת נִדָּה שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי טֻמְאוֹת, לֹא מַסְפִּיק לוֹ בְּאוֹתָהּ טְבִילָה [מִשּׁוּם] בֵּין שֶׁאֵרַע לוֹ קֹדֶם שֶׁקִּבֵּל טֻמְאָה אַזָּרֵת [מִשּׁוּם] בֵּין שֶׁאֵרַע לוֹ אַזָּר כָּךְ.

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה הָיוּ מִתַּקְּנִים טְבִילָה לְכֻלָּם, הוּא לַגְּבָרִים וְהִיא לַנָּשִׁים. מָה הַטַּעַם עָסַק אַבְרָהָם לְטַהֵר בְּנֵי אָדָם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא טָהוֹר וְנִקְרָא טָהוֹר, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד. טָהוֹר – זֶה אַבְרָהָם שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל אַבְרָהָם, וּמַהִי? מַי"ם (זֶסֶד). לָכֵן הִתְקִין לְטַהֵר בְּנֵי הָעוֹלָם בְּמַיִם. וּבְשָׁעָה שֶׁהַזְּמִין אֶת הַמַּלְאָכִים, בְּרֵאשִׁית דִּבָּרָיו מַה כָּתוּב? יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם, כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁהַמַּיִם שְׁרוּיִים בָּהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה מְטַהֵר אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם מֵהַכֹּל. מְטַהֵר אוֹתָם מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, וּמְטַהֵר אוֹתָם מִצַּד הַטֻּמְאָה. וּכְמוֹ שֶׁהוּא מְטַהֵר אֶת הָאֲנָשִׁים, כָּךְ גַּם שָׂרָה מְטַהֶרֶת אֶת הַנָּשִׁים, וְנִמְצָא שֶׁכָּל מִי שֶׁבָּא אֲלֵיהֶם טְהוֹרִים מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה שֶׁאַבְרָהָם נָטַע אִילָן בְּכָל מָקוֹם שֶׁדִּיּוּרוֹ שָׁם, וְלֹא הָיָה עוֹלֶה

בְּכָל מָקוֹם כָּרָאוּי, פָּרַט לְשָׁעָה שֶׁדִּיּוּרוֹ הָיָה בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, וּבְאוֹתוֹ אִילָן הָיָה יוֹדֵעַ מִי שֶׁנֶּאֱוָוז בַּקָּבָ"ה וּמִי שֶׁנֶּאֱוָוז בַּעֲבוֹדָה זָרָה.

מִי שֶׁנֶּאֱוָוז בַּקָּבָ"ה, הָיָה הָאִילָן פּוֹרֵשׂ עֲנָפָיו וּמְכַסֶּה עַל רֹאשׁוֹ וְעוֹשֶׂה עָלָיו צֵל נָאֶה. וּמִי שֶׁנֶּאֱוָוז בַּצֵּל שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹתוֹ הָאִילָן הָיָה מִתְעַלֶּה, וַעֲנָפָיו הָיוּ עוֹלִים לְמַעְלָה. אָז הָיָה יוֹדֵעַ אַבְרָהָם וּמַזְהִיר אוֹתוֹ, וְלֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁנֶּאֱוָוז בֶּאֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָךְ מִי שֶׁהוּא טָהוֹר [ד"א כָּךְ] מְקַבֵּל אוֹתוֹ הָאִילָן, וּמִי שֶׁהוּא טָמֵא אֵינוֹ מְקַבֵּל אוֹתוֹ. אָז יָדַע אַבְרָהָם וְהָיָה מְטַהֵר אוֹתָם בְּמַיִם.

וּמַעְיַן מַיִם הָיָה תַּוָּוֹת אוֹתוֹ אִילָן, וּמִי שֶׁצָּרִיךְ טְבִילָה מִיָּד הַמַּיִם עוֹלִים אֵלָיו, וְעוֹלִים עַנְפֵי הָאִילָן, אָז יָדַע אַבְרָהָם שֶׁהוּא טָמֵא וְצָרִיךְ מִיָּד טְבִילָה. וְאִם לֹא, יָבְשׁוּ הַמַּיִם, וְאָז יָדַע שֶׁרוֹצֶה לְהִטָּמֵא וּלְהִשְׁתַּמֵּר שִׁבְעָה יָמִים.

וּבֹא וּרְאֵה, שֶׁאַפָּלוּ בְּשָׁעָה שֶׁהִזְמִין אֶת הַמַּלְאָכִים אָמַר לָהֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּוָּוֹת הָעֵץ כְּדֵי לִרְאוֹת וְלִבְדֹּק אוֹתָם, וּבְאוֹתוֹ אִילָן הָיָה בּוֹדֵק אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְהַסּוֹד [כְּנֶגֶד] מִשּׁוּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [עָשָׂה] אָמַר שֶׁהוּא עֵץ הַוָּוִיים לַכֹּל, וְלָכֵן וְהִשְׁעֲנוּ תַּוָּוֹת הָעֵץ, וְלֹא תַּוָּוֹת עֲבוֹדָה זָרָה.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁוָּוְטָא אָדָם, הוּא וָוְטָא בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁכָּתוּב וּמֵעֵץ הַדַּעַת וְגוֹ', וְהוּא וָוְטָא בּוֹ וְגָרַם מָוֶת לָעוֹלָם. מַה כָּתוּב? וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַוז יָדוֹ וְלָקַוז גַּם מֵעֵץ הַוָּוִיים וְגוֹ' [וְגָרַם מָוֶת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם].. וּכְשֶׁבָּא אַבְרָהָם, הִתְקִין אֶת הָעוֹלָם עִם אִילָן אַוָּוז, שֶׁהוּא עֵץ הַוָּוִיים, וְהוֹדִיעַ אֶת הָאֱמוּנָה לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת וָזֶיהּ. אָמַר רַבִּי יְצוָוֹק, שׁוּב אָשׁוּב – שׁוּב יָשׁוּב הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב, שֶׁהֲרֵי הַמַּפְתֵּחַ הַוֶּה לִפְקֹד הָעֲקָרוֹת הוּא בְּיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא בְּיַד שָׁלִיחַ אַוָּוז, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ מַפְתְּחוֹת הֵם שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ בְּיַד שָׁלִיחַ: שֶׁל וָזֶיהּ, וּתְוָזַיִת הַמֵּתִים, וּגְשָׁמִים. וְהוֹאִיל וְלֹא נִמְסְרוּ בְּיַד שָׁלִיחַ, לָמָּה כָּתוּב שׁוּב אָשׁוּב? אֶלָּא וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה עוֹמֵד עֲלֵיהֶם

אָמַר [לוֹ] הַדָּבָר, לָכֵן כָּתוּב וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר סְתָם אוֹ וַיִּקְרָא סְתָם, הוּא מַלְאַךְ הַבְּרִית וְלֹא אֲזוֹר. וַיֹּאמֶר – שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר, וְלֹא אָמַר מִיהוֹ. וַיִּקְרָא – שֶׁכָּתוּב (ויקרא א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וְלֹא אָמַר מִי הָיָה. אָמַר – שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר וְגוֹ', וְלֹא אָמַר מִי הָיָה. [אַף כָּךְ שֶׁכָּתוּב שׁוּב אָשׁוּב. וַיֹּאמֶר סְתָם, וְלֹא אָמַר מִי הָיָה.] אֶלָּא בְּכָל אֵלֶּה מַלְאָךְ שֶׁל הַבְּרִית הָיָה, וְהַכֹּל נֶאֱמַר בַּקָּבָ"ה. וְלָכֵן כָּתוּב וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ וְגוֹ', וְהִנֵּה בֵן וְגוֹ'.

וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ. מָה הַטַּעַם לֹא כָתוּב וְהִנֵּה בֵן לָךְ? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזְשִׁיב שֶׁהוּא מֵהָגָר כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד אָב – זֶה יִצְחָק אֶת אַבְרָהָם. מָתַי כִּבֵּד אוֹתוֹ? בְּשָׁעָה שֶׁעָקַד אוֹתוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְרָצָה לְהַקְרִיבוֹ לְקָרְבָּן. וְיִצְחָק בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים הָיָה, וְאַבְרָהָם הָיָה זָקֵן, שֶׁאִלּוּ הָיָה בּוֹעֵט [בּוֹ] בְּרֶגֶל אַזְתּ לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד לְפָנָיו, וְהוּא כִּבֵּד אוֹתוֹ אֶת אָבִיו, וְעָקַד אוֹתוֹ כְּמוֹ תַּיִשׁ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיו.

וְעֶבֶד אֲדֹנָיו – זֶה אֱלִיעֶזֶר לְאַבְרָהָם, כְּשֶׁשְּׁלָחוֹ אוֹתוֹ לְזָרְן וְעָשָׂה כָּל רְצוֹנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְכִבְּדוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אֲדֹנִי וְגוֹ', וְכָתוּב (שם) וַיֹּאמַר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי, כְּדֵי לְכַבֵּד אֶת אַבְרָהָם. שֶׁהֲרֵי בֶּן אָדָם שֶׁהָיָה מֵבִיא כֶּסֶף וְזָהָב וַאֲבָנִים יְקָרוֹת וּגְמַלִּים, וְהוּא כָּרָאוּי, נָאֶה לְמַרְאֶה, לֹא אָמַר שֶׁהוּא אוֹהֵב אַבְרָהָם אוֹ קָרוֹב שֶׁלּוֹ, אֶלָּא אָמַר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֶת שֵׁבוּז אַבְרָהָם וּלְכַבְּדוֹ בְּעֵינֵיהֶם.

וְעַל כֵּן בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. וְאַתֶּם יִשְׂרָאֵל בָּנַי, קָלוֹן בְּעֵינֵיכֶם לוֹמַר שֶׁאֲנִי אֲבִיכֶם אוֹ שֶׁאַתֶּם עֲבָדִים שֶׁלִּי? וְאִם אָב אָנִי אַיֵּה כְּבוֹדִי וְגוֹ'. מִשּׁוּם כָּךְ וְהִנֵּה בֵן. זֶהוּ בֵּן וַדַּאי, וְלֹא יִשְׁמָעֵאל. זֶהוּ בֵּן שֶׁכִּבֵּד אֶת אָבִיו כָּרָאוּי.

וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ. בֵּן לְשָׂרָה – שֶׁבִּגְלָלוֹ מֵתָה, שֶׁבִּגְלָלוֹ כָּאֲבָה

נַפְשָׁהּ עַד שֶׁיֵּצְאָה מִמֶּנָּה. וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה – לְהִתְעַלּוֹת בְּגִלְגּוּלוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם. שֶׁאָז וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה וְגוֹ', שֶׁהַרֵי מַזְכִּירִים אֶת שָׂרָה מִשּׁוּם יְצִזָּק, וְעַל זֶה הוּא בֵּן לְשָׂרָה [זֶה אָמְרוּ הַמַּלְאָכִים]. וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה. [זֶה] שֶׁהַרֵי הַנְּקֵבָה לוֹקַחַת [אֶת] הַבֵּן מֵהַזָּכָר.

וְשָׂרָה שֹׁמַעַת פָּתַח הָאֹהֶל וְהוּא אַזָּרָיו. מַה זֶּה וְהוּא אַזָּרָיו? וְהֵיא אַזָּרָיו צָרִיךְ לוֹ! אֶלָּא סוֹד הוּא, וְשָׂרָה שֹׁמַעַת מַה שֶּׁהָיָה אוֹמֵר [פָּתַח הָאֹהֶל, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּא אַזָּרָיו – מִי שֶׁהָיָה אוֹמֵר] פָּתַח הָאֹהֶל, זוֹ הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה, פָּתַח הָאֱמוּנָה. וְהוּא אַזָּרָיו – [זֶה] שֶׁהוֹדָה לוֹ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה [נ"א פָּתַח הָאֹהֶל וְהוּא אַזָּרָיו – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. פָּתַח הָאֹהֶל – זוֹ הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה, וְהוּא אַזָּרָיו – זוֹ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה]. מִיּוֹם שֶׁהָיְתָה שָׂרָה בָּעוֹלָם לֹא שָׁמְעָה דְּבַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּרָט לְאוֹתָהּ שָׁעָה.

דָּבָר אַזָּר – שֶׁהָיְתָה יוֹשֶׁבֶת שָׂרָה פָּתַח הָאֹהֶל כְּדֵי לִשְׁמֹעַ הַדְּבָרִים, וְהִיא שָׁמְעָה הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בּוֹ אַבְרָהָם. [דָּבָר אַזָּר] וְהוּא אַזָּרָיו – אַבְרָהָם שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב מֵאֲזוֹרֵי הַשְּׁכִינָה.

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים. מַה זֶּה בָּאִים בַּיָּמִים? הַשִּׁעוּרִים שֶׁל הַיָּמִים שֶׁאָז נִרְאוּ לָהֶם, הָאֶזֶד מֵאָה וְהָאֶזֶד תִּשְׁעִים, נִכְנְסוּ בַּיָּמִים הַשִּׁעוּר שֶׁל הַיָּמִים כָּרָאוּי. בָּאִים בַּיָּמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בָא הַיּוֹם, שֶׁהֶעֱרִיב הַיּוֹם לְהַכְנֵס. וְזָדַל לִהְיוֹת לְשָׂרָה אֹרַח כַּנָּשִׁים. וְאוֹתָהּ שָׁעָה רָאֲתָה עַצְמָהּ בְּעִדּוּן אֹזֶר, וְלָכֵן אָמְרָה וַאדֹנִי זָקֵן, שֶׁהַרֵי הוּא לֹא כְּדַאי לְהוֹלִיד כִּי הוּא זָקֵן.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (משלי לא) נוֹדַע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ בְּשִׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי אָרֶץ. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה בִּכְבוֹדוֹ שֶׁהוּא גָּנוּז וְנִסְתָּר בְּעִלּוּי רַב. לֹא הָיָה בָּעוֹלָם וְלֹא הָיָה מֵהַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד עַל זִכְמָתוֹ וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד בּוֹ.

מִשּׁוּם כִּי הוּא גָּנוּז וְנִסְתָּר וְהִתְעַלָּה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים לֹא יְכוֹלִים לְהִתְדַּבֵּק עַד שֶׁכֻּלָּם אוֹמְרִים (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד

ה׳ מִמְּקוֹמוֹ. הַתַּוְוֹתוֹנִים אוֹמְרִים שֶׁהוּא לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיג) עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. הָעֶלְיוֹנִים אוֹמְרִים שֶׁהוּא לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (שם נז) עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדֶךָ. עַד שֶׁכֻּלָּם, עֶלְיוֹנִים וְתַוְוֹתוֹנִים, אוֹמְרִים בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ, כִּי לֹא נוֹדַע וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד עִמּוֹ, וְאַתָּה אוֹמֵר נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ?.

אֶלָּא וַדַּאי נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא נוֹדָע וְנִדְבָּק לְפִי מַה שֶּׁמִּשַּׁעֵר בִּלְבּוֹ כָּל אֶחָד כַּמָּה שֶׁיָּכוֹל לְהִדָּבֵק בָּרוּךְ שֶׁל הַזְּכָמָה. וּלְפִי מַה שֶּׁמִּשַּׁעֵר בִּלְבּוֹ, כָּךְ נוֹדָע בִּלְבּוֹ, וְלָכֵן נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים – בְּאוֹתָם הַשְּׁעָרִים. אֲבָל שֶׁנּוֹדָע כָּרָאוּי אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִדָּבֵק וְלָדַעַת אוֹתוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ, אֵיזֶה שְׁעָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם. וּמְשׁוּם הַשְּׁעָרִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, בִּגְלָלָם נוֹדָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאִם לֹא – לֹא יְכוֹלִים לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי נִשְׁמַת הָאָדָם אֵין הוּא [אֵין] מִי שֶׁיָּכוֹל לָדַעַת אוֹתָהּ, אֶלָּא עַל יְדֵי אֲבָרֵי הַגּוּף, וְהֵם הַדְּרָגוֹת שֶׁעוֹשׂוֹת אֱמָנוּת הַנְּשָׁמָה. מִשּׁוּם כָּךְ נוֹדָע וְלֹא נוֹדָע. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹדָע וְלֹא נוֹדָע, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, רוּחַ לְרוּחַ, גָּנוּז וְטָמִיר מִן הַכֹּל. אֲבָל בְּאוֹתָם הַשְּׁעָרִים, שֶׁהֵם פָּתָחִים לַנְּשָׁמָה, נוֹדָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ פֶּתַח לְפָתַח וְדַרְגָּה לְדַרְגָּה, וּמֵהֶם יָדוּעַ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. פֶּתַח הָאוֹהֶל – זֶהוּ פֶּתַח שֶׁל צֶדֶק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קיח) פִּתְחוּ״ לִ״י שַׁעֲרֵ״י צֶדֶ״ק וְגוֹ׳. זֶהוּ פֶּתַח רִאשׁוֹן לְהִכָּנֵס בּוֹ, וּבַּפֶּתַח הַזֶּה נִרְאִים כָּל שְׁאָר הַפְּתָחִים הָעֶלְיוֹנִים. מִי שֶׁזּוֹכֶה לָזֶה [לַפֶּתַח], זוֹכֶה לָדַעַת אוֹתוֹ וּבְכָל שְׁאָר הַפְּתָחִים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם שׁוֹרִים עָלָיו.

וְעַכְשָׁו שֶׁפֶּתַח זֶה לֹא נוֹדָע, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת וְכָל הַפְּתָחִים הִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא יְכוֹלִים לָדַעַת וְלִדְבֹּק. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מִן

הַגָּלוּת, עֲתִידוֹת כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לִשְׂרוֹת עָלָיו כָּרָאוּי.

וְאָז יֵדְעוּ בְּנֵי הָעוֹלָם זָכְמָה עֶלְיוֹנָה נִכְבָּדָה מַה שֶּׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים מִקֹּדֶם לָזֶה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ה'. כֻּלָּם עֲתִידִים לִשְׂרוֹת עַל הַפָּתוּז הַתַּזְוִתוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא פָּתוּז הָאָהֶל, וְכֻלָּם עֲתִידִים לִשְׂרוֹת עַל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ כְּדֵי לָדוּן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים וְגוֹ'.

מִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁהִתְבַּשֵּׂר אַבְרָהָם, הַדַּרְגָּה הַזּוֹ הָיְתָה אוֹמֶרֶת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁכָּתוּב שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה. וַיֹּאמֶר – לֹא כָּתוּב מִי הָיָה, וְזֶהוּ פָּתוּז הָאָהֶל. וְעַל זֶה וְשָׂרָה שֹׁמַעַת דַּרְגָּה זוֹ שֶׁהָיְתָה מְדַבֶּרֶת עִמּוֹ מַה שֶּׁלֹּא הָיְתָה שׁוֹמַעַת מִקֹּדֶם לָזֶה, שֶׁכָּתוּב וְשָׂרָה שֹׁמַעַת פָּתוּז הָאָהֶל, שֶׁהָיְתָה מְבַשֶּׂרֶת וְאוֹמֶרֶת שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה זְכִיבוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, שֶׁהֲרֵי לֹא יָצָא מִמֶּנּוּ יִצְחָק עַד שֶׁנִּמּוֹל. אַזַּר שֶׁנִּמּוֹל הִתְבַּשֵּׂר עַל יִצְחָק, מִשּׁוּם שֶׁאָז הוּא זָרַע קָדוֹשׁ, וְטֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אֵינוֹ זֶרַע קָדוֹשׁ, וְאָז הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ לְמִינֵהוּ.

וּבֹא וּרְאֵה, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם זַרְעוֹ לֹא הָיָה קָדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁיָּצָא מִתּוֹךְ עָרְלָה וְהִדְבַּק בָּעָרְלָה לְמַטָּה. אַזַּר שֶׁנִּמּוֹל, יָצָא אוֹתוֹ הַזֶּרַע בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, וְנִדְבַּק בַּקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה וְהוֹלִיד לְמַעְלָה, וְנִדְבַּק אַבְרָהָם בְּדַרְגָּתוֹ כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהוֹלִיד אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק, יָצָא קָדוֹשׁ כָּרָאוּי. וְאֵלּוּ [וַדַּאי] הַמַּיִם שֶׁהָרוּ וְהוֹלִידוּ וְזֹשֶׁךְ.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל יוֹם אֶחָד אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁקָּרָא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִצְחָק, שֶׁכָּתוּב וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק, לָמָּה? שֶׁהֲרֵי נִרְאָה שֶׁעַד שֶׁלֹּא יָצָא לָעוֹלָם קָרָא לוֹ יִצְחָק? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאֵשׁ לוֹקַחַת מַיִם, שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם בָּאִים מִצַּד שֶׁל הַגְּבוּרָה, וְעוֹד [נ"א ובא תִּשְׁאַל מֵהַלְוִים] [שְׁאַל אוֹתוֹ] הַלְוִים שֶׁהֵם מְשַׁמְּזִים לְאוֹתוֹ הַצַּד בִּכְלֵי זֶמֶר וְתִשְׁבָּזוֹת כְּנֶגֶד

הַצַּד הַזֶּה, מִשּׁוּם כָּךְ יְצִוָּוךְ הוּא וְזַרְוָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בָּא מֵאוֹתוֹ צַד וְנִדְבָּק בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, יְצִוָּוךְ צְוִוּוֹק, וְזַרְוָה שֶׁמְּוַזְלִיפָה מַיִם בְּאֵשׁ וְאֵשׁ בְּמַיִם, וְעַל זֶה נִקְרָא כָּךְ. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ כָּךְ בְּטֶרֶם יָצָא לָעוֹלָם בְּשֵׁם זֶה וְהוֹדִיעַ לְאַבְרָהָם.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּכָל הָאֲוִזָרִים הִשְׁאִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִקְרֹא לָהֶם שֵׁמוֹת, וַאֲפִלּוּ נָשִׁים הָיוּ קוֹרְאוֹת לִבְנֵיהֶן שֵׁמוֹת, אֲבָל כָּאן לֹא הִשְׁאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִמּוֹ לִקְרֹא לוֹ שֵׁם, אֶלָּא לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יְצִוָּוךְ. אַתָּה וְלֹא אַוִזר. כְּדֵי לְהַוְזִלִיף מַיִם בְּאֵשׁ וְאֵשׁ בְּמַיִם לְהַכְלִילוֹ בְּצִדּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁהִתְבַּשֵּׂר אַבְרָהָם בְּיִצְוָוךְ, מַה כָּתוּב? וַיְקַמּוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיַּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בֹּא רְאֵה כַּמָּה נוֹהֵג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹבָה עִם כָּל הַבְּרִיוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים בִּדְרָכָיו, שֶׁאֲפִלּוּ בִּזְמַן שֶׁרוֹצֶה לָדוֹן אֶת הָעוֹלָם, הוּא גּוֹרֵם לְמִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ לִזְכּוֹת בַּדָּבָר עַד שֶׁלֹּא יָבֹא אוֹתוֹ הַדִּין לָעוֹלָם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת הָאָדָם, שׁוֹלֵחַ לוֹ דּוֹרוֹן, וּמִיהוּ? הֶעָנִי, כְּדֵי לִזְכּוֹת בּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁזּוֹכֶה בּוֹ, הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו זִוּוּט אֶזֶד שֶׁל זֶסֶד שֶׁנִּמְשָׁךְ מִצַּד הַיָּמִין וּפוֹרֵס עַל רֹאשׁוֹ וְרוֹשֵׁם אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁיָּבֹא הַדִּין לָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַמַּשְׁזִית יָזֹהַר בּוֹ, וּמֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם, וְאָז מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וְנָזֹהַר עָלָיו. מִשּׁוּם כָּךְ מַקְדִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַה שֶׁיָּזֹכֶה.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָבִיא דִּין עַל סְדֹם, זָכָה קֹדֶם אֶת אַבְרָהָם וְשָׁלַזוּ לוֹ דּוֹרוֹן לִזְכּוֹת עִמָּהֶם כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת לוֹט בֶּן אָזִיו מִשָּׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיְשַׁלַּזוּ אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה, וְלֹא כָּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת לוֹט, שֶׁהֲרֵי בִּזְכוּת אַבְרָהָם נִצַּל. וּמַה זֶּה וַיִּזְכֹּר? שֶׁזָּכַר אוֹתוֹ מַה שֶׁזָּכָה קֹדֶם עִם אוֹתָם שְׁלֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים.

כְּמוֹ זֶה, בֶּן אָדָם שֶׁזּוֹכֶה בִּצְדָקָה עִם בְּנֵי אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר לוֹ אֶת אוֹתָהּ הַצְּדָקָה שֶׁעָשָׂה. מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל

שָׁעָה שֶׁזָּכָה בֶּן אָדָם, כָּךְ נִכְתָּב עָלָיו לְמַעְלָה. וַאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת אוֹתוֹ הַטּוֹב שֶׁעָשָׂה וְזָכָה עִם בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יא) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה וְיַצִּיל אֶת לוֹט.

וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם. בֹּא רְאֵה, וַיַּקְמוּ הָאֲנָשִׁים מִשָּׁם, מֵאוֹתָהּ סְעוּדָה שֶׁתִּקֵּן לָהֶם אַבְרָהָם וְזָכָה בָּהֶם. אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ מַלְאָכִים, זָכָה בָּהֶם. וְכָל אוֹתוֹ מַאֲכָל לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ כְּלוּם, מִשּׁוּם אַבְרָהָם, וּלְזַכּוּתוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיֹּאכֵלוּ, בְּאֵשׁ שֶׁלָּהֶם נֶאֱכַל.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים הָיוּ? זֶה אֵ"שׁ וְזֶה מַיִ"ם וְזֶה רוּ"ז. אֶלָּא כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּלוּל בַּזְּבֵרוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֹּאכֵלוּ. כְּמוֹ זֶה (שמות כד) וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אֲכִילָה וַדַּאִית הֵם אָכְלוּ, שֶׁנִּזּוֹנוּ מֵהַשְּׁכִינָה. אַף כָּאן וַיֹּאכֵלוּ – גָּרְמוּ [נ"א גִּרְמַז רָמְזוּ] לְהַזּוֹן [מִמֶּנּוּ] מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁאַבְרָהָם נִדְבַּק בּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הִשְׁאִירוּ כְּלוּם מִמַּה שֶׁנָּתַן לָהֶם אַבְרָהָם.

כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁתּוֹת מֵאוֹתָהּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה, אַף הֵם אָכְלוּ מִמַּה שֶׁתִּקֵּן לָהֶם אַבְרָהָם כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ לְהַזּוֹן מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵא מָזוֹן לְכָל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים. וַיִּשְׁקְפוּ, הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רַחֲמִים לְהַצִּיל אֶת לוֹט. כָּתוּב כָּאן וַיִּשְׁקְפוּ, וְכָתוּב שָׁם (דברים כו) הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשֶׁךָ. מַה לְּהַלָּן לְרַחֲמִים – אַף כָּאן לְרַחֲמִים.

וְאַבְרָהָם הָלַךְ עִמָּם לְשַׁלְּחָם, לַעֲשׂוֹת לָהֶם לְוָיָה. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אִם תֹּאמַר שֶׁאַבְרָהָם יָדַע שֶׁהֵם מַלְאָכִים, לָמָּה עָשָׂה לָהֶם לְוָיָה? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף עַל גַּב שֶׁיָּדַע [רָגִיל הָיָה לַעֲשׂוֹת לְכָל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁמְּזַמָּנִים עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת לָהֶם לְוָיָה]. [מַה שֶּׁהָיָה רָגִיל לַעֲשׂוֹת עִם בְּנֵי אָדָם עָשָׂה בָּהֶם וְלִוָּה אוֹתָם], מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לָאָדָם לַעֲשׂוֹת לְוָיָה לָאוֹרְחִים, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל תָּלוּי בָּזֶה. וּבְעוֹד שֶׁהוּא הָיָה הוֹלֵךְ עִמָּם, הִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל

אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וַה' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. וַה' – הוּא וּבֵית דִּינוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה הוֹלֵךְ עִמָּם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבֶּן אָדָם עוֹשֶׂה לְוָיָה [לְאָדָם] לְזַוְּגָרוֹ, הוּא מוֹשֵׁךְ אֶת הַשְּׁכִינָה לְהִתְזַוֵּגָר עִמּוֹ וְלָלֶכֶת עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ לְהַצִּילוֹ, וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְלַוּוֹת אֶת הָאוֹרֵחַ כְּדֵי לְזַוְּגָרוֹ עִמּוֹ שְׁכִינָה וּמוֹשֵׁךְ עָלָיו לְהִתְזַוְּגָר עִמּוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ, וַה' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. רַבִּי זְזָיָא פָּתַח, (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים. אַשְׁרֵיהֶם צַדִּיקֵי הָעוֹלָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה בָּרָקִיעַ וְעָתִיד לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם – עַל יְדֵי הַצַּדִּיקִים עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, וְלֹא מְכַסֶּה מֵהֶם כְּלוּם לְעוֹלָמִים, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְשַׁתֵּף עִמּוֹ אֶת [הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה פָּתוּחַ פֶּה לָרְשָׁעִים בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּל מְגַלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] לַצַּדִּיקִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בָּאִים וּמַזְהִירִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם לָשׁוּב מֵזַּטָּאֵיהֶם וְלֹא יֵעָנְשׁוּ מִתּוֹךְ הַדִּין הָעֶלְיוֹן וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם פָּתוּחַ פֶּה אֲלֵיהֶם. מִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לָהֶם הַסּוֹד שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּהֶם הַדִּין. וְעוֹד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁהֲרֵי בְּלִי דִּין עָשָׂה בָּהֶם דִּין.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים וְלֹא יוֹדְעִים לְהִשָּׁמֵר מֵזַּטָּאֵיהֶם. וּמָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אֱמֶת וּדְרָכָיו דִּין אֵינוֹ עוֹשֶׂה כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה בָּעוֹלָם עַד שֶׁמְּגַלֶּה לַצַּדִּיקִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פָּתוּחַ פֶּה לִבְנֵי אָדָם, אֲצֶל בְּנֵי אָדָם לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת דִּבְרֵיהֶם שֶׁלֹּא יְדַבְּרוּ בְּנֵי אָדָם לָשׁוֹן הָרַע בָּהֶם. וְכֵן כָּתוּב (במדבר לב) וִהְיִיתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פָּתוּחַ פֶּה לִבְנֵי אָדָם, וְיִתְרוּ בָּהֶם אִם הֵם זוֹטָאִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים לְהִשָּׁמֵר, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְמִדַּת הַדִּין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּתוּחַ פֶּה אֲלֵיהֶם, וּבַמֶּה? בִּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים.

בֹּא רְאֵה, וַהֲ' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אֶת כָּל הָאָרֶץ לְאַבְרָהָם לִהְיוֹת לוֹ נַחֲלַת יְרֻשָּׁה לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְּנֶנָּה וְגוֹ', וְכָתוּב שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה. וּלְאַחַר מִכֵּן הִצְטָרֵךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲקֹר אֶת הַמְקוֹמוֹת הַלָּלוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּבָר נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לְאַבְרָהָם, וְהוּא אָב לַכֹּל, שֶׁכָּתוּב כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ, וְלֹא נָאֶה לִי לִמְזוֹת בָּנִים בְּלִי לְהוֹדִיעַ לַאֲבִיהֶם שֶׁקָּרָאתִי לוֹ אַבְרָהָם אֹהֲבִי, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ [אָמַר] וַהֲ' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא רְאֵה עַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, וְעִם כָּל זֶה שֶׁהֶאֱרִיךְ עִמּוֹ וְהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁרוֹצָה לַעֲשׂוֹת דִּין בִּסְדֹם, לֹא בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהַצִּיל אֶת לוֹט וְלֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ דִּין. מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא לִתְבַּע שָׂכָר מִמַּעֲשָׂיו.

וְעַל זֶה שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת לוֹט וְהִצִּילוֹ מִשּׁוּם אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וַיְזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וַיְשַׁלַּח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה וְגוֹ'. מַה זֶּה אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֶן לוֹט? הֲרֵי נֶאֱמַר, אַבָּל מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם רְשָׁעִים וְלֹא נִמְצָא [בֵּינֵיהֶם] מִכֻּלָּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ דִּבּוּר זְכוּת פָּרַט לְלוֹט. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁדָּרִים בּוֹ רְשָׁעִים הוּא זָרֵב.

אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֶן לוֹט, וְכִי בְּכֻלָּם יָשַׁב לוֹט? אֶלָּא בִּגְלָלוֹ הָיוּ מְיֻשָּׁבִים וְלֹא זָרְבוּ. וְאִם תֹּאמַר בִּזְכוּתוֹ – לֹא! אֶלָּא בִּזְכוּת אַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה שֶׁשְּׁמוּשׁ שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה לְצַדִּיק, אוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ מֵגֵן עָלָיו בָּעוֹלָם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא רָשָׁע, לוֹמֵד מִדְּרָכָיו וְעוֹשֶׂה אוֹתָם.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁהִתְחַבֵּר לוֹט עִם אַבְרָהָם – אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא לָמַד כָּל מַעֲשָׂיו, לָמַד לַעֲשׂוֹת וָסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה אַבְרָהָם, וְזֶהוּ שֶׁהָיָה מְיֻשָּׁב אֶת כָּל אוֹתָן הֶעָרִים כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיוּ מְיֻשָּׁבִים אַזַּר שֶׁנִּכְנַס לוֹט בֵּינֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵאַבְרָהָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ [בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ]. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וַהֲרֵי שְׁכִינָה הָיְתָה מְדַבֶּרֶת עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי [בְּדַרְגָּה] זוֹ הִתְגַּלָּה אֵלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי.

וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה. בַּהַתְזָלָה וַה' אָמָר, וּלְבַסּוֹף וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה וְגוֹ'. זוֹהִי הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִתְגַּלְתָּה לוֹ עַל הַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה.

מדרש הנעלם

וַה' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם וְגוֹ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיָּקָמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיַּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם, לַעֲשׂוֹת דִּין בָּרְשָׁעִים. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַב זוֹסְדָא, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים עַד שֶׁנִּמְלָךְ בְּנִשְׁמָתָם שֶׁל צַדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ד) מִנִּשְׁמַת אֱלוֹהַּ יֹאבֵדוּ. וְכָתוּב הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כְּלוּם יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת דִּין בָּרְשָׁעִים עַד שֶׁאֶמָּלֵךְ בְּנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. וְאוֹמֵר לָהֶם: הָרְשָׁעִים וְזִטְאוּ לְפָנַי, אֶעֱשֶׂה בָּהֶם דִּין, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה וְזַטָּאתָם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, הַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בִּמְקוֹמָהּ, וְהִיא יְרֵאָה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וְלוֹמַר לְפָנָיו כְּלוּם, עַד שֶׁיֹּאמַר לְמטטרו"ן שֶׁיַּגִּישֶׁנָּה לְפָנָיו וְתֹאמַר מַה שֶּׁרְצָתָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע וְגוֹ', זְלִילָה לְךָ וְגוֹ'.

אוּלַי יֵשׁ זַמְשִׁים צַדִּיקִם וְגוֹ'. הַנְּשָׁמָה פּוֹתַזַת וְאוֹמֶרֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁמָּא נִתְעַסְקוּ בַּזַּמְשִׁים פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְעַסְקוּ לִשְׁמָהּ, שָׁכָר יֵשׁ לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא וְלֹא יִכָּנְסוּ לַגֵּיהִנֹּם. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וַיֹּאמֶר ה' אִם אֶמְצָא בִסְדֹם זַמְשִׁים צַדִּיקִים וְגוֹ'.

וַהֲרֵי [שָׁנִינוּ], אוֹתָן פָּרָשִׁיּוֹת יְתֵרוֹת וְזַמּוּשִׁים וְשָׁלֹשׁ הָיוּ. אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, וְזַמּוּשָׁה סְפָרִים הֵם בַּתּוֹרָה, וּבְכָל אֶוָּזד וְאֶוָּזד נִכְלָלִים עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְזַשּׁוּב עֲשָׂרָה בְּכָל אֶוָּזד מֵהֶם – הוּא וְזַמּוּשִׁים.

השלמה מההשמטות (סימן טו)

וְזַמּוּשִׁים הֵם כְּנֶגֶד וְזַמּוּשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, וְהֵם רְאוּיִים לְהַצִּיל כָּל הָעוֹלָם בְּצִדְקָתָם, וַה' הוֹדָה לִדְבָרֶיהָ. וּכְשֶׁרָאֲתָה שֶׁלֹּא מָצְאָה, אָמְרָה (שם יז) אוּלַי יַזְעִסְרוּן וְזַמּוּשִׁים הַצַּדִּיקִים וְזַמּוּשָׁה, כְּלוֹמַר, אוּלַי יֵשׁ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם שֶׁעָסְקוּ בִּידִיעַת שְׁמֶךָ, שֶׁהוּא הַשֵּׁם בְּמִלּוּאוֹ, שֶׁהוּא וְזַמּוּשָׁה וְאַרְבָּעִים, יו"ד ה"א וָא"ו ה"א, כְּמִסְפַּר אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל. וּכְשֶׁלֹּא מָצְאָה, זוֹזֶרֶת לוֹמַר אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים (ע"כ מההשמטות).

עוֹד פּוֹתַזַת הַנְּשָׁמָה וְאוֹמֶרֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, שֶׁמָּא קִבְּלוּ עָנְשָׁם עַל מַה שֶׁזָּטְאוּ בְּבֵית דִּין וְנִתְכַּפֵּר לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה) אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף. וּמִמַּה שֶׁנִּתְבַּיְשׁוּ לִפָּנֶיהָם, דַּיָּם לְהִתְכַּפֵּר [לִפָּנֶיהָם] לָהֶם שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לַגֵּיהִנֹּם. מַה כָּתוּב אַזָּרָיו? לֹא אֶעֱשֶׂה בַּעֲבוּר הָאַרְבָּעִים.

השלמה מההשמטות (סימן טז)

עוֹד פּוֹתַזַת וְאוֹמֶרֶת, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם שִׁלְשִׁים, כְּלוֹמַר, אוּלַי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם צַדִּיקִים שֶׁעָסְקוּ וְהִשִּׁיגוּ אוֹתָם הַשִּׁלְשִׁים מַעֲלוֹת הָרְמוּזוֹת בִּנְבוּאַת יְזֶזְקֵאל בַּפָּסוּק וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים [שָׁנָה], וְהֵם כְּלוּלִים בִּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת זְכֻמָּה, שֶׁהֵם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת וְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְכֵן אוּלַי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם אֲנָשִׁים צַדִּיקִים יְזִידֵי סְגֻלָּה הַמְיֻזָּדִים שְׁתֵּי פְּעָמִים בַּיּוֹם בְּפָסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּהּ כְּלוּלִים עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּמִלַּת אֶוָּזד. הָאָל"ף עִם הַזַּיִ"ן הֵם תִּשְׁעָה, וְהַמֵּלָה א' הֲרֵי עֲשָׂרָה, וְהַד' אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עָלֶיהָ (תהלים קיט) זֶה הַשַּׁעַר לַה' צַדִּיקִים יָבוֹאוּ בוֹ, וְדָלֶ"ת מִלְּשׁוֹן שַׁעַר, וּשְׁתֵּי

פָּעָמִים בַּיּוֹם הֲרֵי עֶשְׂרִים.

וּכְשֶׁאֵינָהּ מוֹצְאָהּ, זוֹנֶרֶת וּפוֹתַזַּת וְאוֹמֶרֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה, כְּלוֹמַר, אוּלַי יִמָּצֵא בֵּינֵיהֶם מִי שֶׁעוֹסֵק בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וּבַעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת בְּכָל יוֹם. וְכֵן אוּלַי יִמָּצְאוּן בֵּינֵיהֶם עֲשָׂרָה שֶׁמַּקְדִּימִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל [הַנִּמְצָא] הַנִּמְנֶה מֵעֲשָׂרָה רִאשׁוֹנִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, נוֹטֵל שָׂכָר כְּנֶגֶד כֻּלָּם שֶׁבָּאִים אַחֲרָיו. מַה כָּתוּב? לֹא אַשְׁוְוֹית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה.

כָּל זֶה יֵשׁ לִנְשְׁמַת הַצַּדִּיק לְלַמֵּד סָנֵגוֹרְיָה וְזָכוּת עַל הָרְשָׁעִים, לְהַשְׁקִיט הָאַף וְהַזַּעַם. וְכֵיוָן שֶׁלֹּא מָצְאָה שׁוּם זְכוּת לְלַמֵּד, מַה כָּתוּב? (בראשית יז) וַיֵּלֶךְ ה׳ כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקֹמוֹ. מַהוּ לִמְקוֹמוֹ? לִמְקוֹם מַעֲלָתוֹ הַיְדוּעָה, וְאָז נִסְתַּלֵּק הַדַּיָּן וְנִסְתַּלֵּק הַסָּנֵגוֹר, וְהַקָּטֵגוֹר מִתְקָטֵרֵג. וְזֶהוּ (שם יט) וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְגוֹמֵר. וְלוֹט הוּא שָׁטָן, הוּא יֵצֶר הָרָע, יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדֹם כִּי שָׁם בֵּיתוֹ, שֶׁכָּתוּב לַפֶּתַח זַטָּאת רֹבֵץ, וּמִתְזַוֵּג עִם בְּנֵי אָדָם וּמַטְעֶה אוֹתָם עַד שֶׁמּוֹרִידָם לִבְאֵר שַׁחַת, וְהוּא גַּם כֵּן עִמָּהֶם נִדּוֹן עַל שֶׁהִטְעָה אוֹתָם, וְיוֹרֵד עַד צַעֲרָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, וְזֶהוּ (שם) הִנֵּה נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרֹבָה לָנוּס שָׁמָּה.

הָרוֹצֵחַ הוּא עֵשָׂו שׁוֹפֵךְ דָּמִים, וְהוּא מִצְעָר. וְאַף עַל פִּי שֶׁיּוֹרֵד וְנִדּוֹן שָׁם עַל כָּל זֶה, תַּאֲוָתוֹ וְזִשְׁקוֹ לַזְּוָנוּת וּלְהַטְעוֹת לַאֲוִירִים, וְזֶהוּ (שם) וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר: ע״כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת.

עוֹד פּוֹתַזַּת וְאוֹמֶרֶת: אוּלַי יֵשׁ שָׁם שְׁלֹשִׁים? אוּלַי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם צַדִּיקִים שֶׁהִשְׁלִימוּ שְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת הָרְמוּזִים בְּפָסוּק (יחזקאל א) וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְהֵם כְּלוּלִים בְּכ״ב נְתִיבוֹת, שֶׁהֵם כ״ב אוֹתִיּוֹת וְי׳ סְפִירוֹת, לְפָעָמִים הֵם כְּלוּלִים לִשְׁמֹנָה.

עוֹד פּוֹתַזַּת וְאוֹמֶרֶת: אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים, שֶׁמָּא יְגַדְּלוּ בָּנִים לְתַלְמוּד תּוֹרָה וְיֵשׁ לָהֶם שָׂכָר לַעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שְׁתֵּי פְּעָמִים בְּכָל יוֹם,

שֶׁאָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַמְגַדֵּל בְּנוֹ לְתַלְמוּד תּוֹרָה וּמוֹלִיכוֹ לְבֵית רַבּוֹ בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ קִיֵּם [עָלָיו] הַתּוֹרָה שְׁתֵּי פָּעָמִים בְּכָל יוֹם. מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁוְזִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׁרִים.

עוֹד פּוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת: אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה. אוֹמֶרֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁמָּא הָיוּ מֵאוֹתָם הָעֲשָׂרָה הָרְאשׁוֹנִים שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁנּוֹטֵל שָׂכָר כְּנֶגֶד כֻּלָּם שֶׁבָּאִים אַזְהָרֵיהֶם. מַה כָּתוּב [בּוֹ]? וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁוְזִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה.

כָּל זֶה יֵשׁ לְנַשְׁמַת הַצַּדִּיק לוֹמַר עַל הָרְשָׁעִים. כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִמְצָא בְּיָדָם כְּלוּם, מַה כָּתוּב? וַיֵּלֶךְ ה' כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקֹמוֹ. מַהוּ לִמְקֹמוֹ? לִמְקוֹם מַעֲלָתוֹ הַיְדוּעָה.

אָמַר רַבִּי, מִצְוָה לוֹ לָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הָרְשָׁעִים כְּדֵי שֶׁיַּזְוְזוּ לְמוּטָב וְלֹא יִכָּנְסוּ לַגֵּיהִנֹּם, שֶׁכָּתוּב (תהלים לה) וַאֲנִי בַּזְוָלוֹתָם לְבוּשִׁי שָׂק וְגוֹ'. וְאָמַר רַבִּי, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הָרְשָׁעִים שֶׁיִּסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם, שֶׁאִלְמָלֵא סִלְּקוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתֵרֵז מִן הָעוֹלָם כְּשֶׁהָיָה עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, לֹא בָא אַבְרָהָם אָבִינוּ לָעוֹלָם, וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ, וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְהַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה, וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים וְהַזְּסִידִים וְהַנְּבִיאִים לֹא הָיוּ בָּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּרְשָׁעִים כְּלוּם מִכָּל אוֹתָם הָעִנְיָנִים, מַה כָּתוּב? וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה וְגוֹ'. עַד כָּאן מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

זֹהַר:

אֲרָדָה נָא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָּלָה. לְמִי אָמַר? אִם תֹּאמַר לְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים – מִי רָאָה מְדַבֵּר עִם זֶה וּמְצַוֶּה אֶת זֶה? אֶלָּא לְאַבְרָהָם אָמַר, שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ עוֹמְדִים הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ. דָּבָר אַזֵּר – לְאוֹתָם מַלְאָכִים. מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם, מָה הַטַּעַם עָשׂוּ? הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב עָשָׂה. מַה זֶּה עָשׂוּ? [אֶלָּא] זֶה אַבְרָהָם וּשְׁכִינָה שֶׁלֹּא זָזָה מִמֶּנּוּ. [דָּבָר אַזֵּר] עָשׂוּ – מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לַמַּלְאָכִים, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְזֻמָּנִים לְשָׁם, וְהָיוּ נִמְצָאִים לַעֲשׂוֹת דִּין,

וְעַל זֶה עָשׂוּ.

דָּבָר אַזֵּר עָשׂוּ – [לַעֲשׂוֹת] כְּתַרְגּוּמוֹ עֲבָדוּ. וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אָמַר אֵרָדָה נָּא וְאֶרְאֶה, וַהֲרֵי הַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו? אֶלָּא אֵרָדָה נָּא מִדַּרְגַּת הָרַוָּזִמִים לְדַרְגַּת הַדִּין, וְהַיְנוּ [וּ] יְרִידָה. וְאֶרְאֶה – רְאִיָּה זוֹ לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּאֵיזֶה דִּין יָדוֹן אוֹתָם.

מָצָאנוּ רְאִיָּה לְטוֹב וּמָצָאנוּ רְאִיָּה לְרַע. רְאִיָּה לְטוֹב – שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע. רְאִיָּה לְרַע – שֶׁכָּתוּב אֵרָדָה נָּא וְאֶרְאֶה [נ״א מָצָאנוּ יְרִידָה לְטוֹב וּמָצָאנוּ יְרִידָה לְרַע. לְטוֹב – שֶׁכתוּב (שם יט) וַיֵּרֶד ה׳ עַל הַר סִינַי. (במדבר יא) וַיָּרֶדְתִּי וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם. יְרִידָה לְרַע – אֵרָדָה נָּא, בִּשְׁבִיל] לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בַּדִּין, וְעַל זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם.

וְאַבְרָהָם הָיוּ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם. מָה הַטַּעַם הַבְּרָכָה הַזּוֹ כָּאן? אֶלָּא כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שֶׁאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם, לֹא מִשְׁתַּנֶּה. שֶׁהֲרֵי יוֹשֵׁב בְּדִין עַל זֶה [ד״א וְיוֹשֵׁב] וּבְרַוָּזִמִים עַל זֶה, וְהַכֹּל בְּרֶגַע אֶחָד וּבְשָׁעָה אַחַת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים סט) וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ ה׳ עֵת רָצוֹן. לְפָעָמִים שֶׁהוּא עֵת רָצוֹן, וּלְפָעָמִים שֶׁאֵינוֹ עֵת רָצוֹן. לְפָעָמִים שֶׁשּׁוֹמֵעַ, וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא שׁוֹמֵעַ. לִפְעָמִים שֶׁנִּמְצָא, וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא נִמְצָא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּאן לְיָזִיד, כָּאן לְצַבּוּר. כָּאן לְמָקוֹם אֶחָד, וְכָאן לְכָל הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם, שֶׁהוּא שָׁקוּל כְּכָל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, [וְכָתוּב] וְשָׁנִינוּ בְּאַבְרָהָם. יִהְיֶה בְּגִימַטְרִיָּא שִׁלְשִׁים. כָּךְ שָׁנִינוּ, שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים מַזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהִזְמִין אֶת אַבְרָהָם.

השלמה מההשמטות (סימן יז)

פַּעַם אַחַת יָצָא רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרָאָה [וְרָאָה] שֶׁהָעוֹלָם זָשׁוּךְ וְאָפֵל וְנִסְתָּם אוֹרוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה מָה רוֹצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם. הָלְכוּ וּמָצְאוּ מַלְאָךְ אֶחָד שֶׁדּוֹמֶה לְהַר גָּבוֹהַּ וּמוֹצִיא שְׁלֹשִׁים שַׁלְהֶבוֹת מִפִּיו. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, מָה אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת? אָמַר לוֹ, רְצוֹנִי לְהַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצְאָה שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים בַּדּוֹר, שֶׁכָּךְ גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יח) הֲיוּ יִהְיֶה', בְּגִימַטְרִיָּא שְׁלֹשִׁים.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, לֵךְ לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וֶאֱמֹר לוֹ, בַּר יוֹחַאי מָצוּי בָּאָרֶץ. הָלַךְ אוֹתוֹ מַלְאָךְ לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ מַה שֶּׁאָמַר לִי בַּר יוֹחַאי? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֵךְ תַּחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם וְאַל תַּשְׁגִּיחַ בְּבַר יוֹחַאי.

כְּשֶׁבָּא, רָאָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶת הַמַּלְאָךְ. אָמַר לוֹ: אִם לֹא תֵלֵךְ, גּוֹזְרִנִי עָלֶיךָ שֶׁלֹּא תִכָּנֵס לַשָּׁמַיִם, וְתִהְיֶה בַּמָּקוֹם שֶׁל עֲזָא וַעֲזָאֵל, וּכְשֶׁתִּכָּנֵס לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֱמֹר לוֹ, אִם אֵין שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם – שֶׁיִּהְיוּ עֶשְׂרִים, שֶׁכָּךְ כָּתוּב: (בראשית יח) לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר הָעֶשְׂרִים. וְאִם אֵין עֶשְׂרִים – שֶׁיִּהְיוּ עֲשָׂרָה, שֶׁכָּךְ כָּתוּב: לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה, וְאִם אֵין עֲשָׂרָה – שֶׁיִּהְיוּ שְׁנַיִם, שֶׁהֵם אֲנִי וּבְנִי, שֶׁכָּךְ כָּתוּב: (דברים יט) עַל פִּי שְׁנַיִם שְׁנֵי עֵדִים יָקוּם דָּבָר, וְאֵין דָּבָר אֶלָּא עוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, וְאִם אֵין שְׁנַיִם – הֲרֵי יֵשׁ אָחָד, וַאֲנִי הוּא, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצָא קוֹל מִשָּׁמַיִם וְאָמַר: אַשְׁרֵי זֶלְקָךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר לְמַעְלָה – וְאַתָּה מְבַטֵּל לְמַטָּה. בְּוַדַּאי עָלֶיךָ נֶאֱמַר (שם קמה) רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה: ע"כ מההשמטות.

פָּתַח וְאָמַר, (שמואל–ב כג) מִן הַשְּׁלִשִׁים [הַכִּי] נִכְבָּד וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָא וְגוֹ'. מִן הַשְּׁלִשִׁים [הַכִּי] נִכְבָּד – אֵלּוּ הֵם שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים שֶׁמַּזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם וְלֹא יְבַטֵּל אוֹתָם מִמְּנּוּ. וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע כָּתוּב בּוֹ מִן

הַשְּׁלֹשִׁים [הֲכִי] נִכְבָּד, הוּא אָזוּד מֵהֶם.

וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָא – שֶׁלֹּא שָׁקוֹל לִשְׁלֹשֶׁת הָאֲזוּרִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָא – לִהְיוֹת בִּמְנָיָן כְּאָזוּד מֵהֶם. עִם אוֹתָם שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים זָכָה לְהַכָּנֵס בְּוֶשְׁבּוֹן, אֲבָל וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָא, שֶׁלֹּא זָכָה לְהִתְוַכֵּר עִמָּם וְלִהְיוֹת עִמָּהֶם בְּזֵלֶק אָזוּד. יְהֹ״ה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שְׁלֹשִׁים הוּא, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ עִם אוֹתָם שְׁלֹשִׁים צַדִּיקִים.

בֹּא רְאֵה, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, שֶׁהֲרֵי עָלְתָה לְפָנַי מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הָעוֹלָם מוֹנְעִים רַגְלֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהִכָּנֵס לִסְדֹם וַעֲמֹרָה, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר הַנִּשְׁכָּחִים מִנִּי רָגֶל דָּלוּ מֵאֱנוֹשׁ נָעוּ. פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר – פִּרְצָה הָיָה פּוֹרֵץ הַנַּחַל לְאוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁנִּכְנְסוּ לְשָׁם. שֶׁכָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת מִי שֶׁהָיָה נוֹתֵן לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת לְאָדָם אָזוּר, זוֹרְקִים אוֹתוֹ לְעֹמֶק הַנָּהָר [בִּנְקֵבֵי הַנְּקֵרוֹת], וּמִי שֶׁלּוֹקְחוֹ אוֹתוֹ גַּם כֵּן.

וְעַל זֶה כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ נִשְׁכָּחִים מִנִּי רָגֶל, שֶׁמּוֹנְעִים רַגְלֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהִכָּנֵס לְשָׁם. וּמִי שֶׁנִּכְנַס – דַּלוּ מֵאֱנוֹשׁ נָעוּ, שֶׁהָיוּ מְדַלְדְּלִים אֶת הַגּוּף בָּרָעָב וְלֹא הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, וּמִשְׁתַּנֶּה דִּיוּקָנוֹ מִשְּׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב דַּלוּ מֵאֱנוֹשׁ, נָעוּ. כָּתוּב כָּאן נָעוּ, וְכָתוּב שָׁם (משלי ה) נָעוּ מַעְגְּלֹתֶיהָ. כָּךְ גַּם הָיוּ סוֹטִים מַעְגָּלִים וּדְרָכִים כְּדֵי לֹא לְהִכָּנֵס לְשָׁם, וַאֲפִלּוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם הָיוּ מְנוּעִים מִלְּהִכָּנֵס לְשָׁם, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עַיִט וְגוֹ׳. וְלָכֵן כָּל הָעוֹלָם הָיוּ צוֹוְחִים עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה וְעַל כָּל הַקְּרָיוֹת, שֶׁכֻּלָּם כְּמוֹ גָּזָן אָזוּד הָיוּ.

זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה. אָמַר לוֹ אַבְרָהָם, לָמָּה? אָמַר לוֹ, וְזַטָּאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד. מִשּׁוּם כָּךְ אֵרְדָה נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ. הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב הַכְּצַעֲקָתָם, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה, וּשְׁתֵּי עָרִים הָיוּ, אֲוַי לָמָּה הַכְּצַעֲקָתָהּ? אֶלָּא הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

בֹּא רְאֵה, בַּצַּד שְׁמּוֹתַיּוֹת אֶבֶן הַבָּרָד עוֹלִים עֲשָׂנִים בְּכָתֵף, מִתְכַּנְּסִים בְּטִפָּה אַוָּזת וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ נְקֵבֵי תְּהוֹם רַבָּה וְנַעֲשִׂים זַמּשָׁה בְּאֶוָּזד. אֶוָּזד הוּא כַּאֲשֶׁר [הַקּוֹלוֹת צְלוּלִים] יֵשׁ קוֹלוֹת צְלוּלִים שֶׁכֻּלָּם נַעֲשִׂים אֶוָּזד. הַקּוֹל שֶׁעוֹלֶה מִלְמַטָּה נִכְנָס בֵּינֵיהֶם וְנִמְשָׁכִים כְּאֶוָּזד. וְאוֹתוֹ הַקּוֹל עוֹלֶה וְיוֹרֵד וְתוֹבֵעַ דִּין לְהִמָּשֵׁךְ לְמַטָּה. כְּשֶׁקּוֹל זֶה עוֹלֶה לִתְבֹּעַ דִּין, אָז מִתְגַּלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁגִּיחַ בְּדִין.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכְּצַעֲקָתָהּ, מִי הַכְּצַעֲקָתָהּ? זוֹ גְּזֵרַת הַדִּין שֶׁתּוֹבַעַת דִּין כָּל יוֹם. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, כַּמָּה שָׁנִים עוֹמֶדֶת גְּזֵרַת דִּין וְתוֹבַעַת מִלְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל שֶׁאֲוַזי יוֹסֵף מָכְרוּ אֶת יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁגְּזֵרַת הַדִּין צוֹוַזַת עַל הַדִּין, וְעַל זֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי.

מַה זֶּה הַבָּאָה אֵלַי? זֶהוּ סוֹד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב) בָּעֶרֶב הִיא בָאָה וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה. וְזֶהוּ הַבָּאָה אֵלַי, תָּמִיד. כְּמוֹ זֶה קַיִן כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. עֲשׂוּ כֻּלָּה, הֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי רָאָה אַב הָרַוַזמִים כְּמוֹ אַבְרָהָם. בֹּא רְאֵה, בְּנַוַז כָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנַוַז קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי וגו׳, עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר. וְשָׁתַק וְלֹא אָמַר לוֹ דָּבָר וְלֹא בִּקֵּשׁ רַוַזמִים. אֲבָל אַבְרָהָם, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, אֵרְדָה נָּא וְאֶרְאֶה – מִיָּד כָּתוּב וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף אַבְרָהָם לֹא עָשָׂה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי. נַוַז לֹא עָשָׂה דָּבָר, לֹא זֶה וְלֹא זֶה. אַבְרָהָם בִּקֵּשׁ דִּין כָּרָאוּי שֶׁלֹּא יָמוּת צַדִּיק עִם רָשָׁע, וְהִתְוַזיל מְוַזַמְּשִׁים עַד עֲשָׂרָה. עָשָׂה וְלֹא הִשְׁלִים, שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ רַוַזמִים בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, שֶׁאָמַר אַבְרָהָם שֶׁלֹּא רוֹצָה לִתְבֹּעַ שְׂכַר מַעֲשָׂיו.

אֲבָל מִי עָשָׂה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי? זֶה מֹשֶׁה. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שמות לב) סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ וגו׳, עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיִּשְׁתַּוַזוּוּ לוֹ

– מִיָּד כָּתוּב וַיִּוָּסֵל מֹשֶׁה אֶת פָּנֵי ה' אֱלֹהָיו וְגוֹ', עַד שֶׁאָמַר וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם חָטְאוּ, לֹא חָזַר מֹשֶׁה עַד שֶׁאָמַר לוֹ סְלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ. אֲבָל אַבְרָהָם לֹא הִשְׁגִּיחַ אֶלָּא אִם נִמְצָא בָּהֶם צַדִּיק, וְאִם לֹא – לֹא. עַל זֶה לֹא הָיָה בָּעוֹלָם בֶּן אָדָם שֶׁיִּגֵּן עַל דּוֹרוֹ כְּמוֹ מֹשֶׁה שֶׁהוּא רוֹעֶה נֶאֱמָן.

וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר, הֲתִקְּנִין עַצְמוֹ לְבַקֵּשׁ אֶת זֶה. אוּלַי יִמָּצְאוּ שָׁם חֲמִשִּׁים. הֲתָזִיל מֵחֲמִשִּׁים שֶׁהוּא רֹאשִׁית לְדַעַת, עַד עֲשָׂרָה, שֶׁהוּא עֲשִׂירִי, סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַד עֲשָׂרָה, אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים, מִשּׁוּם כָּךְ הֲתָזִיל מֵחֲמִשִּׁים עַד עֲשָׂרָה.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן יוּז)

שֶׁהוּא רֹאשִׁית עַד עֲשָׂרָה, שֶׁהוּא עֲשָׂרָה סוֹף הַדְּרָגוֹת. וְכֵיוָן שֶׁמַּגִּיעַ עַד עֲשָׂרָה אָמַר: מִכָּאן וּלְמַטָּה אֵין מָקוֹם לַעֲמֹד בִּתְשׁוּבָה. וְשָׁב וְאָמַר אַרְבָּעִים כְּדֵי שֶׁיִּנָּצְלוּ אַרְבַּע קְרָיוֹת, וְשָׁב וְאָמַר שְׁלֹשִׁים כְּדֵי שֶׁיִּנָּצְלוּ שָׁלֹשׁ קְרָיוֹת, וְשָׁב וְאָמַר עֶשְׂרִים כְּדֵי שֶׁיִּנָּצְלוּ שְׁתֵּי קְרָיוֹת, וְשָׁב וְאָמַר עֲשָׂרָה כְּדֵי שֶׁתִּנָּצֵל קְרִיָּה אַחַת מֵאוֹתָן הֲזָמֵשׁ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא יָרַד לְמַטָּה מִן עֲשָׂרָה: ע"כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת.

וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה, אָמַר, מִכָּאן וּלְמַטָּה אֵינוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד בִּתְשׁוּבָה. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא יָרַד מִהַזָּת לַעֲשָׂרָה.

וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה, וַיֵּלֶךְ ה' כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּפְרְדָה שְׁכִינָה מֵאַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקוֹמוֹ, אָז וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב, שֶׁהֲרֵי אָזַד הִסְתַּלֵּק עִם הַשְׁכִינָה, וְנִשְׁאֲרוּ אוֹתָם שְׁנַיִם.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם לוֹט, רָץ אַזְרֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? וְכִי כָּל אוֹתָם שֶׁהָיוּ בָּאִים הוּא הִכְנִיס לְבֵיתוֹ וְנָתַן לָהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת? וּבְנֵי הָעִיר אֵיךְ לֹא הָרְגוּ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי לְבֹתוֹ עָשׂוּ דִּין, וּמַה הוּא? שֶׁבַּת לוֹט נָתְנָה פַּת לָזֹם לְעָנִי אָזַד,

יָדְעוּ בָּזֶה, וּמְרַזּוּ אוֹתָהּ בִּדְבַשׁ וְהוֹשִׁיבוּהָ בְּרֹאשׁ הַגַּג עַד שֶׁהַצְּרָעוֹת אָכְלוּ אוֹתָהּ. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הָיָה בַּכְּלִיָּה, זָשַׁב שֶׁלֹּא יִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי הָעִיר עָלָיו. וְעִם כָּל זֶה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ לַבַּיִת, הִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּם וְהִקִּיפוּ אֶת הַבַּיִת.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, לָמָּה רָץ לוֹט אַחֲרֵיהֶם, [אֶלָּא מִשּׁוּם] שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא לוֹט וַיָּרָץ לִקְרָאתָם? רַבִּי וְזִוְקִיָּה וְרַבִּי יֵיסָא. אֶחָד אָמַר, דִּמּוּת אַבְרָהָם רָאָה עִמָּם. וְאֶחָד אָמַר, שְׁכִינָה בָּאָה עִמָּהֶם. כָּתוּב כָּאן וַיַּרְא לוֹט וַיָּרָץ לִקְרָאתָם, וְכָתוּב שָׁם וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל. מַה לְהַלָּן רָאָה שְׁכִינָה, אַף כָּאן רָאָה שְׁכִינָה.

וַיַּרְא לוֹט וַיָּרָץ לִקְרָאתָם, וַיֹּאמֶר הִנֶּה נָא אֲדֹנַ"י, בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד. סוּרוּ נָא, הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב גְּשׁוּ נָא, מַה זֶּה סוּרוּ נָא? אֶלָּא לְהַזְהִירָם סְבִיב הַבַּיִת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאוּ אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר וְלֹא יִכָּנְסוּ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר הַבַּיְתָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ סוּרוּ נָא.

רַבִּי זְוִזְקִיָּה פָּתַח, (איוב כח) כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה. כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ לְמַעְלָה וּמִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ לְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא עֵץ חַיִּים לְכָל אוֹתָם הָעוֹסְקִים בָּהּ לָתֵת לָהֶם חַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָתֵת לָהֶם חַיִּים בָּעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט, לָתֵת לָהֶם מָזוֹן וּלְסַפֵּק אוֹתָם מִכָּל מַה שֶּׁהִצְטָרְכוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מַשְׁגִּיחַ בָּהּ תָּמִיד, שֶׁכָּתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה. מִשּׁוּם שֶׁאָרֶץ זוֹ מַה כָּתוּב בָּהּ? (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. אַחַר כָּךְ הִיא נוֹתֶנֶת מָזוֹן וְטֶרֶף לְכָל חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, שֶׁכָּתוּב (שם) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ.

וְעַל זֶה כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, אֶת כָּל בְּנֵי

הָעוֹלָם לָתֵת לָהֶם מָזוֹן וְסִפּוּק לְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל זַי רָצוֹן. דָּבָר אַזֵּר כִּי הוּא לִקְצוֹת הָאָרֶץ יַבִּיט, לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂי בֶּן הָאָדָם וּלְהַשְׂגִּיחַ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹשִׂים בּוֹ בְּנֵי אָדָם בָּעוֹלָם. תַּזַּת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, מִסְתַּכֵּל וְרוֹאֶה כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲשֵׂי סְדֹם וַעֲמֹרָה, שָׁלַח לָהֶם אוֹתָם הַמַּלְאָכִים לְהַשְׁזִית אֶת סְדֹם. מַה כָּתוּב? וַיַּרְא לוֹט. רָאָה אֶת הַשְּׁכִינָה. וְכִי מִי יָכוֹל לִרְאוֹת שְׁכִינָה? אֶלָּא רָאָה זַהַר אֶזֶד שֶׁמֵּאִיר וְעוֹלֶה עַל רָאשֵׁיהֶם. וְאָז, וַיֹּאמֶר הִנֶּה נָא אֲדֹנַי, בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וּבְגָלַל הַשְּׁכִינָה אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁהֵאִיר הוּא אָמַר סוּרוּ נָא אֶת בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרַזְצוּ רַגְלֵיכֶם.

לֹא עָשָׂה כָּךְ אַבְרָהָם, אֶלָּא בַּתְּזוּלָה אָמַר וְרַזְצוּ רַגְלֵיכֶם, וְאַזַּר כָּךְ וְאֶקְזְחָה פַּת לֶזֶם וְגוֹ'. אֲבָל לוֹט אָמַר סוּרוּ נָא אֶל בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינוּ, וְאַזַּר כָּךְ וְרַזְצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם וַהֲלַכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵדְעוּ בָּהֶם בְּנֵי הָאָדָם.

וַיֹּאמְרוּ לֹא כִּי בָּרְזוֹב נָלִין. מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ הָיוּ עוֹשִׂים: אוֹרְזִים שֶׁנִּכְנָסִים לְשָׁם, לֹא הָיָה בֶּן אָדָם שֶׁיַּכְנִיסֵם לַבַּיִת. וְעַל זֶה אָמְרוּ, לֹא כִּי בָּרְזוֹב נָלִין. מַה כָּתוּב? וַיִּפְצַר בָּם מְאֹד וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּעוֹלָם, שָׁלִיזַ אֶזֶד עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, וְכָעֵת רָאִינוּ שְׁנֵי שְׁלִיזִים, לָמָּה? וְכִי לֹא מַסְפִּיק בְּאֶזֶד? אֶלָּא אֶזֶד הָיָה, וּמַה שֶּׁאָמַר שְׁנַיִם [כָּךְ זֶה וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁאֶזֶד] – אֶזֶד הָיָה לְהוֹצִיא אֶת לוֹט וּלְהַצִּילוֹ, וְאֶזֶד לַהֲפֹךְ אֶת הָעִיר וּלְהַשְׁזִית אֶת הָאָרֶץ, וּלְכָךְ נִשְׁאַר אֶזֶד.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

רַבִּי פִּנְזָס בְּפָסוּק זֶה, (שופטים ג) וְאֵלֶּה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִנִּיזַ ה' לְנַסּוֹת בָּם אֶת יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי, רָאִיתִי בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, [וְאֵין הָעוֹלָם] עוֹמֵד [וְאֵין מַעֲלָה] אֶלָּא בְּאוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל רָצוֹן לִבָּם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פא) עֲדוּת בִּיהוֹסֵף

שֶׁמּוֹ וְגוֹ׳. אָמַר רַב יְהוּדָה, לָמָּה זָכָה יוֹסֵף לְאוֹתָהּ הַמַּעֲלָה וְהַמַּלְכוּת? בִּשְׁבִיל שֶׁכָּבַשׁ יִצְרוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, מֻזְהָל עָלָיו אֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם.

שֶׁאָמַר רַב אָוְזָא, לֹא בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַיֵּצֶר הָרָע אֶלָּא לְנַסּוֹת בּוֹ בְּנֵי אָדָם. וְהַאִם רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנַסּוֹת בְּנֵי אָדָם? כֵּן. שֶׁאָמַר רַב אָוְזָא, מִנַּיִן לָנוּ? מִשֶּׁכָּתוּב (דְּבָרִים יג) כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא וְגוֹ׳ וּבָא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת וְגוֹ׳, כִּי מְנַסֶּה ה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ׳. וְלָמָּה צָרִיךְ נִסָּיוֹן, שֶׁהֲרֵי כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם גְּלוּיִים לְפָנָיו? אֶלָּא שֶׁלֹּא לִתֵּן פֶּתְחוֹן פֶּה לִבְנֵי אָדָם. רְאֵה מַה כָּתוּב? וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדֹם, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב לְנַסּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה נז) וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֶשׁ וְגוֹ׳? אֲפִלּוּ בְּשִׁעַת דִּינוֹ שֶׁל רָשָׁע הוּא מֵעֵז פָּנָיו, וַאֲזַי הוּא בְּרִשְׁעָתוֹ קָיִם. רְאֵה מַה כָּתוּב, טֶרֶם יִשְׁכָּבוּ וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֶׁם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּן עֵדֶן בָּאָרֶץ – כָּךְ בָּרָא גֵּיהִנֹּם בָּאָרֶץ. וּכְשֵׁם שֶׁבָּרָא גַּן עֵדֶן לְמַעְלָה – כָּךְ בָּרָא גֵּיהִנֹּם לְמַעְלָה.

גַּן עֵדֶן בָּאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב) וַיִּטַּע ה׳ אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן וְגוֹ׳. גֵּיהִנֹּם בָּאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב י) אֶרֶץ עֵיפָתָה כְּמוֹ אֹפֶל וְגוֹ׳. גַּן עֵדֶן לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל–א כה) וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ, וְכָתוּב (קֹהֶלֶת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ.

גֵּיהִנֹּם לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב וְאֵת נֶפֶשׁ אוֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. גַּן עֵדֶן לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. גַּן עֵדֶן לְמַעְלָה לִנְשָׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים לִהְיוֹת נְזוּנִים מֵאוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל מַעְלָה. גֵּיהִנֹּם לְמַטָּה לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים [שֶׁל יִשְׂרָאֵל] שֶׁלֹּא קִבְּלוּ בְּרִית מִילָה וְלֹא הֶאֱמִינוּ בַּקָּבָּ״ה וְדָתוֹ וְלֹא שָׁמְרוּ שַׁבָּת, וְאֵלּוּ הֵם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁנִּדּוֹנִים בָּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל טו) מֵהָאֵשׁ יָצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם וְגוֹ׳, וְכָתוּב (יְשַׁעְיָה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים וְגוֹ׳.

גֵּיהִנֹּם לְמַעְלָה לְאוֹתָם פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא זָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, שֶׁדְּוָזִים אוֹתָם לַזְּוָעָה עַד שֶׁיְּקַבְּלוּ עָנְשָׁם, וְהוֹלְכִים וְסוֹבְבִים כָּל

הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יב) סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן. וְשָׁם נְדוּנִים שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. לְאַזָּר כֵּן מָדוֹרָם עִם אוֹתָם שֶׁקִּבְּלוּ עָנְשָׁם בְּמוֹתָם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הַמָּקוֹם הָרָאוּי לוֹ.

וְהָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת נְדוּנִים תָּמִיד בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם וְשׁוּב אֵינָם עוֹלִים, שֶׁנֶּאֱמַר וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה. מִשְׁפַּט הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ וְגוֹ', וְשׁוּב אֵינָם עוֹלִים, וְלֹא יָקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כט) אֲשֶׁר הָפַךְ ה' בְּאַפּוֹ וּבַזַּעְמָתוֹ. בְּאַפּוֹ – בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּבַזַּעְמָתוֹ – בָּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּמוֹ זֶה יֵשׁ נַן עֵדֶן לְמַעְלָה וְיֵשׁ נַן עֵדֶן לְמַטָּה. יֵשׁ גֵּיהִנֹּם לְמַטָּה וְיֵשׁ גֵּיהִנֹּם לְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, הָרְשָׁעִים שֶׁקִּלְקְלוּ בְּרִית מִילָה שֶׁבָּהֶם וְזִלְזְלוּ שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָה וְזִלְזְלוּ אֶת הַמּוֹעֲדוֹת וְשֶׁכָּפְרוּ בַּתּוֹרָה וְשֶׁכָּפְרוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים וְכַדּוֹמֶה לָהֶם, יוֹרְדִים לַגֵּיהִנֹּם שֶׁלְּמַטָּה וְנִדּוֹנִים שָׁם, וְשׁוּב אֵינָם עוֹלִים.

אֲבָל יָקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין וְיָקוּמוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְגוֹ', וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה סו) וְהָיוּ דֵּרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. מַהוּ דֵּרָאוֹן? דַּי רָאוֹן, שֶׁהַכֹּל יֹאמְרוּ דַּי בִּרְאִיָּתָם. וְעַל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר (שם ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'. (ע"כ מדרש הנעלם).

וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה וְגוֹ'. רַבִּי זְזִיָּא פָּתַח, (ישעיה יג) הִנֵּה יוֹם ה' בָּא אַכְזָרִי וְגוֹ'. הִנֵּה יוֹם ה' בָּא – זֶה בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּה. בָּא – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוֹ. מְשׂוֹם שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה דִּין עַד שֶׁנִּכְנָס וְנוֹטֵל רְשׁוּת. כְּמוֹ זֶה קַיִן כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי.

דָּבָר אַכְזָרִי הִנֵּה יוֹם ה' בָּא – זֶהוּ הַמְּשֻׁזָּזִית שֶׁלְּמַטָּה כְּשֶׁנּוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה, מְשׂוֹם כָּךְ אַכְזָרִי וְעֶבְרָה. לָשׂוּם הָאָרֶץ לְשַׁמָּה – זוֹ סְדֹם וַעֲמֹרָה. וְחַטָּאֶיהָ יַשְׁמִיד מִמֶּנָּה – אֵלּוּ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? כִּי כוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם

וּכְסִילֵיהֶם וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי מֵהַשָּׁמַיִם הִמְטִיר עֲלֵיהֶם אֵשׁ וְהֶעֱבִירָם מֵהָעוֹלָם. אַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז וְגוֹ'. זֶה אַבְרָהָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱלָה אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה הַכֹּהֵן אֶת הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בְּיוֹם שֶׁנִּזְדַּמֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם זָשְׁכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְתוֹנִים וְזָשְׁכוּ שָׁמַיִם וְכוֹכָבִים. רַבִּי אֶלְעָזָר מִבָּאֵר אֶת הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בְּיוֹם שֶׁיִּקִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מֵהֶעָפָר, וְאוֹתוֹ יוֹם נוֹדָע לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִוָּדַע לַה'. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם נְקָמָה, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִנְקֹם מִשְּׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה נְקָמוֹת בִּשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אָז אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז – זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁיִּתְעַלֶּה וְיִתְכַּבֵּד עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יַעַבְדוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנָיו, שֶׁכָּתוּב (תהלים עב) לְפָנָיו יִכְרְעוּ צִיִּים וְגוֹ' מַלְכֵי תַרְשִׁישׁ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁנִּבּוּאָה זוֹ נֶאֱמְרָה עַל בָּבֶל – בַּכֹּל זֶה נֶאֱמַר. שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ בְּפָרָשָׁה זוֹ שֶׁכָּתוּב כִּי יְרַחֵם ה' אֶת יַעֲקֹב, וְכָתוּב וּלְקָחוּם עַמִּים וֶהֱבִיאוּם אֶל מְקוֹמָם.

וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם – זוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁל בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּה שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת מִלְּמַעְלָה. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, שֶׁעוֹשֶׂה הַדִּין בְּרַחֲמִים, שֶׁכָּתוּב מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמָיִם, כְּדֵי לְהַמְצִא דִּין עִם רַחֲמִים. וְאִם תֹּאמַר מָה הָרַחֲמִים כָּאן? שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּשַׁחֵת אֱלֹהִים אֶת עָרֵי הַכִּכָּר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ'. וְאַזַּר כָּךְ יָצְאוּ מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אֻמּוֹת שְׁלֵמוֹת וְזָכָה שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ דָּוִד וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ.

רְאֵה מַה כָּתוּב? וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר בְּאֵ רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, הֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִבְנֵי אָדָם לְהַמְצִא בַּשּׁוּק, בְּגַלַּל שֶׁמְּכִיוָן שֶׁשּׁוֹרֶה דִּין, לֹא מַבְחִינִין בֵּין זַכַּאי לְחַיָּב, וְלֹא צָרִיךְ לְהַמְצִא שָׁם. וַהֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁבְּסִבַּת זֶה נִסְגַּר נִזּוֹ בַּתֵּבָה וְלֹא נִמְצָא בָּעוֹלָם בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין נַעֲשָׂה, וְכָתוּב (שמות יב) וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר, עַד

שֶׁיֵּעָשֶׂה הַדִּין. וּמִפָּנֵי כָּךְ, וַיֹּאמֶר הִמָּלֵט עַל נַפְשֶׁךָ אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ וְגוֹ׳.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יִצְחָק, הַדִּין שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמַּבּוּל וְהַדִּין שֶׁל סְדֹם, שְׁנֵיהֶם דִּינֵי הַגֵּיהִנֹּם הָיוּ, כִּי רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם נִדּוֹנִים בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, סְדֹם נִדּוֹנָה בְּדִין הַגֵּיהִנֹּם, שֶׁכָּתוּב וַה׳ הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת ה׳ מִן הַשָּׁמָיִם. וֶזֶה מִצַּד שֶׁל מַיִם וְזֶה מִצַּד שֶׁל אֵשׁ. וֶזֶה וְזֶה הוּא דִּין הַגֵּיהִנֹּם, וְרִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם נִדּוֹנִים בִּשְׁנֵי הַדִּינִים הַלָּלוּ.

אָמַר לוֹ, הַדִּין שֶׁל רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם שְׁנֵים עָשָׂר זְדָשִׁים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה אוֹתָם מֵהַגֵּיהִנֹּם, וְשָׁם מִתְלַבְּנִים וְיוֹשְׁבִים לְשַׁעַר הַגֵּיהִנֹּם, וְרוֹאִים אוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁנִּכְנְסוּ וְדָנִים אוֹתָם שָׁם, וְהֵם מְבַקְּשִׁים עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וְאַזְהָר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֵס עֲלֵיהֶם וּמַכְנִיס אוֹתָם בַּמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם. מֵאוֹתוֹ יוֹם וְהָלְאָה הַגּוּף שׁוֹכֵךְ בֶּעָפָר וְהַנְּשָׁמָה יוֹרֶשֶׁת מְקוֹמָהּ כְּרָאוּי לָהּ.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאָבְדוּ אוֹתָם בְּנֵי הַמַּבּוּל לֹא נִדּוֹנוּ אֶלָּא בְּאֵשׁ וּמַיִם. מַיִם קְרִירִים יָרְדוּ מִלְמַעְלָה, וּמַיִם רוֹתְחִים עָלוּ מִלְמַטָּה כְּאֵשׁ. וְנִדּוֹנוּ בִּשְׁנֵי דִינִים, מִשּׁוּם שֶׁדִּין שֶׁל מַעְלָה כָּךְ הוּא, וְלָכֵן בִּסְדֹם גָּפְרִית וָאֵשׁ.

אָמַר לוֹ, הַאִם יָקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֲבָל אֵלּוּ שֶׁל סְדֹם וַעֲמֹרָה לֹא יָקוּמוּ, וְהַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב (דברים כט) גָּפְרִית וָמֶלַח שְׂרֵפָה כָּל אַרְצָהּ לֹא תִזָּרַע וְלֹא תַצְמִחַ וְגוֹ׳, אֲשֶׁר הָפַךְ ה׳ בְּאַפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ. אֲשֶׁר הָפַךְ ה׳ – בָּעוֹלָם הַזֶּה. בְּאַפּוֹ – בָּעוֹלָם הַבָּא. וּבַחֲמָתוֹ – בִּזְמַן שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיר מֵתִים. אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁאַרְצָם אָבְדָה לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, גַּם כָּךְ הֵם אָבְדוּ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

וּבֹא רְאֵה שֶׁדִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין כְּנֶגֶד דִּין. הֵם לֹא הֵשִׁיבוּ אֶת נֶפֶשׁ הֶעָנִי בְּמַאֲכָל וּמִשְׁקֶה – גַּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הֵשִׁיב נַפְשָׁם לָעוֹלָם הַבָּא. וּבֹא רְאֵה, הֵם נִמְנְעוּ מִצְּדָקָה שֶׁנִּקְרֵאת זַיִם – אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָנַע מֵהֶם זַיִם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וּכְמוֹ שֶׁהֵם מָנְעוּ דְּרָכִים וּשְׁבִילִים

מִבְּנֵי הָעוֹלָם – כָּךְ גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָנַע מֵהֶם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים שֶׁל רַוָּחִים לְרַוֵּחַ עֲלֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יַעַמְדוּ וְיָקוּמוּ לַדִּין, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (דניאל יב) וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא בַּעַל הָרַוָּחִים, כֵּיוָן שֶׁדָּן אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְקִבְּלוּ דִּין, לֹא נִדּוֹנוּ בְּכָל הַדִּינִים.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כָּתוּב וַיְשַׁלַּח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהֲפֵכָה וְגוֹ'. מַהוּ בַּהֲפֹךְ אֶת הֶעָרִים אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֶן לוֹט? אֶלָּא בַּכֹּל עָשָׂה דִּיּוּרוֹ לוֹט, שֶׁכָּתוּב וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי הַכִּכָּר וַיֶּאֱהַל עַד סְדֹם. [וְכָתוּב אֲשֶׁר יָשַׁב בָּהֶן לוֹט. אֶלָּא וַדַּאי שֶׁבְּכֻלָּם עָשָׂה אֶת דִּיּוּרוֹ] וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ, זוּץ מִמֶּלֶךְ סְדֹם שֶׁקִּבֵּל אוֹתוֹ בִּסְדֹם מִשּׁוּם אַבְרָהָם.

וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו, הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב מֵאַחֲרֶיהָ? אֶלָּא מֵאַחַר הַשְּׁכִינָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מֵאֲחוֹרָיו שֶׁל לוֹט, שֶׁהַמַּשְׁחִית הָיָה הוֹלֵךְ אַחֲרָיו. וְכִי אַחֲרָיו הָלַךְ, הֲרֵי הוּא שָׁלַח אוֹתוֹ? אֶלָּא כָּל מָקוֹם שֶׁהָלַךְ לוֹט, הִתְעַכֵּב הַמַּשְׁחִית לְהַשְׁחִית, וְכָל מָקוֹם שֶׁהָלַךְ כְּבָר וְהִשְׁאִיר לַאֲחוֹרָיו, הָיָה הוֹפֵךְ אוֹתוֹ הַמַּשְׁחִית.

וְלָכֵן אָמַר לוֹ אַל תַּבֵּט אַחֲרֶיךָ, שֶׁהֲרֵי אֲנִי מְזַכֵּל אַחֲרֶיךָ. וְעַל זֶה כָּתוּב וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו, וְרָאָתָה אֶת הַמַּשְׁחִית, אָז וַתְּהִי נְצִיב מֶלַח. שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהַמַּשְׁחִית אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת פְּנֵי הָאִישׁ [מַרְאֶה פָּנָיו לְאִישׁ], הוּא אֵינוֹ מַשְׁחִית אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁאִשְׁתּוֹ הֶחֱזִירָה פָּנֶיהָ לְהִסְתַּכֵּל אַחֲרָיו, מִיָּד וַתְּהִי נְצִיב מֶלַח.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ עוֹמְדִים יוֹם אֶחָד וְעוֹסְקִים בַּפָּסוּק הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (דברים יז) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ. לְשֵׁם מָה מַעֲמִים בָּהּ בָּהּ? אֶלָּא הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִכֵּךְ אֶת כָּל הָעַמִּים וְהָאֲרָצוֹת לִשְׁלוּחִים מְמֻנִּים, וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַט מַלְאָךְ וְלֹא מְמֻנֶּה אַחֵר, אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ, לָכֵן הִכְנִיס אֶת הָעָם שֶׁלֹּא

שׁוֹלֵט בָּהֶם אַזַּר לְאֶרֶץ שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט בָּהּ אַזַּר.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן מָזוֹן שָׁם בַּתְּזוֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ לְכָל הָעוֹלָם. כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בְּעַנְיִ, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא כָּךְ, אֶלָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נְזוּנִית בַּתְּזוֹלָה וְאַזַּר כָּךְ כָּל הָעוֹלָם.

וְלָכֵן אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם, אֶלָּא בְּעֹשֶׁר, בַּסַּפּוּק שֶׁל הַכֹּל תֹּאכַל בָּהּ וְלֹא בְּמָקוֹם אַזַּר. בָּהּ בִּקְדֻשַּׁת הָאָרֶץ, בָּהּ שׁוֹרָה הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, בָּהּ שׁוֹרָה הַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא בְּמָקוֹם אַזַּר.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב כְּגַן ה׳ כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. עַד כָּאן לֹא נוֹדַע גַּן ה׳ אִם הוּא אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִם הוּא אֶרֶץ סְדֹם וְאִם הוּא גַּן ה׳ שֶׁנִּקְרָא גַּן עֵדֶן. אֶלָּא כְּגַן ה׳ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַפּוּק וְעֹדוֹן שֶׁל הַכֹּל, כָּךְ גַּם הָיְתָה סְדֹם וְכָךְ גַּם מִצְרַיִם. מַה גַּן ה׳ לֹא צָרִיךְ אָדָם לְהַשְׁקוֹתוֹ, אַף מִצְרַיִם לֹא צָרִיךְ אַזַּר לְהַשְׁקוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהַנִּילוּס עוֹלֶה וּמַשְׁקָה אֶת כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (זכריה יד) וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפָּחוֹת הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַם וְגוֹ׳. זֶהוּ עֹנֶשׁ שֶׁלָּהֶם שֶׁנִּמְנָע מֵהֶם מָטָר. מַה כָּתוּב וְאִם מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה וְגוֹ׳? רְאֵה שֶׁלֹּא כָתוּב וְלֹא עֲלֵיהֶם יִהְיֶה הַנֶּגֶשׁם, כִּי לֹא יוֹרֵד מָטָר בְּמִצְרַיִם וְלֹא צְרִיכִים אוֹתוֹ. אֶלָּא עָנְשָׁם מַהוּ? שֶׁכָּתוּב (שם) וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגֹּף ה׳ אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְגוֹ׳. מִשּׁוּם שֶׁמִּצְרַיִם לֹא צְרִיכִים מָטָר. אַף סְדֹם מַה כָּתוּב בָּהּ? כִּי כֻלָּהּ מַשְׁקָה. כָּל עִדּוּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ בָהּ, וְעַל זֶה לֹא רָצוּ שֶׁבְּנֵי אָדָם אֲזוֹרִים יִתְעַדְּנוּ בָּהּ.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, הֵם הָיוּ רְשָׁעִים מֵעַצְמָם וּמְמוּנָם, שֶׁכָּל בֶּן אָדָם שֶׁהוּא צַר עַיִן לְעָנְיִ, רָאוּי הוּא שֶׁלֹּא יַעֲמֹד בָּעוֹלָם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ זְזִיִּים לָעוֹלָם הַבָּא. וְכָל מִי שֶׁהוּא וַתָּרָן לְעָנְיִ, רָאוּי הוּא שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּעוֹלָם וְיִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בִּשְׁבִילוֹ, וְיֵשׁ לוֹ זְזִיִּים וְאֹרֶךְ שֶׁל זְזִיִּים לָעוֹלָם הַבָּא.

סִתְרֵי תוֹרָה

תּוֹסָפְתָּא. קְשָׁרִים רַבִּים, שָׁרִים הַמְּסַוְּרִים [נ״א הַמְּבֻרָּרִים. ונ״א

הַמְנַפְּצִים], וְזַכְמִים בַּשֶּׂכֶל, יִסְתַּכְּלוּ לָדַעַת, בְּשָׁעָה שֶׁהָרָאשׁ הַלָּבָן תִּקֵּן כִּסֵּא עַל גַּבֵּי הָעַמּוּדִים עַל אֲבָנִים שֶׁל מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת. בֵּין אוֹתָם הָאֲבָנִים יֵשׁ מַרְגָּלִית אַוָּזַת בְּמַרְאֶה יָפֶה וּבְתֹאַר כִּסּוּי הַכְּלִי [שֶׁל הֶעָשָׁן] שֶׁלּוֹהֵט בְּשִׁבְעִים גְּוָנִים. אוֹתָם שִׁבְעִים גְּוָנִים לוֹהֲטִים לְכָל צַד.

אֵלֶּה הַשִּׁבְעִים נִפְרָדִים מִתּוֹךְ שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים. אֵלֶּה רוּזוֹת בְּרוּזוֹת שֶׁנּוֹצְצוֹת לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. כָּאן יֵשׁ רוּזַ זְזָקָה שֶׁל צַד שְׁמֹאל שֶׁנֶּאֱזָז בַּשָּׁמַיִם. אוֹתָם שִׁבְעִים גְּוָנִים הַדִּין יוֹשֵׁב וְהַסְּפָרִים נִפְתָּזִים. מִכָּאן יוֹצְאִים זִיעִים וַזְרָבוֹת וּרְמָזִים וְאֵשׁ שֶׁל הַמִּגְדָּל. וְנֶאֱזֶזֶת אֵשׁ זְזָקָה שֶׁיּוֹצֵאת מֵהַשָּׁמַיִם בּוֹ. וּכְשֶׁנֶּאֱזֶזֶת הָאֵשׁ הָעֶלְיוֹנָה בְּאֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה, אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁבֹּר אֶת הָרֶגֶז וְהַדִּין.

עֵינַיִם לוֹהֲטוֹת כְּמוֹ שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ יוֹרֵד בָּהֶם לָעוֹלָם. אוֹי לְמִי שֶׁפּוֹגֵשׁ אוֹתוֹ, זַגְזוּר מָתְנַיִם [זַרְבוֹת] הוּא, וְזָרֵב שְׁנוֹנָה בְּיָדוֹ. לֹא מְרַזֵּם עַל טוֹב וְלֹא עַל רַע. שֶׁהֲרֵי [הַפָּסָק] הַפָּתָק, שֶׁהֵם שִׁבְעִים בִּרְשׁוּת שֶׁנֶּאֱזָז אוֹתוֹ צַד שֶׁל הַשָּׁמַיִם, יוֹרֵד בְּיַד שְׁמֹאל בְּכַמָּה דִינִים. מִתְהַפֵּךְ בְּכַמָּה גְּוָנִים, הוֹפֵךְ בְּכָל יוֹם. הוּא נִקְרָא כְּרֵם זַלַּת שֶׁמִּתְקַן לִבְנֵי אָדָם. כָּל הַגְּוָנִים שֶׁל כְּלֵי הַזַּעַם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִרְאִים בּוֹ. וְהֵם יוֹשְׁבִים בְּרוּם הָעוֹלָם, וּבְנֵי אָדָם בְּסִכְלוּתָם לֹא מַשְׂגִּיזִים בָּהֶם. נֶפֶרִית וָאֵשׁ – הַתּוֹךְ שֶׁל מַיִם וְאֵשׁ שֶׁנִּתְכִּים מֵהַשָּׁמַיִם נֶאֱזָזוּ זֶה בָּזֶה וְיָרְדוּ עַל סְדֹם. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁאֵינָם מַשְׂגִּיזִים עַל כְּבוֹד רִבּוֹנָם.

א: עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת זַזְקוּקִים בִּרְצוֹן הַמֶּלֶךְ. ב: עֲשָׂרָה הֵם וְעוֹלִים לְזַזְשְׁבּוֹן גָּדוֹל. ג: שִׁבְעִים גְּוָנִים לוֹהֲטִים לְכָל צַד. יוֹצְאִים מִתּוֹךְ שֵׁמוֹת שֶׁזַּזְקוּקִים סוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שֵׁמוֹת מַלְאָכִים שֶׁהֵם בְּסוֹד הַשָּׁמַיִם.

וְהֵם: מִיכָאֵל, גַּבְרִיאֵל, רְפָאֵל, נוּרִיאֵל. קָמַ"ץ – "קְדוּמִיאֵל "מַלְכִיאֵל "צַדְקִיאֵל. פַּתָ"ז – "פַּדְאֵל "תּוּמִיאֵל "זִשְׁדִיאֵל. צֵרֵ"י – "צַדְקִיאֵל "רַזִיאֵל "יוֹפִיאֵל. סָגוֹ"ל – "סַטּוֹטְרִיהּ "גַּזְרִיאֵל "וְתַרְיִאֵל [נַ"א וְ"רְדִיאֵל] "לְמוּאֵל. זִעֵר"ק

– "זזוקיאל "רהטיאל "קדשיאל. שְׁבָ"א – "שמועאל "ברכיאל [נ"א ש"כניאל ונ"א ב"רקיאל] "אהיאל. וזלָ"ם – "זניאל "להדיאל "מזזניאל [נ"א זז"ניאל ל"עדיאל מ"לכיאל]. "עניאל ענאל אהניאל רזומיאל עזריאל [נ"א ש"בנאל ר"ומיאל ק"דומיאל – שַׁר"ק. זז"כמיאל ר"מיאל ק"רשיאל – זזר"ק] סנניה ודרגזיה רסיסיאל דומיאל "זזוניאל "זכריאל "ואריאל "ה"ינאל ד"נדאל ג"דיאל ב"דאל א"נפיאל ועדי"אל אדנ"י עַל כֻּלָּם. ד [פירוש, כשע"ב מלאכים מתזוברים במלכות, אז נקרא מלכות הוא ובית דינו בלשון וה'.]

השלמה מההשמטות (סימן מ"ט)

"אהניאל "ברקיאל "גדיאל "דומיאל "הדריאל "ודרגזיה "זהריאל "זזניאל "טהריאל "יעזריאל "כרעיאל "למדיאל "מלכיאל "נהריאל "סניה "ענאל "פתזזיאל "צוריאל "קנאל "רמיאל "שעריאל "תבכיאל:

סדר תשר"ק

"תפוריא "שכניאל "רנאל "קמריה "צוריה "פסיסיה "עיריאל "סמכיאל "נריאל "מדוניה "לסניה "כמסריה "יריאל "טסמסיה "זזניאל "זכראל "ודריאל "הניאל "דנבאל "גדיאל "בדאל "אדירירון אדני על כולהו וכו': (עד כאן מההשמטות)

כְּשֶׁכֻּלָּם מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד בְּסוֹד אֶזֶד בְּכֹזַ עֶלְיוֹן אָז נִקְרָא ויהוה, הַכֹּל בְּכֹלַל אֶזֶד. מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם – שֵׁם קָדוֹשׁ שֶׁנִּזְקָק בְּשִׁבְעִים שֵׁמוֹת אֲזֵרִים, סוֹד שֶׁל שָׁמַיִם. וְאֵלֶּה הֵם שִׁבְעִים שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל אֵלּוּ שִׁבְעִים דִּינִים, סוֹד שֶׁל יהו"ה, וְשִׁבְעִים הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ בִּקְדֻשָּׁה, יהו"ה שָׁמַיִם. ה [פירוש, שם של ע"ב גשרים היוצא מפסוק ויסע ויבא ויט, אלו הם נקראים שמים, ואותם ע"ב מלאכים של מטה במלכו"ת מקבלים מע"ב של מעלה ונוטלין מהם.]

אֵלּוּ נוֹטְלִים (נוֹסְעִים) מֵאֵלֶּה, וְיהו"ה ו [פירוש, מלכות מתפארת] נוֹטֵל מֵאֵת יהוה זֶה מִזֶּה. ז [פירוש, סוד של אותן ע"ב שמות הוא שם יהוה, והוא הרוכב עליהן כנשמה לגוף.] וְאֵלּוּ תְּלוּיִים בְּאֵלּוּ, תַּזְזִתּוֹנִים בָּעֶלְיוֹנִים, וְהַכֹּל

קָשֶׁר אָוָזד. וּבָזֶה נוֹדָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ. זז [פֵּירוּשׁ, ע״ב מלאכים שֶׁל מטה מתוזברים בע״ב שמות שֶׁל מעלה הנקראים שמים.] שָׁמַיִם שֶׁהֵם שִׁבְעִים סוֹד יהוה, זֶהוּ בְּסוֹד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁיּוֹצְאִים מִן וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט.

וה״ו יל״י סי״ט על״ם מה״ש לל״ה אכ״א כה״ת הז״י אל״ד לא״ו הה״ע. זֵלֶךְ רִאשׁוֹן בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. יז״ל מב״ה הר״י הק״ם לא״ו כל״י לו״ו פה״ל נל״ך יי״י מל״ה זזה״ו. זֵלֶךְ שֵׁנִי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. נת״ה הא״א יר״ת שא״ה רי״י או״ם לכ״ב וש״ר יוז״ו לה״זז כו״ק מנ״ד. זֵלֶךְ שְׁלִישִׁי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. אנ״י זזע״ם רה״ע יי״ז הה״ה מי״ך וו״ל יל״ה סא״ל ער״י עש״ל מי״ה. זֵלֶךְ רְבִיעִי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וה״ו דנ״י הזז״ש עמ״ם נג״א ני״ת מב״ה פו״י נמ״מ יי״ל הר״זז מצ״ר. זֵלֶךְ וַחֲמִישִׁי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. ומ״ב יה״ה עג״ו מזז״י דמ״ב מנ״ק אי״ע זזב״ו רא״ה יב״מ הי״י מו״ם. זֵלֶךְ שִׁשִּׁי בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

וְאֵלּוּ הֵם שִׁבְעִים שֵׁמוֹת שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל שִׁבְעִים דְּרָגוֹת תַּזְוִתּוֹנוֹת סוֹד ויהו״ה. אֵלּוּ שִׁבְעִים שֵׁמוֹת יהו״ה, סוֹד שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. שִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם שֶׁעוֹלִים לְשִׁבְעִים שֵׁמוֹת שֵׁם קָדוֹשׁ. וְזֶהוּ וַיהוה הִמְטִיר. מֵאֵת יהוה מִן הַשָּׁמָיִם.

סֵתֶר הַסְּתָרִים לַזַּכְמִים נִמְסָר. שֵׁם זֶה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, מִפְּנֵי נִבְרָא סֵתֶר שֶׁנִּקְרָא אָדָם. זֶשְׁבּוֹן אֵיבְרֵי הַגּוּף שֶׁהֵם זֶשְׁבּוֹן מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים. זֶשְׁבּוֹן אוֹתִיּוֹתָיו מָאתַיִם וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. שֵׁם זֶה שֶׁהוּא סוֹד וְסֵתֶר כְּלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה בְּכ״ב אוֹתִיּוֹת וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵרֵי שֵׁם זֶה מָאתַיִם וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים שֶׁכְּלוּלִים בָּהּ. הֵרֵי מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבְרֵי הַגּוּף.

סוֹד שֶׁנִּקְרָא אָדָם הַשּׁוֹלֵט עַל הַכִּסֵּא, סוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שֶׁלְּמַטָּה, וְסֵתֶר

זֶה שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה, וְזֶה הוּא סֵתֶר שֶׁכָּתוּב וַה' הַמְטִיר עַל סְדֹם וְגוֹ' מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמָיִם. וְהַכֹּל אֶזֶד וְדָבָר אֶזֶד, וְסֵתֶר אֶזֶד לְזַכְמֵי הַלֵּב נִמְסָר. אַשְׁרֵי [הוּא] זָכְלָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

סְדֹם נָזוּתָם גָּזַר דִּין שֶׁלָּהֶם עַל שֶׁמָּנְעוּ צְדָקָה מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יו) וְיַד עָנִי וְאֶבְיוֹן לֹא הֶזֱזִיקָה, וְלָכֵן הַדִּין לֹא הָיָה אֶלָּא מִן הַשָּׁמַיִם. צְדָקָה וְשָׁמַיִם הַכֹּל אֶזֶד, וְכָתוּב (תהלים קיז) כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם זַסְדֶּךָ, מִשּׁוּם שֶׁצְּדָקָה תְּלוּיָה בִּשְׁמוֹ [בַּשָּׁמַיִם], דִּין הוּא מִשָּׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמָיִם.

הַדִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִמָּקוֹם זֶה, שֶׁכָּתוּב (איכה ד) וַיִּגְדַּל עֲוֹן בַּת עַמִּי מֵזְזַטַּאת סְדֹם. וִירוּשָׁלַיִם נִקְרֵאת אָזוֹת לִסְדֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל יט) הִנֵּה זֶה הָיָה עֲוֹן סְדֹם אֲזוֹתֵךְ, וְדִינָם הָיָה מִן הַשָּׁמַיִם דִּין אֶזֶד כִּסְדֹם עַל שֶׁמָּנְעוּ צְדָקָה מֵהֶם, פָּרַט לָזֶה שֶׁזֶּה הִתְהַפֵּךְ וְזֶה נֶזֱרַב. לָזוֹ יֵשׁ תְּקוּמָה, וְלָזוֹ אֵין תְּקוּמָה. ע"כ סתרי תורה.

וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיֵּשֶׁב בָּהָר הוּא וּשְׁתֵּי בְנֹתָיו עִמּוֹ וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שֶׁהָיָה קָרוֹב לִסְדֹם וְעָלָה מִשָּׁם. רַבִּי יְצְזָק פָּתַזז, (איוב לז) וְהוּא מְסִבּוֹת מִתְהַפֵּךְ בְּתַזְבּוּלֹתָו לְפָעֳלָם וְגוֹ'. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַבֵּב סִבּוּבִים בָּעוֹלָם וּמֵבִיא גַּזָלֵי אֵשׁ צַזִּים לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂיו, וְאַזַר כָּךְ הוֹפֵךְ אוֹתָם וְעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּגָוֵן אַזֵר.

וּבַמֶּה? בְּתַזְבּוּלֹתָו. עוֹשֶׂה תַּזְבּוּלוֹת וּמְסַבֵּב סִבּוּבִים כְּדֵי לַהֲפֵךְ אוֹתָם, וְלֹא כְּמוֹ אוֹתָם הָרִאשׁוֹנִים. לְפָעֳלָם – מִשּׁוּם פָּעֳלָם שֶׁל בְּנֵי אֱנוֹשׁ. כְּמוֹ שֶׁהֵם עוֹשִׂים מַעֲשִׂים, כָּךְ הוּא מְהַפֵּךְ אוֹתָם. כֹּל אֲשֶׁר יְצַוֶּם עַל פְּנֵי תֵּבֵל אָרְצָה – מִשּׁוּם מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם הוּא מְהַפֵּךְ אוֹתָם מְסִבּוֹת בְּכָל מַה שֶּׁהוּא מְצַוֶּה אוֹתָם עַל פְּנֵי תֵּבֵל וְגוֹ'.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וְהוּא מְסִבּוֹת מִתְהַפֵּךְ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַבֵּב

סְבוּבִים וּמֵבִיא מַעֲשִׂים בָּעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם, וְאַזַּר שֶׁזּוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּתְקַיְּמוּ אוֹתָם מַעֲשִׂים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹפֵךְ אוֹתָם אֶת אוֹתָם מַעֲשִׂים מִכְּמוֹ שֶׁהָיוּ בַּהַתְוָזָלָה. בְּתַוְזְבוּלָתָו, בְּתַוְזְבוּלָתוֹ כָּתוּב, כְּמוֹ הָאֱמֶן הַזֶּה שֶׁעוֹשֶׂה כְּלִי זֶרֶס, בְּעוֹד שֶׁאוֹתוֹ הַגַּלְגַּל מְסִתּוֹבֵב לְפָנָיו, זוֹשֵׂב לַעֲשׂוֹת כְּגוֹן זֶה – עוֹשֶׂה, זוֹשֵׂב לַעֲשׂוֹת כְּגוֹן אַזַּר – עוֹשֶׂה. מְהַפֵּךְ כְּלִי זֶה לִכְלִי אַזַּר מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַגַּלְגַּל סוֹבֵב לְפָנָיו. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְהַפֵּךְ אֶת מַעֲשָׂיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה.

בְּתַוְזְבוּלָתָו זָסַר יו״ד, וּמַהוּ? זֶה בֵּית דִּין לְמַטָּה שֶׁהוּא גַּלְגַּל הַסּוֹבֵב לְפָנָיו, וְעַל זֶה הוּא מְהַפֵּךְ כֵּלִים מִכְּלִי זֶה לִכְלִי אַזַּר, וְכָל זֶה כְּפִי פָּעָלָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם. אִם בְּנֵי אָדָם מְטִיבִים מַעֲשֵׂיהֶם – אוֹתוֹ הַגַּלְגַּל הַסּוֹבֵב מְסוֹבֵב אוֹתָם יָמִינָה, וְאָז נַעֲשִׂים מַעֲשִׂים בָּעוֹלָם לְהֵיטִיב לָהֶם כָּרָאוּי, וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב תָּמִיד וְלֹא שׁוֹקֵט בְּאוֹתוֹ צַד הַיָּמִין, וְהָעוֹלָם מִתְגַּלְגֵּל בּוֹ. בָּאוּ בְּנֵי אָדָם לְהָרַע – תַּוְזְבוּלָתוֹ שֶׁסּוֹבֶבֶת תָּמִיד וְהָיְתָה עוֹמֶדֶת בַּסִּבּוּב שֶׁל הַיָּמִין, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסוֹבֵב אוֹתָהּ לְצַד שְׂמֹאל וּמְהַפֵּךְ מִסִּבּוֹת וְכֵלִים שֶׁהָיוּ בַּהַתְוָזָלָה לְאוֹתוֹ צַד שְׂמֹאל.

וְאָז הַגַּלְגַּל סוֹבֵב וְנַעֲשִׂים מַעֲשִׂים בָּעוֹלָם לְהָרַע לִבְנֵי אָדָם. וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב לְאוֹתוֹ צַד עַד שֶׁבְּנֵי אָדָם שָׁבִים לְהֵיטִיב מַעֲשֵׂיהֶם, וְהַגַּלְגַּל עוֹמֵד בְּמַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם. וְעַל כָּךְ בְּתַוְזְבוּלָתוֹ לְפָעָלָם, וְלֹא עוֹמֵד תָּמִיד.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹרֵם סִבּוּבִים וּמַעֲשִׂים בָּעוֹלָם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת הַכֹּל כָּרָאוּי, וְהַכֹּל יוֹצֵא מֵהָעִקָּר וְהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. קֵרַב אֶת אַבְרָהָם אֵלָיו – יָצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמָעֵאל, כְּשֶׁלֹּא הָיָה אַבְרָהָם מָהוּל כְּשֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא לְמַטָּה וְלֹא נִשְׁלַם בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ.

אַזַּר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִבֵּב סִבּוּבִים בְּתַוְזְבוּלוֹתָיו וְנָמוֹל אַבְרָהָם, וְנִכְנַס בִּבְרִית וְנִשְׁלַם בִּשְׁמוֹ וְנִקְרָא אַבְרָהָם, וְה׳ עֶלְיוֹנָה עִטְּרָה אוֹתוֹ בְּסוֹד שֶׁל מַיִם מְרוּוִּין. כֵּיוָן שֶׁהַסּוֹד [שֶׁל ה״א] נִשְׁלַם וְהוּא נָמוֹל, יָצָא מִמֶּנּוּ יִצְחָק

וְהָיָה זֶרַע קֹדֶשׁ, וְנִקְשַׁר לְמַעְלָה בְּסוֹד שֶׁל אֵשׁ מִמַּיִם, וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת, וְלֹא נִקְשַׁר בְּאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּר.

בֹּא רְאֵה, מִלּוֹט יָצְאוּ מִמֶּנּוּ וּמִבְּנוֹתָיו שְׁתֵּי אֻמּוֹת נִפְרָדוֹת וְנִקְשְׁרוּ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁרָאוּי לָהֶם, וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסוֹבֵב סְבוּבִים וּמְגַלְגֵּל גְּלְגּוּלִים בָּעוֹלָם שֶׁהַכֹּל יֵעָשֶׂה כָּרָאוּי וְיִתְקַשֵּׁר הַכֹּל בִּמְקוֹמוֹ.

בֹּא רְאֵה, נָאֶה הָיָה לִלּוֹט שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹצִיא מִמֶּנּוּ [וּמִבְּנוֹתָיו] וּמֵאִשְׁתּוֹ שְׁתֵּי הָאֻמּוֹת הַלָּלוּ, אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְהִתְקַשֵּׁר בִּמְקוֹמָם הָרָאוּי לָהֶם, וְנַעֲשׂוּ מִתּוֹךְ יַיִן, וְאוֹתוֹ הַיַּיִן הִזְדַּמֵּן לָהֶם בַּמְּעָרָה בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁנַּעֲשׂוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּשְׁקְיוּ אֶת אֲבִיהֶן יַיִן וַיִּשְׁכָּר, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר וּבֵאֲרוּהָ.

בֹּא רְאֵה, מוֹאָב וְעַמּוֹן הֵן קָרְאוּ לָהֶם שֵׁמוֹת. מוֹאָב – מֵאָב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַבְּכִירָה אָמְרָה בְּוַצְפָּה, אָמְרָה מוֹאָב, מֵאָבָא הוּא. וְהַצְּעִירָה גַּם הִיא יָלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן עַמִּי. בְּצְנִיעוּת אָמְרָה בֶּן עַמִּי. בֶּן עַמִּי, וְלֹא אָמְרָה מִמִּי הוּא.

בֹּא רְאֵה, בַּהַתְוָזָלָה כָּתוּב וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָהּ וּבְקוּמָהּ, בְּוָא״ו, וְנָקוּד עַל וָא״ו, מִשּׁוּם שֶׁסִּיּוּעַ מִלְמַעְלָה הָיָה נִמְצָא בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לָעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן נִשְׁלַם כָּאן בְּוָא״ו. וּבָאַוֶּרֶת כָּתוּב וּבְקֻמָהּ, זָס וָי״ו, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָצָא מִמֶּנָּה זֶלֶק לַקָּבָ״ה כְּמוֹ הָאַוֶּרֶת הַזּוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב בָּאַוֶּרֶת הַזּוֹ הַגְּדוֹלָה וּבְקוּמָהּ בְּוָא״ו מָלֵא וְנָקוּד עָלָיו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, לֹא יָדַע שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִיד מִמֶּנָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּשְׁלֹמֹה וְכָל שְׁאָר הַמְּלָכִים וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. עוֹד וּבְקוּמָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּרוּת (רות ג) וַתָּקָם בְּטֶרֶם יַכִּיר אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְגוֹ׳. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיְתָה לָהּ קִימָה וַדַּאי, הִתְוַזְּבֵר עִמָּהּ בֹּעַז לְהָקִים שֵׁם הַמֵּת עַל נַוְזָלָתוֹ, וְהוּקְמוּ מִמֶּנָּה כָּל הַמְּלָכִים הַלָּלוּ וְכָל הָעֲלוּיִ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָהּ, שֶׁכָּתוּב בְּטֶרֶם יַכִּיר אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְגוֹ׳. מִשּׁוּם כָּךְ וּבְקוּמָהּ נָקוּד וָא״ו.

בֹּא רְאֵה אֶת עֲנָוְתָנוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהֲרֵי אֲפָלוּ בַּתְּוִוכָּחָה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת דִּין בִּסְדֹם, לֹא בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַוָּחִים עַל לוֹט. [שֶׁהֲרֵי] אַוָּזר שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא וְהִנֵּה עָלָה קִיטֹר הָאָרֶץ כְּקִיטֹר הַכִּבְשָׁן, לֹא בִּקֵּשׁ עַל לוֹט וְלֹא אָמַר עָלָיו לַקָּבָ"ה כְּלוּם. אַף כָּךְ לֹא אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַוְושֵׁב אַבְרָהָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַע מִזְּכוּתוֹ כְּלוּם.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאַבְרָהָם לֹא הֵוְושִׁיב בְּלִבּוֹ אֶת לוֹט לְכְלוּם – הֲרֵי מָסַר נַפְשׁוֹ לָלֶכֶת לְהַלָּוְזם בַּקְּרָב עִם וַזַּמְשָׁה מְלָכִים וַזָּקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָוזִיו, וְכָתוּב וַיֶּוזָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה, וְכָתוּב וַיָּשֶׁב אֶת כָּל הָרְכֻשׁ וְגַם אֶת לוֹט אָוזִיו וּרְכֻשׁוֹ הֵשִׁיב וְגוֹ'. אֲבָל בָּאַהֲבָה שֶׁאָהַב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרָאָה שֶׁמַּעֲשָׂיו שֶׁל לוֹט אֵינָם כְּשֵׁרִים כָּרָאוּי, לֹא רָצָה אַבְרָהָם שֶׁיִּבָּגְלוּ יַעֲוזֹב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלוּם מִשֶּׁלּוֹ, וְלָכֵן לֹא בִּקֵּשׁ עָלָיו רַוָּחִים לֹא בַּתְּוִוכָּחָה וְלֹא בַּסּוֹף.

מִדְרָשׁ הַנָּעְלָם

וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בְּיֵיצֶר הָרָע, תֵּדַע לְךָ שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּטֵּל לְעוֹלָם מִבְּנֵי אָדָם עַד אוֹתוֹ זְמַן, שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל לו) וַהֲסִרֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן וְגוֹ'. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁרוֹאֶה בְּנֵי אָדָם נִדּוֹנִין בַּגֵּיהִנֹּם, הוּא בָּא וְזוֹזֵר לוֹ אֵצֶל בְּנֵי אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר, מִצַּעֲרָה שֶׁל גֵּיהִנֹּם, מִשָּׁם עוֹלֶה לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁלֹשׁ הַנְהָגוֹת יֵשׁ בָּאָדָם: הַנְהָגַת הַשֵּׂכֶל וְהַוָּזְכָּמָה, וְזוֹ הִיא כּוַז הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה. וְהַנְהָגַת הַתַּאֲוָה, שֶׁהִיא מִתְאַוָּה בְּכָל תַּאֲוֹת רָעוֹת, וְזֶהוּ כּוַז הַתַּאֲוָה. וְהַהַנְהָגָה הַמַּנְהֶגֶת לִבְנֵי אָדָם וּמְוַזֶּקֶת הַגּוּף, וְהִיא נִקְרֵאת נֶפֶשׁ הַגּוּף. אָמַר רַבִּי דִּימִי, זֶהוּ כּוַז הַמְּוַזִּיק.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה, לְעוֹלָם אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט אֶלָּא בְּאֵלּוּ שְׁנֵי כּוַזוֹת אֵלּוּ שֶׁאָמַרְנוּ, נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה הִיא הָרוֹדֶפֶת אַוָּזר יֵצֶר הָרָע לְעוֹלָם, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל הַצְּעִירָה אָבִינוּ זָקֵן. נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה הִיא

מְעוֹרֶרֶת אֶת הָאַוָּרֶת וּמְפַתָּה אוֹתָהּ עִם הַגּוּף לְהִדָּבֵק בַּיֵּצֶר הָרָע, וְהִיא אוֹמֶרֶת לְכָה נַשְׁקֶה אֶת אָבִינוּ יַיִן וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ. מַה יֵּשׁ לָנוּ בָּעוֹלָם הַבָּא, נֵלֵךְ וְנֵרֵדֵף אַוַּר יֵצֶר הָרָע וְאַוַּר תְּשׁוּקַת זְמִרַת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּמָה עוֹשׂוֹת? שְׁתֵּיהֶן מַסְכִּימוֹת לְהִדָּבֵק בּוֹ. מַה כָּתוּב? וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת אֲבִיהֶן יַיִן. מִתְפַּטְּמוֹת לְהִתְעוֹרֵר לַיֵּצֶר הָרָע בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה.

וַתָּקָם הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת אָבִיהָ. כְּשֶׁאָדָם שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ בַּלַּיְלָה, נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה הִיא הַמְעוֹרֶרֶת לַיֵּצֶר הָרָע וּמְהַרְהֶרֶת בּוֹ, וְהוּא דָּבֵק בְּכָל הִרְהוּר רָע עַד שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִעַט [מִמֶּנּוּ] [ד״א עַל] [נ״א עַד] שֶׁמֵּבִיא בְּלֵב הָאָדָם אוֹתָהּ הַמַּוַּשָּׁבָה הָרָעָה וּדְבֵקָה בּוֹ, וַעֲדַיִן יֵשׁ בְּלִבּוֹ וְלֹא נִגְמָר לַעֲשׂוֹתָהּ עַד שֶׁזֹּאת הַתַּאֲוָה מְעוֹרֶרֶת לְכֹזַז הַגּוּף כְּמִתְוַזְּלָה לְהִדָּבֵק בַּיֵּצֶר הָרָע, וְאָז הוּא תַּשְׁלוּם הָרָעָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּהֲרֶיןָ שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט מֵאֲבִיהֶן.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזק, מֵעוֹלָם אֵין יֵצֶר הָרָע מִתְפַּתֶּה אֶלָּא בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וּמִתּוֹךְ שְׁמִוַּזת הַיַּיִן אָז שׁוֹלֵט בָּאָדָם. בַּצַּדִּיק מַה כָּתוּב בּוֹ? (משלי יג) צַדִּיק אוֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּכֵּר לְעוֹלָם. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ תַּלְמִיד זָקֵן שֶׁשּׁוֹתֶה, קוֹרְאִים עָלָיו (שם יא) נֶזֶם זָהָב בְּאַף זָזִיר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמְּוַזַּלֵּל שָׁם שָׁמַיִם. מִנְהַג הָרְשָׁעִים מַהוּ? (ישעיה כב) הִנֵּה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְוָזה. הַיַּיִן אָז שׁוֹלֵט בָּאָדָם, הָרוֹג בָּקָר וְשָׁוֹוֹט צֹאן וְגוֹ׳. עֲלֵיהֶם אָמַר הַכָּתוּב (שם ה) הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ וְגוֹ׳. כְּדֵי לְעוֹרֵר לַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁאֵין יֵצֶר הָרָע מִתְעוֹרֵר אֶלָּא מִתּוֹךְ הַיַּיִן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת אֲבִיהֶן יַיִן.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, מַה כָּתוּב? וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָהּ וּבְקוּמָהּ. כְּלוֹמַר, יֵצֶר הָרָע אֵינוֹ מַשְׁגִּיוֵז בָּהּ בְּשִׁכְבָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְקוּמָהּ לָעוֹלָם הַבָּא, אֶלָּא מִתְעוֹרֵר עִם כֹּזַז הַגּוּף לַעֲבֹד תַּאֲוָתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָסִים הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם, מַכְנִיסִים לַיֵּצֶר הָרָע לִרְאוֹת בָּהֶן, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְלוֹט בָּא צֹעַרָה, לְצַעֲרָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. וְיָצָא לוֹ מִשָּׁם לְנַסּוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר – מִצַּעֲרָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

וַיֵּשֶׁב בָּהָר – אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בָּהָר, מִלַּמֵּד שֶׁהוּא שָׁם מוֹשָׁבוֹ בְּמָקוֹם הַר. גּוּף שֶׁהוּא זָרֵב כְּמוֹ הַר שֶׁאֵין בּוֹ טוֹבָה. וּשְׁתֵּי בְּנֹתָיו עִמּוֹ – אֵלּוּ שְׁתֵּי הַכּוֹזוֹת שֶׁאָמַרְנוּ. כִּי יָרֵא לָשֶׁבֶת בְּצוֹעַר – יִרְאָה וְזַרְדָּה נוֹפֶלֶת עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאָה צַעַר גֵּיהִנֹּם שֶׁמְּצַעֲרִין לָרְשָׁעִים וְזוֹשֵׁב שֶׁשָּׁם יְדוֹן. כֵּיוָן שֶׁרוֹאָה שֶׁאֵינוֹ נִדּוֹן שָׁם, יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם אַזָּרָיו.

רַב הוּנָא כְּשֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ לְהַזְהִיר אֶת בְּנֵי הָאָדָם, הָיָה אוֹמֵר לָהֶם: בָּנַי, הִשָּׁמְרוּ מִשְּׁלִיזַז שֶׁל גֵּיהִנֹּם, וּמִיהוּ? זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא שָׁלִיזַז שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב? אֵלּוּ שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהִיא נָפָשׁ הַמִּתְאַוָּה, וְנָפָשׁ הַמִּשְׁתַּתֶּפֶת בַּגּוּף הָרוֹדֶפֶת אַזָּר יֵצֶר הָרָע לְעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כָּתוּב כָּאן בְּלוֹט כִּי יָרֵא לָשֶׁבֶת בְּצוֹעַר, וְכָתוּב שָׁם לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב. יָר"א בְּגִימַטְרִיָּא הוּא עֲלוּקָ"ה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִם יָרֵא הוּא, אָז לָמָּה הוּא בָּא לְהַטְעוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת? אֶלָּא כָּךְ דֶּרֶךְ כָּל עוֹשֵׂה עַוְלָה – כְּשֶׁרוֹאָה הָרָע, מִתְיָרֵא לְפִי שָׁעָה, וּמִיָּד זוֹזֵר לְרִשְׁעָתוֹ וְאֵינוֹ זוֹשֵׁשׁ לִכְלוּם. כָּךְ יֵצֶר הָרָע, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאָה דִּין בָּרְשָׁעִים, יָרֵא. כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵא לַזּוּץ [לַעֲשׂוֹת], אֵינוֹ זוֹשֵׁשׁ כְּלוּם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה זֶּה שֶׁאָמְרוּ וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל הַצְּעִירָה אָבִינוּ זָקֵן? מַה זֶּה אָבִינוּ זָקֵן? זֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁנִּקְרָא זָקֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ד) מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל. שֶׁהוּא זָקֵן, שֶׁנּוֹלַד עִם הָאָדָם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹתָהּ נָפָשׁ הַמִּתְאַוָּה אוֹמֶרֶת לָאַזָּרֶת: אָבִינוּ זָקֵן, נְרַדֵּף אַזָּרָיו וְנִדְבַּק בּוֹ כִּשְׁאָר כָּל הָרְשָׁעִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְאִישׁ אֵין בָּאָרֶץ לָבֹא עָלֵינוּ – אֵין אִישׁ צַדִּיק בָּאָרֶץ וְאֵין אִישׁ שַׁלִּיט עַל יְצָרוֹ. הַרְבֵּה רְשָׁעִים בָּאָרֶץ, אֵין אֲנַזָּנוּ בִּלְבַדֵּנוּ רְשָׁעִים, נַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ שֶׁהֵם רְשָׁעִים, שֶׁעַד הַיּוֹם דֶּרֶךְ כָּל הָאָרֶץ הוּא. לָכָה נַשְׁקֶה אֶת אָבִינוּ יַיִן – נִשְׁמַזז בָּעוֹלָם הַזֶּה, נֹאכַל וְנִשְׁתֶּה וְנִרְוֶה יַיִן וְנִדְבַּק בְּאָבִינוּ, בַּיֵּצֶר הָרָע,

וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ צוֹוַחַת וְאוֹמֶרֶת: (ישעיה כח) גַּם אֵלֶּה בַּיַּיִן שָׁגּוּ וּבַשֵּׁכָר תָּעוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת אֲבִיהֶן יָיִן. דֶּרֶךְ הָרְשָׁעִים לִטְעוֹת אַזְהֲרֵי הַיַּיִן, לְפַגֵּךְ לַיֶּצֶר הָרָע וּלְעוֹרְרוֹ. וְעַד שֶׁהוּא שָׁמֵחַ בְּשִׁכְרוּתוֹ שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, מִיָּד – וַתָּקָם הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת אָבִיהָ. הִיא מְזֻמָּנֶת עִמּוֹ וּמִתְאַוָּה וּמְהַרְהֶרֶת בְּכָל הִרְהוּרִים רָעִים, וְיֶצֶר הָרָע מִתְזַוֵּג עִמָּהּ וְנִדְבָּק בָּהּ וְאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ בָּהּ [בְּאוֹתוֹ זְמַן] מַה הוּא מְמֻנֶּה. בְּשִׁכְבָהּ וּבְקוּמָהּ – בְּשִׁכְבָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבְקוּמָהּ לָעָתִיד לָבֹא. בְּשִׁכְבָהּ – בָּעוֹלָם הַבָּא כְּשֶׁתִּתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, וּבְקוּמָהּ – לְיוֹם הַדִּין, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ וְגוֹ'.

בְּשׁוּם עִנְיָן מֵאֵלּוּ אֵין מַשְׁגִּיחַ בּוֹ יֵצֶר הָרָע, אֶלָּא דָּבֵק בָּהּ וְהִיא נִדְבֶּקֶת בּוֹ, וּלְאַוָּר כֵּן מְעוֹרֶרֶת לָאַוָּרֶת. לְאַוָּר שֶׁהַהִרְהוּר גָּדוֹל נִדְבַּק בַּיֵּצֶר הָרָע, בָּאָה הָאַוָּרֶת וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת אֲבִיהֶן יָיִן. כְּמוֹ כֵן לְעוֹרֵר לַיֵּצֶר הָרָע וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, וַאֲוַי תַּשְׁלוּם הָרָעוֹת לַעֲשׂוֹת, וּמִתְעַבְּרוֹת שְׁתֵּיהֶן מִיֵּצֶר הָרָע. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּהֲרֶיןָ שְׁתֵּי בְנוֹת לוֹט מֵאֲבִיהֶן.

עַד שֶׁיָּצָא לַפֹּעַל מַעֲשֵׂיהֶן – זוֹ יוֹלֶדֶת רִשְׁעָתָהּ, וְזוֹ יוֹלֶדֶת רִשְׁעָתָהּ. וְכֵן דַּרְכָּם שֶׁל רְשָׁעִים בְּעִנְיָן זֶה עִם יֵצֶר הָרָע, עַד שֶׁהוֹרֵג לָאָדָם וּמוֹלִיכוֹ לַגֵּיהִנֹּם וּמַכְנִיסוֹ שָׁם, וְאַוָּר כָּךְ עוֹלָה מִשָּׁם לְפַתּוֹת לִבְנֵי אָדָם כְּמוֹ כֵן. וּמִי שֶׁמַּכִּיר בּוֹ, נִצּוֹל מִמֶּנּוּ וְאֵינוֹ מִתְזַוֵּג עִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְכַת לִסְטִים שֶׁהָיוּ אוֹרְבִים בַּדְּרָכִים לִגְזֹל וְלַהֲרֹג לִבְנֵי אָדָם, וּמַפְרִישִׁים מֵהֶם אֶזֶד שֶׁיּוֹדֵעַ לְהָסִית לִבְנֵי אָדָם וּלְשׁוֹנוֹ רַךְ. מָה עוֹשֶׂה? מַקְדִּים וְהוֹלֵךְ לְקַבְּלָם וְנַעֲשֶׂה כְּעֶבֶד לִפְנֵיהֶם, עַד שֶׁמַּאֲמִינִים הַטִּפְּשִׁים בּוֹ וּבוֹטְזִים בְּאַהֲבָתוֹ וּבְשִׁיזָתוֹ וְשֶׁמְּזִים עִמּוֹ, וּמוֹלִיכִם בְּזֵוֶלֶךְ דִּבָּרָיו בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁהַלִּסְטִים שָׁם. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ עִמָּהֶם לְשָׁם, הוּא הָרִאשׁוֹן שֶׁהוֹרֵג בָּם לְאַוָּר שֶׁנּוֹתְנָם בְּיַד הַלִּסְטִים לְהָרְגָם וְלָקְזוֹת

מָמוֹנָם. וְהֵם צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי שֶׁהִקְשַׁבְנוּ לוֹ וּלְרֹךְ לְשׁוֹנוֹ. לְאַזָּר שֶׁהָרְגוּ אֵלֶּה, עוֹלֶה מִשָּׁם וְיוֹצֵא לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם כְּמִתְוַכְּחָה. הַפַּקְחִים מַה הֵם עוֹשִׂים כְּשֶׁרוֹאִים לָזֶה יוֹצֵא לִקְרָאתָם וּמְפַתֶּה לָהֶם? מַכִּירִין בּוֹ שֶׁהוּא צוֹדֶה אֶת נַפְשָׁם, וְהוֹרְגִים אוֹתוֹ, וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אַוָּרֶת.

כָּךְ הוּא יֵצֶר הָרָע, יוֹצֵא מִכַּת הַלִּסְטִים, עוֹלֶה מִגֵּיהִנֹּם כְּנֶגֶד בְּנֵי אָדָם וּלְפַתּוֹת לָהֶם בְּוַכְלָךְ מֻתָּךְ דְּבָרָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיֵּשֶׁב בָּהָר וְגוֹ'. כְּמוֹ לִסְטִים לָאֶרֶב לִבְנֵי אָדָם. מָה עוֹשֶׂה? עוֹבֵר לִפְנֵיהֶם, וְהַטִּפְּשִׁים מַאֲמִינִים בּוֹ וּבְאַהֲבָתוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְפַתּוֹתָם וְעוֹבֵד לָהֶם כְּעֶבֶד, שֶׁנּוֹתֵן לָהֶם נָשִׁים יָפוֹת אֲסוּרוֹת, נוֹתֵן לָהֶם בְּנֵי אָדָם לְהָרַע, מְפָרֵק מֵהֶם עֹל תּוֹרָה וְעֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. הַטִּפְּשִׁים רוֹאִים כָּךְ, בּוֹטְחִים בְּאַהֲבָתוֹ, עַד שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּהֶם וּמוֹלִיכָם בְּאוֹתוֹ דֶּרֶךְ שֶׁהַלִּסְטִים שָׁם, בְּדֶרֶךְ גֵּיהִנֹּם אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאל. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ עִמָּהֶם לְשָׁם, הוּא הָרִאשׁוֹן שֶׁהוֹרֵג לָהֶם, וְנַעֲשֶׂה לָהֶם מַלְאַךְ הַמָּוֶת וּמַכְנִיסָן לַגֵּיהִנֹּם, וּמוֹרִידִים לָהֶם מַלְאֲכֵי זַבְלָה, וְהֵם צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי שֶׁהִקְשַׁבְנוּ לָזֶה. וְלֹא מוֹעִיל לָהֶם.

לְאַזָּר כֵּן עוֹלֶה מִשָּׁם וְיוֹצֵא לְפַתּוֹת לִבְנֵי אָדָם. הַפַּקְחִים כְּשֶׁרוֹאִים אוֹתוֹ, מַכִּירִים אוֹתוֹ, וּמִתְגַּבְּרִים עָלָיו עַד שֶׁשּׁוֹלְטִים עָלָיו, וְסוֹטִים מִזֶּה הַדֶּרֶךְ וְלוֹקְחִים דֶּרֶךְ אַוָּרֶת לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

רַב יוֹסֵף כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד לְבָבֶל, רָאָה אֶת אוֹתָם רַוָּקִים שֶׁהָיוּ נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים בֵּין נָשִׁים יָפוֹת וְלֹא זוֹטְאִים. אָמַר לָהֶם: הַאִם אֱלֹהִי לֹא פּוֹזְדִים מִיֵּצֶר הָרָע? אָמְרוּ לוֹ: לֹא מִקּוּנְדִּיטוֹן רַע בָּאנוּ. אָנוּ נְגָזְרְנוּ מִקְּדֻשַּׁת הַקָּדֵשׁ. שֶׁאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, צָרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ, וְיֵצְאוּ מִמֶּנּוּ בָּנִים קְדוֹשִׁים בָּנִים מְעֻלִּים שֶׁלֹּא פּוֹזְדִים מִיֵּצֶר הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (יחזקאל כ) וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי קַדֵּשׁוּ? אֶלָּא אֵין עוֹנָתָם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים אֶלָּא מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. וּמַזְהִיר אוֹתָם, שֶׁהוֹאִיל

וְתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה הִיא מִצְוָה – קַדֵּשׁוּ, כְּלוֹמַר קַדְּשׁוּ עַצְמְכֶם בְּשַׁבְּתוֹתַי בְּאוֹתוֹ תַּשְׁמִישׁ שֶׁל מִצְוָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִי שֶׁנִּכְנָס לָעִיר וְרוֹאִים נָשִׁים יָפוֹת, יַרְכִּין עֵינָיו וְיֹאמַר כָּךְ: בְּךְ [רְאֵה] מְזֻוָּשׁוֹת בְּזָזוֹב נָזוּצַבְתִּי [זוּזָק] דְּפוֹס הַתָּקָלָה, צֵא צֵא, שֶׁאָבִי הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שַׁבָּת הוּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁזְּמִימוּת הַדֶּרֶךְ שׁוֹלֶטֶ בּוֹ, וְיָכוֹל יֵצֶר הָרָע לִשְׁלֹט עָלָיו. עַד כָּאן מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם

סִתְרֵי תּוֹרָה

וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וְגוֹ', מִתּוֹךְ רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, נִפְרַד מִצַּד הַיָּמִין הַתּוֹךְ אֶזֶד שֶׁל קֶשֶׁר שֶׁהַזְּקִיקָה דְּבוּקָה בְּתוֹךְ הַתּוֹךְ הַזָּהָב מִצַּד הַשְּׂמֹאל בְּתוֹךְ טֻמְאָה [שֶׁל יְצָרוֹ] [נ"א וּמִקּוֹמוֹ] וְנַעֲשָׂה שֶׁל קֶשֶׁר אֶזֶד שֶׁל הָאֵילָן.

כְּשֶׁרָצָה יְצוּנָק לְהִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, בְּזוּנָק שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה הִתְזַוֵּגְק וְהִפְרִיד דְּרָגוֹת מִקְיוּמָם, וְהִתְזַוֵּגְק אַבְרָהָם וְהִפְרִיד אוֹתוֹ קֶשֶׁר אֶזֶד שֶׁל הָאֵילָן מִתּוֹךְ אוֹתָהּ טֻמְאָה. אוֹתוֹ נָזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי נִכְנַס בְּשָׁרְשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעֵץ, וְהוּא הַיַּיִן שֶׁשָּׁתָה וְהוֹלִיד שְׁתֵּי דְּרָגוֹת קְשׁוּרוֹת זוֹ בָּזוֹ. וְהֵן הַדְּרָגוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת בְּצַד הַטֻּמְאָה, אֶזֶד נִקְרָא מִלְכוּ"ם וְאֶזֶד נִקְרָא פָּעוֹ"ר.

זוֹ עֲצָה בְּנִכְסָה, וְזוֹ עֲצָה בְּגִלּוּי. פָּעוֹ"ר, שֶׁהִתְגַּלָּה הוּא וְכָל מַעֲשָׂיו בְּגִלּוּי. מִלְכוּ"ם, שֶׁהוּא בְּכִסּוּי. הוּא וְכָל מַעֲשָׂיו מְכֻסִּים. מִשְּׁנֵי אֵלֶּה נִפְרָדִים מִינִים רַבִּים לְמִינֵיהֶם וְסוֹבְבִים אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל וְאֶת כָּל הַצְּדָדִים הַטְּמֵאִים הַלָּלוּ, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד קוֹפֵץ [נ"א נָזַף] לִמְקוֹמוֹ.

כְּמוֹ כֵן הוּא לְמַטָּה. לוֹט נִפְרַד מֵאַבְרָהָם וְשָׁם דָּיְרוּ עִם אַנְשֵׁי סְדֹם, כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם הַדִּין נִזְכַּר בְּאַבְרָהָם, וְשָׁלַח לוֹ מִשָּׁם וְנִפְרַד מֵהֶם. בְּנוֹתָיו הִשְׁקוּהוּ יַיִן וְהוֹלִידוּ מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אֵמוֹת. אַזַּת נִקְרֵאת מוֹאָב וְאַזַּת נִקְרֵאת עַמּוֹן. אַזַּת בְּגִלּוּי וְאַזַּת בְּכִסּוּי. עַמּוֹן דַּרְגָּתוֹ מִלְכוּ"ם, עֲצָה בְּכִסּוּי. מוֹאָב דַּרְגָּתוֹ פָּעוֹ"ר, הַכֹּל בְּגִלּוּי.

כְּמוֹ זֶה בְּנוֹתָיו. אַזַּת אָמְרָה בֶּן עַמִּי, בֵּן יֵשׁ לִי מֵעַמִּי וְלֹא אָמְרָה מִמִּי הוּא,

מִשּׁוּם כָּךְ הוּא הָיָה בְּכִסּוּי. זוֹ אֶמְרָה מוֹאָב, מֵאָב הוּא זֶה, מֵאַבָּא הוֹלַדְתִּיהוּ, דַּרְגָּתוֹ פָּעוֹ״ר, הַדָּבָר בְּגִלּוּי.

וּבִשְׁנֵי אֵלֶּה אָזוֹז דָּוִד הַמֶּלֶךְ, לְאַזֵּר מִכֵּן מִמּוֹאָב בָּאָה רוּת וְיָצָא מִמֶּנָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּמֵעַמּוֹן הִתְעַטֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּעֲטָרָה הַזּוֹ שֶׁהִיא עֲדוּת לְזַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב יא) וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַנֵּזֶר וְאֶת הָעֵדוּת. וְזוֹ הָיְתָה מִמִּלְכוֹ״ם דַּרְגַּת בְּנֵי עַמּוֹן, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יב) וַיַּקַּח אֶת עֲטֶרֶת מַלְכָּם.

מִלְכֹם דַּרְגַּת בְּנֵי עַמּוֹן הוּא, שֶׁכָּתוּב וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד, וּמִשָּׁם הָיְתָה עֲדוּת לְבָנָיו לְעוֹלָמִים, וּבָהּ נוֹדַע מִי הוּא מִן בְּנֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁרָאוּי לִמְלֹךְ וַדַּאי שֶׁאוֹמְרִים מִן דָּוִד הוּא [הַגּוֹף]. שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁנּוֹלַד בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, יָכוֹל הָיָה לִסְבֹּל בָּעֲטָרָה הַהִיא עַל רֹאשׁוֹ [שֶׁהֲרֵי הוּא] שֶׁהָיָה מִשְׁקַל כִּכַּר זָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה הָיְתָה, וּבֶן אָדָם אַזֵּר לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתָהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּיוֹאָשׁ, וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַנֵּזֶר וְאֶת הָעֵדוּת.

וּבִשְׁתֵּי דְרָגוֹת נֶאֱזַז דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהֵם תֹּקֶף מַלְכוּתוֹ לְהִתְחַזֵּק עַל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁאִם לֹא נִכְלַל בַּעַד שֶׁלָּהֶם, לֹא יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם כָּל [הַגְּוָנִים] הַדְּרָגוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים כְּלוּלִים בְּדָוִד לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִתְחַזֵּק עֲלֵיהֶם.

וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיֵּשֶׁב בָּהָר. כָּתוּב (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב. אֵלּוּ שְׁתֵּי בָּנוֹת שֶׁל יֵצֶר הָרָע מְעוֹרְרוֹת אוֹתוֹ [כְּדֵי] לִשְׁלֹט עַל הַגּוּף. אַזַּת הִיא נֶפֶשׁ שֶׁמִּתְרַבָּה תָּמִיד בַּגּוּף, וְאַזַּת הִיא נֶפֶשׁ שֶׁכּוֹסֶפֶת לְתַאֲוֹת רָעוֹת [ד״א שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה] וּבְכָל הַכִּסּוּפִים הָרָעִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. זוֹהִי הַבְּכִירָ״ה, וְזוֹ [וְאַזַּרְתְּ] הַצְּעִירָ״ה.

וְיֵצֶר הָרָע לֹא מִתְגַּבֵּר תָּמִיד אֶלָּא בִּשְׁתֵּי אֵלֶּה כְּדֵי לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם, וּכְדֵי שֶׁיַּאֲמִינוּ לוֹ [לְהוֹבִיל] לְהַאֲבִיד אוֹתָם לִמְקוֹם זוּצֵי הַמָּוֶת וְיַעַבְדוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) עַד יְפַלַּח זַיִן כִּבְדּוֹ. לְלִסְטִים שֶׁמְּקַפְּזִים בָּהָרִים, וּמַסְתִּירִים עַצְמָם בְּמָקוֹם מַפְזִיד בָּהָרִים, וְיוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם שׁוֹמְרִים עַצְמָם מִלֶּכֶת לַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ, מָה עוֹשִׂים? בּוֹזְרִים מֵהֶם אוֹתוֹ שֶׁלִּשּׁוֹנוֹ

זוֹהִי מִכְלָם, אוֹתוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם, וְיוֹצֵא מִבֵּינֵיהֶם וְיוֹשֵׁב בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים שָׁם. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם, מַתְוִיל לְהִתְוַכֵּר עִמָּם (וּלְפַתּוֹתָם). (עד כאן סתרי תורה).

וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אַרְצָה הַנֶּגֶב. כָּל מַסְעוֹתָיו הָיוּ לְצַד דָּרוֹם יוֹתֵר מִלְּצַד אַוֵּר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי בְּוַזְכְמָה עָשָׂה לְהִדָּבֵק בַּדָּרוֹם.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲוַזְתִי הִוא. שְׁנִינוּ, [כֵּיוָן] לֹא צָרִיךְ אָדָם לִסְמוֹךְ עַל הַנֵּס, וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְוִיחַ נֵס לְבֶן אָדָם, אֵין לוֹ לִסְמוֹךְ תָּמִיד עַל נֵס בְּפַעַם אַוֶּרֶת, כִּי לֹא בְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מִתְרַוֵּחַ נֵס.

וְאִם יַכְנִיס אָדָם אֶת עַצְמוֹ לְמָקוֹם שֶׁהַנֵּזֶק מְצוּי לָעַיִן, הֲרֵי פָּקְעָה כָּל זְכוּתוֹ שֶׁעָשָׂה בַּתְּוַזְלָה וּבַאֲרוּכָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב) קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת וְגוֹ'. וְאַבְרָהָם, כֵּיוָן שֶׁעָלָה מִמִּצְרַיִם וְנָצוֹל פַּעַם אַוֶּת, כָּעֵת לָמָּה הִכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בְּצַעַר כְּבַתְּוַזְלָה וְאָמַר אֲוַזְתִי הִוא?.

אֶלָּא אַבְרָהָם לֹא סָמַךְ עַל עַצְמוֹ כְּלוּם, שֶׁרָאָה אֶת הַשְּׁכִינָה תָּמִיד בְּמִדּוֹרָהּ שֶׁל שָׂרָה וְלֹא זָזָה מִשָּׁם, וּמִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה שָׁם, סָמַךְ אַבְרָהָם וְאָמַר אֲוַזְתִי הִוא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) אֱמֹר לַחָזְכְמָה אֲוַזְתִי אָתְּ, וְלָכֵן אָמַר אֲוַזְתִי הִוא.

וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ וְגוֹ'. וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא אֶל רְשָׁעִים? כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם, (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן? אֶלָּא אוֹתוֹ מְמֻנֶּה הַשָּׁלִיזַ שֶׁמְּפֻקָּד עֲלֵיהֶם הָיָה מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם, כְּשִׁשִּׁים שְׁלִיזוּת, נוֹטְלִים הַשֵּׁם הַזֶּה, מִצַּד הַדִּין הֵם בָּאִים. וְעַל זֶה וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ בַּזְּלוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנְּךָ מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לָקַוְתָּ וְגוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַוז וְאָמַר, (משלי יב) שִׂפַת אֱמֶת וְגוֹ'. שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו בַּהַתְוָזְלָה וּבַסּוֹף הָיוּ בֶּאֱמֶת. וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שָׁקֶר – זֶה אֲבִימֶלֶךְ. בְּאַבְרָהָם נֶאֱמַר, וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲוַזְתִי

הוּא. זֶה בַּהַתְוָלָה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה הַשְׁכִּינָה שֶׁהָיְתָה עִמָּהּ שֶׁל שָׂרָה אֲוַוּתִי הִיא, וְאַבְרָהָם עָשָׂה בְּוָזְכְמָה. מָה הַטַּעַם? מֹשֶׁה שֶׁאַבְרָהָם הוּא מִצַּד הַיָּמִין, אָמַר אֲוַוּתִי הוּא, וְסוֹד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ה) אֲוַוּתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי. וְעַל זֶה אַבְרָהָם קָרָא לָהּ תָּמִיד אֲוַוּתִי, מֹשֶׁה שֶׁנִּדְבָּק עִמָּהּ, וְלֹא יָוְוּוּ זֶה מִזֶּה לְעוֹלָמִים.

לְבַסּוֹף מַה כָּתוּב? וְגַם אָמְנָה אֲוַוּתִי בַּת אָבִי הִוא אַךְ לֹא בַּת אִמִּי. וְכִי כָּךְ הָיָה? אֶלָּא הַכֹּל מֹשֶׁה הַשְׁכִּינָה אָמַר אֲוַוּתִי הִוא בַּהַתְוָלָה, שֶׁכָּתוּב אֱמֹר לַוָּזְכְמָה אֲוַוּתִי אָתְּ. אַוַּר כָּךְ וְגַם אָמְנָה. מַה זֶּה וְגַם? לְהוֹסִיף עַל מַה שֶׁאָמַר בַּתְוָלָה. אֲוַוּתִי בַּת אָבִי הִוא, הַבַּת שֶׁל הַוָּזְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְלָכֵן נִקְרֵאת אֲוַוּתִי וְנִקְרֵאת וָזְכְמָה, אַךְ לֹא בַּת אִמִּי, מֵהַמָּקוֹם שֶׁל רֵאשִׁית הַכֹּל הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן. וְעַל זֶה וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה, בְּאַוָּזָה וַוָּבִיבוּת, שֶׁכָּתוּב (שָׁם ב) וִימִינוֹ תְּוַבְּקֵנִי, וְהַכֹּל סוֹד שֶׁל וָזְכְמָה.

בֹּא רְאֵה, בַּהַתְוָלָה כְּשֶׁיָּרְדוּ לְמִצְרַיִם כָּךְ אָמַר בְּשִׁבְיל לְהַדְבִּיק בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה, וְקָרָא לָהּ אֲוַוּתִי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעוּ לְתוֹךְ אוֹתָם הַדְּרָגוֹת שֶׁבַּוָּזוּן. אַף כָּאן אֲוַוּתִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא תָּוּוּ מִתּוֹךְ הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי אַבִימֶלֶךְ וְכָל אוֹתָם יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הָיוּ הוֹלְכִים אַוַּר עֲבוֹדָה זָרָה, וְהוּא נִדְבַּק בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה וּמֹשֶׁה כָּךְ נִכְנַס לְשָׁם וְאָמַר אֲוַוּתִי. מָה הָאָוּוֹת לֹא נִפְרֶדֶת מִן הָאָוּז לְעוֹלָמִים – אַף כָּאן. שֶׁהֲרֵי אִשָּׁה יְכוֹלָה לְהִפָּרֵד, אֲבָל אָוּוֹת לֹא נִפְרֶדֶת, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי אַוָּזִים לֹא יְכוֹלִים לְהִפָּרֵד לְעוֹלָמִים וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

וְלָכֵן אָמַר אַבְרָהָם אֲוַוּתִי הִוא, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם הָיוּ לְהוּטִים בְּתוֹךְ קְשָׁרֵי הַכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְעוֹבְדִים אוֹתָם, וְאַבְרָהָם הָיָה דָּבֵק בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה, וְאָמַר אֲוַוּתִי, שֶׁלֹּא נִפְרֶד לְעוֹלָמִים. וְסִימָן כַּדָּבָר – (וַיִּקְרָא כא) וְלַאֲוַוּתוֹ הַבְּתוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר לַכֹּהֵן הַמָּקוֹם שֶׁאַבְרָהָם שָׁרוּי בּוֹ.

כָּתוּב (דְּבָרִים י) אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַּעֲבֹד וּבוֹ תִּדְבָּק וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאַרְוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, לַה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא לֹא כָּתוּב,

אֶלָּא כָּתוּב אֶת ה׳. מַה זֶּה אֶת? זוֹ הַדְּרָגָה הָרִאשׁוֹנָה, הַמָּקוֹם שֶׁל יִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן כָּתוּב תִּירָא, שֶׁשָּׁם אָדָם צָרִיךְ לִירָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ [הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא], מִשּׁוּם שֶׁהוּא [בֵּית] דִּין.

וְאוֹתוֹ תַּעֲבֹד – זוֹ הַדְּרָגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזּוֹ, וְלֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. אֶת וְאוֹתוֹ זֶה עִם זֶה דְּבֵקִים וְלֹא נִפְרָדִים. מַה זֶּה וְאוֹתוֹ? זֶה מְקוֹם בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, אוֹת לְעוֹלָמִים. שֶׁהֲרֵי עֲבוֹדָה לֹא שׁוֹרָה בְּאוֹת וְאֵינוֹ לַעֲבֹד אֶלָּא לִירָא, אֲבָל הָעֲבוֹדָה הִיא לְמַעְלָה, וְלָכֵן וְאוֹתוֹ תַּעֲבֹד.

וּבוֹ תִּדְבָּק – בְּמָקוֹם שֶׁהוּא דְּבֵקוּת לְהִדָּבֵק שֶׁהוּא גּוּף שֶׁשּׁוֹרֶה בָּאֶמְצַע. וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ – הַמָּקוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל הַדְּרָגוֹת, וְסִימָן לַדָּבָר – (ירמיה ל) וְאֶת דָּוִד מַלְכָּם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם. מִשּׁוּם כָּךְ נִדְבַּק אַבְרָהָם בָּאֱמוּנָה כְּשֶׁיָּרַד לְמִצְרַיִם וּכְשֶׁהָלַךְ לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים. לְאָדָם שֶׁרָצָה לָרֶדֶת לְבוֹר עָמֹק, פָּזוֹר שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲלוֹת מִתּוֹךְ הַבּוֹר, מָה עָשָׂה? קָשַׁר קֶשֶׁר אָזוֹר שֶׁל זָבָל לְמַעְלָה מֵהַבּוֹר. אָמַר, הוֹאִיל וְקָשַׁרְתִּי קֶשֶׁר זֶה, מִכָּאן וָהָלְאָה אֶכָּנֵס לְשָׁם. כָּךְ אַבְרָהָם, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם, עַד שֶׁלֹּא יָרַד לְשָׁם קָשַׁר בַּתְּזוֹלָה אֶת קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה לְהִתְזַוֵּק בּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ יָרַד.

אַף כָּךְ גַּם כְּשֶׁנִּכְנַס לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים. מִשּׁוּם כָּךְ (משלי יב) שְׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד. וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שָׁקֶר – זֶה אֲבִימֶלֶךְ שֶׁאָמַר בְּתָם לְבָבִי וּבְנִקְיֹן כַּפַּי. וּכְשֶׁהֶאֱזִירוּ לוֹ מַה כָּתוּב? גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְתָם לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת, וְלֹא כָתוּב נְקִיּוֹן כַּפַּיִם.

וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שמואל–א ב) רַגְלֵי חֲסִידָו יִשְׁמֹר וְגוֹ׳. חֲסִידוֹ כָּתוּב אֱזוֹר, וְזֶה אַבְרָהָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ תָּמִיד וְלֹא מֵסִיר מִמֶּנּוּ אֶת שְׁמִירָתוֹ לְעוֹלָמִים. וּמַה שֶּׁאָמַר רַגְלֵי – זוֹ אִשְׁתּוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח שְׁכִינָתוֹ עִמָּהּ וְשׁוֹמֵר אוֹתָהּ תָּמִיד.

דָּבָר אַזַּר רַגְלֵי חֲסִידָו יִשְׁמֹר – אֱזוֹר, זֶה אַבְרָהָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

הָלַךְ עִמּוֹ תָּמִיד כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַזִּיק לוֹ. וּרְשָׁעִים בַּזּוֹשֶׁךְ יִדְמוּ – אֵלּוּ אוֹתָם מְלָכִים שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁרָדַף אַחֲרֵיהֶם.

וְהוּ שֶׁכָּתוּב בַּזּוֹשֶׁךְ יִדְמוּ, זֶה הַלַּיְלָה שֶׁנִּקְשַׁר בַּזּוֹשֶׁךְ וְהָרַג אוֹתָם, וְאַבְרָהָם רָדַף וְהַלַּיְלָה הָרַג אוֹתָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֶּחָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה הוּא וַעֲבָדָיו וַיַּכֵּם. וַיֶּחָלֵק עֲלֵיהֶם לַיְלָה – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁחִלֵּק רְחָמִים מִן הַדִּין כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת לְאַבְרָהָם, וּמְשׁוֹם כָּךְ וּרְשָׁעִים בַּזּוֹשֶׁךְ יִדְמוּ. וַיַּכֵּם? הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וַיַּכּוּם! אֶלָּא זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ, שֶׁהוּא וְאֶלִיעֶזֶר הָיוּ לְבַדָּם.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁגַּזָּק מָצוּי שֶׁלֹּא יִסְמוֹךְ בֶּן אָדָם עַל הַנֵּס, וְלֹא הָיָה מָקוֹם שֶׁהַגַּזָּק מָצוּי כְּמוֹ זֶה שֶׁאַבְרָהָם הוֹלֵךְ אַחַר זְמִשָּׁה מְלָכִים לִרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם וְלַעֲרֹךְ קְרָב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּשֶׁהָלַךְ אַבְרָהָם עַל זֶה, לֹא הָלַךְ לַעֲרֹךְ קְרָב וְלֹא סָמַךְ עַל הַנֵּס, אֶלָּא צִעֲרוֹ שֶׁל לוֹט הוֹצִיא אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ, וְלָקַח מָמוֹן לִפְדּוֹת אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – שֶׁיָּמוּת יַחַד אִתּוֹ בְּתוֹךְ שִׁבְיוֹ. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא רָאָה שְׁכִינָה שֶׁמְּאִירָה לְפָנָיו וְכַמָּה צְבָאוֹת סְבִיבָהּ, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה רָדַף אַחֲרֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרַג אוֹתָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּרְשָׁעִים בַּזּוֹשֶׁךְ יִדְמוּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, סוֹד הוּא, רַגְלֵי וַחֲסִידָו יִשְׁמֹר – זֶה אַבְרָהָם, וּכְשֶׁיָּצָא, הִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ יְצְחָק וְנָפְלוּ לְפָנָיו, וְאִם לֹא שֶׁהִשְׁתַּתֵּף יְצְחָק יַחַד עִם אַבְרָהָם, לֹא הֶשְׁמִדוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּרְשָׁעִים בַּזּוֹשֶׁךְ יִדְמוּ. כִּי לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ. אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּחַ נִמְצָא תָּמִיד בַּיְמִין, אִם לֹא הָיָה בְּצַד הַשְּׂמֹאל לֹא הָיוּ נִדְוָזִים לְפָנָיו.

דָּבָר אַחֵר רַגְלֵי וַחֲסִידָו יִשְׁמֹר – בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם אוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה וְשׁוֹמֵר דְּרָכָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכא) ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם

בֹּא רְאֵה כַּמָּה וַחֲבִיבוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לַקָּבָ"ה, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ,

לֹא הָיָה זָס עַל שְׁלוֹ כְּלוּם, אֶלָּא רַק כְּדֵי לְהַדְבִּיק בַּקְבָּ"ה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רַגְלֵי זֶסִידָו יִשְׁמֹר, וְזוֹהִי אִשְׁתּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ, וְכָתוּב כִּי עַל כֵּן לֹא נָתַתִּיךְ לִנְגֹּעַ אֵלֶיהָ.

בְּפַרְעֹה מַה כָּתוּב? (בראשית יב) וַיְנַגַּע ה' אֶת פַּרְעֹה וְגוֹ' עַל דְּבַר שָׂרַי. הִיא אָמְרָה – וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מַכֶּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רַגְלֵי זֶסִידָו יִשְׁמֹר. וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמוּ – אֵלּוּ פַּרְעֹה וַאֲבִימֶלֶךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה בָּהֶם דִּינִים בַּלַּיְלָה. כִּי לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ, מִי זֶה אִישׁ? זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ וְגוֹ'.

וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר וְגוֹ'. רַבִּי זְזָיָא פָּתַח וְאָמַר, (זכריה ג) וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ ה' וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ. וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל – זֶה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק. עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ ה', מִי זֶה מַלְאַךְ ה'? זֶהוּ הַמָּקוֹם [שְׁנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים צְרוּרוֹת] צְרוֹר שֶׁל נִשְׁמַת הַצַּדִּיק צְרוּרָה בּוֹ, וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹמְדוֹת שָׁם, וְזֶהוּ מַלְאַךְ ה'.

וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ – זֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מְשׁוֹטֵט וְהוֹלֵךְ בָּעוֹלָם לִטֹּל נְשָׁמוֹת וּלְהוֹצִיא רוּחוֹת וּלְהַסְטוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְזֶהוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַטִּיל אוֹתוֹ נְבוּכַדְנֶצַּר לָאֵשׁ עִם אוֹתָם נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר, וְזֶה הָיָה מַסְטִין לְמַעְלָה כְּדֵי שֶׁיִּשָּׂרֵף עִמָּם.

שָׁכָךְ הִיא דַּרְכּוֹ – שֶׁאֵינוֹ מְקַטְרֵג אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁל סַכָּנָה וּבִזְמַן שֶׁהַצַּעַר שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַסְטוֹת וְלַעֲשׂוֹת דִּין אֲפָלּוּ בִּכְלִי דִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. מַה זֶּה לִשְׁטֹנוֹ? שֶׁהָיָה אוֹמֵר, אוֹ שֶׁכֻּלָּם יִנָּצְלוּ אוֹ שֶׁכֻּלָּם יִשָּׂרְפוּ.

שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית לְזַבֵּל, לֹא נִצּוֹל הַצַּדִּיק מֵהָרָשָׁעִים. וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעִיר, צָרִיךְ בֶּן אָדָם לִבְרֹחַ בְּטֶרֶם שֶׁיִּתָּפֵס שָׁם, שֶׁהֲרֵי הַמַּשְׁחִית, כֵּיוָן שֶׁמִּתְחִיל, כָּךְ גַּם עוֹשֶׂה לַצַּדִּיק כְּמוֹ

לָרָשָׁע, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהָיוּ שְׁלֹשְׁתָּם כְּאֶחָד. וְהָיָה תּוֹבֵעַ שֶׁיִּשָּׂרְפוּ כֻּלָּם אוֹ יִנָּצְלוּ כֻּלָּם. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁנַּעֲשֶׂה נֵס, לֹא נַעֲשֶׂה וְזֶצִי נֵס וַוְזֶצִי דִּין, אֶלָּא הַכֹּל כְּאֶחָד, אוֹ נֵס אוֹ דִּין.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְלֹא? וַהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁבָּקַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל, הָיָה קוֹרֵעַ אֶת הַיָּם לְאֵלֶּה וְהֵם הוֹלְכִים בַּיַּבָּשָׁה, וְהַמַּיִם הָיוּ שָׁבִים מִצַּד אֶחָד וּמַטְבִּיעִים אֶת אֵלֶּה וּמֵתִים. וְנִמְצָא נֵס כָּאן וְדִין כָּאן, הַכֹּל כְּאֶחָד.

אָמַר לוֹ, וְזֶהוּ שֶׁקָּשֶׁה לְפָנָיו, שֶׁכְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין וְנֵס כְּאֶחָד, לֹא בְּמָקוֹם אֶחָד וְלֹא בְּבַיִת אֶחָד [שֶׁהַכֹּל נִמְצָא כְּאֶחָד]. וְאִם נַעֲשֶׂה קָשֶׁה לְפָנָיו, שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה לֹא נַעֲשֶׂה הַכֹּל אֶלָּא בִּשְׁלֵמוּת כְּאֶחָד, אוֹ נֵס אוֹ דִּין בְּמָקוֹם אֶחָד וְלֹא לַזָּצָאִין.

לָכֵן לֹא עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין בָּרְשָׁעִים עַד שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ בְּזֻטְאָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) כִּי לֹא שָׁלֵם עֲוֹן הָאֱמֹרִי עַד הֵנָּה, וְכָתוּב (ישעיה כז) בְּסַאסְאָה בְּשַׁלְחָהּ תְּרִיבֶנָּה. וְעַל זֶה הָיָה מַסְטִין לִיהוֹשֻׁעַ שֶׁיִּשָּׂרֵף עִמָּם, עַד שֶׁאָמַר לוֹ (זכריה ג) יִגְעַר ה׳ בְּךָ הַשָּׂטָן. מִי אָמַר לוֹ? זֶה מַלְאַךְ ה׳ [וְנֶאֱמַר וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל הַשָּׂטָן].

וְאִם תֹּאמַר, וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל הַשָּׂטָן יִגְעַר ה׳ בְּךָ וְגוֹ׳? בֹּא רְאֵה, כָּךְ גַּם לְמֹשֶׁה בַּסְּנֶה, שֶׁכָּתוּב (שמות ג) וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ, וְכָתוּב וַיַּרְא ה׳ כִּי סָר לִרְאוֹת. לִפָּעָמִים מַלְאַךְ ה׳, וְלִפָּעָמִים מַלְאָךְ, וְלִפָּעָמִים ה׳. וְלָכֵן אָמַר לוֹ יִגְעַר ה׳ בְּךָ הַשָּׂטָן וְלֹא אָמַר הִנְנִי גּוֹעֵר בְּךָ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה בַּיּוֹם שֶׁנִּמְצָא דִּין בָּעוֹלָם וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הַדִּין, אָז נִמְצָא הַשָּׂטָן הַזֶּה שֶׁמַּסְטֶה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהוּא נִמְצָא לְהַשְׁוִזִית אֶת הָעוֹלָם וְלִטֹּל הַנְּשָׁמוֹת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד תּוֹרָה, וְהָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּפָּסוּק הַזֶּה, (דברים כא) וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא עֶגְלַת בָּקָר וְגוֹ׳ וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחָל. וְהַדִּין הוּא בְּסַכִּין לַעֲרֹף אוֹתָהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה צָרִיךְ אֶת זֶה?

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אוֹי לָעוֹלָם שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר זֶה, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הָרָע הִתְפַּתָּה בּוֹ אָדָם, שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם וְשׁוֹלֵט עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, הוּא עוֹמֵד לְהַסְטוֹת אֶת הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם לֹא יָכוֹל לָצֵאת מֵעָנְשׁוֹ עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְיָקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְשֵׁנֵי הֶעָפָר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כא) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ', וְכָתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וְהוּא עוֹמֵד עַל עוֹלָם זֶה לִטֹּל אֶת כָּל נִשְׁמוֹת בְּנֵי הָאָדָם.

וּבֹא וּרְאֵה, הֲרֵי כָּתוּב (דברים כא) כִּי יִמָּצֵא חָלָל וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם נִשְׁמָתָם יוֹצֵאת עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת. אִם תֹּאמַר שֶׁבֶּן אָדָם הַזֶּה יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ עַל יְדֵי אוֹתוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת – לֹא כָךְ! אֶלָּא מִי שֶׁהוֹרֵג אוֹתוֹ, הוֹצִיא אֶת נִשְׁמָתוֹ בְּטֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁיִּשְׁלֹט בּוֹ אוֹתוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

וְלָכֵן וְלָאָרֶץ לֹא יְכֻפַּר וְגוֹ'. וְלָאָרֶץ שֶׁלָּנוּ. וְלֹא דַּי לָהֶם שֶׁעוֹמֵד הוּא לְהַסְטוֹת הָעוֹלָם לְזִמָּם וּלְקַטְרֵג תָּמִיד, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁגּוֹזְלִים מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ לָקַוֹּוֹת. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עַל בָּנָיו, וְלָכֵן מַקְרִיבִים אֶת הָעֶגְלָה הַזּוֹ, כְּדֵי לְתַקֵּן עִמּוֹ מַה שֶּׁנִּלְקְחָה אוֹתָהּ נְשָׁמָה שֶׁל הָאָדָם מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִמָּצֵא מְקַטְרֵג עַל [ד"א הַקְּרוֹבִים בְּזֶה] הָעוֹלָם.

וְסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁנִּינוּ כָּאן. שׁוֹר, פָּרָה, עֵגֶל, עֶגְלָה – כֻּלָּם בְּסוֹד עֶלְיוֹן נִמְצָאִים, וְלָכֵן בָּזֶה מִתַּקְּנִים אוֹתוֹ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כא) יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכָה אֶת הַדָּם הַזֶּה וְגוֹ'. לֹא שָׁפְכוּ וְלֹא גָּרְמוּ מִיתָתוֹ. וּבָזֶה לֹא נִמְצָא עֲלֵיהֶם מְקַטְרֵג, וּבְכֹל נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֵצָה לָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁנִּמְצָא הַדִּין בָּעוֹלָם, הוּא עוֹמֵד לְקַטְרֵג, וְיִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר בַּשּׁוֹפָר וּלְעוֹרֵר קוֹל שֶׁכָּלוּל בְּאֵ"שׁ וּמַי"ם רו"ז וְנַעֲשִׂים אָזְנָיִם, וּלְהַשְׁמִיעַ אוֹתוֹ קוֹל מִתּוֹךְ הַשּׁוֹפָר.

וְאוֹתוֹ קוֹל עוֹלֶה עַד מָקוֹם שֶׁיּוֹשֵׁב כִּסֵּא הַדִּין וּמַכֶּה בּוֹ וְעוֹלֶה. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ הַקּוֹל הַזֶּה מִלְמַטָּה, הַקּוֹל שֶׁל יַעֲקֹב נִתְקָן לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר רַחֲמִים. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְעוֹרְרִים לְמַטָּה קוֹל אָזְנָיִם כָּלוּל בְּאֵ"שׁ

וְרוּ״זַ מַיִ״ם שֶׁיּוֹצְאִים כְּאֶזְוֵד מִתּוֹךְ הַשּׁוֹפָר, כָּךְ גַּם מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה שׁוֹפָר. וְאוֹתוֹ קוֹל שֶׁכָּלוּל בְּאֵ״שׁ וּמַיִ״ם רוּ״זַ נִתְקָן, וְיוֹצֵא זֶה מִלְמַטָּה וְזֶה מִלְמַעְלָה, וְנִתְקָן הָעוֹלָם וְנִמְצָאִים הָרַוָזְמִים.

וְאוֹתוֹ מְקַטְרֵג מִתְעָרֵב, שֶׁזּוֹשֵׁב לִשְׁלֹט בַּדִּין וּלְקַטְרֵג בָּעוֹלָם, וְרוֹאֶה שֶׁמִּתְעוֹרְרִים רַוָזְמִים. אָז מִתְעָרֵב וְתָשׁ כּוֹזוֹ וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דָּבָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם בְּרַוָזְמִים. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁנַּעֲשֶׂה דִּין – לֹא כָּךְ! אֶלָּא מִתְזַבְּרִים רַוָזְמִים עִם דִּין, וְהָעוֹלָם נִדּוֹן בְּרַוָזְמִים.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ, שֶׁהַלְּבָנָה מִתְכַּסָּה, שֶׁהֲרֵי אָז שׁוֹלֵט הַנָּוָזשׁ הָרָע וְיָכוֹל לְהַזִּיק לָעוֹלָם. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרְרִים רַוָזְמִים, עוֹלָה הַלְּבָנָה וּמֵעֶבֶרֶת מִשָּׁם, וְהוּא מִתְעָרֵב וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט, וְעוֹבֵר שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב לְשָׁם, וְלָכֵן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה צָרִיךְ לְעָרְבֵב אוֹתוֹ כְּבִמְי שֶׁמִּתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ וְלֹא יוֹדֵעַ כְּלוּם.

בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים צָרִיךְ לָנוּוָז וְלַעֲשׂוֹת לוֹ נַוָזת רוּוָז בַּשָּׁעִיר שֶׁמַּקְרִיבִים לוֹ, וְאָז מִתְהַפֵּךְ לְסָנֵגוֹר עַל יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּיוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְעָרֵב, שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. רוֹאֶה הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָרַוָזְמִים עוֹלִים מִלְמַטָּה וְרַוָזְמִים מִלְמַעְלָה וְהַלְּבָנָה עוֹלָה בֵּינֵיהֶם, אָז הוּא מִתְעָרֵב וְלֹא יוֹדֵעַ כְּלוּם וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרַוָזְמִים וְוָזס עֲלֵיהֶם וּמוֹצֵא לָהֶם זְמַן כָּל אוֹתָם עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים לְקַבֵּל אֶת כָּל אוֹתָם הַשָּׁבִים לְפָנָיו וּלְכַפֵּר לָהֶם מֵוָזַטָּאֵיהֶם וּמַעֲלֶה אוֹתָם לְיוֹם הַכִּפּוּרִים.

וְעַל זֶה בַּכֹּל מְצַוֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם מִי שֶׁלֹּא צָרִיךְ וְלֹא יִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם הַדִּין וְיִהְיוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים בָּאָרֶץ כְּאַהֲבַת הָאָב עַל הַבָּנִים [בְּנֵי אָדָם], וְהַכֹּל תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּרִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים.

וַה׳ פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר, שֶׁכָּתוּב לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה

וּלְשָׂרָה בֵּן. וְשָׁנִינוּ, פָּקַד אֶת שָׂרָה – פְּקִידָה לִנְקֵבָה, זְכִירָה לְזָכָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. כַּאֲשֶׁר אָמַר, שֻׁכְתּוּב שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְגוֹ'. מִכָּאן מַשְׁמָע שֶׁאָמַר וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ, וַיֹּאמֶר סְתָם, שֶׁהוּא הָיָה וְלֹא שְׁלִיחוֹ אַזּוּר.

וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה, מַהוּ וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁפָּרֵי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן הוּא, וְהוּא נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, וְהוּא הַמָּזוֹל שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת הַטּוֹבוֹת וְנִשְׁמֵי בְרָכָה נוֹזְלִים מִמֶּנּוּ וּמִשָּׁם יוֹצְאִים, שֶׁכָּתוּב לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. שֶׁהוּא מַזִּיל וּמַשְׁקֶה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה מִשּׁוּם שֶׁבָּנִים בַּמָּזוֹל הַזֶּה תְּלוּיִים, וְלֹא בְּמָקוֹם אַזּוּר. וְעַל זֶה כָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה, פְּקִידָה בִּלְבַדָּהּ.

וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה, עֲשִׂיָּה הִיא לְמַעְלָה מִן הַדְּרָגָה הַזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁבְּמָזוֹל זֶה תָּלוּי, וְעַל זֶה כָּאן פְּקִידָה וְכָאן עֲשִׂיָּה. וְלָכֵן אָמַר ה' וַה', וַהֲכֹל אָזוֹד. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכז) הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן. הִנֵּה נַחֲלַת ה', זֵלֶק לְהַאֲזוֹ בַּה' שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים. שֶׁבֶּן אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה בָּהֶם לְהִכָּנֵס לַפַּרְגּוֹד לָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁהִשְׁאִיר בֶּן הָאָדָם וְזוֹכֶה בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא יְזַכֶּה אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְזוֹכֶה לְהִכָּנֵס בּוֹ לְנַחֲלַת ה'. מַה זֶּה נַחֲלַת ה'? זוֹ אֶרֶץ הַחַיִּים. וְכָךְ קָרָא לָהּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אֶרֶץ הַחַיִּים.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ [קָרָא לָהּ] נַחֲלַת ה', שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כו) כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת ה' לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים. מִי מְזַכֶּה אֶת הָאִישׁ הַזֶּה? בָּנִים. אִם זוֹכֶה בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה – שָׂכָר פְּרִי הַבָּטֶן. שָׂכָר וְזֵלֶק טוֹב בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּאוֹתוֹ פְּרִי מֵעָיו הוּא שֶׁזּוֹכֶה בֶּן אָדָם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים, יְרֻשָּׁה וְזֵלֶק שֶׁל פֵּרוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַעְלָה הוּא מֵעֵץ הַחַיִּים, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם זוֹכֶה בֶּן אָדָם לְבָנִים, כְּמוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יד) מִמֶּנִּי פִּרְיְךָ נִמְצָא. מַה כָּתוּב? (תהלים קכז) אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא יֵבֹשׁוּ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵי בָּעוֹלָם הַבָּא.

לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר, מִי הָאוֹיְבִים בַּשַּׁעַר? אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּינִים. שֶׁכַּאֲשֶׁר נְשָׁמָה יוֹצֵאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁמְּזֻמָּנִים לְפָנֶיהָ עַד שֶׁלֹּא תִכָּנֵס לַמָּקוֹם בַּשַּׁעַר בְּאוֹתוֹ שַׁעַר שֶׁתִּכָּנֵס לְשָׁם, מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁאִיר מַשְׁכּוֹנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבִגְלָלָם יְזֻכֶּה בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וְעַל זֶה לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, פָּתוּז פֵּירְךָ וְדַבֵּר בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה נִמְצֵאת אֶצְלְךָ, שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁבְּדִבְרֵי תוֹרָה מְדַבְּרִים, בָּאָה הַשְּׁכִינָה וּמִתְוַוֶּרֶת, וְכָל שֶׁכֵּן בַּדֶּרֶךְ, שֶׁשְּׁכִינָה מַקְדִּימָה וּבָאָה וְהוֹלֶכֶת לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁזּוֹכִים בֶּאֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פָּתוּז רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שם) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ. אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה – כָּל זְמַן שֶׁהָאִשָּׁה בְּיַרְכְּתֵי הַבַּיִת וְלֹא יוֹצֵאת הַחוּצָה, הִיא צְנוּעָה וּרְאוּיָה לְהוֹלִיד בָּנִים כְּשֵׁרִים. כְּגֶפֶן – מַה גֶּפֶן לֹא נִנְטַעַת אֶלָּא בְּמִינָהּ וְלֹא בְּמִין אַחֵר, כָּךְ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה לֹא תַעֲשֶׂה נְטִיעוּת עִם אִישׁ אַחֵר; מַה גֶּפֶן אֵין בָּהּ הַרְכָּבָה מֵעֵץ אַחֵר, אַף כָּךְ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה גַּם כָּךְ.

רְאֵה מַה שְּׁכָרָהּ: בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים. מַה זֵּיתִים אֵין עֲלֵיהֶם נוֹפָלִים כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה וְכֻלָּם קְשׁוּרִים [בסר] תָּמִיד, אַף כָּךְ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר יְרֵא ה'. מַה זֶּה הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר? הִנֵּה כֵן הָיָה צָרִיךְ (לכתב)! אֶלָּא לְרַבּוֹת דָּבָר אַחֵר שֶׁלִּמַּדְנוּ זֶה מִמֶּנָּה, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה צְנוּעָה בִּמְקוֹמָהּ כָּרָאוּי לָהּ כִּבְיָכוֹל – בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים, אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁשְּׁרוּיִים בָּאָרֶץ. סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ – שֶׁאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּמַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת וּשְׁמוּזִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְבָּרְכִים

עֲלִיּוֹנִים וְתַזְהִתּוֹנִים בִּגְלָלָם.

אַזַּר שֶׁיָּצְאָה הַשְּׁכִינָה וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵעַל שֻׁלְחָן אֲבִיהֶם, וְהֵם בֵּין הָעַמִּים וְצָווְחִים כָּל יוֹם, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ בָּהֶם פָּרַט לַקָּבָ"ה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. וְרָאִינוּ כַּמָּה קְדוֹשִׁים עֲלִיּוֹנִים מֵתוּ בְּגֶזֵרוֹת תַּקִּיפוֹת, וְכָל זֶה מִשּׁוּם עֲנֶשׁ הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא קִיְּמוּ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהָיוּ שְׁרוּיִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

רְאֵה מַה כָּתוּב, (דברים כח) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל. פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד. תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ בְּשִׂמְחָה, בִּזְמַן שֶׁכֹּהֲנִים הָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת, וְזוֹ הִיא בְּשִׂמְחָה. וּבְטוּב לֵבָב – אֵלּוּ הַלְוִיִּם. מֵרֹב כֹּל – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ אֲמִצָּעִיִּים בֵּינֵיהֶם וְנָטְלוּ בְּרָכוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ט) הִרְבִּיתָ הַגּוֹי לוֹ הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה. אֵלּוּ הַכֹּהֲנִים. שָׂמְחוּ לְפָנֶיךָ כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ לָהֶם אֶת תְּבוּאַת הַשָּׂדֶה וְנוֹתְנִים מַעֲשֵׂר מִן הַכֹּל. כַּאֲשֶׁר יָגִילוּ בְּזַלְזְלָכֶם שָׁלָל – אֵלּוּ לְוִיִּם שֶׁנּוֹטְלִים מַעֲשֵׂר מִתּוֹךְ הַגֹּרֶן.

דָּבָר אַזַּר הִרְבִּיתָ הַגּוֹי – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁאֻמּוֹנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם כָּרָאוּי. לוֹ הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה – זוֹהִי דַּרְגַּת הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁנִּדְבַּק בָּהּ, שֶׁהוּא גָּדוֹל, וְזָדָוָה נִמְצֵאת בּוֹ.

שָׂמְחוּ לְפָנֶיךָ – בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלִים לְהִדָּבֵק בְּךָ. כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁשִּׂמְחַת הַקָּצִיר הִיא שֶׁלָּהּ. כַּאֲשֶׁר יָגִילוּ בְּזַלְזְלָכֶם שָׁלָל – כַּאֲשֶׁר יָגִילוּ אֵלּוּ שְׁאָר הַצְּבָאוֹת וְהַמֶּרְכָּבוֹת לְמַטָּה בִּזְמַן שֶׁמְּזַלְזְלִים שָׁלָל וְטוֹרְפִים טֶרֶף בְּרֵאשִׁית הַכֹּל.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. מַה זֶּה עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'? אֶלָּא הֵרֵי פָּרָשָׁה, אֲבָל עֵת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת עֵת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. מַה זֶּה וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ז) לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה. וְזֶהוּ (ויקרא י) וַיַּקְרִיבוּ

לִפְנֵי ה׳ אֵשׁ זָרָה וְגוֹ׳. מָה הַטַּעַם עֵת? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהּ עֵת וּזְמַן לַכֹּל לְהִתְקָרֵב לִהְיוֹת מְאִירָה וּלְהִתְוַסֵּר כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט) וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ ה׳ עֵת רָצוֹן.

לַעֲשׂוֹת לַה׳, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ז) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּאִלּוּ עָשָׂה וְתִקֵּן אֶת הָעֵת הַזֹּאת לְזַוֵּג אוֹתָהּ עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (תִּפָּאֶרֶת). וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁהֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. שֶׁאִלּוּ לֹא הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ, לֹא נִמְצָא פֶּרוּד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיִּשְׂרָאֵל לְעוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (ישעיה ס) אֲנִי ה׳ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. מַהוּ בְּעִתָּהּ? בְּעֵת ה׳. שֶׁתָּקוּם מִן הֶעָפָר, אָז אֲחִישֶׁנָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְעִם כָּל זֶה, יוֹם אֶחָד הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הֶעָפָר וְלֹא יוֹתֵר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ אָמְרוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה הַסּוֹד שֶׁלְּמַדְנוּ. בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל גָּלְתָה מִמְּקוֹמָהּ, אָז אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כִּבְיָכוֹל נִפְרְדוּ, שֶׁנִּפְרְדָה ה״א מִן וָא״ו, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּפְרְדוּ מַה כָּתוּב? (תהלים לט) נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּ״ה, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלֵּק וָא״ו מֵה״א וְקוֹל לֹא נִמְצָא, אָז הַדִּבּוּר נֶאֱלָם, וְלָכֵן הִיא שׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁל ה״א. וּמִיהוּ? הָאֶלֶף הַזַּמִּישִׁי. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִקְדִּימָה בַּגָּלוּת עַד שֶׁלֹּא נִכְנָס אוֹתוֹ הָאֶלֶף הַזַּמִּישִׁי, הַסּוֹד שֶׁל ה״א. וּכְשֶׁיָּבֹא הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, שֶׁהוּא הַסּוֹד שֶׁל וָא״ו, אָז וָא״ו יָקִים אֶת ה״א.

בִּזְמַן שֵׁשׁ פְּעָמִים עֶשֶׂר שִׁשִּׁים נָפָשׁ, אָז שִׁלֵּמוּת שֶׁל וָא״ו עֶשֶׂר פְּעָמִים, וָא״ו שֵׁשׁ פְּעָמִים עֶשֶׂר, [שָׁוְא״ו] וָא״ו עוֹלָה [בְּעֶשֶׂר] בִּי׳, וָא״ו יוֹרֶדֶת בְּהֵ״א.

נִשְׁלֶמֶת וָא״ו בְּתוֹךְ עֶשֶׂר שֵׁשׁ פְּעָמִים, אָז הֵם שִׁשִּׁים לַהַקִימָה מֵהֶעָפָר. וּבְכָל שִׁשִּׁים וְשִׁשִּׁים מֵאוֹתוֹ הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי מִתְזַוֶּגֶת ה״א, וְעוֹלָה בְּדַרְגּוֹתֶיהָ לְהִתְזַוֵּג. וּבְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנִים לָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי יִפָּתְחוּ שַׁעֲרֵי הַזְּכוּת לְמַעְלָה וּמַעְיְנוֹת שֶׁל זְכוּת לְמַטָּה, וְיִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם לְהִכָּנֵס לַשַּׁבִּיעִי. כְּמוֹ בֶּן אָדָם שֶׁמִּתְקַן בְּיוֹם שִׁשִּׁי מִכְשָׁמַעֲרִיב הַשָּׁמֶשׁ לְהִכָּנֵס לַשַּׁבָּת, אַף כָּךְ גַּם, וְסִימָן לַדָּבָר – (בראשית ז) בִּשְׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ וְגוֹ׳ נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת

תְּהוֹם רַבָּה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, כָּל זֶה זְמַן אָרֹךְ יוֹתֵר מִכְּפִי שֶׁבֵּאַרוּהוּ הַמְזַבְּרִים שֶׁהוּא יוֹם אֶחָד גָּלוּת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹתֵר, שֶׁכָּתוּב (איכה א) נְתָנַנִי שוֹמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה. אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְתִּי מֵאָבִי בְּסוֹדוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּבַיָּמִים שֶׁל שְׁנוֹת הָעוֹלָם וּבַיָּמִים שֶׁל בְּרֵאשִׁית, וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶחָד הוּא.

וְאָז תֵּרָאֶה הַקֶּשֶׁת בְּגָוָנִים מְאִירִים כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת לְבַעְלָהּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ וְיָפָה הוּא. וּרְאִיתִיהָ בְּגָוָנִים מְאִירִים כָּרָאוּי, וְאָז לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. מַה זֶּה בְּרִית עוֹלָם? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְיִתְזַוֵּג וָא"ו עִם ה"א וְיַקִּימָהּ מִן הֶעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא בְּרִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית וְגוֹ'.

אָז יִתְעוֹרֵר וָא"ו אֶל ה"א, אָז אוֹתוֹת עֶלְיוֹנִים יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם, וַעֲתִידִים בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר קְרָבוֹת בְּכָל הָעוֹלָם, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יָקִים אוֹתָהּ מִן הֶעָפָר וְיִזְכֹּר אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִמְצֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶצְלָהּ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת כְּזִוּשְׁבּוֹן וָא"ו שֵׁשׁ פְּעָמִים י' [עֶשֶׂר]. עֶשֶׂר פְּעָמִים שֵׁשׁ שָׁנִים, וְאָז תָּקוּם וְיִפָּקֵד הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת. וּמִי שֶׁהוּא נָמוּךְ – יִגָּבֵהּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, יָפָה אָמַרְתָּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּתוֹךְ סוֹד הָאוֹתִיּוֹת וְאֵין לָנוּ לְעוֹרֵר זִוּשְׁבּוֹן וְקִצִּים אֲזוֹרִים, שֶׁהֲרֵי בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיבָא הַזָּקֵן מָצָאנוּ זִוּשְׁבּוֹן זֶה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) אָז תִּרְצֶה הָאָרֶץ, וְהוּא הַסּוֹד שֶׁל וָא"ו, שֶׁכָּתוּב (שם) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב, וְזֶהוּ וָא"ו, הַכֹּל כְּאָזוֹד. וְעַל זֶה אָזוֹכֹר. וְאַזַּר כָּךְ וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. תִּרְצֶה, תִּתְרַצֶּה הָאָרֶץ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אֲבָל יוֹם אֶחָד שֶׁאָמְרוּ הַמְזַבְּרִים, וַדַּאי הַכֹּל גָּנוּז לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַכֹּל נִמְצָא בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי הַגָּלוּת בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת גָּלָה אוֹתָן רַבִּי יֵיסָא כָּאן, וְעַכְשָׁיו בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הִתְגַּלּוּ וְגָלָה אוֹתָן.

אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּפְקְדָה שָׂרָה, מִדַּרְגָּהּ הַוּוּ לֹא פָּקַד אוֹתָהּ, אֶלָּא בַּסּוֹד שֶׁל וָא״ו, שֶׁכָּתוּב וַה׳ פָּקַד אֶת שָׂרָה וְגוֹ׳, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא בַּסּוֹד שֶׁל וָא״ו, וּבְהֵ״א כּוֹלֵל הַכֹּל וּבוֹ מִתְגַּלֶּה הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דָּבָר נִסְתָּר הוּא מִתְגַּלֶּה כָּל נִסְתָּר וְלֹא בָּא מִישֶׁהוּ בְּגִלּוּי וְיִתְגַּלֶּה מַה שֶּׁהוּא נִסְתָּר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לְהִתְמַשֵּׁךְ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן, וְהַכֹּל תָּלוּי לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁיְּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה – אִם יִזְכּוּ וְאִם לֹא יִזְכּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב אֲנִי ה׳ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. זָכוּ – אֲחִישֶׁנָּה. לֹא זָכוּ – בְּעִתָּהּ.

הָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, נִזְכַּרְתִּי עַכְשָׁיו שֶׁבַּמָּקוֹם הַזֶּה יָשַׁבְתִּי יוֹם אֶחָד עִם אַבִּי וְאָמַר לִי, בְּנִי, עָתִיד אַתָּה כְּשֶׁתַּגִּיעַ יָמֶיךָ לְשִׁשִּׁים שָׁנִים לִמְצֹא בַּמָּקוֹם הַזֶּה אוֹצָר שֶׁל זְכֻמָּה עֶלְיוֹנָה, וַהֲרֵי זָכִיתִי לְאוֹתָם הַיָּמִים וְלֹא מָצָאתִי, וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ אוֹ אוֹתָהּ הַזְּכֻמָּה שֶׁהוּא אָמַר.

וְאָמַר לִי, כְּשֶׁתַּגִּיעוּ הַשַּׁלְהֶבוֹת שֶׁל הָאֵשׁ לְתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁל יָדֶיךָ, יֹאבַד מִמְּךָ. אָמַרְתִּי לוֹ, אַבָּא, בַּמֶּה יָדַעְתָּ? אָמַר לִי, בְּאוֹתָן שְׁתֵּי צִפָּרִים שֶׁעָבְרוּ עַל רֹאשְׁךָ יָדַעְתִּי. בֵּין כָּךְ נִפְרַד רַבִּי יוֹסִי וְנִכְנַס לְתוֹךְ מְעָרָה אַחַת, וּמָצָא סֵפֶר אֶחָד שֶׁהָיָה נָעוּץ בְּתוֹךְ נֶקֶב שֶׁל הַסֶּלַע בִּקְצֵה הַמְּעָרָה. יָצָא אִתּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁפָּתַח אוֹתוֹ, רָאָה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם זִקּוּקֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּבָהֶם הָיָה יוֹדֵעַ כָּל הַזְּכֻמָּה שֶׁל עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים וְכָל אוֹתָם שֶׁאֲזַר הָרְיוּזִים שֶׁמִּתְגַּלְגְּלִים אֲזַר הַפָּרֹכֶת תּוֹךְ אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים וְכָל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם עַד הַיּוֹם שֶׁיָּקוּם עָנָן בְּצַד מַעֲרָב וְיַזְּשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם.

קָרָא לְרַבִּי יְהוּדָה וְהִתְזִילוּ לִלְמֹד בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. לֹא הִסְפִּיקוּ לִלְמֹד שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה צְדָדִים שֶׁל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת עַד שֶׁהָיוּ מִסְתַּכְּלִים בְּאוֹתָהּ זְכֻמָּה עֶלְיוֹנָה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לִלְמֹד בְּסִתְרֵי הַסֵּפֶר וְדִבְּרוּ זֶה עִם זֶה, יָצָא שְׁבִיב שֶׁל

אֵשׁ וּמַשָּׂב שֶׁל רוּחַ וְהָכָה בִּידֵיהֶם וְאָבַד מֵהֶם. בָּכָה רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, אוּלַי זֶס וְזֶלִילָה זֶטָא הוּא אֶצְלֵנוּ, אוֹ שֶׁאֵין אָנוּ זַכָּאִים לָדַעַת אוֹתוֹ.

כְּשֶׁבָּאוּ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן, סִפְּרוּ לוֹ הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. אָמַר לָהֶם, אוּלַי בְּקֵץ הַמְּשִׁיזָ שֶׁל אוֹתָם אוֹתִיּוֹת הֱיִיתֶם עֲסוּקִים? אָמְרוּ לוֹ, אֶת זֶה לֹא יָדַעְנוּ, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל נִשְׁכָּזז מֵעִמָּנוּ. אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁאֵין רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה כָּל כָּךְ לָעוֹלָם, וּכְשֶׁיִּהְיֶה קָרוֹב לִימוֹת הַמְּשִׁיזָ, אֲפִלּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עֲתִידִים לִמְצֹא נִסְתָּרוֹת שֶׁל זָכְמָה וְלָדַעַת בּוֹ קְצִים וְזֶשְׁבּוֹנוֹת, וּבְאוֹתוֹ זְמַן יִתְגַּלֶּה לַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (צְפַנְיָה ג) כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים וְגוֹ'. מַה זֶּה אָז? בִּזְמַן שֶׁתָּקוּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר וְיָקִים אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְּרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה' וּלְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶזֶד.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב בְּאַבְרָהָם, וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה, וְכָל מַסְעוֹתָיו הָיוּ לַדָּרוֹם וְנִקְשַׁר בּוֹ, לֹא עָלָה לִמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי עַד שֶׁנּוֹלַד יִצְזָק. כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד יִצְזָק, הִתְעַלָּה לִמְקוֹמוֹ וְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ וְנִקְשְׁרוּ זֶה עִם זֶה.

לָכֵן הוּא קָרָא לוֹ יִצְזָק וְלֹא אֵזֶר, כְּדֵי לְשַׁתֵּף מַיִם עִם אֵשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת שֵׁם בְּנוֹ הַנּוֹלַד לוֹ אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ שָׂרָה יִצְזָק. מִי הַנּוֹלַד לוֹ? אֵשׁ מִמַּיִם.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר. רַבִּי יוֹזָנָן פָּתַזז בְּפָסוּק זֶה, (שִׁיר ז) רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים. עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שַׁלִּיטִים לְמַעְלָה וְשַׁלִּיטִים לַטָּה. כְּשֶׁנּוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלָה לְשָׂרִים שֶׁל מַעְלָה, נוֹטְלִים מַעֲלָה הַמְּלָכִים שֶׁל מַטָּה.

נָתַן מַעֲלָה לְשָׂרוֹ שֶׁל בָּבֶל – נָטַל מַעֲלָה נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (דָּנִיאֵל ב) אַתָּה הוּא רֹאשׁ הַזָּהָב. וְהָיוּ כָּל הָעוֹלָם מְשֻׁעְבָּדִים תַּזַּת יָדוֹ וּבְנוֹ וּבֶן בְּנוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל. זֶהוּ נְבוּכַדְנֶצַּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ד) תַּזּוֹתָיו תִּצְלַל זַזִּית הַשָּׂדֶה. וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן – זֶהוּ בֶּלְשַׁאצַּר שֶׁאָמַר

(שם ה) יִלְבַּשׁ אַרְגָּמָן. מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – זֶהוּ אֱוִיל מְרַדַּךְ שֶׁהָיָה אָסוּר עַד שֶׁמֵּת אָבִיו נְבוּכַדְנֶצַּר וּמָלַךְ תַּוְזְתָּיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה בָּא טַעַם זֶה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שִׁבְעָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵן וְכוּ', כִּסֵּא הַכָּבוֹד – שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צג) נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז מֵעוֹלָם אָתָּה, וְכָתוּב (ירמיה יז) כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן. שֶׁהוּא הָיָה רֹאשׁ הַנִּקְדָּם לַכֹּל, וְנָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּשָׁמָה הַטְּהוֹרָה מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד לִהְיוֹת מְאִירָה לַגּוּף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל. זֶהוּ כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁהוּא רֹאשׁ עַל הַכֹּל. וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה הַנִּטֶּלֶת מִמֶּנּוּ. מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – זֶהוּ הַגּוּף שֶׁהוּא אָסוּר בַּקֶּבֶר וְכָלֶה בֶּעָפָר וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ אֶלָּא כִּמְלֹא תַרְוָד רָקָב, וּמִמֶּנּוּ יִבָּנֶה כָּל הַגּוּף. וּכְשֶׁמַּוְקִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַגּוּף, הוּא אוֹמֵר לָאָרֶץ שֶׁתַּפְלִיט אוֹתוֹ לַזּוּזִין, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל.

אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, הַמֵּתִים שֶׁבָּאָרֶץ הֵם זַיִּים תְּזוֹלָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) יִזְיוּ מֵתָיִךְ. גְּבֶלְתִּי יְקוּמוּן – אֵלּוּ שֶׁבְּזוּזָה לָאָרֶץ. הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר – אֵלּוּ הַמֵּתִים שֶׁבַּמִּדְבָּר. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, לָמָּה מֵת מֹשֶׁה בְּזוּזָה לָאָרֶץ? לְהַרְאוֹת לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, כְּשֵׁם שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיוֹת לְמֹשֶׁה, כָּךְ עָתִיד לְהַזְוִיוֹת לְדוֹרוֹ, [לָמָּה?] שֶׁהֵם קִבְּלוּ הַתּוֹרָה. [שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹזָנָן] וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ירמיה ב) זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַזְוַרי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה.

דָּבָר אַזּוֹר הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר – אֵלּוּ הֵם הָאָבוֹת. וְהַמֵּתִים בְּזוּזָה לָאָרֶץ יִבָּנֶה גּוּפָם וּמִתְגַּלְגְּלִים תַּוְזוֹת הָאָרֶץ עַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם יְקַבְּלוּ נִשְׁמָתָם, וְלֹא בְּזוּזָה לָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לז) לָכֵן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם [וְגוֹ'], הִנֵּה אֲנִי פֹּתֵחַ אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם וְהַעֲלֵיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל. מַה כָּתוּב אַזְוָרִיו? וְנָתַתִּי רוּזִי בָּכֶם וּזְוִיתֶם.

רַבִּי פָּנְוָז אָמַר, הַנְּשָׁמָה נִטְלָה מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁהוּא רֹאשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ז) רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל. וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא דַּלַּת הָרֹאשׁ. מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – הוּא הַגּוּף שֶׁהוּא אָסוּר בַּקְּבָרִים. זֶהוּ הַגּוּף, וְזֶהוּ שָׂרָה, וְזֶהוּ מֶלֶךְ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹקְדָהּ לַמּוֹעֵד אֲשֶׁר דִּבֵּר אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר. פּוֹקֵד אֶת הַגּוּף לַזְּמַן הַיָּדוּעַ שֶׁבּוֹ יִפָּקֵד הַצַּדִּיקִים.

אָמַר רַבִּי פָּנְוָז, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַפּוֹת לְגוּף הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא כַּיְפִי שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן כְּשֶׁנִּכְנַס לְגַן עֵדֶן, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח) וְנָוְךָ ה' תָּמִיד וְגוֹ' וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה. אָמַר רַבִּי לֵוִי, הַנְּשָׁמָה בְּעוֹדָהּ בְּמַעֲלָתָהּ, נְוִוגֶית בְּאוֹר שֶׁל מַעְלָה וּמִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ, וּכְשֶׁתִּכָּנֵס [וְנִשְׁתָּרֵשׁ] לַגּוּף לֶעָתִיד לָבֹא – בְּאוֹתוֹ הָאוֹר מַמָּשׁ תִּכָּנֵס, וַאֲזַי הַגּוּף יָאִיר כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּלִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. וְיַשִּׂיגוּ בְּנֵי אָדָם דֵּעָה שְׁלֵמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יא) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה'. מִנַּיִן לָנוּ זֶה? מִמַּה שֶּׁכָּתוּב וְנָוְךָ ה' תָּמִיד וְהַשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ. זֶה אוֹר שֶׁל מַעְלָה.

וְעַצְמוֹתֶיךָ יַזְלִיחַ – זֶה פְּקִידַת הַגּוּף. וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו – זֶהוּ דַּעַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וַאֲזַי יֵדְעוּ הַבְּרִיּוֹת שֶׁהַנְּשָׁמָה הַנִּכְנֶסֶת בָּהֶם, שֶׁהִיא נִשְׁמַת הַחַיִּים, נִשְׁמַת הַתַּעֲנוּגִים, שֶׁהִיא קִבְּלָה הַתַּעֲנוּגִים מִלְמַעְלָה וּמְעֻדֶּנֶת לַגּוּף, וְהַכֹּל תְּמֵהִים בָּהּ וְאוֹמְרִים (שיר ז) מַה יָּפִית וּמַה נָּעַמְתְּ אַהֲבָה בַּתַּעֲנוּגִים. זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה לֶעָתִיד לָבֹא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם) מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים, וְכָתוּב אֲזָרְיו מַה יָּפִית וּמַה נָּעַמְתְּ. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשַׁמֵּחַ עוֹלָמוֹ וְלִשְׁמֹחַ בִּבְרִיּוֹתָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וַאֲזַי יִהְיֶה שְׂחוֹק בָּעוֹלָם מַה שֶּׁאֵין כֵּן עַכְשָׁו, שֶׁכָּתוּב (שם קכו) אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וְגוֹ'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחוֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים, שֶׁאָז עָתִידִים בְּנֵי אָדָם לוֹמַר שִׂירָה, שֶׁהוּא עֵת שְׂחוֹק. רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַיּוֹם שֶׁיִּשְׂמַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם בְּרִיּוֹתָיו, לֹא הָיְתָה שִׂמְחָה כְּמוֹתָהּ

מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְהַצַּדִּיקִים הַנִּשְׁאָרִים בִּירוּשָׁלַיִם לֹא יָשׁוּבוּ עוֹד לַעֲפָרָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. הַנּוֹתָר בְּצִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם דַּוְקָא.

אָמַר רַבִּי אָזָא, אִם כֵּן מְעַטִּים הֵם. אֶלָּא כָּל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה דַּיָּנָם כִּירוּשָׁלַיִם וּכְצִיּוֹן לְכָל דָּבָר. מִלַּמֵּד שֶׁכָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּכְלַל יְרוּשָׁלַיִם הִיא, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ. הַכֹּל בַּכְּלָל.

רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל לְרַבִּי זְוִקְיָה. אָמַר לוֹ, מֵתִים שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹתָם, לָמָּה לֹא נָתַן נִשְׁמָתָם בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְבְּרוּ שָׁם, וְיָבֹאוּ לְהֵחָיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְשֶׁלֹּא תֶּהֱרֵס לְעוֹלָמִים. שֶׁאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַוֵּדֵּשׁ עוֹלָמוֹ וְלִבְנוֹת יְרוּשָׁלַיִם וּלְהוֹרִידָהּ בְּנוּיָה מִלְמַעְלָה [בְּנָיָן] כְּדֵי שֶׁלֹּא יֶהֱרֵס, וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא תִּגָּלֶה עוֹד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יֶהֱרֵס בְּנָיָן יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) לֹא יֵאָמֵר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאַרְצֵךְ לֹא יֵאָמֵר עוֹד שְׁמָמָה.

וּבְכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא לֹא לֹא – הִיא שְׁבוּעָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) וְלֹא יִכָּרֵת כָּל בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל וְלֹא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל וְגוֹ', וְכָתוּב (ישעיה נד) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי נֹחַ. מִכָּאן שֶׁלֹּא לֹא – שְׁבוּעָה. וּמִן לָאו אַתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַיֵּם עוֹלָמוֹ קִיּוּם שֶׁלֹּא תִּגָּלֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יֶהֱרֵס בְּנָיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לְפִיכָךְ אֵין מְקַבְּלִים נִשְׁמָתָם אֶלָּא בְּמָקוֹם קַיָּם לְעוֹלָמִים, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַנְּשָׁמָה קַיֶּמֶת בַּגּוּף לְעוֹלָמִים. וְזֶה הוּא שֶׁכָּתוּב הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, מִכָּאן [מִקְרָא הוּא] הוּא קָדוֹשׁ, יְרוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ, הַנּוֹתָר בָּהּ קָדוֹשׁ. הוּא קָדוֹשׁ – שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת, וְכָתוּב (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ. יְרוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ – שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ

יְהַלְּכוּ. הַנּוֹתָר בָּהּ קָדוֹשׁ – שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. מַה קָּדוֹשׁ הָרִאשׁוֹן קַיָּם – אַף הַשְּׁאָר קָדוֹשׁ קַיָּם.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (זכריה ז) עַד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְחוֹבוֹת יְרוּשָׁלָם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב יָמִים? מַה טּוֹבָה הִיא זוֹ [כְּדֵי] לְלֶכֶת אָז שֶׁכָּתוּב וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים כְּאֶלִישָׁע הַנָּבִיא, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ד) וְקַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וָלֵךְ, וְכָתוּב וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל פְּנֵי הַנָּעַר. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: דָּבָר שֶׁעֲתִידִים לַעֲשׂוֹת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַכְשָׁו לַעֲשׂוֹת? מַה כָּתוּב? וַיָּשֶׂם אֶת הַמִּשְׁעֶנֶת עַל פְּנֵי הַנַּעַר וְאֵין קוֹל וְאֵין עוֹנָה וְאֵין קָשֶׁב.

אֲבָל הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא עָלָה בְיָדָם הַבְטָחָה זוֹ, שֶׁכָּתוּב (זכריה ז) וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ, כְּדֵי לְהַחֲזִיוֹת בּוֹ אֶת הַמֵּתִים. [מִי הֵם הַמֵּתִים?] אוֹתָם מֵהַגֵּרִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (ישעיה סה) כִּי הַנַּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוּת וְהַזּוֹטֶא בֶּן מֵאָה שָׁנָה יְקֻלָּל. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, סוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב מֵרֹב יָמִים.

דָּבָר אַחֵר וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחוֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים, כָּתוּב (ישעיה סו) שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא הָיְתָה שִׂמְחָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כְּאוֹתָהּ שִׂמְחָה שֶׁעֲתִידִין לִשְׂמֹחַ עִם הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, וְכָל אָחָד מַרְאָה בָּאֶצְבַּע וְאוֹמֵר, (שם כה) הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ, וְכָתוּב (שם יב) זַמְּרוּ ה' כִּי גֵאוּת עָשָׂה מוּדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לֹא רָאִינוּ מִי שֶׁפָּרַשׁ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה כְּדָוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁאָמַר (תהלים קד) תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן וְגוֹ'. מִכָּאן שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה

רָעָה לְשׁוֹם אָדָם, אֶלָּא כְּשֶׁאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ בּוֹ – הוּא כָּלָה מֵאֵלָיו, שֶׁכָּתוּב תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְגוֹ', וְאַחַר כָּךְ (שם) תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרְאוּן וְגוֹ', וְאַחַר כָּךְ (שם) יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וַאֲזַי הַשְׁוָוקָ בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שם קכו) אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחוֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים, לִשְׁמוֹעַ בִּישׁוּעָתוֹ.

רַבִּי זֵיְרָא אָמַר, בֹּא רְאֵה, עַד שֶׁהַגּוֹף עוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא זָסֵר מִן הַתַּשְׁלוּם. לְאַחַר שֶׁהוּא צַדִּיק וְהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי יָשָׁר וּמֵת בְּיָשְׁרוֹ, נִקְרָא שָׂרָה בְּתַשְׁלוּמוֹ. הִגִּיעַ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים, הוּא שָׂרָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁאַחַר הוּא שֶׁהֻחֲיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לְאַחַר שֶׁהוּא זַי וְשָׂמֵחַ עִם הַשְּׁכִינָה וּמַעֲבִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַיָּגוֹן מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְגוֹ', אֲזַי נִקְרָא יְצָחָק בְּשִׁבְיל הַצְּחוֹק וְהַשִּׂמְחָה שֶׁיִּהְיֶה לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא.

רַבִּי יְהוּדָה בָּא לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל כְּפָר זְנָן. שָׁלְחוּ לוֹ מִנְחָה כָּל בְּנֵי הָעִיר. נִכְנַס לְפָנָיו רַבִּי אַבָּא, אָמַר לוֹ, מָתַי הוֹלֵךְ מַר? אָמַר לוֹ, אֶפָּרַע מַה שֶּׁנָּתְנוּ לִי בְּנֵי הָעִיר וְאֵלֵךְ. אָמַר לוֹ, אַל יַזְשִׁשׁ מַר לַמִּנְחָה הַזֹּאת. לַתּוֹרָה הֵם עָשׂוּ אֶת זֶה, וְלֹא יְקַבְּלוּ מִמְּךָ כְּלוּם. אָמַר לוֹ, וְלֹא יְקַבְּלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה? אָמַר כֵּן. בָּאוּ כָּל בְּנֵי הָעִיר. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כֻּלָּם רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת. אָמַר לוֹ, וְאִם יֵשׁ מִי שֶׁלֹּא נָאֶה לוֹ לָשֶׁבֶת כָּאן – שֶׁיָּקוּם וְיֵלֵךְ.

קָם רַבִּי אַבָּא וְהִבְדִּיל מֵהֶם עֲשָׂרָה שֶׁיְּקַבְּלוּ מִמֶּנּוּ. אָמַר לָהֶם, שְׁבוּ עִם הָאִישׁ הַגָּדוֹל הַזֶּה, וַאֲנִי וְהֵם נְקַבֵּל לְמָזָר וְנַשֵּׁב עִמּוֹ. הָלְכוּ. וְאוֹתָם עֲשָׂרָה שֶׁיְּשְׁבוּ עִמּוֹ יָשְׁבוּ [אוֹתָם עֲשָׂרָה] וְלֹא אָמַר כְּלוּם. אָמְרוּ לוֹ, אִם רְצוֹנוֹ שֶׁל מַר, נְקַבֵּל פָּנֵי שְׁכִינָה. אָמַר לָהֶם, וַהֲרֵי רַבִּי אַבָּא אֵינוֹ כָּאן. שָׁלְחוּ לוֹ וּבָא.

פָּתַח וְאָמַר, וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר, מָה הַשִּׁנּוּי שֶׁהָיָה כָּאן? הָיָה לוֹ לוֹמַר, וַה' זָכַר אֶת שָׂרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (בראשית ל) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, שֶׁאֵין פְּקִידָה אֶלָּא עַל מַה שֶּׁהָיָה בַּהִתְזַכְּלָה. אֶלָּא בַּהַתְזַכְּלָה הָיָה, שֶׁכָּתוּב שׁוֹב

אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה, וְעַל אוֹתוֹ עִנְיָן נֶאֱמַר שֶׁפָּקַד עַכְשָׁו, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב כַּאֲשֶׁר אָמָר. שֶׁאִלְמָלֵא לֹא נֶאֱמַר כַּאֲשֶׁר אָמָר, שֶׁיֵּאמַר זְכִירָה. אֲבָל פָּקַד – אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁאָמַר לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ.

אַזַּר כָּךְ אָמַר כָּךְ, צַדִּיק זֶה שֶׁזּוֹכֶה לַעֲלוֹת לְאוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן, דְּמוּתוֹ נֶחְקֶקֶת בְּכִסֵּא כְּבוֹדוֹ, וְכֵן לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק דְּמוּתוֹ לְמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְמַטָּה לְהַבְטִיחַ לְאוֹתָהּ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (זכריה ג) שֶׁמֶשׁ יֵרָזֵי עָמַד וְבַלָּה? שֶׁזּוֹהֲרִים גּוּף וּנְשָׁמָה שֶׁעוֹמְדִים בַּגָּרֶן הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה כִּדְמוּת שֶׁהָיָה עוֹמֵד בָּאָרֶץ, וְאוֹתָהּ דְּמוּת נִזּוֹנֶית הַנְּשָׁמָה, וְאוֹתָהּ הָעֲתִידָה לְהִתְלַבֵּשׁ בָּעֶצֶם הַזֶּה שֶׁנִּשְׁאֲרָה בָּאָרֶץ, וְהָאֲדָמָה תַּעֲבֹר מִמֶּנָּה וְטוֹפֶלֶת אֶת הַזֶּהָמָה הַזּוֹצָה, וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא קְדֵשָׁה.

וּכְשֶׁעוֹמֶדֶת אוֹתָהּ הַדְּמוּת הַהִיא שֶׁלְּמַעְלָה, בָּאָה בְּכָל זְדֵשׁ לְהִשְׁתַּוְוֹת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זְדֵשׁ בְּזָדְשׁוֹ. וְהוּא מְבַשֵּׂר לוֹ וְאוֹמֵר, לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ. לְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁעֲתִיד לְהַזְוִיוֹת מֵתִים עַד שֶׁתִּתְפָּקֵד לְאוֹתוֹ זְמַן כְּמוֹ שֶׁהִתְבַּשְּׂרָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר. וְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיִּשְׁמַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, יֹאמַר לָנוּ מַר עַל הַפָּרָשָׁה שֶׁאַזַּר כָּךְ. אָמַר, יָפָה לָכֶם לְפָתְחָהּ פָּרָשָׁה זוֹ. פָּתַח וְאָמַר, וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ', וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגוֹ'. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, הָאֱמֶת הַזֶּה שֶׁמּוֹצִיא כֶּסֶף מִמְּקוֹר הָאָרֶץ, מָה עוֹשֶׂה?.

בַּתְחִלָּה מַכְנִיס אוֹתוֹ לְאֵשׁ דּוֹלֶקֶת עַד שֶׁמּוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַזֶּהָמָה שֶׁל הָאָרֶץ, וְהֵרִי נִשְׁאָר כֶּסֶף, אֲבָל לֹא כֶּסֶף שָׁלֵם. אַזַּר כָּךְ מָה עוֹשֶׂה? מַכְנִיס אוֹתוֹ בָּאֵשׁ כְּבַתְּחִלָּה וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ סִיגִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כה) הָגֹו סִיגִים מִכֶּסֶף וְגוֹ', וְאָז הוּא כֶּסֶף שָׁלֵם לְלֹא עֵרְבּוּבְיָה.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְנִיס אֶת הַגּוּף הַזֶּה תַּוֹוֹת הָאָרֶץ, עַד שֶׁכִּלּוּ נִרְקָב וְיָצְאָה מִמֶּנּוּ כָּל הַהֶבֶל הָרָעָה, וְנִשְׁאָר אוֹתוֹ תַּרְוַד רֶקֶב וְנִבְנֶה מִמֶּנּוּ הַגּוּף, וְעַד עַכְשָׁיו הוּא גּוּף לֹא שָׁלֵם.

אַזַּר אוֹתוֹ יוֹם הַגָּדוֹל, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶזָּד הוּא יִוָּדַע לַה' לֹא יוֹם וְלֹא לָיְלָה, מַסְתָּרִים כֻּלָּם בָּעָפָר כְּמוֹ בַּתְּוֹזְלָה מִלְּפָנֵי פַּוַּד וְהַזּוֹזֵק שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב) וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת צֻרִים וּבִמְזוֹזלוֹת עָפָר מִפְּנֵי פַּוַּד ה' וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ וְגוֹ'. וְיָצָא נִשְׁמָתָם וּמִתְעַכֵּל אוֹתוֹ תַּרְוַד רֶקֶב, וְנִשְׁאָר גּוּף שֶׁנִּבְנָה שָׁם [הָאוֹר] שֶׁלּוֹ כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וּכְזֹהַר הָרָקִיעַ, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּלִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ', וְאָז כֶּסֶף שָׁלֵם, גּוּף שָׁלֵם בְּלִי עִרְבּוּבְיָה אַזֶּרֶת.

שֶׁאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, גּוּף שֶׁמֵּאִיר יִזָּרֵק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) כִּי טַל אוֹרוֹת טַלָּךְ, וְכָתוּב (שם כב) הִנֵּה ה' מְטַלְטֶלְךָ וְגוֹ'. וְאָז יִקָּרְאוּ קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב (שם ד) קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא תְּזוּזַת הַמֵּתִים שֶׁל הַסּוֹף, וְזֶהוּ [כֶּסֶף שָׁלֵם גּוּף שָׁלֵם] [נְסִיוֹן] אַזַּרוֹן, וְלֹא יִטְעֲמוּ עוֹד טַעַם הַמָּוֶת, שֶׁכָּתוּב בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה' כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ וְגוֹ' כִּי בָּרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְגוֹ'. וּבְאוֹתוֹ זְמַן מִתְפַּלְּלִים הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא יִתְנַסּוּ בָּזֶה יוֹתֵר.

מַה כָּתוּב? וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל וְגוֹ'. אֵלּוּ שְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָאוּ אֵילִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) אֵילֵי נְבָיוֹת יְשָׁרְתוּנָךְ, וּמִתַּרְגְּמִים: גְּדוֹלֵי נְבָיוֹת. אַזַּר נָאָזוּז בַּסְּבַךְ וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל קַרְנֵי רִשְׁעִים אֲגַדֵּעַ. וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּוז אֶת הָאַיִל וְגוֹ', שֶׁהֵם מְזֻמָּנִים לְהִתְנַסּוֹת בְּכָל נִסָּיוֹן רַע, וְיִשָּׁאֲרוּ הַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים לְיַזֵּד אֶת שְׁמוֹ, וְלָכֵן כָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזָּד וּשְׁמוֹ אֶזָּד וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ [אָמַר לָהֶם] רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן וָהָלְאָה פָּתְזוּ הַפָּתַזוּ. נִכְנַס יוֹם

אַזַּר, וְנִכְנְסוּ לְפָנָיו כָּל בְּנֵי הָעִיר. אָמְרוּ לוֹ, יֹאמַר לָנוּ מַר דִּבְרֵי תוֹרָה בַּפָּרָשָׁה שֶׁקָּרִינוּ בָּהּ בְּיוֹם שַׁבָּת, וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. קָם בֵּין הָעַמּוּדִים, פָּתַח וְאָמַר, וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה וְגוֹ'. שִׁלְשָׁה מַפְתְּחוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא מְסָרָם לֹא בְּיַד מַלְאָךְ וְלֹא בְּיַד שָׂרָף: מַפְתֵּחַ שֶׁל זְרִיָּה, וְשֶׁל גְּשָׁמִים, וְשֶׁל תְּחִיַּת הַמֵּתִים. בָּא אֵלִיָּהוּ וְנָטַל הַשְּׁנַיִם – שֶׁל גְּשָׁמִים וְשֶׁל תְּחִיַּת הַמֵּתִים.

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא נִמְסַר בְּיַד אֵלִיָּהוּ אֶלָּא אַחַת. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּשֶׁבִּקֵּשׁ אֵלִיָּהוּ לְהַחֲזִיוֹת בֶּן הַצָּרְפִית, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֹא נָאָה לְךָ לָקַחַת בְּיָדְךָ שְׁנֵי מַפְתְּחוֹת, אֶלָּא תֵּן לִי מַפְתֵּחַ הַגְּשָׁמִים, וּתְחִיָּה הַמֵּת. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) לֵךְ הֵרָאֵה אֶל אַחְאָב וְגוֹ' וְאֶתְּנָה מָטָר. לֹא אָמַר וְתֵן מָטָר, אֶלָּא וְאֶתְּנָה.

וַהֲרֵי אֱלִישָׁע הָיוּ לוֹ? כֵּן. לְהַיִם פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ. אֶלָּא שְׁלָשְׁתָּם לֹא מְסָרָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיַד שָׁלִיחַ. שֶׁאָמַר רַבִּי סִימוֹן, בֹּא רְאֵה כֹּחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בְּפַעַם אַחַת מְזַמֵּן מֵתִים וּמוֹרִיד שְׁאוֹל וְיַעַל, מַזְרִיחַ מְאוֹרוֹת וּמוֹרִיד גְּשָׁמִים, מַצְמִיחַ זְצִיר, מְדַשֵּׁן יְבוּלִים, פּוֹקֵד עֲקָרוֹת, נוֹתֵן פַּרְנָסוֹת, עוֹזֵר דַּלִּים, סוֹמֵךְ נוֹפְלִים, זוֹקֵף כְּפוּפִים, מַעֲבִיר מְלָכִים וּמֵקִים מְלָכִים, וְהַכֹּל בְּזִמָּן אֶחָד וּבְרֶגַע אֶחָד וּבְבַת אַחַת מַה שֶּׁאֵין שְׁלִיחַ לְעוֹלָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

שָׁנִינוּ בַּבָּרַיְתָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵינוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶלָּא בְּדִבּוּר. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ יְהֵא כָּךְ – מִיָּד נַעֲשָׂה. בֹּא רְאֵה כֹּחַ גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן [יְהוּדָה], מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ וְגוֹ'?

אִם כֵּן, כָּבוֹד גָּדוֹל הוּא לְמִצְרַיִם, שֶׁלֹּא דּוֹמָה מִי שֶׁתַּפַּס מֶלֶךְ לְמִי שֶׁתַּפַּס הֶדְיוֹט. וְעוֹד, אֵין לְךָ אֻמָּה מִזְּהֻמֶּת בְּכָל טֻמְאָה כְּמוֹ הַמִּצְרִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְגוֹ', שֶׁהֵם זַשְׁוּדִים עַל

מִשְׁכַּב זָכוּר, וְהֵם בָּאִים מֵּזֶם שֶׁעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה לְאָבִיו, וְקִלֵּל אוֹתוֹ וְלִכְנַעַן בְּנוֹ.

וְכִי לֹא הָיָה לַקָּבָ"ה מַלְאָךְ אוֹ שָׁלִיחַ לְשַׁגֵּר לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בְּמוֹצְרִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה בְּאַשּׁוּר שֶׁהָיָה בְּנוֹ שֶׁל שֵׁם, שֶׁכָּתוּב (בראשית י) וּבְנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר. וְשֵׁם הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל וְנִתְבָּרֵךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט) בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שֵׁם, וְהָיָה לְשֵׁם הַגְּדֻלָּה וְהַבְּרָכָה עַל אָזְנָיו, וְכָתוּב בָּם (ישעיה לז) וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה' וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר, וְעַל יְדֵי שָׁלִיחַ נַעֲשָׂה. כָּל שֶׁכֵּן הַמּוֹצְרִים שֶׁהֵם מְזֻהָמִים יוֹתֵר מִכָּל אֻמָּה, וְאָמַר אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ?.

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן לָמַדְנוּ כֹּחַ גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַעֲלָתוֹ שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ מֵעַל הַכֹּל. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֻמָּה זוֹ שֶׁל מוֹצְרִים מְזֻהֶמֶת וּמְטֻנָּפֶת, וְאֵין רָאוּי לְשַׁגֵּר מַלְאָךְ וְלֹא שָׂרָף, דָּבָר קָדוֹשׁ בֵּין רְשָׁעִים אֲרוּרִים מְטֻנָּפִים, אֶלָּא אֲנִי עוֹשֶׂה מַה שֶּׁאֵין יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַלְאָךְ וְלֹא שָׂרָף וְלֹא שָׁלִיחַ. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתִי יְהֵא כָּךְ – וּמִיָּד נַעֲשָׂה, מַה שֶּׁאֵין הַמַּלְאָךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ אוֹמֵר יְהֵא כָּךְ – וּמִיָּד נַעֲשָׂה מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת. וּלְפִיכָךְ לֹא נַעֲשֵׂית נְקָמָה זוֹ עַל יְדֵי מַלְאָךְ וְשָׁלִיחַ, בִּשְׁבִיל קְלוֹן הַמּוֹצְרִים, וּלְהַרְאוֹת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל מָקוֹם שֶׁלֹּא רָצָה שֶׁיִּכָּנְסוּ בֵּינֵיהֶם דָּבָר קָדוֹשׁ. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה נֶאֱמַר אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ. אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ, וְלֹא מַלְאָךְ.

כֵּיוֹצֵא בּוֹ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (יונה ב) וַיֹּאמֶר ה' לַדָּג? וְכַמָּה צַדִּיקִים וַזְעֵזְסִידִים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָא לְדַבֵּר עִם הַדָּג דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר וְיוֹדֵעַ?! אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁעָלְתָה תְּפִלָּתוֹ שֶׁל יוֹנָה לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ אָמַר בִּשְׁבִיל שֶׁיְּקַיֵּא הַדָּג אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבָּשָׁה. לָמַ"ד לַדָּג כְּמוֹ בִּשְׁבִיל. כְּלוֹמַר, וַיֹּאמֶר ה' בִּשְׁבִיל הַדָּג שֶׁיְּקַיֵּא אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבָּשָׁה. מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ אָמַר הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא יְהֵא כָּךְ – וּמִיָּד נַעֲשָׂה, מַה שֶּׁאֵין שְׁלִיזוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

שָׁנִינוּ בַּבָּרַיְתָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַפָּתֵזוֹ שֶׁל זַיְזָה בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא, וּבְעוֹד שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל הַמַּשְׁבֵּר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַיֵּן בְּאוֹתוֹ הַוָּלָד. אִם רָאוּי הוּא לָצֵאת לָעוֹלָם – [יוֹצֵא, ו]פּוֹתֵזוֹ דַּלְתוֹת בִּטְנָהּ וְיוֹצֵא. וְאִם לָאו – סוֹגֵר דַּלְתוֹתֶיהָ וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם. אִם כָּךְ, לֹא יֵצֵא רָשָׁע לְעוֹלָם? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, עַל שָׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת נָשִׁים מֵתוֹת וְכוּ', [אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן וַהֲרֵי] וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה אִשָּׁה מַפֶּלֶת פְּרִי בִּטְנָהּ?.

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אוֹתוֹ הָעֲבָר שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָצֵאת לָעוֹלָם, וּמַקְדִּים לַהֲמִיתוֹ בְּמֵעֵי אִמּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ו) הַנְּפָלִים הָיוּ בָאָרֶץ בַּיָּמִים הָהֵם. הַנְּפָלִים כָּתוּב בְּלֹא יו"ד רִאשׁוֹנָה, וְלָמָּה? בְּשִׁבְיל שֶׁאֲזַרֵי כֵן בָּאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶל בְּנוֹת הָאָדָם וְיָלְדוּ לָהֶם בְּזָנוּת וַיִּרְבּוּ מַמְזֵרִים בָּעוֹלָם.

הֵמָּה הַגְּבָרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם – שֶׁאֵין גְּבוּר וּפָרִיץ וְעָרִיץ כְּמוֹ הַמַּמְזֵר. אַנְשֵׁי הַשֵּׁם – שֶׁהַכֹּל יַכִּירוּ לִקְרוֹת הַשֵּׁם הַיָּדוּעַ מַמְזֵר. שֶׁכֵּיוָן שֶׁרוֹאִים מַעֲשָׂיו שֶׁהוּא פָּרִיץ וְעָרִיץ וְגִבּוֹר, הַכֹּל יִקְרָאוּהוּ אוֹתוֹ שֵׁם. וּמַה שֶּׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַיֵּן בְּאוֹתוֹ הַוָּלָד – אֵין לְךָ רָשָׁע בָּעוֹלָם מֵאוֹתָם הָרְשָׁעִים הַיּוֹצְאִים לָעוֹלָם שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַיֵּן בּוֹ וְרוֹאֶה אִם אוֹתוֹ הַגּוּף יַנְיְזַ בֶּן צַדִּיק וְכָשֵׁר, אוֹ שֶׁיַּצִּיל לְאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה, אוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה טוֹבָה אַזַּת, וּבְשִׁבְיל כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיאוֹ לָעוֹלָם.

בִּימֵי רַבִּי יוֹסֵי הָיוּ אוֹתָם פָּרִיצִים שֶׁהָיוּ שׁוֹדְדִים בֶּהָרִים עִם פָּרִיצֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּכְשֶׁמּוֹצְאִים בֶּן אָדָם וְתוֹפְסִים אוֹתוֹ לְהָרְגוֹ, הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: מַה שְּׁמְךָ? אִם הָיָה יְהוּדִי – הָיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִן הֶהָרִים, וְאִם הָיָה אִישׁ אַזַּר – הוֹרְגִים אוֹתוֹ. [וַהֲרֵי] וְהָיָה אוֹמֵר רַבִּי יוֹסֵי, רְאוּיִים אֵלּוּ בְּכָל זֶה לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הַבָּא.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַלָּלוּ אֵינָם בָּאִים לָעוֹלָם אֶלָּא בְּקוֹלוֹת: קוֹל

זַיָּה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) בְּעָצֵב תֵּלְדִי בָנִים, וְכָתוּב (שם ל) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים. קוֹל גְּשָׁמִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים כט) קוֹל ה' עַל הַמָּיִם, וְכָתוּב (מלכים–א יז) כִּי קוֹל הֲמוֹן הַגֶּשֶׁם. קוֹל תְּחִיַּת הַמֵּתִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר. מַה צָּרִיךְ כָּאן קוֹל בַּמִּדְבָּר?

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי זְרִיקָא, אֵלּוּ אוֹתָם קוֹלוֹת לְעוֹרֵר מֵתֵי מִדְבָּר. וּמִכָּאן שֶׁהוּא הַדִּין לְכָל הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁנִּכְנַס אָדָם לַקֶּבֶר, נִכְנַס בְּקוֹלוֹת. כְּשֶׁיָּקוּמוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים אֵינוֹ דִּין שֶׁיָּקוּמוּ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת? אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, עֲתִידָה בַּת קוֹל לִהְיוֹת מִתְפּוֹצֶצֶת בְּבָתֵּי קְבָרוֹת וְאוֹמֶרֶת: (ישעיה כו) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר. וַעֲתִידִים לִזְיוֹת בְּטַל שֶׁל אוֹר גָּדוֹל שֶׁל מַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. עַד כָּאן מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם.

וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מְצַחֵק. אָמַר רַבִּי זְיָיא, מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד יִצְחָק וְהָיָה יִשְׁמָעֵאל בְּבֵית אַבְרָהָם, לֹא הִתְעַלָּה יִשְׁמָעֵאל בַּשֵּׂם. בְּמָקוֹם שֶׁזָּהַב שׁוֹרֵה, לֹא נִזְכָּר פָּסֶלֶת לְפָנָיו, וְלָכֵן אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית, אִישׁ שֶׁלֹּא רָאוּי לְהִזָּכֵר לִפְנֵי יִצְחָק.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַתֵּרָא שָׂרָה, בְּעַיִן שֶׁל קָלוֹן רָאֲתָה אוֹתוֹ שָׂרָה, שֶׁלֹּא רָאֲתָה אוֹתוֹ בְּעַיִן שֶׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם, אֶלָּא שֶׁהוּא בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַתֵּרָא שָׂרָה. שֶׁרָאֲתָה שָׂרָה אוֹתוֹ בְּעַיִן זוֹ וְלֹא אַבְרָהָם, שֶׁאִלּוּ בְּאַבְרָהָם לֹא כָתוּב אֶת בֶּן הָגָר, אֶלָּא אֶת בְּנוֹ.

בֹּא רְאֵה אַזָּר כָּךְ מַה כָּתוּב, וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אוֹדֹת בְּנוֹ. וְלֹא כָתוּב עַל אוֹדוֹת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית. מִשּׁוּם כָּךְ וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית, וְלֹא רָאֲתָה שֶׁהוּא בֶּן אַבְרָהָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה תִּשְׁבַּחְתָּן לְשָׂרָה הוּא. מִשּׁוּם שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ מְצַחֵק לְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אָמְרָה וַדַּאי שֶׁבֵּן זֶה אֵינוֹ בְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לַעֲשׂוֹת אֶת מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם, אֶלָּא בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית הוּא, זָזַר לַזָּלְקָ שֶׁל אִמּוֹ. לָכֵן

וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן הָאָמָה הַזֹּאת עִם בְּנִי עִם יִצְחָק.

וְכִי עָלָה עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁקְּנָאָה לָהּ שָׂרָה אוֹ לַבֵּן שֶׁלָּהּ? אִם כֵּן, לֹא הָיָה מוֹדֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהּ, שֶׁכָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיִךְ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ עִם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְאָמְרוּ מְלַמֶּדֶת אוֹתוֹ מִנְהֲגֵי עֲבוֹדָה זָרָה, לָכֵן אָמְרָה שָׂרָה כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן הָאָמָה הַזֹּאת. אֲנִי יוֹדַעַת שֶׁלֹּא יִירַשׁ לְעוֹלָמִים אֶת זֵכֶל הָאֱמוּנָה, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ עִם בְּנִי זֵכֶל לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן הוֹדָה עִמָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַפְרִיד לְבַדּוֹ אֶת הַזֶּרַע הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל עָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְלָכֵן יָצָא אַבְרָהָם לָעוֹלָם וְהָעוֹלָם הָיָה מִתְקַיֵּם בִּגְלָלוֹ, וְאַבְרָהָם וְיִצְחָק [לֹא] עָמְדוּ וְלֹא הִתְיַשְּׁבוּ בִּמְקוֹמָם עַד שֶׁיָּצָא יַעֲקֹב לָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁיָּצָא יַעֲקֹב לָעוֹלָם, הִתְקַיְּמוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְעָמַד כָּל הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם יָצָא הָעָם הַקָּדוֹשׁ לָעוֹלָם וְהִתְקַיֵּם הַכֹּל בְּגָוֵן קָדוֹשׁ כָּרָאוּי. וְלָכֵן אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיִךְ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע, וְלֹא בְּיִשְׁמָעֵאל. מַה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ? וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע בְּמִדְבַּר בְּאֵר שָׁבַע.

השלמה מההשמטות (סימן יט)

וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וְגוֹמֵר (בראשית כא). רַבִּי בְּרוֹקָא אָמַר, מַה זֶּה שָׂם עַל שִׁכְמָהּ? אֶלָּא שֶׁהִזְהִירָהּ עַל עֹל הָאֱמוּנָה וְלַעֲמֹד בְּמַה שֶׁהָיְתָה בַּתְּחִלָּה. כָּתוּב כָּאן שָׂם עַל שִׁכְמָהּ, וְכָתוּב שָׂם (שמות טו) שָׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט. מַה לְּהַלָּן עַל הַשְּׁכִינָה, אַף כָּאן עַל הַשְּׁכִינָה. מֶה עָשְׂתָה? כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה עַצְמָהּ יוֹצֵאת מֵרְשׁוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, זָזְרָה לְקִלְקוּלָהּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כא) וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע. מַה זֶּה וַתֵּתַע? שֶׁתִּעְתְּעָה אַזַּר עֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּלֵי

בֵּית אָבִיהָ. כָּתוּב כָּאן וַתֵּתַע, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה י) הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים: ע"כ מההשמטות.

כָּתוּב כָּאן וַתֵּתַע, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה י) הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגִלַּל אַבְרָהָם לֹא עָזַב אוֹתָהּ וְאֶת בְּנָהּ.

בֹּא רְאֵה, בַּהַתְוָלָה כְּשֶׁהָלְכָה מִלְּפָנֵי שָׂרָה מַה כָּתוּב? כִּי שָׁמַע ה' אֶל עָנְיֵךְ. וְכָאן שֶׁטָּעֲתָה אַזַּר כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב וַתִּשָּׂא אֶת קֹלָהּ וַתֵּבְךְּ, מַה כָּתוּב? כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר, וְלֹא כָּתוּב כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת קוֹלֵךְ.

בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁלֹּא בָּר עֹנֶשׁ הוּא אֶצֶל בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה מַעֲנִישִׁים מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וָמַעְלָה, וּבֵית שֶׁל שֶׁל מַעְלָה מֵעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה רָשָׁע, אֵינוֹ בֶּן עֹנֶשׁ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כָּךְ, מִי שֶׁמִּסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם בְּטֶרֶם הִגִּיעוּ יָמָיו לְעֶשְׂרִים שָׁנָה, מַאֵיזֶה מָקוֹם נֶעֱנָשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַטָּה אֵינוֹ בַּר עֹנֶשִׁים אֶלָּא בַּזָּטְאֵי אָבִיו, אֲבָל מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וָמַעְלָה מַהוּ? אָמַר לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלָיו שֶׁיָּמוּת זַכַּאי [וְלֹא יָמוּת זַיָּב], וְנוֹתֵן לוֹ שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַהוּא, וְלֹא יָמוּת זַיָּב שֶׁיֵּעָנֵשׁ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וּבְאַרוּהָ.

אָמַר לוֹ, אִם אֵינוֹ זַיָּב וְלֹא הִגִּיעוּ יָמָיו לְעֶשְׂרִים שָׁנָה, כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם בַּמֶּה הוּא עָנְשׁוֹ? אָמַר לוֹ, בָּזֶה מִתְקַיֵּם, (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. שֶׁכְּשֶׁעָנֵשׁ יוֹרֵד לָעוֹלָם, הוּא [הַדִּין] פּוֹגֵעַ בִּכְלִי כַּוָּנָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה בְּאוֹתוֹ מַשְׁוְזִית, וְיֵעָנֵשׁ כְּשֶׁלֹּא מַשְׁגִּיזִים עָלָיו מִלְּמַעְלָה.

וְעָלָיו כָּתוּב (שם ה) עֲוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת הָרָשָׁע. אֶת – לְרַבּוֹת מִי שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ יָמָיו לְהֵעָנֵשׁ. עֲוֹנוֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ [אֶת הָרָשָׁע], וְלֹא בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה. וּבְזַבְלִי זַטָּאתוֹ יִתָּמֵךְ, וְלֹא בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּה. לָכֵן כָּתוּב כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב. מָלֵא בְּוָא״ו לָמָּה? אֶלָּא בִּשְׁנֵי צְדָדִים הוּא [הֵם]. סוֹד שֶׁל זְכוּתָה אָזוּד. שֶׁהוּא הַסּוֹד שֶׁל דַּרְגָּה שֶׁל זְכוּתָה, הַמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה בּוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל הַגָּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁכְּשֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַגָּלוּת, אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּפָּקְדוּ [בּוֹ יַעֲקֹב], הֵם יִפָּקְדוּ בְּסוֹד שֶׁל וָא״ו, וְהוּא בְּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי.

וּפְקִידָה בְּסוֹד שֶׁל וָא״ו שִׁשָּׁה רְגָעִים וַזַּצִי זְמַן. וּבְזְמַן שֶׁל שִׁשִּׁים שָׁנִים לִבְרִיוַ הַדַּלֶת בָּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, יָקִים אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם פְּקִידָה לְבַת יַעֲקֹב. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן עַד שֶׁיִּהְיֶה לָהּ זְכִירָה – שֵׁשׁ שָׁנִים וַזַּצִי. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן שֵׁשׁ שָׁנִים אֲזֻרוֹת, וְהֵם שִׁבְעִים [וְשָׁלֹשׁ] וּשְׁתַּיִם וַזַּצִי.

בְּשִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ יִתְגַּלֶּה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל, וְכוֹכָב אָזוּד בְּצַד מִזְרָח יִבְלַע שִׁבְעָה כוֹכָבִים מִצַּד צָפוֹן, וְשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ שְׁזוּרָה תִּהְיֶה תְּלוּיָה בָּרָקִיעַ שִׁשִּׁים יוֹם, וּקְרָבוֹת יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם לְצַד צָפוֹן, וּשְׁנֵי מְלָכִים יִפְּלוּ בְּאוֹתָם קְרָבוֹת.

וְיִזְדַּוְּגוּ כָּל הָעַמִּים עַל בַּת יַעֲקֹב לְדַוְּוֹת אוֹתָהּ [אוֹתָם] מֵהָעוֹלָם. וְעַל אוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב, [וְהָיְתָה] (ירמיה ל) וְעֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ, וְאָז יִסְתַּיְּמוּ הַנְּפָשׁוֹת מֵהַגּוּף וְרוֹצִים לְהִתְזַדֵּשׁ, וְסִימָן לַדָּבָר – [כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה שִׁבְעִים, וְכָתוּב] (בראשית מו) כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה וְגוֹ׳, כָּל נֶפֶשׁ שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ.

בְּשִׁבְעִים וְשָׁלֹשׁ כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם יִתְכַּנְּסוּ לְתוֹךְ הָעִיר הַגְּדוֹלָה שֶׁל רוֹמִי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם אֵשׁ וּבָרָד וְאַבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ וְיֹאבְדוּ מֵהָעוֹלָם, פָּרַט לְאוֹתָם מְלָכִים שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ לְשָׁם וְיִזְוְּרוּ לְעוֹרֵר קְרָבוֹת אֲזֻרִים. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר בְּכָל הָעוֹלָם, וְיִתְכַּנְּסוּ עִמּוֹ כַּמָּה עַמִּים וְכַמָּה זַוָּילוֹת מִכָּל סוֹפֵי הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְכַּנְּסוּ בְּכָל אוֹתָם מְקוֹמוֹת.

עַד שֶׁיִּשְׁלְמוּ אוֹתָן שָׁנִים לְמֵאָה. אָז וָא״ו תִּתְזַוֵּבֵּר עִם ה״א, וְאָז (ישעיה סו)

וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה' וְגוֹ'. וּבְנֵי יִשְׂמָעֵאל [יִשְׂרָאֵל] עֲתִידִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהִתְעוֹרֵר [עֲלֵיהֶם] עִם כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם לָבֹא עַל יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְאָסַפְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַיִם לַמִּלְחָמָה וְגוֹ'. וְכָתוּב (תהלים ב) יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יָחַד עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ. וְכָתוּב יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק ה' יִלְעַג לָמוֹ.

אַזַּר כָּךְ וְא"ו קְטַנָּה תִּתְעוֹרֵר לְהִתְגַּבֵּר וּלְזַדֵּשׁ נְשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ יְשֵׁנוֹת כְּדֵי לְזַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וְכָתוּב יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם, לְהִתְגַּבֵּר כָּרָאוּי. יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו, לְהוֹרִיד אוֹתָם לָעוֹלָם, וְשֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ בְּרִיּוֹת זַדָּשׁוֹת לְזַכֵּר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד.

אַשְׁרֵיהֶם כָּל אוֹתָם שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ בְּסוֹף הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי לְהִכָּנֵס לְשַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי אָז הוּא יוֹם אֶזֹד לַקָּבָ"ה לְבַדּוֹ, לְהִזְדַּגֵּ כָּרָאוּי וּלְלַקֵּט נְשָׁמוֹת זַדָּשׁוֹת שֶׁיִּהְיוּ בָּעוֹלָם עִם אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַזַּיִם בִּירוּשָׁלָם.

וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַז וְאָמַר, (תהלים מד) אַתָּה הוּא מַלְכִּי וְגוֹ'. זוֹהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת יַזַּד זוֹ עִם זוֹ.

צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, כָּל אוֹתָם הַשְׁלִיזִים שֶׁעוֹשִׂים שְׁלִיזוּת בָּעוֹלָם, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ בְּצַד הָרַזְמִים וְלֹא יִהְיוּ מִצַּד הַדִּין, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּעֲלֵי שְׁלִיזִים מִצַּד הָרַזְמִים וּמִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה. אוֹתָם שְׁלִיזִים שֶׁבָּאִים מִצַּד הָרַזְמִים לֹא עוֹשִׂים שְׁלִיזוּת שֶׁל דִּין בָּעוֹלָם כְּלָל.

וְאִם תֹּאמַר, הֵנָּה הַמַּלְאָךְ שֶׁהִתְגַּלָּה לְבִלְעָם, הֲרֵי עָנִינוּ שֶׁלִּיזַ שֶׁל רַזְמִים וְהִתְהַפֵּךְ לְדִין – לֹא! לְעוֹלָם לֹא מִשְׁתַּנֶּה. אֶלָּא שְׁלִיזַ הָרַזְמִים הָיָה לְהָגֵן עַל יִשְׂרָאֵל וְלִהְיוֹת עֲלֵיהֶם סָנֵגוֹר, וּכְנֶגְדּוֹ הוּא הַדִּין. כָּךְ דִּרְכָּיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁמֵּיטִיב לָזֶה, אוֹתוֹ הַזָּסָד הוּא דִּין לָזֶה. כֵּן הַשָּׁלִיזַ הַזֶּה הָיָה שֶׁל רַזְמִים לְיִשְׂרָאֵל, וּלְבִלְעָם הִתְהַפֵּךְ לְדִין, מִשּׁוּם כָּךְ צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב. אָמַר

דָּוִד, צִוָּה עַל הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר יִשָּׁלְחוּ שְׁלוּחִים שֶׁיִּהְיוּ מִצַּד הָרַחֲמִים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַגָּלוּת, וְתִמָּצֵא לָהֶם גְּאֻלָּה בְּתוֹךְ גָּלוּתָם. בֹּא רְאֵה, הַמְשֻׁבָּח שֶׁל הָאָבוֹת הָיָה יַעֲקֹב, וְאִלְמָלֵא יִצְחָק לֹא בָּא יַעֲקֹב לָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, צִוָּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב – זֶה יִצְחָק. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּצַּל יִצְחָק, הָיוּ יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב.

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הִנֵּה שָׁנִינוּ וַיְהִי בִּימֵי, נֶאֱמַר עַל צַעַר. וַיְהִי – אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא כָתוּב בִּימֵי, דְּפוּס שֶׁל צַעַר יֵשׁ בּוֹ. וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים, אַחַר הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וּמַהוּ הַדְּבָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ד) לֹא אִישׁ דְּבָרִים אָנֹכִי.

וּמִי הָיָה אַחַר הַדַּרְגָּה הַזּוֹ? וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. שֶׁבָּא יֵצֶר הָרָע לְקַטְרֵג לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם? אֶת יִצְחָק הָיָה צָרִיךְ (לכתב), שֶׁהֲרֵי יִצְחָק הָיָה בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע, וַהֲרֵי אָבִיו לֹא הָיָה בַּר עֹנֶשׁ שֶׁלּוֹ, שֶׁאִלְמָלֵא אָמַר יִצְחָק אֵינִי רוֹצֶה – לֹא הָיָה נֶעֱנָשׁ אָבִיו עָלָיו. מָה הַטַּעַם וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא כָתוּב נִסָּה אֶת יִצְחָק?.

אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם, וַדַּאי שֶׁרָצָה לְהַכְלֵל עִם דִּין, שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם לֹא הָיָה בּוֹ דִּין כְּלָל מִקֹּדֶם לָכֵן, וְכָאן נִכְלְלוּ מַיִ"ם עִם אֵ"שׁ, וְאַבְרָהָם לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד עַכְשָׁו, שֶׁהִתְעַטֵּר לַעֲשׂוֹת דִּין וּלְהַתְקִינוֹ בִּמְקוֹמוֹ.

וְכָל יָמָיו לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד עַכְשָׁו שֶׁנִּכְלַל מַיִ"ם עִם אֵ"שׁ וְאֵ"שׁ עִם מַיִ"ם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, שֶׁהַזְּמִין אַבְרָהָם לְהִכָּלֵל עִם דִּין. וּכְשֶׁעָשָׂה אֶת זֶה, נִכְנַס אֵ"שׁ עִם מַיִ"ם וְנִשְׁלַם זֶה עִם זֶה. וְזֶה עוֹשֶׂה הַדִּין לְהִכָּלֵל זֶה עִם זֶה. וְאָז יֵצֶר הָרָע בָּא לְקַטְרֵג עַל אַבְרָהָם שֶׁלֹּא הִשְׁתַּלֵּם כָּרָאוּי עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה דִּין בְּיִצְחָק. שֶׁיֵּצֶר הָרָע הוּא אַחַר הַדְּבָרִים וְהוּא בָּא לְקַטְרֵג.

וּבֹא וּרְאֵה סוֹד הַדָּבָר. אַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכָּתוּב אַבְרָהָם וְלֹא יִצְחָק,

גַּם יְצְוָק נְכְלָל בַּפָּסוּק הַזֶּה סוֹד הַכְּתוּב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. לֹא כְתוּב נִסָּה לְאַבְרָהָם, אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם, אֶת דַּוְקָא, וְזֶה יְצְוָק. שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בַּגְּבוּרָ"ה הַתַּוְזִתוֹנָה שׁוֹרֶה. כֵּיוָן שֶׁנֶּעֱקַד וְהִזְדַּמֵּן בְּדִין עַל יְדֵי אַבְרָהָם כָּרָאוּי, אָז הִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמוֹ יַזַּד עִם אַבְרָהָם וְנִכְלְלוּ אֵ"שׁ עִם מַיִ"ם וְעָלוּ לְמַעְלָה, וְאָז נִמְצְאָה מַוְזַלְכֶּת כָּרָאוּי, מַיִם עִם אֵשׁ.

מִי [עָשָׂה] רָאָה אָב רַוְזָמָן שֶׁנַּעֲשֶׂה אַכְזָר? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁתִּמָּצֵא מַוְזַלְכֶּת מַיִם עִם אֵשׁ וּלְהִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמָם [כָּרָאוּי), עַד שֶׁבָּא יַעֲקֹב וְהַכֹּל הִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי, וְנַעֲשׂוּ שִׁלְשָׁה אָבוֹת שְׁלֵמִים וְנִתְקְנוּ עֶלְיוֹנִים וְתַוְזְתוֹנִים.

וַיֹּאמֶר קַוז נָא אֶת בִּנְךָ. וְכִי אֵיךְ יָכוֹל אַבְרָהָם שֶׁהוּא זָקֵן? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁיִּצְוָק לֹא יָצָא מֵרְשׁוּתוֹ כְּלָל – יָפֶה, אֲבָל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כ) קַוז אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ, אֶלָּא כְּדֵי לְהַמְשִׁיכָם בִּדְבָרִים וּלְהַנְהִיגָם לְרָצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף כָּאן קַוז בִּדְבָרִים. אֶת בִּנְךָ אֶת יְזִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְלֶךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) אֵלֵךְ לִי אֶל הַר הַמּוֹר, לְתַקֵּן בַּמָּקוֹם שֶׁרָאוּי.

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂ"א אַבְרָהָ"ם אֶ"ת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָזוֹק. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים, מָה הַטַּעַם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָזוֹק? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי בְיִצְוָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע, וְזֶהוּ יַעֲקֹב שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָזוֹק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) מֵרָזוֹק ה' נִרְאָה לִי.

וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם – זֶהוּ יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית כוז) וַיִּקַּוז מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. הִסְתַּכֵּל אַבְרָהָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהוּא הַדַּרְגָּה הַשְּׁלִישִׁית, וְרָאָה אֶת יַעֲקֹב שֶׁעָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ. מֵרָזוֹק, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ מֵרָזוֹק וְלֹא לִזְמַן קָרוֹב.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה שֶּׁבַּוז שֶׁל אַבְרָהָם כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל וְרָאָה שֶׁעָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהָלַךְ לַעֲקֹד אֶת יְצְוָק אֵינוֹ שֶׁבַּוז כָּל כָּךְ שֶׁלּוֹ?.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי [וַהֲרֵי] שֶׁרָאָה אֶת יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי מִקֹּדֶם לָכֵן יָדַע אַבְרָהָם

אֶת הַזְּכוּת, וְהִסְתַּכֵּל עַכְשָׁו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהִיא דַּרְגָּה שְׁלִישִׁית לַעֲשׂוֹת שְׁלֵמוּת, וְאָז רָאָה אֶת יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם. אֲבָל עַכְשָׁו עָמַד לוֹ הַדָּבָר מֵרָזוֹק, מִשּׁוּם שֶׁהָלַךְ לַעֲקֹד אֶת יִצְחָק וְלֹא רָצָה לְהַרְהֵר אַוְזֵרִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מֵרָזוֹק רָאָה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הָאַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה בִּלְבַדָּהּ, וְלָכֵן רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא הִתְגַּלָּה הַכֹּל. שֶׁאִלּוּ הָיְתָה מְצוּיָה הָאַסַּפַקְלַרְיָה הַמְּאִירָה עַל הָאַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, הִתְקַיֵּם עָלֶיהָ אַבְרָהָם כָּרָאוּי, אֲבָל מֵרָזוֹק בִּלְבַדּוֹ הָיָה. מֵרָזוֹק.

מָה הַטַּעַם הִסְתַּלְּקָה מֵהַדָּבָר הַזֶּה הָאַסַּפַקְלַרְיָה הַמְּאִירָה? מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ הָיְתָה דַּרְגָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וּמִשּׁוּם שֶׁעֲדַיִן לֹא נוֹלַד יַעֲקֹב, לֹא נִמְצָא כָּאן עַל הַדַּרְגָּה הַזּוֹ. וְעוֹד, כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ וְיַקְבֵּל שָׁכָר. וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָזוֹק – זֶה יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר מֵרָזוֹק, שֶׁלֹּא זָכָה בּוֹ. [רְאִיָּה בְּעֵינָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא מֵרָזוֹק, מִתּוֹךְ הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא יַעֲקֹב, אַבְרָהָם הָיָה מֵת וְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָזוֹק, אֲבָל לֹא בִּרְאִיָּה אַוְזֵרִית).

וַיָּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. רְמוּז [רָאָה] כָּאן, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁבָּאוּ לְאוֹתָהּ רְאִיָּה וְרָאָה אֶת יַעֲקֹב, אָמַר אַבְרָהָם, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ בְּגָנֵּן אַוְזֵר שֶׁרָאוּי, מִיָּד וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל מָה הַטַּעַם לֹא הֵשִׁיב לוֹ [דָּבָר] מִיָּד? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק מֵרַוְזָמִים שֶׁל אָב עַל בֵּן, וְלָכֵן כָּתוּב הִנֵּנִי בְנִי, הִנֵּנִי שֶׁהִסְתַּלְּקוּ הָרַוְזָמִים וְהִתְהַפֵּךְ לְדִין.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם, וְלֹא כָּתוּב וַיֹּאמֶר אָבִיו, שֶׁהֲרֵי לֹא עָמַד עָלָיו כְּאָב, אֶלָּא בַּעַל מַוְזַלְקֵת הָיָה עִמּוֹ. אֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ הַשֶּׂה. הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) יִרְאֶה לָנוּ, מַה זֶּה יִרְאֶה לוֹ? אֶלָּא אָמַר לוֹ אֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ לְעַצְמוֹ כְּשֶׁהוּא יִצְטָרֵךְ, אֲבָל עַכְשָׁו בְּנִי, וְלֹא כֶּבֶשׂ. מִיָּד וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַוְזְדָּו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ זִוָּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם

מַר יִבְכְּיוּן. הֵן אֶרְאֶלָּם – אֵלּוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, צָעֲקוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְרָצוּ לַעֲמֹד עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה, לְכֵן צָעֲקוּ חָזָקָה.

מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם – אֵלּוּ אוֹתָם מַלְאָכִים אֲחוֹרִים שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לָלֶכֶת לִפְנֵי יַעֲקֹב, וּבִשְׁבִיל יַעֲקֹב הִבְטִיחָן לָהֶם שְׁלֵמוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם לב) וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. וְאֵלּוּ נִקְרְאוּ מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם, כֻּלָּם בָּכוּ כְּשֶׁרָאוּ אֶת אַבְרָהָם שֶׁעוֹקֵד אֶת יִצְחָק, וְהִזְדַּעְזְעוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְכֻלָּם עַל יִצְחָק.

וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה׳ וְגוֹ׳. מַפְסִיק טַעַם בֵּינֵיהֶם, שֶׁאֵין אַבְרָהָם הָאַחֲרוֹן כְּרִאשׁוֹן. הָאַחֲרוֹן שָׁלֵם, הָרִאשׁוֹן לֹא שָׁלֵם. כְּמוֹ זֶה שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל – הָאַחֲרוֹן שָׁלֵם, הָרִאשׁוֹן לֹא שָׁלֵם. הָאַחֲרוֹן נָבִיא, הָרִאשׁוֹן לֹא נָבִיא. אֲבָל בְּמִשָּׁה מִשָּׁה אֵין הֶפְסֵק טַעַם, מִשּׁוּם שֶׁמִּיּוֹם שֶׁנּוֹלַד לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה. אַבְרָהָם אַבְרָהָם. רַבִּי זְיָיא אָמַר, כְּדֵי לְעוֹרְרוֹ לְרוּחַ אַחֲרֶת, בְּמַעֲשֶׂה אַחֲר, בְּלֵב אַחֵר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, נִבְחַר יִצְחָק וְהִתְעַלָּה בָּרָצוֹן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּרִיחַ קְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים שֶׁמַּקְרִיבִים הַכֹּהֲנִים לְפָנָיו בַּעֲמִים בַּיּוֹם וְנִשְׁלָם הַקְּרְבָּן. שֶׁהֲרֵי צִוָּה שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה, וְשַׁב שֶׁקָּרְבָּנוֹ לֹא נִשְׁלַם וּלְזֹאת עָשָׂה וְסִדֵּר הַכֹּל וּבָנָה מִזְבֵּחַ. מִיָּד:

וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר וְגוֹ׳. הֲרֵי שָׁנִינוּ, הוּא הָאַיִל שֶׁנִּבְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת הָיָה, וּבֵן שְׁנָתוֹ הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ז) כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ, וְכָךְ צָרִיךְ. [וְאַתָּה אָמַרְתָּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. וְעוֹד, וַהֲרֵי יִצְחָק לֹא הָיָה בָּעוֹלָם, אֶלָּא נִפְקַד וְכוּ׳] [וַהֲרֵי יִצְחָק לֹא הָיָה בָּעוֹלָם] וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁנִּבְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת? אֶלָּא נִפְקַד כְּזֶה שֶׁיְּזַמֵּן אוֹתוֹ הָאַיִל בְּשָׁעָה שֶׁהִצְטָרֵךְ אוֹתוֹ אַבְרָהָם. כְּמוֹ שֶׁכָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, הִתְמַנָּה כְּזֶה

שֶׁיְּזַדְּמֵן אוֹתוֹ דָּבָר [לַזְּמַן הַהוּא] בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ אוֹתוֹ. כָּךְ גַּם הָאֵיל הַזֶּה שֶׁהַקְרַב תַּוַּאת יְצָוָּק.

פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה סג) בְּכָל צָרָתָם לֹא צָר וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, בְּכָל צָרָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁמְּזַדְּמְנוֹת לָהֶם צָרוֹת, כָּתוּב לֹא בְּאָלֶ"ף וְקוֹרְאִים בְּוָא"ו, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּם בַּצָּרָה. לֹא בְּאָלֶ"ף מָקוֹם יוֹתֵר עֶלְיוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין בְּאוֹתוֹ מָקוֹם רָגֶז וְצָרָה, לְשָׁם לְמַעְלָה מַגִּיעָה צָרָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. לֹא בְּאָלֶ"ף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קז) הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ. כָּתוּב בְּאָלֶ"ף וְקוֹרְאִים בְּוָא"ו.

וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם, וַהֲרֵי הוּא עִמָּם בְּאוֹתָהּ צָרָה, וְאַתָּה אוֹמֵר הוֹשִׁיעָם? אֶלָּא לֹא כָּתוּב מוֹשִׁיעָם, אֶלָּא הוֹשִׁיעָם מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁהוּא עָתִיד בְּאוֹתָהּ צָרָה לְסַבֵּל עִמָּם. בֹּא רְאֵה, בְּכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת – שְׁכִינָה עִמָּם בַּגָּלוּת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְגוֹ'.

דָּבָר אַחֵר וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם – זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁהִיא עִמָּם בַּגָּלוּת, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁהוּא הוֹשִׁיעָם? אֶלָּא כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, שֶׁאֵלֶּה הֵם מִשְׁכְּנוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּגָּלוּת. וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה עִמָּהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אוֹתָם לְהֵיטִיב לָהֶם וּלְהוֹצִיאָם מֵהַגָּלוּת, שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, בַּהַתְוָלָה. וְאַחַר כָּךְ, וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי.

וְגַם רָאִיתִי – לְרַבּוֹת רְאִיָּה אַחֶרֶת שֶׁהִיא הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַכֹּל. וְכָתוּב (שם ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל בְּרִיתוֹ, זוֹ שְׁכִינָה. אֶת אַבְרָהָם? לְאַבְרָהָם הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב. אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם זוֹ הַזְּוָוגִים וְהַזִּוּוּג שֶׁלָּהּ עִם הָאָבוֹת. אֶת אַבְרָהָם – זֶהוּ מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית. אֶת יִצְחָק – זֶהוּ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית. וְאֶת יַעֲקֹב – זֶהוּ זִוּוּג אֶזְוָד, כְּלָל אֶזְוָד, זִוּוּג שָׁלֵם כָּרָאוּי.

כְּמוֹ זֶה אֶת הַשָּׁמַיִם – זֶהוּ כְּלָל שֶׁל מִדַּת לַיְלָה בַּיּוֹם. וְאֵת הָאָרֶץ – זוֹ מִדַּת יוֹם בַּלַּיְלָה כְּאֶזְוָד. אַף כָּאן בְּכֻלָּם אֶת, וּבְיַעֲקֹב וְאֶת, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל זִוּוּג אֶזְוָד שֶׁלֹּא נִפְרָדִים זָכָר וּנְקֵבָה לְעוֹלָמִים. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַכְרִיז בְּכָל

הָעוֹלָם וּלְהַשְׁמִיעַ קוֹל שֶׁיֹּאמַר (ישעיה סג) וַיֹּאמֶר אַךְ עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקֵּרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיְהִיו זַיֵּי עָרָה

וַיְהִיו זַיֵּי עָרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (יונה א) וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם מִזַּעְפּוֹ. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל מָה הַטַּעַם הִרְעִישׁ הַיָּם עַל יוֹנָה וְלֹא הִרְעִישָׁה הָאָרֶץ עָלָיו, כֵּיוָן שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה? לָמָּה הַיָּם [הָעֶלְיוֹן] הָיָה אוֹוֵז בּוֹ כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ?

אֶלָּא וַדַּאי הָיָה הַדָּבָר בִּמְקוֹמוֹ. יָם שָׁנִינוּ, הַיָּם דּוֹמֶה לָרָקִיעַ, וְהָרָקִיעַ לְכִסֵּא הַכָּבוֹד, וּמְשׁוֹם כָּךְ הַיָּם אָוֵז בּוֹ וְנָטַל אוֹתוֹ [מְשׁוֹם שֶׁהָיָה בּוֹרֵז] בָּרָזוֹ מִלְּפָנֵי הַיָּם [נ"א וּמִלְּפָנֵי הַיָּם בּוֹ שֶׁרְתָה יִרְאָה בִּמְקוֹמוֹ], זָרַק הַיָּם בּוֹ יָד בִּמְקוֹמוֹ [נ"א תִּשְׁרֶה הַיָּד בִּמְקוֹמָהּ].

וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל הַיָּם. לָמַדְנוּ, כְּשֶׁהָיוּ נוֹטְלִים אוֹתוֹ וּמְטַבְּעִים אֶת יֶרֶכָיו בַּיָּם – הַיָּם הָיָה שׁוֹכֵךְ. מְרִימִים אוֹתוֹ – וְהַיָּם רוֹעֵשׁ. כָּל מַה שֶּׁמְּטַבְּעִים אוֹתוֹ – כָּךְ הָיָה הַיָּם שׁוֹכֵךְ. עַד שֶׁהוּא אָמַר שָׂאוּנִי וַהֲטִילֻנִי אֶל הַיָּם. מִיָּד וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל הַיָּם.

כֵּיוָן שֶׁנִּזְרַק בַּיָּם, פָּרְזָה מִמֶּנּוּ נִשְׁמָתוֹ וְעָלְתָה עַד כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ וְנִדּוֹנָה לְפָנָיו, וְזֻזְרָה לוֹ נִשְׁמָתוֹ, וְנִכְנַס בְּפִי הַדָּג הַהוּא וּמֵת הַדָּג. לְאַוָּר מִכֵּן הִתְקַיֵּם אוֹתוֹ הַדָּג, וּפָרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹלֶה עַל מִטָּתוֹ בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְנִדּוֹנֶיֶת לִפְנֵי בֵּית הַדִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ. אִם זַכַּאי לְהִתְקַיֵּם – זוֹזֶרֶת לָעוֹלָם הַזֶּה.

וְהַדִּין הוּא בִּשְׁנֵי גָוָנִים, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּנִים אֶת הָאִישׁ עַל הָרָעוֹת שֶׁהוּא עָתִיד וּמְזֻמָּן לַעֲשׂוֹת, שֶׁכָּתוּב (בראשית כא) כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים וְגוֹ' בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם. וְלֹא תֹאמַר שֶׁדָּנִים אוֹתוֹ עַל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה לְזוּוּד, אֶלָּא לְהֵיטִיב לוֹ עַל

אוֹתָם טוֹבוֹת שֶׁל עַכְשָׁיו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְדָנִים אוֹתוֹ עַל זְכִיּוֹת שֶׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת, וּבְשִׁבִּילָם הוּא נִצּוֹל, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא כְּעֵת רָשָׁע. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה וֶסֶד עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְכָל דַּרְכּוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה – לְהֵיטִיב לַכֹּל, וְלֹא דָּן אֶת הָאָדָם עַל הָרָעוֹת שֶׁהוּא עָתִיד לַעֲשׂוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִדּוֹן הָאָדָם לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁהִטִּילוּ אֶת יוֹנָה לַיָּם מַה כָּתוּב? וַיַּעֲמֹד הַיָּם מִזַּעְפּוֹ. הַיָּם הָעֶלְיוֹן. מַה זֶּה וַיַּעֲמֹד? שֶׁעָמַד בְּקִיּוּמוֹ כָּרָאוּי. הוּא בַּעֲמִידָה כְּשֶׁהָרָגָז שׁוֹכֵךְ. בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, אוֹתוֹ בֵּית הַדִּין הוּא כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת וּמַקְשָׁה לָלֶדֶת, וּכְשֶׁמּוֹלִידָה, שׁוֹכֵךְ הָרָגָז. כָּךְ גַּם כְּשֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, לֹא שׁוֹכֵךְ וְלֹא נָזוּז עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה הַדִּין בָּרְשָׁעִים, וְאָז הוּא הַמְּנוּוָּחָה שֶׁלּוֹ, לַעֲמֹד בִּמְקוֹם שָׁלֵם וְלַעֲמֹד בְּקִיּוּמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יא) וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה. וְזֶה בֵּאַרְנוּ.

בַּאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה. וַהֲרֵי כָּתוּב (יחזקאל יז) הֲיָזָפֵץ אֶזְפֵּץ מוֹת רָשָׁע? וַהֲרֵי אֵין נָזוּז לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים? אֶלָּא כָּאן קֹדֶם שֶׁנִּשְׁלְמָה הַסְּאָה – וְכָאן אַזְהָר שֶׁנִּשְׁלְמָה הַסְּאָה [יֵשׁ לוֹ נָזוּז].

תּוֹסֶפְתָּא

וַיְהִי זַיִי שָׂרָה. גּוּף הַמִּשְׁנָה, אָנוּ קְרוֹבִים הָיִינוּ, שָׁמַעְנוּ קוֹל מִתְהַפֵּךְ מִמַּעְלָה לְמַטָּה מִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם, קוֹל מְשַׁבֵּר הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים זַזָּקִים, רוּזוֹת זְזָקוֹת עוֹלוֹת. אָזְנֵינוּ פָּתוּזוֹת.

הָיָה אוֹמֵר בְּמַסָּעָיו, אָקִיץ בְּקוֹץ הַיְשֵׁנִים הַדּוֹמְמִים. שֵׁנָה בְּזִזּוֹרֵיהֶם (בְּעֵינֵיהֶם), עוֹמְדִים עַל עָמְדָם. הַמֶּלֶךְ שֶׁמְּדַבֵּר, [וְלֹא עָבְרוּ, נִמְצְאוּ] שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, שִׁלְטוֹן שֶׁל זְזָלוֹת רַבִּים עוֹמֵד עַל עָמְדּוֹ.

כֻּלָּם לֹא מַרְגִּישִׁים וְלֹא יוֹדְעִים שֶׁהַסֵּפֶר פָּתוּזוֹ וּבַשֵּׁם נִכְתָּבִים, וְדוֹמָה עוֹמֵד וְנוֹטֵל בְּזִשְׁבּוֹן, וְשׁוֹכְנֵי עָפָר שָׁבִים לַזּוּץ, וְקָרֵב טוֹב לְהַמְנוֹת בָּהֶם, אֵינָם זוֹשְׁקִים בְּגִלְגּוּל וְהַפּוּךְ.

נוֹפְלִים וְלֹא עוֹמְדִים, נִמְוָזִים הַזַּיָּבִים מִסִּפְרוֹ שֶׁל דּוּמָה, מִי יְבַקֵּשׁ אוֹתָם וּמִי יֵשֵׁב בְּוֶשְׁבּוֹנוֹתֵיהֶם. אוֹי לָהֶם! אוֹי לְזַיֵּיהֶם! אוֹי לָרְגָשׁוֹת שֶׁלָּהֶם [לְנַפְשׁוֹתָם]! בִּשְׁבִילָם נֶאֱמַר (תהלים סט) יִמָּחוּ מִסֵּפֶר זַיִּים וְגוֹ'.

וַיִּהְיוּ זַיֵּי עָרָה. מַה שׁוֹנָה כָּאן שֶׁכְּתוּבָה מִיתָתָהּ בַּתּוֹרָה מִכָּל נְשׁוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא כְתוּבָה כָּךְ מִיתָתָן בַּתּוֹרָה? אָמַר רַבִּי זֵיָיא, וְלֹא?! וְהֲנֵי כָּתוּב (בראשית לה) וַתָּמָת רָחֵל וַתִּקָּבֵר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה, וְכָתוּב (במדבר כ) וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וְגוֹ', וְכָתוּב (בראשית לה) וַתָּמָת דְּבוֹרָה מֵינֶקֶת רִבְקָה, וְכָתוּב (בראשית לח) וַתָּמָת בַּת שׁוּעַ אֵשֶׁת יְהוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּכֻלָּם לֹא כָתוּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּהְיוּ זַיֵּי עָרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי זַיֵּי עָרָה. שֶׁהֲרֵי בְּכֻלָּם לֹא נִמְנוּ יָמִים וְשָׁנִים כְּמוֹ לְעָרָה, וּבְכֻלָּם לֹא כָתוּב פָּרָשָׁה אֲזַת לְבַדָּהּ כְּמוֹ לְעָרָה. אֶלָּא סוֹד הוּא, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים שֶׁל אָדָם תְּלוּיִים בָּהּ [שֶׁזּוֹ הִיא ה״א הָאֲזַרוּנָה].

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ה) וְיִתְרוֹן אֶרֶץ בַּכֹּל הִיא מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד. וְיִתְרוֹן אֶרֶץ בַּכֹּל הִיא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת הָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת וְתוֹעֶלֶת לָעוֹלָם. מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד, מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לְשָׂדֶה נֶעֱבָד, כְּשֶׁהוּא נִתְקָן כָּרָאוּי. וּמֶלֶךְ זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּתְזַוֵּג לַשָּׂדֶה כְּשֶׁהוּא נֶעֱבָד. מִי הַשָּׂדֶה? זֶה הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה', שֶׁכְּתוּב (בראשית כז) כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. שֶׁכְּשֶׁהוּא [נַעֲשָׂה] נֶעֱבָד וְנִתְקָן בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹ כָּרָאוּי, אָז הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן מִתְזַוֵּג עִמּוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מֶלֶךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד – כַּמָּה גְּוָנִים סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים כָּאן. מֶלֶךְ – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁאֵין שׁוֹרָה בַּבַּיִת לְהִתְקַן בָּהּ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנִּשָּׂא אָדָם וּמְזַוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ לְהוֹלִיד וְלַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת, וְהִיא מוֹצִיאָה נְשָׁמוֹת לְהַשְׁרוֹת בָּהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ לְשָׂדֶה נֶעֱבָד וְלֹא לְאַזַּר.

דָּבָר אַזַּר, מֶלֶךְ – זוֹ אִשָּׁה יִרְאַת ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) אִשָּׁה יִרְאַת

ה׳ הִיא תִּתְהַלָּל. לְעֶדֶה נֶעֱבָד – זוֹ אִשָּׁה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֶדֶה וְיֵשׁ עֶדֶה. יֵשׁ עֶדֶה שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת וְהַקְּדֻשּׁוֹת בּוֹ שׁוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כְּרִיזַו עֶדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה׳, וְיֵשׁ עֶדֶה שֶׁכָּל זֶרְבָּן וְטֻמְאָה וְכִלָּיוֹן וְהֶרֶג וְקְרָבוֹת שְׁרוּיִים בּוֹ, וְהַמֶּלֶךְ הַזֶּה לְפָעָמִים שֶׁהוּא נֶעֱבָד לַעֶדֶה הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם כ) תַּזַּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ׳ תַּזַּת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְגוֹ׳ וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. וְהַמֶּלֶךְ הַזֶּה מִתְכַּסֶּה אוֹרוֹ וְנָזוֹשָׁךְ עַד שֶׁנִּטְהָר וּמִתְזַכֵּר לְמַעְלָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשָּׁעִיר שֶׁל רֹאשׁ זִדֵּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁנִּפְרַד הַשָּׁעִיר הַהוּא מִן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְלֹא שׁוֹרוֹת בַּשָּׁעִיר הַזּוֹ בְּרָכוֹת מִן הַמֶּלֶךְ הַזֶּה. וּכְשֶׁהוּא נֶעֱבָד לַשָּׁעִיר הַזּוֹ, אָז כָּתוּב (דברים כב) כִּי בַשָּׁעִיר מְצָאָהּ וְגוֹ׳. כִּי בַשָּׁעִיר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בָּאָה זֹוהִי לָעוֹלָם וְנִדְבְּקָה בַּנָּזוֹשׁ הַזֶּה, וְהִטִּיל בָּהּ זֹהַמָּה, וְגָרְמָה מָוֶת לָעוֹלָם וּלְבַעְלָהּ. בָּאָה שָׂרָה וְיָרְדָה וְעָלְתָה וְלֹא נִדְבְּקָה בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יג) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בָּא נֹזַז לָעוֹלָם, מַה כָּתוּב? (שם ט) וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל וְגוֹ׳.

וּמִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם וְשָׂרָה לֹא נִדְבְּקוּ בּוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ זָכְתָה לְזַיִּים עֶלְיוֹנִים לָהּ וּלְבַעְלָהּ וּלְבָנֶיהָ אַזָּרִיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נא) הַבִּיטוּ אֶל צוּר זֻצַבְתֶּם וְאֶל מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם. וְעַל כֵּן וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה, שֶׁזָּכְתָה בָּהֶם בְּכֻלָּם. וְלֹא כָתוּב בְּכָל הַנָּשִׁים וַיִּהְיוּ זַיֵּי זֹוהִי, וְכֵן בְּכֻלָּם. הִיא נִדְבְּקָה בַּזַּיִּים, וְעַל כֵּן שֶׁלָּהּ הָיוּ הַזַּיִּים.

תּוֹסֶפְתָּא

אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּקְטִין אֶת עַצְמוֹ בָּעוֹלָם. כַּמָּה הוּא גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן בָּעוֹלָם הַהוּא. וְכָךְ פָּתַזוֹ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה: מִי שֶׁהוּא קָטָן – הוּא גָּדוֹל. מִי שֶׁהוּא גָּדוֹל – הוּא קָטָן. שֶׁכָּתוּב וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה וְגוֹ׳. מֵאָה שֶׁהוּא זִשְׁבּוֹן גָּדוֹל, כָּתוּב בּוֹ שָׁנָה. קָטָן הַשָּׁנִים אֲזַד הִקְטִין אוֹתוֹ. שֶׁבַע שֶׁהוּא זִשְׁבּוֹן קָטָן, הִגְדִּיל אוֹתוֹ

וְרִבָּה אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב שָׁנִים.

בֹּא רְאֵה שֶׁאֵינוֹ מְגַדֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא לְמִי שֶׁמַּקְטִין, וְלֹא מַקְטִין אֶלָּא לַמִּתְגַּדֵּל. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמַּקְטִין אֶת עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּה הוּא גָּדוֹל בְּעֶלְיוֹן לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם. עַד כָּאן. מִי שֶׁפָּסַק יִפָּסֵק. מִי שֶׁקִּצֵּר יִתְקַצֵּר. מִי שֶׁקִּצֵּר יִתְאָרֵךְ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, מִי שֶׁפּוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה עַל דְּבָרִים בְּטֵלִים – יִפָּסְקוּ זַיָּיו מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְדֵינוֹ קַיָּם בָּעוֹלָם הַהוּא. מִי שֶׁמְּקַצֵּר בְּאֶמֶן וְלֹא מַאֲרִיךְ תּוֹךְ מְנוּוָּה – יִתְקַצֵּר מֵהַזַּיִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. מִי שֶׁאוֹמֵר אָזַד, צָרִיךְ לַזְּוֹטַף הָאָלֶ"ף וּלְקַצֵּר אֶת הַקְּרִיאָה שֶׁלָּהּ, וְלֹא יִתְעַכֵּב בָּאוֹת הַזּוֹ כְּלָל, וּמִי שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת זֶה יִתְאָרְכוּ יָמָיו. [אֵלּוּ הַזְּוִדּוּשִׁים שֶׁהִגִּידוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה.] ע"כ התוספתא

וַיִּהְיוּ זַיָּיו שָׂרָה. אוֹתָם הַזַּיִים כֻּלָּם לְמַעְלָה. מֵאָה שָׁנָה לְמַעְלָה, וְעֶשְׂרִים שָׁנָה לְמַעְלָה, וְשֶׁבַע שָׁנִים לְמַעְלָה, כֻּלָּם הָיוּ כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר, מַה שּׁוֹנָה בְּכֻלָּם שֶׁאָמַר שָׁנָה שָׁנָה, וּבְאוֹתָם שֶׁבַע אָמַר שָׁנִים, שֶׁכָּתוּב מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, וְאַזַּר כָּךְ שֶׁבַע שָׁנִים? אֶלָּא הַכֹּל אָזַד. מֵאָה שָׁנָה – הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל [נ"א הַכֹּל כְּאָזַד בְּסוֹד שֶׁל מֵאָה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם. וְכֵן עֶשְׂרִים שָׁנָה, שֶׁנִּכְלָל הָעֶלְיוֹן, הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב שָׁנָה, הַסּוֹד שֶׁל הַיִּחוּד]. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּכְלָל מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים בְּמֵאָה, בְּסוֹד שֶׁל מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁל כָּל יוֹם, וְכֵן עֶשְׂרִים שָׁנָה. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב שָׁנָה, סוֹד הַיִּחוּד, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים הַמְּזַוָּגִים וְהַיּוֹבֵל לְעוֹלָמִים.

שֶׁבַע הַשָּׁנִים הַלָּלוּ הִתְפָּרְדוּ וְיָצְאוּ מִכֹּל הַנִּסְתָּר שֶׁלְּמַעְלָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל יִחוּד אָזַד, אֲבָל נִפְרָדִים בְּדִין וְרַוָּמִים בְּכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ לְמַעְלָה. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב שָׁנָה, סוֹד הַיִּחוּד שֶׁלֹּא נִפְרָד לְעוֹלָמִים. שֶׁבַע הַשָּׁנִים הַלָּלוּ נִפְרָדִים בְּדִין וְרַוָּמִים בְּכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְמַעְלָה. וּמְשׁוּם כָּךְ בְּשֶׁבַע הַשָּׁנִים הַלָּלוּ כָּתוּב בָּהֶם שָׁנִים וְלֹא

שָׁנָה. וְכֻלָּם נִקְרָאִים זַיִּים. וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה, שֶׁהָיוּ מַמָּשׁ, שֶׁנִּבְרְאוּ וְהִתְקַיְּמוּ לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר נָעֲקַד יִצְחָק, הוּא הָיָה בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים, וְכֵיוָן שֶׁנֶּעֱקַד, מֵתָה שָׂרָה, שֶׁכְּתוּב וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ. מֵאַיִן בָּא? מֵהַר הַמֹּרִיָּה בָּא, מִלַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק. וְאוֹתָם שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד יִצְחָק וְעַד הַשָּׁעָה שֶׁנֶּעֱקַד, הֵם הָיוּ זַיֵּי שָׂרָה. וַדַּאי כְּזֶשֶׁבּוֹן וַיְהִי״ו בְּגִימַטְרִיָּא שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים הָיוּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מִשֶּׁנּוֹלַד יִצְחָק וְעַד שֶׁנֶּעֱקַד.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צח) מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה׳ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ הַחֲבֵרִים שֶׁהַפָּרוֹת אָמְרוּ אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (שמואל–א ו) וַיַּשַּׁרְנָה הַפָּרוֹת בַּדֶּרֶךְ, שֶׁהָיוּ אוֹמְרוֹת שִׁירָה חֲדָשָׁה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הֵן אָמְרוּ? מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה׳ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁכָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, כֻּלָּם אוֹמְרִים שִׁירָה וְתִשְׁבָּחוֹת לְפָנָיו, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֵם מֵעַצְמָם [ד״א הָיוּ] אוֹמְרִים אֶת הַשִּׁירָה הַזּוֹ – כָּךְ זֶה וַדַּאי! שֶׁזֶּהוּ סוֹד עֶלְיוֹן. אֲבָל אֵלּוּ, הָאָרוֹן הָיָה עַל גַּבָּן. וְכֵיוָן שֶׁהָאָרוֹן נִשְׂכָּל עֲלֵיהֶם וְשָׁמוּהוּ לְמַעְלָה, הֵן שָׁרוּ [נ״א לֹא שָׁכְבוּ] שִׁירָה, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּנְטַל מֵהֶן הָאָרוֹן, הָיוּ גּוֹעוֹת כְּדֶרֶךְ שְׁאָר הַפָּרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם וְלֹא אָמְרוּ שִׁירָה. וַדַּאי שֶׁהָאָרוֹן שֶׁעַל גַּבָּן עָשָׂה אוֹתָן לְזַמֵּר.

מִזְמוֹר. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וְנִתְבָּאֵר, וּבְכֹל כָּתוּב מִזְמוֹר לְדָוִד אוֹ לְדָוִד מִזְמוֹר, וְכָאן לֹא אָמַר דָּוִד כְּלָל. אֶלָּא מִזְמוֹר, שֶׁעֲתִידָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְזַמֵּר אוֹתוֹ בְּזֶמֶן שֶׁיָּקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר, וְאָז שִׁירוּ לַה׳ שִׁיר חָדָשׁ. אָז הוּא חָדָשׁ. שֶׁהֲרֵי שִׁירָה כָּזוֹ לֹא נֶאֶמְרָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

תּוֹסָפְתָּא

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה הָלַךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי זְעֵירָא. אָמַר לוֹ, יֹאמַר מַר אִם שָׁמַע אֶת הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ, אֵיךְ אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַבָּרַיְתָא שֶׁפָּרְשׁוּהָ בְּעִנְיַן הַנְּשָׁמָה. אָמַר, אַשְׁרֵי וְזַכְיָתֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּךְ הַתּוֹרָה הִיא בְּלִבָּם כְּמַעְיָן גָּדוֹל שֶׁל מַיִם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁסּוֹתְמִים אוֹתוֹ – מֵרֹב הַמַּיִם פּוֹתְחִים מַעְיָנוֹת שֶׁנּוֹבְעִים לְכָל עֵבֶר.

בֹּא תִשְׁמַע, רַבִּי יוֹסֵי, אָהוּב אַתָּה. אֲנִי אוֹמֵר לְךָ בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, לְעוֹלָם אֵין גּוּף הָאָדָם נִכְנָס בְּזֶשְׁבּוֹן הַצַּדִּיקִים עַל יַד דּוּמָה, עַד שֶׁתַּרְאֶה הַנְּשָׁמָה פָּנָקָס סִימָן שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ הַכְּרוּבִים בְּגַן עֵדֶן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲנִי שָׁמַעְתִּי שֶׁהַנְּשָׁמָה, אַזַּר שֶׁנִּכְנֶסֶת לְשָׁם, הִיא הוֹלֶכֶת לַעֲלוֹת לִמְקוֹמָהּ לְמַעְלָה, וְלֹא לָרֶדֶת לְמַטָּה. אֲבָל קֹדֶם שֶׁתַּעֲלֶה וְתִכָּנֵס, נַעֲשֵׂית אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס הַגּוּף עַל יַד דּוּמָה, וּמַרְאָה לוֹ שֶׁרָאוּי הוּא לְקַבֵּל שָׂכָר אַרְבַּע מֵאוֹת עוֹלָמוֹת.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הִנֵּה רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שֶׁהֲרֵי דּוּמָה יוֹדֵעַ קֹדֶם, מִשּׁוּם שֶׁמַּכְרִיזִים עָלֶיהָ בְּגַן עֵדֶן. אֲבָל אֲנִי כָּךְ שָׁמַעְתִּי – שֶׁבִּזְמַן שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ פָּנָקָס, זוֹוֶרֶת עַל הַגּוּף לְהַכְנִיסוֹ בַּפֶּתַח שֶׁל הַצַּדִּיקִים עַל יְדֵי דּוּמָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אַךְ אִם אַתָּה לוֹ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי. מַה זֶּה כֶּסֶף הַשָּׂדֶה? זֶה הַכִּסּוּף שֶׁל אַרְבַּע מֵאוֹת הָעוֹלָמוֹת שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ לִירֵשָׁה.

כְּשֶׁרַב יוֹסֵף הָיָה שׁוֹמֵעַ הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ מֵרַאשֵׁי הַיְשִׁיבָה, הָיָה אוֹמֵר: מִי שֶׁהוּא עָפָר, מַה הוּא [רֵיק] זוֹכֶה לָזֶה? מִי יְזַכֶּה וּמִי יָקוּם? וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא רְאֵה מַה שֶׁכָּתוּב, וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרוֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן אֶת הַכֶּסֶף. זֶהוּ הַכִּסּוּף הַגָּדוֹל שֶׁהֵם עוֹלָמוֹת וְכִסּוּפִים. אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף – אַרְבַּע מֵאוֹת עוֹלָמוֹת וַהֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים. עֹבֵר לַסּוֹחֵר – רַב נַחְמָן אָמַר, שֶׁיַּעֲבֹר כָּל שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם וִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, וְאֵין מוֹחֶה בְּיָדוֹ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וְאַחֲרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ. וְנִמְצָה עִם

שְׁאָר הַצַּדִּיקִים בַּזְּבוּרְתָּם מִפָּתַח שֶׁל הַמְּעָרָה עַל יְדֵי דוּמָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּךְ לָמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁכְּתוּבִים בִּידֵי דוּמָה וּמְמַנִּים עַל יָדוֹ, יָקוּמוּ לִזְמַן שֶׁעָתִיד לְהַזְוִיוֹת שׁוֹכְנֵי עָפָר. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁאֵינָם כְּתוּבִים עַל יָדוֹ בַּפָּתַח, שֶׁיֹּאבְדוּ בַּגֵּיהִנֹּם לְעוֹלָמִים, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דניאל יב) וּבָעֵת הַהִיא יִמָּלֵט עַמֶּךָ כָּל הַנִּמְצָא כָּתוּב בַּסֵּפֶר. עַד כָּאן תוספתא

זֹהַר:

אָמַר רַבִּי זֵיְרָא, כָּתוּב (קהלת א) אֵין כָּל זָרָשׁ תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ, וְכָאן שִׁירָה זוֹ הִיא זָרָשׁ, וְהִיא תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁהֲרֵי תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ הִיא, וּמִי הִיא? זוֹ הַלְּבָנָה. וְאָז יֵשׁ זָרָשׁ תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה. וּמִי הֵם הַנִּפְלָאוֹת? זֶה שֶׁכָּתוּב הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ. הוֹשִׁיעָה לוֹ, אֶת מִי? אֶת אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁאָמְרָה אֶת הַשִּׁירָה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבָּהֶם נִסְמְכָה בְּיָמִין וּבִשְׂמאל. הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ, וַדַּאי לְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל הַמִּזְמוֹר הַזֶּה. מָתַי? בִּזְמַן שֶׁיָּקוּמוּ מֵתֵי עוֹלָם וְיִתְעוֹרְרוּ מִן הֶעָפָר, וְאָז יִהְיֶה זָרָשׁ מַה שֶּׁלֹּא נַעֲשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בִּזְמַן שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָמוֹת בָּעוֹלָם בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, אָז תֵּאָמֵר הַשִּׁירָה [הַזּוֹ], שֶׁהֲרֵי אַזַּר כָּךְ יִתְעוֹרְרוּ מִן הֶעָפָר הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם וְיִתְזַדַּשׁ הָעוֹלָם בְּקִיּוּם שָׁלֵם, שֶׁלֹּא יִהְיֶה [כְּבַתְּזוּלָה שֶׁהַמָּוֶת שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַנָּזוּשׁ] [נ"א כָּרֵת וּמִיתָה בָּעוֹלָם, וְיַעֲבֹר הַנָּזוּשׁ מֵהָעוֹלָם שֶׁהוּא גָּרַם] גָּרַם מָוֶת בָּעוֹלָם לַכֹּל, וְנִטְמָא הָעוֹלָם וְנָזוּשְׁכוּ פָּנָיו.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית ג) וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה. מַה זֶּה וְאֵיבָה? כַּכָּתוּב (איוב ט) זָלְפוּ עִם אֲנִיּוֹת אֵבֶה. שֶׁהִגָּה כַּמָּה אֲנִיּוֹת וּסְפִינוֹת מְשׁוֹטְטוֹת בְּתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל, וְיֵשׁ אֲנִיּוֹת וּסְפִינוֹת נִפְרָדוֹת זוֹ מִזּוֹ. וְאוֹתָן הָאֲנִיּוֹת שֶׁהַנָּזוּשׁ הַזֶּה שָׁט בְּתוֹכָן, נִקְרָאוֹת אֲנִיּוֹת אֵבֶה.

בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה – זוֹ אִשָּׁה יִרְאַת ה'. וּבֵין זַרְעֲךָ – אֵלּוּ שֶׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּבֵין זַרְעָהּ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ – זֶה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעָתִיד לְבַעֵר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח, וְכָתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ.

רֹאשׁ – זֶה לֶעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ הַמֵּתִים, שֶׁהֲרֵי אָז הָעוֹלָם יִהְיֶה רֹא"שׁ, שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּרֹא"שׁ, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וְאַתָּה תְּשׁוּבָנוּ עָקֵב – זֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּעֵת שֶׁהוּא עָקֵב וְאֵינוֹ בְּקִיּוּם, וְאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ נוֹשֵׁךְ אֶת הָעוֹלָם וּמַזְחִישִׁיךְ פָּנֵי הַבְּרִיּוֹת.

בֹּא רְאֵה, הַיָּמִים שֶׁל אָדָם נִבְרְאוּ וְעָמְדוּ בְּאוֹתָם הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּיְּמוּ לְהִתְקַיֵּם בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים צ) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְגוֹ'. מִכָּאן וָהָלְאָה אֵין דַּרְגָּה לְהִתְקַיֵּם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְרָהְבָּ"ם עָמָל וָאָוֶן, וְהֵם כְּלֹא הָיוּ.

אֲבָל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָיוּ וְהִתְקַיְּמוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּהְיוּ זְיֵי שָׂרָה, וְכֵן וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי זְיֵי אַבְרָהָם. וְאִם תֹּאמַר, כָּךְ גַּם כָּתוּב בִּישְׁמָעֵאל, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) שְׁנֵי זְיֵי יִשְׁמָעֵאל? אֶלָּא שֶׁזָּוַר בִּתְשׁוּבָה, וְעַל כֵּן קָרָא בְּיָמָיו וַיִּהְיוּ.

וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע. רַבִּי אַבָּא אָמַר, כְּמוֹ זֶה לֹא הָיוּ בְּכָל נָשׁוֹת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר זָשְׁבוֹן יָמֶיהָ וּשְׁנוֹתֶיהָ וְקִיּוּמָהּ בָּעוֹלָם וְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ הִיא נִקְבְּרָה. אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁלֹּא הָיְתָה כְּמוֹ שָׂרָה בְּכָל נָשׁוֹת הָעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר הִנֵּה מִרְיָם, שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם – זֶה בָּא לְהַרְאוֹת אֶת סִרְזוּנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם לֹא הָלְכוּ בְּיִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּזְכוּת מִרְיָם. אֲבָל לֹא נֶאֱמַר בְּמִיתָתָהּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׂרָה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (קהלת י) אַשְׁרֶיךָ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זוּרִים וְשָׂרֶיךָ בָּעֵת יֹאכֵלוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ הַזַּבְּרִים, אֲבָל יֵשׁ לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, שֶׁאַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה לָדַעַת כָּל הַדְּרָכִים הַנִּסְתָּרוֹת וּלְגַלּוֹת לָהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר.

אַשְׁרֶיךָ אֶרֶץ – זוֹ אֶרֶץ הַזַּוִּים, מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ שֶׁלָּהּ מַזְמִין לָהּ כָּל

הַבְּרָכוֹת שֶׁהִתְבָּרְכָה מֵהָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים, הַסּוֹד שֶׁל וָא"ו, שֶׁהוּא עוֹמֵד לְהָרִיק עָלֶיהָ בְּרָכוֹת תָּמִיד, וְהוּא בֵּן זְוִורִים, בֵּן הַיּוֹבֵל שֶׁמּוֹצִיא אֶת הָעֲבָדִים לְזֵרוּת, בֵּן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁמּוֹצִיא תָּמִיד אֶת כָּל הַזְּיוִים וְכָל הָאוֹר וְכָל שֶׁמֶן מִשְׁחָה, וְהַכֹּל מַשְׁפִּיעַ הַבֵּן הַבְּכוֹר הַזֶּה לָאָרֶץ הַזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי"ךְ אֶרֶץ.

וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר אִי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי, שֶׁהָאָרֶץ הַתַּזְהִתּוֹנָה הַזּוֹ וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא יוֹנְקִים אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׁלְטוֹן [שֶׁל מַעְלָה] שֶׁל הָעֶרְלָה, וְהַכֹּל מֵאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּקְרָא נַעַר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי – אוֹי לְאֶרֶץ שֶׁצְּרִיכָה לִינֹק כָּךְ.

בֹּא רְאֵה, הַנַּעַר הַזֶּה אֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם, רַק כְּשֶׁנּוֹטֵל בְּרָכוֹת לְעִתִּים יְדוּעִים, וְכָל הַפְּעָמִים שֶׁנִּמְנָעוּ מִמֶּנּוּ, וְנִפְגְּמָה הַלְּבָנָה וְנֶחְשֶׁכֶת, וְהַבְּרָכוֹת נִמְנָעוֹת מִמֶּנּוּ. אוֹי לָעוֹלָם שֶׁצְּרִיךְ לִינֹק בַּשָּׁעָה הַזּוֹ. וְעוֹד, בְּכַמָּה דִינִים נָדוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה טֶרֶם יוֹנֵק מִמֶּנּוּ, שֶׁהַכֹּל מִתְקַיֵּם בְּדִין וְנַעֲשָׂה, וְנִתְבָּאֵר [כָּךְ].

בֹּא רְאֵה, וַתָּמֹת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע – סוֹד הוּא, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיְתָה מִיתָתָהּ עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ עֲקַלְתּוֹן, וְלֹא שָׁלַט בָּהּ כְּמוֹ שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁשּׁוֹלֵט בָּהֶם, וְעַל יָדוֹ מֵתוּ בְּנֵי הָעוֹלָם מִיּוֹם שֶׁגָּרַם לָהֶם אָדָם, פָּרַט לְמשֶׁ"ה וְאַהֲר"ן וּמִרְיָ"ם, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם עַל פִּי ה'. וּמִשּׁוּם כְּבוֹד הַשְּׁכִינָה לֹא כָתוּב בְּמִרְיָם עַל פִּי ה'.

אֲבָל בְּשָׂרָה כָּתוּב בְּקִרְיַת אַרְבַּע. הַסּוֹד שֶׁל קִרְיַת אַרְבַּע בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְלֹא עַל יְדֵי אֲזוֹר. בְּקִרְיַת אַרְבַּע, וְלֹא בְּנָחָשׁ. בְּקִרְיַת אַרְבַּע, הִיא זָכְרוֹן. שֶׁהִתְזַכֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עִם הָאָבוֹת, וְעַל כֵּן לֹא הָיְתָה מִיתָתָהּ בְּיַד אֲזוֹר אֶלָּא בְּקִרְיַת אַרְבַּע.

בֹּא רְאֵה, כַּאֲשֶׁר הַיָּמִים שֶׁל אָדָם הִתְקַיְּמוּ בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מִתְקַיֵּם הָאָדָם בָּעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁלֹּא מִתְקַיֵּם בַּדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, יוֹצְאִים וְיוֹרְדִים לְמַטָּה, עַד שֶׁקְּרֵבִים לַדְּרָגָה הַזּוֹ שֶׁבָּהּ שׁוֹרָה הַמָּוֶת. וְאָז נוֹטֶלֶת רְשׁוּת לְהוֹצִיא

הַנְּשָׁמָה, וְטָסָה הָעוֹלָם בְּפַעַם אַוֵּת וְנוֹטֶלֶת הַנְּשָׁמָה, וּמְטַמֵּא אֶת הַגּוּף וְנִשְׁאָר טָמֵא. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ וְלֹא נִשְׁאֲרָה בָּהֶם טֻמְאָה.

וּבֹא רְאֵה, בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ נִקְשָׁר חֶרֶךְ אֶזֶד מַבְהִיק, וְהוּא נָזוּשׁ הָרָקִיעַ, שֶׁכָּל הַכּוֹכָבִים הַדַּקִּים כֻּלָּם קְשׁוּרִים בּוֹ וְעוֹמְדִים בּוֹ תְּלִי תְלִים, וְהֵם מְמַנִּים [בַּצַּד] עַל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁבַּסֵּתֶר.

כְּדֵגְמַת זֶה כַּמָּה קְבוּצוֹת מַלְאֲכֵי דִּין יוֹצְאוֹת לָעוֹלָם מִזֶּה הַנָּזוּשׁ הָעֶלְיוֹן הַקַּדְמוֹן שֶׁהִתְפַּתָּה בּוֹ אָדָם, וְכֻלָּם מְמַנִּים בְּסֵתֶר מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וּמְשׁוּם כָּךְ, בָּא אָדָם לְהִטָּהֵר – מְסַיְּעִים אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה, וְהַסִּיּוּעַ שֶׁל רַבּוֹ מַקִּיף אוֹתוֹ וְנִשְׁמָר וְנִקְרָא קָדוֹשׁ.

בָּא הָאָדָם לְהִטָּמֵא – כַּמָּה זֻבִילוֹת שֶׁל אוֹרוֹת מְזַדְּמְנִים לוֹ, וְכֻלָּם [סוֹבְבִים] שׁוֹרִים בּוֹ וּמְסוֹבְבִים אוֹתוֹ וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וְנִקְרָא טָמֵא. וְכֻלָּם הוֹלְכִים וּמַכְרִיזִים לְפָנָיו טָמֵא טָמֵא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יג) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא. וְכֻלָּם קְשׁוּרִים בְּאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי וְנִסְתָּרִים בְּכַמָּה מַעֲשִׂים שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי יְצְוָזְק וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים מִטְּבֶרְיָא לְלוּד. אָמַר רַבִּי יְצְוָזְק, תְּמֵהַנִי עַל אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אוֹתוֹ הָרָשָׁע הָיוּ מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכָאן לָמַדְנוּ סוֹד אֶזֶד – שֶׁכָּל מִינֵי נְזוּשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם, כֻּלָּם קְשׁוּרִים וְיוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי, שֶׁהוּא רוּזַ טֻמְאָה מְזֻהֶמֶת. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל הַכְּשָׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם נִקְרָאִים בַּשֵּׁם הַזֶּה נְזוּשִׁים [וְעַקְרַבִּים], וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִן הַצַּד הַזֶּה. וּמִי שֶׁנִּמְשָׁךְ לָזֶה, הֲגֵה הוּא נִטְמָא.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁרוֹצָה לְהִטָּמֵא כְּדֵי לִמְשֹׁךְ עָלָיו אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל רוּזַ טֻמְאָה. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּמוֹ שֶׁמְּעוֹרֵר הָאָדָם – כָּךְ גַּם מוֹשֵׁךְ עָלָיו מִלְמַעְלָה. אִם הוּא מְעוֹרֵר בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה – מוֹשֵׁךְ עָלָיו קְדֻשָּׁה מִלְמַעְלָה וּמִתְקַדֵּשׁ. וְאִם הוּא מְעוֹרֵר בְּצַד הַטֻּמְאָה – כָּךְ מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּזַ הַטֻּמְאָה וְנִטְמָא. שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר עַל מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, בָּא אָדָם לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, כְּדֵי לִמְשֹׁךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה מֵאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הָעֶלְיוֹן, הָיָה נִטְמָא בְּכָל לַיְלָה עִם אֲתוֹנוֹ, וְהָיָה עוֹשֶׂה עִמָּהּ מַעֲשֵׂי אִישׁוּת כְּדֵי לְהִטָּמֵא וְלִמְשֹׁךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה, וְאָז עָשָׂה כְּשָׁפָיו וּמַעֲשָׂיו.

וְרֹאשִׁית מַעֲשָׂיו הָיָה נוֹטֵל נָחָשׁ מֵאוֹתָם נְחָשִׁים, וְקוֹשֵׁר אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְקוֹרֵעַ אֶת רֹאשׁוֹ, וּמוֹצִיא אֶת לְשׁוֹנוֹ, וְנוֹטֵל עֲשָׂבִים יְרוּעִים וְשׁוֹרֵף הַכֹּל, וְעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ קְטֹרֶת אַזֹּת. אַזַּר כָּךְ נוֹטֵל אֶת רֹאשׁ אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ וְקוֹרֵעַ אוֹתוֹ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְעוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ קְטֹרֶת אַזֶּרֶת.

וְעוֹשֶׂה עִגּוּל אֶזֶד, וְהָיָה אוֹמֵר דִּבּוּרִים וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים אֲזֵרִים, עַד שֶׁמְּשִׁיךְ עָלָיו רוּחוֹת טְמֵאוֹת וּמוֹדִיעוֹת לוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְעוֹשֶׂה בָּהֶם מַעֲשִׂים כְּפִי מַה שֶּׁהֵם יוֹדְעִים מִצַּד אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ שֶׁל הָרָקִיעַ. מִשָּׁם נִמְשַׁךְ בְּמַעֲשָׂיו וּבִכְשָׁפָיו, עַד שֶׁמְּשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ מֵאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי.

וּמִכָּאן הָיָה יוֹדֵעַ יְדִיעוֹת וּכְשָׁפִים וּקְסָמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים. נְחָשִׁים וַדַּאי. וְהָעִקָּר וְהַשֹּׁרֶשׁ בַּטֻּמְאָה הוּא כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְאַזַּר כָּךְ רֹאשִׁית הַכֹּל אֵינוֹ אֶלָּא בְּנָחָשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לָמָּה כָּל מִינֵי כְּשָׁפִים וּקְסָמִים לֹא נִמְצָאִים אֶלָּא בְּנָשִׁים? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְנוּ, מִשֶּׁבָּא נָחָשׁ עַל חַוָּה, הִטִּיל בָּהּ זֻהַמָּא. הִטִּיל בָּהּ וְלֹא בְּבַעְלָהּ. אָמַר, כָּךְ וַדַּאי! בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְנָשַׁק לְרַבִּי יְצְחָק. אָמַר, כַּמָּה פְּעָמִים שָׁאַלְתִּי עַל הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא זָכִיתִי בּוֹ, אֶלָּא כְּעֵת.

אָמַר לוֹ, כָּל הַמַּעֲשִׂים הַלָּלוּ וְכָל מַה שֶּׁיָּדַע בִּלְעָם, מֵאַיְזֶה מָקוֹם לָמַד אוֹתָם? אָמַר לוֹ, מֵאָבִיו. אֲבָל בְּאוֹתָם הָרָרֵי קֶדֶם, שֶׁהִיא אֶרֶץ קֶדֶם, לָמַד כָּל הַכְּשָׁפִים וְכָל מִינֵי קְסָמִים, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָם הָהָרִים הֵם הַמַּלְאָכִים עֻזָּ"א וַעֲזָאֵ"ל שֶׁהִפִּיל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִן הַשָּׁמַיִם, וְהֵם קְשׁוּרִים בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל, וּמוֹדִיעִים כְּשָׁפִים לִבְנֵי אָדָם. וּמִשָּׁם הָיָה יוֹדֵעַ בִּלְעָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִן אֲרָם יַנְחֵנִי בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מֵהָרְרֵי קֶדֶם.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים וַיָּשֶׁת אֶל

הַמִּדְבָּר פָּנָיו? אָמַר לוֹ, הַצַּד הַתְּזוּתוֹן שֶׁבָּא מֵרוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁלְּמַעְלָה הִיא רוּחַ טֻמְאָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּמִּדְבָּר, כְּשֶׁעָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל כְּדֵי לְהִטָּמֵא עִמּוֹ, שֶׁהוּא תְּזוּתוֹן. וּבְכֹל עָשָׂה אֶת כְּשָׁפָיו, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲקֹר אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יָכֹל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שֶּׁאָמַרְתָּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַנָּזִיר בָּא עַל זָבָה הִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא – זֶה יָפֶה. אֲבָל הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר עָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, פָּסְקָה מֵהֶם הַזֻּהֲמָא. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל קִבְּלוּ תוֹרָה, פָּסְקָה מֵהֶם הַזֻּהֲמָא. אֲבָל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עַכּוּ"ם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ הַתּוֹרָה, לֹא פָסְקָה מֵהֶם הַזֻּהֲמָא.

אָמַר לוֹ, יָפֶה אָמַרְתָּ; אֲבָל בֹּא רְאֵה, הַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לַזָּכָרִים, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁהֲרֵי נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִמִּצְוֹות הַתּוֹרָה.

וְעוֹד, שֶׁכֻּלָּם זָזְרוּ לְזֻהֲמָתָן כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה אַזָּר שֶׁזָּטְאוּ, וּמֵהָאִשָּׁה קָשָׁה לְהַפְרִיד אֶת הַזֻּהֲמָא יוֹתֵר מֵהַגֶּבֶר, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְצְאוּ נָשִׁים בִּכְשָׁפִים וּבַזֻּהֲמָא הַזּוֹ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּגְּבָרִים. שֶׁהֲרֵי הַנָּשִׁים בָּאוֹת מִצַּד הַשְּׂמאל וְדִבּוּקוֹת בַּדִּין הַקָּשֶׁה, וְהַצַּד הַזֶּה נִדְבָּק בָּהֶם יוֹתֵר מִבַּגְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מִשּׁוּם שֶׁבָּאוֹת מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְהַכֹּל נִדְבָּק וְהוֹלֵךְ אַזָּר מִינּוֹ.

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתִּי – שֶׁבִּלְעָם הָיָה נִטְמָא בָּרִאשׁוֹנָה כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ שֶׁל טֻמְאָה. כְּמוֹ זֶה הָאִשָּׁה בִּימֵי טֻמְאָתָהּ יֵשׁ לְאָדָם לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנָּה, מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבֶּקֶת בְּרוּחַ שֶׁל טֻמְאָה, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן אִם הִיא תַּעֲשֶׂה כְּשָׁפִים – יַצְלִיחוּ בְּיָדָהּ יוֹתֵר מִבִּזְמַן אַזֻּרֶת, שֶׁהֲרֵי רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עָמָּהּ, וְעַל כֵּן לְכָל מַה שֶּׁמִּתְקָרֶבֶת – נִטְמָא, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁקָּרֵב אֵלֶיהָ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה וְאָמַר לָהֶם (ויקרא יז) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ אֲנִי ה'.

אָמַר לוֹ, מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בִּצְפָצוּפֵי הָעוֹפוֹת לָמָּה נִקְרָא נָזִיר? אָמַר לוֹ, שֶׁהִנָּזָה

מֵאוֹתוֹ הַצַּד בָּאָה, שֶׁרוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עַל הָעוֹף הַהוּא וּמוֹדִיעַ דְּבָרִים בָּעוֹלָם. וְכָל רוּחַ טֻמְאָה דְּבוּקִים בַּנָּחָשׁ וּבָאוֹת לָעוֹלָם, וְאֵין מִי שֶׁיִּנָּצֵל מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הוּא נִמְצָא עִם הַכֹּל עַד הַזְּמַן שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְגוֹ'. וְכָתוּב (זכריה ג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַבְרָהָם יָדַע בְּאוֹתָהּ הַמְּעָרָה סִימָן, וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ הָיוּ שָׁם, מִשּׁוּם שֶׁמְּקֻדָּם לָכֵן נִכְנַס לְשָׁם וְרָאָה אֶת אָדָם וְזַוָּה טְמוּנִים שָׁם. וּמִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהֵם הָיוּ? אֶלָּא רָאָה דְּמוּתוֹ וְהִסְתַּכֵּל, וְנִפְתַּח לוֹ פֶּתַח אֶחָד שֶׁל גַּן עֵדֶן שָׁם, וְאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁל אָדָם הָיְתָה עוֹמֶדֶת אֶצְלוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בִּדְמוּתוֹ שֶׁל אָדָם, אֵינוֹ נִצּוֹל מִמִּיתָה לָעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהִנָּה בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, הוּא רוֹאֶה אֶת אָדָם, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן מֵת. אֲבָל אַבְרָהָם הִסְתַּכֵּל בּוֹ וְרָאָה דְּמוּתוֹ וְהִתְקַיֵּם, וְרָאָה הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בַּמְּעָרָה, וְנֵר אֶחָד דּוֹלֵק. אָז הִתְאַוָּה אַבְרָהָם לִמְדוֹרוֹ בַּמָּקוֹם הַהוּא, וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ הָיוּ תָּמִיד בַּמְּעָרָה.

בֹּא רְאֵה, כְּעֵת אַבְרָהָם עָשָׂה בְּזָכְמָה בִּזְמַן שֶׁבִּקֵּשׁ קֶבֶר לְשָׂרָה, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבִּקֵּשׁ, לֹא בִּקֵּשׁ אֶת הַמְּעָרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְלֹא אָמַר שֶׁרוֹצֶה לְהַפְרֵד מֵהֶם, אֶלָּא אָמַר, תְּנוּ לִי אֲחֻזַּת קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מֵתִי מִלְּפָנָי. וְאִם תֹּאמַר שֶׁעֶפְרוֹן לֹא הָיָה שָׁם – הוּא הָיָה שָׁם, שֶׁכָּתוּב וְעֶפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת. וְאַבְרָהָם לֹא אָמַר לוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּלוּם.

אֶלָּא מָה שֶׁאָמַר לָהֶם אָמַר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֶל בְּנֵי חֵת וְגוֹ'. וְכִי עוֹלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁאַבְרָהָם רָצָה לְהַקְבֵּר בֵּינֵיהֶם בֵּין הַטְּמֵאִים, אוֹ שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ הָיְתָה עִמָּהֶם? אֶלָּא עָשָׂה בְּזָכְמָה.

וְלָמַדְנוּ כָּאן דֶּרֶךְ אֶרֶץ בְּמַה שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ וּרְצוֹנוֹ הָיוּ בַּמְּעָרָה הַהִיא – אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה שָׁם, לֹא רָצָה לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ מִיָּד

אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁהָיָה לוֹ בַּמְּעָרָה, וּבִקֵּשׁ בַּתְּזוּלָה מַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ לְאוֹתָם אֲזוֹרִים וְלֹא לְעֶפְרוֹן.

כֵּיוָן שֶׁאָמְרוּ לוֹ לִבְנֵי עֶפְרוֹן, שְׁמָעֵנוּ אֲדֹנִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ וְגוֹ' – מַה כָּתוּב? וְעֶפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת. כָּתוּב יָשַׁב. מֵרֵאשִׁית הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר אַבְרָהָם שָׁם הָיָה. אָז אָמַר, שִׁמְעוּנִי וּפִגְעוּ לִי בְּעֶפְרוֹן בֶּן צֹחַר, וְיִתֶּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגוֹ'. וְאִם תֹּאמַר בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי, יוֹתֵר מִכֶּם אֲנִי עוֹשֶׂה, שֶׁלֹּא רָצִיתִי בָּכֶם. בְּתוֹכֵכֶם – כְּדֵי לְהַקְבֵּר בֵּינֵיכֶם, שֶׁרָצִיתִי בָּכֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶפָּרֵד מִכֶּם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס אַבְרָהָם לַמְּעָרָה, אֵיךְ נִכְנַס? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה רָץ אַזּוֹר אוֹתוֹ הָעֵגֶל, שֶׁכָּתוּב וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וְגוֹ', וְאוֹתוֹ בֶּן בָּקָר בָּרַזּ עַד אוֹתָהּ הַמְּעָרָה, וְנִכְנַס אַזּוֹרָיו, וְרָאָה מַה שֶּׁרָאָה.

עוֹד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִתְפַּלֵּל כָּל יוֹם וְיוֹם, וְהָיָה יוֹצֵא עַד אוֹתָהּ הַשָּׁדֶה שֶׁהָיְתָה מַעֲלָה רֵיזוֹת עֶלְיוֹנִים, וְרָאָה הָאוֹר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַמְּעָרָה וְהִתְפַּלֵּל שָׁם, וְשָׁם דִּבֵּר עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ רָצָה אוֹתָהּ, שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ הָיְתָה תָּמִיד בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, לָמָּה לֹא רָצָה אוֹתָהּ עַד עַכְשָׁו? כְּדֵי שֶׁלֹּא יַבְזִינוּ בּוֹ, הוֹאִיל וְלֹא צָרִיךְ אוֹתָהּ. כָּעֵת שֶׁהִצְטָרֵךְ אוֹתָהּ, אָמַר, הִנֵּה הַשָּׁעָה לְבַקֵּשׁ אוֹתָהּ.

בֹּא רְאֵה, אִם עֶפְרוֹן הָיָה רוֹאֶה בַּמְּעָרָה מַה שֶּׁרָאָה בָּהּ אַבְרָהָם, לֹא הָיָה מוֹכֵר אוֹתָהּ לְעוֹלָמִים, אֶלָּא וַדַּאי לֹא רָאָה בָּהּ וְלֹא כְלוּם, שֶׁהֲרֵי אֵין הַדָּבָר נִגְלֶה אֶלָּא לִבְעָלָיו, וּמִשּׁוּם כָּךְ לְאַבְרָהָם הִתְגַּלְתָּה וְלֹא לְעֶפְרוֹן. לְאַבְרָהָם הִתְגַּלְתָּה – שֶׁלּוֹ הָיְתָה. לְעֶפְרוֹן לֹא הָיְתָה מִתְגַּלָּה – שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ בָּהּ זֵלֶק. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הִתְגַּלָּה לְעֶפְרוֹן כְּלוּם, וְלֹא הָיָה רוֹאֶה אֶלָּא זֵשֶׁכָה, וְעַל כֵּן מָכַר אוֹתָהּ.

וּמַה שֶּׁלֹּא בִקֵּשׁ אַבְרָהָם בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁיִּמְכֹּר לוֹ מָכַר, שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם לֹא

אָמַר אֶלָּא – וְיִתֵּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר לוֹ וְגוֹ׳, בְּכֶסֶף מָלֵא יִתְּנֶנָּה לִי וְגוֹ׳. וְהוּא אָמַר, הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ וְגוֹ׳. מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הָיָה מָאוּס עַל עֶפְרוֹן, שֶׁלֹּא יָדַע מַה הִיא.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁנִּכְנַס אַבְרָהָם בַּתְּחִלָּה לַמְּעָרָה, רָאָה שָׁם אוֹר, וְנִזְרַק לְפָנָיו עָפָר, וְהִתְגַּלּוּ לוֹ שְׁנֵי קְבָרִים. בֵּינְתַיִם עָלָה אָדָם בְּדִמּוּתוֹ, וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם וְזִוּוֵּךְ, וּבוֹ [הָיָה] יָדַע אַבְרָהָם שֶׁשָּׁם [הָיָה] הוּא עָתִיד לְהִקָּבֵר.

אָמַר לוֹ אַבְרָהָם: בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, הַאִם טִירָה שֶׁאֵינָהּ מְקֹרָה יֵשׁ כָּאן? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִטְמִין אוֹתִי כָּאן, וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן עַד עַכְשָׁו נִטְמַנְתִּי כְּמוֹ דָּג בַּזְּפָרָה עַד שֶׁאַתָּה בָּאתָ לָעוֹלָם. עַכְשָׁו מִכָּאן וְאֵילָךְ הִנֵּה קָיוּם לִי וְלָעוֹלָם יֵשׁ בִּשְׁבִילְךָ.

רְאֵה מַה כָּתוּב – וַיָּקָם הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ. מַמָּשׁ קִיְמָה הָיְתָה לָהּ מַה שֶּׁלֹּא הָיְתָה לָהּ עַד עַתָּה. רַבִּי אַבָּא אָמַר, וַיָּקָם הַשָּׂדֶה – וַדַּאי קִיְמָה מַמָּשׁ, שֶׁקָּם וְהִתְעַלָּה לִפְנֵי אַבְרָהָם, מִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא נִרְאָה שָׁם כְּלוּם, וְעַכְשָׁו, מַה שֶּׁהָיָה טָמוּן – קָם וְהִתְעַלָּה, וְאָז קָם הַכֹּל כְּמִשְׁפָּטוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס אַבְרָהָם לַמְּעָרָה וְהִכְנִיס לְשָׁם אֶת שָׂרָה, קָמוּ אָדָם וְזִוָּה, וְלֹא קִבְּלוּ לְהִקָּבֵר שָׁם. אָמְרוּ: וּמָה אָנוּ בְּבוּשָׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַזִּוּטָא שֶׁגָּרַמְנוּ, וְכָעֵת תִּתּוֹסֵף לָנוּ בוּשָׁה אַזֶּרֶת – מִפְּנֵי הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁבָּכֶם?

אָמַר אַבְרָהָם: הֲרֵינִי מְזַמֵּן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲבוּרְךָ שֶׁלֹּא תִתְבַּיֵּשׁ לִפְנָיו לָעוֹלָמִים. מִיָּד – וְאַזְרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ. מַה זֶּה וְאַזְרֵי כֵן? אַזּוֹר שֶׁקִּבֵּל עָלָיו אַבְרָהָם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה.

אָדָם נִכְנַס לִמְקוֹמוֹ – זִוָּה לֹא נִכְנְסָה, עַד שֶׁקָּרַב אַבְרָהָם וְהִכְנִיס אוֹתָהּ אֵצֶל אָדָם וְקִבֵּל אוֹתָהּ בִּשְׁבִילוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַזְרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ, וְלֹא כָּתוּב לְשָׂרָה, אֶלָּא אֶת שָׂרָה, לְרַבּוֹת זִוָּה. וְאָז הִתְיַשְּׁבוּ בִּמְקוֹמָם כָּרָאוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ

בְּהַבְרָאָם, וְשָׁנִינוּ בְּאַבְרָהָם.

תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ – זֶה אָדָם וְחַוָּה. לֹא כְתוּב אֵלֶּה הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, אֶלָּא תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ, וְלֹא תּוֹלְדוֹת בֶּן אָדָם. וְהֵם הִתְקַיְּמוּ בִּשְׁבִיל אַבְרָהָם. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהִתְקַיְּמוּ בִּשְׁבִיל אַבְרָהָם? שֶׁכְּתוּב וַיָּקָם הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְאַבְרָהָם. וְעַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם לֹא הִתְקַיְּמוּ אָדָם וְחַוָּה בִּמְקוֹמָם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר, הַמְּעָרָה הַזּוֹ אֵינָהּ כְּפוּלָה, שֶׁהֲרֵי כְּתוּב מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְאַזַּר כָּךְ הַכְּתוּב קָרָא לָהּ מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה. מַכְפֵּלָה הוּא קָרָא לַשָּׂדֶה.

אָמַר לוֹ, כָּךְ קוֹרֵא לָהּ – מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיִתֶּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, אֲבָל וַדַּאי, זַיִּיךְ, הַמְּעָרָה הִיא מַכְפֵּלָה, וְלֹא הַשָּׂדֶה נִקְרָא מַכְפֵּלָה. אֶלָּא הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה נִקְרָאִים עַל שֵׁם מַכְפֵּלָה, שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה וַדַּאי, וְלֹא הַמְּעָרָה, שֶׁהֲרֵי הַמְּעָרָה הִיא בַּשָּׂדֶה, וְאוֹתוֹ הַשָּׂדֶה עוֹמֵד בְּדָבָר אַזַּר.

בֹּא רְאֵה, תַּוַּת יְרוּשָׁלַיִם נִכְפֶּלֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא עוֹמֶדֶת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. כְּמוֹ כֵן יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה – יְרוּשָׁלַיִם מַטָּה. אֲזוּזָה לְמַעְלָה וַאֲזוּזָה לְמַטָּה. יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה אֲזוּזָה בִּשְׁנֵי צְדָדִים – לְמַעְלָה וּלְמַטָּה [יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה אֲזוּזָה בִּשְׁנֵי צְדָדִים – לְמַעְלָה וּלְמַטָּה], וּמְשׁוּם כָּךְ הִיא כְּפוּלָה.

וְעַל כֵּן הַשָּׂדֶה הַזּוֹ מֵאוֹתָהּ מַכְפֵּלָה הִיא שֶׁבּוֹ הִיא שׁוֹרָה. כְּמוֹ כֵן כָּתוּב כְּרִיזַו הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּמְשׁוּם כָּךְ שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה וַדַּאי, וְלֹא שָׂדֶה כְּפוּל.

עוֹד סוֹד הַדָּבָר – שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה וַדַּאי. מִי הַמַּכְפֵּלָה? [ה׳] שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהִיא מַכְפֵּלָה. הַכֹּל עוֹמֵד יַזַּד, וּבִשְׁבִילָהּ אָמַר בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר ה׳ מַכְפֵּלָה, שֶׁלֹּא הָיְתָה בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אוֹת אַזֶּרֶת מַכְפֵּלָה פָּרַט לָזֶה.

וְאַף עַל גַּב שֶׁמְּעָרַת הַמַּכְפֵּלָה הָיְתָה וַדַּאי, שֶׁהִיא מְעָרָה בְּתוֹךְ מְעָרָה,

אֲבָל עַל שֵׁם אֵזוֹר נִקְרֵאת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאַבְרָהָם יָדַע, וּכְשֶׁאָמַר לִבְנֵי חֵת, כְּסָה אֶת הַדָּבָר, וְאָמַר וְיִתֶּן לִי אֶת מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְעָרָה כְּפוּלָה, וְהַתּוֹרָה לֹא קָרְאָה לָהּ אֶלָּא מְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה כָּרָאוּי.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַכֹּל שֶׁיִּמְצָא הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְהַדְבִּיק זֶה עִם זֶה שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹדוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים סוז) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, אֲבָל אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁדְּרָכָיו כְּשֵׁרוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא הִתְרַצָּה בּוֹ לְקָרְבוֹ אֵלָיו.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם הִתְקָרֵב אֵלָיו, וּתְשׁוּקָתוֹ הָיְתָה כָּל יוֹם בָּזֶה. וְלֹא הִתְקָרֵב אַבְרָהָם בְּיוֹם אֶחָד אוֹ בְּפַעַם אַחַת, אֶלָּא מַעֲשָׂיו קֵרְבוּהוּ בְּכָל יָמָיו מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה, עַד שֶׁהִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ.

כְּשֶׁהָיָה זָקֵן וְנִכְנַס לִדְרֻגּוֹת עֶלְיוֹנוֹת כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב וְאַבְרָהָם זָקֵן, וְאָז בָּא בַּיָּמִים, בְּאוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים, בְּאוֹתָם יָמִים יְדוּעִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה. וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. שֶׁמּוּשָׁם יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל טוֹב.

אַשְׁרֵיהֶם בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה אַחַת בְּיוֹם אֶחָד [בְּפַעַם אַחַת] בְּרֶגַע אֶחָד קְרֵבִים לַקָּבָ"ה, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ אֲפִלּוּ לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים שֶׁהִתְקָרְבוּ לַקָּבָ"ה בְּכַמָּה שָׁנִים. אַבְרָהָם לֹא נִכְנַס בְּאוֹתָם הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים עַד שֶׁהָיָה זָקֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְכֵן דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א א) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים. אֲבָל בַּעַל הַתְּשׁוּבָה מִיָּד נִכְנָס וְנִדְבָּק בַּקָּבָ"ה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שָׁנִינוּ, הַמָּקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַהוּא, אֵין לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים רְשׁוּת לַעֲמֹד בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְהֵם מוּשָׁכִים עֲלֵיהֶם בִּרְצוֹן הַלֵּב יוֹתֵר וּבְכֹחַ רַב לְהִתְקָרֵב לַמֶּלֶךְ.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה מְקוֹמוֹת מְתֻקָּנִים לַקָּבָ"ה בָּעוֹלָם הַהוּא, וּבְכֻלָּם בֵּית מוֹשָׁבִים לַצַּדִּיקִים, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד לְפִי דַּרְגָּתוֹ כָּרָאוּי לוֹ.

כָּתוּב (תהלים סה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו, שֶׁעוֹלִים אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּלְהֶאָזֵז בְּנַוְלָתָם שֶׁנִּתְקְנָה לָהֶן. יִשְׁכֹּן וְחֲצֵרֶיךָ – אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת וְהַדַּרְגּוֹת שֶׁבַּזּוּזִין, וּמִי הֵם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) וְנָתַתִּי לְךָ מַהֲלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה. וְזוֹהִי דַּרְגָּה בֵּין קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים.

וּמִי שֶׁזָּכְאִים לַדַּרְגָּה הַזּוֹ הֵם שְׁלִיזִים שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, כְּמוֹ אוֹתָם הַמַּלְאָכִים, וְתָמִיד עוֹשִׂים שְׁלִיזוּת בִּרְצוֹן רִבּוֹנָם, מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ [הִתְקַדְּשׁוּ] תָּמִיד בִּקְדֻשָּׁה וְלֹא נִטְמְאוּ. כְּמוֹ כֵן מִי שֶׁנִּטְמָא בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּזָן טֻמְאָה, וּכְשֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ נִשְׁמָתוֹ, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וּמְדוֹרוֹ בֵּין אוֹתָם הַטְּמֵאִים, וְאֵלּוּ הֵם הַמַּזִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁמַּמְשִׁיךְ אָדָם אֶת עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה – כָּךְ הוּא מְדוֹרוֹ וְנִמְשָׁךְ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם [וְאוֹתָן רוּזוֹת הַטְּמֵאוֹת מְטַמְּאוֹת אוֹתוֹ וּמַכְנִיסוֹת אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם].

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּתְקַדֵּשׁ וְשׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלֹּא יִטָּמֵא, מְדוֹרוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא בֵּין אוֹתָם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים וְעוֹשִׂים תָּמִיד שְׁלִיזוּת, וְאֵלּוּ עוֹמְדִים בָּזָוֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כז) אֵת זְצַר הַמִּשְׁכָּן.

וְיֵשׁ אֲזוֹרִים שֶׁהֵם בִּפְנִים יוֹתֵר שֶׁאֵינָם בָּזָוֵר, אֶלָּא בַּבַּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סה) נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ. אָמַר דָּוִד, נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר יִשְׁכֹּן וְחֲצֵרֶיךָ, לָמָּה כָּתוּב נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ? יִשְׂבַּע בְּטוּב בֵּיתֶךָ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב יִשְׂכֹּן! אֶלָּא הֲרֵי שָׁנִינוּ, אֵין יְשִׁיבָה בָּעֲזָרָה אֶלָּא לְמַלְכֵי דָּוִד לְבַדָּם.

וְיֵשׁ מָקוֹם לַזְּסִידִים עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּכְנָסִים לִפְנִים, וּמִי הֵם? כַּכָּתוּב (במדבר ג) וְהַזָּרִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן תִּקְרַב לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִזָּרְזָה מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו וְגוֹ'. וְכַמָּה מְדוֹרִים עַל מְדוֹרִים וְאוֹרוֹת עַל אוֹרוֹת נִפְרָדִים בָּעוֹלָם הַהוּא, וְכָל

אָזַד מִתְבַּיֵּשׁ מֵאוֹר וְזִבְרוֹ. כְּמוֹ שֶׁהַמַּעֲשִׂים נִפְרָדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם מְקוֹמוֹת וְאוֹרוֹת נִפְרָדִים בָּעוֹלָם הַהוּא.

וּבֹא וּרְאֵה, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאַפָּלוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁאָדָם יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ וְהַנְּשָׁמוֹת צְרִיכוֹת לְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וְיָצְאוּ מִתּוֹךְ הַגּוּף, אֵין כָּל נְשָׁמָה וּנְשָׁמָה עוֹלָה וּמְשׁוֹטֶטֶת לִרְאוֹת בִּכְבוֹד סֵבֶר פָּנֵי עַתִּיק הַיָּמִים, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנִּמְשָׁךְ תָּמִיד וּכְפִי הַמַּעֲשִׂים, כָּךְ נְשָׁמָתוֹ עוֹלָה.

אִם נִטְמָא – הוּא יָשֵׁן וְהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת, וְכָל אוֹתָן רוּחוֹת טְמֵאוֹת לוֹקְחוֹת אוֹתָהּ, וְנִדְבֶּקֶת בָּהֶן בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שֶׁמְּשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם, וְהֵם מוֹדִיעוֹת לָהּ דְּבָרִים שֶׁקְּרוֹבִים לָבֹא לָעוֹלָם. וְלִפְעָמִים שֶׁמּוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים כּוֹזְבִים וְצוֹוְחִים עָלֶיהָ, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ.

וְאִם זוֹכֶה אָדָם, כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה, הוֹלֶכֶת וְשָׁטָה וּבוֹקַעַת בֵּין הָרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת הַלָּלוּ, וְכֻלָּם מַכִּירִים וְאוֹמְרִים: פַּנּוּ מָקוֹם, פַּנּוּ. זֶה אֵינוֹ מִצַּדֵּנוּ; וְהִיא עוֹלָה בֵּין אוֹתָם הַקְּדוֹשִׁים, וּמוֹדִיעִים לָהּ דָּבָר אָזַד אֱמֶת.

וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת, כָּל אוֹתָם מַזָּנוֹת שֶׁל עֶרְבּוּב רוֹצִים לְהִתְקָרֵב אֵלֶיהָ לָדַעַת אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְהֵם מוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים אֲזוּרִים. וְהַדִּבּוּר הַהוּא שֶׁנּוֹטֶלֶת בְּתוֹךְ אוֹתָם קְדוֹשִׁים בֵּין אוֹתָם הָאֲזוּרִים הוּא כִּתְבוּאָה בְּתוֹךְ הַתֶּבֶן. וְזֶה [מִי] הוּא זוֹכֶה יוֹתֵר בְּעוֹד שֶׁהוּא עוֹמֵד וְהַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה.

כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁיּוֹצְאוֹת הַנְּשָׁמוֹת מֵהַגּוּף מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, רוֹצוֹת לַעֲלוֹת, וְכַמָּה שׁוֹמְרֵי הַפֶּתַח וּמַזָּנוֹת מַזִּיקִים נִמְצָאִים. אִם הֵם מִצַּדָּם – כֻּלָּם אוֹחֲזִים בָּהֶם בְּאוֹתָן הַנְּפָשׁוֹת, וּמוֹסְרִים אוֹתָם בְּיַד דּוּמָה לְהַכְנִיסָם לַגֵּיהִנֹּם.

וְאָזַר כָּךְ עוֹלוֹת וְאוֹחֲזִים בָּהֶם, וְהֵם נוֹטְלִים אוֹתָם, וּמַכְרִיזִים בָּהֶם: אֵלּוּ הֵם שֶׁעָבְרוּ עַל מִצְוֹת רִבּוֹנָם. וְכֵן מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָעוֹלָם. וְאָזַר כָּךְ מַזָּזִירִים אוֹתָם לַגֵּיהִנֹּם, וְכֵן עַד שְׁנֵים עָשָׂר זְדָדִשִׁים. אָזַר שְׁנֵים עָשָׂר זְדָדִשִׁים הֵם שׁוֹכְכִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָהֶם. אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁזָּכוּ עוֹלוֹת לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְזוֹכוֹת בִּמְקוֹמוֹתֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּגְנְזוּ לָהֶם כַּמָּה טוֹבוֹת לָעוֹלָם הַהוּא, וְאֵין מָקוֹם פָּנִימִי בְּכָל אוֹתָם כְּאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים אֶת סוֹד רִבּוֹנָם וְיוֹדְעִים לִדְבֹּק בָּהֶם בְּכָל יוֹם. עַל אֵלּוּ כָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֵּה לוֹ.

מַה זֶּה לִמְוַחֵכֵּה לוֹ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לב) וְזִכָּה אֶת אִיּוֹב בְּדִבָּרִים. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁדְּוְוקִים לְדָבָר שֶׁל זְכוּת וּמְדַיְּקִים אוֹתָהּ וּמְזַכִּים לָדַעַת אֶת בֵּרוּר הַדָּבָר, וְהֵם מְכָרִים לְרִבּוֹנָם. אֵלּוּ הֵם שֶׁרִבּוֹנָם מִשְׁתַּבֵּחַ בָּהֶם בְּכָל יוֹם. אֵלּוּ הֵם שֶׁנִּכְנָסִים בֵּין עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וְאֵלּוּ נִכְנָסִים בְּכָל הַשְּׁעָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדָם. אַשְׁרֵי זֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם נִכְנַס לָדַעַת וּלְהִדָּבֵק בְּרִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי לְאַזַּר שֶׁהִקְדִּים אֶת מַעֲשָׂיו שֶׁבָּרִאשׁוֹנָה, וְזָכָה לְאוֹתָם הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, וְהִתְבָּרֵךְ מֵהַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם, שֶׁכָּתוּב וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. מַה זֶּה בַּכֹּל? הַמָּקוֹם שֶׁל הַנָּהָר שֶׁאֵין פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא רְאֵה שֶׁאַבְרָהָם לֹא רָצָה לְהִתְעָרֵב עִם נְשׁוֹת הָעוֹלָם וּלְהִדָּבֵק בִּשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁנְּשׁוֹת שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הֵם מְטַמְּאוֹת אֶת הַגְּבָרִים שֶׁלָּהֶם וּלְאוֹתָם שֶׁנִּדְבָּקִים בָּהֶם. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁאַבְרָהָם יָדַע אֶת הַזְּוָכְמָה, יָדַע הָעֵקֶר וְהַשֹּׁרֶשׁ, וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם יוֹצְאוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת רוּזוֹת טְמֵאוֹת בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן הִשְׁבִּיעַ אֶת עַבְדּוֹ שֶׁלֹּא יִקַּח אִשָּׁה לִבְנוֹ מִשִּׁאָר הָעַמִּים.

מדרש הנעלם

וַיְהִי. רַבּוֹתֵינוּ פָּתְחוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה (שיר ז) לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה נָלִינָה בַּכְּפָרִים. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, הַיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ יִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת: תְּפִלָּה שֶׁהִיא זוֹבָה שֶׁל יוֹם, וּתְפִלַּת הַדֶּרֶךְ עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, וּתְפִלָּה שֶׁיַּזְוֵר לְבֵיתוֹ לְשָׁלוֹם. וְיֹאמַר אֶת הַשְּׁלֹשָׁה הָאֵלּוּ, אֲפִלּוּ בְּאָזוֹד יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ, שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל שְׁאֵלוֹתָיו שֶׁל אָדָם יָכוֹל לִכְלֹל אוֹתָן בְּשׁוּמַע תְּפִלָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל אָדָם כְּתוּבִים בְּסֵפֶר, הֵן טוֹב וְהֵן רַע, וְעַל כֻּלָּם עָתִיד לָתֵת אֶת הַדִּין. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּ יְהוּדָה אָמַר רַבִּ, מַה שֶּׁכָּתוּב (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ – אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁעָשָׂה הַגֹּלֶם, שֶׁאֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם הַבָּא, כֻּלָּם רָאוּ עֵינֶיךָ שֶׁעִינָתָ בָּהֶם. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ – לִתֵּן עֲלֵיהֶם דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לָעוֹלָם הַבָּא. הִלְכָךְ יַקְדִּים אָדָם תְּפִלָּתוֹ תָּמִיד וְיוֹעִיל לוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין אָדָם עוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת אֶלָּא מִי שֶׁהוּא גֹּלֶם וְלֹא אָדָם, וְהַיְנוּ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא מִסְתַּכֵּל בַּנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, אֶלָּא כָּל מַעֲשָׂיו כַּבְּהֵמָה חַיָּה שֶׁאֵין מַשְׂגַּחַת וְאֵין יוֹדַעַת. אָמַר רַבִּי בּוֹ, וְכִי גֹּלֶם נִקְרָא דָּוִד שֶׁאָמַר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה?

אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק, אָדָם הָרִאשׁוֹן אֲמָרוֹ, גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ. קִדֵּם שֶׁנִּבְרָקְתָּ בִּי נְשָׁמָה, רָאוּ עֵינֶיךָ לַעֲשׂוֹת בִּדְמוּתִי בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּדְמוּ לִי. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ, מִי הֵם? יָמִים יֻצָּרוּ, בַּצּוֹרָה הַזּוֹ שֶׁלִּי. וְלֹא אֶזֹד בָּהֶם, שֶׁלֹּא נִשְׁאָר אֶזֹד מֵהֶם.

אָמַר רַבִּי בּוֹ, לָמָּה? אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם שֶׁדָּמוּ לוֹ אוֹ בְּרָמָז שֶׁלּוֹ, לֹא מֵתוּ בְּמִיתַת נַפָּשָׁם, וְכֻלָּם לָקוּ בְּאוֹתוֹ עִנְיָן מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, דְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְיָפְיוֹ הָיָה כְּזֹהַר הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן שֶׁעַל גַּבֵּי שְׁאָר הָרְקִיעִים, וּכְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. וְכָל אוֹתָם שֶׁהָיוּ רְמוּזִים בּוֹ מִדְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, בּוֹ הֵם לָקוּ וּמֵתוּ.

שָׁכַךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – נוֹתֵן עֹשֶׁר לָאָדָם, לָמָּה? לָזוּן אֶת הָעֲנִיִּים וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו. אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת זֶה וּמִתְגָּאֶה [וְאִם נִתְגַּלָּה בּוֹ] בָּעֹשֶׁר הַהוּא – בּוֹ יִלָּקֶה, שֶׁכָּתוּב (קהלת ה) עֹשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ. נוֹתֵן לוֹ בָּנִים, לָמָּה? לְלַמֵּד אוֹתָם דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמוּר בְּאַבְרָהָם (בראשית יח) כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת כָּל

בֵּיתוֹ אַזְהָרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְגוֹ'. הוּא לֹא עוֹשֶׂה אֶת זֶה וּמִתְגָּאֶה בָּהֶם – בָּהֶם הוּא לוֹקֶה, שֶׁכָּתוּב (איוב יז) לֹא נִין לוֹ וְלֹא נֶכֶד בְּעַמּוֹ וְגוֹ'. וְכֵן כְּמוֹ זֶה, כְּשֶׁנּוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיפְּי טוּב עֶלְיוֹן שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן לָהֶם, לָמָּה? כְּדֵי לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. לֹא עָשׂוּ כָּךְ אֶלָּא הִתְגָּאוּ בּוֹ – בּוֹ לוֹקִים, בַּיְפִי הַזֶּה.

אָמַר רַב יְהוּדָה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, הָיָה גֹּלֶם טֶרֶם שֶׁזָּרַק בּוֹ נְשָׁמָה, וְקָרָא לְאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל צוּרוֹת בְּנֵי אָדָם, וְאָמַר לוֹ: עַיִן וְצֹר בַּדְּמוּת הַזּוֹ שֶׁשָּׂה בְּנֵי אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, כְּלוֹמַר שִׁתָּא שֵׁשׁ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵאוֹתוֹ עָפָר מַמָּשׁ שֶׁנִּבְרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, לָקַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת שִׁשֶּׁת אֶלֶף, וְקָרָא לוֹ שֵׁת שֵׁשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, מֵאוֹתָהּ הָעִסָּה שֶׁנִּבְרָא הַגֹּלֶם שֶׁלּוֹ. וְעַל כָּךְ נֶאֱמַר גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ, וְעַיִנְתָּ בּוֹ לַעֲשׂוֹת [בּוֹ] שְׁדוֹמִים לוֹ. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ, מִי הֵם? כֻּלָּם שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ מַה שֶּׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָהֶם וְנִטְרְדוּ מִן הָעוֹלָם [וְנִדּוֹנוּ בְּאוֹתוֹ הַדִּין].

שָׁנִינוּ שָׁם, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מָצָאנוּ שֶׁשָּׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת הוּא הַלַּיְלָה, וּלְכָל אֶזְוֹד וְאֶזְוֹד יֵשׁ עֶנְיָן לַקָּבָ"ה בָּאָדָם, כְּשֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ וְנִשְׁאָר אוֹתוֹ גֹּלֶם יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה בְּכָל לַיְלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם הִיא צַדִּיקָה – שְׁמֵחִים עִמָּהּ, וְאִם לֹא – דּוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מַה שֶּׁכָּתוּב (שיר ה) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁחוֹלַת אַהֲבָה אָנִי.

אָמַר רַבִּי פָּנְחָס אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם – הַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת לְאוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת הַזּוֹכוֹת לְהִכָּנֵס לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, וְהֵם הַנִּקְרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם עַל שֶׁזּוֹכוֹת לְכָנֵס שָׁם, וּלְפִיכָךְ הַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת לָהֶם הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם, אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא. רַב אָמַר, זֶה זֵיו הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁל מַעְלָה. מַה תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁזּוֹלַת אַהֲבָה אָנִי, לַהֲנוֹת מֵהַזִּיו שֶׁלּוֹ וּלְהִסְתּוֹפֵף בְּצִלּוֹ.

רַב הוּנָא אָמַר, שֶׁזּוֹלַת אַהֲבָה אָנִי – אוֹתָהּ הַתְּשׁוּקָה וְהַכִּסּוּף שֶׁכִּסַּפְתִּי בָּעוֹלָם עַל הַכֹּל, לְפָיְכָךְ אֲנִי זוֹלָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זוֹ אַהֲבָה שֶׁאוֹהֶבֶת הַנְּשָׁמָה לַגּוּף. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלָם קִצּוֹ שֶׁל גּוּף, אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּהְיוּ זְיֵי שָׂרָה, מַה כָּתוּב? וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ וְגוֹ׳.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מַה כָּתוּב בַּפָּסוּק קֹדֶם זֶה? שֶׁכָּתוּב וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם וְהִכְנִיס בּוֹ אַרְבָּעָה דְּבָרִים הַנָּזָלָקִים בַּגּוּף. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַמְזַבָּרִים בַּגּוּף. רַבִּי יִצְחָק אָמַר הַנָּזָלָקִים בַּגּוּף, שֶׁהֵם זוֹלְקִים לְהִתְפָּרֵשׁ כָּל אֶחָד לִיסוֹדוֹ כְּשֶׁיּוֹצֵא הָאָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַמְזַבָּרִים בַּגּוּף בְּזַיָּיו, מַשְׁמָע מֵהַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב וַתָּמָת שָׂרָה – זֶה הַגּוּף. בְּקִרְיַת אַרְבַּע – אֵלּוּ אַרְבָּעָה הַיְסוֹדוֹת. הִיא חֶבְרוֹן – שֶׁהָיוּ מְזַבָּרִים בְּגוּפוֹ בְּזַיָּיו. בְּאֶרֶץ כְּנָעַן – בָּעוֹלָם הַזֶּה הַבּוֹזֵר אָדָם בִּזְמַן מוּעָט.

וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ. הֵינוּ [שֶׁכָּתוּב] שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים נַפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם פּוֹקֶדֶת לְגוּפוֹ וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. כְּמוֹ זֶה, וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ. וַיָּבֹא אַבְרָהָם – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה. לִסְפֹּד לְשָׂרָה – זֶה הַגּוּף.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה זוֹכָה וְעוֹלָה לִמְקוֹם מַעֲלָתָהּ, הַגּוּף שׂוֹכֵב בְּשָׁלוֹם וְיָנוּחַ עַל מִשְׁכָּבוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) יָבוֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם הֹלֵךְ נְכֹחוֹ. מַה זֶּה הֹלֵךְ נְכֹחוֹ?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַנְּשָׁמָה הֹלֵךְ נְכֹחוֹ לִמְקוֹם הָעֵדֶן הַגָּנוּז לָהּ. מַה מַּשְׁמִיעַ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִזֶּה נִשְׁמָע נְכֹחוֹ כָּתוּב בְּהֵ״א. וּבְשָׁעָה שֶׁאֵינָהּ זוֹכָה, וְהִיא רְאוּיָה לְקַבֵּל עֳנָשָׁהּ, הוֹלֶכֶת מְשׁוֹמֶמֶת וּמְבַקֶּרֶת בְּכָל יוֹם אֶת הַגּוּף וְאֶת

הַמְּקֻבָּר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עֻצַּם הַקּוֹלִית [יֶרֶךְ] הַקְּשֶׁה הַזֶּה, כְּשֶׁהוֹלֵךְ בְּסִרְיוּזוּת לְכָאן וּלְכָאן, הוֹלֵךְ וּמְבַקֵּר אֶת מְקוֹמוֹ שִׁבְּעִים עָשָׂר וְזָרְשִׁים. כָּךְ הַנְּשָׁמָה הַהִיא שֶׁרְאוּיָה לְכַבֵּל עֹנֶשׁ, הוֹלֶכֶת בַּזּוּז בָּעוֹלָם, וּפוֹקֶדֶת אֶת מְקוֹמָהּ שִׁבְּעִים עָשָׂר וְזָרְשִׁים בְּבָתֵּי הַקְּבָרוֹת וּבָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכַּאֲשֶׁר הַנְּשָׁמָה הִיא בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה, נוֹסֶפֶת לָהּ ה״א, וְנִקְרֵאת אַבְרָהָם בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה, וְכָאן אַתָּה אוֹמֵר כַּאֲשֶׁר אֵינוֹ צַדִּיק כָּל כָּךְ, שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם אַבְרָהָם. עֲשִׂיתָ שִׁמְיָ שֶׁיּוֹשֵׁב בְּכִסֵּא יוֹרֵד לְתוֹךְ קָטָן תַּזְזִתּוֹן?

אֶלָּא כָּךְ גָּזַרְתִּי – וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי בּוֹ אָמַר רַבִּי זְרִיקָא, כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה רְאוּיָה לַעֲלוֹת לִמְקוֹם עִדְנָהּ, קֹדֶם מִגְּנָהּ עַל הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ שֶׁיּוֹצְאַת מִשָּׁם, וְאַזַּר כָּךְ עוֹלָה לִמְקוֹם מַעֲלָתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ, זֶה הַגּוּף.

וַיְדַבֵּר אֶל בְּנֵי חֵת – אֵלּוּ שְׁאָר גּוּפוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם [ד״א בְּנֵי] זַזְתַּזְתִּים וְנֶהֱלָמִים בָּעוֹלָם לְמַעַן יִרְאַת קוֹנָם, זוֹתִים עַל שֶׁהֵם שׁוֹכְנֵי עָפָר. וְלָמָּה צְרִיכָה אוֹתָם? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל כְּתוּבִים בִּמְגִלָּן, וְעַל [שֶׁהָיָה, ד״א זֶה הָיָה אוֹתוֹ] הַגּוּף בִּמְגִלָּן עִמָּהֶם. וּמָה אָמַר לָהֶם בְּדֶרֶךְ פַּיּוּס וּבְדֶרֶךְ כָּבוֹד?

גֵּר וְתוֹשָׁב אָנֹכִי עִמָּכֶם וְגוֹ'. שֶׁהַגּוּף הַזֶּה יִהְיֶה בִּמְגִלָּן אָזֹד עִמָּכֶם בַּזּוּבוּר הַזֶּה. אָמַר רַבִּי, רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּעֲנוּ בְנֵי חֵת אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ'. כְּמוֹ כֵן בְּדֶרֶךְ כָּבוֹד, בְּדֶרֶךְ פַּיּוּס. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁמָעֵנוּ אֲדֹנִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ.

מַה זֶּה נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה? אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, קֹדֶם שֶׁיָּצָא הַצַּדִּיק מִן הָעוֹלָם, בַּת קוֹל יוֹצֵאת בְּכָל יוֹם עַל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן: הָכִינוּ מָקוֹם לְפָלוֹנִי שֶׁיָּבֹא לְכָאן. וְעַל כֵּן הֵם אוֹמְרִים, מֵאֵת אֱלֹהִים מִלְמַעְלָה אַתָּה נָשִׂיא בְּכָל יוֹם בְּתוֹכֵנוּ. בְּמִבְחָר קִבְרֵינוּ, בְּמִבְחַר הַצַּדִּיקִים, בַּזּוּבוּרַת הַצַּדִּיקִים

הַמְּבָזְרִים מְנָה אוֹתוֹ, הַכְנִיסֵהוּ בְּוָשְׁבוֹן עִמָּנוּ, וְאִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִמְנַע אֶת הַמָּעוֹת, כִּי כֻלָּנוּ שְׁמֵחִים בּוֹ וּמַקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן פָּזִי, בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה פּוֹנַעַת בָּהֶם וְתִדּוֹן, לְאַזְהָרָה כָּךְ פּוֹנַעַת לְאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל בָּתֵּי הַקְּבָרוֹת וּדוּמָה שְׁמוֹ, וְהוּא מַכְרִיז בֵּינֵיהֶם בְּכָל יוֹם עַל הַצַּדִּיקִים הָעֲתִידִים לִכָּנֵס בֵּינֵיהֶם, וּמִיָּד פּוֹנַעַת בּוֹ כְּדֵי לְשַׁכֵּן הַגּוּף בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה וּבְמָנוּחָה וּבַהֲנָאָה [עֶלְיוֹנָה]. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֶל עָפְרוֹן.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, זֶה הַמַּלְאָךְ הַנִּקְרָא דּוּמָה. וְלָמָּה נִתְכַּנָּה שְׁמוֹ עָפְרוֹן? עַל שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עַל שׁוֹכְנֵי עָפָר, וְהֵפָקְדוּ בְיָדוֹ כָּל פָּנְקְסֵי הַצַּדִּיקִים וַזְּבוּרוֹת הַוְּסִידִים הַשּׁוֹכְנִים בֶּעָפָר, וְהוּא עָתִיד לְהוֹצִיאָם בְּוָשְׁבוֹן.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֶעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁיִּפָּקֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיוֹת הַמֵּתִים, יִקְרָא לַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַקְּבָרוֹת, וּדוּמָה שְׁמוֹ, וְיִתְבַּע מִמֶּנּוּ מִנְיַן כָּל הַמֵּתִים הַצַּדִּיקִים וְהַוְּסִידִים וְאוֹתָם גֵּרֵי הַצֶּדֶק וְשֶׁנֶּהֱרְגוּ עַל שְׁמוֹ, וְהוּא מוֹצִיאָם בְּוָשְׁבוֹן כְּמוֹ שֶׁנִּטְלָם בְּוָשְׁבוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם וְגוֹ' אִישׁ לֹא נֶעְדָּר.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַבִּי יַעֲקֹב, נַפָּשׁוֹת הָרְשָׁעִים נְתוּנוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל מַלְאָךְ זֶה שֶׁשְּׁמוֹ דוּמָה לְהַכְנִיסָם בַּגֵּיהִנֹּם וְלָדוּן שָׁם. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְסָרוֹת בְּיָדוֹ, שׁוּב אֵינָן זוֹזְרוֹת, עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ לַגֵּיהִנֹּם. וְזֶה יִרְאַת דָּוִד שֶׁנִּתְיָרֵא כְּשֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ עָוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צד) לוּלֵי ה' עֶזְרָתָה לִּי כִּמְעַט שָׁכְנָה דוּמָה נַפְשִׁי. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הַנְּשָׁמָה פּוֹנַעַת לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ גּוּף עִם שְׁאָר גּוּפוֹת הַצַּדִּיקִים בְּוָשְׁבוֹנָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֶל עָפְרוֹן וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, הַמַּלְאָךְ קוֹדֵם וְאוֹמֵר לוֹ: רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה – וְעָפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חֵת. שִׁוְּתוֹ לְשָׁכֵן בֶּעָפָר, וְהוּא מַקְדִּים וְאוֹמֵר לוֹ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ הַגּוּף בְּוָשְׁבוֹן הַצַּדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַן עָפְרוֹן הַחִתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי חֵת לְכָל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ לֵאמֹר. מַה זֶּה לְכֹל בָּאֵי שַׁעַר

עִירוֹ? רַב נַזְמָן אָמַר, אוֹתָם שֶׁנִּכְנְסוּ בִּכְתַב וְשִׁבּוֹן פַּנְקָסוֹ. שֶׁאָמַר רַב נַזְמָן, וְכָךְ נִגְזַר [עַל] וְשִׁבּוֹן, עַל יַד דּוּמָה נִכְנָסִים לְבָתֵּי הַקְּבָרוֹת, וּבְוְשִׁבּוֹן הַפָּתָק עָתִיד לְהוֹצִיא אוֹתָם, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל שׁוֹכְנֵי הֶעָפָר.

מַה זֶּה הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹצָר שֶׁל שַׁלְוָה וּמְנוּחָה רַבָּה. אָמַר רַבִּי שָׁלוֹם בַּר מְנְיוֹמִי, אֵין לְךָ כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק מֵאוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין לוֹ מָאתַיִם עוֹלָמוֹת וְכִסּוּפִים בְּשִׁבְיל הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר זז) וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ. וּמָאתַיִם עַל שֶׁמּוֹסְרִים עַצְמָם בְּכָל יוֹם כְּאִלּוּ נֶהֱרְגוּ עַל קִדֻּשַּׁת שְׁמוֹ, וְנִצְוְוזוּ כְּמוֹ הַפָּסוּק הַזֶּה. [וְכָךְ אָמְרוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה] שֶׁכָּתַב וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ וְגוֹ׳.

וְלָמַדְנוּ, כָּל הַמְכַוֵּן אֶת לִבּוֹ בַּפָּסוּק הַזֶּה כְּדַי לִמְסֹר נַפְשׁוֹ עַל קִדֻּשַּׁת שְׁמוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ נֶהֱרָג בְּכָל יוֹם עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מד) כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם. אָמַר רַב נַזְמָן, כָּל הַמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ בְּפָסוּק זֶה, נוֹוְזֵל אַרְבַּע מֵאוֹת עוֹלָמוֹת לָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַב יוֹסֵף, וְהֵרִי שָׁנִינוּ מָאתַיִם? אָמַר רַב נַזְמָן, מָאתַיִם עַל הַתּוֹרָה – וּמָאתַיִם עַל שֶׁמְּסַר עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם עַל קִדֻּשַּׁת שְׁמוֹ.

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְגוֹ׳. מִשְׁנָה: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עַל כָּל פָּנִים כָּךְ הוּא, שֶׁהַמִּשְׁנָה הַזּוֹ יָפָה, שֶׁנַּעֲשֵׂית הַנְּשָׁמָה, הַהוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (יחזקאל א) וְהִנֵּה אוֹפַן אֶחָד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמוּר בְּאוֹתָהּ הַבָּרַיְתָא הָרִאשׁוֹנָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, יֹאמַר לָנוּ מַר מֵאוֹתָהּ הַמִּשְׁנָה. אָמַר לוֹ, כָּךְ הִתְפָּרֵשׁ בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים בַּפָּרָשָׁה שֶׁלּוֹ, אֲבָל כָּאן יֵשׁ לָנוּ לוֹמַר. פָּתַח וְאָמַר, (שיר ו) אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי אַחַת הִיא לְאִמָּהּ וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה הִיא שֶׁאָנוּ קוֹרְאִים כָּאן בְּשִׁיר הַשִּׁירִים לְשׁוֹן נְקֵבָה, וְשָׁם בַּתּוֹרָה לְשׁוֹן זָכָר?

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּאן בַּתּוֹרָה נִקְרָא בִּלְשׁוֹן זָכָר אֵצֶל הַגּוּף, מִפְּנֵי

שֶׁהַגּוּף אֵצֶל הַנְּשָׁמָה כְּאִשָּׁה אֵצֶל הַזָּכָר, וְהַנְּשָׁמָה כְּלַפֵּי מַעְלָה כִּנְקֵבָה בִּפְנֵי הַזָּכָר, וְכָל אֶזְוֵד יוֹרֵשׁ מַעֲלָתוֹ.

שָׁנִינוּ שָׁם, בְּאַרְבַּע פָּעָמִים [בְּשָׁנָה] בְּשָׁעָה בְּכָל יוֹם הָעֵדֶן מִנַּטֵּף עַל הַגָּן, וְיוֹצֵא מֵאוֹתָם הַטִּפּוֹת נָהָר גָּדוֹל הַמִּתְזַלֵּק לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, וּשְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים טִפּוֹת מִנַּטֵּף בְּכָל יוֹם, וּמִשָּׁם שִׁבְעִים אִילָנֵי הַגָּן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה׳. רַבִּי תַּנְחוּם אָמַר, מִכָּאן (שם) מַשְׁקֶה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו. אֵיזוֹ הִיא עֲלִיָּה? זֶהוּ עֵדֶן. וְעֵדֶן בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא? רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לְמַעְלָה מֵעֲרָבוֹת הוּא. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בַּעֲרָבוֹת הוּא, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שָׁם גְּנָזֵי זִיִּים טוֹבִים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וְנִשְׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים, וְהַגָּנוּז הָעֶלְיוֹן. הוּא עֵדֶן לְמַטָּה מְכֻוָּן כְּנֶגְדּוֹ גַּן בָּאָרֶץ וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ שֶׁפַע בְּכָל יוֹם.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, וְכָל אֶזְוֵד נָטַל בְּזֶלְקוֹ תַּמְצִית טִפָּה אַוֵּזת מֵאוֹתָם טִפּוֹת שֶׁל עֵדֶן, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים טִפּוֹת. וּמָה אִם כָּל נָבִיא שֶׁנָּטַל טִפָּה אַוֵּזת מֵהֶן הָיְתָה מַעֲלָתוֹ בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ עַל כָּל הַשְּׁאָר – אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה מְקַבֵּל מִשְּׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מִכָּאן אַתָּה לָמֵד כַּמָּה הָיְתָה זְכוּתוֹ.

רַבִּי בָּא אָמַר רַב כַּהֲנָא, וְכִי מֵאַיִן הָיָה לָהֶם לַנְּבִיאִים מֵאוֹתָן הַטִּפּוֹת? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּכָל טִפָּה וְטִפָּה הַיּוֹצֵאת מֵעֵדֶן, רוּזַ זְכוּתָהּ יוֹצֵאת עִמּוֹ, וְעַל כֵּן נִגְזַר בַּמִּשְׁנָה: יֵשׁ מַיִם שֶׁמַּדְלִים וְזַכְמִים, וְיֵשׁ מַיִם שֶׁמַּדְלִים טְפָשִׁים. וְאוֹתָם הַמַּיִם שֶׁמַּדְלִים וְזַכְמִים, אוֹתָם הַמַּיִם הָיוּ מִטִּפּוֹת שֶׁל עֵדֶן.

שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַמַּיִם שֶׁבָּהֶם טִפּוֹת יוֹשְׁבִים [נ״א יְתֵרִים] מִכָּל אוֹתָם אַרְבַּעַת הַנְּהָרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, הוּא שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) שֵׁם הָאֶזְוֵד פִּישׁוֹן. מַה זֶּה שֵׁם הָאֶזְוֵד פִּישׁוֹן? הַמְיֻזָּד מִכֻּלָּם פִּישׁוֹן, וְהוּא הַנּוֹפֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּלְפִיכָךְ הָיְתָה זְכוּתָהּ [לְיִשְׂרָאֵל] מִצְרַיִם יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם.

וּמִשֶּׁנִּגְזְרָה הַגְּזֵרָה שֶׁאָבְדָה זְכוּת מִצְרַיִם, נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָם הַטִּפּוֹת וְזָרַק אוֹתָם בְּאוֹתוֹ הַגָּן, בְּאוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁל גַּן עֵדֶן, שֶׁכָּתוּב (שם) וְנָהָר

יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְזֶה הָיָה מוֹלִיד אַרְבָּעָה אֲוֵזִרִים, וְהָאָוְזֵד הַמְיֻוָּזָד הַנּוֹלַד מִמֶּנּוּ פִּישׁוֹן הָיָה. מִשֶּׁנִּטְלוּ אֵלּוּ הַטִּפּוֹת שֶׁלֹּא יָצְאוּ מֵהַגָּן, אָבְדָה הַוָּזְכָּמָה מִמּוֹצָרִים.

וּמֵאוֹתָהּ הָרִוּוָז שֶׁהָיְתָה יוֹצֵאת מֵעֵדֶן, תִּמְצוֹ [יִמְצוֹ] כָּל נָבִיא וְנָבִיא, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב מִתְהַלֵּךְ בַּגַּן לְרִוּוַ הַיּוֹם. וְגָנוּז זֶה בְּגַן עֵדֶן לֶעָתִיד לָבֹא, וְזֶה הוּא הַנָּהָר שֶׁרָאָה יְוֻזְקֵאל בִּנְבוּאָתוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר הַכָּתוּב (ישעיה יא) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳ וְגוֹ׳. שֶׁאוֹתָם מַיִם תָּמִיד מְגַדְּלִים הַיְדִיעָה בָּעוֹלָם.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כָּל נִשְׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים לְמַעְלָה, בְּעֵדֶן הֵן. וּמַה מִּמַּה שֶׁיּוֹרֵד מֵעֵדֶן יִשְׁנָא הַוָּזְכָּמָה בָּעוֹלָם – לָעוֹמְדִים בּוֹ וְנֶהֱנִים מֵהֲנָאוֹתָיו וְכִסּוּפָיו עַל אַוָּזַת כַּמָּה וְכַמָּה.

אָמַר רַבִּי יְצָוָזק, כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה זוֹכָה לִכָּנֵס בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, מִיכָּא״ל הַשַּׂר הַגָּדוֹל הוֹלֵךְ עִמָּהּ וּמַקְדִּים לָהּ שָׁלוֹם. מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת תְּמֵהִים בָּהּ וְשׁוֹאֲלִים עָלֶיהָ (שיר ג) מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר. מִי זֹאת עֹלָה בֵּין הָעֶלְיוֹנָה מֵהַגּוֹף הֶוָזֵרֵב שֶׁדּוֹמָה לְהֶבֶל, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמד) אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה. הוּא מֵשִׁיב וְאוֹמֵר, (שיר ו) אַוָּזַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי. אַוָּזַת הִיא – מְיֻוָּזֶדֶת הִיא. אַוָּזַת הִיא לְאִמָּהּ – לְאִמָּהּ זוֹ הִיא כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁהִיא אֵם לַנְּשָׁמָה וְיוֹלֶדֶת לָהּ, שֶׁנִּגְוָזָרָה מִמֶּנָּה.

רָאוּהָ בָּנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ – אֵלּוּ שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵן בְּמַעֲלָתָן לְמַעְלָה, וְהֵם הַנִּקְרָאוֹת בָּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הִגָּה זָוָזַרְנוּ עַל מַה שֶּׁאָמַרְנוּ – אֵלּוּ נִקְרָאוֹת בָּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְהָאֲוֵזֵרוֹת נִקְרָאוֹת בָּנוֹת לוֹט. רָאוּהָ בָּנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ – שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת מְשַׁבְּזוֹת לָהּ וְאוֹמְרוֹת שָׁלוֹם בּוֹאֵךְ. מִלְכוֹת וּפֵילַגְּשִׁים – מִלְכוֹת אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁהֵם מְלָכוֹת, וּפֵילַגְּשִׁים הֵם גֵּרֵי הַצֶּדֶק. כֻּלָּם מְשַׁבְּזוֹת וּמְקַלְּסוֹת אוֹתָהּ עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת לְמַעְלָה, וַאֲזַי הַנְּשָׁמָה בְּמַעֲלָתָהּ וּמִתְקַיֶּמֶת אֲרִיכוּת יָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים. נִכְנַס בַּאֲרִיכוּת יָמִים לָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אַבָּא הַזָּקֵן קָם עַל רַגְלָיו וְאָמַר, מְנוּזָה וְשָׁלוֹם עֲצָמוֹת יִהְיוּ לְךָ, רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהֶחֱזַרְתָּ עֲטָרָה לְיָשְׁנָהּ. שֶׁשָּׁנִינוּ בַּבָּרַיְתָא הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא בִּשְׁלֵמוּתָהּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן [לְזְמַן אֲוִזֵר נְכָנְסִים], לֹא שָׁבָה לַגּוּף, אֶלָּא נִבְרָאוֹת מִמֶּנָּה נְשָׁמוֹת אֲוִזֵרוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה, וְהִיא נִשְׁאֶרֶת בְּקִיּוּם, עַד שֶׁבָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי וְדָרַשׁ, וּמָה אִם בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הֶבֶל, וְהַגּוּף שֶׁהוּא טִפָּה סְרוּחָה, נִכְנֶסֶת בּוֹ אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה – לָעֲתִיד לָבֹא שֶׁיִּצָּרְפוּ כֻּלָּם וְיִהְיֶה הַגּוּף מְבֻזָּר בְּקִיּוּם וְתַשְׁלוּם יוֹתֵר, אֵינוֹ דִּין לְהַכְנֵס אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה בּוֹ בְּכָל הַתַּשְׁלוּמִים וְהָעִלּוּיִים שֶׁבָּהּ?

אָמַר רַבִּי אָזָא, אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה [בּוֹ בְּכָל הַתַּשְׁלוּמִים וְהָעִלּוּיִים שֶׁבָּהּ] מַמָּשׁ, וְאוֹתוֹ הַגּוּף מַמָּשׁ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִידָן בִּקְיוּמָן לֶעָתִיד לָבֹא, אֲבָל שְׁנֵיהֶם יִהְיוּ שְׁלֵמִים בְּתַשְׁלוּם הַדַּעַת לְהַשִּׂיג מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיגוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְגוֹ'. רַבִּי בּוֹ אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, [בְּאוֹתָם הַיָּמִים] בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁהוּא יָמִים, וְלֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא לַיְלָה. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, בְּאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת שֶׁהֵם יָמִים, בְּאוֹתָם הַהֲנָאוֹת וְהַכְּסוּפִים שֶׁהוּא נוֹזֵל. וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. בְּאוֹתָהּ הַמִּשְׁרָה [נ"א הַמַּעֲשֵׂר] שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְּׁמוֹ, שֶׁהִיא אוֹת ה"א, שֶׁבָּהּ נִבְרָא הָעוֹלָם.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, מִטַּטְרוֹ"ן שַׂר הַפָּנִים, שֶׁהוּא נַעַר עֶבֶד מֵרַבּוֹ הָאָדוֹן הַמּוּשָׁל עָלָיו, מְמֻנֶּה עַל הַנְּשָׁמָה בְּכָל יוֹם לְהַסְפִּיק לָהּ מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁנִּטְּלָה, וְהוּא עָתִיד לָקַוֵּת וְיָשׁוּבוּן פָּתֹק בְּבָתֵּי הַקְּבָרוֹת מִדּוּמָה, וּלְהַרְאוֹת אוֹתוֹ לְפָנֵי רַבּוֹ, וְהוּא עָתִיד לַעֲשׂוֹת שְׁאוֹר אוֹתוֹ הָעֵצֶם תַּוֵּת הָאָרֶץ, לְתַקֵּן אֶת הַגּוּפוֹת וּלְקַיְּמָם בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל גּוּף בְּלִי הַנְּשָׁמָה, [בְּזְמַן] שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח אוֹתָהּ לִמְקוֹמָהּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ הַמּוֹשֵׁל וְגוֹ'. מַהוּ אֶל עַבְדּוֹ? אִם בַּזְּכִיָּה הַזּוֹ נִסְתַּכֵּל, מַה זֶּה אֶל עַבְדּוֹ?

אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, לֹא נִסְתַּכֵּל אֶלָּא בְּמַה שֶׁאָמַר עַבְדּוֹ, עַבְדּוֹ שֶׁל מָקוֹם, [זָקֵן בֵּיתוֹ] הַקָּרוֹב לַעֲבוֹדָתוֹ, וּמִי הוּא? זֶה מטטרו"ן, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. שֶׁהוּא עָתִיד לְיַפּוֹת אֶת הַגּוּף בְּבָתֵּי הַקְּבָרוֹת.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ, זֶה מטטרו"ן עַבְדּוֹ שֶׁל מָקוֹם. זָקֵן בֵּיתוֹ, שֶׁהוּא תְּזוּנַת בְּרִיּוֹתָיו שֶׁל מָקוֹם. הַמּוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶמְשָׁלָה עַל כָּל צְבָאוֹתָיו.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַב, כָּל צְבָאוֹתָיו שֶׁל אוֹתוֹ עֶבֶד נוֹטְלִים אוֹר וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַנְּשָׁמָה. שֶׁלָּמַדְנוּ, אוֹר הַנְּשָׁמָה לָעוֹלָם הַבָּא גָּדוֹל מֵאוֹר הַכִּסֵּא. וַהֲרֵי מֵהַכִּסֵּא נִטְלָה הַנְּשָׁמָה? אֶלָּא זֶה לְפִי הָרָאוּי לוֹ, וְזֶה לְפִי הָרָאוּי לוֹ. רַב נַזְמָן אָמַר, גָּדוֹל מֵאוֹר הַכִּסֵּא מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל א) דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. מַה זֶּה עָלָיו? עַל זָהֳרוֹ.

וּכְשֶׁהוּא הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיזוּתוֹ, כָּל צְבָאוֹתָיו וְהַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ נְזוּנִים מֵאוֹתוֹ הַזֹּהַר. זֶהוּ שֶׁהַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת לוֹ, [שֶׁכָּתוּב] שִׂים נָא יָדְךָ, כְּלוֹמַר סִיעָתְךָ. תַּזּוֹת יֶרֶכִי – זֶהוּ אוֹר הַנִּשְׁפָּע מִן הַנְּשָׁמָה עֲלֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שָׁלוֹם, כָּךְ קִבַּלְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁזֶּה הוֹלֵךְ בִּשְׁלִיזוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיעַ כָּל צְבָאוֹתָיו שֶׁל מַעְלָה בְּאוֹת אַזּוֹת מִשְּׁמוֹ. אָמַר רַב הוּנָא, כָּךְ יֶרֶכִי"ּ בְּגִימַטְרִיָּא ר"ם. כְּלוֹמַר, הַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת שִׂים נָא יָדְךָ, סִיעָתְךָ, תַּזּוֹת מַעֲלָתוֹ שֶׁל רָם וְנִשָּׂא הַמּוֹשֵׁל עַל הַכֹּל. וּלְאַזּוֹר שֶׁצְּוָה סִיעַת הָעֶלְיוֹנִים תַּזּוֹת יָדוֹ, אֲנִי מַשְׁבִּיעֲךָ שְׁבוּעָה גְּדוֹלָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ – הוּאיל וְאָמַר בַּה' שֶׁהוּא הַכֹּל, לָמָּה נֶאֱמַר אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁהוּא אָדוֹן עַל הַכֹּל. בְּבַת אַזּוֹת וּבְרֵגַע אֶזְוד הוּא מֵנִיעַ לַכֹּל, וְכֻלָּם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר עַל שְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת מִשְּׁמוֹ, לְהוֹרוֹת שֶׁהוּא הַכֹּל וְאֵין אַזּוֹר בִּלְתּוֹ.

וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ. אָמַר רַב הוּנָא, וְאִם הָיִיתִי עִמָּהֶם שֶׁל בַּעֲלֵי הַבָּרִיתָא כְּשֶׁגִּלּוּ הַסּוֹד הַזֶּה, לֹא נִפְרַד הָיִיתִי מֵהֶם כָּךְ,

שֶׁהֲרֵי אֲנִי רוֹאֶה עֲמָקִים רַבִּים בְּפָנֶיהֶם שֶׁגָּלוּ וְלֹא רְאוּיִים לְכָל אָדָם. בֹּא רְאֵה, שְׁבוּעַת הַבְּרִית הַוּוּ נִשְׁבַּעַת הַנְּשָׁמָה, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר לֹא תַקָּזוּז אִשָּׁה לִבְנֵי.

אָמַר רַבִּי יְצָוָּזק, מִכָּאן מַשְׁמָע, שֶׁהוּאִיל וְאַתָּה הוֹלֵךְ בִּשְׁלִיזוּת זוּ, לֹא תַקָּזוּז אִשָּׁה לִבְנֵי. כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא תַקָּזוּז גּוּף לִבְנֵי [לְבִנְיָנִי] לְהִכָּנֵס בְּגוּף אַזָּר, בְּגוּף זָר, בְּגוּף שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לוֹ, אֶלָּא בְּהַהוּא מַמָּשׁ שֶׁהוּא שֶׁלִּי, בְּהַהוּא מַמָּשׁ שֶׁיָּצָאתִי מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אִם אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי תֵּלֵךְ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ וְלָקַזְתָּ אִשָּׁה לִבְנֵי לְיִצְוָּזק? אָמַר רַבִּי יְצָוָּזק, אוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁנִּצְטַעֵר עִמִּי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה לוֹ הֲנָאָה וְכִסּוּף בּוֹ מִפָּנֵי יִרְאַת קוֹנוֹ, אוֹתוֹ הַגּוּף מַמָּשׁ תַּקָּזוּז לִצְוָּזק עִמּוֹ בְּשִׁמְזַת הַצַּדִּיקִים הַוּוּ, לִצְוָּזק עִמּוֹ בְּשִׁמְזַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לִצְוָּזק עִמּוֹ שֶׁעַכְשָׁו עֵת שְׁזוּק בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכו) אָז יִמָּלֵא שְׁזוֹק פִּינוּ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר יְצָוָּזק, בֹּא תִשְׁמַע, אֵין מַלְאָךְ אֶזְד עוֹשֶׂה אֶלָּא שְׁלִיזוּת אַזַת, וְלֹא שְׁתֵּי שְׁלִיזְיוּת בְּבַת אַזַת. וְלָמְדְנוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַלְאָךְ אֶזְד, אֲשֶׁר קֶסֶת הַסּוֹפֶר בְּמָתְנָיו, עָתִיד לְהַרְשִׁים כָּל אֶזְד וְאֶזְד עַל מִצְזוֹ, וּלְאַזַר כֵּן הַשַּׂר הַגָּדוֹל הוֹלֵךְ לְתַקֵּן כָּל אֶזְד וְאֶזְד וּלְהַעֲמִידוֹ לְקַבֵּל נִשְׁמָתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הוּא יִשְׁלַזוּ מַלְאָכוֹ לְפָנֶיךָ וְלָקַזְתָּ אִשָּׁה. מַה זֶּה לְפָנֶיךָ? לִפְנֵי שְׁלִיזוּתֶךָ.

רַבִּי [אֶלְעָזָר] אֱלִיעֶזֶר הָלַךְ לִרְאוֹת אֶת רַבָּן יוֹזָנָן בֶּן זַכַּאי רַבּוֹ, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה רֹאשׁ זְדָשׁ. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו, אָמַר לוֹ, הַבְּאֵר שֶׁמְּנַקֶּה מִכָּל טִנָּפָת, וּמְמַלְאִים אוֹתוֹ וְנוֹבֵעַ מִשֶּׁלּוֹ יוֹתֵר, מָה רוֹצָה כָּאן? אָמַר לוֹ, זַיִּב אָדָם לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ. אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ אָמַרְתִּי, אֶלָּא אֲנִי רוֹאֶה בְּפָנֶיךָ שֶׁדָּבָר זְדָשׁ יֵשׁ אֶצְלְךָ מֵאוֹתָם הָעֲמֻקִים שֶׁאַתָּה עָתִיד לִשְׁאֹל.

אָמַר לוֹ, רָאִיתִי אֶת הָאוֹר הָרִאשׁוֹן הַזֶּה שֶׁמַּסְעוֹתָיו עֲשָׂרָה, וְנוֹסֵעַ בַּעֲשָׂרָה, וּבַסּוֹד שֶׁל עֲשָׂרָה מַנְהִיג אֶת הַכֹּל, וּבְאוֹתִיּוֹת שֶׁל עֲשָׂרָה עוֹשֶׂה אֶת

מַעֲשָׂיו. וְלָמְדֵנוּ, עֲשָׂרָה פָּתָקִים, עֲשָׂרָה מְזוּזוֹת שֶׁל בֵּית זוֹלִים בְּיָדוֹ, וַעֲשָׂרָה פָּתָקִים נוֹטֵל בְּגַן עֵדֶן לְהַתְקִין אֶרֶץ עַל גּוּפוֹת הַצַּדִּיקִים.

אָמַר לוֹ, אֶלִיעֶזֶר בְּנִי, הָיִיתָ רוֹאֶה יוֹתֵר מִמַּלְאָךְ קָדוֹשׁ שֶׁל הָעוֹלָם, בַּעֲשָׂרָה נִבְרָא, בַּעֲשָׂרָה מִנְהָג. בַּעֲשָׂרָה הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ. בַּעֲשָׂרָה הַתּוֹרָה, הוּא בַּעֲשָׂרָה מַסְעוֹתָיו. בַּעֲשָׂרָה עוֹלָמוֹת. עֶלְיוֹנִים [בַּעֲשָׂרָה]. וְאָזַד עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל בָּרוּךְ הוּא.

וְאֹמַר לְךָ דָּבָר, דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַמִּשְׁנָה הָיְתָה בָּזֶה. מַה כָּתוּב? וַיַּקְזוּ הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְּמַלִּים מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו וַיֵּלֶךְ. אָמַר לוֹ, רַבִּי, זָכִיתִי לַפָּסוּק הַזֶּה, אֲבָל וְכָל טוּב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ מַהוּ? אָמַר לוֹ, הוּא שְׁמוֹ שֶׁל רַבּוֹ שֶׁהָלַךְ אֵלָיו לְהַכְנִיסוֹ וּלְהַנְהִיג [וּלְהָגֵן] אוֹתוֹ. אָמַר, זֶהוּ וַדַּאי, כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת שְׁמוֹ עַל בֵּרְיוֹ, יוֹדֵעַ שֶׁהוּא וּשְׁמוֹ אֶזֶד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁמוֹ אֶזֶד, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) ה׳ אֶזֶד וְגוֹ׳. [כֻּלָּם] כְּלוֹמַר, הַשֵּׁם וְהוּא אֶזֶד.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ: וַיְבָרֵךְ הַגְּמַלִּים מִזּוּז לָעִיר אֶל בְּאֵר הַמָּיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מְזוּז לָעִיר – זֶהוּ בֵּית הַקְּבָרוֹת. אֶל בְּאֵר הַמָּיִם – שֶׁלָּמְדֵנוּ, הַנִּקְדָּמִים בְּבָתֵּי הַקְּבָרוֹת – אוֹתָם שֶׁנַּעֲשׂוּ וְנָתְנוּ בַּתּוֹרָה. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁנִּכְנַס אָדָם לַקֶּבֶר, מַה שֶּׁשָּׁאֲלוּ אוֹתוֹ בַּתְּזוּלָה – אִם קָבַע עִתִּים לַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּךָ וְגוֹ׳. וּכְשֶׁיֵּצֵא, אֵינוֹ דִּין [לְקַיְּמָם] לַהֲקִימָם בַּתְּזוּלָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, לְעֵת עֶרֶב – זֶהוּ יוֹם שִׁשִּׁי, שֶׁהוּא עֶרֶב הַשַּׁבָּת, שֶׁאָז הַזְּמַן לְהַעֲמִיד אֶת הַמֵּתִים. מַה מַּשְׁמָע? שֶׁשָּׁנִינוּ. שִׁשָּׁה אַלְפֵי שָׁנִים הוּא הָעוֹלָם, וְהוּא אֶלֶף הַשִּׁשִּׁי שֶׁהוּא סִיּוּם הַכֹּל. וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב, זְמַן סִיּוּם הַכֹּל. לְעֵת צֵאת הַשַּׁאֲבַת – אֵלּוּ הֵם תַּלְמִידֵי וְזַכְמִים הַשּׁוֹאֲבִים מֵימֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא עֵת לָצֵאת וּלְהִתְנַעֵר מִן הֶעָפָר.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, עוֹד יֵשׁ לָדַעַת, שֶׁשָּׁנִינוּ, אוֹתָם הַמִּתְעַסְּקִים לָדַעַת אֶת

בּוֹרְאָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִשְׁמָתָם בְּתַשְׁלוּמָהּ לָעוֹלָם הַבָּא, זָכוּ לָצֵאת מִשְּׁבוּעוֹת הַנְּשָׁמָה, הוֹלֵךְ לָדַעַת מִי הוּא גּוּפָהּ מַמָּשׁ וּמַה הוּא. הִנֵּה אָנֹכִי נִצָּב עַל עֵין הַמַּיִם, אַף עַל גַּב שֶׁתַּלְמִיד זָקֵן הוּא, הוֹלֵךְ אַזַּר הַתַּשְׁלוּם, שֶׁכָּתוּב וְהָיָה הָעַלְמָה הַיֹּצֵאת לִשְׁאֹב וְאָמַרְתִּי אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא מְעַט מַיִם מִכַּדֵּךְ – אֱמֹר לִי רֶמֶז יְדִיעָתוֹ מִמַּה שֶּׁהִשַּׂגְתָּ.

וְאָמְרָה אֵלַי גַּם אַתָּה שְׁתֵה – אַף אַתָּה עֶבֶד [כְּמוֹךָ] כָּמוֹנִי, וְלֹא נִתְזַלֵּף לִי [עַל] יְדִיעָתְךָ בִּידִיעָתוֹ שֶׁל מָקוֹם בָּרוּךְ הוּא, וְצָרִיךְ אַתָּה לְהַשִּׂיג, שֶׁאַתָּה נִבְרָא כָּמוֹנִי.

וְגַם לִגְמַלֶּיךָ אֶשְׁאָב – כְּלוֹמַר, יְדִיעַת הַשָּׂגָתִי שֶׁלֹּא הִשִּׂיגוּ סִיעָתְךָ, וְיָדַעְתִּי כִּי מַעֲלָה יֵשׁ לִי עָלֶיךָ וְהֵיאַךְ נִבְרָא אַתָּה מִזִּיו הַנָּתוּן אֶצְלְךָ. אִם הוּא אוֹמֵר סִימָן זֶה יְהִי מָסוּר בְּיָדִי עַל כָּל דְּבָרִים אֵלּוּ, וְאֵדַע שֶׁהִיא הָאִשָּׁה, הוּא הַגּוּף מֵאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה, הַשְּׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבִּיעַנִי.

וַיְהִי הוּא טֶרֶם כִּלָּה לְדַבֵּר וְגוֹ'. רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּעוֹד שֶׁכָּל הָעִנְיָנִים הוּא רוֹצֶה לְנַסּוֹת עַל הַגּוּף, מַה כָּתוּב? וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת, זֶהוּ הַגּוּף קָדוֹשׁ שֶׁנִּתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְכֹתֶת גּוּפוֹ לְהַשִּׂיג וְלָדַעַת אֶת קוֹנוֹ. אֲשֶׁר יָלְדָה לִבְתוּאֵל – אָמַר רַב יְהוּדָה, בְּתוּ שֶׁל אֵל. בֶּן מִלְכָּה – בֶּן מַלְכָּהּ שֶׁל עוֹלָם. אֵשֶׁת נָחוֹר אֲחִי אַבְרָהָם – זִבְרַת הַשֶּׂכֶל, גּוּף שֶׁנִּדְבָּק בַּשֶּׂכֶל, וְהִיא אַזַּי הַנְּשָׁמָה. וְכַדָּהּ עַל שִׁכְמָהּ – מַשָּׂא הַזְּכֻמָּה עָלֶיהָ.

וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ – זֶהוּ מִטָּטְרוֹ"ן. וַיֹּאמֶר הַגְמִיאִינִי מְעַט מַיִם מִכַּדֵּךְ – אֱמֹר לִי רֶמֶז זְכֻמָּה בִּידִיעַת בּוֹרַאֲךָ מִמַּה שֶּׁעָסַקְתָּ בָּעוֹלָם שֶׁיָּצָאתָ מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ, אַזַּר כָּל זֶה מַה כָּתוּב? וְאִשֵּׁם הַגֶּזֶם עַל אַפָּהּ וְהַצְּמִידִים עַל יָדֶיהָ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אוֹתָם הָעֲצָמוֹת שֶׁנִּפְזְרוּ לְכָאן וּלְכָאן, הוּא צוֹמֵד אוֹתָם וְשׁוֹקְלָם זֶה עַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נז) וְעַצְמֹתֶיךָ יַזַּלִּיל. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אוֹתוֹ הַגּוּף עוֹמֵד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם נִכְנָס בּוֹ נִשְׁמָתוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִי מוֹלִיךְ הַגּוּף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? אָמַר רַבִּי זֵירָא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מְזוֹלוֹת תַּוֹּזֹת הָאָרֶץ, וְהֵם מִתְגַּלְגְּלִים וְהוֹלְכִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כו) וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, גַּבְרִיאֵ"ל מוֹלִיךְ אוֹתָם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) הַתַּלְכִי עִם הָאִישׁ הַזֶּה, וְכָתוּב שָׁם (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וּלְרִבְקָה אָחוֹז וּשְׁמוֹ לָבָן? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין יֵצֶר הָרָע בָּטֵל מִן הָעוֹלָם. אַף עַל פִּי שֶׁכִּלּוּ לֹא נִמְצָא – קְצָתוֹ נִמְצָא.

בֹּא רְאֵה, בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁהָיָה מַטָּל בָּעוֹלָם הַזֶּה, נִקְרָא לוֹט. לָעוֹלָם הַבָּא [יִבָּדֵל] יִבָּטֵל מִן הָעוֹלָם, אֲבָל [לֶעָתִיד לָבֹא] לֹא כֻלּוֹ, וְנִקְרָא לָבָן, לֹא מְעֻוָּל כְּבָרִאשׁוֹנָה, אֶלָּא כְּמִי שֶׁרוֹזְזִין מִנִּוּולוֹ. לָמָּה צָרִיךְ לָבָן? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לַעֲשׂוֹת פָּרְיָה וְרִבְיָה צָרִיךְ. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם אֵין יֵצֶר הָרָע נִמְצָא, פָּרְיָה וְרִבְיָה אֵינוֹ מָצוּי.

בֹּא תִּשְׁמַע, כֵּיוָן שֶׁהַגּוּף נִבְנָה וְעוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, מַה כָּתוּב? וַיַּשְׁלִוּז אֶת רִבְקָה אֲחוֹתָם וְגוֹ'. מַה זֶּה וְאֶת מֵנַקְתָּהּ? זֶה כּוֹזֵז הַתְּנוּעָה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, זֶה כּוֹזֵז הַגּוּף.

רַבִּי אַבָּהוּ פָּתַח בַּפָּסוּק הַזֶּה, (שיר ד) אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, כֵּיוָן שֶׁהַגּוּף נִבְנָה עַל קִיּוּמוֹ וּמְבִיאִין אוֹתוֹ לְקַבֵּל נִשְׁמָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הַנְּשָׁמָה מִתְמַהְמַהַּת אֵלָיו וְיוֹצֵאת לִקְרָאתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה, זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה. תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם הַנְּשָׁמָה הִיא, יָפָה אַבְרָהָם כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אֲבָל מַה זֶּה יִצְחָק? אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, הִגָּה הַזְּבֵרִים אָמְרוּ שֶׁעַכְשָׁו נִקְרָא יִצְחָק עַל שֵׁם הַשִּׂמְחָה הָרַבָּה שֶׁבָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בַּתְּחִלָּה נִקְרֵאת הַנְּשָׁמָה אַבְרָהָם וְהַגּוּף שָׂרָה. עַכְשָׁו נִקְרֵאת הַנְּשָׁמָה יִצְחָק וְהַגּוּף רִבְקָה. שָׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן,

אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם קִיּוּם הַגּוּף מַמְתָּנֶת הַנְּשָׁמָה לַגּוּף בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בִּמְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא רְאֵה, וַיִּקַּח אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֶּאֱהָבֶהָ וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ. אוֹהֵב אֶת אוֹתוֹ הַגּוּף וּמִתְנַחֵם עִמּוֹ, וְהוּא עֵת לִשְׂחוֹק וְהַזְדָּוְגָה בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי כָּל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ הִתְבָּרְרָה לָנוּ, אֲבָל לֹא יָכְלְנוּ לָדַעַת מַהוּ. וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה. וּלְשִׁקּוּל הַדַּעַת כָּל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ לִסְתֹּר.

כְּשֶׁבָּא רַב דִּימִי, אָמַר, הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ שָׁמַעְתִּי וְלֹא זָכִיתִי. אָמְרוּ שֶׁעֶלְיוֹנִים תַּקִּיפִים לֹא זְמִנּוּהָ לְגַלּוֹת, וְאָנוּ מַה נֹּאמַר? קָם רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, מִישִׁיבַת זַבֵּרֵינוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה גְּלוּיָה.

קָמוּ וְהָלְכוּ הוּא וְרַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי זְעֵירָא. מָצְאוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה מְגַלֶּה אֶת סוֹדוֹת הַתְּפִלִּין. נִכְנְסוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ, בַּמֶּה מִתְעַסֵּק מַר? אָמַר לָהֶם, אֶת טַעַם הַתְּפִלִּין אָמַרְתִּי, שֶׁהֲרֵי אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁמִּנִּיזָן תְּפִלִּין וְיוֹדֵעַ אֶת הַטַּעַם שֶׁלָּהֶן.

אָמְרוּ, אִם נוֹזַן לְפָנֶיךָ מַר, יֹאמַר לָנוּ הַדָּבָר. אָמְרוּ, שָׁמַעְנוּ מֵאָבִיךָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָה רַבָּה שֶׁהָיְתָה לוֹ עִם יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ בַּיִת מִשְׁכָּן כְּמוֹ הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְיָבִיא אֶת דִּיּוּרוֹ עִמָּהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם. וְשָׁמַעְנוּ מֵאָבִיךָ, שֶׁכָּאן סָתוּם הַטַּעַם שֶׁל הַתְּפִלִּין בַּפָּסוּק הַזֶּה.

אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ הָעֶלְיוֹן נַעֲשָׂה הַמִּקְדָּשׁ בְּמֶרְכְּבוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְאַזַּר כָּךְ הִשְׂרָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת דִּיּוּרוֹ עִמָּהֶם כָּעִנְיָן הַזֶּה. וּכְמוֹ כֵן הִתְעוֹרְרוּ הַזַּבָּרִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה בְּטַעַם הַתְּפִלִּין, שֶׁיִּהְיֶה אוֹתוֹ הָאִישׁ דִּגְמָא שֶׁל הַמֶּרְכָּבוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, מֶרְכָּבָה תַּזְוִתוֹנָה מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, לְהָבִיא אֶת מַלְכוּתוֹ וְיַשְׂרָה דִּיּוּרוֹ עָלָיו.

וְשָׁנִינוּ, יֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְדַגְמָתָם, וְיֵשׁ בּוֹ שָׁלֹשׁ מֶרְכָּבוֹת, דַּגְמַת הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים סוֹדוֹת שֶׁל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת, מֶרְכָּבוֹת שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת שׁוֹלֵט עַל אַרְבַּע. וְעַל כֵּן סוֹד הַשִּׁי״ן שֶׁל שְׁלֹשָׁה כְּתָרִים, וְשִׁי״ן שֶׁל אַרְבָּעָה כְּתָרִים, שְׁלֹשָׁה מְלָכִים שׁוֹלְטִים בַּגּוּף, תְּפִלִּין עָלָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה. אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. הַתְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת.

הַלֵּב רוֹכֵב, דַּגְמָא שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְהוֹנָה, וְהַתַּזְהוֹן רוֹכֵב. עוֹד שָׁנִינוּ, זֶה הָרֶכֶב שֶׁל הַזְּרוֹעַ לְמַטָּה. וְהַלֵּב רוֹכֵב, דַּגְמָא שֶׁהוּא לְמַטָּה, וְנִמְסְרוּ בְּיָדוֹ לְהַכְנִיס אוֹתָם כָּל זֵילוֹת הַשָּׂמַיִם. כָּךְ הַלֵּב רוֹכֵב לְמַטָּה, וְנִמְסְרוּ בְּיָדוֹ כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף.

וּמֵעָלָיו אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת עַל הַמּוֹחַ, שֶׁהוּא הָרֹאשׁ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שַׁלִּיט עֶלְיוֹן, הַמֶּלֶךְ מֵהַכֹּל. [וְרוּחַ] וְסוֹד הַנְּשָׁכְמָה הַזּוֹ הוּא כְּמוֹ שֶׁהַמְּקֻדָּשׁ, שֶׁכָּתוּב וַעֲשֵׂה כְּרוּב אֶחָד מִקָּצָה מִזֶּה וּכְרוּב אֶחָד מִקָּצָה. וַעֲלֵיהֶם דִּיוּר הַמֶּלֶךְ בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שְׁתֵּי מֶרְכָּבוֹת.

וּכְמוֹ זֶה הַלֵּב וְהַמּוֹחַ, הַלֵּב מִכָּאן וְהַמּוֹחַ מִכָּאן, וַעֲלֵיהֶם מְדוּרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַרְבַּע [אַרְבַּע] פָּרְשִׁיּוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִכָּאן וָהָלְאָה סוֹדוֹת הַכְּתָרִים, הָאוֹתִיּוֹת וְהַפָּרְשִׁיּוֹת בְּגוּפָם וּבִרְצוּעוֹתֵיהֶם. הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי וְהָרֶמֶז שֶׁלָּהֶם הִתְגַּלָּה, וְהַטַּעַם שֶׁל הַכֹּל בְּשִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת [הָרַחֲמִים].

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא לֹא בָּאתִי אֶלָּא עַבּוּר הַסּוֹד הַזֶּה – דַּי לִי. אָמְרוּ לוֹ, אַשְׁרֶיךָ זְכִיתָ בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּל רָז אֵינוֹ אָנוּס לְךָ. אָמְרוּ לוֹ, בָּאנוּ לְפָנֶיךָ מַר לְדַעַת אֶת סוֹד הַפָּסוּק הַזֶּה, וַיִּסַּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה.

אָמַר, פָּרוּשׁ שֶׁל הַפָּסוּק הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁגִּלּוּ וְזִבֵּרִינוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַנְּשָׁמָה תָּבוֹא בְּאוֹתוֹ הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ שֶׁלָּהּ, הִנֵּה הַדְּבָרִים הָיוּ עַל הָרְשָׁעִים שֶׁיָּקוּמוּ וַיַּכְשִׁירוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְיִתֵּן לָהֶם מְזִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁיֵּדְעוּ וְיָשׁוּבוּ וְיִזְכּוּ זְכוּת שְׁלֵמָה.

וּכְשֶׁרָאָה אֶת זֶה שְׁלֹמֹה, הָיָה [תָּמִיד הַרְבֵּה] הַרְבֵּה וְאָמַר, (קהלת ז) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלְּכוּ, שֶׁיָּבְאוּ וְיִזְוִיו מִמְּקוֹם קָדוֹשׁ.

וְשָׁנִינוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּתוּב (ירמיה ג) הֲיַהֲפֹךְ כּוּשִׁי עוֹרוֹ וְנָמֵר זִבַּרְבֻּרֹתָיו. כָּךְ הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ לָשׁוּב בָּעוֹלָם הַזֶּה וּלְהַקְטִיר מַעֲשִׂים טוֹבִים, לְעוֹלָם לֹא יַקְטִירוּ בָּעוֹלָם הַבָּא. רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה, וְשֶׁרוֹצָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם נְשָׁמָה לְגוּפָם וּלְקָרְבָּם בִּתְשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַתֵּלֶד לוֹ אֶת זִמְרָן וְאֶת יָקְשָׁן. הַרְבֵּה מַעֲשִׂים רָעִים עַד שֶׁנִּגְרָשִׁים מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ וְגוֹ'. וְעַל הָאֲחֵרִים נֶאֱמַר וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה מַשְׁמָע עַל הַפָּרָשָׁה, וּמַשְׁמָע שֶׁאוֹתוֹ זְמַן [נִקְרָא] [אָבַד] שֵׁם [הַנְּשָׁמָה] אַבְרָהָם, וּבִמְקוֹמוֹ נִקְרֵאת יִצְחָק, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי. עִם יְדִיעַת הַחֲזִי שֶׁהוּא זֵה הָעוֹלָמִים, לָדַעַת וּלְהַשְׂיג מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיג בָּעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה'. (עד כאן מדרש הנעלם)

זֹהַר:

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (קהלת יב) וְיָשֹׁב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, נָטַל עָפָרוֹ מִמְּקוֹם הַמִּקְדָּשׁ, וּבָנָה אֶת גּוּפוֹ מֵאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכֻּלָּם נָתְנוּ לוֹ כֹּחַ. אַחַר כָּךְ הֵרִיק עָלָיו רוּחַ חַיִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וְגוֹ'. אַחַר כָּךְ הֵקִים וְיָדַע שֶׁהוּא מִמַּעְלָה וּמִטָּה, וְאָז נִדְבַּק וְיָדַע אֶת הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה.

כְּמוֹ זֶה כָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם הוּא כָּלוּל מִמַּעְלָה וּמַטָּה, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים לְהִתְקַדֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּרָאוּי, כְּשֶׁמּוֹלִידִים בֵּן, מוֹשְׁכִים עָלָיו רוּחַ קְדֻשָּׁה מֵהַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַקְּדוֹשִׁים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים בָּנִים לַמָּקוֹם"ה. מִשּׁוּם שֶׁהַגּוּף נַעֲשָׂה בִּקְדֻשָּׁה כָּרָאוּי, כָּךְ גַּם נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ כָּרָאוּי, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָתִיד אָדָם לָתֵת וְשִׁבּוֹן מַעֲשָׂיו טֶרֶם יָצָא מִן הָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם הַוְּשִׁבּוֹן שֶׁגּוּף וּנְשָׁמָה נוֹתְנִים וְשִׁבּוֹן. אַחַר כָּךְ הַנְּשָׁמָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ, וְהַגּוּף שָׁב לֶאֱרֶץ, וְהַכֹּל שָׁב לִמְקוֹמוֹ שֶׁנִּלְקַח מִשָּׁם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. עַד הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים, הַכֹּל גָּנוּז לְפָנָיו.

וְאוֹתוֹ גּוּף מַמָּשׁ וְאוֹתָהּ נְשָׁמָה מַמָּשׁ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב לָעוֹלָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם וּלְחַדֵּשׁ אֶת פְּנֵי הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן. וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה מַמָּשׁ גְּנוּזָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשָׁבָה לִמְקוֹמָהּ כְּפִי דַּרְכָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. וּבִזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים, עָתִיד הוּא לְהָרִיק טַל מֵרֹאשׁוֹ עֲלֵיהֶם, וּבְאוֹתוֹ הַטַּל כֻּלָּם יָקוּמוּ מֵהֶעָפָר.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ. מַה זֶּה טַל אוֹרוֹת? אוֹרוֹת מַמָּשׁ מֵאוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁל מַעְלָה שֶׁבָּהֶם עָתִיד לְהָרִיק זִיוִים לָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁעַיִן הַזִּיוִים יָרִיק זִיוִים שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. שֶׁהֲרֵי עַכְשָׁו פּוֹסְקִים מִשּׁוּם שֶׁהַנָּזוּשׁ הָרָע הַזֶּה שׁוֹלֵט וְהַלְבָנָה מִתְכַּסָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּבָיְכוֹל פּוֹסְקִים מֵימָיו, וְהַזִּיוִים לֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם כָּרָאוּי.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא הַנָּזוּשׁ הָרָע, יִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲבִיר אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וְאַחַר שֶׁהוּא יַעֲבֹר מִן הָעוֹלָם, הַלְּבָנָה לֹא תִתְכַּסֶּה. וְהַנָּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, לֹא יִפָּסְקוּ מֵעֵינָיו. וְאָז כָּתוּב (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל הַגּוּפוֹת שֶׁל הָעוֹלָם יָקוּמוּ וְיִתְעוֹרְרוּ מִן הֶעָפָר – אוֹתָם הַגּוּפוֹת שֶׁנִּטְעוּ בִּנְשָׁמָה אַוָּזוֹת מַה יִּהְיֶה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹתָם הַגּוּפוֹת שֶׁלֹּא זָכוּ וְלֹא הִצְלִיחוּ, הֲרֵי הֵם כִּלֹּא הָיוּ. כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עֵץ יָבֵשׁ בָּעוֹלָם הַהוּא, כָּךְ גַּם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. וְהַגּוּף הָאַוָּזרוֹן שֶׁנִּנְטַע וְהִצְלִיחַ וְנָטַל שָׂרָשָׁיו כָּרָאוּי יָקוּם.

וְעָלָיו כָּתוּב (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְגוֹ' וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וְגוֹ'. שֶׁעָשָׂה פֵּרוֹת וְנָטַע שָׂרָשִׁים וְהִצְלִיחַ כָּרָאוּי. וְעַל אוֹתוֹ גּוּף רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא עָשָׂה פֵּרוֹת וְלֹא נָטַע שָׂרָשִׁים [וְלֹא זָכָה וְלֹא הִצְלִיחַ], כָּתוּב (שם) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב וְגוֹ'. כִּי יָבוֹא טוֹב – זוֹ תְּחִיַּת הַמֵּתִים.

וְיָאִיר אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁעָתִיד לְהָאִיר לַצַּדִּיקִים שֶׁהָיָה גָּנוּז לָהֶם בְּיוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וְאָז עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיוֹת הַמֵּתִים, וְכָתוּב (מלאכי ג) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וְגוֹ'. וְאָז יִתְגַּבֵּר הַטּוֹב בָּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע יַעֲבֹר מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְאָז אוֹתָם הַגּוּפִים הָרִאשׁוֹנִים יִהְיוּ כִּלֹּא הָיוּ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָרִיק עַל אוֹתָם הַגּוּפִים רוּחוֹת אַוָּזרוֹת, וְאִם זוֹכִים בָּהֶם – יָקוּמוּ בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאִם לֹא – יִהְיוּ אֲפָר תַּחַת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ וְגוֹ', וְהַכֹּל יוֹדֵם וְיוֹעֵד לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם כֻּלָּם בִּמְנָיָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מ) הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי נֶאֱמַר, כָּל אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יָקוּמוּ בָּרִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם וְיָקִים אוֹתָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב יִוְּיוּ מֵתֶיךָ. אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נְבֵלָתִי יְקוּמוּן – אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּתוֹךְ אַרְצוֹת אַוָּזרוֹת, שֶׁלֹּא כְתוּבָה בָּהֶם תְּחִיָּה, אֶלָּא קִימָה. שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַחַיִּים לֹא תִשָּׁרֶה אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּהֶם יִוְּיוּ מֵתֶיךָ, וְאוֹתָם שֶׁבַּחוּץ יִבְרָא הַגּוּף שֶׁלָּהֶם, וְיָקוּמוּ גּוּף בְּלִי רוּחַ. אַוָּזר כָּךְ יִתְגַּלְגְּלוּ

תַּזַּת הֶעָפָר עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם יְקַבְּלוּ נְשָׁמָה, וְלֹא בִּרְשׁוּת אַזָּרֵת, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם כָּרָאוּי.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יֵיסָא הֲיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אֶחָד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַחֲזִיוֹת אֶת הַמֵּתִים, כָּל אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ לְפָנָיו, כֻּלָּם עוֹמְדוֹת דְּמֵיּוֹת דְּמֵיּוֹת לְפָנָיו, בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיוֹרִיד אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיִקְרָא לָהֶם בְּשֵׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. וְכָל נְשָׁמָה תִּכָּנֵס לִמְקוֹמָהּ, וְיָקוּמוּ בְּקִיּוּם בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאָז יִהְיֶה הָעוֹלָם שָׁלֵם. וְעַל אוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב (שם כה) וְזָרְפַת עַמּוֹ יָסִיר וְגוֹ'. מַה זֶּה וְזָרְפַת עַמּוֹ יָסִיר? זֶה יֵצֶר הָרָע שֶׁמַּזְשִׁיךְ אֶת בָּנֵי הַבְּרִיּוֹת וְשׁוֹלֵט בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי רָאִינוּ, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בָּרוּז הַזֶּה – אֵינוֹ טָמֵא. יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ – הוּא טָמֵא. אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁזֶּה כָּךְ, וְכָךְ נֶאֱמַר, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, כְּשֶׁנּוֹטֵל אֶת הָרוּז שֶׁל הָאָדָם, הוּא מְטַמֵּא אוֹתוֹ, וְנִשְׁאָר גּוּף טָמֵא. וּשְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כְּשֶׁהֵם בְּזַיֵּיהֶם הֵם טְמֵאִים, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָהֶם נְשָׁמוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁמִּתְרוֹקֶנֶת מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ טֻמְאָה, נִשְׁאָר הַגּוּף בְּלִי טֻמְאָה כְּלָל.

מִשּׁוּם כָּךְ מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּאִשָּׁה שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, הוּא נִטְמָא, וְאוֹתוֹ בֵּן שֶׁיִּוָּלֵד לוֹ יְקַבֵּל עָלָיו רוּז שֶׁל טֻמְאָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי מִצַּד אָבִיו הוּא בָּא מִיִּשְׂרָאֵל, לָמָּה יְקַבֵּל עָלָיו רוּז טֻמְאָה?

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה נִטְמָא אָבִיו בְּשָׁעָה שֶׁנִּדְבַּק עִם אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהִיא טְמֵאָה, וְכֵיוָן שֶׁהָאָב נִטְמָא בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהִיא טְמֵאָה, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁאוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁנּוֹלַד מִמֶּנָּה יְקַבֵּל עָלָיו רוּז טֻמְאָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁעָבַר עַל הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, כִּי ה' קַנָּא שְׁמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְקַנֵּא עַל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכֵּיוָן שֶׁיָּדַע אַבְרָהָם אָבִינוּ

זְכְמָה, רָצָה לְהַפְרֵד מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים וְלֹא לְהִדָּבֵק בָּהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב: וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וֵאלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וְגוֹ'. מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי וַדַּאי. [מַה] סוֹד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ב) וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר. אֲשֶׁר אָנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ, אָנֹכִי בִּמְדַיְּקִ. כָּתוּב כָּאן אֲשֶׁר אָנֹכִי, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה מד) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ. וְכָל זֶה כְּדֵי לֹא לְהִטָּמֵא עִמָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ בָּאִשָּׁה הַהִיא שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, גּוֹרֵם לְטַמֵּא מָקוֹם אַוֵּר, וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי ל) תַּוֵּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ וְגוֹ'. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ בַּבְּרִית הַזּוֹ, לֹא בָּטַח בּוֹ אַבְרָהָם, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר, ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְגוֹ', הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ. וַדַּאי זֶה מַלְאַךְ הַבְּרִית כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמֹר הַבְּרִית הַזּוֹ וְלֹא יִטָּמֵא בֵּין אוֹתָם הָעַמִּים.

רַק אֶת בְּנִי לֹא תָּשֹׁב שָׁמָּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע אַבְרָהָם שֶׁהַגָּה בְּכֻלָּם לֹא הָיָה מִי שֶׁהִכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רַק הוּא לְבַדּוֹ, וְלֹא רָצָה שֶׁיִּהְיֶה מִדּוֹרוֹ שֶׁל יִצְחָק בֵּינֵיהֶם, אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה מִדּוֹרוֹ עִמּוֹ, וְיִצְחָק יִלְמַד מִמֶּנּוּ תָּמִיד אֶת דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא יִסְטֶה יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה, וְעַל כֵּן לֹא רָצָה אַבְרָהָם שֶׁמִּדּוֹרוֹ שֶׁל יִצְחָק יִהְיֶה שָׁם.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וַדַּאי שֶׁזְּכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הָיְתָה לְפָנָיו הָעֶבֶד הַהוּא, שֶׁהַיּוֹם הַהוּא יָצָא, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם הִגִּיעַ לְעֵין הַמַּיִם, שֶׁכָּתוּב וָאָבֹא הַיּוֹם אֶל הָעָיִן. וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ. כַּמָּה טִפְּשִׁים הָאֲנָשִׁים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה כָּל הַזִּוּוִים וְכָל הַזְּרוּת וְכָל הַטּוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. [הַזְּרוּת הַהִיא שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְשֶׁל הַבָּא הִיא] [נ"א הַזְּרוּת הַהִיא שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא הִיא הַזִּוּוִים בָּעוֹלָם הַזֶּה] הַזִּוּוִים הֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁיִּזְכּוּ לְיָמִים

שְׁלֵמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא. וּלְעָתִיד אֲרֻכִּים בָּעוֹלָם הַבָּא, מְשׁוֹם שֶׁהֵם זַיִּים שְׁלֵמִים, הֵם זַיִּים שֶׁל שְׁמוֹנָה, זַיִּים בְּלִי עֲצָבוּת, זַיִּים שֶׁהֵם זַיִּים. זֵרוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, זֵרוּת שֶׁל הַכֹּל. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אֵין יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עָלָיו כָּל הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם בְּנֵי הַשְּׁמָד? גְּזֵרָה הִיא מִלְּמַעְלָה, כְּמוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲבֵרָיו, וְכָךְ עָלְתָה בְּמַחֲשָׁבָה. זֵרוּת שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וְכָךְ זֶה וַדַּאי. שֶׁאִם אָדָם הָיָה נִדְבָּק בְּעֵץ הַחַיִּים, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, לֹא הָיָה גּוֹרֵם מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מַה כָּתוּב בָּהּ? זֵרוּת עַל הַלְּוּחוֹת, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ. וְאִלְמָלֹא הֵם לֹא זָטְאוּ וְעָזְבוּ אֶת עֵץ הַחַיִּים, לֹא הָיוּ גּוֹרְמִים מָוֶת לָעוֹלָם כְּבַתְּחִלָּה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, (תהלים פב) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם. וּזְבַלְתֶּם אֶת עַצְמְכֶם – אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן וְגוֹ'. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אֵין יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו הַנָּזָשׁ הָרָע הַהוּא שֶׁהֶזִּיקָ אֶת הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יֹסֵא, אִם כָּךְ, לָמָּה מֵשָׁה מֵת? שֶׁאִם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא זָטָא – לֹא יָמוּת! [וְלָמָּה יָמוּת?] אָמַר לוֹ, וַדַּאי מֵת, אֲבָל לֹא שָׁלַט בּוֹ אָמַרְנוּ, אֶלָּא לֹא מֵת עַל יָדוֹ וְלֹא נִטְמָא בּוֹ, וְלֹא מֵת וַדַּאי. אֶלָּא נִדְבַּק בַּשְּׁכִינָה וְהָלַךְ לְזַוֵּי עוֹלָם.

וְזֶה נִקְרָא זַיִן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ זַיִן וְגוֹ'. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ זֵרוּת מִן הַכֹּל בָּעוֹלָם הַזֶּה מִשֶּׁעֲבוּד שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. זֵרוּת בָּעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִתְבָּעוּ מִמֶּנּוּ דִּין בָּעוֹלָם הַהוּא כְּלָל.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים יֵשׁ בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (משלי ג) יְקָרָה הִיא מִפָּנִינִים. כַּמָּה גְּנָזִים טְמוּנִים יֵשׁ בָּהּ. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל דָּוִד בָּרוּחַ שֶׁל הַחָכְמָה וְיָדַע כַּמָּה נִפְלָאוֹת יוֹצְאִים מִן הַתּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר (תהלים קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ. בֹּא רְאֵה, וַיְהִי הוּא טֶרֶם כֻּלָּה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת. יֹצֵאת? בָּאָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה יֹצֵאת? שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתָהּ מִכָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר, שֶׁכֻּלָּם רְשָׁעִים, וְהִיא יוֹצֵאת מֵהַכֹּל שֶׁלָּהֶם. וַתֵּרֶד הָעַיְנָה כָּתוּב בְּהֵ״א, סוֹד הוּא שֶׁפָּגְשָׁה שָׁם אֶת בְּאֵר מִרְיָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב הָעַיְנָה בְּהֵ״א, וְעָלוּ לָהּ הַמַּיִם.

דָּבָר אַוֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת, כַּכָּתוּב יִצְאַת לִשְׁאֹב מָיִם. לָמָּה יוֹצְאוֹת וְלֹא הוֹלְכוֹת וְלֹא בָּאוֹת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁטְּמוּנוֹת הָיוּ כָּל הַיּוֹם, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹצְאוֹת לִשְׁאֹב מַיִם. וְסִימָן לָקָזוּ בְּיָדוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהִגִּיעַ הָעֶבֶד לְזָרָן וּמָצָא אֶת רִבְקָה לְעֵת עֶרֶב, הָיָה זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִגִּיעַ יִצְחָק לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת מִנְחָה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִגִּיעַ הָעֶבֶד אֶל רִבְקָה. וּבַשָּׁעָה הַהִיא שֶׁהִגִּיעַ יִצְחָק לִתְפִלַּת מִנְחָה כְּבַתְחִלָּה, הִגִּיעָה רִבְקָה אֵלָיו, שֶׁהַכֹּל יִמָּצֵא בִּמְקוֹמוֹ שֶׁצָּרִיךְ כָּרָאוּי, וְהַכֹּל הִגִּיעַ בְּסוֹד הַזִּוּכְמָה, וְעַל כֵּן בָּא הָעֶבֶד לִבְאֵר הַמַּיִם, סוֹד הַכָּתוּב (שיר ד) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם זַיִים וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. וּבֵאַרְנוּהוּ, וְהַכֹּל הוּא סוֹד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בָּא לִטְבֶרְיָה וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אַבָּא, נֵלֵךְ, שֶׁהֲרֵי אָנוּ רָאִינוּ שֶׁאִישׁ אֶזְדּ יַגִּיעַ כְּעֵת אֵלֵינוּ וּדְבָרִים זְדָשִׁים בְּפִיו, וְהֵם דִּבְרֵי תוֹרָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הִנֵּה יָדַעְתִּי שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁמַּר הוֹלֵךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ לוֹ מַלְאָכִים טָסִים בִּכְנָפַיִם לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, הֵרִים רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶת עֵינָיו, וְרָאָה אִישׁ שֶׁהָיָה רָץ וְהוֹלֵךְ. יָשְׁבוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אַבָּא. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ, אֲנִי יְהוּדִי, וּבָאתִי מִקַּפּוֹטְקִיָא, וַאֲנִי הָלַכְתִּי לְסִתְרוֹ [לְאָהֳל] שֶׁל בַּר יוֹזַאי, שֶׁנִּמְנוּ הַזְּבֵרִים בִּדְבָרִים יְדוּעִים וּשְׁלָזוּנִי אֵלָיו. אָמַר לוֹ, אֱמוֹר בְּנִי. אָמַר לוֹ, אַתָּה בַּר יוֹזַאי? אָמַר לוֹ, אֲנִי בַּר יוֹזַאי.

אָמַר לוֹ, הֲרֵי אָמְרוּ שֶׁלֹּא יַפְסִיק אָדָם בְּתִפְלָתוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הַכֹּתֶל, כַּכָּתוּב

(ישעיה לז) וַיִּסַּב וַיִּזְקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְגוֹ'. וּמִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, אָסוּר לַעֲבֹר אַרְבַּע אַמּוֹת סָמוּךְ לוֹ, וּבֵאֲרוּ לְאַרְבַּע הָאַמּוֹת הַלָּלוּ לְכָל צַד, פָּרַט לְפָנָיו. וְאָמְרוּ שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אָדָם מֵאֲחוֹרֵי רַבּוֹ וְכוּ', וְנִמְנוּ בְּכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לט) שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה' וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ. מָה הַטַּעַם שִׁמְעָה וְלֹא שְׁמַע? בְּמָקוֹם אֶחָד כָּתוּב שְׁמַע ה' וְחָנֵּנִי וְגוֹ', וּבְמָקוֹם אַחֵר שִׁמְעָה. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם לְפָעָמִים שְׁמַע לְזָכָר, וְלִפְעָמִים שִׁמְעָה לִנְקֵבָה. שִׁמְעָה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יז) שִׁמְעָה ה' צֶדֶק וְגוֹ'. שְׁמַע – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ל) שְׁמַע ה' וְחָנֵּנִי, (משלי א) שְׁמַע בְּנִי, (דברים כז) הַסְכֵּת וּשְׁמַע.

וְכָאן שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה', מִשּׁוּם שֶׁזֶּה [שֶׁהִיא] הַדַּרְגָּה שֶׁמְּקַבֶּלֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁעוֹשֶׂה מֵהֶם עֲטָרָה וְשָׂם אוֹתָהּ בְּרֹאשׁ שֶׁל צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, וְעַל כֵּן שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה'.

שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה' – זוֹ תְּפִלָּה שֶׁבִּלַּזְשׁ. וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה – זוֹ תְּפִלָּה שֶׁאָדָם מֵרִים קוֹלוֹ בְּצָרָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ב) וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים. וּמַה זֶּה שַׁוְעָתָם? אֶלָּא שֶׁבִּתְפִלָּתוֹ מֵרִים קוֹלוֹ וְזוֹקֵף עֵינָיו לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כב) וְשׁוֹעַ אֶל הָהָר. וְהַתְּפִלָּה הַזּוֹ מִשִּׁבֶּרֶת שְׁעָרִים וְדוֹפֶקֶת [ס"א וְדוֹוֶקֶת] אוֹתָם לְהַכְנִיס אֶת תְּפִלָּתוֹ. אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ – זֹאת נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֵין שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד לְפָנֶיהָ, וּלְעוֹלָם לֹא זָזְרוּ דְּמָעוֹת רֵיקָם.

עוֹד, הִנֵּה כָּתוּב כָּאן שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת: תְּפִלָּה, שַׁוְעָה, דִּמְעָה. כְּנֶגֶד אֵלּוּ שָׁלֹשׁ אֲזָרִים: כִּי גֵּר אָנֹכִי עִמָּךְ, אֲזַר כָּךְ תּוֹשָׁב, אֲזַר כָּךְ כְּכָל אֲבוֹתָי, עֹקֵר הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה שֶׁל אָדָם מֵעֹמֶד, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁתֵּי תְפִלּוֹת הֵן – אֲזַת מִיּשֵׁב וְאֲזַת מֵעֹמֶד, וְהֵן אֲזַת כְּנֶגֶד שְׁתֵּי דְּרָגוֹת – תְּפִלָּה שֶׁל יָד וּתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ. כְּלַפֵּי יוֹם וְלַיְלָה, וְהַכֹּל אֶזְדְּ. אַף כָּאן תְּפִלָּה מִיּשֵׁב כְּלַפֵּי תְפִלָּה שֶׁל יָד, לְתַקֵּן

אוֹתָהּ כְּמוֹ [כְּמוֹ] שֶׁמְּתַקֵּן אֶת הַכֹּלָּה וּמְקַשֵּׁט אוֹתָהּ לְהַכְנִיסָהּ לַחֻפָּה, כָּךְ גַּם מְקַשְּׁטִים אוֹתָהּ בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה וּמַזְנְנוֹתֶיהָ, יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וַאֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְכוּ'.

וְעַל זֶה תְּפִלָּה מְיֻשָּׁב. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנֶסֶת לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְהוּא בָּא לְקַבֵּל אוֹתָהּ, אָז אָנוּ עוֹמְדִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי אָז [הַדַּרְגָּה] הַזָּכָר מִתְחַבֵּר עִם הַנְּקֵבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יַפְסִיק בֵּין גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה [וּגְאֻלָּה וּתְפִלָּה הֵן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת, הַסּוֹד שֶׁל צַדִּיק וְצֶדֶק, יוֹסֵף וְרָחֵל].

וּמִשּׁוּם שֶׁאָדָם עוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, נוֹטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת לִתְפִלָּתוֹ, וְהֶקִּימוּהָ שֶׁבְּשִׁעוּר [ד"א בְּשִׁעוּר] הַסֶּרֶט וֶזֶבֶל שֶׁל יוֹצֵר כֹּל. וְכָל מַה שֶּׁבָּא בְּצַד הַזָּכָר, צָרִיךְ לְאָדָם לַעֲמֹד בְּקִיּוּמוֹ וּמְזַדַּקֵּף [ס"א וְיִזְדַּקֵּף]. כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁהוּא כּוֹרֵעַ, כּוֹרֵעַ בָּרוּךְ. וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף, זוֹקֵף בַּשֵּׁם, כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֶת שֶׁבַח הַזָּכָר עַל הַנְּקֵבָה.

וּבֹא וּרְאֵה, שֶׁהֲרֵי אָמַרְנוּ אַל יִתְפַּלֵּל אָדָם אֲזוֹרֵי רַבּוֹ, וְנִתְבָּאֵר, כַּכָּתוּב (דְּבָרִים י) אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא. אֶת – לְכָלֵל שֶׁצָּרִיךְ לִירָא מֵרַבּוֹ כְּמוֹרָא הַשְּׁכִינָה, וְיִרְאַת תַּלְמִיד הוּא רַבּוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה לֹא יָשִׂים אוֹתוֹ הַמּוֹרֶא לְפָנָיו [ד"א לַתְּפִלָּה], אֶלָּא אֶת מוֹרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא מוֹרָא אֲזֵזר.

וּבֹא וּרְאֵה, אֶת תְּפִלַּת מִנְחָה תִּקֵּן יִצְחָק, וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁתִּקֵּן אַבְרָהָם תְּפִלַּת הַבֹּקֶר כְּנֶגֶד אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּדְבַּק בָּהּ. וְכֵן [כָּךְ] יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּדְבַּק בָּהּ. וְעַל כֵּן תְּפִלַּת מִנְחָה מִכֹּאֲשֶׁר נוֹטָה הַשֶּׁמֶשׁ לָרֶדֶת בְּדַרְגָּתוֹ לְצַד מַעֲרָב.

שֶׁהֲרֵי בְּטֶרֶם נָטָה הַשֶּׁמֶשׁ לְצַד מַעֲרָב, נִקְרָא יוֹם מִן הַבֹּקֶר עַד הַזֹּהַר הַהוּא, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כב) וֶזֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִם תֹּאמַר עַד וֶזֶשֶׁכָּה – בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב. כִּי פָנָה הַיּוֹם – כְּנֶגֶד תְּפִלַּת הַבֹּקֶר, שֶׁכָּתוּב וֶזֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם, שֶׁהֲרֵי אָז הַשֶּׁמֶשׁ הִיא לְצַד

מִזְרָז. כֵּיוָן שֶׁנָּטָה הַשֶּׁמֶשׁ וְיָרַד לְצַד מַעֲרָב, הֲרֵי אָז הוּא זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, וּכְבָר פָּנָה הַיּוֹם וּבָאוּ צִלְלֵי עֶרֶב וְהִתְעוֹרֵר הַדִּין הַקָּשֶׁה בָּעוֹלָם.

וּפָנָה הַיּוֹם שֶׁהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁל זֶעֶד, וְנָטוּ צִלְלֵי עֶרֶב שֶׁהֵם הַדַּרְגָּה שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְאָז נֶאֱזָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִשְׂרַף הַהֵיכָל. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ שֶׁיִּהְיֶה אָדָם זָהִיר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה, שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁשָּׁרוּי הַדִּין הַקָּשֶׁה בָּעוֹלָם. יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, שֶׁהֲרֵי הוּא תִּקֵּן אוֹתָהּ וְזָן אוֹתָהּ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וַדַּאי שָׁוָא"ו תִּקֵּן אֶת הֵ"א, וְהֵ"א נְוֹנִית מִוָּא"ו, שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁל עַצְמָהּ כְּלָל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ תְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוּת, שֶׁהֲרֵי נִכְלֶלֶת בִּתְפִלַּת הַיּוֹם כְּדֵי שֶׁתִּתְהַיֶּה מְאִירָה, וְכָעֵת לֹא זֶה הַזְּמַן. וּבֵאַרְנוּ אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי לֹא הִתְגַּלָּה אוֹר הַיּוֹם שֶׁיָּאִיר לָהּ, וְהִיא שׁוֹלֶטֶת בַּזִּוּשָׁכָה עַד זְמַן זְצוֹת הַלַּיְלָה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן הָעֵדֶן, וְאָז הַזְּמַן שֶׁהָאָדָם יִשְׁתַּעֲשַׁע [וְלִלְמֹד] בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד בָּא וְאָמַר שִׁלְשָׁת זְמַנֵּי הַתְּפִלּוֹת הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים נה) עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם, הִנֵּה שְׁלֹשָׁה. וְהוּא לֹא הִתְפַּלֵּל אֶלָּא שְׁנַיִם מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב אָשִׂיחָה וְאֶהֱמֶה, וְלֹא יוֹתֵר. זֶה לִתְפִלַּת הַבֹּקֶר – וְזֶה לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה. מִשּׁוּם כָּךְ דַּיֵּק אָשִׂיחָה וְאֶהֱמֶה. בַּבֹּקֶר, שֶׁהִיא שְׁעַת הַזֶּעֶד, מַסְפִּיק לוֹ בְּזֶעֶד בְּאָשִׂיחָה. וּבְמִנְחָה, שֶׁהִיא שְׁעַת הַדִּין הַקָּשֶׁה, צָרִיךְ הֲמִיָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְאֶהֱמֶה. אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁנָּזוֹלָךְ הַלַּיְלָה, הָיָה קָם לְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב (תהלים סב) וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהָלְכוּ. הָלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ עִמּוֹ עַד טְבֶרְיָה. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקְּנוּם הַזְּקֵנִים שֶׁל אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָאוֹת שְׁתַּיִם, שֶׁכָּתוּב (במדבר כח) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם, וְהֵם נִקְרָבִים בִּשְׁנֵי הַזְּמַנִּים הַלָּלוּ שֶׁל הַיּוֹם, שֶׁהֵם זְמַנֵּי הַתְּפִלָּה.

אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, הֲרֵי בַּתְּזוֹלָה הָאָבוֹת תִּקְּנוּ אֶת הַתְּפִלּוֹת הַלָּלוּ, וּמַה

שֶׁתִּקְּנוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק הוּא הָעִקָּר. וּמַה שֶּׁתִּקֵּן יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַמִּשְׁבָּזוּ שֶׁל הָאָבוֹת, לָמָּה הִיא רְשׁוּת וְלֹא עִקָּר כְּמוֹ אֵלּוּ?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֲבָל בֹּא רְאֵה, שְׁנֵי הַזְּמַנִּים הַלָּלוּ שֶׁל שְׁתֵּי הַתְּפִלּוֹת אֵינָם אֶלָּא לְזַוֵּג אֶת יַעֲקֹב לְגוֹרָלוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִתְזַוְּגוּ זֶה עִם זֶה, אֵינָן צְרִיכִים יוֹתֵר. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה הָאִשָּׁה בֵּין שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת וּמִתְזַוֶּגֶת בַּגּוּף, לֹא צָרִיךְ יוֹתֵר, וְעַל כֵּן אָנוּ צְרִיכִים לְעוֹרֵר שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת בִּגְלַל שֶׁנִּתְּנָה בֵּינֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִיא בֵּינֵיהֶם, הַגּוּף וְהָאִשָּׁה, אָז דִּבְרֵיהֶם בְּלַחַשׁ שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, יַעֲקֹב מִשַּׁמֵּשׁ בַּמָּרוֹם שֶׁנִּינוּ. מַה זֶּה בַּמָּרוֹם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צב) וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם ה'. וְהַכֹּל הוּא סוֹד לְיוֹדְעֵי הַדִּין. בָּאוּ רַבִּי אַבָּא וְהַיְהוּדִי הַהוּא וְנָשְׁקוּ אֶת יָדוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא לָמַדְתִּי בַּדָּבָר הַזֶּה, רַק עַכְשָׁיו. אַשְׁרֵי זֻלְקִי שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ אוֹתוֹ.

וַיִּבְאָהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה. הָאֹהֱלָה? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְאֹהֶל שָׂרָה אִמּוֹ! מַה זֶּה הָאֹהֱלָה? שְׁזוּרָה לְשֵׁם הַשְּׁכִינָה. מִשּׁוּם שֶׁכָּל זְמַן שֶׁשָּׂרָה הָיְתָה קַיֶּמֶת בָּעוֹלָם, לֹא זָזָה מִמֶּנָּה הַשְּׁכִינָה, וְנֵר הָיָה דּוֹלֵק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת וְהָיָה מֵאִיר אֶת כָּל אוֹתָם יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ. אַזַּר שֶׁמֵּתָה, כָּבָה אוֹתוֹ הַנֵּר. כֵּיוָן שֶׁבָּאָה רִבְקָה, זָזְרָה הַשְּׁכִינָה וְהִדְלִיקָה אֶת הַנֵּר. שָׂרָה אִמּוֹ – שֶׁדִּמְּתָה לְשָׂרָה בְּכָל מַעֲשֶׂיהָ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּמוֹ שֶׁדִּמּוּתוֹ שֶׁל יִצְחָק הָיְתָה כִּדְמוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וְכָל מִי שֶׁרָאָה אֶת יִצְחָק אָמַר זֶה וַדַּאי אַבְרָהָם שֶׁהוֹלִיד אֶת יִצְחָק – כָּךְ גַּם דְּמוּתָהּ שֶׁל רִבְקָה מַמָּשׁ הָיְתָה כִּדְמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ שָׂרָה אִמּוֹ וַדַּאי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בַּכֹּל כָּךְ זֶה, אֲבָל בֹּא רְאֵה, זֶהוּ סוֹד. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁשָּׂרָה מֵתָה, דְּמוּתָהּ לֹא זָזָה מִן הַבַּיִת, וְלֹא נִרְאֲתָה שָׁם מִיּוֹם שֶׁמֵּתָה עַד שֶׁבָּאָה רִבְקָה. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה רִבְקָה, נִרְאֲתָה דְּמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה, שֶׁכָּתוּב וַיִּבְאָהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה וְגוֹ'. מִיָּד שָׂרָה אִמּוֹ נִרְאֲתָה שָׁם. וְלֹא הָיָה רוֹאֶה, רַק

יְצָוָּק לְבַדּוֹ כְּשֶׁנִּכְנַס לְשָׁם, וְעַל כֵּן וַיָּוָּם יְצָוָּק אֲוָזֵרי אִמּוֹ. [ס"א מַה זֶּה אֲוָזֵרי אִמּוֹ? אֲוָזֵרי] שֶׁאִמּוֹ גָּרְאַתָּה וְהִזְדַּמְּנָה בַּבַּיִת, וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב אֲוָזֵרי מִיתַּת אִמּוֹ, אֶלָּא אֲוָזֵרי אִמּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַה שּׁוֹנָה שֶׁכָּתוּב בְּיִצְוָּק, וַיַּקְוּז אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֶּאֱהָבֶהָ? כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהוּא אָהַב אוֹתָהּ? שֶׁהֲרֵי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם אוֹהֲבִים אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם. מַה שּׁוֹנָה בְּיִצְוָּק שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַיֶּאֱהָבֶהָ?

אֶלָּא וַדַּאי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁל הַזָּכָר לְאִשָּׁה אֵינָהּ אֶלָּא בִּשְׁמֹאל, שֶׁכָּתוּב (שיר א) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. וּזְשֶׁךְ וְלַיְלָה הֵם יַזַּד, וְהַשְּׂמֹאל מְעוֹרֵר תָּמִיד אַהֲבָה לַנְּקֵבָה וְאוֹזֵז בָּהּ. וְעַל כֵּן, אַף עַל גַּב שֶׁאַבְרָהָם [ס"א הָיָה] אוֹהֵב אֶת שָׂרָה, לֹא כָּתוּב בּוֹ וַיֶּאֱהָבֶהָ, אֶלָּא בְּיִצְוָּק. וְאִם תֹּאמַר וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת רָחֵל – הַצַּד שֶׁל יִצְוָּק שֶׁהָיָה בּוֹ עָשָׂה לוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאַבְרָהָם רָאָה אֶת שָׂרָה [ס"א אֶת רִבְקָה], הָיָה מְזַוֵּג אוֹתָהּ וְלֹא יוֹתֵר. אֲבָל יְצָוָּק שֶׁהוּא בַּעְלָהּ, אָזַז בָּהּ וְשָׂם אֶת זְרוֹעוֹ תַּחַת רֹאשָׁהּ, שֶׁכָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַוְּגֵנִי. אַזַּר כָּךְ בָּא יַעֲקֹב וְשִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ, וְהוֹלִיד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, כֻּלָּם כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל הָאָבוֹת הָלְכוּ בְּסוֹד אָזַד, וְכֻלָּם שִׁמְּשׁוּ בְּאַרְבַּע נָשִׁים כָּל אָזַד מֵהֶם. אַבְרָהָם בְּאַרְבַּע – שָׂרָה וְהָגָר וּשְׁתֵּי פִּילַגְּשִׁים, שֶׁכָּתוּב וְלִבְנֵי הַפִּילַגְּשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם. פִּילַגְּשִׁים – שְׁתַּיִם. הִנֵּה אַרְבַּע.

יְצָוָּק בְּסוֹד שֶׁל אַרְבַּע שֶׁל הַצַּד שֶׁל רִבְקָה, שֶׁכָּתוּב וַיַּקְוּז אֶת רִבְקָה – אָזַד. וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה – שְׁתַּיִם. וַיֶּאֱהָבֶהָ – שָׁלֹשׁ. וַיָּוָּם יְצָוָּק אֲוָזֵרי אִמּוֹ – הִנֵּה אַרְבַּע. כְּנֶגֶד זֶה הָיוּ לְיַעֲקֹב אַרְבַּע נָשִׁים. וְהַכֹּל בְּסוֹד אָזַד.

רַבִּי זְזִיָּא אָמַר, אַבְרָהָם וְיִצְוָּק שִׁמְּשׁוּ כָּל אָזַד עִם אִשָּׁה אַזַּת בְּסוֹד שֶׁל קְדֻשׁ. אַבְרָהָם עִם שָׂרָה, יְצָוָּק עִם רִבְקָה. דִּכְנֶגֶד שְׁנֵיהֶם הָיוּ אַרְבַּע נָשִׁים לְיַעֲקֹב בִּשְׁנֵי זַלָּקִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, עָלוּ הַדְּבָרִים לִמְקוֹמָם, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל

נַעֲשָׂה בְּסוֹד קָדוֹשׁ, וְהַכֹּל בְּסוֹד אָוְזָד.

וַיִּסַּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה. קְטוּרָה זוֹ הִיא הָגָר. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אַזַּר שֶׁנִּפְרְדָה הָגָר מֵאַבְרָהָם וְטָעֲתָה אַזַּר גְּלוּלֵי אָבִיהָ, אַזַּר כָּךְ נִקְשְׁרָה לְמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁתַּנָּה שְׁמָהּ וְנִקְרְאָה קְטוּרָה בְּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, וְשָׁלַח אַבְרָהָם וְלָקַח אוֹתָהּ לְאִשָּׁה. מִכָּאן שֶׁשִּׁנּוּי שֵׁם מְכַפֵּר עַל זְנָטִאִים, וְעַל כֵּן הִשְׁתַּנָּה שְׁמָהּ.

וַיִּסַּף אַבְרָהָם. מַה זֶּה וַיִּסַּף? אִם תֹּאמַר שֶׁהוּא הוֹסִיף עַל שָׂרָה – לֹא כָּךְ! אֶלָּא בִּימֵי שָׂרָה הִזְדַּוֵּג עִמָּהּ פַּעַם אַזַּת, וְאַזַּר כָּךְ גֵּרֵשׁ אוֹתָהּ עַל עִסְקֵי יִשְׁמָעֵאל, וְאַזַּר כָּךְ וַיִּסַּף, כְּמוֹ מִקֶּדֶם פַּעַם אַזֶּרֶת עַל מַה שֶּׁנָּשָׂא אוֹתָהּ בָּרִאשׁוֹנָה. וּלְפִי שֶׁשִּׁנְּתָה מַעֲשֶׂיהָ, כָּךְ גַּם שִׁנָּה שְׁמָהּ.

בֹּא רְאֵה, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיִּבְאָהּ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ – שֶׁהִתְעַלְּתָה דְּמוּת שָׂרָה, וְיִצְחָק הִתְנַזֵּם אַזְרֵי שֶׁהִתְעַלְּתָה אִמּוֹ וְאֶת דְּמוּתָהּ הָיָה רוֹאֶה כָּל יוֹם. וְאַבְרָהָם, אַף עַל גַּב שֶׁנָּשָׂא, לֹא נִכְנַס לְאוֹתוֹ הַבַּיִת, וְלֹא הִכְנִיס אֶת אוֹתָהּ הָאִשָּׁה לְשָׁם כְּדֵי שֶׁשִּׁמְּזָהּ לֹא תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. וּבְאֹהֶל שָׂרָה לֹא נִרְאֲתָה אִשָּׁה אַזֶּרֶת, אֶלָּא רִבְקָה.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאַבְרָהָם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁדְּמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה נִגְלְתָה שָׁם, הִשְׁאִיר לְיִצְחָק אוֹתוֹ הָאֹהֶל, לִרְאוֹת אֶת הַדְּמוּת שֶׁל אִמּוֹ בְּכָל יוֹם. יִצְחָק וְלֹא אַבְרָהָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ דַּוְקָא, זוֹ אוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁל שָׂרָה בְּאוֹתוֹ הַמִּשְׁכָּן.

דָּבָר אַזַּר וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁיִּדְבַּק יִצְחָק בְּדַרְגַּת זָלְקוֹ כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, כָּאן נִכְלְלוּ [מַיִם עִם אֵשׁ] אֵשׁ עִם מַיִם. וַדַּאי אֵשׁ נוֹשֵׂא מַיִם. מַשְׁמָע וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק, זֶה הַמַּיִם שֶׁנִּכְלָלִים בָּאֵשׁ. וּבָרִאשׁוֹנָה נִכְלְלוּ יַזַּד אֵשׁ וּמַיִם. מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁעָקַד אֶת יִצְחָק לַעֲשׂוֹת בּוֹ דִּין, אָז נִכְלְלָה הָאֵשׁ בַּמַּיִם. וְכָאן נִכְלְלוּ מַיִם בְּאֵשׁ, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בְּסוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וּלְבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנוֹת. מַה זֶּה מַתָּנוֹת? אֵלּוּ הַצְּדָדִים הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁהֵם שֵׁמוֹת שֶׁל צְדָדֵי רוּחַ הַטֻּמְאָה כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת הַדְּרָגוֹת, וְהִתְעַלָּה יְצוּנְזָק עַל הַכֹּל בֶּאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי.

בְּנֵי הַפִּילַגְשִׁים – אֵלּוּ הָיוּ בְּנֵי קְטוּרָה. פִּילֶגֶשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, וּפִילֶגֶשׁ כָּעֵת. רַבִּי זְוִיָּא אָמַר, פִּילַגְשִׁים מַמָּשׁ. וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יְצוּנְזָק בְּנוֹ – שֶׁלֹּא לִשְׁלֹט אֵצֶל יְצוּנְזָק. בְּעוֹדֶנּוּ זֶה – בְּעוֹד שֶׁאַבְרָהָם הָיָה זֶה וְקַיָּם בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְגָּרוּ בּוֹ אַזָּר כָּךְ, וּכְדֵי שֶׁיְּצוּנְזָק יֵתָקֵן בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה הָעֶלְיוֹן שֶׁיִּתְגַּבֵּר עַל כֻּלָּם וְכֻלָּם יִכָּנְעוּ לְפָנָיו. קֶדְמָה אֶל אֶרֶץ קֶדֶם – מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הֵם צְדָדֵי הַכִּשָּׁפִים הַטֻּמְאִים.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם. אֵלּוּ הֵם שֶׁהָיוּ מִבְּנֵי [הֵם] בְּנֵי פִּילַגְשִׁים שֶׁל אַבְרָהָם. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָם הָרֵרֵי קֶדֶם הֵם מְלַמְּדִים כִּשָּׁפִים לִבְנֵי אָדָם, וּמֵאוֹתָהּ אֶרֶץ קֶדֶם יָצְאוּ לָבָן וּבְעוֹר וּבִלְעָם, וְכֻלָּם מְכַשְּׁפִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּהוּ.

רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) מִי נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבֹזְזִים הֲלֹא ה' וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, מִזְּמַן שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַבְּרָכוֹת לֹא שׁוֹרוֹת בָּעוֹלָם וְנִמְנָעוֹת, כִּבְיָכוֹל נִמְנָעוֹת מִמַּעְלָה וּמַטָּה, וְכָל אוֹתָן שֶׁאָר הַדְּרָגוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת מִתְגַּבְּרוֹת וְהוֹלְכוֹת וְשׁוֹלְטוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ בַּזַּטְאֵיהֶם.

הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין מִתְיַשְּׁבִים דְּבָרָיו, שֶׁכָּתוּב מִי נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב. כֵּיוָן שֶׁאָמַר מִי נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה זַטְאָנוּ לוֹ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת זַטְאוּ לוֹ! וְאִם אָמַר זַטָּאנוּ לוֹ, מַהוּ וְלֹא אָבוּ? וְלֹא אָבִינוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּזְדָּרֵב הַמִּקְדָּשׁ וְנִשְׂרַף הַהֵיכָל וְהָעָם הָגְלָה, רָצְתָה הַשְּׁכִינָה לְהַעֲקֵר מִמְּקוֹמָהּ וְלָלֶכֶת עִמָּהֶם בַּגָּלוּת. אָמְרָה: אֵלֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה לִרְאוֹת אֶת בֵּיתִי וְהֵיכָלִי, וְאֶפָּקֵד אֶת מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים בְּבֵיתִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִסְתַּכְּלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה וְרָאֲתָה אֶת בַּעְלָהּ מִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה לְמַעְלָה לְמַעְלָה. יָרְדָה לְמַטָּה, נִכְנְסָה לַבַּיִת וְהִסְתַּכְּלָה בְּכָל אוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת, וְנִשְׁמַע קוֹל לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְנִשְׁמַע קוֹל לְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ וְגוֹ', וּבֵאֲרוּהָ.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה לַגָּלוּת, הִסְתַּכְּלָה עַל הָעָם, וְרָאֲתָה שֶׁדְּוָוקִים אוֹתָם וְרוֹמְסִים אוֹתָם בַּגָּלוּת בֵּין רַגְלֵי שְׁאָר הָעַמִּים. אָז אָמְרָה: (ישעיה מב) מִי נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב וְגוֹ'. וְהֵם אוֹמְרִים: הֲלֹא ה' זוּ זָטָאנוּ לוֹ. וְהִיא אוֹמֶרֶת: וְלֹא אָבוּ בִּדְרָכָיו הָלוֹךְ וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ.

וּבְשָׁעָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָקֵד אֶת עַמּוֹ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תָּשׁוּב מִן הַגָּלוּת בָּרִאשׁוֹנָה. [אוֹמֵר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא]: תֵּלְכִי לַבַּיִת כְּדֵי שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ יִבָּנֶה בַּהַתְוָלָה. וְיֹאמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: קוּמִי מִן הֶעָפָר. הִיא שָׁבָה וְאוֹמֶרֶת: לְאֵיזֶה מָקוֹם אֵלֵךְ? בֵּיתִי זָרֵב, וְהֵיכָלִי נִשְׂרַף בָּאֵשׁ.

עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִבְנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בָּרִאשׁוֹנָה וְיַתְקִין אֶת הַהֵיכָל וְיִבְנֶה אֶת קְרִית יְרוּשָׁלַיִם, וְאַוזַר כָּךְ יָקִים אוֹתָהּ מִן הֶעָפָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמז) בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' וְגוֹ'. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַוזַר כָּךְ נִדְוֵזֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס. וְיֹאמַר לָהּ: (ישעיה נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם וְגוֹ'. וְיכַנֵּס אֶת גָּלְיוֹת יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַוזַר כָּךְ – נִדְוֵזֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס. וְאָז הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְזַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם, זוֹ תְּוִוּיַת הַמֵּתִים, וְכָתוּב (יחזקאל לו) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר בְּחֻקַּי תֵּלֵכוּ וְגוֹ'. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת תּוֹלְדֹת

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק וְגוֹ'. פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעָלָה בְּרָצוֹן לְפָנָיו לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבוֹרֵא אוֹתוֹ, וּבְכָל

מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבוֹרֵא אוֹתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אֻמָּן.

כְּשֶׁרָצָה לִבְרֹא אָדָם, אָמְרָה הַתּוֹרָה לְפָנָיו: אִם הָאָדָם יִבָּרֵא וְאַזַּר כָּךְ יֵזֵטָא וְאַתָּה תָּדוֹן אוֹתוֹ, לָמָּה יִהְיוּ מַעֲשֶׂיךָ לְזוּנָם, שֶׁהֲרֵי לֹא יוּכַל לִסְבֹּל אֶת דִּינְךָ? אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הִנֵּה תִּקַּנְתִּי תְּשׁוּבָה טֶרֶם שֶׁבָּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ וּבָרָא אֶת הָאָדָם, אָמַר לוֹ: עוֹלָם, עוֹלָם, אַתָּה וְזִקּוּתֶיךָ לֹא יִתְקַיְּמוּ אֶלָּא עַל הַתּוֹרָה.

וּמְשׁוּם כָּךְ בָּרָאתִי בְךָ אֶת הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסֵּק בָּהּ, וְאִם לֹא – הֲרִינִי מַזְוִזֵירְךָ לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הָאָדָם קַיָּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי. וְהַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת וּמַכְרִיזָה לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְּקוּ וְיִשְׁתַּדְּלוּ בָהּ, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מְקַיֵּם הָעוֹלָם וּמְקַיֵּם כָּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה עַל תִּקּוּנוֹ כָּרָאוּי, וְאֵין לְךָ כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר בָּאָדָם שֶׁאֵין כְּנֶגְדּוֹ בְּרִיָּה בָּעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁאָדָם נָזוֹק לְאֵיבָרִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת מִתַּקְּנִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְכֻלָּם גּוּף אֶחָד – כָּךְ גַּם הָעוֹלָם, כָּל אוֹתָם בְּרִיּוֹת כֻּלָּם אֵיבָרִים אֵיבָרִים וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְכַאֲשֶׁר כֻּלָּם מִתַּקְּנִים – הִנֵּה גּוּף [אֶחָד] מְתֻקָּן.

וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה. שֶׁהֲרֵי כָּל הַתּוֹרָה אֵיבָרִים וּפְרָקִים וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וּכְשֶׁכֻּלָּם נִתְקָנִים – נַעֲשִׂים גּוּף אֶחָד. כֵּיוָן שֶׁדָּוִד הִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֶׂה הַזֶּה, פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ.

בַּתּוֹרָה כָּל הַסּוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְזֻתּוּמִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג. בַּתּוֹרָה כָּל אוֹתָם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהִתְגַּלּוּ וְלֹא הִתְגַּלּוּ. בַּתּוֹרָה הֵם כָּל הַדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם

הַבָּא הֵם בַּתּוֹרָה, וְאֵין מִי שֶׁמַּשְׁגִּיחַ וּמַכִּיר אוֹתָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ.

בֹּא רְאֵה, בָּא שְׁלֹמֹה וּבִקֵּשׁ לַעֲמֹד עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וְעַל דִּקְדּוּקֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יָכֹל. אָמַר, אָמַרְתִּי אֶזְכְּמָה וְהִיא רְזוֹקָה מִמֶּנִּי. דָּוִד אָמַר, (תהלים קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בִּשְׁלֹמֹה (מלכים–א ה) וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאֶלֶף. וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהוּ שֶׁחֲמִשָּׁה וְאֶלֶף טְעָמִים הָיוּ בְּכָל מָשָׁל וּמָשָׁל שֶׁהָיָה אוֹמֵר. וּמַה שְּׁלֹמֹה, שֶׁהוּא בָּשָׂר וָדָם, כָּךְ הָיוּ בִּדְבָרָיו – דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אֲוִזַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁבְּכָל דָּבָר וְדָבָר יֵשׁ בּוֹ כַּמָּה מְשָׁלִים, כַּמָּה שִׁירִים, כַּמָּה תִּשְׁבָּחוֹת, כַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, כַּמָּה זְכֻיּוֹת, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה, וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִשְׁמָעֵאל. שֶׁהֵם שִׁבְעִים עָשָׂר נְשִׂיאִים. אַזַּר כָּךְ אָמַר וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק. הַתַּעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּיִשְׁמָעֵאל שֶׁהוֹלִיד שִׁבְעִים עָשָׂר נְשִׂיאִים וְיִצְחָק הוֹלִיד שְׁנֵי בָנִים, שֶׁזֶּה הִתְעַלָּה וְזֶה לֹא הִתְעַלָּה? עַל כֵּן כָּתוּב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'. זֶה יִצְחָק. וְיִצְחָק הוֹצִיא אֶת יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הָיָה לְבַדּוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁהוֹלִיד שִׁבְעִים עָשָׂר שְׁבָטִים, הַקְּיוּם שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה. אֲבָל יִצְחָק לְמַעְלָה בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, [וְיִשְׁמָעֵאל] וְעֵשָׂו לְמַטָּה, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. זֶה יַעֲקֹב. כְּשֶׁנִּדְבַּק הַשֶּׁמֶשׁ בַּלְּבָנָה, כַּמָּה כּוֹכָבִים מְאִירִים מֵהֶם.

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שׁוֹנָה שֶׁעַד כָּאן לֹא כָּתוּב בֶּן אַבְרָהָם וְכָעֵת אָמַר? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ, כָּעֵת שֶׁמֵּת אַבְרָהָם, דְּמוּתוֹ הָיְתָה בּוֹ, וְנִשְׁאֲרָה בִּיצְחָק. שֶׁכָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת יִצְחָק, הָיָה אוֹמֵר זֶה וַדַּאי אַבְרָהָם, וְהָיָה מֵעִיד וְאוֹמֵר, אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק.

רַבִּי יִצְחָק קָם לַיְלָה אֶחָד לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְרַבִּי יְהוּדָה קָם בְּקֵיסָרְיָה

בַּשָּׁעָה הַהִיא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָקוּם וְאֵלֵךְ לְרַבִּי יִצְחָק, וְאֶעֱסֹק בַּתּוֹרָה וְנִתְזַוֵּג יַחַד. הָלַךְ עִמּוֹ וְזָקְיָה בְּנוֹ, שֶׁהָיָה יֶלֶד. כְּשֶׁקָּרַב לַשַּׁעַר, שָׁמַע אֶת רַבִּי יִצְחָק שֶׁהָיָה אוֹמֵר, וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי. הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ, וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. מַה שׁוֹנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצְרִיךְ לְבָרֵךְ אֶת יִצְחָק מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם לֹא בֵּרַךְ אוֹתוֹ? מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִתְבָּרֵךְ עֵשָׂו, וְעַל כֵּן עָלוּ אוֹתָן בְּרָכוֹת לַקָּבָ"ה, וּבֵאֲרוּהוּ. וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי, מַה זֶּה לַחַי רֹאִי? אֶלָּא שֶׁהִתְזַוֵּג עִם הַשְּׁכִינָה, הַבְּאֵר שֶׁל מַלְאַךְ הַבְּרִית נִרְאָה עָלֶיהָ כְּתַרְגּוּמוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ בֵּרְכוֹ.

בֵּינְתַיִם דָּפַק רַבִּי יְהוּדָה בַּשַּׁעַר וְנִכְנַס, וְהִתְזַוְּגוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּעֵת זְווּג הַשְּׁכִינָה עִמָּנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַבְּאֵר לַחַי רֹאִי הַזּוֹ שֶׁאָמַרְתָּ – יָפָה, אֲבָל בַּדָּבָר נִשְׁמָע. פָּתַח וְאָמַר, (שיר ד) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, אֲבָל הִגֵּה פָּרְשׁוּהוּ, מַעְיַן גַּנִּים – זֶה אַבְרָהָם. בְּאֵר מַיִם חַיִּים – זֶה יִצְחָק. וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן – זֶה יַעֲקֹב. בְּאֵר מַיִם חַיִּים זֶה יִצְחָק, הֵיינוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי. וּמָה הַבְּאֵר? זוֹ הַשְּׁכִינָה. לַחַי – זֶה זֶה הָעוֹלָמִים, צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים, וְאֵין לְהַפְרִיד אוֹתָם. זֶה הוּא בְּשֶׁנֵּי עוֹלָמוֹת. זֶה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. זֶה כְּכֻלָּם הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן בְּשִׁבְילוֹ קַיָּם וּמֵאִיר.

בֹּא רְאֵה, הַלְּבָנָה לֹא מְאִירָה אֶלָּא כְּשֶׁרוֹאָה אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, וְכֵיוָן שֶׁרוֹאָה אוֹתוֹ – מְאִירָה. וְעַל כֵּן בְּאֵר לַחַי רֹאִי הַזּוֹ וַדַּאי, וְאָז מְאִירָה וְעוֹמֶדֶת בְּמַיִם חַיִּים. לַחַי רֹאִי, כְּדֵי לְהִתְמַלֵּא וְלִהְיוֹת מְאִירָה מֵהַחַי הַזֶּה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמואל–ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי, שֶׁהָיָה צַדִּיק וְהֵאִיר לְדוֹרוֹ, כְּמוֹ הַחַי שֶׁלְּמַעְלָה מֵאִיר לָעוֹלָם, וּבְכָל זְמַן הַבְּאֵר הַזּוֹ לַחַי מִסְתַּכֶּלֶת וְרוֹאָה כְּדֵי לְהָאִיר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי, הֵיינוּ שֶׁכָּתוּב בְּקַוְּתוֹ אֶת רִבְקָה, וַיֵּשֶׁב עִמָּהּ וְהִתְאַוֵּד עִמָּהּ, וְשֶׁךְ בַּלַּיְלָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. וּבֹא וּרְאֵה, יִצְחָק הָיָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע

אַזַּרְיָי שֶׁמֵּת אַבְרָהָם. מַה זֶּה וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי? שֶׁהִזְדַּוֵּג עִמָּהּ, וְאָזַז בְּאוֹתָהּ הַבְּאֵר לְעוֹרֵר הָאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם. וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ – זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר נִרְאֶה עִמָּהּ, אָז מְאִירָה, וּמֵאִיר וְזוֹרֵחַ מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד עָלָיו, מִשָּׁם זוֹרֵחַ תָּמִיד. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ – לְהִזְדַּוֵּג עִם הַלְּבָנָה. הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם – שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְשָׁם בּוֹ אֶת כֹּחוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁכֹּחוֹ בּוֹ, כָּל כֹּחַ הַגּוֹף הוּא בְּיָמִין וּבוֹ הוּא תָּלוּי. אַזַּר כָּךְ סוֹבֵב אֶל צָפוֹן. מֵאִיר לְצַד זֶה וּמֵאִיר לְצַד זֶה. סוֹבֵב סִבּוּב הוֹלֵךְ הָרוּחַ. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב שֶׁמֶשׁ, וְכָעֵת רוּחַ? אֶלָּא הַכֹּל אָזַד וְסוֹד אָזַד, וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁהַלְּבָנָה מוּאֶרֶת מִמֶּנּוּ וְיִתְזַוְּגוּ שְׁנֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאַבְרָהָם בָּא לָעוֹלָם, זִוֵּג אֶת הַלְּבָנָה וְקָרַב אוֹתָהּ. כֵּיוָן שֶׁבָּא יִצְחָק, אָזַז בָּהּ וְהֶזְזִיק בָּהּ כָּרָאוּי וּמְשָׁךְ אוֹתָהּ בְּאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכְּתוּב שִׁמְאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, אָז הִתְזַוְּגוּ הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה וְהָאִירָה, וְנִמְצָא יַעֲקֹב שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, וְהַלְּבָנָה הֵאִירָה וְנִתְקְנָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה' וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה', וּמִי הֵם שֶׁרְאוּיִים לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? כָּל עַבְדֵי ה', מִשּׁוּם שֶׁכָּל אָדָם בָּעוֹלָם מִיִּשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם רְאוּיִים לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַבְּרָכָה שֶׁבִּשְׁבִילָם יִתְבָּרְכוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזּוֹתוֹנִים מַה הִיא? אוֹתָהּ שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ עַבְדֵי ה', וְלֹא כֻּלָּם. וּמִי הֵם שֶׁבֵּרְכָתָם בְּרָכָה? הָעֹמְדִים בְּבֵית ה' בַּלֵּילוֹת. אֵלֶּה הֵם שֶׁעוֹמְדִים בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה וּמִתְעוֹרְרִים לִקְרֹא בַּתּוֹרָה, אֵלּוּ עוֹמְדִים בְּבֵית ה' בַּלֵּילוֹת, שֶׁהֲרֵי אָז בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וְאָנוּ עוֹמְדִים כָּאן לְהִתְעוֹרֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה, נֹאמַר בְּדִבְרֵי יִצְחָק, שֶׁאָנוּ בּוֹ.

פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה וְגוֹ'. בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה, לָמָּה בָּא לִמְנוֹת כָּאן שֶׁהָיָה בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה כְּשֶׁנָּשָׂא אֶת רִבְקָה? אֶלָּא וַדַּאי הֲרֵי נִכְלָל יִצְחָק בְּצָפוֹן וְדָרוֹם, בְּאֵשׁ וּמַיִם, וְאֵין הָיָה יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה. כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת, יָרֹק לָבָן אָדֹם. בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים אָזַז בָּהּ כְּשֶׁאָזַז בָּהּ בְּרִבְקָה, וּכְשֶׁהוֹלִיד, הוֹלִיד בֶּן שִׁשִּׁים, לְהוֹלִיד כָּרָאוּי, כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא יַעֲקֹב שָׁלֵם מִבֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה כָּרָאוּי. וְאֶת כֻּלָּם אָזַז יַעֲקֹב אַזַּר כָּךְ וְנַעֲשָׂה אִישׁ שָׁלֵם.

בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲזוּת לָבָן הָאֲרַמִּי, מָה אִכְפַּת לָנוּ כָּל זֶה, שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת רִבְקָה וְגוֹ', וְכָעֵת אָמַר בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי, וְאַזַּר כָּךְ מִפַּדַּן אֲרָם, וְאַזַּר כָּךְ אֲזוּת לָבָן הָאֲרַמִּי? אֶלָּא פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהָיְתָה בֵּין רְשָׁעִים, וְהִיא לֹא עָשְׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם. שֶׁהָיְתָה בַּת בְּתוּאֵל, וּמִפַּדַּן אֲרָם, וַאֲזוּת לָבָן, וְכֻלָּם הָיוּ רְשָׁעִים לְהָרַע, וְהִיא הֶעֱלְתָה מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים וְלֹא עָשְׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם.

עַכְשָׁו יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, אִם רִבְקָה הָיְתָה בַּת עֶשְׂרִים שָׁנָה אוֹ יוֹתֵר, אוֹ בַּת שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, אָז הוּא הַשָּׁבַח שֶׁלָּהּ שֶׁלֹּא עָשְׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם, אֲבָל עַד עַתָּה הָיְתָה בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אָז מָה הַשָּׁבַח שֶׁלָּהּ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים הָיְתָה, וְעָשְׂתָה לָעֶבֶד אֶת כָּל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל זֶה עָשְׂתָה, לֹא יָדַעְנוּ הַאִם מַעֲשֶׂיהָ כְּשֵׁרִים אוֹ לֹא. אֶלָּא בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת. כְּשׁוֹשַׁנָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁהִיא בֵּין אוּכְלוֹסִיָּה כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה בֵּין קוֹצִים, וְסוֹד הַדָּבָר – יִצְחָק בָּא מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁהוּא חֶסֶד עֶלְיוֹן, וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה. וְרִבְקָה בָּאָה מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְהִתְעַלְתָּה מִבֵּינֵיהֶם, וְהִתְזַבְּרָה עִם יִצְחָק. שֶׁהֲרֵי רִבְקָה בָּאָה מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיְתָה מִצַּד הַדִּין הָרָפָה וְזוּט שֶׁל חֶסֶד תָּלוּי בָּהּ, וְיִצְחָק דִּין קָשֶׁה וְהִיא רָפָה – הָיוּ כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים. וְאִם לֹא שֶׁהִיא רָפָה, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל אֶת הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁל יִצְחָק. כְּמוֹ כֵן הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זִוּוּגִים בָּעוֹלָם, אֶזֶד תַּקִּיף וְאֶזֶד רָפֶה, כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִתְתַּקֵּן וְיִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה אַזְרִיו וְאָמַר, וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה׳ לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ, מַהוּ וַיֶּעְתַּר? שֶׁהִקְרִיב לוֹ קָרְבָּן וְהִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ. וְאֵיזֶה קָרְבָּן הִקְרִיב? הִקְרִיב עוֹלָה, שֶׁכָּתוּב וַיֶּעְתֶּר לוֹ ה׳. כָּתוּב כָּאן וַיֶּעְתֶּר לוֹ ה׳, וְכָתוּב שָׁם (שמואל–ב כא) וַיֶּעְתֵּר אֱלֹהִים לָאָרֶץ וְגוֹ׳. מַה לְּהַלָּן קָרְבָּן – אַף כָּאן קָרְבָּן. כָּתוּב וַיֶּעְתַּר יִצְחָק, וְכָתוּב וַיֶּעְתֶּר לוֹ. שֶׁיָּצְאָה אֵשׁ מִלִּמַּעְלָה כְּנֶגֶד הָאֵשׁ שֶׁלְּמַטָּה.

דָּבָר אַחֵר וַיֶּעְתַּר יִצְחָק – שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְזָתַר זֲתִירָה לְמַעְלָה אֶל הַמָּזָל שֶׁעַל הַבָּנִים, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם תְּלוּיִים הַבָּנִים, שֶׁכָּתוּב וַתִּתְפַּלֵּל עַל ה׳, וְאָז וַיֶּעְתֶּר לוֹ ה׳. אַל תִּקְרֵי וַיֶּעְתֶּר לוֹ אֶלָּא וַיְזֻתֵּר לוֹ. זֲתִירָה זָתַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקִבֵּל אוֹתוֹ, וְאָז – וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ.

בֹּא רְאֵה, עֶשְׂרִים שָׁנָה הִשְׁתַּהָּה יִצְחָק עִם אִשְׁתּוֹ וְלֹא הוֹלִידָה, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בִּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים בְּשָׁעָה שֶׁמְּבַקְּשִׁים לְפָנָיו אֶת תְּפִלָּתָם עַל מַה שֶׁהִצְטָרְכוּ. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁיִּתְרַבֶּה וְיִתּוֹסֵף מִשְׁזַת קְדֻשׁ לְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ בִּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם לֹא הִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתֵּן לוֹ בָּנִים, אַף עַל גַּב שֶׁשָּׂרָה הָיְתָה עֲקָרָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב הֵן לִי לֹא נָתַתָּה זָרַע – הַהוּא לֹא מִשּׁוּם תְּפִלָּה הָיָה [הַהוּא לֹא צָרִיךְ בָּנִים], אֶלָּא כְּמִי שֶׁמְּסַפֵּר לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. אֲבָל יִצְחָק הִתְפַּלֵּל עַל אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לֹא עָקָר, אֶלָּא אִשְׁתּוֹ. שֶׁיִּצְחָק הָיָה יוֹדֵעַ בְּסוֹד הַזְּכוּת שֶׁיַּעֲקֹב עָתִיד לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּתֵרִיסַר שְׁבָטִים, אֲבָל לֹא יָדַע אִם בָּאִשָּׁה הַזּוֹ אוֹ בְּאַחֶרֶת, וְעַל כֵּן לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ וְלֹא לְנֹכַח רִבְקָה.

אָמַר אוֹתוֹ הַיֶּלֶד, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, לָמָּה לֹא אָהַב יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב כָּל כָּךְ כְּמוֹ עֵשָׂו הוֹאִיל וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא עָתִיד לְקַיֵּם מִמֶּנּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים? אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ, אֶלָּא כָּל מִין אוֹהֵב אֶת מִינוֹ וְנִמְשָׁךְ וְהוֹלֵךְ מִין

אַזַּר מְזִינוֹ.

בֹּא רְאֵה, עֵשָׂו יָצָא אָדֹם, כַּכָּתוּב וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ וְגוֹ', וְהוּא הַמִּין שֶׁל יְצִיזָק, שֶׁהוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁלְּמַעְלָה, וְיָצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו, הַדִּין הַקָּשֶׁה לְמַטָּה, שֶׁדּוֹמֶה לְמִינוֹ, וְכָל מִין הוֹלֵךְ לְמִינוֹ, וְעַל כֵּן אָהַב אֶת עֵשָׂו יוֹתֵר מִיַּעֲקֹב, כַּכָּתוּב וַיֶּאֱהַב יְצִיזָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו. כָּתוּב כָּאן כִּי צַיִד בְּפִיו, וְכָתוּב שָׁם (בראשית י) עַל כֵּן יֵאָמֵר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה'.

אָמַר רַבִּי יְצִיזָק, כָּתוּב וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה'. לְאֵיזֶה מָקוֹם הָלְכָה? לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר. וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ – שֶׁשָּׁם הָיָה אוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע נִלְוָזִם בְּקֶרֶב עִם יַעֲקֹב. וַיִּתְרֹצְצוּ – נִשְׁבְּרוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, רֹצֵץ אֶת מֹזְנָו. נִשְׁבְּרוּ זֶה עִם זֶה וְנָזְלְקוּ. בֹּא רְאֵה, הַצַּד הַזֶּה שֶׁרוֹכֵב נָזוּשׁ, וְצַד זֶה שֶׁרוֹכֵב עַל הַכִּסֵּא הַשָּׁלֵם הַקָּדוֹשׁ בְּצַד הַשָּׁמֶשׁ, לְשַׁמֵּשׁ עִם הַלְּבָנָה.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְשַׁךְ עֵשָׂו אַזַּרְיָי אוֹתוֹ נָזוּשׁ, הָלַךְ אִתּוֹ יַעֲקֹב בְּעַקְמִימוּת. כְּמוֹ הַנָּזוּשׁ שֶׁהוּא זָקֹם וְהוּא הוֹלֵךְ בְּעַקְמִימוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַנָּזוּשׁ הָיָה עָרוּם וְגוֹ', זָקֹם. וְהַמַּעֲשִׂים שֶׁל יַעֲקֹב כְּלָפָיו הָיוּ לוֹ כְּמוֹ נָזוּשׁ, וְכָךְ צָרִיךְ לוֹ כְּדֵי לִמְשֹׁךְ אֶת עֵשָׂו אַזַּר אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, וְיִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק עִמּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְשָׁנִינוּ, בֹּא לְהָרְגְּךָ – הַקְדֵּם אַתָּה וַהֲרֹג אוֹתוֹ. כָּתוּב (הושע יב) בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָחִיו, שֶׁהִשְׁרָה אוֹתוֹ לְמַטָּה בְּאוֹתוֹ הָעָקֵב, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעְקֵב עֵשָׂו, שֶׁשָּׁם אֶת יָדוֹ עַל אוֹתוֹ עָקֵב לְהַכְנִיעוֹ.

דָּבָר אַזַּר וְיָדוֹ אֹחֶזֶת – שֶׁלֹּא יָכֹל לָצֵאת מִמֶּנּוּ מִכֹּל וָכֹל, אֶלָּא וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעְקֵב עֵשָׂו – זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁהִתְכַּסָּה אוֹרָהּ מִשּׁוּם הָעָקֵב שֶׁל עֵשָׂו, וְעַל כֵּן הִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ בְּזָכְמָה כְּדֵי לִדְּזוֹתוֹ לְמַטָּה וְיִדְבַּק בְּמִקּוֹמוֹ.

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב וַדַּאי. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לֹא כָתוּב נִקְרָא שְׁמוֹ, אֶלָּא קָרָא שְׁמוֹ. וַיַּעְקְבֵנִי,

וַדַּאי רָאָה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי הוּא זָכָם לְהָרַע. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, אָמַר, הֲרֵי וַדַּאי זָכָם כְּנֶגְדּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרָא לוֹ יַעֲקֹב.

הֲרֵי הֵקִימָנוּ בְּכָל מָקוֹם, וַיִּקְרָא סְתָם זוֹ הִיא הַדִּרְגָּה הָאַזְרוֹנָה, כַּכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. וְכָאן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, בְּכָל מָקוֹם שְׁמוֹ לֹא נִקְרָא [אֶלָּא] עַל יְדֵי בֶּן אָדָם. בְּמָקוֹם אַזֵּר מַה כָּתוּב? (בראשית לג) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב אֵל. אָמַר לוֹ, אֲנִי אֱלוֹהַּ בָּעֶלְיוֹנִים, וְאַתָּה אֱלוֹהַּ בַּתַּזוֹתוֹנִים.

וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁעֵשָׂו הָיָה לוֹ לְהִדָּבֵק בְּאוֹתוֹ נָזוּשׁ עַתָּקְלָתוֹן, וְעַל כֵּן בְּכָל מַעֲשָׂיו נִמְשַׁךְ עָלָיו כְּנָזוּשׁ עַתָּקְלָתוֹן אַזֵּר, בְּזִכְמָה, בְּעַקְמוּמִיוּת, וְכָךְ צָרִיךְ. וְזֶה בָּא כְּמוֹ זֶה מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים – זֶה יַעֲקֹב וְעֵשָׂו. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת – אֵלּוּ שְׁאָר הַדְּרָגוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶם. וַדַּאי שֶׁיַּעֲקֹב נַעֲשָׂה זָכָם כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָאַזֵּר, וְכָךְ צָרִיךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּכָל זוֹדֵשׁ וְזוֹדֵשׁ שָׂעִיר אָזָד, כְּדֵי לְהַמְשִׁיכוֹ לִמְקוֹמוֹ וְיָפָרֵד מִן הַלְּבָנָה, וְכֵן בִּימֵי הַכִּפּוּרִים לְהַקְרִיב אוֹתוֹ הַשָּׂעִיר, וְזֶה בְּזִכְמָה לִשְׁלֹט עָלָיו וְלֹא יוּכַל לְהָרַע, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה, וּבַאֲרוּהוּ שֶׁזֶּה עֵשָׂו, שֶׁהוּא שָׂעִיר, וְהַכֹּל בְּזִכְמָה וּבְרַמָּאוּת כְּלָפָיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים יז) וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נָזוּשׁ רַע, עֲקֹם רוּזַ, זָכָם לְהָרַע, מַסְטִין לְמַעְלָה וּמַסְטִין לְמַטָּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל מַקְדִּימִים וּמְתַזַּכְּמִים לוֹ בְּזִכְמָה, בְּעַקְמִימוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל לְהָרַע וְלִשְׁלֹט. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, כָּל מַעֲשָׂיו כְּלָפָי עֵשָׂו מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נָתַן מָקוֹם לַנָּזוּשׁ הַהוּא לְטַמֵּא אֶת הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹא יִקְרַב אֵלָיו וְלֹא יִשְׁלֹט בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן לֹא הִצְטָרֵךְ לְאַבְרָהָם לְהִתְנַהֵג בְּעַקְמִימוּת, וְלֹא לְיִצְזָק, מִשּׁוּם שֶׁעֵשָׂו, שֶׁהוּא הַצַּד שֶׁל הַנָּזוּשׁ הַהוּא, טָרַם בָּא לָעוֹלָם.

אֲבָל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת, צָרִיךְ לוֹ לַעֲמֹד כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַגָּזָל שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ כְּלָל שְׁלִיטָה לְטַמֵּא אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְיַעֲקֹב יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּמְשׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים נִבְחֲרוּ לְזַלֵּק גֵּרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים, הַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם גָּרַם לָהֶם לְהִתְגַּדֵּל וְזִכּוּתוֹ סִיְּעָה לָהֶם, הוּא הָיָה מְזַנֵּךְ אוֹתָם בְּמִצְוֹות, שֶׁכָּתוּב כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְגוֹ', לְרַבּוֹת יַעֲקֹב וְעֵשָׂו. וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד נִפְרַד לְדַרְכּוֹ, זֶה לְצַד הָאֱמוּנָה – וְזֶה לַצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה.

וְכֵן הָיָה בַּמַּעֲיִם שֶׁל רִבְקָה, שֶׁשָּׁם כָּל אֶזֶד הָלַךְ לְצִדּוֹ. שֶׁכַּאֲשֶׁר הִיא הִשְׁתַּדְּלָה בְּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, אוֹ שֶׁעָבְרָה סָמוּךְ לְמָקוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, הָיָה יַעֲקֹב שָׁמֵחַ וְדוֹחֵק לָצֵאת. וּכְשֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת סָמוּךְ לְמָקוֹם שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹתוֹ הָרָשָׁע הִכָּה לָצֵאת, וּבֵאֲרוּהוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁנִּבְרְאוּ וְיָצְאוּ לָעוֹלָם, כָּל אֶזֶד נִפְרַד וְהָלַךְ וְנִמְשַׁךְ לִמְקוֹמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ. וְעַל כֵּן וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד וְגוֹ'.

וְיֵאָהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו. הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ, [כְּמוֹ] שֶׁכָּתוּב אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. וְכָתוּב שָׁם (בראשית י) הוּא הָיָה גִּבֹּר צַיִד. [מַהוּ] אִישׁ שָׂדֶה, לְכַפֵּוֹז אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְלַהֲרֹג אוֹתָם. וְהוּא אָמַר שֶׁעֲשָׂה תְּפָלָה, וְצָד אוֹתוֹ בְּפִיו. אִישׁ שָׂדֶה, מִשּׁוּם שֶׁזַּלֶּק גֵּרָלוֹ אֵינוֹ בְּיִשּׁוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם זָרֵב, בַּמִּדְבָּר, בַּשָּׂדֶה, וְעַל זֶה אִישׁ שָׂדֶה.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ יִצְחָק לֹא יָדַע אֶת כָּל מַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁל עֵשָׂו, וַהֲרֵי הַשְּׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ? שֶׁאִם לֹא שָׁרְתָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, אֵיךְ יָכֹל לְבָרֵךְ אֶת יַעֲקֹב בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה דָּרָה עִמּוֹ בַּבַּיִת וְדָרָה עִמּוֹ תָּמִיד, אֲבָל לוֹ הוֹדִיעָה לוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב בְּלִי דַּעְתּוֹ, אֶלָּא בְּדַעְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁבַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב לִפְנֵי אָבִיו,

נִכְנְסָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, וְאוֹ רָאָה יִצְחָק בְּדַעְתּוֹ שֶׁרָאוּי לְבָרְכָה וְיִתְבָּרֵךְ מִדַּעַת הַשְּׁכִינָה.

בֹּא רְאֵה, [פַּעַם אַחַת הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי שִׁמְעוֹן וְשִׁאָר הַחֲבֵרִים. נִכְנַס לְפָנָיו רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. אָמְרוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דָּבָר גָּדוֹל רָצִינוּ לְבַקֵּשׁ לְפָנֶיךָ בְּעִנְיָנָם שֶׁל יַעֲקֹב וְעֵשָׂו, אֵיךְ לֹא רָצָה יַעֲקֹב לָתֵת לְעֵשָׂו תַּבְשִׁיל עַדְשִׁים עַד שֶׁמָּכַר לוֹ אֶת בְּכוֹרָתוֹ? וְעוֹד, שֶׁאָמַר עֵשָׂו לְיִצְחָק אָבִיו, וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם. אָמַר לָהֶם, בַּשָּׁעָה הַזֹּאת אַתֶּם זַיְבִים לְקַבֵּל מַלְקוּת, שֶׁהֲאֲמַנְתֶּם לְדִבְרֵי עֵשָׂו וְשִׁקַּרְתֶּם לְדִבְרֵי יַעֲקֹב, שֶׁהַדְּבָרִי הַכָּתוּב מֵעִיד עָלָיו וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, וְעוֹד כָּתוּב תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב. אֶלָּא כָּךְ הוּא עִנְיָנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב עִם עֵשָׂו, מִשּׁוּם שֶׁעֵשָׂו הָיָה שׁוֹנֵא אֶת הַבְּכוֹרָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְהָיָה רוֹצֶה מִיַּעֲקֹב שֶׁיִּקָּחֶנּוּ אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ בְּלִי כֶּסֶף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה].

וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיָּזֶד יַעֲקֹב – הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁהַדְּבָרִי בְּשִׁבְיל הָאֲבֶל שֶׁל אַבְרָהָם זֶה הָיָה, אֲבָל וַיָּזֶד יִצְחָק נָזִיד הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ אֶת הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלּוֹ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה תַּבְשִׁילִים אֲדֻמִּים, עֲדָשִׁים תַּבְשִׁיל אָדֹם, שֶׁהַתַּבְשִׁיל הַזֶּה מְשַׁבֵּר אֶת הַכּוֹחַ וְהַזִּוּוּק שֶׁל הַדָּם הָאָדֹם כְּדֵי לְשַׁבֵּר אֶת זִוּוּקוֹ וְכוֹחוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה לוֹ בְּזִוּכְמָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַצָּבַע הָאָדֹם.

וְעַל הַתַּבְשִׁיל הַהוּא נִמְכַּר לוֹ לְעֶבֶד וּמָכַר בְּכוֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב, וּבַשָּׁעָה הַהִיא יָדַע יַעֲקֹב, שֶׁבִּשְׁבִיל שָׂעִיר אָזַד שֶׁיַּקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, יִתְהַפֵּךְ לְעֶבֶד לְבָנָיו וְלֹא יִקָּטֵרֵג לָהֶם. וּבְכֹל הָלַךְ יַעֲקֹב עִם עֵשָׂו בְּזִוּכְמָה, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל עֵשָׂו הֶזֻּקָם, וְלֹא יָכֹל לִשְׁלֹט, וְנִכְנַע וְלֹא נִטְמָא [בּוֹ] בֵּיתוֹ, וְהוּא יָגֵן עָלָיו.

[וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה. לָמָּה כָּתוּב בַּעֲמַיִם הָאָדֹם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ – אָדֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. וְתַבְשִׁילוֹ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה. וְאַרְצוֹ

אֲדָמָה, שֶׁכְּתוּב אַרְצָה שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם. וַאֲנָשָׁיו אֲדָמִים, שֶׁכְּתוּב הוּא עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם. וּמִי שֶׁעָתִיד לְהִפָּרַע מִמֶּנּוּ אָדָם, שֶׁכְּתוּב דּוֹדִי צַח וְאָדוֹם. וּלְבוּשׁוֹ אָדֹם, שֶׁכְּתוּב מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ. וְכָתוּב מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם.]

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכֵן בְּלָבָן נִרְאָה כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁהָרִי הוּא הָיָה מְכַשֵּׁף, כַּכָּתוּב (בראשית כ) נִחַשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי ה׳ בִּגְלָלֶךָ. וְאַף עַל גַּב שֶׁיַּעֲקֹב נִקְרָא אִישׁ שָׁלֵם, מִשּׁוּם כָּךְ הָיָה שָׁלֵם, עִם מִי שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ בְּרַוָּחִים הָיָה הוֹלֵךְ, וְעִם מִי שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ בְּדִין קָשָׁה וּבְעַקְמִימוּת הָיָה הוֹלֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵי זַלָּקִים הָיוּ בּוֹ, וְעָלָיו כָּתוּב (תהלים יז) עִם זָסִיד תִּתְזַסָּד וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל. עִם זָסִיד בְּצַד הַזָּסִ״ד, וְעִם הָעִקֵּשׁ בַּצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, הַכֹּל כָּרָאוּי.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שם יא) ה׳ צַדִּיק יִבְחָן וְרָשָׁע וְאֹהֵב [ר״ת נָזָשׁ] חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ. כַּמָּה מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתַּקְנִים, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה – הַכֹּל עַל הַדִּין וְהָאֱמֶת, כַּכָּתוּב (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא.

בֹּא רְאֵה, לֹא דָּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ לְתוֹעֲלְתּוֹ שֶׁלֹּא יִסְטֶה לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לְדֶרֶךְ אַזֶּרֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְמָא, וְהוּא לֹא נִשְׁמַר, וְעָבַר עַל מִצְוֹת אֲדוֹנוֹ, וְאַזַּר כֵּן דָּן אוֹתוֹ בְּדִין.

וְעִם כָּל זֶה לֹא דָּן אוֹתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְהֶאֱרִיךְ עִמּוֹ אֶת רֻגְזוֹ וְהִתְקַיֵּם יוֹם אֶזֹד שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנִים, פָּרַט לְאוֹתָם שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁמָּסַר לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם.

כְּמוֹ כֵן אֵינוֹ דָּן אֶת הָאָדָם כְּמַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תָּמִיד, שֶׁאִם כָּךְ לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַאֲרִיךְ רֻגְזוֹ עִם צַדִּיקִים, וְעִם רְשָׁעִים יוֹתֵר מֵהַצַּדִּיקִים. עִם הָרְשָׁעִים כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה,

שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כַּכָּתוּב (יחזקאל לג) חַי אָנִי נְאֻם ה' וְגוֹ' אִם אֶזְפַּק וְגוֹ' כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה. וְחָיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְחָיָה בָּעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן מַאֲרִיךְ לָהֶם אֶת רֶגֶז תָּמִיד. אוֹ כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא מֵהֶם גֶּזַע טוֹב בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיא אֶת אַבְרָהָם מִתֶּרַח, שֶׁהוּא גֶּזַע טוֹב וְשֹׁרֶשׁ וְזֶלֶג טוֹב לָעוֹלָם.

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים תָּמִיד בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁהֵם עוֹשִׂים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יִסְטוּ יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בּוֹזֵן אוֹתָם, לֹא בִּשְׁבִילוֹ, שֶׁהֲרֵי הוּא יוֹדֵעַ אֶת הַיֵּצֶר וְכוֹזֵב הָאֱמוּנָה שֶׁלָּהֶם, אֶלָּא כְּדֵי לְהָרִים רֹאשָׁם בִּשְׁבִילָם.

כְּמוֹ זֶה עָשָׂה לוֹ לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. מַה זֶּה נִסָּה? הֲרָמַת נֵס, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) הָרִימוּ נֵס, שְׂאוּ נֵס, הָרִים דִּגְלוֹ בְּכָל הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁזֶּה נִתְבָּאֵר, בִּשְׁבִיל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים אֶת דִּגְלוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בְּעֵינֵי כֻלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לְהָרִים אֶת דֶּגֶל הַצַּדִּיקִים, הוּא בּוֹזֵן אוֹתָם לְהָרִים אֶת רֹאשָׁם בְּכָל הָעוֹלָם.

צַדִּיק יִבְזֹן, מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁמִּתְרַצֶּה בַּצַּדִּיקִים, מַה כָּתוּב? (ישעיה נג) וַה' זָפַק דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי, וּבֶאֱרוּהוּ. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִתְרַצֶּה אֶלָּא בַּנְּשָׁמָה, אֲבָל בַּגּוּף לֹא. שֶׁהֲרֵי הַנְּשָׁמָה דּוֹמָה לַנְּשָׁמָה שֶׁל מַעְלָה, וְהַגּוּף אֵינוֹ רָאוּי לְהֵאָזֵז לְמַעְלָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁדְּמוּת הַגּוּף הִיא בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

וּבֹא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרֻצֶּה מִנְּשָׁמַת הָאָדָם לֵהָנוֹת [לְהָאִיר] בָּהּ, הוּא מַכֶּה אֶת הַגּוּף כְּדֵי שֶׁתִּשְׁלֹט הַנְּשָׁמָה, שֶׁהֲרֵי בְּעוֹד הַנְּשָׁמָה עִם הַגּוּף, הַנְּשָׁמָה לֹא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט. שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשׁ רַע [נִשְׁבָּר] לַגּוּף, הַנְּשָׁמָה שׁוֹלֶטֶת. צַדִּיק יִבְזֹן, מַה זֶּה צַדִּיק יִבְזֹן? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כוז) אֶבֶן בּוֹזָן. כָּךְ גַּם צַדִּיק יִבְזֹן, מְזַזֵּק אוֹתוֹ. כְּאֶבֶן בּוֹזָן הַזּוֹ שֶׁהִיא פָּנַת יִקְרַת, כָּךְ

גַּם צַדִּיק יִבְּוָּן.

וְרָשָׁע וְאֹהֵב חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ (תהלים יא). מַה זֶּה שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ? הַתַּעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא שֶׁנִּפְשׁוֹ שׂוֹנֵאת אֶת הָרָשָׁע הַהוּא? אֶלָּא אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ שֶׁל הָרָשָׁע הַהוּא שֶׁלֹּא רוֹצֶה אוֹתָהּ כְּלָל, לֹא רוֹצֶה אוֹתָהּ לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְרָשָׁע וְאֹהֵב חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ, וַדַּאי. דָּבָר אַחֵר שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ו) נִשְׁבַּע אֲדֹנָי יְהוִה בְּנַפְשׁוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ צַדִּיק יִבְּוָּן.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, צִוָּה אוֹתוֹ לְהֵיטִיב לוֹ. נָתַן לוֹ זְכוּתָהּ, הִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ לְמַעְלָה. כְּשֶׁיָּרַד לְמַטָּה, רָאָה תְּשׁוּקַת הַיֵּצֶר הָרָע וְנִדְבַּק בּוֹ, וְשָׁכַח כָּל מַה שֶׁהִתְעַלָּה [שֶׁהִסְתַּכֵּל] בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל רַבּוֹ.

בָּא נִזּוֹן, בַּהַתְוָּלָה כָּתוּב (בראשית ו) נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה, וְאַזַּר כְּךָ יָרַד לְמַטָּה, וְרָאָה יַיִן זָוָק שֶׁלֹּא צָלוּל, מִיּוֹם אָזַד, וְשָׁתָה מִמֶּנּוּ וְהִשְׁתַּכֵּר וְהִתְגַּלָּה, כַּכָּתוּב וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלֹה.

בָּא אַבְרָהָם, הִתְעַלָּה בַּוָּזְכוּתָהּ, וְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ. אַזַּר כְּךָ וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ וְגוֹ'. מַה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ? וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָּה, וְהִתְעַלָּה לְדַרְגָּתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וְנִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם.

בָּא יִצְוָּזק, מַה כָּתוּב? וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן וְגוֹ', וְהָלַךְ יִצְוָּזק וְהִתְעַלָּה מִשָּׁם אַזַּר כְּךָ בְּשָׁלוֹם. וְאֶת כָּל הַצַּדִּיקִים בּוֹזֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לְהָרִים אֶת רֹאשָׁם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְוָּזק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְוָּזק. רַבִּי יִצְוָּזק פָּתַוז, הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיזַ וְגוֹ'. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, לָעָתִיד לָבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

מְזוֹזֶה אֶת הַמֵּתִים וִינַעֵר אוֹתָם מֵעֲפָרָם שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּנֵין עָפָר כְּמוֹת שֶׁהָיוּ בַּתְּוֹזָלָה שֶׁנִּבְרְאוּ מֵעָפָר מַמָּשׁ, דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יִתְנַעֲרוּ מֵעָפָר מֵאוֹתוֹ הַבִּנְיָן, וְיַעַמְדוּ בְּבִנְיָן מְקֻיָּם לִהְיוֹת לָהֶם קְיוּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַיִם. יִתְקַיְּמוּ בְּקְיוּם, וְיַעֲלוּ מִתַּוֶזֶת לָאָרֶץ, וְיַקְבְּלוּ נִשְׁמָתָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצִיף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל מִינֵי רֵיזוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן עֲלֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיזָן.

אָמַר רַבִּי יִצְזָק, אַל תִּקְרָא הַדּוֹדָאִים אֶלָּא הַדּוֹדִים. וְזֶהוּ הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה שֶׁהֵם דּוֹדִים וְרֵעִים זֶה עִם זֶה. רַב נַזְמָן אָמַר דּוֹדָאִים מַמָּשׁ. מָה הַדּוֹדָאִים מוֹלִידִים אַהֲבָה בָּעוֹלָם, אַף הֵם מוֹלִידִים אַהֲבָה בָּעוֹלָם. וּמַה זֶּה נָתְנוּ רֵיזָן? כִּשְׁרוֹן מַעֲשֵׂיהֶם, לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת בּוֹרְאָם.

וְעַל פָּתְזֵינוּ – אֵלּוּ פְּתְזֵי שָׁמַיִם שֶׁהֵם פְּתוּזִים לְהוֹרִיד נְשָׁמוֹת לַפָּגָרִים. כָּל מְגָדִים – אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת. זְזָדְשִׁים גַּם יְשָׁנִים – אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ נִשְׁמָתָם מֵהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים וְאוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ נִשְׁמָתָם מִיָּמִים מוּעָטִים וְזָכוּ בְּכִשְׁרוֹן מַעֲשֵׂיהֶם לְהִכָּנֵס בָּעוֹלָם הַבָּא, כֻּלָּם עֲתִידִים לֵירֵד בְּבַת אַזַּת לְהִכָּנֵס בַּגּוּפוֹת הַמּוּכָנִים לָהֶם.

אָמַר רַבִּי אָזָא בַּר יַעֲקֹב, בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת: זְזָדְשִׁים גַּם יְשָׁנִים דּוֹדִים צָפַנְתִּי לָךְ. צָפַנְתִּי אוֹתָם בְּאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת. לָךְ – בִּשְׁבִילֵךְ, בִּשְׁבִיל שֶׁאַתָּה גּוּף קָדוֹשׁ וְנָקִי. דָּבָר אַזַּר הַדּוֹדָאִים [נָתְנוּ רֵיזָן] – אֵלּוּ מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם. נָתְנוּ רֵיזָן – אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵם רֵיזַן הָעוֹלָם. נָתְנוּ – הִשְׁאִירוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא) וְלֹא נָתַן סִיזוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל.

שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁלֹשׁ כְּתוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הוֹלְכִים בְּכָל זְזָדְשׁ וּבְכָל שַׁבָּת לְלַוּוֹת לַנְּשָׁמָה עַד מְקוֹם מַעֲלָתָהּ. וּבְמִי נָקִים אֶת עַל פָּתְזֵינוּ כָּל מְגָדִים? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵלּוּ הֵן הַגּוּפוֹת שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּפָתְזֵי

קְבָרוֹת לְקַבֵּל נִשְׁמָתָן, וְדוֹמֶה נוֹתֵן פָּתָק שֶׁל זֶשְׁבּוֹן, וְהוּא מַכְרִיז וְאוֹמֵר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וַדָּאי שִׁנִּים גַּם יְשָׁנִים, אוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ מִכַּמָּה יָמִים וְאוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ מִזְּמַן מוּעָט – כֻּלָּם צָפַנְתִּי לָךְ, לְהוֹצִיא אוֹתָם בְּזֶשְׁבּוֹן.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמוֹז בְּאוֹתוֹ זְמַן עִם הַצַּדִּיקִים לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ עֲמָהֶם, וְהַכֹּל יִשְׁמְזוּ בְּאוֹתָהּ שְׁמִזָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קד) יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לִבְרֹא עוֹלָמוֹת וּלְהַזְיוֹת מֵתִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ (קהלת א) אֵין כָּל זְדָשׁ תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא שְׁמַע, בְּעוֹד שֶׁהָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם וְיִרְבּוּ, כָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ בְּקִיּוּם, וּכְשֶׁהַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, אֲזַי הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם. וַעֲתִידִים לְהַזְיוֹת מֵתִים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, (זכריה יז) עַד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְזוֹבוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יַשִּׂיגוּ הַצַּדִּיקִים דַּעַת שְׁלֵמָה. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּיּוֹם שֶׁיִּשְׁמַזּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו, עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לְהַכִּיר אוֹתוֹ בְּלִבָּם, וְאָז תִּרְבֶּה הַהַשְׂכָּלָה בְּלִבָּם כְּאִלּוּ רָאוּ אוֹתוֹ בָּעַיִן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כזז) וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה וְגוֹ׳.

וְשִׁמְזַת הַנְּשָׁמָה בַּגּוּף יָתֵר מִכֻּלָּם, עַל שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם קַיָּמִים וְיֵדְעוּ וְיַשִּׂיגוּ אֶת בּוֹרְאָם וְיֵהָנוּ מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, וְזֶהוּ הַטּוֹב הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְזָק בֶּן אַבְרָהָם. אֵלּוּ הֵם תּוֹלְדוֹת הַשִּׁמְזָה וְהַשְּׁזוּק שֶׁיִּהְיֶה בָּעוֹלָם בְּאוֹתוֹ זְמַן. בֶּן אַבְרָהָם – הִיא הַנְּשָׁמָה הַזּוֹכָה לְכָךְ וּלְהִיוֹת שְׁלֵמָה בְּמַעֲלָתָהּ. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְזָק – הַנְּשָׁמָה מוֹלִידָה הַשִּׁמְזָה וְהַשְּׁזוּק הַזֶּה בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי זְזַיָּא, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא מַה הִיא? אָמַר לוֹ, טֶרֶם הָלַכְתִּי לְפָנַי אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים, בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּךְ נִשְׁמַע לִי. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת

זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הִתְיַשֵּׁב בְּלִבִּי. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא כְּמוֹ זֶה שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. וְזֶה הוּא שֶׁשָּׁנִינוּ נְזוּנִים.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּמָקוֹם אֶזֶד שָׁנִינוּ גֶּהֱנִים, וּבְמָקוֹם אַזֵּר שָׁנִינוּ נְזוּנִים. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא כָּךְ אָמַר אָבִי, הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא זָכוּ כָּל כָּךְ, גֶּהֱנִים מֵאוֹתוֹ זִיו, שֶׁלֹּא יַשִּׂיגוּ כָּל כָּךְ. אֲבָל הַצַּדִּיקִים שֶׁזָּכוּ, נְזוּנִים עַד שֶׁיַּשִּׂיגוּ הַשָּׂגָה שְׁלֵמָה. וְאֵין אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה אֶלָּא זוֹ, וְזוֹ הִיא הַסְּעוּדָה וְהָאֲכִילָה. וּמִנַּיִן לָנוּ זֶה? מִמֹּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה׳ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה. מָה הַטַּעַם לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה? מִפָּנֵי שֶׁהָיָה נְזוֹן מִסְּעוּדָה אַזֶּרֶת, מֵאוֹתוֹ זִיו שֶׁל מַעְלָה. וּכְמוֹ כֵן סְעוּדָתָם שֶׁל צַדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא לִשְׁמוֹזַ בְּשִׁמְוָתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ. רַב הוּנָא אָמַר, מִכָּאן (שם ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל זוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, זֶה וֶזֶה יֶשְׁנָם לֶעָתִיד לָבֹא. וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יַיִן הַמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית – אֵלּוּ דְּבָרִים עַתִּיקִים שֶׁלֹּא נִגְלוּ לְאָדָם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וַעֲתִידִים לְהִתְגַּלּוֹת לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, וְזוֹ הִיא הַשְׁתִיָּה וְהָאֲכִילָה, וַדַּאי זוֹ הִיא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שָׁלוֹם, אִם כֵּן מַהוּ לִוְיָתָן וּמַה הַשּׁוֹר, שֶׁכָּתוּב (איוב מ) כִּי בוּל הָרִים יִשְׂאוּ לוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהִנֵּה כָּתוּב (ישעיה כז) בָּעֵת הַהִיא יִפְקֹד ה׳ בְּחַרְבּוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְּדוֹלָה וְהַחֲזָקָה עַל לִוְיָתָן נָחָשׁ בָּרִחַ וְעַל לִוְיָתָן נָחָשׁ עֲקַלָּתוֹן וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם. הִנֵּה כָּאן שְׁלֹשָׁה. אֶלָּא רֶמֶז הוּא שֶׁרָמַז עַל הַמַּלְכֻיּוֹת. אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם, אֵין לוֹמַר עַל מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, וַדַּאי כָּךְ זֶה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנִי הָיִיתִי לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְשָׁאַלְתִּי עַל הַדָּבָר הַזֶּה. אָמַרְתִּי, הַסְּעוּדָה הַזּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא הַאִם כָּךְ הוּא? לֹא

הִתְיַשְּׁבָה בְּלִבִּי, שֶׁהִנֵּה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לָעָתִיד לָבֹא כְּמוֹ זֶה שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, יָפֶה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכֵן הוּא.

עוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הָאֱמוּנָה הַזּוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ לְרֹב הָעוֹלָם שֶׁמְּזֻמָּנִים הֵם לַסְּעוּדָה הַזּוֹ שֶׁל לִוְיָתָן וְהַשּׁוֹר הַהוּא, וְלִשְׁתּוֹת יַיִן טוֹב שֶׁמְּשֻׁמָּר מִכְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, פָּסוּק מְצָאוּ וְדָרְשׁוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וַאֲכַלְתֶּם לַזִּמְּכֶם לָשֹׂבַע.

שֶׁאָמַר רַבִּי זֵירָא, כָּל מִינֵי פִּתּוּי פִּתָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לְהַזְוִירָם לְמוּטָב, וְזֶה הוּא יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁאָמַר לָהֶם וַאֲכַלְתֶּם לַזִּמְּכֶם לָשֹׂבַע, וּבַקְּלָלוֹת – וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבָּעוּ, וְזֶה קָשֶׁה לָהֶם מִן הַכֹּל. מָה הַטַּעַם? שֶׁכָּתוּב (שמות טז) מִי יִתֵּן מוּתֵנוּ בְיַד ה׳ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי זֵירָא, מְלַמֵּד שֶׁמִּשּׁוּם הָאֲכִילָה מָסְרוּ נַפְשָׁם לָמוּת בְּיָדָם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תַּאֲוָתָם, אָמַר לָהֶם: אִם תִּשְׁמְעוּ לְקוֹל הַמִּצְוֹת – וַאֲכַלְתֶּם לָשֹׂבַע, כְּדֵי לְהָנִיזָן דַּעְתָּם. כְּמוֹ כֵן רָאוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהַגָּלוּת נִמְשֶׁכֶת, הִסְתַּמְּכוּ עַל פָּסוּקֵי הַתּוֹרָה, וְאָמְרוּ שֶׁעֲתִידִים לֶאֱכֹל וְלִשְׂמֹחַ בִּסְעוּדָה גְּדוֹלָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם, וְעַל כֵּן רֹב הָעוֹלָם סָבְלוּ אֶת הַגָּלוּת מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַסְּעוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, אֵין לָנוּ לִסְתֹּר אֶת אֱמוּנַת הַכֹּל, אֶלָּא לְקַיֵּם אוֹתָהּ. שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְעִידָה עַל זֶה שֶׁהֲרֵי אָנוּ יוֹדְעִים אֶת אֱמוּנַת הַצַּדִּיקִים, וְהַכְּסוּף שֶׁלָּהֶם מַה הוּא? שֶׁכָּתוּב (שיר א) נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָךְ, וְלֹא בַּאֲכִילָה. נַזְכִּירָה דֶּרֶךְ מִיַּיִן. וְאוֹתָהּ סְעוּדָה שֶׁמְּזֻמָּנִים אֵלֶיהָ, יִהְיֶה לָנוּ זֵלֶק לֶהָנוֹת מִמֶּנָּה, וְזוֹ הִיא הַשְׂמְחָה וְהַשָּׂשׂוֹן. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק – שֶׁיִּצְחַק הַצַּדִּיקִים לָעָתִיד לָבֹא. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק – זְכוּת הַנְּשָׁמָה מוֹלִיד הַשָּׂשׂוֹן הַזֶּה וְהַשִּׂמְחָה בָּעוֹלָם.

וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. רַבִּי בּוֹ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (שיר א)

יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ וְגוֹ', בְּכַמָּה מַעֲלוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אָחָא בַּר יַעֲקֹב, כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָמוֹת שֶׁלּוֹ, זוּגִין מִמָּנּוּ, הָיוּ בְּשִׁתּוּף. וְהַאִם אָמַר כָּךְ רַבִּי אָחָא? זֶס וְשָׁלוֹם! שֶׁהֲרֵי בַּדָּבָר הַזֶּה תִּרְבֶּה הַמְּזַלְזֵלֶת בָּעוֹלָם. שֶׁאִם תֹּאמַר כֵּן, הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם נִבְרָאִים רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מַמָּשׁ, יֹאמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁתּוּף, הֲרֵי כָּל הַפָּנִים שֶׁלָּהֶם וְשֶׁלָּנוּ שָׁוִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בַּדָּבָר הַזֶּה תִּתְרַבֶּה הַמְּזַלְזֶלֶת בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – עָשָׂה כְּמוֹ הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי אֵין לַמַּלְאָכִים גּוּף – כָּךְ זֶה, אֲבָל אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה עַד שֶׁתִּשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הַהִיא, שֶׁהִיא סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה. וּבַגְּוָנִים הַלָּלוּ, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, צָרִיךְ אֶת אוֹתוֹ סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיּוֹת מֵתִים, וְהִנֵּה סוֹף כָּל [הַצָּרוֹת] עֲמָקִים [עַתִּיקִים] יִהְיֶה בְּאַרְבָּעִים, וּגְזַר הַדִּין – (דברים כה) אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף. סוֹף הֲלִיכָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים. אַרְבָּעִים שָׁנָה קֹדֶם תְּזוּזַת הַגּוּף מַמְתֶּנֶת לוֹ הַנְּשָׁמָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים יָקוּמוּ הַגּוּפוֹת מִן הֶעָפָר. בָּאַרְבָּעִים נִכְלָא הַנֶּשֶׁם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיְהִי הַנֶּשֶׁם עַל הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם, וְכָתוּב וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ.

זְמַן גְּאֻלָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים הוּא, וּבַזְּמוֹשִׁים בָּא יְשׁוּב הָעוֹלָם, שֶׁהִיא הַיּוֹבֵל. הַזְּוָּרַת הַנְּשָׁמָה לַגּוּף בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים שֶׁהִמְתִּינָה לוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי יְצוּקֵךְ בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה, שֶׁהִמְתִּין לַגּוּף.

בְּקַזְּזוֹתוֹ אֶת רִבְקָה – בְּהַכְנָסָתָהּ בַּגּוּף הַמְּזֻמָּן לוֹ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בְּהַכְנָסָתָהּ בּוֹ, אֵין תַּאֲוָתָם וְכִסּוּפָם אֶלָּא לֵהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה וְלִוּוֹן מִזִּיוָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, יִשָּׁקֵנִי – יְפַרְנְסֵנִי. שֶׁאֵין פַּרְנָסָתָם אֶלָּא לֵהָנוֹת וְלִוּוֹן מִזִּיוָהּ שֶׁל מַעְלָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, סוֹף הַפָּסוּק

מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב כִּי טוֹבִים דְּרָכֶיךָ מִיַּיִן.

בַּת בְּתוּאֵל – בַּת בִּתּוֹ שֶׁל אֵל. רַב הוּנָא אָמַר, לֹא כָּךְ הוּא. וַאֲנִי הָיִיתִי בִּכְרֵכֵי הַיָּם וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ קוֹרְאִים לְאוֹתוֹ הָעֵצֶם שֶׁעַל הַשִּׁדְרָה, אוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁאָר בַּקֶּבֶר מִכָּל הַגּוּף – בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי. שְׁאַלְתִּי עָלָיו. אָמְרוּ שֶׁהוּא כְּרֹאשׁ [דּוֹמֶה] הַנָּזוּשׁ, שֶׁהוּא רַמַּאי, וְאוֹתוֹ הָעֵצֶם הוּא רַמַּאי מִכָּל שְׁאָר הָעֲצָמוֹת.

שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לָמָּה נִשְׁאָר בְּקִיּוּם אוֹתוֹ הָעֵצֶם יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעֲצָמוֹת? מִשּׁוּם שֶׁהוּא רַמַּאי, וְאֵינוֹ סוֹבֵל טַעַם שֶׁל הַמָּזוֹן שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם כְּמוֹ שְׁאָר הָעֲצָמוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא זָזָק מִכָּל הָעֲצָמוֹת, וְהוּא יִהְיֶה הָעִקָּר שֶׁהַגּוּף נִבְנֶה מִמֶּנּוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוּא רַמַּאי וּמְעוֹלָם רַמַּאי, וְשֶׁכֵּן יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא רַמַּאי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי – עֶצֶם רַמַּאי. מִפַּדַּן אֲרָם – מִצָּמֵד רַמָּאִים, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ פַּדְנָא דְּתוֹרָא, שֶׁהוּא צָמֶד. אֲזוֹת לָבָן – אֲזוֹת יֵצֶר הָרָע הָאֲרַמִּי. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּתְּחִלָּה שֶׁהָיָה מְגֻיָּל בְּזוֹטָאוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם נִקְרָא לוּט. לָעֲתִיד לָבֹא שֶׁלֹּא יְהֵא מְגֻיָּל כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁרוֹזְזִין וּמַטְבִּיל אֶת טִבְעָתוֹ, קוֹרְאִים לוֹ לָבָן. עַל כָּל פָּנִים אֵין יֵצֶר הָרָע בָּטֵל מִן הָעוֹלָם.

בֹּא שְׁמַע שֶׁכָּךְ אָנוּ בְּאַרְנוּ בַּבָּרַיְתָא. שְׁתֵּי בְּנוֹת לוֹט, שֶׁהֵן שְׁנֵי כּוֹזוֹת הַגּוּף הַמְּעוֹרְרוֹת אֶת יֵצֶר הָרָע, עַכְשָׁו שֶׁאֵינוֹ כָּל כָּךְ מְגֻיָּל וְנִטְבָּל מִלְּכְלוּכוֹ נִקְרָא לָבָן, וְאוֹתָן שְׁתֵּי בָּנוֹת אֵינָן בְּטֵלוֹת מִמֶּנּוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָּנוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ הוּא. שָׁם כָּתוּב בְּכִירָה וּצְעִירָה, וְכָאן כָּתוּב גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲבָל אֵינָן בְּכוֹזוֹ לַעֲשׂוֹת רָע וּלְהִתְעוֹרֵר לַיֵּצֶר הָרָע כְּמִתְּחִלָּה, מִשֶּׁטָּעַם שֶׁכָּתוּב שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאָה, שֶׁלֵּאָה מִכּוֹזָה וּמֵרִשְׁעָתָהּ. וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָחֵל, שֶׁאֵין בָּהּ כּוֹזוֹ הַמִּתְעוֹרֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כג) וּכְרָחֵל לִפְנֵי גֹּזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה.

אָמַר רַב הוּנָא, זֶה יֵצֶר הָרָע, וּשְׁתֵּי בְּנוֹתָיו מִתְזַדְּוְגוֹת מִכְּמוֹת שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה. בַּתְּוִזְלָה לוֹט, מְקַלֵּל מְגַוֵּל. עַכְשָׁו לָבָן, מְלַבֵּן, שֶׁאֵינוֹ מְקַלֵּל וּמְגַוֵּל בְּנוּוּלוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה. בַּתְּוִזְלָה שְׁתֵּי בְּנוֹתָיו זְנָזָקוֹת, כָּל אַוָּת וְאַוָּת בְּכוֹזָה, וְעַכְשָׁו שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאָה – לֵאָה בְּלֹא כוֹזַ, לֵאָה בְּלֹא זְוּוּק, לֵאָה מְמַעֲשֶׂיהָ הָרִאשׁוֹנִים. וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָזֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְלֹא כְּמוֹת שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה.

אָמַר רַב אָוָּא בַּר יַעֲקֹב, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֶּעְתַּר יְצָוָּק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא. אָמַר רַבִּי אָוָּא, מִפָּנֵי מָה הִיא עֲקָרָה? מִפְּנֵי שֶׁיֵּצֶר הָרָע אֵינוֹ נִמְצָא בְּכוֹזַ בָּעוֹלָם, וְעַל כָּךְ אֵין נִמְצָא פְּרִיָה וּרְבִיָה זוּלְתִי בַּתְּפָלָה. וּמַה כָּתוּב? וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר יֵצֶר הָרָע, נִמְצָא פְּרִיָה וּרְבִיָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן, מַה הֶפְרֵשׁ בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לְאוֹתוֹ זְמַן? וְעוֹד, שֶׁהֲגֵדָה הַכָּתוּב אָמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה. אָמַר רַבִּי אָוָּא, כָּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵעִיר אוֹתוֹ לָעָנָיָן הַהוּא שֶׁצָּרִיךְ לְזַוֵּג, וְלֹא לְכָל שָׁעָה, שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד עִם אָדָם כְּמוֹ כָּעֵת, שֶׁהוּא נִמְצָא תָּמִיד וְזוֹטְאִים בּוֹ בְּנֵי אָדָם, אֶלָּא לְאוֹתוֹ זְוּוּג לְבַדּוֹ. וְהַהִתְעוֹרְרוּת הַהִיא תִּהְיֶה הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לו) וַהֲסִירֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר. מַה זֶּה לֵב בָּשָׂר? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֵב לְהוֹצִיא בָּשָׂר, וְלֹא לְדָבָר אַזֵּר.

רַבִּי יְצָוָּק בְּרַבִּי יוֹסֵי הָיָה בָּא מִקַּפּוֹטְקִיָא לְלוּד. פָּגַע בּוֹ רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְצָוָּק, תֹּאמַר שֶׁזְּכֻיוֹת הַבָּרִיתָא הִתְעוֹרְרוּ לָעָנָיָן הַזֶּה שֶׁיֵּצֶר הָרָע יִשְׁתַּכַּח מִן הָעוֹלָם, פָּרַט לְאוֹתָהּ שְׁעַת הַזְּוּוּג. אָמַר לוֹ, זַיֵּיךְ, כָּךְ צָרִיךְ יֵצֶר הָרָע לָעוֹלָם כְּגֶשֶׁם לָעוֹלָם. שֶׁאִלְמָלֵא יֵצֶר הָרָע, זְוּוּת הַשְּׁמוּעָה לֹא תִּהְיֶה, אֲבָל לֹא מְגַוֶּלֶת כְּבָרִאשׁוֹנָה לַזְּוּוּג בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוּא הַלֵּב שֶׁמְּדוֹרוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע בּוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר,

לֵב טוֹב בִּגְּנֵן הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ, שֶׁהוּא עִקַּר הַכֹּל.

כְּשֶׁבָּא רַב כַּהֲנָא, אָמַר, כָּךְ אוֹמְרִים מִשְׁמָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַבָּרַיְתָא: שְׁנֵי בְנָיִם שֶׁל הַגּוּף הֵם – הַכָּבֵד וְהַלֵּב. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכָּבֵד וְהַלֵּב מַנְהִיגִים אֶת הַגּוּף בְּכָל צְדָדֵי אֵיבָרָיו. הַמַּנְהִיג שֶׁל הָרֹאשׁ הוּא הַמּוֹחַ, אֲבָל שֶׁל הַגּוּף הֵם שְׁנַיִם. וְהָרִאשׁוֹן הוּא הַכָּבֵד, וְהַשֵּׁנִי הַלֵּב. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ, אֵלּוּ שְׁנֵי בְנָיְנֵי הַגּוּף.

מָה הַטַּעַם וַיִּתְרֹצְצוּ? מִשּׁוּם שֶׁמֵּהַלֵּב [מִתְעוֹרֵר] נִשְׁכָּחוֹ הַיֵּצֶר הָרָע. וַיִּתְרֹצְצוּ? [שָׁאֲלוּ] וַיִּשְׁלְיוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא, אָמַר רַב הוּנָא, וַיִּתְרֹצְצוּ – וַיִּשָּׁבְרוּ, כְּלוֹמַר, נִשְׁבַּר כֹּחָם וְזִיוָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַגּוּף מַהוּ אוֹמֵר? אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי, וְלָמָּה נִבְרֵאתִי? מִיָּד – וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה'.

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים וְגוֹ'. אֵלּוּ הַשְּׁנֵי גֵּאִים – הַכָּבֵד וְהַלֵּב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַמּוֹחַ וְהַלֵּב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַמּוֹחַ אֵין בִּכְלַל זֶה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בְּבִטְנֵךְ, וְאֵין הַמּוֹחַ בַּבֶּטֶן אֶלָּא בָּרֹאשׁ. וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ וְגוֹ', וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר. זֶהוּ הַכָּבֵד, שֶׁהוּא רַב וְגָדוֹל וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ לִפְנֵי הַלֵּב. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכָּבֵד קוֹלֵט הַדָּם וּמְשַׁמֵּשׁ בּוֹ לִפְנֵי הַלֵּב.

וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. אָמַר רַב כַּהֲנָא, הַכָּבֵד הוּא הָרִאשׁוֹן, וְהוּא אַדְמוֹנִי. לָמָּה הוּא אַדְמוֹנִי? עַל שֶׁבּוֹלֵעַ אֶת הַדָּם תְּזוּלָה. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ רִאשׁוֹן? עַל שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לִבְלֹעַ הַדָּם מִכָּל הַמַּאֲכָל, וְהוּא רִאשׁוֹן לַדָּם, אֲבָל לֹא לִיצִירָה. וּבַמֶּה נִבְאַר וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר? עַל שֶׁהוּא רַב וְגָדוֹל בְּשִׁעוּרוֹ מִן הַלֵּב, וְהוּא עוֹבֵד לַלֵּב.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, לָמָּה בָּאָה הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ? אֶלָּא לְהַרְאוֹת לִבְנֵי הָעוֹלָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַשְׁלֵמוּת תִּהְיֶה בָּאָרֶץ – דַּרְכּוֹ וְטִבְעוֹ שֶׁל הָעוֹלָם לֹא יִשְׁתַּנֶּה. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, בֹּא רְאֵה, הַכָּבֵד הוּא הַצַּד צַיִד, וְהוּא צַיִד בְּפִיו, וְהַלֵּב הוּא הַזּוֹשֵׁב, וְהוּא יֹשֵׁב אֹהָלִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, זוֹשֵׁב

מַזָּלָשָׁבוּת, נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בַּתּוֹרָה.

וַיֶּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רִבִּי אַוָּא אָמַר, לְעוֹלָם טִבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה, בֹּא רְאֵה, מַה כְּתִיב, וַיֶּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יז) אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם, וְתַרְגּוּמוֹ: שֶׁזָּזְשְׁבוּ. כְּלוֹמַר, הַלֵּב זוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר בַּתּוֹרָה בְּיִרְיעַת בּוֹרְאוֹ. מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף. הַכָּבֵד שֶׁדָּרְךְ טִבְעוֹ לָצֵאת וְלָצוּד צַיִד בְּפִיו לִבְלֹעַ וְאֵינוֹ מוֹצֵא, נִקְרָא עָיֵף, וְהוּא אוֹמֵר לַלֵּב: עַד שֶׁאַתָּה מְהַרְהֵר בִּדְבָרִים אֵלּוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה, הַרְהֵר בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה לְקַיֵּם גּוּפֶךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה, כִּי כֵן דַּרְכִּי לִבְלֹעַ הַדָּם וּלְשַׁגֵּר לִשְׁאָר הָאֵבָרִים, כִּי עָיֵף אָנֹכִי, בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה.

וְהַלֵּב אוֹמֵר: תֵּן לִי הָרִאשׁוֹן וְהַמְבֻזָּר מִכָּל מַה שֶּׁתִּבְלַע, תֵּן לִי בְּכוֹרָתֶךָ. זֶה שֶׁכָּתוּב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת בְּכֹרָתְךָ לִי, רֵאשִׁית הַתַּאֲוָה. עַד שֶׁהַלֵּב מְהַרְהֵר וְזוֹשֵׁב בַּמַּאֲכָל, בּוֹלֵעַ הַכָּבֵד. שֶׁאִלְמָלֵא אוֹתוֹ כִּסּוּף וְהִרְהוּר שֶׁל הַלֵּב בַּמַּאֲכָל, לֹא יוּכְלוּ הַכָּבֵד וְהָאֵבָרִים לִבְלֹעַ. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כֵּן דֶּרֶךְ הָעֲבָדִים – שֶׁאֵינָם אוֹכְלִים עַד שֶׁהָאָדוֹן אוֹכֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב לְאַוָּזר כֵּן, וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים. מַה זֶּה עֲדָשִׁים? עֲגַלְגַּלִּים כְּגַלְגַּלְתָּא, וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב בָּעוֹלָם, כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא נִשְׁכָּוֵז מִדַּרְכּוֹ. כָּךְ הוּא בֶּן אָדָם, בְּאוֹתוֹ זְמַן, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל אוֹתוֹ וָזֶסֶד וְכָבוֹד וּשְׁלֵמוּת יִהְיוּ, דַּרְכּוֹ שֶׁל הָעוֹלָם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת לֹא יִשְׁתַּכַּוֵּז.

מִשְׁנָה. שָׁנִינוּ, אַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם מְנַשְּׁבוֹת, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעוֹרֵר רוּזַז אָזָד לְקַיֵּם הַגּוּף שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל מֵאַרְבַּע רוּזוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לז) מֵאַרְבַּע רוּזוֹת בֹּאִי הָרוּזַז. בְּאַרְבַּע לֹא כָתוּב, אֶלָּא מֵאַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל מֵאַרְבַּעְתָּם.

וְלָמַדְנוּ, אוֹתוֹ הָרוּזַז הוּא רוּזַז הַמּוֹלִיד, הוּא הָרוּזַז הָאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה, וְאֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיזַז אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת בִּלְבַד, וְאֵין בֵּין עוֹלָם הַזֶּה

לִתְוּוַיִת הַמֵּתִים אֶלָּא נְקִיּוּת וְהַשָּׁנַת יְדִיעָה. רַב נַזְמָן אָמַר, וַאֲרִיכוּת יָמִים.

אָמַר רַב יוֹסֵף, וְכִי יְמוֹת הַמְּשִׁיזַ וּתְוּוַיִת הַמֵּתִים אֵינָם אֶזְדָּ? אָמַר לוֹ, לֹא, שֶׁשָּׁנִינוּ, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קוֹדֵם לְקִבּוּץ גָּלֻיּוֹת, קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת קוֹדֵם לִתְוּוַיִת הַמֵּתִים, וּתְוּוַיִת הַמֵּתִים הָאַוָּזרוֹן שֶׁבְּכֻלָּם. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים קמו) בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' נִדְוֵזי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס. הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְוַזֵּבֵשׁ לְעַצְבוֹתָם. זוֹ הִיא תְּוּוַיִת הַמֵּתִים שֶׁהִיא הָרְפוּאָה לִשְׁבוּרֵי לֵב עַל מֵתֵיהֶם. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם תְּוּזְלָה, וְאַוָּרָיו נִדְוֵזי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס, וְהָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב אַוָּרוֹן עַל הַכֹּל.

שָׁנִינוּ, אַרְבָּעִים שָׁנָה קוֹדֵם הַקִּבּוּץ גָּלֻיּוֹת לִתְוּוַיִת הַמֵּתִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ וַיְהִי יְצֻוָּק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. אַרְבָּעִים הַשָּׁנָה הַלָּלוּ מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? אָמַר רַב כַּהֲנָא אָמַר רַבִּי בְּרוֹקָא, מִקִּבּוּץ גָּלֻיּוֹת עַד תְּוּוַיִת הַמֵּתִים כַּמָּה צָרוֹת, כַּמָּה מִלְוָזמוֹת יִתְעוֹרְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל, וְאַשְׁרֵי הַנִּמְלָט מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) בָּעֵת הַהִיא יִמָּלֵט עַמֵּךְ כָּל הַנִּמְצָא כָּתוּב בַּסֵּפֶר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִכָּאן, יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים. רַבִּי יְצֻוָּק אָמַר מִכָּאן, (זכריה יג) וּצְרַפְתִּים כִּצְרֹף אֶת הַכֶּסֶף וּבְוַנְתִּים כִּבְוֹזֹן אֶת הַזָּהָב. וּבְאוֹתָם הַיָּמִים יִהְיוּ יָמִים אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵין לִי בָּהֶם זֶפֶן. וּמִשָּׁעָה שֶׁיַּעַבְרוּ הַצָּרוֹת עַד תְּוּוַיִת הַמֵּתִים אַרְבָּעִים שָׁנָה.

רַב הוּנָא אָמַר, בֹּא רְאֵה, כִּי אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְגוֹ' אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ה' – כְּמוֹ כֵן [הַגּוֹף] כָּאן. אָמַר רַב יוֹסֵף, כָּל אֵלּוּ דְּבָר אֶזְדָּ אָמְרוּ. וּלְסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה, שֶׁהַצָּרוֹת יַעַבְרוּ וְהָרְשָׁעִים יִכְלוּ, יְוַיוּ הַמֵּתִים שׁוֹכְנֵי עָפָר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (נזום א) לֹא תָקוּם פַּעֲמַיִם צָרָה, וְדַי לָהֶם בְּמַה שֶׁעָבְרוּ. וּמִוְּמַן תְּוּוַיִת הַמֵּתִים יִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם בְּיִשּׁוּבוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְדָּ וּשְׁמוֹ אֶזְדָּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ הָיָה יוֹשֵׁב, וְהָיָה מִצְטַעֵר בְּנַפְשׁוֹ מְאֹד. נִכְנַס לְפָנָיו רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמַר לוֹ, מַרְאֶה הָאוֹר שֶׁל מְאוֹר הָעוֹלָם לָמָּה זַשְׁוּכִים? אָמַר לוֹ, מַרְאָה וּפַוַּד רַב נִכְנַס בִּי, שֶׁהֲרֵי אֲנִי רוֹאֶה מַה שֶּׁהִתְעוֹרְרוּ וְזַבְּרִינוּ בַּעֲלֵי

הַבָּרִיתָא, שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּחַ שֶׁל קְדוּשִׁים, וְהַהוּא שֶׁהֶעִירוּ שֶׁבַּשִּׁשִּׁי יִהְיֶה גְּאֻלָּה, יָפֶה. אֲבָל אֲנִי רוֹאֶה אֲרִיכוּת יֶתֶר עַל אוֹתָם שׁוֹכְנֵי עָפָר, שֶׁבָּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי לִזְמַן אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה שָׁנִים מִמֶּנּוּ יִהְיוּ עוֹמְדִים כָּל שׁוֹכְנֵי עָפָר בְּקִיּוּמָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵעִירוּ וְזַבֵּרִינוּ עַל הַפָּסוּק שֶׁקָּרָא לָהֶם בְּנֵי זוֹת, זו"ת – שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ לְזו"ת שָׁנָה, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשֻׁבוּ אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ. כְּשֶׁיִּשְׁתַּלֵּם הַזּא"ת, שֶׁהוּא וְזַמֶּשֶׁת אַלְפַּיִם וְאַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה, תָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ, אֶל נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהִיא אֲחֻזָּתוֹ וְנַחֲלָתוֹ.

[עוֹד] אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שָׁוְה לֹא יִהְיֶה לְךָ קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת הֵן: שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים, וְשֶׁל רְשָׁעִים גְּמוּרִים, וְשֶׁל בֵּינוֹנִים. צַדִּיקִים גְּמוּרִים יָקוּמוּ בַּקִּיטְמָה שֶׁל מֵתֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֵהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים, שֶׁהֵם קוֹדְמִים בַּתְּחִלָּה בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים שֶׁל קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת. וְהָאֲזָרוֹנִים כֻּלָּם לִזְמַן אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה שָׁנָה לָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. מִי יְזֻכֶּה לָאֹרֶךְ הַזֶּה? מִי יִתְקַיֵּם בְּקִיּוּם דָּתוֹ בֵּין הַזְּמַן הַזֶּה, וְעַל כֵּן אֲנִי מִצְטַעֵר בְּנַפְשִׁי.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, הֵגַּה שָׁנִינוּ, יְהִי אוֹר – יְהִי ר"ו. זָזַר וְאָמַר, בִּתְשׁוּבָה יִתְקַדֵּם הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אִם לֹא שֶׁאָמַרְתָּ כָּךְ, זָסַמְנוּ אֶת הַפָּיוֹת לְצַפּוֹת לַגְּאֻלָּה כָּל יוֹם, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לג) וְזֶסֶן יְשׁוּעוֹת. מַהוּ יְשׁוּעוֹת? אֵלּוּ הַמְּצַפִּים יְשׁוּעוֹת בְּכָל יוֹם.

מַהִי דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר? הַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְרַבִּים מִיּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ. מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מִיּשֵׁנֵי, אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים הַנִּקְדָּמִים בְּזַוֵּיהֶם קֹדֶם זֶה. וְכַמָּה שָׁנִים הֵם נִקְדָּמִים? רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מָאתַיִם וְעֶשֶׂר שָׁנִים. רַבִּי יְצָזָק אוֹמֵר, רד"י שָׁנָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כד) וְיֵר"ד מִיַּעֲקֹב וְגו'. יר"ד שָׁנָה נִקְדָּמִים הַצַּדִּיקִים לִשְׁאָר כָּל אָדָם. רַב נַזְמָן אָמַר, לְפִי הַשִּׁעוּר שֶׁנִּבְלָה בֶּעָפָר. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן, הַרְבֵּה תְּזוּזוֹת הָיוּ, אֶלָּא כָּל הַתְּזוּזוֹת יִהְיוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּזָזוֹן, (דניאל י) וֶאֱמֶת הַדָּבָר וְצָבָא גָּדוֹל.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם. רַבִּי אַבָּהוּ פָּתַח וְאָמַר, (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַרְבַּע תְּקוּפוֹת וְאַרְבָּעָה זְמַנִּים מִשָּׁנִים זוֹ מִזּוֹ יַעַבְרוּ הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. הָאֶזֶד – אוֹתוֹ זְמַן יִשְׂגֶּא הַזָּכְמָה בָּעוֹלָם וְיִשְׁיגוּ הַשָּׂגָה מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיגוּ בְּזֶה הָעוֹלָם. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, הַשָּׂגַת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים, הַשֵּׂנִי תִּתְעַסְּקוּ. (זסר) (עד כאן מדרש הנעלם)

וַיִּשְׁאֲלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲחֹתִי הִיא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַבְרָהָם, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ וְעִם אִשְׁתּוֹ, וּבִשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה הוּא אָמַר, שֶׁכָּתוּב (משלי ז) אֱמֹר לַזָּכְמָה אֲחֹתִי אָתְּ, וְעַל כֵּן הִתְחַזֵּק וְאָמַר אֲחֹתִי הִיא. עוֹד, אַבְרָהָם וְיִצְחָק כָּךְ רָאוּי, שֶׁוַּדַּאי מִשּׁוּם הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (שיר ה) אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַדַּאי נִרְאָה לָהֶם לוֹמַר אֲחֹתִי הִיא, וְעַל כֵּן מִתְחַזְּקִים הַצַּדִּיקִים בַּקָּבָ"ה.

וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים וְגוֹ'. אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ – דַּיְקָא, [וְזוֹ הַשְּׁכִינָה. כְּמוֹ שֶׁעֲבוֹדָה זָרָה כָּתוּב בָּהּ וַיָּקוּמוּ לְצַחֵק, כָּךְ גַּם מְצַחֵק אֵת] זוֹ שְׁכִינָה שֶׁהָיְתָה עִם רִבְקָה. דָּבָר אַחֵר, וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁיִּצְחָק הָיָה מְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, יִשְׂרָאֵל הֵם קְדוֹשִׁים וְלֹא מְשַׁמְּשִׁים מִטָּתָם בַּיּוֹם, וְיִצְחָק שֶׁהָיָה קָדוֹשׁ הָיָה מְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם?.

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁאֲבִימֶלֶךְ הָיָה זָקֵן, וְהוּא הִסְתַּכֵּל בְּאִיצְטַגְנִינוּתוֹ שֶׁהוּא זַלְזוֹן. כָּתוּב כָּאן בְּעֵת הַזַּלְזוֹן, וְכָתוּב שָׁם (שופטים ה) בְּעֵת הַזַּלְזוֹן נִשְׁקָפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא. מַה לְהַלָּן בְּאִיצְטַגְנִינוּת, אַף כָּאן בְּאִיצְטַגְנִינוּת. וְרָאָה שֶׁלֹּא הָיָה כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר יִצְחָק, אֶלָּא וַדַּאי הוּא מְצַחֵק עִמָּהּ, וְהִיא אִשְׁתּוֹ. וְאָז וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, נָאֶה הָיָה לַאֲבִימֶלֶךְ לַעֲשׂוֹת לְיִצְחָק כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְאַבְרָהָם, רַק שֶׁזֶּה הוֹכִיחַ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרִאשׁוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ אָמַר אֲזוּתִי הִיא, כְּדֵי לְהַדְבִּיק בַּשְּׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב אֱמֹר לַזָּקְמָה אֲזוּתִי אָתְּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבָּהֶם לֹא הָיְתָה אֱמוּנָה. שֶׁאִם נִמְצְאָה בָּהֶם אֱמוּנָה, לֹא הָיָה צָרִיךְ, אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא הָיְתָה בֵּינֵיהֶם אֱמוּנָה אָמַר כָּךְ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר, כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים, זוֹ הָאֱמוּנָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שָׁרְתָה הַשְּׁכִינָה מִזּוּץ לָאָרֹן הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל זֶה אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁזֶּה לֹא מְקוֹמוֹ וְלֹא שׁוֹרָה כָּאן. וְיִצְחָק הֶחֱזִיק בּוֹ בֶּאֱמוּנָה, שֶׁרָאָה שֶׁהַנָּה הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּתוֹךְ אִשְׁתּוֹ.

וַיִּצַּו אֲבִימֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם לֵאמֹר הַנֹּגֵעַ בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת בֹּא רְאֵה כַּמָּה מַאֲרִיךְ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָרְשָׁעִים מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַזִּוּוּג שֶׁעָשָׂה עִם הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם זֶה לֹא שָׁלְטוּ בְּיִשְׂרָאֵל עַד לְאַזּוּר דּוֹרוֹת אַזְרוּנִים. יָפָה עָשָׂה אֲבִימֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה וֶזֶסֶד עִם יִצְחָק שֶׁאָמַר לוֹ (לְאַבְרָהָם) הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ בַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שֵׁב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זֶבֶל עַל הָרְשָׁעִים שֶׁזֶּסֶד אֵינוֹ שָׁלֵם. בֹּא רְאֵה, עָפְרוֹן אָמַר בַּהַתְחָלָה, (בראשית כג) אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ וְגוֹ'. וְאַזַּר כָּךְ אָמַר, אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף וְגוֹ'. וְכָתוּב וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעָפְרֹן וְגוֹ', עֵבֶר לַסּוֹחֵר. אַף כָּאן כָּתוּב בָּרִאשׁוֹנָה הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ וְגוֹ', וְאַזַּר כָּךְ אָמַר לוֹ לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי עָצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה הַזֶּסֶד שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ – שֶׁלֹּא לָקַח מִשֶּׁל אֲבִימֶלֶךְ כְּלוּם, וּשְׁלָחוֹ עִם כָּל מָמוֹנוֹ, וְאַזַּר כָּךְ הָלַךְ אַזָּרָיו לִכְרוֹת עִמּוֹ בְּרִית.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יָפָה עָשָׂה יִצְחָק, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע אֶת סוֹד הַזִּוּוּגְמָה הִשְׁתַּדֵּל וְזָפַר בְּאֵר מַיִם, כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג בֶּאֱמוּנָה כָּרָאוּי. כֵּן אַבְרָהָם הִשְׁתַּדֵּל וְזָפַר בְּאֵר מַיִם [וְכֵן יִצְחָק]. יַעֲקֹב מָצָא אוֹתָהּ מְתֻקָּנֶת וְיָשַׁב עָלֶיהָ, וְכֻלָּם הָלְכוּ אַזָּרָיו וְהִשְׁתַּדְּלוּ, כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג בֶּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה כָּרָאוּי.

וְכֵעֵת יִשְׂרָאֵל מִתְחַזְּקִים בּוֹ בַּסּוּדוֹת שֶׁל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם מִתְחַזֵּק אָדָם בְּצִיצִית, שֶׁהִיא מִצְוָה, וְאָדָם מִתְעַטֵּף בָּהּ. כָּךְ גַּם בַּתְּפִלִּין שֶׁמְּנִיחַ עַל רֹאשׁוֹ וּבִזְרוֹעוֹ, שֶׁהוּא סוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בָּאָדָם שֶׁמִּתְעַטֵּר בּוֹ בִּתְפִלִּין וּמִתְעַטֵּף בְּצִיצִית, וְהַכֹּל סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁלֹּא מִתְעַטֵּף בָּזֶה וְלֹא מִתְעַטֵּר לְהִתְחַזֵּק בַּתְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, דּוֹמֶה לוֹ שֶׁאֵין שׁוֹרָה עִמּוֹ הָאֱמוּנָה, וְסָר מִמֶּנּוּ פַּחַד רִבּוֹנוֹ, וּתְפִלָּתוֹ אֵינָהּ תְּפִלָּה כָּרָאוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיוּ הָאָבוֹת מִתְחַזְּקִים בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁבְּאֵר הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה הַשְׁלֵמָה שׁוֹרָה בּוֹ.

וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם וַיִּזְפֹּר בְּאֵר אֲשֶׁרֶת וְגוֹ'. רַבִּי זְעִירָא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה נז) וְנָחֲךָ ה' תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל בַּפָּסוּק הַזֶּה בּוֹ הֶחֱזִיקוּ בַּעֲלֵי הָאֱמוּנָה שֶׁהִבְטִיחַ לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. וְנָחֲךָ ה' תָּמִיד – בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְנָחֲךָ ה', כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְנָחֲךָ ה', לָמָּה תָּמִיד? אֶלָּא זֶה הַתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם שֶׁהוּא הִתְחַזְּקוּת תַּזַּת זְרוֹעוֹ שֶׁל יִצְחָק, וְזֶהוּ הַחֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. מִנַּיִן לָנוּ? מִדָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים כג) יַחֲזֵנִי בְּמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ.

וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ – זוֹ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת נֶהֱנוֹת לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְעַנֵּג בְּתוֹכָהּ. וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ – הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ. אִם נְשָׁמָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק [עוֹלָה לְמַעְלָה, נ"א נֶהֱנֵית בְּאוֹר שֶׁל מַעְלָה], מַה זֶּה וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ? אֶלָּא הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, זוֹ תְּזוּנַת הַמֵּתִים. שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיר אֶת הַמֵּתִים וּלְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹת הָאָדָם שֶׁיִּהְיוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה בְּגוּף שָׁלֵם, וְהַנְּשָׁמָה מוֹסִיפָה אוֹר בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה שֶׁתָּאִיר עִם הַגּוּף לִבְרִית שָׁלֵם כָּרָאוּי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה. מַה זֶּה כְּגַן רָוֶה? שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימָיו הָעֶלְיוֹנִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. וְהַגַּן [וְהַגּוּף] הַזֶּה נִשְׁקָה מִמֶּנּוּ וּמִתְרַוֶּה

מִמֶּנּוּ תָּמִיד. וּכְמוֹצָא מַיִם – זֶה הַנָּהָר הַהוּא שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְלֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, בְּאֵר שֶׁל מַיִם נּוֹבְעִים זֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן בְּתוֹךְ סוֹד הָאֱמוּנָה. בְּאֵר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוֹצָא מַיִם, וְהִיא בְּאֵר שֶׁמִּתְמַלֵּאת מִמּוֹצָא הַמַּיִם הַהוּא, וְהֵם שְׁתֵּי דְּרָגוֹת שֶׁהֵן אַוָּזַת, זָכָר וּנְקֵבָה יַוַּד כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתוֹ מוֹצָא מַיִם וְאוֹתָהּ בְּאֵר הֵם אָוָזַד, וְהַכֹּל נִקְרָא בְּאֵר, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַמָּקוֹר שֶׁמַּכְנִיס וְלֹא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, וְהַבְּאֵר מִתְמַלֵּאת. וּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּבְּאֵר הַזּוֹ, מִסְתַּכֵּל בַּסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה. וְזֶהוּ סִימָן הָאָבוֹת – שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים לַזְּפֹר בְּאֵר מַיִם בְּתוֹךְ סוֹד עֶלְיוֹן, וְאֵין לְהַפְרִיד בֵּין הַמָּקוֹר וְהַבְּאֵר, וְהַכֹּל אָוָזַד.

וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְזוֹבוֹת – רֶמֶז שֶׁעֲתִידִים בָּנָיו לַעֲבֹד וּלְתַקֵּן אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ כָּרָאוּי בְּסוֹד הַהָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת. כְּמוֹ כֵן, (בראשית ב) וַיַּנִּיחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. אֵלּוּ הַהָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת. וּמְשׁוּם זֶה יִתְפַּשְּׁטוּ מַעְיְנוֹתָיו לְכָל הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ה) וְיָפֻוצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ זוּצָה בָּרְזוֹבוֹת פַּלְגֵי מָיִם, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְזוֹבוֹת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (שם א) זָכְמוֹת בַּזּוּץ תָּרְנָהּ בָּרְזוֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. מַה זֶּה זָכְמוֹת? אֵלּוּ הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַזָּכְמָה הַקְּטַנָּה שֶׁנִּכְלֶלֶת בָּעֶלְיוֹנָה וְשׁוֹרָה בָּהּ.

בַּזּוּץ תָּרְנָהּ – בֹּא רְאֵה, הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא סְתוּמָה שֶׁל כָּל הַסְּתוּמִים, וְלֹא נוֹדַעַת וְאֵינָהּ בְּגִלּוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח) לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ וְגוֹ'. כְּשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת לְהָאִיר, מְאִירָה בְּסוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָעוֹלָם הַבָּא נִבְרָא מִמֶּנָּה, כְּפִי שֶׁשָּׁנִינוּ, הָעוֹלָם הַבָּא נִבְרָא בְּיו"ד, וְהַזָּכְמָה הַזּוֹ נִכְסֵית שָׁם, וְהֵם אָוָזַד בְּזִמַּן שֶׁמִּתְיַצֵּב [שֶׁמִּתְעַטֵּר נ"א שֶׁנַּעֲשָׂה] הַכֹּל בַּסּוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אָז הִיא הַשְּׁמוּזָה לִהְיוֹת מְאִירָה, וְהַכֹּל בַּזּוּשַׁאי, שֶׁלֹּא נִשְׁמָע בַּזּוּץ לְעוֹלָמִים.

עוֹד רוֹצֶה לְהִתְפַּשֵּׁט, וְיוֹצְאִים מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵשׁ וּמַיִם וְרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְנַעֲשִׂים קוֹל אֶזֶד שֶׁיּוֹצֵא בַּזּוּיִן וְנִשְׁמָע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אָז מִשָּׁם וּלְהַלָּן זֶהוּ זוּיִן. הֲרֵי בְּפָנִים הוּא בַּזַּשַׁאי, שֶׁלֹּא נִשְׁמָע לְעוֹלָמִים. עַכְשָׁו שֶׁנִּשְׁמָע הַסּוֹד נִקְרָא בַּזּוּיִן. מִכָּאן צָרִיךְ אָדָם לְהַתְקִין אֶת מַעֲשֵׂהוּ וּלְבַקֵּשׁ.

בָּרוּזְבוֹת – מִי הָרוּזְבוֹת? זֶה הָרָקִיעַ הַהוּא שֶׁבּוֹ מְאִירִים כָּל הַכּוֹכָבִים, וְהוּא הַמַּעְיָן שֶׁאֵין מֵימָיו פּוֹסְקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְהוּא רְזוּבוֹת, וְשָׁם תִּתֵּן קוֹלָהּ, עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה, וְהַכֹּל אֶזֶד.

וּמְשׁוּם זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי כד) הָכֵן בַּזּוּיִן מְלַאכְתֶּךָ וְעַתָּדָה בַּשָּׂדֶה לָךְ וְגוֹ'. הָכֵן בַּזּוּיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב בַּזּוּיִן תָּרִנָּה, שֶׁהֲרֵי מִכָּאן עוֹמֵד הַמַּעֲשֶׂה לְהִתְתַּקֵּן וְדָבָר לִשְׁאֹלָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים וְגוֹ', וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם.

וְעַתָּדָה בַּשָּׂדֶה לָךְ – זוֹ הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. וְאַזַּר שֶׁיֵּדַע הָאָדָם אֶת סוֹד הַזְּכוּמָה וְיַתְקִין אֶת עַצְמוֹ בָּהּ, מַה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ? וּבָנִיתָ בֵּיתֶךָ. זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁל אָדָם בְּגוּפוֹ, שֶׁיִּתְתַּקֵּן וְיֵעָשֶׂה אִישׁ שָׁלֵם. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁזְּפַר יִצְזָק וְעָשָׂה בְּאֵר בְּשָׁלוֹם, לְאוֹתוֹ הַשָּׁלוֹם [שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם] קָרָא רְזוּבוֹת, וְהַכֹּל כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם לַקָּבָ"ה לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב כִּי יְשָׁרִים יִשְׁכְּנוּ אָרֶץ, יַשְׁכִּינוּ אָרֶץ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְזָק. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַזּוּשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם הֵם דִּבְרֵי אֱמֶת, וְהַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן. וְכָל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה כֻּלָּם דִּבְרֵי אֱמוּנָה וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, לֹא זָכָה יִצְזָק כְּמוֹ אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא סָמוּ עֵינָיו וְלֹא כָּהוּ. אֲבָל כָּאן הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, סוֹד הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. זֶה אַבְרָהָם, שֶׁהוּא אוֹר הַיּוֹם, וְאוֹרוֹ הוֹלֵךְ וּמֵאִיר וּמִתְזַזֵּק בְּתִקּוּן

הַיּוֹם.

וּמְשׁוֹם כָּךְ מַה כָּתוּב? וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים, בְּאוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁמְּאִירִים. וְהוּא זָקֵן, [וּמֵאִיר. אָז הוֹלֵךְ וּמֵאִיר] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם, וּמְשׁוֹם כָּךְ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. וְלַזּוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה – זֶה יְצִוָּק, שֶׁהוּא זוֹשֶׁךְ, וְהוּא הוֹלֵךְ לְקַבֵּל לְתוֹכוֹ אֶת הַלַּיְלָה. וּמְשׁוֹם כָּךְ, כְּשֶׁהוּא זָקֵן מַה כָּתוּב? וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְוָּק וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת. כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁרָצָה לְהַזְוִשֶׁךְ וּלְהָדַבֵּק [בַּזּוֹשֶׁךְ] בְּדַרְגָּתוֹ כָּרָאוּי.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְנָשַׁק יָדָיו. אָמַר לוֹ, יָפָה. אַבְרָהָם מֵאִיר מִצַּד שֶׁל דַּרְגָּתוֹ, יְצִוָּק נָזוֹשֶׁךְ מֵהַצַּד שֶׁל דַּרְגָּתוֹ, וְיַעֲקֹב לָמָּה, שֶׁכָּתוּב וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן? אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, כָּתוּב כָּבְדוּ וְלֹא כָהוּ. כָּתוּב מִזֹּקֶן וְלֹא מִזִּקְנוֹ. אֶלָּא מִזֹּקֶן – מִזֹּקֶן שֶׁל יְצִוָּק, מֵאוֹתוֹ צַד כָּבְדוּ. לֹא יוּכַל לִרְאוֹת לְהִסְתַּכֵּל כָּרָאוּי, אֲבָל לֹא כָהוּ. אֲבָל יְצִוָּק כָּהוּ וַדַּאי מִכֹּל וָכֹל, וְנַעֲשָׂה זוֹשֶׁךְ, שֶׁהֲרֵי אָז נֶאֱזַז בּוֹ הַלַּיְלָה, וְהִתְקַיֵּם וְלַזּוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה.

וַיִּקְרָא אֶת עֶשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל. שֶׁנִּכְלַל מִצַּדּוֹ שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁמִּתְזַוֵּג בַּקָּבָ"ה וְשָׂם בּוֹ אֶת תָּקְפּוֹ.

יָכוֹל כַּוָּנָיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁהִתְזַוְּקוּ וְאָמְרוּ, (דניאל ג) הֵן אִתָּנוּ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָנוּ עוֹבְדִים יָכוֹל לְהַצִּילֵנוּ מִתּוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ הַיּוֹקֶדֶת, וּמִיָּדְךָ הַמֶּלֶךְ יַצִּיל.

בֹּא רְאֵה, שֶׁאִם לֹא יַצִּיל וְלֹא יַעֲמֹד עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נִמְצָא שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִתְקַדֵּשׁ בְּעֵינֵי הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ שֶׁלֹּא אָמְרוּ כָּרָאוּי, זְזָרוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן לֹא יָדוּעַ לְהִיוֹת לְךָ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. בֵּין יַצִּיל בֵּין לֹא יַצִּיל, יָדוּעַ לְהִיוֹת לְךָ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ שֶׁיִּזְזַקְאֵל הוֹדִיעַ לָהֶם דָּבָר, וְשָׁמְעוּ וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָמַד עֲלֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁיְּקַבְּלוּ שָׂכָר, וְאָז זָזְרוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן לֹא יָדוּעַ לְהִיוֹת לְךָ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'.

אֶלָּא לֹא יִתְזַזֵּק אָדָם שֶׁיֹּאמַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַצִּילֵנִי, אוֹ יַעֲשֶׂה לִי כָּךְ

וְכָךְ. אֲבָל יָשִׂים אֶת כּוֹזוֹ בַּקָּבָּ"ה שֶׁיְּסַיַּע לוֹ, כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתָם הַמִּצְווֹת שֶׁל הַתּוֹרָה וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם בָּא לְהִטָּהֵר, וַאֲי מְסַיְּעִים לוֹ. וּבָזֶה יִתְזַוֵּג בַּקָּבָּ"ה שֶׁהוּא יְסַיַּע לוֹ, וְיִתְזַוֵּג בּוֹ, שֶׁלֹּא יָשִׂים אֶת כּוֹזוֹ בְּטוֹזוֹנוֹ בְּאַוֵּר.

וּמְשׁוּם כָּךְ, עִוֵּז לוֹ בָּךְ מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם. שֶׁיַּעֲשֶׂה לִבּוֹ כָּרָאוּי בְּלִי הִרְהוּר אַוֵּר, אֶלָּא כַּמְּסִלָּה הַזּוֹ שֶׁהִיא מִתְיַשֶּׁבֶת לַעֲבֹר בְּכָל מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ, כָּךְ גַּם.

דָּבָר אַוֵּר אַשְׁרֵי אָדָם עִוֵּז לוֹ בָךְ – עִוֵּז כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. מְשׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לָאָדָם לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמָהּ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא. מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם, מַה זֶּה מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם סזז) סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ. זוֹ הַתּוֹרָה הַהִיא שֶׁהוּא הַשְׁתַּדֵּל בָּהּ לְהָרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלַעֲשׂוֹתוֹ וְזַטִּיבָה בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְשׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה עִמּוֹ תָּמִיד, שֶׁלֹּא זָזָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁקָּרָא לוֹ יְצַוְּזֵק אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ, יַעֲקֹב לֹא הָיָה שָׁם, וְהַשְּׁכִינָה הוֹדִיעָה לְרִבְקָה, וְרִבְקָה הוֹדִיעָה לְיַעֲקֹב.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בֹּא רְאֵה, אִם זֹאת וְזֹלִילָה בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה מִתְבָּרֵךְ עֵשָׂו, לֹא הָיָה שׁוֹלֵט יַעֲקֹב לְעוֹלָמִים. אֶלָּא מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה הָיָה, וְהַכֹּל בָּא בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב, וְזֶה נִתְבָּאֵר. וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁלְוָה בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל עֵשָׂו אָוִזִיךָ לֵאמֹר.

וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקֹלִי וְגוֹ'. בַּזְּמַן הַהוּא עֶרֶב פָּסַזוּ הָיָה, וְצָרִיךְ הַיֵּצֶר הָרָע לְהִתְבַּעֵר וְלִשְׁלֹט הַלְּבָנָה, סוֹד הָאֱמוּנָה, וְלָכֵן עָשְׂתָה שְׁנֵי תַּבְשִׁילִים.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּאן רָמְזוּ שֶׁעֲתִידִים בְּנֵי יַעֲקֹב לְהַקְרִיב שְׁנֵי שְׂעִירִים, אָוְזַד לַה' וְאָוְזַד לַעֲזָאזֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. מְשׁוּם כָּךְ הִקְרִיבָה שְׁנֵי גְּדֵיֵי עִזִּים –

אָזַד בִּשְׁבִיל הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאָזַד כְּדֵי לְהַכְנִיעַ אֶת דַּרְגָּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עַל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן שְׁנֵי גְּדָיֵי עִזִּים, וּמִשְּׁנֵיהֶם טָעַם יִצְחָק וְאָכַל.

וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ. וַיָּבֵא לוֹ יַיִן, רֶמֶז רָמַז – מִמָּקוֹם רָזוּק קֵרֵב אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם [שֶׁל עֵשָׂו]. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, רֶמֶז מֵהַיַּיִן הַהוּא שֶׁכָּל הַשִּׁמְּוָזָה נִמְצֵאת בּוֹ כְּדֵי לְשַׁמֵּוֵז אֶת יִצְחָק, שֶׁצָּרִיךְ שִׁמְּוָזָה, כְּשֶׁרוֹצִים שִׁמְּוָזָה לְשַׁמֵּוֵז אֶת צַד [הַלְּוִים] שֶׁלּוֹ, וְעַל כֵּן וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ.

וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו וְגוֹ'. אֵלּוּ הַלְּבוּשִׁים שֶׁהִרְוִיחַ עֵשָׂו מִנִּמְרוֹד, וְאֵלֶּה לְבוּשֵׁי כָּבוֹד, שֶׁהָיוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּבָאוּ לִידֵי נִמְרוֹד, וּבָהֶם הָיָה צָד צַיָּדָה נִמְרוֹד, שֶׁכָּתוּב (בראשית י) הוּא הָיָה גִּבֹּר צַיִד לִפְנֵי ה' וְגוֹ'. וְעֵשָׂו יָצָא לַשָּׂדֶה וְנִלְוָזם בִּקְרָב עִם נִמְרוֹד וְהָרַג אוֹתוֹ, וְלָקַח מִמֶּנּוּ אֶת הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֵא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף. וּבְאֵרוּהָ, כָּתוּב כָּאן וְהוּא עָיֵף, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה ד) כִּי עָיְפָה נַפְשִׁי לְהֹרְגִים.

וְעֵשָׂו הָיָה מַעֲלֶה אֶת אוֹתָם הַלְּבוּשִׁים לִרְבְקָה, וּבָהֶם הָיָה יוֹצֵא וְצָד צַיִד, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא לָקַח אוֹתָם, וְיָצָא לַשָּׂדֶה וְהִתְעַכֵּב שָׁם. וּכְשֶׁעָשָׂו הָיָה לוֹבֵשׁ אוֹתָם, לֹא הָיוּ מַעֲלִים רֵיזוֹת כְּלָל. כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב לָבַשׁ אוֹתָם, אָז שָׂבָה הָאֲבֵדָה לִמְקוֹמָהּ וְהֶעֱלוּ רֵיזוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיָּפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ זָזְרוּ בַּשָּׁעָה הַהִיא לִמְקוֹמָם וְהֶעֱלוּ רֵיזוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב [הָיָה] שֶׁהוּא יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם אֵיךְ אֶפְשָׁר? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, תַּפּוּזַ עֵקְבּוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן מַכְהָה גַּלְגַּל זַמָּה, וְאִם תֹּאמַר שֶׁכָּךְ הָיָה יַעֲקֹב? אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי שֶׁכָּךְ הָיָה. בָּרִאשׁוֹנָה טֶרֶם זָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, לֹא הָיוּ יְכוֹלִים כָּל הַבְּרִיוֹת לְהִסְתַּכֵּל בְּיָפְיוֹ. כֵּיוָן שֶׁזָּטָא, הִשְׁתַּנָּה יָפְיוֹ וְרוּמוֹ הֲנָמַךְ, וַנַּעֲשָׂה בֶּן מֵאָה אַמּוֹת.

וּבֹא וּרְאֵה, יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הוּא סוֹד, שֶׁהָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה תְּלוּיָה בַּיָּפְי הַהוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ (תהלים צ) וִיהִי נֹעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וְכָתוּב (שם כז) לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה'. וְזֶהוּ וַדַּאי יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְהַכֹּל הוּא סוֹד עֶלְיוֹן.

וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ. בֹּא רְאֵה, וַיָּרַח אֶת רֵיחַ הַבְּגָדִים לֹא כָּתוּב, אֶלָּא רֵיחַ בְּגָדָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה. דָּבָר אַחֵר [זֶה הוּא] וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ – שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִלְבִּישׁ אוֹתָם יַעֲקֹב, הֶעֱלוּ רֵיחוֹת בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. וְעַד שֶׁלֹּא הֵרִיחַ [שֶׁהֵרִיחַ] אֶת רֵיחַ לְבוּשׁוֹ לֹא בֵּרַךְ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי אָז [לֹא] יָדַע שֶׁהוּא רָאוּי לְהִתְבָּרֵךְ. שֶׁאִם לֹא רָאוּי לְהִתְבָּרֵךְ, לֹא הָיוּ עוֹלִים כָּל הָרֵיחוֹת הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ.

וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה׳. וַיֹּאמֶר – דָּבָר נִסְתָּר הוּא. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיְתָה הַשְּׁכִינָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּצְחָק הָיָה. כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה׳ – מִי הַשָּׂדֶה? זֶה שְׂדֵה הַתַּפּוּחִים, הַשָּׂדֶה שֶׁהָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים [זוֹמְרִים] סוֹמְכִים אוֹתוֹ וּמִתְקַנְּאִים אוֹתוֹ.

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ, אֲבָל [פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר] בֹּא רְאֵה, שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל ה׳ בַּצָּרָתָה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. כַּמָּה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַתְקִין אֶת דַּרְגָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב ז) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. וְהַשִּׁירָה הַזּוֹ אָמַר [לוֹ] כְּשֶׁרָאָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לְיַעֲקֹב [שֶׁל יַעֲקֹב].

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, יַעֲקֹב אָמַר הַשִּׁירָה הַזּוֹ [שֶׁהֵרִיחַ] בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו נְגָשָׁה נָּא וַאֲמֻשְׁךָ בְּנִי הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו אִם לֹא. אָז [מִשּׁוּם] שֶׁהָיָה [הָיָה] יַעֲקֹב בְּצָרָה גְּדוֹלָה, שֶׁפָּחַד שֶׁאָבִיו יַכִּיר אוֹתוֹ וְיֵדַע לְפָנָיו. מַה כָּתוּב? וְלֹא הִכִּירוֹ כִּי הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אֲזוֹיו שְׂעֹרֹת וַיְבָרְכֵהוּ. אָז אָמַר, אֶל ה׳ בַּצָּרָתָה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי.

ה׳ הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְּׂפַת שֶׁקֶר מִלָּשׁוֹן רְמִיָּה. זוֹהִי הַדַּרְגָּה שֶׁעָשָׂה שֶׁרְוִי בָּהּ, שֶׁהִיא שְׂפַת הַשֶּׁקֶר [מַה הוּא]. שְׂפַת שֶׁקֶר, בְּשָׁעָה שֶׁהֵבִיא אוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, וּבְהִתְזַכְּמוּת וּבְעַקְמִימוּת הֵבִיא קְלָלוֹת, שֶׁהִתְקַלֵּל

הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר יִצְחָק לְעֵשָׂו, וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צֵידָה, בְּהַ"א, וּבְאַרוּהָ, וְיָצָא עֵשָׂו כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִיִּצְחָק, שֶׁאָמַר לוֹ וַאֲבָרֶכְכָה לִפְנֵי ה'. שֶׁאִלּוּ אָמַר וַאֲבָרְכֶכָּה וְלֹא יוֹתֵר – יָפֶה. כֵּיוָן שֶׁאָמַר לִפְנֵי ה', בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִזְדַּעֲזַע כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמְרָה, וּמַה שֶּׁיֵּצֵא נָזוּשׁ מֵאוֹתָן הַקְּלָלוֹת וְיִשָּׁאֵר יַעֲקֹב.

בַּשָּׁעָה הַהִיא הִזְדַּמֵּן מִיכָאֵל, וּבָא לִפְנֵי יַעֲקֹב וְהַשְּׁכִינָה עִמּוֹ. וְיָדַע יִצְחָק, וְרָאָה אֶת גַּן עֵדֶן עִם יַעֲקֹב וּבֵרְכוֹ לִפָּנָיו. וּכְשֶׁנִּכְנַס עֵשָׂו, נִכְנַס עִמּוֹ גֵּיהִנֹּם, וְעַל כֵּן וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד, שֶׁחָשַׁב שֶׁעֵשָׂו לֹא הָיָה בַּצַּד הַהוּא. פָּתַח וְאָמַר, וְאַבָרֵכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה.

מִשּׁוּם כָּךְ הִזְדַּמֵּן יַעֲקֹב בְּזָכְמָה וּבְעַקְמוּמִיוּת שֶׁהֵבִיא בְּרָכוֹת עַל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כְּמוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְנִטְלוּ מֵאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, שֶׁהוּא שְׁפַת שֶׁקֶר. שֶׁכַּמָּה שֶׁקֶר אָמַר, וְכַמָּה דִּבְרֵי שֶׁקֶר עָשָׂה כְּדֵי לְהַטְעוֹת וּלְהָבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ בָּא יַעֲקֹב בְּזָכְמָה וְהִטְעָה אֶת אָבִיו, כְּדֵי לְהָבִיא בְּרָכוֹת עַל הָעוֹלָם וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁמֵּעַל מִן הָעוֹלָם. וּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה הָיְתָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים קט) וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתִּבוֹאֵהוּ וְלֹא זָקַף בִּבְרָכָה וַתִּרְזַק מִמֶּנּוּ. עָלָיו כָּתוּב (בראשית ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. וְנִשְׁאָר בּוֹ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וּבָא יַעֲקֹב וְנָטַל מִמֶּנּוּ הַבְּרָכוֹת.

וּמִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן נוֹעַד יַעֲקֹב לִטֹּל מֵהַנָּזוּשׁ הַהוּא אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ, וְהוּא נִשְׁאָר עִם קְלָלוֹת וְלֹא יָצָא מֵהֶם. וְדָוִד אָמַר בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ, (תהלים קכ) מַה יִּתֵּן לְךָ וּמַה יֹּסִיף לָךְ לָשׁוֹן רְמִיָּה זִוְּצֵי גִּבּוֹר שְׁנוּנִים. מָה אִכְפַּת לְאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרַע שֶׁהֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, נָזוּשׁ נוֹשֵׁךְ וּמַמִּית, וְאֵין לוֹ מִמֶּנּוּ הֲנָאָה.

לָשׁוֹן רְמִיָּה – שֶׁרִמָּה אֶת אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְהֵבִיא רַע עָלָיו וְעַל הָעוֹלָם. אַזַּר כָּךְ בָּא יַעֲקֹב וְנָטַל מִשָּׁלוֹ אֶת כָּל אוֹתָם הַבְּרָכוֹת. זִוְּצֵי גִּבּוֹר שְׁנוּנִים – זֶה עֵשָׂו

שֶׁשָּׁמַר שְׁנֵאָה [שֶׁהִפְוִזיד] לְיַעֲקֹב עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה וְגוֹ'. [בֹּא רְאֵה].

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – הִנֵּה מִלְמַעְלָה וּמִמַּטָּה בְּזִוּוּג אֶחָד. וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ – הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל כַּכָּתוּב וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם. בֹּא רְאֵה, נַעַר הָיִיתִי וְגוֹ', וּבְאַרְוִיהָ – הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שֶׁרוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכוּ'. וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ.

יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוֻוּ לְךָ לְאֻמִּים – בִּזְמַן שֶׁשָּׁלַט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ וְגוֹ' מְבִיאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ וְגוֹ'. וְיִשְׁתַּחֲוֻוּ לְךָ לְאֻמִּים – בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ כָּל מְלָכִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, כַּכָּתוּב (תהלים עב) וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ כָּל מְלָכִים כָּל גּוֹיִם יַעַבְדוּהוּ.

הֱוֵה גְּבִיר לְאַחֶיךָ. הֱוֵה, וְלֹא אָמַר הָיֵה אוֹ תִּהְיֶה. אֶלָּא זֶה סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה, שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הֵן סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה. ה' לְמַעְלָה, וא"ו בָּאֶמְצַע, ה' אַזָּר כָּךְ. וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר הֱוֵה גְּבִיר לְאַחֶיךָ, לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם וְלִרְדּוֹת אוֹתָם בִּזְמַן שֶׁבָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַכֹּל הוּא בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, אָז וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ.

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ מִצַּד שֶׁל זִלְקָן שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ וּמִשָּׁלוּ הוּא נָטַל. וְהַבְּרָכוֹת הָאֵלּוּ הָיָה רוֹצֶה יִצְחָק לְבָרֵךְ עֵת עֲשָׂו, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְגָרַם לְיַעֲקֹב לִטֹּל מִשָּׁלוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם וְהָאֲדָמָה הִתְקַלְּלָה – מַה כָּתוּב? (בראשית ג) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וְגוֹ', אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ וְגוֹ'. שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עוֹשָׂה פֵּרוֹת וְגִדּוּלִים כָּרָאוּי. כְּנֶגֶד זֶה וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. בְּעָצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה – כְּנֶגֶד זֶה מִטַּל הַשָּׁמַיִם. וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ – כְּנֶגֶד זֶה וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ. בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם – כְּנֶגֶד זֶה יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוֻוּ לְךָ לְאֻמִּים, שֶׁהֵם יַעַבְדוּ אֶת הָאָרֶץ וְיַעַבְדוּ בַּשָּׂדֶה,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סא) וּבְנֵי נֵכָר אִכָּרֵיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם. וְהַכֹּל נָטַל יַעֲקֹב זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וּמִשֶּׁלּוֹ נָטַל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַם לְיַעֲקֹב שֶׁיִּטֹּל אֶת הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ לְהַדְבֵּק בִּמְקוֹמוֹ וְזֶלְקָן, וְעֵשָׂו שֶׁיִּדְבַּק בִּמְקוֹמוֹ וְזֶלְקָן.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, וְהֵנָּה רָאִינוּ שֶׁמִּשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם, אוֹתָן בְּרָכוֹת נָטַל עֵשָׂו אַזַּר כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעָל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא זֶה כָּזֶה וְלֹא זֶה כָּזֶה, כַּמָּה נִפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים – וּבָזֶה כָּתוּב יִהְיֶה. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – בְּעֵשָׂו כָּתוּב מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְטַל הַשָּׁמַיִם, שֶׁהִנֵּה זֶה אֵינוֹ כָּזֶה.

וְהַדְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת כַּמָּה וְכַמָּה, מִשּׁוּם שֶׁבָּזֶה שֶׁל יַעֲקֹב כָּתוּב בּוֹ, וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם – זֶה הַטַּל הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ מֵעַתִּיק הַיָּמִים, שֶׁנִּקְרָא טַל הַשָּׁמַיִם, הַשָּׁמַיִם שֶׁל מַעְלָה, הַטַּל שֶׁשּׁוֹפֵעַ בְּדַרְגַּת הַשָּׁמַיִם, וּמִשָּׁם לִשְׁדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – [זוֹ הָאָרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה, אֶרֶץ הַחַיִּים. בְּעֵשָׂו כָּתוּב וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, בְּיַעֲקֹב מִשְׁמַנֵּי] הָאָרֶץ זוֹ אֶרֶץ הַחַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה, וְיוֹרֵשׁ אוֹתָהּ בָּאָרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה וּבַשָּׁמַיִם שֶׁל מַעְלָה, וּבְעֵשָׂו בָּאָרֶץ שֶׁל כָּאן לְמַטָּה, וּבַשָּׁמַיִם שֶׁל כָּאן לְמַטָּה. יַעֲקֹב לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְעֵשָׂו לְמַטָּה לְמַטָּה.

עוֹד, יַעֲקֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעֵשָׂו לְמַטָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ – מִזֶּה שֶׁל כָּאן לְמַטָּה, אֲבָל לְמַעְלָה לֹא כְלוּם, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְחִילוּ לִטֹּל אֶת בִּרְכוֹתֵיהֶם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו, יַעֲקֹב נָטַל וְזֶלְקָן שֶׁלְּמַעְלָה, וְעֵשָׂו נָטַל וְזֶלְקָן שֶׁלְּמַטָּה.

רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא אָמַר לְרַבִּי אֶלְעָזָר, כְּלוּם שָׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ לָמָּה לֹא הִתְקַיְּמוּ הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, וְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כֻּלָּם הִתְקַיְּמוּ?

אָמַר לוֹ, כָּל אוֹתָם הַבְּרָכוֹת מִתְקַיְּמוֹת, וּבְרָכוֹת אֲזוּרוֹת שֶׁבֵּרַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יַעֲקֹב. אֲבָל מִיָּד יַעֲקֹב נָטַל לְמַעְלָה, וְעֵשָׂו נָטַל לְמַטָּה. אֲזַר כָּךְ כְּשֶׁיָּקוּם מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, יִטֹּל יַעֲקֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְיֹאבַד עֵשָׂו מִן הַכֹּל, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֶלֶךְ וַאֲזָלָה וְזִכְרוֹן בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עובדיה א) וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְגוֹ'. כְּדֵי שֶׁיֹּאבַד עֵשָׂו מִן הַכֹּל, וְיַעֲקֹב יִירַשׁ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת – הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

וּבַזְּמַן הַזֶּה כָּתוּב, (שם) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. אוֹתָהּ מַלְכוּת עֵשָׂו שֶׁנָּטַל בָּעוֹלָם הַזֶּה, נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [תִּהְיֶה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא] לְבַדּוֹ. וְכִי עַכְשָׁו אֵינָהּ מַלְכוּת מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, הִנֵּה נָתַן לִשְׁאָר הָעַמִּים לְכָל אֶזֶּד וְאֶזֶּד וְזֶלֶךְ וַאֲזָלָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וּבַזְּמַן הַהוּא יִטֹּל מִכֻּלָּם אֶת הַמַּלְכוּת וְכֻלָּהּ תִּהְיֶה שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה, לוֹ לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזֶּד וּשְׁמוֹ אֶזֶּד.

וַיְהִי אַךְ יָצָא יָצָא יַעֲקֹב וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אַךְ יָצֹא יָצָא – שְׁתֵּי הַיְצִיאוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? אֶלָּא אַזַּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, וְאַזַּת שֶׁל יַעֲקֹב. שֶׁהִנֵּה כְּשֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב, הַשְּׁכִינָה נִכְנְסָה עִמּוֹ וְהִתְבָּרֵךְ לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה. שֶׁיִּצְזַק הָיָה אוֹמֵר אֶת הַבְּרָכוֹת, וְהַשְּׁכִינָה מוֹדָה לָהֶם עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁיָּצָא יַעֲקֹב, הַשְּׁכִינָה יָצְאָה עִמּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב. שְׁתֵּי יְצִיאוֹת יַזַּד.

וְעֵשָׂו אָזַיו בָּא מִצֵּידוֹ. לֹא כָּתוּב מִן הַצַּיִד, אֶלָּא מִצֵּידוֹ, שֶׁהוּא הַצַּיָּדָה שֶׁלּוֹ, שֶׁלֹּא הָיְתָה בּוֹ בְּרָכָה, וְרוּזַ הַקֹּדֶשׁ צוֹזַזַת וְאוֹמֶרֶת, (משלי כג) אַל תִּלְזַם אֶת לֶזֶם רַע עַיִן.

וַיַּעַשׂ גַּם הוּא מַטְעַמִּים וְגוֹ'. יָקוּם אָבִי – דִּבּוּרוֹ הָיָה בְּעַזּוּת, בְּתַקִּיפוּת הָרוּזַ, דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ טַעַם, יָקוּם אָבִי. בֹּא רְאֵה מַה בֵּין יַעֲקֹב לְעֵשָׂו. יַעֲקֹב אָמַר בְּבוּשָׁה שֶׁל אָבִיו, בַּעֲנָוָה. מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא אֶל אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי. מַה בֵּין

זֶה לָזֶה? אֶלָּא שֶׁלֹּא רָצָה לְזַעֲזֵעַ אוֹתוֹ, דִּבֵּר בִּלְשׁוֹן תַּזְנוּגִים: קוּם נָא שְׁבָה וְאָכְלָה מִצֵּידִי. וְעָשָׂו אָמַר: יָקוּם אָבִי, כְּמִי שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמּוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס עָשָׂו – נִכְנַס עִמּוֹ גֵּיהִנֹּם. הִזְדַּעֲזַע יִצְחָק וּפָחַד, שֶׁכָּתוּב וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה – דַּי. מַה זֶּה [גְּדֹלָה] עַד מְאֹד? אֶלָּא שֶׁלֹּא הָיְתָה יְרֵאָה וְאֵימָה גְּדוֹלָה שֶׁנָּפְלָה עַל יִצְחָק מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא. וַאֲפִלּוּ בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנֶּעֱקַד יִצְחָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְרָאָה [שְׁכִינָה] סְכִין עָלָיו, לֹא הִזְדַּעֲזַע כַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנִּכְנַס עִמּוֹ וְרָאָה גֵּיהִנֹּם שֶׁנִּכְנַס עִמּוֹ. אָז אָמַר, בְּטֶרֶם תָּבֹא וַאֲבָרֲכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה, מִשּׁוּם [שֶׁרָאֲתָה] שֶׁרָאִיתִי שְׁכִינָה שֶׁמּוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

דָּבָר אַחֵר, יִצְחָק אָמַר וַאֲבָרֲכֵהוּ, יָצָא קוֹל וְאָמַר גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה. רָצָה יִצְחָק לְקַלֵּל אֶת יַעֲקֹב, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִצְחָק, אֶת עַצְמְךָ אַתָּה מְקַלֵּל, שֶׁהֲרֵי כְּבָר אָמַרְתָּ לוֹ אֲרֻרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרֲכֶיךָ בָּרוּךְ.

בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם הוֹדוּ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וַאֲפִלּוּ זִלְפָּה גּוֹרְלוֹ שֶׁל עָשָׂו הוֹדָה עֲלֵיהֶם, וְהוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ, וְהוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְהֶעֱלָהוּ עַל רֹאשׁוֹ לְמַעְלָה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר שַׂלְוֵנִי כִּי עָלָה הַצָּיִד וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׂלְּוֵךְ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. וַיֹּאמֶר שַׂלְוֵנִי – מִשּׁוּם שֶׁהֲזֵיזִיק בּוֹ יַעֲקֹב. וְכִי אֵיךְ יָכוֹל אָדָם, שֶׁהוּא גּוּף וּבָשָׂר, לְהַזֵּיזִיק בְּמַלְאָךְ שֶׁהוּא רוּחַ מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט?

אֶלָּא, מִכָּאן שֶׁמַּלְאָכִים שְׁלוּחֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁיּוֹרְדִים לָעוֹלָם הַזֶּה, גְּלוּמִים וּמִתְגַּלְמִים, וּמִתְלַבְּשִׁים בְּגוּף כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ רָאוּי שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת מִמִּנְהַג אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוֹלְכִים לְשָׁם.

וְהִנֵּה נֶאֱמַר, שֶׁכַּאֲשֶׁר עָלָה מֹשֶׁה לְמַעְלָה מַה כָּתוּב? (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה, מִשּׁוּם הַמִּנְהָג, שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת מֵהַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁהָלַךְ לְשָׁם. וְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים, כְּשֶׁיֵּרְדוּ לְמַטָּה, כָּתוּב (בראשית יח) וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ.

וְכֵן כָּאן, כְּשֶׁיָּרַד לְמַטָּה הַמַּלְאָךְ הַזֶּה, לֹא נָאֱבַק עִם יַעֲקֹב אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁהָיָה מְלֻבָּשׁ בְּגוּף כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל כֵּן נָאֱבַק עִמּוֹ כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁהַשִּׂלְטוֹן שֶׁל אֵלּוּ אֵינוֹ אֶלָּא בַּלַּיְלָה וַדַּאי, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשִּׂלְיטָה שֶׁל עֵשָׂו אֵינָהּ אֶלָּא בַּגָּלוּת, שֶׁהִיא הַלַּיְלָה, וְעַל כֵּן בַּלַּיְלָה הִתְוַוְּזֵק עִם יַעֲקֹב וְנָאֱבַק עִמּוֹ. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, נָזֻלַּשׁ כּוֹזוֹ וְלֹא יָכֹל, וְאָז הִתְגַּבֵּר יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁשִּׂלְטוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בַּיּוֹם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (ישעיה כא) מַשָּׂא דּוּמָה אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְל. שֶׁהֲרֵי אָז הַשִּׂלְטוֹן הוּא שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהוּא שֵׂעִיר, הוּא בַּלַּיְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ נָזֻלַּשׁ כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, וְאָז וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֻנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר.

וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי? כִּי אִם תִּבָּרְכֵנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי? אִם תּוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתִי אַבָּא וְלֹא תִּהְיֶה מְקַטְרֵג עָלַי בְּגָלְגַּלְתָּם. מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. לָמָּה יִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ, בְּעַל כָּרְחֲךָ יֵשׁ לִי לְשַׁמֵּשׁ אוֹתָךְ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה הִתְעַטַּרְתָּ בְּכֹחֲךָ לְמַעְלָה בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וַדַּאי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שִׁמְךָ.

כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים. מַה זֶּה עִם אֱלֹהִים? וְכִי תַּעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁעָלָיו הָיָה אוֹמֵר? אֶלָּא אָמַר לוֹ, שָׂרִיתָ לְהִתְוַוְּזֵר וּלְהִוָּדֵוג עִם אֱלֹהִים בְּזִוּבּוּר, בַּוִּוּג שֶׁל הַשֻּׁמָּשׁ עִם הַלְּבָנָה. וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב עַל [אֶת] אֱלֹהִים, אֶלָּא עִם אֱלֹהִים, בְּזִוּבּוּר וְוִוּג אָזֻד.

דָּבָר אַזֵּר וַיֹּאמֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ. אַף כָּאן, וַיֹּאמֶר לֹא יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל. וְאָז הִתְעַטֵּר יַעֲקֹב בְּדַרְגָּתוֹ לִהְיוֹת הַכְּלָל שֶׁל הָאָבוֹת. מַה כָּתוּב? וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם. מַה זֶּה וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם? שֶׁהוֹדָה לוֹ עַל כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי טז) בִּרְצוֹת ה' דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלֵם אֹתוֹ בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם שֶׁיִּתַּקֵּן אֶת שְׁבִילָיו עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי

לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁוַּדַּאי שְׁנֵי מַלְאָכִים שְׁלִיזִים יֵשׁ לָאָדָם מִלְמַעְלָה לְהַזְהִיר עִמּוֹ, אֶזֶד לִימִין וְאֶזֶד לִשְׂמֹאל, וְהֵם מְעִידִים עַל הָאָדָם בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, הֵם נִמְצָאִים שָׁם, וְקוֹרְאִים לָהֶם יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רַע.

בָּא הָאָדָם לְהִטַּהֵר וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה – אוֹתוֹ יֵצֶר הַטּוֹב שֶׁהִזְהִיר עִמּוֹ, כְּבָר הִתְגַּבֵּר עַל אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע וְהִשְׁלִים עִמּוֹ וְהִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד. וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְהִטַּמֵּא, אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר עַל אוֹתוֹ יֵצֶר טוֹב, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וַדַּאי כְּשֶׁאוֹתוֹ הָאָדָם בָּא לְטַהֵר, בְּכַמָּה כֹּחַ הִתְחַזֵּק הָאָדָם כְּשֶׁהִתְגַּבֵּר אוֹתוֹ יֵצֶר טוֹב, אָז אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אִתּוֹ, שֶׁאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע נִכְנָע לִפְנֵי הַיֵּצֶר הַטּוֹב. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי יב) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ. מַה זֶּה וְעֶבֶד לוֹ? זֶה יֵצֶר הָרָע. וְאָז כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, אָז גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אִתּוֹ, זֶה יֵצֶר הָרָע וּמַה שֶּׁבָּא מִצִּדּוֹ.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב בָּטַח בַּקָּבָ"ה וְכָל דְּרָכָיו הָיוּ לִשְׁמוֹ, עַל כֵּן אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אִתּוֹ. וְזֶה [זֶה] סמא"ל, הַכּוֹחַ וְהַחִזּוּק שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהִשְׁלִים עִם יַעֲקֹב. וּמִשּׁוּם שֶׁהִשְׁלִים עִם יַעֲקֹב וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, אֲזַי הִשְׁלִים עִמּוֹ עֵשָׂו. [אָז הוֹדָה לוֹ עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב יֶשׁ לִי רַב אָזוּי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לָךְ, שֶׁהֲרֵי הוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁלּוֹ בַּזָּרֵב] וְעַד שֶׁלֹּא הִשְׁלִים יַעֲקֹב עִם אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁנִּתְמַנָּה עָלָיו, לֹא הִשְׁלִים עִמּוֹ עֵשָׂו. מִשּׁוּם כָּךְ, בְּכָל מָקוֹם הַכּוֹחַ שֶׁל מַטָּה תָּלוּי בַּכּוֹחַ שֶׁל מַעְלָה.

וַיֶּזֶּרֶד יִצְחָק זְרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֵפוֹא. מִי אֵפוֹא – מַה זֶּה מִי אֵפוֹא? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת מִי הוּא זֶה! אֶלָּא מִי אֵפוֹא – שֶׁשָּׁם עָמְדָה הַשְּׁכִינָה כְּשֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן אָמַר מִי אֵפוֹא, מִי הוּא שֶׁעוֹמֵד כָּאן וּמוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַכְתִּי אוֹתוֹ? וַדַּאי גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה! שֶׁהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים לְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַזְּרָדָה שֶׁהֶזֵּרִיד יַעֲקֹב אֶת יִצְחָק אָבִיו,

נֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב בָּעֹנֶשׁ שֶׁל יוֹסֵף שֶׁזֻּרַד זֻרְדָּה כָּזוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ זֹאת מָצָאנוּ. יְצֻוָּק אָמַר מִי אֶפּוֹא – בְּאֵיפָה נֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב אֵיפָה הֵם רֹעִים, וְשָׁם יוֹסֵף נֶאֱבַד, וְנֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עַל יָדוֹ בְּאוֹתָן הַבְּרָכוֹת, הוּא נֶעֱנַשׁ בְּאֵיפָה, שֶׁכָּתוּב אֵיפָה הֵם רֹעִים, וּמִשָּׁם נֶאֱבַד מִמֶּנּוּ וְנֶעֱנַשׁ כָּל אוֹתוֹ הָעֹנֶשׁ.

וַיֶּזֶרֶד יְצֻוָּק זֻרְדָּה גְּדֹלָה. מַה זֶּה גְּדֹלָה? כָּתוּב כָּאן גְּדֹלָה, וְכָתוּב שָׁם (דברים יז) וְאֶת הָאִשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְגוֹ'. שֶׁנִּכְנַס עִמּוֹ גֵּיהִנֹּם. עַד מְאֹד – מַה זֶּה עַד מְאֹד? כָּתוּב כָּאן מְאֹד, וְכָתוּב שָׁם (בראשית א) וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת. אָז אָמַר מִי אֶפּוֹא.

כִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו אֶת דִּבְרֵי אָבִיו וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כַּמָּה רָעוֹת עָשׂוּ אוֹתָן דְּמָעוֹת שֶׁבָּכָה וְהוֹצִיא עֵשָׂו לְפָנֵי אָבִיו כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מַזְשִׁיב דְּבַר אָבִיו יוֹתֵר. הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. [וּבְאַרְוִהוּ] הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ – קָרָא שְׁמוֹ אוֹתוֹ שֶׁקָּרָא לוֹ. הוֹצִיא הַשְׁמָעַת קוֹל שֶׁל רַק בִּשְׁבִיל קָלוֹן. לֹא כָּתוּב הֲכִי נִקְרָא שְׁמוֹ, אֶלָּא קָרָא שְׁמוֹ.

וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם. זֶה – מַה הוּא זֶה? [אֶלָּא] וַיַּעְקְבֵנִי פַּעֲמַיִם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא דָּבָר אֶחָד הָיָה פַּעֲמַיִם – בְּכֹרָתִי, הֶחֱזִיר לוֹ פַּעַם אַחֶרֶת בִּרְכָתִי. זֶהוּ פַּעֲמַיִם. כְּמוֹ כֵן (בראשית מג) כִּי עַתָּה שַׁבְנוּ זֶה פַּעֲמָיִם. דָּבָר אֶחָד פַּעֲמַיִם. אֶחָד שֶׁהִנָּה הֶחֱזַרְתִּי לוֹ, וְלֹא נִהְיֶה בְּבוּשָׁה לְפָנָיו אוֹתוֹ אָדָם. שַׁבְנוּ – בִּשְׁנוּ. אָנוּ בְּבוּשָׁה מִמֶּנּוּ, וּכְבָר הֶחֱזַרְנוּ.

כְּמוֹ זֶה אָמַר אִיּוֹב, (איוב יג) וַתַּזְוִשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לָךְ. זְוַר אִיּוֹב – אוֹיֵב. וּפָרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בִּשְׁעָרָה יְשׁוּפֶנִּי וְגוֹ'. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁמָּא רוּזַז סְעָרָה עָבְרָה לְפָנֶיךָ? וְכָאן בְּכֹרָתִי לָקָוז, וְהִנֵּה עַתָּה זְוַז הַדָּבָר וְנָטַל בִּרְכָתִי.

הֵן גְּבִיר שַׂמְתִּיו לָךְ וְגוֹ', וּלְךָ אֶפּוֹא מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי. וּלְךָ אֶפּוֹא – אֵין עוֹמֵד פָּה מִי שֶׁיַּסְכִּים עָלֶיךָ. מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי. אָז בֵּרַךְ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִסְתַּכֵּל

בְּדַרְגָּתוֹ וְאָמַר וְעַל זַרְבְּךָ תִּזְוֶיהָ, שֶׁהֲרֵי כָּךְ רָאוּי לְךָ לִשְׁפֹּךְ דָּמִים וְלַעֲשׂוֹת קְרָבוֹת, וְעַל כֵּן אָמַר מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וּלְךָ אֲפוֹא מָה אֶעֱשֶׂה – כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֶת זֶה, לָמָּה בְּנִי? אֶלָּא אָמַר לוֹ, וּלְךָ אֲפוֹא מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁאַתָּה בְּדִין וּבְזֶרֶב וּבְדָם אֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ, וְאֶת אָזְיִךָ בְּדֶרֶךְ שְׁלֹמָה. אֶלָּא בְּנִי, בְּנִי וַדַּאי. אֲנִי גָּרַמְתִּי לְךָ מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה בְּנִי, וְעַל כֵּן וְעַל זַרְבְּךָ תִּזְוֶיהָ וְאֶת אָזְיִךָ תַּעֲבֹד. וַעֲדַיִן לֹא הִתְקַיֵּם, שֶׁהֲרֵי לֹא עָבַד עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב לֹא רָצָה אוֹתוֹ עַכְשָׁו, וְהוּא זָזַר וְקָרָא לוֹ אֲדוֹנִי כַּמָּה פְּעָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּכֵּל לְמֵרָחוֹק וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ לְסוֹף הַיָּמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ אֶת רַבִּי יוֹסֵי הַזָּקֵן שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אַזְרִיהֶם. יָשְׁבוּ עַד שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמְרוּ, עַכְשָׁו הַדֶּרֶךְ מְתֻקָּנֶת לְפָנֵינוּ. הָלְכוּ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (משלי לא) פָּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ. פָּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם לְשׁוֹן הַתּוֹרָה שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת.

פָּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה – זוֹ ב' שֶׁל בְּרֵאשִׁית, וּפָרְשׁוּהָ. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁבּוֹ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וּבוֹ מְדַבֵּר תָּמִיד. ב' סְתוּמָה מִצַּד זֶה, וּפְתוּחָה מִצַּד זֶה. סְתוּמָה מִצַּד זֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וָרְאִיתָ אֶת אֲחֹרָי. פְּתוּחָה מִצַּד זֶה כְּדֵי לְהָאִיר [לְהַדֵּר] פָּנֶיהָ כְּלַפֵּי מַעְלָה, וּפְתוּחָה מִצַּד זֶה כְּדֵי לְקַבֵּל מִלְמַעְלָה, וְהִיא אַכְסַדְרָה לְקַבֵּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֶדֶת בְּרֹאשׁ הַתּוֹרָה וּמִתְמַלֵּאת אַזַּר כָּךְ. פָּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה, בְּחָכְמָה וַדַּאי, שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, כִּתַּרְגּוּמוֹ. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – שֶׁהֲרֵי אַזַּר כָּךְ מִסֵּפֶר וְאוֹמֵר, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר.

פָּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה – זוֹ ה' [הָרִאשׁוֹנָה] שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהַכֹּל בָּהּ, וְהִיא סְתוּמָה וּגְלוּיָה, כְּלוּלָה מִמַּעְלָה וּמִטָּה, הַסּוֹד שֶׁל מַעְלָה וּמִטָּה. פָּיהָ

פָּתְוָה בְּזָכְמָה – מִשּׁוּם שֶׁהִיא סְתוּמָה שֶׁאֵין נוֹדַעַת כְּלָל, שֶׁכָּתוּב וְנֶעְלָמָה מֵעֵינֵי כָל זֶה וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה. וּכְשֶׁמִּתְזַיֶּלֶת לְהִתְפַּשֵּׁט בַּזָּכְמָה שֶׁנִּרְבְּקָה בָּהּ, וְהִיא בְּתוֹכָהּ, [וְהִיא] מוֹצִיאָה קוֹל, שֶׁהִיא תּוֹרַת וָסֶד.

פֵּיהָ פָּתְוָה בְּזָכְמָה – זוֹ ה״א הָאַזְרוֹנָה שֶׁהִיא דִּבּוּר, וְהַדִּבּוּר תָּלוּי בַּזָּכְמָה. וְתוֹרַת וָסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – זֶה הַקּוֹל שֶׁעוֹמֵד עַל הַדִּבּוּר לְהַנְהִיגוֹ. וְתוֹרַת וָסֶד – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עַל לְשׁוֹנָהּ, לְהַנְהִיג הַדָּבָר וְלֶאֱזוֹז אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין דִּבּוּר בְּלִי קוֹל, וּבְאַרוּהָ.

פָּתַוז רַבִּי זְיָיא אַזְרֵיו וְאָמַר, (משלי ז) אֲנִי זָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא. אֲנִי זָכְמָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שָׁכַנְתִּי עָרְמָה – זֶה יַעֲקֹב שֶׁהוּא זָקֵם. וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא – זֶה יִצְזָק, שֶׁהָיְתָה לוֹ דַּעַת מְזִמּוֹת לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו. וּמִשּׁוּם שֶׁזָּכְמָה הִשְׁתַּתְּפָה עִם יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עָרְמָה – וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא, שֶׁהִתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב מֵאָבִיו, וְשָׁרוּ עָלָיו כָּל הַבְּרָכוֹת, וְהִתְקַיְּמוּ בּוֹ וּבְבָנָיו לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

מֵהֶן הִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכֵיָן יִתְקַיְּמוּ לִזְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁאָז יִהְיוּ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ וְעַם אֶחָד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְיִשְׁלְטוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) וְהִנֵּה עִם עֲנְנֵי הַשָּׁמַיִם כְּבַן אָדָם בָּא. זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב (שם ב) וּבִימֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ הַמְּלָכִים יַעֲמִיד אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם מַלְכוּת. וְעַל כֵּן רָצָה יַעֲקֹב שֶׁיַּעַבְרוּ בִּרְכוֹתָיו לְאוֹתוֹ עָתִיד לָבֹא, וְלֹא נָטַל אוֹתָם לְאַלְתַּר.

פָּתַוז רַבִּי יֵיסָא אַזְרֵיו וְאָמַר, (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה׳ וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאָרוּהוּ. אֲבָל בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁיָּצָא יַעֲקֹב מִלְּפָנֵי אָבִיו עִם אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, הִסְתַּכֵּל בְּעֵצָמוֹ וְאָמַר: הִנֵּה הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ אֲנִי רוֹצֶה לְהַעֲבִירָן לְאַזַּר כָּךְ, לְאֹרֶךְ הַיָּמִים. וְהָיָה יָרֵא וּפַוּזֵד. יָצָא קוֹל וְאָמַר: וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה׳ כִּי אִתְּךָ אָנִי. לֹא אֶעֱזֹב אוֹתְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָזוֹק, לְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁאַתָּה מַעֲבִיר אוֹתָן, אֶת

אוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

וְאֶת זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁעַכְשָׁו נוֹטֵל עֵשָׂו בִּרְכוֹתָיו וְיִשְׁתַּעְבְּדוּ בְּבָנֶיךָ, אֲנִי אוֹצִיא אוֹתָם מִיָּדָיו, אָז בָּנֶיךָ יִשְׁתַּעְבְּדוּ בּוֹ. וְשָׁב יַעֲקֹב, לְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת. וְשָׁב יַעֲקֹב – זוֹ הַשְׁכִּינָה [שֶׁהִיא עִם יַעֲקֹב]. וְשָׁב יַעֲקֹב וַדַּאי. וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי, מֵאוֹתָן מַלְכֻיּוֹת: מִבָּבֶל, וּמָדַי, וּמִיָּוָן, וּמֵאֱדוֹם. שֶׁהֵם הָיוּ שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ בְּיִשְׂרָאֵל. וְאֵין מַזְּרִיד – לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

הָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל הָיָה בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֶת הַזָּוְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה לִבְנֵי הָאָדָם כְּדֵי שֶׁיִּלְמְדוּ מֵהַמַּעֲשֶׂה הַהוּא אֶת סוֹדוֹת הַזָּוְכְמָה, וְהַכֹּל הֵם כָּרָאוּי, וְכָל מַעֲשָׂיו דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁדַּרְכֵי הַתּוֹרָה הֵם דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין דָּבָר קָטָן שֶׁאֵין בּוֹ כַּמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים וְסוֹדוֹת שֶׁל זָּוְכְמָה עֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי רַבִּי יוֹזָנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה אוֹמֵר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה בְּפָסוּק וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל בַּת מַטְרֵד בַּת מֵי זָהָב, וְלֹא גִּלָּה אוֹתָם אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה עִמּוֹ, כְּדֵי לָדַעַת שֶׁכַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים הֵם בְּכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה, שֶׁהוּא בַּתּוֹרָה, וּבְכָל דָּבָר וְדָבָר, הִיא זָּוְכְמָה וְתוֹרַת אֱמֶת. מִשּׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הֵם דְּבָרִים קְדוֹשִׁים לְהַרְאוֹת מִמֶּנָּה נִפְלָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָקַם הַנָּוָשׁ הַהוּא אֶת אָדָם וְאֶת אִשְׁתּוֹ, שֶׁקָּרַב לְאִשָּׁה וְהִטִּיל בָּהּ זֶהֲמָא, וְהִתְפַּתָּה בּוֹ אָדָם, אָז נִטְמָא הָעוֹלָם, וְהִתְקַלְקְלָה בִּשְׁבִילוֹ הָאֲדָמָה, וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְעָמַד הָעוֹלָם לְהֶפָּרַע מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁבָּא עֵץ הַזַּיִּים וְכָפָה [וְכִפֶּר] עַל אָדָם, וְהִכְנִיעַ אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט לְעוֹלָמִים עַל זַרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל שָׂעִיר, הָיָה נִכְנָע אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ וְהִתְהַפֵּךְ לְעֶבֶד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְעַל כֵּן הִקְרִיב יַעֲקֹב לְאָבִיו שְׁנֵי שְׂעִירִים. אֶזֶד לְהַכְנִיעַ

אֶת עֵשָׂו, שֶׁהוּא שָׂעִיר, וְאָזַד בִּשְׁבִיל הַדְּרָגָה שֶׁהָיְתָה תְּלוּיָה בְּעֵשָׂו וְנִדְבַּק בּוֹ וְנִתְבָּאֵר.

וּמְשׁוּם כָּךְ עָמַד הָעוֹלָם עַד שֶׁתָּבֹא אִשָּׁה כְּמוֹ זֹוָה, וּבֶן אָדָם כְּמוֹ אָדָם, וַיַּעֲקִמוּ וַיְזֻכִּימוּ אֶת אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ הָרָע וְאוֹתוֹ שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וְהַכֹּל נִתְבָּאֵר.

פָּתַח וְאָמַר, וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה, וַהֲרֵי נֶאֱמַר וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים. אִישׁ תָּם – גָּבֵר שָׁלֵם, כְּתַרְגּוּמוֹ. יֹשֵׁב אֹהָלִים – לָמָּה הוּא תָּם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא יֹשֵׁב אֹהָלִים, שֶׁאוֹזֵז אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, אֶת אַבְרָהָם וְאֶת יִצְחָק. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב בְּצִדּוֹ שֶׁל יִצְחָק בָּא אֶל עֵשָׂו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב עִם זָקִיד תִּתְזַכֶּד וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל. וּכְשֶׁבָּא עִם בְּרָכוֹת – עִם סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה הוּא בָּא, עִם סִיּוּעַ שֶׁל אַבְרָהָם וְיִצְחָק, וּמִשּׁוּם כָּךְ זֶה הָיָה בְּזָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיַּעֲקֹב הִתְעַוֵּרר אֶל סמא״ל, דַּרְגָּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וְקִבֵּל עָלָיו אֶת יַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב נִצַּוז אוֹתוֹ בְּכַמָּה צְדָדִים – נִצַּוז אֶת הַנָּזָשׁ בְּזָכְמָה וְעַקְמוּמִיוּת, וְלֹא נֶצַּוז, רַק מֵהַשָּׂעִיר. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָזַד, נִצַּוז כְּמוֹ כֵּן אֶת סמא״ל בְּנִצָּוזוֹן אַוֵּר וְנִצַּוז אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָיְתָה זְכוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בָּא וְרָצָה לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה הַלַּיְלָה שֶׁנִּבְרְאָה בּוֹ הַלְּבָנָה, וַיַּעֲקֹב נִשְׁאַר לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה מִישֶׁהוּ אַוֵּר עִמּוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַל יֵצֵא אָדָם יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּלַיְלָה שֶׁנִּבְרְאוּ בּוֹ הַמְּאוֹרוֹת, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה וְזַסְרָה, שֶׁכָּתוּב יְהִי מְאֹר״ת זָסֵר. וְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה נִשְׁאַר לְבַדּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַלְּבָנָה בְּזָסְרוֹנָהּ, הַנָּזָשׁ הָרָע מִתְגַּבֵּר וְשׁוֹלֵט, וְאָז בָּא סמא״ל וְקִטְרֵג עָלָיו, וְרָצָה לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם.

וְיַעֲקֹב הָיָה זָזַק בְּכָל הַצְּדָדִים, בַּצַּד שֶׁל יִצְחָק וּבַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהֵם הָיוּ זָזְקוּ שֶׁל יַעֲקֹב. בָּא לִימִין, וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם זָזַק בְּזָזַק הַיּוֹם, בְּצַד הַיָּמִין שֶׁל הַזָּסַד. בָּא לִשְׂמאל, רָאָה אֶת יִצְחָק זָזַק בַּדִּין הַקָּשֶׁה. בָּא לַגּוּף, רָאָה

אֶת יַעֲקֹב זָזָק מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ שֶׁמַּקִּיפִים אוֹתוֹ אֶזֶד מִכָּאן וְאֶזֶד מִכָּאן. אֲוַי, וַיִּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, שֶׁהוּא בָּמָקוֹם מְזוּזִין לַגּוּף, וְהוּא עָמוּד אֶזֶד שֶׁל הַגּוּף. אֲוַי, וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ וְגוֹ׳.

כֵּיוָן שֶׁהִתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר וְעָבַר הַלַּיְלָה, הִתְגַּבֵּר יַעֲקֹב, וְנָזֱלַשׁ כּוּזוֹ שֶׁל סמא״ל, אָז אָמַר שַׁלְּוֵנִי, שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לוֹמַר אֶת שִׁירַת הַבֹּקֶר. וְרָצָה לְלֶכֶת, וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְהוֹסִיף לוֹ בְּרָכָה אַזֶּרֶת, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה בְּרָכוֹת הִתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב: אַזַּת שֶׁל אָבִיו בְּאוֹתָהּ הִתְעַקְּמוּת, וְהִרְוִיזַ אֶת כָּל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת. וְאַזַּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהָיָה בָּא מִלָּבָן, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יַעֲקֹב. וְאַזַּת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַהוּא, הַמְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו. וְאַזַּת בְּרָכָה אַזֶּרֶת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו כְּשֶׁהָלַךְ לְפַדַּן אֲרָם, שֶׁכָּתוּב וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֶךְ אֹתְךָ וְגוֹ׳.

בַּזְּמַן הַהוּא שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת עֵצְמוֹ בְּכָל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ, אָמַר, בְּאֵיזוֹ בְּרָכָה מֵהֶם אֶשְׁתַּמֵּשׁ כָּעֵת? אָמַר, כָּעֵת אֶשְׁתַּמֵּשׁ בַּזַּלְשָׁה שֶׁבָּהֶן, וּמִי הִיא? זוֹ הָאַזַּרוֹנָה, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא זְזָקָה, אָמַר, אֵינָהּ זְזָקָה בְּשִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה כָּרִאשׁוֹנָה.

אָמַר יַעֲקֹב, אֶטֹל עַכְשָׁו אֶת זוֹ וְאֶשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, וְאַעֲבִיר אֶת כָּל אוֹתָן הָאַזַּרוֹת לְזְמַן שֶׁאֶצְטָרֵךְ לִי וּלְבָנַי אַזַּרַי, מָתַי? בְּזְמַן שֶׁיִּתְכַּנְּסוּ כָּל הָעַמִּים לְהַאֲבִיד אֶת בְּנֵי מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם ה׳ כִּי אֲמִילַם. סַבּוּנִי גַּם סְבָבוּנִי וְגוֹ׳. סַבּוּנִי כִּדְבוֹרִים וְגוֹ׳. הִנֵּה כָּאן שְׁלֹשָׁה, כְּלַפֵּי שְׁלֹשָׁה שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. אַזַּת – אוֹתָן הַבְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל אָבִיו. שְׁתַּיִם – אוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁלֹשׁ – אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַהוּא.

אָמַר יַעֲקֹב, לְשָׁם צָרִיךְ אוֹתָן, אֶל הַמְּלָכִים וְכָל הָעַמִּים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְאַעֲבִיר אוֹתָן לְשָׁם, וְכָעֵת כְּלַפֵּי עֵשָׂו דַּי לִי בָּזֶה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה לִגְיוֹנוֹת

זְוָזִקִים, כַּמָּה בַּעֲלֵי לוּוְזֵמִי קְרָבוֹת לְהִלָּוֵזם בַּקְּרָבוֹת, שֶׁמְּוַזַּמְּנִים כְּלַפֵּי מְלָכִים זְוָזָקִים לְהִלָּוֵזם בָּהֶם קְרָבוֹת. בֵּינְתַיִם שָׁמַע עַל שׁוֹדֵד אֶזְוד רוֹצֵזַח. אָמַר, בְּנֵי הַשְּׁעָרִים הַלָּלוּ יֵלְכוּ לְשָׁם. אָמְרוּ לוֹ, מִכָּל הַלִּגְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ אֵינְךָ שׁוֹלֵזַח לְשָׁם אֶלָּא אֵלּוּ? אָמַר, כְּלַפֵּי אוֹתוֹ הַשּׁוֹדֵד דַּי בְּאֵלּוּ, שֶׁהֲרֵי כָּל לִגְיוֹנוֹתַי וּבַעֲלֵי הַקְּרָב אַעֲבִיר אוֹתָם לְאוֹתָם הַמְּלָכִים הַזְּזָקִים. בְּיוֹם הַקְּרָב כְּשֶׁיִּצְטָרְכוּ לִי, יִהְיוּ.

אַף כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר כְּלַפֵּי עֵשָׂו, דַּי לִי כָּעֵת בַּבְּרָכוֹת הַלָּלוּ. אֲבָל לַזְּמַן הַהוּא שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְבָנַי כְּלַפֵּי כָּל הַמְּלָכִים וְהַשַּׁלִּיטִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, אַעֲלֶה אוֹתָם. כְּשֶׁיַּגִּיעַ אוֹתוֹ הַזְּמַן, יִתְעוֹרְרוּ אוֹתָן הַבְּרָכוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים, וְיִתְקַיֵּם הָעוֹלָם עַל קְיוּמוֹ כָּרָאוּי. וּמֵהַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה תָּקוּם הַמַּלְכוּת הַזּוֹ עַל כָּל שְׁאָר מַלְכוּת אַזֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל ב) תְּכַתֵּת וּתְכַלֶּה כָּל אֵלּוּ הַמַּלְכֻיּוֹת וְהִיא תָּקוּם לְעוֹלָם. וְהֵינוּ הָאֶבֶן הַהִיא שֶׁנֶּגְזֶרֶת מִן הָהָר וְלֹא בַּיָּדַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. מִי הָאֶבֶן הַזּוֹ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה וְגוֹ'.

רַבִּי זְזִיָּא אָמַר, מִכָּאן, (ישעיה י) שְׁאָר יָשׁוּב שְׁאָר יַעֲקֹב – אֵלּוּ הַבְּרָכוֹת הָאֲזֵזרוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. וְכָתוּב (מיכה ה) וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים. [אֵלּוּ בְּרָכוֹת אֲזֵזרוֹת. כָּתוּב וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב] בַּגּוֹיִם כֻּלָּם, וְלֹא רַק בְּעֵשָׂו. וְכָתוּב וְהָיָה שְׁאֵרִית וְגוֹ' כְּטַל מֵאֵת ה'.

פָּתַזז רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. בֵּן זֶה עֵשָׂו, שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁיְּכַבֵּד אֶת אָבִיו כְּמוֹ שֶׁעֵשָׂו כִּבֵּד אֶת אָבִיו, וְאוֹתוֹ הַכָּבוֹד שֶׁכִּבֵּד אוֹתוֹ הִשְׁלִיט אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְעֶבֶד אֲדֹנָיו – זֶה אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, וּבְאַרוּכָה. שֶׁהֲרֵי אָדָם שֶׁהָיָה בָּא לְזָזָרָן בְּכַמָּה עֶשֶׂר וְכַמָּה מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת וּגְמַלִּים טְעוּנִים, שֶׁלֹּא אָמַר לִבְתוּאֵל וְלָבָן שֶׁהוּא אוֹהֲבוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אוֹ אִישׁ אַזַּר שֶׁבָּא עִם פָּיוּס שֶׁל אַבְרָהָם, אֶלָּא טָרַם יְדַבֵּר אֶת דְּבָרוֹ מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי,

וְאַזַּר כָּךְ אֲדֹנָי, כְּדֵי שֶׁיְּכַבֵּד אֶת אַבְרָהָם, אוֹתוֹ הַכָּבוֹד וְאוֹתוֹ הַוֶּסֶד הָאֲרִיךְ לוֹ לְכַמָּה פְּעָמִים.

כָּךְ עָשָׂו, הַכָּבוֹד הַהוּא שֶׁכִּבֵּד אֶת אָבִיו הָאֲרִיךְ לוֹ כָּל הַפְּעָמִים הַלָּלוּ שֶׁיִּשְׁלֹט בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹתָן הַדְּמָעוֹת הוֹרִידוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לִשְׁעְבּוּדוֹ עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בִּבְכִיָּה וּבִדְמָעוֹת, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) בִּבְכִי יָבֹאוּ וְגוֹ', וְאָז כָּתוּב (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא יַעֲקֹב

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ – זֶה יַעֲקֹב כְּשֶׁהָיָה בִּבְאֵר שָׁבַע. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ – כְּשֶׁהָלַךְ לְחָרָן, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ. וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.

וּבֹא וּרְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם, מַסְעוֹתָיו הֵם בִּשְׁנֵי צְדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה יָמִין וְזֶה שְׂמֹאל. [וּמִשּׁוּם] וְשׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא כָּל יוֹם מִצַּד הַמִּזְרָח, וְהוֹלֵךְ לְצַד הַדָּרוֹם [שֶׁל מַעֲרָב], וְאַזַּר כָּךְ לְצַד הַצָּפוֹן, וּמִצַּד הַצָּפוֹן לְצַד הַמַּעֲרָב, וְאָז הַשֶּׁמֶשׁ מִתְכַּנֵּס וְיוֹצֵא לְצַד מַעֲרָב. יוֹצֵא מִמִּזְרָח, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע. וְהוֹלֵךְ לְמַעֲרָב, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, יוֹצֵא מִכֹּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, וְהוֹלֵךְ לִרְשׁוּת אַחֶרֶת, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. [יוֹצֵא מִמִּזְרָח, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, זוֹ הַשְׁמְטָה שֶׁנּוֹטֶלֶת מֵהָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר, וְהוֹלֶכֶת לַמַּעֲרָב, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה, הַמָּקוֹם שֶׁהַדִּין וְהָרֶגֶז שָׁם.

רַבִּי יוֹסֵי מִבָּאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בַּגָּלוּת. בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה יוֹרֵד אוֹר מִן הָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן, וְיַעֲקֹב הָיָה נוֹטֵל אוֹתוֹ וְהוֹלֵךְ לִבְאֵר שָׁבַע, הַבְּאֵר שֶׁזָּפְרוּהָ

עָרִים, שֶׁהָיָה מֵאִיר מִשָּׁם, וְהִשְׁלִים אוֹתָהּ הַבְּאֵר בְּכָל הַשְׁלֵמוּת. וּבִימֵי הַגָּלוּת נָסַע מִבְּאֵר שֶׁבַע הַזּוֹ וְהָלַךְ לְזָרְנָה, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ זָרְנָה, כְּלוֹמַר זָרוֹן אַף. וּמַה הוּא זָרוֹן אַפּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הַדִּרְגָּה הָרָעָה, הָאָרֶץ שֶׁל רְשׁוּת אֲזֻרֶת.

אָמַר רַבִּי זְזָיָא, כְּשֶׁהוֹלֵךְ הַשֶּׁמֶשׁ לְמַעֲרָב, הַמַּעֲרָב הַזֶּה נִקְרָא מְקוֹמוֹ שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, הַכֹּסֵא שֶׁלּוֹ, מָקוֹם שֶׁשּׁוֹלֵט עָלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרְזוֹ הוּא שָׁם. שֶׁהוֹלֵךְ אֵלָיו לְהָאִיר עָלָיו, וְנוֹטֵל אֶת כָּל הָאוֹרוֹת וְכוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו.

וְהֵינוּ כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיחַ תְּפִלִּין, [ס"א וְלָמַדְנוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיחַ תְּפִלִּין, שֶׁכָּתוּב נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. וְשָׁנִינוּ, יְמִינוֹ – זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ – אֵלּוּ תְּפִלִּין. וְכֻלָּם נָטַל יַעֲקֹב וּמְאַסֵּף לְצַד מַעֲרָב. וְהַלְבָנָה אוֹסֶפֶת לְבַסּוֹף כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת וְהַנֵּרוֹת שֶׁנּוֹטֵל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ וּמֵאִיר לָהּ, וְזֶה שֶׁשָּׁנִינוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיחַ תְּפִלִּין] מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל הַכְּתָרִים הָעֶלְיוֹנִים, וּמִי הֵם? הַסּוֹד שֶׁל הָאָב הָעֶלְיוֹן וְסוֹד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְהֵם הַתְּפִלִּין שֶׁבְּרֹאשׁ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, כֹּהֵן גָּדוֹל נוֹטֵל בְּרֹאשׁ. וְאַזַּר שֶׁנּוֹטֵל הָאָב וְהָאֵם, נוֹטֵל הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל, וְנִמְצָא [שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] שֶׁנּוֹטֵל הַכֹּל.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל הַכֹּל, וּכְשֶׁנִּמְשֶׁכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, נוֹטֶלֶת אַף כָּאן הַכֹּל, עוֹלַם הַזָּכָר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן עוֹלַם הַנְּקֵבָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁיּוֹצְאִים כָּל הָאוֹרוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם נוֹטֵל הַכֹּל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי זֶה כְּמוֹ זֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּאֵר שֶׁבַע זֶה הַיּוֹבֵל, בְּאֵר [שֶׁבַע] זוֹ הַשְּׁמִטָּה. [שֶׁהֲרֵי זֶה כְּמוֹ זֶה] [הַכֹּל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא] וְהַשֶּׁמֶשׁ [הַזֶּה] אֵינוֹ מֵאִיר אֶלָּא מִן הַיּוֹבֵל, [וְהוּא נוֹטֵל לְתוֹךְ הָאוֹרוֹת וּמַכְנִיס תּוֹךְ הַשְּׁמִטָּה] וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ זָרְנָה, זֶה הַמַּעֲרָב שֶׁהִיא הַשְּׁמִטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע – זֶה הַמַּעֲרָב, שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה.

וַיֵּלֶךְ זְרָנָה – זוֹ שְׁנַת הָעֲרָלָה, מִשּׁוּם שֶׁיָּצָא מֵרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה לִרְשׁוּת אַזְרָת, שֶׁהָיָה בּוֹרְזַ מֵאָזְיו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

תּוֹסֶפְתָּא

בְּנֵי הָעוֹלָם, אֲהוּבֵי עֶלְיוֹן, בְּוִזְירֵי הַמֻּמְשָׁלָה, קִרְבוּ שִׁמְעוֹ. מִי זָכָם בָּכֶם, בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם בְּהַשְׂכֵּל, יָבֹא וְיֵדַע. בְּשָׁעָה שֶׁהָרִאשׁ הַלָּבָן נָטַל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת וְזָכַךְ אוֹתָם בַּוָּזַקִיקַת הַוָּזַקִיקוֹת, אַזַת א׳, אַזַת י׳, וְאַזַת ן׳, וְנָוְזַכַךְ אי״ן – הָא׳ הָרִאשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל טָמוּן שֶׁל כָּל הַטְּמוּנִים, י׳ הוּא עֲלִית הָרָצוֹן, נִתְּנָן מִן הָרִאשׁ לְמַעְלָה, וְיָרַד לְמַטָּה. יָצָא וְהוֹצִיא שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים, עַד שֶׁנָּוְזְקוּ בַּאֲבָנִים יְקָרוֹת שֶׁלּוֹהֲטוֹת, וְנִקְשְׁרוּ עִם הָאוֹת נו״ן, שֶׁהִיא זָכָר וּנְקֵבָה, שְׁנֵי אוֹהֲבִים. קֶשֶׁר וָזָק, בָּהֶם נִתְקְנוּ, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִקְשָׁר בָּהֶם, מֵהֶם נִמְצָא הַמָּזוֹן לַכֹּל [בָּהֶם], נִתְקְנוּ הָעוֹלָמוֹת.

וְעַל כֵּן נָוְזְקָה ן׳ פָּשׁוּטָה, הַכְּלָל שֶׁל שְׁתַּיִם: נ׳ כְּפוּפָה נְקֵבָה אַזַת, י׳ שֶׁהִיא הָרָצוֹן שֶׁמּוֹצִיא שְׁבִילִים הֵכָּה בֵּין הָאוֹתִיּוֹת וְעָשָׂה אֶת הָרָקִיעַ שֶׁל יַעֲקֹב בֵּין שְׁתֵּי רוּזוֹת, וְהִטִּיל בֵּין הָאֵיבָרִים דִּבּוּרִים. עַד שֶׁיָּרַד לַנ׳ הַזּוֹ, שֶׁהִיא כְּפוּפָה, וְזִבְּרוּ אוֹתָהּ יַזַד, צָפוֹן וְדָרוֹם, אַזַר כָּךְ נִקְשְׁרוּ יַזַד. הַנ׳ הַכְּפוּפָה הַזּוֹ נִקְרֵאת בְּאֵר שֶׁבַע וּמִתְמַלֵּאת מִיַּעֲקֹב לְהַשְׁקוֹת אֶת כָּל עֶדְרֵי הַצֹּאן, וְעַל כֵּן וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ זְרָנָה. עוֹד, מִבְּאֵר שֶׁבַע לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנָּה יוֹצֵא אַזַר כָּךְ לְהַשְׁקוֹת אֶת זְרָנָה, שֶׁהִיא הַבְּאֵר שֶׁלְּמַטָּה, זֶרוֹן אַף ה׳, זֶרֶם ה׳, דִּין, בֵּית הַדִּין, אֱלֹהִים. וְעַל כֵּן אֱלֹהִים בָּאוּ גּוֹיִם בְּנַזְוַזְלָתֶךָ. עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא.

וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְבֵית אֵל, שֶׁהִיא בִּרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה, מַה כָּתוּב? וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. מִי הַמָּקוֹם? רַבִּי זֵיְיא אָמַר, זֶהוּ מְקוֹמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוּאֵף [זוֹרֵזַ הוּא שָׁם]. וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שׁוּאֵף זוֹרֵזַ הוּא שָׁם, שֶׁהֲרֵי הוּא בָּא כְּדֵי לְהָאִיר לוֹ.

וַיִּקַּזּ מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. לֹא כָּתוּב אַבְנֵי הַמָּקוֹם אֶלָּא מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. אֵלּוּ

הֵם אֲבָנִים יְקָרוֹת מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת שְׁהֵן שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אֲבָנִים עֶלְיוֹנוֹת, כַּכָּתוּב שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אֲבָנִים. וְתַוֹּזֹת אֵלּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף וְרִבָּבוֹת אֲבָנִים פָּסוּלוֹת, וְכֻלָּן נִקְרָאוֹת אֲבָנִים, וּמְשׁוּם כָּךְ מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וְלֹא אַבְנֵי [הַמָּקוֹם], זֶה הַמָּקוֹם שֶׁאָמַר.

וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו. מְרַאֲשֹׁתָיו שֶׁל מִי? אֶלָּא מְרַאֲשֹׁתָיו שֶׁל הַמָּקוֹם הַהוּא. מַה זֶּה מְרַאֲשֹׁתָיו? אִם תֹּאמַר כְּמִי שֶׁשָּׂם תַּוֹּזֹת רֹאשׁוֹ – לֹא. אֶלָּא מְרַאֲשֹׁתָיו – לְאַרְבָּעָה [רָאשִׁי] צְדָדֵי הָעוֹלָם. שְׁלֹשׁ אֲבָנִים לְצַד צָפוֹן, וְשָׁלֹשׁ לְצַד מַעֲרָב, וְשָׁלֹשׁ לְצַד דָּרוֹם, וְשָׁלֹשׁ לְצַד מִזְרָח. וְהַמָּקוֹם הַהוּא עֲלֵיהֶם לְהִתְקַן בָּהֶם.

וְאָז וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. [וַיִּשְׁכַּב, י״ב מַרְגָּלִיּוֹת לְמַטָּה, וְכָל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שְׁהֵן עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה הֲרֵי הֵן כ״ב.] כֵּיוָן שֶׁנִּתְקָנָה הַמִּטָּה, שָׁכַב בָּהּ. מִי שָׁכַב בָּהּ? הַשָּׁמֶשׁ. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּיַעֲקֹב וַיִּשְׁכַּב עַל הַמִּטָּה, שֶׁהֲרֵי לוֹ רְאוּיָה וְלֹא לְאַוֵּר. וְעַל כֵּן וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְזָרְזוּ הַשָּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ.

רַבִּי יְצְחָק הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מְעָרַת אֲפִיקוּתָא. עָבַר אִישׁ אֶחָד וּשְׁנֵי בָנִים עִמּוֹ, וְהָיָה אֶחָד לְאֶחָד אוֹמֵר, זְחֹק הַשָּׁמֶשׁ הַזֶּה הוּא מִצַּד הַדָּרוֹם, וְאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הָרוּחַ, מִשּׁוּם שֶׁהָרוּחַ הִיא קְיוּם הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, וְאִלְמָלֵא שֶׁהוּא עוֹמֵד בִּשְׁלֵמוּת, אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם.

אָמַר לוֹ אָחִיו הַקָּטָן, אִלְמָלֵא יַעֲקֹב, לֹא הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּזְדַּוֵּג בָּנָיו אֶת הַיִּחוּד שֶׁלְּמַעְלָה וְאָמְרוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד, זוֹהִי הַשְּׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה לְהִתְיַחֵד בְּיִחוּד אֶחָד, אַיֵּי הִתְחַבֵּר יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, וְנָטַל אֶת בֵּיתוֹ, וְיָשַׁב בּוֹ בְּזִוּוּג אֶחָד עִם הָאָבוֹת, לְהִתְחַבֵּר זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אַשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם וְאֶשְׁמַע מָה הֵם אוֹמְרִים. פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, קוּמָה ה׳ לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ. קוּמָה ה׳ לִמְנוּחָתֶךָ – כְּמִי

שֶׁאוֹמֵר יָקוּם הַמֶּלֶךְ לְבֵית מְנוּחָת מִשְׁכָּנוֹ.

שְׁנַיִם הֵם הָיוּ שֶׁאָמְרוּ קוּמָה ה' – מֹשֶׁה וְדָוִד. מֹשֶׁה אָמַר, (במדבר י) קוּמָה ה' וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ. וְדָוִד אָמַר (תהלים קלב) קוּמָה ה' לִמְנוּחָתֶךָ. מָה הַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא מֹשֶׁה, כְּמוֹ מִי שֶׁמְּצַוֶּה אֶת בֵּיתוֹ הוּא אָמַר. מֹשֶׁה צִוָּה אוֹתָהּ לְהַלְוֵים קְרֵב כְּנֶגֶד שׁוֹנְאָיו, וְדָוִד הִזְמִין אוֹתָהּ לִמְנוּחָה. כְּמוֹ שֶׁמַּזְמִין [לו] אֶת רַבּוֹ, מַזְמִין אֶת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה עִמּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב קוּמָה ה' לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַפְרִידָם.

כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁמַּזְמִין אֶת הַמֶּלֶךְ, יְשַׁנֶּה אֶת מַעֲשָׂיו כְּדֵי לָתֵת שִׁבְחָהּ לַמֶּלֶךְ. אִם דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ שֶׁמְּשַׁמְּחִים אוֹתוֹ בַּחֲזָנִים פָּשׁוּטִים – יְסַדֵּר לְפָנָיו בַּחֲזָנִים נְכְבָּדִים וְשָׁרִים גְּדוֹלִים, וְאִם לֹא – זוֹ לֹא [מִשּׁוּם] שִׁמְחַת הַמֶּלֶךְ.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד הִזְמִין אֶת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה לִמְנוּחָה, מָה עָשָׂה? שִׁנָּה אֶת בַּחֲזָנֵי הַמֶּלֶךְ בִּשְׁבִיל שָׁרִים וְנִכְבָּדִים, וּמִי הֵם? שֶׁכָּתוּב כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ. וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְוֶיךָ יְרַנֵּנוּ! שֶׁהֲרֵי הַלְוִיִּים הֵם בַּחֲזָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְכָעֵת דָּוִד שֶׁהִזְמִין אוֹתוֹ לִמְנוּחָה, עָשָׂה אֶת הַכֹּהֲנִים וְהַחֲסִידִים שֶׁיִּהְיוּ הֵם בַּחֲזָנֵי הַמֶּלֶךְ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, אֵינִי רוֹצֶה לְהַטְרִיזֵ עָלֶיךָ. [אֵלּוּ] [אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, לֹא כָּךְ] אָמַר לוֹ דָּוִד, רִבּוֹנִי, [לֹא כָּךְ, אֶלָּא] כְּשֶׁאַתָּה בְּהֵיכָלְךָ, אַתָּה עוֹשֶׂה רְצוֹנְךָ. כָּעֵת שֶׁהִזְמַנְתִּי אוֹתְךָ, הַדָּבָר עוֹמֵד בִּרְצוֹנִי לְקָרֵב אֶת אֵלּוּ, שֶׁהֵם יוֹתֵר זְשׁוּבִים, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין דַּרְכָּם בָּזֶה.

מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ, יְסַדֵּר דַּרְכּוֹ וּמַעֲשֵׂהוּ כִּרְצוֹנוֹ. אִם מַזְמִינִים אוֹתוֹ, יַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל מְאָרְזוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּסַדֵּר עָלָיו, שֶׁהֲרֵי דָּוִד הֶזְלִיף לְוִיִּים וְסִדֵּר כֹּהֲנִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵקִים אֶת הַדָּבָר כִּרְצוֹנוֹ.

אָמַר דָּוִד, בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ. הַסְּדוּר שֶׁסִּדַּרְתִּי לֹא יָשׁוּב אָחוֹר. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, זַיֶּיךָ, אֲפִלּוּ בַּכֵּלִים שֶׁלִּי לֹא

אֶשְׁתַּמֵּשׁ, אֶלָּא בַּכֵּלִים שֶׁלְּךָ. וְלֹא זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשָּׁם עַד שֶׁנָּתַן לוֹ אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת, שֶׁכָּתוּב נִשְׁבַּע ה' לְדָוִד אֱמֶת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ. בָּא רַבִּי יִצְחָק וְנָשַׁק לוֹ. אָמַר, אִם לֹא בָּאתִי לַדָּרָךְ הַזּוֹ אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי לִי.

פָּתַח בֶּן אֶזְוַד שֶׁלּוֹ וְאָמַר, וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ. דָּבָר אַחֵר וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה – רֶמֶז כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהֻגְלוּ בֵּין הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה א) וַיֵּצֵא מִן בַּת צִיּוֹן כָּל הֲדָרָהּ, וְכָתוּב גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֹנִי וְגוֹ'.

פָּתַח הָאָזֵר הַקָּטָן וְאָמַר, וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. מַה זֶּה וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם? לְמֶלֶךְ שֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית הַגְּבִירָה, צָרִיךְ לְפַגֵּשׁ אוֹתָהּ וּלְבַשֵּׂם אוֹתָהּ בְּדְבָרִים כְּדֵי שֶׁלֹּא תִמְצָא אֶצְלוֹ כְּהֶפְקֵר, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֲפָלּוּ יֵשׁ לוֹ מִטָּה שֶׁל זָהָב וּכְסָתוֹת מְרֻקָּמוֹת מַעֲשֵׂה רוֹקֵם לִישֵׁן בָּהֶם, וְהִיא מִתְקָנֶת לוֹ מִטָּתוֹ מֵאֲבָנִים בָּאָרֶץ, וּבְוֶזֶדֶר שֶׁל תֶּבֶן. יַעֲזֹב אֶת שֶׁלּוֹ וְיָלוֹן בָּהֶם, לָתֵת לָהּ נַזָּת, וּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה הָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם יַזַּד בְּלִי אֲנָס. כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ כָּאן, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָלַךְ אֵלֶיהָ, מַה כָּתוּב? [וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, לְהַרְאוֹת שֶׁאָסוּר לוֹ לְאָדָם לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם] וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא, כְּדֵי לָתֵת לָהּ נַזָּת שֶׁאָפָלּוּ אַבְנֵי הַבַּיִת אֲהוּבִים לְפָנָיו לָלוּן בָּהֶם [שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא].

בָּכָה רַבִּי יִצְחָק, [וְזִזֵיךְ] וְשָׁמַזּוּ. אָמַר, אֵלּוּ הַמַּרְגָּלִיּוֹת תַּזַּת יְדֵיכֶם, וְלֹא אֵלֶּךְ אַזָּרֵיכֶם? אָמְרוּ לוֹ, אַתָּה תֵּלֵךְ לְדַרְכְּךָ, וְאָנוּ נִכָּנֵס לָעִיר לַהֲלוּלָא שֶׁל בְּנֵי זֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַכְשָׁיו יֵשׁ לִי לָלֶכֶת לְדַרְכִּי. הָלַךְ לוֹ וְסִדֵּר אֶת הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי יָפֶה אָמְרוּ, וְהַכֹּל נֶאֱמַר בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אָמַר, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם מִבְּנֵי בָנָיו שֶׁל רַבִּי צָדוֹק הַזָּקֵן הֵם. מָה הַטַּעַם נִקְרָא זָקֵן? מִשּׁוּם שֶׁאַרְבָּעִים שָׁנָה הִתְעַנָּה עַל יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלֹּא תֵּחָרֵב בְּיָמָיו, וְהָיָה מְפָרֵשׁ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁל הַתּוֹרָה

סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְנוֹתֵן בָּהֶם דֶּרֶךְ לִבְנֵי הָעוֹלָם לְהִתְנַהֵג בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא הָיוּ [אֶלָּא] יָמִים מוּעָטִים עַד שֶׁפָּגַשְׁתִּי אוֹתוֹ הָאִישׁ, וּבְנוֹ הַקָּטָן עִמּוֹ. אָמַרְתִּי לוֹ, אֵיפֹה בִּנְךָ הָאַזּוֹר? אָמַר לִי, עָשִׂיתִי לוֹ הִלּוּלָא, וְנִשְׁאַר עִם אִשְׁתּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִכִּיר אוֹתִי, אָמַר לִי, זַיֶּיךָ שֶׁלֹּא הִזְמַנְתִּי אוֹתְךָ לַזַּאתַנַּת בְּנֵי מִשּׁוּם שִׁלְשָׁה דְּבָרִים: אֶזֶד – שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי בְּךָ וְלֹא הִכַּרְתִּי אוֹתְךָ, שֶׁכָּךְ מַזְמִינִים אֶת הָאָדָם – כְּפִי כְּבוֹדוֹ, וְאוּלַי אַתָּה אִישׁ גָּדוֹל וְיִפָּגֵם כְּבוֹדְךָ. וְאֶזֶד – אוּלַי אַתָּה הוֹלֵךְ לְדַרְכְּךָ בְּזִזָּפוֹן וְלֹא אַטְרִיזַז עָלֶיךָ. וְאֶזֶד – שֶׁלֹּא תִתְבַּיֵּשׁ לְפָנַי אֲנָשֶׁי הַזַּבּוּרָה, שֶׁדַּרְכֵּנוּ – שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁאוֹכְלִים עַל שֻׁלְחָן זָתָן וְכַלָּה, כֻּלָּם נוֹתְנִים לָהֶם אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת. אָמַרְתִּי לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוּן אוֹתְךָ לְטוֹב. אָמַרְתִּי לוֹ, מַה שְּׁמְךָ? אָמַר לִי, צָדוֹק הַקָּטָן. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שִׁלְשָׁה עָשָׂר [תְּרֵיסַר] סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בַּתּוֹרָה, וּמִבְּנוֹ שִׁלְשָׁה, אֶזֶד בְּנְבוּאָה, וְאֶזֶד [וּשְׁנַיִם] בַּזַּלּוּם.

וְאָמַר, מַה בֵּין נְבוּאָה לַזַּלּוּם? נְבוּאָה בָּעוֹלָם הִיא שֵׂל זָכָר, וְהַזַּלּוּם בְּעוֹלַם הַנְּקֵבָה, וּמִזֶּה לָזֶה בְּשֵׁשׁ דְּרָגוֹת יוֹרֵד. הַנְּבוּאָה בִּימִין וּבִשְׂמאל, וְהַזַּלּוּם בִּשְׂמאל. וְהַזַּלּוּם נִפְרָד לְכַמָּה דְּרָגוֹת לְמַטָּה, מִשּׁוּם כָּךְ הַזַּלּוּם הוּא בְּכָל הָעוֹלָם, אֲבָל כְּפִי דַּרְגָּתוֹ. כָּךְ נִרְאֶה, כְּפִי הָאָדָם כָּךְ דַּרְגָּתוֹ, הַנְּבוּאָה אֵינָהּ מִתְפַּשֶּׁטֶת אֶלָּא בִּמְקוֹמָהּ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּזַּלֵּם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. פָּתוּז וְאָמַר, (יזזקאל א) הָיֹה הָיָה דְּבַר ה׳ אֶל יְזַזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה׳. הָיֹה הָיָה – נְבוּאָה לְשָׁעָה הָיְתָה, שֶׁהִצְטָרְכָה עַל הַגָּלוּת מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה יָרְדָה עִם יִשְׂרָאֵל לַגָּלוּת, וְרָאָה יְזַזְקֵאל מַה שֶּׁרָאָה לְפִי שָׁעָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ הַמָּקוֹם לֹא רָאוּי לָזֶה, מִשּׁוּם כָּךְ הָיֹה הָיָה. מַה זֶּה הָיֹה הָיָה? אֶלָּא הָיֹה לְמַעְלָה – הָיָה לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה. נוֹטֵל [אוֹתוֹ] לְמַעְלָה וְנוֹטֵל [אוֹתוֹ] לְמַטָּה. הָיֹה הָיָה – אֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד לְמַטָּה.

בֹּא רְאֵה, הַסֵּלָם הַזֶּה מַזְזִיק בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת – בְּמַעְלָה וּמַטָּה. בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר. בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים – בְּמָקוֹם שֶׁהַגָּלוּת שׁוֹרָה בּוֹ, וְעִם כָּל זֶה, עַל נְהַר כְּבָר. מַה זֶּה נְהַר כְּבָר? אֶלָּא שֶׁהָיָה כְּבָר מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁהַשְׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ'. וְזֶה הוּא נָהָר אֶחָד מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה הַנְּהָרוֹת. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁרָה עָלָיו מִקֶּדֶם לָכֵן וְהָיָה עָלָיו כְּבָר – שׁוֹרָה בּוֹ עַכְשָׁיו, וְהִתְגַּלָּה לִיחֶזְקֵאל.

בֹּא רְאֵה, וַיְזַלֵּם, וְכִי יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא הַשָּׁלֵם שֶׁל הָאָבוֹת, הִתְגַּלָּה עָלָיו בַּזְּלוֹם, וּבַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה לֹא רָאָה [לוֹ] אֶלָּא בַּזְּלוֹם? אֶלָּא יַעֲקֹב בַּזְּמַן הַהוּא לֹא הָיָה נָשׂוּי, וְיִצְחָק הָיָה קַיָּם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִגָּה אַזַּר כָּךְ, כְּשֶׁנִּשָּׂא, כָּתוּב וָאֵרֶא בַּזְּלוֹם? שָׁם הַמָּקוֹם גָּרַם, וְיִצְחָק הָיָה קַיָּם, וְעַל כֵּן כָּתוּב בּוֹ זֶלוֹם.

וְאַזַּר שֶׁבָּא לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה עִם הַשְּׁבָטִים, וְנִשְׁלְמָה [בָּהֶם] לָהֶם עֲקֶרֶת הַבַּיִת וְאֵם הַבָּנִים שְׁמֵזָה, כָּתוּב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב וְגוֹ', וְכָתוּב (בראשית מו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלָּיְלָה. כָּאן לֹא כָּתוּב בּוֹ זֶלוֹם, שֶׁהָרֵי הָיָה מִדַּרְגָּה אַזֶּרֶת עֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, הַזֶּלוֹם הוּא עַל יְדֵי גַּבְרִיאֵל, שֶׁהוּא לְמַטָּה, בַּדַּרְגָּה הַשִּׁשִּׁית מִנְּבוּאָה. מַרְאָה – עַל יְדֵי הַדַּרְגָּה הַהִיא שֶׁל הַזִּיָּה הַהִיא שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲגֵה כָּתוּב (דניאל ז) גַּבְרִיאֵל הָבֵן לְהַלָּז אֶת הַמַּרְאָה – כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁמַּרְאָה דִּבָּרָיו יוֹתֵר סְתוּמִים, וּבַזְּלוֹם מְפָרֵשׁ יוֹתֵר, וּמְפָרֵשׁ אֶת הַסְּתוּמִים שֶׁל הַמַּרְאָה. וְעַל כֵּן נִפְקָד גַּבְרִיאֵל, שֶׁיְּפָרֵשׁ אֶת דִּבְרֵי הַמַּרְאָה, שֶׁהוּא יוֹתֵר סָתוּם.

וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּמַרְאָה – וַיֵּרָא, וָאֵרֶא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא מַרְאָה, כְּמוֹ הַמַּרְאָה הַזֶּה שֶׁנִּרְאִים בְּתוֹכוֹ כָּל הַדְּמָיוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ וָאֵרֶא, רָאִיתִי דְּמוּתוֹ. בְּאֵל שַׁדַּי, שֶׁהוּא הַמַּרְאָה, שֶׁנִּרְאֵית בְּתוֹכוֹ דְּמוּת אַזֶּרֶת, וְכָל הַדְּמָיוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִרְאוֹת בּוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ, יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, כָּתוּב וַיִּוָּלֵם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה [וְרֹאשׁוֹ]. מַה זֶּה סֻלָּם? הַדַּרְגָּה שֶׁשָּׁאַר הַדְּרָגוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, וְהוּא יְסוֹד הָעוֹלָם. וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, כָּךְ הוּא לְהִתְקַשֵּׁר עִמּוֹ. וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, מִי רֹאשׁוֹ? רֹאשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ סֻלָּם. וּמִי הוּא? זֶה שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית מז) רֹאשׁ הַמִּטָּה. מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֹאשׁ לַמִּטָּה הַזּוֹ וּמִמֶּנָּה מֵאִיר. מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סִיּוּם הַגּוּף, וְעוֹמֵד בֵּין עֶלְיוֹן וְתַחְתּוֹן, כְּמוֹ שֶׁהַבְּרִית הוּא סִיּוּם הַגּוּף וְעוֹמֵד בֵּין הַיְרֵכַיִם וְהַגּוּף, וְעַל זֶה מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה.

וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, אֵלּוּ הַמְמֻנִּים שֶׁל כָּל הָעַמִּים, שֶׁהֵם עוֹלִים וְיוֹרְדִים בַּסֻּלָּם הַזֶּה. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל זוֹטִאים, נִשְׁפָּל הַסֻּלָּם הַזֶּה, וְעוֹלִים אוֹתָם הַמְמֻנִּים. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַכְשִׁירִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, מִתְעַלֶּה הַסֻּלָּם הַזֶּה, וְכָל הַמְמֻנִּים יוֹרְדִים לְמַטָּה וְעוֹבֵר שִׁלְטוֹנָם. הַכֹּל עוֹמֵד בַּסֻּלָּם הַזֶּה. כָּאן רָאָה יַעֲקֹב בַּוַּלּוֹמוֹ אֶת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל עֵשָׂו וְאֶת שִׁלְטוֹן שְׂאָר הָעַמִּים.

דָּבָר אַוֵּזר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, בְּמִי? בְּאוֹתוֹ רֹאשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ סֻלָּם. שֶׁכְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק רֹאשׁוֹ מִמֶּנּוּ – הַסֻּלָּם נִכְנָע, וְעוֹלִים כָּל הַמְמֻנִּים. וּכְשֶׁמִּתְוַדֵּר רֹאשׁוֹ בְּאוֹתוֹ סֻלָּם – מִתְעַלֶּה, וְכָל הַמְמֻנִּים יוֹרְדִים. וְהַכֹּל דָּבָר אֶוְזָד.

כָּתוּב (מלכים–א ג) נִרְאָה ה׳ אֶל שְׁלֹמֹה בַּוַּלּוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁאַל מָה אֶתֵּן לָךְ. וְאִם תֹּאמַר, כָּאן בַּוַּלּוֹם, וְכִי אֵיזוֹ רְשׁוּת יֵשׁ לַוַּלּוֹם בָּזֶה? אֶלָּא כָּאן נִכְלֶלֶת דַּרְגָּה בְּדַרְגָּה, הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה עִם הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה. מִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו שְׁלֹמֹה לֹא הָיָה שָׁלֵם. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם, כָּתוּב (שם ה) וַה׳ נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה, וְכָתוּב (שם) וַתֶּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה. שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה, וְאָז הָיָה רוֹאֶה שְׁלֹמֹה אֶת הַחָכְמָה עַיִן בְּעַיִן, וְלֹא הִצְטָרֵךְ לַוַּלּוֹם.

אַוֵּזר שֶׁוָּטָא, הִצְטָרֵךְ לַוַּלּוֹם כִּבְרֹאשׁוֹנָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שם יא) הַנִּרְאָה אֵלָיו פַּעֲמָיִם. וְכִי פַּעֲמַיִם הָיָה וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא צַד הַוַּלּוֹם הָיָה לוֹ פַּעֲמַיִם, וְצַד

הַזְּכָמָה הָיָה בְּכָל יוֹם.

וְעִם כָּל זֶה הַצַּד שֶׁל הַזְּלוּם הָיָה יוֹתֵר עַל כָּל שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלְלָה דַּרְגָּה עִם דַּרְגָּה, מַרְאֶ"ה בְּמַרְאֶ"ה. וְהִנֵּה כָּאן בְּסוֹף יָמָיו יוֹתֵר זָשׁוּךְ, וְזֶה מִשּׁוּם שֶׁזָּטָא, וְהַלְבָּנָה עָמְדָה לְהָפֶגֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שָׁמַר אֶת בְּרִית הַקְּדֻשָּׁה בְּהִתְעַסְקוּתוֹ עִם נָשִׁים נָכְרִיּוֹת, וְזֶה הַתְּנַאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה עִם דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי וְגוֹ', גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא לָךְ.

מַה זֶּה עֲדֵי עַד? הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יא) כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹמֹה לֹא שָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ כָּרָאוּי, הִתְזִילָה הַלְבָּנָה לְהִתָּגֵם, וְעַל כֵּן בְּסוֹף הִצְטָרְכָה אֶת הַזְּלוּם, וְכֵן יַעֲקֹב הִצְטָרֵךְ אֶת הַזְּלוּם, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרָנוּ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

הִשְׁלְמָה מֵהַשְׁמָטוֹת (סימן ן)

וַיִּזְלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה (בראשית כח). וְהִנֵּה סֻלָּם – זוֹ תְּפִלָּה. מֻצָּב אַרְצָה – שֶׁמִּתְפַּלְלִים בְּנֵי אָדָם לוֹ בָּאָרֶץ, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, וּמַגִּיעַ לַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (מלכים–א יז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים יז) ה' אֲדֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ וְגוֹמֵר. וּבַזְּמַן שֶׁמּוֹדִיעַ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ שֶׁעוֹלָה בְּאוֹתָהּ הַתְּפִלָּה, מִיָּד – וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. בּוֹ – בְּאוֹתוֹ אָדָם.

כֻּלָּם פּוֹתְזִים כַּנְפֵיהֶם לְקַבֵּל שְׁכִינָה בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. וְזֶה עֹלִים, שְׁכִינָה עַל כַּנְפֵיהֶם, וְיֹרְדִים בּוֹ. מַה זֶּה בּוֹ? בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עֲלֵיהֶם לְקַבֵּל שְׁכִינָתוֹ, וּמְיַזֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ הָאִישׁ בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁשְּׁכִינָה הִיא מִצְוָה כְּלוּלָה בְּשֵׁם יהו"ה, הִיא הַזִּוָּיָה שֶׁלּוֹ, וּמִצְוָה בְּלִי מַזְּשָׁבָה אֵין לָהּ עָלֶיהָ. וּמַזְּשָׁבָה הִיא אָדָם, יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, תִּפְאֶרֶת מִצְוָה, הַמַּלְכוּת כְּלוּלָה מֵאַרְבַּע זְיוּת הַמֻּרְכָּבָה, כְּלוּלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, הִיא הַנִּקְבָּה שֶׁלּוֹ, הַפָּנִים

שֶׁלּוֹ, פָּנֶיךָ הָרְוָמִים, עֲבוֹרָה אֲמִרְתִּי (שמות לג) אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים וְגוֹמֵר.

וּמִצַּד הַצַּדִּיק נִקְרֵאת אֲזוֹרָיו, זַיָּה כְּלוּלָה שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְכִיּוֹת שֶׁאֲזוֹרֵי הָאָדָם, שֶׁדּוֹמֶה לַשְּׁדֶרָה שֶׁבָּהּ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְכִיּוֹת, הִיא אָזוֹר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְקָדַם לַמַּזְעָקָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עָלָה בְּמַזְעָקָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאָדָם שֶׁל אָזוֹר, שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא אָזוֹר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וְקָדַם לַפָּרָעָנוּת.

קָמוּ תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְאָמְרוּ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בָּרוּךְ אַתָּה לְאֵל עֶלְיוֹן, הוּא יָקִים לְךָ בַּקָּשָׁתְךָ בַּכֹּל. קָם זָקֵן עֶלְיוֹן בֵּינֵיהֶם וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בְּךָ הִתְקַיֵּם פָּסוּק זֶה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) וְאַל תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ, שֶׁהֲרֵי עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים מְקַנְּאִים בְּצַלְמְךָ, מַזָּנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֵם מֵהַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּמַזָּנוֹת הַגְּבִירָה שֶׁהֵם מֵהַיְשִׁיבָה הַתַּזְוִתוֹנָה, עָלֶיךָ נֶאֱמַר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. בְּךָ עוֹלִים מַזָּנוֹת הַשְּׁכִינָה בִּתְפָלָה, וְיוֹרְדִים מַזָּנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁכִינָתוֹ בְּכַמָּה שִׁירִים וְנִגּוּנִים שֶׁל תְּפָלָה.

אַתָּה הוּא הַקָּרוֹב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בִּתְפָלָתְךָ, שֶׁהִיא קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּאֵיזֶהוּ מְקוֹמָן, בְּצַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. שֶׁתִּקְּנוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה קָרְבָּנוֹת הַתְּפָלָה מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁשָּׁם כֹּהֵן אִישׁ חֶסֶד, וְתִקְּנוּ זְמִירוֹת שֶׁהֵם שִׁיר הַלְוִיִּם אַוְזֵרֵיהֶם מִצַּד הַגְּבוּרָה, וְהוֹד דַּרְגָּה שֶׁל דָּוִד נִקְשְׁרָה בִּשְׂמֹאל שֶׁל גְּבוּרָה. וְאַהֲרֹן דַּרְגָּתוֹ בְּהוֹד נִקְשָׁר בְּחֶסֶד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים טז) נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַיִּחוּד כּוֹלֵל בָּרְכוּ וּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, וּבְרָכָה מִצַּד הַיָּמִין, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּקְדֻשָּׁה מִצַּד הַלְוִיִּם עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַקָּשֶׁר שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל, וְהוּא קָשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהוּא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה.

תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, תְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם מַה כָּתוּב בָּהֶן? וְהוּא קָשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה. וְזֶה שֶׁבֵּאֲרוּ

בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הֶרְאָהוּ לְמֹשֶׁה קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין. שׁ׳ שֶׁלְּךָ מֹשֶׁה, כּוֹלֵל שְׁלֹשׁ פָּנֵי הָאָבוֹת לְמַעְלָה שֶׁתִּקְנוּ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, שֶׁסִּימָנָם: "שַׁחֲרִית "מִנְחָה "עַרְבִית. מ״ה שֶׁלְּךָ תְּפִלַּת הַשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית א) וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ, וְנִכְלְלָה מֶרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל אַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן לְמַעְלָה, וּבַת זוּגוֹ לְמַטָּה, אִם כָּל זֶה, שֶׁהוּא צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים.

וְלָכֵן, אַהֲרֹן אַף עַל גַּב שֶׁהוּא יָמִין, בְּאַרְוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ, אַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַגְּבִירָה הָיָה. רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, יַעֲקֹב הוּא הַכּוֹלֵל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁבּוֹ רוֹכֵב אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלֹא לְזוּגָם הֵקִימוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב כְּיָפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, רָאִינוּ שֶׁכָּפַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁמְךָ וְאָמַר מֹשֶׁה, לְכָלֵל אוֹתְךָ בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה וּבַמֶּרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה, לְהַכְלִיל בְּךָ אָדָם הָרִאשׁוֹן מִצִּדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּלְהַכְלִיל בְּךָ זַוְּהּ מִצַּד שֶׁל אַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה.

לָמָּה לֹא כָּפַל אֶת שֵׁם יַעֲקֹב כָּךְ? אָמַר לוֹ מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁקָּרָא לוֹ יַעֲקֹב וְקָרָא לוֹ יִשְׂרָאֵל. יַעֲקֹב לְשׁוֹן לְשׁוֹן עָקֵב, שֶׁהָיוּ נְקֵבָה, שֶׁלָּמְדוּ, עֲקֵבוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן מַכֶּהָה גַּלְגַּל זַמָּה. וְנִקְרָא יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׂם רֹאשׁ זָכָר רֹאשׁ לַנְּקֵבָה, שֶׁהָיוּ עָקֵב. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַנָּחָשׁ, (שם ג) הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב, וְזֶה גָּרַם שְׁכִינָה בַּגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי כב) עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה׳.

שָׁמַוּז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְשָׁמְזוּ רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה וְאָמְרוּ לְפָנָיו, פָּה הַשְּׁכִינָה, סִינַי, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד [לְפָנָיו], שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ מְדַבְּרִים עִמּוֹ, וְשִׁשִּׁים רְבָבוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבָה הַתַּחְתּוֹנִים מְדַבְּרִים עִמּוֹ, וְאַף שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה כָּךְ מְדַבְּרִים עִמּוֹ. עַל פִּיךָ נֶאֱמַר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְגוֹמֵר.

דָּבָר אַזֵּר וַיְזַלֵּם וְהִנֵּה סֵלָם. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, סִינַ״י זֶה סֵלָם, וְהוּא

קַ"ל, וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה יט) הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָ"ב קַ"ל. עָב זֶה יו"ד הֵ"י וָי"ו הֵ"י. וְעוֹד – יו"ד. יו"ד הֵ"א. יו"ד הֵ"א וָא"ו. יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א – זֶה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים. הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת עוֹלוֹת לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם. הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן תּוֹלְדוֹתֵיהֶן עוֹלוֹת לְמֵאָה וּשְׁלֹשִׁים. עָ"ב קַ"ל מָאתַיִם וּשְׁתַּיִם כְּוִשְׁבּוֹן בָּ"ר.

אַתָּה הוּא הַבֵּן, הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (תהלים ב) נַשְּׁקוּ בַר. אַתָּה הוּא רַבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, גָּדוֹל לְמַטָּה, רַבָּן שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, בַּ"ר לְמַעְלָה, בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, [וְזֶסֶר "גַּם" לְהַשְׁלִים לְמָאתַיִם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה] עָלֶיהָם נֶאֱמַר לְגַבֵּי מְשִׁיחָן בֶּן יוֹסֵף (שמות ב) גַּם יְהוָ"ה הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. בַּ"גַּם" הַזֶּה הִתְכַּפֶּר דָּוִד, וְזֶהוּ שִׁעוּר שֶׁל הַחֲלָה, אַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ בֵּיצִים וְתוֹסֶפֶת וְזֶמֶשׁ בֵּיצָה, רָמוּז (ויקרא ה) וְחָמִשְׁתָּיו יֹסֵף עָלָיו.

אֲשֶׁרֵי הַתְּפִלָּה הַיּוֹצֵאת מִפִּיךָ, כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָרַד עַל הַר סִינַי וְנֶאֱמַר בּוֹ (דברים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם [וְגוֹ'] וְאֵת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם, כָּךְ כְּשֶׁאַתָּה מִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַנֵּס עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ וְשֶׁעֲתִידִין לִהְיוֹת, וְכָל מַזָּנוֹת הַמַּלְאָכִים, וְיוֹרֵד בְּצַלְמִךָ לְקַבֵּל תְּפִלָּתְךָ וְתוֹרָתְךָ, מִשּׁוּם שֶׁמַּזְשִׁבְתְּךָ לְיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ בְּכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, בְּתוֹרָתְךָ וּבִתְפִלָּתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף מַזָּשָׁבָּה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה, וּכְמוֹ שֶׁהוּא אָמַר אָנֹכִי, וְהֵם אָמְרוּ (שמות כד) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְכָל הַמַּזָּנוֹת, וְהֵם שׁוֹתְקִים וְשׁוֹמְעִים לִדְבָרְךָ, מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹנְךָ בָּהֶם לְיַחֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ. וְכָל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבְטִיחָן וְהוֹדָה לַעֲשׂוֹת לְךָ זְכוּתָה מִכָּתָה טוֹבוֹת שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, כֻּלָּם אוֹמְרִים נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרוּ (תהלים קג) בָּרְכוּ ה' [כָּל] מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ וְגוֹמֵר, וְהֶחֱזִיק בְּךָ, שֶׁהַגֵּרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ וְכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ וְשֶׁל שְׁכִינָתוֹ הִסְכִּימוּ לַעֲשׂוֹת כָּל רְצוֹנְךָ, וְיוֹתֵר מִזֶּה הוּא כָּתוּב עַל יָדְךָ, וְלֹא נָפַל דָּבָר

קָטָן מִכְּתִיבַת יָדֶךָ שֶׁלֹּא הִתְקִים. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁאֲדוֹנוֹ מַזְּשִׁיב אוֹתוֹ כְּגוּפוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ כָּבוֹד כִּרְמוּתוֹ לִהְיוֹת שׁוֹקֵל דִּבְרֵי פִיו בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה כְּמוֹ לְמוּד בְּהַר סִינַי, וְאֵין אָזְדּ שֶׁפּוֹתְזוֹ פִיו לְקַטְרֵג, אֶלָּא עֶלְיוֹנִים וְתַזְּזִתּוֹנִים בְּהַסְכָּמָה אַזַּת בְּרָצוֹן אָזְדּ: ע״כ מההשמטות.

וְהִנֵּה ה׳ נִצָּב עָלָיו וגו׳. כָּאן רָאָה יַעֲקֹב הַקֶּשֶׁר שֶׁל הָאֱמוּנָה כְּאָזְדּ. נִצָּב עָלָיו, וְכָתוּב (מלכים א כב) וּמֶלֶךְ אֵין בֶּאֱדוֹם נִצָּב מֶלֶךְ. [נְצִיב מֶלַזּ] רָאָה, שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת כֻּלָּן יַזְּדּ עַל אוֹתוֹ הַסֵּלָם לִקְשֹׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אָזְדּ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַסֵּלָם נִתָּן בֵּין שְׁנֵי צְדָדִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כוז) אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְזָק הָאָרֶץ וגו׳. אֵלּוּ הֵם שְׁנֵי צְדָדִים, בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל.

דָּבָר אַזֵּר וְהִנֵּה ה׳ נִצָּב עָלָיו [וַיֹּאמַר] – עַל יַעֲקֹב, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מֻרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, יָמִין וּשְׂמֹאל, וְיַעֲקֹב בְּתוֹכָם, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהַקְשִׁיר בֵּינֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְזָק. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁיַּעֲקֹב בָּאֶמְצַע? מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְזָק [הָאָרֶץ], וְלֹא כָתוּב וֵאלֹהֵי יִצְזָק אָבִיךָ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּקְשַׁר עִם אַבְרָהָם, נִמְצָא שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. וְאַזַּר כָּךְ, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ – הִנֵּה הַכֹּל מֻרְכָּבָה קְדוֹשָׁה אַזַּת. וְכָאן הוּא רָאָה שֶׁיִּהְיֶה שְׁלֵמוּת הָאָבוֹת.

בֹּא רְאֵה, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִיךָ, וַדַּאי שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. וֵאלֹהֵי יִצְזָק, כָּאן נִרְמָז שֶׁקְּשׁוּר לִשְׁנֵי צְדָדִים וְאוֹזֵז אוֹתָם. קְשׁוּר לְצַד אָזְדּ – שֶׁכָּתוּב אַבְרָהָם אָבִיךָ. וְקָשׁוּר לְצַד אַזַּר – שֶׁכָּתוּב וֵאלֹהֵי יִצְזָק. תּוֹסֶפֶת וָא״ו לִיצְזָק, לְהַרְאוֹת שֶׁיַּעֲקֹב אָזַז לִשְׁנֵי צְדָדִים.

וְעַד שֶׁיַּעֲקֹב לֹא נִשְׁא, לֹא נֶאֱמַר בְּגִלּוּי יוֹתֵר, וְנֶאֱמַר בְּגִלּוּי לְמִי שֶׁמַּכִּיר דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. אַזַּר שֶׁנִּשָּׂא וְהוֹלִיד, נֶאֱמַר לוֹ בְּגִלּוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיָּבֹא שָׁם מִזְּבֵזַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁלֹּא נִשְׁלָם לְמַטָּה – לֹא נִשְׁלָם לְמַעְלָה. שׁוּנָה יַעֲקֹב, שֶׁנִּשְׁלַם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, אֲבָל לֹא

בְּגָלוּי.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁנִּשְׁלַם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה – לֹא. אֶלָּא רָאָה שֶׁיִּשָּׁלֵם לְאַוָּזר וְמַן. וְאִם תֹּאמַר, הֲנָּה כָּתוּב וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ? אֶלָּא הַשְּׁנָוַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁמִירָתוֹ לֹא נֶעֱזָבָה מִיַּעֲקֹב לְעוֹלָמִים בְּכָל מַה שֶּׁהִצְטָרֵךְ לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עַד שֶׁנִּשְׁלַם.

וַיִּקַּץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה׳ בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי. וְכִי תְּמִיהָה הוּא שֶׁלֹּא יָדַע? אֶלָּא מַה זֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א יג) וּפְנֵי ה׳ לֹא זִלִּיתִי. אָמַר, וְכִי כָּל זֶה הִתְגַּלָּה לִי וְלֹא הִסְתַּכַּלְתִּי לָדַעַת אָנֹכִי, וּלְהִכָּנֵס תַּוַּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה וּלְהִיוֹת שָׁלֵם?

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית כה) וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי. כָּל יוֹם וָיוֹם רָאֲתָה רִבְקָה אֶת אוֹר הַשְּׁכִינָה, שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה בְּמִשְׁכָּנָהּ, וְהִתְפַּלְלָה שָׁם. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה צָרָתָהּ בְּמֵעֶיהָ, מַה כָּתוּב? וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה׳. יָצְאָה מֵהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ לְדֶרֶךְ אַוָּרת, שֶׁהִיא הוי״ה. מִשּׁוּם כָּךְ אָמַר יַעֲקֹב, וְכִי כָּל כָּךְ רָאִיתִי וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה לְבַדּוֹ וְלֹא נִכְנַס תַּוַּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה.

מִיָּד – וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים. מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה – אֶוָּזד עַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁאָמַר בָּרִאשׁוֹנָה, וְאֶוָּזד עַל אוֹת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהִבָּטֵל.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם לִשְׁנֵי צְדָדִים – הוּא אֶוָּזד. אָמַר, אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים. אֵין זֶה לִהְיוֹת בָּטֵל, אֵין זֶה לְהִמָּצֵא לְבַדּוֹ, זֶה לֹא הָעֲמִידָה שָׁלוֹ, אֶלָּא בֵּית אֱלֹהִים, לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְלַעֲשׂוֹת בּוֹ פֵּרוֹת וּלְהָרִיק לוֹ בְּרָכוֹת מִכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, שֶׁזֶּהוּ הַשַּׁעַר שֶׁל כָּל הַגּוּף. וְהוּ שָׁכָתוּב וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם. זֶה הַשַּׁעַר שֶׁל הַגּוּף וַדַּאי, שַׁעַר הוּא לְהָרִיק בְּרָכוֹת לְמַטָּה, אָזוּז לְמַעְלָה וְאָזוּז לְמַטָּה. אָזוּז לְמַעְלָה – שֶׁכָּתוּב וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם. [אָזוּז] לְמַטָּה – שֶׁכָּתוּב אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים. וְעַל זֶה, וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. וּבְנֵי אָדָם אֵינָם מַשְׂגִּיזִים בַּכָּבוֹד שֶׁבּוֹ לִהְיוֹת בּוֹ שָׁלֵם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. בֹּא אָבִיו וְנָשַׁקוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצָזָוק, כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אוֹתָם הַדְּבָרִים מִפִּיו, בָּכִיתִי וְאָמַרְתִּי, בָּרוּךְ הָרַוָזמָן שֶׁלֹּא בִטֵּל מִן הָעוֹלָם הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה. הָלַכְתִּי עִמָּם עַד שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת עַד שֶׁנִּכְנַסְתִּי עִמָּהֶם לָעִיר. לֹא הִסְפִּיקוּ לְהִכָּנֵס, עַד שֶׁשִּׁבֵּךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ אֶת בְּנוֹ, וְאָמְרוּ לוֹ, דִּבָּרֶיךָ לֹא יִהְיוּ לְבַטָּלָה.

אָמַרְתִּי, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם כֻּלָּם בְּסוֹד הַזְּכוּת וּלְהַרְאוֹת דְּבָרִים אֲזוֵרִים. כְּשֶׁסִּדַּרְתִּי הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לִי, אַל תֹּאמַר שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם שֶׁל תִּינוֹק, אֶלָּא הֵם דְּבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וְהַכֹּל רְשׁוּמִים בְּסוֹד הַזְּכוּת.

וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁכָּל זֶה הִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לָמָּה לֹא הֶאֱמִין, שֶׁאָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ'? אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, זְלוֹם זָלַמְתִּי, וְהַזְּלוּמוֹת – מֵהֶם אֱמֶת וּמֵהֶם לֹא אֱמֶת, וְאִם יִתְקַיֵּם, הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁהוּא זְלוֹם אֱמֶת. וְעַל כֵּן אָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁזָּלַמְתִּי, וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים. אֲנִי אֶהְיֶה מוּשָׁךְ בְּרָכוֹת מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַנָּזֵל שֶׁל הַכֹּל לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים.

בֹּא רְאֵה, יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, הַכֹּל הוּא נוֹטֵל בָּרִאשׁוֹנָה מֵהַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל, וְאַזַר שֶׁיֵּגִיעַ אֵלָיו, מִמֶּנּוּ שׁוֹתֶה וּמַמְשִׁיךְ לַמָּקוֹם הַזֶּה, מַשְׁמִיעַ שֶׁכָּתוּב וְהָיָה ה' לִי – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַר הַכֹּל – לֵאלֹהִים. כְּמוֹ שֶׁאֱלֹהִים יִהְיֶה שׁוֹמֵר וְעוֹשֶׂה לִי כָּל אוֹתָן הַטּוֹבוֹת, אַף אֲנִי אֶהְיֶה מוּשָׁךְ לוֹ מֵהַמָּקוֹם שֶׁלִּי כָּל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְיִתְזַבֵּר בּוֹ הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל. מָתַי? וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, כְּשֶׁאֶהְיֶה יוֹשֵׁב בַּדַּרְגָּה שֶׁלִּי, וְאֶהְיֶה יוֹשֵׁב בַּדַּרְגָּה שֶׁל שָׁלוֹם לְתַקֵּן אֶת בֵּית אָבִי, וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם דַּוְקָא, אָז וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים.

דָּבָר אַזַר וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, שֶׁשָּׁם הִיא הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שָׁם אֶשְׁתַּלֵּם. וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים. בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֶעֱלֶה [נִתְעַלָּה] מִדַּרְגָּה זוֹ לְדַרְגָּה אַזֶּרֶת כָּרָאוּי, וְשָׁם אֶעֱבֹד עֲבוֹדָתוֹ.

רַבִּי זְזֵיָא פָּתַזז וְאָמַר, דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם. הַפָּסוּק

הַזֶּה קָשֶׁה, שֶׁאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ וְאֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ. אֶלָּא דָּוִד בִּקֵּשׁ עַל עַצְמוֹ, וְאַזַּר כָּךְ בִּקֵּשׁ עַל הַכֹּל (תהלים סה) דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי. אָמַר דָּוִד, אֲנִי יָדַעְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁזָּטָאתִי, אֲבָל כַּמָּה רְשָׁעִים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁהִתְגַּבְּרוּ וְזָטָאֵיהֶם עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִמֶּנִּי. הוֹאִיל וְכֵן, לִי וְלָהֶם, פָּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפֵּרם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, הֵם עוֹלִים עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁסְּפָרֵי הָרְשָׁעִים נִפְתָּחִוו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַ(בַּיִת) דִּין יוֹשֵׁב וְסְפָרִים נִפְתָּחִוים, וְאוֹתוֹ סֵפֶר [הַדִּין עוֹמֵד עָלֶיהָ], [לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל דָּוִד הוּא] מִשּׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי, וְעַל כֵּן פָּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפֵּרם.

יַעֲקֹב כְּמוֹ כֵן מִשּׁוּם כָּךְ לֹא הֶאֱמִין. אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא – לֹא. אֶלָּא שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בְּעַצְמוֹ. אוּלַי יֶזֶטָא, וְאוֹתוֹ הַזֵּטָא יִמְנַע אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב בְּשָׁלוֹם וְתִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַשְּׁמִירָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הֶאֱמִין בְּעַצְמוֹ. וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים אֲפִלּוּ רַזְמִים, כְּשֶׁאָשׁוּב בְּשָׁלוֹם, אָשִׂים כְּנָגְדִּי אֶת הַדִּין, מִשּׁוּם [שֶׁהֲרֵי] שֶׁאֲנִי עוֹבֵד לְפָנָיו תָּמִיד.

אָמַר רַבִּי אָוָא, אָמַר יַעֲקֹב, כְּעֵת אֵינִי צָרִיךְ אֶת הַדִּין. כְּשֶׁאָשׁוּב לְבֵית אָבִי אֶתְכַּלֵּל בַּדִּין וְאֶתְקַשֵּׁר בּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא כָּךְ, אֶלָּא אָמַר, עַכְשָׁו אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי, אֲנִי צָרִיךְ שֶׁהַדִּין יִשְׁמֹר אוֹתִי עַד שֶׁאָשׁוּב בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָשׁוּב בְּשָׁלוֹם, אַכְלִיל אֶת הָרַזְמִים בַּדִּין, וְאֶתְקַשֵּׁר בְּקֶשֶׁר נֶאֱמָן לְהַכְלִיל הַכֹּל יַזַּד. וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי אָז הַכֹּל יִהְיֶה קָשֶׁר אָזַד, וְהָאֶבֶן הַזּוֹ מִתְבָּרֶכֶת מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, מִתְבָּרֶכֶת מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, מִשּׁוּם [זֶה] שֶׁאֶתֵּן מַעֲשֵׂר מִכֹּל.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הִנֵּה כָּתוּב וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָאֶבֶן הַזּוֹ עֶלְיוֹנָה [עַל] כַּמָּה אֲבָנִים לִמְקוֹם מוֹשָׁבָה לִשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם, [זֶהוּ שֶׁכָּתוּב] וַהֲרִי כָּתוּב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה – [עֶלְיוֹנָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!] מִשּׁוּם [כֵּיוָן] שֶׁאָמַר אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים, כָּאן הֵרִים אוֹתָהּ מַצֵּבָה עֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁתָּלָה בָּהּ כָּל הַשֶּׁבַח שֶׁל זֶה, שֶׁאֵין זֶה לְקַיֵּם [לְמַטָּה] כִּי אִם בֵּית

אֱלֹהִים, וְיָפֶה. וְעַל כֵּן אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה.

יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, לְעוֹלָמִים. בֵּית אֱלֹהִים? בֵּית ה' הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְכוֹנֵן אֶת בֵּית ה', וְכֵן (תהלים קכב) בֵּית ה' נֵלֵךְ. אֶלָּא מְקוֹם בֵּית הַדִּין הוּא מִשְׁנֵי צְדָדִים עֶלְיוֹנִים – מִצַּד הַיּוֹבֵל שֶׁהוּא אֱלֹהִים זָזִים, וּמֵהַצַּד שֶׁל יִצְחָק אֱלֹהִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַיּוֹבֵל, אַף עַל גַּב שֶׁהַדִּינִים [יוֹצְאִים] מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנָּה וְכֻלָּם רַוָּחִים [וְדִינִים], כָּל הַשְּׁמָוֹזוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה, וְהוּא שְׁמִוָּזַת [וְהוּא זֶרוּת] הַכֹּל. אֶלָּא בֵּית אֱלֹהִים – הַצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. אִם לְטוֹב, בְּצַד [הַיּוֹבֵל] הַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֶרֶת בּוֹ אַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. אִם לְרַע, בְּצַד הַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֵר בּוֹ דִּין קָשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. וַדַּאי בֵּית אֱלֹהִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֵּית אֱלֹהִים, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב קְרִיַת מֶלֶךְ רָב. יֵשׁ מֶלֶךְ סְתָם וְיֵשׁ מֶלֶךְ רַב. וַדַּאי שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא מֶלֶךְ רַב, וְזוֹהִי קְרִיַת מֶלֶךְ רָב.

רַבִּי זְזֵיָא וְרַבִּי זְוָקִיָה הָיוּ יוֹשְׁבִים תַּחַת הָאֵילָנוֹת שֶׁל שְׂדֵה אוֹנוֹ. נִרְדַּם רַבִּי זְזֵיָא, וְרָאָה אֶת אֵלְיָהוּ. אָמַר, מֵהוֹכָחַת הַדֶּרֶךְ שֶׁל מַר מֵאִיר הַשָּׂדֶה. אָמַר, כָּעֵת בָּאתִי לְהוֹדִיעַ שֶׁקְּרוֹבָה יְרוּשָׁלַיִם לְהֵחָרֵב, וְכָל אוֹתָן קְרִיוֹת הַזָּכְמִים, מִשּׁוּם שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם הִיא דִּין, וְעַל דִּין עוֹמֶדֶת וְעַל דִּין תֵּחָרֵב, וְהִנֵּה נִתְּנָה רְשׁוּת לְסמא״ל עָלֶיהָ וְעַל גִּבּוֹרֵי הָעוֹלָם, וּבָאתִי לְהוֹדִיעַ לַזָּכְמִים אוּלַי יַאֲרִיכוּ אֶת שְׁנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁנִּמְצֵאת בָּהּ תּוֹרָה – הִיא עוֹמֶדֶת, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה עֵץ הַחַיִּים הָעוֹמֵד עָלֶיהָ. כָּל זְמַן שֶׁהַתּוֹרָה מִתְעוֹרֶרֶת לְמַטָּה – עֵץ הַחַיִּים לֹא זָז לְמַעְלָה. פָּסְקָה הַתּוֹרָה לְמַטָּה – עֵץ הַחַיִּים מִסְתַּלֵּק [מִמֶּנָּה] מִן הָעוֹלָם.

וְעַל כֵּן, כָּל זְמַן שֶׁהַזָּכְמִים יִשְׁמְזוּ בַּתּוֹרָה, לֹא יוּכַל עֲלֵיהֶם סמא״ל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו. זוֹ הַתּוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת קוֹל יַעֲקֹב. בְּעוֹד שֶׁאוֹתוֹ קוֹל לֹא פוֹסֵק, הַדִּבּוּר שׁוֹלֵט וְיָכוֹל, וְעַל כֵּן לֹא צָרִיךְ

לְהַפְסִיק בַּתּוֹרָה. וְהִתְעוֹרֵר רַבִּי זֵיְיא, וְהָלְכוּ וְאָמְרוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה לַזַּכָּמִים.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הַכֹּל יוֹדְעִים אֶת זֶה, וְכָךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב אִם ה׳ לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, הַקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וְלֹא עַל הַגְּבָרִים הַגִּבּוֹרִים שֶׁל הָעוֹלָם, הֵיְינוּ שֶׁכָּתוּב אִם ה׳ לֹא יִשְׁמָר עִיר וְגוֹ׳.

וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ג) מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ. בַּפָּסוּק הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּ הַזַּכָּרִים, אֲבָל מִזְמוֹר לְדָוִד, לָמָּה אָמַר שִׁירָה? אִם מִשּׁוּם שֶׁבְּנוֹ הוּא שָׁקָם עָלָיו, יוֹתֵר קַיְנָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי הֵרַע עָלָיו עַל הָאָדָם קְצָת מִקְּרוֹבָיו מִשֶּׁאַזַּר הַרְבֵּה. אֶלָּא מִזְמוֹר לְדָוִד, אָמַר שִׁירָה, וְכָךְ בִּקֵּשׁ דָּוִד, שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִלֵּק אֶת זִכְיוֹנוֹ לָעוֹלָם הַהוּא. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁכָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה רוֹצֶה לִגְבּוֹת מִמֶּנּוּ, שָׁמַז.

עוֹד, שֶׁרָאָה שֶׁעֶלְיוֹנִים מִמֶּנּוּ הָיוּ בָּעוֹלָם שֶׁבָּרְזוּ, וְכֻלָּם לְבַדָּם. יַעֲקֹב בָּרַז, שֶׁכָּתוּב (הושע יב) וַיִּבְרַז יַעֲקֹב שְׂדֵה אֲרָם, וּבָרַז לְבַדּוֹ. מֹשֶׁה בָּרַז, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) וַיִּבְרַז מֹשֶׁה מִפָּנֵי פַּרְעֹה, וּבָרַז לְבַדּוֹ. וְדָוִד בָּרַז, כָּל אוֹתָם שַׁלִּיטֵי הָאָרֶץ וְכָל אוֹתָם גִּבּוֹרֵי הָאָרֶץ וְרָאשֵׁי יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם בָּרְזוּ עִמּוֹ, וְסוֹבְבִים מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַשָּׂבַז הַזֶּה, אָמַר שִׁירָה.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֻּלָּם פָּגְשׁוּ אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ. וְלָמָּה דָּוִד לֹא פָּגַשׁ בָּהּ? אֶלָּא דָּוִד בַּעַל שִׁנְאָה הָיָה כְּנֶגְדּוֹ [שֶׁל הַבְּאֵר] בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא פָּגַשׁ בָּהּ. אֶת יַעֲקֹב וּמֹשֶׁה קִבְּלָה אוֹתָם הַבְּאֵר בְּשִׂמְחָה וְרָצְתָה לְהִתְקָרֵב עִמָּם. וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אוֹתָם הַבְּאֵר הַזּוֹ, עָלוּ הַמַּיִם אֵלֶיהָ כְּאִשָּׁה שֶׁשְּׂמֵחָה עִם בַּעְלָהּ.

וְאִם תֹּאמַר, הִנֵּה אֱלִיָּהוּ בָּרַז וְלֹא פָּגַשׁ בָּהּ, לָמָּה? אֶלָּא אֱלִיָּהוּ הוּא

לְמַטָּה מִן הַבְּאֵר, וְלֹא לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מֹשֶׁה וְיַעֲקֹב, וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא מַלְאָךְ וְעוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת. וּמִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב וּמֹשֶׁה הֵם לְמַעְלָה מִן הַבְּאֵר, הַבְּאֵר שְׁמְזֹזָה אֲלֵיהֶם וְעָלְתָה לְקַבֵּל אוֹתָם כְּאִשָּׁה שֶׁשְּׁמְזֹזָה לְבַעְלָהּ וּמְקַבֶּלֶת אוֹתוֹ.

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. סוֹד הוּא שֶׁרָאָה אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ לְמַעְלָה, זֶה כְּמוֹ זֶה. כָּתוּב שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. אִם הֵם שְׁלֹשָׁה, לָמָּה כָּתוּב וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים? אֶלָּא הֵם שְׁלֹשָׁה: דָּרוֹם, מִזְרָח, צָפוֹן. דָּרוֹם מִן הַצַּד הַזֶּה, וְצָפוֹן מֵהַצַּד הַזֶּה, וּמִזְרָח בֵּינֵיהֶם. וְאֵלּוּ עוֹמְדִים עַל הַבְּאֵר הַזּוֹ וְאוֹזְזִים אוֹתָהּ וּמְמַלְּאִים אוֹתָהּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב יַשְׁקוּ כָּל זַיְתוֹ שָׂדֶי.

תּוֹסֶפְתָּא

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּתוּב (ישעיה נא) שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק. אוֹתָם הַמְבַקְּשִׁים סוֹד הָאֱמוּנָה, אוֹתָם שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּקָשֶׁר הָאֱמוּנָה, אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן [קִרְבוּ שִׁמְעוּ].

כְּשֶׁעוֹלִים שְׁנַיִם וְיָצְאוּ לִקְרַאת אֶחָד – מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. שְׁנַיִם יוֹרְדִים לְמַטָּה, שְׁנַיִם הֵם, אֶחָד בֵּינֵיהֶם. שְׁנֵי אֵלֶּה מוֹשַׁב הַנְּבִיאִים, הַמָּקוֹם שֶׁיּוֹנְקִים בּוֹ, אֶחָד בֵּינֵיהֶם, שֶׁהוּא מִתְזַוֵּג בַּכֹּל, הוּא נוֹטֵל הַכֹּל.

אוֹתָהּ בְּאֵר קְדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת תַּזְוִתֵיהֶם, הִיא שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. מֵהַבְּאֵר הַזּוֹ מֵשְׁקִים הָעֲדָרִים, כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת, כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי כְנָפַיִם. שְׁלֹשָׁה קַיָּמִים רוֹבְצִים [עוֹמְדִים] עַל הַבְּאֵר הַזּוֹ. הַבְּאֵר הַזּוֹ מִתְמַלֵּאת מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְגוֹ'. זֶה נִקְרָא אדנ"י, וְעַל זֶה כָּתוּב אֲדֹנָי אֱלֹהִים אַתָּה הַחִלּוֹתָ, וְכָתוּב וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי". אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. ע"כ התוספתא.

וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶת הַיָּם. וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן – מַעֲבִירִים מִמֶּנָּה אֶת תֹּקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, אוֹתוֹ

שֶׁקָּפָא וְנִקְרַשׁ, [מַיִם זָכְרִים] שֶׁאֵינָן נִקְרָא אֶבֶן, וְלֹא יוֹצְאִים מִמֶּנָּה מַיִם הַזּוֹעָה. וּכְשֶׁאוֹתָם הַנִּזְחָלִים בָּאִים, מִתְזַזֵּק הַדָּרוֹם, שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְלֹא יָכוֹל הַצָּפוֹן לְהַקְרִישׁ אֶת הַמַּיִם, כַּנָּהָר הַזֶּה, כְּשֶׁמֵּימָיו רַבִּים, לֹא קוֹפְאִים וְנִקְרָשִׁים הַמַּיִם, כְּמוֹ נָהָר שֶׁמֵּימָיו מוּעָטִים.

וְעַל כֵּן, כְּשֶׁאוֹתָם נִזְחָלִים בָּאִים, מִתְזַזֵּק הַדָּרוֹם, שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְהַמַּיִם מַפְשִׁירִים וְשׁוֹפְעִים וּמַשְׁקִים אֶת הָעֲדָרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי. וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר, לִמְקוֹמָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אֶת הַדִּין שֶׁלָּהּ, שֶׁתִּהְיֶה בְּדִין, לְהוֹכִיחַ אֶת הָרְשָׁעִים בָּהּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַבְּאֵר וְרָאָה הַמַּיִם עוֹלִים אֵלָיו, יָדַע שֶׁשָּׁם תִּזְדַּמֵּן לוֹ אִשְׁתּוֹ. וְכֵן בְּמֹשֶׁה, כְּשֶׁיָּשַׁב עַל הַבְּאֵר, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהַמַּיִם עוֹלִים אֵלָיו, יָדַע שֶׁאִשְׁתּוֹ תִּזְדַּמֵּן לוֹ לְשָׁם. וְכָךְ הָיָה לְיַעֲקֹב, שֶׁשָּׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרָחֵל בָּאָה עִם הַצֹּאן. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל וְגוֹ'. מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיָּבֹאוּ הָרֹעִים וַיְגָרְשׁוּם וְגוֹ', וְשָׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ צִפּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַבְּאֵר גָּרְמָה לָהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַבְּאֵר הַזּוֹ כְּתוּבָה שֶׁבַע פְּעָמִים בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא רָמְזָ לְשֶׁבַע. וְכָךְ נִקְרֵאת בְּאֵר שֶׁבַע. [וּמִשּׁוּם] הַבְּאֵר הַזּוֹ נִזְכֶּרֶת שֶׁבַע פְּעָמִים בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא. וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר. וְנֶאֶסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וְגוֹ' מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר. וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. הֲרֵי שִׁבְעָה, וּבְוַדַּאי שֶׁכָּךְ זֶה.

בְּמֹשֶׁה לֹא כָּתוּב אֶלָּא פַּעַם אַחַת, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה נִפְרַד מִכֹּל וְכֹל מֵהַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּה, וְיַעֲקֹב לֹא נִפְרַד כְּלָל. בְּמֹשֶׁה אָחוֹז, כַּכָּתוּב (שיר ו) אֲחוֹת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי. אֲחוֹת הִיא לְאִמָּהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ מֹשֶׁה הָיָה בַּעַל הַבַּיִת וְהִתְעַלָּה לְמַעְלָה. בְּמֹשֶׁה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. בְּיַעֲקֹב – וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה, וְלֹא כָּתוּב וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר.

דְּבָר אַזֵּר וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה – רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְכָל עֵת. אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ זֵרוּת מֵהַכֹּל, זֵרוּת מִן הַמָּוֶת, שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנֶאֱוָוז בָּהּ, נֶאֱוָוז בְּעֵץ הַחַיִּים. וְאִם מַרְפֶּה אֶת עַצְמוֹ מֵעֵץ הַחַיִּים, הִנֵּה עֵץ הַמָּוֶת שׁוֹרֶה עָלָיו וְנֶאֱוָוז בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כד) הִתְרַפִּיתָ בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה. הִתְרַפִּיתָ – אִם מַרְפֶּה יָדָיו מִן הַתּוֹרָה.

בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה, מַה זֶּה צַר כּוֹחֶכָה? צַר כּוֹחַ כֹּה. שֶׁהֲרֵי הִיא תָּמִיד לְיָמִין, וּשְׂמִירָתָהּ תָּמִיד עַל בֶּן אָדָם כַּאֲשֶׁר הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, וְאָז דּוֹוֶזֶה אֶת הָרַע הַזּוֹצֶה שֶׁלֹּא יִקְרַב לְבֶן הָאָדָם וְלֹא יוּכַל לְקַטְרֵג לוֹ. וּכְשֶׁאָדָם סוֹטֶה מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה וּמִתְרַפֶּה מִמֶּנָּה, אֲזַי צַר כּוֹחַ כֹּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הָרַע, שֶׁהוּא הַשְּׂמאל, שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, וְדוֹוֶזֶה אֶת ה"כֹּה" הַזּוֹצֶה, עַד שֶׁדּוֹוֵזֵק אוֹתוֹ מָקוֹם בְּצָרָה.

דְּבָר אַזֵּר צַר כּוֹחֶכָה – שֶׁכַּאֲשֶׁר בֶּן אָדָם אוֹוֵז בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, נֶאֱהָב לְמַעְלָה וְנֶאֱהָב לְמַטָּה, וְהוּא אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב יב) וַה' אֲהֵבוֹ, שֶׁהָיָה אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹהֵב אוֹתוֹ. וּכְשֶׁאָדָם סוֹטֶה מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה, אֲזַי צַר כּוֹחַ כֹּה, צַר שֶׁלּוֹ וּבַעַל שִׂנְאָה הוּא אֵלָיו, וְשׁוֹלֵט עָלָיו אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע, עַד שֶׁמְּקַטְרֵג בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, הָרַע הַזֶּה, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרַע, שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים, וְכַמָּה שִׁלְטוֹן יֵשׁ לוֹ בָּעוֹלָם, וְהוּא נָזָשׁ תַּקִּיף שָׁזָטָא בּוֹ אָדָם, וְנִכְשָׁלִים בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם וּמוֹשְׁכִים אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁמּוֹצִיא לָהֶם אֶת נִשְׁמוֹתֵיהֶם.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁהוּא שׁוֹלֵט, שׁוֹלֵט עַל הַגּוּף. וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַגּוּף, יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ הַנְּשָׁמָה, מִשּׁוּם שֶׁהַגּוּף נִטְמָא, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה, וְאֵין שׁוֹלֵט עָלָיו עַד

שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת. וְכַמָּה הֵם שֶׁבָּאִים מִצַּדּוֹ וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם שֶׁנַּעֲשִׂים וְשׁוֹלְטִים בָּהֶם, וְיֵשׁ לוֹ מְמֻנִּים וְשַׁמָּשִׁים, כֻּלָּם שַׁמָּשִׁים בְּמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם.

וְעַל כֵּן הוּא קֵץ שֶׁל הַשְּׂמאל, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁיֵּשׁ קֵץ לְיָמִין וְיֵשׁ קֵץ לִשְׂמאל, וְהַקֵּץ שֶׁל הַשְּׂמאל הַזֶּה הוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר. נִקְרָא קֵץ כָּל בָּשָׂר, לֹא נִקְרָא קֵץ כָּל רוּחַ, וְסוֹד הַדָּבָר – זֶהוּ קֵץ [כָּל בָּשָׂר] וְזֶהוּ קֵץ. זֶה קֵץ עַל בָּשָׂר, וְזֶה עַל רוּחַ. מִשּׁוּם כָּךְ זֶה פָּנִימִי וְזֶה חִיצוֹנִי, זֶה יָמִין וְזֶה שְׂמאל, זֶה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

וּבֹא וּרְאֵה סוֹד עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ שֶׁל הָאֱמוּנָה, הַסּוֹד שֶׁל עוֹלַם הַזָּכָר וְעוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְכָל קְדֵשׁ הַקְּדָשִׁים בּוֹ, וְכָל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה מִכָּאן יָצְאוּ, וְכָל הַחַיִּים וְכָל הַחִיּוּרוּת, וְכָל הַטּוֹבוֹת וְכָל הָאוֹרוֹת הֵם מִכָּאן, וְכָל הַבְּרָכוֹת וְטַלְלֵי נְדָבוֹת, וְכָל הָאַהֲבָה שֶׁל הָאַהֲבוֹת הַכֹּל מֵהַצַּד הַזֶּה, סוֹד הָרַחוּם.

מִצַּד הַצָּפוֹן מִתְפַּשְּׁטוֹת דְּרָגוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְמַטָּה פָּסֶלֶת הַזָּהָב, בְּצַד הַטֻּמְאָה, לְכְלוֹךְ טָמֵא, וְאוֹחֵז אֶת זֶה לְמַעְלָה, וְאוֹחֵז אֶת זֶה לְמַטָּה. וְכָאן מִזְדַּוְּגִים זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד, וְהֵם רוֹכֵב נָחָשׁ, הַסּוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְזֶה סוֹד עֲזָאזֵ"ל.

וּמִכָּאן נִפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת וְיוֹצְאִים כַּמָּה צְדָדִים לָעוֹלָם, שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים מִכָּאן וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם צִדְדֵי הַטֻּמְאָה, וּמְמֻנִּים שָׂרִים לְתוֹךְ הָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיָּצָא עֵשָׂו לָעוֹלָם, כֻּלּוֹ אָדֹם כַּשּׁוֹשַׁנָּה בַּשַּׁעַר כְּמוֹ הַשָּׂעִיר, וּמִשָּׁם אֱלוֹהִים, מְגִנִּים וּמְמֻנִּים [שְׁנֵים עָשָׂר] שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי שִׁמְרֵי מִשְׁפָּט – שֶׁשּׁוֹמְרִים הָאֱמוּנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁפָּט, וְצָרִיךְ לָאָדָם לִשְׁמֹר שֶׁלֹּא יִסְטֶה לְדֶרֶךְ אַזְוֶרֶת, אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹמֵר מִשְׁפָּט, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁפָּט, שֶׁכָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט.

עֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת – וְכִי בְּכָל עֵת יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת צְדָקָה? אֶלָּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה צְדָקָה עִם אוֹתָם שֶׁצְּרִיכִים אוֹתָהּ. שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה עִם הֶעָנִי, מַרְבֶּה אוֹתָהּ צְדָקָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בִּצְדָקָה, אוֹתָהּ צְדָקָה שֶׁעוֹשֶׂה עוֹלָה לְמַעְלָה וּמַגִּיעָה לְמַעְלָה לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וּמַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לַמָּקוֹם הַהוּא מִן הַמַּעְיָנוֹת שֶׁל כָּל הַמַּעְיָנוֹת. וּמֵאוֹתָהּ הַצְּדָקָה מַמְשִׁיךְ וּמַרְבֶּה בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם הַתַּוְזוֹתוֹנִים וּלְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת וּלְכָל הַזַּוָּיְלוֹת, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים, וְנוֹסָפִים אוֹרוֹת כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נִקְרְאוּ עֵת, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת.

בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הֵם הָיוּ מוֹשְׁכִים בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וּכְשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, נִכְנְסוּ תַּוְזוֹת רְשׁוּת אַוְזֶרֶת, וְנִמְנְעוּ הַבְּרָכוֹת מִן הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה תַּוְזוֹת רְשׁוּת קְדוֹשָׁה. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מִן הָאָרֶץ, נִכְנַס לִרְשׁוּת אַוְזֶרֶת. וְטֶרֶם שֶׁנִּכְנַס תַּוְזוֹת רְשׁוּת אַוְזֶרֶת, הִתְפַּלָּה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזַּוְלוֹם וְרָאָה כָּל מַה שֶּׁרָאָה, וְהָלְכוּ עִמּוֹ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, עַד שֶׁיָּשַׁב עַל הַבְּאֵר. וְכֵיוָן שֶׁיָּשַׁב עַל הַבְּאֵר עָלוּ אֵלָיו הַמַּיִם, וְכֵן הָיָה מֹשֶׁה, שֶׁמִּשָּׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשְׁתּוֹ. סוֹד הַדָּבָר – הַבְּאֵר לֹא עוֹלָה אֶלָּא כְּשֶׁרוֹאָה אֶת הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהּ לְהִתְזַוֵּג עִמּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ קָשִׁים זֶה עַל זֶה. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ זְרָנָה. וְלָבָן הָיָה יוֹשֵׁב בְּזַוְרָן. לָמָּה נָסַע מִשָּׁם? שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְּנֵי קֶדֶם. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁבְּזַוְרָן הָיָה דִּיּוּרוֹ שֶׁל לָבָן? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַזַי מֵאַיִן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מֵזַוְרָן אֲנָזְנוּ. וַיֹּאמֶר הַיְדַעְתֶּם אֶת לָבָן בֶּן נָזוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ. מַשְׁמָע שֶׁדִּיּוּרוֹ שֶׁל לָבָן הָיָה בְּזַוְרָן.

אֶלָּא יַעֲקֹב אָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לְהִכָּנֵס בַּשְּׁכִינָה מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְהִתְזַוֵּתֵן.

כְּשֶׁאַבָּא נָשָׂא וְשָׂלַח אֶת הָעֶבֶד, מָצָא עֵין הַמַּיִם, וְאָז הִזְדַּמְּנָה לְאַבָּא אִשָּׁה, וְהִנֵּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה לֹא מָצָאתִי לֹא עַיִן וְלֹא בְּאֵר וְלֹא מַיִם, וּמִיָּד – וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְּנֵי קֶדֶם, וְשָׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ בְּאֵר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְהִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשְׁתּוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, זָרָן, שָׁם הָיָה וַדַּאי, וְהַבְּאֵר הַזּוֹ הָיְתָה בַּשָּׂדֶה. שֶׁאִם לֹא כֵּן, לָמָּה כָּתוּב וַתָּרָץ וַתָּגֶד לְאָבִיהָ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיָה סָמוּךְ לָעִיר.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יַעֲקֹב שֶׁהִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשָּׁה עַל הַבְּאֵר, לָמָּה לֹא הִזְדַּמְּנָה לוֹ לְאָה, שֶׁהֲרֵי הֶעֱמִידָה לוֹ לְיַעֲקֹב כָּל אוֹתָם הַשְּׁבָטִים? אֶלָּא שֶׁאֶת לְאָה לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַוְּגָהּ עִם יַעֲקֹב בְּגָלוּי, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה הִיא לֵאָה. [מִכְּלָל] שֶׁהֲרֵי קֹדֶם לֹא הִתְגַּלָּה הַדָּבָר.

וְעוֹד, כְּדֵי לְמַשֵּׁךְ אֶת עֵינוֹ וְלִבּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בַּיְּפִי שֶׁל רָחֵל, לַעֲשׂוֹת שָׁם אֶת דִּיּוּרוֹ, וּבִשְׁבִילָהּ הִזְדַּוְּגָה לוֹ לֵאָה וְהֵקִימָה אֶת כָּל אוֹתָם הַשְּׁבָטִים. בַּמֶּה יָדַע יַעֲקֹב מִי הִיא רָחֵל? אֶלָּא שֶׁאוֹתָם הָרוֹעִים אָמְרוּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה רָחֵל בִּתּוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמֶר אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה. וְכִי מַה דַּעְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁלֹּא אָמַר עֲשָׂרָה יָרְזִים אוֹ שָׁנָה אַחַת, אֶלָּא שֶׁבַע שָׁנִים לָמָּה? אֶלָּא יַעֲקֹב עָשָׂה בְּזָקְמָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁבִּשְׁבִיל הַתְּשׁוּקָה שֶׁל יָפְיָהּ שֶׁל רָחֵל עָשָׂה, אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַזָּקְמָה, שֶׁהַלְּבָנָה בַּת שֶׁבַע שָׁנִים הִיא, וְכָל שֶׁבַע הַשָּׁנִים הָעֶלְיוֹנוֹת שׁוֹרוֹת הָיוּ עַל יַעֲקֹב טֶרֶם נָטָא אֶת רָחֵל לָשֶׂבֶת עִמָּהּ כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב נָטַל אֶת כֻּלָּם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ בָּא אֵלֶיהָ, כְּדֵי לְהַמְצִא הוּא שָׁמַיִם וְהִיא אֶרֶץ.

וְסוֹד הַדָּבָר – וַיִּהְיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים. מַה זֶּה כְּיָמִים אֲחָדִים? אֶלָּא כָּל שֶׁבַע הַשָּׁנִים שָׂכַל אוֹתָם בְּעֵינָיו כְּאוֹתָם עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם אֲחָדִים וְלֹא נִפְרָדִים, וְכֻלָּם אֶחָד, שֶׁנִּקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה. בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ, לִהְיוֹת כַּדַּגְמָה הָעֶלְיוֹנָה.

בא ראה שֶׁאֲפָלוּ לָבָן רָמַז לוֹ בְּאוֹתָם הַשָּׁבַע וְלֹא יָדַע מָה אָמַר. שֶׁפָּתַוז וְאָמַר טוֹב, שֶׁכָּתוּב טוֹב תִּתִּי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי, עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים לְהִזְדַּוֵּג עִם שִׁמְטָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם הַיּוֹבֵל סָתוּם, שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה, וְהַשְּׁמִטָּה הִתְגַּלְתָּה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲקֹב עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת, יָצָא קוֹל וְאָמַר: יַעֲקֹב, כָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר שֶׁלְּמַעְלָה הַיּוֹבֵל, מִשּׁוּם הָרִאשִׁית. שֶׁאִלּוּ שֶׁהֵם נִסְתָּרִים, שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה לָהֶם, הֵם מִן הַיּוֹבֵל. מִשּׁוּם כָּךְ נִסְתְּמוּ מִיַּעֲקֹב שֶׁלֹּא יָדַע, שֶׁזִּוְּגוּ שֶׁהֲרֵי הֵם מִן הַשְּׁמִטָּה, וּכְדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רִאשִׁית מִן הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה הִתְכַּסּוּ מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹבֵל הוּא נִסְתָּר. וְאַזַּר שֶׁעָבְרוּ שְׁנֵי הַיּוֹבֵל הַמְכֻסִּים, עָשָׂה שְׁנֵי שְׁמִטָּה הַנִּגְלִים, וְהִתְעַטֵּר בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת וְאָזַז אוֹתָם.

בֹּא רְאֵה, לֵאָה הוֹלִידָה שִׁשָּׁה בָּנִים וּבַת אַזַּת, וְכָךְ רָאוּי, שֶׁהֲרֵי שִׁשָּׁה צְדָדִים עוֹמְדִים עָלֶיהָ, וְאֵלּוּ שִׁשָּׁה וּבַת אַזַּת בְּסוֹד עֶלְיוֹן יָצְאָה. רָזֵל הוֹלִידָה שְׁנֵי צַדִּיקִים, וְכָךְ רָאוּי, הֵנָּה שְׁמִטָּה, שֶׁבֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים יוֹשֶׁבֶת לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ. צַדִּיק לְמַעְלָה וְצַדִּיק לְמַטָּה. הַצַּדִּיק לְמַעְלָה, מִמֶּנּוּ שׁוֹפְעִים מַיִם עֶלְיוֹנִים. הַצַּדִּיק לְמַטָּה, מִמֶּנּוּ נוֹבַעַת הַנְּקֻבָּה מַיִם כַּיָּכָר בִּתְשׁוּקָה שְׁלֵמָה. צַדִּיק מִצַּד זֶה, וְצַדִּיק מִצַּד זֶה. כְּמוֹ שֶׁהַזָּכָר לְמַעְלָה יוֹשֵׁב בֵּין שְׁתֵּי נְקֻבוֹת, כָּךְ גַּם הַנְּקֵבָה לְמַטָּה יוֹשֶׁבֶת בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים.

וְעַל כֵּן יוֹסֵף וּבִנְיָמִין הֵם שְׁנֵי צַדִּיקִים. יוֹסֵף זָכָה לִהְיוֹת צַדִּיק לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, וּבִנְיָמִין הוּא צַדִּיק לְמַטָּה, לְעַטֵּר אֶת הַשְּׁמִטָּה בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים – יוֹסֵף הַצַּדִּיק וּבִנְיָמִין הַצַּדִּיק.

וְכִי בִּנְיָמִין הָיָה צַדִּיק? כֵּן, שֶׁכָּל יָמָיו לֹא זָטָא בְּאוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הִזְדַּמֵּן לוֹ מַעֲשֶׂה כְּמוֹ יוֹסֵף, אִם כֵּן לָמָּה נִקְרָא צַדִּיק? אֶלָּא כָּל יְמֵי יַעֲקֹב, כְּשֶׁהָיָה בְּאֵבֶל שֶׁל יוֹסֵף, לֹא שִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁכְּשֶׁנִּטַּל יוֹסֵף מִיַּעֲקֹב, עֹלָם הָיָה וְלֹא נָשׁוּי, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁלֹּא שִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ? אֶלָּא אַף עַל גַּב

שֶׁהִתְוַוְתֵן לְאַוָּר מִכֵּן, לֹא רָצָה לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ.

וְאָנוּ כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁאַל יוֹסֵף אֶת בִּנְיָמִין, אָמַר לוֹ: יֵשׁ לְךָ אִשָּׁה? אָמַר לוֹ: כֵּן. אָמַר לוֹ: יֵשׁ לְךָ בָּנִים? אָמַר לוֹ: כֵּן. וְאֵיךְ נִקְרָאִים? אָמַר לוֹ: עַל שֵׁם אָוִזִי וְכוּ', [אָמַר לוֹ, יֵשׁ לְךָ בָּנִים? אָמַר לוֹ, עֲתִידִים לִי. וְהֵיאַךְ תִּקָּרֵאם? אָמַר לוֹ, עַל שֵׁם אָוִזִי וְגוֹ'] גֶּרָא וְנַעֲמָן וְגוֹ', שֶׁכְּתוּב וּבְנֵי בִנְיָמִין בֶּלַע וָבֶכֶר וְגוֹ', וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁלֹּא שִׁמֵּשׁ? [אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה].

אָמַר לוֹ, כֵּן, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לֹא הָיוּ לוֹ. [לְאַוָּר שֶׁיָּצָא מִבֵּית הָאֲסוּרִים הָיוּ לוֹ] וְאִם תֹּאמַר, וּבְנֵי בִנְיָמִין בֶּלַע וָבֶכֶר, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְמִצְרַיִם, כָּךְ זֶה וַדַּאי. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִתְאַבֵּל יַעֲקֹב עַל יוֹסֵף, לֹא שִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ וְהוֹלִיד בָּנִים. וְאָמַר בִּנְיָמִין: הִנֵּה יוֹסֵף אָוִזִי, אוֹת הַבְּרִית שֶׁל אַבָּא הָיָה, שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית הִיא סִיּוּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁהוּא נֶאֱבָד, אֲנִי אֶהְיֶה שׁוֹמֵר מְקוֹמוֹ שֶׁל אָוִזִי.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנֶּאֱבַד לֹא הָיָה צַדִּיק, שֶׁצַּדִּיק הוּא לֹא הָיָה עַד שֶׁקָּרָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה בּוֹ – אֶלָּא כֻּלָּם הָיוּ יוֹדְעִים מִיַּעֲקֹב, שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה יָרַשׁ יוֹסֵף, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֶאֱרִיךְ אֵצֶל לָבָן כָּל כָּךְ, עַד שֶׁיִּסְתַּיֵּם הַגּוּף, וּמִי הוּא סִיּוּם הַגּוּף? הַבְּרִית, וְעַל כֵּן כָּתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי כְּעֵת הִשְׁתַּכֵּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּכֵּם הַגּוּף, אֲנִי רוֹצֶה לָלֶכֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ בִּנְיָמִין יָדַע וְשָׁמַר אֶת דֶּרֶךְ אָוִזִי.

כֵּיוָן שֶׁבָּא לְיוֹסֵף וְנִמְצָא, בִּנְיָמִין זָוַוּר לְבֵיתוֹ וְשִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ [וְהָלְכוּ וְנִכְנְסוּ] וְהוֹלִיד בָּנִים. וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ צַדִּיק לְמַטָּה, וְיוֹסֵף צַדִּיק לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רָוַזֵל הוֹלִידָה שְׁנֵי בָנִים, וְלֵאָה שִׁשָּׁה בָּנִים וּבַת.

וְעַל זֶה אוֹתָן שָׁבַע הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת מִכְּסוֹת, שֶׁלֹּא יָדַע בָּהֶן יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שֶׁל הַיּוּבַל. וְאוֹתָן שֶׁל שִׁמְטָה הִתְגַּלּוּ, וּבַשְּׁמִטָּה הַגְּלוּיָה עָבַד אֶת הַיּוּבַל שֶׁהִתְכַּסָּה, שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָוַזֵל שֶׁבַע שָׁנִים. שֶׁבַע שָׁנִים סְתָם. בְּרָוַזֵל עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים עֶלְיוֹנוֹת, וְנֶאֱוַוּ בָּהֶן בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִתּוֹךְ הַנִּגְלֶה בָּא הָאָדָם לַנִּסְתָּר.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ שֶׁהַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן מֵהַיּוֹבֵל, הֲרֵי בַּיּוֹבֵל כָּתוּב שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים. שֶׁבַע שָׁנִים מִצְוִיּוֹת, שֶׁבַע פְּעָמִים [לֹא מִצְוִיּוֹת] אֵיפֹה הֵן? אֶלָּא אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים שֶׁשָּׁמַר בַּזְּזֵתָנָה שֶׁל לֵאָה הִשְׁלִימוּ אֶת הַזְּשִׁבּוֹן, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם [פַּעַם אַזַּת וְשֶׁבַע אַזַּת] [שֶׁבַע] נִקְרָא פַּעַם אַזַּת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וְכָל שִׁבְעָה מִשְׁתַּלֵּם בְּשִׁבְעָה יָמִים, ז' בְּכָל יוֹם, שֶׁנִּקְרָא פַּעַם אַזַּת.

וּבְרָזֵל לֹא הָיָה כֵּן, שֶׁלֹּא שָׁמַר שִׁבְעָה יָמִים, אֶלָּא שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁעָבַד אַזַּר כָּךְ. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, שָׁנִים שֶׁל שִׁמְטָה הָיָה לוֹ לַעֲבֹד קֹדֶם וְאַזַּר כָּךְ לְהִזְדַּוֵּג עִם הַשִּׁמְטָה? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לַעֲבֹד, כְּאִלּוּ עָבַד אוֹתָם. בָּא רַבִּי אַבָּא וְנִשָּׁקוֹ. אָמַר, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזָּכִיתִי לַפָּסוּק הַזֶּה, עַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם כָּתוּב (ישעיה מט) ה' זָפָן לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר לֵאָה הוֹלִידָה שִׁשָּׁה בָנִים וּבַת אַזַּת – כָּךְ זֶה וַדַּאי. רָזֵל שְׁנֵי בָנִים וַדַּאי, בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת אַרְבָּעָה. תִּקּוּנָם אֵיךְ עוֹמְדִים? אֶלָּא אוֹתָם אַרְבָּעָה קְשָׁרִים שֶׁנִּקְרָאִים אֲזוֹרִים, שֶׁכָּתוּב וְכָל אֲזוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

שֶׁהֲרֵי בִּזְרוֹעַ יָמִין שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים, אֲבָל קֶשֶׁר אֶזֶד בָּאֶמְצַע שֶׁהוּא גָּדוֹל וְהוּא אָזוֹר, שֶׁנִּשְׁאַר בַּזּוּין. וְכֵן אֶזֶד בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל, וְכֵן אֶזֶד בְּיֶרֶךְ יָמִין, וְכֵן אֶזֶד בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל. וּכְשֶׁהַכֹּל נִתְקַן, נִמְצְאוּ כֻּלָּם בַּיְתָה, לְקַיֵּם אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב וְכָל אֲזוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

כָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים, כֻּלָּם נִרְאִים בְּיֹשֶׁר, וְאֵלּוּ יוֹצְאִים מִזּוּין לַזְּרוֹעוֹת וּמִזּוּין לַיְרֵכַיִם לְהֶרָאוֹת בִּפְנֵי הַשְּׁפָחוֹת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּמְּגִנָּן, אֵינָם זָשׁוּבִים כִּבְנֵי רָזֵל וְלֵאָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָצְאוּ בַּזּוּין.

דָּבָר אַזַּר, אֵלּוּ הֵם הָאַרְבָּעָה שֶׁכָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים נוֹטְלִים בִּשְׁבִילָם, וְאֵלּוּ נוֹטְלִים אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי, [אָמַר רַבִּי אַבָּא, זֶה לֹא זֶה] וְעַל כֵּן הַכֹּל נִתְקַן יַזַּד.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שִׂמְּחָה הַלְלוּיָהּ. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ רָחֵל, שֶׁהִיא עִקַּר הַבַּיִת. אֵם הַבָּנִים שִׂמְּחָה – זוֹ לֵאָה.

דָּבָר אַחֵר מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ שְׁמִטָּה, שֶׁהִיא עִקַּר הָעוֹלָם הַזֶּה, עָלָיו הוּא מֻנָּח. אֵם הַבָּנִים שִׂמְּחָה – זֶה הַיּוֹבֵל, שֶׁכָּל שִׁמְּחָה וְכָל זְרִיזָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בּוֹ, וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה כּוֹלֵל הַכֹּל בְּסוֹד קָדוֹשׁ, וְעַל זֶה סִיּוּם הַפָּסוּק הַלְלוּיָהּ.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה. וְכִי לָמָּה הִיא שְׂנוּאָה, וַהֲרֵי בְּנֵי הַשְּׂנוּאָה אֵינָם בָּנִים מְעֻלִּים, וְרָאִינוּ שֶׁכָּל אוֹתָם בָּנִים מְעֻלִּים יָצְאוּ מִלֵּאָה, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁלֵּאָה שְׂנוּאָה? אֶלָּא וַדַּאי הַיּוֹבֵל הוּא תָּמִיד עוֹלָם הַנִּסְתָּר, וְכָל דְּבָרָיו אֵינָם [בְּנֵי] בְּנִגְלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִסְתְּרוּ מִיַּעֲקֹב כָּל מַעֲשָׂיו.

בֹּא רְאֵה, הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן הוּא בְּנִגְלֶה, וְהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל לַעֲלוֹת בְּדַרְגּוֹתָיו. כְּמוֹ שֶׁהַזְּכָמָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, כָּךְ גַּם הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן הוּא זְכָמָה, וְהִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ קוֹרְאִים אַתָּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שְׁמִטָּה, וּבְנִגְלוּי.

וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַיּוֹבֵל, קוֹרְאִים הוּא, שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵם בְּנִסְתָּר, וְסוֹד הַדָּבָר שֶׁל לֵאָה, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר יז) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא, כְּדֵי לִמְשֹׁךְ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל. הוּא – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּסְתָּר תָּמִיד. וַיַּעֲקֹב בְּמַה שֶׁנִּסְתָּר לֹא נִדְבַּק בִּרְצוֹנוֹ, אֶלָּא בְּמַה שֶׁנִּגְלֶה, וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׂנוּאָה לֵאָה. מִכָּאן שֶׁשּׁוֹנֵא אָדָם עֶרְוַת אִמּוֹ [וַאֲזוֹהֲתוֹ], וְיִתְיַחֵד אָדָם עִם אִמּוֹ בְּכָל מָקוֹם וְלֹא יִזְשֹׁשׁ, וַהֲרֵי הֵעִירוּ, בֵּן מִתְיַחֵד עִם אִמּוֹ. וְהַכֹּל הִתְכַּסָּה מִיַּעֲקֹב, שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל.

בֹּא רְאֵה, בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר, הִנֵּה בִּשְׁבִילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם –

אֶלָּא מִשּׁוּם יַעֲקֹב הִתְקִיּם אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כט) כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם. וּמִקֹּדֶם לָכֵן הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָם. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, הִשְׁתַּכְלְלוּ מִמֶּנּוּ הָעוֹלָמוֹת וְלֹא נָזְרְבוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה' בֹּרְאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב שַׁלַּח אֶת בְּנִי וְיַעַבְדֵנִי. יִשְׂרָאֵל נִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע.

כְּשֶׁלֵּאָה הוֹלִידָה אֶת רְאוּבֵן, מַה כָּתוּב? וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ רְאוּבֵן. רְאוּבֵן סְתָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלַל בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים מְזֻכָּרִים יַזַּד – שִׁמְעוֹן וְלֵוִי. מָה הַטַּעַם לֵוִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) לִיוֹת, הַזּוֹבוּר שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן שֶׁכָּתוּב יֶתֶר שְׁאֵת וְיֶתֶר עָז, כְּתַרְגּוּמוֹ בְּכוֹרָה, כְּהֻנָּה וּמַלְכוּת. וְהַמַּלְכוּת הִיא בְּצַד הַגְּבוּרָה, וְעַל כֵּן רְאוּבֵן סְתָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, רְאוּ בֵּן סְתָם, שֶׁנִּכְלַל בִּשְׁמְעוֹן וְלֵוִי. כָּךְ הָיְתָה דַּעְתָּהּ [רְצוֹנָהּ] שֶׁל לֵאָה, שֶׁכָּתוּב הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים. מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה שֶׁמִּתְזַכְּרִים יַזַּד.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּאן הוּא, שֶׁהֲרֵי הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה – הָאָבוֹת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהִתְזַכֵּר עִמָּם, וְכָל הָאַרְבַּע הֵם מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת, הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְעַל כֵּן רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, אַזַּר כָּךְ יְהוּדָה שֶׁיָּרַשׁ מַלְכוּת, וְעַל כֵּן כֻּלָּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

וְכָתוּב [זֶה אַזַּר זֶה שֶׁכָּתוּב] (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה' וְגוֹ' וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. מִשּׁוּם שֶׁכָּאן נִשְׁלְמוּ אַרְבָּעָה עַמּוּדִים. הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', מָה הַטַּעַם אָמְרָה בָּזֶה אוֹדֶה אֶת ה', וְלֹא בְּכֻלָּם? אֶלָּא מִכָּאן, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אֵינוֹ שָׁלֵם.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁשִּׁשְׁלֹשָׁה בָנִים הָיוּ עַד שֶׁהוֹלִידָה אֶת יְהוּדָה, הַכִּסֵּא לֹא הִשְׁלִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', וְלֹא בְּכֻלָּם. וְעַל כֵּן וַתַּעֲמֹד

מוֹלֶדֶת. מַה זֶּה וַתַּעֲמֹד? שֶׁעָמַד הַכִּסֵּא עַל תּוּמְכָיו.

[וַתַּעֲמֹד עַד כָּאן] וַתַּעֲמֹד, שֶׁהִגִּיעַ עַד כָּאן וַתַּעֲמֹד, בְּיִזּוּד אָזָד. מִכָּאן וּלְמַטָּה הוּא עוֹלַם הַפֶּרוּד. וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם שְׁנֵי הַבָּנִים שֶׁהוֹלִידָה אַזָּר כְּךְ כְּמוֹ זֶה? לֹא שֶׁהֲרֵי אוֹתָם הַשְּׁנַיִם הִתְזַכְּרוּ עִם אֵלּוּ, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁשֶּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם יַזָּד.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם תְּקוּנֵיהָ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְתַקֵּן הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הַשָּׁזוּר כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וּלְהָשִׁיב אֶת עִנְיַן הַכֹּל לִמְקוֹמוֹ. כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ אָזָד עוֹמְדִים, וּבָזֶה נִשְׁלָם הָעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה.

יִשָּׂשכָר זְבֻלוּן, כָּאן נִשְׁלְמוּ שִׁשָּׁה בָנִים, שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם. כְּמוֹ כֵן בְּנֵי הַשְּׁפָוזוֹת הֵם אַרְבַּע, וְהִתְזַכְּרוּ עִם אֵלּוּ, וְאֵלּוּ אַרְבַּעַת הַקְּשָׁרִים שֶׁמִּתְזַכְּרִים בָּהֶם, וּבְאַרוּכָה. וְעַל כֵּן כָּתוּב (מלכים–א ז) וְכָל אֲזָרֵיהֶם בָּיְתָה. אַף עַל גַּב שֶׁבְּנֵי שְׁפָוזוֹת הֵם – בָּיְתָה.

רַבִּי זְזָקְיָה אָמַר, אִם כָּךְ, הֲרֵי נֶאֱמַר, כָּל מַה שֶׁהוֹלִיד הָעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן הוּא פָּרוּד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד. מַה תֹּאמַר בְּיוֹסֵף וּבִנְיָמִין? אִם תֹּאמַר שֶׁעוֹלָם אָזָד בְּאֵלֶּה – זֶה אֵינוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא יָצְאוּ מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהָעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן – מַה שֶּׁהוֹלִיד, הוֹלִיד לְמַטָּה וְלֹא לְמַעְלָה, וְאִם כָּךְ הוּא פָּרוּד.

בָּא רַבִּי אַבָּא וְנִשַּׁקוֹ. אָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה הוּא נִסְתָּר, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הִתְתַּקֵּן בְּשְׁנַיִם עָשָׂר שֶׁל אוֹתָם מִשָּׁלוֹ. אֲבָל בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, בְּכָל זְמַן הַצַּדִּיק מֵהָעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן יוֹצֵא וְנִכְנָס, בּוֹ נִכְנָס וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִבְנֶה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְהָעִקָּר הוּא לְמַעְלָה, וְהָעִקָּר הוּא לְמַטָּה. [צַדִּיק, בּוֹ נִכְנָס בּוֹ יוֹצֵא] וְהוּא תָּמִיד בָּעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן לְעוֹלָם, כָּתוּב וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה.

בֹּא רְאֵה, בָּעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן הַזֶּה, הַצַּדִּיק נִכְנָס בּוֹ וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא. כְּשֶׁנִּכְנָס הוּא בְּסוֹד שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וּכְשֶׁיּוֹצֵא הוּא בְּסוֹד שֶׁל בִּנְיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה. מִי נַפְשָׁהּ? זֶה הַצַּדִּיק שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנָּה.

וְזֶה בִּנְיָמִין, נִקְרָא בֶּן אוֹנִי, שֶׁנִּשְׁבָּה שֶׁהוֹלִידָה לְמַטָּה בְּעוֹלַם הַפֵּרוּד, וְנִשְׁאֲרוּ אַזַד עָשָׂר בְּאוֹתָם לְמַעְלָה. מַה כָּתוּב? וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין, בֶּן יָמִין. שֶׁהֲרֵי הִתְעַלָּה לְמַעְלָה בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶאֱבַד יוֹסֵף, בִּנְיָמִין הִשְׁלִים אֶת מְקוֹמוֹ. וְעַל כֵּן הַצַּדִּיק נִכְנָס וְיוֹצֵא בָּעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. מִשּׁוּם כָּךְ יוֹסֵף וּבִנְיָמִין וְכָל הַשְּׁנֵים עָשָׂר, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּיִזּוּד אֶזַד.

הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזּ וְאָמַר, (תהלים קיא) אוֹדֶה ה' בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה. בְּכָל לֵבָב? בְּכָל לֵב הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא דָּוִד בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָצָה לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אוֹדֶה ה' בְּכָל לֵבָב – בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רַע, וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים, אֶזַד יָמִין וְאֶזַד שְׂמֹאל.

בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה – אֵלּוּ הֵם שְׁאָר הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי לֵבָב כְּמוֹ צָפוֹן וְדָרוֹם. בְּסוֹד יְשָׁרִים – אֵלּוּ הֵם שְׁאָר צִדְדֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שִׁשָּׁה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעֵדָה – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁל יְהוּדָה, וְכָתוּב (תהלים קלב) וְעֵדֹתַי זוֹ אֲלַמְּדֵם. וְכָתוּב (הושע יב) וְיהוּדָה עֵד רָד עִם אֵל וְגוֹ'. כְּתִיב (תהלים קלז) אוֹדְךָ בְכָל לִבִּי נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ. כָּאן בְּמָקוֹם אֶזַד נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ, שֶׁהֲרֵי לַדַּרְגָּה הַזּוֹ אָמַר שִׁירָה, לְזַוֵּג אוֹתָהּ לְיָמִין.

בֹּא רְאֵה, יְהוּדָה אָזוּז בְּכָל הַצְּדָדִים. אָזוּז בַּדָּרוֹם, אָזוּז בַּמִּזְרָזּ. שֶׁהֲרֵי הוּא בָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְרֹאשִׁיתוֹ בַּצָּפוֹן, וְאָזוּז בַּדָּרוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְיָמִין וְנֶאֱזָז בַּגּוּף. מִשּׁוּם כָּךְ, הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה'. וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. וַתַּעֲמֹד, שֶׁעָמְדָה בַּקִּיּוּם שֶׁל הַבְּרִית כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל נִתְתַּקֵּן מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן יָצָא לִקְרָאָה. הִזְדַּמֵּן לוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי זְזַיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, אָמַר, הִתְזַדְּשׁוּת שֶׁל הַתּוֹרָה צָרִיךְ כָּאן. יָשְׁבוּ שִׁלְשָׁת אֵלֶּה [יָמִים]. כְּשֶׁרָצָה לָלֶכֶת, פָּתַזּ כָּל אֶזַד מֵהֶם בְּפָסוּק.

רַבִּי אַבָּא פָּתַזּ וְאָמַר, וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַזֲרֵי הִפָּרֶד לוֹט מֵעִמּוֹ, שָׂא

נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה וְגוֹ'. וְכִי לְפִי הֶרְאִיָּה שֶׁל אַבְרָהָם יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ, וְלֹא יוֹתֵר? עַד כַּמָּה רוֹאֶה בֶּן אָדָם? שְׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת, אוֹ אַרְבַּע אוֹ זְמֵשׁ פַּרְסָאוֹת, וְהוּא אוֹמֵר כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה וְגוֹ'?!

אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם רוֹאֶה, אֶת כָּל הָאָרֶץ רוֹאֶה. שֶׁהֲרֵי אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם כְּלָלוֹ שֶׁל כָּל הָעֹלָם. עוֹד, הֲרֵים אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהֶרְאָה לוֹ שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בִּצְדָדֵי הָעוֹלָם, וְהָיָה רוֹאֶה אֶת הַכֹּל. כְּמוֹ כֵן, מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, רוֹאֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם, הַשְּׁמוּזָה שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ, וְכִי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם לְבַדּוֹ הִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ זְמֵשׁ הָיוּ וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ זְמַן, בְּאוֹתָם אַרְבַּע אַמּוֹת קִבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ. וּמָה אוֹתוֹ הַמָּקוֹם הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ – רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהוּא הַמָּאוֹר שֶׁל כָּל הָאָרֶץ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁשָּׁקוּל כְּכָל הָעוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, הַמַּעֲלִים אוֹדֶה אֶת ה', וְכִי בְּכָל מַה שֶּׁהוֹלִידָה לֹא רָאוּי לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בָּזֶה? אֶלָּא יְהוּדָה הוּא הַבֵּן הָרְבִיעִי לַכִּסֵּא, וְהוּא מַשְׁלִים אֶת הַכִּסֵּא. וּמְשׁוּם כָּךְ יְהוּדָה לְבַדּוֹ תִּקּוּן הַכִּסֵּא וְתוֹמֵךְ שֶׁל כָּל הַתּוֹמְכִים. [שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה, אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹ֫ב, וְאָז בָּא דָּוִד מִיהוּדָה וְהִשְׁלִים הַכִּסֵּא, וְעַל כָּךְ נִקְרָא יְהוּדָה, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהַדָּלֶ֫ת (אַרְבַּע רַגְלָיו) מַרְגְּלוֹת הַכִּסֵּא] רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁמֵּאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם בַּתּוֹרָה וְכַמָּה מְאוֹרוֹת מְאִירִים בִּשְׁבִילוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֶלָּא מִי יָכוֹל לִמְנוֹת אֶת מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִנָּה כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַזָּלוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה שֶׁאֵין לָהֶם

וְזִשְׁבּוֹן, וְכֻלָּם בְּפַעַם אַוָּזת, כְּמוֹ פַּטִּישׁ שֶׁמּוֹצִיא זִיקִים לְכָל הַצְּדָדִים בְּפַעַם אַוָּזת, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא כַּמָּה מִינִים וּמַזָּנוֹת מִשָּׁנִים וְזֶה מִזֶּה שֶׁאֵין לָהֶם וְזִשְׁבּוֹן, וְכֻלָּם בְּפַעַם אַוָּזת.

בֹּא רְאֵה, בְּרִבּוּר וּבְרוּזַ יַזַּד נַעֲשָׂה הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּזַ פִּיו כָּל צְבָאָם. בִּדְבַר ה' – זֶה הַדִּבּוּר. וּבְרוּזַ פִּיו – זוֹ הָרוּזַ. זֶה בְּלִי זֶה לֹא הוֹלֵךְ, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה וְיוֹצְאִים מֵהֶם כַּמָּה צְבָאוֹת לַצְּבָאוֹת, וּמַזָּנוֹת לַמַּזָּנוֹת, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַוָּזת.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָמוֹת, הוֹצִיא אוֹר נִסְתָּר אֶזֶד, שֶׁמֵּהָאוֹר הַהוּא יוֹצְאִים וּמְאִירִים כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁהִתְגַּלּוּ, וּמֵאוֹתוֹ הָאוֹר יוֹצְאִים וְהִתְפַּשְׁטוּ וְנַעֲשׂוּ שְׁאָר הָאוֹרוֹת, וְהוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וְעוֹד, הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הַזֶּה הִתְפַּשֵּׁט וְעָשָׂה אֲמָן, אוֹר שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר, וְעָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּזוּתוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא אוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר, רוֹצֶה לְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה, רוֹצֶה לְהִתְקַשֵּׁר לְמַטָּה. וּבַקֶּשֶׁר שֶׁלְּמַטָּה נִקְשָׁר לְהָאִיר בַּקֶּשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה. וְהָאוֹר הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר בַּקֶּשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה, מוֹצִיא אֶת כָּל הַזְּיָלוֹת וְהַמַּזָּנוֹת לְמִינִים רַבִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּזִוְכְמָה עָשִׂיתָ וְגוֹ'.

וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר קָטָן בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלֹּא תָּלוּי בְּדָבָר אַזֵּר עֶלְיוֹן שֶׁהִתְמַנָּה עָלָיו לְמַעְלָה. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר זֶה שֶׁלְּמַטָּה, מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ שֶׁהִתְמַנָּה עָלָיו לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל נֶאֱזָז זֶה עִם זֶה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ. לֹא הַדּוּדָאִים הֵם שֶׁיִּלְּדוּ אֶת רָזִזֵל, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלְגֵּל אֶת הַדָּבָר עַל יְדֵי אוֹתָם דּוּדָאִים כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא יִשָּׂשכָר, שֶׁאוּזוּז בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מִכָּל הַשְּׁבָטִים, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי רָזִזֵל הָאֲזוּזָה בְּיַעֲקֹב לֹא הִשְׁאִירָה אוֹתוֹ לְלֵאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמּוֹעֵט קַזְזֵתֵךְ אֶת אִישִׁי, וְכָתוּב לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּזַּת דּוּדָאֵי בְּנֵךְ.

הֵם גָּרְמוּ שֶׁיֵּצֵא יִשָּׂשכָר לָעוֹלָם מִשּׁוּם שֶׁמַּעֲלָה הָרִיזַ שֶׁל הַתּוֹרָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיזַ וְכוּ', וְכָתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ

בַּלַּיְלָה הוּא, הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא שֶׁנִּסְתָּר וְלֹא נִגְלֶה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה יוֹצֵאת מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וּבְכָל מָקוֹם הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה, וַהֲרֵי נֶאֱמַר וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל, וְיִשָּׁשכָר נֶאֱזָז בּוֹ, וְעַל כָּךְ קוֹרְאִים עֵץ הַזַּיִּים, הָעֵץ שֶׁלְּאוֹתָם הַזַּיִּים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרָא הוּא וְלֹא אַתָּה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַדּוֹדָאִים הַלָּלוּ פָּתְזוּ אֶת מֵעֶיהָ שֶׁל רָזִיאֵל – לֹא, שֶׁהִנֵּה כָּתוּב וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּזוּ אֶת רַזְמָה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא דָּבָר אַזֵּר. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַדּוֹדָאִים, אַף עַל פִּי שֶׁכֻּזָּם לְמַעְלָה, בְּאוֹתוֹ הַכֻּזַּ שֶׁלָּהֶם לֹא מִתְמַנָּה פָּקִידַת הַבָּנִים, שֶׁהֲרֵי הַבָּנִים תְּלוּיִים בְּמַזָּל, וְלֹא בְּדָבָר אַזֵּר. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִנֵּה הֵם נִבְרְאוּ לְזוּגָם – לֹא, שֶׁהֲרֵי אֲפָלוּ לַדָּבָר הַזֶּה הֵם סְיוּעַ לְאוֹתָם שֶׁמִּתְעַכְּבִים, וְאֵינָם עֲקָרוֹת, וְלֹא נִזָּוֵר עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּמַזָּל.

וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא וְגוֹ'. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא זִצְפָּה? אֵינוֹ כָּךְ, אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ עַנְוָתָנוּתָהּ שֶׁל לֵאָה, שֶׁלֹּא אָמְרָה דָּבָר לִפְנֵי אֲזוֹתָהּ, וְהִיא הִקְדִּימָה לַדֶּרֶךְ וְאָמְרָה לוֹ בַּזְוַשַׁאי וְהוֹדִיעָה לוֹ, שֶׁהֲרֵי זֶה הָיָה בִּרְשׁוּת רָזִיאֵל, שֶׁכָּתוּב כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ. מֵרָזִיאֵל נָטְלָה רְשׁוּת. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יֵרַע בְּעֵינֵי רָזִיאֵל, אָמְרָה לוֹ בַּזּוּץ, וְלֹא בַּבַּיִת.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בַּפָּתְזוּ שֶׁל מִשְׁכַּן לֵאָה [לַזּוּץ] יָצְאָה הַזּוּצָה, וְהִכְנִיסָה אֶת יַעֲקֹב בַּפָּתְזוּ שֶׁבַּזּוּץ טֶרֶם שֶׁיִּכָּנֵס לְמִשְׁכַּן רָזִיאֵל. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁלֹּא תֹּאמַר דָּבָר לִפְנֵי רָזִיאֵל, וְלֹא תִּתְזַצֵּף לִפְנֵי אֲזוֹתָהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָמְרָה לֵאָה, אִם יִכָּנֵס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רָזִיאֵל, אֵינוֹ דִּין לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּימָה לוֹ בַּזּוּץ.

וְכָל זֶה לָמָּה? אֶלָּא שֶׁרוּזַ הַקֹּדֶשׁ הִתְעוֹרְרָה בְּלֵאָה, וְיָדְעָה שֶׁכָּל הַשְּׁבָטִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, יֵצְאוּ מִמֶּנָּה, וְדָזְקָה הַשָּׁעָה בַּזְּבִיבוּת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְאָה לָהֶם שֵׁמוֹת בְּסוֹד הַזְּכֻמָּה.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְעֵירָא, בְּכָל פַּעַם [שֶׁאָנוּ] הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַוַּיִח לָנוּ נִסִּים, וְכָעֵת הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ אֲרָכָה לָנוּ, נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְזַמֵּר עִמָּנוּ.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (שמות יב) בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת, וְכָתוּב (דברים טז) שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי. לֶחֶם עָנִי כָּתוּב. בַּדָּבָר הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַמְזַמְּרִים. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בִּרְשׁוּת אֲחֶרֶת. כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו, נָתַן לָהֶם מָקוֹם שֶׁל לֶחֶם עֹנִי, לֶחֶם עָנִי. מִי הֶעָנִי? זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים פו) כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי.

וְלֶחֶם עֹנִי הַזֶּה נִקְרָא מַצָּה, נְקֵבָה בְּלִי זָכָר הִיא עֹנִי. הִתְקָרְבוּ לַמַּצָּה בַּהַתְחָלָה. כֵּיוָן שֶׁקֵּרְבוּ אוֹתָם יוֹתֵר, הִכְנִיס אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדַרְגּוֹת אֲחֵרוֹת, וְהִתְחַזֵּר זָכָר עִם נְקֵבָה. וְאָז, כְּשֶׁמַּצָּה מִתְחַזֶּרֶת בַּזָּכָר, נִקְרָא מִצָּה, בְּתוֹסֶפֶת וָא״ו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת. מִשּׁוּם כָּךְ מַצָּה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ מִצָּה.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים שָׁמְעוּ קוֹל אֶחָד שֶׁאוֹמֵר: גְּדוּד שֶׁל רוֹצְחִים אוֹרְבִים בַּדֶּרֶךְ, סְטוּ לְמַעְלָה, אַל תֵּרְדוּ לַטִּירָה זוֹסְרַת הַגַּג שֶׁלְּמַטָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִשְׁמֹר אֶת דְּרָכֵינוּ. עָלוּ לְמַעְלָה וְנִכְנְסוּ לְהַר אֶחָד, בֵּין סְלָעִים זֻזָּקִים. אָמְרוּ, הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, נִרְאֶה דָּבָר, אוּ יִתְרַוַּח לָנוּ נֵס.

הָלְכוּ. יָשְׁבוּ עַל בְּקִיעֵי הַסֶּלַע. עָלָה לָהֶם אִישׁ אֶחָד. תָּמְהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִי אַתָּה? אָמַר, אֲנִי מֵאַנְשֵׁי אַרְקָא. אָמַר לוֹ, וְשָׁם יֵשׁ בְּנֵי אָדָם? אָמַר, כֵּן, וְזוֹרְעִים וְקוֹצְרִים, מֵהֶם בְּמַרְאֶה אַחֵר מִשֶּׁנִּים מִמֶּנִּי, וְעָלִיתִי אֲלֵיכֶם לְהַכִּיר מִכֶּם, מַה שְׁמָהּ שֶׁל הָאָרֶץ שֶׁאַתֶּם בָּהּ?

אָמַר לוֹ, אֶרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן שׁוֹרָה אֶרֶץ הַזַּיִים, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אֶרֶץ

מִמֶּנָּה יֵצֵא לָזֶם. מִזּוֹ יֵצֵא לָזֶם? בִּשְׁאָר הָאָרֶץ לֹא יֵצֵא לָזֶם, וְאִם יוֹצֵא, לֹא מִשִּׁבְעַת הַמִּינִים. בֵּינְתַיִם נִכְנַס לִמְקוֹמוֹ. תָּמְהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ בְּאֵיזֶה דָּבָר.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, וַדַּאי עַל הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַרְתָּ, זָכַרְתִּי שֶׁלָּמַדְתִּי מִסָּבִי דָּבָר אֶחָד עֶלְיוֹן בְּפָסַוז, שֶׁנָּתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הַלָּזֶם הַזֶּה מֵאֶרֶץ הַזַּיִים, וְאַזַר כָּךְ לָזֶם מִן הַשָּׁמַיִם, הַלָּזֶם הַזֶּה, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

עוֹד הָיָה אוֹמֵר, שֶׁאָדָם, כְּשֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹדֵעַ דָּבָר עַד שֶׁטּוֹעֵם לָזֶם. כֵּיוָן שֶׁאוֹכֵל לָזֶם, מִתְעוֹרֵר לָדַעַת וּלְהַכִּיר. כָּךְ כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים דָּבָר, עַד שֶׁהִטְעִים לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָזֶם מִן הָאָרֶץ הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָזֶם, וְאָז נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְתִינוֹק לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא מַכִּיר עַד שֶׁטּוֹעֵם לָזֶם שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.

יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ וְלֹא הִכִּירוּ בַּדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה עַד שֶׁאָכְלוּ לָזֶם עֶלְיוֹן, וְאָז יָדְעוּ וְהִכִּירוּ אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵדְעוּ יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְלֹא יָכְלוּ, עַד שֶׁטָּעֲמוּ לָזֶם מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וּמִי הוּא? שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנֵּנִי מַמְטִיר לָכֶם לָזֶם מִן הַשָּׁמָיִם, וְאָז יָדְעוּ וְהִסְתַּכְּלוּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם. וְעַד שֶׁאָכְלוּ לָזֶם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, [וְעַד שֶׁלֹּא אָכְלוּ לָזֶם בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת] לֹא יָדְעוּ דָּבָר וְלֹא הִכִּירוּ.

בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְנָשַׁקוֹ. אָמַר, וַדַּאי עַל זֶה הֵעִיר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזֶה, וְעַל כֵּן הָרִאשִׁית שֶׁל יִשְׂרָאֵל לָדַעַת הָיָה הַלָּזֶם. קָמוּ וְהָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ שְׁנֵי פֶּרוֹת, אֶזֶד זָכָר וְאֶזֶד נְקֵבָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֵין לָנוּ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ זָכָר וּנְקֵבָה, וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ – כָּךְ גַּם בַּיָּם.

פָּתַז רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וגו'. וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ, מִנַּיִן יָדְעָה? הֲרֵי אָמְרוּ שֶׁנָּעָה הַזְּמוֹר, וְלֵאָה יָדְעָה

וְיָצְאָה אֵלָיו, וְגָרַם לוֹ שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּה יְשָׁשכָר. וְהוּ שֶׁכְּתוּב יְשָׁשכָר זַמּוֹר גָּרֶם, אַל תִּקְרֵי גָּרֶם אֶלָּא גָּרַם, שֶׁהַזַּמּוֹר גָּרַם לוֹ. אָמְרָה לֵאָה: וַדַּאי יָדַעְתִּי שֶׁאִם יִכָּנֵס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רָזֵל, אֵין לִי לְהוֹצִיא אוֹתוֹ, אֶלָּא אֲזַכֶּה לוֹ כָּאן וְיִכָּנֵס לְמִשְׁכָּנִי.

כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ בְּדוּדָאֵי בְּנִי, מַה זֶּה בְּדוּדָאֵי בְּנִי? מִשּׁוּם שֶׁנִּוּוְּנוּ לְיַעֲקֹב עַל זֶה, שֶׁאֵלּוּ מְסַיְּעִים לְהוֹלִיד. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַדָּבָר לֹא עוֹמֵד בַּדּוּדָאִים, אֶלָּא לְמַעְלָה.

פָּתַח וְאָמַר, מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת: מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ רָזֵל. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה – זוֹ לֵאָה. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זֶה הָעוֹלָם הַתַּוְזִתוֹן. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה [הַלְלוּיָהּ] – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. מִשּׁוּם כָּךְ הַלְלוּיָהּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ הֵם תִּקּוּנִים שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא רְאֵה, כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ – לָקַוְזַת מִמֶּנּוּ הַגּוּף, וּמִי הוּא? תּוֹרָה. שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ – לְךָ, לְגוּפְךָ מַמָּשׁ. שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ – לְהוֹלִיד אֶת דְּמוּתְךָ.

מִכָּאן מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, יוֹרֵשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְיוֹרֵשׁ אֶת נַזְוַלַת יַעֲקֹב. יוֹרֵשׁ הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב יְשָׁשכָר, יֵשׁ שָׂכָר, (ירמיה לא) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפָעֳלָתֵךְ, וְכָתוּב (משלי זז) לְהַנְוִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.

כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים. אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, אֵלּוּ מַעְלָה וּמַטָּה וְאַרְבַּעַת הָצְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם. וּמִי שֶׁמַּאֲרִיךְ בְּאָזְדָּ, צָרִיךְ לוֹ לְהַמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְהַיְינוּ אָזְדָּ.

אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, כָּתוּב (שיר ב) עַל הָרֵי בָתֶר, וְכָתוּב (שם זז) עַל הָרֵי בְשָׂמִים. מִי הֵם הָרֵי בְשָׂמִים? אֵלּוּ שִׁשָּׁת הַבָּנִים שֶׁל לֵאָה שֶׁכּוֹלְלִים שִׁשָּׁה אֲזָרִים, וְהֵם שְׁנֵים עָשָׂר, וְהֵם שִׁשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אָזְדָּ כָּלוּל בַּזְוֵבֵרוֹ, וְלֵאָה עֲלֵיהֶם, לְקַיֵּם (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ.

וְעַל כֵּן כָּתוּב לֹא תִקַּוּז הָאֵם עַל הַבָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר וְלֹא

הַנְּגָלָה, וְעַל כֵּן שַׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תְּקַח לָךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעוֹלָם שֶׁנִּסְתָּר וְלֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל.

וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים וְגוֹ' וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם. וְכָל אֵלּוּ נִקְרָאִים הָרֵי בְּשָׂמִים. מִכָּאן וּלְמַטָּה נִקְרְאוּ הָרֵי בָּתֶר, שֶׁכָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, הֶהָרִים שֶׁל הַפָּרוּד.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת קְשָׁרוּ קְשָׁרִים, אַרְבָּעָה קְשָׁרִים שֶׁהִצְטָרְכוּ לְתִקּוּן. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ יוֹצְאִים הַזּוֹצָה אוֹתָם הַקְּשָׁרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם אֶזֵּד, וּמִכָּאן וָהָלְאָה כֻּלָּם אֶזֵּד, בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְעַל כֵּן כָּל הַשְּׁבָטִים עוֹלִים בְּעֵדוּת לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָזִיאֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. מָה רָאָה יַעֲקֹב לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ כְּשֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף, וְטֶרֶם שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף לֹא רָצָה לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ? אֶלָּא הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, שֶׁרָאָה שֶׁנּוֹלַד שִׂטְנוֹ שֶׁל עֵשָׂו.

וּבֹא וּרְאֵה, יוֹסֵף הִשְׁלִים אֶת מִקּוֹמוֹ אַזְרִיו וְיוֹסֵף זָכָה לוֹ, שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְכָאן סִיּוּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב שֶׁנִּשְׁלַם הַגּוּף, רָצָה הַגּוּף לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, וְסִיּוּם הַגּוּף הוּא הַבְּרִית, וְעִם כָּל זֶה בִּנְיָמִין הִשְׁלִים אֶת הַזְּוִשְׁבּוֹן, שֶׁבּוֹ נִשְׁלְמוּ שְׁנֵים עָשָׂר.

וְאִם תֹּאמַר, וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ יַעֲקֹב שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִשְׁתַּלְמוּ הַשְּׁבָטִים, אַף עַל גַּב שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף, מָה הַטַּעַם לֹא וִזְכָּה עַד שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין וְיִשְׁתַּלְמוּ הַשְּׁבָטִים? אֶלָּא יַעֲקֹב עָשָׂה בְּזְכֻמָּה וְיָדַע הַדָּבָר. אָמַר, וַדַּאי אִם יִשְׁתַּלְמוּ כָּאן כָּל הַשְּׁבָטִים, הִנֵּה יָדַעְתִּי שֶׁהַתִּקּוּן שֶׁל מַעְלָה שָׁרוּי עֲלֵיהֶם כָּרָאוּי, וּבָאָרֶץ הַזּוֹ לֹא צְרִיכִים שֶׁיִּשְׁתַּלְמוּ, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

בֹּא רְאֵה שָׁכָךְ הוּא, שֶׁכָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם הַתִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן, וְכֵיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, מִתָּה רָזִיאֵל, וְלָקְחָה אֶת הַמָּקוֹם הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן

הַזֶּה לְהִתְתַּקֵּן בָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא נוֹלַד בִּנְיָמִין אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ, וְשָׁם מֵתָה רָחֵל וְנָטְלָה אֶת הַמָּקוֹם, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה, לְהִתְיַשֵּׁב בְּבֵית שָׁלֵם. וְכָל זְמַן שֶׁרָחֵל קַיֶּמֶת, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן אֵינוֹ נִתְקָן בָּהֶם. מֵתָה רָחֵל – נָטְלָה [לְמַעְלָה] הַבַּיִת בִּשְׁלֵמוּתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא מֵתָה לֵאָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַבַּיִת הוּא בָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן [הָעֶלְיוֹן], וְהַכֹּל הָיוּ מְמַנּוּ לְהִתְתַּקֵּן, וְלֹא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן [הַתַּחְתּוֹן], וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא מֵתָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וְכָל מַעֲשֵׂי לֵאָה הֵם בְּנִסְתָּר, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא בְּנִסְתָּר וְלֹא בְּנִגְלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִזְכְּרָה מִיתָתָהּ שֶׁל לֵאָה כְּמִיתָתָהּ שֶׁל רָחֵל.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ זֶה וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן כָּל דְּבָרָיו בְּנִסְתָּר, וְהָעוֹלָם [הָעֶלְיוֹן] הַתַּחְתּוֹן כָּל דְּבָרָיו בְּנִגְלֶה, מִשּׁוּם כָּךְ נִתְכַּסְּתָה לֵאָה בְּמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְרָחֵל בַּדֶּרֶךְ הַגְּלוּיָה. זוֹ בְּנִסְתָּר, וְזוֹ בְּגָלוּי. וּבַנִּסְתָּר הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִרְשָׁם, שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְאָה שְׁמוֹ אָשֵׁר. [מִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת בַּנִּגְלֶה וּבַנִּסְתָּר, וְעִם כָּל זֶה].

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל אָזוּד, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הוּא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. כָּךְ גַּם, וּבְכָל מָקוֹם, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, זֶה בְּנִגְלֶה וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְאָנוּ לֹא מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, שֶׁכָּתוּב בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן קוֹרְאִים הוּ"א, וְלָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן קוֹרְאִים אַתָּ"ה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בָּרוּךְ מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. וְהוּא שֶׁכָּתוּב בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם וְגוֹ'. וַדַּאי מִצִּיּוֹן הוּא בָּרוּךְ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ כֵן ה' ה' שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, זֶה בְּנִגְלֶה וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְעַל כֵּן מַפְסִיק הַטַּעַם בְּתוֹכָם, וּמֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְעַד הָעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּל אָזוּד.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה הַשְּׁלֵמוּת

שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא רָצָה לָלֶכֶת אֶלָּא בִּרְשׁוּת לָבָן. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ בַּעַם אַזָּרֵת בִּרְשׁוּתוֹ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁפָּזַד יַעֲקֹב שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ וְיִשְׁתַּלְמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת, וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהִגִּיעָה שְׁעָתוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, נִקְשְׁרָה הַשְּׁכִינָה בְּכָל הַשְּׁבָטִים וְנָטְלָה הַבַּיִת עִם כֻּלָּם. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּסוֹד הַזְּכֻכִּית, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּלְמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּתְקַשֵּׁט וְתִתְקַשֵּׁר עִמָּם וְרָזֵל תָּמוּת, וְהִיא נוֹטְלָת אֶת הַבַּיִת.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ לָמְדֵנוּ, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן נִרְאָה לְיַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה לְמֹשֶׁה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָכְלָה עַד שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים בַּבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְאָז נִטְהֲרָה [נִדְזְתָה] רָזֵל, וְהִיא נָטְלָה אֶת הַבַּיִת בְּכָל הַשְּׁבָטִים וְהָיְתָה עִקַּר הַבַּיִת, וְאָז וַדַּאי מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת.

אָמַר יַעֲקֹב, הִנֵּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁלְמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, וַדַּאי יֵרֵד הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה לַבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְהַמִּסְכֵּנָה הַזֹּאת נִדְזֵזִית לְפָנָיו. אִם תָּמוּת כָּאן, לֹא אֵצֵא מִכָּאן לְעוֹלָמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַזּוֹ לֹא רָאוּי לְהַשְׁלִים אֶת הַבַּיִת. מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה וְגוֹ', טֶרֶם יִשְׁתַּלְמוּ הַשְּׁבָטִים.

שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַדַּאי יָפִים הֵם כָּל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְזֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ מִיָּד? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁרָזֵל לֹא הִתְעַבְּרָה מִבִּנְיָמִין, הִתְעַכֵּב שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח וְלֹא בִּקֵּשׁ רְשׁוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב שָׁם, וְיִתְזַוֵּבר יַעֲקֹב בְּכָל הַשְּׁבָטִים בְּמָקוֹם [שֶׁלֹּא] שֶׁצָּרִיךְ.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל יֶתֶר חֹתְנוֹ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה הָיָה רוֹעֶה אֶת צֹאן חוֹתְנוֹ, וְדִיּוּרוֹ הָיָה עִמּוֹ. וּכְשֶׁרָצָה לָלֶכֶת, לֹא הָלַךְ אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ. וְיַעֲקֹב, שֶׁהָיָה שָׁלֵם, וְדִיּוּרוֹ תָּמִיד הָיָה עִם לָבָן, לָמָּה לֹא בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רְשׁוּת? אֶלָּא הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁלֹּא יִגָּלֶגֶל לָבָן עִמּוֹ גִּלְגּוּלִים וְיִשָּׁאֵר שָׁם, שֶׁהֲרֵי

בָּרִאשׁוֹנָה אָמַר לוֹ, וּמִיָּד גִּלְגֵּל עָלָיו גִּלְגּוּלִים וְנִשְׁאַר שָׁם, וְכָעֵת פָּזוֹר מִמֶּנּוּ.

אֲבָל יִתְרוֹ לֹא הָיָה כָּךְ כְּלַפֵּי מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁלָּבָן הָיָה מְכַשֵּׁף, וּבְכִשּׁוּף הָיָה כָּל מַעֲשֵׂהוּ כְּלַפֵּי יַעֲקֹב, וְכָעֵת לֹא רָצָה יַעֲקֹב לְהִתְעַכֵּב שָׁם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֶיךָ וְגוֹ', וְעַל כֵּן לֹא רָצָה לְהִתְעַכֵּב וְלַעֲזֹב אֶת מִצְוַת רִבּוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל וְגוֹ'. פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מו) לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח עַל עֲלָמוֹת שִׁיר. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל זְכֻמָּה, וְכָל הַשִּׁירִים וְהַתִּשְׁבָּחוֹת הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים בְּנֵי קֹרַח, כֻּלָּם מְזֻדָּשִׁים הֵם אוֹתָם שִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁהָיוּ מִלְפָנִים, וְכֵן כָּל אוֹתָם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד וְכָל אוֹתָם שֶׁהָיוּ עִמּוֹ, כֻּלָּם הָיוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן, בְּסוֹד הַזֻּכְמָה.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְכָל אוֹתָם הַסִּדְרִים שֶׁסִּדְּרוּ דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ וְכָל אוֹתָם נְבִיאֵי הָאֱמֶת – כֻּלָּם סִדְּרוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מִשְׁמָרוֹת בָּאָרֶץ – כָּךְ גַּם בָּרָקִיעַ שֶׁמְּזַמְּרִים לְרִבּוֹנָם וְאוֹמְרִים תָּמִיד שִׁירָה, וְכֻלָּם עוֹמְדִים אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, וְהַכֹּל בְּסִדָּרִים שֶׁל שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַזּוֹהֲרִים.

עֲלָמוֹת שִׁיר, מַה זֶּה עֲלָמוֹת שִׁיר? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. מַה זֶּה וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם זֶשְׁבּוֹן, כָּתוּב וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר.

וְכֻלָּם שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, מַקִּיפִים סְדָרִים, אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, לְזַמֵּר וּלְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנָם, וְאֵלּוּ הֵם עֲלָמוֹת שִׁיר. וּמִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֲלָמוֹת שֶׁאֵין מְזֻמָּרוֹת כְּמוֹ אֵלּוּ, אֵלּוּ נִקְרָאוֹת עֲלָמוֹת שִׁיר.

שְׁלֹשָׁה סְדָרִים נִפְרָדִים לְכָל צַד לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל סֵדֶר

וְסֵדֶר, שֶׁהוּא לְכָל צַד, שְׁלֹשָׁה סְדָרִים אֲוִזְרִים. סֵדֶר רִאשׁוֹן שֶׁלְּצַד מִזְרָח – שְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם, וְהֵם תִּשְׁעָה סְדָרִים, מִשּׁוּם שֶׁכָּל סֵדֶר מֵהַשְּׁלֹשָׁה הַלָּלוּ יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה סְדָרִים, וְנִמְצְאוּ שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וְכַמָּה אֲלָפִים וְרִבָּבוֹת תַּזְוִזֵּיהֶם.

תִּשְׁעַת הַסְּדָרִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם מִתְנַהֲגִים בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְכָל סֵדֶר מִסְתַּכֵּל לְאוֹתָן אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, [וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ וְכֵן לְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר, וְכֻלָּם נוֹסְעִים בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְאֵלּוּ עֶלְיוֹנִים מֵאֵלּוּ, וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ] וְכֵלָּן מִתְזַוְּגוֹת וְאוֹמְרוֹת שִׁירָה. וּכְשֶׁאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת פְּרוּזוֹת לְתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁל הָרוּזַ [הַהִיא] הַמְמַנָּה עַל הַכֹּל, אָז הֵם נוֹסְעִים, וְהַשִּׁירָה נִמְתֶּקֶת, וְאוֹת אַזַּת מַכָּה מִלְמַטָּה, וְאוֹתָהּ אוֹת עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת פְּרוּזוֹת עֲלֵיהֶן. וְהָאוֹת הַזּוֹ מִלְמַטָּה מַעֲלָה סֵדֶר מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּמִתְזַוֶּגֶת עִמָּם, וְנַעֲשׂוֹת שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, כֻּלָּם לְפִי הָאוֹתִיּוֹת יה״ו, שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. מֵאֵלּוּ נִפְרָדִים שְׁלֹשָׁה סְדָרִים וְאוֹתָן שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת, וְאוֹתָהּ הָאוֹת שֶׁעוֹלָה מִתְזַוֶּגֶת עִמָּהֶן, וְהֵן שָׁלֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, אוֹתָן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁעוֹלוֹת בָּאֲוִיר, הֵן כְּלוּלוֹת זוֹ בְּזוֹ, רַזְמִים בְּדִין, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵן שְׁתַּיִם, וְהֵן מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, בְּסוֹד שֶׁל זָכָר. וְזוֹ שֶׁעוֹלָה וּמִתְזַוֶּגֶת עִמָּהֶן הִיא נְקֵבָה, וְנִכְלֶלֶת בִּשְׁתֵּיהֶן. כְּמוֹ שֶׁהַנְּקֵבָה נִכְלֶלֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, בְּיָמִין וּבִשְׂמאל, וּמִתְזַוֶּגֶת עִמָּהֶם, כָּךְ גַּם הָאוֹת הַנְּקֵבָה הַזּוֹ שֶׁמִּתְזַוֶּגֶת עִם שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲוִזְרוֹת, וְהֵן בִּשְׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ הָעֶלְיוֹנִים, וְזֶה לְמַטָּה, וְהַכֹּל הוּא אֶזֶד, זָכָר וּנְקֵבָה. [זוּוִין] שֶׁכַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁאוֹתָם הָאוֹתִיּוֹת הֵן מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֵם הוֹלִידוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלָּהֶם מַמָּשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָן וְנִזְהָר בָּהֶן, אָהוּב הוּא לְמַעְלָה וְאָהוּב לְמַטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, זָכָר וּנְקֵבָה, לְהִכָּלֵל יַזַּד בְּסוֹד הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים וְהַמַּיִם הַתַּזְוִתוֹנִים, וְהַכֹּל אֶזֶד, וְזֶהוּ הַיִּזּוּד הַשָּׁלֵם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתָם וְנִזְהָר בָּהֶם, אַשְׁרֵי זְכִיָּתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עִקַּר הַיִּזּוּד הַשָּׁלֵם כָּרָאוּי, שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, בְּיִזּוּד

אָזַד בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכֻלָּם הַסּוֹד שֶׁל הַסֵּדֶר הָעֶלְיוֹן כָּרָאוּי כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁאוֹתוֹ סֵדֶר שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה בְּסוֹד אָזַד.

סֵדֶר שֵׁנִי שֶׁלְּצַד הַדְּרוֹם, שְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה, וְהֵם תִּשְׁעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְכָךְ נֶּחֱלָקוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְכָל צַד לְהִתְזַוֵּג הַכֹּל יַזַד. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת בְּסוֹד שֶׁל נְקֻבָּה, וְאוֹתִיּוֹת בְּסוֹד שֶׁל זָכָר, וְכֻלָּן הִתְזַוְּגוּ יַזַד, וְהֵן אַזַת בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַשָּׁלֵם, וַאֲלֵיהֶם סְדָרִים מְמֻנִּים שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהַכֹּל יוֹצֵא מֵהַסֵּדֶר שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, כַּסֵּדֶר שֶׁנִּתְקְנוּ אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יה״ו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. כָּל הַסְּדָרִים הַלָּלוּ מִתְנַהֲגִים בָּאוֹתִיּוֹת הַיְדוּעוֹת הַלָּלוּ וְנוֹסְעִים בָּהֶן, וְכַמָּה צְבָאוֹת וְרִבְבוֹת כֻּלָּם לְמַטָּה שֶׁנּוֹסְעִים וּמִתְנַהֲגִים בַּסֵּדֶר הַזֶּה.

סֵדֶר שְׁלִישִׁי שֶׁלְּצַד צָפוֹן, בִּשְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְהֵם תִּשְׁעָה, וּבִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה לְכָל צַד הֵם תִּשְׁעָה, וְאוֹתָם סְדָרִים מִשְׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, שְׁלֵמוּת הָאוֹתִיּוֹת הֵן עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע. וְכָךְ הַסִּדּוּר שֶׁל הַסְּדָרוֹת הַלָּלוּ.

שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, לִשְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה סְדָרִים לְכָל צַד. וְנִמְצְאוּ שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה מִצַּד זֶה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלָּלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלָּלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, נִמְצְאוּ כֻּלָּם שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים.

וְהַסּוֹד שֶׁל הַשִּׁבְעָה וְעֶשְׂרִים הַלָּלוּ הֵן תֵּשַׁע אוֹתִיּוֹת [הֵן] שֶׁהֵן בְּסוֹד הַנְּקֻבּוֹת, לְזַוֵּג עִמָּהֶם נְקֻבָּה עִם אוֹתָם שְׁמוֹנָה עָשָׂר צְדָדִים אֲזָרִים בַּסּוֹד שֶׁנִּתְבָּאֵר [שֶׁל הַזָּכָר], וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָן אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כָּךְ גַּם הָאוֹתִיּוֹת הָאֲזָרוֹת לְמַטָּה, אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאוֹתִיּוֹת תַּזְוִתּוֹנוֹת קְטַנּוֹת, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה. וְכָל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ הֵם בְּסוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, הַכֹּל אָזַד בִּשְׁלֵמוּת.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן נ"א)

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל. בְּשָׂרָה כְּתִיב פָּקִידָה, וּבְרָחֵל כְּתִיב זְכִירָה, לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁזָּכוּר נִרְשָׁם בְּיַעֲקֹב שֶׁהוּא בְּרִית שָׁלוֹם כְּשֶׁנַּעֲשָׂה יוֹסֵף, וּבַמֶּה? כְּשֶׁנָּטַל שׁוֹר עִמּוֹ שֶׁלֹּא יֶחֱזַק אוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, וְלָכֵן נִקְרָא יוֹסֵף בְּכוֹר, שֶׁאוֹתוֹ שׁוֹר שֶׁנָּטַל בְּכוֹר שׁוֹרוֹ וַדַּאי, וְאוֹתוֹ שׁוֹר שׁוֹר תָּם, וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם רִבּוֹן וְשַׁלִּיט, בַּעַל הַבַּיִת שֶׁאוֹתוֹ שׁוֹר תָּם שׁוֹרֶה בְּתוֹכוֹ: ע"כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל, שֶׁהֲרֵי בְּמַזָּל זֶה תָּלוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתִיב בָּהּ זְכִירָה. וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה – זֶה לֹא הָיָה מֵהַמַּזָּל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי הַבָּנִים תְּלוּיִים בְּמַזָּל וְלֹא לְמַטָּה – כָּאן בְּשָׂרָה זֶה לֹא הָיָה בְּמַזָּל, אֶלָּא כְּתִיב וַה', הַכֹּל יָחִיד.

אִם כָּךְ, לָמָּה כְּתִיב פָּקִידָה? אֶלָּא וַדַּאי הַזְּכִירָה [הַזּוֹ] הָיְתָה מִקֹּדֶם לָכֵן, וְהַמַּפְתֵּחַ הַזֶּה נִמְסַר לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לַמּוֹעֵד הַזֶּה וְגוֹ'. אַחֲרֵי כֵן כְּמוֹ זֶה – כֵּיוָן שֶׁנִּזְכַּר בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, אַחַר כָּךְ נֶאֱמַר בַּסּוֹד שֶׁל הַנְּקֵבָה פָּקִידָה, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שֶׁל הַכֹּל יָחִיד.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל. רַבִּי זֵיָא פָּתַח וְאָמַר, (שמות ו) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. וָאֶזְכֹּר – הֲרֵי זְכִירָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא לְמַעְלָה, שֶׁהַמַּזָּל הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה בַּזָּכָר, בָּא עַל פָּקִידָה שֶׁהִיא בַּגָּלוּת לְמַטָּה בַּנְּקֵבָה. כְּמוֹ כֵן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

בֹּא רְאֵה, כְּתִיב פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. וְכִי פָּקֹד פָּקַדְתִּי? וַהֲרֵי הַפָּקִידָה עוֹמֶדֶת בַּנְּקֵבָה, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הָיְתָה בַּגָּלוּת, וְהִיא אוֹמֶרֶת פָּקֹד פָּקַדְתִּי? אֶלָּא שֶׁכָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְכָאן סוֹד שֶׁל הַזִּוּוּגִים, וְהִיא בַּגָּלוּת, אֵיךְ נִרְאֶה לְמֹשֶׁה כָּאן וְאֵיךְ אָמְרָה פָּקֹד פָּקַדְתִּי.

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר – הוּא בַּשָּׁמַיִם, וְתִקְפּוֹ וְכוֹחוֹ עַל הָאָרֶץ בְּכָל מָקוֹם. כְּמוֹ כֵן מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. בְּזְמַן שֶׁהַמִּקְדָּשׁ עָמַד – מִלֹּא כָל

הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת – הִיא לְמַעְלָה, וְהַתֶּקֶף מַקִּיף אֶת יִשְׂרָאֵל לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בְּאֶרֶץ אַזֶּרֶת.

וּבֹא תִרְאֶה, שְׁכִינָה לְמַטָּה וּשְׁכִינָה לְמַעְלָה. שְׁכִינָה לְמַעְלָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר תְּזוּמִים מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה זַיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת. שְׁכִינָה לְמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים. וְאָז נִכְלֶלֶת הַשְּׁכִינָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַזֶּרֶת יַזַּד. וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת לְמַטָּה לֹא נִתְקָנֶת לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם לֹא נִתְקָנֶת מִשּׁוּם שֶׁלְּמַטָּה לֹא נִתְקָנֶת, וְזֶהוּ בַּגָּלוּת עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בַּגָּלוּת עִמָּהֶם.

בַּמֶּה נִתְקָנֶת? לְמֶלֶךְ שֶׁמֵּת בְּנוֹ, מֶה עָשָׂה? כָּפָה אֶת מִטָּתוֹ עַל אֶבֶל בְּנוֹ, וְלֹא הִתְקִין לוֹ אֶת מִטָּתוֹ, אֶלָּא נָטַל קוֹצִים וַדַּרְדָּרִים וְהִטִּיל תַּחַת מִטָּתוֹ וְשָׁכַב עָלֶיהָ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל וְנֶחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ, לָקַח קוֹצִים וַדַּרְדָּרִים וְשָׂם תַּחְתָּיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בַּגָּלוּת.

פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. מִי שֶׁלֹּא עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ, מַה מְצַוֶּה וּמָה עוֹשֶׂה? אֶלָּא פָּקֹד מִלְמַעְלָה, פָּקַדְתִּי מִלְמַטָּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזְּכִירָה הַזּוֹ הָיְתָה עָלֶיהָ מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁכָּתוּב וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וָאֶזְכֹּר – הִנֵּה זְכִירָה הִתְמַנְתָה עָלֶיהָ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמְרָה אַזֶּרֶת כָּךְ פָּקֹד פָּקַדְתִּי, שֶׁהֲרֵי סִימָן לָקְוָזָה מִקֶּדֶם לָכֵן. כְּמוֹ כֵן שָׂרָה, שֶׁכָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. אֲבָל כָּאן רָזֵל, שֶׁלֹּא נִזְכְּרָה מִקֶּדֶם לָכֵן, לֹא נֶאֱמַר בָּהּ פָּקִידָה, אֶלָּא זְכִירָה, וְהַכֹּל הוּא בִּזְכִירָה, בְּסוֹד שֶׁל הַמַּזָּל.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְוִקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְרַבִּי יְהוּדָה הָיָה רוֹכֵב, וְרַבִּי זְוִקְיָה עַל רַגְלָיו. בֵּינָתַיִם יָרַד רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר, מִכָּאן וָהָלְאָה נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, כַּכָּתוּב (דברים לב) הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ.

אָמַר לוֹ, אִלּוּ הָיִינוּ שִׁלְשָׁה – יָפֶה הוּא, שֶׁאָזוֹד יאמַר – וּשְׁנַיִם יָשִׁיבוּ לוֹ. אָמַר לוֹ, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁל הַבְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁנִּזְכָּר שֵׁם אֱזוֹד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא, וּשְׁנַיִם יָשִׁיבוּ לוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שֵׁם ה׳ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. כִּי שֵׁם ה׳ אֶקְרָא – זֶה אָזוֹד שֶׁמְּבָרֵךְ. הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ – אֵלּוּ שְׁנַיִם אֲוֵזִרִים. אֲבָל בַּתּוֹרָה, אֲפִלּוּ שְׁנַיִם יוֹשְׁבִים וְנוֹתְנִים גֹּדֶל וְזוֹקְ שֶׁל שֶׁבַּזּוּ הַתּוֹרָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי זוֹזְקִיָּה, כְּלַפֵּי הַבְּרָכוֹת לָמָּה שְׁלֹשָׁה? אָמַר לוֹ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר כָּאן, שֶׁהֲרֵי כָּל הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַבְּרָכוֹת הוּא כָּךְ – אָזוֹד לְבָרֵךְ וּשְׁנַיִם לְהָשִׁיב, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה הַשֶּׁבַזּוּ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסוֹד שֶׁל שְׁלֹשָׁה, אָזוֹד מְבָרֵךְ וּשְׁנַיִם [אוֹמְרִים אָמֵן] שֶׁמּוֹדִים, וְזֶהוּ קִיּוּם הַבְּרָכוֹת, וּבְסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי, וּבְסוֹד שֶׁל שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהוּ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁנִינוּ, יֵשׁ זְכִירָה לְטוֹב וְיֵשׁ זְכִירָה לְרַע, יֵשׁ פְּקִידָה לְטוֹב וְיֵשׁ פְּקִידָה לְרַע. יֵשׁ זְכִירָה לְטוֹב – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשֹׁנִים וְגוֹ׳, (בראשית ז) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ, (שמות ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. וְיֵשׁ זְכִירָה לְרַע – שֶׁכָּתוּב (תהלים עז) וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּחַ הֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב. פְּקִידָה לְטוֹב – שֶׁכָּתוּב (שמות ג) פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. פְּקִידָה לְרַע – שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם. וְכֻלָּם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים.

כָּל אֵלּוּ – זְכִירָה וּפְקִידָה – לְטוֹב, אֵלּוּ הֵן דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, סוֹד הָאֱמוּנָה, זָכָר וּנְקֵבָה, סוֹד אָזוֹד, זְכִירָה וּפְקִידָה, אֵלּוּ הֵם לְטוֹב. זְכִירָה וּפְקִידָה לְרַע אֵלּוּ הֵם הַסּוֹד שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר שֶׁעוֹמֵד בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים אֲוֵזִרִים. זָכָר וּנְקֵבָה יַזַּד, זְכִירָה בָּזֶה וּפְקִידָה בָּזֶה, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁתָּמִיד עוֹמְדִים לְרַע וְאֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ. מִכָּאן יוֹצְאִים כָּל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ, וּמִכָּאן יוֹצְאִים כָּל הַמִּינִים הָרָעִים וְכָל מָוֶת וְכָל הַצְּדָדִים וְהַמִּינִים הָרָעִים בָּעוֹלָם, וּבֵאַרוּהָ, וְזֶה בְּהַפּוּךְ מִזֶּה.

אָמַר רַבִּי זוֹזְקִיָּה, כָּךְ זֶה וַדַּאי. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁזּוֹכֶה מִתְקַיֵּם בַּצַּד הַטּוֹב

וְלֹא יָרִכִין עַצְמוֹ לְצַד אַזַּר וְיִנָּצֵל מֵהֶם. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ זֶה וַדַּאי, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ מֵהַצַּד הַהוּא, וְאַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיְּכוֹלִים לְהִנָּצֵל מֵהֶם וּלְהַלְוֵותָם קָרֵב עִם אוֹתוֹ הַצַּד.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, בַּמֶּה? בַּתַּזּוּ וְאָמַר, (משלי כד) כִּי בְתַזְוּבֻלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְוָמָה. מִי הַמִּלְוָמָה? זוֹ הַמִּלְוָמָה שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הָרָע שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהַלְוֵותָם בּוֹ קָרֵב וְלִשְׁלֹט עָלָיו וּלְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה שֶׁיַּעֲקֹב כָּךְ הִשְׁתַּדֵּל אֲצָל עֵשָׂו מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁלּוֹ, לְהִתְוַכֵּם עָלָיו וְלָלֶכֶת עִמּוֹ בְּעַקְמוּמִיּוֹת בְּכָל מַה שֶׁצָּרִיךְ כְּדֵי לִשְׁלֹט עָלָיו בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף, וְהַכֹּל כָּרָאוּי, וְהָרֹאשׁ וְהַסּוֹף יַזַּד זֶה כְּמוֹ זֶה, כַּכָּתוּב בְּכֹרָתִי, וְאַזַּר כָּךְ בִּרְכָתִי. הָרֹאשִׁית וְהַסּוֹף יַזַּד זֶה כְּמוֹ זֶה, כְּדֵי לִשְׁלֹט עָלָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כָּרָאוּי לוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צַדִּיק הוּא מִי שֶׁנִּצָּל מֵהֶם וְיָכוֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, זְכִירָה וּפְקִידָה לְטוֹב הֵם כְּאֻזַּד בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְאַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַזַּר הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יא) אַזְרֵי ה׳ יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, כָּךְ הוּא וַדַּאי.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, אַל יֹאמַר עָלֶיהָ זָכְרֵנִי וּפָקְדֵנִי, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זְכִירָה וּפְקִידָה לְטוֹב, וּזְכִירָה וּפְקִידָה לְרַע, וַעֲתִידִים לִטֹּל אֶת הַדִּבּוּר מִפִּיו, וּבָאִים לְהַזְכִּיר זַטָּאֵי הָאָדָם וּלְהַעֲנִישׁוֹ. פָּרַט אִם הוּא צַדִּיק שָׁלֵם, שֶׁכַּאֲשֶׁר בּוֹדְקִים אֶת זַטָּאָיו, אוֹתָהּ זְכִירָה וּפְקִידָה לְרַע לֹא יִמְצְאוּ אוֹתָם, כְּמוֹ עֶזְרָא שֶׁאָמַר זָכְרָה לִי אֱלֹהַי לְטוֹבָה.

שֶׁהֲגֵה בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, יִכְלֹל אֶת עַצְמוֹ בֵּין רַבִּים, בַּכְּלָל שֶׁל הָרַבִּים. וּבֹא וּרְאֵה, הַשּׁוּנַמִּית, כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהּ אֱלִישָׁע (מלכים–ב ד) הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שַׂר הַצָּבָא, הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ – אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁשּׁוֹלֶטֶת מַלְכוּת הָרָקִיעַ לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לָהּ הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ.

מַה כָּתוּב? וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשָׁבֶת. מָה אָמְרָה? לֹא רוֹצָה לִהְיוֹת רְשׁוּמָה לְמַעְלָה, אֶלָּא לְהַכְנִיס אֶת רֹאשִׁי בֵּין רַבִּים, וְלֹא לָצֵאת מֵהַכְּלָל שֶׁלָּהֶם. וְכָךְ צָרִיךְ לְאָדָם לְהִכָּלֵל בְּכְלָל שֶׁל רַבִּים וְלֹא לְהִתְיַחֵד לְבַדּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיחוּ עָלָיו לְהַזְכִּיר וְזַטָּאָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (איוב לז) הַנִגְּלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה. הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב כְּשֶׁרָאָה שֶׁאִיּוֹב הִוזִּיק עַצְמוֹ עַל דִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, אִיּוֹב אָמַר הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אַיַּחֵל. כָּתוּב לֹא בְּאָלֶ"ף, וְקוֹרְאִים לוֹ בְּוָא"ו, וְהַכֹּל הוּא. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי אֲנִי הוֹרֵג בְּנֵי אָדָם?! הַנִגְּלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה?! כַּמָּה שְׁעָרִים פְּתוּחִים בְּאוֹתוֹ הַצַּד, וְהַמָּוֶת שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם סְתוּמִים מִבְּנֵי אָדָם, [וְלֹא יְכוֹלִים לְהַשְׁמִיר מֵהֶם מִשּׁוּם שֶׁהֵם סְתוּמִים מִבְּנֵי אָדָם] שֶׁלֹּא מַכִּירִים אֶת אוֹתָם הַשְּׁעָרִים.

וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה. מִי הֵם שַׁעֲרֵי מָוֶת וּמִי הֵם שַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת? אֶלָּא מָוֶת וְצַלְמָוֶת הֵם יַזַּד, וְהֵם זְוּוגֵ אֶזֶד. מָוֶת – הֲרֵי נִתְבָּאֵר, זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. צַלְמָוֶת – צֵל מָוֶת, זֶהוּ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וְהוּא הַצֵּל שֶׁלּוֹ וְהַכֹּחַ שֶׁלּוֹ לְהַזְדַּוֵג יַזַּד בְּקֶשֶׁר אֶזֶד, וְהֵם אֶזֶד.

וְכָל אוֹתָם הַדְּרָגוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵהֶם וְנִקְשָׁרוֹת בָּהֶם הֵם הַשְּׁעָרִים שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְגוֹ'. וְאֵלּוּ [אוֹתָם שְׁעָרִים] נִקְרָאִים נְהָרוֹת וּנְזָלִים. שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, אַף כָּךְ הֵם שַׁעֲרֵי מָוֶת, וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת מֵהַצַּד הָאַזֵּר, דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת שֶׁשּׁוֹלְטוֹת בָּעוֹלָם. שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת – זֶה נְקֵבָה וְזֶה זָכָר, וּשְׁנֵיהֶם יַזַּד.

וְעַל זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב בִּשְׁבִיל כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהוּא אָמַר, (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה. וְכָל אוֹתָם שֶׁאָר דְּבָרִים. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַנִגְּלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת, לָדַעַת שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בִּרְשׁוּתִי, וְכֻלָּם עֲתִידִים לְהִתְבַּעֵר מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע

הַמֵּת לָנֶצַח וְגוֹ׳.

בֹּא רְאֵה, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ. פַּעֲמִים אֱלֹהִים אֱלֹהִים, לָמָּה? אֶלָּא אֶחָד מֵעוֹלָם הַזֶּכֶר, וְאֶחָד מֵעוֹלָם הַנְּקֵבָה, מִשּׁוּם שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בְּמַזָּל.

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רָחֵל בַּשֵּׁם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב יֹסֵף ה׳ לִי בֵּן אַחֵר, יָדַע יַעֲקֹב שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהַשְׁלִים אֶת כָּל הַשְּׁבָטִים וְלֹא תִּתְקַיֵּם בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ רָצָה לָלֶכֶת וְלֹא יָכֹל, וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח וְהָלַךְ לוֹ, כְּדֵי שֶׁהַבַּיִת לֹא יִשְׁתַּלֵּם בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת, לְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ הָעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ.

וְהָיְנוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ. מַה זֶּה וְאֶהְיֶה עִמָּךְ? אֶלָּא אָמַר לוֹ, עַד כָּאן רָחֵל הָיְתָה עִמְּךָ עִקַּר הַבַּיִת, מִכָּאן וָהָלְאָה אֲנִי אֶהְיֶה עִמְּךָ וְאָטֹל אֶת הַבַּיִת עִמְּךָ עִם שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים. וְהָיְנוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל. עָלַי הָיָה זֶה, וּבְגָלָלִי הָיָה הַדָּבָר שֶׁהִיא נִדְחֲתָה, וּבָאָה דַּיֶּרֶת אַחֶרֶת וְנָטְלָה אֶת הַבַּיִת בִּשְׁבִילִי לָדוּר עִמִּי.

וַיֹּאמַר נָקְבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֶתֵּנָה. מַה זֶּה נָקְבָה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹתוֹ רָשָׁע אָמַר, אֲנִי רוֹאֶה שֶׁיַּעֲקֹב לֹא מִסְתַּכֵּל אֶלָּא בִּנְקֵבוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה יַעֲבֹד אוֹתִי. אָמַר נָקְבָה שְׂכָרְךָ, הֵנָּה נָקְבָה, שֶׁהִיא שִׂכְרְךָ, כְּבָרֹאשׁוֹנָה. וְאֶתֵּנָה, אֲמֹר בְּאֵיזוֹ נָקְבָה הִסְתַּכַּלְתָּ וְאֶתֵּנָה, וַעֲבַד אוֹתִי בִּשְׁבִילָהּ.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא תִתֵּן לִי מְאוּמָה. אָמַר יַעֲקֹב, זְלִילָה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתִי, לְשֵׁם כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עָשִׂיתִי, וְעַל כֵּן לֹא תִתֵּן לִי מְאוּמָה, שֶׁהֲרֵי אֵין דַּעְתִּי בָּזֶה, אֶלָּא אִם תַּעֲשֶׂה לִי [אֶת] הַדָּבָר הַזֶּה וְגוֹ׳.

וַיָּסַר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת הַתְּיָשִׁים. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים טו) ה׳ מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ׳. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ וּבֵאֲרוּ הַזְּבֵרִים, הוֹלֵךְ תָּמִים – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכַּאֲשֶׁר נִמּוֹל נִקְרָא תָּמִים. וּפֹעֵל צֶדֶק – זֶה יִצְחָק. וְדֹבֵר אֱמֶת – זֶה יַעֲקֹב. וַדַּאי שֶׁיַּעֲקֹב נִדְבַּק בָּאֱמֶת. אִם הוּא בָּאֱמֶת נִדְבַּק, מָה הַטַּעַם עָשָׂה עִם לָבָן

בַּצּוֹרָה הַזּוֹ?

אֶלָּא יַעֲקֹב הִבְזִין אֶת שְׁעַת הַמַּזָּל שֶׁלּוֹ שֶׁהָיְתָה, שֶׁמֻּתָּר לָאָדָם לִבְזֹן אֶת שְׁעָתוֹ טֶרֶם יָשׁוּב לְאַרְצוֹ, וְאִם מַזָּלוֹ עוֹמֵד בְּמַה שֶׁעוֹשֶׂה – יָפֶה, וְאִם לֹא – אַל יוֹשִׁיט רַגְלוֹ עַד שֶׁיַּעֲלֶה [שֶׁיַּעֲמֹד בְּמַה שֶׁעָשָׂה] אֵלָיו.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְעָנְתָה בִּי צִדְקָתִי בְּיוֹם מָחָר וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי הוּא לֹא עָשָׂה כְּדֵי שֶׁיִּטֹּל מִשֶּׁלּוֹ לְזוֹנָם, אֶלָּא הַכֹּל בֶּאֱמֶת וּשְׁלֵמוּת הָרָצוֹן, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהוּא נָטַל רְשׁוּת מִלָּבָן, וְעַל כֵּן כָּתוּב נִזַּשְׁתִּי וַיְבָרֲכֵנִי ה' בְּגָלָלְךָ. כַּמָּה כְּשָׁפִים וּמִינִים עָשָׂה לָבָן וּבָזַן אֶת מַזָּלוֹ מִשּׁוּם יַעֲקֹב, וְהָיָה מוֹצֵא בְּגָלַל יַעֲקֹב מֵאָה צֹאן כָּל זוֹדֵשׁ, וּמֵאָה כְּבָשִׂים וּמֵאָה עִזִּים יוֹתֵר עַל צֹאנוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אֶלֶף צֹאן וְאֶלֶף כְּבָשִׂים וְאֶלֶף עִזִּים הָיָה מֵבִיא לוֹ יַעֲקֹב יוֹתֵר בְּכָל זוֹדֵשׁ וּזוֹדֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לָרֹב וַיְבָרֶךְ ה' אֹתְךָ לְרַגְלִי. וְהַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה אֵינָהּ פָּחוּת מֵאֶלֶף מִכָּל מִין וּמִין. נִמְצָא אֶלֶף מֵהַצֹּאן, מֵהַכְּבָשִׂים נִמְצְאוּ אֶלֶף, מֵהָעִזִּים נִמְצְאוּ אֶלֶף, עַל כָּל מַה שֶׁשּׁוֹרָה הַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא פָּחוּת מֵאֶלֶף, עַד שֶׁבִּשְׁבִיל יַעֲקֹב הִתְעַלָּה לָבָן לְעֶשֶׂר רַב.

וּכְשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לִטֹּל שְׂכָרוֹ, לֹא מָצָא אֶלָּא עֲשָׂרָה מִכָּל מִין וּמִין, וַיַּעֲקֹב זָשַׁב אוֹתוֹ לְעֶשֶׂר רַב. רָאָה כַּמָּה נָטַל מִשֶּׁלּוֹ מִמַּה שֶּׁהָיָה נוֹתֵן הוּא בְּזֻכוּתוֹ לְלָבָן. וְכָל זֶה שֶׁעָלָה בּוֹ בְּיַעֲקֹב, לֹא הָיָה אֶלָּא בַּזְּרוֹעַ שֶׁל אוֹתָם מַקְלוֹת שֶׁשָּׂם אֶצֶל הַצֹּאן.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה טָרַח אוֹתוֹ יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם אַזְהֲרֵי לָבָן. כָּתוּב וַיָּשֶׂם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְגוֹ', וְהֵבִיא לוֹ כָּל הָעֶשֶׂר הַזֶּה, וְעִם כָּל זֶה לֹא רָצָה לָבָן שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ שְׂכָרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, אֶלָּא נָטַל עֲשָׂרָה מִזֶּה וַעֲשָׂרָה מִזֶּה, וְנָתַן [בִּידֵי בָּנָיו] לוֹ וְאָמַר לוֹ: טֹל אֶת אֱלֶה, וְאִם יוֹלִידוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ – בַּצּוֹרָה הַזּוֹ יִהְיֶה שְׂכָרְךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּזְלֵף אֶת מַשְׁכֵּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים. [וּבְאֵלּוּ] עֲשָׂרָה מִזֶּה וַעֲשָׂרָה מִזֶּה, וְכָתוּב וַאֲבִיכֶן הֵתֶל בִּי וְהֶחֱלֵף אֶת מַשְׁכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים. [וּבְאֵלּוּ

הָעֲשָׂרָה] הִשְׁתַּדֵּל אַזַּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבֵרְכוֹ. וּמִכָּל מַה שֶּׁהִתְנָה לָבָן עִם יַעֲקֹב – זָזַר בְּדִבּוּרוֹ וְנָטַל מִיַּעֲקֹב הַכֹּל, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלָיו וְנָטַל מִשָּׁלוֹ בִּזְרוֹעַ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בָּאוּ לְהַרְאוֹת הַזְּכוּת, שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, מֵהֶם תְּלוּיִים בְּמַעֲשֶׂה, וּמֵהֶם בִּדְבּוּר, וּמֵהֶם בִּרְצוֹן הַלֵּב, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת בִּתְפִלָּה, בְּדִבּוּר וְרָצוֹן. וּמֵהֶם שֶׁלֹּא בִּתְפִלָּה, אֶלָּא תְּלוּיִים בְּמַעֲשֶׂה.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, עָשָׂה בְּזְכוּת. כָּתוּב וַיִּצֹּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בָּרְהָטִים בִּשְׁקָתוֹת הַמָּיִם. הַכֹּל בְּזְכוּת, לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַכֹּל לְכָל הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁהֵן זָכְקוּ וְגוֹרְלוֹ.

אֶת הַמַּקְלוֹת – אֵיזֶה מַקְלוֹת? אֵלּוּ הַדַּרְגּוֹת שֶׁהֵן בֵּית הַדִּין. אֲשֶׁר פָּצַל – שֶׁהֶעֱבִיר מֵהֶן אֶת הַדִּין. בָּרְהָטִים – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים, שֶׁזֶּה מֵהַמֶּלֶךְ הַהוּא בָּאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

דָּבָר אַזַּר מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – מֶלֶךְ זֶה אָסוּר וְקָשׁוּר בְּאוֹתָם הָרְהָטִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמֵּהֶם מַשְׁקִים אֶת הַכֹּל [נִמְשָׁכוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל] מִן הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. בִּשְׁקָתוֹת הַמָּיִם – [וּמִשָּׁם מַשְׁקִים כָּל שִׁקְּתוֹת הַמַּיִם] אֵלּוּ הֵם הַנְּזָלִים שֶׁיּוֹצְאִים וּבָאִים עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְמָקוֹם שֶׁשָּׁם מִתְכַּנְּסִים. אֲשֶׁר תָּבֹאן ׀ הַצֹּאן לִשְׁתּוֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם. וּבְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם מִתְכַּנְּסִים הַמַּיִם, כֻּלָּם בָּאִים לְהַשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ.

וַיְזַמְּנָה – מַה זֶּה וַיְזַמְּנָה? בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹזֵן צָפוֹן נוֹשֶׁבֶת, הַמַּיִם קוֹפְאִים וְלֹא נִמְשָׁכִים לַזּוֹעַ וְלֹא מַשְׁקִים, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין תָּלוּי, וְקֹר הַצָּפוֹן מַקְפִּיא אֶת הַמַּיִם. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ הַדָּרוֹם, מִתְזַמְּמִים הַמַּיִם וְהַקְּפָאוֹן שֶׁלָּהֶם עוֹבֵר וְשׁוֹפְעִים. אָז הַכֹּל מַשְׁקִים, מִשּׁוּם שֶׁהַזּוֹם שֶׁל הַדָּרוֹם מַפְשִׁירִים הַמַּיִם, וְכֻלָּם מִתְזַמְּמִים וּשְׁמוּזִים לִשְׁתּוֹת מֵאוֹתוֹ הַקֹּר שֶׁל הַצָּפוֹן שֶׁהָיָה לָהֶם בָּרִאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְזַמְּנָה. וַיְזַמְּנָה, וַהֲרֵי [וְלֹא] כָּתוּב וַיְזֻמּוּ. אֶלָּא שֶׁהֵם

כֻּלָּם נְקֵבוֹת.

וְעַל זֶה הִתְכַּוֵּן יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה בְּזָקְמָה, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּח לוֹ יַעֲקֹב מַקֵּל לִבְנֶה לַז וְגוֹ'. פָּתַח [רַבִּי אֶלְעָזָר] וְאָמַר, כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ. בֹּא רְאֵה, כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ, עַד כָּאן לֹא יָדַעְנוּ מִי בָּזַר אֶת מִי – אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזַר אֶת יַעֲקֹב, אִם יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא מִמַּה שֶּׁגָּלָה הַכָּתוּב יָדַעְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַל אֶת יַעֲקֹב לְגוֹרָלוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

תּוֹסֶפְתָּא

הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַקֶּשֶׁר הַטָּהוֹר הָיָה עוֹלֶה לִפָּנַי וְלִפָּנִים טֶרֶם שֶׁמָּצָא מָקוֹם לְבֵית מוֹשָׁבוֹ. אוֹתוֹ מָקוֹם אֵינוֹ מָקוֹם, לֹא נִמְצָא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, נֶאֱבָד מִן הַכֹּל. אֲבַדּוֹן הוּא מִן הַכֹּל, אֲבַדּוֹן זָכָר. סמא"ל שֶׁיָּצָא מֵהֶתּוֹךְ שֶׁל הַזּוֹהַר שֶׁל יְצוּנְזָק, אֲבַדּוֹן וּמָוֶת הִיא הַנְּקֵבָה שֶׁלּוֹ, הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי, אֵשֶׁת זְנוּנִים, שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת. וְאֵלּוּ שְׁנַיִם – אֲבַדּוֹן וּמָוֶת – שִׁמְעוּ אֶת תֹּקֶף רְצוֹן הַמֶּלֶךְ.

הַסּוֹד וְהַסֵּתֶר [הַסָּתוּם] הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן נֶאֱבָד [הַטָּמִיר] מֵהַכֹּל, טָמִיר מֵרַעְיוֹנוֹת [מֵעֵינַיִם] וְהִרְהוּרִים. [מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַזָּר אֵלּוּ, נֶאֱבָד מִן הַכֹּל. הַכֹּל בְּהַפּוּךְ זֶה מִזֶּה. אַשְׁרֵיו שֶׁל אִישׁ שָׁלוֹם, כְּיַעֲקֹב שֶׁעוֹלֶה וְלֹא נָזוּשׁכּוּ הָעֵינַיִם בָּעָשָׁן הַזֶּה, וְזָכָה לְהִתְקָרֵב בֶּאֱמֶת וְזוֹתָם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. בֹּא רְאֵה, הַטָּמִיר הָעֶלְיוֹן מֵהַכֹ֫ל] מִמֶּנּוּ יָצְאָה הָאוֹת י', הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה. מֵהַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ יָצָא הַכֹּל, הַמְּשִׁיךְ וְהוֹצִיא ה', הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמַּשְׁקָה אֶת הַכֹּל. מִזֶּה יָצָא ו', הַסּוֹד שֶׁל שֵׁשׁ שֶׁאוֹוֵזוֹ אֶת כָּל הַצְּדָדִים, שֶׁהוּא מַקֵּל לִבְנֶה לַז וְלוּז וְעַרְמוֹן.

שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת שֶׁאוֹוְזוֹת בּוֹ, אֵלּוּ יוֹצְאוֹת וְאוֹוְזוֹת בַּה"א הַתַּזְהוֹנָה לְזַוֵּג הַמַּשְׁכּוֹן יַזַּד וְלִהְיוֹת אָזְנָד. וְאָז שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת נִהְיוֹת אַזַּת. וְהַלָּבָן נָזוּקָק עַל הַגְּוָנִים וְעוֹלֶה עַל הַגְּוָנִים כֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַזּוּשָׁף הַלָּבָן, וְאָז נִקְרָא (זכריה כ) ה' אָזְנָד וּשְׁמוֹ אָזְנָד. וְאָז (תהלים כג) ה' רֹעִי לֹא אֶזְסָר, וְכָתוּב

בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב וְגוֹ'. ע"כ תוספתא.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ גַּם יַעֲקֹב בָּזַר אֶת יְרֻשָּׁתוֹ וְגוֹרָלוֹ לְזַרְעָם, וְעָלָה לְמַעְלָה מִכָּל הַדְּרָגוֹת וְנָטַל אוֹתוֹ לְגוֹרָלוֹ. מַקֵּל לִבְנֵה לָזוּ – הַיְנוּ הַדַּרְגָּה הַלְּבָנָה שֶׁל צַד הַיָּמִין. וְלוּז וְעַרְמוֹן – הַיְנוּ הַדַּרְגָּה הָאֲדֻמָּה שֶׁל צַד שְׂמֹאל.

וַיְפַצֵּל בָּהֶם פְּצָלוֹת לְבָנוֹת – שֶׁהֶעֱבִיר מִזֶּה אֶת הַדִּין וְזִכֵּר אוֹתוֹ לַיָּמִין, וְהוּא נִכְנַס בֵּינֵיהֶם וְנָטַל אוֹתָם יַחַד וְנַעֲשָׂה הַכֹּל אֶחָד בְּשִׁנֵּי גְוָנִים. וְעִם כָּל זֶה מַזְשִׁךְ הַלָּבָן, שֶׁיִּתְגַּלֶּה הַלָּבָן עַל הָאָדֹם. וְכָל זֶה לָמָּה? לִמְשֹׁךְ אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל גּוֹרָלוֹ בְּרָכוֹת מִן הַמַּעְיָן שֶׁל הַכֹּל [שֶׁל הַנַּזַל], וְלָשִׂים אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁהִיא שְׁלִישׁ כְּאַזַּת.

בָּרְהָטִים בְּשִׁקְּתוֹת הַמַּיִם – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְאָז בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה שֶׁל זְכִיָּה שׁוֹפָעוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה וּמַשְׁקִים [וּמִתְבָּרְכִים] כָּל הָעוֹלָמוֹת וְשׁוֹרוֹת עֲלֵיהֶם הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ (בראשית מט) שֶׁכָּתוּב בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְגוֹ', וְאַזַּר מִכָּאן – וְלָעֶרֶב יְזַלֵּק שָׁלָל, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַטָּה. וְיַעֲקֹב נָטַל זֻלְקוֹ מֵאוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹרוֹת עָלָיו לְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זֻלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי יֵיסָא הַקָּטָן הָיָה בָּצוּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁכָּתוּב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לַצַּדִּיק, מַה זֶּה לְרֹאשׁ צַדִּיק? אָמַר לוֹ, רֹאשׁ צַדִּיק זוֹ הִיא הָעַטָּרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבֵאֲרוּהָ. עוֹד, רֹאשׁ צַדִּיק זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנָּטַל אֶת הַבְּרָכוֹת וְהִשְׁפִּיעַ אוֹתָם לַצַּדִּיק, וּמִשָּׁם נִזְרְקוּ לְכָל עֵבֶר, וְכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים.

אֲבָל הִנֵּה בֵּאַרְנוּ, בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק – [רֹאשׁ] צַדִּיק נִקְרָא אוֹתוֹ הַמָּקוֹם [רֹאשׁ] שֶׁל הַבְּרִית, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים מַעְיָנוֹת הַזִּוּוּצָה. הַנֶּקֶב שֶׁל הַכַּד שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ הַיַּיִן הוּא הָרֹאשׁ, כָּךְ רֹאשׁ צַדִּיק, אוֹתוֹ מָקוֹם, כְּשֶׁזּוֹרֵק מַעְיָנוֹת לַנֶּקֶבָה, נִקְרָא רֹאשׁ צַדִּיק. הַצַּדִּיק הוּא רֹאשׁ [רֹאשׁ לְכָל הַבְּרָכוֹת] מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שְׁרוּיוֹת בּוֹ.

עוֹד, אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ וְעוֹשֶׂה אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה נִקְרָא צַדִּיק, וּמֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלוֹ כָּךְ נִקְרָא. וּכְשֶׁהַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת לָעוֹלָם, הֵן שׁוֹרוֹת עַל רֹאשׁוֹ, וּמִמֶּנּוּ עוֹמְדוֹת הַבְּרָכוֹת לָעוֹלָם בַּבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵקִים.

עוֹד שָׁאַל רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, כָּתוּב (תהלים לו) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ שֶׁשָּׁרוֹ שֶׁל עוֹלָם אָמַר אוֹתוֹ. הוּא אָמַר אוֹתוֹ בְּזָכְמָה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁזּוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם. אָמַר לוֹ, בְּנִי, יָפָה הוּא, שֶׁהֲרֵי בַּיְזוּד הַקָּדוֹשׁ נֶאֱמַר נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. וְכָךְ הוּא, וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב – זֶה הַשֶּׁבַח שֶׁל הַיְזוּד שֶׁלֹּא נִמְצָא יוֹם לְלֹא לַיְלָה, שֶׁהִנֵּה הַלַּיְלָה תָּמִיד נִמְצָא בּוֹ, וְהַצַּדִּיק אָזוּז לְמַעְלָה וְאָזוּז לְמַטָּה.

וְזֶרַע מְבַקֵּשׁ לָזֶם, מַה הוּא? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹרֵק וְנִשְׁפָּע הַזֶּרַע, אֵינוֹ תּוֹבֵעַ אֶת הַנְּקֵבָה, שֶׁהֲרֵי הִיא שׁוֹרָה עִמּוֹ, שֶׁאֵין נִפְרָדִת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים וְזִמְינָה הִיא אֲצָלוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין זֶרַע שׁוֹפֵעַ אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּקֵבָה זְמִינָה, וּתְשׁוּקַת שְׁנֵיהֶם יַזַּד בְּדִבּוּק אָזוּד, שֶׁאֵין נִפְרָדִים, וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ לִתְבֹּעַ אוֹתָהּ.

אָמַר לוֹ, וּבְזְמַן הַגָּלוּת לֹא כָּךְ? אָמַר לוֹ, כָּתוּב זָרְעוֹ, וְאֵינוֹ. מָתַי יוֹצֵא? כְּשֶׁהַנְּקֵבָה בְּדִבּוּק אָזוּד עִם הַזָּכָר. וְאִם תֹּאמַר, לֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב – בְּזְמַן שֶׁל הַגָּלוּת מַה הִיא?

אֶלָּא זֶה אָזוּז לְמַעְלָה וְלֹא נֶעֱזָב לְעוֹלָמִים. בְּזְמַן אָזוּר לֹא נֶעֱזָב מֵהַנְּקֵבָה, אָזוּז לְמַעְלָה וְאָזוּז לְמַטָּה. אָזוּז לְמַעְלָה – בַּזְמַן שֶׁל הַגָּלוּת. בְּזְמַן אָזוּר אוֹזֵז אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּלְעוֹלָם אֵינוֹ נֶעֱזָב.

כָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, זֶה צַדִּיק, וְאַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם וַדַּאי, שֶׁהוּא סִיּוּם הַגּוּף.

בֹּא רְאֵה, שְׁנֵי רְקִיעִים הֵם, וְהֵם הָרִאשִׁית וְהַסִּיּוּם, זֶה כְּמוֹ זֶה. רֵאשִׁית הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי בּוֹ שְׁקוּעִים כָּל הַכּוֹכָבִים, קְטַנִּים וּגְדוֹלִים, וְזֶהוּ הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר שֶׁמְּמַקֵּים הַכֹּל, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא הַכֹּל, וְהוּא הַשְּׁמִינִי מִמַּטָּה לְמַעְלָה,

וְהוּא הָרֵאשִׁית לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַכֹּל.

כָּךְ הוּא הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי מִמַּעְלָה לְמַטָּה, שֶׁבּוֹ שְׁקוּעִים כָּל הַכּוֹכָבִים, כָּל הָאוֹרוֹת וְהַמְּאוֹרוֹת, וְהוּא נוֹטֵל אֶת הַכֹּל, וְזֶה הַסִּיּוּם שֶׁל הַכֹּל. כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי, שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל, תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָאוֹרוֹת, וְנוֹטֵל אוֹתָם, וּמִמֶּנּוּ יוֹצְאִים – כָּךְ גַּם זֶה, אוֹתוֹ רָקִיעַ הַשְּׁמִינִי תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָאוֹרוֹת וְנוֹטֵל אוֹתָם, וּמִמֶּנּוּ יָצְאוּ לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

הָרֵאשִׁית וְהַסִּיּוּם עוֹמְדִים כְּגֶוֶן אָזְדּ, וְעַל כֵּן הוּא הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְלֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, הַכֹּל שֶׁיִּהְיֶה הַסִּיּוּם כְּמוֹ הָרֵאשִׁית, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, וְלָמָּה? לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר, הַכֹּל עוֹמְדִים כְּגֶוֶן אָזְדּ, וְזֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא זֶה מֵקִים וְזָן אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא בּוֹ וְאֶת כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים, וְזֶה מֵקִים וְזָן אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן וְאֶת כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הַתַּזְוִתּוֹנִים.

וְאִם תֹּאמַר, הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה מִי הוּא? וַהֲרֵי [הוּא] אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר הוּא הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָךְ נִקְרָא, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אֶלָּא הוּא עוֹלָם עֶלְיוֹן, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ, וְאוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ, וְכָל זֶה וָזֶה הַכֹּל אָזְדּ, בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, (תהלים קד) יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה' אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע. מִי הַלְּבָנוֹן? הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. הַפָּסוּק הַזֶּה, אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ וְזַסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ – אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בַּלְּבָנוֹן. וְאֵלּוּ הֵן שְׁתֵּי הַצִּפֳּרִים שֶׁאָמַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וּמֵאֵלּוּ נִפְרָדוֹת כַּמָּה צִפֳּרִים אֲזוֹרוֹת. אֲבָל אֵלּוּ עֶלְיוֹנוֹת, וְיוֹצֵאת מִן לְבָנוֹן, שֶׁהוּא [סָתוּם] לְמַעְלָה, וְסוֹד הַדָּבָר – וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָּנוֹת וְגוֹ'.

וְזַסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ, [זוּ לֵאָה] בְּאוֹתָם שִׁשָּׁה בָּנִים עֶלְיוֹנִים, שִׁשֶּׁת

צִדְדֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. לָמָּה נִקְרָא וֶזֶסִידָה? אֶלָּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא נֶעֱלָם, קוֹרְאִים לוֹ זָכָר. שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֵּׁט, כָּל טוֹב וְכָל הָאוֹר יוֹצֵא מִמֶּנּוּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא וֶזֶסִידָה, יוֹצֵא [מִשָּׁם] מִמֶּנָּה וֶזֶסֶד, שֶׁהוּא הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וְעַל זֶה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ. בְּרוֹשִׁים – אַל תִּקְרֵי בְּרוֹשִׁים אֶלָּא בְּרָאשִׁים, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הָאַוֵּר בַּתַּוְזוֹתוֹנִים בֵּיתָהּ, וְהִיא בֵּית הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, וְלִפָּעָמִים נִקְרָא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּכָל אוֹתָם הַשֵּׁמוֹת.

וְעַל הַמָּקוֹם הַזֶּה כָּתוּב, וַיְנָחֵם ה׳, וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ. זֶרוֹן אַף ה׳. שֶׁהֲרֵי בַּמָּקוֹם הַזֶּה תָּלוּי. שֶׁהֲרֵי כָּל מַה שֶּׁלְּמַעְלָה, הַכֹּל הוּא בְּאוֹר, זַיִּין לְכָל הַצְּדָדִים, וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, אֵין עַצְבוּת לְפָנָיו הַמָּקוֹם, בְּרִיוּק לְפָנָי, וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה – כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה – כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הַתַּוְזוֹתוֹן. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּה׳ מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ וְגוֹ׳.

וַיַּצֵּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בָּרְהָטִים וְגוֹ׳. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי ט) אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ וְלַצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא. אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ – בֹּא רְאֵה, אוֹי לְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וּכְשֶׁהֵם מַשְׂגִּיחִים בָּהּ – מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם שֵׂכֶל, דִּבְרֵי הַתּוֹרָה נִרְאִים בְּעֵינֵיהֶם כְּאִלּוּ כֻּלָּם מְלֵאִים רֵיקָנוּת וְאֵין בָּהֶם תּוֹעֶלֶת, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁהֵם רֵיקָנִים מִדַּעַת וְשֵׂכֶל, שֶׁהֲרֵי כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כֻּלָּם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וְנִכְבָּדִים, וְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁכָּתוּב בָּהּ יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל זֻלָּתֵיהֶם לֹא יִשְׁווּ בָהּ [בַּתּוֹרָה].

וְכָל אוֹתָם הַטִּפְּשִׁים אֲטוּמֵי הַלֵּב, כְּשֶׁרוֹאִים דִּבְרֵי תוֹרָה, לֹא דַּי לָהֶם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים, אֶלָּא שֶׁהֵם אוֹמְרִים שֶׁהֵם דְּבָרִים פָּגוּמִים, דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם

תוֹעֶלֶת. אוֹי לָהֶם כְּשֶׁיִּתְבַּע אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה, וְיֵעָנְשׁוּ עֹנֶשׁ שֶׁמּוֹרְדִים בִּרְבוֹנָם.

מַה כָּתוּב בַּתּוֹרָה? כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם. וְאִם הוּא רֵק – הוּא מִכֶּם, שֶׁהֲרֵי כָּל הַתּוֹרָה מְלֵאָה מִכָּל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת יְקָרוֹת מִכָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל חֲפָצַיִם לֹא יִשְׁווּ בָהּ, וְאֵיךְ יֹאמְרוּ שֶׁהִיא רֵיקָה?!

וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אָמַר, אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ. שֶׁכַּאֲשֶׁר יִתְחַכֵּם אָדָם בַּתּוֹרָה, זוֹהִי תּוֹעֶלֶת לוֹ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה לֹא יָכוֹל לְהוֹסִיף אֶפְלוּ אוֹת אַחַת. וְלַצָּתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה לֹא יִגָּרַע כְּלוּם מֵהַשְׁבַּח שֶׁלָּהּ, וְהַלֵּיצָנוּת הִיא שֶׁלּוֹ וְנִשְׁאֶרֶת בּוֹ לְהַאֲבִיד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כַּאֲשֶׁר הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת כֻּלָּן מִתְזַוְּגוֹת בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, הַסּוֹף שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמִתְמַלֵּאת מֵהֶם וּמִתְבָּרֶכֶת מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אָז הַדַּרְגָּה הַזּוֹ עוֹמֶדֶת לְהַשְׁקוֹת אֶת כָּל הָעֲדָרִים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד נִשְׁקָה מִדִּין וְרַחֲמִים.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּצֹּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בָּרְהָטִים וְגוֹ'. שֶׁיַּעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, וּלְהָאִיר לַלְּבָנָה וּלְהַשְׁקוֹת וּלְבָרֵךְ אוֹתָהּ מִכָּל הָעֲדָרִים, שֶׁכָּתוּב וַיִּצֹּג אֶת הַמַּקְלוֹת, אֵלּוּ דִינִים וּגְבוּרוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מִן הַגְּבוּרָה שֶׁלְּמַעְלָה.

וְכַאֲשֶׁר יַעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, סִלֵּק אֶת כָּל אוֹתָם הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת מִמֶּנָּה, וְהֵקִים אוֹתָם בָּרְהָטִים, בְּאוֹתָם אַרְבַּעַת הָרְהָטִים שֶׁעוֹמְדִים תַּחַת זוֹ בְּאֵר זֻגָּרוּהָ שָׂרִים, שֶׁמִּתְמַלֵּאת מֵאוֹתָם הַנְּזָלִים וְהַמַּעְיָנוֹת הָעֶלְיוֹנִים. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַמַּיִם יוֹצְאִים מֵהַבְּאֵר הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה נוֹטְלִים הַכֹּל, וְעַל כֵּן נִקְרָאִים רְהָטִים, וּמִשָּׁם כֻּלָּם בָּאִים לִשְׁתּוֹת. וְאוֹתָם דִּינִים וּגְבוּרוֹת, כֻּלָּם עוֹמְדִים שָׁם לְטַל אֶת כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ.

אֲשֶׁר תָּבאנָה הַצֹּאן לִשְׁתּוֹת לְנֹכַח הַצֹּאן, אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ. וַיֶּחֱמְנָה, מַה זֶּה וַיֶּחֱמְנָה? שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְעַטְּרִים בְּדִין, מִתְחַמְּמִים בְּאוֹתוֹ הַדִּין, וְהוֹלְכִים

וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וּמְעַיְּנִים בְּדַרְכֵי בְּנֵי הָאָדָם, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב אַוְזָרָיו, וַיְזַמְּמוּ הַצֹּאן אֶל הַמַּקְלוֹת. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַמַּקְלוֹת הָיוּ מִתְזַמְּמִים וּמַשְׁגִּיחִים בְּדִינֵי הָעוֹלָם, וְנִפָּקָדִים עָלָיו, וְנִדּוֹנִים אֲנָשִׁים עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ד) בִּגְזֵרַת מַלְאָכִים הַדָּבָר וּבְמַאֲמַר קְדוֹשִׁים הַגְּזֵרָה וְגוֹ'.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים סג) דָּבְקָה נַפְשִׁי אַוְזָרֶיךָ בִּי תָּמְכָה יְמִינֶךָ. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, דָּבְקָה נַפְשִׁי אַוְזָרֶיךָ – מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מַדְבִּיק תָּמִיד אֶת נַפְשׁוֹ אַוְזֵרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא זָשַׁשׁ לִדְבָרִים אַוְזֵרִים שֶׁל הָעוֹלָם, אֶלָּא לְהַדְבִּיק נַפְשׁוֹ וּרְצוֹנוֹ בּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהוּא הָיָה נִדְבָּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הָיָה תּוֹמֵךְ בּוֹ וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ. מִכָּאן שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם בָּא לְהִדָּבֵק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹחֵז בּוֹ וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ.

דָּבָר אַוֵּר דָּבְקָה נַפְשִׁי אַוְזָרֶיךָ – לְהִתְעַטֵּר דַּרְגָּתוֹ לְמַעְלָה. שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר נִדְבָּקֶת הַדַּרְגָּה הַהִיא [שֶׁלּוֹ נִתְבָּרְכָה, וּכְשֶׁהִתְגַּלְתָּה] בַּדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לַעֲלוֹת אַוְזֵרֶיהָן, אָז הַיָּמִין אוֹחֶזֶת בָּהּ לְהַעֲלוֹתָהּ וּלְזַכְּרָהּ בְּזוֹהַר אֶזֶד כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ, וְכָתוּב וִימִינוֹ תְּזַכְּקֵנִי, וְעַל כֵּן בִּי תָּמְכָה יְמִינֶךָ.

וּכְשֶׁאוֹחֶזֶת בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז כָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַכְּקֵנִי. וְהוּא יְזוּד אֶזֶד וְזַכּוּר אֶזֶד. וּכְשֶׁהוּא זַכּוּר אֶזֶד, אָז מִתְמַלֵּאת אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ וּמִתְבָּרֶכֶת.

וּכְשֶׁמִּתְמַלְּאִים כָּל אוֹתָם הָרָהָטִים, מִתְמַלְּאִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְכָל הָעֲדָרִים מַשְׁקִים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְצִדּוֹ. וּכְשֶׁבָּא יַעֲקֹב לְתַקֵּן אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, בָּזַר לוֹ צַד הַיָּמִין שֶׁרָאוּי לוֹ, וְהַצַּד הָאַוְזַר שֶׁלֹּא רָאוּי לוֹ נִפְרַד מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיָּשֶׂת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן. לְבַדּוֹ – הָיָה לְבַדּוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בַּתּוֹעֵבוֹת הָאַוְזרוֹת שֶׁבַּצְּדָדִים הָאַוְזרִים. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּזַר ה' וְגוֹ'.

וּבָא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הוּא הַמְשַׁבֵּחַ שֶׁל הָאָבוֹת וְהוּא הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם כָּךְ הוּא עוֹמֵד לְהָאִיר לַלְּבָנָה, שֶׁיַּעֲקֹב הוּא עוֹמֵד לְתַקֵּן אֶת תְּפִלַּת עַרְבִית.

וְכָל הַתִּקּוּן הַהוּא הוּא כָּרָאוּי לוֹ. כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הַקְּדוֹשִׁים, כֻּלָּם בְּתִקּוּן הַתִּקִּין בְּצִדּוֹ, וְהִפְרִיד זֻלְקָן מִזֻּלְקָם שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. אֵלּוּ הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וְאֵלּוּ צְדָדִים טְמֵאִים בְּטֻמְאוֹת הַטֻּמְאָה.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ. וַיֵּשֶׁת לוֹ – שֶׁהַתִּקִּין תִּקּוּנִים לָאֻמּוֹת. לְבַדּוֹ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְךָ בָּזַר ה' לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים. וְלֹא שָׁתַם עַל צֹאן לָבָן – שֶׁלֹּא שָׁם זֻלְקָן וְגוֹרָלוֹ עִמָּהֶם.

וְעַל כֵּן יַעֲקֹב, שְׁלֵמוּת הָאָבוֹת, הַתִּקִּין סוֹד הָאֱמוּנָה, וְהִפְרִיד זֻלְקָן וְגוֹרָלוֹ מֵהַזֻּלָּק וְהַגּוֹרָל שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. וְעַל זֶה כָּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אַשְׁרֵי זֻלָּקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם עֶלְיוֹנִים עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁדַּרְגָּתָם לְמַעְלָה, וְהַדְּרָגוֹת שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְמַטָּה. אֵלּוּ בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, וְאֵלּוּ בְּצַד הַטֻּמְאָה. אֵלּוּ לְיָמִין, וְאֵלּוּ לִשְׂמֹאל.

כֵּיוָן שֶׁנֶּאֱזַרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מַה כָּתוּב? (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. וְהַשְּׂמֹאל מִתְגַּבֵּר וְהַטֻּמְאָה מִתְזַוֶּגֶת, עַד שֶׁיִּבְנֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְיַתְקֵן אֶת הָעוֹלָם עַל תִּקּוּנוֹ, וְיַזְזִירוּ דְּבָרָיו כָּרָאוּי, וְיַעֲבֹר צַד הַטֻּמְאָה מִן הָעוֹלָם. וְהִנֵּה נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ וְגוֹ', וְכָתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ'.

וְיִשָּׁאֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יַחֲלֹף, וְכָתוּב וְנִשְׂגָּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) וְאֵין

עִמּוֹ אֵל נֵכָר, מִשּׁוּם שֶׁיִּכְלֶה כֹּחַ הַטֻּמְאָה מִן הָעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׁאֵר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, וְיִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹדָתוֹ, עַם קָדוֹשׁ. וְיִקָּרֵא קָדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלָם. וְאָז יִהְיֶה מֶלֶךְ יְחִידִי לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעַם יְחִידִי לַעֲבוֹדָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ.

רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יֵיסָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הִנֵּה שְׁכִינָה אֶצְלֵנוּ, נִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה וּמִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, זּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ אוֹתָהּ עִמּוֹ.

פָּתַח רַבִּי יְצְחָק וְאָמַר, (תהלים יז) זַי ה׳ וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד. זַי ה׳, וְכִי לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא זַי? אֶלָּא אַפְלוּ צַדִּיק גָּמוּר, הוּא נִקְרָא זַי, שֶׁהֲרֵי זַי – צַדִּיק הוּא לְמַעְלָה וְצַדִּיק הוּא לְמַטָּה. לְמַעְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא זַי – לְמַטָּה הַצַּדִּיק נִקְרָא זַי, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ זַי. לָמָּה נִקְרָא זַי? מִשּׁוּם שֶׁהוּא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק נִקְרָא זַי, זֵי הָעוֹלָמִים. וּבָרוּךְ צוּרִי – הַכֹּל אָזַד. זַי וּבָרוּךְ – שֶׁלֹּא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְזַוְּגִים יַזַּד נִקְרָא בְּאֵר מַיִם זַיִּים. זֶה נוֹבֵעַ הַזִּוּוּעָה, וְזֶה מִתְמַלֵּא מִמֶּנּוּ.

וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא רָם וְנִשָּׂא, רָם עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ יוֹצֵא הַכֹּל, [מָקוֹר שֶׁלֹּא פּוֹסֵק] וְכָל הַנְּבִיעָה שֶׁנּוֹבַעַ לְמַלֵּא הַבְּאֵר כָּרָאוּי, וּמִשָּׁם מִתְבָּרֶכֶת לְהָאִיר לְכָל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה. וּכְשֶׁמִּתְמַלֵּאת [זוֹ] הַכֹּל כָּרָאוּי, אָז וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי.

פָּתַח רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, (איוב לו) לֹא יִגְרַע מִצַּדִּיק עֵינָיו וְאֶת מְלָכִים לַכִּסֵּא וַיּוֹשִׁיבֵם לָנֶצַח וַיִּגְבָּהוּ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרְשָׁעִים לֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם וְנֶאֱבָדִים מִמֶּנּוּ [מֵהָעוֹלָם], אָז הַצַּדִּיק שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יְזִיזֶה רָשָׁע וּמִשְׁפָּט עֲנִיִּים יִתֵּן. מַה כָּתוּב אַזְרֵיו? לֹא יִגְרַע מִצַּדִּיק עֵינָיו. מַה זֶּה עֵינָיו? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לד) עֵינֵי ה׳ אֶל צַדִּיקִים.

וְאֶת מְלָכִים לַכִּסֵּא – אֵלּוּ הֵם הַמְּלָכִים הַשּׁוֹלְטִים שֶׁנֶּאֱוָוזִים בַּכִּסֵּא. וַיִּשִּׁיבֵם לָעֲצוּז – שֶׁהִתְקַיְּמוּ בַּכִּסֵּא בְּקִיּוּם שָׁלֵם. וַיִּגְבָּהוּ – לָמָּה וַיִּגְבָּהוּ? לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְיִתְקַיֵּם הַכִּסֵּא עַל עֲמוּדָיו. דָּבָר אַוֵּר וַיִּגְבָּהוּ – שֶׁנּוֹטְלִים אֶת הַכִּסֵּא וּמַעֲמִידִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה לְהֶאָוֵּז בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי, וְאָז הַכֹּל יְזוּד אֶזֶד.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ אִישׁ אֶזֶד שֶׁהָיָה בָּא, וְעֶלֶם אֶזֶד עִמּוֹ רוֹכֵב עַל כְּתֵפָו. אָמַר רַבִּי יְצֻזָק, וַדַּאי שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הוּא יְהוּדִי, וּכְדֵי לְזַכּוֹת אֲנָשִׁים הוּא בָּא. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, נְזָכֶה אָנוּ בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה.

כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אֵיפָה הַכְּלִי [הַמִּדָּה שֶׁל הֶעָמִיר] עִם מַאכְלֵי הַדֶּרֶךְ? אָמַר, כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ [בּוֹ] אֲנָשִׁים, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לִי שְׁנֵי בָּנִים, וְהִגִּיעַ הַעֲבָא לָעִיר וְנִשְׁבּוּ, וְכָעֵת אֲנִי הוֹלֵךְ כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם. זָכוּ עִמּוֹ וְנָתְנוּ לוֹ לֶאֱכֹל.

בֵּינְתַיִם פָּתַז אוֹתוֹ יְהוּדִי וְאָמַר, (במדבר כוז) אֶת קָרְבְּנִי לַזְמִי לְאִשַּׁי וְגוֹ'. הַקָּרְבָּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם כְּדֵי לָזוּן אֶת הָעוֹלָם וְלָתֵת כַּלְכָּלָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה, וּבָזֶה מִתְכַּלְכְּלִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי.

אֶת קָרְבְּנִי לַזְמִי – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם זַלְבִּי. לְאִשַּׁי – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִכְלוּ רֵעִים וְגוֹ'. וּמָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה לְעוֹרֵר מָזוֹן לְמַעְלָה [לְמַטָּה] כְּדֵי לְעוֹרֵר מָזוֹן [לְמַעְלָה] לְמַטָּה מֵהַמָּזוֹן הַהוּא – מִי שֶׁנּוֹתֵן לְקַיִּם נֶפֶשׁ עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ אוֹתוֹ, וְיָעִיר לוֹ מָזוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, וְיִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם בִּשְׁבִילוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצֻזָק, וַדַּאי זֶה הַסּוֹד כָּרָאוּי, וְיָפָה אָמַר. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וַדַּאי עַל זֶה אָמַר אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יְזַלְזֵל אָדָם בְּשׁוּם אָדָם אֶזֶד בָּעוֹלָם, בְּשִׁתֵּי צוּרוֹת זָכִינוּ לְאִישׁ הַזֶּה.

פָּתַז וְאָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֶת קָרְבְּנִי לַזְמִי לְאִשַּׁי. אֶת קָרְבְּנִי – הַסּוֹד שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב אֶת, אֶת דָּוִקָא. קָרְבָּנִי – זֶהוּ קָרְבָּן

וְקָשֶׁר לְהִתְקַשֵּׁר. לַזְמִי – זֶה הַמָּזוֹן שֶׁבָּא מִלְמַעְלָה בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה. לְאַשַּׁי – לְהַכְלִיל שְׁאָר הַוַּיָּלוֹת הָאֲוִזָּרִים שֶׁהִצְטָרְכוּ לְהַזּוֹן כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ. רֵיזַז נִיזּוּזִי – זֶה הָרָצוֹן וְהַקֶּשֶׁר שֶׁאוֹזֵז אֶת הַכֹּל בְּסוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ, מִי הוּא מוֹעֲדוֹ? בַּזְּמַן שֶׁמִּתְעוֹרֵר אַבְרָהָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר, וּבַזְּמַן שֶׁנַּעֲקַד יִצְזָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּזַ, שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הָיְתָה בֵּין הָעַרְבַּיִם. וְאָמַר רַבִּי [זִזְיָא] יֵיסָא, אִם כָּךְ, זֶה שֶׁכָּתוּב בְּמוֹעֲדוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּמוֹעֲדִים! אָמַר לוֹ, אוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִכְלַל אֵשׁ בְּמַיִם וּמַיִם בְּאֵשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּמוֹעֲדוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל הַקָּרְבָּנוֹת לֹא כָּתוּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּאן תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי. תִּשְׁמְרוּ – הַסּוֹד שֶׁל שָׁמוֹר, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַקְרִיב לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ, בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם וְיִצְזָק, וְהַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אִלְמָלֵא לֹא בָּאתִי לְכָאן אֶלָּא לִשְׁמוֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּי לִי. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עַל זֶה כָּתוּב (ישעיה ה) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

וְלָבָן הָלַךְ לִגְזֹז אֶת צֹאנוֹ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה זֶּה תְּרָפִים? אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה. וְלָמָּה נִקְרָאִים תְּרָפִים? לְגַנַּאי הָיָה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בִּמְקוֹם הַתֶּרֶף. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהָיוּ עֲבוֹדָה זָרָה? שֶׁכָּתוּב לָמָּה גָּנַבְתָּ אֶת אֱלֹהַי וְכָתוּב עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'. וְלָבָן הַמְכַשֵּׁף שֶׁל כָּל הַמְכַשְּׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם הָיָה, וּבָזֶה הָיָה יוֹדֵעַ אֶת כָּל מַה שֶּׁרוֹצָה לָדַעַת.

אָמַר רַבִּי זִזְיָא, בְּקֶסֶם נַעֲשָׂה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בְּנַזַשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא נַעֲשׂוּ אֶלָּא בְּשָׁעוֹת יְדוּעוֹת. וְלָמָּה נִקְרָאִים תְּרָפִים? מִשּׁוּם שֶׁמַּכִּים אֶת הַשָּׁעָה הַזּוֹ, וְהַשָּׁעָה מַרְפָּה הַיָּד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶךָ.

כְּשֶׁהָאֱמֶן עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, אוֹתוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ רְגָעִים וְשָׁעוֹת עוֹמֵד עָלָיו וְאוֹמֵר: כָּעֵת

הַרְפָּה וְכָעֵת עֲשֵׂה. וְלֹא תִמְצָא מַעֲשֶׂה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּרְפּוּ מִמֶּנּוּ אֶלָּא זֶה. וְהוּא מְדַבֵּר תָּמִיד וְנוֹתֵן עֵצוֹת רָעוֹת לְהָרַע לְנֶפֶשׁ הָאָדָם.

וְרָזֵל פָּזְדָה, מְשׁוּם שֶׁנָּתַן עֵצָה לְהָרַע לְיַעֲקֹב, וּבִשְׁבִיל בְּזְיוֹן עֲבוֹדָה זָרָה שָׂמָה אוֹתָם תַּזְקִיפָה עַד שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְדַבֵּר. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהוּא מְתֻקָּן לְדַבֵּר, מְכַבְּדִים וּמַרְבִּיצִים לְפָנָיו. וְכָעֵת מַה כָּתוּב? וַתִּשֹּׂב עֲלֵיהֶם. זָכָר וּנְקֵבָה הָיוּ, וַעֲבוֹדוֹת רַבּוֹת עוֹשִׂים טָרֶם מְדַבְּרִים. וּמְשׁוּם כָּךְ הִתְעַכֵּב לָבָן שִׁלְשָׁה יָמִים, שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁבָּרַז יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַיַּגֶּד לְלָבָן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַז יַעֲקֹב.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַזְּמִין עַצְמוֹ בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: הִזְדָּרְזוּ בְּכָל הַכִּשָּׁפִים שֶׁהָיוּ לוֹ, וְהִזְדָּרְזוּ בִּכְלֵי זַיִן כְּדֵי לְאַבֵּד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דברים כו) אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁרָצָה לְאַבֵּד אֶת יַעֲקֹב, מַה כָּתוּב? הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב יֶשׁ לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע. בַּמֶּה בָּטַח? בַּכְּשָׁפִים שֶׁהָיוּ בְיָדוֹ.

בֹּא רְאֵה, לָבָן הָלַךְ בְּיוֹם אָזָד הַדֶּרֶךְ שֶׁהָלַךְ יַעֲקֹב שִׁבְעָה יָמִים כְּדֵי לַעֲקֹר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. אָזָד עַל שֶׁהָלַךְ, וְאָזָד עַל אוֹתָם הַתְּרָפִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁרָזֵל הִיא שֶׁעָשְׂתָה כְּדֵי לַעֲקֹר אֶת אָבִיהָ מֵאֲזֵרֵי עֲבוֹדָה זָרָה – נֶעֱנְשָׁה שֶׁלֹּא גִּדְּלָה אֶת בְּנָיְמִין, וְלֹא עָמְדָה עִמּוֹ שָׁעָה אַחַת בִּשְׁבִיל הַצַּעַר שֶׁל אָבִיהָ, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְכַּוְּנָה לְטוֹב.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כָּל אוֹתָהּ הַתּוֹכָחָה שֶׁהָיְתָה לְיַעֲקֹב עִם לָבָן, הֶחֱזִיר לוֹ לְלָבָן לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב רְאֵה אֱלֹהִים עֵד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי נָחוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ. זָזַר אוֹתוֹ הָרָשָׁע לְתַקָּלָתוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, זָזַר וְאָמַר וֵאלֹהֵי נָחוֹר.

וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק. מָה הַטַּעַם בְּפַחַד יִצְחָק וְלֹא בֵּאלֹהֵי אַבְרָהָם? אֶלָּא שֶׁלֹּא רָצָה לְהַטְרִיחַ אֶת הַיָּמִין בִּשְׁבִיל לָבָן, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁלֹּא צָרִיךְ לָאָדָם – אַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁבָּע בָּאֱמֶת – לְהִשָּׁבַע בַּמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי לְקִיּוּם [לִשְׁבוּעָה] כָּרָאוּי נִשְׁתַּבַּע כָּךְ יַעֲקֹב, וְכָךְ רָאוּי. וְיַעֲקֹב הִשְׁגִּיזוֹ בַּדָּבָר. אָמַר, הֲרֵי הוּא אָמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, וְעָוֹד אֶת אַבָּא. אֲנִי אַשְׁלִים אֶת הַכֹּל. מִיָּד – וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק. דָּבָר אַחֵר, לְהַכְלִל בַּדִּין, לַעֲמֹד עַל לָבָן.

השלמה מההשמטות (בין סימן נא – נב)

רעיא מהימנא פתח רבי שמעון השייך לדף קס"ה ע"א אצל ויַעֲקֹב הלך תמצא בזוהלק ג' דף רכ"ה ע"ב (עד כאן מההשמטות)

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (בראשית ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וְגוֹ'. כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה. אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם אֲטוּמֵי הַלֵּב וּסְתוּמֵי הָעֵינַיִם. הִנֵּה הַתּוֹרָה קוֹרֵאת לִפָּנֵיהֶם, (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי וּשְׁתוּ בְּיַיִן מָסָכְתִּי. מִי פֶתִי יָסֵר הֵנָּה. זַסַּר לֵב אָמְרָה לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ.

בֹּא רְאֵה, בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, הוּא בְּפָנִים וְהוּא בַּחוּץ. זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, נִשְׁמָע לַצּוּרָה הַזּוֹ וְנִשְׁמָע לַצּוּרָה הַזּוֹ, וְנִשְׁמָע שֶׁהַשָּׁמַשׁ וְהַלְּבָנָה הֵם בְּזִוּוּג אֶחָד, שֶׁכָּתוּב בְּרָאָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה. וְנִשְׁמָע שֶׁאָדָם וְחַוָּה נִבְרְאוּ יַחַד בְּזִוּוּג אֶחָד, וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצְאוּ בְּזִוּוּג אֶחָד, מִיָּד וַיְבָרֶךְ אֹתָם, שֶׁאֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיָּצָא יַעֲקֹב לָלֶכֶת לְחָרָן, הָיָה לִבּוֹ, שֶׁלֹּא נִשָּׂא, מַה כָּתוּב? וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וְגוֹ', וְלֹא הֵשִׁיבוּ לוֹ אֶלָּא בַּחֲלוֹם. כָּעֵת שֶׁנִּשָּׂא, וְהָיָה בָּא עִם כָּל הַשְּׁבָטִים, כִּבְיָכוֹל הַמַּזָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים פָּגְשׁוּ בּוֹ וְהִתְחַזְּנוּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. הֵם חָזְרוּ לְהִפָּגֵשׁ בּוֹ. בָּרִאשׁוֹנָה – וַיִּפְגַּע הוּא בַּמָּקוֹם, וְכָעֵת הֵם – וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ.

מִשּׁוּם שֶׁבִּשְׁבִיל יַעֲקֹב וּבְאוֹתָם הַשְּׁבָטִים הֵם מֵשִׁקִּים, מִן הַמַּיִם שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בָּרִאשׁוֹנָה בַּלַּיְלָה בַּחֲלוֹם, וְכָעֵת בְּמַרְאֵה הָעַיִן וּבַיּוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וְגוֹ'.

בַּמָּה הִכִּיר אוֹתָם? אֶלָּא רָאָה שֶׁהֵם הָיוּ אוֹתָם שֶׁרָאָה בַּזְּלוֹם, מִשּׁוּם כָּךְ קָרָא לָהֶם מַזָּנִים, מַזָּנוֹת שֶׁנִּרְאוּ לְמַעְלָה וּמַזָּנוֹת שֶׁנִּרְאוּ לְמַטָּה. לָמָּה נִתְגַּלּוּ לְפָנָּיו אוֹתוֹ? אֶלָּא הַשְּׁכִינָה הָלְכָה אֵלָיו לְטֹל אֶת בֵּיתוֹ, וּמְצָאָהּ לְבִנְיָמִין לְטֹל אֶת הַבַּיִת עִם יַעֲקֹב כָּרָאוּי, וְאָז כָּתוּב וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין מַזְעִירִד. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סִתְרֵי תּוֹרָה

וְזָרוּז הַשָּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ. מָה רָאָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁרָאשִׁית סֵפֶר הַזֹּהַר שֶׁלּוֹ הוּא מִכָּאן? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה הֵקִים אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה עַל שִׁבְעָה הֲבָלִים, וְהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

וְהֵם הָעֲמוּדִים וְהַתּוֹמְכִים, קִיּוּם הָעוֹלָם. שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ הֲבָלִים: (ס״א בְּהֶבֶל זֶה שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו שֶׁל אָדָם וּמִתְקַיֵּם בּוֹ, וְהִתְעוֹרְרוּ הַזִּוּוְגִים אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא בַּהֶבֶל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן. דָּבָר אַוֵּר, עַל שִׁלְשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת וְזַסְדִים. הַתּוֹרָה – זֶה יַעֲקֹב, הָעֲבוֹדָה – זֶה יִצְחָק, גְּמִילוּת וְזַסְדִים – זֶה אַבְרָהָם. שִׁלְשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ הֵם עֲמוּדִים עֶלְיוֹנִים, שִׁלְשָׁה מִן שִׁבְעָה הֲבָלִים) מָה הַגּוּף אֵינוֹ מִתְקַיֵּם בְּלִי הֶבֶל – אַף כָּךְ הָעוֹלָם אֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הַהֲבָלִים שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְהֵם שִׁבְעָה, שֶׁכָּתוּב הֲבֵל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת הֲבֵל הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל. הֲרֵי שִׁבְעָה.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ שֶׁאוֹתָן מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, הִנֵּה בְּמָקוֹם אַוֵּר כָּתוּב הֲבָלִים רָעִים, וְהֵן זִוְּגֵן הָעוֹלָם, כְּמוֹ (קהלת ו) זֶה הֶבֶל וְזַלְחִי רָע הוּא. זֶה הֶבֶל וּרְעוּת רוּזַ. אֶלָּא וַדַּאי [אֵלּוּ], אַף עַל גַּב שֶׁשִּׁבְעָה הַהֲבָלִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, קִיּוּם הָעוֹלָם, יֵשׁ כְּנֶגֶד אֵלּוּ שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁכָּל דִּינֵי הָעוֹלָם יוֹצְאִים וּמֵהֶם מִתְפַּשְׁטִים [הֲבָלִים אֲוֵזִרִים, וְהַכֹּל קִיּוּם שֶׁל הַגָּלוּת (שֶׁל הָעוֹלָם), מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּאֵלּוּ שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁכָּל דִּינֵי הָעוֹלָם יוֹצְאִים וּמִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ] וְנִקְרָאִים הֲבָלִים אֲוֵזִרִים לְהַלְקוֹת בְּנֵי אָדָם

וּלְתַקְּנָם שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְנִקְרָאִים הֶבֶל שֶׁשּׁוֹרָה בָּהֶם זֻלִּי רָע, הֶבֶל שֶׁהוּא רְעוּת רוּחַ. וְהֵם הַקָּיוּם [שֶׁל הָעוֹלָם] שֶׁבִּגְלָלָם בְּנֵי אָדָם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר וּפְוָזְדִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל כֵּן רַבִּים הֵם הַהֲבָלִים שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מִשִּׁבְעָה הַלָּלוּ.

וְהָרִאשִׁית שֶׁהוּא אָמַר, סוֹד הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא הֶבֶל שֶׁמְּקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, וְהוּא הַסּוֹד לְהַכְנִיס אֶת הָאָדָם לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל מַה שֶּׁתַּוָּזת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ אֵינוֹ סוֹד הָאֱמוּנָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שָׁם ב) וְאֵין יִתְרוֹן תַּוָּזת הַשֶּׁמֶשׁ, בְּכָל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּוָּזת הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהֲרֵי מִתַּוָּזת לָזֶה לֹא צָרִיךְ לְהִדָּבֵק.

הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה הֵם אָזֶד בְּלִי פָּרוּד. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַלְּבָנָה הִיא תַּוָּזת הַשֶּׁמֶשׁ, הַכֹּל הוּא שֶׁמֶשׁ בְּלִי פָּרוּד, וְתַוָּזת לָזֶה הַכֹּל הוּא רְעוּת רוּחַ וְאָסוּר לְהִדָּבֵק בּוֹ.

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַסָּתוּם, מִתּוֹךְ הַסֵּתֶר הַסָּתוּם יוֹצֵא, זֹהַר הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה כְּלוּלָה מִשְּׁנֵי גְּוָנִים שֶׁמִּתְוַוְּבְּרִים יַזַד. כֵּיוָן שֶׁאֵלּוּ נִכְלָלוּ זֶה עִם זֶה, נִרְאִים בּוֹ כָּל הַגְּוָנִים. הוּא אַרְגָּמָן. כָּל מַרְאֵה הָאוֹרוֹת כְּלוּלִים בּוֹ. רָצוֹא וָשׁוֹב, אוֹתָם הָאוֹרוֹת לֹא מִתְעַכְּבִים לִרְאוֹת, זִוּבּוּר אָזֶד הֵם מִתְוַוְּבְּרִים בַּזֹּהַר הַהוּא.

בַּזֹּהַ"ר הַזֶּה שׁוֹרָה מִי שֶׁשּׁוֹרָה, הוּא שֵׁם לְאוֹתוֹ הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ כְּלָל, נִקְרָא קוֹל יַעֲקֹב, בָּזֶה נִרְאֵית הָאֱמוּנָה שֶׁל הַכֹּל. אוֹתוֹ נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ כְּלָל, בָּזֶה שׁוֹרָה יהו"ה. הוּא הַשְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, הָעֶלְיוֹן וְהַתַּוָּזתוֹן נִמְצָא כָּאן, יַעֲקֹב הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁאָזוּז מִכָּל הַצְּדָדִים. הַזֹּהַר הַזֶּה עַל בְּזִירַת הַשֵּׁם הַזֶּה נִקְרָא, שֶׁכָּתוּב יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּזַרְתִּיךְ. שְׁנֵי שֵׁמוֹת נִקְרָא – יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. בָּרִאשׁוֹנָה יַעֲקֹב, וְאַזַר כָּךְ יִשְׂרָאֵל.

הַסֵּתֶר שֶׁל הַסֵּתֶר הַזֶּה, כְּשֶׁהָיָה בַּהַתְוָזְלָה בַּסּוֹף הַזֶּה שֶׁל הַמַּוָּשָׁבָה, שֶׁהוּא הַפָּרוּשׁ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְעַל כֵּן נִקְרָא

בְּאֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים א) הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה. בֵּא״ר הוּא לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא שֶׁבַע, שֶׁכָּתוּב וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים. וְהָיְנוּ קוֹל גָּדוֹל.

וְסוֹף הַמַּזָּלוֹת הַזֶּה הוּא בְּאֵ״ר שָׁבַע. וְיַעֲקֹב נִכְנַס בָּרֹאשׁ הַזֶּה לָאֱמוּנָה. כֵּיוָן שֶׁנִּדְבַּק בָּאֱמוּנָה הַזּוֹ, הֻצְרַךְ לוֹ לְהִבָּזֵן בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּבְזְזוּ אֲבוֹתָיו, שֶׁנִּכְנְסוּ בְּשָׁלוֹם וְיָצְאוּ בְּשָׁלוֹם.

אָדָם נִכְנַס וְלֹא נִשְׁמַר, וְהִתְפַּתָּה אַזָּרִיהָ, וְזָטָא בְּאוֹתָהּ אֵשֶׁת זְנוּנִים, הַנָּזוֹשׁ הַקִּדְמוֹנִי. נָזַז נִכְנַס וְלֹא נִשְׁמַר, וְהִתְפַּתָּה אַזָּרִיהָ וְזָטָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה. אַבְרָהָם נִכְנַס וְיָצָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה, וְכָתוּב וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. יְצָזָק נִכְנַס וְיָצָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ יְצָזָק אֶל אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה, וְכָתַב וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע.

יַעֲקֹב, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס בָּאֱמוּנָה, הִצְטָרֵךְ לְהַכְנִיס מְנָזָה לַצַּד הַהוּא, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁנִּצַּל מִשָּׁם הוּא אָהוּב וְנִבְזָר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה כָּתוּב? וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, הַסֵּתֶר שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה. וַיֵּלֶךְ זָרָנָה – הַצַּד שֶׁל אֵשֶׁת זְנוּנִים, אִשָּׁה מְנָאָפֶת.

סֵתֶר הַסְּתָרִים מִתּוֹךְ הַתִּקָּף שֶׁל אוֹרוֹ שֶׁל יְצָזָק [יָצָא] מִתּוֹךְ שִׁמְרֵי הַיַּיִן, יָצְאָה צוּרָה מֻרְכֶּבֶת אַזּוֹת כּוֹלֶלֶת אָזְנֵד זָכָר וּנְקֵבָה, אֲדָמָה כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה, נְפָרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים וּשְׁבִילִים. הַזָּכָר נִקְרָא סמא״ל, וּנְקֵבָתוֹ כְּלוּלָה בְּתוֹכוֹ תָּמִיד. כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, כָּךְ גַּם בַּצַּד הָאַזּוֹר זָכָר וּנְקֵבָה כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. הַנְּקֵבָה עִם סמא״ל, נָזוּשׁ, נִקְרֵאת אֵשֶׁת זְנוּנִים, קֵץ כָּל בָּשָׂר, קֵץ הַיָּמִים.

שְׁתֵּי רוּזוֹת רָעוֹת נִדְבָּקוֹת יַזַּד. רוּזַז הַזָּכָר דַּקָּה. רוּזַז הַנְּקֵבָה בְּכַמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים נִפְרֶדֶת, וְנִדְבֶּקֶת בְּאוֹתָהּ הָרוּזַז שֶׁל הַזָּכָר. מְקַשֶּׁטֶת אֶת עַצְמָהּ בְּכַמָּה תַּכְשִׁיטִים, כְּמוֹ זוֹנָה, מְרַזֶּקֶת, עוֹמֶדֶת בְּרֹאשׁ הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם.

הַשּׁוֹטֶה שֶׁקָּרֵב אֵלֶיהָ, מְזַזִּיקָה בּוֹ וּמְנַשֶּׁקֶת אוֹתוֹ, מוֹזֶגֶת לוֹ יַיִן הַמְשֻׁמָּר

שֶׁל בְּרוֹרַת פָּתָנִים. כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹתָה, סוֹטָה אַזְהָרֵיהָ. אַזְהָר שֶׁרוֹאָה אוֹתוֹ סוֹטָה אַזְהָרֵיהָ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, מַפְשִׁיטָה אֶת עַצְמָהּ מִכָּל אוֹתָם הַתִּקּוּנִים שֶׁהָיְתָה מִתְקָנֶת לַשּׁוֹטָה הַזֶּה.

הַתִּקּוּנִים שֶׁלָּהּ לְפָתוּת בְּנֵי אָדָם: שֶׁעֲרוֹתֶיהָ מִתְקָנִים אֲדֻמִּים כַּשּׁוֹשַׁנָּה, פָּנֶיהָ לְבָנִים וַאֲדֻמִּים, בְּאָזְנֶיהָ תְּלוּיִים שִׁשָּׁה תִּקּוּנִים שֶׁל אֲטוּן מִצְרַיִם, תְּלוּיִים עַל צַוָּארָהּ כָּל זְוִילוֹת אֶרֶץ קֶדֶם, פִּיהָ מִתְקָן כִּפְתִיזָה דַּקָּה יָפָה בְּתִקּוּנֶיהָ, לָשׁוֹן זוֹהָה כַּזֶּרֶב, דִּבֶּרְיָהּ זַלָּקִים כַּשֶּׁמֶן, שִׁפָּתוֹתֶיהָ יָפוֹת אֲדֻמּוֹת כַּשּׁוֹשַׁנָּה מְתוּקוֹת בְּכָל הַמִּתִּיקוּת שֶׁל הָעוֹלָם, לְבוּשָׁהּ אַרְגָּמָן, מִתְקָנֶת בְּאַרְבָּעִים תִּקּוּנִים זָסֵר אָזָד.

שׁוֹטָה [זֶה] שֶׁסּוֹטָה אַזְהָרֵיהָ וְשׁוֹתָה מִכּוֹס הַיַּיִן וְעוֹשָׂה עַמָּהּ נְאוּפִים וְסוֹטָה אַזְהָרֵיהָ, מָה הִיא עוֹשָׂה? מַשְׁאִירָה אוֹתוֹ יֶשֶׁן בַּמִּטָּה, וְעוֹלָה לְמַעְלָה וּמַלְשִׁינָה עָלָיו, וְנוֹטֶלֶת רְשׁוּת וְיוֹרֶדֶת. מִתְעוֹרֵר הַשּׁוֹטָה הַהוּא, וְזוֹשֵׁב לְצַוְּוחַ עַמָּהּ כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהוּא מְסִירָה אֶת תִּקּוּנֶיהָ מִמֶּנָּה, וְזוֹוֶרֶת לְגִבּוֹר זָזָק שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ, לָבוּשׁ בִּלְבוּשׁ שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת, בְּפַזַּד זָזָק מְרַתֶּת עַצְמָהּ וְנַפָּשָׁהּ עֲרַמָּה, מְלֵאָה בְּעֵינַיִם מַפָּזְזִידוֹת, זֶרֶב שְׁנוּנָה בְּיָדוֹ [בְּיָדָהּ]. טִפּוֹת מְרִירוֹת תְּלוּיוֹת מֵהַזֶּרֶב הַהִיא. הוֹרֵג אֶת הַשּׁוֹטָה הַהוּא, וְזוֹרֵק אוֹתוֹ לְתוֹךְ גֵּיהִנֹּם.

יַעֲקֹב יָרַד אֵלֶיהָ וְהָלַךְ לִמְקוֹמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּלֶךְ זָזָרָנָה, וְרָאָה אֶת כָּל תִּקּוּן הַבַּיִת, וְנִצַּל מִמֶּנָּה. הַזָּכָר שֶׁלָּהּ סמא"ל, הֵרַע לְפָנָיו, וְיָרַד לַעֲרֹךְ בּוֹ קְרָב וְלֹא יָכֹל לוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ וְגוֹ'. אֲזַי נִצַּל מִן הַכֹּל, וְהִשְׁתַּלֵּם בִּשְׁלֵמוּת, וְהִתְעַלָּה בְּדַרְגָּה שְׁלֵמָה וְנִקְרָא יִשְׂרָאֵל. אָז עָלָה לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה וְנִשְׁלַם בַּכֹּל וְנִהְיָה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְעָלָיו כָּתוּב וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן וְגוֹ'.

מַהוּ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרֶכוֹ? לוֹ לֹא יָכֹל, אֲבָל נָגַע בְּכַף יֶרֶכוֹ שֶׁהֵם נָדָב וַאֲבִיהוּא שֶׁיָּצְאוּ מִיֶּרֶכוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, [בְּסִבַּת אֵשׁ זָרָה. וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ לְשָׁמְרָךְ מֵאֵשָׁה זָרָה וְגוֹ', וְתָפְסָה אוֹתָם בִּרְשׁוּתָהּ. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב הַשָּׁלֵם] [וְעַל יַעֲקֹב כָּתוּב] וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה.

וַיְזַלֵּם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה. הַזַּלּוֹם, הַמַּדְרֵגָה הַשִּׁשִּׁית מֵאוֹתָן שְׁתֵּי דַּרְגוֹת הַנְּבוֹאָה עַד אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה, הֵן שֵׁשׁ דַּרְגוֹת, וְעַל כֵּן הַזַּלּוֹם אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים דַּרְגוֹת שֶׁל נְבוּאָה. סֻלָּם, רָאָה אֶת בָּנָיו שֶׁעֲתִידִים לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּהַר סִינַי. סֻלָּם זֶה סִינַי [בְּגִימַטְרִיָּא], מְשׁוֹם שֶׁהוּא נָעוּץ בָּאָרֶץ וְזוֹשֵׁב בַּעֲלִיָּה לַשָּׁמַיִם, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת [הַקְּדוֹשׁוֹת] וְהַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם יוֹרְדִים [יָרְדוּ] לְשָׁם עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנָּתַן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה.

וְהַכֹּל רָאָה. רָאָה אֶת מטטרו"ן זַקַן הַבַּיִת שֶׁשּׁוֹלֵט בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּשִׁלְטוֹן עַל הָעוֹלָם [הַזֶּה], בְּשִׁלְטוֹן שֶׁל שֵׁם שַׁדַּי"י. וְעוֹלֶה לְמַעְלָה בַּעֲלִיַּת שֵׁם רִבּוֹנוֹ הוי"ה, הַמָּקוֹם שֶׁיַּעֲקֹב הַשְׁלַם בּוֹ לְאַזֵּר מִכֵּן. וְרֹאשׁוֹ שֶׁל שֵׁם שַׁדַּי"י הוּא י', וְזֶה מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעָה וְעָלְתָה הָאוֹת הַזּוֹ לַמָּקוֹם הַהוּא, הַשְׁלַם וְנִקְרָא בְּאוֹתוֹ שֵׁם שֶׁל רִבּוֹנוֹ הוי"ה.

וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁקְּרוֹבִים לַמַּלְכוּת עוֹלִים, וְאוֹתָם הָאֲזוֹרִים שֶׁאֵינָם קְרוֹבִים יוֹרְדִים. וְעוֹד, בּוֹ הֵם עוֹלִים וְיוֹרְדִים. כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה, עוֹלִים עִמּוֹ. כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד, יוֹרְדִים עִמּוֹ. מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים – שְׁתִּים עֶשְׂרֵה מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת, וְהֵן: מיכא"ל, קְדמיא"ל, פַּדא"ל, גַּבריא"ל, צַדקיא"ל, זוסדיא"ל, רפַּא"ל, רזיא"ל, סטוּרי"ה, נוּריא"ל, יפיא"ל, ענא"ל. אַלְפֵי שִׁנְאָן, שִׁנְאָ"ן – שו"ר נָשָׂ"ר אַרְיֵ"ה. ן' אָדָם, כּוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה. וְהֵם עוֹלִים כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה, וְאֵלּוּ יוֹרְדִים כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד.

וְעוֹד, כָּל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּשִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה עוֹלִים עַל יָדוֹ, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹרְדִים יוֹרְדִים עַל יָדוֹ, כֻּלָּם בַּסֻּלָּם הַזֶּה. הוי"ה שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, כָּתוּב אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם. בֵּית אֱלֹהִים וַדַּאי, וְהוּא הַשַּׁעַר לְהִכָּנֵס פָּנִימָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבוֹא בָם אוֹדֶה יָהּ זֶה הַשַּׁעַר לַה'. זֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם הַכֹּל אֶזֶד.

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. בְּאֵר

– הַדַּרְגָּה שֶׁל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. בַּשָּׂדֶה – שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן – שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת מְתֻקָּנוֹת עַל אוֹתָהּ הַבְּאֵר, וְהֵן נֶצַ"וז וְהו"ד וְהַיְסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם. וְאֵלּוּ מוֹשְׁכוֹת מַיִם מִלְמַעְלָה וּמְמַלְּאִים אֶת הַבְּאֵר הַזֹּאת.

מִשּׁוּם שֶׁהַמָּקוֹר הַהוּא, יְסוֹד הָעוֹלָם, כְּשֶׁשּׁוֹרֶה בַּבְּאֵר הַזּוֹ, הוּא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנוֹבֵעַ תָּמִיד, וְאוֹתָהּ הַבְּאֵר מִתְמַלֵּאת מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁהִתְמַלְּאָה, וַדַּאי כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים, אֲלוּ הֵם כָּל הָאוּכְלוֹסִים וְהַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכֻּלָּם מֵשְׁקִים וְשׁוֹתִים מֵהַבְּאֵר הַהִיא, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ.

וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר – זוֹ הָאֶבֶן שֶׁמְּמָנָּה כּוֹשְׁלִים בְּנֵי הָעוֹלָם, אֶבֶן נֶגֶף וְצוּר מִכְשׁוֹל, שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד עַל פִּי הַבְּאֵר הַזּוֹ, עַל פְּקֻדָּתָהּ לִתְבֹּעַ הַדִּין שֶׁל כָּל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יֵרֵד מָזוֹן וְטוֹב לָעוֹלָם.

וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים. לֹא כָתוּב וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה הָעֲדָרִים, אֶלָּא כָּל הָעֲדָרִים. הַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְמַעְלָה וְהַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְמַטָּה. אֵלּוּ בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת לְמַטָּה. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִיָּד וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. מְגַלְגְּלִים אוֹתָהּ וּמַעֲבִירִים אוֹתָהּ מִן הַקְּדֻשָּׁה וּמִסְתַּלְּקֶת מִן הַדִּין. מִיָּד וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן. נוֹסְעִים מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, וְנוֹסְעִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה.

אַזַּר כָּךְ וְהָשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן, עַל פְּקֻדַּת הַבְּאֵר הַזּוֹ, שֶׁתִּהְיֶה מְעֻטֶּרֶת [מְזֻמֶּנֶת] לְפָנָיו וְלִתְבֹּעַ הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, לְהַנְהִיג הָעוֹלָם בְּדִין, וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲמֹד אֶלָּא עַל דִּין, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בֶּאֱמֶת וְזָכוּת.

כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם יַעֲקֹב, לֹא הִצְטָרֵךְ לָאֶבֶן הַזּוֹ סִיּוּעַ אַזַּר. מַה כָּתוּב? וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן. וַיָּגֶל וְגָלְלוּ, וְלֹא כָתוּב וַיָּסֵר וְהֵסִירוּ, אֶלָּא [וַיָּגֶל] וְגָלְלוּ, הַיְנוּ הָעֵרְבּוּב שֶׁל הַשָּׂטָן שֶׁמְּעָרְבְּבִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג. וְיַעֲקֹב לְבַדּוֹ, לֹא הִצְטָרֵךְ לְסִיּוּעַ אַזַּר, אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ. שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב הָיָה בְּזִיר הָאָבוֹת.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁיָּכֹל לְעָשׂוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, יָכוֹל לְמַעְלָה, וּבְכֹל צָרִיךְ מַעֲשֶׂה.

שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יָרַשׁ יַעֲקֹב – אֶזֶד הָעוֹלָם שֶׁנִּגְלָה, וְאֶזֶד הָעוֹלָם שֶׁהִתְכַּסָּה, כְּמוֹ שֶׁהֵם מַמָּשׁ. מֵאֶזֶד יָצְאוּ שִׁשָּׁה שְׁבָטִים, וּמֵאֶזֶד יָצְאוּ שְׁנֵי שְׁבָטִים. הָעוֹלָם הַמְכֻסֶּה הוֹצִיא שִׁשָּׁה צְדָדִים, וְהָעוֹלָם הַמְגֻלֶּה הוֹצִיא שְׁנַיִם, וְאוֹתָם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁתַּזְוֶתֶיהָ. וְיַעֲקֹב נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בְּדִמּוּתָם מַמָּשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל דִּבְרֵי לֵאָה הָיוּ בִּנְכִסָּה, וְשֶׁל רָחֵל בְּהִתְגַּלּוּת.

מִשְׁנָה. בְּנֵי עֶלְיוֹן, קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, בְּרוּכֵי [נִבְחֲרֵי] הָעוֹלָם, מִזַּז הָאֶגוֹז, הִתְכַּנְּסוּ לָדַעַת. הִנֵּה צְפוֹר יוֹרֶדֶת בְּכָל יוֹם, מִתְעוֹרֶרֶת בַּגַּן. שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ בְּכַנָּפֶיהָ, בְּיָדֶיהָ שָׁלֹשׁ מַגֶּרְפוֹת שְׁנוּנוֹת כַּזֶּרֶב, מַפָּתְחוֹת שֶׁל גָּנָזִים בְּיַד יָמִין.

קוֹרֵא בְּזַיִל וְאוֹמֵר: מִי מִכֶּם שֶׁפָּנָיו מְאִירוֹת, שֶׁנִּכְנַס וְיָצָא וְהֶחֱזִיק בְּעֵץ הַזַּיִים, הִגִּיעַ לַעֲנָפָיו, אָזַז בְּשָׂרָשָׁיו, אָכַל מִפֵּרְיוֹ הַמָּתוֹק מִדְּבַשׁ, נוֹתֵן זַיִים לַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאָה לְעַצְמוֹ?

הַשָּׁמֵר מֵהֶרְהוּר רַע, מֵהֶרְהוּר שֶׁמְּשַׁקֵּר בְּעֵץ הַזַּיִים, מְטַמֵּא הַנָּהָר וְהַנַּזָל הַמָּקוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנּוֹתֵן מָוֶת לַנֶּפֶשׁ וְשֶׁבֶר לְעַצְמוֹ, אֵין לוֹ כְּלָל קִיּוּם.

הַהֶרְהוּר שֶׁמְּטַמֵּא אוֹתוֹ הַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ, עוֹשֶׂה עֵץ שֶׁל שֶׁקֶר, מְשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַהֶרְהוּר עוֹלֶה וּמַזְלִיף נֶפֶשׁ תַּזוּת נֶפֶשׁ. עֵץ הַזַּיִים מִסְתַּלֵּק, וְעֵץ הַמָּוֶת מַזְזִיק בּוֹ, מוֹשֵׁךְ מִשָּׁם הַנֶּפֶשׁ.

אוֹי לוֹ שֶׁנֶּעֱנַשׁ בַּהֶרְהוּר הַהוּא מִתּוֹךְ עֵץ הַזַּיִים וְנִדְבַּק בְּעֵץ הַמָּוֶת, אֵין בּוֹ עֲנָפִים, לֹא רוֹאֶה טוֹב לְעוֹלָמִים, הוּא יָבֵשׁ בְּלִי לַזּוּת כְּלָל, פָּרְיוֹ מַר כַּלַּעֲנָה, עָלָיו נֶאֱמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב וְגוֹ'.

מִשּׁוּם שֶׁהֶרְהוּר טוֹב עוֹלֶה לְמַעְלָה, אוֹזֵז בְּעֵץ הַזַּיִים, מַזְזִיק בַּעֲנָפָיו, אוֹכֵל מִפֵּרְיוֹ, כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִפִּיו, מוֹרִישׁ זַיִים לַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאָה לְעַצְמוֹ, עָלָיו נֶאֱמַר (שם) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא זֹם וְגוֹ'.

כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם הוֹלְכִים אַזַּר הַמַּזָּשָׁבָה וְהַהֶרְהוּר, וְעַל כֵּן (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מוֹצִיא וּמוֹשִׁיךְ בְּהֶרְהוּר טוֹב.

מִי שֶׁנִּטְמָא בְּהֶרְהוּר רַע, כְּשֶׁבָּא לְהִזְדַּוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ וְשָׁם רְצוֹנוֹ וְהֶרְהוּרוֹ בְּאִשָּׁה אַזָּרִת, וְזוֹרֵעַ זֶרַע בְּהֶרְהוּר אַזָּר, זֶהוּ שֶׁמַּזְלִיף אֶת הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, הַדַּרְגָּה שֶׁל קְדֻשׁ בַּעֲבוּר הַדַּרְגָּה שֶׁל הַטֻּמְאָה. כְּמוֹ שֶׁהַהֶרְהוּר שֶׁלּוֹ עוֹשֶׂה זִלּוּפִים לְמַטָּה, אַף כָּךְ עוֹשֶׂה זִלּוּפִים לְמַעְלָה.

כְּמוֹ שֶׁגּוּפוֹ שֶׁל אוֹתוֹ בֵּן שֶׁיּוֹלִיד נִקְרָא בֶּן תְּמוּרָה, כָּךְ גַּם בַּנֶּפֶשׁ נִקְרָא בֶּן תְּמוּרָה, שֶׁהֲרֵי לֹא מוֹשִׁיךְ מִשִּׁיכָה קְדוֹשָׁה בַּהֶרְהוּר הַהוּא, וְנַפְשׁוֹ מִתְזַלֶּפֶת בְּדַרְגָּה אַזָּרִת.

יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם שֶׁל הַכֹּל, גָּלוּי לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּל דְּרָכָיו הָיוּ בֶּאֱמֶת, וְהֶרְהוּר שֶׁל אֱמֶת הֶרְהֵר תָּמִיד בַּכֹּל, בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁשִּׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ לֵאָה, הַהֶרְהוּר שֶׁלּוֹ הָיָה בְּרָחֵל. מְשַׁמֵּשׁ עִם לֵאָה וְחוֹשֵׁב עַל רָחֵל. וְהַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ הָלַךְ בַּהֶרְהוּר הַהוּא שֶׁלּוֹ.

וְלֹא לְדַעַת, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא עָלָה רְאוּבֵן בַּשֵּׁם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ, הֶרְאָה לוֹ וְאָמַר, רְאוּ בֵּן שֶׁנּוֹלַד בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן כָּתוּב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ. אַל תִּקְרֵי אֶרְאֶנּוּ אֶלָּא אַרְאֶנּוּ, שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִתְגַּלָּה לִפָּנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֲרֵי זֶה הָיָה לֹא לְדַעְתּוֹ וּבְדֶרֶךְ אֱמֶת הֶרְהֵר בִּרְצוֹנוֹ יַעֲקֹב, לֹא נִפְסַל מִתּוֹךְ הַשְּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאִם לֹא כָּךְ – הָיָה נִפְסָל.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַהֶרְהוּר הוּא עִקָּר וְעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הַהֶרְהוּר בַּמָּקוֹם שֶׁנִּדְבַּק, בְּאוֹתָהּ הַטֻּמְאָה הָרִאשׁוֹנָה נִשְׁמְרָה לוֹ הַבְּכוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (ד״ה–א ב) כִּי הוּא הַבְּכוֹר וְגוֹ׳. נִתְּנָה בְּכוֹרָתוֹ לִיוֹסֵף. בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהַהֶרְהוּר הָלַךְ וְנִדְבַּק בַּטֻּמְאָה הַהִיא, שָׁם נִדְבַּק וְנִמְסְרָה אוֹתָהּ הַבְּכוֹרָה, וְנִטְלָה הַבְּכוֹרָה מֵרְאוּבֵן, וְנִמְסְרָה לַמָּקוֹם שֶׁהַהֶרְהוּר נִדְבַּק בָּהּ.

בְּרָזֵל הִרְהֵר וְנִדְבַּק הָרָצוֹן – בְּרָזֵל נִדְבְּקָה הַבְּכוֹרָה, וְהַכֹּל זָוֵר אַוֵּר הַהִרְהוּר וְהַמַּוְזֶשֶׁבָה.

כְּמוֹ כֵן הַהִרְהוּר וְהַמַּוְזֶשֶׁבָה עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה, וְנִמְשֶׁכֶת מְשִׁיכָה בְּכָל מַה שֶּׁנִּדְבַּק אָדָם בַּסֵּתֶר, שֶׁכָּתוּב (דברים כה) לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַזּוֹצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ. וְכָאן צָרִיךְ הִרְהוּר וְרָצוֹן לְהִתְדַּבֵּק, וּבְאוֹתוֹ הָרָצוֹן וּמַוְזֶשֶׁבָה מוֹשֵׁךְ מְשִׁיכָה וְעוֹשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁצָּרִיךְ, וְלֹא יִכְלֶה שֵׁם הַמֵּת מִן הָעוֹלָם.

וְסֵתֶר זֶה, (איוב לד) אִם יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי הָרָצוֹן וְהַמַּוְזֶשֶׁבָה מוֹשְׁכִים מְשִׁיכָה וְעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְעַל כֵּן בַּתְּפִלָּה צָרִיךְ רָצוֹן וְהִרְהוּר לְכַוֵּן, וְכֵן בְּכָל אוֹתָן הָעֲבוֹדוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – הַהִרְהוּר וְהַמַּוְזֶשֶׁבָה עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה, וּמוֹשְׁכִים מְשִׁיכָה בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אֵין מִתְבָּרֶכֶת אֶלָּא בְּצַד יָמִין, וּמְשׁוּם כָּךְ, בְּעוֹד שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַיָּמִין לְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, הַשְּׂמֹאל לֹא תִסַּיַּע לְשָׁם, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין מוֹצֵא עָלָה בַּכּוֹס הַהִיא לְעוֹרֵר כְּלַפֵּי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וְהַסֵּתֶר הַזֶּה, וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן, זֶה צַד הַדָּרוֹם, מְשׁוּם כָּךְ דִּגְלוֹ בַּדָּרוֹם, שֶׁהוּא רֹאשׁ לִשְׁנֵים עָשָׂר הַתְּזוּמִים, וּתְשׁוּקָתוֹ שֶׁל צַד הַדָּרוֹם לִמְצֹא עָלָה וְתִקְרֶבֶת לַגְּבִירָה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ.

מַה כָּתוּב? וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. הָלַךְ לְזַפֵּשׁ בְּכָל אוֹתָם הַגְּנָזִים שֶׁלָּהּ, וּמָצָא בַּשָּׂדֶה הַזּוֹ אוֹתָם הַדּוּדָאִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ, וְאוֹתָם שְׁנֵי כְּרוּבִים שֶׁהֵם הַתִּקּוּנִים שֶׁלָּהּ, לְהָעִיר הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בְּכָל אוֹתָם הַתִּקּוּנִים שֶׁל הַשָּׂדֶה הַזּוֹ אֵין תִּקּוּן שֶׁיְּעוֹרֵר כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַק הַכְּרוּבִים.

מָתַי צַד הַדָּרוֹם מִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ לִמְצֹא עָלָה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ? בִּימֵי קְצִיר חִטִּים, בִּזְמַן שֶׁמְּזַלְּקֶת זֵלֶק שֶׁלָּל לְאוּכְלוּסִיָּהּ, וְכָל קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. מִיָּד –

וַיָּבֵא אֹתָם אֶל לֵאָה אִמּוֹ. מַעֲלֶה רֵיזַז וְהִתְעוֹרְרוּתָם לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הָעוֹלָם הַנִּכְסֶה, מְשׁוֹם שֶׁמְּעִיר [שֶׁיְּעוֹרֵר] בְּרָכוֹת לָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן.

וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרֶכֶת, אוֹתָם הַדּוֹדָאִים לוֹקְחִים וְנוֹתְנִים לְכָל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁכָּתוּב הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיזַז וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים. כַּאֲשֶׁר הֵם נָתְנוּ רֵיזַז, אוֹתוֹ הָרֵיזַז לוֹקְחִים אוֹתוֹ עַד הַדָּרוֹם לְהִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. מִיָּד – עַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים, וְכָל טוּב לֹא זָסַר [הַכֹּל] מֵהָעוֹלָם.

הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן לֹא מִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אֶלָּא כְּשֶׁאוֹתָם דּוֹדָאִים נוֹתְנִים רֵיזַז לַיָּמִין. כֵּיוָן שֶׁהֵם נוֹתְנִים רֵיזַז לַיָּמִין, וְהַיָּמִין מִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, מִיָּד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן מִתְעוֹרֵר לִשְׁאֹל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. מַה כָּתוּב? וַתֹּאמֶר רָזֵל אֶל לֵאָה תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ. תֵּן לִי בְּרָכוֹת מֵאוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אוֹתָם דּוֹדָאִים שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְצַד הַיָּמִין.

אָז הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּשִׂמְחָה, בְּשַׂעֲשׁוּעַ, מֵשִׁיב אֵלֶיהָ, וְאוֹמֶרֶת הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת אִישִׁי, כְּאֵם אֶל בְּתָהּ. וְאִם כָּךְ, בַּעְלָהּ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא יַעֲקֹב? לֹא כָּךְ, אֶלָּא תְּשׁוּקַת הָאָב תָּמִיד אֵינָהּ אֶלָּא כְּכַפֵּי הַבַּת הַזּוֹ, [שֶׁהִיא] שֶׁהַבַּת הַזּוֹ אַהֲבָתוֹ אֵלֶיהָ תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּת יְחִידָה בֵּין שִׁשָּׁה בָּנִים, וּלְכָל אוֹתָם שִׁשֶּׁת הַבָּנִים זוֹכֵךְ לָהֶם זַלָּקִים וְאוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת, וְלָהּ לֹא זוֹכֵךְ, וְאֵין לָהּ יְרֻשָּׁה כְּלוּם, וְעַל כָּל זֶה הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּהּ בִּתְשׁוּקָה וְאַהֲבָה יוֹתֵר מִן הַכֹּל.

בְּאַהֲבָה שֶׁלּוֹ הוּא קוֹרֵא לָהּ בַּת. לֹא הִסְפִּיק לוֹ זֶה, וְקָרָא לָהּ אֲוִוזוֹת. לֹא הִסְפִּיק לוֹ זֶה, קָרָא לָהּ אֵם בְּשֵׁם אִמּוֹ. לֹא הִסְפִּיק לוֹ זֶה, קָרָא לָהּ בִּשְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהַזָּכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא, וְזָכְמָה זַאי. וְעַל כֵּן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אוֹמֶרֶת לָהּ, הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת אִישִׁי, שֶׁכָּל אַהֲבָתוֹ נִמְשָׁכָה לָךְ אֵלַיִךְ וְעַל זֶה, בְּשַׂעֲשׁוּעַ וְאַהֲבָה הָאֵם אֶל הַבַּת.

מַה הִיא מְשִׁיבָה? לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה. בְּכָל מָקוֹם לָכֵן הִיא שְׁבוּעָה. יִשְׁכַּב, מַה זֶּה יִשְׁכַּב? אֶלָּא שְׁכִיבָה בְּכָל מָקוֹם הִיא תִּקּוּן הַנְּקֵבָה לַזָּכָר

לְהַכְנִיס בָּהּ צִיּוּר שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת. וְזֶהוּ יִשְׂכַּב, י"שׂ כ"ב. י"שׂ זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, [כ"ב סוֹד] הַסּוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה, נְקֻדָּה טְמִירָה שֶׁמִּתְעוֹרְרִים אֵלֶיהָ כ"ב אוֹתִיּוֹת. וְזֶהוּ יִשְׂכַּ"ב. י"שׂ – הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (משלי א) לְהַנְחִיל אוֹהֲבַי יֵשׁ. כ"ב – נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁמַּכְנִיסָה כָּל כ"ב הָאוֹתִיּוֹת, הַסּוֹד שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ יִשְׂכַּב. לֹא כָתוּב יִשְׂכַּב עִמָּהּ יַעֲקֹב, אֶלָּא יִשְׂכַּב עִמָּהּ, אוֹתוֹ הַטָּמִיר שֶׁרָאוּי לְהִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ, וְהַכֹּל בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אוֹתָם [שֶׁכֻּלָּם] דּוֹדָאִים, וְהַכֹּל כָּתוּב בְּאַהֲבָה.

וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב. וַיָּבֹא יַעֲקֹב – זוֹ תִּפְאֶרֶת הַקְּדוּשָּׁה, מֵאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹקַחַת אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת, שֶׁכָּתוּב בּוֹ אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. בָּעֶרֶב, לָמָּה בָּעֶרֶב? אֶלָּא בָּעֶרֶב שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עֶרֶב. בִּזְמַן שֶׁהִתְעוֹרֵר יִצְחָק אָבִיו לַשָּׂדֶה הַזֹּה וְלָקַח אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי יִצְחָק לֹא מִתְעוֹרֵר לַשָּׂדֶה הַזֹּה. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק יַעֲקֹב מִשָּׁם בָּעֶרֶב, הִשְׁאִיר אֶת הַשָּׂדֶה הַזֹּה לְיִצְחָק אָבִיו, וְהוּא עָלָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן לְמַעְלָה.

מַה כָּתוּב? וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, לַבֵּן הַיָּזִיד. וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא, תַּזַּת כְּנָפַי, לְבָרֵךְ אוֹתְךָ וּלְהַרְווֹת אוֹתְךָ בְּתַפָּנוּקִים וְעֲדוּנִים עֶלְיוֹנִים. הִנֵּה עֵת רָצוֹן וְעֵגֶל לָתֵת לְךָ נַזַּת רוּזַ עֶלְיוֹנָה לְאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה טֶרֶם שֶׁיִּשְׂרַף בַּזּזָּק שֶׁל יִצְחָק.

כֵּיוָן שֶׁלָּקְחָה אֶת יַעֲקֹב תַּזַּת כְּנָפֶיהָ, אָז וַיִּשְׂכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא. הוּא – שֶׁנִּסְתָּר מִן הַכֹּל. הוּא – שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. לֹא כָתוּב יַעֲקֹב, אֶלָּא הוּא, מִי שֶׁרָאוּי לְהִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ.

וְטֶרֶם מְזֻמָּן אֵלֶיהָ תַּזַּת כְּנָפֶיהָ, מִי שֶׁלּוֹקְחָן אוֹתָם הַקְּדוּשִׁים [הַקְּדֻשּׁוֹת] וְהַבְּרָכוֹת, לֹא מִתְמַלֵּא מֵהַנְּקֻדָּה הַטְּמִירָה, הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַהוּא. וְעַל כֵּן הַדּוֹדָאִים מְעוֹרְרִים הַכֹּל, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁסּוֹד עֶלְיוֹן. רְאוּבֵן, מַה זֶּה רְאוּבֵן? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם שֵׁמוֹת בָּאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (תהלים מו) לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ.

וַיַּקְהֵז לוֹ מַקֵּל לִבְנֶה וגו׳. מִשְׁנָה. הָרָצוֹן שֶׁל הַמַּעֲשֶׂה, קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה, קוֹל הַקּוֹל שֶׁל הַקּוֹלוֹת, מִתְעוֹרֵר מִמַּעְלָה לְמַטָּה. אָנוּ הָיִינוּ פְּתוּחֵי עֵינַיִם. הַגַּלְגַּל סוֹבֵב מִמַּעְלָה לְכַמָּה צְדָדִים, קוֹל שֶׁל נְעִימוּת הִתְעוֹרֵר. הִתְעוֹרְרוּ יְשֵׁנִים נִרְדָּמִים שֶׁשְּׁנָה בְּנִוְזִירֵיהֶם, וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא רוֹאִים, אֲטוּמֵי אָזְנַיִם, כִּבְדֵי לֵב, יְשֵׁנִים וְאֵין יוֹדְעִים, הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת לִפְנֵיהֶם וְלֹא מַשְׁגִּיחִים וְלֹא יוֹדְעִים בַּמֶּה מִסְתַּכְּלִים, רוֹאִים וְלֹא רוֹאִים. הַתּוֹרָה מְרִימָה קוֹלוֹת: הִסְתַּכְּלוּ טִפְּשִׁים, יְפָתְחוּ הָעֵינַיִם וְתֵדְעוּ. אֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ, אֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנוֹ. עַד מָתַי תִּהְיוּ בְּתוֹךְ הַוַּשְׁטָה שֶׁל רְצוֹנְכֶם? הִסְתַּכְּלוּ לָדַעַת, וְיִתְגַּלֶּה לָכֶם הָאוֹר הַמֵּאִיר.

בִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב הִשְׁלִים, מִתּוֹךְ הַצָּרָה שֶׁל הָאָרֶץ וָרִשּׁוּת אַוֶּרֶת, בְּתוֹךְ דְּרָגוֹת זָרוֹת דָּזָה אֶת כֻּלָּם, וּבָזַר זִלְקָ גּוֹרְלוֹ וְנַזָּלְתּוֹ, הָאוֹר מִתּוֹךְ הַוַּשְׁטָה, זָכְבָּה מִתּוֹךְ הַטְּפָשׁוּת, וְכִבֵּד אֶת רִבּוֹנוֹ, כְּשֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ הָרָשׁוּת שֶׁל אֵל זָר. עַל כֵּן כָּתוּב (ישעיה כט) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ.

וַיַּקְהֵז לוֹ יַעֲקֹב (בראשית ל), בָּזַר לוֹ לְזִלְקוֹ וּלְגוֹרְלוֹ, מַקֵּל לִבְנֶה לַז, צַד יָמִין, גָּוֶן לָבָן. לַז, הוּא צַד שֶׁל הַמַּיִם. וְלוּז, זֶה צַד שֶׁל הַשְּׁמֹאל, אָדֹם כְּוָרד. וְעַרְמוֹן, כְּלוֹל זֶה בָּזֶה. וְכֻלָּם אוֹזְזוּ הַיָּמִין הַלָּבָן בְּצִבְעוֹ וְעוֹלֶה בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב מַזְשִׁף הַלָּבָן, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאוֹזְזוּ לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, לוֹקְזוּ [נוֹטָה] זִלְקוֹ לְצַד יָמִין, וְנִזְקָק בְּכֻלָּם, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה, אָז נִקְרָא גֶּבֶר שָׁלֵם, שָׁלֵם בַּכֹּל.

מַה כָּתוּב אַוְזָרְיוּ? (שם) וְהָיָה בְּכָל יַזֵּם הַצֹּאן הַמְקֻשָּׁרוֹת וְשָׂם יַעֲקֹב אֶת הַמַּקְלוֹת וגו׳. סֵתֶר הַסְּתָרִים לְוַזְכְּמֵי לֵב נִמְסָר. בְּתוֹךְ מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים יֵשׁ מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, אֵלּוּ פָּנִימִיִּים וְאֵלּוּ לְבַזּוּץ. אֵלּוּ הַפָּנִימִיִּים מִתְוַזְּבְּרִים בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְוַזְּבְּרִים בְּיִשְׂרָאֵל, בָּנִים קְדוֹשִׁים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵלּוּ נִקְרָאוֹת הַצֹּאן הַמְקֻשָּׁרוֹת, מַזָּנוֹת שֶׁל אֵלּוּ מְקֻשָּׁרוֹת, מַעְלָה וּמַטָּה.

בְּשָׁעָה שֶׁהַתְּשׁוּקָה שֶׁלָּהֶם לְגַבֵּי הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי,

יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם לָקַח אוֹתָם הַמַּקְלוֹת, תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, בָּרְהָטִים, מָקוֹם וּמוֹשָׁב, לַהֲנָוֹת הַתְּפִלִּין. וּמִכָּאן לוֹקְחִים אוֹר וְזִיו כָּל הַוְזָיְלוֹת וּמַוְזָנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, אֵלּוּ שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים לְמַעְלָה וּמִתְקַשְּׁרִים לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁאֵלּוּ לוֹקְחִים מִתּוֹךְ הָרְהָטִים שְׁקֻעוֹת הַמַּיִם, אָז אֵלּוּ הָיוּ מְקוֹרוֹת וּגְבִיעוֹת לְהוֹרִיד לְמַטָּה וְלָתֵת לְכֻלָּם.

וּמְשׁוּם כָּךְ הִפְרִישׁ יַעֲקֹב בֵּין הַמַּדְרֵגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת לַמַּדְרֵגוֹת הָאֲוְזֵרוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיָּשֶׂת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן. [אֵלּוּ] עֲדָרִים הִפְרִיד לוֹ לְעַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ זִוּלָק בִּשְׁאָר הָאֻמּוֹת, וּכְמוֹ שֶׁהִפְרִישׁ לוֹ מַדְרֵגוֹת הָאֱמוּנָה לְמַעְלָה לְזַוְלְקוֹ וּלְגוֹרְלוֹ, כָּךְ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מַדְרֵגוֹת שֶׁל מַוְזָנוֹת קְדוֹשִׁים לְמַטָּה, לְקַשֵּׁר אוֹתָם עִמּוֹ בְּאֵלּוּ הַהֵיכָלוֹת שֶׁל הַגְּבִירָה.

וְכֻלָּם רְשׁוּמִים בַּסִּימָן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְשׁוּמִים לְמַטָּה בֵּין כָּל שְׁאָר הָאֻמּוֹת, אַף מַדְרֵגוֹת שֶׁל מַוְזָנוֹת עֶלְיוֹנִים רְשׁוּמִים הֵם לְזַוְלְקוֹ [שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה] שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּין כָּל שְׁאָר הַוְזָיְלוֹת וּמַוְזָנוֹת עֶלְיוֹנִים. וְעַל זֶה בֵּרַר יַעֲקֹב אֶת אֵלּוּ לְזַוְלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ, רְשׁוּמִים לַזַּוְלָק [בַּסּוֹד] שֶׁל הָאֱמוּנָה, [מְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ. יָהּ עֶלְיוֹן הוּא, בֵּרַר זַוְלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ סוֹד הָאֱמוּנָה] אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַר לוֹ מִכָּל שְׁאָר צְבָאוֹת וּמַוְזָנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

וּמַוְזָנוֹת עֶלְיוֹנִים נִפְרָדִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ. בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹהַר שֶׁל אֵשׁ בְּהֶאָרַת הַשְּׁכִינָה מִתְגַּלֶּה, כָּל הַמַּדְרֵגוֹת הָאֲוְזֵרוֹת הָאֵלּוּ מִתְבַּיְשׁוֹת, וּמִתְכַּסּוֹת מֵהַזֹּהַר הַהוּא, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְכָל אֵלּוּ הַתְּקוּנִים [מַדְרֵגוֹת] הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם תְּקוּנִים שֶׁלּוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה הַזֹּהַר הַהוּא, מִיָּד שְׁמֵזִים וְעוֹלִים לְהִתְקָרֵב עִמּוֹ וּלְהִתְקַשֵּׁר אֲצִלּוֹ, וְהוּא בָּהֶם נִתְקָן, וְסוֹד זֶה – (בראשית ל) וְהָיָה הָעַטָּפִים לְלָבָן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב.

וְצָרִיךְ לְבָרֵר [לְבָרֵךְ] וּלְהַבְדִּיל מַדְרֵגוֹת קְדוֹשׁוֹת [ס"א לְזַוְלְקוֹ] שֶׁל זַוְלְקוֹ מֵאֵלּוּ הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וּבְכֻלָּם צָרִיךְ יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ [בְּכוֹר שֶׁל

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְקָרֵב], וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתַב בַּתּוֹרָה, אֱמוּנָה שֶׁלּוֹ, בְּתוֹךְ צְדָדֵי [ס"א סִתְרֵי] מִלִּים אֵלּוּ. אַשְׁרֵי זָכְלְכוֹ.

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. מִשְׁנָה. זָזְקֵי הַשָּׂרִים זְקוּפִים מִלְמַעְלָה, וְלַהַט הַזָּרֵב הַשְּׁנוֹנָה מִמֶּנָּה עַל כָּל [כַּמָּה] הַצְּבָאוֹת וְהַמַּזָּנוֹת.

אוֹתָהּ הַזָּרֵב הַלּוֹהֶטֶת הִיא זָרֵב אַדַּמָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) וְזָרֵב לַה' מָלְאָה דָם. הַזָּרֵב הַזֹּאת שֶׁתִּלְוֶיהָ בָּהּ הַהַפּוּךְ, הֵם שֶׁמִּתְהַפְּכִים לְכַמָּה צוּרוֹת. הוּא נָשִׁים, הוּא גְּבָרִים, בִּצְדָדִים רַבִּים, נִפְרָדוֹת הַצּוּרוֹת הָאֲזֵרוֹת לְכַמָּה דְרָגוֹת.

מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִם הֵם יוֹצְאִים, שֶׁמִּתְיַזְּדִים בִּיזוּד בְּקָשֶׁר. אֵלּוּ הַקְּדוֹשִׁים נִשְׁאָבִים תָּמִיד מִטַּל הַשָּׁמַיִם. הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים מִתְתַּקֵּן בָּהֶם. [וְעַל זֶה אָמַר מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְנִתְקַן] בְּאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם נַעֲשׂוּ לְעַמּוּדֵי הַכִּסֵּא. כֻּלָּם מַרְגָּלִיּוֹת וְאֵיבָרִים וְעַמּוּדִים, לֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָם מִתּוֹךְ הַשֵּׁם הַזֶּה, הֵם הַקְּשָׁרִים שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבָּזַר לְזָכְלְכוֹ וְנִקְשָׁרִים בַּשֵּׁם הַזֶּה, כֻּלָּם יָצְאוּ [בָּעֶרֶב].

וְיַעֲקֹב, כְּשֶׁיָּצָא לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, הִקִּיפוּ אוֹתוֹ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. לְאַרְבַּע הַזָּוִיוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שָׁמְרוּ אוֹתוֹ. בְּשָׁעָה קַלָּה הִתְרַגֵּשׁ מֵהָעֵץ [מֵהַמָּקוֹם] שֶׁלְּמַעְלָה לִשְׁמֹר אֶת הָעֵץ שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַזָּנָה אֱלֹהִים זֶה. אָז וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַזָּנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה אֶת שְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁלֹּא רָצָה לָלֶכֶת אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל לָבָן. וְאִם תֹּאמַר, בְּפַעַם אַזָּרֵת לָמָּה לֹא? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב פָּזַד שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְיִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת. וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהִגִּיעָה הַשָּׁעָה שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרַז הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, נִקְשְׁרָה הַשְּׁכִינָה עִם כָּל הַשְּׁבָטִים, וְנָטְלָה אֶת הַבַּיִת עִמָּם. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּרוּזוֹ הַזְּכוּתָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר

הַשְּׁבָטִים, שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּתְקַשֵּׁר עִמָּהֶם וְרָזֵל תָּמוּת, וְהִיא נוֹטֶלֶת אֶת הַבַּיִת.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּךְ לָמְדָנוּ, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן רָאוּי לוֹ לְיַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לְמשֶׁה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָכְלָה עַד שֶׁהָיוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים בַּבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּהֶם, וְאָז נִדְוַזְתָה רָזֵל, וְהִיא נָטְלָה אֶת הַבַּיִת עִם כָּל הַשְּׁבָטִים וְהָיְתָה עִקַּר הַבַּיִת, וְאָז (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת. אָמַר יַעֲקֹב, הִגֵּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, וְדַאי שֶׁהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה יָרַד לוֹ לַבַּיִת וְיִתְקַשֵּׁר [הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה יָרַד לוֹ בְּבֵיתוֹ וְהִתְקַשֵּׁר] בָּהֶם, וְהָעֲנָיָה הַזֹּאת נִדְוַזִּית לְפָנָיו. אִם תָּמוּת כָּאן, לֹא אֵצֵא מִכָּאן לְעוֹלָמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַזּוֹ לֹא רָאוּי לְהַשְׁלִים אֶת הַבַּיִת. מִשּׁוּם כָּךְ, (בראשית ל) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָזֵל אֶת יוֹסֵף, טֶרֶם שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ הַשְּׁבָטִים.

שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, וַדַּאי שֶׁכָּל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה יָפִים, וְזֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ מִיָּד? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁרָזֵל לֹא הִתְעַבְּרָה מִבְּנָיְמִין, הִתְעַכֵּב שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל בְּנָיְמִין, בָּרַז, וְלֹא בִּקֵּשׁ רְשׁוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב שָׁם, וְהִתְוַזֵּבֵר יַעֲקֹב עִם כָּל הַשְּׁבָטִים בַּמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. ע״כ סתרי תורה

פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ הַוַּזְבָּרִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא לָעוֹלָם, מִיָּד מְזַדְּמֵן עִמּוֹ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מְקַטְרֵג לָאָדָם תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) לַפֶּתַח זַוָּטַאת רֹבֵץ. מִי זֶה זַוָּטַאת רֹבֵץ? זֶה יֵצֶר הָרָע.

וְכָךְ גַּם דָּוִד קָרָא לוֹ זַוָּטַאת, (תהלים נא) וְזַוָּטַאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל יוֹם לָאָדָם לַזַּוָּטָא לִפָּנֵי רִבּוֹנוֹ, וְיֵצֶר הָרָע הַזֶּה לֹא זָז מִבֶּן הָאָדָם מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד הָאָדָם לְעוֹלָמִים, וְיֵצֶר הַטּוֹב בָּא לָאָדָם מִיּוֹם שֶׁבָּא לְהִטָּהֵר.

וּמָתַי בָּא אָדָם לְהִטָּהֵר? כְּשֶׁהוּא בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים, אָז מְזַדְּגִ הָאָדָם בְּשִׂנְיֵהֶם, אֶזֶד מִיָמִין וְאֶזֶד מִשְׂמֹאל. יֵצֶר טוֹב לְיָמִין, וְיֵצֶר הָרָע לִשְׂמֹאל. וְאֵלֶּה הֵם שְׁנֵי מַלְאָכִים מַמָּשׁ מְמֻנִּים, וְהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד עִם הָאָדָם.

בָּא בֶּן אָדָם לְהִטַּהֵר – אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע נִכְפֶּה לְפָנָיו, וְשׂוֹלֵט הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל. וּשְׂנֵיהֶם מְזַדְּגִים לִשְׁמֹר אֶת הָאָדָם בְּכָל דְּרָכָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר מְבָאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בְּיַעֲקֹב, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְמִין עִמּוֹ מַלְאָכִים מַזַּנּוֹת מְמֻנִּים, מִשּׁוּם שֶׁהָרֵי הוּא בָּא שָׁלֵם בִּשְׁבָטִים עֶלְיוֹנִים כֻּלָּם שְׁלֵמִים כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, וְנִתְבָּאֵר. וְכָאן, כֵּיוָן שֶׁנִּצּוֹל מִלָּבָן וַהֲרֵי נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אָז הִזְדַּוְּגָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, וּבָאוּ מַזַּנּוֹת קְדוֹשִׁים לְהַקִּיף אוֹתוֹ, וְאָז וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם וְגוֹ', וּמֵאוֹתָם מַלְאָכִים שָׁלַח לְעֵשָׂו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים. מַלְאָכִים מַמָּשׁ הָיוּ וַדַּאי.

פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, כָּתוּב (תהלים לד) חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם. הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. אֲבָל בְּמָקוֹם אֶזֶד כָּתוּב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ, מַלְאָכָיו רַבִּים, וְכָאן אֶזֶד, שֶׁכָּתוּב חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם. אֶלָּא כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ – אֵלּוּ שְׁאָר מַלְאָכִים. מַלְאַךְ ה' סָבִיב – זוֹ שְׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ג) וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. וְלָכֵן חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו, לְהַקִּיפוֹ בְּכָל הַצְּדָדִים כְּדֵי לְהַצִּיל אוֹתוֹ, וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּתוֹךְ הָאָדָם, כַּמָּה מַזַּנּוֹת קְדוֹשִׁים כֻּלָּם מְזַדְּמְנִים לְשָׁם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ נִצַּל מֵאָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת, אָז אָמַר אֶת זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה הִקִּיפָה אוֹתוֹ וְנִצַּל מֵהֶם מֵאָכִישׁ וּמֵעַמּוֹ, כָּל אוֹתָם שֶׁהִתְקִיפוּ [שֶׁהִקִּיפוּ] אוֹתוֹ. מַה כָּתוּב? (שמואל–א כא) וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם, לָמָּה וַיִּתְהַלֵּל? הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וַיִּשְׁתַּגַּע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי הֵבֵאתֶם אֶת זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלָי.

אֶלָּא זְוַר עַל אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁאָמַר דָּוִד בַּתְּוַזְלָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים עג) כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים וְגוֹ'. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: זַיֶּיךְ עֲדַיִן אַתָּה צָרִיךְ אֶת זֶה. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס לְבֵית אָכִישׁ וְהֶזֵּזִיקוּ בּוֹ, מַה כָּתוּב? וַיִּתְהֹלֵל בְּיָדָם, כְּאוֹתָם הוֹלְלִים שֶׁקִּנֵּא בָּהֶם בַּהַתְּוַזְלָה. וְאָז בָּאָה שְׁכִינָה וְשָׁרְתָה סְבִיב דָּוִד.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה כִּי אִם בְּנַזְלָתָה, שֶׁהִיא הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה – וַדַּאי לֹא שׁוֹרָה בַּעֲבוּר [שֶׁיּוֹנְקִים] לִינָק מִמֶּנָּה, אֲבָל שׁוֹרָה כְּדֵי לְהָגֵן. וְכָאן כְּשֶׁבָּא יַעֲקֹב מִבֵּית לָבָן, כָּל הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים הִקִּיפוּ אוֹתוֹ, וְלֹא נִשְׁאַר לְבַדּוֹ.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, אִם כָּךְ [ס"א שֶׁכָּל הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים בָּאוּ יַזַּד עִמּוֹ וְהַשְּׁכִינָה עִמּוֹ], לָמָּה כָּתוּב וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגוֹ'? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכְּנַיִס עָצְמוֹ לְסַכָּנָה וְהָיָה רוֹאֶה אוֹתָהּ סַכָּנָה בְּעֵינָיו, הֵם פָּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ, וְאָז אָמַר, קָטַנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת, אֵלּוּ הֵם הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנִּפְרְדוּ מִמֶּנּוּ.

רַבִּי יְצְוָק אָמַר, כְּדֵי לְהַשְׁאִירוֹ עִם אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו שֶׁהָיָה בָּא בִּרְשׁוּת עֶלְיוֹנָה, וְאֵלֶּה הָלְכוּ לוֹמַר שִׁירָה, שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְאַזַּר כָּךְ זְוָרוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קָטַנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ וְגוֹ', וְעַתָּה הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַזָּנוֹת. מַזָּנָה שְׁכִינָה, וְכָל בֵּיתוֹ. [ס"א מַזָּנָה אֶזְוֹד הָיָה, שֶׁכָּתוּב מַזָּנָה אֱלֹהִים זֶה]. לִשְׁנֵי מַזָּנוֹת – שֶׁהָיָה שָׁלֵם מִכָּל הַצְּדָדִים מִשְּׁנֵי זַלְקִים, לָבָן וְאָדֹם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הֲרֵי נִתְבָּאֵר אוֹתוֹ לַיְלָה שִׁלְטוֹן שֶׁל צַד שֶׁל עֵשָׂו הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת זְוַסַּר, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, שֶׁנִּשְׁאַר יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שֶׁמֶשׁ לְבַדּוֹ, שֶׁהִתְכַּסְּתָה הַלְּבָנָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁמִירַת [וְעִם כָּל זֶה הַשְּׁמִירָה שֶׁל] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא זֶזָה מִמֶּנּוּ מִכֹּל וָכֹל, וְעַל זֶה לֹא יָכֹל לוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ.

הִסְתַּכֵּל יָמִינָה וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם, הִסְתַּכֵּל שְׂמֹאלָה וְרָאָה אֶת יְצְוָק,

הִסְתַּכֵּל בַּגּוּף וְרָאָה שֶׁנִּכְלָל מִצַּד זֶה וְנִכְלָל מִצַּד זֶה, וְאָז וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכוֹ, בְּעַמּוּד אֶזֶד הַסָּמוּךְ לַגּוּף, שֶׁהוּא מִזִּוּוּן לַגּוּף.

וְלָכֵן זוֹנָה מַלְאַךְ ה׳ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְזַלְּצֵם, הִקִּיפָם בְּכָל צְדָדָיו כְּדֵי לְהַצִּילָם. וּכְשֶׁשָּׁרְתָה שְׁכִינָה בְּתוֹכוֹ [ס״א אֵלָיו], כַּמָּה זֲיָלוֹת וּמַזָּנוֹת בָּאוּ עִמָּהּ, וּמֵאוֹתָם מַלְאָכִים שָׁלַח לְעֵשָׂו.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְכִי מַה הוּא הִתְעוֹרֵר אֶל עֵשָׂו? וְטוֹב הָיָה לוֹ לִשְׁתֹּק מִמֶּנּוּ. אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁעֵשָׂו זוֹשֵׁשׁ לִכְבוֹד אַבָּא וּלְעוֹלָם לֹא הִרְגִּיז אוֹתוֹ, וַהֲרֵינִי יוֹדֵעַ, שֶׁהוּאִיל וְאַבָּא קַיָּם, אֵינִי פּוֹזֵד מִמֶּנּוּ, אֲבָל עַכְשָׁיו שֶׁאַבָּא קַיָּם, אֲנִי רוֹצֶה לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ. מִיָּד – וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים, רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי יב) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ מִמִּתְכַּבֵּד וַחֲסַר לָחֶם. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל יֵצֶר הָרָע, מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד מְקַטְרֵג לִבְנֵי אָדָם, וְיֵצֶר הָרָע מֵרִים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּנַאֲוָה, וְהוֹלֵךְ אַזָּרָיו, מְסַלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ וּבְרֹאשׁוֹ, עַד שֶׁמִּתְגָּאֶה עָלָיו וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם.

אֲבָל טוֹב נִקְלֶה – אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ אַזָּר יֵצֶר הָרָע וְלֹא מִתְגָּאֶה כְּלָל וּמַנְמִיךְ רוּחוֹ וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד, שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וְאוֹתוֹ אִישׁ שׁוֹלֵט עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ.

מִמִּתְכַּבֵּד – כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהוּא מִכַּבֵּד עַצְמוֹ, מִסַּלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ, מִתְגָּאֶה בְּרוּחוֹ, וְהוּא וַחֲסַר לָחֶם – וַחֲסַר אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כא) לֶחֶם אֱלֹהָיו וְגוֹ׳, (שם) לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְגוֹ׳.

דָּבָר אַזָּר טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ – זֶה יַעֲקֹב שֶׁהִנְמִיךְ רוּחוֹ לְעֵשָׂו כְּדֵי שֶׁאַזָּר כָּךְ יִהְיֶה לוֹ עֶבֶד וְיִשְׁלֹט עָלָיו וְיִתְקַיֵּם בּוֹ (בראשית כז) יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוֻי לְךָ לְאֻמִּים וְגוֹ׳, וַעֲדַיִן לֹא הָיָה זְמַנּוֹ כְּלָל, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱבִירוֹ יַעֲקֹב

לְסוֹף הַיָּמִים. וְעַל זֶה הָיָה מִיָּד נִקְלָה, וְאַזַּר כָּךְ אוֹתוֹ שֶׁמִּתְכַּבֵּד יִהְיֶה עֶבֶד לוֹ. אוֹתוֹ שֶׁהוּא וְזַרְעוֹ יִהְיֶה עֶבֶד לְאוֹתוֹ שֶׁנָּתְנוּ לוֹ רֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, עַל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע יַעֲקֹב שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ, עַכְשָׁיו הִתְהַפֵּךְ לוֹ לִנְקֶלָה, וְיוֹתֵר זָכְמָה וְעַקְמוּמִיּוּת עָשָׂה בָּזֶה מִכָּל מַה שֶׁעָשָׂה לְעֵשָׂו. שֶׁאִלּוּ הָיָה יוֹדֵעַ עֵשָׂו זָכְמָה זוֹ, יַהֲרֹג אֶת עַצְמוֹ וְלֹא יָבֹא לִידֵי זֶה, אֲבָל הַכֹּל עָשָׂה בְּזָכְמָה, וְעָלָיו אָמְרָה זַנָּה (שמואל–א ב) ה' יַזַּתּוּ מְרִיבָו וְגוֹ' וְיִתֵּן עֹז לְמַלְכּוֹ וְגוֹ'.

וַיֹּצֵו אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לָבָן גַּרְתִּי וָאֵאָחֵר עַד עָתָּה. מִיָּד פָּתַח יַעֲקֹב לְהִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל עָשָׂו בְּאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁבֵּרְכוֹ אָבִיו, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב הֶעֱבִיר אוֹתָן לַסּוֹף, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה רָאָה יַעֲקֹב שֶׁשָּׁלַח לְעֵשָׂו וְאָמַר עִם לָבָן גַּרְתִּי, וְכִי מָה עָשָׂה בִּשְׁלִיזוּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו [שֶׁאָמַר] דָּבָר זֶה? אֶלָּא לָבָן הָאֲרַמִּי, קוֹלוֹ הָלַךְ בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם שֶׁיִּנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְהוּא הָיָה מְכַשֵּׁף בִּכְשָׁפִים וְגָדוֹל בַּקּוֹסְמִים, וַאֲבִי בְּעוֹר הָיָה, וּבְעוֹר אֲבִי בִּלְעָם, שֶׁכָּתוּב (יהושע יג) בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם, וְלָבָן זָכָם בַּמְכַשְּׁפִים וּבַקּוֹסְמִים יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְעִם כָּל זֶה לֹא יָכֹל לְיַעֲקֹב, וְרָצָה לְאַבֵּד אֶת יַעֲקֹב בְּכַמָּה כְּלֵי זַיִן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כו) אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הָעוֹלָם הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁלָּבָן הָיָה גָּדוֹל הַזַּכְמִים וְהַמְכַשְּׁפִים וְהַקּוֹסְמִים, וּמִי שֶׁרָצָה לְאַבֵּד אוֹתוֹ בִּכְשָׁפָיו, לֹא נִצַּל מִמֶּנּוּ, וְכָל מַה שֶׁיָּדַע בִּלְעָם – מִמֶּנּוּ הָיָה, וְכָתוּב בִּבִלְעָם (במדבר כב) כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר, וְכָל הָעוֹלָם הָיוּ פַּוְזַדִּים מִלָּבָן וּמִכְשָׁפָיו. וְדָבָר רִאשׁוֹן שֶׁשָּׁלַח יַעֲקֹב לְעֵשָׂו – אָמַר עִם לָבָן גַּרְתִּי.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁמְּעַט הָיָה, זְדֵשׁ אוֹ שָׁנָה – לֹא כָּךְ, אֶלָּא וָאֵאָחֵר עַד עָתָּה, עֶשְׂרִים שָׁנָה הִתְאַזַּרְתִּי עִמּוֹ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא עָלָה בְּיָדִי כְּלוּם – וַיְהִי לִי

שׁוֹר וְזַמּוֹר. אוֹתָם שְׁנֵי גְּזֵרֵי דִּין, שֶׁכְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מִתְזַוְּגִים יַזַּד, לֹא מִתְזַוְּגִים אֶלָּא לְהָרַע לָעוֹלָם, וְלָכֵן כָּתוּב (דברים כב) לֹא תַזְרַע כִּשְׁוֹר וּבַזַּמֹּר יַזְּדוּ.

צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה – אֵלּוּ הֵם כִּתְרִים תַּזְוִתּוֹנִים שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, (שמות יב) בְּכוֹר בְּהֵמָה, (שם) בְּכוֹר הַשִּׁבְיִ, (שם יא) בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה. מִיָּד הָיָה עֹשֶׂה פַּוְזֵד וְיָצָא כְּנֶגְדּוֹ, וּפַוְזֵד הָיָה לוֹ מִיַּעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב מֵעֲשָׂו.

לְאִישׁ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. עַד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ, שָׁמַע עַל לִסְטִים אֶזְד שֶׁהָיָה אוֹרֵב בַּדֶּרֶךְ. פָּגַשׁ אוֹתוֹ אִישׁ אַזֵּר, אָמַר לוֹ: מִמִּי אַתָּה? אָמַר לוֹ: אֲנִי מִלְּגְיוֹן פָּלוֹנִי. אָמַר לוֹ: סְטֵה לְךָ מִלְּפָנַי, שֶׁכָּל מִי שֶׁקָּרֵב אֵלַי, אֲנִי מֵבִיא נָזְשׁ אֶזְד שֶׁהוֹרֵג אוֹתוֹ. הָלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ לְאוֹתוֹ הַלְּגְיוֹן. אָמַר לוֹ: אִישׁ אֶזְד בָּא, וְכָל מִי שֶׁקָּרֵב אֵלָיו, נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ נָזְשׁ אֶזְד שֶׁהוּא מֵבִיא, וּמֵת.

שָׁמַע אוֹתוֹ לְגְיוֹן וּפָזַד. אָמַר: יָפָה שֶׁאֵלֵךְ עִמּוֹ וְאֶתְפַּיֵּס עִמּוֹ. עַד שֶׁרָאָה אוֹתוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, אָמַר: אוֹי וַאֲבוֹי שֶׁעַכְשָׁו יַהֲרֹג אוֹתוֹ אוֹתוֹ הַלְּגְיוֹן. הִתְזִיל לְהִשְׁתַּזְּוֹת וְלִכְרֹעַ כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר אוֹתוֹ לְגְיוֹן: אִלְמְלֵא הָיָה לוֹ בְּיָדוֹ נָזְשׁ לַהֲרֹג, לֹא הָיָה מִשְׁתַּזְּוֶה כָּל זֶה כְּנֶגְדִּי. הִתְזִיל הַלְּגְיוֹן לְהִתְגָּאוֹת. אָמַר: הוֹאִיל וְכָל כָּךְ כָּרַע לְנֶגְדִּי, לֹא אֶהֱרֹג אוֹתוֹ.

כָּךְ אָמַר יַעֲקֹב, עִם לָבָן גַּרְתִּי וָאֵזֵר עַד עָתָּה. עֶשְׂרִים שָׁנָה הִתְאַזַּרְתִּי עִמּוֹ, וַאֲנִי מֵבִיא נָזְשׁ לַהֲרֹג בְּנֵי אָדָם. שָׁמַע עֵשָׂו, אָמַר, אוֹי מִי יָקוּם לְפָנָיו, שֶׁעַכְשָׁו יַהֲרֹג אוֹתוֹ יַעֲקֹב בְּפָיו. הִתְזִיל לָצֵאת כְּנֶגְדּוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ מַה כָּתוּב? וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ. כֵּיוָן שֶׁקָּרַב אֵלָיו, הִתְזִיל לִכְרֹעַ וְלִסְגֹּד לְפָנָיו, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁתַּזּוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גָּשְׁתּוֹ עַד אָזְיו. אָמַר עֵשָׂו, אִלְמְלֵא כָּל כָּךְ הָיָה עִמּוֹ, לֹא יִשְׁתַּזֶּוֶה כְּנֶגְדִּי. הִתְזִיל לְהִתְגָּאוֹת.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בְּבִלְעָם, (במדבר כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לַיְלָה. בְּלָבָן כָּתוּב (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי בַּזַּלּוֹם

הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב וְגוֹ׳. פֶּן תְּדַבֵּר? פֶּן תַּעֲשֶׂה לְיַעֲקֹב רָעָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא לָבָן לֹא רָדַף אַוְזֵרֵי יַעֲקֹב בְּכוֹזַ גְּבוּרִים כַּעֲרֹךְ בּוֹ קָרָב, שֶׁהֲרֵי זֵיל יַעֲקֹב וּבָנָיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, אֶלָּא לְהָרְגוֹ בְּפָיו וּלְהַשְׁמִידוֹ אֶת הַכֹּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי.

וְלָכֵן כָּתוּב פֶּן תְּדַבֵּר וְלֹא פֶּן תַּעֲשֶׂה. וְכָתוּב יֶשׁ לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת. מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיּוּכֹלֶת הָיְתָה בְּיָדוֹ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהֵי אֲבִיכֶם אֶמֶשׁ אָמַר אֵלַי.

וְזוֹהִי הָעֵדוּת שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָעִיד, שֶׁכָּתוּב (דברים כו) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וְגוֹ׳. וְעָנִיתָ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ, (דברים יט) עָנָה בְאָזְנָיו.

כָּתוּב בְּבִלְעָם (במדבר כד) וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְוָשִׁים, שֶׁכָּךְ הוּא דַּרְכּוֹ – שֶׁהוּא הָיָה מְנַוֵּשׁ. בְּלָבָן כָּתוּב (בראשית ל) נְוַשְׁתִּנִי, שֶׁהִשְׁגִּיזוֹ בִּכְשָׁפָיו וּבְקָסָמָיו בָּעֵסֶק שֶׁל יַעֲקֹב, וּכְשֶׁרָצָה לְהַאֲבִיד אֶת יַעֲקֹב בַּנְוָשִׁים וּבַכְּשׁוּפִים שֶׁלּוֹ, רָצָה לְאַבְּדוֹ, וְלֹא עָזְבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְהֵינוּ שֶׁאָמַר בִּלְעָם בֶּן בְּנוֹ, כִּי לֹא נַוָּשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל. מִי יָכוֹל לָהֶם? שֶׁהֲרֵי סָבִי רָצָה לְאַבֵּד אֶת אֲבִיהֶם בַּנְוָשִׁים וּבַקְּסָמִים שֶׁלּוֹ וְלֹא עָלָה בְיָדוֹ, שֶׁלֹּא הִשְׁאִירוֹ לְקַלֵּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא נַוָּשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל.

וּבְכָל עֲשֶׂרֶת מִינֵי כְּשָׁפִים וּקְסָמִים מֵהָאָרֶת הַכְּתָרִים הַתַּזְהִתוֹנִים עָשָׂה לָבָן כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, וְלֹא יָכֹל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַתְּזַלֵּף אֶת מַשְׂכֶּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים. שֶׁכֻּלָּם עָשָׂה לָבָן כְּנֶגְדּוֹ וְלֹא עָלָה בְיָדוֹ לְהָרַע לוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם) וְהֶחֱלֵף אֶת מַשְׂכֶּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים וְלֹא נְתָנוֹ אֱלֹהִים לְהָרַע עִמָּדִי. מַה זֶּה מֹנִים? כְּתַרְגּוּם מִינִים, וְכָתוּב (ויקרא יז) לַשְּׂעִירִם אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַזְוֵרֵיהֶם. מוֹנִים – מִינִים כְּמַשְׁמָעוֹ. וַעֲשָׂרָה מִינִים הֵם שֶׁל כְּשָׁפִים וּקְסָמִים בַּכְּתָרִים הַתַּזְהִתוֹנִים, וְכֻלָּם עָשָׂה כְּנֶגְדּוֹ.

עֲשָׂרָה מִינִים הֵם, שֶׁכָּתוּב (דברים יח) קֹסֵם קְסָמִים מְעוֹנֵן וּמְנַוֵּשׁ וּמְכַשֵּׁף

וְזוֹבֵר זָכָר וְשׁוֹאֵל אוֹב וְיִדְּעֹנִי וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים. הֲרֵי הֵם עֲשָׂרָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נָזוֹשׁ וְקָסֵם הֵם שְׁנֵי מִינִים, וּבְדַרְגָּה אַוֹזֶת עוֹלִים, וּכְשֶׁבָּא בִּלְעָם, בְּקֶסֶם עָשָׂה כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כב) וּקְסָמִים בְּיָדָם. וּכְנֶגֶד יַעֲקֹב בָּא לָבָן בְּנָזוֹשׁ. זֶה וָזֶה לֹא עָלָה בְיָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כג) כִּי לֹא נָזוֹשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל. כִּי לֹא נָזוֹשׁ בְּיַעֲקֹב – בַּתְּווֹלָה בִּימֵי לָבָן. וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל – אַוֹזֶר כָּךְ בִּימֵי בִלְעָם.

אָמַר בִּלְעָם לְבָלָק, בֹּא רְאֵה מִי יָכוֹל לָהֶם, שֶׁכָּל הַקְּסָמִים וְהַכְּשָׁפִים שֶׁבַּכְּתָרִים שֶׁלָּנוּ מֵהָאָרֶת הַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה [וּמַטָּה] מִתְעַטְּרִים, [שֶׁהֲרֵי] וְהוּא הִתְקַשֵּׁר בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב ה' אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֹס וְזוֹלִילָה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בִּלְעָם בַּקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִתְרַצָּה בְּעַם וְלָשׁוֹן אַוֹזֶר שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְבוֹדוֹ אֶלָּא בָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאָמַר (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. מִי שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים יִשְׁתַּמְּשׁוּ בַּקְּדֻשָּׁה. יִשְׂרָאֵל הֵם קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה. אַתָּה קָדוֹשׁ וְלֹא עַם אַוֹזֶר.

מִי שֶׁהֵם טְמֵאִים, טֻמְאָה מְזֻדֶּמֶנֶת לָהֶם לְהִטָּמֵא עָלָיו. כָּתוּב (ויקרא יג) טָמֵא הוּא בָּדָד יֵשֵׁב מִזּוּץ לַמַּוֲנֶה מוֹשָׁבוֹ, וְטָמֵא לְטָמֵא קוֹרֵא, שֶׁכָּתוּב (שם) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא. מִי שֶׁהוּא טָמֵא לְטָמֵא יִקְרָא, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַוֹזֶר מִינוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצוֹזָק, נָאֶה הוּא לְיַעֲקֹב, שֶׁהָיָה קָדוֹשׁ, לוֹמַר שֶׁנִּטְמָא בְּלָבָן וּבִכְשָׁפָיו, אוֹ שֶׁבַּז הוּא שָׁלוֹ? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אַף עַל גַּב שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה – אֲנִי מְסַיֵּעַ לְךָ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית כז) אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ. וְכִי יָפָה הוּא לְצַדִּיק כְּיַעֲקֹב לְהַוְזִיק שְׁמוֹ בְּשֵׁם טֻמְאָה? אֶלָּא אָנֹכִי, פּוֹסֵק טַעַם, וְאוֹמֵר אָנֹכִי מִי שֶׁאֲנִי, אֲבָל עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

אַף כָּאן. וַיְהִי לוֹ שׁוֹר וַזֲמוֹר. לוֹמַר, אַל תָּשִׂים לִבְּךָ וּרְצוֹנְךָ לְאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁבֵּרְכַנִי אַבָּא שֶׁהִתְקַיְּמָה בִּי. הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי הֲוֵה גְּבִיר לְאַוָזְיךָ וְיִשְׁתַּוָזּוּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ – מִשּׁוּם כָּךְ עַבְדְּךָ יַעֲקֹב לַאדֹנִי לְעֵשָׂו. הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי בְּרֹב דָּגָן

וְתִירוֹשׁ – הֲרֵי לֹא הִתְקַיֵּם בִּי, שֶׁלֹּא אָצַרְתִּי אוֹתָם, אֶלָּא וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צאן [צֹאן] וְעֶבֶד, רוֹעֶה צֹאן בַּשָּׂדֶה. הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – הֲרֵי לֹא הִתְקַיֵּם בִּי, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי עִם לָבָן גַּרְתִּי, כְּגֵר, שֶׁלֹּא הָיָה לִי בַּיִת אֲזוֹר, כָּל שֶׁכֵּן מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּיַעֲקֹב עַל אוֹתָן בְּרָכוֹת וְיַקְטְרֵג עָמוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּתוּב בְּיַעֲקֹב (שם כה) אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים, גָּבֶר שָׁלֵם, מִשּׁוּם שֶׁהוּשׁ יוֹשֵׁב בִּשְׁנֵי מִשְׁכָּנִים עֶלְיוֹנִים, וְהִשְׁלִים לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. וְהוּא לֹא אָמַר שֶׁנִּטְמָא בִּכְשָׁפָיו. אֲבָל עַל מַה שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם עַל טוֹב וֶאֱמֶת שֶׁעָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל הָעוֹלָם יוֹדְעִים מַעֲשֵׂי לָבָן מַה הֵם וּמִי יָכוֹל לְהִנָּצֵל [ס"א מִמֶּנּוּ, כָּל עֶשְׂרִים הַשָּׁנִים שֶׁהָיִיתִי עִמּוֹ] מִקִּטְרוּגוֹ, וְרָצָה לְאַבֵּד אוֹתִי [ס"א וַאֲנִי יָשַׁבְתִּי וְעָשִׂיתִי עִמּוֹ עֶשְׂרִים שָׁנָה] וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּילַנִי מִמֶּנּוּ. וְהַכֹּל הָיָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בּוֹ עֲשָׂו שֶׁהִתְקַיְּמוּ בּוֹ אוֹתָן בְּרָכוֹת וְלֹא יִשְׁמֹר לוֹ טִינָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְגוֹ', וְכָתוּב (דברים יז) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ.

וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ אֶל עֵשָׂו וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ, לֹא יָדְעֲנוּ שֶׁהוּא עֵשָׂו? וְכִי אֲחִים אֲזוֹרִים הָיוּ לְיַעֲקֹב? אֶלָּא בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁזָּזַר בְּתִשּׁוּבָה וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תְּקִינָה – לֹא כָךְ, אֶלָּא עֵשָׂו הָרָשָׁע כְּמוֹ מֵעִקָּרוֹ. וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְבַדּוֹ – לֹא, אֶלָּא אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? [אֶלָּא הֵם] אָמְרוּ לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד מְרֻצֶּה בִּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים וּמִתְעַטֵּר בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, סַנְדַּלְפוֹ"ן שְׁמוֹ, נוֹטֵל כָּל אוֹתָן תְּפִלּוֹת וְעוֹשֶׂה מֵהֶם עֲטָרָה לְזִוֵּי הָעוֹלָמִים וּבֶאֱרוּהָ, וְכָל שֶׁכֵּן תְּפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָהֶן, וְנַעֲשׂוֹת עֲטָרָה לְהִתְעַטֵּר בְּאוֹתָן תְּפִלּוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְאִם תֹּאמַר, מְזֻמָּנוֹת קְדוֹשִׁים הָיוּ בָּאִים עִמּוֹ, אָז לָמָּה

פָּזוּר? אֶלָּא צַדִּיקִים לֹא סוֹמְכִים עַל זְכֻיּוֹתֵיהֶם, אֶלָּא עַל תְּפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם לִרְבוֹנָם.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, תְּפִלַּת רַבִּים עוֹלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה בִּגְוָנִים רַבִּים וְנִכְלֶלֶת מִכַּמָּה צְדָדִים, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּכְלֶלֶת מִכַּמָּה גְּוָנִים, נַעֲשֵׂית עֲטָרָה, וּמַנַּזֶת עַל רֹאשׁ צַדִּיק זֵי הָעוֹלָמִים. וּתְפִלַּת הַיָּזִיד אֵינָהּ כְּלוּלָה וְאֵינָהּ אֶלָּא בְּגָוֶן אֶזֶד, וְעַל כֵּן תְּפִלַּת יָזִיד אֵינָהּ מִתְקַבֶּלֶת לְהִתְקַבֵּל [אֶלָּא בִּתְפִלָּה] כִּתְפִלַּת רַבִּים. וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה כָּלוּל, וְעַל כָּךְ תְּפִלָּתוֹ הִשְׁתּוֹקְקָה לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה כָּתוּב? וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (משלי כז) אַשְׁרֵי אָדָם מְפַזֵּד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם וְנָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ לִזַּיֵּי עוֹלָם, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו זַיִּים עֶלְיוֹנִים וּמַכְנִיסוֹ לִזַּיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הִיא זַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ, וְכָתוּב (שם לב) וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים. זַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזַיִּים בָּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אֵין מִיתָתוֹ עַל יְדֵי יֵצֶר הָרָע, מִשּׁוּם [שֶׁהוּא נָזוּשׁ, וְהוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֶלָּא מִיתָתָם בִּנְשִׁיקָה, שֶׁכָּתוּב (שיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. כְּלוֹמַר עַל פִּי ה׳. וְהִיא הַנְּשִׁיקָה שֶׁהִיא דְּבֵקוּת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ בְּעִקָּר, וְאוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה] שֶׁהִתְזַזֵּק בְּעֵץ הַזַּיִּים וְלֹא הִרְפָּה מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן צַדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לֹא נִטְמָא גּוּפָם [אֶלָּא הוּא טָהוֹר, כְּמוֹ אֶלְיָהוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת שֶׁמָּצְאוּ אוֹתוֹ רַבָּנָן וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ, וְלֹא כֹהֵן הוּא מַר? אָמַר לָהֶם, צַדִּיקִים לֹא טְמֵאִים בְּמִיתָתָם, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּיוֹם שֶׁמֵּת רַבִּי בָּטְלָה כְּהֻנָּה. כְּלוֹמַר שֶׁהִתְעַסְּקוּ בּוֹ] שֶׁלֹּא שָׁרְתָה עֲלֵיהֶם רוּחַ טֻמְאָה.

יַעֲקֹב הָיָה עֵץ הַזַּיִּים, לָמָּה פָּזוּר, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וְגוֹ׳, לָמָּה הָיָה פָּזוּר? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיִּפָּגְעוּ

בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, אִם מַזָּנוֹת קְדוֹשִׁים הָיוּ עִמּוֹ, לָמָּה הָיָה פַּוְּזֵד?.

אֶלָּא הַכֹּל הָיָה נָאֶה, וְיַעֲקֹב לֹא הָיָה רוֹצֶה לִסְמוֹךְ עַל גַּס שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁזָּשַׁב שֶׁאֵינוֹ כִּדְאִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ גֵּס, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עָבַד אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ כָּרָאוּי וְלֹא הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנָשָׂא שְׁתֵּי אֲזָיוֹת, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל נִתְבָּאֵר. וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ לָאָדָם לְפַוְּזֵד תָּמִיד וּלְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְפִלָּה, שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי אָדָם מְפַוֵּזֵד תָּמִיד [וּלְפַוְּזֵד תָּמִיד מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא], וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

בֹּא רְאֵה, תְּפִלַּת הָאָבוֹת הֶעֱמִידוּ עוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם עֲלֵיהֶם עוֹמְדִים וְסָמוּכִים, וּלְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים לֹא נִשְׁכַּזַּת זְכוּת הָאָבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזְּכוּת הָאָבוֹת הִיא קְיוּם שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, וְקְיוּם שֶׁל יַעֲקֹב הוּא קְיוּם שֶׁלֹּם יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁצָּרָה לִבְנֵי יַעֲקֹב, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת דְּמוּת יַעֲקֹב וְזֶס עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב. יַעֲקו"ב בְּוָא"ו, לָמָּה בְּוָא"ו? מִשּׁוּם שֶׁהוּא דְּמוּת שֶׁל יַעֲקֹב מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת יַעֲקֹב, כְּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה (תְּפָאֶרֶת), וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁיְּפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב כִּיְפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּזִּוְלוֹמוֹ וְרוֹאֶה אֶת יַעֲקֹב מְעֻטָּף בְּמַלְבּוּשָׁיו, מִתּוֹסָפִים לוֹ זַיִּים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁלֹּא הָיָה, לֹא הָיוּ לוֹ זַיִּים כְּלָל, פָּרַט לָזֶה שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן נָתַן לוֹ שִׁבְעִים שָׁנָה מִשֶּׁלּוֹ, וְכָךְ הָיָה קְיוּמוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ שִׁבְעִים שָׁנָה הָיוּ, וְקְיוּם שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן אֶלֶף שָׁנָה זָסֵר שִׁבְעִים. נִמְצְאוּ בְּאֵלֶּה אֶלֶף שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת אָדָם הָרִאשׁוֹן וְדָוִד הַמֶּלֶךְ.

פָּתַזוּ וְאָמַר, (תהלים כא) זַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּה לוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וָעֶד. זַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּן עֵדֶן, הִטְּיל בּוֹ נְשָׁמַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וּרְאָה שֶׁאֵין לוֹ זַיִּים מִשֶּׁלּוֹ כְּלוּם וְעוֹמֵד לְפָנָיו כָּל הַיּוֹם. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, אָמַר, הֲרֵי וַדַּאי קְיוּמוֹ.

וּמֵאָדָם הָרִאשׁוֹן הָיוּ שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁהִתְקִיּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּעוֹלָם.

עוֹד הָאָבוֹת הִשְׁאִירוּ לוֹ מִזִּוּוּגֵיהֶם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד. אַבְרָהָם הִשְׁאִיר לוֹ, וְכָךְ יַעֲקֹב וְיוֹסֵף. יִצְחָק לוֹ הִשְׁאִיר לוֹ כְּלוּם, מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּא מִצִּדּוֹ.

וַדַּאי אַבְרָהָם הִשְׁאִיר לוֹ זִוּוּגִים שָׁנִים, שֶׁהָיָה לוֹ לְהִתְקַיֵּם מֵאָה וּשְׁמוֹנִים שָׁנִים, וְהִתְקַיֵּם מֵאָה וְשִׁבְעִים וְזִוּוּגִים שָׁנִים, וְזִוּוּגִים זִוּוּגִים. יַעֲקֹב הָיָה לוֹ לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם כִּימֵי אַבְרָהָם, וְלֹא הִתְקַיֵּם אֶלָּא מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע שָׁנִים. וְזִוּוּגִים עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה. נִמְצָא שֶׁאַבְרָהָם וְיַעֲקֹב הִשְׁאִירוּ לוֹ מִזִּוּוּגֵיהֶם שִׁלְשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים. יוֹסֵף שֶׁהִתְקַיֵּם מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים, הָיָה לוֹ לְהִתְקַיֵּם מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע שָׁנִים כִּימֵי יַעֲקֹב, וְזִוּוּגִים מֵהֶם שִׁלְשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים. הֲרֵי שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁהִשְׁאִירוּ לְדָוִד הַמֶּלֶךְ לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם, וּבָהֶם הִתְקַיֵּם דָּוִד בְּכָל אוֹתָם הַשָּׁנִים שֶׁהִשְׁאִירוּ לוֹ הָאָבוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה יִצְחָק לֹא הִשְׁאִיר לוֹ כְּלוּם כְּאֵלֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהוּא זִוּוּגוֹ, וְדָוִד בָּא מִצַּד הַזִּוּוּגוֹ, וּמִי שֶׁהוּא בְּזִוּוּגוֹ אֵין לוֹ אוֹר כְּלָל וְאֵין לוֹ זִיוִים, וְלָכֵן לֹא הָיוּ לְדָוִד זִיוִים כְּלָל. אֲבָל אֵלֶּה שֶׁהָיָה לָהֶם אוֹר, הֵאִירוּ לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, וּמֵהֶם הִצְטָרֵךְ לְהָאִיר וְלִהְיוֹת לוֹ זִיוִים, שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַזִּוּוּגוֹ אֵין לוֹ זִיוִים כְּלָל, וְעַל זֶה בָּא יִצְחָק בְּזִוּוּגוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה יוֹסֵף יוֹתֵר מִכֻּלָּם? אֶלָּא וַדַּאי יוֹסֵף בִּלְבַדּוֹ כְּמוֹ כֻּלָּם, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְזֶהוּ שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְלָכֵן זֶה הִשְׁאִיר לְדָוִד הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכֻּלָּם זִיוִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב, תְּפִלָּתוֹ הֵגֵנָּה עָלָיו מֵעֲשָׂו מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְהַעֲבִיר זְכוּתוֹ לִבָנָיו אֲזַרְיו וְלֹא לְהוֹצִיא אוֹתָהּ עַכְשָׁו אֵצֶל עֵשָׂו, וְעַל זֶה הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלֹא סָמַךְ עַל זְכוּתוֹ לְהַצִּילוֹ בְּגִלְלָהּ.

וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאַחֵת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּזַּן אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבָּקָר

וְהַגְּמַלִּים לִשְׁנֵי מַזְוַנּוֹת. לָמָּה לִשְׁנֵי מַזְוַנּוֹת? מִשּׁוּם שֶׁאָמַר, אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּזְוֵנָה הָאַוָּת וְהָכָּהוּ וְהָיָה הַמַּזְוֵנָה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה.

בֹּא רְאֵה שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵאָהֳל לֵאָה וּמֵאָהֳל רָוזֵל. אָמַר יַעֲקֹב, יָדַעְתִּי שֶׁהֲרֵי שְׁמִירָה לְאֵלָּה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה עָשָׂה? וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָוזוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשׁוֹנָה. אָמַר, אִם יַהֲרֹג עֵשָׂו – יַהֲרֹג אֶת אֵלֶּה, אֲבָל אֵלֶּה אֵינִי פּוֹוֵזֵד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה עִמָּהֶם, וְעַל זֶה – וְהָיָה הַמַּזְוֵנָה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה. כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה אֶת זֶה, תִּקֵּן תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם, מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק ה' הָאֹמֵר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַז וְאָמַר, (תהלים קכב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֶלָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל וְרָאָה בְּדִבְרֵי הֶעָנִי, וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּבוֹרֵז מִלְּפָנָיו וְזָמְיו אָמַר זֶה. תְּפִלָּה לְעָנִי – וְזֹהִי תְּפִלָּה שֶׁמְּבַקֵּשׁ הֶעָנִי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹ הַתְּפִלָּה שֶׁמַּקְדִּימָה אֶת כָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם.

כָּתוּב כָּאן תְּפִלָּה לְעָנִי, וְכָתוּב שָׁם (שם צ) תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, וְזוֹ תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, וְאֵין לְהַפְרִיד בֵּין הַתְּפִלָּה לְעָנִי הַזּוֹ וּבֵין תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, וּשְׁתֵּיהֶן שְׁקוּלוֹת כְּאַוָּת.

וְעַל זֶה תְּפִלַּת הֶעָנִי מַקְדִּימָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם כב) כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה לְעָנִי זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, שֶׁהֶעָנִי דָּבוּק בְּעָנְיוֹ כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם.

דָּבָר אַוֵּר, תְּפִלָּה – זֶה מֹשֶׁה, לְעָנִי – זֶה דָּוִד, כִּי יַעֲטֹף – כְּשֶׁמּוּתְכֶסֶה הַלְּבָנָה וּמִתְכַּסֶּה הַשֶּׁמֶשׁ מִמֶּנָּה, וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ – כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג עִם הַשֶּׁמֶשׁ.

בֹּא רְאֵה, הַתְּפִלָּה שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם תְּפִלָּה, וּתְפִלַּת הֶעָנִי הִיא תְּפִלָּה שֶׁעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹבֶרֶת שְׁעָרִים וּפְתָזִים וְנִכְנֶסֶת לְהִתְקַבֵּל

לְפָנָיו. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שמות כב) וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי זַנּוֹן אָנִי, וְכָתוּב שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ. וְלִפָנַי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ – כְּמִי שֶׁמִּתְרַעֵם עַל דִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תְּפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים זְדוֹנָה לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְעַטֵּר לִפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִשּׁוּם זֶה זְבִיבָה הִיא יוֹתֵר לִפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּאֵב לִתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹדְעִים לְרַצּוֹת אֶת רִבּוֹנָם.

מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק ה' הָאוֹמֵר אֵלַי שׁוּב וְגוֹ'. הִתְעַטֵּר וְנִקְשַׁר קֶשֶׁר בְּקֶשֶׁר אֶזֶד כָּרָאוּי. אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם לְיָמִין, וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק לִשְׂמֹאל. הָאוֹמֵר אֵלַי – כָּאן תָּלָה הַדָּבָר לְהִתְעַטֵּר לִמְקוֹמוֹ בֵּינֵיהֶם. שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ.

קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים. לָמָּה הָיָה צָרִיךְ זֶה עִם זֶה? אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, אַתָּה הִבְטַחְתָּנִי לִי לְהֵיטִיב עִמִּי, וַאֲנִי יָדַעְתִּי שֶׁכָּל מַעֲשֶׂיךָ כֻּלָּם הֵם עַל תְּנַאי, הֲרֵי אֲנִי אֵין בִּי זְכוּת, שֶׁהֲרֵי קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ. וְכָל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ לִי עַד הַיּוֹם, לֹא בִּשְׂבִיל זְכוּתִי הָיָה, אֶלָּא בִּגְלָלְךָ הוּא שֶׁעָשִׂיתָ לִי. וְאוֹתוֹ טוֹב וֶאֱמֶת בִּגְלָלְךָ הָיוּ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁעָבַרְתִּי בַּתְּוֹזָלָה, שֶׁהָיִיתִי הוֹלֵךְ מִלְפָנַי עֵשָׂו, יְזִידִי עָבַרְתִּי אֶת אוֹתוֹ נָהָר, וְאַתָּה עָשִׂיתָ עִמִּי טוֹב וֶאֱמֶת, וַהֲרֵי אֲנִי עַכְשָׁו עוֹבֵר אוֹתוֹ בִּשְׁנֵי מַזְוָנוֹת, הֵם שְׁנֵי הַמַּזְוָנוֹת שֶׁזּוֹלֵק.

עַד כָּאן סִדּוּר הַשֻּׁבָזוּ שֶׁל רִבּוֹנוֹ. מִכָּאן וּלְהַבָּא בְּקֶשׁ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹ, לְהַרְאוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לָאָדָם לְסַדֵּר שֶׁבַזוּ שֶׁל אֲדוֹנוֹ בַּתְּוֹזָלָה, וְאַזַר יְבַקֵּשׁ בַּקָּשׁוֹתָיו. שֶׁכָּךְ עָשָׂה יַעֲקֹב – בַּתְּוֹזָלָה סִדֵּר שִׁבְזָיו שֶׁל קוֹנוֹ, וְאַזַר שֶׁסִּדֵּר הַשֻּׁבָזוּ, אָמַר בַּקָּשָׁתוֹ שֶׁהִצְטָרֵךְ לָהּ.

וְהוּא שֶׁכָּתוּב: הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָזִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל בָּנִים. מִכָּאן, מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו כָּרָאוּי. הַצִּילֵנִי נָא. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי הִצַּלְתַּנִי מִלָּבָן – מִיַּד אָזִי. וְאִם תֹּאמַר קְרוֹבִים

אֲזֻרִים סְתָם נִקְרָאִים אֲזוּזִים – מִיַּד עֲשָׂו. מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל לְפָרֵשׁ הַדָּבָר כָּרָאוּי. וְאִם תֹּאמַר, אֲנִי לָמָּה אֶצְטָרֵךְ? כִּי יֵרָא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי. כְּדֵי לְהוֹדִיעַ דָּבָר לְמַעְלָה וּלְפָרְשׁוֹ כָּרָאוּי, וְלֹא יַסְתִּיר הַדָּבָר.

וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְגוֹ'. וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב, מַה זֶּה וְאַתָּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (נחמיה ט) וְאַתָּה מְזַוֵּיתָ אֶת כֻּלָּם. אַף כָּאן וְאַתָּה אָמַרְתָּ.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (תהלים יט) יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי, אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁהִתְפָּרְשׁוּ. וְהֶגְיוֹן לִבִּי – אֵלּוּ דְּבָרִים נִסְתָּרִים שֶׁלֹּא יָכוֹל בֶּן אָדָם לְפָרְשָׁם בְּפִיו, זֶהוּ הֶגְיוֹן, שֶׁהוּא בַּלֵּב, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִתְפָּרֵשׁ.

וְעַל זֶה צָרִיךְ הַדָּבָר לְהִתְפָּרֵשׁ בַּפֶּה, וְדָבָר שֶׁתָּלוּי בַּלֵּב, וְהַכֹּל סוֹד הוּא. אֲזֹוד כְּנֶגֶד דַּרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה, וְאָזוּד כְּנֶגֶד דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה. דָּבָר שֶׁהִתְפָּרֵשׁ, כְּנֶגֶד דַּרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה שֶׁהִצְטָרֵךְ לְהִתְפָּרֵשׁ. אוֹתוֹ שֶׁתָּלוּי בַּלֵּב הוּא כְּנֶגֶד דַּרְגָּה פְּנִימִית יוֹתֵר, וְהַכֹּל הוּא כְּאָזוּד. וְעַל זֶה אָמַר יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ וְגוֹ'.

כְּמוֹ זֶה אָמַר יַעֲקֹב. בַּתְּוִזְלָה פָּרֵשׁ הַדָּבָר כָּרָאוּי, וְאַזַּר כָּךְ הִסְתִּיר הַדָּבָר שֶׁתָּלוּי בְּהֶגְיוֹן הַלֵּב שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְפָרֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וְשַׂמְתִּי אֶת זַרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִסָּפֵר מֵרֹב. כָּאן הוּא דָּבָר הַתָּלוּי בַּלֵּב שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְפָרֵשׁ, וְכֵן צָרִיךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי לְיַזֵּד יְזוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְסַדֵּר שֶׁבַח רִבּוֹנָם כָּרָאוּי וּלְבַקְּשׁ בַּקָּשָׁתָם, וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. [ס"א כָּתוּב גַּם אֶת הַשֵּׁנִי גַּם אֶת הַשְּׁלִישִׁי וְגוֹ'. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים גַּם, רֶמֶז (גַּ"ם רָאשֵׁי תֵבוֹת: גּוֹאֵל מֹשֶׁה. גּוֹאֵל מָרְדְּכַי. גּוֹאֵל מָשִׁיחַ) לְשָׁלֹשׁ גְּאֻלּוֹת עַל יְדֵי שְׁלֹשָׁה צַדִּיקִים, מֹשֶׁה מָרְדְּכַי מָשִׁיחַ, שֶׁעָתִיד לְגָאֳלֵנוּ בְּקָרוֹב].

וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְזִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַעֲשֵׂהוּ הָרָאוּי לוֹ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. וְנִתְבָּאֵר, [וְאִם

תאמַר] בַּיּוֹם הָרְבִיעִי עָשָׂה מְאוֹרוֹת, וְאָז נִבְרְאָה הַלְּבָנָה וְזַעֲרָה, אוֹר שֶׁהִקְטִינָה עַצְמָהּ, וּמְשׁוּם שֶׁהִיא מְאֹרַת זְעֵיר וָא״ו, נִתַּן מָקוֹם לִשְׁלֹט כָּל הָרוּחוֹת וְהַשֵּׁדִים וְרוּחוֹת סְעָרָה וּמַזִּיקִים וְכָל רוּחוֹת הַטֻּמְאָה.

כֻּלָּם עוֹלִים וּמִשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם לְהַסְטוֹת, וְנִתְמַנּוּ בִּמְקוֹמוֹת וְזֵרִים וּבְשָׂדוֹת וְזֻוָּקִים וּבְמִדְבָּרוֹת וְזֵרִים, וְכֻלָּם מִצַּד רוּחַ הַטֻּמְאָה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַטֻּמְאָה בָּאָה שֶׁבָּאָה מִנָּוְשׁ הָעַקַלְתּוֹן, הוּא רוּחַ טֻמְאָה מַמָּשׁ, וְהוּא הִתְמַנָּה בָּעוֹלָם לְהַסְטוֹת בֶּן אָדָם אֲלֵיו, וְעַל זֶה יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם.

וְהוּא הִתְמַנָּה אֵצֶל בְּנֵי אָדָם וְנִמְצָא עִמָּם, וּבְעַקְמוּמִיּוֹת וּבְתַחְבּוּלוֹת בָּא אֲלֵיהֶם לְהַסְטוֹתָם מִדַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁהִסִּיתָה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, כָּךְ גַּם מַסִּיתָה בְּנֵי אָדָם וְגוֹרֵם לָהֶם לְהִטָּמֵא.

וּמִי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא, מוֹשִׁיךְ עָלָיו אוֹתוֹ רוּחַ טֻמְאָה וְנִדְבָּק עִמּוֹ. וְכַמָּה הֵם שֶׁמְּמַנִּים לְטַמֵּא אוֹתוֹ, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ וְהוּא טָמֵא, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְאוֹתוֹ עוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וּבְשָׁעָה שֶׁבָּא בֶּן אָדָם לְהִטָּהֵר, אוֹתוֹ רוּחַ טֻמְאָה נִכְפֶּה לְפָנָיו וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וְאָז כָּתוּב לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. אָמַר [כְּשֶׁאָמַר] רַבִּי יוֹסֵי, לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה – זוֹ לִילִית. וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ – אֵלּוּ שְׁאָר מַזִּיקִים, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַלְּבָנָה נִבְרְאָה וְהָיְתָה זְעֵירָה, וּבֵאֲרוּהָ שֶׁהֲרֵי אָז רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹלֶטֶת, וְזוֹהִי רוּחַ רָעָה. מִי רָעָה? זֶה נָוְשׁ הָרָע, וְנֶגַע זֶהוּ מִי שֶׁרוֹכֵב עַל הַנָּוְשׁ. רָעָה וְנֶגַע הֵם כְּאָוֶז.

וְאַף עַל גַּב שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁנֶּגַע אֵלּוּ נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁיְּצָאוּ מֵאָדָם, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁלֹּא קָרַב אָדָם לְאִשְׁתּוֹ, רוּחוֹת טֻמְאָה הָיוּ בָּאוֹת וּמִתְזַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ וּמוֹלִידוֹת מִמֶּנּוּ, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכְּשֶׁבָּן אָדָם בַּזְּלוֹמוֹ וְלֹא שׁוֹלֵט בְּגוּפוֹ וְהַגּוּף שׁוֹכֵךְ, רוּחַ טֻמְאָה בָּאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו, וְלִפְעָמִים רוּחוֹת נְקֵבוֹת טְמֵאוֹת בָּאוֹת וּקְרֵבוֹת אֵלָיו וּמוֹשְׁכוֹת אוֹתוֹ אֲלֵיהֶן וּמִתְזַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ, וּמוֹלִידוֹת אַחַר כָּךְ רוּחוֹת וּמַזִּיקִים [נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם], וְלִפְעָמִים נִרְאִים כְּמַרְאֵה בְּנֵי אָדָם, פָּרַט לְזֶה שֶׁאֵין לָהֶם שְׂעָרוֹת בָּראשׁ.

וּבְכֹל יֵשׁ לָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מִלְּפָנֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יִטָּמֵא עִמָּם, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ מִי שֶׁיִּשַּׁן בַּלַּיְלָה בְּמִטָּתוֹ וְלֹא טוֹעֵם טַעַם מָוֶת וְיוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְכֵיוָן שֶׁנִּשְׁאָר הַגּוּף בְּלִי נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, רוּחַ טֻמְאָה זְמִינָה וְשׁוֹרָה עָלָיו וְנִטְמָא. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ דָּבָר, שֶׁאֵין לָאָדָם לְהַעֲבִיר יָדָיו עַל עֵינָיו בַּבֹּקֶר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱהַב עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁאַר לְבַדּוֹ, רוּחַ אַחֶרֶת נוֹעֲדָה לְהִזְדַּוֵּג עִמּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ בְּבִלְעָם הָרָשָׁע, וַיֵּלֶךְ שָׁפִי. מַהוּ שָׁפִי? יְזִידִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שְׁפִיפוֹן עֲלֵי אֹרַח. כַּנָּחָשׁ הַזֶּה שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי וְאוֹרֵב עַל דְּרָכִים וּשְׁבִילִים, כָּךְ גַּם בִּלְעָם הָיָה הוֹלֵךְ יְזִידִי. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי בְּזְמַנִּים יְדוּעִים אֲפָלוּ בָּעִיר בִּמְקוֹמוֹת יְדוּעִים, מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה.

לָכֵן בְּכָל זְמַן לֹא יֵלֵךְ אָדָם יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ וּבָעִיר, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם הוֹלְכִים וְשָׁבִים וְנִמְצָאִים שָׁם, וְעַל כֵּן לֹא יֵלֵךְ אָדָם יְזִידִי בַּלַּיְלָה, הוֹאִיל וּבְנֵי אָדָם לֹא נִמְצָאִים, וְהֵינוּ הַטַּעַם שֶׁלֹּא תָּלִין נִבְלָתוֹ, שֶׁלֹּא לְהַזְזִיק גּוּף מֵת בְּלִי רוּחַ עַל הָאָרֶץ בַּלַּיְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע הָיָה הוֹלֵךְ יְזִידִי כַּנָּחָשׁ הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ.

וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ. מַה זֶּה וַיֶּאֱבַק? [שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מִלַּמֵּד שֶׁהֶעֱלוּ אָבָק בְּרַגְלֵיהֶם עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. כָּתוּב כָּאן בְּהֶאְבִּקוֹ עִמּוֹ, וְכָתוּב (נחום א) אֲבַק רַגְלָיו. וְאוֹתוֹ מַלְאָךְ שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו הָיָה, וְהוּא סמא"ל, לָכֵן דִּינוֹ

הוּא שֶׁיַּעֲלֶה אֲבַק רַגְלָיו עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁהוּא מְקוֹם הַמִּשְׁפָּט]. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִן אָבָק. אָבָק טָפֵל לֶעָפָר. מַה בֵּין עָפָר לְאָבָק? זֶה אָבָק שֶׁנִּשְׁאָר מֵהָאֵשׁ וְלֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת [בָּעוֹלָם] לְעוֹלָמִים, עָפָר שֶׁכָּל הַפֵּרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְהוּא כְּלָל שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, מַה זֶּה מֵקִים מֵעָפָר דָּל? אָמַר לוֹ, כְּמַשְׁמָעוֹ, אֲבָל בְּגָוֵן זֶה מֵקִים מֵעָפָר דַּל מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם, וּמֵאוֹתוֹ עָפָר יָצָא דַּל שֶׁאֵין בּוֹ כְּלוּם, וּמֵאוֹתוֹ עָפָר כָּל הַפֵּרוֹת וְכָל טוּב הָעוֹלָם יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וּבוֹ נַעֲשִׂים כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר.

וְשֶׁנִּינוּ, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר – אֲפִלּוּ גַּלְגַּל זַמָּה, אֲבָל אָבָק לֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנִצָּנִים [לָעוֹלָם] לְעוֹלָמִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֶּאֱבַק אִישׁ, שֶׁבָּא בְּאוֹתוֹ אָבָק וְרָכַב עָלָיו כְּדֵי לְקַטְרֵג לְיַעֲקֹב.

עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר, שֶׁנֶּעֱבַר שִׁלְטוֹנוֹ וְהִתְזַלֵּף. וְכָךְ הוּא לֶעָתִיד לָבֹא, מִשּׁוּם שֶׁהַגָּלוּת עַכְשָׁיו דּוֹמֶה לְלַיְלָה, וְהִיא לַיְלָה, וְשׁוֹלֵט אוֹתוֹ אָבָק עַל יִשְׂרָאֵל וְהֵם שׁוֹכְבִים לֶעָפָר [אַזַּר], עַד שֶׁיַּעֲלֶה הָאוֹר וְיָאִיר הַיּוֹם, וְאָז יִשְׁלְטוּ יִשְׂרָאֵל, וְלָהֶם תִּנָּתֵן הַמַּלְכוּת, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ז) וּמַלְכוּת וְשִׁלְטָן וּגְדֻלָּה שְׁמוֹלֶכֶת תַּזַּת כָּל הַשָּׁמַיִם תִּנָּתֵן לְעַם קְדוֹשֵׁי עֶלְיוֹנִים. מַלְכוּתוֹ מַלְכוּת עוֹלָם, וְכָל הַשַּׁלִּיטִים לוֹ יַעַבְדוּ וְיִשְׁמְעוּ.

וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שיר ו) מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁחַר יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה כַּחַמָּה יָפָה כַּנִּדְגָּלוֹת. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אוֹתָם וְיוֹצִיאֵם מִן הַגָּלוּת, אָז יִפָּתַח לָהֶם פֶּתַח שֶׁל אוֹר [שֶׁהוּא] דַּקִּיק קָטָן, וְאַחַר כָּךְ פֶּתַח אַחַר שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִפָּתַח לָהֶם שְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים פְּתוּחִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם.

וְכֵן כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְלַצַּדִּיקִים שֶׁבָּהֶם, כָּךְ כֻּלָּם וְלֹא בִּזְמַן אֶחָד. לְאָדָם שֶׁנִּתַּן בַּוּשָׁתְךָ וְדִיּוּרוֹ הָיָה תָּמִיד בַּוּשָׁתְךָ, כְּשֶׁיִּרְצוּ לְהָאִיר לוֹ, צְרִיכִים לְפַתְּחוֹ לוֹ אוֹר קָטָן כְּעֵין הַמַּוְוֵט, וְאַחַר כָּךְ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְכָךְ בְּכָל פַּעַם עַד שֶׁיָּאִירוּ לוֹ כָּל הָאוֹר כָּרָאוּי.

כָּךְ הֵם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) מְעַט מְעַט אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרֶה וְגוֹ'. וְכֵן לְמִי שֶׁהוּא בָּא לְהֵרָפֵא, אֵינוֹ בְּשָׁעָה אַחַת, אֶלָּא מְעַט מְעַט עַד שֶׁיִּתְוַוֵּסֶק. אֲבָל לְעֶשְׂיָו לֹא כָּךְ, אֶלָּא בְּפַעַם אַחַת מֵאִיר לוֹ, וְנֶאֱבָד מִמֶּנּוּ מְעַט מְעַט [וְלָעֲתִיד לָבֹא לָאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא] עַד שֶׁיִּתְוַוְּסוּ יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁמִידוּ [וְיִשְׁבּוֹ] אוֹתוֹ מֵהַכֹּל, מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא. וּמְשׁוּם שֶׁמֵּאִיר בְּשָׁעָה אַחַת, יִהְיֶה לוֹ הַשְׁמָדָה מֵהַכֹּל. אֲבָל יִשְׂרָאֵל, אוֹר שֶׁלָּהֶם מְעַט מְעַט, עַד שֶׁיִּתְוַוְּקוּ, וְיָאִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים.

וְכֻלָּם שׁוֹאֲלִים אוֹתָם וְאוֹמְרִים, מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁחַר, זוֹהִי קַדְרוּת הַבֹּקֶר, וְזֶהוּ אוֹר דַּקִּיק. וְאַחַר יָפָה כַּלְּבָנָה, מְשׁוּם שֶׁהַלְּבָנָה, הָאוֹר שֶׁלָּהּ מֵאִיר יוֹתֵר מִשַּׁחַר. וְאַחַר בָּרָה כַּחַמָּה, מְשׁוּם שֶׁאוֹרָהּ זָוֵק וּמֵאִיר יוֹתֵר מֵהַלְּבָנָה. וְאַחַר כָּךְ אַיֻּמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת, זָוֵקָה בְּאוֹר זָוֵק כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, בְּעוֹד שֶׁנָּוְוְשָׁךְ הַיּוֹם וּמִתְכַּסֶּה הָאוֹר וּבָא הַבֹּקֶר, יוֹאֵר בַּתְּווֹלָה מְעַט מְעַט עַד שֶׁיִּתְרַבֶּה הָאוֹר כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְעוֹרֵר לְהָאִיר לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, יָאִיר בַּתְּווֹלָה כְּמוֹ שָׁחַר, שֶׁהוּא שָׁוזֹר, וְאַחַר כָּךְ יָפָה כַּלְּבָנָה, וְאַחַר כָּךְ בָּרָה כַּחַמָּה, וְאַחַר כָּךְ אַיֻּמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבֹא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה הַבֹּקֶר, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב כִּי בָא הַשַּׁחַר, אֶלָּא כִּי עָלָה, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן כִּי בָא הַשַּׁחַר, אָז הִתְוַוֵּסֶק אוֹתוֹ מִמַּעְלָה וְהִכְנִישׁ אֶת יַעֲקֹב, מְשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מִמַּעְלָה הִכְנִישׁ אֶת יַעֲקֹב לָתֵת כֹּחַ לְהִתְוַוֵּסֶק לְעֶשְׂיָו.

וּכְשֶׁעָלָה אוֹתוֹ שָׁוזֹר שֶׁל שַׁחַר וְנִרְאָה, בָּא הָאוֹר וְהִתְוַוֵּסֶק יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי אָז

הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִהְיוֹת מוּאָר, מַה כָּתוּב? וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ. וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהָרֵי אָז הַזְּמַן לִהְיוֹת מוּאָר.

וְהוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ. אָז הוּא רָמוּז, שֶׁהָרֵי בְּעוֹד שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת וְסוֹבְלִים כְּאֵבִים וְצַעַר וְכַמָּה רָעוֹת, כְּשֶׁמֵּאִיר לָהֶם הַיּוֹם וְיָבִיא לָהֶם מְנוּחָה, אָז יִסְתַּכְּלוּ וְיִכְאֲבוּ בְּעַצְמוֹתֵיהֶם מִכַּמָּה רָעוֹת וְצַעַר שֶׁסָּבְלוּ וְיִתְמְהוּ עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם כָּךְ וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁאוֹתוֹ זְמַן הַמְּנוּחָה, וְאָז הוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ, כּוֹאֵב וּמְצַעֵר עַצְמוֹ עַל מַה שֶּׁעָבַר.

וְהוּא, כְּשֶׁעוֹלָה קַדְרוּת הַשַּׁחַר, אָז מִתְחַזֵּק וְנֶאֱחָז בּוֹ, שֶׁהָרֵי נֶחֱלָשׁ כֹּחוֹ, שֶׁאֵין לוֹ שִׁלְטוֹן אֶלָּא בַּלַּיְלָה, וְיַעֲקֹב שִׁלְטוֹנוֹ בַּיּוֹם. וְעַל זֶה אָמַר שַׁלְוֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר, שֶׁהָרֵי אֲנִי בִּרְשׁוּתְךָ עוֹמֵד, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר וּפָרְשׁוּהוּ.

[עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה וְגוֹ', כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה. שֶׁאָפְלוּ בַּהֲנָאָה אָסוּר, וַאֲפָלוּ לָתֵת אוֹתוֹ לְכֶלֶב. וְלָמָּה נִקְרָא גִּיד הַנָּשֶׁה? כְּלוֹמַר, גִּיד שֶׁהוּא מַשְׁכִּיחַ אֶת בְּנֵי הָאָדָם מֵעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם, וְשָׂם רוֹבֵץ הַיֵּצֶר הָרָע.

וְכֵיוָן שֶׁנִּדְבַּק עִם יַעֲקֹב, לֹא מָצָא מָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף סִיְּעוּ לְיַעֲקֹב, וְכֻלָּם הָיוּ זַזָּקִים וְלֹא הָיְתָה בָּהֶם זֹלְשָׁה. מָה עָשָׂה? וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ בְּגִיד הַנָּשֶׁה, בְּמִינוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מִינוֹ לִמְקוֹמוֹ, וּמִשָּׁם בָּא יֵצֶר הָרָע עַל בְּנֵי הָאָדָם.

וְלָכֵן אָמְרָה תּוֹרָה לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַזַּזְבְּרִים בְּאֵיבְרֵי הָאָדָם שֶׁרָמוּז לְמַעְלָה, אִם טוֹב – טוֹב, וְאִם רַע – רַע. וְלָכֵן כָּל אֵיבָר מְזַזֵּק אֵיבָר. וַדַּאי גִּיד הַנָּשֶׁה מְזַזֵּק אֶת יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מִינוֹ, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֹאכְלוּ אוֹתוֹ, שֶׁאֵינָם מִצַּדּוֹ וּמִמִּינוֹ, אֲבָל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה יֹאכְלוּ אוֹתוֹ, שֶׁהוּא מִצַּד וּמִמִּין הַמַּלְאָךְ שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא סמא"ל, כְּדֵי לְזַזֵּק לָבֶם. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים כְּנֶגֶד מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם נִתְּנוּ לְהַעֲשׂוֹת, וּכְנֶגֶד מֵאתַיִם

אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מַלְאָכִים שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בָּהֶם שְׁכִינָה וְהַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם כְּשֵׁם רִבּוֹנָם.

וְיֵשׁ בָּאָדָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה גִּידִים, וּכְנֶגְדָּם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזַמּשׁ מִצְווֹת שֶׁלֹּא נִתְּנוּ לְהַעֲשׂוֹת וּכְנֶגֶד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה יְמוֹת הַשָּׁנָה. וַהֲרֵי תִּשְׁעָה בְּאָב אֶזֶד מֵהֶם, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד סמא״ל, שֶׁהוּא אֶזֶד מֵאוֹתָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה מַלְאָכִים [יָמִים], וְלָכֵן אָמְרָה תּוֹרָה לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה. א״ת – לְרַבּוֹת תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁלֹּא אוֹכְלִים בּוֹ וְלֹא שׁוֹתִים. וְלָכֵן רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַכֹּל, וְנִרְמַז בָּהֶם רֶמֶז לְיַעֲקֹב. וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ, בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה וּבְכָל אֵיבְרֵי יַעֲקֹב, וְלֹא נִמְצָא פָּרַט לְאוֹתוֹ גִּיד הַנָּשֶׁה. מִיָּד תָּשַׁשׁ כֹּזַז יַעֲקֹב. וּבִימוֹת הַשָּׁנָה מָצָא יוֹם תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁבּוֹ הִתְחַזֵּק וְנִגְזַר דִּין עָלָיו וְנֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל מִי שֶׁאוֹכֵל בְּתִשְׁעָה בְּאָב כְּאִלּוּ אָכַל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה]. רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, אִלְמָלֵא לֹא נֶחֱלַשׁ כֹּזַז [שֶׁל מָקוֹם] זֶה שֶׁל יַעֲקֹב, הָיָה מִתְקַיֵּם יַעֲקֹב אֵלָיו, וְנִשְׁבַּר כֹּזַז שֶׁל עֵשָׂו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (יזזקאל לא) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳ וָאֶרְאֶה וָאֶפֹּל עַל פָּנַי וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר. אֲבָל בֹּא רְאֵה, שֶׁהַרֵי כָּתוּב (דברים לד) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. מַה בֵּין מֹשֶׁה לִשְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם? מֹשֶׁה הִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְאִירָה – שְׁאָר הַנְּבִיאִים לֹא הָיוּ מִסְתַּכְּלִים אֶלָּא בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. מֹשֶׁה הָיָה שׁוֹמֵעַ וְעוֹמֵד עַל רַגְלָיו וְכוּלּוֹ מִתְזַזֵּק וְהָיָה יוֹדֵעַ דָּבָר עַל בֵּרְיוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) וּמַרְאֶה וְלֹא בְּזִידוֹת – שְׁאָר הַנְּבִיאִים הָיוּ נוֹפְלִים עַל פָּנֵיהֶם וְנֶחֱלַשׁ כֹּזָם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד עַל בֵּרְיוֹ שֶׁל דָּבָר. מִי גָּרַם לָהֶם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ.

וְכָל אוֹתָם נְבִיאִים לֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד עַל מַה שֶּׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעֵשָׂו, פָּרַט לְעוֹבַדְיָה הַנָּבִיא שֶׁהָיָה גֵּר, שֶׁבָּא מִצַּד שֶׁל עֵשָׂו – זֶה עָמַד

בְּקִיּוּמוֹ עַל עֶשְׂו וְלֹא נָזֻזַלַּשׁ כּוֹזוֹ.

וְעַל זֶה כָּל שְׁאָר הַנְּבִיאִים נָזֻזַלַּשׁ כּוֹזָם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד לְקַבֵּל דָּבָר עַל בֶּרְיוֹ כָּרָאוּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה. שֶׁלְּכָזוֹ וְשָׁאַב כָּל כּוֹזַ הַיָּרֵךְ, וְעַל זֶה נִשְׁבַּר כּוֹזַ הַיָּרֵךְ וְנִשְׁאַר צוֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם לֹא יָכְלוּ לְהִדָּבֵק וְלַעֲמֹד בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַנְּבִיאִים פָּרַט לְמֹשֶׁה לֹא עָמְדוּ בְּכוֹזָם כָּרָאוּי, וּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְאֵין מִי שֶׁתּוֹמֵךְ בּוֹ, לֹא נִמְצָא מִי שֶׁמַּטִּיל מְלָאִי לְכִיסוֹ לְהִתְוַזֵּק. עַל זֶה הַתּוֹרָה מִשְׁתַּכַּזַת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וְנָזֻזָלַשׁ כּוֹזַ הַתּוֹרָה כָּל יוֹם וָיוֹם, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם לְאֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה עַל מַה שֶּׁסּוֹמְכִים, וּמַלְכוּת הָרִשְׁעָה מִתְוַזֶּקֶת בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרַם וֶזְטָא זֶה, וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין [לוֹ] מִי שֶׁיִּתְמֹךְ בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, אוֹתָם עֲמוּדִים זַלָּשִׁים, וְגוֹרְמִים לְהִתְוַזֵּק אֶת אוֹתוֹ שֶׁאֵין לוֹ שׁוֹקַיִם וְרַגְלַיִם לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם.

פָּתַזוֹ וְאָמַר, (בראשית ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים אֶל הָנָּזָשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ' עַל גָּוֹזְךָ תֵּלֵךְ. מַה זֶּה עַל גָּוֹזְךָ תֵּלֵךְ? שֶׁנִּשְׁבְּרוּ הַתּוֹמְכִים שֶׁלּוֹ וְקִצְּצוּ אֶת רַגְלָיו וְאֵין לוֹ עַל מַה שֶּׁיַּעֲמֹד. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא רוֹצִים לִתְמֹךְ בַּתּוֹרָה, הֵם נוֹתְנִים לוֹ תּוֹמְכִים וְשׁוֹקַיִם לַעֲמֹד וּלְהִתְוַזֵּק בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה עֲקִימוּת וְהִתְוַזְכְּמוּת הִתְוַזְּקוּ בְּאוֹתוֹ לַיְלָה אוֹתוֹ הָרוֹכֵב עַל הַנָּזָשׁ כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּתוּב (שם כז) הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו, וְאִם פּוֹסֵק קוֹל יַעֲקֹב, אָז וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו. לָכֵן הִסְתַּכֵּל לְכָל הַצְּדָדִים לְהָרַע לְיַעֲקֹב וּלְהַפְסִיק קוֹלוֹ.

וְרָאָה אוֹתוֹ זָזָק בַּכֹּל; זְרוֹעוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה שֶׁהֵם זָזְקֵי הַגּוּף שֶׁמִּתְוַזֵּק בֵּינֵיהֶם, וְרָאָה כּוֹזַ הַתּוֹרָה שֶׁהִתְוַזֵּק בַּכֹּל, אָז וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ. מָה עָשָׂה? מִיָּד – וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, שֶׁהִתְוַזְּקוּ כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר, כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבְּרוּ עַמּוּדַי וְתוֹמְכֵי הַתּוֹרָה, מִיָּד הַתּוֹרָה לֹא מִתְוַזֶּקֶת, אָז יִתְקַיֵּם מַה שֶּׁאָמַר אֲבִיהֶם הַקֹּל קוֹל

יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו, (שם) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ.

וּבָזֶה הִתְוַכְּחוּ כְּנֶגֶד יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁבַּר כֹּחַ הַתּוֹרָה, הָלַךְ וְהִתְוַוֵּךְ עֵשָׂו. וּכְשֶׁרָאָה שֶׁלֹּא יָכֹל לַתּוֹרָה, אָז הֶוֶוֵּלִישׁ כֹּחַ אוֹתָם הַתּוֹמְכִים אוֹתָהּ. וּכְשֶׁלֹּא נִמְצָא מִי שֶׁסּוֹמֵךְ אֶת הַתּוֹרָה, אָז לֹא יִהְיֶה קוֹל קוֹל יַעֲקֹב, וְיִהְיוּ הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו.

וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב כָּךְ כְּשֶׁעָלָה הַבֹּקֶר, הֶוֶוֵּזִיק [יַעֲקֹב] בּוֹ וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו, עַד שֶׁהוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן בְּרָכוֹת, וְאָמַר לוֹ, לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל. לֹא יַעֲקֹב בַּעֲקִימוּת, אֶלָּא בְּנַאֲוָה וְכוּ, שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְךָ.

וּבֹא וּרְאֵה, מֵהַנָּזָשׁ הַזֶּה כַּמָּה כוֹזוֹת נִפָּרְדִים לְכָל צַד וְנִמְצָאִים בָּעוֹלָם אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, וְרוֹצִים לְקַיֵּם אוֹתוֹ גִּיד הַנָּשֶׁה. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁקָּרַב אֵלָיו אוֹתוֹ רוֹכֵב עַל נָזָשׁ, עוֹמֵד הוּא וְהִתְקַיֵּם בְּצוּרָה וְלֹא נִשְׁבָּר.

וְכוּ צְרִיכִים לְהִתְוַוֵּךְ בָּעוֹלָם וּלְהֵרָאוֹת, כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל. וּכְשֶׁרָאָה שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁבַּר וְלֹא נֶאֱכַל אוֹתוֹ מָקוֹם, אָז נִשְׁבַּר כּוֹזוֹ וְנָזָקוֹ וְלֹא יָכֹל לְהָרַע לִבְנֵי יַעֲקֹב, וְעַל זֶה לֹא צְרִיכִים לָתֵת מָקוֹם לִבְרִיוֹת הָעוֹלָם לֶאֱכֹל אוֹתוֹ וְלֹא לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ כְּלָל.

רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן דָּרַשׁ, כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב – כְּתוּב כָּאן כִּי נָגַע בְּכַף, וְכָתוּב שָׁם (במדבר יט) כָּל הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם [יִטְמָא]. מַה לְּהַלָּן טֻמְאָה – אַף כָּאן גַּם טֻמְאָה, שֶׁטִּמֵּא אוֹתוֹ מָקוֹם, וּמִמָּקוֹם טָמֵא אֵין לָנוּ [לְהִתְתַּקֵּן] לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ כְּלָל. כָּל שֶׁכֵּן בְּמָקוֹם שֶׁקָּרַב אוֹתוֹ עַד הַטֻּמְאָה, וְהַתּוֹרָה לֹא אָמְרָה אֶלָּא כִּי נָגַע, וְכָתוּב וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל לִזְכּוֹת בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד.

וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו. רַבִּי

אֶלְעָזָר פָּתַז וְאָמַר, (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי ה׳ קַנָּא שְׁמוֹ. וְכִי יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִיר הָאָבוֹת, שֶׁנִּבְחַר זֵלֶךְ שָׁלֵם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהוּא הִתְקָרֵב אֵלָיו יוֹתֵר [ס״א וְנִשְׁלַם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה], אֵיךְ הִשְׁתַּחֲוָה לְאוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע שֶׁהוּא בְּצַד שֶׁל אֵל אַחֵר, וּמִי שֶׁסּוֹגֵד לוֹ – סוֹגֵד לְאֵל אַחֵר? אֶם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁאָמְרוּ, שׁוֹעֵל בִּשְׁעָתוֹ הִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי עֵשָׂו כְּמוֹ אֵל אַחֵר הָיָה, וְיַעֲקֹב לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה לְאוֹתוֹ עַד וּלְאוֹתוֹ זֵלֶךְ כְּלָל.

[פָּתַז רַבִּי אַבָּא וְאָמַר], אֶלָּא כָּתוּב (שמואל–א כה) וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לָחָי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁאָסוּר [לו] לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לָרְשָׁעִים, וְכֵיוָן שֶׁאָסוּר, אֵיךְ מָצָאנוּ שֶׁדָּוִד אָמַר פָּסוּק זֶה לְנָבָל? אֶלָּא הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁאָמַר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּדֵי לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ לְחָי, וְחָשַׁב נָבָל שֶׁעָלָיו אָמַר.

כְּמוֹ זֶה (בראשית מז) וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, וְכִי אֶל בְּנוֹ הוּא הִשְׁתַּחֲוָה? אֶלָּא לִמְקוֹם הַשְּׁכִינָה כָּרַע וְהִשְׁתַּחֲוָה, אַף כָּאן וְהוּא עָבַר לִפָּנֵיהֶם. מַה זֶּה וְהוּא? זוֹ שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו [כָּרַע], וְזוֹהִי שְׁמִירָה עֶלְיוֹנָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב, אָמַר, הִנֵּה זְמַן לְהִשְׁתַּחֲוֹות לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ.

כָּרַע וְהִשְׁתַּחֲוָה שֶׁבַע פָּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָזְיו, וְלֹא כָתוּב וַיִּשְׁתַּחוּ לְעֵשָׂו. אֶלָּא כֵיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ עִמּוֹ, אָז הִשְׁתַּחֲוָה כְּנֶגְדּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לָתֵת כָּבוֹד לְהִשְׁתַּחֲוֹות לְאֵל אַחֵר פָּרַט לוֹ, וַהֲכֹל הוּא כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם שָׁעוּשִׂים בְּשִׂכְלִיל כְּבוֹד רִבּוֹנָם הוּא, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִסְטוּ יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה.

וַיָּרֶץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו. צַוָּארוֹ כָּתוּב זָסֵר. וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, (ישעיה נז) וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֵשׁ כִּי הַשְׁקֵט לֹא יוּכָל וַיִּגָּרְשׁוּ מֵימָיו רֶפֶשׁ וְטִיט. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר. וּבְדִבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ כַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְהַכֹּל אָזֹד.

וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֵשׁ כִּי הַשְׁקֵט לֹא יוּכָל – זֶה עֵשָׂו שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו בְּרָשַׁע וּבְזִזְטָא, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא יַעֲקֹב אֲלָיו, מַעֲשָׂיו לֹא הָיוּ בְּשָׁלוֹם. וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו – אֶזֶד. צַוָּארוֹ זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא צַוָּארוֹ שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו וְלֹא עַל צַוָּארָיו, מִשּׁוּם שֶׁפַּעֲמַיִם נֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ – אֶזֶד מִבָּבֶל, וְאֶזֶד מִזַּרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהִפִּיל עַצְמוֹ עָלָיו בְּעֵת אֶזֶד וְהֶחֱרִיבוֹ, וְעַל זֶה וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו – אֶזֶד.

וַיִּשָּׁ"קֵהוּ נָקוּד לְמַעְלָה, כִּי לֹא נָשָׁקוֹ בְּרִצּוֹנוֹ. וְשָׁנִינוּ, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (משלי כז) וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא? זֶה בִּלְעָם כְּשֶׁבֵּרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי לֹא בֵּרְכָם בִּרְצוֹן הַלֵּב. אַף כָּאן נַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא – זֶה עֵשָׂו.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כָּתוּב (תהלים ג) קוּמָה ה' הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי הִכִּיתָ אֶת כָּל אוֹיְבַי לֶחִי שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ. וְשָׁנִינוּ, אַל תִּקְרֵי שִׁבַּרְתָּ אֶלָּא שִׁרְבַּבְתָּ, שֶׁהֲרֵי גָּדְלוּ שִׁנָּיו וְזָשַׁב לִנְשֹׁךְ אוֹתוֹ וְכוּ'. וְעַל זֶה וַיִּבְכּוּ, זֶה בָּכָה וְזֶה בָּכָה, וּבֶאֱרוּהָ הַזָּבֵרִים.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָיָה לִבּוֹ וְרִצּוֹנוֹ שֶׁל עֵשָׂו לְיַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי אֲפָלוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה זָשַׁב לְאָרְחַ זְמַן [בַּאֲרִיכוּת הַיָּמִים] לַעֲשׂוֹת לוֹ רָעוֹת וּלְקַטְרֵג לוֹ, וְעַל זֶה וַיִּבְכּוּ. זֶה הָיָה בּוֹכֶה שֶׁלֹּא הָיָה זוֹשֵׁב לְהִנָּצֵל מִיָּדוֹ, וְזֶה הָיָה בּוֹכֶה מִשּׁוּם שֶׁאָבִיו הָיָה קַיָּם וְלֹא יָכוֹל לוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי נֶּחֱלַשׁ רֻגְזוֹ שֶׁל עֵשָׂו בְּשָׁעָה שֶׁרָאָה אֶת יַעֲקֹב. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִסְכִּים עִמּוֹ אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו, וְעַל זֶה לֹא יָכֹל עֵשָׂו לִשְׁלֹט בְּרֻגְזוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה תְּלוּיִים לְמַעְלָה, וּכְשֶׁהִסְכִּימוּ לְמַעְלָה בַּתְּחִלָּה – הִסְכִּימוּ לְמַטָּה. הַשִּׁלְטוֹן אֵינוֹ לְמַטָּה עַד שֶׁנִּתָּן הַשִּׁלְטוֹן לְמַעְלָה, וְהַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה.

יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵיכָן מָה שֶׁאָמְרוּ בַּתְּחִלָּה, שֶׁיַּעֲקֹב לֹא רָצָה עַכְשָׁו אוֹתָן בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁבֵּרְכוֹ אָבִיו, [מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (איכה ג) טוֹב לַגֶּבֶר כִּי יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו, וְכָתוּב (משלי

לא) וְתִשְׁוַזֵּק לְיוֹם אַוְזָרוֹן] וַעֲדַיִן לֹא הִתְקַיְּמוּ בּוֹ אֲפִלּוּ אֶזֶד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱבִיר אוֹתָם לְסוֹף הַיָּמִים בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְבָנָיו מוּל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם.

וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר עֵשָׂו נִסְעָה וְנֵלְכָה, וּנְזַלֵּק הָעוֹלָם הַזֶּה כְּאֶזֶד וְנִשְׁלֹט כְּאֶזֶד – מָה אָמַר יַעֲקֹב? יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ. יְקָדִים עֵשָׂו שִׁלְטוֹנוֹ עַכְשָׁו בָּעוֹלָם הַזֶּה, יַעֲבָר נָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ב) וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַה' בְּרֹאשָׁם, הַקָּדֵם אַתָּה שִׁלְטוֹנְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה – וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי, אֲנִי אַעֲלֶה עַצְמִי לְאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא וּלְסוֹף הַיָּמִים, לְאוֹתָם יָמִים שֶׁהוֹלְכִים לְאַט.

לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה – אֵיזוֹ מְלָאכָה? זוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה שָׁבָּה נַעֲשָׂה מַעֲשֵׂה הָעוֹלָם. אֲשֶׁר לְפָנַי – זוֹהִי מִלְּפָנַי ה' בְּכָל מָקוֹם. וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים – זֶהוּ סוֹד שֶׁל הַכְּרוּבִים לְהַרְאוֹת סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא נִדְבָּק בָּהֶם.

עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה – אֲנִי אֶסְבֹּל גָּלוּת שֶׁלְּךָ עַד שֶׁיָּבֹא וְיַגִּיעַ זְמַנִּי לִשְׁלֹט עַל הַר עֵשָׂו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו, וְאָז וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה.

וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכז) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת וְגוֹ', אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא עוֹלָם, הוֹצִיא מִתּוֹךְ נִיצוֹץ זָזָק קָשֶׁר אֶזֶד, וְהִתְלַהֵט מִתּוֹךְ הַזִּוּשָׁךְ, וְנִשְׁאַר בַּעֲלִיָּה וְיָרַד לְמַטָּה. אוֹתָהּ זִוּשָׁכָה לָהַטָּה [וְהִתְלַהֲטָה] בְּמֵאָה שְׁבִילִים דְּרָכִים דַּקִּיקִים גְּדוֹלִים, וְנַעֲשָׂה בַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם.

בַּיִת זֶה הוּא בְּתוֹךְ אֶמְצַע הַכֹּל. כַּמָּה פָּתָזִים וַזְדָרִים לוֹ סָבִיב סָבִיב, מְקוֹמוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, שָׁם מְקַנְּנוֹת צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְמִינוֹ. בְּתוֹכוֹ יוֹצֵא אֵילָן גָּדוֹל אֶזֶד וְזָזָק, עֲנָפָיו וּפָרְיוֹ רַב, מָזוֹן לַכֹּל בּוֹ. אוֹתוֹ הָאִילָן עוֹלֶה לְעַנְנֵי הַשָּׁמַיִם, וְנִטְמָן בֵּין שְׁלֹשָׁה הָרִים. מִתַּזַת לִשְׁלֹשֶׁת הֶהָרִים הַלָּלוּ

יוֹצֵא, עוֹלֶה לְמַעְלָה וְיוֹרֵד לְמַטָּה.

הַבַּיִת הַזֶּה מַשְׁקָה מִמֶּנּוּ וְגוֹנֵז בְּתוֹכוֹ כַּמָּה גְּנָזִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלֹּא נוֹדְעוּ, בָּזֶה נִבְנָה בַּיִת זֶה וְנִתְקַן. אוֹתוֹ הָאֵילָן מִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם וּמִתְכַּסֶּה בַּלַּיְלָה. וְהַבַּיִת זֶה שׁוֹלֵט בַּלַּיְלָה וּמִתְכַּסֶּה בַּיּוֹם.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַזּוֹשָׁךְ וְנִקְשָׁר בּוֹ שׁוֹלֵט, וְכָל הַפָּתְזִים סְתוּמִים מִכָּל הַצְּדָדִים. אָז כַּמָּה רוּזוֹת פּוֹרְזוֹת בָּאֲוִיר, תְּאֵבוֹת לָדַעַת וּלְהִכָּנֵס בּוֹ, וְנִכְנָסוֹת בֵּין אוֹתָן צִפָּרִים, וְלוֹקְזוֹת עֵדוּת, וְשָׁטוֹת וְרוֹאוֹת מַה שֶּׁרוֹאוֹת.

עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ זוֹשָׁךְ שֶׁנִּקְשַׁר בּוֹ, וּמוֹצִיא שַׁלְהֶבֶת אַזַּת, וּמַכֶּה בְּכָל הַפַּטִּישִׁים הַזְּקִים, וּפוֹתְזוֹ פָּתְזִים וּבוֹקֵעַ סְלָעִים. עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת אוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת וּמַכָּה בָּעוֹלָם וּמְעוֹרֶרֶת קוֹלוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְאָז כָּרוּז אָזַד עוֹלֶה וְנִקְשָׁר בָּאֲוִיר וְקוֹרֵא. אוֹתוֹ אֲוִיר יוֹצֵא מִתּוֹךְ עַמּוּד עָנָן שֶׁל הַמְּזַבְּזוֹ הַפָּנִימִי, וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִתְפַּשֵּׁט לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. אֶלֶף אֲלָפִים עוֹמְדִים מִצַּד שֶׁהוּא שְׂמֹאל, וְרִבּוֹא רְבָבוֹת עוֹמְדִים מִצַּד שֶׁהוּא יָמִין, וְהַכָּרוּז עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, קוֹרֵא בְּזַוְיִל וּמַכְרִיז. אָז כַּמָּה אוֹתָם שֶׁמִּתַּקְנִים שִׁירָה וְעוֹבְדִים עֲבוֹדָה, וּשְׁנֵי פָּתְזִים נִפָּתְזִים, אָזַד לְצַד דָּרוֹם וְאָזַד לְצַד צָפוֹן.

עוֹלֶה הַבַּיִת הַזֶּה וְנִתָּן וּמִתְקַשֵּׁר בֵּין שְׁנֵי צְדָדִים, וְשִׁירִים מְזַמְּרִים וְתִשְׁבָּזוֹת עוֹלוֹת. אָז נִכְנָס מִי שֶׁנִּכְנָס בְּלַוַּשׁ, וְהַבַּיִת מִתְלַהֵט בְּשִׁשָּׁה אוֹרוֹת מְאִירִים זִיו לְכָל צַד, וַנַּהֲרוֹת בְּשָׂמִים יוֹצְאִים וּמַשְׁקִים כָּל זִיוֹת הַשָּׂדֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם וְגוֹ', וּמְזַמְּרִים עַד עֲלוֹת הַבֹּקֶר. וּכְשֶׁעוֹלֶה הַבֹּקֶר, אָז כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הַשָּׁמַיִם וְזֵילוֹתֵיהֶם, כֻּלָּם מְשַׁבְּזִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

בֹּא רְאֵה, (תהלים קכז) אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ, אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. אִם ה' וְגוֹ' – זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה תָּמִיד וּמְתַקֵּן אוֹתוֹ. אֵיפָתַי? כְּשֶׁעוֹלִים הָרְצוֹנוֹת וְהָעֲבוֹדוֹת

מִלְמַטָּה כָּרָאוּי.

אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר, אֵימָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנָּוְשָׁךְ הַלַּיְלָה וְהַצְּדָדִים הַמְזַיְּנִים שׁוֹרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְהַפָּתָוזִים סְתוּמִים, וְנִשְׁמָר מִכָּל הַצְּדָדִים שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב בּוֹ עָרֵל וְטָמֵא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נב) לֹא יוֹסִיף לָבֹא בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם.

מִי עָרֵל וּמִי טָמֵא? אֶלָּא הַכֹּל אָזְדָּ עָרֵל וְטָמֵא. וְהוּ שֶׁהִתְפַּתָּה בּוֹ וְהָלַךְ אַזְרֵיו אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְגָרְמוּ מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְהוּא הַמְטַמֵּא אֶת הַבַּיִת הַזֶּה עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיַּעֲבִירוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִן הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר, שָׁוְא וַדַּאי.

בֹּא רְאֵה, וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה, נָסַע כְּנֶגֶד וֻלְקָן שֶׁל הָאֱמוּנָה. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיִּשָּׂא בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה, וְכָתוּב וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה. אֶלָּא כָּל אָזְדָּ נְפָרַד לַצַּד שֶׁלּוֹ – עֵשָׂו לַצַּד שֶׁל שֵׂעִיר, מַה זֶּה שֵׂעִיר? זוֹ אִשָּׁה זָרָה, אֵל נֵכָר. וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה, זוֹ הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בֵּית יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁתִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית כָּרָאוּי. וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת, שֶׁאָר סֻכּוֹת לִשְׁמֹר אוֹתָם, וְזֶהוּ וֻלְקָן. וְאָז וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם – שָׁלֵם מֵהַכֹּל, וּבֵאֲרוּהוּ. וְכָתוּב (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ וְגוֹ', וּבֵאֲרוּהוּ, וְהַכֹּל סוֹד אָזְדָּ.

אָז הִתְזַבְּרָה עִמּוֹ הָאֱמוּנָה כְּשֶׁהָיָה שָׁלֵם, כְּשֶׁהִתְעַטֵּר בַּמָּקוֹם שֶׁרָאוּי לוֹ, וְאָז סֵכָּה זוֹ הִתְעַטְּרָה עִמּוֹ, שֶׁהָיָה שָׁלֵם מֵהָאָבוֹת, שֶׁהָיָה שָׁלֵם מִבָּנָיו, וְזֶהוּ שָׁלֵם, שָׁלֵם לְמַעְלָה שָׁלֵם לְמַטָּה, שָׁלֵם בַּשָּׁמַיִם שָׁלֵם בָּאָרֶץ. שָׁלֵם לְמַעְלָה – שֶׁהוּא כְּכָל הָאָבוֹת, תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. שָׁלֵם לְמַטָּה – בְּבָנָיו הַקְּדוֹשִׁים. שָׁלֵם בַּשָּׁמַיִם שָׁלֵם בָּאָרֶץ. וְאָז וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ, וּבֵאֲרוּהוּ. מִיָּד מַה כָּתוּב? וַתֵּצֵא דִינָה בַּת לֵאָה, וּבֵאֲרוּהוּ הַזִּוְּבָרִים

בֹּא רְאֵה כַּמָּה דְּרָגוֹת וּצְדָדִים נִפְרָדִים לְמַעְלָה, וְכֻלָּם מִשְׁנִים זֶה מִזֶּה, זְיוֹת מִשְׁנוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, אֵלֶּה מְקַטְרְגִים לִשְׁלֹט עַל אֵלֶּה וְלִטְרֹף טֶרֶף כָּל

אֶזֶד וְאֶזֶד לִמְינוֹ. מִצַּד שֶׁכָּל רוּזַז הַטַּמְאָה כַּמָּה דְרָגוֹת נִפְרָדוֹת, וְכֻלָּם אוֹרְבִים לְקַטְרֵג אֶלָּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (דברים כב) לֹא תַזְרֹשׂ בְּשׁוֹר וּבַזָּמֹר יַזְדָּו, שֶׁכְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים, מְקַטְרְגִים עוֹלָם.

וּבֹא וּרְאֵה, תְּשׁוּקַת הַדְּרָגוֹת הַטְּמֵאוֹת אֵינָהּ אֶלָּא לְקַטְרֵג בַּצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים. יַעֲקֹב, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ, כֻּלָּם אָרְבוּ לוֹ וְקִטְרְגוּ עָמּוֹ. בַּתְּזוּלָה נֶעֱשׂוּ נָזָשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכוֹ. עַכְשָׁו נֶעֱשׂוּ זַזָּמוֹר.

שָׁם הוּא עוֹמֵד אֵצֶל הַנָּזָשׁ. עַכְשָׁו שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, עָמְדוּ כְּכַפֵּי הַזַּמּוֹר וְשָׁלְטוּ עָלָיו בְּכָל הַצְּדָדִים וְנִכְפָּה לְפָנֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת זַזָּמוֹר וְאֶת שְׁכֶם בְּנוֹ הָרְגוּ לְפִי זָזֶרֶב. וְשִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה [שׁוֹר], מַזָּלוֹ [הוּא] שׁוֹר, בָּא עַל זַזָּמוֹר וְקִטְרֵג בּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְזַבְּרוּ כְּאֶזֶד, וְנִמְצָא שֶׁהוּא מְקַטְרֵג שֶׁלּוֹ.

וְכֻלָּם בָּאִים לְקַטְרֵג לְיַעֲקֹב, וְהוּא נִצָּל, וְאַזַר כָּךְ הוּא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. אַזַר כָּךְ בָּא שׁוֹר וְנִשְׁלָם בַּזַּמּוֹרִים שֶׁכֻּלָּם מִצַּד הַזַּזָּמוֹר – יוֹסֵף שֶׁהוּא שׁוֹר, וּמִצְרַיִם שֶׁהֵם זַזָּמוֹרִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יזזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר זַזָּמוֹרִים בְּשָׂרָם.

וְעַל זֶה אַזַר כָּךְ בְּנֵי יַעֲקֹב נָפְלוּ בֵּין אוֹתָם זַזָּמוֹרִים, מִשּׁוּם שֶׁהִזְדַּוְּגוּ שׁוֹר עִמָּם וְנָשְׂכוּ אוֹתָם עֲצָמוֹת וּבָשָׂר, עַד שֶׁהִתְעוֹרֵר לֵוִי כְּמוֹ מִקֹּדֶם וּפָזַר אוֹתָם הַזַּזָּמוֹרִים [שֶׁהִזְדַּוְּגוּ] לְכַפּוֹת אוֹתָם, וְשָׁבַר כּוֹזָם מֵהָעוֹלָם, וְהוֹצִיא אֶת הַשּׁוֹר מִשָּׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַיַּקָּז מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּא שִׁמְעוֹן בַּהַתְזוּלָה עַל אוֹתוֹ זַזָּמוֹר, הִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם דָּם שֶׁנִּמּוֹלוּ, וְאַזַר כָּךְ וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר. כְּמוֹ זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי לֵוִי, זֶה מֹשֶׁה, בְּאוֹתָם זַזָּמוֹרִים בְּמִצְרַיִם. בַּתְּזוּלָה דָּם, אַזַר כָּךְ (שם) וַיַּהַרְגוּ ה' כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. כָּאן בַּזַּזָּמוֹר הַזֶּה כָּתוּב, וְאֶת כָּל זֵילָם וְאֶת כָּל טַפָּם וְאֶת כָּל בְּהֶמְתָּם וְגוֹ'. שָׁם בְּאוֹתָם זַזָּמוֹרִים כָּתוּב, (שם) כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת, וְכָתוּב (שם) וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר וְגוֹ'.

וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי – זֶה עוֹמֵד אֵצֶל הַזְּמוֹר הַזֶּה, וְזֶה עוֹמֵד אֵצֶל כָּל אוֹתָם זְמוֹרִים. כֻּלָּם רָצוּ לְהִשְׁתַּתֵּף עִם יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ וְנִתְקְנוּ לִנְשֹׂךְ אוֹתוֹ, וְהוּא בְּבָנָיו עוֹמֵד לְגַבֵּיהֶם וְכוֹפֶה אוֹתָם תַּזְוִתָיו. עַכְשָׁיו שֶׁעָשָׂו נָשַׂךְ אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו, מִי יָקוּם מוּלוֹ? יַעֲקֹב וְיוֹסֵף, זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, שֶׁכָּתוּב (עובדיה א) וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְגוֹ'.

וַיִּסָּעוּ וַיְהִי זִוַּעַת אֱלֹהִים עַל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כֻּלָּם הָיוּ מִתְכַּנְּסִים, וּכְשֶׁהָיוּ זוֹגְרִים כְּלֵי זַיִן לַקְּרָב, הָיוּ מְרַתְּתִים וְעוֹזְבִים אוֹתָם, וְלָכֵן לֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב.

הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר וְגוֹ'. הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר – אֵלֶּה הֵם שֶׁנָּטְלוּ מִשְּׁכֶם כְּלֵי כֶסֶף וְזָהָב שֶׁהָיָה זָקוּק עֲלֵיהֶם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ מִכֶּסֶף וְזָהָב, וְיַעֲקֹב הִטְמִין אוֹתָם שָׁם כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנּוּ מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁאָסוּר לְאָדָם לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְוִקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה לְרַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יב) וַיִּקַּח אֶת עֲטֶרֶת מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁקָלָהּ כִּכַּר זָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד. וְשָׁנִינוּ, שִׁקּוּץ בְּנֵי עַמּוֹן מִלְכָּם שְׁמוֹ, וְזֶהוּ עֲטֶרֶת מַלְכָּם. מָה הַטַּעַם וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד, וּמָה הַטַּעַם כָּתוּב שִׁקּוּץ, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁאָר אֱלֹהֵי הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כָּתוּב אֱלֹהֵי הָעַמִּים, אֱלֹהִים אֲזֵרִים, אֵל נֵכָר, אֵל אַזֵּר, וּבָזֶה אָמַר שִׁקּוּץ אֲזוּד.

אָמַר לוֹ, וּבְכָל אֱלֹהֵי הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כָּךְ קָרָא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברים כג) וַתִּרְאוּ אֶת שִׁקּוּצֵיהֶם וְאֶת גִּלּוּלֵיהֶם. וּמַה שֶּׁאָמַר וַיִּקַּח אֶת עֲטֶרֶת מַלְכָּם, שֶׁהוּא מִלְכּוּם – כָּךְ הוּא וַדַּאי. אֲבָל אֲתַי הַגְּתִי, עַד שֶׁלֹּא הִתְגַּיֵּר, אֲזַ הוּא שָׁבַר אֶת אוֹתָהּ עֲטֶרֶת שֶׁל אוֹתוֹ מִלְכּוּם, אוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁזְּקוּקָה עָלֶיהָ וּפָגַם אוֹתָהּ, אֲזַ הוּא עָשָׂה אוֹתָהּ הֶתֵּר לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה, וְהָיְתָה עַל רֹאשׁוֹ. וּבָא וּרְאֵה, שִׁקּוּץ בְּנֵי עַמּוֹן, נָזַשׁ אֲזוּד בַּזְּקִיקָה עֲמֻקָּה הָיָה זָקוּק עַל אוֹתוֹ כֶּתֶר, וְלָכֵן נִקְרָא שִׁקּוּץ, וְהָבֵא.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר – אֵלּוּ שִׁאָר נָשִׁים שֶׁהָיוּ מְבִיאוֹת בְּתוֹכָן כָּל עֲדָיֵיהֶן, וְעַל זֶה כָּתוּב וַיִּתְּנוּ אֶל יַעֲקֹב אֶת כָּל אֱלֹהֵי הַנֵּכָר, אֵלּוּ נָשִׁים וְכָל עֲדָיִים וְכָל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל זָהָב וָכֶסֶף. וַיִּטְמֹן אוֹתָם יַעֲקֹב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנוּ מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה כְּלָל.

בֹּא רְאֵה שֶׁיַּעֲקֹב אִישׁ שָׁלֵם בַּכֹּל הָיָה, וְהָיָה נִדְבָּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מַה כָּתוּב? וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל וְאֶעֱשֶׂה שָּׁם מִזְבֵּחַ לָאֵל הָעֹנֶה אֹתִי בְּיוֹם צָרָתִי וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי. מִיָּד – וַיִּתְּנוּ אֶת יַעֲקֹב. מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל נִסִּים וְעַל טוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי.

בֹּא רְאֵה, בַּהַתְחָלָה כָּתוּב וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל וְגוֹ', הִכְלִיל בָּנָיו עִמּוֹ, וְאַחַר כָּךְ כָּתוּב וְאֶעֱשֶׂה שָּׁם מִזְבֵּחַ, וְלֹא כָּתוּב וְנַעֲשֶׂה, שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מִכְּלַל זֶה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו הָיָה הַדָּבָר. יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית וַאֲחֵי, וְהוּא עָשָׂה מִזְבֵּחַ וְעָלָיו הָיָה הַדָּבָר, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא עָבַר כָּל אוֹתָן צָרוֹת מִיּוֹם שֶׁבָּרַח מִלָּבָן אָחִיו, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי, וְהֵם בָּאוּ אַחַר כָּךְ לָעוֹלָם, וְעַל זֶה לֹא הִכְנִיס אוֹתָם עִמּוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מִכָּאן מִי שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ נֵס, צָרִיךְ לְהוֹדוֹת. מִי שֶׁאוֹכֵל לֶחֶם בְּשֻׁלְחָנָן, הוּא צָרִיךְ לְבָרֵךְ, וְלֹא אַחַר שֶׁלֹּא אָכַל דָּבָר.

וַיִּבֶן שָּׁם מִזְבֵּחַ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיִּבֶן שָּׁם מִזְבֵּחַ, וְלֹא כָּתוּב [בְּאֵלּוּ הַמִּזְבְּחוֹת] שֶׁהֶעֱלָה עָלָיו נְסָכִים וְעוֹלוֹת, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁתִּקֵּן אוֹתָהּ דַּרְגָּה הָרְאוּיָה לְהִתְתַּקֵּן. מִזְבֵּחַ לַה', לְתַקֵּן דַּרְגָּה תַּחְתּוֹנָה לִזְבָרָה בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וְעַל זֶה וַיִּבֶן שָּׁם מִזְבֵּחַ – זוֹ דַּרְגָּה תַּחְתּוֹנָה. לַה' – זוֹ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה. וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית אֵל – שֵׁם זֶה כְּשֵׁם הָעֶלְיוֹן, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהָאִירָה מֵהָאֵם, אָז כְּאִמָּהּ בְּתָהּ וְהַכֹּל אֶחָד.

כִּי שָּׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים – מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא נִמְצָאִים אֶלָּא בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעִים הָיוּ שֶׁהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד עִם הַשְּׁכִינָה, וְשִׁבְעִים קְתֻדְרָאוֹת

סְבִיב הַשְּׁכִינָה, וְעַל זֶה כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים, בְּמָקוֹם זֶה שֶׁהִתְגַּלָּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו.

וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִכָּאן שֶׁנַּעֲשָׂה מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עִם הָאָבוֹת. וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הוּא מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת לְהָאִיר לַלְּבָנָה, וְהוּא מֶרְכָּבָה לְבַדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים.

פָּתַח וְאָמַר, (דברים ד) כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו בְּכָל קָרְאֵנוּ. אֵלָיו בֹּא רְאֵה כַּמָּה הֵם זַכָּאִים יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵין לְךָ עַם וְלָשׁוֹן בְּכָל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלוֹהַּ שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזֻמָּן לְכַבֵּל תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁעָה שֶׁהֵם צְרִיכִים לְהַשְׁמִיעַ תְּפִלָּה שֶׁהֵם רוֹצִים בִּשְׁבִיל אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ. מִי וַיִּקְרָא? זוֹ שְׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים, לְמַעְלָה בְּאַרְנוּ שֶׁהֲרֵי נִשְׁלַם בַּכֹּל כָּרָאוּי, וְאָז הִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ וְנִשְׁלַם בְּשֵׁם זֶה, וְעַל זֶה וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי מַה שֶּׁאָמַרְתָּ שֶׁיַּעֲקֹב בְּזִיר הָאָבוֹת הוּא, וְהוּא אָזוּז לְכָל הַצְּדָדִים, וְקָרָא שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וְכָתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, לָמָּה זָזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקָרָא לוֹ יַעֲקֹב בְּכַמָּה פְּעָמִים, וְהַכֹּל קָרְאוּ לוֹ יַעֲקֹב כְּמוֹ מִקֶּדֶם? אִם כָּךְ, מַה זֶּה וְלֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב?

אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ. פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה, פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כַּגִּבּוֹר יֵצֵא? גִּבּוֹר

צָרִיךְ לִכְתֹּב: כְּאִישׁ מִלְּזָמוֹת? אִישׁ מִלְּזָמוֹת צָרִיךְ לִכְתֹּב:

אֶלָּא הֲרֵי נִתְבָּאֵר, ה' בְּכָל מָקוֹם זֶה רַזְמִים, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁמוֹ הוּא ה', שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי. וְרָאִינוּ שֶׁלְּפָעָמִים נִקְרָא שְׁמוֹ אֱלֹהִים, וְהוּא דִּין בְּכָל מָקוֹם. אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, ה' שְׁמוֹ, וְנִקְרָא בְּשֵׁם הָרַזְמִים. וּבִזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, אֱלֹהִים שְׁמוֹ, וְנִקְרָא בְּשֵׁם אֱלֹהִים. כָּךְ בִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב לֹא הָיָה בֵּין שׁוֹנְאִים וְלֹא הָיָה בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת, קָרָא לוֹ יִשְׂרָאֵל. וְכַאֲשֶׁר הָיָה בֵּין שׁוֹנְאִים אוֹ בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת, קָרָא לוֹ יַעֲקֹב.

אָמַר לוֹ, עַדַיִן לֹא הִתְיַשֵּׁב הַדָּבָר שֶׁכָּתוּב לֹא יִקָּרֵא, וַהֲרֵי אָנוּ קוֹרְאִים לוֹ. וּמַה שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁכְּשֶׁהָיָה בֵּין שׁוֹנְאִים אוֹ בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת קָרָא לוֹ יַעֲקֹב – בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית לו) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וַהֲרֵי לֹא הָיָה בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת?

אָמַר לוֹ, הֲרֵי בַּתְּוִזְלָה נֶאֱמַר כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָעָמִים נִקְרָא ה' וְלִפְעָמִים נִקְרָא אֱלֹהִים, כָּךְ גַּם לִפְעָמִים נִקְרָא יִשְׂרָאֵל וְלִפְעָמִים נִקְרָא יַעֲקֹב, וְהַכֹּל בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת. וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב, לְהִתְיַשֵּׁב בְּשֵׁם זֶה.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב (שם יז) וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם. אָמַר לוֹ, שָׁם כָּתוּב וְהָיָה, וְעַל זֶה עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ שֵׁם, אֲבָל כָּאן לֹא כָתוּב וְהָיָה, אֶלָּא כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וְלֹא כָתוּב וְהָיָה שִׁמְךָ יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ בְּמַעַם אַזַּת מַסְפִּיק לוֹ, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלְּפָעָמִים כָּךְ וְלִפְעָמִים כָּךְ. וּכְשֶׁהִתְעַטְּרוּ בָּנָיו בְּכֹהֲנִים וּלְוִיִּם וְהִתְעַלּוּ בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, אָז הִתְעַטֵּר בְּשֵׁם זֶה תָּמִיד.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי נְתַבְּאֵר, הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁכְּשֶׁמַּתָּה רָזִיאֵל, נָטְלָה הַבַּיִת מִי שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְקֵן בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים כָּרָאוּי. לָמָּה מֵתָה רָזִיאֵל מִיָּד? אָמַר לוֹ, הֲרֵי לִהְיוֹת שְׁכִינָה מִתְעַטֶּרֶת כָּרָאוּי וְלִהְיוֹת

אִם הַבָּנִים שְׁמֵזָה, וּבוֹ שׁוֹרָה [לְמַעְלָה] לִטֹּל הַבַּיִת וּלְהִתְקַן. וְעַל זֶה בִּנְיָמִין הוּא תָּמִיד בַּמַּעֲרָב וְלֹא בְּצַד אַזֵּר.

וּבוֹ שׁוֹרָה לְהִתְקַן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, וּבוֹ שׁוֹרָה מַלְכוּת הָרְקִיעַ לְהִוָּדַע בָּאָרֶץ. וְסוֹד זֶה, שֶׁכָּל הַתְּוָלָה שֶׁבָּאָה לְהִתְוַדַּע, הִיא בְּבַקָּשִׁיוּת, וְעַל זֶה יֵשׁ בָּהּ דִּין שֶׁל מָוֶת וּמִשָּׁם מִתְיַשֶּׁבֶת.

כָּאן כְּשֶׁרוֹצָה לְהִתְתַּקֵּן וְלִטֹּל הַבַּיִת, נַעֲשָׂה דִּין בְּרָזֵל, וְאַזֵּר כָּךְ הִתְתַּקְּנָה לְהִתְיַשֵּׁב. כְּשֶׁרָצָה לְהוֹדִיעַ מַלְכוּת בָּאָרֶץ, שׁוֹרֶה בְּדִין, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת הַמַּלְכוּת בְּמָקוֹם כָּרָאוּי עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בְּשָׁאוּל לְפִי מַעֲשָׂיו, וְאַזֵּר כָּךְ הִתְיַשְּׁבָה הַמַּלְכוּת וְנִתְקְנָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַתְּוָלָה קָשָׁה וְאַזֵּר כָּךְ נוֹזֵהּ. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַהִתְוָלָה קָשָׁה, שֶׁכָּל הָעוֹלָם נִדּוֹן כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְפִי מַעֲשָׂיו, וְאַזֵּר כָּךְ נוֹזֵהּ, סְלִיזָה וְכִפּוּרִים. מִשּׁוּם שֶׁהָרִאשִׁית הִיא מִשְּׁמֹאל, וְעַל זֶה דִּינָיו קָשִׁים, וְאַזֵּר כָּךְ מִתְעוֹרֵר הַיָּמִין, וְעַל זֶה נַעֲשֵׂית נוֹזֵהּ.

וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעוֹרֵר בְּשַׁלְוָה עַל שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְאַזֵּר כָּךְ יִתְזַזֵּק עֲלֵיהֶם בְּדִין קָשֶׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה יָרִיעַ אַף יַצְרִיזַ עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר. ה' בַּתְּוָלָה, שֶׁהוּא רַזְמִים, וְאַזֵּר כָּךְ כַּגִּבּוֹר וְלֹא גִּבּוֹר, וְאַזֵּר כָּךְ כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת וְלֹא אִישׁ מִלְחָמוֹת, אַזֵּר כָּךְ יִתְגַּלֶּה הַזִּזָּק עֲלֵיהֶם וְיִתְזַזֵּק לְהַשְׁמִיד אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב יָרִיעַ אַף יַצְרִיזַ עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר, וְכָתוּב (זכריה יד) וְיָצָא ה' וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב, וְכָתוּב (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ'.

וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (נחום א) טוֹב ה' לְמָעוֹז בְּיוֹם צָרָה וְיֹדֵעַ חוֹסֵי בּוֹ. אַשְׁרֵי זְכֻלְכּוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁמִּתְזַזֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, בִּשְׁבִיל שֶׁהַזִּזָּק שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא זִזָּק, וּבֵאֲרוּהוּ טוֹב ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה) טוֹב ה'

לַכֹּל. לְמָעוֹז – זֶהוּ זִוּוּק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְשׁוּעוֹת, שֶׁכָּתוּב (שם כז) וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיזוֹ הוּא. בְּיוֹם צָרָה – בְּיוֹם שֶׁל מְצוּקָה שֶׁמְּצִיקִים שְׁאָר הָעַמִּים לְיִשְׂרָאֵל

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (משלי כד) הִתְרַפֵּיתָ בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה. מַה זֶּה הִתְרַפֵּיתָ? מִי שֶׁמַּרְפֶּה יָדָיו מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לְהִתְוַוֵּזֵק בּוֹ. וְאֵיךְ יַוֵּוזִיק הָאָדָם בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא? יַוֵּוזִיק בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּוֵּוזִיק בַּתּוֹרָה, מַוֵּוזִיק בְּעֵץ הַוַּוזִּיִּים, כִּבְיָכוֹל נוֹתֵן וִוּוּק לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְוַוֵּזֵק. וְאִם הוּא יִתְרַפֶּה מֵהַתּוֹרָה מַה כָּתוּב? הִתְרַפֵּיתָ. אִם הוּא הִתְרַפֶּה מִן הַתּוֹרָה – בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה. בְּיוֹם שֶׁתָּבֹא לוֹ מְצוּקָה, כִּבְיָכוֹל דִּוַּוזֵק אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא כּוֹזוֹ שֶׁל הָעוֹלָם.

דָּבָר אַוֵּזר צַר כּוֹחֶכָה – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם מִתְרַפֶּה מִן הַתּוֹרָה וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ לֹא כְשֵׁרָה, כַּמָּה בַּעֲלֵי רִיב וְמִינִים לוֹ לִהְיוֹת לוֹ קָטֵגוֹרִים בְּיוֹם צָרָה. וַאֲפִלּוּ נְשָׁמַת הָאָדָם, שֶׁהִיא כּוֹזוֹ וְוִוּוּק שֶׁלּוֹ, הִיא יְרִיבָה שֶׁלּוֹ כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁכָּתוּב צַר כּוֹחֶכָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא צַר אֵלָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְכָל דְּרָכָיו מְתֻקָּנוֹת כָּרָאוּי, כַּמָּה סָנֵגוֹרִים עוֹמְדִים עָלָיו לְהַזְכִּירוֹ לְטוֹב.

פָּתוּז וְאָמַר, (איוב לג) אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶוֶד מִנִּי אָלֶף לְהַגִּיד לְאָדָם יָשְׁרוֹ וַיְוַוֶּנּוּ וַיֹּאמֶר פָּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁוַּזַת מָצָאתִי כֹּפֶר. בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, וְכִי לֹא גָּלוּי הַכֹּל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא צָרִיךְ מַלְאָךְ שֶׁיֹּאמַר לְפָנָיו טוֹב אוֹ רַע? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁצָּרִיךְ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשׁ לָאָדָם סָנֵגוֹרִים לְהַזְכִּיר זְכוּת שֶׁלּוֹ לְפָנָיו וְאֵין לוֹ [לָאָדָם] קָטֵגוֹרִים, אָז וַיְוַוֶּנּוּ וַיֹּאמֶר פָּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁוַּזַת מָצָאתִי כֹּפֶר.

בֹּא רְאֵה, בַּפָּסוּק הַזֶּה תִּמְצָא בְּרוּר הַדָּבָר. כָּתוּב אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ. אִם לֹא כָּתוּב יוֹתֵר – יָפֶה הוּא. אֲבָל מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶוֶד מִנִּי אָלֶף כָּתוּב, וּמִיהוּ? זֶהוּ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עִם הָאָדָם בְּצַד שְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) יִפֹּל מִצִּדְּךָ אָלֶף, וְזֶהוּ צַד שְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב אַוְזָרָיו וּרְבָבָה מִימִינֶךָ.

אֲבָל אָזַד מִנֵּי אָלֶף, זֶהוּ יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא אָזַד מֵאוֹתָם [שֶׁהוּא] אָלֶף שֶׁהָיוּ לְצַד שְׂמֹאל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה וְנוֹטֶל רְשׁוּת. וְעַל זֶה, אִם בֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע הוּא עָבֶד לוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (משלי יב) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ, אָז הוּא עוֹלֶה וְנַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר, וְאוֹמֵר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְכוּת עַל הָאָדָם, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, פָּדָעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁחַת.

וְעִם כָּל זֶה לֹא זוֹכֶה רִיקָם, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ אֵזֶר לִשְׁלֹט עָלָיו וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדִים וְזָטָאי אוֹתוֹ הָאִישׁ וְהוּא כֹּפֶר עַל זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָצָאתִי כֹפֶר, לִפְדּוֹת אוֹתוֹ.

דָּבָר אֵזֶר מָצָאתִי כֹפֶר – אוֹתָהּ זְכוּת שֶׁאָמַרְתָּ, הִיא עָלָיו כֹּפֶר לִפְדּוֹת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יֵרֵד לַגֵּיהִנֹּם וְלֹא יָמוּת. וְלָכֵן צָרִיךְ לָאָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַקָּטֵגוֹר סָנֵגוֹר.

כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ שָׂעִיר וּמִתְעַסְּקִים עִמּוֹ עַד שֶׁהוֹפֵךְ לִהְיוֹת לָהֶם עֶבֶד, וְעוֹלֶה וּמֵעִיד עֵדוּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנַעֲשֶׂה לָהֶם סָנֵגוֹר. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, (שם כה) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם, וְעַל הַיֵּצֶר הָרָע הַזֶּה זֶה נֶאֱמַר.

וּמִשּׁוּם זֶה בְּיוֹם צָרָה, כְּשֶׁבֶּן אָדָם מִתְרַפֶּה מִן הַתּוֹרָה, כְּבָיְכוֹל דּוֹוֵזֵק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה קָטֵגוֹר. צַר כּוֹוְצָה – צַר כּוֹוֵז כֹּה, מִשּׁוּם שֶׁהִתְקָרֵב לְפָנָיו לְקַטְרֵג וְנֶוֱזַלַּשׁ הַכּוֹוֵז.

בֹּא רְאֵה, טוֹב ה׳ לְמַעְוֹז בְּיוֹם צָרָה, מַה זֶּה בְּיוֹם צָרָה? זֶה יַעֲקֹב כְּשֶׁבָּא עָלָיו עֵשָׂו לְקַטְרְגוֹ. וְיוֹדֵעַ זוֹסִי בּוֹ, כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו צָרַת דִּינָהּ. וּבֹא וּרְאֵה, אֵין הַמְקַטְרֵג נִמְצָא עַל הָאָדָם אֶלָּא בְּשִׁעַת סַכָּנָה.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב אֵזֶר נִדְרוּ שֶׁנָּדַר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִתְוַוֵּזֵק הַדִּין עַל יְדֵי הַמְקַטְרֵג שֶׁקִּטְרֵג עַל יַעֲקֹב, וְרָצָה דִּין בְּשִׁעַת הַסַּכָּנָה שֶׁהָיְתָה בָּהּ בְּרַוֵּזֵל. אָמַר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי יַעֲקֹב נָדַר נִדְרוֹ וְלֹא

שִׁלֵּם, וַהֲרֵיהוּ זָקֵן מֵהַכֹּל בְּעֹשֶׁר וּבְבָנִים וּבְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְלֹא שִׁלֵּם נִדְרוֹ שֶׁנָּדַר לְפָנֶיךָ, וְלֹא לָקַחְתָּ מִמֶּנּוּ עָנֶשׁ?.

מִיָּד – וַתֵּלֶךְ רָחֵל וַתִּקַּח בִּכְרָתָהּ. מַה זֶּה וַתִּקַּח? שֶׁהִתְקַשָּׁה הַדִּין לְמַעְלָה אֵצֶל מַלְאָךְ הַמָּוֶת. וְנֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב בָּזֶה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי כב) וְאִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מֵעִמָּךְ, וְעַל זֶה מֵתָה רָחֵל וְנִמְסַר הַדִּין עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּא עֵשָׂו, מָה עָשָׂה? וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה וְאֶת לֵאָה וְיִלְדֶיהָ אַחֲרֹנִים וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרֹנִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁפָּחַד עַל רָחֵל שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל אוֹתוֹ רָשָׁע בְּיָפְיָהּ וְלֹא יַקְטִרֵג לוֹ עָלֶיהָ.

עוֹד מַה כָּתוּב? וַתִּגַּשְׁנָה הַשְּׁפָחוֹת הֵנָּה וְיַלְדֵיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ וַתִּגַּשׁ גַּם לֵאָה וְיִלְדֶיהָ וַיִּשְׁתַּחֲווּ. נָשִׁים מִלְפָנֵי גְּבָרִים. אֲבָל בְּרָחֵל מַה כָּתוּב? וְאַחֲרֵי נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל, יוֹסֵף מִלְפָנֵי אִמּוֹ, וְהוּא כִּסָּה עָלֶיהָ, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית מט) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן, שֶׁהִגְדִּיל גּוּפוֹ וְכִסָּה עַל אִמּוֹ. עֲלֵי עָיִן – עֲלֵי עַיִן שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע.

וְכָאן נֶעֱנְשָׁה עַל יְדֵי הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁקִּטְרֵג בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה, וְנֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב עַל נֶדֶר שֶׁלֹּא שִׁלֵּם, וְזֶה קָשֶׁה לְיַעֲקֹב מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁמִּשּׁוּם יַעֲקֹב זֶה הָיָה? שֶׁכָּתוּב (שם מוז) מֵתָה עָלַי רָחֵל, עָלַי וַדַּאי, עַל שֶׁאֵחַרְתִּי נִדְרִי.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּתוּב (משלי כז) קִלְלַת זוֹנָם לֹא תָבֹא, וּבֵאֲרוּהוּ לוֹ בְּוָא"ו. שֶׁאִם קִלְלַת צַדִּיק הִיא, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא הִתְכַּוֵּן בָּהּ, כֵּיוָן שֶׁיְּצָאָה מִפָּיו נָטַל אוֹתָהּ אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע וְקִטְרֵג בָּהּ בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה.

יַעֲקֹב אָמַר (בראשית לא) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, נָטַל אוֹתוֹ דָּבָר אוֹתוֹ שָׂטָן שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד אֵצֶל בְּנֵי אָדָם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם לֹא יְפַתֶּה אָדָם פִּיו לַשָּׂטָן, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטֵל אוֹתוֹ הַדִּבּוּר וּמְקַטְרֵג בּוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כָּל שֶׁכֵּן מִלָּה שֶׁל זָכֶם אוֹ מִלָּה שֶׁל

צַדִּיק, וְעַל שְׁנֵי אֵלֶּה נֶעֱנְשָׁה רָזֵל.

וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְכִי כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ לֹא יָדַעְנוּ כִּי מֵתָה? אֶלָּא צָרִיךְ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָזְרָה לְגוּפָהּ יוֹתֵר, וּמֵתָה רָזֵל מִיתַת הַגּוּף, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּשְׁמָתָם יוֹצֵאת וְזוֹזֶרֶת לִמְקוֹמָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א כ) וַתָּשָׁב רוּחוֹ [נַפְשׁוֹ] אֵלָיו, (בראשית מב) וַיֵּצְאוּ לִבָּם, (שיר ה) נַפְשִׁי יָצְאָה בְּדַבְּרוֹ, (מלכים–א יז) לֹא נוֹתְרָה בּוֹ נְשָׁמָה. אֲבָל זוֹ יָצְאָה נִשְׁמָתָהּ וְלֹא זָזְרָה לִמְקוֹמָהּ וּמֵתָה רָזֵל.

וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי, הַקְּשִׁיוּת שֶׁל הַדִּין שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ. וְיַעֲקֹב הֶזֵּזִיר אוֹתוֹ וְקָשַׁר אוֹתוֹ לִימִין, מִשּׁוּם שֶׁאֶת הַמַּעֲרָב צָרִיךְ לְקָשְׁרוֹ לִימִין. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא בֶּן אוֹנִי, צַד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה – בֶּן יָמִין הוּא, שֶׁהֲרֵי בִּימִין הִתְקַשְּׁרָה, וְנִקְבְּרָה בַּדֶּרֶךְ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, הֲרֵי הִתְגַּלְתָּה מִיתָתָהּ וּקְבוּרָתָהּ, אֲבָל לֵאָה לֹא הִתְגַּלְתָּה מִיתָתָהּ וּקְבוּרָתָהּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁאַרְבַּע הָאִמָּהוֹת הַלָּלוּ סוֹד יֵשׁ לָהֶם, וּבֵאֲרוּהוּ.

וַיֵּצֶב יַעֲקֹב מַצֵּבָה עַל קְבוּרָתָהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְכַּסָּה מְקוֹמָהּ עַד הַיּוֹם שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיעַ מֵתִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַד הַיּוֹם, עַד אוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עַד יוֹם שֶׁתַּזְוִיר שְׁכִינָה מִגָּלוּת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם ה׳ וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם. וְזוֹ שְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיִּשּׁוּבוּ מֵהַגָּלוּת לַעֲמֹד עַל אוֹתָהּ קְבוּרַת רָזֵל וְלִבְכּוֹת שָׁם, כְּמוֹ שֶׁהִיא בָּכְתָה עַל גָּלוּת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם) בְּבֶכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם וְגוֹ׳, וְכָתוּב (שם) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה עֲתִידָה רָזֵל, שֶׁהִיא בַּדֶּרֶךְ, לִשְׁמֹחַ בְּיִשְׂרָאֵל וְעִם הַשְּׁכִינָה, וּבֵאֲרוּהוּ הַזּוֹהֲרִים.

וַיְהִי בְּשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִיא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי בְּשָׁכֵן

יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִיא, שֶׁהֲרֵי לֵאָה וְרָחֵל מֵתוּ, וְנִטְלָה הַבַּיִת מִי שֶׁנִּטְלָה.

וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁרְאוּבֵן הָלַךְ וְשָׁכַב עִם בִּלְהָה? אֶלָּא בְּכָל זְמַנָּן שֶׁל לֵאָה וְרָחֵל, שְׁכִינָה שָׁרְתָה עֲלֵיהֶן, וְעַכְשָׁו שֶׁמֵּתוּ, שְׁכִינָה לֹא נִפְרְדָה מֵהַבַּיִת, וְשׁוֹרָה בַּבַּיִת בַּמִּשְׁכָּן שֶׁל בִּלְהָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁכִינָה רָצְתָה לִטֹּל הַבַּיִת כָּרָאוּי, אִלְמָלֵא יַעֲקֹב לֹא נִמְצָא בְּוַוּג זָכָר וּנְקֵבָה, לֹא שׁוֹרָה שְׁכִינָה בְּגִלּוּי בַּבַּיִת, וְעַל זֶה עָמְדָה שְׁכִינָה בְּמִשְׁכַּן בִּלְהָה. וּבָא רְאוּבֵן, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שֶׁבִּלְהָה יְרֵשָׁה מְקוֹם אִמּוֹ, הָלַךְ וּבִלְבֵּל הַמִּטָּה, וְעַל שֶׁעָמְדָה שְׁכִינָה עָלֶיהָ כָּתוּב בּוֹ וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה.

רַבִּי יֵיסָא אָמַר, שֶׁיָּשַׁן עַל אוֹתָהּ מִטָּה וְלֹא זָזַשׁ לִכְבוֹד הַשְּׁכִינָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִפְגַּם מִזִּוּוּשְׁבוֹן הַשְּׁבָטִים, וּבָא הַפָּסוּק וְעָשָׂה זִוּוּשְׁבוֹן, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בִּכּוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן, וְהַפָּסוּק עָשָׂה אוֹתוֹ רֹאשׁ לְכָל הַשְּׁבָטִים.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְגוֹ' – כָּל דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֻּלָּם יְשָׁרִים וְדַרְכֵי אֱמֶת, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים עַל מָה הֵם עוֹמְדִים. וְעַל זֶה וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם – מִשּׁוּם שֶׁהֵם יוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הוּא יוֹדֵעַ וְהוֹלֵךְ בָּהֶם שֶׁלֹּא סוֹטָה יְמִינָה וּשְׂמֹאלָה.

וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם – אֵלֶּה הֵם הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא יוֹדְעִים לְאָן הַדְּרָכִים הוֹלְכוֹת, וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, הֵם נִכְשָׁלִים בָּהֶם בְּאוֹתָם דְּרָכָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה בְּאוֹתָם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים [שֶׁהֵם בַּתּוֹרָה] שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאוֹתָם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים שֶׁל הַתּוֹרָה הֵם יְדוּעִים, וְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה יֵלְכוּ בָהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה.

וְאִם לֹא הִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יוֹדְעִים דְּרָכִים וּשְׁבִילִים,

כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא יֵדְעוּ לָלֶכֶת בְּאוֹתָם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים, וְנִכְשָׁלִים בָּהֶם. וְאָז יֵלֵךְ בִּדְרָכִים אֲזוּרוֹת שֶׁאֵינָן דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, וְיִתְעַוְּרוּ אֵלָיו בְּכַמָּה דִינִים וְיֶעֱנַשׁ בָּהֶם.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה מַה כָּתוּב? (משלי ו) בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. בְּשָׁכְבְּךָ – בַּקֶּבֶר, הַתּוֹרָה תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ מִדִּין אוֹתוֹ הָעוֹלָם. וַהֲקִיצוֹתָ – כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְעוֹרֵר רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים, אָז הִיא תְשִׂיחֶךָ, הִיא תִּהְיֶה סָנֵגוֹר עַל הַגּוּף בְּשִׁבִּיל שֶׁיָּקוּמוּ אוֹתָם גּוּפִים שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁיָּקוּמוּ בַּתְּחוּלָה לְחַיֵּי עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְגוֹ'. וְאֵלֶּה הֵם לְחַיֵּי עוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהִתְעַסְּקוּ בְּחַיֵּי עוֹלָם שֶׁהִיא הַתּוֹרָה.

וּבֹא רְאֵה, כָּל אֵלּוּ שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה, אוֹתוֹ הַגּוּף יִתְקַיֵּם וְהַתּוֹרָה תָּגֵן עָלָיו, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ אַחֶרֶת שֶׁכְּלוּלָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, וְאוֹתָהּ רוּחַ הַכּוֹלֶלֶת אַרְבַּע רוּחוֹת תְּזַדַּמֵּן לְכָל אוֹתָם שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה לְהַחֲזִיוֹתָם בְּרוּחַ זוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְקַיֵּם לְעוֹלָמִים.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (יחזקאל לז) מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ, לָמָּה לֹא הִתְקַיְּמוּ, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם מֵתוּ כְּמוּקְדָּם? בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהֵקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי יְחֶזְקֵאל אוֹתָם הַמֵּתִים, אוֹתוֹ [זְמַן הָעָתִיד] רוּחַ, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, לֹא יָרַד לְקַיְּמָם בְּקִיּוּם, אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים בְּאוֹתָהּ צוּרָה וּלְקַיְּמָם בָּרוּחַ שֶׁנִּכְלָלָה בְּצוּרָה זוֹ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁזָּזְרוּ הָעֲצָמוֹת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַרְאוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהוּא עָתִיד לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים [מַה כָּתוּב? (ישעיה כו) יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן, עַל זֶה אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁעֲתִידָה לָרֶדֶת בָּהֶם צַדִּיקִים] [ס"א וְעַל זֶה אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁעֲתִידָה לָרֶדֶת בָּהֶם צַדִּיקִים מַה כָּתוּב? מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ, רוּחַ שֶׁנִּכְלָלָה בְּאַרְבַּע], מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד

לְקַיֵּם אוֹתָם קִיּוּם שָׁלֵם בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאוֹתָם שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, הִיא עוֹמֶדֶת עַל הָאָדָם וְנַעֲשֵׂית סָנֵגוֹרְיָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל אוֹתָם דִּבְרֵי תוֹרָה וְכָל אוֹתָהּ תוֹרָה שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם דְּבָרִים וְאוֹתָהּ תוֹרָה עוֹמְדִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹמֶרֶת לְפָנָיו, וְהִיא מְרִימָה קוֹלוֹת וְלֹא שׁוֹכֶכֶת, וּלְאוֹתוֹ זְמַן הִיא תָּשִׁיזַ וְתֹאמַר כְּפִי שֶׁהִתְדַּבֵּק בָּהּ הָאָדָם וְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל זֶה הֵם יָקוּמוּ בְּקִיּוּם שָׁלֵם לְזַכֵּי עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם.

רַבִּי זֵיָא פָּתַח וְאָמַר, (שמואל–א ב) וְעֹלִי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמַע אֵת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן בָּנָיו לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבֵן אֶת הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁכֹּהֲנֵי ה׳ יַעֲשׂוּ מַעֲשֶׂה זֶה, וַהֲרֵי מִקֹּדֶם לְכָךְ נֶאֱמַר וּפָרְשָׂה תּוֹרָה אוֹתוֹ הַזּוֹטֵא שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים אֵת מִנְחַת ה׳, וְכָתוּב וּמִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם כָּל אִישׁ זֹבֵחַ זֶבַח וְגוֹ׳, וְכָתוּב גַּם בְּטֶרֶם יַקְטִירוּן אֶת הַחֵלֶב וּבָא נַעַר הַכֹּהֵן וְאָמַר לָאִישׁ הַזֹּבֵחַ תְּנָה בָשָׂר לְצָלוֹת לַכֹּהֵן וְגוֹ׳, וְכָתוּב וְאָמַר לוֹ כִּי עַתָּה תִּתֵּן וְאִם לֹא לָקַחְתִּי בְּחָזְקָה, וְעַל זֶה וַתְּהִי חַטַּאת הַנְּעָרִים גְּדֹלָה מְאֹד וְגוֹ׳, וְכָל זֶה לֹא הָיוּ נוֹטְלִים אֶלָּא מֵאוֹתָם חֲלָקִים שֶׁהָיוּ לַכֹּהֲנִים לֶאֱכֹל מֵהֶם, וְעַל שֶׁהָיָה הַקְּרְבָּן קַלִּיל בְּעֵינֵיהֶם נֶעֶנְשׁוּ, וְכָאן אָמַר אֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבֵן אֶת הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת?

אֶלָּא זֹס וְזֶלִילָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים עֲבֵרָה זוֹ, כָּל שֶׁכֵּן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ, שֶׁלֹּא יָקוּמוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְיַהַרְגוּ אוֹתָם. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְעַכְּבִים אוֹתָם לְהַכְנֵס לַמִּקְדָּשׁ וּמוֹזְמִים בִּידֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהַכְנֵס לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה עַד שֶׁהַקְּרְבָּנוֹת נַעֲשׂוּ, מִשּׁוּם שֶׁהֵן לֹא מְבִיאוֹת קָרְבָּנוֹת לִטֹּל זֵלֶק מֵהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ מְעַכְּבִים אוֹתָן, וּמִשּׁוּם כָּךְ אוֹתָן נָשִׁים הָיוּ מְבַקְּשׁוֹת מֵהֶם לְהַכְנֵס לְשָׁם, וְעַל זֶה כָּתוּב אֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבֵן אֶת הַנָּשִׁים, שֶׁמְּעַכְּבִים אוֹתָן כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

כְּמוֹ זֶה וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה. זֹס וְשָׁלוֹם שֶׁהוּא שָׁכַב עִמָּהּ, אֶלָּא מִשּׁוּם

שֶׁעִכֵּב אוֹתָהּ לְשַׁמֵּשׁ עִם אָבִיו שִׁמּוּשׁ שֶׁל מִצְוָה, וְזֶה הוּא בִּלְבּוּל הַמִּטָּה, וְעָשָׂה כְּנֶגֶד הַשְּׁכִינָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁשִּׁמּוּשׁ מִצְוָה נִמְצָא, שְׁכִינָה שׁוֹרָה עַל אוֹתוֹ מָקוֹם וְנִמְצֵאת שָׁם, וּמִי שֶׁגּוֹרֵם לְעַכֵּב שִׁמּוּשׁ שֶׁל מִצְוָה, גּוֹרֵם שֶׁתִּסְתַּלֵּק שְׁכִינָה מִן הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית מט) כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אָז זִלַּלְתָּ יְצוּעִי עָלָה. וּמְשׁוּם זֶה כָּתוּב וַיְשַׁכֵּב אֶת בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר. כֻּלָּם הָיוּ בַּמִּנְיָן, וְלֹא נִגְרְעָה מִזְּכוּת שֶׁלָּהֶם כְּלוּם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מָה הַטַּעַם בַּהְזָכָלָה יִשְׂרָאֵל וְאַזַּר כָּךְ יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר? אֶלָּא כְּשֶׁבָּא רְאוּבֵן וּבִלְבֵּל אוֹתָהּ מִטָּה, אָמַר: וּמַה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים הָיוּ לְאַבָּא בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר, וְעַכְשָׁו רוֹצָה לְהוֹלִיד בָּנִים, אוֹלַי אָנוּ פְּגוּמִים שֶׁהוּא רוֹצָה לְהוֹלִיד אֲזֵרִים כְּמוֹ מִקֶּדֶם. מִיָּד בִּלְבֵּל אוֹתָהּ מִטָּה וְהִתְעַכֵּב אוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ כְּאִלּוּ עָשָׂה קָלוֹן לַשְּׁכִינָה שֶׁשָּׁרְתָה עַל אוֹתָהּ מִטָּה, וְעַל זֶה כָּתוּב וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵרִי בְּשֵׁם זֶה הִתְעַלָּה תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר שֶׁהִתְכַּסּוּ, שֶׁהֵם שְׁנֵים עָשָׂר נַהֲרוֹת אַפַּרְסְמוֹן זֶךְ.

וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר – אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁהַשְּׁכִינָה הִתְתַּקְּנָה בָּהֶם, וּמִי הֵם? אֵלּוּ שֶׁהַתּוֹרָה זְוָרָה וְעָשְׂתָה לָהֶם זְשִׁבּוֹן כְּמוֹ מִקֶּדֶם, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, כֻּלָּם רְאוּיִים לַשְּׁכִינָה לְהִסְתַּכֵּל בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם. שֶׁאִלּוּ עָשָׂה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, לֹא יָבֹא רְאוּבֵן בַּמִּנְיָן.

וְעִם כָּל זֶה נֶעֱנַשׁ שֶׁנִּטְלָה מִמֶּנּוּ בְּכוֹרָתוֹ וְנִתְּנָה לְיוֹסֵף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דה״א ה) וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא הַבְּכוֹר וּבְזַלְלוֹ יְצוּעֵי אָבִיו נִתְּנָה בְּכֹרָתוֹ [לִבְנֵי] לְיוֹסֵף.

בֹּא רְאֵה, (דניאל ב) שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם הָאֵל מְבֹרָךְ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אֱמֶת וּדְרָכָיו דִּין, וְכָל מַה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, הַכֹּל הוּא בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גּוֹרֵם מַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁהֵרִי כָּל מִי [מַה] שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, נִרְשָׁם

וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס לְלֵאָה, כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה רְצוֹנוֹ וְלִבּוֹ בְּרָחֵל, שֶׁזִּוְּשַׁב שֶׁהִיא רָחֵל, וּמֵאוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ וְטִפָּה רִאשׁוֹנָה וּמֵאוֹתוֹ רָצוֹן הִתְעַבְּרָה לֵאָה, וּבְאַרוּהוּ, שֶׁהֲרֵי אִלְמָלֵא שֶׁיַּעֲקֹב לֹא יָדַע, לֹא יָעְלָה רְאוּבֵן בַּזִּשְׁבּוֹן. וְעַל זֶה לֹא הִתְעַלָּה בְּשֵׁם יָדוּעַ, אֶלָּא שְׁמוֹ סְתָם רְאוּבֵן.

וְעִם כָּל זֶה זָזַר מַעֲשָׂיו לִמְקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ רָצוֹן רִאשׁוֹן נַעֲשָׂה בְּרָחֵל, אוֹתוֹ רָצוֹן זָזַר בָּהּ, שֶׁהֲרֵי בְּכוֹרָתוֹ זָזְרָה לְיוֹסֵף בְּכוֹר רָחֵל, מָקוֹם שֶׁהָרָצוֹן הָיָה בְּרָחֵל, וְהַכֹּל עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמֶת וְזָכוּת.

רַבִּי זְוְקִיָּה מָצָא יוֹם אֶחָד אֶת רַבִּי יוֹסֵי שֶׁהָיְתָה נִשְׁמָטָת זַוְתִיכַת בָּשָׂר לְתוֹךְ לַהֲבוֹת הָאֵשׁ, וְהָיָה עוֹלֶה קְטוֹר הֶעָשָׁן לְמַעְלָה. אָמַר לוֹ, אִלּוּ קְטוֹר הֶעָשָׁן שֶׁל הַקָּרְבָּן שֶׁהָיָה עוֹלֶה עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ הָיָה עוֹלֶה תָּמִיד כְּמוֹ זֶה, לֹא שׁוֹרָה רָגָז בָּעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ גּוֹלִים מֵעַל הָאָרֶץ.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שִׁיר ג) מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל. מִי זֹאת עֹלָה? בֹּא רְאֵה, בְּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר, הַשְׁכִּינָה הָלְכָה לִפְנֵיהֶם, וְהֵם הָלְכוּ אַזְרֵיהָ, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לַנְחֹתָם הַדָּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם וְגוֹ'. וְלָכֵן כָּתוּב (ירמיה ב) כֹּה אָמַר ה' זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַזְרֵי בַּמִּדְבָּר וְגוֹ'.

וּשְׁכִינָה הָיְתָה הוֹלֶכֶת וְכָל עַנְנֵי הַכָּבוֹד עִמָּהּ. וּכְשֶׁהָיְתָה שְׁכִינָה נוֹסַעַת, הָיוּ נוֹסְעִים, כַּכָּתוּב (במדבר ט) וּלְפִי הֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וּכְשֶׁהִיא עוֹלָה, אוֹתוֹ עָנָן עוֹלֶה עַד לְמַעְלָה, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם רוֹאִים וְשׁוֹאֲלִים וְאוֹמְרִים, מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן.

אוֹתוֹ עָנָן שֶׁל הַשְׁכִינָה שֶׁנִּרְאָה עָשָׁן. מָה הַטַּעַם הִיא עָשָׁן? מִשּׁוּם שֶׁהָאֵשׁ שֶׁהִדְלִיקוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק בְּנוֹ הָיְתָה אֲזוּזָה בָּהּ וְלֹא זֶה מִמֶּנָּה, וְכַאֲשֶׁר נֶאֱזָזָה

אוֹתָהּ הָאֵשׁ בְּתוֹכָהּ, הָיְתָה עוֹלָה עָנָן [נ״א עָשָׁן].

וְעִם כָּל זֶה, מְקֻטֶּרֶת מוֹר וּלְבוֹנָה. מַה זֶּה מְקֻטֶּרֶת? מִתְקַשֶּׁרֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים אֲוִזִּרִים, עָנָן שֶׁל אַבְרָהָם לְיָמִין, עָנָן שֶׁל יִצְחָק לִשְׂמֹאל. מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל – זֶה יַעֲקֹב.

דָּבָר אַוִּזִּר – זֶה יוֹסֵף הַצַּדִּיק, מִשּׁוּם שֶׁאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הָיָה הוֹלֵךְ אֵלָיו. לָמָּה רוֹכֵל? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה רָכִיל אֶת אָזְיו לְאָבִיו. דָּבָר אַוִּזִּר לָמָּה רוֹכֵל – אֶלָּא מַה זְּנָנֵי זֶה שֶׁצְּרוּרוֹת עֲצֵי בְשָׂמִים וְאַבְקוֹת עָלִים מְרִיזִים כֻּלָּם בְּיָדוֹ – כָּךְ גַּם יוֹסֵף, הוּא קִיּוּם הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קִיֵּם אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה קְשׁוּרוֹת לִשְׁמִירַת בְּרִית קֹדֶשׁ.

וְלָכֵן שְׁכִינָה קְשׁוּרָה לְאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְיוֹסֵף, כְּאָזְד הֵם, וּדְמוּת אַוִּזִּת לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל, מִשּׁוּם שֶׁמִּמְּקוֹם שֶׁהַנָּהָר שׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, הַכֹּל מַשְׁקִים וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ וְהָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת, כֻּלָּם הָיוּ מִתְקָרְבִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי, וּכְשֶׁקָּרְבָּן נַעֲשָׂה וְהֶעֱשָׁן עוֹלֶה בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, אָז הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁעֲשָׁן הַמִּזְבֵּחַ הִדְלִיק מְנוֹרָה שֶׁרְאוּיָה לְהַדְלִיק, וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת וְהַמְּנוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת.

וּמִיּוֹם שֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לְךָ יוֹם וְיוֹם שֶׁאֵין בּוֹ זַעַם וְרִגְזָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, וּפָרְשָׁה הַזְּדָוָה מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה, וְיִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בַּגָּלוּת, וְהֵם בְּרָשׁוּת שֶׁל עֲבוֹדוֹת זָרוֹת אֲוִזִּרוֹת, וְאָז הִתְקַיֵּם הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (דברים כח) וְעָבַדְתָּ שָׁם אֱלֹהִים אֲוִזִּרִים.

וְכָל זֶה לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל. מַה זֶּה מֵרֹב כֹּל? כְּאֶן מֵרֹב כֹּל, וְשָׁם מֵזִּסֶּר כֹּל.

עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיַפְרֵד אוֹתָם מִבֵּין הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(שם כ) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבֶּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הֱפִיצְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. וְכָתוּב אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמָיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ וְגוֹ'.

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם. בֹּא רְאֵה, בְּזַמַּן יִצְחָק לֹא נִמְנוּ בְּנֵי עֵשָׂו כְּמוֹ שֶׁנִּמְנוּ בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהָרֵי עַד שֶׁלֹּא מֵת יִצְחָק הֵם נִמְנוּ, אֲבָל בְּעֵשָׂו מַה כָּתוּב? וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו זָקֵן וּשְׂבַע יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בָּנָיו. אַחֲרָיו מַה כָּתוּב? וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ בְּזֻכְלְקוֹ וּבִירֻשָּׁתוֹ וּבְגוֹרָלוֹ, אֶלָּא יַעֲקֹב וּבָנָיו.

וְלָכֵן יַעֲקֹב וּבָנָיו הֵם זֻכְלְקוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִכְנָסִים בַּזֻּשְׁבּוֹן. אֲבָל עֵשָׂו שֶׁאֵינוֹ בַּזֻּכְלָךְ שֶׁל צַד הָאֱמוּנָה, עָשָׂה זֻשְׁבּוֹנוֹ אַזַּר שֶׁמֵּת יִצְחָק, וְנִפְרַד זֻכְלְקוֹ לְמָקוֹם אַזַּר.

בֹּא רְאֵה, אַזַּרֵי שֶׁמֵּת יִצְחָק וְעֵשָׂו נִפְרַד לַצַּד שֶׁלּוֹ, מַה כָּתוּב? וַיִּקַּח עֵשָׂו אֶת נָשָׁיו וְגוֹ' מִפָּנֵי יַעֲקֹב אָזַיו. שֶׁהִשְׁאִיר לְיַעֲקֹב קֶרֶן וֶרַוַח שֶׁעָבוֹד מִצְרַיִם, וְהָאָרֶץ, וּמְכַר לוֹ זֻכְלְקוֹ בִּמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְהָלַךְ לוֹ מִן הָאָרֶץ וּמִן הָאֱמוּנָה וּמִזֻּכְלְקוֹ, שֶׁהָלַךְ לוֹ מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָיָה זֻכְלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב טוֹב בַּכֹּל מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁאַר עֵשָׂו עִמּוֹ וְנִפְרַד מִמֶּנּוּ וְהָלַךְ לוֹ לְזֻכְלְקוֹ וּלְגוֹרָלוֹ, וְנִשְׁאַר יַעֲקֹב אָזוּז בִּירֻשַּׁת אָבִיו וּבִירֻשַּׁת אֲבוֹתָיו. וְעַל זֶה וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָזַיו. מַה זֶּה מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָזַיו? שֶׁלֹּא רָצָה זֻכְלְקוֹ וִירֻשָּׁתוֹ וְגוֹרָל הָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ. אַשְׁרֵי זֻכְלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, עָלָיו כָּתוּב (דברים לב) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב זֶבֶל נַזֻּלָתוֹ.

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלֹךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יֵיסָא פָּתַז וְאָמַר, (עובדיה א) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם וְזִכֵּךְ אֶת הָאָרֶץ לִשְׁבָעָה תְּזוּמֵי זַלָּקִים כְּנֶגֶד שִׁבְעִים מַמְנִים גְּדוֹלִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִכֵּךְ אוֹתָם לִשְׁבָעִים עַמִּים, כָּל אֶזֵד וְאֶזֵד כָּרָאוּי לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) בְּהַנְחֵל

עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים.

וּמִכָּל הַמְמֻנִּים הַגְּדוֹלִים שֶׁנִּמְסְרוּ לְשִׂאָר הָעַמִּים אֵין בָּהֶם בָּזוּי לְפָנָיו כַּמְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַצַּד שֶׁל עֵשָׂו הוּא צַד הַטֻּמְאָה, וְצַד הַטֻּמְאָה הוּא קָלוֹן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן דְּרָגוֹת קְטַנּוֹת שֶׁאֲזַר הָרִיזָּזִים, שֶׁבָּא מֵהָרִיקָנוּת שֶׁל הַמּוּדוֹת הָאֲדֻמּוֹת, וְעַל זֶה הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה.

בֹּא רְאֵה, בַּדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת יֵשׁ דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, כֻּלָּם מִשֵּׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְכָל הַדְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת הֵן, וּקְשׁוּרוֹת אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וּמַלְכוּת נִפְרֶדֶת זֶה מִזֶּה, וּמַלְכוּת קְשׁוּרָה בְּמַלְכוּת, זֶה נִכְנָס וְזֶה עוֹלֶה, אֲזוּזִים בְּקֶשֶׁר אָזֻד.

לְאוֹתוֹ קֶשֶׁר יֵשׁ קוֹמָה אַזַּת, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים לְאוֹתָהּ קוֹמָה. בְּכָל קֶשֶׁר וְקֶשֶׁר עֲטָרָה אַזַּת, וּבְכָל עֲטָרָה וַעֲטָרָה שְׁלִיטָה אַזַּת, וְהִתְמַנָּה בָּעֲטוּר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהִתְמַנָּה וְיָרַד לְמַטָּה, עַד שֶׁהִתְקַשְּׁרוּ בּוֹ כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כָּל אָזֻד וְאָזֻד נִפְרָד בּוֹ כּוֹכָב אָזֻד וּמַזָּל אָזֻד, וְכָל הַכּוֹכָבִים מְזֻמָּנִים הֵם בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה מִתְעַטֶּרֶת בִּמְקוֹמוֹת יְדוּעִים כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁנִּפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת נִמְצָא קֶשֶׁר הַמַּפְסִיק, עַד שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים לַצַּד שֶׁנִּרְאָה לָהֶם, וְהַצְּדָדִים שֶׁל דַּרְגּוֹת הַטֻּמְאָה שֶׁהֵם בְּצַד שְׂמֹאל, כֻּלָּם נִפְרָדִים לְכַמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים מִצַּדֵּי הַגְּבוּרוֹת הָאֲדֻמּוֹת, וְלָכֵן תְּלוּיוֹת הַגְּבוּרוֹת לְמַטָּה לְאֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת. וְעַל זֶה הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, בְּאֶרֶץ – בַּצַּד שֶׁל הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא דַּרְגַּת עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם, וְכֻלָּם בָּאִים מִצַּד שֶׁל רוּזָז הַטֻּמְאָה. לִפְנֵי מְלָךְ מָלָךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל – מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בְּבֵית הַשְּׁעָרִים לְמַטָּה קוֹדְמוֹת.

וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ, בִּשְׁבִיל דַּרְגּוֹתָיו הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן לְהַכְנֵס, וּמִשּׁוּם כָּךְ לִפְנֵי מִלֶּךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁעַד עַכְשָׁו טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנָּהּ שֶׁל מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לִשְׁלֹט וּלְהֵאָוֵז בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן אָמַר יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ.

וּכְשֶׁהִשְׁלִמוּ דְּרָגוֹת אֵלּוּ בַּתְּוּזָלָה, אַזַּר כָּךְ מִתְעוֹרֶרֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לִשְׁלֹט עַל הַתַּוְזוּנִים, וּכְשֶׁשּׁוֹרָה, שׁוֹרָה בַּקָּטָן שֶׁל כָּל הַשְּׁבָטִים, שֶׁהוּא בִּנְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סח) שָׁם בִּנְיָמִין צָעִיר רוֹדֵם וְגוֹ'. וּבוֹ שׁוֹרָה לְהִתְעוֹרֵר הַמַּלְכוּת. אַזַּר כָּךְ בָּאָה הַמַּלְכוּת לִמְקוֹמָהּ וְעוֹמֶדֶת עָמוֹ שֶׁלֹּא תָּזוּז לְעוֹלָמִים.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מד) וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בָּחַרְתִּי בּוֹ. כֹּה אָמַר ה' עֹשֶׂךָ וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן יַעְזְרֶךָ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיֵשֻׁרוּן בָּחַרְתִּי בּוֹ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה הִבְטִיחָן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת [כְּדֵי] לְזַכּוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי לֹא הִתְרַצָּה לְזַלְזְלָן לְכָל עַם וְלָשׁוֹן פָּרַט לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם.

וְלָכֵן נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת, לִזְכּוֹת בָּהּ וְלָדַעַת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁיִּירְשׁוּ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, יֵשׁ לוֹ זֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת כָּאן: בַּתְּוּזָלָה יַעֲקֹב, אַזַּר כָּךְ יִשְׂרָאֵל, וְאַזַּר כָּךְ יְשֻׁרוּן.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הֲרֵי כְּבָר בֵּאֲרוּהוּ, יִשְׂרָאֵל אַף גַּם כָּךְ, וְאַף עַל גַּב שֶׁדְּרָגוֹת אֵלּוּ כְּאַוָּזוֹת. יְשֻׁרוּן לָמָּה נִקְרָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם זֶה? אֶלָּא יִשְׂרָאֵל וְיֶשֻׁרוּן הַכֹּל אֶזֶד. יְשֻׁרוּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) יָשַׁר עַל אֲנָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁנָּטַל שׁוֹרָה לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וּמִשּׁוּם אוֹתָן שְׁתֵּי שׁוּרוֹת נִקְרָא יְשֻׁרוּן, וְזֶהוּ יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁנָּטַל גְּדֻלָּה וְתִקֶּף מֵהַכֹּל. יִשְׂרָאֵל [וְיֶשֻׁרוּן] עַל אוֹתָם זֵלָקִים שְׁנֵי צְדָדִים שְׁתֵּי שׁוּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַכֹּל אֶזֶד.

וְכָל אוֹתָם שֵׁמוֹת עוֹלִים לְאָזְוָד. יַעֲקֹב עַבְדִּי, לְפָעָמִים הוּא עֶבֶד, כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִצְוַת אֲדוֹנוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. וְכֵן יִשְׂרָאֵל בָּזַרְתִּי בוֹ, לְהַשְׁרוֹת עָלָיו, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן. כָּתוּב (ישעיה מג) בְּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב כֹּה אָמַר ה׳ עֹשֶׂךָ. כָּל הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ עוֹלוֹת לְאָזְוָד, וַהֲרֵי נֶאֱמַר, בּוֹרֵ״א, יוֹצֵ״ר, עוֹשֵׂ״ה, וְכָל הַדְּרָגוֹת אֵלֶּה עַל אֵלֶּה וְכֵכֶן אָזְוָד.

אַשְׁרֵי זֶלְכֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁבְּכֻלָּם כָּתוּב (ירמיה י) הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים בְּעֵת פָּקְדָתָם יאבֵדוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְבַעֵר אוֹתָם מִן הָעוֹלָם וְיִשָּׁאֵר הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ב) וְנִשְׂגָּב ה׳ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שם מא) אַל תִּירְאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מְתֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזַרְתִּיךְ נְאֻם ה׳ וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל. בֹּא רְאֵה, כָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אוֹתָם לִמְמֻנִּים שַׁלִּיטִים יְדוּעִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְכֻלָּם הוֹלְכִים אַזְוֵרֵי אֱלֹהֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מיכה ד) כִּי כָל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו. וְכֻלָּם שׁוֹפְכִים דָּמִים וְעוֹרְכִים קָרְבּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, גּוֹזְלִים רוֹצְזִים וְנוֹאֲפִים, וּמְעָרְבִים בְּכַמָּה מַעֲשִׂים רָעִים, וּמִתְזַוְּקִים בְּכֹזָם לְהָרַע.

וְלִיִשְׂרָאֵל אֵין תִּקָּף וְכֹזַ לְנַצְזַ אוֹתָם פָּרַט לַפָּה שֶׁלָּהֶם, כַּתּוֹלַעַת הַזּוֹ שֶׁאֵין לָהּ תִּקָּף וְכֹזַ אֶלָּא בְּפִיהָ, וּבְפִיהָ הִיא שׁוֹבֶרֶת הַכֹּל, וְלָכֵן נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹלַעַת.

עוֹד, אַל תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב – מַה תּוֹלַעַת אֵין בְּרִיָּה בָּעוֹלָם כְּמוֹ תּוֹלַעַת הַמֶּשִׁי הַזּוֹ שֶׁטְּווּיִם בּוֹ, שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצְאִים כָּל לְבוּשֵׁי כָבוֹד, לְבוּשֵׁי הַמְּלָכִים, אַזַּר כָּךְ זוֹרַעַת זְרָעִים וּמֵתָה, וּמֵאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁנִּשְׁאָר מִמֶּנָּה מִתְקַיֶּמֶת כְּמוֹ מִקֹּדֶם וַהֲרֵיהִי בְּקִיּוּם – כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם כְּמוֹ הַתּוֹלַעַת הַזּוֹ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמֵּתִים, יַזְזְרוּ וְיִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר [שֶׁכָּתוּב] (ירמיה יז) (כִּי) [הִנֵּה] כַּזּוֹמֵר בְּיַד הַיּוֹצֵר כֵּן אַתֶּם בְּיָדִי בֵּית יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה כַּזּוֹמֵר? אֶלָּא זֶהוּ זוֹמֵר שֶׁל אוֹתָהּ זְכוּכִית, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁבָּר – נִתְקָן, וְיֵשׁ לוֹ תַּקָּנָה כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

מִתֵּי יִשְׂרָאֵל – זֶה עֵץ הַזַּיִת. שֶׁמְּשׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בְּעֵץ הַזַּיִת, לְכֵן יִהְיוּ לָהֶם זַיִת וְיָקוּמוּ מִן הֶעָפָר וְיִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם וְיִהְיוּ לְעַם אֶזְד לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (צפניה ג) לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה׳ לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶזְד.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יְצְזָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, וְקָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְקָרָא קְרִיאַת שְׁמַע וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אֲזַר כָּךְ אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְזָק, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁעַד שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם לְדַרְכּוֹ, צָרִיךְ לִטֹּל רְשׁוּת מֵרִבּוֹנוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ.

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיָּצָאתִי לֹא הָיָה זְמַן תְּפִלָּה וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע. עַכְשָׁו שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ בְּאֵירָה, הִתְפַּלַּלְתִּי. אֲבָל עַד שֶׁלֹּא יָצָאתִי לַדֶּרֶךְ, בִּקַּשְׁתִּי בַּקָּשָׁתִי מִמֶּנּוּ וְנִמְלַכְתִּי בּוֹ, אֲבָל תְּפִלָּה זוֹ לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי.

שֶׁהֲרֵי אֲנִי עוֹסֵק בַּתּוֹרָה מֵזְּצוֹת הַלַּיְלָה, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַבֹּקֶר, עַד עַכְשָׁו לֹא הָיָה זְמַן לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁל קְדֵרוּת הַשַּׁזַר נִמְצֵאת אִשָּׁה מְדַבֶּרֶת עִם בַּעְלָהּ וְהֵם בְּסוֹד כְּאֶזְד, שֶׁהִיא רוֹצָה לָלֶכֶת לְמִשְׁכָּנָהּ עִם עַלְמוֹתֶיהָ שֶׁיּוֹשְׁבוֹת עִמָּהּ, וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לְהַפְסִיק דִּבּוּרָם כְּשֶׁמְּזַבְּרִים כְּאֶזְד וּלְהַכְנִיס דָּבָר אַזַר בֵּינֵיהֶם.

וְעַכְשָׁו שֶׁהָאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, הוּא זְמַן הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים עב) יִירָאוּךָ עִם שֶׁמֶשׁ. מַהוּ עִם שֶׁמֶשׁ? לִשְׁמֹר אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ עִמָּנוּ לְהָאִיר לָהּ, שֶׁהֲרֵי יֵרָאֶה עִם הַשֶּׁמֶשׁ צָרִיךְ, וְלֹא לְהַפְרִידָם. וּכְשֶׁלֹּא מֵאִיר הַיּוֹם, הוּא לֹא יֵרָאֶה עִם הַשֶּׁמֶשׁ, וְצָרִיךְ לְזַבֵּר אוֹתָם כְּאֶזְד, וְזֶהוּ עִם שֶׁמֶשׁ.

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית שָׁדֶה אֶזְד יָשְׁבוּ. זָקְפוּ עֵינֵיהֶם וְרָאוּ הַר אֶזְד שֶׁהָיוּ

עוֹלִים בְּרוּמוֹ בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת. פָּזַד רַבִּי יִצְחָק. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה אַתָּה פָּזוּזַד? אָמַר לוֹ, רָאִיתִי שֶׁהָהָר הַזֶּה קָשֶׁה, וְרָאִיתִי אֶת הַבְּרִיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן מְשֻׁנּוֹת, וּפָזַדְתִּי שֶׁלֹּא יְצָרוּ לָנוּ. אָמַר לוֹ, מִי שֶׁפָּזוּזַד – מְזֻזָּטָאִים שֶׁבְּיָדָיו יֵשׁ לוֹ לִפָּזוּד. בֹּא רְאֵה, אֵין אֱלֹהּ מֵאוֹתָן בְּרִיּוֹת קָשׁוֹת שֶׁהָיוּ נִמְצָאוֹת בֶּהָרִים.

פָּתַז וְאָמַר: וְאֵלֶּה בְּנֵי צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיֵּמִם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, אֵין אֱלֹהּ אוֹתָם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (דִּבְרִים ב) הָאֵמִים לְפָנִים יָשְׁבוּ בָהּ וְגוֹ', וּבְנֵי עֵשָׂו יִירָשׁוּם וְגוֹ'.

אֲבָל אֱלֹהּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיֵּמִם בַּמִּדְבָּר, יֵמִם כָּתוּב (זָסַר י'), אֵלּוּ הָיוּ בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת. שֶׁכַּאֲשֶׁר גֵּרַשׁ קַיִן מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, כַּכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ד) הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר, וְכָתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד, וּבֵאֲרוּהוּ.

מִבְּנֵי בָנָיו בְּצַד שֶׁל רוּזוֹת וּסְעָרוֹת וּמַזִּיקִים וְאֵלֶּה עָמְדוּ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁרָצָה לְהִתְקַדֵּשׁ יוֹם הַשַּׁבָּת, נִבְרְאוּ מֵאוֹתוֹ צַד רוּזוֹת קָיְמוֹת מְעוֹפָפוֹת [מְאִירוֹת] בְּלִי גּוּף, וְאֵלֶּה אֵינָם לֹא מִיּוֹם שַׁבָּת וְלֹא מִיּוֹם שִׁשִּׁי, וְנִשְׁאֲרוּ אֵלּוּ יוֹמַיִם בָּהֶם בְּסָפָק, וְלָכֵן לֹא הִתְקַיְּמוּ לֹא מִזֶּה וְלֹא מִזֶּה.

וְהָלְכוּ וְהִתְפַּשְׁטוּ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל קַיִן, וְהִתְלַבְּשׁוּ בְּאוֹתוֹ צַד, וְלֹא הִתְלַבְּשׁוּ לְהִתְקַיֵּם, וְנִקְרְאוּ יֵמ"ם זָסַר, שֶׁלֹּא הִתְקַיְּמוּ לֹא בְּיוֹם זֶה וְלֹא בְּיוֹם זֶה, וְנִרְאִים לִבְנֵי אָדָם. וְהוּא מָצָא אוֹתָם וְלִמְּדוּ אוֹתוֹ לְהָבִיא מַמְזֵרִים לָעוֹלָם, וְהֵם הוֹלְכִים בֵּין הֶהָרִים וְעוֹמְדִים בְּגוּף פַּעַם אַזַּת בַּיּוֹם, וְאַזַּר כָּךְ מִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, הָעֲנָה הַזֶּה הָיָה מַמְזֵר, שֶׁבָּא צִבְעוֹן עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד מַמְזֵר, וְזֶה בָּא מִצַּד רוּזַז הַטֻּמְאָה שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ, וְלָכֵן מָצָא אוֹתָם וְלִמְּדוּ אוֹתוֹ כָּל מִינֵי צַד הַטֻּמְאָה בִּשְׁבִיל זֶה.

וּבֹא וּרְאֵה, אֵלֶּה הֵם וְכַמָּה אֲזוֹרִים נִפְרָדִים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה, כֻּלָּם בָּאִים מֵאוֹתוֹ צַד וְהוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר וְנִרְאִים שָׁם, מִשּׁוּם שֶׁהַמִּדְבָּר הוּא מָקוֹם זָרֵב

וְהוּא בֵּית מוֹשָׁבָם. וְעִם כָּל זֶה, כָּל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיָרֵא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא פַּוּזֵד מֵהֶם. הָלְכוּ וְנִכְנְסוּ בְּהַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּמוֹ זֶה כָּל אוֹתָם הָרִים וְגִבְעוֹת, מְקוֹם מוֹשָׁב שֶׁלָּהֶם הוּא. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה, וְכָל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה כָּתוּב עֲלֵיהֶם (תהלים קכא) ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שם קיא) הַלְלוּיָהּ אוֹדֶה ה' בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה, פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּל יָמָיו הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וּמְשַׁבֵּחַ וּמוֹדֶה בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת כְּדֵי לְתַקֵּן מְקוֹמוֹ בַּמַּלְכוּת שֶׁל מַעְלָה.

שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר רוּחַ צָפוֹן בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִתְעוֹרֵר בְּגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, וְהוּא הָיָה קָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּמִתְגַּבֵּר בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת עַד שֶׁעוֹלָה הַשַּׁחַר.

מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּגַן עֵדֶן, הֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁהוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּגָּן, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ, כַּכָּתוּב (שיר ז) חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא זוּט שֶׁל זֶסֶד מָשׁוּךְ עָלָיו בַּיּוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאוֹתָם דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁהוּא אוֹמֵר, כֻּלָּם עוֹלִים וּמִתְעַטְּרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּלַּיְלָה בַּעֲבוֹדַת אֲדוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, הַלְלוּיָהּ, בְּכָל אוֹתָן שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁדָּוִד אָמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלְּמַעְלָה מִכֻּלָּם הוּא הַלְלוּיָהּ, וּבַאֲרוּהוּ, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכּוֹלֵל הַשֵּׁם וְהַשָּׁבַח כְּאֶחָד. מַה שֵּׁם וּמַה שָּׁבַח? שֵׁם זֶה י"ה. הַשָּׁבַח מַהוּ? אֶלָּא זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא (הַלֵּל בְּגִימַטְרִיָּא ה"ס, שֶׁהוּא אדנ"י) מִתַּקֶּנֶת שָׁבַח תָּמִיד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלֹא שׁוֹקֶטֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל. מִשּׁוּם שֶׁסִּדּוּר הַשָּׁבַח הִיא מְסַדֶּרֶת וּמְשַׁבַּחַת

תָּמִיד אֵלָיו, וְלָכֵן שֵׁם וְשַׁבַּזוּ כְּאֶזְוָד.

אוֹדֶה ה׳ בְּכָל לֵבָב, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ – בַּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבַיֵּצֶר הָרָע, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד אֵצֶל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים ו) בְּכָל לְבָבְךָ, וּבֵאֲרוּהוּ. בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת מִתְעַטְּרוֹת בָּהֶם, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, צַדִּיקִים וַחֲסִידִים, יְשָׁרִים. וְעֵדָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פּג) נֹעָצָב בַּעֲדַת אֵל. וְהֵם סוֹד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בָּהֶם.

וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְשַׁבְּזוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִתְרַצֶּה בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת, וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְשַׁבְּזוֹ לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ וּמַצִּילוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם צא) אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי וְגוֹ׳, אֹרֶךְ יָמִים וְגוֹ׳.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שָׁם לב) אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה. אַתָּה סֵתֶר לִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא סֵתֶר וּמָגֵן לְאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, וְהוּא מִסְתַּתֵּר בְּצֵל כְּנָפָיו, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהָרַע לוֹ. מִצַּר תִּצְּרֵנִי – מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה. לְמַעְלָה יֵשׁ לָאָדָם יְרִיבִים, אַף לְמַטָּה כָּךְ גַּם, וּמֵיהוּ? זֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא צַר לְמַעְלָה וְצַר לְמַטָּה, וְאִלְמָלֵא יֵצֶר הָרָע – לֹא נִמְצָא בַּעַל רִיב לְאָדָם בָּעוֹלָם. בִּשְׁבִיל כָּךְ מִצַּר תִּצְּרֵנִי.

רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה, הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב יְסוֹבְבֵנִי סֶלָה, מַה זֶּה תְּסוֹבְבֵנִי? אֵלּוּ שִׁירִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דְּרָגוֹת לְהַצָּלָה, תְּסוֹבְבֵנִי בָּהֶם לְהַצִּילֵנִי בַּדֶּרֶךְ. וּפָסוּק זֶה הוּא גַּם כֵּסֵדֶר וְגַם לְמַפְרֵעַ, מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

בֹּא רְאֵה, בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת הַלָּלוּ שֶׁאָמַר דָּוִד יֵשׁ בָּהּ סוֹדוֹת וּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים בְּסוֹדוֹת הַזִּוְּכְמָה, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נֶאֶמְרוּ בְּרוּזוֹ הַקָּדֵשׁ, שֶׁהָיָה שׁוֹרֶה רוּזוֹ הַקָּדֵשׁ עַל דָּוִד וְהָיָה אוֹמֵר שִׁירָה, וְלָכֵן כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ בְּסוֹדוֹת הַזִּוְּכְמָה.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תְּהִלִּים קיט) דָּוזוּהּ דְּוזִיתַנִי לִנְפַל וַה׳ עֲזָרָנִי. דָּוזוּהּ דְּוזִיתַנִי, דָּוזוּהּ דָּוזוּנִי הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! מַה זֶּה דָּוזוּהּ דְּוזִיתַנִי? אֶלָּא זֶה צַד הָאַוָּזר שֶׁדּוֹוֶזֶה אֶת הָאָדָם תָּמִיד וְרוֹצֶה לְדַוְּזוֹת אוֹתוֹ וּלְהַסְטוֹתוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד אֵצֶל הָאָדָם, וּכְנֶגְדּוֹ זָוַר דָּוִד וְאָמַר דָּזוּהּ דְּזִזִיתַנִי לִנְפֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מִשְׁתַּדֵּל אֵלָיו בְּכָל אוֹתָן צָרוֹת לְהַסְטוֹתוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעָלָיו אָמַר דָּוִד, דָּזוּהּ דְּזִזִיתַנִי לִנְפֹּל – בַּגֵּיהִנֹּם, וַה׳ עֲזָרָנִי – שֶׁלֹּא נִמְסַרְתִּי לְיָדָךְ.

וְעַל זֶה יֵשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ בְּכָל דְּרָכָיו, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) אָז תֵּלֵךְ לָבֶטַח דַּרְכֶּךָ וְרַגְלְךָ לֹא תִגּוֹף, (שם ד) בְּלֶכְתְּךָ לֹא יֵצַר צַעֲדֶךָ וְאִם תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל, וְכָתוּב (שם) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי זְזִיָּא פָּתַזּ וְאָמַר, (תהלים לד) רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ ה׳ בֹּא רְאֵה כַּמָּה מְקַטְרְגִים יֵשׁ לוֹ לָאָדָם מִן הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן בּוֹ נְשָׁמָה [ד״א לָאָדָם] [לְהִתְקַיֵּם] בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם יוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם, מִיָּד מִזְדַּמֵּן לְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ יֵצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (בראשית ד) לַפֶּתַזּ זַזְטָאת רֹבֵץ וְגוֹ׳, וְאָז מִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ יֵצֶר הָרָע.

וּבֹא וּרְאֵה שָׁכָךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הַבְּהֵמוֹת בְּיוֹם שֶׁנּוֹלָדִים, שׁוֹמְרִים אֶת עַצְמָם וּבוֹרְזִים מִתּוֹךְ הָאֵשׁ וּמִכָּל הַמְּקוֹמוֹת הָרָעִים, וְאָדָם מִיָּד בָּא לְזָרֵק אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הָאֵשׁ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּצֶר הָרָע שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, וּמִיָּד מֵסִיט אוֹתוֹ לְדֶרֶךְ רָעָה.

וּבְאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (קהלת ד) טוֹב יֶלֶד מִסְכֵּן וְזָקֵם מִמֶּלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְהִזָּהֵר עוֹד. טוֹב יֶלֶד – זֶהוּ יֵצֶר הַטּוֹב, שֶׁהוּא יֵצֶר טוֹב שֶׁהוּא יֶלֶד מִיָּמִים מוּעָטִים עִם הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי מִשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר שָׁנִים וְאֵילָךְ [עִמּוֹ], כְּמוֹ

שֶׁנִּתְבָּאֵר.

מִמֶּלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל. מִמֶּלֶךְ – זֶה הוּא יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא נִקְרָא מֶלֶךְ וְשַׁלִּיט בָּעוֹלָם עַל בְּנֵי אָדָם. זָקֵן וּכְסִיל – שֶׁהוּא זָקֵן וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי, שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם נוֹלָד וְיוֹצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, הוּא מִזְדַּמֵּן עִם הָאָדָם, וְעַל כֵּן הוּא מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל.

אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְהִזָּהֵר עוֹד, לֹא כָּתוּב לְהַזְהִיר אֶלָּא לְהִזָּהֵר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּסִיל, וְעָלָיו אָמַר שְׁלֹמֹה, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, (קהלת ב) וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ, שֶׁהֲרֵי מִפָּסֹלֶת הַחֹשֶׁךְ הוּא בָּא, וְאֵין לוֹ אוֹר לְעוֹלָמִים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא רְאֵה, כָּתוּב טוֹב יֶלֶד מִסְכֵּן וְחָכָם, מִי זֶה יֶלֶד מִסְכֵּן? הֲרֵי בֵּאַרְתָּ, וְנִתְבָּאֵר שֶׁהוּא יֵצֶר טוֹב. אֲבָל טוֹב יֶלֶד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי, וְזֶה הוּא נַעַר שֶׁהוּא יֶלֶד מִסְכֵּן, שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם. וְלָמָּה נִקְרָא נַעַר? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זִזּוּשׁ הַלְבָנָה שֶׁתָּמִיד מִתְחַדֶּשֶׁת, וְתָמִיד הוּא יֶלֶד מִסְכֵּן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְחָכָם, מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹרָה בּוֹ חָכְמָה.

מִמֶּלֶךְ זָקֵן – זֶהוּ יֵצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֶׁהָיָה לֹא יָצָא מִטִּבְעָתוֹ לְעוֹלָמִים. וְהוּא כְּסִיל, שֶׁכָּל דְּרָכָיו הֵם לְדֶרֶךְ רָעָה, וְהוֹלֵךְ וּמְסַטֶּה אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְלֹא יוֹדֵעַ לְהִזָּהֵר, וְהוּא בָּא עִם אָדָם בַּעֲלִילוֹת כְּדֵי לְהַסְטוֹתָם מִדֶּרֶךְ טוֹבָה לְדֶרֶךְ רָעָה.

בֹּא רְאֵה, עַל זֶה מַקְדִּים עִם אָדָם בַּיּוֹם שֶׁנּוֹלָד, כְּדֵי שֶׁיַּאֲמִין לוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא יֵצֶר הַטּוֹב, לֹא יָכוֹל הָאָדָם לְהַאֲמִין לוֹ, וְדוֹמֶה עָלָיו כְּמַעֲמָסָה. כְּמוֹ זֶה שָׁנִינוּ, מִי הוּא רָשָׁע עָרוּם? זֶהוּ מִי שֶׁמַּקְדִּים לִטְעֹן דְּבָרָיו לִפְנֵי הַדַּיָּן טֶרֶם יָבֹא וְזַכְּרוֹ בַּעַל הַדִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יז) צַדִּיק הָרִאשׁוֹן בְּרִיבוֹ וְגוֹ'.

כְּמוֹ זֶה [הוּא נ"א הַזֶּה] רָשָׁע עָרוּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג) וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם, וְהוּא מַקְדִּים וְשׁוֹרֶה עִמּוֹ שֶׁל אָדָם בְּטֶרֶם יָבֹא זַכְּרוֹ לִשְׁרוֹת עָלָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מַקְדִּים, וְהִנֵּה טוֹעֵן טַעֲנָתוֹ עִמּוֹ – כְּשֶׁבָּא זַכְּרוֹ, שֶׁהוּא יֵצֶר

הַטּוֹב, מֵרַע אֶת הָאָדָם עִמּוֹ וְלֹא יָכוֹל לְזָקְפוֹ רֹאשׁוֹ כְּאִלּוּ הִטְעִין עַל כְּתֵפָו כָּל הַמַּשָּׂאוֹת שֶׁל הָעוֹלָם בְּגִלַּל אוֹתוֹ רָשָׁע עָרוּם שֶׁהִקְדִּים עִמּוֹ. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה (קהלת ט) וְזָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים, מִשּׁוּם שֶׁהִנָּה הִקְדִּים אַזַּר.

וְעַל כֵּן, כָּל דַּיָּן שֶׁמְּקַבֵּל מֵאָדָם דָּבָר בְּטֶרֶם יָבֹא וְזַבְּרוֹ, כְּאִלּוּ קִבֵּל עָלָיו תּוֹעֵבָה אַזַּרְת לָאֱמוּנָה, אֶלָּא (משלי שם) וּבָא רֵעֵהוּ וַחֲקָרוֹ, וְזֶה הוּא דֶּרֶךְ שֶׁל אָדָם צַדִּיק. שֶׁהֲרֵי הָאָדָם הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁלֹּא הֶאֱמִין לְאוֹתוֹ רָשָׁע עָרוּם שֶׁל יֵצֶר הָרָע בְּטֶרֶם יָבֹא וְזַבְּרוֹ, שֶׁהוּא יֵצֶר הַטּוֹב. וּמִשּׁוּם זֶה בְּנֵי אָדָם נִכְשָׁלִים לָעוֹלָם הַבָּא.

אֲבָל אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁפַּוּוֵזַד מֵרִבּוֹנוֹ, כַּמָּה רָעוֹת סוֹבֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יַאֲמִין וְלֹא יִשְׁתַּתֵּף עִם אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּיל אוֹתוֹ מִכֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ ה׳. לֹא כָתוּב רַבּוֹת רָעוֹת לַצַּדִּיק, אֶלָּא צַדִּיק, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה בּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה מֵאוֹתוֹ הָאָדָם וּמַצִּיל אוֹתוֹ מִן הַכֹּל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה רָעוֹת עָבְרוּ עָלָיו עַל יַעֲקֹב כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְדַּבֵּק בְּאוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע וְיִתְרַוזֵק מֵזֻלְקוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ סָבַל כַּמָּה עֲנָשִׁים וְכַמָּה רָעוֹת וְלֹא שָׂטַט. פָּתוּז וְאָמַר, (איוב ג) לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִי וַיָּבֹא רֹגֶז. בֹּא רְאֵה כַּמָּה רָעוֹת סוֹבְלִים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, רָעוֹת עַל רָעוֹת, כְּאֵבִים עַל כְּאֵבִים, כְּדֵי לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא.

יַעֲקֹב כַּמָּה רָעוֹת סָבַל, רָעוֹת עַל רָעוֹת תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא שָׁלַוְתִּי – בְּבֵית לָבָן, וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ. וְלֹא שָׁקַטְתִּי – מֵעֵשָׂו, מֵאוֹתוֹ הַצַּעַר שֶׁצִּעֵר אוֹתִי הַמְמֻנֶּה הַהוּא שֶׁלּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ הַפַּוּוֵזַד שֶׁל עֵשָׂו. וְלֹא נָחְתִי – מִן דִּינָה וּמִן שְׁכֶם.

וַיָּבֹא רֹגֶז – זֶה הָרֹגֶז וְהָעַרְבּוּבְיָה שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהוּא קָשֶׁה מִן הַכֹּל, וּמִתּוֹךְ

אַהֲבָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, נִכְנַס לְמִצְרַיִם, כִּי אַזַּר כָּךְ כָּתוּב (שמות ו) וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, שֶׁתְּמָצֵא הַשְּׁכִינָה [נ״א שֶׁמֶשׁ] שָׁם עִמּוֹ.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב וְאַנְשֵׁי חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאֵין מֵבִין כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק. הַצַּדִּיק אָבַד, בְּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם וְאֵין הָעוֹלָם כָּרָאוּי, וּמִזְדַּמֵּן הַדִּין לִשְׁרוֹת עַל הָעוֹלָם, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת הַצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁרֶה הַדִּין עַל כָּל הָאֲזוֹרִים וְלֹא יִמָּצֵא מִי שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם.

שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהַצַּדִּיק שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, הַדִּין לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מִמּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו וְגוֹ׳. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת הַצַּדִּיק מִבֵּינֵיהֶם וּמְסַלֵּק אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, וְאָז נִפְרָע וְגוֹבֶה אֶת שֶׁלּוֹ. סוֹף הַפָּסוּק – כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק. בְּטֶרֶם תָּבֹא הָרָעָה לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם נֶאֱסַף הַצַּדִּיק [ד״א כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף, טֶרֶם תִּשְׁלֹט הָרָעָה בָּעוֹלָם]. דָּבָר אַזַּר כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה – זֶה יֵצֶר הָרָע.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה בְּזִיר הָאָבוֹת, וְהוּא עוֹמֵד לְהִתְקַיֵּם בַּגָּלוּת, אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁהוּא צַדִּיק, הִתְעַכֵּב הַדִּין שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי כָּל יְמֵי יַעֲקֹב לֹא שָׂרָה הַדִּין עַל הָעוֹלָם וְהָרָעָב הִתְבַּטֵּל.

וְאַף כָּךְ בִּימֵי יוֹסֵף, שֶׁהוּא דְּמוּת אָבִיו, [כֵּיוָן שֶׁהוּא מֵת מִיָּד] לֹא שָׂרְתָה הַגָּלוּת [הַדִּין עַל הָעוֹלָם], מִשּׁוּם שֶׁהוּא הֵגֵן עֲלֵיהֶם כָּל יָמָיו. כֵּיוָן שֶׁהוּא מֵת, מִיָּד שָׂרְתָה עֲלֵיהֶם הַגָּלוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות א) וַיָּמָת יוֹסֵף וְגוֹ׳, וְסָמוּךְ לוֹ – הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ. וְכָתוּב וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וְגוֹ׳. כְּמוֹ כֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁשָּׁרוּי צַדִּיק [עַל] בָּעוֹלָם, בִּשְׁבִילוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָגֵן עַל הָעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁהוּא קַיָּם, הַדִּין לֹא שׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, מַה זֶּה מְגוּרֵי אָבִיו? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ו) מָגוֹר מִסָּבִיב, שֶׁכָּל יָמָיו הָיָה פָּווֹזֵד וְהָיָה בְּפַוזַד. וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שֶׁהִתְקַשֵּׁר וְיָשַׁב בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנֶּאֱוַז בּוֹ זוּשֶׁ"ךְ. אֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו דַּוְקָא, בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, נִקְשַׁר הַמָּקוֹם לִמְקוֹמוֹ. מְגוּרֵי אָבִיו – זֶה הַדִּין הַקָּשֶׁה. בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אוֹתוֹ הַדִּין הָרָפֶה, שֶׁהִיא הָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱוְזָה מִן הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּבוֹ הִתְיַשֵּׁב יַעֲקֹב וְנֶאֱוַז בּוֹ [וְאוֹתָהּ אֶרֶץ הִיא הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה].

אֵלֶּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגוֹ'. אַזַּר שֶׁהִתְיַשֵּׁב יוֹסֵף עִם יַעֲקֹב וְהִזְדַּוֵּג הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה, אָז הִתְזַיֵּל לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת. וּמִי הוּא שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת? זָכָר וְאָמַר יוֹסֵף. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא הוּא עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מֵימָיו פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים, וְהוּא עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת בָּאָרֶץ הַזּוֹ וּמִמֶּנּוּ יוֹצְאִים תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם.

שֶׁהֲרֵי הַשֶּׁמֶשׁ, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְקָרֵב לַלְּבָנָה, לֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, רַק אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת צַדִּיק, וְיוֹסֵף הוּא הַדַּרְגָּה שֶׁל יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וּלְהוֹצִיא תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יוֹסֵף.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף – כָּל מִי שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בִּדְמוּת יוֹסֵף, הָיָה אוֹמֵר שֶׁזּוֹ הִיא דְּמוּת יַעֲקֹב. בֹּא רְאֵה שֶׁבְּכָל בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב רְאוּבֵן, פָּרַט לְיוֹסֵף, שֶׁדְּמוּתוֹ דּוֹמָה לִדְמוּת אָבִיו.

בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה – אָמַר רַבִּי אַבָּא, רָמַז לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִגִּיעַ כְּשֶׁנֶּאֱבַד מִמֶּנּוּ יוֹסֵף הָיָה בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים, וְכָל אוֹתָם יָמִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ שֶׁלֹּא רָאָה אֶת יוֹסֵף, הָיָה בּוֹכֶה עַל אוֹתָם שְׁבַע עֶשְׂרֵה הַשָּׁנִים, וּכְמוֹ שֶׁהָיָה בּוֹכֶה עָלָיו – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים אֲזֵרוֹת שֶׁהִתְקַיֵּם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בִּשְׁמִזָּה, בְּכָבוֹד וּבִשְׁלֵמוּת הַכֹּל. שֶׁבְּנוֹ יוֹסֵף הָיָה מֶלֶךְ, וְכָל בָּנָיו הָיוּ לְמָנָיו. אוֹתָן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים הָיוּ זַיִּים אָצְלוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הוּא הָיָה כְּשֶׁנֶּאֱבַד מִמֶּנּוּ.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (איוב לד) לָכֵן אַנְשֵׁי לֵבָב שִׁמְעוּ לִי זָלְלָה לָאֵל מֵרָשַׁע וְשַׁדַּי מֵעָוֶל, כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִאֶנּוּ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אוֹתוֹ עַל הַדִּין, וְעַל הַדִּין הִתְקַיֵּם, וְכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם עוֹמְדִים בַּדִּין זוּטָן מִשֶּׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יֹאבַד. פָּרַשׂ עָלָיו רַחֲמִים, וְאוֹתָם הָרַחֲמִים מְעַכְּבִים אֶת הַדִּין שֶׁלֹּא יְכַלֶּה אֶת הָעוֹלָם, וְעַל הָרַחֲמִים מִתְנַהֵג הָעוֹלָם וּמִתְקַיֵּם בְּשִׁבְילָם.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּאָדָם בְּלִי דִּין, הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַדִּין שׁוֹרֶה עַל הָאָדָם כְּשֶׁהוּא צַדִּיק, מִשּׁוּם אַהֲבָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלָיו הִיא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַוֵּם עָלָיו בְּאַהֲבָה לְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו, מְשַׁבֵּר אֶת הַגּוּף כְּדֵי לְהַשְׁלִיט אֶת הַנְּשָׁמָה, וְאָז מִתְקָרֵב הָאָדָם אֵלָיו בְּאַהֲבָה כָּרָאוּי, וְהַנְּשָׁמָה שׁוֹלֶטֶת וְהַגּוּף נָזֶלָשׁ. וְצָרִיךְ גּוּף זַלָשׁ וְנָפָשׁ זַזָּקָה שֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת בְּזַזָּק, וְאָז הוּא אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַזַּבְּרִים, נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיק צַעַר בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְזַכּוֹת אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

וְכַאֲשֶׁר הַנְּשָׁמָה זַלָשָׁה וְגוּף זָזָק, הוּא שׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵינוֹ מְרֻצֶּה בּוֹ, לֹא נוֹתֵן לוֹ צַעַר בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא דְּרָכָיו מִתְקַנּוֹת וְהוּא בְּשָׁלֵמוּת יְתֵרָה, מִשּׁוּם שֶׁאִם עוֹשֶׂה צְדָקָה אוֹ זֶסֶד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁלֵּם לוֹ אֶת שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא. וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס (דברים ז) וּמְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו וְגוֹ' – מְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו טוֹבוֹת שֶׁהֵם עוֹשִׂים [הוּא], וּמִשּׁוּם כָּךְ אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּשְׁבָּר תָּמִיד הוּא אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ כְּשֶׁבָּדַק, וְלֹא מָצָא זוֹטָא בְּיָדוֹ שֶׁנֶּעֱנַשׁ עָלָיו.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בְּכַמָּה צְדָדִים, אֲזַד – שֶׁהִנֵּה רָאִינוּ שֶׁאֵין הַשְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּמָקוֹם עָצוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׂמְזָה. אִם אֵין בּוֹ שִׂמְזָה, אֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב ג) וְעַתָּה קְזוּ לִי מְנַגֵּן

וְהָיָה כְּנֹגֵן הַמְנַגֵּן וַתְהִי עָלָיו יַד ה׳. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה בְּמָקוֹם עָצוּב. מִנַּיִן לָנוּ? מִיַּעֲקֹב, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁהָיָה עָצוּב עַל יוֹסֵף הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה. כֵּיוָן שֶׁבָּאָה לוֹ הַשְׁמוּעָה עַל בְּשׂוֹרַת יוֹסֵף, מִיָּד וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. כָּאן בַּצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁנִּשְׁבָּר, כֵּיוָן שֶׁהוּא זַכַּאי וְנִשְׁבָּר בְּמַכְאוֹבִים, אֵיפֹה הַשְׁמוּעָה? שֶׁהֲרֵי הוּא בְּעֶצֶב וְאֵין עִמּוֹ כְּלָל שְׁמוּעָה.

וְאֶזְדָּ – שֶׁהִנֵּה רָאִינוּ כַּמָּה אֲהוּבִים הָיוּ צַדִּיקִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נִשְׁבְּרוּ בָּזֶלְאִים וְלֹא בְּמַכְאוֹבִים, וְלֹא נֶזֱקַשׁ גּוּפָם לְעוֹלָמִים, לָמָּה לֹא אֵלֶּה כְּאֵלֶּה – שֶׁאֵלֶּה נִשְׁבְּרוּ, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בְּגוּפָם כָּרָאוּי?

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִנֵּה אֵלֶּה שֶׁעָמְדוּ בְּקִיּוּם כָּרָאוּי מִשּׁוּם שֶׁהֵם צַדִּיקִים בְּנֵי צַדִּיקִים הֵם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ, וְאֵלּוּ הָאֲזֵרִים צַדִּיקִים וְלֹא בְּנֵי צַדִּיקִים – הִנֵּה רָאִינוּ צַדִּיקִים בְּנֵי צַדִּיקִים, שֶׁהִנֵּה אָבִיו שֶׁל זֶה צַדִּיק בֶּן צַדִּיק, וְהוּא צַדִּיק, לָמָּה נִשְׁבָּר גּוּפוֹ בְּמַכְאוֹבִים וְכָל יָמָיו בְּצַעַר?

אֶלָּא כָּאן הוּא סוֹד, שֶׁהִנֵּה כָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת וָצֶדֶק, (איוב לד) כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִאֶנּוּ. מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים סוֹד אֶזְדָּ, וְאָצְלוֹ סוֹד אַזֵּר אֶזְדָּ שֶׁהוּא שְׁנַיִם, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָעֲמִים שֶׁהַלְּבָנָה בְּזִוְּסָרוֹן וְשׁוֹרָה בְּדִין וְאֵין הַשֶּׁמֶשׁ נִמְצָא אֶצְלָהּ, וּבְכָל זְמַן וּבְכָל שָׁעָה יֵשׁ לָהּ לְהוֹצִיא נְשָׁמוֹת לִבְנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁלָּקְטָה בָּרִאשׁוֹנָה, וּמוֹצִיאָה אוֹתָם כָּעֵת בִּזְמַן שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּדִין, וּמִי שֶׁלּוֹקְחָהּ אוֹתָהּ בְּאוֹתוֹ זְמַן, יִהְיֶה תָּמִיד בְּזִוְּסָרוֹן וְהָעִנְיָן הוֹלֵךְ אֵלָיו, וְנִשְׁבָּר תָּמִיד בְּדִין כָּל יְמֵי הָאָדָם, בֵּין זַיְּבְ בֵּין זַכַּאי, רַק שֶׁתְּפִלָּה מְבַטֶּלֶת אֶת כָּל גְּזֵרֵי הַדִּינִים וְיָכוֹל לְסַלְּקָם בִּתְפִלָּה.

וְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, אָז אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁיָּצְאָה וְנִדְבְּקָה בּוֹ בְּאוֹתוֹ הָאָדָם, אוֹתוֹ הָאָדָם מֻשְׁלָם בַּכֹּל – בְּעֹשֶׁר, בְּבָנִים וּבִשְׁלֵמוּת הַגּוּף.

וְהַכֹּל מְשׁוּם אוֹתוֹ הַמָּזָל שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וּמִתְזַוֵּג בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה לְהִשְׁתַּלֵּם בּוֹ וּלְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן הַכֹּל בְּמַזָּל הַדָּבָר תָּלוּי. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ,

בָּנִים, זַיִּים וּמְזוֹנוֹת – לֹא בִּזְכוּת תְּלוּיִים, אֶלָּא בְּמַזָּל הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁהֲרֵי בִּזְכוּת אֵינוֹ אֶלָּא עַד שֶׁמִּתְמַלֵּאת וּמֵאֵירָה מִן הַמַּזָּל.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁבְּרוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵם צַדִּיקֵי אֱמֶת, כֻּלָּם נִשְׁבָּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִדּוֹנִים בְּדִין. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ גָּרְמָה לָהֶם, וְעַל כֵּן וָזֹס עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא בְּדִין, כְּדֵי לְטַהֵר אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לְהָבִיא אוֹתָהּ לָעוֹלָם הַבָּא [וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] [נ"א מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] הֵם בְּדִין וֶאֱמֶת, וּכְדֵי לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁקִּבְּלָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל כֵּן נִשְׁבָּר אוֹתוֹ הַגּוּף וְנִטְהֶרֶת הַנֶּפֶשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְאוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁיִּסְבֹּל יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיִתְנַקֶּה מִן הַכֹּל וְיִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם, וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים יא) ה' צַדִּיק יִבְחָן, וַדַּאי, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (ויקרא כא) אַךְ אֶל הַפָּרֹכֶת לֹא יָבֹא וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִגָּשׁ כִּי מוּם בּוֹ וְלֹא יְחַלֵּל אֶת מִקְדָּשַׁי כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשָׁם. אַךְ אֶל הַפָּרֹכֶת לֹא יָבֹא – בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, מוֹצִיא כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת וְהַנְּקֵבָה מִתְעַבֶּרֶת, כֻּלָּם עוֹמְדִים בִּפְנִים בְּזִוּעֵר לִפְנִים מִזִּוּעֵר מְצֻפָּה שְׁטִיזִּים.

וּכְשֶׁהַלְּבָנָה נִפְגֶּמֶת בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל הַנָּזוּשׁ הָרָע, אָז כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּן טְהוֹרוֹת וְכֻלָּן קְדוֹשׁוֹת – הוֹאִיל וְנִפְלוּ בַּפָּגָם, בְּכָל אוֹתָם מְקוֹמוֹת שֶׁהִגִּיעוּ אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת, כֻּלָּם נִשְׁבְּרוּ וְנִפְגְּמוּ בְּכַמָּה צַעַר וְכַמָּה כְּאֵבִים, וְאֵלּוּ הֵם [נְשָׁמוֹת וּמְקוֹמוֹת] [נ"א נְשָׁמוֹת שֶׁל מְקוֹמוֹת שֶׁל פָּגָם] שֶׁמִּתְרַצֶּה בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַזַּר שֶׁנִּשְׁבְּרוּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַנְּשָׁמוֹת בְּעֵצֶב וְלֹא בְּשִׂמְחוֹת.

סוֹד הַדָּבָר שׁוּרִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הַגּוּף נִפְגָּם, וְהַנְּשָׁמָה בִּפְנִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְזֶה כְּמוֹ זֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵלּוּ הֵם שֶׁצְּרִיכוֹת לְהִתְזַדֵּשׁ בְּהִתְזַדְּשׁוּת

הַלְּבָנָה, וְעַל אֵלּוּ כָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זֹדֶשׁ בְּזָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹות לְפָנַי אָמַר ה׳. כָּל בָּשָׂר וַדַּאי, שֶׁאֵלּוּ יִתְזַדְּשׁוּ בַּכֹּל. וּצְרִיכִים לְהִתְזַדֵּשׁ בְּהִתְזַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה.

וְאֵלּוּ הֵם בְּשֻׁתָּפוּת אַוָּזַת עִם הַלְּבָנָה פָּגוּמִים בְּאוֹתוֹ הַפָּגָם שֶׁלָּהּ, וּמְשׁוּם כָּךְ הִיא תָּמִיד שׁוֹרָה בְּתוֹכָם, שֶׁאֵינָהּ עוֹזֶבֶת אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ, וְכָתוּב (תהלים לד) קָרוֹב ה׳ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב. לְאוֹתָם שֶׁסּוֹבְלִים עִם הַלְּבָנָה, אוֹתוֹ הַפָּגָם הֵם קְרוֹבִים לָהּ תָּמִיד. וְעַל זֶה לְהַוָּזִיוֹת לֵב נִדְכָּאִים, בְּאוֹתָם הַוָּזִיִּים שֶׁבָּאִים לָהּ לְהִתְזַדֵּשׁ יִהְיֶה לָהֶם וֶזְלְקָם, אוֹתָם שֶׁסּוֹבְלִים עִמָּהּ יִתְזַדְּשׁוּ עִמָּהּ.

וְאֵלּוּ נִקְרָאִים יְסוּרִים שֶׁל אַהֲבָה. שֶׁל אַהֲבָה הֵם, וְלֹא מֵאוֹתוֹ הָאָדָם. שֶׁל אַהֲבָה, אוֹתָם שֶׁנִּפְגָּם הָאוֹר שֶׁל הָאַהֲבָה הַקְּטַנָּה שֶׁנִּדְוֶזִית מֵאַהֲבָה רַבָּה. מְשׁוּם כָּךְ אֵלֶּה הֵם וַזְבָרִים מְשֻׁתָּפִים עִמָּהּ. אַשְׁרֵי וֶזְלְקָם בָּעוֹלָם הַוֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם זָכוּ לָזֶה לִהְיוֹת וַזְבָרִים עִמָּהּ, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (שם קכב) לְמַעַן אַוָּזַי וְרֵעָי וְגוֹ׳.

פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה נב) הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד. אַשְׁרֵי וֶזְלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּלָה לָהֶם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בָּהֶם. בֹּא רְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי וּבְאַרוּכָה. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הַלְּבָנָה וְהִקְטִין לָהּ אֶת אוֹרָהּ, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהּ מֵעַצְמָהּ כְּלוּם. וּמְשׁוּם שֶׁהִקְטִינָהּ אֶת עַצְמָהּ, הֵאִירָה בְּגָלַל הַשֶּׁמֶשׁ וּבְוֶזֶק הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

וּבְזְמַן שֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, יִשְׂרָאֵל הָיוּ מִשְׁתַּדְּלִים בְּקָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת וַעֲבוֹדוֹת שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים הַכֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים כְּדֵי לְקַשֵּׁר קְשָׁרִים וּלְהָאִיר אוֹרוֹת. וּלְאַוָּזַר שֶׁנֶּוֶזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נָוֶזְשַׁךְ הָאוֹר, וְהַלְּבָנָה לֹא הוֹאִירָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וְהַשֶּׁמֶשׁ הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הֵאִירָה, וְאֵין לָךְ יוֹם שֶׁלֹּא שׁוֹלְטִים בּוֹ קְלִפּוֹת וְצַעַר וּכְאֵבִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַלְבָּנָה לְהָאִיר, מַה כָּתוּב? הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי. נֶאֱמַר עַל הַלְבָּנָה הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי, וְהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה. הִנֵּה יַשְׂכִּיל – שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמִי שֶׁהֵרִיזַ רֵיזַ וּבָא לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִסְתַּכֵּל. יָרוּם – מִצַּד הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁל כָּל הָאוֹרוֹת.

יָרוּם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כ) וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֲמְכֶם. וְנִשָּׂא – מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם. וְגָבַהּ – מֵהַצַּד שֶׁל יִצְחָק. מְאֹד – מִצַּדּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. וְאַף עַל גַּב שֶׁבֶּאֱרוּהוּ, וְהַכֹּל אֶחָד בַּסּוֹד שֶׁל הַחָכְמָה.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְעוֹרְרוּת עֶלְיוֹנָה לְהָאִיר לַלְּבָנָה כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּתּוֹסֵף לָהּ רִוּחַ עֶלְיוֹנָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יִתְעוֹרְרוּ אָז כָּל אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הֶעָפָר. וְזֶהוּ עַבְדִּי, הַסּוֹד שֶׁמַּפְתְּחוֹת רִבּוֹנוֹ בְּיָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [אֶל עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] (בראשית כד) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ. זוֹ הַלְּבָנָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, מטטרו"ן שֶׁהוּא עֶבֶד שְׁלִיחַ רִבּוֹנוֹ.

זְקַן בֵּיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. הַמּוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַגָּוָנִים נִרְאִים בּוֹ יר"ק וְלָבָ"ן וְאָד"ם.

שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי – זֶהוּ הַצַּדִּיק, סוֹד הַדָּבָר קְיוּם הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אָז הָעֶבֶד הַזֶּה מְמַנֶּה בְּסוֹד עֶלְיוֹן לְהַחֲזִיוֹת אֶת שׁוֹכְנֵי הֶעָפָר, וְיֵעָשֶׂה שְׁלִיחַ בְּרִוּחַ שֶׁל מַעְלָה לְהָשִׁיב הָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת לִמְקוֹמָן לְאוֹתָם גּוּפִים [שֶׁנֶּאֱכְלוּ] שֶׁהִתְבַּלּוּ וְנִרְקְבוּ תַּחַת הֶעָפָר.

וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. וְאַשְׁבִּיעֲךָ – מַה זֶּה וְאַשְׁבִּיעֲךָ? לְהִתְלַבֵּשׁ בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם סוֹד הַשְּׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה. אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה – זֶהוּ הַגּוּף שֶׁתַּחַת הֶעָפָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְיוּם לְהָקִים מֵהֶעָפָר, שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ בָּהּ וְזָכוּ לְהִקָּבֵר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הֵם יִתְעוֹרְרוּ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁבֶּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) יִחְיוּ מֵתֶיךָ, בָּרִאשׁוֹנָה – אֵלּוּ הַמֵּתִים שֶׁל אֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל. נְבֵלָתִי יְקוּמוּן – אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת. וְעַל זֶה לְאוֹתָם גּוֹפִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְבְּרוּ שָׁם, וְלֹא לְגוּפוֹת שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָאָרֶץ נִטְמְאָה מֵהֶם.

וְעַל כֵּן, אֲשֶׁר לֹא תַקְזוּ אִשָּׁה לִבְנִי. מַה זֶּה לִבְנִי? שֶׁכָּל נִשְׁמוֹת הָעוֹלָם שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, הֵם בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְעַל זֶה אֲשֶׁר לֹא תַקְזוּ אִשָּׁה – זֶה הַגּוּף. לִבְנִי – זוֹ הַנְּשָׁמָה. מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי – אֵלּוּ גּוּפוֹת שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנַעֵר אוֹתָם מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לז) וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שֶׁמְּנַעֵר טַלִּית מֵהַזֻּהֲמָה שֶׁלָּהּ.

כִּי אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי תֵּלֵךְ. אַרְצִי – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא רִאשׁוֹנָה לְכָל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. [וְעַל זֶה כִּי אֶל אַרְצִי, זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ בֵּין כָּל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת שֶׁזִּכָּךְ אוֹתָם לִמְמַנִּים אֲזוֹרִים], וְעַל זֶה כִּי אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֶל אַרְצִי, מַה זֶּה וְאֶל מוֹלַדְתִּי? אֶלָּא אֶל אַרְצִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. [מַה זֶּה] וְאֶל מוֹלַדְתִּי? אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּקְזוּ הָעֶבֶד – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. עֲשָׂרָה גְּמַלִּים – אֵלּוּ הֵם עֶשֶׂר דְּרָגוֹת שֶׁהָעֶבֶד הַזֶּה שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו – שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ גֶּוֶן מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהָעֶבֶד הַזֶּה שׁוֹלֵט וְנִתְקָן בָּהֶם.

וְכָל טוּב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ – כָּל אוֹתוֹ טוּב הָרֵיזוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ אוֹתָם אוֹרוֹת וּמְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. וְכָל טוּב אֲדֹנָיו – אוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁנִּמְשֶׁכֶת בָּהּ בַּלְבָנָה.

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל אֲרַם נַהֲרַיִם – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁשָּׁם בָּכְתָה רָזֵל כְּשֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וַיַּבְרֶךְ הַגְּמַלִּים מִזִּוּוּן לָעִיר אֶל בְּאֵר הַמָּיִם – לְהִתְזַוֵּךְ כּוֹזֶה בְּזִוּוּקָהּ כָּרָאוּי טֶרֶם תִּכָּנֵס לְהָקִים אֶת אוֹתָם הַגּוּפִים.

לְעֵת עֶרֶב, מַה זֶּה לְעֵת עֶרֶב? זֶה עֶרֶב שַׁבָּת שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁל הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי. לְעֵת עֶרֶב – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) וְלַעֲבוֹדָתוֹ עַדֵי עָרֶב, וְכָתוּב

(ירמיה ו) כִּי יְנָטוּ צִלְלֵי עֶרֶב.

לְעֵת צֵאת הַשְּׁאֵבֹת – שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן עֲתִידִים לָקוּם וּלְהַזָּיוֹת. בָּרִאשׁוֹנָה מִכָּל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם אוֹתָם שֶׁשּׁוֹאֲבִים מֵימֵי הַתּוֹרָה [וְשׁוֹאֲבִים], כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְּקוּ לִשְׁאֹב מֵימֵי הַתּוֹרָה, וְהִתְזַּכְּזְכוּ בְּעֵץ הַזַּיִּים, וְהֵם יָצְאוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁעֵץ הַזַּיִּים גָּרַם לָהֶם שֶׁיָּקוּמוּ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבְנוֹת אֲנָשֵׁי הָעִיר יֹצְאוֹת, מַה זֶּה יֹצְאוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל, שֶׁעֲתִידָה הָאָרֶץ לְהָפִיל מִמֶּנָּה כָּל הַגּוּפוֹת שֶׁהֵם בְּתוֹכָהּ, וְעַל כָּךְ כָּתוּב יֹצְאוֹת. לִשְׁאֹב מָיִם – לִטֹּל נְשָׁמָה וּלְקַבָּלָה כָּרָאוּי מִתַּקָּנַת מְמֻקּוֹמָהּ כָּרָאוּי.

וְהָיָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיהָ הַטִּי נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהִשְׁתַּדְּלוּ לָדַעַת אֶת רִבּוֹנָם בְּסוֹד הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, הִיא עוֹלָה וּמִתְקַיֶּמֶת בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ וְלֹא יָדְעוּ, וְהֵם מִתְקַיְּמִים בָּרִאשׁוֹנָה. וְזוֹ הַשְּׁאֵלָה שֶׁעָמַד אוֹתוֹ הָעֶבֶד לָדַעַת וְלִשְׁאֹל, בַּמָּה הִתְעַסְּקָה אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְאָמְרָה אֵלַי גַּם אַתָּה שְׁתֵה, אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת וְלִהְיוֹת מַשְׁקָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזְרֶיךָ – וְגַם (כ)גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם שְׁאָר הַמֶּרְכָּבוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁקִים מֵהַדַּרְגָּה הַזּוֹ, כֻּלָּם נִשְׁקִים מֵעֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים עֲבוֹדַת רִבּוֹנָם כָּרָאוּי, שֶׁהַצַּדִּיקִים יוֹדְעִים לְסַפֵּק לְכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה כָּרָאוּי. וְעַל זֶה וְגַם (כ)גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה. וַדַּאי הִיא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הֹכִיחַ ה' לְבֶן אֲדֹנִי. וַדַּאי הַהִיא [ס"א בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁלִּי] הוּא הַגּוּף שֶׁהִזְדַּמֵּן לְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁתְּשׁוּקַת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה עוֹשָׂה נְשָׁמָה, וּתְשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר עוֹלָה וּמִתְעָרֵב עִמָּהּ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה וְעוֹשִׂים נְשָׁמָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, הִיא הָאִשָּׁה – זֶהוּ הַגּוּף וַדַּאי, שֶׁהוּא זְמִין לְאוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁל

הַנְּשָׁמָה שֶׁיְּצָאָה מִן הַזָּכָר.

וְאוֹתָם הַגּוּפִים עֲתִידִים לְהִתְעוֹרֵר בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וּלְאַזֵּר שֶׁאֵלּוּ יָקוּמוּ, יָקוּמוּ כָּל הָאֲזֵרִים שֶׁבְּשְׁאָר הָאֲרָצוֹת וְיִתְקַיְּמוּ בְּקִיּוּם שָׁלֵם, וְיִתְזַדְּשׁוּ בְּהִתְזַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה, וְיִתְזַדֵּשׁ הָעוֹלָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְאָז כָּתוּב בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן (תהלים קד) יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו.

וּמְשׁוּם כָּךְ, הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי – לְהַזְהִיר הַנְּשָׁמוֹת כָּל אַזַּת וְאַזַּת לִמְקוֹמָהּ. יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד – מֵהַצַּד שֶׁל כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

(ישעיה נב) כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן מִשְׁזַּת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ וְתֹאָרוֹ מִבְּנֵי אָדָם, בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנֵּה נֶאֱמַר שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶזֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַשְּׁכִינָה גָּלְתָה לְתוֹךְ אֲרָצוֹת נָכְרִיוֹת בֵּינֵיהֶם, מַה כָּתוּב? (שם לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָּיוּן, כֻּלָּם בָּכוּ עַל זֶה וְקָשְׁרוּ בְּכִיָּה וְאֵבֶל, וְכָל זֶה עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁגָּלְתָה מִמְּקוֹמָהּ. וְכַמָּה שֶׁהִיא מִשְׁתַּנִּית מִכְּמוֹ שֶׁהָיְתָה, אַף כָּךְ בַּעֲלָהּ לֹא מֵאִיר אוֹרוֹ וְהִשְׁתַּנָּה מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה, שֶׁכָּתוּב (שם יג) זָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב כֵּן מִשְׁזַּת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ.

דָּבָר אַזַּר כֵּן מִשְׁזַּת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ – מֵהָעֶבֶד הַזֶּה שֶׁהִשְׁתַּנָּה דְּיוֹקְנוֹ וְגוֹנוֹ מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה. דָּבָר אַזַּר כֵּן מִשְׁזַּת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נ) אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם. שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֶׁנֶּזֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא עָמְדוּ הַשָּׁמַיִם בְּאוֹרָם, וְסוֹד הַדָּבָר – הַבְּרָכוֹת לֹא שׁוֹרוֹת אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה, וּבְאָרוּהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם, וּמְשׁוּם כָּךְ מִשְׁזַּת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ.

וְזֶהוּ כַּכָּתוּב (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד. אָבוֹד אוֹ נֶאֱבָד לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אָבַד, שֶׁאֵין שׁוֹרוֹת בְּרָכוֹת אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. מְשׁוּם זֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁלֹּא נִמְצָא הַזָּכָר עִמָּהּ, וְאָז כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת, לְכֻלָּן הָיָה לָהֶן שִׁנּוּי מִכְּמוֹ שֶׁהָיוּ בִּזְמַן שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מִתְזַזֵּר בַּלְּבָנָה,

כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְלָכֵן אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגוֹ', וְנִתְבָּאֵר.

וְהוּא נַעַר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, צַדִּי"ק וְצַדָּ"ק הֵם יַזַּד. כְּמוֹ שֶׁהִיא נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל הַזָּכָר, גַּם כָּךְ הוּא נִקְרָא בַּשֵּׁם שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּתוּב וְהוּא נַעַר.

אֶת בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה. בְּכֻלָּם עוֹמֶדֶת לְזַזַּדֵּשׁ אוֹתָם כָּרָאוּי וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ לָהֶם בַּשִּׁמְוָזָה שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּל הָעֲנָפִים וְכָל הֶעָלִים, כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים בְּשִׁמְוָזָתוֹ.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁכָּל דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה בְּיוֹסֵף, וְכָל מַה שֶּׁאֵרַע לָזֶה אֵרַע לָזֶה, וּשְׁנֵיהֶם הוֹלְכִים יַזַּד. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת וָ"ו, שֶׁשְּׁנֵיהֶם הוֹלְכִים יַזַּד, מִשּׁוּם שֶׁהֵם סוֹד אֶזֶּד וּדְמוּת אַזַּת.

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבָּתָם רָעָה, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁהָיָה אוֹמֵר לְאָבִיו עֲלֵיהֶם שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים אֵיבָר מִבַּעֲלֵי זַיִּים כְּשֶׁהֵם זַיִּים. וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבָּתָם רָעָה, וְכִי זֶה בְּמִנְיַן הָיוּ אוֹתָם בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת, אֵיךְ הָיוּ מְזַלְזְלִים בָּהֶם בְּנֵי לֵאָה, וְאֵיךְ הָיוּ אוֹכְלִים אֵיבָר מִן הַזַּי וְהָיוּ עוֹבְרִים עַל מִצְוַת רִבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי צִוָּה עַל בְּנֵי נֹזַ מִצְוָה זוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט) אַךְ בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ, וְהֵם הָיוּ אוֹכְלִים אוֹתָם וְעוֹבְרִים עַל מִצְוַת רִבּוֹנָם? אֶלָּא יוֹסֵף הָיָה אוֹמֵר, וְעַל זֶה נֶעֱנַשׁ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֶת דִּבָּתָם רָעָה – כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ שֶׁנָּתְנוּ עֵינֵיהֶם בִּבְנוֹת הָאָרֶץ, וְזֶהוּ דִּבָּתָם רָעָה, לְהֵיטִיק אֶת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁאֵינָן קְדוֹשׁוֹת [ד"א אַף עַל גַּב] שֶׁבָּאוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה.

וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זְקֻנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת פַּסִּים. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כו) לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ וּסְגֹר דִּלְתְךָ בַּעֲדֶךָ חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זָעַם. לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה אוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁבִיל אַהֲבָתָם שֶׁאוֹהֵב אוֹתָם עַל כָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, הֵזִהִיר אוֹתָם

וְרוֹצֶה לִשְׁמֹר אוֹתָם בְּכָל מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים.

בֹּא רְאֵה, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים יֵשׁ בַּיּוֹם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁבָּא אוֹתוֹ הַזְּמַן, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא יִפָּגַע בּוֹ אוֹתוֹ הַדִּין, וְהֵם זְמַנִּים יְדוּעִים, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ.

מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁעוֹלָה הַבֹּקֶר, אַבְרָהָם מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְאוֹחֵז אֶת הַדִּין לְקָשֵׁר אוֹתוֹ עִמּוֹ, וּבְרֵאשִׁית שְׁלֹשׁ הַשָּׁעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נוֹסֵעַ הַדִּין מִמְּקוֹמוֹ לְהִתְעוֹרֵר בּוֹ בְּיַעֲקֹב, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁמַּזְהִירָה אֶת הַדִּין לְמְקוֹמוֹ, וּמִתְעוֹרֵר הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה לְהִתְקַשֵּׁר בַּדִּין שֶׁל מַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אָז נִקְשָׁר דִּין עִם דִּין, וְצָרִיךְ לְהִזָּהֵר.

עוֹד, כְּשֶׁהַדִּין מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְהַמָּוֶת נִמְצָא בָּעִיר, לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לָלֶכֶת יְחִידִי בַּשּׁוּק, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, אֶלָּא צָרִיךְ לִסְגֹּר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יֵצֵא הַזּוּטָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בְּנוֹגֵעַ שֶׁסָּגַר אֶת עַצְמוֹ בַּתֵּבָה שֶׁלֹּא יִמָּצֵא לִפְנֵי הַמַּשְׁחִית.

וְעַל זֶה לֵךְ עִמִּי בַּזְּדָרִיךְ, סְגֹר אֶת עַצְמְךָ, וּסְגֹר דְּלָתְךָ בַּעֲדֶךָ, שֶׁלֹּא יִתָּרֶאָה לִפְנֵי הַמַּשְׁחִית. זְבִי כִּמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זַעַם, שֶׁאָז שׁוֹעֵבֶר הַדִּין אֵין רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית לְהַשְׁחִית.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁבְיל הָאַהֲבָה שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל וְקֵרַב אוֹתָם אֵלָיו, כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שׂוֹנְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מְרַחֲקִים וְיִשְׂרָאֵל קְרוֹבִים.

וּבֹא רְאֵה, מִשּׁוּם הָאַהֲבָה שֶׁאָהַב יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף יוֹתֵר מֵאֶחָיו, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הָיוּ לוֹ אֲחִים, מַה כָּתוּב? וַיִּתְנַכְּלוּ אֹתוֹ לַהֲמִיתוֹ. כָּל שֶׁכֵּן הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְיִשְׂרָאֵל.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרְמָה לוֹ אוֹתָהּ אַהֲבָה שֶׁאָהַב אוֹתוֹ יוֹתֵר, שֶׁגָּרַם לוֹ שֶׁהָגְלָה מֵאָבִיו, וְגָלָה אָבִיו עִמּוֹ, וְגָרַם לָהֶם גָּלוּת וְלַשְׁכִינָה שֶׁגָּלְתָה בֵּינֵיהֶם, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּגְזְרָה הַגְּזֵרָה, וּבֵאֲרוּהוּ שֶׁבִּשְׁבִיל כְּתֹנֶת הַפַּסִּים שֶׁעָשָׂה לוֹ יוֹתֵר,

מַה כָּתוּב? וַיִּרְאוּ אֶזְנָיו.

וַיְזַלְזֵם יוֹסֵף וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (במדבר יב) וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ נָא דְּבָרָי אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם ה' בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע בַּחֲלוֹם אֲדַבֶּר בּוֹ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה דְרָגוֹת לִדְרָגוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם עוֹמְדִים זֶה עַל זֶה, דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, וְכֻלָּן יוֹנְקוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ כָּרָאוּי לָהֶם, אֵלּוּ מִיָּמִין וְאֵלּוּ מִשְּׂמֹאל, וְכֻלָּם מְמֻנּוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ הַכֹּל כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם, כֻּלָּם יוֹנְקִים מִצַּד אֶחָד מִתּוֹךְ שְׁתֵּי דְרָגוֹת יְדוּעוֹת, וְאוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָיוּ נִרְאוֹת בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, שֶׁכָּתוּב בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע. מַה הִיא הַמַּרְאָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [שֶׁמַּרְאָה] הַמַּרְאָה שֶׁכָּל הַגְּוָנִים נִרְאִים בְּתוֹכָהּ, וְזוֹהִי הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. בַּחֲלוֹם אֲדַבֶּר בּוֹ, זֶהוּ אֶחָד מִשִּׁשִּׁים בְּנְבוּאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ, וְהִיא הַדַּרְגָּה הַשִּׁשִּׁית מֵאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל נְבוּאָה, וְהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁל גַּבְרִיאֵל שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַחֲלוֹם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, כָּל חֲלוֹם שֶׁהוּא כָּרָאוּי, בָּא מִן הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְעַל כֵּן אֵין לְךָ חֲלוֹם שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ בּוֹ דְּבָרִים כּוֹזְבִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ מֵהֶם אֱמֶת וּמֵהֶם כּוֹזְבִים, וְאֵין לְךָ חֲלוֹם שֶׁאֵין בּוֹ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

וּמְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּחֲלוֹם הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כָּל הַחֲלוֹמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם הוֹלְכִים אַחַר פִּתְרוֹן הַפֶּה, וּבְאַרְוּהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּחֲלוֹם כָּזֶב וֶאֱמֶת, וְהַדִּבּוּר שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הַחֲלוֹם פִּתְרוֹן טוֹב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מְשׁוּם שֶׁכָּל חֲלוֹם הוּא מֵהַמַּדְרֵגָה שֶׁלְּמַטָּה, וְהַדִּבּוּר שׁוֹלֵט עָלָיו, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל חֲלוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַפִּתְרוֹן.

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לג) בַּחֲלוֹם חֶזְיוֹן לַיְלָה בִּנְפֹל תַּרְדֵּמָה עַל אֲנָשִׁים בִּתְנוּמוֹת עַל מִשְׁכָּב אָז יִגְלֶה אֹזֶן אֲנָשִׁים וּבְמוּסָרָם יַחְתֹּם. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעוֹלֶה אָדָם לְמִטָּתוֹ, הוּא צָרִיךְ לְהַמְלִיךְ עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ

יֹאמַר פָּסוּק אָוֶזֶד שֶׁל רַוָזִמִים, וּבְאַרוּהוּ הַוָזַבְרִים. מִשּׁוּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ כַּאֲשֶׁר אָדָם יָשִׁין עַל מִטָּתוֹ, הֲנֶה נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת לְמַעְלָה, כָּל אָוֶזֶד וְאָוֶזֶד כְּפִי דַּרְכּוֹ, וְכָךְ עוֹלֶה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

מַה כָּתוּב? בַּוָזַלוֹם וָוזִיוֹן לַיְלָה, כְּשֶׁבְּנֵי אָדָם שׁוֹכְבִים בְּמִטָּתָם יְשֵׁנִים וְהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מֵהֶם. וָזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בִּתְנוּמוֹת עֲלֵי מִשְׁכָּב אָז יִגְלֶה אֹזֶן אֲנָשִׁים. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לַנְּשָׁמָה, בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶגָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַוַזַלוֹם, אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא עַל הָעוֹלָם, אוֹ אוֹתָם דְּבָרִים כְּפִי אוֹתָם הַהֶרְהוּרִים שֶׁל לִבּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאָדָם נוֹטֵל דֶּרֶךְ שֶׁל תּוֹכְוזוּת הָעוֹלָם.

מִשּׁוּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ לֹא מוֹדִיעִים לָאָדָם בְּעוֹד שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּכֹוַז הַגּוּף [נ״א שֶׁל הָרוּוַז] כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, אֶלָּא מַלְאָךְ מוֹדִיעַ לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לָאָדָם, וְאוֹתוֹ הַוַזַלוֹם הוּא מִלְמַעְלָה, כְּשֶׁהַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת מִן הַגּוּפִים וְעוֹלוֹת כָּל אָוֶזֶת וְאָוֶזֶת כְּפִי דַּרְכָּהּ. וְכַמָּה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת בְּסוֹד הַוַזַלוֹם, כֻּלָּן בְּסוֹד הַוָזָכְמָה. וּבֹא וּרְאֵה, הַוַזַלוֹם דַּרְגָּה אָוֶזֶת, הַמַּרְאֶה דַּרְגָּה אָוֶזֶת, הַנִּבּוּאָה דַּרְגָּה אָוֶזֶת, וְכֻלָּם דְּרָגוֹת לִדְרָגוֹת אֵלֶּה עַל אֵלֶּה.

וַיַּוַזַלֵּם יוֹסֵף וָזַלוֹם וַיַּגֶּד לְאָוְזָיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ עַל וָזַלוֹמוֹתָיו. מִכָּאן שֶׁלֹּא צָרִיךְ הָאָדָם לוֹמַר אֶת וָזַלוֹמוֹ רַק לְאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – הוּא גּוֹרֵם לוֹ. שֶׁאִם אוֹתוֹ הַוַזַלוֹם מִתְהַפֵּךְ לְגֶנֶן אָוֶזֶר – הוּא גּוֹרֵם לְסַלְקוֹ

בֹּא רְאֵה שֶׁיּוֹסֵף אָמַר אֶת הַוַזַלוֹם לְאָוְזָיו, וְעַל כֵּן גָּרְמוּ לוֹ לְסַלֵּק אֶת וָזַלוֹמוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים שֶׁהִתְעַכֵּב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ. מַה זֶּה שְׂנֹא אֹתוֹ? שֶׁגָּרְמוּ לוֹ בָּזֶה קְטֹרוּגִים.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ נָא הַוַזַלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר וָזָלָמְתִּי. שֶׁרָצָה מֵהֶם שֶׁיִּשְׁמְעוּ לוֹ, וְהוּא הוֹדִיעַ לָהֶם אוֹתוֹ הַוַזַלוֹם, שֶׁאִלְמָלֵא הֵם שֶׁהָפְכוּ אוֹתוֹ לְגֶנֶן אָוֶזֶר – כָּךְ הִתְקַיֵּם, וְהֵם הֵשִׁיבוּ וְאָמְרוּ, הֲמָלוֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מָשׁוֹל תִּמְשֹׁל בָּנוּ?! מִיָּד אָמְרוּ לוֹ אֶת פֵּשֶׁר הַוַזַלוֹם וְגָזְרוּ גְּזֵרָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ מְצוּיִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הִגָּה עָנִינוּ, זֶלוֹם שֶׁלֹּא נִפְתָּר כְּמוֹ אֻגֶּרֶת שֶׁלֹּא נִקְרְאָה, אִם מִשּׁוּם שֶׁהִתְקַיֵּם וְהוּא לֹא יָדַע, אוֹ שֶׁלֹּא הִתְקַיֵּם כְּלָל. אָמַר לוֹ, הִתְקַיֵּם וְלֹא נוֹדַע, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַזֶּלוֹם תָּלוּי עָלָיו כּוֹזֵז, וְהוּא לֹא נוֹדַע וְלֹא יָדוּעַ אִם הִתְקַיֵּם וְאִם לֹא הִתְקַיֵּם.

וְאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁטָּרַם יָבֹא לָעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ תָּלוּי בַּזֶּלוֹם אוֹ עַל יְדֵי כָרוֹז, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכָּל דָּבָר וְדָבָר בְּטֶרֶם יָבֹא לָעוֹלָם מַכְרִיזִים עָלָיו בָּרָקִיעַ, וּמִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם וְנִתָּן עַל יְדֵי הַכָּרוֹז, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה׳ אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים, בִּזְמַן שֶׁנְּבִיאִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, וְאִם לֹא – אַף עַל גַּב שֶׁנִּגְבוּאָה לֹא שׁוֹרָה, זְכָמִים עֲדַיִן מִנְּבִיאִים, וְאִם לֹא – נִתָּן בַּזֶּלוֹם, וְאִם לֹא – הַדָּבָר נִמְצָא בְּצִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ.

וַיֵּלְכוּ אָחָיו לִרְעוֹת אֶת צֹאן אֲבִיהֶם בִּשְׁכֶם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, לִרְעוֹת צֹאן אֲבִיהֶם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אֶ״ת נָקוּד מֵעָלָיו? לִרְבוֹת שְׁכִינָה עִמָּהֶם, שֶׁהִיא שְׁרוּיָה עִמָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הָיוּ עֲשָׂרָה, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף לֹא הָיָה עִמָּהֶם, וּבִנְיָמִין הוּא קָטָן בַּבַּיִת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם הָיוּ עֲשָׂרָה, וּכְשֶׁהָלְכוּ, הַשְּׁכִינָה הָיְתָה בֵּינֵיהֶם, וְעַל כֵּן נָקוּד מִלְמַעְלָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, בִּזְמַן שֶׁמָּכְרוּ אֶת יוֹסֵף, הִשְׁתַּתְּפוּ כֻּלָּם עִם הַשְּׁכִינָה, וְשִׁתְּפוּ אוֹתָהּ עִמָּהֶם כְּשֶׁעָשׂוּ שְׁבוּעָה, וְעַד שֶׁהִתְגַּלָּה דְּבַר יוֹסֵף, לֹא שָׁרְתָה שְׁכִינָה עַל יַעֲקֹב.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא נִמְצְאָה עִמָּהֶם – בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳. כֻּלָּם צַדִּיקִים וַוְזִסִידִים, הַקָּיוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הֵם קָיוּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

פָּתַח וְאָמַר, (שם) שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה׳ נֵלֵךְ. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, שֶׁדָּוִד הָיָה עִם לִבּוֹ לִבְנוֹת הַבַּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) וַיְהִי עִם לְבַב דָּוִד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם ה׳ וְגוֹ׳. וְאַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? רַק אַתָּה לֹא

תִּבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם בִּנְךָ הַיֹּצֵא מֵחֲלָצֶיךָ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי. וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה, וְהָיוּ אוֹמְרִים מָתַי יָמוּת דָּוִד וְיָקוּם שְׁלֹמֹה בְּנוֹ וְיִבְנֶה אֶת הַבַּיִת, וְאָז עֲמִדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָם, אָז נַעֲלֶה וְנַקְרִיב שָׁם קָרְבָּנוֹת.

וְעִם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים מָתַי יָמוּת הַזָּקֵן הַזֶּה, אֲזַי שָׁמַוְתִּי וְשִׁמְוָתָה הָיְתָה לִי בִּשְׁבִיל בְּנִי, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁבְּנִי יָקוּם תַּוְתַּי לִגְמֹר אֶת הַמִּצְוָה לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת. אָז הִתְוַזִּיל לְשַׁבְּוַז אוֹתָהּ וְאָמַר, יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁוֻּזְבְּרָה לָהּ יַזְדָּו.

שָׁנִינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְזוֹ מִתַּקֶּנֶת [זו] כְּנֶגֶד זוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה׳. הַבְּנוּיָה, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹרִיד אֶת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַעְלָה כָּרָאוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַבְּנוּיָה. שֶׁוֻּזְבְּרָה לָהּ יַזְדָּו, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ, שֶׁוֻּזְבְּרָה? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת שֶׁוּזְבְּרוּ! אֶלָּא שֶׁהִתְוַזְבְּרָה הָאֵם עִם הַבַּת וְנִהְיוּ יַזַּד, וּבֵאֲרוּהוּ.

וְנֶאֱמַר שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים, אֵלּוּ הֵם קְיוּם שֶׁל הָעוֹלָם וְהַתְקוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן. וְאַל תֹּאמַר שֶׁהָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן לְבַדּוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, דַּוְקָא לְיִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הַקְיוּם לְמַטָּה, עֵדוּת הֵם לְמַעְלָה, וְהַכֹּל – לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳, לְהוֹדוֹת לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל הַצְּדָדִים, שֶׁכָּתוּב לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳.

וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תֹּעֶה בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תְּבַקֵּשׁ. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אַזָּיִךְ רֹעִים בִּשְׁכֶם לְכָה וְאֶשְׁלָזֲךָ אֲלֵיהֶם. וְכִי יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, שֶׁהָיָה אוֹהֵב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל אָזְיוֹ הָיוּ שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ, לָמָּה שָׁלַזּ אוֹתוֹ אֲלֵיהֶם? אֶלָּא הוּא לֹא זָשַׁד עֲלֵיהֶם, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכֻּלָּם הָיוּ צַדִּיקִים וְלֹא זָשַׁד אוֹתָם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַם אֶת כָּל זֶה כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁגָּזַר בֵּין הַבְּתָרִים.

מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הַקְּדֻמוֹנִים, שֶׁצְּרִיכִים בְּנֵי יַעֲקֹב הַלָּלוּ לִשְׁלֹט עָלָיו בְּטֶרֶם

יֵרֵד לְמִצְרַיִם, שֶׁאִלּוּ הוּה יָרֵד לְמִצְרַיִם וְהֵם לֹא הָיוּ שׁוֹלְטִים בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, יָכְלוּ הַמִּצְרִים לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָמִים, וְהִתְקַיֵּם בְּיוֹסֵף שֶׁנִּמְכַּר לְעֶבֶד, וְהֵם שָׁלְטוּ עָלָיו, וְאַף עַל גַּב שֶׁיּוֹסֵף הָיָה אַזַּר כֹּחַ מֶלֶךְ וְהַמִּצְרִים הָיוּ עֲבָדִים שֶׁלּוֹ, נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁלְטוּ עַל כֻּלָּם.

בֹּא רְאֵה שֶׁיּוֹסֵף הוּא הַבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה, כָּל זְמַן שֶׁמִּתְקַיֵּם הַבְּרִית, הַשְּׁכִינָה מִתְקַיֶּמֶת עִם יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם כָּרָאוּי. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק יוֹסֵף, הַבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה, מִן הָעוֹלָם, אָז הַבְּרִית וְהַשְּׁכִינָה וְיִשְׂרָאֵל יָצְאוּ כֻּלָּם לַגָּלוּת, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב (שמות א) וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף, וְהַכֹּל הָיָה מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ – זֶה גַּבְרִיאֵל. וּפָרְשׁוּהוּ, כָּתוּב כָּאן וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ, וְכָתוּב שָׁם (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בֶּחָזוֹן בַּתְּחִלָּה. וְהִנֵּה תֹּעֶה – תּוֹעֶה בַּכֹּל, שֶׁבָּטַח עַל אָזְיו שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ אֶת הָאֲוָזָה שֶׁלָּהֶם וְלֹא מָצָא, וּבִקֵּשׁ אוֹתָם וְלֹא מָצָא, וְעַל כֵּן תּוֹעֶה בַּכֹּל. וְעַל זֶה, וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תְּבַקֵּשׁ.

וַיֹּאמֶר אֶת אַזַּי אָנֹכִי מְבַקֵּשׁ וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (שיר ז) מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא יָבֻזּוּ לִי. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַזְּוָגִים, אֲבָל אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי, כְּיוֹסֵף עַל אָזְיו, שֶׁאָמַר וְעַתָּה אַל תֵּירָאוּ אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם. נָתַן לָהֶם מָזוֹן וְזָן אוֹתָם בָּרָעָב. מְשׁוֹם כָּךְ, מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי.

דָּבָר אַזַּר מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי – זֶה יוֹסֵף, אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱוַזּוּ עִמָּהּ וְנִדְבַּק עִמָּהּ. יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי – שֶׁהֲרֵי אָז אַוָּזָה וּשְׁלֻמָּה עִמָּהֶם. אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ – בְּתוֹךְ הַגָּלוּת, שֶׁהִיא בְּאֶרֶץ אַזָּרַת. אֶשָּׁקְךָ – כְּדֵי לְהַדְבִּיק רוּחַ עִם רוּחַ. גַּם לֹא יָבֻזּוּ לִי – אַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי נִמְצֵאת בְּאֶרֶץ אַזָּרַת

בֹּא רְאֵה שֶׁיּוֹסֵף, אַף עַל גַּב שֶׁאָזְיו לֹא הָיוּ לוֹ כְּמוֹ אַוזִים כְּשֶׁנָּפַל בִּידֵיהֶם,

הוּא הָיָה לָהֶם כְּמוֹ אָזֶן כְּשֶׁנָּפְלוּ בְיָדוֹ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית נ) וַיְנַחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם, בַּכֹּל הוּא דִּבֵּר, עַל לִבָּם.

וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו. זֶה שִׁמְעוֹן וְלֵוִי שֶׁהֵם הָיוּ וַדַּאי אַחִים בַּכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רָגְזָם הוּא רָגָז שֶׁל הֶרֶג בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם מט) אָרוּר אַפָּם כִּי עָז וְעֶבְרָתָם כִּי קָשָׁתָה

בֹּא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר, יֵשׁ רָגָז וְיֵשׁ רָגָז. יֵשׁ רָגָז שֶׁהוּא מְבֹרָךְ מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְנִקְרָא בָּרוּךְ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁכָּתוּב (שם יד) בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וְיֵשׁ רָגָז מְקֻלָּל לְמַעְלָה וּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁנִּקְרָא אָרוּר, שֶׁכָּתוּב (שם ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אָרוּר אַפָּם כִּי עָז.

וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה יֵשׁ שְׁנֵי הָרִים, שֶׁכָּתוּב (דברים יא) וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִזִים וְאֶת הַקְּלָלָה עַל הַר עֵיבָל, כְּנֶגֶד שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ. וְעַל כֵּן זֶה נִקְרָא אָרוּר וְזֶה נִקְרָא בָּרוּךְ. וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי הֵם מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה הֶחָזָק יוֹצֵא רָגָז שֶׁמְּקֻלָּל.

וּבֹא וּרְאֵה, מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה יוֹצֵא רָגָז לִשְׁנֵי צְדָדִים – אֶחָד שֶׁהִתְבָּרֵךְ וְאֶחָד שֶׁהִתְקַלֵּל, אֶחָד בָּרוּךְ וְאֶחָד אָרוּר. כְּמוֹ כֵן מֵהַצַּד שֶׁל יִצְחָק יָצְאוּ שְׁנֵי בָנִים – אֶחָד מְבֹרָךְ, וְאֶחָד שֶׁהִתְקַלֵּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. זֶה נִפְרָד לְצַדּוֹ וְזֶה נִפְרַד לְצַדּוֹ. זֶה דִּיּוּרוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה דִּיּוּרוֹ בְּהַר שֵׂעִיר, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. זֶה מְקוֹמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁל מִדְבָּר, וְזַרְבָּה וּשְׁמָמָה, וְזֶה יֹשֵׁב אָהָלִים, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן – בָּרוּךְ וְאָרוּר, זֶה לְצַדּוֹ וְזֶה לְצַדּוֹ. מִזֶּה יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְכָל הַטּוֹב וְכָל הָאוֹר וְכָל גְּאֻלָּה וְכָל הַצָּלָה, וּמִזֶּה יוֹצְאוֹת כָּל הַקְּלָלוֹת וְכָל חֶרֶב וְכָל דָּם וְכָל שְׁמָמָה וְכָל הָרָעוֹת וְכָל הַטֻּמְאָה שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כו) אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסוֹבְבָה אֶת

מִזְּבַזֵּךְ ה׳. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרְוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה כָּאן אֶת סוֹד הַדָּבָר, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ טוֹעֵם אֶת טַעַם הַמָּוֶת בַּלַּיְלָה, וְרוּחַ הַטֻּמְאָה שׁוֹרָה עַל אוֹתוֹ הַגּוּף, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָאָדָם וְיוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְעַל שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹצֵאת וּמִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, שׁוֹרָה רוּחַ שֶׁל טֻמְאָה עַל אוֹתוֹ הַגּוּף וְנִטְמָא.

כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה חוֹזֶרֶת לַגּוּף, עוֹבֶרֶת אוֹתָהּ הַהֶבְלָמָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁבִּידֵי הָאָדָם נִשְׁאֶרֶת הֶבְלָמַת הַטֻּמְאָה, וְעַל כֵּן אַל יַעֲבִיר יָדוֹ עַל עֵינוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ רוּחַ הַטֻּמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו עַד שֶׁנּוֹטֵל אוֹתָם, וּכְשֶׁנּוֹטֵל יָדוֹ כָּרָאוּי, אָז מִתְקַדֵּשׁ וְנִקְרָא קָדוֹשׁ.

וְאֵיךְ צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ? צָרִיךְ כְּלִי אֶזֶד לְמַטָּה וּכְלִי אֶזֶד מִלְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַטָּה שֶׁיּוֹשֵׁב בַּהֶבְלָמָה שֶׁטֻּמְאָה בּוֹ. וְזֶה הַכְּלִי לְקַבֵּל טֻמְאָה, וְזֶה לְהִתְקַדֵּשׁ מִמֶּנּוּ. זֶה בָּרוּךְ וְזֶה אָרוּר. וְלֹא צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ בַּבַּיִת אֶת אוֹתָם מַיִם שֶׁל הַהֶבְלָמָה, שֶׁלֹּא יִקְרַב אֲלֵיהֶם אִישׁ, שֶׁהֲרֵי בָּהֶם מִתְכַּנְּסִים הַצַּד שֶׁלָּהֶם, וְיָכוֹל לְקַבֵּל נֶזֶק מֵאוֹתָם הַמַּיִם הַטְּמֵאִים.

וְעַד שֶׁיַּעֲבֹר הַהֶבְלָמָה מִיָּדוֹ לֹא יְבָרֵךְ, וּבֵאַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, בְּטֶרֶם יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת יָדָיו בַּבֹּקֶר, נִקְרָא טָמֵא. כֵּיוָן שֶׁהִתְקַדֵּשׁ, נִקְרָא טָהוֹר. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַל יִטֹּל אֶלָּא מִיָּד שֶׁנִּטְהֲרָה בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא. זֶה נִקְרָא טָהוֹר, וְזֶה נִקְרָא טָמֵא.

מִשּׁוּם כָּךְ כְּלִי אֶזֶד לְמַעְלָה וּכְלִי אֶזֶד לְמַטָּה, זֶה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא. וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת דָּבָר עִם אוֹתָם הַמַּיִם, אֶלָּא צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ אוֹתָם בִּמְקוֹם שֶׁאֲנָשִׁים לֹא עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יָלִין אוֹתָם בַּבַּיִת, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁפָּכוּ בָּאָרֶץ, רוּחַ הַטֻּמְאָה נִמְצֵאת שָׁם וְיָכוֹלָה לְהַזִּיק. וְאִם זָמַר לָהֶם מִדְּרוֹן תַּוֵּת הָאָרֶץ שֶׁלֹּא יֵרָאוּ – יָפֶה.

וְלֹא יִתֵּן אוֹתָם לְנָשִׁים מְכַשְּׁפוֹת שֶׁיּוּכְלוּ לְהָרַע בָּהֶם לִבְנֵי אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַמַּיִם שֶׁהִתְקַלְּלוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל

שֶׁיִּהְיוּ קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם.

וַיְקַוְּזוּהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבְּרֵכָה וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מָיִם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ. [מִי שֶׁמְּבַטֵּל דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ הֶזֵּרִיב עוֹלָם שָׁלֵם] כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יִהְיוּ לוֹ זַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא וְזוֹכֶה בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לִשְׁמָהּ כְּרָאוּי, זוֹכֶה לְשָׁכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין דָּנִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּתוּב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. אֹרֶךְ יָמִים בְּאוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֹרֶךְ יָמִים בָּעוֹלָם הַהוּא שֶׁבּוֹ אֹרֶךְ הַיָּמִים, וְאוֹתָם הַיָּמִים הֵם וַדַּאי יָמִים, שָׁם הוּא בְּטוּזוֹן הַקְּדֵשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁבּוֹטְזוֹ אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לְהִתְזַוֵּק בָּעוֹלָם הַהוּא, בִּשְׁמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד, יֵשׁ לוֹ שָׂכָר טוֹב וְשַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְכָל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הַתּוֹרָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו וּמַכְרִיזָה לְפָנָיו וּמְגִנָּה עָלָיו שֶׁלֹּא יִקְרְבוּ אֵלָיו בַּעֲלֵי הַדִּין. כְּשֶׁשּׁוֹכֵב הַגּוּף בַּקֶּבֶר, הִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ. כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת לְהִסְתַּלֵּק לָשׁוּב לִמְקוֹמָהּ, הִיא הוֹלֶכֶת לִפְנֵי הַנְּשָׁמָה הַהִיא. וְכַמָּה שְׁעָרִים נִשְׁבָּרִים מִלְּפָנֶיהָ הַתּוֹרָה עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת לִמְקוֹמָהּ, וְעוֹמֶדֶת עַל הָאָדָם עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר בַּזְּמַן שֶׁיְּקוּמוּ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְהִיא מְלַמֶּדֶת עָלָיו סָנֵגוֹרְיָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ו) בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ – בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹכֵב הַגּוּף בַּקֶּבֶר, שֶׁהֲרֵי אָז בַּזְּמַן הַהוּא נִדּוֹן הַגּוּף בַּקֶּבֶר, וְאָז הַתּוֹרָה מְגִנָּה עָלָיו. וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, בַּזְּמַן שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם מִן הֶעָפָר, הִיא תְשִׂיחֶךָ לִהְיוֹת עָלֶיךָ סָנֵגוֹר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הִיא תְשִׂיחֶךָ, מַה זֶּה הִיא תְשִׂיחֶךָ? מְשׂוּם שֶׁאַף עַל גַּב

שֶׁעַכְשָׁיו יָקוּמוּ מֵהֶעָפָר, הַתּוֹרָה לֹא תִשְׁתַּכַּח מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי אָז יֵדְעוּ אֶת כָּל אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁעָזְבוּ כְּשֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שְׁמוּרָה מֵאוֹתוֹ זְמַן, וְתִכָּנֵס לִמְעֵיהֶם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְהִיא תְדַבֵּר בִּמְעֵיהֶם.

וְכָל הַדְּבָרִים מְתֻקָּנִים יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהוּא לֹא יָכֹל לְהַשִּׂיג אוֹתָם כָּרָאוּי וְהוּא הִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם וְלֹא נִדְבַּק בָּהֶם – כֻּלָּם נִכְנָסִים לְמֵעָיו מְתֻקָּנִים וְהַתּוֹרָה תְּדַבֵּר בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֵךְ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּמוֹ זֶה כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לָעוֹלָם הַבָּא, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁלֹּא זוֹכֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּתּוֹרָה וְהוּא הוֹלֵךְ בַּזְּוִיּוֹת, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נוֹטְלִים אוֹתוֹ וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם לַמָּקוֹם הַתַּזְוִיתוֹן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְרַזֵּם עָלָיו, שֶׁנִּקְרָא בּוֹר שָׁאוֹן טִיט הַיָּוֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן וַיָּקֶם עַל סֶלַע רַגְלַי כּוֹנֵן אֲשֻׁרָי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אוֹתוֹ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְטַנֵּף בַּטִּנּוּפוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, מַה כָּתוּב? וַיִּקְוְזֵהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבָּרָה – זֶה הוּא הַגֵּיהִנֹּם, הַמָּקוֹם שֶׁדָּנִים אֶת אוֹתָם שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה. וְהַבּוֹר רֵק – כְּמוֹ שֶׁהוּא הָיָה רֵיק, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ מַיִם.

וּבֹא וּרְאֵה כַּמָּה הוּא הָעָנְשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִן הַתּוֹרָה וְנֶעֶזְבוּ מִמֶּנָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ט) מִי הָאִישׁ הֶחָכָם וְיָבֶן אֶת זֹאת וְגוֹ' עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר ה' עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִכָּאן (ישעיה ה) לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת.

מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל עוֹמֵד עַל קִיּוּם הַתּוֹרָה, וְהָעוֹלָם לֹא מִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ אֶלָּא בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא קִיּוּם הָעוֹלָמוֹת, מַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

וַיְקַוְּזוּהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה. רָמוּז עַל שֶׁזָּרְקוּ אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַמִּצְרִים, הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ סוֹד הָאֱמוּנָה כְּלָל. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אִם נְזָקִים וְעַקְרַבִּים הָיוּ בּוֹ, לָמָּה כָּתוּב בִּרְאוּבֵן לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, וְכִי לֹא זָשַׁשׁ רְאוּבֵן לָזֶה שֶׁהִנִּיחַ אוֹתָם נְזָקִים וְעַקְרַבִּים יַזִּיקוּ אוֹתוֹ, וְאֵיךְ אָמַר לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, וְכָתוּב לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ?.

אֶלָּא שֶׁרָאָה רְאוּבֵן שֶׁהַנָּזָק נִמְצָא בִּידֵי אָזְיו, מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע כַּמָּה הֵם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ וּרְצוֹנָם לַהֲרֹג אוֹתוֹ. אָמַר רְאוּבֵן, טוֹב לְהַפִּיל אוֹתוֹ לְתוֹךְ בּוֹר הַנְּזָקִים וְהָעַקְרַבִּים וְלֹא יִמְסֹר בִּידֵי שׂוֹנְאָיו שֶׁלֹּא מְרַחֲמִים עָלָיו. מִכָּאן אָמְרוּ, יַפִּיל אָדָם עַצְמוֹ לָאֵשׁ אוֹ לְבוֹר שֶׁל נְזָקִים וְעַקְרַבִּים וְלֹא יִמָּסֵר בִּידֵי שׂוֹנְאָיו [שֶׁמְּעַטִּים הֵם שֶׁיְּכוֹלִים לְהִנָּצֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם].

מִשּׁוּם שֶׁכָּאן בִּמְקוֹם הַנְּזָקִים וְהָעַקְרַבִּים – אִם הוּא צַדִּיק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַרְוִיחַ לוֹ נֵס, וְלִפְעָמִים שֶׁזְּכוּת אָבוֹת מְסַיַּעְתּ לָאָדָם וְיִנָּצֵל מֵהֶם. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁנִּמְסָר בִּידֵי שׂוֹנְאָיו, מְעַטִּים הֵם שֶׁיְּכוֹלִים לְהִנָּצֵל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם, מִיָּדָם דַּוְקָא, וְלֹא כָּתוּב לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ וְיוֹתֵר לֹא. אֶלָּא אָמַר רְאוּבֵן, יִנָּצֵל מִיָּדָם, וְאִם יָמוּת בַּבּוֹר – יָמוּת. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלֵהוּ מִיָּדָם

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הִיא זְסִידוּתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁיָּדַע שֶׁשִּׁמְעוֹן וְלֵוִי, הַשַּׁתָּפוּת וְהַזְּכָמָה וְהַזְּבֵרוּת שֶׁלָּהֶם הֵם קָשִׁים, שֶׁכַּאֲשֶׁר הִתְזַבְּרוּ בְּשֶׁכֶם הָרְגוּ כָּל זָכָר [ס"א וְזֶה שֶׁהָרְגוּ כָּל זָכָר], לֹא דַי לָהֶם, אֶלָּא שֶׁנּוֹטְלִים נָשִׁים וָטַף וְכֶסֶף וְזָהָב וְכָל הַבְּהֵמוֹת וְכָל כְּלֵי יְקָר וְכָל מִי שֶׁנִּמְצָא בַּמִּקְרִיָּה, וְלֹא דַי, אֶלָּא שֶׁאָכְלוּ כָּל מַה שֶּׁבַּשָּׂדֶה נָטְלוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית לד) וְאֶת אֲשֶׁר בָּעִיר וְאֶת אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקָחוּ.

אָמַר, וּמָה הַמִּקְרִיָּה הַגְּדוֹלָה כָּזוֹ לֹא נִצַּל מֵהֶם – אִלְמָלֵא הָעֹלָם הַזֶּה יִפֹּל בִּידֵיהֶם, לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ זְחִיכַת בָּשָׂר בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן אָמַר טוֹב לְהִנָּצֵל

מֵהֶם, שֶׁלֹּא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ שְׁאֵרִית בָּעוֹלָם וְלֹא יִרְאֶה מִמֶּנּוּ אַבָּא כְּלוּם לְעוֹלָמִים.

וְכָאן אִם יָמוּת, לֹא יְכוֹלִים לוֹ, וְיִשָּׁאֵר כָּל גּוּפוֹ שָׁלֵם וְאָשִׁיב אוֹתוֹ לְאַבָּא שָׁלֵם, וְעַל כֵּן לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, אַף עַל גַּב שֶׁיָּמוּת שָׁם. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ, וְלֹא אָמַר אֵינֶנּוּ זֶה, אֶלָּא אָמַר אֵינֶנּוּ – אֲפִלּוּ מֵת.

בֹּא רְאֵה מַה שֶּׁעָשָׂה, שֶׁהוּא בְּזָכְמָה הָיָה מִשְׁתַּתֵּף עַצְמוֹ עִמָּהֶם, שֶׁכָּתוּב לֹא נַכֶּנּוּ נָפֶשׁ, וְלֹא כָּתוּב לֹא תַכּוּהוּ, וְהוּא לֹא הָיָה שָׁם כְּשֶׁנִּמְכַּר יוֹסֵף, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם שִׁמְּשׁוּ אֶת אֲבִיהֶם, כָּל אֶזְהָד וְאֶזְהָד יוֹם אֶזְהָד, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה שֶׁל רְאוּבֵן, וְעַל כֵּן רָצָה שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהָיָה הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁלּוֹ לֹא יֵאָבֵד יוֹסֵף, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף דַּוְקָא, אֲפִלּוּ [זֶה אוֹ] מֵת, מִיָּד וַיָּשָׁב אֶל אֶחָיו וַיֹּאמֶר הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ.

וַאֲפִלּוּ רְאוּבֵן לֹא יָדַע מֵאוֹתָהּ הַמְּכִירָה שֶׁל יוֹסֵף. וַהֲרֵי בְּאַרְוּהוּ שֶׁהַשְׁכִּינָה הִשְׁתַּתְּפָה עִמָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא יָדַע רְאוּבֵן מֵהַמְּכִירָה הַהִיא שֶׁל יוֹסֵף, וְלֹא הִתְגַּלְתָּה לוֹ עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיּוֹסֵף הִתְגַּלָּה לְאֶחָיו.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרַם לִרְאוּבֵן מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲזִיר אֶת יוֹסֵף. מַה כָּתוּב? (דברים לג) יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁיָּדַע שֶׁנִּלְקְחָה בְּכוֹרָתוֹ מִמֶּנּוּ וְנִתְּנָה לְיוֹסֵף, הִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲזִיר אוֹתוֹ, וְהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה וְאָמַר יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת, וְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם זֶה, וּמִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה מֵהַמַּעֲשֶׂה הַהוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? וַיִּקְחוּ אֶת כְּתֹנֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. הֲרֵי בְּאַרְוּהוּ, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁדָּם הַשָּׂעִיר דּוֹמֶה לְדָם שֶׁל אָדָם. אֲבָל בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַדָּבָר בָּא כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים אֲפִלּוּ כְּזוֹטוֹ הַשַּׂעֲרָה.

יַעֲקֹב עָשָׂה מַעֲשֶׂה כָּרָאוּי, בַּמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהִקְרִיב לְאָבִיו שָׂעִיר, שֶׁהוּא

צַד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְעִם כָּל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִקְרִיב עָשִׁיר וְהִכְוִיחַ אֶת אָבִיו שֶׁהוּא הַצַּד שֶׁלּוֹ, נֶעֱנַשׁ בַּעֲשִׁיר הָאַוֵּר הַזֶּה שֶׁהִקְרִיבוּ לוֹ בָּנָיו אֶת הַדָּם שֶׁלּוֹ.

בּוֹ כָּתוּב (בראשית כז) וְאֶת עֹרֹת גְּדָיֵי הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו, מִשּׁוּם כָּךְ – וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתֹנֶת בַּדָּם, הִקְרִיבוּ לוֹ כֻּתֹנֶת לְהַכְוִיחַ אוֹתוֹ. וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הוּא גָּרַם שֶׁכָּתוּב וַיְזֻעַזְּרֵד יִצְחָק וַזְּרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד, מִשּׁוּם כָּךְ גָּרְמוּ לוֹ שֶׁזֻּעַזְּרֵד וַזְּרָדָה בַּזְּמַן הַהוּא, שֶׁכָּתוּב הַכֵּר נָא הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ הִיא אִם לֹא.

רַבִּי זְיָיא אָמַר, כָּתוּב בּוֹ (שם) הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו אִם לֹא – לוֹ כָּתוּב, הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ הִיא אִם לֹא. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים בְּכָל מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר [נ"א אָמַר רַבִּי אַבָּא], כֵּיוָן שֶׁכָּל הַשְּׁבָטִים רָאוּ אוֹתוֹ הַצַּעַר שֶׁל אֲבִיהֶם, וַדַּאי הִתְנַזְּמוּ וְנָתְנוּ עַצְמָם עַל יוֹסֵף שֶׁיְּפַדּוּ אוֹתוֹ אִלְמָלֵא יִמְצְאוּ אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁלֹּא יְכוֹלִים, זָזְרוּ אֶל יְהוּדָה וְהֶעֱבִירוּ אוֹתוֹ מֵעֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, [וְאָז ס"א וְכֵיוָן שֶׁ] הֶעֱבִירוּהוּ מֵעֲלֵיהֶם, מַה כָּתוּב? וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם ה' וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִתְקִין לוֹ שִׁבְעָה עַמּוּדִים עַל מַה שֶּׁעוֹמֵד, וְכָל הָעַמּוּדִים עוֹמְדִים בְּעַמּוּד אֶחָד יְזִידִי, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב (משלי ט) חָצְבָה בֵיתָהּ חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְכָל אֵלֶּה הֵם עוֹמְדִים בְּדַרְגָּה אַחַת מֵהֶם שֶׁנִּקְרֵאת (שם י) צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

וּכְשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִבְרָא מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הָעוֹלָם וְתִקּוּנוֹ, שֶׁהוּא נְקֻדָּה אַחַת שֶׁל הָעוֹלָם וְהָאֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, וּמִי הוּא? צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (תהלים נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ. וּמֵאַיְזֶה מָקוֹם? מִצִּיּוֹן, שֶׁכָּתוּב מִצִּיּוֹן מִכְלַל יְפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא צַד הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה כָּרָאוּי

[וְכָעֵת יִשְׂרָאֵל הֶחֱזִיקוּ בּוֹ בְּסוֹדוֹת הַמִּצְוֹות שֶׁל הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם מַזְהִיק אָדָם בַּצִּיצִית שֶׁמִּתְעַטֵּף בָּהּ], וְצִיּוֹן הַזּוֹהַר וְהַנְּקֻדָּה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וּמֵהַמָּקוֹם הַהוּא נִתְקַן כָּל הָעוֹלָם וְנַעֲשָׂה, וּמִתּוֹכוֹ נָזוּן כָּל הָעוֹלָם.

וּבֹא וּרְאֵה, וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם ה' וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם ה', לָמָּה כָּתוּב וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ? הִנֵּה [ס"א אֶלָּא] כָּאן סוֹד הָאֱמוּנָה [עַל מָה עוֹלָם] שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁצִּיּוֹן הִיא הַשְּׁלֵמוּת וְהַיְפִי שֶׁל הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם נָזוּן מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן, וְהֵן אַוָּזת, הֵם צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, זֶה דִּין וְזֶה רַוָּזמִים, וּשְׁנֵיהֶם אָוָּזד, מִכָּאן דִּין וּמִכָּאן רַוָּזמִים.

מִמַּעְלָה לְמַעְלָה יוֹצֵא קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע. לְאַוָּזר שֶׁאוֹתוֹ הַקּוֹל יוֹצֵא וְנִשְׁמָע, אָז יוֹצְאִים הַדִּינִים וְדַרְכֵי הַדִּין, וְהָרַוָּזמִים יוֹצְאִים וְנִפְרָדִים מִשָּׁם. וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם ה', זֶה בֵּית הַדִּין בְּרַוָּזמִים. וְעֶלְיוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ נִמְצָא וְאֵינוֹ נוֹדָע, כֵּיוָן שֶׁהַקּוֹל הַהוּא יוֹצֵא, אָז נִמְצָא הַכֹּל, דִּין וְרַוָּזמִים. וָזהוּ שֶׁכָּתוּב וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ. כֵּיוָן שֶׁיִּתֵּן קוֹלוֹ, אָז בָּרָד וְגַוָּזלֵי אֵשׁ, מַיִם וְאֵשׁ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד יְהוּדָה, מַה כָּתוּב? (בראשית כט) וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הוּא הַיְסוֹד הָרְבִיעִי מֵאוֹתָם הָאַרְבָּעָה שֶׁהֵם הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, עֲמוּד אָוָּזד מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה הָעֲמוּדִים, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֶוָּזיו, שֶׁהָיָה מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוֹרִידוּ אֶת יוֹסֵף לְמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וַיַּרְא שָׁם יְהוּדָה בַּת אִישׁ כְּנַעֲנִי, וְכִי כְּנַעֲנִי הָיָה? אֶלָּא הִנֵּה פָּרְשׁוּהוּ הַזְּבֵרִים. וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר. שְׁלֹשָׁה בָּנִים הָיוּ לִיהוּדָה, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם רַק אָוָּזד, וְזֶה הוּא שֵׁלָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי וְזַיָּא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה כָּתוּב בִּבְנֵי יְהוּדָה, בָּרִאשׁוֹן – וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר, וּבִשְׁנֵי הָאַוָּזרִים כָּתוּב, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ אוֹנָן, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁלָה?

אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ הִיא סוֹד עֶלְיוֹן, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי. וַיֵּרֶד

יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו, שֶׁהִנָּה נִכְסְתָה הַלְּבָנָה וְיָרְדָה מֵהַדַּרְגָּה שֶׁל תִּקּוּן לְתוֹךְ דַּרְגָּה אַחֶרֶת, שֶׁהִתְזַוְּגָה בָּהּ הַנָּחָשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּט עַד אִישׁ עֲדֻלָּמִי וּשְׁמוֹ חִירָה.

וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר, וְהוּא רַע, וְהַכֹּל אָחוֹז, שֶׁבָּא מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ וְלֹא כָּתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב, וְכָאן אֶת – לְרַבּוֹת דַּרְגָּה אַחֶרֶת שֶׁזִּוְּגָה הַטֻּמְאָה נוֹלַד, וְזֶה הוּא עֵר רַע, וְהַכֹּל אָחוֹז.

אָזַר כָּךְ לֹא הִתְבַּסֵּם הַמָּקוֹם עַד שֶׁבָּא שֵׁלָה שֶׁהָיָה הָעִקָּר שֶׁל כֻּלָּם. מַה כָּתוּב? וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה׳. כָּתוּב כָּאן רַע, וְכָתוּב שָׁם (בראשית ז) כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו. רַע שֶׁשּׁוֹפֵךְ דָּמִים, שׁוֹפֵךְ זֶרַע עַל הָאָרֶץ, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיְמִתֵהוּ ה׳. מַה כָּתוּב אַזָּרָיו? וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיךָ וְגוֹ׳.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיךָ וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מא) הֶעֱירוֹתִי מִצָּפוֹן וַיֵּאת מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ יִקְרָא בִשְׁמִי וְיָבֹא סְגָנִים כְּמוֹ זוֹמֶר וּכְמוֹ יוֹצֵר יִרְמָס טִיט. בֹּא רְאֵה כַּמָּה בְּנֵי אָדָם הֵם טִפְּשִׁים שֶׁאֵין יוֹדְעִים וְאֵין מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַכֹּל כֻּלָּם יְשֵׁנִים, שֶׁאֵין מִתְעוֹרְרִים, וְשֵׁנָה בִּנְקֻבֵי עֵינֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הַכֹּל הוּא בְּזִכְמָה, וְאֵין לְךָ אֵיבָר וְאֵיבָר בָּאָדָם שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּזִכְמָה עֶלְיוֹנָה. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּתְתַּקֵּן כָּל הַגּוּף בְּאֵיבָרָיו כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁתַּתֵּף [הִתְזַוֵּג] עִמּוֹ וְהִכְנִיס בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה כְּדֵי לְלַמֵּד אֶת הָאָדָם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו, כְּדֵי שֶׁאָדָם יִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי.

[וּמְשׁוּם זֶה] [וּבְעוֹד] שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, צָרִיךְ לָאָדָם לְהַגְדִּיל אֶת דְּמוּת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בָּעוֹלָם. וְסוֹד זֶה, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא לֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, וְעַל זֶה צָרִיךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת הַנָּהָר וְהַמָּקוֹר

שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. [נָ"ה ר"מ לִבְרִית הַקֹּדֶשׁ שֶׁזָּתוּם בִּבְשָׂרוֹ, שֶׁהוּא דֻּגְמָא שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּ"ה ר הַסּוֹד שֶׁל צַדִּיק שֶׁמִּתְזַוֵּג עִם צֶד"ק יַזַּד לְמַעְלָה. מְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְמַטָּה לְהִתְזַוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ בִּקְדֻשָּׁה כְּדֵי שֶׁיִּתְזַוֵּג בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.] וְכָל זְמַן שֶׁאָדָם לֹא יַצְלִיחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה [ס"א וְעַל כֵּן צָרִיךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת הַנָּהָר וְהַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאִם לֹא] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹקֵר אוֹתוֹ וְנוֹטֵעַ אוֹתוֹ בְּכַמָּה פָּעָמִים כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, הַעֲירוֹתִי מִצָּפוֹן וַיֵּאֶת. הַעֲירוֹתִי – זוֹ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַזִּוּוּג שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהִיא הִתְעוֹרְרוּת מִצַּד הַצָּפוֹן. וַיֵּאֶת – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבָּאָה מִלְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ אוֹתָהּ מִלְמַעְלָה, בָּאָה לָעוֹלָם הַזֶּה וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

מִמְּזָרִזוּ שֶׁמֶשׁ – זֶה הַמָּקוֹם שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת הַנְּשָׁמָה וּמְאִירָה. וְיָבֹא סְגָנִים [כְּמוֹ זֹמֶר] – אֵלּוּ הֵם זֵילוֹת הָעוֹלָם שֶׁבָּאִים מִשּׁוּם [בְּתוֹךְ] אוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת. כְּמוֹ זֹמֶר – כְּמוֹ שֶׁמִּתְעוֹרֵר אָדָם בַּגּוּף.

שֶׁהֲרֵי מְשׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה זְוּוּגִים וּמַטִּיל נְשָׁמוֹת בָּעוֹלָם, וְנִמְצֵאת זְוֵגוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל הוּא [ס"א יְהֹוָה] בָּרוּךְ. וּמְשׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם, כְּדֵי לְהִשְׁתַּדֵּל בִּדְרָכָיו, וְלֹא יַפְסִיק אֶת מְקוֹרוֹ וּמַעְיָנוֹ לְעוֹלָמִים.

וְכָל מִי שֶׁמַּפְסִיק מְקוֹרוֹ [מִלְמַטָּה וּמְיַבֵּשׁ אוֹתוֹ, כִּבְיָכוֹל גּוֹרֵם לְהַפְסֵק לְמַעְלָה, אָז (איוב יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. וְהוּאִיל וּבֶן אָדָם הוּקַם לְמַטָּה כַּדֻּגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה – מִי שֶׁמְּקוֹרוֹ יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֵּרוֹת, כְּמוֹ זֶה שֶׁלֹּא רָצָה לִשָּׂא אִשָּׁה, אוֹ שֶׁנָּשָׂא אוֹתָהּ וְהִשְׁתַּדֵּל וְלֹא יָכֹל, אֵלּוּ שִׁשְׁנֵי הַפָּכִים הֵם זֶה מְזֻהֶה, (אוֹ אוֹתוֹ) שֶׁיָּמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֵּרוֹת, אֵין לוֹ תַּקָּנָה לְעוֹלָם.

(קהלת א) מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן, מְשׁוּם שֶׁלֹּא רָצָה לִשָּׂא אִשָּׁה וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה. וְאוֹתוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל וְנָשָׂא אִשָּׁה וְלֹא יָכֹל, זֶה מִתְקַן בְּגוֹאֲלוֹ

שֶׁקָּרוֹב לוֹ, שֶׁהוּא אָזְיו שֶׁל אוֹתוֹ מֵת בִּכְלִי בָּנִים]. כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ הָאִישׁ לֹא נִכְנָס לַפַּרְגּוֹד וְלֹא נוֹטֵל חֵלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא [וְנִשְׁמָתוֹ לֹא נִכְלֶלֶת בַּמָּקוֹם שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת נִכְלָלוֹת, וְנִגְזֶרֶת דְּמוּתוֹ מִשָּׁם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִלְפָנָי. הוֹאִיל וְכָךְ הוּא, בּוֹרֵא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹאֵל שֶׁיִּגְאָלֵנוּ מִיַּד הַמַּשְׁחִיתִים, וְזֶה אָזְיו שֶׁקָּרוֹב אֵלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וְגוֹ'. וְכָתוּב בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיךָ וְיַבֵּם אֹתָהּ וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמָתוֹ לֹא נִכְנֶסֶת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא הִיא עוֹמֶדֶת בַּחוּץ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָכָה לְהָאִיר בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּגּוּף הַהוּא.

מִי שֶׁלֹּא זָכָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, יֵלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר וְיִזְכֶּה בּוֹ. כְּמוֹ כֵן עֵץ שֶׁדּוֹלֵק וְאוֹרוֹ לֹא עוֹלֶה, יָבוֹ אוֹתוֹ וְיַעֲלֶה בּוֹ אוֹר וְיָאִיר. עֵץ הוּא אָדָם, שֶׁכָּתוּב (שם כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה. רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁהָאָדָם כְּשֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהוֹלֵךְ וְתָאֵב וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וּמְזַדַּוֵּג עִם אִשָּׁה וְלֹא זוֹכֶה לְבָנִים, זֶהוּ עֵץ שֶׁדּוֹלֵק וְאוֹרוֹ לֹא עוֹלֶה, כְּלוֹמַר, נִשְׁמָתוֹ לֹא זוֹכָה בְּאוֹתוֹ הַגּוּף לִהְיוֹת מוּאֶרֶת, אֶלָּא הִיא בַּזַּשְׁכָּה].

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (ישעיה מה) לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הָעוֹלָם בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית כה) וַיֶּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה. סוֹד הַנְּשָׁמָה שֶׁבָּאָה לְהִתְתַּקֵּן כְּמוֹ מִקֶּדֶם.

בֹּא רְאֵה בְּאוֹתוֹ הַגּוּף מַה כָּתוּב, (ישעיה נג) וַה' זָפַץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי אִם תָּשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ ה' בְּיָדוֹ יִצְלָח. וַה' זָפַץ דַּכְּאוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, לָמָּה זָפַץ? כְּדֵי שֶׁיִּטְהַר. אִם תָּשִׂים אָשָׁם – הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת אִם יָשִׂים אָשָׁם! מַה זֶּה אִם תָּשִׂים? אֶלָּא עַל הַנְּשָׁמָה וְחֵפֶץ הַדָּבָר. אִם הַנְּשָׁמָה הַהִיא רוֹצָה לְהִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי – יִרְאֶה זֶרַע, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת וּמִשְׁוַטֶּטֶת וּמְזַמֶּנֶת לְהִכָּנֵס לְאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁהִתְעַסֵּק בָּהּ הָאָדָם בְּפָרְיָהּ וּרְבִיָּהּ, וְאָז יַאֲרִיךְ יָמִים, וְחֵפֶץ ה' – זוֹ הַתּוֹרָה – בְּיָדוֹ יִצְלָח.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה וּמְקוֹרוֹ וּמַעְיָנוֹ עוֹמֵד בּוֹ לְזוּנָם, אֵין לוֹ מָקוֹם לְהִכָּנֵס לַפַּרְגּוֹד. וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁבְּאֵר הַמַּיִם, אִם לֹא נִכְנָס בָּהּ אוֹתוֹ הַמָּקוֹר וְהַמַּעְיָן, אֵינָהּ בְּאֵר, שֶׁהַבְּאֵר וְהַמָּקוֹר הֵם יַחַד וְהֵם סוֹד אֶחָד, וּבְאַרְנוּ.

כָּתוּב (תהלים קכז) שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא. בֹּא רְאֵה כַּמָּה הֵם זַכָּאִים דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁבְּכָל דָּבָר וְדָבָר בַּתּוֹרָה יֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכַּאֲשֶׁר נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, אֶת כָּל הַגָּנָזִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם נָתַן לָהֶם [וְכֻלָּם] בַּתּוֹרָה, וְכֻלָּם נִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁקִּבְּלוּ הַתּוֹרָה בְּסִינַי.

בֹּא רְאֵה, שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם – אֵלּוּ הֵם הַיְזִידִים שֶׁנִּמְצָאִים, שֶׁאֵינָם זָכָר וּנְקֵבָה כָּרָאוּי, וּמַקְדִּימִים בַּבֹּקֶר לַעֲבוֹדָתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ד) יֵשׁ אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי וְגוֹ', וְאֵין קֵץ לְכָל עֲמָלוֹ. מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת – מְאַחֲרִים הַמְּנוּחָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בוֹ שָׁבַת, מִשּׁוּם שֶׁהָאִשָּׁה אֶל הָאָדָם הִיא נָזוֹת וַדַּאי אֶצְלוֹ.

אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים, מַה זֶּה לֶחֶם הָעֲצָבִים? שֶׁכַּאֲשֶׁר לָאָדָם יֵשׁ בָּנִים, אוֹתוֹ הַלֶּחֶם שֶׁאוֹכֵל, אוֹכֵל אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן הַלֵּב. וְזֶה שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים, אוֹתוֹ לֶחֶם שֶׁאוֹכֵל הוּא לֶחֶם שֶׁל עֶצֶב, וְאֵלּוּ הֵם אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים וַדַּאי.

כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא, מַה זֶּה יִתֵּן לִידִידוֹ? זֶהוּ שֶׁמְּקוֹרוֹ מְבֹרָךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ שֵׁנָה בָּעוֹלָם הַהוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּדֵי שֶׁאוֹתוֹ הָאִישׁ יִשְׁכַּב וְיֵהָנֶה בָּעוֹלָם הַבָּא הַהוּא כָּרָאוּי.

יֵשׁ אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי וְגוֹ', יֵשׁ אֶחָד – זֶהוּ אָדָם שֶׁהוּא יְזִידִי בָּעוֹלָם, לֹא יְזִידִי כָּרָאוּי, אֶלָּא שֶׁהוּא בְּלִי זִוּוּג. וְאֵין שֵׁנִי – שֶׁאֵין עִמּוֹ סָמֶךְ. גַּם בֵּן – שֶׁיָּקִים שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל לֹא הִשְׁאִיר. וָאָז אֵין לוֹ – שֶׁיָּבִיא אוֹתוֹ לְתִקּוּן.

וְאֵין קֵץ לְכָל עֲמָלוֹ – שֶׁהוּא עָמֵל תָּמִיד, שֶׁמַּקְדִּים יוֹם וָלַיְלָה. גַּם עֵינוֹ לֹא

תִּשְׁבַּע עֶשֶׂר – וְאֵין לוֹ לֵב לְהַשְׁגִּיחַ וְלוֹמַר, לְמִי אֲנִי עָמֵל וּמְזַכֵּר אֶת נַפְשִׁי מִטּוֹבָה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁכְּדַי שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה יוֹתֵר וְיַעֲשֶׂה מִשְׁתֶּה בְּכָל יוֹם תָּמִיד – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי הַנֶּפֶשׁ אֵינָהּ נֶהֱנֵית מִמֶּנּוּ. אֶלָּא וַדַּאי הוּא מְזַכֵּר אֶת נַפְשׁוֹ מִטּוֹב שֶׁל הָאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא מִשּׁוּם שֶׁזּוֹהִי נֶפֶשׁ זַכָּה, שֶׁלֹּא הִשְׁלִמָה כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה כַּמָּה זָכָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל מַעֲשָׂיו, מִשּׁוּם שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּתַּקֵּן וְלֹא יֹאבַד מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי זְעֵירָא שָׁאַל, זֶה שֶׁהוּא צַדִּיק שָׁלֵם וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת וְכָל מַעֲשָׂיו לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא זָכָה לִבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם וְלֹא זָכָה, אוֹ שֶׁהָיוּ לוֹ וּמֵתוּ – מַה הֵם לָעוֹלָם הַבָּא? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, מַעֲשָׂיו וְהַתּוֹרָה הַהִיא מְגִנִּים עָלָיו לָעוֹלָם הַהוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲלֵיהֶם וְעַל אוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, [כְּמוֹ רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהָיוּ לוֹ בָּנִים וּמֵתוּ, וּכְמוֹ רַבִּי חִזְקִיָּה שֶׁהוּא עָקָר] עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה נו) כֹּה אָמַר ה' לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בַּאֲשֶׁר חָפַצְתִּי וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת, מִשּׁוּם שֶׁלְּאֵלֶּה יֵשׁ זֵכֶל לָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, נָאֶה הוּא וְיָפֶה.

בֹּא רְאֵה, צַדִּיק שָׁלֵם שֶׁהָיוּ בּוֹ כָּל אֵלֶּה וְהִשְׁלִם כָּרָאוּי וּמֵת בְּלִי בָנִים, וְהִנֵּה יוֹרֵשׁ מְקוֹמוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא – הַאִם אִשְׁתּוֹ צְרִיכָה יִבּוּם אוֹ לֹא? אִם תֹּאמַר שֶׁצְּרִיכָה לְהִתְיַבֵּם, הֲרֵי זֶה לֶרִיקָנוּת, שֶׁהֲרֵי אֶת מְקוֹמוֹ יָרַשׁ בָּעוֹלָם הַהוּא.

אֶלָּא וַדַּאי צְרִיכָה לְיִבּוּם, מִשּׁוּם שֶׁאֵינָנּוּ יוֹדְעִים אִם הָיָה שָׁלֵם בְּמַעֲשָׂיו וְאִם לֹא. וְאִם הִיא מִתְיַבֶּמֶת, זֶה לֹא הָיָה בְּרֵיקָנוּת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְאִישׁ הַזֶּה שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם וּמֵת בְּלִי בָנִים וְגוֹאֵל לֹא הָיָה לוֹ בָּעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהַצַּדִּיק הַשָּׁלֵם הַזֶּה מֵת וְאִשְׁתּוֹ מִתְיַבֶּמֶת, וְהוּא יָרַשׁ אֶת

מְקוֹמוֹ, בָּא הָאִישׁ הַהוּא וּמִשְׁתַּלֵּם כָּאן, וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לוֹ מָקוֹם לָעוֹלָם עַד שֶׁיָּמוּת הַצַּדִּיק הַשָּׁלֵם הַזֶּה וְהוּא יִשְׁתַּלֵּם בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר לב) כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְגוֹ'.

וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, בָּנִים מְזַמְּנִים לַצַּדִּיקִים בְּמִיתָתָם. בְּזַוַּיֵיהֶם לֹא זָכוּ, וּבְמִיתָתָם זָכוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֻּלָּם אֱמֶת וְזָכוּת, [וְזָס] וְזַיִּים עַל הַכֹּל. (קהלת ד) טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם שָׂכָר טוֹב בַּעֲמָלָם – אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּתְעַסְקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהוֹלִיד בָּנִים, שֶׁאוֹתָם בָּנִים שֶׁהִשְׁאִירוּ, בְּגָלָלָם יֵשׁ לָהֶם שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְגָלָלָם יוֹרְשִׁים אֲבוֹתֵיהֶם וֵזֶלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא, וּבְאַרוּהוּ.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵעַ אִילָנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִם הִצְלִיזוּ – יָפֶה. לֹא הִצְלִיזוּ – עוֹקֵר אוֹתָם וְשׁוֹתֵל אוֹתָם אֲפָלוּ כַּמָּה פְּעָמִים, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵן לְטוֹב וּלְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם.

בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָזְיִךְ וְיַבֵּם אֹתָהּ. שֶׁהֲרֵי יְהוּדָה וְכָל הַשְּׁבָטִים הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה וְעִקַּר הַדָּבָר וְהֶקֵם זֶרַע, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַזֶּרַע צָרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן הַדָּבָר וְלִגְלֹם גֹּלֶם לְתִקּוּן שֶׁלֹּא יִפָּרֵד הַזֶּרַע מִשָּׁרְשׁוֹ כָּרָאוּי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לד) וְאָדָם עַל עָפָר יָשׁוּב.

וּכְשֶׁנִּתְקַן אַזַּר כָּךְ כָּרָאוּי, אֵלּוּ מִשְׁתַּבְּזִים בָּעוֹלָם הַהוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶם, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב (קהלת ד) וְשַׁבְּזַז אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, דַּוְקָא, מִן הַזַּוִּים אֲשֶׁר הֵם זַוִּים עֲדֶנָה. מַה זֶּה עֲדֶנָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח) אַזְרֵי בְלֻתִּי הָיְתָה לִי עֶדְנָה, וְכָתוּב (איוב לג) יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו.

וְטוֹב מִשְּׁנֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר עֵדֶן לֹא הָיָה [שֶׁלֹּא שָׁב לִימֵי עֲלוּמָיו] אֲשֶׁר לֹא רָאָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה הָרָע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּזַּוּת הַשָּׁמֶשׁ. וְטוֹב מִשְּׁנֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר עֵדֶן לֹא הָיָה, שֶׁלֹּא שָׁב לִימֵי עֲלוּמָיו וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן וְלֹא סוֹבֵל זַוָּטָאִים רִאשׁוֹנִים, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ מָקוֹם מִתְקַן בָּעוֹלָם הַהוּא

כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? (קהלת ז׳) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וְגוֹ׳, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה וֶסֶד וְלֹא רוֹצֶה לְכַלּוֹת אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְכָל דְּרָכָיו כֻּלָּם אֱמֶת וּזְכוּת לְהֵיטִיב לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי זְכֻלְכֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים לז) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ.

וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה׳ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמָת גַּם אֹתוֹ. רַבִּי זְזָיָא פָּתַח, (קהלת יא) בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ וְגוֹ׳. בֹּא רְאֵה כַּמָּה רָאוּי לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִזְּוָטָאָיו וּלְהִזָּהֵר בְּמַעֲשָׂיו לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכַּמָּה שְׁלוּחִים וְכַמָּה מְמֻנִּים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁהֵם הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים וְרוֹאִים אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם וּמְעִידִים עָלָיו [ז״ז עֲלֵיהֶם], וְהַכֹּל כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּכָל אוֹתָם הַזְּוָטָאִים שֶׁנִּטְמָא בָּהֶם הָאָדָם יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה, זֶהוּ זְוָטָא שֶׁנִּטְמָא בּוֹ אָדָם יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא – מִי שֶׁשּׁוֹפֵךְ זַרְעוֹ לָרִיק וּמוֹצִיא זֶרַע לְזִנָּם בַּיָּד אוֹ בָּרֶגֶל וְנִטְמָא בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע.

בִּגְלַל זֶה לֹא נִכְנָס לַמְּזוּזָה וְלֹא רוֹאָה תֹּאַר פָּנָיו שֶׁל עַתִּיק יוֹמִין, כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ, כָּתוּב כָּאן לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכָתוּב וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה׳, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (ישעיה א) יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ. אַשְׁרֵי זְכֻלְכּוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁיֵּרָא מֵרִבּוֹנוֹ וְיִהְיֶה שָׁמוּר מִדֶּרֶךְ רָעָה, וִיטַהֵר עַצְמוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּיִרְאַת רִבּוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, בַּבֹּקֶר זְרַע [אֶת] זַרְעֶךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֲרוּהוּ, בַּבֹּקֶר – זֶהוּ בִּזְמַן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בְּכוֹזוֹ וְיִהְיֶה בַּעֲלוּמָיו, אָז יִשְׁתַּדֵּל לְהוֹלִיד בָּנִים עִם אִשָּׁה שֶׁרְאוּיָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ.

שֶׁהֲרֵי אָז הוּא הַזְּמַן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכז) כְּזִזִּים בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְלַמֵּד אוֹתָם דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִהְיֶה לוֹ שָׂכָר

טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכְּתוּב אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא יֵבוֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשַּׁעַר. לֹא יֵבוֹשׁוּ – בָּעוֹלָם הַהוּא, בִּזְמַן שֶׁבַּעֲלֵי הַדִּין יָבוֹאוּ לְהַטְרִיג עָלָיו, שֶׁאֵין לְךָ שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַהוּא כְּמוֹ הַהוּא שֶׁמְּלַמֵּד אֶת בְּנוֹ יִרְאַת רִבּוֹנוֹ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה מָה אָמַר בְּאַבְרָהָם, שֶׁכְּתוּב (בראשית יז) כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וְעַל כֵּן אוֹתָהּ הַזְּכוּת קַיֶּמֶת לוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא אֲצֶל כָּל בַּעֲלֵי הַדִּין.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ, וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ – אֲפִלּוּ בִּימֵי הַזִּקְנָה, שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁאָדָם זָקֵן, [לֹא יֹאמַר כְּבָר הִשְׁתַּדַּלְתִּי וְדַי לִי, אוֹ – כְּבָר הִשְׁתַּדַּלְתִּי וְאֵינִי יָכוֹל, וְכֵעֵת שֶׁאֲנִי זָקֵן אֵינִי רוֹצֶה. וְעִם כָּל זֶה] מַה כָּתוּב? אַל תַּנַּח יָדֶךָ. לֹא יָנִיחַ מִלְּהוֹלִיד בָּעוֹלָם הַזֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תֵּדַע אֵיזֶה יִכְשַׁר הֲזֶה אוֹ זֶה. לְפָנֵי הָאֱלֹהִים – כְּדֵי שֶׁיַּעַמְדוּ בִּשְׁבִילוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא.

וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים קכז) הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים. זֶהוּ צְרוֹר הַנְּשָׁמוֹת, הַצַּד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. וְלַנַּחֲלָה הַזּוֹ, מִי מְזַכֶּה אֶת הָאָדָם לְהִכָּנֵס לְאוֹתָהּ נַחֲלַת ה'? הַבָּנִים. אוֹתָם הַבָּנִים מְזַכִּים אוֹתוֹ לְנַחֲלַת ה', וְעַל כֵּן אַשְׁרֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמְּזַכֶּה אוֹתָם לְלַמֵּד אוֹתָם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַתָּסַר בִּגְדֵי אַלְמְנוּתָהּ מֵעָלֶיהָ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, תָּמָר הָיְתָה בַּת כֹּהֵן, וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהִיא הָלְכָה כְּדֵי לִזְנוֹת עִם זְמִימָהּ? שֶׁהֲרֵי הִיא, צְנִיעוּת נִמְצְאָה בָּהּ תָּמִיד. אֶלָּא הִיא הָיְתָה צַדֶּקֶת, וּבְזוֹכְמָהּ עָשְׂתָה אֶת זֶה, שֶׁהֲרֵי הִיא לֹא הִפְקִירָה אֶת עַצְמָהּ אֵלָיו, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיָּדְעָה יְדִיעָה וּבְזוֹכְמָהּ הִתְבּוֹנְנָה, וְעַל כֵּן הִיא בָּאָה אֵלָיו לַעֲשׂוֹת [עִמּוֹ] זִוּוּג וֶאֱמֶת, וְעַל זֶה בָּאָה [בְּפַרְהֶסְיָא] וְהִשְׁתַּדְּלָה בָּעֵסֶק הַזֶּה.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא יָדְעָה יְדִיעָה וְהִשְׁתַּדְּלָה בְּעֵסֶק זֶה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה שָׁם סִיעַ בַּמַּעֲשֶׂה הַהוּא וּמִיָּד הִתְעַבְּרָה, וְהַכֹּל הָיָה מִמֶּנּוּ. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָם בָּנִים מֵאִשָּׁה אֲזֶרֶת? לָמָּה

מִזּוֹ? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִיא הֵצֵרָכָה לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה וְלֹא אִשָּׁה אַוָּזֶרֶת.

שְׁתֵּי נָשִׁים הָיוּ שֶׁמֵּהֶן נִבְנָה הַזֶּרַע שֶׁל יְהוּדָה, וּבָאוּ מֵהֶן דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וּשְׁתֵּי הַנָּשִׁים הַלָּלוּ זוֹ כְּמוֹ זוֹ, תָּמָר וְרוּת שֶׁמֵּתוּ בַּעֲלֵיהֶן בָּרִאשׁוֹנָה, וְהֵן הִשְׁתַּדְּלוּ לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה.

תָּמָר הִשְׁתַּדְּלָה אֵצֶל זְמִיתָהּ, שֶׁהוּא יוֹתֵר קָרוֹב לְבָנָיו שֶׁמֵּתוּ. מָה הַטַּעַם הִיא הִשְׁתַּדְּלָה אֶצְלוֹ? שֶׁכָּתוּב כִּי רָאֲתָה כִּי גָדַל שֵׁלָה וְהִיא לֹא נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה, וּמִשּׁוּם זֶה הִשְׁתַּדְּלָה בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֵצֶל זְמִיתָהּ.

רוּת מֵת בַּעְלָהּ, וְאַוָּזֶר כָּךְ הִשְׁתַּדְּלָה בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֵצֶל בֹּעַז, שֶׁכָּתוּב (רוּת ג) וַתֵּגֶל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב, וְהִשְׁתַּדְּלָה עִמּוֹ, וְאַוָּזֶר כָּךְ הוֹלִידָה אֶת עוֹבֵד. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא יָצָא עוֹבֵד מֵאִשָּׁה אַוָּזֶרֶת? אֶלָּא וַדַּאי הִיא הֵצֵרָכָה וְלֹא אִשָּׁה אַוָּזֶרֶת. וּמִשְּׁתֵּי אֵלּוּ נִבְנָה וְנִתְקַן זַרְעוֹ שֶׁל יְהוּדָה, וּשְׁתֵּיהֶן עָשׂוּ בְּכַשְׁרוּת, לַעֲשׂוֹת וֶסֶד עִם אוֹתָם הַמֵּתִים לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם לְאַוָּזֶר מִכֵּן.

וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ד) וְשַׁבֵּחְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהָיוּ זַיִּים בַּהַתְוָלָה, לֹא הָיָה בָּהֶם שֶׁבַח [ז"וז וְאַוָּזֶר כָּךְ הָיָה בָּהֶם שֶׁבַח], וּשְׁתֵּיהֶן הִשְׁתַּדְּלוּ לַעֲשׂוֹת וֶסֶד וֶאֱמֶת עִם אוֹתָם הַמֵּתִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִיַּע בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה וְהַכֹּל הָיָה כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְהוֹשֻׁעַ א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ כִּי אָז תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶךָ וְגוֹ'.

וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיְמָה וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר וְגוֹ'. [מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֵּכֶר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר. הוּא אָמַר לְאָבִיו הַכֶּר נָא וְגוֹ', וְעַל כֵּן וַיֵּכֶר יְהוּדָה. וְכָתוּב וְהִנֵּה תְאוֹמִים בְּבִטְנָהּ. תְּאוֹמִים הָיוּ מִקֶּדֶם לָכֵן אַוָּזִים הָיוּ. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, לֹא כָּךְ נִשְׁמַע, אֶלָּא בָּנִים אַוָּזִרִים נוֹלְדוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁתַּדְּלָה לְמִצֹּא הָאֲבֻדָה שֶׁנֶּאֱבְדָה בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְהִי כְּמֵשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יָצָא אָחִיו וַתֹּאמֶר מַה–פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ פָּרֶץ. רָמַז כָּאן הִתְפָּרְצוּת רִאשׁוֹנָה שֶׁפָּרַץ זֶה שֶׁמֵּת עָלָיו, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ, הִתְפָּרְצוּת בִּגְלַל שֶׁהִצְטָרַכְתָּ

לְהַטְרִיזַ לַאֲדוֹנֵךְ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִתְפָּרְצוּת תֵּעָשֶׂה בִּשְׁאָר אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְעַל זֶה וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֶץ. וּלְאַזָּר שֶׁכָּל מַעֲשֶׂה שֶׁל יְהוּדָה נֶאֱמַר שֶׁיְּהוּדָה מָכַר לוֹ לְיוֹסֵף, וְהוּא גָּרַם לוֹ לְכָל זֶה, שֶׁאִם יְהוּדָה הָיָה אוֹמֵר נַזְזִיר אוֹתוֹ לְאָבִינוּ, הָיוּ עוֹשִׂים לוֹ אָזְיוֹ כָּךְ, וְעַל זֶה הוֹרִידוּ אוֹתוֹ אָזְיוֹ מִשִּׁלְטוֹנוֹ שֶׁעֲלֵיהֶם. וּלְבַסּוֹף שֶׁגָּלָה מֵאָזְיוֹ וּבָא עָלָיו כָּל זֶה, זָזַר וְאָמַר וְיוֹסֵף הוּרַד מִצָּרֵיהֶם] מַה זֶּה הוּרַד? שֶׁהִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה לְקַיֵּם אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁלּוֹ שֶׁגָּזַר בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) יָדוֹעַ תֵּדַע כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ וְגוֹ'. וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר, לְצַד הַזֻּזְטָא קָנָה אוֹתוֹ.

פָּתַז וְאָמַר, (איוב ט) הָאוֹמֵר לַזָּרֶס וְלֹא יִזְרֹז וּבְעַד כּוֹכָבִים יַזְּתֹם. בֹּא רְאֵה, שִׁבְעָה כּוֹכָבִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְקִיעַ, וּבְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ יֵשׁ כַּמָּה שַׁמָּשִׁים מְמֻנִּים לְשַׁמְּשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מִשּׁוּם שֶׁאֵין לְךָ שַׁמָּשׁ אוֹ מְמֻנֶּה שֶׁאֵין לוֹ עֲבוֹדָה וְשִׁמּוּשׁ לַאֲדוֹנוֹ, וְעוֹמְדִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עַל אוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁנִּתְמַנָּה בּוֹ, וְכָל אֶזֶד יוֹדֵעַ עֲבוֹדָתוֹ לְשַׁמֵּשׁ.

מֵהֶם שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים בִּשְׁלִיזוּת רִבּוֹנָם וּמַקְדִּימִים בָּעוֹלָם עַל כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם, וּמֵהֶם שֶׁמְּשַׁבְּזִים אוֹתוֹ, וְהֵם [הֲרֵי] מַקְדִּימִים עַל הַשִּׁירָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם מַקְדִּימִים עַל זֶה, אֵין לְךָ כָּל זַיִל בַּשָּׁמַיִם וְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁכֻּלָּם לֹא מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, אָז נִפְרָדִים שִׁלְשָׁה צְדָדִים מַזָּנוֹת לִשְׁלֹשֶׁת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל צַד וְצַד אֶלֶף אַלְפִּים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת, וְכֻלָּם מְמֻנִּים עַל הַשִּׁירָה.

שִׁלְשָׁה מַזָּנוֹת הֵם, וְזֹאת קְדוֹשָׁה אַזַּת מְמֻנָּה עֲלֵיהֶם וְעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר. כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, כָּל אוֹתָם שֶׁבְּצַד דָּרוֹם וְכָל הַכּוֹכָבִים שֶׁמְּאִירִים, כֻּלָּם מְשַׁבְּזִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח) בְּרָן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל

בְּנֵי אֱלֹהִים. בְּרֹן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר – אֵלּוּ הַכּוֹכָבִים שֶׁבְּצַד דָּרוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים – אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּצַד שְׁמאל שֶׁנִּכְלְלוּ בַּיָּמִין.

וְאָז מֵאִיר הַבֹּקֶר, וְיִשְׂרָאֵל נוֹשְׂאִים שִׁירָה וּמְשַׁבְּזִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בַּיּוֹם, שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בַּיּוֹם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ פָּעָמִים שֶׁל הַלַּיְלָה, וְעוֹמְדִים אֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה, עַד שֶׁמִּתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה כָּרָאוּי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה בַּשֵּׁשׁ הַלָּלוּ.

אוֹתָהּ הַזְּוָיָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה, עוֹמֶדֶת עַל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כְּדֵי לְתַקֵּן הַכֹּל כָּרָאוּי. מַה כָּתוּב בָּהּ? (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ – אֵלּוּ אוֹתָם הַמְּזוֹנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ – אֵלּוּ הַמְּזוֹנוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה מִכָּל הַצְּדָדִים, מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְעַל כֵּן הַכֹּל הָיָה [הוּא] עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ וְהַכֹּל הוּא בִּרְצוֹנוֹ.

(איוב ט) הָאֹמֵר לַזֶּרֶס וְלֹא יִזְרָח – רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר זֶה יוֹסֵף. וּבְעַד כּוֹכָבִים יַזְהִם – אֵלּוּ הֵם אָזְיו, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם וְאַזַּד עָשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לוֹ. דָּבָר אַזַּר, הָאֹמֵר לַזֶּרֶס – זֶה יַעֲקֹב בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ הַכֶּר נָא. וְלֹא יִזְרָח – בְּשָׁעָה שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה. וּבְעַד כּוֹכָבִים יַזְהִם – מִשּׁוּם בָּנָיו נָזְהַם וְנִסְתַּם הָאוֹר שֶׁלּוֹ, הַשֶּׁמֶשׁ זָשְׁכָה וְהַכּוֹכָבִים לֹא הֵאִירוּ, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מֵאָבִיו. וּבֹא וּרְאֵה, מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹסֵף, נִפְרַד יַעֲקֹב מִשְּׁמוּשׁ הַמִּטָּה, וְנִשְׁאַר אָבֵל עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בְּשׂוֹרַת יוֹסֵף.

וַיְהִי ה׳ אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו וְגוֹ׳. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים לז) כִּי ה׳ אֹהֵב מִשְׁפָּט וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמָרוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ בְּאַבְרָהָם. אֶת חֲסִידָיו, כָּתוּב חֲסִידוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָם. דָּוִד אָמַר (שם כג) גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא

רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ וְגוֹ'. בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים, הַשְׁכִינָה הוֹלֶכֶת עִמָּהֶם וְלֹא עוֹזֶבֶת אוֹתָם.

יוֹסֵף הָלַךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת וְהוֹרִידוּ אוֹתוֹ לְמִצְרַיִם – הַשְׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף. וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ – בְּכָל מַה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה, הָיָה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. שֶׁאֲפִלּוּ מַה שֶּׁהָיָה בְּיָדוֹ וְהָיָה מְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ אֲדוֹנוֹ בְּגָזֵל אַזֵּר – הָיָה מִתְהַפֵּךְ בְּיָדוֹ לְאוֹתָהּ הַצּוּרָה שֶׁרָצוֹן אֲדוֹנוֹ הָיָה רוֹצֶה בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ וַדַּאי, כִּי ה' אִתּוֹ.

בֹּא רְאֵה, וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיַּרְא אֲדֹנָיו, שֶׁהָרֵי בְּעֵינָיו הָיָה רוֹאֶה מַעֲשֶׂה נִסִּים בְּכָל יוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בְּיָדוֹ, וְעַל כֵּן וַיְבָרֶךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בִּגְלַל יוֹסֵף. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אֶת הַצַּדִּיקִים, וּבִגְלָלָם הוּא שׁוֹמֵר אֶת הָרְשָׁעִים, שֶׁהָרֵי הָרְשָׁעִים מִתְבָּרְכִים מִשּׁוּם הַצַּדִּיקִים. כְּמוֹ כֵן כָּתוּב (שמואל–ב ו) וַיְבָרֶךְ ה', אֶת בֵּית עֹבֵד אֱדֹם, [הַגִּתִּי] בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים.

הַצַּדִּיקִים, מִתְבָּרְכִים הָאֲזֵרִים בִּגְלָלָן, וְהֵם לֹא יָכְלוּ לְהִזּוֹן [ס"א לְהִנָּצֵל] בְּזְכוּתָם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. יוֹסֵף הִתְבָּרֵךְ אֲדוֹנוֹ בִּגְלָלוֹ, וְהוּא לֹא יָכֹל לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ בְּזְכוּתוֹ וְלָצֵאת לְזֵרוּת.

וְאַזַּר כָּךְ הִכְנִיס אוֹתוֹ לְבֵית הַסֹּהַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קה) עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ, עַד שֶׁלְּאַזַּר מִכֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתוֹ לַזֵּרוּת וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְלֹא יַעֲזֹב אֶת זֵסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ. כָּתוּב וֶזֵסִידוֹ וְנִתְבָּאֵר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵגֵן עַל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ.

וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (שם קג) בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל

דְּבָרוֹ בֹּא רְאֵה כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵּזְּטָאָיו וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ מִתֻּקָּנֶת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָסִיט אוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע הַהוּא, שֶׁהוּא מְקַטְרֵג לוֹ כָּל יוֹם וָיוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מְקַטְרֵג לוֹ תָּמִיד, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו וּלְהִתְעַלּוֹת עָלָיו בְּמָקוֹם שֶׁל זִיקָ, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת גּוֹבֵר עָלָיו וּלְהִשְׁתַּתֵּף בְּמָקוֹם שֶׁל גְּבוּרָה, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם גּוֹבֵר עָלָיו, אָז הוּא בְּצַד הַגְּבוּרָה וְנִדְבָּק בּוֹ לְהִתְגַּבֵּר, וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע תַּקִּיף, צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת תַּקִּיף מִמֶּנּוּ.

וּבְנֵי הָאָדָם הַלָּלוּ שֶׁמִּתְגַּבְּרִים, נִקְרָאִים גִּבּוֹרֵי כוֹזַ, שֶׁיִּמְצָא מִין עִם מִינוֹ, וְאֵלּוּ הֵם מַלְאָכָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבָּאִים מִצַּד הַגְּבוּרָה הַקָּשָׁה, לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו, גִּבֹּרֵי כוֹזַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ. בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו – כְּמוֹ יוֹסֵף שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק וְגִבּוֹר וְשָׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הָרְשׁוּמָה בְּתוֹכוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, מַה זֶּה הִיא? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מָקוֹם זֶה שֶׁיֵּצֶר הָרָע מְקַטְרֵג, שֶׁהוּא הַדַּרְגָּה אַזַּר הַדְּבָרִים. מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נָתַן לוֹ מָקוֹם לְקַטְרֵג, שֶׁהָיָה יוֹסֵף מְסַלְסֵל בְּשְׂעָרוֹ וּמִתְקֵן אֶת עַצְמוֹ וּמְקַשֵּׁט אוֹתוֹ, אָז נָתַן מָקוֹם לַיֵּצֶר הָרָע לְקַטְרֵג, שֶׁאָמַר: וּמָה אָבִיו מִתְאַבֵּל עָלָיו, וְיוֹסֵף מְקַשֵּׁט אֶת עַצְמוֹ וּמְסַלְסֵל בְּשְׂעָרוֹ?! אָז הִתְגָּרָה בּוֹ הַדִּב וְקִטְרֵג לוֹ.

וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם לָדוּן אוֹתוֹ וּמוֹצֵא רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, מַה כָּתוּב? (דברים יא) וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ. וְאָז – וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם זֻזְּטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם הַשָּׁמַיִם נֶעֱצָרִים וְלֹא נוֹהֲגִים בְּזִזְקוּתֵיהֶם כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתָם שֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזּוֹ, גּוֹרְמִים הִתְפָּרְדוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְסָרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲזֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם, וְכָתוּב וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר. שֶׁזֶּהוּ כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁתַּחֲוֶה לֵאלוֹהַּ אַזֵּר, שֶׁמְּמַשְׁקֵר בְּאוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ.

וְכַאֲשֶׁר הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה נִשְׁמֶרֶת בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בְּרָכוֹת לְמַעְלָה לְהָרִיק בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סז) גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ. גֶּשֶׁם נְדָבוֹת – זֶהוּ גְּשָׁמִי רָצוֹן, כְּשֶׁמִּתְרַצֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְרוֹצֶה לְהָרִיק לָהּ בְּרָכוֹת, אֲזַי נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ.

נַחֲלָתְךָ – הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם נַחֲלָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. וְנִלְאָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא נִלְאָה בְּאֶרֶץ אֲזֻרַת. שֶׁהִיא צְמֵאָה לִשְׁתּוֹת, וְאָז הִיא נִלְאָה. וּכְשֶׁאוֹתוֹ גֶּשֶׁם שֶׁל רָצוֹן נִתָּן, אָז אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ.

וְעַל כֵּן שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים עַל הַקִּיּוּם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי, וּמְשׁוֹם כָּךְ צָרִיךְ לְהַזְהֵר בָּזֶה, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁתָּהּ. וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב וַיְהִי יוֹסֵף יְפֵה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה, וְאַזְהָרָיו כָּתוּב וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף.

וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (משלי ו) לִשְׁמָרְךָ מֵאֵשֶׁת רָע וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָלֶכֶת בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, נוֹזֵל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן. נוֹזֵל אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה – אַף עַל גַּב שֶׁאֵין הָאָדָם מִתְעַסֵּק בָּהּ לִשְׁמָהּ. וְיוֹרֵשׁ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַהוּא – כְּשֶׁמִּתְעַסֵּק בָּהּ הָאָדָם לִשְׁמָהּ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ – מִי שֶׁהוֹלֵךְ לִימִין הַתּוֹרָה, אֹרֶךְ שֶׁל חַיִּים הוּא לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁזּוֹכֶה שָׁם לִכְבוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא כָּבוֹד וְכֶתֶר לְהִתְעַטֵּר עַל הַכֹּל, שֶׁכֶּתֶר הַתּוֹרָה הוּא בָּעוֹלָם הַהוּא. בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד – בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ מִתְעַסֵּק בָּהּ לִשְׁמָהּ, זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְעֹשֶׁר וְכָבוֹד.

שֶׁהֲרֵי רַבִּי חִזְקִיָּא, כַּאֲשֶׁר בָּא מִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, קָרָא בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁהָיוּ

פָּנָיו מְאִירִים כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וּכְשֶׁהָיוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו כָּל אוֹתָם שֶׁעָסְקוּ בַּתּוֹרָה, הָיָה אוֹמֵר: זֶה הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וְזֶה לֹא הִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמָהּ. וְהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁמִּתְעַסֵּק לִשְׁמָהּ, שֶׁכָּךְ יִהְיֶה תָּמִיד וְיִזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא. וּמִתְפַּלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הִתְעַסֵּק לִשְׁמָהּ, שֶׁיָּבֹא לְהִתְעַסֵּק בָּהּ לִשְׁמָהּ וְיִזְכֶּה לְזַוֵּי עוֹלָם.

יוֹם אֶחָד רָאָה תַּלְמִיד אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּפָנָיו מוֹרִיקִים. אָמַר, וַדַּאי מְהַרְהֵר בַּעֲבֵרָה הוּא זֶה. אָזַז אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְהִמְשִׁיךְ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה עַד שֶׁהִתְיַשְּׁבָה רוּחוֹ בְּתוֹכוֹ. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה שָׂם עַל רוּחוֹ שֶׁלֹּא יְרַדֵּף אַחַר אוֹתָם הַהִרְהוּרִים הָרָעִים וְיִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁבָּאִים אֵלָיו הִרְהוּרִים רָעִים, יִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְאָז יַעַבְרוּ מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע בָּא לְפַתּוֹת אֶת הָאָדָם, יִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַתּוֹרָה, וְיָפֹרֶד מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנָּה שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַצַּד הָרָע הַזֶּה עוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל הָעוֹלָם מִשּׁוּם מַעֲשִׂים רָעִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עַל הָעוֹלָם, וְנוֹתֵן עֵצָה לִבְנֵי אָדָם לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא יוּכַל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם וְלֹא עַל מַעֲשֵׂיהֶם. וּמַה הִיא הָעֵצָה? לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְנִצּוֹלִים מִמֶּנּוּ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? לִשְׁמָרְךָ מֵאֵשֶׁת רָע מֵחֶלְקַת לָשׁוֹן נָכְרִיָּה.

זֶהוּ עַד הַטַּמְאָה. הַצַּד הָאַחֵר – שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל זַטְאֵי בְּנֵי הָאָדָם, וְעוֹמֵד תָּמִיד לְהַשְׁטִין לְמַטָּה לִבְנֵי אָדָם. עוֹמֵד תָּמִיד לְמַעְלָה כְּדֵי לְהַזְכִּיר זַטְאֵי בְּנֵי הָאָדָם וּלְהַשְׁטִין לָהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנוּ בִּרְשׁוּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לוֹ לְאִיּוֹב.

וְכֵן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְהַשְׁטִין אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהַזְכִּיר זַטְאֵיהֶם בְּכָל מַה שֶּׁעָשׂוּ בְּאוֹתָן הַפָּעָמִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּדִין, אֲזַי עוֹמֵד לְהַשְׁטִין לָהֶם וּלְהַזְכִּיר זַטְאֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עַל יִשְׂרָאֵל וְנוֹתֵן לָהֶם עֵצָה

לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וּבַמֶּה? בַּשּׁוֹפָר, בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים בַּשָּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ, כְּדֵי לְהָפֶרֶד מֵהֶם וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתוֹ הַזֶּלֶק שֶׁלּוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (שם ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ יִתְמֹכוּ. וּבְסוֹד הָאֱמוּנָה מַה כָּתוּב? (שם ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. וְאֵלּוּ הֵם דַּרְכֵי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה, וְהַכֹּל אֶזְהָר. זֶה שָׁלוֹם וְזֶה מָוֶת, וְהַכֹּל הַפּוּכִים זֶה מִזֶּה.

אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָּקִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי וְנוֹתֵן לָהֶם עֵצָה לְהִנָּצֵל מִכָּל הַצְּדָדִים הָאֲזוֹרִים שֶׁל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עַם קָדוֹשׁ לְנַזְלָתוֹ וְזֶלְקוֹ, וְעַל כֵּן נוֹתֵן לָהֶם עֵצָה בַּכֹּל. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַצַּד הָרָע הַזֶּה יוֹרֵד וּמִשְׁוַטֵּט בָּעוֹלָם וְרוֹאֶה אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁהֵם כֻּלָּם סוֹטִים דַּרְכֵיהֶם בָּעוֹלָם, הוּא עוֹלֶה וּמַשְׁטִין עֲלֵיהֶם, וְאִלְמָלֵא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֹס עַל מַעֲשֵׂי יָדָיו, הֵם לֹא הָיוּ נִשְׁאָרִים בָּעוֹלָם.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי כִּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם. כִּדַבְּרָהּ – שֶׁעוֹלֶה וּמַעֲלֶה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאוֹמֵר לִבְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה רָעוֹת, כַּמָּה מַלְשִׁינוּת, כְּדֵי לְכַלּוֹת בְּנֵי אָדָם.

מַה כָּתוּב? וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ. וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ – מִשּׁוּם שֶׁהוּא וָזֹס עַל הָעוֹלָם. לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ, מַהוּ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ? כְּדֵי לָקַחַת שִׁלְטוֹן לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם, וְהַשִּׁלְטוֹן לֹא שׁוֹלֵט עַד שֶׁנִּתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת.

דָּבָר אַחֵר לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טו) וְלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה. לִהְיוֹת עִמָּהּ – לָתֵת לָהּ גְּדֻלּוּת וּבְרָכוֹת וְסִיּוּעַ, שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה לָהּ סִיּוּעַ מִלְמַעְלָה, לֹא נִשְׁאָר בָּעוֹלָם אֲפִלּוּ אֶזְהָר, אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֹס עַל הָעוֹלָם, נִשְׁאָר הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַכֹּל הוּא דֶּרֶךְ אַוָּזוּת, אֲבָל יֵצֶר הָרָע הוּא שֶׁהוֹלֵךְ וּמְפַתֶּה אֶת בְּנֵי הָאָדָם כְּדֵי לְהַסְטוֹת אֶת דַּרְכֵיהֶם וּלְהַדְבֵּק בָּהֶם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּבְכָל עִדָּן וְעִדָּן. מַסְטֶה אֶת הָאָדָם מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת כְּדֵי לִרְזוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הַזַּיִים, לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם.

אַשְׁרֵיו מִי שֶׁעוֹשֶׂה וְשׁוֹמֵר [אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹשֶׂה, שׁוֹמֵר] דְּרָכָיו וּשְׁבִילָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִדְבַּק בּוֹ, הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ, כְּמוֹ [בַּמֶּה] שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת לוֹ בְּכָל יוֹם. שֶׁהֲרֵי רוּזַז הַטֻּמְאָה, יֵצֶר הָרָע, מְפַתֶּה אֶת הָאָדָם בְּכָל יוֹם לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ, בְּתוֹךְ הַגֵּיהִנֹּם, וּלְהִדּוֹן שָׁם, לִהְיוֹת עִמָּהּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאָדָם נִדְבָּק לְאוֹתוֹ הַצַּד, נִמְשָׁךְ אַוָּזֶרְיָה, וְנִטְמָא עִמָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִטְמָא עִמָּהּ בָּעוֹלָם הָאַוָּזר. בֹּא רְאֵה, צַד הַטֻּמְאָה הַזֶּה הוּא מְנַוֵּל, הוּא מְלֻכְלָךְ, כַּכָּתוּב (ישעיה ל) עֵא תֹאמַר לוֹ, צוֹאָה מַמָּשׁ, וּבוֹ נִדּוֹן מִי שֶׁמַּסְטֶה דַּרְכּוֹ מֵהַתּוֹרָה, וּבוֹ נִדּוֹנִים אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת. וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה – הַיּוֹם שֶׁיֵּצֶר הָרָע שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם וְיוֹרֵד לְהַשְׁטִין לִבְנֵי הָאָדָם. מָתַי? הַיּוֹם שֶׁבָּא אָדָם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל זְנוּתָיו, אוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְאָז יוֹרֵד בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן כְּדֵי לְהַשְׁטִין לִבְנֵי הָאָדָם.

וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ, כְּדֵי לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא מְלַאכְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְכֵיוָן שֶׁעֲבוֹדַת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הִיא עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צָרִיךְ לָאָדָם לִהְיוֹת תַּקִּיף כְּאַרְיֵה בְּכָל צְדָדָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו הַצַּד הָאַוָּזר וְלֹא יוּכַל לְפַתּוֹת אוֹתוֹ. מַה כָּתוּב? וְאֵין אִישׁ, אֵין גֶּבֶר שֶׁיַּעֲמֹד לִפְנֵי הַיֵּצֶר הָרָע וְיִלָּוֵם בּוֹ קְרָב כָּרָאוּי.

מַה דַּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע? כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין הָאָדָם עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ וְיוֹצֵא

לִקְרַב אֹתוֹ, מִיָּד – וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה עִמִּי. וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, מַתְקִין אוֹתוֹ וּמְמַשֵּׁט לוֹ אֶת לְבוּשׁוֹ, מְסַלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה עִמִּי, הִדָּבֵק עִמִּי.

מִי שֶׁהוּא צַדִּיק, מִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ וְנִלְוָם בּוֹ קָרֵב. מַה כָּתוּב? וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה. יַעֲזֹב אוֹתוֹ וְיִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ [וְיִלָּוֶם בּוֹ קָרֵב] וְיִבְרַח מִמֶּנּוּ כְּדֵי לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִשְׁלֹט עָלָיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲתִידִים הֵם הַצַּדִּיקִים לִרְאוֹת אֶת יֵצֶר הָרָע כְּמוֹ הַר גָּדוֹל, וְיִתְמְהוּ וְיֹאמְרוּ, אֵיךְ יָכְלְנוּ לְהַכְנִיעַ אֶת הָהָר הַגָּדוֹל הָעֶלְיוֹן הַזֶּה?! וַעֲתִידִים הָרְשָׁעִים לִרְאוֹת אֶת הַיֵּצֶר הָרָע דַּקִּיק כְּמוֹ זוּט שֶׁל שַׂעֲרָה, וְיִתְמְהוּ וְיֹאמְרוּ, אֵיךְ לֹא יָכְלְנוּ לְהַכְנִיעַ אֶת זוּט הַשַּׂעֲרָה כָּזֶה דַּקִּיק?! אֵלּוּ יִבְכּוּ וְאֵלּוּ יִבְכּוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְבַעֵר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם וְיִשְׁחֲטֵהוּ אוֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם, וְלֹא יִשְׁלֹט עוֹד בָּעוֹלָם, וְיִרְאוּ הַצַּדִּיקִים וְיִשְׂמְחוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּטְאוּ מַשְׁקֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (עמוס ג) הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר וְטֶרֶף אֵין לוֹ הֲיִתֵּן כְּפִיר קוֹלוֹ מִמְּעֹנָתוֹ בִּלְתִּי אִם לָכָד. הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָאֲנָשִׁים לְהִשְׁגִּיחַ בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, פָּזוּרוֹ וְיִרְאָתוֹ הֵם עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד בִּדְמוּתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְאַחַר כָּךְ בָּרָא אֶת הָאָדָם בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה, וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כֻּלָּם בַּדְּמוּת הַזּוֹ.

שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בָּעוֹלָם, כָּל אוֹתָם הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם זוֹקְפִים רֹאשָׁם וּמִסְתַּכְּלִים בַּדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הָאָדָם, אָז כֻּלָּם פּוֹחֲדִים וְזָעִים מִלְפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ

וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְגוֹ׳. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים וְרוֹאִים אוֹתוֹ, הַדְּמוּת הַזֹּאת, וְהַנְּשָׁמָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין בּוֹ נְשָׁמָה, הַצַּדִּיקִים לֹא מִשְׁתַּנִּים מִכְּמוֹ שֶׁהָיְתָה דְּמוּתָם בַּהַתְחָלָה, וּכְשֶׁאָדָם לֹא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, הַדְּמוּת הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת מִתְזַכֶּלֶת לוֹ, וְאֶז זַיִת הַבָּר וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהַדְּמוּת הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת הִתְזַכְּלָה לוֹ, הִתְזַכְּלָה לוֹ הַדְּמוּת הַזֹּאת שֶׁל בֶּן אָדָם.

וּבֹא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְכִּיחַ הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה כְּדֵי לְהַזְהִיר הַדְּבָרִים לִמְקוֹמָם, וְשֶׁיִּמָּצֵא רְצוֹנוֹ בְּכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם. הַדְּמוּת שֶׁל דָּנִיֵּאל לֹא הִשְׁתַּנְּתָה כְּשֶׁהִפִּילוּ אוֹתוֹ לְגֹב הָאֲרָיוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִצּוֹל. אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה, אִם כָּךְ, הִנֵּה כָּתוּב (דניאל ו) אֱלֹהַי שָׁלַח אֶת מַלְאָכוֹ וְסָגַר אֶת פִּי הָאֲרָיוֹת וְלֹא זְבָלוּ אוֹתִי. מַשְׁמָע שֶׁמִּשּׁוּם הַמַּלְאָךְ שֶׁסָּגַר אֶת פִּיהֶם, לֹא נָזוֹק.

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם זֶה לֹא נָזוֹק, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ דְּמוּת הָאָדָם הַצַּדִּיק הִיא הַמַּלְאָךְ מַמָּשׁ, שֶׁסּוֹגֵר אֶת הַפֶּה וְקוֹשֵׁר אוֹתָם לִשְׁמֹר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ לוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֱלֹהַי שָׁלַח מַלְאָכֵהּ, אוֹתוֹ שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם זְקוּקוֹת בּוֹ, וְהוּא הֶזֵּיק בִּי אֶת דְּמוּתִי וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁלֹט בִּי, וְסָגַר אֶת פִּיהֶם. וְעַל זֶה שָׁלַח וַדַּאי אֶת מַלְאָכוֹ.

וְהַמַּלְאָךְ הַזֶּה, אוֹתוֹ שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת זְקוּקוֹת בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת, הוּא שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה לְפָנָיו כָּל דְּמֻיּוֹת הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר דַּרְכָּיו וּשְׁבִילָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵוָּטֵא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְיִתְקַיֵּם בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם.

בֹּא רְאֵה, יְזַזְקֵאל שָׁמַר אֶת פִּיו מִמַּאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל ד) וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פָּגוּל, זָכָה וְנִקְרָא בֶּן אָדָם. מַה כָּתוּב בְּדָנִיֵּאל? (דניאל א) וַיָּשֶׂם דָּנִיֵּאל עַל לִבּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאַל בְּפַת בַּג הַמֶּלֶךְ וּבְיֵין מִשְׁתָּיו, זָכָה הוּא וְהִתְקַיֵּם בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם. מִשּׁוּם שֶׁכָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, כֻּלָּם מְמֻזָּגִים מִלְּפָנָי

דְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא שַׁלִּיט עַל כֻּלָּם וְהוּא הַמֶּלֶךְ עַל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ לָאָדָם לְהִשְׁתַּמֵּר מִזִּוּהֲמָאוֹ וְלֹא יִסְטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ לָאָדָם לִבְדֹּק בְּזִוּהֲמָאוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד מִמִּטָּתוֹ, שְׁנֵי עֵדִים עוֹמְדִים לְפָנָיו וְהוֹלְכִים עִמּוֹ כָּל הַיּוֹם.

רוֹצֶה הָאָדָם לָקוּם – אוֹתָם הָעֵדִים אוֹמְרִים לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹתֵחַ עֵינָיו: (משלי ד) עֵינֶיךָ לִנְכֹחָה יַבִּיטוּ וְעַפְעַפֶּיךָ יַיְשִׁירוּ נֶגְדֶּךָ. קָם וּמְסַדֵּר רַגְלָיו לָלֶכֶת – אוֹתָם הָעֵדִים אוֹמְרִים לוֹ: (שם) פַּלֵּס מַעְגַּל רַגְלֶךָ וְגוֹ'. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁהוֹלֵךְ הָאָדָם בְּכָל יוֹם, צָרִיךְ לוֹ לְהִשְׁתַּמֵּר מִזִּוּהֲמָאוֹ.

בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כְּשֶׁבָּא הַלַּיְלָה, צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן וְלִבְדֹּק בְּכָל מַה שֶּׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם הַהוּא כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם וְיִסְתַּכֵּל בָּהֶם תָּמִיד, כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם. רִבּוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נא) וְזִוּהֲמָתִי נֶגְדִּי תָמִיד, כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם.

וּבֹא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, לֹא נִמְצָא בִּידֵיהֶם זִוּהֲמָא, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהוּ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים בְּכָל יוֹם הָיוּ מְכַפְּרִים עֲלֵיהֶם. עַכְשָׁו שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ מִן הָאָרֶץ וְאֵין מִי שֶׁמְּכַפֵּר עֲלֵיהֶם, הַתּוֹרָה מְכַפֶּרֶת עֲלֵיהֶם וּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה עִמָּהֶם בַּגָּלוּת, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה לְהִכָּנַע בְּתוֹךְ הֶעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) יַשְׁפִּילֶנָּה יַשְׁפִּילָהּ עַד אֶרֶץ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכֵן מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, גּוֹרֵם לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהָרִים רֹאשׁ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת.

בֹּא רְאֵה, גְּלֻגַּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גְּלְגּוּלִים בָּעוֹלָם כְּדֵי לְהָרִים אֶת רֹאשׁ הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֲרֵי כְּדֵי שֶׁיּוֹסֵף יָרִים אֶת רֹאשׁוֹ בָּעוֹלָם עַל שֶׁנִּמְצָא צַדִּיק לְפָנָיו, הֵרְגִּיז אֶת הָאָדוֹן עַל עַבְדָּיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּטְאוּ מִשְׁקֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהָאֹפֶה לַאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהָרִים אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק. וּבֹא וּרְאֵה, עַל יְדֵי הַזְּלוֹם נִכְנַע מֵעִם אָזְיו, וְעַל יְדֵי הַזְּלוֹם הִתְגַּדֵּל עַל אָזְיו,

וְהִתְגַּדֵּל עַל כָּל הָעוֹלָם.

וַיִּזְלְמוּ וְזַלּוּם שְׁנֵיהֶם אִישׁ וַזַלְמוּ בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפִתְרוֹן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה שֶׁהִנֵּה נֶאֱמַר שֶׁכָּל הַחֲלוֹמוֹת הוֹלְכִים אַחֲרֵי הַפֶּה. כַּאֲשֶׁר יוֹסֵף פָּתַר לָהֶם אֶת הַחֲלוֹם, לְמָה לָזֶה פָּתַח פִּתְרוֹן טוֹב, וְלָזֶה פִּתְרוֹן רַע? אֶלָּא שֶׁאוֹתָם הַחֲלוֹמוֹת הָיוּ עַל יוֹסֵף, וּמְשׁוּם שֶׁיָּדַע הַדָּבָר עַל עִקָּרוֹ וְשָׁרְשׁוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ פָּתַר לָהֶם הַחֲלוֹם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד פָּתַר לָהֶם פִּתְרוֹן לְהַחֲזִיר הַדָּבָר עַל מְקוֹמוֹ.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים סַפְּרוּ נָא לִי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לוֹ לְפָתֹר הַחֲלוֹם – לְהַפְקִיד אֶת הַפִּתְרוֹן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הוּא הַקְיוּם שֶׁל הַכֹּל וּבוֹ עוֹמֵד הַפִּתְרוֹן.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁדַּרְגַּת הַחֲלוֹם לְמַטָּה הִיא, וְהִיא הַדַּרְגָּה הַשִּׁשִּׁית, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִמְּקוֹם הַנְּבוּאָה הִיא שׁוֹרָה, עַד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל הַחֲלוֹם, שֵׁשׁ דְּרָגוֹת הֵן, וְעוֹלָה הַפִּתְרוֹן מִדַּרְגַּת הַחֲלוֹם לְדַרְגָּה אַחֶרֶת. הַחֲלוֹם הוּא הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַטָּה, וְהַפִּתְרוֹן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְהַפִּתְרוֹן עוֹמֵד בַּדִּבּוּר, וְעַל כֵּן בַּדִּבּוּר עוֹמֵד הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים. הֲלוֹא לֵאלֹהִים וַדַּאי.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיְסַפֵּר שַׂר הַמַּשְׁקִים אֶת חֲלוֹמוֹ לְיוֹסֵף וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (מלכים–ב ב) וַיְהִי כְעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע ויהי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא תְּמִיהָה. וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ, וְכִי בִּרְשׁוּתוֹ הָיָה עוֹמֵד? וַהֲרֵי הוּא בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! וְעוֹד, שֶׁאֱלִישָׁע גַּם כֵּן הָיָה יוֹדֵעַ, מָה הַטַּעַם שֶׁאָמַר ויהי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי?

אֶלָּא וַדַּאי, מִי שֶׁאוֹזֵן בַּשָּׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל הָעוֹלָמוֹת, אֵיךְ זֶה לֹא יִהְיוּ בִּרְשׁוּתוֹ? וַדַּאי שֶׁאֵלִיָּהוּ וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה תָּמִיד אֶת רְצוֹנָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאוֹתָהּ רוּחַ

הַקָּדֹשׁ שֶׁעָלָיו הוֹרִישׁ לֶאֱלִישָׁע הַצַּדִּיק, שֶׁהָיָה הַשַּׁמָּשׁ שֶׁלּוֹ, וְהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ (מלכים–א יט) וְאֶת אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ, וְעַל כֵּן הָיָה לֶאֱלִישָׁע לָרֶשֶׁת אוֹתוֹ.

פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ, מַה זֶּה פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי? וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁעַל אֶחָד בַּקָּשׁ שְׁנַיִם? וּמַה שֶּׁלֹּא הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ אֵיךְ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ? אֶלָּא הוּא לֹא בִּקֵּשׁ רוּחַ עַל כָּל אֶחָד שְׁנַיִם, אֶלָּא [הוּא] כָּךְ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ – בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁהָיְתָה לוֹ, שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׁתֵּי הַנְּהָגוֹת בָּעוֹלָם בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר הִקְשֵׁיתָ לִשְׁאוֹל אִם תִּרְאֶה אֹתִי לָקָחוּ מֵאִתְּךָ יְהִי לְךָ כֵּן וְאִם אַיִן לֹא יִהְיֶה. מָה הַטַּעַם אִם תִּרְאֶה אֹתִי? אֶלָּא אָמַר לוֹ, אִם תּוּכַל לַעֲמֹד עַל עִקַּר הָרוּחַ שֶׁהִשְׁאַרְתִּי לְךָ בְּשָׁעָה שֶׁאֶלָּקַחַ מִמְּךָ – יִהְיֶה לְךָ כָּזֶה, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתוֹ הָעִקָּר שֶׁל הָרוּחַ בְּשָׁעָה שֶׁיִּתְבּוֹנֵן בּוֹ, כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה אֶת אֵלָיָהוּ, תִּהְיֶה דְּבֵקוּת בּוֹ כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁלּוֹמֵד מֵרַבּוֹ וְרוֹאֶה אוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ הַזְּכוּת, יָכוֹל לְהִתְוַסֵּף יוֹתֵר בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ. בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף בְּכָל מַה שֶּׁעָשָׂה הָיָה רוֹאֶה בָּרוּחַ שֶׁל הַזְּכוּת אֶת אוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁל אָבִיו. הָיָה מִתְבּוֹנֵן, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה הַדָּבָר מִסְתַּיֵּעַ לוֹ, וְנוֹסָפָה לוֹ רוּחַ אַחֶרֶת בְּאוֹר יוֹתֵר עֶלְיוֹן.

בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָרָשָׁע וְהִנֵּה גָּפָן לְפָנָי, הִזְדַּעְזַע יוֹסֵף, שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ עַל מַה יָּבֹא הַדָּבָר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם, מִיָּד הִתְעוֹרְרָה רוּחוֹ וְנוֹסַף בְּאוֹר, וְהִסְתַּכֵּל בִּדְמוּת אָבִיו, וְאָז הֵאִירָה רוּחוֹ וְיָדַע אֶת הַדָּבָר.

מַה כָּתוּב? וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם. אָמַר יוֹסֵף, הִנֵּה וַדַּאי בְּשׂוֹרָה שֶׁל שִׂמְחָה בִּשְׁלֵמוּת הִיא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַגֶּפֶן הַזּוֹ נִרְאֵית עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהִתְבַּשֵּׂר יוֹסֵף עַל זֶה. וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם – אֵלּוּ הֵם שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִן הַגֶּפֶן הַזּוֹ, כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים.

וְהִיא כְּפֻרְזוֹת עָלְתָה נְצָהּ, שֶׁהֲרֵי בִּגְלָלָם עוֹלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמִתְבָּרֶכֶת מֵעִם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. הִבְשִׁילוּ אֲשְׁכְּלוֹתֶיהָ עֲנָבִים – אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם,

שֶׁהֵם כְּמוֹ עֲנָבִים מְבֻשָּׁלִים כָּרָאוּי. דָּבָר אַחֵר הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלוֹתֶיהָ עֲנָבִים – זֶהוּ הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. עַד כָּאן הִתְבַּשֵּׂר יוֹסֵף בַּזְּלוֹמוֹ, מִכָּאן וָהָלְאָה הַזְּלוֹם הוּא שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְלוֹמוֹת, וְלַאֲחֵרִים. וַאֲקַוֵּז אֶת הָעֲנָבִים, שֶׁהוּא לוֹ, לְעַצְמוֹ.

שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה עֲנָבִים לְבָנִים בַּזְּלוֹם, סִימָן יָפֶה לוֹ. שְׁזוּרִים – לֹא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַסּוֹד שֶׁל שְׁתֵּי דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, אוֹתָם שְׁזוּרִים וּלְבָנִים. זֶה הוּא טוֹב, וְזֶה הוּא לֹא טוֹב, וְכָל הָעֲנָבִים תְּלוּיִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְעַל כֵּן נִפְרָדִים בְּזָכְמָה, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע. אֵלּוּ צְרִיכִים רַזְמִים, וְאֵלּוּ הַשְׁגָּזָה שֶׁל רַזְמִים.

בֹּא רְאֵה, אָדָם הָרִאשׁוֹן, אִשְׁתּוֹ סָזְטָה לוֹ עֲנָבִים וְגָרְמָה לוֹ מָוֶת וּלְכָל יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם. נְזַז בָּא לָעֲנָבִים הַלָּלוּ, וְלֹא נִשְׁמַר כָּרָאוּי, מַה כָּתוּב? (בראשית ט) וַיָּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה, בְּהֵ"א. בְּנֵי אַהֲרֹן שָׁתוּ יַיִן מֵהֶם, וְהִקְרִיבוּ קָרְבָּן בְּאוֹתוֹ הַיַּיִן וּמֵתוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (דברים לב) עֲנָבֵמוֹ עִנְּבֵי רוֹשׁ אַשְׁכְּלֹת מְרֹרֹת לָמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הָעֲנָבִים גָּרְמוּ אֶת זֶה.

רָאָה עֲנָבִים שֶׁהֵם טוֹבִים בְּאוֹתוֹ הַכֶּרֶם שֶׁמַּעֲלִים נְזַזַת וְרִיזַז בִּדְרָגוֹת שְׁלֵמוֹת כָּרָאוּי. וְעַל זֶה יוֹסֵף יָדַע אֶת הַדָּבָר וְהִסְתַּכֵּל בָּעִקָּר וּפָתַר הַזְּלוֹם עַל בֵּרְיוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בְּאוֹתוֹ הַזְּלוֹם כָּרָאוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּתַר הַפִּתְרוֹן לְטוֹב וְכָךְ הִתְקַיֵּם.

מַה כָּתוּב? וַיַּרְא שַׂר הָאֹפִים כִּי טוֹב פָּתַר וַיֹּאמֶר אֶל יוֹסֵף אַף אֲנִי בַּזְּלוֹמִי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סַלֵּי זוֹרִי עַל רֹאשִׁי. בֹּא רְאֵה, אֲרוּרִים הֵם הָרְשָׁעִים, שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם כֻּלָּם לְרַע, וְכָל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהֵם אוֹמְרִים, כֻּלָּם לְרַע וּלְהָרַע.

כֵּיוָן שֶׁפָּתַח אֶת פִּיו בְּאַף, מִיָּד פָּזַד יוֹסֵף, וְיָדַע שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵם לְהָרַע וּבְשׁוֹרָה שֶׁל רַע בְּפִיו. וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סַלֵּי זוֹרִי עַל רֹאשִׁי. אָז יָדַע יוֹסֵף שֶׁהִתְבַּשֵּׂר עַל זֶרַבֶּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְיִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, שֶׁיִּגְלוּ מִן הָאָרֶץ

הַקְּדוֹשָׁה.

רְאֵה מַה כָּתוּב, וּבַסֵּל הָעֶלְיוֹן מִכֹּל מַאֲכַל פַּרְעֹה מַעֲשֵׂה אֹפֶה וְהָעוֹף אֹכֵל אֹתָם מִן הַסַּל מֵעַל רֹאשִׁי. אֵלּוּ הֵם שְׂאָר הָעַמִּים שֶׁמִּתְכַּנְּסִים עַל יִשְׂרָאֵל וְהוֹרְגִים אוֹתָם וּמַזְרִיבִים בֵּיתָם וּמְפַזְּרִים אוֹתָם לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וְהַכֹּל הִסְתַּכֵּל יוֹסֵף, וְיָדַע שֶׁאוֹתוֹ הַזֵּלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיִּהְיוּ בְּזִיּוּב לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. מִיָּד פָּתַר לוֹ פַּתְרוֹן לְרַע, וְהִתְקַיֵּם בּוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שָׂרָאָה זֶה וְרָאָה זֶה – זֶה רָאָה כְּשֶׁעוֹלָה וְשׁוֹלֶטֶת הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה וּמְאִירָה הַלְּבָנָה, וְזֶה רָאָה שֶׁנָּזוּשָׁךְ וְשׁוֹלֵט עָלֶיהָ הַנָּזוּשׁ הָרַע, וּמְשׁוּם כָּךְ הִסְתַּכֵּל יוֹסֵף בַּזֵּלוֹם הַהוּא, וּפָתַר אוֹתוֹ פַּתְרוֹן לְרַע. וְעַל כֵּן הַכֹּל עוֹמֵד בְּפַתְרוֹן, וְזֶה וָזֶה רָאוּ, בְּשְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, שֶׁשּׁוֹלֵט זֶה וְשׁוֹלֵט זֶה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל לֵב טָהוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ג) וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ וְגוֹ', וְכָתוּב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד, וּמְשׁוּם כָּךְ לֵב טָהוֹר וַדַּאי.

וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי – זֶהוּ רוּחַ נָכוֹן וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, וְהִתְעוֹרְרוּ, זוֹ רוּחַ שֶׁל הַמְּשִׁיזָ, וְהִתְעוֹרְרוּ (יחזקאל יא) וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְדָוִד הִתְפַּלֵּל, אוֹתוֹ רוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי.

מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מֵהַצַּד הָאַחֵר לֵב טָמֵא וְרוּחַ עוֹעִים שֶׁמַּסְטָה אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם, וְזוֹ הִיא רוּחַ טֻמְאָה שֶׁנִּקְרֵאת רוּחַ עוֹעִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יט) ה' מָסַךְ בְּקִרְבָּהּ רוּחַ עִוְעִים, וְעַל כֵּן וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי. מַה זֶּה חַדֵּשׁ? זֶה חַדּוּשׁ הַלְּבָנָה. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְחַדֶּשֶׁת הַלְּבָנָה, דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם, וּמְשׁוּם כָּךְ חַדֵּשׁ.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה

שֶׁכָּתוּב (מלכים–א כב) וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי ה' וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו בַּמָּה. וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה כֵּן. וְשָׁנִינוּ שֶׁהָיְתָה רוּחַ נְבוּת הַיְזְרְעֵאלִי. וְכִי הַנְּשָׁמוֹת, כֵּיוָן שֶׁעוֹלוֹת וְעוֹמְדוֹת לְמַעְלָה, הֵן יְכוֹלוֹת לָשׁוּב לָעוֹלָם הַזֶּה? וְהַדָּבָר תָּמוּהַּ שֶׁאָמַר, אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי וְגוֹ'.

וְעוֹד, מָה הַטַּעַם נֶעֱנַשׁ עָלָיו אַזְאָב? שֶׁהֲרֵי דִּין הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם שְׁמוּאֵל לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ז) אֶת שְׁדוֹתֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקָּח, וְאִם אַזְאָב נָטַל אוֹתָהּ כֶּרֶם בְּנָבוֹת, דִּין הָיָה! וְעוֹד, שֶׁהָיְתָה לוֹ כֶּרֶם אֲזָרַת, אוֹ זָהָב, וְלֹא רָצָה!

אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ. בֹּא רְאֵה, הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁאָמְרוּ שֶׁהִיא רוּחַ שֶׁל נָבוֹת, כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל – וְכִי הָרוּחַ שֶׁל נָבוֹת יְכוֹלָה לַעֲלוֹת וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַקֵּשׁ שֶׁקֶר, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא הָרוּחַ? וְאִם הוּא צַדִּיק, אֵיךְ יְבַקֵּשׁ שֶׁקֶר בָּעוֹלָם הַהוּא, שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁל אֱמֶת? וּמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לֹא צָרִיךְ צַדִּיק שֶׁקֶר, בָּעוֹלָם הַהוּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, אֵיךְ יָכוֹל לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

אֶלָּא וַדַּאי נָבוֹת לֹא הָיָה כָּל כָּךְ צַדִּיק לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא רוּחַ אַזָּרַת הָיְתָה שֶׁשָּׁלְטָה בָּעוֹלָם, שֶׁזּוֹהִי רוּחַ שֶׁתָּמִיד עוֹמֶדֶת וְעוֹלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹהִי שֶׁמַּסְטָה אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם לְשַׁקֵּר, וּמִי שֶׁהוּא רָגִיל בְּשֶׁקֶר, מִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד בְּשֶׁקֶר, וְעַל זֶה אָמַר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר וְגוֹ', וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ צֵא וַעֲשֵׂה כֵּן. צֵא מִכָּאן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קא) דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי, וּמִשּׁוּם זֶה הִיא רוּחַ שֶׁקֶר וַדַּאי.

וְעוֹד, עַל מַה שֶׁהָרַג אֶת נָבוֹת וְנָטַל אֶת כַּרְמוֹ, לָמָּה הָרַג אוֹתוֹ הָרֹג? אֶלָּא שֶׁהָרַג אוֹתוֹ בְּלִי דִּין נֶעֱנַשׁ. הָרַג אוֹתוֹ בְּלִי דִּין וְנָטַל אֶת כַּרְמוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (מלכים–א כא) הֲרָצַחְתָּ וְגַם יָרָשְׁתָּ, וְעַל כֵּן נֶעֱנַשׁ. וּבֹא וּרְאֵה כַּמָּה הֵם

בְּנֵי אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁרוּחַ הַשֶּׁקֶר הַזֶּה מַסְטָה אוֹתָם בְּשֶׁקֶר, וְהוּא שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים וּבְכַמָּה מַעֲשִׂים, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

וְעַל כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ בִּקֵּשׁ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ וְרָצָה לָצֵאת מִתּוֹךְ הַטֻּמְאָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי. זוֹ הִיא רוּחַ נָכוֹן, וְהָאַחֵר הוּא רוּחַ שֶׁקֶר. וְעַל כֵּן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן, אַחַת קְדוֹשָׁה וְאַחַת טְמֵאָה.

פָּתַח וְאָמַר, (יואל ב) וַה' נָתַן קוֹלוֹ לִפְנֵי חֵילוֹ כִּי רַב מְאֹד מַחֲנֵהוּ כִּי עָצוּם עֹשֵׂה דְּבָרוֹ וְגוֹ'. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאַרוּהוּ. אֲבָל וַה', בְּכָל מָקוֹם הוּא וּבֵית דִּינוֹ. נָתַן קוֹלוֹ – זֶהוּ הַקּוֹל שֶׁכָּתוּב (דברים ד) קוֹל דְּבָרִים. וְכָתוּב שָׁם (שמות ד) לֹא אִישׁ דְּבָרִים. מִי אִישׁ הַדְּבָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) אִישׁ הָאֱלֹהִים. לִפְנֵי חֵילוֹ – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל.

כִּי רַב מְאֹד מַחֲנֵהוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כה) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. שֶׁכַּמָּה מְמֻנִּים וּשְׁלוּחִים יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְכֻלָּם עוֹמְדִים לְהַשְׁטִין עַל יִשְׂרָאֵל [ז"ז כְּדֵי לְטַמֵּא אוֹתָם], וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַדַּמֵּן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתָם, וְלֹא יוּכְלוּ לְקַטְרֵג לָהֶם.

כִּי עָצוּם עֹשֵׂה דְּבָרוֹ, מִי עָצוּם? זֶהוּ הַצַּדִּיק, אוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹמָם וָלַיְלָה. דָּבָר אַחֵר כִּי עָצוּם – זֶה הַמְקַטְרֵג שֶׁנִּמְצָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא זָזָק כְּבַרְזֶל, קָשֶׁה כַּסֶּלַע. עֹשֵׂה דְּבָרוֹ – שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת מִלְּמַעְלָה, וְנוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה מִלְּמַטָּה.

כִּי גָדוֹל יוֹם ה' וְנוֹרָא מְאֹד וּמִי יְכִילֶנּוּ – שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל וְעֶלְיוֹן וְתַקִּיף עַל כֻּלָּם, וְכֻלָּם תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהֶם תָּמִיד לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא וּלְשַׁמְּזַן אוֹתָם בְּשִׁמְזַת הַצַּדִּיקִים שֶׁעֲתִידִים לִשְׁמְזַן עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיְהִי מִקֵּץ

וַיְהִי מִקֵּץ. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (איוב כח) קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִת הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אׇפֶל וְצַלְמָוֶת. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ – זֶהוּ הַמֵּקֵץ שֶׁל הַשִּׁמּאל, שֶׁהוּא מְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וּמְשׁוֹטֵט לְמַעְלָה, וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַסְטִין וּמְקַטְרֵג עַל הָעוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר – שֶׁהֲרֵי כָּל מַעֲשָׂיו אֵינָם לְטוֹב, אֶלָּא תָּמִיד לְכַלּוֹת וְלַעֲשׂוֹת כְּלָיָה בָּעוֹלָם.

אֶבֶן אׇפֶל וְצַלְמָוֶת – זוֹ אֶבֶן נֶגֶף שֶׁבָּהּ נִכְשָׁלִים הָרְשָׁעִים, וְעוֹמֶדֶת בָּזֶה שֶׁנִּקְרֵאת (שם י) אֶרֶץ עֲפָתָה כְּמוֹ אׇפֶל. בֹּא רְאֵה, יֵשׁ אֶרֶץ זַיִּים לְמַעְלָה, וְזוֹ הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. [וְיֵשׁ אֶרֶץ לְמַטָּה, וְנִקְרֵאת] אׇפֶל וְצַלְמָוֶת. אׇפֶל שֶׁיְּצָאָה מֵאֶרֶץ עֲפָתָה. מַהוּ אׇפֶל וְצַלְמָוֶת? זֶהוּ הַמֵּקֵץ, שֶׁהוּא מִצַּד שֶׁל הַחֹשֶׁךְ, זֶהֱמַת הַזָּהָב, וְהִגָּה נִתְבָּאֵר

בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ וְיִסְתַּכְּלוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה בְּכָל יוֹם לִפְנֵי הָאָדָם וְאוֹמֶרֶת: (משלי ט) מִי פֶתִי יָסֻר הֵנָּה חֲסַר לֵב וְאָמְרָה לוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

וּכְשֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנִדְבָּק בָּהּ, זוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּעֵץ הַחַיִּים, שֶׁכָּתוּב (שם ג) עֵץ חַיִּים וְגוֹ'. וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁאָדָם מַחֲזִיק בְּעֵץ הַחַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא מַחֲזִיק בּוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ הַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ מִתְקַנּוֹת לָהֶן דְּרָגוֹת לָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, עֵץ הַחַיִּים הוּא בְּכַמָּה דְּרָגוֹת נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם אֲחוּזִים. שֶׁהֲרֵי בְּעֵץ הַחַיִּים יֵשׁ דְּרָגוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, עֲנָפִים וְעָלִים, קְלִפּוֹת, וְגוּף הָאִילָן, שָׁרָשִׁים, וְהַכֹּל הוּא הָאִילָן. כְּמוֹ כֵן כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הוּא נִתְקָן וּמִתְחַזֵּק בְּעֵץ הַחַיִּים.

וְכָל בְּנֵי הָאֱמוּנָה, יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם מִתְגַּבְּרִים בְּעֵץ הַחַיִּים, כֻּלָּם אֲחוּזִים בָּעֵץ מַמָּשׁ, מֵהֶם בְּאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁבּוֹ, מֵהֶם אֲחוּזִים בָּעֲנָפִים, מֵהֶם בֶּעָלִים, מֵהֶם בַּשָּׁרָשִׁים. נִמְצְאוּ שֶׁכֻּלָּם אֲחוּזִים בְּעֵץ הַחַיִּים. וְאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כֻּלָּם אֲחוּזִים בְּגוּף הָאֵילָן. וּמְשׁוֹם כָּךְ מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הוּא אָחוּז בַּכֹּל, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר.

וַיְהִי מִקֵּץ, מַה זֶּה מִקֵּץ? רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַמָּקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ זְכִירָה, וְזֶהוּ קֵץ הַשְּׁמָאל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (בראשית מ) כִּי אִם זְכַרְתַּנִי אִתְּךָ כַּאֲשֶׁר ייטַב לָךְ. וְכִי כָּךְ רָאוּי לְיוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁהוּא אָמַר כִּי אִם זְכַרְתַּנִי אִתְּךָ? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל יוֹסֵף בַּזַּלְמוֹן, אָמַר, וַדַּאי זַלּוּם שֶׁל זְכִירָה הוּא, וְהוּא טָעָה בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הָיָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

וְעַל כֵּן הַמָּקוֹם שֶׁהָיְתָה בּוֹ שִׁכְחָה, עָמַד לְפָנָיו. מַה כָּתוּב? וְלֹא זָכַר שַׂר הַמַּשְׁקִים אֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁכָּחֵהוּ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְלֹא זָכַר שַׂר הַמַּשְׁקִים, מַה זֶּה וַיִּשְׁכָּחֵהוּ? אֶלָּא וַיִּשְׁכָּחֵהוּ, הַמָּקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁכְחָה, וְזֶהוּ הַקֵּץ שֶׁל צַד הַחוֹשֶׁךְ. שְׁנָתַיִם יָמִים, מַה זֶּה שְׁנָתַיִם? שֶׁשָּׁבָה הַדַּרְגָּה לַדַּרְגָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ זְכִירָה.

וּפַרְעֹה חֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיְאֹר. זֶה הָיָה הַזַּלּוּם שֶׁל יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁכָּל נֶהָר הוּא שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁמִּי שֶׁרוֹאֶה נָהָר בַּזַּלּוּם רוֹאֶה שָׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) הִנְנִי נֹטֶה אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם.

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הִתְקִין הַכֹּל כָּרָאוּי, וְהוֹצִיא אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים מְאִירִים לְכָל הַצְּדָדִים, וְהַכֹּל הוּא אָזוֹד. וּבָרָא שָׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֶרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה, לְתַקֵּן כֻּלָּם יַזַּד לְתוֹעַלְתָּם שֶׁל הַתַּזּוֹתוֹנִים.

בֹּא רְאֵה, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ, מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַקְּיוּם שֶׁל הָאָרֶץ, וְעַל כֵּן ו׳ נְוֹונִית מֵה׳ הָעֶלְיוֹנָה, ה׳ הַתַּזּוֹתוֹנָה נְוֹונִית מִן ו׳, שֶׁקְּיוּם הָאָרֶץ הוּא בְּמִשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי הַמִּשְׁפָּט יַעֲמִיד

אָרֶץ בְּכָל תְּקוּפָיהָ וְזָן אוֹתָהּ.

דָּבָר אַחֵר, מֶלֶךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט – זֶה יוֹסֵף. יַעֲמִיד אָרֶץ – שֶׁכָּתוּב (בראשית מא) וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף. וּמְשׁוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בְיַעֲקֹב, עָשָׂה אֶת יוֹסֵף שַׁלִּיט עַל הָאָרֶץ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מֶלֶךְ – זֶה יוֹסֵף. בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ – זֶה יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי עַד שֶׁלֹּא בָּא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, לֹא הָיָה קַיּוּם בָּאָרֶץ מִתּוֹךְ הָרָעָב. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, בִּזְכוּתוֹ הִסְתַּלֵּק הָרָעָב וְהִתְקַיְּמָה הָאָרֶץ.

דָּבָר אַחֵר, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ז) וַיְהִי דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ, וְהוּא קִיֵּם אֶת הָאָרֶץ, וּבִזְכוּתוֹ עָמְדָה לְאַחַר מִכֵּן. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֱרְסֶנָּה – זֶה רְזַבְעָם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בִּשְׁבִיל הַצַּדִּיקִים, אַף עַל גַּב שֶׁפַּרְעָנוּת גְּזוּרָה עַל הָעוֹלָם, הִיא מִתְעַכֶּבֶת בִּגְלָלָם וְלֹא שׁוֹלֶטֶת עַל הָעוֹלָם. כָּל יְמֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְקַיְּמָה הָאָרֶץ בִּגְלָלוֹ. לְאַחַר שֶׁמֵּת, הִתְקַיְּמָה בִּזְכוּתוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב כ) וְגַנּוֹתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי. כְּמוֹ כֵן כָּל יְמֵי יַעֲקֹב וְכָל יְמֵי יוֹסֵף לֹא שָׁלְטָה הַפַּרְעָנוּת בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ – זֶה יוֹסֵף. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֱרְסֶנָּה – זֶה פַּרְעֹה, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁהִקְשָׁה אֶת לִבּוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הֶעֱזִירִיב אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם. וּבְרֹאשׁוֹנָה עַל יְדֵי יוֹסֵף הִתְקַיְּמָה הָאָרֶץ, בְּאוֹתוֹ הַזְּלוֹם שֶׁזָּלַם, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וְגוֹ'.

וַיְהִי מִקֵּץ וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) זַי ה' וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי. אֱלוֹהֵי כָּתוּב בְּוָי"ו. הַפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, זַי ה' – זֶה זַי, צַדִּיק יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁנִּקְרָא זַי הָעוֹלָמִים. וּבָרוּךְ צוּרִי – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קמד) בָּרוּךְ ה' צוּרִי, וְזֶה הָעוֹלָם שֶׁמִּתְקַיֵּם עַל הַצַּדִּיק הַזֶּה. וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי. וְיָרוּם – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. אֱלוֹהֵי בְּוָא"ו זֶה שָׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה'.

בֹּא רְאֵה, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] (שם סז) בָּרוּךְ אֲדֹנָ"י יוֹם יוֹם יַעֲמֹס לָנוּ. בָּרוּךְ אֲדֹנָ"י, בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד, וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד הַזְּכָמָה. יוֹם יוֹם – אֵלּוּ שְׁנָתַיִם יָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים. וּפַרְעֹה זוֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיְאֹר – סוֹד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, זֶה יוֹסֵף, שֶׁנֶּהֱר [שֶׁכָּל הַנָּהָר] הַזֶּה הוּא יוֹסֵף הַצַּדִּיק.

וְהִנֵּה מִן הַיְאֹר עֹלֹת שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בָּאָזוֹ. וְהִנֵּה מִן הַיְאֹר, שֶׁהֲרֵי מֵהַנָּהָר הַזֶּה מִתְבָּרְכוֹת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא הוּא מַשְׁקֶה וְזָן אֶת הַכֹּל, וְיוֹסֵף הוּא נָהָר שֶׁתִּתְבָּרֵךְ כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְילוֹ.

וּבֹא רְאֵה, אוֹתוֹ הַנָּהָר, שֶׁבַע דְּרָגוֹת נִשְׁקוֹת וּמִתְבָּרְכוֹת מִמֶּנּוּ, וְאֵלּוּ הֵם יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר. וַתִּרְעֶינָה בָּאָזוֹ, בְּזוּבוּר וְאַזָּוָה, שֶׁאֵין נִמְצָא בָּהֶם פָּרוּד וְכֻלָּם לְשָׁבַח עוֹמְדִים. שֶׁהִנֵּה כָּל שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ הוּא סוֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב) וְאֶת שֶׁבַע הַנְּעָרוֹת הָרְאֻיוֹת לָתֶת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְעַל כֵּן שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה, וּכְנֶגֶד זֶה כָּתוּב שִׁבְעַת הַסָּרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, שֶׁבַע הַפָּרוֹת הַטּוֹבוֹת הֵם דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת עַל הָאֲזָרוֹת, וְשֶׁבַע הַפָּרוֹת הָרָעוֹת – הַדְּרָגוֹת הָאֲזָרוֹת שֶׁלְּמַטָּה. אֵלּוּ מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וְאֵלּוּ מִצַּד הַטֻּמְאָה.

שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים – רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵלּוּ הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן טוֹבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵן מִצַּד הַיָּמִין שֶׁכָּתוּב בּוֹ כִּי טוֹב, וְאֵלּוּ הָרָעִים הֵם לְמַטָּה מֵהֶם. שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הֵן מִצַּד הַטָּהֳרָה, וְאֵלּוּ מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכָל הַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְאֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, וְאֶת כֻּלָּם רָאָה פַּרְעֹה בַּזְּלוֹמוֹ.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וְכִי לְאוֹתוֹ פַּרְעֹה הָרָשָׁע הֶרְאוּ לוֹ אֶת כָּל אֵלֶּה? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹתָם רָאָה, שֶׁכַּמָּה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ וְאֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְהוּא רָאָה בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

וְהִנֵּה שְׁנֵינוּ, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁהוּא הָאָדָם, כָּךְ מַרְאִים לוֹ בַּזְּלוֹמוֹ, וְכָךְ רוֹאֶה, וְכָךְ הַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְהַכִּיר, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד כְּפִי דַּרְגָּתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ פַּרְעֹה רָאָה כָּרָאוּי לוֹ, וְלֹא יוֹתֵר.

וַיְהִי מִקֵּץ וְגוֹ'. רַבִּי זְוַקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ג) לַכֹּל זְמַן וְעֵת לְכָל חֵפֶץ תַּחַת הַשָּׁמָיִם. בֹּא רְאֵה, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, לַכֹּל שָׁם עֵת וּזְמַן קָצוּב. שָׁם זְמַן לְאוֹר וְלַחֹשֶׁךְ, שָׁם זְמַן לְאוֹר שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים עַכְשָׁו עַל הָעוֹלָם, וּזְמַן שָׁם לַחֹשֶׁךְ, שֶׁהִיא הַגָּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל תַּחַת שִׁלְטוֹנָם. זְמַן שָׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַכֹּל, וּמְשׁוּם כָּךְ לַכֹּל זְמַן וְעֵת לְכָל חֵפֶץ. מַה זֶּה וְעֵת לְכָל חֵפֶץ? זְמַן וְעִדָּן הוּא לַכֹּל, לְכָל אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁנִּמְצָא לְמַטָּה.

דָּבָר אַחֵר וְעֵת לְכָל חֵפֶץ – מַה זֶּה עֵת? כַּכָּתוּב (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ. וְכָתוּב (ויקרא יז) וְאֵל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְהִיא הַדַּרְגָּה הַמְמֻנָּה, וְהִנֵּה פֵּרוּשׁוֹ. וּמְשׁוּם כָּךְ עֵת הוּא הַמְמֻנֶּה לְכָל חֵפֶץ תַּחַת הַשָּׁמָיִם. וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים, מֵהַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ קֵץ הַזּוֹהֵר רָאָה פַּרְעֹה בַּזְּלוֹמוֹ, וּמִשָּׁם יָדַע וְהִתְגַּלָּה לוֹ אוֹתוֹ הַזְּלוֹם.

וַיְהִי בַבֹּקֶר וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם וְאֶת כָּל חַכְמֶיהָ וְגוֹ'. וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ, מַה זֶּה וַתִּפָּעֶם? רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הִנֵּה פֵּרוּשׁוֹ שֶׁבְּפַרְעֹה כָּתוּב וַתִּפָּעֶם, וּבִנְבוּכַדְנֶצַּר כָּתוּב (דניאל ב) וַתִּתְפָּעֶם, וּבְאַרְיוֹךְ שֶׁהִנֵּה בְּפַרְעֹה כָּתוּב וַתִּפָּעֶם מִשּׁוּם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אֶת הַזְּלוֹם, וְהַפִּתְרוֹן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, אֲבָל נְבוּכַדְנֶצַּר רָאָה הַזְּלוֹם וְרָאָה הַפִּתְרוֹן, וְהַכֹּל נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים יג) לְפַעֲמוֹ, שֶׁהָיְתָה הָרוּחַ בָּאָה וְהוֹלֶכֶת וּבָאָה וְהוֹלֶכֶת וְלֹא הָיְתָה מִתְיַשֶּׁבֶת עִמּוֹ עַדַיִן כָּרָאוּי, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שם) וַתָּחֶל רוּחַ ה' לְפַעֲמוֹ, שֶׁאָז הָיְתָה הָרִאשִׁית. אַף כָּאן רוּחוֹ הִתְעוֹרְרָה בּוֹ, וְהָלַךְ וְהִתְעוֹרֵר, וְלֹא הָיְתָה מִיַּשֶּׁבֶת עִמּוֹ לָדַעַת. נְבוּזַדְנֶצַּר וַתִּתְפָּעֶם רוּחוֹ, בְּהִתְעוֹרְרוּת הָיָה מִתְעוֹרֵר עַל כָּל אֶזְוֵד פַּעֲמַיִם, שְׁבִים

וְהוֹלְכִים וְשָׁבִים. וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כד) כְּפַעַם בְּפַעַם, פַּעַם בָּזֶה וּפַעַם בָּזֶה, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת דַּעְתּוֹ וְרוּחוֹ.

וַיִּשְׂלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל זַרְטַמֵּי מִצְרַיִם – אֵלּוּ הַמְכַשְּׁפִים. וְאֶת כָּל חַכְמֵיהָ – אֵלּוּ חַכְמֵי הַמָּזָלוֹת. וְכֻלָּם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת וְלֹא יָכְלוּ לְהַשִּׂיג.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁאֵין מַרְאִים לְאָדָם אֶלָּא בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ – שׁוֹנָה אֵצֶל הַמַּלְכִים, שֶׁמַּרְאִים לָהֶם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וּמְשֻׁנִּים מִבְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים. כְּמוֹ שֶׁמֶּלֶךְ דַּרְגָּתוֹ עֶלְיוֹנָה עַל כָּל שְׁאָר הָאֲחֵרִים, כָּךְ גַּם מַרְאִים לוֹ בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל שְׁאָר הָאֲחֵרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה הֶרְאָה אֶת פַּרְעֹה, אֲבָל לִשְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם אֵין מְגַלֶּה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, פָּרַט לַנְּבִיאִים אוֹ לַזְּסִידִים אוֹ לִזְכֵי הַדּוֹר, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב אֹתִי הֵשִׁיב עַל כַּנִּי וְאֹתוֹ תָּלָה. מִכָּאן שֶׁהַזְּלוֹם הוֹלֵךְ אַזַּר הַפָּתְרוֹן. מִי הֵשִׁיב עַל כַּנִּי? אֶלָּא זֶה יוֹסֵף. וְאֹתוֹ תָּלָה – בְּאוֹתוֹ הַפָּתְרוֹן שֶׁפָּתַר לוֹ, וְכָתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה.

וַיִּשְׂלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קמו) רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ. כַּמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בַּצַּדִּיקִים, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם עוֹשִׂים [שָׁלוֹם וְעוֹשִׂים] שָׁלוֹם לְמַעְלָה וְעוֹשִׂים שָׁלוֹם לְמַטָּה, וּמַכְנִיסִים כַּלָּה לְבַעְלָהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶם בְּאוֹתָם שֶׁיְּרֵאִים מִמֶּנּוּ וְעוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ.

לַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ, מִי הֵם הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ? הֱוֵי אוֹמֵר, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה וּמִשְׁתַּתְּפִים עִם הַשְּׁכִינָה. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, הֵם מִצְטָפִים לְחַסְדּוֹ, וַהֲרֵי בְּאַרְוֹהָ, בְּזְמַן שֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, זוּטֹ שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו בַּיּוֹם, כַּכָּתוּב (שם מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. מָה הַטַּעַם יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ? מִשּׁוּם שֶׁבַּלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו, וְלֹא בִּירֵאָיו. כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה בִּרְצוֹנוֹ אֶת הָאַזַּר

וּמִתְרַצֶּה לוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו וְלֹא בִּירֵאָיו.

כְּמוֹ כֵן יוֹסֵף הָיָה עָצוּב בְּעָצְבַ הָרוּחַ וּבְעָצְבַ הַלֵּב, שֶׁהָיָה אָסוּר שָׁם. כֵּיוָן שֶׁפַּרְעֹה שָׁלַח בִּשְׁבִילוֹ, מַה כָּתוּב? וַיְרִיצֻהוּ. הִתְפַּיְסוּ לוֹ וְהֶוֶזִירוּ לוֹ דִּבְרֵי שִׁמְוָזָה, דְּבָרִים לְשַׁמְּוֵחַ אֶת הַלֵּב, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עָצוּב מִן הַבּוֹר. בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה נָפַל בְּבוֹר, וּבְבוֹר הִתְעַלָּה אַוָּזר כָּךְ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּטֶרֶם אֵרַע לְיוֹסֵף אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה, לֹא נִקְרָא צַדִּיק. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַר אוֹתָהּ בְּרִית הַמִּילָה, נִקְרָא צַדִּיק, וְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הִתְעַטְּרָה עִמּוֹ, וּמַה שֶּׁהָיָה [עוֹשֶׂה] בַּבּוֹר בָּרִאשׁוֹנָה, הִתְעַלָּה עִמּוֹ. וְכָתוּב וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר. הִתְעַלָּה מִזֶּה וְהִתְעַטֵּר בְּבֹאֵר מַיִם זַיִּים.

וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לִקְרֹא לְיוֹסֵף! אֶלָּא, וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם קה) עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ. עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף. כָּתוּב כָּאן וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, וְכָתוּב שָׁם וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וַיְגַלַּח וַיְזַלַּף שִׂמְלָתָיו, בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, ((תהלים קה) וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם. בֹּא רְאֵה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלְגֵּל גִּלְגּוּלִים בָּעוֹלָם, וּמְקַיֵּם נְדָרִים וּשְׁבוּעוֹת כְּדֵי לְקַיֵּם שְׁבוּעָה וּגְזֵרָה שֶׁהוּא גָּוַר.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אִם לֹא שֶׁזִּכְּיוּת וְאַהֲבָה שֶׁאָהַב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָבוֹת, הָיָה רָאוּי לְהוֹרִיד אֶת יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם בְּכִבְלִים שֶׁל בַּרְזֶל. וּבְאַהֲבָתוֹ אוֹתָם הִמְלִיךְ לְיוֹסֵף בְּנוֹ, וְעָשָׂה אוֹתוֹ מֶלֶךְ שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל הָאָרֶץ, וְיָרְדוּ כָּל הַשְּׁבָטִים בְּכָבוֹד, וְיַעֲקֹב כְּמֶלֶךְ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? (שם) וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁיַּעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם? לָמָּה צָרִיךְ אֶת זֶה? אֶלָּא, וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ חָם – זֶה יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב וּבָנָיו בָּאָה הַשְּׁכִינָה לְמִצְרַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא גְּלְגַּל גְּלְגּוּלִים וְהוֹרִיד אֶת יוֹסֵף בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁבְּזְכוּתוֹ הִתְקַיְּמָה הַבְּרִית עִמּוֹ, וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כָּל הָאָרֶץ.

מַה כָּתוּב? שָׁלַוז מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מִשֵּׁל עַמִּים וַיַּפְתְּוֵזֵהוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּתוּב (תהלים קמו) ה' מַתִּיר אֲסוּרִים וְגוֹ', וְכָאן כָּתוּב שָׁלַוז מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ, לָמָּה מִשֵּׁל עַמִּים וַיַּפְתְּוֵזֵהוּ? אֶלָּא שָׁלַוז מֶלֶךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִשֵּׁל עַמִּים – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁלַוז מֶלֶךְ – הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שָׁלַוז וַיַּתִּירֵהוּ. וּמִי הוּא שֶׁשָּׁלַוז לוֹ? זֶה הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל, שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַמִּים, שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַל הַתַּזְוִזּוֹנִים, וְהַכֹּל הוּא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַיְרִיצֵהוּ – זָסַר וָא״ו, וּמִי הוּא? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מִי שֶׁאוֹסֵר וּפוֹתֵזַ, רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (איוב יב) יִסֹּגֹר עַל אִישׁ וְלֹא יִפָּתֵזַ, וְכָתוּב (שם לד) וְהוּא יַשְׁקִיט וּמִי יַרְשִׁיעַ וַיַּסְתֵּר פָּנִים וּמִי יְשׁוּרֶנּוּ וְעַל גּוֹי וְעַל אָדָם יָזַד, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בּוֹ, וְכָתוּב (דניאל ד) וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּצָבָא הַשָּׁמַיִם וְדַיְרֵי הָאָרֶץ, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְזֹהַ בְּיָדוֹ וְיֹאמַר לוֹ מֶה עָשִׂיתָ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וְגוֹ'.

מַה זֶּה וַיְרִיצֵהוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) יֶעְתַּר אֶל אֱלוֹהַּ וַיִּרְצֵהוּ. כְּמוֹ כֵּן וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר, וְאַזַר כָּךְ וַיָּבֹא אֶל פַּרְעֹה. דָּבָר אַזַר וַיְרִיצֵהוּ, שֶׁהִמְשִׁיךְ עָלָיו זוּט שֶׁל זֶסֶד לָתֵת לוֹ זַן לִפְנֵי פַּרְעֹה. אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פַּרְעֹה, כִּדֵי לְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם וּלְפַתְזַ בְּשָׁלוֹם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ פַּרְעֹה הָרָשָׁע, שֶׁהוּא אָמַר (שמות ד) לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה', וּפַרְעֹה הָיָה זָכָם מִכָּל מְכַשְּׁפָיו, אֶלָּא וַדַּאי הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב הַנִּמְצָא כָּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּזַ אֱלֹהִים בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁמּוֹשֶׁה לֹא בָּא אֵלָיו אֶלָּא בְּשֵׁם שֶׁל ה', וְלֹא בְּשֵׁם שֶׁל אֱלֹהִים, וְזֶה הָיָה קָשֶׁה לְפָנָיו מִן הַכֹּל, שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים שׁוֹלֵט בָּאָרֶץ, וּבְשֵׁם שֶׁל ה' לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, וְעַל כֵּן קָשֶׁה לְפָנָיו הַשֵּׁם הַזֶּה.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ט) וַיְזַזֵּק ה' אֶת לֵב פַּרְעֹה. שֶׁדָּבָר זֶה הָיָה מְזַזֵּק אֶת לִבּוֹ

וּמְקַשֶּׁה אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן מֹשֶׁה לֹא הוֹדִיעַ לוֹ דָּבָר שֶׁל שֵׁם אַזּוֹר, אֶלָּא הַשֵּׁם שֶׁל ה׳ לְבַדּוֹ, וּפֵרְשׁוּהָ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיג) מִי כַּה׳ אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת וְגוֹ׳. מִי כַּה׳ אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת – שֶׁהִתְעַלָּה מֵעַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ, [עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ לְמַעְלָה] וְלֹא הִתְגַּלָּה לְמַטָּה. בְּשָׁעָה שֶׁאֵין נִמְצָאִים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, הֲרֵי הוּא מִסְתַּלֵּק מֵהֶם וְלֹא מִתְגַּלֶּה לָהֶם. הַמְשַׁפֵּילִי לִרְאוֹת – בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד בְּדַרְגּוֹתָיו כְּנֶגֶד הַתַּוְוֹתוֹנִים לְהַשְׁגִּיחַ עַל הָעוֹלָם, לְהֵיטִיב לָהֶם.

שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁאֵין נִמְצָאִים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, הוּא מִסְתַּלֵּק וּמַסְתִּיר מֵהֶם פָּנִים וְלֹא מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם הַיְסוֹד וְהַקַּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא גָּלָה אֶת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, רַק לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, שֶׁהֵם זֵלֶק גּוֹרָלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, וְאֶת הָעוֹלָם זִכָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְמַנִּים מְמֻנִּים, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם וְגוֹ׳, וְכָתוּב כִּי זֵלֶק ה׳ עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְעֵירָא, תְּמַהֲנִי עַל זֶה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה, כָּל הַדְּבָרִים [הַמִּלִּים] סְתוּמִים וְלֹא נוֹדָעִים, שֶׁהֲרֵי קֹהֶלֶת סְתוּם [הַמִּלִּים] הַסְּתוּמִים.

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשְׂבַּע עַיִן לִרְאוֹת וְלֹא תִמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ. כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים הֵם לְדַבּוּר שֶׁאָמַר לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר? וְלֹא תִשְׂבַּע עַיִן לִרְאוֹת וְלֹא תִמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ, מָה הַטַּעַם אֵלּוּ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנַיִם מֵהֶם, וְהֵם הָעֵינַיִם וְהָאָזְנַיִם, לֹא עוֹמְדִים בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְהַפֶּה הוּא בִּרְשׁוּתוֹ, וְכָל [מַה] שְׁלֹשֶׁת הַלָּלוּ לֹא יְכוֹלִים לְהַשְׂלִים אֶת הַכֹּל וּלְהַשִּׂיג אֶת הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כָּךְ זֶה, שֶׁדִּבּוּר שֶׁל אָדָם לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר, וְהָעֵינַיִם

לִרְאוֹת וְהָאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ, וְאֵין כָּל זָרָשׁ תַּוַּת הַשֶּׁמֶשׁ. וּבֹא רְאֵה, אֲפָלוּ בְּרִיּוֹת וְרוּחוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תַּוַּת הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יְכוֹלִים לְדַבֵּר כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, וְהָעַיִן לֹא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט וְלִרְאוֹת וְהָאָזֶן לִשְׁמֹעַ. וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁלֹמֹה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ כָּל דָּבָר הָיָה אוֹמֵר אֶת זֶה.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בְּכַמָּה רוּחוֹת, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים עַל מָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם, וַאֲפָלוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהָיָה זָקֵן מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, לֹא יָכֹל לַעֲמֹד בָּהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (קֹהֶלֶת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל בָּרוּחַ [בַּסּוֹד] שֶׁל הַזְּכוּת.

אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ – בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, בְּכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה יֵשׁ דַּרְגָּה מְמֻנָּה עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע. מֵהֶם דַּרְגּוֹת לִימִין, וּמֵהֶם דַּרְגּוֹת לִשְׂמֹאל. הוֹלֵךְ הָאָדָם לִימִין, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הַמְמֻנָּה [שֶׁל יָמִין] לַצַּד הַהוּא וְעוֹשָׂה לוֹ סִיּוּעַ, וְכַמָּה הֵם שֶׁמְּסַיְּעִים לוֹ. הוֹלֵךְ אָדָם לִשְׂמֹאל וְעוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, הוּא [דַּרְגַּת הַשְּׂמֹאל] הַמְמֻנָּה לַצַּד הַהוּא, וּמְקַטְרֵג לוֹ וּמוֹבִיל אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וּמַסְטֶה אוֹתוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה כָּרָאוּי, אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁל צַד הַיָּמִין מְסַיְּעַ לוֹ. וְזֶה הוּא בְּעִתּוֹ, יָפֶה בְּעִתּוֹ, שֶׁאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה מִתְקַשֵּׁר בְּעִתּוֹ כָּרָאוּי לוֹ.

גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם – כָּל הָעוֹלָם וְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם אֵינָם אֶלָּא בִּרְצוֹן הַלֵּב, כְּשֶׁעוֹלֶה בִּרְצוֹן [הַלֵּב, וּכְשֶׁעוֹלֶה בִּרְצוֹן] הָאָדָם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמּוֹשְׁכִים מַעֲשִׂים טוֹבִים לְהֵיטִיב לָהֶם וּלְכָל הָעוֹלָם, וְהֵם יוֹדְעִים לְהִתְדַּבֵּק בְּעֵת שָׁלוֹם, וּבְכוֹחַ הַצְּדָקָה שֶׁעוֹשִׂים לְמַטָּה הֵם מוֹשְׁכִים אוֹתָהּ

הַדְּרֻגָּה שֶׁנִּקְרֵאת כֹּל, לְהָאִיר בְּעִתּוֹ.

אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁאֵין יוֹדְעִים הָעֵת שֶׁל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְלֹא מַשְׁגִּיחִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂיהֶם בָּעוֹלָם עַל הַתִּקּוּן שֶׁצָּרִיךְ לָעוֹלָם וּלְתַקֵּן הַמַּעֲשֶׂה בְּאוֹתָהּ הַדְּרֻגָּה שֶׁרְאוּיָה לוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים.

וְעַל כֵּן נָתַן הַכֹּל בִּרְצוֹנָם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁכְּתוּב מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף. וּמִשּׁוּם כָּךְ שֶׁאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים לֹא נַעֲשׂוּ לְתַקֵּן בְּדַרְגָּתָם כָּרָאוּי שֶׁיִּכְלֹל הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁלֹּא כְּתִקּוּן, אֶלָּא כְּפִי רְצוֹן הָאָדָם.

מָה כָּתוּב אַזְנָרְיוּ? יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם לִשְׂמוֹחַ וְלַעֲשׂוֹת טוֹב בְּחַיָּיו. יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם, בְּאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ כָּרָאוּי. כִּי אִם לִשְׂמוֹחַ, בְּכָל מַה שֶּׁיָּבֹא עָלָיו וְלָתֵת הוֹדָאָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלַעֲשׂוֹת טוֹב בְּחַיָּיו. שֶׁהֲרֵי אִם אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה גָּרַם לוֹ רַע, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַדְּרֻגָּה שֶׁמְּמַנָּה עָלָיו, יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ בּוֹ וּלְהוֹדוֹת עָלָיו, שֶׁהוּא גָּרַם לְעַצְמוֹ, וְהוּא הוֹלֵךְ בְּלִי יְדִיעָה כַּצַּפּוֹר הַזּוֹ בְּתוֹךְ מַלְכֻדֶּת.

וְכָל זֶה מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם ט) כִּי גַּם לֹא יֵדַע הָאָדָם אֶת עִתּוֹ כַּדָּגִים שֶׁנֶּאֱחָזִים בִּמְצוּדָה רָעָה וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם לְעֵת רָעָה כְּשֶׁתִּפֹּל עֲלֵיהֶם פִּתְאֹם. כִּי גַּם לֹא יֵדַע הָאָדָם אֶת עִתּוֹ, מַה זֶּה עִתּוֹ? עִתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעוֹשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם כַּצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לָלֶכֶת בָּהּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת.

וּבֹא רְאֵה, לְעוֹלָם אַל יְפַתֶּה אָדָם אֶת פִּיו לְרָעָה, שֶׁהוּא לֹא יוֹדֵעַ מִי נוֹטֵל אוֹתוֹ הַדָּבָר, וּכְשֶׁלֹּא יוֹדֵעַ אָדָם, נִכְשָׁל בָּהּ. וְכַאֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים פּוֹתְחִים אֶת פִּיהֶם, כֻּלָּם שָׁלוֹם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיּוֹסֵף הִתְחִיל לְדַבֵּר עִם פַּרְעֹה, מַה כָּתוּב? אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת

שְׁלוֹם פַּרְעֹה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָסַ עַל שְׁלוֹם הַמַּלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְצַוּם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וּבֵאֲרוּהוּ.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, פַּרְעֹה רָצָה לְנַסּוֹת אֶת יוֹסֵף, וְהֶזֱלִיף לוֹ אֶת הַזְּלוֹם, וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף יָדַע אֶת הַדְּרָגוֹת, הִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר וְדָבָר וְאָמַר כָּךְ רָאִיתָ, כָּל דָּבָר וְדָבָר כָּרָאוּי לוֹ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל יוֹסֵף אַזְרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת כָּל זֹאת אֵין נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ. אַזְרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים, אַזְרַי הָיִיתָ בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁזָּלַמְתִּי אֶת הַזְּלוֹם, שָׁם הָיִיתָ מָצוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר [אֱמֶת אֶת כָּל זֹאת יָדַעְתָּ, וְאֵיךְ יָדַעְתָּ פַּתְרוֹנוֹ] אֶת כָּל זֹאת, יָדַעְתָּ אֶת הַזְּלוֹם אֵיךְ הָיָה וְיָדַעְתָּ פַּתְרוֹנוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִם כָּךְ, יוֹסֵף אָמַר הַכֹּל, הַזְּלוֹם וּפַתְרוֹנוֹ, כְּמוֹ דָּנִיֵּאל שֶׁאָמַר אֶת הַזְּלוֹם וְאֶת פַּתְרוֹנוֹ! אָמַר לוֹ, לֹא זֶה כְּמוֹ זֶה. [שָׁהֲרֵי] יוֹסֵף הִסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ דִּבּוּרוֹ שֶׁל פַּרְעֹה, שֶׁהָיָה אוֹמֵר בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, וְרָאָה אוֹתוֹ שֶׁטָּעָה, וְאָמַר לוֹ לֹא כָּךְ, אֶלָּא כָּךְ זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהַדְּרָגוֹת בָּאוֹת כְּסִדְרָן. אֲבָל דָּנִיֵּאל לֹא הִסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ דִּבּוּרוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר כְּלוּם, [שֶׁלֹּא] וְהַכֹּל אָמַר לוֹ, אֶת הַזְּלוֹם וּפַתְרוֹנוֹ. מַה כָּתוּב בְּדָנִיֵּאל? (דניאל ב) אָז לְדָנִיֵּאל בְּחֶזְיוֹן הַלַּיְלָה סוֹד גֻּלָּה. בְּחֶזְיוֹן הַלַּיְלָה, מִי חֶזְיוֹן הַלַּיְלָה? זֶה גַּבְרִיאֵל, שֶׁהוּא חֶזְיוֹן, מַרְאֶה מִן מַרְאֶה.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (יחזקאל מג) וְהִנֵּה כְּבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדֶּרֶךְ הַקָּדִים וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וּכְמַרְאֶה הַמַּרְאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי כְּבֹאִי לְשַׁחֵת אֶת הָעִיר וּמַרְאוֹת כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל נְהַר כְּבָר וָאֶפֹּל אֶל פָּנָי. כָּל הַמַּרְאוֹת הַלָּלוּ הֵן שֵׁשׁ. שֶׁאוֹתָן הַמַּרְאוֹת, וּמַרְאֶה שֶׁל הַזְּיוֹן, מַרְאֶה יֵשׁ לוֹ, שֶׁיֵּרָאוּ בּוֹ הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִרְאִים בַּמַּרְאֶה הַהוּא. וְיֵשׁ מַרְאֶה לַמַּרְאֶה, וּמַרְאֶה לַמַּרְאֶה זֶה עַל זֶה, וְכֻלָּם

עוֹמְדִים בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת וְשׁוֹלְטִים, וְנִקְרָאִים מַרְאֵה הַלַּיְלָה, וּבָהֶם מִתְפָּרְשִׁים כָּל הַזְּלוּמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, עֲלֵיהֶם.

וּמְשׁוּם כָּךְ דָּנִיֵּאל בְּזֶזְיוֹן הַלַּיְלָה גְּלָה סוֹד. לֹא כָּתוּב הִתְגַּלָּה, אֶלָּא סוֹד גְּלָה, אַזַּת מֵאֵלּוּ הַדְּרָגוֹת, גְּלָה לוֹ אוֹתוֹ זֶלוּם וּפָתְרוֹנוֹ. אֲבָל יוֹסֵף מִתּוֹךְ דִּבְרֵי פַּרְעֹה הִסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְאָמַר.

וּמְשׁוּם כָּךְ מִנָּה אוֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְיוֹסֵף מִשְׁלוֹ. עַל הַפֶּה שֶׁלֹּא נָשַׁק לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וְעַל פִּיךָ יִשַּׁק כָּל עַמִּי. הַיָּד שֶׁלֹּא קָרְבָה לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל יַד יוֹסֵף. הַצַּוָּאר שֶׁלֹּא קָרַב לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וַיָּשֶׂם רִבֹד הַזָּהָב עַל צַוָּארוֹ. הַגּוּף שֶׁלֹּא קָרַב לָעֲבֵרָה – וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ בִּגְדֵי שֵׁשׁ. הָרֶגֶל שֶׁל רָכְבָה לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ. הַמְּזוֻשָּׁבָה שֶׁלֹּא זָשַׁב – נִקְרָא נָבוֹן וְזָקֵן. הַלֵּב שֶׁלֹּא הִרְהֵר – וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו אַבְרֵךְ. וְהַכֹּל מִשְׁלוֹ הוּא נָטַל.

מַה כָּתוּב? וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַּרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם. אָמַר רַבִּי זְזָקְיָה, מָה הַטַּעַם וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם? כְּדֵי לִשְׁלֹט, שֶׁכָּךְ מַכְרִיזִים לְפָנָיו, וּכְדֵי לִכְנֹס הַתְבוּאָה בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כְּנֹס יוֹסֵף תְּבוּאָה בְּכָל מָקוֹם כְּדֵי שֶׁלֹּא תִרָקֵב.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה, הַכֹּל הוּא לְגַלְגֵּל גְּלְגּוֹלִים, מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְקַיֵּם הַגְּזֵרָה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הֵבִיא כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ הָעוֹלָם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ הֵבִיא אֶת הָאָדָם לָעוֹלָם וּמָצָא מָזוֹן.

[בֹּא רְאֵה] כְּמוֹ כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְאַבְרָהָם, (בראשית טו) יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְגוֹ', וְאַזַּרי כֵּן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל. כְּשֶׁבָּא יוֹסֵף לְאֶרֶץ מִצְרַיִם, לֹא מָצָא בָּהּ רְכוּשׁ גָּדוֹל. גְּלְגֵּל גְּלְגּוֹלִים, וְהֵבִיא רָעָב עַל הָעוֹלָם, וְכָל הָעוֹלָם הָיוּ מְבִיאִים כֶּסֶף וְזָהָב לְמִצְרַיִם, וְהִתְמַלְּאָה כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם כֶּסֶף וְזָהָב. לְאַזַּר שֶׁהַכֹּל נִתְקַן רְכוּשׁ גָּדוֹל, הֵבִיא אֶת יַעֲקֹב

לְמִצְרַיִם.

שֶׁכָּךְ דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בָּרִאשׁוֹנָה בּוֹרֵא [מַקְדִּים] רְפוּאָה, וְאַזָּר כָּךְ מַכֶּה. כָּךְ בָּרִאשׁוֹנָה הִתְקִין רְכוּשׁ גָּדוֹל, וְאַזָּר כָּךְ הֵבִיא אוֹתָם לַגָּלוּת, וְעַל כֵּן גִּלְגֵּל גְּלוּגּוֹלִים וְהֵבִיא רָעָב עַל [כָּל] הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ מְבִיאִים כֶּסֶף וְזָהָב כָּל הָעוֹלָם לְמִצְרַיִם.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק, הוּא גָּרַם עֹשֶׁר שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁיִּטְּלוּ יִשְׂרָאֵל, כַּכָּתוּב (תהלים קה) וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל. וּמִיָּדוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק זֶה בָּא לְיִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתוּז וְאָמַר, (קהלת ט) רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וּבְאַרוּהוּ. רְאֵה חַיִּים – אֵלּוּ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁזּוֹכֶה לוֹ כָּרָאוּי.

עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ כָּתוּב אַהֲבָה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ. מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁצַּד הַיָּמִין אוֹזֵז אוֹתָהּ, שֶׁכָּתוּב (שם) עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ זָסָד.

כָּל יְמֵי חַיֵּי הֶבְלֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִקְשֶׁרֶת בַּחַיִּים, וְהִיא הָעוֹלָם שֶׁשּׁוֹרִים בָּהּ חַיִּים. שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא שׁוֹרִים בּוֹ חַיִּים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם תַּזָּת הַשָּׁמֶשׁ, וְלֹא מַגִּיעִים לְכָאן אוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁמֶשׁ, וְהִסְתַּלְּקוּ מֵהָעוֹלָם מִיּוֹם שֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יג) וְזָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ וְגוֹ'. מַה זֶּה וְזָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ? שֶׁסִּלֵּק אֶת אוֹרוֹ וְלֹא מֵאִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְגוֹ'.

כִּי הוּא וֶלְקֵךְ בַּחַיִּים – זֶהוּ הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה. וּצְרִיכִים לְהַכְנִיס הַלְּבָנָה בַּשֶּׁמֶשׁ וְהַשֶּׁמֶשׁ בַּלְּבָנָה שֶׁלֹּא לְהַפְרִידָם, וְזֶה הוּא וֶלְקֵךְ הָאָדָם לְהַכְנִיס עִמָּם לָעוֹלָם הַבָּא.

מַה כָּתוּב אַזָּרְיו? (קהלת ט) כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה. הַפָּסוּק

הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ. כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת, וְכִי הַתֹּרָה הָרְצוּעָה שֶׁאָדָם יַעֲשֶׂה כָּל מַה שֶּׁיְכוֹל? אֶלָּא כָּתוּב לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ. מַה זֶּה בְּכֹחֲךָ? זוֹ נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁהִיא הַכֹּחַ שֶׁל הָאָדָם, לִזְכּוֹת בָּהּ לָעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא.

דָּבָר אַחֵר בְּכֹחֲךָ – זוֹ הָאִשָּׁה שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהִיא הַכֹּחַ לְהִתְחַזֵּק בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְצָרִיךְ בֶּן אָדָם לִזְכּוֹת בָּהּ בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכֹחַ זֶה, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר בָּהּ לָעוֹלָם הַהוּא.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַחַר שֶׁיָּצָא הָאָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵין בּוֹ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת דָּבָר וְלוֹמַר, עַכְשָׁו מִכָּאן וָהָלְאָה אֶעֱשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים. שֶׁוַּדַּאי שֶׁאֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר וְגוֹ'. אִם לֹא זָכָה אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יִזְכֶּה בּוֹ אַחַר כָּךְ לָעוֹלָם הַהוּא. וּבְאֲרוּכָה, מִי שֶׁלֹּא מַתְקִין צֵידָה לָלֶכֶת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יֹאכַל בָּעוֹלָם הַהוּא. וְיֵשׁ מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁיֹּאכַל מֵהֶם כָּאן, וְהַכֹּל נִשְׁאָר לָעוֹלָם הַבָּא וּלְהַזּוֹן מֵהֶם.

בֹּא רְאֵה, יוֹסֵף זָכָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזָכָה בָּעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְהֵאָזֵז בְּאִשָּׁה יִרְאַת ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לט) וְזָטָאתִי לֵאלֹהִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ זָכָה לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזָכָה אֶת יִשְׂרָאֵל.

מַה כָּתוּב? (שם מז) וַיְלַכְּטֵם יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף, וְכָךְ רָאוּי. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא לוֹקֵט הַכֹּל, וְכָל הָעֹשֶׁר עוֹמֵד בּוֹ. וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב (שם א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי, וַדַּאי יוֹסֵף צָרִיךְ לִשְׁלֹט עַל הַמַּלְכוּת.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה. מִי מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַצַּדִּיק שַׁלִּיט, מִשּׁוּם שֶׁהִנֵּה מִמֶּנּוּ נָזוֹן הָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לְהַזּוֹן, וְלַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא יֵשׁ מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וְיֵשׁ לוֹ מֶרְכָּבָה תַּזּוּתוֹנָה. הַמֶּרְכָּבָה הַתַּזּוּתוֹנָה הִיא מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה, וְיוֹסֵף נִקְרָא צַדִּיק, וְלוֹ

רָאוּי לִהְיוֹת רוֹכֵב עַל מֶרְכָּבַת הַמְּשֻׁנָּה אֲשֶׁר לוֹ, לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁיִּהְיֶה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה. וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו אַבְרֵךְ, מַה זֶּה אַבְרֵךְ? הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשָׁרִים הַשָּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה, וְהַכֹּל כּוֹרְעִים כְּנֶגֶד הַמָּקוֹם הַזֶּה. וְנָתוֹן אוֹתוֹ עַל כָּל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם מוֹדִים אֵלָיו, מִשּׁוּם זֶה הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת מַלְכוּת הָאָרֶץ כְּעֵין מַלְכוּת הָרָקִיעַ, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה. וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה בָּאָרֶץ, עוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְאשׁוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא קִבְּלָה מַלְכוּת שְׁלֵמָה עַד שֶׁהִתְזַוְּגָה עִם הָאָבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָהּ הַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁתֵּאִיר מִסּוֹד הָאָבוֹת.

וּכְשֶׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק יָרַד לְמִצְרַיִם בָּרְאשׁוֹנָה, הוּא מָשַׁךְ אַזָּר כָּךְ עִמּוֹ אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי אֵין שְׁכִינָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַזָּר הַצַּדִּיק, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְשַׁךְ יוֹסֵף לְמִצְרַיִם בָּרְאשׁוֹנָה, וְנָטַל אֶת כָּל עֹשֶׁר הָעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאַזָּר כָּךְ יָרְדָה שְׁכִינָה לְמִצְרַיִם וְכָל הַשְּׁבָטִים עִמָּהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹסֵף, שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, זָכָה לְהִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמוֹ, וְזָכָה לַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה וְלַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ כְּאִלּוּ קִיֵּם כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כֻּלָּהּ, שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית שְׁקוּלָה כְּכָל הַתּוֹרָה.

וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בִּמְצָרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יב) מַשָּׂא דְּבַר ה' עַל יִשְׂרָאֵל נְאֻם ה' נֹטֵה שָׁמַיִם וְיֹסֵד אֶרֶץ וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן. מַשָּׂא דְּבַר ה'. בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה שֶׁאָמַר מַשָּׂא, לָמָּה מַשָּׂא? אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עַל הַדִּין שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים וְאָמַר מַשָּׂא – זֶה לְטוֹב. בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עַל יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר מַשָּׂא – זֶה לְרַע.

בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עַל הַדִּין שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים לְטוֹב, מִשּׁוּם שֶׁמַּשָּׂא הוּא

מַעֲמָסָה, כִּבְיָכוֹל זוֹ מַעֲמָסָה עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַשָּׁלוֹם שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וּכְשֶׁנִּגְזָר הַדִּין עֲלֵיהֶם, עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ הַמַּעֲמָסָה הַזּוֹ שֶׁהוּא סוֹבֵל עֲלֵיהֶם. בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּגְזָר דִּין עַל יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר מַשָּׂא, כִּבְיָכוֹל מַעֲמָסָה הִיא עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְשׁוּם כָּךְ מַשָּׂא מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה, זֶה מַשָּׂא.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר נָטָה שָׁמַיִם וְיָסַד אָרֶץ, לָמָּה צָרִיךְ וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ? וְכִי לֹא הָיִינוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא יֹצֵר רוּחַ אָדָם? אֶלָּא לְהַרְאוֹת דַּרְגָּה יְדוּעָה, שֶׁכָּל הָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה. אִם אָמַר וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם וְלֹא יוֹתֵר – יָפֶה. אֲבָל מַה זֶּה בְּקִרְבּוֹ? אֶלָּא זֶה סוֹד בִּשְׁנֵי צְדָדִים, שֶׁהֲרֵי מֵהַנָּהָר הַהוּא שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, מִשָּׁם יוֹצְאוֹת וּפוֹרְחוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת וּמִתְכַּנְּסוֹת לְמָקוֹם אֶחָד, וְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הִיא יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. וְזֶה כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, וְאוֹתוֹ הַוָּלָד מְצַיֶּרֶת לָהּ בְּמֵעֶיהָ, עַד שֶׁהַכֹּל מִצְטַיֵּר בְּצִיּוּר מֻשְׁלָם בְּמֵעֶיהָ. כָּךְ וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ, בְּקִרְבּוֹ זֶה עוֹמֵד, עַד שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם בָּעוֹלָם וְנוֹתֵן לוֹ.

דָּבָר אַחֵר וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ – בְּקִרְבּוֹ שֶׁל אָדָם מַמָּשׁ. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָאָדָם וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ אֶת נִשְׁמָתוֹ וְיוֹצֵא לָאֲוִיר שֶׁל הָעוֹלָם, אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁבְּתוֹכוֹ לֹא מוֹצֵאת גּוּף לְהִתְפַּשֵּׁט בְּתוֹכוֹ, וְעוֹמֶדֶת בְּצַד אֶחָד בְּתוֹכוֹ.

וּכְשֶׁאָדָם מִתְפַּשֵּׁט גּוּפוֹ, אוֹתָהּ הָרוּחַ מִתְפַּשֶּׁטֶת וְנוֹתֶנֶת בּוֹ כֹּחַ. וְכֵן כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף מִתְגַּדֵּל, כָּךְ הָרוּחַ נוֹתֶנֶת בּוֹ כֹּחַ שֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם עַמָּהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ מַמָּשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, יֹצֵר רוּחַ אָדָם מַה זֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהָרוּחַ הַהִיא צְרִיכָה כֹּחַ שֶׁלְּמַעְלָה יוֹתֵר לְהִסְתַּיֵּעַ עַמָּהּ, וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ סִיּוּעַ לָאָדָם.

בא ראה, כְּשֶׁאוֹתָהּ הָרוּחַ צְרִיכָה סִיּוּעַ – כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹתוֹ הָאָדָם וּכְמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַגּוּף נִתְקָן, כָּךְ גַּם מְתַקְּנִים לוֹ אֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ וּמוֹסִיפִים לוֹ רוּחַ לְהִתְתַּקֵּן, וְזֶה הוּא יֵצֶר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ.

ובא ראה, כֵּיוָן שֶׁאָבַד יוֹסֵף מֵאָבִיו, יַעֲקֹב אִבֵּד אוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הָרוּחַ שֶׁהָיְתָה בּוֹ, וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה. אַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? (בראשית מה) וַתָּזֹז רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְכִי עַד עַכְשָׁיו הָיָה מֵת? אֶלָּא אוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הָרוּחַ הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה וְלֹא הָיְתָה בְּתוֹכוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָעֶצֶב שֶׁהָיָה בּוֹ גָּרַם לוֹ, [וְאִם גָּרְמָה לוֹ לָזֶה] שֶׁלֹּא הָיְתָה רוּחַ בְּקִיּוּמָהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַתָּזֹז רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְכָאן כָּתוּב וַיַּרְא יַעֲקֹב, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִתְבַּשֵּׂר. מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ? אֶלָּא וַיַּרְא יַעֲקֹב, שֶׁרָאָה אֶת כָּל דַּיָּרֵי הָאָרֶץ שֶׁהוֹלְכִים לְמִצְרַיִם וּמְבִיאִים תְּבוּאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יַעֲקֹב.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, בא ראה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ זָכָה לְהִתְזַוֵּג עִם הָאָבוֹת, וַיָּרֹשׁ אֶת מְקוֹמוֹ בְּתוֹכָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי זְכַרְיָה הָיוּ הוֹלְכִים מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיָה עִמָּהֶם יְהוּדִי אֶחָד שֶׁמַּזְהִיק נוֹד שֶׁל יַיִן. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יֵיסָא לְרַבִּי זְכַרְיָה, פָּתוֹחַ פֶּיךָ וֶאֱמֹר דָּבָר אֶחָד מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר כָּל יוֹם לִפְנֵי הַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ.

פָּתוֹחַ וְאָמַר, (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם – אֵלּוּ דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. שֶׁמִּי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה עָלָיו אֶת נְעִימוּת הַשְּׁכִינָה שֶׁלֹּא תָּזוּז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם – שֶׁכָּל נְתִיבוֹת הַתּוֹרָה כֻּלָּם שָׁלוֹם. שָׁלוֹם לוֹ לְמַעְלָה, שָׁלוֹם לוֹ לְמַטָּה. שָׁלוֹם לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר הַיְּהוּדִי הַהוּא, כְּמוֹ מַטְבֵּעַ בְּכִיס נִמְצָא בַּפָּסוּק הַזֶּה. אָמְרוּ לוֹ, מִנַּיִן לְךָ? אָמַר לָהֶם, שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא, וְלָמַדְתִּי כָּאן דָּבָר [טוֹב] בַּפָּסוּק הַזֶּה. פָּתוֹחַ וְאָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא בִּשְׁנֵי גְוָנִים וּבִשְׁנֵי צְדָדִים. קוֹרְאִים בּוֹ דְּרָכִים

וְקוֹרְאִים בּוֹ נְתִיבוֹת. קוֹרְאִים בּוֹ נַעַם, וְקוֹרְאִים בּוֹ שָׁלוֹם. מִי הַדְּרָכִים וּמִי הַנְּתִיבוֹת? מִי הַנַּעַם וּמִי הַשָּׁלוֹם?

אֶלָּא דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נַעַם, הֵיינוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ. שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בַּתּוֹרָה דֶּרֶךְ, זוֹ דֶּרֶךְ פְּתוּחָה לַכֹּל. כַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ שֶׁפְּתוּחָה לְכָל אָדָם, כָּךְ דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נַעַם. אֵלּוּ הַדְּרָכִים שֶׁפְּתוּחוֹת מִן הָאָבוֹת, שֶׁכָּרוּ בַּיָּם הַגָּדוֹל, וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ, וּמֵאוֹתָם הַדְּרָכִים נִפְתָּחוֹת לְכָל עֵבֶר וּלְכָל צִדְדֵי הָעוֹלָם.

וְהַנַּעַם הַזֶּה הִיא נְעִימוּת שֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא מְאִירִים כָּל הַמְּאוֹרוֹת וְנִפְרָדִים לְכָל עֵבֶר, וְאוֹתוֹ הַטּוֹב וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁיּוֹנְקִים [שֶׁיּוֹרְשִׁים] הָאָבוֹת נִקְרָא נַעַם. דָּבָר אַחֵר – הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא נַעַם, וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הָעוֹלָם הַבָּא, כָּל הַשְּׁמִחָה וְכָל הַטּוּב וְכָל הָאוֹרוֹת וְכָל הַזִּוּוּת שֶׁל הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים, וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא נַעַם.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הָרְשָׁעִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנֶסֶת הַשַּׁבָּת, כֻּלָּם נָזִים, וְיֵשׁ לָהֶם זִוּוּת וּמְנוּחָה. בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, יֵשׁ לָנוּ לְעוֹרֵר שִׁמְחָה עֶלְיוֹנָה עָלֵינוּ שֶׁנִּנָּצֵל מֵאוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁל הָרְשָׁעִים שֶׁנִּדּוֹנוּ [שֶׁזִּוְּרוּ] מִן הַשָּׁעָה הַהִיא וָהָלְאָה. וְיֵשׁ לָנוּ לְהִתְעוֹרֵר וְלוֹמַר, (תהלים צ) וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. זֶהוּ הַנַּעַם הָעֶלְיוֹן, שִׁמְזַת [זִוּוּת] הַכֹּל, וְעַל כֵּן דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נַעַם.

וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם, מִי זֶה נְתִיבֹתֶיהָ? אֵלּוּ הֵם הַשְּׁבִילִים שֶׁיּוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה, וְאֶת כֻּלָּם לוֹקֵחַ הַבְּרִית הַיְּזִידִי שֶׁנִּקְרָא שָׁלוֹם, שְׁלוֹם הַבַּיִת, וּמַכְנִיס אוֹתָם לַיָּם הַגָּדוֹל כְּשֶׁהוּא בִּגְבוּרָתוֹ, וְאָז נוֹתֵן לוֹ שָׁלוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. בֹּא רְאֵה, יוֹסֵף הָיָה בְּרִית שָׁלוֹם, וְהָיָה מֶלֶךְ בְּמִצְרַיִם וְשָׁלִיט עַל הָאָרֶץ, וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ.

וְעִם כָּל זֶה, לְיַעֲקֹב הָיָה שֶׁבֶר, כְּדֵי לִקְנוֹת תְּבוּאָה בְּמִצְרַיִם, וּרְאֵה שֶׁהוּא שֶׁבֶר עַל שֶׁבֶר, שֶׁיֵּרְדוּ בָּנָיו לְמִצְרַיִם, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּרְאוּ עַצְמְכֶם אֶלָּא כְּמוֹ רֹעֵבִים, כְּמוֹ אֲנָשִׁים שֶׁאֵין לָהֶם שֹׂבַע.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, וַדַּאי סוֹד יֵשׁ כָּאן, שֶׁהֲרֵי בְּכָל זְמַן שֶׁהוּא צַעַר בָּעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ בַּשּׁוּק, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתָּפֵס בַּזְּטָאָיו, וְעַל כֵּן אָמַר לָמָּה תִּתְרָאוּ, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

דָּבָר אַוֵּר וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם – תְּבוּאָה מַמָּשׁ, שֶׁהֲרֵי עַל כֵּן שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָעָב לָעוֹלָם, כְּדֵי לְהוֹרִיד אֶת יַעֲקֹב וְאֶת בָּנָיו לְשָׁם, וְעַל זֶה רָאָה אֶת בְּנֵי הָאָרֶץ שֶׁהָיוּ מְבִיאִים מִשָּׁם תְּבוּאָה.

וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם. בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת יִצְחָק, בָּאוּ יַעֲקֹב וְעֵשָׂו לַזְּלַזֵּק, וְעֵשָׂו יָצָא מֵזֻּלְקוֹ שֶׁל הָאָרֶץ וּמֵהַכֹּל, וַיַּעֲקֹב שֶׁיִּסְבֹּל אֶת הַגָּלוּת יִסֹּל הַכֹּל. וְעַל זֶה רָאָה אוֹתוֹ הַשֶּׁבֶר שֶׁהָיָה לוֹ בְּמִצְרַיִם הוּא וּבָנָיו לִסְבֹּל אֶת הַגָּלוּת, וְעַל זֶה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ, מִלְּפָנַי הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ עֲלֵיכֶם מְקַטְרֵג. וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ רד״ו, כַּזְּשִׁבּוֹן הַזֶּה הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם.

וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ וְגוֹ׳. רַבִּי יֵיסָא פָּתַז וְאָמַר, (תהלים כז) וַעֲתָּה יָרוּם רֹאשִׁי עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי וְאָזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַה׳.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה מֵהָאָדָם, הוּא זוֹקֵף אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, וְכָל שׁוֹנְאָיו נִכְנָעִים תַּזְוָתָיו.

אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׂנְאוּ אָזָיו, דָּזוּ אוֹתוֹ מֵהֶם – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בָּא זִמְיו – בָּרַז מִלְּפָנָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים אוֹתוֹ עַל כָּל מַלְכוּתוֹ, וְכֻלָּם הָיוּ כּוֹרְעִים וְסוֹגְדִים לְפָנָיו. וְאֶת יוֹסֵף דָּזוּ אָזָיו, אַזַּר כָּךְ כֻּלָּם כָּרְעוּ וְהִשְׁתַּזָּווּ לְפָנָיו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ אָזֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּזָּווּ לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה.

דָּבָר אַוֵּר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – מַה זֶּה וְעַתָּה? כְּמוֹ וְאַתָּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הִנֵּה נִתְבָּאֵר, עֵת שֶׁהִיא הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה. וּמִי הִיא אוֹתָהּ הָעֵת? זוֹ ה״א, וְנִקְרֵאת עַתָּה. וְעַתָּה – זֶה הוּא וּבֵית דִּינוֹ.

יָרוּם רֹאשִׁי – לְהָרִים אוֹתָהּ בְּכָבוֹד וּמַלְכוּת. עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי – אֵלּוּ שְׂאָר מַלְכֵי הָאָרֶץ. וְאָזְבְּזָה בְאָהֳלוֹ – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. בְּאָהֳלוֹ – זֶה אֹהֶל מוֹעֵד. זְבְזֵי תְרוּעָה – שֶׁיִּשְׁמַע כָּל הָעוֹלָם. אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה – מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁהִיא הַתְּרוּעָה. שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם, מֵהַצַּד שֶׁל הַתְּרוּעָה, בָּאָה הַשִּׁירָה וְהַתִּשְׁבַּחַת.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי – זֶה עֵשָׂו וְכָל הַשָּׂרִים שֶׁלּוֹ. וְאָזְבְּזָה בְאָהֳלוֹ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. זְבְזֵי תְרוּעָה – שֶׁכָּתוּב (שם נא) זְבוּזֵי אֱלֹהִים רוּזַּ נִשְׁבָּרָה, כְּדֵי לְהַעֲבִיר אֶת הַדִּין מִן הָעוֹלָם. אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה – לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבֵּחַ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְלֹא הֶפְסֵק לְעוֹלָם.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – בַּכֹּל, יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר רָע, שֶׁכָּתוּב עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי, זֶה הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁהוּא סָבִיב הָאָדָם, וְהוּא שׂוֹנֵא אוֹתוֹ בַּכֹּל. וְאָזְבְּזָה בְאָהֳלוֹ זְבְזֵי תְרוּעָה – זוֹ הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִצַּד הָאֵשׁ, כַּכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה יָרוּם רֹאשׁוֹ [שֶׁל הָאָדָם] וְנִשְׁבָּרִים כָּל שׂוֹנְאָיו לְפָנָיו, כַּכָּתוּב (תהלים יז) תַּכְרִיעֵ קָמַי תַּזְוִתָּי.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – לְהִכָּלֵל עִם הָאָבוֹת, שֶׁהֲרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ לְהִדָּבֵק עִם הָאָבוֹת, וְאָז יִתְרוֹמֵם וְיַעֲלֶה לְמַעְלָה, וְהוּא בְּקֶשֶׁר אֶזְדְּ עִמָּם. עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי – אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּצַד הַשְּׂמֹאל, כֻּלָּם בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁמִּתְכַּוְּנִים לְזַבֵּל, וְאָז הַשֶּׁמֶשׁ מִתְזַבֵּר לַלְּבָנָה, וְהַכֹּל הוּא אֶזְדְּ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ. זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשּׁוֹלֵט בַּלְּבָנָה וּמֵאִיר לָהּ וְזָן אוֹתָהּ. הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, מִמֶּנּוּ כֻּלָּם נְזוּנִים וּמִשָּׁם פּוֹרְזוֹת הַנְּשָׁמוֹת לַכֹּל, וּמְשׁוֹם כָּךְ כֻּלָּם מִשְׁתַּזְּזִים אֶל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא תָּלוּי בְּמַזָּל, וּבַאֲרוּחוֹ.

וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת אֶזְיו וְהֵם לֹא הִכִּרֻהוּ. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מט) לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבֵנִי. בֹּא רְאֵה, שְׁלֹשָׁה הֵם שֶׁפּוֹזְזִים

וְלֹא יוֹדְעִים מִמָּה הֵם פַּוְזַדִּים, וּבְאֲרוּהוּ. אֲבָל מִי שֶׁפַּוְזֵד וְלֹא יוֹדֵעַ מִמַּה הוּא פַּוְזֵד – מְשׁוּם אוֹתָם הַזָּטָאִים שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ שֶׁהֵם זָטָאִים, וְלֹא מַשְׁגִּיזוֹ בָּהֶם, וְהוּא פַּוְזֵד מִימֵי רָע.

מִי הֵם יְמֵי רָע? אֵלּוּ הֵם הַיָּמִים שֶׁהֵם מְזַהֲמִים בְּאוֹתוֹ רָע, וּמִי הֵם? זֶה [הוּא] יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא נִקְרָא רָע, וְיֵשׁ לוֹ יָמִים יְדוּעִים שֶׁנִּתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת בָּעוֹלָם לְהַסְטִין לְכָל אוֹתָם שֶׁמְּטַמְּאִים אֶת דַּרְכֵיהֶם. שֶׁמִּי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁנִּקְרָאִים יְמֵי רָע, וְאֵלּוּ מְמַנִּים עַל אוֹתָם זָטָאִים שֶׁדָּשִׁים אוֹתָם בְּנֵי אָדָם בְּעִקְּבֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם שֶׁמְּטַמְּאִים אֶת דַּרְכֵיהֶם, כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל מַזִּיקִים מְזַהֲמִים אֶצְלָם וּמְטַמְּאִים אוֹתָם. בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לָלֶכֶת – בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ מַנְהִיגִים אוֹתוֹ מַמָּשׁ. בָּא אָדָם לְהִטָּהֵר – כַּמָּה הֵם שֶׁמְּסַיְּעִים לוֹ.

הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁכְּשֶׁאָדָם קָם בַּבֹּקֶר, צָרִיךְ לְרַוְזֵן יָדָיו מִתּוֹךְ נַטְלָה שֶׁל מַיִם, שֶׁהוּא כְּלִי לִטֹּל מִמֶּנּוּ מַיִם, מִתּוֹךְ מִי שֶׁרַוְזַן יָדוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּבֹא רְאֵה, בִּשְׁבִיל הַנַּטְלָה הַזּוֹ בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

וְעוֹד, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לִטֹּל יַד יָמִין בִּשְׂמֹאל, כְּדֵי לְהַשְׁלִיט יָמִין עַל שְׂמֹאל, וְיִרְוַזֵּן הַיָּמִין מִן הַשְּׂמֹאל, וּמְשׁוּם זֶה הִיא נְטִילָה. וְעַל כֵּן מִי שֶׁנּוֹטֵל יָדוֹ, יִטֹּל יָמִין בִּשְׂמֹאל, לְהַשְׁלִיט הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן מָקוֹם לַיֵּצֶר הָרָע לִשְׁלֹט כְּלָל, וְהֵנָּה בֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁדִּין הָרָע שׁוֹלֵט, לֹא מֵשִׁיב יָדוֹ מִלְּהָרַע, וּבְשָׁעָה שֶׁהַיָּמִין שׁוֹלֵט עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְשַׁבֵּר אוֹתָם, וְזֶס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם וְלֹא מְכַלֶּה אוֹתָם.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל מִי שֶׁהוּא זוֹטֵא, בְּאוֹתָם הַזָּטָאִים שֶׁדָּשׁ בָּהֶם בְּרַגְלָיו, לֹא יָדַע עֲלֵיהֶם, וּפַוְזֵד תָּמִיד. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה תָּמִיד נִשְׁמָר מֵהַזָּטָאִים הַלָּלוּ, וּכְשֶׁהָיָה יוֹצֵא לַקְּרָב, הָיָה מְפַשְׁפֵּשׁ בָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא פָּזַד לְהִלָּוֵזם עִמָּהֶם בַּקְּרָב.

וּבֹא רְאֵה, אַרְבָּעָה מְלָכִים הָיוּ, מַה שֶּׁבִּקֵּשׁ זֶה לֹא בִּקֵּשׁ זֶה. דָּוִד אָמַר (תהלים יז) אֶרְדּוֹף אוֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד כַּלּוֹתָם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה נִשְׁמָר מִן הַזָּטָאִים הַלָּלוּ, וְלֹא נָתַן מָקוֹם לְשׁוֹנָאָיו לִשְׁלֹט, וְעַל כֵּן רָצָה לִרְדֹּף אַזָּרֵיהֶם תָּמִיד, וְהֵם לֹא יִרְדְּפוּ אַזָּרָיו לְתִבַּע אֶת זָטָאָיו וְיִפֹּל בִּידֵיהֶם.

אָסָא הָיָה מְפֻזָּד יוֹתֵר. אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה מְפַשְׁפֵּשׁ בַּזָּטָאָיו, וְלֹא כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הוּא רָצָה לִרְדֹּף אַזָּרֵיהֶם, וְלֹא לְהִלָּוֹזֵם בָּהֶם, וַיַּהֲרֹג אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָךְ הָיָה, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–ב יד) וַיִּרְדְּפֵם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וְגוֹ', וְכָתוּב וַיִּגֹּף ה' אֶת הַכּוּשִׁים לִפְנֵי אָסָא וְלִפְנֵי יְהוּדָה וַיָּנֻסוּ הַכֻּשִׁים. [וְכֵן] מַה כָּתוּב בְּדָוִד? (שמואל א כ) וַיַּכֵּם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף וְעַד הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם. אֲבָל אָסָא, הוּא רוֹדֵף וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה.

גַּם יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה כָּךְ הָיָה מְבַקֵּשׁ וְאוֹמֵר, אֵינִי יָכוֹל לִרְדֹּף וְלֹא לַהֲרֹג, אֶלָּא אֲנִי אֲזַמֵּר, וְאַתָּה תַּהֲרֹג אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה כָּל כָּךְ מְפַשְׁפֵּשׁ כְּמוֹ אָסָא, וְכָךְ עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–ב כ) וּבְעֵת הֵחֵלּוּ בְרִנָּה וּתְהִלָּה נָתַן ה' מְאָרְבִים עַל בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהַר שֵׂעִיר הַבָּאִים לִיהוּדָה וַיִּנָּגֵפוּ.

וְזִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה אַף כָּךְ גַּם אָמַר, אֵינִי יָכוֹל לֹא לְזַמֵּר וְלֹא לִרְדֹּף וְלֹא לְהִלָּוֹזֵם בַּקְּרָב, מִשּׁוּם שֶׁמְּזֻזָּד מֵהַזָּטָאִים הַלָּלוּ שֶׁאָמְרוּ. מַה כָּתוּב? (מלכים–ב יט) וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה' וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פָּגְרִים מֵתִים. וְזִזְקִיָּה הָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, וְשׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרַג אוֹתָם.

וּמָה הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ הָיוּ פּוֹזְזִים מִן הַזָּטָאִים הַלָּלוּ – שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל אֲחֻזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. מִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵהַזָּטָאִים הַלָּלוּ וּלְפַשְׁפֵּשׁ בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עָלָיו אוֹתָם יְמֵי רָעָה, שֶׁלֹּא מְרֻזָּמִים עָלָיו.

בֹּא רְאֵה, וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת אֶחָיו. בְּשָׁעָה שֶׁנָּפְלוּ בְיָדוֹ, הוּא רִזֵּם עֲלֵיהֶם,

מִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם, וְהֵם לֹא הִכִּירוּהוּ. שֶׁאוֹתָם שִׁמְעוֹן וְלֵוִי בָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְעַל כֵּן לֹא רִוְּמוּ עָלָיו, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה לֹא מְרַוְּמִים עַל בְּנֵי אָדָם בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹפְלִים בִּידֵיהֶם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד (תהלים מט) לָמָּה אִירָא. לֹא כָּתוּב יָרֵאתִי, אֶלָּא אִירָא, [אֶלָּא] שֶׁיֵּשׁ [שֶׁאֵין] לִי לִפָּחֵד מֵאוֹתָם יְמֵי רָע, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ. עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבְבֵנִי, מִי הֵם עֲקֵבַי? אֵלּוּ הֵם בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו. זֶה הוּא הָעָקֵב, וְהֵם הָעֲקֵבִים שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בָּהֶם תָּמִיד, בְּאוֹתוֹ הַזֻּהֲמָא שֶׁאָדָם דָּשׁ בּוֹ תָּמִיד בַּעֲקֵבוֹ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? (ישעיה ה) הוֹי מוֹשְׁכֵי הֶעָוֹן בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה זַהֲמָה. בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא – שֶׁדָּשׁ בּוֹ בָּעָקֵב וְלֹא זוּשַׁשׁ עָלָיו, וְאַזַּר כָּךְ מִתְזַוֵּךְ וְנַעֲשֶׂה [בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא] כַּעֲבוֹת הָעֲגָלָה, וּמִתְזַוֵּךְ אוֹתוֹ הַזֻּהֲמָא, וּמַסְטָה אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְהִשָּׁמֵר מִזַּהֲמָאֵיהֶם, וְהֵם תָּמִיד מְפַשְׁפְּשִׁים בְּמַעֲשֵׂיהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא עֲלֵיהֶם מְקַטְרֵג בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יַשְׁטִינוּ עֲלֵיהֶם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְתַקָּנֶת לָהֶם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לָלֶכֶת בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם.

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וְגוֹ'. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (שם כד) בִּנְפֹל אוֹיְבֵךְ אַל תִּשְׂמָח וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם שֶׁיְּזַכֶּה לִכְבוֹדוֹ וּלְשַׁמֵּשׁ לְפָנָיו תָּמִיד וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהּ בַּתּוֹרָה תָּמִיד.

וְכֵיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם, נָתַן לְפָנָיו תּוֹרָה, וְלִמֵּד אוֹתוֹ בָּהּ לָדַעַת אֶת דְּרָכֶיהָ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ הֱכִינָהּ וְגַם חֲקָרָהּ. וְאַזַּר כָּךְ, וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא חָכְמָה וְסוּר מֵרָע בִּינָה. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל בָּהּ וְלֹא שָׁמַר אוֹתָהּ, עָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ וְנִתְפַּס בְּזֻהֲמָאוֹ.

וְכָל אוֹתָם שֶׁעָבְרוּ עַל דָּבָר אֶחָד שֶׁל הַתּוֹרָה נִתְפָּסוּ בָּהּ. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ

שֶׁהִתְזַכֵּם עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, עָבַר עַל דָּבָר אֶזְהָד שֶׁל הַתּוֹרָה, וְגָרַם לוֹ לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ אֶת מַלְכוּתוֹ וּלְפַלֵּג אֶת הַמַּלְכוּת מִבְּנוֹ. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל הַתּוֹרָה עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְיוֹסֵף שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ תּוֹרָה, וְאָזְיו נָפְלוּ בְיָדוֹ, לָמָּה גִּלְגֵּל עֲלֵיהֶם כָּל הַגִּלְגּוּל הַזֶּה, וַהֲרֵי הוּא יָדַע אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלִּמֵּד אוֹתוֹ אָבִיו? אֶלָּא זֹס וְשָׁלוֹם שֶׁיּוֹסֵף גִּלְגֵּל עֲלֵיהֶם גִּלְגּוּלִים לִנְקֹם מֵהֶם, אֶלָּא כָּל זֶה לֹא עָשָׂה אֶלָּא לְהָבִיא אֶת אָזְיו בִּנְיָמִין אֶצְלוֹ, שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ הָיְתָה אֵלָיו, וְהוּא לֹא הִשְׁאִיר אֶת אָזְיו לְפַל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיְצַו יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וְגוֹ', וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּלוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַלְּבָנָה, הָיָה תָּמִיד מִסְתַּכֵּל בָּהּ, כַּכָּתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. הַשְׁגָּזָתוֹ בָּהּ תָּמִיד. וְכָתוּב אָז רָאָה, שֶׁהֲרֵי הַשֶּׁמֶשׁ בְּהַשְׁגָּזָתוֹ בָּהּ מְאִירָה. וַיְסַפְּרָה, מַה זֶּה וַיְסַפְּרָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח) בְּמָקוֹם סַפִּיר אַבְנֶיהָ.

הֶכֵינָהּ, שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּתִקּוּן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים מְזֻלֶּקֶת לְשִׁבְעִים שָׂרִים, הַתְקִין אוֹתָהּ בְּשִׁבְעָה עַמּוּדִים עֶלְיוֹנִים לְהָאוֹר וְלָשֶׁבֶת עַל שִׁלְמוּת. וְגַם זְקָרָה, לְהַשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ תָּמִיד, פַּעַם אַזַּר פַּעַם, שֶׁאֵין פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים.

וְאַזַּר כָּךְ הִזְהִיר אֶת הָאָדָם וְאָמַר, וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא זָכְמָה וְסוּר מֵרָע בִּינָה, שֶׁהֲרֵי הִיא מִתְעַטֶּרֶת עַל הַתַּזְחוּנִים לִירָא וְלָדַעַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגִלְלָהּ. וְסוּר מֵרָע בִּינָה, בְּרוּר מֵהַפְּסֹלֶת שֶׁלֹּא לִקְרַב עִמּוֹ, וְאָז הַשְׁגָּזַת [הַמְּצָאוּת] הַבִּינָה לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

רַבִּי יוֹסֵי קָם לַיְלָה אֶזְהָד לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְהָיָה שָׁם עִמּוֹ יְהוּדִי אֶזְהָד שֶׁפָּגַשׁ בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת. פָּתַזּ רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (משלי י) לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע – אֵלּוּ הֵם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְהוֹלְכִים אַזַּר דִּבְרֵי הָעוֹלָם וְלִכְנֹס אוֹצְרוֹת רֶשַׁע. מַה כָּתוּב? (קהלת ה) וְאָבַד הָעִשָּׁר הַהוּא בְּעִנְיַן רָע, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אוֹצְרוֹת רֶשַׁע.

וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת – אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דְּרָכֶיהָ

לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת עֵץ זֵיִם, וְנִקְרֵאת צְדָקָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָּנוּ.

דָּבָר אַוֵּר וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת – זוֹ צְדָקָה מַמָּשׁ, וְהִיא בִּשְׁנֵי גְוָנִים וּבִשְׁנֵי צְדָדִים. קוֹרֵא לוֹ תּוֹרָה וְקוֹרֵא לוֹ צְדָקָה, וְהַכֹּל אֶחָד.

אָמַר אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי, וְקוֹרֵא לוֹ שָׁלוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ זֶה וַדַּאי שֶׁנִּקְרֵאת שָׁלוֹם. קָם אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי וְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. פָּתַח אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי וְאָמַר, (משלי כז) עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע לָחֶם וּמְרַדֵּף רֵיקִים יִשְׂבַּע רִישׁ. הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, וְכִי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא זָכָם מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, אֵיךְ אָמַר שֶׁיִּתְאַמֵּץ אָדָם לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה וּלְהִשְׁתַּדֵּל אַחֲרֶיהָ וְיַעֲזֹב זְמַנֵּי עוֹלָם?.

אֶלָּא סוֹד הוּא. פָּתַח וְאָמַר, (בראשית ב) וַיַּקְהֵל ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, וּבֵאֲרוּהוּ שֶׁהוּא בְּסוֹד הַקְּרְבָּנוֹת. בֹּא רְאֵה, לְעָבְדָהּ – זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וּלְשָׁמְרָהּ – זֶה הַמֶּלֶךְ הַתַּחְתּוֹן. הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. לְעָבְדָהּ – [לַזָּכָר] בַּסּוֹד שֶׁל זָכוֹר. וּלְשָׁמְרָהּ – בַּסּוֹד שֶׁל שָׁמוֹר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ עֹבֵד אַדְמָתוֹ זֶה גַּן עֵדֶן, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְלַעֲבֹד וּלְמִשְׁךְ לָהּ בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, וּכְשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת וְנִמְשָׁכוֹת לָהּ בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, גַּם הוּא מִתְבָּרֵךְ עִמָּהּ. בֹּא רְאֵה שֶׁהַכֹּהֲנִים שֶׁמְּבָרֵךְ מִתְבָּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ו) וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם. וּמִשּׁוּם כָּךְ עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע לָחֶם – זֶהוּ הַמָּזוֹן שֶׁלְּמַעְלָה. וּמְרַדֵּף רֵיקִים – מִי שֶׁיִּתְדַּבֵּק בַּצַּד הָאַוֵּר שֶׁהוּא מְרַדֵּף רֵיקִים – יִשְׂבַּע רִישׁ וַדַּאי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֶיךָ שֶׁזָּכִיתָ לַדָּבָר הַזֶּה.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר פָּסוּק אַוֵּרְיוֹ, (משלי כז) אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת. זֶהוּ אָדָם שֶׁבּוֹ אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ רַבִּי יֶסָא הַזָּקֵן, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה לוֹ מַאֲכָל שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם לֶאֱכֹל, לֹא הָיָה מַתְקִין אוֹתוֹ עַד שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ מְזוֹנוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אַוֵּר שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וּבִקֵּשׁ מְזוֹנוֹ מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, אָז הָיָה מַתְקִין, וְהָיָה תָּמִיד אוֹמֵר: לֹא נַתְקִין עַד שֶׁיִּתְּנוּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ.

וְאֵין לְהַעֲשִׁיר לֹא יָנָקָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָצָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַזִּוִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַזִּוִּים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. עַכְשָׁו שֶׁהִיא הַשָּׁעָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה – נִשְׁתַּדֵּל.

פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ בְּסוֹד הַזְּלוֹם וְאָמַר, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּלֻמּוֹת אֲשֶׁר זָלְמוּ לָהֶם וְגוֹ'. וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּלֻמּוֹת, וְכִי לָמָּה יוֹסֵף [אָמַר אוֹ] זָכַר לָהֶם אוֹתָם הַזְּלֻמּוֹת שֶׁזָּלְמוּ לָהֶם, וּמַה הוֹעִיל לוֹ אִלּוּ לֹא הִזְכִּיר לָהֶם, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף הָיָה זָכֶם, וְכָתוּב כָּל עָרוּם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת וּכְסִיל יִפְרֹשׂ אִוֶּלֶת?

אֲבָל כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהֵם בָּאוּ וּמִשְׁתַּזְּוִים לוֹ אַפַּיִם עַל הָאָרֶץ, אָז נִזְכַּר מִמַּה שֶׁזָּלְמוּ לָהֶם כְּשֶׁהָיָה עִמָּהֶם, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמָּתִי וְגַם נִצָּבָה וְהִנֵּה תְּסֻבֶּינָה אֲלֻמֹּתֵיכֶם וַתִּשְׁתַּזֶּוֶיןָ לַאֲלֻמָּתִי. אָמַר יוֹסֵף בְּשָׁעָה שֶׁרָאָה שֶׁכּוֹרְעִים אֶזְיו לְפָנָיו, שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ אֲזֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּזֲווּ לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה, אָז וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּלֻמּוֹת אֲשֶׁר זָלְמוּ, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁהֵם קַיָּמִים.

עוֹד, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּלֻמּוֹת אֲשֶׁר זָלְמוּ – זָכַר אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שִׂכְוָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי זְלוֹם שֶׁהוּא טוֹב, צָרִיךְ אָדָם לְהַזְכִּירוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח, וְאָז מִתְקַיֵּם, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁכָּח לִפְנֵי הָאָדָם, כָּךְ נִשְׁכָּח עָלָיו.

בֹּא רְאֵה, זְלוֹם שֶׁלֹּא נִפְתַּר, כְּאִגֶּרֶת שֶׁלֹּא נִקְרָאָה. וּבֹא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִזְכָּר, כְּמִי שֶׁלֹּא הִכִּיר אוֹתוֹ. וְעַל זֶה, מִי שֶׁנִּשְׁכַּח מִמֶּנּוּ זְלוֹם וְלֹא יָדַע אוֹתוֹ, לֹא עוֹמֵד עָלָיו לְהִתְקַיֵּם. וּמִשּׁוּם זֶה יוֹסֵף הָיָה זוֹכֵר אֶת זְלוּמוֹ, כְּדֵי לְהִתְקַיֵּם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִשָּׁכַח הַזְּלוֹם מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם, וְהָיָה תָּמִיד מְצֻפֶּה לוֹ. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים אַתֶּם. הוּא זָכַר אֶת הַזְּלוֹם, אֲבָל לֹא אָמַר לָהֶם דָּבָר, אֶלָּא מְרַגְּלִים אַתֶּם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (קהלת ה) כִּי בָּא הַזְּלוֹם בְּרֹב עִנְיָן וְקוֹל כְּסִיל בְּרֹב דְּבָרִים. כִּי בָּא הַזְּלוֹם בְּרֹב עִנְיָן, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁכַּמָּה הֵם הָעוֹזְרִים בַּזְּלוֹם, וּמְמַנִּים דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, עַד שֶׁהַזְּלֻמּוֹת מֵהֶם כֻּלָּם אֱמֶת, וּמֵהֶם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אֱמֶת וְכָזָב. אֲבָל לְאוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, אֵין מִתְגַּלִּים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים

כְּלוּם, אֶלָּא כֻּלָּם אֱמֶת.

בֹּא רְאֵה דָּנִיֵּאל מַה כָּתוּב בּוֹ, (דניאל ב) אָז לְדָנִיֵּאל בְּחֶזְיוֹן הַלַּיְלָה סוֹד גְּלָה, וְכָתוּב (שם ז) דָּנִיֵּאל רָאָה וְחֶלוֹם בְּהִיוֹתוֹ יָשֵׁן עַל מִשְׁכָּבוֹ, אָז כָּתַב אֶת הַחֲלוֹם. וְאִם יֵשׁ בּוֹ דְּבָרִים כּוֹזְבִים, לָמָּה נִכְתַּב בֵּין הַכְּתוּבִים? אֶלָּא אוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם עוֹלוֹת, לֹא מִתְחַבְּרִים בָּהֶם אֶלָּא דְּבָרִים קְדוֹשִׁים, שֶׁמּוֹדִיעִים לוֹ דִּבְרֵי אֱמֶת, דְּבָרִים נֶהֱמִים, שֶׁלֹּא מִשַּׁקְּרִים לְעוֹלָמִים.

וְאִם תֹּאמַר, הִנֵּה שָׁנִינוּ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה חֲלוֹם טוֹב, הִנֵּה נִשְׁמָע שֶׁהָיָה רוֹאֶה דָּוִד דְּבָרִים שֶׁלֹּא אֱמֶת? אֶלָּא וַדַּאי, כָּל יָמָיו הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לִשְׁפֹּךְ דָּמִים וְנִלְחָם קְרָבוֹת, וְכָל חֲלוֹמוֹת לֹא הָיוּ אֶלָּא חֲלוֹמוֹת רָעִים, חֲרָבָן וּשְׁבָמָה וְדָם וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְלֹא חֶלוֹם שֶׁל שָׁלוֹם.

וְאִם תֹּאמַר, לְאָדָם טוֹב מַרְאִים חֲלוֹם רָע? כָּךְ זֶה וַדַּאי. כָּל אוֹתָם רָעוֹת שֶׁעֲתִידִים לְהַשִּׂיג – עַל אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, וְאוֹתָם עֲנָשִׁים שֶׁעֲתִידִים לְהֵעָנֵשׁ בָּעוֹלָם הַהוּא כֻּלָּם רוֹאֶה, כְּדֵי שֶׁכָּל שָׁעָה תִּהְיֶה יִרְאַת אֲדוֹנוֹ עָלָיו. וְהִנֵּה הֵעִירוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ג) וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּירְאוּ מִלְּפָנָיו – זֶה חֶלוֹם רָע. וְעַל זֶה לְאוֹתוֹ צַדִּיק מַרְאִים לוֹ חֲלוֹם רָע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנֵּה שָׁנִינוּ, שֶׁאוֹתוֹ אָדָם שֶׁרוֹאֶה חֲלוֹם, צָרִיךְ לוֹ לְפַתְּחוֹ אֶת פִּיו בּוֹ לִפְנֵי אֲנָשִׁים שֶׁאוֹהֲבִים אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה רְצוֹנָם אֵלָיו לְטוֹב וְיִפָּתְחוּ פִּיהֶם לְטוֹב, וְיִמָּצֵא הָרָצוֹן וְהַדָּבָר הַכֹּל לְטוֹב. הָרָצוֹן שֶׁהוּא הַמַּזָּלָה רֵאשִׁית הַכֹּל, וְהַמִּלָּה שֶׁהִיא סִיּוּם הַכֹּל. וְעַל כֵּן נִמְצָא שֶׁהִנֵּה הוּא שְׁלֵמוּת בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

וּמְשׁוּם כָּךְ הַכֹּל מִתְקַיֵּם, וּצְרִיכִים אוֹהֲבֵי הָאִישׁ לְהִתְקַיֵּם בְּאוֹתוֹ פִּתְרוֹן טוֹב, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי. וּמְשׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לָאָדָם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא, וּבְאוֹתוֹ גֶּוֶן שֶׁכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד אוֹמֵר שֶׁיִּהְיֶה חֲלוֹם. אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, וַדַּאי שֶׁהַחֲלוֹם אֵינוֹ אֶלָּא לְאָדָם צַדִּיק, שֶׁהוּא

רָאָה וְזֻלּוֹם כָּרָאוּי.

וּבָא וּרְאֵה, שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ, נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם לְמַעְלָה וְנִכְנֶסֶת לִמְקוֹם שֶׁנִּכְנֶסֶת, וְכַמָּה קְבוּצוֹת מַזִּיקִים עוֹמְדִים וְהוֹלְכִים בָּעוֹלָם וּפוֹגְשִׁים אֶת אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה. אִם הִיא צַדִּיקָה, עוֹלָה לְמַעְלָה וְרוֹאָה מַה שֶּׁרוֹאָה. וְאִם לֹא, נֶאֱחֶזֶת בַּצַּד הַהוּא, וּמוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים כּוֹזְבִים אוֹ דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לַזְּמַן הַקָּרוֹב. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁבּוֹ, הִיא מוֹדִיעָה לוֹ מַה שֶּׁרָאָתָה.

וְעַל כֵּן לְאָדָם שֶׁאֵינוֹ צַדִּיק מוֹדִיעִים לוֹ זֻלּוֹם טוֹב שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת, הַכֹּל כְּדֵי לְהַסְטוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ דֶּרֶךְ הָאֱמֶת. כֵּיוָן שֶׁהוּא הֵסִיט אֶת דַּרְכּוֹ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. שֶׁכָּל מִי שֶׁבָּא לְהִטָּהֵר – מְטַהֲרִים אוֹתוֹ, וּמִי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. הִנֵּה וַדַּאי כָּךְ נִתְבָּאֵר.

יְשֵׁבוּ עַד שֶׁעָלָה הַבֹּקֶר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי לֹא זָכַר שְׁמוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּאוֹתָם דְּגָלִים, שֶׁכָּתוּב (במדבר ב) דֶּגֶל מַזְּנֵה אֶפְרַיִם, וְלֹא כָּתוּב דֶּגֶל מַזְּנֵה יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁהִתְנָאָה עַל אָזְיו, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

אָמַר אוֹתוֹ הַיְהוּדִי, וַדַּאי שָׁמַעְתִּי, שֶׁיּוֹסֵף הוּא בְּעוֹלַם הַזָּכָר, וְכָל הַשְּׁבָטִים הֵם בְּעוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְעַל כֵּן לֹא נִכְלַל יוֹסֵף עִמָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּעוֹלַם הַזָּכָר עִמָּהֶם.

מַה כָּתוּב? כֻּלָּנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נָזְנוּ. נָזְנוּ? אַזְנוּ הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! לָמָּה זָסַר א׳? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הַבְּרִית לֹא נִמְצָא עִמָּם. הִסְתַּלֵּק מִשָּׁם א׳, שֶׁהֲרֵי א׳ הוּא זָכָר. וְעַל כֵּן ב׳ הִיא נְקֵבָה, א׳ זָכָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ א׳ הִסְתַּלֵּק מִשָּׁם, וְנִשְׁאֲרוּ אוֹתָן נְקֵבוֹת אֵצֶל הַשְּׁכִינָה.

אַזַּר כָּךְ אָמְרוּ כֵּנִים אֲנַזְנוּ. נוֹסָפָה א׳. אָמְרוּ וְלֹא יָדְעוּ מָה אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נִמְצָא שָׁם, וְהִשְׁלִימוּ הַדָּבָר וְאָמְרוּ אֲנַזְנוּ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵיהֶם עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ. וְיוֹסֵף הוּא בַּזְּשִׁבּוֹן. כְּשֶׁנִּכְנַס בַּזְּשִׁבּוֹן, אָמְרוּ אֲנַזְנוּ. וּכְשֶׁלֹּא נִכְנַס בַּזְּשִׁבּוֹן, אָמְרוּ נָזְנוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ כָּאן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִכָּאן, כַּכָּתוּב (מלאכי ג) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה' וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ.

וַיֶּאֱסֹף אֹתָם אֶל מִשְׁמָר שְׁלֹשֶׁת יָמִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ לָמָּה? אֶלָּא שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים שֶׁל שְׁכֶם, שֶׁכָּתוּב (בראשית לד) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ. לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא לֹא עָשָׂה כְּמוֹ שֶׁהֵם עָשׂוּ בִּשְׁכֶם, שֶׁגָּרְמוּ לְאַנְשֵׁי שְׁכֶם לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם אֶת זֹאת, סוֹד הַבְּרִית, וְאַזַר שֶׁעָשׂוּ הַבְּרִית הַזּוֹ, הָרְגוּ אוֹתָם, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם אֶזְוָד. וְהוּא מַה כָּתוּב? זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֶת הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרֵא, שָׁמַר הַבְּרִית. וְכָל הַגִּלְגּוּל הַזֶּה לֹא הָיָה אֶלָּא בִּשְׁבִיל בִּנְיָמִין.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ וְגוֹ'. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו – זֶה שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁכָּתוּב (שם לד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בַּעַל הַחֲלֹמוֹת הַלָּזֶה בָּא. מַה לְהַלָּן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי – אַף כָּאן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי.

בֹּא רְאֵה, מִי אִישׁ וּמִי אָחִיו? אֶלָּא אִישׁ זֶה שִׁמְעוֹן. כָּתוּב כָּאן אִישׁ, וְכָתוּב שָׁם (במדבר כה) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא. מַה לְהַלָּן מִשִּׁמְעוֹן – אַף כָּאן גַּם שִׁמְעוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁזָּזַר בִּתְשׁוּבָה, בָּכָה וְהִתְנַחֵם עַל זֶה, וְאָמַר לְלֵוִי אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ. עַל כֵּן נִבְנָה מִזְבֵּחַ שׁוֹר, כְּמוֹ שֶׁמִּזְבֵּחַ שֶׁל יוֹסֵף שׁוֹר, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ. וּמִזְבֵּחַ שֶׁל שִׁמְעוֹן הוּא שׁוֹר.

וְעַל כֵּן וַיִּקַּח מֵאִתָּם אֶת שִׁמְעוֹן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְטְרֵג עִם לֵוִי, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁמְעוֹן וְלֵוִי, כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מִתְזַבְּרִים, יְכוֹלִים לְקַטְרֵג. וַיֶּאֱסֹר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם. הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, לְעֵינֵיהֶם אֲסָרוֹ, וְאַזַר שֶׁיָּצְאוּ הָיָה מַאֲכִיל אוֹתוֹ וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא רִצּוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי כה) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם. אִם כָּךְ, יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק אֵיךְ עָשָׂה כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שם) כִּי גֲחָלִים אַתָּה חֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ וַה' יְשַׁלֶּם לָךְ?.

אֶלָּא זֹס וְזֹלִילָה שֶׁיּוֹסֵף לְכָךְ הוּא זָשַׁשׁ, אֶלָּא כְּאָדָם לְאָוְזָיו כָּךְ גַּם הָיָה עוֹשֶׂה, הִתְנַהֵג עִמּוֹ בְּאַוָּזָה וְלֹא בְּצוּרָה אַוֶּרֶת, וְלֹא עִמּוֹ בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא עִם כָּל אָוְזָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיִּצַּו יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וּלְהָשִׁיב כַּסְפֵּיהֶם אִישׁ אֶל שַׂקּוֹ וְלָתֵת לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן, כְּדֵי לְהִתְנַהֵג עִמָּם בְּאַוָּזָה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַז וְאָמַר, (נזוזם א) אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נָגוּזוּ וְעָבָר וְעִנְּתֵךְ לֹא אֵעַנֵּךְ עוֹד. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֵרוּהוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָעָם בְּכֻלָּם יֵשׁ שָׁלוֹם וְאֵין בָּהֶם בַּעֲלֵי שְׁנָאָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עֲלֵיהֶם, וְהַדִּין לֹא שׁוֹלֵט בָּהֶם. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם עוֹבְדִים לְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְהֵם בְּשָׁלוֹם – הַדִּין לֹא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וּבְאֵרוּהָ שֶׁכָּתוּב (הושע ד) זֻבוּר עֲצַבִּים אֶפְרַיִם הַנַּז לוֹ.

וְכֵן נָגוּזוּ וְעָבָר, מַה זֶּה וְכֵן נָגוּזוּ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וְנָגוּזוּ! אֶלָּא זֶהוּ רֹאשׁ הַפָּסוּק שֶׁהוּא שָׁלוֹם, אַף כָּאן שָׁלוֹם, וּמִי הוּא? זֶהוּ צְדָקָה. מִשּׁוּם שֶׁצְּדָקָה זֶהוּ שָׁלוֹם, וּמִי שֶׁמַּרְבֶּה בִּצְדָקָה, מַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה וּמַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַטָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְכֵן נָגוּזוּ וְעָבָר, שֶׁגּוֹזְזִים מֶמֶנּוּ בִּצְדָקָה. וְעָבָר? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וְעָבְרוּ. מַה זֶּה וְעָבָר? אֶלָּא זֶה הַדִּין שֶׁל הָרָגָז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) עַד יַעֲבָר זָעַם. עָבַר הַדִּין מֵעֲלֵיהֶם.

דָּבָר אַוֵּר כֹּה אָמַר ה' אִם שְׁלֵמִים – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם בְּרִית הַקֹּדֶשׁ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ תָּמִיד, וְשֶׁהָאָדָם יִהְיֶה בּוֹ שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְאִם אֵין הָאָדָם שׁוֹמֵר אוֹתוֹ תָּמִיד, הֲרֵי הוּא פָּגוּם, פָּגוּם בַּכֹּל. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָּמִים. מַה זֶּה תָּמִים? שָׁלֵם. שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִתְקַיְּמָה בּוֹ בְּרִית, הוּא פָּגוּם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים – אִם שְׁלֵמִים שֶׁשּׁוֹמְרִים הַמִּצְוָה הַזּוֹ לִהְיוֹת שְׁלֵמִים, שֶׁלֹּא יִהְיוּ פְּגוּמִים. וְכֵן רַבִּים – יִרְבּוּ וְיִגְדְּלוּ בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאֵין

הַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת לָעוֹלָם אֶלָּא עִם הַבְּרִית הַזּוֹ. וְכֵן נָגוּזוּ – זֶה אִם שְׁלֵמִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ תָּמִיד, נָגוּזוּ מִי שֶׁנִּמּוֹל וְקִבֵּל עָלָיו אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ. וְעָבָר – מַה זֶּה וְעָבָר? אוֹתָהּ זְהֻמַּת הָעָרְלָה שֶׁהָיְתָה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה.

דָּבָר אַחֵר כֹּה אָמַר ה׳ אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים – אֵלּוּ בְּנֵי יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ אֵצֶל יוֹסֵף, הֵם שְׁלֵמִים, שֶׁעוֹמְדִים עִם הַבְּרִית. וְכֵן נָגוּזוּ – שֶׁהָלְכוּ וְהִשְׁאִירוּ אֶת יוֹסֵף וְאֶת שִׁמְעוֹן. וְעָבָר – אָז הַדִּין שׁוֹרֶה בְּגָלְלָם [הַשְׁכִּינָה שָׁרְתָה בֵּינֵיהֶם], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב) וְעָבַר ה׳ לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ דִּין קָשֶׁה וְיֵשׁ דִּין רָפֶה. הַדִּין הַקָּשֶׁה וָזֶנֶק, הַדִּין הָרָפֶה וַזָּלַשׁ. וְכַאֲשֶׁר יוֹנֵק הַדִּין הָרָפֶה הַזֶּה מֵהַדִּין הַקָּשֶׁה, אָז מִתְגַּבֵּר, וְהוּא וָזֶנֶק.

בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשֶׂה דִּין עַל יִשְׂרָאֵל, נַעֲשֶׂה בַּדִּין הָרָפֶה הַזֶּה, וְאֵינוֹ מִתְגַּבֵּר בְּאוֹתוֹ הַדִּין הַקָּשֶׁה. וּכְשֶׁהַדִּין נַעֲשֶׂה עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִתְגַּבֵּר הַדִּין הָרָפֶה הַזֶּה בַּדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁלְּמַעְלָה כְּדֵי לְהִתְגַּבֵּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָבַר ה׳ לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם. וְעָבָר – שֶׁהִתְמַלֵּא עֶבְרָה וָזַעַם וְהִתְגַּבֵּר בַּדִּין הַקָּשֶׁה. אַף כָּאן וְעָבָר. וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְכַּנְּסִים עֲשָׂרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָזַד מֵהֶם נִשְׁמָט, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹגֵז עָלָיו.

דָּבָר אַחֵר וְכֵן נָגוּזוּ – כְּשֶׁמִּתְבַּטְּלִים מֵהֶם אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים, אֲזַי וְעָבָר. מַה זֶּה וְעָבָר? רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּזְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הִיא נִדּוֹנִית בְּכַמָּה דִינִים בְּטֶרֶם תִּכָּנֵס לִמְקוֹמָהּ. אַזַּי כָּךְ כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת יֵשׁ לָהֶן לַעֲבֹר בְּזֶה הַנָּהָר דִּינוֹר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְלִרְוִיחַ שָׁם. וּמִי הוּא שֶׁיַּעֲמֹד שָׁם וְיַעֲבֹר בְּלִי פַּחַד? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְהַר ה׳ וְגוֹ׳, וְנִשְׁמַת הַצַּדִּיק עוֹבֶרֶת בְּלִי פַּחַד, וְיָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בִּצְדָקָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיִתֵּן מִמָּמוֹנוֹ לִצְדָקָה, אֲזַי וְעָבַר בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם וְלֹא פַּחַד, וְהַכְּרוּז קוֹרֵא לַנְּשָׁמָה הַהִיא, (נזום א) וְעִנְּתֵךְ לֹא אֲעַנֵּךְ עוֹד. מִי שֶׁזָּכָה לַעֲבֹר בָּזֶה, אֵין לוֹ יוֹתֵר דִּין כְּלָל.

בֹּא רְאֵה, כָּל זֶה שֶׁל יוֹסֵף עִם אֶחָיו וְכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לָמָּה צָרִיךְ? אֶלָּא

תּוֹרַת אֱמֶת הִיא הַתּוֹרָה, וְכָל דְּרָכֶיהָ דְּרָכִים קְדוֹשׁוֹת, וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וּקְדוֹשִׁים וּדְרָכִים לִבְנֵי אָדָם לְהִתְוַוֵּךְ בָּהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (משלי כ) אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה רָע וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָאָדָם שֶׁיִּתְגַּבֵּר בַּתּוֹרָה, וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וּלְצַד הַיָּמִין, וְלֹא יֵלֵךְ לִצַּד הַשְּׂמֹאל. וּמִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם לָלֶכֶת לִצַּד הַיָּמִין, יֵשׁ לָהֶם לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה זֶה עִם זֶה, וְלֹא תִּהְיֶה שִׂנְאָה זֶה עִם זֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַכְזִישׁ אֶת הַיָּמִין, שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִדְבָּקִים בּוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם כָּךְ הוּא יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע, וְיִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְזַוֵּךְ אֶת יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר רָע בְּאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הַכְּשֵׁרִים, וְאִם אָדָם סוֹטֶה לִשְׂמֹאל, אָז מִתְגַּבֵּר יֵצֶר רָע עַל יֵצֶר טוֹב. וּמִי שֶׁהָיָה פָּגוּם, מַשְׁלִים לוֹ בְּזִוּטָאוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין הַמְעֻוָּל הַזֶּה נִתְקָן אֶלָּא בַּזִּוּטָאִים שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יְתַקֵּן אוֹתוֹ יֵצֶר רָע בְּזִוּטָאוֹ, וְתָמִיד יִשָּׁמֵר, שֶׁהֲרֵי יֵצֶר טוֹב רוֹצֶה לְהַשְׁלִימוֹ תָּמִיד בִּשְׁלֵמוּת, וְלֹא יֵצֶר הָרָע. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה רָע קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשַׁע לָךְ.

דָּבָר אַוֵּר אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה רָע – כַּכָּתוּב (תהלים לז) וּמְשַׁלְּמֵי רָעָה תַּזַּוֵּת טוֹבָה. לְמִי שֶׁשִּׁלֵּם לוֹ טוֹבָה – שֶׁלֹּא יְשַׁלֵּם לוֹ רָע, מִשּׁוּם [יִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵת עֲשׂוּ וְזִוּוּ. וְגַם הוּא תָּמִיד עוֹשֶׂה] שֶׁכָּתוּב (משלי יז) מֵשִׁיב רָעָה תַּזַּוֵּת טוֹבָה לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ. אֲפִלּוּ לְמִי שֶׁהִשְׁלִימוּ לוֹ רָעוֹת, אֵין לוֹ לְהַשְׁלִים רָע תְּמוּרַת אוֹתוֹ הָרָע שֶׁשִּׁלְּמוּ לוֹ, אֶלָּא קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשַׁע לָךְ.

וְהַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁלֹּא רָצָה לְשַׁלֵּם רָע לְאָחָיו בְּשָׁעָה שֶׁנָּפְלוּ בְיָדוֹ. קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשַׁע לָךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה יָרֵא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב וְאֵת עֲשׂוּ וְזִוּוּ וְגוֹ'. [וְגַם] וְהוּא הָיָה תָּמִיד מְצַפֶּה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, קַוֵּה לַה' וְיוֹשַׁע לָךְ.]

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (משלי כ) מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה

יְדֻלָּה. מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עֵצוֹת, שֶׁמֵּבִיא טְעָמִים לְגַלְגֻּלִּים עַל הָעוֹלָם עַל יְדֵי יוֹסֵף לְקַיֵּם אֶת אוֹתָהּ הַגְּזֵרָה שֶׁגָּזַר רָעָב עַל הָאָרֶץ [הָעוֹלָם]. וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדֻלֶּנָּה – זֶה יוֹסֵף שֶׁגִּלָּה אוֹתָם עֲמֻקִּים שֶׁגָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, לֹא דַּי לְיוֹסֵף שֶׁהוּא לֹא שִׂלֵּם רָע לְאֶחָיו, אֶלָּא שֶׁעָשָׂה עִמָּהֶם חֶסֶד וֶאֱמֶת, וְכָךְ דַּרְכֵי הַצַּדִּיקִים תָּמִיד. מִשּׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עֲלֵיהֶם תָּמִיד, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ – זֶה יְהוּדָה, וְהִנֵּה פָּרְשׂוּהָ, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְקָרֵב לְיוֹסֵף עַל הָעֵסֶק שֶׁל בִּנְיָמִין. וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדֻלֶּנָּה – זֶה יוֹסֵף.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב עַל שַׁעַר הַכְּנִיסָה שֶׁל לוּד. רָאָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וְיָשַׁב עַל בְּלִיטָה בְּצַד הָהָר, וְהָיָה עָיֵף מִן הַדֶּרֶךְ, וְיָשַׁב וְיָשַׁן שָׁם. בֵּינְתַיִם רָאָה נָזוּשׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא אֵלָיו. יָצָא קוֹסְטָפָא דִּגּוּרְדְּנָא (מִין שֶׁרֶץ) וְהָרַג אֶת הַנָּזוּשׁ. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הָאִישׁ, רָאָה אֶת אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ כְּנֶגְדּוֹ שֶׁהָיָה מֵת. הִזְדַּקֵּף אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְנָפְלָה אוֹתָהּ הַבְּלִיטָה לָעֹמֶק שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְנִצּוֹל.

בָּא אֵלָיו רַבִּי אַבָּא, אָמַר לוֹ, אֱמֹר לִי מַה מַּעֲשֶׂיךָ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְוִיחַ לְךָ שְׁנֵי הַנִּסִּים הַלָּלוּ שֶׁאֵינָם לְזוּנָם? אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, כָּל יָמַי לֹא שִׁלֵּם לִי אִישׁ רָע בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הִתְפַּיַּסְתִּי עִמּוֹ וּמָחַלְתִּי לוֹ. וְעוֹד, אִם לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ, לֹא עָלִיתִי עַל מִטָּתִי עַד שֶׁמָּחַלְתִּי לוֹ וּלְכָל אוֹתָם שֶׁצִּעֲרוּ אוֹתִי, וְלֹא זָשַׁשְׁתִּי כָּל הַיּוֹם לְאוֹתוֹ הָרָע שֶׁשִּׁלֵּם לִי, וְלֹא דַּי לִי זֶה, אֶלָּא שֶׁמְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה הִשְׁתַּדַּלְתִּי לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם טוֹב.

בָּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, מַעֲשָׂיו שֶׁל זֶה הֵם יוֹתֵר מִיוֹסֵף, שֶׁיּוֹסֵף הָיוּ אֶחָיו וַדַּאי, וְהָיָה לוֹ לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, אֲבָל מַה שֶּׁזֶּה עָשָׂה – יוֹתֵר מִיוֹסֵף, נָאֶה הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרַוֵּחַ לוֹ נֵס עַל נֵס.

פָּתַח וְאָמַר, (שם י) הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בָּטֵחַ וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ. הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בָּטֵחַ – זֶה הָאָדָם הַהוּא שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, יֵלֵךְ בָּטֵחַ – שֶׁלֹּא

יְכוֹלִים נְזָקֵי הָעוֹלָם לְהָרַע לוֹ. וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יְוַדֵּעַ – מִי יְוַדֵּעַ? זֶה הוּא מִי שֶׁסּוֹטֶה מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְרוֹצֶה לִגְּבוֹת מִזְּבֵרוֹ, יְוַדֵּעַ. מַה זֶּה יְוַדֵּעַ? הוּא יַכִּיר בְּעֵינֵי כָל בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁלֹּא יאבַד מֵהֶם הַדְּמוּת שֶׁל אוֹתוֹ הָאָדָם, כְּדֵי לְהָבִיא אוֹתוֹ לְמָקוֹם שֶׁיִּנָּקְמוּ מִמֶּנּוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ יְוַדֵּעַ.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתוֹ שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַסֶּה עָלָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יְוַדַּע וְלֹא יַכִּיר לְבַעֲלֵי הַדִּין, אֲבָל מְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יְוַדֵּעַ וְיַכִּיר לָהֶם. אַשְׁרֵי אוֹתָם בְּנֵי הָאָדָם שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וְהוֹלְכִים לָבֶטַח עַל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם אֵינָם פְּוַזְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי הָאָדָם שֶׁאֵין יוֹדְעִים וְאֵין מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה. אוֹי לָהֶם בְּשָׁעָה שֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְבֹּעַ אוֹתָם עַל דִּין מַעֲשֵׂיהֶם, וְיָקוּם הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ לָתֵת וֶשְׁבּוֹן עַל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם בְּטֶרֶם יִפָּרְדוּ הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף.

וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם הַדִּין, הַיּוֹם שֶׁסְּפָרִים פְּתוּחִים וּבַעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עוֹמֵד הַנֶּזֶשׁ בְּקִיּוּמוֹ לִנְשֹׁךְ אוֹתוֹ, וְכָל הָאֵיבָרִים מִתְרַגְּשִׁים אֶצְלוֹ, וְהַנְּשָׁמָה נִפְרֶדֶת מִן הַגּוּף וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת, וְאֵין יוֹדַעַת לְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ תֵּלֵךְ וּלְאֵיזֶה מָקוֹם מַעֲלִים אוֹתָהּ.

אוֹי לְאוֹתוֹ הַיּוֹם! הַיּוֹם שֶׁל רֶגֶז וְנָאצָה אוֹתוֹ הַיּוֹם. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לָאָדָם לְהַרְגִּיז אֶת יִצְרוֹ כָּל יוֹם, לְהַזְכִּיר לְפָנָיו אוֹתוֹ יוֹם שֶׁיַּעֲמֹד בְּדִין הַמֶּלֶךְ, שֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתוֹ תַּוֹוֹת הָאָרֶץ לְהַרְקִב, וְהַנְּשָׁמָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ.

וְשָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יִצְרוֹ טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע וְיִשְׁתַּדֵּל אֲזָרָיו. אִם הוֹלֵךְ מִמֶּנּוּ – יָפֶה, וְאִם לָאו – יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִנֵּה אֵין לְךָ דָּבָר לִשְׁבֹּר אֶת הַיֵּצֶר הָרָע אֶלָּא הַתּוֹרָה. אִם הוֹלֵךְ – מוּטָב, וְאִם לֹא – יַזְכִּיר לוֹ אֶת יוֹם הַמָּוֶת, כְּדֵי לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי זֶה הוּא יֵצֶר הָרָע, וְזֶה הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְכִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת נִשְׁבָּר לִפְנֵי יוֹם הַמָּוֶת, וַהֲרֵי הוּא הַהֶרֶג שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְנִשְׁמָע

שֶׁזּוֹ שִׁמְוָה שֶׁלּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ מַסְטֶה אֶת בְּנֵי הָאָדָם תָּמִיד כְּדֵי לְהַמְשִׁיכָם לָזֶה?.

אֶלָּא וַדַּאי מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר שֶׁיִּזְכֹּר לוֹ אָדָם אוֹתוֹ יוֹם הַמָּוֶת – וַדַּאי כֵּן זֶה, כְּדֵי לִשְׁבֹּר אֶת לֵב הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצֵאת שִׁמְוָזַת הַיַּיִן וְנַסּוּת הָרוּוַז, וּכְשֶׁנִּמְצֵאת רוּוַז שִׁבּוֹרָה, אָז נִפְרָד מִמֶּנּוּ וְאֵין שׁוֹרֶה עִמּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַזְכִּירוֹ אֶת יוֹם הַמָּוֶת, וְיִשָּׁבֵר גּוּפוֹ, וְהוּא הוֹלֵךְ לוֹ.

בֹּא רְאֵה, יֵצֶר טוֹב צָרִיךְ שִׁמְוָזָה שֶׁל תּוֹרָה, וְיֵצֶר הָרָע שִׁמְוָזָה שֶׁל יַיִן וְנַאוּפִים וְנַסּוּת רוּוַז, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לִרְגֹּז תָּמִיד מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הַגָּדוֹל, יוֹם הַדִּין, יוֹם הַזֶּשְׁבּוֹן, שֶׁאֵין לוֹ לָאָדָם לְהָנֵּן עָלָיו אֶלָּא מַעֲשָׂיו הַכְּשֵׁרִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁיָּגֵנּוּ עָלָיו בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה.

בֹּא רְאֵה, וַיִּרְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. וּמַה כֻּלָּם הָיוּ גִּבּוֹרִים, כֻּלָּם זַזָּקִים, וְעֶלֶם אֶזֶד שֶׁהֵבִיא אוֹתָם לְבֵית יוֹסֵף פָּזְזָדוּ – כְּשֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְבֹּעַ אוֹתוֹ לְדִין אֶת הָאָדָם עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לָאָדָם לְהִזָּהֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִתְזַזֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְיָשִׂים בּוֹ אֶת בִּטְזוּזוֹ. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא זוֹטֶא, אִם יַזְזִיר מִמֶּנּוּ בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הֲרֵי הוּא תַּקִּיף זָזָק, וְיִתְזַזֵּק בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּאִלּוּ לֹא זָטָא.

שֶׁהֲרֵי הַשְּׁבָטִים, מִשּׁוּם שֶׁזָּטְאוּ עַל גְּנֵבַת יוֹסֵף הָיוּ פַּוְזָדִים, שֶׁאִלְמָלֵא לֹא זָטְאוּ לֹא הָיוּ פַּוְזָדִים כְּלָל, מִשּׁוּם שֶׁזָּטְאֵי הָאָדָם מְשַׁבְּרִים אֶת לִבּוֹ, וְאֵין לוֹ כְּלָל כּוַז. מָה הַטַּעַם? שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ יֵצֶר הַטּוֹב נִשְׁבָּר עִמּוֹ, וְאֵין לוֹ כּוַז לְהִתְזַזֵּק עַל אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים כ) מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב, הַיָּרֵא [שִׁירְאָה זו] מִן הַזַּזָּטְאִים שֶׁבְּיָדוֹ, שֶׁהֵם שָׁבַר הַלֵּב שֶׁל הָאָדָם.

וּבֹא רְאֵה לְכַמָּה דּוֹרוֹת נִפְרָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם זַזָּטְאֵי הַשְּׁבָטִים, שֶׁהֲרֵי אֵין נֶאֱבָד מִלְּפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלוּם, וְנִפְרָע מִדּוֹר לְדוֹר, וְהַדִּין תָּמִיד עוֹמֵד לְפָנָיו עַד שֶׁנִּפְרָע, וְשׁוֹרֶה הַדִּין בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ.

מִנַּיִן לָנוּ? מֵזִּזְקִיָּהוּ. זִזְקִיָּהוּ וָטָא אֶת אוֹתוֹ הַזֵּוִטָא, שֶׁגָּלָה אֶת נִסְתָּרוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לְגַלּוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אֶת יְשַׁעְיָהוּ וְאָמַר לוֹ, (ישעיה לט) הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשָּׂא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ׳

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרַם אוֹתוֹ הַזֵּוִטָא מִשּׁוּם שֶׁגָּלָה מַה שֶּׁהָיָה נִסְתָּר, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִתְגַּלָּה, נִתַּן הַמָּקוֹם לְמָקוֹם אַחֵר שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִשְׁלֹט עָלָיו. מִשּׁוּם כָּךְ אֵין בְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם נִסְתָּר. וּבְאַרוּכָה, מַה שֶּׁהוּא [הָיָה] נִסְתָּר, הַבְּרָכָה [שֶׁהָיְתָה] שׁוֹרָה עָלָיו. כֵּיוָן שֶׁנִּתְגַּלָּה, נִתַּן מָקוֹם לְמָקוֹם אַחֵר לִשְׁלֹט עָלָיו.

כָּתוּב (איכה א) כָּל מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ כִּי רָאוּ עֶרְוָתָהּ, וּבְאַרוּכָה. אֲבָל כָּל מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ – זוֹ מַלְכוּת בָּבֶל, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם נִשְׁלַח דּוֹרוֹן לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לט) בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח מְרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל חִזְקִיָּהוּ.

וּמַה כָּתוּב בָּהֶם? שָׁלוֹם לְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְשָׁלוֹם לָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וְשָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא הַפָּתָק שֶׁלּוֹ מִמֶּנּוּ, הֶחֱזִיר עַל לִבּוֹ וְאָמַר: לֹא נָאָה שֶׁעָשִׂיתִי שֶׁהִקְדַּמְתִּי אֶת שְׁלוֹם הָעֶבֶד לִשְׁלוֹם רַבּוֹ. קָם מִכִּסְאוֹ וּפָסַע שָׁלֹשׁ פָּסִיעוֹת, וְהֶחֱזִיר אֶת הַפָּתָק שֶׁלּוֹ, וְכָתַב אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶם. וְכָךְ כָּתַב: שָׁלוֹם לָאֱלֹהַּ הַגָּדוֹל, שָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם, וְשָׁלוֹם לִחִזְקִיָּה. וְזֶהוּ מְכַבְּדֶיהָ.

וְאַזַּר כָּךְ הִזִּילוּהָ. מָה הַטַּעַם הִזִּילוּהָ? מִשּׁוּם כִּי רָאוּ עֶרְוָתָהּ, שֶׁהֶרְאָה לָהֶם חִזְקִיָּה, שֶׁאִלְמְלֵא כָּךְ לֹא הִזִּילוּהָ אַחַר כָּךְ. מִתּוֹךְ שֶׁחִזְקִיָּהוּ הָיָה יוֹתֵר צַדִּיק, הִתְעַכֵּב הַדָּבָר מִלָּבֹא, וְלֹא בָּא בְּיָמָיו, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לט) כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם וֶאֱמֶת בְּיָמָי. וְאַזַּר כָּךְ פָּקַד אֶת אוֹתוֹ הַזֵּוִטָא עַל בָּנָיו אַחֲרָיו.

כְּמוֹ כֵן אוֹתוֹ הַזֵּוִטָא שֶׁל הַשְּׁבָטִים עָמַד עַד לְאַחַר מִכֵּן, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁנִּמְצְאָה הַשָּׁעָה לְהָפֵרַע וְנִפָּרַע מֵהֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ וְזֵטָאִים, תָּמִיד פַּוְזֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כז) וּפָזַרְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְגוֹ׳. וְעַל כֵּן וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ וְגוֹ׳.

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְזָיְיא פָּתַח וְאָמַר, (משלי יג) תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה. זֶה הוּא שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁאֵין לָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בְּבַקָּשָׁתוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם בָּאָה וְאִם לֹא בָּאָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאִם הוּא מִתְבּוֹנֵן בָּהּ, כַּמָּה בַּעֲלֵי הַדִּין בָּאִים לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשָׂיו.

וְסוֹד הוּא, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ הַהִתְבּוֹנְנוּת שֶׁהוּא מִתְבּוֹנֵן בְּאוֹתָהּ הַבַּקָּשָׁה, גּוֹרֶמֶת לוֹ לְמַחֲלַת לֵב. מַה זֶּה מַחֲלַת לֵב? זֶהוּ מִי שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד עַל הָאָדָם לְהַסְטִין לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה. שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ, יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא עֵץ חַיִּים, וְאָז תַּאֲוָה בָּאָה. מִי הַתַּאֲוָה? זוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם בְּיָדֶיהָ, וּמַכְנִיסָה אוֹתָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. כְּתוּב כָּאן בָּאָה, וְכָתוּב שָׁם (אסתר ב) בָּעֶרֶב הִיא בָּאָה. וְזוֹ הִיא תַּאֲוָה בָּאָה, בָּאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לְהַשְׁלִים אֶת רְצוֹן אוֹתוֹ הָאִישׁ.

דָּבָר אַחֵר תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁנָּתַן אוֹתוֹ הַדָּבָר בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ, וְנִמְשָׁךְ עַד שֶׁנָּתַן מִיָּד לְיָד, וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא יָבֹא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט וְנִמְשָׁךְ עִם כָּל אוֹתָם הַמְמֻנִּים לְהוֹרִיד אוֹתוֹ לָעוֹלָם.

וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה – זוֹ הִיא הַתּוֹחֶלֶת שֶׁלֹּא נִמְשֶׁכֶת, מִשּׁוּם אוֹתָם מְמֻנֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן [לָהֶם] לוֹ מִיָּד, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר נִמְשֶׁכֶת בֵּין אוֹתָם מְמֻנֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת, כַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁנִּתָּנָת לָהֶם רְשׁוּת לְעַיֵּן וּלְהִסְתַּכֵּל בְּדִינוֹ טֶרֶם יִתְּנוּ לוֹ, וּמַה שֶּׁיָּצָא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִתַּן לוֹ לָאָדָם, בֵּין שֶׁזּוֹכֶה בֵּין שֶׁלֹּא זוֹכֶה – נִתָּן מִיָּד, וְזֶהוּ עֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה.

דָּבָר אַחֵר תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנִּמְשְׁכָה לוֹ הַתּוֹחֶלֶת שֶׁל יוֹסֵף עַד לִזְמַן אָרֹךְ. וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה – זֶה הוּא בִּנְיָמִין, שֶׁהֲרֵי מִזְּמַן שֶׁבִּקֵּשׁ אוֹתוֹ יוֹסֵף עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא בָּא אֵלָיו לֹא הָיָה אֶלָּא זְמַן מוּעָט, שֶׁאוֹתוֹ הַזְּמַן

לֹא נִמְשַׁךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ. מַה זֶּה בֶּן אִמּוֹ? שֶׁדְּמוּת אִמּוֹ הָיְתָה בּוֹ, וְהָיְתָה דּוֹמָה דְּמוּתוֹ לְדְמוּת רָחֵל, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וַהֲרֵי כָּתַב בָּרִאשׁוֹנָה וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת בִּנְיָמִין, וְכָאן כָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו, אֵיזוֹ רְאִיָּה רָאָה? אֶלָּא רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת בִּנְיָמִין שֶׁזִּכְלְקוֹ הָיָה עִמָּהֶם בָּאָרֶץ, וּבְזִכְלְקָם שֶׁל בִּנְיָמִין וִיהוּדָה תִּשְׁרֶה הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי רָאָה אֶת יְהוּדָה וְאֶת בִּנְיָמִין שֶׁבְּזִכְלְקָם יִהְיֶה הַמִּקְדָּשׁ. וְזֶהוּ וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת בִּנְיָמִין, רָאָה אוֹתוֹ עִמָּהֶם, וְאֶת יוֹסֵף שֶׁהָיָה אָחִיו לֹא רָאָה עִמָּהֶם בְּאוֹתוֹ הַזִּכְלָק.

אַף כָּאן, וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וַיְמַהֵר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אָחִיו וַיְבַקֵּשׁ לִבְכּוֹת וַיָּבֹא הַחַדְרָה וַיֵּבְךְ שָׁמָּה.

רַבִּי זְזָקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כב) מַשָּׂא גֵּיא זְזָיוֹן מַה לָּךְ אֲפוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגוֹת. בֹּא רְאֵה, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, בְּזְמַן שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהָיוּ שׁוֹרְפִים אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, עָלוּ כָּל אוֹתָם הַכֹּהֲנִים עַל כְּתֵלֵי [גַּגוֹת] הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הַמַּפְתְּחוֹת בִּידֵיהֶם, וְאָמְרוּ: עַד כָּאן הָיִינוּ גְּזְבָרִים שֶׁלְּךָ. מִכָּאן וְאֵילָךְ טֹל אֶת שֶׁלְּךָ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, גֵּיא זְזָיוֹן – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהָיְתָה בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מִמֶּנָּה הָיוּ יוֹנְקִים יְנִיקַת הַגְּבוּאָה. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים הָיוּ מִתְנַבְּאִים מִמָּקוֹם אַחֵר – מִתּוֹכָהּ הָיוּ יוֹנְקִים אֶת נְבוּאָתָם, וְעַל כֵּן הִיא נִקְרֵאת גֵּיא זְזָיוֹן. זְזָיוֹן, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁהוּא הַמֵּרְאָה שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים.

מַה לָּךְ אֲפוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגוֹת, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנֶּחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ, הַשְּׁכִינָה בָּאָה וְעָלְתָה לְכָל אוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה בָּהֶם מִדּוֹרָהּ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהָיְתָה בּוֹכָה עַל בֵּית מִדּוֹרָהּ, וְעַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָלְכוּ לַגָּלוּת, וְעַל כָּל אוֹתָם הַזְּסִידִים וְהַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ שָׁם וְנֶאֶבְדוּ. וּמִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְאָז

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל אֶת הַשְּׁכִינָה וְאוֹמֵר לָהּ: מַה לָּךְ אֲפוֹא כִּי עָלִית כֵּלָךְ לַגַּגּוֹת.

מַה זֶּה כֵּלָךְ, שֶׁהֲרֵי כִּי עָלִית זֶה מַסְפִּיק. מַה זֶּה כֵּלָךְ? לְהַכְלִיל עִמָּהּ כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַמֶּרְכָּבוֹת הָאֲוִזִּרִים שֶׁכֻּלָּם בָּכוּ עִמָּהּ עַל זֶרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ מַה לָּךְ אֲפוֹא. אָמְרָה לְפָנָיו: וְכִי בָּנַי בַּגָּלוּת, וְהַמִּקְדָּשׁ נִשְׂרַף, וַאֲנִי מַה לִּי כָּאן? הִתְוַזִּילָה וְאוֹמֶרֶת, (ישעיה כב) תְּשֹׁאוֹת מְלֵאָה עִיר הוֹמִיָּה קִרְיָה עַלִּיזָה זְלָלַיִךְ לֹא זַלְלֵי חֶרֶב וְלֹא מֵתֵי מִלְחָמָה. עַל כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי אֲמָרֵר בַּבֶּכִי וְגוֹ'. וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לָהּ (ירמיה שם) כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְגוֹ'.

וּבֹא וּרְאֵה, מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא הָיָה יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בּוֹ קְלָלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים עֲבוֹדוֹת וּמַקְרִיבִים עוֹלוֹת וְקָרְבָּנוֹת, וְהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ עֲלֵיהֶם כְּמוֹ אֵם שֶׁרוֹבֶצֶת עַל בָּנֶיהָ, וְהָיוּ כָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא הָיָה יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בּוֹ בְּרָכוֹת וּשְׁמָחוֹת, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים לָבֶטַח בָּאָרֶץ, וְכָל הָעוֹלָם הָיָה נָוֶה בְּגָלָלָם.

עַכְשָׁו שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהַשְּׁכִינָה עִמָּהֶם בַּגָּלוּת, אֵין לָךְ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָאִים בּוֹ קְלָלוֹת, וְהָעוֹלָם מְקֻלָּל, וְאֵין נִמְצָאוֹת שְׁמָחוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָקִים אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּלְשַׂמְּחָהּ אֶת הָעוֹלָם בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נו) וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי וְגוֹ', וְכָתוּב (ירמיה לא) בְּבֶכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם. כְּמוֹ שֶׁבַּהַתְחָלָה, שֶׁכָּתוּב (איכה א) בָּכוֹ תִבְכֶּה בַלָּיְלָה וְדִמְעָתָהּ עַל לֶחֱיָהּ, כָּךְ גַּם כֵּן לְאַחַר כָּךְ בְּבֶכִי יְחֻזְּרוּ, שֶׁכָּתוּב בְּבֶכִי יָבֹאוּ וְגוֹ'.

הַבֹּקֶר אוֹר וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלְּזוּ הֵמָּה וְזִמְרִיהֶם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, אִם הֵם הָיוּ הוֹלְכִים וְנִשְׁלָזִים, לָמָּה לָנוּ לִכְתֹּב בַּתּוֹרָה הֵמָּה וְזִמְרִיהֶם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְלָקַחְתָּ אֹתָנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת זִמְרִינוּ, מִשּׁוּם

כָּךְ וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלְּזוּ הַבָּמָה וְזַמְּרֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ הֵם וְזַמְּרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ.

פָּתוּז וְאָמַר, (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרוֹ וְגוֹ'. אוֹתוֹ הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה מֵאִיר לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם בִּזְכוּתוֹ, אָז זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם עָמְדָה עֲלֵיהֶם וְהָלְכוּ בְּשָׁלוֹם וְנִצְּלוּ מִן הַדִּין, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה עָמַד עֲלֵיהֶם הַדִּין לְהַפְרַע מֵהֶם, רַק שֶׁזְּכוּת אוֹתוֹ הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם הֵגֵּנָּה עֲלֵיהֶם וְנִשְׁלְזוּ מִן הַדִּין, שֶׁלֹּא שָׁלַט עֲלֵיהֶם בְּאוֹתוֹ זְמַן.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתוּז וְאָמַר, (שמואל–ב כג) וּכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח שֶׁמֶשׁ – זֶהוּ הָאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם. יִזְרַח שֶׁמֶשׁ – זֶה הוּא הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. בֹּקֶר לֹא עָבוֹת – שֶׁאוֹתוֹ בֹּקֶר הוּא לֹא כָּל כָּךְ עָבוֹת, אֶלָּא מִנְּגַהּ מִמֶּטָּר. נְגַהּ מִמֶּטָּר – הוּא הַמָּטָר שֶׁבָּא מִצַּד יִצְחָק, שֶׁאוֹתוֹ מָטָר מוֹצִיא דֶּשֶׁא מִן הָאָרֶץ.

דָּבָר אַחֵר וּכְאוֹר בֹּקֶר – בְּאוֹתוֹ אוֹר הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם יִזְרַח שֶׁמֶשׁ, זֶה הוּא יַעֲקֹב, שֶׁאוֹרוֹ כְּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל הַבֹּקֶר. בֹּקֶר לֹא עָבוֹת – מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ בֹּקֶר אֵינוֹ זָשׁוּף, אֶלָּא מֵאִיר, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, הַדִּין לֹא שׁוֹלֵט כְּלָל, אֶלָּא הַכֹּל מֵאִיר בַּצַּד שֶׁל אַבְרָהָם. מִנְּגַהּ מִמֶּטָּר – זֶהוּ הַצַּד שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא מַמְטִיר עַל הָאָרֶץ לְהוֹצִיא דֶּשֶׁא וְכָל טוּב הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה וּפוֹרֵשׂ כְּנָפָיו עַל הָעוֹלָם, כַּמָּה שׁוֹמְרִים מְזֻמָּנִים לָצֵאת וְלִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְכַמָּה בַּעֲלֵי הַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים בְּכַמָּה צְדָדִים לְמִינָם, וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר וּמֵאִיר, כֻּלָּם מִסְתַּלְּקִים וְלֹא שׁוֹלְטִים, וְכָל אָזְדָּ וְאָזְדָּ נִכְנָס לִמְקוֹמוֹ וְיָשֹׁב לִמְקוֹמוֹ.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַבֹּקֶר אוֹר – זֶה בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם. וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלְּזוּ – אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּין, שֶׁהָיוּ שׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה. הֵמָּה וְזַמְּרֵיהֶם – [הֵמָּה – אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁאָמַרְנוּ. וְזַמְּרֵיהֶם ְ–] הֵם שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים שֶׁבָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה,

שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים וְלֹא שׁוֹלְטִים וְלֹא נִרְאִים מִכְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר. וְהֵם מִצַּדָּם שֶׁל אוֹתָם הַזְּמוֹרִים, שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים שֶׁאָמְרוּ.

שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁאֵין [יֵשׁ] בָּהֶם יָמִין וּשְׂמֹאל, רַזְמִים וְדִין, דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וּטְמֵאוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכֻלָּם דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, כֻּלָּם עוֹבְרִים וְלֹא שׁוֹלְטִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם [קְיוּם] לַעֲמֹד בְּצַד יָמִין, אֶלָּא בְּצַד שְׂמֹאל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה יוֹמָם וָלַיִל לְהַנְהִיג כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְצַד שֶׁלּוֹ כָּרָאוּי לוֹ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַז וְאָמַר, (מלאכי ג) וְזָרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ. בֹּא רְאֵה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר לְיִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם [שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] מִלְּפָנֵי הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם.

וְאֶת אוֹתוֹ הָאוֹר גָּנַז אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכַּאֲשֶׁר יָצָא בָּרִאשׁוֹנָה, הָיָה מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל בְּדוֹר אֱנוֹשׁ וּבְדוֹר הַמַּבּוּל וּבְדוֹר הַפַּלָּגָה וּבְכָל אוֹתָם הָרְשָׁעִים, גָּנַז אֶת אוֹתוֹ הָאוֹר.

כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב וְנִדְבַּק בְּאוֹתוֹ הַמְּמֻנֶּה הַגָּדוֹל שֶׁל עֵשָׂו וְהִכִּישׁ אוֹתוֹ בִּירֵכוֹ, וְהָיָה נָכֶה, אָז מַה כָּתוּב? וַיִּזְרַז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. אֵיזֶה שֶׁמֶשׁ? אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁגָּנַז, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְפוּאָה לְרַפֵּא אוֹתוֹ מֵאַרְכֻּבָּתוֹ, וְאַזַּר כָּךְ נִרְפָּא בַּשֶּׁמֶשׁ הַהוּא, שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם, שָׁלֵם בְּגוּפוֹ, שֶׁנִּרְפָּא.

וְעַל כֵּן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ הַהוּא וּלְהָאִיר אוֹתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וְזָרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה. מַה זֶּה שֶׁמֶשׁ צְדָקָה? זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁנִּרְפָּא בּוֹ. וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ – שֶׁל אוֹתָהּ שֶׁמֶשׁ כֻּלָּם יִתְרַפְּאוּ. מִשּׁוּם שֶׁהַגָּה בְּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל יָקוּמוּ מִן הֶעָפָר, כַּמָּה זוֹגְרִים וְכַמָּה

סוּמִים יִהְיוּ בָּהֶם, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָאִיר לָהֶם אוֹתָהּ הַשֶּׁמֶשׁ לְהֶרָפֵא בָּהּ, שֶׁכָּתוּב וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

וְאָז יוּאַר אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וְלִיִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה רְפוּאָה, וְהָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת יִשָּׂרְפוּ בּוֹ. אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל מַה כָּתוּב? (ישעיה נז) אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ.

אָנוּ זוֹזְרִים לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים. וּלְיוֹסֵף יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבֹא שְׁנַת הָרָעָב וְגוֹ'. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (מיכה ה) וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת ה' כִּרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם. בֹּא רְאֵה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּשֶׁהָאוֹר עוֹלֶה, מִתְעוֹרֶרֶת צִפּוֹר אַחַת בָּעֵץ שֶׁל גַּן הָעֵדֶן, וְקוֹרֵאת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְהַשַּׁרְבִיט מִזְדַּקֵּף, וְהַכְּרוּז קוֹרֵא בְּזַוִיל: לָכֶם אוֹמְרִים שָׂרֵי הַמְּמִשָּׁלָה, מִי מִכֶּם שֶׁרוֹאֶה וְלֹא רוֹאֶה, שֶׁעוֹמֵד בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹדֵעַ עַל מָה בָּאִים, וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת לִפְנֵיהֶם וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ – טוֹב לָהֶם שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ, עַל מָה יָקוּמוּ בְּלִי שֵׂכֶל. אוֹי לָהֶם כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ יְמֵי רָעָב וְיִטְרְדוּ אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

מִי הֵם הַיָּמִים שֶׁל רָעָב? אִם תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהֵם יְמֵי הַזִּקְנָה – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי יְמֵי הַזִּקְנָה, אִם זָכָה בְּבָנִים וּבְנֵי בָנִים – הֵם יְמֵי טוֹב. מִי הֵם יְמֵי רָעָב? אֶלָּא הֵם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) וְזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה. אֵינָם יְמֵי הַזִּקְנָה. אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר– כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא אוֹתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל אוֹת וְאוֹת נִכְנְסָה לְפָנָיו, עַד שֶׁהִתְקַיְּמוּ כָּל אוֹתִיּוֹת בָּאוֹת בֵּי"ת. וְכָל אוֹתָן אַלְפָּא בֵּיתוֹת שֶׁהִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת, כֻּלָּן [כֻּלָּן] לִבְרֹא הָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁהִתְגַּלְגְּלוּ וְהִתְזַבְּרוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ ט"ר יַזַּד, עָלְתָה טֵי"ת, וְלֹא הִתְיַשְּׁבָה, עַד שֶׁגָּעַר בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לָהּ: טֵי"ת טֵי"ת, עַל מָה אַתְּ עוֹלָה וְאֵינֵךְ מִתְיַשֶּׁבֶת בִּמְקוֹמֵךְ? אָמְרָה לְפָנָיו: וְכִי עָשִׂיתָ אוֹתִי לִהְיוֹת אוֹת

בְּרֹאשׁ שֶׁל טוֹב, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה פָּתְחָה בִּי כִּי טוֹב, אֵיךְ אֲנִי מִתְחַזֶּקֶת לְהִתְיַשֵּׁב עִם אוֹת רָע?

אָמַר לָהּ: שׁוּבִי לִמְקוֹמֵךְ, שֶׁהֲרֵי אַתְּ צְרִיכָה אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי הָאָדָם שֶׁאֲנִי רוֹצָה לִבְרֹא בָּכֶם, שְׁתֵּיכֶן נִכְלָלִים יַחַד וְיִבָּרֵא, אֲבָל אַתְּ לִימִין, וְהוּא לִשְׂמֹאל. וְאָז שָׁבוּ וְהִתְיַשְּׁבוּ זוֹ עִם זוֹ יַחַד.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִפְרִיד אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָרָא אוֹתָן אֶת כָּל אַזַּת וְאַזַּת יָמִים וְשָׁנִים יְדוּעוֹת, אֵלּוּ לִימִין וְאֵלּוּ לִשְׂמֹאל. אֵלּוּ שֶׁל הַיָּמִין נִקְרָאִים יְמֵי הַטּוֹב, וְאֵלּוּ שֶׁל הַשְּׂמֹאל נִקְרָאִים יְמֵי הָרָעָה. וְעַל כֵּן אָמַר שְׁלֹמֹה, עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה, שֶׁאֵלּוּ סוֹבְבִים אֶת הָאָדָם בַּזַּטְאָיו שֶׁהוּא עָשָׂה. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרְאוּ יָמִים שֶׁל טוֹב וְיָמִים שֶׁל רָע, אָז שָׁבוּ וְהִתְיַשְּׁבוּ לְהִכָּלֵל בָּאָדָם.

וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד, (תהלים מט) לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבֵנִי. יְמֵי רָע וַדַּאי, וְזֶה הַסּוֹד. אֵלּוּ נִקְרָאִים יְמֵי רָעָב, שְׁנוֹת הָרָעָב, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים יְמֵי הַשָּׂבָע, שְׁנוֹת הַשָּׂבָע.

וְסוֹד הַדָּבָר – שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא אֶת מַעְיַן הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ בִּימֵי הָרָעָב, בִּשְׁנַת הָרָעָב. וּמְשׁוּם כָּךְ יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, סָתַם אֶת מַעְיָנוֹ בִּשְׁנַת הָרָעָב וְלֹא נָתַן לוֹ מָקוֹם לִרְבּוֹת בָּעוֹלָם. וְזֶה צָרִיךְ לָאָדָם, שֶׁכַּאֲשֶׁר שׁוֹלֶטֶת שְׁנַת הָרָעָב, שֶׁיִּסְתֹּם אֶת מַעְיַן הַבְּרִית קֹדֶשׁ שֶׁלּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן לוֹ מָקוֹם לִרְבּוֹת בָּעוֹלָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, סוֹד זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. בִּשְׁנַת הָרָעָב הַהִיא, כֵּיוָן שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, צָרִיךְ לִסְתֹּם אֶת מַעְיָנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאִם אֵינוֹ סוֹתֵם אוֹתוֹ, גּוֹרֵם לְמִשְׁךְ רוּחַ לְאוֹתוֹ הַוָּלָד מֵהַצַּד הַהוּא, וְנוֹתֵן מָקוֹם לַצַּד הַהוּא לִגָּדֵל בָּעוֹלָם, צַד הַטֻּמְאָה בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה. וְעוֹד סוֹד, שֶׁכָּתוּב (משלי ל) תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ'.

וּמְשׁוּם כָּךְ יוֹסֵף הַצַּדִּיק, סוֹד הַבְּרִית, סִלֵּק וְסָתַם אֶת מַעְיָנוֹ בִּשְׁנַת הָרָעָב, שֶׁלֹּא לְהִתְעָרֵב עִמָּהּ כְּלָל וְלָתֵת לָהּ מָקוֹם, וּמִי שֶׁפּוֹתֵחַ מַעְיָנוֹ בַּזְּמַן הַהוּא,

עָלָיו כָּתוּב (הושע ה) בַּה' בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יאכְלֵם וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ נִקְרָאִים בָּנִים זָרִים וַדַּאי. בַּה' בָּגָדוּ וַדַּאי. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלֹּא הֶזֵּלִיפוּ מָקוֹם קָדוֹשׁ בְּמָקוֹם טָמֵא.

וְעַל זֶה כָּתוּב וּלְיוֹסֵף יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבֹא שְׁנַת הָרָעָב, שֶׁהֲרֵי מֵהַזְּמַן הַהוּא שֶׁשָּׁלְטָה שְׁנַת הָרָעָב, סָתַם אֶת מַעְיָנוֹ וְסִלֵּק אֶת מְקוֹרוֹ שֶׁלֹּא לָתֵת בָּנִים לְצַד הַטֻּמְאָה וְלֹא לְהַזֵּלִיף מָקוֹם שֶׁל קְדֻשׁ בְּמָקוֹם שֶׁל טֻמְאָה. וְצָרִיךְ אָדָם לְצַפּוֹת לְרִבּוֹנוֹ כְּשֶׁיָּבֹא וְיִשְׁלֹט, כַּכָּתוּב (ישעיה זז) וְזִכִּיתִי לַה' הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב וְקִוֵּיתִי לוֹ.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם. וְכָתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. [ר"א ל"ג וְכָתוּב (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי [ה']. שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְקַדֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל בַּכֹּל, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם כְּלוּם בְּצַד הַטֻּמְאָה] [בא ראה, כְּשֶׁהַצַּד הַזֶּה שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו בַּשּׁוּק, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְהַזִּיק וְנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְהַשְׁוְזִית. וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ, שֶׁלֹּא רָצָה לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו].

וּמִשּׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְקַדֵּשׁ, שֶׁכָּתוּב וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי. מִי זֶה אָנִי? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם הַקְּדוֹשָׁה. הַמַּלְכוּת הָאֲוֵרת שֶׁל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה נִקְרֵאת אֲוִיר, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי ה' קַנָּא שְׁמוֹ.

וּבֹא רְאֵה, אֲנִי – שִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, וְהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ. אַחֵר – צַד הַטֻּמְאָה, אַחֵר, צַד הָאֲוִיר בְּצַד הַטֻּמְאָה, וְשִׁלְטוֹנוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין לוֹ כְּלוּם בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמִשּׁוּם זֶה מִי שֶׁנִּדְבָּק בָּאֲנִי הַזֶּה, יֵשׁ לוֹ זֶלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וּמִי שֶׁנִּדְבָּק בָּאֲוִיר הַזֶּה, נֶאֱבָד מִן הָעוֹלָם הַהוּא וְאֵין לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא. וְיֵשׁ לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּטֻּמְאָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַמַּלְכוּת הָאֲוִירִית, עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כַּמָּה הֵם מִגִּנִּים שׁוֹמְרִים מְמֻנִּים בָּהּ לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אֱלִישָׁע אַוִּיר שֶׁיָּרַד וְנִדְבַּק בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, נִטְרַד מִן הָעוֹלָם הַבָּא הַהוּא, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לַאֲוִיר בִּתְשׁוּבָה וְנִטְרַד מִן הָעוֹלָם הַהוּא, וְעַל כֵּן נִקְרָא אַוִּיר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִפָּרֵד מִכָּל הַצְּדָדִים שֶׁלֹּא לְהִטָּמֵא בַּצַּד הַהוּא, לִזְכּוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן זֶה בְּרָכָה וְזֶה קְלָלָה, זֶה שָׁבָע וְזֶה רָעָב. הַכֹּל בְּהִפּוּךְ זֶה מִזֶּה, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל שְׁנַת הָרָעָב, אֵין לְאָדָם לְהֵרָאוֹת בַּשּׁוּק, וְלֹא לְפָתְחוֹ מַעְיָנוֹ לְהוֹלִיד בָּנִים לְאֵל אַוִּיר, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁנִּשְׁמָר לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וּלְהִדָּבֵק תָּמִיד בְּרִבּוֹנוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים י) וּבוֹ תִּדְבָּק [וְכָתוּב אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַּעֲבֹד וּבוֹ תִּדְבָּק] וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ. וּבוֹ תִּשָּׁבֵעַ לֹא כָתוּב, אֶלָּא וּבִשְׁמוֹ. מַה זֶּה תִּשָּׁבֵעַ? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, לִהְיוֹת דָּבֵק בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

שֶׁבַע דְּרָגוֹת לְמַעְלָה עֶלְיוֹנוֹת עַל הַכֹּל, הַסּוֹד שֶׁל שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה וְהַסּוֹד שֶׁל שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה מֵהֶם, שֶׁהֵם זִבּוּר אָוִזד וְקֶשֶׁר אָוִזד, אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ אָוִזד. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (מלכים–א ז) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם, וְהַכֹּל אָוִזד וְקֶשֶׁר אָוִזד. וְעַל כֵּן כָּתוּב וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ, מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה. אַשְׁרֵיו [מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְדַּבֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי, צַדִּיק הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹתֵחַ לוֹ אוֹצָרוֹת טוֹבִים קְדוֹשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְקַבָּלַת הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר]

[וּמִי שֶׁמְּיַוֵּד אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, עָלָיו כָּתוּב] (דברים כח) יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם. אֵלּוּ הָאוֹצָרוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. שִׁבְעַת יָמִים

וְשִׁבְעַת יָמִים כֻּלָּם אָזָד, שֶׁכָּתוּב אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם. אוֹצָרוֹ אָזָד, וְהוּא אֶת הַשָּׁמַיִם. (זכריה ד) שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת, וְהֵם אָזָד.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. בֵּינְתַיִם רָאוּ אִישׁ אָזָד שֶׁהָיָה בָּא מְעֻטָּף בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה וּכְלֵי זַיִן קְשׁוּרִים תַּזְוֻתָיו. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הָאִישׁ הַזֶּה, אָזָד מִן הַשְּׁנַיִם יֵשׁ בּוֹ – אוֹ שֶׁהוּא צַדִּיק שָׁלֵם, אוֹ שֶׁהוּא בִּשְׁבִיל לְרַמּוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי הַזְּוִסִידִים הָעֶלְיוֹנִים אָמְרוּ, הֱוֵי דָּן כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת. הִגָּה שָׁנִינוּ, אָדָם שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, יִתְכַּוֵּן לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים – לִדּוֹרוֹן, לִקְרָב, וּלְתַפָּלָה. מִנַּיִן לָנוּ? מִיַּעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי הוּא הִתְכַּוֵּן לִשְׁלֹשָׁת אֵלּוּ, וְזֵרֹז עַצְמוֹ לְדוֹרוֹן, לִקְרָב וּלְתַפָּלָה. וְהָאִישׁ הַזֶּה הוּא הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, הִגָּה יֵשׁ בּוֹ עִטּוּף שֶׁל מִצְוָה לַתְּפָלָה, וְהִגֵּה בּוֹ כְּלֵי זַיִן לִקְרָב. כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי אֵלֶּה, הַשְּׁלִישִׁי אֵין לִרְדֹּף אַזָּרִיהָ.

כְּשֶׁקָּרַב אֲלֵיהֶם, נָתְנוּ לוֹ שָׁלוֹם וְלֹא הֵשִׁיב לָהֶם. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הִגֵּה אָזָד מֵאוֹתָם הַשְּׁנַיִם שֶׁרְאוּיִים לִהְיוֹת בּוֹ – אֵין בּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא תִּכֵּן עַצְמוֹ לְדוֹרוֹן, וּבְדוֹרוֹן כָּלוּל הַשָּׁלוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוּלַי הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בִּתְפָלָתוֹ, אוֹ שֶׁמַּרְוִיחַ תַּלְמוּדוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְשַׁכְּחוּ אוֹתוֹ.

הָלְכוּ יַזָּד, וְלֹא דִּבֵּר אוֹתוֹ הָאִישׁ עִמָּהֶם. אַזָּר כָּךְ נִשְׁמְטוּ רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים הָיוּ בַּתּוֹרָה, קָרַב אֲלֵיהֶם וְנָתַן לָהֶם שָׁלוֹם.

אָמַר לָהֶם, רַבּוֹתַי, בַּמֶּה זְכִיתֶם אוֹתִי כְּשֶׁנְּתַתֶּם לִי שָׁלוֹם וְלֹא הֵשַׁבְתִּי לָכֶם? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אוּלַי הָיִיתָ אוֹמֵר תְּפָלָה אוֹ מַרְוִיחַ בְּתַלְמוּדְךָ. אָמַר לָהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוֹן אֶתְכֶם לְכַף זְכוּת.

אֲבָל אָמַר לָכֶם, יוֹם אָזָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, מָצָאתִי אִישׁ אָזָד וְהִקְדַּמְתִּי לוֹ שָׁלוֹם, וְאוֹתוֹ אִישׁ הָיָה שׁוֹדֵד, וְקָם עָלַי וְצִעֵר אוֹתִי, וְאִלְמָלֵא שֶׁהִתְגַּבַּרְתִּי עָלָיו הִצְטַעֲרְתִּי. מֵאוֹתוֹ יוֹם נָדַרְתִּי שֶׁלֹּא לְהַקְדִּים שָׁלוֹם, רַק

לְאָדָם צַדִּיק, אֶלָּא אִם הִכְרִתִיו בָּרִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְצַעֵר אוֹתִי וְיִתְגַּבֵּר עָלַי בְּכֹחַ, מִשּׁוּם שֶׁאָסוּר לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְאִישׁ רָשָׁע, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה׳ לָרְשָׁעִים.

וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁרָאִיתִי אֶתְכֶם וּנְתַתֶּם לִי שָׁלוֹם וְלֹא הֵשַׁבְתִּי לָכֶם, זָשַׁרְתִּי אֶתְכֶם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָאִיתִי בָּכֶם מִצְוָה שֶׁנִּרְאֵית בַּחוּץ, וּכְמוֹ כֵן הָיִיתִי זוֹזֵר עַל תַּלְמוּדִי, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁרָאִיתִי אֶתְכֶם שֶׁאַתֶּם צַדִּיקִים, הִנֵּה הַדֶּרֶךְ מִתְקַנֶּת לְפָנַי.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים עג) מִזְמוֹר לְאָסָף אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרֵי לֵבָב. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַיָּמִין וְעָשָׂה שְׂמֹאל לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם. אֲזַד נִקְרָא טוֹב, וְאֲזַד נִקְרָא רָע. וּבִשְׁבִיל אֵלֶּה נִכְלָל הָאָדָם, וְהִתְקָרֵב בַּכֹּל.

וּבְאוֹתוֹ הָרָע, שֶׁהוּא הַשְּׂמֹאל, נִכְלְלוּ עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְנָתַן בַּצַּד שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עַרְלֵי לֵב וְעַרְלֵי בָּשָׂר וּלְהִטָּמֵא בּוֹ. אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל מַה כָּתוּב? אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל.

וְאִם תֹּאמַר, לְכֻלָּם? לֹא, אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁלֹּא נִטְמְאִים עִם אוֹתוֹ הָרָע, שֶׁכָּתוּב לְבָרֵי לֵבָב, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה טוֹב וְזֶה רָע. טוֹב לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וְרָע לָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהִדָּבֵק בּוֹ, וּבָזֶה נִדְבָּקִים יִשְׂרָאֵל בְּסוֹד עֶלְיוֹן, בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה אֶזַד.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֵינוּ שֶׁלֹּא טָעִינוּ בְּךָ, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתְךָ אֵלֵינוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם שֶׁטּוֹב הוּא לְיִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל זִכָּיוֹן לָעוֹלָם הַזֶּה, וּבָעוֹלָם הַבָּא לִרְאוֹת עַיִן בְּעַיִן אֶת מַרְאֵה הַכָּבוֹד, כַּכָּתוּב (ישעיה נב) כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ אֵלָיו

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וְגוֹ׳. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה סג) כִּי אַתָּה אָבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ אַתָּה ה׳ אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ.

הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, כָּל יוֹם וְיוֹם עָשָׂה מַעֲשֵׂהוּ כָּרָאוּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהִצְטָרֵךְ לִבְרֹא אָדָם, בָּאָה לְפָנָיו הַתּוֹרָה. אָמְרָה [לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא]: הָאָדָם הַזֶּה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לִבְרֹא, עָתִיד הוּא לְהַרְגִּיז לְפָנֶיךָ. אִלְמָלֵא לֹא תַאֲרִיךְ רֻגְזֶךָ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא יִבָּרֵא. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְכִי לְזוּזָם נִקְרֵאתִי אֶרֶךְ אַפַּיִם?

אֶלָּא הַכֹּל נִבְרָא בַּתּוֹרָה וְהַכֹּל נִתְקַן בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁבְּטֶרֶם בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּאוּ לְפָנָיו כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְנִכְנְסוּ כָּל אַוָּזת לְמַפְרֵעַ.

נִכְנְסָה תָּי״ו, אָמְרָה לְפָנָיו: רִצּוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם? אָמַר לָהּ: לֹא, שֶׁבָּךְ עֲתִידִים כַּמָּה צַדִּיקִים לָמוּת, שֶׁכָּתוּב וְהִתְוִיתָ תָּו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים וְגוֹ׳. וְשָׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלּוּ, אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשִׁי אֶלָּא מִמְּקֻדָּשַׁי. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָעוֹלָם לֹא יִבָּרֵא בָּךְ.

נִכְנְסוּ שִׁלְשׁ הָאוֹתִיּוֹת שִׁי״ן קו״ף רֵי״שׁ, כָּל אַוָּזת וְאַוָּזת לְבַדָּהּ. אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֵינְכֶן כְּדָאיוֹת לִבְרֹא בָּכֶן אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אַתֶּן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּכֶן שֶׁקֶר, וְהַשֶּׁקֶר אֵינוֹ כְּדַאי לַעֲמֹד לְפָנַי, וְהִנֵּה פֵּרְשׁוּהָ.

וְנִכְנְסוּ פ״א צָד״י, וְכֵן כֻּלָּן, עַד שֶׁהִגִּיעוּ הָאוֹתִיּוֹת לָאוֹת כ״ף. כֵּיוָן שֶׁיָּרְדָה כ״ף בְּמַעֲלַת הַכֶּתֶר, הִזְדַּעְזְעוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְכוּ׳, עַד שֶׁהַכֹּל הִתְקִיִּם בָּאוֹת בֵּי״ת, שֶׁהִיא סִימָן בְּרָכָה, וּבָהּ הִשְׁתַּכְלֵל הָעוֹלָם וְנִבְרָא.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאָלֶ״ף הִיא הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל [אוֹתָן] הָאוֹתִיּוֹת – [לֹא] נָאֶה הוּא. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא בּוֹ אָרוּר [מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא בָּהּ אָרוּר], וּמִשּׁוּם זֶה לֹא נִבְרָא בּוֹ הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁאָלֶ״ף הִיא אוֹת שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן. כְּדֵי לֹא לָתֵת מָקוֹם לַעַז הָאַוָּזר שֶׁנִּקְרָא אָרוּר, לֹא נִבְרָא בּוֹ הָעוֹלָם, וְנִתְקַן הָעוֹלָם בְּבֵי״ת, וּבוֹ הוּא נִבְרָא.

בֹּא רְאֵה, כִּי אַתָּה אָבִינוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִתְקַן וְנִבְרָא בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ,

וְהָאָדָם נִבְרָא בָּהּ וְיָצָא לָעוֹלָם. כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ, שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁבּוֹ קִיּוּם הָעוֹלָם, לֹא הִשְׁתַּדֵּל עָלֵינוּ כְּמוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל עַל יִשְׁמָעֵאל, שֶׁאָמַר לוֹ יִשְׁמָעֵאל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ. וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירָנוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁהִצְטָרַךְ לְבָרֵךְ אֶת בָּנָיו, הִשְׁאִיר לַדְּרָגָה הַזּוֹ לְבָרֵךְ אֶת כֻּלָּם.

אַתָּה ה' אָבִינוּ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה תָּמִיד עוֹמֵד עָלֵינוּ לְבָרֵךְ וּלְהַשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ, כְּמוֹ אָב שֶׁמַּשְׁגִּיחַ עַל הַבָּנִים בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לָהֶם. גְּאָלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה הוּא גּוֹאֵל, שֶׁכָּךְ נִקְרָא הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל, וְזֶה גְּאָלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ, שְׁמֶךָ וַדַּאי. שָׁנִינוּ, אֵין מַפְסִיקִים בֵּין גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁלֹּא מַפְסִיקִים בֵּין תְּפִלָּה שֶׁל יָד לִתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל אָזוֹד, וְהִגָּה פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אָזוֹד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה, הִגָּה שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה, [כְּדֵי לִהְיוֹת זֶה כְּנֶגֶד זֶה] וְהוּא כְּבוֹדוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ זֶה וַדַּאי, וּבָרָא אָדָם עַל הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי. אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ, וַדַּאי. מָה הַטַּעַם עָשִׂיתִי אֶרֶץ? מִשּׁוּם שֶׁאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי, שֶׁהוּא קִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת אָזוֹת.

פָּתַח וְאָמַר, (שם מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם רקע רָקַע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה, שֶׁהוּא בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם, וְהִתְקִינָם תָּמִיד, בְּכָל זְמַן. רקע רָקַע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, צְרוֹר הַחַיִּים. נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ. [הָאָרֶץ] זוֹ הִיא שֶׁנּוֹתֶנֶת נְשָׁמָה וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַכֹּל הוּא לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצֵאת נְשָׁמַת זַיִן לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהָאָרֶץ הַזּוֹ לוֹקַחַת הַנְּשָׁמָה לָתֵת לַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהַנָּהָר הַהוּא

שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא נוֹתֵן וּמַכְנִיס נְשָׁמוֹת לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהִיא לוֹקַחַת אוֹתָן וְנוֹתֶנֶת לַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, כִּנֵּס אֶת עַפָּרוֹ מֵאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְעָשָׂה אֶת עַצְמוֹ בִּמְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, וְהַמְשִׁיךְ עָלָיו נְשָׁמַת זַיִן מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַעְלָה.

וְהַנְּשָׁמָה הִיא כְּלוּלָה בְּשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת, וְעַל כֵּן שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם לַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁהַסּוֹד הָעֶלְיוֹן: נֶפֶ"שׁ, רוּ"חַ, נְשָׁמָ"ה. נֶפֶשׁ, הִנֵּה פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁהִיא תַּזּוֹתוֹנָה מֵהַכֹּל. רוּחַ, הִיא הַקִּיּוּם שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַנֶּפֶשׁ, וְהִיא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה עָלֶיהָ לַעֲמֹד עָלֶיהָ בַּכֹּל כָּרָאוּי. הַנְּשָׁמָה הִיא הַקִּיּוּם הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְשׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה, עֶלְיוֹנָה עַל כֻּלָּם.

אֵלּוּ שְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת כְּלוּלוֹת בִּבְנֵי הָאָדָם, לְאוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם. שֶׁהֲרֵי בַּהַתְחָלָה יֵשׁ בּוֹ נֶפֶשׁ, וְהוּא הַתִּקּוּן הַקָּדוֹשׁ לְתַקֵּן בּוֹ אֶת הָאָדָם. כֵּיוָן שֶׁבָּא הָאָדָם לְהִטָּהֵר בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, נִתְקַן לְהִתְעַטֵּר בְּרוּחַ, שֶׁהִיא דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה שֶׁשּׁוֹרָה עַל הַנֶּפֶשׁ לְהִתְעַטֵּר בָּאָדָם הַהוּא שֶׁזּוֹכֶה.

כֵּיוָן שֶׁהִתְעַלָּה בָּהֶם, בַּנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ, וְנִכְנַס וְנִתְקַן בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, אָז שׁוֹרָה עָלָיו נְשָׁמָה, דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה, שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, כְּדֵי לְהִתְעַטֵּר בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. וְאָז הוּא הַשָּׁלֵם שֶׁל הַכֹּל, שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, לִזְכּוֹת בָּעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא אוֹהֲבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. מִי הֵם אוֹהֲבַי? אֵלּוּ הֵם שֶׁבָּהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ זַיִן בְּאַפָּיו וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם.

השלמה מההשמטות (סימן כ)

כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ זַיִן בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרְבָה מֵתוּ (בראשית ז). שָׁאַל רַבִּי זְעֵירָא אֶת רַבִּי אַבָּא, אֲמַרְתֶּם שֶׁנְּשָׁמָה לֹא נִכְנֶסֶת לְבֶן אָדָם עַד שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז תִּהְיֶה לוֹ אוֹתָהּ נְשָׁמָה, וַאֲמַרְתֶּם

שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא קְדוֹשָׁה מְעֻלָּה עַל הַכֹּל. אִם כֵּן, מַה זֶּה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים וְגוֹ'? הוֹאִיל וְהָיְתָה לָהֶם נְשָׁמָה, הָיָה לָהֶם לְהִנָּצֵל! לֹא הָיָה בְּיָדוֹ.

בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, כָּךְ הוּא, וּפָסוּק זֶה מְסַיֵּעַ לוֹ, שֶׁכָּךְ אָמַר אָבִיו [אָבִי], שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּא הַמַּבּוּל, לֹא רָאָה [הָיָה] אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִילוֹ אֶלָּא נֹחַ, וְזְכוּתוֹ לֹא הָיְתָה אֶלָּא לְהָגֵן עֲלֵיהֶם וְעַל בָּתֵּיהֶם, שֶׁלֹּא הָיְתָה זְכוּתוֹ כָּל כָּךְ לְהָגֵן עַל כָּל הַדּוֹר, וְאוֹתָם שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים בַּתְּחִלָּה, כְּמוֹ זֶנּוֹךְ וְיֶרֶד, שֶׁהָיְתָה לָהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה וּרְאוּיִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה בִּשְׁבִילָם – בֶּזָרָבָה מֵתוּ. וְהֵינוּ שֶׁאָמַר כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו, אוֹתָם שֶׁנִּשְׁמָה קְדוֹשָׁה הָיְתָה בָּהֶם. וְאַל תֹּאמַר שֶׁעַל אֵלּוּ שֶׁהָיוּ בַּמַּבּוּל הוּא אָמַר, אֶלָּא בָּא הַכָּתוּב וְאָמַר מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּזָרָבָה מֵתוּ: ע"כ מהשמטות

מִכָּל אוֹתָם שֶׁהָיְתָה בָּהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה כְּמוֹ זֶנּוֹךְ, יֶרֶד, וְכָל הַצַּדִּיקִים, כְּדֵי לְהָגֵן עַל הָאָרֶץ שֶׁלֹּא תֵּשָׁמֵד בִּגְלָלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּזָרָבָה מֵתוּ, כְּבָר מֵתוּ וְהִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם מִי שֶׁיָּגֵן עַל הָעוֹלָם בַּזְּמַן הַהוּא.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּל הֵם דְּרָגוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, נֶפֶ"שׁ, רוּ"חַ, נְשָׁמָ"ה, דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה. הַנֶּפֶשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהִיא הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אַחַר כָּךְ רוּחַ, שֶׁשּׁוֹרָה עַל הַנֶּפֶשׁ וְעוֹמֶדֶת עָלֶיהָ. הַנְּשָׁמָה הַדַּרְגָּה שֶׁעוֹלָה עַל הַכֹּל, וּבְאֲרוּכָה.

נֶפֶשׁ – זוֹ נֶפֶשׁ דָּוִד, וְהִיא שֶׁעוֹמֶדֶת לְקַבֵּל הַנֶּפֶשׁ מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא. רוּחַ – זוֹ הָרוּחַ שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַנֶּפֶשׁ, וְאֵין קִיּוּם לַנֶּפֶשׁ אֶלָּא בָּרוּחַ, וְזוֹ הָרוּחַ שֶׁשּׁוֹרָה בֵּין הָאֵשׁ וְהַמַּיִם, וּמִכָּאן נִזּוֹנִית הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ.

הָרוּחַ עוֹמֶדֶת בְּקִיּוּם שֶׁל דַּרְגָּה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת נְשָׁמָה, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת נֶפֶשׁ וְרוּחַ, מִשָּׁם נִזּוֹנִית הָרוּחַ. וּכְשֶׁנִּסְעֶדֶת הָרוּחַ, אָז נִסְעֶדֶת

הַנֶּפֶשׁ, וְהַכֹּל אֶזֶד. וּמִתְקָרְבִים זֶה לָזֶה. הַנֶּפֶשׁ נִקְרֶבֶת לָרוּחַ, וְהָרוּחַ נִקְרֶבֶת לַנְּשָׁמָה, וְהַכֹּל אֶזֶד.

בֹּא רְאֵה, וַיַּגֵּשׁ אֵלָיו, הִתְקָרְבוּת שֶׁל עוֹלָם עִם עוֹלָם, לְהֵאָזֵז זֶה עִם זֶה, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה אֶזֶד. מְשׁוּם שֶׁיְּהוּדָה הוּא מֶלֶךְ וְיוֹסֵף מֶלֶךְ, הִתְקָרְבוּ זֶה לָזֶה וְנֶאֱזְזוּ זֶה עִם זֶה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מז) כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ – זֶה יְהוּדָה וְיוֹסֵף, מְשׁוּם שֶׁשְּׁנֵיהֶם מְלָכִים, וְהִתְקָרְבוּ זֶה לָזֶה לְהִתְוַכֵּחַ שְׁנֵיהֶם יַזַּד, מְשׁוּם שֶׁיְּהוּדָה עָרַב לְבִנְיָמִין, וְהָיָה עָרֵב לְאָבִיו בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל כֵּן הִתְקָרֵב לְפָנֵי יוֹסֵף לְהִתְוַכֵּחַ עִמּוֹ עַל עִסְקּוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, שֶׁלֹּא לִהְיוֹת בְּנִדּוּי בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מג) אָנֹכִי אֶעֶרְבֶּנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנּוּ אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְעַל כֵּן, כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַזְדָּו, הִתְרַגְּזוּ יַזַּד וְהִתְרַגְּזוּ זֶה עִם זֶה בִּשְׁבִיל בִּנְיָמִין. מַה כָּתוּב? הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ נִבְהֲלוּ נָזְזָפוּ רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם, לְכָל אוֹתָם שֶׁהָיוּ שָׁם. [לְכָל שְׁאָר הַשְּׁבָטִים שֶׁהָיוּ שָׁם.]

זִיל כַּיּוֹלֶדָה, מְשׁוּם שֶׁהָיוּ פּוֹוְזִדִים לַהֲרֹג וּלְהֵהָרֵג, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל בִּנְיָמִין. [מַה כָּתוּב? כֵּן תָּמְהוּ נִבְהֲלוּ נָזְזָפוּ, וְהַכֹּל בִּגְלָלוֹ] שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף נִמְכַּר בִּגְלַל יְהוּדָה וְאָבַד לְאָבִיו, וְכָעֵת עָרַב לוֹ לְבִנְיָמִין, וּפָזַד שֶׁלֹּא יאבַד, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה.

דָּבָר אַזֵּר כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ – זֶה יְהוּדָה וְיוֹסֵף שֶׁהִזְדַּמְּנוּ לְהִתְוַכֵּחַ זֶה עִם זֶה, לְהִתְוַכֵּחַ שְׁנֵיהֶם יַזַּד, מְשׁוּם שֶׁיְּהוּדָה הָיָה מֶלֶךְ וְיוֹסֵף הָיָה מֶלֶךְ, וּשְׁנֵיהֶם בָּאוּ יַזַּד לְהִתְוַכֵּחַ זֶה עִם זֶה, זֶה עַל בִּנְיָמִין – וְזֶה עַל בִּנְיָמִין.

כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, סוֹד הָאֱמוּנָה כָּאן, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּמְצָא הָרָצוֹן, וְהַקֶּשֶׁר מִתְעַטֵּר יַזַּד, אֲזַי שְׁנֵי עוֹלָמוֹת נִקְשָׁרִים יַזַּד וּמְזֻדָּמִים יַזַּד, זֶה לִפְתֹּחַ אֶת הָאוֹצָר – וְזֶה לְלַקֵּט וְלִכְנֹס לְתוֹכוֹ. וְאָז, כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ,

שְׁנֵי עוֹלָמוֹת קְדוֹשִׁים, הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן.

עָבְרוּ יַזְדָּו, סוֹד הַדָּבָר – שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְזַוְּגִים יַזַּד, אֲוַי עָבְרוּ יַזְדָּו, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַזְּוָגוֹת שֶׁל הָעוֹלָם לֹא מִתְבַּטְּלִים לְהִכָּנַע עַד שֶׁמִּתְזַוְּגִים יַזַּד, כַּכָּתוּב וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע, וְעַל כֵּן עָבְרוּ יַזְדָּו. עָבְרוּ – אוֹתָם הַזְּוָגוֹת הִתְכַּפְּרוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִגָּה אָז כָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת וְכָל הַזְּוָגוֹת הִתְבַּטְּלוּ.

רַבִּי זְזָיָא אָמַר, הַסּוֹד הַזֶּה הוּא בְּתִקּוּן הַקְּרְבָּן, שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר נִקְרָב הַקָּרְבָּן, וְכֻלָּם מְקַבְּלִים הִסְפָּקָתָם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, אָז הַכֹּל נִקְשָׁר יַזַּד וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְנִמְצָא קֶשֶׁר אֶזֶד, וְאָז הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ וּמְזַדְּמְנִים יַזַּד לְכַפֵּר עַל הַזְּוָגוֹת, לְהַעֲבִיר אוֹתָם. וְאָז הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ וְנִקְשָׁרִים יַזַּד. עָבְרוּ יַזְדָּו, לְהָאִיר כָּל הַפָּנִים, וְשֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל רָצוֹן אֶזֶד.

הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ, הֲתַעֲלֶה עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁהֵם מְלָכִים? אֶלָּא אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּינִים, שֶׁשִּׁמְּזָתָם לַעֲשׂוֹת אֶת הַדִּין הַהוּא שֶׁהִצְטַוּוּ עָלָיו. וְאָז, כְּשֶׁהַמְּלָכִים מְזַדְּמְנִים שְׁנֵיהֶם בְּרָצוֹן אֶזֶד, אָז הֵמָּה רָאוּ אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת. כֵּן תָּמְהוּ נִבְהֲלוּ נָזוּפָזוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל בַּעֲלֵי הַדִּין נִכְנָעִים וְעוֹבְרִים מִן הָעוֹלָם וְלֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט, וְאָז קִיּוּמָם עוֹבֵר, וּמַעֲבִירִים אֶת שִׁלְטוֹנָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה. מָה הַטַּעַם יְהוּדָה? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ, שֶׁהוּא עָרֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת הַנַּעַר. וְסוֹד הַדָּבָר – יְהוּדָה וְיוֹסֵף כָּךְ הִצְטָרְכוּ לְהִתְקָרֵב יַזַּד, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף הוּא צַדִּיק, יְהוּדָה הוּא מֶלֶךְ, וְעַל כֵּן וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁהַהִקְרָבָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהִתְקָרְבוּ יַזַּד, נֶרְמָה לְכַמָּה טוֹבוֹת בָּעוֹלָם, נֶרְמָה שָׁלוֹם לְכָל הַשְּׁבָטִים, נֶרְמָה לְשָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, נֶרְמָה לְיַעֲקֹב שֶׁהִתְקַיְּמָה רוּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מה) וַתְּזִי רוּזַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְעַל כֵּן הַהִתְקָרְבוּת שֶׁל זֶה עִם זֶה הֲצְרָכָה בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רַבִּי אַבָּא פָּתַז וְאָמַר, (תהלים מז) יָפֶה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד הָאֱמוּנָה. יָפֶה נוֹף – זֶהוּ יוֹסֵף

הַצַּדִּיק, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַיְהִי יוֹסֵף יָפֶה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה. מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ – הוּא זֶדְוָה וְשִׁמְוָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. הַר צִיּוֹן יַרְכְתֵי צָפוֹן – מִשּׁוּם שֶׁבְּזֶלְקוֹ עוֹמֵד מִשְׁכַּן שִׁילֹה. הַר צִיּוֹן – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. יַרְכְתֵי צָפוֹן, כְּךְ זֶה וַדַּאי לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

קִרְיַת מֶלֶךְ רָב – מָקוֹם מִתְקַן הוּא כְּנֶגֶד מֶלֶךְ רָב, זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, קְדֻשׁ הַקְּדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם בָּא כָּל הָאוֹר וְכָל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַשְּׁמְוָה שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם כָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, וּכְשֶׁהִיא מִתְבָּרֶכֶת, מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם כָּל הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי נִפְגְּשׁוּ לְכַפַּר זָנָן. בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים בְּבֵית מְלוֹנָם, בָּא אִישׁ אֶזֶד, וּמַשָּׂא שֶׁל זֶמוֹר לְפָנָיו, וְנִכְנַס לַבַּיִת. בֵּין כָּךְ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, הִנֵּה שָׁנִינוּ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מִתְנַמְנֵם כְּמוֹ סוּס וּשְׁנָתוֹ מוּעֶטֶת, אֵיךְ הָיָה קָם בַּזֶּזוֹת הַלַּיְלָה, הַשָּׁעוֹר הַזֶּה הוּא קָטָן, וְלֹא הָיָה מִתְעוֹרֵר אֲפִלּוּ בְּשִׁלִישׁ הַלַּיְלָה?.

אָמַר לוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס הַלַּיְלָה, הָיָה יוֹשֵׁב עִם כָּל גְּדוֹלֵי בֵּיתוֹ וְדָן אֶת הַדִּין וְעוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וְאַזַּר כְּךְ הָיָה יָשֵׁן שְׁנָתוֹ עַד זֶזוֹת הַלַּיְלָה, וְקָם בַּזֶּזוֹת הַלַּיְלָה וּמִתְעוֹרֵר, וּמִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּזוֹת.

בֵּינָתַיִם אָמַר הָאִישׁ הַהוּא, וְכִי הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים הוּא כָּךְ? סוֹד הַדָּבָר יֵשׁ כָּאן, שֶׁהִנֵּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ זֶה וְקָם לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה שׁוֹמֵר כָּל יָמָיו שֶׁלֹּא יִטְעַם טַעַם מִיתָה, מִשּׁוּם שֶׁהַשָּׁנָה אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים בְּמִיתָה הִיא, וְדָוִד, מִשּׁוּם מְקוֹמוֹ שֶׁהוּא זֶה, לֹא הָיָה יָשֵׁן אֶלָּא שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת, שֶׁעַד שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת זֶסֶר אַזַּת הוּא זֶה, מִשָּׁם וָהָלְאָה טוֹעֵם אָדָם טַעַם מִיתָה וְשׁוֹלֵט בּוֹ הַצַּד שֶׁל רוּזֶ הַטֻּמְאָה.

וְזֶה הָיָה שׁוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא יִטְעַם טַעַם שֶׁל מִיתָה, וְשׁוֹלֵט (שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט) בּוֹ צַד שֶׁל רוּזֶ אַזֶּרֶת, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁשִּׁים נְשִׁימוֹת זֶסֶר אַזַּת הוּא הַסּוֹד שֶׁל הַזְּמַנִּים שֶׁלְּמַעְלָה, עַד שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת שֶׁהֵם שִׁשִּׁים [זֶסֶר נְשִׁימָה אַזַּת]

נְשִׁימוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְאֵלּוּ הַסּוֹד שֶׁלָּהֶן, שֶׁהַזַּיִים תְּלוּיִים בָּהֶם, וּמִכָּאן וָמַטָּה הוּא סוֹד הַמָּוֶת.

וְעַל כֵּן דָּוִד הָיָה מְשַׁעֵר אֶת שְׁעוֹר הַלַּיְלָה כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בַּזַּיִים, שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בּוֹ טַעַם הַמָּוֶת, וּכְשֶׁנָּזַלַק הַלַּיְלָה הָיָה דָּוִד עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְעוֹרֵר זִיזוּת הַלַּיְלָה וְהַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ מִתְעוֹרֵר, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִמְצָא אֶת דָּוִד קָשׁוּר בְּמָקוֹם אַזַּר, בִּמְקוֹם הַמָּוֶת.

מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר נָּזַלַק הַלַּיְלָה וְהַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה מִתְעוֹרֶרֶת, וְאָדָם שֶׁיָּשַׁן בְּמִטָּתוֹ וְלֹא מִתְעוֹרֵר לְהַשְׁגִּיחַ בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ, הֲגֵה הוּא נִקְשָׁר בְּסוֹד הַמָּוֶת, וְנִדְבָּק לְמָקוֹם אַזַּר, וְעַל כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ תָּמִיד, זַי אֵצֶל זַי, וְלֹא נִרְדַּם בַּשָּׁנָה לִטְעֹם טַעַם הַמָּוֶת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה מִתְנַמְנֵם כְּמוֹ סוּס, שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת, וְלֹא בְּשִׁלְמוּת.

בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ לוֹ, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לָהֶם, זְזִקְיָה. אָמְרוּ לוֹ, יִישַׁר כֹּזֲךָ וְתִתְוַזֵּק תּוֹרָתְךָ. יָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הוֹאִיל וְהִתְוַזֹּלְתָּ, אֱמֹר לָנוּ מֵעַתָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁאָמַרְתָּ.

פָּתַח וְאָמַר, (משלי ג) ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁבָּרָא אֶת הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁמְּמֶנָּה יוֹצְאִים כָּל הַנְּהָגוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וּבָהּ עוֹמְדִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וְהוּא שֶׁכָּתוּב ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה, שֶׁהֲרֵי בְּחָכְמָה עוֹמְדִים כָּל הַקִּיּוּמִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִתּוֹכָהּ.

דָּבָר אַחֵר ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא נִבְרָא אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחָכְמָה, וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לֹא נִבְרָא אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחָכְמָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וּמִתּוֹךְ הַחָכְמָה הַתַּחְתּוֹנָה. כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה. כּוֹנֵן, מַה זֶּה כּוֹנֵן? אֶלָּא כּוֹנֵן כָּל יוֹם וָיוֹם וְלֹא פּוֹסֵק, וְלֹא נִתְקָן בְּזְמַן אֶחָד, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם מַתְקִין אוֹתוֹ.

וְהֵינוּ סוֹד הַכְּתוּב (איוב טו) וְשָׁמַיִם לֹא זַכּוּ בְּעֵינָיו. וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַזִּוּוּג הוּא מִשָּׁמַיִם? אֶלָּא זֶוּוּגִים הַשָּׁמַיִם הִיא מִשּׁוּם הַזִּוּוּגִים וְרָצוֹן רַב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהֶם וְזִוּוּגִים אֶצְלוֹ, שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁהוּא מַתְקִין אוֹתָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אֵין דּוֹמֶה בְּעֵינָיו שֶׁהֵם מְתֻקָּנִים כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁאַהֲבָתָם אֶצְלוֹ, וּרְצוֹנוֹ לְהָאִיר לָהֶם תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הַבָּא מוֹצִיא אוֹרוֹת זוֹהֲרִים כָּל יוֹם וָיוֹם תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק, כְּדֵי לְהָאִיר לָהֶם תָּמִיד, וְעַל כֵּן לֹא זַכּוּ בְּעֵינָיו. לֹא זַכּוּ לְבַדּוֹ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא לֹא זַכּוּ בְּעֵינָיו, וּמִשּׁוּם כָּךְ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה.

מִי הַשָּׁמַיִם? זֶה הַסּוֹד שֶׁל הָאָבוֹת, וְהַסּוֹד שֶׁל הָאָבוֹת זֶהוּ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַכְּלָלוֹת שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב הוּא הַבָּזִיר שֶׁבָּאָבוֹת, וְהוּא עוֹמֵד לְהָאִיר עַל הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הִסְתַּלֵּק לְתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא, יָצָא מִמֶּנּוּ עָנָף אֶחָד יָפֶה לְמַרְאֶה, וְכָל הָאוֹרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְכָל הַשָּׂבָע וְשָׂמֵן הַמִּשְׁוָה לְהָאִיר לָאָרֶץ, וּמִי הוּא? זֶה יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא נוֹתֵן שָׂבָע לְכָל הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם נִזּוֹן מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְהַכֹּל כָּרָאוּי.

בֵּינָתַיִם בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, אָמַר, וַדַּאי שֶׁהַשְׁכִּינָה כָּאן. אָמַר לָהֶם, בַּמָּה עָסַקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר, וַדַּאי שֶׁיָּפָה אָמַר, אֲבָל אוֹתָם שִׁשִּׁים הַנְּשִׁימוֹת, וַדַּאי שֶׁשִּׁשִּׁים נְשִׁימוֹת הֵן שֶׁל זַיִן, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. מִכָּאן וָהָלְאָה יֵשׁ שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת אֲוִזְרוֹת שֶׁהֵן כֻּלָּן מִצַּד הַמָּוֶת, וְדַרְגַּת הַמָּוֶת עֲלֵיהֶן, וְנִקְרָאוֹת תַּרְדֵּמָה, וְכֻלָּן טַעַם הַמָּוֶת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא הָיָה נִדְבָּק לְאוֹתָם שִׁשִּׁים הַנְּשִׁימוֹת שֶׁל זַיִן, וּמִשָּׁם וָהָלְאָה לֹא יָשַׁן כְּלָל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) אִם אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה. וְעַל כֵּן יָפָה אָמַר, כְּדֵי שֶׁיָּקוּם דָּוִד זַיִן, בְּצַד שֶׁל הַזַּיִן, וְלֹא בְּצַד הַמָּוֶת. כֻּלָּם יָשְׁבוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה וְהִתְזַכְּרוּ יַחַד.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שם פז) ה' אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם צָעַקְתִּי בַּלַּיְלָה נֶגְדֶּךָ. בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת לְשִׁמְוַת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, וְזוֹ הָיְתָה שִׁמְוַת הָאֻמּוֹנָה בָּאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַשֶּׁבַח שֶׁל הָאֻמּוֹנָה שֶׁנִּרְאֵה בָּאָרֶץ.

שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה פּוֹתְחִים בִּשְׁמְוָה שִׁירָה, כַּמָּה מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים בְּכַמָּה מִינִים שֶׁמְּשַׁבְּחִים בַּלַּיְלָה בְּכָל הַצְּדָדִים. כְּמוֹ כֵן לְמַטָּה בָּאָרֶץ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ בַּלַּיְלָה, בּוֹ זָמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְאוֹתוֹ שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ בַּלַּיְלָה בָּאָרֶץ, שֶׁהַשֶּׁבַח הַזֶּה הוּא בִּשְׁלֵמוּת, לְהַעֲלוֹת אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּמַטָּה וּלְוַמֵּר בַּשְּׁמְוָה שֶׁל הַיִּחוּד.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּתַב, ה' אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי וְגוֹ'. ה' אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי, מָתַי הוּא יְשׁוּעָתִי? בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִקְדַּמְתִּי שֶׁבַח בַּלַּיְלָה אֲצִלְךָ, אָז הוּא יְשׁוּעָתִי בַּיּוֹם.

וּבֹא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בַּלַּיְלָה, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנוֹ בַּשֶּׁבַח שֶׁל הַתּוֹרָה, אָז מִתְחַזֵּק בְּחִזּוּק בַּיּוֹם בְּצַד הַיָּמִין, שֶׁהֲנָה חוּט אֶחָד יוֹצֵא מִצַּד הַיָּמִין, וְאָז נִמְשָׁךְ עָלָיו וּמִתְגַּבֵּר בּוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר ה' אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם צָעַקְתִּי וְגוֹ'.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ. לֹא הַמֵּתִים, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁבֵּחַ זַי לְזַי. וּמֵת לְזַי לֹא כֵן, שֶׁכָּתוּב לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ, וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ, שֶׁהֲרֵי אָנוּ זַיִים, וְאֵין לָנוּ וֵזֶלֶךְ בְּצַד הַמָּוֶת כְּלָל. וְזוֹקְיָהוּ אָמַר, (ישעיה לח) זַי זַי הוּא יוֹדֶךָ כָּמוֹנִי, מִשּׁוּם שֶׁזַּי מִתְקָרֵב לְזַי. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא זַי, וְהַקְּרָבָה שֶׁלּוֹ לְזַי הָעוֹלָמִים, וּמִי שֶׁנִּקְרָב אֵלָיו הוּא זַי, שֶׁכָּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם זַיִים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם, וְכָתוּב וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ זַי רַב פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל.

פָּתַח אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי אַזָּרְיוֹ וְאָמַר, (דברים ז) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. וְכִי לֹא מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טֶרֶם נֹאכַל, וַהֲרֵי יֵשׁ לָנוּ

לְהַקְדִּים בַּבֹּקֶר, וּלְסַדֵּר אֶת הַשֻּׁלְחָן [שֶׁל רִבּוֹנוֹ] כָּרָאוּי, וּלְבָרֵךְ אֶת שְׁמוֹ טֶרֶם שֶׁיְּבָרֵךְ מִישֶׁהוּ אַוֵּר בָּעוֹלָם, וְכָתוּב (ויקרא יט) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם, אָסוּר לוֹ לֶאֱכֹל טֶרֶם שֶׁיְּבָרֵךְ אֶת רִבּוֹנוֹ, וְעַכְשָׁו כָּתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ?.

אֶלָּא, זוֹ הַבְּרָכָה שֶׁל תְּפִלַּת הַיּוֹזוּד, וְזוֹ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, לְהַרְאוֹת כְּכַלֵּי דַּרְגַּת הָאֱמוּנָה שָׁבָע כָּרָאוּי. וְאָז צָרִיךְ לְבָרֵךְ אוֹתוֹ כָּרָאוּי, שֶׁאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל הָאֱמוּנָה תִּתְרַוֶּה וְתִתְבָּרֵךְ, וְיִתְמַלֵּא שִׁמְּזָהּ מֵהַזַּוִּיִּים שֶׁלְּמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, כְּדֵי לָתֵת לָנוּ מְזוֹנוֹת.

שֶׁהֲרֵי קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ קְרִיעַת יַם סוּף, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַמָּזוֹן שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה הוּא, שֶׁשָּׁנִינוּ בָּנִים זַוִּיִּים וּמְזוֹנוֹת וְכוּ'. וּמִשּׁוּם כָּךְ קָשִׁים לְפָנָיו מְזוֹנוֹת הָעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי בְּמַזָּל תָּלוּי הַדָּבָר שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ מְזוֹנוֹת וְזַוִּיִּים וּבָנִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ קָשִׁים לְפָנָיו הַמְּזוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי זֶה לֹא עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ עַד שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ.

כְּמוֹ כֵן הַזִּוּוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם קָשִׁים לְפָנָיו, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁרְקִיעַ וִילוֹן אֵינוֹ מִשַּׁמֵּשׁ כְּלוּם, וְכָל שֶׁכֵּן הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה בְּמָקוֹם אַוֵּר, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַזִּוּוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם קָשִׁים לְפָנָיו הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַזִּוּוּג הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא, יוֹצְאוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת מִתּוֹךְ הַמַּזָּל הַזֶּה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא. וְכַאֲשֶׁר הַהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְצֵאת מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָז פּוֹרְזוֹת הַנְּשָׁמוֹת, וְנִתָּנוֹת כֵּלָן זָכָר וּנְקֵבָה יַזַּד בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְאַוֵּר כָּךְ הוּא מַפְרִיד אוֹתָן, כָּל אַוֵּת וְאַוֵּת לִמְקוֹמָהּ כָּרָאוּי לָהּ. וְאַוֵּר כָּךְ קָשִׁים לְפָנָיו הַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְזַוֵּבֵּר אוֹתָם כִּבְרֹאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מִתְזַוְּבְּרִים, רַק בְּאוֹתָם דַּרְכֵי הָאָדָם, וְהַכֹּל תְּלוּיִים לְמַעְלָה.

וְעַל כֵּן קָשִׁים לְפָנָיו כִּקְרִיעַת יַם סוּף. שֶׁהֲרֵי קְרִיעַת הַיָּם שֶׁיִּפָּתְחוּ בּוֹ שְׁבִילִים הִיא לְמַעְלָה, וּכְמוֹ שֶׁנִּפְתָּחִים בּוֹ שְׁבִילִים וּדְרָכִים, כָּךְ נִבְקָע וְנִפְתָּח.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל תָּלוּי לְמַעְלָה, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אוֹתוֹ וְלָתֵת לוֹ זִוּוּג מִלְמַטָּה כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִלְמַעְלָה וְיִתְזַוֵּג כָּרָאוּי, וְעַל כֵּן כָּתוּב וּבֵרַכְתָּ אֶת ה', דַּוְקָא אֶת.

וּכְלַפֵּי הַמָּקוֹם הַזֶּה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנָיו שִׂבְעַ וְהָאֳרַת פָּנִים, וּכְלַפֵּי הַצַּד הָאַחֵר, בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנָיו רָעָב, שֶׁאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הִיא שֶׁל רָעָב, וְרָאוּי לְהַרְאוֹת לְפָנָיהָ רָעָב וְלֹא שָׂבָע, הוֹאִיל וְהַשָּׂבָע לֹא שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ זֶה וַדַּאי וְכָךְ צָרִיךְ!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁקִּרְבָתָם הִיא שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹדְעִים לְיַזֵּוג אֶת הַיִּזּוּוּג וּמְקָרְבִים קִרְבָה לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף וִיהוּדָה בְּטֶרֶם הִתְקָרְבוּ זֶה עִם זֶה, לֹא הָיָה שָׁלוֹם. כֵּיוָן שֶׁהִתְקָרְבוּ יוֹסֵף וִיהוּדָה יַזֵּוג, אָז הִרְבּוּ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְהַשִּׁמְוָזֶה נוֹסָפָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהַקִּרְבָה שֶׁל יְהוּדָה וְיוֹסֵף, וְכָל הַשְּׁבָטִים נִמְצְאוּ יַזֵּוג עִם יוֹסֵף, וְאוֹתָהּ הַקִּרְבָה הִרְבְּתָה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה.

וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכֹל הַנִּצָּבִים עָלָיו וְגוֹ'. רַבִּי וְזֵיָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיב) פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וְהִשְׁלִיט עָלָיו אֶת הָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה מֶלֶךְ עַל הַכֹּל.

וְהָאָדָם הַזֶּה נִפְרָדִים מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם כַּמָּה מִינִים, מֵהֶם צַדִּיקִים וּמֵהֶם רְשָׁעִים, מֵהֶם טְפָשִׁים וּמֵהֶם זַכְמִים, וְכֻלָּם מִתְקַיְּמִים בָּעוֹלָם, עֲשִׁירִים וַעֲנִיִּים, וְכֻלָּם כְּדֵי לִזְכּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, לִזְכּוֹת צַדִּיקִים עִם רְשָׁעִים, לִזְכּוֹת זַכְמִים עִם טְפָשִׁים, לִזְכּוֹת עֲשִׁירִים עִם עֲנִיִּים, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם כָּךְ זּוֹכֶה הָאָדָם לְזַוֵּי הָעוֹלָם וְנִקְשָׁר בְּעֵץ הַזַּוִּיִּים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַנֶּזֶר הַצָּדָקָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עוֹמֶדֶת לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד.

פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הֶעֱמִיד אוֹתוֹ עַל עֲמוּד אֶזְוֵד וּשְׁמוֹ צַדִּיק, וְהַצַּדִּיק הֲוָה הוּא הַקַּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם, וְזֶה הוּא שֶׁמַּשְׁקֶה וְזָן לַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים.

וּמִשָּׁם יִפָּרֵד, מַה זֶּה יִפָּרֵד? אֶלָּא הַמָּזוֹן הַהוּא וְהַמַּשְׁקֶה שֶׁל הַנָּהָר הַהוּא נוֹטֵל הַגָּן הַכֹּל, וְאַזַּר כָּךְ מִתְפַּזֵּר הַמַּשְׁקֶה הַהוּא לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְכַמָּה הֵם שֶׁמְּצַפִּים לִהְיוֹת מַשְׁקִים וּלְהַזּוֹן מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. וּמְשׁוּם כָּךְ פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים – זֶה צַדִּיק. צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמְּשׁוּם כָּךְ הִיא עוֹמֶדֶת בְּסוֹד שֶׁל שָׁלוֹם בְּקִיּוּם שָׁלֵם. רָשָׁע יִרְאֶה וְכָעָס – זוֹ מַלְכוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת שָׁמַיִם הִיא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לְקַיֵּם כָּל הָעֲנָיִים בְּתוֹךְ הַצֵּל שֶׁל רַאשִׁית הַשְּׁכִינָה, וְהַצַּדִּיק הֲוָה הוּא נִקְרָא גַּבַּאי צְדָקָה, לָזוּן וְלָזוּן אֶת הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים, מִשּׁוּם כָּךְ גַּבָּאֵי צְדָקָה נוֹטְלִים שָׂכָר כְּנֶגֶד כָּל הַנּוֹתְנִים צְדָקָה.

בֹּא רְאֵה, וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים – אֵלּוּ הֵם כָּל הָעוֹמְדִים לְהִזּוֹן וּלְהִשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ. וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו. אִתּוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֶחָיו – אֵלּוּ שְׁאָר הַמֶּרְכָּבוֹת הַזַּיָּלוֹת, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם לְמַעַן אַזַּי וְרַעַי.

דָּבָר אַזַּר וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ – בְּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִתְוַדַּר עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו, בְּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מִתְזַדַּר בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נוֹטְלִים לְבָדָם, וְלֹא זִבּוּר שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עִמָּם. מִשּׁוּם כָּךְ, (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, שֶׁהֲרֵי בַּזְּמַן הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ בְּזִבּוּר אֶזְוֵד עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם לְמַעַן אַזַּי וְרַעַי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתָּ.

רַבִּי יֵיסָא פָּתַח הַפָּסוּק, בְּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר וְיִרְצֶה לְהַנָּקֵם נְקָמָה מֵעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אֲזַי כָּתוּב (ישעיה סג) וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי, וְכָתוּב כָּאן וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּנָּטֵל מֵעִם כָּל יְמֵי עוֹלָם.

וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק. רַבִּי זְוִקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכג) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל בֹּא רְאֵה, אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי, וְכָתוּב (תהלים קכא) אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים. אֶלָּא, זֶה לְמַעְלָה וְזֶה לְמַטָּה. אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים – זֶה לְמַעְלָה, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, מֵהֶהָרִים הַלָּלוּ הָעֶלְיוֹנִים לְמִשְׁךְ מֵהֶם בְּרָכוֹת לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מֵהֶם. אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי, לְצַפּוֹת וּלְזַכּוֹת לְאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת מִשָּׁם לְמַטָּה.

הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם, שֶׁכָּל תָּקְפָּהּ וְקִיּוּמָהּ וְזִיּלָהּ הוּא בַּשָּׁמַיִם. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַיּוֹבֵל פּוֹתֵחַ הַמַּעְיָנוֹת שֶׁל כָּל אוֹתָם הַשְּׁעָרִים, כֻּלָּם עוֹמְדִים בַּשָּׁמַיִם. וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמַיִם נוֹטְלִים כָּל אוֹתָם אוֹרוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַיּוֹבֵל, אָז הוּא זָן וּמַשְׁקֶה אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי צַדִּיק אֶחָד.

וְכֵיוָן שֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ, כַּמָּה הֵם שֶׁעוֹמְדִים בְּכָל הַצְּדָדִים לִהְיוֹת מַשְׁקִים וּלְהִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַכְּפִירִים שָׁאֲגוּ לַטָּרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אָכְלָם. וְאָז הִיא עוֹלָה בְּסוֹד הַסּוּדוֹת כָּרָאוּי [לוֹ], וּמְקַבֶּלֶת עִדּוּנִים מִבַּעְלָהּ כָּרָאוּי, וְכָל הָעוֹמְדִים בְּכָל הַצְּדָדִים עוֹמְדִים לְבָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי. וְאַזַּר שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת עִדּוּנִים מִבַּעְלָהּ, כֻּלָּם נִשְׁקִים לְאַזַּר מִכֹּחַ וְנִזּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יַשְׁקוּ כָל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח הַפָּסוּק בְּאֵלְיָהוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיִּקְרָא אֶל ה' וַיֹּאמַר ה' אֱלֹהָי הֲגַם עַל הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ הֲרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת בְּנָהּ. בֹּא רְאֵה, שְׁנַיִם הָיוּ שֶׁאָמְרוּ דְּבָרִים כְּנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה

וְאֱלִיָּהוּ. מֹשֶׁה אָמַר (שמות ה) לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה. וְאֱלִיָּהוּ אָמַר, הֲרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת בְּנָהּ. וּשְׁנֵיהֶם אָמְרוּ דָּבָר אֶזְוד.

מָה הַטַּעַם? אֶלָּא סוֹד הוּא. מֹשֶׁה אָמַר לָמָּה הֲרֵעֹתָה, מָה הַטַּעַם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַצַּד הָאַזֵּר לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל. הֲרֵעֹתָה – נָתַתָּ רְשׁוּת לַצַּד הָאַזֵּר שֶׁל רַע לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם. אֱלִיָּהוּ אָמַר הֲרֵעוֹתָ – נָתַן רְשׁוּת לַצַּד הָרָע לִטֹּל נִשְׁמָתוֹ שֶׁל זֶה, וְזֶהוּ הוּא הֲרֵעוֹתָ, וְהַכֹּל סוֹד אֶזְוד.

בֹּא רְאֵה, אֱלִיָּהוּ אָמַר, הֲגַם עַל הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לְאֵלִיָּהוּ, הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָּ, וְכָל מִי שֶׁיָּזֹן וּמְפַרְנֵס לְמִי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן בִּימֵי רָעָב, הֲרֵי נֶאֱזָז בְּעֵץ הַזַּיִים, וְגוֹרֵם לוֹ וּלְבָנָיו זַיִים, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ. וְעַכְשָׁו אֱלִיָּהוּ אָמַר, כָּל מִי שֶׁמְּקַיֵּם נֶפֶשׁ בָּעוֹלָם, זוֹכֶה לוֹ זַיִים, וְזוֹכֶה לְהֵאָזֵז בְּעֵץ הַזַּיִים, וְעַכְשָׁו שׁוֹלֵט עֵץ הַמָּוֶת, הַצַּד שֶׁל רַע, עַל הָאַלְמָנָה שֶׁאַתָּה צוּיתָ לָזוּן אוֹתִי, מִשּׁוּם כָּךְ הֲרֵעוֹתָ [לָמָּה הֲרֵעֹתָה].

וְאִם תֹּאמַר שֶׁרַע לֹא נַעֲשָׂה לְאִישׁ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְיָמִין, שְׁמִירָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד אֲצָלוֹ, וְלֹא יָכוֹל הַצַּד הָאַזֵּר לִשְׁלֹט עָלָיו, וְהָרַע הַזֶּה נִכְנָע לְפָנָיו וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט. וְכֵיוָן שֶׁשְּׁמִירַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִדְבָּק בָּרַע, אָז אוֹתוֹ הָרַע, כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין עִמּוֹ שְׁמִירָה, אָז שׁוֹלֵט עָלָיו וּבָא לְהַשְׁמִיד אוֹתוֹ, וְאָז נִתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת וְנוֹטֵל אֶת נִשְׁמָתוֹ.

מֹשֶׁה אָמַר לָמָּה הֲרֵעֹתָה, שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַצַּד הָרַע לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל, לִהְיוֹת בַּשִּׁעְבּוּד שָׁלוֹ. דָּבָר אַזֵּר לָמָּה הֲרֵעֹתָה – שֶׁרָאָה כַּמָּה מֵהֶם שֶׁהָיוּ מֵתִים וְנִמְסְרוּ לַצַּד הָרָע.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַטּוֹב מִתְעוֹרֵר, שֶׁהוּא הַיָּמִין, כָּל הַשְּׁמוּזָה וְכָל הַטּוֹב וְכָל הַבְּרָכוֹת נִמְצָאוֹת, וְהַכֹּל הוּא בַּזַּשַׁאי, כְּמוֹ שֶׁבָּאַרוּהָ שֶׁאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד בַּזַּשַׁאי, וְזֶה הַסּוֹד, מִשּׁוּם [שֶׁזֶּהוּ יזוד] שֶׁאָז

הוּא הַיְּזוּד כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, וְכִי אֱלֹהִים, כֵּיוָן שֶׁהוּא גּוֹזֵר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם, וְהוּא גָּזַר עַל הַשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא לְהוֹרִיד טַל וּמָטָר, אֵיךְ הוּא פָּזַד מֵאֵיבֶל שֶׁשָּׁלְוָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יט) כִּי כָעֵת מָוֶר אָשִׂים אֶת נַפְשֶׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַוַּד מֵהֶם, וּמִיָּד פָּזַד וּבָרַז עַל נַפְשׁוֹ?

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁהַצַּדִּיקִים לֹא רוֹצִים לְהַטְרִיזַ אֶת רִבּוֹנָם בְּמָקוֹם שֶׁגָּזַק נִמְצָא [לוֹ] לָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁשְּׁמוּאֵל, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א טז) אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי. אָמַר לוֹ, עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁצַּדִּיקִים לֹא רוֹצִים לְהַטְרִיזַ אֶת רִבּוֹנָם בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא גָּזָק. אַף כָּךְ אֱלִיָּהוּ, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁגָּזָק נִמְצָא, לֹא רָצָה לְהַטְרִיזַ אֶת רִבּוֹנוֹ.

אָמַר לוֹ, אֲנִי שָׁמַעְתִּי דָּבָר, שֶׁהִנֵּה בְּאֱלִיָּהוּ לֹא כָתוּב בּוֹ וַיִּירָא וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ, אֶלָּא וַיַּרְא, רְאֵיהָ רָאָה. וּמָה רָאָה? אֶלָּא רָאָה שֶׁהִנֵּה מִכַּמָּה שָׁנִים הוֹלֵךְ אַוָּרָיו מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְלֹא נִמְסַר בְּיָדוֹ, וְעַכְשָׁו וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ. מַה זֶּה וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ? הָלַךְ לְקַיּוּם הַנֶּפֶשׁ, וּמִי הוּא? עֵץ הַזַּיִים לְהִדָּבֵק שָׁם.

בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם כָּתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, וְכָאן כָּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְסוֹד זֶה שָׁמַעְתִּי, שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וְאֶת כֻּלָּם הוּא לוֹקֵזַ אוֹתוֹ צְרוֹר הַזַּיִים, וּכְשֶׁהַנְּקֵבָה מִתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, כֻּלָּם בְּתִשּׁוּקַת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, בְּתִשּׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, וּכְשֶׁתִּשּׁוּקַת הַזָּכָר יוֹצֵאת בְּרָצוֹן, אָז אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת בְּקִיּוּם יוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל בְּתִשּׁוּקָה וְרָצוֹן שֶׁל עֵץ הַזַּיִים. וְאֱלִיָּהוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מֵאוֹתוֹ רָצוֹן יוֹתֵר מֵאָדָם אַוֵּר, הִתְקַיֵּם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְלֹא כָתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, שֶׁהֲרֵי אֶת נַפְשׁוֹ – זוֹ הַנְּקֵבָה. וְאִם תֹּאמַר וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר – הַכְּלָלוֹת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּשֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַזָּכָר, אָז וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר. אֶת הָאִשָּׁה – הַנְּקֵבָה לְבַדָּהּ, וְלֹא שֶׁל הַזָּכָר. כְּמוֹ זֶה אֶל נַפְשׁוֹ – הַזָּכָר לְבַדּוֹ. אֶת נַפְשׁוֹ – הַנְּקֵבָה לְבַדָּהּ וְלֹא

הִתְכַּלְלוּת שֶׁל זָכָר. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מִצַּד הַזָּכָר יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ יוֹתֵר, וְלֹא מֵת כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא מֵעֵץ הַחַיִּים, וְלֹא מִתּוֹךְ הֶעָפָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה וְלֹא מֵת כְּדֶרֶךְ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי אָז הִתְפַּשֵּׁט הַגּוּף מִן הָרוּחַ וְהִסְתַּלֵּק שֶׁלֹּא כִּשְׁאָר דֶּרֶךְ בְּנֵי הָעוֹלָם, וְנִשְׁאָר מַלְאָךְ קָדוֹשׁ כִּשְׁאָר קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, וְעוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת בָּעוֹלָם, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁתָּהּ, שֶׁהַנְּסִים שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, נַעֲשִׂים עַל יָדוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ. בָּרִאשׁוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּקִּיּוּם, וְכָאן אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת, הָעַיִן שֶׁבּוֹ שׁוֹרֶה הַמָּוֶת, וְשָׁם נִגְלָה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כַּכָּתוּב צֵא וְעָמַדְתָּ בָּהָר. מַה כָּתוּב אַזְנָרִיו? וְאַזֵּר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ ה' וְאַזֵּר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה. זֶהוּ הַמָּקוֹם הַפָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים כָּל הָאוֹרוֹת.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וְגוֹ' וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ. וַיֹּאמֶר קַנֵּא קִנֵּאתִי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד מָתַי אַתָּה מְקַנֵּא לִי? סָגַרְתָּ אֶת הַדֶּלֶת שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט בְּךָ הַמָּוֶת לְעוֹלָם, וְהָעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְסִבֹּל אוֹתְךָ עִם בְּנֵי [אָדָם]. אָמַר לוֹ, כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, זַיִּיךְ שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּנַי [אָדָם] יַקְרִיבוּ אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, אַתָּה תִּהְיֶה מְזֻמָּן לְשָׁם. [וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁמּוּשָׂם כָּךְ מִתַּקְּנִים כִּסֵּא לְאֵלִיָּהוּ, שֶׁהוּא מְזֻמָּן לְשָׁם.]

בֹּא רְאֵה מַה גָּרַם אוֹתוֹ הַדִּבּוּר שֶׁל אֵלִיָּהוּ, שֶׁכָּתוּב וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל הַבְּרָכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא נָשַׁק לוֹ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּאן וָהָלְאָה, שֶׁאֵין הָעוֹלָם לִסְבֹּל אוֹתְךָ עִם בְּנֵי [אָדָם]. וְאֶת אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ, יִהְיֶה נָבִיא אַזֵּר אֲצֶל בְּנֵי [אָדָם], וְאַתָּה תִּסְתַּלֵּק לִמְקוֹמְךָ.

וּבֹא רְאֵה, כָּל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁמְּקַנֵּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, לֹא יָכוֹל מַלְאַךְ הַמָּוֶת לְשָׁלְטׇ בּוֹ כְּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם, וְיִתְקַיֵּם בּוֹ שָׁלוֹם, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפָנְוָזְס, (במדבר כה) לָכֵן אֱמוֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וַיִּפֹּל עַל צַוְּארֵי בִּנְיָמִן אָזְיו וַיֵּבְךְ וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל צַוָּארָיו. רַבִּי יְצְוָזְק אָמַר, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁבָּכָה עַל מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְעַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי.

פָּתַוז וְאָמַר, כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים. כְּמִגְדַּל דָּוִיד, מִי מִגְדַּל דָּוִיד? זֶה וַדַּאי מִגְדַּל דָּוִד שֶׁבָּנָה אוֹתוֹ דָּוִד וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ לְתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם. אֶלָּא כְּמִגְדַּל דָּוִיד – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (משלי יא) מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב. מִי הַנִּשְׂגָּב? אֶלָּא אוֹתוֹ מִגְדָּל נִשְׂגָּב, מְשׁוּם שֶׁבּוֹ יָרוּץ צַדִּיק.

צַוָּארֵךְ – זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁעוֹמֵד בְּתִקּוּן שֶׁל יְפֵי כְּצַוָּאר לַגּוּף. מָה הַצַּוָּאר הוּא הַיָּפֶי שֶׁל כָּל הַגּוּף – כָּךְ גַּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא הַיָּפֶי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת – תֵּל שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים בּוֹ. וְכָךְ בְּאַרוּהוּ, תַּלְפִּיוֹת – תֵּל שֶׁכָּל הַפָּיוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מְשַׁבְּזִים וּמִתְפַּלְּלִים אֵלָיו.

אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו – אֵלּוּ אֶלֶף הַתְּקוּנִים שֶׁמְּתַקְּנִים בּוֹ כָּרָאוּי. כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים – שֶׁכֻּלָּם בָּאִים מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה.

מָה הַצַּוָּאר כָּל תִּקּוּנֵי הָאִשָּׁה תְּלוּיִים בּוֹ – כָּךְ בַּמִּקְדָּשׁ כָּל תִּקּוּנֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִים וּשְׁרוּיִים בּוֹ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (איכה ה) עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ, עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא הַצַּוָּאר וְהַיָּפֶי שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. נִרְדָּפְנוּ יָגַעְנוּ, לִבְנוֹת אוֹתוֹ פָּעָמִים. וְלֹא הוּנַּוז לָנוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא הִשְׁאִירוּהוּ לָנוּ, וְנֶחֱרַב וְלֹא נִבְנָה לְאַוזֵר מִכֵּן.

מָה הַצַּוָּאר, כֵּיוָן שֶׁהֶחְשִׁמַד, כָּל הַגּוּף מֻשְׁמָד עִמּוֹ – כָּךְ גַּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כֵּיוָן שֶׁהֶחְשִׁמַד וְנֶחֱשַׁךְ, כָּל הָעוֹלָם כָּךְ גַּם נֶחֱשַׁךְ, וְלֹא מֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא שָׁמַיִם וְאֶרֶץ וְכוֹכָבִים.

מִשּׁוּם כָּךְ בָּכָה עַל זֶה יוֹסֵף, וְאַזָּר שֶׁבָּכָה עַל זֶה, בָּכָה עַל הַשְּׁבָטִים שֶׁיִּגְלוּ. כְּשֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל הַשְּׁבָטִים גָּלוּ מִיָּד וְהִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְנַשֵּׁק לְכָל אֶחָיו וַיֵּבְךְ עֲלֵיהֶם. עֲלֵיהֶם וַדַּאי.

עַל כֻּלָּם בָּכָה, עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּזְדָּרֵב בָּעַמִּים, וְעַל אָזְיו עֶשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁהָגְלוּ לַגָּלוּת וְהִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. וְאַזָּרֵי כֵן דִּבְּרוּ אָזְיו אִתּוֹ, וְלֹא כָתוּב וַיִּבְכּוּ, שֶׁהֲרֵי הוּא בָּכָה, שֶׁנִּצְנְצָה בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהֵם לֹא בָּכוּ, שֶׁלֹּא שָׁרְתָה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

וְהַקֹּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה. רַבִּי [אֶלְעָזָר] אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פד) נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה׳ לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל חָי. בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ [וְקָם] לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, צָרִיךְ לוֹ לְהַקְדִּים לוֹ בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ בַּזְּמַן שֶׁצָּרִיךְ.

בַּבֹּקֶר לָאֲוֵזוֹ בַּיָּמִין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּמִנְחָה לָאֲוֵזוֹ בַּשְּׂמֹאל. וּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה צָרִיךְ לָאָדָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּדֵי לְהַאֲוִזּוֹ בּוֹ. וּבְאַרְנוּ, מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ [וְעוֹמֵד] לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, צָרִיךְ לוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, תְּפִלָּתוֹ לֹא נִשְׁמַעַת.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַתְּפִלָּה אֵינָהּ אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע, שֶׁאוֹתוֹ קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע אֵינוֹ תְּפִלָּה. וּמַה הִיא תְּפִלָּה? זֶהוּ קוֹל אַזָּר שֶׁתָּלוּי בַּקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע. וּמִי הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע? זֶה אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁהוּא בְּוָא״ו, הַקּוֹל שֶׁתָּלוּי בּוֹ, זֶהוּ קָל בְּלִי וָא״ו.

וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא צָרִיךְ לָאָדָם לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, אֶלָּא לְהִתְפַּלֵּל בְּלַחַשׁ בְּאוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁלֹּא נִשְׁמָע, וְזוֹ הַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת תָּמִיד, וְסִימָן לַדָּבָר – וְהַקֹּל נִשְׁמַע. קָל בְּלִי וָא״ו, נִשְׁמַע. זוֹ הִיא הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בַּזַּאי, שֶׁכָּתוּב בְּזַנָּה וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמַע. זוֹ הִיא הַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנַּעֲשֵׂית בְּתוֹךְ רָצוֹן וְכַוָּנָה וְתִקּוּן כָּרָאוּי, וּלְיַיזֵּד אֶת הַיִּזּוּד שֶׁל רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי בְּכָל יוֹם. [וְהַקֹּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה. וְהַקֹּל נִשְׁמַע, זְסֵר וָא״ו, מָה הַטַּעַם? אָמַר

רַבִּי אֶלְעָזָר, זוֹ הִיא הַשְּׁכִינָה שֶׁבּוֹכָה עַל זֵרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַל גָּלוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כָּתוּב כָּאן וְהַקֹּל נִשְׁמַע, וְכָתוּב שָׁם, (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע. מַה לְּפָנֵינוּ שְׁכִינָה, אַף כָּאן גַּם כֵּן שְׁכִינָה].

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הַקּוֹל בַּוַּשַּׁאי זֶהוּ קוֹל עֶלְיוֹן שֶׁכָּל הַקּוֹלוֹת יוֹצְאִים מִשָּׁם. אֲבָל קֹל בְּלִי וָא״ו, זוֹהִי הַתְּפִלָּה שֶׁל מַטָּה, שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת לְהִתְעַלּוֹת בְּוָא״ו וּלְהִתְזַוֵּג בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, וְהַקֹּל נִשְׁמַע, זֶה הוּא הַקֹּל בְּלִי וָא״ו, זֶהוּ הַקּוֹל שֶׁבָּכָה עַל מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְעַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי. נִשְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע. בְּרָמָה, מַה זֶּה בְּרָמָה? זֶה הוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הָעוֹלָם הַבָּא, וְסִימָן לַדָּבָר – מִן הָרָמָה וְעַד בֵּית אֵל, (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. כָּאן בְּרָמָה – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁבְּרָמָה נִשְׁמַע, אָז מַה כָּתוּב? (ישעיה כב) וַיִּקְרָא ה׳ אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וְגוֹ׳.

וְהַקֹּל נִשְׁמַע, לְמַעְלָה לְמַעְלָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁוָּא״ו הִתְרַוֵּזַק וְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, וְאָז רָוֵזל מִבְכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינָנּוּ. כִּי אֵינָנּוּ? כִּי אֵינָם צָרִיךְ הָיָה לִהְיוֹת! אֶלָּא כִּי אֵינָנּוּ, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ כִּי אֵינָנּוּ, שֶׁבַּעֲלָה לֹא נִמְצָא עִמָּהּ, שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה בַּעֲלָה נִמְצָא עִמָּהּ, תִּתְנַוֵּזם עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי אָז בָּנֶיהָ לֹא יִהְיוּ בַּגָּלוּת, וּמִשּׁוּם שֶׁאֵינָנּוּ, אֵינָהּ מִתְנַוֶּזֶמֶת עַל בָּנֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁבָּנֶיהָ הִתְרַוְּזקוּ מִמֶּנָּה עַל שֶׁאֵינָנּוּ עִמָּהּ.

בֹּא רְאֵה, בֵּית פַּרְעֹה – זֶה הוּא סִימָן לַדָּבָר לְמַעְלָה, הַבַּיִת שֶׁנִּפְרָעִים וּמִתְגַּלִּים מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹרוֹת וְכָל הַמְּאוֹרוֹת, כָּל מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם מִשָּׁם הִתְגַּלָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אֶת כָּל הָאוֹרוֹת וְכָל הַמְּאוֹרוֹת, כְּדֵי לְהָאִיר לְאוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁנִּקְרָא קֹל בְּלִי וָא״ו.

בֹּא רְאֵה, כַּאֲשֶׁר יָקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזֶה הַקּוֹל מֵהֶעָפָר וְיִתְזַוֵּבר בָּאוֹת וָא״ו, אָז כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱבַד מֵהֶם בִּזְמַן הַגָּלוּת יִזָּוֵר, וְיִתְעַדְּנוּ בְּאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁנּוֹסָפִים מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע

בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָם.

וְאַתָּה צִוִּיתָה זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּזְדַּוְּגָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנָרְמוּ הַזָּטָאִים וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָאָרֶץ, הִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְלֹא הִשְׁגִּיחַ עַל זִוּוּגָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַל עַמּוֹ שֶׁגָּלוּ, וְאָז הַשְּׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם.

כְּשֶׁיָּרַד, הִשְׁגִּיחַ עַל בֵּיתוֹ שֶׁנִּשְׂרַף, הִסְתַּכֵּל עַל עַמּוֹ – וְהִנֵּה הָגְלָה. שָׁאַל עַל הַגְּבִירָה – וְהִיא גְּרוּשָׁה. אָז וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וּלְקָרְחָה וְלַחֲגֹר שָׂק. וְהִיא גַּם הִיא מַה כָּתוּב בָּהּ? (יואל א) אֱלִי כִּבְתוּלָה חֲגֹרַת שַׂק עַל בַּעַל נְעוּרֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֵינֶנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְנִמְצָא פָּרוּד.

וַאֲפִלּוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ כֻּלָּם הִתְאַבְּלוּ עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כ) אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם. מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים כֻּלָּם הִתְאַבְּלוּ עָלֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָיוּן. הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה הִתְאַבְּלוּ וְהֶחְזִישִׁיכוּ אֶת אוֹרָם, שֶׁכָּתוּב וְזָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ וְגוֹ', וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בָּכוּ עָלֶיהָ וְהִתְאַבְּלוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹלֵט עָלֶיהָ הַצַּד הָאַחֵר שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל ז) וְאַתָּה בֶּן אָדָם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל קֵץ בָּא הַקֵּץ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא עֶלְיוֹן. מַה זֶּה לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל קֵץ, וְכִי אַדְמַת יִשְׂרָאֵל הִיא קֵץ? אֶלָּא כָּךְ זֶה וַדַּאי, וְנִתְבָּאֵר. הַקֵּץ הוּא לְיָמִין, וְהַקֵּץ הוּא לִשְׂמֹאל. קֵץ לְיָמִין – שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) לְקֵץ הַיָּמִין. קֵץ לִשְׂמֹאל – שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) קֵץ שָׂם לַזּשֵׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא זָכָר, וְזֶהוּ קֵץ כָּל בָּשָׂר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

קֵץ שֶׁל הַיָּמִין – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב לְאַדְמַת יִשְׂרָאֵל קֵץ. בָּא הַקֵּץ – זֶה קֵץ

הַשְּׁמאל. הַקֶּשׁ שֶׁל הַיָּמִין זֶה הַקֶּשׁ שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב. הַקֶּשׁ שֶׁל הַשְּׂמאל זֶה הַקֶּשׁ שֶׁל יֵצֶר הָרָע. וְזֶה הוּא שֶׁכַּאֲשֶׁר הַזָּטָאִים גָּרְמוּ וְהִתְגַּבְּרוּ, נִגְזַר וְנִתַּן הַשִּׁלְטוֹן לְמַלְכוּת הָרִשְׁעָה לִשְׁלֹט וּלְהַזְּרִיב בֵּיתוֹ וּמִקְדָּשׁוֹ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ז) כֹּה אָמַר ה׳ אֱלֹהִים רָעָה אַחַת רָעָה הִנֵּה בָּאָה, וְהַכֹּל אָזְדָּ.

וּמְשׁוּם כָּךְ הִתְאַבְּלוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, עַל שֶׁנִּתַּן הַשִּׁלְטוֹן לַקֶּשׁ הַזֶּה שֶׁל הַשְּׂמאל. וּמְשׁוּם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁהַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם נִכְנָעָה, וּמַלְכוּת הָרִשְׁעָה [הָאַחֶרֶת] הִתְגַּבְּרָה, [אָז] יֵשׁ לְכָל אָדָם לְהִתְאַבֵּל עִמָּהּ וּלְהִכָּנַע עִמָּהּ, וּמְשׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הִיא תִּזְדַּכֵּךְ וְהָעוֹלָם יִתְחַדֵּשׁ הוּא יִתְחַדֵּשׁ עִמָּהּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בִּמְצָרִים (ירמיה מו) עֶגְלָה יְפֵה פִיָּה מִצְרָיִם, וְהַסּוֹד שֶׁל הָעֶגְלָה הַזּוֹ הָיוּ יִשְׂרָאֵל תַּחַת שִׁלְטוֹנָהּ כַּמָּה פְּעָמִים וְכַמָּה שָׁנִים. וּמְשׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲתִידִים אַחַר כָּךְ לִשְׁלֹט עָלֶיהָ, נִרְמְזוּ לָהֶם כָּאן עֲגָלוֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, רֶמֶז רָמַז יוֹסֵף לְיַעֲקֹב עַל עֶגְלָה עֲרוּפָה, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ פָּרָק נִפְרַד מִמֶּנּוּ. וּבְאַרוּכָה, עֶגְלָה עֲרוּפָה, שֶׁהִיא בָּאָה עַל שֶׁנִּמְצָא הָרוֹג וְלֹא נוֹדַע מִי הָרַג אוֹתוֹ, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַל הָאָרֶץ רוּזוֹת רָעוֹת שֶׁאֵינָן צְרִיכוֹת, נוֹתְנִים אֶת הָעֶגְלָה הַזּוֹ לְתִקּוּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְוַדְּעוּ אֵלָיו וְלֹא יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כָּל בְּנֵי הָאָדָם, כֻּלָּם עוֹבְרִים עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת, פָּרָט לָזֶה, שֶׁהִקְדִּימוּ אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִשְׁלֹט בּוֹ וְלִטֹּל רְשׁוּת, שֶׁהֲרֵי אֵין שׁוֹלֵט בָּאָדָם עַד שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת.

וּמְשׁוּם כָּךְ יֵשׁ לוֹ דִּין לִשְׁלֹט עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ. גַּם כָּךְ יֵשׁ לוֹ דִּין שֶׁלֹּא נוֹדַע כְּדֵי לְכַטְרֵג עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, וְעַל כֵּן (דברים כא) וְלָקְחוּ זְקֵנֵי הָעִיר הַהִיא עֶגְלַת בָּקָר וְגוֹ׳, כְּדֵי לְהַעֲבִיר דִּינוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם הַהוּא, וּלְהִתַּקֵּן שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בּוֹ הַמְכַטְרֵג וּלְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּפְרַד יוֹסֵף מֵאָבִיו, בְּלִי לְוָיָה וּבְלִי אֲכִילָה נִשְׁלַח, וְהָיָה מַה שֶּׁהָיָה, וּכְשֶׁאָמַר יַעֲקֹב (בראשית לז) טָרֹף טֹרַף יוֹסֵף, אָמַר כִּי אֵרֵד אֶל בְּנִי

אֲבָל שְׁאֵלָה, שֶׁאֲנִי גָּרַמְתִּי לוֹ, וְעוֹד – שֶׁהָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁאָזְיו שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ וְשָׁלַחְתִּי אוֹתוֹ, וְרֶמֶז הוּא רָמַז לוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, אֶת אוֹתָם הָעֲגָלוֹת שָׁלַח אוֹתָם עַל פִּי פַּרְעֹה, שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פַּרְעֹה. אָמַר לוֹ, דִּיוּקוֹ שֶׁל דָּבָר, שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה צֻוֵּיתָה זֹאת עֲשׂוּ. וְאַתָּה צֻוֵּיתָה דַּוְקָא, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּהֵ"א, מַשְׁמָע שֶׁיּוֹסֵף בִּקֵּשׁ אוֹתָם, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פַּרְעֹה. וְיַעֲקֹב לֹא עָמַד בַּדָּבָר עַד שֶׁרָאָה אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּרִאשׁוֹנָה וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב, וְאַחַר כָּךְ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי. אֶלָּא בָּרִאשׁוֹנָה קָרְאָה לוֹ הַתּוֹרָה יַעֲקֹב, מִשּׁוּם הַשְׁתָּפוּת, שֶׁשִּׁתְּפוּ אֶת הַשְּׁכִינָה בְּאוֹתוֹ זֶרֶם כְּשֶׁנִּמְכַּר יוֹסֵף, וְעַכְשָׁיו שֶׁשְּׁכִינָה עָלְתָה, אָז הִיא וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, וְזֶה הוּא סוֹד הַשְּׁכִינָה. וְאַחַר שֶׁהִיא עָמְדָה בְּקִיּוּם, [מִשּׁוּם] אָז הַדְּרָגָה שֶׁלְּמַעְלָה עָבְרָה אֵלֶיהָ, הַדְּרָגָה שֶׁהִיא יִשְׂרָאֵל. [אָז הַדְּרָגָה שֶׁלְּמַעְלָה הִתְעוֹרְרָה אֵלֶיהָ, וְזוֹהִי דַּרְגָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל] מִכָּאן שֶׁהַדְּרָגָה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא מִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה עַד שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת בָּרִאשׁוֹנָה לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי כָּאן וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה. בְּמַרְאַת כָּתוּב. בֹּא רְאֵה, וַיִּבָּזוּ זָבָזִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק, בָּרִאשׁוֹנָה, כְּדֵי לְהָעִיר אֶת הַשְּׁמֹאל בַּסּוֹד שֶׁל הָאַהֲבָה. וְאָז – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה, בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהִיא מַרְאוֹת הַלַּיְלָה.

וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁצַּד הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי צַד הַטֻּמְאָה לֹא מַזְכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל צַד הַקְּדֻשָּׁה נִזְכָּר בִּשְׁמוֹ. אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְגוֹ'. מִכָּאן שֶׁשְּׁכִינָה יָרְדָה עִמּוֹ בַּגָּלוּת, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ – שְׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם, וְהִנֵּה פָּרָשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה עֲגָלוֹת הָיוּ? שֵׁשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ז) שֵׁשׁ עֲגָלוֹת צָב. דָּבָר אַחֵר, שִׁשִּׁים הָיוּ, וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב בָּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יוֹסֵף, וּלְבַסּוֹף – אֲשֶׁר שָׁלְחוּ פַּרְעֹה. אֶלָּא כֻּלָּם שֶׁשָּׁלְחוּ יוֹסֵף הָיוּ בַּחֻשְׁבּוֹן כָּרָאוּי, וְאוֹתָם שֶׁשָּׁלְחוּ פַּרְעֹה יוֹתֵר מֵהֶם, לֹא הָיוּ בְּסוֹד זֶה וְלֹא הָיוּ בַּחֻשְׁבּוֹן.

וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה בָּאוּ, מִשּׁוּם כָּךְ אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יוֹסֵף, אֲשֶׁר שָׁלְחוּ פַּרְעֹה. וּכְשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת מַה כָּתוּב? (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה' וְגוֹ'.

וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי עַל רָאשֵׁיהֶם מִלְמַעְלָה. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֲרוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, יֵשׁ חַיָּה לְמַעְלָה מִן הַחַיָּה, וְיֵשׁ חַיָּה קְדוֹשָׁה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל רֹאשׁ הַחַיּוֹת.

וְיֵשׁ חַיָּה עֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה עַל כָּל שְׁאָר הַחַיּוֹת, וְזוֹ [וְיֵשׁ] הַחַיָּה שׁוֹלֶטֶת עַל כֻּלָּם, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַחַיָּה הַזּוֹ נוֹתֶנֶת וּמְאִירָה לְכֻלָּם, אָז כֻּלָּן נוֹסְעוֹת לְמַסְעוֹתֵיהֶן וְנוֹתְנוֹת זוֹ לָזוֹ וְשׁוֹלְטוֹת זוֹ עַל זוֹ.

וְיֵשׁ חַיָּה לְמַעְלָה עַל הַתַּוְוחוֹנִים עַל שְׁאָר הַחַיּוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם נְוּוִים מִמֶּנָּה, וְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם רְשׁוּמִים בָּהּ, פָּנִים מְאִירוֹת יְדוּעוֹת [דַּיְנִים] לְכָל צַד, וְהִיא שׁוֹלֶטֶת עַל אַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַגָּה פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ לְצַד זֶה וְשָׁלֹשׁ לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּעַת צְדְדֵי הָעוֹלָם.

וְיֵשׁ רָקִיעַ לְמַעְלָה מִן הָרָקִיעַ, וְהָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים כְּלַפָּיו. מַה כָּתוּב? (יחזקאל א) וְתַחַת הָרָקִיעַ כַּנְפֵיהֶם יְשָׁרוֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם שׁוֹלְטִים עַל מַה שֶּׁנִּפְקְדוּ, וּשְׁלִיחוּת שֶׁל מִדַּת הַחֶסֶד בָּהֶם.

וְהֵם תִּשְׁעָה לְכָל צַד, לְאַרְבַּעַת צְדְדֵי הָעוֹלָם, וְהֵם ל"ו בְּחֻשְׁבּוֹן. וּכְשֶׁכֻּלָּם מִתְחַבְּרִים, נַעֲשִׂים רֹשֶׁם אֶחָד, בְּסוֹד שֶׁל שֵׁם אֶחָד, בְּיִחוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁנִּתְקָנִים כְּכָל־הַכִּסֵּא, מַה כָּתוּב? וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, [דְּמוּת] שֶׁהָאֶבֶן הַטּוֹבָה הַזּוֹ בַּכִּסֵּא, שֶׁעוֹמֵד עַל אַרְבָּעָה עַמּוּדִים, וְעַל אוֹתוֹ הַכִּסֵּא דְּמוּת שֶׁל אָדָם, לְהִתְזַכֵּר בּוֹ יַזַּד וּלְהִתְבָּרֵךְ כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁהִיא נִתְקֶנֶת כְּכָל־אָדָם, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מֻרְכָּבָה [נ״א קְדוֹשָׁה, וְאָז כָּל הַמֻּרְכָּבָה] אַוָּזוֹת לָאָדָם הַזֶּה, אָז כָּתוּב: וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ – זֶה הַצַּדִּיק. וַיַּעַל לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשְׁנָה. לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל – זֶה הַסּוֹד שֶׁל אָדָם. גֹּשְׁנָה – הִתְקָרְבוּת אַוָּזוֹת, לְהִתְקָרֵב יַזַּד בְּקָרְבָּן אָזָד וְיִזּוּד אָזָד.

וַיֵּרָא אֵלָיו – שֶׁכְּשֶׁנִּרְאָה הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה, אָז מְאִירָה הַלְּבָנָה, וּמְאִירָה לְכֻלָּם שֶׁלְּמַטָּה. וְכֵן כְּמוֹ זֶה, כָּל זְמַן שֶׁהַתַּקָּדָשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה שׁוֹרָה עַל הַמִּתְקַדֵּשׁ שֶׁלְּמַטָּה, מֵאִיר בֵּית הַמִּתְקַדֵּשׁ וְעוֹמֵד בִּשְׁלֵמוּתוֹ. וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וְנֶחֱרָב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אָז וַיֵּבְךְּ עַל צַוָּארָיו עוֹד, שֶׁכֻּלָּם בָּכוּ עַל הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּחֱרַב. עוֹד, מַה זֶּה עוֹד? זוֹ הַגָּלוּת הָאֲחֲרוֹנָה.

אָז כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב וְהִסְתַּכֵּל שֶׁהִגָּה הַתִּקּוּן שֶׁלְּמַטָּה נִתְקַן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, אָז אָמַר אָמוּתָה הַפָּעַם וְגוֹ׳. כִּי עוֹדְךָ זָיו, שֶׁהִתְקַיַּמְתָּ בַּסּוֹד שֶׁל הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא זַי הָעוֹלָמִים, וּמְשׁוּם כָּךְ כִּי עוֹדְךָ זָיו. וְעַל כֵּן בָּרִאשׁוֹנָה אָמַר, רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי זָיו, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲמֹד בַּסּוֹד שֶׁל זַי, וְהִגֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת פַּרְעֹה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פַּרְעֹה, אַף עַל גַּב שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בְּסוֹד אַוָּזר, סָמֶךְ שֶׁסּוֹמְכִים בָּעוֹלָם.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, (שיר א) לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי. בֹּא רְאֵה, יֵשׁ מֶרְכָּבוֹת לִשְׂמֹאל בַּסּוֹד שֶׁל הַצַּד הָאַוָּזר, וְיֵשׁ מֶרְכָּבוֹת לִימִין בַּסּוֹד שֶׁל לְמַעְלָה שֶׁל קְדֻשָּׁה, וְאֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה. אֵלֶּה שֶׁל רַוְזָמִים, וְאֵלֶּה שֶׁל דִּין.

וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה דִּין בְּמִצְרַיִם, כָּל הַדִּין שֶׁעָשָׂה, בְּאוֹתָהּ

צוּרָה, שֶׁהֵם הַמֶּרְכָּבוֹת מַמָּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד מַמָּשׁ. מָה אוֹתוֹ הַצַּד [מַמָּשׁ] הוֹרֵג וּמוֹצִיא נְשָׁמוֹת, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה כְּאוֹתָהּ צוּרָה מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַיַּהֲרֹג ה׳ כָּל בְּכוֹר, וְכֵן בְּכָל מִצְרַיִם בְּאוֹתָהּ צוּרָה מַמָּשׁ. וּמְשׁוֹם כָּךְ דִּמְיִתִיךְ רַעְיָתִי, כְּמוֹ שֶׁלָּהּ מַמָּשׁ לַהֲרֹג, שֶׁכָּתוּב כִּי אֲנִי ה׳ אֲנִי הוּא וְלֹא אַזְוֵר. וְלֶעָתִיד לָבֹא מַה כָּתוּב? (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ׳

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד. וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ – יְרֵשַׁת עוֹלָמִים. וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ – שֶׁהֲרֵי לָהֶם רְאוּיָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי] וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַצַּעַר לֹא שָׂרָה בָּהֶם וְעָמְדוּ בְּתַפְנוּקֵי הָעוֹלָם, וּמְשׁוֹם כָּךְ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיְזִי יַעֲקֹב

וַיְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַלֵּב רוֹאֶה בַּנְּבוּאָה, בְּמִצְרַיִם, שֶׁיִּהְיוּ בָנָיו בְּכַמָּה גָּלֻיּוֹת, עַד כָּאן, וְעַד עָדָן שֶׁל קֵץ הַמָּשִׁיחַ. וְלֹא הִגִּיעָה לַנְּבוּאָה שֶׁל וַיְזִי אֶלָּא בְּמִצְרַיִם, וְהִיא הַנְּבוּאָה הַמְּעֻלָּה מִשֶּׁהִתְנַבְּאוּ [שֶׁלֹּא הִתְנַבְּאוּ] כְּמוֹתָהּ וְלֹא הִגִּיעָה לְשׁוּם אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים, אֶלָּא הוּא וּמֹשֶׁה. בְּמֹשֶׁה כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וַיְזִי יַעֲקֹב. וַיְזִי, נְבוּאָה שֶׁיָּרְדָה מֵהָאַסְפַּקְלַרְיָה [מְאִירָה] הַמְּאִירָה.

רָצָה לוֹמַר, [זֶה הַהוּא הָיָה בְּעֵינָיו] נְבוּאַת הַגָּלוּת שֶׁתִּקְרֶה לְבָנָיו בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וּבְכָל אֶרֶץ הִתְיַשֵּׁב בָּהּ, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה שָׁבוּר לִבּוֹ, שֶׁכָּתוּב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם.

וְעַל כֵּן הִגִּיעַ וַיְזִי יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, וְלֹא הָיָה שָׁמֵחַ, כִּי בָּאֶרֶץ הַהִיא קִשְׁרָם שֶׁל הָעַמִּים, סַפָּירִים שֶׁל כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְלֹא הִגִּיעַ לָהֶם שׁוּם אִישׁ, לֹא מֵהָעֶלְיוֹנִים וְלֹא מִן הַתַּחְתּוֹנִים, אֶלָּא זַ״י, וְסוֹד זֶה – כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי.

כַּמָּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בַּפָּסוּק הַזֶּה, וְאָנוּ הַזְּבֵרִים תְּמִהִים עֲלֵיהֶם, עַל וַיְזוֹ שֶׁמַּזְכִּיר עִמּוֹ יַעֲקֹב, הָיָה לוֹ לוֹמַר לְפָנָיו יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל מִנַּיִן? שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית וְגוֹ'. (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וְכִי לֹא אָמַר הַכָּתוּב (בראשית כה) וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, בְּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל אֱמוּתִיִּים וְצַדִּיקִים וְעוֹשִׂים זְכִיּוֹת וְלֹא הָיוּ פְּוּזְדִים יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יַעֲקֹב לְבַדּוֹ. מִשּׁוּם הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשׂוּ הָיָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבוֹת רַבּוֹת זֶה בָּזֶה.

מִשֶּׁזָּטְאוּ וְהֻגְלוּ עַל זַטָּאֵיהֶם וְעַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, לֹא הָיוּ סוֹבְלִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשָּׂאֲרוּ בָּעוֹלָם בֶּאֱמֶת עַל זַטָּאֵיהֶם, וְעַל זֶה בָּאָה מִדַּת הָרַזַּמִים וְהַדִּין לְזוּד, יִשְׂרָאֵל, וְנָתְנָה אוֹתָם בְּאֶרֶץ גָּלוּתָם. יָפָה שָׂאַלְתָּ, בְּנִי, אֲבָל אִישׁ הַמִּסְתַּכֵּל וְיוֹדֵעַ אוֹתוֹ, יַעֲקֹב הַמְּזַכֶּר עִם וַיְזוֹ הוּא קֹדֶשׁ, וְעַל סוֹד זֶה אוֹמְרִים, יַעֲקֹב בָּזַר אוֹתוֹ לִהְיוֹת סַפָּיר בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּזַ לְהַזְיוֹת רוּזַ שְׁפָלִים וּלְהַזְיוֹת לֵב נִדְכָּאִים. לֵב נִדְכָּאִים – זֶה יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, תַּזַּת מֵהַדַּרְגָּה יָרָדָה עָלָיו נְבוּאוֹת וּבְרָכוֹת בְּמִצְרַיִם. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַלֵּב רוֹאֶה, שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם אֵין נְבוּאָתוֹ מְעֻלָּה. [שֶׁהָאָרֶץ שְׁנוּאָה]. אֶרֶץ גְּדוֹלָה.

בֹּא רְאֵה, לֹא זָכָה לְבָרֵךְ אֶת אֶזְוֵד מִבָּנָיו וְלֹא הָיְתָה בְּיָדוֹ רוּזַ לְבָרֵךְ אֶלָּא בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁבֵּרַךְ אוֹתָם כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד בְּסוֹד, וְסוֹד – (בראשית מב) וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ בֹּא רְאֵה שֶׁלֹּא נִתְּנָה הַנְּבוּאָה אֶלָּא לִשְׁבוּרֵי הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רְדוּ שָׁמָּה וְשִׁבְרוּ לָנוּ מִשָּׁם וְנִזְיֶה וְלֹא נָמוּת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תַּזַּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, יַעֲקֹב סַפָּיר, שֶׁהִיא מִדַּת הַדִּין לְצַדּוֹ. בֹּא וְאָמַר, (שם לב) לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שָׂרִיתָ

עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל. אַתָּה מוֹצֵא שֶׁיַּעֲקֹב רָאָה לְצַדּוֹ מִדַּת הַדִּין. וַיְזָרֵז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְגוֹ', וְסוֹד הַדָּבָר – (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עָרֶב.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּשֶׁהֻגְלוּ מִירוּשָׁלַיִם וְהוּסַר הַתָּמִיד, וְטִמֵּא הַשּׂוֹנֵא אֶת הַהֵיכָל, בַּזְּמַן הַהוּא לֹא סָבְלָה הַמַּלְכוּת אֶת יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם וְזָטָאֵיהֶם, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מִשְּׁנֵי צְדָדִים – רַוָּזַמִּים וְדִין.

וְהַמּוֹלָה שֶׁל לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר מִתְבָּאֵר בִּסְבָרָא. יִשְׂרָאֵל וְיַעֲקֹב – זֶה עֶלְיוֹן מִזֶּה, וּבְגִלְגָּלָם הָיָה מַטֵּה מֹשֶׁה זָקוּק מִשְּׁנֵי צְדָדָיו מִשְּׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, אֶזֶד רַוָּזַמִּים בְּדִין, וְאֶזֶד דִּין בְּדִין.

וְסוֹד (במדבר כג) לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל – מִשֶּׁאָנוּ בַּגָּלוּת דְּזוּוְקִים בֵּין שׁוֹנְאִים, וְהִסְתַּלְּקָה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ וְהִתְרַוָּקָה מִמֶּנּוּ, הוּא יִשְׂרֶה שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵינוּ וְיִגְאָלֵנוּ, וְהַסּוֹד שֶׁל (ישעיה מד) כֹּה אָמַר ה' מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת. וַיְזוּ זַיִ, כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי.

בִּבְנָיָן הָעֶלְיוֹן שִׁתִּ"י רַגְלַיִם זַיִ, לִ' גְּדוֹלָה י' לְוָז' קְטַנָּה, זָז' לְתָי"ו, וְיִ' לְוָ', וָ' לְדָ', זֶה מַה שֶּׁיּוֹצֵא מֵהָעֶלְיוֹן. תַּוָּזַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד מֵאֶבֶן טוֹבָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, הֵיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְנָגַף ה' אֶת מִצְרַיִם וְגוֹ', שִׁתֵּי זְלֻקּוֹת. כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ – מִשּׁוּם וְזַלָּקָה אַוָּזַת.

וְלָכֵן מִתְוַזְּלִפִּים כְּאֶזֶד. ב' הַפָּרוּשׁ עַל הַגָּלוּת, א' הַפָּרוּשׁ הָרִאשׁוֹן. בֹּא רְאֵה מַה שֶּׁכָּתוּב, בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה', בַּגָּלוּת, הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּגְזָר עֲלֵיהֶן עַל וְזָטָאֵיהֶם, בֶּאֱמֶת בְּדִין הָיוּ. בַּתּוֹרָה יֵשׁ תַּקָּנָה, וְתֵצְאוּ מִזּוֹמֶר הַטִּיט, שֶׁהִיא גָּלוּת, וְתֵלְכוּ לְאוֹר ה'.

א', רְצוֹנוֹ לוֹמַר בָּאָרֶץ, נִרְאֵית בָּאָה בִּגְזֵרַת סֵפֶר הַתּוֹרָה, וְהֵם מִתְוַזְּלִקִים בָּאָרֶץ בָּאָרֶץ אַתָּה מוֹצֵא בִּגְזֵרַת סֵפֶר הַתּוֹרָה, ר"ץ מִתְוַזְּבְּרִים כְּאֶזֶד גָּלוּת. מַהִי גָּלוּת מִצְרַיִם? אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה הָיָה אוֹמֵר לְאַבְרָהָם שֶׁתִּהְיֶה גָּלוּת

לְבָנָיו בְּמִצְרַיִם, וּכְשֶׁהָיִיתָ מוֹנֶה אוֹתָם, מָאתַיִם וְתִשְׁעִים שָׁנִים הָיוּ.

בֹּא רְאֵה, וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה ז) הִנֵּה הָעַלְמָה הָרָה וְיֹלֶדֶת בֵּן וְקָרְאת שְׁמוֹ עִמָּנוּאֵל. הֵרָיוֹן וְלֵדָה, שֶׁנִּתְמַלְאוּ לְגָלֻיּוֹת וּלְצָרוֹת רַבּוֹת וְעִדְנִים רָעִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּהְיֶה עִמָּנוּ, הַמַּלְכָּה מְזֻדַּעְזַעַת וּמִתְרַוֶּזֶת מִבַּעְלָהּ, תִּהְיֶה עִמָּנוּ בַּגָּלוּת, בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר הָיְתָה הַזִּוּקִיקָה שֶׁנִּתּוֹסָפָה. יִרְצֶה לוֹמַר שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִן הַגָּלוּת מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים וּמָאתַיִם וְתִשְׁעִים, וְיִהְיוּ אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְלֹא נִמְנֵית גָּלוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶלָּא מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵף.

וַיְהִי יְמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַיָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמְאַת שָׁנָה. כָּאן סוֹד בַּגָּלוּת בְּמִנְיָן, תִּקּוּנֵי הַגָּלֻיּוֹת שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים בְּמִדַּת הַדִּין שָׁלֹשׁ גָּלֻיּוֹת. רִאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁנִּמְשַׁל בְּשֶׁבַע שָׁנִים. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (שיר ב) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת וּבְוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִכָּאן (ירמיה לא) מֵרָזוֹזוֹק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ וְגוֹ'. כָּאן סוֹד הַגָּלוּת, הַתַּקָּנָה שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְשֻׁזָּרִים מִגָּלֻיּוֹת, וְיִתְרַצֶּה לוֹמַר שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֻגְלוּ עַל זְנוּתֵיהֶם בְּדִין, שָׁנִים רַבּוֹת יִהְיֶה, (ויקרא כו) שֶׁבַע כְּזַנּוֹתֵיכֶם, (בראשית ד) כִּי שִׁבְעָתַיִם יֻקַּם קָיִן, בַּגָּלוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהִיא קְטַנָּה.

שֵׁנִית – גָּלוּת הַשּׁוֹפָטִים שֶׁנִּמְשְׁלָה לְאַרְבָּעִים שָׁנִים, בְּשֶׁבַע שֶׁהֵם רַבִּים מִמֶּנּוּ. שְׁלִישִׁית – הַגָּלוּת שֶׁאָנוּ בָהּ, אֲרֻכָּה, שֶׁנִּמְשְׁלָה לִמְאָה שָׁנִים, לְאַרְבָּעִים. וְהֵימֶנּוּ שֶׁגְּלָה הָעֶלְיוֹן שֶׁאָמַר (דניאל יב) וּמֵעֵת הוּסַר הַתָּמִיד וְלָתֵת שִׁקּוּץ שֹׁמֵם וְגוֹ'.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, רָאָה צָרָה זוֹ שֶׁל הַגָּלוּת שֶׁהָיְתָה קוֹרֵאת לְבָנָיו קִרְבָה עַל נַפְשׁוֹ וְדָוְקָה לָמוּת, לֹא נִשְׁאַר זַיִ. כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד מִדְּרֵגוֹת מִשּׁוּם זְנוּתֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא יָרַד עִמָּם בַּגָּלוּת. אַשְׁרֵי זְוִכְלָכֶם. שֶׁאִם לֹא יָרַד עִמָּם בַּגָּלוּת, יִשָּׁאֲרוּ בֵּין הָעַמִּים, וְאַתָּה אָמַרְתָּ (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי

וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה. וְאֵין עוֹנֶה – זֶה יִשְׂרָאֵל. בָּאתִי וְאֵין אִישׁ – זוֹ שְׁכִינָה. הַקָּצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפָּדוֹת וְאִם אֵין בִּי כֹּחַ לְהַצִּיל הֵן בְּגַעֲרָתִי אַחֲרִיב יָם אָשִׂים נְהָרוֹת מִדְבָּר. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן זֵלֶק לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ גָּדוֹל אַחֵר עֲלֵיהֶם. יָרְדוּ לַגָּלוּת – שְׁכִינָה עִמָּהֶם, וְהוּא רָחוֹק מִן הַמַּלְכָּה.

וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ. וְזָכַר אֶת בָּנָיו כֻּלָּם וְאָמַר לָהֶם: צָרוֹת רַבּוֹת, ְרָעוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲנִי רוֹאֶה לָבֹא עַל דּוֹרוֹתֵיכֶם נִמְצְאוּ רַחֲמִים עֶלְיוֹנִים.

וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לָצֵאת מִכָּל צָרָה, הִשָּׁבְעוּ לִי וּתְנוּ בֵּינֵינוּ רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְתַעֲשׂוּ אֱמֶת וְדִין, וְתִהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם, וְצַוּוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁיֵּילְכוּ אַחֲרֵיהֶם. וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת כָּךְ, תֵּצְאוּ מִכָּל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיכֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (עמוס ה) וְהַצִּיגוּ בַשַּׁעַר מִשְׁפָּט אוּלַי יֻחֵן ה׳ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁאֵרִית יוֹסֵף. וְאִם תַּעֲשׂוּ כָּךְ, לֹא תִקְבְּרוּ אֶחָד מִן בָּנַי, אֶלָּא אִתִּי תָּשׁוּבוּ לְאַרְצְכֶם בְּשָׁלוֹם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי. מַהוּ יָדְךָ? פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מה) זַגֵּר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. זֶרַע שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֶסֶד וֶאֱמֶת, שְׁתֵּי סְפִירוֹת, וְלֹא עוֹזְבִים זֶה אֶת זֶה. וְלָכֵן אָמַר חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָּנֶיךָ, (איכה ד) פְּנֵי ה׳ חִלְּקָם. וְאִם יִהְיוּ בָּנָיו טוֹבִים וְעוֹשִׂים מַה שֶּׁנִּשְׁבְּעוּ, לֹא מֵת אֶחָד מִבְּנֵיהֶם בְּמִצְרַיִם, שֶׁכָּל טוֹב וְטוֹב שָׁגָר שָׁם הָאֱלוֹהַּ עַל אֲנָשִׁים, אֵינוֹ אֶלָּא עַל שֶׁיִּהְיוּ טוֹבִים, וְאִם לֹא – לֹא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (מלכים–א ב) לְמַעַן יָקִים ה׳ אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי בֶּאֱמֶת. וְאִם לֹא – לֹא.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הוּא עָדִיף רוּחַ הָאָב מֵרוּחַ הַבֵּן, שֶׁרוּחַ הָאָב הוּא רוּחַ הַבֵּן, רוּחַ מֵרוּחַ עוֹלָה. וְאִם סִיָּעָה אֲוִיר אַוֶּרֶת בָּרוּחַ, לֹא יוֹצֵא שָׁלֵם, שֶׁהֲרֵי הוּא זָסַר בָּאֲוִיר הַזֶּה, וְהֵינוּ (ירמיה ב) פֶּרֶא לִמֵּד מִדְבָּר בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ שָׁאֲפָה רוּחַ.

לְמַדְנוּ, רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן הָלַךְ לְקַפּוֹטְקִיָּא. נִכְנַס לְפָנֵיהֶם רַב יֵיסָא הַזָּקֵן.

אָמַר לוֹ, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אוֹי לוֹ אוֹי לְנַפְשׁוֹ אִם נִשְׁלְמָה רוּחַ טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת עִמּוֹ וְהוֹרִישׁ אוֹתָהּ לִבְנוֹ. וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין לוֹ זוֹלֵק, מַשְׁאִיר לוֹ זוֹלֵק וּמַשְׁאִיר אוֹתוֹ לְהִשְׁתַּמֵּד מִן הָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ זֶה? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁהַיְרֻשָּׁה הָרָעָה הַזּוֹ יוֹרְשִׁים כָּל בָּנָיו אִם לֹא יָשׁוּבוּ, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה.

וַאֲנִי כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁהֲרֵי רְפוּאָה זוֹ נָתְנוּ לִי פַּעַם אַוָּזַת שֶׁהָיִיתִי רָשׁוּם בְּפָנַי, וְיוֹם אֶחָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַשְׁתִּי צַדִּיק אֶחָד, וְעַל יָדוֹ עָבַר מִמֶּנִּי אוֹתוֹ הָרְשֻׁם. אָמַר לוֹ, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, וְקָרָאתִי לוֹ אֶלְעָזָר אַוָּזר. אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁרָאִיתִי אוֹתְךָ, אַשְׁרֵי זוֹלְקְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי וְגוֹ'. רַבִּי זְוִקָיָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סב) נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת שֶׁלָּהֶם, וְזֶה נִשְׁבַּע לָהֶם שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׁוֹנְאֵיהֶם. וַיֹּאמֶר שַׁלְוֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁוַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּוֵךְ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי (בראשית לב). מַה זֶּה בֵּרַכְתָּנִי? נָתַן לָהֶם גָּלוּת, וְנִשְׁבַּע לָהֶם שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה.

שָׁנִינוּ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד תַּוַּת כִּסְאוֹ וְיִהְיוּ מְעֻלִּים מִכָּל הָעֶלְיוֹנִים. בִּשְׁבִיל זֶה תִּמְצָא וָא"ו אֲרֻכָּה. נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַשְׁלֵמוּת שֶׁל שִׁשָּׁה דוֹרוֹת, וּבִשְׁבִיל שֵׁשׁ וַיִּשְׁתַּוּוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. הִשְׁתַּוָּוָה יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ בְּסוֹף הַמְּנָיָן הַזֶּה וְתִשְׁרֶה שְׁכִינָה עִמָּם.

וַיְהִי אַוַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ זוֹלֶה וְגוֹ'. מִשָּׁנָה, אָמַר רַבִּי זְוִקָיָה, לֹא בָּא הַכָּתוּב לְהַשְׁמִיעֵנוּ מַה שֶּׁעָשָׂה, אֶלָּא בָּא הַכָּתוּב לְהָבִיא מַה שֶּׁיִּהְיֶה בְּסוֹף הַגָּלוּת כָּל אֵלֶּה לְסוֹף הַמְּנָיָן שֶׁנִּמְנָה. רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, וְיֹאמַר לוֹ, אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם מְמַהֵר לְקַבֵּל פָּנֶיךָ הַצּוֹפוֹת לְקֵץ הַמָּשִׁיחַ. יְהִי רָצוֹן מֵאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם שֶׁיִּשָּׂא בָּנָיו שֶׁהִרְבּוּ בַּגָּלוּת וּמִשֶּׁנִּשְׁכְּחוּ בָּהֶם, שֶׁשָּׁכַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזַּוָּטְאֵיהֶם בָּאֱמֶת.

כְּשֶׁבָּא רַבִּי אַבָּא, אָמַר, לֹא לְדָרָשָׁה בָּאתִי, וְשָׁב סוֹד הַדָּבָר (שם ל) יִסַּף ה׳ לִי בֵּן אַוֵּר, כְּפִי שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לְעֵיל. הֲרֵי שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּיוֹסֵף, יה״ו יֹאמַר, הֲרֵי אָבִיךָ רִבּוֹן הָעוֹלָם שָׁבָא לַעֲשׂוֹת טוֹב לְבָנָיו שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת שֶׁלָּהֶם, וְאִם אֵינְךָ רוֹצֶה בַּאֲמִתְּךָ, הָרִבּוּעַ ידו״ד אֶוְזֵד יַעֲשֶׂה אוֹתְךָ, וְיוֹדְעִים שֶׁתָּשׁוּב הַמַּלְכָּה לִמְקוֹמָהּ.

שֶׁאֲבוֹתֵינוּ הֵם מֶרְכָּבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם, הָאָבוֹת שׁוֹקֵי הָעוֹלָם, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב וֶסֶד לְאַבְרָהָם. שָׁנִינוּ שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶוְזֵד הוּא יְוֻדַּע לַה׳ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר. רוֹצֶה לוֹמַר, שְׁנֵי מִקְרִים רָעִים שֶׁבָּאוּ לִבָּנָיו לִהְיוֹת בַּגָּלוּת בְּאֶרֶץ שׁוֹנְאֵיהֶם, וְלֹא יִסְתַּכֵּל בָּהֶם כַּמָּה שָׁנִים רַבּוֹת עַל זַטָּאֵיהֶם בֶּאֱמֶת, כֵּן יְזַוֵּג אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׁוֹנְאֵיהֶם, וְיִשָּׂא בָּנָיו שֶׁאֵרְעוּ לָהֶם הָרָעוֹת הַלָּלוּ, וְיַנְהִיגֵם לְאֶרֶץ טוֹבָה כְּפָרוּשׁ הַכָּתוּב.

וְהָיָה שְׁנֵי גְּדוֹלִים רַבִּים מְעֻלִּים הָיוּ דוֹפְקִים תַּוַּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁאֲפוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִדָּה זַמְיִשִׁית, מִשּׁוּם הֱיוֹתָם בַּגָּלוּת כָּל הַזְּמַן הַזֶּה, וְקָרָה שֶׁיִּשְׁכַּח אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׁוֹנְאֵיהֶם.

וְהוּא שְׁתֵּי מִדּוֹת בִּשְׁתֵּי זַלְקוֹת. יָצְאָה אַוָּת וְדִבְּרָה כְּנֶגֶד רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְנָתַן לָהּ רְשׁוּת לְדַבֵּר כָּל מַה שֶּׁתִּרְצֶה. וְרָאֲתָה בְּיִשְׂרָאֵל מִצַּד אֶוְזֵד לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת בִּזְכוּת אֲבוֹתֵיהֶם, וּמִצַּד אַוָּר רָצְתָה לִגְזֹר עֲלֵיהֶם בִּשְׁבִיל זַטָּאֵיהֶם כְּשֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם רָעָה גְּדוֹלָה, הֲרֵי אַרְבַּע מִדּוֹת, וְלֹא הָיְתָה בָּהֶם מִדָּה זַמְיִשִׁית אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְדִבְּרוּ כָּל מַה שֶּׁרָצוּ.

עַד שֶׁהִגִּיעָה לָהֶם הַמִּדָּה הַזַּמְיִשִׁית, וְהָיָה בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד מִן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאָמְרָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב, וְלֹא הָיוּ פּוֹוְזַדוֹת שְׁתֵּי מִדּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת לְדַבֵּר לְפָנָיו, בִּזְכוּת הַמִּדָּה הַזַּמְיִשִׁית שֶׁנִּמְשְׁלָה לַלַּיְלָה, וְיָצְאָה לְהָאִיר לָהֶם. וְלָכֵן פָּתַח, וְהָיָה יוֹם אֶוְזֵד הוּא יְוֻדַּע לַה׳ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב

יִהְיֶה אוֹר.

שָׁנִינוּ, (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַזּוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. וְשָׁם אָמַר וְזוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם. וְקָשֶׁה שֶׁלּוֹ עַל שֶׁלּוֹ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו וְאָמַר לוֹ, אָבִי מוֹרִי, מַה זֶּה? אָמַר לוֹ, מִבְּרֵאשִׁית עַד ו' דּוֹרוֹת בָּרָא יד"ו"ד אֶזּוֹד, רוֹצֶה לוֹמַר, ו' שֵׁל שְׁמוֹ נָתַן בּוֹ רוּזּוֹ וְזָכְמָה. עַד כָּאן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַהוּ וזֹשֶׁךְ. קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ שֶׁל אָבִיו.

קָם רַבִּי אַבָּא וְשָׁאַל, מַה זֶּה וזֹשֶׁךְ? סָבְבוּ הַזְּבֵרִים וְלֹא הִגִּיעוּ לְמַה שֶּׁשָּׁאַל. עָשׂוּ מַעֲשֶׂה, וְהִגִּיעַ קוֹל מִלְּפָנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם בְּפָסוּק זֶה, (איוב י) אֶרֶץ עֲפָתָה וְגוֹ', צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים וַתַּע כְּמוֹ אפל. גֵּיהִנֹּם מִלְּפָנֵי שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הָיָה נָנוּז לָרְשָׁעִים. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁיִּהְיוּ כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה הָאֱלוֹהַּ אֶת אֵלֶּה, (ישעיה ס) כִּי הִנֵּה הַזּוֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח ה' וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה. אַשְׁרֵי זְכוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא בָרָא לָהֶם זֶה. (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

וַיַּגֶּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מַלְאָךְ הוּא שֶׁהָיָה עָתִיד לוֹמַר טוֹב עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּכָל צָרָתָם, כְּשֶׁיָּבֹא קֵץ הַמָּשִׁיחַ. בְּכָל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיהֶם יֹאמְרוּ לַמִּדָּה: בָּנַיִךְ בָּאִים אֵלַיִךְ. וְיִגָּאֲלוּ הַטּוֹבִים. אַשְׁרֵי זְכוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵם כְּמוֹ מַלְאָכִים. (איוב לח) וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. הוי"ה מָה?

בֹּא רְאֵה, מִנַּיִן שֶׁקָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב אֵל? אַתָּה בָּעֶלְיוֹנִים, וַאֲנִי אֶהְיֶה בַּתַּזְוִתּוֹנִים, [אַתָּה תִּהְיֶה בַּתַּזְוִתּוֹנִים, וַאֲנִי אֶהְיֶה אֱלוֹהַּ בָּעֶלְיוֹנִים]. מַה זֶּה אוֹמֵר? (בראשית יז) וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם. הָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁנִינוּ (מיכה יז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב זֶסֶד לְאַבְרָהָם. הֲרֵי שְׁתֵּי סְפִירוֹת בְּשִׁתֵּי מֶרְכָּבוֹת גְּדוֹלוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

שְׁלִישִׁי יִצְחָק. מַה זֶּה (בראשית לא) וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק. וּמִשּׁוּם פַּחַד יִצְחָק שֶׁהָיָה סְפִירָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא כִּסֵּא כָּבוֹד,

מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וּסְפִירָה שֶׁל יְצוּנָק הִיא מֵעֶלְיוֹנִים, מְפֹרֶשֶׁת יוֹתֵר מִכָּל הַסְּפִירוֹת שֶׁל הָאָבוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יְצוּנָק.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי נָחוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יְצוּנָק. מִפָּסוּק זֶה אַתָּה יָכוֹל לָדַעַת זֶה.

וַיִּתְחַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה. וְסוֹד הַכָּתוּב (דניאל יב) וּבָעֵת הַהִיא יַעֲמֹד מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל הָעֹמֵד עַל בְּנֵי עַמֶּךָ וְהָיְתָה עֵת צָרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, זוֹ גְּבוּרַת יַד מִיכָאֵל הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִשְׁתַּחֲוֶה לָהּ מִקֶּדֶם לָכֵן. לְמִי הָיָה מִשְׁתַּחֲוֶה? מִשְׁתַּחֲוֶה לַמִּטָּה. הָיְתָה הַמִּטָּה פְּתוּחָה פָּנֶיהָ. לַמִּילָּה הָיָה מִשְׁתַּחֲוֶה, שֶׁהֲרֵי הָיְתָה זְבִיבָה עָלָיו.

כִּי זִכֵּל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה׳ אֲשֶׁר אָהֵב וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר (מלאכי ב). כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק זִיווֹ מִמֶּנּוּ עַל זְטָאֵיהֶם, וְלֹא הָיָה לָהּ לַעֲמֹד לְפָנָיו, וְגֵרְשָׁה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָכְלָה לְהַשְׁאִיר אֶת בָּנֶיהָ בֵּין הָעַמִּים לַהֲרֹג אוֹתָם, וְהוּא הָיָה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, בָּזֶה שֶׁיִּהְיוּ עַמִּים נָכְרִים מִן עַמּוֹ. רוֹצֶה לוֹמַר, הִכְנִיס שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם בַּגָּלוּת וּבִזְמַן שֶׁלֹּא הָיְתָה בָּאָרֶץ, וְהִיא בְּאֶרֶץ הָעַמִּים בַּזִּיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִשְׁמְרוּ הָעַמִּים שֶׁסְּבִיבוֹתֵיהֶם.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁנֵי גְּדוֹלִים הָיוּ תַּוַּאת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, וַהֲרֵי שְׁמוֹ אֶזְדּ מֵהֶם הוּא מִטָּה, שֶׁהָיָה שׁוֹרֶה בָּאוֹצָר שֶׁל הַהֵיכָל. וַהֲרֵי אָנוּ בַּגָּלוּת, לֹא נִשְׁאָר בֵּינֵינוּ אֶלָּא זֶה שֶׁהוּא מַטְבֵּעַ שֶׁלּוֹ, וְהוּא זָתוּם מִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ וְגוֹ׳. לֹא לְדַבֵּר כָּךְ, אֶלָּא בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ וְהִיא הַשְׁמִירָה בַּדֶּרֶךְ, אֲנִי הִשְׁרֵיתִי שְׁכִינָה בֵּינֵיכֶם לִשְׁמֹר אֶתְכֶם בַּגָּלוּת, וְהִיא שָׁמְרָה אֶתְכֶם עַד שֶׁתָּבִיא אֶתְכֶם לְאַרְצְכֶם כְּמוֹ שֶׁהֱיִיתֶם מִקֶּדֶם לָזֶה. אֲשֶׁר הֲכִנֹתִי – מוּשָׁבוֹת מִקֶּדֶם לָזֶה.

זוֹ שְׁכִינָה מִן מטטרו״ן, וְגֵרְשָׁה הַמַּלְכָּה מֵהַמֶּלֶךְ עַד שֶׁתָּשׁוּב לִמְקוֹמָהּ,

וְסוֹד – כִּי רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים הִנֵּה עַרְשׂוֹ עֶרֶשׂ בַּרְזֶל הֲלֹה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ. וְהַדֶּרֶךְ, שֶׁנִּמְשְׁלָה לַגָּלוּת, שֶׁמַּר אוֹתָם בַּגָּלוּת עַל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיכֶם, עַד שֶׁיָּבֹא וַיַּכְנִיס אֶתְכֶם לָאָרֶץ שֶׁנִּשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵיכֶם שֶׁנִּשְׁמְרָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (רות ג) לִינִי הַלַּיְלָה וְהָיָה בַּבֹּקֶר אִם יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הִשְׁלִיט רַחֲמִים עַל הַדִּין. (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. אוֹר וְטוֹב שָׁוִים, שֶׁהוּא מַבְדִּיל הַנְּזָקִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵהֶם הַיָּם וְהַנַּחַל שֶׁבָּעוֹלָם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, פַּעַם אַחַת עָלִיתִי וְיָרַדְתִּי לְהָאִיר בְּמַבְדִּיעֵי הַנְּזָקִים, וְעָלָה אַחֲרַי רַבִּי אַבָּא. אָמַר לִי, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמַרְתִּי לוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה (קהלת א) שֶׁכָּל הַנְּזָקִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. מִזִּיווּ נִבְרְאוּ כָּל הַגְּדוֹלִים שֶׁמִּן הָעוֹלָם, וּמִזִּיווּ נוֹבְעִים כָּל הַנְּזָקִים, הַנְּזָקִים שֶׁהֵם בַּפָּסוּק הַזֶּה נְמוּכִים בַּגָּלוּת הַזֹּאת, שֶׁהֲרֵי זִשְׁךָ וַאֲפֵלָה, זוֹבַת הָאֵם עָשָׂה לָהֶם, וְאִם לֹא, הַנַּחַל עוֹשֶׂה לְבִתּוֹ. גְּדֵלָה שְׁנִיָּה הוּא, הוּא תַּוֵּית הַקָּדוֹשׁ שֶׁשּׁוֹכֵב עַל גַּגֵּי הַהֵיכָל, שֶׁהֲרֵי הַשַּׂר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, בְּכָל זְמַן שֶׁהָיְתָה הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ, הָיָה יוֹצֵא וּבָא לִפָּנֵיהֶם מִטַּטְרוֹ"ן, וְהוּא מַקְרִיב עֲבוֹדָתָם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאֵשׁ. כַּאֲשֶׁר הִתְבַּטְלָה הָאֵשׁ וְגָלוּ, הִסְתַּלֵּק זִיוָהּ, וְהִסְתַּלְּקָה הַגְּבִירָה מִן הַמֶּלֶךְ. זֶה לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד שֶׁיָּבֹא צַד אֲזֵר שֶׁלֹּא הָיָה נִמְנֶה בַּגָּלוּת.

וְהַשֵּׁמוֹת שֶׁנִּקְרָאִים יָד, הִיא מַבְדִּיעַ לַכֹּל, וְתִמְצָא יַד הוי"ה, (ישעיה נט) הֵן לֹא קָצְרָה יַד יְהוָה, שֶׁלֹּא נִזְכַּר יָד אֶלָּא בַּשֵּׁם אֲזֵד.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְשָׁאַל לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, וּבָכָה וְאָמַר לוֹ, גַּלֵּה לִי זֶה הַסּוֹד אָבִי מוֹרִי. אָמַר לוֹ, בְּזֶה הַפָּסוּק יִתְגַּלֶּה לְךָ, (שמות יז) כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה'. כֵּס מִשּׁוּם הוי"ה, שׁוֹלְטִים רַחֲמִים עַל דִּין. רוֹצֶה לוֹמַר, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה לָעוֹלָם בִּמְקוֹם הַגְּבוּרָה יַד ה' הַגְּדוֹלָה מִלְחָמָה שֶׁהָיְתָה בְּמִצְרַיִם,

וְאִם לֹא, הָיוּ בְּדִינִים.

וּכְשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, יָבֹא בְּהִתְגַּדְּלוּת בְּיָד גְּדוֹלָה וְיַעֲרֹךְ קְרָב בַּעֲמָלֵק. בְּזוֹקֶף יָד הוֹצִיאֲךָ ה׳ מִמִּצְרַיִם. וּכְשֶׁיָּבֹא שֵׁם שֶׁל יָד בְּזוֹקֶף יָד לְבַדּוֹ, הוּא בְּוַדַּאי שֶׁיַּעֲרֹךְ קְרָב בַּעֲמָלֵק, יָבֹא הַמָּשִׁיחַ. רַבִּי אֶלְעָזָר מְסַיֵּעַ, (זכריה יד) וְיָצָא ה׳ וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב. כ״ס בִּשְׁבִיל יהו״ה.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה הִיא יָד הַגְּדוֹלָה שֶׁלֹּא מַגִּיעָה לַיָּד הַזּוֹ הָעֶלְיוֹנָה, לָאָבוֹת הַגְּדוֹלָה לֹא אֲגָנִים. וּבְזוֹ הַיָּד יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם מִשּׁוּם שֶׁמִּנְיָנָם שָׁוֶה, מוֹנָה י׳ לִי׳, ד׳ לְד׳, שָׁוִים זֶה לָזֶה, שֵׁם שֶׁל הַיָּד הַגְּדוֹלָה שֶׁיָּצָא מֵהֶם שָׁוִים בְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶם, שֶׁמִּנְיָנָם כְּמִנְיָנָם, שֶׁקִּבְּלָה שְׁתֵּי יָדַיִם, שְׁתַּיִם.

כֵּיצַד לֹא נִמְנְעוּ זֶה מִזֶּה, וְלֹא שָׁוִים? נִתְבָּאֵר שְׁנֵי אֵלֶּה שֶׁבְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶם יָד הֵם שָׁוִים בָּעִנְיָן, שְׁנַיִם לֹא בְּעֵינֵיהֶם מִתְבָּאֵר. מֵאֵלּוּ נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְשֶׁעִמָּהֶם. וְאֵלּוּ סְפִירָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁהִיא כֶּתֶר עֶלְיוֹן. (משלי טו) בְּכָל מָקוֹם עֵינֵי ה׳ צֹפּוֹת רָעִים וְטוֹבִים. הֵן מְסַיְּעוֹת לַשֵּׁם אָזְדּ אוֹת ו׳ שֶׁעָשָׂה כַּמָּה אוֹתוֹת בְּאָרֶץ מִצְרַיִם. (ראה ציור למעלה)

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה אֵלַי בְלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי אַבָּא אָמַר, לוּז זוֹ יְרוּשָׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁשּׁוֹרָה שְׁכִינָה בְּתוֹכָהּ. אָמַר יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה, תֵּן לִי בְּרָכָה שֶׁהוּא רוֹצֶה, לְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם אֲנִי, וְלָתֵת אֶת הָאָרֶץ לִבְנֵיכֶם. לוּז זוֹ יְרוּשָׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נָתַן הַשֵּׁר שֶׁהָיוּ בְּרָכָה זוֹ עַל יָדוֹ בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל מִזּוּז לְאֶרֶץ אַזֶּרֶת לֹא תִהְיֶה בְּרָכָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (משלי כז) מְבָרֵךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גָּדוֹל בַּבֹּקֶר הַשְׁכִּים קְלָלָה תֵּחָשֹׁב לוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים וְרֵעִים. אֵיזוֹ בְּרָכָה נָתַן לָהֶם? שֶׁיִּהְיוּ עַם זֶה טָהוֹר תַּזּוֹת יָדוֹ, וּלְהִיוֹת עֲלֵיהֶם שׁוֹמֵר.

אַשְׁרֵי וֶחְלְקוֹ שֶׁל הָעָם הַטָּהוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא עֲלֵיהֶם, שֶׁנִּקְרָאִים בָּעֶלְיוֹנִים בָּנִים וְזֵבִיבִים יוֹתֵר מֵהָעֶלְיוֹנִים. כָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה׳, מַהוּ הַכֹּל

בִּשְׁבִיל זֶה. מַה הוּא? בִּשְׁבִיל שֶׁהִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם בַּזּוֹתָם שָׁלָהֶם, שֶׁהֵם מְהוּלִים.

בֹּא רְאֵה, בְּפָנֵי הָאָדָם שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזָסֵר יו״ד מִמֶּנּוּ וְלֹא נִתְקַן. בָּא אַבְרָהָם וְזִוֵּבֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לוֹ, בְּךָ יִתְקַן הַשֵּׁם, וְנָמוֹל, וְנִתְקַן הַשֵּׁם בַּיו״ד שֶׁל הַמִּילָה. בְּפָנֵי הָאָדָם שִׁי״ן שֶׁל שַׁדַּ״י וְד׳, זָסֵר יו״ד, נִתְקַן בַּיו״ד שֶׁל הַמִּילָה, וְאָז נִקְרְאוּ בָּנִים לַה׳, בָּנִים קְדוֹשִׁים.

וּכְשֶׁמְּטַמְּאִים אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה וּמַכְנִיסוֹ לְרָשׁוּת אַזָּרַת, עוֹלָה מִמֶּנּוּ קְדֻשַּׁת הַזּוֹתָם, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁהֶחֱרִיב עוֹלָם, וְטִמֵּא אֶת הַזּוֹתָם שֶׁנִּתְקַן בּוֹ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי הוּא הֶחֱרִיב אֶת הָעוֹלָם.

רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָּא, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא וְרֹאשׁוֹ אָחוּז בְּפָנָיו. אָבַל אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים שֶׁיָּמוּתוּ בְּלִי תְּשׁוּבָה, שֶׁלֹּא יָזוּז מִמֶּנּוּ הָרֹאשׁ לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנֶּנִּי מַמָּרְךְ וְהִרְבִּיתִךְ. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, פָּסוּק זֶה (ישעיה כט) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ, וְכִי אִישׁ שֶׁאוֹמֵר טוֹב לְבֶן אָדָם כְּמוֹתוֹ, אִם לֹא יַשְׂכִּים מַה שֶּׁאָמַר, פָּנָיו מִתְבַּיְּשׁוֹת, עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה מֵהָעֶלְיוֹנִים לִבְנֵי אָדָם, שֶׁאִם לֹא מֵבִיא כָּל טוֹב שֶׁאָמַר עַל בָּנָיו, פָּנָיו מִתְבַּיְּשׁוֹת.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן שֶׁאֲנִי מְרֻבְּךָ וּמְגַדֶּלְךָ, הַבְּרָכָה הַזּוֹ שֶׁנָּתַן לִי, וְאֶתֵּן אֶרֶץ זוֹ לִבְנֵיכֶם לֹא הָיְתָה בָּאָרֶץ, לֹא הָיָה עִמָּם כְּשֶׁיָּבֹא קֵץ הַמָּשִׁיחַ וְיִתְקַן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב – כְּעֵת (לא) פָּנַי יַעֲקֹב שֶׁלְּמַעְלָה לֹא מִתְבַּיְּשִׁים מִשֶּׁאָמַר לָהֶם אֶתֵּן, הֲרֵי עַד עַכְשָׁו לֹא הָיוּ בְּיָדוֹ, וְהָיוּ פָּנִים מְבֻיָּשׁוֹת. כְּעֵת שֶׁלּוֹ מִסְתַּיֵּעַ מִלְּפָנַי רִבּוֹן הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ.

כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, נִלְוָזִמִים בַּעֲמָלֵק כְּשֶׁיִּשְׁתַּלֵּם הַקֵּץ, וְלֹא יִהְיֶה אֶלָּא בְּזוֹזֶק יָד, כְּמוֹ שֶׁהָיִיתָ בְּיוֹם קְרָב, וַיֵּצֵא ה׳ וְנִלְוַזם בַּגּוֹיִם הָהֵם, שֶׁלּוֹ וְלֹא אַזַּר.

וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמְּקוֹמָם בַּגָּלוּת, בָּנָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנּוֹלְדוּ בֵּין הָעַמִּים. לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיִּהְיוּ בָּאָרֶץ הַקָּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דָּרִים בָּאָרֶץ, כְּשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ יִהְיוּ עִם אֲחֵיהֶם שֶׁיִּלָּווּ אֲוֵזֵרֵיהֶם, שֶׁלֹּא נִקְרָא גָּלוּת אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא דָּר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה, הֵם נִקְרָאִים גּוֹלִים.

וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִית יַעֲקוֹב (ויקרא כו), וְא״ו יְתֵרָה. תָּבֹא וְא״ו שֶׁהִסְתַּלְּקָה כְּשֶׁזָּרַב הַבַּיִת, וְתִהְיֶה סִיּוּעַ לְיַעֲקֹב כְּשֶׁזֶּה יִהְיֶה, וְיִהְיֶה לְבֵן קָדוֹשׁ אֶרֶץ יֵרֵשַׁת עוֹלָם, וְיִהְיוּ בָּנָיו בְּאַרְצָם, שֶׁגָּרוּ בָהּ מִקֶּדֶם לָזֶה בְּאַרְצָם. אַשְׁרֵי זֻלְקָם.

כָּעֵת בָּנִים, שֶׁקָּרָה לָהֶם [תִּהְיוּ הוֹלְכִים גְּדוֹלִים] שֶׁהֻגְלוּ לְזוּז לָאָרֶץ וְנִשְׁכְּזוּ, וְהִתְרַבּוּ, וְיֹאמַר יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן לַתַּזְוִתּוֹן: בָּנִים שֶׁלְּךָ שֶׁהֵם בְּזוּז לָאָרֶץ שֶׁנּוֹלְדוּ בַּגָּלוּת בְּכָל אֶרֶץ וְאֶרֶץ, עַד שֶׁאֲנִי אֶכְנֹס לְמִצְרַיִם וְאֶעֱשֶׂה בָהֶם דִּין עַל וְזָטָאֵיהֶם, אֵינִי מַעֲלֶה אֶת בָּנֶיךָ שֶׁגִּבְרְאוּ בַּגָּלוּת בְּזוּז לָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רְזוּקָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם רַבִּים וְנִשְׁכְּזוּ הֵם שֶׁלִּי, כְּשֶׁרָאִיתִי גָּלוּת זוּ שֶׁלָּהֶם וְרִפֵּאתִי אֶת כְּאֵבֵיכֶם וְשָׁמַעְתִּי אֶת קוֹלָם. רְאוּבֵן – (בראשית כט) כִּי רָאָה ה׳ אֶת עָנְיִי. שִׁמְעוֹן – כִּי שָׁמַע ה׳ כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי. וְזָשַׁבְתָּ בְּלִבֵּךְ כְּאִלּוּ יִהְיוּ לְפָנַי הֵם, וּמִשָּׁנָשׁוּב מִמִּצְרַיִם מִכַּעֲשׂוֹת דִּין, נַעֲלֶה אוֹתָם מֵאֶרֶץ גָּלוּתָם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִכָּאן (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲזֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְזָזָה לַה׳. רוֹצֶה לוֹמַר, כְּשֶׁיִּהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִין בְּמִצְרַיִם, בְּאוֹתוֹ זְמַן יָבִיאוּ כָּל הָעַמִּים מִנְזָזָה כְּשֶׁיִּשְׁמְעוּ שְׁמוּעָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַיְנוּ (שם ב) וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק זֻגָּה בִּירוּשָׁלַיִם, (ירמיה טז) קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְזָה קוֹל זָתָן וְקוֹל כַּלָּה, כְּשֶׁתָּשׁוּב הַמַּלְכָּה לַמֶּלֶךְ וְיַעֲשֶׂה לָהּ אֵרוּסִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה וְגוֹ׳ בְּיוֹם זֻתַּנְתּוֹ וּבְיוֹם שִׂמְזַת לִבּוֹ. בְּיוֹם זֻתַּנְתּוֹ – זֶה מַתַּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שִׂמְזַת לִבּוֹ – זֶה בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַזָּרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ, זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטֶּה, לָאָבוֹת שֶׁהֵם מֻרְכָּבוֹת יִהְיוּ שְׁמוֹתֵיהֶם בְּסוֹד שֶׁנּוֹלְדוּ לְאַזָּר מִכֵּן, עַל שֵׁם שֶׁאַזֵּיהֶם יִהְיוּ מַקְרִיבִים בַּיֵּרֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם.

לְמִדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּמוֹלַדְתְּךָ – זוּ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, (ויקרא יז) מוֹלֶדֶת בַּיִת, בְּפָרָשַׁת עֲרָיוֹת. יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה. גְּבָרִים שֶׁנּוֹלְדוּ זוּ יְרוּשָׁלַיִם. אַזָּר זֶה שֶׁיָּשׁוּבוּ הָעוֹלָם לְרִבּוֹן הַשָּׁמַיִם בִּירוּשָׁלַיִם, כְּשֶׁהִתְגַּיְּרוּ לֹא נִקְרְאוּ אֶלָּא עַל שְׁמָם, שֶׁהוּא בֶּן יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִקָּרְאוּ כְּמוֹ שֶׁאָבוֹתֵיהֶם, גֵּר מִקַּפּוֹטְקְיָא, אֶלָּא בְּזֶה יִשְׂרָאֵל.

לְךָ יִהְיוּ – צָרִיךְ לוֹמַר עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל הֵם יִקָּרְאוּ, עַל שֵׁם אַזֵּיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַזָּלָתָם, וּכְשֶׁיָּשׁוּבוּ לֹא יַקְבִּלוּ יֵרֻשָּׁה אֵלּוּ עִם יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ, וְיִטֹּל כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט אֶת שֶׁלּוֹ, וְהָאֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ, כָּל אֶזְוֵד לְפִי מִנְיָנוֹ.

וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל בַּדֶּרֶךְ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע וְגוֹ'. מַה כָּתוּב אַזָּרָיו? כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ וְגוֹ' וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם. לֹא אָמַר וְיָשׁוּבוּ, אֶלָּא וְשָׁבוּ, כְּבָר שָׁבוּ.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשָׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דִּין עַל הָהָר, תִּתְעַטֵּר הַגְּבִירָה עַל הָהָר, וְהִיא סְבוּרָה שֶׁבָּנֶיהָ אוֹבְדִים בַּדִּין, וְסוֹד – (ישעיה נד) רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פָּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי וְגוֹ'. לְמִדְנוּ, רַבִּים יִהְיוּ בְּנֵי הַכִּסֵּא מִשֶּׁלָּהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה. תָּשׁוּב הַגְּבִירָה לְבַעְלָהּ, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

מִקֹּדֶם לָכֵן תֹּאמַר הַגְּבִירָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אֵיפֹה הַבָּנִים שֶׁלִּי? הוּא יֹאמַר לָהּ, הֵם בְּדִין. הִיא תַּזְעִיק שֶׁהֵם אוֹבְדִים בַּדִּין, וּבוֹכָה עַל הַדִּין שֶׁל בָּנֶיהָ, כִּי הֲרֵי הַרְבֵּה יֵשׁ לָךְ לְקַוֵּות מִמֶּנִּי בְּשֶׁלָּהֶם, שֶׁהָיְתָה עִמָּם, וַהֲרֵי שָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב.

וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁאִמּוֹ מֵתָה? שָׁם הָיָה עִמָּהּ כְּשֶׁמֵּתָה. אֶלָּא יֹאמַר

יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁתָּבֹא גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, תִּתְעוֹרֵר הַגְּבִירָה, וְתִתְעוֹרֵר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְתַעֲרֹךְ קְרָב עִם הָעַמִּים, וְיָמוּתוּ מֵהֶם, וְיִתְקָרְבוּ כִּמְעַט לָבֹא אַרְצָה. יֹאמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁהִיא בּוֹכָה: אַל תְּפַחֲדִי, יֵשׁ שָׂכָר לַבָּנִים שֶׁמֵּתוּ עַל שְׁמִי, הָאֲזוֹרִים הֲרֵי שָׁבוּ, אֵלּוּ יָשׁוּבוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים.

מֵתָה עָלַי רָזֵל. מֵתָה עַל יִחוּד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן נֶאֱמַר בְּעוֹד כִּבְרַת אֶרֶץ לָבֹא, שֶׁמֵּתוּ עַל יִחוּד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִזּוּץ לָאָרֶץ, בְּאֶרֶץ זוֹ לֹא יָמוּת אָזָד מֵהֶם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לַעֲרֹךְ קְרָב בַּדֶּרֶךְ אֶפְרָת וְיָמוּתוּ מֵהֶם עַם רַב, וְאַזָּר כָּךְ יָקוּמוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. יוֹתֵר שִׁלְטוֹן יִהְיֶה לָהֶם שֶׁמֵּתוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ מִכָּל שֶׁהָיָה לְפָנֵיהֶם בִּירוּשָׁלַיִם.

וְלָמָּה נִקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מָקוֹם זֶה לֻוּז? מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבּוֹ, שֶׁיָּמוּתוּ שָׁם עַל שְׁמוֹ י״ד, שֶׁיָּמוּתוּ שָׁם עַל שְׁמוֹ י״ה, לֻוּז בַּגָּלוּת, בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה מט) וְאָמַרְתְּ בִּלְבָבֵךְ מִי יָלַד לִי אֶת אֵלֶּה. מָה רָצָה בָּזֶה? יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה רָאָה שֶׁיָּבְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו, כְּשֶׁיָּבְאוּ (שם יא) מֵעֵילָם וּמִשִּׁנְעָר וּמֵחֲמָת וּמֵאִיֵּי הַיָּם, וְיִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּם וְיִהְיוּ רַבִּים, תֹּאמַר הַשְּׁכִינָה: מֵאֵיפֹה כָּל אֵלֶּה, וְאֵין בָּהֶם פָּסוּל מִבְּנֵי נָכְרִים? יֹאמְרוּ לוֹ, אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ מִבָּנֶיךָ וְאֵין בָּנוּ נָכְרִי עִמָּנוּ, שֶׁיִּפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה וְיִכְרוֹת אוֹתָם כְּאָזָד, וְיִתְגַּיְּרוּ, וְיָשׁוּבוּ גֵּרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ כְּאָזָד.

שָׁנִינוּ, קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת בְּעוֹר הַזֵּי, לְאַרְצָם. כָּתוּב (שם יד) כִּי יְרַחֵם ה׳ אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל [וגו׳] וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לְאַרְצָם הַבָּנִים וְתִהְיֶה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה, יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, יִתְלַווּ גֵּרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ לָהֶם כְּסַפַּחַת בִּבְשָׂרָם.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? בֹּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַל תְּזוּמֵי הָאָרֶץ שֶׁלְּכָל אָזָד יִהְיֶה רָצוֹן לָדוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִתְרָאוּ הַדַּיָּרִים כָּתוּב (שם נד) וְיִתַּד־תַּיִךְ זַוֵּקִי.

רוֹצֶה לוֹמַר, הַיְתֵדוֹת שֶׁהָיוּ עִמָּךְ מֵהַהַתְוָלָה, זַוְּקִי אוֹתָם, וַעֲזֹר לָהֶם יוֹתֵר מִשְּׁאָר הָעַמִּים כִּבְיָכוֹל, שֶׁאַתָּה הִסְתַּכַּלְתָּ לְזַוֵּק אוֹתָם בְּכָל הָעַמִּים הָאֲזֵרִים, וְיִהְיוּ רַבִּים.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁנָה, מִכָּאן (דְּבָרִים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יֹאמַר יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה, בָּנַי הֵם, שֶׁנָּתַן לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה, כַּמָּה שֶׁדָּתָם וּמִנְהֲגֵיהֶם אֲמִתִּיִּים בְּהַנְהָגוֹת הַתּוֹרָה [שֶׁנָּתַתִּי לָהֶם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל תַּוָּזֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, הַתּוֹרָה] שֶׁלָּהֶם נִקְרֵאת זֶה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. וּבְכָל זְמַן שֶׁלֹּא הָיָה דָּוִד מְדַבֵּר תַּוָּזֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה דָּבָר זֶה, אֶלָּא מִתְנַבֵּא מַה שֶׁיִּהְיֶה, נִקְרֵאת זֹאת.

רַב נַזְמָן אָמַר מִכָּאן, (תהלים כז) אִם תָּחֲנָה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי וְגוֹ' בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ, זֹאת – זוֹ תּוֹרָה תִּהְיֶה לִכְשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, וְלָכֵן (שיר ב) וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. לָמָּה נִמְשְׁלָה הַתּוֹרָה לְגוֹזָל? מַה גּוֹזָל קוֹלוֹ עָרֵב – אַף דִּבְרֵי הַתּוֹרָה קוֹלָם עָרֵב, וְהַקּוֹל הַזֶּה יִהְיֶה כְּשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ לְיוֹם הַדִּין.

לָמַדְנוּ, הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַנִּצָּנִים – אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה שֶׁמִּן הָעוֹלָם הֵם יָקוּמוּ וְיִתְרָאוּ. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ – הַתִּשְׁבָּזוֹת שֶׁיִּשַּׁבְּזוּ הַלְוִיִּם כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לַעֲבוֹדָתָם כְּבַתְּוָלָה. וְקוֹל הַתּוֹר – אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה, דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁהֵם עֲרֵבִים כְּקוֹל הַתּוֹר הַזֶּה, ז"ה וְוא"ת תּוֹר שָׁוִים.

מָה רוֹצֶה לוֹמַר? וְסוֹד הַדָּבָר – בְּזְמַן שֶׁלֹּא תִּהְיוּ תַּוָּזֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, א' שֶׁל זֹאת יוֹרֵד, וְהוּא מִתַּוָּזֹת לַכֹּל, וְעוֹלֶה ה' שֶׁל זֶה אֵל וְאַנְוֵהוּ מִשֶּׁזְּרַב הַבַּיִת, שֶׁהֵ"א לֹא יָכְלָה לָדוּר וְלִהְיוֹת בֵּין עַמִּים נָכְרִים, שֶׁהֵ"א קְדוֹשָׁה זֻתוּכָה מִן הַשֵּׁם. הֵ"א אֶלֶף: הֵ"א עֲדִיפָה בַּקְּדֻשָּׁה, א' עֲדִיפָה לָאוֹתִיּוֹת. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָם, הֵ"א קְדוֹשָׁה שֶׁהִיא זֻתוּכָה מִן הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תָּשׁוּב בָּזֶה וְיֵצֵא מִנֶּיהָ מְתֻקָּן.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מ) מִי מָדַד בְּשָׁעָלוֹ מַיִם וְשָׁמַיִם בַּזֶּרֶת תִּכֵּן. זֶה תּוֹר, שָׁוִין כִּבְיָכוֹל ז' לִר', ר' לִת', ו' לְה', זֶרֶת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים שָׁנִים. מִכָּאן מִן הַשָּׁמַיִם וְעַד הָאָרֶץ, כִּיצַד? תו"ר, זֶר"ת ו"ה ה"ו תר"ז. הַקְּדָמָה ה' לְו' וְהַקְּדָמָה ו' לְת', ת' לִר', ר' לְז', (שמות כז) רָבוּעַ יִהְיֶה כָּפוֹל זֶרֶת אָרְכּוֹ וְזֶרֶת רָוְזְבּוֹ כָּפוֹל.

וַיֹּאמַר קָחֻם נָא אֵלַי וַאֲבָרֲכֵם. יֹאמַר, מִשֶּׁהָיוּ מִתְעַסְּקִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְהָיְתָה מִדָּה זוֹ בֵּין זַכְמֵיהֶם, אֲבָרֵךְ אוֹתָם, וְהַסּוֹד – (בראשית לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב. וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, מִנַּיִן זֶה לַמִּנְיָן הָרִאשׁוֹן שֶׁלְּפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ.

וְסוֹד אֲזֵר – וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וְגוֹ', וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם. זֶה לֹא עָתִיד, אֶלָּא בִּזְכוּתוֹ שֶׁל זֶה לְבָרֵךְ אוֹתָם. וְסוֹד גָּדוֹל שֵׁנִי בַּמָּקוֹם שֶׁל הַפָּסוּק הַזֶּה, אֲבָל לֹא בָּאתִי לְפָנֶיךָ אֶלָּא לְהַשְׁמִיעַ פָּסוּק זֶה שֶׁאָמַרְתִּי מִלְּפָנֶיךָ שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת זֶה. כָּתוּב (שופטים ה) זֶה סִינַי מִפְּנֵי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, (שמות לב) כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ, (שמות טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. הַתּוֹרָה הָיְתָה יוֹרֶדֶת מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן וְגוֹ'. וְלָכֵן אֵינָךְ מוֹצֵא כְּמוֹתוֹ, וּכְשֶׁיִּהְיוּ בַּגָּלוּת כָּל זְמַן הַזִּוּוּגִין הַזֶּה, יִזְדַּקְּנוּ, וְלֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת פָּנֵי שְׁכִינָה עַד שֶׁתָּבֹא בָּהֶם רוּחַ אֲזֵרֶת.

מִקֹּדֶם לָכֵן נִטְמְאוּ בְּאֶרֶץ הָעַמִּים וְלֹא הָיוּ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לָלֶכֶת, וְיָשְׁבוּ זְמַן רַב בֵּין נָכְרִים דּוֹר אַזְוֵרִי דּוֹר וְלָמְדוּ מִדַּרְכֵיהֶם. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ פָּנֵי הַשְּׁכִינָה לְאַרְצָם, בַּתְּזוּלָה לֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת פָּנֵי שְׁכִינָה עַד שֶׁיִּתֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּזוֹ לָהֶם.

רַבִּי זְיָיא פָּתַח, (יזזקאל לו) וְאֶת רוּזִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְאַזֵּר כָּךְ, וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּזֻקַּי תֵּלֵכוּ וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם. מֵאַזֵּר שֶׁיִּתֵּן רוּזוֹת בָּכֶם וְגַם קְדֻשָּׁה, בִּדְרָכַי תֵּלֵכוּ וְתִתְהַלְּכוּ.

לֹא יוּכַל לִרְאוֹת. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (משלי יז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעָב מַלְקוֹשׁ. כְּשֶׁיִּתְגַּלּוּ פְּנֵי שְׁכִינָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִתְעַסְּקוּ בְּאוֹתָן מֶרְכָּבוֹת שֶׁמֵּהֶן חַיּוֹת הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, לֹא תִמְצָא בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ כֻּלָּם לָשׁוֹן אֶלָּא לָאֲנָשִׁים, (תהלים עא) גַּם לְשׁוֹנִי כָּל הַיּוֹם תֶּהְגֶּה צִדְקָתֶךָ. וְלֹא תִמְצָא בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָשׁוּבוּ לְאַרְצָם וְיִתֵּן בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ חָכְמָה, לְשׁוֹנָם תִּהְיֶה תָּמִיד. (עד כאן אינו מן הזוהר)

וַיִּזְי יַעֲקֹב וְגוֹ'. רַבִּי זְזָיָא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא אוֹתָם צַדִּיקִים לְהוֹרִישׁ לָהֶם יְרֻשַּׁת עוֹלָמִים בָּעוֹלָם הַבָּא, לְהִתְעַנֵּג בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. מָה הַטַּעַם? בִּגְלַל שֶׁנִּדְבָּקִים בַּגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בֵּין קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה, שֶׁהֲרֵי בְּסוֹד הָאַגָּדָה שָׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁיְּרֻשַּׁת הַיְרֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל אוֹתָהּ אָרֶץ, אֵין מִי שֶׁיִּוָּרֵשׁ אוֹתוֹ פָּרָט לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. [שֶׁל הָאָרֶץ הַזֹּאת, וְאֵין מִי שֶׁיִּוָּרֵשׁ אוֹתָהּ פָּרָט לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיק יוֹרֵשׁ אֶת הַגְּבִירָה וַדַּאי] שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה נִדְבֶּקֶת בּוֹ לְהִתְבַּשֵּׂם, וְהַצַּדִּיק יוֹרֵשׁ וַדַּאי אֶת הַגְּבִירָה הַזּוֹ.

אַף כָּאן, בַּזְּבִיבוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אָמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים. וְלָכֵן לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, רְאוּיִים לִירֹשׁ אֶת הַגְּבִירָה. מָה הַטַּעַם נִקְרְאוּ צַדִּיקִים, וּמָה הַטַּעַם יוֹרְשִׁים אֶת הַגְּבִירָה? מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹלוּ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל וְנִכְנַס [בִּבְרִית הַקָּדֵשׁ וְנִכְנַס בְּזוֹ] בִּירֻשָּׁה זוֹ וְשָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, נִכְנָס וְנִדְבָּק בְּגוּף הַמֶּלֶךְ וְנִכְנָס בְּצַדִּיק זֶה, וְלָכֵן נִקְרְאוּ צַדִּיקִים, וְעַל כָּךְ לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. אֵיזוֹ אָרֶץ? זוֹ אֶרֶץ הַחַיִּים.

זָזַר וְאָמַר, נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. נֵצֶר מַטָּעַי – עָנָף מֵאוֹתָם עֲנָפִים שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם, וְאֶרֶץ זוֹ הִיא אֶזֶד מֵהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

דָּבָר אַזֵּר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים – זֶה יַעֲקֹב וּבָנָיו שֶׁיָּרְדוּ מִצְרַיְמָה בֵּין עַם קְשֵׁי עֹרֶף, וְנִמְצְאוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים, וְלָכֵן כָּתוּב לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, שֶׁמִּשָּׁם עָלוּ לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

וַיִּזְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. לָמָּה פָּרָשָׁה זוֹ סְתוּמָה? רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת יַעֲקֹב, נִסְתְּמוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁאָז יָרְדוּ לַגָּלוּת וְהִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וְכָתוּב וַיִּזְזִי יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא רָאוּי לְהַפְרִיד בֵּין זֶה לָזֶה. מַה הֵם עוֹמְדִים בְּתַפָּנוּקִים שֶׁל מְלָכִים וּמְקַבְּלִים לְעַצְמָם עֹנֶג וְכִסּוּפִים, אַף יַעֲקֹב גַּם עוֹמֵד בְּתַפָּנוּקֵי מְלָכִים בְּעֹנֶג וְכִסּוּף לְעַצְמוֹ, לֹא נִפְרָד זֶה מִזֶּה.

וְכָאן נִקְרָא וַיִּזְזִי, שֶׁהֲרֵי כָּל יָמָיו לֹא נִקְרָא וַיִּזְזִי, מִשּׁוּם שֶׁכָּל יָמָיו הָיוּ בְּצַעַר, בְּצַעַר נִמְצְאוּ, כָּתוּב עָלָיו (איוב ג) לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִי וַיָּבֹא רִגְזֹ. אַזַּר שֶׁיָּרַד לְמִצְרַיִם נִקְרָא וַיִּזְזִי. רָאָה אֶת בְּנוֹ מָלֵךְ, רָאָה אֶת כָּל בָּנָיו צַדִּיקִים וְכֻלָּם בְּתַפָּנוּקֵי וְתַעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם, וְהוּא יוֹשֵׁב בֵּינֵיהֶם כְּיַיִן טוֹב שֶׁשּׁוֹקֵט עַל שְׁמָרָיו, וְאָז נִקְרָא וַיִּזְזִי יַעֲקֹב, וְלֹא הִפְרִיד בֵּין וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד לְבֵין וַיִּזְזִי יַעֲקֹב, וְכָךְ רָאוּי.

שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. מָה הַטַּעַם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה? אֶלָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל יְמֵי יַעֲקֹב הָיוּ בְּצַעַר. בְּצַעַר עָבַר אוֹתָם בַּהַתְזָלָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת יוֹסֵף וְהָיָה עוֹמֵד לְפָנָיו, כְּשֶׁיַּעֲקֹב מִסְתַּכֵּל בְּיוֹסֵף, הָיָה נִשְׁלָם בְּנַפְשׁוֹ כְּאִלּוּ רָאָה אֶת אִמּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁיָּפְיוֹ שֶׁל יוֹסֵף דּוֹמֶה לְיָפְיָהּ שֶׁל רָחֵל, וְהָיָה מְדַמֶּה בְּעַצְמוֹ

כְּמוֹ שֶׁלֹּא עָבַר עָלָיו צַעַר בְּיָמָיו.

וּכְשֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אָז הִתְקַיֵּם בּוֹ, לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִּי וַיָּבֹא רֹגֶז, שֶׁזֶּה הָיָה קָשֶׁה לְיַעֲקֹב מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר. וּבְזֶמֶן שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מִמֶּנּוּ מַה כָּתוּב? (בראשית לז) יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רֹעֶה וְגוֹ'. וְכָל יְמֵי יַעֲקֹב לֹא הָיָה לוֹ צַעַר כָּזֶה, וְהָיָה בּוֹכֶה כָּל יוֹם עַל אוֹתָן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֶׁל יוֹסֵף.

מַה הֵשִׁיבוּ לוֹ? (שם מו) וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. הֲרֵי לְךָ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים אֲזֵרוּת בְּעַנּוּגִים וְתַפְנוּקִים וַהֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹ'. שֶׁנִּינוּ, שֶׁכָּל אוֹתָן שָׁנִים שְׁכִינַת כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצְאָה עִמּוֹ, וְלָכֵן אֵלּוּ נִקְרְאוּ זַיִם.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַתְּזִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. נִרְאָה הָיָה שֶׁבַּתְּזִלָּה מֵתָה הָיְתָה אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁלּוֹ וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּן לְקַבֵּל רוּחַ אַחֶרֶת, שֶׁהֲרֵי רוּחַ שֶׁלְּמַעְלָה לֹא שׁוֹרָה בְּרֵיקָנוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם, וְלֹא בְּמָקוֹם חָסֵר, וְלֹא בְּמָקוֹם פָּגוּם, וְלֹא בְּמָקוֹם עָצוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהִתְכַּוֵּן, בְּמָקוֹם שְׁמִחָה, וְלָכֵן בְּכָל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מֵאָבִיו וְיַעֲקֹב הָיָה עָצוּב, לֹא שָׁרְתָה בּוֹ שְׁכִינָה.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. לְהוֹצִיא, שֶׁאֵין עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מִתּוֹךְ זְרִיזוּת. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה מִתּוֹךְ עַצְבוּת, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ג) וְעַתָּה קְחוּ לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן. מְנַגֵּן מְנַגֵּן שָׁלֹשׁ פְּעָמִים לְשֵׁם מָה? כְּדֵי לְעוֹרֵר רוּחַ מִשְּׁלֵמוּת הַכֹּל, שֶׁהוּא רוּחַ שָׁלֵם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, שָׁם שָׁנִינוּ, הַכֹּל נִמְצָא מֵאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְכָל הַשָּׂרָשִׁים שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בָּהֶם אֲזוּזִים. וְשָׁנִינוּ, זֶה נְכְנָס וְזֶה יוֹצֵא, זֶה סָתוּם וְזֶה מְפֹרָשׁ, אָזוּז אֶזֶד בַּזְּבֵרוֹ, וְהֵם אֲבוֹת הַכֹּל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (דברים י) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ זָשַׁק ה'. כָּתוּב בַּאֲבֹתֶיךָ, מַמָּשׁ

שְׁלֹשָׁה, וּמַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב רַק – רַק מַמָּשׁ, וּמֵאֵלֶּה נִפְרָדִים וְנֶאֱזָזִים כָּל שְׁאָר הָאֲזֵרִים וְעוֹלִים הַשֵּׁם לְהִתְעַטֵּר.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִן הַיּוֹם שֶׁהִתְעַלָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵהַמְּעָרָה, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לֹא נִתְכַּסּוּ מִן הַזּוֹבְרִים וּבְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים הָיוּ מִסְתַּכְּלִים וּמִתְגַּלִּים מִבֵּינֵיהֶם, כְּאִלּוּ שָׁנִינוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בְּהַר סִינַי, אֲזַר שֵׁמֶת כָּתוּב (בראשית ה) וַיִּסְכְּרוּ מַעְיְנוֹת תְּהוֹם וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם, וְהָיוּ הַזּוֹבְרִים מְרַזְּשִׁים דְּבָרִים, וְלֹא מִתְקַיְּמִים בָּהֶם.

שֶׁיּוֹם אֶזְד הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי יְהוּדָה עַל פֶּתְוָזָהּ שֶׁל טְבֶרְיָה וְרָאָה שְׁנֵי גְּמַלִּים שֶׁמַּעֲלִים בְּגִדֵי צֶמֶר מֵעַל הַכְּתֵפַיִם. נָפַל הַמַּשָּׂא שֶׁל בִּגְדֵי הַצֶּמֶר, וּבָאוּ צְפָּרִים, וְעַד שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ עֲלֵיהֶם, הִתְבַּקְּעוּ.

אֲזַר כָּךְ בָּאוּ כַּמָּה צְפָּרִים, וְהָיוּ הוֹלְכִים אַזְרֵיהֶם, וְשָׁהוּ [וְזָרְקוּ] אוֹתָם בְּסֶלַע, וְלֹא הִתְבַּקְּעוּ, וְהָיוּ צוֹוְזִים לָהֶם וְלֹא הָיוּ נִפְרָדִים. שָׁמְעוּ קוֹל אֶזְד עֲטֶרֶת הָעֲטָרוֹת שׁוֹרָה בַּזְּשֻׁכָּה וְהַבְּעָלִים בַּזּוּץ.

עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, עָבַר אִישׁ אֶזְד, הִשְׁגִּיזוּ בָּהֶם וְאָמַר, לֹא קַיֶּם זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית טו) וַיֶּרֶד הָעַיִט עַל הַפְּגָרִים וַיָּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי עָשִׂינוּ וְלֹא הִתְפָּרְדוּ. הֶזֵּזִיר רֹאשׁוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, עֲדַיִן לֹא מָרַט זֶה רֹאשׁוֹ שֶׁל אֲדוֹנָיו וַעֲדַיִן לֹא הִקְרִיזַז אֶת הַגְּבִירָה. רָץ אַזָּרָיו שְׁלֹשָׁה מִילִין וְלֹא אָמַר לוֹ. זָכְלָה דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה.

יוֹם אֶזְד נִרְדַּם תַּזַּת עֵץ וְרָאָה בַּזַּלּוֹמוֹ אַרְבַּע כְּנָפַיִם מִתַּקָּנוֹת וְעוֹלָה עֲלֵיהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן וְסֵפֶר תּוֹרָה עִמּוֹ, וְלֹא הִשְׁאִיר כָּל סִפְרֵי הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְאַגָּדָה שֶׁלֹּא הֶעֱלָה אוֹתָם עִמּוֹ, וְהֶעֱלָה אוֹתָם [וְהֶעֱלוּ אוֹתוֹ] לָרָקִיעַ, וְרָאָה שֶׁהוּא מִתְכַּסֶּה מֵהָעֵינַיִם וְלֹא הִתְגַּלָּה.

כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, אָמַר, וַדַּאי מִשְּׁמֵת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַזְּכוּתָה הִסְתַּלְּקָה מִן הָאָרֶץ. אוֹי לְדוֹר שֶׁהָאָבָן הַטּוֹבָה הַזּוֹ, שֶׁהָיוּ נִרְאִים [מִתְאַזְּדִים] מִמֶּנָּה וְסוֹמְכִים עָלֶיהָ עֶלְיוֹנִים וְתַזּוּתוֹנִים, נֶאֱבְדָה מֵהֶם.

בָּא אֶל רַבִּי אַבָּא, סְפָר לוֹ. הֵרִים רַבִּי אַבָּא אֶת יָדָיו עַל רֹאשׁוֹ וּבָכָה וְאָמַר, רַבִּי שִׁמְעוֹן רֵוָזִים שֶׁטּוֹוְזָנוֹת מִמֶּנּוּ מָן טוֹב כָּל יוֹם וְלוֹקְטִים אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (במדבר יא) הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה זֻמָּרִים, וְעַכְשָׁו הָרֵוָזִים וְהַמָּן הִסְתַּלְקוּ וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם, פָּרַט לְמַה שֶׁכָּתוּב (שמות טז) קַח צִנְצֶנֶת אַוָזת וְתֶן שָׁמָּה מְלֹא הָעֹמֶר מָן וְהַנַּח אוֹתוֹ לִפְנֵי ה' לְמִשְׁמֶרֶת. וְאִלּוּ בְּהִתְגַּלּוּת לֹא כָּתוּב אֶלָּא לְמִשְׁמֶרֶת, לְהַצְנָעָה. עַכְשָׁו מִי יָכוֹל לְגַלּוֹת סוֹדוֹת וּמִי יֵדַע אוֹתָם.

לָוַוש לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּלַוַוש, [אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא] וַדַּאי אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁרָאִיתָ הָיָה אֵלְיָהוּ, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת סוֹדוֹת כְּדֵי שֶׁתֵּדַע אֶת שִׁבְוזוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בְּיָמָיו וְיִבְכּוּ הַדּוֹר עָלָיו. אָמַר לוֹ, מַסְפִּיק לִבְכּוֹת בְּכִיָּה עָלָיו.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה בּוֹכֶה כָּל יוֹם עָלָיו, שֶׁהָרֵי נִפְגַּש עִמּוֹ בָּאִדְרָא הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן וּשְׁאָר הַוַּבְרִים. אָמַר לוֹ, אוֹי שֶׁלֹּא הִסְתַּלַּקְתִּי אוֹתוֹ יוֹם עִם אוֹתָם שִׁלְשָׁה שֶׁהִסְתַּלְקוּ, וְלֹא לִרְאוֹת דּוֹר זֶה, שֶׁהָרֵי מִתְהַפֵּךְ.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, אֱמוֹר לִי, כָּתוּב (שם כוז) וְהֵם יִקְוזוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ, וְאִלּוּ כֶּסֶף לֹא כָּתוּב, וַהֲרֵי כָּתוּב זָהָב וְכֶסֶף? אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי גַּם נִוזוּשֶׁת, שֶׁכֶּסֶף וּנְוזוּשֶׁת הָיוּ בַּוזְּשְׁבּוֹן, וְכָאן לֹא. אֶלָּא אִם לֹא שֶׁגִּלָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּמְקוֹמוֹ – לֹא הִצְטָרַכְתִּי לְגַלּוֹת.

פָּתַוז וְאָמַר, (זוגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה'. הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה'. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הִסְתַּכַּלְתִּי בִּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם, וְכָתוּב (שמות כוז) וְעָשׂוּ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ. אֵיזוֹ קְדֻשָּׁה כָּאן? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, קְדֻשָּׁה הֵם בְּכָל מָקוֹם, וְכָתוּב בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וְעָשִׂיתָ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

שֶׁלְּמַדְנוּ, כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַעְלָה, כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַטָּה. לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְמַעְלָה, וּלְבוּשֵׁי כָבוֹד לְמַטָּה. וּמַה שֶּׁלֹּא אָמַר כֶּסֶף וּנְוזוּשֶׁת, לְמָקוֹם אַוזֵר הֵם הִתְעַלּוּ, שֶׁכָּתוּב (שם כז) כָּל עַמּוּדֵי הֶוָזֵר סָבִיב מְוֻזָּקִים כֶּסֶף וְגוֹ', וְכָתוּב וַאֲדָנֵיהֶם

נְזוּזָתָ֑ת, שֶׁהֵם כֵּלִים לְשַׁמּוּשׁ שֶׁהַמִּשְׁכָּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

אֲבָל כָּאן בִּלְבוּשֵׁי כָּבוֹד הָאֵלּוּ לֹא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אָדָם אַזֵּר, פָּרָט לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁשָּׁמֵן מִשְׁחַת קָדֶשׁ עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם כוז) וְעָשִׂיתָ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת, שֶׁבְּאוֹתָם לְבוּשִׁים הוּא דּוֹמֶה לַגָּוֶן שֶׁלְּמַעְלָה.

השלמה מההשמטות (סימן נ"ב)

לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. מַה זֶּה לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי אוֹצָרוֹת, אֶחָד שֶׁל כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁל זָהָב, שָׁם שֶׁל כֶּסֶף בִּימִינוֹ, וְשֶׁל זָהָב בִּשְׂמֹאלוֹ. אָמַר, זֶה יִהְיֶה מְזֻמָּן וְקַל לְהוֹצָאָה. וְעוֹשֶׂה דְּבָרָיו בְּנַזָּזוּת, וְהוּא יִהְיֶה דָּבֵק עִם הָעֲנִיִּים וּמַנְהִיגָם בְּנַזָּזוּת, כְּאוֹתָהּ שֶׁאָמַרְנוּ יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ.

וְאִם שָׁמַעְתָּ אָדָם בְּזֶלְקוֹ – טוֹב, וְאִם לָאו – יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב. מַה זֶּה יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב? אָמַר לוֹ, זֶה הַזָּהָב, שֶׁכָּתוּב לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ זָהָב? שֶׁבּוֹ כְּלוּלוֹת שָׁלֹשׁ מִדּוֹת. הַזּ' – שֶׁבַע מִדּוֹת, הַה' – זְמֻשׁ אֲזָדוֹת אַזְרוֹנוֹת [אַזְרוֹנָה], הַב' – זְכֻמָּה וּבִינָה. וְנִקְרֵאת נְשָׁמָה זוֹ עַל שֵׁם אֲצִילוּת, זְמֻשׁ סְפִירוֹת אַזְרוֹנוֹת, וְזָמֻשׁ שֵׁמוֹת לַנְּשָׁמָה [נר"ן זו"י הַסִּימָן – נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה זַיָּה יְחִידָה] – רוּחַ זַיָּה יְחִידָה נְשָׁמָה נֶפֶשׁ.

מַה מַּעֲשֵׂהוּ? כְּסֵא הִיא ה', לוֹ', שֶׁכָּתוּב כִּי גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם, וּב' הִיא קְיוּמָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּבְרֵאשִׁית. וּמַה מַּעֲשֵׂהוּ כָּאן? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ בַּת טוֹבָה וְנָעִימָה וּשְׁלֵמָה וְנָאָה, וְהִשִּׁיאָהּ לְבֶן מֶלֶךְ, וְהִלְבִּישָׁהּ וְעִטְּרָהּ וְקִשְּׁטָהּ, וְנָתַן לוֹ עִם מָמוֹן רַב. אָמַר, אֶפָּשֵׁר לְמֶלֶךְ זֶה לָשֶׁבֶת זוּז מִבֵּיתוֹ? אָמַרְתָּ לֹא. אֶפָּשֵׁר לוֹ לָשֶׁבֶת כָּל הַיּוֹם תָּמִיד עִמָּהּ? אָמַרְתָּ לֹא. הָא כֵּיצַד? שָׁם זַלּוֹן בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וְכָל שָׁעָה שֶׁצָּרִיכָה הַבַּת לְאָבִיהָ אוֹ הָאָב לְבִתּוֹ, מִתְזַבְּרִים יַזַּד בַּזַּלּוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ (ע"כ). [וְכָתוּב] [וַיֵּיתֵם כֶּסֶף]

וְאַדְּנֵיהֶם נְזוּפִים, שֶׁהֵם כְּלֵי שִׁמּוּשׁ שֶׁהַמִּשְׁכָּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

אֲבָל כָּאן בִּלְבוּשֵׁי הַכָּבוֹד הַלָּלוּ לֹא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אִישׁ אַזּוֹר פָּרָט כֹּהֵן [מֵהַכֹּהֵן] הַגָּדוֹל, שֶׁשָּׁמֶן מִשְׁחַת קָדֶשׁ עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב [וְעָשִׂיתָ] בִּגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת, בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים דּוֹמֶה לְגָוֶן עֶלְיוֹן: ע״כ מההשמטות

לָמַדְנוּ, וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹי לָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא רוֹאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא יוֹדְעִים, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם וָיוֹם קוֹל הַכָּרוֹז נִשְׁמָע בְּמָאתַיִם וְזַמְּשִׁים עוֹלָמוֹת.

שָׁנִינוּ, עוֹלָם אֶחָד נוֹדַע לְמַעְלָה, וּכְשֶׁהַכָּרוֹז יוֹצֵא, אוֹתוֹ הָעוֹלָם מִזְדַּעְזֵעַ וּמִתְזַלְזֵל יוֹצְאוֹת שְׁתֵּי צִפָּרִים שֶׁעוֹלוֹת מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁמְּדוֹרָם תַּוֵּת הָעַיִן שָׁבוּ מַרְאֵה הַזַּיִים וְהַמָּוֶת.

יוֹצֵאת צִפּוֹר אַזַּת לְצַד דָּרוֹם, וְצִפּוֹר אַזַּת לְצַד צָפוֹן, וְצִפּוֹר אַזַּת כְּשֶׁמֵּאיר הַיּוֹם, וְאַזַּת כְּשֶׁנֶּחְשָׁךְ הַיּוֹם, וְכָל אַזַּת וְאַזַּת קוֹרֵאת וּמַכְרִיזָה מַה שֶּׁשּׁוֹמְעִים מֵאוֹתוֹ כָּרוֹז.

אַזַּר כָּךְ רוֹצוֹת לְהִתְעַלּוֹת לִמְקוֹמָן, וְנִשְׁמָטוֹת רַגְלֵיהֶן בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְנִלְכָּדוֹת בְּתוֹכָהּ עַד שֶׁנֶּחְלָק הַלַּיְלָה. וּכְשֶׁנֶּחְלַק הַלַּיְלָה, הַכָּרוֹז קוֹרֵא: (קהלת ט) וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּלְכָּדוֹת רַגְלֵי בְּנֵי הָאָדָם וְיָמָיו מִתְקָרְבִים, אוֹתוֹ יוֹם נִקְרָא יוֹם ה׳ לְהָשִׁיב רוּזּוֹ אֵלָיו. שָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פּוֹקֵד אוֹתוֹ הַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ עַל רוּזּוֹ, וּמִיהוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים צ) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה. וְהִיא כֶּתֶר שֶׁל שִׁבְיעִי שֶׁל הַכֹּל.

וְאִם מִצַּד הַגְּבוּרָה הוּא בָּא – כָּתוּב וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, שֶׁכֶּתֶר הַגְּבוּרָה הוּא הֲרֵי שְׁמִינִי. מִכָּאן וָהָלְאָה אֵין מָקוֹם לְהִמָּשֵׁךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרָהְבָם עָמָל וָאָוֶן. בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא הָיָה יְסוֹד, הַבִּנְיָן לֹא עוֹמֵד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהָשִׁיב אֲלֵיו אֶת רוּחוֹ אֲלֵיו וְלִשְׁאֹב אוֹתָהּ רוּחַ לְתוֹכוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֲלֵיו אֶת רוּחוֹ, אִם רוּחַ זוֹ הִיא שֶׁל צַדִּיק, מַה כָּתוּב? (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ.

וְאִם לֹא נִמְצָא צַדִּיק, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁצְּרִיכָה לְרוּחַ בְּאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת וּלְהִתַּקֵּן כְּדֵי לְהִשָּׁאֵב לְגוּף הַמֶּלֶךְ. וְאִם לֹא נִתְקֶנֶת, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת כְּאֶבֶן בְּכַף הַקָּלַע, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. שָׁנִינוּ, אִם אוֹתָהּ רוּחַ זוֹכָה, כַּמָּה טוֹבוֹת גְּנוּזִים לָהּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֶה לוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁמִּתְקָרְבִים יְמֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ צִפָּרֵי הַשָּׁמַיִם מַכְרִיזִים עָלָיו. וְאִם צַדִּיק הוּא, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בֵּין הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יָמִים נְשָׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בְּכָל לַיְלָה, וְעוֹלָה וְרוֹאָה אֶת מְקוֹמָהּ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ אָדָם לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא מַשְׂגִּיזַן וְלֹא שׁוֹלֵט בִּנְשָׁמָתוֹ כָּל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה, שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֵין אָדָם שַׁלִּיט בָּרוּחַ לִכְלֹא אֶת הָרוּחַ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכְּשֶׁמַּתְזִילִים אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם, צֶלֶם הָאָדָם נָזוּחַ, וְהַדְּמוּת שֶׁנִּרְאֵית בָּאָרֶץ נִמְנַעַת.

רַבִּי יְצְחָק הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד עַל פֶּתַח שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְהָיָה עָצוּב. יָצָא רַבִּי יְהוּדָה וּמָצָא אוֹתוֹ בַּשַּׁעַר שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעָצוּב. אָמַר לוֹ, מַה יוֹם זֶה מִשְּׁאָר יָמִים?

אָמַר לוֹ, בָּאתִי אֵלֶיךָ לְבַקֵּשׁ מִפִּיךָ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. אֶחָד – שֶׁכַּאֲשֶׁר תֹּאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְתַזְכִּיר מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁאֲנִי אָמַרְתִּי, שֶׁתֹּאמַר אוֹתָם בִּשְׁמִי, כְּדֵי לְהַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. וְאֶחָד – שֶׁתְּזַכֶּה אֶת יוֹסֵף בְּנִי בַּתּוֹרָה. וְאֶחָד – שֶׁתֵּלֵךְ לְקִבְרֵי כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים וְתִבַּקֵּשׁ בַּקָּשָׁתְךָ עָלַי.

אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִשְׁמָתִי מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנִּי בְּכָל לַיְלָה, וְלֹא מְאִירָה לִי בַּזֲלוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה בַּתְּזוֹלָה. וְעוֹד, שֶׁכַּאֲשֶׁר אֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמַגִּיעַ לְשׁוּמַע תְּפִלָּה, אֲנִי מַשְׁגִּיחַ בְּצַלְמִי שֶׁבַּכֹּתֶל וְלֹא רוֹאֶה אוֹתוֹ, וְאָמַרְתִּי, הוֹאִיל וְהַצֶּלֶם הָעָבַר וְלֹא נִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי הַכָּרוּז יוֹצֵא וּמַכְרִיז, שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ – כָּל זְמַן שֶׁצֶּלֶם הָאָדָם לֹא יַעֲבֹר מִמֶּנּוּ, יִתְהַלֵּךְ אִישׁ וְרוּחוֹ עוֹמֶדֶת בְּתוֹכוֹ. כְּשֶׁהָעָבַר צֶלֶם הָאָדָם וְלֹא נִרְאֶה, אָז הוּא מָעֳבָר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה.

אָמַר לוֹ, וּמִכָּאן, שֶׁכָּתוּב (איוב זז) כִּי צֵל יָמֵינוּ עַלֵי אָרֶץ. אָמַר לוֹ, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה שֶׁאֲנִי אֶעֱשֶׂה, אֲבָל אֲבַקֵּשׁ מִמְּךָ, שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם תְּבָרֵר אֶת מִקּוֹמִי אֶצְלְךָ כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי בָּעוֹלָם הַזֶּה. בָּכָה רַבִּי יְצְחָק וְאָמַר, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ שֶׁלֹּא תְפָרֵד מִמֶּנִּי כָּל הַיָּמִים הַלָּלוּ.

הָלְכוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, מְצָאוּהוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. זָקַף עֵינָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרָאָה אֶת רַבִּי יְצְחָק, וְרָאָה אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁרָץ לְפָנָיו וְרוֹקֵד לְפָנָיו. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָזַז בְּיַד רַבִּי יְצְחָק. אָמַר, גְּוָרַנִי שֶׁמִּי שֶׁרָגִיל לְהִכָּנֵס – יִכָּנֵס, וּמִי שֶׁלֹּא רָגִיל לְהִכָּנֵס – לֹא יִכָּנֵס. נִכְנְסוּ רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה, קָשַׁר אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת בַּזּוּז.

הִתְבּוֹנֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרָאָה שֶׁעַד עַכְשָׁו טָרַם הִגִּיעַ זְמַן, שֶׁהֲרֵי עַד שְׁמֹנָה שָׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם הָיָה זְמַן. הוֹשִׁיבוֹ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהָיָה מְלַמְּדוֹ בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, שֵׁב עַל הַפֶּתַח, וּמַה [וּמִי] שֶׁתִּרְאֶה אַל תְּדַבֵּר עִמּוֹ. אִם יִרְצֶה לְהִכָּנֵס לְכָאן, תַּשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ שֶׁבּוּעָה שֶׁלֹּא יִכָּנֵס.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי יְצְחָק, רָאִיתָ אֶת דְּמוּת אָבִיךָ הַיּוֹם אוֹ לֹא? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אָבִיו וּקְרוֹבָיו נִמְצָאִים שָׁם, וְרוֹאֶה אוֹתָם וְנוֹדָע לָהֶם, וְכָל אוֹתָם שֶׁיִּהְיֶה מִדּוֹרוֹ עִמָּם שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּדַרְגָּה אַוָּזת, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים וְנִמְצָאִים עִמּוֹ, וְהוֹלְכִים עִם נִשְׁמָתוֹ עַד הַמָּקוֹם שֶׁתִּשָּׁרֶה בִּמְקוֹמָהּ. אָמַר, עַד עַכְשָׁו לֹא רָאִיתִי.

בֵּין כָּךְ וְכָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹדָע רַבִּי יְצְחָק אֶצְלֵנוּ, וְהוּא מֵאוֹתָן שֶׁבַּע עֵינַיִם שֶׁל כָּאן. הֲרֵי אָזַוְתִּי אוֹתוֹ וְתֵן לִי. יָצָא קוֹל וְאָמַר: כִּסֵּא אֲדוֹנֵנוּ קָרְבָּה בְּכִנְפֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי הוּא שֶׁלְּךָ וְעִמְּךָ יָבֹא בִּזְמַן שֶׁתִּכָּנֵס לִשְׁרוֹת בְּכִסְאֲךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי.

בֵּין כָּךְ רָאָה רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהָיָה מִסְתַּלֵּק מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְאָמַר, אֵין גְּזַר דִּין בְּמָקוֹם שֶׁמָּצוּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, תִּכָּנֵס לְכָאן וֶאֱזוֹז בְּרַבִּי יְצְחָק, שֶׁהֲרֵי רָאִיתִי בּוֹ שֶׁהוּא פָּווֹזֵד. נִכְנַס רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָזַז בּוֹ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֶוֵזִיר פָּנָיו וְלָמַד תּוֹרָה.

נִרְדַּם רַבִּי יְצְחָק וְרָאָה אֶת אָבִיו. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אַשְׁרֵי זָכִיתָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי בֵּין הָעֲלִים שֶׁל עֵץ הַחַיִּים שֶׁבְּגַן עֵדֶן נָתוּן [אַתָּה יוֹשֵׁב] עֵץ גָּדוֹל וְזָזָךְ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְהוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹחֵז אוֹתְךָ בַּעֲנָפָיו. אַשְׁרֵי זָכִיתָ בְּנִי.

אָמַר לוֹ, אַבָּא, וּמָה אֲנִי שָׁם? אָמַר לוֹ, שְׁלֹשָׁה יָמִים הָיוּ שָׁכְסוּ אֶת זֵדַר מִשְׁכָּבְךָ, וְתִקְּנוּ לְךָ זְלוֹנוֹת פָּתוּחִים לְהָאִיר לְךָ מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וַאֲנִי רָאִיתִי מְקוֹמְךָ וְשָׁמַחְתִּי, שֶׁאָמַרְתִּי אַשְׁרֵי זָכִיתָ בְּנִי, מִזּוּן לָזֶה שָׁעַד עַכְשָׁו לֹא זָכָה בְּנָךְ בַּתּוֹרָה.

וַהֲרֵי עַכְשָׁו הָיוּ עֲתִידִים לָבֹא אֵלֶיךָ שְׁנַיִם עָשָׂר צַדִּיקִים מֵהַזַּבְּרִים, וְעַד שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים הִתְעוֹרֵר קוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: מִי הֵם הַזַּבְּרִים [הַשְּׁבִילִים] שֶׁעוֹמְדִים כָּאן? הִתְעַטְּרוּ בְּשִׁבְיל רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּקָּשָׁה בְּקֵשׁ וְנִתְּנָה לוֹ.

וְלֹא זֶה לְבַדּוֹ, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעִים מְקוֹמוֹת מִתְעַטְּרִים כָּאן בְּשִׁבְילוֹ, וּבְכָל מָקוֹם וּמָקוֹם פָּתוּחִים לְשִׁבְעִים עוֹלָמוֹת, וְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם נִפְתָּח לְשִׁבְעִים רָצִים, וְכָל רָץ וָרָץ נִפְתָּח לְשִׁבְעִים כִּתָּרִים עֶלְיוֹנִים, וּמִשָּׁם נִפְתָּחוּ דְּרָכִים לְעַתִּיק, נִסְתָּר הַכֹּל, לִרְאוֹת בְּאוֹתָהּ נְעִימוּת עֶלְיוֹנָה שֶׁמְּאִירָה וּמְהַנָּה לַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פו) לַוְזוֹת בְּנֹעַם ה׳ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. מַה זֶּה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ? הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא.

אָמַר לוֹ, אַבָּא, כַּמָּה זְמַן נָתְנוּ לִי בָּעוֹלָם הַזֶּה? אָמַר לוֹ, אֵין רְשׁוּת וְלֹא מוֹדִיעִים לְאָדָם, אֲבָל בַּהִלּוּלָא הַגְּדוֹלָה שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן תִּהְיֶה עוֹרֵךְ שֻׁלְחָנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ.

בֵּין כָּךְ הִתְעוֹרֵר רַבִּי יְצְחָק, וְהָיָה צוֹוֵחַ וּפָנָיו מְאִירִים. רָאָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו. אָמַר לוֹ, דָּבָר זָדָשׁ שָׁמַעְתָּ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי. אָמַר לוֹ. הִשְׁתַּטֵּחַ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.

לָמַדְנוּ, מֵאוֹתוֹ יוֹם הָיָה רַבִּי יְצְחָק אוֹוֵחַ אֶת בְּנוֹ בְּיָדוֹ וּמְלַמֵּד אוֹתוֹ תּוֹרָה, וְלֹא הָיָה עוֹזֵב אוֹתוֹ. כְּשֶׁהָיָה נִכְנָס לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוֹשִׁיב אֶת בְּנוֹ בַּזּוּיִץ, וְיָשַׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה קוֹרֵא לְפָנָיו, (ישעיה לז) ה' עָשְׂקָה לִי עָרְבֵנִי.

לָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ יוֹם תַּקִּיף וּמַפְזִיד שֶׁל הָאָדָם, כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, אַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם עוֹמְדִים בַּדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִתְעוֹרְרֵי דִּינִים מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְאַרְבָּעָה קְשָׁרִים נִיצִים, וּקְטָטָה נִמְצֵאת בֵּינֵיהֶם, וְרוֹצִים לְהַפְרִיד כָּל אֶזֶד לְצִדּוֹ.

הַכָּרוֹז יוֹצֵא וּמַכְרִיז בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנִשְׁמָע בְּמֵאתַיִם שִׁבְעִים עוֹלָמוֹת. אִם צַדִּיק הוּא – כָּל הָעוֹלָמוֹת שְׁמֵזִים כְּנָגְדּוֹ, וְאִם לֹא – אוֹי לְאוֹתוֹ הָאִישׁ וּלְזֶזְלְקוֹ.

לָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהַכָּרוֹז מַכְרִיז, אָז יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת מִצַּד צָפוֹן, וְהוֹלֶכֶת וּבוֹעֶרֶת בְּנָהָר דִּינוּר, וְנִפְרֶדֶת לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְשׁוֹרֶפֶת אֶת נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים. וְיוֹצֵאת אוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת בָּעוֹלָם, וְאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת מַגִּיעָה לְכַנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל הַשָּׁזוּר, וּמַכֶּה בִּכְנָפָיו וְקוֹרֵא בַּפָּתַזוּ בֵּין הַשְּׁעָרִים.

פַּעַם רִאשׁוֹנָה קוֹרֵא וְאוֹמֵר, (מלאכי ג) הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר וְגוֹ'. פַּעַם שְׁנִיָּה קוֹרֵא וְאוֹמֵר, (עמוס ד) כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּזַז וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שִּׂזוּז. וְאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹשֵׁב בֶּן אָדָם בְּמַעֲשָׂיו שֶׁמְּעִידִים לְפָנָיו, וְהוּא מוּדֶה

עֲלֵיהֶם. פַּעַם שְׁלִישִׁית, כְּשֶׁרוֹצִים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ, קוֹרֵא הַתַּרְנְגוֹל וְאוֹמֵר, (ירמיה י) מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תַּרְנְגוֹל שָׁזוּר לָמָּה יוֹצֵא? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל רָמוּז בַּזִּזְכְּמָה, רַק שֶׁבְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּזִזְכְּמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ. וּמִשּׁוּם שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּזִזְכְּמָה, כֻּלָּם רְמוּזִים בַּזִּזְכְּמָה.

וְהַתַּרְנְגוֹל הַשָּׁזוּר, שָׁנִינוּ, אֵין דִּין שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מִינוֹ, וְשָׁזוּר בָּא מִצַּד הַדִּין. וְלָכֵן בַּזְּוִיזוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּזַז שֶׁל צַד צָפוֹן, שֶׁלְּהֶבֶת אַזַּת יוֹצֵאת וּמַכָּה תַּזַּת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל וְהוּא קוֹרֵא. וְכָל שֶׁכֵּן בְּתַרְנְגוֹל שָׁזוּר, שֶׁמִּתְכַּוֵּן יוֹתֵר מֵאַזַּר.

אַף כָּאן, בְּשָׁעָה שֶׁדִּין הָאָדָם יִתְעוֹרֵר, מַתְוִיזִיל וְקוֹרֵא לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּזֶה, פָּרַט לְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁשּׁוֹכֵב. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָאִישׁ שׁוֹכֵב וְהַדִּין שָׁרוּי עָלָיו לְהוֹצִיא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, מִתּוֹסֶפֶת בּוֹ רוּזַז עֶלְיוֹנָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה בְּיָמָיו, וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, רוֹאֶה מַה שֶּׁלֹּא זָכָה בְּיָמָיו, מִשּׁוּם שֶׁהִתּוֹסָפָה בּוֹ אוֹתָהּ הָרוּזַז. וּכְשֶׁמִּתּוֹסֶפֶת בּוֹ וְרוֹאֶה, אָז יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) תֹּסֵף רוּזָם יִגְעָוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן. אָז כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּזַזֵּיהֶם לֹא זוֹכִים, בְּמִיתָתָם זוֹכִים.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מֵת, נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לִרְאוֹת, וְרוֹאֶה אֶצְלוֹ קְרוֹבָיו וַזְּבֵרָיו מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנוֹדָע לָהֶם, וְכֻלָּם וַזְקוּקִים בִּדְמֵיוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִם צַדִּיק אוֹתוֹ הָאִישׁ, כֻּלָּם שְׁמֵחִים לְפָנָיו וּמַקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם.

וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, לֹא נוֹדָעִים אֵלָיו. פָּרַט לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁטּוֹרְדִים אוֹתָם בְּכָל יוֹם בַּגֵּיהִנֹּם, וְכֻלָּם עֲצוּבִים וּפוֹתְזִים בְּוַי וּמְסַיְּמִים בְּוַי, וּמֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתָם כְּמוֹ גֵּץ שֶׁעוֹלֶה מֵהָאֵשׁ. אַף כָּךְ הוּא פּוֹתֵזַז יַי.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמַת הָאָדָם, הוֹלְכִים כָּל קְרוֹבָיו וַזְּבֵרָיו שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם עִם נִשְׁמָתוֹ, וּמַרְאִים לוֹ מְקוֹם הָעִדּוּן וּמְקוֹם הָעֹנֶשׁ. אִם הוּא

צַדִּיק, רוֹאֶה אֶת מְקוֹמוֹ, וְעוֹלֶה וְיוֹשֵׁב וּמִתְעַדֵּן בְּעֹדֶן עֶלְיוֹן שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם. וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, נִשְׁאֶרֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁנִּטְמָן הַגּוּף בַּקֶּרַקַע. כֵּיוָן שֶׁנִּטְמָן, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזְּוִקִים אוֹזְזִים בּוֹ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְדוּמָ"ה, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ בַּמְּדוֹר שֶׁלּוֹ שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת מֵהַבַּיִת לִקְבָרוֹ וּמִקְבָרוֹ לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו עַל הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. הוֹלֶכֶת וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתוֹ, וְרוֹאָה אֶת כֻּלָּם עֲצוּבִים וַאֲבֵלִים.

לָמַדְנוּ, אַזַּר שִׁבְעָה יָמִים הַגּוּף נִהְיָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ. נִכְנֶסֶת לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, רוֹאָה מַה שֶּׁרוֹאָה, וְנִכְנֶסֶת לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנֶסֶת, עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְגַן עֵדֶן, וּפוֹגֶשֶׁת אֶת הַכְּרוּבִים וּשְׁנִינוּת הַזֶּרֶב שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה. אִם צַדִּיק הוּא שֶׁתִּכָּנֵס, נִכְנֶסֶת.

שָׁנִינוּ, אַרְבָּעָה עַמּוּדִים זְמִינִים, וּדְמוּת אַזַּת שֶׁל הַגּוּף בִּידֵיהֶם, מִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ בְּזֻזְדָּה וְיוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתוֹ מָדוֹר שֶׁל גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה עַד זְמַן שֶׁנִּגְזָר עָלֶיהָ, אַזַּר כָּךְ הַכָּרוּז קוֹרֵא.

וְעַמּוּד שֶׁל שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מִזְּדַמֵּן, וְאוֹתוֹ הָעַמּוּד נִקְרָא מִכּוֹן הַר צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וּבָרָא ה' עַל כָּל מִכּוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶהָ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וְגוֹ'. עוֹלָה בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד לְפָתַזז שֶׁל צָדָק שֶׁצִּיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם בּוֹ.

אִם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – טוֹב זֻזְלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ לְהִדָּבֵק בְּתוֹךְ הַגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְאִם לֹא זוֹכֶה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – כָּתוּב (שם) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. וְאִם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – צַדִּיק הוּא, שֶׁזּוֹכֶה לַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ וּלְהִתְעַדֵּן בְּעֹדֶן עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם נז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. עַל ה' דַּוְקָא. אַשְׁרֵי זֻזְלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַזֻּזְסָד הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קזז) כִּי גָדַל מֵעַל שָׁמַיִם זַסְדֶּךָ.

וְכִי עַל הַשָּׁמַיִם הוּא, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם נז) כִּי גָדַל עַד שָׁמַיִם זַסְדֶּךָ? אָמַר

רַבִּי יוֹסֵי, יֵשׁ וָסֶד וְיֵשׁ וָסֶד, וָסֶד עֶלְיוֹן וְוָסֶד תַּזְוִתוֹן. וָסֶד עֶלְיוֹן הוּא מֵעַל הַשָּׁמַיִם, וְוָסֶד תַּזְוִתוֹן הוּא שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) וַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים, וּבְאֵלֶּה כָּתוּב עַד שָׁמַיִם.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, כָּתוּב (תהלים קיג) אִם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ. הָאֵם הַיְדוּעָה. הַבָּנִים מִי הֵם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֵׁשׁ שְׁנֵי בָנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אֶזֶד זָכָר וְאֶזֶד נְקֵבָה. הַזָּכָר נָתַן אוֹתוֹ לְיַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. בַּת נָתַן לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. בַּת הָיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם, וּבַכֹּל שְׁמָהּ.

וְהָאֵם רוֹבָצֶת עֲלֵיהֶם, שֶׁמֵּינִיקָה אוֹתָם, וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא תְקַזּז הָאֵם עַל הַבָּנִים. וְשָׁנִינוּ, אַל יַרְבֶּה הָאָדָם וְזָטָאיו לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁתִּסְתַּלֵּק הָאֵם מֵעַל הַבָּנִים, וְכָתוּב (ויקרא יז) אִמְּךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ. אוֹי לְמִי שֶׁמְּגַלֶּה עֶרְוָתָהּ.

וּכְשֶׁשָּׁבִים בְּנֵי הָעוֹלָם וּמַרְבִּים בִּזְכֻיּוֹת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָאֵם שָׂבָה וּמְכַסָּה עַל הַבָּנִים, אָז זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה. מַה זֶּה תְּשׁוּבָה? זוֹ תְּשׁוּבָה שֶׁל הָאֵם שֶׁשָּׂבָה בְּקִיּוּמָהּ, וְאָז כָּתוּב אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. אֵם הַבָּנִים וַדַּאי. וְלָכֵן לֹא יְפָטֵר הָאָדָם מִפָּרִיָּה וּרְבִיָּה עַד שֶׁמּוֹלִיד בֵּן וּבַת.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, כָּתוּב (תהלים כז) לַזָּזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. תְּשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים לִרְאוֹת אֶת זֶה, וְאַתָּה אָמַרְתָּ עַל ה'? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל אֶזֶד, מִשֶּׁמֵּעַ שֶׁכָּתוּב נֹעַם ה', שֶׁבָּא מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לַשָּׁמַיִם הַזֶּה, וּתְשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים כָּךְ הִיא וַדַּאי. וְכָתוּב עַל הַשָּׁמַיִם, אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. אַשְׁרֵי זְכֻלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה. וַדַּאי מְעַטִּים הֵם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (שיר א) בְּנֵי אִמִּי נִזְּזרוּ בִי שָׂמֻנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים. בְּנֵי אִמִּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אָרֶץ. שֶׁכְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְרִיב בֵּיתוֹ שֶׁלְּמַטָּה וּלְהַגְלוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְבֵין

הָעַמִּים, הֶעֱבִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכְלָּנָיו אֶת הָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהִתְרַוְּקָה מִמֶּנּוּ, כַּכָּתוּב (שמות ב) וַתֵּתַצַּב אֲחֹתוֹ מֵרָחוֹק. וּכְשֶׁאָרֵץ זוֹ הִתְרַוְּקָה מִשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה, הָאָרֶץ הַזּוֹ שֶׁלְּמַטָּה נֶחֱרְבָה, וְיִשְׂרָאֵל הִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: מִי גָּרַם לִי אֶת זֶה וּמִי עָשָׂה לִי אֶת זֶה? בְּנֵי אִמִּי שֶׁנִּזְּרוּ בִּי וְהִתְרַוְּקוּ מִמֶּנִּי, בְּנֵי אִמִּי וַדַּאי.

רַבִּי יוֹסֵי הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי זְיָיא בַּר רַב. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְיָיא, רָאִיתָ מַה שֶּׁרָאִיתִי? אָמַר לוֹ, רָאִיתִי גֶּבֶר אֶזְדִּ בַּנָּהָר, וְצִפּוֹר אַוָּת עַל רֹאשׁוֹ, וְעָלָה בְּפִי הַצִּפּוֹר, וְאוֹכֶלֶת וְרוֹמֶסֶת בְּרַגְלֶיהָ, וְאוֹתוֹ גֶּבֶר מֵרִים קוֹלוֹת וְצוֹוְחַ, וְלֹא יָדַעְתִּי מָה אָמַר.

אָמַר, נִקְרַב אֵלָיו וְנִשְׁמַע. אָמַר, אֲנִי פּוֹחֵד לְהִתְקָרֵב. אָמַר לוֹ, וְכִי בֶּן אָדָם הוּא בְּמָקוֹם זֶה? אֶלָּא רֶמֶז שֶׁל זְכוּתָה שֶׁרָמַז לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. קָרְבוּ אֵלָיו. שָׁמְעוּ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: כֶּתֶר, כֶּתֶר, שְׁנֵי בָנִים שְׁרוּיִים בַּזּוּז [זְרוּקִים לְבַזּוּז]. לֹא נָח וְלֹא מְנוּחָה, עַד שֶׁהַצִּפּוֹר בַּפֶּה תִּפֹּל.

בָּכָה רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, זֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי. אָמַר, וַדַּאי הַגָּלוּת נִמְשָׁךְ, וְעַל זֶה [שֶׁ]צִּפָּרֵי הַשָּׁמַיִם לֹא זָזוּת עַד שֶׁשִּׁלְטוֹן הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת יַעֲבֹר מֵהָעוֹלָם, וּמָתַי? עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר דִּינָיו בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶזְדִּ הוּא יְוַדַּע לַה׳ לֹא יוֹם וְלֹא לָיְלָה.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, שָׁמְעוּ קוֹל אֶזְדִּ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: שַׁלְהֶבֶת הַדִּין הִגִּיעָה בְּדִינָיו. יָצְאָה שַׁלְהֶבֶת אַוָּת וְשָׂרְפָה אֶת אוֹתָהּ הַצִּפּוֹר. אָמַר, וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) וְנִתְּנָה לִשְׂרֵפַת הָאֵשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא הִגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִמְצְאָה בֵּינֵיהֶם אֱמוּנָה, כְּשֶׁנִּמְנְעָה בֵּינֵיהֶם הָאֱמוּנָה, כִּבְיָכוֹל, כְּךְ נִמְצָא בַּכֹּל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) וְכֹפֶר בְּרִיתְכֶם אֶת מָוֶת.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, מַהוּ שֶׁכָּתוּב בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח? אָמַר לוֹ, כְּשֶׁיִּעוֹרֵר

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ, יְמַנַּע מָוֶת מֵהָעוֹלָם, וְלֹא תִתְעוֹרֵר יָמִין זוֹ אֶלָּא כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ יִשְׂרָאֵל בִּימִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַה הֵיא? תּוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ וְגוֹ', לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ.

לָמַדְנוּ, אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בּוֹ, וְהַכָּרוֹז קוֹרֵא עָלָיו שְׁלֹשִׁים יָמִים בֵּין צַדִּיקֵי גַּן הָעֵדֶן, כָּל הַצַּדִּיקִים שְׁמֵחִים, כָּל הַצַּדִּיקִים בָּאִים וּמְעַטְּרִים מְקוֹמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּדִּיק עַד שֶׁיָּבֹא לְמַדֵּר אֶת דִּיּוּרוֹ בֵּינֵיהֶם. וְאִם רָשָׁע הוּא, הַכָּרוֹז קוֹרֵא עָלָיו בַּגֵּיהִנֹּם שְׁלֹשִׁים יוֹם [עָלָיו], וְכָל הָרְשָׁעִים כֻּלָּם עֲצוּבִים.

כֻּלָּם פּוֹתְחִים: וַי, שֶׁהֲרֵי דִּין זְדָשׁ מִתְעוֹרֵר כָּעֵת בִּגְלָלוֹ שֶׁל פָּלוֹנִי. כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזּוֹק מְזַדַּמְּנִים כְּנֶגְדּוֹ וּמַקְדִּימִים לוֹ: וַי, אוֹי לָרָשָׁע אוֹי לִשְׁכֵנוֹ. וְכֻלָּם פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לָרָשָׁע רָע כִּי גְּמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ. מַה זֶּה [טַעַם] גְּמוּל יָדָיו? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לְכִכְלֵל [לְהוֹצִיא] מִי שֶׁזּוֹנָה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁזִית זַרְעוֹ לָרִיק.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא זַרְעוֹ לָרִיק נִקְרָא רָע, וְלֹא רוֹאָה פָּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכָתוּב (בראשית לב) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע. אַף כָּאן, אוֹי לָרָשָׁע רָע – אוֹי לְאוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁהוּא רָע, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ רָע, כִּי גְּמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ – לְכִכְלֵל מִי שֶׁזּוֹנָה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁזִית זַרְעוֹ לָרִיק, וְלָזֶה טוֹרְדִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

בֹּא תִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב אוֹי לָרָשָׁע [רָע]. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב אוֹי לָרָשָׁע, לָמָּה רָע? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ רָע, וְכָתוּב לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכֻלָּם עוֹלִים וְזֶה לֹא עוֹלֶה.

וְאִם תֹּאמַר, שְׁאָר רְשָׁעִים שֶׁהָרְגוּ בְּנֵי אָדָם? בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם עוֹלִים וְהוּא לֹא עוֹלֶה. מָה הַטַּעַם? הֵם הָרְגוּ בְּנֵי אָדָם אֲזֵרִים, וְזֶה הָרַג בָּנָיו מַמָּשׁ, שָׁפַךְ דָּמִים רַבִּים.

בֹּא רְאֵה, בִּשְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם לֹא כָּתוּב וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה׳, וְכָאן כָּתוּב וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה׳ אֲשֶׁר עָשָׂה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְשִׁוְּוֹת אַרְצָה.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לְךָ זִבְלָא בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּבָה פָּרַט לָזֶה, וְאֵין לְךָ רָשָׁע שֶׁלֹּא רוֹאֶה פָּנֵי שְׁכִינָה פָּרַט לָזֶה, שֶׁכָּתוּב לֹא יְגֻרְךָ רָע, כְּלַל. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. מַה זֶּה לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה׳ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

וַיִּזְּי יַעֲקֹב, בְּתוֹכָם. לָכֵן צָרִיךְ לְאָדָם שֶׁלֹּא לְעָרֵב צֶלֶם שֶׁלּוֹ בְּצֶלֶם שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא.

בֹּא רְאֵה מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּמְצָא אָדָם מֵת, הוּא מְטַמֵּא אֶת כָּל הַגּוּף, וְהַבַּיִת טָמֵא. וְגוּף שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לֹא מְטַמֵּא מִישֶׁהוּ אַזְהָר, וְגוּפָן [וּבֵיתוֹ] לֹא טָמֵא כְּשֶׁהוּא מֵת. מָה הַטַּעַם?

יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מֵת, כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל רִבּוֹנוֹ עוֹבְרוֹת מִמֶּנּוּ, וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַצֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְעוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ, נִשְׁאָר הַגּוּף טָמֵא.

אֲבָל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה לֹא כָּךְ, שֶׁבְּזַיָּיו טָמֵא בְּכָל הַצְּדָדִים, צַלְמוֹ טָמֵא וְרוּחוֹ טְמֵאָה, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל הַטֻּמְאוֹת הַלָּלוּ שְׁרוּיוֹת בְּתוֹכוֹ, אָסוּר לְקָרֵב אֵלָיו. כֵּיוָן שֶׁמֵּת, יוֹצְאוֹת כָּל הַטֻּמְאוֹת הַלָּלוּ, וְנִשְׁאָר גּוּף בְּלִי טֻמְאָה לְטַמֵּא.

וְאַף עַל גַּב שֶׁגּוּפָם טָמֵא, בֵּין בְּזַיֵּיהֶם וּבֵין בְּמִיתָתָם, אֲבָל בְּזַיֵּיהֶם שֶׁכָּל אוֹתָן הַטֻּמְאוֹת שֶׁנִּמְצָאוֹת אֶצְלָהֶם, יֵשׁ לָהֶם כּוֹחַ לְטַמֵּא אֲוִזִּרִים. וּבְמִיתָתָם, כַּאֲשֶׁר יוֹצְאוֹת כָּל אוֹתָן הַטֻּמְאוֹת מֵהֶם, לֹא יְכוֹלִים לְטַמֵּא, וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לְטַמֵּא אֲוִזִּרִים, כִּי כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹרֶה עָלָיו צַד הָאֲוִזִּר.

בֹּא רְאֵה, הַצֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, כְּשֶׁהוֹלֵךְ אָדָם וּמִתְגַּדֵּל וְנַעֲשֶׂית מֵהַפָּרְצוּף

הַזֶּה הַדְּמוּת שֶׁלּוֹ, נַעֲשֶׂה צֶלֶם אַזֵּר, וּמִתְזַכְּרִים כְּאָזֵד, וְזֶה נוֹטֵל אֶת זֶה. בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָאִים שְׁנֵי צְלָמִים שָׁמוּר הוּא הָאָדָם, וְגוּפוֹ בְּקִיּוּם, וְרוּחַ שְׁרוּיָה בְּתוֹכוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁקְּרֵבִים יָמָיו, הֵם עוֹבְרִים מִמֶּנּוּ, וְזֶה עוֹלֶה לָזֶה, וְנִשְׁאָר אָדָם בְּלִי שְׁמִירָה, אָז (שיר ב) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שְׁנַיִם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בָּעוֹלָם, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, צָרִיךְ אָדָם לְעוֹרֵר [בְּדִין] תְּשׁוּבָה שֶׁיְּשׁוּבֵב מֵהָרְשַׁע [מֵזְּזַטָּאָיו], שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ יוֹם נִכְתָּבִים פָּתָקִים, וְכֻלָּם נִמְצָאִים בְּתִיק כְּתוּבִים. אִם זָכָה אָדָם שֶׁיְּשׁוּבֵב לְפָנָי רִבּוֹנוֹ, קוֹרְעִים אֶת הַפָּתָקִים שֶׁעָלָיו.

אַזֵּר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לְפָנָי הָאָדָם אֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים, יוֹם הַתְּשׁוּבָה. אִם שָׁב מֵזְּזַטָּאָיו – טוֹב. אִם לֹא – מְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ לַזְּזִתִּם פָּתָקִים. אוֹי כִּי הַתְּשׁוּבָה רוֹצָה לְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ.

אִם זָכָה בִּתְשׁוּבָה וְלֹא שִׁלֵּמָה כָּרָאוּי – תּוֹלִים לוֹ עַד אוֹתוֹ יוֹם אַזָּרוֹן שֶׁל עֲצֶרֶת, שֶׁהוּא שִׁמִינִי לָזָּגֹ. אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָי רִבּוֹנוֹ – נִקְרָעִים. וְאִם לֹא זָכָה – אוֹתָם פָּתָקִים יוֹצְאִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִמְסָרִים בִּידֵי מַלְאַךְ הַדִּין, וְהַדִּין נַעֲשֶׂה, וּפָתָקִים יוֹתֵר לֹא זוֹזְרִים עוֹד לְבֵית הַמֶּלֶךְ.

אָז מָעֲבָרִים הַצְּלָמִים מִמֶּנּוּ וְלֹא נִמְצָאִים עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ מִמֶּנּוּ, הֲרֵי וַדַּאי שֶׁעָשׂ הַמֶּלֶךְ יַעֲבֹר עָלָיו וְיִטְעַם מִכּוֹס הַמָּוֶת. וּבְאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁל זַגֹ הָאַזָּרוֹן, הַמַּלְאָכִים הַמְעַנְּישִׁים מְזַמְּנִים, וְנוֹטְלִים אֶת הַפָּתָקִים. וְאַזֵּר שֶׁנָּטְלוּ אוֹתָם, מָעֲבָרִים הַצְּלָמִים, וְלֹא נִמְצָאִים [וְאִם נִמְצָאִים פְּגוּמִים, יַעֲבֹר עָלָיו מַזָּלוֹת וְכוּ'] בָּהֶם יָדַיִם. וְאִם נִמְצָאִים בָּהֶם יָדַיִם – דִּין גָּרוּעַ, אוֹ יַעֲבֹר עָלָיו דִּין שֶׁל מַזָּלוֹת רָעוֹת בַּפָּגָם שֶׁלָּהֶם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת זֶה.

וּבְסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים אוֹמְרִים יוֹתֵר, כְּשֶׁהָרֹאשׁ נִגְרָע וְיִמָּצֵא הַגּוּף – בְּנוֹ אוֹ אִשְׁתּוֹ יִמְצָאוּ, וְהוּא יִסְתַּלֵּק. וְזֶה מְדֻבָּר כְּשֶׁלֹּא זָזַר כָּל אוֹתוֹ זְמַן בִּתְשׁוּבָה. אֲבָל אִם זָזַר, טַעַם הַמָּוֶת יִטְעַם וְיִתְרַפֵּא.

וְאִם הַגּוּף לֹא נִרְאָה וְיִמָּצֵא הָרֹאשׁ – הֵם מִסְתַּלְּקִים וְהוּא מִתְקַיֵּם, וְזֶה

מִדָּבָר כְּשֶׁבְּנוֹ הַקָּטָן בִּרְשׁוּתוֹ. וְאִם יָדָיו פְּגוּמִים, מַעֲשֶׂה יָדָיו פְּגוּמִים, רַגְלָיו – מַזָּלוֹת רוֹדְפוֹת אוֹתוֹ. בּוֹרְזַז הַצָּלָם וְזוֹזֵר, בּוֹרְזַז וְזוֹזֵר, עָלָיו כָּתוּב (דִּבְרִים כוז) בַּבֹּקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב. וְזֶה כְּשֶׁהַלְּבָנָה מְאִירָה וְהַלַּיְלָה מְתֻקָּן בְּאוֹר.

אֲבָל צַדִּיקִים וְסִידִים, כָּל יוֹם וָיוֹם מִסְתַּכְּלִים בְּלִבָּם כְּאִלּוּ אוֹתוֹ יוֹם מִסְתַּלְּקִים מֵהָעוֹלָם, וְעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפְנֵי רִבּוֹנָם, וְלֹא יִצְטָרְכוּ לְדָבָר אַזּוֹר. אַשְׁרֵי זֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי – כַּמָּה עֶלְיוֹנִים מַעֲשֵׂי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים [בְּרִיוֹת] שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, קוֹשֵׁר אוֹתָם בִּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁנּוֹטְלִים אוֹתָם לְמַטָּה וְעוֹשִׂים בָּהֶם מַעֲשֶׂה, מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁקָּשׁוּר בּוֹ, כְּגוֹן אֱזוֹב וְעֵץ אֶרֶז, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים.

וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁאֲזוּזִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ לוּלָב, וְאֶתְרוֹג, הֲדַס, וַעֲרָבָה, שֶׁכֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה. וְעַל כָּךְ שָׁנִינוּ, לֶאֱזוֹז אוֹתָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂה כְּדֵי לְעוֹרֵר זֶדְוָה אוֹתוֹ שֶׁאוּזַּז בּוֹ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, בִּדְבָרִים וּמַעֲשֶׂה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת דָּבָר כְּדֵי לְעוֹרֵר דָּבָר אַזּוֹר.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי [בְּרָאתִיו] – לְעוֹרֵר כְּבוֹדִי. בְּרָאתִיו – לְיַזֵּד לִי. יְצַרְתִּיו – לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֶׂה [כּוֹזֵז]. אַף עֲשִׂיתִיו – לְעוֹרֵר בּוֹ כּוֹזֵז שֶׁלְּמַעְלָה.

דָּבָר אַזּוֹר כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר. וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו – הַיְנוּ כַּפּוֹת תְּמָרִים. יְצַרְתִּיו – הַיְנוּ וַעֲנַף עֵץ עָבֹת. אַף עֲשִׂיתִיו – הַיְנוּ וְעַרְבֵי נָחַל.

וְתִקּוּן שֶׁל זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, דַּיְקָא שֶׁהוּא זַמְּישִׁי עַל עָשׂוֹר. אֲבָל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, אוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן מִי הוּא? אֶלָּא יוֹם שֶׁיָּצָא רִאשׁוֹן לִנְסֹעַ [לְכָל] בְּמַעְיָנָיו שֶׁל מַיִם נוֹבְעִים, וְאָנוּ רוֹצִים לְהַמְשִׁיכוֹ לָעוֹלָם.

מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁקִּשֵּׁר בְּנֵי אָדָם בְּמַאֲסָר. בָּאָה אִמּוֹ הַגְּבִירָה וְהוֹצִיאָה

אוֹתָם לַזָּרוּת, וְהַמֶּלֶךְ מַשְׁגִּיזָן עַל כְּבוֹדָה וְנָתַן אוֹתָם בְּיָדֶיהָ. מָצְאָה אוֹתָם רְעֵבִים וּצְמֵאִים. אָמְרָה, הֲרֵי הוֹצֵאתִי אוֹתָם לַזָּרוּת, תָּבִיא לָהֶם אֹכֶל וּמַשְׁקֶה.

כָּךְ יוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה מוֹצִיא אֶת כֻּלָּם לַזָּרוּת, וְאָנוּ רְעֵבִים לְמָזוֹן וּצְמֵאִים לִשְׁתִיָּה. הִיא מְעַטֶּרֶת אֶת הַמֶּלֶךְ בְּעַטְרוֹתָיו. בַּיּוֹם הַזֶּה יָדַעְנוּ שָׁמַיִם נוֹבְעִים שׁוֹרִים עָפָה, שׁוֹאֲלִים לִשְׁתוֹת לְמִי שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם לַזָּרוּת, וְעַל כָּךְ קוֹרְאִים לוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן.

זֶה בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה, וְהוּא יָפֶה. אֲבָל בַּיּוֹם הַזֶּה, לְאַבְרָהָם שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל, אִם בְּעַנְנֵי כָבוֹד הוּא הֶרְאשִׁית אוֹ בְּמַיִם הוּא הֶרְאשִׁית, שֶׁאַבְרָהָם הִתְזִיל לַזִּוְפֵּר בּוֹרוֹת מַיִם.

פְּרִי עֵץ הָדָר – זוֹ בְּאֵר שֶׁל יִצְחָק, שֶׁיִּצְחָק הִדַּר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקָרָא לוֹ עֵץ הָדָר. פֵּרְיוֹ שֶׁל עֵץ הֶהָדָר הַזֶּה יָדוּעַ. כַּפּוֹת תְּמָרִים – שֶׁכָּתוּב (תהלים צב) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, וְלֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם פָּרוּד. וְלָכֵן לֹא כָתוּב וְכַפּוֹת, אֶלָּא כַּפּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עוֹלֶה זֶה בְּלִי זֶה. וּבָזֶה מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר הַזֹּאת, מִבְּאֵר מַיִם עֲלִיוֹנִים שֶׁנּוֹבְעִים. הַהוּא מִתְמַלֵּא בַּתְּזוּלָה, וּמִמֶּנּוּ מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר עַד שֶׁנּוֹבַעַת לַכֹּל.

וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – זֶה עָנָף שֶׁל אֵילָן הַגָּדוֹל שֶׁהִתְזַזֵּק וְנִשְׂרַשׁ בְּשָׂרְשָׁיו, נַעֲשָׂה אֵילָן עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, שֶׁאָזוּזוּ בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁלּוֹ, עָנָף שֶׁהוּא עֵץ עָבֹת, עֵץ שֶׁאוֹזֵז אֶת הֶעָבוֹת, שֶׁהֲרֵי מִזֶּה נוֹטֵל יְסוֹד הָעוֹלָם וּמִתְמַלֵּא כְּדֵי לְהָרִיק בַּבְּאֵר, זֶהוּ עוֹלַם אֶרֶץ הַהַשְׁקָאָה.

וְעַרְבֵי נָחַל – שְׁנַיִם הֵם, שְׁנֵי נַחֲלֵי מַיִם מִתְכַּנְּסִים לְתוֹכָם לְהָרִיק לַצַּדִּיק. דָּבָר אַזֵּר וְעַרְבֵי נָחַל – אֵלֶּה הֵם גְּבוּרוֹת שֶׁאָזוּזוֹת בְּיִצְחָק, שֶׁבָּאִים מִצַּד אוֹתוֹ נַחַל עֶלְיוֹן וְלֹא מִצַּד הָאָב. לָכֵן הַכֹּל נָאֶה, וְלֹא מְבַשֵּׂם לַפָּרוֹת, וְלֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת. וְעַרְבֵי נָחַל – שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁהַגּוּף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. אֲבָל וְעַרְבֵי נָחַל וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְאֵלֶּה הֵם כֻּלָּם לְרוֹקֵן מַיִם לַבְּאֵר.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן ג״ן)

מַהוּ פָּרִי עֵץ הָדָר? עֵץ הָאֶתְרוֹג. וּמַהוּ הָדָר? הָדָר עַל הַכֹּל, וְהַיְנוּ הָדָר שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁזוּר. וְהַיְנוּ עַל שֵׁם נְקֻבָּה, וְעַל שְׁמָהּ נִלְקְחָה נְקֵבָה מֵאָדָם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם עוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן בְּלֹא נְקֵבָה. וּמָה הַטַּעַם נִקְרֵאת נְקֵבָה? עַל שֵׁם שֶׁנְּקָבֶיהָ רְוָזִים, וְיֵשׁ לָהּ נְקָבִים יְתֵרִים עַל הָאִישׁ, וּמַה הֵם הַנְּקָבִים: שְׁדַיִם וָרֶחֶם וּבֵית קִבּוּל הַוָּלָד.

וּמַה שֶּׁאָמְרוּ, שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁהוּא הָדָר לְכָל סִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ – כֵּן. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל הַסְּפָרִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וּמַהוּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים? אֶלָּא קֹדֶשׁ שֶׁהוּא קֹדֶשׁ לְקָדָשִׁים. וּמַה הֵם קָדָשִׁים? אֵלּוּ שֶׁכְּנֶגֶד שֵׁשׁ קְצָווֹת שֶׁבָּאָדָם, וְקֹדֶשׁ יִהְיֶה לָהֶם קֹדֶשׁ לְכֻלָּם.

וּמַהוּ קֹדֶשׁ? זֶה אֶתְרוֹג, שֶׁהוּא הָדָר לַכֹּל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הָדָר? אַל תִּקְרֵי הָדָר אֶלָּא ה׳ דָּר, זֶה אֶתְרוֹג שֶׁהוּא נִפְרָד מֵאֶגֶד הַלּוּלָב, וְאֵין מִצְוַת לוּלָב קַיֶּמֶת אֶלָּא בּוֹ, וְהוּא גַּם כֵּן אָגוּד עִם הַכֹּל, שֶׁעִם כָּל אֶזְדָּ הוּא, וְעִם כֻּלָּם יַזְדָּ הוּא.

וּמַהוּ הַלּוּלָב? כְּנֶגֶד זוּט הַשִּׁדְרָה. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – שֶׁעֲנָפָיו זוֹקְפִים אֶת רֻבּוֹ, וְאִם אֵין עֲנָפָיו זוֹקְפִים אֶת רֻבּוֹ – אֵינוֹ כְּלוּם. מִפְּנֵי מָה? מָשָׁל לְאָדָם שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו יָגֵן עַל רֹאשׁוֹ, הֲרֵי זְרוֹעוֹתָיו שְׁנַיִם וְרֹאשׁוֹ שִׁלְשָׁה, וְהַיְנוּ עָנָף לִשְׁמֹאל, עָבֹת לְיָמִין, וְנִמְצָא עֵץ בָּאֶמְצַע. וְלָמָּה נֶאֱמַר בּוֹ עֵץ? שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הָאִילָן.

וּמַה זֶּה עַרְבֵי נָזַל? שׁוֹקֵי הָאָדָם שֶׁהֵם שְׁתַּיִם. וּמַהוּ לָשׁוֹן שֶׁל עַרְבֵי נָזַל? מִשּׁוּם שֶׁגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם הוּא לַמַּעֲרָב, וּמִשָּׁם יוֹנֵק כּוֹזוֹ, וְשֶׁל צָפוֹן הוּא קָטָן מִמֶּנּוּ מַהֲלַךְ זֵמֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהוּא בְּרוּזוֹ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, וּבוֹ פּוֹעֵל וְנִקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְהֵם שְׁנֵיהֶם עֲצִים. דָּבָר אַזֵּר עַרְבֵי – שֶׁפָּעָמִים מִעֲרִבִים פָּעֳלָתָם זֶה עִם זֶה. מַה זֶּה עַרְבֵי נָזַל? נָזַל הוּא עַל שֵׁם הַמָּקוֹם שֶׁהֵם קְבוּעִים בּוֹ שֶׁשְּׁמוֹ נָזַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנָּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם.

מַהוּ יָם? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה אֶתְרוֹג. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁכָּל מִדָּה וּמִדָּה מֵאֵלּוּ הַשִּׁבְעָה נִקְרֵאת נַזָּל? שֶׁנֶּאֱמַר וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל, אַל תִּקְרֵי נַחֲלִיאֵל אֶלָּא נַזָּלִי אֵל. וְעוֹד שָׁם, מָה לֵב, הָדָר פְּרִי הַגּוּף, אַף יִשְׂרָאֵל פְּרִי עֵץ הָדָר. מָה אִילָן תָּמָר, עֲנָפָיו סְבִיבָיו וְלוּלָבוֹ בָּאֶמְצַע, אַף יִשְׂרָאֵל נָטְלוּ גּוּף הָאִילָן הַזֶּה שֶׁהוּא לִבּוֹ, וּכְנֶגֶד הַגּוּף וּוּוּט הַשִּׁדְרָה בָּאָדָם שֶׁהוּא עִקַּר הַגּוּף. וּמַה לּוּלָב זֶה כָּתוּב לוֹ לֵב, אַף לֵב מָסוּר לוֹ. וּמַה לֵב זֶה שִׁלְשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת זָכְמָה בּוֹ, אַף בְּכָל נָתִיב מֵהֶן צוּרָה שׁוֹמֶרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: ע״כ מההשמטות

דָּבָר אַחֵר, וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר – זֶה אַבְרָהָם. כַּפֹּת תְּמָרִים – זֶה יִצְחָק. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – זֶה יַעֲקֹב. וְעַרְבֵי נָחַל – אֵלֶּה הֵן שִׁתֵּי הַדְּרָגוֹת שֶׁאָמַרְנוּ.

וּמִי שֶׁשּׁוֹנֶה זֶה, מִשּׁוּם שֶׁעֵץ עָבֹת זֶה יַעֲקֹב, שֶׁאוֹחֵז אֶת כָּל הַחֶלְקִים, וַדַּאי זֶה יַעֲקֹב. אֲבָל הֲרֵי בְּאַרְנוּ, פְּרִי עֵץ הָדָר – זוֹ בְּאֵר יִצְחָק, זוֹ גְּבוּרָה תַּחְתּוֹנָה. כַּפֹּת תְּמָרִים – כַּפֹּת זָסֵר, דֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשָׁר בַּבְּאֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ג) כִּפּוּתִים בְּסַרְבָּלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה לֹא עוֹלִים זֶה בִּכְלִי זֶה. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת, עָנָף הוּא עֶלְיוֹן שֶׁנַּעֲשָׂה עֵץ עָבוֹת וְאוֹחֵז לְכָל צַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. עַרְבֵי נָחַל – זֶה יְצְחָק, בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁאָחוּזִים בְּצַד הַנַּחַל וְלֹא בְּצַד הָאָב. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַף עַל גַּב שֶׁבַּנַּחַל הַזֶּה לֹא נִמְצָא דִּין, מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנּוּ דִּינִים.

וְרַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן פָּרַשׁ, וְעַרְבֵי נָחַל – אֵלּוּ שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁיּוֹצְאִים מֵהֶם מַיִם, וְיָפֶה. אֲבָל בֹּא רְאֵה, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁשִּׁתֵּי דְּרָגוֹת אֵלֶּה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, פְּרִי וְכִנּוּס גָּדוֹל [הַבְּרָכוֹת] יוֹצְאִים מֵהֶם, וְעַרְבֵי נַחַל לֹא יוֹצְאִים מֵהֶם לֹא פְּרִי וְלֹא טַעַם וְלֹא רֵיחַ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ, וְהַכֹּל יָפֶה.

וְעַל כֵּן אֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאל, כְּנֶגֶד הַלֵּב. לוּלָב בִּימִין. כַּפֹּת בַּכֹּל, וְקָשׁוּר בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק כַּפּוֹת הוּא בְּכָל הַצְּדָדִים וְקָשׁוּר בַּכֹּל, וְזֶהוּ קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה.

וְיָפֶה אָמַר בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה שֶׁכָּל אֵלֶּה הֵם אוֹרְזִים שֶׁמַּזְמִינִים הָעָם הַקָּדוֹשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁצְּרִיכִים לִמְצֹא אוֹתָם, כֵּיוָן שֶׁהִזְמִין אוֹתָם, וּבָהֶם מְבַקֵּשׁ אָדָם בַּקָּשָׁתוֹ לַמֶּלֶךְ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, לִזְכּוֹת בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּסִימָנִים רְשׁוּמִים מִתּוֹךְ הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִצָּוְוּ בַּדִּין, וּמָהֵם הַסִּימָנִים? סִימָנֵי הָאֱמוּנָה, זוֹתָם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּכְנְסוּ לִבְנֵי הַמֶּלֶךְ לְדִין, וּבָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים מִי מֵהֶם נִצָּוּז. יָצָא לְגָיוֹן אֶזְוֵד מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ מִי נִצָּוּז? אָמַר לָהֶם, מִי שֶׁיֵּצֵא וּבְיָדוֹ סִימָנֵי הַמֶּלֶךְ, הוּא שֶׁנִּצָּוּז.

כָּךְ כָּל הָעוֹלָם נִכְנָסִים לְדִין לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהוּא דָּן אוֹתָם מִיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, עַד זְמַנּוֹ עֲשָׂרָה יוֹם לַחֹדֶשׁ, וּבֵין כָּךְ נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם צַדִּיקִים בִּתְשׁוּבָה, טְרוּזִים בַּסֵּכָּה וְלוּלָב וְאֶתְרוֹג, וְלֹא יוֹדְעִים מִי נִצָּוּז בַּדִּין. הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שׁוֹאֲלִים, מִי נִצָּוּז בַּדִּין? אוֹמֵר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵלֶּה שֶׁמּוֹצִיאִים בִּידֵיהֶם אֶת הַסִּימָנִים שֶׁלִּי, הֵם נִצָּוּז בַּדִּין.

בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּרֹשֶׁם הַמֶּלֶךְ, בִּתְשֻׁבְּזוּת הַהַלֵּל, נִכְנָסִים לַסֵּכָּה, אֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאל, לוּלָב בִּימִין. כֻּלָּם רוֹאִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְשׁוּמִים בְּרִשְׁמֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

עַד כָּאן זְדָוֹת הַכֹּל, זְדָוֹת הָאוֹרְזִים, וַאֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם שְׁמֵזִים בַּזְּדָוָה וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנָּה, וְלָכֵן מַקְרִיבִים בְּכָל יוֹם עֲלֵיהֶם לְהַטִּיל עֲלֵיהֶם שָׁלוֹם, וְיִתְבָּרְכוּ מֵאִתָּנוּ. מִכָּאן וָהָלְאָה יוֹם אֶזְוֵד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁשָּׁמֵזַּ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. שֶׁהֲרֵי יוֹם זֶה מִן הַמֶּלֶךְ בִּלְבַדּוֹ זְדָוָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין אוֹרְזִים וְכוּ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, אֲנִי זַבְצֶלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. כַּמָּה זְבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אוֹתָהּ, וְהִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ תָּמִיד. וְכַמָּה מְשַׁבְּחִים וּמְזַמְּרִים מַזְמִינָה תָּמִיד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאָזוּזִים בּוֹ בְּגוֹרָל הַזֶּלֶק הַקָּדוֹשׁ, כַּכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ וְגוֹ'. אֲנִי זַבְצֶלֶת הַשָּׁרוֹן – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעוֹמֶדֶת בַּיָּפִי שֶׁל נוֹי בְּגַן עֵדֶן. הַשָּׁרוֹן – שֶׁהִיא עָרָה וּמְשַׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

דָּבָר אַזֵּר, אֲנִי זַבְצֶלֶת הַשָּׁרוֹן – שֶׁרוֹצָה לִהְיוֹת מְשִׁכָּה מֵהַשִּׁכְיַת הַגַּזֵּל הָעֲמֹק, מִקּוֹר הַגְּזֵלִים, כַּנֶּאֱמַר וְהָיָה הַשָּׂרֵב לַאֲגַם. [נ"א (ישעיה לג) וְהָיָה הַשָּׁרוֹן כָּעֲרָבָה] שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שֶׁעוֹמֶדֶת בְּעֹמֶק הַכֹּל. מִי הֵם הָעֲמָקִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. זַבְצֶלֶת הַשָּׁרוֹן. זַבְצֶלֶת – מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַשִּׁקְאַת הַגְּזֵלִים שֶׁיּוֹצְאִים וְלֹא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שׁוֹשַׁנָּה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֹמֶק הַכֹּל, נִסְתָּר מִכָּל הַצְּדָדִים.

בֹּא רְאֵה, בַּתְּזוֹלָה יְרֵקָה כַּזַּבְצֶלֶת, שֶׁהָעֲלִים שֶׁלָּהּ יְרֵקִים, אַזֵּר כָּךְ שׁוֹשַׁנָּה אֲדֻמָּה בְּגָוָנִים לְבָנִים. שׁוֹשַׁנָּה בְּשִׁשָּׁה עָלִים. שׁוֹשַׁנַּת – שֶׁמּוֹשְׁתַּנֵּית מִגָּוֶן לְגָוֶן וּמְשַׁנָּה אֶת גְּוָנֶיהָ.

שׁוֹשַׁנַּת – בַּתְּזוֹלָה וְזַבְצֶלֶת. בִּזְמַן שֶׁרוֹצָה לְהִזְדַּוֵּג בַּמֶּלֶךְ נִקְרֵאת זַבְצֶלֶת, אַזֵּר שֶׁנִּדְבְּקָה עִם הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת הִיא נִקְרֵאת שׁוֹשַׁנַּת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שיר ה) שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שֶׁהִיא מְשַׁנָּה אֶת גְּוָנֶיהָ לִפְעָמִים לְטוֹב וְלִפְעָמִים לְרַע, לִפְעָמִים לְרַחֲמִים וְלִפְעָמִים לְדִין.

וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם (בראשית ב). בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם וְכִבֵּד אוֹתוֹ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן, רָצָה מִמֶּנּוּ לְהִדָּבֵק בּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא יְזִידִי, וּבַכֹּל יְזִידִי, וּבְמָקוֹם שֶׁל דְּבֵקוּת יְזִידָה שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנָּה וְלֹא מִתְהַפֵּךְ לְעוֹלָמִים בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר יָזִיד שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ. זֶהוּ

שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַזַּיִם בְּתוֹךְ הַגָּן.

אַזַּר כָּךְ סָטוּ מִדֶּרֶךְ הָאֱמוּנָה וְעָזְבוּ אֶת הָעֵץ הַיְזוּדִי, הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָאֵילָנוֹת, וּבָאוּ לְהִדָּבֵק בְּמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה וּמִתְהַפֵּךְ מִגָּוֶן לְגָוֶן וּמִטּוֹב לְרַע וּמֵרַע לְטוֹב, וְיָרְדוּ מִלְמַעְלָה מַטָּה, וְנִדְבְּקוּ לְמַטָּה בְּשִׁנּוּיִים רַבִּים, וְעָזְבוּ אֶת הָאִילָן הַיְזוּדִי הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָאֵילָנוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְגוֹ'.

וַדַּאי שֶׁאָז הִתְהַפֵּךְ לִבָּם בְּאוֹתוֹ הַצַּד מַמָּשׁ, לִפָּעָמִים לְטוֹב לִפָּעָמִים לְרַע, לִפָּעָמִים לִרְוָחִים לִפָּעָמִים לְדִין. בַּדָּבָר הַזֶּה נִדְבְּקוּ בּוֹ וַדַּאי, בִּקְשׁוּ וְשִׁבּוֹנוֹת רַבִּים וְנִדְבְּקוּ בָּהֶם.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָדָם, עָזַבְתָּ זַיִם וְנִדְבַּקְתָּ בַּמָּוֶת. זַיִם – שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַזַּיִם בְּתוֹךְ הַגָּן, שֶׁנִּקְרָא זַיִם, שֶׁמִּי שֶׁאוֹזֵז בּוֹ לֹא טוֹעֵם מָוֶת לְעוֹלָמִים. נִדְבַּקְתָּ בְּעֵץ אַזַּר – הֲרֵי וַדַּאי הַמָּוֶת כְּנֶגְדְּךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, וְכָתוּב (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה. וַדַּאי שֶׁנִּדְבַּקְתָּ בִּמְקוֹם הַמָּוֶת וְעָזַבְתָּ מְקוֹם הַזַּיִם. מִשּׁוּם כָּךְ נִגְזַר עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מָוֶת.

אִם הוּא זָטָא, מָה זָטְאוּ כָּל הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל הָעוֹלָם אָכְלוּ מֵהָעֵץ הַזֶּה וְזֶה קָרָא לְכֻלָּם – לֹא כָךְ! אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עָמַד עַל רַגְלָיו, רָאוּ אוֹתוֹ כָּל הַבְּרִיוֹת וּפָזְדוּ מִלְּפָנָיו, וְהָיוּ נוֹסְעִים אַזָּרָיו כַּעֲבָדִים אַזַּר הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אָמַר לָהֶם: אֲנִי וְאַתֶּם (תהלים צה) בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה וְגוֹ'. וְכֻלָּם הָלְכוּ אַזָּרָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁאָדָם מִשְׁתַּחֲוֶה לְמָקוֹם זֶה וְנִדְבָּק בּוֹ, כֻּלָּם נִמְשְׁכוּ אַזָּרָיו, וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם.

וְאָז הִשְׁתַּנָּה הָאָדָם לְכַמָּה גְּוָנִים, לִפָּעָמִים דִּין לִפָּעָמִים רַוָּחִים, לִפָּעָמִים מָוֶת לִפָּעָמִים זַיִם, וְלֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּם תָּמִיד בְּאֶחָד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם גָּרַם לוֹ, וְלָכֵן נִקְרָא זֵרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, הַמִּתְהַפֶּכֶת מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, מִטּוֹב לְרַע, מֵרַוָּחִים לְדִין, מִשָּׁלוֹם לִקְרָב, מִתְהַפֶּכֶת הִיא בַּכֹּל, טוֹב וָרַע,

שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע.

וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, לְרַחֵם עַל מַעֲשָׂיו, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ וְגוֹ'. וְהוּא לֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ וְנִמְשַׁךְ אַחַר אִשְׁתּוֹ, וְגָרַשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי אִשָּׁה עוֹלָה לְמָקוֹם [לְמָקוֹם זֶה] וְלֹא יוֹתֵר, וְהָאִשָּׁה גָּרְמָה מָוֶת לַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, לָעוֹלָם הַבָּא כָּתוּב (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי. כִּימֵי הָעֵץ – אוֹתוֹ שֶׁנּוֹדַע בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. כָּתוּב (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְזֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ וְגוֹ'.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב וַיִּזְיָא, כָּתוּב וַיִּזְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. שָׁם בְּקִיּוּמוֹ יַעֲקֹב, וְכָאן בְּמִיתָתוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב וַיִּקְרַב יוֹם יִשְׂרָאֵל לָמוּת, אֶלָּא יְמֵי, וְכִי בְּכַמָּה יָמִים מֵת בֶּן אָדָם? וַהֲרֵי בְּשָׁעָה אַחַת, בְּרֶגַע אֶחָד מֵת וְיוֹצֵא מִן הָעוֹלָם.

אֶלָּא כָּךְ לִמַּדְנוּ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁעוֹמֵד בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה נִפְקָדִים לְפָנָיו וְנִכְנָסִים בְּזֶשְׁבּוֹן, וּכְשֶׁנִּקְרָבִים לְפָנָיו לְהִכָּנֵס בְּזֶשְׁבּוֹן, מֵת הָאָדָם, וּמֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלָיו אֶת רוּחוֹ. אוֹתוֹ הַהֶבֶל שֶׁהוֹצִיא וְנָפַח בּוֹ, מֵשִׁיב אוֹתוֹ אֵלָיו.

אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁכָּל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁיָּמָיו הִתְקָרְבוּ אֶל הַמֶּלֶךְ בְּלִי בוּשָׁה, וְלֹא נִדְחָה יוֹם אֶחָד מֵהֶם הַזּוֹעֵקָה שֶׁיִּמָּצֵא שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ זֶטָא, לָכֵן כָּתוּב בְּצַדִּיקִים קְרִיבָה. [וְאֵיךְ יִקְרְבוּ] מִשּׁוּם שֶׁקְּרֵבִים יָמָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִי בוּשָׁה.

אוֹי לָרְשָׁעִים, שֶׁלֹּא כָתוּב בָּהֶם קְרִיבָה, וְאֵיךְ יִקְרְבוּ הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי כָּל יָמָיו נִמְצְאוּ בַּזֶּטָאי הָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא יִקְרְבוּ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא יִמָּנוּ לְפָנָיו וְלֹא יִזָּכְרוּ לְמַעְלָה, אֶלָּא הֵם מִתְכַּלִּים מִתּוֹכָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ.

וְכָאן וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַדַּאי, בְּלִי בוּשָׁה, בִּשְׁלֵמוּת, בְּזֻוְּדָוָה שְׁלֵמָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר שָׁלֵם מִיַּעֲקֹב. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, שָׁלֵם? שָׁלֵם הָיָה, אֲבָל לֹא שָׁלֵם בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּשָׁעָה שֶׁיְּמֵי הָאָדָם נִפָּקְדִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, יֵשׁ צַדִּיק שֶׁנִּפְקָדִים יָמָיו, וְהֵם רְזוּקִים מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְיֵשׁ צַדִּיק שֶׁכַּאֲשֶׁר נִפְקָדִים יָמָיו, הֵם קְרוּבִים וּסְמוּכִים לַמֶּלֶךְ וְלֹא מְרֻזָּקִים, נִכְנָסִים בְּלִי בוּשָׁה וּקְרֵבִים לַמֶּלֶךְ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת.

וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וְכִי שְׁאָר הַשְּׁבָטִים לֹא בָּנָיו הֵם? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹסֵף הָיָה בְּנוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאֵשֶׁת פּוֹטִיפַר דָּחֲקָה אֶת יוֹסֵף, מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת. פָּסוּק זֶה הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וְאֵין אִישׁ בַּבַּיִת, מַה זֶּה מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת? אֶלָּא לְהַכְלִיל אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהָיְתָה שָׁם וְנִמְצְאָה שָׁם, וּמִשּׁוּם כָּךְ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת, אֲבָל אִישׁ אַחֵר הָיָה שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהֵרִים יוֹסֵף עֵינָיו וְרָאָה אֶת דְּמוּת אָבִיו, יָשַׁב בְּקִיּוּמוֹ וְנִרְתַּע לְאָחוֹר.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה אָמַרְתָּ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר, זַיֶּיךָ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אַחֵר יָבֹא לְבָרֵךְ אֶת בָּנֶיךָ וְיִתְבָּרְכוּ בּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְמָאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר יָדַעְתִּי בְנִי, לָמָּה אָמַר יָדַעְתִּי אַחֵר? אֶלָּא אָמַר יָדַעְתִּי בְנִי, בִּזְמַן שֶׁעָמַדְתָּ בְּגוּפְךָ שֶׁאַתָּה בָּרוּר, כְּשֶׁרָאִיתָ אֶת דְּמוּתִי וְשַׁבְתָּ בְּקִיּוּמְךָ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי, עַל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ שֶׁזֶּהוּ הַבְּכוֹר, גַּם הוּא יִהְיֶה לְעָם וְגַם הוּא יִגְדָּל, וְכָאן מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, לִבְנוֹ לְיוֹסֵף מַמָּשׁ.

דָּבָר אַחֵר וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף – שֶׁבִּדְמוּת אַחַת הָיוּ נִרְאִים. שֶׁכָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת יוֹסֵף, הָיָה מֵעִיד שֶׁבְּנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַכֹּל כָּךְ

הוּא, וְעוֹד, שֶׁיּוֹסֵף זָן אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו בְּזִקְנוּתוֹ, וְלָכֵן בְּנוֹ מַמָּשׁ יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, לָמָּה לְיוֹסֵף וְלֹא לְאַחֵר? מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ מִשָּׁם.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבָּנָיו יִשְׁתַּעְבְּדוּ בַּגָּלוּת שָׁם בְּמִצְרַיִם, לָמָּה לֹא נִקְבַּר שָׁם כְּדֵי שֶׁזְּכוּתוֹ תָּגֵן עַל בָּנָיו? לָמָּה רָצָה לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים קג) כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים, אֵיפֹה הָרַחֲמָנוּת?

אֶלָּא, כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה יוֹרֵד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, הָיָה מְזוּזָד, וְהָיָה אוֹמֵר: זֹס וְזָלִילָה יִכְלוּ בָנַי בֵּין הָעַמִּים, וְאוּלַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְסַלֵּק שְׁכִינָתוֹ מִמֶּנִּי כְּבַתְּחִלָּה. מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב וְגוֹ', [וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל] אַל תִּירָא מֵרְדָה מִצְרַיְמָה כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם. וּמַה שֶּׁאָמַרְתָּ אוּלַי אֲסַלֵּק שְׁכִינָתִי מִבֵּינְךָ – אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה.

אָמַר עוֹד, מְזוּזָד אֲנִי שָׁמָּא אֶקָּבֵר שָׁם וְלֹא אֶזְכֶּה עִם אֲבוֹתַי. אָמַר לוֹ, וְאָנֹכִי אֲעַלְךָ גַּם עָלֹה. אֲעַלְךָ – מִמִּצְרַיִם. גַּם עָלֹה – לְהִקָּבֵר בְּקָבֶר אֲבוֹתֶיךָ.

מִשּׁוּם כָּךְ רָצָה לְהַעֲלוֹת עַצְמוֹ מִמִּצְרַיִם: אָזוּד – כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ מִמֶּנּוּ יְרָאָה, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָפֵר מִיְּרָאָתָם. וְאָזוּד – שֶׁרָאָה שֶׁשְּׁכִינָה תָּשִׁים מְדוֹרָהּ בֵּין בָּנָיו בַּגָּלוּת. וְאָזוּד – כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה גּוֹפוֹ דָּר בֵּין גּוֹפוֹת אֲבוֹתָיו לְהִכָּלֵל בֵּינֵיהֶם, וְלֹא יִמָּנֶה עִם רִשְׁעֵי מִצְרַיִם.

וְשָׁנִינוּ, הַגּוּף שֶׁל יַעֲקֹב נִמְשַׁךְ מִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהָיְתָה דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב דְּמוּת עֶלְיוֹנָה וּקְדוֹשָׁה, דְּמוּת שֶׁל הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא רָצָה לְהִקָּבֵר בֵּין רְשָׁעִים. וְסוֹד הַדָּבָר, שֶׁבָּאָבוֹת אֵין כְּלָל פָּרוּד, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי.

וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף. בְּנוֹ – בִּדְמוּת אַזַּת שֶׁל הַפָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁבִּרְצוֹן הָרוּחַ וְהַלֵּב הוֹלִיד אוֹתוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית ל) הַמְעַט קַחְתְּךָ אֶת אִישִׁי, שֶׁכָּל רְצוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה בְּרָחֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף.

שָׁנִינוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (דברים כט) הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ וְגוֹ'. הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ, בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִזְּוַטָּאָיו וּלְהִסְתַּכֵּל שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל מַה שֶּׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם מַעֲשִׂים כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר וְנִכְנָסִים בְּזֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'?! אִם כָּךְ, אֵיךְ לֹא יִשְׁמֹר אָדָם מִלַּזְטָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. וְשָׁנִינוּ, אֲפָלוּ אוֹתוֹ [מִי] מַה שֶּׁזְּשַׁשַּׁב אָדָם וְעָלָה בִּרְצוֹנוֹ, הַכֹּל נִמְצָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נֶאֱבָד מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁנִּכְנְסָה לֵאָה אֶל יַעֲקֹב וְנָתְנָה לוֹ אוֹתָם סִימָנִים שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב לְרָחֵל, עָלָה בִּרְצוֹנוֹ שֶׁהִיא רָחֵל וְשִׁמֵּשׁ בָּהּ תַּשְׁמִישׁ, וְאוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) כּוֹזִי וֵרֹאשִׁית אוֹנִי, וְסָבַר שֶׁהִיא רָחֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת וְנִסְתָּרוֹת וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁבַּזְּשֻׁכָּה, הֶעֱלָה אוֹתוֹ רָצוֹן לִמְקוֹמוֹ, וּבְכוֹרַת רְאוּבֵן עָלְתָה לְיוֹסֵף. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַרֵי שֶׁל רָחֵל הָיְתָה אוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁיָּצְאָה מִיַּעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה שֶׁלָּהּ, אוֹתָהּ בְּכוֹרָה מַמָּשׁ שֶׁל רְאוּבֵן יָרַשׁ יוֹסֵף, וְרָחֵל יָרְשָׁה אֶת שֶׁלָּהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, סוֹד הַדָּבָר, לֹא הִתְעַלָּה רְאוּבֵן בַּשֵּׁם כִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים, אֶלָּא רְאוּבֵן, כְּלוֹמַר רְאוּ בֵן. רְאוּ בֵּן סְתָם. וְהַבֵּן הַזֶּה לֹא נוֹדַע שְׁמוֹ. וְעַל כֵּן לֹא קָרְאָה לֵאָה בְּנִי בַּשֵּׁם הַזֶּה, וְלֹא נִקְרָא רְאוּ בְנִי, שֶׁהַרֵי לֵאָה יָדְעָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה.

וְשָׁנִינוּ, גָּלוּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין רָצוֹן יַעֲקֹב הָיָה לַזְּוַטָּא לְפָנָיו בָּזֶה וְלֹא הִסְתַּכֵּל בְּרָצוֹן בְּאִשָּׁה אֲזֻרַת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כִּשְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְעַל כָּךְ כָּתוּב (שם לה) וַיִּהְיוּ בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר, שֶׁהַרֵי בְּנֵיהֶם שֶׁל שְׁאָר הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֲזֻרִים, וַהֲרֵי דָּבָר זֶה יָדוּעַ בֵּין הַזְּבֵרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, בְּנוֹ מַמָּשׁ, מֵהָרִאשִׁית וְעַד הַסִּיּוּם [בְּנוֹ] הָיָה בְּנוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּמֶּה הִשְׁבִּיעַ יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ אוֹת הַבְּרִית שֶׁהָיָה רָשׁוּם בְּבְשָׂרוֹ, שֶׁזּוֹ וְזֶשִׁיבוּת הָאָבוֹת יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּבְרִית זוֹ הִיא סוֹד שֶׁל יוֹסֵף.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאַבְרָהָם וּבְיַעֲקֹב כָּתוּב שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי. תַּחַת יֶרְכִּי, כְּלוֹמַר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָמוּז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּמוֹצִיא זֶרַע קָדֵשׁ נֶאֱמָן לָעוֹלָם. בְּיִצְחָק לֹא כָתוּב, כִּי יָצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו.

עוֹד, מָה הַטַּעַם שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי, אַל נָא תִּקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם? אֶלָּא אָמַר לוֹ יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, בָּרְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה הִשְׁבַּעְתִּי לִי, שֶׁהוֹצִיא זֶרַע קָדוֹשׁ נֶאֱמָן לָעוֹלָם, וְנִשְׁמָר וְלֹא נִטְמָא לָעוֹלָמִים, שֶׁלֹּא יִקָּבֵר בֵּין אוֹתָם הַטְּמֵאִים שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אוֹתוֹ לָעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר זַמּוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יוֹסֵף, שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ מֵעַל הַכֹּל, לָמָּה נִקְבַּר בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא שָׁנִינוּ, כָּתוּב (שם א) הָיֹה הָיָה דְבַר ה' אֶל יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה, רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲזַ לָמָּה כָּאן שְׁכִינָה? אֶלָּא כָּתוּב עַל נְהַר כְּבָר, וְכָתוּב וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה'. אַף כָּאן, אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף נִשְׁלַךְ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם יוֹסֵף יַעֲלֶה מִכָּאן, הַגָּלוּת לֹא תִתְקַיֵּם, אֶלָּא תִּהְיֶה קְבוּרָתוֹ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נִטְמָא, וְיִסְבְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַגָּלוּת.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רָאָה יַעֲקֹב שֶׁהֲרֵי בַּכֹּל נִתְקַן לַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּאָבוֹת [כָּאָבוֹת]. אָמַר, אִם כָּךְ, יִקָּבֵר, אֵיךְ הַגּוּף הַזֶּה יִתְאַוֵּד בָּאָבוֹת. וַאֲפִלּוּ הַמְּעָרָה שֶׁנִּקְבַּר שָׁם נִקְרֵאת מַכְפֵּלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁל מַכְפֵּלָה הוּא שְׁנַיִם וְאֶוָּד, אַף הַמְּעָרָה שְׁנַיִם וְאֶוָּד.

וּבֹא וּרְאֵה, הָאָבוֹת זָכוּ לְהִקָּבֵר שָׁם הֵם וְזִוּוּגֵיהֶם. יַעֲקֹב – הוּא וְלֵאָה. מָה הַטַּעַם רָוזֵל לֹא, וַהֲרֵי כָּתוּב וְרָוזֵל עֲקָרָה, שֶׁהִיא עִקַּר הַבַּיִת? אֶלָּא לֵאָה זָכְתָה בּוֹ לְהוֹצִיא שִׁשָּׁה שְׁבָטִים מִגֶּזַע קָדוֹשׁ בָּעוֹלָם יוֹתֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא

נִתְּנָה עִמּוֹ לְזִוּוּג בַּמְּעָרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יָמֶיהָ הָיְתָה לֵאָה עוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים, וּבָכְתָה בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, כְּשֶׁשְּׁמְעָה שֶׁהוּא צַדִּיק, וּתְפָלָּה הִיא הִקְדִּימָה לוֹ, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁמַּקְדִּימָה וְיוֹשֶׁבֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים לִשְׁאֹל.

רָזֵל לֹא יָצְאָה לַדְּרָכִים לְעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ זָכְתָה לֵאָה לְהִקָּבֵר עִמּוֹ, וְרָזֵל קְבוּרָתָהּ עוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים וְנִקְבְּרָה שָׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן אָרַם מֵתָה עָלַי רָזֵל. מַה זֶּה עָלַי? עָלַי וַדַּאי, כְּלוֹמַר בִּגְלָלִי. בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדָּרֶךְ – בִּגְלָלִי מֵתָה בַּדֶּרֶךְ, שֶׁלֹּא יָצְאָה בִּשְׁבִילִי לְעוֹלָמִים כְּמוֹ אֲזוֹתָהּ.

מִשּׁוּם כָּךְ, לֵאָה שֶׁיָּצְאָה וּבָכְתָה בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, זָכְתָה לְהִקָּבֵר עִמּוֹ. רָזֵל שֶׁלֹּא רָצְתָה לָצֵאת וְלִשְׁאֹל בִּשְׁבִילוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ קְבוּרָתָהּ בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים, וְסוֹד הַדָּבָר הֲרֵי בֵּאַרְנוּ וְנִתְבָּאֵר, זֶה בְּגָלוּי וְזֶה בְּנִסְתָּר.

וּבֹא וּרְאֵה, שֶׁשָּׁנִינוּ, דְּמָעוֹת רַבּוֹת שָׁפְכָה אוֹתָהּ לֵאָה הַצַּדֶּקֶת כְּדֵי לִהְיוֹת זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְלֹא שֶׁל אוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע. וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁשּׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁנִּגְזַר עָלָיו עֹנֶשׁ – הוּא יִקָּרַע, וְלֹא יוּכַל אוֹתוֹ עֹנֶשׁ לִשְׁלֹט בּוֹ. מִלֵּאָה, שֶׁהֲרֵי נִגְזַר עַל לֵאָה לִהְיוֹת זֶלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו, הִיא בִּבַקָּשָׁתָהּ הִקְדִּימָה לְיַעֲקֹב וְלֹא נִתְּנָה לְעֵשָׂו.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת נִתְבָּאֵר שֶׁהִסְתַּכְּלוּ בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה וְנִרְאָה שֶׁדְּבָרָיו סְתוּמִים, אֲבָל כָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה, כֻּלָּם נִקְרְאוּ בְּזָכְמָהּ.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּתוּב וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה. בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם. שָׁם שָׁנִינוּ, מִי הֵם בְּנֵי קֶדֶם? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל חָכְמַת בְּנֵי קֶדֶם הִיא חָכְמָה שֶׁיָּרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּתוּב (בראשית כה) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. מַה זֶּה אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ? זוֹ זְכֻמָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַשְׁמַע אֶת, אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ – שֶׁהָיָה שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ בַּת שֶׁהָיְתָה לְאַבְרָהָם, וּבַכֹּל שְׁמָהּ.

וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת וְגוֹ'. שֶׁנָּתַן לָהֶם דְּבָרִים יְדוּעִים בַּכְּתָרִים הַמְּזֻהָּמִים. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם הִשְׁרָה אוֹתָם? אֶל אֶרֶץ קֶדֶם, וּמִשָּׁם יָרְשׁוּ בְּנֵי קֶדֶם זְכֻמָּה, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב מִזְּכֻמַּת כָּל בְּנֵי קֶדֶם.

שָׁנִינוּ, יוֹם אֶחָד הָיָה בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן מִמַּפּוּטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אַבָּא הָיָה עִוֵּף וְרָץ אַזְהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיָה רוֹכֵב. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי (הושע יא) אַחֲרֵי ה' יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג.

יָרַד רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּתוּב (דברים ט) וָאֵשֵׁב בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. וַדַּאי שֶׁזְּכֻמָּה לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם יוֹשֵׁב וְלֹא הוֹלֵךְ, אֶלָּא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים עַל מַה כָּתוּב וָאֵשֵׁב. עַכְשָׁו בְּמִנּוּחָה הַדָּבָר תָּלוּי. יָשְׁבוּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב וַתֵּרֶב זְכֻמַּת שְׁלֹמֹה מִזְּכֻמַּת כָּל בְּנֵי קֶדֶם וּמִכָּל זְכֻמַּת מִצְרַיִם. מַה הִיא זְכֻמַּת שְׁלֹמֹה, וּמַה הִיא זְכֻמַּת מִצְרַיִם, וּמַה הִיא זְכֻמַּת כָּל בְּנֵי קֶדֶם? אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת פָּרְשׁוּהָ בְּאוֹתוֹ שֵׁם. שֶׁהַלְבָּנָה כְּשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מֵהַכֹּל כָּתוּב וַתֵּרֶב, בִּימֵי שְׁלֹמֹה, שֶׁהִתְרַבְּתָה וְהִתְבָּרְכָה וְעָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת.

וְשָׁנִינוּ, אֶלֶף הָרִים מִתְגַּדְּלִים לְפָנֶיהָ, וְכֻלָּם הָיוּ לְפָנֶיהָ שְׁאִיבָה אַזַּת, וְאֶלֶף נְהָרוֹת גְּדוֹלִים לָהּ, וְגוֹמַעַת אֶת כֻּלָּם בִּגְמִיעָה אַזַּת. צַפָּרֶנֶיהָ אוֹזְזוֹת בְּאֶלֶף וְשִׁבְעִים עֲבָרִים. יָדֶיהָ אֲזוּזוֹת לְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה [וְזִמְשָׁהּ] אֶלֶף עֲבָרִים, אֵין יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד זֶה, וְאֵין יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד אַזַּר. כַּמָּה וְכַמָּה אַלְפֵי מָגִנִּים אֲזוּזִים בְּשַׁעֲרוֹתֶיהָ.

עֻלָּם אֶחָד שֶׁאָרְכּוֹ מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם יוֹצֵא בֵּין רַגְלֶיהָ,

מִתְלַבֵּשׁ בְּשִׁשִּׁים מַכּוֹת אֵשׁ, בְּגָוָנִים אֵלּוּ הִתְמַנָּה עַל הַתַּזְוִתּוֹנִים [מִתַּזַּת] מֵאַרְבָּעָה צְדָדֶיהָ. וְהוּ נַעַר שָׁאוּזוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַפָּתְוזוֹת עֶלְיוֹנִים מִצַּד הָאֵם, וְכָל הַמַּפָּתְוזוֹת הָעֶלְיוֹנִים בְּלַהַט הַזֶּרֶב שָׁזוּגֶר בְּמָתְנָיו תְּלוּיִים.

לְאוֹתוֹ נַעַר קוֹרְאִים זַנּוֹךְ בֶּן יֶרֶד, בְּאוֹתָן בָּרִיתוֹת, שֶׁכָּתוּב (משלי כב) זַנֵּךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ. וְאִם תֹּאמַר, מִשְׁנָה הִיא וְלֹא בָּרַיְתָא – בְּמִשְׁנָתֵנוּ בְּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד הִסְתַּכְּלוּ [נִתְקְנוּ]. תַּזְוִתָיו תּוֹפָסוֹת זַזִּיוֹת הַשָּׂדֶה, שֶׁשָּׁנִינוּ [שָׁבָא רְאֵה], כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן נִקְרָא בֵּן לְאִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם ד) כִּי בֵן הָיִיתִי לְאָבִי רַךְ וְיָזִיד לִפְנֵי אִמִּי, וְכָתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, כָּךְ גַּם לְמַטָּה זֶה נִקְרָא נַעַר לְאִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ. וּבְכַמָּה גְּוָנִים נִקְרָא בֶּן יֶרֶד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, בֶּן יֶרֶד מַמָּשׁ, שֶׁשָּׁנִינוּ, עֶשֶׂר יְרִידוֹת יָרְדָה שְׁכִינָה אָרֶץ, וְאֶת כֻּלָּם בֵּאֲרוּ הַזֹּהֲרִים וְנִתְבָּאֵר. וְתַזַּת זֶה כַּמָּה זַזִּיוֹת עוֹמְדוֹת, שֶׁנִּקְרָאוֹת זַזִּיוֹת הַשָּׂדֶה מַמָּשׁ.

תַּזַּת אוֹתָן הַזַּזִּיוֹת נֶאֱזוּזוֹת שַׁעֲרוֹת הַלְּבָנָה שֶׁנִּקְרָאוֹת כּוֹכְבֵי שַׁרְבִּיט, שֶׁל שַׁרְבִּיט מַמָּשׁ, בַּעֲלֵי דִּין, בַּעֲלֵי מִשְׁקָל, בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה, בַּעֲלֵי זַצְפָּה, וְכֻלָּם נִקְרָאִים בַּעֲלֵי [שַׁעֲרוֹת] אַרְגָּמָן. יָדֶיהָ וְרַגְלֶיהָ אֲזוּזוֹת בָּזֶה כְּמוֹ אַרְיֵה [קָדוֹשׁ] זָזָק שֶׁאוּזוּ בְּטִרְפּוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל.

צַפָּרְנֶיהָ – כָּל אוֹתָם שֶׁמַּזְכִּירִים אֶת זַזְטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם וְכוֹתְבִים וְרוֹשְׁמִים אֶת זַזְטָאֵיהֶם בְּתֶקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְלָכֵן כָּתוּב (ירמיה טז) זַזַּטְאַת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפָּרֶן שָׁמִיר. מַה זֶּה שָׁמִיר? אוֹתוֹ שֶׁרוֹשֵׁם וְנוֹקֵב בָּאֶבֶן וְזוֹתֵךְ אוֹתָהּ לְכָל צַד. וַהֲמַת הַצִּפָּרְנַיִם – כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא נִדְבָּקִים בְּגוּף הַמֶּלֶךְ וְיוֹנְקִים מִצַּד הַטֻּמְאָה כְּשֶׁמַּתְזִילָה הַלְּבָנָה לְהִתָּגֵם.

וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, צָרִיךְ לִירַשׁ אוֹתָהּ בְּפָגִימָתָהּ, וְלָכֵן הִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת אֶת דַּעַת [רְצוֹן] הָרוּזוֹת וְהַשֵּׁדִים, כְּדֵי לִירַשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּכָל צְדָדֶיהָ.

וּבִימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּכֹל הָאֵירָה הַלְּבָנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה. וַתֵּרֶב דַּוְקָא. מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם, סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, כַּכָּתוּב (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם וְגוֹ', וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בְּנֵי קֶדֶם, שֶׁכֻּלָּם לֹא הִתְקַיְּמוּ, פָּרַט לָזֶה שֶׁכְּלוּל זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁנִּקְרָא הֲדַר, שֶׁכָּתוּב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַר וְגוֹ'.

וְשָׁנִינוּ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְקַיְּמָה [שֶׁהָאֵירָה הַלְּבָנָה], לֹא הֵאִירָה בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה שֶׁרָאוּי כְּנֶגְדָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ אִמּוֹ הָיְתָה בַּת שֶׁבַע.

וּמִכָּל חָכְמַת מִצְרַיִם – זוֹ הַחָכְמָה הַתְּחִתּוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת שִׁפְחָה שֶׁאַחַר הָרְחַיִם, וְהַכֹּל כְּלָלָהּ חָכְמָה זוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה – חָכְמַת בְּנֵי קֶדֶם וְחָכְמַת מִצְרַיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשָּׁאַלְתִּי דָּבָר זֶה לְפָנָיִךְ, שֶׁהֲרֵי בְּכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ [דָּבָר זֶה] זָכִיתִי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּבָרִים אֵלּוּ הֲרֵי בְּאַרְנוּם, וַהֲרֵי נֶאֱמְרוּ.

שָׁנִינוּ, (קהלת א) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ. יָכוֹל אַף עֲמַל הַתּוֹרָה? תַּלְמוּד לוֹמַר, שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ [כָּתוּב]. שׁוֹנָה עֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמֶשׁ. רַבִּי זְיָיא אָמַר, אַף עֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא עָמֵל בְּגִלַּל בְּנֵי אָדָם אוֹ בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ. עַל זֶה כָּתוּב תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁזֶּה לֹא עוֹלֶה לְמַעְלָה. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲפִלּוּ אִם אָדָם עוֹמֵד אֶלֶף שָׁנִים, אוֹתוֹ יוֹם שֶׁמִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם דּוֹמֶה לוֹ כְּאִלּוּ לֹא הִתְקַיֵּם, רַק יוֹם אֶחָד.

וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְמַעְלָה וְהִתְרַצָּה בָּהֶם לְהִתְעַטֵּר עִמָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים י) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ חָשַׁק ה' וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָעִטּוּר שֶׁלּוֹ הוּא בַּאֲבוֹתָיו, שֶׁהֲרֵי הָעִטּוּר שֶׁל הָאָבוֹת הוּא עִמּוֹ, וְהוּא עִמָּהֶם. וְעַל זֶה בְּאוֹתִיּוֹת וַיְקוּקוֹת שָׁנִינוּ, שׁ שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים, שְׁנֵי קְשָׁרִים – אֶחָד מִצַּד זֶה וְאֶחָד מִצַּד זֶה, וְאֶחָד שֶׁכּוֹלֵל אוֹתָם. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, (שמות כו)

וְהַבְּרִיזַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִיחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה. וְאוֹתוֹ קֶשֶׁר שֶׁבָּאֶמְצַע אָזוּז לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי, וַדַּאי.

וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) הַזֹּרְשִׁים שְׁמָעוּ וְהַעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת. הַזֹּרְשִׁים שְׁמָעוּ – אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מַקְשִׁיבִים לְדִבּוּרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא פּוֹקְחִים אָזְנֵיהֶם לִשְׁמֹעַ אֶת מִצְוֹת רִבּוֹנָם. וְהַעִוְרִים – שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת עַל מָה הֵם עוֹמְדִים, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם הַכְּרוֹז יוֹצֵא וְקוֹרֵא, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ.

שֶׁלְּמַדְנוּ, בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְהוֹלְכִים וְטָסִים בָּעוֹלָם, יוֹרְדִים וּמַזְהִירִים אֶת הָאָדָם כָּל יוֹם וָיוֹם לְבַדּוֹ. וּכְשֶׁאוֹתוֹ יוֹם בָּא וּמַזְהִירִים אוֹתוֹ, וּבֶן אָדָם עוֹשֶׂה בְּאוֹתוֹ יוֹם זֶטְא לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ – אוֹתוֹ יוֹם עוֹלֶה בִּבּוּשָׁה וּמֵעִיד עֵדוּת, וְעוֹמֵד לְבַדּוֹ בַּזּוּץ.

וְשָׁנִינוּ, אַזַּר שֶׁעוֹמֵד לְבַדּוֹ, יוֹשֵׁב, עַד שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבָה. זָכָה – שָׁב אוֹתוֹ יוֹם לִמְקוֹמוֹ. לֹא זָכָה – אוֹתוֹ יוֹם יוֹרֵד וּמִשְׁתַּתֵּף עִם אוֹתָהּ רוּזַ שֶׁבַּזּוּץ, וְשָׁב לְבֵיתוֹ, וְנִתְקָן בִּדְמוּת אוֹתוֹ אָדָם מַמָּשׁ כְּדֵי לְהָרַע לוֹ, וְדָר עִמּוֹ בַּבַּיִת. וְיֵשׁ שֶׁדִּיּוּרוֹ לְטוֹב, אִם הוּא זוֹכֶה. וְאִם לָאו, הוּא דָּר עִמּוֹ לְרַע.

בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִפְקָדִים אוֹתָם יָמִים וַזַּסְרִים, וְלֹא נִכְנָסִים בְּזֶשְׁבּוֹן שֶׁל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. אוֹי לְאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁגָּוַרַע יָמָיו לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא הִשְׁאִיר לְמַעְלָה יָמִים לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וּלְהִתְקָרֵב עִמָּם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁקְּרֵבִים אוֹתָם יָמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אִם הוּא צַדִּיק, זֶה הָאָדָם שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם וְנִכְנָס בְּאוֹתָם יָמִים, וְהֵם לְבוּשֵׁי כָּבוֹד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם, וְהֵם אוֹתָם יָמִים שֶׁצַּדִּיק הָיָה בָּהֶם וְלֹא הִרְשִׁיעַ בָּהֶם.

אוֹי לְאוֹתוֹ שֶׁגָּוַרַע יָמָיו לְמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר רוֹצִים לְהַלְבִּישׁ אוֹתוֹ בְּיָמָיו, אוֹתָם יָמִים שֶׁגָּם בַּזֻּטְאָיו זַסְרִים מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ, וּמִתְלַבֵּשׁ בְּבֶגֶד זָסֵר. כָּל שֶׁכֵּן אִם הֵם רַבִּים, וְאֵין לָאָדָם בַּמֶּה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, אַוַי אוֹי לוֹ וְאוֹי

לְנַפְשׁוֹ, שֶׁדָּנִים אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם עַל אוֹתָם יָמִים, יָמִים עַל יָמִים, יָמִים עַל כָּל אֶחָד שְׁנַיִם. שֶׁכַּאֲשֶׁר יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ מוֹצֵא יָמִים לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ לְבוּשׁ בַּמֶּה לְהִתְכַּסּוֹת. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל יְמֵיהֶם שְׁמוּרִים הֵם אֵצֶל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנַעֲשִׂים מֵהֶם לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא.

שָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם – יְדִיעָה מַמָּשׁ יָדְעוּ, שֶׁאוֹתוֹ לְבוּשׁ שֶׁל כָּבוֹד שֶׁנַּעֲשָׂה מֵאוֹתָם יָמִים נִגְרַע מֵהֶם, וְלֹא נִשְׁאַר יוֹם מֵאוֹתָם יָמִים לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יֻצָּרוּ. יָמִים יֻצָּרוּ וַדַּאי. וְלֹא אֶחָד בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר אֶחָד לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, עַד שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אָדָם וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִבֵּל אוֹתוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּלִי לְבוּשׁ אֲוִזְרִים, וְלֹא מִן הַיָּמִים שֶׁלּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם.

בֹּא רְאֵה, בְּאַבְרָהָם שֶׁזָּכָה מַה כָּתוּב? (שם כד) בָּא בַּיָּמִים, מִשּׁוּם שֶׁזָּכָה. כַּאֲשֶׁר הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, מַמָּשׁ בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁלּוֹ, נִכְנַס וְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא נִגְרַע מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ כָּבוֹד כְּלוּם, שֶׁכָּתוּב בָּא בַּיָּמִים. בְּאִיּוֹב מַה כָּתוּב? (איוב א) וַיֹּאמֶר עָרֹם יָצָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר לְבוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ.

שָׁנִינוּ, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים, שֶׁיְּמֵיהֶם צַדִּיקִים, וְנִשְׁאֲרוּ לָעוֹלָם הַבָּא [צַדִּיקִים], וְכַאֲשֶׁר יוֹצְאִים, כֻּלָּם מִתְזַבְּרִים וְנַעֲשִׂים לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ זוֹכִים לְהִתְעַנֵּג מֵעֹנֶג הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ עֲתִידִים לָקוּם לְתְחִיָּה, וְכָל אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְבוּשׁ יָקוּמוּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) וַיִּתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁיְּמֵיהֶם בַּזְּוָטָאֵיהֶם [עוֹלְמוֹת] וְזֻסְרִים, וְלֹא נִשְׁאָר מֵהֶם בְּמַה שֶׁיִּתְכַּסּוּ כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁזָּכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ כָּבוֹד בִּימֵיהֶם,

מִתְעַטְּרִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם [לְבוּשׁ] מֵהֶעָטוּרִים שֶׁבָּהֶם מִתְעַטְּרִים הָאָבוֹת, מֵאוֹתוֹ נַזָּל שֶׁיּוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ לְגַן עֵדֶן. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וְנָזַךְ ה' תָּמִיד וְהַשְׂבִּיעַ בְּצַחֲצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְגוֹ'. וְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זָכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בַּלְּבוּשׁ שֶׁל יְמֵיהֶם, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ירמיז יז) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבְּטָחוֹן יָתֵר הָיָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי, שֶׁאָזְכֶּה בָּהֶם וְלֹא בְּאַוֵּר. שֶׁאָזְכֶּה בָּהֶם לְהִתְלַבֵּשׁ בַּיָּמִים שֶׁלּוֹ וּבַיָּמִים שֶׁלָּהֶם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּתוּב (בראשית כז) וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ. בְּגָדָיו? בִּגְדֵי עֵשָׂו הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיוּ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא שֶׁל עֵשָׂו הָיוּ בְּגָדִים אֵלּוּ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת? בִּגְדֵי עֵשָׂו כָּתוּב [כָּאן], וְכָאן רֵיחַ בְּגָדָיו, שֶׁל יַעֲקֹב מַשְׁמָע.

אֶלָּא כָּךְ בְּאַרְנוּ, וַיָּרַח, כְּלוֹמַר שֶׁהִסְתַּכֵּל הָלְאָה, וְהֵרִיחַ אֶת רֵיחַ לְבוּשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם וְאָז בֵּרְכוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה, זֶהוּ שָׂדֶה הַתַּפּוּחִים הַקְּדוֹשִׁים. וְאָמַר, הוֹאִיל וְזָכִיתָ בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי כָבוֹד – וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. מַה מַּשְׁמִיעַ? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ שָׂדֶה תַּפּוּחִים קְדוֹשִׁים נוֹטֵל טַל כָּל יוֹם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב מִטַּל הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בָּרֵךְ אוֹתוֹ בַּכֹּל – מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁוַּיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו, בְּגָדָיו מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. שְׁנֵינוּ, אֶלָּף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת רֵיחוֹת עוֹלִים בְּכָל יוֹם מִגַּן עֵדֶן, שֶׁבָּהֶם מִתְבַּשְּׂמִים אוֹתָם לְבוּשֵׁי כָבוֹד שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁמִּתְעַטְּרִים מִיָּמָיו שֶׁל בֶּן אָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה לְבוּשִׁים הֵם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֶהָרִים שֶׁל הָעוֹלָם, עַל זֶה נָזוֹלְקוּ, אֲבָל שְׁלֹשָׁה הֵם: אֶחָד שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בְּאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ, הָרוּחַ שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ. וְאֶחָד נִכְבָּד מֵהַכֹּל, שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ הַנְּשָׁמָה בְּתוֹךְ צְרוֹר הַחַיִּים בֵּין אַדֶּרֶת הַמֶּלֶךְ. וְאֶחָד לְבוּשׁ שֶׁל בַּזוּיִן, שֶׁעוֹמֵד וְלֹא עוֹמֵד,

נִרְאֶה וְלֹא נִרְאֶה, בָּזֶה מִתְלַבֶּשֶׁת הַנְּפָשׁ וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם.

וּבְכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ [שָׁנָה] וְשַׁבָּת הוֹלֶכֶת וְנִקְשֶׁרֶת בָּרוּחַ שֶׁבְּנֵן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ שֶׁעוֹמֶדֶת בֵּין פַּרְגּוֹד נְכְבָּד, וּמִמֶּנּוּ לוֹמֵד וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ, וּמְשׁוֹטֵט וּמוֹדִיעַ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם.

לָמַדְנוּ, בִּשְׁנֵי קְשָׁרִים נִקְשֶׁרֶת הַנְּפָשׁ בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת, בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הָרוּחַ שֶׁבֵּין רֵיחוֹת הַבְּשָׂמִים שֶׁבְּנֵן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, וּמִשָּׁם הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט, וְנִקְשָׁר עִם הָרוּחַ בַּנְּשָׁמָה שֶׁצְּרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, וְנִרְוֵית וְנִוָּוֵית מֵאוֹתוֹ זִיו הַנְּכְבָּד שֶׁל צַד זֶה וְשֶׁל צַד זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָחֲךָ ה' תָּמִיד, תָּמִיד דַּיְקָא.

וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ. מַה זֶּה בְּצַחְצָחוֹת? אֶלָּא צְחוֹת אֲוִיר, כְּשֶׁנִּקְשֶׁרֶת עִם הָרוּחַ שֶׁבֵּנֵן שֶׁלְּמַטָּה, צְחוֹת שֶׁלְּמַטָּה מִן הַצְּחוֹת, כְּשֶׁנִּקְשָׁרִים בַּנְּשָׁמָה שֶׁלְּמַעְלָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וְהַיְנוּ בְּצַחְצַחוֹת – אֲוִיר, צְחוֹת – שְׁנַיִם, שֶׁהֵם לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בִּכְבוֹד הַנְּשָׁמָה וַדַּאי. כְּלוֹמַר, צַחְצַחוֹת, מִי יוֹרֵשׁ אֶת אֶת זֶה? נַפְשֶׁךָ, נַפְשֶׁךָ מַמָּשׁ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁאֲנִי בֵּין אוֹתָם הַחֲבֵרִים מִבַּבֶּל, מִתְכַּנְּסִים אֵלַי, וְלוֹמְדִים דְּבָרִים בַּגְּלָלָה, וְהֵם מַכְנִיסִים אוֹתָם בְּזוֹתָם בַּרְזֶל זָזָק, סָתוּם מִכָּל הַצְּדָדִים. כַּמָּה פְּעָמִים לִמַּדְתִּי אוֹתָם דַּרְכֵי גַּנַּת הַמֶּלֶךְ, דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ. [כַּמָּה פְּעָמִים אָמַרְתִּי לָהֶם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּדְרָכִים עֶלְיוֹנִים.]

כַּמָּה פְּעָמִים לִמַּדְתִּי אוֹתָם כָּל אוֹתָן דַּרְגּוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְכֻלָּם פּוֹזְזִים לוֹמַר דְּבָרִים הַלָּלוּ, אֶלָּא לוֹמְדִים בְּגִמְגּוּם, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים כִּבְדֵי לָשׁוֹן, כְּמוֹ אוֹתוֹ כִּבַּד לָשׁוֹן שֶׁמְּגַמְגֵּם בְּפִיו.

אֲבָל לִזְכוּת אֲנִי דָּן אוֹתָם, הוֹאִיל וּפוֹזְזִים, שֶׁהֲרֵי אֲוִיר הַקָּדוֹשׁ וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲבָרָה מֵהֶם, וְיוֹנְקִים אֲוִיר וְרוּחַ שֶׁל רָשׁוּת אַזְרָת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּרְאֵית עֲלֵיהֶם קֶשֶׁת, וְאֵינָם כְּדָאִים לִרְאוֹת סֵבֶר פָּנָיו [שֶׁל אֵלִיָּהוּ], כָּל שֶׁכֵּן סֵבֶר פָּנִים אֲזֵרוֹת.

אֲבָל זֶה מוֹעִיל לָהֶם שֶׁאֲנִי מָצוּי בָּעוֹלָם וַאֲנִי סִיְמָן [תּוֹמֵךְ] בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי

בְּזַיי לֹא יָשַׁב הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְלֹא נִדּוֹן בַּדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, אַזַּרַי לֹא יָקוּם דּוֹר כְּמוֹ הַדּוֹר הַזֶּה. וְעָתִיד הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִמְצֵא מִי שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם, וְכָל הַפָּנִים הַזְּצוּפוֹת יִמְצְאוּ בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. לְמַעְלָה – בַּזְּטָאֵי הַתַּזְזִתּוֹנִים וְהַזְּזַצְפָּה שֶׁלָּהֶם.

וַעֲתִידִים בְּנֵי הָעוֹלָם לְצַוּוֵּחַ, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם. יַזְזִירוּ רֹאשׁ לְכָל הָרוּחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא יָשׁוּבוּ עִם רְפוּאָה. אֲבָל רְפוּאָה אַזַּת מָצָאתִי לָהֶם בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיִּמְצְאוּ אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְנִמְצָא בֵּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ שֶׁקֶר, כְּשֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ, בְּגָלְלוֹ מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים. וְכָל שֶׁכֵּן אִם נִכְתַּב בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וַהֲרֵי כְּבָר לְמַדְנוּ אֶת הַדָּבָר.

אוֹי לְדוֹר שֶׁהִתְגַּלָּה בֵּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא מִתְעוֹרְרִים עָלָיו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. מִי מִתְעוֹרֵר עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם בְּצַעַר יָתֵר, וְהָעוֹלָם צָרִיךְ לְמָטָר, וְצָרִיךְ לְהַגְלוֹת סֵפֶר תּוֹרָה יוֹתֵר בְּצַעַר הָעוֹלָם.

שֶׁכַּאֲשֶׁר הָעוֹלָם בְּצַעַר וּמְבַקְּשִׁים בְּנֵי אָדָם רַזְזִמִים עַל הַקְּבָרִים, כָּל הַמֵּתִים מִתְעוֹרְרִים עָלָיו, שֶׁהֲרֵי הַנֶּפֶשׁ מַקְדִּימָה וּמוֹדִיעָה לָרוּזַ, שֶׁהֲרֵי סֵפֶר תּוֹרָה נִמְצָא בַּגָּלוּת, שֶׁהַגָּלָה בְּצַעַר הָעוֹלָם, וְהַזַּזִּים בָּאִים וּמְבַקְּשִׁים רַזְזִמִים.

וְאָז הָרוּזַ מוֹדִיעָה לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר וְזָס עַל הָעוֹלָם, וְזֶה עַל גָּלוּת סֵפֶר תּוֹרָה מִמְּקוֹמוֹ, וְהַזַּזִּים בָּאִים לְבַקֵּשׁ רַזְזִמִים עַל קִבְרֵי הַמֵּתִים. אוֹי לַדּוֹר אִם צָרִיךְ סֵפֶר תּוֹרָה לְהַגְלוֹתוֹ מִמְּקוֹם לְמָקוֹם, וַאֲפִלּוּ מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם עַל מַה יַּשְׁגִּיחוּ עֲלֵיהֶם.

וְאֶת זֶה לֹא יוֹדְעִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי שְׁכִינָה, כְּשֶׁגָּלְתָה גָּלוּת אַזְזרוֹנָה, עַד שֶׁלֹּא עָלְתָה לְמַעְלָה מַה כָּתוּב? (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְזִים. אַזַּר כָּךְ בִּזְמַן שֶׁהַזַּזִּק רַב נִמְצָא בָּעוֹלָם, הִיא נִמְצֵאת שָׁם, וּבַגָּלוּת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה שָׁם הִיא, וְהַכֹּל מִתְעוֹרְרִים עָלֶיהָ, עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם הַבַּבְלִים הַטִּפְּשִׁים הָלָלוּ יֵדְעוּ דְּבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת הַזְּכָמָה עַל בָּהּ עוֹמֵד הָעוֹלָם, וְתוֹמְכָיו עַל מַה מִּתְרַגְּשִׁים כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בְּצַעַר, אָז יֵדְעוּ שִׁבְחוֹ שֶׁל רַב [הַמְנוּנָא] יֵיבָא הַזָּקֵן כַּאֲשֶׁר הָיָה מָצוּי בֵּינֵיהֶם וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שִׁבְחוֹ. וַהֲרֵי מָצָאנוּ דְּבָרִים שֶׁלּוֹ קְשׁוּרִים לְדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַזְּכָמָה, וְהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שִׁבְחוֹ.

וְעַכְשָׁו הוֹלְכִים אַזַּר דִּבְרֵי זָכְמָה, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ וְאֵין מִי שֶׁקּוֹרֵא, וְעִם כָּל זֶה יֵשׁ בֵּינֵיהֶם פְּקֻזִים בְּעִבּוּר שָׁנָה וּקְבִיעַת הָעִתִּדִּשִׁים, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִתַּן לָהֶם וְלֹא נִמְסַר בִּידֵיהֶם.

שָׁנִינוּ, שְׁנַיִם עָשָׂר זוֹדֵשׁ הַנָּפָשׁ הַזּוֹ מִתְקַשֶּׁרֶת בַּגּוּף בַּקֶּבֶר, וְנִדּוֹנִים בְּדִין אָזְד, פָּרַט לְאוֹתָהּ נָפָשׁ שֶׁל הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ, וְנִמְצֵאת בַּקֶּבֶר וְיוֹדַעַת בַּצַּעַר שֶׁלּוֹ, וּבְצַעַר הַזַּיִים יוֹדַעַת [לֹא יוֹדַעַת], וְלֹא מִשְׁתַּדֶּלֶת עֲלֵיהֶם.

וְאַזַּר שְׁנַיִם עָשָׂר זוֹדֵשׁ מִתְלַבֶּשֶׁת בִּלְבוּשׁ אָזְד, וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, וְיוֹדַעַת מִן הָרוּזַ מַה שֶּׁהִיא יוֹדַעַת, וּמִשְׁתַּדֶּלֶת עַל הַצַּעַר שֶׁל הָעוֹלָם, וּלְבַקֵּשׁ רַזְמִים, וְלָדַעַת אֶת צַעֲרָם שֶׁל הַזַּיִים.

וּמִי מִתְעוֹרֵר לְכָל זֶה? בְּזְמַן שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק שֶׁמּוֹדִיעַ לוֹ כָּרָאוּי, וְאוֹתוֹ צַדִּיק נוֹדָע בֵּינֵיהֶם. שְׁשָׁנִינוּ, צַדִּיק אָזְד נִשְׁאָר בָּעוֹלָם, בֵּין הַזַּיִים וּבֵין הַמֵּתִים הוּא נוֹדָע, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בֵּינֵיהֶם, וּכְשֶׁיֵּשׁ יוֹתֵר צַעַר בָּעוֹלָם וְהוּא לֹא יָכוֹל לְהָגֵן עַל הַדּוֹר, הוּא מוֹדִיעַ לָהֶם אֶת צַעַר הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁלֹּא נִמְצָא צַדִּיק בָּעוֹלָם שֶׁמַּכְרִיזִים עָלָיו בֵּינֵיהֶם, וְלֹא נִמְצָא [בֵּינֵיהֶם] מִי שֶׁיְּעוֹרֵר אוֹתָם בַּצַּעַר שֶׁל הָעוֹלָם אֶלָּא סֵפֶר תּוֹרָה, אָז מִתְעוֹרְרִים עָלָיו עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְחוֹנִים, וּצְרִיכִים כֻּלָּם לְהִמָּצֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן בִּתְשׁוּבָה. וְאִם לֹא נִמְצָאִים, מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם בַּעֲלֵי הַדִּין, וַאֲפִלּוּ רוּזַ שֶׁל גַּן עֵדֶן מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם סֵפֶר תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

שָׁנִינוּ, וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי – בְּגוּף, בְּנָפָשׁ, בְּרוּזַ, בִּנְשָׁמָה, בְּמֵרְכָּבָה אַזַּת, בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה אֲטוּמִים מֵהַכֹּל בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא

יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם, וְאֵיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עֲלֵיהֶם בְּרַוָּחִים בְּכָל זְמַן וְעִדָּן, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׂגִּיזוּ.

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם נִכְנֶסֶת רוּחַ אַוָּת לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְנוֹשֶׁבֶת בְּקִבְרֵי הָאָבוֹת, וּמִתְרַפְּאִים כָּל הָעֲצָמוֹת וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, וְאוֹתָהּ רוּחַ מַשְׁפִּיעָה טַל מִלְמַעְלָה מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, מָקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ [וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר] אוֹתוֹ הַטַּל מֵהֶם, מִתְעוֹרְרִים הָאָבוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

וְלָמַדְנוּ שֶׁיּוֹרֵד אוֹתוֹ הַטַּל בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, דַּרְגָּה אַוָּר דַּרְגָּה, וּמַגִּיעַ לְגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל רוֹוְחִים בִּבְשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וּמִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַוָּת שֶׁכְּלוּלָה בִּשְׁתֵּי אֲוִירוֹת, וְעוֹלָה וּמִשּׁוֹטֶטֶת בֵּין הַבְּשָׂמִים, וְנִכְנֶסֶת בְּפָתַח הַמְּעָרָה, וְאָז מִתְעוֹרְרִים הָאָבוֹת, הֵם וְזִוּוּגֵיהֶם, וּמְבַקְּשִׁים רַוָּחִים עַל בְּנֵיהֶם.

וְכַאֲשֶׁר נִמְצָא צַעַר בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם יְשֵׁנִים עַל זֻטָּאֵי הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ טַל לֹא שׁוֹפֵעַ וְלֹא נִמְצָא, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר סֵפֶר תּוֹרָה כָּרָאוּי בָּעוֹלָם, וְהַנְּפָשׁ מוֹדִיעָה לָרוּחַ, וְהָרוּחַ לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אָז יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ עַל כִּסֵּא רַוָּחִים, וְשׁוֹפֵעַ מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁפַּע שֶׁל טַל הַבְּדוֹלַח, וּמַגִּיעַ לְרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, וּמִתְבָּרְכִים הָאָבוֹת. וְשׁוֹפֵעַ אוֹתוֹ טַל לְאוֹתָם יְשֵׁנִים, וְאָז כֻּלָּם מִתְרַוְּחִים [מִתְבָּרְכִים]. וְזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם.

וְלָמַדְנוּ, לֹא זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם עַד שֶׁמּוֹדִיעַ לָאָבוֹת, וּבִשְׁבִילָם הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וַהֲרֵי מָצָאנוּ דְּבָרִים בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אוֹתוֹ עֶלְיוֹן, שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ עֵצָה שֶׁל זָכְמָה שֶׁל הַכֹּל.

וְרַב הַמְנוּנָא, כָּךְ גָּלָה וְאָמַר, שֶׁהַרֵי הֶרְאוּ לוֹ שֶׁרָזֵל עֶשְׂתָּה יוֹתֵר, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים בְּכָל זְמַן שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ, מִכֻּלָּם, וְסוֹד הַדָּבָר – אָרוֹן וְכַפֹּרֶת בְּזֶלְקָלּוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, שֶׁנּוֹלַד בַּדֶּרֶךְ, וּשְׁכִינָה עַל הַכֹּל.

וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. מַה זֶּה רֹאשׁ הַמִּטָּה? זוֹ הַשְּׁכִינָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֹאת וְזִלְקָלָהּ, אֲלָא אִלֵּין כָּרַע וְהִשְׁתַּוָּה. אֲלָא בָּא רְאֵה, מִטָּה זוֹ

שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה. רֹאשׁ הַמִּטָּה מַה זֶּה? זֶה יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמִּטָּה הַקְּדוֹשָׁה. עַל רֹאשׁ – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, מִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל לְשֶׁלּוֹ הוּא הִשְׁתַּוָּוה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן הוּא לֹא הָיָה זוֹלֶה, שֶׁהֲרֵי אַזַּר כָּךְ כָּתוּב וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ זוֹלֶה, וּבְשָׁעָה שֶׁהִשְׁתַּוָּוה לֹא הָיָה זוֹלֶה, וְעַל שֶׁיָּדַע שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עָלָה לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה כְּסֵא שָׁלֵם, מִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁתַּוָּוה לְאוֹתָהּ מֶרְכָּבָה, כְּסֵא עֶלְיוֹן, שְׁלֵמוּת הָאֵילָן הַגָּדוֹל וְהֶחָזָק שֶׁנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְעַל זֶה וַיִּשְׁתַּוּוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. וַדַּאי עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, שֶׁהֲרֵי עָלָה לִמְקוֹמוֹ וְהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. רַבִּי זֵיָא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ז) כָּל זֶה נִסִּיתִי בַחָכְמָה אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי. הֲרֵי שָׁנִינוּ, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה מִכָּל צְדָדֶיהָ, וּבְיָמָיו עָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת אוֹתָהּ הַלְּבָנָה שֶׁהִתְבָּרְכָה מֵהַכֹּל, וּכְשֶׁרָצָה לַעֲמֹד עַל הַנְּהָגוֹת הַתּוֹרָה אָמַר, אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יַעֲקֹב אָמַר וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וּנְשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִי בְּקִבְרָתָם. שָׁם שָׁנִינוּ, מִי שֶׁיִּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בָּרְשׁוּת אַוֶּרֶת, וּגוּפוֹ נִקְבָּר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כָּתוּב עָלָיו (ירמיה כ) וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה. וְיַעֲקֹב אָמַר וּקְבַרְתַּנִי בְּקִבְרָתָם, וְנִשְׁמָתוֹ יָצְאָה בָּרְשׁוּת אַוֶּרֶת?!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שׁוֹנָה יַעֲקֹב, שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה אֲחוּזָה בּוֹ וּדְבוּקָה בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מו) אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה – לָדוּר עִמְּךָ בַּגָּלוּת, וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה – לְזַוֵּג בִּי אֶת נִשְׁמָתְךָ וְלִקְבֹּר אֶת גּוּפְךָ בְּקִבְרֵי אֲבוֹתֶיךָ. מַה זֶּה אוֹמֵר? [אַף עַל גַּב שֶׁ] [שֶׁהֲרֵי לֹא] יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ בָּרְשׁוּת אַוֶּרֶת. [וְעַל זֶה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה כָּתוּב.]

וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. יוֹסֵף וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הוּא בְּכוֹר שֶׁל הִרְהוּר הַלֵּב,

בְּכוֹר שֶׁל טֻמְאָה רִאשׁוֹנָה הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִשּׁוּם שֶׁיָּדַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סֵתֶר זֶה, הִתְבַּשֵּׂר לוֹ בְּיוֹסֵף, שֶׁהֲרֵי כָּל אַהֲבָתוֹ בּוֹ הָיְתָה תְלוּיָה.

יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ, מַה זֶּה אוֹמֵר? אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בִּשְׁבִיל כְּבוֹד יַעֲקֹב, וּלְבַשֵּׂר לוֹ שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף קַיָּם וְיִמָּצֵא אֶצְלוֹ בְּמִיתָתוֹ. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, לָמַדְתִּי דָּבָר, וַאֲנִי פּוֹזֵד לְנַלּוֹתוֹ, וּבְמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם נִמְצֵאת זְכוּתָה. בָּא רַבִּי אַבָּא, [וְנָשְׁקוֹ] וְהִכָּה בּוֹ. אָמַר לוֹ, אֱמוֹר דְּבָרֶיךָ וְזַגֵּר כְּלֵי זֵינֶיךָ. בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּבָרִים מִתְגַּלִּים.

אָמַר, לָמַדְתִּי מִפָּרְקֵי רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן בְּהַנְהָגוֹת הָעוֹלָם, בֶּן אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִבֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה, צָרִיךְ לָשִׂים עָפָר עַל עֵינָיו כְּשֶׁנִּקְבָּר, וְזֶהוּ כְּבוֹדוֹ, לְהַרְאוֹת שֶׁהָעוֹלָם נִסְתָּר מִמֶּנּוּ, וְהוּא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם תַּזְוָתָיו.

מִשּׁוּם שֶׁעֵינֵי הָאָדָם, מַרְאֵה הָעוֹלָם נִרְאֶה בָּהֶם, וְכָל הַגְּוָנִים כָּךְ הֵם שֶׁסְּבִיבוֹ: הַלְּבָן שֶׁבּוֹ הוּא הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹקְיָנוֹס, שֶׁמַּקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּכָל הַצְּדָדִים. גָּוֶן אַזּוּר הוּא הַיַּבָּשָׁה [שֶׁמַּקֶּפֶת] שְׁמוֹנִיאָה מַיִם, וְהַיַּבָּשָׁה עוֹמֶדֶת בֵּין הַמַּיִם, כָּךְ הוּא הַגָּוֶן בֵּין הַמַּיִם.

גָּוֶן אַזּוּר שְׁלִישִׁי הוּא בָּאֶמְצַע שֶׁלּוֹ, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא אֶמְצַע הָעוֹלָם. גָּוֶן רְבִיעִי הוּא מַרְאֵה שֶׁל כָּל הָעַיִן, וְנִקְרָא בַּת עַיִן, שֶׁבְּאוֹתוֹ בַּת עַיִן נִרְאֶה הַפַּרְצוּף, וְהַמַּרְאֶה הַנִּכְבָּד מִכֹּל זוֹ צִיּוֹן, שֶׁהִיא נֶקְדָּה אֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, שֶׁמַּרְאֶה כָּל הָעוֹלָם נִרְאֶה שָׁם, וְשָׁם שׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הַיָּפִי שֶׁל הַכֹּל וּמַרְאֶה שֶׁל הַכֹּל, וְהָעַיִן הַזּוֹ הִיא יֵרֵשַׁת הָעוֹלָם. וְלָכֵן זֶה עוֹזֵב אוֹתָהּ וְזֶה נוֹטֵל אוֹתָהּ וְיוֹרֵשׁ אוֹתָהּ.

אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל דָּבָר נִסְתָּר יוֹתֵר הוּא, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם, נַפְשׁוֹ נִסְתֶּרֶת עִמּוֹ, וְעַד שֶׁלֹּא יוֹצֵאת, עֵינֵי הָאָדָם רוֹאוֹת מַה שֶּׁרוֹאוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי – בְּחַיֵּיהֶם לֹא רוֹאִים, אֲבָל בְּמִיתָתָם רוֹאִים.

וְעֵינָיו פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁרָאָה, וְאוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו צְרִיכִים

לָשִׂים יָד עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, מִשּׁוּם מַה שֶּׁלִּמְּדָנוּ בְּסוֹד נִימוּסֵי הָעוֹלָם, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעֵינָיו נִשְׁאָרוֹת פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה נִכְבָּד שֶׁרָאָה – אִם זָכָה לְבֵן, הַבֵּן מַקְדִּים לָשִׂים יָדוֹ עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מַרְאֶה אַזֵּר לֹא קָדוֹשׁ מִזַּדְמִן כְּנָגְדּוֹ, וְהָעַיִן שֶׁרָאֲתָה כָּעֵת מַרְאֶה קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, לֹא תִסְתַּכֵּל בְּמַרְאֶה אַזֵּר.

וְעוֹד, שֶׁאוֹתָהּ נֶפֶשׁ סְמוּכָה כְּנָגְדּוֹ בַּבַּיִת, וְאִם הָעַיִן נִשְׁאֶרֶת פְּקוּחָה וְאוֹתוֹ מַרְאֶה אַזֵּר יִשְׁרֶה עַל עֵינָיו – בְּכָל מַה שֶּׁמִּסְתַּכֵּל מִתְקַלְקֵל, וְאֵין זֶה כְּבוֹד הָעַיִן, וְכָל שֶׁכֵּן מִקְרוֹבָיו, וְכָל שֶׁכֵּן מִן הַמֵּת, שֶׁאֵין כְּבוֹדוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ וּלְהַשְׁרוֹת עַל עֵינָיו דָּבָר אַזֵּר. לְאַזֵּר כָּךְ מִתְכַּסֶּה בְּעָפָר, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּבֵרִים עַל דִּין הַקֶּבֶר מַהוּ, וְכָבוֹד הוּא שֶׁיִּסְתֹּם הָעַיִן מֵהַכֹּל עַל יְדֵי בְּנוֹ שֶׁהִשְׁאִיר בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים, הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת מֵהַבַּיִת לַקֶּבֶר, וּמֵהַקֶּבֶר לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו, וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם נִדּוֹנִים כְּאָזֵּד הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּעוֹלָם וְיַשְׁגִּיחַ לְעוֹרֵר אֶת הַלֵּב.

אַזֵּר כָּךְ הַגּוּף נִטְרָד, וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וּמִתְרַחֶקֶת בַּגֵּיהִנֹּם, וְיוֹצֵאת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וּמְבַקֶּרֶת אֶת קִבְרוֹ, עַד שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּמַה שֶּׁמִּתְלַבֶּשֶׁת.

אַזֵּר שְׁנַיִם עָשָׂר וְזֶרֶשׁ כֻּלָּם נָזִים. הַגּוּף נִשְׁאָר [נָזוּ] בָּעָפָר. הַנֶּפֶשׁ נִצְרֶרֶת וּמְאִירָה בָּרוּחַ, בַּמַּלְבּוּשׁ שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת. הָרוּחַ מִתְעַנֶּגֶת בְּגַן עֵדֶן, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה לִצְרוֹר שֶׁל עֶגֶ כָּל הָעִנּוּגִים, וְהַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה לְזִמְנִים יְדוּעִים.

בֹּא רְאֵה, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מוּדָעִים עַל מָה עוֹמְדִים, וְנִשְׁכָּחוּ מֵהֶם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה. שֶׁיֵּשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַעְלָה, וְיֵשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַטָּה, וְיֵשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל צָרִיךְ לוֹ לָאָדָם, וּמִיָּמָיו מַמָּשׁ כֻּלָּם נִתְקָנִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

רַבִּי יְהוּדָה הַזָּקֵן הִתְרַגֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ יוֹם אֶזֵּד, וְהֶרְאוּ לוֹ בַּזְּלוֹמוֹ דְּמוּת אַזֵּת

מֵאוֹר שֶׁלּוֹ, זֻזָּקָה, שֶׁזּוֹהֶרֶת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. אָמַר לָהֶם, מַה זֶּה? אָמְרוּ לוֹ, לְבוּשׁ שֶׁלְּךָ לַמָּדוֹר הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה שָׁמֵז.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יוֹם וָיוֹם רוּזּוֹת הַצַּדִּיקִים יוֹשְׁבִים בְּלִבּוּשֵׁיהֶם שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת בְּגַן עֵדֶן וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בַּתְּוָזְלָה מַה כָּתוּב? וַיִּשְׁתַּוְזוּ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. מִי הַמִּטָּה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. רֹאשׁ הַמִּטָּה – זֶה צַדִּיק. עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁיַּעֲקֹב לְשֶׁלּוֹ הִשְׁתַּוְזָה, לְאוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹ, מִשּׁוּם כֵּן וַיִּשְׁתַּוְזוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה.

אַוְזֵר כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב יָדַע, שֶׁהֲרֵי בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה הִשְׁתַּכֵּם, וְדַרְגָּתוֹ הִיא לְמַעְלָה עִם הָאָבוֹת, וְהוּא לְבַדּוֹ תִּקּוּן שָׁלֵם, הִתְוַזֵּק לִבּוֹ וְשָׁמַז, וְהִתְוַזֵּק בְּרָצוֹן עֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיִּתְוַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה, עַל הַמִּטָּה מַמָּשׁ, שֶׁהֲרֵי בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר הִשְׁתַּכֵּם. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּמִשְׁנָתֵנוּ בֵּאַרְנוּ, הֲרֵי שֶׁשָּׁנִינוּ בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים בְּשָׁנָה הָעוֹלָם נִדּוֹן: בְּפָסַז עַל הַתְּבוּאָה, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, וּבֶזֶג נִדּוֹנִים עַל הַמַּיִם. הֲרֵי בְּאַרְנוּ דְּבָרִים, וְסוֹד הַמִּשְׁנָה בְּאַרְנוּ, בְּפָסַז עַל הַתְּבוּאָה וְכוּ', כְּנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, סוֹד הָאָבוֹת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ.

בְּפָסַז עַל הַתְּבוּאָה, שֶׁכָּךְ זֶה מַמָּשׁ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ דָּבָר זֶה, עַל מַה בָּאָה מִצָּה בְּפָסַז, וַהֲרֵי דִּין הוּא, דִּין הַמַּלְכוּת דִּין, וְזוֹ הָרִאשִׁית שֶׁהִתְוַזִּילוּ יִשְׂרָאֵל לְהַכְנֵס בַּוֶּזֶלְק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְבַעֵר מֵהֶם זָמֵץ, שֶׁהִיא טָעֲיוֹת אֲוֶזֵרוֹת שֶׁמְּמַזְּגִים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁנִּקְרָאִים אֱלֹהִים אֲוֶזֵרִים, אֱלֹהֵי נֵכָר, וְנִקְרָאִים זָמֵץ, יֵצֶר הָרָע, וּלְהַכְנֵס בַּמִּצָּה, וֶזֶלְק הַקָּדוֹשׁ

שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָמָּה תְּבוּאָה? [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר תְּבוּאָתֹה בְּה״א, רָמָז לְה״א רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ] לָכֵן בְּפָסַוז נְדוֹנִים עַל הַתְּבוּאָה, וּבְאַרְנוּ שֶׁהָעוֹלָם נָדוֹן עַל דִּין שֶׁל ה״א.

בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן. פֵּרוֹת הָאִילָן?! פֵּרוֹת הָאִילָנוֹת צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה פֵּרוֹת הָאִילָן? אֶלָּא זֶהוּ הָאִילָן הַגָּדוֹל וְהֶחָזָק לְמַעְלָה. פֵּרוֹת הָאִילָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (הושע יד) אֲנִי כִּבְרוֹשׁ רַעֲנָן מִמֶּנִּי פִּרְיְךָ נִמְצָא.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן. שָׁנִינוּ, רֹאשׁ הַשָּׁנָה זֶהוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וּמִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה? זֶה יִצְחָק שֶׁנִּקְרָא רֹאשׁ, שֶׁהוּא רֹאשׁ אֵזֶד שֶׁל הַמֶּלֶךְ [לְמַעְלָה], מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁנָה, לָכֵן כָּל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהֲרֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שׁוֹרֶה יִצְחָק.

וּבֶחָג נְדוֹנִים עַל הַמַּיִם, זוֹהִי רֵאשִׁית [שֶׁל רֹאשׁ] שֶׁל יְמִין הַמֶּלֶךְ, וְעַל זֶה שִׁמְחַת הַמַּיִם נִמְצֵאת בַּכֹּל בְּשָׁעָה שֶׁמְּנַסְּכִים מַיִם וְשׂוֹאֲבִים אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁמַּיִם זֶה יָרוּעַ, וְעַל זֶה בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים אֵלּוּ הַכֹּל נִמְצָאִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בַּדְּבָרִים, הַכֹּל נִמְצָא בַּפָּרָקִים הַלָּלוּ, אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּבְאֵלֶּה הָעוֹלָם נָדוֹן, וּבְאַרְבָּעָה פָּרָקִים בְּנֵי אָדָם נְדוֹנִים בַּיָּמִים שֶׁנִּמְצָאִים בָּעוֹלָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הַסְּפָרִים נִפְתָּחִים וְהַמַּעֲשִׂים נִכְתָּבִים, וְאֵין מִי שֶׁיְּשִׂים לֵב, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנַיִם. וְהַתּוֹרָה מְעִידָה בּוֹ בְּכָל יוֹם, וְקוֹל קוֹרֵא בְּזַוְיִל, (משלי ט) מִי פֶתִי יָסֵר הֵנָּה וְזֹסַר לֵב אָמְרָה לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיַּקְשִׁיב לְקוֹלוֹ.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם קָם בַּבֹּקֶר, עֵדִים עוֹמְדִים כְּנֶגְדּוֹ וּמְעִידִים בּוֹ, וְהוּא אֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ. הַנְּשָׁמָה מְעִידָה עָלָיו בְּכָל זְמַן וּבְכָל שָׁעָה. אִם הִקְשִׁיב – יָפֶה, וְאִם לֹא – הֲרֵי הַסְּפָרִים פְּתוּחִים וְהַמַּעֲשִׂים נִכְתָּבִים. אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁאֵינָם פּוֹזְזִים מִן הַדִּין לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כוז) וְצַדִּיקִים כְּכְפִיר יִבְטָחוּ. וְכָתוּב (תהלים לז) צַדִּיקִים

יִירְשׁוּ אָרֶץ.

רַבִּי זְוָקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (בראשית טו) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לָבוֹא וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל אַבְרָם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה יוֹם הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הָאָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁשָּׁנִינוּ, [אוֹתוֹ יוֹם] הַזְּמַן שֶׁמַּגִּיעַ שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ [יוֹם] זְמַן יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל, שֶׁנִּוְשָׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ מִן הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ, זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּמְנַעַת מִבֶּן הָאָדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד שֶׁלֹּא יָצָא מִן הָעוֹלָם, וְרוֹאָה שֶׁהַצֶּלֶם שֶׁנִּמְנָע מִמֶּנּוּ וְלֹא נִרְאֶה.

מָה הַטַּעַם נִמְנָע מִמֶּנּוּ? מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹלָה וּמֶעֱבֶרֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא נִרְאֵית. שֶׁלֹּא תֹאמַר, שֶׁכְּשֶׁמֵּת אָדָם וְנֶּחֱלָשׁ, נֶּחֱלְשָׁה זוֹ מֶעֱבֶרֶת מִמֶּנּוּ, אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּזַיְּיו בְּכוֹזוֹ, מֶעֱבֶרֶת מִמֶּנּוּ [וְנֶּחֱלְשָׁת] נֶּחֱלְשָׁה זוֹ וְלֹא מְאִירָה לָרוּחַ, וְהָרוּחַ לֹא מְאִירָה לַנֶּפֶשׁ, וְאֵין מֶעֱבֶר מִמֶּנּוּ הַצֶּלֶם וְלֹא מֵאִיר לוֹ. [אֶלָּא] מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם כֻּלָּם מַכְרִיזִים עָלָיו, וַאֲפִלּוּ צִפָּרֵי הַשָּׁמַיִם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמָה זוֹ עָלְתָה מִמֶּנּוּ, וְהָרוּחַ לֹא מְאִירָה לַנֶּפֶשׁ, וְאֵין הַנֶּפֶשׁ נֶּחֱלֶשֶׁת, וְהַמַּאֲכָל וְכָל תַּאֲוֹת הַגּוּף עוֹלִים מִמֶּנּוּ וּמֶעֱבָרִים.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַאֲפִלּוּ כָּל בַּעַל שֶׁנּוֹפֵל אִישׁ בְּבֵית זְלִיּוֹ וְלֹא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, הַנְּשָׁמָה מֶעֱבֶרֶת וְעוֹלָה מִמֶּנּוּ, וְאֵין הָרוּחַ לֹא מְאִירָה לַנֶּפֶשׁ, עַד שֶׁדָּנִים דִּינוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְאִם דָּנִים אֶת הָאִישׁ לְטוֹב, אָז הַנְּשָׁמָה זוֹוֶרֶת לִמְקוֹמָהּ וּמְאִירָה לַכֹּל. הֲרֵי בִּזְמַן שֶׁעוֹמֵד הַדָּבָר בְּדִין, וּבִזְמַן שֶׁלֹּא עוֹמֵד הַדָּבָר בְּדִין, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַקְדִּימָה הַנְּשָׁמָה לַכֹּל, וְהַצֶּלֶם מֶעֱבָר מִמֶּנּוּ.

שָׁנִינוּ, בִּזְמַן שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, מַעֲלִים אֶת נִשְׁמָתוֹ לְבֵית דִּין וְדָנִים אוֹתָהּ עַל פִּי דִּבְרֵיהָ, וְהִיא מְעִידָה בַּכֹּל וּמְעִידָה בְּכָל רַעְיוֹנוֹת הָאָדָם, וּבַמַּעֲשִׂים לֹא מְעִידָה, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם כְּתוּבִים בַּסְּפָרִים, וְכֻלָּם דָּנִים אֶת הָאָדָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, אָז דּוֹזֵק הַגּוּף נִמְצָא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַזְּמַנִּים.

אִם דָּנִים אוֹתוֹ לְטוֹבָה, אָז מַרְפִּים מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ נִבְכַּעַת עַל הַגּוּף, וְהַנְּשָׁמָה זוֹוֶרֶת אַזַּר כָּךְ וּמְאִירָה לַכֹּל, וְלֹא עוֹלֶה אָדָם מִבֵּית זָקְיוֹ לְעוֹלָמִים עַד שֶׁדָּנִים דִּינוֹ לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כַּמָּה זַיְבֵי עוֹלָם, כַּמָּה רִשְׁעֵי עוֹלָם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בְּדִין הָאָדָם, אַף עַל גַּב שֶׁכְּעֵת לֹא זָכָה, וְהוּא רוֹאֶה שֶׁאַזַּר כָּךְ יִזְכֶּה – דָּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה. אוֹ לְפָעָמִים שֶׁמּוֹלִיד בֵּן שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה.

וְכָל מַעֲשָׂיו וְדִינָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטוֹבָה, וּמַשְׁגִּיחַ בְּהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב ((יחזקאל לג) חַי אֲנִי נְאֻם ה׳ וְגוֹ׳ אִם אֶזְפַּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ. וּבְגִלַּל זֶה כָּל אוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁעוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתָם לְטוֹבָה.

וְלִפְעָמִים אוֹתָם הֶחָלָאִים נִשְׁלָם זְמַנָּם מִלִּשְׁרוֹת שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים מב) וְחָלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים, שֶׁעָשׂוּ אֱמוּנָה, שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹרִים עַל הָאָדָם מִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ לְאַזַּר שֶׁהִשְׁלִימוּ זְמַנָּם, בֵּין לְצַדִּיקִים, בֵּין לִרְשָׁעִים, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּדִין, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת. אִם לֹא יוּכַל לִרְאוֹת, אָז מַה זֶּה וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא שֶׁרָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, שֶׁהֵם יָרְבְעָם וְזַבְדָּיו, שֶׁיָּרְבְעָם עָשָׂה שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב וְאָמַר (מלכים–א יב) אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מִי אֵלֶּה, מִי הוּא שֶׁעָתִיד לוֹמַר אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְלָכֵן וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף.

מִכָּאן שֶׁצַּדִּיקִים רוֹאִים מַעֲשֶׂה לְמֵרָזוֹק, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר אוֹתָם בַּעֲטָרָתוֹ. מָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה לְמֵרָזוֹק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה כָּל הַמַּעֲשִׂים עַד שֶׁלֹּא עוֹשִׂים אוֹתָם, וְכֻלָּם עוֹבְרִים לְפָנָיו.

כְּמוֹ זֶה כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, כֻּלָּם הִתְיַצְּבוּ

וְעָמְדוּ לְפָנָיו עַד שֶׁלֹּא יָבאוּ לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא) קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם, עַד שֶׁלֹּא יֵרְדוּ, כֻּלָּם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּדְּמוּת שֶׁעוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת, שֶׁכָּתוּב (שם מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא.

גַּם כָּךְ הַצַּדִּיקִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְאֶה לָהֶם כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם עַד שֶׁלֹּא יָבאוּ וְיִמָּצְאוּ בָּעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאָדָם [זֶה אָדָם] שֶׁהָיָה רִאשׁוֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת עַד שֶׁלֹּא יָבאוּ, כַּכָּתוּב (בראשית ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת [אָדָם], שֶׁשָּׁנִינוּ, הֶרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁעֲתִידִים לָבא לָעוֹלָם. וְכֵן לְמֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (דברים לד) וַיַּרְאֵהוּ ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם וְכל אוֹתָם מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם וְכָל שְׁאָר הַנְּבִיאִים עַד שֶׁלֹּא יָבאוּ לָעוֹלָם.

גַּם כָּאן, וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה לְמֵרָזוּק וְהוֹדַעְזַע, וְאָמַר מִי אֵלֶּה? וּפָסוּק זֶה מַשְׁלִים לִשְׁנֵי צְדָדִים, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. וְלָכֵן הֵשִׁיב יוֹסֵף וְאָמַר, בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ? שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת זַרְעֶךָ. גַּם – לְרַבּוֹת אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר וְגוֹ'. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, שֶׁלֹּא מָצָאנוּ כָּאן בְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף, אֶלָּא אֶת בָּנָיו. אִם לְבָנָיו, אָז צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּתוּב וַיְבָרֵכֵם, אָז מַה זֶּה וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, וְלֹא מָצָאנוּ כָּאן שֶׁיּוֹסֵף הִתְבָּרֵךְ?

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, דַּיּוֹקָא אֶת, כָּתוּב אֶת יוֹסֵף, הַבְּרָכָה שֶׁל בָּנָיו הָיְתָה, וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרְכִים בָּנָיו, הוּא מִתְבָּרֵךְ. שֶׁבְּרָכָה שֶׁל בָּנָיו שֶׁל אָדָם בִּרְכָתוֹ הִיא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, דַּיּוֹקָא אֶת, שֶׁבֵּרַךְ אֶת אוֹת הַבְּרִית, סוֹד [הַבְּרִית מִשּׁוּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה, אָז בֵּרַךְ

לְאוֹתוֹ מָקוֹם סוֹד] הַבְּרִית שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר, וְלָכֵן נִקְרָא צַדִּיק. אֶת שֶׁל יוֹסֵף, סוֹד הַבְּרִית שֶׁעוֹמֶדֶת עִם יוֹסֵף.

הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו. הָאֱלֹהִים – זֶה סוֹד הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, בְּרִית קֹדֶשׁ. אֲבֹתַי לְפָנָיו – דַּוְקָא לְפָנָיו, שֶׁאוֹתָם רֹאשׁוֹנִים עֶלְיוֹנִים מִלְּפָנַי סוֹד שֶׁלָּנוּ, אַבְרָהָם וְיִצְחָק, שֶׁהֵרֵי מֵהֶם נָוֹון וְיוֹנֵק אוֹתוֹ [מֵאוֹתוֹ] מָקוֹם.

הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי, מָה הַטַּעַם פָּעַם אַוֶּרֶת הָאֱלֹהִים? אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, וְכָאן בֵּרַךְ אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים זָרִים, מִקּוֹר הַזָּרִים שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת, וְלָכֵן הִזְכִּיר עַצְמוֹ בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָמַר הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִמִּקּוֹר הַזָּרִים יַעֲקֹב לָקַח אוֹתָן, וְכֵיוָן שֶׁהוּא לָקַח אוֹתָן, מָקוֹם זֶה לָקַח בְּרָכוֹת, וְהַכֹּל תָּלוּי [בַּזָּכָר] בַּדִּבּוּר, וְעַל זֶה וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף כָּתוּב.

לָכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ בְּרָכוֹת, צָרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְבָּרֵךְ בַּהַתְוָלָה, וְאַוֵּר כָּךְ מִתְבָּרְכִים הָאַוְּרִים. וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִתְבָּרֵךְ בַּהַתְוָלָה, אוֹתָן בְּרָכוֹת לֹא מִתְקַיְּמוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יַעֲקֹב, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו וְלֹא בֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְוָלָה – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, לֹא בֵּרְכוֹ עַד שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְוָלָה. כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְוָלָה, הוּא בֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳. כָּאן עוֹמֶדֶת בְּרָכָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳. הִתְבָּרֵךְ בְּקִיּוּם הַבְּרָכוֹת, וְאַוֵּר כָּךְ אַוְּרָיו וְיִתֶּן לְךָ וְגוֹ׳. כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ שָׂדֶה הִתְקַיֵּם בַּעֲמִידַת הַבְּרָכוֹת, [בִּבְרָכוֹתָיו. מִיָּד בֵּרְכוֹ וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים, שֶׁאוֹתוֹ שָׂדֶה סוֹד] שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת, אַוֵּר שֶׁהוּא הִתְקַיֵּם בִּבְרָכוֹתָיו.

כְּמוֹ זֶה בֵּרַךְ יַעֲקֹב בַּהַתְוָלָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַוֵּר כָּךְ בֵּרַךְ אֶת בָּנָיו. בֹּא רְאֵה, בַּבֹּקֶר צָרִיךְ אָדָם לְהַקְדִּים בְּרָכוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא,

וְאַזַּר כָּךְ לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, וַהֲרֵי הֵקַמְנוּ בַּבֹּקֶר יאכַל עַד וְגוֹ׳.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעָתִיד לָצֵאת מֵאֶפְרַיִם יָרְבְעָם בֶּן נְבָט. פָּתַח וְאָמַר מִי אֱלֹהּ? מַשְׁמַע [מַה שׁוֹנָה] שֶׁאָמַר בַּעֲבוֹדָה זוֹ שֶׁל צַד עֲבוֹדָה זָרָה אֱלֹהּ אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא סוֹד הוּא, כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ הָרָע, וּמִצַּד אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ, וְיֵשׁ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וּכְשֶׁמְּזַדַּוְּגִים נִקְרָאִים אֱלֹהּ, וְהֵם מְזַדַּמְּנִים בָּעוֹלָם בְּכָל אוֹתָם צְדָדִים שֶׁלָּהֶם.

וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִקְרֵאת זֹאת, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, רֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד בָּאָדָם. וְכֵן זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ – זֶה ה׳. [הוּא ה׳] אֲבָל אֱלֹהּ נִקְרָאִים אֱלֹהּ, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות לז) אֱלֹהּ אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה מט) גַּם אֱלֹהּ תִּשְׁכַּוְּנָה, וְאָנֹכִי – סוֹד שֶׁל זֹאת – לֹא אֶשְׁכָּוֵךְ, וְכָתוּב (איכה א) עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה, שֶׁאוֹתוֹ הַזּוֹטָא גָּרַם לָהֶם לִבְכּוֹת כַּמָּה בְּכִיּוֹת. דָּבָר אַזַּר עַל אֱלֹהּ אֲנִי – מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְמָקוֹם זֶה לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל וּלְהַזְּרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט, [כָּתוּב עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה. סוֹד הַדָּבָר – זֶה צַד הַטֻּמְאָה שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט] אֲנִי בוֹכִיָּה, זוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּקְרֵאת אֲנִי.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (דברים כוז) אֱלֹהּ דִּבְרֵי הַבְּרִית – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, שֶׁכָּל אֱלֹהּ לֹא מִתְקַיְּמִים אֶלָּא מִתּוֹךְ אֱלֹהּ שֶׁשָּׁם כָּל הַקְּלָלוֹת שְׁרוּיוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁהוּא אָרוּר, וְלָכֵן הַקְּדִים וְאָמַר אֱלֹהּ, שֶׁעוֹמֵד לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי הַבְּרִית.

אֱלֹהּ הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ (ויקרא כו), מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִצְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה לְטַהֵר אֶת הָאָדָם, וְלֹא יִסְטֶה מִדֶּרֶךְ זוֹ, וְיִשָּׁמֵר מִשָּׁם וְיִפָּרֵד מֵהֶם. וְאִם תֹּאמַר, (בראשית ו) אֱלֹהּ תּוֹלְדֹת נֹחַ – כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי יָצָא זֶם, שֶׁהוּא אֲבִי כְּנַעַן, וְכָתוּב (שם ט) אָרוּר כְּנָעַן, וְהוּא סוֹד זֶה שֶׁל אֱלֹהּ.

וְלָכֵן (וְכָל אֱלֹהּ הַתּוֹךְ פָּסְלֹת הַזָּהָב, וְעַל זֶה כָּתוּב מִי אֱלֹהּ, יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר

עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל) כָּתוּב וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֵלֶּה הִתּוּךְ פָּסֹלֶת הַזָּהָב. אַהֲרֹן הִקְרִיב זָהָב שֶׁהוּא צַד שֶׁלּוֹ שֶׁכְּלוּל הוּא בְּזוּזֵךְ הָאֵשׁ, וְהַכֹּל אֶזֶד, וְצַד זֶה זָהָב וְאֵשׁ. [לְהַגְבִּיר] רוּזַ טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת תָּמִיד בַּמִּדְבָּר, מְצֵאָה מָקוֹם בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהַזָּזִיק בּוֹ.

וּמַה שֶּׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרִים מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה רִאשׁוֹנָה שֶׁהִטִּיל בָּעוֹלָם, שֶׁגָּרַם מָוֶת לָעוֹלָם, כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, אַזַר כָּךְ זְזָרוֹ, וְגָרַם לָהֶם כְּמוֹ מִקֹּדֶם לְטַמְּא אוֹתָם וּלְהִתְזַזֵּק עֲלֵיהֶם, וְגָרַם לָהֶם מָוֶת וּלְכָל הָעוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיהֶם אַזָּרֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פג) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וְגוֹ', אָכֵן כְּאָדָם וְגוֹ'.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת יָרְבָעָם בֶּן נְבָט שֶׁעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְאָמַר אֱלֹהֶיךָ, הִזְדַּעְזַע וְאָמַר מִי אֱלֹהּ. כְּשֶׁרָצָה אַזַר כָּךְ לְבָרְכָם, בֵּרַךְ אֶת [הַשְּׁכִינָה בַּתְּזוּלָה] וְאַזַר כָּךְ בֵּרַךְ [אֶת] בָּנָיו. כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתְּזוּלָה, אַזַר כָּךְ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁבֵּרַךְ בַּתְּזוּלָה בֵּרַךְ אוֹתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזּ וְאָמַר, (ישעיה לזז) וַיִּסֹּב זְזִקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אָדָם רַק סָמוּךְ לַכֹּתֶל, וְלֹא יִהְיֶה דָּבָר זוֹצֵץ בֵּינוֹ לְבֵין הַכֹּתֶל, שֶׁכָּתוּב וַיִּסֹּב זְזִקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. מַה שׁוֹנָה בְּכֻלָּם שֶׁהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה, שֶׁלֹּא כָּתוּב בָּהֶם וַיִּסֹּב פָּנָיו אֶל הַקִּיר? שֶׁהֲרֵי דַּי לוֹ לוֹמַר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה', שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, הוּא מְכַוֵּן דַּעְתּוֹ כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בְּמֹשֶׁה (במדבר כב) וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה', וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה', וְלֹא כָּתוּב וַיִּסֹּב פָּנָיו. כָּאן בִּזְזִקְיָהוּ מָה הַטַּעַם וַיִּסֹּב זְזִקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְאַזַר כָּךְ וַיִּתְפַּלֵּל?

אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר הוּא, שֶׁשָּׁנִינוּ, זְזִקְיָה בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיָה נָשׂוּי, וְלֹא הָיְתָה לוֹ אִשָּׁה וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים, מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא אֵלָיו וְגוֹ' כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִזְזֶיה. וְשָׁנִינוּ, כִּי מֵת אַתָּה – בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תִזְזֶיה – בָּעוֹלָם הַבָּא. מָה הַטַּעַם?

מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הוֹלִיד בָּנִים.

שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל לְהוֹלִיד בָּנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא מִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּמִתְגָּרֶשֶׁת נִשְׁמָתוֹ בָּעוֹלָם [הַבָּא], וְלֹא מוֹצֵאת מְנוּחָה בְּמָקוֹם בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ הָעֹנֶשׁ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (ויקרא כ) עֲרִירִים יָמוּתוּ, וּמִתַּרְגְּמִים בְּלֹא וָלָד, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּלִי וָלָד, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם מֵת הוּא שָׁם, מֵת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְלָכֵן כָּתוּב כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה עָלָיו כְּלָל, אֲז כָּתוּב וַיַּסֵּב זִוְּקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. לְמַדְנוּ שֶׁשָּׁם רַעְיוֹנוֹתָיו וְכִוֵּן אֶת פָּנָיו לָשֵׂאת אִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה, סוֹד שֶׁל הַקִּיר.

וְלָכֵן כָּתוּב אַזַּר כָּךְ וְיִתְפַּלֵּל אֶל ה׳. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זֵטָא וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עָלָיו, יְכַוֵּן פָּנָיו וְרַעְיוֹנוֹתָיו לְתַקֵּן עַצְמוֹ מֵאוֹתוֹ זֵטָא, וְאַזַּר כָּךְ יְבַקֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ג) נַזְּפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנַזְּקֹרָה – בַּתְּזֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ – וְנָשׁוּבָה. גַּם כָּאן, כֵּיוָן שֶׁיָּדַע זִוְּקְיָהוּ זֵטָאוֹ, מַה כָּתוּב? וַיַּסֵּב זִוְּקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. שָׁם פָּנָיו לְתַקֵּן אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁהָרֵי אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה זֵטָא.

מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה, כָּל נְקֵבוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בְּצִדָּהּ. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְקֵבָה, שׁוֹרָה הִיא עָלָיו. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ, לֹא שׁוֹרָה עָלָיו. וְעַל זֶה תִּקֵּן עַצְמוֹ אֵלֶיהָ לְתַקֵּן, וְקִבֵּל עָלָיו לְהִנָּשֵׂא, וְאַזַּר כָּךְ וְיִתְפַּלֵּל אֶל ה׳.

קִיר – זֶהוּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. קִיר – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כב) מְקַרְקַר קִר וְשׁוֹעַ, קִרְקוֹר וּנְהִימַת הַקִּיר שֶׁהוּא אָדוֹן, כְּשֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) רָזֵל מִבַּבָּה עַל בָּנֶיהָ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְלָכֵן וַיַּסֵּב זִוְּקְיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר.

בֹּא רְאֵה, בַּתְּפִלָּה מַה כָּתוּב? אָנָּה ה׳ זְכָר נָא אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ.

רָמוֹ כָּאן שֶׁשָּׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ וְלֹא טִמֵּא אוֹתוֹ, וְשָׁמַר אוֹתוֹ כָּרָאוּי. כָּתוּב כָּאן הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיִךְ, וְכָתוּב שָׁם (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים וְאֶתְּנָה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶיךָ, שֶׁשָּׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ כָּרָאוּי, בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, שֶׁהִתְכַּוֵּן בְּכָל אוֹתָם סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה שֶׁכְּלוּלִים בֶּאֱמֶת.

וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי, שֶׁסָּמַךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ הַמְזַבְּרִים, שֶׁהִתְכַּוֵּן לְיַיֵּחֵד יִחוּד כָּרָאוּי, וְלָכֵן וַיְבָרֶךְ זִוּוּגָיְהוּ בְּכִי גָדוֹל, שֶׁאֵין שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי דְּמָעוֹת. גְּאֻלָּה – זֶה הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל, שֶׁזֶּהוּ נִמְצָא בְּכָל גְּאֻלָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ יַעֲקֹב וְהִתְכַּוֵּן מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, אָז הִמְשִׁיךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי. כֵּיוָן שֶׁהוּא לָקַח, נָתַן בְּרָכוֹת לְמָקוֹם זֶה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֶת הַבְּרָכוֹת לַמָּקוֹם הַזֶּה, אָז פָּתַח וְאָמַר הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל וְכוּ'.

פָּתַח וְאָמַר, (מלכים–א יז) כִּי הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם אֶל מְקוֹם הָאָרוֹן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַכְּרוּבִים בְּאוֹת וּבְנֵס הָיוּ עוֹמְדִים, שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בְּיוֹם הָיוּ פּוֹרְשִׂים כַּנְפֵיהֶם וְסוֹכְכִים עַל הָאָרוֹן לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (שמות כה, כ) פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם. פְּרוּשֵׂי כְנָפַיִם לֹא כָתוּב, אֶלָּא פֹּרְשֵׂי.

וּבֹא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. כְּרוּבִים דְּמוּתָם כְּמַרְאֵה תִּינוֹקוֹת, וְעוֹמְדִים תַּזַּת מָקוֹם זֶה מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, וְאֵלֶּה מִתְבָּרְכִים בַּתְּוֹזְלָה מֵאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפָעוֹת מִלְמַעְלָה, וּמִכָּאן שׁוֹפָעוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה.

וְלָכֵן כָּתוּב הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. אֹתִי – שֶׁנָּטַל בְּרָכוֹת מִגָּוְנִים שֶׁלְּמַעְלָה. וְכֵיוָן שֶׁהוּא נָטַל, יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים, זֶהוּ סוֹד הַכְּרוּבִים, שֶׁמֵּהֶם שׁוֹפָעוֹת בְּרָכוֹת מֵהָעֶלְיוֹנִים לַתַּזּוֹתוֹנִים [וְתַזְּתוֹנִים].

הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגוֹ'. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (משלי יט) בַּיִת וָהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת. וְכִי נַחֲלַת אָבוֹת הֵם, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא נוֹתֵן הַכֹּל לִבְנֵי אָדָם? אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁמּוֹרִישׁ בַּיִת וּמָמוֹן לִבֶּן הָאָדָם, לְפָעָמִים יוֹרִישׁ הַכֹּל לִבְנוֹ, וְיִהְיֶה יֵרֹאַת הָאָבוֹת, אֲבָל וּמֵהּ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת, מִשּׁוּם שֶׁהָאִשָּׁה, כְּשֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ הַבֶּן אָדָם, הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי לֹא יוֹרִישׁ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבֶּן הָאָדָם אֶלָּא כְּשֶׁמַּכְרִיזִים עָלֶיהָ בָּרָקִיעַ.

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זְוּגִים עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לָעוֹלָם. וּכְשֶׁזָּכוּ בְּנֵי אָדָם לְפִי מַעֲשֵׂיהֶם, כָּךְ נוֹתְנִים לָהֶם אִשָּׁה, וְהַכֹּל גָּלוּי לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְפִי מַעֲשִׂים שֶׁל צַדִּיקִים כָּךְ מְזַוֵּג זְוּגִים.

וְלִפָּעָמִים שֶׁעוֹלִים בְּמֹאזְנַיִם, וּמַסְטֶה אוֹתוֹ הָאִישׁ דַּרְכּוֹ, עוֹלֶה זְוּגוֹ לְאַוזֵר עַד שֶׁיַּכְשִׁיר מַעֲשָׂיו, וּכְשֶׁיַּכְשִׁיר מַעֲשָׂיו אוֹ שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ, נִדְוֶוזֶה אִישׁ מִפָּנֵי אִישׁ, וּבָא זֶה וְלוֹקֵחַ אֶת שֶׁלּוֹ. וְזֶה קָשֶׁה לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל, לִדְוּוזוֹת אִישׁ מִפָּנֵי אִישׁ אַוזֵר, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא נוֹתֵן אִשָּׁה לִבֶּן הָאָדָם, וּמִמֶּנּוּ בָּאִים הַזְּוּוגִים. וְלָכֵן וּמֵהּ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת.

לָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן הַכֹּל לִבֶּן הָאָדָם. וְאִם תֹּאמַר, אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת וְלֹא אַוזֶרֶת – בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין טוֹב לָאָדָם לָתֵת לוֹ, וְהוּא מַסְטֶה דַּרְכּוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְצַד אַוזֵר – מֵאוֹתוֹ צַד אַוזֵר שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ יָבֹא לוֹ מַה שֶּׁיָּבֹא, בְּכָל [כָּל] הַקִּטְרוּגִים וְכָל הָרָעוֹת, וְלֹא בָּאִים אֵלָיו מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מֵאוֹתוֹ צַד רָע שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה.

וְעַל זֶה, אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מַשְׂכֶּלֶת, קָרָא עַל זֶה שְׁלֹמֹה, (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁזַּטָּאֵי הָאָדָם הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה. וְלָכֵן, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּאָדָם מִשּׁוּם מַעֲשָׂיו הַכְּשֵׁרִים, הוּא מַזְמִין לוֹ אִשָּׁה שֶׁהִיא מַשְׂכֶּלֶת, וּפוֹדֵהוּ בִּפְדוּת מִתּוֹךְ הַצַּד הָאַוזֵר.

וְעַל זֶה אָמַר יַעֲקֹב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. מַה זֶּה מִכָּל רָע? שֶׁלֹּא הִזְדַּמְּנָה לִי אִשָּׁה שֶׁהִיא מִתּוֹךְ הַצַּד הָאַוזֵר, וְלֹא קָרָה פָּסוּל בְּזַרְעִי [בְּמִטָּתִי],

שֶׁכֻּלָּם צַדִּיקִים וּשְׁלֵמִים בִּשְׁלֵמוּת, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְשָׁךְ מִכָּל רָע, וְיַעֲקֹב לֹא נִדְבַּק בְּאוֹתוֹ צַד הָאֲוִיר כְּלָל.

וְעַל זֶה הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים. מָה הַטַּעַם נִרְאוּ לְבָרְכָה? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר יוֹסֵף אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל זֶה אָמַר יוֹסֵף, בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. הֶרְאָה לוֹ סוֹד הַבְּרִית שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, רְאוּיִים לְהִתְבָּרֵךְ וְרָאוּי הוּא לִבְרָכוֹת רַבּוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ לְכֻלָּם נָתַן בְּרָכָה אַחַת, וּלְיוֹסֵף בְּרָכוֹת רַבּוֹת, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכֹת הוֹרַי וְגוֹ', בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם, תִּהְיֶיןָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכג) אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה שֶׁל בֶּן אָדָם שֶׁמִּתְכַּוֵּן בָּהּ, הוּא לְמַעְלָה לָעֶמֶק הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּשָּׁם שׁוֹפָעוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַזְּרוּת, וּמִשָּׁם יוֹצְאִים לְקַיֵּם אֶת הַכֹּל.

וְעַל זֶה יָתֵר יו"ד, מִשּׁוּם שֶׁיּו"ד לֹא פּוֹסֵק מִמָּקוֹם הַזֶּה לְעוֹלָמִים, וְלָכֵן כָּתוּב הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם, אָזוּז לְמַעְלָה בְּסוֹד הַזְּכוּכִית הָעֶלְיוֹנָה, וְאָזוּז לְמַטָּה שֶׁיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הָאָבוֹת, יוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְלָכֵן כָּתוּב הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם.

וּמִכָּאן, כְּשֶׁבְּרָכוֹת שׁוֹפָעוֹת מִלְמַעְלָה מֵהָעֶמֶק הַזֶּה, אֶת כֻּלָּן נוֹטֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וּמִזֶּה שׁוֹפָעִים לְמַטָּה, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְצַדִּיק עַמּוּד הָעוֹלָם, וּמִכָּאן מִתְבָּרְכִים כָּל אוֹתָם הַזְּיָלוֹת וְכָל אוֹתָם הַמְּזוֹנוֹת לְמִינֵיהֶם, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם מְאוֹרוֹת עוֹלָה עֲטָרַת כָּל הַמְּזוֹנוֹת, עִגּוּל הָעוֹלָם, בְּשִׁבְעִים מְקוֹמוֹת, עִגּוּל אָזוּד לְכֻלָּם. בְּתוֹךְ אוֹתוֹ עִגּוּל נְקֻדָּה אַחַת שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע. מִנְּקֻדָּה זוֹ נִזּוֹן כָּל אוֹתוֹ עִגּוּל, בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, הוּא מָקוֹם לְאוֹתָהּ רוּזַּ כָּל הָרוּזוֹת, [כְּמוֹ סוֹד שֶׁל כָּל הַסּוֹדוֹת] נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ. סֵתֶר זֶה הוּא בְּתוֹךְ זֵילוֹתֶיהָ, טָמִיר הוּא לְפָנִים וּלְפָנִים. כְּשֶׁעוֹלָה זוֹ, עוֹלִים

כֻּלָּם אֲזַרְיָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה.

רַבִּי זְכַרְיָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֶתְנוּ יֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה. פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים עט) אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אוֹהֵב אוֹתָם, שֶׁהֵם גּוֹרְלוֹ וְיֵרָשָׁתוֹ, לֹא מִסְתַּכֵּל אֲזַר בְּדִינָם, פָּרַט לוֹ לְבַדּוֹ.

וְכֵיוָן שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בְּדִינָם, מִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּאָב שֶׁמְּרַחֵם עַל הַבָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קג) כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים רִחַם ה' וְגוֹ'. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצָאִים לָהֶם זַכְיָנִים, מַעֲבִיר אוֹתָם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, עַד שֶׁמַּעֲבִיר כֻּלָּם מִלְפָנָיו. וְכֵיוָן שֶׁהֶעֱבִיר כֻּלָּם מִלְפָנָיו, לֹא נִשְׁאָרִים עֲלֵיהֶם זַכְיָנִים לָתֵת שִׁלְטוֹן לַצַּד הָאַחֵר שֶׁל דִּין עֲלֵיהֶם.

בָּא לַזַּכְיָנִים לְפָנָיו כְּבַתְּחִלָּה – אוֹתָם זַכְיָנִים רִאשׁוֹנִים שֶׁהֶעֱבִיר מִלְפָנָיו, זָשַׁב עֲלֵיהֶם, וְלָכֵן כָּתוּב אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְגוֹ'. שֶׁאִם רַחֲמֶיךָ לֹא יְקַדְּמוּ עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁכַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה, בַּעֲלֵי מָגִנִּים, וְכַמָּה מַלְשִׁינִים שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, וְאִלְמָלֵא שֶׁהַקְּדִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיחַ בְּדִינָם, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם. וְעַל זֶה מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, דַּלּוּת שֶׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים, דַּלּוּת שֶׁל מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים [לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא].

בֹּא תִּרְאֶה, אִלְמָלֵא יִסָּגְלוּ יִשְׂרָאֵל מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיוּ עוֹמְדִים עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בָּעוֹלָם, אֲבָל יִשְׂרָאֵל הֵם גּוֹרְמִים לִשְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִזְקֹף רָאשֵׁיהֶם בָּעוֹלָם. שֶׁאִלְמָלֵא יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ זוֹטְאִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת נִכְפִּים לִפְנֵיהֶם.

וּבֹא רְאֵה, אִלְמָלֵא שֶׁהִמְשִׁיכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשִׂים רָעִים לְצַד אַזַּר בָּאָרֶץ

הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא הֻגְלוּ מֵעַל הָאָרֶץ, וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, שֶׁאֵין לָנוּ מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים כָּרָאוּי, וְלָכֵן כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (שם ב) עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה, וְכָתוּב (שם ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁבָּא לַעֲבֹד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב צָרִיךְ לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁעוֹלֶה הָאוֹר, וְהִתְעוֹרְרוּת צַד הַיָּמִין מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, אָז צָרִיךְ אָדָם לְהִתְקַשֵּׁר בִּימִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלַעֲבֹד לְפָנָיו בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, בְּשׂוּם שֶׁתְּפִלָּה מַזָּלָקֶת תִּקֶּף לְמַעְלָה, וּמַמְשִׁיכָה בְּרָכוֹת מֵהָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמְשָׁם מַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לְמַטָּה לַתַּזְהוּנִים, וְנִמְצְאוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְהוּנִים מִתְבָּרְכִים בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה.

עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׂמְחָה וּבִרְנָנָה לְהַכְלִיל אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, וְאַזַּר כָּךְ לְיַיֵּחֵד הַיִּחוּד כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים. וְהוּ סוֹד הַיִּחוּד בְּסוֹד הָעֲבוֹדָה.

וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּזִוָּדָוָה וּלְהַרְאוֹת זִוָּדָוָה בַּעֲבוֹדָתוֹ, וּשְׁנֵי אֵלֶּה – שִׂמְחָה וּרְנָנָה – כְּנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה. שְׁתֵּי תְּפִלּוֹת, שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת לְיוֹם כְּנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה, שֶׁהֵם שִׂמְחָה וּרְנָנָה. שִׂמְחָה בַּבֹּקֶר, וּרְנָנָה בַּלַּיְלָה. וְעַל זֶה (במדבר כח) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם.

וְעַל זֶה תְּפִלַּת עַרְבִית הִיא רְשׁוּת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה מְזֻלְזֶלֶת טֶרֶף לְכָל זֵילוֹתֶיהָ, וְלֹא שָׁעָה לְהַזְכִּיר [לְהִתְבָּרֵךְ], אֶלָּא לְתֵת מָזוֹן. בַּיּוֹם הַהוּא מִתְבָּרֶכֶת מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ, בַּבֹּקֶר וּבַלַּיְלָה, מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וּרְנָנָה, וּבַלַּיְלָה מְזֻלְזֶלֶת לַכֹּל כָּרָאוּי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְגוֹ'.

פָּתַח רַבִּי זְוָקְיָה וְאָמַר, (תהלים קמא) תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עָרֶב. לָמָּה מִנְחַת עֶרֶב וְלֹא תְּפִלַּת הַבֹּקֶר, שֶׁלֹּא כָּתוּב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי בַּבֹּקֶר? אֶלָּא כָּךְ נִתְבָּאֵר, תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ. קְטֹרֶת לֹא בָּאָה אֶלָּא רַק עַל זְוָדָוָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. וְלָכֵן הַכֹּהֵן כְּשֶׁמַּדְלִיק נֵרוֹת, הָיָה מַקְרִיב קְטֹרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל) בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. בַּבֹּקֶר עַל זְוָדָוָה, שֶׁהַשָּׁעָה גּוֹרֶמֶת בָּעֶרֶב לְשַׂמֵּחַ צַד שְׂמֹאל, וְכָךְ רָאוּי, וּלְעוֹלָם לֹא בָּא אֶלָּא עַל זְוָדָוָה.

וּבֹא רְאֵה, קְטֹרֶת מְקַשֶּׁרֶת קְשָׁרִים וְאוֹחֶזֶת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְזֶה מַעֲבִיר מָוֶת וְקִטְרוּג וְרָגֶז, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה וְגוֹ'. אַחַר זֶה כָּתוּב וַיֶּרֶץ וְגוֹ', וַיְכַפֵּר עַל הָעָם, וְכָתוּב וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יְכוֹלִים כָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים וְכָל הַמְקַטְרְגִים לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקְּטֹרֶת, וְעַל זֶה הִיא סוֹד [זְוָדָוָת] הַכֹּל וְקִשּׁוּר הַכֹּל.

וּבִשְׁעַת הַמִּנְחָה, כְּשֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, הִתְכַּוֵּן דָּוִד בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, שֶׁכָּתוּב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ וְגוֹ'. וּתְפִלָּה זוֹ שֶׁעוֹלָה תַּעֲבִיר רָגֶז דִּין הַקָּשֶׁה שֶׁשּׁוֹלֵט כְּעֵת בַּזְּמַן הַזֶּה בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת, שֶׁדּוֹחָה וּמַעֲבִירָה מִלְּפָנָיו כָּל רָגֶז [שֶׁעוֹלָה כְּעֵת בְּשָׁעָה זוֹ בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת שֶׁמַּעֲבִירָה כָּל רָגֶז] וְכָל קִטְרוּג שֶׁבָּעוֹלָם, [הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב] [מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא] מִנְחַת עֶרֶב, כְּשֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּזְדַּמֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׂרַף, הָיָה זְמַן מִנְחָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עָרֶב. מַה זֶּה צִלְלֵי עֶרֶב? אוֹתָם מְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם וְרָגְזֵי הַדִּינִים שֶׁמִּזְדַּמְּנִים בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה. בְּכָל הַתְּפִלּוֹת צָרִיךְ הָאָדָם לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ, וּבִתְפִלָּה זוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּן, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה זְמַן

תְּפִלַּת הַמְּנֻוָּחָה יְצֻוָּךְ תִּקֵּן אוֹתָהּ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, עָלוּ בְּהַר אָוָּד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָהָר הַזֶּה מַפְוִיד, נֵלֵךְ וְלֹא נִתְעַכֵּב כָּאן, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַר מַפְוִיד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם הָיָה אָוָּד – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁמִּי שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ מִתְזַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, אֲבָל שִׁלְשָׁה לֹא, וְכָל אָוָּד וְאָוָּד מֵעִמָּנוּ, נִרְאֶה שֶׁלֹּא תָזוּז מֵעִמָּנוּ הַשְּׁכִינָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יִסְמֹךְ אָדָם עַל נֵס, מִנַּיִן לָנוּ? מִשְּׁמוּאֵל, שֶׁכָּתוּב אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי, וַהֲרֵי שְׁמוּאֵל רָאוּי יוֹתֵר מֵאִתָּנוּ. אָמַר לוֹ, אֲפִלּוּ כָּךְ, הוּא הָיָה אָוָּד, וְהֶזֵּק נִמְצָא לָעַיִן, אֲבָל אָנוּ שְׁלִשָּׁה, וְהֶזֵּק לֹא נִמְצָא לָעַיִן. שֶׁאִם מִשּׁוּם מַזִּיקִים – הֲרֵי שָׁנִינוּ שְׁלִשְׁלִשָּׁה לֹא נִרְאִים וְלֹא מַזִּיקִים, וְאִם מִשּׁוּם לִסְטִים – לֹא נִמְצָאִים כָּאן, שֶׁהֲרֵי הָהָר הַזֶּה רָזוּק מִיִּשּׁוּב, וּבְנֵי אָדָם לֹא נִמְצָאִים כָּאן, בְּרַם פָּוָּד הוּא, שֶׁזְּזִיוֹת הַשָּׂדֶה שֶׁנִּמְצָאוֹת כָּאן.

פָּתַז וְאָמַר, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, [שֶׁהֲרֵי כָּתוּב] הַגֹּאֵל?! אֲשֶׁר גָּאַל צָרִיךְ הָיָה לִכְתֹּב! מַה זֶּה הַגֹּאֵל? מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד נִמְצָא אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, וְלֹא זָז מֵאָדָם צַדִּיק לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אוֹתִי – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהוֹלֶכֶת עִם בֶּן הָאָדָם תָּמִיד, וְלֹא זָזָה מִמֶּנּוּ כְּשֶׁבֶּן הָאָדָם שׁוֹמֵר מִצְוֹת הַתּוֹרָה. וְעַל זֶה יִזָּהֵר בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא יֵצֵא יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ. מַה זֶּה יְזִידִי? שֶׁיִּזָּהֵר בֶּן אָדָם לִשְׁמֹר מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא תָזוּז מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וְיִצְטָרֵךְ לָלֶכֶת יְזִידִי בְּלִי זִוּוּג הַשְּׁכִינָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיּוֹצֵא בֶּן אָדָם לַדֶּרֶךְ, יְסַדֵּר תְּפִלָּה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו שְׁכִינָה, וְאַזַּר כֹּחַ יֵצֵא לַדֶּרֶךְ, וְיִמְצָא זִוּוּג הַשְּׁכִינָה לִגְאֹל אוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ וּלְהַצִּילוֹ בְּכָל מַה שֶּׁיִּצְטָרֵךְ.

מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? (בראשית כוז) אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי, זֶה זִוּוּג הַשְּׁכִינָה. וּשְׁמָרַנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה, לִפְדּוֹת אוֹתִי מֵהַכֹּל. וְיַעֲקֹב הָיָה יְזִידִי בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּשְׁכִינָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו, כָּל שֶׁכֵּן הַזְּוָוגִים שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה עַל

אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא. בֵּינְתַיִם זָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ לְהַעֲרִיב.]

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה נַּעֲשֶׂה? אִם נִתְעַכֵּב כָּאן, הֲרֵי הַיּוֹם נִכְנָס לְהַוְזַשְׁיִךְ. אִם נֵלֵךְ לְמַעְלָה, הָהָר הוּא גָּדוֹל, וּמְפֻזָּד זַיּוֹת הַשָּׂדֶה אָנוּ פַּוְזַדִּים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תְּמַהֲנִי עָלֶיךָ רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יִסְמוֹךְ בֶּן אָדָם עַל הַנֵּס, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יַרְוִיחַ לוֹ נֵס בְּכָל שָׁעָה. אָמַר לוֹ, זֶה מְדַבֵּר בִּיזִידִי, אֲבָל אֲנַוְזְנוּ שְׁלִשָּׁה, וּבֵינֵינוּ דִּבְרֵי תוֹרָה וְהַשְׁכִּינָה עִמָּנוּ, לֹא נִפָּוַזֵּד.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים רָאוּ לְמַעְלָה בָּהָר סֶלַע אֶוָזד וּמְעָרָה בְּתוֹכוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֵלֵךְ וְנַעֲלֶה לְאוֹתוֹ הַסֶּלַע, שֶׁאָנוּ רוֹאִים מְעָרָה אַזַּת שָׁם. עָלוּ לְשָׁם וְרָאוּ אוֹתָהּ הַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פַּוְזַדְתִּי אוּכַי אוֹתָהּ מְעָרָה מָקוֹם שֶׁל זַיּוֹת הִיא וְלֹא יִפָּגְעוּ בָּנוּ כָּאן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי זְוְקִיָּה, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁרַבִּי יוֹסֵי פַּוְזַד. אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁהוּא זוֹטֵא, שֶׁכָּל מִי שֶׁפַּוְזַד הוּא זוֹטֵא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) פָּוְזַדוּ בְצִיּוֹן זַטָּאִים, הֲרֵי אֵינוֹ זוֹטֵא, [וַהֲרֵי] וְכָתוּב (משלי כוז) וְצַדִּיקִים כִּכְפִיר יִבְטָוְז. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם שֶׁהַנֶּוֶק מָצוּי.

אָמַר לוֹ, אִם הַנֶּוֶק מָצוּי – כָּךְ הוּא, אֲבָל כָּאן לֹא נִמְצָא נֶוֶק, וְאַזַּר שֶׁאָנוּ נִכָּנָס לַמְּעָרָה, לֹא יִכָּנֵס הַנֶּוֶק לְצַעֵר אוֹתָנוּ. נִכָּנְסוּ לַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נְוַזַלֵּק אֶת הַלַּיְלָה לְשָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת, שֶׁהוּא הַלַּיְלָה. כָּל אֶוָזד וְאֶוָזד מֵעִמָּנוּ יַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ בְּשִׁלְשֶׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ שֶׁל הַלַּיְלָה וְלֹא נִישַׁן.

פָּתַוז רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים פט) מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶוְרָוִי. הַתִּשְׁבַּזַת הַוּ אַבְרָהָם אָמַר אוֹתָהּ בְּשָׁעָה שֶׁעָסַק בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעָשָׂה וֶזֶסֶד עִם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁיִּוָּדְעוּ כֻּלָּם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אֵיתָן מִשּׁוּם שֶׁהִתְוַזֵּק בְּתֶקֶף בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

וֶזסְדֵי ה׳ לְעוֹלָם אָשִׁירָה, וְכִי מִצַּד הַוֶּזסָדִים בָּאִים לְזַמֵּר? אֶלָּא כָּאן נִכְלַל צַד הַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָסָה אֶת אַבְרָהָם וּבָזַן אוֹתוֹ. וַהֲרֵי

נִתְבָּאֵר שֶׁיִּצְחָק בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים הָיָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, מַה זֶּה נִסָּה אֶת אַבְרָהָם? הָיָה צָרִיךְ לְכְתֹּב נִסָּה אֶת יִצְחָק! אֶלָּא נִסָּה אֶת אַבְרָהָם שֶׁיִּמְצָא בַּדִּין וּלְהָכֶלל בַּדִּין שֶׁיִּמְצָא שָׁלֵם כָּרָאוּי, וְעַל זֶה זַסְדֵי ה' עוֹלָם אָשִׁירָה.

דָּבָר אַוזֵר זַסְדֵי ה' עוֹלָם אָשִׁירָה – אוֹתָם זַסָּדִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עִם הָעוֹלָם. לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי – טוֹב וֶאֱמֶת שֶׁעוֹשֶׂה עִם הַכֹּל. לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ – זוֹ אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוֹדִיעַ אַבְרָהָם בָּעוֹלָם וְהִזְכִּירוֹ בְּפִי כָּל הַבְּרִיוֹת, וְעַל זֶה אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדִיעַ לְאַבְרָהָם סוֹד הָאֱמוּנָה, וּכְשֶׁיָּדַע סוֹד הָאֱמוּנָה, יָדַע שֶׁהוּא עִקַּר וְקִיּוּם הָעוֹלָם, שֶׁבִּגְלָלוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם וְהִתְקַיֵּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם זַסָּד יִבָּנֶה וְגוֹ'. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁהוֹשִׁיט יָמִין עָלָיו וְהִתְקַיֵּם, וְאִם לֹא שֶׁהוֹשִׁיט יָמִין עָלָיו, לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּדִין, וְכָךְ בֵּאֲרָנוּ.

וְנֶאֱמַר בְּרֵאשִׁית, וְסוֹד כְּלָל אָזוֹד, שְׁנֵי גְּוָנִים כָּאן, בְּרֵאשִׁית. אַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ רֵאשִׁית מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, רֵאשִׁית כָּךְ גַּם מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאָמַרְנוּ ב' רֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי נִתְּנָה [הֵיא בַּיִת] לְאוֹתָהּ רֵאשִׁית, וְהַדָּבָר כָּלוּל הוּא כְּאָזוֹד.

וּבַבִּי"ת הַזּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא הִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּיָמִין, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בְּהַבָּרְאָם – כָּתוּב בְּאַבְרָהָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ, אָמַרְתִּי עוֹלָם זַסָּד יִבָּנֶה. וּבִנְיָן הָרִאשׁוֹן שֶׁל הָעוֹלָם [אוֹתוֹ הָעוֹלָם], אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיָה בּוֹ לְבַדִּים, וְאַוזֵר כָּךְ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בִּשְׂמֹאל. וּבְאֵלֶּה תִּקֵּן שָׁמַיִם, וְכָתוּב שָׁמַיִם תָּכִין אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם.

דָּבָר אַוזֵר שָׁמַיִם תָּכִין אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם – שָׁמַיִם נִתְקְנוּ בְּאוֹתָם זַסָּדִים, וְסוֹד הָאֱמוּנָה הִתְקַיְּמָה בָּהֶם, שֶׁאֵין תִּקּוּנֵיהָ אֶלָּא מִתּוֹךְ שָׁמַיִם. כָּרַתִּי בְּרִית לִבְזִירִי – זֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה.

דָּבָר אַזֵּר, וְהוּ צַדִּיק שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הַתַּזְוִתּוֹנִים, וְכָל [אוֹתָן] הַזַּיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, כֵּיְן מִתְבָּרְכוֹת מֵאוֹתוֹ הַשֶּׁפַע שֶׁשּׁוֹפֵעַ לַתַּזְוִתּוֹנִים, וְלָכֵן כָּתוּב כָּרַתִּי בְּרִית לִבְזִירִי.

נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד עַבְדִּי – זֶה סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא עוֹמֵד תָּמִיד בַּצַּדִּיק הַזֶּה, קְיוּם הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְפַּזְּרוּ לְעוֹלָמִים זוּז מִזְּמַן הַגָּלוּת שֶׁנִּמְנָע שֶׁפַע הַבְּרָכוֹת, וְסוֹד הָאֱמוּנָה לֹא הֻשְׁלַם, וְכָל הַזְּדִוּוֹת נִמְנָעוּ. וּכְשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, מֵאוֹתוֹ הַזְּמַן הַזְּדִוּוֹת לֹא נִכְנְסוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהַזְּדִוּוֹת לֹא הִתְעוֹרְרוּ, אֲבָל בַּזּוּז עוֹמְדִים וּמְזַמְּרִים שִׁירָה, וּכְשֶׁנֶּזְקָק הַלַּיְלָה וְהִתְעוֹרְרוּת עוֹלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם לִבְכִיָּה, וּבוֹעֵט בָּרָקִיעַ, וּמְזַדַּעְזְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים.

וְאֵין מְנוּחָה לְפָנָיו, פָּרַט לַזְּמַן שֶׁמִּתְעוֹרְרִים לְמַטָּה בַּתּוֹרָה, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים [שֶׁעָמוּ], כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים וּשְׁמֵזִים לְאוֹתוֹ קוֹל, וְאָז מְנוּחָה. [לְפָנָיו, וּבָאָה מְנוּחָה לְכָל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁעָמוּ] [לְפָנָיו נִמְצֵאת]. מִשּׁוּם שֶׁמְּיוּם שֶׁנֶּחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים.

וְכָל אוֹתָם מְזַמְּרִים עוֹמְדִים בַּזּוּז וְאוֹמְרִים שִׁירָה בְּשִׁלְשֶׁת זֶלְקֵי הַלַּיְלָה, וְכֻלָּם מְשַׁבְּזִים בְּתִשְׁבָּזוֹת יְדוּעוֹת, וְכָל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים בַּלַּיְלָה, וְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם, וּקְדֻשָּׁה לֹא מְקַדְּשִׁים לְמַעְלָה עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים לְמַטָּה, וְאָז כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּאָזֹד. וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים מִתְקַדְּשִׁים מֵעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים [מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדֻשָּׁה שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עוֹלָה אֶלָּא מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה] כְּאָזֹד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (איוב לז) עַל זֹאת חָרַד לִבִּי וְיִתְפַּץ מִמְּקוֹמוֹ. פָּסוּק זֶה אָמַר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, לֹא בָּרָא אוֹתוֹ אֶלָּא עַל עֲמוּדִים, שֶׁהֵם שִׁבְעַת עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט) חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְאוֹתָם עַמּוּדִים לֹא נוֹדָע עַל מָה עוֹמְדִים.

מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד עָמֹק, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, וְהָעוֹלָם לֹא נִבְרָא עַד שֶׁנִּטַּל אֶבֶן אֲוָזַת, וְהִיא אֶבֶן שְׁנִקְרֵאת אֶבֶן שְׁתִיָּה, וְלָקַח אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזָרַק אוֹתָהּ לְתוֹךְ הַתְּהוֹם, וְנִגְעֲצָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וּמִמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְהִיא נֶקְדָּה בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם, וּבִנְקֻדָּה זוֹ עוֹמֵד קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) אוֹ מִי יָרָה אֶבֶן פִּנָּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כח) אֶבֶן בֹּחַן פִּנַּת יִקְרַת, וְכָתוּב (תהלים קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

בֹּא רְאֵה, אֶבֶן זוֹ נִכְרְתָה מֵאֵשׁ וּמֵרוּחַ וּמַיִם, וְנִגְלְדָה מִכֻּלָּם, וְנֶעֱשְׂתָה אֶבֶן אֲוָזַת, וְעוֹמֶדֶת עַל הַתְּהוֹמוֹת, וְלִפְעָמִים נוֹבְעִים מִמֶּנּוּ מַיִם וּמִתְמַלְּאִים הַתְּהוֹמוֹת, וְאֶבֶן זוֹ עוֹמֶדֶת לְאוֹת בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם, וְזוֹהִי אֶבֶן שֶׁהֶעֱמִיד וְהִשְׁתִּיל יַעֲקֹב שְׁתִילַת וְקִיּוּם הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימֶהָ מַצֵּבָה.

וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה וְגוֹ'. וְכִי אֶבֶן זֹאת שָׂם לוֹ יַעֲקֹב, וַהֲרֵי אֶבֶן הַזֹּאת נִבְרְאָה בַּתְּחִלָּה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם? אֶלָּא שֶׁשָּׂם אוֹתָהּ [וְכִי כָּעֵת שָׂם אוֹתָהּ יַעֲקֹב? וַהֲרֵי עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם הָיְתָה. אֶלָּא שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם אוֹתָהּ] קִיּוּם שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעַל זֶה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה כָּתוּב. מַה זֶּה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי? שֶׁכָּתוּב יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שֶׁשָּׂם מָדוֹר שֶׁלְּמַעְלָה כָּאן.

בֹּא רְאֵה, עַל אֶבֶן זוֹ יֶשׁ שִׁבְעָה עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם. עַל מַה נִּקְרֵאת שְׁתִיָּה? אֲוָזַד – שֶׁמִּמֶּנָּה הֻשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְאֲוָזַד שְׁתִיָּה – שָׁת יָהּ, שֶׁשָּׂם אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנָּה הָעוֹלָם, בִּשְׁבִיל שֶׁמִּמֶּנָּה מִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם.

וּבָא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַשֶּׁמֶשׁ, הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ שֶׁעוֹמְדִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהָיוּ יוֹשְׁבִים בָּאוֹת, הָיוּ מַקִּישִׁים כַּנְפֵיהֶם לְמַעְלָה וּפוֹרְשִׁים אוֹתָם, וְנִשְׁמָע קוֹל נִגּוּן הַכְּנָפַיִם לְמַעְלָה, וְאָז מַתְחִילִים לְנַגֵּן אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה, בְּשִׁבְיל שֶׁיַּעֲלֶה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַטָּה לְמַעְלָה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הָיוּ אוֹמְרִים? אוֹתוֹ נִגּוּן כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה׳ כָּל עַבְדֵי ה׳ וְגוֹ׳, שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וְגוֹ׳, וְאָז [הֵם] הִיא שִׁירָה לְאוֹתָם מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְזַמֵּר.

בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁנִיָּה הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ מַקִּישִׁים כַּנְפֵיהֶם לְמַעְלָה, וְנִשְׁמָע קוֹל נִגּוּנָם, וְאָז מַתְחִילִים לְנַגֵּן אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁנִיָּה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הָיוּ אוֹמְרִים בַּשָּׁעָה הַזּוֹ? נִגּוּן כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, (תהלים קכה) הַבֹּטְחִים בַּה׳ כְּהַר צִיּוֹן לֹא יִמּוֹט וְגוֹ׳. וְאָז [אוֹתָהּ] הִיא [שִׁירָה] תְּזוּלָה לְאוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁנִיָּה הַזּוֹ לְנַגֵּן.

בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ מַקִּישִׁים בְּכַנְפֵיהֶם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, וּמַה הִיא? (שם קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ וְגוֹ׳, יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ וְגוֹ׳, מְמֻזָּרְזוֹ שֶׁמֶשׁ וְגוֹ׳. אָז אוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית, כֻּלָּם אוֹמְרִים שִׁירָה.

וְכָל הַכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הָרָקִיעַ פּוֹתְחִים בְּשִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, וְכָתוּב (תהלים קמז) הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר, שֶׁהֵרֵי אוֹתָם כּוֹכְבֵי הָאוֹר מְנַגְּנִים עַל אוֹר. [שֶׁמְּמַנִּים עַל הַשִּׁירָה.]

כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, וְאָז לוֹקְחִים שִׁירָה אַזְרֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, וְעוֹלֶה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה. יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בַּיּוֹם, וּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה בַּלַּיְלָה, וְאָז נִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל הַצְּדָדִים.

וְהָאֶבֶן הַזֹּאת שֶׁאָמַר, כָּל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כֻּלָּם מְזַוְּגִים בָּאֶבֶן הַזֹּאת, וְהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה לְהִתְעַטֵּר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת בַּיּוֹם,

וּבַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

אַשְׁרֵיהֶם כָּל הָעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן שׁוֹמְעִים קוֹלוֹת בְּנֵי הָאָדָם אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, אֶבֶן זוֹ הִיא אֶבֶן טוֹבָה, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (שְׁמוֹת כח) וּמִלֵּאתָ בּוֹ מִלֵּאת אֶבֶן אַרְבָּעָה טוּרִים אָבֶן. וְאֵלֶּה הֵם סְדָרִים [שֶׁל שְׁלֵמוּת] שֶׁל הָאֶבֶן הַטּוֹבָה, הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל אֶבֶן יָקָרָה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ [שְׁלֵמוּת] אֶבֶן אַזְרֶת, שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל לו) וַהֲסִרֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן וְגוֹ', וְכָתוּב (שָׁם) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְזֶהוּ (יְשַׁעְיָה כוז) אֶבֶן בֹּזָן פָּנַת יִקְרַת, וּבֶאֱרוּהָ.

וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב (שְׁמוֹת כד) לֻחוֹת הָאֶבֶן, שֶׁהֵם לוּחוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִכָּאן, וְלָכֵן נִקְרְאוּ עַל שֵׁמָהּ שֶׁל הָאֶבֶן הַזֹּאת, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, [הֲרֵי וַדַּאי אֶבֶן יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת] כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

פָּתוּז רַבִּי זְוִקְיָה וְאָמַר, (שְׁמוֹת כוז) וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה – אֵלּוּ אֲבָנִים יְקָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת אַבְנֵי הַמָּקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כוז) וַיִּקַּוז מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְהָאֲבָנִים עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים לְמַטָּה, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, וְהֵם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים יְקָרוֹת, וְכָתוּב (תְּהִלִּים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים וְגוֹ'. עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל – זֶה יִשְׂרָאֵל, סוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְכֻלָּם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה', וְעַל זֶה וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בַּיּוֹם, כָּךְ יֵשׁ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם לְמַעְלָה, וּבַלַּיְלָה לְמַטָּה. הַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הַשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה הַלָּלוּ מִתְזַלְקוֹת לִשְׁלֹשָׁה זַלָּקִים, וְכַמָּה מְמֻנֵּי מַגִּנִּים עוֹמְדִים תַּזְוִתֵיהֶם דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, כֻּלָּם מְמֻנִּים בַּלַּיְלָה, וְנוֹטְלִים טָרָף בַּהַתְזָלָה.

וְאָז כְּשֶׁנִּזְלָק הַלַּיְלָה, עוֹמְדִים שְׁנֵי [סְתָרִים] סְדָרִים מִצַּד זֶה וּשְׁנֵי סְדָרִים מִצַּד אַזְרֶ, [וְוֹ] וְרוּזַ עֶלְיוֹנָה יוֹצֵאת [נוֹשֶׁבֶת] בֵּינֵיהֶם, וְאָז כָּל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת

שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּם פּוֹתְחִים בְּשִׁירָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגַן עֵדֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז יָרֹנּוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ה' כִּי בָא לִשְׁפֹּט אֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים. מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁפָּט נִכְנָס בֵּינֵיהֶם וּמִתְמַלֵּא מִמֶּנָּה [מִמֶּנּוּ] גַּן עֵדֶן.

וְרוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, וְזֶרְזָהּ נִמְצָאת, וְנוֹשֶׁבֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ בְּאוֹתָם בְּשָׂמִים, וְעוֹלִים רֵיחוֹת לְמַעְלָה, וּמִתְעַטְּרִים [וּמִתְעוֹרְרִים] הַצַּדִּיקִים בְּעַטְרוֹתֵיהֶם וְנֶהֱנִים מִתּוֹךְ זִיו הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים לְאוֹתוֹ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה מֵאִיר לְכָל הַצְּדָדִים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ נוֹטֵל אֶת חֶלְקוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְהָיָה נוֹטֵל [וְכָךְ מֵאִיר] כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַעֲשָׂיו שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה. יֵשׁ מֵהֶם שֶׁמִּתְבַּיְּשִׁים מֵאוֹתוֹ אוֹר שֶׁנָּטַל וְזֶבֶרֶם יוֹתֵר וּמֵאִיר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

חֶלְקוֹ שֶׁל הַלַּיְלָה, מִכָּאן מַתְחִיל הַלַּיְלָה לְהִכָּנֵס. כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזּוֹק מִתְעוֹרְרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וּפוֹתְחִים הַסְּגוּרִים, וְאַזַּר כָּךְ כַּמָּה מִינִים לְמִינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאָז, כְּשֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה, עַד צָפוֹן יוֹרֵד [מֵאִיר הָאָרָה] מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאוֹזֵז בַּלַּיְלָה עַד שְׁנֵי זֶלְקִים שֶׁל הַלַּיְלָה.

אַזַּר כָּךְ מִתְעוֹרֵר צַד דָּרוֹם, עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר אָז הַדָּרוֹם וְהַצָּפוֹן אוֹחֲזִים בּוֹ, וְאָז בָּאִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. מַעֲלִים אוֹתָהּ בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם לְמַעְלָה, עַד שֶׁעוֹלָה וְנִגְנָזֶת בֵּינֵיהֶם, וְנוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת מֵהָרֹאשׁ [שֶׁל הַמֶּלֶךְ] שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים.

וּמִתְבָּרֶכֶת מֵאוֹתוֹ הַטַּל שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלְמַעְלָה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל נֶחֱלָק לְכַמָּה צְדָדִים, וְכַמָּה רְבָבוֹת נְזוּנִים מֵאוֹתוֹ הַטַּל, וּמִמֶּנּוּ עֲתִידִים לְהַחֲזִיוֹת הַמֵּתִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) תָּקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אֹרוֹת טַלֶּךָ, טַל מֵאוֹתָם הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמְּאִירִים לְמַעְלָה.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, נֶחֱלָק הַלַּיְלָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, עַכְשָׁיו

רוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת וְהַלַּיְלָה נֶחֱלָק, וְכֶעֶת הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לְקוֹל הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. כֶּעֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב [לְקוֹל דִּבְרֵיהֶם] לָנוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה, לֹא נַפְסִיק בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. הֲרֵי נִתְבָּאֵר וּפֻרְשׁוּהָ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ וְגוֹ', זֶהוּ מַלְאָךְ גּוֹאֵל הָעוֹלָם, שְׁמִירָתָם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְזֶהוּ שֶׁמַּזְמִין בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹטֵל אוֹתָם בַּהַתְחָלָה, וְאַזָּר כָּךְ הוּא מְזַמֵּן אוֹתָם לָעוֹלָם, וְלָכֵן כָּתוּב הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ. (שם לו) וְשָׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ.

וְזֶהוּ מַלְאָךְ שֶׁלְּפָעָמִים זָכָר וְלִפְעָמִים נְקֵבָה, וְכָךְ הוּא, שֶׁבַּזְּמַן שֶׁהוּא מַזְמִין בְּרָכוֹת לָעוֹלָם [לְמַעְלָה], אָז הוּא זָכָר וְנִקְרָא זָכָר. כַּזָּכָר שֶׁמַּזְמִין בְּרָכוֹת [לְמַעְלָה] לַנְּקֵבָה, כָּךְ הוּא מַזְמִין בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וּבִזְמַן שֶׁעוֹמֵד בְּדִין עַל הָעוֹלָם, אָז נִקְרָא נְקֵבָה, כִּנְקֵבָה הַמְעֻבֶּרֶת, כָּךְ הוּא מִתְמַלֵּא מִן הַדִּין, וְאָז נִקְרָא נְקֵבָה. וְעַל זֶה לִפְעָמִים נִקְרָא זָכָר וְלִפְעָמִים נִקְרָא נְקֵבָה, וְהַכֹּל סוֹד אָחָד.

כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. יֵשׁ מַלְאָכִים שְׁלוּחִים בָּעוֹלָם שֶׁמִּתְהַפְּכִים לִכְמָה גְוָנִים, לִפְעָמִים נְקֵבוֹת לִפְעָמִים זְכָרִים, לִפְעָמִים דִּין לִפְעָמִים רַחֲמִים, וְהַכֹּל בְּגָוֶן אָחָד. כְּמוֹ זֶה הַמַּלְאָךְ הַזֶּה הוּא בִּגְוָנִים רַבִּים, וְכָל הַגְּוָנִים שֶׁבָּעוֹלָם יֵשְׁנָם בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְסוֹד זֶה (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה'. וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּל אֵלּוּ הַגְּוָנִים, כָּךְ גַּם מַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם.

תּוֹסָפְתָּא

אֲהוּבִים עֶלְיוֹנִים, בַּעֲלֵי הַתְּבוּנָה, הִתְבּוֹנְנוּ. מוּשָׂלִים הַיּוֹדְעִים בְּהַכָּאַת הַהַבָּטָה הִתְקָרְבוּ לָדַעַת, מִי מִכֶּם בַּעֲלֵי עֵינַיִם בַּתְּבוּנָה, וְיוֹדֵעַ בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה בְּרָצוֹן שֶׁל סוֹד הַסּוֹדוֹת לְהוֹצִיא שִׁלְשָׁה גְוָנִים כְּלוּלִים כְּאֶחָד, וְהֵם

לָבָן אָדֹם וְיָרֹק, שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מְשֻׁלָּבִים כְּאֶזֶד זֶה בָּזֶה, מִתְיַזְּדִים זֶה עִם זֶה. מַגֶּרֶפָה תַּזְהִוֹנָה נִצְבַּעַת וְיוֹצֵאת מִתּוֹךְ הַגְּוָנִים הַלָּלוּ.

וְכָל הַגְּוָנִים הָאֵלּוּ נִרְאִים בָּזֶה, מַרְאֶה הוּא לְהִסְתַּכֵּל, כְּעֵין הַבְּדֹלַח נִרְאֶה בְּשָׁעָה. כְּמוֹ שֶׁמַּכֶּה בְּתוֹכָהּ, כָּךְ נִרְאֶה בַּזּוּץ. שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ סוֹבְבִים אֶת זֶה, וְהַגָּוֶן הוֹלֵךְ, עוֹלֶה וְיוֹרֵד. הֵיכְלוֹת הַקֶּשֶׁר קְבוּעִים בְּגָוֶן [בְּתוֹכָהּ].

גְּוָנִים מַקִּיפִים [גְּוָנִים] כְּלוּלִים כְּאֶזֶד, מַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה בַּיּוֹם וּמוֹרִידִים בַּלַּיְלָה. נֵר שֶׁדּוֹלֵק נִרְאֶה בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם נִסְתָּר הָאוֹר וּמִתְזַבֵּא בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עוֹלָמוֹת, שֶׁכֻּלָּם הוֹלְכִים לְתוֹכָהּ [בְּשִׁבִּילָהּ] מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה אֵיבָרִים גְּנוּזָה, וּמְכוּסָה לְמַטָּה.

מִי שֶׁמְּזַפֶּשׁ לִמְצֹא אוֹתָהּ, יִשְׁבֹּר כְּנָפַיִם קַלְפּוֹת נִסְתָּרוֹת וְיִפָּתֵז שְׁעָרִים. מִי שֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹת, יִרְאֶה תּוֹךְ יְדִיעָה וּתְבוּנָה כְּמִי שֶׁרוֹאֶה אַזַּר הַכֹּתֶל, פָּרֹט לְמִשֶּׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן שֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹתָהּ עַיִן בְּעַיִן, לְמַעְלָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יָדוּעַ.

מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה, דּוֹזִים אוֹתוֹ הַזּוּצָה. כַּמָּה קְבוּצוֹת בַּעֲלֵי דִּין מְזַדְּמְנִים אֲלָיו, מְזַדְּמְנִים וְיוֹצְאִים עָלָיו, וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּעִנְיַן הַמֶּלֶךְ. אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זוֹכִים לְהִסְתַּכֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל, וַהֲרֵי מִתּוֹךְ הַזְּהָרִים הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁנִּדְבְּקוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מִתּוֹךְ הַזְּהָרִים הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אוֹתָם גְּוָנִים עוֹלִים וְנִכְלָלִים כְּאֶזֶד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַכְלִיל וּלְיַזֵּד אֶת כֻּלָּם כְּאֶזֶד, לְתַקֵּן הַכֹּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְאָז נִשְׁמָר הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (ע"כ תוספתא)

פָּתַז רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (תהלים צט) וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים וְגוֹ'. וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעֹז מֶלֶךְ – תַּקֵּף

שֶׁמְּזַוֵּג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי בְּמִשְׁפָּט עוֹמֶדֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְעוֹ מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב, וְלֹא [מִתְזַוֶּגֶת] נִתְקָנֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, מִשּׁוּם שֶׁמִּשָּׁם נִזּוֹנֶית, וְכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁנּוֹטֶלֶת, הִיא נוֹטֶלֶת מִשָּׁם, וְלָכֵן וְעוֹ מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב – כָּל הַתְּשׁוּקָה וְכָל הָאַהֲבָה שֶׁלָּהּ כְּנֶגֶד הַמִּשְׁפָּט. אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים – סוֹד שֶׁל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים לְמַטָּה, שֶׁהֵם תִּקּוּן וְיִשּׁוּב הָעוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי זְוָקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַלְלוּיָהּ, אָז לָמָּה הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳, וְאַזַּר כָּךְ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת [הָאָזְד] הָאַזֵּר, צָרִיךְ לְשַׁבְּחוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ, וּלְפִי כְּבוֹדוֹ כָּךְ צָרִיךְ שִׁבְּחוֹ. וְשָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת הָאַזֵּר בְּשֶׁבַח שֶׁאֵין בּוֹ – הוּא מְגַלֶּה [גְּלוּי וּמְסַבֵּב] אֶת גְּנוּתוֹ, וְרוֹצֶה לְגַלּוֹת אוֹתוֹ. וְעַל זֶה מִי שֶׁעוֹשֶׂה הֶפְסֵד עַל בֶּן אָדָם, צָרִיךְ לְפִי כְּבוֹדוֹ וְלֹא יוֹתֵר, שֶׁמִּתּוֹךְ שִׁבְחוֹ בָּא לִגְנוּתוֹ, וּבְכָל שֶׁבַח צָרִיךְ לְפִי כְּבוֹדוֹ.

בֹּא רְאֵה, הַלְלוּיָהּ, כָּאן יֵשׁ שֶׁבַח עֶלְיוֹן שֶׁל רִבּוֹן הַכֹּל, מָקוֹם שֶׁאֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בּוֹ לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן [מָקוֹם], שֶׁהוּא טָמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים, וּמִיהוּ? יָ״ה, שֵׁם עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַלְלוּיָהּ, שֶׁבַח וְשֵׁם כְּאָזְד, כְּלוֹלִים כְּאָזְד, וְכָאן נִסְתָּר הַדָּבָר שֶׁאָמַר הַלְלוּיָהּ וְלֹא אָמַר מִי הַלְלוּיָהּ, לְמִי אָמְרוּ הַלְלוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁיָּ״ה נִסְתָּר, כָּךְ שֶׁבַח שֶׁמְּשַׁבְּחִים הֵם נִסְתָּרִים, שֶׁמְּשַׁבְּחִים לֹא יָדַעְנוּ מִי הֵם, וְכָךְ צָרִיךְ הַכֹּל לִהְיוֹת נִסְתָּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן. וְאַזַּר שֶׁנִּסְתָּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן, גְּלָה וְאָמַר הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ מָקוֹם שֶׁלֹּא נִסְתָּר, כְּאוֹתוֹ עֶלְיוֹן הַטָּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים. זֶהוּ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב ו) אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֵׁם ה׳.

הָרִאשׁוֹן נִסְתָּר שֶׁאֵינוֹ [זֶה] גָּלוּי. [הַשֵּׁנִי] נִסְתָּר וְגָלוּי. וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹמֵד

בְּהִתְגַּלּוּת אָמַר, אוֹתָם שֶׁמְּשַׁבְּזִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם מִי הֵם? וְאָמַר שֶׁהֵם עַבְדֵי ה׳ הָרְאוּיִים לְשַׁבְּזָן אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה.

יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ, מַה שׁוֹנָה שֶׁאָמַר יְהִי? אֶלָּא יְהִי – סוֹד הַהַמְשָׁכָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא נִסְתָּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהוּא י״ה, עַד סוֹד הַבְּרִית שֶׁהוּא יו״ד תַּוְוֹתוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁיּו״ד הָעֶלְיוֹנָה, הָרֵאשִׁית כַּסּוּף.

וּמְשׁוּם כָּךְ יְהִי, סוֹד הַהַמְשָׁכָה מְטָמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים עַד הַדַּרְגָּה הַתַּזְוֹתוֹנָה, וּבַדָּבָר הַזֶּה מִתְקַיֵּם כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יְהִ״י רָקִיעַ, יְהִ״י מְאֹרֹת, יְהִ״י אוֹר. בְּכָל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַעְלָה כָּתוּב יְהִי.

בְּכָל אוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה לֹא כָּתוּב יְהִי, מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד זֶה שֶׁהוּא [הַמְשָׁכָה] מִסּוֹד עֶלְיוֹן, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, לֹא מִתְקַיֵּם אֶלָּא בִּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא נֶאֱמַר בְּאוֹתָם דְּבָרִים תַּזְוֹתוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה.

וְזֶה מִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּכֹּל, וְעַל זֶה כָּתוּב יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ וְגוֹ׳, מִמְּזָרְזוֹ שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. זֶה מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁמְּאִירָה מִמֶּנּוּ הַשֶּׁמֶשׁ וּמֵאִיר לַכֹּל, וְזֶהוּ מָקוֹם שֶׁל הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר.

וְעַד מְבוֹאוֹ – זֶהוּ מְקוֹם הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשֶׁרֶת בּוֹ הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל, וְהָעוֹלָם מִכָּאן נָזוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֵד מָקוֹם זֶה לְהָזוֹן מִלְּמַעְלָה וּלְהִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, וְהַכֹּל עוֹמֵד בַּהִתְעוֹרְרוּת הַתַּזְוֹתוֹנָה שֶׁמְּעוֹרְרִים אוֹתָם עַבְדֵי ה׳ כְּשֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ שֶׁהִיא בְּהִתְגַּלּוּת, כָּתוּב הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳.

בֵּינְתַיִם הָאִיר הַבֹּקֶר וְיָצְאוּ מֵהַמְּעָרָה, וּבְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה לֹא יָשְׁנוּ. הָלְכוּ בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתָם הֶהָרִים, יָשְׁבוּ וְהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה. הִגִּיעוּ לִכְפָר אֶזֶד וְיָשְׁבוּ שָׁם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה יָשְׁנוּ עַד שֶׁהָיָה זְצוּת הַלַּיְלָה, וְקָמוּ לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמוֹר בְּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא, מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? שֶׁהֲרֵי מַסְפִּיק שֶׁאָמַר וַיְבָרֵכֵם.

וְעוֹד, כָּל לֵאמֹר כָּתוּב זָסַר, וְכָאן לֵאמֹר בְּאוֹת וְי״ו כָּתוּב, [שֶׁבְּכֻלָּם כָּתוּב לֵאמֹר בְּלִי אוֹת ו׳, וְכָאן כָּתוּב לֵאמֹר] לָמָּה הַשִּׁנּוּי?

אֶלָּא סוֹד הוּא, וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא. מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? סוֹד הַדַּרְגָּה הַמְמֻצַּעַת עַל הַבְּרָכוֹת לְמַעְלָה. יוֹם הַהוּא – יוֹם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא הוּא, וְיוֹם הַהוּא הַזֶּה שֶׁאֵין פָּרוּד בֵּין יוֹם לְבֵין הוּא, וּבְכָל מָקוֹם הַיּוֹם הַהוּא, זֶה [הוּא] שְׁתֵּי דַּרְגּוֹת [עֶלְיוֹנוֹת], דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה, שֶׁהֵן כְּאַזַּת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, בֵּרְכָם בַּיִּזּוּד שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה כֻּלָּם כְּאֶזֶּד, [לֵאמֹר בְּוָא״ו, שֶׁנִּכְלָל וָא״ו בֵּינֵיהֶם. עַל זֶה יִזֵּד אוֹתָם בַּיִּזּוּד שֶׁלְּמַעְלָה כֻּלָּם כְּאֶזֶּד] כְּדֵי שֶׁתִּתְקַיֵּם בִּרְכָתָם, וְאַזַּר כָּךְ כָּלַל הַכֹּל כְּאֶזֶּד וְאָמַר כָּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל [לֵאמֹר]. מַה זֶּה כָּךְ? וַדַּאי זֶה סוֹד הַיִּזּוּד, בַּתְּזוֹלָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה [יוֹם הַהוּא מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה], וְאַזַּר כָּךְ יוֹרֵד לָאֶמְצַע וּלְמַטָּה. לֵאמֹר – בְּוָא״ו, הֲרֵי הָאֶמְצַע. וְאַזַּר כָּךְ יוֹרֵד לְמַטָּה כָּךְ, וְכָךְ הוּא יָפֶה כָּרָאוּי, מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה.

כָּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה יִשְׂרָאֵל? יִשְׂרָאֵל הַזֶּהֶן. לֹא כָּתוּב יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יְבָרֵךְ, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל בְּרָכוֹת מִלְּמַעְלָה, וְאַזַּר כָּךְ הוּא מְבָרֵךְ אֶת הַכֹּל בַּדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַוּ דַּוְקָא, שֶׁאָמַר כָּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר.

יִשְׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה. הִקְדִּים אֶת אֶפְרַיִם בַּתְּזוֹלָה, מִשּׁוּם שֶׁאֶפְרַיִם עַל שֵׁם [שֶׁל יוֹסֵף] יִשְׂרָאֵל. מִנַּיִן לָנוּ? מִזֶּה שֶׁכְּשֶׁבָּט אֶפְרַיִם יָצָא, עַד שֶׁלֹּא הֻשְׁלַם זְמַן שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם, דָּוְקוּ אֶת הַשָּׁעָה וְיָצְאוּ מֵהַגָּלוּת, קָמוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹנְאֵיהֶם וְהָרְגוּ אוֹתָם, וְכָתוּב בֶּן אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל לז) כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, וְלָכֵן הִקְדִּים אֶת אֶפְרַיִם קֹדֶם מְנַשֶּׁה, וְלָכֵן אֶפְרַיִם מַשְׁאוֹ לְצַד מַעֲרָב, וּמַסָּעוֹ הָיָה.

בֹּא רְאֵה, הַבְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, לָמָּה הִקְדִּים לָהֶם בְּרָכוֹת עַד שֶׁלֹּא יְבָרֵךְ אֶת בָּנָיו? אֶלָּא מִכָּאן שֶׁזְּכִיבוּת בְּנֵי בָנָיו שֶׁל אָדָם זְכִיבָה עָלָיו יוֹתֵר מִבָּנָיו, וְלָכֵן הִקְדִּים זְכִיבוּת בְּנֵי בְנוֹ קֹדֶם לִבְנוֹ לְבָרֵךְ אוֹתָם בַּתְּזוֹלָה.

וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמוֹר. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קטו) ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ – אֵלּוּ הַגְּבָרִים. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל – אֵלּוּ הַנָּשִׁים. מִשּׁוּם שֶׁזְּכָרִים צְרִיכִים לְהִתְבָּרֵךְ בַּתְּוִזְלָה, וְאַוזַר כָּךְ נָשִׁים, וְנָשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא מִבִּרְכַּת הַזְּכָרִים, שֶׁכְּשֶׁזְּכָרִים מִתְבָּרְכִים, אָז מִתְבָּרְכוֹת הַנָּשִׁים. וְאִם תֹּאמַר מִזֶּה שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְכַפֵּר עָלָיו בַּתְּוִזְלָה וְאַוזַר כָּךְ עַל בֵּיתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה שֶׁנָּשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא רַק מִגְּבָרִים, שֶׁכְּשֶׁמִּתְבָּרְכִים אֵלּוּ בַּתְּוִזְלָה, וּמִבְּרָכָה זוֹ מִתְבָּרְכוֹת. אֶלָּא בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מִמֶּנּוּ הָאִשָּׁה, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֵךְ [מִמֶּנּוּ אִשְׁתּוֹ. וְכֵן בְּכָל מָקוֹם נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ הַנְּקֵבָה] מֵאוֹתָהּ תוֹסֶפֶת הַבְּרָכוֹת. כֵּיוָן שֶׁנִּשָּׂא הָאָדָם, נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי זַלָקִים, אֶוזָד לוֹ וְאֶוזָד לִנְקֵבָתוֹ, וְהוּא נוֹטֵל הַכֹּל – זַלְקוֹ וְזַלָק נְקֵבָתוֹ.

בֹּא רְאֵה, וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא [לֵאמוֹר. בֵּרַךְ אוֹתָם בְּרָכוֹת וּלְכָל אֵלּוּ שֶׁיָּצְאוּ מֵהֶם], אַוזַר כָּךְ לֵאמוֹר בְּוָא"ו. כָּאן נִרְמַז בֵּן בְּכוֹר, (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ירמיה לא) וְאָפַרַיִם בְּכוֹרִי הוּא, וְעַל זֶה תּוֹסֶפֶת וָא"ו.

רַבִּי זְזִזְקִיָּה פָּתַח, (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁנִּרְאִים אַוזַר כָּךְ בָּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁל גּוּף הָאָדָם שֶׁעוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ עוֹמֵד לְמַעְלָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמָה זוֹ מִזְּמֶנֶת לָרֶדֶת לָעוֹלָם, אוֹתָהּ נְשָׁמָה בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁעוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ עוֹמֶדֶת [לְמַעְלָה] לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,

וּמַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁתִּשְׁמֹר מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְלֹא לַעֲבֹר עַל הַבְּרִיתוֹת.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁעוֹמֶדֶת לְפָנָיו? שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיְהִי ה׳ אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו. עָמַדְתִּי וַדַּאי, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְלָכֵן נָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ, עַד שֶׁלֹּא יִתָּרֵאָה [הַצֶּלֶם] בָּעוֹלָם. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ, שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּשָׁמוֹת בְּאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁלָּהֶם, כֻּלָּם בַּסֵּפֶר כְּתוּבִים. יָמִים יֻצָּרוּ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ יֻצָּרוּ וַדַּאי. וְלֹא אֶזֹּד בָּהֶם, בָּעוֹלָם הַזֶּה לַעֲמֹד בְּקִיּוּם רִבּוֹנָם כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, יְמֵי בֶּן הָאָדָם כְּשֶׁווֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, הַיָּמִים שֶׁלּוֹ מִתְרַבִּים לְמַעְלָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוּא מִדַּת יָמָיו. פָּתוּז וְאָמַר, (תהלים לט) הוֹדִיעֵנִי ה׳ קִצִּי וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה בְּאַרוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, קִצִּי – זֶה קֶרֶן הַיָּמִין, שֶׁנִּקְשַׁר בְּדָוִד. וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא – זֶהוּ שֶׁמִּתְמַנֶּה [שֶׁיֵּשׁ מְמֻנֶּה] מַמָּשׁ עַל יָמָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁפָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֵם שִׁבְעִים, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁזָּזִיִּם בִּכְלָל לֹא הָיוּ לוֹ, אֶלָּא שֶׁאָדָם נָתַן לוֹ מֵאוֹתָם יָמִים שֶׁלּוֹ שִׁבְעִים שָׁנִים.

וְסוֹד זֶה, וִילוֹן לֹא מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם, וְהַלְּבָנָה לֹא מְאִירָה כְּלָל מֵעַצְמָהּ, וְשִׁבְעִים שָׁנִים מְאִירוֹת לָהּ בְּכָל צְדָדֶיהָ, וְהֵם זָזֵי דָּוִד סְתָם. וְעַל זֶה רָצָה דָּוִד מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדַעַת סוֹד זֶה, וְעַל מָה אֵין זָזִיִּם לַלְּבָנָה מֵעַצְמָהּ, וְלָדַעַת אֶת הָעִקָּר שֶׁלָּהּ.

וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא – זוֹהִי דַּרְגָּה [שֶׁל הָעוֹלָם] עֶלְיוֹנָה נִסְתֶּרֶת שֶׁעוֹמֶדֶת עַל כָּל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁהֵם זָזִיִּם שֶׁלָּהּ, מָקוֹם שֶׁמֵּאִיר לַכֹּל. אֵדְעָה מָה זָזַדְלְ אֲנִי – אָמַר דָּוִד, אֵדַע עַל מָה זָזַדְלְ אֲנִי אוֹר מֵעַצְמִי וְנִמְנָע מִמֶּנִּי כְּשֶׁאָר כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְכֻלָּם זָזִיִּם, וַאֲנִי עַל מָה אֲנִי זָזַדְלְ וְעַל מַה נִּמְנָע מִמֶּנִּי. וְזֶהוּ מַה שֶּׁרָצָה דָּוִד לָדַעַת, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לָדַעַת.

תּוֹסָפְתָּא

קוֹל גַּלְגַּל מִתְגַּלְגֵּל מִמַּטָּה לְמַעְלָה, מַרְכִּבוֹתֶיהָ סְגוּרוֹת, הוֹלְכוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת. קוֹל נְעִימוּת עוֹלֶה וְיוֹרֵד, הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם. קוֹל שׁוֹפָר שׁוֹפֵעַ בְּעָמְקֵי הַדְּרָגוֹת מְסוֹבֵב דַּרְגָּה [גַּלְגַּל] סְבִיבָהּ. יוֹשְׁבוֹת שְׁתֵּי מַגְּרֵפוֹת מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, בִּשְׁנֵי גְּוָנִים נִשְׂאָבִים זֶה בָּזֶה, זֶה לָבָן וְזֶה אָדֹם, וּשְׁנֵיהֶם סוֹבְבִים גַּלְגַּל לְמַעְלָה, סוֹבֵב לְיָמִין – לָבָן עוֹלֶה, וְסוֹבֵב לִשְׂמֹאל – אָדֹם יוֹרֵד, וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב תָּמִיד וְלֹא שׁוֹכֵךְ.

שְׁתֵּי צִפָּרִים עוֹלוֹת, שֶׁמִּצַּפָּצְפוֹת, אַוָּזוֹת לְצַד דָּרוֹם וְאַוָּזוֹת לְצַד צָפוֹן. פּוֹרְזִים בָּאֲוִיר צְפָצוּף, וְקוֹל נְעִימַת הַגַּלְגַּל מִתְזַמְּרִים כְּאֶזֶּד, וְאָז (תהלים צד) מְזַמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. וְכָל הַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת בְּלַוַּאי בַּנְּעִימוּת הַזּוֹ [מִקּוֹל], מִתּוֹךְ אַהֲבַת קוֹל הַשּׁוֹפָר. כְּנֶגֶד אוֹתָן בְּרָכוֹת יוֹרְדוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְנִגְנָזוּ כְּאֶזֶּד בְּתוֹךְ עֹמֶק הַבְּאֵר, גְּבִיעַת הַבְּאֵר שֶׁלֹּא פּוֹסֶקֶת בְּלַוַּאי, עַד שֶׁמִּתְמַלֵּא אוֹתוֹ גַּלְגַּל סוֹבֵב.

אוֹתָן שְׁתֵּי מַגְּרֵפוֹת סוֹבְבוֹת, אַוָּזַת הַיְמָנִית, קוֹרֵאת בְּזַוְּיל וְאוֹמֶרֶת: זַהַר שֶׁזּוֹהֲרִים שֶׁעוֹלֶה וְיוֹרֵד, שְׁנֵי אַלְפֵי עוֹלְמוֹ"ת הָאִירוּ. עוֹלָם הָאֶמְצַע בְּתוֹכָם הָאֵר בְּזוֹהַר רְבוֹנְךָ. כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם הִסְתַּכְּלוּ וּפָקְחוּ עֵינֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לָאוֹר הַזֶּה, לָעֲדוֹן הַזֶּה. אֵלּוּ הֵן בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִלְמַעְלָה, מִי שֶׁזּוֹכֶה, גַּלְגַּל עוֹלֶה סוֹבֵב יָמִינָה, וְשׁוֹפֵעַ וּמוֹשֵׁךְ לְאוֹתוֹ הַזּוֹכֶה, וּמִתְעַדֵּן מִבְּרָכוֹת אֵלּוּ הָעֶלְיוֹנוֹת הַזּוֹהֲרוֹת. אַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם שֶׁזּוֹכִים בָּהֶם.

וּכְשֶׁלֹּא זוֹכֶה, גַּלְגַּל סוֹבֵב, וְאוֹתָהּ מַגְּרֵפָה שֶׁל צַד שְׂמֹאל סוֹבֶבֶת וְיוֹרֶדֶת לְמַטָּה, וּמַמְשִׁיכָה דִּין עַל זֶה שֶׁלֹּא זוֹכֶה, וְקוֹל יוֹצֵא: אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ. מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵאת אֵשׁ שֶׁל שַׁלְהֶבֶת שֶׁדּוֹלֶקֶת, שֶׁשּׁוֹרָה עַל רָאשֵׁי הָרְשָׁעִים. אַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם כָּל אוֹתָם שֶׁהָלְכוּ בְּדַרְכֵי אֱמֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה לִזְכּוֹת לְאוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן, בְּרָכוֹת מְצֻוְּצָזוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נז) וְהִשְׁבִּיעַ בְּצֻוְּצָזוֹת נַפְשֶׁךָ. עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא

בֹּא רְאֵה, כָּל הַבְּרָכוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כֻּלָּן נִמְסְרוּ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְבָרֵךְ אֶת

הַכֹּל. וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ, כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַשְּׁמוּזָה וְכָל הַטּוּב, כֻּלָּם עוֹמְדִים בָּהּ וּמִמֶּנָּה [עוֹמְדִים] יוֹצְאִים, וְעַל זֶה נִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְנִקְרֵאת בְּרָכָה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי י) בִּרְכַּת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר. וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים לג) וּמָלֵא בִּרְכַּת ה' יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה.

וְלָכֵן יֵשׁ לָהּ בְּכֻלָּם שִׁיּוּר, וּמִכֻּלָּם מִתְמַלֵּאת וּמִכֻּלָּם יֵשׁ בָּהּ, וּמִתְבָּרֶכֶת מִכָּל אוֹתָן בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְנִמְסְרוּ לָהּ בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁאָמַר רַבִּי יִצְחָק, יַעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף מִמָּקוֹם זֶה שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ לְבָרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יב) וֶהְיֵה בְּרָכָה. מִכָּאן וָהָלְאָה הַבְּרָכוֹת נִמְסְרוּ בְּיָדֵךְ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה אָנוּ מְבָרְכִים וּמְשַׁבְּזִים אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה, וְעַל זֶה הַכֹּל, שֶׁאוֹתָם יָמִים שֶׁאוֹמְרִים הַכֹּל. שֶׁאָמַר רַבִּי יִזְיָא, בְּהַכֹּל צְרִיכִים שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת: זַסִּידִים, צַדִּיקִים, וְיִשְׂרְאֵלִים. [מִשּׁוּם שֶׁנִּתְעַלָּה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֵלּוּ הַדְּרָגוֹת] זַסִּידִים מִצַּד הַיָּמִין, צַדִּיקִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְיִשְׂרָאֵל מִכָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים, מִשּׁוּם [שֶׁהַיְשָׁרִים] שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּלוּלִים מִכֻּלָּם, וְעַל זֶה עוֹלָה תִּשְׁבַּחַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַטָּה, עוֹלֶה כְּבוֹדוֹ בַּכֹּל.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכ) פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, וְהִתְקַשּׁוּ בּוֹ הַוַּזְבֵּרִים. (אֶלָּא עוֹד יֵשׁ בּוֹ צַד בְּצִיּוּרִים רַבִּים) פָּנָה?! הִקְשִׁיב הָיָה צָרִיךְ, אוֹ שָׁמַע. מַה זֶּה פָּנָה?

אֶלָּא כָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם – תְּפִלּוֹת, וּתְפִלַּת הַיָּזִיד לֹא נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ אֶלָּא בְּכוֹזֵז וְזָקֵק. שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִכְנֶסֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה לְהִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמָהּ, מַשְׁגִּיזִז בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל בַּזְּטָאֵי וּבְזָכוּת אוֹתוֹ הָאָדָם, מַה שֶּׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן בִּתְפִלַּת הָרַבִּים, שֶׁתְּפִלַּת הָרַבִּים כַּמָּה הֵן תְּפִלּוֹת שֶׁאֵינָן [מִבְּנֵי] מִצַּדִּיקִים, וְכֻלָּן נִכְנָסוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא

מַשְׁגִּיחַ בַּחֲטָאֵיהֶם.

מִשּׁוּם כָּךְ פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר, מִהַפֶּךְ וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל [בְּזְכוּתוֹ] בַּמָּה רָצוֹן נַעֲשָׂה, וּמִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה זוֹ וּמֶהֱם מַעֲשָׂיו. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בְּצִבּוּר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בָּזָה אֶת תְּפִלָּתָם, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא כֻּלָּם בְּכַוָּנָה וּרְצוֹן הַלֵּב.

דָּבָר אַחֵר פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר – זֶה יְחִידִי שֶׁנִּכְלָל בְּרַבִּים. וּמִיהוּ יְחִידִי שֶׁנִּכְלָל בְּרַבִּים? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כָּלוּל בִּשְׁנֵי צְדָדִים, וְקָרָא לְבָנָיו, וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם. אֵיזוֹ תְּפִלָּה שֶׁיִּתְקַבְּלוּ בִּשְׁלֵמוּת לְמַעְלָה? תְּפִלָּה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמְּדוּ בַּגָּלוּת.

בְּשָׁעָה זוֹ שֶׁקָּרָא לָהֶם יַעֲקֹב, הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וּבָא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה קוֹרֵא לְבָנָיו, הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם אַבְרָהָם וְיִצְחָק, וּשְׁכִינָה עַל גַּבֵּיהֶם. וְהַשְׁכִינָה הָיְתָה שְׁמֵחָה בְּיַעֲקֹב לְהִתְזַוֵּג בָּאָבוֹת, לְהִתְקַשֵּׁר עִם נִשּׁוּתֵיהֶם כְּאָזֵד, לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה.

בְּשָׁעָה שֶׁפָּתַח יַעֲקֹב וְאָמַר, הֵאָסְפוּ וְהַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, בְּאַחֲרִית – זוֹ הַשְׁכִינָה, כִּבְיָכוֹל נָתַן בּוֹ עֲצָבוּת, וְהִסְתַּלֵּק. וְאַזַּר כָּךְ הֶחֱזִירוּ אוֹתָהּ בָּנָיו בְּיִחוּד הַדְּבָרִים שֶׁלָּהֶם, וּפָתְחוּ וְאָמְרוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֶעֱמִידָהּ יַעֲקֹב, וְאָמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְהִתְיַשְּׁבָה הַשְׁכִינָה בִּמְקוֹמָהּ. וַיִּקְרָא יַעֲקֹב, מַה קְּרִיאָה כָּאן? אֶלָּא קְרִיאָה, לְקַיֵּם מִקּוֹמָם, לְקַיֵּם אוֹתָם לְמַעְלָה וּמַטָּה.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם קְרִיאָה בְּגָוֹן זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יג) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ, לְקַיֵּם מְקוֹמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ וּלְקַשֵּׁר אוֹתוֹ. וְכֵן (בראשית כה) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. וְכָתוּב וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱמִידוֹ לְמָקוֹם זֶה בְּשֵׁם זֶה. הַקְּרִיאָה בָּאָה לְקַיּוּם.

אִם תֹּאמַר וַיִּקְרְאוּ אֶל אֱלֹהִים, קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל ה' – כָּךְ הוּא וַדַּאי, לְקַשֵּׁר וּלְקַיֵּם קִיּוּם הָעֶלְיוֹן, וּמַהוּ? סִדּוּר שֶׁל שֶׁבַח רִבּוֹנוֹ, וְכָל אוֹתָם דְּבָרִים

שֶׁצְּרִיכִים לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ, קִיּוּם נוֹתֵן לוֹ לְרִבּוֹנוֹ שֶׁמַּרְאֶה שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ וְלֹא בְּמָקוֹם אַוֵּר, הֲרֵי הַכֹּל מַעֲמִיד קִיּוּם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו, הֶעֱמִידָם בְּקִיּוּם שָׁלֵם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, א׳ שֶׁל וַיִּקְרָא לָמָּה הִיא קְטַנָּה? אָמַר לוֹ, הִתְקַיֵּם מֹשֶׁה בִּשְׁלֵמוּת, וְלֹא בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק מֵאִשְׁתּוֹ. בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים אָמְרוּ לְשֶׁבַח, וְאָנוּ כָּךְ שָׁנִינוּ: מַה שֶּׁנִּתְעַלָּה לְמַעְלָה, יִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאָז הוּא שָׁלֵם. עוֹד, אָלֶ״ף קְטַנָּה הָיְתָה מִמָּקוֹם קָטָן, קָטָן שֶׁהוּא גָּדוֹל בְּהִתְוַכְּחוּתוֹ לְמַעְלָה. [לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְאָז נִשְׁלָם.]

וַיֹּאמֶר, מַה זֶּה וַיֹּאמֶר? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ] וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ – אֲמִירָה בַּוַּשַׁאי. הֵאָסְפוּ?! אִסְפוּ הָיָה צָרִיךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נ) אִסְפוּ לִי חֲסִידָי. אֶלָּא [הַקִּים לָהֶם] קַיָּם לָנוּ, הֵאָסְפוּ מִמָּקוֹם שֶׁלְּמַעְלָה הוּא. הֵאָסְפוּ, בְּקִשּׁוּר שָׁלֵם בִּיזוּד אֶחָד. וְאַגִּידָה לָכֶם, מַה זֶּה וְאַגִּידָה לָכֶם? סוֹד חָכְמָה הוּא.

רַבִּי יוֹסֵי שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, וְאַגִּידָה, אוֹ וְיַגֵּד, אוֹ וְיַגִּידוּ, וְכֵן כֻּלָּם, שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁסּוֹד הַחָכְמָה הִיא, לָמָּה בְּדָבָר זֶה [בְּכֻלָּם] הוּא בְּסוֹד הַחָכְמָה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁבָּא בְּגִימַ״ל דָּלֶ״ת בִּכְלִי פָּרוּד, וְזֶהוּ סוֹד הַחָכְמָה. דָּבָר שֶׁבָּא בִּשְׁלֵמוּת בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת כָּךְ הוּא כְּשֶׁהֵם בַּחָכְמָה, אֲבָל דָּלֶ״ת בִּכְלִי גִּימַ״ל אֵינוֹ שְׁלֵמוּת, וְכֵן גִּימַ״ל בִּכְלִי דָּלֶ״ת, שֶׁהֲרֵי זֶה בָּזֶה נִקְשְׁרוּ בִּכְלִי פָּרוּד, וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם, גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מָוֶת, וְסוֹד זֶה הוּא וְזֹאת שֶׁל אָדָם.

מִשּׁוּם כָּךְ הוּא דָּבָר שֶׁל סוֹד חָכְמָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ יו״ד לִפְעָמִים בֵּין גִּימַ״ל לְדָלֶ״ת, אֵין פָּרוּד, וְהַכֹּל קָשֶׁר אָחוּד. וְעַל זֶה דָּבָר זֶה כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְאַגִּידָה לָכֶם – סוֹד הַחָכְמָה, שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת אֶת סוֹף כָּל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא גָּלָה מַה שֶּׁרָצָה לְגַלּוֹת, אִם כָּךְ אָז לָמָּה כָּתוּב בַּתּוֹרָה

דָּבָר שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, וְאַזַּר כָּךְ נִפָּגֵם, וְלֹא הִשְׁתַּלֵּם הַדָּבָר? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִשְׁתַּלֵּם, כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְגַלּוֹת גָּלָה וְהִסְתִּיר, אָמַר דָּבָר וְגָלָה בַּזּוּיִן וְהִסְתִּיר לִפָּנִים. וּדְבַר תּוֹרָה לֹא נִפָּגֵם לְעוֹלָמִים.

וְהַכֹּל הוּא נִסְתָּר בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, שְׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאֵין אוֹת אוֹ דָּבָר בַּתּוֹרָה פָּגוּם, וְיַעֲקֹב, כָּל מַה שֶּׁהִצְטָרֵךְ לוֹמַר אָמַר, אֲבָל גָּלָה וְהִסְתִּיר, וְלֹא פָּגַם מִכָּל מַה שֶּׁרָצָה אֲפָלוּ אוֹת אַזַּת.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ יוֹשְׁבִים יוֹם אֶחָד עַל פֶּתַח לוּד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יְהוּדָה, זֶה שֶׁרָאִינוּ שֶׁיַּעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת בָּנָיו, רָאִינוּ מִמַּה שֶּׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אוֹתָם, אֲבָל אֵיפֹה הַבְּרָכָה שֶׁלָּהֶם? אָמַר לוֹ, כָּל הַבְּרָכוֹת הֵם שֶׁבֵּרַךְ אוֹתָם, כְּמוֹ יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ, דָּן יָדִין עַמּוֹ, מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ, וְכֵן כֻּלָּם.

אֲבָל מַה שֶּׁרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם לֹא גָּלָה, שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת הַקֵּץ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁיֵּשׁ קֵץ לַיָּמִין וְיֵשׁ קֵץ לַשְּׂמֹאל, וְרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת הַקֵּץ כְּדֵי לְהַשְׁמִר וּלְהִטָּהֵר מֵעָרְלָה. וּמַה שֶּׁגָּלָה לָהֶם נוֹדַע וְהִתְגַּלָּה עַד שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל דְּבָרִים אֲזוּרִים אֵינָם בְּגָלוּי, וְהֵם נִסְתָּרִים בַּתּוֹרָה בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וּבְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

פֶּתַח וְאָמַר, רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כֹּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי. מָה רָאָה יַעֲקֹב לְפֶתַח בִּרְאוּבֵן? שֶׁיִּפְתַּח בִּיהוּדָה, שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְכָל הַמַּזְּנוֹת, וְהוּא מֶלֶךְ, וְרָאִינוּ שֶׁלֹּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ וְסִלֵּק בְּרָכוֹת מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת.

אֲבָל וַדַּאי בֵּרְכוֹ, וְעָלְתָה אוֹתָהּ בְּרָכָה לִמְקוֹמָהּ. לְאָדָם שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן. כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, בָּא הַמֶּלֶךְ אֵלָיו. אָמַר, הֲרֵי כָּל מָמוֹנִי יִהְיֶה בְּיַד הַמֶּלֶךְ שָׁמוּר לִבְנִי. כְּשֶׁרָאָה הַמֶּלֶךְ שֶׁבְּנוֹ רָאוּי, אָז נָתַן לוֹ. כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר.

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה, אֲהוּב מֵעַי אַתָּה, אֲבָל הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּךָ יַעֲלוּ בִּידֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עַד שֶׁיִּרְאֶה אוֹתְךָ, מִשּׁוּם שֶׁהָלַכְתָּ כְּנֶגֶד אֲפִךְ וְגוֹ', כְּתַרְגּוּמוֹ.

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל לז) וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ וְגוֹ'. כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בְּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, וְאֵין מִי שֶׁמַּקְשִׁיב בְּאָזְנָיו כְּנֶגְדָּהּ. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ, מַדּוּעַ פַּעַם נוֹסֶפֶת הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ?

אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ סוֹד הַזְּכוּת, שְׁנַיִם עוֹמְדִים כָּאן – אֶחָד לְעוֹרֵר מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁאִם לֹא מִתְעוֹרְרִים לְמַטָּה לֹא מִתְעוֹרְרִים לְמַעְלָה, וּבַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ – מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ – מִלְמַעְלָה לְמַטָּה.

שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ לְמַעְלָה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה לוֹקְחִין אוֹתוֹ עֶלְיוֹן מֵהָעֶלְיוֹן מִמֶּנּוּ. כְּמוֹ פָּסוּק זֶה, כֹּה אָמַר ה' מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ. מֵאַרְבַּע רוּחוֹת – זֶה דָּרוֹם וּמִזְרָח וְצָפוֹן וּמַעֲרָב, וְרוּחַ בָּאָה מִמַּעֲרָב בְּהִתְזַּכְּרוּת שֶׁל אֵלֶּה הָאֲוִזִּרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא) כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם וְגוֹ'.

וּמִכָּאן יוֹצְאוֹת רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת לִבְנֵי הָעוֹלָם לְהִצְטַיֵּר בָּהֶם, וְנוֹשְׁבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. בֹּא רְאֵה, לוֹקְחִין מִצַּד זֶה וְנוֹתְנִין בְּצַד אַחֵר, וְעַל זֶה (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. לָמָּה אֵינֶנּוּ מָלֵא? מִשּׁוּם שֶׁלּוֹקְחִין וְנוֹתְנִין, מַכְנִיס וּמוֹצִיא.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל שְׁאֵלָה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, הוֹאִיל וְגָלוּי לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבְּנֵי אָדָם יָמוּתוּ, לָמָּה הוֹרִיד נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם, וְלָמָּה הוּא צָרִיךְ אֶת זֶה? אָמַר לוֹ, שְׁאֵלָה זוֹ לְפָנֵי רַבָּנָן שָׁאֲלוּ כַּמָּה וְכַמָּה, וּבֵאֲרוּהָ, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה לְהוֹדִיעַ אֶת כְּבוֹדוֹ, וְלוֹקְחָן אוֹתָן אַחַר כָּךְ. אִם כָּךְ לָמָּה יָרְדוּ?

אֶלָּא סוֹד זֶה כָּךְ הוּא. פָּתַח וְאָמַר, (משלי ה) שְׁתֵה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, בּוֹר – מָקוֹם שֶׁלֹּא נוֹבֵעַ מֵעַצְמוֹ. וּמָתַי נוֹבְעִים הַמַּיִם הַלָּלוּ? בְּשָׁעָה שֶׁהִשְׁתַּלְּמָה הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁעוֹלָה לְאוֹתוֹ

מָקוֹם שֶׁנִּקְשְׁרָה בּוֹ, אָז הוּא שָׁלֵם מִכָּל הַצְּדָדִים, מִמַּטָּה וּמִמַּעְלָה [וּמִכָּל הַצְּדָדִים].

וּכְשֶׁנַּעֲשָׂמָה עוֹלָה, אָז מִתְעוֹרֶרֶת תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה כַּזָּכָר, וְאָז נוֹבְעִים מַיִם מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וּבוֹר נַעֲשֶׂה בְּאֵר, מַיִם נוֹבְעִים, וְאָז הִתְזַוְּגוּת וְיִחוּד [וְיסוֹד] וּתְשׁוּקָה וְרָצוֹן נִמְצָאִים, [לָזֶה] שֶׁהֲרֵי בְּנִשְׁמַת הַצַּדִּיק נִתְקַן אוֹתוֹ מָקוֹם, וּמִתְעוֹרֶרֶת זְכִיבוּת וְרָצוֹן לְמַעְלָה וּמִתְזַוְּגִים כְּאָזְדָּ.

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה. כָּךְ הוּא וַדַּאי, טַעַם רֹאשׁוֹנָה שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה, וּרְצוֹנוֹ בְּמָקוֹם אַזַּר הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, רְאוּבֵן וְכָל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, כֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשְּׁכִינָה, וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת הַשְּׁכִינָה עָלָיו, קָרָא לִשְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו לְהִתְזַוֵּג עִמָּהּ.

וּבֹא וּרְאֵה, מִטָּה שְׁלֵמָה לֹא נִמְצְאָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. אַבְרָהָם מִימִינוֹ, יִצְחָק מִשְּׂמֹאלוֹ (דִּין), יַעֲקֹב הָיָה שׁוֹכֵב בֵּינֵיהֶם, שְׁכִינָה לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה כָּךְ יַעֲקֹב, קָרָא לְבָנָיו, וְאָזַז אוֹתָם סְבִיב הַשְּׁכִינָה, וְסִדֵּר אוֹתָם בְּסִדּוּר שָׁלֵם.

מִנַּיִן לָנוּ שֶׁסִּדְּרָם סְבִיב הַשְּׁכִינָה? שֶׁכָּתוּב הֵאָסֵפוּ, וְאָז נִמְצְאָה שָׁם שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכַמָּה מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת סְבִיבָם. פָּתְזוּ וְאָמְרוּ, לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. אָז הִתְכַּנֵּס הַשָּׁמֶשׁ אֶל הַלְּבָנָה, וְהִתְקָרֵב מְזָרְזוֹ לַמַּעֲרָב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וּמְאִירָה הַלְּבָנָה, וְנִמְצֵאת בִּשְׁלֵמוּת. וְאָז וַדַּאי שָׁנִינוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב [סִדֵּר] צַד שָׁלֵם, מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא כָּךְ לְבֶן אָדָם אַזַּר, שָׁמַזּ וְשִׁבַּזּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּפָתַזּ וּבֵרַךְ אֶת בָּנָיו, כָּל אָזַד וְאָזַד כָּרָאוּי לוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִיסָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, אָמַר רַבִּי יִיסָא, הֲרֵי וַדַּאי שָׁנִינוּ, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב נִתְקְנוּ בְּסֵדֶר שָׁלֵם וְהִתְבָּרְכוּ כָּל אָזַד וְאָזַד כָּרָאוּי לוֹ, מַה נֹּאמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ וְגוֹ'? אָמַר לוֹ, לֹא יָדַעְתִּי, כִּי לֹא שָׁמַעְתִּי מֵהַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֶלָּא אַתָּה וַאֲנִי נֵלֵךְ לַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמְרוּ דָּבָר וְשָׁאֲלוּ שְׁאֵלָה. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי סוֹד הַזְּכֻמָּה הוּא.

פָּתַח וְאָמַר, (שופטים ה) אָשֵׁר יָשַׁב לְזוֹף יַמִּים וְעַל מִפְרָצָיו יִשְׁכּוֹן. לָמָּה יָשַׁב שָׁם? אֶלָּא מִי שֶׁיּוֹשֵׁב עַל שְׂפַת הַיָּם, מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַתָּנוּקֵי הָעוֹלָם. [וְכָאן אָשֵׁר זֶהוּ פָּתַח עֶלְיוֹן שֶׁל צַדִּיק (שֶׁל צֶדֶק), כְּשֶׁמִּתְבָּרֵךְ לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וְכָאן סָמַךְ לַפָּסוּק הַזֶּה מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה, לַפָּתַח הָעֶלְיוֹן, שֶׁמִּשָּׁם מוֹרִיקִים בְּרָכוֹת לָעוֹלָם] וּפָתַח זֶה נוֹדָע תָּמִיד כַּבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אָשֵׁר, וְזֶהוּ עַמּוּד מֵאוֹתָם עַמּוּדִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

וְהַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא לָזֶם עֲנִי, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם נִתְקָן [הַהוּא]. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַזְמוֹ. מַה שֶּׁהָיָה לָזֶם עֲנִי, הָפַךְ לִהְיוֹת לָזֶם [עֲנִי] פַּנַּג [שְׁמֵנָה], מִשּׁוּם שֶׁהֵרִיק וְזָרַק בּוֹ בְּרָכוֹת וְתַתָּנוּקִים, וְסוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ – וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. מִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּמֶּנָּה נָזוֹן בְּתַתָּנוּקֵי עוֹלָם, וְזֶה נוֹתֵן לַמֶּלֶךְ הַזֶּה כָּל הַבְּרָכוֹת, כָּל שְׁמֻזָּה וְכָל טוּב הוּא נוֹתֵן, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים. אָמְרוּ, אִם לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא רַק לָדַעַת אֶת זֶה – טוֹב לָנוּ.

רְאוּבֵן הָיָה בְּכוֹר שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יְזַיָּא, לוֹ רָאוּי הַכֹּל, וְהַכֹּל הָעֲבַר מִמֶּנּוּ, וְנִתְּנָה הַמַּלְכוּת לִיהוּדָה, הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף, וְהַכְּהֻנָּה לְלֵוִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב פָּזַז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, לֹא תִשְׁאַר בָּהֶם. וּמַה שֶּׁאָמַר כֹּזִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, כָּאן בֵּרְכוֹ וְהִפְקִידוֹ אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

לְאָהוּב הַמֶּלֶךְ, [שֶׁבִּקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה] [שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן וְרָצָה שֶׁהַמֶּלֶךְ יַעֲשֶׂה לוֹ טוֹבָה] יוֹם אֶחָד עָבַר בְּנוֹ בַּשּׁוּק. אָמַר לַמֶּלֶךְ, זֶה בְּנִי, וַדַּאי אָהוּב נַפְשִׁי. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ, וְיָדַע שֶׁזֶּה בִּקֵּשׁ עַל בְּנוֹ. כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר, רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כֹּזִי וְגוֹ'. כָּאן צִוָּה אֶת הַמֶּלֶךְ.

פָּזַז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר. כָּאן אָמַר מַה שֶּׁאֵרַע לוֹ, שֶׁלֹּא נִשְׁאַר [לוֹ] בָּאָרֶץ וְנִזְרַק לְזוּץ לָאָרֶץ. כְּנֶגֶד זֶה מִמֶּנָּה [תְּזוּם] אָזֻד מִצַּד הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּמֶּנָּה תַּזַּת יַד מִיכָאֵל, וְיֵשׁ אוֹמְרִים תַּזַּת יַד גַּבְרִיאֵל. וּמִיכָאֵל הוּא רֹאשׁ בְּכָל

מָקוֹם מִצַּד שֶׁל הַוָּסָ״ד, וַגַּבְרִיאֵל מִצַּד שֶׁל שְׁמוֹאֵל שֶׁל גְּבוּר״ה, וִיהוּדָה עַד רָד עִם אֵל, צַד הַגְּבוּרָה, נִקְרָא בֵּית דִּין, וְסָמוּךְ לוֹ רְאוּבֵן. וְאַף עַל גַּב שֶׁמַּלְכוּת הָיְתָה שֶׁל יְהוּדָה, רְאוּבֵן סָמוּךְ כְּנָגְדּוֹ הָיָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֲתִידִים אוֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר שְׁנֵי קְרָבוֹת בְּתוֹךְ הָאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כּוֹזִי – בְּגָלוּת מִצְרַיִם. וְרֹאשִׁית אוֹנִי – שֶׁהֵם הָיוּ רִאשׁוֹנִים לַאֲוִזֵיהֶם לַקְּרָב. יֶתֶר שְׁאֵת – לְגָלוּת אַשּׁוּר, שֶׁמִּשָּׁם גָּלוּ בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן רִאשׁוֹנִים מִכֻּלָּם, וְסָבְלוּ כַּמָּה רָעוֹת, וְכַמָּה עִנּוּיִים סָבְלוּ, וְלֹא שָׁבוּ עַד כָּעֵת.

וְיֶתֶר עָז – כַּזְּמַן שֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, הֵם יֵצְאוּ וְיַעַרְכוּ קְרָבוֹת בָּעוֹלָם וְיִנָּצְחוּ, וְיִתְחַזְּקוּ עַל הָעַמִּים, וּבְנֵי הָעוֹלָם יִפָּחֲדוּ מֵהֶם וְיִרְתְּתוּ לְפָנֵיהֶם וְיַחְזְרוּ לְהִתְגַּבֵּר בַּמַּלְכוּת, וְלֹא יִשָּׁאֲרוּ בָהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב פֶּזֶז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר. מָה הַטַּעַם שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ בָהּ וַאֲפָלוּ בְּצַד אֶחָד שֶׁל הָעוֹלָם? מִשּׁוּם כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שֶׁעֲתִידִים לְהִכָּנֵס וְלַעֲרֹךְ קְרָבוֹת בְּתוֹךְ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ דַּוְקָא, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם.

בֹּא רְאֵה, לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם הִתְפַּזְּרוּ בְּנֵי רְאוּבֵן בַּגָּלוּת, כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁגָּלוּ לַגָּלוּת אַרְבַּע פְּעָמִים בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כּוֹזִי – אֶזֶד, וְרֹאשִׁית אוֹנִי – שְׁנַיִם, יֶתֶר שְׁאֵת – שְׁלֹשָׁה, וְיֶתֶר עָז – אַרְבָּעָה. כְּמוֹ כֵן עֲתִידִים הֵם לַעֲרֹךְ קְרָב בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם וְלִשְׁלֹט בִּקְרָבָם עַל הַכֹּל, וְיִנָּצְחוּ עַמִּים רַבִּים וְיִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם.

פֶּזֶז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר כִּי עָלִיתָ עַל מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. כָּאן נִרְמָז עַל הִרְהוּר רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב בַּטִּפָּה הָרִאשׁוֹנָה בְּרָזֵל, שֶׁאִלְמָלֵא הִרְהוּר שֶׁל אוֹתָהּ טִּפָּה הָיָה בִּמְקוֹמָהּ, נִשְׁאָר הָיָה רְאוּבֵן בַּכֹּל, אֲבָל פֶּזֶז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. עָלִיתָ – בְּהִרְהוּר אָזֵר, אָז זִכַּלְתָּ וְגוֹ׳.

דָּבָר אָזֵר פֶּזֶז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר – שְׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר יַעַרְכוּ קְרָב בְּנֵי רְאוּבֵן בָּעוֹלָם וְיִנָּצְחוּ עַמִּים רַבִּים, לֹא יִשָּׁאֲרוּ בַּמַּלְכוּת, מָה הַטַּעַם? כִּי עָלִיתָ

מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שֶׁעֲתִידִים לַעֲרֹךְ קְרָב בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה דַּוְקָא, שֶׁכָּתוּב כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, [זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. מִשְׁכְּבֵי?!] מִשְׁכָּב הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא אָבִיךָ, זֶה יִשְׂרָאֵל הַנֶּאֱמָן. מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ וְלֹא מִשְׁכָּב, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי פַּעֲמַיִם נִבְנְתָה יְרוּשָׁלַיִם, וּפַעַם שְׁלִישִׁית לִזְמַנּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְלָכֵן מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. וְכָאן הִתְגַּלְתָה בְּרָכָה, וּמַה שֶּׁהָיָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּמַה שֶּׁהָיָה כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה בִּזְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּמַעֲשֶׂה רְאוּבֵן.

שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּאן אַחַד אוֹתָם בְּצַד שְׂמֹאל שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁרָאָה מַעֲשִׂים שֶׁל דִּין קָשֶׁה שֶׁלֹּא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַבְּרָכָה שֶׁלָּהֶם אֵיפֹה הִיא? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שִׁמְעוֹן לֹא רָאוּי לָזֶה, שֶׁרָאָה לוֹ כַּמָּה מַעֲשִׂים רָעִים, וְלֵוִי שֶׁבָּא מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּבְרָכָה לֹא תִלְוֶיהָ בּוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּא מֹשֶׁה לֹא תָלָה בּוֹ בִּרְכָתוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) בָּרֵךְ ה' זֵילוֹ וּפָעַל יָדָיו תִּרְצֶה. תָּלוּי בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדַיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. זֶה הַיָּם גָּדוֹל – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל יַעֲקֹב, כְּשֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. וּרְחַב יָדַיִם – שֶׁהֲרֵי כָּל הָעוֹלָם מִתְמַלֵּא וְנִשְׁלָם וּמִצְטַמְצֵם שָׁם. שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר – שֶׁכַּמָּה מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וּקְדוֹשִׁים נִמְצְאוּ שָׁם. חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת – אֵלּוּ הֵם שִׁבְעִים עָשָׂר שְׁבָטִים, בְּנֵי יַעֲקֹב שֶׁנִּמְצְאוּ בָהֶם בִּשְׁלֵמוּת, אָזַד אַיָּלָה, וְאָזַד זְאֵב, וְאָזַד אַרְי, וְאָזַד טָלֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַרְיֵה אָזַד, וְטָלֶה אָזַד, אָזַד זְאֵב, וְאָזַד גְּדִי, וְכֵן כֻּלָּם, לְהַמְצִא חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל יָפֶה, אֲבָל יְהוּדָה אַרְיֵה וְשִׁמְעוֹן שׁוֹר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזּוֹבְרִים שֶׁהָיוּ מַשְׁגִּיחִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, זֶה מִיָּמִין וְזֶה מִשְּׂמֹאל. לְשׁוֹר שֶׁמַּעֲשָׂיו רָעִים, אָמְרוּ נְצַיֵּר דְּמוּת שֶׁל אַרְיֵה בָּרֶפֶת שֶׁלּוֹ, וְיִסְתַּכֵּל בָּזֶה וְיִפָּחֵד מִמֶּנּוּ. כָּךְ שִׁמְעוֹן שׁוֹר, יְהוּדָה אַרְיֵה.

שִׁמְעוֹן לֹא זָכָה לִבְרָכוֹת, אֶלָּא הִדְבִּיק אוֹתוֹ מֹשֶׁה לִיהוּדָה. כָּתוּב כָּאן

(דברים לג) שְׁמַע ה׳ קוֹל יְהוּדָה, וְכָתוּב שָׁם (בראשית כט) כִּי שָׁמַע ה׳ כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, אֲבִיהֶם הָעֶלֶם לְמשֶׁה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם אֲבִיהֶם הָעֶלֶם לְמשֶׁה? אָמַר לוֹ, אַף אָנוּ נַעֲלֵהוּ לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה.

בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, כַּמָּה זְבִיבִים דְּבָרִים אֵלּוּ. טָפַח בְּיָדוֹ וּבָכָה. אָמַר, מִי יְגַלֶּה אוֹתְךָ נֶאֱמָן הַקָּדוֹשׁ? הִתְעַלִּיתָ בְּזִיּוֹךְ עַל בְּנֵי אָדָם, הִתְעַלִּית בְּפָטִירָתְךָ וְנִסְתָּרָה דְּמוּתְךָ. מַפְתְּחוֹת רִבּוֹנְךָ נִמְסְרוּ בְיָדְךָ תָּמִיד.

בֹּא רְאֵה, לְיַעֲקֹב הָיוּ אַרְבַּע נָשִׁים, וְהוֹלִיד בָּנִים מִכֻּלָּן, וְהִתְעַלָּה [וְנִתְקַן] בִּנְשׁוּתָיו. כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְהִסְתַּלֵּק, עָמְדָה עָלָיו שְׁכִינָה. רָצָה לְבָרֵךְ אֶת אֱלֹהָ וְלֹא יָכֹל, מִלְּפָנַי הַשְּׁכִינָה שָׁפָזַד. אָמַר, אֵיךְ אֶעֱשֶׂה, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵיהֶם בָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה? אִם אַזְוִיק בַּשְּׁכִינָה – לֹא יָכֹלְתִּי, שֶׁהֲרֵי הָיוּ לִי אַרְבַּע נָשִׁים וְנִתְקַנְתִּי בָהֶן, אֶלָּא אַעֲלֶה אוֹתָן לְבַעַל הַבַּיִת, שֶׁהֲרֵי [בּוֹ] הַבַּיִת עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ, וּמַה שֶּׁיִּרְצֶה – יַעֲשֶׂה.

כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר, זְלָקִים שֶׁל נָשִׁים וּבָנִים הֲרֵי לָקַוְתִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִשְׁלַמְתִּי, וְאֵיךְ אֶתְזַוֵּק בַּגְּבִירָה יוֹתֵר? אֶלָּא אַעֲלֶה הַדְּבָרִים לְבַעַל הַגְּבִירָה, וְהוּא יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁיִּרְצֶה, וְלֹא יִפָּזֵד.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (דברים לג) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, בַּעַל הַבַּיִת, בַּעַל הַגְּבִירָה, כְּכָתוּב (במדבר ל) אִישָׁה יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁה יְפֵרֶנּוּ, שֶׁהֲרֵי (שם ז) כַּלּוֹת מֹשֶׁה כָּתוּב. וְעַל כֵּן מֹשֶׁה מְבָרֵךְ אֶת מִי שֶׁרוֹצֶה בְּלִי פָּזֵד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁבָּנַי אֵלֶּה הֵם בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה, [וְיִבְיאוּ] יָבֹא בַּעַל הַבַּיִת וִיבָרֵךְ אוֹתָם.

מֹשֶׁה וַדַּאי אִישׁ הָאֱלֹהִים הָיָה, וּרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִישָׁה יְקִימֶנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה׳. וְאִישָׁה יְפֵרֶנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְנֻזֹחָה יֹאמַר שׁוּבָה ה׳. וַדַּאי שֶׁבַּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ וְאֵין מוֹזֶה בְּיָדוֹ, כְּמוֹ לְאָדָם שֶׁגּוֹזֵר עַל אִשְׁתּוֹ, וְהִיא עוֹשָׂה רְצוֹנוֹ. וְעַל כָּךְ יַעֲקֹב, אַף עַל גַּב

שֶׁהָיָה אָזוּז בְּעֵץ הַזַּיִּים, לֹא הָיָה בַּעַל הַבַּיִת אֶלָּא לְמַטָּה. מִשֶּׁהוּא הוּא לְמַעְלָה, וְלָכֵן הֶעֱלָה אוֹתָם לְבַעַל הַבַּיִת.

בְּסוֹדָם אַל תָּבֹא נַפְשִׁי וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וְגוֹ'. סוֹד ה' לִירֵאָיו – הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא לְאוֹתָם יִרְאֵי זֵטָא, וּמִי שֶׁהֵם יִרְאֵי זֵטָא, מִתְגַּלֶּה לָהֶם סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל תּוֹרָה. וּמֵיהוּ סוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה? הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, שֶׁנִּקְרֵאת סוֹד ה' בְּרִית קֹדֶשׁ.

שִׁמְעוֹן וְלֵוִי הִטְרִיזוּ עַצְמָם עַל סוֹד זֶה בְּאַנְשֵׁי שְׁכֶם שֶׁיִּמּוֹלוּ עַצְמָם וְיַקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם סוֹד זֶה, וְהַפָּסוּק מֵעִיד שֶׁבְּמִרְמָה. וְעוֹד, בְּמַעֲשֵׂה זִמְרִי בֶּן סָלוּא שֶׁפָּסַל אֶת הַסּוֹד הַזֶּה. וְיַעֲקֹב אָמַר, בְּסוֹדָם אַל תָּבֹא נַפְשִׁי. מִי זוֹ נַפְשִׁי? זוֹ נֶפֶשׁ שֶׁנִּכְנֶסֶת וְנֶאֱזֶזֶת בַּבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, וְנִקְרֵאת נֶפֶשׁ צְרוֹר הַזַּיִּים.

בִּקְהָלָם אַל תֵּחַד כְּבוֹדִי, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טז) וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַח. אַל תֵּחַד כְּבוֹדִי – זֶה כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל סְתָם. וְלָכֵן לֹא בֵּרַךְ אוֹתָם אֲבִיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָם לְמִשֶּׁה. רַבִּי זֵיְיא אָמַר, מֵהַפָּסוּקִים הַלָּלוּ [וּמִשּׁוּם כָּךְ] [מַשְׁמָע] שֶׁלֹּא נֶאֱזַז זֶה בָּזֶה, וְהִצְטָרֵךְ כָּךְ. וְלָכֵן יֵשׁ בּוֹ הַכֹּל, וְאֵין לְךָ דּוֹר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹרֵד דִּין שֶׁלָּהֶם לְקַטְרֵג בָּעוֹלָם, וּמִתְרַבִּים הַמְזַוְּרִים עַל הַפָּתְזִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם. הִנֵּה לְךָ הַכֹּל [זֶה כְּנֶגֶד זֶה].

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַזַּיִךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים קד) עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים וְגוֹ'. עָשָׂה יָרֵחַ, כְּדֵי לְקַדֵּשׁ בּוֹ רָאשֵׁי זְדָשִׁים וְרָאשֵׁי שָׁנִים. וּלְעוֹלָמִים הַלְבָּנָה מְאִירָה רַק מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וּכְשֶׁשּׁוֹלֶטֶת הַשֶּׁמֶשׁ – לֹא שׁוֹלֶטֶת הַלְבָּנָה, וּכְשֶׁמִּתְכַּנֶּסֶת הַשֶּׁמֶשׁ, אָז שׁוֹלֶטֶת הַלְבָּנָה, וְאֵין זְשִׁבּוֹן לַלְבָּנָה אֶלָּא רַק כְּשֶׁמִּתְכַּנֶּסֶת הַשֶּׁמֶשׁ.

וּשְׁנֵיהֶם עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְהָיוּ לְאֹתֹת – אֵלּוּ שַׁבָּתוֹת, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) כִּי אוֹת הִיא. וּלְמוֹעֲדִים – אֵלּוּ יָמִים טוֹבִים.

וּלְיָמִים – אֵלּוּ רָאשֵׁי וְזָדְשִׁים. וּלְשָׁנִים – אֵלּוּ רָאשֵׁי שָׁנִים. שֶׁיִּהְיוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂים וְזִשְׁבּוֹן לַשָּׁמֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל לַלְּבָנָה.

וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (ישעיה ט) הִרְבִּיתָ הַגּוֹי לוֹ הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה. הִרְבִּיתָ הַגּוֹי – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּתוּב בָּהֶם (דברים ד) כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל, וְכָתוּב גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. לוֹ – בִּשְׁבִילוֹ. הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה [לַמָּשׁ] – זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁמִּתְגַּדֶּלֶת בָּאוֹר בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. אֻמּוֹת הָעוֹלָם לַשָּׁמֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל לַלְּבָנָה, אֵיזֶה מֵהֶם עָדִיף? וַדַּאי הַלְּבָנָה לְמַעְלָה, וְהַשָּׁמֶשׁ שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם תַּחַת הַלְּבָנָה הוּא, וְאוֹתוֹ הַשָּׁמֶשׁ מִזּוֹ [הַצַּד] הַלְּבָנָה מֵאִיר.

רְאֵה מַה בֵּינָם לְבֵין יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים בַּלְּבָנָה, וְהִשְׁתַּלְשְׁלוּ בַּשָּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹנָה, וְנֶאֱזָזוּ בְּמָקוֹם [בּוֹ] [שֶׁמֵּאִיר לַשָּׁמֶשׁ] שֶׁמֵּאִירָה מֵהַשָּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹן וְנִדְבָּקִים בּוֹ, שֶׁכְּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

יְהוּדָה אַתָּה וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַלְכוּת הִתְקַיְּמָה לִיהוּדָה, וַהֲיֵנוּ מַה שֶּׁאָמַרְנוּ, מַהוּ שֶׁכְּתוּב (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', מִשּׁוּם שֶׁהוּא רְבִיעִי אוֹדֶה אֶת ה', מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֶגֶל רְבִיעִי לַכִּסֵּא. יה"ו זֶה רֶשֶׁם שֶׁל הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן, וּבַמֶּה נִשְׁלָם? בְּהֵ"א [בְּדָלֶ"ת], וַהֲיֵנוּ הֵ"א אַזְרוֹנָהּ שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִשְׁלָם בְּאוֹתִיּוֹתָיו, וְקָשֶׁר שֶׁאוֹזֵז אוֹתָן, עַל כָּךְ יוֹדוּךָ אַזְּיךָ, שֶׁהַמַּלְכוּת לְךָ רְאוּיָה לְהִתְקַיֵּם וַדַּאי. (הושע יד) וִיהוּדָה עֹד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. מִי הַקְּדוֹשִׁים? אֵלּוּ קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שֶׁכֻּלָּם מוֹדִים לוֹ וְשָׁמוּ אוֹתוֹ נֶאֱמָן, לָכֵן הוּא רִאשׁוֹן בַּכֹּל, הוּא מֶלֶךְ עַל כֻּלָּם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה. כָּל כְּבוּדָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּבוּדָּה – מִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּבוֹד, זֶה עַל זֶה. זֶה זָכָר וְזוֹ נְקֵבָה [זוֹ נְקֵבָה], וְנִקְרֵאת כְּבוּדָּה. בַּת מֶלֶךְ – הַיְנוּ בַּת שֶׁבַע, בַּת קוֹל שֶׁהוּא קוֹל גָּדוֹל, וְזֶהוּ מֶלֶךְ הָעֶלְיוֹן. פְּנִימָה – מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מֶלֶךְ שֶׁאֵינוֹ לִפְנִים כְּמוֹתוֹ, וְזוֹ כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ.

מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְלַבְּשָׁה וְנֶאֱוְוָה בִּגְבוּרָה עֶלְיוֹנָה, וְגַם זֶה נִקְרָא מֶלֶךְ, וּבִשְׁבִילָהּ עוֹמֶדֶת הָאָרֶץ, מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱוֵוֹת בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ. וְלָזֶה קוֹרְאִים מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם, וִיהוּדָה נֶאֱוָוז בָּהּ, וְיָרַשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁבָּאָרֶץ.

רַבִּי [אַבָּא] יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְוָזק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְצְוָזק, נִפְתַּוז בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְנֵלֵךְ. פָּתַוז רַבִּי יְצְוָזק וְאָמַר, (בראשית ג) וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ הַוַּזְבְּרִים, אֲבָל וַיְגָרֶשׁ, כְּמוֹ בֵּן אָדָם שֶׁמְּגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, אֶת הָאָדָם דַּוְקָא.

בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, אָדָם נִתְפַּס בְּמַה שֶׁוָּטָא, וְגָרַם מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם, וְגָרַם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁוָּטָא בּוֹ גֵּרוּשִׁים, לְהִגָּרֵשׁ בּוֹ וּלְהִתְגָּרֵשׁ בְּבָנָיו לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם, אֶת דַּוְקָא, כַּכָּתוּב (ישעיה ו) וָאֶרְאֶה אֶת ה'. אַף כָּאן אֶת הָאָדָם.

וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן וְגוֹ' – זֶה לְמַטָּה. כְּמוֹ שֶׁכְּרוּבִים לְמַעְלָה, יֵשׁ כְּרוּבִים לְמַטָּה, וְהַשְּׂרָה הָעֵץ הַזֶּה עֲלֵיהֶם. וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת אֵלּוּ דִּגְמַת שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ מֵאוֹתָהּ הַחֶרֶב שֶׁמִּתְלַהֶטֶת. הַמִּתְהַפֶּכֶת – זוֹ הַחֶרֶב הַזּוֹ, שֶׁיּוֹנֶקֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, וּמִתְהַפֶּכֶת מִצַּד זֶה לְצַד אַחֵר.

דָּבָר אַחֵר, הַמִּתְהַפֶּכֶת – זוֹ לַהַט אוֹתָן צוּרוֹת הַשַּׁלְהֶבֶת [שֶׁל הַמַּלְכוּת] שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁמִּתְהַפְּכוֹת לְפָעָמִים גְּבָרִים וְלִפְעָמִים נָשִׁים, וּמִתְהַפְּכוֹת מִמְּקוֹמָם לַכֹּל, וְכָל זֶה כְּדֵי לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים. אֵיזוֹ דֶּרֶךְ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דָּרֶךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָפָה, וְכָךְ זֶה וַדַּאי שֶׁגָּרַם אָדָם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁוָּטָא בּוֹ לְהִתְגָּרֵשׁ, וְגַם לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) וּבְפָשְׁעֵיכֶם שִׁלְּחָה אִמְּכֶם, אֲבָל יָפָה אָמַרְתָּ, שֶׁהֲרֵי מִמְּקוֹמוֹ מַשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹהִי שְׁלֵמוּת הָאָדָם.

וּמֵאוֹתוֹ יוֹם נִפְגְּמָה הַלְּבָנָה, עַד שֶׁבָּא נָזָן וְנִכְנַס בְּתִשּׁוּבָה [כַּתֶּבָה]. בָּאוּ

הָרְשָׁעִים וְנִסְגָּם. עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם [וְעָמְדוּ] וְעָמַד בַּשְׁלֵמוּת שֶׁל יַעֲקֹב וּבָנָיו. וּבָא יְהוּדָה וְאָזַן בָּהּ, וְהִתְוַזֵּק בַּמַּלְכוּת, וְיָרַשׁ אוֹתָהּ יֵרֵשֶׁת עוֹלָמִים הוּא וְכָל בָּנָיו אַזָּרָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַזֶּיךָ. [מְשׁוֹם שֶׁהַמַּלְכוּת שֶׁלּוֹ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים–א ה) כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאָחָיו. יוֹדוּךָ אַזֶּיךָ] וַדַּאי בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, שֶׁכֻּלָּם הוֹדוּ לוֹ וְיָרְדוּ אַזָּרָיו לַיָּם.

יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים א) יְהוּדָה יַעֲלֶה [בַּתְּוַזֹּלָה]. יִשְׁתַּוָּוּ לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ, כְּלָל שֶׁל כָּל אוֹתָם שְׁאָר הַשְׁבָטִים, מְשׁוֹם זֶה בְּנֵי אָבִיךָ וְלֹא בְּנֵי אִמֶּךָ. בְּנֵי אָבִיךָ – הֲרֵי כָּל שְׁאָר הַשְׁבָטִים. שֶׁאַף עַל גַּב [שֶׁהֵם נָזוֹלְקוּ] שֶׁנָּזוֹלְקוּ לִשְׁתֵּי מַלְכֻיּוֹת, כְּשֶׁהָיוּ עוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם הָיוּ כוֹרְעִים וּמִשְׁתַּוָּוִים לַמֶּלֶךְ שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, מְשׁוֹם שֶׁמַּלְכוּת יְרוּשָׁלַיִם מִמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. [שׁוֹלֶטֶת] מִמֶּנּוּ הָיְתָה

יִשְׁתַּוָּוּ לְךָ, וְלֹא כָּתוּב וְיִשְׁתַּוָּוּ, שֶׁאִם כָּתוּב וְיִשְׁתַּוָּוּ – לְהוֹסִיף אֶת שְׁאָר הָעַמִּים. לֹא כָּתוּב וְיִשְׁתַּוָּוּ אֶלָּא בְּזֶמֶן שֶׁיָּבֹא מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) שָׂרִים וְיִשְׁתַּוָּוּ. עַכְשָׁיו שֶׁאָמַר יִשְׁתַּוָּוּ, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, כֻּלָּם יַעַבְדוּ לְרֹאשׁ הַגּוֹלָה, לָרֹאשׁ שֶׁל בָּבֶל, וְלֹא שְׁאָר הָעַמִּים.

גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה, בַּתְּוַזֹּלָה גּוּר וְאַזַּר כָּךְ אַרְיֵה. וְסוֹד הַדָּבָר – בַּתְּוַזֹּלָה נַעַר וְאַזַּר כָּךְ אִישׁ, (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. מִטָּרֶף בְּנִי עָלִיתָ, מַה זֶּה מִטָּרֶף? לְהַכְלִיל אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל טֶרֶף לְכַלּוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם וְלֹא מַצִּיל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל. [וּמַהוּ] וּמֵאוֹתוֹ טֶרֶף מִסְתַּלֶּקֶת הַשְׁכִינָה.

כָּרַע – בְּגָלוּת בָּבֶל. רָבַץ – בְּגָלוּת אֱדוֹם. כְּאַרְיֵה – שֶׁהוּא זָזָק. וּכְלָבִיא – שֶׁהוּא יוֹתֵר זָזָק, כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם זָזָקִים, שִׁבְנֵי הָעוֹלָם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מְפַתִּים וְדוֹוְזָקִים אוֹתָם, וְהֵם עוֹמְדִים בְּדָתָם וּבְמִנְהָגֵיהֶם כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא.

כָּךְ שְׁכִינָה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת

יִשְׂרָאֵל, הִיא זֶזָקָה כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא בַּנְּפִילָה הַזּוֹ. מָה אַרְיֵה וְלָבִיא לֹא נוֹפָלִים אֶלָּא כְּדֵי לִטְרֹף טֶרֶף וְלִשְׁלֹט, שֶׁהֲרֵי מֵרִיזַ אֶת טַרְפּוֹ, וּמִשָּׁעָה שֶׁמֵּרִיזַ נוֹפֶלֶת, וְלֹא קָם עַד שֶׁקּוֹפֵץ עַל טַרְפּוֹ וְאוֹכְלוֹ, כָּךְ שְׁכִינָה לֹא נוֹפֶלֶת אֶלָּא כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא, כְּדֵי לִנְקֹם מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְלִקְפֹּץ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) צֹעֶה בְּרֹב כּוֹחוֹ.

מִי יְקִימֶנּוּ – הוּא לֹא יָקוּם לִנְקֹם מֵהֶם נְקָמָה קְטַנָּה, אֶלָּא מִי יְקִימֶנּוּ. מ״י, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) מִי יִרְפָּא לָךְ, וְהוּא עוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁבּוֹ שִׁלְטוֹן לְזַזֵּק לַכֹּל, וְכָתוּב (איוב לז) מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקָּרַח, וּבְאָרוֹתָ.

לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וְגוֹ׳, בֵּאֲרוּ הַזַּבְּרִים, אֲבָל עַד כִּי יָבֹא שִׁיל״ה, בְּהֵ״א, מִשּׁוּם שֶׁבַּשְּׁאָר בּוֹ׳, לְהַרְאוֹת כָּאן אֶת סוֹד [כָּאן] הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ י״ה. בְּמָקוֹם אַזַּר שִׁילוֹ בְּלִי הֵ״א, וּבְמָקוֹם אַזַּר שִׁלֹּה בְּלִי יו״ד, וְכָאן שִׁיל״ה בְּיוֹ״ד הֵ״א, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁשְּׁכִינָה תָּקוּם בַּשֵּׁם [זֶה] שֶׁל י״ה, וְהוּא סוֹד שֶׁל י׳ [מ״י], כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

השלמה מההשמטות (סימן כא)

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וּבְדַם עֲנָבִים סוּתֹה (בראשית מט). שְׁמוֹנָה דְּרָגוֹת כְּלוּלוֹת בְּפָסוּק זֶה. אַרְבַּע מֵהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ, שְׁתַּיִם מֵהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ, וּשְׁתַּיִם אֲזוֹרוֹת דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ. אַרְבַּע שֶׁדּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ הֵן גֶּפֶן שֹׂרֵקָה, הַיְנוּ גֶּפֶן הַיְנוּ שֹׂרֵקָה, שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִים עֲנָבִים וּמֵהֶם נַעֲשֶׂה יַיִן שֶׁנִּקְרָא יַיִן, וְכֻלָּן סוֹד אֶזֶד וּמִשְׁרָשׁ אֶזֶד יוֹצְאוֹת וְשׁוֹפָעוֹת. וּשְׁתַּיִם שֶׁדּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ – עִירָה אֲתֹנוֹ, הַיְנוּ עִירָה הַיְנוּ אֲתֹנוֹ, וְסוֹד אֶזֶד הֵם, וּבְדַרְגָּה אַזַּת כְּלוּלוֹת וּמְסוֹד אֶזֶד שׁוֹפָעוֹת.

לְבֻשׁוֹ סוּתֹה זֶה דָּבָר אֶזֶד וְסוֹד אֶזֶד, (שמות כב) כִּי הִיא כְסוּתָה לְבַדָּהּ הִיא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ. פַּעַם קוֹרֵא לוֹ כְּסוּת, וּפַעַם אַזֶּרֶת קוֹרְאֵהוּ לְבוּשׁ, וּפַעַם אַזֶּרֶת קוֹרְאֵהוּ שִׂמְלָה, וְכֻלָּם מִשְׁרָשׁ אֶזֶד שׁוֹפָעִים וְדָבָר אֶזֶד עוֹשִׂים, וְזִלּוּף הַשֵּׁמוֹת כְּלוּלִים בָּהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וּמִי שֶׁדַּיְיק טָעַם מַשֶּׁהוּ, וּמִי שֶׁלֹּא

דַּיִּק – לֹא טָעַם וְלֹא מַשֶּׂהוּ. וּשְׁמוֹנָה הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ רְמוּזִים בָּהֶן סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, אֲבָל הַפָּסוּק עוֹמֵד כִּפְשׁוּטוֹ.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם שֶׁבָּאָבוֹת הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם וְגוֹ'. מַה זֶּה אִישׁ תָּם? שֶׁנִּתְּנָן מִן הַזְּכוּת שֶׁלְּמַעְלָה וּמֵהַזְּכוּת שֶׁלְּמַטָּה, וְהָיוּ שָׁכְתוּב יֹשֵׁב אֹהָלִים. שְׁנֵי אֹהָלִים הֵם – אֹהֶל שֶׁנִּקְרָא לְפָנִים מִן הַפָּרֹכֶת, וְאֹהֶל שֶׁנִּקְרָא אֲזוֹרֵי הַפָּרֹכֶת, וְכֻלּוֹל הָיָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים – מִבָּחִים פְּנִימִיִּים וּמִבָּחִים זִיצוֹנִיִּים, וּמִי לִמֵּד אֶת יַעֲקֹב כָּל זֶה?

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי אוֹתָן שְׁנַיִם שֶׁהָיָה טָמוּן וְגָנוּז עִם שֵׁם וְעֵבֶר, שֵׁם לִמֵּד אוֹתוֹ זְכוּת עֶלְיוֹנָה שֶׁל בָּחִים פְּנִימִיִּים. וְעֵבֶר לִמֵּד אוֹתוֹ כִּשְׁפוּת [זְכוּת] תַּזְוִתוֹנָה, וְסִימָן לַדָּבָר – (יהושע כד) בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. מַה זֶּה בְּעֵבֶר הַנָּהָר? אֶלָּא סוֹד הוּא, שֶׁכָּל יְמֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם קַדְמוֹנִים לֹא הָיוּ לוֹמְדִים אֶלָּא זְכוּת תַּזְוִתוֹנָה שֶׁבָּאָה מִבָּחִים זִיצוֹנִיִּים שֶׁנִּקְרָאִים אֲזוֹרֵי הַפָּרֹכֶת, וּבְאוֹתָם שֶׁאֲזוֹרֵי הַפָּרֹכֶת הָיוּ דְּבֵקִים, וְהָיוּ מוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם, טוֹב אוֹ רַע, וְאָז הָיוּ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת, עַד שֶׁבָּא אוֹתוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה וְהִמְשִׁיךְ לוֹ לְאַבְרָהָם וְהוֹדִיעוֹ דְּבָרִים שֶׁל שֹׁרֶשׁ שֶׁנִּמְשָׁכִים לָעוֹלָם שֶׁלָּהֶם מִבָּחִים פְּנִימִיִּים, וּמִשָּׁם שׁוֹאֲבִים כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּקְרָאִים בָּחִים זִיצוֹנִיִּים, וּמִשָּׁם מִתְהַוִּים קְצָת דְּבָרִים, לֹא הַכֹּל, וְסִימָן לַדָּבָר – מִתַּמְצִית גּוּפָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעוֹלָם שׁוֹתֶה.

וּמִשָּׁעָה זוֹ שֶׁעָמַד אַבְרָהָם אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, עַל אוֹתוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁמִּמֶּנּוּ הַכֹּל יוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ וּבוֹ הַכֹּל תָּלוּי, יָצָא לוֹ לִשְׁעָתוֹ מִצַּד זֶה שֶׁהֵם בְּנֵי עֵבֶר הַנָּהָר, וּבָא לוֹ לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע כד) וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֶךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, אֶרֶץ כְּנַעַן מַמָּשׁ, אֶרֶץ שֶׁשְּׁאָר הַזְּוָיְלוֹת הָעֶלְיוֹנִים נִשְׁבָּרִים תַּזְוִתֵּיהֶ שָׁם, וְאֵין לָהֶם קִיּוּם עַמָּהּ: ע"כ מההשמטות

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָהּ וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְוִיָּא פָּתַח, (תהלים קכא)

ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע, לְשֵׁם מָה יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ? אֶלָּא ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע – בָּעוֹלָם הַזֶּה, יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ – בְּאוֹתוֹ עוֹלָם.

שְׁמִירָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא, לִהְיוֹת הָאָדָם שָׁמוּר מִכַּמָּה מִינִים רָעִים מְקַטְרְגִים שֶׁהוֹלְכִים לְקַטְרֵג בְּנֵי הָאָדָם בָּעוֹלָם וְלִדְבֹּק בָּהֶם. בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם מַה זֶּה? כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, כְּשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם הוּא זוֹכֶה – נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת בִּמְקוֹמָהּ, וְאִם לֹא – כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל מְזַבְּלִים מְזֻמָּנִים לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם וְלִמְסֹר אוֹתוֹ בִּידֵי דוּמָה, שֶׁנִּמְסָר לַמְמֻנֶּה עַל הַגֵּיהִנֹּם, וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אֶלֶף רִבּוֹא מְמֻנִּים עָמּוֹ, וְכֻלָּם מְזֻמָּנִים עַל נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים.

בֹּא רְאֵה, שִׁבְעָה מְדוֹרִים יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם, וְשִׁבְעָה פָּתוּזִים. וְנִשְׁמַת הָרָשָׁע נִכְנֶסֶת, וְכַמָּה מַלְאָכֵי זַבְלָה, רוּזוֹת, שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, וַעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶזְוֵד בְּכָל שַׁעַר וְשַׁעַר, וְנִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים נִמְסָרוֹת לְאוֹתָם מְמֻנִּים עַל יְדֵי דוּמָה. כֵּיוָן שֶׁנִּמְסָרוֹת בִּידֵיהֶם, סוֹתְמִים שְׁעָרִים שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת.

שֶׁהֲרֵי יֵשׁ שְׁעָרִים אַזַּר שְׁעָרִים. כָּל הַשְּׁעָרִים פָּתוּזִים וּסְתוּמִים, הַזִּיצוֹנִיִּים פָּתוּזִים וְהַפָּנִימִיִּים סְתוּמִים, וּבְכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת כֻּלָּם פָּתוּזִים, וְיוֹצְאִים הָרְשָׁעִים עַד לְאוֹתָם הַשְּׁעָרִים הַזִּיצוֹנִיִּים, וּפוֹגְשִׁים נְשָׁמוֹת אֲזֵרוֹת שֶׁמִּתְעַכְּבוֹת בַּפָּתוּזִים הַזִּיצוֹנִיִּים. וּכְשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, הַכְּרוּז עוֹמֵד בְּכָל פָּתוּז וּפָתוּז וְאוֹמֵר: (תהלים ט) יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָן שֶׁלֹּא יִמָּסְרוּ לִידֵי דוּמָה, שֶׁהוּא הַמְמֻנֶּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׁמֹר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ, וְכָתוּב יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ.

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה. מַהוּ הַגֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פ) גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ, וְכָתוּב (שם קכח) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה. אֶשְׁתְּךָ כַּגֶּפֶן הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זוֹ הַגֶּפֶן שֶׁמְּבָרְכִים בָּהּ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. בּוֹרֵא – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי. פְּרִי הַגָּפֶן – זֶה עֵץ פְּרִי. עֹשֶׂה פְּרִי

– זָכָר. עֵץ פְּרִי – זוֹ נְקֵבָה. מִשּׁוּם כָּךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן, זֶה זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד. [נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הֵן פְּרִי הַגֶּפֶן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן.]

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה – זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁעָתִיד לִשְׁלֹט עַל כָּל זְיוֹלוֹת הָעַמִּים, הַזְּיָלוֹת הַמְּמֻנִּים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֵם זוֹזֵק שֶׁלָּהֶם לְהִתְזַזֵּק, וְעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם.

מִשּׁוּם שֶׁגֶּפֶן זוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם הַכְּתָרִים הַתַּזְתּוֹנִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּהֶם עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, זוֹ מְנַצַּחַת לְמַעְלָה. יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שֹׁרֶשׁ, יְכֹלוּ וְינַצְּחוּ הַזְּיָלוֹת הָאֲזוֹרִים לְמַטָּה, וְעַל כֻּלָּם יִתְגַּבֵּר מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה ט) עָנִי וְרֹכֵב עַל זָמוֹר וְעַל עַיִר. עַיִר וָזָמוֹר הֵם שְׁנֵי כְּתָרִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּהֶם עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֵם מִצַּד הַשְּׂמאל, צַד הַזּוֹל.

וּמַה שֶּׁאָמַר עָנִי – וְכִי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ נִקְרָא עָנִי? אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ מִשְׁלוֹ, וְקוֹרְאִים לוֹ מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. זוֹהִי הַלְּבָנָה הַקְּדוֹשָׁה לְמַעְלָה שֶׁאֵין לָהּ אוֹר אֶלָּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ.

מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ הַזֶּה יִשְׁלֹט בְּשִׁלְטוֹנוֹ, יִתְיַזֵּד בִּמְקוֹמוֹ, וְאָז (שם) הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ, סְתָם. אִם לְמַטָּה – עָנִי הוּא, שֶׁהֲרֵי בְּצַד הַלְּבָנָה הוּא. אִם לְמַעְלָה – עָנִי, אַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, לָזֶם עָנִי. וְעִם כָּל זֶה, רֹכֵב עַל זָמוֹר וְעַל עַיִר, זְוָקָם שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִכְפוֹתָם תַּזְתָּיו, וְיִתְזַזֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּמְקוֹמוֹ.

כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם זֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה, וְכָתוּב פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי וְגוֹ'. כִּבֵּס בַּיַּיִן – זֶה הַצַּד שֶׁל גְּבוּרָה, דִּין הַקָּשֶׁה, לִהְיוֹת עַל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּבְדָם עֲנָבִים סוּתֹה – זֶה הָעֵץ לְמַטָּה, בֵּית דִּין שֶׁנִּקְרָא עֲנָבִים, וְהַיַּיִן נִמְסָר [נִשְׁמָר] בְּדַם עֲנָבִים כְּדֵי לְהִתְלַבֵּשׁ בִּשְׁנֵיהֶם, לִשְׁבֹּר תַּזְתָּיו כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וּמַלְכֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָהּ, וְכָתוּב (בראשית מט) וּבַגֶּפֶן שִׁלְשָׁה שָׂרִיגִם וְהוּא כְּפַרְזוּת עָלְתָה נִצָּהּ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹדְעִים דַּרְכֵיהֶם בַּמָּה יִתְפָּסוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ.

בִּזְמַן הַדְּמוּן הָיְתָה נְבוּאָה שׁוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם, וְהָיוּ יוֹדְעִים וּמִתְבּוֹנְנִים לָדַעַת בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁפָּסְקָה מֵהֶם נְבוּאָה, הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּבַת קוֹל. עַכְשָׁיו פָּסְקָה נְבוּאָה וּפָסְקָה בַּת קוֹל, וְלֹא מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּנֵי אָדָם אֶלָּא בַּזְּלוֹם.

וְזֶלוֹם הוּא דַּרְגָּה תַּזְהוֹנָה הִיא זִיצוֹנָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, זֶלוֹם הוּא אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים שֶׁל נְבוּאָה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִדַּרְגָּה שִׁשִּׁית לְמַטָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, הַזֶּלוֹם נִרְאָה לְכֻלָּם, מִשּׁוּם שֶׁזֶּלוֹם בָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְיוֹרֵד בְּכַמָּה דְרָגוֹת, וְנִרְאָה זֶלוֹם, אֲפָלוּ לְזַיְבִים וַאֲפָלוּ לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

מִשּׁוּם שֶׁלְּפָעָמִים לוֹקְזִים זֶלוֹם וְשׁוֹמְעִים אוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים, וּמוֹדִיעִים לִבְנֵי אָדָם. מֵהֶם שֶׁצּוֹזְקִים [בָּהֶם] עַל בְּנֵי אָדָם וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וּלְפָעָמִים שׁוֹמְעִים דִּבְרֵי אֱמֶת, וּלְפָעָמִים שֶׁהֵם שְׁלוּזִים לָרְשָׁעִים וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים.

מַה כָּתוּב בָּרְשָׁע הַזֶּה? רָאָה זֶלוֹם אֱמֶת, שֶׁכָּתוּב וּבַגֶּפֶן שִׁלְשָׁה שָׂרִיגִם. מַהִי גֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (תהלים פ) הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת. מִשָּׁמַיִם, שֶׁהֲרֵי מִמָּקוֹם זֶה נִזְרָקָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת, גֶּפֶן שֶׁהִיא זֹאת, וַדַּאי.

שִׁלְשָׁה שָׂרִיגִם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כט) שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. וְהִיא כְּפַרְזוּת – שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֶּרֶב זְכְמַת שְׁלֹמֹה, שֶׁהֵאִירָה הַלְּבָנָה. עָלְתָה נִצָּהּ – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה.

דָּבָר אַזֵּר עָלְתָה נִצָּהּ – לְמַעְלָה, אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁעוֹמֶדֶת עָלֶיהָ וּמֵינִיקָה

אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ. הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלוֹתֶיהָ עֲנָבִים – לִשְׁמֹר בָּהֶם יַיִן הַמְשֻׁמָּר.

רְאֵה כַּמָּה רָאָה אוֹתוֹ רָשָׁע. מַה כָּתוּב? (שם מ) וְכוֹס פַּרְעֹה בְּיָדִי וָאֶקַּח אֶת הָעֲנָבִים וָאֶשְׁחַט אֹתָם. כָּאן רָאָה אוֹתָהּ כּוֹס הַתַּרְעֵלָה, יְנִיקַת בֵּית הַדִּין, שֶׁיּוֹצֵאת מֵאוֹתָם עֲנָבִים שֶׁנָּתְנוּ לְפַרְעֹה וְשָׁתָהּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע אֶת זֶה יוֹסֵף, שָׁמַז וְיָדַע דְּבַר אֱמֶת בַּזְּלוֹם הַזֶּה. לָכֵן פָּתַר לוֹ זְלוֹם לְטוֹב עַל שֶׁבִּשֵּׂר אֶת יוֹסֵף בָּזֶה.

בֹּא רְאֵה, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה – שֶׁנִּכְפִּים תַּזַּת הַגֶּפֶן הַזֹּאת כָּל אוֹתָם זְיָלוֹת זְזָקִים שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, בְּשִׁבְיל גֶּפֶן זֹאת נִקְשָׁר וְנִכְפֶּה אוֹתוֹ הַכּוֹס שֶׁלָּהֶם, וְנִתְבָּאֵר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, יֵשׁ גֶּפֶן וְיֵשׁ גֶּפֶן. יֵשׁ גֶּפֶן קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, וְיֵשׁ גֶּפֶן שֶׁנִּקְרֵאת (דברים לב) גֶּפֶן סְדוֹם, וְיֵשׁ (ירמיה ב) גֶּפֶן נָכְרִיָּה בַּת אֵל נֵכָר. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב גֶּפֶן זֹאת, אוֹתָהּ שֶׁנִּקְרֵאת כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת. שׁוֹרֵק – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַגֶּפֶן הַזּוֹ. כְּשֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְעָזְבוּ אֶת הַגֶּפֶן הַזּוֹ, מַה כָּתוּב? כִּי מִגֶּפֶן סְדוֹם גַּפָּנָם וְגוֹ', וְלָכֵן יֵשׁ גֶּפֶן וְיֵשׁ גֶּפֶן.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְזָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יְצְזָק, נֵלֵךְ בַּשָּׂדֶה הַזֶּה, שֶׁהוּא דֶּרֶךְ יוֹתֵר יְשָׁרָה. הָלְכוּ. עַד שֶׁהָלְכוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (משלי לא) לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים. פָּסוּק זֶה רַבִּי וְזְקִיָּה וְזַבְּרֵנוּ בֵּאֵר בּוֹ, שֶׁאָמַר, דִּין הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם שְׁנַיִם עָשָׂר זְדָשׁ, וְזֵצִי מֵהֶם בַּזַּמָּה וְזֵצִי מֵהֶם בַּשֶּׁלֶג.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָסִים לָאֵשׁ, הֵם אוֹמְרִים: זֶהוּ וַדַּאי גֵּיהִנֹּם. נִכְנָסִים לַשֶּׁלֶג, אוֹמְרִים: זוֹ זֵרִיפוּת הַזּוֹרֵף [הַקֹּר] שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַתְזִילִים וְאוֹמְרִים: וָה, וְאַזַּר כָּךְ אוֹמְרִים: וַי. וְדָוִד אָמַר, (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן וַיָּקֶם וְגוֹ'. מִמָּקוֹם שֶׁאוֹמְרִים וָה, וְאַזַּר כָּךְ וַי.

וְהֵיכָן נִתְקָנוּת נַפְשָׁם? בַּשֶּׁלֶג, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סז) בְּפָרֵשׂ שַׁדַּי

מִלְכִים בָּהּ תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן. יָכוֹל אַף יִשְׂרָאֵל כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר, לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים. אַל תִּקְרֵי שָׁנִים אֶלָּא שְׁנַיִם, כְּמוֹ מִילָה וּפְרִיעָה, צִיצִית וּתְפִלִּין, מְזוּזָה וְגֵר וְזַנָּכָה וְכוּ׳.

בֹּא רְאֵה, לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא כָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) זֵמוּץ בְּגָדִים וְגוֹ׳, לְבוּשׁ שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, לְהַפָּרַע מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִלְבֹּשׁ לְבוּשׁ אָדֹם וְזֶרֶב אֲדָמָה וּלְהִפָּרַע מֵהָאָדֹם. לְבוּשׁ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב זֵמוּץ בְּגָדִים, וְכָתוּב (שם) מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ. הַסִּיף אֲדָמָה, שֶׁכָּתוּב (שם לד) זֶרֶב לַה׳ מָלְאָה דָם. וּלְהִפָּרַע מִן הָאָדֹם, שֶׁכָּתוּב כִּי זֶבַח לַה׳ בְּבָצְרָה וְגוֹ׳. עוֹד כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים – שֶׁהֲרֵי זֶה בָּא מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וַדַּאי זֶה כָּךְ, אֶלָּא כָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים, מֵהֶם הַשָּׁנִים? אֵלּוּ שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִכְלֶלֶת מִכֻּלָּם וְיוֹנֶקֶת מִכָּל הַצְּדָדִים, כַּכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאוֹתוֹ תִינוֹק שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְקַפּוֹטְקְיָא מֵאַוְזֵרֵי הַזְּמוֹר, וְזָקֵן אֶחָד רוֹכֵב. אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן לְאוֹתוֹ תִינוֹק, בְּנִי, אֱמוֹר לִי אֶת פָּסוּקְךָ. אָמַר לוֹ, פָּסוּקִי אֵינוֹ אֶחָד, אֶלָּא רֵד לְמַטָּה אוֹ אֶרְכַּב לְפָנֶיךָ וְאֹמַר לְךָ. אָמַר לוֹ, לֹא רוֹצֶה, אֲנִי זָקֵן וְאַתָּה תִינוֹק, שֶׁאֶשְׁקֹל אֶת עַצְמִי עִמְּךָ. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, אָז לָמָּה שָׁאַלְתָּ פָּסוּק? אָמַר לוֹ, כְּדֵי שֶׁנֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. אָמַר, תְּפַזֵּז רוּזוֹ שֶׁל אוֹתוֹ זָקֵן, שֶׁהוּא רוֹכֵב וְלֹא יוֹדֵעַ דָּבָר, וְאָמַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁקוּל עִמִּי. נִפְרַד מֵאוֹתוֹ זָקֵן וְהָלַךְ לוֹ בַּדֶּרֶךְ.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְחָק, קָרַב אֲלֵיהֶם. שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ וְסָז לָהֶם אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, יָפָה עָשִׂיתָ, לֵךְ עִמָּנוּ וְנָשׁוּב כָּאן וְנִשְׁמַע דָּבָר מִפִּיךָ. אָמַר לָהֶם, אֲנִי עָיֵף, שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי הַיּוֹם הַזֶּה. הוֹצִיאוּ לָזֶם וְנָתְנוּ לוֹ. הִתְרַוֵּוחַ לָהֶם נָס וּמָצְאוּ מַעְיַן מַיִם דַּקִּיק תַּוֵּזת עֵץ. שָׁתוּ מִמֶּנּוּ, וְהֵם שָׁתוּ וְיָשְׁבוּ.

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, (תהלים כו) לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה. לְדָוִד, אִם שִׁירָה – לֹא אָמַר, אִם תְּפִלָּה – לֹא אָמַר. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם לְדָוִד סְתָם, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר אֶת זֶה.

אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים, מַה זֶּה אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים? הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) אַל תִּתְחַבֵּר! אֶלָּא אַל תַּעֲשֶׂה חֲבוּרוֹת בַּמְּרֵעִים, כִּי לֹא יָדַעְתָּ יְסוֹד עַצְמְךָ וְלֹא תוּכַל לוֹ, אוּלַי הוּא עֵץ שֶׁלֹּא נָעֳקָר לְעוֹלָמִים וְתִדְחֶה מִלְּפָנָיו.

וְאַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה, שֶׁלֹּא תַּשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא תָּבֹא לְקַנֵּא בָּהֶם, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא מְקַנֵּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, עוֹבֵר עַל שְׁלֹשָׁה לָאוִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. לֹא תַּעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָּעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא.

לָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַפְרֵד מֵהֶם וְלִסְטוֹת דַּרְכּוֹ מֵהֶם, לָכֵן נִפְרַדְתִּי וְסָטִיתִי אֶת דַּרְכִּי. מִכָּאן וָהָלְאָה שֶׁמָּצָאתִי אֶתְכֶם, אֲנִי אוֹמֵר פְּסוּקִים הַלָּלוּ לִפָּנֵיכֶם.

פָּתַח וְאָמַר, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, כָּאן אָלֶ"ף קְטַנָּה לָמֶ"ד. מִשּׁוּם שֶׁקְּרִיאָה זוֹ לֹא הָיְתָה בְּשִׁלְמוּת. מָה הַטַּעַם? שֶׁזֶּה לֹא הָיָה אֶלָּא בַּמִּשְׁכָּן, וּבְאֶרֶץ אַזֶּרֶת מִשּׁוּם שֶׁשִּׁלְמוּת לֹא נִמְצֵאת אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

עוֹד, כָּאן שְׁכִינָה, [שָׁם, נְקֻבָּה] שָׁם שִׁלְמוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֻבָּה, אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. אָדָם – שִׁלְמוּת זָכָר וּנְקֻבָּה. כָּאן נְקֻבָּה. עוֹד, סוֹף הַפָּסוּק, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר, מִשּׁוּם כָּךְ אָלֶ"ף קְטַנָּה.

עוֹד אָלֶ"ף קְטַנָּה, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּכִסְאוֹ וְכֶתֶר הַמַּלְכוּת עָלָיו, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כְּשֶׁיּוֹרֵד וְהוֹלֵךְ לְבֵית עֲבוֹדוֹ, נִקְרָא מֶלֶךְ קָטָן. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל זְמַן שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁהוֹרֵד מִדּוֹרוֹ לְמַטָּה, הוּא מֶלֶךְ, אֲבָל לֹא עֶלְיוֹן כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וְלָכֵן אָלֶ"ף קְטַנָּה.

וַיִּקְרָא, כָּךְ שָׁנִינוּ, זְמַן אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. מֵאֹהֶל מוֹעֵד, מַה זֶּה אֹהֶל מוֹעֵד? הָאֹהֶל שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים מוֹעֵד וְזַג וְשַׁבָּת לִמְנוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְהָיוּ

לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים. בּוֹ מַתְחִיל הַזֶּשְׁבּוֹן לְהַמָּנוֹת, וּמִיהוּ? הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אֹהֶם בַּל יִצְעָן בַּל יִסַּע יְתֵדוֹתָיו לָנֶצַח.

לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? כְּדֵי לְגַלּוֹת [אֲבָל הַכֹּל אֶזֶד וְיָפֶה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַשְׁלֵמוּת וְהַיֹּפִי הוּא מָקוֹם לְגַלּוֹת] מַה שֶּׁהָיָה נִסְתָּר פָּנִימָה. וּבְכָל מָקוֹם לֵאמֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת, אֲבָל הַכֹּל אֶזֶד, וְיָפֶה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִמְנָה לַלְּבָנָה הַדָּבָר הַהוּא, מִמָּקוֹם שֶׁמֹּשֶׁה עוֹמֵד.

וַיְדַבֵּר ה׳ – לְמַעְלָה. אֶל מֹשֶׁה – בְּאֶמְצַע. לֵאמֹר – אַזְהָרוֹן, מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְגַלּוֹת. וְעוֹד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שמות טל) וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ׳. לָמָּה אֶל מֹשֶׁה? כָּךְ אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה רָאָה אוֹתוֹ בֶּהָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ בְּמַרְאֵה הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כז) כַּאֲשֶׁר הֶרְאָה אֹתְךָ בָּהָר. וְכָתוּב וּכְתִיב, (המדבר ז) כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה ה׳ אֶת מֹשֶׁה וְגוֹ׳. (שמות כה) וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר. עַכְשָׁו הֲבִיאוּ לוֹ כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה, אִם הוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ מִשְׁכָּן שֶׁרָאָה.

אֲבָל לָמָּה וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה? אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְנוֹת פַּלְטֵרִין לַגְּבִירָה, צִוָּה אֶת הָאֻמָּנִים: הֵיכָל זֶה בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, וְהֵיכָל זֶה בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, כָּאן מָקוֹם לַמִּטָּה, וְכָאן מָקוֹם לִמְנוּחָה. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם הָאֻמָּנִים, הֶרְאוּ לַמֶּלֶךְ. כָּךְ וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, בַּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם הַהֵיכָל, הוֹדִיעָה הַגְּבִירָה אֶת הַמֶּלֶךְ לַהֵיכָל, הוֹדִיעָה אֶת בַּעְלָהּ אִתָּהּ, מִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.

וּמִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה הוּא בַּעַל הַבַּיִת, מַה כָּתוּב? (שמות לג) ומֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. מֹשֶׁה שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת עָשָׂה כָּךְ, מַה שֶּׁאֵין רְשׁוּת לְאִישׁ אַחֵר לַעֲשׂוֹת כָּךְ.

וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו – דֶּרֶךְ אַזְהָרַת עֶלְיוֹנָה. וְאָז, בְּשָׁעָה שֶׁהִזְדַּמֵּן מֹשֶׁה לְהִכָּנֵס, אָז פָּחַז וְאָמַר, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. מָה אָדָם עוֹשֶׂה כָּאן? אֶלָּא כְּשֶׁהִתְחַזְּרוּ

שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה כְּאֶזְוָד, פָּתַזוּ וְאָמַר אָדָם, כַּכָּתוּב (זכריה ג) שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה. עָמַד, וְלֹא עָמְדוּ.

כִּי יַקְרִיב מִכֶּם – כָּאן נִרְמָז, מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲבוֹדַת קָרְבָּן הַשָּׁלֵם, שֶׁיִּמָּצֵא זָכָר וּנְקֵבָה. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מִכֶּם, שֶׁיִּמָּצֵא בַּמִּרְאֶה שֶׁלָּכֶם. קָרְבָּן לַה׳ – שֶׁמַּקְרִיב הַכֹּל לְהֶאָוֵז כְּאֶזְוָד, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

מִן הַבְּהֵמָה – לְהַרְאוֹת אָדָם וּבְהֵמָה הַכֹּל כְּאֶזְוָד. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן – אֵלּוּ הַמֻּרְכָּבוֹת הַטְּהוֹרוֹת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר מִן הַבְּהֵמָה, יָכוֹל מִן הַכֹּל, בֵּין טְהוֹרוֹת וּבֵין טְמֵאוֹת? זָזַר וְאָמַר מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן.

תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם, קָרְבָּנִי הָיָה צָרִיךְ (לכתב)! מַה זֶּה קָרְבַּנְכֶם? אֶלָּא בַּתְּזוּלָה קָרְבָּן לַה׳, וְעַכְשָׁיו קָרְבַּנְכֶם. קָרְבָּן לַה׳ אָדָם. קָרְבַּנְכֶם מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, לְהַרְאוֹת יְזוּד מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה. מִלְמַטָּה לְמַעְלָה הָיְנוּ קָרְבָּן לַה׳. מִלְמַעְלָה לְמַטָּה הָיְנוּ קָרְבַּנְכֶם.

לְמֶלֶךְ שֶׁיּוֹשֵׁב עַל הַר עֶלְיוֹן, לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְכִסֵּא מֻתְקָן עַל אוֹתוֹ הַר, וּמֶלֶךְ עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. אָדָם שֶׁמַּקְרִיב דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לַעֲלוֹת מְדַרְגָּה לְדַרְגָּה עַד שֶׁעוֹלֶה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, לַמָּקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְאָז יוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי מַעֲלִים דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, וְאוֹתוֹ דּוֹרוֹן הוּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ. יוֹרֵד הַדּוֹרוֹן מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, הֲרֵי יוֹדְעִים שֶׁאוֹתוֹ דּוֹרוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ יוֹרֵד מִלְמַעְלָה לַאֲהוּב הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא לְמַטָּה.

כָּךְ בַּתְּזוּלָה, אָדָם עוֹלֶה בְּדַרְגּוֹתָיו מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָז קָרְבָּן לַה׳. מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר, יוֹרֵד בְּדַרְגּוֹתָיו מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאָז זֶה קָרְבַּנְכֶם. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חָלָבִי, הָיְנוּ אָדָם וְקָרְבָּן לַה׳. אִכְלוּ רֵעִים, הָיְנוּ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, וְאָז תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם.

בָּאוּ רַבִּי יְצְזָק וְרַבִּי יְהוּדָה וּנְשָׁקוּהוּ עַל רֹאשׁוֹ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה, וּבָרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁלֹּא נֶאֶבְדוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ בְּאוֹתוֹ זָקֵן.

קָמוּ וְהָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ גֶּפֶן אַחַת נְטוּעָה בְּגִנָּה אַחַת.

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתוֹנוֹ. פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. אִסְרִי?! אָסַר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! עִירָה?! עַיִר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא סוֹד הוּא לַדַּרְדַּקִים שֶׁהֵם בְּבֵית רַבָּן לְהִשָּׁמֵר מֵאוֹתוֹ הַזִּיז שֶׁל עַיִר, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִכְלָל שָׁם י״ה.

וּכְמוֹ שֶׁכָּאן רָמוּז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כָּךְ גַּם וְלַשֹּׂרֵקָה, שׂוֹרֵק הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! נִכְלָל שָׁמָּה ו״ה. בְּנִי?! בֵּן הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! שׂוֹרֵק, כַּכָּתוּב (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק. בֵּן, כַּכָּתוּב (זכריה ט) בֶּן אֲתֹנוֹת. לָמָּה שֹּׂרֵקָה, וְלָמָּה בְּנִי?

אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ לְכַפּוֹת אֶת הָעַיִר, כָּךְ גַּם יֵשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ לְכַפּוֹת כּוֹזֵ אַוֵּזר, שֶׁהוּא זֶמּוֹר, שֶׁאִלְמָלֵא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָמוּז כָּאן, הָיוּ מַזִּיקִים עוֹלָם, י״ה בְּכוֹזֵ זֶה, [וי״ה] ו״ה בְּכוֹזֵ זֶה, לִשְׁמֹר מֵהֶם אֶת הָעוֹלָם, וְלִשְׁמֹר אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בּוֹ בָּעוֹלָם.

אִסְרִי לַגֶּפֶן, אֵיזוֹ גֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה נִקְרֵאת גֶּפֶן? אֶלָּא מַה גֶּפֶן לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ נְטִיעָה אַוֵּרת, כָּךְ גַּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ אֶלָּא אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְפִּים לְפָנֶיהָ כָּל הַכּוֹזוֹת הָאַוֵּזרִים וְלֹא יְכוֹלִים לְהָרַע וְלִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְלָכֵן הִטִּיל הַכָּתוּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בֵּינֵיהֶם בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. בְּנִי אֲתֹנוֹ, שֶׁנֶּעֱקַר מִשּׁוּם אוֹתוֹ שׂוֹרֵק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק וְגוֹ׳.

כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וְגוֹ׳. כִּבֵּס?! כּוֹבֵס הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא כִּבֵּס מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּמִיהוּ? זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. בַּיַּיִן – צַד הַשְּׂמֹאל. וּבְדַם עֲנָבִים – צַד הַשְּׂמֹאל, לְמַטָּה. וְעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לִשְׁלֹט לְמַעְלָה עַל כָּל הַכּוֹזוֹת הָאַוֵּזרִים שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְלִשְׁבֹּר אֶת כּוֹזָם מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה.

דָּבָר אַוֵּזר כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ – כְּמוֹ הַיַּיִן הַזֶּה, מַרְאֶה שְׁמוּזָה, וְכֻלּוֹ דִּין

[לְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת]. כָּךְ גַּם מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, יִרְאֶה שִׁמְוָה לְיִשְׂרָאֵל, וְכֻלּוֹ דִּין לָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כָּתוּב (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, זוֹ רוּחוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וּמִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הוּא רוֹחֵץ לִבּוּשׁוֹ בַּיַּיִן הָעֶלְיוֹן.

רְאֵה מַה כָּתוּב אַחֲרָיו, זַכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּיִן וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב. זֶה יַיִן הָעֶלְיוֹן, [שֶׁמַּרְוֶה שֶׁל הַתּוֹרָה] שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁמַּרְוֶה, מִמֶּנּוּ שׁוֹתָה. וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה יַיִן וְחָלָב, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

כָּתוּב (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ [לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁמְּמָקוֹם שֶׁל שִׁמְוָה הוּא בָּא, וּמַהוּ סוֹף הַפָּסוּק?] לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן, וַדַּאי מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמֶן. בֹּא רְאֵה, שִׁירַת הַיַּיִן זְרוָה, הוּא מָקוֹם שֶׁכָּל שִׁמְוָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְסוֹפוֹ דִּין, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁסּוֹפוֹ מְקוֹם כִּנּוּס שֶׁל הַכֹּל, דִּין הוּא, וּבוֹ נִדּוֹן הָעוֹלָם, וְלָכֵן רֵאשִׁית זְרוָה, וְסוֹף דִּין. מִשּׁוּם כָּךְ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן, מִמָּקוֹם שֶׁכָּל זְרוָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ.

וְלֶזֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד, אֵיזֶה לֶזֶם? אֶלָּא לֶזֶם סוֹעֵד [סוֹמֵךְ] אֶת הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁבּוֹ תָּלוּי לְבַדּוֹ סַעַד הָעוֹלָם – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי לַיְלָה בְּלִי יוֹם לֹא נִמְצָא, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְרִידָם. וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם יִתְפָּרֵד מֵהַחַיִּים, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דברים זו) לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּזֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהַפְרִיד.

וְאִם תֹּאמַר, דָּוִד אֵיךְ אָמַר וְלֶזֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד, הוֹאִיל וְלֹא תָּלוּי בּוֹ לְבַדּוֹ סַעַד כָּל הָעוֹלָם? אֶלָּא דְּיוּק הַדָּבָר וְלֶזֶם, וְא״ו הַתּוֹסֵף, כְּמוֹ וַה׳, וְעַל זֶה הַכֹּל נִמְצָא כְּאָוֹזֶד.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן, לֹא יְבָרֵךְ עַל שֻׁלְחָן רֵיק, וְצָרִיךְ לְהָמָצֵא לֶזֶם עַל הַשֻּׁלְחָן וְכוֹס שֶׁל יַיִן בְּיָמִין, מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל לְקַשֵּׁר שְׂמאל בַּיָּמִין, וְלֶזֶם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מֵהֶם וּלְהִתְקַשֵּׁר בָּהֶם, וְלִהְיוֹת הַכֹּל קָשֶׁר אָוֹזֶד, לְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי לֶזֶם נִקְשָׁר בְּיַיִן, וְיַיִן בְּיָמִין, וְאָז הַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת

בָּעוֹלָם, וְהַשַּׁלְוָן נִתְקָן כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִלְמָלֵא לֹא הוֹזְהַרְתָּנוּ לָנוּ דֶּרֶךְ זוֹ אֶלָּא לִשְׁמוֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּי לָנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נָאֶה הוּא לְתִינוֹק זֶה שֶׁלֹּא יֵדַע כָּל זֶה, וַאֲנִי פַּוּוזֵד עָלָיו אִם יִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם מִשּׁוּם זֶה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וְלָמָּה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁתִּינוֹק זֶה יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וַאֲנִי פַּוּוזֵד עָלָיו, שֶׁעַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לְפָרְקוֹ יִשְׁגִּיזוּ וְיִסְתַּכֵּל וְיַעֲנִישׁוּ אוֹתוֹ.

שָׁמַע אוֹתוֹ הַתִּינוֹק. אָמַר, אֵינִי פַּוּוזֵד מֵעָנָשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאַבָּא הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, בֵּרַךְ אוֹתִי וְהִתְפַּלֵּל עָלַי, וְיָדַעְתִּי שֶׁזְּכוּת אָבִי תָּגֵן עָלַי. אָמְרוּ לוֹ, וּמִי הוּא אָבִיךָ? אָמַר, [אֵין רַבִּי יְהוּדָה] בְּנוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן. לָקְחוּ אוֹתוֹ וְהִרְכִּיבוּ אוֹתוֹ עַל כִּתְפֵיהֶם שְׁלֹשָׁה מִילִין.

קָרְאוּ עָלָיו, (שופטים יד) מֵהָאוֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק וְגוֹ'. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ תִּינוֹק, דָּבָר בָּא לִידֵיכֶם, פָּרְשׁוּ אוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִמֵּן לָנוּ אֶת דֶּרֶךְ הַזַּיִים, אֱמוֹר אַתָּה.

פָּתַח וְאָמַר, מֵהָאוֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק, פָּסוּק זֶה יֵשׁ לָנוּ בּוֹ סָמְךְ. מֵהָאוֹכֵל – זֶה צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) צַדִּיק אוֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ. צַדִּיק אוֹכֵל וַדַּאי וְנוֹטֵל הַכֹּל, לָמָּה? לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ, לָתֵת שֹׂבַע לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא נֶפֶשׁ דָּוִד. יָצָא מַאֲכָל – שֶׁאִלְמָלֵא אוֹתוֹ צַדִּיק לֹא יֵצֵא מָזוֹן לְעוֹלָמִים וְלֹא יוּכַל הָעוֹלָם לַעֲמֹד [בּוֹ]. וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק – זֶה יְצְחָק שֶׁבֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב (בראשית כז) בְּטַל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ.

עוֹד, אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אֶזֶד, אִלּוּלֵא תֶּקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, לֹא יוֹצֵא דָּבָשׁ. מִי הַדְּבַשׁ? זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים. וּמֵעַז – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁכָּתוּב (שם כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יָצָא מָתוֹק – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

הָלְכוּ כְּאֶזֶד שְׁלֹשָׁה יָמִים, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לַמָּבוּי שֶׁל הַכְּפָר שֶׁל אִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָתָה אוֹתוֹ, סִדְּרָה אֶת הַבַּיִת, וְיָשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה יָמִים אֲזוּרִים. בֵּרְכוּ אוֹתוֹ

וְהָלְכוּ, וְסִדְּרוּ דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, וַדַּאי יֵרֵשַׁת הַתּוֹרָה יָרַשׁ, וְאִלְמָלֵא זְכוּת אָבוֹת יֵעָנֵשׁ מִלְמַעְלָה. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים אַזַּר הַתּוֹרָה, יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ הֵם וּבְנֵיהֶם לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְגוֹ'.

זְבוּלֻן לְזוּחַ יַמִּים יִשְׂכָּר וְהוּא לְזוּחַ אֳנִיּוֹת וְיַרְכָתוֹ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים מה) זַגֵּר וַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. וְכִי זֶה הוֹד וְהָדָר לַזַּגָּר כְּלֵי זַיִן וּלְהִתְהַדֵּרוּ בָּזֶה? מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְעוֹרֵךְ קְרָב בַּתּוֹרָה וּמְזַרְזִין עַצְמוֹ בָּהּ – זֶהוּ שֶׁבָּזוּ [שֶׁל רִבּוֹנוֹ], זֶהוּ הוֹד וְהָדָר, וְאַתָּה אוֹמֵר זַגֵּר וַרְבְּךָ?

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁעִקַּר הַדָּבָר, אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרָשַׁם אוֹתוֹ בִּבְנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יְפַגְּמוּ אוֹתוֹ בְּפָגָם אֶת רֹשֶׁם הַמֶּלֶךְ הַזֶּה, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אוֹתוֹ, הֲרֵי עוֹמֶדֶת נֶגְדּוֹ (ויקרא כו) וֶזֶרַע נֶקֶמֶת נְקַם בְּרִית, לִנְקֹם נִקְמַת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּרְשָׁם בּוֹ, וְהוּא פּוֹגֵם אוֹתוֹ.

וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹר בָּמָקוֹם זֶה, יִזָּהֵר וְיִתַּקֵּן עַצְמוֹ וְיָשִׁים כְּנֶגְדּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהַיֵּצֶר תּוֹקֵף אוֹתוֹ אֶת הַזֶּרַע שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַיֵּרֵךְ, לְהַפֵּרַע מִמִּי שֶׁפּוֹגֵם בָּמָקוֹם זֶה, וְאָז זַגֵּר וַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר. גִּבּוֹר הוּא, וּגְבוֹר נִקְרָא. וְעַל כָּךְ הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ.

דַּבֵּר אַזַּר זַגֵּר וַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר – מִי שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, יְתַקֵּן עַצְמוֹ בִּתְפִלָּה שֶׁל רִבּוֹנוֹ וְיִזָּהֵר בַּצֶּדֶק הַזֶּה, וְזֶרַע עֶלְיוֹנָה, בִּתְפִלָּה וּבַבַּקָּשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לַדֶּרֶךְ, כַּכָּתוּב (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו.

בֹּא רְאֵה, זְבוּלֻן תָּמִיד יָצָא לַדְּרָכִים וְלַשְּׁבִילִים וְעָרֵךְ קְרָבוֹת, וְהִזָּהֵר בַּזֶּרַע הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ בִּתְפִלָּה וּבַבַּקָּשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יָצָא לַדֶּרֶךְ, וְאָז נִצּוֹז אֶת הָעַמִּים וְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם. וְאִם תֹּאמַר, יְהוּדָה הֲרֵי נִתְקַן לָזֶה לַעֲרֹךְ קְרָבוֹת וְתִקּוּנִים בַּזֶּרַע הַזּוֹ, לָמָּה זְבוּלֻן?

אֶלָּא. בֹּא רְאֵה, שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם תִּקּוּן שֶׁל הַמַּלְכָּה הֵם. שְׁנֵי תִקּוּנִים שֶׁל נְקֵבוֹת אָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, אֲזַד לָרוֹעָה הָעֶלְיוֹן –

יוֹבֵל, וְאָזַד לַכַּלָּה – שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה. תִּקּוּן אָזַד לְמַעְלָה, וְתִקּוּן אָזַד לְמַטָּה. גַּם מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית הוּא כָּךְ, בִּשְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ. מַעֲשֶׂה אָזַד לְמַעְלָה, וּמַעֲשֶׂה אָזַד לְמַטָּה, וְלָכֵן נִפְתְּחָה הַתּוֹרָה בְּבֵ׳, מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה כְּמַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה. זֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן. כְּמוֹ זֶה.

שְׁנֵי תִּקּוּנִים שֶׁל נְקֵבוּת אָמַר שְׁלֹמֹה, אָזַד לְמַעְלָה וְאָזַד לְמַטָּה. אָזַד לְמַעְלָה – בְּתִקּוּן עֶלְיוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אָזַד לְמַטָּה – בְּתִקּוּן תַּזְוִתּוֹן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ שֶׁזָּכָה לָזֶה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא נִמְצְאָה מִטָּה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וּבְשָׁעָה שֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אָז הָיָה שָׁלֵם בְּכָל צְדָדָיו. אַבְרָהָם מִימִינוֹ, יִצְחָק מִשְּׂמֹאלוֹ, הוּא בָּאֶמְצַע, שְׁכִינָה לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת זֶה, קָרָא לְבָנָיו וְאָמַר לָהֶם הֵאָסְפוּ, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא תִּקּוּן שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה.

בֹּא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר. שְׁנֵי תִּקּוּנִים נִמְצְאוּ שָׁם, אָזַד עֶלְיוֹן וְאָזַד תַּזְוִתּוֹן, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שָׁלֵם כָּרָאוּי. תִּקּוּן עֶלְיוֹן, תִּקּוּן נִסְתָּר וְנִגְלֶה, שֶׁהֲרֵי תִּקּוּן שֶׁל הַיּוֹבֵל הוּא, אוֹתוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, הָרֹאשׁ הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כָּאן וְלֹא יָפָה לְגַלּוֹתוֹ. הַזְּרוֹעוֹת וְהַגּוּף הִתְגַּלּוּ, וְהֵם יְדוּעִים. שׁוֹקַיִם נִסְתְּרוּ וְלֹא הִתְגַּלּוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּבּוּאָה לֹא שׁוֹרָה כִּי אִם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְתִקּוּן זֶה נִסְתָּר וְנִגְלֶה.

תִּקּוּן אֵזֹר לְמַטָּה – תִּקּוּן הַכַּלָּה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, זֶהוּ תִּקּוּן שֶׁהִתְגַּלָּה יוֹתֵר, וְתִקּוּן זֶה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהֵם תַּזְוִתֶּיהָ, וְתִקּוּן הַגּוּף שֶׁלָּהּ.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (מלכים–א ז) וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוּצָק וְגוֹ׳. וְכָתוּב עִמֵּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים נֶגְבָּה וְגוֹ׳ וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה וְגוֹ׳. וְכָתוּב וְאֶת הַבָּקָר שְׁנֵים עָשָׂר תַּזַּת הַיָּם [וְגוֹ׳]. עִמֵּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהַיָּם הַזֶּה מִתָּקֵן בִּשְׁנֵים עָשָׂר בִּשְׁנֵי

עוֹלָמוֹת, בִּשְׁנֵים עָשָׂר לְמַעְלָה מֻרְכָּבוֹת מִמַּזָּלוֹת לְמַעְלָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר, לְמַטָּה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת הַתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן וְרָאָה שְׁכִינָה עוֹמֶדֶת מוּלוֹ, רָצָה לְהַשְׁלִים תִּקּוּנֶיהָ. קָרָא לִשְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו, וְאָמַר לָהֶם הֵאָסְפוּ, הַתְקִינוּ עַצְמְכֶם לְהַשְׁלִים אֶת הָאֱמוּנָה.

בֹּא רְאֵה, שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים בְּאַרְבָּעָה דְּגָלִים בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים, שְׁלֹשָׁה פּוֹנִים צָפוֹנָה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים יַמָּה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים נֶגְבָּה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מִזְרָחָה, וְהַיָּם עֲלֵיהֶם. וְכָךְ הוּא וַדַּאי, שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְכָל צַד, לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ שְׂמֹאל, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְיֶרֶךְ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְיֶרֶךְ שְׂמֹאל, וְגוּף הַשְּׁכִינָה עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַיָּם עֲלֵיהֶם.

מָה הַטַּעַם שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְיֶרֶךְ וְכֵן לַכֹּל? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים הֵם בִּזְרוֹעַ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה בִּשְׂמֹאל, וּשְׁלֹשָׁה בְּיֶרֶךְ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל. נִמְצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר קְשָׁרִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַגּוּף עֲלֵיהֶם. נִמְצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר עִם הַגּוּף כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר, וְזֹאת, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ הִשְׁתַּלֵּם הַזִּוּוּשִׁבּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה.

שִׁבְעָה עֵינֵי ה' (זכריה ג) – הֵם שִׁבְעָה עֵינֵי הָעֵדָה, שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין. שֶׁעֲרוֹתֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַזְּגָה יְהוּדָה מֵאַת אֶלֶף וְגוֹ'. כָּל הַפְּקוּדִים לְמַזְּגָה רְאוּבֵן, וְכֵן לְכֻלָּם.

וְאִם תֹּאמַר, בְּמִצְרַיִם בְּהִסְתַּלְּקוּת יַעֲקֹב מֵהָעוֹלָם, שֶׁנִּמְצְאָה שְׁלֵמוּת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, כָּל זֶה אֵיפֹה הוּא? וַדַּאי שִׁבְעִים נְפָשׁוֹת הָיוּ, וְכָל אוֹתָם שֶׁהוֹלִידוּ בִּשְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁאֵין לָהֶם זִוּוּשִׁבּוֹן, כַּכָּתוּב (שמות א) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד, וְכָתוּב (תהלים מז) עַמֵּי נְדִיבֵי עַמּוּ מִשְׁעֲרוֹת רֹאשִׁי. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, שֶׁהוּא הִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא, אֲבָל בַּתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַיּוֹבֵל אֵיךְ נִמְצָא כָּל זֶה? אָמַר לוֹ, אַרְיֵה, כֵּיוָן שֶׁסִּדֵּר רַגְלָיו לְהִכָּנֵס לַכֶּרֶם, מִיהוּ שֶׁיִּכָּנֵס עִמּוֹ?

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (איוב כג) וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ וְנַפְשׁוֹ אִוְּתָה וַיַּעַשׂ. זֶה תִּקּוּן הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, הוּא הַכֹּל אֶחָד, לֹא הָיָה בּוֹ פָּרוּד כַּתַּזְוִתּוֹן הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פָּרוּד, כְּשֶׁיִּתְבּוֹנְנוּ בַּדְּבָרִים, הַכֹּל עוֹלֶה לְאֶחָד.

אֲבָל תִּקּוּן הַיּוֹבֵל הַזֶּה עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר, כְּמוֹ הַתַּזְוִתּוֹן הַזֶּה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא אֶחָד, הָאֶחָד הַזֶּה מַשְׁלִים לְכָל צַד, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. אוֹתָם שִׁשָּׁה צְדָדִים עֶלְיוֹנִים הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר, שֶׁכָּל אֶחָד מַלְוֶה לַחֲבֵרוֹ וְנִכְלָל מִמֶּנּוּ, וְנִמְצְאוּ שְׁנַיִם עָשָׂר, וְהַגּוּף וְהַכֹּל עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר. מִי הַגּוּף? זֶה יַעֲקֹב, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֶלָּא רֹאשׁ וְגוּף בְּאֶחָד עוֹמְדִים.

עוֹד שְׁנַיִם עָשָׂר – שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוֹעַ יָמִין, זְסָ"ד זַסְדִּים. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוֹעַ שְׂמֹאל, גְּבוּר"ה גְּבוּרוֹת. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ יָמִין, נֵצַ"וז נְצָחִים. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל, הו"ד וְהוֹדוֹת – הֲרֵי שְׁנַיִם עָשָׂר. וְהַגּוּף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם – הֲרֵי שִׁלְשָׁה עָשָׂר. עוֹד, בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה מִתְפָּרֶשֶׁת, וְהַכֹּל אֶחָד, מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּיִחוּד, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד עַל פָּרוּד.

שִׁבְעָה עֵינַיִם עֶלְיוֹנִים, אֵלֶּה שֶׁכָּתוּב (זכריה ד) עֵינֵי ה' הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים, זְכָרִים, שֶׁהֲרֵי זֶהוּ מָקוֹם שֶׁל זָכָר הוּא. כָּאן עֵינֵי ה' מְשׁוֹטְטוֹת, בְּתִקּוּן הַשְּׁכִינָה לְמַטָּה, מָקוֹם שֶׁל הַנְּקֵבָה [עוֹמֶדֶת]. שִׁבְעָ עֵינַיִם עֶלְיוֹנוֹת כְּנֶגֶד זֶה שֶׁכָּתוּב לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. מָקוֹם זֶה מַשְׁלִים לְכָל צַד.

עוֹד הַשַּׁעַר, כַּכָּתוּב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מ) עָצְמוּ מִסַּפֵּרוֹת רֹאשִׁי. וְכָתוּב (איכה ג) חַסְדֵי ה' כִּי לֹא תָמְנוּ וְגוֹ'. וְתִקּוּנִים אֵלּוּ הִתְעַלּוּ [מִמָּקוֹם] לְמָקוֹם אַחֵר. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּאן נֶאֱמַר יוֹתֵר, וְעָלָה בְּמִשְׁקָל

עֶלְיוֹן וְתַזְוִתוֹן, וּשְׁלֹמוֹ הַמֶּלֶךְ אֲמָרָם וְהִצְטָרַכְנוּ לְפָרְשָׁם. אַשְׁרֵי זָכְלָכֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים יוֹתֵר, שֶׁיּוֹדְעִים דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָאן הַכֹּל הִתְגַּלָּה לִיוֹדְעֵי בִּדּוֹת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְבוּכֶלֶן וְיִשָּׁשכָר תְּנַאי עָשׂוּ. אָזַד יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְאָזַד יוֹצֵא וְעוֹשֶׂה מִסְחָר, וְתוֹמֵךְ בְּיִשָּׁשכָר, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. וְהָיָה פָּרֵשׁ לַיָּמִים לַעֲשׂוֹת מִסְחָר, וְזָכְלְכוּ כָּךְ הָיָה, שֶׁהֲרֵי הַיָּם הָיָה יָרֵשָׁתוֹ. וְלָכֵן קוֹרֵא לוֹ יָרֵךְ. דֶּרֶךְ הַיָּרֵךְ לָצֵאת וּלְהִכָּנֵס. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׁשכָר בְּאָהָלֶיךָ. לְזוּף יַמִּים יִשְׁכֹּן – בְּאוֹתָם יוֹרְדֵי הַיָּם לַעֲשׂוֹת מִסְחָר. לְזוּף יַמִּים – אַף עַל גַּב שֶׁיָּם אָזַד הָיָה בִּירֻשָּׁתוֹ, בִּשְׁנֵי יַמִּים הוּא שׁוֹרֶה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל שְׁאָר הַיַּמִּים הָיוּ מְזַוְּגִים סְזוּרָה בַּיָּם שֶׁלּוֹ. וְהוּא לְזוּף אֲנִית, מָקוֹם שֶׁשָּׁם נִמְצָאוֹת כָּל הָאֳנִיּוֹת לַעֲשׂוֹת סְזוּרָה. וְיַרְכָתוֹ, אָמַר רַבִּי זְזַקְיָה, יַרְכָתוֹ מַגִּיעָה עַד גְּבוּל צִידוֹן, וּתְזוּם שֶׁלּוֹ נִפְרָד עַד אוֹתוֹ מָקוֹם, וּסְזוּרָה שֶׁל כָּל בַּעֲלֵי הַסְּזוּרָה סוֹבְבִים, וְשָׁבִים בְּסְזוּרָתָם לְאוֹתוֹ מָקוֹם.

רַבִּי אָזָא אָמַר, כָּתוּב (ויקרא ב) וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח. וְכִי לָמָּה מֶלַח? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְמָרֵק וּמְבַשֵּׁם אֶת הַמַּר לָתֵת לוֹ טַעַם, וְאִם לֹא הָיָה [מִשּׁוּם] מֶלַח, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל אֶת הַמַּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) כִּי כַאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵבֵל. וְכָתוּב (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ.

וּמֶלַח הִיא בְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלַיְלָה זֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְלָכֵן נִקְרָא בְּרִית אֱלֹהֶיךָ, וְנִקְרָא יָם הַמֶּלַח, וְהַיָּם נִקְרָא עַל שְׁמוֹ.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, כָּתוּב (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב, זֶה הַמֶּלַח בַּיָּם [בַּמַּיִם], וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מִיתָה, לָכֵן כָּתוּב לֹא תַשְׁבִּית מֶלַח, שֶׁהֲרֵי זֶה לֹא הוֹלֵךְ בְּלִי זֶה.

אָמַר רַבִּי אָזָא, יָם אָזָד הוּא, וְנִקְרָא יַמִּים. אֶלָּא יֵשׁ מָקוֹם בַּיָּם שֶׁהוּא מַיִם צְלוּלִים, וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁבּוֹ מַיִם מְתוּקִים, וְיֵשׁ מָקוֹם בּוֹ מַיִם מָרִים, וְלָכֵן קוֹרְאִים יַמִּים, וְעַל זֶה לְזוֹוף יַמִּים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל שֶׁבָּט וְשֶׁבָּט וְכָל אָזָד וְאָזָד קָשֶׁר אָזָד מֵאוֹתָם קְשָׁרִים שֶׁמִּתְזַבְּרִים בַּגּוּף.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לַיְלָה אָזָד, וְקָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְהִכָּה בַּפָּתַזוּז. אָמַר, בְּתֵבַת הַשָּׁרִים מְצוּיִים תַּכְשִׁיטִים.

יָשְׁבוּ וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה. בֵּין כָּךְ קָם בֶּן הַמְּאָרֵז וְיָשַׁב לִפָּנֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, מַה שֶּׁכָּתוּב (יהושע ב) וְהַזֵּזִיתֶם אֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי וְגוֹ', וְכָתוּב וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת, מָה רָצְתָה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, יָפֶה שָׁאַלְתָּ, אֲבָל אִם שָׁמַעְתָּ דָּבָר – אֱמוֹר בְּנִי. אָמַר, עוֹד שְׁאֵלָה, שֶׁהֲרֵי הֵם נָתְנוּ לָהּ מַה שֶּׁלֹּא רָצְתָה מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב אֶת תִּקְוַת זוּט הַשֵּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּזַּלּוֹם וְגוֹ'.

אֶלָּא כָּךְ לָמְדָנוּ, הִיא רָצְתָה סִימָן זַיִּים, שֶׁכָּתוּב וְהַזֵּזִיתֶם אֶת אָבִי וְגוֹ', וְאָמְרָה, סִימָן זַיִּים אֵינוֹ שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּאוֹת אֱמֶת, וּמַהִי אוֹת אֱמֶת? זוֹ אוֹת ו', מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ שְׁרוּיִים זַיִּים. כָּךְ לָמְדָנוּ, סִימָן שֶׁל מִשָּׁה בְּקִשָּׁה, וְהֵם לָמָּה נָתְנוּ לָהּ תִּקְוַת זוּט הַשֵּׁנִי?

אֶלָּא, הֵם אָמְרוּ, מִשָּׁה הָרֵי הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הִתְכַּנֵּס הַשָּׁמֶשׁ, וַהֲרֵי הִגִּיעַ זְמַן הַלְּבָנָה לִשְׁלֹט, סִימָן שֶׁל הַלְּבָנָה יֵשׁ לָנוּ לָתֵת לָךְ, וּמַהוּ? תִּקְוַת זוּט הַשֵּׁנִי הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) כְּזוּט הַשֵּׁנִי שְׁפָתוֹתַיִךְ. סִימָן שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ יִהְיֶה אֶצְלֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁכְּעֵת שִׁלְטוֹן הַלְּבָנָה. לָמוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי וְנִשְׁקוּהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי עָתִיד אַתָּה לִהְיוֹת רֹאשׁ יְשִׁיבָה אוֹ אִישׁ גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל, וּמִיהוּ? רַבִּי בּוֹן.

עוֹד שָׁאַל וְאָמַר, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, הִסְתַּדְּרוּ לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לָמָּה הִקְדִּים בַּבְּרָכוֹת אֶת זְבוּלוֹן לְיִשָּׂשכָר תָּמִיד, וַהֲרֵי יִשָּׂשכָר הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, וְתוֹרָה מַקְדִּימָה בְּכָל מָקוֹם? לָמָּה הִקְדִּים אֶת זְבוּלוֹן בַּבְּרָכוֹת? אָבִיו הִקְדִּים אוֹתוֹ, מִשָּׁה הִקְדִּים אוֹתוֹ?

אֶלָּא זְבוּלוּן זָכָה עַל שֵׁהוֹצִיא פַּת מִפִּיו וְנָתַן לְפִיו שֶׁל יִשָּׂשכָר, מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּימוֹ בַּבְּרָכוֹת. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁסּוֹעֵד אֶת בַּעַל הַתּוֹרָה, נוֹטֵל בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁנֵי שֵׁלְוָנוֹת, מַה שֶּׁלֹּא זוֹכֶה בֶּן אָדָם אַוֵּר. זוֹכֶה לְעֹשֶׁר שֶׁיִּתְבָּרֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב זְבוּלֵן לְזוּחַ יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְזוּחַ אֳנִיּת. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב לְזוּחַ יַמִּים, אָז לָמָּה וְהוּא לְזוּחַ אֳנִיּת? אֶלָּא לְזוּחַ יַמִּים – בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְזוּחַ אֳנִיּת – בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן וְגוֹ'. שֶׁשָּׁם הוּא שֶׁעַע הָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַח וְאָמַר, (שיר ה) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁחוֹלַת אַהֲבָה אָנִי. וְכִי מִי קָרוֹב לַמֶּלֶךְ כְּמוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת, אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ? אֶלָּא בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אֵלּוּ הֵם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם תָּמִיד קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ, וּמוֹדִיעִים לַמֶּלֶךְ בְּכָל יוֹם אֶת עִסְקֵי הַגְּבִירָה.

שָׁכָךְ לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לָעוֹלָם, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְנֶסֶת עָלֶיהָ בְּקִיּוּם שֶׁל שְׁבוּעָה, שֶׁתַּגִּיד לַמֶּלֶךְ וְתוֹדִיעַ לוֹ אַהֲבָתָהּ אֵלָיו, כְּדֵי לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ.

וּבַמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁזִּוּוּג עַל בֶּן אָדָם לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּפֶּה, בְּלֵב וָנֶפֶשׁ, וּלְקַשֵּׁר הַכֹּל כְּשַׁלְהֶבֶת הַקְּשׁוּרָה בַּגֶּחָלֶת, וּבְאוֹתוֹ הַיִּחוּד שֶׁעוֹשֶׂה, גּוֹרֵם לְפַיֵּס הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, וּמוֹדִיעַ לַמֶּלֶךְ אַהֲבָתָהּ אֵלָיו.

דָּבָר אַוֵּר בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם – אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁשָּׁנִינוּ, יְרוּשָׁלַיִם עוֹמֶדֶת עַל שְׁנֵים עָשָׂר הָרִים. וּמִי שֶׁאָמַר עַל שִׁבְעָה, לֹא אָמַר לְהַשְׁלִים שְׁלֵמוּת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָזוּד, שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעָה וְיֵשׁ אַרְבָּעָה וְיֵשׁ שְׁנֵים עָשָׂר, וְהַכֹּל אָזוּד.

וַדַּאי עַל שְׁנֵים עָשָׂר הָרִים עוֹמֶדֶת, שְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וּשְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּע זָוִיוֹת, וְאָז נִקְרֵאת זַיְתָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל י) הִיא

הַזֹּאת אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּוֹּת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵלֶּה נִקְרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶן, וְהֵן מְעִידוֹת עֵדוּת לַמֶּלֶךְ עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר ה' וְגוֹ'.

יִשָּׂשכָר זַמּוֹר גָּרֵם רַבִּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכִי יִשָּׂשכָר נִקְרָא זַמּוֹר? אִם מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נִקְרָא לוֹ סוּס אוֹ אַרְיֵה אוֹ נָמֵר, לָמָּה זַמּוֹר? אֶלָּא אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁזַּמּוֹר נוֹשֵׂא מַשָּׂא, וְלֹא בוֹעֵט בַּאֲדוֹנוֹ כְּמוֹ שְׁאָר הַבְּהֵמוֹת, וְאֵין בּוֹ גַּסוּת הָרוּחַ, וְלֹא זוֹשֵׁשׁ לִשְׁכַּב בְּמָקוֹם מְתֻקָּן. אַף כָּךְ יִשָּׂשכָר, שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, נוֹטֵל מַשָּׂא הַתּוֹרָה, וְלֹא בוֹעֵט בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאֵין בּוֹ גַּסוּת הָרוּחַ, כְּמוֹ הַזַּמּוֹר שֶׁלֹּא זוֹשֵׁשׁ לִכְבוֹדוֹ אֶלָּא לִכְבוֹד רִבּוֹנוֹ [רַבּוֹ]. רַבִּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ (אבות פ"ו) וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן, וְזַיֵּי צַעַר תְּזוֹזֶה, וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל.

דָּבָר אַוֵּר יִשָּׂשכָר זַמּוֹר גָּרֵם רַבִּץ וְגוֹ' – פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) לְדָוִד ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא ה' מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפָּחָד. כַּמָּה זְבִיבִים הֵם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כַּמָּה זְבִיבִים אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לֹא פּוֹזֵד מִפָּגְעֵי הָעוֹלָם, שָׁמוּר הוּא לְמַעְלָה, שָׁמוּר הוּא לְמַטָּה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכּוֹפֶתֶת כָּל פָּגְעֵי הָעוֹלָם וּמוֹרִיד אוֹתָם לְעֹמֶק תְּהוֹם רַבָּה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, הַפָּתָזִים נִסְתָּמִים, וּכְלָבִים וַזַּמּוֹרִים שׁוֹרִים וּמִשְׁוַטְטִים בָּעוֹלָם, וְנִתָּנָת רְשׁוּת לְהַשְׁוִזִית, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יְשֵׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם, וְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת לְהִתְעַנֵּג לְמַעְלָה. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן וְנֶוֶזְלָק הַלַּיְלָה, הִתְעוֹרְרוּת קְדֻשָּׁה מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, וְזֶה נֶאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

אַשְׁרֵי זֻלְקָן שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. כֵּיוָן

שֶׁהוּא פּוֹתֵז בַּתּוֹרָה, אֶת כָּל אוֹתָם הַמְּיוּנִים הָרָעִים הוּא מַכְנִיס לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְכוֹפֶת אֶת הַזְּמוֹר, וּמוֹרִידוֹ בַּשָּׁרִים שֶׁתַּזּוּת הֶעָפָר שֶׁל זֶהַמַּת הַקֶּשֶׁר.

מְשׁוּם כָּךְ יִשָּׂשכָר, שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, כּוֹפֶת אֶת הַזְּמוֹר וּמוֹרִיד אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ גֶּרֶם הַמַּעֲלוֹת, שֶׁהוּא עוֹלֶה לְהַזִּיק לָעוֹלָם, וְשָׁם מְדוֹרוֹ בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם, בֵּין זֶהַמַּת הַשָּׂרִים שֶׁבֶּעָפָר.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֲמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל וַיְהִי לְמַס עֹבֵד. וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֲמָה – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל – לִסְבֹּל עַל הַתּוֹרָה וּלְדַבְּקָה בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת. וַיְהִי לְמַס עֹבֵד – לִהְיוֹת עוֹבֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְדַבְּקָה בּוֹ וּלְהַתִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בָּהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְוִיָּא הָיוּ הוֹלְכִים מֵהַגָּלִיל הָעֶלְיוֹן לִטְבֶרְיָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, נֵלֵךְ וְנִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל – מִתְזַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא נוֹתְנִים עָלָיו עַל הָאָרֶץ וְשִׁעְבּוּד רַע, שֶׁכָּתוּב בִּישָׁשכָר וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל. מַה זֶּה וַיֵּט? סָטָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א זז) וַיִּטּוּ אַוְזֵרֵי הַבָּצַע. מִי שֶׁסּוֹטֶה דַּרְכּוֹ וְעַצְמוֹ שֶׁלֹּא לִסְבֹּל עַל תּוֹרָה, מִיָּד וַיְהִי לְמַס עֹבֵד.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (משלי זז) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא. אַשְׁרֵיהֶם בְּנֵי הָעוֹלָם, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נֶאֱהָב לְמַעְלָה וְנֶאֱהָב לְמַטָּה, וְיוֹרֵשׁ בְּכָל יוֹם יְרֻשַּׁת הָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. מַה זֶּה יֵשׁ? זֶהוּ עוֹלָם הַבָּא שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים וְנוֹטֵל שָׂכָר טוֹב עֶלְיוֹן שֶׁלֹּא זוֹכֶה בּוֹ אָדָם אַזַּר, וּמִיהוּ? יְ״שׁ. וּמְשׁוּם כָּךְ רָמַז לָנוּ בִּשְׁמוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה – יֵשׁ שָׂכָר. זֶהוּ שָׂכָר שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, יְ״שׁ.

כָּתוּב (דניאל ז) וְזֵוָה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִב וְגוֹ׳ וְזֵוָה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו – כְּשֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵי כִסְאוֹת נָפְלוּ, שְׁנַיִם

לְמַעְלָה וּשְׁנַיִם לְמַטָּה. שְׁנַיִם לְמַעְלָה, כִּי הִתְרַוְּקָה הַתַּוְוִתּוֹנָה מֵהָעֶלְיוֹנָה. כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב הִתְרַוֵּק מִכִּסֵּא דָּוִד, וְכִסֵּא דָּוִד נָפָל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. שְׁנֵי כִסְאוֹת לְמַטָּה – יְרוּשָׁלַיִם, וְאוֹתָם בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה. וְהַכִּסְאוֹת שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ הַכִּסְאוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, הַיְנוּ כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב. יְרוּשָׁלַיִם הַיְנוּ כִּסֵּא שֶׁל דָּוִד. וְעַל זֶה כָּתוּב עַד דִּי כָרְסָוָן, וְלֹא כִסֵּא. כִּסְאוֹת רַבִּים נָפְלוּ, וְכֻלָּם לֹא נָפְלוּ אֶלָּא מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם כּוֹזוֹת שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁל שְׁאָר הַזְּוָיְלוֹת, כָּל הַזְּוָיְלוֹת שֶׁלָּהֶם נִכְפָּפִים וְלֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל [וְיֵשׁ] מְזֻמָּנִים עֲלֵיהֶם לְהַעֲלוֹתָם עַל הַכֹּל. וְאִם לֹא, זְמוֹר גֹּורֵם לְיִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת לַגָּלוּת וְלִפֹּל בֵּין הָעַמִּים וְלִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, וְכָל זֶה לָמָּה? מִשּׁוּם וַיַּרְא מְעַזָּזֵהּ כִּי טוֹב, וּמִתַּקֵּן לְפָנָיו, וְיָכוֹל לְהַרְוִיחַ בִּגְלָלָהּ כַּמָּה טוֹבוֹת וְכַמָּה כִסּוּפִים, וְהִטָּה דַּרְכּוֹ שֶׁלֹּא לִסְבֹּל עֹל תּוֹרָה, מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי לְמַס עֹבֵד.

כָּתוּב (שיר ז) הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים זְנֵדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים וְגוֹ'. הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ – [הַדּוֹדָאִים] אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמָּצָא רְאוּבֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה, וְלֹא הִתְחַזְּקוּ דִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא עַל יָדָיו בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים וְגוֹ'.

וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים – הֵם גָּרְמוּ לִהְיוֹת עַל פְּתָחֵינוּ, עַל פְּתָחֵי בָּתֵּי כְּנֵסִיוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, כָּל מְגָדִים. זְנֵדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים – כַּמָּה דְּבָרִים זְנֵדָשִׁים וַעֲתִיקִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהִתְגַּלּוּ עַל יְדֵיהֶם, לְקָרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁלְּמַעְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל.

דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ (שיר ז) – מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי וְיוֹדֵעַ לְזַוֵּדֵשׁ דְּבָרִים וּלְזַוֵּדֵד דְּבָרִים כָּרָאוּי, אוֹתָם הַדְּבָרִים עוֹלִים עַד כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל פְּוּתַזּוֹת לָהֶם שְׁעָרִים וְגוֹנֶזֶת אוֹתָם. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, מוֹצִיאָה אוֹתָם לְפָנָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְשָׂמֵחַ. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר

בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְשָׂמוֹז בַּגְּבִירָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְזָדִים שִׁנִּים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ. וּמֵאוֹתָהּ שָׁעָה דִּבָּרָיו כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו.

אַשְׁרֵי וְזֹלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, אַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַבָּא. עַד כָּאן שִׁלְטוֹן יְהוּדָה, זְרוֹעַ שֶׁנִּכְלֶלֶת בַּכֹּל, בַּכּוֹז שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל הַזְּרוֹעַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל.

דָּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי זְזָיָא אָמַר, פָּסוּק זֶה כָּךְ יֵשׁ לוֹ לוֹמַר, דָּן יָדִין לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, אוֹ דָּן יָדִין לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֶחָד. מַהוּ דָּן יָדִין עַמּוֹ, וְאַחַר כָּךְ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא דָּן, הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (במדבר י) מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת, שֶׁהוּא יֶרֶךְ שְׁמֹאל, וְהוֹלֵךְ בַּסּוֹף.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁיְּהוּדָה וּרְאוּבֵן נוֹסְעִים, הַלְוִיִּם וְהָאָרוֹן פּוֹרְשִׁים דְּגָלִים, וְנוֹסֵעַ דֶּגֶל אֶפְרַיִם שֶׁהוּא לְמַעֲרָב. יֶרֶךְ יָמִין נוֹסַעַת מֵחֲזִיּוֹת הַמִּדָּה. וְאִם תֹּאמַר, זְבוּלוּן שֶׁהוּא נִכְנָס וְיוֹצֵא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (דברים לג) שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ, וְכָתוּב וַיְרָכָתוֹ וְגוֹ'. אֶלָּא וַדַּאי יְהוּדָה נִכְלָל מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, וִיהוּדָה הוּא מַלְכוּת תַּחְתּוֹנָה. כְּמוֹ שֶׁמַּלְכוּת עֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, כָּךְ גַּם מַלְכוּת תַּחְתּוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, מִגּוּף, מִיֶּרֶךְ, כְּדֵי לְהִתְגַּבֵּר בְּכוֹזוֹ.

כָּתוּב מִימִינ"וֹ אֵ"שׁ דָּ"ת לָמוֹ. תּוֹרָה נִתְּנָה מִצַּד הַגְּבוּרָה, וּגְבוּרָה נִכְלֶלֶת בְּיָמִין וּבַגּוּף וְיֶרֶךְ וּבַכֹּל. כָּךְ גַּם הַסֵּדֶר הָרִאשׁוֹן הוּא יְהוּדָה, מַלְכוּת שֶׁבָּאָה מִצַּד שֶׁל גְּבוּרָה וְנִכְלֶלֶת בַּיָּמִין, בַּגּוּף וּבַיֶּרֶךְ, וּבַכֹּל נִכְלֶלֶת, כְּמוֹ שֶׁהַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל.

סֵדֶר שֵׁנִי רְאוּבֵן, שֶׁהוּא לְצַד דָּרוֹם, וְדָרוֹם הוּא יָמִין. אֶת כָּל כּוֹז הַיָּמִין נָטַל יְהוּדָה, מִשּׁוּם [שֶׁנַּעֲשְׂתָה] שֶׁהָעֲבָרָה הַמַּלְכוּת מֵרְאוּבֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר פַּזּוֹ כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, וְנָטַל אוֹתָהּ יְהוּדָה, וְהִתְגַּבֵּר בְּתַקֶּף הַיָּמִין שֶׁהָיָה מֵרְאוּבֵן, וְכָךְ כָּתוּב בְּדָוִד, (תהלים קיא) נֶאֱם ה' לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי, מִשּׁוּם

שֶׁשְּׁמוֹאל נִכְלֶלֶת בַּיָּמִין וּמִתְחַזֶּקֶת בְּכוֹחוֹ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שם קיז) יְמִין ה' עֹשָׂה חָיִל וְגוֹ'. יְהוּדָה וּרְאוּבֵן הָיוּ שִׁבְטֵי זְרוֹעוֹת.

סֵדֶר שְׁלִישִׁי אֲפָרַיִם, שֶׁהוּא יֶרֶךְ יָמִין, וְנוֹסֵעַ לִפְנֵי הַשְּׁמוֹאל תָּמִיד. וְדָן [וְזֶה], שֶׁהוּא יֶרֶךְ שְׁמוֹאל, נוֹסֵעַ בַּסּוֹף, וְעַל כָּךְ הוּא הַמְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת לְצַבְּאוֹתָם וְהוֹלֵךְ בַּסּוֹף.

יְהוּדָה נוֹטֶל כֹּחַ בִּשְׁבְטֵי זְרוֹעוֹת, מִשּׁוּם שֶׁרְאוּבֵן, שֶׁהוּא יָמִין, [הָעֲבָרָה] אָבְדָה מִפְּנֵי הַבְּכוֹרָה, הַכְּהֻנָּה וְהַמַּלְכוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב בִּיהוּדָה (דברים לג) יָדָיו רָב לוֹ וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (מלכים–א י) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כִּסֵּא שֵׁן גָּדוֹל. הַכִּסֵּא שֶׁל שְׁלֹמֹה עָשָׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל הַדְּיוּקָנָאוֹת [שֶׁל כָּאן] שֶׁלְּמַעְלָה עָשָׂה כָּךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה' לְמֶלֶךְ, מֶלֶךְ דָּבָר סָתוּם הוּא. וְכֵן (מלכים–א ב) וּשְׁלֹמֹה יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דָּוִד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכֻתּוֹ מְאֹד, שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת.

דָּן יָדִין עַמּוֹ – בַּהַתְחָלָה, וְאַזָּר כָּךְ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאַזָּד, כִּיזּוּדוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁמְשׁוֹן, שֶׁהוּא יְזִידֵי עָשָׂה דִּין בָּעוֹלָם, וְדָן וְהָרַג כְּאֻזָּד, וְלֹא הִצְטָרֵךְ סָמְךְ.

דָּן יָדִין עַמּוֹ. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, דָּן, הֱיוֹת נָזָשׁ, אוֹרֵב עַל דְּרָכִים וּשְׁבִילִים. וְאִם תֹּאמַר עַל שִׁמְשׁוֹן לְבַדּוֹ הוּא, אַף כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, זֶהוּ נָחָשׁ אַזָּרַת [נָזָשׁ קָטָן] מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת, וְאוֹרֵב בַּדְּרָכִים וּבַשְּׁבִילִים. אַזָּר כָּךְ מִכָּאן יוֹצְאִים זַיָּלוֹת וּמַזָּנוֹת, אוֹתָם שֶׁאוֹרְבִים לָאֲנָשִׁים עַל זַטָּאִים, שֶׁזּוֹרְקִים אוֹתָם לְאָזוֹר אַזָּרֵי כִתְפֵיהֶם. אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, נָזָשׁ הַקַּדְמוֹנִי לְמַעְלָה, עַד שֶׁלֹּא יִתְבַּסֵּם בְּיֵין שֶׁל שִׁמְזָה.

נָזָשׁ עֲלֵי דֶּרֶךְ. בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ דֶּרֶךְ לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם יֵשׁ דֶּרֶךְ לְמַטָּה, וְהַיָּם נִפְרָד לְכַמָּה דְּרָכִים בְּכָל צַד. וְיֵשׁ דֶּרֶךְ אַזַּת שְׁבָאָה וּמַגְדִּילָה אֶת הַיָּם, וּמְגַדֵּל דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם. כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיאוּ מַיִם לְמַטָּה, דָּגִים טוֹבִים, דָּגִים

רָעִים, דְּגֵי צְפַרְדֵּעַ, כְּמוֹ זֶה דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם.

וּכְשֶׁמִּשְׁתַּמְּטִים מִדֶּרֶךְ הַיָּם, נִרְאִים רוֹכְבִים עַל סוּסֵיהֶם. וְאִלְמָלֵא הַנָּזָשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא כּוֹנֵס אֶת כָּל הַמַּזָּנוֹת, אוֹרֵב בְּסוֹף הַדְּרָכִים וּמְפַזֵּר אוֹתָם לְאָזוֹר, הָיוּ מַזְרִיבִים אֶת הָעוֹלָם. מִצַּד שֶׁל אֵלֶּה יוֹצְאִים מְכַשְּׁפִים לָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, בְּבִלְעָם כָּתוּב, (במדבר כד) וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְזָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים לִלְוֹזֹשׁ בִּכְשָׁפֵי הָעוֹלָם.

רְאֵה מַה כָּתוּב? יְהִי דָן נָזָשׁ עֲלֵי דָּרֶךְ. מַה זֶּה עֲלֵי דָּרֶךְ? אֶלָּא נָזָשׁ, מִי שֶׁמְּשִׁתַּדֵּל אַזָּרָיו, מַכְוִזִישׁ פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, וּמִיהוּ? אוֹתָהּ דֶּרֶךְ עֶלְיוֹנָה שֶׁיּוֹצֵאת מִלְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דָּרֶךְ וְגוֹ'. נָזָשׁ, מִי שֶׁמְּשִׁתַּדֵּל אַזָּרָיו, כְּאִלּוּ הוֹלֵךְ עַל אוֹתָהּ דֶּרֶךְ עֶלְיוֹנָה לְהַכְוִזִישׁוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ נְזוּנִים הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

וְאִם תֹּאמַר, דָּן לָמָּה הוּא בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ? אֶלָּא כַּכָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים. כָּךְ גַּם הַנַּשֶּׁךְ עִקְבֵי סוּס וְגוֹ', כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתוֹ לְכָל הַמַּזָּנוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תִּקּוּן הַכִּסֵּא הוּא. בֹּא רְאֵה, כִּסֵּא שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, נָזָשׁ אֶחָד מְנַעֲנֵעַ בִּקְשִׁרֵי הַשִּׁרְבִּיט שֶׁלְּמַעְלָה מֵהָאֲרָיוֹת.

כָּתוּב (שופטים ג) וַתָּזֶל רוּחַ ה' לְפַעֲמוֹ בְּמַזָּנָה דָּן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, שִׁמְשׁוֹן הָיָה נָזִיר עוֹלָם, וּפָרוּשׁ מִן הָעוֹלָם הוּא, וְהִתְגַּבֵּר בּוֹ כֹּחַ זָזָק, וְהוּא הָיָה נָזָשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּנֶגֶד עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהֲרֵי יֵרַשַׁת זֶלֶק בִּרְכַּת דָּן אָבִיו יָרַשׁ, שֶׁכָּתוּב יְהִי דָן נָזָשׁ עֲלֵי דָּרֶךְ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, נָזָשׁ יָדוּעַ, שְׁפִיפוֹן מַהוּ? אָמַר לוֹ, סוֹד הַתִּקּוּן שֶׁל מְכַשְּׁפִים שֶׁנָּזָשׁ הוּא שְׁפִיפוֹן, כָּךְ גַּם אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, בַּכֹּל הָיָה יוֹדֵעַ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (במדבר כג) וַיֵּלֶךְ שָׁפִי, לְפָעֲמִים בָּזֶה וְלִפְעָמִים בָּזֶה.

וְאִם תֹּאמַר, דָּן אֵין דַּרְגָּתוֹ בָּזֶה – כָּךְ זֶה וַדַּאי, אֶלָּא הִתְמַנָּה עַל דַּרְגָּה זוֹ [לְאוֹתוֹ] לִהְיוֹת עַד אַזָּרוֹן, וְשָׁבַז הוּא שֶׁלּוֹ, מְמֻנִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ בָּזֶה, וּמְמֻנֶּה עַל

זֶה, וְכָבוֹד הוּא לְכָל אוֹתָם הַמְמַנִּים. וְכִסֵּא הַמֶּלֶךְ נִתְקָן בְּכָל אוֹתָם הַמְמַנִּים, בְּכָל אוֹתָם הַמְמַנִּים שֶׁתַּזְוִתֵיהֶם נִפְרָדוֹת זְרָכִים וּרְגוֹת, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע, וְכֻלָּם נֶאֱזָזִים בְּתִקּוּנֵי הַכִּסֵּא הַלָּלוּ. וְלָכֵן דָּן לְצַד צָפוֹן, בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. שֶׁבְּצַד צָפוֹן כַּמָּה קְבוּצוֹת מְזַוְּבְלִים הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם, וְכֻלָּם שָׁרִים מְמֻנִּים לְהָרַע אֶת הָעוֹלָם.

לָכֵן הִתְפַּלֵּל יַעֲקֹב וְאָמַר לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה׳, בְּכָל הַשְּׁבָטִים לֹא אָמַר לִישׁוּעָתְךָ אֶלָּא בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה לוֹ תֶּקֶף זָזָק שֶׁל הַנָּזָשׁ, מְרַזֵּשׁ דִּין לְהִתְגַּבֵּר.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְזָקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּבַקְפּוֹטְקְיָא. אָמַר רַבִּי זְזָקְיָה זֶה שֶׁאָמַרְנוּ לְעוֹלָם יְסַדֵּר אָדָם שִׁבְזוֹ שֶׁל רִבּוֹנוֹ וְאַזַּר כָּךְ יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. מִי שֶׁלִּבּוֹ טָרוּד וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְהוּא בְּצָרָה, וְלֹא יָכוֹל לְסַדֵּר אֶת שִׁבַּזּ רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, מַה הוּא?

אָמַר לוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל לְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ, סְדוּר וְשֶׁבַּזּ שֶׁל רִבּוֹנוֹ לָמָּה שֶׁיִּבָּרַע? אֶלָּא יְסַדֵּר אֶת שֶׁבַּזּ רִבּוֹנוֹ אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל לְכַוֵּן, וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תְּפִלָּה לְדָוִד שְׁמָעָה ה׳ צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי. שְׁמָעָה ה׳ צֶדֶק – בַּתְּזוֹלָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סְדוּר שֶׁל שֶׁבַּזּ רִבּוֹנוֹ. וְאַזַּר כָּךְ הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי. מִי שֶׁיָּכוֹל לְסַדֵּר שֶׁבַּזּ רִבּוֹנוֹ וְלֹא עָשָׂה, עָלָיו כָּתוּב (ישעיה א) גַּם כִּי תַרְבּוּ תְּפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם וְגוֹ׳.

כָּתוּב (שמות כט) אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶזָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם. תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקְּנוּם. בֹּא רְאֵה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר גַּם לְמַעְלָה, וּבַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה גַּם כָּךְ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁמַּגִּיעָה הַהִתְעוֹרְרוּת לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ הַנֵּר לְהִדָּלֵק וְנִדְלָק, וּבְהִתְעוֹרְרוּת הָעֶשֶׂן שֶׁלְּמַטָּה נִדְלָק נֵר לְמַעְלָה, וּכְשֶׁזֶּה נִדְלָק [מְנוֹרוֹת], כָּל הַמְּנוֹרוֹת הָאֲזוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת, וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. נִמְצָא שֶׁהִתְעוֹרְרוּת הַקָּרְבָּן תִּקּוּן הָעוֹלָם וְהַבְּרָכוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

הֲרֵי כֵּיצַד? מַתְזִיל הָעֶשֶׁן לַעֲלוֹת, אוֹתָם דְּיוֹקְנָאוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁמְּמַנִּים עַל הָעוֹלָם נֶהֱנִים [נִתְקָנִים] לְהִתְעוֹרֵר, וּמְעוֹרְרִים אֶת הַדְּרָגוֹת בִּתְשׁוּקָה עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וְגוֹ'. אֵלֶּה מְעוֹרְרִים לִדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁמַּעֲלֵיהֶן עַד שֶׁהַהִתְעוֹרְרוּת מַגִּיעָה, עַד שֶׁרוֹצָה הַמֶּלֶךְ לְהִתְגַּבֵּר בַּגְּבִירָה.

וּבִתְשׁוּקָה שֶׁלְּמַטָּה נוֹבְעִים מַיִם תַּזְזִתּוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֲרֵי לֹא נוֹבְעִים מַיִם עֶלְיוֹנִים אֶלָּא בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל תְּשׁוּקָה שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז הַתְּשׁוּקָה נִדְבֶּקֶת, וְנוֹבְעִים מַיִם תַּזְזִתּוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְכָל הַמְּנוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים נִמְצָאִים בִּבְרָכוֹת.

בֹּא רְאֵה, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם מִתְעוֹרְרִים לְזַמֵּר שִׁמְאל בְּיָמִין. אָמַר רַבִּי זְזִקָיָה, הַכֹּל כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל כָּךְ שָׁמַעְתִּי, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, זֶה מְעוֹרֵר שְׂמאל, וְזֶה מְעוֹרֵר יָמִין, מִשּׁוּם שֶׁהִתְזַמְּרוּת זָכָר אֶל הַנְּקֵבָה אֵינוֹ אֶלָּא בְּשִׂמאל וְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַמְּרֵנִי. וְאָז מִתְזַמֵּר הַזָּכָר בַּנְּקֵבָה, וּתְשׁוּקָה נִמְצֵאת, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים בְּשִׂמְחָה.

וְלָכֵן כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם מְעוֹרְרִים דָּבָר לְמַטָּה, לְעוֹרֵר תְּשׁוּקָה וְזַמְּרִיבוּת לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בַּיָּמִין וּבַשְּׂמאל. נִמְצָא שֶׁהַקָּרְבָּן יְסוֹד הָעוֹלָם, תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם, שִׂמְחָה שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי יָפָה אָמַרְתָּ, וְכָךְ הוּא, וְכָךְ שָׁמַעְתִּי הַדָּבָר וְשָׂכַזְתִּי אוֹתוֹ, וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי זֶה, וְהַכֹּל בְּאָזְנֵי עוֹלֶה.

עַכְשָׁיו תְּפִלָּה בִּמְקוֹם קָרְבָּן, וְצָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר שֶׁבַּזּוּ רִבּוֹנוֹ כְּרָאוּי, וְאִם לֹא יְסַדֵּר, אֵין תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה. בֹּא רְאֵה, סִדּוּר שֶׁלֵּם שֶׁל שִׁבּוּזוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַזֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, שֶׁבָּזֶה מִתְעוֹרְרוֹת וְנִשְׁפָּעוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר רַבִּי זְזִקָיָה, לֹא הִשְׂרָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת בֵּין הָעַמִּים אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ שְׁאָר הָעַמִּים בְּגָלְלָם, שֶׁהֲרֵי הֵם מַשְׁפִּיעִים

בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּכָל יוֹם.

הָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ נָזוֹשׁ אֶזֶד שֶׁהָיָה מִסְתּוֹבֵב [וּמְצַדֵּד] בַּדֶּרֶךְ, וְסָטוּ מִן הַדֶּרֶךְ. בָּא אֲלֵיהֶם אִישׁ אֶזֶד. הָרַג אוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ. הֶזֶזִירוּ רָאשֵׁיהֶם וְרָאוּ אֶת אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁמֵּת. אָמְרוּ, וַדַּאי אוֹתוֹ נָזוֹשׁ עָשָׂה אֶת שְׁלִיזוּת רִבּוֹנוֹ. בָּרוּךְ הָרַזָּמָן שֶׁהִצִּילָנוּ.

פָּתוֹז רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, יְהִי דָן נָזוֹשׁ עֲלֵי דֶּרֶךְ, מָתַי הָיָה דָן נָזוֹשׁ? בִּימֵי יָרְבְעָם, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יב) וְאֶת הָאֶזֶד נָתַן בְּדָן. לָמָּה נִתַּן שָׁם עֲלֵי דֶּרֶךְ, עַל אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ? כְּדֵי לִמְנֹעַ [אוֹתוֹ דֶּרֶךְ שֶׁעוֹלִים] שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם [וְלֹא יַעֲלוּ שָׁם]. וְזֶה דָן הָיָה לָהֶם נָזוֹשׁ לְיִשְׂרָאֵל עֲלֵי דֶּרֶךְ, עֲלֵי דֶּרֶךְ וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּעַץ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. שְׁפִיפֹן עֲלֵי אֹרַז, שֶׁעַקַּץ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל לֹא הָיָה אֶלָּא עֲלֵי דֶּרֶךְ וַעֲלֵי אֹרַז, לִמְנֹעַ מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם לַזּוּגֵּג זַגֵּיהֶם וּלְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת וְלַעֲבֹד שָׁם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעוּ הַבְּרָכוֹת לְיַד מֹשֶׁה לְבָרֵךְ אֶת כָּל הַשְּׁבָטִים, רָאָה אֶת דָּן שֶׁהָיָה קָשׁוּר בְּנָזוֹשׁ, זָזַר וְקָשַׁר אוֹתוֹ בְּאַרְיֵה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וּלְדָן אָמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן הַבָּשָׁן. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי [שֶׁהוּא] שֶׁיִּהְיֶה רֵאשִׁית וָסוֹף, שֶׁל אַרְבָּעָה הַדְּגָלִים קָשׁוּר בִּיהוּדָה, שֶׁהוּא מֶלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה, וְהוּא רֵאשִׁית הַדְּגָלִים, וְסוֹף הַדְּגָלִים הוּא דָן, שֶׁכָּתוּב דָּן גּוּר אַרְיֵה וְגוֹ', לִהְיוֹת רֵאשִׁית וָסוֹף קְשׁוּרִים בְּמָקוֹם אֶזֶד.

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'. רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים יג) וְהוּא יָזֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. אָמַר [רַבִּי אָזָא], וְכִי לָמָּה קִוִּיתִי, וַהֲרֵי הִסְתַּלֵּק יַעֲקֹב מִן הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן מִלְּפָנֵי שָׁנִים? לָמָּה אָמַר שֶׁהוּא מְזַכֶּה לְאוֹתָהּ הַיְשׁוּעָה? [אֶלָּא וַדַּאי] אָמַר לוֹ, וַדַּאי סוֹד הַדָּבָר כָּתוּב (שמות יז) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סְתָם. אַף כָּאן וְהוּא יָזֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל סְתָם. לָכֵן אָמַר לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'.

אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְיָפֶה. אַשְׁרֵי זֶזְלָקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים

לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ בַּזַּיִים שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל) כִּי הוּא זַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה וְגוֹ׳.

גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֹד עָקֵב. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, מִגָּד נִשְׁמָע שֶׁהֲרֵי זַיָּלוֹת יֵצְאוּ לַעֲרֹךְ קְרָב, מִשְׁמָע שֶׁכָּתוּב גָּד. בְּכָל מָקוֹם גִּימֶ״ל דָּלֶ״ת, זַיָּלוֹת וּמְזוֹנוֹת יוֹצְאִים מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי גִּימֶ״ל נוֹתֵן וְדָלֶ״ת לוֹקֵחַ, וּמִכָּאן [וּמוֹשֶׁכֶת] כַּמָּה זַיָּלוֹת וְכַמָּה מְזוֹנוֹת תְּלוּיִים בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, לֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, וְהוּא מַשְׁלִים לָעֲנִיִּים, וְלָכֵן עוֹמְדִים כַּמָּה זַיָּלוֹת וְכַמָּה מְזוֹנוֹת וְנִזּוֹנִים מִכָּאן. וְעַל זֶה גָּד, זֶה מוֹצִיא וְנוֹתֵן, וְזֶה לוֹקֵט וְלוֹקֵחַ, וְנִזּוֹנִים הַבַּיִת וְכָל אַנְשֵׁי הַבַּיִת.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִלְמָלֵא שֶׁהָיָה גָּד מִבְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת, הַשָּׁעָה עֶמְדָה לוֹ לְהַשְׁלִים יוֹתֵר מֵהַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ל) בָּא גָּד, קְרִי, וְכָתוּב בָּגָד זָסֵר אָלֶ״ף, שֶׁהֲרֵי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ו) אַזַּי בָּגְדוּ כְּמוֹ נָזַל, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ הִסְתַּלֵּק בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְכָתוּב בָּגָד זָסֵר אָלֶ״ף, וְלָכֵן לֹא זָכָה בְּאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִנַּיִן לִרְאוּבֵן שֶׁהָיָה כָּזֶה? כַּכָּתוּב בַּזַּיִם כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, שֶׁהִסְתַּלְּקוּ הַמַּיִם וְלֹא שָׁפָעוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר בַּמֶּה גָּגַם, וּשְׁנֵיהֶם לֹא זָכוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וַזַּיָּלוֹת וּמְזוֹנוֹת לְהַנְוִיל לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, מַה שֶּׁנִּפְגַּם בְּגָד, הִשְׁתַּלֵּם בְּאָשֵׁר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. עַכְשָׁו הִשְׁלִים גִּימֶ״ל לְדָלֶ״ת.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא נִשְׁמְטוּ בְּמִעֲרַת לוֹד, שֶׁנִּכְנְסוּ מִפְּנֵי תֶּקֶף הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נְסוֹבֵב אֶת הַמְּעָרָה הַזּוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, שִׂימֵנִי כַּחוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ וְגוֹ׳, רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ. בְּפָסוּק זֶה הִתְעוֹרַרְנוּ, אֲבָל לַיְלָה אָזוּד הָיָה, כְּשֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד לְפָנֵי אַבָּא וְשָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ דָּבָר, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת וְרָצוֹן וּתְשׁוּקַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם מְעוֹרְרִים נְבִיעַת

הַמַּיִם הַמְּזוּהָמִים כְּנֶגֶד הָעֶלְיוֹנִים, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁלֵמוּת הָרָצוֹן וְהַתְּשׁוּקָה בִּדְבֵקוּת אֲוַת לַעֲשׂוֹת פֶּרוֹת.

בֹּא רְאֵה, אֲוַר שֶׁנִּדְבְּקוּ זֶה בָּזֶה וְהִיא קִבְּלָה רָצוֹן, הִיא אוֹמֶרֶת, שִׁימֵנִי כְּזוֹתָם עַל לִבֶּךָ. לָמָּה כְּזוֹתָם? אֶלָּא דַּרְכּוֹ שֶׁל זוֹתָם, כֵּיוָן שֶׁנִּדְבָּק בְּמָקוֹם אֶחָד, אַף עַל גַּב שֶׁזָּז מִמֶּנּוּ, הֲרֵי נִשְׁאָר רֹשֶׁם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְלֹא זָז מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּל הָרֹשֶׁם וְכָל הַדְּמוּת שֶׁלּוֹ נִשְׁאָר בּוֹ. כָּךְ אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי נִדְבַּקְתִּי בְּךָ, אַף עַל גַּב שֶׁזַּזְתִּי מִמְּךָ וְהָלַכְתִּי לַגָּלוּת, שִׁימֵנִי כַּזּוֹתָם עַל לִבֶּךָ, כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֵר כָּל דְּמוּתִי בְּךָ כַּזּוֹתָם הַזֶּה שֶׁיִּשָּׁאֵר כָּל דְּמוּתוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ.

כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה, זֶזָּקָה הִיא, כִּפְרֵדַת הָרוּזַ מֵהַגּוּף. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מַגִּיעַ לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם וְרוֹאֶה מַה שֶּׁרוֹאֶה, הָרוּזַ הוֹלֶכֶת בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף וְהַגַּלִּים עוֹלִים, כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּיָּם בְּלִי מְשׁוֹטִים, עוֹלֶה וְיוֹרֵד וְלֹא מוֹעִיל לוֹ. בָּא וְנָפְרַד מִכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְאֵין [לָהֶם] קְשִׁי כְּמוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּפְרֶדֶת הָרוּזַ מֵהַגּוּף. כָּךְ זֶזָּק הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּזֶזָּק הַמָּוֶת בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצָה הָרוּזַ לְהִפָּרֵד מֵהַגּוּף.

קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה, כָּל מִי שֶׁאוֹהֵב וְלֹא קוֹשֵׁר עִמּוֹ קִנְאָה, אֵין אַהֲבָתוֹ אַהֲבָה. כֵּיוָן שֶׁקִּנֵּא, הֲרֵי הָאַהֲבָה הַשְׁלֵמָה. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְקַשֵּׁר עִמָּהּ אַהֲבָה שְׁלֵמָה, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ כָּךְ לֹא יִתֵּן עֵינוֹ בְּאִשָּׁה אַזֶּרֶת. מַה זֶּה קָשָׁה כִּשְׁאוֹל? אֶלָּא מַה שְׁאוֹל קָשָׁה בְּעֵינֵי מִי שֶׁאוֹהֵב וּמְקַנֵּא לְהִפָּרֵד מֵאַהֲבָה.

דָּבָר אַזֵּר קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה – מַה שְׁאוֹל, בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹרִידִים אֵלֶיהָ אֶת הָרְשָׁעִים, מוֹדִיעִים לָהֶם וְזַטָּאֵיהֶם עַל מָה הוֹרִידוּ אוֹתָם, וְקָשָׁה לָהֶם, כָּךְ מִי שֶׁמְּקַנֵּא, הוּא תּוֹבֵעַ עַל וְזַטְאוֹ וּמְוַשֵּׁב [וְזוֹשֵׁד] כַּמָּה מַעֲשִׂים, וְאָז נִקְשָׁר בּוֹ קָשֵׁר הָאַהֲבָה.

רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ, מַה זֶּה שַׁלְהֶבֶת יָהּ? זוֹ שַׁלְהֶבֶת שֶׁבּוֹעֶרֶת

וְיוֹצֵאת מִתּוֹךְ שׁוֹפָר שֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר וְשׁוֹרֵף, וּמִיהוּ? הַשְׂמָאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, זֶה שׁוֹרֵף שַׁלְהֶבֶת שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְלָכֵן (שָׁם זז) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא הַיָּמִין שֶׁהוּא מַיִם, מוֹסִיף שְׂרֵפַת הָאַהֲבָה, וְלֹא נִכְבְּתָה שַׁלְהֶבֶת הַשְׂמֹאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּשְׂמֹאלוֹ תְּחַבְּקֵנִי, זֶהוּ מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה, וְכֵן הַכֹּל כַּנָּזֹן הַזֶּה.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, שָׁמְעוּ אֶת קוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ, הוּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְחָק. הִתְקָרֵב לַמְּעָרָה, יָצְאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִכָּתְלֵי הַמְּעָרָה רָאִיתִי שֶׁשְּׁכִינָה כָּאן. יָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאַהֲבַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר פָּרַשׁ פָּסוּק זֶה בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה וְקָשֶׁר הַזִּוּוּגִים הִסְתַּכַּלְתָּ.

שָׁתַק רַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁעָה. אָמַר, בְּכָל מָקוֹם צָרִיךְ שְׁתִיקָה, זוּטִי מִשְׁתִּיקָה שֶׁל הַתּוֹרָה. גְּנִיזָה אַחַת יֵשׁ לִי גְּנוּזָה, וְאֵינִי רוֹצֶה שֶׁתֹּאבַד מִכֶּם, וְהִיא דָּבָר עֶלְיוֹן, וּמָצָאתִי אוֹתוֹ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם הַזָּכָר רוֹדֵף אַחַר הַנְּקֵבָה וּמִעוֹרֵר אֵלֶיהָ אַהֲבָה, וְכָאן מָצָאנוּ שֶׁהִיא מְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה וְרוֹדֶפֶת אַחֲרָיו, וְדֶרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאֵין שָׁבַז הַנְּקֵבָה לִרְדֹּף אַחֲרֵי הַזָּכָר, אֶלָּא דָּבָר נִסְתָּר הוּא, וְדָבָר עֶלְיוֹן מִבֵּית גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ.

בֹּא רְאֵה, שָׁלֹשׁ נְשָׁמוֹת הֵן, וְהֵן עוֹלוֹת בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת יְדוּעוֹת, וְעַל שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ – הֵן אַרְבַּע. אַחַת נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא נִתְפָּסֶת וְלֹא מִתְעוֹרֵר בָּהּ הַגָּבָר [הַנָּעַ] שֶׁל הָאוֹצָר הָעֶלְיוֹן, כָּל שֶׁכֵּן הַתַּחְתּוֹן. וְזוֹ נְשָׁמָה לְכָל הַנְּשָׁמוֹת, וְהִיא נִסְתֶּרֶת וְלֹא נִגְלֵית לְעוֹלָמִים וְלֹא נוֹדַעַת, וְכֻלָּם בָּהּ תְּלוּיוֹת.

וְזוֹ מִתְעַטָּפָת בְּעִטּוּף שֶׁל זֹהַר הַכַּרְמֶל [שֶׁל הַבְּרוֹלוֹז] בְּתוֹךְ הַזֹּהַר, וְנוֹטֵף

טִפּוֹת טִפּוֹת מַרְגָּלִיּוֹת, וְנִקְשָׁרִים כֻּלָּם כְּאֶחָד, כְּמוֹ הַקְּשָׁרִים שֶׁל אֵיבְרֵי גּוּף אֶחָד, וְהוּא נִכְנָס לְתוֹכָם וּמַרְאֶה בָּהֶם מַעֲשָׂיו. הוּא וְהֵם אֶחָד הֵם, וְאֵין בָּהֶם הַפְרָדָה. זוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה טְמִירָה שֶׁל הַכֹּל.

נְשָׁמָה אֲוִירַת נְקֻבָּה נִסְתֶּרֶת בְּתוֹךְ זֵילוֹתֶיהָ, וְהִיא נְשָׁמָה לָהֶם, וּמֵהֶם אָזְנוֹ הַגּוּף לְהַרְאוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂיהָ לְכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ גּוּף שֶׁהוּא כְּלִי לַנְּשָׁמָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְאֵלֶּה כְּמוֹ אוֹתָם הַקְּשָׁרִים הַטְּמִירִים שֶׁלְּמַעְלָה.

נְשָׁמָה אֲוִירַת הִיא נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים לְמַטָּה. נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים בָּאוֹת מֵאוֹתָן נְשָׁמוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מִנִּשְׁמַת הַנְּקֵבָה וּמִנִּשְׁמַת הַזָּכָר, וְלָכֵן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הֵן עֶלְיוֹנוֹת עַל כָּל אוֹתָם הַזֵּילוֹת וְהַמְּזֻנּוֹת שֶׁלְּמַעְלָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הֵם עֶלְיוֹנִים מִשְּׁנֵי צְדָדִים, לָמָּה יָרְדוּ לָעוֹלָם הַזֶּה וְלָמָּה הִסְתַּלְקוּ מִמֶּנּוּ? לְמֶלֶךְ שֶׁנּוֹלַד לוֹ בֵּן, שָׁלַח אוֹתוֹ לִכְפָר אֶחָד לְגַדְּלוֹ, וּלְלַמֵּד אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּגְדַּל [לוֹ], וִילַמְּדוּ אוֹתוֹ דַּרְכֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ שֶׁהֲרֵי בְּנוֹ גָּדַל וְהִתְגַּדֵּל, מָה עָשָׂה בְּאַהֲבַת בְּנוֹ? שׁוֹלֵחַ לוֹ אֶת הַגְּבִירָה אִמּוֹ בִּשְׁבִילוֹ, וּמַכְנִיסוֹ לְהֵיכָלוֹ, וְשָׁמְחָה עִמּוֹ כָּל הַיּוֹם.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלִיד בֵּן מֵהַגְּבִירָה, וּמִיהוּ? זוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. שָׁלַח אוֹתָהּ לִכְפָר, לָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁתִּתְגַּדֵּל בּוֹ וִילַמְּדוּ אוֹתָהּ דַּרְכֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁיּוֹדֵעַ הַמֶּלֶךְ שֶׁהֲרֵי בְּנוֹ גָּדַל בַּכְּפָר הַזֶּה וְזִמַּן הַגִּיעַ לְהָבִיאוֹ לְהֵיכָלוֹ, מָה עָשָׂה בְּאַהֲבַת בְּנוֹ? שׁוֹלֵחַ אֶת הַגְּבִירָה בִּשְׁבִילוֹ וּמַכְנִיס אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. הַנְּשָׁמָה לֹא עוֹלָה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁבָּאָה הַגְּבִירָה בִּשְׁבִילָהּ, וּמַכְנִיסָהּ אוֹתָהּ לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם לְעוֹלָמִים.

וְעִם כָּל זֶה, דֶּרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאוֹתָם בְּנֵי הַכְּפָר בּוֹכִים עַל פָּרַדַת בֶּן הַמֶּלֶךְ מֵהֶם. פֶּתַח אָזוֹד הָיָה שָׁם, אָמַר לָהֶם, עַל מָה אַתֶּם בּוֹכִים, וְכִי לֹא בֶּן הַמֶּלֶךְ הוּא, וְלֹא נִרְאָה יוֹתֵר לָדוּר בֵּינֵיכֶם אֶלָּא בַּהֵיכָל שֶׁל אָבִיו? כָּךְ מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה פֶּתַח אָזוֹ, רָאָה בְּנֵי כְפָר שֶׁהָיוּ בּוֹכִים, וְעַל זֶה אָמַר (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ.

בֹּא רְאֵה, אִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה כָּל הַצַּדִּיקִים, הָיוּ שְׂמֵחִים אוֹתוֹ יוֹם שֶׁמַּגִּיעַ לָהֶם לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְכִי לֹא כָּבוֹד עֶלְיוֹן הוּא שֶׁהַגְּבִירָה בָּאָה בִּשְׁבִילָם, וּלְהוֹבִיל אוֹתָם לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ שֶׁיִּשְׁמַח בָּהֶם הַמֶּלֶךְ כָּל יוֹם? שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ אֶלָּא בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

בֹּא רְאֵה, הִתְעוֹרְרוּת הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לְמַטָּה מְעוֹרְרִים אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בָּאִים מִצַּד הַמֶּלֶךְ, מִצַּד הַזָּכָר, וְהִתְעוֹרְרוּת זוֹ מַגִּיעָה לַנְּקֵבָה מִצַּד שֶׁל הַזָּכָר, וּמִתְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה. נִמְצָא שֶׁזָּכָר מְעוֹרֵר זִבּוּת וְאַהֲבָה לַנְּקֵבָה, וְאָז הַנְּקֵבָה נִקְשֶׁרֶת בְּאַהֲבָה לַזָּכָר.

כְּמוֹ זֶה תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לִשְׁפַע מַיִם תַּזְהִירִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים אֵינָהּ אֶלָּא בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁעֲלֵיהֶם קַיָּמִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְהִירִים, וְעַל זֶה (משלי ז) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, כָּתוּב סְתָם.

וְסוֹד הַכֹּל – צַדִּיק, הוּא יְסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא יְסוֹד לְמַטָּה, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְלֶלֶת מִצַּדִּיק מִלְּמַעְלָה וּמִמַּטָּה. צַדִּיק מִצַּד זֶה וְצַדִּיק מִצַּד זֶה יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לז) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ, יִירְשׁוּ אָרֶץ וַדַּאי.

בֹּא רְאֵה, צַדִּיק יוֹרֵשׁ אֶרֶץ זוֹ וּמוֹרִיק עָלֶיהָ בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם, וְנוֹתֵן לָהּ תַּפָּנוּקִים וְעִדּוּנִים בְּשֶׁפַע עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ עָלֶיהָ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

וְסוֹד הַכָּתוּב – (בראשית מט) מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. וְעִם כָּל זֶה דָּבָר אַחֵר, שֶׁכָּתוּב (שיר ו) רָאוּהָ בָּנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ, וְעַל זֶה אָמְרָה לֵאָה, (בראשית ל) בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, וְהַכֹּל יָפֶה.

וּבֹא רְאֵה, מִן הָעוֹלָם הַבָּא נִמְשָׁךְ וְשׁוֹפֵעַ לְצַדִּיק הַזֶּה לָתֵת תַּפָּנוּקִים וְעִדּוּנִים לָאָרֶץ הַזּוֹ, שֶׁהִיא לֶחֶם עֹנִי, וְנַעֲשֶׂה לֶחֶם מְעֻנָּג. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ, וַדַּאי, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ, זֶהוּ מָקוֹם שֶׁהַכֹּל מְאַשְּׁרִים אוֹתוֹ, וּמִיהוּ?

הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים מְאַשְּׁרִים אוֹתוֹ וּמִשְׁתּוֹקְקִים אֵלָיו. שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ, מִי? עַד כָּאן לֹא פֵּרֵשׁ מִי הוּא הַמָּקוֹם. אֶלָּא, יֵשׁ לָזֶם וְיֵשׁ לָזֶם, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ אֵילָן וְיֵשׁ אֵילָן. יֵשׁ עֵץ הַחַיִּים, וְיֵשׁ עֵץ שֶׁהָתְלוּי בּוֹ הַמָּוֶת. יֵשׁ לָזֶם שֶׁנִּקְרָא לָזֶם עָנִי, וְיֵשׁ לָזֶם שֶׁנִּקְרָא לָזֶם מְעֻנָּג. וּמִיהוּ [לָזֶם]? זֶה ו׳, וְזֶה הוּא לַזְּמוֹ״ו, לָזֶ״ם ו׳, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לָזֶם מִן הַשָּׁמַיִם, מִן הַשָּׁמַיִם וַדַּאי.

וְעַל זֶה, מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ, לָזֶם ו׳, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ נָזוֹן הָעֵץ הַזֶּה, וְהוּא מְעַטֵּר אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (שיר ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. וּכְשֶׁהוּא לוֹקְזוֹ, וַדַּאי הוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. וּמִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ נָזוּנִית, וְהוּא נוֹתֵן לָהּ עַל יַד הַצַּדִּיק דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה אוֹת הַבְּרִית, וּמִכָּאן לִשְׁאָר הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן אָמַר כָּךְ: מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ – זֶה לָזֶם שַׁבָּת, שֶׁהוּא מְעֻנָּג, עַל אֶזְהֹד שְׁנַיִם, כַּכָּתוּב לָקְטוּ לָזֶם מִשְׁנֶה. מַה זֶּה לָזֶם מִשְׁנֶה? אֶלָּא שְׁנֵי לָזֶם, לָזֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְלָזֶם מִן הָאָרֶץ. זֶהוּ לָזֶם מְעֻנָּג, וְזֶהוּ לָזֶם עָנִי. וּבְשַׁבָּת נִכְלָל לָזֶם הַתַּחְתּוֹן בַּלָּזֶם הָעֶלְיוֹן, וּמִתְבָּרֵךְ זֶה מִשּׁוּם זֶה, וְהוּא לָזֶם מִשְׁנֶה.

וְעוֹד הָיָה אוֹמֵר, לָזֶם מִשְׁנֶה שֶׁל שַׁבָּת לוֹקְזוֹ מִשַּׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹפַעַת וּמְאִירָה לַכֹּל, וּמִתְזַוֵּג לָזֶם בְּלָזֶם, וְהוּא מִשְׁנֶה. וּבְכָל מָקוֹם סוֹד שֶׁל לָזֶם נְקֻבָּה הִיא, מִשּׁוּם כָּךְ שְׁמֵנָה כָּתוּב וְלֹא שָׁמֵן, וְכָתוּב (בראשית לט) כִּי אִם הַלָּזֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל, זוֹ אִשְׁתּוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, (שמואל–א ט) וְהַלָּזֶם אָזַל מִכֵּלֵינוּ, וְלֹא כָּתוּב אָזְלָה? לִשְׁאָר הַמָּזוֹן קוֹרְאִים לָזֶם, וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים מַה הוּא שְׁאָר הַמָּזוֹן וּמַה הוּא לָזֶם מַמָּשׁ. לָזֶם שֶׁלְּמַעְלָה בְּכָל מָקוֹם זָכָר, לָזֶם תַּזּוֹתוֹן בְּכָל מָקוֹם נְקֵבָה. וְאָנוּ מָצָאנוּ שֶׁלְּמַעְלָה כָּתוּב זָכָר וְלִמָּעְלָה נְקֵבָה, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד, זֶהוּ כְּמוֹ זֶה, וְהַכֹּל יָפֶה.

בֹּא רְאֵה, אָשֵׁר רָשׁוּם לְמַעְלָה וְרָשׁוּם לְמַטָּה בְּתִקּוּנֵי כֻלָּה, וְעַל כָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַיָּם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְנִתְקָן בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה. וְסוֹד הַדָּבָר – נִתְקָן לְמַעְלָה וְנִתְקָן לְמַטָּה בָּאָרֶץ. נִתְקָן לְמַעְלָה בְּתִקּוּנִים יְדוּעִים כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְנִתְקָן לְמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל כָּךְ שְׁכִינָה לְמַעְלָה וּשְׁכִינָה לְמַטָּה בִּשְׁבִיל [בְּתוֹכָם שֶׁל] יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים [וּבִשְׁנֵי שְׁבָטִים] [וּבִשְׁנֵי צְדָדִים] נִכְלֶלֶת וְנִתְקֶנֶת. אָשֵׁר בְּתִקּוּנֶיהָ עוֹמֵד כִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים.

וְאִם לֹא שָׁגְלָה מִשָּׁה – לֹא נוֹדַע, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וְטֹבֵל בַּשֶּׁמֶן רַגְלוֹ, לְהַרְאוֹת אֵיפֹה הַקָּשֶׁר שֶׁלּוֹ בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁהוּא מַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְּׁזָה מִלְמַעְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּרוּךְ מִבָּנִים אָשֵׁר וְגוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפָר. הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא עוֹלָם שֶׁל זָכָר. כֵּיוָן שֶׁעוֹלֶה דָּבָר מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְנַעֲלָה, הַכֹּל הוּא זָכָר. מִנַּיִן לָנוּ? מֵעוֹלָה. לָמָּה נִקְרֵאת עוֹלָה? מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה מֵעַל הַנְּקֵבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ (ויקרא א) עֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ וְגוֹ'.

לָמָּה תְּמִים? וְכִי זְוִתִיכוֹת וְזִתִיכוֹת צָרִיךְ אוֹתוֹ שֶׁאוֹמֵר תְּמִים?! מַה זֶּה תְּמִים? אֶלָּא כַּכָּתוּב, הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. מָתַי תָּמִים? בְּשָׁעָה [בְּמָקוֹם] שֶׁנִּמּוֹל, שֶׁהֲרֵי הַזָּכָר אֵינוֹ, וְלֹא נוֹדָע אֶלָּא רַק בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תָּמִים, וּמַהוּ? זוֹ אוֹת הַבְּרִית, שֶׁבָּהּ נוֹדָע הַזָּכָר מִן הַנְּקֵבָה, כַּכָּתוּב (שם י) אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה. מִשּׁוּם כָּךְ זָכָר תָּמִים, שֶׁנּוֹדָע בּוֹ אֵיבָר זֶה וְלֹא יְסָרְסוּ אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (ויקרא ד) נְקֵבָה תְּמִימָה? כָּךְ הוּא וַדַּאי. כְּמוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק תָּמִים, כָּךְ נִקְרָא צַדֶּקֶת תְּמִימָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל נָטְלָה מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם כָּךְ עוֹלָה, שֶׁעוֹלָה מִן הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, וּמִמָּקוֹם זֶה וָמַעְלָה הַכֹּל הוּא זָכָר, וּמִן הַנְּקֵבָה וָמַטָּה הַכֹּל הוּא נְקֵבָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וְאִם תֹּאמַר, כָּךְ גַּם הַנְּקֵבָה שֶׁלְּמַעְלָה. אֶלָּא סִיּוּם הַגּוּף מַרְאֶה עַל כָּל הַגּוּף שֶׁהוּא זָכָר, רֹאשׁ הַגּוּף נְקֵבָה, עַד שֶׁיּוֹרֵד לַסִּיּוּם, וּכְשֶׁהַסִּיּוּם נִרְאֶה, הֲרֵי

עוֹשֶׂה הַכֹּל זָכָר. אֲבָל כָּאן רֹאשׁ וְסוֹף נְקֵבָה, שֶׁהֲרֵי כָּל תִּקּוּן הַגּוּף נְקֵבָה.

בֹּא רְאֵה, סוֹד עֶלְיוֹן אָזַד יֵשׁ בְּדָבָר זֶה, שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ שֶׁיַּעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף בְּתוֹךְ אָזְנָיו. כֵּיוָן שֶׁצְּוָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַרְבָּעָה דְּגָלִים בַּשְּׁכִינָה, בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים לְהַתְקֵן בָּהֶם, גָּרַע מֵהֶם אֶת יוֹסֵף, וְשָׂם בִּמְקוֹמוֹ אֶת אֶפְרַיִם. מָה הַטַּעַם הִסְתַּלֵּק מֵהֶם יוֹסֵף? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם וֶזְטָאוֹ – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי הוּא צַדִּיק.

אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – יוֹסֵף הָיָה רֹשֶׁם שֶׁל זָכָר, שֶׁכָּתוּב בֶּן פֹּרָת יוֹסֵף בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן, וְכָתוּב מִשָּׁם רֹעֵה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, מִשָּׁם נִוּוֹנִית אֶבֶן יִשְׂרָאֵל הַזֹּאת. אֶבֶן – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעָלֶיהָ אָמַר דָּוִד (תהלים קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף הוּא רֹשֶׁם שֶׁל זָכָר, נִקְרָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהֲרֵי הוּא וַדַּאי צַדִּיק, מִשָּׁם רֹעֵה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל.

וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל תִּקּוּנֵי הַשְּׁכִינָה הֵן נְקֵבוֹת, הִסְתַּלֵּק יוֹסֵף מִשָּׁם וְהִתְמַנָּה תַּזְוָתָיו אֶפְרַיִם, וְהוּא נְקֵבָה לְתִקּוּנֶיהָ. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּךְ, הִתְמַנָּה לְצַד מַעֲרָב, מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה הַנְּקֵבָה, וְאוֹתוֹ רֹשֶׁם שֶׁהוּא זָכָר הִסְתַּלֵּק מִתִּקּוּנֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁל נְקֵבָה וְלֹא עוֹלָם שֶׁל זָכָר, וְכָל תִּקּוּנֶיהָ דּוֹרְשִׁים נְקֵבוֹת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק, הִסְתַּלֵּק מִתִּקּוּנֶיהָ, וְהִתְמַנָּה אֶפְרַיִם תַּזְוָתָיו. וְעַל כֵּן כָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם תִּקּוּנִים שֶׁל שְׁכִינָה, וְכֻלָּם צְרִיכִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, זוּוִין מִדַּרְגַּת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל הָאֵיבָרִים זָכָר, וְלֹא צָרִיךְ לְהַכְוִוישׁ [אוֹתוֹ].

נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפָר, הַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (שיר ד) וּמִדְבָּרֵךְ נָאוָה. מִשּׁוּם שֶׁקּוֹל מַנְהִיג אֶת הַדִּבּוּר, וְאֵין קוֹל בְּלִי דִּבּוּר. וְאוֹתוֹ הַקּוֹל נִשְׁלָח מִמָּקוֹם עָמֹק שֶׁלְּמַעְלָה, וְשָׁלוּחַ מִלְּפָנָיו לְהַנְהִיג הַדִּבּוּר, שֶׁאֵין קוֹל בְּלִי דִּבּוּר, וְלֹא דִּבּוּר בְּלִי קוֹל. וְזֶה כְּלָל שֶׁצָּרִיךְ אֶת הַפָּרָט, וּפָרָט שֶׁצָּרִיךְ אֶת הַכְּלָל, וְזֶה קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִדָּרוֹם וּמַנְהִיג אֶת הַמַּעֲרָב, יוֹרֵשׁ לִשְׁנֵי צְדָדִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וּלְנַפְתָּלִי אָמַר וְגוֹ', יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה. לְמַעְלָה זָכָר, לְמַטָּה נְקֵבָה.

מִשּׁוּם כָּךְ נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה, נְקֵבָה לְמַטָּה. כְּמוֹ זֶה זָכָר לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר. הַנֹּתֵן כָּתוּב, וְלֹא הַנּוֹתֶנֶת.

בֹּא רְאֵה, מַזָּלוֹת רֵאשִׁית הַכֹּל, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא מַזָּלוֹת הִיא בְּפָנִים נִסְתֶּרֶת וְלֹא נוֹדַעַת, כַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֶּׁטֶת מַזָּלוֹת זוֹ יוֹתֵר, בָּאָה לְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה הָרוּחַ, וּכְשֶׁמַּגִּיעָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרֵאת בִּינָ"ה, וְזֶה לֹא נִסְתָּר כְּבַתְּחִלָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִסְתָּר, רוּחַ זוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמוֹצִיאָה קוֹל כָּלוּל מֵאֵשׁ מַיִם וְרוּחַ, שֶׁהֵם צָפוֹן דָּרוֹם וּמִזְרָח. וְהַקּוֹל הַזֶּה כְּלָל שֶׁל כָּל שְׁאָר הַמַּזָּלוֹת, וְקוֹל זֶה מַנְהִיג אֶת הַדִּבּוּר, וְזֶה נוֹתֵן דָּבָר מְתֻקָּן, מִשּׁוּם שֶׁקּוֹל נִשְׁלַח מִמָּקוֹם הָרוּחַ, וּבָא לְהַנְהִיג הַדִּבּוּר, לְהוֹצִיא דְּבָרִים יְשָׁרִים.

וּכְשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת, הוּא מַזָּלוֹת, הוּא בִּינָה, הוּא קוֹל, הוּא דִּבּוּר, וְהַכֹּל אֶחָד. וְהִיא הִיא הַמַּזָּלוֹת, רֵאשִׁית הַכֹּל, וְלֹא הָיָה פָּרוּד, אֶלָּא הַכֹּל אֶחָד וְקָשֶׁר אֶחָד, שֶׁהִיא מַזָּלוֹת מַמָּשׁ שֶׁנִּקְשָׁרָה בְּאַיִן וְלֹא נִפְרָד לְעוֹלָמִים, וְזֶה הוּא (זכריה יד) ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעַל זֶה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר כָּתוּב, זֶה הַגּוּף.

סִיּוּם הַגּוּף, זֶה שֶׁכָּתוּב בֶּן פֹּרָת יוֹסֵף בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן. לָמָּה פַּעֲמַיִם? אֶלָּא בֶּן פֹּרָת לְמַעְלָה, בֶּן פֹּרָת לְמַטָּה. וְלָמָּה אֵינוֹ בֶּן פֹּרָת לְמַטָּה בְּתִקּוּנֵי הַמַּלְכָּה? מִשּׁוּם שֶׁבָּנוֹת צְעָדָה לִהְיוֹת עֲלֵי שׁוּר, שֶׁצְּרִיכִים בָּנוֹת לְתִקּוּנֶיהָ וְלֹא בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְגוֹ'. רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, אֲבָל שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים.

בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא מְקַבֶּלֶת מַלְכוּת קְדוֹשָׁה שְׁלֵמָה עַד שֶׁמִּתְזַכֶּרֶת בָּאָבוֹת, וּכְשֶׁמִּתְזַכֶּרֶת בָּאָבוֹת, נִבְנָה בִּנְיָן שָׁלֵם מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עוֹלַם הַזָּכָר, וְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִקְרָא שֶׁבַע שָׁנִים, כִּי כָּל שֶׁבַע הַשָּׁנִים בּוֹ.

וְסִימָן לַדָּבָר – (מלכים–א ו) וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים, זֶה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְלֹא כָּתוּב בְּשֶׁבַע שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת

הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כָּתוּב בְּשִׁשָּׁת, וְכָתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּאַבְרָהָם. וְאַבְרָהָם נִקְרָא שִׁבְעָה יָמִים, וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן [כְּמוֹ זֶה וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים], וְאֵלֶּה נִקְרָאִים עוֹלַם הַזָּכָר [וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה].

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה יֵשׁ שֶׁבַע שָׁנִים, סוֹד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, וְסוֹד זֶה שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֵם אַרְבָּעָה עָשָׂר? אֶלָּא לְהַרְאוֹת עוֹלָם עֶלְיוֹן וְעוֹלָם תַּזְוִתוֹן, וְהֵם שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים. אֵלּוּ זְכָרִים וְאֵלּוּ נְקֵבוֹת. אֵלּוּ הַנְּקֵבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, אֵלּוּ שִׁבְעִים עָשָׂר שִׁבָּטִים שֶׁהֵם עָשׂוּ חַיִל, כַּכָּתוּב (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה וְגוֹ', וְכֵן כֻּלָּם.

וְאִם תֹּאמַר רַבּוֹת, וַהֲרֵי הֵם שִׁבְעִים עָשָׂר וְלֹא יוֹתֵר, זוּטָא מֵאוֹתוֹ הַחַיִל שֶׁעָשׂוּ, מַה זֶּה רַבּוֹת? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וַעֲקֶרֶת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, כְּמוֹ גְּדֻלָּה. וְכֵן רַבּוֹת גְּדוֹלוֹת, עֶלְיוֹנִים וּגְדוֹלִים עַל הַכֹּל, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים (תהלים קד) זַיִת גְּדֹלוֹת. עָשׂוּ חָיִל – אוֹתוֹ חַיִל שֶׁעָשׂוּ שֶׁסְּמוּכִים עֲלֵיהֶם נִקְרָאִים זַיִת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת, לְהִתְחַזֵּבֵר כְּאֶחָד, לְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַמַּלְכָּה, לְשַׁמֵּחַ בָּהֶם עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) לְוִיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל. [וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) עִמֻּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָנִים צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה וְגוֹ', וְכָתוּב וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה. הַיְנוּ וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה.]

וְעַל זֶה בָּנוֹת צָעֲדָה עֲלֵי שׁוּר. בָּנוֹת צָעֲדָה?! צוֹעֲדוֹת הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא אוֹתָהּ הָעַיִן שֶׁכְּתוּבָה לְמַעְלָה, וּמִיהוּ? עַיִן מִשְׁפָּט, וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵי עַיִן, וְהוּא עַיִן, צָעֲדָה וּפוֹסַעַת לָקַחַת בָּנוֹת לְתִקּוּנָהּ, וְזֶהוּ בָּנוֹת צָעֲדָה, וְלֹא בָּנִים. בָּנוֹת צָעֲדָה, הִסְתַּכְּלָה לְתִקּוּנָהּ, וְלֹא בָּנִים. וַיְמָרְרוּהוּ וָרֹבּוּ – בְּהִסְתַּכְּלוּת שֶׁל אַהֲבָה אֵלָיו, כַּכָּתוּב (שיר ו) הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי. וְעַל זֶה וַיִּשְׂטְמֻהוּ בַּעֲלֵי זִצִּים.

וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ, זוֹ קֶשֶׁת. מַה זֶּה קֶשֶׁת? זוֹ בַּת זוּגוֹ. בְּאֵיתָן – זוֹקֵק הַלְבִּישָׁהּ עָלָיו, שֶׁלֹּא נֶּוֱכַּשׁ כּוֹזֶהּ, שֶׁהֲרֵי יָדְעָה שֶׁיּוֹסֵף לֹא יִסְטֶה בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁל אוֹת הַבְּרִית שֶׁלּוֹ לְיָמִין וּלְשְׂמֹאל.

וַיָּפֻזּוּ, מַה זֶּה וַיָּפֻזּוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) הַנֶּאֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז רָב, וְכָתוּב (איוב כח) וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָז. הִתְכַּבְּדוּ זְרוֹעוֹתָיו בְּמַרְגָּלִית עֶלְיוֹנָה. מִיָּדֵי אֲבִיר יַעֲקֹב – מֵאוֹתָם שְׁנֵי צְדָדִים שֶׁהִתְזַזֵּק בָּהֶם יַעֲקֹב. מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל – מִשָּׁם נִוּוֹנִית אוֹתָהּ אֶבֶן יְקָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עוֹד, מֵאוֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר צְדָדִים נִוּוֹנִית אוֹתָהּ אֶבֶן יְקָרָה, שֶׁהֵם צָפוֹן וְדָרוֹם, וְהִיא נְתוּנָה בֵּינֵיהֶם וְהִתְבָּרְכָה מֵהֶם, וְנִוּוֹנָה מֵהֶם עַל [דַּרְגָּה] יְדֵי צַדִּיק.

בֹּא רְאֵה, לְיוֹסֵף נוֹסְפָה בְּרָכָה אַחֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָ, אֵל אָבִיךָ יַעְזְרֶךָ צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה מֵאֵל אָבִיךָ וְאֵזֹר כָּךְ וְיַעְזְרֶךָ? וְאֵת שַׁדַּי, וְאֵל שַׁדַּי צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מג) וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ. וִיבָרֶכְךָ, יְבָרֶכְךָ צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא הוֹרִישׁוֹ מִלְמַעְלָה וּמַטָּה. הוֹרִישׁוֹ מִלְמַעְלָה, מֵאֵל אָבִיךָ, שֶׁהוּא יֵרֵשָׁה עֶלְיוֹנָה, מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וְיַעְזְרֶךָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזְלִיף מָקוֹם זֶה לְמָקוֹם אַחֵר, וְשֶׁסִּיּוּעוֹ יִהְיֶה מִמָּקוֹם זֶה וְלֹא מֵאַחֵר.

וְאֵת שַׁדַּי, מַה זֶּה וְאֵת שַׁדַּי? אֶלָּא זוֹ דַּרְגָּה אַחֶרֶת תַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם אֶת ה' – זוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ (ישעיה ו) וָאֵרֶא אֶת ה', אֶת לְרַבּוֹת. וְאֶת – לְהַכְלִיל יוֹם בְּלַיְלָה וְלַיְלָה בְּיוֹם, כַּכָּתוּב וְאֵת שַׁבַּ"ת, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ אֶת הָעוֹלָמוֹת.

עוֹד, לָמָּה לֹא אָמַר וְאֵל שַׁדַּי, שֶׁהֲרֵי גַּם כֵּן מַשְׁמָע כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים, הַכֹּל מָקוֹם אָזוֹד הוּא, לָמָּה הִשְׁאִיר ל' וְכָתַב ת'? אֶלָּא זֶהוּ סוֹד, שֶׁכְּשֶׁאוֹתָם שְׁבִילִים יוֹצְאִים מִלְמַעְלָה, כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, מוֹרִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֶת הַשָּׁמַיִם – כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם

אוֹתִיּוֹת. וּמִכָּאן יוֹצְאִים לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וְאֵת הָאָרֶץ – כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וְהַשָּׁמַיִם כּוֹלְלִים הַכֹּל כְּאָזוֹד, וְאָז מִתְעַטֶּרֶת הַלְּבָנָה בַּכֹּל וְיוֹשֶׁבֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְהַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת אָז מִשָּׁם, וְעַל זֶה וְאֵת שַׁדַּי.

וִיבָרֶכְךָ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תָּמִיד קְיוּם וְיוֹתֵר, שֶׁהַרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ וָא״ו, יֵשׁ לוֹ תוֹסֶפֶת וְקְיוּם. עַד כָּאן כְּלָל, וְאַזַר כָּךְ עָשָׂה פָּרָט, שֶׁכָּתוּב בִּרְכַת שָׁמַיִם וְגוֹ׳.

בִּרְכַת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכַת הוֹרַי. וַדַּאי שֶׁבִּרְכַת אָבִיךָ גָּבְרוּ, שֶׁהַרֵי יַעֲקֹב הוֹרִישׁ שֶׁבַּזוֹ שֶׁל הַכֹּל יוֹתֵר מֵהָאָבוֹת, שֶׁהַרֵי הוּא הָיָה שָׁלֵם בַּכֹּל, וְהַכֹּל נָתַן לְיוֹסֵף. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ רָאוּי, שֶׁהַרֵי צַדִּיק נוֹטֵל הַכֹּל וְיוֹרֵשׁ הַכֹּל כְּאָזוֹד, וְכָל הַבְּרָכוֹת שְׁרוּיוֹת בּוֹ. הוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת מֵהָרֹאשׁ לְמַעְלָה, וְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף כֻּלָּם נִתְקַנּוּ לְהוֹרִיק בּוֹ בְּרָכוֹת, וְאָז נַעֲשָׂה נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן.

מַה זֶּה מֵעֵדֶן? אֶלָּא בְּכָל שָׁעָה שֶׁכָּל הָאֵיבָרִים יוֹשְׁבִים בְּקָשֶׁר אָזוֹד, וְהֵם בְּעִדּוּן שֶׁל הִשְׁתּוֹקְקוּת מֵהָרֹאשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְכֻלָּם מֵעִדּוּן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁלָּהֶם מְרִיקִים בּוֹ, וְנַעֲשָׂה נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן וַדַּאי. עוֹד מֵעֵדֶן – מֵזְּכוּתָהּ עֶלְיוֹנָה שׁוֹטֵעַ הַכֹּל לְהַמְשִׁיךְ, וְעוֹשֶׂה נָהָר, וְנִמְשָׁךְ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְאָז הַכֹּל בִּבְרָכוֹת, וְהַכֹּל אָזוֹד.

עַד תַּאֲוַת גִּבְעַת עוֹלָם, [זֶה עַד] תְּשׁוּקַת אוֹתָן גְּבָעוֹת עוֹלָם, ומִי הֵם? שְׁתֵּי נְקֻבּוֹת, אַזַת לְמַעְלָה וְאַזַת לְמַטָּה, שֶׁכָּל אַזַת נִקְרֵאת עוֹלָם. וּתְשׁוּקַת כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף בְּאוֹתָן שְׁתֵּי אִמָּהוֹת. תְּשׁוּקָה לִינֹק מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה (בִּינָה), וּתְשׁוּקָה לְהִתְקַשֵּׁר בָּאֵם הַתַּזְוַתוֹנָה, וּתְשׁוּקַת הַכֹּל אָזוֹד. מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם [כָּרָאוּי]. תִּהְיֶיןָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וְגוֹ׳, לְהִתְבָּרֵךְ אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק וְלִטֹּל הַכֹּל כָּרָאוּי.

אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים צַדִּיקִים, שֶׁהַרֵי צַדִּיק לֹא נִקְרָא אֶלָּא מִי שֶׁשּׁוֹמֵר דַּרְגָּה זוֹ, אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

יָצְאוּ מִן הַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל אָזָד וְאָזָד יֹאמַר דָּבָר, וְנֵלֵךְ בַּדֶּרֶךְ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר פָּסוּק אַזְרֵיו, בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף וְגוֹ'. בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף, לָמָּה זְאֵב? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ נִרְשָׁם בַּכִּסֵּא, שֶׁהֲרֵי כָּל הַזְּיוֹת, קְטַנּוֹת וּגְדוֹלוֹת, רְשׁוּמוֹת שָׁם, כַּכָּתוּב (תהלים קד) זַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדֹלוֹת, וְהַכִּסֵּא שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה כָּךְ נִרְשָׁם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

עוֹד זְאֵב יִטְרָף, שֶׁהֲרֵי הַמִּזְבֵּחַ הָיָה בְּוֶזְלְקוֹ, וּמִזְבֵּחַ הוּא זְאֵב. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁבִּנְיָמִין הוּא זְאֵב – לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהָיָה בְּוֶזְלְקוֹ הוּא זְאֵב, שֶׁהָיָה אוֹכֵל בָּשָׂר כָּל יוֹם, וּבִנְיָמִין הָיָה זָן אוֹתוֹ. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הָיָה בְּוֶזְלְקוֹ, כְּבְיָכוֹל הוּא מְפָרְנֵס וְזָן אֶת הַזְּאֵב הַזֶּה. עוֹד זְאֵב יִטְרָף – זְאֵב יָזוֹן, וּמִיהוּ? אֱלֹהֵי יְרִיבוֹת שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה לְקַטְרֵג, וְכֻלָּם נֶהֱנוּ וְנִתְקַנּוּ מֵהַקָּרְבָּן, וּמְעוֹרְרִים הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה.

בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְלָעֶרֶב יְזַכֵּךְ שָׁלָל. מַה זֶּה בַּבֹּקֶר יְזַכֵּךְ עַד? אֶלָּא בַּבֹּקֶר, שֶׁאַבְרָהָם מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְנִמְצֵאת שְׁעַת רָצוֹן, הַקָּרְבָּן עוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת וַנַּזוֹת רוּזַן וְעוֹלָה עַד עַ"ד, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁכָּתוּב (דברים ל) וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ.

עוֹד בַּבֹּקֶר, מַה זֶּה בַּבֹּקֶר? זֶה אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. בְּזְמַן שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לֹא הָיָה אוֹכֵל קָרְבָּן אַזֵּר, וּמֶה הָיָה אוֹכֵל? אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עַ"ד, וְהוּא כִּסֵּא עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עֲדֵי עַד, כַּכָּתוּב עֲדֵי עַד וְגוֹ'. וּזְמַן אֲכִילָה בַּבֹּקֶר שֶׁל עַ"ד הוּא, וְהָעַ"ד הַזֶּה [כָּךְ גַּם כֵּן] לְמַעְלָה [כָּךְ נִקְרָא], שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) בִּטְזוּז בַּה' עֲדֵי עַד. וּבַבֹּקֶר, הַיְנוּ קָרְבָּן לַה' וַדַּאי. יֹאכַל עַד, וְלֹא אַזֵּר.

עוֹלָה עָשָׁן, וְהִתְעוֹרְרוּת הָאַהֲבָה נִקְשֶׁרֶת, וּמִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה וְעוֹמְדִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְאֵשׁ [וְגֵר] דּוֹלֶקֶת וּמְאִירָה בַּהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ שֶׁלְּמַטָּה, וְכֹהֵן מִתְעוֹרֵר, וּלְוִיִּם מְשַׁבְּזִים וּמַרְאִים שִׁמְזָה, וְאָז מִתְנַסֵּךְ הַיַּיִן לְהִתְקַשֵּׁר בַּמַּיִם, וְהַיַּיִן מֵאִיר וּמַרְאֶה שִׁמְזָה. מִשּׁוּם כָּךְ, יַיִן טוֹב לְמַטָּה לְהַרְאוֹת שִׁמְזָה לְיַיִן

אַזַּר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַכֹּל מִתְעוֹרֵר לְקָשֵׁר שְׂמֹאל בַּיָּמִין.

וְלָזֶם שֶׁהוּא סֹלֶת, מַלְכוּת שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת הִתְעוֹרְרוּת, לוֹקְחִים אוֹתָהּ שְׂמֹאל בַּיָּמִין, וּמְקַשְּׁרִים אוֹתָהּ בְּגוּף, וְאָז שׁוֹפֵעַ שֶׁמֶן עֶלְיוֹן, וְלוֹקֶטֶת אוֹתוֹ עַל יַד הַצַּדִּי"ק. וְעַל זֶה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל סֹלֶת בְּשֶׁמֶן, וְנִקְשָׁר הַכֹּל כְּאֶזֶד, וְאָז עִדּוּן וַעֲזַת שֶׁל יִזּוּד אֶזֶד, וְלוֹקְטִים עִדּוּן וַעֲזַת שֶׁל הַיִּזּוּד כָּל אוֹתָם כִּתָּרִים, וְנִקְשָׁרִים זֶה בָּזֶה, וְהַלְּבָנָה מְאִירָה, וְנִקְשֶׁרֶת בַּשֶּׁמֶשׁ, וְיוֹשֵׁב הַכֹּל בְּעִדּוּן.

וְאָז נָרְבָּן לַה', וְלֹא לְאַזַּר, וְעַל זֶה בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד, וְלֹא לְאַזַּר [עַד]. יֹאכַל עַד וְיִתְעַדֵּן וְיִתְקַשֵּׁר בְּקִשּׁוּרוֹ בַּתְּזוֹלָה. מָתַי? בַּבֹּקֶר, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּתְּזוֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ יִתְבָּרְכוּ הָאַזַּרִים.

וְעַל כָּךְ אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת זַבְּרוֹ בַּבֹּקֶר עַד שֶׁיְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהַיְנוּ בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד, וְאַזַּר יִתְבָּרְכוּ הָאַזַּרִים. וְלָעֶרֶב יְזַלֵּק שֶׁלֶל, שֶׁהֲרֵי הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ בַּבֹּקֶר, הַכֹּל נִקְרַב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַהִתְעוֹרְרוּת עוֹלָה לְשָׁם. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הִתְבָּרֵךְ, הָיָה קוֹשֵׁר קְשָׁרִים לְכָל שְׁאָר הַזַּיָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּמְזַלֵּק לָהֶם בְּרָכוֹת לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי, וְנָאֶה לוֹ, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבַּשְּׂמִים, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים.

וְהַיְנוּ סוֹד הַכָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי וְגוֹ', בַּתְּזוֹלָה. אַזַּר כָּךְ זְלֵק לְכֻלָּם, וְאָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים. מוֹרִיק בְּרָכוֹת לְכֻלָּם, וּמְזַלֵּק לָהֶם לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, וְלָכֵן וְלָעֶרֶב יְזַלֵּק שֶׁלֶל, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יִתְבָּרֵךְ בַּתְּזוֹלָה, וְכֵעֵת מְזַלֵּק בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת. שֶׁלֹּא תֹּאמַר שֶׁהַקָּרְבָּן נִקְרָב לָהֶם וְלֹא לְשׁוּם כֹּזַ אַזַּר, אֶלָּא הַכֹּל נִקְרָב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת וּמְזַלֵּק בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמְשׁוּם כָּךְ נָרְבָּן לַה', וְלֹא לְאַזַּר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּנִי, יָפָה אָמַרְתָּ. עוֹד, הִתְעוֹרְרוּת אַזַּרְת שֶׁל הַקָּרְבָּן,

[הַכֹּל] כְּדֵי לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת וּלְעוֹרֵר בְּרָכוֹת, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. בַּתְּוִוֹלָה קָרְבָּן לַה׳, וְלֹא לְאַוָּוֹר. עַכְשָׁו תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם, שֶׁיִּתְקַשְּׁרוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּאֶוָּוד, וְיִתְוַוַּבְּרוּ וְיִתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַוְוַתּוֹנִים.

פָּתַוַּ רַבִּי אַבָּא וְאָמַר פָּסוּק אַוָּזְרֵיו, כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר וְגוֹ׳. כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל?! הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, מַה וֶּזֶּה כָּל אֵלֶּה? אֶלָּא לְוַוַּבֵּר [לַוְוַתּוֹם] אוֹתָם לְמָקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת מוּרִיקִים לְשָׁם שְׁנֵים עָשָׂר. שְׁנֵים עָשָׂר וַדַּאי, קְשָׁרִים שֶׁל תְּקוּנֵי הַגְּבִירָה, וְהִיא מִתְוַוַּבֶּרֶת עִמָּם. וֶּזֶּהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁנֵים עָשָׂר. וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם, שֶׁהֲרֵי בְּמָקוֹם וֶּזֶּה הַדִּבּוּר שׁוֹרֶה.

אֲשֶׁר דִּבֶּר, כָּאן קָשֶׁר אֶוָּזד לְהִתְוַוַּבֵּר מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה. מִלְמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ, וְזֹאת הִתְוַוַּבְּרָה עִמָּם. אֲשֶׁר דִּבֶּר, הֲרֵי זִוּוּג זָכָר וּנְקֵבָה קָשׁוּר לִשְׁנֵי צְדָדִים, מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה. לְסוֹף קָשַׁר אוֹתָם בַּמָּקוֹם שֶׁלְמַעְלָה, זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶוָּזד, וֶּזֶּהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ וְגוֹ׳. מַה וֶּזֶּה כִּבְרָכָתוֹ? אֶלָּא כִּבְרֵכַת בַּת זוּגוֹ. אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ, שְׁנֵיהֶם כְּאֶוָּזד.

פָּתַוַּ וְאָמַר, (תהלים קכז) יְבָרֶכְךָ ה׳ מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם וְגוֹ׳. יְבָרֶכְךָ ה׳ מִצִּיּוֹן, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים בְּרָכוֹת לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וְהוּא כּוֹלֵל כָּל הַבְּרָכוֹת וְנוֹתֵן לָהּ. וְאַוַּר כָּךְ וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת בָּאוֹת מִזֶּכֶר וּנְקֵבָה. כְּמוֹ וֶּזֶּה (במדבר ו) יְבָרֶכְךָ ה׳ וְיִשְׁמְרֶךָ. יְבָרֶכְךָ ה׳ – מִזָּכָר, וְיִשְׁמְרֶךָ – מִנְּקֵבָה. יְבָרֶכְךָ ה׳ – מִזָּכוֹר, וְיִשְׁמְרֶךָ – מִשָּׁמוֹר, וְהַכֹּל דָּבָר אֶוָּזד, מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁנֵיהֶם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לָעוֹלָמוֹת. וְעַל וֶּזֶּה, אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ בֵּרַךְ אֹתָם.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַוַּ פָּסוּק וְאָמַר, וַיִּכַּל יַעֲקֹב לְצַוּוֹת אֶת בָּנָיו וְגוֹ׳. וַיִּכַּל יַעֲקֹב לְצַוּוֹת אֶת בָּנָיו, לְצַוּוֹת? הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) לְבָרֵךְ! אֶלָּא שֶׁצִּוָּה אוֹתָם אֶל הַשְּׁכִינָה לְהִתְקַשֵּׁר אֵלֶיהָ. עוֹד, שֶׁצִּוָּה אוֹתָם עַל עִסְקֵי הַמְּעָרָה, שֶׁהִיא

קְרוֹבָה לְגַן עֵדֶן, שֶׁשָּׁם קְבוּר אָדָם הָרִאשׁוֹן.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרָא קִרְיַת אַרְבַּע. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִקְבְּרוּ אַרְבָּעָה זוּגוֹת: אָדָם וְחַוָּה, אַבְרָהָם וְשָׂרָה, יִצְחָק וְרִבְקָה, יַעֲקֹב וְלֵאָה.

הֲרֵי יֵשׁ כָּאן קְשָׁיָא, שֶׁשָּׁנִינוּ, הָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, וּמֶרְכָּבָה לֹא פָּזוּת מֵאַרְבָּעָה, וְשָׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִכֵּר אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עִמָּהֶם וְנַעֲשׂוּ מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים וְגוֹ', שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְזַכֵּר לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה עִמָּהֶם. אִם כָּךְ, דָּוִד צָרִיךְ [לְהִתְקַשֵּׁר] לְהִקָּבֵר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת, וְיִהְיֶה קִרְיַת אַרְבַּע עִמּוֹ, אֲוָ מָה הַטַּעַם לֹא נִקְבַּר עִמָּהֶם?

אֶלָּא, דָּוִד הַמֶּלֶךְ מָקוֹם מְתֻקָּן הָיָה לוֹ כָּרָאוּי, וּמִיהוּ? צִיּוֹן, לְזַכֵּר אוֹתוֹ כְּאָזְדָּ. וְאָדָם שֶׁנִּקְבַּר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת, הֲרֵי הֵם נִקְבְּרוּ עִמּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מֶלֶךְ רִאשׁוֹן, וְנֶעֱבְרָה מִמֶּנּוּ הַמַּלְכוּת וְנִתְּנָה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, וּמִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הִתְקַיֵּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁעַל אָדָם נִגְזְרוּ אֶלֶף שָׁנִים, וְהָעֲבִרוּ מִמֶּנּוּ שִׁבְעִים שָׁנִים, יָמָיו שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהוּא נָתַן אוֹתָם, וְהָאָבוֹת אֵיךְ יָקוּמוּ עַד שֶׁיָּבֹא דָּוִד הַמֶּלֶךְ? אֶלָּא זָכָה לִמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי לוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִקְבַּר עִם הָאָבוֹת.

זֹאת וְעוֹד, הָאָבוֹת שְׁרוּיִים בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר, וְדָוִד בְּמָקוֹם שֶׁל נְקֵבָה, וְהָאָבוֹת נִקְבְּרוּ עִמָּם הַנְּקֵבוֹת, וְדָוִד נִקְבַּר וְהִתְזַכֵּר בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר, דָּבָר כָּרָאוּי לוֹ.

וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הוּא יוֹשֵׁב בְּמָקוֹם שֶׁל זַיִן. כְּשֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הוֹרִיד רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וְהִתְכַּנֵּס וְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו. פָּתַח וְאָמַר, (שם פַּב) נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה'. דָּבָר זֶה הֲרֵי בֵּאֲרוּהוּ הַחֲבֵרִים.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, יֵשׁ מִדּוֹרִים תַּחְתּוֹנִים וְיֵשׁ מִדּוֹרִים עֶלְיוֹנִים. בָּעֶלְיוֹנִים לֹא [מִדּוֹרִים] שׁוֹרִים שָׁם, וּמִי הֵם? אוֹתָם בָּתִּים פָּנִימִיִּים וּבָתִּים חִיצוֹנִיִּים הֵם נִקְרָאִים חַצְרוֹת ה', מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים שָׁם בְּאַהֲבָה וּתְשׁוּקָה אֶל הַנְּקֵבָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּשְׂמָה עוֹלָה, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר לַנְּקֵבָה, שֶׁהֲרֵי הִיא אֲזוּזָה בְּתִשּׁוּקָה שְׁלֵמָה וְנִקְשֶׁרֶת בּוֹ.

יַעֲקֹב לֹא מֵת, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא נֶאֱמַר בּוֹ מָוֶת, אֶלָּא וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו. רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֵּאָסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, שֶׁהִתְכַּנֵּס הַשָּׁמֶשׁ אֶל הַלְּבָנָה. הַשֶּׁמֶשׁ לֹא מֵת, אֶלָּא מִתְכַּנֵּס מִן הָעוֹלָם וְהוֹלֵךְ לַלְּבָנָה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְכַּנֵּס יַעֲקֹב, הָאִירָה הַלְּבָנָה, וּתְשׁוּקַת הַשֶּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹן הִתְעוֹרְרָה אֵלָיו, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַשֶּׁמֶשׁ עוֹלֶה, מִתְעוֹרֵר שֶׁמֶשׁ אַזֵּר, וְנִדְבָּקִים זֶה בָּזֶה וְהַלְּבָנָה מְאִירָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהָעֶלְיוֹן, עוֹלַם הַזָּכָר, נִקְשָׁר בַּתַּוְוִתּוֹן, שֶׁהוּא עוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְהַתַּוְוִתּוֹן נִקְשָׁר לָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, כַּכָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁתֵּי נְקֵבוֹת הֵן – אֶזֶד מְתֻקָּן בַּזָּכָר וְאֶזֶד בַּנְּקֵבָה. זֶה שָׁבַע [שַׁבָּת], וְזֶה בַּת שָׁבַע. זוֹ אֵם וְזוֹ אֵם. זוֹ נִקְרֵאת אֵם הַבָּנִים, וְזוֹ נִקְרֵאת אֵם שְׁלֹמֹה, כַּכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה – בַּמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, זוֹ אֵם שְׁלֹמֹה, כַּכָּתוּב (מלכים–א יא) בַּת שָׁבַע אֵם שְׁלֹמֹה.

וְכָתוּב (שם ה) וַתֵּרֶב וָזְכְמַת שְׁלֹמֹה. וָזְכְמַת שְׁלֹמֹה – זוֹ אֵם שְׁלֹמֹה, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ. דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ, פָּסוּק זֶה לֹא נוֹדָע מַהוּ הַסֵּתֶר שֶׁלּוֹ, אֶלָּא דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ – דְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ מִשּׁוּם אֵל שֶׁהוּא מֶלֶךְ. וּמִיהוּ? זֶה (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם. וְאֵל שַׁדַּי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. לְמוּאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב מ) לְמוֹ פָי. לְמוּאֵל מֶלֶךְ, שֶׁהִיא בַּת שָׁבַע. מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ, כְּשֶׁהִתְגַּלָּה עָלָיו בְּגִבְעוֹן בַּזְּלוֹם הַלַּיְלָה.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הִתְכַּנֵּס לַלְּבָנָה וְעָשָׂה בָּהּ פֶּרוֹת לָעוֹלָם, וְאֵין לְךָ דּוֹר

בָּעוֹלָם שֶׁאֵין בּוֹ פָּרִי שֶׁל יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הוּא עוֹרֵר הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, שֶׁהִיא מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וַדַּאי.

אַשְׁרֵי זֻלְקָן שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי הִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וְגוֹ' כִּי אִתְּךָ אָנִי. כִּי אִתִּי אַתָּה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כִּי אִתְּךָ אָנִי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד וְגוֹ', וְכָתוּב וַיַּרְא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת הָאֵבֶל בְּגֹרֶן הָאָטָד וְגוֹ'. בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בָּהֶם, מָה אִכְפַּת לָנוּ שֶׁהֵם בָּאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד? וּמָה הַטַּעַם כְּנוּ אֲבֵלוּת זוֹ לְמִצְרַיִם, הֲרֵי צָרִיךְ הָיָה לִכְתֹּב אֵבֶל יִשְׂרָאֵל, מָה הַטַּעַם לְמִצְרַיִם?

אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ, כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, הִתְבָּרְכָה הָאָרֶץ בְּגָלָלוֹ, וְנִילוּס הָיָה יוֹצֵא וּמַשְׁקֶה אֶת הָאָרֶץ. וְעוֹד, שֶׁפָּסַק הָרָעָב בִּגְלַל יַעֲקֹב, וְעַל כָּךְ הַמִּצְרִים עָשׂוּ אֵבֶל, וְהִתְכַּנָּה עֲלֵיהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל מַה זֶּה יְמַלֵּל? יְדַבֵּר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! וְאִם תֹּאמַר שֶׁזּוֹ דֶּרֶךְ הַכָּתוּב, שֶׁהֲרֵי הַפָּסוּקִים הֵם כָּךְ – לֹא, שֶׁכֻּלָּם בָּאִים לְהַרְאוֹת דָּבָר, אַף כָּאן בָּא לְהַרְאוֹת דָּבָר. מִי יְמַלֵּל [גְּבוּרוֹת ה'], כְּתוּב (דברים כג) וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת. גְּבוּרוֹת ה', מִשּׁוּם שֶׁהֵם רַבִּים, שֶׁהֲרֵי כָּל גְּזֵרַת הַדִּין בָּאָה מִשָּׁם, וְלָכֵן מִי הוּא שֶׁיְּסַלֵּק וְיַעֲבִיר גְּזֵרָה אַזַּת מֵאוֹתָן גְּבוּרוֹת שֶׁעוֹשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

עוֹד, מִי יְמַלֵּל וִידַבֵּר, הַכֹּל אָזְדָּ. יְדַבֵּר, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה וְכַמָּה גְּבוּרוֹת הֵן שֶׁאֵין לָהֶם זְשִׁבּוֹן, כַּמָּה בַּעֲלֵי דִינִים, כַּמָּה בַּעֲלֵי מָגִנִּים, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים, וְהַדִּבּוּר לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם.

וּבַמָּה יְדוּעוֹת? כֻּלָּם בְּהַגָּדָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סוֹד הַזְּכָמָה, שֶׁהֲרֵי בְּדִבּוּר וּבַאֲמִירָה לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם וְלַדַּעַת אוֹתָם, אֲבָל בְּהַגָּדָה הֵן יְדוּעוֹת, כַּכָּתוּב (תהלים קמה) דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ. בְּסוֹד זֶה יוֹדְעִים, אֲבָל גְּבוּרָתְךָ, שֶׁהִיא גְּבוּרָה תַּזְוִתוֹנָה, יְדַבֵּרוּ, שֶׁכָּתוּב וּגְבוּרָתְךָ

יְדַבְּרוּ.

יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, שֶׁרַבִּים הֵם [הַהִרְגּוֹת] הַדִּינִים שֶׁנּוֹדָעִים וּמְזֻכָּרִים בִּתְהִלָּה, וְכַמָּה זְיָלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת שֶׁמִּתְזַכְּרִים בָּהּ, כַּכָּתוּב (איוב כה) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו, וְעַל מִי לֹא יָקוּם אוֹרוֹ?

בֹּא רְאֵה, הַמְּצָרִים כֻּלָּם הָיוּ זַכְמִים, וּמִצַּד הַגְּבוּרָה יָצְאוּ, כַּמָּה זְיָלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת וְכַמָּה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לַדְּרָגוֹת הַתַּזְהִמוֹנוֹת, וְהַמְּצָרִים הָיוּ מְכַשְּׁפִים וַזָּכְמִים בָּהֶם, וְיוֹדְעִים נִסְתָּרוֹת הָעוֹלָם, וְהִסְתַּכְּלוּ, שֶׁהֲרֵי שֶׁבִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב בָּיִם בָּעוֹלָם, אֵין עַם שֶׁיִּשְׁלֹט עַל בָּנָיו, וְיָדְעוּ שֶׁהֲרֵי יִשְׁתַּעְבְּדוּ בְּיִשְׂרָאֵל זְמַנִּים רַבִּים.

כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב בֵּית, שָׁמְזוּ. הִסְתַּכְּלוּ מַה יִּהְיֶה בַּסּוֹף, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְגֶרֶן הָאָטָד, שֶׁהוּא גְּזֵרַת הַדִּין הַשּׁוֹלֵט. אָטָ"ד בְּגִימַטְרִיָּא יָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יד) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְמָקוֹם זֶה, רָאוּ הַגְּבוּרוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵהָאָטָד הַזֶּה. וְלָמָּה נִקְרָא אָטָד? אֶלָּא מָה אָטָד יוֹצְאִים קוֹצִים לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, כָּךְ גַּם יָ"ד יוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה אֶצְבָּעוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וְכָל אֶצְבַּע וְאֶצְבַּע עוֹלָה בְּכַמָּה גְּבוּרוֹת, בְּכַמָּה דִּינִים, בְּכַמָּה הַנְהָגוֹת, אָז וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם. וַדַּאי אֵבֶל כָּבֵד זֶה לְמִצְרַיִם, וְלֹא לְאַזֵּר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּרַשׂ אֶת הַפָּרָשָׁה. יָצְאוּ מִתּוֹךְ הַמְּעָרָה. אָמַר, רָאִיתִי שֶׁיּוֹם זֶה יִפֹּל בַּיִת בָּעִיר, וְיֵעָדְרוּ שְׁנֵי [בְּנֵי] רוֹמָאִים מִקַּטְרְגִים. אִם אֲנִי בָּעִיר, לֹא יִפֹּל הַבַּיִת. זָזְרוּ לְתוֹךְ הַמְּעָרָה וְיָשְׁבוּ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (ישעיה י) צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים וְגוֹ'. צַהֲלִי קוֹלֵךְ, פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְשַׁבַּחַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקוֹל מְשֻׁבָּח, וְעַל כָּךְ צַהֲלִי קוֹלֵךְ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקוֹל, צָרִיךְ לוֹ קוֹל נָעִים שֶׁיֵּעָרֵב לָאֲזֵרִים שֶׁשּׁוֹמְעִים אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – לֹא יָקוּם לְהָרִים קוֹל.

בא ראה, לְוִים שֶׁבָּאוּ מִצַּד זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר ז) וּמִבֶּן זְמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁקּוֹלוֹ [דַּרְגָּתוֹ, וְאִם] נָמוּךְ, וְלֹא יֵעָרֵב לָאֻמּוֹת כִּשְׁאָר זַכָּרִיו, אָז מַעֲבִירִים מִצְּבָא הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת [מֵהַזַּיָּלִים] שֶׁל מַעְלָה, שֶׁעוֹמְדִים לְנַגֵּן לָעֲבוֹדָה הַזּוֹ וּלְכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי.

הַזַּיָּלוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, זַיָּלוֹת וּמַזָּנוֹת כְּנֶגֶד הַתַּזּוֹתוֹנִים, לְשַׁבֵּחַ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְיַחֵד לָהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה. וּמִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּחַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָמַר הַכָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים, בַּת הָאָבוֹת.

עוֹד בַּת גַּלִּים – הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא גַּלִּים, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בּוֹ, וְנִכְלָל בּוֹ תִּלֵּי תִלִּים, וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ לַכֹּל. עוֹד בַּת גַּלִּים – כַּכָּתוּב (שיר ד) גַּל נָעוּל, וְכָל אוֹתָם גַּלִּים וּמַעְיָנוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵהָעוֹלָם הַבָּא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא בַּת גַּלִּים.

בא ראה, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. בַּתְּזוֹלָה כָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ, שֶׁהוּא כְּדֵי לְזַמֵּר וּלְהָרִים קוֹל, וְאַזָּר כָּךְ כָּתוּב הַקְשִׁיבִי. אִם כָּךְ, אָז לָמָּה צַהֲלִי קוֹלֵךְ, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב הַקְשִׁיבִי? אֶלָּא צַהֲלִי כְּדֵי לְשַׁבֵּחַ וּלְזַמֵּר.

בא ראה, אִם יִשְׂרָאֵל מַתְזִילִים לְשַׁבֵּחַ וּלְזַמֵּר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז כָּתוּב הַקְשִׁיבִי, מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִים וּמְזַמְּרִים בִּשְׁבִילָהּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ, וְכָתוּב הַקְשִׁיבִי.

לִישָׁה – מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה מִצַּד הַגְּבוּרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) לַיִשׁ גִּבּוֹר בַּבְּהֵמָה. וְלִישָׁה זוֹ גְּבוּרָה, לִשְׁבֹּר כּוֹזוֹת וְזַזָּקִים. עֲנִיָּה עֲנָתוֹת – מִשּׁוּם שֶׁהִיא אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה [עָלֶיהָ], עֲנִיָּה וַדַּאי, אֵין לָהּ לַלְּבָנָה אוֹר מִשֶּׁל עַצְמָהּ, אֶלָּא רַק מַה שֶּׁנּוֹתֵן לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ.

עֲנָתוֹת הוּא שָׂדֶה, כְּפָר אֲזוּד, וְשׁוֹרִים בּוֹ כֹּהֲנִים עֲנִיִּים שֶׁמְּזַזְּרִים עַל הַפָּתְזִים [שֶׁל הַלְוִים], וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם בְּנֵי אוֹתוֹ כְּפָר [הַלְוִים], בְּזוּיִים הָיוּ בְּעֵינֵי הָעָם, וּבֵיתָם יוֹתֵר רֵיק מִכָּל הָעָם, פָּרַט לְמַה

שְׁנוֹתְנִים לָהֶם, כְּמוֹ עֲנִיִּים [כַּלִּים] בְּזוּיֵי עַם. מִשּׁוּם כָּךְ לַלְבָנָה אֵין אוֹר מִשֶּׁלְּעַצְמָהּ, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְזַוֵּג עִמָּהּ הַשֶּׁמֶשׁ הִיא מְאִירָה.

בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתֹת לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה. וְכִי עַל שֶׁהִזְמִין אֶת אֲדוֹנִיָּהוּ נִקְרָא אִישׁ מָוֶת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מִמָּקוֹם עָנִי, שֶׁנִּדְבְּקָה בּוֹ הַלְּבָנָה, שֶׁהִיא עֲנִיָּה עֲנָתוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, (שם) וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי, מִשּׁוּם כָּךְ צַדִּיק שֶׁלֹּא הָרַג אוֹתוֹ? אֶלָּא אֶבְיָתָר, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מִמָּקוֹם עָנִי, זָכָה בּוֹ דָּוִד עַד שֶׁלֹּא עָלָה לַמַּלְכוּת, כְּשֶׁהָיָה אוֹרֵב לוֹ לִשְׁאוּל, וְהָיָה דַּרְכּוֹ כְּעָנִי, [אַזַּר כָּךְ] כְּמוֹ זֶה אֶבְיָתָר. וּלְזֶמֶן שֶׁשָּׁלַט שְׁלֹמֹה, עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְהָיְתָה בְּזִוּוְגָהּ שֶׁל עֹשֶׁר, שֶׁהַכֹּל הָיָה לוֹ, לֹא זָכָה בְּאֶבְיָתָר.

וַדַּאי שְׁדֵה עֲנָתוֹת סוֹד הַדָּבָר הָיָה, וְיִרְמְיָה שֶׁקְּנָאָה אוֹתוֹ, הַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל לָרֶשֶׁת סוֹד עֶלְיוֹן. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁשּׁוֹלֶטֶת הַלְּבָנָה, הִיא נִקְרֵאת שְׁדֵה תַּפּוּזִים. כְּשֶׁהִיא בְּעֹנִי, שְׁדֵה עֲנָתוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ תִּשְׁבַּזֹּת שִׁלְמַטָּה עוֹשָׂה לָהּ עֹשֶׁר וּשְׁלֵמוּת.

כְּמוֹ שֶׁדָּוִד, כָּל יָמָיו הִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת לָהּ שְׁלֵמוּת וּלְנַגֵּן מִיגֵי זֶמֶר לְיַמֵּר וּלְשַׁבְּזוֹ לְמַטָּה, וּכְשֶׁדָּוִד הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הִשְׁאִיר אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת, וּשְׁלֹמֹה לָקַח אוֹתָהּ בְּעֹשֶׁר, בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה יָצְאָה מֵהָעֹנִי וְנִכְנְסָה לָעֹשֶׁר, שֶׁבָּעֹשֶׁר הַזֶּה שָׁלַט עַל כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ.

וְעַל זֶה, (שם י) אֵין כֶּסֶף [לֹא] נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה. אֶלָּא הַכֹּל זָהָב, שֶׁהִתְרַבָּה הַזָּהָב, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב (איוב כח) וְעַפְרַת זָהָב לוֹ, שֶׁהֲרֵי עָפָר שֶׁלְּמַעְלָה הָיָה מִסְתַּכֵּל בּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וּבַהִסְתַּכְּלוּת שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ וְתָקְפּוֹ, הֶעָפָר נַעֲשָׂה וּמִתְרַבֶּה הַזָּהָב.

בֹּא רְאֵה, מִן הֶהָרִים שֶׁכּוֹזֵז הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר שָׁם, עֲפַר הָאָרֶץ שֶׁבֵּין הֶהָרִים כֻּלָּם עוֹשִׂים זָהָב, וְאִלְמָלֵא זִיּוֹת רָעוֹת שֶׁרַבּוֹת שָׁם, לֹא הָיוּ אֲנָשִׁים עֲנִיִּים, מִשּׁוּם שֶׁתּוֹקֵף הַשֶּׁמֶשׁ מַרְבֶּה אֶת הַזָּהָב.

מִשּׁוּם כָּךְ בִּימֵי שְׁלֹמֹה אֵין כֶּסֶף נֶחְשָׁב לִמְאוּמָה, שֶׁהָרֵי תִּקֵּף הַשָּׁמֵשׁ מִסְתַּכֵּל בָּעָפָר וּמַרְבֶּה אֶת הַזָּהָב. וְעוֹד, שֶׁאוֹתוֹ עָפָר הוּא עַד הַדִּין. כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל בּוֹ הַשָּׁמֵשׁ, נוֹטֵל תֹּקֶף וּמִתְרַבֶּה זָהָב. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל שְׁלֹמֹה בָּהּ, שִׁבְּזוּ וְהִכְרִיז וְאָמַר, (קֹהֶלֶת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְגוֹ׳.

וְעַל זֶה שְׁלֹמֹה לֹא הִצְטָרֵךְ לְנֵגֶן כְּמוֹ דָּוִד, אֶלָּא שִׁירָה שֶׁהִיא אַהֲבָה שֶׁל עֶשֶׂר, שֶׁהִיא אוֹר וְאַהֲבָה שֶׁכָּל הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָיוּ בָהּ, הַשָּׁבַח שֶׁל הַגְּבִירָה כְּשִׁיּוּשֶׁבֶת בַּכִּסֵּא כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ הוּא אָמַר.

כָּתוּב (מלכים–א י) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כָּאֲבָנִים, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הָיָה זָהָב, וְהֶעָפָר נִקְשָׁר בַּשָּׁמאל בְּצַד הָאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, וְהַשָּׁמֶשׁ נִדְבָּק עִמָּהּ וְלֹא זָז מִמֶּנָּה.

שְׁלֹמֹה טָעָה בָּזֶה, שֶׁהָרֵי רָאָה שֶׁהַלְּבָנָה קְרֻבָה לַשָּׁמֶשׁ, וְהַיָּמִין מְזַוֶּגֶת, וְהַשְּׂמאל תַּחַת הָרֹאשׁ. כֵּיוָן שֶׁהִתְקָרְבוּ זֶה לָזֶה, אָמַר, הֲרֵי הִתְקָרְבוּ כְּאֶחָד, יָמִין מַה כָּאן עוֹשָׂה, שֶׁהָרֵי יָמִין אֵינָהּ אֶלָּא כְּדֵי לְקָרֵב? כֵּיוָן שֶׁקֹּרְבוּ זֶה בָּזֶה, לָמָּה צָרִיךְ? מִיָּד אֵין כֶּסֶף [לֹא] נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה דָּחִיתָ אֶת הַיָּמִין – זַיֶּיךָ, אַתָּה תִּצְטָרֵךְ לְזֶסֶד בְּנֵי אָדָם וְלֹא תִמְצָא. מִיָּד סָטָה הַשָּׁמֶשׁ מִכְּנֶגֶד הַלְּבָנָה, וְהַלְּבָנָה הִתְזִילָה לְהֶזָּשֵׁךְ, וְהָיָה שְׁלֹמֹה מְזַוֵּר עַל הַפָּתָזִים וְאוֹמֵר (קֹהֶלֶת א) אֲנִי קֹהֶלֶת, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ זֶסֶד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדָּחָה אֶת הַיָּמִין וְלֹא הֶחֱזִישִׁיב אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א י) אֵין כֶּסֶף [לֹא] נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לִמְאוּמָה.

וְלָכֵן כָּל הַמַּרְבֶּה תִּשְׁבָּחוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, מַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה, מִשּׁוּם כָּךְ (ישעיה י) הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה. כָּתוּב (איוב ד) לַיִשׁ אֹבֵד מִבְּלִי טֶרֶף וְגוֹ׳. לַיִשׁ – הַיְנוּ לַיְשָׁה, כַּכָּתוּב זוֹק זֵזָקָה. אֹבֵד – כַּכָּתוּב (ישעיה כז) וּבָאוּ הָאֹבְדִים. מִבְּלִי טֶרֶף – מִשּׁוּם שֶׁהִיא בִּקְשָׁה [סִבָּה] עָלֶיהָ לָתֵת, כַּכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ.

וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ – מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַזַּיָלִים, כְּשֶׁהִיא נוֹתֶנֶת לָהֶם טֶרֶף, כֻּלָּם מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד וְיוֹנְקִים כְּאֶזֶד. וּכְשֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת מִבְּלִי טֶרֶף, שֶׁהַגָּלוּת גָּזַרם, וַדַּאי בְּנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ, כֻּלָּם נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים כְּדֵי לִמְצֹא לַעֲשׂוֹת דִּין. וְלָכֵן כְּשֶׁהַקָּרְבָּן נַעֲשֶׂה, הַכֹּל מִתְקַנְּצִים וּמִתְקָרְבִים כְּאֶזֶד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עַכְשָׁיו שֶׁקָּרְבָּן לֹא נַעֲשֶׂה, וַדַּאי שֶׁבְּנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין לָנוּ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ דִּין, שֶׁהֲרֵי לֹא מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, עַכְשָׁיו תְּפִלַּת הָאָדָם מְעוֹרֶרֶת שְׁלֵמוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּבַבָּרְכָה שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, וְלָכֵן בַּתְּפִלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים הָעוֹלָמוֹת. מִי שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – יִתְבָּרֵךְ. מִי שֶׁלֹּא מְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – לֹא מִתְבָּרֵךְ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל–א ב) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ.

רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן לֹא נָתַן כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְאָדָם אַוֵּר לְבָרֵךְ, [שֶׁרָצָה לִטֹּל] אֶלָּא הוּא הִקְדִּים וְנָטַל אוֹתוֹ [בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל] בִּשְׁתֵּי יָדָיו וּמְבָרֵךְ. וַהֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל אוֹתוֹ בְּיָמִין [וְלֹא בִּשְׂמֹאל] וּבִשְׂמֹאל, וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ – יָפֶה הוּא.

אֲבָל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה כָּךְ צָרִיךְ כּוֹס, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, שֶׁהֲרֵי בְּכוֹס זוֹ שׁוֹפָעוֹת הַבְּרָכוֹת מֵאוֹתָן יְשׁוּעוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא נוֹטֵל אוֹתָם וְכוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו, וְשָׁם נִשְׁמָר [לָהֶם] יַיִן הָעֶלְיוֹן וּמִתְכַּנֵּס בְּאוֹתוֹ כּוֹס, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּיָמִין [וּבִשְׂמֹאל] וְלֹא בִּשְׂמֹאל, וְהַיַּיִן שֶׁהוּא כָּנוּס בַּכּוֹס הַזֹּאת, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כְּאֶזֶד, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אֶת הַשִּׁלְטָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה רֵיק מִלָּזֹם וְיַיִן, הַכֹּל [אֶזֶד] כְּאֶזֶד.

בֹּא רְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְכֵיוָן שֶׁהִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, צָרִיךְ יָמִין וּשְׂמֹאל [וְצָרִיךְ] לִטֹּל אוֹתָהּ, וְאוֹתָהּ כּוֹס נִתֶּנֶת בֵּין יָמִין לִשְׂמֹאל, וּצְרִיכָה לְהִתְמַלֵּא יַיִן בִּשְׁבִיל יֵין הַתּוֹרָה שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַבָּא.

וּבֹא רְאֵה, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, [כָּאן] בָּזֶה הִתְגַּלּוּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים כָּאן שֶׁאָנוּ בַּמְּעָרָה, אוֹמֵר כָּאן נִתְגַּלָּה סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צָרִיךְ לְקַבְּלָהּ בִּימִין וּבִשְׂמֹאל, זֶה צָפוֹן וְדָרוֹם, וְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁיִּהְיֶה נוֹטֵל בְּרָכָה מֵהֶם.

מִי זֶה כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה? זֶה (שִׁיר ג) מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁתִּנָּתֵן בֵּין צָפוֹן וְדָרוֹם, וְצָרִיךְ לְהַנִּיזָהּ בִּימִין, וְהַגּוֹף שֶׁיִּתְתַּקֵּן עִמָּהֶם, וַיַּשְׁגִּיזַו בְּאוֹתָהּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּאַרְבַּע בְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ וְגוֹ'. נִמְצָא בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה סוֹד הָאֱמוּנָה, צָפוֹן וְדָרוֹם וּמִזְרָח וּמַעֲרָב, הֲרֵי מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה כָּרָאוּי לוֹ.

וְשֶׁלְּזָן בְּלֶזֶם, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ אוֹתוֹ לֶזֶם שֶׁלְּמַטָּה וְיִתְבָּרֵךְ לֶזֶם עָנִי, וְיִהְיֶה לֶזֶם עָנֶג, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְיִמָּצֵא שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת בְּאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, לְמַעְלָה [בְּאוֹתוֹ לֶזֶם שֶׁל בְּרָכָה]. וְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, לְזַבֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּאָבוֹת, וְיִתְבָּרֵךְ לְמַטָּה, שֶׁיִּתְבָּרֵךְ [וְהַשֶּׁלְּזָן בְּלֶזֶם מִשּׁוּם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִכָּל הַצְּדָדִים, מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה לְמַעְלָה בְּסוֹד כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁיִּתְזַבֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּאָבוֹת וְיִתְבָּרֵךְ לְמַטָּה, שֶׁיִּתְבָּרֵךְ לֶזֶם עָנִי וְיִהְיֶה לֶזֶם עָנֶג, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְיִתְבָּרֵךְ] שֶׁלְּזָנוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁיִּמָּצֵא בּוֹ מָזוֹן תָּמִיד.

קָמוּ כֻלָּם וְנָשְׁקוּ יָדוֹ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁנִּכְנַסְנוּ לְכָאן וְשָׁמַעְנוּ דְּבָרִים אֵלּוּ. יָצְאוּ מִן הַמְּעָרָה וְהָלְכוּ. כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לָעִיר, רָאוּ קְבוּצַת אֲנָשִׁים שֶׁמֵּתוּ, שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם בַּיִת. יָשְׁבוּ, וְרָאוּ שֶׁסּוֹפְדִים לְאוֹתָם שֶׁמֵּתוּ עִם אוֹתָם הָרוֹמָאִים.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד, מַה זֶּה גֹּרֶן הָאָטָד? אֶלָּא כָּאן רָמוּז שִׁלְטוֹן מִצְרַיִם שֶׁיֶּעֱבֹר. גֹּרֶן הָאָטָד – זֶה מְמֻגָּה הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁיֶּעֱבֹר מִלְּפָנֵי שִׁלְטוֹן יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי רָאוּ [גֹּרֶן], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א כב) מְלַבְּשִׁים בְּגָדִים בְּגֹרֶן. וְעַל זֶה וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד וְגוֹ'.

עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁוַּדַּאי הָיָה מִמִּצְרַיִם. אַף כָּאן לֹא שֶׁל יְהוּדִים הֵם אֵלֶּה בּוֹכִים, אַף עַל גַּב שֶׁמֵּתוּ בּוֹ יְהוּדִים, וְאֵלֶּה

יְהוּדִים, שֶׁאִלְמָלֵא הָיוּ יְהוּדִים לֹא מֵתוּ, וְכֵיוָן שֶׁמֵּתוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, שֶׁיַּעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁיְּצָאָה נְשָׁמָתוֹ בְּמִצְרַיִם, לֹא יָצְאָה בְּרָשׁוּת אֲוִזֶּרֶת, מָה הַטַּעַם? כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיְתָה מִטָּה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹלֶה מִן הָעוֹלָם, נְשָׁמָתוֹ מְיֻדֶּדֶת לִמְקוֹמָהּ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיָה יַעֲקֹב נִכְנָס לַמְּעָרָה, נִמְצְאוּ בַּמְּעָרָה כָּל הֲרִיזוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְהַמְּעָרָה הֶעֱלְתָה אוֹר, וְנֵר אֶזְדֵּ דּוֹלֵק. וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ הָאָבוֹת לְיַעֲקֹב לְמִצְרַיִם לְהַמְצֵא עִמּוֹ, עָלָה אוֹר הַנֵּר. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב לַמְּעָרָה, זָזַר הַנֵּר לִמְקוֹמוֹ, וְאָז הִשְׁתַּלְּמָה הַמְּעָרָה מִכָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

וְעַד יְמֵי הָעוֹלָם לֹא קִבְּלָה הַמְּעָרָה אִישׁ אַזֵּר וְלֹא תְקַבֵּל, וּנְשָׁמוֹת שֶׁזּוֹכוֹת עוֹבְרוֹת לְפָנֵיהֶם בְּבֵית הַמְּעָרָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ וְיִרְאוּ אֶת הַזֶּרַע שֶׁהִשְׁאִירוּ בָּעוֹלָם, וְיִשְׁמְזוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי אַבָּא, זְנִיטָה שֶׁל יַעֲקֹב מַה הִיא? אָמַר לוֹ, לֵךְ שְׁאַל אֶת הָרוֹפֵא.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַיִּצַּו יוֹסֵף אֶת עֲבָדָיו אֶת הָרֹפְאִים לַחֲנֹט אֶת אָבִיו וַיַּחַנְטוּ הָרֹפְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל. הַתַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁזְּנִיטָה זוֹ הָיְתָה כְּמוֹ שֶׁל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם? אִם תֹּאמַר שֶׁבִּשְׁבִיל הַדֶּרֶךְ הוּא שֶׁעָשׂוּ, הֲרֵי כְּתוּב וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן וְגוֹ' וַיִּישָׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם, הֲרֵי לֹא הָלְכוּ עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, שֶׁהֲרֵי שָׁם נִקְבַּר, וְכָתוּב וַיַּחַנְטוּ אֹתוֹ?

אֶלָּא הֵם דַּרְכֵי הַמְּלָכִים, כְּדֵי לְהַעֲמִיד אֶת גּוּפָם זוֹנְטִים אוֹתָם בְּשֶׁמֶן מִשְׁזָה, עֶלְיוֹן עַל כָּל הַשְּׁמָנִים, מְעֹרָב בִּבְשָׂמִים, וְשׁוֹאֲבִים אוֹתוֹ לַגּוּף יוֹם אַזֵּר יוֹם בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן טוֹב אַרְבָּעִים יוֹם, שֶׁכָּתוּב וַיִּמְלְאוּ לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֵן יִמְלְאוּ יְמֵי הַזְּנוּטִים. אַזֵּר שֶׁזֶּה הֶשְׁלֵם, עוֹמֵד הַגּוּף שָׁלֵם זְמַן רַב.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָהּ אֶרֶץ כְּנַעַן וְאֶרֶץ מִצְרַיִם מְכֻלּוֹת וּמַרְקִיבוֹת אֶת הַגּוּף בִּזְמַן קָצָר מִכָּל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, וּבִשְׁבִיל לְקַיֵּם אֶת הַגּוּף עוֹשִׂים אֶת זֶה,

וְעוֹשִׂים זֶנִיטָה זוֹ מִבַּפָּנִים וּמִבַּחוּץ. מִתּוֹךְ שֶׁשָּׁמִים אוֹתוֹ שָׁמֵן עַל הַטַּבּוּר, הוּא נִשְׁאָב לִפָּנִים מִן הַטַּבּוּר, וְנִשְׁאָב לְמֵעָיו, וּמַעֲמִיד אֶת הַגּוּף מִבִּפָּנִים וּמִבַּחוּץ זְמַן רַב.

וְיַעֲקֹב כָּךְ הָיָה בְּקִיּוּם הַגּוּף, וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁגּוּף הָאָבוֹת הוּא, וְהָיָה בְּקִיּוּם בַּגּוּף וָנֶפֶשׁ. כְּמוֹ זֶה לְיוֹסֵף שֶׁהוּא דִּגְמַת הַגּוּף, וְהוּא בְּקִיּוּם שֶׁל גּוּף וָנֶפֶשׁ. בְּקִיּוּם הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב וַיְזַנְּטוּ אֹתוֹ. וּבְקִיּוּם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיִּישֶׁם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם.

וְשָׁנִינוּ, לְשֵׁם מָה שְׁנֵי יוּדִי"ם? אֶלָּא יוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית לְמַטָּה, וְשָׁמְרוּ אוֹתָהּ הַבְּרִית שֶׁלְּמַעְלָה. כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הוּשַׁם בִּשְׁנֵי אֲרוֹנוֹת, [מָקוֹם] בָּאָרוֹן לְמַטָּה וּבָאָרוֹן לְמַעְלָה. אָרוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מַהוּ? אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, שֶׁאָרוֹן שֶׁלְּמַעְלָה נִקְרָא אֲרוֹן הַבְּרִית, שֶׁהֲרֵי לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ אֶלָּא מִי שֶׁשָּׁמַר בְּרִית, וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית, הוּשַׁם בִּשְׁנֵי אֲרוֹנוֹת.

וַיִּישֶׁם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם, כָּךְ זֶה וַדַּאי. וְהַפָּסוּק מוֹכִיחַ סוֹד אַחֵר, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּרִשּׁוּת אַחֶרֶת, נִקְשַׁר בַּשְּׁכִינָה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַיִּישֶׁם בָּאָרוֹן, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה צַדִּיק, שֶׁכָּל צַדִּיק יוֹרֵשׁ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סְלִיק סֵפֶר בְּרֵאשִׁית

פָּרָשַׁת תּוֹלְדוֹת מִסֵּפֶר 3

111

פָּרָשַׁת תּוֹלְדֹת

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק וְגוֹ'. פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעָלָה בְּרָצוֹן לְפָנָיו לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבוֹרֵא אוֹתוֹ, וּבְכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, הָיָה מִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבוֹרֵא אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אֻמָּן.

כְּשֶׁרָצָה לִבְרֹא אָדָם, אָמְרָה הַתּוֹרָה לְפָנָיו: אִם הָאָדָם יִבָּרֵא וְאַזַּר כֹּחַ יֶזֶטָא וְאַתָּה תָּדוֹן אוֹתוֹ, לָמָּה יִהְיוּ מַעֲשֶׂיךָ לְזוּנָם, שֶׁהֲרֵי לֹא יוּכַל לִסְבֹּל אֶת דִּינְךָ? אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הִנֵּה תִּקַּנְתִּי תְּשׁוּבָה טֶרֶם שֶׁבָּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם בְּשֶׁעָשָׂה שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ וּבָרָא אֶת הָאָדָם, אָמַר לוֹ: עוֹלָם, עוֹלָם, אַתָּה וְזִקּוּתֶיךָ לֹא יִתְקַיְּמוּ אֶלָּא עַל הַתּוֹרָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בָּרָאתִי בְךָ אֶת הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסֵּק בָּהּ, וְאִם לֹא – הֲרִינִי מַזְזִירְךָ לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וְהַכֹּל בְּשִׁבְיל הָאָדָם קַיָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי. וְהַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת וּמַכְרִיזָה לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְקוּ וְיִשְׁתַּדְּלוּ בָהּ, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מְקַיֵּם הָעוֹלָם וּמְקַיֵּם כָּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה עַל תִּקּוּנוֹ כָּרָאוּי, וְאֵין לְךָ כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר בָּאָדָם שֶׁאֵין כְּנֶגְדּוֹ בְּרִיָּה בָּעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁאָדָם נָזוֹק לְאֵיבָרִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת מִתַּקְּנִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְכֻלָּם גּוּף אֶחָד – כָּךְ גַּם הָעוֹלָם, כָּל אוֹתָם בְּרִיּוֹת כֻּלָּם אֵיבָרִים אֵיבָרִים וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְכַאֲשֶׁר כֻּלָּם מִתַּקְּנִים – הִנֵּה גּוּף [אֶחָד] מְתֻקָּן.

וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה. שֶׁהֲרֵי כָּל הַתּוֹרָה אֵיבָרִים וּפָרָקִים וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וּכְשֶׁכֻּלָּם נִתְקָנִים – נַעֲשִׂים גּוּף אֶחָד. כֵּיוָן שֶׁדָּוִד הִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֶׂה הַזֶּה, פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ.

בַּתּוֹרָה כָּל הַסּוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְזַתּוּמִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג. בַּתּוֹרָה כָּל אוֹתָם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהִתְגַּלּוּ וְלֹא הִתְגַּלּוּ. בַּתּוֹרָה הֵם כָּל הַדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא הֵם בַּתּוֹרָה, וְאֵין מִי שֶׁמַּשְׂגִּיחַ וּמַכִּיר אוֹתָם. וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ.

בֹּא רְאֵה, בָּא שְׁלֹמֹה וּבִקֵּשׁ לַעֲמֹד עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וְעַל דִּקְדּוּקֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יָכֹל. אָמַר, אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי. דָּוִד אָמַר, (תהלים קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בִּשְׁלֹמֹה (מלכים–א ה) וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאָלֶף. וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהוּ שֶׁחֲמִשָּׁה וְאֶלֶף טְעָמִים הָיוּ בְּכָל מָשָׁל וּמָשָׁל שֶׁהָיָה אוֹמֵר. וּמַה שְּׁלֹמֹה, שֶׁהוּא פָּשָׁר וָדָם, כָּךְ הָיוּ בִּדְבָרָיו – דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אֲחָזַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁבְּכָל דָּבָר וְדָבָר יֵשׁ בּוֹ כַּמָּה מְשָׁלִים, כַּמָּה שִׁירִים, כַּמָּה תִּשְׁבָּחוֹת, כַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, כַּמָּה זְכֻיּוֹת, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה, וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִשְׁמָעֵאל. שֶׁהֵם שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים. אֲזַר כָּךְ אָמַר וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק. הַתַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּיִשְׁמָעֵאל שֶׁהוֹלִיד שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים וְיִצְחָק הוֹלִיד שְׁנֵי בָנִים, שֶׁזֶּה הִתְעַלָּה וְזֶה לֹא הִתְעַלָּה? עַל כֵּן כָּתוּב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'. זֶה יִצְחָק. וְיִצְחָק הוֹצִיא אֶת יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הָיָה לְבַדּוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁהוֹלִיד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, הַקִּיּוּם שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה. אֲבָל יִצְחָק לְמַעְלָה בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, [וְיִשְׁמָעֵאל] וְעֵשָׂו לְמַטָּה, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. זֶה יַעֲקֹב. כְּשֶׁנִּרְדַּם הַשֶּׁמֶשׁ בַּלְּבָנָה, כַּמָּה כּוֹכָבִים מְאִירִים מֵהֶם.

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שׁוֹנֶה שֶׁעַד כָּאן לֹא כָּתוּב בֶּן אַבְרָהָם וְכָעֵת אָמַר? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ, כָּעֵת שֶׁמֵּת אַבְרָהָם, דְּמוּתוֹ הָיְתָה בּוֹ, וְנִשְׁאֲרָה בִּיצְחָק. שֶׁכָּל מִי

שֶׁרָאָה אֶת יִצְחָק, הָיָה אוֹמֵר זֶה וַדַּאי אַבְרָהָם, וְהָיָה מֵעִיד וְאוֹמֵר, אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק.

רַבִּי יִצְחָק קָם לַיְלָה אֶחָד לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְרַבִּי יְהוּדָה קָם בְּקֵיסַרְיָה בַּשָּׁעָה הַהִיא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָקוּם וְאֵלֵךְ לְרַבִּי יִצְחָק, וְאֶעֱסֹק בַּתּוֹרָה וְנִתְזַוֵּג יַחַד. הָלַךְ עָמוֹ זוּזְקִיָּה בְּנוֹ, שֶׁהָיָה יֶלֶד. כְּשֶׁקָּרַב לַשַּׁעַר, שָׁמַע אֶת רַבִּי יִצְחָק שֶׁהָיָה אוֹמֵר, וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי. הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ, וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. מַה שׁוֹנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצְרִיךְ לְבָרֵךְ אֶת יִצְחָק מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם לֹא בֵּרַךְ אוֹתוֹ? מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִתְבָּרֵךְ עֵשָׂו, וְעַל כֵּן עָלוּ אוֹתָן בְּרָכוֹת לַקָּבָ"ה, וּבֵאֲרוּהוּ. וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי, מַה זֶּה לַחַי רֹאִי? אֶלָּא שֶׁהִתְזַוֵּג עִם הַשְּׁכִינָה, הַבְּאֵר שֶׁל מַלְאַךְ הַבְּרִית נִרְאָה עָלֶיהָ כְּתַרְגּוּמוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ בֵּרְכוֹ.

בֵּינְתַיִם דָּפַק רַבִּי יְהוּדָה בַּשַּׁעַר וְנִכְנַס, וְהִתְזַוְּגוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּעֵת זִוּוּג הַשְּׁכִינָה עִמָּנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַבְּאֵר לַחַי רֹאִי הַזּוֹ שֶׁאָמַרְתָּ – יָפָה, אֲבָל בַּדָּבָר נִשְׁמָע. פָּתַח וְאָמַר, (שיר ד) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, אֲבָל הִגֵּה פֵּרְשׁוּהוּ, מַעְיַן גַּנִּים – זֶה אַבְרָהָם. בְּאֵר מַיִם חַיִּים – זֶה יִצְחָק. וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן – זֶה יַעֲקֹב. בְּאֵר מַיִם חַיִּים זֶה יִצְחָק, הַיְינוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי. וּמַה הַבְּאֵר? זוֹ הַשְּׁכִינָה. לַחַי – זֶה זֵי הָעוֹלָמִים, צַדִּיק זֵי הָעוֹלָמִים, וְאֵין לְהַפְרִיד אוֹתָם. זַי הוּא בְּשִׁנֵּי עוֹלָמוֹת. זַי לְמַעְלָה, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. זַי כְּלַפֵּי הָעוֹלָם הַתַּזוּתוֹן. וְהָעוֹלָם הַתַּזוּתוֹן בְּשִׁבִילוֹ קַיָּם וּמֵאִיר.

בֹּא רְאֵה, הַלְּבָנָה לֹא מְאִירָה אֶלָּא כְּשֶׁרוֹאָה אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, וְכֵיוָן שֶׁרוֹאָה אוֹתוֹ – מְאִירָה. וְעַל כֵּן בְּאֵר לַחַי רֹאִי הַזּוֹ וַדַּאי, וְאָז מְאִירָה וְעוֹמֶדֶת בְּמַיִם חַיִּים. לַחַי רֹאִי, כְּדֵי לְהִתְמַלֵּא וְלִהְיוֹת מְאִירָה מֵהַזַּי הַזֶּה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמואל–ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי, שֶׁהָיָה צַדִּיק

וְהֵאִיר לְדוֹרוֹ, כְּמוֹ הַזַּיִ שֶׁלְּמַעְלָה מֵאִיר לָעוֹלָם, וּבְכָל זְמַן הַבְּאֵר הַזּוֹ לַזַּיִ מִסְתַּכֶּלֶת וְרוֹאָה כְּדֵי לְהָאִיר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב בְּקַוְּתוֹ אֶת רִבְקָה, וַיֵּשֶׁב עִמָּהּ וְהִתְאַוֵּד עִמָּהּ, וְזֶשֶׁךְ בַּלַּיְלָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. וּבֹא וּרְאֵה, יִצְחָק הָיָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע אֲוִזֵּרֵי שֶׁמֵּת אַבְרָהָם. מַה זֶּה וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם בְּאֵר לַחַי רֹאִי? שֶׁהִזְדַּוֵּג עִמָּהּ, וְאָזַז בְּאוֹתָהּ הַבְּאֵר לְעוֹרֵר הָאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם. וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ – זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר נִרְאֶה עִמָּהּ, אָז מְאִירָה, וּמֵאִיר וְזוֹרֵחַ מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד עָלָיו, מִשָּׁם זוֹרֵחַ תָּמִיד. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ – לְהִזְדַּוֵּג עִם הַלְּבָנָה. הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם – שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְשָׁם בּוֹ אֶת כּוֹזוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁכּוֹזוֹ בּוֹ, כָּל כּוֹזוֹ הַגּוֹף הוּא בְּיָמִין וּבוֹ הוּא תָּלוּי. אָזַר כָּךְ סוֹבֵב אֶל צָפוֹן. מֵאִיר לְצַד זֶה וּמֵאִיר לְצַד זֶה. סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב שֶׁמֶשׁ, וְכָעֵת רוּחַ? אֶלָּא הַכֹּל אָזַד וְסוֹד אָזַד, וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁהַלְּבָנָה מוּאֶרֶת מִמֶּנּוּ וְיִתְזַוְּגוּ שְׁנֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאַבְרָהָם בָּא לָעוֹלָם, וְזִבֵּךְ אֶת הַלְּבָנָה וְקֵרֵב אוֹתָהּ. כֵּיוָן שֶׁבָּא יִצְחָק, אָזַז בָּהּ וְהֶזֵּיק בָּהּ כָּרָאוּי וּמְשָׁךְ אוֹתָהּ בְּאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, אָז הִתְזַוְּבֵר הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה וְהֵאִירָה, וְנִמְצָא יַעֲקֹב שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, וְהַלְּבָנָה הֵאִירָה וְנִתְקְנָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה' וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה', וּמִי הֵם שֶׁרְאוּיִים לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? כָּל עַבְדֵי ה', מִשּׁוּם שֶׁכָּל אָדָם בָּעוֹלָם מִיִּשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם רְאוּיִים לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַבְּרָכָה שֶׁבִּשְׁבִילָם יִתְבָּרְכוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְתוֹנִים מַה הִיא? אוֹתָהּ שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ עַבְדֵי ה', וְלֹא כֻּלָּם. וּמִי הֵם שֶׁבִּרְכָתָם בְּרָכָה? הָעֹמְדִים בְּבֵית ה' בַּלֵּילוֹת. אֶלָּה הֵם שֶׁעוֹמְדִים בַּזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה וּמִתְעוֹרְרִים לִקְרֹא בַּתּוֹרָה, אֵלּוּ עוֹמְדִים

בְּבֵית ה׳ בַּלֵּילוֹת, שֶׁהֲרֵי אָז בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וְאָנוּ עוֹמְדִים כָּאן לְהִתְעוֹרֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה, נֹאמַר בְּדִבְרֵי יְצְוָק, שֶׁאָנוּ בּוֹ.

פָּתַח רַבִּי יְצְוָק וְאָמַר, וַיְהִי יְצְוָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה וְגוֹ׳. בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה, לָמָּה בָּא לִמְנוֹת כָּאן שֶׁהָיָה בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה כְּשֶׁנָּשָׂא אֶת רִבְקָה? אֶלָּא וַדַּאי הֲרֵי נִכְלָל יְצְוָק בְּצָפוֹן וְדָרוֹם, בְּאֵשׁ וּמַיִם, וְאָז הָיָה יְצְוָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה. כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת, יָרֹק לָבָן אָדֹם. בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים אָזַז בָּהּ כְּשֶׁאָזַז בָּהּ בְּרִבְקָה, וּכְשֶׁהוֹלִיד, הוֹלִיד בֶּן שִׁשִּׁים, לְהוֹלִיד כָּרָאוּי, כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא יַעֲקֹב שָׁלֵם מִבֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה כָּרָאוּי. וְאֶת כֻּלָּם אָזַז יַעֲקֹב אָזוֹר כָּךְ וְנַעֲשָׂה אִישׁ שָׁלֵם.

בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲזוּת לָבָן הָאֲרַמִּי, מָה אִכְפַּת לָנוּ כָּל זֶה, שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר וּבְתוּאֵל יָלַד אֶת רִבְקָה וְגוֹ׳, וְכֵעֵת אָמַר בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי, וְאָזוֹר כָּךְ מִפַּדַּן אֲרָם, וְאָזוֹר כָּךְ אֲזוּת לָבָן הָאֲרַמִּי? אֶלָּא פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהָיְתָה בֵּין רְשָׁעִים, וְהִיא לֹא עָשְׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם. שֶׁהָיְתָה בַּת בְּתוּאֵל, וּמִפַּדַּן אֲרָם, וַאֲזוּת לָבָן, וְכֻלָּם הָיוּ רְשָׁעִים לְהָרַע, וְהִיא הֶעֱלְתָה מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים וְלֹא עָשְׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם.

עַכְשָׁו יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, אִם רִבְקָה הָיְתָה בַּת עֶשְׂרִים שָׁנָה אוֹ יוֹתֵר, אוֹ בַּת שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, אָז הוּא הַשֶּׁבַח שֶׁלָּהּ שֶׁלֹּא עָשְׂתָה כְּמַעֲשֵׂיהֶם, אֲבָל עַד עַתָּה הָיְתָה בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אָז מָה הַשֶּׁבַח שֶׁלָּהּ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים הָיְתָה, וְעָשְׂתָה לָעֲבֹד אֶת כָּל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה.

אָמַר רַבִּי יְצְוָק, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל זֶה עָשְׂתָה, לֹא יָדַעְנוּ הַאִם מַעֲשֶׂיהָ כְּשֵׁרִים אוֹ לֹא. אֶלָּא בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת. כְּשׁוֹשַׁנָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁהִיא בֵּין אוּכְלוֹסִיָּה כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה בֵּין קוֹצִים, וְסוֹד הַדָּבָר – יְצְוָק בָּא מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁהוּא וֶזֶסֶד עֶלְיוֹן, וְעוֹשֶׂה וֶזֶסֶד עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה. וְרִבְקָה בָּאָה מִצַּד שֶׁל

הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְהִתְעַלְּתָה מִבֵּינֵיהֶם, וְהִתְזַבְּרָה עִם יִצְחָק. שֶׁהֲרֵי רִבְקָה בָּאָה מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיְתָה מִצַּד הַדִּין הָרָפָה וְזוּט שֶׁל וֶסֶד תָּלוּי בָּהּ, וְיִצְחָק דִּין קָשֶׁה וְהִיא רָפָה – הָיוּ כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים. וְאִם לֹא שֶׁהִיא רָפָה, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסִבֹּל אֶת הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁל יִצְחָק. כְּמוֹ כֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זִוּוּגִים בָּעוֹלָם, אֶזֶד תַּקִּיף וְאֶזֶד רָפָה, כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִתְתַּקֵּן וְיִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה אַזְרֵיו וְאָמַר, וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ, מַהוּ וַיֶּעְתַּר? שֶׁהִקְרִיב לוֹ קָרְבָּן וְהִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ. וְאֵיזֶה קָרְבָּן הִקְרִיב? הִקְרִיב עוֹלָה, שֶׁכָּתוּב וַיֶּעְתַּר לוֹ ה'. כָּתוּב כָּאן וַיֶּעְתַּר לוֹ ה', וְכָתוּב שָׁם (שמואל–ב כא) וַיֶּעְתַּר אֱלֹהִים לָאָרֶץ וְגוֹ'. מַה לְּהַלָּן קָרְבָּן – אַף כָּאן קָרְבָּן. כָּתוּב וַיֶּעְתַּר יִצְחָק, וְכָתוּב וַיֶּעְתַּר לוֹ. שֶׁיָּצְאָה אֵשׁ מִלְּמַעְלָה כְּנֶגֶד הָאֵשׁ שֶׁלְּמַטָּה.

דָּבָר אַזֵּר וַיֶּעְתַּר יִצְחָק – שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְזַתַּר זְתִירָה לְמַעְלָה אֶל הַמָּזֶל שֶׁעַל הַבָּנִים, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם תְּלוּיִים הַבָּנִים, שֶׁכָּתוּב וַתִּתְפַּלֵּל עַל ה', וְאָז וַיֶּעְתַּר לוֹ ה'. אַל תִּקְרֵי וַיֶּעְתַּר לוֹ אֶלָּא וַיְזוּתֵר לוֹ. זְתִירָה זָתַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקִבֵּל אוֹתוֹ, וְאָז – וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ.

בֹּא רְאֵה, עֶשְׂרִים שָׁנָה הִשְׁתַּהָּה יִצְחָק עִם אִשְׁתּוֹ וְלֹא הוֹלִידָה, עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בִּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים בְּשָׁעָה שֶׁמְּבַקְּשִׁים לְפָנָיו אֶת תְּפִלָּתָם עַל מַה שֶּׁהִצְטָרְכוּ. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁיִּתְרַבֶּה וְיִתּוֹסֵף מִשְׁזַת קְדֻשׁ לְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ בִּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם לֹא הִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתֵּן לוֹ בָּנִים, אַף עַל גַּב שֶׁשָּׂרָה הָיְתָה עֲקָרָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב הֵן לִי לֹא נָתַתָּה זָרַע – הַהוּא לֹא מִשּׁוּם תְּפִלָּה הָיָה [הַהוּא לֹא צָרִיךְ בָּנִים], אֶלָּא כְּמִי שֶׁמְּסַפֵּר לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. אֲבָל יִצְחָק הִתְפַּלֵּל עַל אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לֹא עָקָר, אֶלָּא אִשְׁתּוֹ. שֶׁיִּצְחָק הָיָה יוֹדֵעַ בְּסוֹד הַזְּכוּת שֶׁיַּעֲקֹב עָתִיד לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בִּתְרֵיסַר שְׁבָטִים, אֲבָל לֹא יָדַע אִם בָּאִשָּׁה הַזּוֹ אוֹ בְּאַזֶּרֶת, וְעַל כֵּן לְנֹכַח

אִשְׁתּוֹ וְלֹא לְנַכֵּזוּ רִבְקָה.

אָמַר אוֹתוֹ הַיֶּלֶד, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, לָמָּה לֹא אָהַב יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב כָּל כָּךְ כְּמוֹ עֵשָׂו הוֹאִיל וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא עָתִיד לְקַיֵּם מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים? אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ, אֶלָּא כָּל מִין אוֹהֵב אֶת מִינוֹ וְנִמְשָׁךְ וְהוֹלֵךְ מִין אַזַּר מִינוֹ.

בֹּא רְאֵה, עֵשָׂו יָצָא אָדֹם, כַּכָּתוּב וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ וְגוֹ', וְהוּא הַמִּין שֶׁל יִצְחָק, שֶׁהוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁלְּמַעְלָה, וְיָצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו, הַדִּין הַקָּשֶׁה לְמַטָּה, שֶׁדּוֹמֶה לְמִינוֹ, וְכָל מִין הוֹלֵךְ לְמִינוֹ, וְעַל כֵּן אָהַב אֶת עֵשָׂו יוֹתֵר מִיַּעֲקֹב, כַּכָּתוּב וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו. כָּתוּב כָּאן כִּי צַיִד בְּפִיו, וְכָתוּב שָׁם (בראשית י) עַל כֵּן יֵאָמַר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צַיִד לִפְנֵי ה'.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה'. לְאֵיזֶה מָקוֹם הָלְכָה? לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל שֵׁם וְעֵבֶר. וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ – שֶׁשָּׁם הָיָה אוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע נִלְוָזִם בְּקִרְבּ עִם יַעֲקֹב. וַיִּתְרֹצְצוּ – נִשְׁבְּרוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, רִצַּץ אֶת מֹזְנוֹ. נִשְׁבְּרוּ זֶה עִם זֶה וְנָזְלְקוּ. בֹּא רְאֵה, הַצַּד הַזֶּה שֶׁרוֹכֵב נָזוּשׁ, וְצַד זֶה שֶׁרוֹכֵב עַל הַכִּסֵּא הַשָּׁלֵם הַקָּדוֹשׁ בְּצַד הַשֶּׁמֶשׁ, לְשַׁמֵּשׁ עִם הַלְּבָנָה.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְשַׁךְ עֵשָׂו אַזַּרְי אוֹתוֹ נָזוּשׁ, הָלַךְ אִתּוֹ יַעֲקֹב בְּעַקְמִימוּת. כְּמוֹ הַנָּזוּשׁ שֶׁהוּא זָקֹם וְהוּא הוֹלֵךְ בְּעַקְמִימוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַנָּזוּשׁ הָיָה עָרוּם וְגוֹ', זָקֹם. וְהַמַּעֲשִׂים שֶׁל יַעֲקֹב כְּלָפָיו הָיוּ לוֹ כְּמוֹ נָזוּשׁ, וְכָךְ צָרִיךְ לוֹ כְּדֵי לִמְשֹׁךְ אֶת עֵשָׂו אַזַּר אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, וְיִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק עִמּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְשָׁנִינוּ, בֹּא לְהָרְגֵךְ – הַקְדֵּם אַתָּה וַהֲרֹג אוֹתוֹ. כָּתוּב (הושע יב) בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָחִיו, שֶׁהִשְׂרָה אוֹתוֹ לְמַטָּה בְּאוֹתוֹ הָעֵקֶב, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו, שֶׁשָּׂם אֶת יָדוֹ עַל אוֹתוֹ עֵקֶב לְהַכְנִיעוֹ.

דָּבָר אַזַּר וְיָדוֹ אֹחֶזֶת – שֶׁלֹּא יָכֹל לָצֵאת מִמֶּנּוּ מִכֹּל וָכֹל, אֶלָּא וְיָדוֹ אֹחֶזֶת

בַּעֲקֵב עָשָׂו – זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁהִתְכַּסָּה אוֹרָהּ מִשּׁוּם הָעֲקֵב שֶׁל עָשָׂו, וְעַל כֵּן הִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ בְּזָכְמָהּ כְּדֵי לִדְּזוֹתוֹ לְמַטָּה וְיִדְבַּק בִּמְקוֹמוֹ.

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב וַדַּאי. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב הָכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. לֹא כָתוּב נִקְרָא שְׁמוֹ, אֶלָּא קָרָא שְׁמוֹ. וַיַּעְקְבֵנִי, וַדַּאי רָאָה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵרֵי אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי הוּא זָכָם לְהָרַע. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, אָמַר, הֵרֵי וַדַּאי זָכָם כְּנֶגְדּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרָא לוֹ יַעֲקֹב.

הֵרֵי הַקְּמָנוּ בְּכָל מָקוֹם, וַיִּקְרָא סְתָם זוֹ הִיא הַדַּרְגָּה הָאַחֲרוֹנָה, כַּכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. וְכָאן וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב, בְּכָל מָקוֹם שְׁמוֹ לֹא נִקְרָא [אֶלָּא] עַל יְדֵי בֶּן אָדָם. בְּמָקוֹם אַחֵר מַה כָּתוּב? (בראשית לג) וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב אֵל. אָמַר לוֹ, אֲנִי אֱלוֹהַּ בָּעֶלְיוֹנִים, וְאַתָּה אֱלוֹהַּ בַּתַּזוֹתוֹנִים.

וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁעֵשָׂו הָיָה לוֹ לְהַדְבֵּק בְּאוֹתוֹ נָזוּשׁ עַקַלְתּוֹן, וְעַל כֵּן בְּכָל מַעֲשָׂיו נִמְשַׁךְ עָלָיו כְּנָזוּשׁ עַקַלְתּוֹן אַחֵר, בְּזָכְמָה, בְּעַקְמוּמִיּוּת, וְכָךְ צָרִיךְ. וְזֶה בָּא כְּמוֹ זֶה מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים – זֶה יַעֲקֹב וְעֵשָׂו. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת – אֵלּוּ שְׁאָר הַדְּרָגוֹת שֶׁבֵּינֵיהֶם. וַדַּאי שֶׁיַּעֲקֹב נַעֲשָׂה זָכָם כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָאַחֵר, וְכָךְ צָרִיךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּכָל זוֹדֶשׁ וְזוֹדֶשׁ שָׂעִיר אָזָד, כְּדֵי לְהַמְשִׁיכוֹ לִמְקוֹמוֹ וְיִפָּרֵד מִן הַלְּבָנָה, וְכֵן בִּימֵי הַכִּפּוּרִים לְהַקְרִיב אוֹתוֹ הַשָּׂעִיר, וְזֶה בְּזָכְמָה לִשְׁלֹט עָלָיו וְלֹא יוּכַל לְהָרַע, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה, וּבַאֲרוּהוּ שֶׁזֶּה עֵשָׂו, שֶׁהוּא שָׂעִיר, וְהַכֹּל בְּזָכְמָה וּבְרַמָּאוּת כְּלָפָיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים יז) וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נָזוּשׁ רַע, עֲקֹם רוּזַז, זָכָם לְהָרַע, מַסְטִין לְמַעְלָה וּמַסְטִין לְמַטָּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל מַקְדִּימִים וּמִתְזַכְּמִים לוֹ בְּזָכְמָה, בְּעַקְמִימוּת, כְּדֵי

שֶׁלֹּא יוּכַל לְהָרַע וְלִשְׁלֹט. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, כָּל מַעֲשָׂיו כְּלַפֵּי עֵשָׂו מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נָתַן מָקוֹם לַנָּזוּשׁ הַהוּא לְטַמֵּא אֶת הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹא יִקְרַב אֵלָיו וְלֹא יִשְׁלֹט בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן לֹא הִצְטָרֵךְ לְאַבְרָהָם לְהִתְנַהֵג בְּעַקְמִימוּת, וְלֹא לְיִצְחָק, מִשּׁוּם שֶׁעֵשָׂו, שֶׁהוּא הַצַּד שֶׁל הַנָּזוּשׁ הַהוּא, טֶרֶם בָּא לָעוֹלָם. אֲבָל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת, צָרִיךְ לוֹ לַעֲמֹד כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לוֹ כְּלָל שְׁלִיטָה לְטַמֵּא אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְיַעֲקֹב יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים נִבְחָרוּ לִזְלֹק גְּוָרְלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים, הַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם גָּרַם לָהֶם לְהִתְגַּדֵּל וּזְכוּתוֹ סִיְּעָה לָהֶם, הוּא הָיָה מְזַנֵּךְ אוֹתָם בְּמִצְוֹות, שֶׁכָּתוּב כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְגוֹ', לְרִבּוֹת יַעֲקֹב וְעֵשָׂו. וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אָזְד וְאָזְד נִפְרַד לְדַרְכּוֹ, זֶה לְצַד הָאֱמוּנָה – וְזֶה לַצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה.

וְכֵן הָיָה בַּמַּעֲיִם שֶׁל רִבְקָה, שֶׁשָּׁם כָּל אָזְד הָלַךְ לְצִדּוֹ. שֶׁכַּאֲשֶׁר הִיא הִשְׁתַּדְּלָה בְּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, אוֹ שֶׁעָבְרָה סָמוּךְ לְמָקוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, הָיָה יַעֲקֹב שָׁמֵחַ וְדוֹחֵק לָצֵאת. וּכְשֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת סָמוּךְ לְמָקוֹם שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹתוֹ הָרָשָׁע הִכָּה לָצֵאת, וּבֵאֲרוּהוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁנִּבְרְאוּ וְיָצְאוּ לָעוֹלָם, כָּל אָזְד נִפְרַד וְהָלַךְ וְנִמְשַׁךְ לִמְקוֹמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ. וְעַל כֵּן וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד וְגוֹ'.

וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו. הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ, [כְּמוֹ] שֶׁכָּתוּב אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. וְכָתוּב שָׁם (בראשית י) הוּא הָיָה גִּבֹּר צַיִד. [מַהוּ] אִישׁ שָׂדֶה, לְכַפֵּוֵז אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְלַהֲרֹג אוֹתָם. וְהוּא אָמַר שֶׁעֲשָׂה תְּפָלָה, וְצָד אוֹתוֹ בְּפִיו. אִישׁ שָׂדֶה, מִשּׁוּם שֶׁזִּלֶּק גְּוָרְלוֹ אֵינוֹ בְּיִשּׁוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם זָרֵב, בַּמִּדְבָּר, בַּשָּׂדֶה, וְעַל זֶה אִישׁ שָׂדֶה.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ יִצְחָק לֹא יָדַע אֶת כָּל מַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁל עֵשָׂו, וַהֲרֵי

הַשְׁכִּינָה הָיְתָה עִמּוֹ? שֶׁאִם לֹא שָׁרְתָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, אֵיךְ יָכֹל לְבָרֵךְ אֶת יַעֲקֹב בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה דָּרָה עִמּוֹ בַּבַּיִת וְדָרָה עִמּוֹ תָּמִיד, אֲבָל לוֹ הוֹדִיעָהּ לוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב בְּלִי דַּעְתּוֹ, אֶלָּא בְּדַעְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁבַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב לִפְנֵי אָבִיו, נִכְנְסָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, וְאָז רָאָה יִצְחָק בְּדַעְתּוֹ שֶׁרָאוּי לִבְרָכָה וְיִתְבָּרֵךְ מִדַּעַת הַשְׁכִינָה.

בֹּא רְאֵה, [פַּעַם אַחַת הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי שִׁמְעוֹן וּשְׁאָר הַחֲבֵרִים. נִכְנַס לִפָּנָיו רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. אָמְרוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דָּבָר גָּדוֹל רָצִינוּ לְבַקֵּשׁ לְפָנֶיךָ בְּעִנְיָנָם שֶׁל יַעֲקֹב וְעֵשָׂו, אֵיךְ לֹא רָצָה יַעֲקֹב לָתֵת לְעֵשָׂו תַּבְשִׁיל עֲדָשִׁים עַד שֶׁמָּכַר לוֹ אֶת בְּכוֹרָתוֹ? וְעוֹד, שֶׁאָמַר עֵשָׂו לְיִצְחָק אָבִיו, וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם. אָמַר לָהֶם, בַּשָּׁעָה הַזֹּאת אַתֶּם זַיָּבִים לְקַבֵּל מִלְּקוֹת, שֶׁהֲאֲמַנְתֶּם לְדִבְרֵי עֵשָׂו וְשִׁקַּרְתֶּם לְדִבְרֵי יַעֲקֹב, שֶׁדִּבְרֵי הַכָּתוּב מֵעִיד עָלָיו וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, וְעוֹד כָּתוּב תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב. אֶלָּא כָּךְ הוּא עִנְיָנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב עִם עֵשָׂו, מִשּׁוּם שֶׁעֵשָׂו הָיָה שׁוֹנֵא אֶת הַבְּכוֹרָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְהָיָה רוֹצֶה מִיַּעֲקֹב שֶׁיִּקָּנֶה אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ בְּלִי כֶּסֶף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה].

וַיֶּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיֶּזֶד יַעֲקֹב – הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁהָרֵי בִּשְׁבִיל הָאֵבֶל שֶׁל אַבְרָהָם זֶה הָיָה, אֲבָל וַיֶּזֶד יִצְחָק נָזִיד הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא וַיֶּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ אֶת הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלּוֹ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה תַּבְשִׁילִים אֲדֻמִּים, עֲדָשִׁים תַּבְשִׁיל אָדֹם, שֶׁהַתַּבְשִׁיל הַזֶּה מְשַׁבֵּר אֶת הַכּוֹחַ וְהַזִּוּוּק שֶׁל הַדָּם הָאָדֹם כְּדֵי לְשַׁבֵּר אֶת זִוּוּקוֹ וְכוֹחוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה לוֹ בְּזִוּכְמָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הָעֵבֶל הָאָדֹם.

וְעַל הַתַּבְשִׁיל הַהוּא נִמְכַּר לוֹ לְעֶבֶד וּמָכַר בְּכוֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב, וּבַשָּׁעָה הַהִיא יָדַע יַעֲקֹב, שֶׁבִּשְׁבִיל שָׁעִיר אָזוּד שֶׁיַּקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, יִתְהַפֵּךְ לְעֶבֶד לְבָנָיו וְלֹא יִקָּטֵרֶג לָהֶם. וּבְכֹל הָלַךְ יַעֲקֹב עִם עֵשָׂו בְּזִוּכְמָה, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל עֵשָׂו הֶזֻּקָם, וְלֹא יָכֹל לִשְׁלֹט, וְנִכְנַע וְלֹא נִטְמָא [בּוֹ] בֵּיתוֹ, וְהוּא יָגֵן עָלָיו.

[וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה. לָמָּה כָּתוּב פַּעֲמַיִם הָאָדֹם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ – אָדֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. וְתַבְשִׁילוֹ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה. וְאַרְצוֹ אֲדָמָה, שֶׁכָּתוּב אַרְצָה שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם. וַאֲנָשָׁיו אֲדָמִים, שֶׁכָּתוּב הוּא עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם. וּמִי שֶׁעָתִיד לְהִתָּרַע מִמֶּנּוּ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב דּוֹדִי צַח וְאָדוֹם. וּלְבוּשׁוֹ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ. וְכָתוּב מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם.]

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכֵן בְּלָבָן נִרְאָה כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁהָרִי הוּא הָיָה מְכַשֵּׁף, כַּכָּתוּב (בראשית כ) נִחַשְׁתִּי וַיְבָרְכֵנִי ה׳ בִּגְלָלֶךָ. וְאַף עַל גַּב שֶׁיַּעֲקֹב נִקְרָא אִישׁ שָׁלֵם, מִשּׁוּם כָּךְ הָיָה שָׁלֵם, עִם מִי שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ בְּרַחֲמִים הָיָה הוֹלֵךְ, וְעִם מִי שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת עִמּוֹ בְּדִין קָשֶׁה וּבְעַקְמִימוּת הָיָה הוֹלֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵי זַלָּקִים הָיוּ בּוֹ, וְעָלָיו כָּתוּב (תהלים יז) עִם זָךְ תִּתְזַכֶּה וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל. עִם זָךְ בְּצַד הַחֶזֶ״ד, וְעִם הָעִקֵּשׁ בַּצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, הַכֹּל כָּרָאוּי.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שם יא) ה׳ צַדִּיק יִבְחָן וְרָשָׁע וְאֹהֵב [ר״ת חָמָס] חָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ. כַּמָּה מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתֻקָּנִים, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה – הַכֹּל עַל הַדִּין וְהָאֱמֶת, כַּכָּתוּב (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא.

בֹּא רְאֵה, לֹא דָּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ לְתוֹעַלְתּוֹ שֶׁלֹּא יִסְטֶה לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לְדֶרֶךְ אַזֶּרֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְמָא, וְהוּא לֹא נִשְׁמַר, וְעָבַר עַל מִצְוֹת אֲדוֹנוֹ, וְאַזַּר כֵּן דָּן אוֹתוֹ בְּדִין.

וְעִם כָּל זֶה לֹא דָּן אוֹתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְהָאֱרִיךְ עִמּוֹ אֶת רֻגְזוֹ וְהִתְקַיֵּם יוֹם אֶזֹד שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנִים, פָּרַט לְאוֹתָם שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁמָּסַר לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם.

כְּמוֹ כֵּן אֵינוֹ דָּן אֶת הָאָדָם כְּמַעֲשָׂיו הָרָעִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תָּמִיד, שֶׁאִם כָּךְ לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַאֲרִיךְ רֻגְזוֹ עִם צַדִּיקִים, וְעִם רְשָׁעִים יוֹתֵר מֵהַצַּדִּיקִים. עִם הָרְשָׁעִים כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כַּכָּתוּב (יחזקאל לג) חַי אֲנִי נְאֻם ה' וְגוֹ' אִם אֶזְפַּק וְגוֹ' כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה. וְחָיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְחָיָה בָּעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן מַאֲרִיךְ לָהֶם אֶת רֻגְזוֹ תָּמִיד. אוֹ כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ מֵהֶם גָּזַע טוֹב בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיא אֶת אַבְרָהָם מִתֶּרַח, שֶׁהוּא גָּזַע טוֹב וְשֹׁרֶשׁ וְזֶרֶע טוֹב לָעוֹלָם.

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים תָּמִיד בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁהֵם עוֹשִׂים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יִסְטוּ יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בּוֹחֵן אוֹתָם, לֹא בִּשְׁבִילוֹ, שֶׁהֲרֵי הוּא יוֹדֵעַ אֶת הַיֵּצֶר וְכוֹזֵב הָאֱמוּנָה שֶׁלָּהֶם, אֶלָּא כְּדֵי לְהָרִים רֹאשָׁם בִּשְׁבִילָם.

כְּמוֹ זֶה עָשָׂה לוֹ לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. מַה זֶּה נִסָּה? הֲרָמַת נֵס, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) הָרִימוּ נֵס, שְׂאוּ נֵס, הֵרִים דִּגְלוֹ בְּכָל הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁזֶּה נִתְבָּאֵר, בִּשְׁבִיל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים אֶת דִּגְלוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בְּעֵינֵי כֻלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לְהָרִים אֶת דֶּגֶל הַצַּדִּיקִים, הוּא בּוֹחֵן אוֹתָם לְהָרִים אֶת רֹאשָׁם בְּכָל הָעוֹלָם.

צַדִּיק יִבָּחֵן, מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁמִּתְרַצֶּה בַּצַּדִּיקִים, מַה כָּתוּב? (ישעיה נג) וַה' חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי, וּבְאַרְוֹהִי. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִתְרַצֶּה אֶלָּא בַּנְּשָׁמָה, אֲבָל בַּגּוּף לֹא. שֶׁהֲרֵי הַנְּשָׁמָה דּוֹמָה לַנְּשָׁמָה שֶׁל מַעְלָה, וְהַגּוּף אֵינוֹ רָאוּי לְהֵאָוֵז לְמַעְלָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁדְּמוּת הַגּוּף הִיא בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

וּבֹא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרֻצֶּה מִנְּשָׁמַת הָאָדָם לְהָנוֹת [לְהָאִיר] בָּהּ, הוּא מַכֶּה אֶת הַגּוּף כְּדֵי שֶׁתִּשְׁלֹט הַנְּשָׁמָה, שֶׁהֲרֵי בְּעוֹד

הַנְּשָׁמָה עִם הַגּוּף, הַנְּשָׁמָה לֹא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט. שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשׁ רַע [נִשְׁבָּר] לַגּוּף, הַנְּשָׁמָה שׁוֹלֶטֶת. צַדִּיק יִבְזֶן, מַה זֶּה צַדִּיק יִבְזֶן? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כז) אֶבֶן בּוֹזָן. כָּךְ גַּם צַדִּיק יִבְזֶן, מְזַזֵּק אוֹתוֹ. כְּאֶבֶן בּוֹזָן הַזּוֹ שֶׁהִיא פָּנַת יִקְרַת, כָּךְ גַּם צַדִּיק יִבְזֶן.

וְרָשָׁע וְאֹהֵב זָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ (תהלים יא). מַה זֶּה שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ? הַתַּעֲלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנַּפְשׁוֹ שׂוֹנֵאת אֶת הָרָשָׁע הַהוּא? אֶלָּא אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ שֶׁל הָרָשָׁע הַהוּא שֶׁלֹּא רוֹצֶה אוֹתָהּ כְּלָל, לֹא רוֹצֶה אוֹתָהּ לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְרָשָׁע וְאֹהֵב זָמָס שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ, וַדַּאי. דָּבָר אַזֵּר שָׂנְאָה נַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ו) נִשְׁבַּע אֲדֹנָי יֱהוִה בְּנַפְשׁוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ צַדִּיק יִבְזֶן.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, צִוָּה אוֹתוֹ לְהֵיטִיב לוֹ. נָתַן לוֹ זְכוּתָהּ, הִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ לְמַעְלָה. כְּשֶׁיָּרַד לְמַטָּה, רָאָה תְּשׁוּקַת הַיֵּצֶר הָרָע וְנִדְבַּק בּוֹ, וְשָׁכַח כָּל מַה שֶׁהִתְעַלָּה [שֶׁהִסְתַּכֵּל] בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל רִבּוֹ.

בָּא נִזַּז, בַּהַתְוָזָלָה כָּתוּב (בראשית ו) נִזַּז אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה, וְאַזַּר כָּךְ יָרַד לְמַטָּה, וְרָאָה יַיִן זָזָק שֶׁלֹּא צָלוּל, מִיּוֹם אָזַד, וְשָׁתָה מִמֶּנּוּ וְהִשְׁתַּכֵּר וְהִתְגַּלָּה, כַּכָּתוּב וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה.

בָּא אַבְרָהָם, הִתְעַלָּה בַּזָּכוּתָהּ, וְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ. אַזַּר כָּךְ וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ וְגוֹ'. מַה כָּתוּב אַזַּר כָּךְ? וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָּה, וְהִתְעַלָּה לְדַרְגָּתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וְנִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם.

בָּא יִצְזָק, מַה כָּתוּב? וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן וְגוֹ', וְהָלַךְ יִצְזָק וְהִתְעַלָּה מִשָּׁם אַזַּר כָּךְ בְּשָׁלוֹם. וְאֶת כָּל הַצַּדִּיקִים בּוֹזֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לְהָרִים אֶת רֹאשָׁם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ וְגוֹ'. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, לְעָתִיד לָבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג אֶת הַמֵּתִים וּמַעֲלֶה אוֹתָם מֵעֲפָרָם שֶׁלֹּא יִהְיוּ בְּנַיִן עָפָר כְּמוֹת שֶׁהָיוּ בַּתְּחִלָּה שֶׁנִּבְרְאוּ מֵעָפָר מַמָּשׁ, דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יִתְנַעֲרוּ מֵעָפָר מֵאוֹתוֹ הַבִּנְיָן, וְיַעֲמְדוּ בְּבִנְיָן מְקֻיָּם לִהְיוֹת לָהֶם קָיוּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַיִם. יִתְקַיְּמוּ בְּקָיוּם, וְיַעֲלוּ מִתַּחַת לָאָרֶץ, וְיַקְבְּלוּ נִשְׁמָתָם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצִיף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל מִינֵי רֵיחוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן עֲלֵיהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַל תִּקְרָא הַדּוֹדָאִים אֶלָּא הַדּוֹדִים. וְהוּ הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה שֶׁהֵם דּוֹדִים וְרֵעִים וְהַ עִם וָהּ. רַב נַחְמָן אָמַר דּוֹדָאִים מַמָּשׁ. מָה הַדּוֹדָאִים מוֹלִידִים אַהֲבָה בָּעוֹלָם, אַף הֵם מוֹלִידִים אַהֲבָה בָּעוֹלָם. וּמַה וָּהּ נָתְנוּ רֵיחַ? כִּשְׁרוֹן מַעֲשֵׂיהֶם, לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת בּוֹרְאָם.

וְעַל פָּתְחֵינוּ – אֵלּוּ פִּתְחֵי שָׁמַיִם שֶׁהֵם פְּתוּחִים לְהוֹרִיד נְשָׁמוֹת לַפָּגָרִים. כָּל מִגָּדִים – אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת. זְדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים – אוֹתָם שֶׁיִּצְאוּ נִשְׁמָתָם מֵהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים וְאוֹתָם שֶׁיִּצְאוּ נִשְׁמָתָם מִיָּמִים מוּעָטִים וְזָכוּ בְּכִשְׁרוֹן מַעֲשֵׂיהֶם לְהִכָּנֵס בָּעוֹלָם הַבָּא, כֻּלָּם עֲתִידִים לֵירֵד בְּבַת אַחַת לְהִכָּנֵס בַּגּוּפוֹת הַמּוּכָנִים לָהֶם.

אָמַר רַבִּי אָחָא בַּר יַעֲקֹב, בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת: זְדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים דּוֹדִים צָפַנְתִּי לָךְ. צָפַנְתִּי אוֹתָם בְּאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת. לָךְ – בִּשְׁבִילֵךְ, בִּשְׁבִיל שֶׁאַתָּה גּוּף קָדוֹשׁ וְנָקִי. דָּבָר אַחֵר הַדּוֹדָאִים [נָתְנוּ רֵיחַ] – אֵלּוּ מַלְאָכֵי שָׁלוֹם. נָתְנוּ רֵיחַ – אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵם רֵיחַ הָעוֹלָם. נָתְנוּ – הִשְׁאִירוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא) וְלֹא נָתַן סִיחוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל.

שֶׁלְּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הוֹלְכִים בְּכָל זְדָשׁ וּבְכָל שַׁבָּת לְלַוּוֹת לַנְּשָׁמָה עַד מְקוֹם מַעֲלָתָהּ. וּבְמִי נָקִים אֶת עַל פָּתְוֵזִינוּ כָּל מְגָדִים? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵלּוּ הֵן הַגּוּפוֹת שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּפָתְוֵזִי קְבָרוֹת לְקַבֵּל נִשְׁמָתָן, וְדוֹמֶה נוֹתֵן פָּתֶק שֶׁל וֶזְשְׁבּוֹן, וְהוּא מַכִּירָן וְאוֹמֵר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְזָדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים, אוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ מִכַּמָּה יָמִים וְאוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ מִוְּמַן מוּעָט – כֻּלָּם צָפַנְתִּי לָךְ, לְהוֹצִיא אוֹתָם בְּוֶזְשְׁבּוֹן.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמוֹז בְּאוֹתוֹ זְמַן עִם הַצַּדִּיקִים לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ עִמָּהֶם, וְהַכֹּל יִשְׁמְזוּ בְּאוֹתָהּ שִׁמְוָזָה, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קד) יִשְׂמַז ה׳ בְּמַעֲשָׂיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לִבְרֹא עוֹלָמוֹת וּלְהַוֶזְיוֹת מֵתִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ (קהלת א) אֵין כָּל וְזָדָשׁ תַּוֶזת הַשֶּׁמֶשׁ? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא שְׁמַע, בְּעוֹד שֶׁהָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם וְיִרְבּוּ, כָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ בְּקִיּוּם, וּכְשֶׁהַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, אֲזַי הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם. וַעֲתִידִים לְהַוֶזְיוֹת מֵתִים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, (זכריה יז) עֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְזוֹבוֹת יְרוּשָׁלִַם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יַשִּׂיגוּ הַצַּדִּיקִים דַּעַת שְׁלֵמָה. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּיּוֹם שֶׁיִּשְׁמַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו, עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לְהַכִּיר אוֹתוֹ בְּלִבָּם, וְאָז תִּרְבֶּה הַהַשְׂכָּלָה בְּלִבָּם כְּאִלּוּ רָאוּ אוֹתוֹ בָּעַיִן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה וְגוֹ׳.

וְשִׁמְוַזת הַנְּשָׁמָה בַּגּוּף יָתֵר מִכֻּלָּם, עַל שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם קַיָּמִים וְיֵדְעוּ וְיַשִּׂיגוּ אֶת בּוֹרְאָם וְיֵהָנוּ מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, וְזֶהוּ הַטּוֹב הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְוָזק בֶּן אַבְרָהָם. אֵלּוּ הֵם תּוֹלְדוֹת הַשִּׁמְוָזה וְהַשְׁוָזוֹק שֶׁיִּהְיֶא בָּעוֹלָם בְּאוֹתוֹ זְמַן. בֶּן אַבְרָהָם – הִיא הַנְּשָׁמָה הַוּוֹכָה לְכָךְ וְלִהְיוֹת שְׁלֵמָה בְּמַעֲלָתָהּ. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְוָזק – הַנְּשָׁמָה מוֹלִידָה הַשִּׁמְוָזה וְהַשְׁוָזוֹק הַוֶּה בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי זְעֵירָא, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא מַה הִיא? אָמַר לוֹ, טֶרֶם הָלַכְתִּי לְפָנֶיךָ אוֹתָם הַמִּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים, בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּךְ נִשְׁמַע לִי. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הִתְיַשֵּׁב בְּלִבִּי. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא כְּמוֹ זֶה שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. וְזֶה הוּא שֶׁשָּׁנִינוּ נְזוּנִים.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּמָקוֹם אָזַד שָׁנִינוּ נֶהֱנִים, וּבְמָקוֹם אַזַּר שָׁנִינוּ נְזוּנִים. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא כָּךְ אָמַר אַבִּי, הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא זָכוּ כָּל כָּךְ, נֶהֱנִים מֵאוֹתוֹ זִיו, שֶׁלֹּא יַשִּׁיגוּ כָּל כָּךְ. אֲבָל הַצַּדִּיקִים שֶׁזָּכוּ, נְזוּנִים עַד שֶׁיַּשִּׂיגוּ הַשָּׂגָה שְׁלֵמָה. וְאֵין אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה אֶלָּא זוֹ, וְזוֹ הִיא הַסְּעוּדָה וְהָאֲכִילָה. וּמִנַּיִן לָנוּ זֶה? מִמֹּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה. מָה הַטַּעַם לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה? מִפָּנֵי שֶׁהָיָה נְזוֹן מִסְּעוּדָה אַזָּרַת, מֵאוֹתוֹ זִיו שֶׁל מַעְלָה. וּכְמוֹ כֵן סְעוּדָתָם שֶׁל צַדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא לִשְׁמוֹז בְּשִׁמְזָתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ. רַב הוּנָא אָמַר, מִכָּאן (שם ה) וְיִשְׂמְזוּ כָל זוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנֵּנוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, זֶה וֶזֶה יֶשְׁנָם לֶעָתִיד לָבֹא. וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יֵין הַמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית – אֵלּוּ דְּבָרִים עַתִּיקִים שֶׁלֹּא נִגְלוּ לְאָדָם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וַעֲתִידִים לְהִתְגַּלּוֹת לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, וְזוֹ הִיא הַשְׁתִיָּה וְהָאֲכִילָה, וַדַּאי זוֹ הִיא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שָׁלוֹם, אִם כֵּן מַהוּ לְוָיָתָן וּמַה הַשּׁוֹר, שֶׁכָּתוּב (איוב מ) כִּי בוּל הָרִים יִשְׂאוּ לוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהֲגֵה כָּתוּב (ישעיה כז) בָּעֵת הַהִיא יִפְקֹד ה' בְּחַרְבּוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְּדוֹלָה וְהַחֲזָקָה עַל לִוְיָתָן נָחָשׁ בָּרִחַ וְעַל לִוְיָתָן נָחָשׁ עֲקַלָּתוֹן וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם. הִנֵּה כָּאן שִׁלְשָׁה. אֶלָּא רָמַז הוּא שֶׁרָמַז עַל הַמַּלְכֻיּוֹת. אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם, אֵין לוֹמַר עַל מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, וַדַּאי כָּךְ זֶה.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אֲנִי הָיִיתִי לְפָנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְשָׁאַלְתִּי עַל הַדָּבָר הַזֶּה. אָמַרְתִּי, הַסְּעוּדָה הַזּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא הַאִם כָּךְ הוּא? לֹא הִתְיַשְּׁבָה בְּלִבִּי, שֶׁהֲנֵה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, סְעוּדַת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא כְּמוֹ זֶה שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, יָפֶה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכָךְ הוּא.

עוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הָאֻמּוֹת הַזּוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ לְרֹב הָעוֹלָם שֶׁמְּזַמָּנִים הֵם לַסְּעוּדָה הַזּוֹ שֶׁל לִוְיָתָן וְהַשּׁוֹר הַהוּא, וְלִשְׁתּוֹת יַיִן טוֹב שֶׁמְּשֻׁמָּר מִכְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, פָּסוּק מְצָאוּ וְדָרְשׁוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וַאֲכַלְתֶּם לַזִּמְכֶם לָשֹׂבַע.

שֶׁאָמַר רַבִּי זֵירָא, כָּל מִינֵי פִּתּוּי פָּתָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לְהַזְוִירָם לְמוּטָב, וְזֶה הוּא יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁאָמַר לָהֶם וַאֲכַלְתֶּם לַזִּמְכֶם לָשֹׂבַע, וּבַקְּלָלוֹת – וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׂבָּעוּ, וְזֶה קָשֶׁה לָהֶם מִן הַכֹּל. מָה הַטַּעַם? שֶׁכָּתוּב (שמות טז) מִי יִתֵּן מוּתֵנוּ בְּיַד ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זֵירָא, מִלַּמֵּד שֶׁמִּשּׁוּם הָאֲכִילָה מָסְרוּ נַפְשָׁם לָמוּת בְּיָדָם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תַּאֲוָתָם, אָמַר לָהֶם: אִם תִּשְׁמְעוּ לְקוֹל הַמִּצְוֹות – וַאֲכַלְתֶּם לָשֹׂבַע, כְּדֵי לְהָנִיזָן דַּעְתָּם. כְּמוֹ כֵן רָאוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהַגָּלוּת נִמְשֶׁכֶת, הִסְתַּמְּכוּ עַל פָּסוּקֵי הַתּוֹרָה, וְאָמְרוּ שֶׁעֲתִידִים לֶאֱכֹל וְלִשְׂמֹחַ בִּסְעוּדָה גְּדוֹלָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם, וְעַל כֵּן רֹב הָעוֹלָם סָבְלוּ אֶת הַגָּלוּת מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַסְּעוּדָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין לָנוּ לִסְתֹּר אֶת אֱמוּנַת הַכֹּל, אֶלָּא לְקַיֵּם אוֹתָהּ. שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְעִידָה עַל זֶה שֶׁהֲרֵי אָנוּ יוֹדְעִים אֶת אֱמוּנַת הַצַּדִּיקִים, וְהַכְּסוּף שֶׁלָּהֶם מַה הוּא? שֶׁכָּתוּב (שיר א) נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָךְ, וְלֹא בַּאֲכִילָה. נַזְכִּירָה דֶּרֶךְ מְיַיִן. וְאוֹתָהּ סְעוּדָה שֶׁמְּזַמָּנִים אֵלֶיהָ, יִהְיֶה לָנוּ זֵלֶק לַהֲנוֹת מִמֶּנָּה, וְזוֹ הִיא הַשְּׂמְחָה וְהַשָּׂשׂוֹן. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק – שֶׁיִּצְחָקוּ הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק – זְכוּת הַנְּשָׁמָה מוֹלִיד הַשָּׂשׂוֹן הַזֶּה וְהַשִּׂמְחָה

בָּעוֹלָם.

וַיְהִי יְצָוְזָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. רַבִּי בּוֹ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי פָּתַזז וְאָמַר, (שיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ וְגוֹ', בְּכַמָּה מַעֲלוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אָוָזא בַּר יַעֲקֹב, כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָמוֹת שָׁלוֹ, זוּזִין מִמֶּנּוּ, הָיוּ בְּשִׁתּוּף. וְהַאִם אָמַר כָּךְ רַבִּי אָוָזא? זַס וְשָׁלוֹם! שֶׁהֲרֵי בַּדָּבָר הַזֶּה תִּתְרַבֶּה הַמַּוְזַלְקֶת בָּעוֹלָם. שֶׁאִם תֹּאמַר כֵּן, הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם נִבְרָאִים רוּזַ הַקֹּדֶשׁ מַמָּשׁ, יֹאמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁתּוּף, הֲרֵי כָּל הַפָּנִים שֶׁלָּהֶם וְשֶׁלָּנוּ שָׁוִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בַּדָּבָר הַזֶּה תִּתְרַבֶּה הַמַּוְזַלְקֶת בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – עָשָׂה כְּמוֹ הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי אֵין לַמַּלְאָכִים גּוּף – כָּךְ זֶה, אֲבָל אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה עַד שֶׁתִּשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הַהִיא, שֶׁהִיא סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה. וּבַגָּוִנִים הַלָּלוּ, כָּל מַה שֶּׁעוֹשָׂה, צָרִיךְ אֶת אוֹתוֹ סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיוֹת מֵתִים, וְהִנֵּה סוֹף כָּל [הַצָּרוֹת] עֲמָקִים [עַתִּיקִים] יִהְיֶה בָּאַרְבָּעִים, וּגְזַר הַדִּין – (דברים כה) אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף. סוֹף הַלִּיכָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים. אַרְבָּעִים שָׁנָה קֹדֶם תְּזִזַית הַגּוּף מַמְתָּנָת לוֹ הַנְּשָׁמָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים יָקוּמוּ הַגּוּפוֹת מִן הֶעָפָר. בָּאַרְבָּעִים נִכְלָא הַגֶּשֶׁם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם, וְכָתוּב וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּזז נֹזַ.

זְמַן גְּאֻלָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים הוּא, וּבַזְּמַשִּׁים בָּא יָשׁוּב הָעוֹלָם, שֶׁהִיא הַיּוֹבֵל. הַזְּזָרַת הַנְּשָׁמָה לַגּוּף בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים שֶׁהַמְּתִינָה לוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי יְצָוְזָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה, שֶׁהַמְּתִין לַגּוּף.

בְּקַזְּזוֹתוֹ אֶת רִבְקָה – בְּהַכְנָסָתָהּ בַּגּוּף הַמְּזֻמָּן לוֹ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בְּהַכְנָסָתָהּ בּוֹ, אֵין תַּאֲוָתָם וְכִסּוּפָם אֶלָּא לֵהָנוֹת מִזִּיו הַשְּׁכִינָה וְלִזּוֹן מִזִּיוָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב

(שיר א) יְשָׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, יְשָׁקֵנִי – יְפַרְנְסֵנִי. שֶׁאֵין פַּרְנָסָתָם אֶלָּא לֵהָנוֹת וְלִזּוֹן מִזִּיוָהּ שֶׁל מַעְלָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, סוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן.

בַּת בְּתוּאֵל – בַּת בִּתּוֹ שֶׁל אֵל. רַב הוּנָא אָמַר, לֹא כָּךְ הוּא. וַאֲנִי הָיִיתִי בְּכַרְכֵי הַיָּם וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ קוֹרְאִים לְאוֹתוֹ הָעֵצֶם שֶׁעַל הַשִּׁדְרָה, אוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁאָר בַּקֶּבֶר מִכָּל הַגּוּף – בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי. שְׁאַלְתִּי עָלָיו. אָמְרוּ שֶׁהוּא כְּרֹאשׁ [דּוּמָה] הַנָּזוּשׁ, שֶׁהוּא רַמַּאי, וְאוֹתוֹ הָעֵצֶם הוּא רַמַּאי מִכָּל שְׁאָר הָעֲצָמוֹת.

שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לָמָּה נִשְׁאָר בְּקִיּוּם אוֹתוֹ הָעֵצֶם יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעֲצָמוֹת? מִשּׁוּם שֶׁהוּא רַמַּאי, וְאֵינוֹ סוֹבֵל טַעַם שֶׁל הַמָּזוֹן שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם כְּמוֹ שְׁאָר הָעֲצָמוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא זָזָק מִכָּל הָעֲצָמוֹת, וְהוּא יִהְיֶה הָעִקָּר שֶׁהַגּוּף נִבְנֶה מִמֶּנּוּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוּא רַמַּאי וּמְעוֹלָם רַמַּאי, וְשֶׁכֵּן יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא רַמַּאי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי – עֵצֶם רַמַּאי. מִמַּדַּן אֲרָם – מִטָּמֵד רַמָּאִים, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ מַדְנָא דְּתוֹרָא, שֶׁהוּא צָמֵד. אֲזוֹת לָבָן – אֲזוֹת יֵצֶר הָרָע הָאֲרַמִּי. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּתְּזוֹלָה שֶׁהָיָה מְנַוֵּל בְּזוֹטָאוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם נִקְרָא לוֹט. לָעָתִיד לָבֹא שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְנַוֵּל כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁרוֹזֵן וּמַטְבִּיל אֶת טִבְּאָתוֹ, קוֹרְאִים לוֹ לָבָן. עַל כָּל פָּנִים אֵין יֵצֶר הָרָע בָּטֵל מִן הָעוֹלָם.

בֹּא שְׁמַע שֶׁכָּךְ אָנוּ בְּאַרְנוּ בַּבָּרַיְתָא. שְׁתֵּי בָּנוֹת לוֹט, שֶׁהֵן שְׁנֵי כּוֹזוֹת הַגּוּף הַמְּעוֹרְרוֹת אֶת יֵצֶר הָרָע, עַכְשָׁו שֶׁאֵינוֹ כָּל כָּךְ מְנַוֵּל וְנִטְבָּל מִלְּכְלוּכוֹ נִקְרָא לָבָן, וְאוֹתָן שְׁתֵּי בָּנוֹת אֵינָן בְּטֵלוֹת מִמֶּנּוּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָּנוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ הוּא. שָׁם כָּתוּב בְּכִירָה וּצְעִירָה, וְכָאן כָּתוּב גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲבָל אֵינָן בְּכוֹזַ לַעֲשׂוֹת רָע וּלְהִתְעוֹרֵר לַיֵּצֶר הָרָע כְּמִתְּזוֹלָה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב שָׁם הַגְּדוֹלָה לֵאָה, שֶׁלֵּאָה מִכּוֹזוֹ וּמֵרִשְׁעָתָהּ. וְשָׁם

הַקְּטַנָּה רָזֵל, שֶׁאֵין בָּהּ כּוֹז הַמִּתְעוֹרֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כג) וּכְרָזֵל לְפָנַי גִּוְזֶיהָ נֶאֱלָמָה.

אָמַר רַב הוּנָא, זֶה יֵצֶר הָרָע, וּשְׁתֵּי בְּנוֹתָיו מִתְזַלְפוֹת מִכְּמוֹת שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה. בַּתְּוֹזָלָה שְׁתֵּי בְּנוֹתָיו זְזָקוֹת, כָּל אַוָּת וְאַוָּת בְּכוֹזָה, וְעַכְשָׁו שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאָה – לֵאָה בְּלֹא כוֹז, לֵאָה בְּלֹא זִוּוּק, לֵאָה מִמַּעֲשֶׂיהָ הָרִאשׁוֹנִים. וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָזֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְלֹא כְּמוֹת שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה.

אָמַר רַב אָוָּא בַּר יַעֲקֹב, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֶּעְתַּר יִצְוָּק לַה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא. אָמַר רַבִּי אָוָּא, מִפְּנֵי מָה הִיא עֲקָרָה? מִפְּנֵי שֶׁיֵּצֶר הָרָע אֵינוֹ נִמְצָא בְּכוֹז בָּעוֹלָם, וְעַל כָּךְ אֵין נִמְצָא פְּרִיָּה וּרְבִיָּה זוּלָתִי בַּתְּפִלָּה. וּמַה כָּתוּב? וַיֵּעָתֶר לוֹ ה' וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר יֵצֶר הָרָע, נִמְצָא פְּרִיָּה וּרְבִיָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן, מַה הֶּפְרֵשׁ בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לְאוֹתוֹ זְמַן? וְעוֹד, שֶׁהֲגֵדָה הַכָּתוּב אָמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה. אָמַר רַבִּי אָוָּא, כָּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵעִיר אוֹתוֹ לָעָנְיָן הַהוּא שֶׁצָּרִיךְ לְזִוּוּג, וְלֹא לְכָל שָׁעָה, שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד עִם אָדָם כְּמוֹ כָּעֵת, שֶׁהוּא נִמְצָא תָּמִיד וְזוֹטְאִים בּוֹ בְּנֵי אָדָם, אֶלָּא לְאוֹתוֹ זִוּוּג לְבַדּוֹ. וְהַהִתְעוֹרְרוּת הַהִיא תִּהְיֶה הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזוזקאל לו) וַהֲסִירֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר. מַה זֶּה לֵב בָּשָׂר? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֵב לְהוֹצִיא בָּשָׂר, וְלֹא לְדָבָר אַזֵּר.

רַבִּי יִצְוָּק בְּרַבִּי יוֹסֵי הָיָה בָּא מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד. פָּגַע בּוֹ רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְוָּק, תֹּאמַר שֶׁזִּכְּרִינוּ זְכוּתוֹ הַבָּרִיתָא הִתְעוֹרְרוּ לָעָנְיָן הַזֶּה שֶׁיֵּצֶר הָרָע יִשְׁתַּכַּח מִן הָעוֹלָם, פָּרַשׁ לְאוֹתָהּ שָׁעַת הַזִּוּוּג. אָמַר לוֹ, זַיֵּיף, כָּךְ צָרִיךְ יֵצֶר הָרָע לָעוֹלָם כְּגֶשֶׁם לָעוֹלָם. שֶׁאִלְמָלֵא יֵצֶר הָרָע, זְרָזוֹת הַשִּׁמּוּעָה לֹא תִּהְיֶה, אֲבָל לֹא מְעֻלֶּת כְּבָרִאשׁוֹנָה לַזָּטָא בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) לֹא

יֵרָעוּ וְלֹא יַשְׁוִזיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוּא הַכֶּלֶב שֶׁמְּדוֹרוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע בּוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לֵב טוֹב בִּנְיַן הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה, וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ, שֶׁהוּא עִקַּר הַכֹּל.

כְּשֶׁבָּא רַב כַּהֲנָא, אָמַר, כָּךְ אוֹמְרִים מִשְׁמָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַבָּרַיְתָא: שְׁנֵי בְנְיָנִים שֶׁל הַגּוּף הֵם – הַכָּבֵד וְהַלֵּב. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכָּבֵד וְהַלֵּב מַנְהִיגִים אֶת הַגּוּף בְּכָל צְדָדֵי אֵיבָרָיו. הַמַּנְהִיג שֶׁל רֹאשׁ הוּא הַמּוֹחַ, אֲבָל שֶׁל הַגּוּף הֵם שְׁנַיִם. וְהָרִאשׁוֹן הוּא הַכָּבֵד, וְהַשֵּׁנִי הַלֵּב. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה וַיִּתְרֹצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ, אֵלּוּ שְׁנֵי בְנְיֵי הַגּוּף.

מָה הַטַּעַם וַיִּתְרֹצְצוּ? מִשּׁוּם שֶׁמֵּהַלֵּב [מִתְעוֹרֵר] נִשְׁכָּחוֹ הַיֵּצֶר הָרָע. וַיִּתְרֹצְצוּ? [שָׁאֲלוּ] וַיִּשְׁלָיוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא, אָמַר רַב הוּנָא, וַיִּתְרֹצְצוּ – וַיִּשָּׁבְרוּ, כְּלוֹמַר, נִשְׁבַּר כֹּחָם וְזִיוָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַגּוּף מַהוּ אוֹמֵר? אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי, וְלָמָּה נִבְרֵאתִי? מִיָּד – וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה׳.

וַיֹּאמֶר ה׳ לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים וְגוֹ׳. אֵלּוּ הַשְּׁנֵי גֵּאִים – הַכָּבֵד וְהַלֵּב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַמּוֹחַ וְהַלֵּב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַמּוֹחַ אֵין בִּכְלַל זֶה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בְּבִטְנֵךְ, וְאֵין הַמּוֹחַ בַּבֶּטֶן אֶלָּא בָּרֹאשׁ. וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ וְגוֹ׳, וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר. זֶהוּ הַכָּבֵד, שֶׁהוּא רַב וְגָדוֹל וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ לִפְנֵי הַלֵּב. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכָּבֵד קוֹלֵט הַדָּם וּמְשַׁמֵּשׁ בּוֹ לִפְנֵי הַלֵּב.

וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. אָמַר רַב כַּהֲנָא, הַכָּבֵד הוּא הָרִאשׁוֹן, וְהוּא אַדְמוֹנִי. לָמָּה הוּא אַדְמוֹנִי? עַל שֶׁבּוֹלֵעַ אֶת הַדָּם תְּזוּלָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ רִאשׁוֹן? עַל שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לִבְלֹעַ הַדָּם מִכָּל הַמַּאֲכָל, וְהוּא רִאשׁוֹן לַדָּם, אֲבָל לֹא לִיצִירָה. וּבַמֶּה נִבְאַר וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר? עַל שֶׁהוּא רַב וְגָדוֹל בְּשִׁעוּרוֹ מִן הַלֵּב, וְהוּא עוֹבֵד לַלֵּב.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, לָמָּה בָּאָה הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ? אֶלָּא לְהַרְאוֹת לִבְנֵי הָעוֹלָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַשִּׁלְמוּת תִּהְיֶה בָּאָרֶץ – דַּרְכּוֹ וְטִבְעוֹ שֶׁל הָעוֹלָם לֹא

יִשְׁתַּנֶּה. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, בֹּא רְאֵה, הַכָּבֵד הוּא הַצָּד צַיִד, וְהוּא צַיִד בְּפָיו, וְהַלֵּב הוּא הַזּוֹשֵׁב, וְהוּא יֹשֵׁב אֹהָלִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, זוֹשֵׁב מַזְשָׁבוֹת, נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בַּתּוֹרָה.

וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי אַוָּא אָמַר, לְעוֹלָם טִבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵינוֹ מִשְׁתַּנֶּה, בֹּא רְאֵה, מַה כְּתִיב, וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יז) אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם, וְתַרְגּוּמוֹ: שֶׁזָּשְׁבוּ. כְּלוֹמַר, הַלֵּב זוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר בַּתּוֹרָה בִּידִיעַת בּוֹרְאוֹ. מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף. הַכָּבֵד שֶׁדַּרְךְ טִבְעוֹ לָצֵאת וְלָצוּד צַיִד בְּפָיו לִבְלֹעַ וְאֵינוֹ מוֹצֵא, נִקְרָא עָיֵף, וְהוּא אוֹמֵר לַלֵּב: עַד שֶׁאַתָּה מְהַרְהֵר בְּדָבָרִים אֵלּוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה, הַרְהֵר בַּאֲכִילָה וּבִשְׁתִיָּה לְקַיֵּם גּוּפְךָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה, כִּי כֵן דַּרְכִּי לִבְלֹעַ הַדָּם וּלְשַׁגֵּר לִשְׁאָר הָאֵבָרִים, כִּי עָיֵף אָנֹכִי, בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה.

וְהַלֵּב אוֹמֵר: תֵּן לִי הָרִאשׁוֹן וְהַמֻּבְזָר מִכָּל מַה שֶּׁתִּבְלַע, תֵּן לִי בְּכוֹרָתְךָ. זֶה שֶׁכָּתוּב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת בְּכֹרָתְךָ לִי, רֵאשִׁית הַתַּאֲוָה. עַד שֶׁהַלֵּב מְהַרְהֵר וְזוֹשֵׁב בַּמַּאֲכָל, בּוֹלֵעַ הַכָּבֵד. שֶׁאִלְמְלֹא אוֹתוֹ כִּסּוּף וְהִרְהוּר שֶׁל הַלֵּב בַּמַּאֲכָל, לֹא יוּכְלוּ הַכָּבֵד וְהָאֵבָרִים לִבְלֹעַ. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כֵּן דֶּרֶךְ הָעֲבָדִים – שֶׁאֵינָם אוֹכְלִים עַד שֶׁהָאָדוֹן אוֹכֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב לְאַוָּזר כֵּן, וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לָזֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים. מַה זֶּה עֲדָשִׁים? עֲגַלְגַּלִּים כְּגַלְגַּלְתָּא, וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב בָּעוֹלָם, כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא נִשְׁכָּוז מִדַּרְכּוֹ. כָּךְ הוּא בֶּן אָדָם, בְּאוֹתוֹ זְמַן, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל אוֹתוֹ וֶזֶסֶד וְכָבוֹד וּשְׁלֵמוּת יִהְיוּ, דַּרְכּוֹ שֶׁל הָעוֹלָם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת לֹא יִשְׁתַּכַּזוּ.

מִשְׁנָה. שָׁנִינוּ, אַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם מְנַשְּׁבוֹת, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעוֹרֵר רוּזַז אֶזֶד לְקַיֵּם הַגּוּף שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל מֵאַרְבַּע רוּזוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לז) מֵאַרְבַּע רוּזוֹת בֹּאִי הָרוּזַז. בְּאַרְבַּע לֹא כָתוּב, אֶלָּא מֵאַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל מֵאַרְבַּעְתָּם.

וְלָמַדְנוּ, אוֹתוֹ הָרוּחַ הוּא רוּחַ הַמּוֹלִיד, הוּא הָרוּחַ הָאוֹכֶל וְשׁוֹתֶה, וְאֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת בִּלְבַד, וְאֵין בֵּין עוֹלָם הַזֶּה לִתְחִיַּית הַמֵּתִים אֶלָּא נְקִיּוּת וְהַשָּׁנַת יְדִיעָה. רַב נַחְמָן אָמַר, וַאֲרִיכוּת יָמִים.

אָמַר רַב יוֹסֵף, וְכִי יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ וּתְחִיַּית הַמֵּתִים אֵיפָם אֶחָד? אָמַר לוֹ, לֹא, שֶׁשָּׁנִינוּ, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קוֹדֶם לִקְבוּץ גָּלֻיּוֹת, קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת קוֹדֶם לִתְחִיַּית הַמֵּתִים, וּתְחִיַּית הַמֵּתִים הָאַחֲרוֹן שֶׁבְּכֻלָּם. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים קמו) בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס. הָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם. זוֹ הִיא תְחִיַּית הַמֵּתִים שֶׁהִיא הָרְפוּאָה לִשְׁבוּרֵי לֵב עַל מֻתֵּיהֶם. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם תְּחִלָּה, וְאַחֲרָיו נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס, וְהָרוֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב אַחֲרוֹן עַל הַכֹּל.

שָׁנִינוּ, אַרְבָּעִים שָׁנָה קוֹדֶם הַקִּבּוּץ גָּלֻיּוֹת לִתְחִיַּית הַמֵּתִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וַיְהִי יְצָחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. אַרְבָּעִים הַשָּׁנָה הַלָּלוּ מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? אָמַר רַב כַּהֲנָא אָמַר רַבִּי בְּרוֹקָא, מִקִּבּוּץ גָּלֻיּוֹת עַד תְּחִיַּית הַמֵּתִים כַּמָּה צָרוֹת, כַּמָּה מִלְחָמוֹת יִתְעוֹרְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל, וְאַשְׁרֵי הַנִּמְלָט מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) בָּעֵת הַהִיא יִמָּלֵט עַמֶּךָ כָּל הַנִּמְצָא כָּתוּב בַּסֵּפֶר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִכָּאן, יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים. רַבִּי יְצְחָק אָמַר מִכָּאן, (זכריה יג) וּצְרַפְתִּים כִּצְרֹף אֶת הַכֶּסֶף וּבְחַנְתִּים כִּבְחֹן אֶת הַזָּהָב. וּבְאוֹתָם הַיָּמִים יִהְיוּ יָמִים אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵין לִי בָּהֶם חֵפֶץ. וּמִשָּׁעָה שֶׁיַּעַבְרוּ הַצָּרוֹת עַד תְּחִיַּית הַמֵּתִים אַרְבָּעִים שָׁנָה.

רַב הוּנָא אָמַר, בֹּא רְאֵה, כִּי אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְגוֹ' אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ה' – כְּמוֹ כֵן [הַגּוֹף] כָּאן. אָמַר רַב יוֹסֵף, כָּל אֵלּוּ דְּבָר אָזוּד אָמְרוּ. וּלְסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה, שֶׁהַצָּרוֹת יַעַבְרוּ וְהָרְשָׁעִים יִכְלוּ, יִזְיוּ הַמֵּתִים שׁוֹכְנֵי עָפָר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (נחום א) לֹא תָקוּם פַּעֲמַיִם צָרָה, וְדַי לָהֶם בְּמַה שֶׁעָבְרוּ. וּמִזְּמַן תְּחִיַּית הַמֵּתִים יִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם בְּיִשּׁוּבוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ הָיָה יוֹשֵׁב, וְהָיָה מִצְטַעֵר בְּנַפְשׁוֹ מְאֹד. נִכְנַס לְפָנָיו

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמַר לוֹ, מַרְאֵה הָאוֹר שֶׁל מְאוֹר הָעוֹלָם לָמָּה זְוַשּׁוּכִים? אָמַר לוֹ, מַרְאָה וּפַזוּד רַב נִכְנַס בִּי, שֶׁהֲרֵי אֲנִי רוֹאֶה מַה שֶּׁהִתְעוֹרְרוּ זְוַבֵּרֵינוּ בַּעֲלֵי הַבָּרַיְתָא, שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּזַז שֶׁל קְדוֹשִׁים, וְהַהוּא שֶׁהֶעִירוּ שֶׁבַּשִּׁשִּׁי יִהְיֶה נְאֻלָּה, יָפֶה. אֲבָל אֲנִי רוֹאֶה אֲרִיכוּת יֶתֶר עַל אוֹתָם שׁוֹכְנֵי עָפָר, שֶׁבָּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי לְזְמַן אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה שָׁנִים מִמֶּנּוּ יִהְיוּ עוֹמְדִים כָּל שׁוֹכְנֵי עָפָר בְּקִיּוּמָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵעִירוּ זְוַבֵּרֵינוּ עַל הַפָּסוּק שֶׁקָּרָא לָהֶם בְּנֵי זוּת, זו"ת – שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ לְזו"ת שָׁנָה, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשֻׁבוּ אִישׁ אֶל אֲזֻזָּתוֹ. כְּשֶׁיִּשְׁתַּלֵּם הַזֹּא"ת, שֶׁהוּא זְוַמֶּשֶׁת אֲלָפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה, תָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל אֲזֻזָּתוֹ, אֶל נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהִיא אֲזֻזָּתוֹ וְנַזְוָלָתוֹ.

[עוד] אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁזֶּה לֹא יִהְיֶה לְךָ קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת הֵן: שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים, וְשֶׁל רְשָׁעִים גְּמוּרִים, וְשֶׁל בֵּינוֹנִים. צַדִּיקִים גְּמוּרִים יָקוּמוּ בַּקִּיטְמָה שֶׁל מֵתֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֵהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים, שֶׁהֵם קוֹדְמִים בַּתְּזוּלָה בְּשִׁנַּת הָאַרְבָּעִים שֶׁל קִבּוּץ גָּלֻיּוֹת. וְהָאַזְוָרוֹנִים כֻּלָּם לִזְמַן אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה שָׁנָה לָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. מִי יִזְכֶּה לָאָרֶךְ הַזֶּה? מִי יִתְקַיֵּם בְּקִיּוּם דָּתוֹ בֵּין הַזְּמַן הַזֶּה, וְעַל כֵּן אֲנִי מִצְטַעֵר בְּנַפְשִׁי.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, הִנֵּה שָׁנִינוּ, יְהִי אוֹר – יְהִי ר"ו. זְוַר וְאָמַר, בִּתְשׁוּבָה יִתְקַדֵּם הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אִם לֹא שֶׁאָמַרְתָּ כָּךְ, זְוַסַּמְנוּ אֶת הַפָּיוֹת לְצַפּוֹת לַנְּאֻלָּה כָּל יוֹם, שֶׁכָּתוּב (יזוקאל לג) זוֹסֵן יְשׁוּעוֹת. מַהוּ יְשׁוּעוֹת? אֵלּוּ הַמְּצַפִּים יְשׁוּעוֹת בְּכָל יוֹם.

מַהִי דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר? הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְרַבִּים מִיּוֹשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ. מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מִיּוֹשֵׁנֵי, אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים הַנִּקְדָּמִים בְּזַוֵּיהֶם קִדֵּם זֶה. וְכַמָּה שָׁנִים הֵם נִקְדָּמִים? רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מָאתַיִם וְעֶשֶׂר שָׁנִים. רַבִּי יְצָזוֹק אוֹמֵר, רד"י שָׁנָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כד) וְיֵר"ד מִיַּעֲקֹב וְגו'. יר"ד שָׁנָה נִקְדָּמִים הַצַּדִּיקִים לִשְׁאָר כָּל אָדָם. רַב נַזְמָן אָמַר, לְפִי הַשִּׁעוּר שֶׁנִּבְלָה

בֶּעָפָר. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן, הַרְבֵּה תְּוִוּיוֹת הָיוּ, אֶלָּא כָּל הַתְּוִוּיוֹת יִהְיוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּזָזוֹן, (דניאל י) וֶאֱמֶת הַדָּבָר וְצָבָא גָּדוֹל.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם. רַבִּי אַבָּהוּ פָּתַח וְאָמַר, (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַרְבַּע תְּקוּפוֹת וְאַרְבָּעָה זְמַנִּים מִשָּׁנִים זוֹ מִזּוֹ יַעַבְרוּ הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. הָאֶזֶד – אוֹתוֹ זְמַן יִשָּׂא הַזְּכוּת בָּעוֹלָם וְיִשְׁיגוּ הַשָּׁנָה מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיגוּ בְּזֶה הָעוֹלָם. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, הַשָּׁנָת הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים, הַשֵּׁנִי תִּתְעַסְּקוּ. (זסר) (עד כאן מדרש הנעלם)

וַיִּשְׁאֲלוּ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֲחֹתִי הִיא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אַבְרָהָם, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ וְעִם אִשְׁתּוֹ, וּבִשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה הוּא אָמַר, שֶׁכָּתוּב (משלי ז) אֱמֹר לַחָכְמָה אֲחֹתִי אָתְּ, וְעַל כֵּן הִתְחַזֵּק וְאָמַר אֲחֹתִי הִיא. עוֹד, אַבְרָהָם וְיִצְחָק כְּךְ רָאוּי, שֶׁוַּדַּאי מִשּׁוּם הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (שיר ה) אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי, וּמִשּׁוּם כְּךְ וַדַּאי נִרְאָה לָהֶם לוֹמַר אֲחֹתִי הִיא, וְעַל כֵּן מִתְחַזְּקִים הַצַּדִּיקִים בַּקָּבָ"ה.

וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים וְגוֹ'. אֵת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ – דַּוְקָא, [וְזוֹ הַשְּׁכִינָה. כְּמוֹ שֶׁעֲבוֹדָה זָרָה כָּתוּב בָּהּ וַיָּקוּמוּ לְצַחֵק, כָּךְ גַּם מְצַחֵק אֵת] זוֹ שְׁכִינָה שֶׁהָיְתָה עִם רִבְקָה. דָּבָר אַחֵר, וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךְ שֶׁיִּצְחָק הָיָה מְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, יִשְׂרָאֵל הֵם קְדוֹשִׁים וְלֹא מְשַׁמְּשִׁים מִטָּתָם בַּיּוֹם, וְיִצְחָק שֶׁהָיָה קָדוֹשׁ הָיָה מְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם?.

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁאֲבִימֶלֶךְ הָיָה זָקֵן, וְהוּא הִסְתַּכֵּל בְּאִיצְטַגְנִינוּתוֹ שֶׁהוּא זַלְזוֹן. כָּתוּב כָּאן בְּעַד הַזַּלְזוֹן, וְכָתוּב שָׁם (שופטים ה) בְּעַד הַזַּלְזוֹן נִשְׁקָפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא. מַה לְהַלָּן בְּאִיצְטַגְנִינוּת, אַף כָּאן בְּאִיצְטַגְנִינוּת. וְרָאָה שֶׁלֹּא הָיָה כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר יִצְחָק, אֶלָּא וַדַּאי הוּא מְצַחֵק עִמָּהּ, וְהִיא אִשְׁתּוֹ. וְאָז וַיִּקְרָא אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, נָאָה הָיָה לַאֲבִימֶלֶךְ

לַעֲשׂוֹת לְיִצְחָק כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לְאַבְרָהָם, רַק שֶׁזֶּה הוֹכִיחַ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְאשׁוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ אָמַר אֲזוּתִי הִיא, כְּדֵי לְהַדְבִּיק בַּשְּׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב אֱמֹר לַזָּקְמָה אֲזוּתִי אָתְּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבָּהֶם לֹא הָיְתָה אֱמוּנָה. שֶׁאִם נִמְצְאָה בָּהֶם אֱמוּנָה, לֹא הָיָה צָרִיךְ, אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא הָיְתָה בֵּינֵיהֶם אֱמוּנָה אָמַר כָּךְ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר, כִּי אָמַרְתִּי רַק אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים, זוֹ הָאֱמוּנָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה מִזּוּז לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל זֶה אֵין יִרְאַת אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁזֶּה לֹא מְקוֹמוֹ וְלֹא שׁוֹרָה כָּאן. וְיִצְחָק הֶזֶּזִיק בּוֹ בֶּאֱמוּנָה, שֶׁרָאָה שֶׁהַנָּה הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּתוֹךְ אִשְׁתּוֹ.

וַיִּצַּו אֲבִימֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם לֵאמֹר הַנֹּגֵעַ בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת בֹּא רְאֵה כַּמָּה מַאֲרִיךְ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָרְשָׁעִים מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַזֶּסֶד שֶׁעָשָׂה עִם הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם זֶה לֹא שָׁלְטוּ בְּיִשְׂרָאֵל עַד לְאַזָּר דּוֹרוֹת אַזָּרוֹנִים. יָפֶה עָשָׂה אֲבִימֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה זֶסֶד עִם יִצְחָק שֶׁאָמַר לוֹ (לְאַבְרָהָם) הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ בַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שֵׁב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זֶבֶל עַל הָרְשָׁעִים שֶׁזֶּסֶדָם אֵינוֹ שָׁלֵם. בֹּא רְאֵה, עֶפְרוֹן אָמַר בַּהַתְוָלָה, (בראשית כג) אֲדֹנִי שְׁמָעֵנִי הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָךְ וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ לְךָ נְתַתִּיהָ וְגוֹ'. וְאַזָּר כָּךְ אָמַר, אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף וְגוֹ'. וְכָתוּב וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן וְגוֹ', עֹבֵר לַסּוֹחֵר. אַף כָּאן כָּתוּב בָּרִאשׁוֹנָה הִנֵּה אַרְצִי לְפָנֶיךָ וְגוֹ', וְאַזָּר כָּךְ אָמַר לוֹ לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי עָצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה הַזֶּסֶד שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ – שֶׁלֹּא לָקַח מִשֶּׁל אֲבִימֶלֶךְ כְּלוּם, וּשְׁלָחוֹ עִם כָּל מָמוֹנוֹ, וְאַזָּר כָּךְ הָלַךְ אַזָּרָיו לִכְרוֹת עִמּוֹ בְּרִית.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יָפֶה עָשָׂה יִצְחָק, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע אֶת סוֹד הַזְּכוּת הִשְׁתַּדֵּל וְזָפַר בְּאֵר מַיִם, כְּדֵי לְהִתְזַזֵּק בָּאֱמוּנָה כָּרָאוּי. כֵּן אַבְרָהָם הִשְׁתַּדֵּל

וְזָפַר בְּאֵר מַיִם [וְכֵן יְצָוָק]. יַעֲקֹב מָצָא אוֹתָהּ מִתְקָנָת וְיָשַׁב עָלֶיהָ, וְכֻלָּם הָלְכוּ אַזְרָיו וְהִשְׁתַּדְּלוּ, כְּדֵי לְהִתְוַוֵּךְ בָּאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה כָּרָאוּי.

וְכָעֵת יִשְׂרָאֵל מִתְוַוְּקִים בּוֹ בַּסּוֹדוֹת שֶׁל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם מִתְוַוֵּךְ אָדָם בְּצִיצִית, שֶׁהִיא מִצְוָה, וְאָדָם מִתְעַטֵּף בָּהּ. כָּךְ גַּם בַּתְּפִלִּין שֶׁמֵּנִיחַ עַל רֹאשׁוֹ וּבִזְרוֹעוֹ, שֶׁהוּא סוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בָּאָדָם שֶׁמִּתְעַטֵּר בּוֹ בִּתְפִלִּין וּמִתְעַטֵּף בְּצִיצִית, וְהַכֹּל סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁלֹּא מִתְעַטֵּף בָּזֶה וְלֹא מִתְעַטֵּר לְהִתְוַוֵּךְ בַּתְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, דּוֹמֶה לוֹ שֶׁאֵין שׁוּרָה עִמּוֹ הָאֱמוּנָה, וְסָר מִמֶּנּוּ בַּוָּזַד רִבּוֹנוֹ, וּתְפִלָּתוֹ אֵינָהּ תְּפִלָּה כָּרָאוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיוּ הָאָבוֹת מִתְוַוְּקִים בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁבְּאֵר הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה שׁוֹרָה בּוֹ.

וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם וַיַּזְפֹּר בְּאֵר אַזֵּרֵת וְגוֹ'. רַבִּי זְיָיא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה נז) וְנָוָחַ ה' תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל בַּפָּסוּק הַזֶּה בּוֹ הֶחֱזִיקוּ בַּעֲלֵי הָאֱמוּנָה שֶׁהִבְטִיחַ לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. וְנָוָחַ ה' תָּמִיד – בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְנָוָחַ ה', כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְנָוָחַ ה', לָמָּה תָּמִיד? אֶלָּא זֶה הַתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם שֶׁהוּא הִתְוַוְּקוּת תַּוַּת זְרוֹעוֹ שֶׁל יְצָוָק, וְזֶהוּ הַמְחֻלָּק לָעוֹלָם הַבָּא. מִנַּיִן לָנוּ? מִדָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים כג) יַנְחֵנִי בְּמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ.

וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ – זוֹ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְאִירָה שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת נֶהֱנוֹת לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְעַנֵּג בְּתוֹכָהּ. וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ – הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ. אִם נְשָׁמָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק [עוֹלָה לְמַעְלָה, נ"א נֶהֱנֵית בָּאוֹר שֶׁל מַעְלָה], מַה זֶּה וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ? אֶלָּא הִנֵּה פֵּרוּשׁוֹ, זוֹ תְּוִוּיַת הַמֵּתִים. שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיר אֶת הַמֵּתִים וּלְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹת הָאָדָם שֶׁיִּהְיוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה בְּגוּף שָׁלֵם, וְהַנְּשָׁמָה מוֹסִיפָה אוֹר בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְאִירָה שֶׁתָּאִיר עִם הַגּוּף לִבְרִית שָׁלֵם כָּרָאוּי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה. מַה זֶּה כְּגַן רָוֶה? שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימָיו הָעֶלְיוֹנִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. וְהַגַּן [וְהַגּוֹף] הַזֶּה נִשְׁקֶה מִמֶּנּוּ וּמִתְרַוֶּה מִמֶּנּוּ תָּמִיד. וּכְמוֹצָא מַיִם – זֶה הַנָּהָר הַהוּא שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְלֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, בְּאֵר שֶׁל מַיִם נוֹבְעִים זֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן בְּתוֹךְ סוֹד הָאֱמוּנָה. בְּאֵר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוֹצָא מַיִם, וְהִיא בְּאֵר שֶׁמִּתְמַלֵּאת מִמּוֹצָא הַמַּיִם הַהוּא, וְהֵם שְׁתֵּי דְּרָגוֹת שֶׁהֵן אַוָּזוֹת, זָכָר וּנְקֵבָה יַוָּד כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתוֹ מוֹצָא מַיִם וְאוֹתָהּ בְּאֵר הֵם אָוָּזד, וְהַכֹּל נִקְרָא בְּאֵר, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַמָּקוֹר שֶׁמַּכְנִיס וְלֹא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, וְהַבְּאֵר מִתְמַלֵּאת. וּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּבְּאֵר הַזּוֹ, מִסְתַּכֵּל בַּסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה. וְזֶהוּ סִימָן הָאָבוֹת – שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים לַחְפֹּר בְּאֵר מַיִם בְּתוֹךְ סוֹד עֶלְיוֹן, וְאֵין לְהַפְרִיד בֵּין הַמָּקוֹר וְהַבְּאֵר, וְהַכֹּל אָוָּזד.

וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְזוֹבוֹת – רָמְזוּ שֶׁעֲתִידִים בָּנָיו לַעֲבֹד וּלְתַקֵּן אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ כָּרָאוּי בְּסוֹד הַהָרְכָּנוֹת וְהָעוּלוֹת. כְּמוֹ כֵן, (בראשית ב) וַיַּנִּיחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. אֵלּוּ הַהָרְכָּנוֹת וְהָעוּלוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה יִתְפַּשְּׁטוּ מַעְיְנוֹתָיו לְכָל הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ה) וְיָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה בְּרִזּוֹבֹת פַּלְגֵי מָיִם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְזוֹבוֹת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (שם א) זָכְמוּת בַּזּוּץ תָּרְנָהּ בָּרְזוֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. מַה זֶּה זָכְמוּת? אֵלּוּ הַזְּכֻמּוֹת הָעֶלְיוֹנָה וְהַזְּכֻמָּה הַקְּטַנָּה שֶׁנִּכְלֶלֶת בָּעֶלְיוֹנָה וְשׁוֹרָה בָּהּ.

בַּזּוּץ תָּרְנָהּ – בֹּא רְאֵה, הַזְּכֻמָּה הָעֶלְיוֹנָה הִיא סְתוּמָה שֶׁל כָּל הַסְּתוּמִים, וְלֹא נוֹדַעַת וְאֵינָהּ בְּגִלּוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח) לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ וְגוֹ'. כְּשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת לְהָאִיר, מְאִירָה בְּסוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָעוֹלָם הַבָּא נִבְרָא מִמֶּנָּה, כְּפִי שֶׁשָּׁנִינוּ, הָעוֹלָם הַבָּא נִבְרָא בְּיו"ד, וְהַזְּכֻמָּה הַזּוֹ נִכְסֵית שָׁם, וְהֵם אָוָּזד בְּזִמֵּן שֶׁמִּתְעַטֵּר נ"א שֶׁנַּעֲשָׂה] הַכֹּל בַּסּוֹד שֶׁל

הָעוֹלָם הַבָּא, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אָז הִיא הַשִּׁמְוָה לִהְיוֹת מְאִירָה, וְהַכֹּל בַּזְוַשַׁאי, שֶׁלֹּא נִשְׁמָע בַּזּוּץ לְעוֹלָמִים.

עוֹד רוֹצֶה לְהִתְפַּשֵּׁט, וְיוֹצְאִים מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵשׁ וּמַיִם וְרוּזַז, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְנַעֲשִׂים כּוֹל אֶזֶד שֶׁיּוֹצֵא בַּזּוּץ וְנִשְׁמָע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אָז מִשָּׁם וּלְהַלָּן זֶהוּ זּוּץ. הֲרֵי בְּפָנִים הוּא בַּזְוַשַׁאי, שֶׁלֹּא נִשְׁמָע לְעוֹלָמִים. עַכְשָׁו שֶׁנִּשְׁמָע הַסּוֹד נִקְרָא בַּזּוּץ. מִכָּאן צָרִיךְ אָדָם לְהַתְקִין אֶת מַעֲשֵׂהוּ וּלְבַקֵּשׁ.

בְּרוּזוּבוֹת – מִי הָרוּזוּבוֹת? זֶה הָרָקִיעַ הַהוּא שֶׁבּוֹ מְאִירִים כָּל הַכּוֹכָבִים, וְהוּא הַמַּעְיָן שֶׁאֵין מֵימָיו פּוֹסְקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְהוּא רְוּזוּבוֹת, וְשָׁם תִּתֵּן קוֹלָהּ, עֶלְיוֹנָה וְתַזְוּתוֹנָה, וְהַכֹּל אֶזֶד.

וּמְשׁוּם זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי כד) הָכֵן בַּזּוּץ מְלַאכְתֶּךָ וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ וְגוֹ'. הָכֵן בַּזּוּץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב בַּזּוּץ תִּרְנָה, שֶׁהֲרֵי מִכָּאן עוֹמֵד הַמַּעֲשֶׂה לְהִתְתַּקֵּן וְדָבָר לִשְׁאֹלָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים וְגוֹ', וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם.

וְעַתְּדָהּ בַּשָּׂדֶה לָךְ – זוֹ הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. וְאַזַר שֶׁיֵּדַע הָאָדָם אֶת סוֹד הַזְּכוּת וְיַתְקִין אֶת עַצְמוֹ בָּהּ, מַה כָּתוּב אַזַר כָּךְ? וּבָנִיתָ בֵּיתֶךָ. זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁל אָדָם בְּגוּפוֹ, שֶׁיִּתְתַּקֵּן וְיֵעָשֶׂה אִישׁ שָׁלֵם. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁזַּפַּר יִצְזַק וְעָשָׂה בְּאֵר בְּשָׁלוֹם, לְאוֹתוֹ הַשָּׁלוֹם [שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם] קָרָא רְוּזוּבוֹת, וְהַכֹּל כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם לַקָּבָ"ה לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב כִּי יְשָׁרִים יִשְׁכְּנוּ אָרֶץ, יַשְׁכִּינוּ אָרֶץ, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ.

וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְזַק. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַזֹּשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם הֵם דִּבְרֵי אֱמֶת, וְהַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן. וְכָל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה כֻּלָּם דִּבְרֵי אֱמוּנָה וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, לֹא זָכָה יִצְזַק כְּמוֹ אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא סָמוּ עֵינָיו וְלֹא כָּהוּ. אֲבָל

כָּאן הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, סוֹד הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. זֶה אַבְרָהָם, שֶׁהוּא אוֹר הַיּוֹם, וְאוֹרוֹ הוֹלֵךְ וּמֵאִיר וּמִתְוַוֵּךְ בְּתִקּוּן הַיּוֹם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ מַה כָּתוּב? וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים, בְּאוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁמְּאִירִים. וְהוּא זָקֵן, [וּמֵאִיר. אָז הוֹלֵךְ וּמֵאִיר] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. וְלַוַּוְשָׁךְ קָרָא לָיְלָה – זֶה יִצְוָוק, שֶׁהוּא זְוַוְשָׁךְ, וְהוּא הוֹלֵךְ לְקַבֵּל לְתוֹכוֹ אֶת הַלַּיְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁהוּא זָקֵן מַה כָּתוּב? וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְוָוק וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת. כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁרָצָה לְהֵוַוְשָׁךְ וּלְהִדָּבֵק [בַּוַוְשָׁךְ] בְּדַרְגָּתוֹ כָּרָאוּי.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְנָשַׁק יָדָיו. אָמַר לוֹ, יָפֶה. אַבְרָהָם מֵאִיר מִצַּד שֶׁל דַּרְגָּתוֹ, יִצְוָוק נָוְוַשָׁךְ מֵהַצַּד שֶׁל דַּרְגָּתוֹ, וְיַעֲקֹב לָמָּה, שֶׁכָּתוּב וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן? אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, כָּתוּב כָּבְדוּ וְלֹא כָהוּ. כָּתוּב מִזֹּקֶן וְלֹא מִזִּקְנוֹ. אֶלָּא מִזֹּקֶן – מִזֹּקֶן שֶׁל יִצְוָוק, מֵאוֹתוֹ צַד כָּבְדוּ. לֹא יוּכַל לִרְאוֹת לְהִסְתַּכֵּל כָּרָאוּי, אֲבָל לֹא כָהוּ. אֲבָל יִצְוָוק כָּהוּ וַדַּאי מִכֹּל וָכֹל, וְנַעֲשָׂה זְוַוְשָׁךְ, שֶׁהֲרֵי אָז נֶאֱוַוז בּוֹ הַלַּיְלָה, וְהִתְקַיֵּם וְלַוַּוְשָׁךְ קָרָא לָיְלָה.

וַיִּקְרָא אֶת עֶשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל. שֶׁנִּכְלַל מִצַּדּוֹ שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָּךְ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁמִּתְוַוְּזֵק בַּקָּבָ"ה וְשָׂם בּוֹ אֶת תָּקְפּוֹ.

יָכוֹל כַּוַּוְנָּיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁהִתְוַוְּזְקוּ וְאָמְרוּ, (דניאל ג) הֵן אִתָּנוּ אֱלֹהֵינוּ שֶׁאָנוּ עוֹבְדִים יָכוֹל לְהַצִּילֵנוּ מִתּוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ הַיּוֹקֶדֶת, וּמִיָּדְךָ הַמֶּלֶךְ יַצִּיל.

בֹּא רְאֵה, שֶׁאִם לֹא יַצִּיל וְלֹא יַעֲמֹד עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נִמְצָא שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִתְקַדֵּשׁ בְּעֵינֵי הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ שֶׁלֹּא אָמְרוּ כָּרָאוּי, זְוַוְרוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן לֹא יָדוּעַ לִהְיוֹת לְךָ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. בֵּין יַצִּיל בֵּין לֹא יַצִּיל, יָדוּעַ לִהְיוֹת לְךָ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ שֶׁיִּוְוַזְקֵאל הוֹדִיעַ לָהֶם דָּבָר, וְשָׁמְעוּ וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָמַד עֲלֵיהֶם, כְּדֵי

שֶׁיִּקַּבְּלוּ שָׂכָר, וְאָז יָזֻרוּ וְאָמְרוּ, וְהֵן לֹא יָדוּעַ לִהְיוֹת לְךָ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'.

אֶלָּא לֹא יִתְוַוֵּךְ אָדָם שֶׁיֹּאמַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַצִּילֵנִי, אוֹ יַעֲשֶׂה לִי כָּךְ וְכָךְ. אֲבָל יָשִׂים אֶת כֹּזוֹ בַּקָּבָ"ה שֶׁיְּסַיַּע לוֹ, כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתָם הַמִּצְווֹת שֶׁל הַתּוֹרָה וְלָלֶכֶת בְּדַרְכָּהּ אֱמֶת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם בָּא לְהִטָּהֵר, וַדַּאי מְסַיְּעִים לוֹ. וּבָזֶה יִתְוַוֵּךְ בַּקָּבָ"ה שֶׁהוּא יְסַיַּע לוֹ, וְיִתְוַוֵּךְ בּוֹ, שֶׁלֹּא יָשִׂים אֶת כֹּזוֹ בְּטָזוֹנוֹ בְּאַוֵּר.

וּמְשׁוּם כָּךְ, עָוֹז לוֹ בָּךְ מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם. שֶׁיַּעֲשֶׂה לִבּוֹ כָּרָאוּי בְּלִי הִרְהוּר אַוֵּר, אֶלָּא כַּמְּסִלָּה הַזּוֹ שֶׁהִיא מִתְיַשֶּׁבֶת לַעֲבֹר בְּכָל מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ, כָּךְ גַּם.

דָּבָר אַוֵּר אַשְׁרֵי אָדָם עָוֹז לוֹ בָּךְ – עָז כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. וּמְשׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לָאָדָם לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמָהּ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא. מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם, מַה זֶּה מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם סזו) סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ. זוֹ הַתּוֹרָה הַהִיא שֶׁהוּא הִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לְהָרִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלַעֲשׂוֹתוֹ וְזַטִּיבָהּ בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְשׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה עִמּוֹ תָּמִיד, שֶׁלֹּא זָזָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁקָּרָא לוֹ יְצַוָּךְ אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ, יַעֲקֹב לֹא הָיָה שָׁם, וְהַשְּׁכִינָה הוֹדִיעָה לְרִבְקָה, וְרִבְקָה הוֹדִיעָה לְיַעֲקֹב.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בֹּא רְאֵה, אִם זֹאת וְזֹלִילָה בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה מִתְבָּרֵךְ עֵשָׂו, לֹא הָיָה שׁוֹלֵט יַעֲקֹב לְעוֹלָמִים. אֶלָּא מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה הָיָה, וְהַכֹּל בָּא בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב, וְזֶה נִתְבָּאֵר. וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁלְוָה בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל עֵשָׂו אָזִיךָ לֵאמֹר.

וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקֹלִי וְגוֹ'. בַּזְּמַן הַהוּא עֶרֶב פָּסַח הָיָה, וְצָרִיךְ הַיַּיִן הָרָע לְהִתְבַּעֵר וְלִשְׁלֹט הַלְּבָנָה, סוֹד הָאֱמוּנָה, וְלָכֵן עָשְׂתָה שְׁנֵי תַּבְשִׁילִים.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּאן רָמָז שֶׁעֲתִידִים בְּנֵי יַעֲקֹב לְהַקְרִיב שְׁנֵי שְׂעִירִים, אֶחָד לַה' וְאֶחָד לַעֲזָאזֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. מִשּׁוּם כָּךְ הִקְרִיבָה שְׁנֵי גְּדָיֵי עִזִּים – אֶחָד בְּשִׁבְיל הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֶחָד כְּדֵי לְהַכְנִיעַ אֶת דַּרְגָּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עַל יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן שְׁנֵי גְּדָיֵי עִזִּים, וּמִשְּׁנֵיהֶם טָעַם יִצְחָק וְאָכַל.

וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ. וַיָּבֵא לוֹ יַיִן, רָמָז רָמַז – מִמָּקוֹם רָזוֹק קֵרַב אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם [שֶׁל עֵשָׂו]. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, רָמָז מֵהַיַּיִן הַהוּא שֶׁכָּל הַשִּׁמְּזָהּ נִמְצֵאת בּוֹ כְּדֵי לְשַׁמְּזוֹ אֶת יִצְחָק, שֶׁצָּרִיךְ שִׁמְּזָהּ, כְּשֶׁרוֹצִים שִׁמְּזָהּ לְשַׁמְּזוֹ אֶת צַד [הַלְּוִים] שֶׁלּוֹ, וְעַל כֵּן וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ.

וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו וְגוֹ'. אֵלּוּ הַלְּבוּשִׁים שֶׁהִרְוִיזַ עֵשָׂו מִנִּמְרוֹד, וְאֵלֶּה לְבוּשֵׁי כָּבוֹד, שֶׁהָיוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּבָאוּ לִידֵי נִמְרוֹד, וּבָהֶם הָיָה צָד צַיָּדָה נִמְרוֹד, שֶׁכָּתוּב (בראשית י) הוּא הָיָה גִּבֹּר צַיִד לִפְנֵי ה' וְגוֹ'. וְעֵשָׂו יָצָא לַשָּׂדֶה וְנִלְוָזם בִּקְרָב עִם נִמְרוֹד וְהָרַג אוֹתוֹ, וְלָקָזוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֵא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף. וּבְאַרוּהָ, כָּתוּב כָּאן וְהוּא עָיֵף, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה ד) כִּי עָיְפָה נַפְשִׁי לְהֹרְגִים.

וְעֵשָׂו הָיָה מַעֲלֶה אֶת אוֹתָם הַלְּבוּשִׁים לִרְבְקָה, וּבָהֶם הָיָה יוֹצֵא וְצָד צַיִד, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא לָקָזוּ אוֹתָם, וְיָצָא לַשָּׂדֶה וְהִתְעַכֵּב שָׁם. וּכְשֶׁעָשָׂו הָיָה לוֹבֵשׁ אוֹתָם, לֹא הָיוּ מַעֲלִים רֵיזוֹת כְּלָל. כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב לָבַשׁ אוֹתָם, אָז שָׂבָה הָאֲבֵדָה לִמְקוֹמָהּ וְהֶעֱלוּ רֵיזוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיָּפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ זָזְרוּ בַּשָּׁעָה הַהִיא לִמְקוֹמָם וְהֶעֱלוּ רֵיזוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב [הָיָה] שֶׁהוּא יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם אֵיךְ אֶפְשָׁר? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, תַּפּוּזַ עֲקֵבוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן מַכֶּהָה גַּלְגַּל זַמָּה, וְאִם תֹּאמַר שֶׁכָּךְ הָיָה יַעֲקֹב? אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי שֶׁכָּךְ הָיָה. בָּרִאשׁוֹנָה טֶרֶם זָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, לֹא הָיוּ יְכוֹלִים כָּל הַבְּרִיּוֹת לְהִסְתַּכֵּל בְּיָפְיוֹ. כֵּיוָן שֶׁזָּטָא, הִשְׁתַּנָּה יָפְיוֹ וְרוּמוֹ הֲנָמַךְ, וַנַּעֲשָׂה בֶּן מֵאָה אַמּוֹת.

וּבָא וּרְאֵה, יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הוּא סוֹד, שֶׁהָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה תְּלוּיָה

בַּיּוֹם הַהוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ (תְּהִלִּים צ) וִיהִי נֹעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וְכָתוּב (שָׁם כז) לַוְיָוֹת בְּנֹעַם ה'. וְזֶהוּ וַדַּאי יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְהַכֹּל הוּא סוֹד עֶלְיוֹן.

וַיָּרֵז אֶת רֵיזַן בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ. בֹּא רְאֵה, וַיָּרֵז אֶת רֵיזַן הַבְּגָדִים לֹא כָּתוּב, אֶלָּא רֵיזַן בְּגָדָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה. דָּבָר אַחֵר [זֶה הוּא] וַיָּרֵז אֶת רֵיזַן בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ – שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִלְבִּישׁ אוֹתָם יַעֲקֹב, הֶעֱלוּ רֵיזוֹת בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. וְעַד שֶׁלֹּא הֵרִיזַן [שֶׁהֵרִיזַן] אֶת רֵיזַן לְבוּשׁוֹ לֹא בֵּרַךְ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי אָז [לֹא] יָדַע שֶׁהוּא רָאוּי לְהִתְבָּרֵךְ. שֶׁאִם לֹא רָאוּי לְהִתְבָּרֵךְ, לֹא הָיוּ עוֹלִים כָּל הָרֵיזוֹת הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ עִמּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּרֵז אֶת רֵיזַן בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ.

וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיזַן בְּנִי כְּרֵיזַן שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. וַיֹּאמֶר – דָּבָר נִסְתָּר הוּא. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָיְתָה הַשְּׁכִינָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיִּצְחָק הָיָה. כְּרֵיזַן שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה' – מִי הַשָּׂדֶה? זֶה שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים, הַשָּׂדֶה שֶׁהָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים [זוֹמְרִים] סוֹמְכִים אוֹתוֹ וּמְתַקְּנִים אוֹתוֹ.

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ, אֲבָל [פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר] בֹּא רְאֵה, שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל ה' בַּצָּרָתָה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. כַּמָּה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַתְקִין אֶת דַּרְגָּתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב זז) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. וְהַשִּׁירָה הַזּוֹ אָמַר [לוֹ] כְּשֶׁרָאָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לְיַעֲקֹב [שֶׁל יַעֲקֹב].

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, יַעֲקֹב אָמַר הַשִּׁירָה הַזּוֹ [שֶׁהֵרִי] בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו נְגַשָּׁה נָּא וַאֲמֻשְׁךָ בְּנִי הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו אִם לֹא. אָז [מִשּׁוּם] שֶׁהָיָה [הָיָה] יַעֲקֹב בְּצָרָה גְּדוֹלָה, שֶׁפָּחַד שֶׁאָבִיו יַכִּיר אוֹתוֹ וְיֵדַע לְפָנָיו. מַה כָּתוּב? וְלֹא הִכִּירוֹ כִּי הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אֲזוֹיו שְׂעֹרֹת וַיְבָרֲכֵהוּ. אָז אָמַר, אֶל ה' בַּצָּרָתָה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי.

ה' הַצִּילָה נַפְשִׁי מִשְּׂפַת שֶׁקֶר מִלָּשׁוֹן רְמִיָּה. זוֹהִי הַדַּרְגָּה שֶׁעָשָׂו שָׂרוּי בָּהּ,

שֶׁהִיא שִׁפַּת הַשֶּׁקֶר [מַה הוּא]. שִׁפַּת שֶׁקֶר, בְּשָׁעָה שֶׁהֵבִיא אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, וּבְהִתְוַכְּחוּת וּבְעַקְמִימוּת הֵבִיא קְלָלוֹת, שֶׁהִתְקַלֵּל הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר יִצְחָק לְעֵשָׂו, וַיֹּאמֶר הַשָּׂדָה וְצוּדָה לִי צָיִדָה, בְּהֵ״א, וּבְאֲרוּהָ, וַיָּצָא עֵשָׂו כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִיִּצְחָק, שֶׁאָמַר לוֹ וַאֲבָרֶכְכָה לִפְנֵי ה׳. שֶׁאִלּוּ אָמַר וַאֲבָרֶכְכָה וְלֹא יוֹתֵר – יָפֶה. כֵּיוָן שֶׁאָמַר לִפְנֵי ה׳, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִזְדַּעְזַע כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמְרָה, וּמַה שֶּׁיֵּצֵא נָזוּשׁ מֵאוֹתָן הַקְּלָלוֹת וְיִשָּׁאֵר יַעֲקֹב.

בַּשָּׁעָה הַהִיא הִזְדַּמֵּן מִיכָאֵל, וּבָא לִפְנֵי יַעֲקֹב וְהַשְּׁכִינָה עִמּוֹ. וְיָדַע יִצְחָק, וְרָאָה אֶת גַּן עֵדֶן עִם יַעֲקֹב וּבֵרְכוֹ לִפָּנָיו. וּכְשֶׁנִּכְנַס עֵשָׂו, נִכְנַס עִמּוֹ גֵּיהִנֹּם, וְעַל כֵּן וַיְזַעֵזְרֵד יִצְחָק וְזַרְדָּה גְּדֹלָה עַד מְאֹד, שֶׁזְּשֵׁב שֶׁעָשָׂו לֹא הָיָה בַּעֲבַד הַהוּא. פָּתַז וְאָמַר, וְאַבָרֲכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה.

מִשּׁוּם כָּךְ הִזְדַּמֵּן יַעֲקֹב בְּזָכְמָה וּבְעַקְמוּמִיוּת שֶׁהֵבִיא בְּרָכוֹת עַל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כְּמוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְנִנְטְלוּ מֵאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, שֶׁהוּא שִׁפַּת שֶׁקֶר. שֶׁכַּמָּה שֶׁקֶר אָמַר, וְכַמָּה דִּבְרֵי שֶׁקֶר עָשָׂה כְּדֵי לְהַטְעוֹת וּלְהָבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ בָּא יַעֲקֹב בְּזָכְמָה וְהִטְעָה אֶת אָבִיו, כְּדֵי לְהָבִיא בְּרָכוֹת עַל הָעוֹלָם וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁמֵּעַל מִן הָעוֹלָם. וּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה הָיְתָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים קטז) וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתִּבוֹאֵהוּ וְלֹא זָפַף בִּבְרָכָה וַתִּרְזַק מִמֶּנּוּ. עָלָיו כָּתוּב (בראשית ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. וְנִשְׁאָר בּוֹ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וּבָא יַעֲקֹב וְנָטַל מִמֶּנּוּ הַבְּרָכוֹת.

וּמִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן נוֹעַד יַעֲקֹב לִטֹּל מֵהַנָּזוּשׁ הַהוּא אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ, וְהוּא נִשְׁאָר עִם קְלָלוֹת וְלֹא יָצָא מֵהֶם. וְדָוִד אָמַר בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ, (תהלים קכ) מַה יִּתֵּן לָךְ וּמַה יֹּסִיף לָךְ לָשׁוֹן רְמִיָּה זִוְצֵי גִּבּוֹר שְׁנוּנִים. מָה אִכְפַּת לְאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרַע שֶׁהֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, נָזוּשׁ נוֹשֵׁךְ וּמַבִּית, וְאֵין לוֹ מִמֶּנּוּ הֲנָאָה.

לָשׁוֹן רְמִיָּה – שֶׁרִמָּה אֶת אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְהֵבִיא רַע עָלָיו וְעַל הָעוֹלָם. אַזַּר כָּךְ בָּא יַעֲקֹב וְנָטַל מִשְּׁלוֹ אֶת כָּל אוֹתָם הַבְּרָכוֹת. זוֹצֵי גְּבוּר שְׁנוּנִים – זֶה עֲשָׂו שֶׁשָּׁמַר שְׁנָאָה [שֶׁהִתְווֹזִיד] לְיַעֲקֹב עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה וְגוֹ'. [בֹּא רְאֵה].

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – הִנֵּה מִלְמַעְלָה וּמִמַּטָּה בְּזִוּוּג אֶזֶד. וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ – הִנֵּה פֵּרְשׁוּהָ, אֲבָל כַּכָּתוּב וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָחֶם. בֹּא רְאֵה, נַעַר הָיִיתִי וְגוֹ', וּבְאַרוּתָהּ – הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר אוֹתוֹ שֶׁרוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכוּ'. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ.

יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים – בְּזְמַן שֶׁשָּׁלַט שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ וְגוֹ' מְבִיאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ וְגוֹ'. וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים – בְּזְמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל מְלָכִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, כַּכָּתוּב (תהלים עב) וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל מְלָכִים כָּל גּוֹיִם יַעַבְדוּהוּ.

הֱוֵה גְּבִיר לְאַחֶיךָ. הֱוֵה, וְלֹא אָמַר הָיֵה אוֹ תִּהְיֶה. אֶלָּא זֶה סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה, שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הֵן סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה. ה' לְמַעְלָה, וְא"ו בָּאֶמְצַע, ה' אַזַּר כָּךְ. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר הֱוֵה גְּבִיר לְאַחֶיךָ, לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם וְלִרְדּוֹת אוֹתָם בִּזְמַן שֶׁבָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַכֹּל הוּא בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, אָז וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ.

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ מִצַּד שֶׁל זִלְקָו שֶׁל יַעֲקֹב הָיוּ וּמִשָּׁלוּ הוּא נָטַל. וְהַבְּרָכוֹת הָאֵלּוּ הָיָה רוֹצֶה יִצְחָק לְבָרֵךְ עֵת עֲשָׂו, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְגָרַם לְיַעֲקֹב לִטֹּל מִשָּׁלוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם וְהָאֲדָמָה הִתְקַלְלָה – מַה כָּתוּב? (בראשית ג) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ וְגוֹ', אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ וְגוֹ'. שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עוֹשָׂה פֵּרוֹת וְגִדּוּלִים כָּרָאוּי. כְּנֶגֶד זֶה וּמִשְּׁמַנֵּי הָאָרֶץ. בְּעִצְּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה – כְּנֶגֶד זֶה מִטַּל הַשָּׁמַיִם. וְקוֹץ וְדַרְדַּר

תַּצְמִיזֵנִי לָךְ – כְּנֶגֶד זֶה וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ. בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם – כְּנֶגֶד זֶה יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים, שֶׁהֵם יַעַבְדוּ אֶת הָאָרֶץ וְיַעַבְדוּ בַּשָּׂדֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סא) וּבְנֵי נֵכָר אִכָּרֵיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם. וְהַכֹּל נָטַל יַעֲקֹב זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וּמִשָּׁלוֹ נָטַל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַם לְיַעֲקֹב שֶׁיִּטֹּל אֶת הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ לְהַדְבֵּק בִּמְקוֹמוֹ וְזֶלְקוֹ, וְעֵשָׂו שֶׁיִּדְבַּק בִּמְקוֹמוֹ וְזֶלְקוֹ.

אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, וְהֵנָּה רָאִינוּ שֶׁמִּשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם, אוֹתָן בְּרָכוֹת נָטַל עֵשָׂו אֲזַר כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעָל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא זֶה כָּזֶה וְלֹא זֶה כָּזֶה, כַּמָּה נִפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים – וּבָזֶה כָּתוּב יִהְיֶה. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – בְּעֵשָׂו כָּתוּב מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְטַל הַשָּׁמַיִם, שֶׁהִנֵּה זֶה אֵינוֹ כָּזֶה.

וְהַדְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת כַּמָּה וְכַמָּה, מִשּׁוּם שֶׁבָּזֶה שֶׁל יַעֲקֹב כָּתוּב בּוֹ, וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם – זֶה הַטַּל הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ מֵעַתִּיק הַיָּמִים, שֶׁנִּקְרָא טַל הַשָּׁמַיִם, הַשָּׁמַיִם שֶׁל מַעְלָה, הַטַּל שֶׁשּׁוֹפֵעַ בְּדַרְגַּת הַשָּׁמַיִם, וּמִשָּׁם לִשְׂדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – [זוֹ הָאָרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה, אֶרֶץ הַחַיִּים. בְּעֵשָׂו כָּתוּב וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, בְּיַעֲקֹב מִשְׁמַנֵּי] הָאָרֶץ זוֹ אֶרֶץ הַחַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה, וְיוֹרֵשׁ אוֹתָהּ בָּאָרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה וּבַשָּׁמַיִם שֶׁל מַעְלָה, וּבְעֵשָׂו בָּאָרֶץ שֶׁל כָּאן לְמַטָּה, וּבַשָּׁמַיִם שֶׁל כָּאן לְמַטָּה. יַעֲקֹב לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְעֵשָׂו לְמַטָּה לְמַטָּה.

עוֹד, יַעֲקֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעֵשָׂו לְמַטָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ – מִזֶּה שֶׁל כָּאן לְמַטָּה, אֲבָל לְמַעְלָה לֹא כְלוּם, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה׳ עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְחִילוּ לִטֹּל אֶת בִּרְכוֹתֵיהֶם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו, יַעֲקֹב נָטַל וְזֶלְקוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְעֵשָׂו נָטַל וְזֶלְקוֹ שֶׁלְּמַטָּה.

רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא אָמַר לְרַבִּי אֶלְעָזָר, כְּלוּם שָׁמַעְתָּ

מֵאֲבִיךָ לָמָּה לֹא הִתְקַיְּמוּ הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, וְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כֻּלָּם הִתְקַיְּמוּ?

אָמַר לוֹ, כָּל אוֹתָם הַבְּרָכוֹת מִתְקַיְּמוֹת, וּבְרָכוֹת אֲזוּרוֹת שֶׁבֵּרַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יַעֲקֹב. אֲבָל מִיָּד יַעֲקֹב נָטַל לְמַעְלָה, וְעֵשָׂו נָטַל לְמַטָּה. אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁיָּקוּם מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, יִטֹּל יַעֲקֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְיֹאבַד עֵשָׂו מִן הַכֹּל, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵכֶר וְנִזְכָּרוֹן בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עובדיה א) וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְגוֹ'. כְּדֵי שֶׁיֹּאבַד עֵשָׂו מִן הַכֹּל, וְיַעֲקֹב יִירַשׁ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת – הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

וּבַזְּמַן הַזֶּה כָּתוּב, (שם) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. אוֹתָהּ מַלְכוּת עֵשָׂו שֶׁנָּטַל בָּעוֹלָם הַזֶּה, נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא [תִּהְיֶה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא] לְבַדּוֹ. וְכִי עַכְשָׁו אֵינָהּ מַלְכוּת מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, הִנֵּה נָתַן לִשְׁאָר הָעַמִּים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְזֵכֶר וְנִזְכָּרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וּבַזְּמַן הַהוּא יִטֹּל מִכֻּלָּם אֶת הַמַּלְכוּת וְכֻלָּהּ תִּהְיֶה שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה, לוֹ לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

וַיְהִי אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אַךְ יָצֹא יָצָא – שְׁתֵּי הַיְצִיאוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? אֶלָּא אַזַּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, וְאַזַּת שֶׁל יַעֲקֹב. שֶׁהִנֵּה כְּשֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב, הַשְּׁכִינָה נִכְנְסָה עִמּוֹ וְהִתְבָּרֵךְ לְפָנֵי הַשְּׁכִינָה. שֶׁיִּצְחָק הָיָה אוֹמֵר אֶת הַבְּרָכוֹת, וְהַשְּׁכִינָה מוּדָה לָהֶם עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁיָּצָא יַעֲקֹב, הַשְּׁכִינָה יָצְאָה עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב. שְׁתֵּי יְצִיאוֹת יַזַּד.

וְעֵשָׂו אָזַיו בָּא מִצֵּידוֹ. לֹא כָתוּב מִן הַצַּיִד, אֶלָּא מִצֵּידוֹ, שֶׁהוּא הַצַּיָּדָה שֶׁלּוֹ, שֶׁלֹּא הָיְתָה בּוֹ בְּרָכָה, וְרוּזַז הַקָּדֵשׁ צוֹוַזַּת וְאוֹמֶרֶת, (משלי כג) אַל תִּלְוַזם אֶת לֶוֶם רַע עַיִן.

וַיַּעַשׂ גַּם הוּא מַטְעַמִּים וְגוֹ'. יָקוּם אָבִי – דִּבּוּרוֹ הָיָה בְּעַוּוֹת, בְּתַקִּיפוּת

הָרוּחַ, דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ טַעַם, יָקוּם אָבִי. בֹּא רְאֵה מַה בֵּין יַעֲקֹב לְעֵשָׂו. יַעֲקֹב אָמַר בְּבוּשָׁה שֶׁל אָבִיו, בַּעֲוָנָה. מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא אֶל אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא שֶׁלֹּא רָצָה לְוַעֲזֵעַ אוֹתוֹ, דִּבֵּר בִּלְשׁוֹן תַּחֲנוּנִים: קוּם נָא שְׁבָה וְאָכְלָה מִצֵּידִי. וְעֵשָׂו אָמַר: יָקוּם אָבִי, כְּמִי שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמּוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס עֵשָׂו – נִכְנַס עִמּוֹ גֵּיהִנֹּם. הַזְדַּעֲזֵעַ יִצְחָק וּפָחַד, שֶׁכָּתוּב וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה – דַּי. מַה זֶּה [גְּדֹלָה] עַד מְאֹד? אֶלָּא שֶׁלֹּא הָיְתָה יְרֵאָה וְאֵימָה גְּדוֹלָה שֶׁנָּפְלָה עַל יִצְחָק מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא. וַאֲפִלּוּ בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנֶּעֱקַד יִצְחָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְרָאָה [שְׁכִינָה] סַכִּין עָלָיו, לֹא הִזְדַּעֲזַע כַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁנִּכְנַס עֵשָׂו וְרָאָה גֵּיהִנֹּם שֶׁנִּכְנַס עִמּוֹ. אָז אָמַר, בְּטֶרֶם תָּבֹא וַאֲבָרֲכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה, מִשּׁוּם [שֶׁרָאֲתָה] שְׁרָאִיתִי שְׁכִינָה שֶׁמּוּדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

דָּבָר אַוֵּר, יִצְחָק אָמַר וַאֲבָרֲכֵהוּ, יָצָא קוֹל וְאָמַר גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה. רָצָה יִצְחָק לְקַלֵּל אֶת יַעֲקֹב, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִצְחָק, אֶת עַצְמְךָ אַתָּה מְקַלֵּל, שֶׁהֲרֵי כְּבָר אָמַרְתָּ לוֹ אֲרֻרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרֲכֶיךָ בָּרוּךְ.

בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם הוֹדוּ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וַאֲפִלּוּ זֵלֶק גּוֹרָלוֹ שֶׁל עֵשָׂו הוֹדָה עֲלֵיהֶם, וְהוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ, וְהוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְהֶעֱלָהוּ עַל רֹאשׁוֹ לְמַעְלָה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר שַׁלְוֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׂעִר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְוֵחַ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. וַיֹּאמֶר שַׁלְוֵנִי – מִשּׁוּם שֶׁהֲזֵזִיק בּוֹ יַעֲקֹב. וְכִי אֵיךְ יָכוֹל אָדָם, שֶׁהוּא גּוּף וּבָשָׂר, לְהַזִּיק בְּמַלְאָךְ שֶׁהוּא רוּחַ מִמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט?

אֶלָּא, מִכָּאן שֶׁמַּלְאָכִים שְׁלוּחֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁיּוֹרְדִים לָעוֹלָם הַזֶּה, גְּלוּמִים וּמִתְגַּלְמִים, וּמִתְלַבְּשִׁים בְּגוּף כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ רָאוּי שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת מִמִּנְהַג אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוֹלְכִים לְשָׁם.

וְהִנֵּה נֶאֱמַר, שֶׁכַּאֲשֶׁר עָלָה מֹשֶׁה לְמַעְלָה מַה כָּתוּב? (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה׳ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה, מִשּׁוּם

הַמִּנְהָג, שֶׁלֹּא לִשְׁנוֹת מֵהַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁהָלַךְ לְשָׁם. וְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים, כְּשֶׁיָּרְדוּ לְמַטָּה, כָּתוּב (בראשית יז) וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּוַּת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ. וְכֵן כָּאן, כְּשֶׁיָּרַד לְמַטָּה הַמַּלְאָךְ הַזֶּה, לֹא נֶאֱבַק עִם יַעֲקֹב אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁהָיָה מְלֻבָּשׁ בְּגוּף כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל כֵּן נֶאֱבַק עִמּוֹ כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁהַשִּׁלְטוֹן שֶׁל אֵלּוּ אֵינוֹ אֶלָּא בַּלַּיְלָה וַדַּאי, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשִּׁלִּיטָה שֶׁל עֵשָׂו אֵינָהּ אֶלָּא בַּגָּלוּת, שֶׁהִיא הַלַּיְלָה, וְעַל כֵּן בַּלַּיְלָה הִתְוַוְּזֵק עִם יַעֲקֹב וְנֶאֱבַק עִמּוֹ. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, נֶּחֱלַשׁ כֹּחוֹ וְלֹא יָכֹל, וְאָז הִתְגַּבֵּר יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁלְטוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בַּיּוֹם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (ישעיה כא) מַשָּׂא דּוּמָה אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה. שֶׁהֲרֵי אָז הַשִּׁלְטוֹן הוּא שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהוּא שֵׂעִיר, הוּא בַּלַּיְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶּחֱלַשׁ כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, וְאָז וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר.

וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֶּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי? כִּי אִם תִּבָּרְכֵנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי? אִם תּוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתִי אַבָּא וְלֹא תִּהְיֶה מְנַקְטֵרֶג עָלַי בְּגָלְגַּלְתָּם. מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. לָמָּה יִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ, בְּעַל כָּרְחֲךָ יֵשׁ לִי לְשַׁמֵּשׁ אוֹתְךָ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה הִתְעַטַּרְתָּ בְּכֹחֲךָ לְמַעְלָה בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וַדַּאי יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שִׁמְךָ.

כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים. מַה זֶּה עִם אֱלֹהִים? וְכִי תַּעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁעָלָיו הָיָה אוֹמֵר? אֶלָּא אָמַר לוֹ, שָׂרִיתָ לְהִתְוַוְּבֵר וּלְהִזְדַּוֵּג עִם אֱלֹהִים בְּזִוּבּוּר, בַּזִּוּוּג שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה. וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב עַל [אֶת] אֱלֹהִים, אֶלָּא עִם אֱלֹהִים, בְּזִוּבּוּר וְזִוּוּג אָזֻד.

דָּבָר אַחֵר וַיֹּאמֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ. אַף כָּאן, וַיֹּאמֶר לֹא יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל. וְאָז הִתְעַטֵּר יַעֲקֹב בְּדַרְגָּתוֹ לִהְיוֹת הַכְּלָל שֶׁל הָאָבוֹת. מַה כָּתוּב? וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם. מַה זֶּה וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם? שֶׁהוֹדָה לוֹ עַל כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי טז) בִּרְצוֹת ה' דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אֹתוֹ בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם שֶׁיִּתְקֵן אֶת שְׁבִילָיו עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁוַּדַּאי שְׁנֵי מַלְאָכִים שְׁלִיזִים יֵשׁ לָאָדָם מִלְמַעְלָה לְהַזְהִיר עָמּוֹ, אֶזֶד לִימִין וְאֶזֶד לִשְׂמֹאל, וְהֵם מְעִידִים עַל הָאָדָם בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, הֵם נִמְצָאִים שָׁם, וְקוֹרְאִים לָהֶם יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רַע.

בָּא הָאָדָם לְהִטַּהֵר וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוֹות הַתּוֹרָה – אוֹתוֹ יֵצֶר הַטּוֹב שֶׁהִזְהִיר עָמּוֹ, כְּבָר הִתְגַּבֵּר עַל אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע וְהִשְׁלִים עָמּוֹ וְהִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד. וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְהִטַּמֵּא, אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר עַל אוֹתוֹ יֵצֶר טוֹב, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וַדַּאי כְּשֶׁאוֹתוֹ הָאָדָם בָּא לְטַהֵר, בְּכַמָּה כֹּחַ הִתְחַזֵּק הָאָדָם כְּשֶׁהִתְגַּבֵּר אוֹתוֹ יֵצֶר טוֹב, אָז אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אֹתוֹ, שֶׁאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע נִכְנָע לִפְנֵי הַיֵּצֶר הַטּוֹב. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי יב) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ. מַה זֶּה וְעֶבֶד לוֹ? זֶה יֵצֶר הָרָע. וְאָז כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּמִצְוֹות הַתּוֹרָה, אָז גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אֹתוֹ, זֶה יֵצֶר הָרָע וּמַה שֶּׁבָּא מִצִּדּוֹ.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב בָּטַח בַּקָּבָ"ה וְכָל דַּרְכָיו הָיוּ לִשְׁמוֹ, עַל כֵּן אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אֹתוֹ. וְזֶה [זֶה] סמא"ל, הַכּוֹחַ וְהַחִזּוּק שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהִשְׁלִים עִם יַעֲקֹב. וּמִשּׁוּם שֶׁהִשְׁלִים עִם יַעֲקֹב וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, אֲזַי הִשְׁלִים עָמּוֹ עֵשָׂו. [אָז הוֹדָה לוֹ עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב יֶשׁ לִי רַב אָחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לָךְ, שֶׁהֲרֵי הוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁלּוֹ בַּזֶּרַע] וְעַד שֶׁלֹּא הִשְׁלִים יַעֲקֹב עִם אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁנִּתְמַנָּה עָלָיו, לֹא הִשְׁלִים עָמּוֹ עֵשָׂו. מִשּׁוּם כָּךְ, בְּכָל מָקוֹם הַכּוֹחַ שֶׁל מַטָּה תָּלוּי בַּכּוֹחַ שֶׁל מַעְלָה.

וַיֶּחֱזַק יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֵפוֹא. מִי אֵפוֹא – מַה זֶּה מִי אֵפוֹא? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת מִי הוּא זֶה! אֶלָּא מִי אֵפוֹא – שֶׁשָּׁם עָמְדָה הַשְּׁכִינָה כְּשֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, וְעַל כֵּן אָמַר מִי אֵפוֹא, מִי הוּא שֶׁעוֹמֵד כָּאן וּמוֹדָה עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַכְתִּי אוֹתוֹ? וַדַּאי גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה! שֶׁהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים לְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַזָּרָדָה שֶׁהֶזֵּרִיד יַעֲקֹב אֶת יִצְחָק אָבִיו, נֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב בָּעֹנֶשׁ שֶׁל יוֹסֵף שֶׁזָּרַד זָרָדָה כָּזוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ זֹאת מָצָאנוּ. יִצְחָק אָמַר מִי אֵפוֹא – בְּאֵיפָה נֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב אֵיפָה הֵם רֹעִים, וְשָׁם יוֹסֵף נֶאֱבַד, וְנֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עַל יָדוֹ בְּאוֹתָן הַבְּרָכוֹת, הוּא נֶעֱנַשׁ בְּאֵיפָה, שֶׁכָּתוּב אֵיפֹה הֵם רֹעִים, וּמִשָּׁם נֶאֱבַד מִמֶּנּוּ וְנֶעֱנַשׁ כָּל אוֹתוֹ הָעֹנֶשׁ.

וַיְזָרֵד יִצְחָק זָרָדָה גְּדֹלָה. מַה זֶּה גְּדֹלָה? כָּתוּב כָּאן גְּדֹלָה, וְכָתוּב שָׁם (דברים יז) וְאֶת הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְגוֹ'. שֶׁנִּכְנַס עִמּוֹ גֵּיהִנֹּם. עַד מְאֹד – מַה זֶּה עַד מְאֹד? כָּתוּב כָּאן מְאֹד, וְכָתוּב שָׁם (בראשית א) וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת. אָז אָמַר מִי אֵפוֹא.

כְּשֶׁמֹּעַ עֵשָׂו אֶת דִּבְרֵי אָבִיו וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי זְיָיא, כַּמָּה רָעוֹת עָשׂוּ אוֹתָן דְּמָעוֹת שֶׁבָּכָה וְהוֹצִיא עֵשָׂו לְפָנֵי אָבִיו כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מַזְעִשִׁיב דְּבַר אָבִיו יוֹתֵר. הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. [וּבְאַרוּהוּ] הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ – קָרָא שְׁמוֹ אוֹתוֹ שֶׁקָּרָא לוֹ. הוֹצִיא הַשְׁמָעַת קוֹל שֶׁל רַק בְּשִׁבִּיל קָלוֹן. לֹא כָּתוּב הֲכִי נִקְרָא שְׁמוֹ, אֶלָּא קָרָא שְׁמוֹ.

וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם. זֶה – מַה הוּא זֶה? [אֶלָּא] וַיַּעְקְבֵנִי פַּעֲמַיִם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת; אֶלָּא דָּבָר אֶחָד הָיָה פַּעֲמַיִם – בְּכֹרָתִי, הֶחֱזִיר לוֹ פַּעַם אַחֶרֶת בִּרְכָתִי. זֶהוּ פַּעֲמַיִם. כְּמוֹ כֵן (בראשית מג) כִּי עַתָּה שַׁבְנוּ זֶה פַּעֲמָיִם. דָּבָר אֶחָד פַּעֲמַיִם. אֶחָד שֶׁהִנַּח הֶחֱזַרְתִּי לוֹ, וְלֹא נִהְיֶה בְּבוּשָׁה לְפָנָיו אוֹתוֹ אָדָם. שַׁבְנוּ – בִּשְׁנוּ. אָנוּ בְּבוּשָׁה מִמֶּנּוּ, וּכְבָר הֶחֱזַרְנוּ.

כְּמוֹ זֶה אָמַר אִיּוֹב, (איוב יג) וְתַזְעִשֵׁנִי לְאוֹיֵב לָךְ. זְעַר אִיּוֹב – אוֹיֵב. וּפַרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בִּשְׁעָרָה יְשׁוּפֵנִי וְגוֹ'. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמָּא רוּזַז סְעָרָה עָבְרָה לְפָנֶיךָ? וְכָאן בְּכֹרָתִי לָקָוז, וְהִנֵּה עַתָּה זְעַר הַדָּבָר וְנָטַל בִּרְכָתִי.

הֵן גְּבִיר שַׂמְתִּיו לָךְ וְגוֹ', וּלְךָ אֵפוֹא מָה אֶעֱשֶׂה בְנִי. וּלְךָ אֵפוֹא – אֵין עוֹמֵד

פָּה מִי שֶׁיִּסְכִּים עָלֶיךָ. מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי. אָז בֵּרַךְ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהִסְתַּכֵּל בְּדַרְגָּתוֹ וְאָמַר וְעַל זַרְבְּךָ תִּוָּזֶה, שֶׁהֲרֵי כָּךְ רָאוּי לְךָ לִשְׁפֹּךְ דָּמִים וְלַעֲשׂוֹת קְרָבוֹת, וְעַל כֵּן אָמַר מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וּלְךָ אַפּוֹא מָה אֶעֱשֶׂה – כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֶת זֶה, לָמָּה בְּנִי? אֶלָּא אָמַר לוֹ, וּלְךָ אַפּוֹא מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁאַתָּה בְּדִין וּבְזֵרֵב וּבְדָם אֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ, וְאֶת אָזְיךָ בְּדֶרֶךְ שְׁלֹמָה. אֶלָּא בְּנִי, בְּנִי וַדַּאי. אֲנִי גָּרַמְתִּי לְךָ מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה בְּנִי, וְעַל כֵּן וְעַל זַרְבְּךָ תִּוָּזֶה וְאֶת אָזְיךָ תַּעֲבֹד. וַעֲדַיִן לֹא הִתְקַיֵּם, שֶׁהֲרֵי לֹא עָבַד עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב לֹא רָצָה אוֹתוֹ עַכְשָׁו, וְהוּא זָזַר וְקָרָא לוֹ אֲדוֹנִי כַּמָּה פְּעָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּכֵּל לְמֵרָזוֹק וְהָעֶלָה אוֹתוֹ לְסוֹף הַיָּמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי זְיֵיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ אֶת רַבִּי יוֹסֵי הַזָּקֵן שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אַזְרִיהֶם. יָשְׁבוּ עַד שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמְרוּ, עַכְשָׁו הַדֶּרֶךְ מִתְקַנֶּנֶת לְפָנֵינוּ. הָלְכוּ. אָמַר רַבִּי זְיֵיא, עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (משלי לא) פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ. פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם לְשׁוֹן הַתּוֹרָה שֶׁמְּדַבְּרִים בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת.

פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה – זוֹ בֵּ׳ שֶׁל בְּרֵאשִׁית, וּפָרְשׁוּהָ. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁבּוֹ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וּבוֹ מְדַבֵּר תָּמִיד. בֵּ׳ סְתוּמָה מִצַּד זֶה, וּפְתוּחָה מִצַּד זֶה. סְתוּמָה מִצַּד זֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי. פְּתוּחָה מִצַּד זֶה כְּדֵי לְהָאִיר [לְהַדִּיר] פָּנֶיהָ כְּכַפֵּי מַעְלָה, וּפְתוּחָה מִצַּד זֶה כְּדֵי לְקַבֵּל מִלְמַעְלָה, וְהִיא אַכְסַדְרָה לְקַבֵּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֶדֶת בְּרֹאשׁ הַתּוֹרָה וּמִתְמַלֵּאת אַזַּר כָּךְ. פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה, בְּחָכְמָה וַדַּאי, שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, כְּתַרְגּוּמוֹ. וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ – שֶׁהֲרֵי אַזַּר כָּךְ מְסַפֵּר וְאוֹמֵר, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר.

פִּיהָ פָּתְחָה בְּחָכְמָה – זוֹ ה׳ [הָרִאשׁוֹנָה] שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהַכֹּל בָּהּ,

וְהִיא סְתוּמָה וּגְלוּיָה, כְּלוּלָה מִמַּעְלָה וּמִטָּה, הַסּוֹד שֶׁל מַעְלָה וּמִטָּה. פֶּיהָ פָּתְוָה בְּזָכְמָה – מִשּׁוּם שֶׁהִיא סְתוּמָה שֶׁאֵין נוֹדַעַת כְּלָל, שֶׁכָּתוּב וְנֶעְלָמָה מֵעֵינֵי כָל זָיִ וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה. וּכְשֶׁמִּתְזַוֶּגֶת לְהִתְפַּשֵּׁט בַּזָּכְמָה שֶׁנִּדְבְּקָה בָּהּ, וְהִיא בְּתוֹכָהּ, [וְהִיא] מוֹצִיאָה קוֹל, שֶׁהִיא תּוֹרַת זֵעֶר.

פִּיהָ פָּתְוָה בְּזָכְמָה – זוֹ ה״א הָאַזְרוֹנָה שֶׁהִיא דִּבּוּר, וְהַדִּבּוּר תָּלוּי בַּזָּכְמָה. וְתוֹרַת זֵעֶר עַל לְשׁוֹנָהּ – זֶה הַקּוֹל שֶׁעוֹמֵד עַל הַדִּבּוּר לְהַנְהִיגוֹ. וְתוֹרַת זֵעֶר – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עַל לְשׁוֹנָהּ, לְהַנְהִיג הַדָּבָר וְלֶאֱזוֹז אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין דִּבּוּר בְּלִי קוֹל, וּבְאֲרוּכָה.

פָּתַח רַבִּי זֵיָיא אַזְרֵיו וְאָמַר, (משלי ז׳) אֲנִי זָכְמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא. אֲנִי זָכְמָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שָׁכַנְתִּי עָרְמָה – זֶה יַעֲקֹב שֶׁהוּא זָקֵם. וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא – זֶה יִצְחָק, שֶׁהָיְתָה לוֹ דַּעַת מְזִמּוֹת לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו. וּמִשּׁוּם שֶׁזָּכְמָה הִשְׁתַּתְּפָה עִם יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עָרְמָה – וְדַעַת מְזִמּוֹת אֶמְצָא, שֶׁהִתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב מֵאָבִיו, וְשָׁרוּ עָלָיו כָּל הַבְּרָכוֹת, וְהִתְקַיְּמוּ בּוֹ וּבְבָנָיו לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

מֵהֵן הִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכֵיָן יִתְקַיְּמוּ לִזְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁאָז יִהְיוּ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ וְעִם אֶחָד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְיִשְׁלְטוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (דניאל ז׳) וְהִנֵּה עִם עֲנְנֵי הַשָּׁמַיִם כְּבֶן אָדָם בָּא. זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב (שם ב׳) וּבִימֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ הַמְּלָכִים יַעֲמִיד אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם מַלְכוּת. וְעַל כֵּן רָצָה יַעֲקֹב שֶׁיַּעַבְרוּ בִּרְכוֹתָיו לְאוֹתוֹ עָתִיד לָבֹא, וְלֹא נָטַל אוֹתָם לְאַלְתַּר.

פָּתַח רַבִּי יֵיסָא אַזְרֵיו וְאָמַר, (ירמיה ל׳) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה׳ וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ. אֲבָל בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁיָּצָא יַעֲקֹב מִלְּפָנֵי אָבִיו עִם אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, הִסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ וְאָמַר: הִנֵּה הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ אֲנִי רוֹצֶה לְהַעֲבִירָן לְאַזּוֹר כָּךְ, לְאֹרֶךְ הַיָּמִים. וְהָיָה יָרֵא וּפַחְדָן. יָצָא קוֹל וְאָמַר: וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה׳ כִּי אִתְּךָ אָנִי. לֹא אֶעֱזֹב אוֹתְךָ

בָּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָזוּק, לְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁאַתָּה מַעֲבִיר אוֹתָן, אֶת אוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

וְאֶת זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁעַכְשָׁו נוֹטֵל עֲשָׂו בִּרְכוֹתָיו וְיִשְׁתַּעְבְּדוּ בְּבָנֶיךָ, אֲנִי אוֹצִיא אוֹתָם מִיָּדָיו, אָז בָּנֶיךָ יִשְׁתַּעְבְּדוּ בּוֹ. וְשָׁב יַעֲקֹב, לְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת. וְשָׁב יַעֲקֹב – זוֹ הַשְּׁכִינָה [שֶׁהִיא עִם יַעֲקֹב]. וְשָׁב יַעֲקֹב וְדַאי. וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוִהָ, מֵאוֹתָן מַלְכֻיּוֹת: מִבָּבֶל, וּמָדַי, וּמִיָּוָן, וּמֵאֱדוֹם. שֶׁהֵם הָיוּ שֶׁהִשְׁתַּעְבְּדוּ בְּיִשְׂרָאֵל. וְאֵין מַזְּרִיד – לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

הָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּל מַה שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל הָיָה בְּסוֹד הַזְּכוּתָה, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֶת הַזְּכוּתָה הָעֶלְיוֹנָה לִבְנֵי הָאָדָם כְּדֵי שֶׁיִּלְמְדוּ מֵהַמַּעֲשֶׂה הַהוּא אֶת סוֹדוֹת הַזְּכוּתָה, וְהַכֹּל הֵם כָּרָאוּי, וְכָל מַעֲשָׂיו דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁדַּרְכֵי הַתּוֹרָה הֵם דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין דָּבָר קָטָן שֶׁאֵין בּוֹ כַּמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים וְסוֹדוֹת שֶׁל זְכוּתָה עֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי רַבִּי יוֹזְנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה אוֹמֵר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת בְּסוֹד הַזְּכוּתָה הָעֶלְיוֹנָה בְּפָסוּק וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל בַּת מַטְרֵד בַּת מֵי זָהָב, וְלֹא גִּלָּה אוֹתָם אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה עִמּוֹ, כְּדֵי לָדַעַת שֶׁכַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים הֵם בְּכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה, שֶׁהוּא בַּתּוֹרָה, וּבְכָל דָּבָר וְדָבָר, הֵיא זְכוּתָה וְתוֹרַת אֱמֶת. מִשּׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הֵם דְּבָרִים קְדוֹשִׁים לְהַרְאוֹת מִמֶּנָּה נִפְלָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעִקֵּם הַנָּחָשׁ הַהוּא אֶת אָדָם וְאֶת אִשְׁתּוֹ, שֶׁקָּרַב לָאִשָּׁה וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא, וְהִתְפַּתָּה בּוֹ אָדָם, אָז נִטְמָא הָעוֹלָם, וְהִתְקַלְקְלָה בִּשְׁבִילוֹ הָאֲדָמָה, וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְעָמַד הָעוֹלָם לְהֶפָּרַע מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁבָּא עֵץ הַזַּיִּים וְכָפָה [וְכִפֶּר] עַל אָדָם, וְהִכְנִיעַ אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט לְעוֹלָמִים עַל זַרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁהִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל שָׂעִיר, הָיָה נִכְנָע אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ וְהִתְהַפֵּךְ

לְעֶבֶד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְעַל כֵּן הִקְרִיב יַעֲקֹב לְאָבִיו שְׁנֵי שְׂעִירִים. אָזַד לְהַכְנִיעַ אֶת עֵשָׂו, שֶׁהוּא שָׂעִיר, וְאָזַד בִּשְׁבִיל הַדַּרְגָּה שֶׁהָיְתָה תְלוּיָה בְּעֵשָׂו וְנִדְבַּק בּוֹ וְנִתְבָּאֵר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ עָמַד הָעוֹלָם עַד שֶׁתָּבֹא אִשָּׁה כְּמוֹ זָזָה, וּבֶן אָדָם כְּמוֹ אָדָם, וַיַּעֲקִמוּ וַיְזֻכִּימוּ אֶת אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ הָרָע וְאוֹתוֹ שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וְהַכֹּל נִתְבָּאֵר.

פָּתַז וְאָמַר, וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה, וַהֲרֵי נֶאֱמַר וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים. אִישׁ תָּם – גָּבַר שָׁלֵם, כִּתַרְגּוּמוֹ. יֹשֵׁב אֹהָלִים – לָמָּה הוּא תָּם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא יֹשֵׁב אֹהָלִים, שֶׁאוֹזֵז אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, אֶת אַבְרָהָם וְאֶת יִצְחָק. וְעַל כֵּן יַעֲקֹב בְּצִדּוֹ שֶׁל יִצְחָק בָּא אֶל עֵשָׂו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב עִם זָסִיד תִּתְזַסָּד וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל. וּכְשֶׁבָּא עִם בְּרָכוֹת – עִם סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה הוּא בָּא, עִם סִיּוּעַ שֶׁל אַבְרָהָם וְיִצְחָק, וּמִשּׁוּם כָּךְ זֶה הָיָה בְּזָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיַּעֲקֹב הִתְעוֹרֵר אֶל סמא״ל, דַּרְגָּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וְקִבֵּל עָלָיו אֶת יַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב נִצַּוַּז אוֹתוֹ בְּכַמָּה צְדָדִים – נִצַּוַּז אֶת הַנָּזָשׁ בְּזָכְמָה וְעַקְמוּמִיּוּת, וְלֹא נֶצַּוַּז, רַק מֵהַשָּׂעִיר. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָזַד, נִצַּוַּז כְּמוֹ כֵּן אֶת סמא״ל בְּנִצָּוּזוֹן אַוֵּר וְנִצַּוַּז אוֹתוֹ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁזַר. וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָיְתָה זְכוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בָּא וְרָצָה לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה הַלַּיְלָה שֶׁנִּבְרְאָה בּוֹ הַלְּבָנָה, וְיַעֲקֹב נִשְׁאַר לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה מִישֶׁהוּ אַוֵּר עִמּוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַל יֵצֵא אָדָם יְזִידִי בַּלַּיְלָה, וְכָל שֶׁכֵּן בַּלַּיְלָה שֶׁנִּבְרְאוּ בּוֹ הַמְּאוֹרוֹת, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה זְסֵרָה, שֶׁכָּתוּב יְהִי מְאֹר״ת זְסֵר. וְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה נִשְׁאַר לְבַדּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַלְּבָנָה בְּזְסִרוֹנָהּ, הַנָּזָשׁ הָרָע מִתְגַּבֵּר וְשׁוֹלֵט, וְאָז בָּא סמא״ל וְקִטְרֵג עָלָיו, וְרָצָה לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם.

וְיַעֲקֹב הָיָה זָזָק בְּכָל הַצְּדָדִים, בַּצַּד שֶׁל יִצְחָק וּבַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהֵם הָיוּ זָזְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. בָּא לִימִין, וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם זָזָק בְּוָזָק הַיּוֹם, בְּצַד הַיָּמִין

שֶׁל הַוָּסָד. בָּא לִשְׁמוֹאל, רָאָה אֶת יְצוּנְק וְזָנָק בַּדִּין הַקָּשֶׁה. בָּא לַגּוּף, רָאָה אֶת יַעֲקֹב זָנָק מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ שֶׁמַּקִּיפִים אוֹתוֹ אֶזֶד מִכָּאן וְאֶזֶד מִכָּאן. אֲזַי, וַיִּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, שֶׁהוּא מָקוֹם מְזוּוָּג לַגּוּף, וְהוּא עַמּוּד אֶזֶד שֶׁל הַגּוּף. אֲזַי, וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ וְגוֹ'.

כֵּיוָן שֶׁהִתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר וְעָבַר הַלַּיְלָה, הִתְגַּבֵּר יַעֲקֹב, וְנָזַלַשׁ כּזוֹ שֶׁל סמא"ל, אָז אָמַר שַׁלְוֵנִי, שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לוֹמַר אֶת שִׁירַת הַבֹּקֶר. וְרָצָה לָלֶכֶת, וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְהוֹסִיף לוֹ בְּרָכָה אַזֶּרֶת, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה בְּרָכוֹת הִתְבָּרֵךְ יַעֲקֹב: אַזַּת שֶׁל אָבִיו בְּאוֹתָהּ הִתְעַקְּמוּת, וְהִרְוִיזַ אֶת כָּל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת. וְאַזַּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהָיָה בָּא מִלָּבָן, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יַעֲקֹב. וְאַזַּת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַהוּא, הַמְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו. וְאַזַּת בְּרָכָה אַזֶּרֶת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו כְּשֶׁהָלַךְ לְפַדַּן אֲרָם, שֶׁכָּתוּב וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אֹתְךָ וְגוֹ'.

בַּזְּמַן הַהוּא שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת עֵצְמוֹ בְּכָל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ, אָמַר, בְּאֵיזוֹ בְּרָכָה מֵהֶם אֶשְׁתַּמֵּשׁ כָּעֵת? אָמַר, כָּעֵת אֶשְׁתַּמֵּשׁ בַּזַּלָּשָׁה שֶׁבָּהֶן, וּמִי הִיא? זוֹ הָאַזַּרוֹנָה, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא זְנָקָה, אָמַר, אֵינָהּ זְנָקָה בְּשִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה כְּרִאשׁוֹנָה.

אָמַר יַעֲקֹב, אֶטֹל עֵכְשָׁו אֶת זוֹ וְאֶשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, וְאַעֲבִיר אֶת כָּל אוֹתָן הָאַזַּרוֹת לְזְמַן שֶׁאֶצְטָרֵךְ לִי וּלְבָנַי אַזַּרַי, מָתַי? בְּזְמַן שֶׁיִּתְכַּנְּסוּ כָּל הָעַמִּים לְהַאֲבִיד אֶת בָּנַי מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם ה' כִּי אֲמִילַם. סַבּוּנִי גַּם סְבָבוּנִי וְגוֹ'. סַבּוּנִי כִּדְבוֹרִים וְגוֹ'. הִנֵּה כָּאן שְׁלֹשָׁה, כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. אַזַּת – אוֹתָן הַבְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל אָבִיו. שְׁתַּיִם – אוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁלֹשׁ – אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַהוּא.

אָמַר יַעֲקֹב, לְשָׁם צָרִיךְ אוֹתָן, אֶל הַמְּלָכִים וְכָל הָעַמִּים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם,

וְאַעֲבִיר אוֹתָן לִשָּׁם, וְכָעֵת כְּכֻלָּם עֲשָׂו דַּי לִי בָּזֶה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה לִגְיוֹנוֹת וְזָקִים, כַּמָּה בַּעֲלֵי לוּוַּמֵי קְרָבוֹת לְהִלָּוֵם בַּקְּרָבוֹת, שֶׁמְּזַמְּנִים כְּכֻלָּם מְלָכִים וְזָקִים לְהִלָּוֵם בָּהֶם קְרָבוֹת. בֵּינְתַיִם שָׁמַע עַל שׁוֹדֵד אֶזְוָד רוֹצֵזַ. אָמַר, בְּנֵי הַשְּׁעָרִים הַלָּלוּ יֵלְכוּ לְשָׁם. אָמְרוּ לוֹ, מִכָּל הַלִּגְיוֹנוֹת שֶׁלְּךָ אֵינְךָ שׁוֹלֵזַ לְשָׁם אֶלָּא אֵלּוּ? אָמַר, כְּכֻלָּם אוֹתוֹ הַשּׁוֹדֵד דַּי בְּאֵלּוּ, שֶׁהֲרֵי כָּל לִגְיוֹנוֹתַי וּבַעֲלֵי הַקְּרָב אַעֲבִיר אוֹתָם לְאוֹתָם הַמְּלָכִים הַזָּקִים. בְּיוֹם הַקְּרָב כְּשֶׁיִּצְטָרְכוּ לִי, יִהְיוּ.

אַף כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר כְּכֻלָּם עֲשָׂו, דַּי לִי כָּעֵת בַּבְּרָכוֹת הַלָּלוּ. אֲבָל לַזְּמַן הַהוּא שֶׁיִּצְטְרְכוּ לְבָנַי כְּכָל הַמְּלָכִים וְהַשַּׁלִּיטִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, אַעֲלֶה אוֹתָם. כְּשֶׁיִּגְיַע אוֹתוֹ הַזְּמַן, יִתְעוֹרְרוּ אוֹתָן הַבְּרָכוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים, וְיִתְקַיֵּם הָעוֹלָם עַל קְיוּמוֹ כָּרָאוּי. וּמֵהַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה תָּקוּם הַמַּלְכוּת הַזּוֹ עַל כָּל שְׁאָר מַלְכוּת אַזֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (דניאל ב) תְּכַתֵּת וְתַכְלֶה כָּל אֵלּוּ הַמַּלְכֻיּוֹת וְהִיא תָּקוּם לְעוֹלָם. וְהֵינוּ הָאֶבֶן הַהִיא שֶׁנֶּגְזֶרֶת מִן הָהָר וְלֹא בַּיָּדַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. מִי הָאֶבֶן הַזּוֹ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה וְגוֹ'.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, מִכָּאן, (ישעיה י) שְׁאָר יָשׁוּב שְׁאָר יַעֲקֹב – אֵלּוּ הַבְּרָכוֹת הָאֲזֵרוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. וְכָתוּב (מיכה ה) וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים. [אֵלּוּ בְּרָכוֹת אֲזֵרוֹת. כָּתוּב וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב] בַּגּוֹיִם כֻּלָּם, וְלֹא רַק בְּעֵשָׂו. וְכָתוּב וְהָיָה שְׁאֵרִית וְגוֹ' כְּטַל מֵאֵת ה'.

פָּתַח רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. בֵּן זֶה עֵשָׂו, שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁיְּכַבֵּד אֶת אָבִיו כְּמוֹ שֶׁעָשָׂו כִּבֵּד אֶת אָבִיו, וְאוֹתוֹ הַכָּבוֹד שֶׁכִּבֵּד אוֹתוֹ הִשְׁלִיט אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְעֶבֶד אֲדֹנָיו – זֶה אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, וּבְאַרְוָה. שֶׁהֲרֵי אָדָם שֶׁהָיָה בָּא לִזָּרֵן בְּכַמָּה עֶשֶׂר וְכַמָּה מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת וּגְמַלִּים טְעוּנִים, שֶׁלֹּא אָמַר לִבְתוּאֵל וְלָבָן שֶׁהוּא אוֹהֲבוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אוֹ אִישׁ אַזֵּר שָׁבָא עִם פָּיוּס שֶׁל

אַבְרָהָם, אֶלָּא טֶרֶם יְדַבֵּר אֶת דְּבָרוֹ מַה כָּתוּב? וַיֹּאמַר עֶבֶד אַבְרָהָם אָנֹכִי, וְאַזַּר כָּךְ אֲדֹנִי אֲדֹנִי, כְּדֵי שֶׁיְּכַבֵּד אֶת אַבְרָהָם, אוֹתוֹ הַכָּבוֹד וְאוֹתוֹ הַוֶּסֶד הֶאֱרִיךְ לוֹ לְכַמָּה פְּעָמִים.

כָּךְ עָשָׂה, הַכָּבוֹד הַהוּא שֶׁכִּבֵּד אֶת אָבִיו הֶאֱרִיךְ לוֹ כָּל הַפְּעָמִים הַלָּלוּ שֶׁיִּשְׁלֹט בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹתָן הַדְּמָעוֹת הוֹרִידוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְשַׁעְבּוּדוֹ עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בִּבְכִיָּה וּבִדְמָעוֹת, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) בִּבְכִי יָבֹאוּ וְגוֹ', וְאָז כָּתוּב (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא יַעֲקֹב

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרְהוּ, אֲבָל וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ – זֶה יַעֲקֹב כְּשֶׁהָיָה בִּבְאֵר שָׁבַע. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ – כְּשֶׁהָלַךְ לְחָרָן, שֶׁכָּתוּב וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ. וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.

וּבֹא וּרְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם, מַסְעוֹתָיו הֵם בִּשְׁנֵי צְדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה יָמִין וְזֶה שְׂמֹאל. [וּמִשּׁוּם] וְשׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא כָּל יוֹם מִצַּד הַמִּזְרָח, וְהוֹלֵךְ לְצַד הַדָּרוֹם [שֶׁל מַעֲרָב], וְאַזַּר כָּךְ לְצַד הַצָּפוֹן, וּמִצַּד הַצָּפוֹן לְצַד הַמַּעֲרָב, וְאָז הַשֶּׁמֶשׁ מִתְכַּנֵּס וְיוֹצֵא לְצַד מַעֲרָב. יוֹצֵא מִמִּזְרָח, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע. וְהוֹלֵךְ לְמַעֲרָב, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, יוֹצֵא מִכֹּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, וְהוֹלֵךְ לְרֹשׁוּת אֲזֵרֵת, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. [יוֹצֵא מִמִּזְרָח, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, זוֹ הַשְׁמִטָּה שֶׁנִּטְלֶת מֵהָעֵמֶק הָעֶלְיוֹן הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר, וְהוֹלֶכֶת לַמַּעֲרָב, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ חָרָנָה, הַמָּקוֹם שֶׁהַדִּין וְהָרִגָּז שָׁם.

רַבִּי יוֹסֵי מְבָאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בַּגָּלוּת. בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה יוֹרֵד אוֹר מִן

הָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן, וְיַעֲקֹב הָיָה נוֹטֵל אוֹתוֹ וְהוֹלֵךְ לִבְאֵר שֶׁבַע, הַבְּאֵר שֶׁזַּפָּרוּהָ שָׂרִים, שֶׁהָיָה מֵאִיר מִשָּׁם, וְהִשְׁלִים אוֹתָהּ הַבְּאֵר בְּכָל הַשְׁלֵמוּת. וּבִימֵי הַגָּלוּת נָסַע מִבְּאֵר שֶׁבַע הַזּוֹ וְהָלַךְ לְוָזְרָנָה, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ וָזְרָנָה, כְּלוֹמַר וָזֵרוֹן אַף. וּמַה הוּא וָזֵרוֹן אַפּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הַדַּרְגָּה הָרָעָה, הָאָרֶץ שֶׁל רְשׁוּת אֲוֻיֶּרֶת.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כְּשֶׁהוֹלֵךְ הַשֶּׁמֶשׁ לְמַעֲרָב, הַמַּעֲרָב הַזֶּה נִקְרָא מְקוֹמוֹ שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, הַכִּסֵּא שֶׁלּוֹ, מָקוֹם שֶׁשּׁוֹלֵט עָלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵחַ הוּא שָׁם. שֶׁהוֹלֵךְ אֵלָיו לְהָאִיר עָלָיו, וְנוֹטֵל אֶת כָּל הָאוֹרוֹת וְכוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו.

וְהֵינוּ כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיזַז תְּפָלִין, [ס"א וְלָמַדְנוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיזַז תְּפָלִין, שֶׁכָּתוּב נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. וְשָׁנִינוּ, יְמִינוֹ – זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ – אֵלּוּ תְּפָלִין. וְכֻלָּם נָטַל יַעֲקֹב וּמְאַסֵּף לְצַד מַעֲרָב. וְהַלְבָנָה אוֹסֶפֶת לְבַסּוֹף כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת וְהַגְּרוֹת שֶׁנּוֹטֵל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ וּמֵאִיר לָהּ, וְזֶה שֶׁשָּׁנִינוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיזַז תְּפָלִין] מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל הַכְּתָרִים הָעֶלְיוֹנִים, וּמִי הֵם? הַסּוֹד שֶׁל הָאָב הָעֶלְיוֹן וְסוֹד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְהֵם הַתְּפָלִין שֶׁבָּרֹאשׁ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, כֹּהֵן גָּדוֹל נוֹטֵל בָּרֹאשׁ. וְאַזַּר שֶׁנּוֹטֵל הָאָב וְהָאֵם, נוֹטֵל הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל, וְנִמְצָא [שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] שֶׁנּוֹטֵל הַכֹּל.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל הַכֹּל, וּכְשֶׁנִּמְשֶׁכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, נוֹטֶלֶת אַף כָּאן הַכֹּל, עוֹלַם הַזָּכָר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן עוֹלַם הַנְּקֵבָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁיּוֹצְאִים כָּל הָאוֹרוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם נוֹטֵל הַכֹּל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי זֶה כְּמוֹ זֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּאֵר שֶׁבַע זֶה הַיּוֹבֵל, בְּאֵר [שֶׁבַע] זוֹ הַשְּׁמִטָּה. [שֶׁהֲרֵי זֶה כְּמוֹ זֶה] [הַכֹּל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא] וְהַשֶּׁמֶשׁ [הַזֶּה] אֵינוֹ מֵאִיר אֶלָּא מִן הַיּוֹבֵל, [וְהוּא נוֹטֵל לְתוֹךְ הָאוֹרוֹת וּמַכְנִיס תּוֹךְ הַשְּׁמִטָּה] וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ וָזְרָנָה, זֶה הַמַּעֲרָב שֶׁהִיא הַשְּׁמִטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע – זֶה הַמַּעֲרָב, שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה. וַיֵּלֶךְ חָרָנָה – זוֹ שְׁנַת הָעֲרֵלָה, מִשּׁוּם שֶׁיָּצָא מֵרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה לִרְשׁוּת אַחֶרֶת, שֶׁהָיָה בּוֹרֵז מֵאָזְיו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

תּוֹסֶפְתָּא

בְּנֵי הָעוֹלָם, אֲהוּבֵי עֶלְיוֹן, בְּזִוְירֵי הַמְּמְשָׁלָה, קִרְבוּ שִׁמְעוֹ. מִי זָכָם בָּכֶם, בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם בְּהַשְׂכֵּל, יָבֹא וְיֵדַע. בְּשָׁעָה שֶׁהָרָאשׁ הַלָּבָן נָטַל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת וְזָכַק אוֹתָם בַּזְּקִיקַת הַזְּקִיקוֹת, אַזַּת א׳, אַזַּת י׳, וְאַזַּת ן׳, וְנֶזְכַּק אי״ן – הָא׳ הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל טָמוּן שֶׁל כָּל הַטְּמוּנִים, י׳ הוּא עֲלִית הָרָצוֹן, נִתְקַן מִן הָרֹאשׁ לְמַעְלָה, וְיָרַד לְמַטָּה. יָצָא וְהוֹצִיא שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים, עַד שֶׁנֶּזְקְקוּ בַּאֲבָנִים יְקָרוֹת שֶׁלּוֹהֲטוֹת, וְנִקְשְׁרוּ עִם הָאוֹת נו״ן, שֶׁהִיא זָכָר וּנְקֵבָה, שְׁנֵי אוֹהֲבִים. קֶשֶׁר זָזָק, בָּהֶם נִתְקְנוּ, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִקְשָׁר בָּהֶם, מֵהֶם נִמְצָא הַמָּזוֹן לַכֹּל [בָּהֶם], נִתְקְנוּ הָעוֹלָמוֹת.

וְעַל כֵּן נֶזְקְקָה ן׳ פְּשׁוּטָה, הַכְּלָל שֶׁל שְׁתַּיִם: נ׳ כְּפוּפָה נֶקְבָה אַזַּת, י׳ שֶׁהִיא הָרָצוֹן שֶׁמּוֹצִיא שְׁבִילִים הֵכָּה בֵּין הָאוֹתִיּוֹת וְעָשָׂה אֶת הָרָקִיעַ שֶׁל יַעֲקֹב בֵּין שְׁתֵּי רוּחוֹת, וְהִטִּיל בֵּין הָאֵיבָרִים דִּבּוּרִים. עַד שֶׁיָּרַד לַנ׳ הַזּוֹ, שֶׁהִיא כְּפוּפָה, וְזִכְּרוּ אוֹתָהּ יַזַּד, צָפוֹן וְדָרוֹם, אַזַּר כָּךְ נִקְשְׁרוּ יַזַּד. הַנ׳ הַכְּפוּפָה הַזּוֹ נִקְרֵאת בְּאֵר שָׁבַע וּמִתְמַלֵּאת מִיַּעֲקֹב לְהַשְׁקוֹת אֶת כָּל עֶדְרֵי הַצֹּאן, וְעַל כֵּן וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. עוֹד, מִבְּאֵר שָׁבַע לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנָּה יוֹצֵא אַזַּר כָּךְ לְהַשְׁקוֹת אֶת חָרָנָה, שֶׁהִיא הַבְּאֵר שֶׁלְּמַטָּה, זֶרֶן אַף ה׳, זֶרֶב ה׳, דִּין, בֵּית הַדִּין, אֱלֹהִים. וְעַל כֵּן אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנֶזְקָתֶךָ. עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא.

וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְבֵית אֵל, שֶׁהִיא בִּרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה, מַה כָּתוּב? וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. מִי הַמָּקוֹם? רַבִּי זֵזַיָּא אָמַר, זֶהוּ מְקוֹמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוּאֵף [זוֹרֵז הוּא שָׁם]. וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שׁוּאֵף זוֹרֵז הוּא שָׁם, שֶׁהֲרֵי הוּא בָּא כְּדֵי לְהָאִיר לוֹ.

וַיַּקְזוּ מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. לֹא כָתוּב אַבְנֵי הַמָּקוֹם אֶלָּא מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. אֵלּוּ הֵם אֲבָנִים יְקָרוֹת מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת שֶׁהֵן שִׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים עֶלְיוֹנוֹת, כַּכָּתוּב שִׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים. וְתַוֵּזת אֵלּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף וְרִבָּבוֹת אֲבָנִים פָּסוּלוֹת, וְכֻלָּן נִקְרָאוֹת אֲבָנִים, וּמְשׁוֹם כָּךְ מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וְלֹא אַבְנֵי [הַמָּקוֹם], זֶה הַמָּקוֹם שֶׁאָמַר.

וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו. מְרַאֲשֹׁתָיו שֶׁל מִי? אֶלָּא מְרַאֲשֹׁתָיו שֶׁל הַמָּקוֹם הַהוּא. מַה זֶּה מְרַאֲשֹׁתָיו? אִם תֹּאמַר כְּמִי שֶׁשָּׂם תַּוֵּזת רֹאשׁוֹ – לֹא. אֶלָּא מְרַאֲשֹׁתָיו – לְאַרְבָּעָה [רָאשֵׁי] צִדְדֵי הָעוֹלָם. שְׁלֹשׁ אֲבָנִים לְצַד צָפוֹן, וְשָׁלֹשׁ לְצַד מַעֲרָב, וְשָׁלֹשׁ לְצַד דָּרוֹם, וְשָׁלֹשׁ לְצַד מִזְרָח. וְהַמָּקוֹם הַהוּא עֲלֵיהֶם לְהִתַּקֵּן בָּהֶם.

וְאָז וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. [וַיִּשְׁכַּב, י״ב מַרְגָּלִיּוֹת לְמַטָּה, וְכָל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁהֵן עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה הֲרֵי הֵן כ״ב.] כֵּיוָן שֶׁנִּתְקְנָה הַמִּטָּה, שָׁכַב בָּהּ. מִי שָׁכַב בָּהּ? הַשָּׂטָן. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּיַעֲקֹב וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה, שֶׁהֲרֵי לוֹ רְאוּיָה וְלֹא לְאַוֵּר. וְעַל כֵּן וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא, וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב וְזַרְזוּ הַשָּׂטָן וּבָא הַשָּׂטָן.

רַבִּי יְצְזָק הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶזֵּד לִפְנֵי מְעָרַת אֲפִיקוּתָא. עָבַר אִישׁ אֶזֵּד וּשְׁנֵי בָנִים עִמּוֹ, וְהָיָה אֶזֵּד לְאֶזֵּד אוֹמֵר, זְזָק הַשָּׂטָן הַזֶּה הוּא מִצַּד הַדָּרוֹם, וְאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הָרוּזַ, מִשּׁוּם שֶׁהָרוּזַ הִיא קְיוּם הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, וְאִלְמָלֵא שֶׁהוּא עוֹמֵד בִּשְׁלֵמוּת, אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם.

אָמַר לוֹ אָזְיו הַקָּטָן, אִלְמָלֵא יַעֲקֹב, לֹא הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּזְדּוּ בָּנָיו אֶת הַיִּזּוּד שֶׁלְּמַעְלָה וְאָמְרוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶזֵּד, זוֹהִי הַשְּׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה לְהִתְיַזֵּד בְּיִזּוּד אֶזֵּד, אַזַּי הִתְזַבֵּר יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, וְנָטַל אֶת בֵּיתוֹ, וְיָשַׁב בּוֹ בְּזִוּבּוּר אֶזֵּד עִם הָאָבוֹת, לְהִתְזַבֵּר זָכָר וּנְקֵבָה יַזַּד.

אָמַר רַבִּי יְצְזָק, אֶשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם וְאֶשְׁמַע מָה הֵם אוֹמְרִים. פָּתַזּ אוֹתוֹ

הָאִישׁ וְאָמַר, קוּמָה ה׳ לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ. קוּמָה ה׳ לִמְנוּחָתֶךָ – כְּמִי שֶׁאוֹמֵר יָקוּם הַמֶּלֶךְ לְבֵית מְנוּחַת מִשְׁכָּנוֹ.

שְׁנַיִם הֵם הָיוּ שֶׁאָמְרוּ קוּמָה ה׳ – מֹשֶׁה וְדָוִד. מֹשֶׁה אָמַר, (במדבר י) קוּמָה ה׳ וְיָפֻצוּ אוֹיְבֶיךָ. וְדָוִד אָמַר (תהלים קלב) קוּמָה ה׳ לִמְנוּחָתֶךָ. מָה הַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא מֹשֶׁה, כְּמוֹ מִי שֶׁמְּצַוֶּה אֶת בֵּיתוֹ הוּא אָמַר. מֹשֶׁה צִוָּה אוֹתָהּ לְהַלְוֵים קְרֵב כְּנֶגֶד שׁוֹנְאָיו, וְדָוִד הִזְמִין אוֹתָהּ לִמְנוּחָה. כְּמוֹ שֶׁמַּזְמִין [לו] אֶת רַבּוֹ, מַזְמִין אֶת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קוּמָה ה׳ לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַפְרִידָם.

כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ. מִכָּאן לָמְדוּ, שֶׁמִּי שֶׁמַּזְמִין אֶת הַמֶּלֶךְ, יְשַׁנֶּה אֶת מַעֲשָׂיו כְּדֵי לָתֵת שִׁמְחָה לַמֶּלֶךְ. אִם דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ שֶׁמְּשַׁמְּחִים אוֹתוֹ בַּדְּחָנִים פָּשׁוּטִים – יְסַדֵּר לְפָנָיו בַּדְּחָנִים נְכְבָּדִים וְשָׁרִים גְּדוֹלִים, וְאִם לֹא – זוֹ לֹא [מִשּׁוּם] שִׁמְחַת הַמֶּלֶךְ.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד הִזְמִין אֶת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה לִמְנוּחָה, מָה עָשָׂה? שִׁנָּה אֶת בַּדְּחָנֵי הַמֶּלֶךְ בִּשְׁבִיל שָׁרִים וְנִכְבָּדִים, וּמִי הֵם? שֶׁכָּתוּב כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ. וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְוֶיךָ יְרַנֵּנוּ! שָׂהֲרֵי הַלְוִיִּים הֵם בַּדְּחָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְכָעֵת דָּוִד שֶׁהִזְמִין אוֹתוֹ לִמְנוּחָה, עָשָׂה אֶת הַכֹּהֲנִים וְהַחֲסִידִים שֶׁיִּהְיוּ הֵם בַּדְּחָנֵי הַמֶּלֶךְ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, אֵינִי רוֹצֶה לְהַטְרִיזַ עָלֶיךָ. [אֶלוּ] [אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, לֹא כָךְ] אָמַר לוֹ דָּוִד, רִבּוֹנִי, [לֹא כָךְ, אֶלָּא] כְּשֶׁאַתָּה בְּהֵיכָלְךָ, אַתָּה עוֹשֶׂה רְצוֹנְךָ. כָּעֵת שֶׁהִזְמַנְתִּי אוֹתְךָ, הַדָּבָר עוֹמֵד בִּרְצוֹנִי לְקָרֵב אֶת אֵלּוּ, שֶׁהֵם יוֹתֵר זְשׁוּבִים, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין דַּרְכָּם בָּזֶה.

מִכָּאן לָמְדוּ, שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ, יְסַדֵּר דַּרְכּוֹ וּמַעֲשֵׂהוּ כִּרְצוֹנוֹ. אִם מַזְמִינִים אוֹתוֹ, יַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל מְאָרְזוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּסַדֵּר עָלָיו, שֶׁהֲרֵי דָּוִד הֶזְלִיף לְוִיִּים וְסִדֵּר כֹּהֲנִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵקִים אֶת הַדָּבָר כִּרְצוֹנוֹ.

אָמַר דָּוִד, בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ. הַסְּדוּר שֶׁסִּדַּרְתִּי לֹא

יָשׁוּב אָחוֹר. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, זַיֶּיךָ, אֲפָלוּ בַּכֵּלִים שֶׁלִּי לֹא אֶשְׁתַּמֵּשׁ, אֶלָּא בַּכֵּלִים שֶׁלְּךָ. וְלֹא זָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשָּׁם עַד שֶׁנָּתַן לוֹ אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת, שֶׁכָּתוּב נִשְׁבַּע ה' לְדָוִד אֱמֶת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ. בָּא רַבִּי יִצְחָק וְנָשַׁק לוֹ. אָמַר, אִם לֹא בָּאתִי לַדָּרָךְ הַזּוֹ אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי לִי.

פָּתַח בֶּן אָזַּאי שָׁלוֹם וְאָמַר, וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ. דָּבָר אַחֵר וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה – רָמַז כְּשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהֻגְלוּ בֵּין הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה א) וַיֵּצֵא מִן בַּת צִיּוֹן כָּל הֲדָרָהּ, וְכָתוּב גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֹנִי וְגוֹ'.

פָּתַח הָאַחֵר הַקָּטָן וְאָמַר, וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. מַהּ זֶּה וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם? לְמֶלֶךְ שֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית הַגְּבִירָה, צָרִיךְ לְפַגֵּשׁ אוֹתָהּ וּלְבַשֵּׂם אוֹתָהּ בִּדְבָרִים כְּדֵי שֶׁלֹּא תִמָּצֵא אֶצְלוֹ כְּהֶפְקֵר, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֲפָלוּ יֵשׁ לוֹ מִטָּה שֶׁל זָהָב וּכְסָתוֹת מְרֻקָּמוֹת מַעֲשֵׂה רוֹקֵם לִישֵׁן בָּהֶם, וְהִיא מִתַּקֶּנֶת לוֹ מִטָּתוֹ מֵאֲבָנִים בָּאָרֶץ, וּבְוֶזֶר שֶׁל תֶּבֶן. יַעֲזֹב אֶת שֶׁלּוֹ וְיָלוֹן בָּהֶם, לָתֵת לָהּ נַזַת, וּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה הָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם יַזַּד בְּלִי אֲנָס. כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ כָּאן, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָלַךְ אֵלֶיהָ, מַהּ כָּתוּב? [וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, לְהַרְאוֹת שֶׁאָסוּר לוֹ לָאָדָם לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בַּיּוֹם] וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא, כְּדֵי לָתֵת לָהּ נַזַת שֶׁאֲפָלוּ אַבְנֵי הַבַּיִת אֲהוּבִים לְפָנָיו לָלוּן בָּהֶם [שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא].

בָּכָה רַבִּי יִצְחָק, [וְזִזֵיךְ] וְשָׁמַזוּ. אָמַר, אֵלּוּ הַמַּרְגָּלִיּוֹת תַּזַת יְדֵיכֶם, וְלֹא אֶלָּךְ אַזַרֵיכֶם? אָמְרוּ לוֹ, אַתָּה תֵּלֵךְ לְדַרְכְּךָ, וְאָנוּ נִכָּנֵס לָעִיר לַהֲלוּלָא שֶׁל בְּנֵי זֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַכְשָׁו יֵשׁ לִי לָלֶכֶת לְדַרְכִּי. הָלַךְ לוֹ וְסִדֵּר אֶת הַדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי יָפֶה אָמְרוּ, וְהַכֹּל נֶאֱמַר בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אָמַר, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם מִבְּנֵי בָנָיו שֶׁל רַבִּי צָדוֹק הַזַּלְשׁ הֵם. מַהּ הַטַּעַם נִקְרָא זַלְשׁ? מִשּׁוּם שֶׁאַרְבָּעִים שָׁנָה הִתְעַנָּה עַל

יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלֹּא תֵּזָּרֵב בְּיָמָיו, וְהָיָה מְפָרֵשׁ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁל הַתּוֹרָה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְנוֹתֵן בָּהֶם דֶּרֶךְ לִבְנֵי הָעוֹלָם לְהִתְנַהֵג בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא הָיוּ [אֶלָּא] יָמִים מוּעָטִים עַד שֶׁפָּגַשְׁתִּי אוֹתוֹ הָאִישׁ, וּבְנוֹ הַקָּטָן עִמּוֹ. אָמַרְתִּי לוֹ, אֵיפֹה בִּנְךָ הָאַזּוֹר? אָמַר לִי, עָשִׂיתִי לוֹ הִלּוּלָא, וְנִשְׁאַר עִם אִשְׁתּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִכִּיר אוֹתִי, אָמַר לִי, וַיֶּיךָ שֶׁלֹּא הִזְמַנְתִּי אוֹתְךָ לַזַּחֲנַת בְּנִי מִשּׁוּם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: אֶחָד – שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי בְךָ וְלֹא הִכַּרְתִּי אוֹתְךָ, שֶׁכְּךָ מַזְמִינִים אֶת הָאָדָם – כְּפִי כְּבוֹדוֹ, וְאוּלַי אַתָּה אִישׁ גָּדוֹל וְיִפָּגֵם כְּבוֹדְךָ. וְאֶחָד – אוּלַי אַתָּה הוֹלֵךְ לְדַרְכְּךָ בְּזוֹפָזוֹן וְלֹא אַטְרִיחַ עָלֶיךָ. וְאֶחָד – שֶׁלֹּא תִּתְבַּיֵּשׁ לְפָנַי אֲנָשֶׁי הַזְּבוּרָה, שֶׁדַּרְכֵּנוּ – שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁאוֹכְלִים עַל שֻׁלְחָן זָתָן וְכַלָּה, כֻּלָּם נוֹתְנִים לָהֶם אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת. אָמַרְתִּי לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוּן אוֹתְךָ לְטוֹב. אָמַרְתִּי לוֹ, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לִי, צָדוֹק הַקָּטָן. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שִׁלְשָׁה עָשָׂר [תְּרֵיסַר] סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בַּתּוֹרָה, וּמִבְּנוֹ שְׁלֹשָׁה, אֶחָד בִּנְבוּאָה, וְאֶחָד [וּשְׁנַיִם] בַּזְּלוֹם.

וְאָמַר, מַה בֵּין נְבוּאָה לַזְּלוֹם? נְבוּאָה בָּעוֹלָם הִיא שֶׁל זָכָר, וְהַזְּלוֹם בָּעוֹלָם הַנְּקֵבָה, וּמִזֶּה לָזֶה בְּשֵׁשׁ דְּרָגוֹת יוֹרֵד. הַנְּבוּאָה בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, וְהַזְּלוֹם בִּשְׂמֹאל. וְהַזְּלוֹם נִסְרָד לְכַמָּה דְּרָגוֹת לְמַטָּה, מִשּׁוּם כָּךְ הַזְּלוֹם הוּא בְּכָל הָעוֹלָם, אֲבָל כְּפִי דַּרְגָּתוֹ. כָּךְ נִרְאֶה, כְּפִי הָאָדָם כָּךְ דַּרְגָּתוֹ, הַנְּבוּאָה אֵינָהּ מִתְפַּשֶּׁטֶת אֶלָּא בִּמְקוֹמָהּ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְזַלֵּם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. פָּתוּז וְאָמַר, (יזזקאל א) הָיֹה הָיָה דְּבַר ה׳ אֶל יְזֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה׳. הָיֹה הָיָה – נְבוּאָה לְשָׁעָה הָיְתָה, שֶׁהִצְטָרְכָה עַל הַגָּלוּת מִשּׁוּם שֶׁהַשְׁכִּינָה יָרְדָה עִם יִשְׂרָאֵל לַגָּלוּת, וְרָאָה יְזֶזְקֵאל מַה שֶּׁרָאָה לְפִי שָׁעָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ הַמָּקוֹם לֹא רָאוּי לָזֶה, מִשּׁוּם כָּךְ הָיֹה הָיָה. מַה זֶּה הָיֹה הָיָה? אֶלָּא הָיֹה לְמַעְלָה – הָיָה לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה. נִסְתָּל [אוֹתוֹ] לְמַעְלָה וְנִסְתָּל [אוֹתוֹ] לְמַטָּה. הָיֹה הָיָה – אֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד

לְמַטָּה.

בֹּא רְאֵה, הַסֵּלָם הַזֶּה מַזְוִיזִיק בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת – בְּמַעְלָה וּמַטָּה. בְּאָרֶץ כַּשְׁדִּים עַל נְהַר כְּבָר. בְּאֶרֶץ כַּשְׁדִּים – בְּמָקוֹם שֶׁהַגָּלוּת שׁוֹרָה בּוֹ, וְעִם כָּל זֶה, עַל נְהַר כְּבָר. מַה זֶּה נְהַר כְּבָר? אֶלָּא שֶׁהָיָה כְּבָר מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁהַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה עָלָיו, שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ'. וְזֶה הוּא נָהָר אֶזֵד מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה הַנְּהָרוֹת. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁרָה עָלָיו מִקֶּדֶם לָכֵן וְהָיָה עָלָיו כְּבָר – שׁוֹרָה בּוֹ עַכְשָׁו, וְהִתְגַּלָּה לִיזֶזְקֵאל.

בֹּא רְאֵה, וַיְזַלֵּם, וְכִי יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא הַשָּׁלֵם שֶׁל הָאָבוֹת, הִתְגַּלָּה עָלָיו בַּזְּלוֹם, וּבַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה לֹא רָאָה [לוֹ] אֶלָּא בַּזְּלוֹם? אֶלָּא יַעֲקֹב בַּזְּמַן הַהוּא לֹא הָיָה נָשׂוּי, וְיִצְחָק הָיָה קַיָּם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִגָּה אַזַּר כָּךְ, כְּשֶׁנָּשָׂא, כָּתוּב וָאֵרָא בַּזְּלוֹם? שָׁם הַמָּקוֹם גָּרַם, וְיִצְחָק הָיָה קַיָּם, וְעַל כֵּן כָּתוּב בּוֹ זְלוֹם.

וְאַזַּר שֶׁבָּא לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה עִם הַשְּׁבָטִים, וְנִשְׁלְמָה [בָּהֶם] לָהֶם עֲקֶרֶת הַבַּיִת וְאִם הַבָּנִים שְׁמִזָּה, כָּתוּב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב וְגוֹ', וְכָתוּב (בראשית מו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה. כָּאן לֹא כָּתוּב בּוֹ זְלוֹם, שֶׁהָרֵי הָיָה מִדַּרְגָּה אַזֶּרֶת עֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, הַזְּלוֹם הוּא עַל יְדֵי גַּבְרִיאֵל, שֶׁהוּא לְמַטָּה, בַּדַּרְגָּה הַשִּׁשִּׁית מִנְּבוּאָה. מַרְאָה – עַל יְדֵי הַדַּרְגָּה הַהִיא שֶׁל הַזִּוּיָה הַהִיא שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲגֵה כָּתוּב (דניאל ז) גַּבְרִיאֵל הָבֵן לְהַלָּז אֶת הַמַּרְאֶה – כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁמַּרְאֶה דִּבָּרָיו יוֹתֵר סְתוּמִים, וּבַזְּלוֹם מְפָרֵשׁ יוֹתֵר, וּמְפָרֵשׁ אֶת הַסְּתוּמִים שֶׁל הַמַּרְאֶה. וְעַל כֵּן נִפְקָד גַּבְרִיאֵל, שֶׁיְּפָרֵשׁ אֶת דִּבְרֵי הַמַּרְאֶה, שֶׁהוּא יוֹתֵר סָתוּם.

וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּמַרְאֶה – וַיֵּרָא, וָאֵרָא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא מַרְאֶה, כְּמוֹ הַמַּרְאֶה הַזֶּה שֶׁנִּרְאִים בְּתוֹכוֹ כָּל הַדְּמָיוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ וָאֵרָא, רָאִיתִי דְּמוּתוֹ. בְּאֵל שַׁדַּי, שֶׁהוּא הַמַּרְאֶה, שֶׁנִּרְאֵית בְּתוֹכוֹ דְּמוּת אַזֶּרֶת, וְכָל

הַדְּמִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִרְאוֹת בּוֹ.

מֹשֶׁה כָּךְ, יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, כָּתוּב וַיִּוָּשַׁע וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה [וְרֹאשׁוֹ]. מַה זֶּה סֻלָּם? הַדַּרְגָּה שֶׁשְּׁאָר הַדַּרְגּוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, וְהוּא יְסוֹד הָעוֹלָם. וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, כָּךְ הוּא לְהִתְקַשֵּׁר עִמּוֹ. וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, מִי רֹאשׁוֹ? רֹאשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ סֻלָּם. וּמִי הוּא? זֶה שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית מז) רֹאשׁ הַמִּטָּה. מֹשֶׁה שֶׁהוּא רֹאשׁ לַמִּטָּה הַזֹּו וּמִמֶּנָּה מֵאִיר. מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, מֹשֶׁה שֶׁהוּא סִיּוּם הַגּוּף, וְעוֹמֵד בֵּין עֶלְיוֹן וְתַחְתּוֹן, כְּמוֹ שֶׁהַבְּרִית הוּא סִיּוּם הַגּוּף וְעוֹמֵד בֵּין הַיְרֵכַיִם וְהַגּוּף, וְעַל זֶה מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה.

וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, אֵלּוּ הַמְמֻנִּים שֶׁל כָּל הָעַמִּים, שֶׁהֵם עוֹלִים וְיוֹרְדִים בַּסֻּלָּם הַזֶּה. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל זוֹטְאִים, נִשְׁפָּל הַסֻּלָּם הַזֶּה, וְעוֹלִים אוֹתָם הַמְמֻנִּים. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַכְשִׁירִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, מִתְעַלֶּה הַסֻּלָּם הַזֶּה, וְכָל הַמְמֻנִּים יוֹרְדִים לְמַטָּה וְעוֹבֵר שִׁלְטוֹנָם. הַכֹּל עוֹמֵד בַּסֻּלָּם הַזֶּה. כָּאן רָאָה יַעֲקֹב בַּזְּלוֹמוֹ אֶת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל עֵשָׂו וְאֶת שִׁלְטוֹן שְׁאָר הָעַמִּים.

דָּבָר אַזֵּר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, בְּמִי? בְּאוֹתוֹ רֹאשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ סֻלָּם. שֶׁכְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק רֹאשׁוֹ מִמֶּנּוּ – הַסֻּלָּם נִכְנָע, וְעוֹלִים כָּל הַמְמֻנִּים. וּכְשֶׁמִּתְזַבֵּר רֹאשׁוֹ בְּאוֹתוֹ סֻלָּם – מִתְעַלֶּה, וְכָל הַמְמֻנִּים יוֹרְדִים. וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֵּד.

כָּתוּב (מלכים–א ג) נִרְאָה ה׳ אֶל שְׁלֹמֹה בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׁאַל מָה אֶתֵּן לָךְ. וְאִם תֹּאמַר, כָּאן בַּחֲלוֹם, וְכִי אֵיזוֹ רְשׁוּת יֵשׁ לַחֲלוֹם בָּזֶה? אֶלָּא כָּאן נִכְלֶלֶת דַּרְגָּה בְּדַרְגָּה, הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה עִם הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה. מֹשֶׁה שֶׁעַד עַכְשָׁו שְׁלֹמֹה לֹא הָיָה שָׁלֵם. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם, כָּתוּב (שם ה) וַה׳ נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה, וְכָתוּב (שם) וַתֶּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה. שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה, וְאָז הָיָה רוֹאֶה שְׁלֹמֹה אֶת הַחָכְמָה עַיִן בְּעַיִן, וְלֹא הִצְטָרֵךְ לַחֲלוֹם.

אַזֵּר שֶׁחָטָא, הִצְטָרֵךְ לַחֲלוֹם כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שם יא) הַנִּרְאָה

אֵלָיו פָּעָמִים. וְכִי פָּעָמִים הָיָה וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא צַד הַזָּלוּם הָיָה לוֹ פָּעָמִים, וְצַד הַזְּכוּכְמָה הָיָה בְּכָל יוֹם.

וְעִם כָּל זֶה הַצַּד שֶׁל הַזָּלוּם הָיָה יוֹתֵר עַל כָּל שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלְלָה דַּרְגָּה עִם דַּרְגָּה, מַרְאֶ"ה בְּמַרְאֶ"ה. וְהִנֵּה כָּאן בְּסוֹף יָמָיו יוֹתֵר זָשׁוּךְ, וְזֶה מִשּׁוּם שֶׁזָּטָא, וְהַלְבָּנָה עָמְדָה לְהָפֶגֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שָׁמַר אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ בְּהִתְעַסְקוּתוֹ עִם נָשִׁים נָכְרִיּוֹת, וְזֶה הַתְּנַאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה עִם דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי וְגוֹ', גַּם בְּנֵיהֶם עֲדֵי עַד יֵשְׁבוּ לְכִסֵּא לָךְ.

מַה זֶּה עֲדֵי עַד? הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יא) כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹמֹה לֹא שָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ כָּרָאוּי, הִתְזִילָה הַלְבָּנָה לְהִפָּגֵם, וְעַל כֵּן בְּסוֹף הִצְטָרֵךְ אֶת הַזָּלוּם, וְכֵן יַעֲקֹב הִצְטָרֵךְ אֶת הַזָּלוּם, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

השלמה מההשמטות (סימן ן)

וַיָּזָלוֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה (בראשית כח). וְהִנֵּה סֻלָּם – זוֹ תְּפִלָּה. מֻצָּב אַרְצָה – שֶׁמִּתְפַּלְּלִים בְּנֵי אָדָם לוֹ בָּאָרֶץ, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, וּמַגִּיעַ לַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (מלכים–א ז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים ז) ה' אֲדֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ וְגוֹמֵר. וּבַזְּמַן שֶׁמּוֹדִיעַ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ שֶׁעוֹלָה בְּאוֹתָהּ הַתְּפִלָּה, מִיָּד – וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. בּוֹ – בְּאוֹתוֹ אָדָם.

כֻּלָּם פּוֹתְזִים כַּנְפֵיהֶם לְקַבֵּל שְׁכִינָה בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל א) וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. וְזֶה עֹלִים, שְׁכִינָה עַל כַּנְפֵיהֶם, וְיֹרְדִים בּוֹ. מַה זֶּה בּוֹ? בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עֲלֵיהֶם לְקַבֵּל שְׁכִינָתוֹ, וּמְיַזֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ הָאִישׁ בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁשְּׁכִינָה הִיא מְצֻוָּה כְּלוּלָה בְּשֵׁם יהו"ה, הִיא הַזִּוָּיָה שֶׁלּוֹ, וּמְצֻוָּה בְּלִי מַזְוֶשְׁבָּה אֵין לָהּ עָלֶיהָ. וּמַזְוֶשְׁבָּה הִיא אָדָם, יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, תִּפְאֶרֶת מְצֻוָּה, הַמַּלְכוּת כְּלוּלָה

מֵאַרְבַּע זְיוֹת הַמֻּרְכָּבָה, כְּלוֹלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, הִיא הַנְּקֻבָּה שֶׁלּוֹ, הַפָּנִים שֶׁלּוֹ, פָּנֵי הָרַוְזַמִּים, עַבּוּרָהּ אָמַרְתִּי (שמות לג) אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים וְגוֹמֵר.

וּמִצַּד הַצַּדִּיק נִקְרֵאת אֲזוֹרָיו, זִיָּהּ כְּלוֹלָה שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְלִיּוֹת שֶׁאֲזוֹרֵי הָאָדָם, שֶׁדּוֹמָה לַשִּׁדְרָה שֶׁבָּהּ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְלִיּוֹת, הִיא אָזוֹר לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְקָדַם לַמַּוְזָשָׁבָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עָלָה בְּמַוְזָשָׁבָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאָדָם שֶׁל אָזוֹר, שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא אָזוֹר לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וְקָדַם לַפָּרְעָנוּת.

קָמוּ תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְאָמְרוּ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בָּרוּךְ אַתָּה לְאֵל עֶלְיוֹן, הוּא יָקִים לְךָ בַּקָּשָׁתְךָ בַּכֹּל. קָם זָקֵן עֶלְיוֹן בֵּינֵיהֶם וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בְּךָ הִתְקַיֵּם פָּסוּק זֶה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) וְאַל תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ, שֶׁהֲרֵי עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִזְתּוֹנִים מְקַנְּאִים בְּצַלְמְךָ, מַוְזָנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֵם מֵהַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּמַוְזָנוֹת הַגְּבִירָה שֶׁהֵם מֵהַיְשִׁיבָה הַתַּזְוִזְתּוֹנָה, עָלֶיךָ נֶאֱמַר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. בְּךָ עוֹלִים מַוְזָנוֹת הַשְּׁכִינָה בִּתְפִלָּה, וְיוֹרְדִים מַוְזָנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁכִינָתוֹ בְּכַמָּה שִׁירִים וְנִגּוּנִים שֶׁל תְּפִלָּה.

אַתָּה הוּא הַקָּרוֹב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בִּתְפִלָּתְךָ, שֶׁהִיא קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּאֵיזֶהוּ מְקוֹמָן, בְּצַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. שֶׁתִּקְּנוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה קָרְבְּנוֹת הַתְּפִלָּה מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁשָּׁם כֹּהֵן אִישׁ זָסָד, וְתִקְּנוּ זְמִירוֹת שֶׁהֵם שִׁיר הַלְוִיִּם אַוְזֵרֵיהֶם מִצַּד הַגְּבוּרָה, וְהוֹד דַּרְגָּה שֶׁל דָּוִד נִקְשְׁרָה בִּשְׂמֹאל שֶׁל גְּבוּרָה. וְאַהֲרֹן דַּרְגָּתוֹ בְּהוֹד נִקְשָׁר בְּזָסָד, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים טז) נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַיִּחוּד כּוֹלֵל בָּרְכוּ וּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, וּבְרָכָה מִצַּד הַיָּמִין, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּקְדֻשָּׁה מִצַּד הַלְוִיִּם עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַקָּשָׁר שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל, וְהוּא קָשָׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהוּא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה.

תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, תְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם

מַה כָּתוּב בָּהֶן? וְהוּא קָשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה. וְזֶה שֶׁבְּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הֶרְאָהוּ לְמֹשֶׁה קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין. שׁ' שֶׁלְּךָ מֹשֶׁה, כּוֹלֵל שְׁלֹשׁ פָּנֵי הָאָבוֹת לְמַעְלָה שֶׁתִּקְנוּ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, שֶׁסִּימָנָם: "שַׁחֲרִית "מִנְחָה "עַרְבִית. מ"ה שֶׁלְּךָ תְּפִלַּת הַשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית א) וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ, וְנִכְלְלָה מֶרְכָּבָה הַתַּזְוִתוֹנָה שֶׁל אַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן לְמַעְלָה, וּבַת זוּגוֹ לְמַטָּה, אִם כָּל זֹאת, שֶׁהוּא צַדִּיק זֹאת הָעוֹלָמִים.

וְלָכֵן, אַהֲרֹן אַף עַל גַּב שֶׁהוּא יָמִין, בְּאַרוּחוֹ רַבּוֹתֵינוּ, אַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַגְּבִירָה הָיָה. רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, יַעֲקֹב הוּא הַכּוֹלֵל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁבּוֹ רוֹכֵב אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלֹא לְזוּגָם הֵקִימוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב כְּיָפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

אָמַר הַמְּעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, רָאִינוּ שֶׁכָּפַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁמְךָ וְאָמַר מֹשֶׁה מֹשֶׁה, לְכִלֹּל אוֹתְךָ בַּמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה וּבַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְוִתוֹנָה, לְהַכְלִיל בְּךָ אָדָם הָרִאשׁוֹן מִצִּדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּלְהַכְלִיל בְּךָ זַוְּהּ מִצַּד שֶׁל אַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה.

לָמָּה לֹא כָּפַל אֶת שֵׁם יַעֲקֹב כָּךְ? אָמַר לוֹ מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁקָּרָא לוֹ יַעֲקֹב וְקָרָא לוֹ יִשְׂרָאֵל. יַעֲקֹב לְשׁוֹן לְשׁוֹן עֲקֵב, שֶׁהֵינוּ נְקֵבָה, שֶׁלָּמַדְנוּ, עֲקֵבוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן מַכֶּהָ גַּלְגַּל זַמָּה. וְנִקְרָא יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם רֹאשׁ זָכָר רֹאשׁ לַנְּקֵבָה, שֶׁהֵינוּ עָקֵב. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָנָחָשׁ, (שם ג) הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב, וְזֶה גָּרַם שְׁכִינָה בַּגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי כב) עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה'.

שָׁמַוּז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְשָׁמְוּזוּ רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה וְאָמְרוּ לְפָנָיו, פָּה הַשְּׁכִינָה, סִינַי, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד [לְפָנָיו], שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ מְדַבְּרִים עִמּוֹ, וְשִׁשִּׁים רְבָבוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבָה הַתַּזְוִתוֹנִים מְדַבְּרִים עִמּוֹ, וְאַף שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה כָּךְ מְדַבְּרִים עִמּוֹ. עַל פִּיךְ נֶאֱמַר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְגוֹמֵר.

דָּבָר אַזֵּר וַיַּזְלֵם וְהִנֵּה סֵלָם. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, סִינַ"י זֶה סֵלָם, וְהוּא קַ"ל, וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה יט) הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָ"ב קַ"ל. עָב זֶה יו"ד הֵ"י וָי"ו הֵ"י. וְעוֹד – יו"ד. יו"ד הֵ"א. יו"ד הֵ"א וָא"ו. יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א – זֶה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים. הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת עוֹלוֹת לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם. הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן תּוֹלְדוֹתֵיהֶן עוֹלוֹת לְמֵאָה וּשְׁלֹשִׁים. עָ"ב קַ"ל מָאתַיִם וּשְׁתַּיִם כְּוַשְׁבּוֹן בָּ"ר.

אַתָּה הוּא הַבֵּן, הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (תהלים ב) נַשְּׁקוּ בַר. אַתָּה הוּא רַבָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, גָּדוֹל לְמַטָּה, רַבָּן שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, בַּ"ר לְמַעְלָה, בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, [וְזֶסֶר "גַּם" לְהַשְׁלִים לְמָאתַיִם אַרְבָּעִים וַזַמְשָׁה] עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר לְגַבֵּי מֹשִׁיזַ בֶּן יוֹסֵף (שמות ב) גַּם יְהוָ"ה הֶעֱבִיר זַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. בַּ"גַּם" הַזֶּה הִתְכַּפֶּר דָּוִד, וְזֶהוּ שִׁעוּר שֶׁל הַוַזָלָה, אַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ בֵּיצִים וְתוֹסֶפֶת וַזְמֶשׁ בֵּיצָה, רָמוּז (ויקרא ה) וַזַמְשָׁתָיו יֹסֵף עָלָיו.

אַשְׁרֵי הַתְּפִלָּה הַיּוֹצֵאת מִפִּיךָ, כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָרַד עַל הַר סִינַי וְנֶאֱמַר בּוֹ (דברים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם [וְגוֹ'] וְאֵת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם, כָּךְ כְּשֶׁאַתָּה מִשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַנֵּס עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ וְשֶׁעֲתִידִין לִהְיוֹת, וְכָל מַזָּנוֹת הַמַּלְאָכִים, וְיוֹרֵד בְּצַלְמִךָ לְקַבֵּל תְּפִלָּתְךָ וְתוֹרָתְךָ, מִשּׁוּם שֶׁמַּזְשַׁבְתְּךָ לְיַזֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ בְּכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, בְּתוֹרָתְךָ וּבִתְפִלָּתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף מַזָּשָׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה, וּכְמוֹ שֶׁהוּא אָמַר אָנֹכִי, וְהֵם אָמְרוּ (שמות כד) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְכָל הַמַּזָּנוֹת, וְהֵם שׁוֹתְקִים וְשׁוֹמְעִים לִדְבָרְךָ, מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹנְךָ בָּהֶם לְיַזֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ. וְכָל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבְטִיזַ וְהוֹדָה לַעֲשׂוֹת לְךָ זָכְמָה מִכַּמָּה טוֹבוֹת שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, כֻּלָּם אוֹמְרִים נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרוּ (תהלים קג) בָּרְכוּ ה' [כָּל] מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹזַ וְגוֹמֵר, וְהָזֵזִיק בְּךָ, שֶׁהַגֵּרִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ וְכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ וְשֶׁל שְׁכִינָתוֹ

הִסְכִּימוּ לַעֲשׂוֹת כָּל רְצוֹנְךָ, וְיוֹתֵר מִדַּאי הוּא כָּתוּב עַל יָדְךָ, וְלֹא נָפַל דָּבָר קָטָן מִכְּתִיבַת יָדְךָ שֶׁלֹּא הִתְקַיֵּם. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁאֲדוֹנוֹ מַזְהִישִׁיב אוֹתוֹ כְּגוּפוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ כָּבוֹד כִּדְמוּתוֹ לִהְיוֹת שׂוֹכֵל דִּבְרֵי פִיו בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה כְּמוֹ לְמוּד בְּהַר סִינַי, וְאֵין אָזְד שֶׁפּוֹתְחוֹ פִּיו לְקַטְרֵג, אֶלָּא עֶלְיוֹנִים וְתַזְהוֹנִים בְּהַסְכָּמָה אַזַּת בְּרָצוֹן אָזְד: ע"כ מההשמטות.

וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו וגו'. כָּאן רָאָה יַעֲקֹב הַקָּשֶׁר שֶׁל הָאֻמּוּנָה כְּאָזְד. נִצָּב עָלָיו, וְכָתוּב (מלכים א כב) וּמֶלֶךְ אֵין בֶּאֱדוֹם נִצָּב מֶלֶךְ. [נִצִּיב מֶלַזז] רָאָה, שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת כֻּלָּן יַזַד עַל אוֹתוֹ הַסֵּלָם לְקֶשֶׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אָזְד, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַסֵּלָם נִתָּן בֵּין שְׁנֵי צְדָדִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כח) אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְזָק הָאָרֶץ וגו'. אֵלּוּ הֵם שְׁנֵי צְדָדִים, בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל.

דָּבָר אַזַּר וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו [וַיֹּאמַר] – עַל יַעֲקֹב, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מֻרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, יָמִין וּשְׂמֹאל, וְיַעֲקֹב בְּתוֹכָם, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהַקְשִׁיר בֵּינֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְזָק. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁיַּעֲקֹב בָּאֶמְצַע? מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְזָק [הָאָרֶץ], וְלֹא כָתוּב וֵאלֹהֵי יִצְזָק אָבִיךָ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּקְשָׁר עִם אַבְרָהָם, נִמְצָא שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. וְאַזַּר כָּךְ, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ – הִנֵּה הַכֹּל מֻרְכָּבָה קְדוֹשָׁה אַזַּת. וְכָאן הוּא רָאָה שֶׁיִּהְיֶה שְׁלֵמוּת הָאָבוֹת.

בֹּא רְאֵה, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר אַבְרָהָם אָבִיךָ, וַדַּאי שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע. וֵאלֹהֵי יִצְזָק, כָּאן נִרְמָז שֶׁקָּשׁוּר לִשְׁנֵי צְדָדִים וְאוֹזֵז אוֹתָם. קָשׁוּר לְצַד אָזְד – שֶׁכָּתוּב אַבְרָהָם אָבִיךָ. וְקָשׁוּר לְצַד אַזַּר – שֶׁכָּתוּב וֵאלֹהֵי יִצְזָק. תּוֹסֶפֶת וָא"ו לְיִצְזָק, לְהַרְאוֹת שֶׁיַּעֲקֹב אָזַז לִשְׁנֵי צְדָדִים.

וְעַד שֶׁיַּעֲקֹב לֹא נִשָּׂא, לֹא נֶאֱמַר בְּגִלּוּי יוֹתֵר, וְנֶאֱמַר בְּגִלּוּי לְמִי שֶׁמַּכִּיר דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. אַזַּר שֶׁנִּשָּׂא וְהוֹלִיד, נֶאֱמַר לוֹ בְּגִלּוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיַּעֲבֹ שָׁם מִזְבֵּזַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁלֹּא נִשְׂלָם

לְמַטָּה – לֹא נִשְׁלָם לְמַעְלָה. שׁוֹנָה יַעֲקֹב, שֶׁנִּשְׁלַם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, אֲבָל לֹא בְּגָלוּי.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁנִּשְׁלַם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה – לֹא. אֶלָּא רָאָה שֶׁיִּשָּׁלֵם לְאַחַר זְמַן. וְאִם תֹּאמַר, הֲנָה כָּתוּב וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ? אֶלָּא הַשְּׂנָוֹאת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁמִירָתוֹ לֹא נֶעֱזְבָה מִיַּעֲקֹב לְעוֹלָמִים בְּכָל מַה שֶּׁהִצְטָרֵךְ לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עַד שֶׁנִּשְׁלַם.

וַיִּקַּץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה׳ בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי. וְכִי תְּמִיהָה הוּא שֶׁלֹּא יָדַע? אֶלָּא מַה זֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א יג) וּפְנֵי ה׳ לֹא זִלִּיתִי. אָמַר, וְכִי כָּל זֶה הִתְגַּלָּה לִי וְלֹא הִסְתַּכַּלְתִּי לָדַעַת אָנֹכִי, וּלְהִכָּנֵס תַּוֹּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה וּלְהִיוֹת שָׁלֵם?

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית כה) וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי. כָּל יוֹם וָיוֹם רָאָתָה רִבְקָה אֶת אוֹר הַשְּׁכִינָה, שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה בְּמוּשְׁכָנָהּ, וְהִתְפַּלְלָה שָׁם. כֵּיוָן שֶׁרָאָתָה צָרָתָהּ בְּמֵעֶיהָ, מַה כָּתוּב? וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת ה׳. יָצְאָה מֵהַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְדַרְגָּה אַחֶרֶת, שֶׁהִיא הוי״ה. מְשׁוּם כָּךְ אָמַר יַעֲקֹב, וְכִי כָּל כָּךְ רָאִיתִי וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי? מְשׁוּם שֶׁהָיָה לְבַדּוֹ וְלֹא נִכְנַס תַּוֹּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה.

מִיָּד – וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים. מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה – אֶחָד עַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁאָמַר בָּרִאשׁוֹנָה, וְאֶחָד עַל אוֹת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהִבָּטֵל.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם לִשְׁנֵי צְדָדִים – הוּא אֶחָד. אָמַר, אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים. אֵין זֶה לִהְיוֹת בָּטֵל, אֵין זֶה לְהִמָּצֵא לְבַדּוֹ, זֶה לֹא הָעֲמִידָה שָׁלוֹ, אֶלָּא בֵּית אֱלֹהִים, לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְלַעֲשׂוֹת בּוֹ פָּרוֹת וּלְהָרִיק לוֹ בְּרָכוֹת מִכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, שֶׁזֶּהוּ הַשַּׁעַר שֶׁל כָּל הַגּוּף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם. זֶה הַשַּׁעַר שֶׁל הַגּוּף וַדַּאי, שַׁעַר הוּא לְהָרִיק בְּרָכוֹת לְמַטָּה, אָזְנוֹ לְמַעְלָה וְאָזְנוֹ לְמַטָּה. אָזְנוֹ לְמַעְלָה – שֶׁכָּתוּב וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם. [אָזְנוֹ] לְמַטָּה – שֶׁכָּתוּב אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים. וְעַל זֶה, וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. וּבְנֵי אָדָם אֵינָם

מַשְׁגִּיחִים בַּכָּבוֹד שֶׁבּוֹ לִהְיוֹת בּוֹ שָׁלֵם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. בָּא אָבִיו וְנָשָׁקוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצָזָק, כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אוֹתָם הַדְּבָרִים מִפִּיו, בָּכִיתִי וְאָמַרְתִּי, בָּרוּךְ הָרַוָּזָמָן שֶׁלֹּא בִטֵּל מִן הָעוֹלָם הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה. הָלַכְתִּי עִמָּם עַד שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת עַד שֶׁנִּכְנַסְתִּי עִמָּהֶם לָעִיר. לֹא הִסְפִּיקוּ לְהִכָּנֵס, עַד שֶׁשִּׁדֵּךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ אֶת בְּנוֹ, וְאָמְרוּ לוֹ, דְּבָרֶיךָ לֹא יִהְיוּ לְבַטָּלָה.

אָמַרְתִּי, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם כֻּלָּם בְּסוֹד הַזָּכְמָה וּלְהַרְאוֹת דְּבָרִים אֲזוֹרִים. כְּשֶׁסִּדַּרְתִּי הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לִי, אַל תֹּאמַר שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם שֶׁל תִּינוֹק, אֶלָּא הֵם דְּבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וְהַכֹּל רְשׁוּמִים בְּסוֹד הַזָּכְמָה.

וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁכָּל זֶה הִבְטִיחוֹ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לָמָּה לֹא הֶאֱמִין, שֶׁאָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ'? אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, זְלוֹם זָלַמְתִּי, וְהַזְּלוֹמוֹת – מֵהֶם אֱמֶת וּמֵהֶם לֹא אֱמֶת, וְאִם יִתְקַיֵּם, הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁהוּא זְלוֹם אֱמֶת. וְעַל כֵּן אָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁזָּלַמְתִּי, וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים. אֲנִי אֶהְיֶה מוּשָׁךְ בְּרָכוֹת מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַנָּזָל שֶׁל הַכֹּל לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים.

בֹּא רְאֵה, יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, הַכֹּל הוּא נוֹטֵל בָּרִאשׁוֹנָה מֵהַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל, וְאַזַּר שֶׁיֵּגִיעַ אֵלָיו, מִמֶּנּוּ שׁוֹתֶה וּמַמְשִׁיךְ לַמָּקוֹם הַזֶּה, מַשְׁמִיעַ שֶׁכָּתוּב וְהָיָה ה' לִי – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר הַכֹּל – לֵאלֹהִים. כְּמוֹ שֶׁאֱלֹהִים יִהְיֶה שׁוֹמֵר וְעוֹשֶׂה לִי כָּל אוֹתָן הַטּוֹבוֹת, אַף אֲנִי אֶהְיֶה מוּשָׁךְ לוֹ מֵהַמָּקוֹם שֶׁלִּי כָּל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, וְיִתְזַבֵּר בּוֹ הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל. מָתַי? וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, כְּשֶׁאֶהְיֶה יוֹשֵׁב בַּדַּרְגָּה שֶׁלִּי, וְאֶהְיֶה יוֹשֵׁב בַּדַּרְגָּה שֶׁל שָׁלוֹם לְתַקֵּן אֶת בֵּית אָבִי, וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם דַּוְקָא, אָז וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים.

דָּבָר אַזַּר וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, שֶׁשָּׁם הִיא הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שָׁם אֶשְׁתַּלֵּם. וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים. בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֶעֱלֶה [נִתְעַלָּה] מִדַּרְגָּה זוֹ לְדַרְגָּה אַזֶּרֶת כָּרָאוּי, וְשָׁם אֶעֱבֹד עֲבוֹדָתוֹ.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם. הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, שֶׁאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ וְאֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ. אֶלָּא דָּוִד בִּקֵּשׁ עַל עַצְמוֹ, וְאַזַּר כָּךְ בִּקֵּשׁ עַל הַכֹּל (תהלים סה) דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי. אָמַר דָּוִד, אֲנִי יָדַעְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁזָּטָאתִי, אֲבָל כַּמָּה רְשָׁעִים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁהִתְגַּבְּרוּ וְזָטָאֵיהֶם עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִמֶּנִּי. הוֹאִיל וְכֵן, לִי וְלָהֶם, פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, הֵם עוֹלִים עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁסִּפְרֵי הָרְשָׁעִים נִפְתָּחִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַ(בַּיִת) דִּין יוֹשֵׁב וְסִפָרִים נִפְתָּחוּ, וְאוֹתוֹ סֵפֶר [הַדִּין עוֹמֵד עָלֶיהָ], [לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל דָּוִד הוּא] מִשּׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מֶנִּי, וְעַל כֵּן פְּשָׁעֵינוּ אַתָּה תְכַפְּרֵם.

יַעֲקֹב כְּמוֹ כֵן מִשּׁוּם כָּךְ לֹא הֶאֱמִין. אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא – לֹא. אֶלָּא שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בְּעַצְמוֹ. אוּלַי יֶחֱטָא, וְאוֹתוֹ הַזְּטָא יִמְנַע אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב בְּשָׁלוֹם וְתִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַשְּׁמִירָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הֶאֱמִין בְּעַצְמוֹ. וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹהִים אֲפָלוּ רַזְמִים, כְּשֶׁאָשׁוּב בְּשָׁלוֹם, אָשִׂים כְּנָגְדִּי אֶת הַדִּין, מִשּׁוּם [שֶׁהֲרֵי] שֶׁאֲנִי עוֹבֵד לְפָנָיו תָּמִיד.

אָמַר רַבִּי אָוָּא, אָמַר יַעֲקֹב, כָּעֵת אֵינִי צָרִיךְ אֶת הַדִּין. כְּשֶׁאָשׁוּב לְבֵית אָבִי אֶתְכַּלֵּל בַּדִּין וְאֶתְקַשֵּׁר בּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא כָךְ, אֶלָּא אָמַר, עַכְשָׁו אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי, אֲנִי צָרִיךְ שֶׁהַדִּין יִשְׁמֹר אוֹתִי עַד שֶׁאָשׁוּב בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָשׁוּב בְּשָׁלוֹם, אַכְלִיל אֶת הָרַזְמִים בַּדִּין, וְאֶתְקַשֵּׁר בְּקֶשֶׁר נֶאֱמָן לְהַכְלִיל הַכֹּל יַזַּד. וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי אָז הַכֹּל יִהְיֶה קָשֶׁר אָזַד, וְהָאֶבֶן הַזּוֹ מִתְבָּרֶכֶת מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, מִתְבָּרֶכֶת מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, מִשּׁוּם [זֶה] שֶׁאֶתֵּן מַעֲשֵׂר מִכֹּל.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הִגָּה כָּתוּב וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָאֶבֶן הַזּוֹ עֶלְיוֹנָה [עַל] כַּמָּה אֲבָנִים לִמְקוֹם מוּשָׁבָה לִשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם, [זֶהוּ שֶׁכָּתוּב] וַהֲרִי כָּתוּב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה – [עֶלְיוֹנָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!] מִשּׁוּם [כֵּיוָן] שֶׁאָמַר אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים, כָּאן הֵרִים אוֹתָהּ מַצֵּבָה עֶלְיוֹנָה,

מִשּׁוּם שֶׁתָּלָה בָּהּ כָּל הַשֶּׁבַח שֶׁל זֶה, שֶׁאֵין זֶה לְקַיֵּם [לְמַטָּה] כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים, וְיָפָה. וְעַל כֵּן אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה.

יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, לְעוֹלָמִים. בֵּית אֱלֹהִים? בֵּית ה׳ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְכוֹנֵן אֶת בֵּית ה׳, וְכֵן (תהלים קכב) בֵּית ה׳ נֵלֵךְ. אֶלָּא מִקּוֹם בֵּית הַדִּין הוּא מִשְׁנֵי צְדָדִים עֶלְיוֹנִים – מִצַּד הַיּוֹבֵל שֶׁהוּא אֱלֹהִים זָרִים, וּמֵהַצַּד שֶׁל יִצְחָק אֱלֹהִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַיּוֹבֵל, אַף עַל גַּב שֶׁהַדִּינִים [יוֹצְאִים] מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנָּה וְכֻלָּם רַוָּחִים [וְדִינִים], כָּל הַשְּׁמָחוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה, וְהוּא שִׂמְחַת [וְהוּא זֶרוּת] הַכֹּל. אֶלָּא בֵּית אֱלֹהִים – הַצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. אִם לְטוֹב, בְּצַד [הַיּוֹבֵל] הַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֶרֶת בּוֹ אַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. אִם לְרַע, בְּצַד הַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֵר בּוֹ דִּין קָשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. וַדַּאי בֵּית אֱלֹהִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֵּית אֱלֹהִים, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב קְרִית מֶלֶךְ רָב. יֵשׁ מֶלֶךְ סְתָם וְיֵשׁ מֶלֶךְ רַב. וַדַּאי שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא מֶלֶךְ רַב, וְזוֹהִי קְרִית מֶלֶךְ רָב.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי זְכַרְיָה הָיוּ יוֹשְׁבִים תַּחַת הָאֵילָנוֹת שֶׁל שְׂדֵה אוֹנוֹ. נִרְדַּם רַבִּי זְעֵירָא, וְרָאָה אֶת אֵלְיָהוּ. אָמַר, מֵהוֹכָחַת הַדֶּרֶךְ שֶׁל מַר מֵאִיר הַשָּׂדֶה. אָמַר, כְּעֵת בָּאתִי לְהוֹדִיעַ שֶׁקְּרוֹבָה יְרוּשָׁלַיִם לְהֵחָרֵב, וְכָל אוֹתָן קְרִיוֹת הַחֲכָמִים, מִשּׁוּם שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם הִיא דִּין, וְעַל דִּין עוֹמֶדֶת וְעַל דִּין תֵּחָרֵב, וְהִגָּה נִתְּנָה רְשׁוּת לְסמא״ל עָלֶיהָ וְעַל גִּבּוֹרֵי הָעוֹלָם, וּבָאתִי לְהוֹדִיעַ לַחֲכָמִים אוּלַי יַאֲרִיכוּ אֶת שְׁנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁנִּמְצֵאת בָּהּ תּוֹרָה – הִיא עוֹמֶדֶת, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה עֵץ הַחַיִּים הָעוֹמֵד עָלֶיהָ. כָּל זְמַן שֶׁהַתּוֹרָה מִתְעוֹרֶרֶת לְמַטָּה – עֵץ הַחַיִּים לֹא זָז לְמַעְלָה. פָּסְקָה הַתּוֹרָה לְמַטָּה – עֵץ הַחַיִּים מִסְתַּלֵּק [מִמֶּנָּה] מִן הָעוֹלָם.

וְעַל כֵּן, כָּל זְמַן שֶׁהַחֲכָמִים יִשְׁמְחוּ בַּתּוֹרָה, לֹא יוּכַל עֲלֵיהֶם סמא״ל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו. זוֹ הַתּוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת

קוֹל יַעֲקֹב. בְּעוֹד שֶׁאוֹתוֹ קוֹל לֹא פָּוֹסֵק, הַדִּבּוּר שׁוֹלֵט וְיָכוֹל, וְעַל כֵּן לֹא צָרִיךְ לְהַפְסִיק בַּתּוֹרָה. וְהִתְעוֹרֵר רַבִּי זֵזָיָא, וְהָלְכוּ וְאָמְרוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה לַזַּכָּאִים.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הַכֹּל יוֹדְעִים אֶת זֶה, וְכָךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, הַקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וְלֹא עַל הַגְּבָרִים הַגִּבּוֹרִים שֶׁל הָעוֹלָם, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר וְגוֹ'.

וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ג) מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ. בַּפָּסוּק הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּ הַזְּבֵרִים, אֲבָל מִזְמוֹר לְדָוִד, לָמָּה אָמַר שִׁירָה? אִם מִשּׁוּם שֶׁבְּנוֹ הוּא שָׁקָם עָלָיו, יוֹתֵר קִינָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי הֵרַע עָלָיו עַל הָאָדָם קָצַת מִקְּרוֹבָיו מִשֶּׁאַזַּר הַרְבֵּה. אֶלָּא מִזְמוֹר לְדָוִד, אָמַר שִׁירָה, וְכָךְ בִּקֵּשׁ דָּוִד, שֶׁזָּשַׁב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִלֵּק אֶת זִטְאוֹ לָעוֹלָם הַהוּא. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁכָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה רוֹצֶה לִגְבוֹת מִפְּנֵינוּ, שָׁמַז.

עוֹד, שֶׁרָאָה שֶׁעֶלְיוֹנִים מִפְּנֵינוּ הָיוּ בָּעוֹלָם שֶׁבָּרְזוּ, וְכֻלָּם לְבַדָּם. יַעֲקֹב בָּרַז, שֶׁכָּתוּב (הושע יב) וַיִּבְרַז יַעֲקֹב שְׂדֵה אֲרָם, וּבָרַז לְבַדּוֹ. מֹשֶׁה בָּרַז, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) וַיִּבְרַז מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַּרְעֹה, וּבָרַז לְבַדּוֹ. וְדָוִד בָּרַז, כָּל אוֹתָם שַׁלִּיטֵי הָאָרֶץ וְכָל אוֹתָם גִּבּוֹרֵי הָאָרֶץ וְרָאשֵׁי יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם בָּרְזוּ עִמּוֹ, וְסוֹבְבִים מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ מִכָּל הַצָּדָדִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַשָּׂבָז הַזֶּה, אָמַר שִׁירָה.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֻּלָּם פָּגְשׁוּ אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ. וְלָמָּה דָּוִד לֹא פָּגַשׁ בָּהּ? אֶלָּא דָּוִד בַּעַל שִׁנְאָה הָיָה כְּנֶגְדּוֹ [שֶׁל הַבְּאֵר] בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא פָּגַשׁ בָּהּ. אֶת יַעֲקֹב וּמֹשֶׁה קִבְּלָה אוֹתָם הַבְּאֵר בְּשִׂמְחָה וְרָצְתָה לְהִתְקָרֵב עִמָּם. וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אוֹתָם הַבְּאֵר הַזּוֹ, עָלוּ הַמַּיִם אֵלֶיהָ כְּאִשָּׁה שֶׁשְּׂמֵחָה עִם בַּעְלָהּ.

וְאִם תֹּאמַר, הִנֵּה אֱלִיָּהוּ בָּרַז וְלֹא נָגַשׁ בָּהּ, לָמָּה? אֶלָּא אֱלִיָּהוּ הוּא לְמַטָּה מִן הַבְּאֵר, וְלֹא לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מֹשֶׁה וְיַעֲקֹב, וּמְשׁוּם כָּךְ הוּא מַלְאָךְ וְעוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת. וּמְשׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב וּמֹשֶׁה הֵם לְמַעְלָה מִן הַבְּאֵר, הַבְּאֵר שְׁמִזְוָה אֲלֵיהֶם וְעָלְתָה לְקַבֵּל אוֹתָם כְּאִשָּׁה שֶׁשְּׁמִזְוָה לְבַעְלָהּ וּמְקַבֶּלֶת אוֹתוֹ.

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. סוֹד הוּא שֶׁרָאָה אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ לְמַעְלָה, זֶה כְּמוֹ זֶה. כְּתוּב שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. אִם הֵם שְׁלֹשָׁה, לָמָּה כָּתוּב וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים? אֶלָּא הֵם שְׁלֹשָׁה: דְּרוֹם, מִזְרָח, צָפוֹן. דְּרוֹם מִן הַצַּד הַזֶּה, וְצָפוֹן מֵהַצַּד הַזֶּה, וּמִזְרָח בֵּינֵיהֶם. וְאֵלּוּ עוֹמְדִים עַל הַבְּאֵר הַזּוֹ וְאוֹזְזִים אוֹתָהּ וּמְמַלְּאִים אוֹתָהּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים. הֵינוּ שֶׁכָּתוּב יַשְׁקוּ כָּל זַיְתוֹ שָׂדִי.

תּוֹסֶפְתָּא

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּתוּב (ישעיה נא) שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק. אוֹתָם הַמְבַקְּשִׁים סוֹד הָאֱמוּנָה, אוֹתָם שֶׁנִּדְבְּקוּ בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן [קִרְבוּ שִׁמְעוּ].

כְּשֶׁעוֹלִים שְׁנַיִם וְיָצְאוּ לִקְרַאת אֶזֶד – מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. שְׁנַיִם יוֹרְדִים לְמַטָּה, שְׁנַיִם הֵם, אֶזֶד בֵּינֵיהֶם. שְׁנֵי אֵלֶּה מוֹשֵׁב הַנְּבִיאִים, הַמָּקוֹם שֶׁיּוֹנְקִים בּוֹ, אֶזֶד בֵּינֵיהֶם, שֶׁהוּא מִתְזַוֵּג בַּכֹּל, הוּא נוֹטֵל הַכֹּל.

אוֹתָהּ בְּאֵר קְדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת תַּזְוִתֵיהֶם, הִיא שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. מֵהַבְּאֵר הַזּוֹ מַשְׁקִים הָעֲדָרִים, כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת, כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי כְנָפַיִם. שְׁלֹשָׁה קַיָּמִים רוֹבְצִים [עוֹמְדִים] עַל הַבְּאֵר הַזּוֹ. הַבְּאֵר הַזּוֹ מִתְמַלֵּאת מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְגוֹ'. זֶה נִקְרָא אדנ"י, וְעַל זֶה כָּתוּב אֲדֹנָי אֱלֹהִים אַתָּה הַחִלּוֹתָ, וְכָתוּב וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי". אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. ע"כ התוספתא.

וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים

אֶת הַיָּם. וְגָלַלוּ אֶת הָאֶבֶן – מַעֲבִירִים מִמֶּנָּה אֶת תֹּקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, אוֹתוֹ שֶׁקָּפָא וְנִקְרַשׁ, [מַיִם זָכָרִים] שֶׁאָז נִקְרָא אֶבֶן, וְלֹא יוֹצְאִים מִמֶּנָּה מַיִם הַזּוֹעֲזָה. וּכְשֶׁאוֹתָם הַנֶּעֱזָלִים בָּאִים, מִתְעַזֵּק הַדָּרוֹם, שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְלֹא יָכוֹל הַצָּפוֹן לְהַקְרִישׁ אֶת הַמַּיִם, כַּנָּהָר הַזֶּה, כְּשֶׁמֵּימָיו רַבִּים, לֹא קוֹפְאִים וְנִקְרָשִׁים הַמַּיִם, כְּמוֹ נָהָר שֶׁמֵּימָיו מוּעָטִים.

וְעַל כֵּן, כְּשֶׁאוֹתָם נֶעֱזָלִים בָּאִים, מִתְעַזֵּק הַדָּרוֹם, שֶׁהוּא הַיָּמִין, וְהַמַּיִם מַפְשִׁירִים וְשׁוֹפְעִים וּמַשְׁקִים אֶת הָעֲדָרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי. וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר, לִמְקוֹמָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אֶת הַדִּין שֶׁלָּהּ, שֶׁתִּהְיֶה בְּדִין, לְהוֹכִיחַ אֶת הָרְשָׁעִים בָּהּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַבְּאֵר וְרָאָה הַמַּיִם עוֹלִים אֲלֵיו, יָדַע שֶׁשָּׁם תִּזְדַּמֵּן לוֹ אִשְׁתּוֹ. וְכֵן בְּמֹשֶׁה, כְּשֶׁיָּשַׁב עַל הַבְּאֵר, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהַמַּיִם עוֹלִים אֲלֵיו, יָדַע שֶׁאִשְׁתּוֹ תִּזְדַּמֵּן לוֹ לְשָׁם. וְכָךְ הָיָה לְיַעֲקֹב, שֶׁשָּׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרָחֵל בָּאָה עִם הַצֹּאן. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל וְגוֹ'. מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיָּבֹאוּ הָרֹעִים וַיְגָרְשׁוּם וְגוֹ', וְשָׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ צִפּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַבְּאֵר גָּרְמָה לָהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַבְּאֵר הַזּוֹ כְּתוּבָה שֶׁבַע פְּעָמִים בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא רֶמֶז לְשֶׁבַע. וְכָךְ נִקְרֵאת בְּאֵר שֶׁבַע. [וּמִשּׁוּם] הַבְּאֵר הַזּוֹ נִזְכֶּרֶת שֶׁבַע פְּעָמִים בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא. וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר. וְנֶאֶסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וְגוֹ' מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר. וְגָלַלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. הֲרֵי שִׁבְעָה, וּבְוַדַּאי שֶׁכָּךְ זֶה.

בְּמֹשֶׁה לֹא כָּתוּב אֶלָּא פַּעַם אַחַת, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה נִפְרַד מִכֹּל וְכֹל מֵהַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּה, וְיַעֲקֹב לֹא נִפְרַד כְּלָל. בְּמֹשֶׁה אָזוֹד, כַּכָּתוּב (שיר ו) אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי. אַחַת הִיא לְאִמָּהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ מֹשֶׁה הָיָה בַּעַל הַבַּיִת וְהִתְעַלָּה לְמַעְלָה. בְּמֹשֶׁה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב עַל

הַבְּאֵר. בְּיַעֲקֹב – וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה, וְלֹא כָתוּב וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר.

דָּבָר אַוֵּר וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה – רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ זֵרוּת מֵהַכֹּל, זֵרוּת מִן הַמָּוֶת, שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנֶאֱוָוז בָּהּ, נֶאֱוָוז בְּעֵץ הַחַיִּים. וְאִם מַרְפֶּה אֶת עַצְמוֹ מֵעֵץ הַחַיִּים, הִנֵּה עֵץ הַמָּוֶת שׁוֹרֶה עָלָיו וְנֶאֱוָוז בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כד) הִתְרַפִּיתָ בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה. הִתְרַפִּיתָ – אִם מַרְפֶּה יָדָיו מִן הַתּוֹרָה.

בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה, מַה זֶּה צַר כּוֹחֶכָה? צַר כּוֹחַ כֹּה. שֶׁהֲרֵי הִיא תָּמִיד לְיָמִין, וּשְׂמֹאלָהּ תָּמִיד עַל בֶּן אָדָם כַּאֲשֶׁר הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, וְאָז דּוֹחֶזֶה אֶת הָרַע הַזּוֹצֶה שֶׁלֹּא יִקְרַב לְבֶן הָאָדָם וְלֹא יוּכַל לְקַטְרֵג לוֹ. וּכְשֶׁאָדָם סוֹטֶה מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה וּמִתְרַפֶּה מִמֶּנָּה, אָז צַר כּוֹחַ כֹּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הָרַע, שֶׁהוּא הַשְּׂמֹאל, שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, וְדוֹחֶזֶה אֶת ה"כֹּה" הַזּוֹ הַזּוֹצָה, עַד שֶׁדּוֹחֲזֵק אוֹתוֹ מָקוֹם בְּצָרָה.

דָּבָר אַוֵּר צַר כּוֹחֶכָה – שֶׁכַּאֲשֶׁר בֶּן אָדָם אוֹוֵז בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, נֶאֱהָב לְמַעְלָה וְנֶאֱהָב לְמַטָּה, וְהוּא אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב יב) וַה' אֲהֵבוֹ, שֶׁהָיָה אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹהֵב אוֹתוֹ. וּכְשֶׁאָדָם סוֹטֶה מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה, אָז צַר כּוֹחַ כֹּה, צַר שֶׁלּוֹ וּבַעַל שִׂנְאָה הוּא אֵלָיו, וְשׁוֹלֵט עָלָיו אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַע, עַד שֶׁמְּקַטְרֵג בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, הָרַע הַזֶּה, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרַע, שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים, וְכַמָּה שִׁלְטוֹן יֵשׁ לוֹ בָּעוֹלָם, וְהוּא נָזוּשׁ תַּקִּיף שָׁזוּטָא בּוֹ אָדָם, וְנִכְשָׁלִים בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם וּמוֹשִׁכִים אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁמּוֹצִיא לָהֶם אֶת נִשְׁמוֹתֵיהֶם.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁהוּא שׁוֹלֵט, שׁוֹלֵט עַל הַגּוּף. וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַגּוּף, יוֹצֵאת

מִבְּנֵי הַנְּשָׁמָה, מִשּׁוּם שֶׁהַגּוּף נִטְמָא, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה, וְאֵין שׁוֹלֵט עָלָיו עַד שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת. וְכַמָּה הֵם שֶׁבָּאִים מִצַּדּוֹ וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם שֶׁנַּעֲשִׂים וְשׁוֹלְטִים בָּהֶם, וְיֵשׁ לוֹ מְמֻנִּים וְשַׁמָּשִׁים, כֻּלָּם שַׁמָּשִׁים בְּמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם.

וְעַל כֵּן הוּא קֵץ שֶׁל הַשְּׂמאל, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁיֵּשׁ קֵץ לְיָמִין וְיֵשׁ קֵץ לִשְׂמאל, וְהַקֵּץ שֶׁל הַשְּׂמאל הַזֶּה הוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר. נִקְרָא קֵץ כָּל בָּשָׂר, לֹא נִקְרָא קֵץ כָּל רוּחַ, וְסוֹד הַדָּבָר – זֶהוּ קֵץ [כָּל בָּשָׂר] וְזֶהוּ קֵץ. זֶה קֵץ עַל בָּשָׂר, וְזֶה עַל רוּחַ. מִשּׁוּם כָּךְ זֶה פָּנִימִי וְזֶה חִיצוֹנִי, זֶה יָמִין וְזֶה שְׂמאל, זֶה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא, וְהִנֵּה פֻּרְשׁוּהָ.

וּבֹא וּרְאֵה סוֹד עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ שֶׁל הָאֱמוּנָה, הַסּוֹד שֶׁל עוֹלַם הַזָּכָר וְעוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְכָל קְדֵשׁ הַקְּדָשִׁים בּוֹ, וְכָל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה מִכָּאן יָצְאוּ, וְכָל הַחַיּוֹת וְכָל הַחַיּוֹרוֹת, וְכָל הַטּוֹבוֹת וְכָל הָאוֹרוֹת הֵם מִכָּאן, וְכָל הַבְּרָכוֹת וְכַלְכָּלִי נְדָבוֹת, וְכָל הָאַהֲבָה שֶׁל הָאַהֲבוֹת הַכֹּל מֵהַצַּד הַזֶּה, סוֹד הָרָחוֹם.

מִצַּד הַצָּפוֹן מִתְפַּשְׁטוֹת דְּרָגוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְמַטָּה פָּסֶלֶת הַזָּהָב, בְּצַד הַטֻּמְאָה, לְכְלוּךְ טָמֵא, וְאוֹחֵז אֶת זֶה לְמַעְלָה, וְאוֹחֵז אֶת זֶה לְמַטָּה. וְכָאן מִזְדַּוְּגִים זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד, וְהֵם רוֹכֵב נָחָשׁ, הַסּוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְזֶה סוֹד עֲזָאזֵ"ל.

וּמִכָּאן נִפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת וְיוֹצְאִים כַּמָּה צְדָדִים לָעוֹלָם, שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מִכָּאן וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם צִדְדֵי הַטֻּמְאָה, וּמְמֻנִּים שָׂרִים לְתוֹךְ הָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיָּצָא עֵשָׂו לָעוֹלָם, כֻּלּוֹ אָדֹם כַּשּׁוֹשַׁנָּה בַּשֵּׁעָר כְּמוֹ הַשָּׂעִיר, וּמִשָּׁם אַלּוּפִים, מָגִנִּים מְמֻנִּים [שְׁנֵים עָשָׂר] שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, וְהִנֵּה פֻּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי שׁוֹמְרֵי מִשְׁפָּט – שֶׁשּׁוֹמְרִים הָאֱמוּנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא מִשְׁפָּט, וְצָרִיךְ לָאָדָם לִשְׁמֹר שֶׁלֹּא יִסְטֶה לְדֶרֶךְ אַוְּרֶת, אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹמֵר מִשְׁפָּט, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

הוּא מִשְׁפָּט, שֶׁכָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט.

עֲשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת – וְכִי בְּכָל עֵת יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת צְדָקָה? אֶלָּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה צְדָקָה עִם אוֹתָם שֶׁצְּרִיכִים אוֹתָהּ. שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה עִם הֶעָנִי, מַרְבֶּה אוֹתָהּ צְדָקָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בִּצְדָקָה, אוֹתָהּ צְדָקָה שֶׁעוֹשֶׂה עוֹלָה לְמַעְלָה וּמַגִּיעָה לְמַעְלָה לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וּמַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לַמָּקוֹם הַהוּא מִן הַמַּעְיָן שֶׁל כָּל הַמַּעְיָנוֹת. וּמֵאוֹתָהּ הַצְּדָקָה מַמְשִׁיךְ וּמַרְבֶּה בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם הַתַּוְזוֹתוֹנִים וּלְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת וּלְכָל הַוַּיְלוֹת, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים, וְנוֹסָפִים אוֹרוֹת כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נִקְרְאוּ עֵת, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֲשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת.

בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הֵם הָיוּ מוֹשְׁכִים בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וּכְשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, נִכְנְסוּ תַּזּוֹת רְשׁוּת אַזְרֵת, וְנִמְנְעוּ הַבְּרָכוֹת מִן הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה תַּזּוֹת רְשׁוּת קְדוֹשָׁה. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מִן הָאָרֶץ, נִכְנַס לִרְשׁוּת אַזְרֵת. וְטֶרֶם שֶׁנִּכְנַס תַּזּוֹת רְשׁוּת אַזְרֵת, הִתְגַּלָּה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּחֲלוֹם וְרָאָה כָּל מַה שֶּׁרָאָה, וְהָלְכוּ עִמּוֹ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, עַד שֶׁיָּשַׁב עַל הַבְּאֵר. וְכֵיוָן שֶׁיָּשַׁב עַל הַבְּאֵר עָלוּ אֵלָיו הַמַּיִם, וְכֵן הָיָה מֹשֶׁה, שֶׁמִּשָּׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשְׁתּוֹ. סוֹד הַדָּבָר – הַבְּאֵר לֹא עוֹלָה אֶלָּא כְּשֶׁרוֹאָה אֶת הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהּ לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ קָשִׁים זֶה עַל זֶה. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה. וְלָבָן הָיָה יוֹשֵׁב בְּחָרָן. לָמָּה נָסַע מִשָּׁם? שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְּנֵי קֶדֶם. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁבְּחָרָן הָיָה דִּיּוּרוֹ שֶׁל לָבָן? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחַי מֵאַיִן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מֵחָרָן אֲנָחְנוּ. וַיֹּאמֶר הֲיְדַעְתֶּם אֶת לָבָן בֶּן נָחוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדָעְנוּ. מַשְׁמָע שֶׁדִּיּוּרוֹ שֶׁל לָבָן הָיָה בְּחָרָן.

אֶלָּא יַעֲקֹב אָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לְהַכְנֵס בַּשְּׁכִינָה מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְהִתְוַתֵּן. כְּשֶׁאַבָּא נָשָׂא וְשָׁלַח אֶת הָעֶבֶד, מָצָא עֵין הַמַּיִם, וְאָז הִזְדַּמְּנָה לְאַבָּא אִשָּׁה, וְהִנֵּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה לֹא מָצָאתִי לֹא עַיִן וְלֹא בְּאֵר וְלֹא מַיִם, וּמִיָּד – וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה בְּנֵי קֶדֶם, וְשָׁם הִזְדַּמְּנָה לוֹ בְּאֵר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְהִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשְׁתּוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, זָרָן, שָׁם הָיָה וַדַּאי, וְהַבְּאֵר הַזּוֹ הָיְתָה בַּשָּׂדֶה. שֶׁאִם לֹא כֵּן, לָמָּה כָּתוּב וַתָּרֶץ וַתַּגֶּד לְאָבִיהָ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיָה סָמוּךְ לָעִיר.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יַעֲקֹב שֶׁהִזְדַּמְּנָה לוֹ אִשָּׁה עַל הַבְּאֵר, לָמָּה לֹא הִזְדַּמְּנָה לוֹ לְאָה, שֶׁהֲרֵי הֶעֱמִידָה לוֹ לְיַעֲקֹב כָּל אוֹתָם הַשְּׁבָטִים? אֶלָּא שֶׁאֶת לְאָה לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַוְּגָה עִם יַעֲקֹב בְּגָלוּי, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה הִיא לֵאָה. [מִכְּלָל] שֶׁהֲרֵי קֹדֶם לֹא הִתְגַּלָּה הַדָּבָר.

וְעוֹד, כְּדֵי לְמַשֵּׁךְ אֶת עֵינָו וְלִבּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בַּיָּפִי שֶׁל רָחֵל, לַעֲשׂוֹת שָׁם אֶת דִּיּוּרוֹ, וּבִשְׁבִילָהּ הִזְדַּוְּגָה לוֹ לֵאָה וְהֵקִימָה אֶת כָּל אוֹתָם הַשְּׁבָטִים. בַּמֶּה יָדַע יַעֲקֹב מִי הִיא רָחֵל? אֶלָּא שֶׁאוֹתָם הָרוֹעִים אָמְרוּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה רָחֵל בִּתּוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמֶר אֵעָבְדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה. וְכִי מַה דַּעְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁלֹּא אָמַר עֲשָׂרָה יָרוּזִים אוֹ שָׁנָה אַחַת, אֶלָּא שֶׁבַע שָׁנִים לָמָּה? אֶלָּא יַעֲקֹב עָשָׂה בְּזָכְמָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁבִּשְׁבִיל הַתְּשׁוּקָה שֶׁל יָפְיָהּ שֶׁל רָחֵל עָשָׂה, אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַזָּכְמָה, שֶׁהַלְּבָנָה בַּת שֶׁבַע שָׁנִים הִיא, וְכָל שֶׁבַע הַשָּׁנִים הָעֶלְיוֹנוֹת שׁוֹרוֹת הָיוּ עַל יַעֲקֹב טָרֶם נָשָׂא אֶת רָחֵל לְשֶׁבֶת עִמּוֹ כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב נָטַל אֶת כֻּלָּם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כֹּחַ בָּא אֵלֶיהָ, כְּדֵי לְהַמְצִא הוּא שָׁמַיִם וְהִיא אָרֶץ.

וְסוֹד הַדָּבָר – וַיִּהְיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים. מַה זֶּה כְּיָמִים אֲחָדִים? אֶלָּא כָּל שֶׁבַע הַשָּׁנִים שָׂכַל אוֹתָם בְּעֵינָיו כְּאוֹתָם עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם אֲחָדִים וְלֹא נִפְרָדִים, וְכֻלָּם אֶחָד, שֶׁנִּקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה. בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתָהּ, לִהְיוֹת כַּדְּגָמָה

הָעֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה שֶׁאֲפִלּוּ לָבָן רָמַז לוֹ בְּאוֹתָם הַשָּׁבַע וְלֹא יָדַע מָה אָמַר. שֶׁפָּתַז וְאָמַר טוֹב, שֶׁכָּתוּב טוֹב תִּתִּי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי, עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים לְהִזְדַּוֵּג עִם שִׁמְטָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם הַיּוֹבֵל סָתוּם, שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה, וְהַשְּׁמִטָּה הִתְגַּלְתָה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲקֹב עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת, יָצָא קוֹל וְאָמַר: יַעֲקֹב, כָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר שֶׁלְּמַעְלָה הַיּוֹבֵל, מִשּׁוּם הָרִאשִׁית. שֶׁאֵלּוּ שֶׁהֵם נִסְתָּרִים, שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה לָהֶם, הֵם מִן הַיּוֹבֵל. מִשּׁוּם כָּךְ נִסְתְּמוּ מִיַּעֲקֹב שֶׁלֹּא יָדַע, שֶׁזִּוַּוּג שֶׁהֲרֵי הֵם מִן הַשְּׁמִטָּה, וּכְדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רִאשִׁית מִן הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה הִתְכַּסּוּ מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹבֵל הוּא נִסְתָּר. וְאַזַּר שֶׁעָבְרוּ שְׁנֵי הַיּוֹבֵל הַמְכֻסִּים, עָשָׂה שְׁנֵי שְׁמִטָּה הַנִּגְלִים, וְהִתְעַטֵּר בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת וְאָזַז אוֹתָם.

בֹּא רְאֵה, לֵאָה הוֹלִידָה שִׁשָּׁה בָּנִים וּבַת אַזַּת, וְכָךְ רָאוּי, שֶׁהֲרֵי שִׁשָּׁה צְדָדִים עוֹמְדִים עָלֶיהָ, וְאֵלּוּ שִׁשָּׁה וּבַת אַזַּת בְּסוֹד עֶלְיוֹן יָצְאָה. רָזֵזל הוֹלִידָה שְׁנֵי צַדִּיקִים, וְכָךְ רָאוּי, הִנֵּה שְׁמִטָּה, שֶׁבֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים יוֹשֶׁבֶת לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ. צַדִּיק לְמַעְלָה וְצַדִּיק לְמַטָּה. הַצַּדִּיק לְמַעְלָה, מִמֶּנּוּ שׁוֹפָעִים מַיִם עֶלְיוֹנִים. הַצַּדִּיק לְמַטָּה, מִמֶּנּוּ נוֹבַעַת הַנְּקֻבָּה מַיִם כַּלָּכָר בְּתִשּׁוּקָה שְׁלֵמָה. צַדִּיק מִצַּד זֶה, וְצַדִּיק מִצַּד זֶה. כְּמוֹ שֶׁהַזָּכָר לְמַעְלָה יוֹשֵׁב בֵּין שְׁתֵּי נְקֻבוֹת, כָּךְ גַּם הַנְּקֵבָה לְמַטָּה יוֹשֶׁבֶת בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים.

וְעַל כֵּן יוֹסֵף וּבִנְיָמִין הֵם שְׁנֵי צַדִּיקִים. יוֹסֵף זָכָה לִהְיוֹת צַדִּיק לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, וּבִנְיָמִין הוּא צַדִּיק לְמַטָּה, לְעַטֵּר אֶת הַשְּׁמִטָּה בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים – יוֹסֵף הַצַּדִּיק וּבִנְיָמִין הַצַּדִּיק.

וְכִי בִּנְיָמִין הָיָה צַדִּיק? כֵּן, שֶׁכָּל יָמָיו לֹא זָטָא בְּאוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הִזְדַּמֵּן לוֹ מַעֲשֶׂה כְּמוֹ יוֹסֵף, אִם כֵּן לָמָּה נִקְרָא צַדִּיק? אֶלָּא כָּל יְמֵי יַעֲקֹב, כְּשֶׁהָיָה בְּאֵבֶל שֶׁל יוֹסֵף, לֹא שִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁכְּשֶׁנִּטַּל יוֹסֵף

מִיַּעֲקֹב, עֶלֶם הָיָה וְלֹא נָשׂוּי, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁלֹּא שִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁהִתְזַתֵּן לְאַוָּר מִכֵּן, לֹא רָצָה לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ.

וְאָנוּ כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁאַל יוֹסֵף אֶת בִּנְיָמִין, אָמַר לוֹ: יֵשׁ לְךָ אִשָּׁה? אָמַר לוֹ: כֵּן. אָמַר לוֹ: יֵשׁ לְךָ בָּנִים? אָמַר לוֹ: כֵּן. וְאֵיךְ נִקְרָאִים? אָמַר לוֹ: עַל שֵׁם אָזִי וְכוּ', [אָמַר לוֹ, יֵשׁ לְךָ בָּנִים? אָמַר לוֹ, עֲתִידִים לִי. וְהֵיאַךְ תִּקְרָאֵם? אָמַר לוֹ, עַל שֵׁם אָזִי וְגוֹ'] גֵּרָא וְנַעֲמָן וְגוֹ', שֶׁכְּתוּב וּבְנֵי בִנְיָמִין בֶּלַע וָבֶכֶר וְגוֹ', וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁלֹּא שִׁמֵּשׁ? [אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה].

אָמַר לוֹ, כֵּן, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לֹא הָיוּ לוֹ. [לְאַוָּר שֶׁיָּצָא מִבֵּית הָאֲסוּרִים הָיוּ לוֹ] וְאִם תֹּאמַר, וּבְנֵי בִנְיָמִין בֶּלַע וָבֶכֶר, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְמִצְרַיִם, כָּךְ הָוֶה וַדַּאי. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִתְאַבֵּל יַעֲקֹב עַל יוֹסֵף, לֹא שִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ וְהוֹלִיד בָּנִים. וְאָמַר בִּנְיָמִין: הִנֵּה יוֹסֵף אָזִי, אוֹת הַבְּרִית שֶׁל אַבָּא הָיָה, שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית הִיא סִיּוּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁהוּא נֶאֱבָד, אֲנִי אֶהְיֶה שׁוֹמֵר מְקוֹמוֹ שֶׁל אָזִי.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנֶּאֱבַד לֹא הָיָה צַדִּיק, שֶׁצַּדִּיק הוּא לֹא הָיָה עַד שֶׁקָּרָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה בּוֹ – אֶלָּא כֻּלָּם הָיוּ יוֹדְעִים מִיַּעֲקֹב, שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה יָרַשׁ יוֹסֵף, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֶאֱרִיךְ אֵצֶל לָבָן כָּל כָּךְ, עַד שֶׁיִּסְתַּיֵּם הַגּוּף, וּמִי הוּא סִיּוּם הַגּוּף? הַבְּרִית, וְעַל כֵּן כָּתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי כְּעֵת הִשְׁתַּלֵּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּלֵּם הַגּוּף, אֲנִי רוֹצֶה לָלֶכֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ בִּנְיָמִין יָדַע וְשָׁמַר אֶת דֶּרֶךְ אָזְיו.

כֵּיוָן שֶׁבָּא לְיוֹסֵף וְנִמְצָא, בִּנְיָמִין זָזַר לְבֵיתוֹ וְשִׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ [וְהָלְכוּ וְנִכְנְסוּ] וְהוֹלִיד בָּנִים. וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ צַדִּיק לְמַטָּה, וְיוֹסֵף צַדִּיק לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רָזַל הוֹלִידָה שְׁנֵי בָנִים, וְלֵאָה שִׁשָּׁה בָנִים וּבַת.

וְעַל זֶה אוֹתָן שֶׁבַע הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת מְכֻסּוֹת, שֶׁלֹּא יָדַע בָּהֶן יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שֶׁל הַיּוּבָל. וְאוֹתָן שֶׁל שִׁבְטָה הִתְגַּלּוּ, וּבַשִּׁבְטָה הַגְּלוּיָה עָבַד אֶת הַיּוּבָל שֶׁהִתְכַּסָּה, שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָזַל שֶׁבַע שָׁנִים. שֶׁבַע שָׁנִים סְתָם. בְּרָזַל עָבַד שֶׁבַע שָׁנִים עֶלְיוֹנוֹת, וְנֶאֱזָז בָּהֶן בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. מִכָּאן לָמַדְנוּ,

מִתּוֹךְ הַגְּלָלָה בָּא הָאָדָם לַנִּסְתָּר.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ שֶׁהַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן מֵהַיּוֹבֵל, הֲרֵי בַּיּוֹבֵל כָּתוּב שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים. שֶׁבַע שָׁנִים מִצְווֹת, שֶׁבַע פְּעָמִים [לֹא מִצְווֹת] אֵיפֹה הֵן? אֶלָּא אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים שֶׁשָּׁמַר בַּזְּוַתָּנָה שֶׁל לֵאָה הִשְׁלִימוּ אֶת הַזְּוַשְׁבּוֹן, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם [פַּעַם אַוַּת וְשֶׁבַע אַוַּת] [שֶׁבַע] נִקְרָא פַּעַם אַוַּת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וְכָל שִׁבְעָה מִשְׁתַּלֵּם בְּשִׁבְעָה יָמִים, ז׳ בְּכָל יוֹם, שֶׁנִּקְרָא פַּעַם אַוַּת.

וּבְרָוַזל לֹא הָיָה כֵּן, שֶׁלֹּא שָׁמַר שִׁבְעָה יָמִים, אֶלָּא שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁעָבַד אַוַּזר כָּךְ. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, שָׁנִים שֶׁל שִׁמְטָה הָיָה לוֹ לַעֲבֹד קֹדֶם וְאַוַּזר כָּךְ לְהִזְדַּוֵּג עִם הַשִּׁמְטָה? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לַעֲבֹד, כְּאִלּוּ עָבַד אוֹתָם. בָּא רַבִּי אַבָּא וְנִשָּׁקוֹ. אָמַר, בָּרוּךְ הָרַוַּחֲמָן שֶׁזָּכִיתִי לַפָּסוּק הַזֶּה, עַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם כָּתוּב (ישעיה מט) ה׳ זָפָן לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר לֵאָה הוֹלִידָה שִׁשָּׁה בָנִים וּבַת אַוַּת – כָּךְ זֶה וַדַּאי. רָוַזל שְׁנֵי בָנִים וַדַּאי, בְּנֵי הַשְּׁפָוַזות אַרְבָּעָה. תְּקוּנָם אֵיךְ עוֹמְדִים? אֶלָּא אוֹתָם אַרְבָּעָה קְשָׁרִים שֶׁנִּקְרָאִים אֲזוֹרִים, שֶׁכָּתוּב וְכָל אֲזוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

שֶׁהֲרֵי בִּזְרוֹעַ יָמִין שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים, אֲבָל קֶשֶׁר אֶוַּד בָּאֶמְצַע שֶׁהוּא גָּדוֹל וְהוּא אָזוֹר, שֶׁנִּשְׁאַר בַּזוּין. וְכֵן אֶוַּד בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל, וְכֵן אֶוַּד בְּיֶרֶךְ יָמִין, וְכֵן אֶוַּד בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל. וּכְשֶׁהַכֹּל נִתְקַן, נִמְצְאוּ כֻּלָּם בַּיְתָה, לְקַיֵּם אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב וְכָל אֲזוֹרֵיהֶם בָּיְתָה.

כָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים, כֻּלָּם נִרְאִים בְּיֹשֶׁר, וְאֵלּוּ יוֹצְאִים מִזּוּין לַזְּרוֹעוֹת וּמִזּוּין לַיְרֵכַיִם לְהֶרָאוֹת בִּפְנֵי הַשְּׁפָוַזות. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּמִּנְיָן, אֵינָם זַשּׁוּבִים כִּבְנֵי רָוַזל וְלֵאָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָצְאוּ בַּזוּין.

דָּבָר אַוַּזר, אֵלּוּ הֵם הָאַרְבָּעָה שֶׁכָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים נוֹטְלִים בִּשְׁבִילָם, וְאֵלּוּ נוֹטְלִים אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי, [אָמַר רַבִּי אַבָּא, זֶה לֹא זֶה]

וְעַל כֵּן הַכֹּל נִתְקָן יָזֵד.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׁנוּאָה לֵאָה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שִׂמְּחָה הַלְלוּיָהּ. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ רָחֵל, שֶׁהִיא עִקַּר הַבַּיִת. אֵם הַבָּנִים שִׂמְּחָה – זוֹ לֵאָה.

דָּבָר אַחֵר מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת – זוֹ שְׁמִטָּה, שֶׁהִיא עִקַּר הָעוֹלָם הַזֶּה, עָלָיו הוּא מְנָהֵג. אֵם הַבָּנִים שִׂמְּחָה – זֶה הַיּוֹבֵל, שֶׁכָּל שִׂמְּחָה וְכָל זְרִיזָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בּוֹ, וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה כּוֹלֵל הַכֹּל בְּסוֹד קָדוֹשׁ, וְעַל זֶה סִיּוּם הַפָּסוּק הַלְלוּיָהּ.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׁנוּאָה לֵאָה. וְכִי לָמָּה הִיא שְׁנוּאָה, וַהֲרֵי בְּנֵי הַשְּׁנוּאָה אֵינָם בָּנִים מְעֻלִּים, וְרָאִינוּ שֶׁכָּל אוֹתָם בָּנִים מְעֻלִּים יָצְאוּ מִלֵּאָה, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁלֵּאָה שְׁנוּאָה? אֶלָּא וַדַּאי הַיּוֹבֵל הוּא תָּמִיד עוֹלָם הַנִּסְתָּר, וְכָל דְּבָרָיו אֵינָם [בְּנֵי] בְּנִגְלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִסְתְּרוּ מִיַּעֲקֹב כָּל מַעֲשָׂיו.

בֹּא רְאֵה, הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן הוּא בְּנִגְלֶה, וְהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל לַעֲלוֹת בְּדַרְגּוֹתָיו. כְּמוֹ שֶׁהַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, כָּךְ גַּם הָעוֹלָם הַתַּזְהִתּוֹן הוּא זָכְמָה, וְהִיא רֵאשִׁית הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ קוֹרְאִים אַתָּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שְׁמִטָּה, וּבְגָלוּי.

וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַיּוֹבֵל, קוֹרְאִים הוּא, שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵם בְּנִסְתָּר, וְסוֹד הַדָּבָר שֶׁל לֵאָה, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר יז) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא, כְּדֵי לִמְשֹׁךְ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל. הוּא – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּסְתָּר תָּמִיד. וַיַּעֲקֹב בְּמַה שֶׁנִּסְתָּר לֹא נִדְבַּק בִּרְצוֹנוֹ, אֶלָּא בְּמַה שֶׁנִּגְלֶה, וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ.

וַיַּרְא ה' כִּי שְׁנוּאָה לֵאָה. מִכָּאן שֶׁשּׁוֹנֵא אָדָם עֶרְוַת אִמּוֹ [וַאֲזוֹתוֹ], וְיִתְיַחֵד אָדָם עִם אִמּוֹ בְּכָל מָקוֹם וְלֹא יִזְשֹׁשׁ, וַהֲרֵי הֵעִירוּ, בֵּן מִתְיַחֵד עִם אִמּוֹ. וְהַכֹּל הִתְכַּסָּה מִיַּעֲקֹב, שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל.

בֹּא רְאֵה, בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר, הֵגָּה בִּשְׁבִילוֹ שֶׁל

אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּהַבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם – אֶלָּא מְשׁוּם יַעֲקֹב הִתְקַיֵּם אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כט) כֹּה אָמַר ה׳ אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם. וּמִקֹּדֶם לָכֵן הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָם. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, הִשְׁתַּכְלֵל מִמֶּנּוּ הָעוֹלָמוֹת וְלֹא נָזְרְבוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה׳ בֹּרְאֵךְ יַעֲקֹב וְיֹצְרֵךְ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב שַׁלַּח אֶת בְּנִי וְיַעַבְדֵנִי. יִשְׂרָאֵל נִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע.

כְּשֶׁלֵּאָה הוֹלִידָה אֶת רְאוּבֵן, מַה כָּתוּב? וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ רְאוּבֵן. רְאוּבֵן סְתָם, מְשׁוּם שֶׁנִּכְלָל בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים מְזֻבָּרִים יַזַּד – שִׁמְעוֹן וְלֵוִי. מָה הַטַּעַם לֵוִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) לְיוֹת, הַזּוֹבוּר שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן שֶׁכָּתוּב יֶתֶר שְׁאֵת וְיֶתֶר עָז, כְּתַרְגּוּמוֹ בְּכוֹרָה, כְּהַנָּה וּמַלְכוּת. וְהַמַּלְכוּת הִיא בְּצַד הַגְּבוּרָה, וְעַל כֵּן רְאוּבֵן סְתָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, רְאוּ בֵּן סְתָם, שֶׁנִּכְלָל בְּשִׁמְעוֹן וְלֵוִי. כָּךְ הָיְתָה דַּעְתָּהּ [רְצוֹנָהּ] שֶׁל לֵאָה, שֶׁכָּתוּב הַפַּעַם יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים. מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה שֶׁמִּתְזַבְּרִים יַזַּד.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּאן הוּא, שֶׁהֲרֵי הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה – הָאָבוֹת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהִתְזַבֵּר עִמָּם, וְכָל הָאַרְבַּע הֵם מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת, הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְעַל כֵּן רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, אַזַּר כָּךְ יְהוּדָה שֶׁיָּרַשׁ מַלְכוּת, וְעַל כֵּן כֻּלָּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

וְכָתוּב [זֶה אַזַּר זֶה שֶׁכָּתוּב] (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳ וְגוֹ׳ וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. מִשּׁוּם שֶׁכָּאן נִשְׁלְמוּ אַרְבָּעָה עַמּוּדִים. הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה׳, מָה הַטַּעַם אָמְרָה בְּזֶה אוֹדֶה אֶת ה׳, וְלֹא בְּכֻלָּם? אֶלָּא מִכָּאן, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אֵינוֹ שָׁלֵם.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁשְּׁלֹשָׁה בָנִים הָיוּ עַד שֶׁהוֹלִידָה אֶת יְהוּדָה, הַכִּסֵּא

לֹא הַשָּׁלֵם, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', וְלֹא בְּכֻלָּם. וְעַל כֵּן וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. מַה זֶּה וַתַּעֲמֹד? שֶׁעָמַד הַכִּסֵּא עַל תּוּמְכָיו.

[וַתַּעֲמֹד עַד כָּאן] וַתַּעֲמֹד, שֶׁהִגָּה עַד כָּאן וַתַּעֲמֹד, בְּיִזּוּד אֶזֶד. מִכָּאן וּלְמַטָּה הוּא עוֹלַם הַפָּרוּד. וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם שְׁנֵי הַבָּנִים שֶׁהוֹלִידָה אַזַּר כָּךְ כְּמוֹ זֶה? לֹא שֶׁהֲרֵי אוֹתָם הַשְּׁנַיִם הִתְזַבְּרוּ עִם אֵלּוּ, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁשֶּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם יַזַּד.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם תְּקוּנֵיהָ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְתַקֵּן הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הַשָּׁזוּר כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וּלְהָשִׁיב אֶת עִקַּר הַכֹּל לִמְקוֹמוֹ. כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ אֶזֶד עוֹמְדִים, וּבָזֶה נִשְׁלָם הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה.

יִשָּׂשכָר זְבֻלוּן, כָּאן נִשְׁלְמוּ שִׁשָּׁה בָּנִים, שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם. כְּמוֹ כֵן בְּנֵי הַשְּׁפָוזוֹת הֵם אַרְבַּע, וְהִתְזַבְּרוּ עִם אֵלּוּ, וְאֵלּוּ אַרְבַּעַת הַקְּשָׁרִים שֶׁמִּתְזַבְּרִים בָּהֶם, וּבְאַרוּחָ. וְעַל כֵּן כָּתוּב (מלכים–א ז) וְכָל אֲזָרֵיהֶם בָּיְתָה. אַף עַל גַּב שֶׁבְּנֵי שְׁפָוזוֹת הֵם – בָּיְתָה.

רַבִּי זְזֻקִיָּה אָמַר, אִם כָּךְ, הֲרֵי נֶאֱמַר, כָּל מַה שֶׁהוֹלִיד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הוּא פָּרוּד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וּמִשָּׁם יָפָרֵד. מַה תֹּאמַר בְּיוֹסֵף וּבִנְיָמִין? אִם תֹּאמַר שֶׁעוֹלָם אֶזֶד בְּאֵלֶּה – זֶה אֵינוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא יָצְאוּ מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן – מַה שֶּׁהוֹלִיד, הוֹלִיד לְמַטָּה וְלֹא לְמַעְלָה, וְאִם כָּךְ הוּא פָּרוּד.

בָּא רַבִּי אַבָּא וְנָשְׁקוֹ. אָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה הוּא נִסְתָּר, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הִתְתַּקֵּן בְּשִׁנַּיִם עָשָׂר שֶׁל אוֹתָם מִשְּׁלוֹ. אֲבָל בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, בְּכָל זְמַן הַצַּדִּיק מֵהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן יוֹצֵא וְנִכְנָס, בּוֹ נִכְנָס וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִבְנָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְהָעִקָּר הוּא לְמַעְלָה, וְהָעִקָּר הוּא לְמַטָּה, [צַדִּיק, בּוֹ נִכְנָס בּוֹ יוֹצֵא] וְהוּא תָּמִיד בָּעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן לְעוֹלָם, כָּתוּב וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה.

בֹּא רְאֵה, בָּעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הַזֶּה, הַצַּדִּיק נִכְנָס בּוֹ וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא. כְּשֶׁנִּכְנָס הוּא בְּסוֹד שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וּכְשֶׁיּוֹצֵא הוּא בְּסוֹד שֶׁל בִּנְיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי

בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה. מִי נַפְשָׁהּ? זֶה הַצַּדִּיק שֶׁיּוֹצֵא מִמְּנָהּ.

וְזֶה בִּנְיָמִין, נִקְרָא בֶּן אוֹנִי, שֶׁזָּשְׁבָה שֶׁהוֹלִידָה לְמַטָּה בְּעוֹלַם הַפֶּרוּד, וְנִשְׁאֲרוּ אַזַּד עָשָׂר בְּאוֹתָם לְמַעְלָה. מַה כָּתוּב? וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין, בֶּן יָמִין. שֶׁהֲרֵי הִתְעַלָּה לְמַעְלָה בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶאֱבַד יוֹסֵף, בִּנְיָמִין הִשְׁלִים אֶת מְקוֹמוֹ. וְעַל כֵּן הַצַּדִּיק נִכְנָס וְיוֹצֵא בָּעוֹלָם הַתַּזְוַתּוֹן. מִשּׁוּם כָּךְ יוֹסֵף וּבִנְיָמִין וְכָל הַשְּׁנֵים עָשָׂר, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּיִזּוּד אֶזַּד.

הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיא) אוֹדֶה ה' בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה. בְּכָל לֵבָב? בְּכָל לֵב הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא דָּוִד בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָצָה לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אוֹדֶה ה' בְּכָל לֵבָב – בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רַע, וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים, אֶזַּד יָמִין וְאֶזַּד שְׂמֹאל.

בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה – אֵלּוּ הֵם שְׁאָר הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי לֵבָב כְּמוֹ צָפוֹן וְדָרוֹם. בְּסוֹד יְשָׁרִים – אֵלּוּ הֵם שְׁאָר צִדְדֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שִׁשָּׁה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעֵדָה – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁל יְהוּדָה, וְכָתוּב (תהלים קלב) וְעֵדָתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם. וְכָתוּב (הושע יב) וִיהוּדָה עֵד רָד עִם אֵל וְגוֹ'. כְּתִיב (תהלים קלז) אוֹדְךָ בְכָל לִבִּי נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ. כָּאן בְּמָקוֹם אֶזַּד נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב נֶגֶד אֱלֹהִים אֲזַמְּרֶךָּ, שֶׁהֲרֵי לַדֵּרָגָה הַזּוֹ אָמַר שִׁירָה, לְזַוֵּג אוֹתָהּ לִיָּמִין.

בֹּא רְאֵה, יְהוּדָה אֶזַּד בְּכָל הַצְּדָדִים. אֶזַּד בַּדָּרוֹם, אֶזַּד בַּמִּזְרָח. שֶׁהֲרֵי הוּא בָּא מִצַּד הַשְּׂמאל, וְרֹאשִׁיתוֹ בַּצָּפוֹן, וְאֶזַּד בַּדָּרוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִיָּמִין וְנֶאֱזַּד בַּגּוּף. מִשּׁוּם כָּךְ, הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה'. וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. וַתַּעֲמֹד, שֶׁעָמְדָה בַּקִּיּוּם שֶׁל הַבְּרִית כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל נִתְתַּקֵּן מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן יָצָא לַקְּרִיָה. הִזְדַּמֵּן לוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי זְזַיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, אָמַר, הִתְזַדְּשׁוּת שֶׁל הַתּוֹרָה צָרִיךְ כָּאן. יָשְׁבוּ שִׁלְשָׁת אֵלֶּה [יָמִים]. כְּשֶׁרָצָה לָלֶכֶת, פָּתַח כָּל אֶזַּד מֵהֶם בְּפָסוּק.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, וַה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הִפָּרֶד לוֹט מֵעִמּוֹ, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה וְגוֹ'. וְכִי לְפִי הָרְאִיָּה שֶׁל אַבְרָהָם יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ, וְלֹא יוֹתֵר? עַד כַּמָּה רוֹאֶה בֶּן אָדָם? שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת, אוֹ אַרְבַּע אוֹ זָמֵשׁ פַּרְסָאוֹת, וְהוּא אוֹמֵר כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה וְגוֹ'?!

אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם רוֹאֶה, אֶת כָּל הָאָרֶץ רוֹאֶה. שֶׁהֲרֵי אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם כְּלָלוֹ שֶׁל כָּל הָעֹלָם. עוֹד, הֲרֵים אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהֶרְאָה לוֹ שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בְּצִדְדֵי הָעוֹלָם, וְהָיָה רוֹאֶה אֶת הַכֹּל. כְּמוֹ כֵן, מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, רוֹאֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם, הַשְּׁמוּזָה שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

פָּתַח רַבִּי זֵיָא וְאָמַר, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ, וְכִי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם לְבַדּוֹ הִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי אַרְבַּע אֲמוֹת אוֹ זָמֵשׁ הָיוּ וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ זְמַן, בְּאוֹתָם אַרְבַּע אַמּוֹת קִפֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ. וּמָה אוֹתוֹ הַמָּקוֹם הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאָרֶץ – רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהוּא הַמָּאוֹר שֶׁל כָּל הָאָרֶץ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁשָּׁקוּל כְּכָל הָעוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, הַמַּעֲלִים אוֹדֶה אֶת ה', וְכִי בְּכָל מַה שֶּׁהוֹלִידָה לֹא רָאוּי לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בָּזֶה? אֶלָּא יְהוּדָה הוּא הַבֵּן הָרְבִיעִי לַכִּסֵּא, וְהוּא מַשְׁלִים אֶת הַכִּסֵּא. וּמְשׁוּם כָּךְ יְהוּדָה לְבַדּוֹ תִּקּוּן הַכִּסֵּא וְתוֹמֵךְ שֶׁל כָּל הַתּוֹמְכִים. [שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה, אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְאָז בָּא דָּוִד מִיהוּדָה וְהִשְׁלִים הַכִּסֵּא, וְעַל כָּךְ נִקְרָא יְהוּדָה, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהַדָּלֶ"ת (אַרְבַּע רַגְלָיו) מַרְגְּלוֹת הַכִּסֵּא] רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁמֵּאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם בַּתּוֹרָה וְכַמָּה מְאוֹרוֹת מְאִירִים בְּשִׁבִילוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֶלָּא מִי יָכוֹל לִמְנוֹת אֶת מַעֲשֵׂי

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִנָּה כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה שֶׁאֵין לָהֶם זְשִׁבּוֹן, וְכֻלָּם בְּפַעַם אַוָּת, כְּמוֹ פַּטִּישׁ שֶׁמּוֹצִיא זִיקִים לְכָל הַצְּדָדִים בְּפַעַם אַוָּת, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא כַּמָּה מִינִים וּמַזָּנוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה שֶׁאֵין לָהֶם זְשִׁבּוֹן, וְכֻלָּם בְּפַעַם אַוָּת.

בֹּא רְאֵה, בְּדִבּוּר וּבְרוּזַ יָזַד נַעֲשָׂה הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב בִּדְבַר ה׳ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּזַ פִּיו כָּל צְבָאָם. בִּדְבַר ה׳ – זֶה הַדִּבּוּר. וּבְרוּזַ פִּיו – זוֹ הָרוּזַ. זֶה בְּלִי זֶה לֹא הוֹלֵךְ, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה וְיוֹצְאִים מֵהֶם כַּמָּה צְבָאוֹת לַצְּבָאוֹת, וּמַזָּנוֹת לַמַּזָּנוֹת, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַוָּת.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָמוֹת, הוֹצִיא אוֹר נִסְתָּר אָזָד, שֶׁמֵּהָאוֹר הַהוּא יוֹצְאִים וּמְאִירִים כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁהִתְגַּלּוּ, וּמֵאוֹתוֹ הָאוֹר יוֹצְאִים וְהִתְפַּשְׁטוּ וְנַעֲשׂוּ שְׁאָר הָאוֹרוֹת, וְהוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וְעוֹד, הָאוֹר הָעֶלְיוֹן הַזֶּה הִתְפַּשֵּׁט וְעָשָׂה אֻמָּן, אוֹר שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר, וְעָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. וּמְשׁוּם שֶׁהוּא אוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר, רוֹצָה לְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה, רוֹצָה לְהִתְקַשֵּׁר לְמַטָּה. וּבַקָּשֶׁר שֶׁלְּמַטָּה נִקְשָׁר לְהָאִיר בַּקָּשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה. וְהָאוֹר הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר בַּקָּשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה, מוֹצִיא אֶת כָּל הַזְּיָלוֹת וְהַמַּזָּנוֹת לְמִינִים רַבִּים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ וְגוֹ׳.

וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר קָטָן בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלֹּא תָּלוּי בְּדָבָר אַוָּר עֶלְיוֹן שֶׁהִתְמַנָּה עָלָיו לְמַעְלָה. מְשׁוּם שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר זֶה שֶׁלְּמַטָּה, מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ שֶׁהִתְמַנָּה עָלָיו לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל נֶאֱחָז זֶה עִם זֶה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ. לֹא הַדּוּדָאִים הֵם שֶׁיּוֹלִידוּ אֶת רָזֵל, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלֶּה אֶת הַדָּבָר עַל יְדֵי אוֹתָם דּוּדָאִים כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא יְשֻׁשְׂכָר, שֶׁאוֹזֵז בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מִכָּל הַשְּׁבָטִים, מְשׁוּם שֶׁהֲרֵי רָזֵל הָאֲזוּזָה בְּיַעֲקֹב לֹא הִשְׁאִירָה אוֹתוֹ לְלֵאָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב הַמּוֹעֵט קַזְּתֵךְ אֶת אִישִׁי, וְכָתוּב לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תַּזַּת דּוּדָאֵי בְּנֵךְ.

הֵם גָּרְמוּ שֶׁיֵּצֵא יְשֻׁשְׂכָר לָעוֹלָם מְשׁוּם שֶׁמַּעֲלָה הָרִיזַ שֶׁל הַתּוֹרָה לְפָנָי

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּ שֶׁכְּתוּב הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיזַ וכו׳, וְכָתוּב וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא, הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא שֶׁנִּסְתָּר וְלֹא נִגְלֶה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה יוֹצֵאת מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וּבְכָל מָקוֹם הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה, וַהֲרֵי נֶאֱמַר וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל, וְיִשָּׁשְׂכָר נֶאֱוָוז בּוֹ, וְעַל כָּךְ קוֹרְאִים עֵץ הַזַּיִים, הָעֵץ שֶׁלְּאוֹתָם הַזַּיִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרָא הוּא וְלֹא אַתָּה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַדּוּדָאִים הַלָּלוּ פָּתְזוּ אֶת מֵעֶיהָ שֶׁל רָזִיאֵל – לֹא, שֶׁהִנֵּה כָּתוּב וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא דָּבָר אַחֵר. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַדּוּדָאִים, אַף עַל פִּי שֶׁכֹּחָם לְמַעְלָה, בְּאוֹתוֹ הַכֹּחַ שֶׁלָּהֶם לֹא מִתְמַעֲטָה פְּקִידַת הַבָּנִים, שֶׁהֲרֵי הַבָּנִים תְּלוּיִים בְּמַזָּל, וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִנֵּה הֵם נִבְרְאוּ לְזוֹנָם – לֹא, שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ לַדָּבָר הַזֶּה הֵם סִיּוּעַ לְאוֹתָם שֶׁמִּתְעַכְּבִים, וְאֵינָם עֲקָרוֹת, וְלֹא נִגְזַר עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּמַזָּל.

וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא וגו׳. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא זִצְפָּה? אֵינוֹ כָּךְ, אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ עַנְוָתָנוּתָהּ שֶׁל לֵאָה, שֶׁלֹּא אָמְרָה דָּבָר לְפָנֵי אֲזוֹתָהּ, וְהִיא הִקְדִּימָה לַדֶּרֶךְ וְאָמְרָה לוֹ בַּזַּשַׁאי וְהוֹדִיעָה לוֹ, שֶׁהֲרֵי זֶה הָיָה בִּרְשׁוּת רָזִיאֵל, שֶׁכָּתוּב כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ. מֵרָזִיאֵל נָטְלָה רְשׁוּת. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יֵרַע בְּעֵינֵי רָזִיאֵל, אָמְרָה לוֹ בַּזּוּץ, וְלֹא בַּבַּיִת.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בַּפָּתְזוּ שֶׁל מִשְׁכַּן לֵאָה [לַזּוּץ] יָצְאָה הַזּוּטָה, וְהִכְנִיסָה אֶת יַעֲקֹב בַּפָּתְזוּ שֶׁבַּזּוּץ טֶרֶם שֶׁיִּכָּנֵס לְמִשְׁכַּן רָזִיאֵל. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁלֹּא תֹּאמַר דָּבָר לְפָנֵי רָזִיאֵל, וְלֹא תִּתְזַזַּף לְפָנֵי אֲזוֹתָהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָמְרָה לֵאָה, אִם יִכָּנֵס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רָזִיאֵל, אֵינוֹ דִּין לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּימָה לוֹ בַּזּוּץ.

וְכָל זֶה לָמָּה? אֶלָּא שֶׁרוּזַ הַקֹּדֶשׁ הִתְעוֹרְרָה בְּלֵאָה, וְיָדְעָה שֶׁכָּל הַשְּׁבָטִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, יֵצְאוּ מִמֶּנָּה, וְדָזַקָה הַשָּׁעָה בַּזְּבִיבוּת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְאָה לָהֶם שֵׁמוֹת בְּסוֹד

הַזְכָּמָה.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְעֵירָא, בְּכָל פַּעַם [שֶׁאָנוּ] הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְוִיחַ לָנוּ נְסִים, וְכָעֵת הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ אֲרֻכָּה לָנוּ, נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְזַמֵּר עִמָּנוּ.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (שמות יב) בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת, וְכָתוּב (דברים טז) שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי. לֶחֶם עָנִי כָּתוּב. בַּדָּבָר הַזֶּה הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַמְזַמְּרִים. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בִּרְשׁוּת אֲחֶרֶת. כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו, נָתַן לָהֶם מָקוֹם שֶׁל לֶחֶם עֹנִי, לֶחֶם עָנִי. מִי הֶעָנִי? זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים פו) כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי.

וְלֶחֶם עֹנִי הַזֶּה נִקְרָא מַצָּה, נְקֵבָה בְּלִי זָכָר הִיא עֹנִי. הִתְקָרְבוּ לַמַּצָּה בַּהַתְחָלָה. כֵּיוָן שֶׁקֵּרְבוּ אוֹתָם יוֹתֵר, הִכְנִיס אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדַרְגּוֹת אֲזוּרוֹת, וְהִתְזַמֵּר זָכָר עִם נְקֵבָה. וְאָז, כְּשֶׁמַּצָּה מִתְזַמֶּרֶת בַּזָּכָר, נִקְרָא מִצָּה, בְּתוֹסֶפֶת וָא״ו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת. מִשּׁוּם כָּךְ מַצָּה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ מִצָּה.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים שָׁמְעוּ קוֹל אֶזֶד שֶׁאוֹמֵר: גְּדוּד שֶׁל רוֹצְחִים אוֹרְבִים בַּדֶּרֶךְ, סְטוּ לְמַעְלָה, אַל תֵּרְדוּ לַטִּירָה זוֹסֶרֶת הַגַּג שֶׁלְּמַטָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לִשְׁמֹר אֶת דְּרָכֵינוּ. עָלוּ לְמַעְלָה וְנִכְנְסוּ לְהַר אֶזֶד, בֵּין סְלָעִים זַזָּקִים. אָמְרוּ, הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, נִרְאֶה דָּבָר, אוּ יִתְרַזֵּשׁ לָנוּ נֵס.

הָלְכוּ. יָשְׁבוּ עַל בְּקִיעֵי הַסֶּלַע. עָלָה לָהֶם אִישׁ אֶזֶד. תָּמְהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִי אַתָּה? אָמַר, אֲנִי מֵאַנְשֵׁי אַרְקָא. אָמַר לוֹ, וְשָׁם יֵשׁ בְּנֵי אָדָם? אָמַר, כֵּן, וְזוֹרְעִים וְקוֹצְרִים, מֵהֶם בְּמַרְאֶה אַזַּר מְשֻׁנִּים מִמֶּנִּי, וְעָלִיתִי אֲלֵיכֶם לְהַכִּיר מִכֶּם, מַה שְׁמָהּ שֶׁל הָאָרֶץ שֶׁאַתֶּם בָּהּ?

אָמַר לוֹ, אָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן שׁוֹרָה אָרֶץ הַזָּזִים, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם. מִזֶּה יֵצֵא לָחֶם? בִּשְׁאָר הָאָרֶץ לֹא יֵצֵא לָחֶם, וְאִם יוֹצֵא, לֹא מִשְּׁבְעַת הַמִּינִים. בֵּינָתַיִם נִכְנַס לִמְקוֹמוֹ. תָּמְהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ בְּאֵיזֶה דָּבָר.

אָמַר רַבִּי זְזָיָא, וַדַּאי עַל הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַרְתָּ, זָכַרְתִּי שֶׁלָּמַדְתִּי מִסָּבֵי דָּבָר אֶזְדְּ עֶלְיוֹן בְּפָסַזז, שֶׁנָּתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הַלֶּחֶם הַזֶּה מֵאֶרֶץ הַזָּזִים, וְאַזַר כָּךְ לָחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, הַלֶּחֶם הַזֶּה, וְהִגָּה בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

עוֹד הָיָה אוֹמֵר, שֶׁאָדָם, כְּשֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹדֵעַ דָּבָר עַד שֶׁטּוֹעֵם לֶחֶם. כֵּיוָן שֶׁאוֹכֵל לֶחֶם, מִתְעוֹרֵר לָדַעַת וּלְהַכִּיר. כָּךְ כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים דָּבָר, עַד שֶׁהִטְעִים לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם, וְאָז נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְתִינוֹק לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא מַכִּיר עַד שֶׁטּוֹעֵם לֶחֶם שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.

יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ וְלֹא הִכִּירוּ בַּדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה עַד שֶׁאָכְלוּ לֶחֶם עֶלְיוֹן, וְאָז יָדְעוּ וְהִכִּירוּ אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵדְעוּ יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְלֹא יָכְלוּ, עַד שֶׁטָּעֲמוּ לֶחֶם מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וּמִי הוּא? שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם, וְאָז יָדְעוּ וְהִסְתַּכְּלוּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם. וְעַד שֶׁאָכְלוּ לֶחֶם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, [וְעַד שֶׁלֹּא אָכְלוּ לֶחֶם בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת] לֹא יָדְעוּ דָּבָר וְלֹא הִכִּירוּ.

בָּא רַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, וַדַּאי עַל זֶה הֵעִיר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזֶה, וְעַל כֵּן הָרִאשִׁית שֶׁל יִשְׂרָאֵל לָדַעַת הָיָה הַלֶּחֶם. קָמוּ וְהָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ שְׁנֵי פֵּרוֹת, אֶזְדְּ זָכָר וְאֶזְדְּ נְקֵבָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֵין לָנוּ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ זָכָר וּנְקֵבָה, וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ – כָּךְ גַּם בַּיָּם.

פָּתַזז רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ

וְגוֹ'. וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ, מִנַּיִן יָדְעָה? הֲרֵי אָמְרוּ שִׁבְעָה הַזְמוּר, וְלֵאָה יָדְעָה וְיָצְאָה אֵלָיו, וְגָרַם לוֹ שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּה יִשָּׂשכָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִשָּׂשכָר זַמּוֹר גָּרֶם, אַל תִּקְרֵי גָּרֶם אֶלָּא גָּרַם, שֶׁהַזְמוּר גָּרַם לוֹ. אָמְרָה לֵאָה: וַדַּאי יָדַעְתִּי שֶׁאִם יִכָּנֵס יַעֲקֹב לְמִשְׁכַּן רָזֵל, אֵין לִי לְהוֹצִיא אוֹתוֹ, אֶלָּא אֲזַכֶּה לוֹ כָּאן וְיִכָּנֵס לְמִשְׁכָּנִי.

כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ בְּדוּדָאֵי בְּנִי, מַה זֶּה בְּדוּדָאֵי בְּנִי? מִשּׁוּם שֶׁנּוֹזַז לְיַעֲקֹב עַל זֶה, שֶׁאֵלּוּ מְסַיְּעִים לְהוֹלִיד. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַדָּבָר לֹא עוֹמֵד בַּדּוּדָאִים, אֶלָּא לְמַעְלָה.

פָּתַח וְאָמַר, מוֹשִׁיבִי עֲקָרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת: מוֹשִׁיבִי עֲקָרֶת הַבַּיִת – זוֹ רָזֵל. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה – זוֹ לֵאָה. מוֹשִׁיבִי עֲקָרֶת הַבַּיִת – זֶה הָעוֹלָם הַתַּוְוֹתוֹן. אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה [הַלְלוּיָהּ] – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. מִשּׁוּם כָּךְ הַלְלוּיָהּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הַשְּׁבָטִים הָלְלוּ הֵם תְּקוּנִים שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא רְאֵה, כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ – לָקַוְוֹת מִמֶּנּוּ הַגּוֹף, וּמִי הוּא? תּוֹרָה. שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ – לְךָ, לְגוּפָךְ מַמָּשׁ. שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךְ – לְהוֹלִיד אֶת דְּמוּתְךָ.

מִכָּאן מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, יוֹרֵשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְיוֹרֵשׁ אֶת נַזְוַלַת יַעֲקֹב. יוֹרֵשׁ הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב יִשָּׂשכָר, יֵשׁ שָׂכָר, (ירמיה לא) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפָעֳלָתֵךְ, וְכָתוּב (משלי ז) לְהַנְוִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.

כִּי יָלַדְתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים. אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, אִלּוּ מַעְלָה וּמַטָּה וְאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם. וּמִי שֶׁמַּאֲרִיךְ בְּאָזְוד, צָרִיךְ לוֹ לְהַמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְהַיְינוּ אָזְוד.

אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, כָּתוּב (שיר ב) עַל הָרֵי בָתֶר, וְכָתוּב (שם ז) עַל הָרֵי בְשָׂמִים. מִי הֵם הָרֵי בְשָׂמִים? אִלּוּ שִׁשֶּׁת הַבָּנִים שֶׁל לֵאָה שֶׁכּוֹלְלִים שִׁשָּׁה אֲזָרִים, וְהֵם שְׁנֵים עָשָׂר, וְהֵם שִׁשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אָזְוד כָּלוּל בַּזְוַבְרוֹ, וְלֵאָה עֲלֵיהֶם, לְקַיֵּם (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ.

וְעַל כֵּן כָּתוּב לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר וְלֹא הַנִּגְלֶה, וְעַל כֵּן שִׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעוֹלָם שֶׁנִּסְתָּר וְלֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל.

וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשׁוֹנִים וְגוֹ' וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם. וְכָל אֵלּוּ נִקְרָאִים הָרֵי בְּשָׂמִים. מִכָּאן וּלְמַטָּה נִקְרְאוּ הָרֵי בָתֶר, שֶׁכָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, הֶהָרִים שֶׁל הַפֶּרוּד.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בְּנֵי הַשְּׁפָוזוֹת קְשָׁרוּ קְשָׁרִים, אַרְבָּעָה קְשָׁרִים שֶׁהִצְטָרְכוּ לְתִקּוּן. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ יוֹצְאִים הַזּוֹצָה אוֹתָם הַקְּשָׁרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם אֶזֵּד, וּמִכָּאן וָהָלְאָה כֻּלָּם אֶזֵּד, בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְעַל כֵּן כָּל הַשְּׁבָטִים עוֹלִים בְּעֵדוּת לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָזֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. מָה רָאָה יַעֲקֹב לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ כְּשֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף, וְטֶרֶם שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף לֹא רָצָה לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ? אֶלָּא הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, שֶׁרָאָה שֶׁנּוֹלַד שְׂטָנוֹ שֶׁל עֵשָׂו.

וּבֹא וּרְאֵה, יוֹסֵף הִשְׁלִים אֶת מִקְוֹמוֹ אַזָּרְיו וְיוֹסֵף זָכָה לוֹ, שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְכָאן סִיּוּם הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב שֶׁנִּשְׁלַם הַגּוּף, רָצָה הַגּוּף לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, וְסִיּוּם הַגּוּף הוּא הַבְּרִית, וְעִם כָּל זֶה בִּנְיָמִין הִשְׁלִים אֶת הַוָּוְשְׁבוֹן, שֶׁבּוֹ נִשְׁלְמוּ שְׁנֵים עָשָׂר.

וְאִם תֹּאמַר, וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ יַעֲקֹב שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִשְׁתַּלְּמוּ הַשְּׁבָטִים, אַף עַל גַּב שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף, מָה הַטַּעַם לֹא וִזְכָּה עַד שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין וְיִשְׁתַּלְּמוּ הַשְּׁבָטִים? אֶלָּא יַעֲקֹב עָשָׂה בְּוִזְכְּמָה וְיָדַע הַדָּבָר. אָמַר, וַדַּאי אִם יִשְׁתַּלְּמוּ כָּאן כָּל הַשְּׁבָטִים, הִנֵּה יָדַעְתִּי שֶׁהַתִּקּוּן שֶׁל מַעְלָה שָׁרוּי עֲלֵיהֶם כָּרָאוּי, וּבָאָרֶץ הַזּוֹ לֹא צְרִיכִים שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁכָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם הַתִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם

הַתַּזְוִתּוֹן, וְכֵיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, מֵתָה רָחֵל, וְלָקְחָה אֶת הַמָּקוֹם הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן הַזֶּה לְהִתְתַּקֵּן בָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא נוֹלַד בִּנְיָמִין אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדֶּרֶךְ, וְשָׁם מֵתָה רָחֵל וְנָטְלָה אֶת הַמָּקוֹם, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן הַזֶּה, לְהִתְיַשֵּׁב בְּבֵית שָׁלֵם. וְכָל זְמַן שֶׁרָחֵל קַיֶּמֶת, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן אֵינוֹ נִתְקָן בָּהֶם. מֵתָה רָחֵל – נָטְלָה [לְמַעְלָה] הַבַּיִת בִּשְׁלֵמוּתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא מֵתָה לֵאָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַבַּיִת הוּא בָּעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן [הָעֶלְיוֹן], וְהַכֹּל הָיוּ מְמֻנִּים לְהִתְתַּקֵּן, וְלֹא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן [הַתַּזְוִתּוֹן], וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא מֵתָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וְכָל מַעֲשֵׂי לֵאָה הֵם בְּנִסְתָּר, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא בְּנִסְתָּר וְלֹא בְּנִגְלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִזְכְּרָה מִיתָתָהּ שֶׁל לֵאָה כְּמִיתָתָהּ שֶׁל רָחֵל.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ זֶה וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן כָּל דְּבָרָיו בְּנִסְתָּר, וְהָעוֹלָם [הָעֶלְיוֹן] הַתַּזְוִתּוֹן כָּל דְּבָרָיו בְּנִגְלֶה, מִשּׁוּם כָּךְ נִתְכַּסְּתָה לֵאָה בְּמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְרָחֵל בַּדֶּרֶךְ הַגְּלוּיָה. זוֹ בְּנִסְתָּר, וְזוֹ בְּגָלוּי. וּבַנִּסְתָּר הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִרְשָׁם, שֶׁכָּתוּב וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְאָה שְׁמוֹ אָשֵׁר. [מִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת בַּנִּגְלֶה וּבַנִּסְתָּר, וְעִם כָּל זֶה].

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל אָוָוד, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הוּא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. כָּךְ גַּם, וּבְכָל מָקוֹם, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, זֶה בְּנִגְלֶה וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְאָנוּ לֹא מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, שֶׁכָּתוּב בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן קוֹרְאִים הוּ"א, וְלָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן קוֹרְאִים אַתָּ"ה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בָּרוּךְ מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם וְגוֹ'. וַדַּאי מִצִּיּוֹן הוּא בָּרוּךְ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ כֵן ה' ה' שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, זֶה בְּנִגְלֶה וְזֶה בְּנִסְתָּר, וְעַל כֵּן מַפְסִיק הַטַּעַם בְּתוֹכָם, וּמֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְעַד הָעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּל אָוָוד.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת יוֹסֵף וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה הַשְׁלֵמוּת שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא רָצָה לָלֶכֶת אֶלָּא בִּרְשׁוּת לָבָן. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ בַּעַם אַחֶרֶת בִּרְשׁוּתוֹ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁפָּחַד יַעֲקֹב שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ וְיִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת, וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהִגִּיעָה שְׁעָתוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרַח הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, נִקְשְׁרָה הַשְּׁכִינָה בְּכָל הַשְּׁבָטִים וְנָטְלָה הַבַּיִת עִם כֻּלָּם. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּסוֹד הַנִּזְכָּמָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּתְקַשֵּׁט וְתִתְקַשֵּׁר עִמָּם וְרָחֵל תָּמוּת, וְהִיא נוֹטְלָת אֶת הַבַּיִת.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ לָמְדֵנוּ, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן נִרְאָה לְיַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה לְמֹשֶׁה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָכְלָה עַד שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים בַּבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְאָז נִטְהֲרָה [נִזְרְזָתָה] רָחֵל, וְהִיא נָטְלָה אֶת הַבַּיִת בְּכָל הַשְּׁבָטִים וְהָיְתָה עִקַּר הַבַּיִת, וְאָז וַדַּאי מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת.

אָמַר יַעֲקֹב, הִגָּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁלְמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, וַדַּאי יֵרֵד הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה לַבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְהַמְּסֻכֶּנֶת הַזֹּאת נִזְרְזִית לְפָנָיו. אִם תָּמוּת כָּאן, לֹא אֵצֵא מִכָּאן לְעוֹלָמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַזּוֹ לֹא רָאוּי לְהַשְׁלִים אֶת הַבַּיִת. מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה וְגוֹ׳, טֶרֶם יִשְׁתַּלְּמוּ הַשְּׁבָטִים.

שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַדַּאי יָפִים הֵם כָּל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְזֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ מִיָּד? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁרָחֵל לֹא הִתְעַבְּרָה מִבִּנְיָמִין, הִתְעַכֵּב שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח וְלֹא בִּקֵּשׁ רְשׁוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב שָׁם, וְיִתְזַוֵּג יַעֲקֹב בְּכָל הַשְּׁבָטִים בְּמָקוֹם [שֶׁלֹּא] שֶׁצָּרִיךְ.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל יֶתֶר חֹתְנוֹ וְגוֹ׳. בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה הָיָה רוֹעֶה אֶת צֹאן חֹתְנוֹ, וְדִיּוּרוֹ הָיָה עִמּוֹ. וּכְשֶׁרָצָה לָלֶכֶת, לֹא הָלַךְ אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ. וְיַעֲקֹב, שֶׁהָיָה שָׁלֵם, וְדִיּוּרוֹ תָּמִיד הָיָה עִם לָבָן, לָמָּה לֹא בִּקֵּשׁ מִפִּנּוֹ

רְשׁוּת? אֶלָּא הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁלֹּא יְגַלְגֵּל לָבֶן עִמּוֹ גִּלְגּוּלִים וְיִשָּׁאֵר שָׁם, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה אָמַר לוֹ, וּמִיָּד גִּלְגֵּל עָלָיו גִּלְגּוּלִים וְנִשְׁאַר שָׁם, וְכָעֵת פָּזַד מִמֶּנּוּ.

אֲבָל יִתְרוֹ לֹא הָיָה כָּךְ כְּלָפֵי מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁלָּבָן הָיָה מְכַשֵּׁף, וּבְכִשּׁוּף הָיָה כָּל מַעֲשֵׂהוּ כְּלַפֵּי יַעֲקֹב, וְכָעֵת לֹא רָצָה יַעֲקֹב לְהִתְעַכֵּב שָׁם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֶיךָ וְגוֹ', וְעַל כֵּן לֹא רָצָה לְהִתְעַכֵּב וְלַעֲזֹב אֶת מִצְוַת רִבּוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל וְגוֹ'. פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מו) לַמְנַצֵּחַ לִבְנֵי קֹרַח עַל עֲלָמוֹת שִׁיר. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל זָכְמָה, וְכָל הַשִּׁירִים וְהַתִּשְׁבָּחוֹת הָלְלוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים בְּנֵי קֹרַח, כֻּלָּם מְזֻדָּשִׁים הֵם אוֹתָם שִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁהָיוּ מִלְּפָנִים, וְכֵן כָּל אוֹתָם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד וְכָל אוֹתָם שֶׁהָיוּ עִמּוֹ, כֻּלָּם הָיוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן, בְּסוֹד הַזָּכְמָה.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְכָל אוֹתָם הַסְּדָרִים שֶׁסִּדְּרוּ דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ וְכָל אוֹתָם נְבִיאֵי הָאֱמֶת – כֻּלָּם סִדְּרוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מִשְׁמָרוֹת בָּאָרֶץ – כָּךְ גַּם בָּרָקִיעַ שֶׁמְּזַמְּרִים לְרִבּוֹנָם וְאוֹמְרִים תָּמִיד שִׁירָה, וְכֻלָּם עוֹמְדִים אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, וְהַכֹּל בִּסְדָרִים שֶׁל שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזֹּהֲרִים.

עֲלָמוֹת שִׁיר, מַה זֶּה עֲלָמוֹת שִׁיר? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. מַה זֶּה וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם וְשִׁבּוֹן, כָּתוּב וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר.

וְכֻלָּם שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, מַקִּיפִים סְדָרִים, אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, לְזַמֵּר וּלְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנָם, וְאֵלּוּ הֵם עֲלָמוֹת שִׁיר. וּמִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֲלָמוֹת שֶׁאֵין מְזֻמָּרוֹת כְּמוֹ אֵלּוּ, אֵלּוּ נִקְרָאוֹת עֲלָמוֹת שִׁיר.

שְׁלֹשָׁה סְדָרִים נִפְרָדִים לְכָל צַד לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר, שֶׁהוּא לְכָל צַד, שְׁלֹשָׁה סְדָרִים אֲוִזרִים. סֵדֶר רִאשׁוֹן שֶׁלְצַד מִזְרָח – שְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם, וְהֵם תִּשְׁעָה סְדָרִים, מִשּׁוּם שֶׁכָּל סֵדֶר מֵהַשְּׁלֹשָׁה הַלָּלוּ יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה סְדָרִים, וְנִמְצְאוּ שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת תַּוְזתֵיהֶם.

תִּשְׁעַת הַסְּדָרִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם מִתְנַהֲגִים בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְכָל סֵדֶר מִסְתַּכֵּל לְאוֹתָן אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, [וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי וְכֵן לְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר, וְכֻלָּם נוֹסְעִים בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְאֵלּוּ עֶלְיוֹנִים מֵאֵלּוּ, וְעוֹמְדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ] וְכֻלָּן מִתְזַּבְּרוֹת וְאוֹמְרוֹת שִׁירָה. וּכְשֶׁאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת פְּרוּזוֹת לְתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁל הָרוּזַ [הַהִיא] הַמְמַלָּה עַל הַכֹּל, אָז הֵם נוֹסְעִים, וְהַשִּׁירָה נִמְתֶּקֶת, וְאוֹת אַוְזת מַכָּה מִלְמַטָּה, וְאוֹתָהּ אוֹת עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת פְּרוּזוֹת עֲלֵיהֶן. וְהָאוֹת הַזּוֹ מִלְמַטָּה מַעֲלָה סֵדֶר מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּמִתְזַּבֶּרֶת עִמָּם, וַעֲשׂוֹת שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, כֻּלָּם לְפִי הָאוֹתִיּוֹת יה"ו, שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. מֵאֵלּוּ נִפְרָדִים שְׁלֹשָׁה סְדָרִים וְאוֹתָן שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת, וְאוֹתָהּ הָאוֹת שֶׁעוֹלָה מִתְזַּבֶּרֶת עִמָּהֶן, וְהֵן שָׁלֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, אוֹתָן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁעוֹלוֹת בָּאֲוִיר, הֵן כְּלוּלוֹת זוֹ בְּזוֹ, רַוְזַמִּים בְּדִין, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵן שְׁתַּיִם, וְהֵן מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, בְּסוֹד שֶׁל זָכָר. וְזוֹ שֶׁעוֹלָה וּמִתְזַּבֶּרֶת עִמָּהֶן הִיא נְקֵבָה, וְנִכְלֶלֶת בִּשְׁתֵּיהֶן. כְּמוֹ שֶׁהַנְּקֵבָה נִכְלֶלֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, בִּימִין וּבִשְׂמאל, וּמִתְזַּבֶּרֶת עִמָּהֶם, כָּךְ גַּם הָאוֹת הַנְּקֵבָה הַזּוֹ שֶׁמִּתְזַּבֶּרֶת עִם שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲוִזרוֹת, וְהֵן בִּשְׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ הָעֶלְיוֹנִים, וְזֶה לְמַטָּה, וְהַכֹּל הוּא אֶזוֹד, זָכָר וּנְקֵבָה. [זזוּץ] שֶׁכַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁאוֹתָם הָאוֹתִיּוֹת הֵן מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֵם הוֹלִידוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלָּהֶם מַמָּשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָן וְנִזְהָר בָּהֶן, אָהוּב הוּא לְמַעְלָה וְאָהוּב לְמַטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, זָכָר וּנְקֵבָה, לְהִכָּלֵל יַזַד בְּסוֹד הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים וְהַמַּיִם הַתַּזְתּוֹנִים, וְהַכֹּל אֶזוֹד, וְזֶהוּ הַיִּזּוּד הַשָּׁלֵם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתָם וְנִזְהָר בָּהֶם, אַשְׁרֵי זֵלְקוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא,

מִשּׁוּם שֶׁהוּא עִקַּר הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם כָּרָאוּי, שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, בְּיִחוּד אֶחָד בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכֻלָּם הַסּוֹד שֶׁל הַסֵּדֶר הָעֶלְיוֹן כָּרָאוּי כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁאוֹתוֹ סֵדֶר שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה בְּסוֹד אֶחָד.

סֵדֶר שֵׁנִי שֶׁלְּצַד הַדָּרוֹם, שְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְכָל סֵדֶר וְסֵדֶר שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה, וְהֵם תִּשְׁעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְכָךְ נֶחֱלָקוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְכָל צַד לְהִתְזַוֵּג הַכֹּל יַחַד. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת בְּסוֹד שֶׁל נְקֵבָה, וְאוֹתִיּוֹת בְּסוֹד שֶׁל זָכָר, וְכֻלָּן הִתְזַוְּגוּ יַחַד, וְהֵן אַזַּת בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַשָּׁלֵם, וַאֲלֵיהֶם סְדָרִים מְמֻנִּים שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהַכֹּל יוֹצֵא מֵהַסֵּדֶר שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, כַּסֵּדֶר שֶׁנִּתְקְנוּ אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יה״ו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. כָּל הַסְּדָרִים הַלָּלוּ מִתְנַהֲגִים בָּאוֹתִיּוֹת הַיְדוּעוֹת הַלָּלוּ וְנוֹסְעִים בָּהֶן, וְכַמָּה צְבָאוֹת וְרִבְבוֹת כֻּלָּם לְמַטָּה שֶׁנּוֹסְעִים וּמִתְנַהֲגִים בַּסֵּדֶר הַזֶּה.

סֵדֶר שְׁלִישִׁי שֶׁלְּצַד צָפוֹן, בִּשְׁלֹשָׁה סְדָרִים הֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְהֵם תִּשְׁעָה, וּבִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה לְכָל צַד הֵם תִּשְׁעָה, וְאוֹתָם סְדָרִים מִשְּׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם, שְׁלֵמוּת הָאוֹתִיּוֹת הֵן עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע. וְכָךְ הַסִּדּוּר שֶׁל הַסְּדָרוֹת הַלָּלוּ.

שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים, לִשְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה סְדָרִים לְכָל צַד. וְנִמְצְאוּ שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה מִצַּד זֶה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלָּלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, וּשְׁלֹשָׁה הַלָּלוּ מֵהַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵם תִּשְׁעָה, נִמְצְאוּ כֻּלָּם שִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים.

וְהַסּוֹד שֶׁל הַשִּׁבְעָה וְעֶשְׂרִים הַלָּלוּ הֵן תֵּשַׁע אוֹתִיּוֹת [הֵן] שֶׁהֵן בְּסוֹד הַנְּקֵבוֹת, לְזַוֵּג עִמָּהֶם נְקֵבָה עִם אוֹתָם שְׁמוֹנָה עָשָׂר צְדָדִים אֲזוֹרִים בַּסּוֹד שֶׁנִּתְבָּאֵר [שֶׁל הַזָּכָר], וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָן אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כָּךְ גַּם הָאוֹתִיּוֹת הָאֲזוֹרוֹת לְמַטָּה, אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאוֹתִיּוֹת תַּזְוִתּוֹנוֹת קְטַנּוֹת, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה. וְכָל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ הֵם בְּסוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, הַכֹּל אֶחָד

בִּשְׁלֵמוּת.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן נ"א)

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל. בְּשָׂרָה כְּתִיב פָּקִידָה, וּבְרָחֵל כְּתִיב זְכִירָה, לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁזָּכוּר נִרְשָׁם בְּיַעֲקֹב שֶׁהוּא בְּרִית שָׁלוֹם כְּשֶׁנַּעֲשָׂה יוֹסֵף, וּבַמֶּה? כְּשֶׁנָּטַל שׁוֹר עִמּוֹ שֶׁלֹּא יֵזֵק אוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, וְלָכֵן נִקְרָא יוֹסֵף בְּכוֹר, שֶׁאוֹתוֹ שׁוֹר שֶׁנָּטַל בְּכוֹר שׁוֹרוֹ וַדַּאי, וְאוֹתוֹ שׁוֹר שׁוֹר תָּם, וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם רִבּוֹן וְשַׁלִּיט, בַּעַל הַבַּיִת שֶׁאוֹתוֹ שׁוֹר תָּם שׁוֹרֶה בְּתוֹכוֹ: ע"כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל, שֶׁהֲרֵי בְּמַזָּל זֶה תָּלוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּתִיב בָּהּ זְכִירָה. וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה – זֶה לֹא הָיָה מֵהַמַּזָּל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי הַבָּנִים תְּלוּיִים בְּמַזָּל וְלֹא לְמַטָּה – כָּאן בְּשָׂרָה זֶה לֹא הָיָה בְּמַזָּל, אֶלָּא כְּתִיב וַה', הַכֹּל יָזוּד.

אִם כָּךְ, לָמָּה כְּתִיב פָּקִידָה? אֶלָּא וַדַּאי הַזְּכִירָה [הַזּוֹ] הָיְתָה מוּקְדָּם לָכֵן, וְהַמַּפְתֵּחַ הַזֶּה נִמְסַר לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ שָׂרָה לַמּוֹעֵד הַזֶּה וְגוֹ'. אַזְוֵרי כֵן כְּמוֹ זֶה – כֵּיוָן שֶׁנִּזְכַּר בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, אַזַּר כָּךְ נֶאֱמַר בַּסּוֹד שֶׁל הַנְּקֵבָה פָּקִידָה, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שֶׁל הַכֹּל יָזוּד.

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל רָחֵל. רַבִּי זֵיָיא פָּתַח וְאָמַר, (שמות ו) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אֹתָם וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. וָאֶזְכֹּר – הֲרֵי זְכִירָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא לְמַעְלָה, שֶׁהַמַּזָּל הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה בַּזָּכָר, בָּא עַל פָּקִידָה שֶׁהִיא בַּגָּלוּת לְמַטָּה בַּנְּקֵבָה. כְּמוֹ כֵן וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

בֹּא רְאֵה, כְּתִיב פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. וְכִי פָּקֹד פָּקַדְתִּי? וַהֲרֵי הַפָּקִידָה עוֹמֶדֶת בַּנְּקֵבָה, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הָיְתָה בַּגָּלוּת, וְהִיא אוֹמֶרֶת פָּקֹד פָּקַדְתִּי? אֶלָּא שֶׁכָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְכָאן סוֹד שֶׁל הַזְּכָמָה, וְהִיא בַּגָּלוּת, אֵיךְ נִרְאֶה לְמשֶׁה כָּאן וְאֵיךְ אָמְרָה פָּקֹד פָּקַדְתִּי.

אֶלָּא כָּךְ לָמְדָנוּ, כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר – הוּא בַּשָּׁמַיִם, וְתַקְפּוֹ וְכוֹחוֹ עַל הָאָרֶץ

בְּכָל מָקוֹם. כְּמוֹ כֵּן מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. בִּזְמַן שֶׁהַמִּקְדָּשׁ עָמַד – מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְכֵיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת – הִיא לְמַעְלָה, וְהַתֶּקֶף מַקִּיף אֶת יִשְׂרָאֵל לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בְּאֶרֶץ אַוֶּרֶת.

וּבֹא תִרְאֶה, שְׁכִינָה לְמַטָּה וּשְׁכִינָה לְמַעְלָה. שְׁכִינָה לְמַעְלָה בִּשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה זְיוֹת עֶלְיוֹנוֹת. שְׁכִינָה לְמַטָּה בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים. וְאֵלּוּ נִכְלָלֶת הַשְּׁכִינָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַוֶּזֶת יַוֶּזד. וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת לְמַטָּה לֹא נִתְקָנֶת לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם לֹא נִתְקָנֶת מִשּׁוּם שֶׁלְּמַטָּה לֹא נִתְקָנֶת, וְזֶהוּ בַּגָּלוּת עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בַּגָּלוּת עִמָּהֶם.

בַּמֶּה נִתְקָנֶת? לְמֶלֶךְ שֶׁמֵּת בְּנוֹ, מֶה עָשָׂה? כָּפָה אֶת מִטָּתוֹ עַל אֶבֶל בְּנוֹ, וְלֹא הִתְקִין לוֹ אֶת מִטָּתוֹ, אֶלָּא נָטַל קוֹצִים וַדַּרְדָּרִים וְהִטִּיל תַּוֶּזת מִטָּתוֹ וְשָׁכַב עָלֶיהָ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל וְנֶּוֶזרַב הַמִּקְדָּשׁ, לָקַוז קוֹצִים וַדַּרְדָּרִים וְשָׂם תַּוֶּזתָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בַּגָּלוּת.

פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. מִי שֶׁלֹּא עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ, מַה מְצַוֶּה וּמָה עוֹשֶׂה? אֶלָּא פָּקֹד מִלְמַעְלָה, פָּקַדְתִּי מִלְמַטָּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזְּכִירָה הַוּוּ הָיְתָה עָלֶיהָ מִקֹּדֶם לָכֵן, שֶׁכָּתוּב וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וָאֶזְכֹּר – הִנֵּה זְכִירָה הִתְמַנְּתָה עָלֶיהָ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמְרָה אַוֶּזר כָּךְ פָּקֹד פָּקַדְתִּי, שֶׁהֲרֵי סִימָן לָקְוֶזה מִקֹּדֶם לָכֵן. כְּמוֹ כֵּן שָׂרָה, שֶׁכָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה. אֲבָל כָּאן רָוֶזל, שֶׁלֹּא נִזְכְּרָה מִקֹּדֶם לָכֵן, לֹא נֶאֱמַר בָּהּ פְּקִידָה, אֶלָּא זְכִירָה, וְהַכֹּל הוּא בִּזְכִירָה, בַּסּוֹד שֶׁל הַמָּוֶל.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְוֶזקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְרַבִּי יְהוּדָה הָיָה רוֹכֵב, וְרַבִּי זְוֶזקְיָה עַל רַגְלָיו. בֵּינָתַיִם יָרַד רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר, מִכָּאן וָהָלְאָה נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, כַּכָּתוּב (דברים לב) הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ.

אָמַר לוֹ, אִלּוּ הָיִינוּ שִׁלְשָׁה – יָפֶה הוּא, שֶׁאָוֶזד יאמַר – וּשְׁנַיִם יָשִׁיבוּ לוֹ.

אָמַר לוֹ, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁל הַבְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁנִּזְכָּר שֵׁם אֶזְהָד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּשְׁנַיִם יָשִׁיבוּ לוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שֵׁם ה׳ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. כִּי שֵׁם ה׳ אֶקְרָא – זֶה אֶזְהָד שֶׁמְּבָרֵךְ. הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ – אֵלּוּ שְׁנַיִם אֲזָהָרִים. אֲבָל בַּתּוֹרָה, אֲפָלּוּ שְׁנַיִם יוֹשְׁבִים וְנוֹתְנִים גֹּדֶל וְזִזְקָ שֶׁל שַׁבָּזוּ הַתּוֹרָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְזִקְיָה, כְּכַלָּפֵי הַבְּרָכוֹת לָמָּה שְׁלשָׁה? אָמַר לוֹ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר כָּאן, שֶׁהֲרֵי כָּל הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַבְּרָכוֹת הוּא כָּךְ – אֶזְהָד לְבָרֵךְ וּשְׁנַיִם לְהָשִׁיב, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה הַשַּׁבָּזוּ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסוֹד שֶׁל שְׁלשָׁה, אֶזְהָד מְבָרֵךְ וּשְׁנַיִם [אוֹמְרִים אָמֵן] שֶׁמּוֹדִים, וְזֶהוּ קְיוּם הַבְּרָכוֹת, וּבְסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי, וּבְסוֹד שֶׁל שְׁלשָׁה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהוּ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁנִינוּ, יֵשׁ זְכִירָה לְטוֹב וְיֵשׁ זְכִירָה לְרַע, יֵשׁ פָּקִידָה לְטוֹב וְיֵשׁ פָּקִידָה לְרַע. יֵשׁ זְכִירָה לְטוֹב – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים וְגוֹ׳, (בראשית לז) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹזַז, (שמות ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. וְיֵשׁ זְכִירָה לְרַע – שֶׁכָּתוּב (תהלים עזז) וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּזַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב. פָּקִידָה לְטוֹב – שֶׁכָּתוּב (שמות ג) פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. פָּקִידָה לְרַע – שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם. וְכֻלָּם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים.

כָּל אֵלּוּ – זְכִירָה וּפָקִידָה – לְטוֹב, אֵלּוּ הֵן דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, סוֹד הָאֱמוּנָה, זָכָר וּנְקֵבָה, סוֹד אֶזְהָד, זְכִירָה וּפָקִידָה, אֵלּוּ הֵם לְטוֹב. זְכִירָה וּפָקִידָה לְרַע אֵלּוּ הֵם הַסּוֹד שֶׁל הַצַּד הָאַזֵר שֶׁעוֹמֵד בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים אֲזָרִים. זָכָר וּנְקֵבָה יַזַד, זְכִירָה בָּזֶה וּפָקִידָה בָּזֶה, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁתָּמִיד עוֹמְדִים לְרַע וְאֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ. מִכָּאן יוֹצְאִים כָּל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה וְכָל הַהִקְדֵּשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ, וּמִכָּאן יוֹצְאִים כָּל הַמִּינִים הָרָעִים וְכָל מָוֶת וְכָל הַצְּדָדִים וְהַמִּינִים הָרָעִים בָּעוֹלָם, וּבֵאַרוּהָ, וְזֶה בְּהַפּוּךְ מִזֶּה.

אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, כָּךְ הָוֶה וַדַּאי. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁזָּכָה מִתְקַיֵּם בַּצַּד הַטּוֹב וְלֹא יַרְכִּין עַצְמוֹ לְצַד אַוֵּר וְיִנָּצֵל מֵהֶם. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ הָוֶה וַדַּאי, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ מֵהַצַּד הַהוּא, וְאַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיְּכוֹלִים לְהִנָּצֵל מֵהֶם וּלְהִלָּוֵם קָרֵב עִם אוֹתוֹ הַצַּד.

אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, בַּמֶּה? בָּתַוּז וְאָמַר, (משלי כד) כִּי בְתַוְזְבֻלוֹת תַּעֲשֶׂה לְךָ מִלְוָמָה. מִי הַמִּלְוָמָה? זוֹ הַמִּלְוָמָה שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הָרָע שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִלָּוֵם בּוֹ קָרֵב וְלִשְׁלֹט עָלָיו וּלְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה שֶׁיַּעֲקֹב כָּךְ הִשְׁתַּדֵּל אֵצֶל עֵשָׂו מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁלּוֹ, לְהִתְוַזְּכֵם עָלָיו וְלָלֶכֶת עִמּוֹ בְּעַקְמוּמִיּוֹת בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ כְּדֵי לִשְׁלֹט עָלָיו בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף, וְהַכֹּל כָּרָאוּי, וְהָרֹאשׁ וְהַסּוֹף יַזַּד וָהֵ כְּמוֹ וָהֵ, כַּכָּתוּב בְּכֹרָתִי, וְאַוַּר כָּךְ בִּרְכָתִי. הָרֹאשִׁית וְהַסּוֹף יַזַּד וָהֵ כְּמוֹ וָהֵ, כְּדֵי לִשְׁלֹט עָלָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כָּרָאוּי לוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צַדִּיק הוּא מִי שֶׁנִּצָּל מֵהֶם וְיָכוֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, זְכִירָה וּפְקִידָה לְטוֹב הֵם כְּאָזַד בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְאַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַוַּר הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יא) אַוַּרֵי ה' יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה, כָּךְ הוּא וַדַּאי.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, אַל יֹאמַר עָלֶיהָ זָכְרֵנִי וּפָקְדֵנִי, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זְכִירָה וּפְקִידָה לְטוֹב, וּזְכִירָה וּפְקִידָה לְרַע, וַעֲתִידִים לִטֹּל אֶת הַדִּבּוּר מִפִּיו, וּבָאִים לְהַזְכִּיר זַוְטָאֵי הָאָדָם וּלְהַעֲנִישׁוֹ. פָּרַט אִם הוּא צַדִּיק שָׁלֵם, שֶׁכַּאֲשֶׁר בּוֹדְקִים אֶת זַוְטָאָיו, אוֹתָהּ זְכִירָה וּפְקִידָה לְרַע לֹא יִמְצְאוּ אוֹתָם, כְּמוֹ עֶזְרָא שֶׁאָמַר זָכְרָה לִי אֱלֹהַי לְטוֹבָה.

שֶׁהִנֵּה בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, יִכְלֹל אֶת עַצְמוֹ בֵּין רַבִּים, בַּכְּלָל שֶׁל הָרַבִּים. וּבֹא וּרְאֵה, הַשּׁוּנַמִּית, כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהּ אֱלִישָׁע (מלכים–ב ד) הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שַׂר הַצָּבָא, הֲיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ – אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁשּׁוֹלְטֶת מַלְכוּת הָרְקִיעַ לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לָהּ הֵישׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ.

מַה כָּתוּב? וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת. מָה אָמְרָה? לֹא רוֹצָה לִהְיוֹת רְשׁוּמָה לְמַעְלָה, אֶלָּא לְהַכְנִיס אֶת רֹאשִׁי בֵּין רַבִּים, וְלֹא לָצֵאת מֵהַכְּלָל שֶׁלָּהֶם. וְכָךְ צָרִיךְ לְאָדָם לְהִכָּלֵל בִּכְלָל שֶׁל רַבִּים וְלֹא לְהִתְיַחֵד לְבַדּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׂגִּיחוּ עָלָיו לְהַזְכִּיר וְזַטָּאָיו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (איוב לז) הַנִגְלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה. הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב כְּשֶׁרָאָה שֶׁאִיּוֹב דּוֹחֵק עַצְמוֹ עַל דִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, אִיּוֹב אָמַר הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אַיָחֵל. כָּתוּב לֹא בְּאָלֶ"ף, וְקוֹרְאִים לוֹ בְּוָא"ו, וְהַכֹּל הוּא. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי אֲנִי הוֹרֵג בְּנֵי אָדָם?! הַנִגְלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה?! כַּמָּה שְׁעָרִים פְּתוּחִים בְּאוֹתוֹ הַצַּד, וְהַמָּוֶת שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם סְתוּמִים מִבְּנֵי אָדָם, [וְלֹא יְכוֹלִים לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם מִשּׁוּם שֶׁהֵם סְתוּמִים מִבְּנֵי אָדָם] שֶׁלֹּא מַכִּירִים אֶת אוֹתָם הַשְּׁעָרִים.

וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת תִּרְאֶה. מִי הֵם שַׁעֲרֵי מָוֶת וּמִי הֵם שַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת? אֶלָּא מָוֶת וְצַלְמָוֶת הֵם יַזַּד, וְהֵם זְוּוגֵ אֶזֶד. מָוֶת – הֲרֵי נִתְבָּאֵר, זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. צַלְמָוֶת – צֵל מָוֶת, זֶהוּ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וְהוּא הַצֵּל שֶׁלּוֹ וְהַכֹּחַ שֶׁלּוֹ לְהַזְדַּוֵג יַזַּד בְּקָשֶׁר אֶזֶד, וְהֵם אֶזֶד.

וְכָל אוֹתָם הַדְּרָגוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵהֶם וְנִקְשָׁרוֹת בָּהֶם הֵם הַשְּׁעָרִים שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְגוֹ'. וְאֵלּוּ [אוֹתָם שְׁעָרִים] נִקְרָאִים נְהָרוֹת וּנְזָלִים. שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, אַף כָּךְ הֵם שַׁעֲרֵי מָוֶת, וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת מֵהַצַּד הָאַזֵּר, דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת שֶׁשּׁוֹלְטוֹת בָּעוֹלָם. שַׁעֲרֵי מָוֶת וְשַׁעֲרֵי צַלְמָוֶת – זֶה נְקֵבָה וְזֶה זָכָר, וּשְׁנֵיהֶם יַזַּד.

וְעַל זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב בִּשְׁבִיל כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהוּא אָמַר, (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה. וְכָל אוֹתָם שְׁאָר דְּבָרִים. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַנִגְלוּ לְךָ שַׁעֲרֵי מָוֶת, לָדַעַת שֶׁהֲרֵי הַכֹּל

בִּרְשׁוּתִי, וְכֻלָּם עֲתִידִים לְהִתְבַּעֵר מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָזִיאֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ. פַּעֲמִים אֱלֹהִים אֱלֹהִים, לָמָּה? אֶלָּא אָזַד מֵעוֹלַם הַזָּכָר, וְאָזַד מֵעוֹלַם הַנְּקֵבָה, מִשּׁוּם שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בְּמַזָּל.

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רָזִיאֵל בַּשֵּׁם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב יֹסֵף ה' לִי בֵּן אַחֵר, יָדַע יַעֲקֹב שֶׁהִיא רְאוּיָה לְהַשְׁלִים אֶת כָּל הַשְּׁבָטִים וְלֹא תִּתְקַיֵּם בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ רָצָה לָלֶכֶת וְלֹא יָכֹל, וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַח וְהָלַךְ לוֹ, כְּדֵי שֶׁהַבַּיִת לֹא יִשְׁתַּלֵּם בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת, לְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ הָעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ.

וְהָיוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ. מַה זֶּה וְאֶהְיֶה עִמָּךְ? אֶלָּא אָמַר לוֹ, עַד כָּאן רָזִיאֵל הָיְתָה עִמְּךָ עִקַּר הַבַּיִת, מִכָּאן וָהָלְאָה אֲנִי אֶהְיֶה עִמְּךָ וְאֶטֹּל אֶת הַבַּיִת עִמְּךָ עִם שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים. וְהָיוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל. עָלַי הָיָה זֶה, וּבְגָלְלִי הָיָה הַדָּבָר שֶׁהִיא נִרְזַתָה, וּבָאָה דַּיֶּרֶת אַחֶרֶת וְנָטְלָה אֶת הַבַּיִת בִּשְׁבִילִי לָדוּר עִמִּי.

וַיֹּאמַר נָקְבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֶתֵּנָה. מַה זֶּה נָקְבָה? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אוֹתוֹ רָשָׁע אָמַר, אֲנִי רוֹאֶה שֶׁיַּעֲקֹב לֹא מִסְתַּכֵּל אֶלָּא בִּנְקֵבוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה יַעֲבֹד אוֹתִי. אָמַר נָקְבָה שְׂכָרְךָ, הִנֵּה נְקֵבָה, שֶׁהִיא שְׂכָרְךָ, כִּבְרֵאשׁוֹנָה. וְאֶתֵּנָה, אֲמֹר בְּאֵיזוֹ נְקֵבָה הִסְתַּכַּלְתָּ וְאֶתֵּנָה, וַעֲבֹד אוֹתִי בִּשְׁבִילָהּ.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא תִתֵּן לִי מְאוּמָה. אָמַר יַעֲקֹב, זְלִילָה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי כָּל מַה שֶׁעָשִׂיתִי, לְשֵׁם כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עָשִׂיתִי, וְעַל כֵּן לֹא תִתֵּן לִי מְאוּמָה, שֶׁהֲרֵי אֵין דַּעְתִּי בָּזֶה, אֶלָּא אִם תַּעֲשֶׂה לִי [אֶת] הַדָּבָר הַזֶּה וְגוֹ'.

וַיַּסַּר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת הַתְּיָשִׁים. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים טו) ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ'. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ וּבֵאֲרוּ הַזְּוַבְּרִים, הוֹלֵךְ תָּמִים – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכַּאֲשֶׁר נִמּוֹל נִקְרָא תָּמִים. וּפֹעֵל צֶדֶק – זֶה יִצְחָק. וְדֹבֵר אֱמֶת – זֶה יַעֲקֹב.

וַדַּאי שֶׁיַּעֲקֹב נִדְבַּק בָּאֱמֶת. אִם הוּא בָּאֱמֶת נִדְבַּק, מָה הַטַּעַם עָשָׂה עִם לָבָן בַּצּוּרָה הַזּוֹ?

אֶלָּא יַעֲקֹב הִבְוִין אֶת שְׁעַת הַמַּזָּל שֶׁלּוֹ שֶׁהָיְתָה, שֶׁמֻּתָּר לָאָדָם לִבְוֹן אֶת שְׁעָתוֹ טֶרֶם יָשׁוּב לְאַרְצוֹ, וְאִם מַזָּלוֹ עוֹמֵד בְּמַה שֶּׁעוֹשֶׂה – יָפֶה, וְאִם לֹא – אַל יוֹשִׁיט רַגְלוֹ עַד שֶׁיַּעֲלֶה [שֶׁיַּעֲמֹד בְּמַה שֶּׁעָשָׂה] אֵלָיו.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְעָנְתָה בִּי צִדְקָתִי בְּיוֹם מָחָר וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי הוּא לֹא עָשָׂה כְּדֵי שֶׁיִּטֹּל מִשֶּׁלּוֹ לְזוּלָתָם, אֶלָּא הַכֹּל בֶּאֱמֶת וּשְׁלֵמוּת הָרָצוֹן, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהוּא נָטַל רְשׁוּת מִלָּבָן, וְעַל כֵּן כָּתוּב נִזַּשְׁתִּי וַיְבָרֲכֵנִי ה' בְּגָלָלְךָ. כַּמָּה כְּשָׁפִים וּמִינִים עָשָׂה לָבָן וּבָזַן אֶת מַזָּלוֹ מִשּׁוּם יַעֲקֹב, וְהָיָה מוֹצֵא בְּגָלַל יַעֲקֹב מֵאָה צֹאן כָּל זוֹדֵשׁ, וּמֵאָה כְּבָשִׂים וּמֵאָה עִזִּים יוֹתֵר עַל צֹאנוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אֶלֶף צֹאן וְאֶלֶף כְּבָשִׂים וְאֶלֶף עִזִּים הָיָה מֵבִיא לוֹ יַעֲקֹב יוֹתֵר בְּכָל זוֹדֵשׁ וְזוֹדֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי מְעַט אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לָרֹב וַיְבָרֶךְ ה' אֹתְךָ לְרַגְלִי. וְהַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה אֵינָהּ פָּזוּת מֵאֶלֶף מִכָּל מִין וּמִין. נִמְצָא אֶלֶף מֵהַצֹּאן, מֵהַכְּבָשִׂים נִמְצְאוּ אֶלֶף, מֵהָעִזִּים נִמְצְאוּ אֶלֶף, עַל כָּל מַה שֶּׁשּׁוֹרָה הַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא פָּזוּת מֵאֶלֶף, עַד שֶׁבִּשְׁבִיל יַעֲקֹב הִתְעַלָּה לָבָן לְעֹשֶׁר רַב.

וּכְשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לִטֹּל שְׂכָרוֹ, לֹא מָצָא אֶלָּא עֲשָׂרָה מִכָּל מִין וּמִין, וַיַּעֲקֹב זָשַׁב אוֹתוֹ לְעֹשֶׁר רַב. רָאָה כַּמָּה נָטַל מִשֶּׁלּוֹ מִמַּה שֶּׁהָיָה נוֹתֵן הוּא בְּזֻכוּתוֹ לְלָבָן. וְכָל זֶה שֶׁעָלָה בּוֹ בְּיַעֲקֹב, לֹא הָיָה אֶלָּא בַּזְּרוֹעַ שֶׁל אוֹתָם מַקְלוֹת שֶׁשָּׂם אֶצֶל הַצֹּאן.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה טָרַח אוֹתוֹ יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם אַזְרֵי לָבָן. כָּתוּב וַיָּשֶׂם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְגוֹ', וְהֵבִיא לוֹ כָּל הָעֹשֶׁר הַזֶּה, וְעִם כָּל זֶה לֹא רָצָה לָבָן שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ שְׂכָרוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, אֶלָּא נָטַל עֲשָׂרָה מִזֶּה וַעֲשָׂרָה מִזֶּה, וְנָתַן [בִּידֵי בָנָיו] לוֹ וְאָמַר לוֹ: טֹל אֶת אֵלֶּה, וְאִם יוֹלִידוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ – בַּצּוּרָה הַזּוֹ יִהְיֶה שְׂכָרְךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּזְלֵף אֶת מַשְׂכֵּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים. [וּבְאֵלּוּ] עֲשָׂרָה מִזֶּה וַעֲשָׂרָה

מִזֶּה, וְכָתוּב וַאֲבִיכֶן הֵתֶל בִּי וְהֶחֱלִף אֶת מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים. [וּבְאֵלּוּ הָעֲשָׂרָה] הִשְׁתַּדֵּל אַזַּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבֵרְכוֹ. וּמִכָּל מַה שֶּׁהִתְנָה לָבָן עִם יַעֲקֹב – זָזַר בִּדְבוּרוֹ וְנָטַל מִיַּעֲקֹב הַכֹּל, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלָיו וְנָטַל מִשֶּׁלּוֹ בְּזָרוֹעַ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ בָּאוּ לְהַרְאוֹת הַזְּכוּתָה, שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁדְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, מֵהֶם תְּלוּיִים בְּמַעֲשֶׂה, וּמֵהֶם בִּדְבוּר, וּמֵהֶם בִּרְצוֹן הַלֵּב, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת בִּתְפָלָה, בִּדְבוּר וְרָצוֹן. וּמֵהֶם שֶׁלֹּא בִּתְפָלָה, אֶלָּא תְּלוּיִים בְּמַעֲשֶׂה.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, עָשָׂה בְּזָכוּתָה. כָּתוּב וַיִּצֹּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בָּרָהָטִים בְּשִׁקָּתוֹת הַמָּיִם. הַכֹּל בְּזָכוּתָה, לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַכֹּל לְכָל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁהֵן זְכוּתוֹ וְגוֹרָלוֹ.

אֶת הַמַּקְלוֹת – אֵיזֶה מַקְלוֹת? אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת שֶׁהֵן בֵּית הַדִּין. אֲשֶׁר פָּצַל – שֶׁהֶעֱבִיר מֵהֶן אֶת הַדִּין. בָּרָהָטִים – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) מֶלֶךְ אָסוּר בָּרָהָטִים, שֶׁזֶּה מֵהַמֶּלֶךְ הַהוּא בָּאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

דָּבָר אַזַּר מֶלֶךְ אָסוּר בָּרָהָטִים – מֶלֶךְ זֶה אָסוּר וְקָשׁוּר בְּאוֹתָם הָרָהָטִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמֵּהֶם מַשְׁקִים אֶת הַכֹּל [נִמְשָׁכוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל] מִן הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. בְּשִׁקָּתוֹת הַמָּיִם – [וּמִשָּׁם מַשְׁקִים כָּל שִׁקָּתוֹת הַמַּיִם] אֵלּוּ הֵם הַנָּזָלִים שֶׁיּוֹצְאִים וּבָאִים עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְמָקוֹם שֶׁשָּׁם מִתְכַּנְּסִים. אֲשֶׁר תָּבאן הַצֹּאן לִשְׁתּוֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פְרָאִים צְמָאָם. וּבְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם מִתְכַּנְּסִים הַמַּיִם, כֻּלָּם בָּאִים לְהַשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ.

וַיְזַמְּנָה – מַה זֶּה וַיְזַמְּנָה? בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרוּחַ צָפוֹן נוֹשֶׁבֶת, הַמַּיִם קוֹפְאִים וְלֹא נִמְשָׁכִים לַזּוֹחַ וְלֹא מַשְׁקִים, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין תָּלוּי, וְקֹר הַצָּפוֹן מַקְפִּיא אֶת הַמַּיִם. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ הַדָּרוֹם, מִתְזַמְּמִים הַמַּיִם וְהַקְּפָאוֹן שֶׁלָּהֶם עוֹבֵר וְשׁוֹפְעִים. אָז הַכֹּל מַשְׁקִים, מִשּׁוּם שֶׁהַזּוֹם שֶׁל הַדָּרוֹם מַפְשִׁירִים הַמַּיִם, וְכֻלָּם מִתְזַמְּמִים וּשְׁמוּזִים לִשְׁתּוֹת מֵאוֹתוֹ הַקֹּר שֶׁל הַצָּפוֹן שֶׁהָיָה לָהֶם

בָּרִאשׁוֹנָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְזַמְּנָה, וַהֲרֵי [וְלֹא] כָּתוּב וַיְזַמְּמוּ. אֶלָּא שֶׁהֵם כֻּלָּם נִקְבּוֹת.

וְעַל זֶה הִתְכַּוֵּן יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה בְּוָזְכְמָה, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּקְז לוֹ יַעֲקֹב מַקֵּל לִבְנֶה לַז וְגוֹ'. פָּתַז [רַבִּי אֶלְעָזָר] וְאָמַר, כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ. בֹּא רְאֵה, כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ, עַד כָּאן לֹא יָדַעְנוּ מִי בָּזַר אֶת מִי – אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזַר אֶת יַעֲקֹב, אִם יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא מִמַּה שֶׁגָּלָה הַכָּתוּב יָדַעְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַל אֶת יַעֲקֹב לְגוֹרָלוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

תּוֹסֶפְתָּא

הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַקֶּשֶׁר הַטָּהוֹר הָיָה עוֹלֶה לִפָּנִים טֶרֶם שֶׁמְּצָא מָקוֹם לְבֵית מוֹשָׁבוֹ. אוֹתוֹ מָקוֹם אֵינוֹ מָקוֹם, לֹא נִמְצָא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, נֶאֱבָד מִן הַכֹּל. אֲבַדּוֹן הוּא מִן הַכֹּל, אֲבַדּוֹן זָכָר. סמא"ל שֶׁיָּצָא מֵהַתּוֹךְ שֶׁל הַזּוֹהַק שֶׁל יְצָזָק, אֲבַדּוֹן וּמָוֶת הִיא הַנְּקֵבָה שֶׁלּוֹ, הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי, אֵשֶׁת זְנוּנִים, שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת. וְאֵלּוּ שְׁנַיִם – אֲבַדּוֹן וּמָוֶת – שִׁמְעוֹ אֶת תֹּקֶף רְצוֹן הַמֶּלֶךְ.

הַסּוֹד וְהַסֵּתֶר [הַסָּתוּם] הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן נֶאֱבָד [הַטָּמִיר] מֵהַכֹּל, טָמִיר מֵרַעְיוֹנוֹת [מֵעֵינַיִם] וְהִרְהוּרִים. [מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ אַזַּר אֵלּוּ, נֶאֱבָד מִן הַכֹּל. הַכֹּל בְּהַפּוּךְ זֶה מִזֶּה. אַשְׁרֵיו שֶׁל אִישׁ שָׁלוֹם, כְּיַעֲקֹב שֶׁעוֹלָה וְלֹא נָזוּשְׁכוּ הָעֵינַיִם בָּעָשָׁן הַזֶּה, וְזָכָה לְהִתְקָרֵב בֶּאֱמֶת וְזוֹתָם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. בֹּא רְאֵה, הַטָּמִיר הָעֶלְיוֹן מֵהַכּ֫ל] מִמֶּנּוּ יָצְאָה הָאוֹת י', הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה. מֵהַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ יָצָא הַכֹּל, הַמְּשִׁיךְ וְהוֹצִיא ה', הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמַּשְׁקָה אֶת הַכֹּל. מִזֶּה יָצָא ו', הַסּוֹד שֶׁל שֵׁשׁ שֶׁאוֹזְזוֹ אֶת כָּל הַצְּדָדִים, שֶׁהוּא מַקֵּל לִבְנֶה לַז וְלוּז וְעַרְמוֹן.

שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת שֶׁאוֹזְזוֹת בּוֹ, אֵלּוּ יוֹצְאוֹת וְאוֹזְזוֹת בַּה"א הַתַּזְהוֹנָה לְזַבֵּר הַמַּשְׁכּוֹן יַזַד וְלִהְיוֹת אָזָד. וְאָז שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת נִהְיוֹת אַזַּת. וְהַלָּבָן נָזוּקָק עַל הַגְּוָנִים וְעוֹלֶה עַל הַגְּוָנִים כֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַזּוּשַׁף הַלָּבָן, וְאָז נִקְרָא

(זכריה כ) ה' אֶזְדָּ֥ד וּשְׁמ֖וֹ אָזֹ֑ד. וְאָז (תהלים כג) ה' רֹעִי֮ לֹ֪א אֶחְסָ֫ר, וְכָתוּב בִּנְאוֹת דֶּ֭שֶׁא יַרְבִּיצֵ֑נִי עַ֥ל מֵ֝֗י מְנֻחוֹת֮ יְנַהֲלֵ֪נִי נַפְשִׁ֥י יְשׁוֹבֵ֑ב וְגוֹ'. ע"כ תוספתא.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ גַּם יַעֲקֹב בָּזַר אֶת יְרֻשָּׁתוֹ וְגוֹרָלוֹ לְזֻלְקוֹ, וְעָלָה לְמַעְלָה מִכָּל הַדְּרָגוֹת וְנָטַל אוֹתוֹ לְגוֹרָלוֹ. מַקָּל לִבְנָה לַזּוּ – הַיְנוּ הַדְּרָגָה הַלְּבָנָה שֶׁל צַד הַיָּמִין. וְלוּז וְעַרְמוֹן – הַיְנוּ הַדְּרָגָה הָאֲדֻמָּה שֶׁל צַד שְׂמֹאל.

וַיְפַצֵּל בָּהֶם פְּצָלוֹת לְבָנוֹת – שֶׁהֶעֱבִיר מִזֶּה אֶת הַדִּין וְזִכֵּר אוֹתוֹ לַיָּמִין, וְהוּא נִכְנַס בֵּינֵיהֶם וְנָטַל אוֹתָם יַזַד וַנַּעֲשָׂה הַכֹּל אֶזֶד בִּשְׁנֵי גְּוָנִים. וְעִם כָּל זֶה מַזְשִׁיךְ הַלָּבָן, שֶׁיִּתְגַּלֶּה הַלָּבָן עַל הָאָדֹם. וְכָל זֶה לָמָּה? לִמְשֹׁךְ אֶת הַדְּרָגָה הַזּוֹ שֶׁל גּוֹרָלוֹ בְּרָכוֹת מִן הַמַּעְיָן שֶׁל הַכֹּל [שֶׁל הַנַּזָל], וְלָשִׂים אֶת הַדְּרָגָה הַזּוֹ שֶׁהִיא שָׁלֹשׁ כְּאַזַת.

בָּרְהָטִים בְּשִׁקֻּתוֹת הַמַּיִם – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְאָז בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה שֶׁל זָכְמָה שׁוֹפָעוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה וּמַשְׁקִים [וּמִתְבָּרְכִים] כָּל הָעוֹלָמוֹת וְשׁוֹרוֹת עֲלֵיהֶם הַבְּרָכוֹת, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתָּ (בראשית מט) שֶׁכָּתוּב בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְגוֹ', וְאַזַר מִכָּאן – וְלָעֶרֶב יְזַלֵּק שָׁלָל, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַטָּה. וְיַעֲקֹב נָטַל זֻלְקוֹ מֵאוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹרוֹת עָלָיו לְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זֻלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי יֵיסָא הַקָּטָן הָיָה מָצוּי לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁכָּתוּב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לַצַּדִּיק, מַה זֶּה לְרֹאשׁ צַדִּיק? אָמַר לוֹ, רֹאשׁ צַדִּיק זוֹ הִיא הָעֲטָרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּבֶאֱרוּהָ. עוֹד, רֹאשׁ צַדִּיק זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנָּטַל אֶת הַבְּרָכוֹת וְהִשְׁפִּיעַ אוֹתָם לַצַּדִּיק, וּמִשָּׁם נִזְרְקוּ לְכָל עֵבֶר, וְכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים.

אֲבָל הֲגֵה בֵּאַרְנוּ, בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק – [רֹאשׁ] צַדִּיק נִקְרָא אוֹתוֹ הַמָּקוֹם [רֹאשׁ] שֶׁל הַבְּרִית, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים מַעְיָנוֹת הַזִּוּוּצָה. הַנָּקָב שֶׁל הַכַּד שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ הַיַּיִן הוּא הָרֹאשׁ, כָּךְ רֹאשׁ צַדִּיק, אוֹתוֹ מָקוֹם, כְּשֶׁזּוֹרֵק מַעְיָנוֹת לַנְּקֵבָה, נִקְרָא רֹאשׁ צַדִּיק. הַצַּדִּיק הוּא רֹאשׁ [רֹאשׁ לְכָל הַבְּרָכוֹת] מִשּׁוּם

שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שְׁרוּיוֹת בּוֹ.

עוֹד, אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ וְעוֹשֶׂה אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה נִקְרָא צַדִּיק, וּמֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלוֹ כָּךְ נִקְרָא. וּכְשֶׁהַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת לָעוֹלָם, הֵן שׁוֹרוֹת עַל רֹאשׁוֹ, וּמִמֶּנּוּ עוֹמְדוֹת הַבְּרָכוֹת לָעוֹלָם בַּבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵקִים.

עוֹד שָׁאַל רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, כָּתוּב (תהלים לו) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ שֶׁשָּׁרוֹ שֶׁל עוֹלָם אָמַר אוֹתוֹ. הוּא אָמַר אוֹתוֹ בְּזָכְמָה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁזּוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם. אָמַר לוֹ, בְּנִי, יָפֶה הוּא, שֶׁהֲרֵי בַּיּוּזּוּד הַקָּדוֹשׁ נֶאֱמַר נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. וְכָךְ הוּא, וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב – זֶה הַשָּׁבָזּ שֶׁל הַיּוּזּוּד שֶׁלֹּא נִמְצָא יוֹם לְלֹא לַיְלָה, שֶׁהִגָּה הַלַּיְלָה תָּמִיד נִמְצָא בּוֹ, וְהַצַּדִּיק אָזוּז לְמַעְלָה וְאָזוּז לְמַטָּה.

וְזַרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָזֶם, מַה הוּא? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹרֵק וְנִשְׁפָּע הַזֶּרַע, אֵינוֹ תּוֹבֵעַ אֶת הַנְּקֵבָה, שֶׁהֲרֵי הִיא שׁוֹרָה עִמּוֹ, שֶׁאֵין נִפְרָדִת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים וְזִמְיָנָה הִיא אֶצְלוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין זֶרַע שׁוֹפֵעַ אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּקֵבָה זְמִינָה, וּתְשׁוּקַת שְׁנֵיהֶם יַזַּד בְּדִבּוּק אֶזּוּד, שֶׁאֵין נִפְרָדִים, וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ לִתְבֹּעַ אוֹתָהּ.

אָמַר לוֹ, וּבִזְמַן הַגָּלוּת לֹא כָּךְ? אָמַר לוֹ, כָּתוּב זָרְעוֹ, וְאֵינוֹ. מָתַי יוֹצֵא? כְּשֶׁהַנְּקֵבָה בְּדִבּוּק אֶזּוּד עִם הַזָּכָר. וְאִם תֹּאמַר, לֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב – בִּזְמַן שֶׁל הַגָּלוּת מַה הִיא?

אֶלָּא זֶה אָזוּז לְמַעְלָה וְלֹא נֶעֱזָב לְעוֹלָמִים. בִּזְמַן אַזּוּר לֹא נֶעֱזָב מֵהַנְּקֵבָה, אָזוּז לְמַעְלָה וְאָזוּז לְמַטָּה. אָזוּז לְמַעְלָה – בַּזְמַן שֶׁל הַגָּלוּת. בִּזְמַן אַזּוּר אוֹזֵז אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּלְעוֹלָם אֵינוֹ נֶעֱזָב.

כָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, זֶה צַדִּיק, וְאַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם וַדַּאי, שֶׁהוּא סִיּוּם הַגּוּף.

בֹּא רְאֵה, שְׁנֵי רְקִיעִים הֵם, וְהֵם הָרִאשִׁית וְהַסִּיּוּם, זֶה כְּמוֹ זֶה. רֵאשִׁית הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי בּוֹ שְׁקוּעִים כָּל הַכּוֹכָבִים, קְטַנִּים וּגְדוֹלִים, וְזֶהוּ הָרָקִיעַ

הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר שֶׁמְּקַיֵּם הַכֹּל, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא הַכֹּל, וְהוּא הַשְּׁמִינִי מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְהוּא הָרֵאשִׁית לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ הַכֹּל.

כָּךְ הוּא הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי מִמַּעְלָה לְמַטָּה, שֶׁבּוֹ שִׁקּוּעִים כָּל הַכּוֹכָבִים, כָּל הָאוֹרוֹת וְהַמְּאוֹרוֹת, וְהוּא נוֹטֵל אֶת הַכֹּל, וְזֶה הַסִּיּוּם שֶׁל הַכֹּל. כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי, שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל, תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָאוֹרוֹת, וְנוֹטֵל אוֹתָם, וּמִמֶּנּוּ יוֹצְאִים – כָּךְ גַּם זֶה, אוֹתוֹ רָקִיעַ הַשְּׁמִינִי תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָאוֹרוֹת וְנוֹטֵל אוֹתָם, וּמִמֶּנּוּ יָצְאוּ לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

הָרֵאשִׁית וְהַסִּיּוּם עוֹמְדִים כְּגֶוֶן אֶזֶד, וְעַל כֵּן הוּא הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְלֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, הַכֹּל שֶׁיִּהְיֶה הַסִּיּוּם כְּמוֹ הָרֵאשִׁית, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, וְלָמָּה? לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר, הַכֹּל עוֹמְדִים כְּגֶוֶן אֶזֶד, וְזֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא זֶה מֵקִים וְזָן אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא בּוֹ וְאֶת כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים, וְזֶה מֵקִים וְזָן אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן וְאֶת כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הַתַּזְוִתוֹנִים.

וְאִם תֹּאמַר, הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה מִי הוּא? וַהֲרֵי [הוּא] אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הַשְּׁמִינִי הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר הוּא הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָךְ נִקְרָא, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אֶלָּא הוּא עוֹלָם עֶלְיוֹן, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ, וְאוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ, וְכָל זֶה וָזֶה הַכֹּל אֶזֶד, בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, (תהלים קד) יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה' אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע. מִי הַלְּבָנוֹן? הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. הַפָּסוּק הַזֶּה, אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ וְזַסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ – אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בַּלְּבָנוֹן. וְאֵלּוּ הֵן שְׁתֵּי הַצִּפֳּרִים שֶׁאָמַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וּמֵאֵלּוּ נִפְרָדוֹת כַּמָּה צִפֳּרִים אֲזֵרוֹת. אֲבָל אֵלּוּ עֶלְיוֹנוֹת, וְיוֹצֵאת מִן לְבָנוֹן, שֶׁהוּא [סָתוּם] לְמַעְלָה, וְסוֹד הַדָּבָר – וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָּנוֹת וְגוֹ'.

וְזִסְידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ, [זוּ לֵאָה] בְּאוֹתָם שִׁשָּׁה בָּנִים עֶלְיוֹנִים, שֵׁשֶׁת צְדָדֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. לָמָּה נִקְרָא וְזִסְידָה? אֶלָּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא נְקֵבָה, קוֹרְאִים לוֹ זָכָר. שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֵּׁט, כָּל טוּב וְכָל הָאוֹר יוֹצֵא מִמֶּנּוּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא וְזִסְידָה, יוֹצֵא [מִשָּׁם] מִמֶּנָּה וָסֶד, שֶׁהוּא הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וְעַל זֶה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ. בְּרוֹשִׁים – אַל תִּקְרֵי בְּרוֹשִׁים אֶלָּא בְּרָאשִׁים, שֶׁהֵרֵי הָעוֹלָם הָאַזּוֹר בַּתַּזְוִתוֹנִים בֵּיתָהּ, וְהִיא בֵּית הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, וְלִפָּעָמִים נִקְרָא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּכָל אוֹתָם הַשֵּׁמוֹת.

וְעַל הַמָּקוֹם הַזֶּה כָּתוּב, וַיָּנָזּם ה', וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ. זֵרוֹן אַף ה'. שֶׁהֵרֵי בַּמָּקוֹם הַזֶּה תָּלוּי. שֶׁהֵרֵי כָּל מַה שֶּׁלְּמַעְלָה, הַכֹּל הוּא בְּאוֹר, זַיִּים לְכָל הַצְּדָדִים, וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, אֵין עֲצֵבוּת לְפָנֵי הַמָּקוֹם, בְּרִיוּק לְפָנַי, וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה – כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה – כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּה' מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ וְגוֹ'.

וַיַּצֵּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בָּרְהָטִים וְגוֹ'. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי ט) אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ וְלַצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא. אִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ – בֹּא רְאֵה, אוֹי לְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וּכְשֶׁהֵם מַשְׂגִּיחִים בָּהּ – מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם שֵׂכֶל, דִּבְרֵי הַתּוֹרָה נִרְאִים בְּעֵינֵיהֶם כְּאִלּוּ כֻּלָּם מְלֵאִים רֵיקָנוּת וְאֵין בָּהֶם תּוֹעֶלֶת, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁהֵם רֵיקָנִים מִדַּעַת וְשֵׂכֶל, שֶׁהֵרֵי כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כֻּלָּם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וְנִכְבָּדִים, וְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁכָּתוּב בָּהּ יָקָרָה הִיא מִפָּנִינִים וְכָל וֲחֶפְצִים לֹא יִשְׁווּ בָהּ [בַּתּוֹרָה].

וְכָל אוֹתָם הַטִּפְּשִׁים אֲטוּמֵי הַלֵּב, כְּשֶׁרוֹאִים דִּבְרֵי תוֹרָה, לֹא דַּי לָהֶם

שֶׁלֹּא יוֹדְעִים, אֶלָּא שֶׁהֵם אוֹמְרִים שֶׁהֵם דְּבָרִים פְּגוּמִים, דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם תּוֹעֶלֶת. אוֹי לָהֶם כְּשֶׁיִּתְבַּע אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה, וְיֵעָנְשׁוּ עֹנֶשׁ שֶׁמּוֹרְדִים בִּרְבוֹנָם.

מַה כָּתוּב בַּתּוֹרָה? כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם. וְאִם הוּא רֵק – הוּא מִכֶּם, שֶׁהַחֵרֵי כָּל הַתּוֹרָה מְלֵאָה מִכָּל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת יְקָרוֹת מִכָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל זֶפֶת לֹא יִשָּׁוֶה בָּהּ, וְאֵיךְ יֹאמְרוּ שֶׁהִיא רֵיקָה?!

וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אָמַר, אִם זְכַמְתָּ זָכַמְתָּ לָךְ. שֶׁכַּאֲשֶׁר יִתְזַכֵּם אָדָם בַּתּוֹרָה, זוֹהִי תּוֹעֶלֶת לוֹ, שֶׁהַחֵרֵי הַתּוֹרָה לֹא יָכוֹל לְהוֹסִיף אֲפָלוּ אוֹת אַחַת. וְלַצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא, שֶׁהַחֵרֵי הַתּוֹרָה לֹא יִגָּרַע כְּלוּם מֵהַשֶּׁבַח שֶׁלָּהּ, וְהַלֵּיצָנוּת הִיא שֶׁלּוֹ וְנִשְׂאֶרֶת בּוֹ לְהַאֲבִיד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כַּאֲשֶׁר הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת כֻּלָּן מִתְזַבְּרוֹת בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, הַסּוֹף שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמִתְמַלֵּאת מֵהֶם וּמִתְבָּרֶכֶת מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אָז הַדַּרְגָּה הַזּוֹ עוֹמֶדֶת לְהַשְׁקוֹת אֶת כָּל הָעֲדָרִים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד נִשְׁקֶה מִדִּין וְרַחֲמִים.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּצֵּג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בָּרְהָטִים וְגוֹ'. שֶׁיַּעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, וּלְהָאִיר לַלְּבָנָה וּלְהַשְׁקוֹת וּלְבָרֵךְ אוֹתָהּ מִכָּל הַצְּדָדִים, שֶׁכָּתוּב וַיַּצֵּג אֶת הַמַּקְלוֹת, אֵלּוּ דִּינִים וּגְבוּרוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מִן הַגְּבוּרָה שֶׁלְּמַעְלָה.

וְכַאֲשֶׁר יַעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, סִלֵּק אֶת כָּל אוֹתָם הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת מִמֶּנָּה, וְהֵקִים אוֹתָם בָּרְהָטִים, בְּאוֹתָם אַרְבַּעַת הָרְהָטִים שֶׁעוֹמְדִים תַּחַת זוֹ בְּאֵר וְזֶפֶרוּהָ שָׁרִים, שֶׁמִּתְמַלְּאוֹת מֵאוֹתָם הַנְּזָלִים וְהַמַּעְיָנוֹת הָעֶלְיוֹנִים. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַמַּיִם יוֹצְאִים מֵהַבְּאֵר הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה נוֹטְלִים הַכֹּל, וְעַל כֵּן נִקְרָאִים רְהָטִים, וּמִשָּׁם כֻּלָּם בָּאִים לִשְׁתּוֹת. וְאוֹתָם דִּינִים וּגְבוּרוֹת, כֻּלָּם עוֹמְדִים שָׁם לְטַל אֶת כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ.

אֲשֶׁר תָּבאנָה הַצֹּאן לִשְׁתּוֹת לְנֹכַח הַצֹּאן, אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ. וַיְזַמְּנָה, מַה זֶּה

וַיְזַמְּנָה? שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְעַטְּרִים בְּדִין, מִתְזַמְּמִים בְּאוֹתוֹ הַדִּין, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וּמְעַיְּנִים בְּדַרְכֵי בְּנֵי הָאָדָם, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב אַוְזָרָיו, וַיְזַמְּמוּ הַצֹּאן אֶל הַמַּקְלוֹת. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַמַּקְלוֹת הָיוּ מִתְזַמְּמִים וּמַשְׁגִּיחִים בְּדִינֵי הָעוֹלָם, וְנִפָּקָדִים עָלָיו, וְנִדּוֹנִים אֲנָשִׁים עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ד) בְּגִזֶּרַת מַלְאָכִים הַדָּבָר וּבְמַאֲמַר קְדוֹשִׁים הַגְּזֵרָה וְגוֹ'.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים סג) דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ בִּי תָמְכָה יְמִינֶךָ. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ – מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מַדְבִּיק תָּמִיד אֶת נַפְשׁוֹ אַחֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא זָשַׁשׁ לִדְבָרִים אֲחֵרִים שֶׁל הָעוֹלָם, אֶלָּא לְהַדְבִּיק נַפְשׁוֹ וּרְצוֹנוֹ בּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהוּא הָיָה נִדְבָּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הָיָה תּוֹמֵךְ בּוֹ וְלֹא עָזַב אוֹתוֹ. מִכָּאן שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם בָּא לְהִדָּבֵק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹחֵז בּוֹ וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ.

דָּבָר אַחֵר דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ – לְהִתְעַטֵּר דַּרְגָּתוֹ לְמַעְלָה. שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר נִדְבֶּקֶת הַדַּרְגָּה הַהִיא [שֶׁלּוֹ נִתְבָּרְכָה, וּכְשֶׁהִתְגַּלְּתָה] בַּדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לַעֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן, אָז הַיָּמִין אוֹחֶזֶת בָּהּ לְהַעֲלוֹתָהּ וּלְזַכְּרָהּ בְּזוֹהַר אָזְדָּ כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְתֹאחֲזֵנִי יְמִינֶךָ, וְכָתוּב וִימִינוֹ תְּזַכְּקֵנִי, וְעַל כֵּן בִּי תָמְכָה יְמִינֶךָ.

וּכְשֶׁאוֹחֶזֶת בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז כָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַכְּקֵנִי. וְהוּא יְזוּד אָזְדָּ וְזוֹהַר אָזְדָּ. וּכְשֶׁהוּא זוֹהַר אָזְדָּ, אָז מִתְמַלֵּאת אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ וּמִתְבָּרֶכֶת.

וּכְשֶׁמִּתְמַלְּאִים כָּל אוֹתָם הָרְהָטִים, מִתְמַלְּאִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְכָל הָעֲדָרִים מֵשִׁקִּים, כָּל אָזְדָּ וְאָזְדָּ לְצִדּוֹ. וּכְשֶׁבָּא יַעֲקֹב לְתַקֵּן אֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, בָּזַר לוֹ צַד הַיָּמִין שֶׁרָאוּי לוֹ, וְהַצַּד הָאַחֵר שֶׁלֹּא רָאוּי לוֹ נִפְרַד מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיָּשֶׂת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן. לְבַדּוֹ – הָיָה לְבַדּוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בַּתּוֹעֵבוֹת הָאַוְזוֹרוֹת שֶׁבַּצְּדָדִים הָאַוְזוֹרִים. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּזַר

ה' וגו'.

ובא וראה, יַעֲקֹב הוא הַמְשַׁבֵּחַ שֶׁל הָאָבוֹת וְהוּא הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם, ומִשּׁוּם שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם כָּךְ הוּא עוֹמֵד לְהָאִיר לַלְּבָנָה, שֶׁיַּעֲקֹב הוּא עוֹמֵד לְתַקֵּן אֶת תְּפִלַּת עַרְבִית.

וְכָל הַתִּקּוּן הַהוּא הוּא כְּרָאוּי לוֹ. כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הַקְּדוֹשִׁים, כֻּלָּם בְּתִקּוּן הִתְקִין בְּצִדּוֹ, וְהִפְרִיד זֻלְקָן מִזֻּלְקָם שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. אֵלּוּ הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים בְּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וְאֵלּוּ צְדָדִים טְמֵאִים בְּטֻמְאוֹת הַטֻּמְאָה.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וַיְשֻׁת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ. וַיְשֻׁת לוֹ – שֶׁהִתְקִין תִּקּוּנִים לָאֻמּוֹת. לְבַדּוֹ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְךָ בָּזַר ה' לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה מִכֹּל הָעַמִּים. וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן – שֶׁלֹּא שָׁם זֻלְקָן וְגוֹרָלוֹ עִמָּהֶם.

וְעַל כֵּן יַעֲקֹב, שְׁלֵמוּת הָאָבוֹת, הִתְקִין סוֹד הָאֱמוּנָה, וְהִפְרִיד זֻלְקָן וְגוֹרָלוֹ מֵהַזֻּלָּק וְהַגּוֹרָל שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. וְעַל זֶה כָּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם עֶלְיוֹנִים עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁדַּרְגָּתָם לְמַעְלָה, וְהַדְּרָגוֹת שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְמַטָּה. אֵלּוּ בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, וְאֵלּוּ בְּצַד הַטֻּמְאָה. אֵלּוּ לְיָמִין, וְאֵלּוּ לִשְׂמֹאל.

כֵּיוָן שֶׁנֶּאֱחַרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מַה כָּתוּב? (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב. ומִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. וְהַשְׁמָאל מִתְגַּבֵּר וְהַטֻּמְאָה מִתְזַוֶּגֶת, עַד שֶׁיִּבְנֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וִיתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם עַל תִּקּוּנוֹ, וְיַזְּזִרוּ דְּבָרָיו כָּרָאוּי, וְיַעֲבֹר צַד הַטֻּמְאָה מִן הָעוֹלָם. וְהִנֵּה נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ וְגוֹ', וְכָתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ'.

וְיִשָּׁאֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יַחֲלֹף,

וְכָתוּב וְנִשְׂגָּב ה׳ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר, מִשּׁוּם שֶׁיִּכְלֶה כׇּזֶה הַטַּמְאָה מִן הָעוֹלָם, וְלֹא יִשָּׁאֵר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, וְיִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹדָתוֹ, עַם קָדוֹשׁ. וְיִקָּרֵא קָדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַזַּיִּים בִּירוּשָׁלָם. וְאָז יִהְיֶה מֶלֶךְ יְזִידִי לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעַם יְזִידִי לַעֲבוֹדָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ.

רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יֵיסָא הֲווֹ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, הִגַּדְתָּ שְׁכִינָה אֶצְלֵנוּ, נִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה וּמִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ אוֹתָהּ עִמּוֹ.

פָּתַח רַבִּי יְצְחָק וְאָמַר, (תהלים יז) זַי ה׳ וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד. זַי ה׳, וְכִי לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא זַי? אֶלָּא אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר, הוּא נִקְרָא זַי, שֶׁהֲרֵי זַי – צַדִּיק הוּא לְמַעְלָה וְצַדִּיק הוּא לְמַטָּה. לְמַעְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא זַי – לְמַטָּה הַצַּדִּיק נִקְרָא זַי, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ זַי. לָמָּה נִקְרָא זַי? מִשּׁוּם שֶׁהוּא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק נִקְרָא זַי, זֵי הָעוֹלָמִים. וּבָרוּךְ צוּרִי – הַכֹּל אָזַד. זַי וּבָרוּךְ – שֶׁלֹּא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְזַבְּרִים יַזַּד נִקְרָא בְּאֵר מַיִם זַיִּים. זֶה נוֹבֵעַ הַזּוֹצָה, וְזֶה מִתְמַלֵּא מִמֶּנּוּ.

וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא רָם וְנִשָּׂא, רָם עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ יוֹצֵא הַכֹּל, [מָקוֹר שֶׁלֹּא פּוֹסֵק] וְכָל הַנְּבִיעָה שֶׁנּוֹבַעַת לְמַלֵּא הַבְּאֵר כָּרָאוּי, וּמִשָּׁם מִתְבָּרֶכֶת לְהָאִיר לְכָל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה. וּכְשֶׁמִּתְמַלֵּאת [זוֹ] הַכֹּל כָּרָאוּי, אָז וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי.

פָּתַח רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, (איוב לו) לֹא יִגְרַע מִצַּדִּיק עֵינָיו וְאֶת מְלָכִים לַכִּסֵּא וַיּוֹשִׁבֵם לָנֶצַח וַיִּגְבָּהוּ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרְשָׁעִים לֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם וְנֶאֱבָדִים מִמֶּנּוּ [מֵהָעוֹלָם], אָז הַצַּדִּיק שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יְזַיֵּף רָשָׁע וּמִשְׁפָּט עֲנִיִּים יִתֵּן. מַה כָּתוּב אַזָּרְיוּ? לֹא יִגְרַע מִצַּדִּיק עֵינָיו. מַה זֶּה עֵינָיו? כְּמוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לד) עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים.

וְאֶת בְּלָכִים לַכִּסֵּא – אֵלּוּ הֵם הַמְּלָכִים הַשּׁוֹלְטִים שֶׁנֶּאֱוָזִים בַּכִּסֵּא. וַיֹּשִׁיבֵם לָנֶצַח – שֶׁהִתְקַיְּמוּ בַּכִּסֵּא בִּקְיוּם שָׁלֵם. וַיִּגְבָּהוּ – לָמָּה וַיִּגְבָּהוּ? לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְיִתְקַיֵּם הַכִּסֵּא עַל עֲמוּדָיו. דָּבָר אַוֵּר וַיִּגְבָּהוּ – שֶׁנּוֹטְלִים אֶת הַכִּסֵּא וּמַעֲמִידִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה לְהֵאָוֵז בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי, וְאָז הַכֹּל יְזוּד אֶזֶד.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים רָאוּ אִישׁ אֶזֶד שֶׁהָיָה בָּא, וְעֶלֶם אֶזֶד עִמּוֹ רוֹכֵב עַל כְּתֵפּוֹ. אָמַר רַבִּי יִצְזָק, וַדַּאי שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הוּא יְהוּדִי, וּכְדֵי לְזַכּוֹת אֲנָשִׁים הוּא בָּא. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, נִזְכֶּה אָנוּ בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה.

כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אֵיפָה הַכְּלִי [הַמְּדָה שֶׁל הֶעָמִיר] עִם מַאכְלֵי הַדֶּרֶךְ? אָמַר, כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ [בּוֹ] אֲנָשִׁים, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לִי שְׁנֵי בָּנִים, וְהִגִּיעַ הַצָּבָא לָעִיר וְנִשְׁבּוּ, וְכָעֵת אֲנִי הוֹלֵךְ כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם. זָכוּ עִמּוֹ וְנָתְנוּ לוֹ לֶאֱכֹל.

בֵּינְתַיִם פָּתַז אוֹתוֹ יְהוּדִי וְאָמַר, (במדבר כז) אֶת קָרְבָּנִי לַזְמִי לְאִשַּׁי וְגוֹ'. הַקָּרְבָּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם כְּדֵי לָזוֹן אֶת הָעוֹלָם וְלָתֵת כַּלְכָּלָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה, וּבָזֶה מִתְכַּלְכְּלִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי.

אֶת קָרְבָּנִי לַזְמִי – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם זַלְבִּי. לְאִשַּׁי – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִכְלוּ רֵעִים וְגוֹ'. וּמָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה לְעוֹרֵר מָזוֹן לְמַעְלָה [לְמַטָּה] כְּדֵי לְעוֹרֵר מָזוֹן [לְמַעְלָה] לְמַטָּה מֵהַמָּזוֹן הַהוּא – מִי שֶׁנּוֹתֵן לְקַיִּם נֶפֶשׁ עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ אוֹתוֹ, וְיָעִיר לוֹ מָזוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, וְיִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם בִּשְׁבִילוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְזָק, וַדַּאי זֶה הַסּוֹד כָּרָאוּי, וְיָפֶה אָמַר. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וַדַּאי עַל זֶה אָמַר אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יְזַלְזֵל אָדָם בְּשׁוּם אָדָם אֶזֶד בָּעוֹלָם, בְּשָׁתֵי צוּרוֹת זָכִינוּ לְאִישׁ הַזֶּה.

פָּתַז וְאָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֶת קָרְבָּנִי לַזְמִי לְאִשַּׁי. אֶת

קָרְבָּנִי – הַסּוֹד שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב אֶת, אֶת דּוֹקָא. קָרְבָּנִי – זֶהוּ קָרְבָּן וְקָשֶׁר לְהִתְקַשֵּׁר. לַזְּמִי – זֶה הַמָּזוֹן שֶׁבָּא מִלְמַעְלָה בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה. לְאִשַּׁי – לְהַכְלִיל שְׁאָר הַזְּיָלוֹת הָאֲוִזִּרִים שֶׁהִצְטָרְכוּ לְהַזּוֹן כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ. רֵיזַ נִיזוּזִי – זֶה הָרָצוֹן וְהַקָּשֶׁר שֶׁאוֹזֵז אֶת הַכֹּל בְּסוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ, מִי הוּא מוֹעֲדוֹ? בַּזְּמַן שֶׁמִּתְעוֹרֵר אַבְרָהָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר, וּבַזְּמַן שֶׁנֶּעֱקָד יִצְחָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הָיְתָה בֵּין הָעַרְבַּיִם. וְאָמַר רַבִּי [זְזִיָּא] יֵיסָא, אִם כָּךְ, זֶה שֶׁכָּתוּב בְּמוֹעֲדוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּמוֹעֲדִים! אָמַר לוֹ, אוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִכְלַל אֵשׁ בְּמַיִם וּמַיִם בְּאֵשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּמוֹעֲדוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל הַקָּרְבָּנוֹת לֹא כָּתוּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּאן תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי. תִּשְׁמְרוּ – הַסּוֹד שֶׁל שָׁמוֹר, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַקְרִיב לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ, בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק, וְהַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אִלְמָלֵא לֹא בָּאתִי לְכָאן אֶלָּא לִשְׁמֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּי לִי. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עַל זֶה כָּתוּב (ישעיה ה) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

וְלָבָן הָלַךְ לִגְזֹז אֶת צֹאנוֹ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה זֶּה תְּרָפִים? אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה. וְלָמָּה נִקְרָאִים תְּרָפִים? לְגֶנַאי הָיָה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּמָקוֹם הַתֶּרֶף. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהָיוּ עֲבוֹדָה זָרָה? שֶׁכָּתוּב לָמָּה גָּנַבְתָּ אֶת אֱלֹהָי וְכָתוּב עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'. וְלָבָן הַמְכַשֵּׁף שֶׁל כָּל הַמְכַשְּׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם הָיָה, וּבָזֶה הָיָה יוֹדֵעַ אֶת כָּל מַה שֶּׁרוֹצָה לָדַעַת.

אָמַר רַבִּי זְזִיָּא, בְּקֶסֶם נַעֲשָׂה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בְּנַזַּשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא נַעֲשׂוּ אֶלָּא בְּשָׁעוֹת יְדוּעוֹת. וְלָמָּה נִקְרָאִים תְּרָפִים? מִשּׁוּם שֶׁמַּכִּים אֶת הַשָּׁעָה הַזּוֹ, וְהַשָּׁעָה מַרְפָּה הַיָּד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶךָ.

כְּשֶׁהָאֻמָּן עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, אוֹתוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ רְגָעִים וְשָׁעוֹת עוֹמֵד עָלָיו וְאוֹמֵר: כָּעֵת הַרְפֵּה וְכָעֵת עֲשֵׂה. וְלֹא תִמְצָא מַעֲשֶׂה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּרְפּוּ מִמֶּנּוּ אֶלָּא זֶה. וְהוּא מְדַבֵּר תָּמִיד וְנוֹתֵן עֵצוֹת רָעוֹת לְהָרַע לְנֶפֶשׁ הָאָדָם.

וְרִוְזֵל פָּוְזָדָה, מִשּׁוּם שֶׁנָּתַן עֵצָה לְהָרַע לְיַעֲקֹב, וּבִשְׁבִיל בְּוִיוֹן עֲבוּדָה זָרָה שָׂמָה אוֹתָם תַּוְזוּתֶיהָ עַד שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְדַבֵּר. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהוּא מִתְקַן לְדַבֵּר, מְכַבְּדִים וּמַרְבִּיצִים לְפָנָיו. וְכָעֵת מַה כָּתוּב? וַתֶּשֶׁב עֲלֵיהֶם. זָכָר וּנְקֵבָה הָיוּ, וַעֲבוֹדוֹת רַבּוֹת עוֹשִׂים טָרֶם מְדַבְּרִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִתְעַכֵּב לָבָן שִׁלְשָׁה יָמִים, שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁבָּרַז יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַיַּגֶּד לְלָבָן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַז יַעֲקֹב.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הִזְמִין עַצְמוֹ בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: הִזְדָּרֵז בְּכָל הַכְּשָׁפִים שֶׁהָיוּ לוֹ, וְהִזְדָּרֵז בִּכְלֵי זַיִן כְּדֵי לְאַבֵּד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דברים כו) אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁרָצָה לְאַבֵּד אֶת יַעֲקֹב, מַה כָּתוּב? הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע. וְהֵיכָן שֶׁכָּתוּב יֶשׁ לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע. בַּמֶּה בָּטַוז? בַּכְּשָׁפִים שֶׁהָיוּ בְיָדוֹ.

בֹּא רְאֵה, לָבָן הָלַךְ בְּיוֹם אָוְזד הַדֶּרֶךְ שֶׁהָלַךְ יַעֲקֹב שִׁבְעָה יָמִים כְּדֵי לַעֲקֹר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. אָוְזד עַל שֶׁהָלַךְ, וְאָוְזד עַל אוֹתָם הַתְּרָפִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁרִוְזֵל הִיא שֶׁעָשְׂתָה כְּדֵי לַעֲקֹר אֶת אָבִיהָ מֵאֲוְזֵרֵי עֲבוֹדָה זָרָה – נֶעֱנְשָׁה שֶׁלֹּא גִּדְלָה אֶת בְּנָיְמִין, וְלֹא עָמְדָה עִמּוֹ שָׁעָה אַוְזת בִּשְׁבִיל הַצַּעַר שֶׁל אָבִיהָ, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְכַּוְּנָה לְטוֹב.

רַבִּי יְצָוְזק אָמַר, כָּל אוֹתָהּ הַתּוֹכָוְזה שֶׁהָיְתָה לְיַעֲקֹב עִם לָבָן, הֶוְזֵיר לוֹ לְלָבָן לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב רְאֵה אֱלֹהִים עֵד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי נָזוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ. זָזַר אוֹתוֹ הָרָשָׁע לְתַקָּלָתוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, זָזַר וְאָמַר וֵאלֹהֵי נָזוֹר.

וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַוְזַד אָבִיו יְצָוְזק. מָה הַטַּעַם בְּפַוְזַד יְצָוְזק וְלֹא בֵּאלֹהֵי אַבְרָהָם? אֶלָּא שֶׁלֹּא רָצָה לְהַטְרִיזַ אֶת הַיָּמִין בִּשְׁבִיל לָבָן, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁלֹּא צָרִיךְ לָאָדָם – אַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁבָּע בֶּאֱמֶת – לְהִשָּׁבַע בַּמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁל

הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וַדַּאי לְקָיוֹם [לִשְׁבוּעָה] כָּרָאוּי נִשְׁתַּבַּע כָּךְ יַעֲקֹב, וְכָךְ רָאוּי. וְיַעֲקֹב הִשְׁגִּיחַ בַּדָּבָר. אָמַר, הֲרֵי הוּא אָמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, וְעָוֹד אֶת אַבָּא. אֲנִי אַשְׁלִים אֶת הַכֹּל. מִיָּד – וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק. דָּבָר אַחֵר, לְהַכְלִל בַּדִּין, לַעֲמֹד עַל לָבָן.

השלמה מההשמטות (בין סימן נא – נב)

רעיא מהימנא פתח רבי שמעון השייך לדף קס"ה ע"א אצל ויַעֲקֹב הלך תמצא בזוהלק ג' דף רכ"ה ע"ב (עד כאן מההשמטות)

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (בראשית ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וְגוֹ'. כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה. אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם אֲטוּמֵי הַלֵּב וּסְתוּמֵי הָעֵינַיִם. הֲנֵה הַתּוֹרָה קוֹרֵאת לְפָנֵיהֶם, (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי וּשְׁתוּ בְּיַיִן מָסָכְתִּי. מִי פֶתִי יָסֵר הֵנָּה. וְזֹאת לֵב אָמְרָה לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ.

בֹּא רְאֵה, בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, הוּא בְּפָנִים וְהוּא בַּחִיצוֹן. זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, נִשְׁמַע לַצּוּרָה הַזּוֹ וְנִשְׁמַע לַצּוּרָה הַזּוֹ, וְנִשְׁמַע שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה הֵם בְּזִוּוּג אֶחָד, שֶׁכָּתוּב בְּרָאָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה. וְנִשְׁמַע שֶׁאָדָם וְחַוָּה נִבְרְאוּ יַחַד בְּזִוּוּג אֶחָד, וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצְאוּ בְּזִוּוּג אֶחָד, מִיָּד וַיְבָרֶךְ אֹתָם, שֶׁאֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיָּצָא יַעֲקֹב לָלֶכֶת לְחָרָן, הָיָה לִבּוֹ, שֶׁלֹּא נִשָּׂא, מַה כָּתוּב? וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וְגוֹ', וְלֹא הֵשִׁיבוּ לוֹ אֶלָּא בַּחֲלוֹם. כָּעֵת שֶׁנִּשָּׂא, וְהָיָה בָּא עִם כָּל הַשְּׁבָטִים, כִּבְיָכוֹל הַמַּזָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים פָּגְשׁוּ בּוֹ וְהִתְחַזְּנוּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. הֵם וָחָרוּ לְהִפָּגֵשׁ בּוֹ. בָּרִאשׁוֹנָה – וַיִּפְגַּע הוּא בַּמָּקוֹם, וְכָעֵת הֵם – וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ.

מִשּׁוּם שֶׁבִּשְׁבִיל יַעֲקֹב וּבְאוֹתָם הַשְּׁבָטִים הֵם מֵשִׁקִּים, מִן הַמַּיִם שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בָּרִאשׁוֹנָה בַּלַּיְלָה בַּחֲלוֹם, וְכָעֵת בְּמַרְאֵה הָעַיִן וּבַיּוֹם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה וְגוֹ׳.

בַּמָּה הִכִּיר אוֹתָם? אֶלָּא רָאָה שֶׁהֵם הָיוּ אוֹתָם שֶׁרָאָה בַּחֲלוֹם, מְשׁוּם כָּךְ קָרָא לָהֶם מַחֲנָיִם, מַחֲנוֹת שֶׁנִּרְאוּ לְמַעְלָה וּמַחֲנוֹת שֶׁנִּרְאוּ לְמַטָּה. לָמָּה נִתְגַּלּוּ לְגֶשׁ אוֹתוֹ? אֶלָּא הַשְׁכִּינָה הָלְכָה אֵלָיו לִטֹּל אֶת בֵּיתוֹ, וּמְצָאָהּ לִבְנָיְמִין לִטֹּל אֶת הַבַּיִת עִם יַעֲקֹב כָּרָאוּי, וְאָז כָּתוּב וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין מַחֲרִיד. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סִתְרֵי תּוֹרָה

וְזֶרֶז הַשָּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ. מָה רָאָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁרֵאשִׁית סֵפֶר הַזֹּהַר שֶׁלּוֹ הוּא מִכָּאן? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה הֵקִים אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה עַל שִׁבְעָה הֲבָלִים, וְהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

וְהֵם הָעֲמוּדִים וְהַתּוֹמְכִים, קִיּוּם הָעוֹלָם. שְׁמוּשׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ הֲבָלִים: (ס״א בְּהֶבֶל זֶה שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו שֶׁל אָדָם וּמִתְקַיֵּם בּוֹ, וְהִתְעוֹרְרוּ הַזִּוּוְגִים אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא בַּהֶבֶל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן. דָּבָר אַוֵּר, עַל שִׁלְשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים. הַתּוֹרָה – זֶה יַעֲקֹב, הָעֲבוֹדָה – זֶה יִצְחָק, גְּמִילוּת חֲסָדִים – זֶה אַבְרָהָם. שִׁלְשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ הֵם עֲמוּדִים עֶלְיוֹנִים, שִׁלְשָׁה מִן שִׁבְעָה הֲבָלִים) מָה הַגּוּף אֵינוֹ מִתְקַיֵּם בְּלִי הֶבֶל – אַף כָּךְ הָעוֹלָם אֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הַהֲבָלִים שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְהֵם שִׁבְעָה, שֶׁכָּתוּב הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת הֶבֶל הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל. הֲרֵי שִׁבְעָה.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ שֶׁאוֹתָן מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, הִנֵּה בְּמָקוֹם אַוֵּר כָּתוּב הֲבָלִים רָעִים, וְהֵן זִרְבַּן הָעוֹלָם, כְּמוֹ (קהלת ו) זֶה הֶבֶל וְזֶלִי רָע הוּא. זֶה הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ. אֶלָּא וַדַּאי [אֵלּוּ], אַף עַל גַּב שֶׁשִּׁבְעָה הַהֲבָלִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, קִיּוּם הָעוֹלָם, יֵשׁ כְּנֶגֶד אֵלּוּ שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁכָּל דִּינֵי הָעוֹלָם יוֹצְאִים וּמֵהֶם מִתְפַּשְׁטִים [הֲבָלִים אֲוִירִים, וְהַכֹּל קִיּוּם שֶׁל הַגָּלוּת (שֶׁל הָעוֹלָם), מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּאֵלּוּ שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁכָּל דִּינֵי הָעוֹלָם

יוֹצְאִים וּמִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ] וְנִקְרָאִים הַבְּלִים אֲוִזִּרִים לְהַלְקוֹת בְּנֵי אָדָם וּלְתַקְּנָם שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְנִקְרָאִים הֶבֶל שֶׁשּׁוֹרֶה בָּהֶם זֶלִי רָע, הֶבֶל שֶׁהוּא רְעוּת רוּחַ. וְהֵם הַקְּיוּם [שֶׁל הָעוֹלָם] שֶׁבִּגְלָלָם בְּנֵי אָדָם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר וּפוֹזְרִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל כֵּן רַבִּים הֵם הַהֲבָלִים שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מִשִּׁבְעָה הַלָּלוּ.

וְהָרִאשִׁית שֶׁהוּא אָמַר, סוֹד הַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא הֶבֶל שֶׁמְּקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, וְהוּא הַסּוֹד לְהַכְנִיס אֶת הָאָדָם לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מַה שֶּׁתַּוָּזֶת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ אֵינוֹ סוֹד הָאֱמוּנָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (שם ב) וְאֵין יִתְרוֹן תַּוָּזֶת הַשָּׁמַיִם, בְּכָל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּוָּזֶת הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֲרֵי מִתַּוָּזֶת לְזֶה לֹא צָרִיךְ לְהִדָּבֵק.

הַשָּׁמַיִם וְהַלְּבָנָה הֵם אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַלְּבָנָה הִיא תַּוָּזֶת הַשָּׁמַיִם, הַכֹּל הוּא שָׁמַיִם בְּלִי פָּרוּד, וְתַוָּזֶת לָזֶה הַכֹּל הוּא רְעוּת רוּחַ וְאָסוּר לְהִדָּבֵק בּוֹ.

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, בַּקָּשָׁר שֶׁל הַסָּתוּם, מִתּוֹךְ הַסֵּתֶר הַסָּתוּם יוֹצֵא, זֹהַר הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה כְּלוּלָה מִשְּׁנֵי גְּוָנִים שֶׁמִּתְזַוְּגִים יַזַּד. כֵּיוָן שֶׁאֵלּוּ נִכְלָלוּ זֶה עִם זֶה, נִרְאִים בּוֹ כָּל הַגְּוָנִים. הוּא אַרְגָּמָן. כָּל מַרְאֵה הָאוֹרוֹת כְּלוּלִים בּוֹ. רָצוֹא וָשׁוֹב, אוֹתָם הָאוֹרוֹת לֹא מִתְעַכְּבִים לִרְאוֹת, זִוּוּג אֶזֶד הֵם מִתְזַוְּגִים בַּזֹּהַר הַהוּא.

בַּזֹּהַ"ר הַזֶּה שׁוֹרֶה מִי שֶׁשּׁוֹרֶה, הוּא שֵׁם לְאוֹתוֹ הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ כְּלָל, נִקְרָא קוֹל יַעֲקֹב, בָּזֶה נִרְאֵית הָאֱמוּנָה שֶׁל הַכֹּל. אוֹתוֹ נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ כְּלָל, בָּזֶה שׁוֹרֶה יהו"ה. הוּא הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, הָעֶלְיוֹן וְהַתַּזְוִתוֹן נִמְצָא כָּאן, יַעֲקֹב הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁאָזוּזוּ מִכָּל הַצְּדָדִים. הַזֹּהַר הַזֶּה עַל בְּזִזְרַת הַשֵּׁם הַזֶּה נִקְרָא, שֶׁכָּתוּב יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּזַזְרְתִּיךָ. שְׁנֵי שֵׁמוֹת נִקְרָא – יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. בָּרִאשׁוֹנָה יַעֲקֹב, וְאַזַר כָּךְ יִשְׂרָאֵל.

הַסֵּתֶר שֶׁל הַסֵּתֶר הַזֶּה, כְּשֶׁהָיָה בַּהִתְזַלָּה בְּסוֹף הַזֶּה שֶׁל הַמַּזָּלָה,

שֶׁהוּא הַפָּרוּשׁ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְעַל כֵּן נִקְרָא בְּאֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים א) הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה. בֵּאֵ״ר הוּא לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא שָׁבַע, שֶׁכָּתוּב וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים. וְהָיְנוּ קוֹל גָּדוֹל.

וְסוֹף הַמַּזָּלָה הַזֶּה הוּא בְּאֵ״ר שָׁבַע. וְיַעֲקֹב נִכְנַס בָּרִאשׁ הַזֶּה לָאֱמוּנָה. כֵּיוָן שֶׁנִּדְבַּק בָּאֱמוּנָה הַזּוֹ, הֻצְרַךְ לוֹ לְהִבָּזֵן בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּבְזְזוּ אֲבוֹתָיו, שֶׁנִּכְנְסוּ בְּשָׁלוֹם וְיָצְאוּ בְּשָׁלוֹם.

אָדָם נִכְנַס וְלֹא נִשְׁמַר, וְהִתְפַּתָּה אַזָּרִיָּה, וְזָטָא בְּאוֹתָהּ אֵשֶׁת זְנוּנִים, הַנָּזוֹשׁ הַמְקֻדְמוֹנִי. נָזַז נִכְנַס וְלֹא נִשְׁמַר, וְהִתְפַּתָּה אַזָּרִיָּה וְזָטָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלֹה. אַבְרָהָם נִכְנַס וְיָצָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה, וְכָתוּב וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. יְצָזָק נִכְנַס וְיָצָא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ יְצָזָק אֶל אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה, וְכָתַב וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע.

יַעֲקֹב, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס בָּאֱמוּנָה, הִצְטָרֵךְ לְהִכָּנֵס מְנָזָה לַצַּד הַהוּא, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁנִּצַּל מִשָּׁם הוּא אָהוּב וְנִבְזָר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה כָּתוּב? וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע, הַסֵּתֶר שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה. וַיֵּלֶךְ זָרְנָה – הַצַּד שֶׁל אֵשֶׁת זְנוּנִים, אִשָּׁה מְנָאָפֶת.

סֵתֶר הַסְּתָרִים מִתּוֹךְ הַתַּקָּף שֶׁל אוֹרוֹ שֶׁל יְצָזָק [וַיֵּצֵא] מִתּוֹךְ שִׁמְרֵי הַיַּיִן, יָצְאָה צוּרָה מֻרְכֶּבֶת אַזַּת כּוֹלֶלֶת אֶזֶד זָכָר וּנְקֵבָה, אֲדַמָּה כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה, נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים וּשְׁבִילִים. הַזָּכָר נִקְרָא סמא״ל, וּנְקֵבָתוֹ כְּלוּלָה בְּתוֹכוֹ תָּמִיד. כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, כָּךְ גַּם בַּצַּד הָאַזַּר זָכָר וּנְקֵבָה כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. הַנְּקֵבָה עִם סמא״ל, נָזוּשׁ, נִקְרֵאת אֵשֶׁת זְנוּנִים, קֵץ כָּל בָּשָׂר, קֵץ הַיָּמִים.

שְׁתֵּי רוּזוֹת רָעוֹת נִדְבָּקוֹת יַזַּד. רוּזַז הַזָּכָר דַּקָּה. רוּזַז הַנְּקֵבָה בְּכַמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים נִפְרֶדֶת, וְנִדְבֶּקֶת בְּאוֹתָהּ הָרוּזַז שֶׁל הַזָּכָר. מְקַשֶּׁטֶת אֶת עַצְמָהּ בְּכַמָּה תַּכְשִׁיטִים, כְּמוֹ זוֹנָה, מְרֻזָּקֶת, עוֹמֶדֶת בְּרֹאשׁ הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם.

הַשּׁוֹטָה שֶׁקָּרַב אֵלֶיהָ, מַזְהִירָהּ בּוֹ וּמַנַּשֶּׁקֶת אוֹתוֹ, מוֹנֶעֶת לוֹ יַיִן הַמְשַׁמֵּר שֶׁל מְרוֹרַת פָּתָנִים. כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹתָה, סוֹטָה אַזְהָרֵיהָ. אַזְהָר שֶׁרוֹאָה אוֹתוֹ סוֹטָה אַזְהָרֵיהָ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, מַפְשִׁיטָה אֶת עַצְמָהּ מִכָּל אוֹתָם הַתִּקּוּנִים שֶׁהָיְתָה מִתְקֶנֶת לַשּׁוֹטָה הַזֶּה.

הַתִּקּוּנִים שֶׁלָּהּ לְפָתוּת בְּנֵי אָדָם: שַׁעֲרוֹתֶיהָ מִתְקָנִים אֲדֻמִּים כַּשּׁוֹשַׁנָּה, פָּנֶיהָ לְבָנִים וַאֲדֻמִּים, בְּאָזְנֶיהָ תְּלוּיִים שִׁשָּׁה תִּקּוּנִים שֶׁל אֲטוּן מִצְרַיִם, תְּלוּיִים עַל צַוָּארָהּ כָּל זְוִילוֹת אֶרֶץ קֶדֶם, פִּיהָ מִתְקָן כִּפְתִיזָה דַּקָּה יָפָה בְּתִקּוּנֶיהָ, לְשׁוֹן זוֹנָה כַּוֶּרֶב, דִּבְרֶיהָ וְלָקִים כַּשֶּׁמֶן, שְׂפָתוֹתֶיהָ יָפוֹת אֲדֻמּוֹת כַּשּׁוֹשַׁנָּה מְתוּקוֹת בְּכָל הַמְּתִיקוּת שֶׁל הָעוֹלָם, לְבוּשָׁהּ אַרְגָּמָן, מִתְקֶנֶת בְּאַרְבָּעִים תִּקּוּנִים וְסֵר אֶזֶר.

שׁוֹטָה [זֶה] שֶׁסּוֹטָה אַזְהָרֵיהָ וְשׁוֹתָה מִכּוֹס הַיַּיִן וְעוֹשָׂה עִמָּהּ נְאוּפִים וְסוֹטָה אַזְהָרֵיהָ, מָה הִיא עוֹשָׂה? מַשְׁאִירָה אוֹתוֹ יָשֵׁן בַּמִּטָּה, וְעוֹלָה לְמַעְלָה וּמַלְשִׁינָה עָלָיו, וְנוֹטֶלֶת רְשׁוּת וְיוֹרֶדֶת. מִתְעוֹרֵר הַשּׁוֹטֶה הַהוּא, וְזוֹשֵׁב לְצַוְּוחַ עִמָּהּ כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהוּא מְסִירָה אֶת תִּקּוּנֶיהָ מִמֶּנָּה, וְזוֹנֶרֶת לְגַבּוֹר זָוָק שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ, לָבוּשׁ בִּלְבוּשׁ שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת, בְּפַזְגַּד זָוָק מְרֻתֶּמֶת עַצְמָהּ וְנַפָּשָׁהּ עֲרֻמָּה, מְלֵאָה בְּעֵינַיִם מַפָּזְזִידוֹת, זָרֶב שְׁנוֹנָה בְּיָדוֹ [בְּיָדָהּ]. טִפּוֹת מְרִירוֹת תְּלוּיוֹת מֵהַזָּרֶב הַהִיא. הוֹרֵג אֶת הַשּׁוֹטָה הַהוּא, וְזוֹרֵק אוֹתוֹ לְתוֹךְ גֵּיהִנֹּם.

יַעֲקֹב יָרַד אֵלֶיהָ וְהָלַךְ לִמְקוֹמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּלֶךְ זָרָנָה, וְרָאָה אֶת כָּל תִּקּוּן הַבַּיִת, וְנִצַּל מִמֶּנָּה. הַזָּכָר שֶׁלָּהּ סמא"ל, הֵרַע לְפָנָיו, וְיָרַד לַעֲרֹךְ בּוֹ קְרָב וְלֹא יָכֹל לוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ וְגוֹ'. אֲזַי נִצַּל מִן הַכֹּל, וְהִשְׁתַּלֵּם בִּשְׁלֵמוּת, וְהִתְעַלָּה בְּדַרְגָּה שְׁלֵמָה וְנִקְרָא יִשְׂרָאֵל. אָז עָלָה לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה וְנִשְׁלַם בַּכֹּל וְנִהְיָה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְעָלָיו כָּתוּב וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן וְגוֹ'.

מַהוּ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרֶכוֹ? לוֹ לֹא יָכֹל, אֲבָל נָגַע בְּכַף יֶרֶכוֹ שֶׁהֵם נָדָב וַאֲבִיהוּא שֶׁיָּצְאוּ מִיֶּרֶכוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, [בְּסִבַּת אֵשׁ זָרָה. וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ לִשְׁמְרָךְ מֵאִשָּׁה זָרָה וְגוֹ', וְתָפְסָה אוֹתָם בִּרְשׁוּתָהּ. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב הַשָּׁלֵם] [וְעַל

יַעֲקֹב כְּתוּב] וְהַבְּרִיזַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִזַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה.

וַיִּזָּלֵם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה. הַזַּלּוֹם, הַמַּדְרֵגָה הַשִּׁשִּׁית מֵאוֹתָן שְׁתֵּי דַּרְגוֹת הַנְּבוֹאָה עַד אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה, הֵן שֵׁשׁ דְּרָגוֹת, וְעַל כֵּן הַזַּלּוֹם אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים דְּרָגוֹת שֶׁל נְבוּאָה. סֻלָּם, רָאָה אֶת בָּנָיו שֶׁעֲתִידִים לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּהַר סִינַי. סֻלָּם זֶה סִינַי [בְּגִימַטְרִיָא], מִשּׁוּם שֶׁהוּא נָעוּץ בָּאָרֶץ וְזוֹשֵׁב בַּעֲלִיָּה לַשָּׁמַיִם, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת [הַקְּדוֹשׁוֹת] וְהַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם יוֹרְדִים [יָרְדוּ] לְשָׁם עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנִּתַּן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה.

וְהִכֵּה רָאָה. רָאָה אֶת מטטרו"ן זַקַן הַבַּיִת שֶׁשּׁוֹלֵט בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּשִׁלְטוֹן עַל הָעוֹלָם [הַזֶּה], בְּשִׁלְטוֹן שֶׁל שֵׁם שַׁדַּי"י. וְעוֹלֶה לְמַעְלָה בַּעֲלִיַּת שֵׁם רִבּוֹנוֹ הוי"ה, הַמָּקוֹם שֶׁיַּעֲקֹב הִשְׁלִים בּוֹ לְאַזֵּר מִכֵּן. וְרֹאשׁוֹ שֶׁל שֵׁם שַׁדַּי"י הוּא י', וְזֶה מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעָה וְעָלְתָה הָאוֹת הַזּוֹ לַמָּקוֹם הַהוּא, הֻשְׁלַם וְנִקְרָא בְּאוֹתוֹ שֵׁם שֶׁל רִבּוֹנוֹ הוי"ה.

וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁקְּרוֹבִים לַמַּלְכוּת עוֹלִים, וְאוֹתָם הָאֲזוֹרִים שֶׁאֵינָם קְרוֹבִים יוֹרְדִים. וְעוֹד, בּוֹ הֵם עוֹלִים וְיוֹרְדִים. כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה, עוֹלִים עִמּוֹ. כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד, יוֹרְדִים עִמּוֹ. מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים – שִׁתִּים עֶשְׂרֵה מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת, וְהֵן: מיכא"ל, קדמיא"ל, פַּדְא"ל, גבריא"ל, צדקיא"ל, זוסדיא"ל, רפא"ל, רזיא"ל, סטורי"ה, נוריא"ל, יפיא"ל, ענא"ל. אַלְפֵי שִׁנְאָן, שִׁנְאָ"ן – שו"ר נֶ"שׁ אַרְיֵ"ה. ן' אָדָם, כּוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה. וְהֵם עוֹלִים כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה, וְאֵלּוּ יוֹרְדִים כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד.

וְעוֹד, כָּל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּשִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה עוֹלִים עַל יָדוֹ, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹרְדִים יוֹרְדִים עַל יָדוֹ, כֻּלָּם בַּסֻּלָּם הַזֶּה. הוי"ה שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, כָּתוּב אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם. בֵּית אֱלֹהִים וַדַּאי, וְהוּא הַשַּׁעַר לְהִכָּנֵס פָּנִימָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבוֹא בָם אוֹדֶה יָהּ זֶה הַשַּׁעַר לַה'. זֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם הַכֹּל אֶזֶד.

וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. בְּאֵר – הַדַּרְגָּה שֶׁל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. בַּשָּׂדֶה – שְׂדֵה הַתַּפּוּחִים הַקְּדוֹשִׁים. שְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי צֹאן – שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת מְתֻקָּנוֹת עַל אוֹתָהּ הַבְּאֵר, וְהֵן נֶצַ"חַ וְהוֹ"ד וְהַיְסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם. וְאֵלּוּ מוֹשְׁכוֹת מַיִם מִלְמַעְלָה וּמְמַלְּאִים אֶת הַבְּאֵר הַזֹּאת.

מִשּׁוּם שֶׁהַמָּקוֹר הַהוּא, יְסוֹד הָעוֹלָם, כְּשֶׁשּׁוֹרֶה בַּבְּאֵר הַזּוֹ, הוּא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנוֹבֵעַ תָּמִיד, וְאוֹתָהּ הַבְּאֵר מִתְמַלֵּאת מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁהִתְמַלְּאָה, וַדַּאי כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים, אֵלּוּ הֵם כָּל הָאוּכְלוֹסִים וְהַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכֻּלָּם מִשְּׁקִים וְשׁוֹתִים מֵהַבְּאֵר הַהִיא, וְכָל אָוֶזֶד וְאָוֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ.

וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר – זוֹ הָאֶבֶן שֶׁמְּמֶנָּה כּוֹשְׁלִים בְּנֵי הָעוֹלָם, אֶבֶן נֶגֶף וְצוּר מִכְשׁוֹל, שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד עַל פִּי הַבְּאֵר הַזּוֹ, עַל פָּקֻדָּתָהּ לִתְבֹּעַ הַדִּין שֶׁל כָּל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יֵרֵד מָזוֹן וְטוֹב לָעוֹלָם.

וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים. לֹא כָתוּב וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה הָעֲדָרִים, אֶלָּא כָּל הָעֲדָרִים. הַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְמַעְלָה וְהַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים לְמַטָּה. אֵלּוּ בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת לְמַטָּה. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מִיָּד וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר. מְגַלְגְּלִים אוֹתָהּ וּמַעֲבִירִים אוֹתָהּ מִן הַקְּדֻשָּׁה וּמִסְתַּלְּקֶת מִן הַדִּין. מִיָּד וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן. נוֹסְעִים מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, וְנוֹסְעִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה.

אַזַּר כְּךָ וְהָשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן, עַל פָּקֻדַּת הַבְּאֵר הַזּוֹ, שֶׁתִּהְיֶה מְעֻטֶּרֶת [מְזֻמֶּנֶת] לְפָנָיו וְלִתְבֹּעַ הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, לְהַנְהִיג הָעוֹלָם בְּדִין, וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲמֹד אֶלָּא עַל דִּין, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בֶּאֱמֶת וְזָכוּת.

כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם יַעֲקֹב, לֹא הִצְטָרֵךְ לָאֶבֶן הַזּוֹ סִיּוּעַ אַזַּר. מַה כָּתוּב? וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן. וַיָּגֶל וְגָלַל, וְלֹא כָתוּב וַיָּסַר וְהִסִּירוּ, אֶלָּא [וַיָּגֶל] וְגָלַל, הַיְנוּ הָעֵרְבוּב שֶׁל הַשָּׂטָן שֶׁמְּעָרְבְּבִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג. וַיַּעֲקֹב לְבַדּוֹ,

לֹא הִצְטָרֵךְ לְסִיּוּעַ אַוֵּר, אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ. שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב הָיָה בְּוַזְיר הָאָבוֹת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁיָּכֹל לְעֲשׂוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, יָכוֹל לְמַעְלָה, וּבְכֹל צָרִיךְ מַעֲשֶׂה.

שְׁנֵי עוֹלָמוֹת יָרַשׁ יַעֲקֹב – אֶחָד הָעוֹלָם שֶׁנִּגְלָה, וְאֶחָד הָעוֹלָם שֶׁהִתְכַּסָּה, כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּמֹשֶׁה. מֵאֶחָד יָצְאוּ שִׁשָּׁה שְׁבָטִים, וּמֵאֶחָד יָצְאוּ שְׁנֵי שְׁבָטִים. הָעוֹלָם הַמְכֻסֶּה הוֹצִיא שִׁשָּׁה צַדִּיקִים, וְהָעוֹלָם הַמִּגָּלֶה הוֹצִיא שְׁנַיִם, וְאוֹתָם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁהִזְהֲיָה. וְיַעֲקֹב נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בְּדִמּוּתָם בְּמֹשֶׁה, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל דִּבְרֵי לֵאָה הָיוּ בְּנִכְסָה, וְשֶׁל רָחֵל בְּהִתְגַּלּוּת.

מִשְׁנָה. בְּנֵי עֶלְיוֹן, קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, בְּרוּכֵי [נִבְחֲרֵי] הָעוֹלָם, מִזַּו הָאֻגּוֹז, הִתְכַּנְּסוּ לָדַעַת. הִנֵּה צְפוֹר יוֹרֶדֶת בְּכָל יוֹם, מִתְעוֹרֶרֶת בַּגַּן. שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ בְּכַנָּפֶיהָ, בְּיָדֶיהָ שָׁלֹשׁ מַגְרֵפוֹת שְׁנוּנוֹת כַּזָּרָב, מַפְתְּחוֹת שֶׁל גָּנָזִים בְּיַד יָמִין.

קוֹרֵא בְּזַיִל וְאוֹמֵר: מִי מִכֶּם שֶׁפָּנָיו מְאִירוֹת, שֶׁנִּכְנַס וְיָצָא וְהֶחֱזִיק בְּעֵץ הַזֵּיִים, הִגִּיעַ לַעֲנָפָיו, אָזַז בְּשָׁרָשָׁיו, אָכַל מִפֵּרְיוֹ הַמְּתוּק מִדְּבַשׁ, נוֹתֵן זֵיִים לַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאָה לְעַצְמוֹ?

הִשְׁמֵר מֵהָרְהוּר רַע, מֵהָרְהוּר שֶׁמְּשַׁקֵּר בְּעֵץ הַזֵּיִים, מְטַמֵּא הַנָּהָר וְהַנָּזַל הַמָּקוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנּוֹתֵן מָוֶת לַנֶּפֶשׁ וְשֶׁבֶר לְעַצְמוֹ, אֵין לוֹ כְּלָל קִיּוּם.

הָהֶרְהוּר שֶׁמְּטַמֵּא אוֹתוֹ הַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ, עוֹשֶׂה עֵץ שֶׁל שֶׁקֶר, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הָהֶרְהוּר עוֹלֶה וּמְזַלְזֵף נֶפֶשׁ תַּזּוּת נֶפֶשׁ. עֵץ הַזֵּיִים מִסְתַּלֵּק, וְעֵץ הַמָּוֶת מַזְהִיק בּוֹ, מוֹשִׁךְ מִשָּׁם הַנֶּפֶשׁ.

אוֹי לוֹ שֶׁנֶּעֱנַקַר בַּהֶרְהוּר הַהוּא מִתּוֹךְ עֵץ הַזֵּיִים וְנִדְבַּק בְּעֵץ הַמָּוֶת, אֵין בּוֹ עֲנָפִים, לֹא רוֹאֶה טוֹב לְעוֹלָמִים, הוּא יָבֵשׁ בְּלִי לַזּוּת כְּלָל, פָּרְיוֹ מַר כַּלַּעֲנָה, עָלָיו נֶאֱמַר (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב וְגוֹ'.

מִשּׁוּם שֶׁהָרְהוּר טוֹב עוֹלֶה לְמַעְלָה, אוֹזֵז בְּעֵץ הַזֵּיִים, מַזְהִיק בַּעֲנָפָיו, אוֹכֵל מִפֵּרְיוֹ, כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, מוֹרִישׁ זֵיִים לַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאָה לְעַצְמוֹ, עָלָיו נֶאֱמַר (שם) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא זֹם וְגוֹ'.

כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם הוֹלְכִים אַזַּר הַמַּזָּשָׁבָה וְהַהֶרְהוּר, וְעַל כֵּן (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מוֹצִיא וּמוֹשִׁיךְ בְּהֶרְהוּר טוֹב.

מִי שֶׁנִּטְמָא בְּהֶרְהוּר רַע, כְּשֶׁבָּא לְהִזְדַּוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ וְשָׁם רְצוֹנוֹ וְהֶרְהוּרוֹ בְּאִשָּׁה אַזָּרִת, וְזוֹרֵעַ זֶרַע בְּהֶרְהוּר אַזָּר, זֶהוּ שֶׁמַּזְלִיף אֶת הַדַּרְגּוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, הַדַּרְגָּה שֶׁל קְדֻשׁ בַּעֲבוּר הַדַּרְגָּה שֶׁל הַטֻּמְאָה. כְּמוֹ שֶׁהַהֶרְהוּר שֶׁלּוֹ עוֹשֶׂה זִלּוּפִים לְמַטָּה, אַף כָּךְ עוֹשֶׂה זִלּוּפִים לְמַעְלָה.

כְּמוֹ שֶׁגּוּפוֹ שֶׁל אוֹתוֹ בֵּן שֶׁיּוֹלִיד נִקְרָא בֶּן תְּמוּרָה, כָּךְ גַּם בַּנֶּפֶשׁ נִקְרָא בֶּן תְּמוּרָה, שֶׁהֲרֵי לֹא מוֹשִׁיךְ מִשִּׁיכָה קְדוֹשָׁה בַּהֶרְהוּר הַהוּא, וְנַפְשׁוֹ מִתְזַלֶּפֶת בְּדַרְגָּה אַזָּרִת.

יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם שֶׁל הַכֹּל, גָּלוּי לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּל דְּרָכָיו הָיוּ בֶּאֱמֶת, וְהֶרְהוּר שֶׁל אֱמֶת הֶרְהֵר תָּמִיד בַּכֹּל, בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁשִּׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ לֵאָה, הַהֶרְהוּר שֶׁלּוֹ הָיָה בְּרָזֵל. מְשַׁמֵּשׁ עִם לֵאָה וְזוֹשֵׁב עַל רָזֵל. וְהַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ הָלַךְ בַּהֶרְהוּר הַהוּא שֶׁלּוֹ.

וְלֹא לְדַעַת, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא עָלָה רְאוּבֵן בַּשֵּׁם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ, הֶרְאָה לוֹ וְאָמַר, רְאוּ בֵּן שֶׁנּוֹלַד בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן כָּתוּב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ. אַל תִּקְרֵי אֶרְאֶנּוּ אֶלָּא אַרְאֶנּוּ, שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִתְגַּלָּה לִפָּנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֲרֵי זֶה הָיָה לֹא לְדַעְתּוֹ וּבְדֶרֶךְ אֱמֶת הֶרְהֵר בִּרְצוֹנוֹ יַעֲקֹב, לֹא נִפְסַל מִתּוֹךְ הַשְּׁבָטִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאִם לֹא כָּךְ – הָיָה נִפְסָל.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַהֶרְהוּר הוּא עִקָּר וְעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הַהֶרְהוּר בַּמָּקוֹם שֶׁנִּדְבַּק, בְּאוֹתָהּ הַטֻּמְאָה הָרִאשׁוֹנָה נִשְׁמְרָה לוֹ הַבְּכוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (ד"ה–א ב) כִּי הוּא הַבְּכוֹר וְגוֹ'. נִתְּנָה בְּכוֹרָתוֹ לִיוֹסֵף. בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהַהֶרְהוּר הָלַךְ וְנִדְבַּק בַּטֻּמְאָה הַהִיא, שָׁם נִדְבַּק וְנִמְסְרָה אוֹתָהּ הַבְּכוֹרָה, וְנִטְלָה הַבְּכוֹרָה מֵרְאוּבֵן, וְנִמְסְרָה לַמָּקוֹם שֶׁהַהֶרְהוּר נִדְבַּק בָּהּ.

בְּרָזֵל הִרְהֵר וְנִדְבַּק הָרָצוֹן – בְּרָזֵל נִדְבְּקָה הַבְּכוֹרָה, וְהַכֹּל זָוַר אַוֵּר הַהִרְהוּר וְהַמַּוְזֶשֶׁבָּה.

כְּמוֹ כֵן הַהִרְהוּר וְהַמַּוְזֶשֶׁבָּה עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה, וְנִמְשֶׁכֶת מְשִׁיכָה בְּכָל מַה שֶּׁנִּדְבַּק אָדָם בַּסֵּתֶר, שֶׁכָּתוּב (דברים כה) לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַזּוֹצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ. וְכָאן צָרִיךְ הִרְהוּר וְרָצוֹן לְהִתְדַּבֵּק, וּבְאוֹתוֹ הָרָצוֹן וּמַוְזֶשֶׁבָּה מוֹשֵׁךְ מְשִׁיכָה וְעוֹשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁצָּרִיךְ, וְלֹא יִכְלֶה שֵׁם הַמֵּת מִן הָעוֹלָם.

וְסֵתֶר זֶה, (איוב לד) אִם יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי הָרָצוֹן וְהַמַּוְזֶשֶׁבָּה מוֹשְׁכִים מְשִׁיכָה וְעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְעַל כֵּן בַּתְּפִלָּה צָרִיךְ רָצוֹן וְהִרְהוּר לְכַוֵּן, וְכֵן בְּכָל אוֹתָן הָעֲבוֹדוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – הַהִרְהוּר וְהַמַּוְזֶשֶׁבָּה עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה, וּמוֹשְׁכִים מְשִׁיכָה בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בִּימֵי קְצִיר חִטִּים וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אֵין מִתְבָּרֶכֶת אֶלָּא בְּצַד יָמִין, וּמְשׁוּם כָּךְ, בְּעוֹד שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַיָּמִין לְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, הַשְּׂמֹאל לֹא תִסַּיַּע לְשָׁם, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין מוֹצֵא עִלָּה בַּכּוֹס הַהִיא לְעוֹרֵר כִּלְפֵּי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וְהַסֵּתֶר הַזֶּה, וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן, זֶה צַד הַדָּרוֹם, מְשׁוּם כָּךְ דִּגְלוֹ בַּדָּרוֹם, שֶׁהוּא רֹאשׁ לִשְׁנֵים עָשָׂר הַתְּזוּמִים, וּתְשׁוּקָתוֹ שֶׁל צַד הַדָּרוֹם לִמְצֹא עִלָּה וְתִתְקָרֵבֶת לַגְּבִירָה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ.

מַה כָּתוּב? וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה. הָלַךְ לְזַפֵּשׁ בְּכָל אוֹתָם הַגְּנָזִים שֶׁלָּהּ, וּמָצָא בַּשָּׂדֶה הַזּוֹ אוֹתָם הַדּוּדָאִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ, וְאוֹתָם שְׁנֵי כְּרוּבִים שֶׁהֵם הַתִּקּוּנִים שֶׁלָּהּ, לְהָעִיר הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בְּכָל אוֹתָם הַתִּקּוּנִים שֶׁל הַשָּׂדֶה הַזּוֹ אֵין תִּקּוּן שֶׁיְּעוֹרֵר כִּלְפֵּי מַעְלָה, רַק הַכְּרוּבִים.

מָתַי צַד הַדָּרוֹם מִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ לִמְצֹא עִלָּה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ? בִּימֵי קְצִיר חִטִּים, בִּזְמַן שֶׁמְּזַלְּקֶת זֵלֶק שֶׁלָּל לְאוּכְלוֹסִיהָ, וְכָל קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. מִיָּד –

וַיָּבֵא אֹתָם אֶל לֵאָה אִמּוֹ. מַעֲלֶה רֵיזַז וְהִתְעוֹרְרוּתָם לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הָעוֹלָם הַנִּכְסֶה, מְשׁוֹם שֶׁמֵּעִיר [שֶׁיְּעוֹרֵר] בְּרָכוֹת לָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן.

וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרֶכֶת, אוֹתָם הַדּוּדָאִים לוֹקְחִים וְנוֹתְנִים לְכָל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁכָּתוּב הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיזַז וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים. כַּאֲשֶׁר הֵם נָתְנוּ רֵיזַז, אוֹתוֹ הָרֵיזַז לוֹקְחִים אוֹתוֹ צַד הַדָּרוֹם לְהִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. מִיָּד – עַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים, וְכָל טוּב לֹא זָסַר [הַכֹּל] מֵהָעוֹלָם.

הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן לֹא מִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, אֶלָּא כְּשֶׁאוֹתָם דּוּדָאִים נוֹתְנִים רֵיזַז לַיָּמִין. כֵּיוָן שֶׁהֵם נוֹתְנִים רֵיזַז לַיָּמִין, וְהַיָּמִין מִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, מִיָּד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן מִתְעוֹרֵר לִשְׁאֹל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. מַה כָּתוּב? וַתֹּאמֶר רָחֵל אֶל לֵאָה תְּנִי נָא לִי מִדּוּדָאֵי בְּנֵךְ. תֵּן לִי בְּרָכוֹת מֵאוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אוֹתָם דּוּדָאִים שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְצַד הַיָּמִין.

אָז הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּשִׂמְחָה, בְּשַׁעֲשׁוּעַ, מֵשִׁיב אֵלֶיהָ, וְאוֹמֶרֶת הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת אִישִׁי, כְּאֵם אֶל בְּתָהּ. וְאִם כָּךְ, בַּעְלָהּ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא יַעֲקֹב? לֹא כָּךְ, אֶלָּא תְּשׁוּקַת הָאָב תָּמִיד אֵינָהּ אֶלָּא כְּכַפֵּי הַבַּת הַזּוֹ, [שֶׁהִיא] שֶׁהַבַּת הַזּוֹ אַהֲבָתוֹ אֵלֶיהָ תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּת יְזִירָה בֵּין שִׁשָּׁה בָּנִים, וּלְכָל אוֹתָם שִׁשֶּׁת הַבָּנִים זוֹכֵךְ לָהֶם זַלָּקִים וְאוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת, וְלָהּ לֹא זוֹכֵךְ, וְאֵין לָהּ יְרֻשָּׁה כְּלוּם, וְעַל כָּל זֶה הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּהּ בִּתְשׁוּקָה וְאַהֲבָה יוֹתֵר מִן הַכֹּל.

בְּאַהֲבָה שֶׁלּוֹ הוּא קוֹרֵא לָהּ בַּת. לֹא הִסְפִּיק לוֹ זֶה, וְקָרָא לָהּ אֲוִוזוֹת. לֹא הִסְפִּיק לוֹ זֶה, קָרָא לָהּ אֵם בְּשֵׁם אִמּוֹ. לֹא הִסְפִּיק לוֹ זֶה, קָרָא לָהּ בִּשְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהַזְּכָמָה מֵאֵין תִּמָּצֵא, זְכָמָה זַאי. וְעַל כֵּן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אוֹמֶרֶת לָהּ, הַמְעַט קַחְתֵּךְ אֶת אִישִׁי, שֶׁכָּל אַהֲבָתוֹ נִמְשָׁכָה לָךְ אֵלַיִךְ וְעַל זֶה, בְּשַׁעֲשׁוּעַ וְאַהֲבָה הָאֵם אֶל הַבַּת.

מַה הִיא מְשִׁיבָה? לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה. בְּכָל מָקוֹם לָכֵן הִיא שְׁבוּעָה. יִשְׁכַּב, מַה זֶּה יִשְׁכַּב? אֶלָּא שְׁכִיבָה בְּכָל מָקוֹם הִיא תִּקּוּן הַנְּקֵבָה לַזָּכָר

לְהַכְנִיס בָּהּ צִיּוּר שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת. וְזֶהוּ יִשְׂכַּב, י"שׁ כ"ב. י"שׁ זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, [כ"ב סוֹד] הַסּוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה, נְקֻדָּה טְמִירָה שֶׁמִּתְעוֹרְרִים אֵלֶיהָ כ"ב אוֹתִיּוֹת. וְזֶהוּ יִשְׂכַּ"ב. י"שׁ – הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (משלי א) לְהַנְחִיל אוֹהֲבַי יֵשׁ. כ"ב – נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁמַּכְנִיסָה כָּל כ"ב הָאוֹתִיּוֹת, הַסּוֹד שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ יִשְׂכַּב. לֹא כָתוּב יִשְׂכַּב עִמָּהּ יַעֲקֹב, אֶלָּא יִשְׂכַּב עִמָּהּ, אוֹתוֹ הַטָּמִיר שֶׁרָאוּי לְהִתְעוֹרֵר אֲלֵיהָ, וְהַכֹּל בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אוֹתָם [שֶׁכֻּלָּם] דּוֹדָאִים, וְהַכֹּל כָּתוּב בְּאַהֲבָה.

וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב. וַיָּבֹא יַעֲקֹב – זוֹ תִּפְאֶרֶת הַקְּדוּשָּׁה, מֵאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹקַחַת אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת, שֶׁכָּתוּב בּוֹ אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. בָּעֶרֶב, לָמָּה בָּעֶרֶב? אֶלָּא בָּעֶרֶב שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עֶרֶב. בִּזְמַן שֶׁהִתְעוֹרֵר יִצְחָק אָבִיו לַשָּׂדֶה הַזֹּה וְלָקַח אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי יִצְחָק לֹא מִתְעוֹרֵר לַשָּׂדֶה הַזֹּה. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק יַעֲקֹב מִשָּׁם בָּעֶרֶב, הִשְׁאִיר אֶת הַשָּׂדֶה הַזֹּה לְיִצְחָק אָבִיו, וְהוּא עָלָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן לְמַעְלָה.

מַה כָּתוּב? וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, לַבֵּן הַיָּזִיד. וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא, תַּזַּת כְּנָפַי, לְבָרֵךְ אוֹתְךָ וּלְהַרְווֹת אוֹתְךָ בְּתַפָּנוּקִים וְעֲדוּנִים עֶלְיוֹנִים. הִנֵּה עֵת רָצוֹן וְעֵגֶל לָתֵת לְךָ נַזַּת רוּזַ עֶלְיוֹנָה לְאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה טֶרֶם שֶׁיִּשְׂרַף בַּזּזָּק שֶׁל יִצְחָק.

כֵּיוָן שֶׁלָּקְחָה אֶת יַעֲקֹב תַּזַּת כְּנָפֶיהָ, אָז וַיִּשְׂכַּב עִמָּהּ בַּלַּיְלָה הוּא. הוּא – שֶׁנִּסְתָּר מִן הַכֹּל. הוּא – שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. לֹא כָתוּב יַעֲקֹב, אֶלָּא הוּא, מִי שֶׁרָאוּי לְהִתְעוֹרֵר אֲלֵיהָ.

וְטֶרֶם מְזֻמָּן אֵלֶיהָ תַּזַּת כְּנָפֶיהָ, מִי שֶׁלּוֹקְחָן אוֹתָם הַקְּדוּשִׁים [הַקְּדֻשּׁוֹת] וְהַבְּרָכוֹת, לֹא מִתְמַלֵּא מֵהַנְּקֻדָּה הַטְּמִירָה, הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַהוּא. וְעַל כֵּן הַדּוֹדָאִים מְעוֹרְרִים הַכֹּל, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁסּוֹד עֶלְיוֹן. רְאוּבֵן, מַה זֶּה רְאוּבֵן? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם שֵׁמוֹת בָּאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (תהלים מו) לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת ה' אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ.

וַיַּקְהֵל לוֹ מַקֵּל לִבְנָה וְגוֹ'. מִשְׁנָה. הָרְצוֹן שֶׁל הַמַּעֲשֶׂה, קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה, קוֹל הַקּוֹל שֶׁל הַקּוֹלוֹת, מִתְעוֹרֵר מִמַּעְלָה לְמַטָּה. אָנוּ הָיִינוּ פְּתוּחֵי עֵינַיִם. הַגַּלְגַּל סוֹבֵב מִמַּעְלָה לְכַמָּה צְדָדִים, קוֹל שֶׁל נְעִימוּת הִתְעוֹרֵר. הִתְעוֹרְרוּ יְשֵׁנִים נִרְדָּמִים שֶׁשָּׁנָה בְּנִוְזִירֵיהֶם, וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא רוֹאִים, אֲטוּמֵי אָזְנַיִם, כִּבְדֵי לֵב, יְשֵׁנִים וְאֵין יוֹדְעִים, הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת לִפְנֵיהֶם וְלֹא מַשְׂגִּיחִים וְלֹא יוֹדְעִים בַּמֶּה מִסְתַּכְּלִים, רוֹאִים וְלֹא רוֹאִים. הַתּוֹרָה מְרִימָה קוֹלוֹת: הִסְתַּכְּלוּ טִפְּשִׁים, יְפָתְחוּ הָעֵינַיִם וְתֵדְעוּ. אֵין מִי שֶׁיַּשְׂגִּיחַ, אֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנוֹ. עַד מָתַי תִּהְיוּ בְּתוֹךְ הַוְזִשָּׁכָה שֶׁל רְצוֹנְכֶם? הִסְתַּכְּלוּ לָדַעַת, וְיִתְגַּלֶּה לָכֶם הָאוֹר הַמֵּאִיר.

בִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב הִשְׁלִים, מִתּוֹךְ הַצָּרָה שֶׁל הָאָרֶץ וָרִשּׁוּת אַוֶּרֶת, בְּתוֹךְ דְּרָגוֹת זָרוֹת דָּוָה אֶת כֻּלָּם, וּבָזַר זִלְקָ גּוֹרְלוֹ וְנַוְזָלְתּוֹ, הָאוֹר מִתּוֹךְ הַוְזִשָּׁכָה, זָכְבָה מִתּוֹךְ הַטִּפָּשׁוּת, וְכִבֵּד אֶת רִבּוֹנוֹ, כְּשֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ הָרְשׁוּת שֶׁל אֵל זָר. עַל כֵּן כָּתוּב (ישעיה כט) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ.

וַיַּקְהֵל לוֹ יַעֲקֹב (בראשית ל), בָּזַר לוֹ לְזִלְקוֹ וּלְגוֹרְלוֹ, מַקֵּל לִבְנָה לַוז, צַד יָמִין, גָּוֶן לָבָן. לַוז, הוּא צַד שֶׁל הַמַּיִם. וְלוּז, זֶה צַד שֶׁל הַשְׁמָאל, אָדֹם כְּוָרד. וְעַרְמוֹן, כְּלוֹל זֶה בָּזֶה. וְכֻלָּם אוֹוְזוֹ הַיָּמִין הַלָּבָן בְּצִבְעוֹ וְעוֹלֶה בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב מַוְזִשְׁף הַלָּבָן, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאוֹוְזוֹ לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, לוֹקְוזוֹ [נוֹטֶה] זִלְקוֹ לְצַד יָמִין, וְנִוְזָקְ בְּכֻלָּם, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה, אָז נִקְרָא גָּבֵר שָׁלֵם, שָׁלֵם בַּכֹּל.

מַה כָּתוּב אַוְזָרָיו? (שם) וְהָיָה בְּכָל יַוְזֵם הַצֹּאן הַמְקֻשָּׁרוֹת וְשָׂם יַעֲקֹב אֶת הַמַּקְלוֹת וְגוֹ'. סֵתֶר הַסְּתָרִים לְוַזַכְמֵי לֵב נִמְסָר. בְּתוֹךְ מַוְזֲנוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים יֵשׁ מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, אֵלּוּ פָּנִימִיִּים וְאֵלּוּ לְבַוזוּץ. אֵלּוּ הַפָּנִימִיִּים מִתְוַזַּבְּרִים בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְוַזַּבְּרִים בְּיִשְׂרָאֵל, בָּנִים קְדוֹשִׁים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵלּוּ נִקְרָאוֹת הַצֹּאן הַמְקֻשָּׁרוֹת, מַוְזֲנוֹת שֶׁל אֵלּוּ מְקֻשָּׁרוֹת, מַעְלָה וּמַטָּה.

בְּשָׁעָה שֶׁהַתְּשׁוּקָה שֶׁלָּהֶם לְגַבֵּי הַזּוֹהַר הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי,

יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם לָקַח אוֹתָם הַמַּקְלוֹת, תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, בָּרְהָטִים, מָקוֹם וּמוֹשָׁב, לַהֲנָוֹת הַתְּפִלִּין. וּמִכָּאן לוֹקְחִים אוֹר וְזִיו כָּל הַוְזָיְלוֹת וּמַוְזָנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, אֲלוּ שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים לְמַעְלָה וּמִתְקַשְּׁרִים לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁאֵלּוּ לוֹקְחִים מִתּוֹךְ הָרְהָטִים שְׁקָתוֹת הַמַּיִם, אָז אֵלּוּ הָיוּ מְקוֹרוֹת וּגְבִיעוֹת לְהוֹרִיד לְמַטָּה וְלָתֵת לְכֻלָּם.

וּמְשׁוּם כָּךְ הִפְרִישׁ יַעֲקֹב בֵּין הַמַּדְרֵגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת לַמַּדְרֵגוֹת הָאֲוְזֵרוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיָּשֶׂת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן. [אֵלּוּ] עֲדָרִים הִפְרִיד לוֹ לְעַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ זִוּלָק בִּשְׁאָר הָאֻמּוֹת, וּכְמוֹ שֶׁהִפְרִישׁ לוֹ מַדְרֵגוֹת הָאֱמוּנָה לְמַעְלָה לְזַוְלְקוֹ וּלְגוֹרְלוֹ, כָּךְ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מַדְרֵגוֹת שֶׁל מַוְזָנוֹת קְדוֹשִׁים לְמַטָּה, לְקַשֵּׁר אוֹתָם עִמּוֹ בְּאֵלּוּ הַהֵיכָלוֹת שֶׁל הַגְּבִירָה.

וְכֻלָּם רְשׁוּמִים בַּסִּימָן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְשׁוּמִים לְמַטָּה בֵּין כָּל שְׁאָר הָאֻמּוֹת, אַף מַדְרֵגוֹת שֶׁל מַוְזָנוֹת עֶלְיוֹנִים רְשׁוּמִים הֵם לְזַוְלְקוֹ [שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה] שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּין כָּל שְׁאָר הַוְזָיְלוֹת וּמַוְזָנוֹת עֶלְיוֹנִים. וְעַל זֶה בֵּרַר יַעֲקֹב אֶת אֵלּוּ לְזַוְלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ, רְשׁוּמִים לַזַּוְלָק [בַּסּוֹד] שֶׁל הָאֱמוּנָה, [מְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ. יָהּ עֶלְיוֹן הוּא, בֵּרַר זַוְלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ סוֹד הָאֱמוּנָה] אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַר לוֹ מִכָּל שְׁאָר צְבָאוֹת וּמַוְזָנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

וּמַוְזָנוֹת עֶלְיוֹנִים נִפְרָדִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ. בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹהַר שֶׁל אֵשׁ בְּהֶאָרַת הַשְּׁכִינָה מִתְגַּלֶּה, כָּל הַמַּדְרֵגוֹת הָאֲוְזֵרוֹת הָאֵלּוּ מִתְבַּיְשׁוֹת, וּמִתְכַּסּוֹת מֵהַזֹּהַר הַהוּא, וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְכָל אֵלּוּ הַתְּקוּנִים [מַדְרֵגוֹת] הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם תְּקוּנִים שֶׁלּוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה הַזֹּהַר הַהוּא, מִיָּד שְׁמֵזִים וְעוֹלִים לְהִתְקָרֵב עִמּוֹ וּלְהִתְקַשֵּׁר אָצְלוֹ, וְהוּא בָּהֶם נִתְקָן, וְסוֹד זֶה – (בראשית ל) וְהָיָה הָעַטָּפִים לְלָבָן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב.

וְצָרִיךְ לְבָרֵר [לְבָרֵךְ] וּלְהַבְדִּיל מַדְרֵגוֹת קְדוֹשׁוֹת [ס"א לְזַוְלְקוֹ] שֶׁל זַוְלְקוֹ מֵאֵלּוּ הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וּבְכֻלָּם צָרִיךְ יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ [בְּכוֹר שֶׁל

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְקָרֵב], וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתַב בַּתּוֹרָה, אֱמוּנָה שֶׁלּוֹ, בְּתוֹךְ צְדָדֵי [ס"א סִתְרֵי] מִלִּים אֵלּוּ. אַשְׁרֵי זָכְלְכוֹ.

וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. מִשְׁנָה. זָזְקֵי הַשָּׂרִים זְקוּפִים מִלְמַעְלָה, וְלַהַט הַזָּרֵב הַשְּׁנוֹנָה מִמֶּנָּה עַל כָּל [כַּמָּה] הַצְּבָאוֹת וְהַמַּזָּנוֹת.

אוֹתָהּ הַזָּרֵב הַלּוֹהֶטֶת הִיא זָרֵב אֲדֻמָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) וְרָב לַה' מָלְאָה דָם. הַזָּרֵב הַזֹּאת שֶׁתִּלְוֶיהָ בָּהּ הַהַפּוּךְ, הֵם שֶׁמִּתְהַפְּכִים לְכַמָּה צוּרוֹת. הוּא נָשִׁים, הוּא גְּבָרִים, בִּצְדָדִים רַבִּים, נִפְרָדוֹת הַצּוּרוֹת הָאֲזֻרוֹת לְכַמָּה דְרָגוֹת.

מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִם הֵם יוֹצְאִים, שֶׁמִּתְיַזְּדִים בִּיזוּד בְּקָשֶׁר. אֵלּוּ הַקְּדוֹשִׁים נִשְׁאָבִים תָּמִיד מִטַּל הַשָּׁמַיִם. הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים מִתְתַּקֵּן בָּהֶם. [וְעַל זֶה אָמַר מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְנִתְקַן] בְּאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם נַעֲשׂוּ לְעַמּוּדֵי הַכִּסֵּא. כֻּלָּם מַרְגָּלִיּוֹת וְאֵיבָרִים וְעַמּוּדִים, לֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָם מִתּוֹךְ הַשֵּׁם הַזֶּה, הֵם הַקְּשָׁרִים שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבָּזַר לְזָכְלְכוֹ וְנִקְשָׁרִים בַּשֵּׁם הַזֶּה, כֻּלָּם יָצְאוּ [בָּעֶרֶב].

וְיַעֲקֹב, כְּשֶׁיָּצָא לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, הִקִּיפוּ אוֹתוֹ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. לְאַרְבַּע הַזָּוִיוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שָׁמְרוּ אוֹתוֹ. בְּשָׁעָה קַלָּה הִתְרַגֵּשׁ מֵהָעֵץ [מֵהַמָּקוֹם] שֶׁלְּמַעְלָה לִשְׁמֹר אֶת הָעֵץ שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַזָּנָה אֱלֹהִים זֶה. אָז וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַזָּנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה אֶת שְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁלֹּא רָצָה לָלֶכֶת אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל לָבָן. וְאִם תֹּאמַר, בְּפַעַם אַזָּרֵת לָמָּה לֹא? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב פָּזַד שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וְיִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת. וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהִגִּיעָה הַשָּׁעָה שֶׁל בִּנְיָמִין, בָּרַז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּבְרַז הוּא וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד בִּנְיָמִין, נִקְשְׁרָה הַשְּׁכִינָה עִם כָּל הַשְּׁבָטִים, וְנָטְלָה אֶת הַבַּיִת עִמָּם. וְיַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּרוּזוֹ הַזְּכוּתָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּלְּמוּ שְׁנַיִם עָשָׂר

הַשְּׁבָטִים, שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּתְקַשֵּׁר עִמָּהֶם וְרָזִיאֵל תָּמוּת, וְהִיא נוֹטֶלֶת אֶת הַבַּיִת.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּךְ לָמְדָנוּ, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן רָאוּי לוֹ לְיַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לְמֹשֶׁה, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָכְלָה עַד שֶׁהָיוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים בַּבַּיִת לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּהֶם, וְאָז נִדְוַזְתָּה רָזִיאֵל, וְהִיא נָטְלָה אֶת הַבַּיִת עִם כָּל הַשְּׁבָטִים וְהָיְתָה עִקַּר הַבַּיִת, וְאָז (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת. אָמַר יַעֲקֹב, הִגֵּה הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, וּוַדַּאי שֶׁהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה יָרַד לוֹ לַבַּיִת וְיִתְקַשֵּׁר [הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה יָרַד לוֹ בְּבֵיתוֹ וְהִתְקַשֵּׁר] בָּהֶם, וְהָעֲנִיָּה הַזֹּאת נִדְוַזִית לְפָנָיו. אִם תָּמוּת כָּאן, לֹא אֵצֵא מִכָּאן לְעוֹלָמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בָּאָרֶץ הַזּוֹ לֹא רָאוּי לְהַשְׁלִים אֶת הַבַּיִת. מִשּׁוּם כָּךְ, (בראשית ל) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָזִיאֵל אֶת יוֹסֵף, טֶרֶם שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ הַשְּׁבָטִים.

שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, וַדַּאי שֶׁכָּל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה יָפִים, וְזֶה עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הָלַךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ מִיָּד? אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁרָזִיאֵל לֹא הִתְעַבְּרָה מִבְּנָיְמִין, הִתְעַכֵּב שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁל בְּנָיְמִין, בָּרוּז, וְלֹא בִּקֵּשׁ רְשׁוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב שָׁם, וְהִתְוַזֵּבֵר יַעֲקֹב עִם כָּל הַשְּׁבָטִים בַּמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. ע״כ סתרי תורה

פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ הַוַּזְבָּרִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא לָעוֹלָם, מִיָּד מְזַדְּמֵן עִמּוֹ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מְקַטְרֵג לָאָדָם תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) לַפֶּתַח זַטָּאת רֹבֵץ. מִי זֶה זַטָּאת רֹבֵץ? זֶה יֵצֶר הָרָע.

וְכָךְ גַּם דָּוִד קָרָא לוֹ זַטָּאת, (תהלים נא) וְזַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל יוֹם לָאָדָם לַזַּטֹּא לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ, וְיֵצֶר הָרָע הַזֶּה לֹא זָז מִבֶּן הָאָדָם מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד הָאָדָם לְעוֹלָמִים, וְיֵצֶר הַטּוֹב בָּא לָאָדָם מִיּוֹם שֶׁבָּא לְהִטָּהֵר.

וּמָתַי בָּא אָדָם לְהִטָּהֵר? כְּשֶׁהוּא בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים, אָז מְזַוְּגִין הָאָדָם בְּשִׂנְיֵהֶם, אֶזֶד מִיָּמִין וְאֶזֶד מִשְּׂמֹאל. יֵצֶר טוֹב לְיָמִין, וְיֵצֶר הָרָע לִשְׂמֹאל. וְאֵלֶּה הֵם שְׁנֵי מַלְאָכִים מַמָּשׁ מְמֻנִּים, וְהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד עִם הָאָדָם.

בָּא בֶּן אָדָם לְהִטַּהֵר – אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע נִכְפֶּה לְפָנָיו, וְשׁוֹלֵט הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל. וּשְׂנֵיהֶם מְזַוְּגִים לִשְׁמֹר אֶת הָאָדָם בְּכָל דְּרָכָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר מְבָאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בְּיַעֲקֹב, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְמִין עִמּוֹ מַלְאָכִים מַזָּזוֹת מְמֻנִּים, מִשּׁוּם שֶׁהַרֵי הוּא בָּא שָׁלֵם בִּשְׁבָטִים עֶלְיוֹנִים כֻּלָּם שְׁלֵמִים כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, וְנִתְבָּאֵר. וְכָאן, כֵּיוָן שֶׁנִּצּוֹל מִלָּבָן וַהֲרֵי נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אָז הִזְדַּוְּגָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, וּבָאוּ מַזָּזוֹת קְדוֹשִׁים לְהַקִּיף אוֹתוֹ, וְאָז וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם וְגוֹ', וּמֵאוֹתָם מַלְאָכִים שָׁלַח לְעֵשָׂו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים. מַלְאָכִים מַמָּשׁ הָיוּ וַדַּאי.

פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, כָּתוּב (תהלים לד) חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל בְּמָקוֹם אֶזֶד כָּתוּב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ, מַלְאָכָיו רַבִּים, וְכָאן אֶזֶד, שֶׁכָּתוּב חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם. אֶלָּא כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ – אֵלּוּ שְׁאָר מַלְאָכִים. מַלְאַךְ ה' סָבִיב – זוֹ שְׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ג) וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. וְלָכֵן חֹנֶה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו, לְהַקִּיפָם בְּכָל הַצְּדָדִים כְּדֵי לְהַצִּיל אוֹתָם, וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּתוֹךְ הָאָדָם, כַּמָּה מַזָּזוֹת קְדוֹשִׁים כֻּלָּם מְזַדְּמְנִים לְשָׁם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ נִצַּל מֵאָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת, אָז אָמַר אֶת זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה הִקִּיפָה אוֹתוֹ וְנִצַּל מֵהֶם מֵאָכִישׁ וּמֵעַמּוֹ, כָּל אוֹתָם שֶׁהִתְקִיפוּ [שֶׁהִקִּיפוּ] אוֹתוֹ. מַה כָּתוּב? (שמואל–א כא) וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם, לָמָּה וַיִּתְהַלֵּל? הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וַיִּשְׁתַּגַּע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי הֵבֵאתֶם אֶת זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלָי.

אֶלָּא זְוָר עַל אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁאָמַר דָּוִד בַּתְּוָזָלָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים עג) כִּי קִנֵּאתִי בַּהוֹלְלִים וְגוֹ'. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: זַיֶּיךְ עֲדַיִן אַתָּה צָרִיךְ אֶת זֶה. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס לְבֵית אָכִישׁ וְהֶזֵּזִיקוּ בּוֹ, מַה כָּתוּב? וַיִּתְהֹלֵל בְּיָדָם, כְּאוֹתָם הוֹלְלִים שֶׁקִּנֵּא בָּהֶם בַּהַתְוָזָלָה. וְאָז בָּאָה שְׁכִינָה וְשָׁרְתָה סְבִיב דָּוִד.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַשְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה כִּי אִם בְּנַזָּלָתָהּ, שֶׁהִיא הָאָרֹן הַקְּדוֹשָׁה – וַדַּאי לֹא שׁוֹרָה בַּעֲבוּר [שֶׁיּוֹנְקִים] לִינֹק מִמֶּנָּה, אֲבָל שׁוֹרָה כְּדֵי לְהָגֵן. וְכָאן כְּשֶׁבָּא יַעֲקֹב מִבֵּית לָבָן, כָּל הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים הִקִּיפוּ אוֹתוֹ, וְלֹא נִשְׁאַר לְבַדּוֹ.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, אִם כָּךְ [ס"א שֶׁכָּל הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים בָּאוּ יַזַּד עַמּוֹ וְהַשְׁכִינָה עִמּוֹ], לָמָּה כָּתוּב וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגוֹ'? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכְּנַיִס עָצְמוֹ לְסַכָּנָה וְהָיָה רוֹאֶה אוֹתָהּ סַכָּנָה בְּעֵינָיו, הֵם פָּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ, וְאָז אָמַר, קָטַנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת, אֵלּוּ הֵם הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנִּפְרְדוּ מִמֶּנּוּ.

רַבִּי יְצְוָק אָמַר, כְּדֵי לְהַשְׁאִירוֹ עִם אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו שֶׁהָיָה בָּא בִּרְשׁוּת עֶלְיוֹנָה, וְאֵלֶּה הָלְכוּ לוֹמַר שִׁירָה, שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם לְשַׁבְּזוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְאַזַּר כָּךְ זְוָרוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קָטַנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ וְגוֹ', וְעַתָּה הָיִיתִי לִשְׁנֵי מַזָּנוֹת. מַזָּנָה שְׁכִינָה, וְכָל בֵּיתוֹ. [ס"א מַזָּנָה אֶזֹּד הָיָה, שֶׁכָּתוּב מַזָּנָה אֱלֹהִים זֶה]. לִשְׁנֵי מַזָּנוֹת – שֶׁהָיָה שָׁלֵם מִכָּל הַצְּדָדִים מִשְּׁנֵי זַלָּקִים, לָבָן וְאָדָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הֲרֵי נִתְבָּאֵר אוֹתוֹ לַיְלָה שִׁלְטוֹן שֶׁל צַד שֶׁל עֵשָׂו הָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת זְוֵסֶר, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, שֶׁנִּשְׁאַר יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שֶׁמֶשׁ לְבַדּוֹ, שֶׁהִתְכַּסְּתָה הַלְּבָנָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁמִירַת [וְעִם כָּל זֶה הַשְׁמִירָה שֶׁל] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא זֶזָּה מִמֶּנּוּ מִכֹּל וָכֹל, וְעַל זֶה לֹא יָכֹל לוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ.

הִסְתַּכֵּל יָמִינָה וְרָאָה אֶת אַבְרָהָם, הִסְתַּכֵּל שְׂמֹאלָה וְרָאָה אֶת יְצְוָק,

הִסְתַּכֵּל בַּגּוּף וְרָאָה שֶׁנִּכְלָל מִצַּד זֶה וְנִכְלָל מִצַּד זֶה, וְאָז וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכוֹ, בְּעַמּוּד אֶזֶד הַסָּמוּךְ לַגּוּף, שֶׁהוּא מִזּוּעִין לַגּוּף.

וְלָכֵן זוֹגָה מַלְאַךְ ה׳ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְזַלְּצֵם, הִקִּיפָם בְּכָל צְדָדָיו כְּדֵי לְהַצִּילָם. וּכְשֶׁשָּׂרְתָה שְׁכִינָה בְּתוֹכָם [ס״א אֵלָיו], כַּמָּה זֵיָלוֹת וּמַזָּנוֹת בָּאוּ עִמָּהּ, וּמֵאוֹתָם מַלְאָכִים שָׁלַח לְעֵשָׂו.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְכִי מַה הוּא הִתְעוֹרֵר אֶל עֵשָׂו? וְטוֹב הָיָה לוֹ לִשְׁתֹּק מִמֶּנּוּ. אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁעֵשָׂו זוֹשֵׁשׁ לִכְבוֹד אַבָּא וּלְעוֹלָם לֹא הִרְגִּיז אוֹתוֹ, וַהֲרֵינִי יוֹדֵעַ, שֶׁהוּאִיל וְאַבָּא קַיָּם, אֵינִי פּוֹזֵד מִמֶּנּוּ, אֲבָל עַכְשָׁיו שֶׁאַבָּא קַיָּם, אֲנִי רוֹצֶה לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ. מִיָּד – וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים, רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי יב) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ מִמִּתְכַּבֵּד וְזֹסֵר לָזֹם. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל יֵצֶר הָרָע, מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד מְקַטְרֵג לִבְנֵי אָדָם, וְיֵצֶר הָרָע מֵרִים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּנַאֲוָה, וְהוֹלֵךְ אַזָּרָיו, מְסַלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ וּבְרֹאשׁוֹ, עַד שֶׁמִּתְגָּאֶה עָלָיו וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם.

אֲבָל טוֹב נִקְלֶה – אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ אַזָּר יֵצֶר הָרָע וְלֹא מִתְגָּאֶה כְּלָל וּמַנְמִיךְ רוּזּוֹ וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד, שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וְאוֹתוֹ אִישׁ שׁוֹלֵט עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ.

מִמִּתְכַּבֵּד – כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהוּא מִכַּבֵּד עַצְמוֹ, מִסַּלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ, מִתְגָּאֶה בְּרוּזּוֹ, וְהוּא זֹסֵר לָזֹם – זֹסֵר אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כא) לָזֹם אֱלֹהָיו וְגוֹ׳, (שם) לָזֹם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְגוֹ׳.

דָּבָר אַזָּר טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ – זֶה יַעֲקֹב שֶׁהִנְמִיךְ רוּזּוֹ לְעֵשָׂו כְּדֵי שֶׁאַזָּר כָּךְ יִהְיֶה לוֹ עֶבֶד וְיִשְׁלֹט עָלָיו וְיִתְקַיֵּם בּוֹ (בראשית כז) יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים וְגוֹ׳, וַעֲדַיִן לֹא הָיָה זְמַנּוֹ כְּלָל, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱבִירוֹ יַעֲקֹב

לְסוֹף הַיָּמִים. וְעַל זֶה הָיָה מִיָּד נִקְלָה, וְאַזַּר כָּךְ אוֹתוֹ שֶׁמִּתְכַּבֵּד יִהְיֶה עֶבֶד לוֹ. אוֹתוֹ שֶׁהוּא וְזַרְעוֹ יִהְיֶה עֶבֶד לְאוֹתוֹ שֶׁנָּתְנוּ לוֹ רֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, עַל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע יַעֲקֹב שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ, עַכְשָׁיו הִתְהַפֵּךְ לוֹ לִנְקֻלָּה, וְיוֹתֵר זְכֻמָּה וְעַקְמוּמִיּוּת עָשָׂה בָּזֶה מִכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה לְעֵשָׂו. שֶׁאִלּוּ הָיָה יוֹדֵעַ עֵשָׂו זְכֻמָּה זוֹ, יַהֲרֹג אֶת עַצְמוֹ וְלֹא יָבֹא לִידֵי זֶה, אֲבָל הַכֹּל עָשָׂה בְּזְכֻמָּה, וְעָלָיו אָמְרָה זַנָּה (שמואל–א ב) ה' יַזַּתוּ מְרִיבָו וְגוֹ' וְיִתֶּן עֹז לְמַלְכּוֹ וְגוֹ'.

וַיֹּצֵו אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לָבָן גַּרְתִּי וָאֵאָחֵר עַד עָתָּה. מִיָּד פָּתַח יַעֲקֹב לְהִתְהַפֵּךְ לוֹ לְעֶבֶד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל עָשָׂו בְּאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁבֵּרְכוֹ אָבִיו, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב הֶעֱבִיר אוֹתָן לַסּוֹף, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה רָאָה יַעֲקֹב שֶׁשָּׁלַח לְעֵשָׂו וְאָמַר עִם לָבָן גַּרְתִּי, וְכִי מָה עָשָׂה בִּשְׁלִיזוּתוֹ שֶׁל עֵשָׂו [שֶׁאָמַר] דָּבָר זֶה? אֶלָּא לָבָן הָאֲרַמִּי, קוֹלוֹ הָלַךְ בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא הָיָה אָדָם שֶׁיִּנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְהוּא הָיָה מְכַשֵּׁף בִּכְשָׁפִים וְגָדוֹל בַּקּוֹסְמִים, וַאֲבִי בְּעוֹר הָיָה, וּבְעוֹר אֲבִי בִּלְעָם, שֶׁכָּתוּב (יהושע יג) בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם, וְלָבָן זָכָם בַּמְכַשְּׁפִים וּבַקּוֹסְמִים יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְעִם כָּל זֶה לֹא יָכֹל לְיַעֲקֹב, וְרָצָה לְאַבֵּד אֶת יַעֲקֹב בְּכַמָּה כְּלֵי זַיִן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כו) אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הָעוֹלָם הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁלָּבָן הָיָה גָּדוֹל הַזַּכָּמִים וְהַמְכַשְּׁפִים וְהַקּוֹסְמִים, וּמִי שֶׁרָצָה לְאַבֵּד אוֹתוֹ בִּכְשָׁפָיו, לֹא נִצַּל מִמֶּנּוּ, וְכָל מַה שֶּׁיָּדַע בִּלְעָם – מִמֶּנּוּ הָיָה, וְכָתוּב בְּבִלְעָם (במדבר כב) כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר, וְכָל הָעוֹלָם הָיוּ פַּוְזַדִּים מִלָּבָן וּמִכְשָׁפָיו. וְדָבָר רִאשׁוֹן שֶׁשָּׁלַח יַעֲקֹב לְעֵשָׂו – אָמַר עִם לָבָן גַּרְתִּי.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁמְּעַט הָיָה, זְדֵשׁ אוֹ שָׁנָה – לֹא כָּךְ, אֶלָּא וָאֵאָחֵר עַד עָתָּה, עֶשְׂרִים שָׁנָה הִתְאַחַרְתִּי עִמּוֹ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא עָלָה בְּיָדִי כְּלוּם – וַיְהִי לִי

שׁוֹר וְזַמּוֹר. אוֹתָם שְׁנֵי גְּזֵרֵי דִּין, שֶׁכְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מִתְזַוְּגִים יַזַּד, לֹא מִתְזַוְּגִים אֶלָּא לְהָרַע לָעוֹלָם, וְלָכֵן כָּתוּב (דברים כב) לֹא תַזְרַע כִּשְׁוֹר וּבַזַּמֹּר יַזְדֹּו.

צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה – אֵלּוּ הֵם כִּתְרִים תַּזְוִתּוֹנִים שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, (שמות יב) בְּכוֹר בְּהֵמָה, (שם) בְּכוֹר הַשִּׁבְיָ, (שם יא) בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה. מִיָּד הָיָה עֵשָׂו פַּוְזָד וְיָצָא כְּנֶגְדּוֹ, וּפַוְזָד הָיָה לוֹ מִיַּעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב מֵעֵשָׂו.

לְאִישׁ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. עַד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ, שָׁמַע עַל לִסְטִים אֶזְדּ שֶׁהָיָה אוֹרֵב בַּדֶּרֶךְ. פָּגַשׁ אוֹתוֹ אִישׁ אַזֵּר, אָמַר לוֹ: מִמִּי אַתָּה? אָמַר לוֹ: אֲנִי מִלְּגְיוֹן פָּלוֹנִי. אָמַר לוֹ: סְטֵה לְךָ מִלְּפָנַי, שֶׁכָּל מִי שֶׁקָּרֵב אֵלַי, אֲנִי מֵבִיא נָזְשׁ אֶזְדּ שֶׁהוֹרֵג אוֹתוֹ. הָלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ לְאוֹתוֹ הַלְּגְיוֹן. אָמַר לוֹ: אִישׁ אֶזְדּ בָּא, וְכָל מִי שֶׁקָּרֵב אֵלָיו, נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ נָזְשׁ אֶזְדּ שֶׁהוּא מֵבִיא, וּמֵת.

שָׁמַע אוֹתוֹ לְגְיוֹן וּפָזַד. אָמַר: יָפָה שֶׁאֵלֵךְ עִמּוֹ וְאֶתְפַּיֵּס עִמּוֹ. עַד שֶׁרָאָה אוֹתוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, אָמַר: אוֹי וַאֲבוֹי שֶׁעַכְשָׁו יַהֲרֹג אוֹתוֹ אוֹתוֹ הַלְּגְיוֹן. הִתְזִיל לְהִשְׁתַּזְּוּת וְלִכְרֹעַ כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר אוֹתוֹ לְגְיוֹן: אִלְמְלֹא הָיָה לוֹ בְּיָדוֹ נָזְשׁ לַהֲרֹג, לֹא הָיָה מִשְׁתַּזְּוֶה כָּל זֶה כְּנֶגְדִּי. הִתְזִיל הַלְּגְיוֹן לְהִתְגָּאוֹת. אָמַר: הוֹאִיל וְכָל כָּךְ כָּרַע לְנֶגְדִּי, לֹא אֶהֱרֹג אוֹתוֹ.

כָּךְ אָמַר יַעֲקֹב, עִם לָבָן גַּרְתִּי וָאֵזֵר עַד עָתָּה. עֶשְׂרִים שָׁנָה הִתְאַזַּרְתִּי עִמּוֹ, וַאֲנִי מֵבִיא נָזְשׁ לַהֲרֹג בְּנֵי אָדָם. שָׁמַע עֵשָׂו, אָמַר, אוֹי מִי יָקוּם לְפָנָיו, שֶׁעַכְשָׁו יַהֲרֹג אוֹתוֹ יַעֲקֹב בְּפָיו. הִתְזִיל לָצֵאת כְּנֶגְדּוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ מַה כָּתוּב? וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ. כֵּיוָן שֶׁקָּרַב אֵלָיו, הִתְזִיל לִכְרֹעַ וְלִסְגֹּד לְפָנָיו, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁתַּזּוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָזְיו. אָמַר עֵשָׂו, אִלְמְלֹא כָּל כָּךְ הָיָה עִמּוֹ, לֹא יִשְׁתַּזֶּוֶה כְּנֶגְדִּי. הִתְזִיל לְהִתְגָּאוֹת.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בְּבִלְעָם, (במדבר כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לַיְלָה. בְּלָבָן כָּתוּב (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי בַּזַּלּוֹם

הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב וְגוֹ'. פֶּן תְּדַבֵּר? פֶּן תַּעֲשֶׂה לְיַעֲקֹב רָעָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא לָבָן לֹא רָדַף אַוְזֵרֵי יַעֲקֹב בְּכוֹזַ גִּבּוֹרִים כַּעֲרֹךְ בּוֹ קָרָב, שֶׁהֲרֵי זֵיל יַעֲקֹב וּבָנָיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, אֶלָּא לְהָרְגוֹ בְּפָיו וּלְהַשְׁמִידוֹ אֶת הַכֹּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי.

וְלָכֵן כָּתוּב פֶּן תְּדַבֵּר וְלֹא פֶּן תַּעֲשֶׂה. וְכָתוּב יֶשׁ לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת. מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיּוּכֹלֶת הָיְתָה בְּיָדוֹ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהֵי אֲבִיכֶם אֶמֶשׁ אָמַר אֵלַי.

וְזוֹהִי הָעֵדוּת שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָעִיד, שֶׁכָּתוּב (דברים כו) וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וְגוֹ'. וְעָנִיתָ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ, (דברים יט) עָנָה בְאָזְנָיו.

כָּתוּב בְּבִלְעָם (במדבר כד) וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְוָשִׁים, שֶׁכָּךְ הוּא דַּרְכּוֹ – שֶׁהוּא הָיָה מְנַוֵּשׁ. בְּלָבָן כָּתוּב (בראשית ל) נְוַשְׁתִּי, שֶׁהִשְׁגִּיזוֹ בִּכְשָׁפָיו וּבְקָסָמָיו בָּעֵסֶק שֶׁל יַעֲקֹב, וּכְשֶׁרָצָה לְהַאֲבִיד אֶת יַעֲקֹב בַּנְוָשִׁים וּבַכְּשׁוּפִים שֶׁלּוֹ, רָצָה לְאַבְּדוֹ, וְלֹא עָזְבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְהַיְנוּ שֶׁאָמַר בִּלְעָם בֵּן בְּנוֹ, כִּי לֹא נַוָּשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל. מִי יָכוֹל לָהֶם? שֶׁהֲרֵי סָבִי רָצָה לְאַבֵּד אֶת אֲבִיהֶם בַּנְוָשִׁים וּבַקְּסָמִים שֶׁלּוֹ וְלֹא עָלָה בְיָדוֹ, שֶׁלֹּא הִשְׁאִירוֹ לְכַלֵּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא נַוָּשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל.

וּבְכָל עֲשֶׂרֶת מִינֵי כְּשָׁפִים וּקְסָמִים מֵהָאָרֶת הַכְּתָרִים הַתַּזְהִתּוֹנִים עָשָׂה לָבָן כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, וְלֹא יָכֹל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַתַּזְלֵף אֶת מַשְׂכֶּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים. שֶׁכֻּלָּם עָשָׂה לָבָן כְּנֶגְדּוֹ וְלֹא עָלָה בְיָדוֹ לְהָרַע לוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם) וְהָאֱלֹהִים לֹא נְתָנוֹ לְהָרַע עִמָּדִי. מַה זֶּה מֹנִים? כְּתַרְגּוּם מִינִים, וְכָתוּב (ויקרא יז) לַשְּׂעִירִם אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַזְוֵרֵיהֶם. מוֹנִים – מִינִים כְּמַשְׁמָעוֹ. וַעֲשָׂרָה מִינִים הֵם שֶׁל כְּשָׁפִים וּקְסָמִים בַּכְּתָרִים הַתַּזְהִתּוֹנִים, וְכֻלָּם עָשָׂה כְּנֶגְדּוֹ.

עֲשָׂרָה מִינִים הֵם, שֶׁכָּתוּב (דברים יח) קֹסֵם קְסָמִים מְעוֹנֵן וּמְנַוֵּשׁ וּמְכַשֵּׁף

וְזוֹבֵר זָכָר וְשׁוֹאֵל אוֹב וְיִדְּעֹנִי וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים. הֲרֵי הֵם עֲשָׂרָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נָזַשׁ וְקָסָם הֵם שְׁנֵי מִינִים, וּבְדַרְגָּה אַזַּת עוֹלִים, וּכְשֶׁבָּא בִּלְעָם, בְּקָסָם עָשָׂה כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כב) וּקְסָמִים בְּיָדָם. וּכְנֶגֶד יַעֲקֹב בָּא לָבָן בְּנָזַשׁ. זֶה וָזֶה לֹא עָלָה בְיָדָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כג) כִּי לֹא נָזַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל. כִּי לֹא נָזַשׁ בְּיַעֲקֹב – בַּתְּוֹזְלָה בִּימֵי לָבָן. וְלֹא קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל – אַזַּר כָּךְ בִּימֵי בִּלְעָם.

אָמַר בִּלְעָם לְבָלָק, בֹּא רְאֵה מִי יָכוֹל לָהֶם, שֶׁכָּל הַקְּסָמִים וְהַכְּשָׁפִים שֶׁבַּכְּתָרִים שֶׁלָּנוּ מֵהָאָרֶת הַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה [וּמַטָּה] מִתְעַטְּרִים, [שֶׁהֲרֵי] וְהוּא הִתְקַשֵּׁר בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב ה' אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֹס וְזָלִילָה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בִּלְעָם בַּקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִתְרַצָּה בְּעַם וְלָשׁוֹן אַזַּר שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְבוֹדוֹ אֶלָּא בָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאָמַר (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. מִי שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים יִשְׁתַּמְּשׁוּ בַּקְּדֻשָּׁה. יִשְׂרָאֵל הֵם קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה. אַתָּה קָדוֹשׁ וְלֹא עַם אַזַּר.

מִי שֶׁהֵם טְמֵאִים, טֻמְאָה מְזֻדֶּמֶנֶת לָהֶם לְהִטָּמֵא עָלָיו. כָּתוּב (ויקרא יג) טָמֵא הוּא בָּדָד יֵשֵׁב מִזּוּץ לַמַּזָּנָה מוֹשָׁבוֹ, וְטָמֵא לְטָמֵא קוֹרֵא, שֶׁכָּתוּב (שם) וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא. מִי שֶׁהוּא טָמֵא לְטָמֵא יִקְרָא, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַזַּר מִינוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְוָק, נָאֶה הוּא לְיַעֲקֹב, שֶׁהָיָה קָדוֹשׁ, לוֹמַר שֶׁנִּטְמָא בְּלָבָן וּבִכְשָׁפָיו, אוֹ שֶׁבַּז הוּא שָׁלוֹ? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אַף עַל גַּב שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה – אֲנִי מְסַיֵּעַ לְךָ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית כז) אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ. וְכִי יָפָה הוּא לְצַדִּיק כְּיַעֲקֹב לְהַזְלִיף שְׁמוֹ בְּשֵׁם טֻמְאָה? אֶלָּא אָנֹכִי, פּוֹסֵק טַעַם, וְאוֹמֵר אָנֹכִי מִי שֶׁאֲנִי, אֲבָל עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

אַף כָּאן. וַיְהִי לוֹ שׁוֹר וַזְמֹר. לוֹמַר, אַל תָּשִׂים לִבְּךָ וּרְצוֹנְךָ לְאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁבֵּרְכַנִי אַבָּא שֶׁהִתְקַיְּמָה בִּי. הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי הֱוֵה גְּבִיר לְאַזַּיִךְ וְיִשְׁתַּוֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ – מִשּׁוּם כָּךְ עַבְדְּךָ יַעֲקֹב לַאדֹנִי לְעֵשָׂו. הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי בְּרֹב דָּגָן

וְתִירוֹשׁ – הֲרֵי לֹא הִתְקַיֵּם בִּי, שֶׁלֹּא אָצַרְתִּי אוֹתָם, אֶלָּא וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צאן וְעֶבֶד, רוֹעֶה צֹאן בַּשָּׂדֶה. הוּא בֵּרַךְ אוֹתִי מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ – הֲרֵי לֹא הִתְקַיֵּם בִּי, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי עִם לָבָן גַּרְתִּי, כְּגֵר, שֶׁלֹּא הָיָה לִי בַּיִת אֶזֶד, כָּל שֶׁכֵּן מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ. וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּיַעֲקֹב עַל אוֹתָן בְּרָכוֹת וְיַקְטְרֵג עָמוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּתוּב בְּיַעֲקֹב (שם כה) אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים, גָּבֶר שָׁלֵם, מִשּׁוּם שֶׁהוּשׁ יוֹשֵׁב בִּשְׁנֵי מִשְׁכָּנִים עֶלְיוֹנִים, וְהִשְׁלִים לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. וְהוּא לֹא אָמַר שֶׁנִּטְמָא בִּכְשָׁפָיו. אֲבָל עַל מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם עַל טוֹב וֶאֱמֶת שֶׁעָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל הָעוֹלָם יוֹדְעִים מַעֲשֵׂי לָבָן מַה הֵם וּמִי יָכוֹל לְהִנָּצֵל [ס"א מִמֶּנּוּ, כָּל עֶשְׂרִים הַשָּׁנִים שֶׁהָיִיתִי עִמּוֹ] מִקְּטְרוּגוֹ, וְרָצָה לְאַבֵּד אוֹתִי [ס"א וַאֲנִי יָשַׁבְתִּי וְעָשִׂיתִי עִמּוֹ עֶשְׂרִים שָׁנָה] וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּילַנִי מִמֶּנּוּ. וְהַכֹּל הָיָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בּוֹ עֲשָׂו שֶׁהִתְקַיְּמוּ בּוֹ אוֹתָן בְּרָכוֹת וְלֹא יִשְׁמֹר לוֹ טִינָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְגוֹ', וְכָתוּב (דברים יז) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ.

וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ אֶל עֵשָׂו וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ, לֹא יָדְעֲנוּ שֶׁהוּא עֵשָׂו? וְכִי אַזִּים אֲזֵרִים הָיוּ לְיַעֲקֹב? אֶלָּא בָּאנוּ אֶל אָחִיךָ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁזָּזַר בִּתְשׁוּבָה וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תְּקִינָה – לֹא כָךְ, אֶלָּא עֵשָׂו הָרָשָׁע כְּמוֹ מֵעִקָּרוֹ. וְגַם הֹלֵךְ לִקְרָאתְךָ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְבַדּוֹ – לֹא, אֶלָּא אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? [אֶלָּא הֵם] אָמְרוּ לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד מְרֻצֶּה בִּתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים וּמִתְעַטֵּר בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, סַנְדַּלְפוֹ"ן שְׁמוֹ, נוֹטֵל כָּל אוֹתָן תְּפִלּוֹת וְעוֹשֶׂה מֵהֶם עֲטָרָה לְזִוֵּי הָעוֹלָמִים וּבֶאֱרוּהָ, וְכָל שֶׁכֵּן תְּפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָהֶן, וְנַעֲשׂוֹת עֲטָרָה לְהִתְעַטֵּר בְּאוֹתָן תְּפִלּוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְאִם תֹּאמַר, מַזָּלוֹת קְדוֹשִׁים הָיוּ בָּאִים עִמּוֹ, אָז לָמָּה

פָּזוּר? אֶלָּא צַדִּיקִים לֹא סוֹמְכִים עַל זְכֻיּוֹתֵיהֶם, אֶלָּא עַל תְּפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם לִרְבּוֹנָם.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, תְּפִלַּת רַבִּים עוֹלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה בְּגֻוָנִים רַבִּים וְנִכְלֶלֶת מִכַּמָּה צְדָדִים, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּכְלֶלֶת מִכַּמָּה גְּוָנִים, נַעֲשֵׂית עֲטָרָה, וּמַנַּזֶת עַל רֹאשׁ צַדִּיק זֵזִי הָעוֹלָמִים. וּתְפִלַּת הַיָּזִיד אֵינָהּ כְּלוּלָה וְאֵינָהּ אֶלָּא בְּגֻוֶן אֶזֶד, וְעַל כֵּן תְּפִלַּת יָזִיד אֵינָהּ מִתְקַבֶּלֶת לְהִתְקַבֵּל [אֶלָּא בִּתְפִלָּה] כִּתְפִלַּת רַבִּים. וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה כָּלוּל, וְעַל כָּךְ תְּפִלָּתוֹ הִשְׁתּוֹקְקָה לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה כָּתוּב? וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַז וְאָמַר, (משלי כז) אַשְׁרֵי אָדָם מְפַזֵּד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם וְנָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ לִזֵּזֵי עוֹלָם, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו זֵזִים עֶלְיוֹנִים וּמַכְנִיסוֹ לִזֵּזֵי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הִיא זֵזֶיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ, וְכָתוּב (שם לב) וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים. זֵזִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזֵזִים בָּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אֵין מִיתָתוֹ עַל יְדֵי יֵצֶר הָרָע, מִשּׁוּם [שֶׁהוּא נָזוּשׁ, וְהוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֶלָּא מִיתָתָם בִּנְשִׁיקָה, שֶׁכָּתוּב (שיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. כְּלוֹמַר עַל פִּי ה׳. וְהִיא הַנְּשִׁיקָה שֶׁהִיא דְּבֵקוּת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ בְּעִקָּר, וְאוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה] שֶׁהִתְזַזֵּק בְּעֵץ הַזַּזִּים וְלֹא הִרְפָּה מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן צַדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לֹא נִטְמָא גּוּפָם [אֶלָּא הוּא טָהוֹר, כְּמוֹ אֶלְיָהוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת שֶׁמָּצְאוּ אוֹתוֹ רַבָּנָן וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ, וְלֹא כֹהֵן הוּא מַר? אָמַר לָהֶם, צַדִּיקִים לֹא טְמֵאִים בְּמִיתָתָם, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּיּוֹם שֶׁמֵּת רַבִּי בָּטְלָה כְּהֻנָּה. כְּלוֹמַר שֶׁהִתְעַסְּקוּ בּוֹ] שֶׁלֹּא שָׁרְתָה עֲלֵיהֶם רוּזַ טֻמְאָה.

יַעֲקֹב הָיָה עֵץ הַזַּזִּים, לָמָּה פָּזוּר, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וְגוֹ׳, לָמָּה הָיָה פָּזוּזַד? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיִּפָּגְעוּ

בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, אִם מַזָּנוֹת קְדוֹשִׁים הָיוּ עִמּוֹ, לָמָּה הָיָה פַּוְּזֵד?.

אֶלָּא הַכֹּל הָיָה נָאֶה, וְיַעֲקֹב לֹא הָיָה רוֹצֶה לִסְמוֹךְ עַל נֵּס שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁזָּשַׁב שֶׁאֵינוֹ כִּדְאִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה לוֹ נֵּס, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עָבַד אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ כָּרָאוּי וְלֹא הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנָשָׂא שְׁתֵּי אֲוָזִיוֹת, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל נִתְבָּאֵר. וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ לָאָדָם לְפַוְּזֵד תָּמִיד וּלְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְפִלָּה, שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי אָדָם מְפַוֵּזֵד תָּמִיד [וּלְפַוְּזֵד תָּמִיד מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא], וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

בֹּא רְאֵה, תְּפִלַּת הָאָבוֹת הֶעֱמִידוּ עוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם עֲלֵיהֶם עוֹמְדִים וְסָמוּכִים, וּלְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים לֹא נִשְׁכַּזַּת זְכוּת הָאָבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזְּכוּת הָאָבוֹת הִיא קְיוּם שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, וְקְיוּם שֶׁל יַעֲקֹב הוּא קְיוּם שֶׁלֹּם יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁצָּרָה לִבְנֵי יַעֲקֹב, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת דְּמוּת יַעֲקֹב וְזֶס עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב. יַעֲקוֹ"ב בְּוָא"ו, לָמָּה בְּוָא"ו? מִשּׁוּם שֶׁהוּא דְּמוּת שֶׁל יַעֲקֹב מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת יַעֲקֹב, כְּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה (תְּפָאֶרֶת), וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁיְּפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב כִּיְפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּזִּוְלוֹמוֹ וְרוֹאֶה אֶת יַעֲקֹב מְעֻטָּף בְּמַלְבּוּשָׁיו, מִתּוֹסָפִים לוֹ זַיִּים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁלֹּא הָיָה, לֹא הָיוּ לוֹ זַיִּים כְּלָל, פָּרַט לָזֶה שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן נָתַן לוֹ שִׁבְעִים שָׁנָה מִשֶּׁלּוֹ, וְכָךְ הָיָה קְיוּמוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ שִׁבְעִים שָׁנָה הָיוּ, וְקְיוּם שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן אֶלֶף שָׁנָה זָסֵר שִׁבְעִים. נִמְצְאוּ בְּאֵלֶּה אֶלֶף שָׁנִים רִאשׁוֹנוֹת אָדָם הָרִאשׁוֹן וְדָוִד הַמֶּלֶךְ.

פָּתַזוּ וְאָמַר, (תהלים כא) זַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּה לוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וָעֶד. זַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּן עֵדֶן, הִטְּיל בּוֹ נְשָׁמַת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וּרְאָה שֶׁאֵין לוֹ זַיִּים מִשֶּׁלּוֹ כְּלוּם וְעוֹמֵד לְפָנָיו כָּל הַיּוֹם. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, אָמַר, הֲרֵי וַדַּאי קְיוּמוֹ.

וּמֵאָדָם הָרִאשׁוֹן הָיוּ שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁהִתְקִיִּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּעוֹלָם.

עוֹד הָאָבוֹת הִשְׁאִירוּ לוֹ מִזִּוּוּגֵיהֶם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד. אַבְרָהָם הִשְׁאִיר לוֹ, וְכָךְ יַעֲקֹב וְיוֹסֵף. יִצְחָק לוֹ הִשְׁאִיר לוֹ כְּלוּם, מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּא מִצִּדּוֹ.

וַדַּאי אַבְרָהָם הִשְׁאִיר לוֹ זִוּוּגִים שָׁנִים, שֶׁהָיָה לוֹ לְהִתְקַיֵּם מֵאָה וּשְׁמוֹנִים שָׁנִים, וְהִתְקַיֵּם מֵאָה וְשִׁבְעִין וְזִוּוּגִים שָׁנִים, וְזִוּוּגִים זִוּוּגִים. יַעֲקֹב הָיָה לוֹ לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם כִּימֵי אַבְרָהָם, וְלֹא הִתְקַיֵּם אֶלָּא מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע שָׁנִים. וְזִוּוּגִים עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה. נִמְצָא שֶׁאַבְרָהָם וְיַעֲקֹב הִשְׁאִירוּ לוֹ מִזִּוּוּגֵיהֶם שִׁלְשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים. יוֹסֵף שֶׁהִתְקַיֵּם מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים, הָיָה לוֹ לְהִתְקַיֵּם מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְשֶׁבַע שָׁנִים כִּימֵי יַעֲקֹב, וְזִוּוּגִים מֵהֶם שִׁלְשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים. הֲרֵי שִׁבְעִים שָׁנִים שֶׁהִשְׁאִירוּ לְדָוִד הַמֶּלֶךְ לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם, וּבָהֶם הִתְקַיֵּם דָּוִד בְּכָל אוֹתָם הַשָּׁנִים שֶׁהִשְׁאִירוּ לוֹ הָאָבוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה יִצְחָק לֹא הִשְׁאִיר לוֹ כְּלוּם כְּאֵלֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהוּא זִוּוּגוֹ, וְדָוִד בָּא מִצַּד הַזִּוּוּגוֹ, וּמִי שֶׁהוּא בְּזִוּוּגוֹ אֵין לוֹ אוֹר כְּלָל וְאֵין לוֹ זִוִּים, וְלָכֵן לֹא הָיוּ לְדָוִד זִוִּים כְּלָל. אֲבָל אֵלֶּה שֶׁהָיָה לָהֶם אוֹר, הֵאִירוּ לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, וּמֵהֶם הִצְטָרֵךְ לְהָאִיר וְלִהְיוֹת לוֹ זִוִּים, שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַזִּוּוּגוֹ אֵין לוֹ זִוִּים כְּלָל, וְעַל זֶה בָּא יִצְחָק בְּזִוּוּגוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה יוֹסֵף יוֹתֵר מִכֻּלָּם? אֶלָּא וַדַּאי יוֹסֵף בִּלְבַדּוֹ כְּמוֹ כֻּלָּם, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְזֶהוּ שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְלָכֵן זֶה הִשְׁאִיר לְדָוִד הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכֻּלָּם זִוִּים, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב, תְּפִלָּתוֹ הֵגֵנָּה עָלָיו מֵעֲשָׂו מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְהַעֲבִיר זְכוּתוֹ לִבָנָיו אֲזַרְיו וְלֹא לְהוֹצִיא אוֹתָהּ עַכְשָׁו אֵצֶל עֵשָׂו, וְעַל זֶה הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלֹא סָמַךְ עַל זְכוּתוֹ לְהַצִּילוֹ בְּגִלְלָהּ.

וַיֹּאמֶר אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּחֲנֶה הָאַחֵת וְהִכָּהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּזֵּן אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבָּקָר

וְהַגְּמַלִּים לִשְׂנֵי מַזְוַנּוֹת. לָמָּה לִשְׁנֵי מַזְוַנּוֹת? מִשּׁוּם שֶׁאָמַר, אִם יָבוֹא עֵשָׂו אֶל הַמַּזְוֵנָה הָאַוָּת וְהָכָּהוּ וְהָיָה הַמַּזְוֵנָה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה.

בֹּא רְאֵה שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵאָהֳל לֵאָה וּמֵאָהֳל רָוזֵל. אָמַר יַעֲקֹב, יָדַעְתִּי שֶׁהֲרֵי שְׁמִירָה לְאֵלָּה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה עָשָׂה? וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָוזוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשׁוֹנָה. אָמַר, אִם יַהֲרֹג עֵשָׂו – יַהֲרֹג אֶת אֵלֶּה, אֲבָל אֵלֶּה אֵינִי פּוֹוֵזֵד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה עִמָּהֶם, וְעַל זֶה – וְהָיָה הַמַּזְוֵנָה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה. כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה אֶת זֶה, תִּקֵּן תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם, מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק ה' הָאֹמֵר אֵלַי שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַז וְאָמַר, (תהלים קכב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֶלָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל וְרָאָה בְּדִבְרֵי הֶעָנִי, וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּבוֹרֵז מִלְּפָנָיו וְזָמְיו אָמַר זֶה. תְּפִלָּה לְעָנִי – וְזֹהִי תְּפִלָּה שֶׁמְּבַקֵּשׁ הֶעָנִי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹ הַתְּפִלָּה שֶׁמַּקְדִּימָה אֶת כָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם.

כָּתוּב כָּאן תְּפִלָּה לְעָנִי, וְכָתוּב שָׁם (שם צ) תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, וְזוֹ תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, וְאֵין לְהַפְרִיד בֵּין הַתְּפִלָּה לְעָנִי הַזּוֹ וּבֵין תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, וּשְׁתֵּיהֶן שְׁקוּלוֹת כְּאַוָּת.

וְעַל זֶה תְּפִלַּת הֶעָנִי מַקְדִּימָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם כב) כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת עָנִי וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה לְעָנִי זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, שֶׁהֶעָנִי דָּבוּק בְּעָנְיוֹ כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם.

דָּבָר אַוֵּר, תְּפִלָּה – זֶה מֹשֶׁה, לְעָנִי – זֶה דָּוִד, כִּי יַעֲטֹף – כְּשֶׁמּוּתְכֶסֶה הַלְּבָנָה וּמִתְכַּסֶּה הַשֶּׁמֶשׁ מִמֶּנָּה, וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ – כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג עִם הַשֶּׁמֶשׁ.

בֹּא רְאֵה, הַתְּפִלָּה שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם תְּפִלָּה, וּתְפִלַּת הֶעָנִי הִיא תְּפִלָּה שֶׁעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹבֶרֶת שְׁעָרִים וּפְתָזִים וְנִכְנֶסֶת לְהִתְקַבֵּל

לְפָנָיו. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שמות כב) וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי זַנּוֹן אָנִי, וְכָתוּב שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ. וּלְפָנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ – כְּמִי שֶׁמִּתְרַעֵם עַל דִּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תְּפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים זְדוֹנָה לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְעַטֵּר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִשּׁוּם זֶה זִבִּיבָה הִיא יוֹתֵר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּאֵב לִתְפִלּוֹת הַצַּדִּיקִים בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹדְעִים לְרַצּוֹת אֶת רִבּוֹנָם.

מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק ה' הָאוֹמֵר אֵלַי שׁוּב וְגוֹ'. הִתְעַטֵּר וְנִקְשַׁר קֶשֶׁר בְּקֶשֶׁר אֶזֶד כָּרָאוּי. אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם לְיָמִין, וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק לִשְׂמֹאל. הָאוֹמֵר אֵלַי – כָּאן תָּלָה הַדָּבָר לְהִתְעַטֵּר לִמְקוֹמוֹ בֵּינֵיהֶם. שׁוּב לְאַרְצְךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְאֵיטִיבָה עִמָּךְ.

קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים. לָמָּה הָיָה צָרִיךְ זֶה עִם זֶה? אֶלָּא, אָמַר יַעֲקֹב, אַתָּה הִבְטַחְתָּנִי לִי לְהֵיטִיב עִמִּי, וַאֲנִי יָדַעְתִּי שֶׁכָּל מַעֲשֶׂיךָ כֻּלָּם הֵם עַל תְּנַאי, הֲרֵי אֲנִי אֵין בִּי זְכוּת, שֶׁהֲרֵי קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת עַבְדֶּךָ. וְכָל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ לִי עַד הַיּוֹם, לֹא בִּשְׂבִיל זְכוּתִי הָיָה, אֶלָּא בִּגְלָלְךָ הוּא שֶׁעָשִׂיתָ לִי. וְאוֹתוֹ טוֹב וֶאֱמֶת בִּגְלָלְךָ הָיוּ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁעָבַרְתִּי בַּתְּוָלָה, שֶׁהָיִיתִי הוֹלֵךְ מִלְּפָנֶיךָ עָשָׂו, יְזִידִי עָבַרְתִּי אֶת אוֹתוֹ נָהָר, וְאַתָּה עָשִׂיתָ עִמִּי טוֹב וֶאֱמֶת, וַהֲרֵי אֲנִי עַכְשָׁו עוֹבֵר אוֹתוֹ בִּשְׁנֵי מַחֲנוֹת, הֵם שְׁנֵי הַמַּחֲנוֹת שֶׁזּוֹלֵק.

עַד כָּאן סִדּוּר הַשֶּׁבַח שֶׁל רִבּוֹנוֹ. מִכָּאן וּלְהַבָּא בְּקֶשׁ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹ, לְהַרְאוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לָאָדָם לְסַדֵּר שֶׁבַח שֶׁל אֲדוֹנוֹ בַּתְּוָלָה, וְאַחַר יְבַקֵּשׁ בַּקָּשׁוֹתָיו. שֶׁכָּךְ עָשָׂה יַעֲקֹב – בַּתְּוָלָה סִדֵּר שִׁבְחוֹ שֶׁל קוֹנוֹ, וְאַחַר שֶׁסִּדֵּר הַשֶּׁבַח, אָמַר בַּקָּשָׁתוֹ שֶׁהִצְטָרֵךְ לָהּ.

וְהוּא שֶׁכָּתוּב: הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל בָּנִים. מִכָּאן, מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו כָּרָאוּי. הַצִּילֵנִי נָא. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי הִצַּלְתַּנִי מִלָּבָן – מִיַּד אָחִי. וְאִם תֹּאמַר קְרוֹבִים

אֲזֻרִים סְתָם נִקְרָאִים אֲזוּזִים – מִיַּד עֲשָׂו. מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל לְפָרֵשׁ הַדָּבָר כָּרָאוּי. וְאִם תֹּאמַר, אֲנִי לָמָּה אֶצְטָרֵךְ? כִּי יֵרָא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן יָבוֹא וְהִכַּנִי. כְּדֵי לְהוֹדִיעַ דָּבָר לְמַעְלָה וּלְפָרְשׁוֹ כָּרָאוּי, וְלֹא יַסְתִּיר הַדָּבָר.

וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְגוֹ'. וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב, מַה זֶּה וְאַתָּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (נחמיה ט) וְאַתָּה מְזַוֵּיתָ אֶת כֻּלָּם. אַף כָּאן וְאַתָּה אָמַרְתָּ.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (תהלים יט) יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי, אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁהִתְפָּרְשׁוּ. וְהֶגְיוֹן לִבִּי – אֵלּוּ דְּבָרִים נִסְתָּרִים שֶׁלֹּא יָכוֹל בֶּן אָדָם לְפָרְשָׁם בְּפִיו, זֶהוּ הֶגְיוֹן, שֶׁהוּא בַּלֵּב, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִתְפָּרֵשׁ.

וְעַל זֶה צָרִיךְ הַדָּבָר לְהִתְפָּרֵשׁ בַּפֶּה, וְדָבָר שֶׁתָּלוּי בַּלֵּב, וְהַכֹּל סוֹד הוּא. אֲזֹוד כְּנֶגֶד דַּרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה, וְאָזוּד כְּנֶגֶד דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה. דָּבָר שֶׁהִתְפָּרֵשׁ, כְּנֶגֶד דַּרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה שֶׁהִצְטָרֵךְ לְהִתְפָּרֵשׁ. אוֹתוֹ שֶׁתָּלוּי בַּלֵּב הוּא כְּנֶגֶד דַּרְגָּה פְּנִימִית יוֹתֵר, וְהַכֹּל הוּא כְּאָזוּד. וְעַל זֶה אָמַר יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ וְגוֹ'.

כְּמוֹ זֶה אָמַר יַעֲקֹב. בַּתְּוִזְלָה פָּרֵשׁ הַדָּבָר כָּרָאוּי, וְאַזֵּר כָּךְ הִסְתִּיר הַדָּבָר שֶׁתָּלוּי בְּהֶגְיוֹן הַלֵּב שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְפָרֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וַיַּשְׁמְּתִי אֶת זַרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִסָּפֵר מֵרֹב. כָּאן הוּא דָּבָר הַתָּלוּי בַּלֵּב שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְפָרֵשׁ, וְכֵן צָרִיךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי לְיַזֵּד יְזוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְסַדֵּר שֶׁבַח רִבּוֹנָם כָּרָאוּי וּלְבַקְּשָׁתָם בַּקְּשָׁתָם, וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. [ס"א כָּתוּב גַּם אֶת הַשֵּׁנִי גַּם אֶת הַשְּׁלִישִׁי וְגוֹ'. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים גַּם, רֶמֶז (גַּ"ם רָאשֵׁי תֵבוֹת: גּוֹאֵל מֹשֶׁה. גּוֹאֵל מָרְדְּכַי. גּוֹאֵל מָשִׁיחַ) לְשָׁלֹשׁ גְּאֻלּוֹת עַל יְדֵי שְׁלֹשָׁה צַדִּיקִים, מֹשֶׁה מָרְדְּכַי מָשִׁיחַ, שֶׁעָתִיד לְגָאֳלֵנוּ בְּקָרוֹב].

וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַעֲשֵׂהוּ הָרָאוּי לוֹ, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְנִתְבָּאֵר, [וְאִם

תאמַר] בַּיּוֹם הָרְבִיעִי עָשָׂה מְאוֹרוֹת, וְאָז נִבְרְאָה הַלְּבָנָה וְזַסְרָה, אוֹר שֶׁהִקְטִינָה עַצְמָהּ, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא מְאֹרַת זְסֵר וָא״ו, נִתַּן מָקוֹם לִשְׁלֹט כָּל הָרוּחוֹת וְהַשֵּׁדִים וְרוּחוֹת סְעָרָה וּמַזִּיקִים וְכָל רוּחוֹת הַטֻּמְאָה.

כֻּלָּם עוֹלִים וּמִשּׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם לְהַסְטוֹת, וְנִתְמַנּוּ בִּמְקוֹמוֹת וְזֵרִים וּבְשָׂדוֹת וְזֻוָּקִים וּבְמִדְבָּרוֹת וְזֵרִים, וְכֻלָּם מִצַּד רוּחַ הַטֻּמְאָה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַטֻּמְאָה בָּאָה שֶׁבָּאָה מִנָּזוּשׁ הָעַקַלְתּוֹן, הוּא רוּחַ טֻמְאָה מַמָּשׁ, וְהוּא הִתְמַנָּה בָּעוֹלָם לְהַסְטוֹת בֶּן אָדָם אֲלֵיו, וְעַל זֶה יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם.

וְהוּא הִתְמַנָּה אֵצֶל בְּנֵי אָדָם וְנִמְצָא עִמָּם, וּבְעַקְמוּמִיּוֹת וּבְתַזְבּוּלוֹת בָּא אֲלֵיהֶם לְהַסְטוֹתָם מִדַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁהִסִּיתָה אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, כָּךְ גַּם מַסִּיתָה בְּנֵי אָדָם וְגוֹרֵם לָהֶם לְהִטָּמֵא.

וּמִי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא, מוֹשִׁיךְ עָלָיו אוֹתוֹ רוּחַ טֻמְאָה וְנִדְבָּק עִמּוֹ. וְכַמָּה הֵם שֶׁמְּמַנִּים לְטַמֵּא אוֹתוֹ, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ וְהוּא טָמֵא, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְאוֹתוֹ עוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וּבְשָׁעָה שֶׁבָּא בֶּן אָדָם לְהִטָּהֵר, אוֹתוֹ רוּחַ טֻמְאָה נִכְפֶּה לְפָנָיו וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וְאָז כָּתוּב לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. אָמַר [כְּשֶׁאָמַר] רַבִּי יוֹסֵי, לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה – זוֹ לִילִית. וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ – אֵלּוּ שְׁאָר מַזִּיקִים, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַלְּבָנָה נִבְרְאָה וְהָיְתָה זַסְרָה, וּבַאֲרוּהָ שֶׁהֲרֵי אָז רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹלֶטֶת, וְזוֹהִי רוּחַ רָעָה. מִי רָעָה? זֶה נָזוּשׁ הָרָע, וְנֶגַע זֶהוּ מִי שֶׁרוֹכֵב עַל הַנָּזוּשׁ. רָעָה וְנֶגַע הֵם כְּאָזוּד.

וְאַף עַל גַּב שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁנֶּגַע אֵלּוּ נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁיְּצָאוּ מֵאָדָם, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁלֹּא קָרַב אָדָם לְאִשְׁתּוֹ, רוּחוֹת טֻמְאָה הָיוּ בָּאוֹת וּמִתְזַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ וּמוֹלִידוֹת מִמֶּנּוּ, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכְּשֶׁבָּן אָדָם בַּזְּלוֹמוֹ וְלֹא שׁוֹלֵט בְּגוּפוֹ וְהַגּוּף שׁוֹכֵךְ, רוּחַ טֻמְאָה בָּאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו, וְלִפְעָמִים רוּחוֹת נְקֵבוֹת טְמֵאוֹת בָּאוֹת וּקְרֵבוֹת אֵלָיו וּמוֹשְׁכוֹת אוֹתוֹ אֲלֵיהֶן וּמִתְזַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ, וּמוֹלִידוֹת אַחַר כָּךְ רוּחוֹת וּמַזִּיקִים [נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם], וְלִפְעָמִים נִרְאִים כְּמַרְאֵה בְּנֵי אָדָם, פָּרַט לְזֶה שֶׁאֵין לָהֶם שְׂעָרוֹת בָּראשׁ.

וּבְכֹל יֵשׁ לָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מִלְּפָנֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יִטָּמֵא עִמָּם, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ מִי שֶׁיִּישַׁן בַּלַּיְלָה בְּמִטָּתוֹ וְלֹא טוֹעֵם טַעַם מָוֶת וְיוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְכֵיוָן שֶׁנִּשְׁאָר הַגּוּף בְּלִי נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, רוּחַ טֻמְאָה זְמִינָה וְשׁוֹרָה עָלָיו וְנִטְמָא. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ דָּבָר, שֶׁאֵין לָאָדָם לְהַעֲבִיר יָדָיו עַל עֵינָיו בַּבֹּקֶר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱהַב עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁאַר לְבַדּוֹ, רוּחַ אַחֶרֶת נוֹעֲדָה לְהִזְדַּוֵּג עִמּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ בְּבִלְעָם הָרָשָׁע, וַיֵּלֶךְ שָׁפִי. מַהוּ שָׁפִי? יְזִידִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שְׂפִיפוֹן עֲלֵי אַרְזוֹ. כַּנָּזוּשׁ הַזֶּה שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי וְאוֹרֵב עַל דְּרָכִים וּשְׁבִילִים, כָּךְ גַּם בִּלְעָם הָיָה הוֹלֵךְ יְזִידִי. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי בְּזָמַנִּים יְדוּעִים אֲפָלוּ בָּעִיר בִּמְקוֹמוֹת יְדוּעִים, מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה.

לָכֵן בְּכָל זְמַן לֹא יֵלֵךְ אָדָם יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ וּבָעִיר, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם הוֹלְכִים וְשָׁבִים וְנִמְצָאִים שָׁם, וְעַל כֵּן לֹא יֵלֵךְ אָדָם יְזִידִי בַּלַּיְלָה, הוֹאִיל וּבְנֵי אָדָם לֹא נִמְצָאִים, וְהֵינוּ הַטַּעַם שֶׁלֹּא תָּלִין נִבְלָתוֹ, שֶׁלֹּא לְהַזְזִיק גּוּף מֵת בְּלִי רוּחַ עַל הָאָרֶץ בַּלַּיְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע הָיָה הוֹלֵךְ יְזִידִי כַּנָּזוּשׁ הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ.

וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ. מַה זֶּה וַיֶּאֱבַק? [שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מִלַּמֵּד שֶׁהֶעֱלוּ אָבָק בְּרַגְלֵיהֶם עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד. כָּתוּב כָּאן בְּהֶאְבִּקוֹ עִמּוֹ, וְכָתוּב (נזזום א) אֲבַק רַגְלָיו. וְאוֹתוֹ מַלְאָךְ שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו הָיָה, וְהוּא סמא"ל, לָכֵן דִּינוֹ

הוּא שֶׁיַּעֲלֶה אֲבַק רַגְלָיו עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁהוּא מְקוֹם הַמִּשְׁפָּט]. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִן אָבָק. אָבָק טָפֵל לֶעָפָר. מַה בֵּין עָפָר לְאָבָק? זֶה אָבָק שֶׁנִּשְׁאָר מֵהָאֵשׁ וְלֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת [בָּעוֹלָם] לְעוֹלָמִים, עָפָר שֶׁכָּל הַפֵּרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְהוּא כְּלָל שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, מַה זֶּה מֵקִים מֵעָפָר דָּל? אָמַר לוֹ, כְּמַשְׁמָעוֹ, אֲבָל בְּגָוֵן זֶה מֵקִים מֵעָפָר דַּל מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם, וּמֵאוֹתוֹ עָפָר יָצָא דַּל שֶׁאֵין בּוֹ כְּלוּם, וּמֵאוֹתוֹ עָפָר כָּל הַפֵּרוֹת וְכָל טוּב הָעוֹלָם יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וּבוֹ נַעֲשִׂים כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר.

וְשֶׁנִּינוּ, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר – אֲפִלּוּ גַּלְגַּל זַמָּה, אֲבָל אָבָק לֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנִצָּנִים [לָעוֹלָם] לְעוֹלָמִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיֵּאָבֵק אִישׁ, שֶׁבָּא בְּאוֹתוֹ אָבָק וְרָכַב עָלָיו כְּדֵי לְקַטְרֵג לְיַעֲקֹב.

עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר, שֶׁנֶּעֱבַר שִׁלְטוֹנוֹ וְהִתְחַלֵּף. וְכָךְ הוּא לֶעָתִיד לָבֹא, מִשּׁוּם שֶׁהַגָּלוּת עַכְשָׁיו דּוֹמֶה לְלַיְלָה, וְהִיא לַיְלָה, וְשׁוֹלֵט אוֹתוֹ אָבָק עַל יִשְׂרָאֵל וְהֵם שׁוֹכְבִים לֶעָפָר [אַזַּר], עַד שֶׁיַּעֲלֶה הָאוֹר וְיָאִיר הַיּוֹם, וְאָז יִשְׁלְטוּ יִשְׂרָאֵל, וְלָהֶם תִּנָּתֵן הַמַּלְכוּת, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ז) וּמַלְכוּת וְשִׁלְטָן וּגְדֻלָּה שְׁמוֹלֶכֶת תַּזַּת כָּל הַשָּׁמַיִם תִּנָּתֵן לְעַם קְדוֹשֵׁי עֶלְיוֹנִים. מַלְכוּתוֹ מַלְכוּת עוֹלָם, וְכָל הַשַּׁלִּיטִים לוֹ יַעַבְדוּ וְיִשְׁמְעוּ.

וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֵּחֲךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שיר ו) מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁחַר יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה כַּחַמָּה יָפָה כַּנִּדְגָּלוֹת. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אוֹתָם וְיוֹצִיאֵם מִן הַגָּלוּת, אָז יִפְתַּח לָהֶם פֶּתַח שֶׁל אוֹר [שֶׁהוּא] דַּקִּיק קָטָן, וְאַחַר כָּךְ פֶּתַח אַחַר שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִפְתַּח לָהֶם שְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים פְּתוּחִים לְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם.

וְכֵן כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְלַצַּדִּיקִים שֶׁבָּהֶם, כָּךְ כֻּלָּם וְלֹא בִּזְמַן אֶחָד. לְאָדָם שֶׁנָּתַן בַּוּשָׁתְךָ וְדִיּוּרוֹ הָיָה תָּמִיד בַּוּשָׁתְךָ, כְּשֶׁיִּרְצוּ לְהָאִיר לוֹ, צְרִיכִים לְפָתְּזוֹ לוֹ אוֹר קָטָן כְּעֵין הַמַּזַּטּ, וְאַזַּר כָּךְ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְכָךְ בְּכָל פַּעַם עַד שֶׁיָּאִירוּ לוֹ כָּל הָאוֹר כָּרָאוּי.

כָּךְ הֵם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) מִעַט מִעַט אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרֶה וְגוֹ'. וְכֵן לְמִי שֶׁהוּא בָּא לְהֶרָפֵא, אֵינוֹ בְּשָׁעָה אַזַּת, אֶלָּא מְעַט מְעַט עַד שֶׁיִּתְזַזֵּק. אֲבָל לְעֲשׂוֹ לֹא כָּךְ, אֶלָּא בְּפַעַם אַזַּת מֵאִיר לוֹ, וְנֶאֱבָד מִמֶּנּוּ מְעַט מְעַט [וְלָעָתִיד לָבֹא לָאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא] עַד שֶׁיִּתְזַזְּקוּ יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁמִידוּ [וְיִשְׁבּוֹ] אוֹתוֹ מֵהַכֹּל, מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא. וּמְשׁוּם שֶׁמֵּאִיר בְּשָׁעָה אַזַּת, יִהְיֶה לוֹ הַשְׁמָדָה מֵהַכֹּל. אֲבָל יִשְׂרָאֵל, אוֹר שֶׁלָּהֶם מְעַט מְעַט, עַד שֶׁיִּתְזַזְּקוּ, וְיָאִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים.

וְכֻלָּם שׁוֹאֲלִים אוֹתָם וְאוֹמְרִים, מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁזַר, זוֹהִי קַדְרוּת הַבֹּקֶר, וְזֶהוּ אוֹר דַּקִּיק. וְאַזַּר יָפָה כַּלְּבָנָה, מְשׁוּם שֶׁהַלְּבָנָה, הָאוֹר שֶׁלָּהּ מֵאִיר יוֹתֵר מִשַּׁזַּר. וְאַזַּר בָּרָה כַּזַּמָּה, מְשׁוּם שֶׁאוֹרָהּ זָזָק וּמֵאִיר יוֹתֵר מֵהַלְּבָנָה. וְאַזַּר כָּךְ אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת, זָזָקָה בְּאוֹר זָזָק כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, בְּעוֹד שֶׁנָּזַזְתָּ הַיּוֹם וּמִתְכַּסֶּה הָאוֹר וּבָא הַבֹּקֶר, יוֹאַר בַּתְּזוּלָה מְעַט מְעַט עַד שֶׁיִּתְרַבֶּה הָאוֹר כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְעוֹרֵר לְהָאִיר לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, יָאִיר בַּתְּזוּלָה כְּמוֹ שָׁזַר, שֶׁהוּא שָׁזוּר, וְאַזַּר כָּךְ יָפָה כַּלְּבָנָה, וְאַזַּר כָּךְ בָּרָה כַּזַּמָּה, וְאַזַּר כָּךְ אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבֹא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה הַבֹּקֶר, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב כִּי בָּא הַשַּׁזַּר, אֶלָּא כִּי עָלָה, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן כִּי בָּא הַשַּׁזַּר, אָז הִתְזַזֵּק אוֹתוֹ מִמַּעְלָה וְהִכְישׁ אֶת יַעֲקֹב, מְשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מִמַּעְלָה הִכְישׁ אֶת יַעֲקֹב לָתֵת כֹּזַ לְהִתְזַזֵּק לְעֲשׂוֹ.

וּכְשֶׁעָלָה אוֹתוֹ שָׁזוּר שֶׁל שַׁזַּר וְנִרְאָה, בָּא הָאוֹר וְהִתְזַזֵּק יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי אָז

הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִהְיוֹת מוּאָר, מַה כָּתוּב? וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ. וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהָרֵי אָז הַזְּמַן לִהְיוֹת מוּאָר.

וְהוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ. אָז הוּא רָמוּז, שֶׁהָרֵי בְּעוֹד שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת וְסוֹבְלִים כְּאֵבִים וְצַעַר וְכַמָּה רָעוֹת, כְּשֶׁמֵּאִיר לָהֶם הַיּוֹם וְיָבִיא לָהֶם מְנוּחָה, אָז יִסְתַּכְּלוּ וְיִכְאֲבוּ בְּעַצְמוֹתֵיהֶם מִכַּמָּה רָעוֹת וְצַעַר שֶׁסָּבְלוּ וְיִתְמְהוּ עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם כָּךְ וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁאוֹתוֹ זְמַן הַמְּנוּחָה, וְאָז הוּא צֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ, כּוֹאֵב וּמְצַעֵר עַצְמוֹ עַל מַה שֶּׁעָבַר.

וְהוּא, כְּשֶׁעוֹלָה קַדְרוּת הַשַּׁחַר, אָז מִתְחַזֵּק וְנֶאֱחָז בּוֹ, שֶׁהָרֵי נֶחֱלָשׁ כֹּחוֹ, שֶׁאֵין לוֹ שִׁלְטוֹן אֶלָּא בַּלַּיְלָה, וְיַעֲקֹב שִׁלְטוֹנוֹ בַּיּוֹם. וְעַל זֶה אָמַר שַׁלְוֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר, שֶׁהָרֵי אֲנִי בִּרְשׁוּתְךָ עוֹמֵד, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר וּפָרְשׁוּהוּ.

[עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה וְגוֹ', כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה. שֶׁאָפְלוּ בַּהֲנָאָה אָסוּר, וַאֲפָלוּ לָתֵת אוֹתוֹ לְכֶלֶב. וְלָמָּה נִקְרָא גִּיד הַנָּשֶׁה? כְּלוֹמַר, גִּיד שֶׁהוּא מַשְׁכִּיחַ אֶת בְּנֵי הָאָדָם מֵעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם, וְשָׂם רוֹבֵץ הַיֵּצֶר הָרָע.

וְכֵיוָן שֶׁנִּדְבַּק עִם יַעֲקֹב, לֹא מָצָא מָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף סִיְּעוּ לְיַעֲקֹב, וְכֻלָּם הָיוּ זַזָּקִים וְלֹא הָיְתָה בָּהֶם זֹלְשָׁה. מָה עָשָׂה? וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ בְּגִיד הַנָּשֶׁה, בְּמִינוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מִינוֹ לִמְקוֹמוֹ, וּמִשָּׁם בָּא יֵצֶר הָרָע עַל בְּנֵי הָאָדָם.

וְלָכֵן אָמְרָה תּוֹרָה לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַזַּוְּבְרִים בְּאֵיבְרֵי הָאָדָם שֶׁרָמוּז לְמַעְלָה, אִם טוֹב – טוֹב, וְאִם רַע – רַע. וְלָכֵן כָּל אֵיבָר מְזַוְּזֵק אֵיבָר. וַדַּאי גִּיד הַנָּשֶׁה מְזַוְּזֵק אֶת יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מִינוֹ, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֹאכְלוּ אוֹתוֹ, שֶׁאֵינָם מִצַּדּוֹ וּמִמִּינוֹ, אֲבָל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה יֹאכְלוּ אוֹתוֹ, שֶׁהוּא מִצַּד וּמִמִּין הַמַּלְאָךְ שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא סמא"ל, כְּדֵי לְזַוְּזֵק לָבֶם. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים כְּנֶגֶד מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם נִתְּנוּ לְהֵעָשׂוֹת, וּכְנֶגֶד מֵאתַיִם

אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מַלְאָכִים שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בָּהֶם שְׁכִינָה וְהַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם כְּשֵׁם רִבּוֹנָם.

וְיֵשׁ בָּאָדָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה גִּידִים, וּכְנֶגְדָּם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזַמּשׁ מִצְווֹת שֶׁלֹּא נִתְּנוּ לְהַעֲשׂוֹת וּכְנֶגֶד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה יְמוֹת הַשָּׁנָה. וַהֲרֵי תִּשְׁעָה בְּאָב אֶזֶד מֵהֶם, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד סמא״ל, שֶׁהוּא אֶזֶד מֵאוֹתָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה מַלְאָכִים [יָמִים], וְלָכֵן אָמְרָה תּוֹרָה לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה. אֶ״ת – לְרַבּוֹת תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁלֹּא אוֹכְלִים בּוֹ וְלֹא שׁוֹתִים. וְלָכֵן רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַכֹּל, וְנִרְמַז בָּהֶם רֶמֶז לְיַעֲקֹב. וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ, בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה וּבְכָל אֵיבְרֵי יַעֲקֹב, וְלֹא נִמְצָא פָּרַט לְאוֹתוֹ גִּיד הַנָּשֶׁה. מִיָּד תָּשַׁשׁ כֹּזַז יַעֲקֹב. וּבִימוֹת הַשָּׁנָה מָצָא יוֹם תִּשְׁעָה בְּאָב שֶׁבּוֹ הִתְחַזֵּק וְנִגְזַר דִּין עָלָיו וְנֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל מִי שֶׁאוֹכֵל בְּתִשְׁעָה בְּאָב כְּאִלּוּ אָכַל אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה]. רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, אִלְמָלֵא לֹא נֶחֱלַשׁ כֹּזַז [שֶׁל מָקוֹם] זֶה שֶׁל יַעֲקֹב, הָיָה מִתְקַיֵּם יַעֲקֹב אֵלָיו, וְנִשְׁבַּר כֹּזַז שֶׁל עֵשָׂו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזּ וְאָמַר, (יזזקאל לא) כְּמַרְאֵה הַקָּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳ וָאֶרְאֶה וָאֶפֹּל עַל פָּנַי וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר. אֲבָל בֹּא רְאֵה, שֶׁהַרֵי כָּתוּב (דברים לד) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. מַה בֵּין מֹשֶׁה לִשְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם? מֹשֶׁה הִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה – שְׁאָר הַנְּבִיאִים לֹא הָיוּ מִסְתַּכְּלִים אֶלָּא בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. מֹשֶׁה הָיָה שׁוֹמֵעַ וְעוֹמֵד עַל רַגְלָיו וְכֹזּוֹ מִתְחַזֵּק וְהָיָה יוֹדֵעַ דָּבָר עַל בֵּרְיוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) וּמַרְאֶה וְלֹא בְּזִידוֹת – שְׁאָר הַנְּבִיאִים הָיוּ נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וְנֶחֱלַשׁ כֹּזָם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד עַל בֵּרְיוֹ שֶׁל דָּבָר. מִי גָּרַם לָהֶם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ.

וְכָל אוֹתָם נְבִיאִים לֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד עַל מַה שֶּׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעֵשָׂו, פָּרַט לְעוֹבַדְיָה הַנָּבִיא שֶׁהָיָה גֵּר, שֶׁבָּא מִצַּד שֶׁל עֵשָׂו – זֶה עָמַד

בְּקִיּוּמוֹ עַל עֶשְׂו וְלֹא נָזַלַשׁ כּוֹזוֹ.

וְעַל זֶה כָּל שְׁאָר הַנְּבִיאִים נָזַלַשׁ כּוֹזָם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד לְקַבֵּל דָּבָר עַל בֶּרְיוֹ כָּרָאוּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה. שֶׁלְּכָזוֹ וְשָׁאַב כָּל כּוֹזַ הַיֶּרֶךְ, וְעַל זֶה נִשְׁבַּר כּוֹזַ הַיֶּרֶךְ וְנִשְׁאַר צוֹלֵעַ עַל יֶרְכּוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם לֹא יָכְלוּ לְהִדָּבֵק וְלַעֲמֹד בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַנְּבִיאִים פָּרַט לְמֹשֶׁה לֹא עָמְדוּ בְּכוֹזָם כָּרָאוּי, וּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְאֵין מִי שֶׁתּוֹמֵךְ בּוֹ, לֹא נִמְצָא מִי שֶׁמַּטִּיל מְלָאִי לְכִיסוֹ לְהִתְוַזֵּק. עַל זֶה הַתּוֹרָה מִשְׁתַּכַּזַת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וְנָזַלָשׁ כּוֹזַ הַתּוֹרָה כָּל יוֹם וָיוֹם, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם לְאֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה עַל מַה שֶּׁסּוֹמְכִים, וּמַלְכוּת הָרִשְׁעָה מִתְוַזֶּקֶת בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרַם וְזִטְא זֶה, וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין [לוֹ] מִי שֶׁיִּתְמֹךְ בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, אוֹתָם עֲמוּדִים זַלָּשִׁים, וְגוֹרְמִים לְהִתְוַזֵּק אֶת אוֹתוֹ שֶׁאֵין לוֹ שׁוֹקַיִם וְרַגְלַיִם לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים אֶל הָאָדָם כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ' עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ. מַה זֶּה עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ? שֶׁנִּשְׁבְּרוּ הַתּוֹמְכִים שֶׁלּוֹ וְקִצְּצוּ אֶת רַגְלָיו וְאֵין לוֹ עַל מַה שֶּׁיַּעֲמֹד. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא רוֹצִים לִתְמֹךְ בַּתּוֹרָה, הֵם נוֹתְנִים לוֹ תּוֹמְכִים וְשׁוֹקַיִם לַעֲמֹד וּלְהִתְוַזֵּק בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה עֲקִימוּת וְהִתְוַזְּכְמוּת הִתְוַזְּכֵם בְּאוֹתוֹ לַיְלָה אוֹתוֹ הָרוֹכֵב עַל הַנָּזָשׁ כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּתוּב (שם כז) הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו, וְאִם פּוֹסֵק קוֹל יַעֲקֹב, אָז וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו. לָכֵן הִסְתַּכֵּל לְכָל הַצְּדָדִים לְהָרַע לְיַעֲקֹב וּלְהַפְסִיק קוֹלוֹ.

וְרָאָה אוֹתוֹ זָזָק בַּכֹּל; זְרוֹעוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה שֶׁהֵם זָזְקֵי הַגּוּף שֶׁמִּתְוַזֵּק בֵּינֵיהֶם, וְרָאָה כּוֹזַ הַתּוֹרָה שֶׁהִתְוַזֵּק בַּכֹּל, אָז וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ. מָה עָשָׂה? מִיָּד – וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, שֶׁהִתְוַזְּכֵם כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר, כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבְּרוּ עַמּוּדַי וְתוֹמְכֵי הַתּוֹרָה, מִיָּד הַתּוֹרָה לֹא מִתְוַזֶּקֶת, אָז יִתְקַיֵּם מַה שֶּׁאָמַר אֲבִיהֶם הַקֹּל קוֹל

יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו, (שם) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ.

וּבָזֶה הִתְוַכְּחוּ כְּנֶגֶד יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁבַּר כֹּחַ הַתּוֹרָה, הָלַךְ וְהִתְוַוֵּךְ עֵשָׂו. וּכְשֶׁרָאָה שֶׁלֹּא יָכֹל לַתּוֹרָה, אָז הֶוֶוֵּלִישׁ כֹּחַ אוֹתָם הַתּוֹמְכִים אוֹתָהּ. וּכְשֶׁלֹּא נִמְצָא מִי שֶׁסּוֹמֵךְ אֶת הַתּוֹרָה, אָז לֹא יִהְיֶה קוֹל קוֹל יַעֲקֹב, וְיִהְיוּ הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו.

וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב כָּךְ כְּשֶׁעָלָה הַבֹּקֶר, הֶוֶוֵּזִיק [יַעֲקֹב] בּוֹ וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו, עַד שֶׁהוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ וְהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן בְּרָכוֹת, וְאָמַר לוֹ, לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל. לֹא יַעֲקֹב בַּעֲקִימוּת, אֶלָּא בְּנַאֲוָה וְכוֹזַ, שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְךָ.

וּבֹא וּרְאֵה, מֵהַנָּזָשׁ הַזֶּה כַּמָּה כוֹזוֹת נִפָּרְדִים לְכָל צַד וְנִמְצָאִים בָּעוֹלָם אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, וְרוֹצִים לְקַיֵּם אוֹתוֹ גִּיד הַנָּשֶׁה. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁקָּרַב אֵלָיו אוֹתוֹ רוֹכֵב עַל נָזָשׁ, עוֹמֵד הוּא וְהִתְקַיֵּם בְּצוּרָה וְלֹא נִשְׁבָּר.

וְכוֹזַ צְרִיכִים לְהִתְוַוֵּךְ בָּעוֹלָם וּלְהֵרָאוֹת, כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל. וּכְשֶׁרָאָה שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁבַּר וְלֹא נֶאֱכַל אוֹתוֹ מָקוֹם, אָז נִשְׁבַּר כּוֹזוֹ וְזָזָקוֹ וְלֹא יָכֹל לְהָרַע לִבְנֵי יַעֲקֹב, וְעַל זֶה לֹא צְרִיכִים לָתֵת מָקוֹם לִבְרִיוֹת הָעוֹלָם לֶאֱכֹל אוֹתוֹ וְלֹא לְהָנוֹת מִמֶּנּוּ כְּלָל.

רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן דָּרַשׁ, כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב – כָּתוּב כָּאן כִּי נָגַע בְּכַף, וְכָתוּב שָׁם (במדבר יט) כָּל הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם [יִטְמָא]. מַה לְּהַלָּן טֻמְאָה – אַף כָּאן גַּם טֻמְאָה, שֶׁטִּמֵּא אוֹתוֹ מָקוֹם, וּמִמָּקוֹם טָמֵא אֵין לָנוּ [לְהִתְתַּקֵּן] לְהָנוֹת מִמֶּנּוּ כְּלָל. כָּל שֶׁכֵּן בְּמָקוֹם שֶׁקָּרַב אוֹתוֹ עַד הַטֻּמְאָה, וְהַתּוֹרָה לֹא אָמְרָה אֶלָּא כִּי נָגַע, וְכָתוּב וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל לִזְכּוֹת בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד.

וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו. רַבִּי

אֶלְעָזָר פָּתַז וְאָמַר, (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי ה׳ קַנָּא שְׁמוֹ. וְכִי יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִיר הָאָבוֹת, שֶׁנִּבְחַר זֵלֶק שָׁלֵם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהוּא הִתְקָרֵב אֵלָיו יוֹתֵר [ס״א וְנִשְׁלַם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה], אֵיךְ הִשְׁתַּחֲוָה לְאוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע שֶׁהוּא בְּצַד שֶׁל אֵל אַחֵר, וּמִי שֶׁסּוֹגֵד לוֹ – סוֹגֵד לְאֵל אַחֵר? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁאָמְרוּ, שׁוֹעֵל בִּשְׁעָתוֹ הִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי עֵשָׂו כְּמוֹ אֵל אַחֵר הָיָה, וְיַעֲקֹב לֹא יִשְׁתַּחֲוֶה לְאוֹתוֹ עַד וּלְאוֹתוֹ זֵלֶק כְּלָל.

[פָּתַז רַבִּי אַבָּא וְאָמַר], אֶלָּא כָּתוּב (שמואל–א כה) וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לָחָי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁאָסוּר [לו] לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לָרְשָׁעִים, וְכֵיוָן שֶׁאָסוּר, אֵיךְ מָצָאנוּ שֶׁדָּוִד אָמַר פָּסוּק זֶה לְנָבָל? אֶלָּא הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁאָמַר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּדֵי לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ לְחָי, וְחָשַׁב נָבָל שֶׁעָלָיו אָמַר.

כְּמוֹ זֶה (בראשית מז) וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, וְכִי אֶל בְּנוֹ הוּא הִשְׁתַּחֲוָה? אֶלָּא לִמְקוֹם הַשְּׁכִינָה כָּרַע וְהִשְׁתַּחֲוָה, אַף כָּאן וְהוּא עָבַר לִפָּנֵיהֶם. מַה זֶּה וְהוּא? זוֹ שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו [כָּרַע], וְזוֹהִי שְׁמִירָה עֶלְיוֹנָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב, אָמַר, הִנֵּה זְמַן לְהִשְׁתַּחֲוֹות לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ.

כָּרַע וְהִשְׁתַּחֲוָה שֶׁבַע פָּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָזְיו, וְלֹא כָּתוּב וַיִּשְׁתַּחוּ לְעֵשָׂו. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ עִמּוֹ, אָז הִשְׁתַּחֲוָה כְּנֶגְדּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא לָתֵת כָּבוֹד לְהִשְׁתַּחֲוֹות לְאַחֵר פָּרֵט לוֹ, וַהֲכֹל הוּא כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם שָׁעוּשִׂים בְּשִׂכְלוֹל כְּבוֹד רִבּוֹנָם הוּא, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִסְטוּ יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה.

וַיָּרֶץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו. צַוָּארוֹ כָּתוּב זָסֵר. וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, (ישעיה נז) וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֵשׁ כִּי הַשְׁקֵט לֹא יוּכָל וַיִּגָּרְשׁוּ מֵימָיו רֶפֶשׁ וְטִיט. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר. וּבְדִבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ כַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְהַכֹּל אָזוּד.

וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֵשׁ כִּי הַשְׁקֵט לֹא יוּכָל – זֶה עֵשָׂו שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו בְּרָשַׁע וּבְזִזְטָא, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא יַעֲקֹב אֲלָיו, מַעֲשָׂיו לֹא הָיוּ בְּשָׁלוֹם. וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו – אֶזֶד. צַוָּארוֹ זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא צַוָּארוֹ שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו וְלֹא עַל צַוָּארָיו, מִשּׁוּם שֶׁפַּעֲמַיִם נֶּאֱמַר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ – אֶזֶד מִבָּבֶל, וְאֶזֶד מִזַּרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁהִפִּיל עַצְמוֹ עָלָיו פַּעַם אֶזֶד וְהֶאֱזִירִבוֹ, וְעַל זֶה וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָו – אֶזֶד.

וַיִּשָּׂ"קֵהוּ נָקוּד לְמַעְלָה, כִּי לֹא נָשְׁקוֹ בְּרִצּוֹנוֹ. וְשָׁנִינוּ, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (משלי כז) וְנַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא? זֶה בִּלְעָם כְּשֶׁבֵּרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי לֹא בֵּרְכָם בְּרִצּוֹן הַלֵּב. אַף כָּאן נַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא – זֶה עֵשָׂו.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (תהלים ג) קוּמָה ה' הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהַי כִּי הִכִּיתָ אֶת כָּל אוֹיְבַי לֶחִי שִׁנֵּי רְשָׁעִים שִׁבַּרְתָּ. וְשָׁנִינוּ, אַל תִּקְרֵי שִׁבַּרְתָּ אֶלָּא שִׁרְבַּבְתָּ, שֶׁהֲרֵי גָּדְלוּ שִׁנָּיו וְזָשַׁב לִנְשֹׁךְ אוֹתוֹ וְכוּ'. וְעַל זֶה וַיִּבְכּוּ, זֶה בָּכָה וְזֶה בָּכָה, וּבְאַרוּכָּה הַזְּבֵרִים.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָיָה לִבּוֹ וְרִצּוֹנוֹ שֶׁל עֵשָׂו לְיַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי אֲפָלוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְזָשַׁב לְאָרְחַ זְמַן [בַּאֲרִיכוּת הַיָּמִים] לַעֲשׂוֹת לוֹ רָעוֹת וּלְקַטְרֵג לוֹ, וְעַל זֶה וַיִּבְכּוּ. זֶה הָיָה בּוֹכֶה שֶׁלֹּא הָיָה זוֹשֵׁב לְהִנָּצֵל מִיָּדוֹ, וְזֶה הָיָה בּוֹכֶה מִשּׁוּם שֶׁאָבִיו הָיָה קַיָּם וְלֹא יָכוֹל לוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי נֶּאֱלַשׁ רָגְזוֹ שֶׁל עֵשָׂו בְּשָׁעָה שֶׁרָאָה אֶת יַעֲקֹב. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִסְכִּים עִמּוֹ אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו, וְעַל זֶה לֹא יָכֹל עֵשָׂו לִשְׁלֹט בְּרָגְזוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה תְּלוּיִים לְמַעְלָה, וּכְשֶׁהִסְכִּימוּ לְמַעְלָה בַּתְּזוּלָה – הִסְכִּימוּ לְמַטָּה. הַשִּׁלְטוֹן אֵינוֹ לְמַטָּה עַד שֶׁנִּתָּן הַשִּׁלְטוֹן לְמַעְלָה, וְהַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה.

יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵיכָן מָה שֶׁאָמְרוּ בַּתְּזוּלָה, שֶׁיַּעֲקֹב לֹא רָצָה עַכְשָׁו אוֹתָן בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁבֵּרְכוֹ אָבִיו, [מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (איכה ג) טוֹב לַגֶּבֶר כִּי יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו, וְכָתוּב (משלי

לא) וְתִשְׁוַזֵּק לְיוֹם אַוְזָרוֹן] וַעֲדַיִן לֹא הִתְקַיְּמוּ בּוֹ אֲפִלּוּ אֶזֶד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱבִיר אוֹתָם לְסוֹף הַיָּמִים בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְבָנָיו מוּל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם.

וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר עֵשָׂו נִסָּעָה וְנֵלֵכָה, וּנְזַלֵּק הָעוֹלָם הַזֶּה כְּאֶזֶד וְנִשְׁלֹט כְּאֶזֶד – מָה אָמַר יַעֲקֹב? יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לְפָנֵי עַבְדּוֹ. יַקְדִּים עֵשָׂו שִׁלְטוֹנוֹ עַכְשָׁו בָּעוֹלָם הַזֶּה, יַעֲבָר נָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ב) וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַה' בְּרֹאשָׁם, הַקְדֵּם אַתָּה שִׁלְטוֹנְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה – וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי, אֲנִי אַעֲלֶה עַצְמִי לְאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא וּלְסוֹף הַיָּמִים, לְאוֹתָם יָמִים שֶׁהוֹלְכִים לְאַט.

לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה – אֵיזוֹ מְלָאכָה? זוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה שָׁבָּה נַעֲשָׂה מַעֲשֵׂה הָעוֹלָם. אֲשֶׁר לְפָנַי – זוֹהִי מִלְּפָנַי ה' בְּכָל מָקוֹם. וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים – זֶהוּ סוֹד שֶׁל הַכְּרוּבִים לְהַרְאוֹת סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא נִדְבָּק בָּהֶם.

עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה – אֲנִי אֶסְבֹּל גָּלוּת שֶׁלְּךָ עַד שֶׁיָּבֹא וְיִגְיַע זְמַנִּי לִשְׁלֹט עַל הַר עֵשָׂו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו, וְאָז וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה.

וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכז) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת וְגוֹ', אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר וְגוֹ'. בָּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא עוֹלָם, הוֹצִיא מִתּוֹךְ נִיצוֹץ זָזָק קָשֶׁר אֶזֶד, וְהִתְלַהֵט מִתּוֹךְ הַזּוֹשֶׁךְ, וְנִשְׁאַר בַּעֲלִיָּה וְיָרַד לְמַטָּה. אוֹתָהּ זְשֵׁכָה לָהַטָּה [וְהִתְלַהֲטָה] בְּמֵאָה שְׁבִילִים דְּרָכִים דַּקִּיקִים גְּדוֹלִים, וְנַעֲשָׂה בַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם.

בַּיִת זֶה הוּא בְּתוֹךְ אֶמְצַע הַכֹּל. כַּמָּה פָּתָזִים וַזְדָרִים לוֹ סָבִיב סָבִיב, מְקוֹמוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, שָׁם מְקַנְּנוֹת צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְמִינוֹ. בְּתוֹכוֹ יוֹצֵא אֵילָן גָּדוֹל אֶזֶד וְזָזָק, עֲנָפָיו וּפָרְיוֹ רַב, מָזוֹן לַכֹּל בּוֹ. אוֹתוֹ הָאֵילָן עוֹלֶה לְעַנְנֵי הַשָּׁמַיִם, וְנִטְמָן בֵּין שְׁלֹשָׁה הָרִים. מִתַּזַת לִשְׁלֹשֶׁת הֶהָרִים הַלָּלוּ

יוֹצֵא, עוֹלֶה לְמַעְלָה וְיוֹרֵד לְמַטָּה.

הַבַּיִת הַזֶּה מַשְׁקָה מִמֶּנּוּ וְגוֹנֵז בְּתוֹכוֹ כַּמָּה גְּנָזִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלֹּא נוֹדְעוּ, בָּזֶה נִבְנָה בַּיִת זֶה וְנִתְקַן. אוֹתוֹ הָאֵילָן מִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם וּמִתְכַּסֶּה בַּלַּיְלָה. וְהַבַּיִת זֶה שׁוֹלֵט בַּלַּיְלָה וּמִתְכַּסֶּה בַּיּוֹם.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַזּוֹשָׁךְ וְנִקְשָׁר בּוֹ שׁוֹלֵט, וְכָל הַפָּתְזִים סְתוּמִים מִכָּל הַצְּדָדִים. אָז כַּמָּה רוּזוֹת פּוֹרְזוֹת בָּאֲוִיר, תְּאֵבוֹת לָדַעַת וּלְהִכָּנֵס בּוֹ, וְנִכְנָסוֹת בֵּין אוֹתָן צִפָּרִים, וְלוֹקְזוֹת עֵדוּת, וְשָׁטוֹת וְרוֹאוֹת מַה שֶּׁרוֹאוֹת.

עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ זוֹשָׁךְ שֶׁנִּקְשַׁר בּוֹ, וּמוֹצִיא שַׁלְהֶבֶת אַזַּת, וּמַכֶּה בְּכָל הַפַּטִּישִׁים הַזְּקִים, וּפוֹתְזוֹ פָּתְזִים וּבוֹקֵעַ סְלָעִים. עוֹלֶה וְיוֹרֶדֶת אוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת וּמַכֶּה בָּעוֹלָם וּמְעוֹרֶרֶת קוֹלוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְאָז כָּרוּז אָזַד עוֹלֶה וְנִקְשָׁר בָּאֲוִיר וְקוֹרֵא. אוֹתוֹ אֲוִיר יוֹצֵא מִתּוֹךְ עַמּוּד עָנָן שֶׁל הַמְּזַבְּזוֹ הַפָּנִימִי, וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִתְפַּשֵּׁט לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. אֶלֶף אֲלָפִים עוֹמְדִים מִצַּד שֶׁהוּא שְׂמֹאל, וְרִבּוֹא רְבָבוֹת עוֹמְדִים מִצַּד שֶׁהוּא יָמִין, וְהַכָּרוּז עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, קוֹרֵא בְּזַוְיִל וּמַכְרִיז. אָז כַּמָּה אוֹתָם שֶׁמִּתַּקְנִים שִׁירָה וְעוֹבְדִים עֲבוֹדָה, וּשְׁנֵי פָּתְזִים נִפָּתְזִים, אָזַד לְצַד דָּרוֹם וְאָזַד לְצַד צָפוֹן.

עוֹלֶה הַבַּיִת הַזֶּה וְנִתָּן וּמִתְקַשֵּׁר בֵּין שְׁנֵי צְדָדִים, וְשִׁירִים מְזַמְּרִים וְתִשְׁבָּזוֹת עוֹלוֹת. אָז נִכְנָס מִי שֶׁנִּכְנָס בְּכַוָּנָה, וְהַבַּיִת מִתְכַּלֵּט בְּשִׁשָּׁה אוֹרוֹת מְאִירִים זִיו לְכָל צַד, וַנַּהֲרוֹת בְּשָׂמִים יוֹצְאִים וּמַשְׁקִים כָּל זִיוֹת הַשָּׂדֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פָרָאִים צְמָאָם וְגוֹ', וּמְזַמְּרִים עַד עֲלוֹת הַבֹּקֶר. וּכְשֶׁעוֹלֶה הַבֹּקֶר, אָז כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הַשָּׁמַיִם וְזִילוֹתֵיהֶם, כֻּלָּם מְשַׁבְּזִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

בֹּא רְאֵה, (תהלים קכז) אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ, אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. אִם ה' וְגוֹ' – זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא בּוֹנֶה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה תָּמִיד וּמְתַקֵּן אוֹתוֹ. אֵיפָתַי? כְּשֶׁעוֹלִים הָרְצוֹנוֹת וְהָעֲבוֹדוֹת

מִלְמַטָּה כָּרָאוּי.

אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר, אֵימָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנָּוְושֶׁךְ הַלַּיְלָה וְהַצְּדָדִים הַמְזַיְּנִים שׁוֹרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְהַפָּתָוזִים סְתוּמִים, וְנִשְׁמָר מִכָּל הַצְּדָדִים שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב בּוֹ עָרֵל וְטָמֵא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נב) לֹא יוֹסִיף לָבֹא בָךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם.

מִי עָרֵל וּמִי טָמֵא? אֶלָּא הַכֹּל אֶוְזד עָרֵל וְטָמֵא. וְזֶהוּ שֶׁהִתְפַּתָּה בּוֹ וְהָלַךְ אַוְזַרְיוּ אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְגָרְמוּ מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְהוּא הַמְטַמֵּא אֶת הַבַּיִת הַזֶּה עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיַּעֲבִירוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִן הָעוֹלָם. מְשׁוּם כָּךְ אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר, שָׁוְא וַדַּאי.

בֹּא רְאֵה, וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכּוֹתָה, נָסַע כְּנֶגֶד וֶזלְקוֹ שֶׁל הָאֱמוּנָה. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיִּשָּׂא בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה, וְכָתוּב וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכּוֹתָה. אֶלָּא כָּל אֶוְזד נָפַרַד לַצַּד שֶׁלּוֹ – עֵשָׂו לַצַּד שֶׁל שֵׂעִיר, מַה זֶּה שֵׂעִיר? זוֹ אִשָּׁה זָרָה, אֵל נֵכָר. וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכּוֹתָה, זוֹ הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בֵּית יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁתִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית כָּרָאוּי. וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכּוֹת, שֶׁאָר סֻכּוֹת לִשְׁמֹר אוֹתָם, וְזֶהוּ וֶזלְקוֹ. וְאָז וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם – שָׁלֵם מֵהַכֹּל, וּבֵאֲרוּהוּ. וְכָתוּב (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ וְגוֹ', וּבֵאֲרוּהוּ, וְהַכֹּל סוֹד אֶוְזד.

אָז הִתְוַזַּבְּרָה עִמּוֹ הָאֱמוּנָה כְּשֶׁהָיָה שָׁלֵם, כְּשֶׁהִתְעַטֵּר בַּמָּקוֹם שֶׁרָאוּי לוֹ, וְאָז סֻכָּה זוֹ הִתְעַטְּרָה עִמּוֹ, שֶׁהָיָה שָׁלֵם מֵהָאָבוֹת, שֶׁהָיָה שָׁלֵם מִבָּנָיו, וְזֶהוּ שָׁלֵם, שָׁלֵם לְמַעְלָה שָׁלֵם לְמַטָּה, שָׁלֵם בַּשָּׁמַיִם שָׁלֵם בָּאָרֶץ. שָׁלֵם לְמַעְלָה – שֶׁהוּא כְּכָל הָאָבוֹת, תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. שָׁלֵם לְמַטָּה – בְּבָנָיו הַקְּדוֹשִׁים. שָׁלֵם בַּשָּׁמַיִם שָׁלֵם בָּאָרֶץ. וְאָז וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ, וּבֵאֲרוּהוּ. מִיָּד מַה כָּתוּב? וַתֵּצֵא דִינָה בַּת לֵאָה, וּבֵאֲרוּהוּ הַוֶּזבָרִים

בֹּא רְאֵה כַּמָּה דְּרָגוֹת וּצְדָדִים נִפְרָדִים לְמַעְלָה, וְכֻלָּם מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְזֵיוֹת מְשֻׁנּוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, אֵלֶּה מְקַטְרְגִים לִשְׁלֹט עַל אֵלֶּה וְלִטְרֹף טֶרֶף כָּל

אֶזֶד וְאֶזֶד לִמְינוֹ. מִצַּד שֶׁל רוּזַז הַטַּמְאָה כַּמָּה דְרָגוֹת נִפְרָדוֹת, וְכֻלָּם אוֹרְבִים לְקַטְרֵג אֶלָּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (דברים כב) לֹא תַזְרֹשׂ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַזְדָּו, שֶׁכְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים, מִקַּטְרְגִים עוֹלָם.

וּבֹא וּרְאֵה, תְּשׁוּקַת הַדְּרָגוֹת הַטְּמֵאוֹת אֵינָהּ אֶלָּא לְקַטְרֵג בַּצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים. יַעֲקֹב, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ, כֻּלָּם אָרְבוּ לוֹ וְקִטְרְגוּ עָמּוֹ. בַּתְּזוּלָה נֶעֱשׂוּ נָזוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכוֹ. עַכְשָׁו נֶעֱשׂוּ זֶמּוֹר.

שָׁם הוּא עוֹמֵד אֵצֶל הַנָּזוּשׁ. עַכְשָׁו שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, עָמְדוּ כְּכַפֵּי הַזֶּמּוֹר וְשָׁלְטוּ עָלָיו בְּכָל הַצְּדָדִים וְנִכְפָּה לְפָנֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת זֶמּוֹר וְאֶת שְׁכֶם בְּנוֹ הָרְגוּ לְפִי זֶרֶב. וְשִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה [שׁוֹר], מַזָּלוֹ [הוּא] שׁוֹר, בָּא עַל זֶמּוֹר וְקִטְרֵג בּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְזַבְּרוּ כְּאֶזֶד, וְנִמְצָא שֶׁהוּא מְקַטְרֵג שֶׁלּוֹ.

וְכֻלָּם בָּאִים לְקַטְרֵג לְיַעֲקֹב, וְהוּא נִצָּל, וְאַזַר כָּךְ הוּא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. אַזַר כָּךְ בָּא שׁוֹר וְנִשְׁלָם בַּזְּמוֹרִים שֶׁכֻּלָּם מִצַּד הַזֶּמּוֹר – יוֹסֵף שֶׁהוּא שׁוֹר, וּמִצְרַיִם שֶׁהֵם זְמוֹרִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר זְמוֹרִים בְּשָׂרָם.

וְעַל זֶה אַזַר כָּךְ בְּנֵי יַעֲקֹב נָפְלוּ בֵּין אוֹתָם זְמוֹרִים, מִשּׁוּם שֶׁהִזְדַּוְּגוּ שׁוֹר עִמָּם וְנָשְׂכוּ אוֹתָם עֲצָמוֹת וּבָשָׂר, עַד שֶׁהִתְעוֹרֵר לֵוִי כְּמוֹ מִקֹּדֶם וּפָזַר אוֹתָם הַזְּמוֹרִים [שֶׁהִזְדַּוְּגוּ] לְכַפּוֹת אוֹתָם, וְשָׁבַר כּוֹזָם מֵהָעוֹלָם, וְהוֹצִיא אֶת הַשּׁוֹר מִשָּׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַיַּקָּז מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּא שִׁמְעוֹן בַּהַתְזָלָה עַל אוֹתוֹ זֶמּוֹר, הִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם דָּם שֶׁנִּמּוֹלוּ, וְאַזַר כָּךְ וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר. כְּמוֹ זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי לֵוִי, זֶה מֹשֶׁה, בְּאוֹתָם זְמוֹרִים בְּמִצְרַיִם. בַּתְּזוּלָה דָּם, אַזַר כָּךְ (שם) וַיַּהַרְגוּ ה' כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. כָּאן בַּזֶּמּוֹר הַזֶּה כָּתוּב, וְאֶת כָּל זֵילָם וְאֶת כָּל טַפָּם וְאֶת כָּל בְּהֶמְתָּם וְגוֹ'. שָׁם בְּאוֹתָם זְמוֹרִים כָּתוּב, (שם) כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת, וְכָתוּב (שם) וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר וְגוֹ'.

וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי – זֶה עוֹמֵד אֵצֶל הַזְּמוֹר הַזֶּה, וְזֶה עוֹמֵד אֵצֶל כָּל אוֹתָם זְמוֹרִים. כֻּלָּם רָצוּ לְהִשְׁתַּתֵּף עִם יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ וְנִתְקְנוּ לִנְשֹׂךְ אוֹתוֹ, וְהוּא בְּבָנָיו עוֹמֵד לְגַבֵּיהֶם וְכוֹפֶה אוֹתָם תַּזּוּתָיו. עַכְשָׁו שֶׁעָשָׂו נָשַׂךְ אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו, מִי יָקוּם מוּלוֹ? יַעֲקֹב וְיוֹסֵף, זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, שֶׁכָּתוּב (עובדיה א) וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְגוֹ'.

וַיִּסָּעוּ וַיְהִי זִתַּת אֱלֹהִים עַל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כֻּלָּם הָיוּ מִתְכַּנְּסִים, וּכְשֶׁהָיוּ זוֹגְרִים כְּלֵי זַיִן לַקְּרָב, הָיוּ מְרַתְּתִים וְעוֹזְבִים אוֹתָם, וְלָכֵן לֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְּנֵי יַעֲקֹב.

הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר וְגוֹ'. הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר – אֵלֶּה הֵם שֶׁנָּטְלוּ מִשְּׁכֶם כְּלֵי כֶסֶף וְזָהָב שֶׁהָיָה זָקוּק עֲלֵיהֶם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ מִכֶּסֶף וְזָהָב, וְיַעֲקֹב הִטְמִין אוֹתָם שָׁם כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנּוּ מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁאָסוּר לְאָדָם לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְוִקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה לְרַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יב) וַיִּקַּח אֶת עֲטֶרֶת מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁקָלָהּ כִּכַּר זָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד. וְשָׁנִינוּ, שִׁקּוּץ בְּנֵי עַמּוֹן מִלְכָּם שְׁמוֹ, וְזֶהוּ עֲטֶרֶת מַלְכָּם. מָה הַטַּעַם וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִד, וּמָה הַטַּעַם כָּתוּב שִׁקּוּץ, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁאָר אֱלֹהֵי הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כָּתוּב אֱלֹהֵי הָעַמִּים, אֱלֹהִים אֲזֵרִים, אֵל נֵכָר, אֵל אַזֵּר, וּבָזֶה אָמַר שִׁקּוּץ אֲזוּד.

אָמַר לוֹ, וּבְכָל אֱלֹהֵי הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כָּךְ קָרָא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברים כג) וַתִּרְאוּ אֶת שִׁקּוּצֵיהֶם וְאֶת גִּלּוּלֵיהֶם. וּמַה שֶּׁאָמַר וַיִּקַּח אֶת עֲטֶרֶת מַלְכָּם, שֶׁהוּא מִלְכּוּם – כָּךְ הוּא וַדַּאי. אֶלָּא אַתְּ הַגַּדְתִּי, עַד שֶׁלֹּא הִתְגַּיֵּר, אָז הוּא שָׁבַר אֶת אוֹתָהּ עֲטֶרֶת שֶׁל אוֹתוֹ מִלְכּוּם, אוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁזְּקוּקָה עָלֶיהָ וּפָגַם אוֹתָהּ, אָז הוּא עָשָׂה אוֹתָהּ הֶתֵּר לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה, וְהָיְתָה עַל רֹאשׁוֹ. וּבָא וּרְאֵה, שִׁקּוּץ בְּנֵי עַמּוֹן, נָזוּשׁ אֲזוּד בַּזְּקִיקָה עֲבֵמָה הָיָה זָקוּק עַל אוֹתוֹ כֶּתֶר, וְלָכֵן נִקְרָא שִׁקּוּץ, וְהָבָא.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, הָסִירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר – אֵלּוּ שִׁאָר נָשִׁים שֶׁהָיוּ מְבִיאוֹת בְּתוֹכָן כָּל עֲדָיֵיהֶן, וְעַל זֶה כָּתוּב וַיִּתְּנוּ אֶל יַעֲקֹב אֶת כָּל אֱלֹהֵי הַנֵּכָר, אֵלּוּ נָשִׁים וְכָל עֲדָיִים וְכָל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל זָהָב וָכֶסֶף. וַיִּטְמֹן אוֹתָם יַעֲקֹב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנוּ מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה כְּלָל.

בֹּא רְאֵה שֶׁיַּעֲקֹב אִישׁ שָׁלֵם בַּכֹּל הָיָה, וְהָיָה נִדְבָּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מַה כָּתוּב? וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל וְאֶעֱשֶׂה שָּׁם מִזְבֵּחַ לָאֵל הָעֹנֶה אֹתִי בְּיוֹם צָרָתִי וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי. מִיָּד – וַיִּתְּנוּ אֶת יַעֲקֹב. מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהוֹדוֹת לוֹ עַל נִסִּים וְעַל טוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי.

בֹּא רְאֵה, בַּהַתְחָלָה כָּתוּב וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל וְגוֹ', הִכְלִיל בָּנָיו עִמּוֹ, וְאַחַר כָּךְ כָּתוּב וְאֶעֱשֶׂה שָּׁם מִזְבֵּחַ, וְלֹא כָּתוּב וְנַעֲשֶׂה, שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מִכְּלַל זֶה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו הָיָה הַדָּבָר. יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית וַאֲחֵי, וְהוּא עָשָׂה מִזְבֵּחַ וְעָלָיו הָיָה הַדָּבָר, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא עָבַר כָּל אוֹתָן צָרוֹת מִיּוֹם שֶׁבָּרַח מִלָּבָן אָחִיו, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עִמָּדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלָכְתִּי, וְהֵם בָּאוּ אַחַר כָּךְ לָעוֹלָם, וְעַל זֶה לֹא הִכְנִיס אוֹתָם עִמּוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מִכָּאן מִי שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ נֵס, צָרִיךְ לְהוֹדוֹת. מִי שֶׁאוֹכֵל לֶחֶם בְּשֻׁלְחָנָן, הוּא צָרִיךְ לְבָרֵךְ, וְלֹא אַחַר שֶׁלֹּא אָכַל דָּבָר.

וַיִּבֶן שָּׁם מִזְבֵּחַ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיִּבֶן שָּׁם מִזְבֵּחַ, וְלֹא כָּתוּב [בְּאֵלּוּ הַמִּזְבְּחוֹת] שֶׁהֶעֱלָה עָלָיו נְסָכִים וְעוֹלוֹת, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁתִּקֵּן אוֹתָהּ דַּרְגָּה הָרְאוּיָה לְהִתְתַּקֵּן. מִזְבֵּחַ לַה', לְתַקֵּן דַּרְגָּה תַּחְתּוֹנָה לִזְבָרָה בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וְעַל זֶה וַיִּבֶן שָּׁם מִזְבֵּחַ – זוֹ דַּרְגָּה תַּחְתּוֹנָה. לַה' – זוֹ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה. וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית אֵל – שֵׁם זֶה כְּשֵׁם הָעֶלְיוֹן, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהָאִירָה מֵהָאֵם, אָז כְּאִמָּהּ בְּתָהּ וְהַכֹּל אֶחָד.

כִּי שָּׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים – מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא נִמְצָאִים אֶלָּא בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעִים הָיוּ שֶׁהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד עִם הַשְּׁכִינָה, וְשִׁבְעִים קְתֻדְרָאוֹת

סְבִיב הַשְּׁכִינָה, וְעַל זֶה כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים, בְּמָקוֹם זֶה שֶׁהִתְגַּלָּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו.

וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אִתּוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִכָּאן שֶׁנַּעֲשָׂה מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עִם הָאָבוֹת. וּבֹא וּרְאֵה, יַעֲקֹב הוּא מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת לְהָאִיר לַלְּבָנָה, וְהוּא מֶרְכָּבָה לְבַדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים.

פָּתַח וְאָמַר, (דברים ד) כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו בְּכָל קָרְאֵנוּ. אֵלָיו בֹּא רְאֵה כַּמָּה הֵם זַכָּאִים יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵין לְךָ עַם וְלָשׁוֹן בְּכָל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלוֹהַּ שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזֻמָּן לְכַבֵּל תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁעָה שֶׁהֵם צְרִיכִים לְהַשְׁמִיעַ תְּפִלָּה שֶׁהֵם רוֹצִים בִּשְׁבִיל אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ. מִי וַיִּקְרָא? זוֹ שְׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים, לְמַעְלָה בְּאַרְנוּ שֶׁהֲרֵי נִשְׁלַם בַּכֹּל כָּרָאוּי, וְאָז הִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ וְנִשְׁלַם בְּשֵׁם זֶה, וְעַל זֶה וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי מַה שֶּׁאָמַרְתָּ שֶׁיַּעֲקֹב בְּזִוּיר הָאָבוֹת הוּא, וְהוּא אָזוּוּ לְכָל הַצְּדָדִים, וְקָרָא שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וְכָתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, לָמָּה זָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקָרָא לוֹ יַעֲקֹב בְּכַמָּה פְּעָמִים, וְהַכֹּל קָרְאוּ לוֹ יַעֲקֹב כְּמוֹ מִקֶּדֶם? אִם כָּךְ, מַה זֶּה וְלֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב?

אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ. פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה, פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כַּגִּבּוֹר יֵצֵא? גִּבּוֹר

צָרִיךְ לִכְתֹּב: כְּאִישׁ מִלְּזָמוֹת? אִישׁ מִלְּזָמוֹת צָרִיךְ לִכְתֹּב:

אֶלָּא הֲרֵי נִתְבָּאֵר, ה' בְּכָל מָקוֹם זֶה רַזְמִים, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁמוֹ הוּא ה', שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי. וְרָאִינוּ שֶׁלְּפָעָמִים נִקְרָא שְׁמוֹ אֱלֹהִים, וְהוּא דִּין בְּכָל מָקוֹם. אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, ה' שְׁמוֹ, וְנִקְרָא בְּשֵׁם הָרַזְמִים. וּבִזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, אֱלֹהִים שְׁמוֹ, וְנִקְרָא בְּשֵׁם אֱלֹהִים. כָּךְ בִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב לֹא הָיָה בֵּין שׁוֹנְאִים וְלֹא הָיָה בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת, קָרָא לוֹ יִשְׂרָאֵל. וְכַאֲשֶׁר הָיָה בֵּין שׁוֹנְאִים אוֹ בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת, קָרָא לוֹ יַעֲקֹב.

אָמַר לוֹ, עַדַיִן לֹא הִתְיַשֵּׁב הַדָּבָר שֶׁכָּתוּב לֹא יִקָּרֵא, וַהֲרֵי אָנוּ קוֹרְאִים לוֹ. וּמַה שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁכְּשֶׁהָיָה בֵּין שׁוֹנְאִים אוֹ בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת קָרָא לוֹ יַעֲקֹב – בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית לו) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וַהֲרֵי לֹא הָיָה בְּאֶרֶץ אַזָּרֵת?

אָמַר לוֹ, הֲרֵי בַּתְּוִזְלָה נֶאֱמַר כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָעָמִים נִקְרָא ה' וְלִפְעָמִים נִקְרָא אֱלֹהִים, כָּךְ גַּם לְפָעָמִים נִקְרָא יִשְׂרָאֵל וְלִפְעָמִים נִקְרָא יַעֲקֹב, וְהַכֹּל בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת. וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב, לְהִתְיַשֵּׁב בְּשֵׁם זֶה.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב (שם יז) וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם. אָמַר לוֹ, שָׁם כָּתוּב וְהָיָה, וְעַל זֶה עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ שֵׁם, אֲבָל כָּאן לֹא כָתוּב וְהָיָה, אֶלָּא כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וְלֹא כָתוּב וְהָיָה שִׁמְךָ יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ בְּמַעַם אַזַּת מַסְפִּיק לוֹ, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלְּפָעָמִים כָּךְ וְלִפְעָמִים כָּךְ. וּכְשֶׁהִתְעַטְּרוּ בָּנָיו בְּכֹהֲנִים וּלְוִיִּם וְהִתְעַלּוּ בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, אָז הִתְעַטֵּר בְּשֵׁם זֶה תָּמִיד.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי נְתַבְּאֵר, הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁכְּשֶׁמַּתָּה רָזִיאֵל, נָטְלָה הַבַּיִת מִי שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְקֵן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים כָּרָאוּי. לָמָּה מֵתָה רָזִיאֵל מִיָּד? אָמַר לוֹ, הֲרֵי לִהְיוֹת שְׁכִינָה מִתְעַטֶּרֶת כָּרָאוּי וְלִהְיוֹת

אִם הַבָּנִים שְׁמֵזָה, וּבוֹ שׁוֹרָה [לְמַעְלָה] לִטֹּל הַבַּיִת וּלְהִתְקַן. וְעַל זֶה בִּנְיָמִין הוּא תָּמִיד בַּמַּעֲרָב וְלֹא בְּצַד אַזֵּר.

וּבוֹ שׁוֹרָה לְהִתְקַן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, וּבוֹ שׁוֹרָה מַלְכוּת הָרְקִיעַ לְהִוָּדַע בָּאָרֶץ. וְסוֹד זֶה, שֶׁכָּל הַתְּוָזָלָה שֶׁבָּאָה לְהִתְוַדַּע, הִיא בְּכַשְׁיוּת, וְעַל זֶה יֵשׁ בָּהּ דִּין שֶׁל מָוֶת וּמִשָּׁם מִתְיַשֶּׁבֶת.

כָּאן כְּשֶׁרוֹצָה לְהִתְתַּקֵּן וְלִטֹּל הַבַּיִת, נַעֲשָׂה דִּין בְּרָזֵל, וְאַזֵּר כָּךְ הִתְתַּקְּנָה לְהִתְיַשֵּׁב. כְּשֶׁרָצָה לְהוֹדִיעַ מַלְכוּת בָּאָרֶץ, שׁוֹרֶה בְּדִין, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת הַמַּלְכוּת בְּמָקוֹם כָּרָאוּי עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בְּשָׁאוּל לְפִי מַעֲשָׂיו, וְאַזֵּר כָּךְ הִתְיַשְּׁבָה הַמַּלְכוּת וְנִתְקְנָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַתְּוָזָלָה קָשָׁה וְאַזֵּר כָּךְ נוֹזֵה. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַהַתְּוָזָלָה קָשָׁה, שֶׁכָּל הָעוֹלָם נִדּוֹן כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְפִי מַעֲשָׂיו, וְאַזֵּר כָּךְ נוֹזֵה, סְלִיזָה וְכִפּוּרִים. מִשּׁוּם שֶׁהָרִאשִׁית הִיא מִשְּׁמֹאל, וְעַל זֶה דִּינָיו קָשִׁים, וְאַזֵּר כָּךְ מִתְעוֹרֵר הַיָּמִין, וְעַל זֶה נַעֲשֵׂית נוֹזֵה.

וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעוֹרֵר בְּשַׁלְוָה עַל שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְאַזֵּר כָּךְ יִתְזַזֵּק עֲלֵיהֶם בְּדִין קָשֶׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה יָרִיעַ אַף יַצְרִיזַ עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר. ה' בַּתְּוָזָלָה, שֶׁהוּא רַזְמִים, וְאַזֵּר כָּךְ כַּגִּבּוֹר וְלֹא גִּבּוֹר, וְאַזֵּר כָּךְ כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת וְלֹא אִישׁ מִלְחָמוֹת, אַזֵּר כָּךְ יִתְגַּלֶּה הַזִּזָּק עֲלֵיהֶם וְיִתְזַזֵּק לְהַשְׁמִיד אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב יָרִיעַ אַף יַצְרִיזַ עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר, וְכָתוּב (זכריה יד) וְיָצָא ה' וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב, וְכָתוּב (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם זֻמּוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ'.

וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזּ וְאָמַר, (נוזום א) טוֹב ה' לְמָעוֹזּ בְּיוֹם צָרָה וְיֹדֵעַ וזֹסֵי בּוֹ. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁמִּתְזַזֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, בְּשִׁבִיל שֶׁהַזִּזָּק שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא זִזָּק, וּבֶאֱרוּהוּ טוֹב ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה) טוֹב ה'

לַכֹּל. לְמָעוֹז – זֶהוּ זִוּוּג שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יְשׁוּעוֹת, שֶׁכָּתוּב (שם כח) וּמָעוֹז יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ הוּא. בְּיוֹם צָרָה – בְּיוֹם שֶׁל מְצוּקָה שֶׁמְּצִיקִים שְׁאָר הָעַמִּים לְיִשְׂרָאֵל

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (משלי כד) הִתְרַפֵּיתָ בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה. מַה זֶּה הִתְרַפֵּיתָ? מִי שֶׁמַּרְפֶּה יָדָיו מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לְהִתְוַוֵּג בּוֹ. וְאֵיךְ יַוְוִיג הָאָדָם בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא? יַוְוִיג בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּוְוִיג בַּתּוֹרָה, מַוְוִיג בְּעֵץ הַוַּיִּים, כִּבְיָכוֹל נוֹתֵן וִוּוּג לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְוַוֵּג. וְאִם הוּא יִתְרַפֶּה מֵהַתּוֹרָה מַה כָּתוּב? הִתְרַפֵּיתָ. אִם הוּא הִתְרַפֶּה מִן הַתּוֹרָה – בְּיוֹם צָרָה צַר כּוֹחֶכָה. בְּיוֹם שֶׁתָּבֹא לוֹ מְצוּקָה, כִּבְיָכוֹל דִּוּוּג אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא כּוֹחוֹ שֶׁל הָעוֹלָם.

דָּבָר אַחֵר צַר כּוֹחֶכָה – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם מִתְרַפֶּה מִן הַתּוֹרָה וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ לֹא כְשֵׁרָה, כַּמָּה בַּעֲלֵי רִיב וְמִינִים לוֹ לִהְיוֹת לוֹ קָטֵגוֹרִים בְּיוֹם צָרָה. וַאֲפִלּוּ נִשְׁמַת הָאָדָם, שֶׁהִיא כּוֹחַ וִוּוּג שֶׁלּוֹ, הִיא יְרִיבָה שֶׁלּוֹ כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁכָּתוּב צַר כּוֹחֶכָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא צַר אֵלָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְכָל דְּרָכָיו מְתֻקָּנוֹת כָּרָאוּי, כַּמָּה סָנֵגוֹרִים עוֹמְדִים עָלָיו לְהַזְכִּירוֹ לְטוֹב.

פָּתוּז וְאָמַר, (איוב לג) אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף לְהַגִּיד לְאָדָם יָשְׁרוֹ וַיְוַוְּגֵהוּ וַיֹּאמֶר פָּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁוַּוְתִּי כֹפֶר. בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, וְכִי לֹא גָּלוּי הַכֹּל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא צָרִיךְ מַלְאָךְ שֶׁיֹּאמַר לְפָנָיו טוֹב אוֹ רַע? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁצָּרִיךְ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵשׁ לָאָדָם סָנֵגוֹרִים לְהַזְכִּיר זְכוּת שֶׁלּוֹ לְפָנָיו וְאֵין לוֹ [לָאָדָם] קָטֵגוֹרִים, אָז וַיְוַוְּגֵהוּ וַיֹּאמֶר פָּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁוַּוְתִּי כֹפֶר.

בֹּא רְאֵה, בַּפָּסוּק הַזֶּה תִּמְצָא בֵּרוּר הַדָּבָר. כָּתוּב אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ. אִם לֹא כָּתוּב יוֹתֵר – יָפֶה הוּא. אֲבָל מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף כָּתוּב, וּמִיהוּ? זֶהוּ הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עִם הָאָדָם בְּצַד שְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף, וְזֶהוּ צַד שְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב אַזְרֵיו וִרְבָבָה מִימִינֶךָ.

אֲבָל אָזַד מִנִּי אָלֶף, זֶהוּ יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא אָזַד מֵאוֹתָם [שֶׁהוּא] אָלֶף שֶׁהָיוּ לְצַד שְׂמֹאל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה וְנוֹטֶל רְשׁוּת. וְעַל זֶה, אִם בֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע הוּא עָבֶד לוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (משלי יב) טוֹב נִקְלֶה וְעֶבֶד לוֹ, אָז הוּא עוֹלֶה וְנַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר, וְאוֹמֵר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְכוּת עַל הָאָדָם, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, פָּדָעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁחַת.

וְעִם כָּל זֶה לֹא זוֹכֶה יֵרִיקָם, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ אֵזֶר לִשְׁלֹט עָלָיו וְלִטֹּל מִמֶּנּוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדִים וְזָטָאי אוֹתוֹ הָאִישׁ וְהוּא כֹּפֶר עַל זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָצָאתִי כֹפֶר, לִפְדּוֹת אוֹתוֹ.

דָּבָר אֵזֶר מָצָאתִי כֹפֶר – אוֹתָהּ זְכוּת שֶׁאָמַרְתָּ, הִיא עָלָיו כֹּפֶר לִפְדּוֹת אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יֵרֵד לַגֵּיהִנֹּם וְלֹא יָמוּת. וְלָכֵן צָרִיךְ לָאָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַקָּטֵגוֹר סָנֵגוֹר.

כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ שָׂעִיר וּמִתְעַסְּקִים עִמּוֹ עַד שֶׁהוֹפֵךְ לִהְיוֹת לָהֶם עֶבֶד, וְעוֹלֶה וּמֵעִיד עֵדוּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנַעֲשֶׂה לָהֶם סָנֵגוֹר. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, (שם כה) אִם רָעֵב שׂנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם, וְעַל הַיֵּצֶר הָרָע הַזֶּה זֶה נֶאֱמַר.

וּמִשּׁוּם זֶה בְּיוֹם צָרָה, כְּשֶׁבֶּן אָדָם מִתְרַפֶּה מִן הַתּוֹרָה, כְּבָיְכוֹל דּוֹוֵזֵק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה קָטֵגוֹר. צַר כּוֹוֵצָה – צַר כּוֹוֵצָה כֹּה, מִשּׁוּם שֶׁהִתְקָרֵב לְפָנָיו לְקַטְרֵג וְנֶחֱלַשׁ הַכּוֹחַ.

בֹּא רְאֵה, טוֹב ה' לְמָעוֹז בְּיוֹם צָרָה, מַה זֶּה בְּיוֹם צָרָה? זֶה יַעֲקֹב כְּשֶׁבָּא עָלָיו עֵשָׂו לְקַטְרְגוֹ. וְיוֹדֵעַ זוֹסִי בּוֹ, כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו צָרַת דִּינָהּ. וּבֹא וּרְאֵה, אֵין הַמְקַטְרֵג נִמְצָא עַל הָאָדָם אֶלָּא בְּשִׁעַת סַכָּנָה.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב אֵזֶר נִדְרוּ שֶׁנָּדַר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִתְוַוֵּזֵק הַדִּין עַל יְדֵי הַמְקַטְרֵג שֶׁקִּטְרֵג עַל יַעֲקֹב, וְרָצָה דִּין בְּשִׁעַת הַסַּכָּנָה שֶׁהָיְתָה בָּהּ בְּרַוֵּזֵל. אָמַר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי יַעֲקֹב נָדַר נִדְרוֹ וְלֹא

שִׁלֵּם, וַהֲרֵיהוּ זָזָק מֵהַכֹּל בְּעֹשֶׁר וּבְבָנִים וּבְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְלֹא שִׁלֵּם נִדְרוֹ שֶׁנָּדַר לְפָנָיו, וְלֹא לָקַוְתָּ מִמֶּנּוּ עָנֶשׁ?.

מִיָּד – וַתֵּלֶךְ רָוֵזל וַתַּקַּשׁ בְּלִדְתָּהּ. מַה זֶּה וַתְּקַשׁ? שֶׁהִתְקַשָּׁה הַדִּין לְמַעְלָה אֵצֶל מַלְאָךְ הַמָּוֶת. וְנֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב בָּזֶה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי כב) וְאִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מֵעִמָּךְ, וְעַל זֶה מֵתָה רָוֵזל וְנִמְסַר הַדִּין עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּא עֵשָׂו, מָה עָשָׂה? וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה וְאֶת לֵאָה וְיִלְדֶיהָ אַחֲרֹנִים וְאֶת רָוֵזל וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרֹנִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁפָּחַד עַל רָוֵזל שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל אוֹתוֹ רָשָׁע בְּיָפְיָהּ וְלֹא יַקְטֵרֵג לוֹ עָלֶיהָ.

עוֹד מַה כָּתוּב? וַתִּגַּשְׁנָה הַשְּׁפָחוֹת הֵנָּה וְיַלְדֵיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ וַתִּגַּשׁ גַּם לֵאָה וְיִלְדֶיהָ וַיִּשְׁתַּחֲווּ. נָשִׁים מִלְפָנֵי גְּבָרִים. אֲבָל בְּרָוֵזל מַה כָּתוּב? וְאַחֲרֵי נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָוֵזל, יוֹסֵף מִלְפָנֵי אִמּוֹ, וְהוּא כִּסֶּה עָלֶיהָ, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית מט) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן, שֶׁהִגְדִּיל גּוּפוֹ וְכִסָּה עַל אִמּוֹ. עֲלֵי עָיִן – עֲלֵי עַיִן שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע.

וְכָאן נֶעֱנְשָׁה עַל יְדֵי הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁקִּטְרֵג בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה, וְנֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב עַל נֶדֶר שֶׁלֹּא שִׁלֵּם, וְזֶה קָשֶׁה לְיַעֲקֹב מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁמִּשּׁוּם יַעֲקֹב זֶה הָיָה? שֶׁכָּתוּב (שם מוז) מֵתָה עָלַי רָוֵזל, עָלַי וַדַּאי, עַל שֶׁאֲוַזְרְתִּי נִדְרִי.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּתוּב (משלי כז) קְלָלַת זְנָם לֹא תָבֹא, וּבֵאֲרוּהוּ לוֹ בְּוָא"ו. שֶׁאִם קְלָלַת צַדִּיק הִיא, אֲפָלוּ שֶׁלֹּא הִתְכַּוֵּן בָּהּ, כֵּיוָן שֶׁיְּצָאָה מִפָּיו נָטַל אוֹתָהּ אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע וְקִטְרֵג בָּהּ בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה.

יַעֲקֹב אָמַר (בראשית לא) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, נָטַל אוֹתוֹ דָּבָר אוֹתוֹ שָׂטָן שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד אֵצֶל בְּנֵי אָדָם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם לֹא יְפַתֶּה אָדָם פִּיו לַשָּׂטָן, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטֵל אוֹתוֹ הַדִּבּוּר וּמְקַטְרֵג בּוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כָּל שֶׁכֵּן מִלָּה שֶׁל זְכֻם אוֹ מִלָּה שֶׁל

צַדִּיק, וְעַל שְׁנֵי אֵלֶּה נֶעֱנְשָׁה רָזֵל.

וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מֵתָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְכִי כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיְהִי בְּצֵאת נַפְשָׁהּ לֹא יָדַעְנוּ כִּי מֵתָה? אֶלָּא צָרִיךְ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָזְרָה לְגוּפָהּ יוֹתֵר, וּמֵתָה רָזֵל מִיתַת הַגּוּף, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּשְׁמָתָם יוֹצֵאת וְזוֹזֶרֶת לִמְקוֹמָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א כ) וַתָּשָׁב רוּחוֹ [נַפְשׁוֹ] אֵלָיו, (בראשית מב) וַיֵּצְאוּ לִבָּם, (שיר ה) נַפְשִׁי יָצְאָה בְּדַבְּרוֹ, (מלכים–א יז) לֹא נוֹתְרָה בּוֹ נְשָׁמָה. אֲבָל זוֹ יָצְאָה נִשְׁמָתָהּ וְלֹא זָזְרָה לִמְקוֹמָהּ וּמֵתָה רָזֵל.

וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי, הַקְּשִׁיּוּת שֶׁל הַדִּין שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ. וְיַעֲקֹב הֶזֵּזִיר אוֹתוֹ וְקָשַׁר אוֹתוֹ לִימִין, מִשּׁוּם שֶׁאֶת הַמַּעֲרָב צָרִיךְ לְקָשְׁרוֹ לִימִין. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא בֶּן אוֹנִי, צַד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה – בֶּן יָמִין הוּא, שֶׁהֲרֵי בִּימִין הִתְקַשְּׁרָה, וְנִקְבְּרָה בַּדֶּרֶךְ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, הֲרֵי הִתְגַּלְתָּה מִיתָתָהּ וּקְבוּרָתָהּ, אֲבָל לֵאָה לֹא הִתְגַּלְתָּה מִיתָתָהּ וּקְבוּרָתָהּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁאַרְבַּע הָאִמָּהוֹת הַלָּלוּ סוֹד יֵשׁ לָהֶם, וּבֵאֲרוּהוּ.

וַיֵּצֶב יַעֲקֹב מַצֵּבָה עַל קְבוּרָתָהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְכַּסָּה מְקוֹמָהּ עַד הַיּוֹם שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיּוֹת מֵתִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַד הַיּוֹם, עַד אוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עַד יוֹם שֶׁתַּזְוִיר שְׁכִינָה מִגָּלוּת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם ה׳ וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם. וְזוֹ שְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ מֵהַגָּלוּת לַעֲמֹד עַל אוֹתָהּ קְבוּרַת רָזֵל וְלִבְכּוֹת שָׁם, כְּמוֹ שֶׁהִיא בָּכְתָה עַל גָּלוּת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם) בְּבֶכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם וְגוֹ׳, וְכָתוּב (שם) כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפָעֳלָתֵךְ. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה עֲתִידָה רָזֵל, שֶׁהִיא בַּדֶּרֶךְ, לִשְׁמֹחַ בְּיִשְׂרָאֵל וְעִם הַשְּׁכִינָה, וּבֵאֲרוּהוּ הַזְּבָרִים.

וַיְהִי בְּשָׁכֵן יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִיא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי בְּשָׁכֵן

יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהִיא, שֶׁהֲרֵי לֵאָה וְרָחֵל מֵתוּ, וְנִטְלָה הַבַּיִת מִי שֶׁנִּטְלָה.

וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתֵּךְ שֶׁרְאוּבֵן הָלַךְ וְשָׁכַב עִם בִּלְהָה? אֶלָּא בְּכָל זְמַנָּן שֶׁל לֵאָה וְרָחֵל, שְׁכִינָה שָׁרְתָה עֲלֵיהֶן, וְעַכְשָׁו שֶׁמֵּתוּ, שְׁכִינָה לֹא נִפְרְדָה מֵהַבַּיִת, וְשׁוֹרָה בַּבַּיִת בַּמִּשְׁכָּן שֶׁל בִּלְהָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁכִינָה רָצְתָה לִטֹּל הַבַּיִת כָּרָאוּי, אִלְמָלֵא יַעֲקֹב לֹא נִמְצָא בְּוַוּג זָכָר וּנְקֵבָה, לֹא שׁוֹרָה שְׁכִינָה בְּגִלּוּי בַּבַּיִת, וְעַל זֶה עָמְדָה שְׁכִינָה בְּמִשְׁכַּן בִּלְהָה. וּבָא רְאוּבֵן, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שֶׁבִּלְהָה יְרֵשָׁה מְקוֹם אִמּוֹ, הָלַךְ וּבִלְבֵּל הַמִּטָּה, וְעַל שֶׁעָמְדָה שְׁכִינָה עָלֶיהָ כָּתוּב בּוֹ וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה.

רַבִּי יֵיסָא אָמַר, שֶׁיָּשַׁן עַל אוֹתָהּ מִטָּה וְלֹא זָזַשׁ לִכְבוֹד הַשְּׁכִינָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִפְגַּם מִזִּוּשְׁבּוֹן הַשְּׁבָטִים, וּבָא הַפָּסוּק וְעָשָׂה זִוּשְׁבּוֹן, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן, וְהַפָּסוּק עָשָׂה אוֹתוֹ רֹאשׁ לְכָל הַשְּׁבָטִים.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזז וְאָמַר, (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְגוֹ' – כָּל דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֻּלָּם יְשָׁרִים וְדַרְכֵי אֱמֶת, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים עַל מָה הֵם עוֹמְדִים. וְעַל זֶה וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם – מִשּׁוּם שֶׁהֵם יוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הוּא יוֹדֵעַ וְהוֹלֵךְ בָּהֶם שֶׁלֹּא סוֹטָה יְמִינָה וּשְׂמֹאלָה.

וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם – אֵלֶּה הֵם הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא יוֹדְעִים לְאָן הַדְּרָכִים הוֹלְכוֹת, וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, הֵם נִכְשָׁלִים בָּהֶם בְּאוֹתָם דְּרָכָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה בְּאוֹתָם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים [שֶׁהֵם בַּתּוֹרָה] שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאוֹתָם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים שֶׁל הַתּוֹרָה הֵם יְדוּעִים, וְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה יֵלְכוּ בָהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה.

וְאִם לֹא הִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יוֹדְעִים דְּרָכִים וּשְׁבִילִים,

כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא יֵדְעוּ לָלֶכֶת בְּאוֹתָם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים, וְנִכְשָׁלִים בָּהֶם. וְאָז יֵלֵךְ בִּדְרָכִים אֲזוּרוֹת שֶׁאֵינָן דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, וְיִתְעַוְּרוּ אֵלָיו בְּכַמָּה דִינִים וְיֶעֱנַשׁ בָּהֶם.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה מַה כָּתוּב? (משלי ו) בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְּשִׂיחֶךָ. בְּשָׁכְבְּךָ – בַּקֶּבֶר, הַתּוֹרָה תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ מִדִּין אוֹתוֹ הָעוֹלָם. וַהֲקִיצוֹתָ – כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְעוֹרֵר רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים, אָז הִיא תְּשִׂיחֶךָ, הִיא תִּהְיֶה סָנֵגוֹר עַל הַגּוּף בְּשְׁבִיל שֶׁיָּקוּמוּ אוֹתָם גּוּפִים שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁיָּקוּמוּ בַּתְּחוּלָה לְחַיֵּי עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְגוֹ'. וְאֵלֶּה הֵם לְחַיֵּי עוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהִתְעַסְּקוּ בְּחַיֵּי עוֹלָם שֶׁהִיא הַתּוֹרָה.

וּבֹא רְאֵה, כָּל אֵלּוּ שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה, אוֹתוֹ הַגּוּף יִתְקַיֵּם וְהַתּוֹרָה תָּגֵן עָלָיו, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ אַחֶרֶת שֶׁכְּלוּלָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, וְאוֹתָהּ רוּחַ הַכּוֹלֶלֶת אַרְבַּע רוּחוֹת תְּזַדַּמֵּן לְכָל אוֹתָם שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה לְהַחֲזִיוֹתָם בְּרוּחַ זוֹ בְּשְׁבִיל שֶׁיִּתְקַיֵּם לְעוֹלָמִים.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (יחזקאל לז) מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ, לָמָּה לֹא הִתְקַיְּמוּ, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם מֵתוּ כְּמוּקְדָּם? בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהֵקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי יְחֶזְקֵאל אוֹתָם הַמֵּתִים, אוֹתוֹ [זְמַן הָעָתִיד] רוּחַ, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, לֹא יָרַד לְקַיְּמָם בְּקִיּוּם, אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים בְּאוֹתָהּ צוּרָה וּלְקַיְּמָם בָּרוּחַ שֶׁנִּכְלָלָה בְּצוּרָה זוֹ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּזְכְּרוּ הָעֲצָמוֹת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַרְאוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהוּא עָתִיד לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים [מַה כָּתוּב? (ישעיה כו) יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן, עַל זֶה אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁעָתִידָה לָרֶדֶת בָּהֶם צַדִּיקִים] [ס"א וְעַל זֶה אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁעָתִידָה לָרֶדֶת בָּהֶם צַדִּיקִים מַה כָּתוּב? מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ, רוּחַ שֶׁנִּכְלָלָה בְּאַרְבַּע], מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד

לְקַיֵּם אוֹתָם קִיּוּם שָׁלֵם בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאוֹתָם שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, הִיא עוֹמֶדֶת עַל הָאָדָם וְנַעֲשֵׂית סָנֵגוֹרְיָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל אוֹתָם דִּבְרֵי תוֹרָה וְכָל אוֹתָהּ תוֹרָה שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם דְּבָרִים וְאוֹתָהּ תוֹרָה עוֹמְדִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹמֶרֶת לְפָנָיו, וְהִיא מְרִימָה קוֹלוֹת וְלֹא שׁוֹכֶכֶת, וּלְאוֹתוֹ זְמַן הִיא תָּשִׁיזַ וְתֹאמַר כְּפִי שֶׁהִתְדַּבֵּק בָּהּ הָאָדָם וְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל זֶה הֵם יָקוּמוּ בְּקִיּוּם שָׁלֵם לְזַכֵּי עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם.

רַבִּי זֵיָא פָּתַח וְאָמַר, (שמואל–א ב) וְעֹלִי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמֹעַ אֵת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן בָּנָיו לְכָל יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבֵן אֶת הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁכֹּהֲנֵי ה׳ יַעֲשׂוּ מַעֲשֶׂה זֶה, וַהֲרֵי מִקֹּדֶם לְכָךְ נֶאֱמַר וּפָרְשָׁה תּוֹרָה אוֹתוֹ הַזִּוּטָא שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים אֵת מִנְחַת ה׳, וְכָתוּב וּמִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם כָּל אִישׁ זֹבֵחַ זֶבַח וְגוֹ׳, וְכָתוּב גַּם בְּטֶרֶם יַקְטִירוּן אֶת הַחֵלֶב וּבָא נַעַר הַכֹּהֵן וְאָמַר לָאִישׁ הַזֹּבֵחַ תְּנָה בָשָׂר לְצָלוֹת לַכֹּהֵן וְגוֹ׳, וְכָתוּב וְאָמַר לוֹ כִּי עַתָּה תִּתֵּן וְאִם לֹא לָקַחְתִּי בְחָזְקָה, וְעַל זֶה וַתְּהִי חַטַּאת הַנְּעָרִים גְּדֹלָה מְאֹד וְגוֹ׳, וְכָל זֶה לֹא הָיוּ נוֹטְלִים אֶלָּא מֵאוֹתָם חֲלָקִים שֶׁהָיוּ לַכֹּהֲנִים לֶאֱכֹל מֵהֶם, וְעַל שֶׁהָיָה הַקְּרִבָּן קַלִּיל בְּעֵינֵיהֶם נֶעֶנְשׁוּ, וְכָאן אָמַר אֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבֵן אֶת הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת?

אֶלָּא זֹס וְזֶלִילָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים עֲבֵרָה זוֹ, כָּל שֶׁכֵּן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ, שֶׁלֹּא יָקוּמוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְיַהַרְגוּ אוֹתָם. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְעַכְּבִים אוֹתָם לְהַכְנֵס לַמִּקְדָּשׁ וּמוֹזְגִים בִּידֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהַכְנֵס לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה עַד שֶׁהַקְּרְבָּנוֹת נַעֲשׂוּ, מִשּׁוּם שֶׁהֵן לֹא מְבִיאוֹת קָרְבָּנוֹת לִטֹּל זֶלֶק מֵהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ מְעַכְּבִים אוֹתָן, וּמִשּׁוּם כָּךְ אוֹתָן נָשִׁים הָיוּ מְבַקְּשׁוֹת מֵהֶם לְהַכְנֵס לְשָׁם, וְעַל זֶה כָּתוּב אֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבֵן אֶת הַנָּשִׁים, שֶׁמְּעַכְּבִים אוֹתָן כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

כְּמוֹ זֶה וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה. זֹס וְשָׁלוֹם שֶׁהוּא שָׁכַב עִמָּהּ, אֶלָּא מִשּׁוּם

שֶׁעִכֵּב אוֹתָהּ לְשַׁמֵּשׁ עִם אָבִיו שִׁמּוּשׁ שֶׁל מִצְוָה, וְזֶה הוּא בִּלְבּוּל הַמִּטָּה, וְעָשָׂה כְּנֶגֶד הַשְׁכִּינָה הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁשִּׁמּוּשׁ מִצְוָה נִמְצָא, שְׁכִינָה שׁוֹרָה עַל אוֹתוֹ מָקוֹם וְנִמְצֵאת שָׁם, וּמִי שֶׁגּוֹרֵם לְעַכֵּב שִׁמּוּשׁ שֶׁל מִצְוָה, גּוֹרֵם שֶׁתִּסְתַּלֵּק שְׁכִינָה מִן הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית מט) כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ אָז זִלַּלְתָּ יְצוּעִי עָלָה. וּמְשׁוּם זֶה כָּתוּב וַיִּשְׁכַּב אֶת בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר. כֻּלָּם הָיוּ בַּמִּנְיָן, וְלֹא נִגְרְעָה מִזְּכוּת שֶׁלָּהֶם כְּלוּם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מָה הַטַּעַם בַּתְּזִלָּה יִשְׂרָאֵל וְאַזַּר כָּךְ יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר? אֶלָּא כְּשֶׁבָּא רְאוּבֵן וּבִלְבֵּל אוֹתָהּ מִטָּה, אָמַר: וּמַה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים הָיוּ לְאַבָּא בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר, וְעַכְשָׁו רוֹצָה לְהוֹלִיד בָּנִים, אוֹלַי אָנוּ פְּגוּמִים שֶׁהוּא רוֹצָה לְהוֹלִיד אֲזַרִים כְּמוֹ מִקֹּדֶם. מִיָּד בִּלְבֵּל אוֹתָהּ מִטָּה וְהִתְעַכֵּב אוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ כְּאִלּוּ עָשָׂה קָלוֹן לַשְּׁכִינָה שֶׁשָּׁרְתָה עַל אוֹתָהּ מִטָּה, וְעַל זֶה כָּתוּב וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי בְּשֵׁם זֶה הִתְעַלָּה תּוֹךְ שְׁנֵים עָשָׂר שֶׁהִתְכַּסּוּ, שֶׁהֵם שְׁנֵים עָשָׂר נַהֲרוֹת אַפַּרְסְמוֹן זֶךְ.

וַיִּהְיוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר – אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁהַשְּׁכִינָה הִתְתַּקְּנָה בָּהֶם, וּמִי הֵם? אֵלּוּ שֶׁהַתּוֹרָה זְוָרָה וְעָשְׂתָה לָהֶם זְשִׁבּוֹן כְּמוֹ מִקֹּדֶם, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, כֻּלָּם רְאוּיִים לַשְּׁכִינָה לְהִסְתַּכֵּל בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם. שֶׁאִלּוּ עָשָׂה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, לֹא יָבֹא רְאוּבֵן בַּמִּנְיָן.

וְעִם כָּל זֶה נֶעֱנַשׁ שֶׁנִּטְלָה מִמֶּנּוּ בְּכוֹרָתוֹ וְנִתְּנָה לְיוֹסֵף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דה״א ה) וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל כִּי הוּא הַבְּכוֹר וּבְזַלְלוֹ יְצוּעֵי אָבִיו נִתְּנָה בְּכֹרָתוֹ [לִבְנֵי] לְיוֹסֵף.

בֹּא רְאֵה, (דניאל ב) שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם הָאֵל מְבֹרָךְ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אֱמֶת וּדְרָכָיו דִּין, וְכָל מַה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, הַכֹּל הוּא בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גּוֹרֵם מַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁהֲרֵי כָּל מִי [מַה] שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, נִרְשָׁם

וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס לְלֵאָה, כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה רְצוּנוֹ וְלִבּוֹ בְּרָזִיל, שֶׁזִּוְּשַׁב שֶׁהִיא רָזִיל, וּמֵאוֹתוֹ שְׁמוּשׁ וְטִפָּה רִאשׁוֹנָה וּמֵאוֹתוֹ רָצוֹן הִתְעַבְּרָה לֵאָה, וּבְאַרוּחוֹ, שֶׁהֲרֵי אִלְמָלֵא שֶׁיַּעֲקֹב לֹא יָדַע, לֹא יַעֲלֶה רְאוּבֵן בַּזִּשְׁבּוֹן. וְעַל זֶה לֹא הִתְעַלָּה בְּשֵׁם יָדוּעַ, אֶלָּא שְׁמוֹ סְתָם רְאוּבֵן.

וְעִם כָּל זֶה זָזַר מַעֲשָׂיו לִמְקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ רָצוֹן רִאשׁוֹן נַעֲשָׂה בְּרָזִיל, אוֹתוֹ רָצוֹן זָזַר בָּהּ, שֶׁהֲרֵי בְּכוֹרָתוֹ זָזְרָה לְיוֹסֵף בְּכוֹר רָזִיל, מָקוֹם שֶׁהָרָצוֹן הָיָה בְּרָזִיל, וְהַכֹּל עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמֶת וְזָכוּת.

רַבִּי זְוְקִיָּה מָצָא יוֹם אֶזֵּד אֶת רַבִּי יוֹסֵי שֶׁהָיְתָה נִשְׁמָטָת זַזְתִּיכַת בָּשָׂר לְתוֹךְ לַהֲבוֹת הָאֵשׁ, וְהָיָה עוֹלֶה קְטוֹר הֶעָשָׁן לְמַעְלָה. אָמַר לוֹ, אִלּוּ קְטוֹר הֶעָשָׁן שֶׁל הַקָּרְבָּן שֶׁהָיָה עוֹלֶה עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ הָיָה עוֹלֶה תָּמִיד כְּמוֹ זֶה, לֹא שׁוֹרָה רָגָז בָּעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ גּוֹלִים מֵעַל הָאָרֶץ.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שִׁיר ג) מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל. מִי זֹאת עֹלָה? בֹּא רְאֵה, בְּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר, הַשְּׁכִינָה הָלְכָה לִפְנֵיהֶם, וְהֵם הָלְכוּ אַזְזֵרֵיהָ, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לַנְזוֹתָם הַדָּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם וְגוֹ'. וְלָכֵן כָּתוּב (ירמיה ב) כֹּה אָמַר ה' זָכַרְתִּי לָךְ זֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַזְזַרַי בַּמִּדְבָּר וְגוֹ'.

וּשְׁכִינָה הָיְתָה הוֹלֶכֶת וְכָל עַנְנֵי הַכָּבוֹד עִמָּהּ. וּכְשֶׁהָיְתָה שְׁכִינָה נוֹסַעַת, הָיוּ נוֹסְעִים, כַּכָּתוּב (במדבר ט) וּלְפִי הֵעָלוֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַזְזַרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וּכְשֶׁהִיא עוֹלָה, אוֹתוֹ עָנָן עוֹלֶה עַד לְמַעְלָה, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם רוֹאִים וְשׁוֹאֲלִים וְאוֹמְרִים, מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עָשָׁן.

אוֹתוֹ עָנָן שֶׁל הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּרְאָה עָשָׁן. מָה הַטַּעַם הִיא עָשָׁן? מִשּׁוּם שֶׁהָאֵשׁ שֶׁהִדְלִיקוּ אַבְרָהָם וְיִצְזָק בְּנוֹ הָיְתָה אֲזוּזָה בָּהּ וְלֹא זֶה מִמֶּנָּה, וְכַאֲשֶׁר נֶאֱזְזָה

אוֹתָהּ הָאֵשׁ בְּתוֹכָהּ, הָיְתָה עוֹלָה עָנָן [נ״א עָשָׁן].

וְעִם כָּל זֶה, מְקֻטֶּרֶת מוֹר וּלְבוֹנָה. מַה זֶּה מְקֻטֶּרֶת? מִתְקַשֶּׁרֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים אֲוִזִּרִים, עָנָן שֶׁל אַבְרָהָם לְיָמִין, עָנָן שֶׁל יִצְחָק לִשְׂמֹאל. מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל – זֶה יַעֲקֹב.

דָּבָר אַוִּזִּר – זֶה יוֹסֵף הַצַּדִּיק, מִשּׁוּם שֶׁאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הָיָה הוֹלֵךְ אֵלָיו. לָמָּה רוֹכֵל? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה רָכִיל אֶת אָזְיו לְאָבִיו. דָּבָר אַוִּזִּר לָמָּה רוֹכֵל – אֶלָּא מַה זְּנָנֵי זֶה שֶׁצְּרוּרוֹת עֲצֵי בְשָׂמִים וְאַבְקוֹת עָלִים מְרִיזִים כֻּלָּם בְּיָדוֹ – כָּךְ גַּם יוֹסֵף, הוּא קִיּוּם הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קִיֵּם אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה קְשׁוּרוֹת לִשְׁמִירַת בְּרִית קֹדֶשׁ.

וְלָכֵן שְׁכִינָה קְשׁוּרָה לְאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְיוֹסֵף, כְּאָזְד הֵם, וּדְמוּת אַוִּזִּת לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל, מִשּׁוּם שֶׁמִּמְּקוֹם שֶׁהַנָּהָר שׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, הַכֹּל מַשְׁקִים וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת.

וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ וְהָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת, כֻּלָּם הָיוּ מִתְקָרְבִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי, וּכְשֶׁקָּרְבָּן נַעֲשָׂה וְהֶעֱשָׁן עוֹלֶה בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, אָז הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁעֲשָׁן הַמִּזְבֵּחַ הִדְלִיק מְנוֹרָה שֶׁרְאוּיָה לְהַדְלִיק, וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת וְהַמְּנוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת.

וּמִיּוֹם שֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לְךָ יוֹם וְיוֹם שֶׁאֵין בּוֹ זַעַם וְרִגְזָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, וּפָרְשָׁה הַזְּדָוָה מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה, וְיִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בַּגָּלוּת, וְהֵם בְּרָשׁוּת שֶׁל עֲבוֹדוֹת זָרוֹת אֲוִזִּרוֹת, וְאָז הִתְקַיֵּם הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (דברים כח) וְעָבַדְתָּ שָׁם אֱלֹהִים אֲוִזִּרִים.

וְכָל זֶה לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל. מַה זֶּה מֵרֹב כֹּל? כְּאָן מֵרֹב כֹּל, וְשָׁם מֵזִּסֶר כֹּל.

עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיִפָּדֶה אוֹתָם מִבֵּין הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(שם לו) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבֶּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הֱפִיצְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. וְכָתוּב אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמָיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ וְגוֹ'.

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם. בֹּא רְאֵה, בְּזַמַּן יִצְחָק לֹא נִמְנוּ בְּנֵי עֵשָׂו כְּמוֹ שֶׁנִּמְנוּ בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי עַד שֶׁלֹּא מֵת יִצְחָק הֵם נִמְנוּ, אֲבָל בְּעֵשָׂו מַה כָּתוּב? וַיִּגְוַע יִצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו זָקֵן וּשְׂבַע יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עֵשָׂו וְיַעֲקֹב בָּנָיו. אַזַּרְיוֹ מַה כָּתוּב? וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ בְּזִכְלְקוֹ וּבִירֻשָּׁתוֹ וּבְגוֹרָלוֹ, אֶלָּא יַעֲקֹב וּבָנָיו.

וְלָכֵן יַעֲקֹב וּבָנָיו הֵם זִכְלְקוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִכְנָסִים בַּזִּשְׁבּוֹן. אֲבָל עֵשָׂו שֶׁאֵינוֹ בַּזִּכְלָךְ שֶׁל צַד הָאֱמוּנָה, עָשָׂה זִשְׁבּוֹנוֹ אַזַּר שֶׁמֵּת יִצְחָק, וְנִפְרַד זִכְלְקוֹ לְמָקוֹם אַזַּר.

בֹּא רְאֵה, אַזַּרְיֵי שֶׁמֵּת יִצְחָק וְעֵשָׂו נִפְרַד לַצַּד שֶׁלּוֹ, מַה כָּתוּב? וַיִּקָּוּז עֵשָׂו אֶת נָפְשָׁיו וְגוֹ' מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָזַיו. שֶׁהִשְׁאִיר לְיַעֲקֹב קֶרֶן וֶרֶוז שֶׁעָבוֹד מִצְרַיִם, וְהָאָרֶץ, וּמְכַר לוֹ זִכְלְקוֹ בִּמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, וְהָלַךְ לוֹ מִן הָאָרֶץ וּמִן הָאֱמוּנָה וּמִזִּכְלְקוֹ, שֶׁהָלַךְ לוֹ מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הָיָה זִכְלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב טוֹב בַּכֹּל מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁאַר עֵשָׂו עִמּוֹ וְנִפְרַד מִמֶּנּוּ וְהָלַךְ לוֹ לְזִכְלְקוֹ וּלְגוֹרָלוֹ, וְנִשְׁאַר יַעֲקֹב אָזוּז בִּירֻשַּׁת אָבִיו וּבִירֻשַּׁת אֲבוֹתָיו. וְעַל זֶה וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָזַיו. מַה זֶּה מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָזַיו? שֶׁלֹּא רָצָה זִכְלְקוֹ וִירֻשָּׁתוֹ וְגוֹרָל הָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ. אַשְׁרֵי זִכְלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, עָלָיו כָּתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב זֶבֶל נַזַּלְתּוֹ.

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלֹךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יֵיסָא פָּתַז וְאָמַר, (עובדיה א) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם וְזִכְלֵךְ אֶת הָאָרֶץ לְשִׁבְעָה תִּזּוּמֵי זַלָּקִים כְּנֶגֶד שִׁבְעִים מַמְנִים גְּדוֹלִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִכֵּךְ אוֹתָם לְשִׁבְעִים עַמִּים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) בְּהַנְחֵל

עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים.

וּמִכָּל הַמְמַנִּים הַגְּדוֹלִים שֶׁנִּמְסְרוּ לְשִׂאָר הָעַמִּים אֵין בָּהֶם בָּזוּי לְפָנָיו כַּמְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַצַּד שֶׁל עֵשָׂו הוּא צַד הַטֻּמְאָה, וְצַד הַטֻּמְאָה הוּא קָלוֹן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן דְּרָגוֹת קְטַנּוֹת שֶׁאֲזַר הָרִיזָּזִים, שֶׁבָּא מֵהָרִיקָנוּת שֶׁל הַמּוּדוֹת הָאֲדֻמּוֹת, וְעַל זֶה הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה.

בֹּא רְאֵה, בַּדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת יֵשׁ דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, כֻּלָּם מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְכָל הַדְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת הֵן, וּקְשׁוּרוֹת אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וּמַלְכוּת נִפְרֶדֶת זֶה מִזֶּה, וּמַלְכוּת קְשׁוּרָה בְּמַלְכוּת, זֶה נִכְנָס וְזֶה עוֹלֶה, אֲזוּזִים בְּקֶשֶׁר אָזֻד.

לְאוֹתוֹ קֶשֶׁר יֵשׁ קוֹמָה אַזַּת, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים לְאוֹתָהּ קוֹמָה. בְּכָל קֶשֶׁר וְקֶשֶׁר עֲטָרָה אַזַּת, וּבְכָל עֲטָרָה וַעֲטָרָה שְׁלִיטָה אַזַּת, וְהִתְמַנָּה בָּעֲטוּר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהִתְמַנָּה וְיָרַד לְמַטָּה, עַד שֶׁהִתְקַשְּׁרוּ בּוֹ כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כָּל אָזֻד וְאָזֻד נִפְרָד בּוֹ כּוֹכָב אָזֻד וּמַזָּל אָזֻד, וְכָל הַכּוֹכָבִים מְזֻמָּנִים הֵם בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה מִתְעַטֶּרֶת בִּמְקוֹמוֹת יְדוּעִים כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁנִּפְרָדוֹת הַדְּרָגוֹת נִמְצָא קֶשֶׁר הַמַּפְסִיק, עַד שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים לַצַּד שֶׁנִּרְאָה לָהֶם, וְהַצְּדָדִים שֶׁל דַּרְגּוֹת הַטֻּמְאָה שֶׁהֵם בְּצַד שְׂמֹאל, כֻּלָּם נִפְרָדִים לְכַמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים מִצַּדֵּי הַגְּבוּרוֹת הָאֲדֻמּוֹת, וְלָכֵן תְּלוּיוֹת הַגְּבוּרוֹת לְמַטָּה לְאֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת. וְעַל זֶה הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, בְּאֶרֶץ – בַּצַּד שֶׁל הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא דַּרְגַּת עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם, וְכֻלָּם בָּאִים מִצַּד שֶׁל רוּזָז הַטֻּמְאָה. לִפְנֵי מְלֹךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל – מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בְּבֵית הַשְּׁעָרִים לְמַטָּה קוֹדְמוֹת.

וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ, בִּשְׁבִיל דְּרֻגּוֹתָיו הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן לְהַכְנֵס, וּמִשּׁוּם כָּךְ לִפְנֵי מִלֶּךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁעַד עַכְשָׁו טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנָּהּ שֶׁל מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לִשְׁלֹט וּלְהֵאָוֵז בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן אָמַר יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ.

וּכְשֶׁהִשְׁלִמוּ דְּרֻגּוֹת אֵלּוּ בַּתְּווֹלָה, אַזַּר כָּךְ מִתְעוֹרֶרֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לִשְׁלֹט עַל הַתַּוְוֹתוֹנִים, וּכְשֶׁשּׁוֹרָה, שׁוֹרָה בַּקָּטָן שֶׁל כָּל הַשְּׁבָטִים, שֶׁהוּא בִּנְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סח) שָׁם בִּנְיָמִין צָעִיר רוֹדֵם וְגוֹ'. וּבוֹ שׁוֹרָה לְהִתְעוֹרֵר הַמַּלְכוּת. אַזַּר כָּךְ בָּאָה הַמַּלְכוּת לִמְקוֹמָהּ וְעוֹמֶדֶת עָמוֹ שֶׁלֹּא תָּזוּז לְעוֹלָמִים.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מד) וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בָּחַרְתִּי בּוֹ. כֹּה אָמַר ה' עֹשֶׂךָ וְיֹצֶרְךָ מִבֶּטֶן יַעְזְרֶךָ אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיֵשֻׁרוּן בָּחַרְתִּי בּוֹ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה הִבְטִיחָן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת [כְּדֵי] לְזַכּוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי לֹא הִתְרַצָּה לְזַלְזְלוֹ לְכָל עַם וְלָשׁוֹן פָּרַט לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם.

וְלָכֵן נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת, לִזְכּוֹת בָּהּ וְלָדַעַת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁיִּירְשׁוּ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, יֵשׁ לוֹ זֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. שָׁלֹשׁ דְּרֻגּוֹת כָּאן: בַּתְּווֹלָה יַעֲקֹב, אַזַּר כָּךְ יִשְׂרָאֵל, וְאַזַּר כָּךְ יְשֻׁרוּן.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הֲרֵי כְּבָר בֵּאֲרוּהוּ, יִשְׂרָאֵל אַף גַּם כָּךְ, וְאַף עַל גַּב שֶׁדְּרֻגּוֹת אֵלּוּ כְּאַוָּזוֹת. יְשֻׁרוּן לָמָּה נִקְרָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם זֶה? אֶלָּא יִשְׂרָאֵל וְיְשֻׁרוּן הַכֹּל אֶזֶד. יְשֻׁרוּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) יָשֹׁר עַל אֲנָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁנָּטַל שׁוֹרָה לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וּמִשּׁוּם אוֹתָן שְׁתֵּי שׁוּרוֹת נִקְרָא יְשֻׁרוּן, וְזֶהוּ יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל עַל שֶׁנָּטַל גְּדֻלָּה וְתִקֶּף מֵהַכֹּל. יִשְׂרָאֵל [וְיְשֻׁרוּן] עַל אוֹתָם זֵלָקִים שְׁנֵי צְדָדִים שְׁתֵּי שׁוּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַכֹּל אֶזֶד.

וְכָל אוֹתָם שֵׁמוֹת עוֹלִים לְאָזְנָד. יַעֲקֹב עַבְדִּי, לְפָעָמִים הוּא עֶבֶד, כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִצְוֹת אֲדוֹנוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. וְכֵן יִשְׂרָאֵל בָּזַרְתִּי בוֹ, לְהַשְׁרוֹת עָלָיו, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן. כָּתוּב (ישעיה מג) בְּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב כֹּה אָמַר ה׳ עֹשֶׂךָ. כָּל הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ עוֹלוֹת לְאָזְנָד, וַהֲרֵי נֶאֱמַר, בּוֹרֵ״א, יוֹצֵ״ר, עוֹשֵׂ״ה, וְכָל הַדְּרָגוֹת אֵלֶּה עַל אֵלֶּה וְכֵלָּן אָזְנָד.

אַשְׁרֵי זֶלְכֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁבְּכֻלָּם כָּתוּב (ירמיה י) הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים בְּעֵת פָּקְדָתָם יאבֵדוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְבַעֵר אוֹתָם מִן הָעוֹלָם וְיִשָּׁאֵר הוּא לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ב) וְנִשְׂגָּב ה׳ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שם מא) אַל תִּירְאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מְתֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזַרְתִּיךְ נְאֻם ה׳ וְגֹאֲלֵךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל. בֹּא רְאֵה, כָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אוֹתָם לִמְמֻנִּים שַׁלִּיטִים יְדוּעִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְכֻלָּם הוֹלְכִים אַזְרֵי אֱלֹהֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מיכה ד) כִּי כָל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו. וְכֻלָּם שׁוֹפְכִים דָּמִים וְעוֹרְכִים קָרְבּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, גּוֹזְלִים רוֹצְזִים וְנוֹאֲפִים, וּמְעָרְבִים בְּכָפָה מַעֲשִׂים רָעִים, וּמִתְזַוְּקִים בְּכֹזָם לְהָרַע.

וְלִישְׂרָאֵל אֵין תִּקָּף וְכֹזַ לְנַצְּחָם אוֹתָם פָּרַט לַפָּה שֶׁלָּהֶם, כַּתּוֹלַעַת הַזּוֹ שֶׁאֵין לָהּ תִּקָּף וְכֹזַ אֶלָּא בְּפִיהָ, וּבְפִיהָ הִיא שׁוֹבֶרֶת הַכֹּל, וְלָכֵן נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹלַעַת.

עוֹד, אַל תִּירְאִי תּוֹלַעַת יַעֲקֹב – מַה תּוֹלַעַת אֵין בְּרִיָּה בָּעוֹלָם כְּמוֹ תּוֹלַעַת הַמֶּשִׁי הַזּוֹ שֶׁטְּווּיִם בּוֹ, שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצְאִים כָּל לְבוּשֵׁי כָבוֹד, לְבוּשֵׁי הַמְּלָכִים, אַזַּר כָּךְ זוֹרַעַת זָרָעִים וּמֵתָה, וּמֵאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁנִּשְׁאָר מִמֶּנָּה מִתְקַיֶּמֶת כְּמוֹ מִקֹּדֶם וַהֲרֵיהִי בְּקִיּוּם – כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם כְּמוֹ הַתּוֹלַעַת הַזּוֹ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁמֵּתִים, יַזְזְרוּ וְיִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר [שֶׁכָּתוּב] (ירמיה יז) (כִּי) [הִנֵּה] כַּזּוֹמֵר בְּיַד הַיּוֹצֵר כֵּן אַתֶּם בְּיָדִי בֵּית יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה כַּזּוֹמֵר? אֶלָּא זֶהוּ זוֹמֵר שֶׁל אוֹתָהּ זְכוּכִית, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁבָּר – נִתְקָן, וְיֵשׁ לוֹ תַּקָּנָה כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

מִתֵּי יִשְׂרָאֵל – זֶה עֵץ הַזֵּיתִים. שֶׁמְּשׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל דְּבוּקִים בְּעֵץ הַזֵּיתִים, לְכֵן יִהְיוּ לָהֶם זֵיתִים וְיָקוּמוּ מִן הֶעָפָר וְיִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם וְיִהְיוּ לְעַם אֶזְוָד לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (צפניה ג) לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה׳ לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶזְוָד.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יְצְוָזָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, וְקָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְקָרָא קְרִיאַת שְׁמַע וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אָמַר כָּךְ אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְוָזָק, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁעַד שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם לְדַרְכּוֹ, צָרִיךְ לִטֹּל רְשׁוּת מֵרִבּוֹנוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ.

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיָּצָאתִי לֹא הָיָה זְמַן תְּפִלָּה וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע. עַכְשָׁו שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ בְּאֵירָה, הִתְפַּלַּלְתִּי. אֲבָל עַד שֶׁלֹּא יָצָאתִי לַדֶּרֶךְ, בִּקַּשְׁתִּי בַּקָּשָׁתִי מִמֶּנּוּ וְנִמְלַכְתִּי בּוֹ, אֲבָל תְּפִלָּה זוֹ לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי.

שֶׁהֲרֵי אֲנִי עוֹסֵק בַּתּוֹרָה מֵהַזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַבֹּקֶר, עַד עַכְשָׁו לֹא הָיָה זְמַן לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁל קְדֵרוּת הַשַּׁחַר נִמְצֵאת אִשָּׁה מְדַבֶּרֶת עִם בַּעְלָהּ וְהֵם בְּסוֹד כְּאֶזְוָד, שֶׁהִיא רוֹצָה לָלֶכֶת לְמִשְׁכָּנָהּ עִם עַלְמוֹתֶיהָ שֶׁיּוֹשְׁבוֹת עִמָּהּ, וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לְהַפְסִיק דִּבּוּרָם כְּשֶׁמְּזַכְּרִים כְּאֶזְוָד וּלְהַכְנִיס דָּבָר אַחֵר בֵּינֵיהֶם.

וְעַכְשָׁו שֶׁהָאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, הוּא זְמַן הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים עב) יִירָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ. מַהוּ עִם שָׁמֶשׁ? לִשְׁמֹר אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ עִמָּנוּ לְהָאִיר לָהּ, שֶׁהֲרֵי יֵרָאֶה עִם הַשֶּׁמֶשׁ צָרִיךְ, וְלֹא לְהַפְרִידָם. וּכְשֶׁלֹּא מֵאִיר הַיּוֹם, הוּא לֹא יֵרָאֶה עִם הַשֶּׁמֶשׁ, וְצָרִיךְ לְזַכֵּר אוֹתָם כְּאֶזְוָד, וְזֶהוּ עִם שָׁמֶשׁ.

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית שָׁדֶה אֶזְוָד יָשְׁבוּ. זָקְפוּ עֵינֵיהֶם וְרָאוּ הַר אֶזְוָד שֶׁהָיוּ

עוֹלִים בְּרוּמוֹ בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת. פָּזַד רַבִּי יִצְחָק. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה אַתָּה פָּזוּזַד? אָמַר לוֹ, רָאִיתִי שֶׁהָהָר הַזֶּה קָשֶׁה, וְרָאִיתִי אֶת הַבְּרִיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן מְשֻׁנּוֹת, וּפָזַדְתִּי שֶׁלֹּא יְצָרוּ לָנוּ. אָמַר לוֹ, מִי שֶׁפָּזוּזַד – מְזֻזָּטְאִים שֶׁבְּיָדָיו יֵשׁ לוֹ לִפָּזוּד. בֹּא רְאֵה, אֵין אֱלֹהֵי מְאוּתָּן בְּרִיּוֹת קָשׁוֹת שֶׁהָיוּ נִמְצָאוֹת בֶּהָרִים.

פָּתַח וְאָמַר: וְאֵלֶּה בְּנֵי צִבְעוֹן וְאַיָּה וַעֲנָה הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיֵּמִם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, אֵין אֱלֹהֵי אוֹתָם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (דִּבְרִים ב) הָאֵמִים לְפָנִים יָשְׁבוּ בָהּ וְגוֹ', וּבְנֵי עֵשָׂו יִירָשׁוּם וְגוֹ'.

אֲבָל אֱלֹהֵי שֶׁאָמַר הַכָּתוּב אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיֵּמִם בַּמִּדְבָּר, יֵמִם כָּתוּב (זָסַר י'), אֵלּוּ הָיוּ בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת. שֶׁכַּאֲשֶׁר גֵּרַשׁ קַיִן מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, כַּכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ד) הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר, וְכָתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד, וּבֵאֲרוּהוּ.

מִבְּנֵי בָּנָיו בְּצַד שֶׁל רוּזוֹת וּסְעָרוֹת וּמַזִּיקִים וְאֵלֶּה עָמְדוּ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁרָצָה לְהִתְקַדֵּשׁ יוֹם הַשַּׁבָּת, נִבְרְאוּ מֵאוֹתוֹ צַד רוּזוֹת קָיְמוֹת מְעוֹפָפוֹת [מְאִירוֹת] בְּלִי גּוּף, וְאֱלֹהֵי אֵינָם לֹא מִיּוֹם שַׁבָּת וְלֹא מִיּוֹם שִׁשִּׁי, וְנִשְׁאֲרוּ אֵלּוּ יוֹמַיִם בָּהֶם בְּסָפָק, וְלָכֵן לֹא הִתְקַיְּמוּ לֹא מִזֶּה וְלֹא מִזֶּה.

וְהָלְכוּ וְהִתְפַּשְׁטוּ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל קַיִן, וְהִתְלַבְּשׁוּ בְּאוֹתוֹ צַד, וְלֹא הִתְלַבְּשׁוּ לְהִתְקַיֵּם, וְנִקְרְאוּ יֵמ"ם זָסַר, שֶׁלֹּא הִתְקַיְּמוּ לֹא בְּיוֹם זֶה וְלֹא בְּיוֹם זֶה, וְנִרְאִים לִבְנֵי אָדָם. וְהוּא מָצָא אוֹתָם וְלִמְּדוּ אוֹתוֹ לְהָבִיא מַמְזֵרִים לָעוֹלָם, וְהֵם הוֹלְכִים בֵּין הֶהָרִים וְעוֹמְדִים בְּגוּף פַּעַם אַזַּת בַּיּוֹם, וְאַזַּר כָּךְ מִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, הָעֲנָה הַזֶּה הָיָה מַמְזֵר, שֶׁבָּא צִבְעוֹן עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד מַמְזֵר, וְזֶה בָּא מִצַּד רוּזַז הַטֻּמְאָה שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ, וְלָכֵן מָצָא אוֹתָם וְלִמְּדוּ אוֹתוֹ כָּל מִינֵי צַד הַטֻּמְאָה בִּשְׁבִיל זֶה.

וּבֹא וּרְאֵה, אֱלֹהֵי הֵם וְכַמָּה אֱזוֹרִים נִפְרָדִים אֱלֹהֵי מֵאֱלֹהֵי, כֻּלָּם בָּאִים מֵאוֹתוֹ צַד וְהוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר וְנִרְאִים שָׁם, מִשּׁוּם שֶׁהַמִּדְבָּר הוּא מָקוֹם זָרֵב

וְהוּא בֵּית מוֹשָׁבָם. וְעִם כָּל זֶה, כָּל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיָרֵא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא פַּוּזֵד מֵהֶם. הָלְכוּ וְנִכְנְסוּ בְּהַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּמוֹ זֶה כָּל אוֹתָם הָרִים וְגִבְעוֹת, מְקוֹם מוֹשָׁב שֶׁלָּהֶם הוּא. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה, וְכָל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה כָּתוּב עֲלֵיהֶם (תהלים קכא) ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שם קיא) הַלְלוּיָהּ אוֹדֶה ה' בְּכָל לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה, פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּל יָמָיו הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וּמְשַׁבֵּחַ וּמוֹדֶה בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת כְּדֵי לְתַקֵּן מְקוֹמוֹ בַּמַּלְכוּת שֶׁל מַעְלָה.

שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר רוּחַ צָפוֹן בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִתְעוֹרֵר בְּגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, וְהוּא הָיָה קָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּמִתְגַּבֵּר בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת עַד שֶׁעוֹלָה הַשַּׁחַר.

מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּגַן עֵדֶן, הֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁהוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שָׁבַגָּן, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ, כַּכָּתוּב (שיר ז) חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא זוּט שֶׁל זֶסֶד מָשׁוּךְ עָלָיו בַּיּוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאוֹתָם דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁהוּא אוֹמֵר, כֻּלָּם עוֹלִים וּמִתְעַטְּרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּלַּיְלָה בַּעֲבוֹדַת אֲדוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, הַלְלוּיָהּ, בְּכָל אוֹתָן שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁדָּוִד אָמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלְּמַעְלָה מִכֻּלָּם הוּא הַלְלוּיָהּ, וּבַאֲרוּהוּ, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכּוֹלֵל הַשֵּׁם וְהַשָּׁבַח כְּאֶחָד. מַה שֵּׁם וּמַה שָּׁבַח? שֵׁם זֶה י"ה. הַשָּׁבַח מַהוּ? אֶלָּא זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא (הַלֵּל בְּגִימַטְרִיָּא ה"ס, שֶׁהוּא אדנ"י) מִתַּקֶּנֶת שָׁבַח תָּמִיד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלֹא שׁוֹקֶטֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל. מִשּׁוּם שֶׁסִּדּוּר הַשָּׁבַח הִיא מְסַדֶּרֶת וּמְשַׁבַּחַת

תָּמִיד אֵלָיו, וְלָכֵן שֵׁם וְשַׁבַּזוּ כְּאֶזֶוד.

אוֹדָה ה׳ בְּכָל לֵבָב, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ – בַּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבַיֵּצֶר הָרָע, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִמְצָאִים תָּמִיד אֵצֶל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים ו) בְּכָל לְבָבְךָ, וּבֵאֲרוּהוּ. בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת מִתְעַטְּרוֹת בָּהֶם, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, צַדִּיקִים וַחֲסִידִים, יְשָׁרִים. וְעֵדָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פּג) נֹעָצָב בַּעֲדַת אֵל. וְהֵם סוֹד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בָּהֶם.

וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִתְרַצֶּה בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת, וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְשַׁבֵּחַ לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ וּמַצִּילוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם צא) אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי וְגוֹ׳, אֹרֶךְ יָמִים וְגוֹ׳.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שָׁם לב) אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה. אַתָּה סֵתֶר לִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא סֵתֶר וּמָגֵן לְאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, וְהוּא מִסְתַּתֵּר בְּצֵל כְּנָפָיו, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהָרַע לוֹ. מִצַּר תִּצְּרֵנִי – מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה. לְמַעְלָה יֵשׁ לָאָדָם יְרִיבִים, אַף לְמַטָּה כָּךְ גַּם, וּמֵיהוּ? זֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא צַר לְמַעְלָה וְצַר לְמַטָּה, וְאִלְמָלֵא יֵצֶר הָרָע – לֹא נִמְצָא בַּעַל רִיב לְאָדָם בָּעוֹלָם. בִּשְׁבִיל כָּךְ מִצַּר תִּצְּרֵנִי.

רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה, הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב יְסוֹבְבֵנִי סֶלָה, מַה זֶּה תְּסוֹבְבֵנִי? אֵלּוּ שִׁירִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דְּרָגוֹת לְהַצָּלָה, תְּסוֹבְבֵנִי בָּהֶם לְהַצִּילֵנִי בַּדֶּרֶךְ. וּפָסוּק זֶה הוּא גַּם כֵּסֵדֶר וְגַם לְמַפְרֵעַ, מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

בֹּא רְאֵה, בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת הַלָּלוּ שֶׁאָמַר דָּוִד יֵשׁ בָּהּ סוֹדוֹת וּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים בְּסוֹדוֹת הַזִּוְּכְמָה, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נֶאֶמְרוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהָיָה שׁוֹרֶה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל דָּוִד וְהָיָה אוֹמֵר שִׁירָה, וְלָכֵן כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ בְּסוֹדוֹת הַזִּוְּכְמָה.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תְּהִלִּים קיט) דָּוֹזָה דְוִזִיתַנִי לִנְפֹל וַה׳ עֲזָרָנִי. דָּוֹזָה דְוִזִיתַנִי, דָּוֹזָה דָּוֹזוּנִי הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! מַה זֶּה דָּוֹזָה דְוִזִיתַנִי? אֶלָּא זֶה צַד הָאַוֵּזר שֶׁדָּוֹזֶה אֶת הָאָדָם תָּמִיד וְרוֹצֶה לְדָוֹזוֹת אוֹתוֹ וּלְהַסְטוֹתוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ יֵצֶר הָרָע שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד אֵצֶל הָאָדָם, וּכְנֶגְדּוֹ זָוַּר דָּוִד וְאָמַר דָּזוּזָה דְזוּזַיתַנִי לִנְפָלִ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מִשְׁתַּדֵּל אֵלָיו בְּכָל אוֹתָן צָרוֹת לְהַסְטוֹתוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעָלָיו אָמַר דָּוִד, דָּזוּזָה דְזוּזַיתַנִי לִנְפָלִ – בַּגֵּיהִנֹּם, וַה׳ עֲזָרָנִי – שֶׁלֹּא נִמְסַרְתִּי לְיָדָךְ.

וְעַל זֶה יֵשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ בְּכָל דְּרָכָיו, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) אָז תֵּלֵךְ לָבֶטַח דַּרְכֶּךָ וְרַגְלְךָ לֹא תִגּוֹף, (שם ד) בְּלֶכְתְּךָ לֹא יֵצַר צַעֲדֶךָ וְאִם תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל, וְכָתוּב (שם) וְאַרְזֵז צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי זֵזָיִא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לד) רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ ה׳ בֹּא רְאֵה כַּמָּה מְקַטְרְגִים יֵשׁ לוֹ לָאָדָם מִן הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן בּוֹ נְשָׁמָה [ד״א לָאָדָם] [לְהִתְקַיֵּם] בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָדָם יוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם, מִיָּד מִזְדַּמֵּן לְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ יֵצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (בראשית ד) לַפֶּתַח זֹטָאת רֹבֵץ וְגוֹ׳, וְאָז מִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ יֵצֶר הָרָע.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הַבְּהֵמוֹת בְּיוֹם שֶׁנּוֹלָדִים, שׁוֹמְרִים אֶת עַצְמָם וּבוֹרְזִים מִתּוֹךְ הָאֵשׁ וּמִכָּל הַמְּקוֹמוֹת הָרָעִים, וְאָדָם מִיָּד בָּא לְזָרֹק אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הָאֵשׁ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּצֶר הָרָע שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, וּמִיָּד מֵסִיט אוֹתוֹ לְדֶרֶךְ רָעָה.

וּבְאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (קהלת ד) טוֹב יֶלֶד מִסְכֵּן וְזָקֵם מִמֶּלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְהִזָּהֵר עוֹד. טוֹב יֶלֶד – זֶהוּ יֵצֶר הַטּוֹב, שֶׁהוּא יֵצֶר טוֹב שֶׁהוּא יֶלֶד מִיָּמִים מוּעָטִים עִם הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי מִשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר שָׁנִים וְאֵילָךְ [עִמּוֹ], כְּמוֹ

שֶׁנִּתְבָּאֵר.

מִמֶּלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל. מִמֶּלֶךְ – זֶה הוּא יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא נִקְרָא מֶלֶךְ וְשַׁלִּיט בָּעוֹלָם עַל בְּנֵי אָדָם. זָקֵן וּכְסִיל – שֶׁהוּא זָקֵן וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְוּהוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם נוֹלָד וְיוֹצֵא לַאֲוִיר הָעוֹלָם, הוּא מִזְדַּמֵּן עִם הָאָדָם, וְעַל כֵּן הוּא מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל.

אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְהִזָּהֵר עוֹד, לֹא כָּתוּב לְהַזְהִיר אֶלָּא לְהִזָּהֵר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּסִיל, וְעָלָיו אָמַר שְׁלֹמֹה, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, (קהלת ב) וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ, שֶׁהֲרֵי מִפָּסֹלֶת הַחֹשֶׁךְ הוּא בָּא, וְאֵין לוֹ אוֹר לְעוֹלָמִים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא רְאֵה, כָּתוּב טוֹב יֶלֶד מִסְכֵּן וְחָכָם, מִי זֶה יֶלֶד מִסְכֵּן? הֲרֵי בֵּאֲרוּהָ, וְנִתְבָּאֵר שֶׁהוּא יֵצֶר טוֹב. אֲבָל טוֹב יֶלֶד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי, וְזֶה הוּא נַעַר שֶׁהוּא יֶלֶד מִסְכֵּן, שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם. וְלָמָּה נִקְרָא נַעַר? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זִזּוּשׁ הַלְבָנָה שֶׁתָּמִיד מִתְחַדֶּשֶׁת, וְתָמִיד הוּא יֶלֶד מִסְכֵּן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְחָכָם, מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹרָה בּוֹ חָכְמָה.

מִמֶּלֶךְ זָקֵן – זֶהוּ יֵצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֶׁהָיָה לֹא יָצָא מִטָּבְמָאתוֹ לְעוֹלָמִים. וְהוּא כְּסִיל, שֶׁכָּל דְּרָכָיו הֵם לְדֶרֶךְ רָעָה, וְהוֹלֵךְ וּמְסַטֶּה אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְלֹא יוֹדֵעַ לְהִזָּהֵר, וְהוּא בָּא עִם אָדָם בַּעֲלִילוֹת כְּדֵי לְהַסְטוֹתָם מִדֶּרֶךְ טוֹבָה לְדֶרֶךְ רָעָה.

בֹּא רְאֵה, עַל זֶה מַקְדִּים עִם אָדָם בַּיּוֹם שֶׁנּוֹלָד, כְּדֵי שֶׁיַּאֲמִין לוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא יֵצֶר הַטּוֹב, לֹא יָכוֹל הָאָדָם לְהַאֲמִין לוֹ, וְדוֹמֶה עָלָיו כְּמַעֲמָסָה. כְּמוֹ זֶה שָׁנִינוּ, מִי הוּא רָשָׁע עָרוּם? זֶהוּ מִי שֶׁמַּקְדִּים לִטְעֹן דְּבָרָיו לִפְנֵי הַדַּיָּן טֶרֶם יָבֹא וְזַכְּרוֹ בַּעַל הַדִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יז) צַדִּיק הָרִאשׁוֹן בְּרִיבוֹ וְגוֹ'.

כְּמוֹ זֶה [הוּא נ"א הַזֶּה] רָשָׁע עָרוּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג) וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם, וְהוּא מַקְדִּים וְשׁוֹרֶה עִמּוֹ שֶׁל אָדָם בְּטֶרֶם יָבֹא זַכְּרוֹ לִשְׁרוֹת עָלָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מַקְדִּים, וְהִנֵּה טוֹעֵן טַעֲנָתוֹ עִמּוֹ – כְּשֶׁבָּא זַכְּרוֹ, שֶׁהוּא יֵצֶר

הַטּוֹב, מֵרַע אֶת הָאָדָם עִמּוֹ וְלֹא יָכוֹל לִזְקֹף רֹאשׁוֹ כְּאִלּוּ הִטְעִין עַל כְּתֵפּוֹ כָּל הַמַּשָּׂאוֹת שֶׁל הָעוֹלָם בְּגִלַּל אוֹתוֹ רָשָׁע עָרוּם שֶׁהִקְדִּים עִמּוֹ. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה (קֹהֶלֶת ט) וְזָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוֹיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים, מִשּׁוּם שֶׁהִנָּה הִקְדִּים אַזַּר.

וְעַל כֵּן, כָּל דַּיָּן שֶׁמְּקַבֵּל מֵאָדָם דָּבָר בְּטֶרֶם יָבֹא וְזַבְּרוֹ, כְּאִלּוּ קִבֵּל עָלָיו תּוֹעֵבָה אַזַּרְת לָאֱמוּנָה, אֶלָּא (משלי שם) וּבָא רֵעֵהוּ וַחֲקָרוֹ, וְזֶה הוּא דֶּרֶךְ שֶׁל אָדָם צַדִּיק. שֶׁהֲרֵי הָאָדָם הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁלֹּא הֶאֱמִין לְאוֹתוֹ רָשָׁע עָרוּם שֶׁל יֵצֶר הָרָע בְּטֶרֶם יָבֹא וְזַבְּרוֹ, שֶׁהוּא יֵצֶר הַטּוֹב. וּמִשּׁוּם זֶה בְּנֵי אָדָם נִכְשָׁלִים לָעוֹלָם הַבָּא.

אֲבָל אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁפּוֹזֵז מֵרִבּוֹנוֹ, כַּמָּה רָעוֹת סוֹבֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יַאֲמִין וְלֹא יִשְׁתַּתֵּף עִם אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּיל אוֹתוֹ מִכֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ ה׳. לֹא כָתוּב רַבּוֹת רָעוֹת לַצַּדִּיק, אֶלָּא צַדִּיק, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה בּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה מֵאוֹתוֹ הָאָדָם וּמַצִּיל אוֹתוֹ מִן הַכֹּל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה רָעוֹת עָבְרוּ עָלָיו עַל יַעֲקֹב כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְדַּבֵּק בְּאוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע וְיִתְרַזֵּק מֵזֻלְקוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ סָבַל כַּמָּה עֲנָשִׁים וְכַמָּה רָעוֹת וְלֹא שָׂטָן. פָּתַז וְאָמַר, (איוב ג) לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִי וַיָּבֹא רֹגֶז. בֹּא רְאֵה כַּמָּה רָעוֹת סוֹבְלִים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, רָעוֹת עַל רָעוֹת, כְּאֵבִים עַל כְּאֵבִים, כְּדֵי לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא.

יַעֲקֹב כַּמָּה רָעוֹת סָבַל, רָעוֹת עַל רָעוֹת תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא שָׁלַוְתִּי – בְּבֵית לָבָן, וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ. וְלֹא שָׁקַטְתִּי – מֵעֵשָׂו, מֵאוֹתוֹ הַצַּעַר שֶׁצִּעֵר אוֹתִי הַמְמֻנֶּה הַהוּא שֶׁלּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ הַפָּזַז שֶׁל עֵשָׂו. וְלֹא נָחְתִי – מִן דִּינָה וּמִן שְׁכֶם.

וַיָּבֹא רֹגֶז – זֶה הָרֹגֶז וְהָעַרְבּוּבְיָה שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהוּא קָשֶׁה מִן הַכֹּל, וּמִתּוֹךְ

אַהֲבָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, נִכְנַס לְמִצְרַיִם, כִּי אַזְהָר כָּךְ כָּתוּב (שמות ו) וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, שֶׁתִּמָּצֵא הַשְּׁכִינָה [נ"א שֶׁמֶשׁ] שָׁם עִמּוֹ.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב וְאַנְשֵׁי חֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאֵין מֵבִין כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק. הַצַּדִּיק אָבַד, בְּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם וְאֵין הָעוֹלָם כָּרָאוּי, וּמְזַדְּמֵן הַדִּין לִשְׁרוֹת עַל הָעוֹלָם, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת הַצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁרֶה הַדִּין עַל כָּל הָאֲזוֹרִים וְלֹא יִמָּצֵא מִי שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם.

שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהַצַּדִּיק שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, הַדִּין לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מִמּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת הַצַּדִּיק מִבֵּינֵיהֶם וּמְסַלֵּק אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם, וְאָז נִפְרָע וְגוֹבֶה אֶת שֶׁלּוֹ. סוֹף הַפָּסוּק – כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק. בְּטֶרֶם תָּבֹא הָרָעָה לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם נֶאֱסַף הַצַּדִּיק [ד"א כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף, טֶרֶם תִּשְׁלֹט הָרָעָה בָּעוֹלָם]. דָּבָר אַזְהָר כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה – זֶה יֵצֶר הָרָע.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הָיָה בְּזִיר הָאָבוֹת, וְהוּא עוֹמֵד לְהִתְקַיֵּם בַּגָּלוּת, אֲבָל מִתּוֹךְ שֶׁהוּא צַדִּיק, הִתְעַכֵּב הַדִּין שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי כָּל יְמֵי יַעֲקֹב לֹא שָׂרָה הַדִּין עַל הָעוֹלָם וְהָרָעָב הִתְבַּטֵּל.

וְאַף כָּךְ בִּימֵי יוֹסֵף, שֶׁהוּא דְּמוּת אָבִיו, [כֵּיוָן שֶׁהוּא מֵת מִיָּד] לֹא שָׂרְתָה הַגָּלוּת [הַדִּין עַל הָעוֹלָם], מִשּׁוּם שֶׁהוּא הֵגֵן עֲלֵיהֶם כָּל יָמָיו. כֵּיוָן שֶׁהוּא מֵת, מִיָּד שָׂרְתָה עֲלֵיהֶם הַגָּלוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות א) וַיָּמָת יוֹסֵף וְגוֹ', וְסָמוּךְ לוֹ – הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ. וְכָתוּב וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וְגוֹ'. כְּמוֹ כֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁשָּׁרוּי צַדִּיק [עַל] בָּעוֹלָם, בִּשְׁבִילוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָגֵן עַל הָעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁהוּא קַיָּם, הַדִּין לֹא שׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, מַה זֶּה מְגוּרֵי אָבִיו? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ו) מָגוֹר מִסָּבִיב, שֶׁכָּל יָמָיו הָיָה פָּווֹזֵד וְהָיָה בְּפַוזַד. וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שֶׁהִתְקַשֵּׁר וְיָשַׁב בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנֶּאֱוַז בַּוזשֶׁךָ. אֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו דַּוְקָא, בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, נִקְשַׁר הַמָּקוֹם לִמְקוֹמוֹ. מְגוּרֵי אָבִיו – זֶה הַדִּין הַקָּשֶׁה. בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אוֹתוֹ הַדִּין הָרָפֶה, שֶׁהִיא הָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱוְזָה מִן הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּבוֹ הִתְיַשֵּׁב יַעֲקֹב וְנֶאֱוַז בּוֹ [וְאוֹתָהּ אֶרֶץ הִיא הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה].

אֵלֶּה תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגוֹ'. אַזַּר שֶׁהִתְיַשֵּׁב יוֹסֵף עִם יַעֲקֹב וְהִזְדַּוֵּג הַשָּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה, אָז הִתְזִיל לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת. וּמִי הוּא שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת? זָזַר וְאָמַר יוֹסֵף. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא הוּא עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מֵימָיו פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים, וְהוּא עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת בָּאָרֶץ הַזּוֹ וּמִמֶּנּוּ יוֹצְאִים תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם.

שֶׁהֲרֵי הַשֶּׁמֶשׁ, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְקָרֵב לַלְּבָנָה, לֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, רַק אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת צַדִּיק, וְיוֹסֵף הוּא הַדַּרְגָּה שֶׁל יַעֲקֹב לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וּלְהוֹצִיא תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יוֹסֵף.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף – כָּל מִי שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בִּדְמוּת יוֹסֵף, הָיָה אוֹמֵר שֶׁזּוֹ הִיא דְּמוּת יַעֲקֹב. בֹּא רְאֵה שֶׁבְּכָל בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כָּתוּב אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב רְאוּבֵן, פָּרַט לְיוֹסֵף, שֶׁדְּמוּתוֹ דּוֹמָה לִדְמוּת אָבִיו.

בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה – אָמַר רַבִּי אַבָּא, רָמַז לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִגָּה כְּשֶׁנֶּאֱבַד מִמֶּנּוּ יוֹסֵף הָיָה בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים, וְכָל אוֹתָם יָמִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ שֶׁלֹּא רָאָה אֶת יוֹסֵף, הָיָה בּוֹכֶה עַל אוֹתָם שְׁבַע עֶשְׂרֵה הַשָּׁנִים, וּכְמוֹ שֶׁהָיָה בּוֹכֶה עָלָיו – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים אֲזֵרוֹת שֶׁהִתְקַיֵּם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בִּשְׁמִזָּה, בְּכָבוֹד וּבִשְׁלֵמוּת הַכֹּל. שֶׁבְּנוֹ יוֹסֵף הָיָה מֶלֶךְ, וְכָל בָּנָיו הָיוּ לְמָנָיו. אוֹתָן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים הָיוּ זְזִים אָצְלוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הוּא הָיָה כְּשֶׁנֶּאֱבַד מִמֶּנּוּ.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (איוב לד) לָכֵן אַנְשֵׁי לֵבָב שִׁמְעוּ לִי זָלְלָה לָאֵל מֵרָשַׁע וְשַׁדַּי מֵעָוֶל, כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִאֶנּוּ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אוֹתוֹ עַל הַדִּין, וְעַל הַדִּין הִתְקַיֵּם, וְכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם עוֹמְדִים בַּדִּין זוּץ מִשֶּׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יֹאבַד. פָּרַשׂ עָלָיו רַחֲמִים, וְאוֹתָם הָרַחֲמִים מְעַכְּבִים אֶת הַדִּין שֶׁלֹּא יְכַלֶּה אֶת הָעוֹלָם, וְעַל הָרַחֲמִים מִתְנַהֵג הָעוֹלָם וּמִתְקַיֵּם בִּשְׁבִילָם.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בָּאָדָם בְּלִי דִּין, הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַדִּין שׁוֹרֶה עַל הָאָדָם כְּשֶׁהוּא צַדִּיק, מִשּׁוּם אַהֲבָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלָיו הִיא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַוֵּם עָלָיו בְּאַהֲבָה לְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו, מְשַׁבֵּר אֶת הַגּוּף כְּדֵי לְהַשְׁלִיט אֶת הַנְּשָׁמָה, וְאָז מִתְקָרֵב הָאָדָם אֵלָיו בְּאַהֲבָה כָּרָאוּי, וְהַנְּשָׁמָה שׁוֹלֶטֶת וְהַגּוּף נָזֶלָשׁ. וְצָרִיךְ גּוּף זַלָשׁ וְנָפָשׁ זַזָּקָה שֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת בְּזוּזָק, וְאָז הוּא אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַזַּבְּרִים, נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיק צַעַר בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְזַכּוֹת אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

וְכַאֲשֶׁר הַנְּשָׁמָה זַלָשָׁה וְגוּף זָזָק, הוּא שׁוֹנְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵינוֹ מְרֻצֶּה בּוֹ, לֹא נוֹתֵן לוֹ צַעַר בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא דְּרָכָיו מִתְקַנּוֹת וְהוּא בְּשָׁלֵמוּת יִתֵּרָה, מִשּׁוּם שֶׁאִם עוֹשֶׂה צְדָקָה אוֹ זֶסֶד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁלֵּם לוֹ אֶת שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא. וְזֶהוּ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס (דברים ז) וּמְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו וְגוֹ' – מְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו טוֹבוֹת שֶׁהֵם עוֹשִׂים [הוּא], וּמִשּׁוּם כָּךְ אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּשְׁבָּר תָּמִיד הוּא אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ כְּשֶׁבָּדַק, וְלֹא מָצָא זֵטְא בְּיָדוֹ שֶׁנֶּעֱנַשׁ עָלָיו.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בְּכַמָּה צְדָדִים, אֲזָד – שֶׁהִנֵּה רָאִינוּ שֶׁאֵין הַשְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּמָקוֹם עָצוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׂמְזָה. אִם אֵין בּוֹ שִׂמְזָה, אֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב ג) וְעַתָּה קְזוּ לִי מְנַגֵּן

וְהָיָה כְּנֹגֵן הַמְנַגֵּן וַתְהִי עָלָיו יַד ה׳. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה בְּמָקוֹם עָצוּב. מִנַּיִן לָנוּ? מִיַּעֲקֹב, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁהָיָה עָצוּב עַל יוֹסֵף הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה. כֵּיוָן שֶׁבָּאָה לוֹ הַשְׁמוּעָה עַל בְּשׂוֹרַת יוֹסֵף, מִיָּד וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. כָּאן בַּצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁנִּשְׁבָּר, כֵּיוָן שֶׁהוּא זַכַּאי וְנִשְׁבָּר בְּמַכְאוֹבִים, אֵיפֹה הַשְׁמוּעָה? שֶׁהֲרֵי הוּא בְּעֶצֶב וְאֵין עִמּוֹ כְּלָל שְׁמוּעָה.

וְאֶזֶד – שֶׁהֲגֵה רָאִינוּ כַּמָּה אֲהוּבִים הָיוּ צַדִּיקִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נִשְׁבְּרוּ בֶּחֱלָאִים וְלֹא בְּמַכְאוֹבִים, וְלֹא נֶחֱלַשׁ גּוּפָם לְעוֹלָמִים, לָמָּה לֹא אֵלֶּה כְּאֵלֶּה – שֶׁאֵלֶּה נִשְׁבְּרוּ, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בְּגוּפָם כָּרָאוּי?

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲגֵה אֵלֶּה שֶׁעָמְדוּ בְּקִיּוּם כָּרָאוּי מִשּׁוּם שֶׁהֵם צַדִּיקִים בְּנֵי צַדִּיקִים הֵם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ, וְאֵלּוּ הָאֲזֵרִים צַדִּיקִים וְלֹא בְּנֵי צַדִּיקִים – הֲגֵה רָאִינוּ צַדִּיקִים בְּנֵי צַדִּיקִים, שֶׁהֲגֵה אֲבִיו שֶׁל זֶה צַדִּיק בֶּן צַדִּיק, וְהוּא צַדִּיק, לָמָּה נִשְׁבָּר גּוּפוֹ בְּמַכְאוֹבִים וְכָל יָמָיו בְּצַעַר?

אֶלָּא כָּאן הוּא סוֹד, שֶׁהֲגֵה כָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת וָצֶדֶק, (איוב לד) כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִאֶנּוּ. מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים סוֹד אֶזֶד, וְאָצְלוֹ סוֹד אַזֵּר אֶזֶד שֶׁהוּא שְׁנַיִם, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לְפָעָמִים שֶׁהַלְּבָנָה בְּזִסָּרוֹן וְשׁוֹרָה בְּדִין וְאֵין הַשֶּׁמֶשׁ נִמְצָא אֶצְלָהּ, וּבְכָל זְמַן וּבְכָל שָׁעָה יֵשׁ לָהּ לְהוֹצִיא נְשָׁמוֹת לִבְנֵי אָדָם כְּמוֹ שֶׁלָּקְטָה בָּרִאשׁוֹנָה, וּמוֹצִיאָה אוֹתָם כָּעֵת בִּזְמַן שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּדִין, וּמִי שֶׁלּוֹקְחָהּ אוֹתָהּ בְּאוֹתוֹ זְמַן, יִהְיֶה תָּמִיד בְּזִסָּרוֹן וְהָעִנְיָן הוֹלֵךְ אֵלָיו, וְנִשְׁבָּר תָּמִיד בְּדִין כָּל יְמֵי הָאָדָם, בֵּין זַיְב בֵּין זַכַּאי, רַק שֶׁתְּפִלָּה מְבַטֶּלֶת אֶת כָּל גְּזֵרֵי הַדִּינִים וְיָכוֹל לְסַלְּקָם בִּתְפִלָּה.

וְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, אָז אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁיָּצְאָה וְנִדְבְּקָה בּוֹ בְּאוֹתוֹ הָאָדָם, אוֹתוֹ הָאָדָם מֻשְׁלָם בַּכֹּל – בְּעֹשֶׁר, בְּבָנִים וּבִשְׁלֵמוּת הַגּוּף.

וְהַכֹּל מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַמָּוֶל שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וּמִתְזַבֵּר בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה לְהִשְׁתַּלֵּם בּוֹ וּלְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן הַכֹּל בְּמָוֶל הַדָּבָר תָּלוּי. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ,

בָּנִים, זַיִּים וּמְזוֹנוֹת – לֹא בִּזְכוּת תְּלוּיִים, אֶלָּא בְּמַזָּל הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁהֲרֵי בִּזְכוּת אֵינוֹ אֶלָּא עַד שֶׁמִּתְמַלֵּאת וּמֵאֵירָה מִן הַמַּזָּל.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁבְּרוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵם צַדִּיקֵי אֱמֶת, כֻּלָּם נִשְׁבָּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִדּוֹנִים בְּדִין. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ גָּרְמָה לָהֶם, וְעַל כֵּן וָזֹס עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא בְּדִין, כְּדֵי לְטַהֵר אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לְהָבִיא אוֹתָהּ לָעוֹלָם הַבָּא [וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] [נ"א מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] הֵם בְּדִין וֶאֱמֶת, וּכְדֵי לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁקִּבְּלָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעַל כֵּן נִשְׁבָּר אוֹתוֹ הַגּוּף וְנִטְהֶרֶת הַנֶּפֶשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְאוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁיִּסְבֹּל יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיִתְנַקֶּה מִן הַכֹּל וְיִזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם, וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים יא) ה' צַדִּיק יִבְחָן, וַדַּאי, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (ויקרא כא) אַךְ אֶל הַפָּרֹכֶת לֹא יָבֹא וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִגָּשׁ כִּי מוּם בּוֹ וְלֹא יְחַלֵּל אֶת מִקְדָּשַׁי כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשָׁם. אַךְ אֶל הַפָּרֹכֶת לֹא יָבֹא – בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, מוֹצִיא כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת וְהַנְּקֵבָה מִתְעַבֶּרֶת, כֻּלָּם עוֹמְדִים בִּפְנִים בְּזִוּעֵר לִפְנִים מִזִּוּעֵר מְצֻפָּה שְׁטִיזִּים.

וּכְשֶׁהַלְּבָנָה נִפְגֶּמֶת בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל הַנָּזוּשׁ הָרָע, אָז כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּן טְהוֹרוֹת וְכֻלָּן קְדוֹשׁוֹת – הוֹאִיל וְנִפְלוּ בַּפָּגָם, בְּכָל אוֹתָם מְקוֹמוֹת שֶׁהִגִּיעוּ אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת, כֻּלָּם נִשְׁבְּרוּ וְנִפְגְּמוּ בְּכַמָּה צַעַר וְכַמָּה כְּאֵבִים, וְאֵלּוּ הֵם [נְשָׁמוֹת וּמְקוֹמוֹת] [נ"א נְשָׁמוֹת שֶׁל מְקוֹמוֹת שֶׁל פָּגָם] שֶׁמִּתְרַצֶּה בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַזַּר שֶׁנִּשְׁבְּרוּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַנְּשָׁמוֹת בְּעֵצֶב וְלֹא בְּשִׂמְחוֹת.

סוֹד הַדָּבָר שׁוּרִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הַגּוּף נִפְגָּם, וְהַנְּשָׁמָה בִּפְנִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְזֶה כְּמוֹ זֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵלּוּ הֵם שֶׁצְּרִיכוֹת לְהִתְגַּלְגֵּל בְּהִתְגַּלְגְּלוּיוֹת

הַלְּבָנָה, וְעַל אֵלּוּ כָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זֹדֶשׁ בְּזָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹות לְפָנַי אָמַר ה׳. כָּל בָּשָׂר וַדַּאי, שֶׁאֵלּוּ יִתְזַדְּשׁוּ בַּכֹּל. וּצְרִיכִים לְהִתְזַדֵּשׁ בְּהִתְזַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה.

וְאֵלּוּ הֵם בְּשֻׁתָּפוּת אַוָּזַת עִם הַלְּבָנָה פָּגוּמִים בְּאוֹתוֹ הַפָּגָם שֶׁלָּהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא תָּמִיד שׁוֹרָה בְּתוֹכָם, שֶׁאֵינָהּ עוֹזֶבֶת אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ, וְכָתוּב (תהלים לד) קָרוֹב ה׳ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב. לְאוֹתָם שֶׁסּוֹבְלִים עִם הַלְּבָנָה, אוֹתוֹ הַפָּגָם הֵם קְרוֹבִים לָהּ תָּמִיד. וְעַל זֶה לְהַוָּזִיוֹת לֵב נִדְכָּאִים, בְּאוֹתָם הַוָּזִיִּים שֶׁבָּאִים לָהּ לְהִתְזַדֵּשׁ יִהְיֶה לָהֶם וֶזְלְקָם, אוֹתָם שֶׁסּוֹבְלִים עִמָּהּ יִתְזַדְּשׁוּ עִמָּהּ.

וְאֵלּוּ נִקְרָאִים יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה. שֶׁל אַהֲבָה הֵם, וְלֹא מֵאוֹתוֹ הָאָדָם. שֶׁל אַהֲבָה, אוֹתָם שֶׁנִּפְגָּם הָאוֹר שֶׁל הָאַהֲבָה הַקְּטַנָּה שֶׁנִּדְוֶזִית מֵאַהֲבָה רַבָּה. מִשּׁוּם כָּךְ אֵלֶּה הֵם וַזְבָרִים מְשֻׁתָּפִים עִמָּהּ. אַשְׁרֵי וֶזְלְקָם בָּעוֹלָם הַוֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם זָכוּ לָזֶה לִהְיוֹת וַזְבָרִים עִמָּהּ, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (שם קכב) לְמַעַן אַוָּזַי וְרֵעָי וְגוֹ׳.

פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה נב) הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד. אַשְׁרֵי וֶזְלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּלָה לָהֶם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בָּהֶם. בֹּא רְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי וּבְאַרוּהָ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הַלְּבָנָה וְהִקְטִין לָהּ אֶת אוֹרָהּ, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהּ מֵעַצְמָהּ כְּלוּם. וּמִשּׁוּם שֶׁהִקְטִינָהּ אֶת עַצְמָהּ, הֵאִירָה בְּגָלַל הַשֶּׁמֶשׁ וּבְוֶזֶק הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

וּבְזְמַן שֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, יִשְׂרָאֵל הָיוּ מִשְׁתַּדְּלִים בְּקָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת וַעֲבוֹדוֹת שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים הַכֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים כְּדֵי לְקַשֵּׁר קְשָׁרִים וּלְהָאִיר אוֹרוֹת. וּלְאַוָּזַר שֶׁנֶּוֶזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נָוֶזְשַׁךְ הָאוֹר, וְהַלְּבָנָה לֹא הוֹאִירָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וְהַשֶּׁמֶשׁ הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הֵאִירָה, וְאֵין לָךְ יוֹם שֶׁלֹּא שׁוֹלְטִים בּוֹ קְלָלוֹת וְצַעַר וּכְאֵבִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַלְבָּנָה לְהָאִיר, מַה כָּתוּב? הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי. נֶאֱמַר עַל הַלְבָּנָה הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי, זֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה. הִנֵּה יַשְׂכִּיל – שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמִי שֶׁהֵרִיזַז רֵיזַז וּבָא לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִסְתַּכֵּל. יָרוּם – מִצַּד הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁל כָּל הָאוֹרוֹת.

יָרוּם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כ) וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֲמְכֶם. וְנִשָּׂא – מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם. וְגָבַהּ – מֵהַצַּד שֶׁל יִצְחָק. מְאֹד – מִצַּדּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. וְאַף עַל גַּב שֶׁבֶּאֱרוּהוּ, וְהַכֹּל אֶחָד בַּסּוֹד שֶׁל הַחָכְמָה.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְעוֹרְרוּת עֶלְיוֹנָה לְהָאִיר לַלְּבָנָה כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּתּוֹסֵף לָהּ רוּחַ עֶלְיוֹנָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יִתְעוֹרְרוּ אָז כָּל אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הֶעָפָר. וְזֶהוּ עַבְדִּי, הַסּוֹד שֶׁמַּפְתְּחוֹת רִבּוֹנוֹ בְּיָדוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [אֶל עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] (בראשית כד) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל עַבְדּוֹ. זוֹ הַלְּבָנָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, מטטרו"ן שֶׁהוּא עֶבֶד שְׁלִישִׁי רִבּוֹנוֹ.

זְקַן בֵּיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. הַמּוֹשֵׁל בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַגָּוָנִים נִרְאִים בּוֹ יר"ק וְלָבָ"ן וְאָד"ם.

שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי – זֶהוּ הַצַּדִּיק, סוֹד הַדָּבָר קְיוֹם הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אָז הָעֶבֶד הַזֶּה מְמַנֶּה בְּסוֹד עֶלְיוֹן לְהַזְוִיוֹת אֶת שׁוֹכְנֵי הֶעָפָר, וְיֵעָשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּרִיזַז שֶׁל מַעְלָה לְהָשִׁיב הָרִיזוּזוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת לִמְקוֹמָן לְאוֹתָם גּוּפִים [שֶׁנֶּאֱכְלוּ] שֶׁהִתְבַּלּוּ וְנִרְקְבוּ תַּחַת הֶעָפָר.

וְאַשְׁבִּיעֲךָ בַּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. וְאַשְׁבִּיעֲךָ – מַה זֶּה וְאַשְׁבִּיעֲךָ? לְהִתְלַבֵּשׁ בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם סוֹד הַשְּׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה. אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה – זֶהוּ הַגּוּף שֶׁתַּחַת הֶעָפָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְיוֹם לְהָקִים מֵהֶעָפָר, שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ בָּהּ וְזָכוּ לְהִקָּבֵר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הֵם יִתְעוֹרְרוּ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁבֶּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) יִוְּיוּ מֵתֶיךָ, בָּרִאשׁוֹנָה – אֵלּוּ הַמֵּתִים שֶׁל אֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל. נְבֵלָתִי יְקוּמוּן – אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת. וְעַל זֶה לְאוֹתָם גּוֹפִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְבְּרוּ שָׁם, וְלֹא לְגוּפוֹת שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָאָרֶץ נִטְמְאָה מֵהֶם.

וְעַל כֵּן, אֲשֶׁר לֹא תִקָּזוּ אִשָּׁה לִבְנֵי. מַה זֶּה לִבְנֵי? שֶׁכָּל נִשְׁמוֹת הָעוֹלָם שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, הֵם בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְעַל זֶה אֲשֶׁר לֹא תִקָּזוּ אִשָּׁה – זֶה הַגּוּף. לִבְנֵי – זוֹ הַנְּשָׁמָה. מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי – אֵלּוּ גּוּפוֹת שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנַעֵר אוֹתָם מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לז) וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שֶׁמְּנַעֵר טַלִּית מֵהַוַּהֲמָה שֶׁלָּהּ.

כִּי אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי תֵּלֵךְ. אַרְצִי – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא רִאשׁוֹנָה לְכָל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. [וְעַל זֶה כִּי אֶל אַרְצִי, זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ בֵּין כָּל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת שֶׁזִּכָּךְ אוֹתָם לִמְמַנִּים אֲזוֹרִים], וְעַל זֶה כִּי אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֶל אַרְצִי, מַה זֶּה וְאֶל מוֹלַדְתִּי? אֶלָּא אֶל אַרְצִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. [מַה זֶּה] וְאֶל מוֹלַדְתִּי? אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּקָּזוּ הָעֶבֶד – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. עֲשָׂרָה גְּמַלִּים – אֵלּוּ הֵם עֶשֶׂר דְּרָגוֹת שֶׁהָעֶבֶד הַזֶּה שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו – שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ גֶּוֶן מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהָעֶבֶד הַזֶּה שׁוֹלֵט וְנִתְקָן בָּהֶם.

וְכָל טוּב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ – כָּל אוֹתוֹ טוּב הֲרִיזוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ אוֹתָם אוֹרוֹת וּמְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. וְכָל טוּב אֲדֹנָיו – אוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁנִּמְשֶׁכֶת בָּהּ בַּלְבָנָה.

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל אֲרַם נַהֲרַיִם – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁשָּׁם בָּכְתָה רָזֵל כְּשֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וַיַּבְרֵךְ הַגְּמַלִּים מִזִּוּן לָעִיר אֶל בְּאֵר הַמָּיִם – לְהִתְזַוֵּךְ כּוֹזֶה בְּזָוְקָהּ כָּרָאוּי טֶרֶם תִּכָּנֵס לְהָקִים אֶת אוֹתָם הַגּוּפִים.

לְעֵת עֶרֶב, מַה זֶּה לְעֵת עֶרֶב? זֶה עֶרֶב שַׁבָּת שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁל הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי. לְעֵת עֶרֶב – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) וְכַלָּבוֹדָתוֹ עֲדֵי עָרֶב, וְכָתוּב

(ירמיה ו) כִּי יָנְטוּ צִלְלֵי עֶרֶב.

לְעֵת צֵאת הַשְּׁאֵבֹת – שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן עֲתִידִים לָקוּם וּלְהַזְוִיוֹת. בָּרִאשׁוֹנָה מִכָּל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם אוֹתָם שֶׁשּׁוֹאֲבִים מֵימֵי הַתּוֹרָה [וְשׁוֹאֲבִים], כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְּקוּ לִשְׁאֹב מֵימֵי הַתּוֹרָה, וְהִתְזַוְּקוּ בְּעֵץ הַזַּיִים, וְהֵם יָצְאוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁעֵץ הַזַּיִים גָּרַם לָהֶם שֶׁיָּקוּמוּ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבְנוֹת אַנְשֵׁי הָעִיר יֹצְאוֹת, מַה זֶּה יֹצְאוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל, שֶׁעֲתִידָה הָאָרֶץ לְהָפִיל מִמֶּנָּה כָּל הַגּוּפוֹת שֶׁהֵם בְּתוֹכָהּ, וְעַל כָּךְ כָּתוּב יֹצְאוֹת. לִשְׁאֹב מָיִם – לִטֹּל נְשָׁמָה וּלְקַבָּלָה כָּרָאוּי מִתַּקֶּנֶת מִמְּקוֹמָהּ כָּרָאוּי.

וְהָיָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיהָ הַטִּי נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהִתְקִימוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהִשְׁתַּדְּלוּ לָדַעַת אֶת רִבּוֹנָם בְּסוֹד הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, הִיא עוֹלָה וּמִתְקַיֶּמֶת בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ וְלֹא יָדְעוּ, וְהֵם מִתְקַיְּמִים בָּרִאשׁוֹנָה. וְזוֹ הַשְּׁאֵלָה שֶׁעָמַד אוֹתוֹ הָעֶבֶד לָדַעַת וְלִשְׁאֹל, בַּמָּה הִתְעַסְּקָה אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְאָמְרָה אֵלַי גַּם אַתָּה שְׁתֵה, אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת וְלִהְיוֹת מַשְׁקָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזְרֶיךָ – וְגַם (כ)גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם שְׁאָר הַמֶּרְכָּבוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁקִים מֵהַדַּרְגָּה הַזּוֹ, כֻּלָּם נִשְׁקִים מֵעֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים עֲבוֹדַת רִבּוֹנָם כָּרָאוּי, שֶׁהַצַּדִּיקִים יוֹדְעִים לְסַפֵּק לְכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה כָּרָאוּי. וְעַל זֶה וְגַם (כ)גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה. וַדַּאי הִיא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִכִּיזַ ה' לְבֶן אֲדֹנִי. וַדַּאי הַהִיא [ס"א בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁלִּי] הוּא הַגּוּף שֶׁהִזְדַּמֵּן לְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁתְּשׁוּקַת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה עוֹשָׂה נְשָׁמָה, וּתְשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר עוֹלָה וּמִתְעָרֵב עִמָּהּ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה וְעוֹשִׂים נְשָׁמָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, הִיא הָאִשָּׁה – זֶהוּ הַגּוּף וַדַּאי, שֶׁהוּא זְמִין לְאוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁל

הַנְּשָׁמָה שֶׁיָּצְאָה מִן הַזָּכָר.

וְאוֹתָם הַגּוּפִים עֲתִידִים לְהִתְעוֹרֵר בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וּלְאַזֵּר שֶׁאֵלּוּ יָקוּמוּ, יָקוּמוּ כָּל הָאֲזֵרִים שֶׁבְּשְׁאָר הָאֲרָצוֹת וְיִתְקַיְּמוּ בְּקִיּוּם שָׁלֵם, וְיִתְזַדְּשׁוּ בְּהִתְזַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה, וְיִתְזַדֵּשׁ הָעוֹלָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְאָז כָּתוּב בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן (תהלים קד) יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו.

וּמְשׁוּם כָּךְ, הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי – לְהַזְוִיר הַנְּשָׁמוֹת כָּל אַזַּת וְאַזַּת לִמְקוֹמָהּ. יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד – מֵהַצַּד שֶׁל כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

(ישעיה נב) כַּאֲשֶׁר שָׁמְמוּ עָלֶיךָ רַבִּים כֵּן מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ וְתֹאָרוֹ מִבְּנֵי אָדָם, בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנֵּה נֶאֱמַר שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶזֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַשְּׁכִינָה גָּלְתָה לְתוֹךְ אֲרָצוֹת נָכְרִיוֹת בֵּינֵיהֶם, מַה כָּתוּב? (שם לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָּיוּן, כֻּלָּם בָּכוּ עַל זֶה וְקָשְׁרוּ בְּכִיָּה וְאֵבֶל, וְכָל זֶה עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁגָּלְתָה מִמְּקוֹמָהּ. וְכַמָּה שֶׁהִיא מִשְׁתַּנִּית מִכְּמוֹ שֶׁהָיְתָה, אַף כָּךְ בַּעֲלָהּ לֹא מֵאִיר אוֹרוֹ וְהִשְׁתַּנָּה מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה, שֶׁכָּתוּב (שם יג) זָשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב כֵּן מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ.

דָּבָר אַזֵּר כֵּן מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ – מֵהָעֵבֶד הַזֶּה שֶׁהִשְׁתַּנָּה דְּיוֹקְנוֹ וְגוֹנוֹ מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה. דָּבָר אַזֵּר כֵּן מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נ) אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם. שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֶׁנֶּזֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא עָמְדוּ הַשָּׁמַיִם בְּאוֹרָם, וְסוֹד הַדָּבָר – הַבְּרָכוֹת לֹא שׁוֹרוֹת אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה, וּבְאֲרוּכוֹ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם, וּמְשׁוּם כָּךְ מִשְׁזַת מֵאִישׁ מַרְאֵהוּ.

וְזֶהוּ כַּכָּתוּב (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד. אָבוֹד אוֹ נֶאֱבָד לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אָבַד, שֶׁאֵין שׁוֹרוֹת בְּרָכוֹת אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאִים זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. מְשׁוּם זֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁלֹּא נִמְצָא הַזָּכָר עִמָּהּ, וְאָז כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת, לְכֻלָּן הָיָה לָהֶן שִׁנּוּי מִכְּמוֹ שֶׁהָיוּ בִּזְמַן שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מִתְזַזֵּר בַּלְּבָנָה,

כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְלָכֵן אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגוֹ', וְנִתְבָּאֵר.

וְהוּא נַעַר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, צַדִּי"ק וְצַדָּ"ק הֵם יַזַּד. כְּמוֹ שֶׁהִיא נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל הַזָּכָר, גַּם כָּךְ הוּא נִקְרָא בַּשֵּׁם שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּתוּב וְהוּא נַעַר.

אֶת בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה. בְּכֻלָּם עוֹמֶדֶת לְזַזַּדֵּשׁ אוֹתָם כָּרָאוּי וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ לָהֶם בַּשִּׁמְוָזָה שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּל הָעֲנָפִים וְכָל הֶעָלִים, כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים בְּשִׁמְוָזָתוֹ.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁכָּל דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה בְּיוֹסֵף, וְכָל מַה שֶּׁאֵרַע לָזֶה, וּשְׁנֵיהֶם הוֹלְכִים יַזַּד. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת וָ"ו, שֶׁשְּׁנֵיהֶם הוֹלְכִים יַזַּד, מִשּׁוּם שֶׁהֵם סוֹד אָוָזַד וּדְמוּת אַוָּזַת.

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבָּתָם רָעָה, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁהָיָה אוֹמֵר לְאָבִיו עֲלֵיהֶם שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים אֵיבָר מִבַּעֲלֵי זַיִּים כְּשֶׁהֵם זַיִּים. וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבָּתָם רָעָה, וְכִי זֶה בְּמִנְיַן הָיוּ אוֹתָם בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת, אֵיךְ הָיוּ מְזַלְזְלִים בָּהֶם בְּנֵי לֵאָה, וְאֵיךְ הָיוּ אוֹכְלִים אֵיבָר מִן הַזַּיִ וְהָיוּ עוֹבְרִים עַל מִצְוַת רִבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי צִוָּה עַל בְּנֵי נֹזַ מִצְוָה זוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט) אַךְ בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ, וְהֵם הָיוּ אוֹכְלִים אוֹתָם וְעוֹבְרִים עַל מִצְוַת רִבּוֹנָם? אֶלָּא יוֹסֵף הָיָה אוֹמֵר, וְעַל זֶה נֶעֱנַשׁ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֶת דִּבָּתָם רָעָה – כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ שֶׁנָּתְנוּ עֵינֵיהֶם בִּבְנוֹת הָאָרֶץ, וְזֶהוּ דִּבָּתָם רָעָה, לְהֵיטִיק אֶת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁאֵינָן קְדוֹשׁוֹת [ד"א אַף עַל גַּב] שֶׁבָּאוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה.

וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זְקֻנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת פַּסִּים. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כו) לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ וּסְגֹר דִּלְתְךָ בַּעֲדֶךָ חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבָר זָעַם. לֵךְ עַמִּי בֹּא בַחֲדָרֶיךָ.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה אוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁבִיל אַהֲבָתָם שֶׁאוֹהֵב אוֹתָם עַל כָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, הֵזִהִיר אוֹתָם

וְרוֹצֶה לִשְׁמֹר אוֹתָם בְּכָל מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים.

בֹּא רְאֵה, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים יֵשׁ בַּיּוֹם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁבָּא אוֹתוֹ הַזְּמַן, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא יִפָּגַע בּוֹ אוֹתוֹ הַדִּין, וְהֵם זְמַנִּים יְדוּעִים, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ.

מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁעוֹלָה הַבֹּקֶר, אַבְרָהָם מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְאוֹחֵז אֶת הַדִּין לְקָשֵׁר אוֹתוֹ עִמּוֹ, וּבְרֹאשִׁית שְׁלֹשׁ הַשָּׁעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נוֹסֵעַ הַדִּין מִמְּקוֹמוֹ לְהִתְעוֹרֵר בּוֹ בְּיַעֲקֹב, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁמַּזְהִירָה אֶת הַדִּין לְמְקוֹמוֹ, וּמִתְעוֹרֵר הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה לְהִתְקַשֵּׁר בַּדִּין שֶׁל מַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אָז נִקְשָׁר דִּין עִם דִּין, וְצָרִיךְ לְהִזָּהֵר.

עוֹד, כְּשֶׁהַדִּין מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְהַמָּוֶת נִמְצָא בָּעִיר, לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לָלֶכֶת יְחִידִי בַּשּׁוּק, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, אֶלָּא צָרִיךְ לִסְגֹּר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יֵצֵא הַזּוּטָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בְּנוֹזֵן שֶׁסָּגַר אֶת עַצְמוֹ בַּתֵּבָה שֶׁלֹּא יִמָּצֵא לִפְנֵי הַמַּשְׁחִית.

וְעַל זֶה לֵךְ עִמִּי בַּזַּדָּרִיךְ, סְגֹר אֶת עַצְמְךָ, וּסְגֹר דְּלָתְךָ בַּעֲדֶךָ, שֶׁלֹּא יִתָּרֶאָה לִפְנֵי הַמַּשְׁחִית. זְבִי כִּמְעַט רָגַע עַד יַעֲבָר זַעַם, שֶׁאָז שׁוֹעֵר הַדִּין אֵין רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית לְהַשְׁחִית.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁבְיל הָאַהֲבָה שֶׁהוּא אוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל וְקֵרַב אוֹתָם אֵלָיו, כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שׂוֹנְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מְרַחֲקִים וְיִשְׂרָאֵל קְרוֹבִים.

וּבֹא רְאֵה, מִשּׁוּם הָאַהֲבָה שֶׁאָהַב יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף יוֹתֵר מֵאֶחָיו, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הָיוּ לוֹ אֲחִים, מַה כָּתוּב? וַיִּתְנַכְּלוּ אֹתוֹ לַהֲמִיתוֹ. כָּל שֶׁכֵּן הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְיִשְׂרָאֵל.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרְמָה לוֹ אוֹתָהּ אַהֲבָה שֶׁאָהַב אוֹתוֹ יוֹתֵר, שֶׁגָּרַם לוֹ שֶׁהָגְלָה מֵאָבִיו, וְגָלָה אָבִיו עִמּוֹ, וְגָרַם לָהֶם גָּלוּת וְלַשְׁכִינָה שֶׁגָּלְתָה בֵּינֵיהֶם, וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּגְזְרָה הַגְּזֵרָה, וּבֵאֲרוּהוּ שֶׁבִּשְׁבִיל כְּתֹנֶת הַפַּסִּים שֶׁעָשָׂה לוֹ יוֹתֵר,

מַה כָּתוּב? וַיִּרְאוּ אֶזְנָיו.

וַיְזַלְזֵם יוֹסֵף זַלְזוּם וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח וְאָמַר, (במדבר יב) וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ נָא דְּבָרָי אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם ה' בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע בַּזְּלוּם אֲדַבֶּר בּוֹ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה דְּרָגוֹת לִדְרָגוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם עוֹמְדִים זֶה עַל זֶה, דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, וְכֻלָּן יוֹנְקוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ כָּרָאוּי לָהֶם, אֵלּוּ מִיָּמִין וְאֵלּוּ מִשְּׂמֹאל, וְכֻלָּם מְמֻנּוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ הַכֹּל כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם, כֻּלָּם יוֹנְקִים מִצַּד אֶזְנָד מִתּוֹךְ שְׁתֵּי דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, וְאוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָיוּ נִרְאוֹת בְּתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, שֶׁכָּתוּב בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע. מַה הִיא הַמַּרְאָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [שֶׁמַּרְאָה] הַמַּרְאָה שֶׁכָּל הַגְּוָנִים נִרְאִים בְּתוֹכָהּ, וְזוֹהִי הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. בַּזְּלוּם אֲדַבֶּר בּוֹ, זֶהוּ אֶזְנָד מִשִּׁשִּׁים בִּנְבוּאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ, וְהִיא הַדַּרְגָּה הַשִּׁשִּׁית מֵאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל נְבוּאָה, וְהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁל גַּבְרִיאֵל שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַזְּלוּם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, כָּל זַלְזוּם שֶׁהוּא כָּרָאוּי, בָּא מִן הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְעַל כֵּן אֵין לְךָ זַלְזוּם שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ בּוֹ דְּבָרִים כּוֹזְבִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ מֵהֶם אֱמֶת וּמֵהֶם כּוֹזְבִים, וְאֵין לְךָ זַלְזוּם שֶׁאֵין בּוֹ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

וּמְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּזְּלוּם הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כָּל הַזְּלוּמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם הוֹלְכִים אַזָּר פָּתְרוֹן הַפֶּה, וּבְאַרְוּהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ בַּזְּלוּם כָּזָב וֶאֱמֶת, וְהַדִּבּוּר שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הַזְּלוּם פָּתְרוֹן טוֹב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מְשׁוּם שֶׁכָּל זַלְזוּם הוּא מֵהַמַּדְרֵגָה שֶׁלְּמַטָּה, וְהַדִּבּוּר שׁוֹלֵט עָלָיו, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל זַלְזוּם הוֹלֵךְ אַזָּר הַפָּתְרוֹן.

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לג) בַּזְּלוּם זְזִיזוֹן לַיְלָה בִּנְפֹל תַּרְדֵּמָה עַל אֲנָשִׁים בְּתַנּוּמוֹת עֲלֵי מִשְׁכָּב אָז יִגְלֶה אֹזֶן אֲנָשִׁים וּבְמוּסָרָם יַזְוִתֵם. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעוֹלֶה אָדָם לְמִטָּתוֹ, הוּא צָרִיךְ לְהַמְלִיךְ עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזָּר כָּךְ

יאמַר פָּסוּק אָוְזַד שֶׁל רַוְזַמִים, וּבְאַרוּהוּ הַוְזַבְּרִים. מִשּׁוּם שֶׁהַנֶּה כַּאֲשֶׁר אָדָם יָשִׁן עַל מִטָּתוֹ, הִנֵּה נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת לְמַעְלָה, כָּל אָוְזַד וְאָוְזַד כְּפִי דַּרְכּוֹ, וְכָךְ עוֹלֶה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

מַה כָּתוּב? בַּוְזַלוֹם וָוְזַיוֹן לַיְלָה, כְּשֶׁבְּנֵי אָדָם שׁוֹכְבִים בְּמִטָּתָם יְשֵׁנִים וְהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מֵהֶם. וְהוּא שֶׁכָּתוּב בִּתְנוּמוֹת עַלֵי מִשְׁכָּב אָז יִגְלֶה אֹזֶן אֲנָשִׁים. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לַנְּשָׁמָה, בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַוְזַלוֹם, אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא עַל הָעוֹלָם, אוֹ אוֹתָם דְּבָרִים כְּפִי אוֹתָם הַהִרְהוּרִים שֶׁל לִבּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאָדָם נוֹטֵל דֶּרֶךְ שֶׁל תּוֹכְוזוּת הָעוֹלָם.

מִשּׁוּם שֶׁהַנֶּה לֹא מוֹדִיעִים לָאָדָם בְּעוֹד שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּכֹוַז הַגּוּף [נ״א שֶׁל הָרוּוַז] כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, אֶלָּא מַלְאָךְ מוֹדִיעַ לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לָאָדָם, וְאוֹתוֹ הַוְזַלוֹם הוּא מִלְמַעְלָה, כְּשֶׁהַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת מִן הַגּוּפִים וְעוֹלוֹת כָּל אַוְזַת וְאַוְזַת כְּפִי דַּרְכָּהּ. וְכַמָּה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת בְּסוֹד הַוְזַלוֹם, כֻּלָּן בְּסוֹד הַוָּזְכְּמָה. וּבֹא וּרְאֵה, הַוְזַלוֹם דַּרְגָּה אַוְזַת, הַמַּרְאֶה דַּרְגָּה אַוְזַת, הַנְּבוּאָה דַּרְגָּה אַוְזַת, וְכֻלָּם דְּרָגוֹת לִדְרָגוֹת אֵלֶּה עַל אֵלֶּה.

וַיְוַזַלֵּם יוֹסֵף וְזַלוֹם וַיַּגֶּד לְאָוְזָיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ עַל וְזַלוֹמוֹתָיו. מִכָּאן שֶׁלֹּא צָרִיךְ הָאָדָם לוֹמַר אֶת וְזַלוֹמוֹ רַק לְאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – הוּא גּוֹרֵם לוֹ. שֶׁאִם אוֹתוֹ הַוְזַלוֹם מִתְהַפֵּךְ לְגֶנֶן אַוְזַר – הוּא גּוֹרֵם לְסַלְקוֹ

בֹּא רְאֵה שֶׁיּוֹסֵף אָמַר אֶת הַוְזַלוֹם לְאָוְזָיו, וְעַל כֵּן גָּרְמוּ לוֹ לְסַלֵּק אֶת וְזַלוֹמוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים שֶׁהִתְעַכֵּב. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ. מַה זֶּה שְׂנֹא אֹתוֹ? שֶׁגָּרְמוּ לוֹ בָּזֶה קְטֹרוּגִים.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שִׁמְעוּ נָא הַוְזַלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר וְזָלָמְתִּי. שֶׁרָצָה מֵהֶם שֶׁיִּשְׁמְעוּ לוֹ, וְהוּא הוֹדִיעַ לָהֶם אוֹתוֹ הַוְזַלוֹם, שֶׁאִלְמָלֵא הֵם שֶׁהָפְכוּ אוֹתוֹ לְגֶנֶן אַוְזַר – כָּךְ הִתְקַיֵּם, וְהֵם הֵשִׁיבוּ וְאָמְרוּ, הֲמָלוֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מָשׁוֹל תִּמְשֹׁל בָּנוּ?! מִיָּד אָמְרוּ לוֹ אֶת פֵּשֶׁר הַוְזַלוֹם וְגָזְרוּ גְּזֵרָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיּוֹסְפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ מְצוּיִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הִגַּדְתָּ עָנְיָנוֹ, זֶלוֹם שֶׁלֹּא נִפָּתָר כְּמוֹ אֶגֶּרֶת שֶׁלֹּא נִקְרְאָה, אִם מִשּׁוּם שֶׁהִתְקַיֵּם וְהוּא לֹא יָדַע, אוֹ שֶׁלֹּא הִתְקַיֵּם כְּלָל. אָמַר לוֹ, הִתְקַיֵּם וְלֹא נוֹדַע, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַזֶּלוֹם תָּלוּי עָלָיו כּוֹזֵ, וְהוּא לֹא נוֹדַע וְלֹא יָדוּעַ אִם הִתְקַיֵּם וְאִם לֹא הִתְקַיֵּם.

וְאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁטָּרַם יָבֹא לָעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ תָּלוּי בַּזֶּלוֹם אוֹ עַל יְדֵי כָרוּז, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכָּל דָּבָר וְדָבָר בְּטֶרֶם יָבֹא לָעוֹלָם מַכְרִיזִים עָלָיו בָּרָקִיעַ, וּמִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם וְנִתָּן עַל יְדֵי הַכָּרוּז, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים, בִּזְמַן שֶׁנְּבִיאִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, וְאִם לֹא – אַף עַל גַּב שֶׁנִּגְבוּאָה לֹא שׁוֹרָה, זְכָמִים עֲדַיִן מִנְּבִיאִים, וְאִם לֹא – נִתָּן בַּזֶּלוֹם, וְאִם לֹא – הַדָּבָר נִמְצָא בְּצִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ.

וַיֵּלְכוּ אָחָיו לִרְעוֹת אֶת צֹאן אֲבִיהֶם בִּשְׁכֶם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, לִרְעוֹת צֹאן אֲבִיהֶם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אֶ"ת נָקוּד מֵעָלָיו? לְרַבּוֹת שְׁכִינָה עִמָּהֶם, שֶׁהִיא שְׁרוּיָה עִמָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הָיוּ עֲשָׂרָה, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף לֹא הָיָה עִמָּהֶם, וּבִנְיָמִין הוּא קָטָן בַּבַּיִת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם הָיוּ עֲשָׂרָה, וּכְשֶׁהָלְכוּ, הַשְּׁכִינָה הָיְתָה בֵּינֵיהֶם, וְעַל כֵּן נָקוּד מִלְמַעְלָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, בִּזְמַן שֶׁמָּכְרוּ אֶת יוֹסֵף, הִשְׁתַּתְּפוּ כֻּלָּם עִם הַשְּׁכִינָה, וְשִׁתְּפוּ אוֹתָהּ עִמָּהֶם כְּשֶׁעָשׂוּ שְׁבוּעָה, וְעַד שֶׁהִתְגַּלָּה דְּבַר יוֹסֵף, לֹא שָׁרְתָה שְׁכִינָה עַל יַעֲקֹב.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא נִמְצְאָה עִמָּהֶם – בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'. כֻּלָּם צַדִּיקִים וַוְזִסִידִים, הַקָּיוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הֵם קָיוּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

פָּתַוז וְאָמַר, (שם) שָׁמַוְזְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה' נֵלֵךְ. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, שֶׁדָּוִד הָיָה עִם לִבּוֹ לִבְנוֹת הַבַּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א זז) וַיְהִי עִם לְבַב דָּוִד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם ה' וְגוֹ'. וְאַוַזר כָּךְ מַה כָּתוּב? רַק אַתָּה לֹא

תִּבָּנֶה הַבַּיִת כִּי אִם בִּנְךָ הַיֹּצֵא מֵחֲלָצֶיךָ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי. וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה, וְהָיוּ אוֹמְרִים מָתַי יָמוּת דָּוִד וְיָקוּם שְׁלֹמֹה בְּנוֹ וְיִבְנֶה אֶת הַבַּיִת, וְאָז עֲמִדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָם, אָז נַעֲלֶה וְנַקְרִיב שָׁם קָרְבָּנוֹת.

וְעִם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים מָתַי יָמוּת הַזָּקֵן הַזֶּה, אֲזַי שָׂמַחְתִּי וְשִׂמְחָה הָיְתָה לִי בִּשְׁבִיל בְּנִי, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁבְּנִי יָקוּם תַּחְתַּי לִגְמֹר אֶת הַמִּצְוָה לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת. אָז הִתְחִיל לְשַׁבְּחוֹ אוֹתָהּ וְאָמַר, יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֻבְּרָה לָהּ יַחְדָּו.

שָׁנִינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְזוֹ מִתַּקָּנַת [זוֹ] כְּנֶגֶד זוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה׳. הַבְּנוּיָה, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹרִיד אֶת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַעְלָה כָּרָאוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַבְּנוּיָה. שֶׁחֻבְּרָה לָהּ יַחְדָּו, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ, שֶׁחֻבְּרָה? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת שֶׁחוֹבְרוּ! אֶלָּא שֶׁהִתְחַבְּרָה הָאֵם עִם הַבַּת וְנִהְיוּ יַחַד, וּבֵאֲרוּהוּ.

וְנֶאֱמַר שִׁשִּׁים עָלוּ שְׁבָטִים, אֵלּוּ הֵם קִיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם וְהַתְּקוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְאַל תֹּאמַר שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לְבַדּוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, דַּוְקָא לְיִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הַקִּיּוּם לְמַטָּה, עֵדוּת הֵם לְמַעְלָה, וְהַכֹּל – לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳, לְהוֹדוֹת לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל הַצְּדָדִים, שֶׁכָּתוּב לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳.

וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תֹעֶה בַּשָּׂדֶה וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תְּבַקֵּשׁ. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אַתָּה רֹעִים בְּשִׁכֶם לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֲלֵיהֶם. וְכִי יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, שֶׁהָיָה אוֹהֵב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּל אָזְנֵי הָיוּ שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ, לָמָּה שָׁלַח אוֹתוֹ אֲלֵיהֶם? אֶלָּא הוּא לֹא זָשַׁד עֲלֵיהֶם, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכֻּלָּם הָיוּ צַדִּיקִים וְלֹא זָשַׁד אוֹתָם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַם אֶת כָּל זֶה כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁגָּזַר בֵּין הַבְּתָרִים.

מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים, שֶׁצְּרִיכִים בְּנֵי יַעֲקֹב הַלָּלוּ לִשְׁלֹט עָלָיו בְּטֶרֶם

יֵרֵד לְמִצְרַיִם, שֶׁאִלּוּ הוּה יָרַד לְמִצְרַיִם וְהֵם לֹא הָיוּ שׁוֹלְטִים בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, יָכְלוּ הַמִּצְרִים לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָמִים, וְהִתְקַיֵּם בְּיוֹסֵף שֶׁנִּמְכַּר לְעֶבֶד, וְהֵם שָׁלְטוּ עָלָיו, וְאַף עַל גַּב שֶׁיּוֹסֵף הָיָה אַזַּר כְּךְ מֶלֶךְ וְהַמִּצְרִים הָיוּ עֲבָדִים שֶׁלּוֹ, נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁלְטוּ עַל כֻּלָּם.

בֹּא רְאֵה שֶׁיּוֹסֵף הוּא הַבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה, כָּל זְמַן שֶׁמִּתְקַיֵּם הַבְּרִית, הַשְּׁכִינָה מִתְקַיֶּמֶת עִם יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם כָּרָאוּי. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק יוֹסֵף, הַבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה, מִן הָעוֹלָם, אָז הַבְּרִית וְהַשְּׁכִינָה וְיִשְׂרָאֵל יָצְאוּ כֻּלָּם לַגָּלוּת, וְהִנֵּה בְּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב (שמות א) וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף, וְהַכֹּל הָיָה מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ – זֶה גַּבְרִיאֵל. וּפָרְשׁוּהוּ, כָּתוּב כָּאן וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ, וְכָתוּב שָׁם (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בֶּחָזוֹן בַּתְּחִלָּה. וְהִנֵּה תֹּעֶה – תּוֹעֶה בַּכֹּל, שֶׁבָּטַח עַל אָזְיו שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ אֶת הָאֲוָזָה שֶׁלָּהֶם וְלֹא מָצָא, וּבִקֵּשׁ אוֹתָם וְלֹא מָצָא, וְעַל כֵּן תּוֹעֶה בַּכֹּל. וְעַל זֶה, וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה תְּבַקֵּשׁ.

וַיֹּאמֶר אֶת אַזַּי אָנֹכִי מְבַקֵּשׁ וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח (שיר ז) מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא יָבֻזּוּ לִי. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַזְּוַבְרִים, אֲבָל אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי, כְּיוֹסֵף עַל אָזְיו, שֶׁאָמַר וְעַתָּה אַל תֵּירָאוּ אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם. נָתַן לָהֶם מָזוֹן וְזָן אוֹתָם בָּרָעָב. מְשׁוֹם כָּךְ, מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי.

דָּבָר אַזַּר מִי יִתֶּנְךָ כְאָח לִי – זֶה יוֹסֵף, אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱוַזָּה עִמָּהּ וְנִדְבַּק עִמָּהּ. יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי – שֶׁהֲרֵי אָז אַוָּזָה וּשְׁלֵמָה עִמָּהֶם. אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ – בְּתוֹךְ הַגָּלוּת, שֶׁהִיא בְּאֶרֶץ אַזָּרַת. אֶשָּׁקְךָ – כְּדֵי לְהַדְבִּיק רוּחַ עִם רוּחַ. גַּם לֹא יָבֻזּוּ לִי – אַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי נִמְצֵאת בְּאֶרֶץ אַזָּרַת

בֹּא רְאֵה שֶׁיּוֹסֵף, אַף עַל גַּב שֶׁאָזְיו לֹא הָיוּ לוֹ כְּמוֹ אַוָּזִים כְּשֶׁנָּפַל בִּידֵיהֶם,

הוּא הָיָה לָהֶם כְּמוֹ אָזֹן כְּשֶׁנָּפְלוּ בְיָדוֹ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית נ) וַיְנַחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם, בַּכֹּל הוּא דִּבֵּר, עַל לִבָּם.

וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו. זֶה שִׁמְעוֹן וְלֵוִי שֶׁהֵם הָיוּ וַדַּאי אַחִים בַּכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ רָגְזָם הוּא רָגָז שֶׁל הֶרֶג בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם מט) אָרוּר אַפָּם כִּי עָז וְעֶבְרָתָם כִּי קָשָׁתָה

בֹּא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר, יֵשׁ רָגָז וְיֵשׁ רָגָז. יֵשׁ רָגָז שֶׁהוּא מְבֹרָךְ מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְנִקְרָא בָּרוּךְ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁכָּתוּב (שם יד) בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וְיֵשׁ רָגָז מְקֻלָּל לְמַעְלָה וּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁנִּקְרָא אָרוּר, שֶׁכָּתוּב (שם ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וּמִכֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אָרוּר אַפָּם כִּי עָז.

וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה יֵשׁ שְׁנֵי הָרִים, שֶׁכָּתוּב (דברים יא) וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִזִים וְאֶת הַקְּלָלָה עַל הַר עֵיבָל, כְּנֶגֶד שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ. וְעַל כֵּן זֶה נִקְרָא אָרוּר וְזֶה נִקְרָא בָּרוּךְ. וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי הֵם מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה הֶחָזָק יוֹצֵא רָגָז שֶׁמְּקֻלָּל.

וּבֹא וּרְאֵה, מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה יוֹצֵא רָגָז לִשְׁנֵי צְדָדִים – אֶחָד שֶׁהִתְבָּרֵךְ וְאֶחָד שֶׁהִתְקַלֵּל, אֶחָד בָּרוּךְ וְאֶחָד אָרוּר. כְּמוֹ כֵן מֵהַצַּד שֶׁל יִצְחָק יָצְאוּ שְׁנֵי בָנִים – אֶחָד מְבֹרָךְ, וְאֶחָד שֶׁהִתְקַלֵּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. זֶה נִפְרָד לְצַדּוֹ וְזֶה נִפְרַד לְצַדּוֹ. זֶה דִּיּוּרוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה דִּיּוּרוֹ בְּהַר שֵׂעִיר, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. זֶה מְקוֹמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁל מִדְבָּר, וְזַרְבָּה וּשְׁמָמָה, וְזֶה יֹשֵׁב אָהָלִים, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן – בָּרוּךְ וְאָרוּר, זֶה לְצַדּוֹ וְזֶה לְצַדּוֹ. מִזֶּה יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְכָל הַטּוֹב וְכָל הָאוֹר וְכָל גְּאֻלָּה וְכָל הַצָּלָה, וּמִזֶּה יוֹצְאוֹת כָּל הַקְּלָלוֹת וְכָל זֶרֶב וְכָל דָּם וְכָל שְׁמָמָה וְכָל הָרָעוֹת וְכָל הַטֻּמְאָה שֶׁל הָעוֹלָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כו) אֶרְחַץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסוֹבְבָה אֶת

מִזְּבַזְּךָ ה׳. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרְוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה כָּאן אֶת סוֹד הַדָּבָר, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ טוֹעֵם אֶת טַעַם הַמָּוֶת בַּלַּיְלָה, וְרוּחַ הַטֻּמְאָה שׁוֹרָה עַל אוֹתוֹ הַגּוּף, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָאָדָם וְיוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְעַל שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹצֵאת וּמִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, שׁוֹרָה רוּחַ שֶׁל טֻמְאָה עַל אוֹתוֹ הַגּוּף וְנִטְמָא.

כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה חוֹזֶרֶת לַגּוּף, עוֹבֶרֶת אוֹתָהּ הַהֶבְלָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁבִּידֵי הָאָדָם נִשְׁאֶרֶת הֶבְלָה הַטֻּמְאָה, וְעַל כֵּן אַל יַעֲבִיר יָדוֹ עַל עֵינוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ רוּחַ הַטֻּמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו עַד שֶׁנּוֹטֵל אוֹתָם, וּכְשֶׁנּוֹטֵל יָדוֹ כָּרָאוּי, אָז מִתְקַדֵּשׁ וְנִקְרָא קָדוֹשׁ.

וְאֵיךְ צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ? צָרִיךְ כְּלִי אֶזֶד לְמַטָּה וּכְלִי אֶזֶד מִלְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַטָּה שֶׁיּוֹשֵׁב בַּזֶּהֱמָה שֶׁטֻּמְאָה בּוֹ. וְזֶה הַכְּלִי לְקַבֵּל טֻמְאָה, וְזֶה לְהִתְקַדֵּשׁ מִמֶּנּוּ. זֶה בָּרוּךְ וְזֶה אָרוּר. וְלֹא צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ בַּבַּיִת אֶת אוֹתָם מַיִם שֶׁל הַזֶּהֱמָה, שֶׁלֹּא יִקְרַב אֲלֵיהֶם אִישׁ, שֶׁהֲרֵי בָּהֶם מִתְכַּנְּסִים הַצַּד שֶׁלָּהֶם, וְיָכוֹל לְקַבֵּל נֶזֶק מֵאוֹתָם הַמַּיִם הַטְּמֵאִים.

וְעַד שֶׁיַּעֲבֹר הַזֶּהֱמָה מִיָּדוֹ לֹא יְבָרֵךְ, וּבֵאַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, בְּטֶרֶם יְקַדֵּשׁ הָאָדָם אֶת יָדָיו בַּבֹּקֶר, נִקְרָא טָמֵא. כֵּיוָן שֶׁהִתְקַדֵּשׁ, נִקְרָא טָהוֹר. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַל יִטֹּל אֶלָּא מִיָּד שֶׁנִּטְהֲרָה בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא. זֶה נִקְרָא טָהוֹר, וְזֶה נִקְרָא טָמֵא.

מִשּׁוּם כָּךְ כְּלִי אֶזֶד לְמַעְלָה וּכְלִי אֶזֶד לְמַטָּה, זֶה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא. וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת דָּבָר עִם אוֹתָם הַמַּיִם, אֶלָּא צָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ אוֹתָם בִּמְקוֹם שֶׁאֲנָשִׁים לֹא עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יָלִין אוֹתָם בַּבַּיִת, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁפָּכוּ בָּאָרֶץ, רוּחַ הַטֻּמְאָה נִמְצֵאת שָׁם וְיכוֹלָה לְהַזִּיק. וְאִם זָפַר לָהֶם מִדְּרוֹן הַזּוֹת הָאָרֶץ שֶׁלֹּא יֵרָאוּ – יָפֶה.

וְלֹא יִתֵּן אוֹתָם לְנָשִׁים מְכַשְּׁפוֹת שֶׁיּוּכְלוּ לְהָרַע בָּהֶם לִבְנֵי אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַמַּיִם שֶׁהִתְקַלְּלוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל

שֶׁיִּהְיוּ קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם.

וַיְקָוְזֵהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מָיִם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ. [מִי שֶׁמְּבַטֵּל דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ הֶזֵּרִיב עוֹלָם שָׁלֵם] כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יִהְיוּ לוֹ זְזִיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא וְזוֹכֶה בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לִשְׁמָהּ כָּרָאוּי, זוֹכֶה לְשָׁכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין דָּנִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּתוּב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. אֹרֶךְ יָמִים בְּאוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֹרֶךְ יָמִים בָּעוֹלָם הַהוּא שֶׁבּוֹ אֹרֶךְ הַיָּמִים, וְאוֹתָם הַיָּמִים הֵם וַדַּאי יָמִים, שָׁם הוּא בְּטִזּוּן הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁבּוֹטְזוֹ אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לְהִתְזַזֵּק בָּעוֹלָם הַהוּא, בִּשְׁמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד, יֵשׁ לוֹ שָׂכָר טוֹב וְשַׁלְוָה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְכָל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הַתּוֹרָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו וּמַכְרִיזָה לְפָנָיו וּמְגִנָּה עָלָיו שֶׁלֹּא יִקְרְבוּ אֵלָיו בַּעֲלֵי הַדִּין. כְּשֶׁשּׁוֹכֵב הַגּוּף בַּקֶּבֶר, הִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ. כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת לְהִסְתַּלֵּק לָשׁוּב לִמְקוֹמָהּ, הִיא הוֹלֶכֶת לִפְנֵי הַנְּשָׁמָה הַהִיא. וְכַמָּה שְׁעָרִים נִשְׁבָּרִים מִלְּפָנֶיהָ הַתּוֹרָה עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת לִמְקוֹמָהּ, וְעוֹמֶדֶת עַל הָאָדָם עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר בַּזְּמַן שֶׁיָּקוּמוּ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְהִיא מְלַמֶּדֶת עָלָיו סָנֵגוֹרְיָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ו) בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ – בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹכֵב הַגּוּף בַּקֶּבֶר, שֶׁהֲרֵי אָז בַּזְּמַן הַהוּא נְדוֹן הַגּוּף בַּקֶּבֶר, וְאָז הַתּוֹרָה מְגִנָּה עָלָיו. וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, בְּזְּמַן שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם מִן הֶעָפָר, הִיא תְשִׂיחֶךָ לִהְיוֹת עָלֶיךָ סָנֵגוֹר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הִיא תְשִׂיחֶךָ, מַה זֶּה הִיא תְשִׂיחֶךָ? מְשׂוּם שֶׁאַף עַל גַּב

שֶׁעַכְשָׁו יָקוּמוּ מֵהֶעָפָר, הַתּוֹרָה לֹא תִשְׁתַּכַּח מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי אָז יֵדְעוּ אֶת כָּל אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁעָזְבוּ כְּשֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שְׁמוּרָה מֵאוֹתוֹ זְמַן, וְתִכָּנֵס לִמְעֵיהֶם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְהִיא תְדַבֵּר בִּמְעֵיהֶם.

וְכָל הַדְּבָרִים מְתֻקָּנִים יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהוּא לֹא יָכֹל לְהַשִּׂיג אוֹתָם כָּרָאוּי וְהוּא הִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם וְלֹא נִדְבַּק בָּהֶם – כֻּלָּם נִכְנָסִים לְמֵעָיו מְתֻקָּנִים וְהַתּוֹרָה תְּדַבֵּר בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֵךְ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּמוֹ זֶה כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לָעוֹלָם הַבָּא, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁלֹּא זוֹכֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּתּוֹרָה וְהוּא הוֹלֵךְ בַּזְּוִיּוֹת, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נוֹטְלִים אוֹתוֹ וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם לַמָּקוֹם הַתַּזְוִיתוֹן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְרַזֵּם עָלָיו, שֶׁנִּקְרָא בּוֹר שָׁאוֹן טִיט הַיָּוֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן וַיָּקֶם עַל סֶלַע רַגְלַי כּוֹנֵן אֲשֻׁרָי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אוֹתוֹ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְטַנֵּף בַּטִּנּוּפוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, מַה כָּתוּב? וַיִּקְוְזֵהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבָּרָה – זֶה הוּא הַגֵּיהִנֹּם, הַמָּקוֹם שֶׁדָּנִים אֶת אוֹתָם שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה. וְהַבּוֹר רֵק – כְּמוֹ שֶׁהוּא הָיָה רֵיק, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ מַיִם.

וּבֹא וּרְאֵה כַּמָּה הוּא הָעָנְשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִן הַתּוֹרָה וְנֶעֶזְבוּ מִמֶּנָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ט) מִי הָאִישׁ הֶחָכָם וְיָבֶן אֶת זֹאת וְגוֹ' עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר ה' עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִכָּאן (ישעיה ה) לָכֵן גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָעַת.

מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל עוֹמֵד עַל קִיּוּם הַתּוֹרָה, וְהָעוֹלָם לֹא מִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ אֶלָּא בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא קִיּוּם הָעוֹלָמוֹת, מַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

וַיְקַוְּזוּהוּ וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ הַבֹּרָה. רֶמֶז עַל שֶׁזָּרְקוּ אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַמִּצְרִים, הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ סוֹד הָאֱמוּנָה כְּלָל. רַבִּי יְצְוָזְק אָמַר, אִם נְזָשִׁים וְעַקְרַבִּים הָיוּ בּוֹ, לָמָּה כָּתוּב בְּרָאוּבֵן לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, וְכִי לֹא זָשַׁשׁ רָאוּבֵן לָזֶה שֶׁהִנִּיחַ אוֹתָם נְזָשִׁים וְעַקְרַבִּים יַזִּיקוּ אוֹתוֹ, וְאֵיךְ אָמַר לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, וְכָתוּב לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ?.

אֶלָּא שֶׁרָאָה רְאוּבֵן שֶׁהַנָּזָק נִמְצָא בִּידֵי אֶזְוִיו, מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע כַּמָּה הֵם שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ וּרְצוֹנָם לַהֲרֹג אוֹתוֹ. אָמַר רְאוּבֵן, טוֹב לְהַפִּיל אוֹתוֹ לְתוֹךְ בּוֹר הַנְּזָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים וְלֹא יִמָּסֵר בִּידֵי שׂוֹנְאָיו שֶׁלֹּא מְרַזְּמִים עָלָיו. מִכָּאן אָמְרוּ, יַפִּיל אָדָם עַצְמוֹ לָאֵשׁ אוֹ לְבוֹר שֶׁל נְזָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְלֹא יִמָּסֵר בִּידֵי שׂוֹנְאָיו [שֶׁמְּעַטִּים הֵם שֶׁיְּכוֹלִים לְהַנָּצֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם].

מִשּׁוּם שָׁכָּאן בִּמְקוֹם הַנְּזָשִׁים וְהָעַקְרַבִּים – אִם הוּא צַדִּיק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַרְזִישׁ לוֹ נֵס, וְלִפְעָמִים שֶׁזְּכוּת אָבוֹת מְסַיַּעַת לָאָדָם וְיִנָּצֵל מֵהֶם. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁנִּמְסָר בִּידֵי שׂוֹנְאָיו, מְעַטִּים הֵם שֶׁיְּכוֹלִים לְהִנָּצֵל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם, מִיָּדָם דַּוְקָא, וְלֹא כָּתוּב לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ וְיוֹתֵר לֹא. אֶלָּא אָמַר רְאוּבֵן, יִנָּצֵל מִיָּדָם, וְאִם יָמוּת בַּבּוֹר – יָמוּת. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלֵהוּ מִיָּדָם

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הִיא זְסִידוּתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁיָּדַע שֶׁשִּׁמְעוֹן וְלֵוִי, הַשַּׁתָּפוּת וְהַזְּכָמָה וְהַזְּבֵרוּת שֶׁלָּהֶם הֵם קָשִׁים, שֶׁכַּאֲשֶׁר הִתְזַבְּרוּ בְּשֶׁכֶם הָרְגוּ כָּל זָכָר [ס"א וְזֶה שֶׁהָרְגוּ כָּל זָכָר], לֹא דַי לָהֶם, אֶלָּא שֶׁנּוֹטְלִים נָשִׁים וָטַף וְכֶסֶף וְזָהָב וְכָל הַבְּהֵמוֹת וְכָל כְּלֵי יְקָר וְכָל מִי שֶׁנִּמְצָא בַּמִּקְרִיָּה, וְלֹא דַי, אֶלָּא שֶׁאָכְלוּ כָּל מַה שֶּׁבַּשָּׂדֶה נָטְלוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית לד) וְאֶת אֲשֶׁר בָּעִיר וְאֶת אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקָזוּ.

אָמַר, וּמָה הַמִּקְרִיָּה הַגְּדוֹלָה כָּזוֹ לֹא נִצַּל מֵהֶם – אִלְמָלֵא הָעֹלָם הַזֶּה יִפֹּל בִּידֵיהֶם, לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ זְזִתִיכַת בָּשָׂר בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן אָמַר טוֹב לְהִנָּצֵל

מֵהֶם, שֶׁלֹּא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ שְׁאֵרִית בָּעוֹלָם וְלֹא יִרְאֶה מִמֶּנּוּ אַבָּא כְּלוּם לְעוֹלָמִים.

וְכָאן אִם יָמוּת, לֹא יְכוֹלִים לוֹ, וְיִשָּׁאֵר כָּל גּוּפוֹ שָׁלֵם וְאָשִׁיב אוֹתוֹ לְאַבָּא שָׁלֵם, וְעַל כֵּן לְמַעַן הַצִּיל אוֹתוֹ מִיָּדָם לַהֲשִׁיבוֹ אֶל אָבִיו, אַף עַל גַּב שֶׁיָּמוּת שָׁם. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ, וְלֹא אָמַר אֵינֶנּוּ זֶה, אֶלָּא אָמַר אֵינֶנּוּ – אֲפִלּוּ מֵת.

בֹּא רְאֵה מַה שֶּׁעָשָׂה, שֶׁהוּא בְּזָכְמָה הָיָה מִשְׁתַּתֵּף עַצְמוֹ עִמָּהֶם, שֶׁכָּתוּב לֹא נַכֶּנּוּ נָפֶשׁ, וְלֹא כָתוּב לֹא תַכּוּהוּ, וְהוּא לֹא הָיָה שָׁם כְּשֶׁנִּמְכַּר יוֹסֵף, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם שִׁמְּשׁוּ אֶת אֲבִיהֶם, כָּל אֶזְהָד וְאֶזְהָד יוֹם אֶזְהָד, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה שֶׁל רְאוּבֵן, וְעַל כֵּן רָצָה שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהָיָה הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁלּוֹ לֹא יֵאָבֵד יוֹסֵף, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. וְהִנֵּה אֵין יוֹסֵף דַּוְקָא, אֲפִלּוּ [זֶה אוֹ] מֵת, מִיָּד וַיָּשָׁב אֶל אֶחָיו וַיֹּאמֶר הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ.

וַאֲפִלּוּ רְאוּבֵן לֹא יָדַע מֵאוֹתָהּ הַמְּכִירָה שֶׁל יוֹסֵף. וַהֲרֵי בְּאַרְוִהוּ שֶׁהַשְׁכִּינָה הִשְׁתַּתְּפָה עִמָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא יָדַע רְאוּבֵן מֵהַמְּכִירָה הַהִיא שֶׁל יוֹסֵף, וְלֹא הִתְגַּלְתָּה לוֹ עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיּוֹסֵף הִתְגַּלָּה לְאֶחָיו.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרַם לִרְאוּבֵן מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲזִיר אֶת יוֹסֵף. מַה כָּתוּב? (דברים לג) יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁיָּדַע שֶׁנִּלְקְחָה בְּכוֹרָתוֹ מִמֶּנּוּ וְנִתְּנָה לְיוֹסֵף, הִשְׁתַּדֵּל לְהַחֲזִיר אוֹתוֹ, וְהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה וְאָמַר יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת, וְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם זֶה, וּמִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה מֵהַמַּעֲשֶׂה הַהוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? וַיִּקְחוּ אֶת כְּתֹנֶת יוֹסֵף וְגוֹ'. הֲרֵי בְּאַרְוִהוּ, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁדָּם הַשָּׂעִיר דּוֹמֶה לְדָם שֶׁל אָדָם. אֲבָל בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַדָּבָר בָּא כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים אֲפִלּוּ כְּזוֹטֹ הַשַּׂעֲרָה.

יַעֲקֹב עָשָׂה מַעֲשֶׂה כָּרָאוּי, בַּמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהִקְרִיב לְאָבִיו שָׂעִיר, שֶׁהוּא

צַד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְעִם כָּל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִקְרִיב עָשִׁיר וְהִכְוִיחַ אֶת אָבִיו שֶׁהוּא הַצַּד שֶׁלּוֹ, נֶעֱנַשׁ בַּעֲשִׁיר הָאַוֵּר הַזֶּה שֶׁהִקְרִיבוּ לוֹ בָּנָיו אֶת הַדָּם שֶׁלּוֹ.

בּוֹ כָּתוּב (בראשית כז) וְאֶת עֹרֹת גְּדָיֵי הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו, מִשּׁוּם כָּךְ – וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתֹנֶת בַּדָּם, הִקְרִיבוּ לוֹ כְּתֹנֶת לְהַכְוִיחַ אוֹתוֹ. וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הוּא גָּרַם שֶׁכָּתוּב וַיְזֻעַזְּרֵד יִצְחָק וַיִּזְרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד, מִשּׁוּם כָּךְ גָּרְמוּ לוֹ שֶׁיִּזְעַזְּרֵד וְזָרְדָה בַּזְּמַן הַהוּא, שֶׁכָּתוּב הַכֵּר נָא הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ הִיא אִם לֹא.

רַבִּי זְיָיא אָמַר, כָּתוּב בּוֹ (שם) הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו אִם לֹא – לוֹ כָּתוּב, הַכְּתֹנֶת בִּנְךָ הִיא אִם לֹא. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים בְּכָל מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר [נ״א אָמַר רַבִּי אַבָּא], כֵּיוָן שֶׁכָּל הַשְּׁבָטִים רָאוּ אוֹתוֹ הַצַּעַר שֶׁל אֲבִיהֶם, וַדַּאי הִתְעַזְּמוּ וְנָתְנוּ עַצְמָם עַל יוֹסֵף שֶׁיִּפְדּוּ אוֹתוֹ אִלְמָלֵא יִמְצְאוּ אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁלֹּא יְכוֹלִים, זָזְרוּ אֶל יְהוּדָה וְהֶעֱבִירוּ אוֹתוֹ מֵעֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, [וְאָז ס״א וְכֵיוָן שֶׁ] הֶעֱבִירוּהוּ מֵעֲלֵיהֶם, מַה כָּתוּב? וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה וְגוֹ׳.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) וַיַּרְעֵם בַּשָּׁמַיִם ה׳ וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ בָּרָד וְגַחֲלֵי אֵשׁ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִתְקִין לוֹ שִׁבְעָה עַמּוּדִים עַל מַה שֶּׁעוֹמֵד, וְכָל הָעַמּוּדִים עוֹמְדִים בְּעַמּוּד אָחָד יְזִידִי, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב (משלי ט) חָכְמוֹת בָּנְתָה בֵיתָהּ חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְכָל אֵלֶּה הֵם עוֹמְדִים בְּדַרְגָּה אַחַת מֵהֶם שֶׁנִּקְרֵאת (שם י) צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

וּכְשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִבְרָא מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הָעוֹלָם וְתִקּוּנוֹ, שֶׁהוּא נְקֻדָּה אַחַת שֶׁל הָעוֹלָם וְהָאֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, וּמִי הוּא? צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (תהלים נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים ה׳ דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ. וּמֵאַיְזֶה מָקוֹם? מִצִּיּוֹן, שֶׁכָּתוּב מִצִּיּוֹן מִכְלַל יְפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא צַד הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה כָּרָאוּי

[וְכָעֵת יִשְׂרָאֵל הֶחֱזִיקוּ בּוֹ בְּסוֹדוֹת הַמִּצְוֹות שֶׁל הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם מַחֲזִיק אָדָם בַּצִּיצִית שֶׁמִּתְעַטֵּף בָּהּ], וְצִיּוֹן הַחוֹזֶק וְהַנֶּהֱדָּה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וּמֵהַמָּקוֹם הַהוּא נִתְקַן כָּל הָעוֹלָם וְנַעֲשָׂה, וּמִתּוֹכוֹ נָזוּן כָּל הָעוֹלָם.

וּבֹא וּרְאֵה, וַיַּרְא עִם בַּשָּׁמַיִם ה' וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיַּרְא עִם בַּשָּׁמַיִם ה', לָמָּה כָּתוּב וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ? הִנֵּה [ס"א אֶלָּא] כָּאן סוֹד הָאֱמוּנָה [עַל מָה עוֹלָם] שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁצִּיּוֹן הִיא הַשְּׁלֵמוּת וְהַיְפִי שֶׁל הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם נָזוּן מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן, וְהֵן אַוָּזַת, הֵם צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, זֶה דִּין וְזֶה רַוָּזִמִים, וּשְׁנֵיהֶם אָוָזַד, מִכָּאן דִּין וּמִכָּאן רַוָּזִמִים.

מִמַּעְלָה לְמַעְלָה יוֹצֵא קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע. לְאַוָּזַר שֶׁאוֹתוֹ הַקּוֹל יוֹצֵא וְנִשְׁמָע, אָז יוֹצְאִים הַדִּינִים וְדַרְכֵי הַדִּין, וְהָרַוָּזִמִים יוֹצְאִים וְנִפְרָדִים מִשָּׁם. וַיַּרְא עִם בַּשָּׁמַיִם ה', זֶה בֵּית הַדִּין בְּרַוָּזִמִים. וְעֶלְיוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ נִמְצָא וְאֵינוֹ נוֹדָע, כֵּיוָן שֶׁהַקּוֹל הַהוּא יוֹצֵא, אָז נִמְצָא הַכֹּל, דִּין וְרַוָּזִמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ. כֵּיוָן שֶׁיִּתֵּן קוֹלוֹ, אָז בָּרָד וְגַוָּזֵלֵי אֵשׁ, מַיִם וְאֵשׁ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד יְהוּדָה, מַה כָּתוּב? (בראשית כט) וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הוּא הַיְסוֹד הָרְבִיעִי מֵאוֹתָם הָאַרְבָּעָה שֶׁהֵם הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, עֲמוּד אָוָזַד מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה הָעֲמוּדִים, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיְהִי בָּעֵת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו, שֶׁהָיָה מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוֹרִידוּ אֶת יוֹסֵף לְמִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וַיַּרְא שָׁם יְהוּדָה בַּת אִישׁ כְּנַעֲנִי, וְכִי כְּנַעֲנִי הָיָה? אֶלָּא הִנֵּה פָּרְשׁוּהוּ הַזְּבֵרִים. וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר. שְׁלֹשָׁה בָּנִים הָיוּ לִיהוּדָה, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם רַק אָוָזַד, וְזֶה הוּא שֵׁלָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי וְזֵיָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה כָּתוּב בִּבְנֵי יְהוּדָה, בָּרִאשׁוֹן – וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר, וּבִשְׁנֵי הָאַוָּזְרִים כָּתוּב, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ אוֹנָן, וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁלָה?

אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ הִיא סוֹד עֶלְיוֹן, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי. וַיֵּרֶד

יְהוּדָה מֵאֵת אֶחָיו, שֶׁהִנָּה נִכְסְתָה הַלְּבָנָה וְיָרְדָה מֵהַדַּרְגָּה שֶׁל תִּקּוּן לְתוֹךְ דַּרְגָּה אַחֶרֶת, שֶׁהִתְזַוְּגָה בָּהּ הַנָּחָשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּט עַד אִישׁ עֲדֻלָּמִי וּשְׁמוֹ חִירָה.

וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ עֵר, וְהוּא רַע, וְהַכֹּל אָחוֹז, שֶׁבָּא מִצַּד הַיֵּצֶר הָרָע, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ וְלֹא כָּתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ יַעֲקֹב, וְכָאן אֶת – לְרַבּוֹת דַּרְגָּה אַחֶרֶת שֶׁזִּוְּגָה הַטֻּמְאָה נוֹלַד, וְזֶה הוּא עֵר רַע, וְהַכֹּל אָחוֹז.

אַחַר כָּךְ לֹא הִתְבַּסֵּם הַמָּקוֹם עַד שֶׁבָּא שֵׁלָה שֶׁהָיָה הָעִקָּר שֶׁל כֻּלָּם. מַה כָּתוּב? וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה׳. כָּתוּב כָּאן רַע, וְכָתוּב שָׁם (בראשית ו) כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו. רַע שֶׁשּׁוֹפֵךְ דָּמִים, שׁוֹפֵךְ זֶרַע עַל הָאָרֶץ, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיְמִתֵהוּ ה׳. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיךָ וְגוֹ׳.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיךָ וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מא) הֶעֱירוֹתִי מִצָּפוֹן וַיֵּאת מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ יִקְרָא בִשְׁמִי וְיָבֹא סְגָנִים כְּמוֹ זוֹמֶר וּכְמוֹ יוֹצֵר יִרְמָס טִיט. בֹּא רְאֵה כַּמָּה בְּנֵי אָדָם הֵם טִפְּשִׁים שֶׁאֵין יוֹדְעִים וְאֵין מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת דִּבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַכֹּל כֻּלָּם יְשֵׁנִים, שֶׁאֵין מִתְעוֹרְרִים, וְשֵׁנָה בִּנְקֻבֵי עֵינֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הַכֹּל הוּא בְּזִכְמָה, וְאֵין לְךָ אֵיבָר וְאֵיבָר בָּאָדָם שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּזִכְמָה עֶלְיוֹנָה. שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁנִּתְתַּקֵּן כָּל הַגּוּף בְּאֵיבָרָיו כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁתַּתֵּף [הִתְזַוֵּג] עִמּוֹ וְהִכְנִיס בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה כְּדֵי לְלַמֵּד אֶת הָאָדָם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו, כְּדֵי שֶׁאָדָם יִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי.

[וּמְשׁוּם זֶה] [וּבְעוֹד] שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, צָרִיךְ לָאָדָם לְהַגְדִּיל אֶת דְּמוּת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בָּעוֹלָם. וְסוֹד זֶה, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא לֹא פוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, וְעַל זֶה צָרִיךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת הַנָּהָר וְהַמָּקוֹר

שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. [נָ"ה ר"מ לִבְרִית הַקֹּדֶשׁ שֶׁזָּתוּם בִּבְשָׂרוֹ, שֶׁהוּא דֻּגְמָא שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּ"ה ר"מ הַסּוֹד שֶׁל צַדִּיק שֶׁמִּתְזַוֵּג עִם צֶד"ק יְזַד לְמַעְלָה. מְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְמַטָּה לְהִתְזַוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ בִּקְדֻשָּׁה כְּדֵי שֶׁיִּתְזַוֵּג בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.] וְכָל זְמַן שֶׁאָדָם לֹא יַצְלִיחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה [ס"א וְעַל כֵּן צָרִיךְ לָאָדָם שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת הַנָּהָר וְהַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאִם לֹא] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹקֵר אוֹתוֹ וְנוֹטֵעַ אוֹתוֹ בְּכַמָּה פְּעָמִים כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, הַעֲירוֹתִי מִצָּפוֹן וַיֵּאֶת. הַעֲירוֹתִי – זוֹ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַזִּוּוּג שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהִיא הִתְעוֹרְרוּת מִצַּד הַצָּפוֹן. וַיֵּאֶת – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבָּאָה מִלְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ אוֹתָהּ מִלְמַעְלָה, בָּאָה לָעוֹלָם הַזֶּה וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

מִמְּזָרִזוּ שֶׁמֶשׁ – זֶה הַמָּקוֹם שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת הַנְּשָׁמָה וּמְאִירָה. וְיָבֹא סְגָנִים [כְּמוֹ זֹמֶר] – אֵלּוּ הֵם זֵילוֹת הָעוֹלָם שֶׁבָּאִים מִשּׁוּם [בְּתוֹךְ] אוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת. כְּמוֹ זֹמֶר – כְּמוֹ שֶׁמִּתְעוֹרֵר אָדָם בַּגּוּף.

שֶׁהֲרֵי מְשׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה זְוּוּגִים וּמַטִּיל נְשָׁמוֹת בָּעוֹלָם, וְנִמְצֵאת זְוֻגִּית לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל הוּא [ס"א יְהֹוָה] בָּרוּךְ. וּמְשׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם, כְּדֵי לְהִשְׁתַּדֵּל בִּדְרָכָיו, וְלֹא יַפְסִיק אֶת מְקוֹרוֹ וּמַעְיָנוֹ לְעוֹלָמִים.

וְכָל מִי שֶׁמַּפְסִיק מְקוֹרוֹ [מִלְמַטָּה וּמְיַבֵּשׁ אוֹתוֹ, כִּבְיָכוֹל גּוֹרֵם לְהַפְסֵק לְמַעְלָה, אָז (איוב יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. וְהוּאִיל וּבֶן אָדָם הוּקַם לְמַטָּה כַּדֻּגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה – מִי שֶׁמְּקוֹרוֹ יָבוּשׁ מֵעֲשׂוֹת פֵּרוֹת, כְּמוֹ זֶה שֶׁלֹּא רָצָה לִשָּׂא אִשָּׁה, אוֹ שֶׁנָּשָׂא אוֹתָהּ וְהִשְׁתַּדֵּל וְלֹא יָכֹל, אֵלּוּ שִׁשְׁנֵי הַפָּכִים הֵם זֶה מְזֻהֶה, (אוֹ אוֹתוֹ) שֶׁיָּבוּשׁ מֵעֲשׂוֹת פֵּרוֹת, אֵין לוֹ תַּקָּנָה לְעוֹלָם.

(קהלת א) מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן, מְשׁוּם שֶׁלֹּא רָצָה לִשָּׂא אִשָּׁה וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה. וְאוֹתוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל וְנָשָׂא אִשָּׁה וְלֹא יָכֹל, זֶה מִתְקַן בְּגוֹאֲלוֹ

שֶׁקָּרוֹב לוֹ, שֶׁהוּא אָזוּז שֶׁל אוֹתוֹ מֵת בִּכְלִי בָּנִים]. כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ הָאִישׁ לֹא נִכְנָס לַפַּרְגּוֹד וְלֹא נוֹטֵל חֵלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא [וְנִשְׁמָתוֹ לֹא נִכְלֶלֶת בַּמָּקוֹם שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת נִכְלָלוֹת, וְנִגְזֶרֶת דְּמוּתוֹ מִשָּׁם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִלְפָנָי. הוֹאִיל וְכָךְ הוּא, בּוֹרֵא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוּאֵל שֶׁיִּגְאָלֵנוּ מִיַּד הַמַּשְׁוְזִיתִים, וְזֶה אָזוּז שֶׁקָּרוֹב אֵלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וְגוֹ'. וְכָתוּב בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיךָ וְיַבֵּם אֹתָהּ וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמָתוֹ לֹא נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא הִיא עוֹמֶדֶת בַּחוּץ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָכָה לְהָאִיר בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּגּוּף הַהוּא.

מִי שֶׁלֹּא זָכָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, יֵלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר וְיִזְכֶּה בּוֹ. כְּמוֹ כֵן עֵץ שֶׁדּוֹלֵק וְאוֹרוֹ לֹא עוֹלֶה, יָבוֹ אוֹתוֹ וְיַעֲלֶה בּוֹ אוֹר וְיָאִיר. עֵץ הוּא אָדָם, שֶׁכָּתוּב (שם כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה. רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁהָאָדָם כְּשֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהוֹלֵךְ וְתָאֵב וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וּמְזַדַּוֵּג עִם אִשָּׁה וְלֹא זוֹכֶה לִבָנִים, זֶהוּ עֵץ שֶׁדּוֹלֵק וְאוֹרוֹ לֹא עוֹלֶה, כְּלוֹמַר, נִשְׁמָתוֹ לֹא זוֹכָה בְּאוֹתוֹ הַגּוּף לִהְיוֹת מוּאֶרֶת, אֶלָּא הִיא בַּזַּשְׁכָּה].

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (ישעיה מה) לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הָעוֹלָם בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית כה) וַיֶּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קְטוּרָה. סוֹד הַנְּשָׁמָה שֶׁבָּאָה לְהִתְתַּקֵּן כְּמוֹ מִקֶּדֶם.

בֹּא רְאֵה בְּאוֹתוֹ הַגּוּף מַה כָּתוּב, (ישעיה נג) וַה' חָפֵץ דַּכְּאוֹ הֶחֱלִי אִם תָּשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְחֵפֶץ ה' בְּיָדוֹ יִצְלָח. וַה' חָפֵץ דַּכְּאוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, לָמָּה חָפֵץ? כְּדֵי שֶׁיִּטָּהֵר. אִם תָּשִׂים אָשָׁם – הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת אִם יָשִׂים אָשָׁם! מַה זֶּה אִם תָּשִׂים? אֶלָּא עַל הַנְּשָׁמָה חָזַר הַדָּבָר. אִם הַנְּשָׁמָה הַהִיא רוֹצָה לְהִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי – יִרְאֶה זֶרַע, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת וּמִשְׁוּטֶטֶת וּמְזַמֶּנֶת לְהִכָּנֵס לְאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁהִתְעַסֵּק בָּהּ הָאָדָם בְּפָרְיָהּ וּרְבְיָהּ, וְאָז יַאֲרִיךְ יָמִים, וְחֵפֶץ ה' – זוֹ הַתּוֹרָה – בְּיָדוֹ יִצְלָח.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה וּמְקוֹרוֹ וּמַעְיָנוֹ עוֹמֵד בּוֹ לְזוֹנָם, אֵין לוֹ מָקוֹם לְהִכָּנֵס לַפַּרְגּוֹד. וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁבְּאֵר הַמַּיִם, אִם לֹא נִכְנָס בָּהּ אוֹתוֹ הַמָּקוֹר וְהַמַּעְיָן, אֵינָהּ בְּאֵר, שֶׁהַבְּאֵר וְהַמָּקוֹר הֵם יַחַד וְהֵם סוֹד אֶחָד, וּבְאַרְנוּ.

כָּתוּב (תהלים קכז) שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא. בֹּא רְאֵה כַּמָּה הֵם זְבִיבִים דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁבְּכָל דָּבָר וְדָבָר בַּתּוֹרָה יֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכַּאֲשֶׁר נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, אֶת כָּל הַגָּנָזִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם נָתַן לָהֶם [וְכֻלָּם] בַּתּוֹרָה, וְכֻלָּם נִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁקִּבְּלוּ הַתּוֹרָה בְּסִינַי.

בֹּא רְאֵה, שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם – אֵלּוּ הֵם הַיְזִידִים שֶׁנִּמְצָאִים, שֶׁאֵינָם זָכָר וּנְקֵבָה כָּרָאוּי, וּמַקְדִּימִים בַּבֹּקֶר לַעֲבוֹדָתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ד) יֵשׁ אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי וְגוֹ', וְאֵין קֵץ לְכָל עֲמָלוֹ. מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת – מְאַחֲרִים הַמְּנוּחָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בוֹ שָׁבַת, מִשּׁוּם שֶׁהָאִשָּׁה אֶל הָאָדָם הִיא נָזוֹת וַדַּאי אֶצְלוֹ.

אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים, מַה זֶּה לֶחֶם הָעֲצָבִים? שֶׁכַּאֲשֶׁר לָאָדָם יֵשׁ בָּנִים, אוֹתוֹ הַלֶּחֶם שֶׁאוֹכֵל, אוֹכֵל אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְרִצּוֹן הַלֵּב. וְזֶה שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים, אוֹתוֹ לֶחֶם שֶׁאוֹכֵל הוּא לֶחֶם שֶׁל עֶצֶב, וְאֵלּוּ הֵם אֹכְלֵי לֶחֶם הָעֲצָבִים וַדַּאי.

כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא, מַה זֶּה יִתֵּן לִידִידוֹ? זֶהוּ שֶׁמְּקוֹרוֹ מְבֹרָךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ שֵׁנָה בָּעוֹלָם הַהוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּדֵי שֶׁאוֹתוֹ הָאִישׁ יִשְׁכַּב וְיֵהָנֶה בָּעוֹלָם הַבָּא הַהוּא כָּרָאוּי.

יֵשׁ אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי וְגוֹ', יֵשׁ אֶחָד – זֶהוּ אָדָם שֶׁהוּא יְזִידִי בָּעוֹלָם, לֹא יְזִידִי כָּרָאוּי, אֶלָּא שֶׁהוּא בְּלִי זִוּוּג. וְאֵין שֵׁנִי – שֶׁאֵין עִמּוֹ סָמֶךְ. גַּם בֵּן – שֶׁיָּקִים שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל לֹא הִשְׁאִיר. וָאָז אֵין לוֹ – שֶׁיָּבִיא אוֹתוֹ לְתִקּוּן.

וְאֵין קֵץ לְכָל עֲמָלוֹ – שֶׁהוּא עָמֵל תָּמִיד, שֶׁמַּקְדִּים יוֹם וָלַיְלָה. גַּם עֵינוֹ לֹא

תִּשְׁבַּע עֶשֶׂר – וְאֵין לוֹ לֵב לְהַשְׁגִּיחַ וְלוֹמַר, לְמִי אֲנִי עָמֵל וּמְזַכֵּר אֶת נַפְשִׁי מִטּוֹבָה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁכְּדַי שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה יוֹתֵר וְיַעֲשֶׂה מִשְׁתֶּה בְּכָל יוֹם תָּמִיד – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי הַנֶּפֶשׁ אֵינָהּ נֶהֱנֵית מִמֶּנּוּ. אֶלָּא וַדַּאי הוּא מְזַכֵּר אֶת נַפְשׁוֹ מִטּוֹב שֶׁל הָאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא מִשּׁוּם שֶׁזּוֹהִי נֶפֶשׁ זַכָּה, שֶׁלֹּא הִשְׁלִמָה כָּרָאוּי. בֹּא רְאֵה כַּמָּה זָכָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל מַעֲשָׂיו, מִשּׁוּם שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּתַּקֵּן וְלֹא יֹאבַד מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי זְיָיא שָׁאַל, זֶה שֶׁהוּא צַדִּיק שָׁלֵם וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת וְכָל מַעֲשָׂיו לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא זָכָה לִבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם וְלֹא זָכָה, אוֹ שֶׁהָיוּ לוֹ וּמֵתוּ – מַה הֵם לָעוֹלָם הַבָּא? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, מַעֲשָׂיו וְהַתּוֹרָה הַהִיא מְגִנִּים עָלָיו לָעוֹלָם הַהוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲלֵיהֶם וְעַל אוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, [כְּמוֹ רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהָיוּ לוֹ בָּנִים וּמֵתוּ, וּכְמוֹ רַבִּי חִזְקִיָּה שֶׁהוּא עָקָר] עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה נו) כֹּה אָמַר ה' לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי וּבָחֲרוּ בַּאֲשֶׁר חָפַצְתִּי וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת, מִשּׁוּם שֶׁלְּאֵלֶּה יֵשׁ זֵלֶךְ לָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, נָאֶה הוּא וְיָפֶה.

בֹּא רְאֵה, צַדִּיק שָׁלֵם שֶׁהָיוּ בּוֹ כָּל אֵלֶּה וְהִשְׁלִם כָּרָאוּי וּמֵת בְּלִי בָנִים, וְהֵנָּה יוֹרֵשׁ מְקוֹמוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא – הַאִם אִשְׁתּוֹ צְרִיכָה יִבּוּם אוֹ לֹא? אִם תֹּאמַר שֶׁצְּרִיכָה לְהִתְיַבֵּם, הֲרֵי זֶה לֶרִיקָנוּת, שֶׁהֲרֵי אֶת מְקוֹמוֹ יָרַשׁ בָּעוֹלָם הַהוּא.

אֶלָּא וַדַּאי צְרִיכָה לְיִבּוּם, מִשּׁוּם שֶׁאֵינָנּוּ יוֹדְעִים אִם הָיָה שָׁלֵם בְּמַעֲשָׂיו וְאִם לֹא. וְאִם הִיא מִתְיַבֶּמֶת, זֶה לֹא הָיָה בְּרֵיקָנוּת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְאִישׁ הַזֶּה שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם וּמֵת בְּלִי בָנִים וְגוֹאֵל לֹא הָיָה לוֹ בָּעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהַצַּדִּיק הַשָּׁלֵם הַזֶּה מֵת וְאִשְׁתּוֹ מִתְיַבֶּמֶת, וְהוּא יָרַשׁ אֶת

מְקוֹמוֹ, בָּא הָאִישׁ הַהוּא וּמִשְׁתַּלֵּם כָּאן, וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לוֹ מָקוֹם לָעוֹלָם עַד שֶׁיָּמוּת הַצַּדִּיק הַשָּׁלֵם הַזֶּה וְהוּא יִשְׁתַּלֵּם בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר לב) כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְגוֹ'.

וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, בָּנִים מְזַמְּנִים לַצַּדִּיקִים בְּמִיתָתָם. בְּזַוַּיֵיהֶם לֹא זָכוּ, וּבְמִיתָתָם זָכוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֻּלָּם אֱמֶת וְזָכוּת, [וְזָס] וְזַיִּים עַל הַכֹּל. (קהלת ד) טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶחָד אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם שָׂכָר טוֹב בַּעֲמָלָם – אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּתְעַסְקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהוֹלִיד בָּנִים, שֶׁאוֹתָם בָּנִים שֶׁהִשְׁאִירוּ, בְּגָלָלָם יֵשׁ לָהֶם שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְגָלָלָם יוֹרְשִׁים אֲבוֹתֵיהֶם וֵזֶלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא, וּבְאַרוּהוּ.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵעַ אִילָנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִם הִצְלִיזוּ – יָפֶה. לֹא הִצְלִיזוּ – עוֹקֵר אוֹתָם וְשׁוֹתֵל אוֹתָם אֲפָלוּ כַּמָּה פְּעָמִים, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵן לְטוֹב וּלְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם.

בֹּא אֶל אֵשֶׁת אָזְיִךְ וְיַבֵּם אֹתָהּ. שֶׁהֲרֵי יְהוּדָה וְכָל הַשְּׁבָטִים הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה וְעִקַּר הַדָּבָר וְהֶקֵם זֶרַע, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַזֶּרַע צָרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן הַדָּבָר וְלִגְלֹם גֹּלֶם לְתִקּוּן שֶׁלֹּא יִפָּרֵד הַזֶּרַע מִשָּׁרְשׁוֹ כָּרָאוּי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לד) וְאָדָם עַל עָפָר יָשׁוּב.

וּכְשֶׁנִּתְקַן אַזַּר כָּךְ כָּרָאוּי, אֵלּוּ מִשְׁתַּבְּזִים בָּעוֹלָם הַהוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶם, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב (קהלת ד) וְשַׁבֵּזַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, דַּוְקָא, מִן הַזַּוִּים אֲשֶׁר הֵם זַוִּים עֲדֶנָה. מַה זֶּה עֲדֶנָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח) אַזְרֵי בְלֻתִּי הָיְתָה לִי עֶדְנָה, וְכָתוּב (איוב לג) יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו.

וְטוֹב מִשְּׁנֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר עֵדֶן לֹא הָיָה [שֶׁלֹּא שָׁב לִימֵי עֲלוּמָיו] אֲשֶׁר לֹא רָאָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה הָרָע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּזַּוּת הַשָּׁמֶשׁ. וְטוֹב מִשְּׁנֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר עֵדֶן לֹא הָיָה, שֶׁלֹּא שָׁב לִימֵי עֲלוּמָיו וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן וְלֹא סוֹבֵל זַוָּטָאִים רִאשׁוֹנִים, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ מָקוֹם מִתְקַן בָּעוֹלָם הַהוּא

כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? (קהלת ז׳) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וְגוֹ׳, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה וֶסֶד וְלֹא רוֹצֶה לְכַלּוֹת אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְכָל דְּרָכָיו כֻּלָּם אֱמֶת וּזְכוּת לְהֵיטִיב לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי זְכֻלְכֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים לז) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ.

וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה׳ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמָת גַּם אֹתוֹ. רַבִּי זְוִיָּא פָּתַח, (קהלת יא) בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ וְגוֹ׳. בֹּא רְאֵה כַּמָּה רָאוּי לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִזְּוָטָאָיו וּלְהִזָּהֵר בְּמַעֲשָׂיו לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכַּמָּה שְׁלוּחִים וְכַמָּה מְמֻנִּים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁהֵם הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים וְרוֹאִים אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם וּמְעִידִים עָלָיו [ז״ז עֲלֵיהֶם], וְהַכֹּל כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּכָל אוֹתָם הַזְּוָטָאִים שֶׁנִּטְמָא בָּהֶם הָאָדָם יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה, זֶהוּ זְוָטָא שֶׁנִּטְמָא בּוֹ אָדָם יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא – מִי שֶׁשּׁוֹפֵךְ זַרְעוֹ לָרִיק וּמוֹצִיא זֶרַע לְזִנָּם בַּיָּד אוֹ בָּרֶגֶל וְנִטְמָא בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע.

בִּגְלַל זֶה לֹא נִכְנָס לַמְּזוֹזָה וְלֹא רוֹאֶה תֹּאַר פָּנָיו שֶׁל עַתִּיק יוֹמִין, כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ, כָּתוּב כָּאן לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכָתוּב וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה׳, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (ישעיה א) יְדֵיכֶם דָּמִים מָלֵאוּ. אַשְׁרֵי זְכֻלְכּוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁיֵּרָא מֵרִבּוֹנוֹ וְיִהְיֶה שָׁמוּר מִדֶּרֶךְ רָעָה, וִיטַהֵר עַצְמוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּיִרְאַת רִבּוֹנוֹ.

בֹּא רְאֵה, בַּבֹּקֶר זְרַע [אֶת] זַרְעֶךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֲרוּהוּ, בַּבֹּקֶר – זֶהוּ בִּזְמַן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בְּכֹזוֹ וְיִהְיֶה בַּעֲלוּמָיו, אָז יִשְׁתַּדֵּל לְהוֹלִיד בָּנִים עִם אִשָּׁה שֶׁרְאוּיָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ.

שֶׁהֲרֵי אָז הוּא הַזְּמַן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכז) כְּזִזִּים בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְלַמֵּד אוֹתָם דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִהְיֶה לוֹ שָׂכָר

טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכְּתוּב אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם לֹא יֵבוֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשַּׁעַר. לֹא יֵבוֹשׁוּ – בָּעוֹלָם הַהוּא, בִּזְמַן שֶׁבַּעֲלֵי הַדִּין יָבוֹאוּ לְהַטְרִיג עָלָיו, שֶׁאֵין לְךָ שָׂכָר טוֹב בָּעוֹלָם הַהוּא כְּמוֹ הַהוּא שֶׁמְּלַמֵּד אֶת בְּנוֹ יִרְאַת רִבּוֹנוֹ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה מָה אָמַר בְּאַבְרָהָם, שֶׁכְּתוּב (בראשית יז) כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה׳ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וְעַל כֵּן אוֹתָהּ הַזְּכוּת קַיֶּמֶת לוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא אֵצֶל כָּל בַּעֲלֵי הַדִּין.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ, וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ – אֲפִלּוּ בִּימֵי הַזִּקְנָה, שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁאָדָם זָקֵן, [לֹא יֹאמַר כְּבָר הִשְׁתַּדַּלְתִּי וְדַי לִי, אוֹ – כְּבָר הִשְׁתַּדַּלְתִּי וְאֵינִי יָכוֹל, וְכֵעֵת שֶׁאֲנִי זָקֵן אֵינִי רוֹצֶה. וְעִם כָּל זֶה] מַה כָּתוּב? אַל תַּנַּח יָדֶךָ. לֹא יָנִיחַ מִלְּהוֹלִיד בָּעוֹלָם הַזֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תֵּדַע אֵיזֶה יִכְשַׁר הֲזֶה אוֹ זֶה. לְפָנֵי הָאֱלֹהִים – כְּדֵי שֶׁיַּעַמְדוּ בִּשְׁבִילוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא.

וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים קכז) הִנֵּה נַחֲלַת ה׳ בָּנִים. זֶהוּ צְרוֹר הַנְּשָׁמוֹת, הַצַּד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. וְלַנַּחֲלָה הַזּוֹ, מִי מְזַכֶּה אֶת הָאָדָם לְהִכָּנֵס לְאוֹתָהּ נַחֲלַת ה׳? הַבָּנִים. אוֹתָם הַבָּנִים מְזַכִּים אוֹתוֹ לְנַחֲלַת ה׳, וְעַל כֵּן אַשְׁרֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמְּזַכֶּה אוֹתָם לְלַמֵּד אוֹתָם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַתָּסַר בִּגְדֵי אַלְמְנוּתָהּ מֵעָלֶיהָ וְגוֹ׳. בֹּא רְאֵה, תָּמָר הָיְתָה בַּת כֹּהֵן, וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהִיא הָלְכָה כְּדֵי לִזְנוֹת עִם זְמִימָהּ? שֶׁהֲרֵי הִיא, צְנִיעוּת נִמְצְאָה בָּהּ תָּמִיד. אֶלָּא הִיא הָיְתָה צַדֶּקֶת, וּבְזִוְּכְמָהּ עָשְׂתָה אֶת זֶה, שֶׁהֲרֵי הִיא לֹא הִפְקִירָה אֶת עַצְמָהּ אֵלָיו, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיָּדְעָה יְדִיעָה וּבְזִוְּכְמָהּ הִתְבּוֹנְנָה, וְעַל כֵּן הִיא בָּאָה אֵלָיו לַעֲשׂוֹת [עִמּוֹ] זִוָּסֵד וֶאֱמֶת, וְעַל זֶה בָּאָה [בְּפַרְהֶסְיָא] וְהִשְׁתַּדְּלָה בָּעֵסֶק הַזֶּה.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא יָדְעָה יְדִיעָה וְהִשְׁתַּדְּלָה בְּעֵסֶק זֶה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה שָׁם סִיעַ בַּמַּעֲשֶׂה הַהוּא וּמִיָּד הִתְעַבְּרָה, וְהַכֹּל הָיָה מִמֶּנּוּ. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָם בָּנִים מֵאִשָּׁה אֲזֶרֶת? לָמָּה

מִזּוֹ? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִיא הֵצֵרָכָה לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה וְלֹא אִשָּׁה אַוָּרֶת.

שְׁתֵּי נָשִׁים הָיוּ שֶׁמֵּהֶן נִבְנָה הַזֶּרַע שֶׁל יְהוּדָה, וּבָאוּ מֵהֶן דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וּשְׁתֵּי הַנָּשִׁים הַלָּלוּ זוֹ כְּמוֹ זוֹ, תָּמָר וְרוּת שֶׁמֵּתוּ בַּעֲלֵיהֶן בְּרֵאשׁוֹנָה, וְהֵן הִשְׁתַּדְּלוּ לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה.

תָּמָר הִשְׁתַּדְּלָה אֵצֶל זְמִירָהּ, שֶׁהוּא יוֹתֵר קָרוֹב לְבָנָיו שֶׁמֵּתוּ. מָה הַטַּעַם הִיא הִשְׁתַּדְּלָה אֶצְלוֹ? שֶׁכָּתוּב כִּי רָאֲתָה כִּי גָדַל שֵׁלָה וְהִיא לֹא נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה, וּמִשּׁוּם זֶה הִשְׁתַּדְּלָה בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֵצֶל זְמִירָהּ.

רוּת מֵת בַּעְלָהּ, וְאַוָּר כָּךְ הִשְׁתַּדְּלָה בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֵצֶל בֹּעַז, שֶׁכָּתוּב (רוּת ג) וַתֵּגֶל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב, וְהִשְׁתַּדְּלָה עִמּוֹ, וְאַוָּר כָּךְ הוֹלִידָה אֶת עוֹבֵד. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא יָצָא עוֹבֵד מֵאִשָּׁה אַוָּרֶת? אֶלָּא וַדַּאי הִיא הֵצֵרָכָה וְלֹא אִשָּׁה אַוָּרֶת. וּמִשֶּׁתֵּי אֵלּוּ נִבְנָה וְנִתְקַן זַרְעוֹ שֶׁל יְהוּדָה, וּשְׁתֵּיהֶן עָשׂוּ בְּכַשְׁרוּת, לַעֲשׂוֹת וֶסֶד עִם אוֹתָם הַמֵּתִים לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָם לְאַוָּר מִכֵּן.

וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ד) וְשַׁבֵּחְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהָיוּ זַיִּים בַּהַתְוָלָה, לֹא הָיָה בָּהֶם שֶׁבַח [ז"וז וְאַוָּר כָּךְ הָיָה בָּהֶם שֶׁבַח], וּשְׁתֵּיהֶן הִשְׁתַּדְּלוּ לַעֲשׂוֹת וֶסֶד וֶאֱמֶת עִם אוֹתָם הַמֵּתִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סַיַּע בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה וְהַכֹּל הָיָה כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ כִּי אָז תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶךָ וְגוֹ'.

וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיְמָה וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר וְגוֹ'. [מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֵּכֶר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר. הוּא אָמַר לְאָבִיו הַכֶּר נָא וְגוֹ', וְעַל כֵּן וַיֵּכֶר יְהוּדָה. וְכָתוּב וְהִנֵּה תְאוֹמִים בְּבִטְנָהּ. תְּאוֹמִים הָיוּ מִקֶּדֶם לָכֵן אֲזוּזִים הָיוּ. רַבִּי זְזֻקְיָה אָמַר, לֹא כָּךְ נִשְׁמַע, אֶלָּא בָּנִים אֲזוּרִים נוֹלְדוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁתַּדְּלָה לְמִצֹּא הָאֲבָדָה שֶׁנֶּאֱבְדָה בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְהִי כְּמֵשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יָצָא אָחִיו וַתֹּאמֶר מַה–פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ פָּרֶץ. רָמַז כָּאן הִתְפָּרְצוּת רִאשׁוֹנָה שֶׁפָּרַץ זֶה שֶׁמֵּת עָלָיו, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ, הִתְפָּרְצוּת בִּגְלַל שֶׁהִצְטָרַכְתָּ

לְהַטְרִיזַ לַאֲדוֹנֵךְ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִתְפָּרְצוּת תֵּעָשֶׂה בִּשְׁאָר אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְעַל זֶה וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֶץ. וּלְאַזָּר שֶׁכָּל מַעֲשֶׂה שֶׁל יְהוּדָה נֶאֱמַר שֶׁיְּהוּדָה מָכַר לוֹ לְיוֹסֵף, וְהוּא גָּרַם לוֹ לְכָל זֶה, שֶׁאִם יְהוּדָה הָיָה אוֹמֵר נַזְזִיר אוֹתוֹ לְאָבִינוּ, הָיוּ עוֹשִׂים לוֹ אָזְיוֹ כָּךְ, וְעַל זֶה הוֹרִידוּ אוֹתוֹ אָזְיוֹ מִשִּׁלְטוֹנוֹ שֶׁעֲלֵיהֶם. וּלְבַסּוֹף שֶׁגָּלָה מֵאָזְיוֹ וּבָא עָלָיו כָּל זֶה, זָזַר וְאָמַר וְיוֹסֵף הוּרַד מִצָּרֵיפָה] מַה זֶּה הוּרַד? שֶׁהִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה לְכַיֵּם אֶת הַגְּזֵרָה שֶׁלּוֹ שֶׁגָּזַר בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) יָדוֹעַ תֵּדַע כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ וְגוֹ'. וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר, לְצַד הַזִּזְטָא קָנָה אוֹתוֹ.

פָּתַז וְאָמַר, (איוב ט) הָאוֹמֵר לַזָּרֶס וְלֹא יִזְרֹז וּבְעַד כּוֹכָבִים יַזְּתֹם. בֹּא רְאֵה, שִׁבְעָה כּוֹכָבִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְקִיעַ, וּבְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ יֵשׁ כַּמָּה שַׁמָּשִׁים מְמֻנִּים לְשַׁמְּשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מִשּׁוּם שֶׁאֵין לְךָ שַׁמָּשׁ אוֹ מְמֻנֶּה שֶׁאֵין לוֹ עֲבוֹדָה וְשִׁמּוּשׁ לַאֲדוֹנוֹ, וְעוֹמְדִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עַל אוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁנִּתְמַנָּה בּוֹ, וְכָל אֶזֶד יוֹדֵעַ עֲבוֹדָתוֹ לְשַׁמֵּשׁ.

מֵהֶם שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים בִּשְׁלִיזוּת רִבּוֹנָם וּמַפָּקְדִים בָּעוֹלָם עַל כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם, וּמֵהֶם שֶׁמְּשַׁבְּזִים אוֹתוֹ, וְהֵם [הֲרֵי] מַפָּקְדִים עַל הַשִּׁירָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם מַפָּקְדִים עַל זֶה, אֵין לְךָ כָּל זַיִל בַּשָּׁמַיִם וְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁכֻּלָּם לֹא מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, אָז נִפָּרְדִים שְׁלֹשָׁה צְדָדִים מַזָּנוֹת לִשְׁלֹשֶׁת צְדָדֵי הָעוֹלָם, וּבְכָל צַד וְצַד אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת, וְכֻלָּם מְמֻנִּים עַל הַשִּׁירָה.

שְׁלֹשָׁה מַזָּנוֹת הֵם, וְזֹאת קְדוֹשָׁה אַזַּת מְמֻנָּה עֲלֵיהֶם וְעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר. כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, כָּל אוֹתָם שֶׁבְּצַד דָּרוֹם וְכָל הַכּוֹכָבִים שֶׁמְּאִירִים, כֻּלָּם מְשַׁבְּזִים וְאוֹמְרִים שִׁירָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח) בְּרָן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל

בְּנֵי אֱלֹהִים. בְּרֹן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר – אֵלּוּ הַכּוֹכָבִים שֶׁבְּצַד דָּרוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים – אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּצַד שְׁמאל שֶׁנִּכְלְלוּ בַּיָּמִין.

וְאָז מֵאִיר הַבֹּקֶר, וְיִשְׂרָאֵל נוֹשְׂאִים שִׁירָה וּמְשַׁבְּזִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בַּיּוֹם, שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בַּיּוֹם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ פָּעָמִים שֶׁל הַלַּיְלָה, וְעוֹמְדִים אֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה, עַד שֶׁמִּתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה כָּרָאוּי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה בַּשֵּׁשׁ הַלָּלוּ.

אוֹתָהּ הַזְּוָיָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה, עוֹמֶדֶת עַל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כְּדֵי לְתַקֵּן הַכֹּל כָּרָאוּי. מַה כָּתוּב בָּהּ? (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ – אֵלּוּ אוֹתָם הַמְּזוֹנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ – אֵלּוּ הַמְּזוֹנוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה מִכָּל הַצְּדָדִים, מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְעַל כֵּן הַכֹּל הָיָה [הוּא] עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ וְהַכֹּל הוּא בִּרְצוֹנוֹ.

(איוב ט) הָאֹמֵר לַזֶּרֶס וְלֹא יִזְרָח – רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר זֶה יוֹסֵף. וּבְעַד כּוֹכָבִים יַזְהִם – אֵלּוּ הֵם אָזְיו, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם וְאַזַּד עָשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לוֹ. דָּבָר אַזַּר, הָאֹמֵר לַזֶּרֶס – זֶה יַעֲקֹב בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ לוֹ הַכֶּר נָא. וְלֹא יִזְרָח – בְּשָׁעָה שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה. וּבְעַד כּוֹכָבִים יַזְהִם – מִשּׁוּם בָּנָיו נָזְהַם וְנִסְתַּם הָאוֹר שֶׁלּוֹ, הַשֶּׁמֶשׁ זָשְׁכָה וְהַכּוֹכָבִים לֹא הֵאִירוּ, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מֵאָבִיו. וּבֹא וּרְאֵה, מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹסֵף, נִפְרַד יַעֲקֹב מִשְּׁמוּשׁ הַמִּטָּה, וְנִשְׁאַר אָבֵל עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בְּשׂוֹרַת יוֹסֵף.

וַיְהִי ה׳ אֶת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו וְגוֹ׳. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים לז) כִּי ה׳ אֹהֵב מִשְׁפָּט וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמָרוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרוּהוּ בְּאַבְרָהָם. אֶת חֲסִידָיו, כָּתוּב חֲסִידוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָם. דָּוִד אָמַר (שם כג) גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא

רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ וְגוֹ'. בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַצַּדִּיקִים הוֹלְכִים, הַשְׁכִינָה הוֹלֶכֶת עִמָּהֶם וְלֹא עוֹזֶבֶת אוֹתָם.

יוֹסֵף הָלַךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת וְהוֹרִידוּ אוֹתוֹ לְמִצְרַיִם – הַשְׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף. וּמְשׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה עִמּוֹ – בְּכָל מַה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה, הָיָה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. שֶׁאֲפִלּוּ מַה שֶּׁהָיָה בְּיָדוֹ וְהָיָה מְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ אֲדוֹנוֹ בְּגָזֵל אוֹ גְזֵר – הָיָה מִתְהַפֵּךְ בְּיָדוֹ לְאוֹתָהּ הַצּוּרָה שֶׁרָצוֹן אֲדוֹנוֹ הָיָה רוֹצֶה בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ וַדַּאי, כִּי ה' אִתּוֹ.

בֹּא רְאֵה, וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיַּרְא אֲדֹנָיו, שֶׁהָרֵי בְּעֵינָיו הָיָה רוֹאֶה מַעֲשֶׂה נִסִּים בְּכָל יוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בְּיָדוֹ, וְעַל כֵּן וַיְבָרֶךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בִּגְלַל יוֹסֵף. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אֶת הַצַּדִּיקִים, וּבִגְלָלָם הוּא שׁוֹמֵר אֶת הָרְשָׁעִים, שֶׁהָרֵי הָרְשָׁעִים מִתְבָּרְכִים מִשּׁוּם הַצַּדִּיקִים. כְּמוֹ כֵן כָּתוּב (שמואל–ב ו) וַיְבָרֶךְ ה', אֶת בֵּית עֹבֵד אֱדֹם, [הַגִּתִּי] בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים.

הַצַּדִּיקִים, מִתְבָּרְכִים הָאֲזוֹרִים בִּגְלָלָן, וְהֵם לֹא יָכְלוּ לְהִזּוֹן [ס"א לְהִנָּצֵל] בְּזְכוּתָם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. יוֹסֵף הִתְבָּרֵךְ אֲדוֹנוֹ בִּגְלָלוֹ, וְהוּא לֹא יָכֹל לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ בְּזְכוּתוֹ וְלָצֵאת לְזֵרוּת.

וְאַזַּר כָּךְ הִכְנִיס אוֹתוֹ לְבֵית הַסֹּהַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קה) עִנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ בַּרְזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ, עַד שֶׁלְּאַזַּר מִכֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתוֹ לַזֵּרוּת וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְלֹא יַעֲזֹב אֶת זֵסִידָיו לְעוֹלָם נִשְׁמְרוּ. כָּתוּב וְזֵסִידוֹ וְנִתְבָּאֵר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵגֵן עַל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ.

וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (שם קג) בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל

דְּבָרוֹ בֹּא רְאֵה כַּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵּזְּטָאָיו וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ מִתֻּקָּנֶת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָסִיט אוֹתוֹ הַיֵּצֶר הָרָע הַהוּא, שֶׁהוּא מְקַטְרֵג לוֹ כָּל יוֹם וָיוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מְקַטְרֵג לוֹ תָּמִיד, צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו וּלְהִתְעַלּוֹת עָלָיו בְּמָקוֹם שֶׁל זִיקָ, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת גּוֹבֵר עָלָיו וּלְהִשְׁתַּתֵּף בְּמָקוֹם שֶׁל גְּבוּרָה, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם גּוֹבֵר עָלָיו, אָז הוּא בְּצַד הַגְּבוּרָה וְנִדְבָּק בּוֹ לְהִתְגַּבֵּר, וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע תַּקִּיף, צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת תַּקִּיף מִמֶּנּוּ.

וּבְנֵי הָאָדָם הַלָּלוּ שֶׁמִּתְגַּבְּרִים, נִקְרָאִים גִּבּוֹרֵי כוֹזַ, שֶׁיִּמְצָא מִין עִם מִינוֹ, וְאֵלּוּ הֵם מַלְאָכָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבָּאִים מִצַּד הַגְּבוּרָה הַקָּשָׁה, לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו, גִּבֹּרֵי כוֹזַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ. בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו – כְּמוֹ יוֹסֵף שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק וְגִבּוֹר וְשָׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הָרְשׁוּמָה בְּתוֹכוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, מַה זֶּה הִיא? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מָקוֹם זֶה שֶׁיֵּצֶר הָרָע מְקַטְרֵג, שֶׁהוּא הַדַּרְגָּה אַזַּר הַדְּבָרִים. מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף נָתַן לוֹ מָקוֹם לְקַטְרֵג, שֶׁהָיָה יוֹסֵף מְסַלְסֵל בְּשְׂעָרוֹ וּמִתְקֵן אֶת עַצְמוֹ וּמַקְשִׁיט אוֹתוֹ, אָז נָתַן מָקוֹם לַיֵּצֶר הָרָע לְקַטְרֵג, שֶׁאָמַר: וּמָה אָבִיו מִתְאַבֵּל עָלָיו, וְיוֹסֵף מְקַשֵּׁט אֶת עַצְמוֹ וּמְסַלְסֵל בְּשְׂעָרוֹ?! אָז הִתְגָּרָה בּוֹ הַדִּב וְקִטְרֵג לוֹ.

וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם לָדוּן אוֹתוֹ וּמוֹצֵא רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, מַה כָּתוּב? (דברים יא) וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ. וְאָז – וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה. שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם זִזְטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם הַשָּׁמַיִם נֶעֱצָרִים וְלֹא נוֹהֲגִים בְּזִזְקוֹתֵיהֶם כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתָם שֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזּוֹ, גּוֹרְמִים הִתְפָּרְדוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲזֵרִים וְהִשְׁתַּזַּוִיתֶם לָהֶם, וְכָתוּב וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר. שֶׁזֶּהוּ כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁתַּזֶּוֶה לֵאלוֹהַּ אַזֵּר, שֶׁמְּמַשְׁקֵר בְּאוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ.

וְכַאֲשֶׁר הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה נִשְׁמֶרֶת בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בְּרָכוֹת לְמַעְלָה לְהָרִיק בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סז) גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ. גֶּשֶׁם נְדָבוֹת – זֶהוּ גְּשָׁמִי רָצוֹן, כְּשֶׁמִּתְרַצֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְרוֹצֶה לְהָרִיק לָהּ בְּרָכוֹת, אֲזַי נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ.

נַחֲלָתְךָ – הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם נַחֲלָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. וְנִלְאָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא נִלְאָה בְּאֶרֶץ אֲזֻרָת. שֶׁהִיא צְמֵאָה לִשְׁתּוֹת, וְאָז הִיא נִלְאָה. וּכְשֶׁאוֹתוֹ גֶּשֶׁם שֶׁל רָצוֹן נִתָּן, אָז אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ.

וְעַל כֵּן שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים עַל הַקִּיּוּם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַזְהֵר בָּזֶה, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיְהִי יוֹסֵף יָפֶה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה, וְאַזְהָרָיו כָּתוּב וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף.

וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (משלי ו) לִשְׁמָרְךָ מֵאֵשֶׁת רָע וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָלֶכֶת בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, נוֹזֵל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן. נוֹזֵל אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה – אַף עַל גַּב שֶׁאֵין הָאָדָם מִתְעַסֵּק בָּהּ לִשְׁמָהּ. וְיוֹרֵשׁ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַהוּא – כְּשֶׁמִּתְעַסֵּק בָּהּ הָאָדָם לִשְׁמָהּ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ – מִי שֶׁהוֹלֵךְ לִימִין הַתּוֹרָה, אֹרֶךְ שֶׁל חַיִּים הוּא לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁזּוֹכֶה שָׁם לִכְבוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא כָּבוֹד וְכֶתֶר לְהִתְעַטֵּר עַל הַכֹּל, שֶׁכֶּתֶר הַתּוֹרָה הוּא בָּעוֹלָם הַהוּא. בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד – בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ מִתְעַסֵּק בָּהּ לִשְׁמָהּ, זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְעֹשֶׁר וְכָבוֹד.

שֶׁהֲרֵי רַבִּי חִזְקִיָּא, כַּאֲשֶׁר בָּא מִשָּׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, קָרָא בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁהָיוּ

פָּנָיו בְּאֵירִים כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וּכְשֶׁהָיוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו כָּל אוֹתָם שֶׁעָסְקוּ בַּתּוֹרָה, הָיָה אוֹמֵר: זֶה הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וְזֶה לֹא הִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמָהּ. וְהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁמִּתְעַסֵּק לִשְׁמָהּ, שֶׁכָּךְ יִהְיֶה תָּמִיד וְיִזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא. וּמִתְפַּלֵּל עַל אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הִתְעַסֵּק לִשְׁמָהּ, שֶׁיָּבֹא לְהִתְעַסֵּק בָּהּ לִשְׁמָהּ וְיִזְכֶּה לְזַוֵּי עוֹלָם.

יוֹם אֶחָד רָאָה תַּלְמִיד אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּפָנָיו מוֹרִיקִים. אָמַר, וַדַּאי מְהַרְהֵר בַּעֲבֵרָה הוּא זֶה. אָזַז אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְהִמְשִׁיךְ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה עַד שֶׁהִתְיַשְּׁבָה רוּחוֹ בְּתוֹכוֹ. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם וָהָלְאָה שָׂם עַל רוּחוֹ שֶׁלֹּא יְרַדֵּף אַחַר אוֹתָם הַהִרְהוּרִים הָרָעִים וְיִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁבָּאִים אֵלָיו הִרְהוּרִים רָעִים, יִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְאָז יַעַבְרוּ מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע בָּא לְפַתּוֹת אֶת הָאָדָם, יִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַתּוֹרָה, וְיָפָרֵד מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנָּה שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַצַּד הָרָע הַזֶּה עוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל הָעוֹלָם מִשּׁוּם מַעֲשִׂים רָעִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָסִ עַל הָעוֹלָם, וְנוֹתֵן עֵצָה לִבְנֵי אָדָם לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא יוּכַל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם וְלֹא עַל מַעֲשֵׂיהֶם. וּמַה הִיא הָעֵצָה? לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְנִצּוֹלִים מִמֶּנּוּ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? לִשְׁמָרְךָ מֵאֵשֶׁת רָע מֵחֶלְקַת לָשׁוֹן נָכְרִיָּה.

זֶהוּ עַד הַטַּמְאָה. הַצַּד הָאַחֵר – שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁטִין עַל זַטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם, וְעוֹמֵד תָּמִיד לְהַשְׁטִין לְמַטָּה לִבְנֵי אָדָם. עוֹמֵד תָּמִיד לְמַעְלָה כְּדֵי לְהַזְכִּיר זַטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם וּלְהַשְׁטִין לָהֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנוּ בִּרְשׁוּתוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה לוֹ לְאִיּוֹב.

וְכֵן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְהַשְׁטִין אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהַזְכִּיר זַטָּאֵיהֶם בְּכָל מַה שֶּׁעָשׂוּ בְּאוֹתָן הַפָּעָמִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּדִין, אֲזַי עוֹמֵד לְהַשְׁטִין לָהֶם וּלְהַזְכִּיר זַטָּאֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָסִ עַל יִשְׂרָאֵל וְנוֹתֵן לָהֶם עֵצָה

לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וּבַמֶּה? בַּשּׁוֹפָר, בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים בַּשָּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ, כְּדֵי לְהָפֵרַד מֵהֶם וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתוֹ הַזֶּלֶק שֶׁלּוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (שם ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ יִתְמֹכוּ. וּבְסוֹד הָאֱמוּנָה מַה כָּתוּב? (שם ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. וְאֵלּוּ הֵם דַּרְכֵי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה, וְהַכֹּל אֶזְוָד. זֶה שָׁלוֹם וְזֶה מָוֶת, וְהַכֹּל הַפּוּכִים זֶה מִזֶּה.

אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָּקִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי וְנוֹתֵן לָהֶם עֵצָה לְהִנָּצֵל מִכָּל הַצְּדָדִים הָאֲזוֹרִים שֶׁל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עַם קָדוֹשׁ לְנַזְלָתוֹ וְזֶלְקוֹ, וְעַל כֵּן נוֹתֵן לָהֶם עֵצָה בַּכֹּל. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַצַּד הָרָע הַזֶּה יוֹרֵד וּמִשְׁוַטֵּט בָּעוֹלָם וְרוֹאֶה אֶת מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁהֵם כֻּלָּם סוֹטִים דַּרְכֵיהֶם בָּעוֹלָם, הוּא עוֹלֶה וּמַשְׁטִין עֲלֵיהֶם, וְאִלְמָלֵא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֵס עַל מַעֲשֵׂי יָדָיו, הֵם לֹא הָיוּ נִשְׁאָרִים בָּעוֹלָם.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי כִּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם. כִּדַבְּרָהּ – שֶׁעוֹלָה וּמַעֲלָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְאוֹמֵר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה רָעוֹת, כַּמָּה מַלְשִׁינוּת, כְּדֵי לְכַלּוֹת בְּנֵי אָדָם.

מַה כָּתוּב? וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ. וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ – מִשּׁוּם שֶׁהוּא וָזֵס עַל הָעוֹלָם. לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ, מַהוּ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ? כְּדֵי לָקַחַת שִׁלְטוֹן לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם, וְהַשִּׁלְטוֹן לֹא שׁוֹלֵט עַד שֶׁנִּתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת.

דָּבָר אַזּוֹר לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טו) וְלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה. לִהְיוֹת עִמָּהּ – לָתֵת לָהּ גְּדֻלּוּת וּבְרָכוֹת וְסִיּוּעַ, שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה לָהּ סִיּוּעַ מִלְמַעְלָה, לֹא נִשְׁאָר בָּעוֹלָם אֲפִלּוּ אֶזְוָד, אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֵס עַל הָעוֹלָם, נִשְׁאָר הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַכֹּל הוּא דֶּרֶךְ אַוָּזוֹת, אֲבָל יֵצֶר הָרָע הוּא שֶׁהוֹלֵךְ וּמְפַתֶּה אֶת בְּנֵי הָאָדָם כְּדֵי לְהַסְטוֹת אֶת דַּרְכֵיהֶם וּלְהַדְבֵּק בָּהֶם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּבְכָל עִדָּן וְעִדָּן. מַסְטֶה אֶת הָאָדָם מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת כְּדֵי לִרְזוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הַזָּזִים, לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם.

אַשְׁרֵיו מִי שֶׁעוֹשֶׂה וְשׁוֹמֵר [אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹשֶׂה, שׁוֹמֵר] דְּרָכָיו וּשְׁבִילָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִדְבַּק בּוֹ, הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וַיְהִי כְדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ, כְּמוֹ [בַּמֶּה] שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת לוֹ בְּכָל יוֹם. שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַטֻּמְאָה, יֵצֶר הָרָע, מְפַתֶּה אֶת הָאָדָם בְּכָל יוֹם לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ, בְּתוֹךְ הַגֵּיהִנֹּם, וּלְהִדּוֹן שָׁם, לִהְיוֹת עִמָּהּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאָדָם נִדְבָּק לְאוֹתוֹ הַצַּד, נִמְשָׁךְ אַוָּזֶרְיָה, וְנִטְמָא עִמָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִטְמָא עִמָּהּ בָּעוֹלָם הָאַוָּזר. בֹּא רְאֵה, עַד הַטֻּמְאָה הַזֹּאת הוּא מְנַוָּל, הוּא מְלֻכְלָךְ, כַּכָּתוּב (ישעיה ל) עֲצֹא תֹאמַר לוֹ, צוֹאָה מַמָּשׁ, וּבוֹ נִדּוֹן מִי שֶׁמַּסְטֶה דַּרְכּוֹ מֵהַתּוֹרָה, וּבוֹ נִדּוֹנִים אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת. וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה – הַיּוֹם שֶׁיֵּצֶר הָרָע שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם וְיוֹרֵד לְהַשְׁטִין לִבְנֵי הָאָדָם. מָתַי? הַיּוֹם שֶׁבָּא אָדָם לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל זְנוּתָיו, אוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְאָז יוֹרֵד בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן כְּדֵי לְהַשְׁטִין לִבְנֵי הָאָדָם.

וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ, כְּדֵי לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא מְלַאכְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְכֵיוָן שֶׁעֲבוֹדַת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הִיא עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צָרִיךְ לָאָדָם לִהְיוֹת תַּקִּיף כְּאַרְיֵה בְּכָל צְדָדָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו הַצַּד הָאַוָּזר וְלֹא יוּכַל לְפַתּוֹת אוֹתוֹ. מַה כָּתוּב? וְאֵין אִישׁ, אֵין גֶּבֶר שֶׁיַּעֲמֹד לִפְנֵי הַיֵּצֶר הָרָע וְיִלָּוֵם בּוֹ קְרָב כָּרָאוּי.

מַה דַּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע? כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין הָאָדָם עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ וְיוֹצֵא

לִקְרַב אֹתוֹ, מִיָּד – וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה עִמִּי. וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵצֶר הָרָע שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, מַתְקִין אוֹתוֹ וּמְקַשֵּׁט לוֹ אֶת לְבוּשׁוֹ, מְסַלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ לֵאמֹר שִׁכְבָה עִמִּי, הִדָּבֵק עִמִּי.

מִי שֶׁהוּא צַדִּיק, מִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ וְנִלְוָם בּוֹ קָרֵב. מַה כָּתוּב? וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה. יַעֲזֹב אוֹתוֹ וְיִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ [וְיִלָּוֵם בּוֹ קָרֵב] וְיִבְרַח מִמֶּנּוּ כְּדֵי לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִשְׁלֹט עָלָיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עֲתִידִים הֵם הַצַּדִּיקִים לִרְאוֹת אֶת יֵצֶר הָרָע כְּמוֹ הַר גָּדוֹל, וְיִתְמְהוּ וְיֹאמְרוּ, אֵיךְ יָכְלְנוּ לְהַכְנִיעַ אֶת הָהָר הַגָּדוֹל הָעֶלְיוֹן הַזֶּה?! וַעֲתִידִים הָרְשָׁעִים לִרְאוֹת אֶת הַיֵּצֶר הָרָע דַּקִּיק כְּמוֹ זוּט שֶׁל שַׂעֲרָה, וְיִתְמְהוּ וְיֹאמְרוּ, אֵיךְ לֹא יָכְלְנוּ לְהַכְנִיעַ אֶת זוּט הַשַּׂעֲרָה כָּזֶה דַּקִּיק?! אֵלּוּ יִבְכּוּ וְאֵלּוּ יִבְכּוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְבַעֵר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם וְיִשְׁחֲטֵהוּ לְעֵינֵיהֶם, וְלֹא יִשְׁלֹט עוֹד בָּעוֹלָם, וְיִרְאוּ הַצַּדִּיקִים וְיִשְׂמְחוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמג) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּטְאוּ מַשְׁקֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (עמוס ג) הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר וְטֶרֶף אֵין לוֹ הֲיִתֵּן כְּפִיר קוֹלוֹ מִמְּעֹנָתוֹ בִּלְתִּי אִם לָכָד. הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָאֲנָשִׁים לְהִשְׁגִּיחַ בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, פָּזוּזוֹ וְיִרְאָתוֹ הֵם עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּדְמוּתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְאַחַר כָּךְ בָּרָא אֶת הָאָדָם בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה, וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כֻּלָּם בַּדְּמוּת הַזּוֹ.

שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם עוֹמֵד בָּעוֹלָם, כָּל אוֹתָם הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם זוֹקְפִים רֹאשָׁם וּמִסְתַּכְּלִים בַּדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הָאָדָם, אָז כֻּלָּם פּוֹחֲדִים וְזָעִים מִלְּפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ

וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וְגוֹ׳. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים וְרוֹאִים אוֹתוֹ, הַדְּמוּת הַזֹּאת, וְהַנְּשָׁמָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין בּוֹ נְשָׁמָה, הַצַּדִּיקִים לֹא מִשְׁתַּנִּים מִכְּמוֹ שֶׁהָיְתָה דְמוּתָם בַּהַתְחָלָה, וּכְשֶׁאָדָם לֹא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, הַדְּמוּת הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת מִתְזַכֶּלֶת לוֹ, וְאֵז זַיִת הַבָּר וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהַדְּמוּת הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת הִתְזַכְּלָה לוֹ, הִתְזַכְּלָה לוֹ הַדְּמוּת הַזֹּאת שֶׁל בֶּן אָדָם.

וּבֹא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְכִּיחַ הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה כְּדֵי לְהַזְהִיר הַדְּבָרִים לִמְקוֹמָם, וְשֶׁיִּמָּצֵא רְצוֹנוֹ בְּכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם. הַדְּמוּת שֶׁל דָּנִיֵּאל לֹא הִשְׁתַּנְּתָה כְּשֶׁהִפִּילוּ אוֹתוֹ לְגֹב הָאֲרָיוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִצּוֹל. אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה, אִם כָּךְ, הִנֵּה כָּתוּב (דניאל ו) אֱלֹהַי שָׁלַח אֶת מַלְאָכוֹ וְסָגַר אֶת פִּי הָאֲרָיוֹת וְלֹא זְבָלוּ אוֹתִי. מַשְׁמָע שֶׁמִּשּׁוּם הַמַּלְאָךְ שֶׁסָּגַר אֶת פִּיהֶם, לֹא נָזוֹק.

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם זֶה לֹא נָזוֹק, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ דְּמוּת הָאָדָם הַצַּדִּיק הִיא הַמַּלְאָךְ מַמָּשׁ, שֶׁסּוֹגֵר אֶת הַפֶּה וְקוֹשֵׁר אוֹתָם לִשְׁמֹר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ לוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֱלֹהַי שָׁלַח מַלְאָכֵהּ, אוֹתוֹ שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם זְקוּקוֹת בּוֹ, וְהוּא הֶזֵּיק בִּי אֶת דְּמוּתִי וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁלֹט בִּי, וְסָגַר אֶת פִּיהֶם. וְעַל זֶה שָׁלַח וַדַּאי אֶת מַלְאָכוֹ.

וְהַמַּלְאָךְ הַזֶּה, אוֹתוֹ שֶׁכָּל הַדְּמֻיּוֹת זְקוּקוֹת בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת, הוּא שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה לְפָנָיו כָּל דְּמֻיּוֹת הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר דַּרְכָּיו וּשְׁבִילָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵוָּטֵא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְיִתְקַיֵּם בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם.

בֹּא רְאֵה, יְזַזְקֵאל שָׁמַר אֶת פִּיו מִמַּאֲכָלוֹת אֲסוּרִים, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל ד) וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פָּגוּל, זָכָה וְנִקְרָא בֶּן אָדָם. מַה כָּתוּב בְּדָנִיֵּאל? (דניאל א) וַיָּשֶׂם דָּנִיֵּאל עַל לִבּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאַל בְּפַת בַּג הַמֶּלֶךְ וּבְיֵין מִשְׁתָּיו, זָכָה הוּא וְהִתְקַיֵּם בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם. מִשּׁוּם שֶׁכָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, כֻּלָּם מְמֻזָּגִים מִלְּפָנָי

דְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא שַׁלִּיט עַל כֻּלָּם וְהוּא הַמֶּלֶךְ עַל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ לָאָדָם לְהִשְׁתַּמֵּר מִזְּוָטָאָיו וְלֹא יִסְטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ לָאָדָם לִבְדֹּק בְּזְוָטָאָיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד מִמִּטָּתוֹ, שְׁנֵי עֵדִים עוֹמְדִים לְפָנָיו וְהוֹלְכִים עִמּוֹ כָּל הַיּוֹם.

רוֹצֶה הָאָדָם לָקוּם – אוֹתָם הָעֵדִים אוֹמְרִים לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹתְחִין עֵינָיו: (משלי ד) עֵינֶיךָ לִנְכֹחָה יַבִּיטוּ וְעַפְעַפֶּיךָ יַיְשִׁירוּ נֶגְדֶּךָ. קָם וּמְסַדֵּר רַגְלָיו לָלֶכֶת – אוֹתָם הָעֵדִים אוֹמְרִים לוֹ: (שם) פַּלֵּס מַעְגַּל רַגְלֶךָ וְגוֹ'. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁהוֹלֵךְ הָאָדָם בְּכָל יוֹם, צָרִיךְ לוֹ לְהִשְׁתַּמֵּר מִזְּוָטָאָיו.

בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כְּשֶׁבָּא הַלַּיְלָה, צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן וְלִבְדֹּק בְּכָל מַה שֶּׁעָשָׂה כָּל הַיּוֹם הַהוּא כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם וְיִסְתַּכֵּל בָּהֶם תָּמִיד, כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם. רִבּוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נא) וְזַטָּאתִי נֶגְדִּי תָמִיד, כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב מֵהֶם.

וּבֹא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, לֹא נִמְצָא בִּידֵיהֶם זֻטָּא, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהוּ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים בְּכָל יוֹם הָיוּ מְכַפְּרִים עֲלֵיהֶם. עַכְשָׁו שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ מִן הָאָרֶץ וְאֵין מִי שֶׁמְּכַפֵּר עֲלֵיהֶם, הַתּוֹרָה מְכַפֶּרֶת עֲלֵיהֶם וּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה עִמָּהֶם בַּגָּלוּת, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה לְהִכָּנַע בְּתוֹךְ הֶעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) יַשְׁפִּילֶנָּה יַשְׁפִּילָהּ עַד אֶרֶץ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וְכֵן מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, גּוֹרֵם לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהָרִים רֹאשׁ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת.

בֹּא רְאֵה, גְּלֻגַּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גְּלְגּוּלִים בָּעוֹלָם כְּדֵי לְהָרִים אֶת רֹאשׁ הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֲרֵי כְּדֵי שֶׁיּוֹסֵף יָרִים אֶת רֹאשׁוֹ בָּעוֹלָם עַל שֶׁנִּמְצָא צַדִּיק לְפָנָיו, הֵרְגִּיז אֶת הָאָדוֹן עַל עַבְדָּיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְזִטְאוּ מַשְׁקֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהָאֹפֶה לַאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהָרִים אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק. וּבֹא וּרְאֵה, עַל יְדֵי הַזְּלוּם נִכְנַע מֵעִם אָזְיו, וְעַל יְדֵי הַזְּלוּם הִתְגַּדֵּל עַל אָזְיו,

וְהִתְגַּדֵּל עַל כָּל הָעוֹלָם.

וַיִּזְלְמוּ זְלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ זַלְמּוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפִתְרוֹן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה שֶׁהִנֵּה נֶאֱמַר שֶׁכָּל הַזְּלוֹמוֹת הוֹלְכִים אַזְרֵי הַפֶּה. כַּאֲשֶׁר יוֹסֵף פָּתַר לָהֶם אֶת הַזְּלוֹם, לָמָּה לָזֶה פָּתַח פִּתְרוֹן טוֹב, וְלָזֶה פִּתְרוֹן רַע? אֶלָּא שֶׁאוֹתָם הַזְּלוֹמוֹת הָיוּ עַל יוֹסֵף, וּמְשׁוּם שֶׁיָּדַע הַדָּבָר עַל עִקָּרוֹ וְשָׁרְשׁוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ פָּתַר לָהֶם הַזְּלוֹם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד פָּתַר לָהֶם פִּתְרוֹן לְהַזְהִיר הַדָּבָר עַל מְקוֹמוֹ.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים סַפְּרוּ נָא לִי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לוֹ לְפָתֹר הַזְּלוֹם – לְהַפְקִיד אֶת הַפִּתְרוֹן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הוּא הַקְיוּם שֶׁל הַכֹּל וּבוֹ עוֹמֵד הַפִּתְרוֹן.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁדַּרְגַּת הַזְּלוֹם לְמַטָּה הִיא, וְהִיא הַדַּרְגָּה הַשִּׁשִּׁית, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִמְּקוֹם הַנְּבוּאָה הִיא שׁוֹרָה, עַד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל הַזְּלוֹם, שֵׁשׁ דְּרָגוֹת הֵן, וְעוֹלָה הַפִּתְרוֹן מִדַּרְגַּת הַזְּלוֹם לְדַרְגָּה אַזְרֵת. הַזְּלוֹם הוּא הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַטָּה, וְהַפִּתְרוֹן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְהַפִּתְרוֹן עוֹמֵד בַּדִּבּוּר, וְעַל כֵּן בַּדִּבּוּר עוֹמֵד הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים. הֲלוֹא לֵאלֹהִים וַדַּאי.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיְסַפֵּר שַׂר הַמַּשְׁקִים אֶת זַלְמּוֹ לְיוֹסֵף וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (מלכים–ב ב) וַיְהִי כְעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא תְּמִיהָה. וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל אֱלִישָׁע שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ, וְכִי בִּרְשׁוּתוֹ הָיָה עוֹמֵד? וַהֲרֵי הוּא בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא! וְעוֹד, שֶׁאֱלִישָׁע גַּם כֵּן הָיָה יוֹדֵעַ, מָה הַטַּעַם שֶׁאָמַר וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי?

אֶלָּא וַדַּאי, מִי שֶׁאוֹזֵן בַּשָּׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל הָעוֹלָמוֹת, אֵיךְ זֶה לֹא יִהְיוּ בִּרְשׁוּתוֹ? וַדַּאי שֶׁאֵלִיָּהוּ וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה תָּמִיד אֶת רְצוֹנָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאוֹתָהּ רוּחַ

הַקָּדֹשׁ שֶׁעָלָיו הוּרַשׁ לֶאֱלִישָׁע הַצַּדִּיק, שֶׁהָיָה הַשַּׁמָּשׁ שֶׁלּוֹ, וְהִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ (מלכים–א יט) וְאֶת אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ, וְעַל כֵּן הָיָה לֶאֱלִישָׁע לָרֶשֶׁת אוֹתוֹ.

פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ, מַה זֶּה פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי? וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁעַל אֶחָד בַּקָּשׁ שְׁנַיִם? וּמַה שֶּׁלֹּא הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ אֵיךְ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ? אֶלָּא הוּא לֹא בִּקֵּשׁ רוּחַ עַל כָּל אֶחָד שְׁנַיִם, אֶלָּא [הוּא] כָּךְ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ – בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁהָיְתָה לוֹ, שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׁתֵּי הַנְהָגוֹת בָּעוֹלָם בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ.

מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר הִקְשֵׁיתָ לִשְׁאוֹל אִם תִּרְאֶה אֹתִי לָקָחוּ מֵאִתְּךָ יְהִי לְךָ כֵּן וְאִם אַיִן לֹא יִהְיֶה. מָה הַטַּעַם אִם תִּרְאֶה אֹתִי? אֶלָּא אָמַר לוֹ, אִם תּוּכַל לַעֲמֹד עַל עִקַּר הָרוּחַ שֶׁהִשְׁאַרְתִּי לְךָ בְּשָׁעָה שֶׁאֶלָּקַחַ מִמְּךָ – יִהְיֶה לְךָ כָּזֶה, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתוֹ הָעִקָּר שֶׁל הָרוּחַ בְּשָׁעָה שֶׁיִּתְבּוֹנֵן בּוֹ, כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה אֶת אֵלִיָּהוּ, תִּהְיֶה דְּבֵקוּת בּוֹ כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁלּוֹמֵד מֵרַבּוֹ וְרוֹאֶה אוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ הַזְּכוּת, יָכוֹל לְהִתְוַסֵּף יוֹתֵר בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ. בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף בְּכָל מַה שֶּׁעָשָׂה הָיָה רוֹאֶה בָּרוּחַ שֶׁל הַזְּכוּת אֶת אוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁל אָבִיו. הָיָה מִתְבּוֹנֵן, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה הַדָּבָר מִסְתַּיֵּעַ לוֹ, וְנוֹסָפָה לוֹ רוּחַ אַחֶרֶת בְּאוֹר יוֹתֵר עֶלְיוֹן.

בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָרָשָׁע וְהִנֵּה גָּפָן לְפָנָי, הִזְדַּעְזַע יוֹסֵף, שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ עַל מַה יָּבֹא הַדָּבָר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם, מִיָּד הִתְעוֹרְרָה רוּחוֹ וְנוֹסַף בְּאוֹר, וְהִסְתַּכֵּל בִּדְמוּת אָבִיו, וְאָז הֵאִירָה רוּחוֹ וְיָדַע אֶת הַדָּבָר.

מַה כָּתוּב? וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם. אָמַר יוֹסֵף, הִנֵּה וַדַּאי בְּשׂוֹרָה שֶׁל שִׂמְחָה בִּשְׁלֵמוּת הִיא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַגֶּפֶן הַזּוֹ נִרְאֵית עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהִתְבַּשֵּׂר יוֹסֵף עַל זֶה. וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם – אֵלּוּ הֵם שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִן הַגֶּפֶן הַזּוֹ, כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים.

וְהִיא כְּפֻרְזוֹת עָלְתָה נְצָהּ, שֶׁהֲרֵי בִּגְלָלָם עוֹלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמִתְבָּרֶכֶת מֵעִם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. הִבְשִׁילוּ אֲשְׁכְּלוֹתֶיהָ עֲנָבִים – אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם,

שֶׁהֵם כְּמוֹ עֲנָבִים מְבֻשָּׁלִים כָּרָאוּי. דָּבָר אַחֵר הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלוֹתֶיהָ עֲנָבִים – זֶהוּ הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. עַד כָּאן הִתְבַּשֵּׂר יוֹסֵף בַּזְּלוֹמוֹ, מִכָּאן וָהָלְאָה הַזְּלוֹם הוּא שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְלוֹמוֹת, וְלַאֲחֵרִים. וַאֲקַוֵּז אֶת הָעֲנָבִים, שֶׁהוּא לוֹ, לְעַצְמוֹ.

שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה עֲנָבִים לְבָנִים בַּזְּלוֹם, סִימָן יָפֶה לוֹ. שְׁזוּרִים – לֹא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַסּוֹד שֶׁל שְׁתֵּי דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, אוֹתָם שְׁזוּרִים וּלְבָנִים. זֶה הוּא טוֹב, וְזֶה הוּא לֹא טוֹב, וְכָל הָעֲנָבִים תְּלוּיִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְעַל כֵּן נִפְרָדִים בְּזָוְכְמָה, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע. אֵלּוּ צְרִיכִים רַזְמִים, וְאֵלּוּ הַשְׁגָּזָה שֶׁל רַזְמִים.

בֹּא רְאֵה, אָדָם הָרִאשׁוֹן, אִשְׁתּוֹ סָזְטָה לוֹ עֲנָבִים וְגָרְמָה לוֹ מָוֶת וּלְכָל יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם. נָזַז בָּא לָעֲנָבִים הַלָּלוּ, וְלֹא נִשְׁמַר כָּרָאוּי, מַה כָּתוּב? (בראשית ט) וַיָּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה, בְּהֵ"א. בְּנֵי אַהֲרֹן שָׂתוּ יַיִן מֵהֶם, וְהִקְרִיבוּ קָרְבָּן בְּאוֹתוֹ הַיַּיִן וּמֵתוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (דברים לב) עֲנָבֵמוֹ עִנְּבֵי רוֹשׁ אַשְׁכְּלֹת מְרֹרֹת לָמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הָעֲנָבִים גָּרְמוּ אֶת זֶה.

רָאָה עֲנָבִים שֶׁהֵם טוֹבִים בְּאוֹתוֹ הַכֶּרֶם שֶׁמַּעֲלִים נָזַת וְרִיזָז בִּדְרָגוֹת שְׁלֵמוֹת כָּרָאוּי. וְעַל זֶה יוֹסֵף יָדַע אֶת הַדָּבָר וְהִסְתַּכֵּל בָּעִקָּר וּפָתַר הַזְּלוֹם עַל בֵּרְיוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בְּאוֹתוֹ הַזְּלוֹם כָּרָאוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּתַר הַפִּתְרוֹן לְטוֹב וְכָךְ הִתְקַיֵּם.

מַה כָּתוּב? וַיַּרְא שַׂר הָאֹפִים כִּי טוֹב פָּתַר וַיֹּאמֶר אֶל יוֹסֵף אַף אֲנִי בַּזְּלוֹמִי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סַלֵּי זוֹרִי עַל רֹאשִׁי. בֹּא רְאֵה, אֲרוּרִים הֵם הָרְשָׁעִים, שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם כֻּלָּם לְרַע, וְכָל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהֵם אוֹמְרִים, כֻּלָּם לְרַע וּלְהָרַע.

כֵּיוָן שֶׁפָּתַח אֶת פִּיו בְּאַף, מִיָּד פָּזַד יוֹסֵף, וְיָדַע שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵם לְהָרַע וּבְשׁוֹרָה שֶׁל רַע בְּפִיו. וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סַלֵּי זוֹרִי עַל רֹאשִׁי. אָז יָדַע יוֹסֵף שֶׁהִתְבַּשֵּׂר עַל זֶרַבֶּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְיִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, שֶׁיִּגְלוּ מִן הָאָרֶץ

הַקְּדוֹשָׁה.

רְאֵה מַה כָּתוּב, וּבַסֵּל הָעֶלְיוֹן מִכֹּל מַאֲכַל פַּרְעֹה מַעֲשֵׂה אֹפֶה וְהָעוֹף אֹכֵל אֹתָם מִן הַסַּל מֵעַל רֹאשִׁי. אֵלּוּ הֵם שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁמִּתְכַּנְּסִים עַל יִשְׂרָאֵל וְהוֹרְגִים אוֹתָם וּמַזְּרִיבִים בֵּיתָם וּמְפַזְּרִים אוֹתָם לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וְהַכֹּל הִסְתַּכֵּל יוֹסֵף, וְיָדַע שֶׁאוֹתוֹ הַזֵּלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיִּהְיוּ בְּזִיּוּב לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. מִיָּד פָּתַר לוֹ פָּתְרוֹן לְרַע, וְהִתְקַיֵּם בּוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שָׂרָאָה זֶה וְרָאָה זֶה – זֶה רָאָה כְּשֶׁעוֹלָה וְשׁוֹלֶטֶת הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה וּמְאִירָה הַלְּבָנָה, וְזֶה רָאָה שֶׁנָּזוּשָׁךְ וְשׁוֹלֵט עָלֶיהָ הַנָּזוּשׁ הָרַע, וּמְשׁוּם כָּךְ הִסְתַּכֵּל יוֹסֵף בַּזֵּלוֹם הַהוּא, וּפָתַר אוֹתוֹ פָּתְרוֹן לְרַע. וְעַל כֵּן הַכֹּל עוֹמֵד בְּפָתְרוֹן, וְזֶה וָזֶה רָאוּ, בְּשְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, שֶׁשּׁוֹלֵט זֶה וְשׁוֹלֵט זֶה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל לֵב טָהוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ג) וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ וְגוֹ', וְכָתוּב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד, וּמְשׁוּם כָּךְ לֵב טָהוֹר וַדַּאי.

וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי – זֶהוּ רוּחַ נָכוֹן וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, וְהִתְעוֹרְרוּ, זוֹ רוּחַ שֶׁל הַמְּשִׁיזָ, וְהִתְעוֹרְרוּ (יחזקאל יא) וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְדָוִד הִתְפַּלֵּל, אוֹתוֹ רוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי.

מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מֵהַצַּד הָאַחֵר לֵב טָמֵא וְרוּחַ עוֹעִים שֶׁמַּסְטָה אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם, וְזוֹ הִיא רוּחַ טֻמְאָה שֶׁנִּקְרֵאת רוּחַ עוֹעִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יט) ה' מָסַךְ בְּקִרְבָּהּ רוּחַ עִוְעִים, וְעַל כֵּן וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי. מַה זֶּה חַדֵּשׁ? זֶה חַדּוּשׁ הַלְּבָנָה. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְחַדֶּשֶׁת הַלְּבָנָה, דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם, וּמְשׁוּם כָּךְ חַדֵּשׁ.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה

שֶׁכָּתוּב (מלכים–א כב) וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי ה' וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו בַּמָּה. וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה כֵּן. וְשָׁנִינוּ שֶׁהָיְתָה רוּחַ נְבוּת הַיְזְרְעֵאלִי. וְכִי הַנְּשָׁמוֹת, כֵּיוָן שֶׁעוֹלוֹת וְעוֹמְדוֹת לְמַעְלָה, הֵן יְכוֹלוֹת לָשׁוּב לָעוֹלָם הַזֶּה? וְהַדָּבָר תָּמוּהַּ שֶׁאָמַר, אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי וְגוֹ'.

וְעוֹד, מָה הַטַּעַם נֶּעֱנַשׁ עָלָיו אַזְאָבְ? שֶׁהֲרֵי דִּין הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם שְׁמוּאֵל לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ז) אֶת שְׁדוֹתֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקָּח, וְאִם אַזְאָבְ נָטַל אוֹתָהּ כֶּרֶם בְּנָבוֹת, דִּין הָיָה! וְעוֹד, שֶׁהָיְתָה לוֹ כֶּרֶם אַזְרַת, אוֹ זָהָב, וְלֹא רָצָה!

אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ. בֹּא רְאֵה, הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁאָמְרוּ שֶׁהִיא רוּחַ שֶׁל נָבוֹת, כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל – וְכִי הָרוּחַ שֶׁל נָבוֹת יְכוֹלָה לַעֲלוֹת וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַקֵּשׁ שֶׁקֶר, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא הָרוּחַ? וְאִם הוּא צַדִּיק, אֵיךְ יְבַקֵּשׁ שֶׁקֶר בָּעוֹלָם הַהוּא, שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁל אֱמֶת? וּמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לֹא צָרִיךְ צַדִּיק שֶׁקֶר, בָּעוֹלָם הַהוּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן? וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, אֵיךְ יָכוֹל לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

אֶלָּא וַדַּאי נָבוֹת לֹא הָיָה כָּל כָּךְ צַדִּיק לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא רוּחַ אַזְרַת הָיְתָה שֶׁשָּׁלְטָה בָּעוֹלָם, שֶׁזּוֹהִי רוּחַ שֶׁתָּמִיד עוֹמֶדֶת וְעוֹלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזוֹהִי שֶׁמַּסְטָה אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם לְשַׁקֵּר, וּמִי שֶׁהוּא רָגִיל בְּשֶׁקֶר, מִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד בְּשֶׁקֶר, וְעַל זֶה אָמַר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר וְגוֹ', וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ צֵא וַעֲשֵׂה כֵּן. צֵא מִכָּאן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קא) דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי, וּמִשּׁוּם זֶה הִיא רוּחַ שֶׁקֶר וַדַּאי.

וְעוֹד, עַל מַה שֶׁהָרַג אֶת נָבוֹת וְנָטַל אֶת כַּרְמוֹ, לָמָּה הָרַג אוֹתוֹ הָרֹג? אֶלָּא שֶׁהָרַג אוֹתוֹ בְּלִי דִּין נֶעֱנַשׁ. הָרַג אוֹתוֹ בְּלִי דִּין וְנָטַל אֶת כַּרְמוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (מלכים–א כא) הֲרָצַחְתָּ וְגַם יָרָשְׁתָּ, וְעַל כֵּן נֶעֱנַשׁ. וּבֹא וּרְאֵה כַּמָּה הֵם

בְּנֵי אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁרוּחַ הַשֶּׁקֶר הַזֶּה מַסְטָה אוֹתָם בְּשֶׁקֶר, וְהוּא שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים וּבְכַמָּה מַעֲשִׂים, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

וְעַל כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ בִּקֵּשׁ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ וְרָצָה לָצֵאת מִתּוֹךְ הַטֻּמְאָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים נא) לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי. זוֹ הִיא רוּחַ נָכוֹן, וְהָאַחֵר הוּא רוּחַ שֶׁקֶר. וְעַל כֵּן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן, אַחַת קְדוֹשָׁה וְאַחַת טְמֵאָה.

פָּתַח וְאָמַר, (יואל ב) וַה' נָתַן קוֹלוֹ לִפְנֵי חֵילוֹ כִּי רַב מְאֹד מַחֲנֵהוּ כִּי עָצוּם עֹשֵׂה דְּבָרוֹ וְגוֹ'. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאַרוּהוּ. אֲבָל וַה', בְּכָל מָקוֹם הוּא וּבֵית דִּינוֹ. נָתַן קוֹלוֹ – זֶהוּ הַקּוֹל שֶׁכָּתוּב (דברים ד) קוֹל דְּבָרִים. וְכָתוּב שָׁם (שמות ד) לֹא אִישׁ דְּבָרִים. מִי אִישׁ הַדְּבָרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) אִישׁ הָאֱלֹהִים. לִפְנֵי חֵילוֹ – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל.

כִּי רַב מְאֹד מַחֲנֵהוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כה) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. שֶׁכַּמָּה מְמֻנִּים וּשְׁלוּחִים יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְכֻלָּם עוֹמְדִים לְהַשְׁטִין עַל יִשְׂרָאֵל [ז"ז כְּדֵי לְטַמֵּא אוֹתָם], וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַדַּמֵּן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתָם, וְלֹא יוּכְלוּ לְקַטְרֵג לָהֶם.

כִּי עָצוּם עֹשֵׂה דְּבָרוֹ, מִי עָצוּם? זֶהוּ הַצַּדִּיק, אוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹמָם וָלַיְלָה. דָּבָר אַחֵר כִּי עָצוּם – זֶה הַמְקַטְרֵג שֶׁנִּמְצָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא זָזָק כְּבַרְזֶל, קָשֶׁה כַּסֶּלַע. עֹשֵׂה דְּבָרוֹ – שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת מִלְּמַעְלָה, וְנוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה מִלְּמַטָּה.

כִּי גָדוֹל יוֹם ה' וְנוֹרָא מְאֹד וּמִי יְכִילֶנּוּ – שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל וְעֶלְיוֹן וְתַקִּיף עַל כֻּלָּם, וְכֻלָּם תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהֶם תָּמִיד לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא וּלְשַׁמְּזַן אוֹתָם בְּשִׁמְזַת הַצַּדִּיקִים שֶׁעֲתִידִים לִשְׁמֹזַן עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פרשת מקץ מספר 4

111

פָּרָשַׁת וַיְהִי מִקֵּץ

וַיְהִי מִקֵּץ. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (איוב כח) קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִת הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ – זֶהוּ הַקֵּץ שֶׁל הַשְּׂמאל, שֶׁהוּא מְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וּמְשׁוֹטֵט לְמַעְלָה, וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַסְטִין וּמְקַטְרֵג עַל הָעוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר – שֶׁהֲרֵי כָּל מַעֲשָׂיו אֵינָם לְטוֹב, אֶלָּא תָּמִיד לְכַלּוֹת וְלַעֲשׂוֹת כְּלָיָה בָּעוֹלָם.

אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת – זוֹ אֶבֶן נֶגֶף שֶׁבָּהּ נִכְשָׁלִים הָרְשָׁעִים, וְעוֹמֶדֶת בָּזֶה שֶׁנִּקְרֵאת (שם י) אֶרֶץ עֲפָתָה כְּמוֹ אֹפֶל. בֹּא רְאֵה, יֵשׁ אֶרֶץ זַיִּים לְמַעְלָה, וְזוֹ הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. [וְיֵשׁ אֶרֶץ לְמַטָּה, וְנִקְרֵאת] אֹפֶל וְצַלְמָוֶת. אֹפֶל שֶׁיְּצָאָה מֵאֶרֶץ עֲפָתָה. מַהוּ אֹפֶל וְצַלְמָוֶת? זֶהוּ הַקֵּץ, שֶׁהוּא מִצַּד שֶׁל הַזּוֹהַר, זֶהֱמַת הַזָּהָב, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר

בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ וְיִסְתַּכְּלוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה בְּכָל יוֹם לִפְנֵי הָאָדָם וְאוֹמֶרֶת: (משלי ט) מִי פֶתִי יָסֻר הֵנָּה חֲסַר לֵב וְאָמְרָה לוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

וּכְשֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְנִדְבָּק בָּהּ, זוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בְּעֵץ הַחַיִּים, שֶׁכָּתוּב (שם ג) עֵץ חַיִּים וְגוֹ'. וּבֹא וּרְאֵה, כְּשֶׁאָדָם מַחֲזִיק בְּעֵץ הַחַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא מַחֲזִיק בּוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ הַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ מִתְקַנּוֹת לָהֶן דַּרְגּוֹת לָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, עֵץ הַחַיִּים הוּא בְּכַמָּה דַּרְגּוֹת נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם אָחוּז.

שֶׁהֲרֵי בְּעֵץ הַזַּיִת יֵשׁ דְּרָגוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, עֲנָפִים וְעָלִים, קְלִפּוֹת, וְגוּף הָאִילָן, שָׁרָשִׁים, וְהַכֹּל הוּא הָאִילָן. כְּמוֹ כֵן כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הוּא נִתְקָן וּמִתְוַוֵּךְ בְּעֵץ הַזַּיִת.

וְכָל בְּנֵי הָאֱמוּנָה, יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם מִתְגַּבְּרִים בְּעֵץ הַזַּיִת, כֻּלָּם אֲזוּזִים בָּעֵץ מַמָּשׁ, מֵהֶם בְּאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁבּוֹ, מֵהֶם אֲזוּזִים בָּעֲנָפִים, מֵהֶם בֶּעָלִים, מֵהֶם בַּשָּׁרָשִׁים. נִמְצְאוּ שֶׁכֻּלָּם אֲזוּזִים בְּעֵץ הַזַּיִת. וְאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כֻּלָּם אֲזוּזִים בְּגוּף הָאִילָן. וּמְשׁוֹם כָּךְ מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הוּא אָזוּז בַּכֹּל, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר.

וַיְהִי מִקֵּץ, מַה זֶּה מִקֵּץ? רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַמָּקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ זְכִירָה, וְזֶהוּ קֵץ הַשְּׁמָאל. מָה הַטַּעַם? מְשׁוֹם שֶׁכָּתוּב (בראשית מ) כִּי אִם זְכַרְתַּנִי אִתְּךָ כַּאֲשֶׁר יִיטַב לָךְ. וְכִי כָּךְ רָאוּי לְיוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁהוּא אָמַר כִּי אִם זְכַרְתַּנִי אִתְּךָ? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל יוֹסֵף בַּזְּלוֹמוֹ, אָמַר, וַדַּאי זֶלוֹם שֶׁל זְכִירָה הוּא, וְהוּא טָעָה בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הָיָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

וְעַל כֵּן הַמָּקוֹם שֶׁהָיְתָה בּוֹ שִׁכְוָה, עָמַד לְפָנָיו. מַה כָּתוּב? וְלֹא זָכַר שַׂר הַמַּשְׁקִים אֶת יוֹסֵף וַיִּשְׁכָּחֵהוּ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְלֹא זָכַר שַׂר הַמַּשְׁקִים, מַה זֶּה וַיִּשְׁכָּחֵהוּ? אֶלָּא וַיִּשְׁכָּחֵהוּ, הַמָּקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁכְוָה, וְזֶהוּ הַקֵּץ שֶׁל צַד הַזּוֹשֶׁךְ. שְׁנָתַיִם יָמִים, מַה זֶּה שְׁנָתַיִם? שֶׁשָּׁבָה הַדַּרְגָּה לַדַּרְגָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ זְכִירָה.

וּפַרְעֹה חֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיְאֹר. זֶה הָיָה הַזֶּלוֹם שֶׁל יוֹסֵף, מְשׁוֹם שֶׁכָּל נָהָר הוּא שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁמִּי שֶׁרוֹאֶה נָהָר בַּזֶּלוֹם רוֹאֶה שָׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) הִנְנִי נֹטֶה אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם.

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם. רַבִּי יִזְיָא פָּתַח וְאָמַר, (משלי כט) מָלֵךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה. בָּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הִתְקִין הַכֹּל כָּרָאוּי, וְהוֹצִיא אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים מְאִירִים לְכָל הַצְּדָדִים, וְהַכֹּל הוּא אָזוּד. וּבָרָא שָׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֶרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה, לְתַקֵּן כֻּלָּם יָזוּד לְתוֹעַלְתָּם שֶׁל הַתַּזּוֹתוֹנִים.

בֹּא רְאֵה, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ, מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַקַּיּוּם שֶׁל הָאָרֶץ, וְעַל כֵּן ו׳ נְוּוֹנִית מֵה׳ הָעֶלְיוֹנָה, ה׳ הַתַּזְוִתוֹנָה נְוּוֹנִית מִן ו׳, שֶׁקַּיּוּם הָאָרֶץ הוּא בְּמִשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי הַמִּשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ בְּכָל תְּקוּנֶיהָ וְזָן אוֹתָהּ.

דָּבָר אַחֵר, מֶלֶךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט – זֶה יוֹסֵף. יַעֲמִיד אָרֶץ – שֶׁכָּתוּב (בראשית מא) וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף. וּמִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בְיַעֲקֹב, עָשָׂה אֶת יוֹסֵף שַׁלִּיט עַל הָאָרֶץ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מֶלֶךְ – זֶה יוֹסֵף. בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ – זֶה יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי עַד שֶׁלֹּא בָּא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, לֹא הָיָה קַיּוּם בָּאָרֶץ מִתּוֹךְ הָרָעָב. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, בִּזְכוּתוֹ הִסְתַּלֵּק הָרָעָב וְהִתְקַיְּמָה הָאָרֶץ.

דָּבָר אַחֵר, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ז) וַיְהִי דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ, וְהוּא קִיֵּם אֶת הָאָרֶץ, וּבִזְכוּתוֹ עָמְדָה לְאַזַּר מִכֵּן. וְאֵישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֱרְסֶנָּה – זֶה רְזַבְעָם.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בִּשְׁבִיל הַצַּדִּיקִים, אַף עַל גַּב שֶׁפָּרְעָנוּת נְגָזְרָה עַל הָעוֹלָם, הִיא מִתְעַכֶּבֶת בְּגָלָלָם וְלֹא שׁוֹלֶטֶת עַל הָעוֹלָם. כָּל יְמֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְקַיְּמָה הָאָרֶץ בְּגָלָלוֹ. לְאַזַּר שָׁמֵת, הִתְקַיְּמָה בִּזְכוּתוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב כ) וְגַנּוֹתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי. כְּמוֹ כֵן כָּל יְמֵי יַעֲקֹב וְכָל יְמֵי יוֹסֵף לֹא שָׁלְטָה הַפָּרְעָנוּת בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ – זֶה יוֹסֵף. וְאֵישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֱרְסֶנָּה – זֶה פַּרְעֹה, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁהִקְשָׁה אֶת לִבּוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הֶזֵּרִיב אֶת אָרֶץ מִצְרַיִם. וּבְרֹאשׁוֹנָה עַל יְדֵי יוֹסֵף הִתְקַיְּמָה הָאָרֶץ, בְּאוֹתוֹ הַזַּלּוּם שֶׁזָּלַם, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וְגוֹ׳.

וַיְהִי מִקֵּץ וְגוֹ׳. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) זַי ה׳ וּבָרוּךְ צוּרִי וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי. אֱלוֹהֵי כָּתוּב בְּוָי״ו. הַפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, זַי ה׳ – זֶה זַי, צַדִּיק יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁנִּקְרָא זַי הָעוֹלָמִים. וּבָרוּךְ צוּרִי – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם

קמד) בָּרוּךְ ה' צוּרִי, וְזֶה הָעוֹלָם שֶׁמִּתְקַיֵּם עַל הַצַּדִּיק הַזֶּה. וְיָרוּם אֱלוֹהֵי יִשְׁעִי. וְיָרוּם – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. אֱלוֹהֵי בְּוָא"ו זֶה שָׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קטז) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה'.

בא ראה, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר] (שם סזז) בָּרוּךְ אֲדנָ"י יוֹם יוֹם יַעֲמֹס לָנוּ. בָּרוּךְ אֲדנָ"י, בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד, וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד הַזְּכֻמָּה. יוֹם יוֹם – אֵלּוּ שְׁנָתַיִם יָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים. וּפַרְעֹה זוֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיְאֹר – סוֹד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, זֶה יוֹסֵף, שֶׁנֶּהֱר [שֶׁכָּל הַנָּהָר] הַזֶּה הוּא יוֹסֵף הַצַּדִּיק.

וְהִנֵּה מִן הַיְאֹר עֹלֹת שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בָּאָחוּ. וְהִנֵּה מִן הַיְאֹר, שֶׁהֲרֵי מֵהַנָּהָר הַזֶּה מִתְבָּרְכוֹת כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא הוּא מַשְׁקֶה וְזָן אֶת הַכֹּל, וְיוֹסֵף הוּא נָהָר שֶׁתִּתְבָּרֵךְ כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְילוֹ.

וּבֹא רְאֵה, אוֹתוֹ הַנָּהָר, שֶׁבַע דְּרָגוֹת נִשְׁקוֹת וּמִתְבָּרְכוֹת מִמֶּנּוּ, וְאֵלּוּ הֵם יְפוֹת מַרְאֶה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר. וַתִּרְעֶינָה בָּאָחוּ, בְּזוּבוּר וְאַזָּוָה, שֶׁאֵין נִמְצָא בָּהֶם פָּרוּד וְכֻלָּם לְשָׁבַח עוֹמְדִים. שֶׁהִנֵּה כָּל שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ הוּא סוֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב) וְאֶת שֶׁבַע הַנְּעָרוֹת הָרְאֻיוֹת לָתֶת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְעַל כֵּן שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה, וּכְנֶגֶד זֶה כָּתוּב שִׁבְעַת הַסָּרִיסִים הַמְשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, שֶׁבַע הַפָּרוֹת הַטּוֹבוֹת הֵם דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת עַל הָאֲזֻרוֹת, וְשֶׁבַע הַפָּרוֹת הָרָעוֹת – הַדְּרָגוֹת הָאֲזֻרוֹת שֶׁלְּמַטָּה. אֵלּוּ מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וְאֵלּוּ מִצַּד הַטֻּמְאָה.

שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים – רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵלּוּ הָרִאשׁוֹנוֹת הֵן טוֹבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵן מִצַּד הַיְמִין שֶׁכָּתוּב בּוֹ כִּי טוֹב, וְאֵלּוּ הָרָעִים הֵם לְמַטָּה מֵהֶם. שֶׁבַע הַשִּׁבֳּלִים הֵן מִצַּד הַטָּהֳרָה, וְאֵלּוּ מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכָל הַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְאֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ, וְאֶת כֻּלָּם רָאָה פַּרְעֹה בַּזְּלוֹמוֹ.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וְכִי לְאוֹתוֹ הָרָשָׁע הֶרְאוּ לוֹ אֶת כָּל אֵלֶּה? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹתָם רָאָה, שֶׁכַּמָּה דְרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ וְאֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְהוּא רָאָה בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

וְהִנֵּה שָׁנִינוּ, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁהוּא הָאָדָם, כָּךְ מַרְאִים לוֹ בַּזַּלּוּמוֹ, וְכָךְ רוֹאֶה, וְכָךְ הַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְהַכִּיר, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד כְּפִי דַּרְגָּתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ פַּרְעֹה רָאָה כָּרָאוּי לוֹ, וְלֹא יוֹתֵר.

וַיְהִי מִקֵּץ וְגוֹ'. רַבִּי זְוָקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ג) לַכֹּל זְמַן וְעֵת לְכָל חֵפֶץ תַּחַת הַשָּׁמָיִם. בֹּא רְאֵה, כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, לַכֹּל שָׂם עֵת וּזְמַן קָצוּב. שָׁם זְמַן לָאוֹר וְלַחֹשֶׁךְ, שָׁם זְמַן לָאוֹר שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים עַכְשָׁו עַל הָעוֹלָם, וּזְמַן שָׁם לַחֹשֶׁךְ, שֶׁהִיא הַגָּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל תַּחַת שִׁלְטוֹנָם. זְמַן שָׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַכֹּל, וּמְשׁוּם כָּךְ לַכֹּל זְמַן וְעֵת לְכָל חֵפֶץ. מַה זֶּה וְעֵת לְכָל חֵפֶץ? זְמַן וְעִדָּן הוּא לַכֹּל, לְכָל אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁנִּמְצָא לְמַטָּה.

דָּבָר אַחֵר וְעֵת לְכָל חֵפֶץ – מַה זֶּה עֵת? כַּכָּתוּב (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. וְכָתוּב (ויקרא יז) וְאֶל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְהִיא הַדַּרְגָּה הַמְמֻנָּה, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ. וּמְשׁוּם כָּךְ עֵת הוּא הַמְמֻנֶּה לְכָל חֵפֶץ תַּחַת הַשָּׁמָיִם. וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים, מֵהַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ קֵץ הַזּוֹשֵׁף רָאָה פַּרְעֹה בַּזַּלּוּמוֹ, וּמִשָּׁם יָדַע וְהִתְגַּלָּה לוֹ אוֹתוֹ הַזַּלּוּם.

וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת כָּל זַרְטַמֵּי מִצְרַיִם וְאֶת כָּל חַכְמֶיהָ וְגוֹ'. וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ, מַה זֶּה וַתִּפָּעֶם? רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁבְּפַרְעֹה כָּתוּב וַתִּפָּעֶם, וּבִנְבוּכַדְנֶצַּר כָּתוּב (דניאל ב) וַתִּתְפָּעֶם, וּבְאַרְיוֹךְ שֶׁהִנֵּה בְּפַרְעֹה כָּתוּב וַתִּפָּעֶם מִשּׁוּם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אֶת הַזַּלּוּם, וְהַפִּתְרוֹן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, אֲבָל נְבוּכַדְנֶצַּר רָאָה הַזַּלּוּם וְרָאָה הַפִּתְרוֹן, וְהַכֹּל נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים יג) לְפַעֲמוֹ, שֶׁהָיְתָה הָרוּחַ בָּאָה וְהוֹלֶכֶת וּבָאָה וְהוֹלֶכֶת וְלֹא הָיְתָה מִתְיַשֶּׁבֶת עִמּוֹ עַדַיִן כָּרָאוּי, וְעַל

כֵּן כָּתוּב (שם) וַתָּזֶל רוּחַ ה׳ לְפַעֲמוֹ, שֶׁאָז הָיְתָה הָרִאשִׁית. אַף כָּאן רוּחוֹ הִתְעוֹרְרָה בּוֹ, וְהָלַךְ וְהִתְעוֹרֵר, וְלֹא הָיְתָה מְיֻשֶּׁבֶת עִמּוֹ לָדַעַת. נִבּוּנְדָּנְצַר וַתִּתְפָּעֶם רוּחוֹ, בְּהִתְעוֹרְרוּת הָיָה מִתְעוֹרֵר עַל כָּל אֶחָד פַּעֲמַיִם, שָׁבִים וְהוֹלְכִים וְשָׁבִים. וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כד) כְּפַעַם בְּפַעַם, פַּעַם בָּזֶה וּפַעַם בָּזֶה, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת דַּעְתּוֹ וְרוּחוֹ.

וַיְשַׁלַּח וַיִּקְרָא אֶת כָּל זַרְטַמֵּי מִצְרַיִם – אֵלּוּ הַמְכַשְּׁפִים. וְאֶת כָּל חַכְמֶיהָ – אֵלּוּ זַכְמֵי הַמָּלוֹת. וְכֻלָּם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת וְלֹא יָכְלוּ לְהַשִּׂיג.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁאֵין מַרְאִים לְאָדָם אֶלָּא בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ שֶׁלּוֹ – שׁוֹנָה אֵצֶל הַמְּלָכִים, שֶׁמַּרְאִים לָהֶם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וּמְשֻׁנִּים מִבְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים. כְּמוֹ שֶׁמֶּלֶךְ דַּרְגָּתוֹ עֶלְיוֹנָה עַל כָּל שְׁאָר הָאֲחֵרִים, כָּךְ גַּם מַרְאִים לוֹ בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל שְׁאָר הָאֲחֵרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה הֶרְאָה אֶת פַּרְעֹה, אֲבָל לִשְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם אֵין מְגַלֶּה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, פָּרָט לַנְּבִיאִים אוֹ לַזָּכִים אוֹ לְזַכְמֵי הַדּוֹר, וְהֵנָּה פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב אֹתִי הֵשִׁיב עַל כַּנִּי וְאֹתוֹ תָּלָה. מִכָּאן שֶׁהַזַּלּוּם הוֹלֵךְ אַזַּר הַפָּתְרוֹן. מִי הֵשִׁיב עַל כַּנִּי? אֶלָּא זֶה יוֹסֵף. וְאֹתוֹ תָּלָה – בְּאוֹתוֹ הַפָּתְרוֹן שֶׁפָּתַר לוֹ, וְכָתוּב וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָנוּ כֵּן הָיָה.

וַיְשַׁלַּח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קמו) רוֹצֶה ה׳ אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ. כַּמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בַּצַּדִּיקִים, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם עוֹשִׂים [שָׁלוֹם וְעוֹשִׂים] שָׁלוֹם לְמַעְלָה וְעוֹשִׂים שָׁלוֹם לְמַטָּה, וּמַכְנִיסִים כַּלָּה לְבַעְלָהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶם בְּאוֹתָם שֶׁיְּרֵאִים מִמֶּנּוּ וְעוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ.

לַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ, מִי הֵם הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ? הֱוֵי אוֹמֵר, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה וּמִשְׁתַּתְּפִים עִם הַשְּׁכִינָה. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, הֵם מְצֻפִּים לְחַסְדּוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי, בִּזְמַן שֶׁאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, זוֹכֶה שֶׁל

וְזֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו בַּיּוֹם, כַּכָּתוּב (שם מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' וְזִמְרוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. מָה הַטַּעַם יוֹמָם יְצַוֶּה ה' וְזִמְרוֹ? מִשּׁוּם שֶׁבַּלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו, וְלֹא בִּירֵאָיו. כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה בִּרְצוֹנוֹ אֶת הָאָזֶר וּמִתְרַצֶּה לוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו וְלֹא בִּירֵאָיו.

כְּמוֹ כֵן יוֹסֵף הָיָה עָצוּב בְּעֶצֶב הָרוּחַ וּבְעֶצֶב הַלֵּב, שֶׁהָיָה אָסוּר שָׁם. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעָה שָׁלַזּ בִּשְׁבִילוֹ, מַה כָּתוּב? וַיְרִיצֻהוּ. הִתְפַּיְסוּ לוֹ וְהֶחֱזִירוּ לוֹ דִּבְרֵי שִׂמְחָה, דְּבָרִים לְשַׁמֵּחַ אֶת הַלֵּב, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עָצוּב מִן הַבּוֹר. בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה נָפַל בְּבוֹר, וּבְבוֹר הִתְעַלָּה אַחַר כָּךְ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּטֶרֶם אֵרַע לְיוֹסֵף אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה, לֹא נִקְרָא צַדִּיק. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַר אוֹתָהּ בְּרִית הַמִּילָה, נִקְרָא צַדִּיק, וְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הִתְעַטְּרָה עִמּוֹ, וּמַה שֶּׁהָיָה [עוֹשֶׂה] בַּבּוֹר בָּרִאשׁוֹנָה, הִתְעַלָּה עִמּוֹ. וְכָתוּב וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר. הִתְעַלָּה מִזֶּה וְהִתְעַטֵּר בְּבֹאֵר מַיִם זַיִּים.

וַיִּשְׁלַזּ פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לִקְרֹא לְיוֹסֵף! אֶלָּא, וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם קה) עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ. עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף. כָּתוּב כָּאן וַיִּקְרָא אֶת יוֹסֵף, וְכָתוּב שָׁם וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וַיְגַלַּזּ וַיְזַלֵּף שִׁמְלָתָיו, בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַזּ, ((תהלים קה) וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ זָם. בֹּא רְאֵה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלְגֵּל גְּלוּלִים בָּעוֹלָם, וּמְקַיֵּם גְּזָרִים וּשְׁבוּעוֹת כְּדֵי לְקַיֵּם שְׁבוּעָה וּגְזֵרָה שֶׁהוּא גּוֹזֵר.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אִם לֹא שֶׁזִּכְּתָה וְאָהֲבָה שֶׁאָהַב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָבוֹת, הָיָה רָאוּי לְהוֹרִיד אֶת יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם בְּכַבָּלִים שֶׁל בַּרְזֶל. וּבְאַהֲבָתוֹ אוֹתָם הִמְלִיךְ לְיוֹסֵף בְּנוֹ, וְעָשָׂה אוֹתוֹ מֶלֶךְ שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל הָאָרֶץ, וְיָרְדוּ כָּל הַשְּׁבָטִים בְּכָבוֹד, וְיַעֲקֹב כְּמֶלֶךְ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? (שם) וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ זָם. כֵּיוָן

שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁיַּעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ זָהֳם? לָמָּה צָרִיךְ אֶת זֶה? אֶלָּא, וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְיַעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ זָהֳם – זֶה יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב וּבָנָיו בָּאָה הַשְּׁכִינָה לְמִצְרַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גִּלְגֵּל גְּלְגּוּלִים וְהוֹרִיד אֶת יוֹסֵף בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁבִּזְכוּתוֹ הִתְקַיְּמָה הַבְּרִית עִמּוֹ, וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל כָּל הָאָרֶץ.

מַה כָּתוּב? שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּתוּב (תהלים קמו) ה' מַתִּיר אֲסוּרִים וְגוֹ', וְכָאן כָּתוּב שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ, לָמָּה מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ? אֶלָּא שָׁלַח מֶלֶךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מֹשֵׁל עַמִּים – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁלַח מֶלֶךְ – הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שָׁלַח וַיַּתִּירֵהוּ. וּמִי הוּא שֶׁשָּׁלַח לוֹ? זֶה הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל, שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַמִּים, שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַל הַתַּזְוִתּוֹנִים, וְהַכֹּל הוּא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַיְרִיצֵהוּ – זָסַר וָא"ו, וּמִי הוּא? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מִי שֶׁאוֹסֵר וּפוֹתְחוֹ, רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (איוב יב) יִסְגֹּר עַל אִישׁ וְלֹא יִפָּתֵחַ, וְכָתוּב (שם לד) וְהוּא יַשְׁקִיט וּמִי יַרְשִׁיעַ וַיַּסְתֵּר פָּנִים וּמִי יְשׁוּרֶנּוּ וְעַל גּוֹי וְעַל אָדָם יָחַד, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בּוֹ, וְכָתוּב (דניאל ד) וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּצָבָא הַשָּׁמַיִם וְדַיָּרֵי הָאָרֶץ, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ וְיֹאמַר לוֹ מָה עָשִׂיתָ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר וְגוֹ'.

מַה זֶּה וַיְרִיצֵהוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) יֶעְתַּר אֶל אֱלוֹהַּ וַיִּרְצֵהוּ. כְּמוֹ כֵּן וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר, וְאַזַּר כָּךְ וַיָּבֹא אֶל פַּרְעֹה. דָּבָר אַזַּר וַיְרִיצֵהוּ, שֶׁהַמְּשִׁיךְ עָלָיו זִוּוּט שֶׁל וֶסֶד לָתֵת לוֹ חֵן לִפְנֵי פַּרְעֹה. אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פַּרְעֹה, כְּדֵי לְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם וְלִפְתֹּחַ בְּשָׁלוֹם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ פַּרְעֹה הָרָשָׁע, שֶׁהוּא אָמַר (שמות ד) לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה', וּפַרְעֹה הָיָה זָקֵן מִכָּל מְכַשְּׁפָיו, אֶלָּא וַדַּאי הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב הַנִּמְצָא כָּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁמּשֶׁה לֹא בָּא אֵלָיו אֶלָּא בַּשֵּׁם שֶׁל ה', וְלֹא בַּשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים, וְזֶה

הָיָה קָשֶׁה לְפָנָיו מִן הַכֹּל, שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים שׁוֹלֵט בָּאָרֶץ, וּבַשֵּׁם שֶׁל ה׳ לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, וְעַל כֵּן קָשֶׁה לְפָנָיו הַשֵּׁם הַזֶּה.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ט) וַיְזַוֵּק ה׳ אֶת לֵב פַּרְעֹה. שֶׁדָּבָר זֶה הָיָה מְזַוֵּק אֶת לִבּוֹ וּמַקְשֶׁה אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן מֹשֶׁה לֹא הוֹדִיעַ לוֹ דָּבָר שֶׁל שֵׁם אַזּוֹר, אֶלָּא הַשֵּׁם שֶׁל ה׳ לְבַדּוֹ, וּפֵרְשׁוּהָ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיג) מִי כַּה׳ אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת וְגוֹ׳. מִי כַּה׳ אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת – שֶׁהִתְעַלָּה מֵעַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ, [עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ לְמַעְלָה] וְלֹא הִתְגַּלָּה לְמַטָּה. בְּשָׁעָה שֶׁאֵין נִמְצָאִים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, הֲרֵי הוּא מִסְתַּלֵּק מֵהֶם וְלֹא מִתְגַּלֶּה לָהֶם. הַמְשַׁפִּילִי לִרְאוֹת – בְּשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד בְּדַרְגּוֹתָיו כְּנֶגֶד הַתַּזְוִתּוֹנִים לְהַשְׁגִּיחַ עַל הָעוֹלָם, לְהֵיטִיב לָהֶם.

שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁאֵין נִמְצָאִים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, הוּא מִסְתַּלֵּק וּמַסְתִּיר מֵהֶם פָּנִים וְלֹא מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיקִים הֵם הַיְסוֹד וְהַקְּיוּם שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא גָּלָה אֶת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, רַק לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, שֶׁהֵם זָכְלָק גּוֹרָלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, וְאֶת הָעוֹלָם זָכְלָק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְמַנִּים מְמֻנִּים, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם וְגוֹ׳, וְכָתוּב כִּי זָכְלָק ה׳ עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְעֵירָא, תְּמַהֲנִי עַל זֶה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה, כָּל הַדְּבָרִים [הַמִּלִּים] סְתוּמִים וְלֹא נוֹדָעִים, שֶׁהֲרֵי קֹהֶלֶת סְתוּם [הַמִּלִּים] הַסְּתוּמִים.

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשְׂבַּע עַיִן לִרְאוֹת וְלֹא תִמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ. כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים, וְכִי כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים הֵם לְדַבּוּר שֶׁאָמַר לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר? וְלֹא תִשְׂבַּע עַיִן לִרְאוֹת וְלֹא תִמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ, מָה הַטַּעַם אֵלּוּ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנַיִם מֵהֶם,

וְהֵם הָעֵינַיִם וְהָאָוְנַיִם, לֹא עוֹמְדִים בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְהַפֶּה הוּא בִּרְשׁוּתוֹ, וְכָל [מַה] שְׁלִשֶׁת הַכֵּלִי לֹא יְכוֹלִים לְהַשְׁלִים אֶת הַכֹּל וּלְהַשִּׂיג אֶת הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי זוּיָיא, כָּךְ זֶה, שֶׁהִבּוּר שֶׁל אָדָם לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר, וְהָעֵינַיִם לִרְאוֹת וְהָאָוְנַיִם לִשְׁמוֹעַ, וְאֵין כָּל זָרָשׁ תַּוַּת הַשָּׁמָשׁ. וּבֹא רְאֵה, אֲפִלּוּ בְּרִיּוֹת וְרוּוְזוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תַּוַּת הַשָּׁמָשׁ לֹא יְכוֹלִים לְדַבֵּר כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, וְהָעַיִן לֹא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט וְלִרְאוֹת וְהָאָזֶן לִשְׁמוֹעַ. וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁלֹמֹה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ כָּל דָּבָר הָיָה אוֹמֵר אֶת זֶה.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בְּכַמָּה רוּוְזוֹת, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיוְזִים עַל מָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהָיָה זָקֵם מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, לֹא יָכֹל לַעֲמֹד בָּהֶם.

פָּתַוז וְאָמַר, (קֹהֶלֶת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל בָּרוּוַז [בַּסּוֹד] שֶׁל הַוָּזְכְמָה.

אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ – בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, בְּכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה יֵשׁ דַּרְגָּה מְמֻנָּה עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע. מֵהֶם דַּרְגּוֹת לִימִין, וּמֵהֶם דַּרְגּוֹת לִשְׂמאל. הוֹלֵךְ הָאָדָם לִימִין, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הַמְמֻנָּה [שֶׁל יָמִין] לַצַּד הַהוּא וְעוֹשָׂה לוֹ סִיּוּעַ, וְכַמָּה הֵם שֶׁמְּסַיְּעִים לוֹ. הוֹלֵךְ אָדָם לִשְׂמאל וְעוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, הוּא [דַּרְגַּת הַשְּׂמאל] הַמְמֻנָּה לַצַּד הַהוּא, וּמְקַטְרֵג לוֹ וּמוֹבִיל אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד וּמַסְטֶה אוֹתוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה כָּרָאוּי, אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁל צַד הַיָּמִין מְסַיֵּעַ לוֹ. וְזֶה הוּא בְּעִתּוֹ, יָפֶה בְּעִתּוֹ, שֶׁאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה מִתְקַשֵּׁר בְּעִתּוֹ כָּרָאוּי לוֹ.

גַּם אֶת הָעֹלָם נָתַן בְּלִבָּם – כָּל הָעוֹלָם וְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם אֵינָם אֶלָּא

בִּרְצוֹן הַלֵּב, כְּשֶׁעוֹלֶה בִּרְצוֹן [הַלֵּב, וּכְשֶׁעוֹלֶה בִּרְצוֹן] הָאָדָם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמּוֹשְׁכִים מַעֲשִׂים טוֹבִים לְהֵיטִיב לָהֶם וּלְכָל הָעוֹלָם, וְהֵם יוֹדְעִים לְהִתְדַּבֵּק בְּעֵת שָׁלוֹם, וּבְכוֹזַ הַצְּדָקָה שֶׁעוֹשִׂים לְמַטָּה הֵם מוֹשְׁכִים אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת כֹּל, לְהָאִיר בְּעֵתוֹ.

אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁאֵין יוֹדְעִים הָעֵת שֶׁל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְלֹא מַשְׂגִּיוִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂיהֶם בָּעוֹלָם עַל הַתִּקּוּן שֶׁצָּרִיךְ לָעוֹלָם וּלְתַקֵּן הַמַּעֲשֶׂה בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁרְאוּיָה לוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים.

וְעַל כֵּן נִתַּן הַכֹּל בִּרְצוֹנָם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁכָּתוּב מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף. וּמִשּׁוּם כָּךְ שֶׁאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים לֹא נַעֲשׂוּ לְתַקֵּן בְּדַרְגָּתָם כָּרָאוּי שֶׁיִּכְלֹל הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁלֹּא כְּתִקּוּן, אֶלָּא כְּפִי רְצוֹן הָאָדָם.

מַה כָּתוּב אַזְנָרְיוּ? יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם לִשְׂמוֹזַ וְלַעֲשׂוֹת טוֹב בְּזַזָּיו. יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם, בְּאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ כָּרָאוּי. כִּי אִם לִשְׂמוֹזַ, בְּכָל מַה שֶּׁיָּבֹא עָלָיו וְלָתֵת הוֹדָאָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלַעֲשׂוֹת טוֹב בְּזַזָּיו. שֶׁהֲרֵי אִם אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה גּוֹרֵם לוֹ רַע, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁמְּמַנָּה עָלָיו, יֵשׁ לוֹ לִשְׂמוֹזַ בּוֹ וּלְהוֹדוֹת עָלָיו, שֶׁהוּא גָּרַם לְעַצְמוֹ, וְהוּא הוֹלֵךְ בְּלִי יְדִיעָה כַּצַּפּוֹר הַזּוֹ בְּתוֹךְ מַלְכֻדֶּת.

וְכָל זֶה מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם ט) כִּי גַּם לֹא יֵדַע הָאָדָם אֶת עִתּוֹ כַּדָּגִים שֶׁנֶּאֱזָזִים בִּמְצוֹדָה רָעָה וְכַצִּפֳּרִים הָאֲזָזוֹת בַּפָּזַ כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם לְעֵת רָעָה כְּשֶׁתִּפֹּל עֲלֵיהֶם פִּתְאוֹם. כִּי גַּם לֹא יֵדַע הָאָדָם אֶת עִתּוֹ, מַה זֶּה עִתּוֹ? עִתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעוֹשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם כַּצִּפֳּרִים הָאֲזָזוֹת בַּפָּזַ. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לָלֶכֶת בָּהּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת.

וּבֹא רְאֵה, לְעוֹלָם אַל יְפַתֵּזַ אָדָם אֶת פִּיו לְרָעָה, שֶׁהוּא לֹא יוֹדֵעַ מִי נוֹטֵל

אוֹתוֹ הַדָּבָר, וּכְשֶׁלֹּא יוֹדֵעַ אָדָם, נִכְשָׁל בָּהּ. וְכַאֲשֶׁר הַצַּדִּיקִים פּוֹתְחִים אֶת פִּיהֶם, כֻּלָּם שָׁלוֹם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיּוֹסֵף הִתְוַוכֵּחַ לְדַבֵּר עִם פַּרְעֹה, מַה כָּתוּב? אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פַּרְעֹה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֹס עַל שְׁלוֹם הַמַּלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְצַוּם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וּבֵאֲרוּהוּ.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, פַּרְעֹה רָצָה לְנַסּוֹת אֶת יוֹסֵף, וְהֶזֶקִיף לוֹ אֶת הַוָּלוֹם, וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף יָדַע אֶת הַדְּרָגוֹת, הִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר וְדָבָר וְאָמַר כָּךְ רָאִיתָ, כָּל דָּבָר וְדָבָר כָּרָאוּי לוֹ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב: וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת כָּל זֹאת אֵין נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ. אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים, אַחֲרֵי הָיִיתָ בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁחָלַמְתִּי אֶת הַוָּלוֹם, שָׁם הָיִיתָ מָצוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר [אֱמֶת אֶת כָּל זֹאת יָדַעְתָּ, וְאֵיךְ יָדַעְתָּ פִּתְרוֹנוֹ] אֶת כָּל זֹאת, יָדַעְתָּ אֶת הַוָּלוֹם אֵיךְ הָיָה וְיָדַעְתָּ פִּתְרוֹנוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִם כָּךְ, יוֹסֵף אָמַר הַכֹּל, הַוָּלוֹם וּפִתְרוֹנוֹ, כְּמוֹ דָּנִיֵּאל שֶׁאָמַר אֶת הַוָּלוֹם וְאֶת פִּתְרוֹנוֹ! אָמַר לוֹ, לֹא זֶה כְּמוֹ זֶה. [שָׁהֲרֵי] יוֹסֵף הִסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ דִּבּוּרוֹ שֶׁל פַּרְעֹה, שֶׁהָיָה אוֹמֵר בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, וְרָאָה אוֹתוֹ שֶׁטָּעָה, וְאָמַר לוֹ לֹא כָּךְ, אֶלָּא כָּךְ זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהַדְּרָגוֹת בָּאוֹת כְּסִדְרָן. אֲבָל דָּנִיֵּאל לֹא הִסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ דִּבּוּרוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר כְּלוּם, [שֶׁלֹּא] וְהַכֹּל אָמַר לוֹ, אֶת הַוָּלוֹם וּפִתְרוֹנוֹ. מַה כָּתוּב בְּדָנִיֵּאל? (דניאל ב) אָז לְדָנִיֵּאל בְּוִזְיוֹן הַלַּיְלָה סוֹד גֻּלָּה. בְּוִזְיוֹן הַלַּיְלָה, מִי וִזְיוֹן הַלַּיְלָה? זֶה גַּבְרִיאֵל, שֶׁהוּא וִזְיוֹן, מַרְאֶה מִן מַרְאֶה.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (יזזקאל מג) וְהִנֵּה כְּבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדֶּרֶךְ הַקָּדִים וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וּכְמַרְאֶה הַמַּרְאָה אֲשֶׁר רָאִיתִי כְּבֹאִי לְשַׁחֵת אֶת הָעִיר וּמַרְאוֹת כַּמַּרְאֶה

אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל נְהַר כְּבָר וְאֶפֹּל אֶל פָּנָי. כָּל הַמַּרְאוֹת הַלָּלוּ הֵן שִׁשׁ. שֶׁאוֹתָן הַמַּרְאוֹת, וּמַרְאֶה שֶׁל הַזְּוָיוֹן, מַרְאֶה יֵשׁ לוֹ, שֶׁיֵּרָאוּ בּוֹ הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִרְאִים בַּמַּרְאֶה הַהוּא. וְיֵשׁ מַרְאֶה לַמַּרְאֶה, וּמַרְאֶה לַמַּרְאֶה זֶה עַל זֶה, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת וְשׁוֹלְטִים, וְנִקְרָאִים מַרְאֵה הַלַּיְלָה, וּבָהֶם מִתְפָּרְשִׁים כָּל הַזְּלוֹמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, עֲלֵיהֶם.

וּמְשׁוּם כָּךְ דָּנִיֵּאל בְּזָזְיוֹן הַלַּיְלָה גְּלָה סוֹד. לֹא כָּתוּב הִתְגַּלָּה, אֶלָּא סוֹד גְּלָה, אַזַּת מֵאֵלּוּ הַדְּרָגוֹת, גְּלָה לוֹ אוֹתוֹ זָלוֹם וּפִתְרוֹנוֹ. אֲבָל יוֹסֵף מִתּוֹךְ דִּבְרֵי פַּרְעֹה הִסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְאָמַר.

וּמְשׁוּם כָּךְ מִנָּה אוֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, מְשׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְיוֹסֵף מִשְׁלוֹ. עַל הַפֶּה שֶׁלֹּא נָשַׁק לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וְעַל פִּיךָ יִשַּׁק כָּל עַמִּי. הַיָּד שֶׁלֹּא קָרְבָה לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל יַד יוֹסֵף. הַצַּוָּאר שֶׁלֹּא קָרַב לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וַיָּשֶׂם רִבֻּד הַזָּהָב עַל צַוָּארוֹ. הַגּוּף שֶׁלֹּא קָרַב לָעֲבֵרָה – וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ בִּגְדֵי שֵׁשׁ. הָרֶגֶל שֶׁל רְכִבָה לָעֲבֵרָה, כָּתוּב וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ. הַמְּזָשָׁבָה שֶׁלֹּא זָשַׁב – נִקְרָא נָבוֹן וְזָקֵן. הַלֵּב שֶׁלֹּא הִרְהֵר – וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו אַבְרֵךְ. וְהַכֹּל מִשְׁלוֹ הוּא נָטַל.

מַה כָּתוּב? וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פַּרְעֹה וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם. אָמַר רַבִּי זְזָקְיָה, מָה הַטַּעַם וַיַּעֲבֹר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם? כְּדֵי לִשְׁלֹט, שֶׁכָּךְ מַכְרִיזִים לְפָנָיו, וּכְדֵי לִכְנֹס הַתְּבוּאָה בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כִּנֵּס יוֹסֵף תְּבוּאָה בְּכָל מָקוֹם כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּרָקֵב.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה, הַכֹּל הוּא לְצַלְּגֵל גְּלְגּוּלִים, מְשׁוּם שֶׁרָצָה לְקַיֵּם הַגְּזֵרָה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הֵבִיא כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ הָעוֹלָם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ הֵבִיא אֶת הָאָדָם לָעוֹלָם וּמָצָא מָזוֹן.

[בֹּא רְאֵה] כְּמוֹ כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְאַבְרָהָם, (בראשית טו) יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְגוֹ', וְאַזַּרְי כֵּן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל.

כְּשֶׁבָּא יוֹסֵף לְאֶרֶץ מִצְרַיִם, לֹא מָצָא בָּהּ רְכוּשׁ גָּדוֹל. גְּלְגֵּל גְּלְגּוּלִים, וְהֵבִיא רָעָב עַל הָעוֹלָם, וְכָל הָעוֹלָם הָיוּ מְבִיאִים כֶּסֶף וְזָהָב לְמִצְרַיִם, וְהִתְמַלְאָה כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם כֶּסֶף וְזָהָב. לְאַוָּזר שֶׁהַכֹּל נִתְקַן רְכוּשׁ גָּדוֹל, הֵבִיא אֶת יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם.

שֶׁכָּךְ דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בָּרִאשׁוֹנָה בּוֹרֵא [מַקְדִּים] רְפוּאָה, וְאַוָּזר כָּךְ מַכֶּה. כָּךְ בָּרִאשׁוֹנָה הִתְקִין רְכוּשׁ גָּדוֹל, וְאַוָּזר כָּךְ הֵבִיא אוֹתָם לַגָּלוּת, וְעַל כֵּן גְּלְגֵּל גְּלְגּוּלִים וְהֵבִיא רָעָב עַל [כָּל] הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ מְבִיאִים כֶּסֶף וְזָהָב כָּל הָעוֹלָם לְמִצְרַיִם.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק, הוּא גָּרַם עֹשֶׁר שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁיִּטְּלוּ יִשְׂרָאֵל, כַּכָּתוּב (תהלים קה) וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאֵין בִּשְׁבָטָיו כּוֹשֵׁל. וּמִיָּדוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק זֶה בָּא לְיִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ט) רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וּבַאֲרוּהוּ. רְאֵה חַיִּים – אֵלּוּ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁזּוֹכֶה לוֹ כָּרָאוּי.

עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ כָּתוּב אַהֲבָה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ. מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁצַּד הַיָּמִין אוֹזֵז אוֹתָהּ, שֶׁכָּתוּב (שם) עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ זָסָד.

כָּל יְמֵי חַיֵּי הַבֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִקְשֶׁרֶת בַּחַיִּים, וְהִיא הָעוֹלָם שֶׁשּׁוֹרִים בָּהּ חַיִּים. שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא שׁוֹרִים בּוֹ חַיִּים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא מַגִּיעִים לְכָאן אוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁל אוֹתָהּ הַשֶּׁמֶשׁ, וְהִסְתַּלְּקוּ מֵהָעוֹלָם מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יג) וְזָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ וְגוֹ'. מַה זֶּה וְזָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ? שֶׁסִּלֵּק אֶת אוֹרוֹ וְלֹא מֵאִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְגוֹ'.

כִּי הוּא זֶלְקָךְ בַּחַיִּים – זֶהוּ הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה. וּצְרִיכִים לְהַכְנִיס הַלְּבָנָה בַּשֶּׁמֶשׁ וְהַשֶּׁמֶשׁ בַּלְּבָנָה שֶׁלֹּא לְהַפְרִידָם, וְזֶה הוּא זֶלְקָ הָאָדָם לְהַכְנֵס עִמָּם

לָעוֹלָם הַבָּא.

מַה כָּתוּב אַזָּרֵיו? (קהלת ט) כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה. הַפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ. כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת, וְכִי הַתְרָה הָרְצוּעָה שֶׁאָדָם יַעֲשֶׂה כָּל מַה שֶּׁיְכוֹל? אֶלָּא כָּתוּב לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ. מַה זֶּה בְּכֹחֲךָ? זוֹ נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁהִיא הַכֹּחַ שֶׁל הָאָדָם, לִזְכּוֹת בָּהּ לָעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא.

דָּבָר אַחֵר בְּכֹחֲךָ – זוֹ הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָנוּ, שֶׁהִיא הַכֹּחַ לְהִתְחַזֵּק בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְצָרִיךְ בֶּן אָדָם לִזְכּוֹת בָּהּ בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכֹחַ זֶה, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר בָּהּ לָעוֹלָם הַהוּא.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַחַר שֶׁיֵּצֵא הָאָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵין בּוֹ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת דָּבָר וְלוּמַר, עַכְשָׁו מִכָּאן וָהָלְאָה אֶעֱשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים. שֶׁוַּדַּאי שֶׁאֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר וְגוֹ'. אִם לֹא זָכָה אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יִזְכֶּה בּוֹ אַחַר כָּךְ לָעוֹלָם הַהוּא. וּבְאֲרוּכָה, מִי שֶׁלֹּא מַתְקִין צֵידָה לָלֶכֶת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יֹאכַל בָּעוֹלָם הַהוּא. וְיֵשׁ מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁיֹּאכַל מֵהֶם כָּאן, וְהַכֹּל נִשְׁאָר לָעוֹלָם הַבָּא וּלְהִנּוֹן מֵהֶם.

בֹּא רְאֵה, יוֹסֵף זָכָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזָכָה בָּעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְהֵאָחֵז בְּאִשָּׁה יִרְאַת ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לט) וְזָטָאתִי לֵאלֹהִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ זָכָה לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזָכָה אֶת יִשְׂרָאֵל.

מַה כָּתוּב? (שם מז) וַיְלַכְּטֵם יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף, וְכָךְ רָאוּי. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא לוֹקֵט הַכֹּל, וְכָל הָעֹשֶׁר עוֹמֵד בּוֹ. וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב (שם א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי, וַדַּאי יוֹסֵף צָרִיךְ לִשְׁלֹט עַל הַמַּלְכוּת.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה. מִי מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה?

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַצַּדִּיק שַׁלִּיט, מִשּׁוּם שֶׁהִנָּה מְמֻנֶּה נְזוֹן הָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לְהִזּוֹן, וְלַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא יֵשׁ מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וְיֵשׁ לוֹ מֶרְכָּבָה תַּזְוִתוֹנָה. הַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְוִתוֹנָה הִיא מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנָה, וְיוֹסֵף נִקְרָא צַדִּיק, וְלוֹ רָאוּי לִהְיוֹת רוֹכֵב עַל מִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר לוֹ, לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁיִּהְיֶה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה. וַיִּקְרְאוּ לְפָנָיו אַבְרֵךְ, מַה זֶּה אַבְרֵךְ? הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשָׁרִים הַשָּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה, וְהַכֹּל כּוֹרְעִים כְּנֶגֶד הַמָּקוֹם הַזֶּה. וְנָתוֹן אוֹתוֹ עַל כָּל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם מוֹדִים אֵלָיו, מִשּׁוּם זֶה הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת מַלְכוּת הָאָרֶץ כְּעֵין מַלְכוּת הָרָקִיעַ, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה. וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּאָרֶץ, עוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְאשׁוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא קִבְּלָה מַלְכוּת שְׁלֵמָה עַד שֶׁהִתְזַוְּגָה עִם הָאָבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָהּ הַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁתָּאִיר מִסּוֹד הָאָבוֹת.

וּכְשֶׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק יָרַד לְמִצְרַיִם בָּרְאשׁוֹנָה, הוּא מָשַׁךְ אַזַּר כָּךְ עִמּוֹ אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי אֵין שְׁכִינָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַזַּר הַצַּדִּיק, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְשַׁךְ יוֹסֵף לְמִצְרַיִם בָּרְאשׁוֹנָה, וְנָטַל אֶת כָּל עֹשֶׁר הָעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאַזַּר כָּךְ יָרְדָה שְׁכִינָה לְמִצְרַיִם וְכָל הַשְּׁבָטִים עִמָּהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹסֵף, שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית, זָכָה לְהִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמוֹ, וְזָכָה לַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה וְלַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ כְּאִלּוּ קִיֵּם כָּל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כֻּלָּהּ, שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית שְׁקוּלָה כְּכָל הַתּוֹרָה.

וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יב) מַשָּׂא דְּבַר ה' עַל יִשְׂרָאֵל נְאֻם ה' נֹטֵה שָׁמַיִם וְיֹסֵד אֶרֶץ וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן. מַשָּׂא דְּבַר ה'. בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה שֶׁאָמַר מַשָּׂא, לָמָּה מַשָּׂא? אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עַל הַדִּין

שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים וְאָמַר מַשָּׂא – זֶה לְטוֹב. בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עַל יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר מַשָּׂא – זֶה לְרַע.

בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עַל הַדִּין שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים לְטוֹב, מִשּׁוּם שֶׁמַּשָּׂא הוּא מַעֲמָסָה, כִּבְיָכוֹל זוֹ מַעֲמָסָה עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַשָּׁלוֹם שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וּכְשֶׁנִּגְזָר הַדִּין עֲלֵיהֶם, עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ הַמַּעֲמָסָה הַזּוֹ שֶׁהוּא סוֹבֵל עֲלֵיהֶם. בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּגְזָר דִּין עַל יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר מַשָּׂא, כִּבְיָכוֹל מַעֲמָסָה הִיא עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ מַשָּׂא מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה, זֶה מַשָּׂא.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר נָטָה שָׁמַיִם וְיִסַּד אָרֶץ, לָמָּה צָרִיךְ וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ? וְכִי לֹא הָיִינוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא יֹצֵר רוּחַ אָדָם? אֶלָּא לְהַרְאוֹת דַּרְגָּה יְדוּעָה, שֶׁכָּל הָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה. אִם אָמַר וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם וְלֹא יוֹתֵר – יָפֶה. אֲבָל מַה זֶּה בְּקִרְבּוֹ? אֶלָּא זֶה סוֹד בִּשְׁנֵי צְדָדִים, שֶׁהֲרֵי מֵהַנָּהָר הַהוּא שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, מִשָּׁם יוֹצְאוֹת וּפוֹרְחוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת וּמִתְכַּנְּסוֹת לְמָקוֹם אֶחָד, וְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הִיא יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ. וְזֶה כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, וְאוֹתוֹ הַוָּלָד מְצַיֶּרֶת לָהּ בְּמֵעֶיהָ, עַד שֶׁהַכֹּל מִצְטַיֵּר בְּצִיּוּר מֻשְׁלָם בְּמֵעֶיהָ. כָּךְ וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ, בְּקִרְבּוֹ זֶה עוֹמֵד, עַד שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם בָּעוֹלָם וְנוֹתֵן לוֹ.

דָּבָר אַחֵר וְיֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ – בְּקִרְבּוֹ שֶׁל אָדָם מַמָּשׁ. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָאָדָם וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ אֶת נִשְׁמָתוֹ וְיוֹצֵא לָאֲוִיר שֶׁל הָעוֹלָם, אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁבְּתוֹכוֹ לֹא מוֹצֵאת גּוּף לְהִתְפַּשֵּׁט בְּתוֹכוֹ, וְעוֹמֶדֶת בְּצַד אֶחָד בְּתוֹכוֹ.

וּכְשֶׁאָדָם מִתְפַּשֵּׁט גּוּפוֹ, אוֹתָהּ הָרוּחַ מִתְפַּשֶּׁטֶת וְנוֹתֶנֶת בּוֹ כֹּחַ. וְכֵן כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף מִתְגַּדֵּל, כָּךְ הָרוּחַ נוֹתֶנֶת בּוֹ כֹּחַ שֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם עַמָּהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ מַמָּשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, יֵצֶר רוּחַ אָדָם מַה זֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהָרוּחַ הַהִיא צְרִיכָה כֹּחַ שֶׁלְמַעְלָה יוֹתֵר לְהִסְתַּיֵּעַ עִמָּהּ, וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ סִיּוּעַ לָאָדָם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאוֹתָהּ הָרוּחַ צְרִיכָה סִיּוּעַ – כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹתוֹ הָאָדָם וּכְמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַגּוּף נִתְקָן, כָּךְ גַּם מְתַקְּנִים לוֹ אֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ וּמוֹסִיפִים לוֹ רוּחַ לְהִתְתַּקֵּן, וְזֶה הוּא יֹצֵר רוּחַ אָדָם בְּקִרְבּוֹ.

וּבֹא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁאָבַד יוֹסֵף מֵאָבִיו, יַעֲקֹב אִבֵּד אוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הָרוּחַ שֶׁהָיְתָה בּוֹ, וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה. אַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? (בראשית מה) וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְכִי עַד עַכְשָׁיו הָיָה מֵת? אֶלָּא אוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הָרוּחַ הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה וְלֹא הָיְתָה בְּתוֹכוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָעֶצֶב שֶׁהָיָה בּוֹ גָּרַם לוֹ, [וְאִם גָּרְמָה לוֹ לָזֶה] שֶׁלֹּא הָיְתָה רוּחַ בְּקִיּוּמָהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְכָאן כָּתוּב וַיַּרְא יַעֲקֹב, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִתְבַּשֵּׂר. מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ? אֶלָּא וַיַּרְא יַעֲקֹב, שֶׁרָאָה אֶת כָּל דַּיֵּרֵי הָאָרֶץ שֶׁהוֹלְכִים לִמְצָרַיִם וּמְבִיאִים תְּבוּאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יַעֲקֹב.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ זָכָה לְהִתְחַבֵּר עִם הָאָבוֹת, וַיַּרְא אֶת מְקוֹמוֹ בְּתוֹכָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי זְכַרְיָה הָיוּ הוֹלְכִים מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיָה עִמָּהֶם יְהוּדִי אֶחָד שֶׁמַּחֲזִיק נוֹד שֶׁל יַיִן. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יֵיסָא לְרַבִּי זְכַרְיָה, פָּתוֹחַ פִּיךָ וֶאֱמֹר דָּבָר אֶחָד מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר כָּל יוֹם לִפְנֵי הַמְּאוֹר הַקָּדוֹשׁ.

פָּתוֹחַ וְאָמַר, (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם – אֵלּוּ דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. שֶׁמִּי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה עָלָיו אֶת נְעִימוּת הַשְּׁכִינָה שֶׁלֹּא תָּזוּז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם – שֶׁכָּל נְתִיבוֹת הַתּוֹרָה כֻּלָּם שָׁלוֹם. שָׁלוֹם לוֹ לְמַעְלָה, שָׁלוֹם לוֹ לְמַטָּה. שָׁלוֹם לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר הַיְהוּדִי הַהוּא, כְּמוֹ מַטְבֵּעַ בְּכִיס נִמְצָא בַּפָּסוּק הַזֶּה. אָמְרוּ לוֹ, מִנַּיִן לְךָ? אָמַר לָהֶם, שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא, וְלָמַדְתִּי כָּאן דָּבָר [טוֹב] בַּפָּסוּק הַזֶּה. פָּתַזוּ וְאָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא בִּשְׁנֵי גְוָנִים וּבִשְׁנֵי צְדָדִים. קוֹרְאִים בּוֹ דְּרָכִים וְקוֹרְאִים בּוֹ נְתִיבוֹת. קוֹרְאִים בּוֹ נֹעַם, וְקוֹרְאִים בּוֹ שָׁלוֹם. מִי הַדְּרָכִים וּמִי הַנְּתִיבוֹת? מִי הַנֹּעַם וּמִי הַשָּׁלוֹם?

אֶלָּא דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם, הֵיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ. שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בַּתּוֹרָה דֶּרֶךְ, זוֹ דֶּרֶךְ פְּתוּזָה לַכֹּל. כַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ שֶׁפְּתוּזָה לְכָל אָדָם, כָּךְ דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם. אֵלּוּ הַדְּרָכִים שֶׁפְּתוּזִים מִן הָאָבוֹת, שֶׁכָּרוּ בַּיָּם הַגָּדוֹל, וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ, וּמֵאוֹתָם הַדְּרָכִים נִפְתָּזִים לְכָל עֵבֶר וּלְכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם.

וְהַנֹּעַם הַזֶּה הִיא נְעִימוּת שֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא מְאִירִים כָּל הַמְּאוֹרוֹת וְנִפְרָדִים לְכָל עֵבֶר, וְאוֹתוֹ הַטּוֹב וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁיּוֹנְקִים [שֶׁיּוֹרְשִׁים] הָאָבוֹת נִקְרָא נֹעַם. דָּבָר אַחֵר – הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא נֹעַם, וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הָעוֹלָם הַבָּא, כָּל הַשְּׂמָחָה וְכָל הַטּוּב וְכָל הָאוֹרוֹת וְכָל הַזְּרוּת שֶׁל הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים, וּמְשׂוֹם כָּךְ נִקְרָא נֹעַם.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הָרְשָׁעִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנֶסֶת הַשַּׁבָּת, כֻּלָּם נָחִים, וְיֵשׁ לָהֶם זְרוּת וּמְנוּחָה. בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, יֵשׁ לָנוּ לְעוֹרֵר שִׂמְחָה עֶלְיוֹנָה עָלֵינוּ שֶׁנִּנָּצֵל מֵאוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁל הָרְשָׁעִים שֶׁנִּדְחוּנוּ [שֶׁזָּזְרוּ] מִן הַשָּׁעָה הַהִיא וָהָלְאָה. וְיֵשׁ לָנוּ לְהִתְעוֹרֵר וְלוֹמַר, (תהלים צ) וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. זֶהוּ הַנֹּעַם הָעֶלְיוֹן, שִׂמְחַת [זְרוּת] הַכֹּל, וְעַל כֵּן דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם.

וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם, מִי זֶה נְתִיבֹתֶיהָ? אֵלּוּ הֵם הַשְּׁבִילִים שֶׁיּוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה, וְאֶת כֻּלָּם לוֹקֵחַ הַבְּרִית הַיְּחִידִי שֶׁנִּקְרָא שָׁלוֹם, שָׁלוֹם הַבַּיִת, וּמַכְנִיס אוֹתָם לַיָּם הַגָּדוֹל כְּשֶׁהוּא בִּגְבוּרָתוֹ, וְאָז נוֹתֵן לוֹ שָׁלוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. בֹּא רְאֵה, יוֹסֵף הָיָה בְּרִית שָׁלוֹם, וְהָיָה מֶלֶךְ בְּמִצְרַיִם וְשָׁלִיט עַל הָאָרֶץ, וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ הַשְּׁכִינָה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ.

וְעִם כָּל זֶה, לְיַעֲקֹב הָיָה שֶׁבֶר, כְּדֵי לִקְנוֹת תְּבוּאָה בְּמִצְרַיִם, וּרְאֵה שֶׁהוּא שֶׁבֶר עַל שֶׁבֶר, שֶׁיֵּרְדוּ בָּנָיו לְמִצְרַיִם, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַרְאוּ עַצְמְכֶם אֶלָּא כְּמוֹ רְעֵבִים, כְּמוֹ אֲנָשִׁים שֶׁאֵין לָהֶם שֹׂבַע.

אָמַר רַבִּי זְוַקְיָה, וַדַּאי סוֹד יֵשׁ כָּאן, שֶׁהֲרֵי בְּכָל זְמַן שֶׁהוּא צַעַר בָּעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ בַּשּׁוּק, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתָּפֵס בַּזְּטָאָיו, וְעַל כֵּן אָמַר לָמָּה תִתְרָאוּ, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

דָּבָר אַוֵּר וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם – תְּבוּאָה מַמָּשׁ, שֶׁהֲרֵי עַל כֵּן שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָעָב לָעוֹלָם, כְּדֵי לְהוֹרִיד אֶת יַעֲקֹב וְאֶת בָּנָיו לְשָׁם, וְעַל זֶה רָאָה אֶת בְּנֵי הָאָרֶץ שֶׁהָיוּ מְבִיאִים מִשָּׁם תְּבוּאָה.

וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם. בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת יִצְחָק, בָּאוּ יַעֲקֹב וְעֵשָׂו לַזְּלֵק, וְעֵשָׂו יָצָא מְזֻלְקוֹ שֶׁל הָאָרֶץ וּמֵהַכֹּל, וְיַעֲקֹב שֶׁיִּסְבֹּל אֶת הַגָּלוּת יִסֹּל הַכֹּל. וְעַל זֶה רָאָה אוֹתוֹ הַשֶּׁבֶר שֶׁהָיָה לוֹ בְּמִצְרַיִם הוּא וּבָנָיו לִסְבֹּל אֶת הַגָּלוּת, וְעַל זֶה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ, מִלְּפָנַי הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא עֲלֵיכֶם מְקַטְרֵג. וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם רְדוּ שָׁמָּה. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ רד״ו, כַּזְּוַשְׁבּוֹן הַזֶּה הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם.

וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ וְגוֹ׳. רַבִּי יֵיסָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי וְאֶזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה לַה׳.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה מֵהָאָדָם, הוּא זוֹקֵף אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, וְכָל שׁוֹנְאָיו נִכְנָעִים תַּזְוֹתָיו.

אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׁנְאוּ אָזְיו, דָּזוּ אוֹתוֹ מֵהֶם – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים אוֹתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בָּא זָמְיו – בָּרַז מִלְּפָנָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִים אוֹתוֹ עַל כָּל מַלְכוּתוֹ, וְכֻלָּם הָיוּ כּוֹרְעִים וְסוֹגְדִים לְפָנָיו. וְאֶת יוֹסֵף דָּזוּ אָזְיו, אַזַּר כָּךְ כֻּלָּם כָּרְעוּ וְהִשְׁתַּזְווּ לְפָנָיו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ אָזְיו יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּזְווּ לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – מַה זֶּה וְעַתָּה? כְּמוֹ וְאַתָּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הִגָּה נִתְבָּאֵר, עֵת שֶׁהִיא הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה. וּמִי הִיא אוֹתָהּ הָעֵת? זוֹ ה״א, וְנִקְרֵאת עַתָּה. וְעַתָּה – זֶה הוּא וּבֵית דִּינוֹ.

יָרוּם רֹאשִׁי – לְהָרִים אוֹתָהּ בְּכָבוֹד וּמַלְכוּת. עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי – אֵלּוּ שְׂאָר מַלְכֵי הָאָרֶץ. וְאָזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. בְּאָהֳלוֹ – זֶה אֹהֶל מוֹעֵד. זְבָחִי תְרוּעָה – שֶׁיִּשְׁמַע כָּל הָעוֹלָם. אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה – מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁהִיא הַתְּרוּעָה. שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם, מֵהַצַּד שֶׁל הַתְּרוּעָה, בָּאָה הַשִּׁירָה וְהַתְּשַׁבַּחַת.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי – זֶה עֵשָׂו וְכָל הַשָּׂרִים שֶׁלּוֹ. וְאָזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. זְבָחִי תְרוּעָה – שֶׁכָּתוּב (שם נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה, כְּדֵי לְהַעֲבִיר אֶת הַדִּין מִן הָעוֹלָם. אָשִׁירָה וַאֲזַמְּרָה – לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבֵּחַ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְלֹא הֶפְסֵק לְעוֹלָם.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – בַּכֹּל, יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר רָע, שֶׁכָּתוּב עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי, זֶה הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁהוּא סְבִיב הָאָדָם, וְהוּא שׂוֹנֵא אוֹתוֹ בַּכֹּל. וְאָזְבְּחָה בְאָהֳלוֹ זִבְחֵי תְרוּעָה – זוֹ הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִצַּד הָאֵשׁ, כַּכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה יָרוּם רֹאשׁוֹ [שֶׁל הָאָדָם] וְנִשְׁבָּרִים כָּל שׂוֹנְאָיו לְפָנָיו, כַּכָּתוּב (תהלים יז) תַּכְרִיעַ קָמַי תַּזְוִתָּי.

דָּבָר אַחֵר וְעַתָּה יָרוּם רֹאשִׁי – לְהִכָּלֵל עִם הָאָבוֹת, שֶׁהֲרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ לְהִדָּבֵק עִם הָאָבוֹת, וְאָז יִתְרוֹמֵם וְיַעֲלֶה לְמַעְלָה, וְהוּא בְּקָשֶׁר אֶזֵּד עִמָּם. עַל אֹיְבַי סְבִיבוֹתַי – אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּצַד הַשְּׂמֹאל, כֻּלָּם בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁמִּתְכַּוְּנִים לְזַבֵּל, וְאָז הַשֶּׁמֶשׁ מִתְזַבֵּר לַלְּבָנָה, וְהַכֹּל הוּא אֶזֵּד.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל הָאָרֶץ. זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשּׁוֹלֵט בַּלְּבָנָה וּמֵאִיר לָהּ וְזָן אוֹתָהּ. הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, מִמֶּנּוּ כֻּלָּם נִזּוֹנִים וּמִשָּׁם פּוֹרְזוֹת הַנְּשָׁמוֹת לַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם מִשְׁתַּזְּוִים אֶל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא תָלוּי בְּמַזָּל,

וּבְאַרוּהוּ.

וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת אֶזְיוֹ וְהֵם לֹא הִכִּירֻהוּ. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מט) לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבֵנִי. בֹּא רְאֵה, שְׁלֹשָׁה הֵם שֶׁפּוֹוְזִדִּים וְלֹא יוֹדְעִים מִפָּה הֵם פּוֹוְזִדִּים, וּבְאַרוּהוּ. אֲבָל מִי שֶׁפּוֹוֵזֵד וְלֹא יוֹדֵעַ מִמַּה הוּא פּוֹוֵזֵד – מִשּׁוּם אוֹתָם הַוַּזָּטָאִים שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ שֶׁהֵם וַזָּטָאִים, וְלֹא מַשְׁגִּיחַ בָּהֶם, וְהוּא פּוֹוֵזֵד בִּימֵי רָע.

מִי הֵם יְמֵי רָע? אֵלּוּ הֵם הַיָּמִים שֶׁהֵם מְזַדְּמְנִים בְּאוֹתוֹ רָע, וּמִי הֵם? זֶה [הוּא] יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא נִקְרָא רָע, וְיֵשׁ לוֹ יָמִים יְדוּעִים שֶׁנִּתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת בָּעוֹלָם לְהַסְטִין לְכָל אוֹתָם שֶׁמְּטַמְּאִים אֶת דַּרְכֵיהֶם. שֶׁמִּי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁנִּקְרָאִים יְמֵי רָע, וְאֵלּוּ מְמַנִּים עַל אוֹתָם וַזָּטָאִים שֶׁדָּשִׁים אוֹתָם בְּנֵי אָדָם בְּעִקְּבֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם שֶׁמְּטַמְּאִים אֶת דַּרְכֵיהֶם, כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל מַזִּיקִים מְזַדְּמְנִים אֲצָלָם וּמְטַמְּאִים אוֹתָם. בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לָלֶכֶת – בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ מַנְהִיגִים אוֹתוֹ מַמָּשׁ. בָּא אָדָם לְהִטָּהֵר – כַּמָּה הֵם שֶׁמְּסַיְּעִים לוֹ.

הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁכְּשֶׁאָדָם קָם בַּבֹּקֶר, צָרִיךְ לִרְוֹזֵץ יָדָיו מִתּוֹךְ נַטְלָה שֶׁל מַיִם, שֶׁהוּא כְּלִי לִטֹּל מִמֶּנּוּ מַיִם, מִתּוֹךְ מִי שֶׁרַוַּזְתָּ יָדוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהוּ. וּבֹא רְאֵה, בִּשְׁבִיל הַנַּטְלָה הַזּוֹ בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

וְעוֹד, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לִטֹּל יַד יָמִין בִּשְׂמֹאל, כְּדֵי לְהַשְׁלִיט יָמִין עַל שְׂמֹאל, וְיִרְוַזֵּץ הַיָּמִין מִן הַשְּׂמֹאל, וּמִשּׁוּם זֶה הִיא נְטִילָה. וְעַל כֵּן מִי שֶׁנּוֹטֵל יָדוֹ, יִטֹּל יָמִין בִּשְׂמֹאל, לְהַשְׁלִיט הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן מָקוֹם לַיֵּצֶר הָרָע לִשְׁלֹט כְּלָל, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁדִּין הָרָע שׁוֹלֵט, לֹא מֵשִׁיב יָדוֹ מִלְּהָרַע, וּבְשָׁעָה שֶׁהַיָּמִין שׁוֹלֵט עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְשַׁבֵּר אוֹתָם, וְזֶס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם וְלֹא מְכַלֶּה אוֹתָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מִי שֶׁהוּא וַזּוֹטֵא, בְּאוֹתָם הַוַּזָּטָאִים שֶׁדָּשׁ בָּהֶם בְּרַגְלָיו,

לֹא יָדַע עֲלֵיהֶם, וּפוֹזֵד תָּמִיד. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה תָּמִיד נִשְׁמָר מִהַזָּטָאִים הַלָּלוּ, וּכְשֶׁהָיָה יוֹצֵא לַקְּרָב, הָיָה מְפַשְׁפֵּשׁ בָּהֶם, וְעַל כֵּן לֹא פָזַד לְהִלָּוֵזם עִמָּהֶם בַּקְּרָב.

וּבֹא רְאֵה, אַרְבָּעָה מְלָכִים הָיוּ, מַה שֶּׁבְּקֹשׁ זֶה לֹא בְּקֹשׁ זֶה. דָּוִד אָמַר (תהלים יז) אֶרְדֹּוף אוֹיְבַי וְאַשִּׂיגֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד כַּלוֹתָם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה נִשְׁמָר מִן הַזָּטָאִים הַלָּלוּ, וְלֹא נָתַן מָקוֹם לִשּׁוֹנְאָיו לִשְׁלֹט, וְעַל כֵּן רָצָה לִרְדֹּף אַזָּרֵיהֶם תָּמִיד, וְהֵם לֹא יִרְדְּפוּ אַזָּרָיו לִתְבֹּעַ אֶת זָטָאָיו וְיִפֹּל בִּידֵיהֶם.

אָסָא הָיָה מְפַזֵּד יוֹתֵר. אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה מְפַשְׁפֵּשׁ בַּזָּטָאָיו, וְלֹא כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הוּא רָצָה לִרְדֹּף אַזָּרֵיהֶם, וְלֹא לְהִלָּוֵזם בָּהֶם, וַיַּהַרֹג אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָךְ הָיָה, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–ב יד) וַיִּרְדְּפֵם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וְגוֹ', וְכָתוּב וַיִּגֹּף ה' אֶת הַכּוּשִׁים לִפְנֵי אָסָא וְלִפְנֵי יְהוּדָה וַיָּנֻסוּ הַכֻּשִׁים. [וְכֵן] מַה כָּתוּב בְּדָוִד? (שמואל א ל) וַיַּכֵּם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף וְעַד הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם. אֲבָל אָסָא, הוּא רוֹדֵף וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה.

גַּם יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה כָּךְ הָיָה מְבַקֵּשׁ וְאוֹמֵר, אֵינִי יָכוֹל לִרְדֹּף וְלֹא לַהֲרֹג, אֶלָּא אֲנִי אֲזַמֵּר, וְאַתָּה תַּהֲרֹג אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה כָּל כָּךְ מְפַשְׁפֵּשׁ כְּמוֹ אָסָא, וְכָךְ עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–ב כ) וּבְעֵת הֵחֵלּוּ בְרִנָּה וּתְהִלָּה נָתַן ה' מְאָרְבִים עַל בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהַר שֵׂעִיר הַבָּאִים לִיהוּדָה וַיִּנָּגְפוּ.

וְזִזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה אַף כָּךְ גַּם אָמַר, אֵינִי יָכוֹל לֹא לְזַמֵּר וְלֹא לִרְדֹּף וְלֹא לְהִלָּוֵזם בַּקְּרָב, מִשּׁוּם שֶׁפָּזַד מֵהַזָּטָאִים הַלָּלוּ שֶׁאָמְרוּ. מַה כָּתוּב? (מלכים–ב יט) וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה' וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פָּגָרִים מֵתִים. וְזִזְקִיָּה הָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, וְשׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרַג אוֹתָם.

וּמָה הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ הָיוּ פּוֹזְדִים מִן הַזָּטָאִים הַלָּלוּ – שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. מִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵהַזָּטָאִים הַלָּלוּ

וּלְבַשְׁתָּם בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עָלָיו אוֹתָם יְמֵי רָעָ, שֶׁלֹּא מְרַוְּמִים עָלָיו.

בֹּא רְאֵה, וַיַּכֵּר יוֹסֵף אֶת אֶחָיו. בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְלוּ בְּיָדוֹ, הוּא רִוֵּם עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם, וְהֵם לֹא הִכִּירֻהוּ. שֶׁאוֹתָם שִׁמְעוֹן וְלֵוִי בָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְעַל כֵּן לֹא רִוְּמוּ עָלָיו, שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה לֹא מְרַוְּמִים עַל בְּנֵי אָדָם בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹפְלִים בִּידֵיהֶם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד (תהלים מט) לָמָּה אִירָא. לֹא כָּתוּב יָרֵאתִי, אֶלָּא אִירָא, [אֶלָּא] שֶׁיֵּשׁ [שֶׁאֵין] לִי לְפָחֹד מֵאוֹתָם יְמֵי רָעָ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. עָוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבֵּנִי, מִי הֵם עֲקֵבַי? אֵלּוּ הֵם בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו. זֶה הוּא הָעֲקֵב, וְהֵם הָעֲקֵבִים שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בָּהֶם תָּמִיד, בְּאוֹתוֹ הַזֵּוְטָא שֶׁאָדָם דָּשׁ בּוֹ תָּמִיד בַּעֲקֵבוֹ.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב? (ישעיה ה) הוֹי מוֹשְׁכֵי הָעָוֹן בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה זַטָּאָה. בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא – שֶׁדָּשׁ בּוֹ בָּעָקֵב וְלֹא זוֹשֵׁשׁ עָלָיו, וְאַזַּר כָּךְ מִתְזַזֵּק וְנַעֲשֶׂה [בְּזַבְלֵי הַשָּׁוְא] כַּעֲבוֹת הָעֲגָלָה, וּמִתְזַזֵּק אוֹתוֹ הַזֵּוְטָא, וּמַסְטֶה אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְהִשָּׁמֵר מִזַּזְטָאֵיהֶם, וְהֵם תָּמִיד מְפַשְׁפְּשִׁים בְּמַעֲשֵׂיהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא עֲלֵיהֶם מְקַטְרֵג בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יַשְׁטִינוּ עֲלֵיהֶם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְתַקָּנֶת לָהֶם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לָלֶכֶת בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם.

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וְגוֹ'. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (שם כד) בִּנְפֹל אוֹיְבֵךְ אַל תִּשְׂמָח וּבִכָּשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם שֶׁיְּהֵא לִכְבוֹדוֹ וּלְשַׁמֵּשׁ לְפָנָיו תָּמִיד וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהּ בַּתּוֹרָה תָּמִיד.

וְכֵיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם, נָתַן לְפָנָיו תּוֹרָה, וְלִמֵּד אוֹתוֹ בָּהּ לָדַעַת אֶת דְּרָכֶיהָ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ הֱכִינָהּ

וְגַם זְקָרָה. וְאַזַּר כָּךְ, וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא חָכְמָה וְסוּר מֵרָע בִּינָה. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל בָּהּ וְלֹא שָׁמַר אוֹתָהּ, עָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ וְנִתְפַּס בְּזִיזָטְאוֹ.

וְכָל אוֹתָם שֶׁעָבְרוּ עַל דָּבָר אֶזְוֵד שֶׁל הַתּוֹרָה נִתְפָּסוּ בָהּ. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁהִתְזַכֵּם עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, עָבַר עַל דָּבָר אֶזְוֵד שֶׁל הַתּוֹרָה, וְגָרַם לוֹ לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ אֶת מַלְכוּתוֹ וּלְפַלֵּג אֶת הַמַּלְכוּת מִבְּנוֹ. מִי שֶׁעוֹבֵר עַל הַתּוֹרָה עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְיוֹסֵף שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ תּוֹרָה, וְאָזְיוּ נָפְלוּ בְיָדוֹ, לָמָּה גִּלְגֵּל עֲלֵיהֶם כָּל הַגִּלְגּוּל הַזֶּה, וַהֲרֵי הוּא יָדַע אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלִּמֵּד אוֹתוֹ אָבִיו? אֶלָּא זֹס וְשָׁלוֹם שֶׁיּוֹסֵף גִּלְגֵּל עֲלֵיהֶם גִּלְגּוּלִים לִנְקֹם מֵהֶם, אֶלָּא כָּל זֶה לֹא עָשָׂה אֶלָּא לְהָבִיא אֶת אָזְיוּ בִּנְיָמִין אָצְלוֹ, שֶׁתִּשְׁוּקָתוֹ הָיְתָה אֵלָיו, וְהוּא לֹא הִשְׁאִיר אֶת אָזְיוּ לְפַל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיְצַו יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וְגוֹ', וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּלוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַלְּבָנָה, הָיָה תָּמִיד מִסְתַּכֵּל בָּהּ, כַּכָּתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. הַשְׁגָּזָתוֹ בָּהּ תָּמִיד. וְכָתוּב אָז רָאָה, שֶׁהֲרֵי הַשֶּׁמֶשׁ בְּהַשְׁגָּזָתוֹ בָּהּ מְאִירָה. וַיְסַפְּרָהּ, מַה זֶּה וַיְסַפְּרָהּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח) בְּמָקוֹם סַפִּיר אַבְנֶיהָ.

הֶכֵינָהּ, שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּתִקּוּן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים מְזֻלָּקֶת לְשִׁבְעִים שָׂרִים, הִתְקִין אוֹתָהּ בְּשִׁבְעָה עַמּוּדִים עֶלְיוֹנִים לְהָאוֹר וְלָשֶׁבֶת עַל שִׁלְמוּת. וְגַם זְקָרָהּ, לְהַשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ תָּמִיד, פַּעַם אַזַּר פַּעַם, שֶׁאֵין פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים.

וְאַזַּר כָּךְ הִזְהִיר אֶת הָאָדָם וְאָמַר, וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא חָכְמָה וְסוּר מֵרָע בִּינָה, שֶׁהֲרֵי הִיא מִתְעַטֶּרֶת עַל הַתַּזְוִתּוֹנִים לִירָא וְלָדַעַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגִלְלָהּ. וְסוּר מֵרָע בִּינָה, בְּרוּר מֵהַפָּסֹלֶת שֶׁלֹּא לִקְרַב עִמּוֹ, וְאָז הַשְׁגָּזַת [הַמְּצֹאוּת] הַבִּינָה לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

רַבִּי יוֹסֵי קָם לַיְלָה אֶזְוֵד לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְהָיָה שָׁם עִמּוֹ יְהוּדִי אֶזְוֵד שֶׁפָּגַשׁ בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (משלי י) לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת רֶשַׁע – אֵלּוּ הֵם שֶׁלֹּא

מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְהוֹלְכִים אַזַּר דִּבְרֵי הָעוֹלָם וְלִכְנֹס אוֹצָרוֹת רָשַׁע. מַה כָּתוּב? (קהלת ה) וְאָבַד הָעֹשֶׁר הַהוּא בְּעִנְיַן רָע, מְשׁוּם שֶׁהֵם אוֹצָרוֹת רָשַׁע.

וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת – אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דְּרָכֶיהָ לְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה נִקְרֵאת עֵץ חַיִּים, וְנִקְרֵאת צְדָקָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָּנוּ.

דָּבָר אַזַּר וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת – זוֹ צְדָקָה מַמָּשׁ, וְהִיא בִּשְׁנֵי גְוָנִים וּבִשְׁנֵי צְדָדִים. קוֹרֵא לוֹ תוֹרָה וְקוֹרֵא לוֹ צְדָקָה, וְהַכֹּל אֶחָד.

אָמַר אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי, וְקוֹרֵא לוֹ שָׁלוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כָּךְ זֶה וַדַּאי שֶׁנִּקְרֵאת שָׁלוֹם. קָם אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי וְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. פָּתַח אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי וְאָמַר, (משלי כז) עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע לָחֶם וּמְרַדֵּף רֵיקִים יִשְׂבַּע רִישׁ. הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, וְכִי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא זָכָם מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, אֵיךְ אָמַר שֶׁיִּתְאַמֵּץ אָדָם לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה וּלְהִשְׁתַּדֵּל אַזַּרְיָהּ וְיַעֲזֹב זַיֵּי עוֹלָם?.

אֶלָּא סוֹד הוּא. פָּתַח וְאָמַר, (בראשית ב) וַיַּקְהֵל ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנְחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, וּבֵאַרְתִּי שֶׁהוּא בְּסוֹד הַקַּרְבָּנוֹת. בֹּא רְאֵה, לְעָבְדָהּ – זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וּלְשָׁמְרָהּ – זֶה הַמֶּלֶךְ הַתַּחְתּוֹן. הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. לְעָבְדָהּ – [לַזָּכָר] בְּסוֹד שֶׁל זָכוֹר. וּלְשָׁמְרָהּ – בְּסוֹד שֶׁל שָׁמוּר.

וּמְשׁוּם כָּךְ עֹבֵד אַדְמָתוֹ זֶה גַּן עֵדֶן, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְלַעֲבֹד וְלִמְשֹׁךְ לָהּ בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, וּכְשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת וְנִמְשָׁכוֹת לָהּ בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, גַּם הוּא מִתְבָּרֵךְ עִמָּהּ. בֹּא רְאֵה שֶׁהַכֹּהֵן שֶׁמְּבָרֵךְ מִתְבָּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ו) וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם. וּמְשׁוּם כָּךְ עֹבֵד אַדְמָתוֹ יִשְׂבַּע לָחֶם – זֶהוּ הַמָּזוֹן שֶׁלְּמַעְלָה. וּמְרַדֵּף רֵיקִים – מִי שֶׁיִּתְדַּבֵּק בַּעֲצַת הָאַזַּר שֶׁהוּא מְרַדֵּף רֵיקִים – יִשְׂבַּע רִישׁ וַדַּאי. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אַשְׁרֶיךָ שֶׁזָּכִיתָ לַדָּבָר הַזֶּה.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר פָּסוּק אַזַּרְיוֹ, (משלי כז) אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת. זֶהוּ אָדָם שֶׁבּוֹ אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה

לוֹ מַאֲכָל שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם לֶאֱכֹל, לֹא הָיָה מַזְקִין אוֹתוֹ עַד שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ מְזוֹנוֹ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אַזַּר שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וּבִקֵּשׁ מְזוֹנוֹ מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ, אָז הָיָה מַזְקִין, וְהָיָה תָּמִיד אוֹמֵר: לֹא נַזְקִין עַד שֶׁיְּזָנְנוּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ.

וְאֵין לְהַעֲשִׁיר לֹא יְנָקָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָצָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַזְּיִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַזְּיִים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. עַכְשָׁו שֶׁהִיא הַשָּׁעָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה – נִשְׁתַּדֵּל.

פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ בְּסוֹד הַזְּוָלוֹם וְאָמַר, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּוָלְמוֹת אֲשֶׁר זָלְמוּ לָהֶם וְגוֹ'. וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּוָלְמוֹת, וְכִי לָמָּה יוֹסֵף [אָמַר אוֹ] זָכַר לָהֶם אוֹתָם הַזְּוָלוֹמוֹת שֶׁזָּלְמוּ לָהֶם, וּמַה הוֹעִיל לוֹ אִלּוּ לֹא הִזְכִּיר לָהֶם, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף הָיָה זָכָם, וְכָתוּב כָּל עָרוּם יַעֲשֶׂה בְדָעַת וּכְסִיל יִפְרֹשׂ אִוֶּלֶת?

אֲבָל כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהֵם בָּאוּ וּמִשְׁתַּזְּוִים לוֹ אַפַּיִם עַל הָאָרֶץ, אָז נִזְכַּר מִמַּה שֶׁזָּלְמוּ לָהֶם כְּשֶׁהָיָה עִמָּהֶם, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמָּתִי וְגַם נִצָּבָה וְהִנֵּה תְסֻבֶּינָה אֲלֻמֹּתֵיכֶם וַתִּשְׁתַּזְוֶיןָ לַאֲלֻמָּתִי. אָמַר יוֹסֵף בְּשָׁעָה שֶׁרָאָה שֶׁכּוֹרְעִים אֶזְיוֹ לְפָנָיו, שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ אֲזֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּזְווּ לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה, אָז וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּוָלְמוֹת אֲשֶׁר זָלְמוּ, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁהֵם קָיְמִים.

עוֹד, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַזְּוָלְמוֹת אֲשֶׁר זָלְמוּ – זָכַר אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שִׂכְוָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי זְלוֹם שֶׁהוּא טוֹב, צָרִיךְ אָדָם לְהַזְכִּירוֹ, שֶׁלֹּא יִשָּׁכֵחַ, וְאָז מִתְקַיֵּם, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁכָּחַ לִפְנֵי הָאָדָם, כָּךְ נִשְׁכָּחַ עָלָיו.

בֹּא רְאֵה, זְלוֹם שֶׁלֹּא נִפְתַּר, כְּאִגֶּרֶת שֶׁלֹּא נִקְרְאָה. וּבֹא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִזְכָּר, כְּמוֹ שֶׁלֹּא הִכִּיר אוֹתוֹ. וְעַל זֶה, מִי שֶׁנִּשְׁכַּחַ מִמֶּנּוּ זְלוֹם וְלֹא יָדַע אוֹתוֹ, לֹא עוֹמֵד עָלָיו לְהִתְקַיֵּם. וּמִשּׁוּם זֶה יוֹסֵף הָיָה זוֹכֵר אֶת זְלוֹמוֹ, כְּדֵי לְהִתְקַיֵּם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִשָּׁכַח הַזְּוָלוֹם מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם, וְהָיָה תָּמִיד מְצֻפֶּה לוֹ. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים אַתֶּם. הוּא זָכַר אֶת הַזְּוָלוֹם, אֲבָל לֹא אָמַר לָהֶם דָּבָר, אֶלָּא מְרַגְּלִים אַתֶּם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (קהלת ה) כִּי בָּא הַזְּוָלוֹם בְּרֹב עִנְיָן וְקוֹל כְּסִיל בְּרֹב

דְּבָרִים. כִּי בָּא הַזְּלוּם בְּרֹב עִנְיָן, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁכַּמָּה הֵם הָעוֹזְרִים בַּזְּלוּם, וּמְמַנִּים דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, עַד שֶׁהַזְּלוּמוֹת מֵהֶם כֻּלָּם אֱמֶת, וּמֵהֶם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם אֱמֶת וְכָזָב. אֲבָל לְאוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, אֵין מִתְגַּלִּים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים כְּלוּם, אֶלָּא כֻּלָּם אֱמֶת.

בֹּא רְאֵה דָּנִיֵּאל מַה כָּתוּב בּוֹ, (דניאל ב) אָז לְדָנִיֵּאל בְּחֶזְיוֹן הַלַּיְלָה סוֹד גְּלָה, וְכָתוּב (שם ז) דָּנִיֵּאל רָאָה זְלוּם בִּהְיוֹתוֹ יָשֵׁן עַל מִשְׁכָּבוֹ, אוֹ כָּתַב אֶת הַזְּלוּם. וְאִם יֵשׁ בּוֹ דְּבָרִים כּוֹזְבִים, לָמָּה נִכְתַּב בֵּין הַכְּתוּבִים? אֶלָּא אוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם עוֹלוֹת, לֹא מִתְזַכְּרִים בָּהֶם אֶלָּא דְּבָרִים קְדוֹשִׁים, שֶׁמּוֹדִיעִים לוֹ דִּבְרֵי אֱמֶת, דְּבָרִים קַיָּמִים, שֶׁלֹּא מִשַּׁקְּרִים לְעוֹלָמִים.

וְאִם תֹּאמַר, הִנֵּה שָׁנִינוּ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה זְלוּם טוֹב, הִנֵּה נִשְׁמָע שֶׁהָיָה רוֹאֶה דָּוִד דְּבָרִים שֶׁלֹּא אֱמֶת? אֶלָּא וַדַּאי, כָּל יָמָיו הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לִשְׁפֹּךְ דָּמִים וְנִלְוָזִם קְרָבוֹת, וְכָל זְלוּמוֹת לֹא הָיוּ אֶלָּא זְלוּמוֹת רָעִים, זְרִבָּן וּשְׁטָמָה וְדָם וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, וְלֹא זְלוּם שֶׁל שָׁלוֹם.

וְאִם תֹּאמַר, לְאָדָם טוֹב מַרְאִים זְלוּם רָע? כָּךְ זֶה וַדַּאי. כָּל אוֹתָם רָעוֹת שֶׁעֲתִידִים לְהַשִּׂיג – עַל אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, וְאוֹתָם עֲנָשִׁים שֶׁעֲתִידִים לְהֵעָנֵשׁ בָּעוֹלָם הַהוּא כֻּלָּם רוֹאֶה, כְּדֵי שֶׁכָּל שָׁעָה תִּהְיֶה יִרְאַת אֲדוֹנוֹ עָלָיו. וְהִנֵּה הֵעִירוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ג) וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו – זֶה זְלוּם רָע. וְעַל זֶה לְאוֹתוֹ צַדִּיק מַרְאִים לוֹ זְלוּם רָע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהִנֵּה שָׁנִינוּ, שֶׁאוֹתוֹ אָדָם שֶׁרוֹאֶה זְלוּם, צָרִיךְ לוֹ לְפָתְזֵז אֶת פָּיו בּוֹ לִפְנֵי אֲנָשִׁים שֶׁאוֹהֲבִים אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה רְצוֹנָם אֲלֵיהֶם לְטוֹב וְיִפְתְּזוּ פִּיהֶם לְטוֹב, וְיִמָּצֵא הָרָצוֹן וְהַדָּבָר הַכֹּל לְטוֹב. הָרָצוֹן שֶׁהוּא הַמַּזָּלוֹת רֵאשִׁית הַכֹּל, וְהַמִּלָּה שֶׁהִיא סִיּוּם הַכֹּל. וְעַל כֵּן נִמְצָא שֶׁהִנֵּה הוּא שְׁלֵמוּת בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל מִתְקַיֵּם, וּצְרִיכִים אוֹהֲבֵי הָאִישׁ לְהִתְקַיֵּם בְּאוֹתוֹ פָּתְרוֹן

טוֹב, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹדִיעַ לָאָדָם כָּל אָזְדָּ וְאָזְדָּ בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא, וּבְאוֹתוֹ גָּוֶן שֶׁכָּל אָזְדָּ וְאָזְדָּ אוֹמֵר שֶׁיִּהְיֶה זְלוֹם. אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, וַדַּאי שֶׁהַזְּלוֹם אֵינוֹ אֶלָּא לְאָדָם צַדִּיק, שֶׁהוּא רָאָה זְלוֹם כָּרָאוּי.

וּבֹא וּרְאֵה, שֶׁכַּאֲשֶׁר אָדָם יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ, נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם לְמַעְלָה וְנִכְנֶסֶת לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנֶסֶת, וְכַמָּה קְבוּצוֹת מַזִּיקִים עוֹמְדִים וְהוֹלְכִים בָּעוֹלָם וּפוֹגְשִׁים אֶת אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה. אִם הִיא צַדִּיקָה, עוֹלָה לְמַעְלָה וְרוֹאָה מַה שֶּׁרוֹאָה. וְאִם לֹא, נֶאֱחֶזֶת בַּצַּד הַהוּא, וּמוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים כּוֹזְבִים אוֹ דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לַזְּמַן הַקָּרוֹב. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁבּוֹ, הִיא מוֹדִיעָה לוֹ מַה שֶּׁרָאֲתָה.

וְעַל כֵּן לְאָדָם שֶׁאֵינוֹ צַדִּיק מוֹדִיעִים לוֹ זְלוֹם טוֹב שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת, הַכֹּל כְּדֵי לְהַסְטוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ דֶּרֶךְ הָאֱמֶת. כֵּיוָן שֶׁהוּא הֵסִיט אֶת דַּרְכּוֹ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. שֶׁכָּל מִי שֶׁבָּא לְהִטָּהֵר – מְטַהֲרִים אוֹתוֹ, וּמִי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. הִנֵּה וַדַּאי כָּךְ נִתְבָּאֵר.

יָשְׁבוּ עַד שֶׁעָלָה הַבֹּקֶר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי לֹא זָכַר שְׁמוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּאוֹתָם דְּגָלִים, שֶׁכָּתוּב (במדבר ב) דֶּגֶל מַזְּנֵה אֶפְרַיִם, וְלֹא כָּתוּב דֶּגֶל מַזְּנֵה יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁהִתְגָּאָה עַל אֶחָיו, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

אָמַר אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי, וַדַּאי שָׁמַעְתִּי, שֶׁיּוֹסֵף הוּא בָּעוֹלָם הַזָּכָר, וְכָל הַשְּׁבָטִים הֵם בָּעוֹלָם הַנְּקֵבָה, וְעַל כֵּן לֹא נִכְלָל יוֹסֵף עִמָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַזָּכָר עִמָּהֶם.

מַה כָּתוּב? כֻּלָּנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נָזְנוּ. נָזְנוּ? אַזְנוּ הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! לָמָּה זָסֵר א׳? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הַבְּרִית לֹא נִמְצָא עִמָּם. הִסְתַּלֵּק מִשָּׁם א׳, שֶׁהַרֵי א׳ הוּא זָכָר. וְעַל כֵּן ב׳ הִיא נְקֵבָה, א׳ זָכָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ א׳ הִסְתַּלֵּק מִשָּׁם, וְנִשְׁאֲרוּ אוֹתָן נְקֵבוֹת אֵצֶל הַשְּׁכִינָה.

אַזַּר כָּךְ אָמְרוּ בְּנִים אֲנַזְנוּ. נוֹסָפָה א׳. אָמְרוּ וְלֹא יָדְעוּ מָה אָמְרוּ, מִשּׁוּם

שֶׁיּוֹסֵף נִמְצָא שָׁם, וְהִשְׁלִימוּ הַדָּבָר וְאָמְרוּ אֲנַזְנוּ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵיהֶם עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אַזִּים אֲנַזְנוּ. וְיוֹסֵף הוּא בַּזְּשִׁבּוֹן. כְּשֶׁנִּכְנַס בַּזְּשִׁבּוֹן, אָמְרוּ אֲנַזְנוּ. וּכְשֶׁלֹּא נִכְנַס בַּזְּשִׁבּוֹן, אָמְרוּ נָזְנוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ כָּאן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִכָּאן, כַּכָּתוּב (מלאכי ג) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה' וּלְזֹשְׁבֵי שְׁמוֹ.

וַיֶּאֱסֹף אֹתָם אֶל מִשְׁמָר שְׁלֹשֶׁת יָמִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ לָמָּה? אֶלָּא שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים שֶׁל שְׁכֶם, שֶׁכָּתוּב (בראשית לד) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ, וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ. לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא לֹא עָשָׂה כְּמוֹ שֶׁהֵם עָשׂוּ בִּשְׁכֶם, שֶׁגָּרְמוּ לְאַנְשֵׁי שְׁכֶם לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם אֶת זֹאת, סוֹד הַבְּרִית, וְאַזַר שֶׁעָשׂוּ הַבְּרִית הַזּוֹ, הָרְגוּ אוֹתָם, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם אֶזְוֹד. וְהוּא מַה כָּתוּב? זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֶת הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרֵא, שֶׁמַּר הַבְּרִית. וְכָל הַגִּלְגּוּל הַזֶּה לֹא הָיָה אֶלָּא בִּשְׁבִיל בִּנְיָמִין.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַזְנוּ עַל אָחִינוּ וְגוֹ'. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו – זֶה שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁכָּתוּב (שם לו) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בַּעַל הַזַּלְמוּת הַלָּזֶה בָּא. מַה לְהַלָּן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי – אַף כָּאן שִׁמְעוֹן וְלֵוִי.

בֹּא רְאֵה, מִי אִישׁ וּמִי אָחִיו? אֶלָּא אִישׁ זֶה שִׁמְעוֹן. כָּתוּב כָּאן אִישׁ, וְכָתוּב שָׁם (במדבר כה) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא. מַה לְהַלָּן מִשִּׁמְעוֹן – אַף כָּאן גַּם שִׁמְעוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁזָּזַר בִּתְשׁוּבָה, בָּכָה וְהִתְנַזֵּם עַל זֶה, וְאָמַר לְלֵוִי אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַזְנוּ. עַל כֵּן נִבְנָה מַזָּלוֹ שׁוֹר, כְּמוֹ שֶׁמַּזָּלוֹ שֶׁל יוֹסֵף שׁוֹר, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ. וּמַזָּלוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן הוּא שׁוֹר.

וְעַל כֵּן וַיַּקְהֵז מֵאִתָּם אֶת שִׁמְעוֹן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקָּטֵרֵג עִם לֵוִי, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁמְעוֹן וְלֵוִי, כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם מִתְזַוְּגִים, יְכוֹלִים לְקַטְרֵג. וַיֶּאֱסֹר אוֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם. הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, לְעֵינֵיהֶם אֲסָרוֹ, וְאַזַּר שֶׁיָּצְאוּ הָיָה מַאֲכִיל אוֹתוֹ וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי כה) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם. אִם כָּךְ, יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק אֵיךְ עָשָׂה כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שם) כִּי גֲחָלִים אַתָּה זוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ וַה' יְשַׁלֶּם לָךְ?.

אֶלָּא זֹס וְזָלִילָה שֶׁיּוֹסֵף לְכָךְ הוּא זָשַׁשׁ, אֶלָּא כְּאָדָם לְאָוְזָיו כָּךְ גַּם הָיָה עוֹשֶׂה, הִתְנַהֵג עִמּוֹ בְּאַוָּזָה וְלֹא בְּצוּרָה אַוֶּרֶת, וְלֹא עִמּוֹ בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא עִם כָּל אֲוָזָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיִּצַּו יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וּלְהָשִׁיב כַּסְפָּיהֶם אִישׁ אֶל שַׂקּוֹ וְלָתֵת לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן, כְּדֵי לְהִתְנַהֵג עִמָּם בְּאַוָּזָה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (נזום א) אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נָגוּזוּ וְעָבַר וְעִנִּתִךְ לֹא אֲעַנֵּךְ עוֹד. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָעָם בְּכֻלָּם יֵשׁ שָׁלוֹם וְאֵין בָּהֶם בַּעֲלֵי שִׂנְאָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עֲלֵיהֶם, וְהַדִּין לֹא שׁוֹלֵט בָּהֶם. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם עוֹבְדִים לְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְהֵם בְּשָׁלוֹם – הַדִּין לֹא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וּבֵאֲרוּהָ שֶׁכָּתוּב (הושע ד) זֻבוּר עֲצַבִּים אֶפְרַיִם הַנַּזּוּ לוֹ.

וְכֵן נָגוּזוּ וְעָבָר, מַה זֶּה וְכֵן נָגוּזוּ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וְנָגוּזוּ! אֶלָּא זֶהוּ רֹאשׁ הַפָּסוּק שֶׁהוּא שָׁלוֹם, אַף כָּאן שָׁלוֹם, וּמִי הוּא? זֶהוּ צְדָקָה. מִשּׁוּם שֶׁצְּדָקָה זֶהוּ שָׁלוֹם, וּמִי שֶׁמַּרְבֶּה בִּצְדָקָה, מַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה וּמַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַטָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְכֵן נָגוּזוּ וְעָבָר, שֶׁגּוֹזְזִים מֶמֶנּוּ בִּצְדָקָה. וְעָבָר? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת וְעָבְרוּ. מַה זֶּה וְעָבָר? אֶלָּא זֶה הַדִּין שֶׁל הָרָגָז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) עַד יַעֲבָר זָעַם. עָבַר הַדִּין מֵעֲלֵיהֶם.

דָּבָר אַוֵּר כֹּה אָמַר ה' אִם שְׁלֵמִים – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם בְּרִית הַקְּדֻשׁ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ תָּמִיד, וְשֶׁהָאָדָם יִהְיֶה בּוֹ שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְאִם אֵין הָאָדָם שׁוֹמֵר אוֹתוֹ תָּמִיד, הֲרֵי הוּא פָּגוּם, פָּגוּם בַּכֹּל. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. מַה זֶּה

תָּמִים? שָׁלֵם. שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִתְקַיְּמָה בּוֹ בְּרִית, הוּא פָּגוּם.

וּמְשׁוּם כָּךְ, אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים – אִם שְׁלֵמִים שֶׁשּׁוֹמְרִים הַמִּצְוָה הַזּוֹ לִהְיוֹת שְׁלֵמִים, שֶׁלֹּא יִהְיוּ פְּגוּמִים. וְכֵן רַבִּים – יִרְבּוּ וְיִגְדְּלוּ בּוֹ, מְשׁוּם שֶׁאֵין הַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת לָעוֹלָם אֶלָּא עִם הַבְּרִית הַזּוֹ. וְכֵן נָגוּוּ – זֶה אִם שְׁלֵמִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ תָּמִיד, נָגוּוּ מִי שֶׁנִּמּוֹל וְקִבֵּל עָלָיו אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ. וְעָבָר – מַה זֶּה וְעָבָר? אוֹתָהּ זֶהֳמַת הָעָרְלָה שֶׁהָיְתָה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה.

דָּבָר אַוֵּר כֹּה אָמַר ה' אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים – אֵלּוּ בְּנֵי יַעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ אֲצֶל יוֹסֵף, הֵם שְׁלֵמִים, שֶׁעוֹמְדִים עִם הַבְּרִית. וְכֵן נָגוּוּ – שֶׁהָלְכוּ וְהִשְׁאִירוּ אֶת יוֹסֵף וְאֶת שִׁמְעוֹן. וְעָבָר – אָז הַדִּין שׁוֹרֶה בְּגָלְמָם [הַשְׁכִּינָה שָׁרְתָה בֵּינֵיהֶם], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב) וְעָבַר ה' לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ דִּין קָשֶׁה וְיֵשׁ דִּין רָפֶה. הַדִּין הַקָּשֶׁה זָוָק, הַדִּין הָרָפֶה זַלָּשׁ. וְכַאֲשֶׁר יוֹנֵק הַדִּין הָרָפֶה הַזֶּה מֵהַדִּין הַקָּשֶׁה, אָז מִתְגַּבֵּר, וְהוּא זָוָק.

בְּשָׁעָה שֶׁנַּעֲשֶׂה דִּין עַל יִשְׂרָאֵל, נַעֲשֶׂה בַּדִּין הָרָפֶה הַזֶּה, וְאֵינוֹ מִתְגַּבֵּר בְּאוֹתוֹ הַדִּין הַקָּשֶׁה. וּכְשֶׁהַדִּין נַעֲשֶׂה עַל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִתְגַּבֵּר הַדִּין הָרָפֶה הַזֶּה בַּדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁלְּמַעְלָה כְּדֵי לְהִתְגַּבֵּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָבַר ה' לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם. וְעָבָר – שֶׁהִתְמַלֵּא עֶבְרָה וָזַעַם וְהִתְגַּבֵּר בַּדִּין הַקָּשֶׁה. אַף כָּאן וְעָבָר. וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְכַּנְּסִים עֲשָׂרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאָזַד מֵהֶם נִשְׁמָט, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹגֵז עָלָיו.

דָּבָר אַוֵּר וְכֵן נָגוּוּ – כְּשֶׁמִּתְבַּטְּלִים מֵהֶם אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים, אֲזַי וְעָבָר. מַה זֶּה וְעָבָר? רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּזְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הִיא נִדּוֹנֶנֶת בְּכַמָּה דִּינִים בְּטָרֶם תִּכָּנֵס לִמְקוֹמָהּ. אַוֵּר כָּךְ כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת יֵשׁ לָהֶן לַעֲבֹר בְּזֶה הַנָּהָר דִּינוֹר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא וְלִרְוִיזִין שָׁם. וּמִי הוּא שֶׁיַּעֲמֹד שָׁם וְיַעֲבֹר בְּלִי פַּחַד? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְהַר ה' וְגוֹ', וְנִשְׁמַת הַצַּדִּיק עוֹבֶרֶת בְּלִי פַּחַד, וְיָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בִּצְדָקָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְיִתֵּן מִמָּמוֹנוֹ לִצְדָקָה, אֲזַי וְעָבַר

בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם וְלֹא פַּוְזֵד, וְהַכָּרוּז קוֹרֵא לַנַּעֲשָׂמָה הַהִיא, (נזזום א) וְעִנְּתֵךְ לֹא אֲעַנֵּךְ עוֹד. מִי שֶׁזָּכָה לַעֲבֹר בָּזֶה, אֵין לוֹ יוֹתֵר דִּין כְּלָל.

בֹּא רְאֵה, כָּל זֶה שֶׁל יוֹסֵף עִם אֶזְוִיו וְכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לָמָּה צָרִיךְ? אֶלָּא תּוֹרַת אֱמֶת הִיא הַתּוֹרָה, וְכָל דְּרָכֶיהָ דְּרָכִים קְדוֹשׁוֹת, וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וּקְדוֹשִׁים וּדְרָכִים לִבְנֵי אָדָם לְהִתְוַזֵּק בָּהֶם.

פָּתוּז וְאָמַר, (משלי כ) אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה רָע וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָאָדָם שֶׁיִּתְגַּבֵּר בַּתּוֹרָה, וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וּלְצַד הַיָּמִין, וְלֹא יֵלֵךְ לִצַּד הַשְּׂמֹאל. וּמִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם לָלֶכֶת לִצַּד הַיָּמִין, יֵשׁ לָהֶם לְהַרְבּוֹת אַהֲבָה זֶה עִם זֶה, וְלֹא תִּהְיֶה שִׂנְאָה זֶה עִם זֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַכְזִישׁ אֶת הַיָּמִין, שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִדְבָּקִים בּוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם כָּךְ הוּא יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע, וְיִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְזַוֵּק אֶת יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר רָע בְּאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הַכְּשֵׁרִים, וְאִם אָדָם סוֹטֶה לִשְׂמֹאל, אָז מִתְגַּבֵּר יֵצֶר רָע עַל יֵצֶר טוֹב. וּמִי שֶׁהָיָה פָּגוּם, מַשְׁלִים לוֹ בְּזִוּטְאוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין הַמְעֻוָּל הַזֶּה נִתְקָן אֶלָּא בַּזִּוּטָאִים שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יְתַקֵּן אוֹתוֹ יֵצֶר רָע בְּזִוּטְאוֹ, וְתָמִיד יִשְׂמֵר, שֶׁהֲרֵי יֵצֶר טוֹב רוֹצֶה לְהַשְׁלִימוֹ תָּמִיד בִּשְׁלֵמוּת, וְלֹא יֵצֶר הָרָע. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה רָע קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשַׁע לָךְ.

דָּבָר אַזּוֹר אַל תֹּאמַר אֲשַׁלְּמָה רָע – כַּכָּתוּב (תהלים לז) וּמְשַׁלְּמֵי רָעָה תַּזַּוֵּת טוֹבָה. לְמִי שֶׁשִּׁלֵּם לוֹ טוֹבָה – שֶׁלֹּא יְשַׁלֵּם לוֹ רָע, מִשּׁוּם [יִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵת עֲשׂוּ וְזִוְיוּ. וְגַם הוּא תָּמִיד עוֹשֶׂה] שֶׁכָּתוּב (משלי יז) מֵשִׁיב רָעָה תַּזַּוֵּת טוֹבָה לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ. אֲפִלּוּ לְמִי שֶׁהִשְׁלִימוֹ לוֹ רָעוֹת, אֵין לוֹ לְהַשְׁלִים רָע תְּמוּרַת אוֹתוֹ הָרָע שֶׁשִּׁלְּמוֹ לוֹ, אֶלָּא קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשַׁע לָךְ.

וְהַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁלֹּא רָצָה לְשַׁלֵּם רָע לְאֶזְוִיו בְּשָׁעָה שֶׁנָּפְלוּ בְּיָדוֹ. קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשַׁע לָךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה יָרֵא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא, שֶׁכָּתוּב וְאֵת עֵשָׂו וּזְיוּ וְגוֹ'. [וְגַם] וְהוּא הָיָה תָּמִיד מְצַפֶּה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, קַוֵּה לַה' וְיֹשַׁע לָךְ.]

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (משלי כ) מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלֶּנָּה. מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עֵצוֹת, שֶׁמֵּבִיא טְעָמִים לְגַלְגֵּל גְּלְגּוֹלִים עַל הָעוֹלָם עַל יְדֵי יוֹסֵף לְקַיֵּם אֶת אוֹתָהּ הַגְּזֵרָה שֶׁגָּזַר רָעָב עַל הָאָרֶץ [הָעוֹלָם]. וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלֶּנָּה – זֶה יוֹסֵף שֶׁגִּלָּה אוֹתָם עֲמֻקִּים שֶׁגָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, לֹא דַּי לְיוֹסֵף שֶׁהוּא לֹא שִׂלֵּם רָע לְאֶחָיו, אֶלָּא שֶׁעָשָׂה עִמָּהֶם חֶסֶד וֶאֱמֶת, וְכָךְ דַּרְכֵי הַצַּדִּיקִים תָּמִיד. מִשּׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עֲלֵיהֶם תָּמִיד, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ – זֶה יְהוּדָה, וְהִנֵּה פָּרְשׂוּהָ, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְקָרֵב לְיוֹסֵף עַל הָעֵסֶק שֶׁל בִּנְיָמִין. וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלֶּנָּה – זֶה יוֹסֵף.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב עַל שַׁעַר הַכְּנִיסָה שֶׁל לוּד. רָאָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וְיָשַׁב עַל בְּלִיטָה בְּצַד הָהָר, וְהָיָה עָיֵף מִן הַדֶּרֶךְ, וְיָשַׁב וְיָשַׁן שָׁם. בֵּינְתַיִם רָאָה נָזָשׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא אֵלָיו. יָצָא קוֹסְטָפָא דְּגוּרְדְּנָא (מִין שֶׁרֶץ) וְהָרַג אֶת הַנָּזָשׁ. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הָאִישׁ, רָאָה אֶת אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ כְּנֶגְדּוֹ שֶׁהָיָה מֵת. הִזְדַּקֵּף אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְנָפְלָה אוֹתָהּ הַבְּלִיטָה לָעֻמֶק שֶׁתַּחְתֶּיהָ וְנִצּוֹל.

בָּא אֵלָיו רַבִּי אַבָּא, אָמַר לוֹ, אֱמֹר לִי מַה מַּעֲשֶׂיךָ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְוִיחַ לְךָ שְׁנֵי הַנִּסִּים הַלָּלוּ שֶׁאֵינָם לְזוּזָם? אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, כָּל יָמַי לֹא שִׂלֵּם לִי אִישׁ רָע בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הִתְפַּיַּסְתִּי עִמּוֹ וּמָחַלְתִּי לוֹ. וְעוֹד, אִם לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ, לֹא עָלִיתִי עַל מִטָּתִי עַד שֶׁמָּחַלְתִּי לוֹ וּלְכָל אוֹתָם שֶׁצִּעֲרוּ אוֹתִי, וְלֹא זָשַׁשְׁתִּי כָּל הַיּוֹם לְאוֹתוֹ הָרָע שֶׁשִּׁלֵּם לִי, וְלֹא דַּי לִי זֶה, אֶלָּא שֶׁמְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וְהָלְאָה הִשְׁתַּדַּלְתִּי לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם טוֹב.

בָּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, מַעֲשָׂיו שֶׁל זֶה הֵם יוֹתֵר מִיוֹסֵף, שֶׁיּוֹסֵף הָיוּ אֶחָיו וַדַּאי, וְהָיָה לוֹ לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, אֲבָל מַה שֶּׁזֶּה עָשָׂה – יוֹתֵר מִיוֹסֵף, נָאֶה הוּא

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרַוֵּיחַ לוֹ נֵס עַל נֵס.

פָּתַח וְאָמַר, (שם י) הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בֶּטַח וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ. הוֹלֵךְ בַּתֹּם יֵלֵךְ בֶּטַח – זֶה הָאָדָם הַהוּא שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, יֵלֵךְ בֶּטַח – שֶׁלֹּא יְכוֹלִים נְזָקֵי הָעוֹלָם לְהָרַע לוֹ. וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ – מִי יִוָּדֵעַ? זֶה הוּא מִי שֶׁסּוֹטֶה מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְרוֹצֶה לִגְבּוֹת מֵהֶם שְׁזֵבְּרוֹ, יִוָּדֵעַ. מַה זֶּה יִוָּדֵעַ? הוּא יַכֶּר בְּעֵינֵי כָּל בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁלֹּא יאבַד מֵהֶם הַדְּמוּת שֶׁל אוֹתוֹ הָאָדָם, כְּדֵי לְהָבִיא אוֹתוֹ לְמָקוֹם שֶׁיִּנָּקְמוּ מִמֶּנּוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ יִוָּדֵעַ.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתוֹ שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַסֶּה עָלָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִוָּדֵעַ וְלֹא יַכֶּר לְבַעֲלֵי הַדִּין, אֲבָל מְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ וְיַכֶּר לָהֶם. אַשְׁרֵי אוֹתָם בְּנֵי הָאָדָם שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וְהוֹלְכִים לָבֶטַח עַל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם אֵינָם פְּוּזָרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי הָאָדָם שֶׁאֵין יוֹדְעִים וְאֵין מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה. אוֹי לָהֶם בְּשָׁעָה שֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְבֹּעַ אוֹתָם עַל דִּין מַעֲשֵׂיהֶם, וְיָקוּם הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ לָתֵת וֶשְׁבּוֹן עַל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם בְּטֶרֶם יִפָּרְדוּ הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף.

וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם הַדִּין, הַיּוֹם שֶׁסְּפָרִים פְּתוּחִים וּבַעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עוֹמֵד הַנָּזָשׁ בְּקִיּוּמוֹ לִנְשֹׁךְ אוֹתוֹ, וְכָל הָאֵיבָרִים מִתְרַגְּשִׁים אֶצְלוֹ, וְהַנְּשָׁמָה נִפְרֶדֶת מִן הַגּוּף וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת, וְאֵין יוֹדַעַת לְאַיָּזֶה דֶּרֶךְ תֵּלֵךְ וּלְאַיָּזֶה מָקוֹם מַעֲלִים אוֹתָהּ.

אוֹי לְאוֹתוֹ הַיּוֹם! הַיּוֹם שֶׁל רִגָּז וּנְאָצָה אוֹתוֹ הַיּוֹם. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לָאָדָם לְהַרְגִּיז אֶת יִצְרוֹ כָּל יוֹם, לְהַזְכִּיר לְפָנָיו אוֹתוֹ יוֹם שֶׁיַּעֲמֹד בְּדִין הַמֶּלֶךְ, שֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתוֹ תַּוֵּוֹת הָאָרֶץ לְהַרְגִּיב, וְהַנְּשָׁמָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ.

וְשָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יִצְרוֹ טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע וְיִשְׁתַּדֵּל אַזְרָיו. אִם הוֹלֵךְ מִמֶּנּוּ – יָפֶה, וְאִם לָאו – יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִנֵּה אֵין לְךָ דָּבָר לִשְׁבֹּר אֶת הַיֵּצֶר הָרָע אֶלָּא הַתּוֹרָה. אִם הוֹלֵךְ – מוּטָב, וְאִם לֹא – יַזְכִּיר לוֹ אֶת יוֹם

הַמָּוֶת, כְּדֵי לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי זֶה הוּא יֵצֶר הָרָע, וְזֶה הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְכִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת נִשְׁבָּר לְפָנֵי יוֹם הַמָּוֶת, וַהֲרֵי הוּא הַהֶרֶג שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְנִשְׁמָע שֶׁזּוֹ שִׁמְּזָה שֶׁלּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ מַסְטֶה אֶת בְּנֵי הָאָדָם תָּמִיד כְּדֵי לְהַמְשִׁיכָם לָזֶה?.

אֶלָּא וַדַּאי מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר שֶׁיִּזְכֹּר לוֹ אָדָם אוֹתוֹ יוֹם הַמָּוֶת – וַדַּאי כֵּן זֶה, כְּדֵי לְשַׁבֵּר אֶת לֵב הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי אֵין יֵצֶר הָרָע שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצֵאת שִׁמְּזַת הַיַּיִן וְנַסּוּת הָרוּזַ, וּכְשֶׁנִּמְצֵאת רוּזַ שִׁבּוֹרָה, אָז נִפְרָד מִמֶּנּוּ וְאֵין שׁוֹרֶה עִמּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַזְכִּירוֹ אֶת יוֹם הַמָּוֶת, וְיִשָּׁבֵר גּוּפּוֹ, וְהוּא הוֹלֵךְ לוֹ.

בֹּא רְאֵה, יֵצֶר טוֹב צָרִיךְ שִׁמְּזָה שֶׁל תּוֹרָה, וְיֵצֶר הָרָע שִׁמְּזָה שֶׁל יַיִן וְנֹאוּפִים וְנַסּוּת רוּזַ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְרַגֵּז תָּמִיד מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הַגָּדוֹל, יוֹם הַדִּין, יוֹם הַזְּעָקָה, שֶׁאֵין לוֹ לָאָדָם לְהָגֵן עָלָיו אֶלָּא מַעֲשָׂיו הַכְּשֵׁרִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁיָּגֵנּוּ עָלָיו בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה.

בֹּא רְאֵה, וַיִּרְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף. וּמַה כֻּלָּם הָיוּ גְּבוֹרִים, כֻּלָּם זְקֵנִים, וְעֻלָּם אָזַד שֶׁהֵבִיא אוֹתָם לְבֵית יוֹסֵף פָּזְדוּ – כְּשֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְבֹּעַ אוֹתוֹ לְדִין אֶת הָאָדָם עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לָאָדָם לְהִזָּהֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִתְזַזֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְיָשִׂים בּוֹ אֶת בִּטְזוֹנוֹ. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא זוֹטֶא, אִם יַזַּזֵר מִמֶּנּוּ בְּתִשּׁוּבָה שְׁלֵמָה, הֲרֵי הוּא תַּקִּיף זָזָק, וְיִתְזַזֵּק בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּאִלּוּ לֹא זָטָא.

שֶׁהֲרֵי הַשְּׁבָטִים, מִשּׁוּם שֶׁזָּטְאוּ עַל גְּנֵבַת יוֹסֵף הָיוּ פָּזְזִדִים, שֶׁאִלְמָלֵא לֹא זָטְאוּ לֹא הָיוּ פָּזְזִדִים כְּלָל, מִשּׁוּם שֶׁזָּטְאֵי הָאָדָם מְשַׁבְּרִים אֶת לִבּוֹ, וְאֵין לוֹ כְּלָל כֹּזַ. מָה הַטַּעַם? שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ יֵצֶר הַטּוֹב נִשְׁבָּר עִמּוֹ, וְאֵין לוֹ כֹּזַ לְהִתְזַזֵּק עַל אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים כ) מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב, הַיָּרֵא [שְׁיִרְאָה וֹו] מִן הַזָּזָטְאִים שֶׁבְּיָדוֹ, שֶׁהֵם שָׁבָר הַלֵּב שֶׁל הָאָדָם.

וּבֹא רְאֵה לְכַמָּה דּוֹרוֹת נִפְרָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם וְזָטָאֵי הַשְּׁבָטִים, שֶׁהֲרֵי אֵין נֶאֱבָד מִלְּפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלוּם, וְנִפְרָע מִדּוֹר לְדוֹר, וְהַדִּין תָּמִיד עוֹמֵד לְפָנָיו עַד שֶׁנִּפְרָע, וְשׁוֹרֶה הַדִּין בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ.

מִנַּיִן לָנוּ? מֵזְּזְקָיָהוּ. זְזָטָא אֶת אוֹתוֹ הַזְּזָטָא, שֶׁגָּלָה אֶת נִסְתָּרוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לְגַלּוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אֶת יְשַׁעְיָהוּ וְאָמַר לוֹ, (ישעיה לט) הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשָּׂא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ׳

בֹּא רְאֵה כַּמָּה גָּרַם אוֹתוֹ הַזְּזָטָא מְשׁוּם שֶׁגָּלָה מַה שֶּׁהָיָה נִסְתָּר, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִתְגַּלָּה, נִתַּן הַמָּקוֹם לְמָקוֹם אַזֵּר שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִשְׁלֹט עָלָיו. מִשּׁוּם כָּךְ אֵין בְּרָכָה שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם נִסְתָּר. וּבְאַרְוָהּ, מַה שֶּׁהוּא [הָיָה] נִסְתָּר, הַבְּרָכָה [שֶׁהָיְתָה] שׁוֹרָה עָלָיו. כֵּיוָן שֶׁנִּתְגַּלָּה, נִתַּן מָקוֹם לְמָקוֹם אַזֵּר לִשְׁלֹט עָלָיו.

כָּתוּב (איכה א) כָּל מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ כִּי רָאוּ עֶרְוָתָהּ, וּבְאַרְוָהּ. אֲבָל כָּל מְכַבְּדֶיהָ הִזִּילוּהָ – זוֹ מַלְכוּת בָּבֶל, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם נִשְׁלַח דּוֹרוֹן לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לט) בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח מְרֹאדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל זְזְקָיָהוּ.

וּמַה כָּתוּב בָּהֶם? שָׁלוֹם לְזְזְקָיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְשָׁלוֹם לָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל וְשָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא הַפָּתֶק שֶׁלּוֹ מִמֶּנּוּ, הֶזֵּזִיר עַל לִבּוֹ וְאָמַר: לֹא נָאֶה שֶׁעָשִׂיתִי שֶׁהִקְדַּמְתִּי אֶת שְׁלוֹם הָעֶבֶד לִשְׁלוֹם רַבּוֹ. קָם מִכִּסְאוֹ וּפָסַע שָׁלֹשׁ פָּסִיעוֹת, וְהֶזֵּזִיר אֶת הַפָּתֶק שֶׁלּוֹ, וְכָתַב אֲזֵרִים תַּזְזִתֵיהֶם. וְכָךְ כָּתַב: שָׁלוֹם לֵאלֹהַּ הַגָּדוֹל, שָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם, וְשָׁלוֹם לִזְזְקִיָּה. וְזֶהוּ מְכַבְּדֶיהָ.

וְאַזֵּר כָּךְ הִזִּילוּהָ. מָה הַטַּעַם הִזִּילוּהָ? מִשּׁוּם כִּי רָאוּ עֶרְוָתָהּ, שֶׁהֶרְאָה לָהֶם זְזְקִיָּה, שֶׁאִלְמָלֵא כָּךְ לֹא הִזִּילוּהָ אַזֵּר כָּךְ. מִתּוֹךְ שֶׁזְּזְקִיָּהוּ הָיָה יוֹתֵר צַדִּיק, הִתְעַכֵּב הַדָּבָר מִלָּבֹא, וְלֹא בָא בְּיָמָיו, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לט) כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם וֶאֱמֶת בְּיָמָי. וְאַזֵּר כָּךְ פָּקַד אֶת אוֹתוֹ הַזְּזָטָא עַל בָּנָיו אַזְּרָיו.

כְּמוֹ כֵן אוֹתוֹ הַזְּזָטָא שֶׁל הַשְּׁבָטִים עָמַד עַד לְאַזֵּר מִכֵּן, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין

שֶׁלְּמַעְלָה לֹא יָכֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁנִּמְצְאָה הַשָּׁעָה לְהַפֵּרַע וְנִפָּרַע מֵהֶם. וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ זָטָאִים, תָּמִיד פַּוְזֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כז) וּפָזַרְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְגוֹ'. וְעַל כֵּן וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ וְגוֹ'.

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְזָיָא פָּתַח וְאָמַר, (משלי יג) תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה. זֶה הוּא שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁאֵין לָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בְּבַקָּשָׁתוֹ אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם בָּאָה וְאִם לֹא בָּאָה. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁאִם הוּא מִתְבּוֹנֵן בָּהּ, כַּמָּה בַּעֲלֵי הַדִּין בָּאִים לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשָׂיו.

וְסוֹד הוּא, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ הַהִתְבּוֹנְנוּת שֶׁהוּא מִתְבּוֹנֵן בְּאוֹתָהּ הַבַּקָּשָׁה, גּוֹרֶמֶת לוֹ לְמַחֲלַת לֵב. מַה זֶּה מַחֲלַת לֵב? זֶהוּ מִי שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד עַל הָאָדָם לְהַסְטִין לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה. שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְקַבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ, יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהִיא עֵץ חַיִּים, וְאָז תַּאֲוָה בָּאָה. מִי הַתַּאֲוָה? זוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁכָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם בְּיָדֶיהָ, וּמַכְנִיסָה אוֹתָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. כָּתוּב כָּאן בָּאָה, וְכָתוּב שָׁם (אסתר ב) בָּעֶרֶב הִיא בָּאָה. וְזוֹ הִיא תַּאֲוָה בָּאָה, בָּאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לְהַשְׁלִים אֶת רְצוֹן אוֹתוֹ הָאִישׁ.

דָּבָר אַחֵר תּוֹחֶלֶת מְמֻשָּׁכָה מַחֲלָה לֵב – זֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁנָּתָן אוֹתוֹ הַדָּבָר בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ, וְנִמְשָׁךְ עַד שֶׁנָּתָן מִיָּד לְיָד, וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא יָבֹא. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט וְנִמְשָׁךְ עִם כָּל אוֹתָם הַמַּמְנִים לְהוֹרִיד אוֹתוֹ לָעוֹלָם.

וְעֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה – זוֹ הִיא הַתּוֹחֶלֶת שֶׁלֹּא נִמְשֶׁכֶת, מְשׁוּם אוֹתָם מְמֻנֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן [לָהֶם] לוֹ מִיָּד, מְשׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר נִמְשֶׁכֶת בֵּין אוֹתָם מְמֻנֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת, כַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁנִּתָּנֶת לָהֶם רְשׁוּת לְעַיֵּן וּלְהִסְתַּכֵּל בְּדִינוֹ טֶרֶם יִתְּנוּ לוֹ, וּמַה שֶּׁיָּצָא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִתַּן לוֹ לָאָדָם, בֵּין שֶׁזּוֹכֶה בֵּין שֶׁלֹּא זוֹכֶה – נִתָּן מִיָּד, וְזֶהוּ עֵץ חַיִּים תַּאֲוָה בָּאָה.

דָּבָר אַחֵר תּוֹזֶלֶת מִמַּשָּׂכָה – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנִּמְשְׁכָה לוֹ הַתּוֹזֶלֶת שֶׁל יוֹסֵף עַד לְזֹמַן אָרֹךְ. וְעֵץ זַיִת תַּאֲוָה בָּאָה – זֶה הוּא בִּנְיָמִין, שֶׁהֲרֵי מִזְּמַן שֶׁבִּקֵּשׁ אוֹתוֹ יוֹסֵף עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא בָּא אֵלָיו לֹא הָיָה אֶלָּא זְמַן מוּעָט, שֶׁאוֹתוֹ הַזְּמַן לֹא נִמְשַׁךְ. וְהוּ שָׂכְתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ. מַה זֶּה בֶּן אִמּוֹ? שֶׁדְּמוּת אִמּוֹ הָיְתָה בּוֹ, וְהָיְתָה דּוֹמָה דְּמוּתוֹ לְדְמוּת רָחֵל, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וַהֲרֵי כָּתַב בָּרִאשׁוֹנָה וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת בִּנְיָמִין, וְכָאן כָּתוּב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו, אֵיזוֹ רְאִיָּה רָאָה? אֶלָּא רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת בִּנְיָמִין שֶׁזָּלְקוּ הָיָה עִמָּהֶם בָּאָרֶץ, וּבְזָלְקָם שֶׁל בִּנְיָמִין וִיהוּדָה תִּשְׁרֶה הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֲרֵי רָאָה אֶת יְהוּדָה וְאֶת בִּנְיָמִין שֶׁבְּזָלְקָם יִהְיֶה הַמִּקְדָּשׁ. וְזֶהוּ וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת בִּנְיָמִין, רָאָה אוֹתוֹ עִמָּהֶם, וְאֶת יוֹסֵף שֶׁהָיָה אָחִיו לֹא רָאָה עִמָּהֶם בְּאוֹתוֹ הַזָּלָק.

אַף כָּאן, וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת בִּנְיָמִין אָחִיו בֶּן אִמּוֹ. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וַיְמַהֵר יוֹסֵף כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אָחִיו וַיְבַקֵּשׁ לִבְכּוֹת וַיָּבֹא הַחַדְרָה וַיֵּבְךְ שָׁמָּה.

רַבִּי זְוִקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כב) מַשָּׂא גֵּיא זְוָיוֹן מַה לָּךְ אַפּוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגּוֹת. בֹּא רְאֵה, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, בִּזְמַן שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהָיוּ שׁוֹרְפִים אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, עָלוּ כָּל אוֹתָם הַכֹּהֲנִים עַל כָּתְלֵי [גַּגּוֹת] הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הַמַּפְתְּחוֹת בִּידֵיהֶם, וְאָמְרוּ: עַד כָּאן הָיִינוּ גְּזָבְרִים שֶׁלְּךָ. מִכָּאן וְאֵילָךְ טֹל אֶת שֶׁלְּךָ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, גֵּיא זְוָיוֹן – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהָיְתָה בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מִמֶּנָּה הָיוּ יוֹנְקִים יְנִיקַת הַנְּבוּאָה. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים הָיוּ מִתְנַבְּאִים מִמָּקוֹם אַחֵר – מִתּוֹכָהּ הָיוּ יוֹנְקִים אֶת נְבוּאָתָם, וְעַל כֵּן הִיא נִקְרֵאת גֵּיא זְוָיוֹן. זְוָיוֹן, הִגָּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁהוּא הַמַּרְאָה שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים.

מַה לָּךְ אַפּוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגּוֹת, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנֶּחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ, הַשְּׁכִינָה בָּאָה וְעָלְתָה לְכָל אוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה בָּהֶם מִדּוֹרָהּ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהָיְתָה

בּוֹכָה עַל בֵּית מִדְרָהּ, וְעַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָלְכוּ לַגָּלוּת, וְעַל כָּל אוֹתָם הַזְּסִידִים וְהַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ שָׁם וְנֶאֶבְדוּ. וּמִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה׳ קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל אֶת הַשְּׁכִינָה וְאוֹמֵר לָהּ: מַה לְּךְ אֵפוֹא כִּי עָלִית כֵּלֶךְ לַגָּגוֹת.

מַה זֶּה כֵּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי כִּי עָלִית זֶה מַסְפִּיק. מַה זֶּה כֵּלֶךְ? לְהַכְלִיל עִמָּהּ כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַמֶּרְכָּבוֹת הָאֲוִזִּרִים שֶׁכֻּלָּם בָּכוּ עִמָּהּ עַל זֶרַבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וּמְשׁוּם כָּךְ מַה לְּךְ אֵפוֹא. אָמְרָה לְפָנָיו: וְכִי בָּנַי בַּגָּלוּת, וְהַמִּקְדָּשׁ נִשְׂרַף, וַאֲנִי מַה לִּי כָּאן? הִתְזִילָה וְאוֹמֶרֶת, (ישעיה כב) תְּשֵׁאוֹת מְלֵאָה עִיר הוֹמִיָּה קִרְיָה עַלִּיזָה זֲלָלַיִךְ לֹא זֻלְלֵי זֶרֶב וְלֹא מֵתֵי מִלְחָמָה. עַל כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי אֲמָרֵר בַּבֶּכִי וְגוֹ׳. וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לָהּ (ירמיה שם) כֹּה אָמַר ה׳ מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְגוֹ׳.

וּבֹא וּרְאֵה, מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא הָיָה יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בּוֹ קְלָלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים עֲבוֹדוֹת וּמַקְרִיבִים עוֹלוֹת וְקָרְבָּנוֹת, וְהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ עֲלֵיהֶם כְּמוֹ אֵם שֶׁרוֹבֶצֶת עַל בָּנֶיהָ, וְהָיוּ כָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא הָיָה יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בּוֹ בְּרָכוֹת וּשְׁמָחוֹת, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׂרוּיִים לָבֶטַח בָּאָרֶץ, וְכָל הָעוֹלָם הָיָה נָוֶה בִּגְלָלָם.

עַכְשָׁו שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהַשְּׁכִינָה עִמָּהֶם בַּגָּלוּת, אֵין לְךְ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָאִים בּוֹ קְלָלוֹת, וְהָעוֹלָם מְקֻלְקָל, וְאֵין נִמְצָאוֹת שְׁמָחוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָקִים אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּלְשַׁמְּזַ אֶת הָעוֹלָם בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נו) וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי וְגוֹ׳, וְכָתוּב (ירמיה לא) בִּבְכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם. כְּמוֹ שֶׁבַּהַתְחָלָה, שֶׁכָּתוּב (איכה א) בָּכוֹ תִבְכֶּה בַּלָּיְלָה וְדִמְעָתָהּ עַל לֶחֱיָהּ, כָּךְ גַּם כֵּן לְאַחַר כָּךְ בִּבְכִי יְזֻחָרוּ, שֶׁכָּתוּב בִּבְכִי יָבֹאוּ וְגוֹ׳.

הַבָּקָר אוֹר וְהָאֲנָשִׁים שֻׁלְּחוּ הַמָּה וַחֲמוֹרֵיהֶם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, אִם הֵם הָיוּ הוֹלְכִים וְנִשְׁלָחִים, לָמָּה לָנוּ לִכְתֹּב בַּתּוֹרָה הַמָּה וַחֲמוֹרֵיהֶם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְלָקַחַת אֹתָנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת חֲמֹרֵינוּ, מִשּׁוּם כָּךְ וְהָאֲנָשִׁים שֻׁלְּחוּ הַמָּה וַחֲמוֹרֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הֵם וַחֲמוֹרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרוֹ וְגוֹ'. אוֹתוֹ הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה מֵאִיר לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם בִּזְכוּתוֹ, אָז זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם עָמְדָה עֲלֵיהֶם וְהָלְכוּ בְּשָׁלוֹם וְנִצְּלוּ מִן הַדִּין, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה עָמַד עֲלֵיהֶם הַדִּין לְהַפְרַע מֵהֶם, רַק שֶׁזְּכוּת אוֹתוֹ הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם הֵגֵנָּה עֲלֵיהֶם וְנִשְׁלְחוּ מִן הַדִּין, שֶׁלֹּא שָׁלַט עֲלֵיהֶם בְּאוֹתוֹ זְמַן.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שמואל–ב כג) וּכְאוֹר בֹּקֶר יִזְרַח שֶׁמֶשׁ – זֶהוּ הָאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם. יִזְרַח שֶׁמֶשׁ – זֶה הוּא הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. בֹּקֶר לֹא עָבוֹת – שֶׁאוֹתוֹ בֹּקֶר הוּא לֹא כָּל כָּךְ עָבוֹת, אֶלָּא מִנַּהּ מִמָּטָר. נַהּ מִמָּטָר – הוּא הַמָּטָר שֶׁבָּא מִצַּד יִצְחָק, שֶׁאוֹתוֹ מָטָר מוֹצִיא דֶּשֶׁא מִן הָאָרֶץ.

דָּבָר אַחֵר וּכְאוֹר בֹּקֶר – בְּאוֹתוֹ אוֹר הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם יִזְרַח שֶׁמֶשׁ, זֶה הוּא יַעֲקֹב, שֶׁאוֹרוֹ כְּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל הַבֹּקֶר. בֹּקֶר לֹא עָבוֹת – מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ בֹּקֶר אֵינוֹ זָשׁוּף, אֶלָּא מֵאִיר, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, הַדִּין לֹא שׁוֹלֵט כְּלָל, אֶלָּא הַכֹּל מֵאִיר בַּצַּד שֶׁל אַבְרָהָם. מִנַּהּ מִמָּטָר – זֶהוּ הַצַּד שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא מַמְטִיר עַל הָאָרֶץ לְהוֹצִיא דֶּשֶׁא וְכָל טוּב הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה וּפוֹרֵשׂ כְּנָפָיו עַל הָעוֹלָם, כַּמָּה שׁוֹמְרִים מַזִּיקִים מְזֻמָּנִים לָצֵאת וְלִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְכַמָּה בַּעֲלֵי הַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים בְּכַמָּה צְדָדִים לְמִינָם, וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר וּמֵאִיר, כֻּלָּם מִסְתַּלְּקִים וְלֹא שׁוֹלְטִים, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד נִכְנָס לִמְקוֹמוֹ וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַבְּקָר אוֹר – זֶה בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם. וְהָאֲנָשִׁים שָׁלְחוּ – אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּין, שֶׁהָיוּ שׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה. הֲמָה וְזַמְּרֵיהֶם – [הֲמָה – אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁאָמַרְנוּ. וְזַמְּרֵיהֶם ְ–] הֵם שׁוֹמְרֵי הַזְּוִיקִים שֶׁבָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה, שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים וְלֹא שׁוֹלְטִים וְלֹא נִרְאִים מִכְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר. וְהֵם מִצַּדָּם שֶׁל אוֹתָם הַזְּמוֹרִים, שׁוֹמְרֵי הַזְּוִיקִים שֶׁאָמְרוּ.

שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁאֵין [יֵשׁ] בָּהֶם יָמִין וּשְׂמֹאל, רְוָזְמִים וְדִין, דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וּטְמֵאוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכֻלָּם דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, כֻּלָּם עוֹבְרִים וְלֹא שׁוֹלְטִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם [קְיוּם] לַעֲמֹד בְּצַד יָמִין, אֶלָּא בְּצַד שְׂמֹאל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה יוֹמָם וָלַיִל לְהַנְהִיג כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לַצַּד שֶׁלּוֹ כָּרָאוּי לוֹ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי זֵיָא פָּתַז וְאָמַר, (מלאכי ג) וְזָרַזְתָּה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ. בֹּא רְאֵה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר לְיִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם [שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא] מִכָּל פָּנֵי הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם.

וְאֶת אוֹתוֹ הָאוֹר גָּנַז אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכַּאֲשֶׁר יָצָא בָּרִאשׁוֹנָה, הָיָה מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל בְּדוֹר אֱנוֹשׁ וּבְדוֹר הַמַּבּוּל וּבְדוֹר הַפַּלָּגָה וּבְכָל אוֹתָם הָרְשָׁעִים, גָּנַז אֶת אוֹתוֹ הָאוֹר.

כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב וְנִדְבַּק בְּאוֹתוֹ הַמְּמֻנֶּה הַגָּדוֹל שֶׁל עֵשָׂו וְהִכִּישׁ אוֹתוֹ בִּירֵכוֹ, וְהָיָה נָכֶה, אָז מַה כָּתוּב? וַיִּזְרַז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. אֵיזֶה שֶׁמֶשׁ? אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁגָּנַז, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְפוּאָה לְרַפֵּא אוֹתוֹ מֵאַרְכֻּבָּתוֹ, וְאַזַּר כָּךְ נִרְפָּא בַּשֶּׁמֶשׁ הַהוּא, שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם, שָׁלֵם בְּגוּפוֹ, שֶׁנִּרְפָּא.

וְעַל כֵּן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ הַהוּא וּלְהָאִיר אוֹתוֹ

לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וְזֶרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה. מַה זֶּה שֶׁמֶשׁ צְדָקָה? זֶה הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁגָּרְפָא בּוֹ. וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ – שֶׁל אוֹתָהּ שֶׁמֶשׁ כֻּלָּם יִתְרַפְּאוּ. מִשּׁוּם שֶׁהִנֵּה בְּזֹאת שֶׁיִּשְׂרָאֵל יָקוּמוּ מִן הֶעָפָר, כַּמָּה זוֹגְרִים וְכַמָּה סוּמִים יִהְיוּ בָּהֶם, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָאִיר לָהֶם אוֹתָהּ הַשֶּׁמֶשׁ לְהֵרָפֵא בָּהּ, שֶׁכָּתוּב וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

וְאָז יוּאַר אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וּלְיִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה רְפוּאָה, וְהָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת יִשָּׂרְפוּ בּוֹ. אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל מַה כָּתוּב? (ישעיה נח) אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ.

אָנוּ זוֹזְרִים לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים. וּלְיוֹסֵף יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבֹא שְׁנַת הָרָעָב וְגוֹ'. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (מיכה ה) וְהָיָה שְׁאֵרִית יַעֲקֹב בַּגּוֹיִם בְּקֶרֶב עַמִּים רַבִּים כְּטַל מֵאֵת ה' כִּרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם. בֹּא רְאֵה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּשֶׁהָאוֹר עוֹלֶה, מִתְעוֹרֶרֶת צִפּוֹר אַחַת בָּעֵץ שֶׁל גַּן הָעֵדֶן, וְקוֹרֵאת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְהַשַּׁרְבִיט מְזַדַּקֵּף, וְהַכְּרוּז קוֹרֵא בְּזַוְיֵל: לָכֶם אוֹמְרִים שָׂרֵי הַמְּמְשָׁלָה, מִי מִכֶּם שֶׁרוֹאֶה וְלֹא רוֹאֶה, שֶׁעוֹמֵד בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹדְעִים עַל מָה קַיָּמִים, וְלֹא מַשְׁגִּיחִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת לִפְנֵיהֶם וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ – טוֹב לָהֶם שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ, עַל מָה יָקוּמוּ בְּלִי שֵׂכֶל. אוֹי לָהֶם כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ יְמֵי רָעָב וְיִטְרְדוּ אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

מִי הֵם הַיָּמִים שֶׁל רָעָב? אִם תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהֵם יְמֵי הַזְּקָנָה – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי יְמֵי הַזְּקָנָה, אִם זָכָה בָּנִים וּבְנֵי בָנִים – הֵם יְמֵי טוֹב. מִי הֵם יְמֵי רָעָב? אֶלָּא הֵם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה. אֵינָם יְמֵי הַזְּקָנָה. אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר– כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא אוֹתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל אוֹת וְאוֹת נִכְנְסָה לְפָנָיו, עַד שֶׁהִתְקַיְּמוּ כָּל אוֹתִיּוֹת בָּאוֹת בֵּי"ת. וְכָל אוֹתָן אַלְפָּא בֵּיתוֹת שֶׁהִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת [כֻּלָּן] לִבְרֹא הָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁהִתְגַּלְגְּלוּ וְהִתְזַבְּרוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ ט״ר יַזַּד, עָלְתָה טֵי״ת, וְלֹא הִתְיַשְּׁבָה, עַד שֶׁגָּעַר בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לָהּ: טֵי״ת טֵי״ת, עַל מָה אַתְּ עוֹלָה וְאֵינָךְ מִתְיַשֶּׁבֶת בִּמְקוֹמֵךְ? אָמְרָה לְפָנָיו: וְכִי עָשִׂיתָ אוֹתִי לִהְיוֹת אוֹת בְּרֹאשׁ שֶׁל טוֹב, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה פָּתְחָה בִּי כִּי טוֹב, אֵיךְ אֲנִי מִתְזַוֶּגֶת לְהִתְיַשֵּׁב עִם אוֹת רָע?

אָמַר לָהּ: שׁוּבִי לִמְקוֹמֵךְ, שֶׁהֲרֵי אַתְּ צְרִיכָה אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי הָאָדָם שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לִבְרֹא בָּכֶם, שְׁתֵּיכֶן נִכְלָלִים יַזַּד וְיִבָּרֵא, אֲבָל אַתְּ לִימִין, וְהוּא לִשְׂמאל. וְאָז יָשְׁבוּ וְהִתְיַשְּׁבוּ זוֹ עִם זוֹ יַזַּד.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִפְרִיד אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָרָא אוֹתָן אֶת כָּל אַזַּת וְאַזַּת יָמִים וְשָׁנִים יְדוּעוֹת, אֵלּוּ לִימִין וְאֵלּוּ לִשְׂמאל. אֵלּוּ שֶׁל הַיָּמִין נִקְרָאִים יְמֵי הַטּוֹב, וְאֵלּוּ שֶׁל הַשְּׂמאל נִקְרָאִים יְמֵי הָרָעָה. וְעַל כֵּן אָמַר שְׁלֹמֹה, עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה, שֶׁאֵלּוּ סוֹבְבִים אֶת הָאָדָם בַּזַּטְאָיו שֶׁהוּא עָשָׂה. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרְאוּ יָמִים שֶׁל טוֹב וְיָמִים שֶׁל רָע, אָז יָשְׁבוּ וְהִתְיַשְּׁבוּ לְהִכָּלֵל בָּאָדָם.

וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד, (תהלים מט) לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבֵנִי. יְמֵי רָע וַדַּאי, וְזֶה הַסּוֹד. אֵלּוּ נִקְרָאִים יְמֵי רָעָב, שְׁנוֹת הָרָעָב, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים יְמֵי הַשָּׂבָע, שְׁנוֹת הַשָּׂבָע.

וְסוֹד הַדָּבָר – שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא אֶת מַעְיַן הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ בִּימֵי הָרָעָב, בִּשְׁנַת הָרָעָב. וּמְשׁוּם כָּךְ יוֹסֵף, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, סָתַם אֶת מַעְיָנוֹ בִּשְׁנַת הָרָעָב וְלֹא נָתַן לוֹ מָקוֹם לִרְבּוֹת בָּעוֹלָם. וְזֶה צָרִיךְ לָאָדָם, שֶׁכַּאֲשֶׁר שׁוֹלֶטֶת שְׁנַת הָרָעָב, שֶׁיְּסַתֵּם אֶת מַעְיַן הַבְּרִית קָדֵשׁ שֶׁלּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן לוֹ מָקוֹם לִרְבּוֹת בָּעוֹלָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, סוֹד זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. בִּשְׁנַת הָרָעָב הַהִיא, כֵּיוָן שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, צָרִיךְ לְסָתֵם אֶת מַעְיָנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאִם אֵינוֹ סוֹתֵם אוֹתוֹ, גּוֹרֵם לְמִשְׁךְ רִוּוּז לְאוֹתוֹ הַיָּלְדּ מֵהַצַּד הַהוּא, וְנוֹתֵן מָקוֹם לַצַּד הַהוּא לִגְדֹּל בָּעוֹלָם, צַד הַטֻּמְאָה בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה. וְעוֹד סוֹד, שֶׁכָּתוּב (משלי ל) תַּזַּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ

וְגוֹ׳.

וּמְשׁוּם כָּךְ יוֹסֵף הַצַּדִּיק, סוֹד הַבְּרִית, סִלֵּק וְסָתַם אֶת מַעְיָנוֹ בִּשְׁנַת הָרָעָב, שֶׁלֹּא לְהִתְעָרֵב עִמָּהּ כְּלָל וְלָתֵת לָהּ מָקוֹם, וּמִי שֶׁפּוֹתְחוֹ מַעְיָנוֹ בַּזְּמַן הַהוּא, עָלָיו כָּתוּב (הושע ה) בַּה׳ בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם וְגוֹ׳. שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ נִקְרָאִים בָּנִים זָרִים וַדַּאי. בַּה׳ בָּגָדוּ וַדַּאי. וּמְשׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלֹּא הֶזֵּלִיפוּ מָקוֹם קָדוֹשׁ בְּמָקוֹם טָמֵא.

וְעַל זֶה כָּתוּב וּלְיוֹסֵף יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבֹא שְׁנַת הָרָעָב, שֶׁהֲרֵי מֵהַזְּמַן הַהוּא שֶׁשָּׁלְטָה שְׁנַת הָרָעָב, סָתַם אֶת מַעְיָנוֹ וְסִלֵּק אֶת מְקוֹרוֹ שֶׁלֹּא לָתֵת בָּנִים לְצַד הַטֻּמְאָה וְלֹא לְהַזְלִיף מָקוֹם שֶׁל קְדֻשׁ בְּמָקוֹם שֶׁל טֻמְאָה. וְצָרִיךְ אָדָם לְצַפּוֹת לְרִבּוֹנוֹ כְּשֶׁיָּבֹא וְיִשְׁלֹט, כַּכָּתוּב (ישעיה זז) וְזִכִּיתִי לַה׳ הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב וְקִוֵּיתִי לוֹ.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם. וְכָתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. [ר״א ל״ג וְכָתוּב (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי [ה׳]. שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְקַדֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל בַּכֹּל, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם כְּלוּם בְּצַד הַטֻּמְאָה] [בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַצַּד הַזֶּה שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו בַּשּׁוּק, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְהַזִּיק וְנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּזְּבוּת. וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ, שֶׁלֹּא רָצָה לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו].

וּמְשׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְקַדֵּשׁ, שֶׁכָּתוּב וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי. מִי זֶה אָנִי? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם הַקְּדוֹשָׁה. הַמַּלְכוּת הָאֲוֵרֶת שֶׁל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה נִקְרֵאת אַוֵּר, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַוֵּר כִּי ה׳ קַנָּא שְׁמוֹ.

וּבֹא רְאֵה, אֲנִי – שִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, וְהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ. אַוֵּר

– צַד הַטֻּמְאָה, אַזַּר, צַד הָאַזַּר בְּצַד הַטֻּמְאָה, וְשִׁלְטוֹנוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין לוֹ כְּלוּם בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמְשׁוּם זֶה מִי שֶׁנִּדְבָּק בָּאֲנִי הַזֶּה, יֵשׁ לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וּמִי שֶׁנִּדְבָּק בָּאַזַּר הַזֶּה, נֶאֱבָד מִן הָעוֹלָם הַהוּא וְאֵין לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא. וְיֵשׁ לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּטֻּמְאָה, מְשׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַמַּלְכוּת הָאַזַּרְת, עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כַּמָּה הֵם מְגַנִּים שׁוֹמְרִים מְמֻנִּים בָּהּ לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וּמְשׁוּם כָּךְ אֱלִישָׁע אַזַּר שָׁיַרד וְנִדְבַּק בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, נִטְרַד מִן הָעוֹלָם הַבָּא הַהוּא, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לַזַּזַּר בִּתְשׁוּבָה וְנִטְרַד מִן הָעוֹלָם הַהוּא, וְעַל כֵּן נִקְרָא אַזַּר.

וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִפָּרֵד מִכָּל הַצְּדָדִים שֶׁלֹּא לְהִטָּמֵא בַּצַּד הַהוּא, לִזְכּוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן זֶה בְּרָכָה וְזֶה קְלָלָה, זֶה שָׁבָע וְזֶה רָעָב. הַכֹּל בְּהִפּוּךְ זֶה מִזֶּה, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ.

וּמְשׁוּם כָּךְ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל שְׁנַת הָרָעָב, אֵין לְאָדָם לְהֵרָאוֹת בַּשּׁוּק, וְלֹא לְפָתְחוֹ מַעְיָנוֹ לְהוֹלִיד בָּנִים לְאֵל אַזַּר, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁנִּשְׁמָר לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וּלְהִדָּבֵק תָּמִיד בְּרִבּוֹנוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים י) וּבוֹ תִּדְבָּק [וְכָתוּב אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַּעֲבֹד וּבוֹ תִּדְבָּק] וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ. וּבוֹ תִּשָּׁבֵעַ לֹא כָתוּב, אֶלָּא וּבִשְׁמוֹ. מַה זֶּה תִּשָּׁבֵעַ? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, לִהְיוֹת דָּבֵק בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

שֶׁבַע דְּרָגוֹת לְמַעְלָה עֶלְיוֹנוֹת עַל הַכֹּל, הַסּוֹד שֶׁל שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה וְהַסּוֹד שֶׁל שֶׁבַע דְּרָגוֹת שְׁלֵמָטָּה מֵהֶם, שֶׁהֵם זִבּוּר אָזְנָד וְקֶשֶׁר אָזְנָד, אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ אָזְנָד. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב (מלכים–א יז) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם, וְהַכֹּל אָזְנָד וְקֶשֶׁר אָזְנָד. וְעַל כֵּן כָּתוּב וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ, מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה. אַשְׁרָיו [מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְדַּבֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי, צַדִּיק הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹתֵחַ לוֹ

אוֹצָרוֹת טוֹבִים קְדוּשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְקַבָּלַת הַתְּפָלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר]

[וּמִי שֶׁמְּיַחֵד אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, עָלָיו כָּתוּב] (דברים כח) יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם. אֵלּוּ הָאוֹצָרוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים כֻּלָּם אֶחָד, שֶׁכָּתוּב אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם. אוֹצָרוֹ אֶחָד, וְהוּא אֶת הַשָּׁמַיִם. (זכריה ד) שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת, וְהֵם אֶחָד.

רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. בֵּינָתַיִם רָאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא מִעֵבֶר בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה וּכְלֵי זַיִן קְשׁוּרִים תַּחְתָּיו. אָמַר רַבִּי זְיָיא, הָאִישׁ הַזֶּה, אֶחָד מִן הַשְּׁנַיִם יֵשׁ בּוֹ – אוֹ שֶׁהוּא צַדִּיק שָׁלֵם, אוֹ שֶׁהוּא בִּשְׁבִיל לְרַמּוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי הַזְּסִידִים הָעֶלְיוֹנִים אָמְרוּ, הֲוֵי דָּן כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת. הִנֵּה שָׁנִינוּ, אָדָם שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, יִתְכַּוֵּן לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים – לְדוּרוֹן, לְקָרְבָּ, וּלְתְפָלָה. מִנַּיִן לָנוּ? מִיַּעֲקֹב. שֶׁהֲרֵי הוּא הִתְכַּוֵּן לִשְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ, וְזֶרֶז עָצְמוֹ לְדוּרוֹן, לְקָרְבָּ וּלְתְפָלָה. וְהָאִישׁ הַזֶּה הוּא הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, הִנֵּה יֵשׁ בּוֹ עִטּוּף שֶׁל מִצְוָה לַתְּפָלָה, וְהִנֵּה בּוֹ כְּלֵי זַיִן לְקָרְבָּ. כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי אֵלֶּה, הַשְּׁלִישִׁי אֵין לִרְדֹּף אַזְהָרָיְתָהּ.

כְּשֶׁקָּרַב אֲלֵיהֶם, נָתְנוּ לוֹ שָׁלוֹם וְלֹא הֵשִׁיב לָהֶם. אָמַר רַבִּי זְיָיא, הִנֵּה אֶחָד מֵאוֹתָם הַשְּׁנַיִם שֶׁרְאוּיִים לִהְיוֹת בּוֹ – אֵין בּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא תִּכֵּן עַצְמוֹ לְדוּרוֹן, וּבְדוּרוֹן כָּלוּל הַשָּׁלוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוּלַי הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בִּתְפָלָתוֹ, אוֹ שֶׁמַּרְוִיחַ תַּלְמוּדוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְשַׁכְּחוּ אוֹתוֹ.

הָלְכוּ יַחַד, וְלֹא דִּבֵּר אוֹתוֹ הָאִישׁ עִמָּהֶם. אַזַּר כָּךְ נִשְׁמְטוּ רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים הָיוּ בַּתּוֹרָה, קָרַב אֲלֵיהֶם וְנָתַן לָהֶם שָׁלוֹם.

אָמַר לָהֶם, רַבּוֹתַי, בַּמֶּה זְכִיתֶם אוֹתִי כְּשֶׁנְּתַתֶּם לִי שָׁלוֹם וְלֹא הֵשַׁבְתִּי לָכֶם? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אוּלַי הָיִיתָ אוֹמֵר תְּפָלָה אוֹ מַרְוִיחַ תַּלְמוּדְךָ. אָמַר לָהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוֹן אֶתְכֶם לְכַף זְכוּת.

אֲבָל אֹמַר לָכֶם, יוֹם אֶזְדָּ הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, מָצָאתִי אִישׁ אֶזְדָּ וְהִקְדַּמְתִּי לוֹ שָׁלוֹם, וְאוֹתוֹ אִישׁ הָיָה שׁוֹדֵד, וְקָם עָלַי וְצִעֵר אוֹתִי, וְאִלְמָלֵא שֶׁהִתְגַּבַּרְתִּי עָלָיו הִצְטַעֲרְתִּי. מֵאוֹתוֹ יוֹם נָדַרְתִּי שֶׁלֹּא לְהַקְדִּים שָׁלוֹם, רַק לְאָדָם צַדִּיק, אֲבָל אִם הִכַּרְתִּיו בָּרִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁיָּכוֹל לְצַעֵר אוֹתִי וְיִתְגַּבֵּר עָלַי בְּכוֹזַ, מִשּׁוּם שֶׁאָסוּר לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְאִישׁ רָשָׁע, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מח) אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה' לָרְשָׁעִים.

וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁרָאִיתִי אֶתְכֶם וּנְתַתֶּם לִי שָׁלוֹם וְלֹא הֵשַׁבְתִּי לָכֶם, וְנִשְׁדְּתִי אֶתְכֶם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָאִיתִי בָּכֶם מִצְוָה שֶׁנִּרְאֵית בַּזּוּזִין, וּכְמוֹ כֵן הָיִיתִי זוֹזֵר עַל תַּלְמוּדִי, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁרָאִיתִי אֶתְכֶם שֶׁאַתֶּם צַדִּיקִים, הִנֵּה הַדֶּרֶךְ מִתְקַנֶּנֶת לְפָנַי.

פָּתַזוּ וְאָמַר, (תהלים עג) מִזְמוֹר לְאָסָף אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים לְבָרֵי לֵבָב. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הַיָּמִין וְעָשָׂה שְׂמֹאל לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם. אֶזְדָּ נִקְרָא טוֹב, וְאֶזְדָּ נִקְרָא רָע. וּבִשְׁבִיל אֱלֹהִ נִכְלָל הָאָדָם, וְהִתְקָרֵב בַּכֹּל.

וּבְאוֹתוֹ הָרָע, שֶׁהוּא הַשְּׂמאל, נִכְלְלוּ עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְנִתַּן בַּצַּד שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עַרְלֵי לֵב וְעַרְלֵי בָּשָׂר וּלְהִטָּמֵא בּוֹ. אֲבָל בְּיִשְׂרָאֵל מַה כָּתוּב? אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל.

וְאִם תֹּאמַר, לְכֻלָּם? לֹא, אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁלֹּא נִטְמְאִים עִם אוֹתוֹ הָרָע, שֶׁכָּתוּב לְבָרֵי לֵבָב, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה טוֹב וְזֶה רָע. טוֹב לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וְרָע לָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. אַךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהִדָּבֵק בּוֹ, וּבָזֶה נִדְבָּקוּ יִשְׂרָאֵל בְּסוֹד עֶלְיוֹן, בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה אֶזְדָּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֵינוּ שֶׁלֹּא טָעִינוּ בְּךָ, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַזּ אוֹתְךָ אֵלֵינוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם שֶׁטּוֹב הוּא לְיִשְׂרָאֵל, יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל זְכֻלָּק לָעוֹלָם הַזֶּה, וּבָעוֹלָם הַבָּא לִרְאוֹת עַיִן בְּעַיִן אֶת מַרְאֵה הַכָּבוֹד, כַּכָּתוּב (ישעיה נב) כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ אֵלָיו

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וְגוֹ׳. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה סג) כִּי אַתָּה אָבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ אַתָּה ה׳ אָבִינוּ גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה פָּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, כָּל יוֹם וְיוֹם עָשָׂה מַעֲשֶׂיהוּ כָּרָאוּי בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהִצְטָרֵךְ לִבְרֹא אָדָם, בָּאָה לְפָנָיו הַתּוֹרָה. אָמְרָה [לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא]: הָאָדָם הַזֶּה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לִבְרֹא, עָתִיד הוּא לְהַרְגִּיז לְפָנֶיךָ. אִלְמָלֵא לֹא תַאֲרִיךְ רָגְזֶךָ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא יִבָּרֵא. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְכִי לְזוֹנָם נִקְרֵאתִי אֶרֶךְ אַפַּיִם?

אֶלָּא הַכֹּל נִבְרָא בַּתּוֹרָה וְהַכֹּל נִתְתַּקֵּן בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁנִּטְרָם בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּאוּ לְפָנָיו כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְנִכְנְסוּ כָּל אַוָּזת לְמַפְרֵעַ.

נִכְנְסָה תָּי״ו, אָמְרָה לְפָנָיו: רְצוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם? אָמַר לָהּ: לֹא, שֶׁבָּךְ עֲתִידִים כַּמָּה צַדִּיקִים לָמוּת, שֶׁכָּתוּב וְהִתְוִיתָ תָּו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים וְגוֹ׳. וְשָׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלוּ, אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשִׁי אֶלָּא מִמְּקֻדָּשַׁי. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָעוֹלָם לֹא יִבָּרֵא בָּךְ.

נִכְנְסוּ שִׁלְשׁ הָאוֹתִיּוֹת שִׁי״ן קו״ף רֵי״שׁ, כָּל אַוָּזת וְאַוָּזת לְבַדָּהּ. אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֵינְכֶן כְּדָאיוֹת לִבְרֹא בָּכֶן אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אַתֶּן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּכֶן שֶׁקֶר, וְהַשֶּׁקֶר אֵינוֹ כְּדַאי לַעֲמֹד לְפָנַי, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

וְנִכְנְסוּ פֵּ״א צָד״י, וְכֵן כֻּלָּן, עַד שֶׁהִגִּיעוּ הָאוֹתִיּוֹת לָאוֹת כָּ״ף. כֵּיוָן שֶׁיָּרְדָה כָּ״ף בְּעַל הַכֶּתֶר, הִזְדַּעְזְעוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְכוּ׳, עַד שֶׁהַכֹּל הִתְקַיֵּם בָּאוֹת בֵּי״ת, שֶׁהִיא סִימָן בְּרָכָה, וּבָהּ הִשְׁתַּכְלֵל הָעוֹלָם וְנִבְרָא.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאָלֶ״ף הִיא הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל [אוֹתָן] הָאוֹתִיּוֹת – [לֹא] נָאֶה הוּא. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא בּוֹ אָרוּר [מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא בָּהּ אָרוּר], וּמִשּׁוּם זֶה לֹא נִבְרָא בּוֹ הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁאָלֶ״ף הִיא אוֹת שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן. כְּדֵי לֹא לָתֵת מָקוֹם

לַצַּד הָאַזַּר שֶׁנִּקְרָא אָרוּר, לֹא נִבְרָא בּוֹ הָעוֹלָם, וְנִתְקַן הָעוֹלָם בְּבֵי״ת, וּבוֹ הוּא נִבְרָא.

בֹּא רְאֵה, כִּי אַתָּה אָבִינוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִתְקַן וְנִבְרָא בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְהָאָדָם נִבְרָא בָּהּ וְיָצָא לָעוֹלָם. כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ, שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁבּוֹ קִיּוּם הָעוֹלָם, לֹא הִשְׁתַּדֵּל עָלֵינוּ כְּמוֹ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל עַל יִשְׁמָעֵאל, שֶׁאָמַר לוֹ יִשְׁמָעֵאל יִזְיֶה לְפָנֶיךָ. וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁהִצְטָרֵךְ לְבָרֵךְ אֶת בָּנָיו, הִשְׁאִיר לַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְבָרֵךְ אֶת כֻּלָּם.

אַתָּה ה׳ אָבִינוּ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה תָּמִיד עוֹמֵד עָלֵינוּ לְבָרֵךְ וּלְהַשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ, כְּמוֹ אָב שֶׁמַּשְׁגִּיחַ עַל הַבָּנִים בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לָהֶם. גְּאָלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ, שֶׁהֲרֵי אַתָּה הוּא גּוֹאֵל, שֶׁכָּךְ נִקְרָא הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל, וְזֶה גְּאָלָנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ, שְׁמֶךָ וַדַּאי. שֶׁנִּינוּ, אֵין מַפְסִיקִים בֵּין גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁלֹּא מַפְסִיקִים בֵּין תְּפִלָּה שֶׁל יָד לִתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל אָזוֹד, וְהִגָּה פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי יְצָזָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אָזוֹד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְצָזָק לְרַבִּי יְהוּדָה, הִגֵּה שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְתּוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה, [כְּדֵי לִהְיוֹת זֶה כְּנֶגֶד זֶה] וְהוּא כְּבוֹדוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ זֶה וַדַּאי, וּבָרָא אָדָם עַל הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מה) אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ וְאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי. אָנֹכִי עָשִׂיתִי אֶרֶץ, וַדַּאי. מָה הַטַּעַם עָשִׂיתִי אֶרֶץ? מִשּׁוּם שֶׁאָדָם עָלֶיהָ בָּרָאתִי, שֶׁהוּא קִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת אָזוֹת.

פָּתַזְ וְאָמַר, (שם מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה׳ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם רֹקַע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּזַ לַהֹלְכִים בָּהּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל כֹּה אָמַר הָאֵל ה׳ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם, וְהִתְקִינָם תָּמִיד, בְּכָל זְמַן. רֹקַע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, צְרוֹר הַזַּזִּיִם. נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ.

[הָאָרֶץ] זוֹ הִיא שֶׁנּוֹתֶנֶת נְשָׁמָה וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַכֹּל הוּא לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצֵאת נְשָׁמַת זַיִּים לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהָאָרֶץ הַזּוֹ לוֹקַחַת הַנְּשָׁמָה לָתֵת לַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהַנָּהָר הַהוּא שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, הוּא נוֹתֵן וּמַכְנִיס נְשָׁמוֹת לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהִיא לוֹקַחַת אוֹתָן וְנוֹתֶנֶת לַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, כִּנֵּס אֶת עֲפָרוֹ מֵאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְעָשָׂה אֶת עַצְמוֹ בִּמְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, וְהִמְשִׁיךְ עָלָיו נְשָׁמַת זַיִּים מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַעְלָה.

וְהַנְּשָׁמָה הִיא כְּלוּלָה בְּשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת, וְעַל כֵּן שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם לַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁהַסּוֹד הָעֶלְיוֹן: נֶפֶ"שׁ, רוּ"חַ, נְשָׁמָ"ה. נֶפֶשׁ, הִנֵּה פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁהִיא תַּזּוֹתוֹנָה מֵהַכֹּל. רוּחַ, הִיא הַקִּיּוּם שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַנֶּפֶשׁ, וְהִיא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה עָלֶיהָ לַעֲמֹד עָלֶיהָ בַּכֹּל כָּרָאוּי. הַנְּשָׁמָה הִיא הַקִּיּוּם הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְשׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה, עֶלְיוֹנָה עַל כֻּלָּם.

אֵלּוּ שְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת כְּלוּלוֹת בִּבְנֵי הָאָדָם, לְאוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם. שֶׁהֲרֵי בַּהַתְחָלָה יֵשׁ בּוֹ נֶפֶשׁ, וְהוּא הַתִּקּוּן הַקָּדוֹשׁ לְתַקֵּן בּוֹ אֶת הָאָדָם. כֵּיוָן שֶׁבָּא הָאָדָם לְהִטָּהֵר בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, נִתְקַן לְהִתְעַטֵּר בְּרוּחַ, שֶׁהִיא דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה שֶׁשּׁוֹרָה עַל הַנֶּפֶשׁ לְהִתְעַטֵּר בָּאָדָם הַהוּא שֶׁזָּכָה.

כֵּיוָן שֶׁהִתְעַלָּה בָּהֶם, בַּנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ, וְנִכְנַס וְנִתְקַן בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, אָז שׁוֹרָה עָלָיו נְשָׁמָה, דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה, שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, כְּדֵי לְהִתְעַטֵּר בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. וְאָז הוּא הַשָּׁלֵם שֶׁל הַכֹּל, שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים, לִזְכּוֹת בָּעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא אוֹהֲבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. מִי הֵם אוֹהֲבַי? אֵלּוּ הֵם שֶׁבָּהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ זַיִּים בְּאַפָּיו וְגוֹ׳. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם.

השלמה מההשמטות (סימן כ)

כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרְבָה מֵתוּ (בראשית ז). שָׁאַל רַבִּי זְעֵירָא אֶת רַבִּי אַבָּא, אַמַּרְתֶּם שֶׁנְּשָׁמָה לֹא נִכְנֶסֶת לְבֶן אָדָם עַד שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז תִּהְיֶה לוֹ אוֹתָהּ נְשָׁמָה, וַאֲמַרְתֶּם שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא קְדוֹשָׁה מְעֻלָּה עַל הַכֹּל. אִם כֵּן, מַה זֶּה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים וְגוֹ'? הוֹאִיל וְהָיְתָה לָהֶם נְשָׁמָה, הָיָה לָהֶם לְהִנָּצֵל! לֹא הָיָה בְּיָדוֹ.

בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, כָּךְ הוּא, וּפָסוּק זֶה מְסַיֵּעַ לוֹ, שֶׁכָּךְ אָמַר אָבִיו [אָבִי], שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּא הַמַּבּוּל, לֹא רָאָה [הָיָה] אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִילוֹ אֶלָּא נֹחַ, וְזְכוּתוֹ לֹא הָיְתָה אֶלָּא לְהָגֵן עֲלֵיהֶם וְעַל בָּתֵּיהֶם, שֶׁלֹּא הָיְתָה זְכוּתוֹ כָּל כָּךְ לְהָגֵן עַל כָּל הַדּוֹר, וְאוֹתָם שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים בַּתְּוֹזְלָה, כְּמוֹ זַנּוֹחַ וְיֶרֶד, שֶׁהָיְתָה לָהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה וּרְאוּיִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה בִּשְׁבִילָם – בֶּחָרְבָה מֵתוּ. וְהֵינוּ שֶׁאָמַר כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו, אוֹתָם שֶׁנְּשָׁמָה קְדוֹשָׁה הָיְתָה בָּהֶם. וְאַל תֹּאמַר שֶׁעַל אֵלּוּ שֶׁהָיוּ בַּמַּבּוּל הוּא אָמַר, אֶלָּא בָּא הַכָּתוּב וְאָמַר מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרְבָה מֵתוּ: ע"כ מהשׁמטוֹת

מִכָּל אוֹתָם שֶׁהָיְתָה בָּהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה כְּמוֹ זַנּוֹחַ, יֶרֶד, וְכָל הַצַּדִּיקִים, כְּדֵי לְהָגֵן עַל הָאָרֶץ שֶׁלֹּא תֵּשָׁמֵד בִּגְלָלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרְבָה מֵתוּ, כְּבָר מֵתוּ וְהִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם מִי שֶׁיָּגֵן עַל הָעוֹלָם בַּזְּמַן הַהוּא.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּל הֵם דְּרָגוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, נֶפֶ"שׁ, רוּ"חַ, נְשָׁמָ"ה, דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה. הַנֶּפֶשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהִיא הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אַחַר כָּךְ רוּחַ, שֶׁשּׁוֹרָה עַל הַנֶּפֶשׁ וְעוֹמֶדֶת עָלֶיהָ. הַנְּשָׁמָה הַדַּרְגָּה שֶׁעוֹלָה עַל הַכֹּל, וּבְאֵרוּהָ.

נֶפֶשׁ – זוֹ נֶפֶשׁ דָּוִד, וְהִיא שֶׁעוֹמֶדֶת לְקַבֵּל הַנֶּפֶשׁ מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא. רוּחַ – זוֹ הָרוּחַ שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַנֶּפֶשׁ, וְאֵין קִיּוּם לַנֶּפֶשׁ אֶלָּא בָּרוּחַ, וְזוֹ

הָרוּחַ שֶׁשּׁוֹרָה בֵּין הָאֵשׁ וְהַמַּיִם, וּמִכָּאן נוֹוָנִית הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ.

הָרוּחַ עוֹמֶדֶת בְּקִיּוּם שֶׁל דַּרְגָּה אַוֶּרֶת עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת נְשָׁמָה, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת נֶפֶשׁ וְרוּחַ, מִשָּׁם נוֹוָנִית הָרוּחַ. וּכְשֶׁנּוֹסַעַת הָרוּחַ, אָז נוֹסַעַת הַנֶּפֶשׁ, וְהַכֹּל אֶחָד. וּמִתְקָרְבִים זֶה לָזֶה. הַנֶּפֶשׁ נִקְרֶבֶת לָרוּחַ, וְהָרוּחַ נִקְרֶבֶת לַנְּשָׁמָה, וְהַכֹּל אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, וַיִּגַּשׁ אֵלָיו, הִתְקָרְבוּת שֶׁל עוֹלָם עִם עוֹלָם, לְהֵאָחֵז זֶה עִם זֶה, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה אֶחָד. מִשּׁוּם שֶׁיְּהוּדָה הוּא מֶלֶךְ וְיוֹסֵף מֶלֶךְ, הִתְקָרְבוּ זֶה לָזֶה וְנֶאֱחָזוּ זֶה עִם זֶה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מח) כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ – זֶה יְהוּדָה וְיוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵיהֶם מְלָכִים, וְהִתְקָרְבוּ זֶה לָזֶה לְהִתְוַכֵּחַ שְׁנֵיהֶם יַחַד, מִשּׁוּם שֶׁיְּהוּדָה עָרַב לְבִנְיָמִין, וְהָיָה עָרֵב לְאָבִיו בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל כֵּן הִתְקָרֵב לְפָנֵי יוֹסֵף לְהִתְוַכֵּחַ עִמּוֹ עַל עִסְקוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, שֶׁלֹּא לִהְיוֹת בִּנְדוּי בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מג) אָנֹכִי אֶעֶרְבֶּנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְּשֶׁנּוּ אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהַצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְעַל כֵּן, כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַחְדָּו, הִתְרַגְּזוּ יַחַד וְהִתְרַגְּזוּ זֶה עִם זֶה בִּשְׁבִיל בִּנְיָמִין. מַה כָּתוּב? הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ נִבְהֲלוּ נָזְפָּוּ רְעָדָה אֲחָזָתַם שָׁם, לְכָל אוֹתָם שֶׁהָיוּ שָׁם. [לְכָל שְׁאָר הַשְּׁבָטִים שֶׁהָיוּ שָׁם.]

זִיל כַּיּוֹלָדָה, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ פּוֹוְזִדִים לַהֲרֹג וּלְהֵהָרֵג, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל בִּנְיָמִין. [מַה כָּתוּב? כֵּן תָּמָהוּ נִבְהֲלוּ נָזְפָּוּ, וְהַכֹּל בִּגְלָלוֹ] שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף נִמְכַּר בִּגְלַל יְהוּדָה וְאָבַד לְאָבִיו, וְכָעֵת עָרַב לוֹ לְבִנְיָמִין, וּפָחַד שֶׁלֹּא יֹאבַד, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה.

דָּבָר אַחֵר כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ – זֶה יְהוּדָה וְיוֹסֵף שֶׁהִזְדַּמְּנוּ לְהִתְוַכֵּחַ זֶה עִם זֶה, לְהִתְוַכֵּחַ שְׁנֵיהֶם יַחַד, מִשּׁוּם שֶׁיְּהוּדָה הָיָה מֶלֶךְ וְיוֹסֵף הָיָה מֶלֶךְ, וּשְׁנֵיהֶם בָּאוּ יַחַד לְהִתְוַכֵּחַ זֶה עִם זֶה, זֶה עַל בִּנְיָמִין – וְזֶה עַל בִּנְיָמִין.

כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, סוֹד הָאֱמוּנָה כָּאן, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּמְצָא הָרָצוֹן, וְהַקֶּשֶׁר מִתְעַטֵּר יַחַד, אֲזַי שְׁנֵי עוֹלָמוֹת נִקְשָׁרִים יַחַד וּמְזֻדָּמִנִּים יַחַד, זֶה לִפְתּוֹחַ אֶת הָאוֹצָר – וְזֶה לְלַקֵּט וְלִכְנֹס לְתוֹכוֹ. וְאָז, כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת קְדוֹשִׁים, הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן.

עָבְרוּ יַחְדָּו, סוֹד הַדָּבָר – שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְחַבְּרִים יַחַד, אֲזַי עָבְרוּ יַחְדָּו, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַחֲטָאִים שֶׁל הָעוֹלָם לֹא מִתְבַּטְּלִים לְהִכָּנַע עַד שֶׁמִּתְחַבְּרִים יַחַד, כַּכָּתוּב וְעִבֵּר עַל פֶּשַׁע, וְעַל כֵּן עָבְרוּ יַחְדָּו. עָבְרוּ – אוֹתָם הַחֲטָאִים הִתְכַּפְּרוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִנֵּה אָז כָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת וְכָל הַחֲטָאִים הִתְבַּטְּלוּ.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, הַסּוֹד הַזֶּה הוּא בְּתִקּוּן הַקָּרְבָּן, שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר נִקְרָב הַקָּרְבָּן, וְכֻלָּם מְקַבְּלִים הִסְפָּקָתָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, אָז הַכֹּל נִקְשָׁר יַחַד וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְנִמְצָא קֶשֶׁר אֶחָד, וְאָז הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ וּמְזֻדָּמִנִּים יַחַד לְכַפֵּר עַל הַחֲטָאִים, לְהַעֲבִיר אוֹתָם. וְאָז הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ וְנִקְשָׁרִים יַחַד. עָבְרוּ יַחְדָּו, לְהָאִיר כָּל הַפָּנִים, וְשֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל רָצוֹן אֶחָד.

הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ, הַתַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהֵם מְלָכִים? אֶלָּא אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַדִּינִים, שֶׁשִּׁמְּשָׁתָם לַעֲשׂוֹת אֶת הַדִּין הַהוּא שֶׁהִצְטַוּוּ עָלָיו. וְאָז, כְּשֶׁהַמְּלָכִים מְזֻדָּמִנִּים שְׁנֵיהֶם בְּרָצוֹן אֶחָד, אָז הֵמָּה רָאוּ אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת. כֵּן תָּמְהוּ נִבְהֲלוּ נָזְעוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל בַּעֲלֵי הַדִּין נִכְנָעִים וְעוֹבְרִים מִן הָעוֹלָם וְלֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט, וְאָז קִיּוּמָם עוֹבֵר, וּמַעֲבִירִים אֶת שִׁלְטוֹנָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה. מָה הַטַּעַם יְהוּדָה? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ, שֶׁהוּא עָרֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת הַנַּעַר. וְסוֹד הַדָּבָר – יְהוּדָה וְיוֹסֵף כָּךְ הִצְטָרְכוּ לְהִתְקָרֵב יַחַד, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף הוּא צַדִּיק, יְהוּדָה הוּא מֶלֶךְ, וְעַל כֵּן וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקִּרְבָה שָׁלְהֶם, שֶׁהִתְקָרְבוּ יַחַד, גָּרְמָה לְכַמָּה טוֹבוֹת בָּעוֹלָם, גָּרְמָה שָׁלוֹם לְכָל הַשְּׁבָטִים, גָּרְמָה לְשָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, גָּרְמָה לְיַעֲקֹב שֶׁהִתְקַיְּמָה רוּחוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מה) וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. וְעַל כֵּן הַהִתְקָרְבוּת שֶׁל זֶה עִם זֶה הֲצִרְכָה בְּכָל

הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מח) יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד הָאֱמוּנָה. יְפֵה נוֹף – זֶהוּ יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַיְהִי יוֹסֵף יְפֵה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה. מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ – הוּא זֶרְוָה וְשִׁמְוָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן – מִשּׁוּם שֶׁבְּזֶלְקוֹ עוֹמֵד מִשְׁכַּן שִׁילֹה. הַר צִיּוֹן – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. יַרְכְּתֵי צָפוֹן, כְּךְ זֶה וַדַּאי לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

קִרְיַת מֶלֶךְ רָב – מָקוֹם מְתֻקָּן הוּא כְּנֶגֶד מֶלֶךְ רָב, זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם בָּא כָּל הָאוֹר וְכָל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַשְׁמָוָה שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם כָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, וּכְשֶׁהִיא מִתְבָּרֶכֶת, מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם כָּל הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי נִפְגְּשׁוּ לְכַפַּר זָנָן. בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים בְּבֵית מְלוֹנָם, בָּא אִישׁ אֶזְדִּ, וּמַשָּׂא שֶׁל זַמּוֹר לְפָנָיו, וְנִכְנַס לַבַּיִת. בֵּין כָּךְ אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, הִנֵּה שָׁנִינוּ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מִתְנַמְנֵם כְּמוֹ סוּס וּשְׁנָתוֹ מוּעָטֶת, אֵיךְ הָיָה קָם בַּזְּוִצוֹת הַלַּיְלָה, הַשָּׁעוֹר הַזֶּה הוּא קָטָן, וְלֹא הָיָה מִתְעוֹרֵר אֲפִלּוּ בְּשָׁלִישׁ הַלַּיְלָה?.

אָמַר לוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס הַלַּיְלָה, הָיָה יוֹשֵׁב עִם כָּל גְּדוֹלֵי בֵּיתוֹ וְדָן אֶת הַדִּין וְעוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וְאַזַּר כְּךְ הָיָה יָשֵׁן שְׁנָתוֹ עַד זְוִצוֹת הַלַּיְלָה, וְקָם בַּזְּוִצוֹת הַלַּיְלָה וּמִתְעוֹרֵר, וּמִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת.

בֵּינְתַיִם אָמַר הָאִישׁ הַהוּא, וְכִי הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים הוּא כָּךְ? סוֹד הַדָּבָר יֵשׁ כָּאן, שֶׁהִנֵּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ זֶה וְקָם לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה שׁוֹמֵר כָּל יָמָיו שֶׁלֹּא יִטְעַם טַעַם מִיתָה, מִשּׁוּם שֶׁהַשָּׁנָה אֶזְדִּ מִשִּׁשִּׁים בְּמִיתָה הִיא, וְדָוִד, מִשּׁוּם מְקוֹמוֹ שֶׁהוּא זֶה, לֹא הָיָה יָשֵׁן אֶלָּא שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת, שֶׁעַד שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת זֶסֶר אַזַּת הוּא זֶה, מִשָּׁם וָהָלְאָה טוֹעֵם אָדָם טַעַם מִיתָה וְשׁוֹלֵט בּוֹ הַצַּד שֶׁל רוּזֶ הַטֻּמְאָה.

וְזֶה הָיָה שׁוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא יִטְעֲם טַעַם שֶׁל מִיתָה, וְשׁוֹלֵט (שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט) בּוֹ צַד שֶׁל רוּחַ אַוָּרִת, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁשִּׁים נְשִׁימוֹת זָסֵר אַוָּת הוּא הַסּוֹד שֶׁל הַזַּיִם שֶׁלְּמַעְלָה, עַד שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת שֶׁהֵם שִׁשִּׁים [זָסֵר נְשִׁימָה אַוָּת] נְשִׁימוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְאֵלּוּ הַסּוֹד שֶׁלָּהֶן, שֶׁהַזַּיִם תְּלוּיִים בָּהֶם, וּמִכָּאן וָמַטָּה הוּא סוֹד הַמָּוֶת.

וְעַל כֵּן דָּוִד הָיָה מְשַׁעֵר אֶת שִׁעוּר הַלַּיְלָה כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בַּזַּיִם, שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בּוֹ טַעַם הַמָּוֶת, וּכְשֶׁנֶּזְלַק הַלַּיְלָה הָיָה דָּוִד עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְעוֹרֵר זֻצוּת הַלַּיְלָה וְהַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ מִתְעוֹרֵר, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִמְצָא אֶת דָּוִד קָשׁוּר בְּמָקוֹם אַוָּר, בִּמְקוֹם הַמָּוֶת.

מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶּזְלַק הַלַּיְלָה וְהַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה מִתְעוֹרֶרֶת, וְאָדָם שֶׁיָּשֵׁן בְּמִטָּתוֹ וְלֹא מִתְעוֹרֵר לְהַשְׁגִּיחַ בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ, הִנֵּה הוּא נִקְשָׁר בְּסוֹד הַמָּוֶת, וְנִדְבָּק לְמָקוֹם אַוָּר, וְעַל כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ תָּמִיד, זַי אֶצֶל זַי, וְלֹא נִרְדַּם בַּשָּׁנָה לִטְעֹם טַעַם הַמָּוֶת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה מִתְנַמְנֵם כְּמוֹ סוּס, שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת, וְלֹא בִּשְׁלֵמוּת.

בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ לוֹ, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לָהֶם, זוֹזְקִיָּה. אָמְרוּ לוֹ, יִישַׁר כֹּחֲךָ וְתִתְוַוֵּךְ תּוֹרָתְךָ. יָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הוֹאִיל וְהִתְוַוֵּלְתָּ, אֱמֹר לָנוּ מֵעַתָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁאָמַרְתָּ.

פָּתַח וְאָמַר, (משלי ג) ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁבָּרָא אֶת הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצְאִים כָּל הַנְּהָגוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וּבָהּ עוֹמְדִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה, שֶׁהַכֹּל בְּחָכְמָה עוֹמְדִים כָּל הַקִּיּוּמִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִתּוֹכָהּ.

דָּבָר אַוָּר ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא נִבְרָא אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחָכְמָה, וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לֹא נִבְרָא אֶלָּא מִתּוֹךְ הַחָכְמָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְכֻלָּם

יוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה וּמִתּוֹךְ הַזְּכוּת הַתַּזְוִתוֹנָה. כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתְבוּנָה. כּוֹנֵן, מַה זֶּה כּוֹנֵן? אֶלָּא כּוֹנֵן כָּל יוֹם וְיוֹם וְלֹא פּוֹסֵק, וְלֹא נִתְקָן בְּזְמַן אֶזְדָּ, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַתְקִין אוֹתוֹ.

וְהַיְנוּ סוֹד הַכְּתוּב (איוב טו) וְשָׁמַיִם לֹא זַכּוּ בְּעֵינָיו. וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתָּךְ שֶׁהַזְּסָרוֹן הוּא מִשָּׁמַיִם? אֶלָּא וְזַשִׁיבוּת הַשָּׁמַיִם הִיא מִשּׁוּם הַזְּזַבִּיבוּת וְרָצוֹן רַב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהֶם וְזְזַבִּיבוּתָם אֲצִלּוֹ, שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁהוּא מַתְקִין אוֹתָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, אֵין דּוֹמֶה בְּעֵינָיו שֶׁהֵם מְתֻקָּנִים כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁאַהֲבָתָם אֲצִלּוֹ, וּרְצוֹנוֹ לְהָאִיר לָהֶם תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הַבָּא מוֹצִיא אוֹרוֹת זוֹהֲרִים כָּל יוֹם וְיוֹם תָּמִיד בְּלִי הֶפְסֵק, כְּדֵי לְהָאִיר לָהֶם תָּמִיד, וְעַל כֵּן לֹא זַכּוּ בְּעֵינָיו. לֹא זַכּוּ לְבַדּוֹ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא לֹא זַכּוּ בְּעֵינָיו, וּמִשּׁוּם כָּךְ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה.

מִי הַשָּׁמַיִם? זֶה הַסּוֹד שֶׁל הָאָבוֹת, וְהַסּוֹד שֶׁל הָאָבוֹת זֶהוּ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַכְּלָלוֹת שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב הוּא הַבָּזִיר שֶׁבָּאָבוֹת, וְהוּא עוֹמֵד לְהָאִיר עַל הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הִסְתַּלֵּק לְתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא, יָצָא מִמֶּנּוּ עָנָף אֶזְדָּ יָפֶה לְמַרְאֶה, וְכָל הָאוֹרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְכָל הַשָּׂבָע וְשָׂמֵן הַמִּשְׁזָה לְהָאִיר לָאָרֶץ, וּמִי הוּא? זֶה יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא נוֹתֵן שָׂבָע לְכָל הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם נִזּוֹן מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְהַכֹּל כָּרָאוּי.

בֵּינָתַיִם בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר. בֵּינָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, אָמַר, וַדַּאי שֶׁהַשְּׁכִינָה כָּאן. אָמַר לָהֶם, בַּמָּה עֲסַקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר, וַדַּאי שֶׁיָּפָה אָמַר, אֲבָל אוֹתָם שִׁשִּׁים הַנְּשִׁימוֹת, וַדַּאי שֶׁשִּׁשִּׁים נְשִׁימוֹת הֵן שֶׁל זַזִּים, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. מִכָּאן וָהָלְאָה יֵשׁ שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת אֲזֵרוֹת שֶׁהֵן כֻּלָּן מִצַּד הַמָּוֶת, וְדַרְגַּת הַמָּוֶת עֲלֵיהֶן, וּנְקֻרָאוֹת תַּרְדֵּמָה, וְכֻלָּן טַעַם הַמָּוֶת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא הָיָה נִדְבָּק לְאוֹתָם שִׁשִּׁים הַנְּשִׁימוֹת שֶׁל זַזִּים,

וּמִשָּׁם וָהָלְאָה לֹא יָשַׁן כְּלָל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) אִם אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינַי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה. וְעַל כֵּן יָפֶה אָמַר, כְּדֵי שֶׁיָּקוּם דָּוִד זַיִ, בַּצַּד שֶׁל הַזַּיִ, וְלֹא בְּצַד הַמָּוֶת. כֻּלָּם יָשְׁבוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה וְהִתְזַכְּרוּ יַזַּד.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (שם פט) ה׳ אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם צָעַקְתִּי בַלַּיְלָה נֶגְדֶּךָ. בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בְּשִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת לְשִׁמְוַת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, וְזוֹ הָיְתָה שִׁמְוַת הָאֱמוּנָה בָּאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַשֶּׁבַח שֶׁל הָאֱמוּנָה שֶׁנִּרְאֵית בָּאָרֶץ.

שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה פּוֹתְחִים בְּשִׁמְוַת שִׁירָה, כַּמָּה מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים בְּכַמָּה מִינִים שֶׁמְּשַׁבְּחִים בַּלַּיְלָה בְּכָל הַצְּדָדִים. כְּמוֹ כֵן לְמַטָּה בָּאָרֶץ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ בַּלַּיְלָה, בּוֹ זָכָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְאוֹתוֹ שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ בַּלַּיְלָה בָּאָרֶץ, שֶׁהַשֶּׁבַח הַזֶּה הוּא בִּשְׁלֵמוּת, לְהַעֲלוֹת אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּמַטָּה וּלְוַמֵּר בַּשִּׁמְוָה שֶׁל הַיִּוּוּד.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּתַב, ה׳ אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי וְגוֹ׳. ה׳ אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי, מָתַי הוּא יְשׁוּעָתִי? בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִקְדַּמְתִּי שֶׁבַח בַּלַּיְלָה אֶצְלְךָ, אָז הוּא יְשׁוּעָתִי בַּיּוֹם.

וּבֹא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בַּלַּיְלָה, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנוֹ בַּשֶּׁבַח שֶׁל הַתּוֹרָה, אָז מִתְזַוֵּג בְּזִוּגָךְ בַּיּוֹם בְּצַד הַיָּמִין, שֶׁהִנֵּה זוּט אֶזְדְּ יוֹצֵא מִצַּד הַיָּמִין, וְאָז נִמְשָׁךְ עָלָיו וּמִתְגַּבֵּר בּוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר ה׳ אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתִי יוֹם צָעַקְתִּי וְגוֹ׳.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ. לֹא הַמֵּתִים, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁבֵּחַ זַי לְזַיִ. וּמֵת לְזַיִ לֹא כֵּן, שֶׁכָּתוּב לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ, וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ, שֶׁהֲרֵי אָנוּ זַיִים, וְאֵין לָנוּ וִזֶלֶק בְּצַד הַמָּוֶת כְּלָל. וְזוֹקְיָהוּ אָמַר, (ישעיה לח) זַי זַי הוּא יוֹדֶךָ כָּמוֹנִי, מִשּׁוּם שֶׁזַּי מִתְקָרֵב לְזַיִ. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הוּא זַי, וְהַקִּרְבָה שֶׁלּוֹ לְזַיִ הָעוֹלָמִים, וּמִי שֶׁנִּקְרָב אֵלָיו הוּא זַי, שֶׁכָּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם זַיִים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם, וְכָתוּב וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ זַי רַב פְּעָלִים

מִקַּבְּצְאֵל.

פָּתַח אוֹתוֹ הַיְהוּדִי אַזָּרְיוֹ וְאָמַר, (דברים ז) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. וְכִי לֹא מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טֶרֶם נֹאכַל, וַהֲרֵי יֵשׁ לָנוּ לְהַקְדִּים בַּבֹּקֶר, וּלְסַדֵּר אֶת הַשַּׁבָּת שֶׁלּוֹ [שֶׁל רִבּוֹנוֹ] כָּרָאוּי, וּלְבָרֵךְ אֶת שְׁמוֹ טֶרֶם שֶׁיְּבָרֵךְ מִישֶׁהוּ אַזָּר בָּעוֹלָם, וְכָתוּב (ויקרא יט) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם, אָסוּר לוֹ לֶאֱכֹל טֶרֶם שֶׁיְּבָרֵךְ אֶת רִבּוֹנוֹ, וְעַכְשָׁו כָּתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ?.

אֶלָּא, זוֹ הַבְּרָכָה שֶׁל תְּפִלַּת הַיּוֹזוּד, וְזוֹ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, לְהַרְאוֹת כְּכַלַּפֵּי דַּרְגַּת הָאֱמוּנָה שָׁבָע כָּרָאוּי. וְאָז צָרִיךְ לְבָרֵךְ אוֹתוֹ כָּרָאוּי, שֶׁאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל הָאֱמוּנָה תִּתְרַוֶּה וְתִתְבָּרֵךְ, וְיִתְמַלֵּא שִׁמְוָה מֵהַזִּוּוגִים שֶׁלְּמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, כְּדֵי לָתֵת לָנוּ מְזוֹנוֹת.

שֶׁהֲרֵי קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ קְרִיעַת יַם סוּף, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַמָּזוֹן שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה הוּא, שֶׁשָּׁנִינוּ בָּנִים זְוִיִּים וּמְזוֹנוֹת וְכוּ'. וּמִשּׁוּם כָּךְ קָשִׁים לְפָנָיו מְזוֹנוֹת הָעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי בְּמָשָׁל תָּלוּי הַדָּבָר שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ מְזוֹנוֹת וְזִוִּים וּבָנִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ קָשִׁים לְפָנָיו הַמְּזוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי זֶה לֹא עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ עַד שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ.

כְּמוֹ כֵן הַזִּוּוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם קָשִׁים לְפָנָיו, וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁרְקִיעַ וִילוֹן אֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם, וְכָל שֶׁכֵּן הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה בְּמָקוֹם אַזָּר, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַזִּוּוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם קָשִׁים לְפָנָיו הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַזִּוּוּג הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא, יוֹצְאוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת מִתּוֹךְ הַמֹּחַ הַזֶּה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא. וְכַאֲשֶׁר הַהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְצֵאת מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָז פּוֹרְזוֹת הַנְּשָׁמוֹת, וְנִתָּנוֹת כֻּלָּן זָכָר וּנְקֵבָה יַזַּד בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְאַזָּר כָּךְ הוּא מַפְרִיד אוֹתָן, כָּל אַזַּת וְאַזַּת לִמְקוֹמָהּ כָּרָאוּי לָהּ. וְאַזָּר כָּךְ קָשִׁים לְפָנָיו הַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְזַוֵּג אוֹתָם כְּבָרִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מִתְזַוְּגִים, רַק בְּאוֹתָם

דַּרְכֵי הָאָדָם, וְהַכֹּל תְּלוּיִם לְמַעְלָה.

וְעַל כֵּן קְשִׁים לְפָנָיו כִּקְרִיעַת יַם סוּף. שֶׁהֲרֵי קְרִיעַת הַיָּם שֶׁיִּפָּתְחוּ בּוֹ שְׁבִילִים הִיא לְמַעְלָה, וּכְמוֹ שֶׁנִּפְתָּחִים בּוֹ שְׁבִילִים וּדְרָכִים, כָּךְ נִבְקָע וְנִפְתָּח. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל תָּלוּי לְמַעְלָה, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אוֹתוֹ וְלָתֵת לוֹ זִיזָק מִלְמַטָּה כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִלְמַעְלָה וְיִתְוַוֵּזֵק כָּרָאוּי, וְעַל כֵּן כָּתוּב וּבֵרַכְתָּ אֶת ה', דַּיְקָא אֶת.

וּכְלַפֵּי הַמָּקוֹם הַזֶּה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנָיו שִׂבַע וְהָאֲרֵת פָּנִים, וּכְלַפֵּי הַצַּד הָאַוֵּזר, בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנָיו רָעָב, שֶׁאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הִיא שֶׁל רָעָב, וְרָאוּי לְהַרְאוֹת לְפָנָיהָ רָעָב וְלֹא שָׂבָע, הוֹאִיל וְהַשָּׂבָע לֹא שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ זֶה וַדַּאי וְכָךְ צָרִיךְ!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁקִּרְבָתָם הִיא שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹדְעִים לְיַוֵּד אֶת הַיִּוּוּד וּמְקָרְבִים קִרְבָה לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף וִיהוּדָה בְּטֶרֶם הִתְקָרְבוּ זֶה עִם זֶה, לֹא הָיָה שָׁלוֹם. כֵּיוָן שֶׁהִתְקָרְבוּ יוֹסֵף וִיהוּדָה יַוֵּד, אָז הִרְבּוּ שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְהַשְּׁמוּזָה נוֹסָפָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהַקִּרְבָה שֶׁל יְהוּדָה וְיוֹסֵף, וְכָל הַשְּׁבָטִים נִמְצְאוּ יַוֵּד עִם יוֹסֵף, וְאוֹתָהּ הַקִּרְבָה הִרְבְּתָה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה.

וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו וְגוֹ'. רַבִּי וְזֵיָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיב) פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וְהִשְׁלִיט עָלָיו אֶת הָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה מֶלֶךְ עַל הַכֹּל.

וְהָאָדָם הַזֶּה נִפְרָדִים מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם כַּמָּה מִינִים, מֵהֶם צַדִּיקִים וּמֵהֶם רְשָׁעִים, מֵהֶם טְפָשִׁים וּמֵהֶם זַכְמִים, וְכֻלָּם מִתְקַיְּמִים בָּעוֹלָם, עֲשִׁירִים וַעֲנִיִּים, וְכֻלָּם כְּדֵי לִזְכּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, לִזְכּוֹת צַדִּיקִים עִם רְשָׁעִים, לִזְכּוֹת

זַכְמִים עִם טִפְּשִׁים, לִזְכּוֹת עֲשִׁירִים עִם עֲנִיִּים, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם כָּךְ זּוֹכֶה הָאָדָם לִזְוֵי הָעוֹלָם וְנִקְשָׁר בְּעֵץ הַחַיִּים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהִנֵּה הַצְּדָקָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עוֹמֶדֶת לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד.

פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הֶעֱמִיד אוֹתוֹ עַל עַמּוּד אָזְנָד וּשְׁמוֹ צַדִּיק, וְהַצַּדִּיק הֲוָה הוּא הַקַּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם, וְזֶה הוּא שֶׁמַּשְׁקֶה וָזָן לַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים.

וּמִשָּׁם יִפָּרֵד, מַה זֶּה יִפָּרֵד? אֶלָּא הַמָּזוֹן הַהוּא וְהַמַּשְׁקֶה שֶׁל הַנָּהָר הַהוּא נוֹטֵל הַגָּן הַכֹּל, וְאַזַּר כָּךְ מִתְפַּזֵּר הַמַּשְׁקֶה הַהוּא לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְכַמָּה הֵם שֶׁמְּצַפִּים לִהְיוֹת מַשְׁקִים וּלְהַזּוֹן מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים – זֶה צַדִּיק. צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ הִיא עוֹמֶדֶת בְּסוֹד שֶׁל שָׁלוֹם בְּקִיּוּם שָׁלֵם. רָשָׁע יִרְאֶה וְכָעָס – זוֹ מַלְכוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת שָׁמַיִם הִיא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לְקַיֵּם כָּל הָעֲנִיִּים בְּתוֹךְ הַצֵּל שֶׁל רֵאשִׁית הַשְּׁכִינָה, וְהַצַּדִּיק הַזֶּה הוּא נִקְרָא גַּבַּאי צְדָקָה, לָזוּן וְלָזוּן אֶת הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים, מִשּׁוּם כָּךְ גַּבָּאֵי צְדָקָה נוֹטְלִים שָׂכָר כְּנֶגֶד כָּל הַנּוֹתְנִים צְדָקָה.

בֹּא רְאֵה, וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים – אֵלּוּ הֵם כָּל הָעוֹמְדִים לְהַזּוֹן וּלְהַשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ. וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו. אִתּוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֶחָיו – אֵלּוּ שְׁאָר הַמֶּרְכָּבוֹת הַזְּוָלוֹת, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם לְמַעַן אַזַּי וְרֵעַי.

דָּבָר אַזַּר וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ – בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִתְזַוֵּג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מִתְזַוֵּג בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נוֹטְלִים לְבָדָם, וְלֹא זִבּוּר שֶׁל עַמִּים

עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עִמָּם. מִשּׁוּם כָּךְ, (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, שֶׁהֲרֵי בַּזְּמַן הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ בְּזִוּוּגוֹר אֶזְוָד עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם לְמַעַן אַזַּי וְרַעַי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ.

רַבִּי יֵיסָא פָּתַח הַפָּסוּק, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר וְיִרְצֶה לְהַנְקֵם נְקָמָה מֵעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אֲזַי כָּתוּב (ישעיה סג) וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי, וְכָתוּב כָּאן וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶזְיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְנַטְּלֵם וַיַּשְׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם.

וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק. רַבִּי זְזוֹקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכג) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל בֹּא רְאֵה, אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי, וְכָתוּב (תהלים קכא) אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים. אֶלָּא, זֶה לְמַעְלָה וְזֶה לְמַטָּה. אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים – זֶה לְמַעְלָה, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, מֵהֶהָרִים הַלָּלוּ הָעֶלְיוֹנִים לְמִשְׁךְ מֵהֶם בְּרָכוֹת לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מֵהֶם. אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי, לְצַפּוֹת וּלְזַכּוֹת לְאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת מִשָּׁם לְמַטָּה.

הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם, שֶׁכָּל תָּקְפָּהּ וְקִיּוּמָהּ וְזִיּלָהּ הוּא בַּשָּׁמַיִם. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַיּוֹבֵל פּוֹתֵחַ הַמַּעְיָנוֹת שֶׁל כָּל אוֹתָם הַשְּׁעָרִים, כֻּלָּם עוֹמְדִים בַּשָּׁמַיִם. וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמַיִם נוֹטְלִים כָּל אוֹתָם אוֹרוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַיּוֹבֵל, אָז הוּא זָן וּמַשְׁקֶה אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי צַדִּיק אֶזְוָד.

וְכֵיוָן שֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ, כַּמָּה הֵם שֶׁעוֹמְדִים בְּכָל הַצְּדָדִים לִהְיוֹת מַשְׁקִים וּלְהִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַכְּפִירִים שׁאֲגִים לַטָּרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אָכְלָם. וְאָז הִיא עוֹלָה בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת כָּרָאוּי [לוֹ], וּמְקַבֶּלֶת עִדּוּנִים מִמַּעְלָה כָּרָאוּי, וְכָל הָעוֹמְדִים בְּכָל הַצְּדָדִים עוֹמְדִים לְבַדָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי. וְאַזַּר שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת עִדּוּנִים מִמַּעְלָה, כֻּלָּם נִשְׁקִים לְאַזַּר מִכֹּן וְנִזּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יַשְׁקוּ כָל זַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פָרָאִים צְמָאָם.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח הַפָּסוּק בְּאֵלְיָהוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיִּקְרָא אֶל ה' וַיֹּאמַר ה' אֱלֹהָי הַגַּם עַל הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ הֲרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת בְּנָהּ. בֹּא רְאֵה, שְׁנַיִם הָיוּ שֶׁאָמְרוּ דְּבָרִים כְּנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה וְאֵלְיָהוּ. מֹשֶׁה אָמַר (שמות ה) לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה. וְאֵלְיָהוּ אָמַר, הֲרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת בְּנָהּ. וּשְׁנֵיהֶם אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד.

מָה הַטַּעַם? אֶלָּא סוֹד הוּא. מֹשֶׁה אָמַר לָמָּה הֲרֵעֹתָה, מָה הַטַּעַם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַצַּד הָאַחֵר לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל. הֲרֵעֹתָה – נָתַתָּ רְשׁוּת לַצַּד הָאַחֵר שֶׁל רַע לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם. אֵלְיָהוּ אָמַר הֲרֵעוֹתָ – נָתַן רְשׁוּת לַצַּד הָרָע לִטֹּל נִשְׁמָתוֹ שֶׁל זֶה, וְזֶהוּ הוּא הֲרֵעוֹתָ, וְהִכֹּל סוֹד אֶחָד.

בֹּא רְאֵה, אֵלְיָהוּ אָמַר, הֲגַם עַל הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר אֲנִי מִתְגּוֹרֵר עִמָּהּ. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לְאֵלְיָהוּ, הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָּ, וְכָל מִי שֶׁזָּן וּמְפַרְנֵס לְמִי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן בִּימֵי רָעָב, הֲרֵי נֶאֱזָז בְּעֵץ הַזֵּיתִים, וְגוֹרֵם לוֹ וּלְבָנָיו זֵיתִים, וְהִנֵּה בְּאַרְצוֹ. וְעַכְשָׁו אֵלְיָהוּ אָמַר, כָּל מִי שֶׁמְּקַיֵּם נֶפֶשׁ בָּעוֹלָם, זוֹכֶה לוֹ זֵיתִים, וְזוֹכֶה לְהֶאָזֵז בְּעֵץ הַזֵּיתִים, וְעַכְשָׁו שׁוֹלֵט עֵץ הַמָּוֶת, הַצַּד שֶׁל רַע, עַל הָאַלְמָנָה שֶׁאַתָּה צְוִיתָ לָזוּן אוֹתִי, מִשּׁוּם כָּךְ הֲרֵעוֹתָ [לָמָּה הֲרֵעֹתָה].

וְאִם תֹּאמַר שֶׁרַע לֹא נַעֲשָׂה לְאִישׁ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ לְיָמִין, שְׁמִירָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד אִצְלוֹ, וְלֹא יָכוֹל הַצַּד הָאַחֵר לִשְׁלֹט עָלָיו, וְהָרַע הַזֶּה נִכְנָע לְפָנָיו וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט. וְכֵיוָן שֶׁשְּׁמִירַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִדְבָּק בָּרַע, אָז אוֹתוֹ הָרַע, כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין עִמּוֹ שְׁמִירָה, אָז שׁוֹלֵט עָלָיו וּבָא לְהַשְׁמִיד אוֹתוֹ, וְאָז נִתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת וְנוֹטֵל אֶת נִשְׁמָתוֹ.

מֹשֶׁה אָמַר לָמָּה הֲרֵעֹתָה, שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַצַּד הָרַע לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל, לִהְיוֹת בַּשִּׁעְבּוּד שֶׁלּוֹ. דָּבָר אַחֵר לָמָּה הֲרֵעֹתָה – שֶׁרָאָה כַּמָּה מֵהֶם שֶׁהָיוּ מֵתִים וְנִמְסְרוּ לַצַּד הָרָע.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַטּוֹב מִתְעוֹרֵר, שֶׁהוּא הַיָּמִין, כָּל הַשְּׁמוֹנָה וְכָל הַטּוֹב וְכָל הַבְּרָכוֹת נִמְצָאוֹת, וְהַכֹּל הוּא בַּוָּוֹ"א, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ שֶׁאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד בַּוָּוֹ"א, וְזֶה הַסּוֹד, מִשּׁוּם [שֶׁזֶּהוּ יִזּוּד] שֶׁאָז הוּא הַיִּזּוּד כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי זֵזָ"א, וְכִי אֱלִיָּהוּ, כֵּיוָן שֶׁהוּא גּוֹזֵר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם, וְהוּא גָּזַר עַל הַשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא לְהוֹרִיד טַל וּמָטָר, אֵיךְ הוּא פָּזַד מֵאֵיזֶבֶל שֶׁשָּׁלְחָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יט) כִּי כָעֵת מָחָר אָשִׂים אֶת נַפְשְׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַחַד מֵהֶם, וּמִיָּד פָּזַד וּבָרַח עַל נַפְשׁוֹ?

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁהַצַּדִּיקִים לֹא רוֹצִים לְהַטְרִיחַ אֶת רִבּוֹנָם בְּמָקוֹם שֶׁנֵּזֶק נִמְצָא [לוֹ] לָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁשְּׁמוּאֵל, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א טז) אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי. אָמַר לוֹ, עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁצַּדִּיקִים לֹא רוֹצִים לְהַטְרִיחַ אֶת רִבּוֹנָם בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא נֵזֶק. אַף כָּךְ אֵלִיָּהוּ, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁנֵּזֶק נִמְצָא, לֹא רָצָה לְהַטְרִיחַ אֶת רִבּוֹנוֹ.

אָמַר לוֹ, אֲנִי שָׁמַעְתִּי דָּבָר, שֶׁהִנָּה בְּאֵלִיָּהוּ לֹא כָתוּב בּוֹ וַיִּירָא וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ, אֶלָּא וַיַּרְא, רְאֵיָה רָאָה. וּמָה רָאָה? אֶלָּא רָאָה שֶׁהִנָּה מִכַּמָּה שָׁנִים הוֹלֵךְ אַוָּזָרְיוּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְלֹא נִמְסַר בְּיָדוֹ, וְעַכְשָׁיו וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ. מַה זֶּה וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ? הָלַךְ לְקַיּוּם הַנֶּפֶשׁ, וּמִי הוּא? עֵץ הַזַּיִים לְהִדָּבֵק שָׁם.

בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם כָּתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, וְכָאן כָּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְסוֹד זֶה שָׁמַעְתִּי, שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא, וְאֶת כֻּלָּם הוּא לוֹקֵחַ אוֹתוֹ צְרוֹר הַזַּיִים, וּכְשֶׁהַנְּקֵבָה מִתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, כֻּלָּם בְּתִשּׁוּקַת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, בְּתִשּׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, וּכְשֶׁתִּשּׁוּקַת הַזָּכָר יוֹצֵאת בְּרָצוֹן, אָז אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת בְּקִיּוּם יוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל בִּתְשׁוּקָה וְרָצוֹן שֶׁל עֵץ הַזַּיִים. וְאֵלִיָּהוּ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מֵאוֹתוֹ רָצוֹן יוֹתֵר מֵאָדָם אַוָּזר, הִתְקַיֵּם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אֶל נַפְשׁוֹ, וְלֹא כָתוּב אֶת נַפְשׁוֹ, שֶׁהֵרִי אֶת נַפְשׁוֹ – זוֹ

הַנְּקֵבָה. וְאִם תֹּאמַר וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר – הַכְּלָלוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּשֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַזָּכָר, אָז וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר. אֶת הָאִשָּׁה – הַנְּקֵבָה לְבַדָּהּ, וְלֹא שֶׁל הַזָּכָר. כְּמוֹ זֶה אֶל נַפְשׁוֹ – הַזָּכָר לְבַדּוֹ. אֶת נַפְשׁוֹ – הַנְּקֵבָה לְבַדָּהּ וְלֹא הִתְכַּלְלוּת שֶׁל זָכָר. וּמְשׁוּם שֶׁהוּא מִצַּד הַזָּכָר יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ יוֹתֵר, וְלֹא מֵת כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא מֵעֵץ הַזֵּיִם, וְלֹא מִתּוֹךְ הֶעָפָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה וְלֹא מֵת כְּדֶרֶךְ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי אָז הִתְפַּשְּׁטוּ הַגּוּף מִן הָרוּחַ וְהִסְתַּלֵּק שֶׁלֹּא כִּשְׁאָר דֶּרֶךְ בְּנֵי הָעוֹלָם, וְנִשְׁאָר מַלְאָךְ קָדוֹשׁ כִּשְׁאָר קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, וְעוֹשֶׂה שְׁלִיחוּת בָּעוֹלָם, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ, שֶׁהַנְּסִים שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, נַעֲשִׂים עַל יָדוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ. בָּרִאשׁוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל נַפְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּקִּיּוּם, וְכָאן אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת, הָעֵץ שֶׁבּוֹ שׁוֹרֶה הַמָּוֶת, וְשָׁם נִגְלָה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כַּכָּתוּב צֵא וְעָמַדְתָּ בָּהָר. מַה כָּתוּב אַזָּרָיו? וְאַזֹּר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ ה' וְאַזֹּר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה. זֶהוּ הַמָּקוֹם הַפָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים כָּל הָאוֹרוֹת.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וְגוֹ' וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ. וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד מָתַי אַתָּה מְקַנֵּא לִי? סָגַרְתָּ אֶת הַדֶּלֶת שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט בְּךָ הַמָּוֶת לְעוֹלָם, וְהָעוֹלָם לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתְךָ עִם בְּנֵי [אָדָם]. אָמַר לוֹ, כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, זַיִּיךְ שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁבְּנֵי [אָדָם] יְקַיְּמוּ אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, אַתָּה תִּהְיֶה מְזֻמָּן לְשָׁם. [וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ מִתְקַנִּים כִּסֵּא לְאֵלִיָּהוּ, שֶׁהוּא מְזֻמָּן לְשָׁם.]

בֹּא רְאֵה מַה גָּרַם אוֹתוֹ הַדִּבּוּר שֶׁל אֵלִיָּהוּ, שֶׁכָּתוּב וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל הַבְּרֵכִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא נָשַׁק

לוֹ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּאן וָהָלְאָה, שֶׁאֵין הָעוֹלָם לִסְבֹּל אוֹתְךָ עִם בָּנַי [אָדָם]. וְאֶת אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט מֵאָבֵל מְזוֹלָה תְּמִשָּׁזו לְנָבִיא תַּזוֹתֶיךָ, יִהְיֶה נָבִיא אַזֵּר אֵצֶל בָּנַי [אָדָם], וְאַתָּה תִּסְתַּלֵּק לִמְקוֹמְךָ.

וּבֹא רְאֵה, כָּל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁמְּמַקֵּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, לֹא יָכוֹל מַלְאַךְ הַמָּוֶת לִשְׁלֹט בּוֹ כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם, וְיִתְקַיֵּם בּוֹ שָׁלוֹם, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּפָנְוָס, (במדבר כה) לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וַיִּפֹּל עַל צַוְארֵי בִנְיָמִן אָזְיו וַיֵּבְךְ וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל צַוָּארָיו. רַבִּי יְצְזָק אָמַר, הִנֵּה פָּרְשׁוּהָ שֶׁבָּכָה עַל מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְעַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי.

פָּתַזו וְאָמַר, כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים. כְּמִגְדַּל דָּוִיד, מִי מִגְדַּל דָּוִיד? זֶה וַדַּאי מִגְדַּל דָּוִד שֶׁבָּנָה אוֹתוֹ דָּוִד וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ לְתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם. אֶלָּא כְּמִגְדַּל דָּוִיד – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (משלי יא) מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב. מִי הַנִּשְׂגָּב? אֶלָּא אוֹתוֹ מִגְדָּל נִשְׂגָּב, מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ יָרוּץ צַדִּיק.

צַוָּארֵךְ – זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁעוֹמֵד בְּתִקּוּן שֶׁל יְפֵי כְּצַוָּאר לַגּוּף. מָה הַצַּוָּאר הוּא הַיָּפֶה שֶׁל כָּל הַגּוּף – כָּךְ גַּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא הַיָּפֶה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת – תֵּל שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים בּוֹ. וְכָךְ בֵּאֲרוּהוּ, תַּלְפִּיוֹת – תֵּל שֶׁכָּל הַפָּיוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מְשַׁבְּזִים וּמִתְפַּלְּלִים אֵלָיו.

אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו – אֵלּוּ אֶלֶף הַתְּקוּנִים שֶׁמִּתַּקְּנִים בּוֹ כָּרָאוּי. כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים – שֶׁכֻּלָּם בָּאִים מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה.

מָה הַצַּוָּאר כָּל תִּקּוּנֵי הָאִשָּׁה תְּלוּיִים בּוֹ – כָּךְ בַּמִּקְדָּשׁ כָּל תִּקּוּנֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִים וּשְׁרוּיִים בּוֹ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (איכה ה) עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ, עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא הַצַּוָּאר וְהַיָּפֶה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. נִרְדָּפְנוּ יָגַעְנוּ, לִבְנוֹת אוֹתוֹ פָּעָמִים. וְלֹא הוּנַּח לָנוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא הִשְׁאִירוּהוּ לָנוּ, וְנֶחֱרַב וְלֹא נִבְנָה לְאַזֵּר מִכֵּן.

מָה הַצָּוָאר, כֵּיוָן שֶׁהַשְׁמַד, כָּל הַגּוּף מֻשְׁמָד עִמּוֹ – כָּךְ גַּם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כֵּיוָן שֶׁהַשְׁמַד וְנָזְשַׁךְ, כָּל הָעוֹלָם כָּךְ גַּם נָזְשַׁךְ, וְלֹא מֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא שָׁמַיִם וְאָרֶץ וְכוֹכָבִים.

מְשׁוּם כָּךְ בָּכָה עַל זֶה יוֹסֵף, וְאַזַּר שֶׁבָּכָה עַל זֶה, בָּכָה עַל הַשְּׁבָטִים שֶׁיִּגְלוּ. כְּשֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל הַשְּׁבָטִים גָּלוּ מִיָּד וְהִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְנַשֵּׁק לְכָל אֶחָיו וַיֵּבְךְּ עֲלֵיהֶם. עֲלֵיהֶם וַדַּאי.

עַל כֻּלָּם בָּכָה, עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּחֱרַב בָּעַמִּים, וְעַל אֶחָיו עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁהָגְלוּ לַגָּלוּת וְהִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ אֶחָיו אִתּוֹ, וְלֹא כָתוּב וַיִּבְכּוּ, שֶׁהֲרֵי הוּא בָּכָה, שֶׁנִּצְנְצָה בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהֵם לֹא בָכוּ, שֶׁלֹּא שָׁרְתָה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

וְהַקֹּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה. רַבִּי [אֶלְעָזָר] אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פד) נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה׳ לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל חָי. בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ [וְקָם] לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, צָרִיךְ לוֹ לְהַקְדִּים לוֹ בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ בַּזְּמַן שֶׁצָּרִיךְ.

בַּבֹּקֶר לָאֲוִזּ בַּיָּמִין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּמִנְחָה לָאֲוִזּ בַּשְּׂמאל. וּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה צָרִיךְ לָאָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם כְּדֵי לְהַאֲוִזּ בּוֹ. וּבֹאַרְנוּ, מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ [וְעוֹמֵד] לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, צָרִיךְ לוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, תְּפִלָּתוֹ לֹא נִשְׁמַעַת.

מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁהַתְּפִלָּה אֵינָהּ אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע, שֶׁאוֹתוֹ קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע אֵינוֹ תְּפִלָּה. וּמַה הִיא תְּפִלָּה? זֶהוּ קוֹל אַזַּר שֶׁתָּלוּי בַּקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע. וּמִי הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע? זֶה אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁהוּא בְּוָא״ו, הַקּוֹל שֶׁתָּלוּי בּוֹ, זֶהוּ קֹל בְּלִי וָא״ו.

וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא צָרִיךְ לָאָדָם לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ, אֶלָּא לְהִתְפַּלֵּל בְּלַחַשׁ בְּאוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁלֹּא נִשְׁמָע, וְזוֹ הַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְקַבֶּלֶת תָּמִיד, וְסִימָן לַדָּבָר – וְהַקֹּל נִשְׁמַע. קֹל בְּלִי וָא״ו, נִשְׁמַע. זוֹ הִיא הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בַּזַּשַּׁאי, שֶׁכָּתוּב

בְּזַנָּה וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ. זוֹ הִיא הַתְּפִלָּה שֶׁמְּקַבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנַּעֲשֵׂית בְּתוֹךְ רָצוֹן וְכַוָּנָה וְתִקּוּן כָּרָאוּי, וּלְיַיזֵּד אֶת הַיִּזּוּד שֶׁל רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי בְּכָל יוֹם. [וְהַקֹּל נִשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה. וְהַקֹּל נִשְׁמַע, זָסַר וָא״ו, מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זוֹ הִיא הַשְּׁכִינָה שֶׁבּוֹכָה עַל זִרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעַל גָּלוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כְּתוּב כָּאן וְהַקֹּל נִשְׁמַע, וְכָתוּב שָׁם, (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע. מַה לְּפָנֵינוּ שְׁכִינָה, אַף כָּאן גַּם כֵּן שְׁכִינָה].

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הַקּוֹל בַּזַּשַׁאי זֶהוּ קוֹל עֶלְיוֹן שֶׁכָּל הַקּוֹלוֹת יוֹצְאִים מִשָּׁם. אֲבָל קֹל בְּלִי וָא״ו, זוֹהִי הַתְּפִלָּה שֶׁל מַטָּה, שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת לְהִתְעַלּוֹת בְּוָא״ו וּלְהִתְזַוֵּג בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, וְהַקֹּל נִשְׁמַע, זֶה הוּא הַקֹּל בְּלִי וָא״ו, זֶהוּ הַקּוֹל שֶׁבָּכָה עַל מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְעַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי. נִשְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע. בְּרָמָה, מַה זֶּה בְּרָמָה? זֶה הוּא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הָעוֹלָם הַבָּא, וְסִימָן לַדָּבָר – מִן הָרָמָה וְעַד בֵּית אֵל, (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. כָּאן בְּרָמָה – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי בַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁבְּרָמָה נִשְׁמָע, אָז מַה כָּתוּב? (ישעיה כב) וַיִּקְרָא ה׳ אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וְגוֹ׳.

וְהַקֹּל נִשְׁמַע, לְמַעְלָה לְמַעְלָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁוָּא״ו הִתְרַוֵּזַק וְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, וְאָז רָוֵזַל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאָז לְהִנָּזֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינָנּוּ. כִּי אֵינֶנּוּ? כִּי אֵינָם צָרִיךְ הָיָה לִהְיוֹת! אֶלָּא כִּי אֵינֶנּוּ, וְהִנֵּה בֵּאַרְנוּ כִּי אֵינֶנּוּ, שֶׁבַּעֲלָה לֹא נִמְצָא עִמָּהּ, שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה בַּעֲלָה נִמְצָא עִמָּהּ, תִּתְנַזֵּם עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי אָז בָּנֶיהָ לֹא יִהְיוּ בַּגָּלוּת, וּמִשּׁוּם שֶׁאֵינֶנּוּ, אֵינָהּ מִתְנַזֶּמֶת עַל בָּנֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁבָּנֶיהָ הִתְרַוְּזקוּ מִמֶּנָּה עַל שֶׁאֵינֶנּוּ עִמָּהּ.

בֹּא רְאֵה, בֵּית פַּרְעֹה – זֶה הוּא סִימָן לַדָּבָר לְמַעְלָה, הַבַּיִת שֶׁנִּפְרָעִים וּמִתְגַּלִּים מִמֶּנּוּ כָּל הָאוֹרוֹת וְכָל הַמְּאוֹרוֹת, כָּל מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם מִשָּׁם הִתְגַּלָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אֶת כָּל הָאוֹרוֹת וְכָל הַמְּאוֹרוֹת, כְּדֵי לְהָאִיר לְאוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁנִּקְרָא קֹל בְּלִי וָא״ו.

בא ראה, כאשר יקים הקדוש ברוך הוא לזה הקול מהעפר ויתזוזבר באות וא״ו, אז כל מה שנאבד מהם בזמן הגלות יזוזר, ויתעדנו באורות עליונים שנוסקים מתוך העולם העליון, כמו שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה׳ בהר הקדש בירושלם.

ואתה צויתה זאת עשו קזוז לכם מארץ מצרים וגו׳. רבי זזייא פתזז, שמזוז את ירושלם וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש וגו׳. בא ראה, כשנזרב בית המקדש ונרמו הזוטאים וגלו ישראל מן הארץ, הסתלק הקדוש ברוך הוא למעלה, ולא השגיזז על זרבן בית המקדש ועל עמו שגלו, ואז השכינה גלתה עמהם.

כשירד, השגיזז על ביתו שנשרף, הסתכל על עמו – והנה הגלה. שאל על הגבירה – והיא גרשה. או ויקרא ה׳ אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרזה ולזגור שק. והיא גם היא מה כתוב בה? (יואל א) אלי כבתולה זגרת שק על בעל נעוריה, כמו שנאמר כי אינו, משום שהסתלק ממנה ונמצא פרוד.

ואפלו שמים וארץ כלם התאבלו עליו, שכתוב (ישעיה כ) אלבישׁ שמים קדרות ושק אשים כסותם. מלאכים עליונים כלם התאבלו עליה, שנאמר הן אראלם צעקו וזצה מלאכי שלום מר יבכיון. השמש והלבנה התאבלו והזושיכו את אורם, שכתוב וזשך השמש בצאתו וגו׳, וכל העליונים והתזותונים בכו עליה והתאבלו. מה הטעם? משום ששולט עליה הצד האזר ששולט על הארץ הקדושה.

פתזז ואמר, (יזזקאל ז) ואתה בן אדם כה אמר ה׳ אלהים לאדמת ישראל קץ בא הקץ על ארבע כנפות הארץ. הפסוק הזה הוא עליון. מה זה לאדמת ישראל קץ, וכי אדמת ישראל היא קץ? אלא כך זה ודאי, ונתבאר. הקץ הוא לימין, והקץ הוא לשמאל. קץ לימין – שכתוב (דניאל יב) לקץ

הַיָּמִין. קֶרֶן לִשְׂמֹאל – שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) קֶרֶן שָׁם לַזּוֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא זוֹכֵר, וְזֶהוּ קֶרֶן כָּל בָּשָׂר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

קֶרֶן שֶׁל הַיָּמִין – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב לְאַרְמַת יִשְׂרָאֵל קֶרֶן. בָּא הַקֶּרֶן – זֶה קֶרֶן הַשְּׂמֹאל. הַקֶּרֶן שֶׁל הַיָּמִין זֶה הַקֶּרֶן שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב. הַקֶּרֶן שֶׁל הַשְּׂמֹאל זֶה הַקֶּרֶן שֶׁל יֵצֶר הָרָע. וְזֶה הוּא שֶׁכַּאֲשֶׁר הַזָּטָאִים גָּרְמוּ וְהִתְגַּבְּרוּ, נִגְזַר וְנִתַּן הַשִּׁלְטוֹן לְמַלְכוּת הָרִשְׁעָה לִשְׁלֹט וּלְהַזְרִיב בֵּיתוֹ וּמִקְדָּשׁוֹ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ז) כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים רָעָה אַחַת רָעָה הִנֵּה בָּאָה, וְהַכֹּל אָזֹד.

וּמְשׁוּם כָּךְ הִתְאַבְּלוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, עַל שֶׁנִּתַּן הַשִּׁלְטוֹן לַקֶּרֶן הַזֶּה שֶׁל הַשְּׂמֹאל. וּמְשׁוּם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁהַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם נִכְנְעָה, וּמַלְכוּת הָרִשְׁעָה [הָאַחֶרֶת] הִתְגַּבְּרָה, [אָז] יֵשׁ לְכָל אָדָם לְהִתְאַבֵּל עָמָּהּ וּלְהִכָּנַע עָמָּהּ, וּמְשׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הִיא תְּזַדַּקֵּף וְהָעוֹלָם יִתְזַדֵּשׁ הוּא יִתְזַדֵּשׁ עָמָּהּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בִּמְצָרַיִם (ירמיה מו) עֶגְלָה יָפָה פָּיָה מִצְרָיִם, וְהַסּוֹד שֶׁל הָעֶגְלָה הַזּוֹ הָיוּ יִשְׂרָאֵל תַּחַת שִׁלְטוֹנָהּ כַּמָּה פְּעָמִים וְכַמָּה שָׁנִים. וּמְשׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲתִידִים אַחַר כָּךְ לִשְׁלֹט עָלֶיהָ, נִרְמָז לָהֶם כָּאן עֶגְלוֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, רָמוּז רָמַז יוֹסֵף לְיַעֲקֹב עַל עֶגְלָה עֲרוּפָה, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ פָּרָק נִפְרַד מִמֶּנּוּ. וּבְאַרוּכָה, עֶגְלָה עֲרוּפָה, שֶׁהִיא בָּאָה עַל שֶׁנִּמְצָא הָרוֹג וְלֹא נוֹדַע מִי הָרַג אוֹתוֹ, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַל הָאָרֶץ רוּזוֹת רָעוֹת שֶׁאֵינָן צְרִיכוֹת, נוֹתְנִים אֶת הָעֶגְלָה הַזּוֹ לְתִקּוּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְוַדְּעוּ אֵלָיו וְלֹא יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כָּל בְּנֵי הָאָדָם, כֻּלָּם עוֹבְרִים עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת, פָּרַט לָזֶה, שֶׁהִקְדִּימוּ אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לִשְׁלֹט בּוֹ וְלִטֹּל רְשׁוּת, שֶׁהֲרֵי אֵין שׁוֹלֵט בָּאָדָם עַד שֶׁנּוֹטֵל רְשׁוּת.

וּמְשׁוּם כָּךְ יֵשׁ לוֹ דִּין לִשְׁלֹט עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ. גַּם כָּךְ יֵשׁ לוֹ דִּין שֶׁלֹּא נוֹדַע כְּדֵי לְכַטְרֵג עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, וְעַל כֵּן (דברים כא) וְלָקְחוּ זְקֵנֵי הָעִיר הַהִיא עֶגְלַת בָּקָר וְגוֹ', כְּדֵי לְהַעֲבִיר דִּינוֹ שֶׁל

הַמָּקוֹם הַהוּא, וּלְהַתְקִן שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בּוֹ הַמְקַטְרֵג וּלְהַנָּצֵל מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּפְרַד יוֹסֵף מֵאָבִיו, בְּלִי לְוָיָה וּבְלִי אֲכִילָה נִשְׁלַח, וְהָיָה מַה שֶּׁהָיָה, וּכְשֶׁאָמַר יַעֲקֹב (בראשית לז) טָרֹף טֹרַף יוֹסֵף, אָמַר כִּי אֵרֵד אֶל בְּנִי אָבֵל שְׁאֹלָה, שֶׁאֲנִי גָּרַמְתִּי לוֹ, וְעוֹד – שֶׁהָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁאָזְיוּ שׂוֹנְאִים אוֹתוֹ וְשָׁלַחְתִּי אוֹתוֹ, וְרֶמֶז הוּא רָמַז לוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, אֶת אוֹתָם הָעֲגָלוֹת שָׁלַח אוֹתָם עַל פִּי פַּרְעֹה, שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פַּרְעֹה. אָמַר לוֹ, דִּיוּקוֹ שֶׁל דָּבָר, שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה צֻוֵּיתָה זֹאת עֲשׂוּ. וְאַתָּה צֻוֵּיתָה דַּוְקָא, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּהֵ"א, מַשְׁמַע שֶׁיּוֹסֵף בִּקֵּשׁ אוֹתָם, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל פִּי פַּרְעֹה, וְיַעֲקֹב לֹא עָמַד בַּדָּבָר עַד שֶׁרָאָה אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֶת הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לָשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּרִאשׁוֹנָה וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב, וְאַחַר כָּךְ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי חָי. אֶלָּא בָּרִאשׁוֹנָה קָרְאָה לוֹ הַתּוֹרָה יַעֲקֹב, מִשּׁוּם הַשְׁתָּפוּת, שֶׁשִּׁתְּפוּ אֶת הַשְּׁכִינָה בְּאוֹתוֹ זֶרֶם כְּשֶׁנִּמְכַּר יוֹסֵף, וְעַכְשָׁיו שֶׁשְּׁכִינָה עָלְתָה, אָז הִיא וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם, וְזֶה הוּא סוֹד הַשְּׁכִינָה. וְאַחַר שֶׁהִיא עָמְדָה בְּקִיּוּם, [מִשּׁוּם] אָז הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה עָבְרָה אֵלֶיהָ, הַדַּרְגָּה שֶׁהִיא יִשְׂרָאֵל. [אָז הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה הִתְעוֹרְרָה אֵלֶיהָ, וְזוֹהִי דַּרְגָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל] מִכָּאן שֶׁהַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא מִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה עַד שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת בָּרִאשׁוֹנָה לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי כָּאן וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה. בְּמַרְאַת כָּתוּב. בֹּא רְאֵה, וַיְבָרֵז זְבָזִים לֵאלֹהֵי אָבִיו יִצְחָק, בָּרִאשׁוֹנָה, כְּדֵי לְהָעִיר אֶת הַשְּׂמאל בַּסּוֹד שֶׁל הָאַהֲבָה. וְאָז – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמַרְאֹת הַלַּיְלָה, בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהִיא מַרְאוֹת הַלַּיְלָה.

וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁצָּרַךְ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי צָרַךְ הַטֻּמְאָה לֹא מַזְכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,

וְכָל צַד הַקְּדֻשָּׁה נִזְכָּר בִּשְׁמוֹ. אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְגוֹ'. מִכָּאן שֶׁשְּׁכִינָה יָרְדָה עִמּוֹ בַּגָּלוּת, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ – שְׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה עֲגָלוֹת הָיוּ? שֵׁשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ז) שֵׁשׁ עֲגָלוֹת צָב. דָּבָר אַחֵר, שִׁשִּׁים הָיוּ, וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב בָּעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יוֹסֵף, וּלְבַסּוֹף – אֲשֶׁר שָׁלַח פַּרְעֹה. אֶלָּא כֻּלָּם שֶׁשָּׁלְחוּ יוֹסֵף הָיוּ בַּחֶשְׁבּוֹן כָּרָאוּי, וְאוֹתָם שֶׁשָּׁלַח פַּרְעֹה יוֹתֵר מֵהֶם, לֹא הָיוּ בְּסוֹד זֶה וְלֹא הָיוּ בַּחֶשְׁבּוֹן.

וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה בָּאוּ, מִשּׁוּם כָּךְ אֲשֶׁר שָׁלְחוּ יוֹסֵף, אֲשֶׁר שָׁלַח פַּרְעֹה. וּכְשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת מַה כָּתוּב? (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה' וְגוֹ'.

וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי עַל רָאשֵׁיהֶם מִלְמַעְלָה. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאֶרְחוֹ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, יֵשׁ חַיָּה לְמַעְלָה מִן הַחַיָּה, וְיֵשׁ חַיָּה קְדוֹשָׁה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל רֹאשׁ הַחַיּוֹת.

וְיֵשׁ חַיָּה עֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה עַל כָּל שְׁאָר הַחַיּוֹת, וְזוֹ [וְיֵשׁ] הַחַיָּה שׁוֹלֶטֶת עַל כֻּלָּם, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַחַיָּה הַזּוֹ נוֹתֶנֶת וּמְאִירָה לְכֻלָּם, אָז כֻּלָּן נוֹסְעוֹת לְמַסְעוֹתֵיהֶן וְנוֹתְנוֹת זוֹ לָזוֹ וְשׁוֹלְטוֹת זוֹ עַל זוֹ.

וְיֵשׁ חַיָּה לְמַעְלָה עַל הַחַיּוֹתוֹנִים עַל שְׁאָר הַחַיּוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם נְזוֹנִים מִמֶּנָּה, וְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם רְשׁוּמִים בָּהּ, פָּנִים מְאִירוֹת יְדוּעוֹת [דְּיוּעִים] לְכָל צַד, וְהִיא שׁוֹלֶטֶת עַל אַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ לְצַד זֶה וְשָׁלֹשׁ לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם.

וְיֵשׁ רָקִיעַ לְמַעְלָה מִן הָרָקִיעַ, וְהָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים כְּלַפָּיו. מַה כָּתוּב? (יחזקאל א) וְתַחַת הָרָקִיעַ כַּנְפֵיהֶם יְשָׁרוֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם שׁוֹלְטִים עַל מַה שֶּׁנִּפְקְדוּ, וּשְׁלִיחוּת שֶׁל מִדַּת הַזְּכוּת בָּהֶם.

וְהֵם תִּשְׁעָה לְכָל צַד, לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְהֵם ל״ו בְּוָשְׁבּוֹן. וּכְשֶׁכֻּלָּם מִתְוַבְּרִים, נַעֲשִׂים רִשּׁוּם אֶזֶד, בְּסוֹד שֶׁל שֵׁם אֶזֶד, בְּיִזּוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁנִּתְקָנִים כְּלַפֵּי הַכִּסֵּא, מַה כָּתוּב? וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, [דְּמוּת] שֶׁהָאֶבֶן הַטּוֹבָה הַזּוֹ בַּכִּסֵּא, שֶׁעוֹמֶד עַל אַרְבָּעָה עַמּוּדִים, וְעַל אוֹתוֹ הַכִּסֵּא דְּמוּת שֶׁל אָדָם, לְהִתְוַבֵּר בּוֹ יַזַּד וּלְהִתְבָּרֵךְ כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁהִיא נִתְקֶנֶת כְּלַפֵּי אָדָם, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מֻרְכָּבָה [נ״א קְדוֹשָׁה, וְאָז כָּל הַמֻּרְכָּבָה] אַוָּזת לָאָדָם הַזֶּה, אָז כָּתוּב: וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ – זֶה הַצַּדִּיק. וַיַּעַל לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשְׁנָה. לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל – זֶה הַסּוֹד שֶׁל אָדָם. גֹּשְׁנָה – הִתְקָרְבוּת אַוָּזת, לְהִתְקָרֵב יַזַּד בְּקָרְבָּן אֶזֶד וְיִזּוּד אֶזֶד.

וַיֵּרָא אֵלָיו – שֶׁכְּשֶׁנִּרְאָה הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה, אָז מְאִירָה הַלְּבָנָה, וּמְאִירָה לְכֻלָּם שֶׁלְּמַטָּה. וְכֵן כְּמוֹ זֶה, כָּל זְמַן שֶׁהַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה שׁוֹרָה עַל הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה, מֵאִיר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְעוֹמֵד בִּשְׁלֵמוּתוֹ. וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וְנֶחֱרָב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אָז וַיֵּבְךְ עַל צַוָּארָיו עוֹד, שֶׁכֻּלָּם בָּכוּ עַל הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּחֱרַב. עוֹד, מַה זֶּה עוֹד? זוֹ הַגָּלוּת הָאֲחֲרוֹנָה.

אָז כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב וְהִסְתַּכֵּל שֶׁהִנֵּה הַתִּקּוּן שֶׁלְּמַטָּה נִתְקַן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, אָז אָמַר אָמוּתָה הַפָּעַם וְגוֹ׳. כִּי עוֹדְךָ זֶוִי, שֶׁהִתְקַיְּמְתָּ בַּסּוֹד שֶׁל הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא זַי הָעוֹלָמִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ כִּי עוֹדְךָ זֶוִי. וְעַל כֵּן בָּרִאשׁוֹנָה אָמַר, רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנִי זֶוִי, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲמֹד בַּסּוֹד שֶׁל זַי, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת פַּרְעֹה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פַּרְעֹה, אַף עַל גַּב שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בְּסוֹד אַוָּזר, סָמֶךְ שֶׁסּוֹמְכִים בָּעוֹלָם.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, (שיר א) לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי. בֹּא רְאֵה,

יֵשׁ מֶרְכָּבוֹת לִשְׂמֹאל בַּסּוֹד שֶׁל הַצַּד הָאָוִיר, וְיֵשׁ מֶרְכָּבוֹת לְיָמִין בַּסּוֹד שֶׁל לְמַעְלָה שֶׁל קְדֻשָּׁה, וְאֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה. אֵלֶּה שֶׁל רַוְזַמִּים, וְאֵלֶּה שֶׁל דִּין.

וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה דִּין בְּמִצְרַיִם, כָּל הַדִּין שֶׁעָשָׂה, בְּאוֹתָהּ צוּרָה, שֶׁהֵם הַמֶּרְכָּבוֹת מַמָּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד מַמָּשׁ. מָה אוֹתוֹ הַצַּד [מַמָּשׁ] הוֹרֵג וּמוֹצִיא נְשָׁמוֹת, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה כְּאוֹתָהּ צוּרָה מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַיַּהַרֹג ה׳ כָּל בְּכוֹר, וְכֵן בְּכָל מִצְרַיִם בְּאוֹתָהּ צוּרָה מַמָּשׁ. וּמְשׁוּם כָּךְ דִּמִּיתִיךָ רַעְיָתִי, כְּמוֹ שֶׁלָּהּ מַמָּשׁ לַהֲרֹג, שֶׁכָּתוּב כִּי אֲנִי ה׳ אֲנִי הוּא וְלֹא אַוְזֵר. וְלֶעָתִיד לָבֹא מַה כָּתוּב? (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם זַמּוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ׳

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב. וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד. וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ – יְרֻשַּׁת עוֹלָמִים. וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ – שֶׁהֲרֵי לָהֶם רְאוּיָה, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרוּהָ. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי] וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַצַּעַר לֹא שָׂרָה בָּהֶם וְעָמְדוּ בְּתַּתָּנוּקֵי הָעוֹלָם, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיְזִי יַעֲקֹב

וַיְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַלֵּב רוֹאֶה בַּנְּבוּאָה, בְּמִצְרַיִם, שֶׁיִּהְיוּ בָנָיו בְּכַמָּה גָּלֻיּוֹת, עַד כָּאן, וְעַד עֶדֶן שֶׁל קֵץ הַמָּשִׁיחַ. וְלֹא הִגִּיעָה לַנְּבוּאָה שֶׁל וַיְזִי אֶלָּא בְּמִצְרַיִם, וְהִיא הַנְּבוּאָה הַמְּעֻלָּה מִשֶּׁהִתְנַבְּאוּ [שֶׁלֹּא הִתְנַבְּאוּ] כְּמוֹתָהּ וְלֹא הִגִּיעָה לְשׁוּם אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים, אֶלָּא הוּא וּמֹשֶׁה. בְּמֹשֶׁה כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב וַיְזִי יַעֲקֹב. וַיְזִי, נְבוּאָה שֶׁיָּרְדָה מֵהָאַסְפַּקְלַרְיָה [מְאִירָה] הַמְּאִירָה.

רָצָה לוֹמַר, [זֶהוּ הַהוּא הָיָה בְּעֵינָיו] נְבוּאַת הַגָּלוּת שֶׁתִּקְרֶה לְבָנָיו בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וּבְכָל אֶרֶץ הִתְיַשֵּׁב בָּהּ, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה שָׁבוּר לִבּוֹ, שֶׁכָּתוּב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם.

וְעַל כֵּן הִגִּיעַ וַיְזִי יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, וְלֹא הָיָה שָׁמֵזָ, כִּי בָּאָרֶץ הַהִיא קְשָׁרָם שֶׁל הָעַמִּים, סַפָּירִים שֶׁל כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְלֹא הִגִּיעַ לָהֶם שׁוּם אִישׁ, לֹא מֵהָעֶלְיוֹנִים וְלֹא מִן הַתַּזְוִתוֹנִים, אֶלָּא זַ״י, וְסוֹד זֶה – כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָזָי. כַּמָּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בַּפָּסוּק הַזֶּה, וְאָנוּ הַזּוֹבְרִים תְּמִהִים עֲלֵיהֶם, עַל וַיְזִי שֶׁמַּזְכִּיר עִמּוֹ יַעֲקֹב, הָיָה לוֹ לוֹמַר לְמָנָיו יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל מִנַּיִן? שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה׳ רֵאשִׁית וְגוֹ׳. (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וְכִי לֹא אָמַר הַכָּתוּב (בראשית כה) וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, בְּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל אֲמִתִּיִּים וְצַדִּיקִים וְעוֹשִׂים זְכִיּוֹת וְלֹא הָיוּ פַּוְזָדִים יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יַעֲקֹב לְבַדּוֹ. מִשּׁוּם הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשׂוּ הָיָה לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבוֹת רַבּוֹת זֶה בָּזֶה.

מִשֶּׁזָּטְאוּ וְהֻגְלוּ עַל זָטְאֵיהֶם וְעַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, לֹא הָיוּ סוֹבְלִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ בָּעוֹלָם בֶּאֱמֶת עַל זָטְאֵיהֶם, וְעַל זֶה בָּאָה מִדַּת הָרַזְמִים וְהַדִּין לְזוּד, יִשְׂרָאֵל, וְנָתְנָה אוֹתָם בְּאֶרֶץ גָּלוּתָם. יָפָה שָׂאַלְתָּ, בְּנִי, אֲבָל אִישׁ הַמִּסְתַּכֵּל וְיוֹדֵעַ אוֹתוֹ, יַעֲקֹב הַמְזֻמָּר עִם וַיְזִי הוּא קָדֵשׁ, וְעַל סוֹד זֶה אוֹמְרִים, יַעֲקֹב בָּזַר אוֹתוֹ לִהְיוֹת סַפָּיר בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַז וְאָמַר, (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּזַ לְהַזְיוֹת רוּזַ שְׁפָלִים וּלְהַזְיוֹת לֵב נִדְכָּאִים. לֵב נִדְכָּאִים – זֶה יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, תַּזַּת מֵהַדַּרְגָּה יָרְדָה עָלָיו נְבוּאוֹת וּבְרָכוֹת בְּמִצְרַיִם. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַלֵּב רוֹאֶה, שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם אֵין נְבוּאָתוֹ מְעֻלָּה. [שֶׁהָאָרֶץ שְׁנוּאָה]. אֶרֶץ גְּדוֹלָה.

בֹּא רְאֵה, לֹא זָכָה לְבָרֵךְ אֶת אֶזְוֵד מִבָּנָיו וְלֹא הָיְתָה בְּיָדוֹ רוּזַ לְבָרֵךְ אֶלָּא בְּמִצְרַיִם, כְּשֶׁבֵּרַךְ אוֹתָם כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד בְּסוֹד, וְסוֹד – (בראשית מב) וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְרָאוּ בֹּא רְאֵה שֶׁלֹּא נְתָנָה הַנְּבוּאָה אֶלָּא לִשְׁבוּרֵי הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רְדוּ שָׁמָּה וְשִׁבְרוּ לָנוּ מִשָּׁם

וְנִזְיֵה וְלֹא נָמוּת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, תַּוַּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, יַעֲקֹב סַפִּיר, שֶׁהִיא מִדַּת הַדִּין לְצָדוֹ. בָּא וְאָמַר, (שם לב) לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל. אַתָּה מוֹצֵא שֶׁיַּעֲקֹב רָאָה לְצָדוֹ מִדַּת הַדִּין. וַיְזָרֵז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל וְגוֹ', וְסוֹד הַדָּבָר – (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יָנָטוּ צִלְלֵי עָרֶב.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּשֶׁהֻגְלוּ מִירוּשָׁלַיִם וְהוֹסַר הַתָּמִיד, וְטִמֵּא הַשּׂוֹנֵא אֶת הַהֵיכָל, בַּזְּמַן הַהוּא לֹא סָבְלָה הַמַּלְכוּת אֶת יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם וְזַטָּאֵיהֶם, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מִשְּׁנֵי צְדָדִים – רַוְזַמִּים וְדִין.

וְהַמּוֹלָה שֶׁל לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר מִתְבָּאֵר בִּסְבָרָא. יִשְׂרָאֵל וְיַעֲקֹב – זֶה עֶלְיוֹן מִזֶּה, וּבְגִלְגָּלָם הָיָה מַטֶּה מִשֶּׁה וְזָקוּק מִשְּׁנֵי צְדָדָיו מִשְּׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, אֲזַד רַוְזַמִּים בְּדִין, וְאָזַד דִּין בְּדִין.

וְסוֹד (במדבר כג) לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל – מִשֶּׁאָנוּ בַּגָּלוּת דְּזוּקִים בֵּין שׁוֹנְאִים, וְהִסְתַּלְּקָה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ וְהִתְרַוְּזָקָה מִמֶּנּוּ, הוּא יִשְׂרָה שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵינוּ וְיִגְאָלֵנוּ, וְהַסּוֹד שֶׁל (ישעיה מד) כֹּה אָמַר ה' מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת. וַיְזִי זַי, כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי.

בַּבִּנְיָן הָעֶלְיוֹן שִׁתֵּ"י רַגְלַיִם זַי, לִ' גְּדוֹלָה י' לְזַ' קְטַנָּה, זַ' לְתַי"ו, וִי' לְוֹ, וֹ' לְד', זֶה מַה שֶּׁיּוֹצֵא מֵהָעֶלְיוֹן. תַּוַּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד מֵאֶבֶן טוֹבָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְנָגַף ה' אֶת מִצְרַיִם וְגוֹ', שְׁתֵּי זְלֻקּוֹת. כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ – מִשּׁוּם וְזַלֻּקָה אַוַּת.

וְלָכֵן מִתְזַלְּפִים כְּאֲזַד. ב' הַפָּרוּשׁ עַל הַגָּלוּת, א' הַפָּרוּשׁ הָרִאשׁוֹן. בֹּא רְאֵה מַה שֶּׁכָּתוּב, בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה', בַּגָּלוּת, הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶן עַל וְזַטָּאֵיהֶם, בֶּאֱמֶת בְּדִין הָיוּ. בַּתּוֹרָה יֵשׁ תַּקָּנָה, וְתֵצְאוּ מֵוְזֻמָּר הַטִּיט, שֶׁהִיא גָּלוּת, וְתֵלְכוּ לְאוֹר ה'.

א׳, רְצוֹנוֹ לוֹמַר בָּאָרֶץ, נִרְאֵית בָּאָה בִּגְזֵרַת סֵפֶר הַתּוֹרָה, וְהֵם מִתְזַלְקִים בָּאָרֶץ בָּאָרֶץ אַתָּה מוֹצֵא בִּגְזֵרַת סֵפֶר הַתּוֹרָה, ר״ץ מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד גָּלוּת. מַהִי גָּלוּת מִצְרַיִם? אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה הָיָה אוֹמֵר לְאַבְרָהָם שֶׁתִּהְיֶה גָּלוּת לְבָנָיו בְּמִצְרַיִם, וּכְשֶׁהָיִיתָ מוֹנֶה אוֹתָם, מָאתַיִם וְתִשְׁעִים שָׁנִים הָיוּ.

בֹּא רְאֵה, וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזז וְאָמַר, (ישעיה ז) הִנֵּה הָעַלְמָה הָרָה וְיֹלֶדֶת בֵּן וְקָרְאת שְׁמוֹ עִמָּנוּאֵל. הֵרָיוֹן וְלֵדָה, שֶׁנִּתְמַלְּאוּ לְגָלֻיּוֹת וּלְצָרוֹת רַבּוֹת וְעִדְנִים רָעִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּהְיֶה עִמָּנוּ, הַמַּלְכָּה מְזֻדַּעְזַעַת וּמִתְרַזֶּזֶת מִבַּעְלָהּ, תִּהְיֶה עִמָּנוּ בַּגָּלוּת, בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר הָיְתָה הַזְּקִיקָה שֶׁנִּתּוֹסָפָה. יִרְצֶה לוֹמַר שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִן הַגָּלוּת מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים וּמָאתַיִם וְתִשְׁעִים, וְיִהְיוּ אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְלֹא נִמְנֵית גָּלוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אֶלָּא מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵף.

וַיְהִי יְמֵי יַעֲקֹב שְׁנֵי חַזָּיו שֶׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמְאַת שָׁנָה. כָּאן סוֹד בַּגָּלוּת בְּמִנְיָן, תִּקּוּנֵי הַגָּלֻיּוֹת שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים בְּמִדַּת הַדִּין שָׁלֹשׁ גָּלֻיּוֹת. רִאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁנִּמְשַׁל בְּשֶׁבַע שָׁנִים. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַזז וְאָמַר, (שיר ב) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת וּגו׳.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִכָּאן (ירמיה לא) מֵרָזוּק ה׳ נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ וּגו׳. כָּאן סוֹד הַגָּלוּת, הַתַּקָּנָה שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְשֻׁזְרָרִים מִגָּלֻיּוֹת, וְיִתְרַצֶּה לוֹמַר שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֻגְלוּ עַל וְזֻטָּאֵיהֶם בְּדִין, שָׁנִים רַבּוֹת יִהְיֶה, (ויקרא כו) שֶׁבַע כְּוַזַּטֹּאתֵיכֶם, (בראשית ד) כִּי שִׁבְעָתַיִם יֻקַּם קָיִן, בַּגָּלוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהִיא קְטַנָּה.

שֵׁנִית – גָּלוּת הַשּׁוֹפָטִים שֶׁנִּמְשְׁלָה לְאַרְבָּעִים שָׁנִים, בְּשֶׁבַע שֶׁהֵם רַבִּים מִמֶּנּוּ. שְׁלִישִׁית – הַגָּלוּת שֶׁאָנוּ בָהּ, אֲרֻכָּה, שֶׁנִּמְשְׁלָה לִמְאָה שָׁנִים, לְאַרְבָּעִים. וְהֵינוּ שֶׁגְּלָה הָעֶלְיוֹן שֶׁאָמַר (דניאל יב) וּמֵעֵת הוּסַר הַתָּמִיד וְלָתֵת שִׁקּוּץ שֹׁמֵם וּגו׳.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. רַבִּי זְזִקְיָה אָמַר, רָאָה צָרָה זוֹ שֶׁל הַגָּלוּת

שֶׁהָיְתָה קוֹרֵאת לְבָנָיו קִרְבָה עַל נַפְשׁוֹ וְדָוְקָה לָמוּת, לֹא נִשְׁאַר זַיִ. כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד מִדְּרָגוֹת מִשּׁוּם וַסָּאֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא יָרַד עִמָּם בַּגָּלוּת. אַשְׁרֵי זֻלְכָם. שֶׁאִם לֹא יָרַד עִמָּם בַּגָּלוּת, יִשָּׁאֲרוּ בֵּין הָעַמִּים, וְאַתָּה אָמַרְתָּ (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה. וְאֵין עוֹנֶה – זֶה יִשְׂרָאֵל. בָּאתִי וְאֵין אִישׁ – זוֹ שְׁכִינָה. הֲקָצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפָּדוֹת וְאִם אֵין בִּי כֹּחַ לְהַצִּיל הֵן בְּגַעֲרָתִי אַחֲרִיב יָם אָשִׂים נְהָרוֹת מִדְבָּר. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן זֻלְכָ לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט גָּדוֹל אַחֵר עֲלֵיהֶם. יָרְדוּ לַגָּלוּת – שְׁכִינָה עִמָּהֶם, וְהוּא רָחוֹק מִן הַמַּלְכָּה.

וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ. זָכַר אֶת בָּנָיו כֻּלָּם וְאָמַר לָהֶם: צָרוֹת רַבּוֹת, ֽרָעוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲנִי רוֹאֶה לָבֹא עַל דּוֹרוֹתֵיכֶם נִמְצְאוּ רַחֲמִים עֶלְיוֹנִים.

וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לָצֵאת מִכָּל צָרָה, הִשָּׁבְעוּ לִי וּתְנוּ בֵּינֵינוּ רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְתַעֲשׂוּ אֱמֶת וְדִין, וְתִהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם, וְצַוּוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁיֵּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם. וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לַעֲשׂוֹת כָּךְ, תֵּצְאוּ מִכָּל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיכֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (עמוס ה) וְהַצִּיגוּ בַשַּׁעַר מִשְׁפָּט אוּלַי יָחֹנַן ה׳ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׁאֵרִית יוֹסֵף. וְאִם תַּעֲשׂוּ כָּךְ, לֹא תִקָּבְרוּ אֶחָד מִן בָּנַי, אֶלָּא אִתִּי תָּשׁוּבוּ לְאַרְצְכֶם בְּשָׁלוֹם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי. מַהוּ יָדְךָ? פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מה) זַגֵּר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. זֶרַע שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֶסֶד וֶאֱמֶת, שְׁתֵּי סְפִירוֹת, וְלֹא עוֹבְדִים זֶה אֶת זֶה. וְלָכֵן אָמַר חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָנֶיךָ, (איכה ד) פְּנֵי ה׳ חֲלָקָם. וְאִם יִהְיוּ בָּנָיו טוֹבִים וְעוֹשִׂים מַה שֶּׁנִּשְׁבְּעוּ, לֹא מֵת אֶחָד מִבְּנֵיהֶם בְּמִצְרַיִם, שֶׁכָּל טוֹב וְטוֹב שָׁגָזַר שָׁם הָאֱלוֹהַ עַל אֲנָשִׁים, אֵינוֹ אֶלָּא עַל שֶׁיִּהְיוּ טוֹבִים, וְאִם לֹא – לֹא, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (מלכים–א ב) לְמַעַן יָקִים ה׳ אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלַי לֵאמֹר אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי בֶּאֱמֶת. וְאִם לֹא – לֹא.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הוּא עָדִיף רוּחַ הָאָב מֵרוּחַ הַבֵּן, שֶׁרוּחַ הָאָב הוּא רוּחַ הַבֵּן,

רוּחַ מֵרוּחַ עוֹלָה. וְאִם סִיָּעָה אֲוִיר אַוְרֶת בָּרוּחַ, לֹא יוֹצֵא שָׁלֵם, שֶׁהֲרֵי הוּא זָסֵר בָּאֲוִיר הַוֶּה, וְהַיְנוּ (ירמיה ב) פֶּרֶא לִמֵּד מִדְבָּר בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ שָׁאֲפָה רוּחַ.

לָמַדְנוּ, רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן הָלַךְ לְקַפּוֹטְקְיָא. נִכְנַס לִפָּנֵיהֶם רַב יֵיסָא הַזָּקֵן. אָמַר לוֹ, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אוֹי לוֹ אוֹי לְנַפְשׁוֹ אִם נִשְׁלְפָה רוּחַ טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת עִמּוֹ וְהוֹרִישׁ אוֹתָהּ לִבְנוֹ. וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין לוֹ זֵלֶק, מַשְׁאִיר לוֹ זֵלֶק וּמַשְׁאִיר אוֹתוֹ לְהִשְׁתַּמֵּד מִן הָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ זֶה? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁהַיֵּרֵשָׁה הָרָעָה הַזּוֹ יוֹרְשִׁים כָּל בָּנָיו אִם לֹא יָשׁוּבוּ, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה.

וַאֲנִי כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁהֲרֵי רְפוּאָה זוֹ נָתְנוּ לִי בַּעַם אַוַּת שֶׁהָיִיתִי רָשׁוּם בְּפָנַי, וְיוֹם אֶזְדָּ הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַשְׁתִּי צַדִּיק אֶזְדָּ, וְעַל יָדוֹ עָבַר מִמֶּנִּי אוֹתוֹ הָרֶשֶׁם. אָמַר לוֹ, מַה שְׁמְךָ? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, וְקָרָאתִי לוֹ אֶלְעָזָר אַוַּר. אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ הָרַוַּמָן שֶׁרָאִיתִי אוֹתְךָ, אַשְׁרֵי זֵלְקְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וַיֹּאמֶר הִשְׁבִּעָה לִי וְגוֹ'. רַבִּי זְזְקִיָּה פָּתַזּ וְאָמַר, (ישעיה סב) נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת שֶׁלָּהֶם, וְזֶה נִשְׁבַּע לָהֶם שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׁוֹנְאֵיהֶם. וַיֹּאמֶר שַׁלְוֵנִי כִּי עָלָה הַשַּׁוַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְוֵזְךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי (בראשית לב). מַה זֶּה בֵּרַכְתָּנִי? נָתַן לָהֶם גָּלוּת, וְנִשְׁבַּע לָהֶם שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה.

שָׁנִינוּ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ כָּל אֶזְדָּ וְאֶזְדָּ תַּזַת כִּסְאוֹ וְיִהְיוּ מְעֻלִּים מִכָּל הָעֶלְיוֹנִים. בִּשְׁבִיל זֶה תִּמְצָא וְא"ו אֲרֻכָּה. נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַשְׁלֵמוּת שֶׁל שִׁשָּׁה דוֹרוֹת, וּבִשְׁבִיל שֵׁשׁ וַיִּשְׁתַּזּוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. הִשְׁתַּזְוָוה יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיזַ בְּסוֹף הַמִּנְיָן הַזֶּה וְתִשְׁרֶה שְׁכִינָה עִמָּם.

וַיְהִי אַוַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ זוֹלֶה וְגוֹ'. מִשָּׁנָה, אָמַר רַבִּי זְזְקִיָּה, לֹא בָּא הַכָּתוּב לְהַשְׁמִיעֵנוּ מַה שֶּׁעָשָׂה, אֶלָּא בָּא הַכָּתוּב לְהָבִיא מַה שֶּׁיִּהְיֶה בְּסוֹף הַגָּלוּת כָּל אֵלֶּה לְסוֹף הַמִּנְיָן שֶׁנִּמְנָה. רוֹצֶה לוֹמַר

שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, וְיֹאמַר לוֹ, אָבִיךָ שֶׁבַּשָּׁמַיִם מְמַהֵר לְקַבֵּל פָּנֶיךָ הַצּוֹפוֹת לְקֵץ הַמָּשִׁיחַ. יְהִי רָצוֹן מֵאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם שֶׁיִּשָּׂא בָּנָיו שֶׁהִרְבּוּ בַּגָּלוּת וּמִשֶּׁנִּשְׁכְּחוּ בָּהֶם, שֶׁשָּׁכַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְּטָאֵיהֶם בֶּאֱמֶת.

כְּשֶׁבָּא רַבִּי אַבָּא, אָמַר, לֹא לִדְרָשָׁה בָּאתִי, וְשֹׁב סוֹד הַדָּבָר (שם ל) יֹסֵף ה׳ לִי בֵּן אַחֵר, כְּפִי שֶׁפֵּרַשְׁנוּ לְעֵיל. הֲרֵי שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּיוֹסֵף, יה״ו יֹאמַר, הֲרֵי אָבִיךָ רִבּוֹן הָעוֹלָם שֶׁבָּא לַעֲשׂוֹת טוֹב לְבָנָיו שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת שֶׁלָּהֶם, וְאִם אֵינְךָ רוֹצֶה בַּאֲמִתְּךָ, הָרִבּוּעַ ידו״ד אֶחָד יַעֲשֶׂה אוֹתְךָ, וְיוֹדְעִים שֶׁתָּשׁוּב הַמַּלְכָּה לִמְקוֹמָהּ.

שֶׁאֲבוֹתֵינוּ הֵם מֶרְכָּבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם, הָאָבוֹת שׁוֹקֵי הָעוֹלָם, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב וָסֶד לְאַבְרָהָם. שָׁנִינוּ שֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִוָּדַע לַה׳ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר. רוֹצֶה לוֹמַר, שְׁנֵי מִקְרִים רָעִים שֶׁבָּאוּ לִבָּנָיו לִהְיוֹת בַּגָּלוּת בְּאֶרֶץ שׂוֹנְאֵיהֶם, וְלֹא יִסְתַּכֵּל בָּהֶם כַּמָּה שָׁנִים רַבּוֹת עַל זַטָּאֵיהֶם בֶּאֱמֶת, כֵּן יְזַנֵּז אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׂוֹנְאֵיהֶם, וְיִשָּׂא בָּנָיו שֶׁאֵרְעוּ לָהֶם הָרָעוֹת הַלָּלוּ, וְיַנְהִיגֵם לְאֶרֶץ טוֹבָה כְּפָרוּשׁ הַכָּתוּב.

וְהָיָה שְׁנֵי גְּדוֹלִים רַבִּים מְעֻלִּים הָיוּ דוֹפְקִים תַּוָּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִדָּה זַמְישִׁית, מִשּׁוּם הֱיוֹתָם בַּגָּלוּת כָּל הַזְּמַן הַזֶּה, וְקָרָה שֶׁיִּשְׁכַּח אוֹתָם בְּאֶרֶץ שׂוֹנְאֵיהֶם.

וְהוּא שְׁתֵּי מִדּוֹת בִּשְׁתֵּי זַלְקוֹת. יָצְאָה אַוָּת וְדִבְרָה כְּנֶגֶד רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְנָתַן לָהּ רְשׁוּת לְדַבֵּר כָּל מַה שֶּׁתִּרְצֶה. וְרָאֲתָה בְּיִשְׂרָאֵל מִצַּד אֶחָד לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת בִּזְכוּת אֲבוֹתֵיהֶם, וּמִצַּד אַוָּר רָצְתָה לִגְזֹר עֲלֵיהֶם בִּשְׁבִיל זַטָּאֵיהֶם כְּשֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם רָעָה גְּדוֹלָה, הֲרֵי אַרְבַּע מִדּוֹת, וְלֹא הָיְתָה בָּהֶם מִדָּה זַמְישִׁית אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְדִבְּרוּ כָּל מַה שֶּׁרָצוּ.

עַד שֶׁהִגִּיעָה לָהֶם הַמִּדָּה הַזַּמְישִׁית, וְהָיָה בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד מִן הַשֵּׁם

הַקָּדוֹשׁ, וְאָמְרָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב, וְלֹא הָיוּ פְּרוּצוֹת שְׁתֵּי מִדּוֹת הָרָאשׁוֹנוֹת לְדַבֵּר לְפָנָיו, בְּזְכוּת הַמִּדָּה הַזּוֹ מְמִישִׁית שֶׁנִּמְשְׁלָה לְלַיְלָה, וְיָצְאָה לְהָאִיר לָהֶם. וְלָכֵן פָּתוּז, וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יְוֻדָּע לַה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה וְהָיָה לְעֵת עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר.

שָׁנִינוּ, (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. וְשָׁם אָמַר וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם. וְקָשֶׁה שֶׁלּוֹ עַל שֶׁלּוֹ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו וְאָמַר לוֹ, אָבִי מוֹרִי, מַה זֶּה? אָמַר לוֹ, מִבְּרֵאשִׁית עַד ו' דּוֹרוֹת בָּרָא ידו"ד אֶחָד, רוֹצֶה לוֹמַר, ו' שֶׁל שְׁמוֹ נָתַן בּוֹ רוּחַ חָכְמָה. עַד כָּאן לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַהוּ וחֹשֶׁךְ. קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ שֶׁל אָבִיו.

קָם רַבִּי אַבָּא וְשָׁאַל, מַה זֶּה וחֹשֶׁךְ? סָבְבוּ הַחֲבֵרִים וְלֹא הִגִּיעוּ לְמַה שֶּׁשָּׁאַל. עָשׂוּ מַעֲשֶׂה, וְהִגִּיעַ קוֹל מִלְפָנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם בְּפָסוּק זֶה, (איוב י) אֶרֶץ עֵפָתָה וְגוֹ', צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים וַתֹּפַע כְּמוֹ אֹפֶל. גֵּיהִנֹּם מִלְפָנֵי שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הָיָה נָגוּז לָרְשָׁעִים. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁיִּהְיוּ כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה הָאֱלוֹהַ אֶת אֵלֶּה, (ישעיה ס) כִּי הִנֵּה הַחוֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח ה' וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא בָרָא לָהֶם זֶה. (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

וַיַּגֶּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בִנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מַלְאָךְ הוּא שֶׁהָיָה עָתִיד לוֹמַר טוֹב עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיִּשּׁוּבוּ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּכָל צָרָתָם, כְּשֶׁיָּבֹא קֵץ הַמְּשִׁיזָז. בְּכָל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיהֶם יֹאמְרוּ לַמִּדָּה: בָּנַיִךְ בָּאִים אֲלַיִךְ. וְיִנָּאֲלוּ הַטּוֹבִים. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵם כְּמוֹ מַלְאָכִים. (איוב לז) וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. הוי"ה מָה?

בֹּא רְאֵה, מִנַּיִן שֶׁקָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב אֵל? אַתָּה בָּעֶלְיוֹנִים, וַאֲנִי אֶהְיֶה בַּתַּחְתּוֹנִים, [אַתָּה תִּהְיֶה בַּתַּחְתּוֹנִים, וַאֲנִי אֶהְיֶה אֱלוֹהַּ בָּעֶלְיוֹנִים]. מַה זֶּה אוֹמֵר? (בראשית יז) וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם. הָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁנִינוּ (מיכה יז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם. הֲרֵי

שְׁתֵּי סְפֵירוֹת בְּשִׁתֵּי מֶרְכָּבוֹת גְּדוֹלוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

שְׁלִישִׁי יְצַוָּק. מַה זֶּה (בראשית לא) וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יְצַוָּק. וּמִשּׁוּם פַּחַד יְצַוָּק שֶׁהָיָה סְפִירָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא כִּסֵּא כָּבוֹד, מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וּסְפִירָה שֶׁל יְצַוָּק הִיא מֵעֶלְיוֹנִים, מְפֹרֶשֶׁת יוֹתֵר מִכָּל הַסְּפִירוֹת שֶׁל הָאָבוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יְצַוָּק.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי נָחוֹר יִשְׁפְּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יְצַוָּק. מִפָּסוּק זֶה אַתָּה יָכוֹל לָדַעַת זֶה.

וַיִּתְוַוֵּךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה. וְסוֹד הַכָּתוּב (דניאל יב) וּבָעֵת הַהִיא יַעֲמֹד מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל הָעֹמֵד עַל בְּנֵי עַמֶּךָ וְהָיְתָה עֵת צָרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, זוֹ גְּבוּרַת יַד מִיכָאֵל הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִשְׁתַּוֶּוה לָהּ מִקֶּדֶם לָכֵן. לְמִי הָיָה מִשְׁתַּוֶּוה? מִשְׁתַּוֶּוה לַמִּטָּה. הָיְתָה הַמִּטָּה פְּתוּחָה פָּנֶיהָ. לַמִּילָּה הָיָה מִשְׁתַּוֶּוה, שֶׁהֲרֵי הָיְתָה זְבִיבָה עָלָיו.

כִּי זִכֵּל יְהוּדָה קֹדֶשׁ ה׳ אֲשֶׁר אָהֵב וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר (מלאכי ב). כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק זִיווֹ מִמֶּנּוּ עַל זְנוּתֵיהֶם, וְלֹא הָיָה לָהּ לַעֲמֹד לְפָנָיו, וְגֵרְשָׁה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָכְלָה לְהַשְׁאִיר אֶת בָּנֶיהָ בֵּין הָעַמִּים לַהֲרֹג אוֹתָם, וְהוּא הָיָה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, בָּזֶה שֶׁיִּהְיוּ עַמִּים נָכְרִים מִן עַמּוֹ. רוֹצֶה לוֹמַר, הִכְנִיס שְׁכִינָה בֵּינֵיהֶם בַּגָּלוּת וּבְזִמַּן שֶׁלֹּא הָיְתָה בָּאָרֶץ, וְהִיא בְּאֶרֶץ הָעַמִּים בַּזִּיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִשְׁמְרוּ הָעַמִּים שֶׁסְּבִיבוֹתֵיהֶם.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁנֵי גְּדוֹלִים הָיוּ תַּוֹּוֹת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, וַהֲרֵי שְׁמוֹ אֶחָד מֵהֶם הוּא מִטָּה, שֶׁהָיָה שׁוֹרֶה בָּאוֹצָר שֶׁל הַהֵיכָל. וַהֲרֵי אָנוּ בַּגָּלוּת, לֹא נִשְׁאָר בֵּינֵינוּ אֶלָּא זֶה שֶׁהוּא מַטְבֵּעַ שֶׁלּוֹ, וְהוּא זְוִתּוּם מִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ וְגוֹ׳. לֹא לְדַבֵּר כָּךְ, אֶלָּא בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ וְהִיא הַשְׁמִירָה בַּדֶּרֶךְ, אֲנִי הִשְׁרֵיתִי שְׁכִינָה בֵּינֵיכֶם לִשְׁמֹר אֶתְכֶם בַּגָּלוּת, וְהִיא שָׁמְרָה אֶתְכֶם עַד

שֶׁתָּבִיא אֶתְכֶם לְאַרְצְכֶם כְּמוֹ שֶׁהָיִיתֶם מִקֹּדֶם לָזֶה. אֲשֶׁר הֲכִנֹתִי – מוּשָׁבוֹת מִקֹּדֶם לָזֶה.

זוֹ שְׁכִינָה מִן מִטְטְרוֹ"ן, וְגֹרֶשֶׁת הַמַּלְכָּה מֵהַמֶּלֶךְ עַד שֶׁתָּשׁוּב לִמְקוֹמָהּ, וְסוֹד – כִּי רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים הִנֵּה עַרְשׂוֹ עֶרֶשׂ בַּרְזֶל הֲלֹה הוּא בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ. וְהַדֶּרֶךְ, שֶׁנִּמְשְׁלָה לַגָּלוּת, שֶׁמַּר אוֹתָם בַּגָּלוּת עַל צָרָה שֶׁתָּבֹא עֲלֵיכֶם, עַד שֶׁיָּבֹא וְיַכְנִיס אֶתְכֶם לָאָרֶץ שֶׁנִּשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵיכֶם שֶׁנִּשְׁמְרָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (רות ג) לִינִי הַלַּיְלָה וְהָיָה בַּבֹּקֶר אִם יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הִשְׁלִיט רַחֲמִים עַל הַדִּין. (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. אוֹר וְטוֹב שָׁוִים, שֶׁהוּא מַבּוּעֵי הַנְּזָקִים שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶם הַיָּם וְהַנַּזֵּל שֶׁבָּעוֹלָם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, פַּעַם אַזַּת עָלִיתִי וְיָרַדְתִּי לְהָאִיר בְּמַבּוּעֵי הַנְּזָקִים, וְעָלָה אַזַּרְי רַבִּי אַבָּא. אָמַר לִי, בַּמָּה עֲסַקְתֶּם? אָמַרְתִּי לוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה (קהלת א) שֶׁכָּל הַנְּזָקִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. מִזִּיווּ נִבְרְאוּ כָּל הַגְּדוֹלִים שֶׁמִּן הָעוֹלָם, וּמִזִּיווּ נוֹבְעִים כָּל הַנְּזָקִים, הַנְּזָקִים שֶׁהֵם בַּפָּסוּק הַזֶּה נְמוּכִים בַּגָּלוּת הַזֹּאת, שֶׁהֲרֵי זִשְׁךָ וַאֲפָלָה, זִבַּת הָאֵם עָשָׂה לָהֶם, וְאִם לֹא, הַנַּזֵּל עוֹשֶׂה לִבְהוֹ. גְּדֻלָּה שְׁנִיָּה הוּא, הוּא תַּזַּת הַקָּדוֹשׁ שֶׁשּׁוֹכֵב עַל גַּגֵּי הַהֵיכָל, שֶׁהֲרֵי הַשַּׂר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, בְּכָל זְמַן שֶׁהָיְתָה הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ, הָיָה יוֹצֵא וּבָא לִפָּנֵיהֶם מִטְטְרוֹ"ן, וְהוּא מַקְרִיב עֲבוֹדָתָם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאֵשׁ. כַּאֲשֶׁר הִתְבַּטְּלָה הָאֵשׁ וְגָלוּ, הִסְתַּלֵּק זִיוָהּ, וְהִסְתַּלְּקָה הַגְּבִירָה מִן הַמֶּלֶךְ. זֶה לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד שֶׁיָּבֹא צַד אַזַּר שֶׁלֹּא הָיָה נִמְנֶה בַּגָּלוּת.

וְהַשְּׁמוֹת שֶׁנִּקְרָאִים יָד, הִיא מַבּוּעַ לַכֹּל, וְתִמְצָא יַד הוי"ה, (ישעיה נט) הֵן לֹא קָצְרָה יַד יְהוָה, שֶׁלֹּא נִזְכַּר יָד אֶלָּא בַּשֵּׁם אֶזֹּד.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְשָׁאַל לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, וּבָכָה וְאָמַר לוֹ, גַּלֵּה לִי זֶה

הַסּוֹד אָבִי מוֹרִי. אָמַר לוֹ, בְּזֶה הַפָּסוּק יִתְגַּלֶּה לְךָ, (שמות יז) כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה׳. כֵּס מְשׁוּם הוי״ה, שׁוֹלְטִים רַוְזַמִּים עַל דִּין. רוֹצֶה לוֹמַר, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה לָעוֹלָם בִּמְקוֹם הַגְּבוּרָה יַד ה׳ הַגְּדוֹלָה מִלְחָמָה שֶׁהָיְתָה בְּמִצְרַיִם, וְאִם לֹא, הָיוּ בְּדִינִים.

וּכְשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, יָבֹא בְּהִתְוַדְּשׁוּת בְּיָד גְּדוֹלָה וְיַעֲרֹךְ קְרָב בַּעֲמָלֵק. בְּזוֹקְ יָד הוֹצִיאֲךָ ה׳ מִמִּצְרַיִם. וּכְשֶׁיָּבֹא שֵׁם שֶׁל יָד בְּזוֹקְ יָד לְבַדּוֹ, הוּא בְּזְמַן שֶׁיַּעֲרֹךְ קְרָב בַּעֲמָלֵק, יָבֹא הַמָּשִׁיחַ. רַבִּי אֶלְעָזָר מְסַיֵּעַ, (זכריה יד) וְיָצָא ה׳ וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב. כ״ס בְּשִׁבְיל יהו״ה.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה הִיא יָד הַגְּדוֹלָה שֶׁלֹּא מַגִּיעָה לַיָּד הַזּוֹ הָעֶלְיוֹנָה, לָאָבוֹת הַגְּדוֹלָה לֹא אֲגָנִים. וּבְזוֹ הַיָּד יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם מִשּׁוּם שֶׁמִּנָּם שָׁוֶה, מוֹנֶה י׳ לִי׳, ד׳ לְד׳, שָׁוִים זֶה לָזֶה, שֵׁם שֶׁל הַיָּד הַגְּדוֹלָה שֶׁיָּצָא מֵהֶם שָׁוִים בְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶם, שֶׁמִּנָּם כְּמִנָּם, שֶׁקִּבְּלָה שְׁתֵּי יָדִים, שְׁתַּיִם.

כֵּיצַד לֹא נִמְנָעוּ זֶה מִזֶּה, וְלֹא שָׁוִים? נִתְבָּאֵר שְׁנֵי אֵלֶּה שֶׁבְּאוֹתִיּוֹתֵיהֶם יָד הֵם שָׁוִים בָּעָנְיָן, שְׁנַיִם לֹא בְּעֵינֵיהֶם מִתְבָּאֵר. מֵאֵלּוּ נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְשָׁעְבְּדָם. וְאֵלּוּ סְפִירָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁהִיא כֶּתֶר עֶלְיוֹן. (משלי טו) בְּכָל מָקוֹם עֵינֵי ה׳ צֹפוֹת רָעִים וְטוֹבִים. הֵן מְסַיְּעוֹת לַשֵּׁם אֶזְדְּ אוֹת ו׳ שֶׁעָשָׂה כַּמָּה אוֹתוֹת בְּאָרֶץ מִצְרַיִם. (ראה ציור למעלה)

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שַׁדַּי נִרְאָה אֵלַי בְלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. רַבִּי אַבָּא אָמַר, לוּז זוֹ יְרוּשְׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁשּׁוֹרָה שְׁכִינָה בְּתוֹכָהּ. אָמַר יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה, תֵּן לִי בְּרָכָה שֶׁהוּא רוֹצֶה, לְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם אֲנִי, וְלָתֵת אֶת הָאָרֶץ לְבָנֶיכֶם. לוּז זוֹ יְרוּשְׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נָתַן הַשַּׂר שֶׁהָיוּ בְּרָכָה זוֹ עַל יָדוֹ בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל מִזּוּז לְאָרֶץ אַזֶּרֶת לֹא תִהְיֶה בְּרָכָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (משלי כז) מִבְרַךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גָּדוֹל בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּים קְלָלָה תֵּחָשֹׁב לוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיִשְׂרָאֵל אַזּוֹת וְרֵעִים.

אֵיזוֹ בְּרָכָה נָתַן לָהֶם? שֶׁיִּהְיוּ עַם זֶה טָהוֹר תַּוַּות יָדוֹ, וְלִהְיוֹת עֲלֵיהֶם שׁוֹמֵר.

אַשְׁרֵי וֶזְלְקוֹ שֶׁל הָעָם הַטָּהוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא עֲלֵיהֶם, שֶׁנִּקְרָאִים בָּעֶלְיוֹנִים בָּנִים וְזַבִּיבִים יוֹתֵר מֵהָעֶלְיוֹנִים. כְּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה', מַהוּ הַכֹּל בִּשְׁבִיל זֶה. מַה הוּא? בִּשְׁבִיל שֶׁהִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם בַּזוּתָם שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם מְהוּלִים.

בֹּא רְאֵה, בְּפָנֵי הָאָדָם שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזָסֵר יו"ד מִמֶּנּוּ וְלֹא נִתְקַן. בָּא אַבְרָהָם וְזִבֵּב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לוֹ, בְּךָ יִתְקַן הַשֵּׁם, וְנִמּוֹל, וְנִתְקַן הַשֵּׁם בַּיו"ד שֶׁל הַמִּילָה. בְּפָנֵי הָאָדָם שִׁי"ן שֶׁל שַׁדַּי"ו וְד', זָסֵר יו"ד, נִתְקַן בַּיו"ד שֶׁל הַמִּילָה, וְאָז נִקְרְאוּ בָּנִים לַה', בָּנִים קְדוֹשִׁים.

וּכְשֶׁמְּטַמְּאִים אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה וּמַכְנִיסוֹ לְרָשׁוּת אַזָּרַת, עוֹלָה מִמֶּנּוּ קְדֻשַּׁת הַזּוּתָם, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁהֶזֵּרִיב עוֹלָם, וְטִמֵּא אֶת הַזּוּתָם שֶׁנִּתְקַן בּוֹ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי הוּא הֶזֵּרִיב אֶת הָעוֹלָם.

רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָּא, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אִישׁ אֶזְד שֶׁהָיָה בָּא וְרֹשֶׁם אֶזְד בְּפָנָיו. אָבַל אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים שֶׁיָּמוּתוּ בְּלִי תְּשׁוּבָה, שֶׁלֹּא יָזוּז מִמֶּנּוּ הָרֹשֶׁם לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּנִי מַמָּרְךְ וְהִרְבִּיתִךְ. רַבִּי אַבָּא פָּתַזז וְאָמַר, פָּסוּק זֶה (ישעיה כט) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶזֱוָרוּ, וְכִי אִישׁ שֶׁאוֹמֵר טוֹב לְבֶן אָדָם כְּמוֹתוֹ, אִם לֹא יַשְׂלִים מַה שֶּׁאָמַר, פָּנָיו מִתְבַּיְשׁוֹת, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה מֵהָעֶלְיוֹנִים לִבְנֵי אָדָם, שֶׁאִם לֹא מֵבִיא כָּל טוֹב שֶׁאָמַר עַל בָּנָיו, פָּנָיו מִתְבַּיְשׁוֹת.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן שֶׁאֲנִי מְרֻבְּךָ וּמְגַדֶּלְךָ, הַבְּרָכָה הַזּוֹ שֶׁנָּתַן לִי, וְאֶתֵּן אֶרֶץ זוֹ לִבְנֵיכֶם לֹא הָיְתָה בָּאָרֶץ, לֹא הָיָה עִמָּם כְּשֶׁיָּבֹא קֵץ הַמְּשִׁיזָז וְיִתְקַן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב – כָּעֵת (לא) פָּנֵי יַעֲקֹב שֶׁלְּמַעְלָה לֹא מִתְבַּיְשִׁים מִשֶּׁאָמַר לָהֶם אֶתֵּן, הֲרֵי עַד עַכְשָׁו לֹא הָיוּ בְיָדוֹ, וְהָיוּ פָּנִים מְבֻיָּשׁוֹת. כָּעֵת שֶׁלּוֹ מִסְתַּיֵּעַ מִלְּפָנֵי רִבּוֹן הַשָּׁמַיִם

וְהָאָרֶץ.

כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, נִלְוָזִים בַּעֲמָלֵק כְּשֶׁיִּשְׁתַּלֵּם הַקֵּץ, וְלֹא יִהְיֶה אֶלָּא בְּזוֹק יָד, כְּמוֹ שֶׁהָיִיתָ בְּיוֹם קָרֳבִ, וַיֵּצֵא ה׳ וְנִלְוַזם בַּגּוֹיִם הָהֵם, שֶׁלּוֹ וְלֹא אַזַוּר.

וְעַתָּה שְׁנֵי בָנֶיךָ הַנּוֹלָדִים לְךָ – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמְּקוֹמָם בַּגָּלוּת, בָּנָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנּוֹלְדוּ בֵּין הָעַמִּים. לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיִּהְיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל דָּרִים בָּאָרֶץ, כְּשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ יִהְיוּ עִם אֲחֵיהֶם שֶׁיִּלָּווּ אֲוֵזֵרֵיהֶם, שֶׁלֹּא נִקְרָא גָּלוּת אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא דָּר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה, הֵם נִקְרָאִים גּוֹלִים.

וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִית יַעֲקוֹב (ויקרא כו), וְא״ו יִתֵּרָה. תָּבֹא וְא״ו שֶׁהִסְתַּלְּקָה כְּשֶׁזָּרַב הַבַּיִת, וְתִהְיֶה סִיּוּעַ לְיַעֲקֹב כְּשֶׁזֶּה יִהְיֶה, וְיִהְיֶה לְבֵן קָדוֹשׁ אֶרֶץ יְרֻשַּׁת עוֹלָם, וְיִהְיוּ בָּנָיו בְּאַרְצָם, שֶׁגָּרוּ בָהּ מִקֶּדֶם לָזֶה בְּאַרְצָם. אַשְׁרֵי זֻלְקָם.

כָּעֵת בָּנִים, שֶׁקָּרָה לָהֶם [תִּהְיוּ הוֹלְכִים גְּדוֹלִים] שֶׁהֻגְלוּ לְזוּזִ לָאָרֶץ וְנִשְׁכְּזוּ, וְהִתְרַבּוּ, וְיֹאמַר יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן לַתַּזְזִתּוֹן: בָּנִים שֶׁלְּךָ שֶׁהֵם בְּזוּזִ לָאָרֶץ שֶׁנּוֹלְדוּ בַּגָּלוּת בְּכָל אֶרֶץ וָאֶרֶץ, עַד שֶׁאֲנִי אֶכְנֹס לְמִצְרַיִם וְאֶעֱשֶׂה בָּהֶם דִּין עַל זֻטָאֵיהֶם, אֵינִי מַעֲלֶה אֶת בָּנֶיךָ שֶׁנִּבְרְאוּ בַּגָּלוּת בְּזוּזִ לָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רְזוּקָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם רַבִּים וְנִשְׁכְּזוּ הֵם שֶׁלִּי, כְּשֶׁרָאִיתִי גָּלוּת זוּ שֶׁלָּהֶם וְרִפֵּאתִי אֶת כְּאֵבֵיכֶם וְשָׁמַעְתִּי אֶת קוֹלָם. רְאוּבֵן – (בראשית כט) כִּי רָאָה ה׳ אֶת עָנְיִי. שִׁמְעוֹן – כִּי שָׁמַע ה׳ כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי. וְזָשַׁבְתָּ בִּלְבָבֵךְ כְּאִלּוּ יִהְיוּ לְפָנַי הֵם, וּמִשָּׁנָשׁוּב מִמִּצְרַיִם מִכַּעֲשׂוֹת דִּין, נַעֲלֶה אוֹתָם מֵאֶרֶץ גָּלוּתָם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִכָּאן (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲזֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְזָזָה לַה׳. רוֹצָה לוֹמַר, כְּשֶׁיִּהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִין בְּמִצְרַיִם, בְּאוֹתוֹ זְמַן יָבִיאוּ כָּל הָעַמִּים מִנְזָזָה כְּשֶׁיִּשְׁמְעוּ שְׁמוּעָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַיְנוּ (שם ב) וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק זֻגָּה בִּירוּשָׁלַיִם, (ירמיה טז) קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל שִׂמְזָה קוֹל זָזָתָן וְקוֹל

כַּלָּה, כְּשֶׁתָּשׁוּב הַמַּלְכָּה לַמֶּלֶךְ וְיַעֲשֶׂה לָהּ אֵרוּסִין. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה וְגוֹ' בְּיוֹם וַחֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ. בְּיוֹם וַחֲתֻנָּתוֹ – זֶה מַתַּן תּוֹרָה. וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ – זֶה בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ.

וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַוְזֵרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ, זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, לָאָבוֹת שֶׁהֵם מֻרְכָּבוֹת יִהְיוּ שְׁמוֹתֵיהֶם בְּסוֹד שֶׁנּוֹלְדוּ לְאַוָּר מִכֵּן, עַל שֵׁם שֶׁאַוְזֵיהֶם יִהְיוּ מַקְרִיבִים בַּיְרֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּמוֹלַדְתְּךָ – זוּ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, (ויקרא יזז) מוֹלֶדֶת בַּיִת, בְּפָרָשַׁת עֲרָיוֹת. יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה. גְּבָרִים שֶׁנּוֹלְדוּ זוּ יְרוּשָׁלַיִם. אַוָּר זֶה שֶׁיָּשׁוּבוּ הָעוֹלָם לְרִבּוֹן הַשָּׁמַיִם בִּירוּשָׁלַיִם, כְּשֶׁהִתְגַּיְרוּ לֹא נִקְרְאוּ אֶלָּא עַל שְׁמָם, שֶׁהוּא בֶּן יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִקָּרְאוּ כְּמוֹ שֶׁאֲבוֹתֵיהֶם, גֵּר מִקַּפּוֹטְקְיָא, אֶלָּא בְּזֶה יִשְׂרָאֵל.

לְךָ יִהְיוּ – צָרִיךְ לוֹמַר עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל הֵם יִקָּרְאוּ, עַל שֵׁם אַוְזֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַוָּלָתָם, וּכְשֶׁיָּשׁוּבוּ לֹא יַקְבִּלוּ יְרֻשָּׁה אֵלּוּ עִם יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ, וְיִטֹּל כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט אֶת שֶׁלּוֹ, וְהָאֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ, כָּל אֶזְוֵד לְפִי מִנְיָנוֹ.

וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן מֵתָה עָלַי רָחֵל בַּדֶּרֶךְ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע וְגוֹ'. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ וְגוֹ' וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם. לֹא אָמַר וְיָשׁוּבוּ, אֶלָּא וְשָׁבוּ, כְּבָר שָׁבוּ.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשָׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דִּין עַל הָהָר, תִּתְעַטֵּר הַגְּבִירָה עַל הָהָר, וְהִיא סְבוּרָה שֶׁבָּנֶיהָ אוֹבְדִים בַּדִּין, וְסוֹד – (ישעיה נד) רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פָּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי וְגוֹ'. לְמַדְנוּ, רַבִּים יִהְיוּ בְּנֵי הַכִּסֵּא מִשֶּׁלָּהּ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה. תָּשׁוּב הַגְּבִירָה לְבַעְלָהּ, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְוֵד וּשְׁמוֹ אֶזְוֵד.

מִקֹּדֶם לָכֵן תֹּאמַר הַגְּבִירָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אֵיפֹה הַבָּנִים שֶׁלִּי? הוּא יֹאמַר לָהּ, הֵם בַּדִּין. הִיא תַּזְעִיק שֶׁהֵם אוֹבְדִים בַּדִּין, וּבוֹכָה עַל הַדִּין שֶׁל

בָּנָיָה, כִּי הֲרֵי הַרְבֵּה יֵשׁ לְךָ לָקַחַת מִמֶּנִּי בְּשֶׁלָּהֶם, שֶׁהָיְתָה עִמָּם, וַהֲרֵי שָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב.

וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁאִמּוֹ מֵתָה? שָׁם הָיָה עִמָּהּ כְּשֶׁמֵּתָה. אֶלָּא יֹאמַר יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁתָּבֹא גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, תִּתְעוֹרֵר הַגְּבִירָה, וְתִתְעוֹרֵר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְתַעֲרֹךְ קְרָב עִם הָעַמִּים, וָמוּתוּ מֵהֶם, וְיִתְקָרְבוּ כִּמְעַט לָבֹא אַרְצָה. יֹאמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁהִיא בּוֹכָה: אַל תְּתַמְּהִי, יֵשׁ שָׂכָר לַבָּנִים שֶׁמֵּתוּ עַל שְׁמִי, הָאֲזֵרִים הֲרֵי שָׁבוּ, אֶלּוּ יָשׁוּבוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים.

מֵתָה עָלַי רָזֵל. מֵתָה עַל יִחוּד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלָכֵן נֶאֱמַר בְּעוֹד כִּבְרַת אֶרֶץ לָבֹא, שֶׁמֵּתוּ עַל יִחוּד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִחוּץ לָאָרֶץ, בְּאֶרֶץ זוֹ לֹא יָמוּת אָזָד מֵהֶם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לַעֲרֹךְ קְרָב בַּדֶּרֶךְ אֶפְרָת וָמוּתוּ מֵהֶם עַם רַב, וְאַזָּר כָּךְ יָקוּמוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. יוֹתֵר שִׁלְטוֹן יִהְיֶה לָהֶם שֶׁמֵּתוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ מִכָּל שֶׁהָיָה לְפָנֵיהֶם בִּירוּשָׁלַיִם.

וְלָמָּה נִקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מָקוֹם זֶה לָזֶם? מְשׁוּם שֶׁהוּא מְשַׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבּוֹ, שֶׁיָּמוּתוּ שָׁם עַל שְׁמוֹ י״ד, שֶׁיָּמוּתוּ שָׁם עַל שְׁמוֹ י״ה, לָזֶם בַּגָּלוּת, בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא מְשַׁמּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֱלֹהַּ. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה מט) וְאָמַרְתְּ בִּלְבָבֵךְ מִי יָלַד לִי אֶת אֵלֶּה. מָה רָצָה בָּזֶה? יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה רָאָה שֶׁיָּבְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו, כְּשֶׁיָּבְאוּ (שם יא) מֵעֵילָם וּמִשִּׁנְעָר וּמֵחֲמָת וּמֵאִיֵּי הַיָּם, וְיִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּם וְיִהְיוּ רַבִּים, תֹּאמַר הַשְּׁכִינָה: מֵאֵיפֹה כָּל אֵלֶּה, וְאֵין בָּהֶם פָּסוּל מִבְּנֵי נָכְרִים? יֹאמְרוּ לוֹ, אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ מִבָּנֶיךָ וְאֵין בָּנוּ נָכְרִי עִמָּנוּ, שֶׁיִּפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה וְיִכְרוֹת אוֹתָם כְּאָזָד, וְיִתְגַּיְּרוּ, וְיָשׁוּבוּ גֵּרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ כְּאָזָד.

שָׁנִינוּ, קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת בְּעוֹר הַזָּזִי, לְאַרְצָם. כָּתוּב (שם יד) כִּי יְרַחֵם ה׳ אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל [וְגוֹ׳] וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לְאַרְצָם הַבָּנִים וְתִהְיֶה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה, יִהְיֶה ה׳ אָזָד

וּשְׁמוֹ אָזָד, יִתְלַוּוּ גֵּרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ לָהֶם כְּסַפְוַזּוֹת בִּבְשָׂרָם.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? בֹּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַל תְּזוּמֵי הָאָרֶץ שֶׁלְּכָל אָזָד יִהְיֶה רָצוֹן לָדוּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִתְרָאוּ הַדַּיָּרִים כָּתוּב (שם נד) וְיִתְדַּתַּיִךְ זַוְזְקִי. רוֹצֶה לוֹמַר, הַיְתֵדוֹת שֶׁהָיוּ עָמֻק מֵהַהַתְוָלָה, זַוְזְקִי אוֹתָם, וַעֲזֹר לָהֶם יוֹתֵר מִשְּׁאָר הָעַמִּים כִּבְיָכוֹל, שֶׁאַתָּה הִסְתַּכַּלְתָּ לְזַוֵּק אוֹתָם בְּכָל הָעַמִּים הָאֲזָרִים, וְיִהְיוּ רַבִּים.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁנָה, מִכָּאן (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יֹאמַר יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה, בָּנַי הֵם, שֶׁנָּתַן לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה, כַּמָּה שֶׁדָּתָם וּמִנְהֲגֵיהֶם אֲמִתִּיִּים בְּהַנְהָגוֹת הַתּוֹרָה [שֶׁנָּתַתִּי לָהֶם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל תַּזּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, הַתּוֹרָה] שֶׁלָּהֶם נִקְרֵאת זֶה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. וּבְכָל זְמַן שֶׁלֹּא הָיָה דָּוִד מְדַבֵּר תַּזּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה דָּבָר זֶה, אֶלָּא מִתְנַבֵּא מַה שֶּׁיִּהְיֶה, נִקְרֵאת זֹאת.

רַב נַזְמָן אָמַר מִכָּאן, (תהלים כז) אִם תַּזְנָה עָלַי מַזְנָה לֹא יִירָא לִבִּי וְגוֹ' בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטֵזַז, זֹאת – זוֹ תּוֹרָה תִּהְיֶה לִכְשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיזַ, וְלָכֵן (שיר ב) וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. לָמָּה נִמְשְׁלָה הַתּוֹרָה לְגוֹזָל? מַה גּוֹזָל קוֹלוֹ עָרֵב – אַף דִּבְרֵי הַתּוֹרָה קוֹלָם עָרֵב, וְהַקּוֹל הַזֶּה יִהְיֶה כְּשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיזַ לְיוֹם הַדִּין.

לָמַדְנוּ, הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָּאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַנִּצָּנִים – אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה שֶׁמִּן הָעוֹלָם הֵם יָקוּמוּ וְיִתְרָאוּ. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ – הַתְּשֻׁבָזוֹת שֶׁיְּשַׁבְּזוּ הַלְוִיִּם כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לַעֲבוֹדָתָם כְּבַתְּוַזְלָה. וְקוֹל הַתּוֹר – אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה, דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁהֵם עֲרֵבִים כְּקוֹל הַתּוֹר הַזֶּה, ז"ה וְוא"ת תּוֹר שָׁוִים.

מָה רוֹצֶה לוֹמַר? וְסוֹד הַדָּבָר – בְּזַמַן שֶׁלֹּא תִּהְיוּ תַּזּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, א' שֶׁל זֹאת יוֹרֵד, וְהוּא מִתַּזּוֹת לַכֹּל, וְעוֹלֶה ה' שֶׁל זֶה אֶל וְאַנְוֵהוּ מִשֶּׁזְזַרֵב הַבַּיִת, שֶׁה"א לֹא יָכְלָה לָדוּר וְלִהְיוֹת בֵּין עַמִּים נָכְרִים, שֶׁה"א קְדוֹשָׁה וְזַתּוּכָה מִן

הַשֵּׁם. הֵ״א אָלֶף: הֵ״א עֲדִיפָה בַּקְּדֻשָּׁה, א׳ עֲדִיפָה לָאוֹתִיּוֹת. כְּשֶׁיִּשּׁוּבוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָם, הֵ״א קְדוּשָּׁה שֶׁהִיא וְזַתּוּכָה מִן הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תָּשׁוּב בָּזֶה וְיֵצֵא מִנֶּיָן מְתֻקָּן.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מו) מִי מָדַד בְּשָׁעָלוֹ מַיִם וְשָׁמַיִם בַּזֶּרֶת תִּכֵּן. זֶה תּוֹר, שָׁוִין כִּבְיָכוֹל ז׳ לִר׳, ר׳ לִת׳, ו׳ לְה׳, זֶרֶת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁבְעִים שָׁנִים. מִכָּאן מִן הַשָּׁמַיִם וְעַד הָאָרֶץ, כְּיַצַד? תּוֹ״ר, זֶ״רֶ״ת ו״ה ה״ו תר״ז. הַקְּדָמָה ה׳ לִו׳ וְהַקְדָּמָה ו׳ לִת׳, ת׳ לִר׳, ר׳ לִז׳, (שמות כזז) רָבוּעַ יִהְיֶה כָּפוּל זֶרֶת אָרְכּוֹ וְזֶרֶת רָזְבּוֹ כָּפוּל.

וַיֹּאמַר קָחֻם נָא אֵלַי וַאֲבָרֵכֵם. יֹאמַר, מִשֶּׁהָיוּ מִתְעַסְּקִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְהָיְתָה מִדָּה זוֹ בֵּין זַכְמִיהֶם, אֲבָרֵךְ אוֹתָם, וְהַסּוֹד – (בראשית לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב. וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, מִנֶּיָן זֶה לַמִּנְיָן הָרִאשׁוֹן שֶׁלְּפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בִּמְקוֹמוֹ.

וְסוֹד אֲזֵר – וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וְגוֹ׳, וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם. זֶה לֹא עָתִיד, אֶלָּא בְּזְכוּתוֹ שֶׁל זֶה לְבָרֵךְ אוֹתָם. וְסוֹד גָּדוֹל שֵׁנִי בַּמָּקוֹם שֶׁל הַפָּסוּק הַזֶּה, אֲבָל לֹא בָּאתִי לְפָנֶיךָ אֶלָּא לְהַשְׁמִיעַ פָּסוּק זֶה שֶׁאָמַרְתִּי מִלְּפָנֶיךָ שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת זֶה. כָּתוּב (שופטים ה) זֶה סִינַי מִפְּנֵי ה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, (שמות לב) כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ, (שמות טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. הַתּוֹרָה הָיְתָה יוֹרֶדֶת מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן וְגוֹ׳. וְלָכֵן אֵינָךְ מוֹצֵא כְּמוֹתוֹ, וּכְשֶׁיִּהְיוּ בַּגָּלוּת כָּל זְמַן הַזֹּהַר הַזֶּה, יְזַדַּקְּנוּ, וְלֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת פָּנֵי שְׁכִינָה עַד שֶׁתָּבֹא בָּהֶם רוּחַ אֲזֻרֶת.

מִקֹּדֶם לָכֵן נִטְמְאוּ בְּאֶרֶץ הָעַמִּים וְלֹא הָיוּ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת, וְיָשְׁבוּ זְמַן רַב בֵּין נָכְרִים דּוֹר אֲזֻרֵי דּוֹר וְלָמְדוּ מִדַּרְכֵיהֶם. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ פָּנֵי הַשְּׁכִינָה לְאַרְצָם, בַּתְּזוֹלָה לֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת פָּנֵי שְׁכִינָה עַד שֶׁיִּתֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחוֹ לָהֶם.

רַבִּי זְוִיָּא פָּתַח, (יחזקאל לו) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְאַזַּר כָּךְ, וְעָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחֻקַּי תֵּלֵכוּ וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם. מֵאַזַּר שֶׁיִּתֵּן רוּחוֹת בָּכֶם וְגַם קְדֻשָּׁה, בִּדְרָכַי תֵּלֵכוּ וְתִתְהַלְּכוּ.

לֹא יוּכַל לִרְאוֹת. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (משלי יז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעַב מַלְקוֹשׁ. כְּשֶׁיִּתְבַּלּוּ פְּנֵי שְׁכִינָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִתְעַסְּקוּ בְּאוֹתָן מֶרְכָּבוֹת שֶׁמֵּהֶן זְיוֹת הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, לֹא תִמְצָא בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ כְּלָם לָשׁוֹן אֶלָּא לָאֲנָשִׁים, (תהלים עא) גַּם לְשׁוֹנִי כָּל הַיּוֹם תֶּהְגֶּה צִדְקָתֶךָ. וְלֹא תִמְצָא בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָשׁוּבוּ לְאַרְצָם וְיִתֵּן בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ זָכְמָה, לְשׁוֹנָם תִּהְיֶה תָּמִיד. (עד כאן אינו מן הזהר)

וַיְזִי יַעֲקֹב וְגוֹ'. רַבִּי זְוִיָּא פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא אוֹתָם צַדִּיקִים לְהוֹרִישׁ לָהֶם יְרֻשַּׁת עוֹלָמִים בָּעוֹלָם הַבָּא, לְהִתְעַנֵּג בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. מָה הַטַּעַם? בִּגְלַל שֶׁנִּדְבָּקִים בַּגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בֵּין קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה, שֶׁהֲרֵי בְּסוֹד הָאַגָּדָה שָׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁיְּרֻשַּׁת הַיְרֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל אוֹתָהּ אָרֶץ, אֵין מִי שֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתוֹ פָּרָט לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. [שֶׁל הָאָרֶץ הַזֹּאת, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ פָּרָט לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיק יוֹרֵשׁ אֶת הַגְּבִירָה וַדַּאי] שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה נִדְבֶּקֶת בּוֹ לְהִתְבַּשֵּׂם, וְהַצַּדִּיק יוֹרֵשׁ וַדַּאי אֶת הַגְּבִירָה הַזּוֹ.

אַף כָּאן, בַּזִּבּוּחִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אָמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים. וְלָכֵן לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, רְאוּיִים לִירֹשׁ אֶת הַגְּבִירָה. מָה הַטַּעַם נִקְרְאוּ צַדִּיקִים, וּמָה הַטַּעַם יוֹרְשִׁים אֶת הַגְּבִירָה? מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹלוּ, כְּמוֹ

שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל וְנִכְנַס [בִּבְרִית הַקָּדֵשׁ וְנִכְנַס בְּזוֹ] בִּירֻשָּׁה זוֹ וְשָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, נִכְנָס וְנִדְבָּק בְּגוּף הַמֶּלֶךְ וְנִכְנָס בְּצַדִּיק זֶה, וְלָכֵן נִקְרְאוּ צַדִּיקִים, וְעַל כָּךְ לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. אֵיזוֹ אָרֶץ? זוֹ אֶרֶץ הַחַיִּים.

זָזַר וְאָמַר, נֶצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. נֶצֶר מַטָּעַי – עָנָף מֵאוֹתָם עֲנָפִים שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם, וְאֶרֶץ זוֹ הִיא אֶחָד מֵהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

דָּבָר אַחֵר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים – זֶה יַעֲקֹב וּבָנָיו שֶׁיָּרְדוּ מִצְרַיְמָה בֵּין עַם קְשֵׁי עֹרֶף, וְנִמְצְאוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים, וְלָכֵן כָּתוּב לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, שֶׁמִּשָּׁם עָלוּ לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

וַיִּזְז יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. לָמָּה פָּרָשָׁה זוֹ סְתוּמָה? רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת יַעֲקֹב, נִסְתַּמּוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁאָז יָרְדוּ לַגָּלוּת וְהִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וְכָתוּב וַיִּזְז יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא רָאוּי לְהַפְרִיד בֵּין זֶה לָזֶה. מַה הֵם עוֹמְדִים בְּתַפָּנוּקִים שֶׁל מְלָכִים וּמְקַבְּלִים לְעַצְמָם עֹנֶג וְכִסּוּפִים, אַף יַעֲקֹב גַּם עוֹמֵד בְּתַפָּנוּקֵי מְלָכִים בְּעֹנֶג וְכִסּוּף לְעַצְמוֹ, לֹא נִפְרָד זֶה מִזֶּה.

וְכָאן נִקְרָא וַיִּזְז, שֶׁהֲרֵי כָּל יָמָיו לֹא נִקְרָא וַיִּזְז, מִשּׁוּם שֶׁכָּל יָמָיו הָיוּ בְּצַעַר, בְּצַעַר נִמְצְאוּ, כָּתוּב עָלָיו (איוב ג) לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחְתִי וַיָּבֹא רֹגֶז. אַחֵר שֶׁיָּרַד לִמְצְרַיִם נִקְרָא וַיִּזְז. רָאָה אֶת בְּנוֹ מֹלֶךְ, רָאָה אֶת כָּל בָּנָיו צַדִּיקִים וְכֻלָּם בְּתַפָּנוּקֵי וְתַעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם, וְהוּא יוֹשֵׁב בֵּינֵיהֶם כְּיַיִן טוֹב שֶׁשּׁוֹקֵט עַל שְׁמָרָיו, וְאָז נִקְרָא וַיִּזְז יַעֲקֹב, וְלֹא הִפְרִיד בֵּין וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד לְבֵין וַיִּזְז יַעֲקֹב, וְכָךְ רָאוּי.

שִׁבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. מָה הַטַּעַם שִׁבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה? אֶלָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן,

כָּל יְמֵי יַעֲקֹב הָיוּ בְּצַעַר. בְּצַעַר עָבַר אוֹתָם בַּהַתְוָזָלָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת יוֹסֵף וְהָיָה עוֹמֵד לְפָנָיו, כְּשֶׁיַּעֲקֹב מִסְתַּכֵּל בְּיוֹסֵף, הָיָה נִשְׁלָם בְּנַפְשׁוֹ כְּאִלּוּ רָאָה אֶת אִמּוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁיָּפְיוֹ שֶׁל יוֹסֵף דּוֹמֶה לְיָפְיָהּ שֶׁל רָחֵל, וְהָיָה מְדַמֶּה בְּעַצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁלֹּא עָבַר עָלָיו צַעַר בְּיָמָיו.

וּכְשֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מִמֶּנּוּ, אָז הִתְקַיֵּם בּוֹ, לֹא שָׁלַוְתִּי וְלֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נָחָתִי וַיָּבֹא רֹגֶז, שֶׁזֶּה הָיָה קָשֶׁה לְיַעֲקֹב מִכָּל מַה שֶּׁעָבַר. וּבִזְמַן שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מִמֶּנּוּ מַה כָּתוּב? (בראשית לז) יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רֹעֶה וְגוֹ'. וְכָל יְמֵי יַעֲקֹב לֹא הָיָה לוֹ צַעַר כָּזֶה, וְהָיָה בּוֹכֶה כָּל יוֹם עַל אוֹתָן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֶׁל יוֹסֵף.

מַה הֵשִׁיבוּ לוֹ? (שם מו) וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. הֲרֵי לְךָ שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים אֲזֵרוּת בְּעַנּוּגִים וְתַעֲנוּגִים וַהֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְזִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, שֶׁכָּל אוֹתָן שָׁנִים שְׁכִינַת כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצְאָה עִמּוֹ, וְלָכֵן אֵלּוּ נִקְרְאוּ זַיִּים.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַתְּזִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. נִרְאֶה הָיָה שֶׁבַּהַתְוָזָלָה מֵתָה הָיְתָה אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁלּוֹ וְלֹא הָיָה מִתְכַּוֵּן לְקַבֵּל רוּחַ אַחֶרֶת, שֶׁהֲרֵי רוּחַ שֶׁלְּמַעְלָה לֹא שׁוֹרָה בְּרֵיקָנוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם, וְלֹא בְּמָקוֹם זָסֵר, וְלֹא בְּמָקוֹם פָּגוּם, וְלֹא בְּמָקוֹם עָצוּב, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהִתְכַּוֵּן, בְּמִקּוֹם שְׁמִחָה, וְלָכֵן בְּכָל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁיּוֹסֵף נִפְרַד מֵאָבִיו וְיַעֲקֹב הָיָה עָצוּב, לֹא שָׁרְתָה בּוֹ שְׁכִינָה.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. לְהוֹצִיא, שֶׁאֵין עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מִתּוֹךְ זְרִיזוּת. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה מִתּוֹךְ עַצְבוּת, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ג) וְעַתָּה קְחוּ לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן. מְנַגֵּן מְנַגֵּן שָׁלֹשׁ פְּעָמִים לְשֵׁם מָה? כְּדֵי לְעוֹרֵר רוּחַ מִשְׁלֵמוּת הַכֹּל, שֶׁהוּא רוּחַ שָׁלֵם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, שָׁם שָׁנִינוּ, הַכֹּל נִמְצָא מֵאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְכָל הַשָּׂרָשִׁים

שֶׁל הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בָּהֶם אֲחוּזִים. וְשָׁנִינוּ, זֶה נִכְנָס וְזֶה יוֹצֵא, זֶה סָתוּם וְזֶה מְפֻרָשׁ, אֲחוּז אֶחָד בַּזְּבֵרוֹ, וְהֵם אֲבוֹת הַכֹּל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (דברים י) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ חָשַׁק ה׳. כָּתוּב בַּאֲבֹתֶיךָ, מַמָּשׁ שְׁלֹשָׁה, וּמַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב רַק – רַק מַמָּשׁ, וּמֵאֵלֶּה נִפְרָדִים וְנֶאֱחָזִים כָּל שְׁאָר הָאֲחִזִּרִים וְעוֹלִים הַשֵּׁם לְהִתְעַטֵּר.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִן הַיּוֹם שֶׁהִתְעַלָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵהַמְּעָרָה, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לֹא נִתְכַּסּוּ מִן הַזְּבֵרִים וּבְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים הָיוּ מִסְתַּכְּלִים וּמִתְגַּלִּים מִבֵּינֵיהֶם, כְּאִלּוּ שָׁנִתְנוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בְּהַר סִינַי, אַזַּר שֶׁמֵּת כָּתוּב (בראשית ה) וַיִּסְכְּרוּ מַעְיְנוֹת תְּהוֹם וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם, וְהָיוּ הַזְּבֵרִים מְרַזְּשִׁים דְּבָרִים, וְלֹא מִתְקַיְּמִים בָּהֶם.

שֶׁיּוֹם אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי יְהוּדָה עַל פֶּתְוָזָהּ שֶׁל טְבֶרְיָה וְרָאָה שְׁנֵי גְּמַלִּים שֶׁמַּעֲלִים בִּגְדֵי צֶמֶר מֵעַל הַכְּתֵפַיִם. נָפַל הַמַּשָּׂא שֶׁל בִּגְדֵי הַצֶּמֶר, וּבָאוּ צְפָרִים, וְעַד שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ עֲלֵיהֶם, הִתְבַּקְּעוּ.

אַזַּר כָּךְ בָּאוּ כַּמָּה צְפָרִים, וְהָיוּ הוֹלְכִים אַזְרֵיהֶם, וְשָׁהוּ [וְזָרְקוּ] אוֹתָם בְּסֶלַע, וְלֹא הִתְבַּקְּעוּ, וְהָיוּ צוֹוְחִים לָהֶם וְלֹא הָיוּ נִפְרָדִים. שָׁמְעוּ קוֹל אֶחָד עֲטָרֵת הָעֲטָרוֹת שׁוֹרֶה בַּזְּשֶׁכָּה וְהַבְּעָלִים בַּזּוּץ.

עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, עָבַר אִישׁ אֶחָד, הִשְׁגִּיחַ בָּהֶם וְאָמַר, לֹא קַיֶּם זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית טו) וַיֵּרֶד הָעַיִט עַל הַפְּגָרִים וַיָּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי עָשִׂינוּ וְלֹא הִתְפָּרְדוּ. הֶחֱזִיר רֹאשׁוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, עֲדַיִן לֹא מָרַט זֶה רֹאשׁוֹ שֶׁל אֲדוֹנָיו וַעֲדַיִן לֹא הִקְרִיזַ אֶת הַגְּבִירָה. רָץ אַזַּרְיוּ שְׁלֹשָׁה מִילִין וְלֹא אָמַר לוֹ. זָכְתָה דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה.

יוֹם אֶחָד נִרְדַּם תַּזַּת עֵץ וְרָאָה בַּזְּלוֹמוֹ אַרְבַּע כְּנָפַיִם מִתְקַנּוֹת וְעוֹלֶה עֲלֵיהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן וְסֵפֶר תּוֹרָה עִמּוֹ, וְלֹא הִשְׁאִיר כָּל סִפְרֵי הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְאַגָּדָה שֶׁלֹּא הֶעֱלָה אוֹתָם עִמּוֹ, וְהֶעֱלָה אוֹתָם [וְהֶעֱלוּ אוֹתוֹ] לָרָקִיעַ, וְרָאָה שֶׁהוּא מִתְכַּסֶּה מֵהָעֵינַיִם וְלֹא הִתְגַּלָּה.

כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, אָמַר, וַדַּאי מִשֶּׁמֵּת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַזְּכוּתָה הִסְתַּלְּקָה מִן הָאָרֶץ. אוֹי לְדוֹר שֶׁהָאָבֶן הַטּוֹבָה הַזּוֹ, שֶׁהָיוּ נִרְאִים [מִתְאַוְּדִים] מִמֶּנָּה וְסוֹמְכִים עָלֶיהָ עֲלִיּוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, נֶאֱבְדָה מֵהֶם.

בָּא אֶל רַבִּי אַבָּא, סְפָר לוֹ. הֵרִים רַבִּי אַבָּא אֶת יָדָיו עַל רֹאשׁוֹ וּבָכָה וְאָמַר, רַבִּי שִׁמְעוֹן רַוְיִם שְׁטוּוְּנוֹת מִמֶּנּוּ מָן טוֹב כָּל יוֹם וְלוֹקְטִים אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (במדבר יא) הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה זֻמָּרִים, וְעַכְשָׁיו הָרַוְיִם וְהַמָּן הִסְתַּלְּקוּ וְלֹא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם, פָּרַט לְמַה שֶּׁכָּתוּב (שמות טז) קָחוּ צְנְצֶנֶת אַחַת וְתֶן שָׁמָּה מְלֹא הָעֹמֶר מָן וְהַנַּח אוֹתוֹ לִפְנֵי ה' לְמִשְׁמֶרֶת. וְאִלּוּ בְּהִתְגַּלּוּת לֹא כָּתוּב אֶלָּא לְמִשְׁמֶרֶת, לְהַצְנָעָה. עַכְשָׁיו מִי יָכוֹל לְגַלּוֹת סוֹדוֹת וּמִי יֵדַע אוֹתָם.

לָזֹאת לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה בְּלַחַשׁ, [אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא] וַדַּאי אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁרָאִיתָ הָיָה אֵלִיָּהוּ, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת סוֹדוֹת כְּדֵי שֶׁתֵּדַע אֶת שִׁבְחוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בְּיָמָיו וְיִבְכּוּ הַדּוֹר עָלָיו. אָמַר לוֹ, מַסְפִּיק לִבְכּוֹת בְּכִיָּה עָלָיו.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה בּוֹכֶה כָּל יוֹם עָלָיו, שֶׁהֲרֵי נִפְגַּשׁ עִמּוֹ בָּאִדְרָא הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן וּשְׁאָר הַזְּבֵרִים. אָמַר לוֹ, אוֹי שֶׁלֹּא הִסְתַּלַּקְתִּי אוֹתוֹ יוֹם עִם אוֹתָם שֶׁלֹּשָׁה שֶׁהִסְתַּלְּקוּ, וְלֹא לִרְאוֹת דּוֹר זֶה, שֶׁהֲרֵי מִתְהַפֵּךְ.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, אֱמוֹר לִי, כָּתוּב (שם כח) וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ, וְאִלּוּ כֶּסֶף לֹא כָּתוּב, וַהֲרֵי כָּתוּב זָהָב וְכֶסֶף? אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי גַּם נִזּוֹשֶׁת, שֶׁכֶּסֶף וּנְזוֹשֶׁת הָיוּ בַּזְּשְׁבּוֹן, וְכָאן לֹא. אֶלָּא אִם לֹא שֶׁגִּלָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּמְקוֹמוֹ – לֹא הִצְטָרַכְתִּי לְגַלּוֹת.

פָּתַח וְאָמַר, (זוגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה'. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה'. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הִסְתַּכַּלְתִּי בִּכְלֵי הַמִּקְדָּשׁ הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם, וְכָתוּב (שמות כח) וְעָשׂוּ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ. אֵיזוּ קְדֻשָּׁה כָּאן? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, קְדֻשָּׁה הֵם בְּכָל מָקוֹם, וְכָתוּב בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וְעָשִׂיתָ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

שֶׁלְּמִדְרָשׁ, כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַעְלָה, כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַטָּה. לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְמַעְלָה, וּלְבוּשֵׁי כָבוֹד לְמַטָּה. וּמַה שֶּׁלֹּא אָמַר כֶּסֶף וּנְזוּקֶת, לְמָקוֹם אַזְהָר הֵם הִתְעַלּוּ, שֶׁכָּתוּב (שם כז) כָּל עַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב מְזֻקָּקִים כֶּסֶף וְגוֹ', וְכָתוּב וַאדְנֵיהֶם נְחוּשֶׁת, שֶׁהֵם כֵּלִים לְשִׁמּוּשׁ שֶׁהַמִּשְׁכָּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

אֲבָל כָּאן בִּלְבוּשֵׁי כָבוֹד הָאֵלּוּ לֹא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אָדָם אַזְהָר, פָּרַט לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁשָּׁמַן מִשְׁחַת קָדֶשׁ עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם כט) וְעָשִׂיתָ בִּגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת, שֶׁבְּאוֹתָם לְבוּשִׁים הוּא דּוֹמֶה לַגָּוֶן שֶׁלְּמַעְלָה.

השלמה מההשמטות (סימן נ"ב)

לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. מַה זֶּה לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי אוֹצָרוֹת, אֶחָד שֶׁל כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁל זָהָב, שָׁם שֶׁל כֶּסֶף בִּימִינוֹ, וְשֶׁל זָהָב בִּשְׂמֹאלוֹ. אָמַר, זֶה יִהְיֶה מְזֻמָּן וְקַל לְהוֹצָאָה. וְעוֹשֶׂה דְּבָרָיו בְּנַאֲוָת, וְהוּא יִהְיֶה דָּבֵק עִם הָעֲנִיִּים וּמַנְהִיגָם בְּנַאֲוָת, כְּאוֹתָהּ שֶׁאָמְרוּ יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ.

וְאִם שָׁמַע אָדָם בְּזִלְזוּל – טוֹב, וְאִם לָאו – יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב. מַה זֶּה יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב? אָמַר לוֹ, זֶה הַזָּהָב, שֶׁכָּתוּב לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ זָהָב? שֶׁבּוֹ כְּלוּלוֹת שָׁלֹשׁ מִדּוֹת. הַז' – שֶׁבַע מִדּוֹת, הַה' – זְמֵשׁ אֲזָדוֹת אַזְרוֹנוֹת [אַזְרוֹעָה], הַב' – זְכוּתָה וּבִינָה. וְנִקְרֵאת נְשָׁמָה זוֹ עַל שֵׁם אֲצִילוּת, זְמֵשׁ סְפִירוֹת אַזְרוֹנוֹת, וְזָמֵשׁ שֵׁמוֹת לַנְּשָׁמָה [נר"ן וז"י הַסִּימָן – נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה זַיָּה יְזִידָה] – רוּחַ זַיָּה יְזִידָה נְשָׁמָה נֶפֶשׁ.

מַה מַּעֲשֵׂהוּ? כְּסֵא הִיא ה', לוֹ', שֶׁכָּתוּב כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם, וּב' הִיא קִיּוּמָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּבְרֵאשִׁית. וּמַה מַּעֲשֵׂהוּ כָּאן? מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ בַּת טוֹבָה וּנְעִימָה וּשְׁלֵמָה וְנָאָה, וְהִשִּׂיאָהּ לְבֶן מֶלֶךְ, וְהִלְבִּישָׁהּ וְעִטְּרָהּ וְקִשְּׁטָהּ, וּנְתָנָהּ לוֹ עִם מָמוֹן רַב. אָמַר, אֶפָּשֵׁר לְמֶלֶךְ זֶה לָשֶׁבֶת זוּז מִבֵּיתוֹ? אָמְרָתָּ לֹא. אֶפָּשֵׁר לוֹ לָשֶׁבֶת כָּל הַיּוֹם

תָּמִיד עִמָּהּ? אָמַרְתָּ לֹא. הָא כֵּיצַד? שָׂם זוֹלוֹן בֵּינוֹ לְבֵינָהּ, וְכָל שָׁעָה שֶׁצְּרִיכָה הַבַּת לְאָבִיהָ אוֹ הָאָב לְבִתּוֹ, מִתְזַכְּרִים יַזַּד בַּזַּלוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ (ע״כ). [וְכָתוּב] [וַיֵּיהֶם כָּסֶף] וְאַדְנֵיהֶם נְוֹזֶשֶׁת, שֶׁהֵם כְּלֵי שִׁמּוּשׁ שֶׁהַמִּשְׁכָּן יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

אֲבָל כָּאן בִּלְבוּשֵׁי הַכָּבוֹד הַלָּלוּ לֹא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אִישׁ אַזַּר פָּרָט כֹּהֵן [מֵהַכֹּהֵן] הַגָּדוֹל, שֶׁשָּׁמָּן מִשְׁזַת קֹדֶשׁ עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב [וְעָשִׂיתָ] בִּגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָזוֹיִךְ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת, בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים דּוֹמֶה לְגָוֶן עֶלְיוֹן: ע״כ מההשׁמטוֹת

לָמַדְנוּ, וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹי לָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא רוֹאִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא יוֹדְעִים, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם וָיוֹם קוֹל הַכָּרוֹז נִשְׁמָע בְּמָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים עוֹלָמוֹת.

שָׁנִינוּ, עוֹלָם אֶחָד נוֹדָע לְמַעְלָה, וּכְשֶׁהַכָּרוֹז יוֹצֵא, אוֹתוֹ הָעוֹלָם מִזְדַּעְזֵעַ וּמִתְזַלְזֵל יוֹצְאוֹת שְׁתֵּי צִפָּרִים שֶׁעוֹלוֹת מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁמְּדוֹרָם תַּזַּת הָעַיִן שָׁבוֹ מַרְאֵה הַזַּיִים וְהַמָּוֶת.

יוֹצֵאת צִפּוֹר אַזַּת לְצַד דָּרוֹם, וְצִפּוֹר אַזַּת לְצַד צָפוֹן, וְצִפּוֹר אַזַּת כְּשֶׁמֵּאיר הַיּוֹם, וְאַזַּת כְּשֶׁנִּזְשַׁךְ הַיּוֹם, וְכָל אַזַּת וְאַזַּת קוֹרֵאת וּמַכְרִיזָה מַה שֶּׁשּׁוֹמְעִים מֵאוֹתוֹ כָּרוֹז.

אַזַּר כָּךְ רוֹצוֹת לְהִתְעַלּוֹת לִמְקוֹמָן, וְנִשְׁמָטוֹת רַגְלֵיהֶן בְּנָקָב תְּהוֹם רַבָּה, וְנִלְכָּדוֹת בְּתוֹכָהּ עַד שֶׁנִּזְדַּלֵּק הַלַּיְלָה. וּכְשֶׁנִּזְדַּלֵּק הַלַּיְלָה, הַכָּרוֹז קוֹרֵא: (קהלת ט) וְכַצִּפֳּרִים הָאֲחֻזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּלְכָּדוֹת רַגְלֵי בְּנֵי הָאָדָם וְיָמָיו מִתְקָרְבִים, אוֹתוֹ יוֹם נִקְרָא יוֹם ה׳ לְהָשִׁיב רוּזוֹ אֵלָיו. שָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פּוֹקֵד אוֹתוֹ הַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ עַל רוּזוֹ, וּמִיהוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים צ) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה. וְהִיא כֶּתֶר שֶׁל שִׁבְיעִי שֶׁל הַכֹּל.

וְאִם מִצַּד הַגְּבוּרָה הוּא בָּא – כָּתוּב וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, שֶׁכֶּתֶר

הַגְּבוּרָה הוּא הֲרֵי שִׁמְיָנִי. מִכָּאן וָהָלְאָה אֵין מָקוֹם לְהַמְשִׁיךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרַהְבָּם עָמָל וָאָוֶן. בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא הָיָה יְסוֹד, הַבִּנְיָן לֹא עוֹמֵד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהָשִׁיב אֶלָּיו אֶת רוּחוֹ אֶלָּיו וְלִשְׁאֹב אוֹתָהּ רוּחַ לְתוֹכוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֶלָּיו אֶת רוּחוֹ, אִם רוּחַ זוֹ הִיא שֶׁל צַדִּיק, מַה כָּתוּב? (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ.

וְאִם לֹא נִמְצָא צַדִּיק, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁצְּרִיכָה לְרָחוֹץ בְּאֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת וּלְהִתַּקֵּן כְּדֵי לְהָשָׁאֵב לְגוּף הַמֶּלֶךְ. וְאִם לֹא נִתְקַנֶּת, אוֹי לְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת כְּאֶבֶן בְּכַף הַקָּלַע, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. שָׁנִינוּ, אִם אוֹתָהּ רוּחַ זוֹכָה, כַּמָּה טוֹבוֹת גְּנוּזִים לָהּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁמִּתְקָרְבִים יְמֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם מַכְרִיזִים עָלָיו. וְאִם צַדִּיק הוּא, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בֵּין הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יָמִים נִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בְּכָל לַיְלָה, וְעוֹלָה וְרוֹאָה אֶת מְקוֹמָהּ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ אָדָם לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא מַשְׂגִּיזוֹ וְלֹא שׁוֹלֵט בִּנְשָׁמָתוֹ כָּל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה, שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֵין אָדָם שַׁלִּיט בָּרוּחַ לִכְלֹא אֶת הָרוּחַ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכְּשֶׁמִּתְזַיְּלִים אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם, צֶלֶם הָאָדָם נָזוּשָׁךְ, וְהַדְּמוּת שֶׁנִּרְאֵית בָּאָרֶץ נִמְעֶטֶת.

רַבִּי יְצְחָק הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אָחָד עַל פֶּתַח שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְהָיָה עָצוּב. יָצָא רַבִּי יְהוּדָה וּמָצָא אוֹתוֹ בַּשַּׁעַר שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעָצוּב. אָמַר לוֹ, מַה יוֹם זֶה מִשְּׁאָר יָמִים?

אָמַר לוֹ, בָּאתִי אֵלֶיךָ לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. אָחָד – שֶׁכַּאֲשֶׁר תֹּאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְתַזְכִּיר מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁאֲנִי אָמַרְתִּי, שֶׁתֹּאמַר אוֹתָם

בִּשְׁמִי, כְּדֵי לְהַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. וְאָזוֹד – שֶׁתְּזַכֶּה אֶת יוֹסֵף בְּנִי בַּתּוֹרָה. וְאָזוֹד – שֶׁתֵּלֵךְ לְקִבְרִי כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים וּתְבַקֶּשׁ בַּקָּשָׁתֵךְ עָלַי.

אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִשְׁמָתִי מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנִּי בְּכָל לַיְלָה, וְלֹא מְאִירָה לִי בַּזָּלוֹם כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה בַּתְּזוֹלָה. וְעוֹד, שֶׁכַּאֲשֶׁר אֲנִי מִתְפַּלֵּל וּמַגִּיעַ לִשּׁוּמַע תְּפִלָּה, אֲנִי מַשְׁגִּיחַ בְּצַלְמִי שֶׁבַּכֹּתֶל וְלֹא רוֹאֶה אוֹתוֹ, וְאָמַרְתִּי, הוֹאִיל וְהַצֶּלֶם הָעֲבַר וְלֹא נִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי הַכָּרוּז יוֹצֵא וּמַכְרִיז, שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ – כָּל זְמַן שֶׁצֶּלֶם הָאָדָם לֹא יַעֲבֹר מִמֶּנּוּ, יִתְהַלֵּךְ אִישׁ וְרוּחוֹ עוֹמֶדֶת בְּתוֹכוֹ. כְּשֶׁהָעֲבַר צֶלֶם הָאָדָם וְלֹא נִרְאֶה, אָז הוּא מָעֳבָר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה.

אָמַר לוֹ, וּמִכָּאן, שֶׁכָּתוּב (איוב זז) כִּי צֵל יָמֵינוּ עַלִי אָרֶץ. אָמַר לוֹ, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה שֶׁאֲנִי אֶעֱשֶׂה, אֲבָל אֲבַקֶּשׁ מִמְּךָ, שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם תְּבָרֵר אֶת מְקוֹמִי אֶצְלְךָ כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי בָּעוֹלָם הַזֶּה. בָּכָה רַבִּי יְצְוָזק וְאָמַר, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ שֶׁלֹּא תְפָרֵד מִמֶּנִּי כָּל הַיָּמִים הַלָּלוּ.

הָלְכוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, מְצָאוּהוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. זָקַף עֵינָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרָאָה אֶת רַבִּי יְצְוָזק, וְרָאָה אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת שָׁרֵץ לְפָנָיו וְרוֹקֵד לְפָנָיו. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָזַז בְּיַד רַבִּי יְצְוָזק. אָמַר, גּוֹזְרֵנִי שֶׁמִּי שֶׁרָגִיל לְהִכָּנֵס – יִכָּנֵס, וּמִי שֶׁלֹּא רָגִיל לְהִכָּנֵס – לֹא יִכָּנֵס. נִכְנְסוּ רַבִּי יְצְוָזק וְרַבִּי יְהוּדָה, קָשַׁר אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת בַּזּוּזִין.

הִתְבּוֹנֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרָאָה שֶׁעַד עַכְשָׁו טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַן, שֶׁהֲרֵי עַד שְׁמֹנֶה שָׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם הָיָה זְמַן. הוֹשִׁיבוֹ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהָיָה מְלַמְּדוֹ בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, שֵׁב עַל הַפֶּתַזז, וּמַה [וּמִי] שֶׁתִּרְאֶה אַל תְּדַבֵּר עִמּוֹ. אִם יִרְצֶה לְהִכָּנֵס לְכָאן, תַּשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ שֶׁבּוּעָה שֶׁלֹּא יִכָּנֵס.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי יְצְוָזק, רָאִיתָ אֶת דְּמוּת אָבִיךָ הַיּוֹם אוֹ לֹא? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אָבִיו וּקְרוֹבָיו נִמְצָאִים שָׁם, וְרוֹאֶה אוֹתָם וְנוֹדָע לָהֶם, וְכָל אוֹתָם שֶׁיִּהְיֶה מְדוֹרוֹ עִמָּם שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּדַרְגָּה

אַזַּת, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים וְנִמְצָאִים עִמּוֹ, וְהוֹלְכִים עִם נְשָׁמָתוֹ עַד הַמָּקוֹם שֶׁתִּשְׁרֶה בִּמְקוֹמָהּ. אָמַר, עַד עַכְשָׁו לֹא רָאִיתִי.

בֵּין כָּךְ קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, נוֹדָע רַבִּי יִצְחָק אֶצְלֵנוּ, וְהוּא מֵאוֹתָן שֶׁבַע עֵינַיִם שֶׁל כָּאן. הֲרֵי אָזַזְתִּי אוֹתוֹ וְתֵן לִי. יָצָא קוֹל וְאָמַר: כִּסֵּא אֲדוֹנֵנוּ קָרְבָּה בְּכַנְפֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי הוּא שֶׁלְּךָ וְעִמְּךָ יָבֹא בִּזְמַן שֶׁתִּכָּנֵס לִשְׁרוֹת בְּכִסְאֶךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי.

בֵּין כָּךְ רָאָה רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהָיָה מִסְתַּלֵּק מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְאָמַר, אֵין גָּזַר דִּין בְּמָקוֹם שֶׁמָּצוּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, תִּכָּנֵס לְכָאן וֶאֱזוֹז בְּרַבִּי יִצְחָק, שֶׁהֲרֵי רָאִיתִי בּוֹ שֶׁהוּא פָּזוּז. נִכְנַס רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָזַז בּוֹ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֶאֱזִיר פָּנָיו וְלָמַד תּוֹרָה.

נִרְדַּם רַבִּי יִצְחָק וְרָאָה אֶת אָבִיו. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אַשְׁרֵי זְכִיתָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי בֵּין הָעֲלִים שֶׁל עֵץ הַחַיִּים שֶׁבְּגַן עֵדֶן נָתוּן [אַתָּה יוֹשֵׁב] עֵץ גָּדוֹל וְזָזָק בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְהוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי, שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹזֵז אוֹתְךָ בַּעֲנָפָיו. אַשְׁרֵי זְכִיתָ בְּנִי.

אָמַר לוֹ, אַבָּא, וּמָה אֲנִי שָׁם? אָמַר לוֹ, שְׁלֹשָׁה יָמִים הָיוּ שָׁכְסוּ אֶת זֵדַר מִשְׁכָּבְךָ, וְתִקְּנוּ לְךָ זְלוֹנוֹת פְּתוּזִים לְהָאִיר לְךָ מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וַאֲנִי רָאִיתִי מְקוֹמְךָ וְשָׁמַזְתִּי, שֶׁאָמַרְתִּי אַשְׁרֵי זְכִיתָ בְּנִי, מְזוּזִין לָזֶה שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא זָכָה בְּנֵךְ בַּתּוֹרָה.

וַהֲרֵי עַכְשָׁו הָיוּ עֲתִידִים לָבֹא אֵלֶיךָ שְׁנַיִם עָשָׂר צַדִּיקִים מֵהַזַּבְּרִים, וְעַד שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים הִתְעוֹרֵר קוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: מִי הֵם הַזַּבְּרִים [הַשְּׁבִילִים] שֶׁעוֹמְדִים כָּאן? הִתְעַטְּרוּ בִּשְׁבִיל רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּקָּשָׁה בְּקֵשׁ וְנִתְּנָה לוֹ.

וְלֹא זֶה לְבַדּוֹ, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעִים מְקוֹמוֹת מִתְעַטְּרִים כָּאן בִּשְׁבִילוֹ, וּבְכָל מָקוֹם וּמָקוֹם פְּתוּזִים לְשִׁבְעִים עוֹלָמוֹת, וְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם נִפְתָּזִז לְשִׁבְעִים רָצִים, וְכָל רָץ וָרָץ נִפְתָּזִז לְשִׁבְעִים כְּתָרִים עֶלְיוֹנִים, וּמִשָּׁם נִפְתָּזִז דְּרָכִים לְעַתִּיק, נִסְתָּר הַכֹּל, לִרְאוֹת בְּאוֹתָהּ נְעִימוּת עֶלְיוֹנָה שֶׁמֵּאִירָה וּמְהַנָּה

לַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פו) לַזָּזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. מַה זֶּה וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ? הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא.

אָמַר לוֹ, אַבָּא, כַּמָּה זְמַן נָתְנוּ לִי בָּעוֹלָם הַזֶּה? אָמַר לוֹ, אֵין רְשׁוּת וְלֹא מוֹדִיעִים לְאָדָם, אֲבָל בַּהִלּוּלָא הַגְּדוֹלָה שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן תִּהְיֶה עוֹרֵךְ שֻׁלְחָנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ.

בֵּין כָּךְ הִתְעוֹרֵר רַבִּי יִצְחָק, וְהָיָה צוֹוֵחַ וּפָנָיו מְאִירִים. רָאָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו. אָמַר לוֹ, דָּבָר זָדָשׁ שָׁמַעְתָּ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי. אָמַר לוֹ. הִשְׁתַּטֵּחַ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.

לְמַדְנוּ, מֵאוֹתוֹ יוֹם הָיָה רַבִּי יִצְחָק אוֹחֵז אֶת בְּנוֹ בְּיָדוֹ וּמְלַמֵּד אוֹתוֹ תּוֹרָה, וְלֹא הָיָה עוֹזֵב אוֹתוֹ. כְּשֶׁהָיָה נִכְנָס לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הוֹשִׁיב אֶת בְּנוֹ בַּזּוּיִן, וְיָשַׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה קוֹרֵא לִפָּנָיו, (ישעיה לזז) ה' עָשְׂקָה לִי עָרְבֵנִי.

לְמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ יוֹם תַּקִּיף וּמַזְהִיר שֶׁל הָאָדָם, כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, אַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם עוֹמְדִים בַּדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִתְעוֹרְרֵי דִּינִים מֵאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם, וְאַרְבָּעָה קְשָׁרִים נִיצִּים, וּקְטָטָה נִמְצֵאת בֵּינֵיהֶם, וְרוֹצִים לְהַפְרִיד כָּל אֶחָד לִצְדּוֹ.

הַכְּרוֹז יוֹצֵא וּמַכְרִיז בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנִשְׁמָע בְּמֵאתַיִם שִׁבְעִים עוֹלָמוֹת. אִם צַדִּיק הוּא – כָּל הָעוֹלָמוֹת שְׁמֵזִים כְּנֶגְדּוֹ, וְאִם לֹא – אוֹי לְאוֹתוֹ הָאִישׁ וּלְזִוְּלְקוֹ.

לְמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהַכְּרוֹז מַכְרִיז, אָז יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת מִצַּד צָפוֹן, וְהוֹלֶכֶת וּבוֹעֶרֶת בִּנְהַר דִּינוּר, וְנִפְרֶדֶת לְאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם, וְשׁוֹרֶפֶת אֶת נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים. וְיוֹצֵאת אוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת בָּעוֹלָם, וְאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת מַגִּיעָה לְכַנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל הַשָּׁוְוֹר, וּמַכֶּה בִּכְנָפָיו וְקוֹרֵא בַּפָּתַוז בֵּין הַשְּׁעָרִים.

פַּעַם רִאשׁוֹנָה קוֹרֵא וְאוֹמֵר, (מלאכי ג) הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בּוֹעֵר כַּתַּנּוּר וְגוֹ'.

פַּעַם שְׁנִיָּה קוֹרֵא וְאוֹמֵר, (עמוס ד) כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שֵּׂחוֹ. וְאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹשֵׁב בֶּן אָדָם בְּמַעֲשָׂיו שֶׁמּוֹעִידִים לְפָנָיו, וְהוּא מוֹדֶה עֲלֵיהֶם. פַּעַם שְׁלִישִׁית, כְּשֶׁרוֹצִים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ, קוֹרֵא הַתַּרְנְגוֹל וְאוֹמֵר, (ירמיה י) מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תַּרְנְגוֹל שָׁחוֹר לָמָּה יוֹצֵא? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל רָמוּז בַּזָּכְמָה, רַק שֶׁבְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ. וּמִשּׁוּם שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּחָכְמָה, כֻּלָּם רְמוּזִים בַּזָּכְמָה.

וְהַתַּרְנְגוֹל הַשָּׁחוֹר, שְׁנֵינוּ, אֵין דִּין שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מִינוֹ, וְשָׁחוֹר בָּא מִצַּד הַדִּין. וְלָכֵן בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ שֶׁל צַד צָפוֹן, שֶׁלְּהֶבֶת אַחַת יוֹצֵאת וּמַכָּה תַּחַת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל וְהוּא קוֹרֵא. וְכָל שֶׁכֵּן בְּתַרְנְגוֹל שָׁחוֹר, שֶׁמִּתְכַּוֵּן יוֹתֵר מֵאַחֵר.

אַף כָּאן, בְּשָׁעָה שֶׁדִּין הָאָדָם יִתְעוֹרֵר, מַתְחִיל וְקוֹרֵא לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּזֶה, פָּרַט לְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁשּׁוֹכֵב. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָאִישׁ שׁוֹכֵב וְהַדִּין שָׁרוּי עָלָיו לְהוֹצִיא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, מִתּוֹסֶפֶת בּוֹ רוּחַ עֶלְיוֹנָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה בְּיָמָיו, וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, רוֹאֶה מַה שֶּׁלֹּא זָכָה בְּיָמָיו, מִשּׁוּם שֶׁהִתּוֹסָפָה בּוֹ אוֹתָהּ הָרוּחַ. וּכְשֶׁמִּתּוֹסֶפֶת בּוֹ וְרוֹאֶה, אָז יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן. אָז כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּחַיֵּיהֶם לֹא זוֹכִים, בְּמִיתָתָם זוֹכִים.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מֵת, נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לִרְאוֹת, וְרוֹאֶה אֶצְלוֹ קְרוֹבָיו וַחֲבֵרָיו מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנוֹדָע לָהֶם, וְכֻלָּם זַקּוּקִים בִּדְמֵיוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִם צַדִּיק אוֹתוֹ הָאִישׁ, כֻּלָּם שְׁמֵחִים לְפָנָיו וּמַקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם.

וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, לֹא נוֹדָעִים אֵלָיו. פָּרַט לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁטּוֹרְדִים אוֹתָם בְּכָל יוֹם בַּגֵּיהִנֹּם, וְכֻלָּם עֲצוּבִים וּפוֹתְחִים בְּוַי וּמְסַיְּמִים בְּוַי, וּמֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתָם כְּמוֹ גֵּץ שֶׁעוֹלֶה מֵהָאֵשׁ. אַף כָּךְ הוּא פּוֹתֵחַ וַי.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמַת הָאָדָם, הוֹלְכִים כָּל קְרוֹבָיו וַחֲבֵרָיו שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם עִם נִשְׁמָתוֹ, וּמַרְאִים לוֹ מְקוֹם הָעֵדֶן וּמְקוֹם הָעֱנֶשׁ. אִם הוּא צַדִּיק, רוֹאֶה אֶת מְקוֹמוֹ, וְעוֹלֶה וְיוֹשֵׁב וּמִתְעַדֵּן בְּעֵדֶן עֶלְיוֹן שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם. וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, נִשְׁאֶרֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁנִּטְמָן הַגּוּף בַּקֶּרַקַע. כֵּיוָן שֶׁנִּטְמָן, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַחֻזָּקִים אוֹחֲזִים בּוֹ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְדוּמָ"ה, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ בַּמָּדוֹר שֶׁלּוֹ שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת מִהַבַּיִת לִקְבָרוֹ וּמִקִּבְרוֹ לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו עַל הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. הוֹלֶכֶת וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתוֹ, וְרוֹאָה אֶת כֻּלָּם עֲצוּבִים וַאֲבֵלִים.

לָמַדְנוּ, אַזַּר שִׁבְעָה יָמִים הַגּוּף נִהְיָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ. נִכְנֶסֶת לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, רוֹאָה מַה שֶּׁרוֹאָה, וְנִכְנֶסֶת לִמְקוֹם שֶׁנִּכְנֶסֶת, עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְגַן עֵדֶן, וּפוֹגֶשֶׁת אֶת הַכְּרוּבִים וּשְׁנִינוֹת הַחֶרֶב שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה. אִם צַדִּיק הוּא שֶׁתִּכָּנֵס, נִכְנֶסֶת.

שָׁנִינוּ, אַרְבָּעָה עַמּוּדִים זְמִינִים, וּדְמוּת אַזַּת שֶׁל הַגּוּף בִּידֵיהֶם, מִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ בְּזֻזְדָּה וְיוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתוֹ מָדוֹר שֶׁל גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה עַד זְמַן שֶׁנִּגְזָר עָלֶיהָ, אַזַּר כְּךָ הַכָּרוּז קוֹרֵא.

וְעַמּוּד שֶׁל שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מְזֻדָּגִן, וְאוֹתוֹ הָעַמּוּד נִקְרָא מְכוֹן הַר צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וּבָרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאָהּ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וְגוֹ'. עוֹלָה בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד לְפָתַזז שֶׁל צֶדֶק שֶׁצִּיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם בּוֹ.

אִם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – טוֹב זֻזְלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ לְהִדָּבֵק בְּתוֹךְ הַגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְאִם לֹא זוֹכֶה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – כָּתוּב (שם) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. וְאִם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר – צַדִּיק הוּא, שֶׁזּוֹכֶה לַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ וּלְהִתְעַדֵּן בְּעֵדֶן עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם נז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. עַל ה' דַּוְקָא. אַשְׁרֵי זֻזְלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַזֻּזְסָד

הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיח) כִּי גָדֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ.

וְכִי עַל הַשָּׁמַיִם הוּא, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם נז) כִּי גָדֹל עַד שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יֵשׁ חֶסֶד וְיֵשׁ חֶסֶד, חֶסֶד עֶלְיוֹן וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן. חֶסֶד עֶלְיוֹן הוּא מֵעַל הַשָּׁמַיִם, וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן הוּא שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים, וּבְאֵלֶּה כָּתוּב עַד שָׁמַיִם.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ. הָאֵם הַיְדוּעָה. הַבָּנִים מִי הֵם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֵׁשׁ שְׁנֵי בָנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָזוֹד זָכָר וְאָזוֹד נְקֵבָה. הַזָּכָר נָתַן אוֹתוֹ לְיַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. בַּת נָתַן לְאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. בַּת הָיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם, וּבַכֹּל שְׁמָהּ.

וְהָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם, שֶׁמֵּינִיקָה אוֹתָם, וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא תְקַנֵּז הָאֵם עַל הַבָּנִים. וְשָׁנִינוּ, אַל יַרְבֶּה הָאָדָם זַטָּאִיו לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁתִּסְתַּלֵּק הָאֵם מֵעַל הַבָּנִים, וְכָתוּב (ויקרא יז) אִמְּךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ. אוֹי לְמִי שֶׁמְּגַלֶּה עֶרְוָתָהּ.

וּכְשֶׁשָּׁבִים בְּנֵי הָעוֹלָם וּמַרְבִּים בְּזְכֻיּוֹת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָאֵם שָׂבָה וּמְכַסָּה עַל הַבָּנִים, אָז זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה. מַה זֶּה תְּשׁוּבָה? זוֹ תְּשׁוּבָה שֶׁל הָאֵם שֶׁשָּׂבָה בִּקְיוּמָהּ, וְאָז כָּתוּב אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. אֵם הַבָּנִים וַדַּאי. וְלָכֵן לֹא יִפָּטֵר הָאָדָם מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה עַד שֶׁמּוֹלִיד בֵּן וּבַת.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (תהלים כז) לַזְּוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. תְּשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים לִרְאוֹת אֶת זֶה, וְאַתָּה אָמַרְתָּ עַל ה'? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל אָזוֹד, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב נֹעַם ה', שֶׁבָּא מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לַשָּׁמַיִם הַזֶּה, וּתְשׁוּקַת הַצַּדִּיקִים כָּךְ הִיא וַדַּאי. וְכָתוּב עַל הַשָּׁמַיִם, אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. אַשְׁרֵי זָכְלָקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה. וַדַּאי מְעַטִּים הֵם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (שיר א) בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִי שָׂמֻנִי נֹטֵרָה אֶת

הַכְּרָמִים. בְּנֵי אִמִּי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. שֶׁכְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְרִיב בֵּיתוֹ שֶׁלְמַטָּה וּלְהַגְלוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְבֵין הָעַמִּים, הֶעֱבִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּפָנָיו אֶת הָאָרֶץ הַזּוֹ, וְהִתְרַזָּקָה מִמֶּנּוּ, כַּכָּתוּב (שמות ב) וַתֵּתַצַּב אֲחֹתוֹ מֵרָחוֹק. וּכְשֶׁאָרֵץ זוֹ הִתְרַזָּקָה מִשָּׁמַיִם שֶׁלְמַעְלָה, הָאָרֶץ הַזּוֹ שֶׁלְמַטָּה נֶזְרְבָה, וְיִשְׂרָאֵל הִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: מִי גָּרַם לִי אֶת זֶה וּמִי עָשָׂה לִי אֶת זֶה? בְּנֵי אִמִּי שֶׁנִּזְּרוּ בִּי וְהִתְרַזְּקוּ מִמֶּנִּי, בְּנֵי אִמִּי וַדַּאי.

רַבִּי יוֹסֵי הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי זְעִירָא בַּר רַב. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְעִירָא, רָאִיתָ מַה שֶּׁרָאִיתִי? אָמַר לוֹ, רָאִיתִי גֶּבֶר אֶזְדִּ בַּנָּהָר, וְצִפּוֹר אַזַּת עַל רֹאשׁוֹ, וְעָלָה בְּפִי הַצִּפּוֹר, וְאוֹכֶלֶת וְרוֹמֶסֶת בְּרַגְלֶיהָ, וְאוֹתוֹ גֶּבֶר מֵרִים קוֹלוֹת וְצוֹוְזַז, וְלֹא יָדַעְתִּי מָה אָמַר.

אָמַר, נִקְרַב אֵלָיו וְנִשְׁמַע. אָמַר, אֲנִי פּוֹזְזַד לְהִתְקָרֵב. אָמַר לוֹ, וְכִי בֶּן אָדָם הוּא בְּמָקוֹם זֶה? אֶלָּא רֶמֶז שֶׁל זְכוּתָה שֶׁרָמַז לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. קָרְבוּ אֵלָיו. שָׁמְעוּ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: כֶּתֶר, כֶּתֶר, שְׁנֵי בָנִים שְׁרוּיִים בַּזּוּזִין [זְרוּקִים לְבַזּוּזִין]. לֹא נָזּוּ וְלֹא מְנוּזָה, עַד שֶׁהַצִּפּוֹר בַּפֶּזּוּז תִּפֹּל.

בָּכָה רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, זֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי. אָמַר, וַדַּאי הַגָּלוּת נִמְשָׁךְ, וְעַל זֶה [שֶׁ]צִּפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם לֹא זָזוּת עַד שֶׁשִּׁלְטוֹן הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת יַעֲבֹר מֵהָעוֹלָם, וּמָתַי? עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר דִּינָיו בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶזְדִּ הוּא יְוֻדַּע לַה' לֹא יוֹם וְלֹא לָיְלָה.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, שָׁמְעוּ קוֹל אֶזְדִּ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: שַׁלְהֶבֶת הַדִּין הִגִּיעָה בְּדִינָיו. יָצְאָה שַׁלְהֶבֶת אַזַּת וְשָׂרְפָה אֶת אוֹתָהּ הַצִּפּוֹר. אָמַר, וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) וְנִתְּנָה לִשְׂרֵפַת הָאֵשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא הִגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִמְצְאָה בֵּינֵיהֶם אֱמוּנָה, כְּשֶׁנִּמְנְעָה בֵּינֵיהֶם הָאֱמוּנָה, כִּבְיָכוֹל, כָּךְ נִמְצָא בַּכֹּל,

שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) וְכִפֶּר בְּרִיתְכֶם אֶת מָוֶת.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, מַהוּ שֶׁכָּתוּב בְּלַע הַמָּוֶת לָנֶצַח? אָמַר לוֹ, כְּשֶׁיְּעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ, יִמְנַע מָוֶת מֵהָעוֹלָם, וְלֹא תִתְעוֹרֵר יָמִין זוֹ אֶלָּא כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ יִשְׂרָאֵל בִּימִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַה זֶּה? תּוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן (תהלים קיז) יְמִי ה׳ עֹשָׂה חָיִל וְגוֹ׳, לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ.

לָמַדְנוּ, אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בּוֹ, וְהַכָּרוּז קוֹרֵא עָלָיו שִׁלְשִׁים יָמִים בֵּין צַדִּיקֵי גַּן הָעֵדֶן, כָּל הַצַּדִּיקִים שְׁמֵחִים, כָּל הַצַּדִּיקִים בָּאִים וּמְעַטְּרִים מְקוֹמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּדִּיק עַד שֶׁיָּבֹא לְמַדֵּר אֶת דִּיּוּרוֹ בֵּינֵיהֶם. וְאִם רָשָׁע הוּא, הַכָּרוּז קוֹרֵא עָלָיו בַּגֵּיהִנֹּם שְׁלֹשִׁים יוֹם [עָלָיו], וְכָל הָרְשָׁעִים כֻּלָּם עֲצוּבִים.

כֻּלָּם פּוֹתְחִים: וַי, שֶׁהֲרֵי דִּין זְדָשׁ מִתְעוֹרֵר כָּעֵת בִּגְלָלוֹ שֶׁל פָּלוֹנִי. כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזּוֹק מְזַדַּמְּנִים כְּנֶגְדּוֹ וּמַקְדִּימִים לוֹ: וַי, אוֹי לָרָשָׁע אוֹי לִשְׁכֵנוֹ. וְכֻלָּם פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לְרָשָׁע רָע כִּי גְּמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ. מַה זֶּה [טַעַם] גְּמוּל יָדָיו? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לְכִכְלֵל [לְהוֹצִיא] מִי שֶׁזּוֹנֶה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁזִית זַרְעוֹ לָרִיק.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא זַרְעוֹ לָרִיק נִקְרָא רָע, וְלֹא רוֹאָה פְּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכָתוּב (בראשית לב) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע. אַף כָּאן, אוֹי לְרָשָׁע רָע – אוֹי לְאוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁהוּא רָע, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ רָע, כִּי גְּמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ – לְכִכְלֵל מִי שֶׁזּוֹנֶה בְּיָדוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַשְׁזִית זַרְעוֹ לָרִיק, וְלָזֶה טוֹרְדִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

בֹּא תִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב אוֹי לְרָשָׁע [רָע]. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב אוֹי לְרָשָׁע, לָמָּה רָע? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ רָע, וְכָתוּב לֹא יְגָרְךָ רָע, וְכֻלָּם עוֹלִים וְזֶה לֹא עוֹלֶה.

וְאִם תֹּאמַר, שְׁאָר רְשָׁעִים שֶׁהָרְגוּ בְּנֵי אָדָם? בֹּא רְאֵה, כֻּלָּם עוֹלִים וְהוּא

לֹא עוֹלָה. מָה הַטַּעַם? הֵם הָרְגוּ בְּנֵי אָדָם אֲזוֹרִים, וְזֶה הָרַג בָּנָיו מַמָּשׁ, שָׁפַךְ דָּמִים רַבִּים.

בֹּא רְאֵה, בִּשְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם לֹא כָּתוּב וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה׳, וְכָאן כָּתוּב וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה׳ אֲשֶׁר עָשָׂה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְשִׁוְּתוּ אַרְצָה.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לְךָ זִבְחָא בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ תְּשׁוּבָה פָּרָט לָזֶה, וְאֵין לְךָ רָשָׁע שֶׁלֹּא רוֹאֶה פָּנֵי שְׁכִינָה פָּרָט לָזֶה, שֶׁכָּתוּב לֹא יְגֻרְךָ רָע, כְּלַל. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. מַה זֶּה לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה׳ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

וַיִּזְּי יַעֲקֹב, בְּתוֹכָם. לָכֵן צָרִיךְ לְאָדָם שֶׁלֹּא לְעָרֵב צֶלֶם שֶׁלּוֹ בְּצֶלֶם שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה קָדוֹשׁ וְזֶה טָמֵא.

בֹּא רְאֵה מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּמְצָא אָדָם מֵת, הוּא מְטַמֵּא אֶת כָּל הַגּוּף, וְהַבַּיִת טָמֵא. וְגוּף שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לֹא מְטַמֵּא מִישֶׁהוּ אַזְהָר, וְגוּפָן [וּבֵיתוֹ] לֹא טָמֵא כְּשֶׁהוּא מֵת. מָה הַטַּעַם?

יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מֵת, כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל רִבּוֹנוֹ עוֹבְרוֹת מִמֶּנּוּ, וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַצֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְעוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ, נִשְׁאָר הַגּוּף טָמֵא.

אֲבָל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה לֹא כָּךְ, שֶׁבְּזֵיָיו טָמֵא בְּכָל הַצְּדָדִים, צַלְמוֹ טָמֵא וְרוּחוֹ טְמֵאָה, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל הַטֻּמְאוֹת הַלָּלוּ שְׁרוּיוֹת בְּתוֹכוֹ, אָסוּר לִקְרַב אֵלָיו. כֵּיוָן שֶׁמֵּת, יוֹצְאוֹת כָּל הַטֻּמְאוֹת הַלָּלוּ, וְנִשְׁאָר גּוּף בְּלִי טֻמְאָה לְטַמֵּא.

וְאַף עַל גַּב שֶׁגּוּפָם טָמֵא, בֵּין בְּזֵיֵיהֶם וּבֵין בְּמִיתָתָם, אֲבָל בְּזֵיֵיהֶם שֶׁכָּל אוֹתָן הַטֻּמְאוֹת שֶׁנִּמְצָאוֹת אֶצְלָהֶם, יֵשׁ לָהֶם כּוֹחַ לְטַמֵּא אֲזוֹרִים. וּבְמִיתָתָם, כַּאֲשֶׁר יוֹצְאוֹת כָּל אוֹתָן הַטֻּמְאוֹת מֵהֶם, לֹא יְכוֹלִים לְטַמֵּא, וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל יָכוֹל

לְטַמֵּא אֲזָרִים, כִּי כָּל הַקְּדֵשׁוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹרֵה עָלָיו צַד הָאַזָּר.

בֹּא רְאֵה, הָעֶלֶם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, כְּשֶׁהוֹלֵךְ אָדָם וּמִתְגַּדֵּל וְנַעֲשֵׂית מֵהַפֶּרְצוּף הַזֶּה הַדְּמוּת שֶׁלּוֹ, נַעֲשֶׂה עֶלֶם אַזָּר, וּמִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד, וְזֶה נוֹטֵל אֶת זֶה. בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָאִים שְׁנֵי צְלָמִים שָׁמוּר הוּא הָאָדָם, וְגוּפוֹ בְּקִיּוּם, וְרוּחַ שְׁרוּיָה בְּתוֹכוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁקְּרֵבִים יָמָיו, הֵם עוֹבְרִים מִמֶּנּוּ, וְזֶה עוֹלֶה לָזֶה, וְנִשְׁאָר אָדָם בְּלִי שְׁמִירָה, אָז (שיר ב) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שְׁנַיִם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בָּעוֹלָם, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, צָרִיךְ אָדָם לְעוֹרֵר [בְּדִין] תְּשׁוּבָה שֶׁיְּשׁוּבֵב מֵהָרְשַׁע [מֵזְּטָאָיו], שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ יוֹם נִכְתָּבִים פָּתָקִים, וְכֻלָּם נִמְצָאִים בְּתִיק כְּתוּבִים. אִם זָכָה אָדָם שֶׁיְּשׁוּבֵב לִפָּנֵי רִבּוֹנוֹ, קוֹרְעִים אֶת הַפָּתָקִים שֶׁעָלָיו.

אַזָּר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לִפָּנָיו הָאָדָם אֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים, יוֹם הַתְּשׁוּבָה. אִם שָׁב מִזְּטָאָיו – טוֹב. אִם לֹא – מְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ לְזַזְתָם פָּתָקִים. אוֹי כִּי הַתְּשׁוּבָה רוֹצָה לְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ.

אִם זָכָה בִּתְשׁוּבָה וְלֹא שְׁלֵמָה כָּרָאוּי – תּוֹלִים לוֹ עַד אוֹתוֹ יוֹם אַזָּרוֹן שֶׁל עֲצֶרֶת, שֶׁהוּא שְׁמִינִי לָזָּג. אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפָּנָיו רִבּוֹנוֹ – נִקְרָעִים. וְאִם לֹא זָכָה – אוֹתָם פָּתָקִים יוֹצְאִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִמְסָרִים בִּידֵי מַלְאַךְ הַדִּין, וְהַדִּין נַעֲשֶׂה, וּפָתָקִים יוֹתֵר לֹא זוֹזְרִים עוֹד לְבֵית הַמֶּלֶךְ.

אָז מֻעֲבָרִים הַצְּלָמִים מִמֶּנּוּ וְלֹא נִמְצָאִים עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ מִמֶּנּוּ, הֲרֵי וַדַּאי שֶׁעָנַשׁ הַמֶּלֶךְ יַעֲבֹר עָלָיו וְיִטְעַם מִכּוֹס הַמָּוֶת. וּבְאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁל זַגָּ הָאַזָּרוֹן, הַמַּלְאָכִים הַמְעֻנָּשִׁים מְזַמְּנִים, וְנוֹטְלִים אֶת הַפָּתָקִים. וְאַזָּר שֶׁנָּטְלוּ אוֹתָם, מֻעֲבָרִים הַצְּלָמִים, וְלֹא נִמְצָאִים [וְאִם נִמְצָאִים פָּגוּמִים, יַעֲבֹר עָלָיו מַזָּלוֹת וְכוּ'] בָּהֶם יָדַיִם. וְאִם נִמְצָאִים בָּהֶם יָדַיִם – דִּין גָּרוּעַ, אוֹ יַעֲבֹר עָלָיו דִּין שֶׁל מַזָּלוֹת רָעוֹת בַּפָּגָם שֶׁלָּהֶם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת זֶה.

וּבְסִפְרֵי הַקְּדֻמוֹנִים אוֹמְרִים יוֹתֵר, כְּשֶׁהָרֹאשׁ נִגְרָע וְיִמָּצֵא הַגּוּף – בְּנוֹ אוֹ אִשְׁתּוֹ יִמְצָאוּ, וְהוּא יִסְתַּלֵּק. וְזֶה מְדֻבָּר כְּשֶׁלֹּא זָזַר כָּל אוֹתוֹ זְמַן בִּתְשׁוּבָה.

אֲבָל אִם זָזַר, טַעַם הַמָּוֶת יִטְעַם וְיִתְרַפֵּא.

וְאִם הַגּוּף לֹא נִרְאָה וְיָמֵצָא הָרֹאשׁ – הֵם מִסְתַּלְּקִים וְהוּא מִתְקַיֵּם, וְזֶה מְדֻבָּר כְּשֶׁבִּנּוּ הַקָּטָן בִּרְשׁוּתוֹ. וְאִם יָדָיו פְּגוּמִים, מַעֲשֶׂה יָדָיו פְּגוּמִים, רַגְלָיו – מַזָּלוֹת רוֹדְפוֹת אוֹתוֹ. בּוֹרְזַז הַצֶּלֶם וְזוֹזֵר, בּוֹרְזַז וְזוֹזֵר, עָלָיו כָּתוּב (דִּבְרִים כז) בָּבֹקֶר תֹּאמַר מִי יִתֵּן עֶרֶב. וְזֶה כְּשֶׁהַלְּבָנָה מְאִירָה וְהַלַּיְלָה מִתְקַן בְּאוֹר.

אֲבָל צַדִּיקִים וַסִּידִים, כָּל יוֹם וָיוֹם מִסְתַּכְּלִים בְּלִבָּם כְּאִלּוּ אוֹתוֹ יוֹם מִסְתַּלְּקִים מֵהָעוֹלָם, וְעוֹשִׂים תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו רִבּוֹנָם, וְלֹא יִצְטָרְכוּ לְדָבָר אַזּוֹר. אַשְׁרֵי זֻלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי – כַּמָּה עֶלְיוֹנִים מַעֲשֵׂי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים [בְּרִיּוֹת] שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, קוֹשֵׁר אוֹתָם בִּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁנּוֹטְלִים אוֹתָם לְמַטָּה וְעוֹשִׂים בָּהֶם מַעֲשֶׂה, מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁקָּשׁוּר בּוֹ, כְּגוֹן אֵזוֹב וְעֵץ אֶרֶז, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים.

וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁאֲזוּזִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ לוּלָב, וְאֶתְרוֹג, הֲדַס, וַעֲרָבָה, שֶׁכֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה. וְעַל כָּךְ שָׁנִינוּ, לְאֲזוֹז אוֹתָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂה כְּדֵי לְעוֹרֵר וְזִדָּוֶה אוֹתוֹ שֶׁאוֹזֵז בּוֹ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, בִּדְבָרִים וּמַעֲשֶׂה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת דָּבָר כְּדֵי לְעוֹרֵר דָּבָר אַזּוֹר.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי [בְּרָאתִיו] – לְעוֹרֵר כְּבוֹדִי. בְּרָאתִיו – לְיַזֵּד לִי. יְצַרְתִּיו – לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֶׂה [כּוֹז]. אַף עֲשִׂיתִיו – לְעוֹרֵר בּוֹ כּוֹז שֶׁלְּמַעְלָה.

דָּבָר אַזּוֹר כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר. וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו – הַיְנוּ כַּפּוֹת תְּמָרִים. יְצַרְתִּיו – הַיְנוּ וַעֲנַף עֵץ עָבֹת. אַף עֲשִׂיתִיו – הַיְנוּ וְעַרְבֵי נָחַל.

וְתִקּוּן שֶׁל זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, דַּיְקָא שֶׁהוּא זַמִּישִׁי עַל עֲשׂוֹר. אֲבָל בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, אוֹתוֹ יוֹם רִאשׁוֹן מִי הוּא? אֶלָּא יוֹם שֶׁיָּצָא רִאשׁוֹן לִנְסֹעַ [לְכָל] בְּמַעְיָנָיו שֶׁל מַיִם נוֹבְעִים, וְאָנוּ רוֹצִים לְהַמְשִׁיכוֹ

לְעוֹלָם.

מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁקִּשֵּׁר בְּנֵי אָדָם בְּמַאֲסָר. בָּאָה אִמּוֹ הַגְּבִירָה וְהוֹצִיאָה אוֹתָם לַזֵּרוּת, וְהַמֶּלֶךְ מַשְׁגִּיחַ עַל כְּבוֹדָהּ וְנָתַן אוֹתָם בְּיָדֶיהָ. מָצְאָה אוֹתָם רְעֵבִים וּצְמֵאִים. אָמְרָה, הֲרֵי הוֹצֵאתִי אוֹתָם לַזֵּרוּת, תָּבִיא לָהֶם אֹכֶל וּמַשְׁקֶה.

כָּךְ יוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה מוֹצִיא אֶת כֻּלָּם לַזֵּרוּת, וְאָנוּ רְעֵבִים לְמָזוֹן וּצְמֵאִים לִשְׁתִיָּה. הִיא מְעַטֶּרֶת אֶת הַמֶּלֶךְ בְּעַטְרוֹתָיו. בַּיּוֹם הַזֶּה יָדַעְנוּ שָׁמַיִם נוֹבְעִים שׁוֹרִים עָמָּהּ, שׁוֹאֲלִים לִשְׁתוֹת לְמִי שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם לַזֵּרוּת, וְעַל כָּךְ קוֹרְאִים לוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן.

זֶה בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה, וְהוּא יָפֶה. אֲבָל בַּיּוֹם הַזֶּה, לְאַבְרָהָם שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל, אִם בְּעַנְנֵי כָבוֹד הוּא הֶרְאשִׁית אוֹ בְּמַיִם הוּא הֶרְאשִׁית, שֶׁאַבְרָהָם הִתְזִיל לַזִּוּפֵר בּוֹרוֹת מַיִם.

פְּרִי עֵץ הָדָר – זוֹ בְּאֵר שֶׁל יְצָזָק, שֶׁיְּצָזָק הִדֵּר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקָרָא לוֹ עֵץ הָדָר. פֶּרְיוֹ שֶׁל עֵץ הֶהָדָר הַזֶּה יָדוּעַ. כַּפּוֹת תְּמָרִים – שֶׁכָּתוּב (תהלים צב) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, וְלֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם פָּרוּד. וְלָכֵן לֹא כָתוּב וְכַפּוֹת, אֶלָּא כַּפּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עוֹלֶה זֶה בְּלִי זֶה. וּבָזֶה מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר הַזֹּאת, מִבְּאֵר מַיִם עֶלְיוֹנִים שֶׁנּוֹבְעִים. הַהוּא מִתְמַלֵּא בַּתְּזוֹלָה, וּמִמֶּנּוּ מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר עַד שֶׁנּוֹבַעַת לַכֹּל.

וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – זֶה עָנָף שֶׁל אֵילָן הַגָּדוֹל שֶׁהִתְזַזֵּק וְנִשְׂרַשׁ בְּשָׂרְשׁוֹ, נַעֲשָׂה אֵילָן עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, שֶׁאָזוּזוּ בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁלּוֹ, עָנָף שֶׁהוּא עֵץ עָבֹת, עֵץ שֶׁאוֹזֵז אֶת הֶעָבוֹת, שֶׁהֲרֵי מִזֶּה נוֹטֵל יְסוֹד הָעוֹלָם וּמִתְמַלֵּא כְּדֵי לְהָרִיק בַּבְּאֵר, זֶהוּ עוֹלַם אֶרֶץ הַהַשְׁקָאָה.

וְעַרְבֵי נָזַל – שְׁנַיִם הֵם, שְׁנֵי נַזְלֵי מַיִם מִתְכַּנְּסִים לְתוֹכָם לְהָרִיק לַצַּדִּיק. דָּבָר אַוֵּר וְעַרְבֵי נָזַל – אֵלֶּה הֵם גְּבוּרוֹת שֶׁאָזוּזוֹת בְּיִצְזָק, שֶׁבָּאִים מִצַּד אוֹתוֹ נַזַל עֶלְיוֹן וְלֹא מִצַּד הָאָב. לָכֵן הַכֹּל נָאֶה, וְלֹא מְבַשֵּׁם לַפֵּרוֹת, וְלֹא

עוֹשֶׂה פֵּרוֹת. וְעַרְבֵי נַחַל – שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁהַגּוֹף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. אֲבָל וְעַרְבֵי נַחַל וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְאֵלֶּה הֵם כֻּלָּם לִרוֹקֵן מַיִם לַבְּאֵר.

השלמה מההשמטות (סימן ג"ן)

מַהוּ פֶּרִי עֵץ הָדָר? עֵץ הָאֶתְרוֹג. וּמַהוּ הָדָר? הָדָר עַל הַכֹּל, וְהַיְנוּ הָדָר שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁחַר. וְהַיְנוּ עַל שֵׁם נְקֵבָה, וְעַל שְׁמָהּ נִלְקְחָה נְקֵבָה מֵאָדָם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם עוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן בְּלֹא נְקֵבָה. וּמָה הַטַּעַם נְקֵרֵאת נְקֵבָה? עַל שֵׁם שֶׁנְּקֵבֶיהָ רְוָזִבִים, וְיֵשׁ לָהּ נְקָבִים יְתֵרִים עַל הָאִישׁ, וּמַה הֵם הַנְּקָבִים: שְׁדַיִם וָרֵוֶם וּבֵית קִבּוּל הַוָּלָד.

וּמַה שֶּׁאָמְרוּ, שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁהוּא הָדָר לְכָל סִפְרֵי הַקֹּדֶשׁ – כֵּן. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַסְּפָרִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. וּמַהוּ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים? אֶלָּא קֹדֶשׁ שֶׁהוּא קֹדֶשׁ לְקָדָשִׁים. וּמַה הֵם קָדָשִׁים? אֵלּוּ שֶׁכְּנֶגֶד שֵׁשׁ קְצָווֹת שֶׁבָּאָדָם, וְקֹדֶשׁ יִהְיֶה לָהֶם קֹדֶשׁ לְכֻלָּם.

וּמַהוּ קֹדֶשׁ? זֶה אֶתְרוֹג, שֶׁהוּא הָדָר לַכֹּל. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הָדָר? אַל תִּקְרֵי הָדָר אֶלָּא ה' דָּר, זֶה אֶתְרוֹג שֶׁהוּא נִפְרָד מֵאֶגֶד הַלּוּלָב, וְאֵין מִצְוַת לוּלָב קַיֶּמֶת אֶלָּא בּוֹ, וְהוּא גַּם כֵּן אָגוּד עִם הַכֹּל, שֶׁעִם כָּל אֶזְוָד הוּא, וְעִם כֻּלָּם יַזַּד הוּא.

וּמַהוּ הַלּוּלָב? כְּנֶגֶד זוּט הַשִּׁדְרָה. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – שֶׁעֲנָפָיו זוֹקְפִים אֶת רַבּוֹ, וְאִם אֵין עֲנָפָיו זוֹקְפִים אֶת רַבּוֹ – אֵינוֹ כְּלוּם. מִפְּנֵי מָה? מָשָׁל לְאָדָם שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו יָגֵן עַל רֹאשׁוֹ, הֲרֵי זְרוֹעוֹתָיו שְׁנַיִם וְרֹאשׁוֹ שְׁלֹשָׁה, וְהַיְנוּ עָנָף לִשְׁמֹאל, עָבֹת לְיָמִין, וְנִמְצָא עֵץ בָּאֶמְצַע. וְלָמָּה נֶאֱמַר בּוֹ עֵץ? שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ הָאִילָן.

וּמַה זֶּה עַרְבֵי נַחַל? שׁוֹקֵי הָאָדָם שֶׁהֵם שְׁתַּיִם. וּמַהוּ לָשׁוֹן שֶׁל עַרְבֵי נַחַל? מִשּׁוּם שֶׁגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם הוּא לַמַּעֲרָב, וּמִשָּׁם יוֹנֵק כּוֹזוֹ, וְשֶׁל צָפוֹן הוּא קָטָן מִמֶּנּוּ מַהֲלַךְ זֵמֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהוּא בְּרוּזַ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, וּבוֹ פּוֹעֵל וְנִקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְהֵם שְׁנֵיהֶם עֵצִים. דָּבָר אַחֵר עַרְבֵי – שֶׁפְּעָמִים מִעֲרִבִים פְּעֻלָּתָם זֶה

עִם זֶה. מַה זֶּה עַרְבִי נָזַל? נָזַל הוּא עַל שֵׁם הַמָּקוֹם שֶׁהֵם קְבוּעִים בּוֹ שֶׁשָּׁמוֹ נָזַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנָּזָלִים הַלְכִים אֶל הַיָּם.

מַהוּ יָם? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה אֶתְרוֹג. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁכָּל מִדָּה וּמִדָּה מֵאֵלּוּ הַשִּׁבְעָה נִקְרֵאת נָזַל? שֶׁנֶּאֱמַר וּמִמַּתָּנָה נָזַלִיאֵל, אַל תִּקְרֵי נָזַלִיאֵל אֶלָּא נָזַלִי אֵל. וְעוֹד שָׁם, מָה לֵב, הָדָר פְּרִי הַגּוֹף, אַף יִשְׂרָאֵל פְּרִי עֵץ הָדָר. מָה אִילָן תָּמָר, עֲנָפָיו סְבִיבָיו וְלוּלָבוֹ בָּאֶמְצַע, אַף יִשְׂרָאֵל נָטְלוּ גּוּף הָאִילָן הַזֶּה שֶׁהוּא לִבּוֹ, וּכְנֶגֶד הַגּוּף זוּט הַשִּׁדְרָה בָּאָדָם שֶׁהוּא עִקַּר הַגּוּף. וּמַה לוּלָב זֶה כָּתוּב לוֹ לֵב, אַף לֵב מָסוּר לוֹ. וּמַה לֵב זֶה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת וְזִכְמָה בּוֹ, אַף בְּכָל נָתִיב מֵהֶן צוּרָה שׁוֹמֶרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: ע״כ מההשמטות

דְּבָר אַחֵר, וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר – זֶה אַבְרָהָם. כַּפֹּת תְּמָרִים – זֶה יִצְחָק. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – זֶה יַעֲקֹב. וְעַרְבֵי נָחַל – אֵלֶּה הֵן שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת שֶׁאָמַרְנוּ.

וּמִי שֶׁשּׁוֹנֶה זֶה, מִשּׁוּם שֶׁעֵץ עָבֹת זֶה יַעֲקֹב, שֶׁאוֹחֵז אֶת כָּל הַחֲלָקִים, וַאֲפִלּוּ זֶה יַעֲקֹב. אֲבָל הֲרֵי בְּאַרְנוּ, פְּרִי עֵץ הָדָר – זוֹ בְּאֵר יִצְחָק, זוֹ גְּבוּרָה תַּזְהִירָנָה. כַּפֹּת תְּמָרִים – כַּפֹּת זָסֵר, קֶשֶׁר שֶׁנִּקְשָׁר בַּבְּאֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ג) כְּפוּתִים בְּסַרְבְּלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה לֹא עוֹלִים זֶה בִּלְי זֶה. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת, עָנָף הוּא עֶלְיוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה עֵץ עָבוֹת וְאוֹחֵז לְכָל צַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. עַרְבֵי נָחַל – זֶה יִצְחָק, בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁאֲחוּזִים בְּצַד הַנַּחַל וְלֹא בְּצַד הָאָב. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַף עַל גַּב שֶׁבַּנַּחַל הַזֶּה לֹא נִמְצָא דִּין, מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנּוּ דִּינִים.

וְרַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן פָּרַשׁ, וְעַרְבֵי נָחַל – אֵלּוּ שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁיּוֹצְאִים מֵהֶם מַיִם, וְיָפֶה. אֲבָל בֹּא רְאֵה, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁשְּׁתֵּי דְּרָגוֹת אֵלֶּה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, פְּרִי וְכִנּוּס גָּדוֹל [הַבְּרָכוֹת] יוֹצְאִים מֵהֶם, וְעַרְבֵי נָחַל לֹא יוֹצְאִים מֵהֶם לֹא פְּרִי וְלֹא טַעַם וְלֹא רֵיחַ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ, וְהַכֹּל יָפֶה.

וְעַל כֵּן אֶתְרוֹג בִּשְׂמאל, כְּנֶגֶד הַלֵּב. לוּלָב בִּימִין. כַּפֹּת בַּכֹּל, וְקָשׁוּר בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק כַּפּוֹת הוּא בְּכָל הַצְּדָדִים וְקָשׁוּר בַּכֹּל, וְזֶהוּ קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה.

וְיָפֶה אָמַר בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה שֶׁכָּל אֵלֶּה הֵם אוֹרְזִים שֶׁמַּזְמִינִים הָעָם הַקָּדוֹשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁצְּרִיכִים לִמְצֹא אוֹתָם, כֵּיוָן שֶׁהַזְמִין אוֹתָם, וּבָהֶם מְבַקֵּשׁ אָדָם בַּקָּשָׁתוֹ לַמֶּלֶךְ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, לִזְכּוֹת בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּסִימָנִים רְשׁוּמִים מִתּוֹךְ הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִצָּוְוּ בַּדִּין, וּמָהֵם הַסִּימָנִים? סִימָנֵי הָאֱמוּנָה, זוֹתָם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. לִשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּכְנְסוּ לִבְנֵי הַמֶּלֶךְ לְדִין, וּבָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים מִי מֵהֶם נִצָּוּוּ. יָצָא לְגָיוֹן אֶזְוֵד מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ מִי נִצָּוּוּ? אָמַר לָהֶם, מִי שֶׁיֵּצֵא וּבְיָדוֹ סִימָנֵי הַמֶּלֶךְ, הוּא שֶׁנִּצָּוּוּ.

כָּךְ כָּל הָעוֹלָם נִכְנָסִים לְדִין לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהוּא דָּן אוֹתָם מִיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, עַד זְמַן עֲשָׂרָה יוֹם לַחֹדֶשׁ, וּבֵין כָּךְ נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם צְדִיקִים בִּתְשׁוּבָה, טְרוּדִים בַּסֻּכָּה וְלוּלָב וְאֶתְרוֹג, וְלֹא יוֹדְעִים מִי נִצָּוּוּ בַּדִּין. הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שׁוֹאֲלִים, מִי נִצָּוּוּ בַּדִּין? אוֹמֵר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵלֶּה שֶׁמּוֹצִיאִים בִּידֵיהֶם אֶת הַסִּימָנִים שֶׁלִּי, הֵם נִצָּוּוּ בַּדִּין.

בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל בְּרֹשֶׁם הַמֶּלֶךְ, בְּתִשְׁבְּזוֹת הַהַלֵּל, נִכְנָסִים לַסֻּכָּה, אֶתְרוֹג בִּשְׂמאל, לוּלָב בִּימִין. כֻּלָּם רוֹאִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְשׁוּמִים בְּרִשּׁוּמֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

עַד כָּאן זֶדֶת הַכֹּל, וְזֶדֶת הָאוֹרְזִים, וַאֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם שְׁמוּזִים בַּזְּדָה וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנָּה, וְלָכֵן מַקְרִיבִים בְּכָל יוֹם עֲלֵיהֶם לְהַטִּיל עֲלֵיהֶם שָׁלוֹם, וְיִתְבָּרְכוּ מֵאִתָּנוּ. מִכָּאן וָהָלְאָה יוֹם אֶזְוֵד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁשָּׁמְזַן בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם.

שֶׁהֲרֵי יוֹם זֶה מִן הַמֶּלֶךְ בִּלְבַדּוֹ וְזִרְוָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין אוֹרְזִים וְכוּ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, אֲנִי וְזַבַּצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. כַּמָּה וְזַבִּיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אוֹתָהּ, וְהִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ תָּמִיד. וְכַמָּה מְשַׁבְּחִים וּמְזַמְּרִים מַזְמִינָה תָּמִיד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲזוּזִים בּוֹ בְּגוֹרַל הַזֶּלֶק הַקָּדוֹשׁ, כַּכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ וְגוֹ'. אֲנִי וְזַבַּצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעוֹמֶדֶת בַּיַּפְי שֶׁל נוֹי בְּגַן עֵדֶן. הַשָּׁרוֹן – שֶׁהִיא שָׂרָה וּמְשַׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

דָּבָר אַזֵּר, אֲנִי וְזַבַּצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן – שֶׁרוֹצָה לִהְיוֹת מַשְׁקָה מֵהַשְׁקָיַת הַנָּזָל הָעָמֹק, מִקּוֹר הַנְּזָלִים, כַּנֶּאֱמַר וְהָיָה הַשָּׂרֵב לַאֲגַם. [נ"א (ישעיה לג) וְהָיָה הַשָּׁרוֹן כָּעֲרָבָה] שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שֶׁעוֹמֶדֶת בְּעֹמֶק הַכֹּל. מִי הֵם הָעֲמָקִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. וְזַבַּצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן. וְזַבַּצֶּלֶת – מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַשְׁקָאַת הַנְּזָלִים שֶׁיּוֹצְאִים וְלֹא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שׁוֹשַׁנָּה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֹמֶק הַכֹּל, נִסְתָּר מִכָּל הַצְּדָדִים.

בֹּא רְאֵה, בַּתְּזוֹלָה יְרֻקָּה כַּוַּבַּצֶּלֶת, שֶׁהָעֲלִים שֶׁלָּהּ יְרֻקִּים, אַזַּר כָּךְ שׁוֹשַׁנָּה אֲדֻמָּה בִּגְוָנִים לְבָנִים. שׁוֹשַׁנָּה בְּשִׁשָּׁה עָלִים. שׁוֹשַׁנַּת – שֶׁמּוּשְׁתַּנֶּיֶת מִגָּוֶן לְגָוֶן וּמְשַׁנָּה אֶת גְּוָנֶיהָ.

שׁוֹשַׁנַּת – בַּתְּזוֹלָה וְזַבַּצֶּלֶת. בִּזְמַן שֶׁרוֹצָה לְהִזְדַּוֵּג בַּמֶּלֶךְ נִקְרֵאת וְזַבַּצֶּלֶת, אַזַּר שֶׁנִּדְבְּקָה עִם הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת הִיא נִקְרֵאת שׁוֹשַׁנַּת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שיר ה) שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים – שֶׁהִיא מְשַׁנָּה אֶת גְּוָנֶיהָ לִפְעָמִים לְטוֹב וְלִפְעָמִים לְרַע, לִפְעָמִים לְרַזְמִים וְלִפְעָמִים לְדִין.

וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם (בראשית ב). בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם וְכִבֵּד אוֹתוֹ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן, רָצָה מִמֶּנּוּ

לְהִדָּבֵק בּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא יְזִידִי, וּבַלֵּב יְזִידִי, וּבְמָקוֹם שֶׁל דְּבֵקוּת יְזִידָה שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה וְלֹא מִתְהַפֵּךְ לְעוֹלָמִים בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר יָזִיד שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַזַּיִם בְּתוֹךְ הַגָּן.

אַזַּר כָּךְ סָטוּ מִדֶּרֶךְ הָאֱמוּנָה וְעָזְבוּ אֶת הָעֵץ הַיְזִידִי, הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָאִילָנוֹת, וּבָאוּ לְהִדָּבֵק בְּמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה וּמִתְהַפֵּךְ מִגָּוֶן לְגָוֶן וּמִטּוֹב לְרַע וּמֵרַע לְטוֹב, וְיָרְדוּ מִלְמַעְלָה מַטָּה, וְנִדְבְּקוּ לְמַטָּה בְּשִׁנּוּיִים רַבִּים, וְעָזְבוּ אֶת הָאִילָן הַיְזִידִי הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָאִילָנוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְגוֹ'.

וַדַּאי שֶׁאָז הִתְהַפֵּךְ לִבָּם בְּאוֹתוֹ הַצַּד מַמָּשׁ, לִפְעָמִים לְטוֹב לִפְעָמִים לְרַע, לִפְעָמִים לְרַזְמִים לִפְעָמִים לְדִין. בַּדָּבָר הַזֶּה נִדְבְּקוּ בּוֹ וַדַּאי, בִּקְשׁוּ וְשִׁבּוֹנוֹת רַבִּים וְנִדְבְּקוּ בָּהֶם.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָדָם, עָזַבְתָּ זַיִם וְנִדְבַּקְתָּ בַּמָּוֶת. זַיִם – שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַזַּיִם בְּתוֹךְ הַגָּן, שֶׁנִּקְרָא זַיִם, שֶׁמִּי שֶׁאוֹחֵז בּוֹ לֹא טוֹעֵם מָוֶת לְעוֹלָמִים. נִדְבַּקְתָּ בְּעֵץ אַזַּר – הֲרֵי וַדַּאי הַמָּוֶת כְּנֶגְדְּךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, וְכָתוּב (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה. וַדַּאי שֶׁנִּדְבַּק בִּמְקוֹם הַמָּוֶת וְעָזַב מְקוֹם הַזַּיִם. מִשּׁוּם כָּךְ נִגְזַר עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מָוֶת.

אִם הוּא זָטָא, מָה זָטְאוּ כָּל הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל הָעוֹלָם אָכְלוּ מֵהָעֵץ הַזֶּה וְזֶה קָרָא לְכֻלָּם – לֹא כָךְ! אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עָמַד עַל רַגְלָיו, רָאוּ אוֹתוֹ כָּל הַבְּרִיּוֹת וּפָזְזוּ מִלְּפָנָיו, וְהָיוּ נוֹסְעִים אַזָּרָיו כַּעֲבָדִים אַזַּר הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אָמַר לָהֶם: אֲנִי וְאַתֶּם (תהלים צה) בֹּאוּ נִשְׁתַּזָּוֶה וְנִכְרָעָה וְגוֹ'. וְכֻלָּם הָלְכוּ אַזָּרָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁאָדָם מִשְׁתַּזָּוֶה לְמָקוֹם זֶה וְנִדְבָּק בּוֹ, כֻּלָּם נִמְשְׁכוּ אַזָּרָיו, וְגָרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם.

וְאָז הִשְׁתַּנָּה הָאָדָם לְכַמָּה גָּוָנִים, לִפְעָמִים דִּין לִפְעָמִים רַזְמִים, לִפְעָמִים מָוֶת לִפְעָמִים זַיִם, וְלֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּם תָּמִיד בְּאָזְדּ מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ

מָקוֹם גָּרַם לוֹ, וְלָכֵן נִקְרָא זֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, הַמִּתְהַפֶּכֶת מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, מִטּוֹב לְרַע, מֵרַחֲמִים לְדִין, מִשָּׁלוֹם לִקְרָב, מִתְהַפֶּכֶת הִיא בַּכֹּל, טוֹב וָרַע, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע.

וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, לְרַחֵם עַל מַעֲשָׂיו, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ וְגוֹ'. וְהוּא לֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ וְנִמְשַׁךְ אַחַר אִשְׁתּוֹ, וְגָרַשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי אִשָּׁה עוֹלָה לְמָקוֹם [לְמָקוֹם זֶה] וְלֹא יוֹתֵר, וְהָאִשָּׁה גָּרְמָה מָוֶת לַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, לָעוֹלָם הַבָּא כָּתוּב (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי. כִּימֵי הָעֵץ – אוֹתוֹ שֶׁנּוֹדַע בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. כָּתוּב (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְזֶרֶפֶת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ וְגוֹ'.

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב וַיִּזְיָא, כָּתוּב וַיִּזְיָ יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. שָׁם בִּקְיוּמוֹ יַעֲקֹב, וְכָאן בְּמִיתָתוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב וַיִּקְרַב יוֹם יִשְׂרָאֵל לָמוּת, אֶלָּא יְמֵי, וְכִי בְּכַמָּה יָמִים מֵת בֶּן אָדָם? וַהֲרֵי בְּשָׁעָה אַוָּזת, בְּרֶגַע אֶזֶד מֵת וְיוֹצֵא מִן הָעוֹלָם.

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהָשִׁיב אֵלָיו אֶת רוּחוֹ, כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁעוֹמֵד בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה נִפְקָדִים לְפָנָיו וְנִכְנָסִים בְּזֶשְׁבּוֹן, וּכְשֶׁנִּקְרָבִים לְפָנָיו לְהִכָּנֵס בְּזֶשְׁבּוֹן, מֵת הָאָדָם, וּמֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלָיו אֶת רוּחוֹ. אוֹתוֹ הַהֶבֶל שֶׁהוֹצִיא וְנָפַח בּוֹ, מֵשִׁיב אוֹתוֹ אֵלָיו.

אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁיָּמָיו הִתְקָרְבוּ אֶל הַמֶּלֶךְ בְּלִי בוּשָׁה, וְלֹא נִדְזָה יוֹם אֶזֶד מֵהֶם הַזּוֹצֶה שֶׁיִּמְצָא שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ זֶטְא, לָכֵן כָּתוּב בְּצַדִּיקִים קְרִיבָה. [וְאֵיךְ יִקְרְבוּ] מִשּׁוּם שֶׁקְּרֵבִים יָמָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִי בוּשָׁה.

אוֹי לָרְשָׁעִים, שֶׁלֹּא כָתוּב בָּהֶם קְרִיבָה, וְאֵיךְ יִקְרְבוּ הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי כָּל יָמָיו נִמְצְאוּ בַּזֶּטְאֵי הָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא יִקְרְבוּ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא יִמָּנוּ

לְפָנָיו וְלֹא יִזָּכְרוּ לְמַעְלָה, אֶלָּא הֵם מִתְכַּלִּים מִתּוֹכָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כְּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשְׁלוּ.

וְכָאן וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַדַּאי, בְּלִי בוּשָׁה, בִּשְׁלֵמוּת, בְּזֻוְּדָוָה שְׁלֵמָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יְמֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר שָׁלֵם מִיַּעֲקֹב. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית כה) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, שָׁלֵם? שָׁלֵם הָיָה, אֲבָל לֹא שָׁלֵם בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּשָׁעָה שֶׁיְּמֵי הָאָדָם נִפָּקְדִים לִפָּנֵי הַמֶּלֶךְ, יֵשׁ צַדִּיק שֶׁנִּפְקָדִים יָמָיו, וְהֵם רְזוּקִים מִלִּפָּנֵי הַמֶּלֶךְ, וְיֵשׁ צַדִּיק שֶׁכַּאֲשֶׁר נִפְקָדִים יָמָיו, הֵם קְרוֹבִים וּסְמוּכִים לַמֶּלֶךְ וְלֹא מְרֻזָּקִים, נִכְנָסִים בְּלִי בוּשָׁה וּקְרֵבִים לַמֶּלֶךְ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת.

וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וְכִי שְׁאָר הַשְּׁבָטִים לֹא בָּנָיו הֵם? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹסֵף הָיָה בְּנוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאֵשֶׁת פּוֹטִיפַר דָּחֲקָה אֶת יוֹסֵף, מַה כָּתוּב? וַיְבָא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת. פָּסוּק זֶה הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב וְאֵין אִישׁ בַּבַּיִת, מַה זֶּה מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת? אֶלָּא לְהַכְלִיל אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהָיְתָה שָׁם וְנִמְצְאָה שָׁם, וּמִשּׁוּם כָּךְ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת, אֲבָל אִישׁ אַחֵר הָיָה שָׁם. כֵּיוָן שֶׁהֵרִים יוֹסֵף עֵינָיו וְרָאָה אֶת דְּמוּת אָבִיו, יָשַׁב בְּקִיּוּמוֹ וְנִרְתַּע לְאָחוֹר.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה אָמַרְתָּ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר, זַיֶּיךְ וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אַחֵר יָבֹא לְבָרֵךְ אֶת בָּנֶיךָ וְיִתְבָּרְכוּ בּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְמָאֵן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר יָדַעְתִּי בְנִי, לָמָּה אָמַר יָדַעְתִּי אַחֵר? אֶלָּא אָמַר יָדַעְתִּי בְנִי, בִּזְמַן שֶׁעָמַדְתָּ בְּגוּפְךָ שֶׁאַתָּה בָּרוּר, כְּשֶׁרָאִיתָ אֶת דְּמוּתִי וְשַׁבְתָּ בְּקִיּוּמְךָ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי, עַל מַה שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁזֶּהוּ הַבְּכוֹר, גַּם הוּא יִהְיֶה לְעָם וְגַם הוּא יִגְדָּל, וְכָאן מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, לִבְנוֹ לְיוֹסֵף מַמָּשׁ.

דָּבָר אַחֵר וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף – שֶׁבִּדְמוּת אַחַת הָיוּ נִרְאִים. שֶׁכָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת יוֹסֵף, הָיָה מֵעִיד שֶׁבְּנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַכֹּל כְּךָ הוּא, וְעוֹד, שֶׁיּוֹסֵף זָן אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו בְּזִקְנוּתוֹ, וְלָכֵן בְּנוֹ מַמָּשׁ יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, לָמָּה לְיוֹסֵף וְלֹא לְאַחֵר? מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ מִשָּׁם.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבָּנָיו יִשְׁתַּעְבְּדוּ בַּגָּלוּת שָׁם בְּמִצְרַיִם, לָמָּה לֹא נִקְבַּר שָׁם כְּדֵי שֶׁזְּכוּתוֹ תָּגֵן עַל בָּנָיו? לָמָּה רָצָה לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים קג) כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים, אֵיפֹה הָרַחֲמָנוּת?

אֶלָּא, כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה יוֹרֵד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, הָיָה פּוֹזֵד, וְהָיָה אוֹמֵר: זַס וְזָלִילָה יִכְלוּ בָנַי בֵּין הָעַמִּים, וְאוּלַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְסַלֵּק שְׁכִינָתוֹ מִמֶּנִּי כְּבַתְּחִלָּה. מַה כָּתוּב? וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב וְגוֹ', [וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל] אַל תִּירָא מֵרְדָה מִצְרַיְמָה כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם. וּמַה שֶּׁאָמַרְתָּ אוּלַי אֲסַלֵּק שְׁכִינָתִי מִבֵּינֶךָ – אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה.

אָמַר עוֹד, פּוֹזֵד אֲנִי שֶׁמָּא אֶקָּבֵר שָׁם וְלֹא אֶזְכֶּה עִם אֲבוֹתַי. אָמַר לוֹ, וְאָנֹכִי אֲעַלְךָ גַּם עָלֹה. אֲעַלְךָ – מִמִּצְרַיִם. גַּם עָלֹה – לְהִקָּבֵר בְּקָבֶר אֲבוֹתֶיךָ.

מִשּׁוּם כָּךְ רָצָה לְהַעֲלוֹת עַצְמוֹ מִמִּצְרַיִם: אָזַד – כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ מִמֶּנּוּ יְרָאָה, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָפֵר מִיְרָאָתָם. וְאָזַד – שֶׁרָאָה שֶׁשְּׁכִינָה תָּשִׁים מְדוֹרָהּ בֵּין בָּנָיו בַּגָּלוּת. וְאָזַד – כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה גּוּפוֹ דָּר בֵּין גּוּפוֹת אֲבוֹתָיו לְהִכָּלֵל בֵּינֵיהֶם, וְלֹא יִמָּנֶה עִם רִשְׁעֵי מִצְרַיִם.

וְשָׁנִינוּ, הַגּוּף שֶׁל יַעֲקֹב נִמְשַׁךְ מִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהָיְתָה דְּמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב דְּמוּת עֶלְיוֹנָה וּקְדוֹשָׁה, דְּמוּת שֶׁל הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא רָצָה לְהִקָּבֵר בֵּין רְשָׁעִים. וְסוֹד הַדָּבָר, שֶׁבָּאָבוֹת אֵין כְּלָל פָּרוּד, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי.

וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף. בְּנוֹ – בִּדְמוּת אַחַת שֶׁל הַפָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁבִּרְצוֹן הָרוּחַ וְהַלֵּב הוֹלִיד אוֹתוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית ל) הַמְעַט

קַוְּזֵתֵךְ אֶת אִישִׁי, שֶׁכָּל רְצוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה בְּרָזֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף.

שָׁנִינוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (דברים כט) הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ וְגוֹ'. הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ, בֹּא רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִזְּוַטָּאָיו וּלְהִסְתַּכֵּל שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל מַה שֶּׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם מַעֲשִׂים כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר וְנִכְנָסִים בְּזִיּוּשְׁבּוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'?! אִם כָּךְ, אֵיךְ לֹא יִשָּׁמֵר אָדָם מִלַּזְטָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. וְשָׁנִינוּ, אֲפָלוּ אוֹתוֹ [מִי] מַה שֶּׁזְּשַׁשַּׁב אָדָם וְעָלָה בִּרְצוֹנוֹ, הַכֹּל נִמְצָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נֶאֱבָד מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁנִּכְנְסָה לֵאָה אֶל יַעֲקֹב וְנָתְנָה לוֹ אוֹתָם סִימָנִים שֶׁנָּתַן יַעֲקֹב לְרָזֵל, עָלָה בִּרְצוֹנוֹ שֶׁהִיא רָזֵל וְשִׁמֵּשׁ בָּהּ תַּשְׁמִישׁ, וְאוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) כּוֹזִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי, וְסָבַר שֶׁהִיא רָזֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת וְנִסְתָּרוֹת וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁבַּזְּשַׁכָּה, הֶעֱלָה אוֹתוֹ רָצוֹן לִמְקוֹמוֹ, וּבְכוֹרַת רְאוּבֵן עָלְתָה לִיוֹסֵף. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַיְרֵי שֶׁל רָזֵל הָיְתָה אוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁיָּצְאָה מִיַּעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה שֶׁלָּהּ, אוֹתָהּ בְּכוֹרָה מַמָּשׁ שֶׁל רְאוּבֵן יָרַשׁ יוֹסֵף, וְרָזֵל יָרְשָׁה אֶת שֶׁלָּהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, סוֹד הַדָּבָר, לֹא הִתְעַלָּה רְאוּבֵן בַּשֵּׁם כִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים, אֶלָּא רְאוּבֵן, כְּלוֹמַר רְאוּ בֵן. רְאוּ בֵּן סְתָם. וְהַבֵּן הַזֶּה לֹא נוֹדַע שְׁמוֹ. וְעַל כֵּן לֹא קָרְאָה לֵאָה בְּנִי בַּשֵּׁם הַזֶּה, וְלֹא נִקְרָא רְאוּ בְּנִי, שֶׁהַיְרֵי לֵאָה יָדְעָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה.

וְשָׁנִינוּ, גָּלוּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵין רְצוֹן יַעֲקֹב הָיָה לַזְּוַטָּא לִפָּנָיו בָּזֶה וְלֹא הִסְתַּכֵּל בְּרָצוֹן בְּאִשָּׁה אֲזֻרַת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כִּשְׁאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וְעַל כָּךְ כָּתוּב (שם לה) וַיִּהְיוּ בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר, שֶׁהַיְרֵי בְּנֵיהֶם שֶׁל שְׁאָר

הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, נִקְרָאִים בְּשֵׁם אַזּוֹר, וַהֲרֵי דָּבָר זֶה יָדוּעַ בֵּין הַוַּבְּרִים, וּמְשׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף, בְּנוֹ מַמָּשׁ, מֵהָרִאשִׁית וְעַד הַסּוֹף [בְּנוֹ] הָיָה בְּנוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּמֶּה הִשְׁבִּיעַ יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ אוֹת הַבְּרִית שֶׁהָיָה רָשׁוּם בְּבְשָׂרוֹ, שֶׁזּוֹ וְזֹאת הָאָבוֹת יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּבְרִית זוֹ הִיא סוֹד שֶׁל יוֹסֵף.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאַבְרָהָם וּבְיַעֲקֹב כָּתוּב שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי. תַּחַת יֶרְכִּי, כְּלוֹמַר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָמוּז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּמוֹצִיא זֶרַע קָדֵשׁ נֶאֱמָן לָעוֹלָם. בְּיִצְחָק לֹא כָתוּב, כִּי יָצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו.

עוֹד, מָה הַטַּעַם שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי, אַל נָא תִּקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם? אֶלָּא אָמַר לוֹ יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, בָּרְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה הִשְׁבַּעְתִּי לִי, שֶׁהוֹצִיא זֶרַע קָדוֹשׁ נֶאֱמָן לָעוֹלָם, וְנִשְׁמָר וְלֹא נִטְמָא לְעוֹלָמִים, שֶׁלֹּא יְקַבֵּר בֵּין אוֹתָם הַטְּמֵאִים שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר זַמּוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יוֹסֵף, שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ מֵעַל הַכֹּל, לָמָּה נִקְבַּר בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא שָׁנִינוּ, כָּתוּב (שם א) הָיֹה הָיָה דְבַר ה׳ אֶל יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה, רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲזַ לָמָּה כָּאן שְׁכִינָה? אֶלָּא כָּתוּב עַל נְהַר כְּבָר, וְכָתוּב וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה׳. אַף כָּאן, אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף נִשְׁלַךְ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם יוֹסֵף יַעֲלֶה מִכָּאן, הַגָּלוּת לֹא תִתְקַיֵּם, אֶלָּא תִּהְיֶה קְבוּרָתוֹ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נִטְמָא, וְיִסְבְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַגָּלוּת.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רָאָה יַעֲקֹב שֶׁהֲרֵי בַּכֹּל נִתְקַן לַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּאָבוֹת [כָּאָבוֹת]. אָמַר, אִם כָּךְ, יְקַבֵּר, אֵיךְ הַגּוּף הַזֶּה יִתְאַוֵּד בָּאָבוֹת. וַאֲפִלּוּ הַמְּעָרָה שֶׁנִּקְבַּר שָׁם נִקְרֵאת מַכְפֵּלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁל מַכְפֵּלָה הוּא שְׁנַיִם וְאֶוָּד, אַף הַמְּעָרָה שְׁנַיִם וְאֶוָּד.

וּבֹא וּרְאֵה, הָאָבוֹת זָכוּ לְהִתְקַבֵּר שָׁם הֵם וְזִוּוּגֵיהֶם. יַעֲקֹב – הוּא וְלֵאָה. מָה הַטַּעַם רָוֵזל לֹא, וַהֲרֵי כָּתוּב וְרָוֵזל עֲקָרָה, שֶׁהִיא עִקַּר הַבַּיִת? אֶלָּא לֵאָה זָכְתָה בּוֹ לְהוֹצִיא שִׁשָּׁה שְׁבָטִים מִגָּזַע קָדוֹשׁ בָּעוֹלָם יוֹתֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא נִתְּנָה עִמּוֹ לְזִוּוּג בַּמְּעָרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יָמֶיהָ הָיְתָה לֵאָה עוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים, וּבָכְתָה בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, כְּשֶׁשָּׁמְעָה שֶׁהוּא צַדִּיק, וּתְפִלָּה הִיא הִקְדִּימָה לוֹ, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ שֶׁמַּקְדִּימָה וְיוֹשֶׁבֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים לִשְׁאֹל.

רָוֵזל לֹא יָצְאָה לַדְּרָכִים לְעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ זָכְתָה לֵאָה לְהִתְקַבֵּר עִמּוֹ, וְרָוֵזל קְבוּרָתָהּ עוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים וְנִקְבְּרָה שָׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּבֹאִי מִפַּדָּן אֵרַם מֵתָה עָלַי רָוֵזל. מַה זֶּה עָלַי? עָלַי וַדַּאי, כְּלוֹמַר בְּגָלְלִי. בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בַּדָּרֶךְ – בְּגָלְלִי מֵתָה בַּדָּרֶךְ, שֶׁלֹּא יָצְאָה בִּשְׁבִילִי לְעוֹלָמִים כְּמוֹ אֲזוּתָהּ.

מִשּׁוּם כָּךְ, לֵאָה שֶׁיָּצְאָה וּבָכְתָה בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב, זָכְתָה לְהִתְקַבֵּר עִמּוֹ. רָוֵזל שֶׁלֹּא רָצְתָה לָצֵאת וְלִשְׁאֹל בִּשְׁבִילוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ קְבוּרָתָהּ בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים, וְסוֹד הַדָּבָר הַרֵי בַּאַרְנוּ וְנִתְבָּאֵר, זֶה בְּגָלוּי וְזֶה בְּנִסְתָּר.

וּבֹא וּרְאֵה, שֶׁשָּׁנִינוּ, דְּמָעוֹת רַבּוֹת שָׁפְכָה אוֹתָהּ לֵאָה הַצַּדֶּקֶת כְּדֵי לִהְיוֹת זֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְלֹא שֶׁל אוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע. וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁשּׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁנִּגְזַר עָלָיו עֹנֶשׁ – הוּא יִקָּרַע, וְלֹא יוּכַל אוֹתוֹ עֹנֶשׁ לִשְׁלֹט בּוֹ. מִנַּיִן לָנוּ. מִלֵּאָה, שֶׁהֲרֵי נִגְזַר עַל לֵאָה לִהְיוֹת זֶלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו, הִיא בְּבַקָּשָׁתָהּ הִקְדִּימָה לְיַעֲקֹב וְלֹא נִתְּנָה לְעֵשָׂו.

אָמַר רַבִּי זֵזָיא, וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי. רַבִּי יְצְוָזק פָּתַזז וְאָמַר, (קהלת א) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּזַזת הַשָּׁמֶשׁ. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת נִתְבָּאֵר שֶׁהִסְתַּכְּלוּ בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה וְנִרְאָה שֶׁדְּבָרָיו סְתוּמִים, אֲבָל כָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה, כֻּלָּם נִקְרְאוּ בְּזִכְמָה.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּתוּב וַתֵּרֶב זִכְמַת שְׁלֹמֹה. בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָמְדָה הַלְּבָנָה

בִּשְׁלֵמוּת, וְהַיְינוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם. שָׁם שָׁנִינוּ, מִי הֵם בְּנֵי קֶדֶם? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל חָכְמַת בְּנֵי קֶדֶם הִיא חָכְמָה שֶׁיָּרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם.

שָׁשָׁנִינוּ, כָּתוּב (בראשית כה) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. מַה זֶּה אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ? זוֹ חָכְמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַשְׁמָע אֶת, אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ – שֶׁהָיָה שָׁלוֹ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ בַּת שֶׁהָיְתָה לְאַבְרָהָם, וּבַכֹּל שְׁמָהּ.

וְלִבְנֵי הַפִּילַגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מַתָּנֹת וְגוֹ'. שֶׁנָּתַן לָהֶם דְּבָרִים יְדוּעִים בַּכְּתָרִים הַתַּזְוִתוֹנִים. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם הִשְׁרָה אוֹתָם? אֶל אֶרֶץ קֶדֶם, וּמִשָּׁם יָרְשׁוּ בְּנֵי קֶדֶם חָכְמָה, וְהַיְינוּ שֶׁכָּתוּב מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם.

שָׁנִינוּ, יוֹם אֶחָד הָיָה בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן מִמַּפּוּטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אַבָּא הָיָה עִוֵּף וְרָץ אַחֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיָה רוֹכֵב. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי (הושע יא) אַחֲרֵי ה' יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג.

יָרַד רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּתוּב (דברים ט) וָאֵשֵׁב בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. וַדַּאי שֶׁחָכְמָה לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם יוֹשֵׁב וְלֹא הוֹלֵךְ, אֶלָּא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים עַל מַה כָּתוּב וָאֵשֵׁב. עַכְשָׁיו בְּמְנוּחָה הַדָּבָר תָּלוּי. יָשְׁבוּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם וּמִכָּל חָכְמַת מִצְרַיִם. מַה הִיא חָכְמַת שְׁלֹמֹה, וּמַה הִיא חָכְמַת מִצְרַיִם, וּמַה הִיא חָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם? אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת פָּרְשׁוּהָ בְּאוֹתוֹ שֵׁם. שֶׁהַלְבָּנָה כְּשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מֵהַכֹּל כָּתוּב וַתֵּרֶב, בִּימֵי שְׁלֹמֹה, שֶׁהִתְרַבְּתָה וְהִתְבָּרְכָה וְעָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת.

וְשָׁנִינוּ, אֶלֶף הָרִים מִתְגַּדְּלִים לְפָנֶיהָ, וְכֻלָּם הָיוּ לְפָנֶיהָ שְׁאִיבָה אַוָּת, וְאֶלֶף נְהָרוֹת גְּדוֹלִים לָהּ, וְגוֹמַעַת אֶת כֻּלָּם בִּגְמִיעָה אַוָּת. צִפָּרְנֶיהָ אוֹוָזוֹת בְּאֶלֶף וְשִׁבְעִים עֲבָרִים. יָדֶיהָ אֲוִוזוֹת לְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה [וְוַזְמִשָּׁה] אֶלֶף עֲבָרִים, אֵין

יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד זֶה, וְאֵין יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְצַד אַחֵר. כַּמָּה וְכַמָּה אַלְפֵי מְגִנִּים אֲחוּזִים בְּשַׁעֲרוֹתֶיהָ.

עֻלָּם אֶחָד שֶׁאָרְכּוֹ מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם יוֹצֵא בֵּין רַגְלֶיהָ, מִתְלַבֵּשׁ בְּשִׁשִּׁים מַכּוֹת אֵשׁ, בְּגָוָנִים אֵלּוּ הִתְמַנָּה עַל הַתַּחְתּוֹנִים [מִתַּחַת] מֵאַרְבָּעָה צְדָדֶיהָ. וְהוּ נַעַר שֶׁאוֹחֵז שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַפָּתְחוֹת עֶלְיוֹנִים מִצַּד הָאֵם, וְכָל הַמַּפָּתְחוֹת הָעֶלְיוֹנִים בְּלַהַט הַחֶרֶב שֶׁחוֹגֶרֶת בְּמָתְנָיו תְּלוּיִים.

לְאוֹתוֹ נַעַר קוֹרְאִים זַנּוּחַ בֶּן יֶרֶד, בְּאוֹתָן בָּרַיְתוֹת, שֶׁכָּתוּב (משלי כב) זַנַּח לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ. וְאִם תֹּאמַר, מִשְׁנָה הִיא וְלֹא בָּרַיְתָא – בְּמִשְׁנָתֵנוּ בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד הִסְתַּכְּלוּ [נִתְקְנוּ]. תַּחְתָּיו תּוֹפָסוֹת זַיִּוֹת הַשָּׂדֶה, שָׁשָׁנִינוּ [שָׁבָא רְאֵה], כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן נִקְרָא בֵּן לְאִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם ד) כִּי בֵן הָיִיתִי לְאָבִי רַךְ וְיָחִיד לִפְנֵי אִמִּי, וְכָתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, כָּךְ גַּם לְמַטָּה זֶה נִקְרָא נַעַר לְאִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ. וּבְכַמָּה גְּוָנִים נִקְרָא בֶּן יֶרֶד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, בֶּן יֶרֶד מַמָּשׁ, שָׁשָׁנִינוּ, עֶשֶׂר יְרִידוֹת יָרְדָה שְׁכִינָה אָרֶץ, וְאֶת כֻּלָּם בֵּאֲרוּ הַזֹּהֲרִים וְנִתְבָּאֵר. וְתַזַּת זֶה כַּמָּה זַיִּוֹת עוֹמְדוֹת, שֶׁנִּקְרָאוֹת זַיִּוֹת הַשָּׂדֶה מַמָּשׁ.

תַּזַּת אוֹתָן הַזַּיִּוֹת נֶאֱחָזוֹת שַׁעֲרוֹת הַלְּבָנָה שֶׁנִּקְרָאוֹת כּוֹכְבֵי שַׁרְבִּיט, שֶׁל שַׁרְבִּיט מַמָּשׁ, בַּעֲלֵי דִּין, בַּעֲלֵי מִשְׁקָל, בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה, בַּעֲלֵי זִקְפָּה, וְכֻלָּם נִקְרָאִים בַּעֲלֵי [שַׁעֲרוֹת] אַרְגָּמָן. יָדֶיהָ וְרַגְלֶיהָ אֲחוּזוֹת בָּזֶה כְּמוֹ אַרְיֵה [קָדוֹשׁ] זָזָק שֶׁאוֹחֵז בְּטִרְפּוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל.

צְפָרְנֶיהָ – כָּל אוֹתָם שֶׁמַּזְכִּירִים אֶת זַטְאֵי בְּנֵי הָאָדָם וְכוֹתְבִים וְרוֹשְׁמִים אֶת זַטְאֵיהֶם בְּתֶקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְלָכֵן כָּתוּב (ירמיה טז) זַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפָּרֶן שָׁמִיר. מַה זֶּה שָׁמִיר? אוֹתוֹ שֶׁרוֹשֵׁם וְנוֹקֵב בָּאֶבֶן וְזוֹתֵךְ אוֹתָהּ לְכָל צַד. וַהֲמֹת הַצִּפָּרְנַיִם – כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא נִדְבָּקִים בְּגוּף הַמֶּלֶךְ וְיוֹנְקִים מִצַּד הַטֻּמְאָה כְּשֶׁמִּתְזוֹלְלָה הַלְּבָנָה לְהִתָּמֵם.

וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, צָרִיךְ לִירַשׁ אוֹתָהּ בְּפָגִימָתָהּ, וְלָכֵן הִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת אֶת דַּעַת [רְצוֹן] הָרוּחוֹת וְהַשֵּׁדִים, כְּדֵי לִירַשׁ אֶת הַלְּבָנָה בְּכָל צְדָדֶיהָ.

וּבִימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּכֹל הָאֵירָה הַלְּבָנָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה. וַתֵּרֶב דַּוְקָא. מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם, סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, כַּכָּתוּב (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם וְגוֹ', וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בְּנֵי קֶדֶם, שֶׁכֻּלָּם לֹא הִתְקַיְּמוּ, פָּרַט לָזֶה שֶׁכְּלוּל זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁנִּקְרָא הֲדַר, שֶׁכָּתוּב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֲדַר וְגוֹ'.

וְשָׁנִינוּ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְקַיְּמָה [שֶׁהָאֵירָה הַלְּבָנָה], לֹא הֵאִירָה בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה שֶׁרָאוּי כְּנֶגְדָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ אִמּוֹ הָיְתָה בַּת שֶׁבַע.

וּמִכָּל זָכְמַת מִצְרַיִם – זוֹ הַזָּכְמָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת שִׁפְחָה שֶׁאַחַר הָרַחֲמִים, וְהַכֹּל כְּלָלָה זָכְמָה זוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה – זָכְמַת בְּנֵי קֶדֶם וְזָכְמַת מִצְרַיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשָּׁאַלְתִּי דָּבָר זֶה לְפָנֶיךָ, שֶׁהֲרֵי בְּכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ [דָּבָר זֶה] זָכִיתִי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּבָרִים אֵלּוּ הֲרֵי בְּאַרְנוּם, וַהֲרֵי נֶאֱמְרוּ.

שָׁנִינוּ, (קהלת א) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ. יָכוֹל אַף עֲמַל הַתּוֹרָה? תַּלְמוּד לוֹמַר, שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ [כָּתוּב]. שׁוֹנָה עֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמֶשׁ. רַבִּי זֵיְיא אָמַר, אַף עֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא עָמֵל בִּגְלַל בְּנֵי אָדָם אוֹ בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ. עַל זֶה כָּתוּב תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁזֶּה לֹא עוֹלֶה לְמַעְלָה. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲפִלּוּ אִם אָדָם עוֹמֵד אֶלֶף שָׁנִים, אוֹתוֹ יוֹם שֶׁמִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם דּוֹמֶה לוֹ כְּאִלּוּ לֹא הִתְקַיֵּם, רַק יוֹם אֶחָד.

וְשָׁכַחְתִּי עִם אֲבוֹתַי. אַשְׁרֵי זֵלְכֶם שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְמַעְלָה וְהִתְרַצָּה בָּהֶם לְהִתְעַטֵּר עִמָּהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים י) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ חָשַׁק ה' וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יַעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ

שֶׁהָעִטּוּר שֶׁלּוֹ הוּא בַּאֲבוֹתָיו, שֶׁהֲרֵי הָעִטּוּר שֶׁל הָאָבוֹת הוּא עִמּוֹ, וְהוּא עִמָּהֶם. וְעַל זֶה בְּאוֹתִיּוֹת זְקוּקוֹת שָׁנִינוּ, שׁ שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים, שְׁנֵי קְשָׁרִים – אֶזֶד מִצַּד זֶה וְאֶזֶד מִצַּד זֶה, וְאֶזֶד שֶׁכּוֹלֵל אוֹתָם. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, (שמות כו) וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה. וְאוֹתוֹ קֶשֶׁר שֶׁבָּאֶמְצַע אָזוּז לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי, וַאֲנִי.

וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מב) הַזֹּרְשִׁים שִׁמְעוּ וְהַעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת. הַזֹּרְשִׁים שִׁמְעוּ – אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מַקְשִׁיבִים לְדִבּוּרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא פּוֹקְחִים אָזְנֵיהֶם לִשְׁמֹעַ אֶת מִצְוֹת רִבּוֹנָם. וְהַעִוְרִים – שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת עַל מָה הֵם עוֹמְדִים, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם הַכָּרוֹז יוֹצֵא וְקוֹרֵא, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ.

שֶׁלְּמַדְנוּ, בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְהוֹלְכִים וְטָסִים בָּעוֹלָם, יוֹרְדִים וּמַזְהִירִים אֶת הָאָדָם כָּל יוֹם וָיוֹם לְבַדּוֹ. וּכְשֶׁאוֹתוֹ יוֹם בָּא וּמַזְהִירִים אוֹתוֹ, וּבֶן אָדָם עוֹשֶׂה בְּאוֹתוֹ יוֹם זֶטְא לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ – אוֹתוֹ יוֹם עוֹלֶה בְּבוּשָׁה וּמֵעִיד עֵדוּת, וְעוֹמֵד לְבַדּוֹ בַּזּוּץ.

וְשָׁנִינוּ, אַזָּר שֶׁעוֹמֵד לְבַדּוֹ, יוֹשֵׁב, עַד שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבָה. זָכָה – שָׁב אוֹתוֹ יוֹם לִמְקוֹמוֹ. לֹא זָכָה – אוֹתוֹ יוֹם יוֹרֵד וּמִשְׁתַּתֵּף עִם אוֹתָהּ רוּזַּ שֶׁבַּזּוּץ, וְשָׁב לְבֵיתוֹ, וְנִתְקָן בִּדְמוּת אוֹתוֹ אָדָם מַמָּשׁ כְּדֵי לְהָרַע לוֹ, וְדָר עִמּוֹ בַּבַּיִת. וְיֵשׁ שֶׁדִּיּוּרוֹ לְטוֹב, אִם הוּא זוֹכֶה. וְאִם לָאו, הוּא דָּר עִמּוֹ לְרַע.

בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִפְקָדִים אוֹתָם יָמִים וַזַּסְרִים, וְלֹא נִכְנָסִים בְּזוֹשְׁבּוֹן שֶׁל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. אוֹי לְאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁגּוֹרֵעַ יָמָיו לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא הִשְׁאִיר לְמַעְלָה יָמִים לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וּלְהִתְקָרֵב עִמָּם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁקְּרֵבִים אוֹתָם יָמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אִם הוּא צַדִּיק, זֶה הָאָדָם שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם וְנִכְנָס בְּאוֹתָם יָמִים, וְהֵם לְבוּשֵׁי כָבוֹד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם, וְהֵם אוֹתָם יָמִים שֶׁצַּדִּיק הָיָה בָּהֶם וְלֹא הִרְשִׁיעַ בָּהֶם.

אוֹי לְאוֹתוֹ שֶׁגּוֹרֵעַ יָמָיו לְמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר רוֹצִים לְהַלְבִּישׁ אוֹתוֹ בְּיָמָיו, אוֹתָם יָמִים שֶׁגָּנַם בַּזְּטָאָיו זְסֵרִים מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ, וּמִתְלַבֵּשׁ בְּבֶגֶד זָסֵר. כָּל שֶׁכֵּן אִם הֵם רַבִּים, וְאֵין לָאָדָם בַּמֶּה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, אֲזַי אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, שֶׁדָּנִים אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם עַל אוֹתָם יָמִים, יָמִים עַל יָמִים, יָמִים עַל כָּל אֶזֶד שְׁנַיִם. שֶׁכַּאֲשֶׁר יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵינוֹ מוֹצֵא יָמִים לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ לְבוּשׁ בַּמֶּה לְהִתְכַּסּוֹת. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל יְמֵיהֶם שְׁמוּרִים הֵם אֵצֶל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנַעֲשִׂים מֵהֶם לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא.

שָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם – יְדִיעָה מַמָּשׁ יָדְעוּ, שֶׁאוֹתוֹ לְבוּשׁ שֶׁל כָּבוֹד שֶׁנַּעֲשָׂה מֵאוֹתָם יָמִים נִגְרַע מֵהֶם, וְלֹא נִשְׁאַר יוֹם מֵאוֹתָם יָמִים לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ יָמִים יֻצָּרוּ. יָמִים יֻצָּרוּ וַדַּאי. וְלֹא אֶזֶד בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר אֶזֶד לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, עַד שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אָדָם וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִבֵּל אוֹתוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּלִי לְבוּשׁ אֲזוֹרִים, וְלֹא מִן הַיָּמִים שֶׁלּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם.

בֹּא רְאֵה, בְּאַבְרָהָם שֶׁזָּכָה מַה כָּתוּב? (שם כד) בָּא בַּיָּמִים, מִשּׁוּם שֶׁזָּכָה. כַּאֲשֶׁר הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, מַמָּשׁ בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁלּוֹ, נִכְנַס וְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְלֹא נִגְרַע מֵאוֹתוֹ לְבוּשׁ כָּבוֹד כְּלוּם, שֶׁכָּתוּב בָּא בַּיָּמִים. בְּאִיּוֹב מַה כָּתוּב? (איוב א) וַיֹּאמֶר עָרֹם יָצָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׁאַר לְבוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ.

שָׁנִינוּ, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים, שֶׁיְּמֵיהֶם צַדִּיקִים, וְנִשְׁאֲרוּ לָעוֹלָם הַבָּא [צַדִּיקִים], וְכַאֲשֶׁר יוֹצְאִים, כֻּלָּם מִתְזַבְּרִים וְנַעֲשִׂים לְבוּשֵׁי כָבוֹד לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ זוֹכִים לְהִתְעַנֵּג מֵעֹנֶג הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ עֲתִידִים לָקוּם לִתְזוּזָה, וְכָל אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְבוּשׁ יָקוּמוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) וַיִּתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁיְּמֵיהֶם בַּזְּטָאֵיהֶם

[עוֹלָמוֹת] וְזוֹסֵרִים, וְלֹא נִשְׁאָר מֵהֶם בְּמַה שֶׁיִּתְכַּסּוּ כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִן הָעוֹלָם.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁזָּכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ כָּבוֹד בִּימֵיהֶם, מִתְעַטְּרִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם [לְבוּשׁ] מֵהָעֲטוּרִים שֶׁבָּהֶם מִתְעַטְּרִים הָאָבוֹת, מֵאוֹתוֹ נַזָּל שֶׁיּוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ לְגַן עֵדֶן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָזַךְ ה' תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְגוֹ'. וְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זָכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ בַּלְּבוּשׁ שֶׁל יְמֵיהֶם, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ירמיז יז) וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁבְּטָחוֹן יָתֵר הָיָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי, שֶׁאָזְכֶּה בָּהֶם וְלֹא בְּאַזַּר. שֶׁאָזְכֶּה בָּהֶם לְהִתְלַבֵּשׁ בַּיָּמִים שֶׁלּוֹ וּבַיָּמִים שֶׁלָּהֶם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּתוּב (בראשית כז) וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ. בְּגָדָיו? בִּגְדֵי עֵשָׂו הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיוּ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא שֶׁל עֵשָׂו הָיוּ בְּגָדִים אֵלּוּ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת? בִּגְדֵי עֵשָׂו כָּתוּב [כָּאן], וְכָאן רֵיחַ בְּגָדָיו, שֶׁל יַעֲקֹב מַשְׁמָע.

אֶלָּא כָּךְ בֵּאַרְנוּ, וַיָּרַח, כְּלוֹמַר שֶׁהִסְתַּכֵּל הָלְאָה, וְהֵרִיחַ אֶת רֵיחַ לְבוּשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם וְאָז בֵּרְכוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה, זֶהוּ שְׂדֵה הַתַּפּוּחִים הַקְּדוֹשִׁים. וְאָמַר, הוֹאִיל וְזָכִיתָ בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי כָבוֹד – וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. מַה מַּשְׁמִיעַ? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ שְׂדֵה תַּפּוּחִים קְדוֹשִׁים נוֹטֵל טַל כָּל יוֹם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב מִטַּל הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בָּרוּךְ אוֹתוֹ בַּכֹּל – מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְּׁמַנֵּי הָאָרֶץ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁוַּיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו, בְּגָדָיו מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. שָׁנִינוּ, אֶלֶף וְזַמֵּשׁ מֵאוֹת רֵיחוֹת עוֹלִים בְּכָל יוֹם מִגַּן עֵדֶן, שֶׁבָּהֶם מִתְבַּשְּׂמִים אוֹתָם לְבוּשֵׁי כָבוֹד שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁמִּתְעַטְּרִים בִּימָיו שֶׁל בֶּן אָדָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה לְבוּשִׁים הֵם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָהָרִים שֶׁל הָעוֹלָם, עַל זֶה נִזְכְּרוּ, אֲבָל שִׁלְשָׁה הֵם: אֶזֶד שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בְּאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ,

הָרוּחַ שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ. וְאָזַד נִכְבָּד מֵהַכֹּל, שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ הַנְּשָׁמָה בְּתוֹךְ צְרוֹר הַחַיִּים בֵּין אַדֶּרֶת הַמֶּלֶךְ. וְאָזַד לְבוּשׁ שֶׁל בַּזוּץ, שֶׁעוֹמֵד וְלֹא עוֹמֵד, נִרְאֶה וְלֹא נִרְאֶה, בָּזֶה מִתְלַבֶּשֶׁת הַנֶּפֶשׁ וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם.

וּבְכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ [שָׁנָה] וְשַׁבָּת הוֹלֶכֶת וְנִקְשֶׁרֶת בָּרוּחַ שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ שֶׁעוֹמֶדֶת בֵּין פָּרְגוֹד נִכְבָּד, וּמִמֶּנּוּ לוֹמֵד וְיוֹדֵעַ מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ, וּמְשׁוֹטֵט וּמוֹדִיעַ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם.

לָמַדְנוּ, בִּשְׁנֵי קְשָׁרִים נִקְשֶׁרֶת הַנֶּפֶשׁ בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְשַׁבָּת, בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הָרוּחַ שֶׁבֵּין רֵיזוֹת הַבְּשָׂמִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, וּמִשָּׁם הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט, וְנִקְשָׁר עִם הָרוּחַ בַּנְּשָׁמָה שֶׁצְּרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, וְנִרְוֵית וְנִזּוֹנֶית מֵאוֹתוֹ זִיו הַנִּכְבָּד שֶׁל צַד זֶה וְשֶׁל צַד זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָזַךְ ה' תָּמִיד, תָּמִיד דַּיְקָא.

וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַוְצָזוֹת נַפְשֶׁךָ. מַה זֶּה בְּצַוְצָזוֹת? אֶלָּא צַוּוֹת אַוָּת, כְּשֶׁנִּקְשֶׁרֶת עִם הָרוּחַ שֶׁבַּגַּן שֶׁלְּמַטָּה, צַוּוֹת שֶׁלְּמַטָּה מִן הַצַּוּוֹת, כְּשֶׁנִּקְשָׁרִים בַּנְּשָׁמָה שֶׁלְּמַעְלָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וְהַיְנוּ בְּצַוְצָז – אָזַד, צָוּוֹת – שְׁנַיִם, שֶׁהֵם לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בִּכְבוֹד הַנְּשָׁמָה וַדַּאי. כְּלוֹמַר, צַוְצָזוֹת, מִי יוֹרֵשׁ אֶת אֶת זֶה? נַפְשֶׁךָ, נַפְשֶׁךָ מַמָּשׁ. אַשְׁרֵי זָכְלָכֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁאֲנִי בֵּין אוֹתָם הַזּוֹבְרִים מִבָּבֶל, מִתְכַּנְּסִים אֵלַי, וְלוֹמְדִים דְּבָרִים בַּגְּלָלָה, וְהֵם מַכְנִיסִים אוֹתָם בְּזוּתָם בַּרְזֶל זָזָק, סָתוּם מִכָּל הַצְּדָדִים. כַּמָּה פְּעָמִים לִמַּדְתִּי אוֹתָם דַּרְכֵי גִּנַּת הַמֶּלֶךְ, דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ. [כַּמָּה פְּעָמִים אָמַרְתִּי לָהֶם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּדְרָכִים עֶלְיוֹנִים.]

כַּמָּה פְּעָמִים לִמַּדְתִּי אוֹתָם כָּל אוֹתָן דַּרְגּוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְכֻלָּם פּוֹזְדִים לוֹמַר דְּבָרִים הַלָּלוּ, אֶלָּא לוֹמְדִים בְּגִמְגּוּם, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים כִּבְדֵי לָשׁוֹן, כְּמוֹ אוֹתוֹ כְּבַד לָשׁוֹן שֶׁמְּגַמְגֵּם בְּפִיו.

אֲבָל לִזְכוּת אֲנִי דָּן אוֹתָם, הוֹאִיל וּפוֹזְדִים, שֶׁהֲרֵי אֲוִיר הַקָּדוֹשׁ וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ עָבְרָה מֵהֶם, וְיוֹנְקִים אֲוִיר וְרוּחַ שֶׁל רָשׁוּת אַזָּרַת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּרְאֵית עֲלֵיהֶם קָשֶׁת, וְאֵינָם כְּדָאִים לִרְאוֹת סֵבֶר פָּנָיו [שֶׁל אֵלִיָּהוּ], כָּל שֶׁכֵּן

סֵבֶר פָּנִים אֲזֵרוֹת.

אֲבָל זֶה מוֹעִיל לָהֶם שֶׁאֲנִי מְצוּי בָּעוֹלָם וַאֲנִי סִימָן [תּוֹמֵךְ] בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּזַיִי לֹא יָשַׁב הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְלֹא נִדּוֹן בַּדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, אֲזֵרַי לֹא יָקוּם דּוֹר כְּמוֹ הַדּוֹר הַזֶּה. וְעָתִיד הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִמְצָא מִי שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם, וְכָל הַפָּנִים הַזְּצוּפוֹת יִמָּצְאוּ בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. לְמַעְלָה – בַּזְּטָאֵי הַתַּזוּתוֹנִים וְהַזְּצָפָה שֶׁלָּהֶם.

וַעֲתִידִים בְּנֵי הָעוֹלָם לִצְווֹחַ, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם. יַזְזִירוּ רֹאשׁ לְכָל הָרוּחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא יָשׁוּבוּ עִם רְפוּאָה. אֲבָל רְפוּאָה אַזַּת מָצָאתִי לָהֶם בָּעוֹלָם וְלֹא יוֹתֵר, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיִּמָּצְאוּ אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְנִמְצָא בֵּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ שֶׁקֶר, כְּשֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ, בְּגָלְלוֹ מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַזּוֹתוֹנִים. וְכָל שֶׁכֵּן אִם נִכְתַּב בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וַהֲרֵי כְּבָר לָמַדְנוּ אֶת הַדָּבָר.

אוֹי לְדוֹר שֶׁהִתְגַּלָּה בֵּינֵיהֶם סֵפֶר תּוֹרָה, וְלֹא מִתְעוֹרְרִים עָלָיו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. מִי מִתְעוֹרֵר עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם בְּצַעַר יָתֵר, וְהָעוֹלָם צָרִיךְ לְמָטָר, וְצָרִיךְ לְהַגְלוֹת סֵפֶר תּוֹרָה יוֹתֵר בְּצַעַר הָעוֹלָם.

שֶׁכַּאֲשֶׁר הָעוֹלָם בְּצַעַר וּמְבַקְּשִׁים בְּנֵי אָדָם רַזְמִים עַל הַקְּבָרִים, כָּל הַמֵּתִים מִתְעוֹרְרִים עָלָיו, שֶׁהֲרֵי הַנֶּפֶשׁ מַקְדִּימָה וּמוֹדִיעָה לָרוּזַ, שֶׁהֲרֵי סֵפֶר תּוֹרָה נִמְצָא בַּגָּלוּת, שֶׁהֻגְלָה בְּצַעַר הָעוֹלָם, וְהַזַּיִים בָּאִים וּמְבַקְּשִׁים רַזְמִים.

וְאָז הָרוּזַ מוֹדִיעָה לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר וְזָס עַל הָעוֹלָם, וְזֶה עַל גָּלוּת סֵפֶר תּוֹרָה מִמְּקוֹמוֹ, וְהַזַּיִים בָּאִים לְבַקֵּשׁ רַזְמִים עַל קִבְרֵי הַמֵּתִים. אוֹי לַדּוֹר אִם צָרִיךְ סֵפֶר תּוֹרָה לְהֻגְלוֹתוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וַאֲפִלּוּ מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם עַל מַה יַּשְׁגִּיחוּ עֲלֵיהֶם.

וְאֶת זֶה לֹא יוֹדְעִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי שְׁכִינָה, כְּשֶׁגָּלְתָה גָּלוּת אַזַּרוֹנָה, עַד שֶׁלֹּא עָלְתָה לְמַעְלָה מַה כָּתוּב? (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר

מְלוֹן אֹרְזִים. אַזַּר כָּךְ בִּזְמַן שֶׁהַזַּק רַב נִמְצָא בָּעוֹלָם, הִיא נִמְצֵאת שָׁם, וּבַגָּלוּת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה שָׁם הִיא, וְהַכֹּל מִתְעוֹרְרִים עָלֶיהָ, עֲלִיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם הַבַּבְלִים הַטִּפְּשִׁים הַלָּלוּ יֵדְעוּ דְּבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת הַזָּוְכְמָה עַל מָה עוֹמֵד הָעוֹלָם, וְתוֹמְכָיו עַל מַה מִּתְרַגְּשִׁים כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בְּצַעַר, אָז יֵדְעוּ שִׁבְחוֹ שֶׁל רַב [הַמְנוּנָא] יֵיבָא הַזָּקֵן כַּאֲשֶׁר הָיָה מָצוּי בֵּינֵיהֶם וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שִׁבְחוֹ. וַהֲרֵי מָצָאנוּ דְּבָרִים שֶׁלּוֹ קְשׁוּרִים לְדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַזָּוְכְמָה, וְהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת שִׁבְחוֹ.

וְעַכְשָׁו הוֹלְכִים אַזַּר דִּבְרֵי זָוְכְמָה, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ וְאֵין מִי שֶׁקּוֹרֵא, וְעִם כָּל זֶה יֵשׁ בֵּינֵיהֶם פְּקֻזִּים בְּעִבּוּר שָׁנָה וּקְבִיעַת הֶזֶדְשִׁים, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִתַּן לָהֶם וְלֹא נִמְסַר בִּידֵיהֶם.

שָׁנִינוּ, שְׁנַיִם עָשָׂר זוֹדֶשׁ הַנָּפָשׁ הַזּוֹ מִתְקַשֶּׁרֶת בַּגּוּף בַּקֶּבֶר, וְנִדּוֹנִים בְּדִין אֶזֶד, פָּרַט לְאוֹתָהּ נָפָשׁ שֶׁל הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוָהּ, וְנִמְצֵאת בַּקֶּבֶר וְיוֹדַעַת בַּצַּעַר שֶׁלּוֹ, וּבְצַעַר הַזּוֹזִים יוֹדַעַת [לֹא יוֹדַעַת], וְלֹא מִשְׁתַּדֶּלֶת עֲלֵיהֶם.

וְאַזַּר שְׁנַיִם עָשָׂר זוֹדֶשׁ מִתְלַבָּשֶׁת בִּלְבוּשׁ אֶזֶד, וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, וְיוֹדַעַת מִן הָרוּוַז מַה שֶּׁהִיא יוֹדַעַת, וּמִשְׁתַּדֶּלֶת עַל הַצַּעַר שֶׁל הָעוֹלָם, וּלְבַקֵּשׁ רַזְזַמִּים, וְלָדַעַת אֶת צַעֲרָם שֶׁל הַזּוֹזִים.

וּמִי מִתְעוֹרֵר לְכָל זֶה? בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק שֶׁמּוֹדִיעַ לוֹ כָּרָאוּי, וְאוֹתוֹ צַדִּיק נוֹדָע בֵּינֵיהֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, צַדִּיק אֶזֶד נִשְׁאָר בָּעוֹלָם, בֵּין הַזּוֹזִים וּבֵין הַמֵּתִים הוּא נוֹדָע, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם מַכְרִיזִים עָלָיו בֵּינֵיהֶם, וּכְשֶׁיֵּשׁ יוֹתֵר צַעַר בָּעוֹלָם וְהוּא לֹא יָכוֹל לְהָגֵן עַל הַדּוֹר, הוּא מוֹדִיעַ לָהֶם אֶת צַעַר הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁלֹּא נִמְצָא צַדִּיק בָּעוֹלָם שֶׁמַּכְרִיזִים עָלָיו בֵּינֵיהֶם, וְלֹא נִמְצָא [בֵּינֵיהֶם] מִי שֶׁיְּעוֹרֵר אוֹתָם בַּצַּעַר שֶׁל הָעוֹלָם אֶלָּא סֵפֶר תּוֹרָה, אָז מִתְעוֹרְרִים עָלָיו עֲלִיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וּצְרִיכִים כֻּלָּם לְהִמָּצֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן בִּתְשׁוּבָה. וְאִם לֹא נִמְצְאִים, מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם בַּעֲלֵי הַדִּין, וַאֲפִלּוּ רוּוַז שֶׁל גַּן עֵדֶן מִתְעוֹרְרִים עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם סֵפֶר תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

שָׁנִינוּ, וְשָׁכַחְתִּי עִם אַבַּיֵי – בְּגוּף, בְּנֶפֶשׁ, בְּרוּחַ, בִּנְשָׁמָה, בְּמֶרְכָּבָה אַחַת, בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה אֲטוּמִים מֵהַכֹּל בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם, וְאֵיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמִים בְּכָל זְמַן וְעִדָּן, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׂגִּיחַ.

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם נִכְנֶסֶת רוּחַ אַחַת לִמְעֶרֶת הַמַּכְפֵּלָה, וְנוֹשֶׁבֶת בְּקִבְרֵי הָאָבוֹת, וּמִתְרַפְּאִים כָּל הָעֲצָמוֹת וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, וְאוֹתָהּ רוּחַ מַשְׁפִּיעָה טַל מִלְמַעְלָה מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, מָקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ [וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר] אוֹתוֹ הַטַּל מֵהֶם, מִתְעוֹרְרִים הָאָבוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

וְלָמַדְנוּ שֶׁיּוֹרֵד אוֹתוֹ הַטַּל בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה, וּמַגִּיעַ לְגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל רוֹחֲצִים בִּבְשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וּמִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחַת שֶׁכְּלוּלָה בְּשִׁבְעִי אֲוִירוֹת, וְעוֹלָה וּמְשׁוֹטֶטֶת בֵּין הַבְּשָׂמִים, וְנִכְנֶסֶת בְּפָתַח הַמְּעָרָה, וְאָז מִתְעוֹרְרִים הָאָבוֹת, הֵם וְזִוּוּגֵיהֶם, וּמְבַקְּשִׁים רַחֲמִים עַל בְּנֵיהֶם.

וְכַאֲשֶׁר נִמְצָא צַעַר בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם יְשֵׁנִים עַל זֻהֲמָאֵי הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ טַל לֹא שׁוֹפֵעַ וְלֹא נִמְצָא, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר סֵפֶר תּוֹרָה כָּרָאוּי בָּעוֹלָם, וְהַנֶּפֶשׁ מוּדִיעָה לָרוּחַ, וְהָרוּחַ לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אָז יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ עַל כִּסֵּא רַחֲמִים, וְשׁוֹפֵעַ מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁפּוֹעֵעַ שֶׁל טַל הַבְּדוֹלַח, וּמַגִּיעַ לְרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, וּמִתְבָּרְכִים הָאָבוֹת. וְשׁוֹפֵעַ אוֹתוֹ טַל לְאוֹתָם יְשֵׁנִים, וְאָז כֻּלָּם מִתְזַבְּרִים [מִתְבָּרְכִים]. וְזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם.

וְלָמַדְנוּ, לֹא זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם עַד שֶׁמּוֹדִיעַ לָאָבוֹת, וּבִשְׁבִילָם הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וְהַרֵי מָצָאנוּ דְּבָרִים בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אוֹתוֹ עֶלְיוֹן, שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ עֵצָה שֶׁל זְכוּתָהּ שֶׁל הַכֹּל.

וְרַב הַמְנוּנָא, כָּךְ גָּלָה וְאָמַר, שֶׁהַרֵי הֶרְאוּ לוֹ שֶׁרְזֵל עָשְׂתָה יוֹתֵר, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים בְּכָל זְמַן שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ, מִכֻּלָּם, וְסוֹד הַדָּבָר – אֶרֶז וְכַפֶּרֶת בְּזֶלְקָלּוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין, שֶׁנּוֹלַד בַּדֶּרֶךְ, וּשְׁכִינָה עַל הַכֹּל.

וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. מַה זֶּה רֹאשׁ הַמִּטָּה? זוֹ הַשְּׁכִינָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֵס וְזָלִילָה, אֶלָּא אֵלָיו כָּרַע וְהִשְׁתַּחֲוָה. אֶלָּא בֹּא רְאֵה, מִטָּה זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה. רֹאשׁ הַמִּטָּה מַה זֶּה? זֶה יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמִּטָּה הַקְּדוֹשָׁה. עַל רֹאשׁ – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, מִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל לְשֶׁלּוֹ הוּא הִשְׁתַּחֲוָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן הוּא לֹא הָיָה זוֹלֶה, שֶׁהֲרֵי אַזַּר כָּךְ כָּתוּב וַיְהִי אַזַּר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ זוֹלֶה, וּבְשָׁעָה שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה לֹא הָיָה זוֹלֶה, וְעַל שֶׁיָּדַע שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עָלָה לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה כְּסֵא שָׁלֵם, מִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁתַּחֲוָה לְאוֹתָהּ מֶרְכָּבָה, כִּסֵּא עֶלְיוֹן, שְׁלֵמוּת הָאֵילָן הַגָּדוֹל וְהֶחָזָק שֶׁנִּקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְעַל זֶה וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. וַדַּאי עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, שֶׁהֲרֵי עָלָה לִמְקוֹמוֹ וְהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. רַבִּי זְזָיָא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ז) כָּל זֶה נִסִּיתִי בַּחָכְמָה אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי. הֲרֵי שָׁנִינוּ, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָרַשׁ אֶת הַלְּבָנָה מִכָּל צְדָדֶיהָ, וּבְיָמָיו עָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת אוֹתָהּ הַלְּבָנָה שֶׁהִתְבָּרְכָה מֵהַכֹּל, וּכְשֶׁרָצָה לַעֲמֹד עַל הַנְּהָגוֹת הַתּוֹרָה אָמַר, אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יַעֲקֹב אָמַר וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וּנְשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבֻרָתָם. שָׁם שָׁנִינוּ, מִי שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּרֵשׁוּת אַוֵּרֶת, וְגוּפוֹ נִקְבָּר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כָּתוּב עָלָיו (ירמיה כ) וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה. וַיַּעֲקֹב אָמַר וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבֻרָתָם, וְנִשְׁמָתוֹ יָצְאָה בְּרֵשׁוּת אַוֵּרֶת?!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שׁוֹנֶה יַעֲקֹב, שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה אֲחוּזָה בּוֹ וּדְבוּקָה בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מו) אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה – לָדוּר עִמְּךָ בַּגָּלוּת, וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה – לְזַוֵּג בִּי אֶת נִשְׁמָתְךָ וּלְקַבֵּר אֶת גּוּפְךָ בְּקִבְרֵי אֲבוֹתֶיךָ. מַה זֶּה אוֹמֵר? [אַף עַל גַּב שֶׁ] [שֶׁהֲרֵי לֹא] יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּרֵשׁוּת אַוֵּרֶת. [וְעַל

זֶה וְאָנֹכִי אַעֲלְךָ גַּם עָלֹה כָּתוּב.]

וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. יוֹסֵף וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הוּא בְּכוֹר שֶׁל הִרְהוּר הַלֵּב, בְּכוֹר שֶׁל טִפָּה רִאשׁוֹנָה הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִשּׁוּם שֶׁיָּדַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סֵתֶר זֶה, הִתְבַּשֵּׂר לוֹ בְּיוֹסֵף, שֶׁהֲרֵי כָּל אַהֲבָתוֹ בּוֹ הָיְתָה תְלוּיָה.

יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ, מַה זֶּה אוֹמֵר? אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בִּשְׁבִיל כְּבוֹד יַעֲקֹב, וּלְבַשֵּׂר לוֹ שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף קַיָּם וְיִמָּצֵא אֶצְלוֹ בְּמִיתָתוֹ. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, לָמַדְתִּי דָּבָר, וַאֲנִי מְזוּזָד לְגַלּוֹתוֹ, וּבְמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם נִמְצֵאת זְכוּתָה. בָּא רַבִּי אַבָּא, [וְנָשְׁקוֹ] וְהִכָּה בּוֹ. אָמַר לוֹ, אֱמֹר דְּבָרֶיךָ וְזַגֵּר כְּלֵי זֵינֶיךָ. בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן דְּבָרִים מִתְגַּלִּים.

אָמַר, לָמַדְתִּי מִפִּרְקֵי רַבִּי יֵיסָא הַזָּקֵן בְּהַנְהָגוֹת הָעוֹלָם, בֶּן אָדָם שָׁווֹכֶה לִבֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה, צָרִיךְ לָשִׂים עָפָר עַל עֵינָיו כְּשֶׁנִּקְבָּר, וְזֶהוּ כְּבוֹדוֹ, לְהַרְאוֹת שֶׁהָעוֹלָם נִסְתָּר מִמֶּנּוּ, וְהוּא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזּוֹזְתָיו.

מִשּׁוּם שֶׁעֵינֵי הָאָדָם, מַרְאֶה הָעוֹלָם נִרְאֶה בָּהֶם, וְכָל הַגְּוָנִים כָּךְ הֵם שֶׁסְּבִיבוֹ: הַלָּבָן שֶׁבּוֹ הוּא הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹקְיָנוֹס, שֶׁמַּקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּכָל הַצְּדָדִים. גָּוֶן אַזּוּר הוּא הַיַּבָּשָׁה [שֶׁמַּקָּפַת] שֶׁמּוֹצִיאָה מַיִם, וְהַיַּבָּשָׁה עוֹמֶדֶת בֵּין הַמַּיִם, כָּךְ הוּא הַגָּוֶן בֵּין הַמַּיִם.

גָּוֶן אַזּוּר שְׁלִישִׁי הוּא בָּאֶמְצַע שֶׁלּוֹ, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא אֶמְצַע הָעוֹלָם. גָּוֶן רְבִיעִי הוּא מַרְאֶה שֶׁל כָּל הָעַיִן, וְנִקְרָא בַּת עַיִן, שֶׁבְּאוֹתוֹ בַּת עַיִן נִרְאֶה הַפַּרְצוּף, וְהַמַּרְאֶה הַנִּכְבָּד מִכֹּל זוֹ צִיּוֹן, שֶׁהִיא נֶקְדָּה אֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, שֶׁמַּרְאֶה כָּל הָעוֹלָם נִרְאֶה שָׁם, וְשָׁם שׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הַיְפִי שֶׁל הַכֹּל וּמַרְאֶה שֶׁל הַכֹּל, וְהָעַיִן הַזּוֹ הִיא יְרֻשַּׁת הָעוֹלָם. וְלָכֵן זֶה עוֹזֵב אוֹתָהּ וְזֶה נוֹטֵל אוֹתָהּ וְיוֹרֵשׁ אוֹתָהּ.

אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל דָּבָר נִסְתָּר יוֹתֵר הוּא, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם, נַפְשׁוֹ נִסְתֶּרֶת עִמּוֹ, וְעַד שֶׁלֹּא יוֹצֵאת, עֵינֵי הָאָדָם רוֹאוֹת מַה שֶּׁרוֹאוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ (שמות לג)

כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וָחָי – בְּחַיֵּיהֶם לֹא רוֹאִים, אֲבָל בְּמִיתָתָם רוֹאִים.

וְעֵינָיו פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁרָאָה, וְאוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו צְרִיכִים לָשִׂים יָד עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, מִשּׁוּם מַה שֶּׁלִּמַּדְנוּ בְּסוֹד נִימוּסֵי הָעוֹלָם, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעֵינָיו נִשְׁאָרוֹת פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה נִכְבָּד שֶׁרָאָה – אִם זָכָה לְבֵן, הַבֵּן מַקְדִּים לָשִׂים יָדוֹ עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מַרְאֶה אַוֵּר לֹא קָדוֹשׁ מִזַּדְמִין כְּנָגְדּוֹ, וְהָעַיִן שֶׁרָאֲתָה כָּעֵת מַרְאֶה קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, לֹא תִסְתַּכֵּל בְּמַרְאֶה אַוֵּר.

וְעוֹד, שֶׁאוֹתָהּ נֶפֶשׁ סְמוּכָה כְּנָגְדּוֹ בַּבַּיִת, וְאִם הָעַיִן נִשְׁאֶרֶת פְּקוּחָה וְאוֹתוֹ מַרְאֶה אַוֵּר יִשְׁרֶה עַל עֵינָיו – בְּכָל מַה שֶּׁמִּסְתַּכֵּל מִתְקַלְקֵל, וְאֵין זֶה כְּבוֹד הָעַיִן, וְכָל שֶׁכֵּן מִקְרוֹבָיו, וְכָל שֶׁכֵּן מִן הַמֵּת, שֶׁאֵין כְּבוֹדוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ וּלְהַשְׁרוֹת עַל עֵינָיו דָּבָר אַוֵּר. לְאַוֵּר כָּךְ מִתְכַּסֶּה בְּעָפָר, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּבָרִים עַל דִּין הַקֶּבֶר מַהוּ, וְכָבוֹד הוּא שֶׁיִּסְתֹּם הָעַיִן מֵהַכֹּל עַל יְדֵי בְּנוֹ שֶׁהִשְׁאִיר בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים, הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת מֵהַבַּיִת לַקֶּבֶר, וּמֵהַקֶּבֶר לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו, וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם נִדּוֹנִים כְּאָזְדּ הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּעוֹלָם וְיַשְׁגִּיחַ לְעוֹרֵר אֶת הַלֵּב.

אַוֵּר כָּךְ הַגּוּף נִטְרָד, וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וּמִתְרַחֶקֶת בַּגֵּיהִנֹּם, וְיוֹצֵאת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וּמְבַקֶּרֶת אֶת קִבְרוֹ, עַד שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּמַה שֶּׁמִּתְלַבֶּשֶׁת.

אַוֵּר שְׁנַיִם עָשָׂר וְזַדְשׁ כֻּלָּם נָזִים. הַגּוּף נִשְׁאָר [נָזוּ] בָּעָפָר. הַנֶּפֶשׁ נִצְרֶרֶת וּמְאֹרָה בְּרוּחַ, בַּמַּלְבּוּשׁ שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת. הָרוּחַ מִתְעַנֶּגֶת בְּגַן עֵדֶן, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה לִצְרוֹר שֶׁל עֶגֶ כָּל הָעֲנוּגִים, וְהַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה לְזִמְנִים יְדוּעִים.

בֹּא רְאֵה, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מוּדָעִים עַל מָה עוֹמְדִים, וְנִשְׁכָּחִים מֵהֶם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה. שֶׁיֵּשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַעְלָה, וְיֵשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לְמַטָּה, וְיֵשׁ מִצְוֹת תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נִכְבָּד לָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל צָרִיךְ לוֹ

לָאָדָם, וּמִיָּמָיו מַמָּשׁ כֻּלָּם נִתְקָנִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

רַבִּי יְהוּדָה הַזָּקֵן הִתְרַגֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ יוֹם אֶחָד, וְהֶרְאוּ לוֹ בַּזַּלּוּמוֹ דְּמוּת אַוָּזַת מֵאוֹר שֶׁלּוֹ, זְזָקָה, שֶׁוּוהֶרֶת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. אָמַר לָהֶם, מַה זֶּה? אָמְרוּ לוֹ, לְבוּשׁ שֶׁלְּךָ לַמָּדוֹר הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה שָׂמֵחַ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יוֹם וָיוֹם רוּחוֹת הַצְּדִיקִים יוֹשְׁבִים בִּלְבוּשֵׁיהֶם שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת בְּגַן עֵדֶן וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בַּתְּחִלָּה מַה כָּתוּב? וַיִּשְׁתַּחֲווּ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מִי הַמִּטָּה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. רֹאשׁ הַמִּטָּה – זֶה צַדִּיק. עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁיַּעֲקֹב לְשֶׁלּוֹ הִשְׁתַּחֲוָה, לְאוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹ, מִשּׁוּם כֵּן וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה.

אַוָּזַר כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב יָדַע, שֶׁהַרֵי בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה הִשְׁתַּלֵּם, וְדַרְגָּתוֹ הִיא לְמַעְלָה עִם הָאָבוֹת, וְהוּא לְבַדּוֹ תִּקּוּן שָׁלֵם, הִתְזַזֵּק לִבּוֹ וְשָׂמַח, וְהִתְוַזֵּק בְּרָצוֹן עֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיִּתְזַזֵּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמִּטָּה, עַל הַמִּטָּה מַמָּשׁ, שֶׁהַרֵי בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר הִשְׁתַּלֵּם. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּמִשְׁנָתֵנוּ בֵּאַרְנוּ, הֲרֵי שֶׁשָּׁנִינוּ בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים בְּשָׁנָה הָעוֹלָם נִדּוֹן: בְּפָסַח עַל הַתְּבוּאָה, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, וּבֶחָג נִדּוֹנִים עַל הַמַּיִם. הֲרֵי בְּאַרְנוּ דְּבָרִים, וְסוֹד הַמִּשְׁנָה בֵּאַרְנוּ, בְּפָסַח עַל הַתְּבוּאָה וְכוּ', כְּנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, סוֹד הָאָבוֹת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ.

בְּפָסַח עַל הַתְּבוּאָה, שֶׁכָּךְ זֶה מַמָּשׁ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ דָּבָר זֶה, עַל מַה בָּאָה מִצָּה בְּפָסַח, וַהֲרֵי דִּין הוּא, דִּין הַמַּלְכוּת דִּין, וְזוֹ הָרִאשׁוֹנִית שֶׁהִתְזַזִּילוּ יִשְׂרָאֵל לְהִכָּנֵס בַּזֵּלֶק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְבַעֵר מֵהֶם זְמַן, שֶׁהִיא

טָעֲיוּת אֲזוֹרוֹת שֶׁמְּמַנִּים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁנִּקְרָאִים אֱלֹהִים אֲזוֹרִים, אֱלֹהֵי נֵכָר, וְנִקְרָאִים זָמִין, יֵצֶר הָרָע, וּלְהַכָּנֵס בַּמַּצָּה, זוֹלֵק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָמָּה תְּבוּאָה? [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר תְּבוּאָתָהּ בְּהֵ״א, רָמָז לְהֵ״א רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ] לָכֵן בְּפָסוּז נְדוֹנִים עַל הַתְּבוּאָה, וּבֵאַרְנוּ שֶׁהָעוֹלָם נָדוֹן עַל דִּין שֶׁל הֵ״א.

בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן. פֵּרוֹת הָאִילָן?! פֵּרוֹת הָאִילָנוֹת צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה פֵּרוֹת הָאִילָן? אֶלָּא זֶהוּ הָאִילָן הַגָּדוֹל וְהֶחָזָק לְמַעְלָה. פֵּרוֹת הָאִילָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (הושע יד) אֲנִי כִּבְרוֹשׁ רַעֲנָן מִמֶּנִּי פִּרְיְךָ נִמְצָא.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן. שָׁנִינוּ, רֹאשׁ הַשָּׁנָה זֶהוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וּמִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה? זֶה יְצָזָק שֶׁנִּקְרָא רֹאשׁ, שֶׁהוּא רֹאשׁ אֶזֶד שֶׁל הַמֶּלֶךְ [לְמַעְלָה], מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁנָה, לָכֵן כָּל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהֲרֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שׁוֹרֶה יְצָזָק.

וּבֶזֶג נְדוֹנִים עַל הַמַּיִם, זוֹהִי רֵאשִׁית [שֶׁל רֹאשׁ] שֶׁל יְמִין הַמֶּלֶךְ, וְעַל זֶה שְׁמוּזַת הַמַּיִם נִמְצֵאת בַּכֹּל בְּשָׁעָה שֶׁמְּנַסְּכִים מַיִם וְשׁוֹאֲבִים אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁמַּיִם זֶה יָדוּעַ, וְעַל זֶה בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים אֵלּוּ הַכֹּל נִמְצָאִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בַּדְּבָרִים, הַכֹּל נִמְצָא בַּפָּרָקִים הַלָּלוּ, אַבְרָהָם, יְצָזָק וְיַעֲקֹב, דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּבְאֵלֶּה הָעוֹלָם נָדוֹן, וּבְאַרְבָּעָה פָּרָקִים בְּנֵי אָדָם נְדוֹנִים בַּיָּמִים שֶׁנִּמְצָאִים בָּעוֹלָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הַסְּפָרִים נִפְתָּחִים וְהַמַּעֲשִׂים נִכְתָּבִים, וְאֵין מִי שֶׁיְּיַשִּׁים לֵב, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנַיִם. וְהַתּוֹרָה מְעִידָה בּוֹ בְּכָל יוֹם, וְקוֹל קוֹרֵא בְּזַוְזִיל, (משלי ט) מִי פֶתִי יָסֵר הֵנָּה וְזָסַר לֵב אָמְרָה לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיַּקְשִׁיב לְקוֹלוֹ.

לְמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם קָם בַּבֹּקֶר, עֵדִים עוֹמְדִים כְּנֶגְדּוֹ וּמְעִידִים בּוֹ, וְהוּא אֵינוֹ מַשְׂגִּיחַ. הַנְּשָׁמָה מְעִידָה עָלָיו בְּכָל זְמַן וּבְכָל שָׁעָה. אִם הִקְשִׁיב – יָפֶה, וְאִם לֹא – הַסְּפָרִים פְּתוּחִים וְהַמַּעֲשִׂים נִכְתָּבִים. אָמַר רַבִּי זְזִיָּא,

אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁאֵינָם פּוֹזְרִים מִן הַדִּין לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כוז) וְצַדִּיקִים כִּכְפִיר יִבְטָחוּ. וְכָתוּב (תהלים לז) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ.

רַבִּי זְוְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (בראשית טו) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לָבוֹא וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל אַבְרָם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בְּאַרוּהוּ, אֲבָל זֶה יוֹם הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הָאָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁשָּׁנִינוּ, [אוֹתוֹ יוֹם] הַזְּמַן שֶׁמַּגִּיעַ שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ [יוֹם] זְמַן יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל, שֶׁנִּזְשָׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ מִן הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) עַד אֲשֶׁר לֹא תֻזְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ, זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּמְנַעַת מִבֶּן הָאָדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד שֶׁלֹּא יָצָא מִן הָעוֹלָם, וְרוֹאָה שֶׁהַצֶּלֶם שֶׁנִּמְנָע מִמֶּנּוּ וְלֹא נִרְאֶה.

מָה הַטַּעַם נִמְנָע מִמֶּנּוּ? מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹלָה וּמֻעֶבֶּרֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא נִרְאֵית. שֶׁלֹּא תֹאמַר, שֶׁכְּשֶׁמֵּת אָדָם וְנֶזְלָשׁ, נְשָׁמָה זוֹ מֻעֶבֶּרֶת מִמֶּנּוּ, אֶלָּא כְּשֶׁהוּא בְּזַיָּיו בְּכוֹזוֹ, מֻעֶבֶּרֶת מִמֶּנּוּ [וְנֶזְלָשׁת] נְשָׁמָה זוֹ וְלֹא מְאִירָה לָרוּזַ, וְהָרוּזַ לֹא מְאִירָה לַנָּפֶשׁ, וְאָז מֻעֶבָּר מִמֶּנּוּ הַצֶּלֶם וְלֹא מֵאִיר לוֹ. [אֶלָּא] מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם כֻּלָּם מַכְרִיזִים עָלָיו, וַאֲפִלּוּ צִפָּרֵי הַשָּׁמַיִם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנְּשָׁמָה זוֹ עָלְתָה מִמֶּנּוּ, וְהָרוּזַ לֹא מְאִירָה לַנָּפֶשׁ, וְאָז הַנָּפֶשׁ נֶזְלָשֶׁת, וְהַמַּאֲכָל וְכָל תַּאֲוֹת הַגּוּף עוֹלִים מִמֶּנּוּ וּמֻעֶבָּרִים.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַאֲפִלּוּ כָּל פַּעַם שֶׁנּוֹפֵל אִישׁ בְּבֵית זְכִיּוֹ וְלֹא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, הַנְּשָׁמָה מֻעֶבֶּרֶת וְעוֹלָה מִמֶּנּוּ, וְאָז הָרוּזַ לֹא מְאִירָה לַנָּפֶשׁ, עַד שֶׁדָּנִים דִּינוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְאִם דָּנִים אֶת הָאִישׁ לְטוֹב, אָז הַנְּשָׁמָה זְוֻוֶּרֶת לִמְקוֹמָהּ וּמְאִירָה לַכֹּל. הֲרֵי בִּזְמַן שֶׁעוֹמֵד הַדָּבָר בְּדִין, וּבִזְמַן שֶׁלֹּא עוֹמֵד הַדָּבָר בְּדִין, שְׁלֹשִׁים יוֹם מַקְדִּימָה הַנְּשָׁמָה לַכֹּל, וְהַצֶּלֶם מֻעֶבָּר מִמֶּנּוּ.

שָׁנִינוּ, בִּזְמַן שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, מַעֲלִים אֶת נִשְׁמָתוֹ לְבֵית דִּין וְדָנִים אוֹתָהּ עַל פִּי דְּבָרֶיהָ, וְהִיא מְעִידָה בַּכֹּל וּמְעִידָה בְּכָל רַעְיוֹנוֹת הָאָדָם, וּבַמַּעֲשִׂים לֹא מְעִידָה, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם כְּתוּבִים בַּסְּפָרִים, וְכֻלָּם דָּנִים אֶת הָאָדָם.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שָׁדָנִים אֶת הָאָדָם לְמַעְלָה, אָז דּוֹזֵק הַגּוּף נִמְצָא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַזְּמַנִּים.

אִם דָּנִים אוֹתוֹ לְטוֹבָה, אָז מַרְפִּים מִמֶּנּוּ, וְזֶעָה נִבְקַעַת עַל הַגּוּף, וְהַנְּשָׁמָה זוֹעֶרֶת אַזַּר כָּךְ וּמְאִירָה לַכֹּל, וְלֹא עוֹלֶה אָדָם מִבֵּית זְקִיּוֹ לְעוֹלָמִים עַד שֶׁדָּנִים דִּינוֹ לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כַּמָּה וַיְבֵי עוֹלָם, כַּמָּה רִשְׁעֵי עוֹלָם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיזַז בְּדִין הָאָדָם, אַף עַל גַּב שֶׁכְּעֵת לֹא זוֹכֶה, וְהוּא רוֹאֶה שֶׁאַזַּר כָּךְ יִזְכֶּה – דָּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה. אוֹ לְפָעָמִים שֶׁמּוֹלִיד בֵּן שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתוֹ לְטוֹבָה.

וְכָל מַעֲשָׂיו וְדִינָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטוֹבָה, וּמַשְׁגִּיזַז בְּהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב ((יזזקאל לג) וַאֲנִי נָאם ה׳ וְגוֹ׳ אִם אָזוֹפֵץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ. וּבְגִלַּל זֶה כָּל אוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁעוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתָם לְטוֹבָה.

וְלִפְעָמִים אוֹתָם הַזְּלָאִים נִשְׁלָם זְמַנָּם מִלִּשְׁרוֹת שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים מב) וְזֶלָאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים, שֶׁעָשׂוּ אֱמוּנָה, שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹרִים עַל הָאָדָם מִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ לְאַזַּר שֶׁהִשְׁלִימוּ זְמַנָּם, בֵּין לְצַדִּיקִים, בֵּין לִרְשָׁעִים, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּדִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת. אִם לֹא יוּכַל לִרְאוֹת, אָז מַה זֶּה וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא שֶׁרָאָה בְּרוּזַז הַקָּדֶשׁ אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, שֶׁהֵם יָרְבָעָם וְזַבְרִיו, שֶׁיַּרְבָּעָם עָשָׂה שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב וְאָמַר (מלכים–א יב) אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן מִי אֵלֶּה, מִי הוּא שֶׁעָתִיד לוֹמַר אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ כַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְלָכֵן וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף.

מִכָּאן שֶׁצַּדִּיקִים רוֹאִים מַעֲשֶׂה לְמַרְזוּזוֹק, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר אוֹתָם בַּעֲטָרָתוֹ. מָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה לְמַרְזוּזוֹק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, שֶׁהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה כָּל הַמַּעֲשִׂים עַד שֶׁלֹּא עוֹשִׂים אוֹתָם, וְכֻלָּם עוֹבְרִים לְפָנָיו.

כְּמוֹ זֶה כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, כֻּלָּם הִתְיַצְּבוּ וְעָמְדוּ לְפָנָיו עַד שֶׁלֹּא יָבְאוּ לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא) קֹרֵא הַדֹּרוֹת מֵרֹאשׁ, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם, עַד שֶׁלֹּא יֵרְדוּ, כֻּלָּם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּדְּמוּת שֶׁעוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת, שֶׁכָּתוּב (שם מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא.

גַּם כָּךְ הַצַּדִּיקִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְאֶה לָהֶם כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם עַד שֶׁלֹּא יָבְאוּ וְיִמָּצְאוּ בָּעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאָדָם [זֶה אָדָם] שֶׁהָיָה רִאשׁוֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת עַד שֶׁלֹּא יָבְאוּ, כַּכָּתוּב (בראשית ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת [אָדָם], שֶׁשָּׁנִינוּ, הֶרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם. וְכֵן לְמֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (דברים לד) וַיַּרְאֵהוּ ה׳ אֶת כָּל הָאָרֶץ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ כָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם וְכל אוֹתָם מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם וְכָל שְׁאָר הַנְּבִיאִים עַד שֶׁלֹּא יָבְאוּ לָעוֹלָם.

גַּם כָּאן, וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה לְמֵרְזוּחַ וְהַזַּדְעָזֵעַ, וְאָמַר מִי אֵלֶּה? וּפָסוּק זֶה מַשְׁלִים לִשְׁנֵי צְדָדִים, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. וְלָכֵן הֵשִׁיב יוֹסֵף וְאָמַר, בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ? שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה הֶרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם אֶת זַרְעֶךָ. גַּם – לְרַבּוֹת אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמַר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר וְגוֹ׳. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, שֶׁלֹּא מָצָאנוּ כָּאן בְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף, אֶלָּא אֶת בָּנָיו. אִם לְבָנָיו, אָז צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּתוּב וַיְבָרֵכֵם, אָז מַה זֶּה וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, וְלֹא מָצָאנוּ כָּאן שֶׁיּוֹסֵף הִתְבָּרֵךְ?

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, דַּוְקָא אֶת, כָּתוּב אֶת יוֹסֵף, הַבְּרָכָה שֶׁל בָּנָיו הָיְתָה, וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרְכִים בָּנָיו, הוּא מִתְבָּרֵךְ. שֶׁבְּרָכָה שֶׁל בָּנָיו שֶׁל אָדָם בִּרְכָתוֹ הִיא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף, דַּוְקָא אֶת, שֶׁבֵּרַךְ אֶת אוֹת הַבְּרִית, סוֹד [הַבְּרִית מִשּׁוּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה, אָז בֵּרַךְ לְאוֹתוֹ מָקוֹם סוֹד] הַבְּרִית שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר, וְלָכֵן נִקְרָא צַדִּיק. אֶת שֶׁל יוֹסֵף, סוֹד הַבְּרִית שֶׁעוֹמֶדֶת עִם יוֹסֵף.

הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו. הָאֱלֹהִים – זֶה סוֹד הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, בְּרִית קֹדֶשׁ. אֲבֹתַי לְפָנָיו – דַּוְקָא לְפָנָיו, שֶׁאוֹתָם רֹאשׁוֹנִים עֶלְיוֹנִים מִלְּפָנֵי סוֹד שֶׁלָּנוּ, אַבְרָהָם וְיִצְחָק, שֶׁהֵרֵי מֵהֶם נָזוֹן וְיוֹנֵק אוֹתוֹ [מֵאוֹתוֹ] מָקוֹם.

הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי, מָה הַטַּעַם פַּעַם אַחֶרֶת הָאֱלֹהִים? אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, וְכָאן בֵּרַךְ אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים זָרִים, מִקּוֹר הַזָּרִים שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת, וְלָכֵן הִזְכִּיר עַצְמוֹ בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָמַר הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִמְּקוֹר הַזָּרִים יַעֲקֹב לָקַח אוֹתָן, וְכֵיוָן שֶׁהוּא לָקַח אוֹתָן, מָקוֹם זֶה לָקַח בְּרָכוֹת, וְהַכֹּל תָּלוּי [בַּזָּכָר] בַּדִּבּוּר, וְעַל זֶה וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף כָּתוּב.

לָכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ בְּרָכוֹת, צָרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְבָּרֵךְ בַּהַתְוָלָה, וְאַזַּר כָּךְ מִתְבָּרְכִים הָאֲזָרִים. וְאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִתְבָּרֵךְ בַּהַתְוָלָה, אוֹתָן בְּרָכוֹת לֹא מִתְקַיְּמוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יַעֲקֹב, שֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ אָבִיו וְלֹא בֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְוָלָה – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, לֹא בֵּרְכוֹ עַד שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְוָלָה. כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהַתְוָלָה, הוּא בֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳. כָּאן עוֹמֶדֶת בְּרָכָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳. הִתְבָּרֵךְ בִּקְיוּם הַבְּרָכוֹת, וְאַזַּר כָּךְ אַזָּרָיו וְיִתֶּן לְךָ וְגוֹ׳. כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ שָׂדֶה הִתְקַיֵּם בַּעֲמִידַת הַבְּרָכוֹת, [בִּבְרָכוֹתָיו. מִיָּד בֵּרְכוֹ וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים, שֶׁאוֹתוֹ שָׂדֶה סוֹד] שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת, אַזַּר שֶׁהוּא הִתְקַיֵּם בִּבְרָכוֹתָיו.

כְּמוֹ זֶה בֵּרַךְ יַעֲקֹב בַּתְּוֹזְלָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַזַּר כָּךְ בֵּרַךְ אֶת בָּנָיו. בֹּא רְאֵה, בַּבֹּקֶר צָרִיךְ אָדָם לְהַקְדִּים בְּרָכוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאַזַּר כָּךְ לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, וַהֲרֵי הַקַּמְנוּ בַּבֹּקֶר יאכַל עַד וְגוֹ'.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת אוֹתָם בְּנֵי יוֹסֵף, רָאָה בְּרוּזַ הַקָּדֵשׁ שֶׁעָתִיד לָצֵאת מֵאֶפְרַיִם יָרְבְעָם בֶּן נְבָט. פָּתַזוּ וְאָמַר מִי אֵלֶּה? מַשְׁמַע [מַה שׁוֹנָה] שֶׁאָמַר בַּעֲבוֹדָה זוֹ שֶׁל צַד עֲבוֹדָה זָרָה אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא סוֹד הוּא, כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרָע, וּמִצַּד אוֹתָהּ רוּזַ טֻמְאָה אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, וְיֵשׁ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וּכְשֶׁמְּזַדְּוְגִים נִקְרָאִים אֵלֶּה, וְהֵם מְזַדְּמְנִים בָּעוֹלָם בְּכָל אוֹתָם צְדָדִים שֶׁלָּהֶם.

וְרוּזַ הַקֹּדֶשׁ נִקְרֵאת זֹאת, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית, רֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד בָּאָדָם. וְכֵן זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ – זֶה ה'. [הוּא ה'] אֲבָל אֵלֶּה נִקְרָאִים אֵלֶּה, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות לוז) אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה מט) גַּם אֵלֶּה תִּשְׁכַּזְנָה, וְאָנֹכִי – סוֹד שֶׁל זֹאת – לֹא אֶשְׁכָּזֵךְ, וְכָתוּב (איכה א) עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה, שֶׁאוֹתוֹ הַזּוֹטָא גָּרַם לָהֶם לִבְכּוֹת כַּמָּה בְכִיּוֹת. דָּבָר אַזַּר עַל אֵלֶּה אֲנִי – מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְמָקוֹם זֶה לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל וּלְהַזְרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט, [כָּתוּב עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה. סוֹד הַדָּבָר – זֶה צַד הַטֻּמְאָה שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט] אֲנִי בוֹכִיָּה, זוֹ רוּזַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּקְרֵאת אֲנִי.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (דברים כוז) אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, שֶׁכָּל אֵלֶּה לֹא מִתְקַיְּמִים אֶלָּא מִתּוֹךְ אֵלֶּה שֶׁשָּׁם כָּל הַקְּלָלוֹת שְׁרוּיוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁהוּא אָרוּר, וְלָכֵן הַקְּדִים וְאָמַר אֵלֶּה, שֶׁעוֹמֵד לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי הַבְּרִית.

אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה' (ויקרא כו), מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִצְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה לְטַהֵר אֶת הָאָדָם, וְלֹא יִסְטֶה מִדַּרְכּוֹ זוֹ, וְיִשָּׁמֵר מִשָּׁם וְיִפָּרֵד מֵהֶם. וְאִם תֹּאמַר, (בראשית ו) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹזַ – כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי יָצָא זֶם, שֶׁהוּא

אֲבִי כְנַעַן, וְכָתוּב (שם ט) אָרוּר כְּנָעַן, וְהוּא סוֹד זֶה שֶׁל אֵלֶּה.

וְלָכֵן (וְכָל אֵלֶּה הַתּוֹךְ פָּסְלֶת הַזָּהָב, וְעַל זֶה כָּתוּב מִי אֵלֶּה, יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל) כָּתוּב וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֵלֶּה הַתּוֹךְ פָּסְלֶת הַזָּהָב. אַהֲרֹן הִקְרִיב זָהָב שֶׁהוּא צַד שֶׁלּוֹ שֶׁכְּלוּל הוּא בְּזוּזָק הָאֵשׁ, וְהַכֹּל אֶזֶד, וְצַד זֶה זָהָב וְאֵשׁ. [לְהַגְבִּיר] רוּזַז טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת תָּמִיד בַּמִּדְבָּר, מְצָאָה מָקוֹם בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהַזְזִיק בּוֹ.

וּמַה שֶּׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרִים מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה רִאשׁוֹנָה שֶׁהִטִּיל בָּעוֹלָם, שֶׁגָּרַם מָוֶת לָעוֹלָם, כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, אַזַּר כָּךְ זְזָרוּ, וְגָרַם לָהֶם כְּמוֹ מִקֹּדֶם לְטַמֵּא אוֹתָם וּלְהִתְזַזֵּק עֲלֵיהֶם, וְגָרַם לָהֶם מָוֶת וּלְכָל הָעוֹלָם לְדוֹרוֹתֵיהֶם אַזְרֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פב) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וְגוֹ', אָכֵן כְּאָדָם וְגוֹ'.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת יָרְבָעָם בֶּן נְבָט שֶׁעוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְאָמַר אֱלֹהֶיךָ, הִזְדַּעְזַע וְאָמַר מִי אֱלֹהִים. כְּשֶׁרָצָה אַזַּר כָּךְ לְבָרְכָם, בֵּרַךְ אֶת [הַשְּׁכִינָה בַּתְּזוּזָלָה] וְאַזַּר כָּךְ בֵּרַךְ [אֶת] בָּנָיו. כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתְּזוּזָלָה, אַזַּר כָּךְ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁבֵּרַךְ בַּתְּזוּזָלָה בֵּרַךְ אוֹתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה לז) וַיִּסֵּב זְזוּקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אָדָם רַק סָמוּךְ לַכֹּתֶל, וְלֹא יִהְיֶה דָּבָר זוֹצֵץ בֵּינוֹ לְבֵין הַכֹּתֶל, שֶׁכָּתוּב וַיִּסֵּב זְזוּקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. מַה שׁוֹנָה בְּכֻלָּם שֶׁהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה, שֶׁלֹּא כָּתוּב בָּהֶם וַיִּסֵּב פָּנָיו אֶל הַקִּיר? שֶׁהֲרֵי דַּי לוֹ לוֹמַר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה', שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, הוּא מְכַוֵּן דַּעְתּוֹ כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בְּמֹשֶׁה (במדבר כב) וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל ה', וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה', וְלֹא כָּתוּב וַיִּסֵּב פָּנָיו. כָּאן בִּזְזוּקִיָּהוּ מָה הַטַּעַם וַיִּסֵּב זְזוּקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וְאַזַּר כָּךְ וַיִּתְפַּלֵּל?

אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר הוּא, שֶׁשָּׁנִינוּ, זְזוּקִיָּהוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיָה נָשׂוּי, וְלֹא הָיְתָה

לוֹ אִשָּׁה וְלֹא הוֹלִיד בָּנִים, מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא אֵלָיו וְגוֹ' כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה. וְשָׁנִינוּ, כִּי מֵת אַתָּה – בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תִחְיֶה – בָּעוֹלָם הַבָּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הוֹלִיד בָּנִים.

שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל לְהוֹלִיד בָּנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא מִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵכֶר בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּמִתְגָּרֶשֶׁת נִשְׁמָתוֹ בָּעוֹלָם [הַבָּא], וְלֹא מוֹצֵאת מְנוּחָה בְּמָקוֹם בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ הָעֹנֶשׁ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה (ויקרא כ) עֲרִירִים יָמוּתוּ, וּמִתַּרְגְּמִים בְּלֹא וָלָד, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּלִי וָלָד, כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם מֵת הוּא שָׁם, מֵת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְלָכֵן כָּתוּב כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה עָלָיו כְּלָל, אֲוָ כָּתוּב וַיַּסֵּב זִוְּקָיְהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. לְמַדְנוּ שֶׁשָּׁם רַעְיוֹנוֹתָיו וְכִוֵּן אֶת פָּנָיו לֵישֵׁאת אִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה, סוֹד שֶׁל הַקִּיר.

וְלָכֵן כָּתוּב אַזַּר כָּךְ וְיִתְפַּלֵּל אֶל ה'. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זֵטָא וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עָלָיו, יְכַוֵּן פָּנָיו וְרַעְיוֹנוֹתָיו לְתַקֵּן עַצְמוֹ מֵאוֹתוֹ זֵטָא, וְאַזַּר כָּךְ יְבַקֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ג) נַזְּפָשָׁה דְרָכֵינוּ וְנַזְּקֹרָה – בַּתְּזִלָּה, וְאַזַּר כָּךְ – וְנָשׁוּבָה. גַּם כָּאן, כֵּיוָן שֶׁיָּדַע זִוְּקָיְהוּ זֵטָאוֹ, מַה כָּתוּב? וַיַּסֵּב זִוְּקָיְהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. שָׁם פָּנָיו לְתַקֵּן אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁהָרֵי אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה זֵטָא.

מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה, כָּל נְקֵבוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בִּצְדָדֶהּ. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְקֵבָה, שׁוֹרָה הִיא עָלָיו. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ, לֹא שׁוֹרָה עָלָיו. וְעַל זֶה תִּקֵּן עַצְמוֹ אֵלֶיהָ לְתַקֵּן, וְקִבֵּל עָלָיו לְהִנָּשֵׂא, וְאַזַּר כָּךְ וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'.

קִיר – זֶהוּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. קִיר – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כב) מִקָּרַקַּר קִר וְשׁוֹעַ, קִרְקוֹר וּנְהִימַת הַקִּיר שֶׁהוּא אָדוֹן, כְּשֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) רָזֵל מִבַּכָּה עַל בָּנֶיהָ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְלָכֵן וַיַּסֵּב זִוְּקָיְהוּ פָּנָיו אֶל

הַקִּיר.

בֹּא רְאֵה, בַּתְּפִלָּה מַה כָּתוּב? אָנָּה ה' זְכָר נָא אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ. רָמַז כָּאן שֶׁשָּׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ וְלֹא טִמֵּא אוֹתוֹ, וְשָׁמַר אוֹתוֹ כָּרָאוּי. כָּתוּב כָּאן הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ, וְכָתוּב שָׁם (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים וְאֶתְּנָה בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶיךָ, שֶׁשָּׁמַר בְּרִית הַקֹּדֶשׁ כָּרָאוּי, בֶּאֱמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, שֶׁהִתְכַּוֵּן בְּכָל אוֹתָם סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה שֶׁכְּלוּלִים בֶּאֱמֶת.

וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי, שֶׁסָּמַךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְהִנֵּה פָּרְשׁוּהָ הַמְּזַכְּרִים, שֶׁהִתְכַּוֵּן לְיַחֵד יְחוּד כָּרָאוּי, וְלָכֵן וַיְבָרֶךְ וְזִקְּקוּהוּ בְּכִי גָּדוֹל, שֶׁאֵין שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי דְּמָעוֹת. גְּאֻלָּה – זֶה הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל, שֶׁזֶּהוּ נִמְצָא בְּכָל גְּאֻלָּה שֶׁבָּעוֹלָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ יַעֲקֹב וְהִתְכַּוֵּן מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, אָז הִמְשִׁיךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב הָאֱלֹהִים הָרֹעֶה אֹתִי. כֵּיוָן שֶׁהוּא לָקוּז, נָתַן בְּרָכוֹת לְמָקוֹם זֶה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֶת הַבְּרָכוֹת לַמָּקוֹם הַזֶּה, אָז פָּתַח וְאָמַר הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל וְכוּ'.

פָּתַח וְאָמַר, (מלכים–א יז) כִּי הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם אֶל מְקוֹם הָאָרוֹן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַכְּרוּבִים בְּאוֹת וּבְנֵס הָיוּ עוֹמְדִים, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם הָיוּ פּוֹרְשִׂים כַּנְפֵיהֶם וְסוֹכְכִים עַל הָאָרוֹן לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (שמות כה, כ) פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם. פָּרוּשֵׂי כְנָפַיִם לֹא כָתוּב, אֶלָּא פֹּרְשֵׂי.

וּבֹא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. כְּרוּבִים דְּמוּתָם כְּמַרְאֵה תִינוֹקוֹת, וְעוֹמְדִים תַּזַּת מָקוֹם זֶה מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, וְאֵלֶּה מִתְבָּרְכִים בַּתְּזוּלָה מֵאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִלְמַעְלָה, וּמִכָּאן שׁוֹפְעוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה.

וְלָכֵן כָּתוּב הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. אֹתִי – שֶׁנָּטַל בְּרָכוֹת מִגָּוְנִים שֶׁלְּמַעְלָה. וְכֵיוָן שֶׁהוּא נָטַל, יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים, זֶהוּ סוֹד הַכְּרוּבִים, שֶׁמֵּהֶם שׁוֹפְעוֹת בְּרָכוֹת מֵהָעֶלְיוֹנִים לַתַּזּוּתוֹנִים [וְתַזּוּתוֹנִים].

הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (משלי יט) בַּיִת וָהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת. וְכִי נַחֲלַת אָבוֹת הֵם, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן הַכֹּל לִבְנֵי אָדָם? אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁמּוֹרִישׁ בַּיִת וּמָמוֹן לְבֶן הָאָדָם, לְפָעָמִים יוֹרִישׁ הַכֹּל לִבְנוֹ, וְיִהְיֶה יֵרֵשַׁת הָאָבוֹת, אֲבָל וּמֵהּ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת, מִשּׁוּם שֶׁהָאִשָּׁה, כְּשֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ הַבֶּן אָדָם, הוּא יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַרֵי לֹא יוֹרִישׁ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבֶן הָאָדָם אֶלָּא כְּשֶׁמַּכְרִיזִים עָלֶיהָ בָּרְקִיעַ.

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּג זְוּגִים עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לָעוֹלָם. וּכְשֶׁזָּכוּ בְּנֵי אָדָם לְפִי מַעֲשֵׂיהֶם, כָּךְ נוֹתְנִים לָהֶם אִשָּׁה, וְהַכֹּל גָּלוּי לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְפִי מַעֲשִׂים שֶׁל צַדִּיקִים כָּךְ מְזַוֵּג זְוּגִים.

וּלְפָעָמִים שֶׁעוֹלִים בְּמֹאזְנַיִם, וּמַסְטֶה אוֹתוֹ הָאִישׁ דַּרְכּוֹ, עוֹלֶה זְוּגוֹ לְאַוֵּר עַד שֶׁיְּכַשְׁיֵר מַעֲשָׂיו, וּכְשֶׁיְּכַשְׁיֵר מַעֲשָׂיו אוֹ שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ, נִדְוֶזֶה אִישׁ מִפָּנֵי אִישׁ, וּבָא זֶה וְלוֹקְחוֹ אֶת שֶׁלּוֹ. וְזֶה קָשֶׁה לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל, לְדַוְּוגוֹת אִישׁ מִפָּנֵי אִישׁ אַוֵּר, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא נוֹתֵן אִשָּׁה לְבֶן הָאָדָם, וּמִמֶּנּוּ בָּאִים הַזְּוּוגִים. וְלָכֵן וּמֵהּ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת.

לָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן הַכֹּל לְבֶן הָאָדָם. וְאִם תֹּאמַר, אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת וְלֹא אַוֶּרֶת – בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין טוֹב לָאָדָם לָתֵת לוֹ, וְהוּא מַסְטֶה דַּרְכּוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְצַד אַוֵּר – מֵאוֹתוֹ צַד אַוֵּר שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ יָבֹא לוֹ מַה שֶּׁיָּבֹא, בְּכָל [כָּל] הַקִּטְרוּגִים וְכָל הָרָעוֹת, וְלֹא בָּאִים אֵלָיו מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מֵאוֹתוֹ צַד רָע שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה.

וְעַל זֶה, אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מַשְׂכֶּלֶת, קָרָא עַל זֶה שְׁלֹמֹה, (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁזְּטָאֵי הָאָדָם הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה. וְלָכֵן, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּאָדָם מִשּׁוּם מַעֲשָׂיו הַכְּשֵׁרִים, הוּא מַזְמִין לוֹ אִשָּׁה שֶׁהִיא מַשְׂכֶּלֶת, וּפוֹדֵהוּ בִּפְדוּת מִתּוֹךְ הַצַּד הָאַוֵּר.

וְעַל זֶה אָמַר יַעֲקֹב הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. מַה זֶּה מִכָּל רָע? שֶׁלֹּא הִזְדַּמְּנָה לִי אִשָּׁה שֶׁהִיא מִתּוֹךְ הַצַּד הָאַחֵר, וְלֹא קָרָה פָּסוּל בְּזַרְעִי [בְּמִטָּתִי], שֶׁכֻּלָּם צַדִּיקִים וּשְׁלֵמִים בִּשְׁלֵמוּת, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְנָעָה מִכָּל רָע, וְיַעֲקֹב לֹא נִדְבַּק בְּאוֹתוֹ צַד הָאַחֵר כְּלָל.

וְעַל זֶה הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים. מָה הַטַּעַם נִרְאוּ לְבָרְכָה? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר יוֹסֵף אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל זֶה אָמַר יוֹסֵף, בָּנַי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בָּזֶה. הֶרְאָה לוֹ סוֹד הַבְּרִית שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, רְאוּיִים לְהִתְבָּרֵךְ וְרָאוּי הוּא לִבְרָכוֹת רַבּוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ לְכֻלָּם נָתַן בְּרָכָה אַחַת, וְלִיוֹסֵף בְּרָכוֹת רַבּוֹת, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכֹת הוֹרַי וְגוֹ', בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם, תִּהְיֶיןָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכג) אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, תְּפִלָּה שֶׁל בֶּן אָדָם שֶׁמִּתְכַּוֵּן בָּהּ, הוּא לְמַעְלָה לָעֶמֶק הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּשָּׁם שׁוֹפָעוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַזְּרוּת, וּמִשָּׁם יוֹצְאִים לְקַיֵּם אֶת הַכֹּל.

וְעַל זֶה יָתֵר יו"ד, מִשּׁוּם שֶׁיו"ד לֹא פּוֹסֵק מִמָּקוֹם הַזֶּה לְעוֹלָמִים, וְלָכֵן כָּתוּב הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם, אָזוּז לְמַעְלָה בְּסוֹד הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה, וְאָזוּז לְמַטָּה שֶׁיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הָאָבוֹת, יוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְלָכֵן כָּתוּב הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם.

וּמִכָּאן, כְּשֶׁבְּרָכוֹת שׁוֹפָעוֹת מִלְמַעְלָה מֵהָעֶמֶק הַזֶּה, אֶת כֻּלָּן נוֹטֵל הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וּמִזֶּה שׁוֹפָעִים לְמַטָּה, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְצַדִּיק עַמּוּד הָעוֹלָם, וּמִכָּאן מִתְבָּרְכִים כָּל אוֹתָם הַזַּיָּלוֹת וְכָל אוֹתָם הַמְּזוֹנוֹת לְמִינֵיהֶם, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם מְאוֹרוֹת עוֹלָה עֲטֶרֶת כָּל הַמְּזוֹנוֹת, עִגּוּל הָעוֹלָם, בְּשִׁבְעִים מְקוֹמוֹת, עִגּוּל אָזוּד לְכֻלָּם. בְּתוֹךְ אוֹתוֹ עִגּוּל נֶקֱדָה אַחַת שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע. מִנֶּקֱדָה זוֹ נִזּוֹן כָּל אוֹתוֹ עִגּוּל, בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, הוּא

מָקוֹם לְאוֹתָהּ רוּחַ כָּל הָרוּחוֹת, [כְּמוֹ סוֹד שֶׁל כָּל הַסּוֹדוֹת] נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ. סֵתֶר זֶה הוּא בְּתוֹךְ וֵילוֹנֶיהָ, טָמִיר הוּא לְפָנִים. כְּשֶׁעוֹלָה זוֹ, עוֹלִים כֻּלָּם אֲוִזֶּריהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה.

רַבִּי זְוָקְיָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל אֶזֶּד וְאֶזֶּד מֵאִתָּנוּ יֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה. פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים עט) אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל אוֹהֵב אוֹתָם, שֶׁהֵם גּוֹרָלוֹ וְיֶרֶשְׁתּוֹ, לֹא מִסְתַּכֵּל אַזֵּר בְּדִינָם, פָּרַט לוֹ לְבַדּוֹ.

וְכֵיוָן שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בְּדִינָם, מִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּאָב שֶׁמְּרַחֵם עַל הַבָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קג) כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים רִחַם ה' וְגוֹ'. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצָאִים לָהֶם חֲטָאִים, מַעֲבִיר אוֹתָם רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן, עַד שֶׁמַּעֲבִיר כֻּלָּם מִלְּפָנָיו. וְכֵיוָן שֶׁהֶעֱבִיר כֻּלָּם מִלְּפָנָיו, לֹא נִשְׁאָרִים עֲלֵיהֶם חֲטָאִים לָתֵת שִׁלְטוֹן לַצַּד הָאַזֵּר שֶׁל דִּין עֲלֵיהֶם.

בָּא לַחֲטֹא לְפָנָיו כְּבַתְּחִלָּה – אוֹתָם חֲטָאִים רִאשׁוֹנִים שֶׁהֶעֱבִיר מִלְּפָנָיו, חָשַׁב עֲלֵיהֶם, וְלָכֵן כָּתוּב אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנֹת רִאשֹׁנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְגוֹ'. שֶׁאִם רַחֲמֶיךָ לֹא יְקַדְּמוּ עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁכַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה, בַּעֲלֵי מַגָּפוֹת, וְכַמָּה מַלְשִׁינִים שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, וְאִלְמָלֵא שֶׁהַקְּדִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיחַ בְּדִינָם, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם. וְעַל זֶה מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, דַּלּוּת שֶׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים, דַּלּוּת שֶׁל מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים [לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא].

בֹּא תִּרְאֶה, אִלְמָלֵא יִסְגְּלוּ יִשְׂרָאֵל מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיוּ עוֹמְדִים עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בָּעוֹלָם, אֲבָל יִשְׂרָאֵל הֵם גּוֹרְמִים לִשְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִזְקֹף רָאשֵׁיהֶם בָּעוֹלָם. שֶׁאִלְמָלֵא יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ זוֹטְאִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁאָר עַמִּים

עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת נִכְפָּים לְפָנֵיהֶם.

וּבֹא רְאֵה, אִלְמָלֵא שֶׁהִמְשִׁיכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲשִׂים רָעִים לְצַד אֲוִיר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא הֻגְלוּ מֵעַל הָאָרֶץ, וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד, שֶׁאֵין לָנוּ מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים כָּרָאוּי, וְלָכֵן כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (שם ב) עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה, וְכָתוּב (שם ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁבָּא לַעֲבֹד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב צָרִיךְ לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁעוֹלֶה הָאוֹר, וְהִתְעוֹרְרוּת צַד הַיָּמִין מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, אָז צָרִיךְ אָדָם לְהִתְקַשֵּׁר בִּימִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלַעֲבֹד לְפָנָיו בַּעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁתְּפִלָּה מְזֻוָּגֶת תִּקֶּף לְמַעְלָה, וּמַמְשִׁיכָה בְּרָכוֹת מֵהָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמְשָׁם מַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לְמַטָּה לַמְזֻוָּגִים, וְנִמְצְאוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מִתְבָּרְכִים בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה.

עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׂמְחָה וּבְרִנָּנָה לְהַכְלִיל אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, וְאַזַּר כָּךְ לְיַחֵד הַיִּחוּד כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים. זֶהוּ סוֹד הַיִּחוּד בְּסוֹד הָעֲבוֹדָה.

וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּזִוּוָּגָה וּלְהַרְאוֹת זִוּוָּגָה בַּעֲבוֹדָתוֹ, וּשְׁנֵי אֵלֶּה – שִׂמְחָה וְרִנָּנָה – כְּנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה. שְׁתֵּי תְּפִלּוֹת, שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת לְיוֹם כְּנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה, שֶׁהֵם שִׂמְחָה וְרִנָּנָה. שִׂמְחָה בַּבֹּקֶר, וְרִנָּנָה בַּלַּיְלָה. וְעַל זֶה (במדבר כח) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם.

וְעַל זֶה תְּפִלַּת עַרְבִית הִיא רְשׁוּת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה מְזֻוֶּגֶת טֶרֶף לְכָל זְיוּנוֹתֶיהָ, וְלֹא שָׁעָה לְהַזְכִּיר [לְהִתְבָּרֵךְ], אֶלָּא לְתֵת מָזוֹן. בַּיּוֹם הַהוּא מִתְבָּרֶכֶת מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ, בַּבֹּקֶר וּבַלַּיְלָה, מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וְרִנָּנָה, וּבַלַּיְלָה

מְזַלְזֶלֶת לַכֹּל כָּרָאוּי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְגוֹ׳.

פָּתַח רַבִּי זְוִקְיָה וְאָמַר, (תהלים קמא) תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עֶרֶב. לָמָּה מִנְחַת עֶרֶב וְלֹא תְּפִלַּת הַבֹּקֶר, שֶׁלֹּא כָּתוּב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי בַּבֹּקֶר? אֶלָּא כָּךְ נִתְבָּאֵר, תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ. קְטֹרֶת לֹא בָּאָה אֶלָּא רַק עַל זְדָוָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. וְלָכֵן הַכֹּהֵן כְּשֶׁמַּדְלִיק נֵרוֹת, הָיָה מַקְרִיב קְטֹרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל) בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. בַּבֹּקֶר עַל זְדָוָה, שֶׁהַשָּׁעָה גּוֹרֶמֶת בָּעֶרֶב לְשַׂמֵּחַ צַד שְׂמֹאל, וְכָךְ רָאוּי, וּלְעוֹלָם לֹא בָּא אֶלָּא עַל זְדָוָה.

וּבֹא רְאֵה, קְטֹרֶת מְקַשֶּׁרֶת קְשָׁרִים וְאוֹחֶזֶת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְזֶה מַעֲבִיר מָוֶת וְקִטְרוּג וְרָעָה, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה וְגוֹ׳. אֲזַי זֶה כָּתוּב וַיָּרֶץ וְגוֹ׳, וַיְכַפֵּר עַל הָעָם, וְכָתוּב וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יְכוֹלִים כָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים וְכָל הַמְקַטְרְגִים לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקְּטֹרֶת, וְעַל זֶה הִיא סוֹד [זְדָוָת] הַכֹּל וְקִשּׁוּר הַכֹּל.

וּבְשָׁעַת הַמִּנְחָה, כְּשֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, הִתְכַּוֵּן דָּוִד בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, שֶׁכָּתוּב תִּכּוֹן תְּפִלָּתִי קְטֹרֶת לְפָנֶיךָ וְגוֹ׳. וּתְפִלָּה זוֹ שֶׁעוֹלָה תַּעֲבִיר רִגְזָן דִּין הַקָּשֶׁה שֶׁשּׁוֹלֵט כָּעֵת בַּזְּמַן הַזֶּה בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת, שֶׁדּוֹחָה וּמַעֲבִירָה מִלְּפָנָיו כָּל רִגְזָן [שֶׁעוֹלֶה כָּעֵת בְּשָׁעָה זוֹ בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת שֶׁמַּעֲבִירָה כָּל רִגְזָן] וְכָל קִטְרוּג שֶׁבָּעוֹלָם, [הֵיינוּ מַה שֶׁכָּתוּב] [מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא] מִנְחַת עֶרֶב, כְּשֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּזְדַּמֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׂרַף, הָיָה זְמַן מִנְחָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב. מַה זֶּה צִלְלֵי עֶרֶב?

אוֹתָם מְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם וְרָגְזֵי הַדִּינִים שֶׁמְּזֻמָּנִים בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ בִּתְפִלַּת הַמְּנוּחָה. בְּכָל הַתְּפִלּוֹת צָרִיךְ הָאָדָם לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ, וּבִתְפִלָּה זוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּן, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה זְמַן תְּפִלַּת הַמְּנוּחָה יְצַוְּךָ תִּקֵּן אוֹתָהּ, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁתָּהּ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, עָלוּ בְּהַר אָזָד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָהָר הַזֶּה מַפָּזִיד, נֵלֵךְ וְלֹא נִתְעַכֵּב כָּאן, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַר מַפָּזִיד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם הָיָה אָזָד – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁמִּי שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ מִתְזַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, אֲבָל שְׁלִשָּׁה לֹא, וְכָל אָזָד וְאָזָד מֵעַמָּנוּ, נִרְאֶה שֶׁלֹּא תָזוּז מֵעַמָּנוּ הַשְּׁכִינָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יִסְמוֹךְ אָדָם עַל נֵס, מִנַּיִן לָנוּ? מִשְּׁמוּאֵל, שֶׁכָּתוּב אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי, וַהֲרֵי שְׁמוּאֵל רָאוּי יוֹתֵר מֵאִתָּנוּ. אָמַר לוֹ, אֲפִלּוּ כָּךְ, הוּא הָיָה אָזָד, וְהֶזֵּק נִמְצָא לָעַיִן, אֲבָל אָנוּ שְׁלִשָּׁה, וְהֶזֵּק לֹא נִמְצָא לָעַיִן. שֶׁאִם מִשּׁוּם מַזִּיקִים – הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁשְּׁלִשָּׁה לֹא נִרְאִים וְלֹא מַזִּיקִים, וְאִם מִשּׁוּם לִסְטִים – לֹא נִמְצָאִים כָּאן, שֶׁהֲרֵי הָהָר הַזֶּה רָזוּק מִישּׁוּב, וּבְנֵי אָדָם לֹא נִמְצָאִים כָּאן, בְּרַם פָּזִיד הוּא, שֶׁזְּיוֹת הַשָּׁדֶה שֶׁנִּמְצָאוֹת כָּאן.

פָּתַח וְאָמַר, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, [שֶׁהֲרֵי כָּתוּב] הַגֹּאֵל?! אֲשֶׁר גָּאַל צָרִיךְ הָיָה לִכְתֹּב! מַה זֶּה הַגֹּאֵל? מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד נִמְצָא אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, וְלֹא זָז מֵאָדָם צַדִּיק לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהוֹלֶכֶת עִם בֶּן הָאָדָם תָּמִיד, וְלֹא זָזָה מִמֶּנּוּ כְּשֶׁבֶּן הָאָדָם שׁוֹמֵר מִצְוֹת הַתּוֹרָה. וְעַל זֶה יָזְהֲרוּ בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא יֵצֵא יְזִידִי בַּדֶּרֶךְ. מַה זֶּה יְזִידִי? שֶׁיְּזַהֵר בֶּן אָדָם לִשְׁמֹר מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא תָזוּז מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וְיִצְטָרֵךְ לָלֶכֶת יְזִידִי בְּלִי זִוּוּג הַשְּׁכִינָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיּוֹצֵא בֶּן אָדָם לַדֶּרֶךְ, יְסַדֵּר תְּפִלָּה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו שְׁכִינָה, וְאַזַּר כָּךְ יֵצֵא לַדֶּרֶךְ, וְיִמְצָא זִוּוּג הַשְּׁכִינָה לִגְאֹל אוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ וּלְהַצִּילוֹ בְּכָל מַה שֶּׁיִּצְטָרֵךְ.

מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? (בראשית כוז) אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי, זֶה זִוּוּג הַשְּׁכִינָה. וּשְׁמָרַנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה, לְפָרוֹת אוֹתִי מֵהַכֹּל. וַיַּעֲקֹב הָיָה יוֹדֵעַ בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּשְׁכִינָה הוֹלֶכֶת לְפָנָיו, כָּל שֶׁכֵּן הַזְּוָוגִים שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא. בֵּינְתַיִם זָשַׁךְ הַשָּׁמֶשׁ לְהַעֲרִיב.]

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה נַּעֲשֶׂה? אִם נִתְעַכֵּב כָּאן, הֲרֵי הַיּוֹם נִכְנָס לְהַזְשִׁיךְ. אִם נֵלֵךְ לְמַעְלָה, הָהָר הוּא גָּדוֹל, וּמְפֻזָּד זַיּוֹת הַשָּׂדֶה אָנוּ פּוֹזְדִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תְּמֵהַנִי עָלֶיךָ רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יִסְמוֹךְ בֶּן אָדָם עַל הַנֵּס, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יַרְוִיחַ לוֹ נֵס בְּכָל שָׁעָה. אָמַר לוֹ, זֶה מְדַבֵּר בִּיזִידִי, אֲבָל אֲנַזְנוּ שְׁלֹשָׁה, וּבֵינֵינוּ דִּבְרֵי תוֹרָה וְהַשְּׁכִינָה עִמָּנוּ, לֹא נִפָּזֵד.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים רָאוּ לְמַעְלָה בָּהָר סֶלַע אֶזֶד וּמְעָרָה בְּתוֹכוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֵלֵךְ וְנַעֲלֶה לְאוֹתוֹ הַסֶּלַע, שֶׁאָנוּ רוֹאִים מְעָרָה אַזַּת שָׁם. עָלוּ לְשָׁם וְרָאוּ אוֹתָהּ הַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פָּזַדְתִּי אוּלַי אוֹתָהּ מְעָרָה מָקוֹם שֶׁל זַיּוֹת הִיא וְלֹא יִפָּגְעוּ בָּנוּ כָּאן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי זְזָקְיָה, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁרַבִּי יוֹסֵי פָּזַד. אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁהוּא זוֹטָא, שֶׁכָּל מִי שֶׁפָּזַד הוּא זוֹטָא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) פָּזְדוּ בְצִיּוֹן זַטָּאִים, הֲרֵי אֵינוֹ זוֹטָא, [וַהֲרֵי] וְכָתוּב (משלי כוז) וְצַדִּיקִים כִּכְפִיר יִבְטָזוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם שֶׁהַנָּזָק מָצוּי.

אָמַר לוֹ, אִם הַנָּזָק מָצוּי – כָּךְ הוּא, אֲבָל כָּאן לֹא נִמְצָא נָזָק, וְאַזַר שֶׁאָנוּ נִכָּנָס לַמְּעָרָה, לֹא יִכָּנֵס הַנָּזָק לְצַעֵר אוֹתָנוּ. נִכָּנְסוּ לַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נְזַזֵּק אֶת הַלַּיְלָה לִשְׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת, שֶׁהוּא הַלַּיְלָה. כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מֵעִמָּנוּ יַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ בִּשְׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ שֶׁל הַלַּיְלָה וְלֹא יִישַׁן.

פָּתַז רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (תהלים פט) מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָזִי. הַתִּשְׁבַּזַת הַזּוֹ אַבְרָהָם אָמַר אוֹתָהּ בְּשָׁעָה שֶׁעָסַק בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעָשָׂה זֶסֶד עִם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁיִּוָּדְעוּ כֻּלָּם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אֵיתָן מִשּׁוּם שֶׁהִתְוַוֵּךְ בְּתַקֶּף בַּקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא.

וַסְדֵי ה׳ לְעוֹלָם אָשִׁירָה, וְכִי מִצַּד הַוַּסָדִים בָּאִים לְוַמֵּר? אֶלָּא כָּאן נִכְלַל צַד הַשְּׂמאל בַּיָּמִין, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וּבָוַן אוֹתוֹ. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁיִּצְוָוק בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשֵׁבַע שָׁנִים הָיָה בְּאוֹתוֹ הַוְּמַן, מַה זֶּה נִסָּה אֶת אַבְרָהָם? הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב נִסָּה אֶת יִצְוָוק! אֶלָּא נִסָּה אֶת אַבְרָהָם שֶׁיִּמָּצֵא בַּדִּין וּלְהִכָּלֵל בַּדִּין שֶׁיִּמָּצֵא שָׁלֵם כָּרָאוּי, וְעַל זֶה וַסְדֵי ה׳ עוֹלָם אָשִׁירָה.

דָּבָר אַוֵּר וַסְדֵי ה׳ עוֹלָם אָשִׁירָה – אוֹתָם וַסָדִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עִם הָעוֹלָם. לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי – טוֹב וֶאֱמֶת שֶׁעוֹשֶׂה עִם הַכֹּל. לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ – זוֹ אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוֹדִיעַ אַבְרָהָם בָּעוֹלָם וְהִוְכִּירוֹ בְּפִי כָּל הַבְּרִיוֹת, וְעַל זֶה אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדִיעַ לְאַבְרָהָם סוֹד הָאֱמוּנָה, וּכְשֶׁיָּדַע סוֹד הָאֱמוּנָה, יָדַע שֶׁהוּא עִקַּר וְקִיּוּם הָעוֹלָם, שֶׁבִּגְלָלוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם וְהִתְקַיֵּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם וֶסֶד יִבָּנֶה וְגוֹ׳. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד, עַד שֶׁהוֹשִׁיט יָמִין עָלָיו וְהִתְקַיֵּם, וְאִם לֹא שֶׁהוֹשִׁיט יָמִין עָלָיו, לֹא הָיָה מִתְקַיֵּם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּדִין, וְכָךְ בְּאַרְנוּ.

וְנֶאֱמַר בְּרֵאשִׁית, וְסוֹד כְּלָל אֶוָּד, שְׁנֵי גָּוָנִים כָּאן, בְּרֵאשִׁית. אַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ רֵאשִׁית מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, רֵאשִׁית כָּךְ גַּם מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאָמַרְנוּ ב׳ רֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי נִתְּנָה [הֵיא בַּיִת] לְאוֹתָהּ רֵאשִׁית, וְהַדָּבָר כְּלוּל הוּא כְּאֶוָּד.

וּבַבִּי״ת הַזּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא הִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּיָמִין, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בְּהַבָּרְאָם – כָּתוּב בְּאַבְרָהָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ, אָמַרְתִּי עוֹלָם וֶסֶד יִבָּנֶה. וּבִנְיָן הָרִאשׁוֹן שֶׁל הָעוֹלָם [אוֹתוֹ הָעוֹלָם], אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיָה בּוֹ לְקַיֵּם, וְאַוֵּר כָּךְ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בִּשְׂמאל. וּבְאֵלֶּה תִּקֵּן שָׁמַיִם, וְכָתוּב שָׁמַיִם תָּכִין אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם.

דָּבָר אַחֵר שָׁמַיִם תָּכִין אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם – שָׁמַיִם נִתְקְנוּ בְּאוֹתָם זְסָדִים, וְסוֹד הָאֱמוּנָה הִתְקִינָה בָּהֶם, שֶׁאֵין תְּקוּנֶיהָ אֶלָּא מִתּוֹךְ שָׁמַיִם. כָּרַתִּי בְּרִית לִבְחִירִי – זֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה.

דָּבָר אַחֵר, זֶהוּ צַדִּיק שֶׁמַּמְצִיו יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הַתַּחְתּוֹנִים, וְכָל [אוֹתָן] הַזְּיוּת הַקְּדוֹשׁוֹת, כֵּיוָן מִתְבָּרְכוֹת מֵאוֹתוֹ הַשָּׁפָע שֶׁשּׁוֹפֵעַ לַתַּחְתּוֹנִים, וְלָכֵן כָּתוּב כָּרַתִּי בְּרִית לִבְחִירִי.

נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד עַבְדִּי – זֶה סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא עוֹמֵד תָּמִיד בַּצַּדִּיק הַזֶּה, קְיוּם הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִתְפַּזְּרוּ לְעוֹלָמִים זִוּוּן מִזְּמַן הַגָּלוּת שֶׁנִּמְנָע שֶׁפַע הַבְּרָכוֹת, וְסוֹד הָאֱמוּנָה לֹא הֻשְׁלַם, וְכָל הַזְּדָווֹת נִמְנָעוּ. וּכְשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, מֵאוֹתוֹ הַזְּמַן הַזְּדָווֹת לֹא נִכְנְסוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהַזְּדָווֹת לֹא הִתְעוֹרְרוּ, אֲבָל בַּזּוּוּג עוֹמְדִים וּמְזַמְּרִים שִׁירָה, וּכְשֶׁנִּזְקָק הַלַּיְלָה וְהִתְעוֹרְרוּת עוֹלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם לִבְכִיָּה, וּבוֹעֵט בָּרָקִיעַ, וּמְזַדַּעְזְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

וְאֵין מְנוּחָה לְפָנָיו, פָּרַט לַזְּמַן שֶׁמִּתְעוֹרְרִים לְמַטָּה בַּתּוֹרָה, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים [שֶׁעָמוּ], כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים וּשְׁמֵזִים לְאוֹתוֹ קוֹל, וְאָז מְנוּחָה. [לְפָנָיו, וּבָאָה מְנוּחָה לְכָל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁעָמוּ] [לְפָנָיו נִמְצֵאת]. מִשּׁוּם שֶׁמִּיּוּם שֶׁנֶּחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּבָרִים.

וְכָל אוֹתָם מְזַמְּרִים עוֹמְדִים בַּזּוּוּג וְאוֹמְרִים שִׁירָה בִּשְׁלֹשֶׁת וֶזְלְקֵי הַלַּיְלָה, וְכֻלָּם מְשַׁבְּזִים בְּתִשְׁבָּזוֹת יְדוּעוֹת, וְכָל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים בַּלַּיְלָה, וְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם, וּקְדֻשָּׁה לֹא מְקַדְּשִׁים לְמַעְלָה עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים לְמַטָּה, וְאָז כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּאָזוּד. וְעַל זֶה

יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים מִתְקַדְּשִׁים מֵעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים [מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדֻשָּׁה שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עוֹלָה אֶלָּא מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה] כְּאָזוֹד. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (איוב לז) עַל זֹאת חָרַד לִבִּי וְיִתְמַר מִמְּקוֹמוֹ. פָּסוּק זֶה אָמַר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, לֹא בָּרָא אוֹתוֹ אֶלָּא עַל עֲמוּדִים, שֶׁהֵם שִׁבְעַת עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט) חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְאוֹתָם עַמּוּדִים לֹא נוֹדָע עַל מָה עוֹמְדִים.

מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד עָמֹק, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, וְהָעוֹלָם לֹא נִבְרָא עַד שֶׁנִּטַּל אֶבֶן אֲזוֹת, וְהִיא אֶבֶן שֶׁנִּקְרֵאת אֶבֶן שְׁתִיָּה, וְלָקַח אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזָרַק אוֹתָהּ לְתוֹךְ הַתְּהוֹם, וְנִנְעֲצָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וּמִמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְהִיא נֶקֶדָּה בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם, וּבְנֶקֶדָּה זוֹ עוֹמֵד קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) אוֹ מִי יָרָה אֶבֶן פִּנָּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כח) אֶבֶן בֹּחַן פִּנַּת יִקְרַת, וְכָתוּב (תהלים קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

בֹּא רְאֵה, אֶבֶן זוֹ נִכְרְתָה מֵאֵשׁ וּמֵרוּחַ וּמִמַּיִם, וְנִגְלְדָה מִכֻּלָּם, וְנֶעֱשְׂתָה אֶבֶן אֲזוֹת, וְעוֹמֶדֶת עַל הַתְּהוֹמוֹת, וְלִפְעָמִים נוֹבְעִים מִמֶּנּוּ מַיִם וּמִתְמַלְּאִים הַתְּהוֹמוֹת, וְאֶבֶן זוֹ עוֹמֶדֶת לְאוֹת בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם, וְזוֹהִי אֶבֶן שֶׁהֶעֱמִיד וְהִשְׁתִּיל יַעֲקֹב שְׁתִילַת וְקִיּוּם הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימֶהָ מַצֵּבָה.

וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה וְגוֹ'. וְכִי אֶבֶן זֹאת שָׂם לוֹ יַעֲקֹב, וַהֲרֵי אֶבֶן הַזֹּאת נִבְרְאָה בַּתְּוִזוֹלָה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם? אֶלָּא שֶׁשָּׂם אוֹתָהּ [וְכִי כָּעֵת שָׂם אוֹתָהּ יַעֲקֹב? וַהֲרֵי עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם הָיְתָה. אֶלָּא שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם אוֹתָהּ] קִיּוּם שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעַל זֶה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה כָּתוּב. מַה זֶּה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי? שֶׁכָּתוּב יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, שֶׁשָּׁם מָדוֹר שֶׁלְּמַעְלָה כָּאן.

בֹּא רְאֵה, עַל אֶבֶן זוֹ יֵשׁ שִׁבְעָה עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) עַל אֶבֶן

אַזַּת שִׁבְעָה עֵינָיִם. עַל מַה נִּקְרֵאת שִׁתְיָה? אֱוָזד – שֶׁמִּמֶּנָּה הֻשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְאֱוָזד שִׁתְיָה – שֶׁת יָה, שֶׁשָּׁם אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנָּה הָעוֹלָם, בְּשִׁבְיל שֶׁמִּמֶּנָּה מִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַשַּׁמָּשׁ, הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ שֶׁעוֹמְדִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהָיוּ יוֹשְׁבִים בָּאוֹת, הָיוּ מַקִּישִׁים כַּנְפֵיהֶם לְמַעְלָה וּפוֹרְשִׂים אוֹתָם, וְנִשְׁמָע קוֹל נִגּוּן הַכְּנָפַיִם לְמַעְלָה, וְאָז מַתְזִילִים לְנַגֵּן אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה בְּרַאשִׁית הַלַּיְלָה, בְּשִׁבְיל שֶׁיַּעֲלֶה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַטָּה לְמַעְלָה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הָיוּ אוֹמְרִים? אוֹתוֹ נִגּוּן כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה׳ כָּל עַבְדֵי ה׳ וְגוֹ׳, שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וְגוֹ׳, וְאָז [הֵם] הִיא שִׁירָה לְאוֹתָם מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְזַמֵּר.

בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשֵּׁנִיָּה הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ מַקִּישִׁים כַּנְפֵיהֶם לְמַעְלָה, וְנִשְׁמָע קוֹל נִגּוּנָם, וְאָז מַתְזִילִים לְנַגֵּן אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשֵּׁנִיָּה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הָיוּ אוֹמְרִים בַּשָּׁעָה הַזּוֹ? נִגּוּן כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, (תהלים קכה) הַבֹּטְחִים בַּה׳ כְּהַר צִיּוֹן לֹא יִמּוֹט וְגוֹ׳. וְאָז [אוֹתָהּ] הִיא [שִׁירָה] תְּזִלָּה לְאוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשֵּׁנִיָּה הַזּוֹ לְנַגֵּן.

בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ מַקִּישִׁים בְּכַנְפֵיהֶם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, וּמַה הִיא? (שם קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ וְגוֹ׳, יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ וְגוֹ׳, מִמְּזָרְזוֹ שֶׁמֶשׁ וְגוֹ׳. אָז אוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית, כֻּלָּם אוֹמְרִים שִׁירָה.

וְכָל הַכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הָרָקִיעַ פּוֹתְזִים בְּשִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, וְכָתוּב (תהלים קמז) הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר, שֶׁהֵרֵי אוֹתָם כּוֹכְבֵי הָאוֹר מְנַגְּנִים עַל אוֹר. [שֶׁמְּמַנִּים עַל הַשִּׁירָה.]

כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, וְאָז לוֹקְזִים שִׁירָה אַזְזֵרֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, וְעוֹלָה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה. יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בַּיּוֹם, וּמַלְאָכִים

עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה בַּלַּיְלָה, וְאָז נִשְׁתַּלֵּם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל הַצְּדָדִים.

וְהָאָבָן הַזֹּאת שֶׁאָמַר, כָּל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כֻּלָּם מְזַוְּגִים בָּאָבָן הַזֹּאת, וְהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה לְהִתְעַטֵּר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת בַּיּוֹם, וּבַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

אַשְׁרֵיהֶם כָּל הָעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן שׁוֹמְעִים קוֹלוֹת בְּנֵי הָאָדָם אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, אָבָן זוֹ הִיא אֶבֶן טוֹבָה, וְזֶהוּ סוֹד הַכְּתוּב (שמות כח) וּמִלֵּאתָ בּוֹ מִלֵּאת אֶבֶן אַרְבָּעָה טוּרִים אָבֶן. וְאֵלֶּה הֵם סְדָרִים [שֶׁל שְׁלֵמוּת] שֶׁל הָאֶבֶן הַטּוֹבָה, הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל אֶבֶן יָקָרָה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ [שְׁלֵמוּת] אֶבֶן אַזֶּרֶת, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל יג) וַהֲסַרְתִּי אֶת לֵב הָאֶבֶן וְגוֹ', וְכָתוּב (שם) וְאֶת רוּחִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם. וְזֶהוּ (ישעיה כח) אֶבֶן בֹּחַן פִּנַּת יִקְרַת, וּבְאַרוּחָהּ.

וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב (שמות כד) לֻחוֹת הָאֶבֶן, שֶׁהֵם לוּחוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִכָּאן, וְלָכֵן נִקְרְאוּ עַל שְׁמָהּ שֶׁל הָאֶבֶן הַזֹּאת, וְזֶהוּ סוֹד הַכְּתוּב (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, [הֲרֵי וַדַּאי אֶבֶן יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת] כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

פָּתַח רַבִּי זְכַרְיָה וְאָמַר, (שמות כח) וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה – אֵלּוּ אֲבָנִים יְקָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת אַבְנֵי הַמָּקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְהָאֲבָנִים עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים לְמַטָּה, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, וְהֵם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים יְקָרוֹת, וְכָתוּב (תהלים קכב) שָׁמָּה עָלוּ שְׁבָטִים וְגוֹ'. עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל – זֶה יִשְׂרָאֵל, סוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְכֻלָּם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה', וְעַל זֶה וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בַּיּוֹם, כָּךְ יֵשׁ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם לְמַעְלָה, וּבַלַּיְלָה לְמַטָּה. הַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הַשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה הַלָּלוּ מִתְחַלְּקוֹת לִשְׁלֹשָׁה זַלָקִים, וְכַמָּה מְמֻנֵּי מַגִּנִּים עוֹמְדִים

תַּזְזִתֵיהֶם דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, כֻּלָּם מְמַנִּים בַּלַּיְלָה, וְנוֹטְלִים טָרֵף בַּהַתְזָלָה.

וְאָז כְּשֶׁנְּזֻלָק הַלַּיְלָה, עוֹמְדִים שְׁנֵי [סְתָרִים] סְדָרִים מִצַּד זֶה וּשְׁנֵי סְדָרִים מִצַּד אַזֵּר, [וְזוֹ] וְרוּזַז עֶלְיוֹנָה יוֹצֵאת [נוֹשֶׁבֶת] בֵּינֵיהֶם, וְאָז כָּל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּם פּוֹתְזִים בְּשִׁירָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגַן עֵדֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז יָרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ה' כִּי בָא לִשְׁפֹּט אֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים. מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁפָּט נִכְנָס בֵּינֵיהֶם וּמִתְמַלֵּא מִמֶּנָּה [מִמֶּנּוּ] גַּן עֵדֶן.

וְרוּזַז צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, וְזֶזְדָּה נִמְצֵאת, וְנוֹשֶׁבֶת אוֹתָהּ הָרוּזַז בְּאוֹתָם בְּשָׂמִים, וְעוֹלִים רֵיזוֹת לְמַעְלָה, וּמִתְעַטְּרִים [וּמִתְעוֹרְרִים] הַצַּדִּיקִים בְּעַטְרוֹתֵיהֶם וְנֶהֱנִים מִתּוֹךְ זִיו הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים לְאוֹתוֹ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה מֵאִיר לְכָל הַצְּדָדִים, וְכָל אֶזֵּד וְאֶזֵּד מֵהַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ נוֹטֵל אֶת זֶלְקוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְהָיָה נוֹטֵל [וְכָךְ מֵאִיר] כָּל אֶזֵּד וְאֶזֵּד כְּפִי מַעֲשָׂיו שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה. יֵשׁ מֵהֶם שֶׁמִּתְבַּיְשִׁים מֵאוֹתוֹ אוֹר שֶׁנָּטַל זֶזֶבֶרֶם יוֹתֵר וּמֵאִיר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

זֶלְקוֹ שֶׁל הַלַּיְלָה, מִכָּאן מַתְזִיל הַלַּיְלָה לְהִכָּנֵס. כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזּוֹק מִתְעוֹרְרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וּפּוֹתְזִים הַסְּגוּרִים, וְאַזֵּר כָּךְ כַּמָּה מִינִים לְמִינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאָז, כְּשֶׁנְּזֻלַק הַלַּיְלָה, צַד צָפוֹן יוֹרֵד [מֵאִיר הָאָרָה] מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאוֹזֵז בַּלַּיְלָה עַד שְׁנֵי זֶלְקִים שֶׁל הַלַּיְלָה.

אַזֵּר כָּךְ מִתְעוֹרֵר צַד דָּרוֹם, עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר אָז הַדָּרוֹם וְהַצָּפוֹן אוֹזְזִים בּוֹ, וְאָז בָּאִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, מַעֲלִים אוֹתָהּ בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם לְמַעְלָה, עַד שֶׁעוֹלָה וְנִגֶּזֶת בֵּינֵיהֶם, וְנוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת מֵהָרֹאשׁ [שֶׁל הַמֶּלֶךְ] שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים.

וּמִתְבָּרֶכֶת מֵאוֹתוֹ הַטַּל שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלְמַעְלָה, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל נֶזֶלְקִ לְכַמָּה צְדָדִים, וְכַמָּה רְבָבוֹת נְזוּנִים מֵאוֹתוֹ הַטַּל, וּמִמֶּנּוּ עֲתִידִים לְהַזְיוֹת הַמֵּתִים.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אֹרוֹת טַלֶּךָ, טַל מֵאוֹתָם הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמְּאִירִים לְמַעְלָה.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, נֶּחֱלַק הַלַּיְלָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, עַכְשָׁיו רוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת וְהַלַּיְלָה נֶּחֱלָק, וְכָעֵת הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לְקוֹל הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. כָּעֵת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב [לְקוֹל דִּבְרֵיהֶם] לָנוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה, לֹא נַפְסִיק בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. הֲרֵי נִתְבָּאֵר וּפֵרְשׁוּהָ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ וְגוֹ', זֶהוּ מַלְאָךְ גּוֹאֵל הָעוֹלָם, שְׁמִירָתָם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְזֶהוּ שֶׁמַּזְמִין בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹטֵל אוֹתָם בַּהַתְזָלָה, וְאַזַּר כָּךְ הוּא מְזַמֵּן אוֹתָם לָעוֹלָם, וְלָכֵן כָּתוּב הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ. (שם לו) וְשָׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ.

וְזֶהוּ מַלְאָךְ שֶׁלְּפָעָמִים זָכָר וְלִפְעָמִים נְקֵבָה, וְכָךְ הוּא, שֶׁבְּזְמַן שֶׁהוּא מַזְמִין בְּרָכוֹת לָעוֹלָם [לְמַעְלָה], אָז הוּא זָכָר וְנִקְרָא זָכָר. כַּזָּכָר שֶׁמַּזְמִין בְּרָכוֹת [לְמַעְלָה] לַנְּקֵבָה, כָּךְ הוּא מַזְמִין בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וּבִזְמַן שֶׁעוֹמֵד בְּדִין עַל הָעוֹלָם, אָז נִקְרָא נְקֵבָה, כִּנְקֵבָה הַמְעֻבֶּרֶת, כָּךְ הוּא מִתְמַלֵּא מִן הַדִּין, וְאָז נִקְרָא נְקֵבָה. וְעַל זֶה לִפְעָמִים נִקְרָא זָכָר וְלִפְעָמִים נִקְרָא נְקֵבָה, וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד.

כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. יֵשׁ מַלְאָכִים שְׁלוּחִים בָּעוֹלָם שֶׁמִּתְהַפְּכִים לִכְמָה גְוָנִים, לִפְעָמִים נְקֵבוֹת לִפְעָמִים זְכָרִים, לִפְעָמִים דִּין לִפְעָמִים רַחֲמִים, וְהַכֹּל בְּגָוֶן אֶחָד. כְּמוֹ זֶה הַמַּלְאָךְ הַזֶּה הוּא בְּגְוָנִים רַבִּים, וְכָל הַגְּוָנִים שֶׁבָּעוֹלָם יֵשְׁנָם בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְסוֹד זֶה (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה'. וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כָּל אֵלּוּ הַגְּוָנִים, כָּךְ גַּם מַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם.

תּוֹסֶפְתָּא

אֲהוּבִים עֶלְיוֹנִים, בַּעֲלֵי הַתְּבוּנָה, הִתְבּוֹנְנוּ. מוֹשְׁלִים הַיּוֹדְעִים בְּהַכָּאַת הַהַבָּטָה הִתְקָרְבוּ לָדַעַת, מִי מִכֶּם בַּעֲלֵי עֵינַיִם בַּתְּבוּנָה, וְיוֹדֵעַ בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה בְּרָצוֹן שֶׁל סוֹד הַסּוֹדוֹת לְהוֹצִיא שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים כְּלוּלִים כְּאֶחָד, וְהֵם לָבָן אָדֹם וְיָרֹק, שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מְשֻׁלָּבִים כְּאֶחָד זֶה בָּזֶה, מִתְיַחֲדִים זֶה עִם זֶה. מַגֶּרֶפָה תַּזְוִתּוֹנָה נִצְבַּעַת וְיוֹצֵאת מִתּוֹךְ הַגְּוָנִים הַלָּלוּ.

וְכָל הַגְּוָנִים הָאֵלּוּ נִרְאִים בָּזֶה, מַרְאֶה הוּא לְהִסְתַּכֵּל, כְּעֵין הַבְּדֹלַח נִרְאֶה בְּשָׁעָה. כְּמוֹ שֶׁמַּכֶּה בְּתוֹכָהּ, כָּךְ נִרְאֶה בַּזּוּיִן. שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ סוֹבְבִים אֶת זֶה, וְהַגָּוֶן הוֹלֵךְ, עוֹלֶה וְיוֹרֵד. הֵיכָלוֹת הַקָּשֶׁר קְבוּעִים בְּגָוֶן [בְּתוֹכָהּ].

גְּוָנִים מַקִּיפִים [גְּוָנִים] כְּלוּלִים כְּאֶחָד, מַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה בַּיּוֹם וּמוֹרִידִים בַּלַּיְלָה. נֵר שֶׁדּוֹלֵק נִרְאֶה בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם נִסְתָּר הָאוֹר וּמִתְזַבֵּא בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עוֹלָמוֹת, שֶׁכֻּלָּם הוֹלְכִים לְתוֹכָהּ [בִּשְׁבִילָהּ] מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה אֵיבָרִים גְּנוּזָה, וּמְכוּסָה לְמַטָּה.

מִי שֶׁמְּזַכֶּה לִמְצֹא אוֹתָהּ, יִשְׁבֹּר כְּנָפַיִם קְלִפּוֹת נִסְתָּרוֹת וְיִפָּתַח שְׁעָרִים. מִי שֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹת, יִרְאֶה תּוֹךְ יְדִיעָה וּתְבוּנָה כְּמִי שֶׁרוֹאֶה אַזַּר הַכֶּתֶל, פָּרֹט לְמשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן שֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹתָהּ עַיִן בְּעַיִן, לְמַעְלָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא יָדוּעַ.

מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה, דּוֹחִים אוֹתוֹ הַזּוֹצָה. כַּמָּה קְבוּצוֹת בַּעֲלֵי דִּין מְזַדַּמְּנִים אֲלָיו, מְזַדַּמְּנִים וְיוֹצְאִים עָלָיו, וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בְּעִנְיַן הַמֶּלֶךְ. אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זוֹכִים לְהִסְתַּכֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע אֶת הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל, וַהֲרֵי מִתּוֹךְ הַוָּהָרִים הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, כְּשֶׁנִּדְבְּקוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מִתּוֹךְ הַוָּהָרִים הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אוֹתָם גְּוָנִים עוֹלִים וְנִכְלָלִים כְּאֶחָד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַכְלִיל וּלְיַחֵד אֶת כֻּלָּם כְּאֶחָד, לְתַקֵּן הַכֹּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְמַעְלָה

לְמַעְלָה, וְאָז נִשְׁמָר הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (ע"כ תוספתא)

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (תהלים צט) וְעֻז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים וְגוֹ'. וְעֻז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעֻז מֶלֶךְ – תַּקָּף שֶׁמְּזַוֵּג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי בְּמִשְׁפָּט עוֹמֶדֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְעֻז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב, וְלֹא [מִתְזַוֶּגֶת] נִתְקָנֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּמִשְׁפָּט, מִשּׁוּם שֶׁמִּשָּׁם נִזּוֹנֶית, וְכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁנּוֹטֶלֶת, הִיא נוֹטֶלֶת מִשָּׁם, וְלָכֵן וְעֻז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב – כָּל הַתְּשׁוּקָה וְכָל הָאַהֲבָה שֶׁלָּהּ כְּנֶגֶד הַמִּשְׁפָּט. אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים – סוֹד שֶׁל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים לְמַטָּה, שֶׁהֵם תִּקּוּן וְיִשּׁוּב הָעוֹלָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יְזַקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַלְלוּיָהּ, אָז לָמָּה הַלְלוּ עַבְדֵי ה', וְאַזָּר כָּךְ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת [הָאָזְד] הָאַזָּר, צָרִיךְ לְשַׁבְּחוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ, וּלְפִי כְּבוֹדוֹ כָּךְ צָרִיךְ שִׁבְחוֹ. וְשָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת הָאַזָּר בְּשֶׁבַח שֶׁאֵין בּוֹ – הוּא מְגַלֶּה [גִּלּוּי וּמְסַבֵּב] אֶת גְּנוּתוֹ, וְרוֹצֶה לְגַלּוֹת אוֹתוֹ. וְעַל זֶה מִי שֶׁעוֹשֶׂה הֶפְסֵד עַל בֶּן אָדָם, צָרִיךְ לְפִי כְּבוֹדוֹ וְלֹא יוֹתֵר, שֶׁמִּתּוֹךְ שִׁבְחוֹ בָּא לִגְנוּתוֹ, וּבְכָל שֶׁבַח צָרִיךְ לְפִי כְּבוֹדוֹ.

בֹּא רְאֵה, הַלְלוּיָהּ, כָּאן יֵשׁ שֶׁבַח עֶלְיוֹן שֶׁל רִבּוֹן הַכֹּל, מָקוֹם שֶׁאֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת בּוֹ לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן [מָקוֹם], שֶׁהוּא טָמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים, וּמִיהוּ? יָ"ה, שֵׁם עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַלְלוּיָהּ, שֶׁבַח וְשֵׁם כְּאָזְד, כְּלוּלִים כְּאָזְד, וְכָאן נִסְתָּר הַדָּבָר שֶׁאָמַר הַלְלוּיָהּ וְלֹא אָמַר מִי הַלְלוּיָהּ, לְמִי אָמְרוּ הַלְלוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁיָּ"ה נִסְתָּר, כָּךְ שֶׁבַח שֶׁמְּשַׁבְּחִים הֵם נִסְתָּרִים, שֶׁמְּשַׁבְּחִים לֹא יָדַעְנוּ מִי הֵם, וְכָךְ צָרִיךְ הַכֹּל לִהְיוֹת נִסְתָּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן. וְאַזָּר שֶׁנִּסְתָּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן, גָּלָה וְאָמַר הַלְלוּ עַבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה', מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ מָקוֹם שֶׁלֹּא נִסְתָּר, כְּאוֹתוֹ עֶלְיוֹן

הַטָּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים. זֶהוּ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב ו) אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שֵׁם ה׳.

הָרִאשׁוֹן נִסְתָּר שֶׁאֵינוֹ [זֶה] נִגְלוּי. [הַשֵּׁנִי] נִסְתָּר וְנִגְלוּי. וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹמֵד בְּהִתְגַּלּוּת אָמַר, אוֹתָם שֶׁמְּשַׁבְּזִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם מִי הֵם? וְאָמַר שֶׁהֵם עַבְדֵי ה׳ הָרְאוּיִים לְשַׁבְּזוֹ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה.

יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ, מַה שׁוֹנָה שֶׁאָמַר יְהִי? אֶלָּא יְהִי – סוֹד הַהַמְשָׁכָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא נִסְתָּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהוּא יָ״ה, עַד סוֹד הַבְּרִית שֶׁהוּא יו״ד תַּוְתּוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁיּו״ד הָעֶלְיוֹנָה, הָרִאשִׁית כַּסּוּף.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יְהִי, סוֹד הַהַמְשָׁכָה מִטָּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים עַד הַדַּרְגָּה הַתַּחְתּוֹנָה, וּבַדָּבָר הַזֶּה מִתְקַיֵּם כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יְהִ״י רָקִיעַ, יְהִ״י מְאֹרֹת, יְהִ״י אוֹר. בְּכָל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַעְלָה כָּתוּב יְהִי.

בְּכָל אוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה לֹא כָּתוּב יְהִי, מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד זֶה שֶׁהוּא [הַמְשָׁכָה] מִסּוֹד עֶלְיוֹן, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, לֹא מִתְקַיֵּם אֶלָּא בִּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא נֶאֱמַר בְּאוֹתָם דְּבָרִים תַּוְתּוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה.

וּבָזֶה מִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּכֹּל, וְעַל זֶה כָּתוּב יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ וְגוֹ׳, מִמְּזָרְזוֹ שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. זֶה מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁמְּאִירָה מִמֶּנּוּ הַשֶּׁמֶשׁ וּמֵאִיר לַכֹּל, וְזֶהוּ מָקוֹם שֶׁל הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר.

וְעַד מְבוֹאוֹ – זֶהוּ מִקּוֹם הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשֶׁרֶת בּוֹ הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל, וְהָעוֹלָם מִכָּאן נִזּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֵד מָקוֹם זֶה לְהִזּוֹן מִלְּמַעְלָה וּלְהִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, וְהַכֹּל עוֹמֵד בַּהִתְעוֹרְרוּת הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁמְּעוֹרְרִים אוֹתָם עַבְדֵי ה׳ כְּשֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ שֶׁהִיא בְּהִתְגַּלּוּת, כָּתוּב הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳.

בֵּינְתַיִם הֵאִיר הַבֹּקֶר וְיָצְאוּ מֵהַמְּעָרָה, וּבְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה לֹא יָשְׁנוּ. הָלְכוּ בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתָם הֶהָרִים, יָשְׁבוּ וְהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה. הִגִּיעוּ לִכְפָר אֶזֶד וְיָשְׁבוּ שָׁם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה יָשְׁנוּ עַד שֶׁהָיָה זְצוּת הַלַּיְלָה, וְקָמוּ

לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמוֹר בְּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא, מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? שֶׁהֲרֵי מַסְפִּיק שֶׁאָמַר וַיְבָרֵכֵם. וְעוֹד, כָּל לֵאמוֹר כָּתוּב וָסֵר, וְכָאן לֵאמוֹר בְּאוֹת וְי"ו כָּתוּב, [שֶׁבְּכֻלָּם כָּתוּב לֵאמֹר בְּלִי אוֹת ו', וְכָאן כָּתוּב לֵאמוֹר] לָמָּה הַשְׁנוּי?

אֶלָּא סוֹד הוּא, וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא. מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? סוֹד הַדַּרְגָּה הַמְמֻנָּה עַל הַבְּרָכוֹת לְמַעְלָה. יוֹם הַהוּא – יוֹם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא הוּא, וְיוֹם הַהוּא הַזֶּה שֶׁאֵין פָּרוּד בֵּין יוֹם לְבֵין הוּא, וּבְכָל מָקוֹם הַיּוֹם הַהוּא, זֶה [הוּא] שְׁתֵּי דְרָגוֹת [עֶלְיוֹנוֹת], דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה, שֶׁהֵן כְּאַזַּת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְבָרֵךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, בֵּרְכָם בַּיְזוּד שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה כֻּלָּם כְּאֶזֶד, [לֵאמוֹר בְּוָא"ו, שֶׁנִּכְלָל וָא"ו בֵּינֵיהֶם. עַל זֶה יְזֵד אוֹתָם בַּיְזוּד שֶׁלְּמַעְלָה כֻּלָּם כְּאֶזֶד] כְּדֵי שֶׁתִּתְקַיֵּם בִּרְכָתָם, וְאַזַּר כָּךְ כָּלַל הַכֹּל כְּאֶזֶד וְאָמַר בָּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל [לֵאמֹר]. מַה זֶּה בָּךְ? וַדַּאי זֶה סוֹד הַיְזוּד, בַּתְּזוּלָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה [יוֹם הַהוּא מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה], וְאַזַּר כָּךְ יוֹרֵד לָאֶמְצַע וּלְמַטָּה. לֵאמוֹר – בְּוָא"ו, הֲרֵי הָאֶמְצַע. וְאַזַּר כָּךְ יוֹרֵד לְמַטָּה בָּךְ, וְכָךְ הוּא יָפֶה כָּרָאוּי, מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה.

בָּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה יִשְׂרָאֵל? יִשְׂרָאֵל הַזָּקֵן. לֹא כָּתוּב יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יְבָרֵךְ, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל נוֹטֵל בְּרָכוֹת מִלְּמַעְלָה, וְאַזַּר כָּךְ הוּא מְבָרֵךְ אֶת הַכֹּל בַּדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַוּ דַּוְקָא, שֶׁאָמַר בָּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר.

יִשְׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה. הִקְדִּים אֶת אֶפְרַיִם בַּתְּזוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁאֶפְרַיִם עַל שֵׁם [שֶׁל יוֹסֵף] יִשְׂרָאֵל. מִנַּיִן לָנוּ? מִזֶּה שֶׁכְּשֶׁבָּט אֶפְרַיִם יָצָא, עַד שֶׁלֹּא הֻשְׁלַם זְמַן שִׁעְבּוּד מִצְרַיִם, דָּוְקוּ אֶת הַשָּׁעָה וְיָצְאוּ מֵהַגָּלוּת, קָמוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹנְאֵיהֶם וְהָרְגוּ אוֹתָם, וְכָתוּב בֶּן אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לז) כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, וְלָכֵן הִקְדִּים אֶת אֶפְרַיִם קֹדֶם מְנַשֶּׁה, וְלָכֵן אֶפְרַיִם מַשָּׂאוֹ לְצַד מַעֲרָב, וּמַסָּעוֹ הָיָה.

בֹּא רְאֵה, הַבְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, לָמָּה הִקְדִּים לָהֶם בְּרָכוֹת עַד שֶׁלֹּא יְבָרֵךְ אֶת בָּנָיו? אֶלָּא מִכָּאן שֶׁזְּכִיבוּת בְּנֵי בָנָיו שֶׁל אָדָם זְכִיבָה עָלָיו יוֹתֵר מִבָּנָיו, וְלָכֵן הִקְדִּים זְכִיבוּת בְּנֵי בְנוֹ קֹדֶם לִבְנוֹ לְבָרֵךְ אוֹתָם בַּתְּוֹזְלָה.

וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמוֹר. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַוז וְאָמַר, (תהלים קטו) ה׳ זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. ה׳ זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ – אֵלּוּ הַגְּבָרִים. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל – אֵלּוּ הַנָּשִׁים. מִשּׁוּם שֶׁזְּכָרִים צְרִיכִים לְהִתְבָּרֵךְ בַּתְּוֹזְלָה, וְאַוזַר כָּךְ נָשִׁים, וְנָשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא מִבִּרְכַּת הַזְּכָרִים, שֶׁכְּשֶׁזְּכָרִים מִתְבָּרְכִים, אָז מִתְבָּרְכוֹת הַנָּשִׁים. וְאִם תֹּאמַר מִזֶּה שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְכַפֵּר עָלָיו בַּתְּוֹזְלָה וְאַוזַר כָּךְ עַל בֵּיתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה שֶׁנָּשִׁים לֹא מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא רַק מִגְּבָרִים, שֶׁכְּשֶׁמִּתְבָּרְכִים אֵלּוּ בַּתְּוֹזְלָה, וּמִבְּרָכָה זוֹ מִתְבָּרְכוֹת. אֶלָּא בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מִמֶּנּוּ הָאִשָּׁה, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְבָּרֵךְ [מִמֶּנּוּ אִשְׁתּוֹ. וְכֵן בְּכָל מָקוֹם נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת לַזָּכָר שֶׁנּוֹשֵׂא כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ הַנְּקֵבָה] מֵאוֹתָהּ תוֹסֶפֶת הַבְּרָכוֹת. כֵּיוָן שֶׁנָּשָׂא הָאָדָם, נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי זַלָקִים, אֶוזָד לוֹ וְאֶוזָד לִנְקֵבָתוֹ, וְהוּא נוֹטֵל הַכֹּל – זֶוזֶלְקוֹ וְזֶוזֶלְקְ נְקֵבָתוֹ.

בֹּא רְאֵה, וַיְבָרֵכֵם בַּיּוֹם הַהוּא [לֵאמוֹר. בֵּרַךְ אוֹתָם בְּרָכוֹת וּלְכָל אֵלּוּ שֶׁיָּצְאוּ מֵהֶם], אַוזַר כָּךְ לֵאמוֹר בְּוָא״ו. כָּאן נִרְמַז בֵּן בְּכוֹר, (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ירמיה לא) וְאָפָרַיִם בְּכוֹרִי הוּא, וְעַל זֶה תוֹסֶפֶת וָא״ו.

רַבִּי זְוזָקִיָּה פָּתַוז, (תהלים קלט) גָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁנִּרְאִים אַוזַר כָּךְ בָּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁל

גּוּף הָאָדָם שֶׁעוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ עוֹמֵד לְמַעְלָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁנִּשָּׁמָה זוֹ מְזֻמֶּנֶת לָרֶדֶת לָעוֹלָם, אוֹתָהּ נְשָׁמָה בְּאוֹתָהּ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁעוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ עוֹמֶדֶת [לְמַעְלָה] לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁתִּשְׁמֹר מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְלֹא לַעֲבֹר עַל הַבְּרִיתוֹת.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁעוֹמֶדֶת לִפְנֵיהוּ? שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) זַיְ ה' אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו. עָמַדְתִּי וַדַּאי, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְלָכֵן נָּלְמִי רָאוּ עֵינֶיךָ, עַד שֶׁלֹּא יִתָּרֵאָה [הַצֶּלֶם] בָּעוֹלָם. וְעַל סִפְרְךָ כֻּלָּם יִכָּתֵבוּ, שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּשָׁמוֹת בְּאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁלָּהֶם, כֻּלָּם בַּסֵּפֶר כְּתוּבִים. יָמִים יֻצָּרוּ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ יֻצָּרוּ וַדַּאי. וְלֹא אָזָד בָּהֶם, בָּעוֹלָם הַזֶּה לַעֲמֹד בְּקִיּוּם רִבּוֹנָם כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, יְמֵי בֶּן הָאָדָם כְּשֶׁווֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, הַיָּמִים שֶׁלּוֹ מִתְרַבִּים לְמַעְלָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוּא מִדַּת יָמָיו. פָּתוּז וְאָמַר, (תהלים לט) הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, קִצִּי – זֶה קֶרֶן הַיָּמִין, שֶׁנִּקְשַׁר בְּדָוִד. וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא – זֶהוּ שֶׁמִּתְמַנֶּה [שֶׁיֵּשׁ מְמֻנֶּה] מַמָּשׁ עַל יָמָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁפָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֵם שִׁבְעִים, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁזָּזִיים בִּכְלָל לֹא הָיוּ לוֹ, אֶלָּא שֶׁאָדָם נָתַן לוֹ מֵאוֹתָם יָמִים שֶׁלּוֹ שִׁבְעִים שָׁנִים.

וְסוֹד זֶה, וִילוֹן לֹא מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם, וְהַלְּבָנָה לֹא מְאִירָה כְּלָל מֵעַצְמָהּ, וְשִׁבְעִים שָׁנִים מְאִירוֹת לָהּ בְּכָל צְדָדֶיהָ, וְהֵם זַזֵּי דָּוִד סְתָם. וְעַל זֶה רָצָה דָּוִד מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדַעַת סוֹד זֶה, וְעַל מָה אֵין זַזִּים לַלְּבָנָה מֵעַצְמָהּ, וְלָדַעַת אֶת הָעִקָּר שֶׁלָּהּ.

וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא – זוֹהִי דַּרְגָּה [שֶׁל הָעוֹלָם] עֶלְיוֹנָה נִסְתֶּרֶת שֶׁעוֹמֶדֶת עַל כָּל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁהֵם זַזִּים שֶׁלָּהּ, מָקוֹם שֶׁמֵּאִיר לַכֹּל. אֵדְעָה מָה זָזַדַל אֲנִי – אָמַר דָּוִד, אֵדַע עַל מָה זָזַדַל אֲנִי אוֹר מֵעַצְמִי וְנִמְנָע מִמֶּנִּי כְּשֶׁאָר כָּל אוֹתָם

הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְכֻלָּם זִוִּים, וַאֲנִי עַל מָה אֲנִי זָזִדל וְעַל מַה נִּמְנָע מִמֶּנִּי. וְזֶהוּ מַה שֶּׁרָצָה דָּוִד לָדַעַת, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לָדַעַת.

תּוֹסֶפְתָּא

כֹּל גַּלְגַּל מִתְגַּלְגֵּל מִמַּעְלָה, מַרְכִּבוֹתֶיהָ סְגוּרוֹת, הוֹלְכוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת. כֹּל נְעִימוּת עוֹלֶה וְיוֹרֵד, הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם. כֹּל שׁוֹפָר שׁוֹפֵעַ בְּעָמְקֵי הַדְּרָגוֹת מְסוֹבֵב דַּרְגָּה [גַּלְגַּל] סְבִיבָהּ. יוֹשְׁבוֹת שְׁתֵּי מַגְּרֵפוֹת מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, בִּשְׁנֵי גָּוָנִים נִשְׁאָבִים זֶה בָּזֶה, זֶה לָבָן וְזֶה אָדֹם, וּשְׁנֵיהֶם סוֹבְבִים גַּלְגַּל לְמַעְלָה, סוֹבֵב לְיָמִין – לָבָן עוֹלֶה, וְסוֹבֵב לִשְׂמֹאל – אָדֹם יוֹרֵד, וְהַגַּלְגַּל סוֹבֵב תָּמִיד וְלֹא שׁוֹכֵךְ.

שְׁתֵּי צִפָּרִים עוֹלוֹת, שֶׁמִּצַּפְצְפוֹת, אַוָּזוֹת לְצַד דָּרוֹם וְאַוָּזוֹת לְצַד צָפוֹן. פּוֹרְזִים בָּאֲוִיר צְפָצוּף, וְקוֹל נְעִימַת הַגַּלְגַּל מִתְזַבְּרִים כְּאֻוָּזִד, וְאָז (תהלים צד) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. וְכָל הַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת בְּלַוַּשׁ בַּנְּעִימוּת הַזּוֹ [מִקּוֹל], מִתּוֹךְ אַהֲבַת קוֹל הַשּׁוֹפָר. כְּנֶגֶד אוֹתָן בְּרָכוֹת יוֹרְדוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְנִגְנָזוֹ כְּאֻוָּזִד בְּתוֹךְ עֹמֶק הַבְּאֵר, נְבִיעַת הַבְּאֵר שֶׁלֹּא פּוֹסֶקֶת בְּלַוַּשׁ, עַד שֶׁמִּתְמַלֵּא אוֹתוֹ גַּלְגַּל סוֹבֵב.

אוֹתָן שְׁתֵּי מַגְּרֵפוֹת סוֹבְבוֹת, אַוָּזַת הַיְמָנִית, קוֹרֵאת בְּזַוַּיִל וְאוֹמֶרֶת: זֹהַר שֶׁזּוֹהֲרִים שֶׁעוֹלֶה וְיוֹרֵד, שְׁנֵי אַלְפֵי עוֹלָמוֹ"ת הָאִירוּ. עוֹלָם הָאֶמְצַע בְּתוֹכָם הָאֵר בְּזֹהַר רִבּוֹנְךָ. כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם הִסְתַּכְּלוּ וּפָקְחוּ עֵינֵיכֶם, וְתִזְכּוּ לָאוֹר הַזֶּה, לָעֲדִין הַזֶּה. אֵלּוּ הֵן בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִלְמַעְלָה, מִי שֶׁזּוֹכֶה, גַּלְגַּל עוֹלֶה סוֹבֵב יָמִינָה, וְשׁוֹפֵעַ וּמוֹשִׁךְ לְאוֹתוֹ הַזּוֹכֶה, וּמִתְעַדֵּן מִבְּרָכוֹת אֵלּוּ הָעֶלְיוֹנוֹת הַזּוֹהֲרוֹת. אַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם שֶׁזּוֹכִים בָּהֶם.

וּכְשֶׁלֹּא זוֹכֶה, גַּלְגַּל סוֹבֵב, וְאוֹתָהּ מַגְּרֵפָה שֶׁל צַד שְׂמֹאל סוֹבֶבֶת וְיוֹרֶדֶת לְמַטָּה, וּמַמְשִׁיכָה דִּין עַל זֶה שֶׁלֹּא זוֹכֶה, וְקוֹל יוֹצֵא: אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ. מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵאת אֵשׁ שֶׁל שַׁלְהֶבֶת שֶׁדּוֹלֶקֶת, שֶׁשּׁוֹרָה עַל רָאשֵׁי הָרְשָׁעִים. אַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם כָּל אוֹתָם שֶׁהָלְכוּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה לִזְכּוֹת

לְאוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן, בְּרָכוֹת מְצֻוְּצָוזוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נזז) וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַוְּצָוזוֹת נַפְשֶׁךָ. עַד כָּאן הַתוֹסֶפְתָּא

בֹּא רְאֵה, כָּל הַבְּרָכוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כֻּלָּן נִמְסְרוּ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְבָרֵךְ אֶת הַכֹּל. וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ, כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַשְּׂמָחָה וְכָל הַטּוּב, כֻּלָּם עוֹמְדִים בָּהּ וּמִמֶּנָּה [עוֹמְדִים] יוֹצְאִים, וְעַל זֶה נִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְנִקְרֵאת בְּרָכָה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי י) בִּרְכַּת ה' הִיא תַעֲשִׁיר. וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים לג) וּמָלֵא בִּרְכַּת ה' יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה.

וְלָכֵן יֵשׁ לָהּ בְּכֻלָּם שִׁיּוּר, וּמִכֻּלָּם מִתְמַלֵּאת וּמִכֻּלָּם יֵשׁ בָּהּ, וּמִתְבָּרֶכֶת מִכָּל אוֹתָן בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְנִמְסְרוּ לָהּ בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁאָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, יַעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת בְּנֵי יוֹסֵף מִמָּקוֹם זֶה שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת נִמְסְרוּ בְיָדוֹ לְבָרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יב) וֶהְיֵה בְּרָכָה. מִכָּאן וָהָלְאָה הַבְּרָכוֹת נִמְסְרוּ בְיָדְךָ.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ זֶה אָנוּ מְבָרְכִים וּמְשַׂבְּזִים אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה, וְעַל זֶה הַלֵּל, שֶׁאוֹתָם יָמִים שֶׁאוֹמְרִים הַלֵּל. שֶׁאָמַר רַבִּי זְוִיָּא, בְּהַלֵּל צְרִיכִים שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת: זַסִּידִים, צַדִּיקִים, וְיִשְׂרְאֵלִים. [מִשּׁוּם שֶׁנִּתְעַלָּה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֵלּוּ הַדְּרָגוֹת] זַסִּידִים מִצַּד הַיָּמִין, צַדִּיקִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְיִשְׂרָאֵל מִכָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים, מִשּׁוּם [שֶׁהַיִּשָּׁרִים] שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּלוּלִים מִכֻּלָּם, וְעַל זֶה עוֹלָה תִּשְׁבַּזַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׂבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַטָּה, עוֹלֶה כְּבוֹדוֹ בַּכֹּל.

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכ) פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, וְהִתְקַשּׁוּ בּוֹ הַמְּבֻאָרִים. (אֶלָּא עוֹד יֵשׁ בּוֹ צַד בְּצִיּוּרִים רַבִּים) פָּנָה?! הִקְשִׁיב הָיָה צָרִיךְ, אוֹ שָׁמַע. מַה זֶּה פָּנָה?

אֶלָּא כָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם – תְּפִלּוֹת, וּתְפִלַּת הַיָּחִיד לֹא נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ אֶלָּא בְּכֹחַ זְוָזָק. שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִכְנֶסֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה לְהִתְעַטֵּר בִּמְקוֹמָהּ,

מַשְׁגִּיחַ בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל בַּזְּטָאֵי וּבְזְכוּת אוֹתוֹ הָאָדָם, מַה שְּׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן בִּתְפָלַת הָרַבִּים, שֶׁתְּפָלַת הָרַבִּים כַּמָּה הֵן תְּפִלּוֹת שְׁאֵינָן [מִבְּנֵי] מִצַּדִּיקִים, וְכֻלָּן נִכְנָסוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא מַשְׁגִּיחַ בַּזְּטָאֵיהֶם.

מִשּׁוּם כָּךְ פָּנָה אֶל תְּפָלַת הָעַרְעָר, מִהַפֶּךְ וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמִסְתַּכֵּל [בִּזְכוּתוֹ] בַּמָּה רָצוֹן נַעֲשָׂה, וּמִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפָלָה זוֹ וּמָהֵם מַעֲשָׂיו. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל תְּפָלָה בְּצִבּוּר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בָּזָה אֶת תְּפָלָתָם, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא כֻּלָּם בְּכַוָּנָה וּרְצוֹן הַלֵּב.

דִּבֶּר אַזּוֹר פָּנָה אֶל תְּפָלַת הָעַרְעָר – זֶה יְזִידִי שֶׁנִּכְלָל בְּרַבִּים. וּמִיהוּ יְזִידִי שֶׁנִּכְלָל בְּרַבִּים? הֲוֵי אוֹמֵר זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כָּלוּל בִּשְׁנֵי צְדָדִים, וְקָרָא לְבָנָיו, וְהִתְפַּלֵּל תְּפָלָתוֹ עֲלֵיהֶם. אֵיזוֹ תְּפָלָה שֶׁיִּתְקַבְּלוּ בִּשְׁלֵמוּת לְמַעְלָה? תְּפָלָה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמְּדוּ בַּגָּלוּת.

בְּשָׁעָה זוֹ שֶׁקָּרָא לָהֶם יַעֲקֹב, הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה קוֹרֵא לְבָנָיו, הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם אַבְרָהָם וְיִצְחָק, וּשְׁכִינָה עַל גַּבֵּיהֶם. וְהַשְׁכִינָה הָיְתָה שְׁמֵחָה בְּיַעֲקֹב לְהִתְחַבֵּר בָּאָבוֹת, לְהִתְקַשֵּׁר עִם נִשְׁמוֹתֵיהֶם כְּאֶחָד, לִהְיוֹת מֻרְכָּבָה.

בְּשָׁעָה שֶׁפָּתַח יַעֲקֹב וְאָמַר, הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, בְּאַחֲרִית – זוֹ הַשְׁכִינָה, כִּבְיָכוֹל נָתַן בּוֹ עֲצָבוּת, וְהִסְתַּלֵּק. וְאַחַר כָּךְ הֶחֱזִירוּ אוֹתָהּ בָּנָיו בִּיחוּד הַדְּבָרִים שֶׁלָּהֶם, וּפָתְחוּ וְאָמְרוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֶעֱמִידָהּ יַעֲקֹב, וְאָמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְהִתְיַשְּׁבָה הַשְׁכִינָה בִּמְקוֹמָהּ. וַיִּקְרָא יַעֲקֹב, מַה קְּרִיאָה כָּאן? אֶלָּא קְרִיאָה, לְכַיֵּם מִקּוֹמָם, לְכַיֵּם אוֹתָם לְמַעְלָה וּמַטָּה.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם קְרִיאָה בְּעָוֹן זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יג) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ, לְכַיֵּם מְקוֹמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ וּלְכַשֵּׁר אוֹתוֹ. וְכֵן (בראשית כה) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. וְכָתוּב וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא הֶעֱמִידוֹ לְמָקוֹם זֶה בְּשֵׁם זֶה. הַקְּרִיאָה בָּאָה לְקַיּוּם.

אִם תֹּאמַר וְיִקְרְאוּ אֶל אֱלֹהִים, קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל ה׳ – כָּךְ הוּא וַדַּאי, לְקַשֵּׁר וּלְקַיֵּם קִיּוּם הָעֶלְיוֹן, וּמַהוּ? סִדּוּר שֶׁל שֶׁבַח רִבּוֹנוֹ, וְכָל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁצְּרִיכִים לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, קִיּוּם נוֹתֵן לוֹ לְרִבּוֹנוֹ שֶׁמַּרְאֶה שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר, הֲרֵי הַכֹּל מַעֲמִיד קִיּוּם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו, הֶעֱמִידָם בְּקִיּוּם שָׁלֵם. כְּמוֹ זֶה וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, א׳ שֶׁל וַיִּקְרָא לָמָּה הִיא קְטַנָּה? אָמַר לוֹ, הִתְקַיֵּם מֹשֶׁה בִּשְׁלֵמוּת, וְלֹא בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק מֵאִשְׁתּוֹ. בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים אָמְרוּ לְשֶׁבַח, וְאָנוּ כָּךְ שָׁנִינוּ: מַה שֶּׁנִּתְעַלָּה לְמַעְלָה, יִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאָז הוּא שָׁלֵם. עוֹד, אָלֶ״ף קְטַנָּה הָיְתָה מִמָּקוֹם קָטָן, קָטָן שֶׁהוּא גָּדוֹל בְּהִתְזַכְּרוּתוֹ לְמַעְלָה. [לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְאָז נִשְׁלָם.]

וַיֹּאמֶר, מַה זֶּה וַיֹּאמֶר? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, [כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ] וְאָמַרְתָּ בִּלְבָבֶךָ – אֲמִירָה בַּזָּשַׁאי. הֶאָסְפוּ?! אִסְפוּ הָיָה צָרִיךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נ) אִסְפוּ לִי חֲסִידָי. אֶלָּא [הַקִּים לָהֶם] קַיֵּם לָנוּ, הֶאָסְפוּ מִמָּקוֹם שֶׁלְּמַעְלָה הוּא. הֶאָסְפוּ, בְּקִשּׁוּר שָׁלֵם בִּיזִוּד אֶחָד. וְאַגִּידָה לָכֶם, מַה זֶּה וְאַגִּידָה לָכֶם? סוֹד חָכְמָה הוּא.

רַבִּי יוֹסֵי שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, וְאַגִּידָה, אוֹ וְיַגֵּד, אוֹ וְיַגִּידוּ, וְכֵן כֻּלָּם, שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁסּוֹד הַחָכְמָה הִיא, לָמָּה בְּדָבָר זֶה [בְּכֻלָּם] הוּא בְּסוֹד הַחָכְמָה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁבָּא בְּגִימַ״ל דָּלֶ״ת בִּכְלִי פָּרוּד, וְזֶהוּ סוֹד הַחָכְמָה. דָּבָר שֶׁבָּא בִּשְׁלֵמוּת בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת כָּךְ הוּא כְּשֶׁהֵם בַּחָכְמָה, אֲבָל דָּלֶ״ת בִּכְלִי גִימַ״ל אֵינוֹ שְׁלֵמוּת, וְכֵן גִּימַ״ל בִּכְלִי דָּלֶ״ת, שֶׁהֲרֵי זֶה בָּזֶה נִקְשָׁרוּ בִּכְלִי פָּרוּד, וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם, גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מָוֶת, וְסוֹד זֶה הוּא וְזֹאת שֶׁל אָדָם.

מִשּׁוּם כָּךְ הוּא דָּבָר שֶׁל סוֹד חָכְמָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ יו״ד לִפְעָמִים בֵּין גִּימַ״ל לְדָלֶ״ת, אֵין פָּרוּד, וְהַכֹּל קָשֻׁר אֶחָד. וְעַל זֶה דָּבָר זֶה כָּךְ הוּא וַדַּאי,

וְאַגִּידָה לָכֶם – סוֹד הַחָכְמָה, שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת אֶת סוֹף כָּל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא גָּלָה מַה שֶּׁרָצָה לְגַלּוֹת, אִם כָּךְ אָז לָמָּה כָּתוּב בַּתּוֹרָה דָּבָר שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, וְאַזָּר כְּךָ נִפְגַּם, וְלֹא הִשְׁתַּלֵּם הַדָּבָר? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִשְׁתַּלֵּם, כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְגַלּוֹת גָּלָה וְהִסְתִּיר, אָמַר דָּבָר וְגָלָה בַּזּוּיִן וְהִסְתִּיר לִפָּנִים. וּדְבַר תּוֹרָה לֹא נִפְגָּם לְעוֹלָמִים.

וְהַכֹּל הוּא נִסְתָּר בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, שְׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאֵין אוֹת אוֹ דָּבָר בַּתּוֹרָה פָּגוּם, וְיַעֲקֹב, כָּל מַה שֶּׁהִצְטָרֵךְ לוֹמַר אָמַר, אֲבָל גָּלָה וְהִסְתִּיר, וְלֹא פָּגַם מִכָּל מַה שֶּׁרָצָה אֲפָלּוּ אוֹת אַזָּת.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ יוֹשְׁבִים יוֹם אֶחָד עַל פַּתַּח לוֹד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יְהוּדָה, זֶה שֶׁרָאִינוּ שֶׁיַּעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת בָּנָיו, רָאִינוּ מִמַּה שֶּׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אוֹתָם, אֲבָל אֵיפֹה הַבְּרָכָה שֶׁלָּהֶם? אָמַר לוֹ, כָּל הַבְּרָכוֹת הֵם שֶׁבֵּרַךְ אוֹתָם, כְּמוֹ יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ, דָּן יָדִין עַמּוֹ, מֵאָשֵׁר שִׂמְאָה לַחְמוֹ, וְכֵן כֻּלָּם.

אֲבָל מַה שֶּׁרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם לֹא גָּלָה, שֶׁרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת הַקֵּץ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁיֵּשׁ קֵץ לַיָּמִין וְיֵשׁ קֵץ לַשְּׂמֹאל, וְרָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם אֶת הַקֵּץ כְּדֵי לְהַשְׁמִר וּלְהִטָּהֵר מֵעָרְלָה. וּמַה שֶּׁגָּלָה לָהֶם נוֹדַע וְהִתְגַּלָּה עַד שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אֲבָל דְּבָרִים אֲזָרִים אֵינָם בְּגָלוּי, וְהֵם נִסְתָּרִים בַּתּוֹרָה בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וּבְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת.

פָּתַז וְאָמַר, רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה כֹּזִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי. מָה רָאָה יַעֲקֹב לְפָתַז בִּרְאוּבֵן? שֶׁיִּפָּתַז בִּיהוּדָה, שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְכָל הַמַּזָּנוֹת, וְהוּא מֶלֶךְ, וְרָאִינוּ שֶׁלֹּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ וְסִלֵּק בְּרָכוֹת מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) יְזִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת.

אֲבָל וַדַּאי בֵּרְכוֹ, וְעָלְתָה אוֹתָהּ בְּרָכָה לִמְקוֹמָהּ. לְאָדָם שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן. כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, בָּא הַמֶּלֶךְ אֵלָיו. אָמַר, הֲרֵי כָּל מְמוֹנִי יִהְיֶה בְּיַד הַמֶּלֶךְ שְׁמוּר לִבְנִי. כְּשֶׁרָאָה הַמֶּלֶךְ שֶׁבְּנוֹ רָאוּי, אָז נָתַן לוֹ. כָּךְ יַעֲקֹב

אָמַר.

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה, אֲהוּב מֵעַי אַתָּה, אֲבָל הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּךָ יַעֲלוּ בִּידֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עַד שֶׁיִּרְאֶה אוֹתְךָ, מְשׁוּם שֶׁהָלַכְתָּ כְּנֶגֶד אֲפֶךָ וְגוֹ', כְּתַרְגּוּמוֹ. רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל לז) וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ וְגוֹ'. כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, וְאֵין מִי שֶׁמַּקְשִׁיב בְּאָזְנָיו כְּנֶגְדָּהּ. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ, מַדּוּעַ עָשָׂה נוֹסָפֶת הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ?

אֶלָּא מִכָּאן לָמְדְנוּ סוֹד הַזְּכוּת, שְׁנַיִם עוֹמְדִים כָּאן – אֶחָד לְעוֹרֵר מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁאִם לֹא מִתְעוֹרְרִים לְמַטָּה לֹא מִתְעוֹרְרִים לְמַעְלָה, וּבַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ – מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ – מִלְמַעְלָה לְמַטָּה.

שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ לְמַעְלָה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה לוֹקְחִין אוֹתוֹ עֶלְיוֹן מֵהָעֶלְיוֹן מִמֶּנּוּ. כְּמוֹ פָּסוּק זֶה, כֹּה אָמַר ה' מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ. מֵאַרְבַּע רוּחוֹת – זֶה דָּרוֹם וּמִזְרָח וְצָפוֹן וּמַעֲרָב, וְרוּחַ בָּאָה מִמַּעֲרָב בְּהִתְחַזְּקוּת שֶׁל אֵלֶּה הָאֲוִזְרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא) כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם וְגוֹ'.

וּמִכָּאן יוֹצְאוֹת רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת לִבְנֵי הָעוֹלָם לְהִצְטַיֵּר בָּהֶם, וְנוֹשְׁבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. בֹּא רְאֵה, לוֹקְחִין מִצַּד זֶה וְנוֹתְנִין בְּצַד אַחֵר, וְעַל זֶה (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. לָמָּה אֵינֶנּוּ מָלֵא? מִשּׁוּם שֶׁלּוֹקְחִין וְנוֹתְנִין, מַכְנִיס וּמוֹצִיא.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל שְׁאֵלָה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, הוֹאִיל וְגָלוּי לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבְּנֵי אָדָם יָמוּתוּ, לָמָּה הוֹרִיד נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם, וְלָמָּה הוּא צָרִיךְ אֶת זֶה? אָמַר לוֹ, שְׁאֵלָה זוֹ לִפְנֵי רַבָּנָן שְׁאָלוּ כַּמָּה וְכַמָּה, וּבְאֵרוּהָ, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה לְהוֹדִיעַ אֶת כְּבוֹדוֹ, וְלוֹקְחָן אוֹתָן אַחַר כָּךְ. אִם כָּךְ לָמָּה יָרְדוּ?

אֶלָּא סוֹד זֶה כָּךְ הוּא. פָּתַח וְאָמַר, (משלי ה) שְׁתֵה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְנֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרֶךָ. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, בּוֹר – מָקוֹם שֶׁלֹּא נוֹבֵעַ מֵעַצְמוֹ. וּמָתַי נוֹבְעִים הַמַּיִם הַלָּלוּ? בְּשָׁעָה שֶׁהִשְׁתַּלְּמָה הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּשֶׁעוֹלָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְשְׁרָה בּוֹ, אָז הוּא שָׁלֵם מִכָּל הַצְּדָדִים, מִמַּטָּה וּמִמַּעְלָה [וּמִכָּל הַצְּדָדִים].

וּכְשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה, אָז מִתְעוֹרֶרֶת תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, וְאָז נוֹבְעִים מַיִם מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וּבוֹר נַעֲשֶׂה בְּאֵר, מַיִם נוֹבְעִים, וְאָז הִתְזַּוְּגוּת וְיִחוּד [וְיסוֹד] וּתְשׁוּקָה וְרָצוֹן נִמְצָאִים, [לָזֶה] שֶׁהֲרֵי בִּנְשִׁמַת הַצַּדִּיק נִתְקָן אוֹתוֹ מָקוֹם, וּמִתְעוֹרֶרֶת זִוּוּגִים וְרָצוֹן לְמַעְלָה וּמִתְזַּוְּגִים כְּאָזְדְּ.

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אַתָּה. כָּךְ הוּא וַדַּאי, טַפָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל יַעֲקֹב הָיְתָה, וּרְצוֹנוֹ בְּמָקוֹם אַזּוֹר הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, רְאוּבֵן וְכָל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, כֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשְּׁכִינָה, וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת הַשְּׁכִינָה עָלָיו, קָרָא לִשְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו לְהִתְזַּוֵּג עִמָּהּ.

וּבֹא וּרְאֵה, מִטָּה שְׁלֵמָה לֹא נִמְצְאָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. אַבְרָהָם מִימִינוֹ, יִצְחָק מִשְּׂמֹאלוֹ (דִּין), יַעֲקֹב הָיָה שׁוֹכֵב בֵּינֵיהֶם, שְׁכִינָה לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה כָּךְ יַעֲקֹב, קָרָא לְבָנָיו, וְאָזַז אוֹתָם סְבִיב הַשְּׁכִינָה, וְסִדֵּר אוֹתָם בְּסִדּוּר שָׁלֵם.

מִנַּיִן לָנוּ שֶׁסִּדְּרָם סְבִיב הַשְּׁכִינָה? שֶׁכָּתוּב הֵאָסְפוּ, וְאָז נִמְצְאָה שָׁם שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכַמָּה מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת סְבִיבָם. פָּתְזוּ וְאָמְרוּ, לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. אָז הִתְכַּנֵּס הַשָּׁמֶשׁ אֶל הַלְּבָנָה, וְהִתְקָרֵב בְּזִוּוּג לַמַּעֲרָב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וּמְאִירָה הַלְּבָנָה, וְנִמְצֵאת בִּשְׁלֵמוּת. וְאָז וַדַּאי שָׁנִינוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב [סִדֵּר] צַד שָׁלֵם, מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא כָּךְ לְבֶן אָדָם אַזּוֹר, שָׁמַזּוּ וְשִׁבַּזּוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּפָתְזוּ וּבֵרַךְ אֶת בָּנָיו, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִיסָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, אָמַר רַבִּי יִיסָא, הֲרֵי וַדַּאי שָׁנִינוּ,

כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב נִתְקַנּוּ בְּסֵדֶר שָׁלֵם וְהִתְבָּרְכוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, מַה נֹּאמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ וְגוֹ'? אָמַר לוֹ, לֹא יָדַעְתִּי, כִּי לֹא שָׁמַעְתִּי מֵהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֶלָּא אַתָּה וַאֲנִי נֵלֵךְ לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמְרוּ דָּבָר וְשָׁאֲלוּ שְׁאֵלָה. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי סוֹד הַזְּכוּת הוּא.

פָּתַח וְאָמַר, (שופטים ה) אָשֵׁר יָשַׁב לְחוֹף יַמִּים וְעַל מִפְרָצָיו יִשְׁכּוֹן. לָמָּה יָשַׁב שָׁם? אֶלָּא מִי שֶׁיּוֹשֵׁב עַל שְׂפַת הַיָּם, מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַפָּנוּקֵי הָעוֹלָם. [וְכָאן אָשֵׁר זֶהוּ פָּתַח עֶלְיוֹן שֶׁל צַדִּיק (שֶׁל צֶדֶק), כְּשֶׁמִּתְבָּרֵךְ לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וְכָאן סָמַךְ לַפָּסוּק הַזֶּה מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה, לַפָּתַח הָעֶלְיוֹן, שֶׁמִּשָּׁם מוֹרִיקִים בְּרָכוֹת לָעוֹלָם] וּפָתַח זֶה נוֹדָע תָּמִיד כַּבְּרָכוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אָשֵׁר, וְזֶהוּ עַמּוּד מֵאוֹתָם עַמּוּדִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

וְהַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא לָוֶז עֲנִי, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם נִתְקַן [הַהוּא]. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ. מַה שֶּׁהָיָה לָוֶז עֲנִי, הָפַךְ לִהְיוֹת לָוֶז [עֲנִי] פַּגַּ [שְׁמֶנָה], מִשּׁוּם שֶׁהֵרִיק וְזָרַק בּוֹ בְּרָכוֹת וְתַפָּנוּקִים, וְסוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ – וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. מִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּמֶּנָּה נָזוֹן בְּתַפָּנוּקֵי עוֹלָם, וְזֶה נוֹתֵן לַמֶּלֶךְ הַזֶּה כָּל הַבְּרָכוֹת, כָּל שִׁמְזָה וְכָל טוּב הוּא נוֹתֵן, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים. אָמְרוּ, אִם לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא רַק לָדַעַת אֶת זֶה – טוֹב לָנוּ.

רְאוּבֵן הָיָה בְּכוֹר שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יִצְיָא, לוֹ רָאוּי הַכֹּל, וְהַכֹּל הָעָבַר מִמֶּנּוּ, וְנִתְּנָה הַמַּלְכוּת לִיהוּדָה, הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף, וְהַכְּהֻנָּה לְלֵוִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב פָּזַז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, לֹא תִשְׁאַר בָּהֶם. וּמַה שֶּׁאָמַר כּוֹזִי וֵרֹאשִׁית אוֹנִי, כָּאן בֵּרְכוֹ וְהִפְקִידוֹ אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

לַאֲהוּב הַמֶּלֶךְ, [שֶׁבִּקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה] [שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן וְרָצָה שֶׁהַמֶּלֶךְ יַעֲשֶׂה לוֹ טוֹבָה] יוֹם אֶחָד עָבַר בְּנוֹ בַּשּׁוּק. אָמַר לַמֶּלֶךְ, זֶה בְּנִי, וַדַּאי אֲהוּב נַפְשִׁי. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ, וְיָדַע שֶׁזֶּה בִּקֵּשׁ עַל בְּנוֹ. כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר, רְאוּבֵן בְּכוֹרִי אַתָּה כּוֹזִי וְגוֹ'. כָּאן צִוָּה אֶת הַמֶּלֶךְ.

פַּזָּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר. כָּאן אָמַר מַה שֶּׁאָרַע לוֹ, שֶׁלֹּא נִשְׁאַר [לוֹ] בָּאָרֶץ וְנִזְרַק לְזוּז לָאָרֶץ. כְּנֶגֶד זֶה מְמַנָּה [תְּזוּם] אֶזְוֵד מִצַּד הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן שֶׁמְּמַנֶּה תַּזָּת יַד מִיכָאֵל, וְיֵשׁ אוֹמְרִים תַּזָּת יַד גַּבְרִיאֵל. וּמִיכָאֵל הוּא רֹאשׁ בְּכָל מָקוֹם מִצַּד שֶׁל הַזָּוֶ״ד, וְגַבְרִיאֵל מִצַּד שֶׁל שְׁמֹאל שֶׁל גְּבוּרָ״ה, וִיהוּדָה עַד רָד עִם אֵל, צַד הַגְּבוּרָה, נִקְרָא בֵּית דִּין, וְסָמוּךְ לוֹ רְאוּבֵן. וְאַף עַל גַּב שֶׁמַּלְכוּת הָיְתָה שֶׁל יְהוּדָה, רְאוּבֵן סָמוּךְ כְּנֶגְדּוֹ הָיָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֲתִידִים אוֹתָם בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר שְׁנֵי קְרָבוֹת בְּתוֹךְ הָאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב כּוּזִי – בְּגָלוּת מִצְרַיִם. וְרֹאשִׁית אוֹנִי – שֶׁהֵם הָיוּ רִאשׁוֹנִים לַאֲוִזֵיהֶם לַקְּרָב. יֶתֶר שְׁאֵת – לְגָלוּת אַשּׁוּר, שֶׁמִּשָּׁם גָּלוּ בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן רִאשׁוֹנִים מִכֻּלָּם, וְסָבְלוּ כַּמָּה רָעוֹת, וְכַמָּה עֲנוּיִים סָבְלוּ, וְלֹא שָׁבוּ עַד כָּעֵת.

וְיֶתֶר עָז – לַזְּמַן שֶׁמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, הֵם יֵצְאוּ וְיַעַרְכוּ קְרָבוֹת בָּעוֹלָם וְיַצָּזוּז, וְיִתְזַזְּקוּ עַל הָעַמִּים, וּבְנֵי הָעוֹלָם יִפָּזְדוּ מֵהֶם וְיִרְתְּתוּ לִפָּנֵיהֶם וַיַּזְשִׁבוּ לְהִתְגַּבֵּר בַּמַּלְכוּת, וְלֹא יִשָּׁאֲרוּ בָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב פַּזָּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר. מָה הַטַּעַם שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ בָהּ וַאֲפָלוּ בְּצַד אֶזְוֵד שֶׁל הָעוֹלָם? מִשּׁוּם כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שֶׁעֲתִידִים לְהִכָּנֵס וְלַעֲרֹךְ קְרָבוֹת בְּתוֹךְ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ דַּוְקָא, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם.

בֹּא רְאֵה, לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם הִתְפַּזְּרוּ בְּנֵי רְאוּבֵן בַּגָּלוּת, כְּנֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁגָּלוּ לַגָּלוּת אַרְבַּע פְּעָמִים בְּאַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כּוּזִי – אֶזְוֵד, וְרֹאשִׁית אוֹנִי – שְׁנַיִם, יֶתֶר שְׁאֵת – שְׁלֹשָׁה, וְיֶתֶר עָז – אַרְבָּעָה. כְּמוֹ כֵן עֲתִידִים הֵם לַעֲרֹךְ קְרָב בְּאַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם וְלִשְׁלֹט בִּקְרָבָם עַל הַכֹּל, וְיַצָּזוּ עַמִּים רַבִּים וְיִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם.

פַּזָּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר כִּי עָלִיתָ עַל מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. כָּאן נִרְמָז עַל הִרְהוּר רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב בַּטִּפָּה הָרִאשׁוֹנָה בְּרָזִזֵל, שֶׁאִלְמָלֵא הִרְהוּר שֶׁל אוֹתָהּ טִפָּה הָיָה בִּמְקוֹמָהּ, נִשְׁאָר הָיָה רְאוּבֵן בַּכֹּל, אֲבָל פַּזָּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר כִּי

עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. עָלִיתָ – בְּהִרְהוּר אַוֵּר, אָז וְזִלַּלְתָּ וְגוֹ׳.

דָּבָר אַוֵּר פָּזוּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר – שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר יַעַרְכוּ קְרָב בְּנֵי רְאוּבֵן בָּעוֹלָם וְינַצְּווּ עַמִּים רַבִּים, לֹא יִשָּׂאֲרוּ בַּמַּלְכוּת, מָה הַטַּעַם? כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, שֶׁעַתִּידִים לַעֲרֹךְ קְרָב בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה דַּוְקָא, שֶׁכָּתוּב כִּי עָלִיתָ מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ, [וְז יִרּוּשָׁלַיִם. מִשְׁכְּבֵי?!] מִשְׁכָּב הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא אָבִיךָ, זֶה יִשְׂרָאֵל הַנֶּקֶן. מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ וְלֹא מִשְׁכָּב, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי פַּעֲמַיִם נִבְנְתָה יְרוּשָׁלַיִם, וּפַעַם שְׁלִישִׁית לְזָמַנּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְלָכֵן מִשְׁכְּבֵי אָבִיךָ. וְכָאן הִתְגַּלְתָּה בְּרָכָה, וּמַה שֶּׁהָיָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּמַה שֶּׁהָיָה כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה בִּזְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּמַעֲשֵׂה רְאוּבֵן.

שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַוִּזִּים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּאן אַוֵּזד אוֹתָם בְּצַד שְׂמֹאל שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁרָאָה מַעֲשִׂים שֶׁל דִּין קָשֶׁה שֶׁלֹּא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסִבֹּל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַבְּרָכָה שֶׁלָּהֶם אֵיפֹה הִיא? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שִׁמְעוֹן לֹא רָאוּי לָזֶה, שֶׁרָאָה לוֹ כַּמָּה מַעֲשִׂים רָעִים, וְלֵוִי שֶׁבָּא מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּבְרָכָה לֹא תְלוּיָה בּוֹ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּא מֹשֶׁה לֹא תָלָה בּוֹ בִּרְכָתוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) בָּרֵךְ ה׳ זֵילוֹ וּפָעַל יָדָיו תִּרְצֶה. תָּלוּי בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדַיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. זֶה הַיָּם גָּדוֹל – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל יַעֲקֹב, כְּשֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. וּרְחַב יָדַיִם – שֶׁהֲרֵי כָּל הָעוֹלָם מִתְמַלֵּא וְנִשְׁלָם וּמִצְטַמְצֵם שָׁם. שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר – שֶׁכַּמָּה מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וּקְדוֹשִׁים נִמְצְאוּ שָׁם. חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת – אֵלּוּ הֵם שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, בְּנֵי יַעֲקֹב שֶׁנִּמְצְאוּ בָהֶם בִּשְׁלֵמוּת, אֲזַד אַיָּלָה, וַאֲזַד זְאֵב, וַאֲזַד אַרְיֵה, וַאֲזַד טָלֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַרְיֵה אֲזַד, וְטָלֶה אֲזַד, אֲזַד זְאֵב, וַאֲזַד גְּדִי, וְכֵן כֻּלָּם, לְהַמְצִא חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל יָפֶה, אֲבָל יְהוּדָה אַרְיֵה וְשִׁמְעוֹן שׁוֹר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַוַּבְּרִים שֶׁהָיוּ מַשְׁגִּיחִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, זֶה מִיָּמִין וְזֶה מִשְּׂמֹאל. לְשׁוֹר שֶׁמַּעֲשָׂיו

רָעִים, אָמְרוּ נְצַיֵּר דְּמוּת שֶׁל אַרְיֵה בָּרֶפֶת שֶׁלּוֹ, וְיִסְתַּכֵּל בָּזֶה וְיִפָּחֵד מִמֶּנּוּ. כָּךְ שִׁמְעוֹן שׁוֹר, יְהוּדָה אַרְיֵה.

שִׁמְעוֹן לֹא זָכָה לִבְרָכוֹת, אֶלָּא הִדְבִּיק אוֹתוֹ מֹשֶׁה לִיהוּדָה. כָּתוּב כָּאן (דברים לג) שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה, וְכָתוּב שָׁם (בראשית כט) כִּי שָׁמַע ה' כִּי שְׂנוּאָה אָנֹכִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, אֲבִיהֶם הָעֱלָם לְמֹשֶׁה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם אֲבִיהֶם הָעֱלָם לְמֹשֶׁה? אָמַר לוֹ, אַף אָנוּ נַעֲלֵהוּ לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה.

בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, כַּמָּה זְבִיבִים דְּבָרִים אֵלּוּ. טָפַח בְּיָדוֹ וּבָכָה. אָמַר, מִי יְגַלֶּה אוֹתְךָ נֶאֱמָן הַקָּדוֹשׁ? הִתְעַלִּיתָ בְּזִיֵּיךְ עַל בְּנֵי אָדָם, הִתְעַלִּית בְּפָטִירָתְךָ וְנִסְתָּרָה דְּמוּתְךָ. מַפָּתְחוֹת רִבּוֹנְךָ נִמְסְרוּ בְיָדְךָ תָּמִיד.

בֹּא רְאֵה, לְיַעֲקֹב הָיוּ אַרְבַּע נָשִׁים, וְהוֹלִיד בָּנִים מִכֻּלָּן, וְהִתְעַלָּה [וְנִתְקַן] בִּנְשׁוּתָיו. כְּשֶׁרָצָה יַעֲקֹב לְהִסְתַּלֵּק, עָמְדָה עָלָיו שְׁכִינָה. רָצָה לְבָרֵךְ אֶת אֱלֹהָ וְלֹא יָכֹל, מִלְּפָנַי הַשְּׁכִינָה שֶׁפָּחַד. אָמַר, אֵיךְ אֶעֱשֶׂה, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵיהֶם בָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה? אִם אַזְוִיק בַּשְּׁכִינָה – לֹא יָכֹלְתִּי, שֶׁהֲרֵי הָיוּ לִי אַרְבַּע נָשִׁים וְנִתְקַנְתִּי בָהֶן, אֶלָּא אַעֲלֶה אוֹתָן לְבַעַל הַבַּיִת, שֶׁהֲרֵי [בּוֹ] הַבַּיִת עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ, וּמַה שֶּׁיִּרְצֶה – יַעֲשֶׂה.

כָּךְ יַעֲקֹב אָמַר, זִלְקִים שֶׁל נָשִׁים וּבָנִים הֲרֵי לָקַחְתִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִשְׁלַמְתִּי, וְאֵיךְ אֶתְזַוֵּק בַּגְּבִירָה יוֹתֵר? אֶלָּא אַעֲלֶה הַדְּבָרִים לְבַעַל הַגְּבִירָה, וְהוּא יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁיִּרְצֶה, וְלֹא יִפָּחֵד.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (דברים לג) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, בַּעַל הַבַּיִת, בַּעַל הַגְּבִירָה, כַּכָּתוּב (במדבר ל) אִישָׁה יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁה יְפָרֵנּוּ, שֶׁהֲרֵי (שם ז) כַּלּוֹת מֹשֶׁה כָּתוּב. וְעַל כֵּן מֹשֶׁה מְבָרֵךְ אֶת מִי שֶׁרוֹצֶה בְּלִי פַּחַד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְלָכֵן אָמַר יַעֲקֹב, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁבָּנַי אֵלֶּה הֵם בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה, [יְבִיאוּ] יָבֹא בַּעַל הַבַּיִת וִיבָרֵךְ אוֹתָם.

מֹשֶׁה וַדַּאי אִישׁ הָאֱלֹהִים הָיָה, וּרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִישָׁה

יְקִימֵנוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה׳. וְאִישָׁה יְפָרְנוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְנָזוּזָה יֹאמַר שׁוּבָה ה׳. וַדַּאי שֶׁבַּעַל הַבַּיִת עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ וְאֵין מוֹזֶה בְּיָדוֹ, כְּמוֹ לְאָדָם שֶׁגּוֹזֵר עַל אִשְׁתּוֹ, וְהִיא עוֹשָׂה רְצוֹנוֹ. וְעַל כָּךְ יַעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה אָזוּז בְּעֵין הַזַּיִים, לֹא הָיָה בַּעַל הַבַּיִת אֶלָּא לְמַטָּה. מֹשֶׁה הוּא לְמַעְלָה, וְלָכֵן הֶעֱלָה אוֹתָם לְבַעַל הַבַּיִת.

בְּסוֹדָם אַל תָּבֹא נַפְשִׁי וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כה) סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וְגוֹ׳. סוֹד ה׳ לִירֵאָיו – הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא לְאוֹתָם יִרְאֵי זֵטָא, וּמִי שֶׁהֵם יִרְאֵי זֵטָא, מִתְגַּלֶּה לָהֶם סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל תּוֹרָה. וּמִיהוּ סוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה? הֲוֵי אוֹמֵר זוֹ אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, שֶׁנִּקְרֵאת סוֹד ה׳ בְּרִית קֹדֶשׁ.

שִׁמְעוֹן וְלֵוִי הִטְרִיזוּ עַצְמָם עַל סוֹד זֶה בְּאַנְשֵׁי שְׁכֶם שֶׁיִּמּוֹלוּ עַצְמָם וְיִקָּבְלוּ עֲלֵיהֶם סוֹד זֶה, וְהַפָּסוּק מֵעִיד שֶׁבְּמִרְמָה. וְעוֹד, בְּמַעֲשֵׂה זִמְרִי בֶּן סָלוּא שֶׁפָּסַל אֶת הַסּוֹד הַזֶּה. וְיַעֲקֹב אָמַר, בְּסוֹדָם אַל תָּבֹא נַפְשִׁי. מִי זוֹ נַפְשִׁי? זוֹ נֶפֶשׁ שֶׁנִּכְנֶסֶת וְנֶאֱזֶזֶת בַּבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, וְנִקְרֵאת נֶפֶשׁ צְרוֹר הַזַּיִים.

בִּקְהָלָם אַל תֵּזַד כְּבוֹדִי, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טז) וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַח. אַל תֵּזַד כְּבוֹדִי – זֶה כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל סְתָם. וְלָכֵן לֹא בֵּרַךְ אוֹתָם אֲבִיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָם לְמֹשֶׁה. רַבִּי זֵזָיָא אָמַר, מֵהַפָּסוּקִים הַלָּלוּ [וּמִשּׁוּם כָּךְ] [מַשְׁמַע] שֶׁלֹּא נֶאֱזַז זֶה בָּזֶה, וְהִצְטָרֵךְ כָּךְ. וְלָכֵן יֵשׁ בּוֹ הַכֹּל, וְאֵין לְךָ דּוֹר בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹרֵד דִּין שֶׁלָּהֶם לְקַטְרֵג בָּעוֹלָם, וּמִתְרַבִּים הַמְזַזְּרִים עַל הַפָּתְזוּזִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם. הִנֵּה לְךָ הַכֹּל [זֶה כְּנֶגֶד זֶה].

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַזְזֵיךָ יָדֶךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ וְגוֹ׳. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים קד) עָשָׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים וְגוֹ׳. עָשָׂה יָרֵחַ, כְּדֵי לְקַדֵּשׁ בּוֹ רָאשֵׁי זְוָדָשִׁים וְרָאשֵׁי שָׁנִים. וּלְעוֹלָמִים הַלְבָּנָה מְאִירָה רַק מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וּכְשֶׁשּׁוֹלֶטֶת הַשֶּׁמֶשׁ – לֹא שׁוֹלֶטֶת הַלְבָּנָה, וּכְשֶׁמִּתְכַּנֶּסֶת הַשֶּׁמֶשׁ, אָז שׁוֹלֶטֶת הַלְבָּנָה, וְאֵין זֶשְׁבּוֹן לַלְבָּנָה אֶלָּא רַק כְּשֶׁמִּתְכַּנֶּסֶת הַשֶּׁמֶשׁ.

וּשְׁנֵיהֶם עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר, וְהוּא שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְהָיוּ לְאֹתֹת – אֵלּוּ שַׁבָּתוֹת, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) כִּי אוֹת הִיא. וּלְמוֹעֲדִים – אֵלּוּ יָמִים טוֹבִים. וּלְיָמִים – אֵלּוּ רָאשֵׁי חֳדָשִׁים. וּלְשָׁנִים – אֵלּוּ רָאשֵׁי שָׁנִים. שֶׁיִּהְיוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂים חֶשְׁבּוֹן לַשָּׁמֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל לַלְּבָנָה.

וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (ישעיה ט) הִרְבִּיתָ הַגּוֹי לוֹ הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה. הִרְבִּיתָ הַגּוֹי – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (דברים ד) כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל, וְכָתוּב גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. לוֹ – בִּשְׁבִילוֹ. הִגְדַּלְתָּ הַשִּׂמְחָה [לַמָּשׁ] – זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁמִּתְגַּדֶּלֶת בָּאוֹר בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. אֻמּוֹת הָעוֹלָם לַשָּׁמֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל לַלְּבָנָה, אֵיזֶה מֵהֶם עָדִיף? וַדַּאי הַלְּבָנָה לְמַעְלָה, וְהַשָּׁמֶשׁ שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם תַּזָּת הַלְּבָנָה הוּא, וְאוֹתוֹ הַשָּׁמֶשׁ מִזּוֹ [הַצַּד] הַלְּבָנָה מֵאִיר.

רְאֵה מַה בֵּינָם לְבֵין יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים בַּלְּבָנָה, וְהִשְׁתַּלְשְׁלוּ בַּשָּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹנָה, וְנֶאֱזָזוּ בְּמָקוֹם [בּוֹ] [שֶׁמֵּאִיר לַשָּׁמֶשׁ] שֶׁמֵּאִירָה מֵהַשָּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹן וְנִדְבָּקִים בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

יְהוּדָה אַתָּה וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מַלְכוּת הִתְקַיְּמָה לִיהוּדָה, וְהֵיכָן מַה שֶּׁאָמַרְנוּ, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה', מִשּׁוּם שֶׁהוּא רִבְיעִי אוֹדֶה אֶת ה', מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֶגֶל רְבִיעִי לַכִּסֵּא. יה"ו זֶה רֶשֶׁם שֶׁל הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן, וּבַמֶּה נִשְׁלָם? בְּהֵ"א [בְּדָלֶ"ת], וְהֵיכָן הֵ"א אֲזוּרוֹנָהּ שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִשְׁלָם בְּאוֹתִיּוֹתָיו, וְקֶשֶׁר שֶׁאוֹזֵז אוֹתָן, עַל כָּךְ יוֹדוּךָ אֲזֵיךָ, שֶׁהַמַּלְכוּת לְךָ רְאוּיָה לְהִתְקַיֵּם וַדַּאי. (הושע יד) וִיהוּדָה עֹד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. מִי הַקְּדוֹשִׁים? אֵלּוּ קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שֶׁכֻּלָּם מוֹדִים לוֹ וְשָׁמוּ אוֹתוֹ נֶאֱמָן, לָכֵן הוּא רִאשׁוֹן בַּכֹּל, הוּא מֶלֶךְ עַל כֻּלָּם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה. כָּל כְּבוּדָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כְּבוּדָּה – מִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּבוֹד, זֶה עַל זֶה. זֶה זָכָר

וְזוֹ נְקֵבָה [זוֹ נְקֵבָה], וְנִקְרֵאת כְּבוֹדָהּ. בַּת מֶלֶךְ – הַיְנוּ בַּת שֶׁבַע, בַּת קוֹל שֶׁהוּא קוֹל גָּדוֹל, וְזֶהוּ מֶלֶךְ הָעֶלְיוֹן. פָּנִימָה – מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מֶלֶךְ שֶׁאֵינוֹ לִפְנִים כְּמוֹתוֹ, וְזוֹ כְּבוֹדָהּ בַּת מֶלֶךְ.

מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁהִתְלַבְּשָׁה וְנֶאֱוְזָה בִּגְבוּרָה עֶלְיוֹנָה, וְגַם זֶה נִקְרָא מֶלֶךְ, וּבִשְׁבִילָהּ עוֹמֶדֶת הָאָרֶץ, מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱוֶזֶת בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ. וְלָזֹו קוֹרְאִים מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם, וִיהוּדָה נֶאֱוַז בָּהּ, וְיָרַשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁבָּאָרֶץ.

רַבִּי [אַבָּא] יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, נִפְתַּח בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְנֵלֵךְ. פָּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (בראשית ג) וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ הַמְזַבְּרִים, אֲבָל וַיְגָרֶשׁ, כְּמוֹ בֶּן אָדָם שֶׁמְּגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, אֶת הָאָדָם דַּוְקָא.

בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, אָדָם נִתְפַּס בְּמַה שֶׁזָּטָא, וְגָרַם מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם, וְגָרַם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ גֵּרוּשִׁים, לְהִגָּרֵשׁ בּוֹ וּלְהִתְגָּרֵשׁ בְּבָנָיו לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם, אֶת דַּוְקָא, כַּכָּתוּב (ישעיה ו) וְאֶרְאֶה אֶת ה'. אַף כָּאן אֶת הָאָדָם.

וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן וְגוֹ' – זֶה לְמַטָּה. כְּמוֹ שֶׁכְּרוּבִים לְמַעְלָה, יֵשׁ כְּרוּבִים לְמַטָּה, וְהַשְּׂרָה הָעֵץ הַזֶּה עֲלֵיהֶם. וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת אֵלּוּ דַּגְמַת שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ מֵאוֹתָהּ הַחֶרֶב שֶׁמִּתְלַהֶטֶת. הַמִּתְהַפֶּכֶת – זוֹ הַחֶרֶב הַזּוֹ, שֶׁיּוֹנֶקֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, וּמִתְהַפֶּכֶת מִצַּד זֶה לְצַד אַחֵר.

דָּבָר אַחֵר, הַמִּתְהַפֶּכֶת – זוֹ לַהַט אוֹתָן צוּרוֹת הַשַּׁלְהֶבֶת [שֶׁל הַמַּלְכוּת] שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁמִּתְהַפְּכוֹת לְפָעָמִים גְּבָרִים וְלִפְעָמִים נָשִׁים, וּמִתְהַפְּכוֹת מִמְּקוֹמָם לַכֹּל, וְכָל זֶה כְּדֵי לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים. אֵיזוֹ דֶּרֶךְ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָפֶה, וְכָךְ זֶה וַדַּאי שֶׁגָּרַם אָדָם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ לְהִתְגָּרֵשׁ, וְגַם לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה

אִמְּכֶם, אֲבָל יָפֶה אָמַרְתָּ, שֶׁהֲרֵי מִמְּקוֹמוֹ מַשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁווֹהִי שְׁלֵמוּת הָאָדָם.

וּמֵאוֹתוֹ יוֹם נִפְגְּמָה הַלְּבָנָה, עַד שֶׁבָּא נָזָן וְנִכְנַס בְּתִשׁוּבָה [לַתֵּבָה]. בָּאוּ הָרְשָׁעִים וְנִפְגַּם. עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם [וְעָמְדוּ] וְעָמַד בַּשְּׁלֵמוּת שֶׁל יַעֲקֹב וּבָנָיו. וּבָא יְהוּדָה וְאָזַן בָּהּ, וְהִתְוַזֵּק בַּמַּלְכוּת, וְיָרַשׁ אוֹתָהּ יֶרֶשֶׁת עוֹלָמִים הוּא וְכָל בָּנָיו אַזָּרָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַזֶּיךָ. [מִשּׁוּם שֶׁהַמַּלְכוּת שֶׁלּוֹ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים–א ה) כִּי יְהוּדָה גָּבַר בְּאָחָיו. יוֹדוּךָ אַזֶּיךָ] וַדַּאי בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, שֶׁכֻּלָּם הוֹדוּ לוֹ וְיָרְדוּ אַזָּרָיו לַיָּם.

יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים א) יְהוּדָה יַעֲלֶה [בַּתְּזוּלָה]. יִשְׁתַּזְּווּ לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ, כְּלָל שֶׁל כָּל אוֹתָם שְׁאָר הַשְּׁבָטִים, מִשּׁוּם זֶה בְּנֵי אָבִיךָ וְלֹא בְּנֵי אִמֶּךָ. בְּנֵי אָבִיךָ – הֲרֵי כָּל שְׁאָר הַשְּׁבָטִים. שֶׁאַף עַל גַּב [שֶׁהֵם נָזְוְלְקוּ] שֶׁנָּזְוְלְקוּ לִשְׁתֵּי מַלְכֻיּוֹת, כְּשֶׁהָיוּ עוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם הָיוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּזְּווִים לַמֶּלֶךְ שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, מִשּׁוּם שֶׁמַּלְכוּת יְרוּשָׁלַיִם מִמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. [שׁוֹלֶטֶת] מִמֶּנּוּ הָיְתָה

יִשְׁתַּזְּווּ לְךָ, וְלֹא כָּתוּב וְיִשְׁתַּזְּווּ, שֶׁאִם כָּתוּב וְיִשְׁתַּזְּווּ – לְהוֹסִיף אֶת שְׁאָר הָעַמִּים. לֹא כָּתוּב וְיִשְׁתַּזְּווּ אֶלָּא בּוֹמֵן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) שָׂרִים וְיִשְׁתַּזְּווּ. עַכְשָׁו שֶׁאָמַר יִשְׁתַּזְּווּ, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, כֻּלָּם יַעַבְדוּ לְרֹאשׁ הַגּוֹלָה, לָרֹאשׁ שֶׁל בָּבֶל, וְלֹא שְׁאָר הָעַמִּים.

גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה, בַּתְּזוּלָה גּוּר וְאַזַּר כָּךְ אַרְיֵה. וְסוֹד הַדָּבָר – בַּתְּזוּלָה נַעַר וְאַזַּר כָּךְ אִישׁ, (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. מִטָּרֶף בְּנִי עָלִיתָ, מַה זֶּה מִטָּרֶף? לְהַכְלִיל אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל טֶרֶף לְכַלּוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם וְלֹא מַצִּיל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל. [וּמַהוּ] וּמֵאוֹתוֹ טֶרֶף מִסְתַּלֶּקֶת הַשְּׁכִינָה.

כָּרַע – בְּגָלוּת בָּבֶל. רָבַץ – בְּגָלוּת אֱדוֹם. כְּאַרְיֵה – שֶׁהוּא זָוָק. וּכְלָבִיא – שֶׁהוּא יוֹתֵר זָוָק, כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם זָוָקִים, שִׁבְעֵי הָעוֹלָם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים

וּמַזָּלוֹת מְפַתִּים וְדוֹוְזַקִּים אוֹתָם, וְהֵם עוֹמְדִים בְּדַרְתָּם וּבְמִנְהֲגֵיהֶם כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא.

כָּךְ שְׁכִינָה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, הִיא זָזָקָה כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא בַּנְּפִילָה הַזּוֹ. מָה אַרְיֵה וְלָבִיא לֹא נוֹפָלִים אֶלָּא כְּדֵי לִטְרֹף טֶרֶף וְלִשְׁלֹט, שֶׁהֲרֵי מֵרָזוּק מֵרִיזַ אֶת טַרְפּוֹ, וּמִשָּׁעָה שֶׁמֵּרִיזַ נוֹפֶל, וְלֹא קָם עַד שֶׁקּוֹפֵץ עַל טַרְפּוֹ וְאוֹכְלוֹ, כָּךְ שְׁכִינָה לֹא נוֹפֶלֶת אֶלָּא כְּאַרְיֵה וּכְלָבִיא, כְּדֵי לִנְקֹם מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְלִקְפֹּץ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) צֹעָה בְּרֹב כּוֹזוֹ.

מִי יְקִימֶנּוּ – הוּא לֹא יָקוּם לִנְקֹם מֵהֶם נְקָמָה קְטַנָּה, אֶלָּא מִי יְקִימֶנּוּ. מ״י, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) מִי יִרְפָּא לָךְ, וְהוּא עוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁבּוֹ שִׁלְטוֹן לְזַזֵּק לַכֹּל, וְכָתוּב (איוב לז) מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקָּרַזּ, וּבֵאֲרוּהָ.

לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וְגוֹ׳, בֵּאֲרוּ הַזַּבְּרִים, אֲבָל עַד כִּי יָבֹא שִׁיל״ה, בְּהֵ״א, מִשּׁוּם שֶׁבַּשְּׁאָר בּוֹ׳, לְהַרְאוֹת כָּאן אֶת סוֹד [כָּאן] הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ י״ה. בְּמָקוֹם אַזַּר שִׁילוֹ בְּלִי הֵ״א, וּבְמָקוֹם אַזַּר שִׁלָּה בְּלִי יו״ד, וְכָאן שִׁיל״ה בְּיוֹ״ד הֵ״א, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁשְּׁכִינָה תָּקוּם בַּשֵּׁם [זֶה] שֶׁל י״ה, וְהוּא סוֹד שֶׁל י׳ [מ״י], כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

השלמה מההשמטות (סימן כא)

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתֹנוֹ כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וּבְדַם עֲנָבִים סוּתָה (בראשית מט). שְׁמוֹנָה דְּרָגוֹת כְּלוּלוֹת בְּפָסוּק זֶה. אַרְבַּע מֵהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ, שְׁתַּיִם מֵהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ, וּשְׁתַּיִם אֲזוֹרוֹת דּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ. אַרְבַּע שֶׁדּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ הֵן גֶּפֶן שׂרֵקָה, הַיְנוּ גֶּפֶן הַיְנוּ שׂרֵקָה, שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִים עֲנָבִים וּמֵהֶם נַעֲשֶׂה יַיִן שֶׁנִּקְרָא יַיִן, וְכֻלָּן סוֹד אֶזֶד וּמִשְׁרָשׁ אֶזֶד יוֹצְאוֹת וְשׁוֹפָעוֹת. וּשְׁתַּיִם שֶׁדּוֹמוֹת זוֹ לָזוֹ – עִירָה אֲתֹנוֹ, הַיְנוּ עִירָה הַיְנוּ אֲתֹנוֹ, וְסוֹד אֶזֶד הֵם, וּבְדַרְגָּה אַזַּת כְּלוּלוֹת וּמְסוֹד אֶזֶד שׁוֹפָעוֹת.

לְבֻשׁוֹ סוּתָה זֶה דָּבָר אֶזֶד וְסוֹד אֶזֶד, (שמות כב) כִּי הִיא כְסוּתָה לְבַדָּהּ

הִיא שִׁמְלָתוֹ לְעֵרוֹ. פַּעַם קוֹרֵא לוֹ כְּסוּת, וּפַעַם אַזָּרַת קוֹרְאֵהוּ לְבוּשׁ, וּפַעַם אַזָּרַת קוֹרְאֵהוּ שִׁמְלָה, וְכֻלָּם מִשְׁרֶשׁ אֶזֶד שׁוֹפָעִים וְדָבָר אֶזֶד עוֹשִׂים, וְזִלּוּף הַשְּׁמוֹת כְּלוּלִים בָּהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וּמִי שֶׁדַּיְיקָ טָעַם מַשֶּׁהוּ, וּמִי שֶׁלֹּא דַּיְיקָ – לֹא טָעַם וְלֹא מַשֶּׁהוּ. וּשְׁמוֹנָה הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ רְמוּזִים בָּהֶן סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, אֲבָל הַפָּסוּק עוֹמֵד כְּפָשׁוּטוֹ.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם שֶׁבָּאָבוֹת הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם וְגוֹ'. מַה זֶּה אִישׁ תָּם? שֶׁנִּתְקַן מִן הַזִּוּכְמָה שֶׁלְּמַעְלָה וּמֵהַזִּוּכְמָה שֶׁלְּמַטָּה, וְהָיְנוּ שֶׁכָּתוּב יֹשֵׁב אֹהָלִים. שְׁנֵי אֹהָלִים הֵם – אֹהֶל שֶׁנִּקְרָא לְפָנִים מִן הַפָּרֹכֶת, וְאֹהֶל שֶׁנִּקְרָא אֲזוֹרֵי הַפָּרֹכֶת, וְכֻלּוֹל הָיָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים – מִבָּחִים פְּנִימִיִּים וּמִבָּחִים זִיצוֹנִיִּים, וּמִי לִמֵּד אֶת יַעֲקֹב כָּל זֶה?

בֹּא רְאֵה, שְׁהֲרֵי אוֹתָן שְׁנַיִם שֶׁהָיָה טָמוּן וְגָנוּז עִם שֵׁם וְעֵבֶר, שֵׁם לִמֵּד אוֹתוֹ זִוּכְמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁל בָּחִים פְּנִימִיִּים. וְעֵבֶר לִמֵּד אוֹתוֹ כִּשְׁפּוּת [זִוּכְמָה] תַּזְוִתוֹנָה, וְסִימָן לַדָּבָר – (יהושע כד) בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. מַה זֶּה בְּעֵבֶר הַנָּהָר? אֶלָּא סוֹד הוּא, שֶׁכָּל יְמֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם קַדְמוֹנִים לֹא הָיוּ לוֹמְדִים אֶלָּא זִוּכְמָה תַּזְוִתוֹנָה שֶׁבָּאָה מִבָּחִים זִיצוֹנִיִּים שֶׁנִּקְרָאִים אֲזוֹרֵי הַפָּרֹכֶת, וּבְאוֹתָם שֶׁאֲזוֹרֵי הַפָּרֹכֶת הָיוּ דְּבֵקִים, וְהָיוּ מוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם, טוֹב אוֹ רַע, וְאָז הָיוּ כָּל אוֹתָם דּוֹרוֹת, עַד שֶׁבָּא אוֹתוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה וְהִמְשִׁיךְ לוֹ לְאַבְרָהָם וְהוֹדִיעוֹ דְּבָרִים שֶׁל שֹׁרֶשׁ שֶׁנִּמְשָׁכִים לָעוֹלָם שֶׁלָּהֶם מִבָּחִים פְּנִימִיִּים, וּמִשָּׁם שׁוֹאֲבִים כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּקְרָאִים בָּחִים זִיצוֹנִיִּים, וּמִשָּׁם מִתְהַוִּים קְצָת דְּבָרִים, לֹא הַכֹּל, וְסִימָן לַדָּבָר – מִתַּמְצִית גּוֹפָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָעוֹלָם שׁוֹתָה.

וּמִשָּׁעָה זוֹ שֶׁעָמַד אַבְרָהָם אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, עַל אוֹתוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁמִּמֶּנּוּ הַכֹּל יוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ וּבוֹ הַכֹּל תָּלוּי, יָצָא לוֹ לִשְׁעָתוֹ מִצַּד זֶה שֶׁהֵם בְּנֵי עֵבֶר הַנָּהָר, וּבָא לוֹ לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע כד) וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֶךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, אֶרֶץ כְּנַעַן מַמָּשׁ, אֶרֶץ שְׁשְׁאָר הַזְּוָיְלוֹת הָעֶלְיוֹנִים נִשְׁבָּרִים תַּזְוִתֵּיהָ שָׁם, וְאֵין

לָהֶם קִיּוּם עַמָּה: ע"כ מההשמטות

אִסְרִי לַגָּפֶן עִירָה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתנוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (תהלים קכא) ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע, לְשֵׁם מָה יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ? אֶלָּא ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע – בָּעוֹלָם הַזֶּה, יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ – בְּאוֹתוֹ עוֹלָם.

שְׁמִירָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא, לִהְיוֹת הָאָדָם שָׁמוּר מִכַּמָּה מִינִים רָעִים מְקַטְרְגִים שֶׁהוֹלְכִים לְקַטְרֵג בְּנֵי הָאָדָם בָּעוֹלָם וְלִדְבֹּק בָּהֶם. בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם מַה זֶּה? כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אִם הוּא זוֹכֶה – נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת בִּמְקוֹמָהּ, וְאִם לֹא – כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל מְזַבְּלִים מְזֻמָּנִים לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם וְלִמְסֹר אוֹתוֹ בִּידֵי דוּמָה, שֶׁנִּמְסָר לַמְמֻנֶּה עַל הַגֵּיהִנֹּם, וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אֶלֶף רִבּוֹא מְמֻנִּים עָמּוֹ, וְכֻלָּם מְזֻמָּנִים עַל נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים.

בֹּא רְאֵה, שִׁבְעָה מְדוֹרִים יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם, וְשִׁבְעָה פָּתוּזִים. וְנִשְׁמַת הָרָשָׁע נִכְנֶסֶת, וְכַמָּה מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, רוּזוֹת, שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, וַעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶזֶד בְּכָל שַׁעַר וְשַׁעַר, וְנִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים נִמְסָרוֹת לְאוֹתָם מְמֻנִּים עַל יְדֵי דוּמָה. כֵּיוָן שֶׁנִּמְסָרוֹת בִּידֵיהֶם, סוֹתְמִים שְׁעָרִים שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת.

שֶׁהֲרֵי יֵשׁ שְׁעָרִים אַזַּר שְׁעָרִים. כָּל הַשְּׁעָרִים פְּתוּזִים וְסִתּוּמִים, הַזְּזִיצוֹנִיִּים פְּתוּזִים וְהַפָּנִימִיִּים סְתוּמִים, וּבְכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת כֻּלָּם פְּתוּזִים, וְיוֹצְאִים הָרְשָׁעִים עַד לְאוֹתָם הַשְּׁעָרִים הַזְּזִיצוֹנִיִּים, וּפוֹגְשִׁים נְשָׁמוֹת אֲזַרוֹת שֶׁמִּתְעַכְּבוֹת בַּפְּתוּזִים הַזְּזִיצוֹנִיִּים. וּכְשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, הַכָּרוּז עוֹמֵד בְּכָל פָּתוּז וּפָתוּז וְאוֹמֵר: (תהלים ט) יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָן שֶׁלֹּא יִמָּסְרוּ לִידֵי דוּמָה, שֶׁהוּא הַמְמֻנֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׁמֹר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ, וְכָתוּב יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ.

אִסְרִי לַגָּפֶן עִירָה. מַהִי הַגָּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פ) גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ, וְכָתוּב (שם קכז) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה. אֶשְׁתְּךָ כַּגֶּפֶן

הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זוֹ הַגֶּפֶן שֶׁמְּבָרְכִים בָּהּ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. בּוֹרֵא – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי. פְּרִי הַגָּפֶן – זֶה עֵץ פְּרִי. עֹשֶׂה פְּרִי – זָכָר. עֵץ פְּרִי – זוֹ נְקֵבָה. מִשּׁוּם כָּךְ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, זֶה זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד. [נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הֵן פְּרִי הַגָּפֶן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.]

אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה – זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁעָתִיד לִשְׁלֹט עַל כָּל זִילוֹת הָעַמִּים, הַזְּיָלוֹת הַמְּמֻנִּים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֵם זוֹקֵק שֶׁלָּהֶם לְהִתְזַוֵּק, וְעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם.

מִשּׁוּם שֶׁגֶּפֶן זוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם הַכְּתָרִים הַתַּזְוֹתוֹנִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּהֶם עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, זוֹ מְנַצַּחַת לְמַעְלָה. יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שֹׁרָקָה, יְכֹלוּ וְינַצְּחוּ הַזְּיָלוֹת הָאֲזוּרִים לְמַטָּה, וְעַל כֻּלָּם יִתְגַּבֵּר מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה ט) עָנִי וְרֹכֵב עַל זָמוֹר וְעַל עַיִר. עַיִר וַזְמוֹר הֵם שְׁנֵי כְתָרִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּהֶם עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֵם מִצַּד הַשְּׂמאל, צַד הַזּוֹהַר.

וּמַה שֶּׁאָמַר עָנִי – וְכִי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ נִקְרָא עָנִי? אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ מִשָּׁלוֹ, וְקוֹרְאִים לוֹ מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. זוֹהִי הַלְּבָנָה הַקְּדוֹשָׁה לְמַעְלָה שֶׁאֵין לָהּ אוֹר אֶלָּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ.

מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ הַזֶּה יִשְׁלֹט בְּשִׁלְטוֹנוֹ, יִתְיַחֵד בִּמְקוֹמוֹ, וְאָז (שם) הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ, סְתָם. אִם לְמַטָּה – עָנִי הוּא, שֶׁהֲרֵי בְּצַד הַלְּבָנָה הוּא. אִם לְמַעְלָה – עָנִי, אַסַּפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, לָזֶם עָנִי. וְעִם כָּל זֶה, רֹכֵב עַל זָמוֹר וְעַל עַיִר, זָזְקָם שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִכְפוֹתָם תַּזְוֹתָיו, וְיִתְזַוֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּמְקוֹמוֹ.

כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה, וְכָתוּב פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי וְגוֹ'. כִּבֵּס בַּיַּיִן – זֶה הַצַּד שֶׁל גְּבוּרָה, דִּין הַקָּשֶׁה, לִהְיוֹת עַל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּבְדַם עֲנָבִים סוּתֹה – זֶה הָעֵץ לְמַטָּה, בֵּית דִּין שֶׁנִּקְרָא עֲנָבִים, וְהַיַּיִן נִמְסָר [נִשְׁמָר] בְּדַם עֲנָבִים

כְּדֵי לְהִתְלַבֵּשׁ בִּשְׁנֵיהֶם, לִשְׁבֹּר תַּוְוֹתָיו כָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וּמַלְכֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָהּ, וְכָתוּב (בראשית מ) וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם וְהוּא כְּפַרְזַת עָלְתָה נִצָּהּ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹדְעִים דַּרְכֵיהֶם בַּמֶּה יִתָּפְסוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשְׁלוּ.

בִּזְמַן קַדְמוֹן הָיְתָה גְּבוּאָה שׁוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם, וְהָיוּ יוֹדְעִים וּמִתְבּוֹנְנִים לָדַעַת בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁפָּסְקָה מֵהֶם גְּבוּאָה, הָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּבַת קוֹל. עַכְשָׁיו פָּסְקָה גְּבוּאָה וּפָסְקָה בַּת קוֹל, וְלֹא מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּנֵי אָדָם אֶלָּא בַּזַּלּוֹם.

וַזַּלּוֹם הוּא דַּרְגָּה תַּזְוֹתוֹנָה הִיא זִיצוֹנָה, שֶׁהַרֵי שָׁנִינוּ, זַלּוֹם הוּא אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים שֶׁל גְּבוּאָה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִדַּרְגָּה שִׁשִּׁית לְמַטָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, הַזַּלּוֹם נִרְאָה לְכֻלָּם, מִשּׁוּם שֶׁזַּלּוֹם בָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְיוֹרֵד בְּכַמָּה דְּרָגוֹת, וְנִרְאָה זַלּוֹם, אֲפָלוּ לְזַיָּבִים וַאֲפָלוּ לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

מִשּׁוּם שֶׁלִּפְעָמִים לוֹקְזִים זַלּוֹם וְשׁוֹמְעִים אוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים, וּמוֹדִיעִים לִבְנֵי אָדָם. מֵהֶם שֶׁצּוֹוְקִים [בָּהֶם] עַל בְּנֵי אָדָם וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וְלִפְעָמִים שׁוֹמְעִים דִּבְרֵי אֱמֶת, וְלִפְעָמִים שֶׁהֵם שְׁלוּזִים לָרְשָׁעִים וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים.

מַה כָּתוּב בָּרְשָׁע הַזֶּה? רָאָה זַלּוֹם אֱמֶת, שֶׁכָּתוּב וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם. מַהִי גֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (תהלים פ) הַבֵּט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת. מִשָּׁמַיִם, שֶׁהַרֵי מִמָּקוֹם זֶה נִזְרָקָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. וּפְקֹד גֶּפֶן זֹאת, גֶּפֶן שֶׁהִיא זֹאת, וַדַּאי.

שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כט) שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ. וְהִיא כְּפַרְזַת – שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב זְכֻמַּת שְׁלֹמֹה, שֶׁהֵאִירָה

הַלְבָּנָה. עָלְתָה נִצָּה – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה.

דָּבָר אַחֵר עָלְתָה נִצָּה – לְמַעְלָה, אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁעוֹמֶדֶת עָלֶיהָ וּמֵינִיקָה אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ עַל הָאָרֶץ. הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים – לִשְׁמוֹר בָּהֶם יַיִן הַמְשֻׁמָּר.

רְאֵה כַּמָּה רָאָה אוֹתוֹ רָשָׁע. מַה כָּתוּב? (שם מ) וְכוֹס פַּרְעֹה בְּיָדִי וָאֶקַּח אֶת הָעֲנָבִים וָאֶשְׁחַט אֹתָם. כָּאן רָאָה אוֹתָהּ כּוֹס הַתַּרְעֵלָה, יְנִיקַת בֵּית הַדִּין, שֶׁיּוֹצֵאת מֵאוֹתָם עֲנָבִים שֶׁנָּתְנוּ לְפַרְעֹה וְשָׁתָה אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע אֶת זֶה יוֹסֵף, שָׁמַז וְיָדַע דְּבַר אֱמֶת בַּזֻּלוּם הַזֶּה. לָכֵן פָּתַר לוֹ וְזֻלוּם לְטוֹב עַל שֶׁבִּשֵּׂר אֶת יוֹסֵף בָּזֶה.

בֹּא רְאֵה, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה – שֶׁנִּכְפָּים תַּזַּת הַגֶּפֶן הַזֹּאת כָּל אוֹתָם זֻיָלוֹת וְזֻקִים שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, בְּשִׁבְיל גֶּפֶן זֹאת נִקְשָׁר וְנִכְפָּה אוֹתוֹ הַכּוֹז שֶׁלָּהֶם, וְנִתְבָּאֵר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, יֵשׁ גֶּפֶן וְיֵשׁ גֶּפֶן. יֵשׁ גֶּפֶן קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, וְיֵשׁ גֶּפֶן שֶׁנִּקְרֵאת (דברים לב) גֶּפֶן סְדוֹם, וְיֵשׁ (ירמיה ב) גֶּפֶן נָכְרִיָּה בַּת אֵל נֵכָר. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב גֶּפֶן זֹאת, אוֹתָהּ שֶׁנִּקְרֵאת כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת. שׂוֹרֵק – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַגֶּפֶן הַזּוֹ. כְּשֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְעָזְבוּ אֶת הַגֶּפֶן הַזּוֹ, מַה כָּתוּב? כִּי מִגֶּפֶן סְדוֹם גַּפָּנָם וְגוֹ', וְלָכֵן יֵשׁ גֶּפֶן וְיֵשׁ גֶּפֶן.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְזָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יְצְזָק, גַּלֵּךְ בַּשָּׂדֶה הַזֶּה, שֶׁהוּא דֶּרֶךְ יוֹתֵר יְשָׁרָה. הָלְכוּ. עַד שֶׁהָלְכוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (משלי לא) לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים. פָּסוּק זֶה רַבִּי יְצְזָק וְרַבִּי יְהוּדָה בֵּאֲרוּ בּוֹ, שֶׁאָמַר, דִּין הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ, וְצֵי מֵהֶם בַּזַּמָּה וְצֵי מֵהֶם בַּשֶּׁלֶג.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָסִים לָאֵשׁ, הֵם אוֹמְרִים: זֶהוּ וַדַּאי גֵּיהִנֹּם. נִכְנָסִים לַשֶּׁלֶג, אוֹמְרִים: זוֹ זְרִיפוּת הַזּוֹרֵף [הַקֹּר] שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַתְזִילִים וְאוֹמְרִים: וָהּ, וְאַזַּר כָּךְ אוֹמְרִים: וַי. וְדָוִד אָמַר, (תהלים מ) וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט

הַיַּיִן וַיָּקָם וְגוֹ'. מִמְּקוֹם שֶׁאוֹמְרִים וָה, וְאַזַּר כָּךְ יַי.

וְהֵיכָן נִתְקָנוּת נַפָּשָׁם? בַּשֶּׁלֶג, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סח) בְּפָרֵשׂ שַׁדַּי מְלָכִים בָּהּ תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן. יָכוֹל אַף יִשְׂרָאֵל כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר, לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג. מָהּ הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים. אַל תִּקְרֵי שָׁנִים אֶלָּא שְׁנַיִם, כְּמוֹ מִילָה וּפְרִיעָה, צִיצִית וּתְפִלִּין, מְזוּזָה וְגֵר וְזַנָּבָה וְכוֹ'.

בֹּא רְאֵה, לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא כָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) זֶמוּן בְּגָדִים וְגוֹ', לְבוּשׁ שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, לְהַפָּרַע מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלָבֵשׁ לְבוּשׁ אָדֹם וְזֵרֵב אֲדָמָה וּלְהִפָּרַע מֵהָאָדֹם. לְבוּשׁ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב זֶמוּן בְּגָדִים, וְכָתוּב (שם) מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ. הַסַּיִף אֲדָמָה, שֶׁכָּתוּב (שם לד) זֵרֵב לַה' מָלְאָה דָם. וּלְהִפָּרַע מִן הָאָדֹם, שֶׁכָּתוּב כִּי זֶבַח לַה' בְּבָצְרָה וְגוֹ'. עוֹד כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים – שֶׁהֲרֵי זֶה בָּא מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וַדַּאי זֶה כָּךְ, אֶלָּא כָּל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים, מַהֵם הַשָּׁנִים? אֵלּוּ שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִכְלֶלֶת מִכֻּלָּם וְיוֹנֶקֶת מִכָּל הַצְּדָדִים, כַּכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאוֹתוֹ תִינוֹק שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְקַפּוֹטְקְיָא מֵאַזְרֵי הַזְּמוֹר, וְזֶקֶן אֶזֶד רוֹכֵב. אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן לְאוֹתוֹ תִינוֹק, בְּנִי, אֱמֹר לִי אֶת פָּסוּקְךָ. אָמַר לוֹ, פָּסוּקִי אֵינוֹ אֶזֶד, אֶלָּא רֵד לְמַטָּה אוֹ אֶרְכַּב לְפָנֶיךָ וְאֹמַר לְךָ. אָמַר לוֹ, לֹא רוֹצֶה, אֲנִי זָקֵן וְאַתָּה תִינוֹק, שֶׁאֶשְׁקֹל אֶת עַצְמִי עִמְּךָ. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, אָז לָמָּה שָׁאַלְתָּ פָּסוּק? אָמַר לוֹ, כְּדֵי שֶׁנֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. אָמַר, תְּפַזּז רוּזוּ שֶׁל אוֹתוֹ זָקֵן, שֶׁהוּא רוֹכֵב וְלֹא יוֹדֵעַ דָּבָר, וְאָמַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁקוּל עִמִּי. נִפְרַד מֵאוֹתוֹ זָקֵן וְהָלַךְ לוֹ בַּדֶּרֶךְ.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְחָק, קָרַב אֲלֵיהֶם. שְׁאֲלוּ אוֹתוֹ וְסָזוּ לָהֶם אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, יָפָה עָשִׂיתָ, לֵךְ עִמָּנוּ וְנָשׁוּב כָּאן וְנִשְׁמַע דָּבָר מִפִּיךָ. אָמַר לָהֶם, אֲנִי עָיֵף, שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי הַיּוֹם הַזֶּה. הוֹצִיאוּ לֶחֶם וְנָתְנוּ לוֹ.

הִתְרַוֵּשׁ לָהֶם גַּס וּמְצָאוּ מַעְיַן מַיִם דַּקִּיק תַּוֵּת עֵץ. שָׁתוּ מִמֶּנּוּ, וְהֵם שָׁתוּ וְיָשְׁבוּ.

פָּתַוז אוֹתוֹ תִינוֹק וְאָמַר, (תהלים כז) לְדָוִד אַל תִּתְוַזֵּר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה. לְדָוִד, אִם שִׁירָה – לֹא אָמַר, אִם תְּפִלָּה – לֹא אָמַר. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם לְדָוִד סְתָם, רוּוַז הַקֹּדֶשׁ אָמַר אֶת זֶה.

אַל תִּתְוַזֵּר בַּמְּרֵעִים, מַה זֶּה אַל תִּתְוַזֵּר בַּמְּרֵעִים? הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) אַל תִּתְוַזְּבֵר! אֶלָּא אַל תַּעֲשֶׂה תַּוָּזְרוּת בַּמְּרֵעִים, כִּי לֹא יָדַעְתָּ יְסוֹד עַצְמְךָ וְלֹא תוּכַל לוֹ, אוּלַי הוּא עֵץ שֶׁלֹּא נֶעֱקַר לְעוֹלָמִים וְתִדָּוֶזֶה מִלְּפָנָיו.

וְאַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה, שֶׁלֹּא תַּשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא תָּבֹא לְקַנֵּא בָּהֶם, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וְלֹא מְקַנֵּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, עוֹבֵר עַל שְׁלֹשָׁה לָאוִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא.

לָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַפְרֵד מֵהֶם וְלִסְטוֹת דַּרְכּוֹ מֵהֶם, לָכֵן נִפְרַדְתִּי וְסָטִיתִי אֶת דַּרְכִּי. מִכָּאן וָהָלְאָה שֶׁמְּצָאתִי אֶתְכֶם, אֲנִי אוֹמֵר פָּסוּקִים הַלָּלוּ לְפָנֵיכֶם.

פָּתַוז וְאָמַר, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, כָּאן אָלֶ"ף קְטַנָּה לָמָּה. מִשּׁוּם שֶׁקְּרִיאָה זוֹ לֹא הָיְתָה בְּשִׁלֵּמוּת. מָה הַטַּעַם? שֶׁזֹּה לֹא הָיָה אֶלָּא בַּמִּשְׁכָּן, וּבְאֶרֶץ אַוֶּרֶת מִשּׁוּם שֶׁשִּׁלֵּמוּת לֹא נִמְצֵאת אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

עוֹד, כָּאן שְׁכִינָה, [שָׁם, נְקֻבָּה] שָׁם שִׁלֵּמוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֻבָּה, אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. אָדָם – שִׁלֵּמוּת זָכָר וּנְקֻבָּה. כָּאן נְקֻבָּה. עוֹד, סוֹף הַפָּסוּק, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר, מִשּׁוּם כָּךְ אָלֶ"ף קְטַנָּה.

עוֹד אָלֶ"ף קְטַנָּה, מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּכִסְאוֹ וְכֶתֶר הַמַּלְכוּת עָלָיו, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כְּשֶׁיּוֹרֵד וְהוֹלֵךְ לְבֵית עַבְדּוֹ, נִקְרָא מֶלֶךְ קָטָן. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל זְמַן שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁהוֹרֵד מִדּוֹרוֹ לְמַטָּה, הוּא מֶלֶךְ, אֲבָל לֹא עֶלְיוֹן כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וְלָכֵן אָלֶ"ף קְטַנָּה.

וַיִּקְרָא, כָּךְ שָׁנִינוּ, זְמַן אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. מֵאֹהֶל מוֹעֵד, מַה זֶּה אֹהֶל מוֹעֵד? הָאֹהֶל שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים מוֹעֵד וְזַג וְשַׁבָּת לִמְנוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים. בּוֹ מַתְוִיזִיל הַזֶּשְׁבּוֹן לְהַמָּנוֹת, וּמִיהוּ? הַלְבָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אֹהֶם בַּל יִצָּעֵן בַּל יִסַּע יְתֵדוֹתָיו לָנֶצַח.

לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? כְּדֵי לְגַלּוֹת [אֲבָל הַכֹּל אָזַד וְיָפֶה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַשְׁלֵמוּת וְהַיֹּפִי הוּא מָקוֹם לְגַלּוֹת] מַה שֶּׁהָיָה נִסְתָּר פָּנִימָה. וּבְכָל מָקוֹם לֵאמֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת, אֲבָל הַכֹּל אָזַד, וְיָפֶה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִמְנָה לַלְּבָנָה הַדָּבָר הַהוּא, מִמָּקוֹם שֶׁמֹּשֶׁה עוֹמֵד.

וַיְדַבֵּר ה׳ – לְמַעְלָה. אֶל מֹשֶׁה – בָּאֶמְצַע. לֵאמֹר – אַזַּרוֹן, מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְגַלּוֹת. וְעוֹד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שמות טל) וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ׳. לָמָּה אֶל מֹשֶׁה? כָּךְ אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה רָאָה אוֹתוֹ בֶּהָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ בְּמַרְאֵה הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כז) כַּאֲשֶׁר הֶרְאָה אֹתְךָ בָּהָר. וְכָתוּב וּכְתִיב, (המדבר ז) כְּמַרְאֵה אֲשֶׁר הֶרְאָה ה׳ אֶת מֹשֶׁה וְגוֹ׳. (שמות כה) וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר. עַכְשָׁו הֲבִיאוּ לוֹ כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה, אִם הוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ מִשְׁכָּן שֶׁרָאָה.

אֲבָל לָמָּה וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה? אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְנוֹת פַּלְטֵרִין לַגְּבִירָה, צִוָּה אֶת הָאֻמָּנִים: הֵיכָל זֶה בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, וְהֵיכָל זֶה בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, כָּאן מָקוֹם לַמִּטָּה, וְכָאן מָקוֹם לִמְנוּזָה. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם הָאֻמָּנִים, הֶרְאוּ לַמֶּלֶךְ. כָּךְ וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, בַּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם הַהֵיכָל, הוֹדִיעָה הַגְּבִירָה אֶת הַמֶּלֶךְ לַהֵיכָל, הוֹדִיעָה אֶת בַּעְלָהּ אִתָּהּ, מִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.

וּמִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה הוּא בַּעַל הַבַּיִת, מַה כָּתוּב? (שמות לג) וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. מֹשֶׁה שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת עָשָׂה כָּךְ, מַה שֶּׁאֵין רְשׁוּת לְאִישׁ אַזַּר לַעֲשׂוֹת כָּךְ.

וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו – דַּרְגָּה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה. וְאָז, בְּשָׁעָה שֶׁהַזָּדִין מֹשֶׁה לְהַכְנֵס, אָז פָּתַח וְאָמַר, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. מָה אָדָם עוֹשֶׂה כָּאן? אֶלָּא כְּשֶׁהִתְזַכְּרוּ שֶׁמֹּשׁ וּלְבָנָה כְּאֶחָד, פָּתַח וְאָמַר אָדָם, כַּכָּתוּב (זוהר פקודי ג) שֶׁמֹּשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה. עָמַד, וְלֹא עָמְדוּ.

כִּי יַקְרִיב מִכֶּם – כָּאן נִרְמָז, מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲבוֹדַת קָרְבָּן הַשָּׁלֵם, שֶׁיִּמָּצֵא זָכָר וּנְקֵבָה. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מִכֶּם, שֶׁיִּמָּצֵא בַּמֵּרְאָה שֶׁלָּכֶם. קָרְבָּן לַה׳ – שֶׁמַּקְרִיב הַכֹּל לְהֶאָחֵז כְּאֶחָד, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

מִן הַבְּהֵמָה – לְהַרְאוֹת אָדָם וּבְהֵמָה הַכֹּל כְּאֶחָד. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן – אֵלּוּ הַמֶּרְכָּבוֹת הַטְּהוֹרוֹת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר מִן הַבְּהֵמָה, יָכוֹל מִן הַכֹּל, בֵּין טְהוֹרוֹת וּבֵין טְמֵאוֹת? זָזַר וְאָמַר מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן.

תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם, קָרְבָּנִי הָיָה צָרִיךְ (לכתב)! מַה זֶּה קָרְבַּנְכֶם? אֶלָּא בַּתְּזוּלָה קָרְבָּן לַה׳, וְעַכְשָׁיו קָרְבַּנְכֶם. קָרְבָּן לַה׳ אָדָם. קָרְבַּנְכֶם מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, לְהַרְאוֹת יְזוּד מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה. מִלְמַטָּה לְמַעְלָה הָיְנוּ קָרְבָּן לַה׳. מִלְמַעְלָה לְמַטָּה הָיְנוּ קָרְבַּנְכֶם.

לְמֶלֶךְ שֶׁיּוֹשֵׁב עַל הַר עֶלְיוֹן, לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְכִסֵּא מֻתְקָן עַל אוֹתוֹ הַר, וּמֶלֶךְ עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. אָדָם שֶׁמַּקְרִיב דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה עַד שֶׁעוֹלֶה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, לַמָּקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְאָז יוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי מַעֲלִים דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, וְאוֹתוֹ דּוֹרוֹן הוּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ. יוֹרֵד הַדּוֹרוֹן מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, הֲרֵי יוֹדְעִים שֶׁאוֹתוֹ דּוֹרוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ יוֹרֵד מִלְמַעְלָה לַאֲהוּב הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא לְמַטָּה.

כָּךְ בַּתְּזוּלָה, אָדָם עוֹלֶה בְּדַרְגּוֹתָיו מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָז קָרְבָּן לַה׳. מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר, יוֹרֵד בְּדַרְגּוֹתָיו מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאָז זֶה קָרְבַּנְכֶם. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי, הָיְנוּ אָדָם וְקָרְבָּן לַה׳. אִכְלוּ רֵעִים, הָיְנוּ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, וְאָז תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם.

בָּאוּ רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה וּנְשָׁקוּהוּ עַל רֹאשׁוֹ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה, וּבָרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁלֹּא נֶאֶבְדוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ בְּאוֹתוֹ זָקֵן. קָמוּ וְהָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ גֶּפֶן אַחַת נְטוּעָה בְּגִנָּה אַחַת.

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה וְלַשֹּׂרֵקָה בְּנִי אֲתוֹנוֹ. פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. אִסְרִי?! אָסַר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! עִירָה?! עַיִר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא סוֹד הוּא לַדְּרַדְּקִים שֶׁהֵם בְּבֵית רַבָּן לְהִשָּׁמֵר מֵאוֹתוֹ הַזִּוּוּן שֶׁל עַיִר, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִכְלָל שָׁם י״ה.

וּכְמוֹ שֶׁכָּאן רָמוּז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כָּךְ גַּם וְלַשֹּׂרֵקָה, שׂוֹרֵק הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! נִכְלָל שָׁמָּה ו״ה. בְּנִי?! בֵּן הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! שׂוֹרֵק, כַּכָּתוּב (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק. בֵּן, כַּכָּתוּב (זכריה ט) בֶּן אֲתֹנוֹת. לָמָּה שֹׂרֵקָה, וְלָמָּה בְּנִי?

אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ לְכַפּוֹת אֶת הָעַיִר, כָּךְ גַּם יֵשׁ שֵׁם קָדוֹשׁ לְכַפּוֹת כּוֹזֵ אַזֵּר, שֶׁהוּא זֶמּוֹר, שֶׁאִלְמָלֵא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָמוּז כָּאן, הָיוּ מַזִּיקִים עוֹלָם, י״ה בְּכוֹזֵ זֶה, [וְי״ה] ו״ה בְּכוֹזֵ זֶה, לִשְׁמֹר מֵהֶם אֶת הָעוֹלָם, וְלִשְׁמֹר אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בּוֹ בָּעוֹלָם.

אִסְרִי לַגֶּפֶן, אֵיזוֹ גֶּפֶן? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה נִקְרֵאת גֶּפֶן? אֶלָּא מַה גֶּפֶן לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ נְטִיעָה אַחֶרֶת, כָּךְ גַּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ אֶלָּא אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְפִּים לְפָנָיהָ כָּל הַכּוֹזוֹת הָאֲחֵרִים וְלֹא יְכוֹלִים לְהָרַע וְלִשְׁלֹט בָּעוֹלָם, וְלָכֵן הִטִּיל הַכָּתוּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בֵּינֵיהֶם בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. בְּנִי אֲתֹנוֹ, שֶׁנֶּעֱקַר מִשּׁוּם אוֹתוֹ שׂוֹרֵק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק וְגוֹ׳.

כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ וְגוֹ׳. כִּבֵּס?! כּוֹבֵס הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא כִּבֵּס מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּמִיהוּ? זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. בַּיַּיִן – צַד הַשְּׂמֹאל. וּבְדָם עֲנָבִים – צַד הַשְּׂמֹאל, לְמַטָּה. וְעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לִשְׁלֹט לְמַעְלָה עַל כָּל הַכּוֹזוֹת הָאֲחֵרִים שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְלִשְׁבֹּר אֶת כּוֹזָם

מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה.

דָּבָר אַזּוֹר כִּבֵּס בַּיַּיִן לְבֻשׁוֹ – כְּמוֹ הַיַּיִן הַזֶּה, מַרְאֶה שִׁמְזָה, וְכֻלּוֹ דִּין [לָעֲמִים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת]. כָּךְ גַּם מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, יֵרְאֶה שִׁמְזָה לְיִשְׂרָאֵל, וְכֻלּוֹ דִּין לָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כְּתוּב (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, זוֹ רוּחוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וּמְיוּם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הוּא רוֹחֵץ לְבוּשׁוֹ בַּיַּיִן הָעֶלְיוֹן.

רְאֵה מַה כְּתוּב אַחֲרָיו, זַכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּיִן וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב. זֶה יַיִן הָעֶלְיוֹן, [שֶׁמַּרְוֶה שֶׁל הַתּוֹרָה] שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁמַּרְוֶה, מִמֶּנּוּ שׁוֹתֶה. וּלְבֶן שִׁנַּיִם מֵחָלָב, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה יַיִן וְחָלָב, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

כְּתוּב (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ [לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁמִּמְּקוֹם שֶׁל שִׁמְזָה הוּא בָּא, וּמַהוּ סוֹף הַפָּסוּק?] לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן, וַדַּאי מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמֶן. בֹּא רְאֵה, שִׁירַת הַיַּיִן זְרוָה, הוּא מָקוֹם שֶׁכָּל שִׁמְזָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְסוֹפוֹ דִּין, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁסּוֹפוֹ מְקוֹם כִּנּוּס שֶׁל הַכֹּל, דִּין הוּא, וּבוֹ נָדוֹן הָעוֹלָם, וְלָכֵן רֵאשִׁית זְרוָה, וְסוֹף דִּין. מִשּׁוּם כָּךְ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן, מִמָּקוֹם שֶׁכָּל זְרוָה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ.

וְלָזֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד, אֵיזֶה לָזֶם? אֶלָּא לָזֶם סוֹעֵד [סוֹמֵךְ] אֶת הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁבּוֹ תָּלוּי לְבַדּוֹ סַעַד הָעוֹלָם – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי לַיְלָה בְּלִי יוֹם לֹא נִמְצָא, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְרִידָם. וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם יִתְפָּרֵד מֵהַזַּיִם, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דברים זז) לְמַעַן הוֹדִיעֲךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהַפְרִיד.

וְאִם תֹּאמַר, דָּוִד אֵיךְ אָמַר וְלָזֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד, הוֹאִיל וְלֹא תָּלוּי בּוֹ לְבַדּוֹ סַעַד כָּל הָעוֹלָם? אֶלָּא דִּיּוּק הַדָּבָר וְלָזֶם, וְא״ו הַתּוֹסֵף, כְּמוֹ וַה׳, וְעַל זֶה הַכֹּל נִמְצָא כְּאָזֹד.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן, לֹא יְבָרֵךְ עַל שֻׁלְחָן רֵיק, וְצָרִיךְ לְהַמְצִיא לָזֶם עַל הַשֻּׁלְחָן וְכוֹס שֶׁל יַיִן בְּיָמִין, מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל לְקַשֵּׁר שְׂמֹאל בַּיָּמִין,

וְלָזֶם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מֵהֶם וּלְהִתְקַשֵּׁר בָּהֶם, וְלִהְיוֹת הַכֹּל קָשֶׁר אֶחָד, לְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי לָזֶם נִקְשָׁר בְּיַיִן, וְיַיִן בְּיָמִין, וְאָז הַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת בָּעוֹלָם, וְהַשַּׁלְוָן נִתְקָן כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִלְמָלֵא לֹא הִזְדַּמְּנָה לָנוּ דֶּרֶךְ זוֹ אֶלָּא לִשְׁמֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּי לָנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נָאֶה הוּא לְתִינוֹק זֶה שֶׁלֹּא יֵדַע כָּל זֶה, וַאֲנִי פַּוּזֵד עָלָיו אִם יִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם מִשּׁוּם זֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְלָמָּה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁתִּינוֹק זֶה יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וַאֲנִי פַּוּזֵד עָלָיו, שֶׁעַד שֶׁלֹּא יַגִּיעַ לְפָרְקוֹ יַשְׁגִּיחַ וְיִסְתַּכֵּל וְיַעֲנִישׁוּ אוֹתוֹ.

שָׁמַע אוֹתוֹ הַתִּינוֹק. אָמַר, אֵינִי פַּוּזֵד מֵעָנֶשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאַבָּא הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, בֵּרַךְ אוֹתִי וְהִתְפַּלֵּל עָלַי, וְיָדַעְתִּי שֶׁזְּכוּת אָבִי תָּגֵן עָלַי. אָמְרוּ לוֹ, וּמִי הוּא אָבִיךָ? אָמַר, [אֵין רַבִּי יְהוּדָה] בְּנוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן. לָקְחוּ אוֹתוֹ וְהִרְכִּיבוּ אוֹתוֹ עַל כִּתְפֵיהֶם שְׁלֹשָׁה מִילִין.

קָרְאוּ עָלָיו, (שופטים יד) מֵהָאוֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק וְגוֹ'. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ תִּינוֹק, דָּבָר בָּא לִידֵיכֶם, פָּרְשׁוּ אוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִמֵּן לָנוּ אֶת דֶּרֶךְ הַזַּיִּים, אֱמוֹר אַתָּה.

פָּתַח וְאָמַר, מֵהָאוֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק, פָּסוּק זֶה יֵשׁ לָנוּ בּוֹ סָמֶךְ. מֵהָאוֹכֵל – זֶה צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) צַדִּיק אוֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ. צַדִּיק אוֹכֵל וַדַּאי וְנוֹטֵל הַכֹּל, לָמָּה? לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ, לָתֵת שׂבַע לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא נֶפֶשׁ דָּוִד. יָצָא מַאֲכָל – שֶׁאִלְמָלֵא אוֹתוֹ צַדִּיק לֹא יֵצֵא מָזוֹן לָעוֹלָמִים וְלֹא יוּכַל הָעוֹלָם לַעֲמֹד [בּוֹ]. וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק – זֶה יִצְחָק שֶׁבֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב (בראשית כז) בְּטַל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ.

עוֹד, אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָזֵד, אִלּוּלֵא תֹּקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה, לֹא יוֹצֵא דָּבָשׁ. מִי הַדְּבַשׁ? זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים. וּמֵעַז – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁכָּתוּב (שם כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יָצָא מָתוֹק – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

הָלְכוּ כְּאֶזֶד שְׁלֹשָׁה יָמִים, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לַמָּבוֹי שֶׁל הַקִּיר שֶׁל אִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ, סִדְּרָה אֶת הַבַּיִת, וְיָשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה יָמִים אֲזֵרִים. בֵּרְכוּ אוֹתוֹ וְהָלְכוּ, וְסִדְּרוּ דְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, וַדַּאי יֵרֵשַׁת הַתּוֹרָה יָרַשׁ, וְאִלְמָלֵא זְכוּת אָבוֹת יֵעָנֵשׁ מִלְמַעְלָה. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים אַזַּר הַתּוֹרָה, יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ הֵם וּבְנֵיהֶם לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְגוֹ'.

זְבוּלֻן לְזוּף יַמִּים יִשָּׂכֵן וְהוּא לְזוּף אֳנִיּת וְיַרְכָתוֹ וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים מה) זַגֵּזוּר זַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וְהַדָּרֶךָ. וְכִי זֶה הוֹד וְהָדָר לַזַּגָּר כְּלֵי זַיִן וּלְהִזָּדַרז בָּזֶה? מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְעוֹרֵךְ קְרָב בַּתּוֹרָה וּמְזָרז עַצְמוֹ בָּהּ – זֶהוּ שֶׁכֻּלּוֹ [שֶׁל רִבּוֹנוֹ], זֶהוּ הוֹד וְהָדָר, וְאַתָּה אוֹמֵר זַגֵּזוּר זַרְבְּךָ?

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁעִקַּר הַדָּבָר, אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרָשַׁם אוֹתוֹ בִּבְנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יְפַגְּמוּ אוֹתוֹ בְּפָגָם אֶת רֹשֶׁם הַמֶּלֶךְ הַזֶּה, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אוֹתוֹ, הֲרֵי עוֹמֶדֶת נֶגְדּוֹ (ויקרא כו) זֵרַע נוֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית, לִנְקֹם נְקִמַת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּרְשָׁם בּוֹ, וְהוּא פּוֹגֵם אוֹתוֹ.

וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹר מָקוֹם זֶה, יְזָדְּרז וְיִתַּקֵּן עַצְמוֹ וְיָשִׁים כְּנֶגְדּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהַיֵּצֶר תּוֹקֵף אוֹתוֹ אֶת הַזֵּרַע שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַיֵּרֵךְ, לְהָפֵרַע מִמִּי שֶׁפּוֹגֵם מָקוֹם זֶה, וְאָז זַגֵּזוּר זַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר. גִּבּוֹר הוּא, וְגִבּוֹר נִקְרָא. וְעַל כָּךְ הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ.

דָּבָר אַזֵּר זַגֵּזוּר זַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר – מִי שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, יְתַקֵּן עַצְמוֹ בִּתְפִלָּה שֶׁל רִבּוֹנוֹ וְיִזָּדְּרז בַּצֶּדֶק הַזֶּה, זֵרַע עֶלְיוֹנָה, בִּתְפִלָּה וּבַקָּשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לַדֶּרֶךְ, כַּכָּתוּב (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו.

בֹּא רְאֵה, זְבוּלֻן תָּמִיד יָצָא לַדְּרָכִים וְלַשְּׁבִילִים וְעָרֵךְ קְרָבוֹת, וְהִזָּדְּרז בַּזֵּרַע הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ בִּתְפִלָּה וּבַקָּשׁוֹת עַד שֶׁלֹּא יָצָא לַדֶּרֶךְ, וְאָז נִצּוֹז אֶת הָעַמִּים וְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם. וְאִם תֹּאמַר, יְהוּדָה הֲרֵי נִתְקַן לָזֶה לַעֲרֹךְ קְרָבוֹת וְתַקּוּנִים בַּזֵּרַע הַזּוֹ, לָמָּה זְבוּלֻן?

אֶלָּא. בֹּא רְאֵה, שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם תִּקּוּן שֶׁל הַמַּלְכָּה הֵם. שְׁנֵי תִּקּוּנִים שֶׁל נְקֻבּוֹת אָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, אֶזֶד לָרוֹעָה הָעֶלְיוֹן – יוֹבֵל, וְאֶזֶד לַכַּלָּה – שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה. תִּקּוּן אֶזֶד לְמַעְלָה, וְתִקּוּן אֶזֶד לְמַטָּה. גַּם מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית הוּא כָּךְ, בִּשְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ. מַעֲשֶׂה אֶזֶד לְמַעְלָה, וּמַעֲשֶׂה אֶזֶד לְמַטָּה, וְלָכֵן נִפְתְּחָה הַתּוֹרָה בְּבֵ׳, מַעֲשֶׂה שֶׁלְמַטָּה כְּמַעֲשֶׂה שֶׁלְמַעְלָה. זֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה עוֹשֶׂה עוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. כְּמוֹ זֶה.

שְׁנֵי תִּקּוּנִים שֶׁל נְקֻבּוֹת אָמַר שְׁלֹמֹה, אֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד לְמַטָּה. אֶזֶד לְמַעְלָה – בְּתִקּוּן עֶלְיוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אֶזֶד לְמַטָּה – בְּתִקּוּן תַּזְוִתוֹן כְּמוֹ שֶׁלְמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי זָכְיָן שֶׁל יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ שֶׁזָּכָה לָזֶה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא נִמְצְאָה מִטָּה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וּבְשָׁעָה שֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אָז הָיָה שָׁלֵם בְּכָל צְדָדָיו. אַבְרָהָם מִימִינוֹ, יִצְחָק מִשְּׂמֹאלוֹ, הוּא בָּאֶמְצַע, שְׁכִינָה לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת זֶה, קָרָא לְבָנָיו וְאָמַר לָהֶם הֵאָסְפוּ, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא תִּקּוּן שֶׁלְמַעְלָה וְשֶׁלְמַטָּה.

בֹּא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר. שְׁנֵי תִּקּוּנִים נִמְצְאוּ שָׁם, אֶזֶד עֶלְיוֹן וְאֶזֶד תַּזְוִתוֹן, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שָׁלֵם כָּרָאוּי. תִּקּוּן עֶלְיוֹן, תִּקּוּן נִסְתָּר וְנִגְלֶה, שֶׁהֲרֵי תִּקּוּן שֶׁל הַיּוֹבֵל הוּא, אוֹתוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, הָרֹאשׁ הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כָּאן וְלֹא יָפָה לְגַלּוֹתוֹ. הַזְּרוֹעוֹת וְהַגּוּף הִתְגַּלּוּ, וְהֵם יְדוּעִים. שׁוֹקַיִם נִסְתְּרוּ וְלֹא הִתְגַּלּוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּבּוּאָה לֹא שׁוֹרָה כִּי אִם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְתִקּוּן זֶה נִסְתָּר וְנִגְלֶה.

תִּקּוּן אַזֵּר לְמַטָּה – תִּקּוּן הַכַּלָּה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, זֶהוּ תִּקּוּן שֶׁהִתְגַּלָּה יוֹתֵר, וְתִקּוּן זֶה בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהֵם תַּזְוִתֶיהָ, וְתִקּוּן הַגּוּף שֶׁלָּהּ.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (מלכים–א ז) וַיַּעַשׂ אֶת הַיָּם מוּצָק וְגוֹ׳. וְכָתוּב עִמֹּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים יָמָּה וּשְׁלֹשָׁה פָּנִים נֶגְבָּה

וְגוֹ׳ וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה וְגוֹ׳. וְכָתוּב וְאֶת הַבָּקָר שְׁנֵים עָשָׂר תַּחַת הַיָּם [וְגוֹ׳]. עַמֵּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהַיָּם הָיָה מְתֻקָּן בִּשְׁנֵים עָשָׂר בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בִּשְׁנֵים עָשָׂר לְמַעְלָה מֵרְכָּבוֹת מְמֻנּוֹת לְמַעְלָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר, לְמַטָּה שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת הַתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן וְרָאָה שְׁכִינָה עוֹמֶדֶת מוּכָן, רָצָה לְהַשְׁלִים תִּקּוּנֶיהָ. קָרָא לִשְׁנֵים עָשָׂר בָּנָיו, וְאָמַר לָהֶם הֵאָסְפוּ, הַתְקִינוּ עַצְמְכֶם לְהַשְׁלִים אֶת הָאֱמוּנָה.

בֹּא רְאֵה, שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים בְּאַרְבָּעָה דְּגָלִים בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים, שְׁלֹשָׁה פּוֹנִים צָפוֹנָה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים יַמָּה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים נֶגְבָּה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מִזְרָחָה, וְהַיָּם עֲלֵיהֶם. וְכָךְ הוּא וַדַּאי, שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְכָל צַד, לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ שְׂמֹאל, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִיֶּרֶךְ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְיֶרֶךְ שְׂמֹאל, וְגוּף הַשְּׁכִינָה עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַיָּם עֲלֵיהֶם.

מָה הַטַּעַם שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לִזְרוֹעַ וּשְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים לְיֶרֶךְ וְכֵן לַכֹּל? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים הֵם בִּזְרוֹעַ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה בִּשְׂמֹאל, וּשְׁלֹשָׁה בְּיֶרֶךְ יָמִין, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל. נִמְצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר קְשָׁרִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַגּוּף עֲלֵיהֶם. נִמְצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר עִם הַגּוּף כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר, וְזֹאת, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ הִשְׁתַּלֵּם הַוָּוְשְׁבּוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה.

שִׁבְעָה עֵינֵי ה׳ (זכריה ד) – הֵם שִׁבְעָה עֵינֵי הָעֵדָה, שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין. שַׁעֲרוֹתֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה מֵאַת אֶלֶף וְגוֹ׳. כָּל הַפְּקוּדִים לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן, וְכֵן לְכֻלָּם.

וְאִם תֹּאמַר, בְּמִצְרַיִם בְּהִסְתַּלְּקוּת יַעֲקֹב מֵהָעוֹלָם, שֶׁנִּמְצְאָה שְׁלֵמוּת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, כָּל זֶה אֵיפֹה הוּא? וַדַּאי שִׁבְעִים נְפָשׁוֹת הָיוּ, וְכָל אוֹתָם שֶׁהוֹלִידוּ בִּשְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁאֵין לָהֶם וָוְשְׁבּוֹן, כַּכָּתוּב (שמות א) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד, וְכָתוּב (תהלים מו) עָצְמוּ

מִשַּׁעֲרוֹת רֹאשִׁי. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, שֶׁהוּא הִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא, אֲבָל בַּתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַיּוֹבֵל אֵיךְ נִמְצָא כָּל זֶה? אָמַר לוֹ, אַרְיֵה, כֵּיוָן שֶׁסִּדֵּר רַגְלָיו לְהִכָּנֵס לַכֶּרֶם, מִיהוּ שֶׁיִּכָּנֵס עִמּוֹ?

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (איוב כג) וְהוּא בְּאֶחָד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ וְנַפְשׁוֹ אִוְּתָה וַיַּעַשׂ. זֶה תִּקּוּן הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, הוּא הַכֹּל אֶחָד, לֹא הָיָה בּוֹ פָּרוּד כַּתַּזְוִתּוֹן הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פָּרוּד, כְּשֶׁיִּתְבּוֹנְנוּ בַּדְּבָרִים, הַכֹּל עוֹלֶה לְאֶחָד.

אֲבָל תִּקּוּן הַיּוֹבֵל הַזֶּה עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר, כְּמוֹ הַתַּזְוִתּוֹן הַזֶּה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא אֶחָד, הָאֶחָד הַזֶּה מַשְׁלִים לְכָל צַד, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. אוֹתָם שְׁתֵּים עֶדְדִים עֶלְיוֹנִים הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר, שֶׁכָּל אֶחָד מַלְוֶה לַזְּבֵרוֹ וְנִכְלָל מִמֶּנּוּ, וְנִמְצְאוּ שְׁנַיִם עָשָׂר, וְהַגּוּף וְהַכֹּל עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר. מִי הַגּוּף? זֶה יַעֲקֹב, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֶלָּא רֹאשׁ וְגוּף בְּאֶחָד עוֹמְדִים.

עוֹד שְׁנַיִם עָשָׂר – שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוֹעַ יָמִין, זֶ"ס זַ"ד וְזַסְדִּים. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל זְרוֹעַ שְׂמֹאל, גְּבוּר"ה גְּבוּרוֹת. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ יָמִין, נֵצַ"וז נְצָחִים. שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל, הו"ד וְהוֹדוֹת – הֲרֵי שְׁנַיִם עָשָׂר. וְהַגּוּף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם – הֲרֵי שִׁלְשָׁה עָשָׂר. עוֹד, בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה מִתְפָּרֶשֶׁת, וְהַכֹּל אֶחָד, מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּיִחוּד, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד עַל פָּרוּד.

שִׁבְעָה עֵינַיִם עֶלְיוֹנִים, אֵלֶּה שֶׁכָּתוּב (זכריה ד) עֵינֵי ה' הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים, זְכָרִים, שֶׁהֲרֵי זֶהוּ מָקוֹם שֶׁל זָכָר הוּא. כָּאן עֵינֵי ה' מְשׁוֹטְטוֹת, בְּתִקּוּן הַשְּׁכִינָה לְמַטָּה, מָקוֹם שֶׁל הַנְּקֵבָה [עוֹמֶדֶת]. שֶׁבַע עֵינַיִם עֶלְיוֹנוֹת כְּנֶגֶד זֶה שֶׁכָּתוּב לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. מָקוֹם זֶה מַשְׁלִים לְכָל צַד.

עוֹד הַשַּׁעַר, כַּכָּתוּב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מ)

עָצְמוּ מִשַּׁעֲרוֹת רֹאשִׁי. וְכָתוּב (איכה ג) חַסְדֵי ה' כִּי לֹא תָמְנוּ וְגוֹ'. וְתִקּוּנִים אֵלּוּ הִתְעַלּוּ [מִמָּקוֹם] לְמָקוֹם אַוֵּר. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּאן נֶאֱמַר יוֹתֵר, וְעָלָה בְּמִשְׁקָל עֶלְיוֹן וְתַוְזִתוֹן, וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אֲמָרָם וְהִצְטָרַכְנוּ לְפָרְשָׁם. אַשְׁרֵי זָכְלָם שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים יוֹתֵר, שֶׁיּוֹדְעִים דֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָאן הַכֹּל הִתְגַּלָּה לִיוֹדְעֵי בִּדּוֹת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְבוּכֵן וְיִשָּׁשְׂכָר תְּנַאי עָשׂוּ. אֶזֶד יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְאֶזֶד יוֹצֵא וְעוֹשֶׂה מִסְזָר, וְתוֹמֵךְ בְּיִשָּׁשְׂכָר, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. וְהָיָה פָּרֵשׁ לַיָּמִים לַעֲשׂוֹת מִסְזָר, וְזָכְלְכוֹ כָּךְ הָיָה, שֶׁהֲרֵי הַיָּם הָיָה יֶרֶשְׁתּוֹ. וְלָכֵן קוֹרֵא לוֹ יָרֵךְ. דֶּרֶךְ הַיֶּרֶךְ לָצֵאת וּלְהִכָּנֵס. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר בְּאָהָלֶיךָ. לְזוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן – בְּאוֹתָם יוֹרְדֵי הַיָּם לַעֲשׂוֹת מִסְזָר. לְזוֹף יַמִּים – אַף עַל גַּב שֶׁיָּם אֶזֶד הָיָה בִּירֶשָׁתוֹ, בִּשְׁנֵי יַמִּים הוּא שׁוֹרֶה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל שְׁאָר הַיַּמִּים הָיוּ מְזַנְּבִים סְזוֹרָה בַּיָּם שֶׁלּוֹ. וְהוּא לְזוֹף אֳנִיּוֹת, מָקוֹם שֶׁשָּׁם נִמְצָאוֹת כָּל הָאֳנִיּוֹת לַעֲשׂוֹת סְזוֹרָה. וְיַרְכָתוֹ, אָמַר רַבִּי זְזַקְיָה, יַרְכָתוֹ מַגִּיעָה עַד גְּבוּל צִידוֹן, וּתְזוּם שֶׁלּוֹ נִפְרָד עַד אוֹתוֹ מָקוֹם, וּסְזוֹרָה שֶׁל כָּל בַּעֲלֵי הַסְּזוֹרָה סוֹבְבִים, וְשָׁבִים בִּסְזוֹרָתָם לְאוֹתוֹ מָקוֹם.

רַבִּי אָזָא אָמַר, כָּתוּב (ויקרא ב) וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְזָתֶךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח. וְכִי לָמָּה מֶלַח? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְמָרֵק וּמְבַשֵּׁם אֶת הַמַּר לָתֵת לוֹ טַעַם, וְאִם לֹא הָיָה [מִשּׁוּם] מֶלַח, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לִסְבֹּל אֶת הַמַּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) כִּי כַאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵבֵל. וְכָתוּב (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ.

וּמֶלַח הִיא בְּרִית שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלַיְלָה זֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. וְלָכֵן נִקְרָא בְּרִית אֱלֹהֶיךָ, וְנִקְרָא יָם הַמֶּלַח, וְהַיָּם נִקְרָא עַל שְׁמוֹ.

רַבִּי זְזָיָא אָמַר, כָּתוּב (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב, זֶה הַמֶּלַח

בַּיָּם [בַּמַּיִם], וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ מִיתָה, לָכֵן כָּתוּב לֹא תַשְׁבִּית מֶלַח, שֶׁהֲרֵי זֶה לֹא הוֹלֵךְ בְּכִלְיָה.

אָמַר רַבִּי אָחָא, יָם אֶחָד הוּא, וְנִקְרָא יַמִּים. אֶלָּא יֵשׁ מָקוֹם בַּיָּם שֶׁהוּא מַיִם צְלוּלִים, וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁבּוֹ מַיִם מְתוּקִים, וְיֵשׁ מָקוֹם בּוֹ מַיִם מָרִים, וְלָכֵן קְרוּיִים יַמִּים, וְעַל זֶה לְזוֹזֵף יַמִּים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל שֶׁבָּט וְשֶׁבָּט וְכָל אֶחָד וְאֶחָד קָשֶׁר אֶחָד מֵאוֹתָם קְשָׁרִים שֶׁמִּתְזַבְּרִים בַּגּוּף.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לַיְלָה אֶחָד, וְקָם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְהִכָּה בַּפָּתוֹז. אָמַר, בְּתֵבַת הַשָּׁרִים מְצוּיִים תַּכְשִׁיטִים.

יָשְׁבוּ וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה. בֵּין כָּךְ קָם בֶּן הַמְאָרְזֵ וְיָשַׁב לִפָּנֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, מַה שֶּׁכָּתוּב (יהושע ב) וְהַזַּיְיתֶם אֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי וְגוֹ', וְכָתוּב וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת, מָה רָצְתָה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, יָפֶה שָׁאַלְתָּ, אֲבָל אִם שָׁמַעְתָּ דָּבָר – אֱמוֹר בְּנִי. אָמַר, עוֹד שְׁאֵלָה, שֶׁהֲרֵי הֵם נָתְנוּ לָהּ מַה שֶּׁלֹּא רָצְתָה מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב אֶת תִּקְוַת זוּטוֹ הַשֵּׁנִי הַוָּה תִּקְשְׁרִי בַּזָּלוֹם וְגוֹ'.

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, הִיא רָצְתָה סִימָן זַיִּים, שֶׁכָּתוּב וְהַזַּיְיתֶם אֶת אָבִי וְגוֹ', וְאָמְרָה, סִימָן זַיִּים אֵינוֹ שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּאוֹת אֱמֶת, וּמַהִי אוֹת אֱמֶת? זוֹ אוֹת ו', מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ שְׁרוּיִים זַיִּים. כָּךְ לָמַדְנוּ, סִימָן שֶׁל מִשָּׁה בְּקִשָּׁה, וְהֵם לָמָּה נָתְנוּ לָהּ תִּקְוַת זוּטוֹ הַשֵּׁנִי?

אֶלָּא, הֵם אָמְרוּ, מִשָּׁה הֲרֵי הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הִתְכַּנֵּס הַשֶּׁמֶשׁ, וַהֲרֵי הִגִּיעַ זְמַן הַלְּבָנָה לִשְׁלֹט, סִימָן שֶׁל הַלְּבָנָה יֵשׁ לָנוּ לָתֵת לָךְ, וּמַהוּ? תִּקְוַת זוּטוֹ הַשֵּׁנִי הַוָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) כְּזוּטוֹ הַשֵּׁנִי שִׁפָתוֹתַיִךְ. סִימָן שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ יִהְיֶה אָצְלֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁכְּעֵת שִׁלְטוֹן הַלְּבָנָה. לָמוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי וְנִשְׁקוּהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי עָתִיד אַתָּה לִהְיוֹת רֹאשׁ יְשִׁיבָה אוֹ אִישׁ גָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל, וּמִיהוּ? רַבִּי בּוֹן.

עוֹד שָׁאַל וְאָמַר, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, הִסְתַּדְּרוּ לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לָמָּה הִקְדִּים בַּבְּרָכוֹת אֶת זְבוּלוֹן לְיִשָּׂשכָר תָּמִיד, וַהֲרֵי יִשָּׂשכָר

הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, וְתוֹרָה מַקְדִּימָה בְּכָל מָקוֹם? לָמָּה הִקְדִּים אֶת זְבוּלוּן בַּבְּרָכוֹת? אֲבִיו הִקְדִּים אוֹתוֹ, מֹשֶׁה הִקְדִּים אוֹתוֹ?

אֶלָּא זְבוּלוּן זָכָה עַל שֶׁהוֹצִיא פַּת מִפִּיו וְנָתַן לְפִיו שֶׁל יִשָּׂשכָר, מִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּימוֹ בַּבְּרָכוֹת. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁסּוֹעֵד אֶת בַּעַל הַתּוֹרָה, נוֹטֵל בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת, מַה שֶּׁלֹּא זוֹכֶה בֶּן אָדָם אַחֵר. זוֹכֶה לְעֹשֶׁר שֶׁיִּתְבָּרֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזוֹכֶה לִהְיוֹת לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זְבוּלֻן לְזוּחַ יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְזוּחַ אֳנִיֹּת. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב לְזוּחַ יַמִּים, אָז לָמָּה וְהוּא לְזוּחַ אֳנִיֹּת? אֶלָּא לְזוּחַ יַמִּים – בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְזוּחַ אֳנִיֹּת – בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן וְגוֹ'. שֶׁשָּׁם הוּא שֶׁפַּע הָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַח וְאָמַר, (שיר ה) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁחוֹלַת אַהֲבָה אָנִי. וְכִי מִי קָרוֹב לַמֶּלֶךְ כְּמוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת, אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ? אֶלָּא בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אֵלּוּ הֵם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם תָּמִיד קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ, וּמוֹדִיעִים לַמֶּלֶךְ בְּכָל יוֹם אֶת עִסְקֵי הַגְּבִירָה.

שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לָעוֹלָם, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְנֶסֶת עָלֶיהָ בְּקִיּוּם שֶׁל שְׁבוּעָה, שֶׁתַּגִּיד לַמֶּלֶךְ וְתוֹדִיעַ לוֹ אַהֲבָתָהּ אֵלָיו, כְּדֵי לְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ.

וּבַמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁזִּוּוּג עַל בֶּן אָדָם לְיַיֵּחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּפֶּה, בְּלֵב וָנֶפֶשׁ, וְלִקְשֹׁר הַכֹּל כְּשַׁלְהֶבֶת הַקְּשׁוּרָה בַּגֶּזֶלֶת, וּבְאוֹתוֹ הַיִּחוּד שֶׁעוֹשֶׂה, גּוֹרֵם לְפַיֵּס הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, וּמוֹדִיעַ לַמֶּלֶךְ אַהֲבָתָהּ אֵלָיו.

דָּבָר אַחֵר בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם – אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁשָּׁנִינוּ, יְרוּשָׁלַיִם עוֹמֶדֶת עַל שְׁנֵים עָשָׂר הָרִים. וּמִי שֶׁאָמַר עַל שִׁבְעָה, לֹא אָמַר לְהַשְׁלִים שְׁלֵמוּת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָזוּד, שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעָה וְיֵשׁ אַרְבָּעָה וְיֵשׁ שְׁנֵים עָשָׂר, וְהַכֹּל אָזוּד.

וַדַּאי עַל שְׁנַיִם עָשָׂר הָרִים עוֹמֶדֶת, שְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וּשְׁלֹשָׁה הָרִים לְצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבַּע זָוִיוֹת, וְאָז נִקְרֵאת זַיָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזקאל י) הִיא הַזַּיָּה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּזַּת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵלֶּה נִקְרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶן, וְהֵן מְעִידוֹת עֵדוּת לַמֶּלֶךְ עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה׳ אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר ה׳ וְגוֹ׳.

יִשָּׂשכָר זַמּוֹר גֶּרֶם רִבּוּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכִי יִשָּׂשכָר נִקְרָא זַמּוֹר? אִם מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נִקְרָא לוֹ סוּס אוֹ אַרְיֵה אוֹ נָמֵר, לָמָּה זַמּוֹר? אֶלָּא אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁזַּמּוֹר נוֹשֵׂא מַשָּׂא, וְלֹא בוֹעֵט בַּאֲדוֹנוֹ כְּמוֹ שְׁאָר הַבְּהֵמוֹת, וְאֵין בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ, וְלֹא זוֹשֵׁשׁ לִשְׁכַּב בְּמָקוֹם מְתֻקָּן. אַף כָּךְ יִשָּׂשכָר, שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, נוֹטֵל מַשָּׂא הַתּוֹרָה, וְלֹא בוֹעֵט בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאֵין בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ, כְּמוֹ הַזַּמּוֹר שֶׁלֹּא זוֹשֵׁשׁ לִכְבוֹדוֹ אֶלָּא לִכְבוֹד רִבּוֹנוֹ [רַבּוֹ]. רִבּוּץ בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ (אבות פ״ו) וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן, וְזֵיי צַעַר תְּזוֹנֶה, וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל.

דָּבָר אַוֵּר יִשָּׂשכָר זַמּוֹר גֶּרֶם רִבּוּץ וְגוֹ׳ – פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) לְדָוִד ה׳ אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא ה׳ מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד. כַּמָּה זְבִיבִים הֵם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כַּמָּה זְבִיבִים אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לֹא פּוֹזֵד מִפָּגְעֵי הָעוֹלָם, שָׁמוּר הוּא לְמַעְלָה, שָׁמוּר הוּא לְמַטָּה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכּוֹפֶתֶת כָּל פָּגְעֵי הָעוֹלָם וּמוֹרִיד אוֹתָם לְעֹמֶק תְּהוֹם רַבָּה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, הַפָּתָזִים נִסְתָּמִים, וּכְלָבִים וַזַּמּוֹרִים שׁוֹרִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְנִתֶּנֶת רְשׁוּת לְהַשְׁוִזִית, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יְשֵׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם, וְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת לְהִתְעַנֵּג לְמַעְלָה. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן וְנֶחֱלָק הַלַּיְלָה, הִתְעוֹרְרוּת קְדֻשָּׁה מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם, וְזֶה נֶאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

אַשְׁרֵי זֻלְקָן שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁהוּא פּוֹתֵחַ בַּתּוֹרָה, אֶת כָּל אוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים הוּא מַכְנִיס לְגֶנֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְכוֹפֶת אֶת הַזְּמוֹר, וּמוֹרִידוֹ בַּשָּׁרִים שֶׁתַּזַּת הֶעָפָר שֶׁל זֶהַמַּת הַקֶּשֶׁר.

מִשּׁוּם כָּךְ יִשָּׂשכָר, שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה, כּוֹפֶת אֶת הַזְּמוֹר וּמוֹרִיד אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ גֶּרֶם הַמַּעֲלוֹת, שֶׁהוּא עוֹלֶה לְהַזִּיק לָעוֹלָם, וְשָׁם מְדוֹרוֹ בֵּין הַמִּשְׁפָּתַיִם, בֵּין זֶהַמַּת הַשָּׁרִים שֶׁבֶּעָפָר.

בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֳמָה וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל וַיְהִי לְמַס עֹבֵד. וַיַּרְא מְנֻחָה כִּי טוֹב – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְאֶת הָאָרֶץ כִּי נָעֳמָה – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל – לִסְבֹּל עַל הַתּוֹרָה וְלִדְבֹּק בָּהּ יָמִים וְלֵילוֹת. וַיְהִי לְמַס עֹבֵד – לִהְיוֹת עוֹבֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִדְבֹּק בּוֹ וּלְהַתִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בָּהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְיָיא הָיוּ הוֹלְכִים מֵהַגָּלִיל הָעֶלְיוֹן לִטְבֶרְיָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, נֵלֵךְ וְנִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל – מִתְזַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא נוֹתְנִים עָלָיו עֹל הָאָרֶץ וְשִׁעְבּוּד רַע, שֶׁכָּתוּב בְּיִשָּׂשכָר וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל. מַה זֶּה וַיֵּט? סָטָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א יז) וַיִּטּוּ אַנְשֵׁי הַבָּצַע. מִי שֶׁסּוֹטֶה דַּרְכּוֹ וְעַצְמוֹ שֶׁלֹּא לִסְבֹּל עֹל תּוֹרָה, מִיָּד וַיְהִי לְמַס עֹבֵד.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (משלי יז) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא. אַשְׁרֵיהֶם בְּנֵי הָעוֹלָם, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נֶאֱהָב לְמַעְלָה וְנֶאֱהָב לְמַטָּה, וְיוֹרֵשׁ בְּכָל יוֹם יְרֻשַּׁת הָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. מַה זֶּה יֵשׁ? זֶהוּ עוֹלָם הַבָּא שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים וְנוֹטֵל שָׂכָר טוֹב עֶלְיוֹן שֶׁלֹּא זוֹכֶה בּוֹ אָדָם אַזַּר, וּמִיהוּ? יֵ"שׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ רָמַז לָנוּ בִּשְׁמוֹ שֶׁל יִשָּׂשכָר שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה – יֵשׁ שָׂכָר. זֶהוּ שָׂכָר שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, יֵ"שׁ.

כָּתוּב (דניאל ז) וְזִוֵּהּ הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִב וְגוֹ' וְזִוֵּהּ

הַיְתָה עַד דִּי כָרְסָוֵן רִמְיוֹ – כְּשֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵי כִסְאוֹת נִפְלוּ, שְׁנַיִם לְמַעְלָה וּשְׁנַיִם לְמַטָּה. שְׁנַיִם לְמַעְלָה, כִּי הִתְרַוְּקָה הַתַּוְוִתּוֹנָה מֵהָעֶלְיוֹנָה. כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב הִתְרַוֵּק מִכִּסֵּא דָּוִד, וְכִסֵּא דָּוִד נָפָל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. שְׁנֵי כִסְאוֹת לְמַטָּה – יְרוּשָׁלַיִם, וְאוֹתָם בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה. וְהַכִּסְאוֹת שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ הַכִּסְאוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, הַיְנוּ כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב. יְרוּשָׁלַיִם הַיְנוּ כִּסֵּא שֶׁל דָּוִד. וְעַל זֶה כָּתוּב עַד דִּי כָרְסְוָן, וְלֹא כִּסֵּא. כִּסְאוֹת רַבִּים נָפְלוּ, וְכֻלָּם לֹא נָפְלוּ אֶלָּא מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם כּוֹזוֹת שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁל שְׁאָר הַזְּוָיְלוֹת, כָּל הַזְּוָיְלוֹת שֶׁלָּהֶם נִכְפָּפִים וְלֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל [וְיֵשׁ] מְזַמָּנִים עֲלֵיהֶם לְהַעֲלוֹתָם עַל הַכֹּל. וְאִם לֹא, וְזַמּוֹר גֹּורֵם לְיִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת לַגָּלוּת וְלִפֹּל בֵּין הָעַמִּים וְלִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, וְכָל זֶה לָמָּה? מִשּׁוּם וַיַּרְא מְעַוָּה כִּי טוֹב, וּמִתַּקֵּן לְפָנָיו, וְיָכוֹל לְהַרְוִיחַ בִּגְלָלָהּ כַּמָּה טוֹבוֹת וְכַמָּה כִּסּוּפִים, וְהַטָּה דַּרְכּוֹ שֶׁלֹּא לִסְבֹּל עֹל תּוֹרָה, מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי לְמַס עֹבֵד.

כָּתוּב (שיר ז) הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים זְקָדִשִׁים גַּם יְשָׁנִים וְגוֹ'. הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ – [הַדּוֹדָאִים] אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמָּצָא רְאוּבֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיִּמְצָא דוּדָאִים בַּשָּׂדֶה, וְלֹא הִתְחַדְּשׁוּ דִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא עַל יָדָיו בְּיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים וְגוֹ'.

וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים – הֵם גָּרְמוּ לִהְיוֹת עַל פְּתָחֵינוּ, עַל פְּתָחֵי בָּתֵּי כְנֵסִיוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, כָּל מְגָדִים. זְקָדִשִׁים גַּם יְשָׁנִים – כַּמָּה דְּבָרִים זְקָדִשִׁים וְעַתִּיקִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהִתְגַּלּוּ עַל יָדֵיהֶם, לְקָרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁלְּמַעְלָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל.

דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ (שיר ז) – מִכָּאן לָמְדָנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי וְיוֹדֵעַ לְזַוֵּדֵשׁ דְּבָרִים וּלְזַוֵּדֵד דְּבָרִים כָּרָאוּי, אוֹתָם הַדְּבָרִים עוֹלִים עַד כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל פּוֹתַחַת לָהֶם שְׁעָרִים וְגוֹנֶזֶת אוֹתָם. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, מוֹצִיאָה אוֹתָם לְפָנָיו,

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְשָׁמְעוֹן. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְשָׁמְעוֹן בַּגְּבִירָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְזָדִים יְשָׁנִים גַּם יְשָׁנִים הוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ. וּמֵאוֹתָהּ שָׁעָה דִּבָּרָיו כְּתוּבִים בַּסֵּפֶר, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו.

אַשְׁרֵי חֶלְקָן שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא. עַד כָּאן שִׁלְטוֹן יְהוּדָה, זְרוֹעַ שֶׁנִּכְלֶלֶת בַּכֹּל, בַּכּוֹזַ שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל הַזְּרוֹעַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַכֹּל.

דִּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי זֵיָיא אָמַר, פָּסוּק זֶה כָּךְ יֵשׁ לוֹ לוֹמַר, דִּן יָדִין לִשְׁבָטָיו יִשְׂרָאֵל, אוֹ דִּן יָדִין לִשְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֶחָד. מַהוּ דִּן יָדִין עַמּוֹ, וְאַחַר כָּךְ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא דָּן, הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (במדבר י) מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנוֹת, שֶׁהוּא יֶרֶךְ שְׁמֹאל, וְהוֹלֵךְ בַּסּוֹף.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁיְּהוּדָה וּרְאוּבֵן נוֹסְעִים, הַלְוִיִּם וְהָאָרוֹן פּוֹרְשִׁים דְּגָלִים, וְנוֹסֵעַ דֶּגֶל אֶפְרַיִם שֶׁהוּא לְמַעֲרָב. יֶרֶךְ יָמִין נוֹסַעַת מֵחֲלִיּוֹת הַמִּדָּה. וְאִם תֹּאמַר, זְבוּלוּן שֶׁהוּא נִכְנָס וְיוֹצֵא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (דברים לג) שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ, וְכָתוּב וַיִּרְכְּתוֹ וְגוֹ'. אֶלָּא וַדַּאי יְהוּדָה נִכְלָל מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, וִיהוּדָה הוּא מַלְכוּת תַּחְתּוֹנָה. כְּמוֹ שֶׁמַּלְכוּת עֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, כָּךְ גַּם מַלְכוּת תַּחְתּוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל, מִגּוּף, מִיֶּרֶךְ, כְּדֵי לְהִתְגַּבֵּר בְּכוֹזוֹ.

כָּתוּב מִימִינ"וֹ אֵ"שׁ דָּ"ת לָמוֹ. תּוֹרָה נִתְּנָה מִצַּד הַגְּבוּרָה, וּגְבוּרָה נִכְלֶלֶת בְּיָמִין וּבַגּוּף וְיֶרֶךְ וּבַכֹּל. כָּךְ גַּם הַסֵּדֶר הָרִאשׁוֹן הוּא יְהוּדָה, מַלְכוּת שֶׁבָּאָה מִצַּד שֶׁל גְּבוּרָה וְנִכְלֶלֶת בַּיָּמִין, בַּגּוּף וּבַיֶּרֶךְ, וּבַכֹּל נִכְלֶלֶת, כְּמוֹ שֶׁהַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה נִכְלֶלֶת מֵהַכֹּל.

סֵדֶר שֵׁנִי רְאוּבֵן, שֶׁהוּא לְצַד דָּרוֹם, וְדָרוֹם הוּא יָמִין. אֶת כָּל כּוֹזַ הַיָּמִין נָטַל יְהוּדָה, מִשּׁוּם [שֶׁנַּעֲשְׂתָה] שֶׁהָעֲבָרָה הַמַּלְכוּת מֵרְאוּבֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר פַּזּוּז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, וְנָטַל אוֹתָהּ יְהוּדָה, וְהִתְגַּבֵּר בְּתִקֻּף הַיָּמִין שֶׁהָיָה

מֵרְאוּבֵן, וְכָךְ כָּתוּב בְּדָוִד, (תהלים קיא) נְאֻם ה׳ לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי, מִשּׁוּם שֶׁשְּׂמֹאל נִכְלֶלֶת בַּיָּמִין וּמִתְוַוֶּזֶקֶת בְּכוּוָּן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קיח) יְמִין ה׳ עֹשָׂה חָיִל וְגוֹ׳. יְהוּדָה וּרְאוּבֵן הָיוּ שִׁבְטֵי זְרוּעוֹת.

סֵדֶר שְׁלִישִׁי אֲפָרַיִם, שֶׁהוּא יֶרֶךְ יָמִין, וְנוֹסֵעַ לִפְנֵי הַשְּׂמֹאל תָּמִיד. וְדָן [וְהַ], שֶׁהוּא יֶרֶךְ שְׂמֹאל, נוֹסֵעַ בַּסּוֹף, וְעַל כָּךְ הוּא הַמְאַסֵּף לְכָל הַמַּוְזָנוֹת לְצַבְּאוֹתָם וְהוֹלֵךְ בַּסּוֹף.

יְהוּדָה נוֹטֶל כֹּחַ בִּשְׁבְטֵי זְרוּעוֹת, מִשּׁוּם שֶׁרְאוּבֵן, שֶׁהוּא יָמִין, [הָעֲבָרָה] אָבְדָה מִמֶּנּוּ הַבְּכוֹרָה, הַכְּהֻנָּה וְהַמַּלְכוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב בִּיהוּדָה (דברים לג) יָדָיו רָב לוֹ וְעֶזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (מלכים–א י) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כִּסֵּא שֵׁן גָּדוֹל. הַכִּסֵּא שֶׁל שְׁלֹמֹה עָשָׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל הַתְּיוּקְנָאוֹת [שֶׁל כָּאן] שֶׁלְּמַעְלָה עָשָׂה כָּךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה׳ לְמֶלֶךְ, מֶלֶךְ דָּבָר סָתוּם הוּא. וְכֵן (מלכים–א ב) וּשְׁלֹמֹה יָשַׁב עַל כִּסֵּא דָּוִד אָבִיו וַתִּכֹּן מַלְכֻתּוֹ מְאֹד, שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת.

דָּן יָדִין עַמּוֹ – בַּהַתְוָזְלָה, וְאַזַּר כָּךְ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל כְּאַזַּד, כִּיזּוּדוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּשִׁמְשׁוֹן, שֶׁהוּא יְזִידֵי עָשָׂה דִּין בָּעוֹלָם, וְדָן וְהָרַג כְּאָזַּד, וְלֹא הִצְטָרֵךְ סָמֶךְ.

דָּן יָדִין עַמּוֹ. רַבִּי יְצְזָק אָמַר, דָּן, הַיְנוּ נָזָשׁ, אוֹרֵב עַל דְּרָכִים וּשְׁבִילִים. וְאִם תֹּאמַר עַל שִׁמְשׁוֹן לְבַדּוֹ הוּא, אַף כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, וְהוּ נָחָשׁ אַזָּרַת [נָזָשׁ קָטָן] מְאַסֵּף לְכָל הַמַּוְזָנוֹת, וְאוֹרֵב בַּדְּרָכִים וּבַשְּׁבִילִים. אַזַּר כָּךְ מִכָּאן יוֹצְאִים זַיָּלוֹת וּמַוְזָנוֹת, אוֹתָם שֶׁאוֹרְבִים לָאֲנָשִׁים עַל זַטָּאִים, שֶׁזּוֹרְקִים אוֹתָם לְאָזוֹר אַזָּרֵי כִתְפֵיהֶם. אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, נָזָשׁ הַקַּדְמוֹנִי לְמַעְלָה, עַד שֶׁלֹּא יִתְבַּסֵּם בְּיֵין שֶׁל שִׁמְזָה.

נָזָשׁ עֲלֵי דָּרָךְ. בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ דֶּרֶךְ לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם יֵשׁ דֶּרֶךְ לְמַטָּה, וְהַיָּם נִפְרָד לְכַמָּה דְּרָכִים בְּכָל צַד. וְיֵשׁ דֶּרֶךְ אַזַּת שָׁבָאָה וּמַגְדִּילָה אֶת הַיָּם,

וּמְגַדֵּל דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם. כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיאוּ מַיִם לְמַטָּה, דָּגִים טוֹבִים, דָּגִים רָעִים, דְּגֵי צְפַרְדֵּעַ, כְּמוֹ זֶה דָּגִים רָעִים לְמִינֵיהֶם.

וּכְשֶׁמִּשְׁתַּמְּטִים מִדֶּרֶךְ הַיָּם, נִרְאִים רוֹכְבִים עַל סוּסֵיהֶם. וְאִלְמָלֵא הַנָּזוּשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא כּוֹנֵס אֶת כָּל הַמַּזָּנוֹת, אוֹרֵב בְּסוֹף הַדְּרָכִים וּמְפַזֵּר אוֹתָם לְאָזוֹר, הָיוּ מַזְרִיבִים אֶת הָעוֹלָם. מִצַּד שֶׁל אֵלֶּה יוֹצְאִים מְכַשְּׁפִים לָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, בְּבִלְעָם כָּתוּב, (במדבר כד) וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְזוּשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים לִלְזוֹשׁ בְּכִשְׁפֵי הָעוֹלָם.

רְאֵה מַה כָּתוּב? יְהִי דָן נָזוּשׁ עֲלֵי דֶּרֶךְ. מַה זֶּה עֲלֵי דֶּרֶךְ? אֶלָּא נָזוּשׁ, מִי שֶׁמְּשִׁתַּדֵּל אַזָּרָיו, מַכְזִישׁ פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה, וּמִיהוּ? אוֹתָהּ דֶּרֶךְ עֶלְיוֹנָה שֶׁיּוֹצֵאת מִלְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דָּרֶךְ וְגוֹ'. נָזוּשׁ, מִי שֶׁמְּשִׁתַּדֵּל אַזָּרָיו, כְּאִלּוּ הוֹלֵךְ עַל אוֹתָהּ דֶּרֶךְ עֶלְיוֹנָה לְהַכְזִישׁוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמַּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ נִזּוֹנִים הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

וְאִם תֹּאמַר, דָּן לָמָּה הוּא בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ? אֶלָּא כַּכָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים. כָּךְ גַּם הַנָּשֶׁךְ עִקְבֵי סוּס וְגוֹ', כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתוֹ לְכָל הַמַּזָּנוֹת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תִּקּוּן הַכִּסֵּא הוּא. בֹּא רְאֵה, כִּסֵּא שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, נָזוּשׁ אֶחָד מְנַעֲנֵעַ בִּקְשָׁרֵי הַשַּׁרְבִּיט שֶׁלְּמַעְלָה מֵהָאֲרָיוֹת.

כָּתוּב (שופטים ג) וַתָּזָל רוּחַ ה' לְפַעֲמוֹ בְּמַזָּנָה דָּן וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, שִׁמְשׁוֹן הָיָה נְזִיר עוֹלָם, וּפָרוּשׁ מִן הָעוֹלָם הוּא, וְהִתְגַּבֵּר בּוֹ כֹּחַ יָתֵר, וְהוּא הָיָה נָזוּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּנֶגֶד עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהֲרֵי יֵרֵשַׁת זֵלֶק בִּרְכַּת דָּן אָבִיו יָרַשׁ, שֶׁכָּתוּב יְהִי דָן נָזוּשׁ עֲלֵי דֶּרֶךְ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זֵזַיָּא, נָזוּשׁ יָדוּעַ, שְׁפִיפוֹן מַהוּ? אָמַר לוֹ, סוֹד הַתִּקּוּן שֶׁל מְכַשְּׁפִים שֶׁנָּזוּשׁ הוּא שְׁפִיפוֹן, כָּךְ גַּם אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, בַּכֹּל הָיָה יוֹדֵעַ. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (במדבר כג) וַיֵּלֶךְ שֹׁפִי, לְפָעֳמִים בָּזֶה וְלִפְעָמִים בָּזֶה.

וְאִם תֹּאמַר, דָּן אֵין דַּרְגָּתוֹ בָּזֶה – כָּךְ זֶה וַדַּאי, אֶלָּא הִתְמַנָּה עַל דַּרְגָּה זוֹ

[לְאוֹתוֹ] לִהְיוֹת צַד אַוָּרוֹן, וְשֶׁבַּזּוּ הוּא שֶׁלּוֹ, מְמֻנִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ בָּזֶה, וּמְמֻנֶּה עַל זֶה, וְכָבוֹד הוּא לְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים. וְכֹסֵא הַמֶּלֶךְ נִתְקָן בְּכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים, בְּכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁתַּזְוִתֵיהֶם נִפָּרְדוֹת דְּרָכִים וּדְרָגוֹת, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע, וְכֻלָּם נֶאֱזָזִים בְּתִקּוּנֵי הַכִּסֵּא הַלָּלוּ. וְלָכֵן דָּן לְצַד צָפוֹן, בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. שֶׁבְּצַד צָפוֹן כַּמָּה קְבוּצוֹת מְזַבְּלִים הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם, וְכֻלָּם שָׂרִים מְמֻנִּים לְהָרַע אֶת הָעוֹלָם.

לָכֵן הִתְפַּלֵּל יַעֲקֹב וְאָמַר לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה', בְּכָל הַשְּׁבָטִים לֹא אָמַר לִישׁוּעָתְךָ אֶלָּא בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה לוֹ תֶּקֶף וָזֶק שֶׁל הַנָּזוּשׁ, מְרַזֵּשׁ דִּין לְהִתְגַּבֵּר.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְוִקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּקַפּוֹטְקְיָא. אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה זֶה שֶׁאָמַרְנוּ לְעוֹלָם יְסַדֵּר אָדָם שִׁבְזוּ שֶׁל רִבּוֹנוֹ וְאַזַּר כָּךְ יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. מִי שֶׁלִּבּוֹ טָרוּד וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְהוּא בְּצָרָה, וְלֹא יָכוֹל לְסַדֵּר אֶת שֶׁבַּזּוּ רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, מַה הוּא?

אָמַר לוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל לְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ, סִדּוּר וְשֶׁבַּזּוּ שֶׁל רִבּוֹנוֹ לָמָּה שֶׁיִּגָּרַע? אֶלָּא יְסַדֵּר אֶת שֶׁבַּזּוּ רִבּוֹנוֹ אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכוֹל לְכַוֵּן, וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תְּפִלָּה לְדָוִד שְׁמָעָה ה' צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי. שְׁמָעָה ה' צֶדֶק – בַּתְּזוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סִדּוּר שֶׁל שֶׁבַּזּוּ רִבּוֹנוֹ. וְאַזַּר כָּךְ הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי. מִי שֶׁיָּכוֹל לְסַדֵּר שֶׁבַּזּוּ רִבּוֹנוֹ וְלֹא עָשָׂה, עָלָיו כָּתוּב (ישעיה א) גַּם כִּי תַרְבּוּ תְּפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ יְדֵיכֶם וְגוֹ'.

כָּתוּב (שמות כט) אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶזֶד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם. תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקְּנוּם. בֹּא רְאֵה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר גַּם לְמַעְלָה, וּבַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה גַּם כָּךְ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁמַּגִּיעָה הַהִתְעוֹרְרוּת לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ הַנַּר לְהַדְלִיק וְנִדְלָק, וּבְהִתְעוֹרְרוּת הֶעָשָׁן שֶׁלְּמַטָּה נִדְלָק נֵר לְמַעְלָה, וּכְשֶׁזֶּה נִדְלָק [מְנוֹרוֹת], כָּל הַמְּנוֹרוֹת הָאֲזוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת, וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. נִמְצָא שֶׁהִתְעוֹרְרוּת

הַקְּרְבָּן תִּקּוּן הָעוֹלָם וְהַבְּרָכוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

הֲרֵי כֵּיצַד? מַתְוִזִּיל הֶעָשָׁן לַעֲלוֹת, אוֹתָם דְּיוּקָנָאוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁמְּמַנִּים עַל הָעוֹלָם נֶהֱנִים [נִתְקָנִים] לְהִתְעוֹרֵר, וּמְעוֹרְרִים אֶת הַדְּרָגוֹת בִּתְשׁוּקָה עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) הַכְּפָירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף וְגוֹ'. אֵלֶּה מְעוֹרְרִים לִדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁמַּעֲלֵיהֶן עַד שֶׁהַהִתְעוֹרְרוּת מַגִּיעָה, עַד שֶׁרוֹצֶה הַמֶּלֶךְ לְהִתְגַּבֵּר בַּגְּבִירָה.

וּבִתְשׁוּקָה שֶׁלְּמַטָּה נוֹבְעִים מַיִם תַּזְוִתוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֲרֵי לֹא נוֹבְעִים מַיִם עֶלְיוֹנִים אֶלָּא בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל תְּשׁוּקָה שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז הַתְּשׁוּקָה נִדְבֶּקֶת, וְנוֹבְעִים מַיִם תַּזְוִתוֹנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְכָל הַמְּנוֹרוֹת דּוֹלְקוֹת, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים נִמְצָאִים בִּבְרָכוֹת.

בֹּא רְאֵה, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם מִתְעוֹרְרִים לְזַמֵּר שְׁמֹאל בְּיָמִין. אָמַר רַבִּי זְוִזָקְיָה, הַכֹּל כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל כָּךְ שָׁמַעְתִּי, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, זֶה מְעוֹרֵר שְׂמֹאל, וְזֶה מְעוֹרֵר יָמִין, מִשּׁוּם שֶׁהִתְזַבְּרוּת זָכָר אֶל הַנְּקֵבָה אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׂמֹאל וְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַמְּבֵנִי. וְאָז מִתְזַמֵּר הַזָּכָר בַּנְּקֵבָה, וּתְשׁוּקָה נִמְצֵאת, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים בְּשִׂמְחָה.

וְלָכֵן כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם מְעוֹרְרִים דָּבָר לְמַטָּה, לְעוֹרֵר תְּשׁוּקָה וַזְבִּיבוּת לְמַעְלָה, שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בַּיָּמִין וּבַשְּׂמֹאל. נִמְצָא שֶׁהַקְּרְבָּן יְסוֹד הָעוֹלָם, תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם, שִׂמְחָה שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי יָפָה אָמַרְתָּ, וְכָךְ הוּא, וְכָךְ שָׁמַעְתִּי הַדָּבָר וְשָׂכַזְתִּי אוֹתוֹ, וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי זֶה, וְהַכֹּל בְּאֶזֶד עוֹלֶה.

עַכְשָׁו תְּפִלָּה בִּמְקוֹם קָרְבָּן, וְצָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר שֶׁבַח רִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי, וְאִם לֹא יְסַדֵּר, אֵין תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה. בֹּא רְאֵה, סִדּוּר שָׁלֵם שֶׁל שִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַזֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, שֶׁבָּזֶה מִתְעוֹרְרוֹת וְנִשְׁפָּעוֹת בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר רַבִּי זְוִזָקְיָה, לֹא הִשְׂרָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת בֵּין

הָעַמִּים אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ שְׁאָר הָעַמִּים בְּגָלָלָם, שֶׁהֲרֵי הֵם מַשְׁפִּיעִים בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּכָל יוֹם.

הָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ נָזָשׁ אֶזְוָד שֶׁהָיָה מְסִתּוֹבֵב [וּמְצַדֵּד] בַּדֶּרֶךְ, וְסָטוּ מִן הַדֶּרֶךְ. בָּא אֲלֵיהֶם אִישׁ אֶזְוָד. הָרַג אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ. הֶחֱזִירוּ רָאשֵׁיהֶם וְרָאוּ אֶת אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁמֵּת. אָמְרוּ, וַדַּאי אוֹתוֹ נָזָשׁ עָשָׂה אֶת שְׁלִיחוּת רִבּוֹנוֹ. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִצִּילָנוּ.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, יְהִי דָן נָזָשׁ עַלֵּי דֶּרֶךְ, מָתַי הָיָה דָּן נָזָשׁ? בִּימֵי יָרָבְעָם, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יב) וְאֶת הָאֶזְוָד נָתַן בְּדָן. לָמָּה נִתַּן שָׁם עַלֵּי דֶּרֶךְ, עַל אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ? כְּדֵי לִמְנֹעַ [אוֹתוֹ דֶּרֶךְ שֶׁעוֹלִים] שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם [וְלֹא יַעֲלוּ שָׁם]. וְזֶה דָּן הָיָה לָהֶם נָזָשׁ לְיִשְׂרָאֵל עַלֵּי דֶּרֶךְ, עַלֵּי דֶּרֶךְ וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּוָּעֵץ הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. שְׁפֵיפֹן עַלֵּי אַרְזִז, שֶׁעָקַץ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל לֹא הָיָה אֶלָּא עַלֵּי דֶּרֶךְ וַעֲלֵי אַרְזִז, לִמְנֹעַ מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם לַזְּגֹּג זַגֵּיהֶם וּלְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת וְלַעֲבֹד שָׁם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעוּ הַבְּרָכוֹת לְיַד מֹשֶׁה לְבָרֵךְ אֶת כָּל הַשְּׁבָטִים, רָאָה אֶת דָּן שֶׁהָיָה קָשׁוּר בְּנָזָשׁ, זָזַר וְקָשַׁר אוֹתוֹ בְּאַרְיֵה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וּלְדָן אָמַר דָּן גּוּר אַרְיֵה יְזַנֵּק מִן הַבָּשָׁן. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי [שֶׁהוּא] שֶׁיִּהְיֶה רֵאשִׁית וָסוֹף, שֶׁל אַרְבָּעָה הַדְּגָלִים קָשׁוּר בִּיהוּדָה, שֶׁהוּא מֶלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה, וְהוּא רֵאשִׁית הַדְּגָלִים, וְסוֹף הַדְּגָלִים הוּא דָּן, שֶׁכָּתוּב דָּן גּוּר אַרְיֵה וְגוֹ', לִהְיוֹת רֵאשִׁית וָסוֹף קְשׁוּרִים בְּמָקוֹם אֶזְוָד.

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'. רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים יג) וְהוּא יָזֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. אָמַר [רַבִּי אָזָא], וְכִי לָמָּה קִוִּיתִי, וַהֲרֵי הִסְתַּלֵּק יַעֲקֹב מִן הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן מִלְּפָנֵי שָׁנִים? לָמָּה אָמַר שֶׁהוּא מְזַכֶּה לְאוֹתָהּ הַיְשׁוּעָה? [אֶלָּא וַדַּאי] אָמַר לוֹ, וַדַּאי סוֹד הַדָּבָר כַּכָּתוּב (שמות יז) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סְתָם. אַף כָּאן וְהוּא יָזֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל סְתָם. לָכֵן אָמַר לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְיָפֶה. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ בַּזִּוִּים שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל) כִּי הוּא זַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה וְגוֹ׳.

גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֻד עָקֵב. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, מִגָּד נִשְׁמָע שֶׁהֲרֵי זֲיָלוֹת יֵצְאוּ לַעֲרֹךְ קְרָב, מִשְׁמָע שֶׁכָּתוּב גָּד. בְּכָל מָקוֹם גִּימֶ״ל דָּ״ל״ת, זֲיָלוֹת וּמַזָּנוֹת יוֹצְאִים מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי גִּימֶ״ל נוֹתֵן וְדָ״ל״ת לוֹקֵחַ, וּמִכָּאן [וּמוֹשֶׁכֶת] כַּמָּה זֲיָלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת תְּלוּיִים בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, לֹא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, וְהוּא מַשְׁלִים לָעֲנִיִּים, וְלָכֵן עוֹמְדִים כַּמָּה זֲיָלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת וְנִזּוֹנִים מִכָּאן. וְעַל זֶה גָּד, זֶה מוֹצִיא וְנוֹתֵן, וְזֶה לוֹקֵט וְלוֹקֵחַ, וְנִזּוֹנִים הַבַּיִת וְכָל אַנְשֵׁי הַבַּיִת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִלְמָלֵא שֶׁהָיָה גָּד מִבְּנֵי הַשִּׁפְחוֹת, הַשָּׁעָה עֲמָדָה לוֹ לְהַשְׁלִים יוֹתֵר מֵהַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ל) בָּא גָּד, קְרִי, וְכָתוּב בָּגָד זָסֵר אָלֶ״ף, שֶׁהֲרֵי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ו) אַזַי בָּגְדוּ כְּמוֹ נָזַל, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ הִסְתַּלֵּק בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְכָתוּב בָּגָד זָסֵר אָלֶ״ף, וְלָכֵן לֹא זָכָה בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה וְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִנַּיִן לְרָאוּבֵן שֶׁהָיָה כָּזֶה? כַּכָּתוּב פָּזַז כַּמַּיִם אַל תּוֹתַר, שֶׁהִסְתַּלְּקוּ הַמַּיִם וְלֹא שָׁפָעוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר בַּמֶּה פָּגַם, וּשְׁנֵיהֶם לֹא זָכוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, וַזֲיָלוֹת וּמַזָּנוֹת לְהַנְזִיל לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, מַה שֶּׁנִּפְגַּם בְּגָד, הִשְׁתַּלֵּם בְּאָשֵׁר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. עַכְשָׁו הַשְּׁלִים גִּימֶ״ל לְדָ״ל״ת.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא נִשְׁמְטוּ בְּמִעֲרַת לוֹד, שֶׁנִּכְנְסוּ מִפָּנֵי תֹּקֶף הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נְסוֹבֵב אֶת הַמְּעָרָה הַזּוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, שִׂימֵנִי כַּחוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ וְגוֹ׳, רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ. בְּפָסוּק זֶה הִתְעוֹרַרְנוּ, אֲבָל לַיְלָה אָזוֹד הָיָה, כְּשֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד לִפְנֵי אַבָּא וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו דָּבָר, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת וְרָצוֹן וּתְשׁוּקַת כְּנֶסֶת

יִשְׂרָאֵל בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם מְעוֹרְרִים נְבִיעַת הַמַּיִם הַמְּתוּזִּים כְּנֶגֶד הָעֶלְיוֹנִים, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁלֵמוּת הָרָצוֹן וְהַתְּשׁוּקָה בִּדְבֵקוּת אֲוַת לַעֲשׂוֹת פֶּרוֹת.

בֹּא רְאֵה, אֲוַר שֶׁנִּדְבְּקוּ זֶה בָּזֶה וְהִיא קִבְּלָה רָצוֹן, הִיא אוֹמֶרֶת, שִׁימֵנִי כַּזּוֹתָם עַל לִבֶּךָ. לָמָּה כַּזּוֹתָם? אֶלָּא דַּרְכּוֹ שֶׁל זוֹתָם, כֵּיוָן שֶׁנִּדְבָּק בְּמָקוֹם אֶחָד, אַף עַל גַּב שֶׁזָּז מִמֶּנּוּ, הֲרֵי נִשְׁאָר רֹשֶׁם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְלֹא זָז מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּל הָרֹשֶׁם וְכָל הַדְּמוּת שֶׁלּוֹ נִשְׁאָר בּוֹ. כָּךְ אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי נִדְבַּקְתִּי בְּךָ, אַף עַל גַּב שֶׁזַּזְתִּי מִמְּךָ וְהָלַכְתִּי לַגָּלוּת, שִׁימֵנִי כַּזּוֹתָם עַל לִבֶּךָ, כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֵר כָּל דְּמוּתִי בְּךָ כַּזּוֹתָם הַזֶּה שֶׁיִּשָּׁאֵר כָּל דְּמוּתוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ.

כִּי עַזָּה כַּמָּוֶת אַהֲבָה, וְזָקָה הִיא, כִּפְרֵדַת הָרוּזַ מֵהַגּוּף. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מַגִּיעַ לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם וְרוֹאֶה מַה שֶּׁרוֹאֶה, הָרוּזַ הוֹלֶכֶת בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף וְהַגַּלִּים עוֹלִים, כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּיָּם בְּלִי מְשׁוֹטִים, עוֹלֶה וְיוֹרֵד וְלֹא מוֹעִיל לוֹ. בָּא וְנִפְרָד מִכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְאֵין [לָהֶם] קְשִׁי כְּמוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּפְרֶדֶת הָרוּזַ מֵהַגּוּף. כָּךְ וְזָקָ הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּוָזָק הַמָּוֶת בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצָה הָרוּזַ לְהִפָּרֵד מֵהַגּוּף.

קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה, כָּל מִי שֶׁאוֹהֵב וְלֹא קוֹשֵׁר עִמּוֹ קִנְאָה, אֵין אַהֲבָתוֹ אַהֲבָה. כֵּיוָן שֶׁקִּנֵּא, הֲרֵי הָאַהֲבָה הַשְׁלֵמָה. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְקַשֵּׁר עִמָּהּ אַהֲבָה שְׁלֵמָה, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ כָּךְ לֹא יִתֵּן עֵינוֹ בְּאִשָּׁה אֲוֶרֶת. מַה זֶּה קָשָׁה כִּשְׁאוֹל? אֶלָּא מַה שְׁאוֹל קָשָׁה בְּעֵינֵי הָרְשָׁעִים לָרֶדֶת אֵלָיו, כָּךְ קִנְאָה קָשָׁה בְּעֵינֵי מִי שֶׁאוֹהֵב וּמְקַנֵּא לְהִפָּרֵד מֵאַהֲבָה.

דָּבָר אַזּוֹר קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה – מַה שְׁאוֹל, בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹרִידִים אֵלֶיהָ אֶת הָרְשָׁעִים, מוֹדִיעִים לָהֶם וְזַטָּאֵיהֶם עַל מָה הוֹרִידוּ אוֹתָם, וְקָשָׁה לָהֶם, כָּךְ מִי שֶׁמְּקַנֵּא, הוּא תּוֹבֵעַ עַל וְזַטָּאוֹ וּמְוַשֵּׁב [וְוַוֹשֵּׁד] כַּמָּה מַעֲשִׂים, וְאָז נִקְשָׁר בּוֹ קֶשֶׁר הָאַהֲבָה.

רִשְׁפֵּיהּ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ, מַה זֶּה שַׁלְהֶבֶת יָהּ? זוֹ שַׁלְהֶבֶת שֶׁבּוֹעֶרֶת וְיוֹצֵאת מִתּוֹךְ שׁוֹפָר שֶׁהוּא מִתְעַוֵּרר וְשׁוֹרֵף, וּמִיהוּ? הַשְׁמָאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, זֶה שׁוֹרֵף שַׁלְהֶבֶת שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְלָכֵן (שם ז) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּא הַיָּמִין שֶׁהוּא מַיִם, מוֹסִיף שְׂרֵפַת הָאַהֲבָה, וְלֹא נִכְבְּתָה שַׁלְהֶבֶת הַשְׁמָאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי, זֶהוּ מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה, וְכֵן הַכֹּל כַּנָּזֶן הַזֶּה.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, שָׁמְעוּ אֶת קוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ, הוּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְחָק. הִתְקָרֵב לַמְּעָרָה, יָצְאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִכָּתְלֵי הַמְּעָרָה רָאִיתִי שֶׁשְּׁכִינָה כָּאן. יָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאַהֲבַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר פָּרַשׁ פָּסוּק זֶה בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה וְקָשֶׁר הַזִּוַּוּגִים הִסְתַּכַּלְתָּ.

עָתַק רַבִּי שִׁמְעוֹן שָׂעָה. אָמַר, בְּכָל מָקוֹם צָרִיךְ שְׁתִיקָה, זוּטָא מִשְּׁתִיקָה שֶׁל הַתּוֹרָה. גְּנִיזָה אַחַת יֵשׁ לִי גְּנוּזָה, וְאֵינִי רוֹצֶה שֶׁתֵּאבַד מִכֶּם, וְהִיא דָּבָר עֶלְיוֹן, וּמָצָאתִי אוֹתוֹ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם הַזָּכָר רוֹדֵף אַחַר הַנְּקֵבָה וּמִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ אַהֲבָה, וְכָאן מָצָאנוּ שֶׁהִיא מִתְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה וְרוֹדֶפֶת אַחֲרָיו, וְדֶרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאֵין שֶׁבַח הַנְּקֵבָה לִרְדֹּף אַחֲרֵי הַזָּכָר, אֶלָּא דָּבָר נִסְתָּר הוּא, וְדָבָר עֶלְיוֹן מִבֵּית גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ.

בֹּא רְאֵה, שָׁלֹשׁ נְשָׁמוֹת הֵן, וְהֵן עוֹלוֹת בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת יְדוּעוֹת, וְעַל שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ – הֵן אַרְבַּע. אַחַת נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא נִתְפָּסֶת וְלֹא מִתְעוֹרֶרֶת בָּהּ הַזָּוְּבָר [הַגָּוַע] שֶׁל הָאוֹצָר הָעֶלְיוֹן, כָּל שֶׁכֵּן הַתַּחְתּוֹנוֹת. וְזוֹ נְשָׁמָה לְכָל הַנְּשָׁמוֹת, וְהִיא נִסְתֶּרֶת וְלֹא נִגְלֵית לְעוֹלָמִים וְלֹא נוֹדַעַת, וְכֻלָּם בָּהּ תְּלוּיוֹת.

וְזוֹ מִתְעַטֶּפֶת בְּעִטּוּף שֶׁל זֹהַר הַכַּרְמֶל [שֶׁל הַבְּדוֹלַח] בְּתוֹךְ הַזֹּהַר, וְנוֹטֵף טִפּוֹת טִפּוֹת מַרְגָּלִיוֹת, וְנִקְשָׁרִים כֻּלָּם כְּאֶזֶד, כְּמוֹ הַקְּשָׁרִים שֶׁל אֵיבְרֵי גּוּף אֶזֶד, וְהוּא נִכְנָס לְתוֹכָם וּמַרְאֶה בָּהֶם מַעֲשָׂיו. הוּא וְהֵם אֶזֶד הֵם, וְאֵין בָּהֶם הַפְרָדָה. זוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה טְמִירָה שֶׁל הַכֹּל.

נְשָׁמָה אֲוִירַת נְקֵבָה נִסְתֶּרֶת בְּתוֹךְ זֵילוֹתֶיהָ, וְהִיא נְשָׁמָה לָהֶם, וּמֵהֶם אָזוּז הַגּוּף לְהַרְאוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂיהָ לְכָל הָעוֹלָם, כְּמוֹ גּוּף שֶׁהוּא כְּלִי לַנְּשָׁמָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְאֵלֶּה כְּמוֹ אוֹתָם הַקְּשָׁרִים הַטְּמִירִים שֶׁלְּמַעְלָה.

נְשָׁמָה אֲוִירַת הִיא נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים לְמַטָּה. נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים בָּאוֹת מֵאוֹתָן נְשָׁמוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מִנִּשְׁמַת הַנְּקֵבָה וּמִנִּשְׁמַת הַזָּכָר, וְלָכֵן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הֵן עֶלְיוֹנוֹת עַל כָּל אוֹתָם הַזֵּילוֹת וְהַמַּזָּנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הֵם עֶלְיוֹנִים מִשְּׁנֵי צְדָדִים, לָמָּה יָרְדוּ לָעוֹלָם הַזֶּה וְלָמָּה הִסְתַּלְקוּ מִמֶּנּוּ? לְמֶלֶךְ שֶׁנּוֹלַד לוֹ בֵּן, שָׁלַח אוֹתוֹ לִכְפָר אֶזֶד לְגַדְּלוֹ, וּלְגַדֵּל אוֹתוֹ עַד שֶׁיְּגַדֵּל [לוֹ], וִילַמְּדוּ אוֹתוֹ דַּרְכֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ שֶׁהֲרֵי בְּנוֹ גָּדַל וְהִתְגַּדֵּל, מָה עָשָׂה בְּאַהֲבַת בְּנוֹ? שׁוֹלֵחַ לוֹ אֶת הַגְּבִירָה אִמּוֹ בִּשְׁבִילוֹ, וּמַכְנִיסוֹ לְהֵיכָלוֹ, וְשָׁמֵחַ עִמּוֹ כָּל הַיּוֹם.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלִיד בֵּן מֵהַגְּבִירָה, וּמִיהוּ? זוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. שָׁלַח אוֹתָהּ לִכְפָר, לָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁתִּתְגַּדֵּל בּוֹ וִילַמְּדוּ אוֹתָהּ דַּרְכֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁיּוֹדֵעַ הַמֶּלֶךְ שֶׁהֲרֵי בְּנוֹ גָּדַל בַּכְּפָר הַזֶּה וְזִמַּן הַגִּיעַ לַהֲבִיאוֹ לְהֵיכָלוֹ, מָה עָשָׂה בְּאַהֲבַת בְּנוֹ? שׁוֹלֵחַ אֶת הַגְּבִירָה בִּשְׁבִילוֹ וּמַכְנִיס אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. הַנְּשָׁמָה לֹא עוֹלָה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁבָּאָה הַגְּבִירָה בִּשְׁבִילָהּ, וּמַכְנִיסָהּ אוֹתָהּ לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם לְעוֹלָמִים.

וְעִם כָּל זֶה, דֶּרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאוֹתָם בְּנֵי הַכְּפָר בּוֹכִים עַל פָּרֵדַת בֶּן הַמֶּלֶךְ מֵהֶם. פָּקֵחַ אֶזֶד הָיָה שָׁם, אָמַר לָהֶם, עַל מָה אַתֶּם בּוֹכִים, וְכִי לֹא בֶּן הַמֶּלֶךְ הוּא, וְלֹא נִרְאָה יוֹתֵר לָדוּר בֵּינֵיכֶם אֶלָּא בַּהֵיכַל שֶׁל אָבִיו? כָּךְ מִשָּׁה, שֶׁהָיָה פָּקֵחַ, רָאָה בְּנֵי כְפָר שֶׁהָיוּ בּוֹכִים, וְעַל זֶה אָמַר (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה׳

אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ.

בֹּא רְאֵה, אִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה כָּל הַצַּדִּיקִים, הָיוּ שְׂמֵחִים אוֹתוֹ יוֹם שֶׁמַּגִּיעַ לָהֶם לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְכִי לֹא כָּבוֹד עֶלְיוֹן הוּא שֶׁהַגְּבִירָה בָּאָה בִּשְׁבִילָם, וּלְהוֹבִיל אוֹתָם לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ שֶׁיִּשְׁמַח בָּהֶם הַמֶּלֶךְ כָּל יוֹם? שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ אֶלָּא בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

בֹּא רְאֵה, הִתְעוֹרְרוּת הָאַהֲבָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לְמַטָּה מְעוֹרְרִים אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בָּאִים מִצַּד הַמֶּלֶךְ, מִצַּד הַזָּכָר, וְהִתְעוֹרְרוּת זוֹ מַגִּיעָה לַנְּקֵבָה מִצַּד שֶׁל הַזָּכָר, וּמִתְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה. נִמְצָא שֶׁזָּכָר מְעוֹרֵר זִבּוּת וְאַהֲבָה לַנְּקֵבָה, וְאָז הַנְּקֵבָה נִקְשֶׁרֶת בְּאַהֲבָה לַזָּכָר.

כְּמוֹ זֶה תְּשׁוּקַת הַנְּקֵבָה לִשְׁפַע מַיִם תַּזְּחוּנִים כְּנֶגֶד מַיִם עֶלְיוֹנִים אֵינָהּ אֶלָּא בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁעֲלֵיהֶם קַיָּמִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְּחוּנִים, וְעַל זֶה (משלי ז) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, כָּתוּב סְתָם.

וְסוֹד הַכֹּל – צַדִּיק, הוּא יְסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא יְסוֹד לְמַטָּה, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִכְלֶלֶת מִצַּדִּיק מִלְּמַעְלָה וּמִמַּטָּה. צַדִּיק מִצַּד זֶה וְצַדִּיק מִצַּד זֶה יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לז) צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ, יִירְשׁוּ אָרֶץ וַדַּאי.

בֹּא רְאֵה, צַדִּיק יוֹרֵשׁ אֶרֶץ זוֹ וּמוֹרִיק עָלֶיהָ בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם, וְנוֹתֵן לָהּ תַּפָּנוּקִים וְעִדּוּנִים בְּשֶׁפַע עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ עָלֶיהָ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר.

וְסוֹד הַכָּתוּב – (בראשית מט) מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. וְעִם כָּל זֶה דָּבָר אַחֵר, שֶׁכָּתוּב (שיר ו) רָאוּהָ בָּנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ, וְעַל זֶה אָמְרָה לֵאָה, (בראשית ל) בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, וְהַכֹּל יָפֶה.

וּבֹא רְאֵה, מִן הָעוֹלָם הַבָּא נִמְשָׁךְ וְשׁוֹפֵעַ לַצַּדִּיק הַזֶּה לָתֵת תַּפָּנוּקִים וְעִדּוּנִים לָאָרֶץ הַזּוֹ, שֶׁהִיא לָזֶם עָנִי, וְנַעֲשֶׂה לָזֶם מִטְעָנָן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאָשֵׁר שְׁמֶנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ, וַדַּאי, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ, זֶהוּ מָקוֹם שֶׁהַכֹּל מְאַשְּׁרִים אוֹתוֹ, וּמִיהוּ? הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְתוֹנִים מְאַשְּׁרִים אוֹתוֹ וּמִשְׁתּוֹקְקִים אֵלָיו. שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ, מִי? עַד כָּאן לֹא פֵּרֵשׁ מִי הוּא הַמָּקוֹם. אֶלָּא, יֵשׁ לֶוֶם וְיֵשׁ לֶוֶם, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ אֵילָן וְיֵשׁ אֵילָן. יֵשׁ עֵץ הַזַּיִים, וְיֵשׁ עֵץ שֶׁתָּלוּי בּוֹ הַמָּוֶת. יֵשׁ לֶוֶם שֶׁנִּקְרָא לֶוֶם עִנִּי, וְיֵשׁ לֶוֶם שֶׁנִּקְרָא לֶוֶם מְעֻנֶּג. וּמִיהוּ [לֶוֶם]? זֶה ו׳, וְזֶה הוּא לַזְּמוֹ״ו, לֶוֶ״ם ו׳, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות טז) הִנֵּנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶוֶם מִן הַשָּׁמָיִם, מִן הַשָּׁמַיִם וַדַּאי.

וְעַל זֶה, מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ, לֶוֶם ו׳, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ נָזוֹן הָעֵץ הַזֶּה, וְהוּא מְעַטֵּר אוֹתוֹ, כַּכָּתוּב (שיר ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. וּכְשֶׁהוּא לוֹקְזוֹ, וַדַּאי הוּא יִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ. וּמִי הַמֶּלֶךְ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ נָזוֹנִית, וְהוּא נוֹתֵן לָהּ עַל יַד הַצַּדִּיק דַּרְגָּה קְדוֹשָׁה אוֹת הַבְּרִית, וּמִכָּאן לִשְׁאָר הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן אָמַר כָּךְ: מֵאֲשֶׁר שְׁמֵנָה לַזְּמוֹ – זֶה לֶוֶם שַׁבָּת, שֶׁהוּא מְעֻנָּג, עַל אֶזֶד שְׁנַיִם, כַּכָּתוּב לָקְטוּ לֶוֶם מִשְׁנֶה. מַה זֶּה לֶוֶם מִשְׁנֶה? אֶלָּא שְׁנֵי לֶוֶם, לֶוֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְלֶוֶם מִן הָאָרֶץ. זֶהוּ לֶוֶם עָנֹג, וְזֶהוּ לֶוֶם עִנִּי. וּבְשַׁבָּת נִכְלָל לֶוֶם הַתַּזְוְתוֹן בַּלֶוֶם הָעֶלְיוֹן, וּמִתְבָּרֵךְ זֶה מִשּׁוּם זֶה, וְהוּא לֶוֶם מִשְׁנֶה.

וְעוֹד הָיָה אוֹמֵר, לֶוֶם מִשְׁנֶה שֶׁל שַׁבָּת לוֹקְזוֹ מִשַּׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹפַעַת וּמְאִירָה לַכֹּל, וּמִתְזַוֶּגֶר לֶוֶם בְּלֶוֶם, וְהוּא מִשְׁנֶה. וּבְכָל מָקוֹם סוֹד שֶׁל לֶוֶם נֶקְבָה הִיא, מִשּׁוּם כָּךְ שְׁמֵנָה כָּתוּב וְלֹא שָׁמֵן, וְכָתוּב (בראשית לט) כִּי אִם הַלֶּוֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל, זוֹ אִשְׁתּוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, (שמואל–א ט) וְהַלֶּוֶם אָזַל מִכֵּלֵינוּ, וְלֹא כָּתוּב אָזְלָה? לִשְׁאָר הַמָּזוֹן קוֹרְאִים לֶוֶם, וְהַדְּבָרִים יְדוּעִים מַה הוּא שְׁאָר הַמָּזוֹן וּמַה הוּא לֶוֶם מַמָּשׁ. לֶוֶם שֶׁלְּמַעְלָה בְּכָל מָקוֹם זָכָר, לֶוֶם תַּזְוְתוֹן בְּכָל מָקוֹם נְקֵבָה. וְאָנוּ מָצָאנוּ שֶׁלְּפָעָמִים כָּתוּב זָכָר וְלִפְעָמִים נְקֵבָה, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד, זֶהוּ כְּמוֹ זֶה,

וְהַכֹּל יָפֶה.

בֹּא רְאֵה, אֲשֶׁר רָשׁוּם לְמַעְלָה וְרָשׁוּם לְמַטָּה בְּתִקּוּנֵי כַלָּה, וְעַל כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַיָּם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְנִתְקָן בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה. וְסוֹד הַדָּבָר – נִתְקָן לְמַעְלָה וְנִתְקָן לְמַטָּה בָּאָרֶץ. נִתְקָן לְמַעְלָה בְּתִקּוּנִים יְדוּעִים כְּמוֹ שֶׁכָּל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְנִתְקָן לְמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל כָּךְ שְׁכִינָה לְמַעְלָה וּשְׁכִינָה לְמַטָּה בִּשְׁבִיל [בְּתוֹכָם שֶׁל] יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים [וּבִשְׁנֵי שְׁבָטִים] [וּבִשְׁנֵי צְדָדִים] נִכְלֶלֶת וְנִתְקֶנֶת. אֲשֶׁר בְּתִקּוּנֶיהָ עוֹמֵד כִּשְׁאָר הַשְּׁבָטִים.

וְאִם לֹא שֻׁנְּלָה מִשָּׁם – לֹא נוֹדַע, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וְטַבֵּל בַּשֶּׁמֶן רַגְלוֹ, לְהַרְאוֹת אֵיפֹה הַקָּשֶׁר שֶׁלּוֹ בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁהוּא מַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשִּׁזָּה מִלְמַעְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּרוּךְ מִבָּנִים אָשֵׁר וְגוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפָר. הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא עוֹלָם שֶׁל זָכָר. כֵּיוָן שֶׁעוֹלֶה דָּבָר מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וָמַעְלָה, הַכֹּל הוּא זָכָר. מִנַּיִן לָנוּ? מֵעוֹלָה. לָמָּה נִקְרֵאת עוֹלָה? מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה מֵעַל הַנְּקֵבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ (ויקרא א) עֹלָה זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ וְגוֹ'.

לָמָּה תָּמִים? וְכִי זֶהֻתִיכוֹת וְזֶהֻתִיכוֹת צָרִיךְ אוֹתוֹ שֶׁאוֹמֵר תָּמִים?! מַה זֶּה תָּמִים? אֶלָּא כַּכָּתוּב, הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. מָתַי תָּמִים? בְּשָׁעָה [בְּמָקוֹם] שֶׁנִּמּוֹל, שֶׁהֲרֵי הַזָּכָר אֵינוֹ, וְלֹא נוֹדָע אֶלָּא רַק בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תָּמִים, וּמַהוּ? זוֹ אוֹת הַבְּרִית, שֶׁבָּהּ נוֹדָע הַזָּכָר מִן הַנְּקֵבָה, כַּכָּתוּב (שם י) אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה. מִשּׁוּם כָּךְ זָכָר תָּמִים, שֶׁנּוֹדָע בּוֹ אֵיבָר זֶה וְלֹא יְסָרְסוּ אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (ויקרא ד) נְקֵבָה תְּמִימָה? כָּךְ הוּא וַדַּאי. כְּמוֹ שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק תָּמִים, כָּךְ נִקְרָא צֶדֶק תְּמִימָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל נָטְלָה מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם כָּךְ עוֹלָה, שֶׁעוֹלָה מִן הַנְּקֵבָה לַזָּכָר, וּמִמָּקוֹם זֶה וָמַעְלָה הַכֹּל הוּא זָכָר, וּמִן הַנְּקֵבָה וָמַטָּה הַכֹּל הוּא נְקֵבָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וְאִם תֹּאמַר, כָּךְ גַּם הַנְּקֵבָה שֶׁלְּמַעְלָה. אֶלָּא סִיּוּם הַגּוּף מַרְאֶה עַל כָּל

הַגּוּף שֶׁהוּא זָכָר, רֹאשׁ הַגּוּף נְקֵבָה, עַד שֶׁיּוֹרֵד לַסְּיוּם, וּכְשֶׁהַסְּיוּם נִרְאֶה, הֲרֵי עוֹשֶׂה הַכֹּל זָכָר. אֲבָל כָּאן רֹאשׁ וְסוֹף נְקֵבָה, שֶׁהֲרֵי כָּל תִּקּוּן הַגּוּף נְקֵבָה.

בֹּא רְאֵה, סוֹד עֶלְיוֹן אָזְדָּ יֵשׁ בְּדָבָר זֶה, שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ שֶׁיַּעֲקֹב בֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף בְּתוֹךְ אָזְנָיו. כֵּיוָן שֶׁצְּוָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַרְבָּעָה דְּגָלִים בַּשְּׁכִינָה, בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים לְהַתְקֵן בָּהֶם, גָּרַע מֵהֶם אֶת יוֹסֵף, וְשָׂם בִּמְקוֹמוֹ אֶת אֶפְרַיִם. מָה הַטַּעַם הִסְתַּלֵּק מֵהֶם יוֹסֵף? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם וֶזְטָאוֹ – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הוּא צַדִּיק.

אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – יוֹסֵף הָיָה רֹשֶׁם שֶׁל זָכָר, שֶׁכָּתוּב בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן, וְכָתוּב מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, מִשָּׁם נְוּוֹנִית אֶבֶן יִשְׂרָאֵל הַזֹּאת. אֶבֶן – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעָלֶיהָ אָמַר דָּוִד (תהלים קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף הוּא רֹשֶׁם שֶׁל זָכָר, נִקְרָא יוֹסֵף הַצַּדִּיק, שֶׁהֲרֵי הוּא וַדַּאי צַדִּיק, מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל.

וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל תִּקּוּנֵי הַשְּׁכִינָה הֵן נְקֵבוֹת, הִסְתַּלֵּק יוֹסֵף מִשָּׁם וְהִתְמַנָּה תַּזּוֹתָיו אֶפְרַיִם, וְהוּא נְקֵבָה לְתִקּוּנֶיהָ. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּךְ, הִתְמַנָּה לְצַד מַעֲרָב, מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה הַנְּקֵבָה, וְאוֹתוֹ רֹשֶׁם שֶׁהוּא זָכָר הִסְתַּלֵּק מִתִּקּוּנֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁל נְקֵבָה וְלֹא עוֹלָם שֶׁל זָכָר, וְכָל תִּקּוּנֶיהָ דּוּרְשִׁים נְקֵבוֹת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, יוֹסֵף שֶׁהוּא צַדִּיק, הִסְתַּלֵּק מִתִּקּוּנֶיהָ, וְהִתְמַנָּה אֶפְרַיִם תַּזּוֹתָיו. וְעַל כֵּן כָּל שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הֵם תִּקּוּנִים שֶׁל שְׁכִינָה, וְכֻלָּם צְרִיכִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְזוּז מִדַּרְגַּת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כָּל הָאֵיבָרִים זָכָר, וְלֹא צָרִיךְ לְהַכְזִישׁ [אוֹתוֹ].

נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפָר, הֵיכָן מַה שֶּׁכָּתוּב (שיר ד) וּמִדְבָּרֵךְ נָאוָה. מִשּׁוּם שֶׁקּוֹל מַנְהִיג אֶת הַדִּבּוּר, וְאֵין קוֹל בְּלִי דִּבּוּר. וְאוֹתוֹ הַקּוֹל נִשְׁלָח מִמָּקוֹם עָמֹק שֶׁלְּמַעְלָה, וְשָׁלוּחַ מִכֹּלָּם לְהַנְהִיג הַדִּבּוּר, שֶׁאֵין קוֹל בְּלִי דִּבּוּר, וְלֹא דִּבּוּר בְּלִי קוֹל. וְזֶה כְּלָל שֶׁצָּרִיךְ אֶת הַפָּרָט, וּפָרָט שֶׁצָּרִיךְ אֶת הַכְּלָל, וְזֶה קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִדָּרוֹם וּמַנְהִיג אֶת הַמַּעֲרָב, יוֹרֵשׁ לִשְׁנֵי צְדָדִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב

(דברים לג) וּלְנַפְתָּלִי אָמַר וגו׳, יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה. לְמַעְלָה זָכָר, לְמַטָּה נְקֵבָה. מִשּׁוּם כָּךְ נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה, נְקֵבָה לְמַטָּה. כְּמוֹ זֶה זָכָר לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר. הַנֹּתֵן כָּתוּב, וְלֹא הַנּוֹתֶנֶת.

בֹּא רְאֵה, מַזָּלוֹת רֹאשִׁית הַכֹּל, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא מַזָּלוֹת הִיא בְּפָנִים נִסְתֶּרֶת וְלֹא נוֹדַעַת, כַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֶּׁטֶת מַזָּלוֹת זוֹ יוֹתֵר, בָּאָה לִמְקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה הָרוּחַ, וּכְשֶׁמַּגִּיעָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרֵאת בִּינָ״ה, וְזֶה לֹא נִסְתָּר כְּבַתְּחִלָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִסְתָּר, רוּחַ זוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמוֹצִיאָה קוֹל כָּלוּל מֵאֵשׁ מַיִם וְרוּחַ, שֶׁהֵם צָפוֹן דָּרוֹם וּמִזְרָח. וְהַקּוֹל הַזֶּה כְּלָל שֶׁל כָּל שְׁאָר הַמַּזָּלוֹת, וְקוֹל זֶה מַנְהִיג אֶת הַדִּבּוּר, וְזֶה נוֹתֵן דָּבָר מְתֻקָּן, מִשּׁוּם שֶׁקּוֹל נִשְׁלַח מִמְּקוֹם הָרוּחַ, וּבָא לְהַנְהִיג הַדִּבּוּר, לְהוֹצִיא דְּבָרִים יְשָׁרִים.

וּכְשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּדְּרָגוֹת, הוּא מַזָּלוֹת, הוּא בִּינָה, הוּא קוֹל, הוּא דִּבּוּר, וְהַכֹּל אֶחָד. וְהִיא הִיא הַמַּזָּלוֹת, רֵאשִׁית הַכֹּל, וְלֹא הָיָה פָּרוּד, אֶלָּא הַכֹּל אֶחָד וְקָשׁוּר אֶחָד, שֶׁהִיא מַזָּלוֹת מַמָּשׁ שֶׁנִּקְשָׁרָה בְּאַיִן וְלֹא נִפְרָד לְעוֹלָמִים, וְזֶה הוּא (זכריה יד) ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעַל זֶה הַנֹּתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר כָּתוּב, זֶה הַגּוּף.

סִיּוּם הַגּוּף, זֶה שֶׁכָּתוּב בֶּן פֹּרָת יוֹסֵף בֶּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן. לָמָּה פַּעֲמַיִם? אֶלָּא בֶּן פֹּרָת לְמַעְלָה, בֶּן פֹּרָת לְמַטָּה. וְלָמָּה אֵינוֹ בֶּן פֹּרָת לְמַטָּה בְּתִקּוּנֵי הַמַּלְכָּה? מִשּׁוּם שֶׁבָּנוֹת צָעֲדָה לִהְיוֹת עֲלֵי שׁוּר, שֶׁצְּרִיכִים בָּנוֹת לְתִקּוּנֶיהָ וְלֹא בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וגו׳. רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, אֲלוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים.

בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא מְקַבֶּלֶת מַלְכוּת קְדוֹשָׁה שְׁלֵמָה עַד שֶׁמִּתְזַכֶּרֶת בָּאָבוֹת, וּכְשֶׁמִּתְזַכֶּרֶת בָּאָבוֹת, נִבְנֶה בִּנְיָן שָׁלֵם מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עוֹלָם הַזָּכָר, וְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִקְרָא שֶׁבַע שָׁנִים, כִּי כָּל שֶׁבַע הַשָּׁנִים בּוֹ.

וְסִימָן לַדָּבָר – (מלכים–א ו) וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים, זֶה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְלֹא

כְּתוּב בְּשֶׁבַע שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כְּתוּב בְּשִׁשָּׁת, וְכָתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּאַבְרָהָם. וְאַבְרָהָם נִקְרָא שִׁבְעָה יָמִים, וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן [כְּמוֹ זֶה וַיִּבָּנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים], וְאֵלֶּה נִקְרָאִים עוֹלַם הַזָּכָר [וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה].

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה יֵשׁ שֶׁבַע שָׁנִים, סוֹד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, וְסוֹד זֶה שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֵם אַרְבָּעָה עָשָׂר? אֶלָּא לְהַרְאוֹת עוֹלָם עֶלְיוֹן וְעוֹלָם תַּזְוִתוֹן, וְהֵם שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים. אֵלּוּ זְכָרִים וְאֵלּוּ נְקֵבוֹת. אֵלּוּ הַנְּקֵבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, אֵלּוּ שִׁבְעִים עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁהֵם עָשׂוּ חַיִל, כַּכָּתוּב (במדבר ב) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה וְגוֹ׳, וְכֵן כֻּלָּם.

וְאִם תֹּאמַר רַבּוֹת, וַהֲרֵי הֵם שִׁבְעִים עָשָׂר וְלֹא יוֹתֵר, זוּז מֵאוֹתוֹ הַחַיִל שֶׁעָשׂוּ, מַה זֶּה רַבּוֹת? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וַעֲקֶת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה, כְּמוֹ גָּדְלָה. וְכֵן רַבּוֹת גְּדוֹלוֹת, עֶלְיוֹנִים וּגְדוֹלִים עַל הַכֹּל, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים (תהלים קד) חַיּוֹת גְּדֹלוֹת. עָשׂוּ חָיִל – אוֹתוֹ חַיִל שֶׁעָשׂוּ שֶׁסְּמוּכִים עֲלֵיהֶם נִקְרָאִים חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת, לְהִתְחַבֵּר כְּאֶחָד, לְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַמַּלְכָּה, לְשַׁמֵּחַ בָּהֶם עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) לְוָיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל. [וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) עִמֵּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פְנִים צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה וְגוֹ׳, וְכָתוּב וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה. הֵיכָן וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה.]

וְעַל זֶה בָּנוֹת צָעֲדָה עֲלֵי שׁוּר. בָּנוֹת צָעֲדָה?! צוֹעֲדוֹת הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא אוֹתָהּ הָעַיִן שֶׁכְּתוּבָה לְמַעְלָה, וּמִיהוּ? עֵין מִשְׁפָּט, וְהוּא עוֹמֵד עֲלֵי עַיִן, וְהוּא עַיִן, צָעֲדָה וּפוֹסַעַת לָקַוָּזוֹת בָּנוֹת לְתַקְוָיָהּ, וְזֶהוּ בָּנוֹת צָעֲדָה, וְלֹא בָּנִים. בָּנוֹת צָעֲדָה, הִסְתַּכְּלָה לְתַקְוָיָהּ, וְלֹא בָּנִים. וַיְמָרְרוּהוּ וָרֹבּוּ – בְּהִסְתַּכְּלוּת שֶׁל אַהֲבָה אֵלָיו, כַּכָּתוּב (שיר ו) הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי. וְעַל זֶה

וַיִּשְׁטְמֵהוּ בַּעֲלֵי זִוְּגִים.

וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ, זוֹ קֶשֶׁת. מַה זֶּה קֶשֶׁת? זוֹ בַּת זוּגוֹ. בְּאֵיתָן – זוֹקֵק הַלְבִּישָׁהּ עָלָיו, שֶׁלֹּא נֶּזֱקַשׁ כּוֹזֶהוּ, שֶׁהַרֵי יָדְעָה שֶׁיּוֹסֵף לֹא יִסְטֶה בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל אוֹת הַבְּרִית שֶׁלּוֹ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל.

וַיָּפֻזּוּ, מַה זֶּה וַיָּפֻזּוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) הַנֶּאֱזָמָרִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב, וְכָתוּב (איוב כח) וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָז. הִתְכַּבְּדוּ זְרוֹעוֹתָיו בְּמַרְגָּלִית עֶלְיוֹנָה. מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב – מֵאוֹתָם שְׁנֵי צְדָדִים שֶׁהִתְזַוֵּג בָּהֶם יַעֲקֹב. מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל – מִשָּׁם נִזּוֹנִית אוֹתָהּ אֶבֶן יְקָרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עוֹד, מֵאוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר צְדָדִים נִזּוֹנִית אוֹתָהּ אֶבֶן יְקָרָה, שֶׁהֵם צָפוֹן וְדָרוֹם, וְהִיא נְתוּנָה בֵּינֵיהֶם וְהִתְבָּרְכָה מֵהֶם, וְנִזּוֹנָה מֵהֶם עַל [דַּרְגָּהּ] יְדֵי צַדִּיק.

בֹּא רְאֵה, לְיוֹסֵף נוֹסְפָה בְּרָכָה אַחֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָ, אֵל אָבִיךָ יַעְזְרֶךָ צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה מֵאֵל אָבִיךָ וְאַזַּר כָּךְ וְיַעְזְרֶךָּ? וְאֵת שַׁדַּי, וְאֵל שַׁדַּי צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מג) וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי הָאִישׁ. וִיבָרֶכְךָ, יְבָרֶכְךָ צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא הוֹרִישׁוֹ מִלְמַעְלָה וּמַטָּה. הוֹרִישׁוֹ מִלְמַעְלָה, מֵאֵל אָבִיךָ, שֶׁהוּא יֵרֵשָׁה עֶלְיוֹנָה, מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וְיַעְזְרֶךָּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזְלִיף מָקוֹם זֶה לְמָקוֹם אַחֵר, וְשֶׁסִּיּוּעוֹ יִהְיֶה מִמָּקוֹם זֶה וְלֹא מֵאַחֵר.

וְאֵת שַׁדַּי, מַה זֶּה וְאֵת שַׁדַּי? אֶלָּא זוֹ דַּרְגָּה אַחֶרֶת תַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהַרֵי שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם אֶת ה' – זוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ (ישעיה ו) וָאֵרָא אֶת ה', אֶת לְרַבּוֹת. וְאֶת – לְהַכְלִיל יוֹם בְּלַיְלָה וְלַיְלָה בְּיוֹם, כַּכָּתוּב וְאֵת שַׁדַּי"י, שֶׁהַרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ אֶת הָעוֹלָמוֹת.

עוֹד, לָמָּה לֹא אָמַר וְאֵל שַׁדַּי, שֶׁהַרֵי גַּם כֵּן מַשְׁמָע כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים, הַכֹּל מָקוֹם אָזוּד הוּא, לָמָּה הִשְׁאִיר ל' וְכָתַב ת'? אֶלָּא זֶהוּ סוֹד, שֶׁכְּשֶׁאוֹתָם שְׁבִילִים יוֹצְאִים מִלְמַעְלָה, כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה,

מוֹרִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵת הַשָּׁמַיִם – כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וּמִכָּאן יוֹצְאִים לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וְאֵת הָאָרֶץ – כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וְהַשָּׁמַיִם כּוֹלְלִים הַכֹּל כְּאָזוֹד, וְאָז מִתְעַטֶּרֶת הַלְּבָנָה בַּכֹּל וְיוֹשֶׁבֶת בִּשְׁלֵמוּת, וְהַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת אָז מִשָּׁם, וְעַל זֶה וְאֵת שַׁדַּי.

וִיבָרֶכְךָ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ תָּמִיד קְיוּם וְיוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ וָא״ו, יֵשׁ לוֹ תוֹסֶפֶת וְקְיוּם. עַד כָּאן כְּלָל, וְאַזַּר כְּךָ עָשָׂה פָּרָט, שֶׁכָּתוּב בִּרְכַת שָׁמַיִם וְגוֹ׳.

בִּרְכַת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכַת הוֹרַי. וַדַּאי שֶׁבִּרְכַת אָבִיךָ גָּבְרוּ, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב הוֹרִישׁ שֶׁבַּזּוֹ שֶׁל הַכֹּל יוֹתֵר מֵהָאָבוֹת, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה שָׁלֵם בַּכֹּל, וְהַכֹּל נָתַן לְיוֹסֵף. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ רָאוּי, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק נוֹטֵל הַכֹּל וְיוֹרֵשׁ הַכֹּל כְּאָזוֹד, וְכָל הַבְּרָכוֹת שְׁרוּיוֹת בּוֹ. הוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת מֵהָרֹאשׁ לְמַעְלָה, וְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף כֻּלָּם נִתְקַנּוּ לְהוֹרִיק בּוֹ בְּרָכוֹת, וְאָז נַעֲשָׂה נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן.

מַה זֶּה מֵעֵדֶן? אֶלָּא בְּכָל שָׁעָה שֶׁכָּל הָאֵיבָרִים יוֹשְׁבִים בְּקֶשֶׁר אָזוֹד, וְהֵם בְּעִדּוּן שֶׁל הִשְׁתּוֹקְקוּת מֵהָרֹאשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְכֻלָּם מֵעִדּוּן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁלָּהֶם מְרִיקִים בּוֹ, וְנַעֲשָׂה נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן וַדַּאי. עוֹד מֵעֵדֶן – מִזְּכְמָה עֶלְיוֹנָה שׁוֹטֵעַ הַכֹּל לְהַמְשִׁיךְ, וְעוֹשֶׂה נָהָר, וְנִמְשָׁךְ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְאָז הַכֹּל בִּבְרָכוֹת, וְהַכֹּל אָזוֹד.

עַד תַּאֲוַת גִּבְעַת עוֹלָם, [זֶה עַד] תְּשׁוּקַת אוֹתָן גְּבָעוֹת עוֹלָם, וּמִי הֵם? שְׁתֵּי נְקֻבּוֹת, אַזַּת לְמַעְלָה וְאַזַּת לְמַטָּה, שֶׁכָּל אַזַּת נִקְרֵאת עוֹלָם. וּתְשׁוּקַת כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף בְּאוֹתָן שְׁתֵּי אִמָּהוֹת. תְּשׁוּקָה לִינֹק מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה (בִּינָה), וּתְשׁוּקָה לְהִקָּשֵׁר בָּאֵם הַתַּחְתּוֹנָה, וּתְשׁוּקַת הַכֹּל אָזוֹד. מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם [כָּרָאוּי]. תִּהְיֶיךָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וְגוֹ׳, לְהִתְבָּרֵךְ אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק וְלִטֹּל הַכֹּל כָּרָאוּי.

אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים צַדִּיקִים, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק לֹא נִקְרָא אֶלָּא מִי שֶׁשּׁוֹמֵר

דַּרְגָּה זוֹ, אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. יָצְאוּ מִן הַמְּעָרָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל אֶזְדְּ וְאֶזְדְּ יֹאמַר דָּבָר, וְנֵלֵךְ בַּדֶּרֶךְ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר פָּסוּק אַזְרֵיו, בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף וְגוֹ'. בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרָף, לָמָּה זְאֵב? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ נִרְשָׁם בַּכִּסֵּא, שֶׁהֲרֵי כָּל הַזְּיוֹת, קְטַנּוֹת וּגְדוֹלוֹת, רְשׁוּמוֹת שָׁם, כַּכָּתוּב (תהלים קד) זַיִּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדֹלוֹת, וְהַכִּסֵּא שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה כָּךְ נִרְשָׁם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

עוֹד זְאֵב יִטְרָף, שֶׁהֲרֵי הַמְּזַבֵּחַ הָיָה בְּוַדַּאי לְקוֹ, וּמִזְבֵּחַ הוּא זְאֵב. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁבִּנְיָמִין הוּא זְאֵב – לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהָיָה בְּוַדַּאי לְקוֹ הוּא זְאֵב, שֶׁהָיָה אוֹכֵל בָּשָׂר כָּל יוֹם, וּבִנְיָמִין הָיָה זָן אוֹתוֹ. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הָיָה בְּוַדַּאי לְקוֹ, כִּבְיָכוֹל הוּא מְפָרְנֵס וְזָן אֶת הַזְּאֵב הַזֶּה. עוֹד זְאֵב יִטְרָף – זְאֵב יָזוּן, וּמֵיהוּ? אֵלּוּ בַּעֲלֵי יְרִיבוֹת שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה לְקַטְרֵג, וְכֻלָּם נֶהֱנוּ וְנִתְקָנוּ מֵהַקָּרְבָּן, וּמְעוֹרְרִים הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה.

בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד וְלָעֶרֶב יְזַלֵּק שָׁלָל. מַה זֶּה בַּבֹּקֶר יְזַלֵּק עַד? אֶלָּא בַּבֹּקֶר, שֶׁאַבְרָהָם מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְנִמְצֵאת שְׁעַת רָצוֹן, הַקָּרְבָּן עוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת וַנַּזוֹת רוּזוֹ וְעוֹלָה עַד עַ"ד, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁכָּתוּב (דברים ל) וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ.

עוֹד בַּבֹּקֶר, מַה זֶּה בַּבֹּקֶר? זֶה אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. בְּזְמַן שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לֹא הָיָה אוֹכֵל קָרְבָּן אַזּוֹר, וּמָה הָיָה אוֹכֵל? אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עַ"ד, וְהוּא כִּסֵּא עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עֲדֵי עַד, כַּכָּתוּב עֲדֵי עַד וְגוֹ'. וּזְמַן אֲכִילָה בַּבֹּקֶר שֶׁל עַ"ד הוּא, וְהָעַ"ד הַזֶּה [כָּךְ גַּם כֵּן] לְמַעְלָה [כָּךְ נִקְרָא], שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) בִּטְחוּ בַה' עֲדֵי עַד. וּבַבֹּקֶר, הֵינוּ קָרְבָּן לַה' וַדַּאי. יֹאכַל עַד, וְלֹא אַזּוֹר.

עוֹלָה עָשָׁן, וְהִתְעוֹרְרוּת הָאַהֲבָה נִקְשֶׁרֶת, וּמִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה וְעוֹמְדִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְאֵשׁ [וְגֵר] דּוֹלֶקֶת וּמְאִירָה בַּהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ שֶׁלְּמַטָּה, וְכֹהֵן מִתְעוֹרֵר, וּלְוִיִּם מְשַׁבְּחִים וּמְרִאִים שִׁמְחָה, וְאָז מִתְנַסֵּךְ הַיַּיִן לְהִתְקַשֵּׁר בַּמַּיִם,

וְהַיַּיִן מֵאִיר וּמַרְאֶה שְׁמוֹנָה. מִשּׁוּם כָּךְ, יַיִן טוֹב לְמַטָּה לְהַרְאוֹת שְׁמוֹנָה לְיַיִן אַוָּזר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַכֹּל מִתְעוֹרֵר לְקֶשֶׁר שְׁמֹאל בַּיָּמִין.

וְלֻזֶּם שֶׁהוּא סֹלֶת, מַלְכוּת שֶׁמְּעוֹרֶרֶת הִתְעוֹרְרוּת, לוֹקְזִים אוֹתָהּ שְׁמֹאל בַּיָּמִין, וּמְקַשְּׁרִים אוֹתָהּ בְּגוּף, וְאָז שׁוֹפֵעַ שֶׁמֶן עֶלְיוֹן, וְלוֹקֶטֶת אוֹתוֹ עַל יַד הַצַּדִּי״ק. וְעַל זֶה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל סֹלֶת בְּשֶׁמֶן, וְנִקְשָׁר הַכֹּל כְּאֶחָד, וְאָז עִדּוּן וַעֲזַת שֶׁל יִזּוּד אֶחָד, וְלוֹקְטִים עִדּוּן וַעֲזַת שֶׁל הַיִּזּוּד כָּל אוֹתָם כִּתָּרִים, וְנִקְשָׁרִים זֶה בָּזֶה, וְהַלְּבָנָה מְאִירָה, וְנִקְשֶׁרֶת בַּשֶּׁמֶשׁ, וְיוֹשֵׁב הַכֹּל בְּעִדּוּן.

וְאָז קָרְבָּן לַה׳, וְלֹא לְאַוָּזר, וְעַל זֶה בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד, וְלֹא לְאַוָּזר [עַד]. יֹאכַל עַד וְיִתְעַדֵּן וְיִתְקַשֵּׁר בְּקִשְׁרוֹ בַּתְּוּזָלָה. מָתַי? בַּבֹּקֶר, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּתְּוּזָלָה, וְאַוָּזר כָּךְ יִתְבָּרְכוּ הָאַוָּזִרִים.

וְעַל כָּךְ אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת זִבְרוֹ בַּבֹּקֶר עַד שֶׁיְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה, וְהַיְנוּ בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד, וְאַוָּזר יִתְבָּרְכוּ הָאַוָּזִרִים. וְלָעֶרֶב יְזַלֵּק שֶׁלֶל, שֶׁהֲרֵי הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ בַּבֹּקֶר, הַכֹּל נִקְרַב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַהִתְעוֹרְרוּת עוֹלָה לְשָׁם. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא הִתְבָּרֵךְ, הָיָה קוֹשֵׁר קְשָׁרִים לְכָל שְׁאָר הַזְּוָיְלוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וּמְזַלֵּק לָהֶם בְּרָכוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי, וְנָאֶה לוֹ, וְהָעוֹלָמוֹת מִתְבַּשְּׂמִים, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

וְהַיְנוּ סוֹד הַכָּתוּב (שִׁיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי וְגוֹ׳, בַּתְּוּזָלָה. אַוָּזר כָּךְ זִלֵּק לְכֻלָּם, וְאָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים. מוֹרִיק בְּרָכוֹת לְכֻלָּם, וּמְזַלֵּק לָהֶם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, וְלָכֵן וְלָעֶרֶב יְזַלֵּק שֶׁלֶל, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יִתְבָּרֵךְ בַּתְּוּזָלָה, וְכֵעֵת מְזַלֵּק בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת. שֶׁלֹּא תֹּאמַר שֶׁהַקָּרְבָּן נִקְרָב לָהֶם וְלֹא לְשׁוּם כֹּוַ אַוָּזר, אֶלָּא הַכֹּל נִקְרָב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהוּא מוֹרִיק בְּרָכוֹת וּמְזַלֵּק בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְבָּן לַה׳, וְלֹא לְאַוָּזר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּנִי, יָפָה אָמַרְתָּ. עוֹד, הִתְעוֹרְרוּת אַזָּרַת שֶׁל הַקָּרְבָּן, [הַכֹּל] כְּדֵי לְמַשֵּׁךְ בְּרָכוֹת וּלְעוֹרֵר בְּרָכוֹת, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת. בַּתְּוִזְלָה קָרְבָּן לַה', וְלֹא לְאַוָּזר. עַכְשָׁו תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם, שֶׁיִּתְקַשְּׁרוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּאֶוָּזד, וְיִתְוַזְּבְּרוּ וְיִתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַוְזְתּוֹנִים.

פָּתַוז רַבִּי אַבָּא וְאָמַר פָּסוּק אַוָּזְרֵיו, כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר וְגוֹ'. כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל?! הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה כָּל אֵלֶּה? אֶלָּא לְזַוְּבֵּר [לַזּוֹתָם] אוֹתָם לְמָקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת מוּרִיקִים לְשָׁם שְׁנֵים עָשָׂר. שְׁנֵים עָשָׂר וַדַּאי, קְשָׂרִים שֶׁל תְּקוּנֵי הַגְּבִירָה, וְהִיא מִתְוַזְּבֶּרֶת עִמָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁנֵים עָשָׂר. וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם, שֶׁהֵרֵי בְּמָקוֹם זֶה הַדִּבּוּר שׁוֹרֶה.

אֲשֶׁר דִּבֶּר, כָּאן קָשֶׁר אֶוָּזד לְהִתְוַזְּבֵּר מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה. מִלְמַטָּה בִּשְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים הַלָּלוּ, וְזֹאת הִתְוַזְּבְּרָה עִמָּם. אֲשֶׁר דִּבֶּר, הֵרֵי זִוּוּג זָכָר וּנְקֵבָה קָשׁוּר לִשְׁנֵי צְדָדִים, מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה. לְסוֹף קָשַׁר אוֹתָם בַּמָּקוֹם שֶׁלְמַעְלָה, זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶוָּזד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ וְגוֹ'. מַה זֶּה כִּבְרָכָתוֹ? אֶלָּא כִּבְרַכַּת בַּת זוּגוֹ. אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ, שְׁנֵיהֶם כְּאֶוָּזד.

פָּתַוז וְאָמַר, (תהלים קכז) יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם וְגוֹ'. יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים בְּרָכוֹת לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וְהוּא כּוֹלֵל כָּל הַבְּרָכוֹת וְנוֹתֵן לָהּ. וְאַוזַר כָּךְ וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת בָּאוֹת מִזָּכָר וּנְקֵבָה. כְּמוֹ זֶה (במדבר ו) יְבָרֶכְךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ. יְבָרֶכְךָ ה' – מִזָּכָר, וְיִשְׁמְרֶךָ – מִנְּקֵבָה. יְבָרֶכְךָ ה' – מִזָּכוּר, וְיִשְׁמְרֶךָ – מִשָּׁמוּר, וְהַכֹּל דָּבָר אֶוָּזד, מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁנֵיהֶם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לָעוֹלָמוֹת. וְעַל זֶה, אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכָתוֹ בֵּרַךְ אֹתָם.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַוז פָּסוּק וְאָמַר, וַיִּכַל יַעֲקֹב לְצַוּת אֶת בָּנָיו וְגוֹ'. וַיִּכַל יַעֲקֹב לְצַוּת אֶת בָּנָיו, לְצַוּת? הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) לְבָרֵךְ! אֶלָּא שֶׁצִּוָּה אוֹתָם אֶל

הַשְׁכִּינָה לְהִתְקַשֵּׁר אֵלֶיהָ. עוֹד, שֶׁצִּוָּה אוֹתָם עַל עִסְקֵי הַמְּעָרָה, שֶׁהִיא קְרוֹבָה לְגַן עֵדֶן, שֶׁשָּׁם קְבוּר אָדָם הָרִאשׁוֹן.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרָא קִרְיַת אַרְבַּע. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִקְבְּרוּ אַרְבָּעָה זוּגוֹת: אָדָם וְחַוָּה, אַבְרָהָם וְשָׂרָה, יִצְחָק וְרִבְקָה, יַעֲקֹב וְלֵאָה.

הֲרֵי יֵשׁ כָּאן קָשְׁיָא, שֶׁשָּׁנִינוּ, הָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, וּמֶרְכָּבָה לֹא פָּוֹזוֹת מֵאַרְבָּעָה, וְשָׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִכֵּר אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עִמָּהֶם וְנַעֲשׂוּ מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים וְגוֹ', שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְוַסֵּר לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה עִמָּהֶם. אִם כָּךְ, דָּוִד צָרִיךְ [לְהִתְקַשֵּׁר] לְהִקָּבֵר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת, וְיִהְיֶה קִרְיַת אַרְבַּע עִמּוֹ, אֲוָ מָה הַטַּעַם לֹא נִקְבַּר עִמָּהֶם?

אֶלָּא, דָּוִד הַמֶּלֶךְ מָקוֹם מְתֻקָּן הָיָה לוֹ כָּרָאוּי, וּמִיהוּ? צִיּוֹן, לְזַכֵּר אוֹתוֹ כְּאָזְד. וְאָדָם שֶׁנִּקְבַּר בְּתוֹךְ הָאָבוֹת, הֲרֵי הֵם נִקְבְּרוּ עִמּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מֶלֶךְ רִאשׁוֹן, וְנֶעְבְּרָה מִמֶּנּוּ הַמַּלְכוּת וְנִתְּנָה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, וּמִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הִתְקַיֵּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁעַל אָדָם נִגְזְרוּ אֶלֶף שָׁנִים, וְהָעֲבִירוּ מִמֶּנּוּ שִׁבְעִים שָׁנִים, יָמָיו שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְהוּא נָתַן אוֹתָם, וְהָאָבוֹת אֵיךְ יָקוּמוּ עַד שֶׁיָּבֹא דָּוִד הַמֶּלֶךְ? אֶלָּא זָכָה לִמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי לוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִקְבַּר עִם הָאָבוֹת.

זֹאת וְעוֹד, הָאָבוֹת שְׁרוּיִים בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר, וְדָוִד בְּמָקוֹם שֶׁל נְקֵבָה, וְהָאָבוֹת נִקְבְּרוּ עִמָּם הַנְּקֵבוֹת, וְדָוִד נִקְבַּר וְהִתְזַכֵּר בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר, דָּבָר כָּרָאוּי לוֹ.

וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הוּא יוֹשֵׁב בְּמָקוֹם שֶׁל זַיִן. כְּשֶׁרָצָה לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הוֹרִיד רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וְהִתְכַּנֵּס וְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגְוַע וַיֶּאֱסֹף אֶל עַמָּיו. פָּתַח וְאָמַר, (שם פב) נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְזַצְרוֹת ה'. דָּבָר זֶה הֲרֵי בֵּאֲרוּהוּ הַזַּבְּרִים.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, יֵשׁ מְדוֹרִים תַּזּוּתוֹנִים וְיֵשׁ מְדוֹרִים עֶלְיוֹנִים. בָּעֶלְיוֹנִים לֹא [מְדוֹרִים] שׁוֹרִים שָׁם, וּמִי הֵם? אוֹתָם בָּתִּים פָּנִימִיִּים וּבָתִּים וְזִיצוֹנִיִּים הֵם

נִקְרָאִים זְצָרוֹת ה׳, מִשּׁוּם שֶׁהֵם עוֹמְדִים שָׁם בְּאַהֲבָה וּתְשׁוּקָה אֶל הַנְּקֵבָה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר לַנְּקֵבָה, שֶׁהֲרֵי הִיא אֲזוּזָה בִּתְשׁוּקָה שְׁלֵמָה וְנִקְשֶׁרֶת בּוֹ.

יַעֲקֹב לֹא מֵת, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא נֶאֱמַר בּוֹ מָוֶת, אֶלָּא וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו. רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֵּאָסֶף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, שֶׁהִתְכַּנֵּס הַשָּׁמֶשׁ אֶל הַלְּבָנָה. הַשָּׁמֶשׁ לֹא מֵת, אֶלָּא מִתְכַּנֵּס מִן הָעוֹלָם וְהוֹלֵךְ לַלְּבָנָה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְכַּנֵּס יַעֲקֹב, הָאִירָה הַלְּבָנָה, וּתְשׁוּקַת הַשָּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹן הִתְעוֹרְרָה אֲלָיו, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַשָּׁמֶשׁ עוֹלֶה, מִתְעוֹרֵר שֶׁמֶשׁ אַזּוּר, וְנִדְבָּקִים זֶה בָּזֶה וְהַלְּבָנָה מְאִירָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהָעֶלְיוֹן, עוֹלַם הַזָּכָר, נִקְשָׁר בַּתַּזְוִתּוֹן, שֶׁהוּא עוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְהַתַּזְוִתּוֹן נִקְשָׁר לָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, כַּכָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁתֵּי נְקֵבוֹת הֵן – אֶזּוּד מִתַּקֵּן בַּזָּכָר וְאֶזּוּד בַּנְּקֵבָה. זֶה שָׁבַע [שַׁבָּת], וְזֶה בַּת שָׁבַע. זוֹ אֵם וְזוֹ אֵם. זוֹ נִקְרֵאת אֵם הַבָּנִים, וְזוֹ נִקְרֵאת אֵם שְׁלֹמֹה, כַּכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ׳. בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה – בַּמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, זוֹ אֵם שְׁלֹמֹה, כַּכָּתוּב (מלכים–א יא) בַּת שָׁבַע אֵם שְׁלֹמֹה.

וְכָתוּב (שם ה) וַתֵּרֶב זְכֻמַּת שְׁלֹמֹה. זְכֻמַּת שְׁלֹמֹה – זוֹ אֵם שְׁלֹמֹה, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ. דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ, פָּסוּק זֶה לֹא נוֹדָע מַהוּ הַסֵּתֶר שֶׁלּוֹ, אֶלָּא דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ – דְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמְרוּ מִשּׁוּם אֵל שֶׁהוּא מֶלֶךְ. וּמִיהוּ? זֶה (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם. וְאֵל שַׁדַּי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. לְמוּאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב מ) לְמוֹ פָי. לְמוּאֵל מֶלֶךְ, שֶׁהִיא בַּת שָׁבַע. מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ, כְּשֶׁהִתְגַּלָּה עָלָיו בִּגְבָעוֹן בַּזִּוּגִלּוֹם הַלַּיְלָה.

בֹּא רְאֵה, יַעֲקֹב הִתְכַּנֵּס לַלְּבָנָה וְעָשָׂה בָּהּ פָּרוֹת לָעוֹלָם, וְאֵין לְךָ דּוֹר בָּעוֹלָם שֶׁאֵין בּוֹ פָּרִי שֶׁל יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהַרֵי הוּא עוֹרֵר הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, שֶׁהִיא מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וַדַּאי.

אַשְׁרֵי זָכְיָן שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהַרֵי הִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וְגוֹ' כִּי אִתְּךָ אָנִי. כִּי אִתִּי אַתָּה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כִּי אִתְּךָ אָנִי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד וְגוֹ', וְכָתוּב וַיַּרְא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת הָאֵבֶל בְּגֹרֶן הָאָטָד וְגוֹ'. בַּפְּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בָּהֶם, מָה אִכְפַּת לָנוּ שֶׁהֵם בָּאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד? וּמָה הַטַּעַם כְּנוּ אֲבֵלוּת זוֹ לְמִצְרַיִם, הֲרֵי צָרִיךְ הָיָה לִכְתֹּב אֵבֶל יִשְׂרָאֵל, מָה הַטַּעַם לְמִצְרַיִם?

אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ, כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיָה יַעֲקֹב בְּמִצְרַיִם, הִתְבָּרְכָה הָאָרֶץ בִּגְלָלוֹ, וְנִילוּס הָיָה יוֹצֵא וּמַשְׁקֶה אֶת הָאָרֶץ. וְעוֹד, שֶׁפָּסַק הָרָעָב בִּגְלַל יַעֲקֹב, וְעַל כָּךְ הַמִּצְרִים עָשׂוּ אֵבֶל, וְהִתְכַּנָּה עֲלֵיהֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל מַה זֶּה יְמַלֵּל? יְדַבֵּר הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! וְאִם תֹּאמַר שֶׁזּוֹ דֶּרֶךְ הַכָּתוּב, שֶׁהַרֵי הַפָּסוּקִים הֵם כָּךְ – לֹא, שֶׁכֻּלָּם בָּאִים לְהַרְאוֹת דָּבָר, אַף כָּאן בָּא לְהַרְאוֹת דָּבָר. מִי יְמַלֵּל [גְּבוּרוֹת ה'], כַּכָּתוּב (דברים כג) וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת. גְּבוּרוֹת ה', מִשּׁוּם שֶׁהֵם רַבִּים, שֶׁהַרֵי כָּל גְּזֵרַת הַדִּין בָּאָה מִשָּׁם, וְלָכֵן מִי הוּא שֶׁיְּסַלֵּק וְיַעֲבִיר גְּזֵרָה אַוְזַת מֵאוֹתָן גְּבוּרוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

עוֹד, מִי יְמַלֵּל וִידַבֵּר, הַכֹּל אָזוֹד. יְדַבֵּר, שֶׁהַרֵי כַּמָּה וְכַמָּה גְּבוּרוֹת הֵן שֶׁאֵין לָהֶם זְשִׁבּוֹן, כַּמָּה בַּעֲלֵי דִינִים, כַּמָּה בַּעֲלֵי מָגִנִּים, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים, וְהַדִּבּוּר לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם.

וּבַמָּה יְדוּעוֹת? כֻּלָּם בְּהַגָּדָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סוֹד הַזְּכָמָה, שֶׁהַרֵי בְּדִבּוּר וּבַאֲמִירָה לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם וְלַדַּעַת אוֹתָם, אֲבָל בְּהַגָּדָה הֵן יְדוּעוֹת, כַּכָּתוּב (תהלים קמה) דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ. בְּסוֹד זֶה

יוֹדְעִים, אֲבָל גְּבוּרָתְךָ, שֶׁהִיא גְּבוּרָה תַּזְוִתוֹנָה, יְדַבְּרוּ, שֶׁכָּתוּב וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ.

יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ, שֶׁרַבִּים הֵם [הַהְרָגוֹת] הַדִּינִים שֶׁנּוֹדָעִים וּמְזֻכָּרִים בִּתְהִלָּה, וְכַמָּה זֲיָלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת שֶׁמִּתְזַכְּרִים בָּהּ, כַּכָּתוּב (איוב כה) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו, וְעַל זֶה מִי יָכוֹל לְהַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ?

בֹּא רְאֵה, הַמִּצְרִים כֻּלָּם הָיוּ זֲכָמִים, וּמִצַּד הַגְּבוּרָה יָצְאוּ, כַּמָּה זֲיָלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת וְכַמָּה דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לַדְּרָגוֹת הַתַּזְוִתוֹנוֹת, וְהַמִּצְרִים הָיוּ מְכַשְּׁפִים וַזֲכָמִים בָּהֶם, וְיוֹדְעִים נִסְתָּרוֹת הָעוֹלָם, וְהִסְתַּכְּלוּ, שֶׁהֲרֵי שֶׁבִּזְמַן שֶׁיַּעֲקֹב קַיָּם בָּעוֹלָם, אֵין עַם שֶׁיִּשְׁלֹט עַל בָּנָיו, וְיָדְעוּ שֶׁהֲרֵי יִשְׁתַּעְבְּדוּ בְּיִשְׂרָאֵל זְמַנִּים רַבִּים.

כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב מֵת, שָׁמְזוּ. הִסְתַּכְּלוּ מַה יִּהְיֶה בַּסּוֹף, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְגֶרֶן הָאָטָד, שֶׁהוּא גְּזֵרַת הַדִּין הַשּׁוֹלֵט. אָטָ"ד בְּגִימַטְרִיָא יָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יד) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְמָקוֹם זֶה, רָאוּ הַגְּבוּרוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵהָאָטָד הַזֶּה. וְלָמָּה נִקְרָא אָטָד? אֶלָּא מָה אָטָד יוֹצְאִים קוֹצִים לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, כָּךְ גַּם י"ד יוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה אֶצְבָּעוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וְכָל אֶצְבַּע וְאֶצְבַּע עוֹלָה בְּכַמָּה גְּבוּרוֹת, בְּכַמָּה דִּינִים, בְּכַמָּה הַנְהָגוֹת, אָז וַיִּסָּפְדוּ שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם. וַדַּאי אֵבֶל כָּבֵד זֶה לְמִצְרַיִם, וְלֹא לְאַזֵּר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּרַשׁ אֶת הַפָּרָשָׁה. יָצְאוּ מִתּוֹךְ הַמְּעָרָה. אָמַר, רָאִיתִי שֶׁיּוֹם זֶה יִפֹּל בַּיִת בָּעִיר, וְיֵעָדְרוּ שְׁנֵי [בְּנֵי] רוֹמָאִים מִקַּטְרְגִים. אִם אֲנִי בָּעִיר, לֹא יִפֹּל הַבַּיִת. זָזְרוּ לְתוֹךְ הַמְּעָרָה וְיָשְׁבוּ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (ישעיה י) צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים וְגוֹ'. צַהֲלִי קוֹלֵךְ, פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְשַׁבַּזַּזַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקוֹל מְשֻׁבָּזז, וְעַל כָּךְ צַהֲלִי קוֹלֵךְ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְשַׁבַּזַּז אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקוֹל, צָרִיךְ לוֹ קוֹל נָעִים שֶׁיֶּעֱרַב לָאֲזֵרִים שֶׁשּׁוֹמְעִים

אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – לֹא יָקוּם לְהָרִים קוֹל.

בֹּא רְאֵה, לְוִיִּם שֶׁבָּאוּ מִצַּד זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר ז) וּמִבֶּן וְזַמְשִׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁקּוֹלוֹ [דַּרְגָּתוֹ, וְאִם] נָמוּךְ, וְלֹא יֵעָרֵב לָאֻמָּנִים כִּשְׁאָר זַכַּרְיוֹ, אָז מַעֲבִירִים מִצְּבָא הָעֲבוֹדָה הַזֹּה [מֵהַזַּיָּלִים] שֶׁל מַעְלָה, שֶׁעוֹמְדִים לְנַגֵּן לָעֲבוֹדָה הַזּוֹ וּלְכַבֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי.

הַזַּיָּלוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, זַיָּלוֹת וּמַזָּנוֹת כְּנֶגֶד הַתַּזּוֹתוֹנִים, לְשַׁבְּזֵז אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְזַמֵּר לָהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה. וּמִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּזֵּזת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָמַר הַכָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים, בַּת הָאָבוֹת.

עוֹד בַּת גַּלִּים – הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא גַּלִּים, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בּוֹ, וְנִכְלָל בּוֹ תִּלֵּי תִלִּים, וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ לַכֹּל. עוֹד בַּת גַּלִּים – כַּכָּתוּב (שיר ד) גַּל נָעוּל, וְכָל אוֹתָם גַּלִּים וּמַעְיָנוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵהָעוֹלָם הַבָּא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא בַּת גַּלִּים.

בֹּא רְאֵה, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. בַּתְּזוֹלָה כָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ, שֶׁהוּא כְּדֵי לְזַמֵּר וּלְהָרִים קוֹל, וְאַזַּר כָּךְ כָּתוּב הַקְשִׁיבִי. אִם כָּךְ, אָז לָמָּה צַהֲלִי קוֹלֵךְ, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב הַקְשִׁיבִי? אֶלָּא צַהֲלִי כְּדֵי לְשַׁבְּזֵז וּלְזַמֵּר.

בֹּא רְאֵה, אִם יִשְׂרָאֵל מַתְזִילִים לְשַׁבְּזֵז וּלְזַמֵּר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז כָּתוּב הַקְשִׁיבִי, מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁבְּזִים וּמְזַמְּרִים בִּשְׁבִילָהּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב צַהֲלִי קוֹלֵךְ, וְכָתוּב הַקְשִׁיבִי.

לְיָשָׁה – מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה מִצַּד הַגְּבוּרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) לְיִשׁ גִּבּוֹר בַּבְּהֵמָה. וְלִיְשָׁה זוֹ גְּבוּרָה, לְשַׁבֵּר כּוֹזוֹת וְזַזָּקִים. עֲנִיָּה עֲנָתוֹת – מִשּׁוּם שֶׁהִיא אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה [עָלֶיהָ], עֲנִיָּה וַדַּאי, אֵין לָהּ לַלְּבָנָה אוֹר מִשֶּׁל עַצְמָהּ, אֶלָּא רַק מַה שֶּׁנּוֹתֵן לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ.

עֲנָתוֹת הוּא שָׂדֶה, כְּפָר אָזוּד, וְשׁוֹרִים בּוֹ כֹּהֲנִים עֲנִיִּים שֶׁמְּזַזְּרִים עַל הַפָּתְזוֹת [שֶׁל הַלְוִיִּם], וְאֵין מִי שֶׁיְּשַׁגְּיוֵז בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכֹּל אוֹתָם בְּנֵי אוֹתוֹ

כְּפָר [כַּלִּים], בְּזוּיִים הָיוּ בְּעֵינֵי הָעָם, וּבֵיתָם יוֹתֵר רֵיק מִכָּל הָעָם, פָּרַט לְמַה שֶׁנּוֹתְנִים לָהֶם, כְּמוֹ עֲנִיִּים [כַּלִּים] בְּזוּיֵי עַם. מִשּׁוּם כָּךְ לַכְּלָבָה אֵין אוֹר מִשֶּׁל עַצְמָהּ, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְזַכֵּר עִמָּהּ הַשֶּׁמֶשׁ הִיא מְאִירָה.

בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתֹת לֵךְ עַל שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה. וְכִי עַל שֶׁהִזְמִין אֶת אֲדוֹנֵיהוּ נִקְרָא אִישׁ מָוֶת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מִמָּקוֹם עָנִי, שֶׁנִּדְבְּקָה בּוֹ הַכְּלָבָה, שֶׁהִיא עֲנִיָּה עֲנָתוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, (שם) וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי, מִשּׁוּם כָּךְ צַדִּיק שֶׁלֹּא הָרַג אוֹתוֹ? אֶלָּא אֶבְיָתָר, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מִמָּקוֹם עָנִי, זָכָה בּוֹ דָּוִד עַד שֶׁלֹּא עָלָה לַמַּלְכוּת, כְּשֶׁהָיָה אוֹרֵב לוֹ לְשָׁאוּל, וְהָיָה דַּרְכּוֹ כְּעָנִי, [אַזַּר כָּךְ] כְּמוֹ זֶה אֶבְיָתָר. וְלִזְמַן שֶׁשָּׁלַט שְׁלֹמֹה, עָמְדָה הַכְּלָבָה בִּשְׁלֵמוּת, וְהָיְתָה בְּזֶזְדָּוָה שֶׁל עֹשֶׁר, שֶׁהַכֹּל הָיָה לוֹ, לֹא זָכָה בְּאֶבְיָתָר.

וַדַּאי שְׂדֵה עֲנָתוֹת סוֹד הַדָּבָר הָיָה, וְיִרְמְיָה שֶׁקָּנָה אוֹתוֹ, הַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל לָרֶשֶׁת סוֹד עֶלְיוֹן. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁשּׁוֹלְטָת הַלְּבָנָה, הִיא נִקְרֵאת שְׂדֵה תַּפּוּזִים. כְּשֶׁהִיא בְּעֹנִי, שְׂדֵה עֲנָתוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ תִּשְׁבַּח שֶׁלְּמַטָּה עוֹשָׂה לָהּ עֹשֶׁר וּשְׁלֵמוּת.

כְּמוֹ שֶׁדָּוִד, כָּל יָמָיו הִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת לָהּ שְׁלֵמוּת וּלְנַגֵּן מִיגֵי זֶמֶר לְזַמֵּר וּלְשַׁבֵּחַ לְמַטָּה, וּכְשֶׁדָּוִד הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הִשְׁאִיר אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת, וּשְׁלֹמֹה לָקַח אוֹתָהּ בְּעֹשֶׁר, בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה יָצְאָה מֵהָעֹנִי וְנִכְנְסָה לָעֹשֶׁר, שֶׁבָּעֹשֶׁר הַזֶּה שָׁלַט עַל כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ.

וְעַל זֶה, (שם י) אֵין כֶּסֶף [לֹא] נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה. אֶלָּא הַכֹּל זָהָב, שֶׁהִתְרַבָּה הַזָּהָב, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב (איוב כח) וְעַפְרַת זָהָב לוֹ, שֶׁהֲרֵי עָפָר שֶׁלְּמַעְלָה הָיָה מִסְתַּכֵּל בּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וּבַהִסְתַּכְּלוּת שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ וְתָקְפּוֹ, הֶעָפָר נַעֲשָׂה וּמִתְרַבֶּה הַזָּהָב.

בֹּא רְאֵה, מִן הֶהָרִים שֶׁכֹּחַ הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר שָׁם, עֲפַר הָאָרֶץ שֶׁבֵּין הֶהָרִים כֻּלָּם עוֹשִׂים זָהָב, וְאִלְמָלֵא זִיּוֹת רָעוֹת שֶׁרְבּוֹת שָׁם, לֹא הָיוּ אֲנָשִׁים עֲנִיִּים,

מִשּׁוּם שֶׁתַּקָּף הַשָּׁמֶשׁ מַרְבֶּה אֶת הַזָּהָב.

מִשּׁוּם כָּךְ בִּימֵי שְׁלֹמֹה אֵין כֶּסֶף נֶחְשָׁב לִמְאוּמָה, שֶׁהֲרֵי תַּקָּף הַשָּׁמֶשׁ מִסְתַּכֵּל בֶּעָפָר וּמַרְבֶּה אֶת הַזָּהָב. וְעוֹד, שֶׁאוֹתוֹ עָפָר הוּא צַד הַדִּין. כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל בּוֹ הַשָּׁמֶשׁ, נוֹטֵל תַּקָּף וּמִתְרַבֶּה זָהָב. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל שְׁלֹמֹה בָּהּ, שִׁבַּזּוּ וְהִכְרִיז וְאָמַר, (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְגוֹ'.

וְעַל זֶה שְׁלֹמֹה לֹא הִצְטָרֵךְ לְנֵגֶן כְּמוֹ דָּוִד, אֶלָּא שִׁירָה שֶׁהִיא אַהֲבָה שֶׁל עֶשֶׂר, שֶׁהִיא אוֹר וְאַהֲבָה שֶׁכָּל הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָיוּ בָהּ, הַשָּׁבַזּוּ שֶׁל הַגְּבִירָה כְּשֶׁיּוֹשֶׁבֶת בַּכִּסֵּא כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ הוּא אָמַר.

כָּתוּב (מלכים–א י) וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כָּאֲבָנִים, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הָיָה זָהָב, וְהֶעָפָר נִקְשָׁר בַּשְּׁמאל בְּצַד הָאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, וְהַשָּׁמֶשׁ נִדְבָּק עִמָּהּ וְלֹא זָז מִמֶּנָּה.

שְׁלֹמֹה טָעָה בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי רָאָה שֶׁהַלְּבָנָה קְרֻבָה לַשָּׁמֶשׁ, וְהַיָּמִין מְזַוֶּגֶת, וְהַשְּׂמאל תַּחַת הָרֹאשׁ. כֵּיוָן שֶׁהִתְקָרְבוּ זֶה לָזֶה, אָמַר, הֲרֵי הִתְקָרְבוּ כְּאֶחָד, יָמִין מַה כָּאן עוֹשָׂה, שֶׁהֲרֵי יָמִין אֵינָהּ אֶלָּא כְּדֵי לְקָרֵב? כֵּיוָן שֶׁקֵּרְבוּ זֶה בָּזֶה, לָמָּה צָרִיךְ? מִיָּד אֵין כֶּסֶף [לֹא] נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה דָּחִיתָ אֶת הַיָּמִין – זַיֶּיךָ, אַתָּה תִּצְטָרֵךְ לְזֶסֶד בְּנֵי אָדָם וְלֹא תִמְצָא. מִיָּד סָטָה הַשָּׁמֶשׁ מִכְּנֶגֶד הַלְּבָנָה, וְהַלְּבָנָה הִתְזִילָה לְהֶזָּשֵׁךְ, וְהָיָה שְׁלֹמֹה מְזַוֵּר עַל הַפָּתָזִים וְאוֹמֵר (קהלת א) אֲנִי קֹהֶלֶת, וְלֹא הָיָה בִּי שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ זֶסֶד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדָּחָה אֶת הַיָּמִין וְלֹא הֶחֱזִישִׁיב אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א י) אֵין כֶּסֶף [לֹא] נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לִמְאוּמָה.

וְלָכֵן כָּל הַמַּרְבֶּה תִּשְׁבָּחוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, מַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה, מִשּׁוּם כָּךְ (ישעיה י) הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה. כָּתוּב (איוב ד) לַיִשׁ אֹבֵד מִבְּלִי טֶרֶף וְגוֹ'. לַיִשׁ – הַיְנוּ לַיְשָׁה, כַּכָּתוּב וזק זַקָּה. אֹבֵד – כַּכָּתוּב (ישעיה כז) וּבָאוּ הָאֹבְדִים. מִבְּלִי טֶרֶף – מִשּׁוּם שֶׁהִיא בִּקְשָׁה [סְבָּה] עָלֶיהָ לָתֵת, כַּכָּתוּב

(משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ.

וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ – מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַזְּוָילִים, כְּשֶׁהִיא נוֹתֶנֶת לָהֶם טֶרֶף, כֻּלָּם מִתְזַבְּרִים כְּאֶחָד וְיוֹנְקִים כְּאֶחָד. וּכְשֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת מִבְּלִי טֶרֶף, שֶׁהַגָּלוּת גּוֹרֶם, וַדַּאי בְּנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ, כֻּלָּם נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים וּדְרָכִים כְּדֵי לִמְצֹא לַעֲשׂוֹת דִּין. וְלָכֵן כְּשֶׁהַקְּרָבָן נַעֲשֶׂה, הַכֹּל מִתְקָנִים וּמִתְקָרְבִים כְּאֶחָד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עַכְשָׁיו שֶׁקָּרְבָּן לֹא נַעֲשֶׂה, וַדַּאי שֶׁבְּנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין לָנוּ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ דִּין, שֶׁהַדַּרְי לֹא מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, עַכְשָׁיו תְּפִלַּת הָאָדָם מְעוֹרֶרֶת שְׁלֵמוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּבַבְּרָכָה שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים, וְלָכֵן בַּתְּפִלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים הָעוֹלָמוֹת. מִי שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – יִתְבָּרֵךְ. מִי שֶׁלֹּא מְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – לֹא מִתְבָּרֵךְ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ.

רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן לֹא נָתַן כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְאָדָם אַוֵּר לְבָרֵךְ, [שֶׁרָצָה לִטֹּל] אֶלָּא הוּא הִקְדִּים וְנָטַל אוֹתוֹ [בְּיָמִין וּבִשְׂמאל] בִּשְׁתֵּי יָדָיו וּמְבָרֵךְ. וַהֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל אוֹתוֹ בְּיָמִין [וְלֹא בִּשְׂמאל] וּבִשְׂמאל, וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ – יָפֶה הוּא.

אֲבָל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה כָּךְ צָרִיךְ כּוֹס, שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, שֶׁהֲרֵי בְּכוֹס זוֹ שׁוֹפָעוֹת הַבְּרָכוֹת מֵאוֹתָן יְשׁוּעוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא נוֹטֵל אוֹתָם וְכוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו, וְשָׁם נִשְׁמָר [לָהֶם] יַיִן הָעֶלְיוֹן וּמִתְכַּנֵּס בְּאוֹתוֹ כּוֹס, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּיָמִין [וּבִשְׂמאל] וְלֹא בִּשְׂמאל, וְהַיַּיִן שֶׁהוּא כָּנוּס בַּכּוֹס הַזֹּאת, שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כְּאֶחָד, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אֶת הַשִּׂלְטָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה רֵיק מִלֶּזֶם וְיַיִן, הַכֹּל [אֶחָד] כְּאֶחָד.

בֹּא רְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְכֵיוָן שֶׁהִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, צָרִיךְ יָמִין וּשְׂמאל [וְצָרִיךְ] לִטֹּל אוֹתָהּ, וְאוֹתָהּ כּוֹס נִתָּנֶת בֵּין יָמִין

לִשְׁמוֹאל, וּצְרִיכָה לְהִתְמַלֵּא יַיִן בִּשְׁבִיל יֵין הַתּוֹרָה שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַבָּא.

וּבֹא רְאֵה, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, [כָּאן] בָּזֶה הִתְגַּלּוּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים כָּאן שֶׁאָנוּ בַּמְּעָרָה, אוּמֵר כָּאן נִתְגַּלָּה סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צָרִיךְ לְקַבְּלָהּ בִּימִין וּבִשְׂמֹאל, זֶה צָפוֹן וְדָרוֹם, וְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁיִּהְיֶה נוֹטֵל בְּרָכָה מֵהֶם.

מִי זֶה כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה? זֶה (שִׁיר ג) מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁתִּנָּתֵן בֵּין צָפוֹן וְדָרוֹם, וְצָרִיךְ לְהַנִּיזָהּ בִּימִין, וְהַגּוּף שֶׁיִּתְתַּקֵּן עִמָּהֶם, וַיַּשְׁגִּיזוּ בְּאוֹתָהּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּאַרְבַּע בְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ וְגוֹ'. נִמְצָא בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה סוֹד הָאֱמוּנָה, צָפוֹן וְדָרוֹם וּמִזְרָח וּמַעֲרָב, הֲרֵי מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה כָּרָאוּי לוֹ.

וְשֶׁלְּזָן בְּלֶזֶם, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ אוֹתוֹ לֶזֶם שֶׁלְּמַטָּה וְיִתְבָּרֵךְ לֶזֶם עָנִי, וְיִהְיֶה לֶזֶם עָנֹג, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְיִמָּצֵא שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת בְּאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, לְמַעְלָה [בְּאוֹתוֹ לֶזֶם שֶׁל בְּרָכָה]. וְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, לְזַכֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּאָבוֹת, וְיִתְבָּרֵךְ לְמַטָּה, שֶׁיִּתְבָּרֵךְ [וְהַשֶּׁלְּזָן בְּלֶזֶם מִשּׁוּם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ מִכָּל הַצְּדָדִים, מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה לְמַעְלָה בְּסוֹד כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁיִּתְזַכֵּר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בָּאָבוֹת וְיִתְבָּרֵךְ לְמַטָּה, שֶׁיִּתְבָּרֵךְ לֶזֶם עָנִי וְיִהְיֶה לֶזֶם עָנֹג, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְיִתְבָּרֵךְ] שֶׁלְּזָנוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁיִּמָּצֵא בּוֹ מָזוֹן תָּמִיד.

קָמוּ כֻּלָּם וְנָשְׁקוּ יָדוֹ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁנִּכְנַסְנוּ לְכָאן וְשָׁמַעְנוּ דְּבָרִים אֵלּוּ. יָצְאוּ מִן הַמְּעָרָה וְהָלְכוּ. כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לָעִיר, רָאוּ קְבוּצַת אֲנָשִׁים שֶׁמֵּתוּ, שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם בַּיִת. יָשְׁבוּ, וְרָאוּ שֶׁסּוֹפְדִים לְאוֹתָם שֶׁמֵּתוּ עִם אוֹתָם הָרוֹמָאִים.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד, מַה זֶּה גֹּרֶן הָאָטָד? אֶלָּא כָּאן רָמוּז שִׁלְטוֹן מִצְרַיִם שֶׁיֶּעֱבַר. גֹּרֶן הָאָטָד – זֶה מְמֻנֶּה הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁיֶּעֱבַר מִלְּפָנֵי שִׁלְטוֹן יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי רָאוּ [גֹּרֶן], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִלְכִים–א כב) מְלַבָּשִׁים בְּגָדִים בְּגֹרֶן. וְעַל זֶה וַיִּסְפְּדוּ שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד וְגוֹ'.

עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁוַּדַּאי הָיָה מִמִּצְרַיִם. אַף

כָּאן לֹא שֶׁל יְהוּדִים הֵם אֶלָּה בּוֹכִים, אַף עַל גַּב שֶׁמֵּתוּ בּוֹ יְהוּדִים, וְאֶלָּה יְהוּדִים, שֶׁאִלְמָלֵא הָיוּ יְהוּדִים לֹא מֵתוּ, וְכֵיוָן שֶׁמֵּתוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, שֶׁיַּעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּמִצְרַיִם, לֹא יָצְאָה בָּרְשׁוּת אַזְרֶת, מָה הַטַּעַם? כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיְתָה מִטָּה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מִטָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹלֶה מִן הָעוֹלָם, נִשְׁמָתוֹ מִיָּד נִקְשְׁרָה לִמְקוֹמָהּ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיָה יַעֲקֹב נִכְנָס לַמְּעָרָה, נִמְצְאוּ בַּמְּעָרָה כָּל הָרֵיזוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְהַמְּעָרָה הֶעֱלְתָה אוֹר, וְנֵר אֶזְרָד דּוֹלֵק. וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ הָאָבוֹת לְיַעֲקֹב לְמִצְרַיִם לְהָמָּצֵא עִמּוֹ, עָלָה אוֹר הַנֵּר. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב לַמְּעָרָה, זָזַר הַנֵּר לִמְקוֹמוֹ, וְאוֹ הִשְׁתַּלְּמָה הַמְּעָרָה מִכָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

וְעַד יְמֵי הָעוֹלָם לֹא קִבְּלָה הַמְּעָרָה אִישׁ אַזֵּר וְלֹא תְקַבֵּל, וּנְשָׁמוֹת שֶׁזּוֹכוֹת עוֹבְרוֹת לְפָנֵיהֶם בְּבֵית הַמְּעָרָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ וְיִרְאוּ אֶת הַזֶּרַע שֶׁהִשְׁאִירוּ בָּעוֹלָם, וְיִשְׁמְזוּ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי אַבָּא, זְנִיטָה שֶׁל יַעֲקֹב מַה הִיא? אָמַר לוֹ, לֵךְ שְׁאַל אֶת הָרוֹפֵא.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיִּצַּו יוֹסֵף אֶת עֲבָדָיו אֶת הָרֹפְאִים לַחֲנֹט אֶת אָבִיו וַיַּחַנְטוּ הָרֹפְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל. הַתַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁחֲנִיטָה זוֹ הָיְתָה כְּמוֹ שֶׁל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם? אִם תֹּאמַר שֶׁבִּשְׁבִיל הַדֶּרֶךְ הוּא שֶׁעָשׂוּ, הֲרֵי כָּתוּב וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן וְגוֹ' וַיִּישָׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם, הֲרֵי לֹא הָלְכוּ עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, שֶׁהֲרֵי שָׁם נִקְבַּר, וְכָתוּב וַיַּחַנְטוּ אֹתוֹ?

אֶלָּא הֵם דַּרְכֵי הַמְּלָכִים, כְּדֵי לְהַעֲמִיד אֶת גּוּפָם זוּנְטִים אוֹתָם בְּשֶׁמֶן מִשְׁוָזֶה, עֶלְיוֹן עַל כָּל הַשְּׂמָנִים, מְעֹרָב בִּבְשָׂמִים, וְשׁוֹאֲבִים אוֹתוֹ לַגּוּף יוֹם אַזַּר יוֹם בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן טוֹב אַרְבָּעִים יוֹם, שֶׁכָּתוּב וַיִּמְלְאוּ לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֵּן יִמְלְאוּ יְמֵי הַחֲנֻטִים. אַזַּר שָׁוֶה הַשְׁלַם, עוֹמֵד הַגּוּף שָׁלֵם זְמַן רַב.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָהּ אֶרֶץ כְּנַעַן וְאֶרֶץ מִצְרַיִם מְכֻלּוֹת וּמַרְקִיבוֹת אֶת הַגּוּף

בִּזְמַן קָצָר מִכָּל שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, וּבִשְׁבִיל לְקַיֵּם אֶת הַגּוּף עוֹשִׂים אֶת זֶה, וְעוֹשִׂים וְזַנְיטָה זוֹ מִבְּפָנִים וּמִבַּחוּץ. מִתּוֹךְ שֶׁשָּׂמִים אוֹתוֹ שֶׁמֶן עַל הַטַּבּוּר, הוּא נִשְׁאָב לִפָּנִים מִן הַטַּבּוּר, וְנִשְׁאָב לְמֵעָיו, וּמַעֲמִיד אֶת הַגּוּף מִבְּפָנִים וּמִבַּחוּץ זְמַן רַב.

וְיַעֲקֹב כָּךְ הָיָה בְּקִיּוּם הַגּוּף, וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁגּוּף הָאָבוֹת הוּא, וְהָיָה בְּקִיּוּם בַּגּוּף וָנֶפֶשׁ. כְּמוֹ זֶה לְיוֹסֵף שֶׁהוּא דִּגְמַת הַגּוּף, וְהוּא בְּקִיּוּם שֶׁל גּוּף וָנֶפֶשׁ. בְּקִיּוּם הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב וַיְזַנְּטוּ אֹתוֹ. וּבְקִיּוּם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיִּישֶׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם.

וְשָׁנִינוּ, לְשֵׁם מָה שְׁנֵי יוֹדִי"ם? אֶלָּא יוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית לְמַטָּה, וְשָׁמְרוּ אוֹתָהּ הַבְּרִית שֶׁלְּמַעְלָה. כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הוּשַׁם בִּשְׁנֵי אֲרוֹנוֹת, [מָקוֹם] בָּאָרוֹן לְמַטָּה וּבָאָרוֹן לְמַעְלָה. אָרוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מַהוּ? אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, שֶׁאָרוֹן שֶׁלְּמַעְלָה נִקְרָא אֲרוֹן הַבְּרִית, שֶׁהֲרֵי לֹא יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ אֶלָּא מִי שֶׁשָּׁמַר בְּרִית, וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית, הוּשַׁם בִּשְׁנֵי אֲרוֹנוֹת.

וַיִּישֶׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרַיִם, כָּךְ זֶה וַדַּאי. וְהַפָּסוּק מוֹכִיחַ סוֹד אַחֵר, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ בְּרִשּׁוּת אַחֶרֶת, נִקְשַׁר בַּשְּׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּישֶׂם בָּאָרוֹן, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה צַדִּיק, שֶׁכָּל צַדִּיק יוֹרֵשׁ אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סְלִיק סֵפֶר בְּרֵאשִׁית

סֵפֶר שְׁמוֹת

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיְמָה אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ (שמות א) וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד (דניאל יב). וְהַמַּשְׂכִּילִים – אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בְּסוֹד הַזְּכוּת [נ״א יַזְהִרוּ, שֶׁנּוֹצְצִים בְּסוֹד הַזְּכוּת]. יַזְהִרוּ – מְאִירִים וְנוֹצְצִים בְּזִיו הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה. כְּזֹהַר – אוֹר וְהִתְנוֹצְצוּת שֶׁמֵּאִיר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן. וְזֶה סוֹד נִסְתָּר שֶׁנִּקְרָא הָרָקִיעַ, בּוֹ עוֹמְדִים כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה, וְכָל אוֹתָם מְאוֹרוֹת שֶׁל אוֹר.

זֹהַר הָרָקִיעַ הַזֶּה מֵאִיר בְּאוֹר עַל הַגָּן. וְעֵץ הַחַיִּים עוֹמֵד בְּאֶמְצַע הַגָּן, שֶׁעֲנָפָיו מְכַסִּים (עָלֶיהָ) (עַל) כָּל אוֹתָם דְּיוּקְנָאוֹת וְעֵצִים וּבְשָׂמִים שֶׁבַּגָּן בְּכֵלִים כְּשֵׁרִים. וּמִסְתּוֹפְפִים תַּחְתָּיו כָּל חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, וְכָל צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם דָּרִים תַּחַת אוֹתָם הָעֲנָפִים.

זֹהַר פְּרִי הָאִילָן נוֹתֵן חַיִּים לַכֹּל, קְיוּמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. הַצַּד הָאַחֵר אֵינוֹ שָׁרוּי בּוֹ, אֶלָּא רַק צַד הַקְּדֻשָּׁה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל אֵלֶּה שֶׁטּוֹעֲמִים מִפֶּנּוּ, הֵם עוֹמְדִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. אֵלֶּה נִקְרָאִים מַשְׂכִּילִים וְצַדִּיקִים וְזוֹכִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְחַיִּים לָעוֹלָם הַבָּא.

זֹהַר הָעֵץ הַזֶּה חָזָק לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְזֵמֶשׁ מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת הִלּוּכוֹ, הוּא שִׁשִּׁים רִבּוֹא בְּהִתְפַּשְּׁטוּתוֹ. בָּעֵץ הַזֶּה קַיָּם זֹהַר אָזוֹד שֶׁכָּל הַגָּוָנִים קַיָּמִים בּוֹ הֵם גָּוָנִים שֶׁעוֹלִים וְיוֹרְדִים, לֹא מִתְיַשְּׁבִים בְּמָקוֹם אַחֵר פָּרֵט לְאוֹתוֹ הָאִילָן.

כְּשֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ לְהַרְאוֹת בְּתוֹךְ זֹהַר שֶׁלֹּא מֵאִיר, מִתְיַשְּׁבִים וְלֹא מִתְיַשְּׁבִים, עוֹמְדִים וְלֹא עוֹמְדִים, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מִתְיַשְּׁבִים בְּמָקוֹם אַחֵר. מֵעֵץ זֶה יוֹצְאִים שִׁבְעִים עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁמִּתְזַמְּנִים בּוֹ, וְהֵם יוֹרְדִים בַּזֹּהַר הַזֶּה שֶׁלֹּא מֵאִיר לְתוֹךְ גָּלוּת מִצְרַיִם בְּכַמָּה מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (יחזקאל א) הָיֹה הָיָה דְּבַר ה׳. הָיֹה הָיָה פַּעֲמַיִם לְשֵׁם מָה? וְעוֹד יֵשׁ לִשְׁאֹל, אִם יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא נֶאֱמָן הָיָה, לָמָּה גָּלָה כָּל מַה

שֶׁרָאָה? מִי שֶׁהַמֶּלֶךְ מַכְנִיס אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ, יֵשׁ לוֹ לְגַלּוֹת סוֹדוֹת שֶׁרָאָה? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁיְּזַקְאל הָיָה נָבִיא נֶאֱמָן, וְכָל מַה שֶּׁרָאָה הוּא רָאָה בֶּאֱמוּנָה, וּבִרְשׁוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִגָּלָה כָּל מַה שֶּׁגִּלָּה, וְהַכֹּל הֶצְרֵךְ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִי שֶׁרָגִיל לִסְבֹּל צַעַר, אַף עַל גַּב שֶׁבָּא לְפָּי שָׁעָה צַעַר, סוֹבֵל מַשָּׂאוֹ וְלֹא זוֹשֵׁשׁ. אֲבָל מִי שֶׁלֹּא רָגִיל בְּצַעַר, וְכָל יָמָיו הָיָה בְּתַעֲנוּגִים וְעֲדוּנִים, וּבָא לוֹ צַעַר – זֶהוּ צַעַר שָׁלֵם, וְעַל זֶה צָרִיךְ לִבְכּוֹת.

כָּךְ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיָּרְדוּ לְמִצְרַיִם הָיוּ רְגִילִים בְּצַעַר, שֶׁהֲרֵי כָּל יְמֵי אוֹתוֹ אֲבִיהֶם הַצַּדִּיק הָיוּ בְּצַעַר, וְלָכֵן סָבְלוּ אֶת הַגָּלוּת כָּרָאוּי. אֲבָל גָּלוּת בָּבֶל הַהִיא הָיְתָה צַעַר שָׁלֵם, אוֹתוֹ הַצַּעַר שֶׁעָלְיוּנִים וְתַזְוִתוֹנִים בָּכוּ עָלָיו.

עָלְיוּנִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה וְגוֹ'. תַּזְוִתוֹנִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלז) עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ וְגוֹ', וְכֻלָּם בָּכוּ עַל גָּלוּת בָּבֶל. מָה הַטַּעַם? כִּי הָיוּ בְּתַעֲנוּגֵי מְלָכִים, שֶׁכָּתוּב (איכה ד) בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים וְגוֹ'.

(שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ט) עַל הֶהָרִים אֶשָּׂא בְכִי וָנֶהִי? אֶלָּא אֱלֹהִים הֵם הָרִים רָמִים שֶׁל הָעוֹלָמִים. וּמִי הֵם אוֹתָם הָרִים רָמִים? אֵלּוּ בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְסֻלָּאִים בַּפָּז.) וְעַכְשָׁו הָיוּ יוֹרְדִים לַגָּלוּת עִם רַגְזִים עַל צַוָּארָם, וִידֵיהֶם מְהֻדָּקוֹת לְאָזוֹר. וְכַאֲשֶׁר (נִכְנְסוּ) לְגָלוּת בָּבֶל, זָשְׁבוּ שֶׁאֵין לָהֶם קִיּוּם לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָזַב אוֹתָם, וְלֹא יַשְׁגִּיחַ בָּהֶם לְעוֹלָמִים.

וְשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל הַמַּמְלָיָא שֶׁלּוֹ, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, וְכָל זֵילוֹתָיו וּמַזָּנוֹתָיו וּגְדוֹלָיו וְכָל זֵיל הַשָּׁמַיִם, וְאָמַר לָהֶם: מָה אַתֶּם עוֹשִׂים כָּאן? וּמַה בָּנַי אֲהוּבַי בְּגָלוּת בָּבֶל, וְאַתֶּם כָּאן? קוּמוּ רְדוּ כֻּלְּכֶם לְבָבֶל, וַאֲנִי עִמָּכֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) כֹּה אָמַר ה' לְמַעַנְכֶם שִׁלַּחְתִּי בָבֶלָה וְגוֹ'. לְמַעַנְכֶם שִׁלַּחְתִּי בָבֶלָה – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוֹרַדְתִּי בָרִיזִים כֻּלָּם – אֵלֶּה כָּל הַמֶּרְכָּבוֹת וְהַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

כְּשֶׁיֵּרְדוּ לְבָבֶל, נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם, וְשָׁרְתָה נְבוּאָה קְדוֹשָׁה עַל יְחֶזְקֵאל, וְרָאָה כָּל מַה שֶּׁרָאָה, וְאָמַר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל: הֲרֵי אֲדוֹנְכֶם כָּאן, וְכָל זֵילוּת הַשָּׁמַיִם וּמֶרְכְּבוֹתָיו שֶׁבָּאוּ לָדוּר בֵּינֵיכֶם. לֹא הֶאֱמִינוּ לוֹ, עַד שֶׁהִצְטָרֵךְ לְגָלוֹת כָּל מַה שֶּׁרָאָה, וְאֵרָא כָּךְ, וְאֵרָא כָּךְ. וְאִם גָּלָה יוֹתֵר – כָּל מַה שֶּׁגָּלָה הֻצְרַךְ. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ כָּךְ יִשְׂרָאֵל, שָׁמְזוּ. וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ דְּבָרִים מִפִּי יְחֶזְקֵאל, לֹא זָשְׁשׁוּ עַל גָּלוּתָם כְּלָל, שֶׁהָרֵי יָדְעוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָזַב אוֹתָם, וְכָל מַה שֶּׁגָּלָה – גָּלָה בִּרְשׁוּת.

וְשָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, שָׁם הַשְּׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם. וְכָאן בְּגָלוּת מִצְרַיִם מַה כָּתוּב? וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה אֵת יַעֲקֹב? הַבָּאִים אִתּוֹ הִצְטָרֵךְ לוֹמַר! אֶלָּא, אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הֵם אוֹתָם מֶרְכָּבוֹת וּמַזָּלוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁיָּרְדוּ עִם יַעֲקֹב עִם הַשְּׁכִינָה לְגָלוּת מִצְרַיִם.

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיְמָה אֵת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ. רַבִּי זְזַיְיא פָּתַח, (שִׁיר ד) אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן מִמְעֹנוֹת אֲרָיוֹת מֵהָרְרֵי נְמֵרִים. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְקָרְבוּ לְהַר סִינַי לְקַבֵּל תּוֹרָה, אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִתִּי מִלְּבָנוֹן – מֵאוֹתוֹ עִדּוּן הָעֶלְיוֹן בָּאָה. כַּלָּה – שְׁלֵמָה, כְּמוֹ הַלְּבָנָה כְּשֶׁמִּשְׁתַּלֶּמֶת מֵהַשֶּׁמֶשׁ בְּכָל אוֹר וְהִתְנוֹצְצוּת. אִתִּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי – כְּדֵי שֶׁיְּקַבְּלוּ בָּנַיִךְ תּוֹרָה.

תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה. תָּשׁוּרִי – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א ט) וּתְשׁוּרָה אֵין לְהָבִיא. תְּקַבְּלִי תִּקְרֶבֶת עַל בָּנַיִךְ. מֵרֹאשׁ אֲמָנָה – מֵהָרִאשִׁית, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה וְאָמְרוּ (שמות כד) כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, וְהָיוּ בְּמִשְׁקָל אֶזֶד כְּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּךְ כָּתוּב בָּהֶם, (תהלים קג) בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ. אָז קִבְּלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּרָה.

מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן – זֶה הַר סִינַי, שֶׁקָּרְבוּ אֵלָיו וְהִתְיַצְּבוּ תַּזְוָתָיו, שֶׁכָּתוּב

(שמות יט) וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַחְתִּית הָהָר. מִמְּעַנּוֹת אֲרָיוֹת – אֵלּוּ בְּנֵי שֵׂעִיר שֶׁהִזְמִינָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַבֵּל תּוֹרָה וְלֹא רָצוּ לְקַבְּלָהּ. מֵהַרְרֵי נְמֵרִים – אֵלּוּ בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) ה' מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ.

מַה זֶּה וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ? שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, בָּאוּ מַזְּנוֹת שֶׁל מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים. פָּתְזוּ וְאָמְרוּ, (תהלים ז) ה' אֲדֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמָיִם, וְרָצוּ שֶׁתּוֹרָה תִּנָּתֵן לָהֶם.

אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי יֵשׁ בָּכֶם מָוֶת? שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל. (דברים כא) וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ זֹאת מִשְׁפַּט מָוֶת וְהוּמָת. יֵשׁ בֵּינֵיכֶם זוֹטָא? וְכִי אַתֶּם צְרִיכִים דִּינִים? יֵשׁ בֵּינֵיהֶם גֶּזֶל אוֹ גְּנֵבָה? שֶׁכָּתוּב (שמות כ) לֹא תִגְנֹב. יֵשׁ בֵּינֵיכֶם נָשִׁים? שֶׁכָּתוּב לֹא תִנְאָף. יֵשׁ בֵּינֵיכֶם שֶׁקֶר? שֶׁכָּתוּב לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. יֵשׁ בֵּינֵיכֶם זְמָמָה? שֶׁכָּתוּב לֹא תַחְמֹד. אָז לְשֵׁם מָה אַתֶּם רוֹצִים תּוֹרָה? מִיָּד פָּתְזוּ וְאָמְרוּ, (תהלים ז) ה' אֲדֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ. וְאֵלּוּ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם לֹא כָתוּב. וְעַל כֵּן וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ, אָז מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי בֵּאר פָּסוּק זֶה כְּשֶׁיָּרְדָה שְׁכִינָה לְגָלוּת מִצְרַיִם, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, פָּסוּק זֶה עַל סוֹד יִזּוּד הָאֻמּוֹנָה נֶאֱמַר. אִתְּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה, הַקּוֹל אָמַר לַדִּבּוּר אִתִּי, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי קוֹל בָּא לַדִּבּוּר, וּמַנְהִיגוֹ עִמּוֹ לִהְיוֹת כְּאֶזֶד בְּלִי פֶּרוּד כְּלָל, מִשּׁוּם שֶׁקּוֹל הוּא כְּלָל, דִּבּוּר הוּא פָּרָט, וְלָכֵן כְּלָל הִצְטָרֵךְ לַפָּרָט, וּפָרָט הִצְטָרֵךְ לַכְּלָל, שֶׁהֲרֵי אֵין קוֹל בְּלִי דִּבּוּר, וְאֵין דִּבּוּר בְּלִי קוֹל. וְעַל זֶה אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה וְגוֹ', שֶׁעִקַּר שְׁנֵיהֶם בָּאִים מִלְּבָנוֹן.

תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה – זֶהוּ גָּרוֹן שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת רוּחַ לְהַשְׁלִים לַכֹּל, (כַּלָּה) מִסּוֹד הַלְּבָנוֹן הַנִּסְתָּר וְהַגָּנוּז. מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן – זוֹהִי לָשׁוֹן רֹאשׁ וְאֶמְצַע, שֶׁזּוֹתֶכֶת אֶת הַדִּבּוּר. מִמְּעַנּוֹת אֲרָיוֹת – אֵלֶּה הֵם שִׁנַּיִם. מֵהַרְרֵי נְמֵרִים –

אֵלֶּה הֵם שְׁפָתַיִם, הַשְׁלֵמוּת שֶׁבָּהֶם נִשְׁלָם הַדִּבּוּר.

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח, (משלי כג) אַל תִּלְוַז אֶת לֶוֶז רַע עַיִן וְאַל תִּתְאָו לְמַטְעַמּוֹתָיו. אַל תִּלְוַז אֶת לֶוֶז רַע עַיִן – מִשּׁוּם שֶׁלֶּוֶז אוֹ הֲנָאָה מֵאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁהוּא רַע עַיִן, אֵינוֹ כְּדַאי לֶאֱכֹל וְלֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ. שֶׁאִלּוּ כְּשֶׁיֵּרְדוּ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם לֹא טָעֲמוּ לֶוֶז שֶׁל הַמִּצְרִים, לֹא הָיוּ נִשְׁאָרִים בַּגָּלוּת, וְלֹא הָיוּ מְזִיקִים לָהֶם הַמִּצְרִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְוָזק, וַהֲרֵי נְגְוָזָה גְּוֵזָרָה? אָמַר לוֹ, הַכֹּל הוּא כְּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי לֹא נִגְזַר דָּוְקָא בְּמִצְרַיִם, שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֶלָּא (בראשית טו) בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וַאֲפִלּוּ בְּאֶרֶץ אַוֶזֶרת.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזק, מִי שֶׁהוּא בַּעַל נֶפֶשׁ, (לֹא יֹאכַל עִם אָדָם) שֶׁמַּאֲכָלוֹ יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר שְׁאָר בְּנֵי אָדָם, אוֹ מִי שֶׁהוֹלֵךְ אַוַזר מֵעָיו, אִם יִפָּגֵשׁ בְּאוֹתוֹ רַע עַיִן, יִשְׁוַזט עַצְמוֹ וְלֹא יֹאכַל מִלַּוְזמוֹ, שֶׁאֵין לֶוֶז רַע בָּעוֹלָם זוּז מֵאוֹתוֹ לֶוֶז שֶׁל בַּעַל עַיִן הָרָע. מַה כָּתוּב? כִּי לֹא יוּכְלוּן הַמִּצְרִים לֶאֱכֹל אֶת הָעִבְרִים לֶוֶז כִּי תוֹעֵבָה הִיא לְמִצְרָיִם. הֲרֵי לְךָ לֶוֶז שֶׁל רַע עַיִן.

שְׁלֹשָׁה הֵם שֶׁדִּוּוִזים שְׁכִינָה מִן הָעוֹלָם וְגוֹרְמִים שֶׁדִּיּוּרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִהְיֶה בָּעוֹלָם וּבְנֵי אָדָם צוֹוְזִים וְלֹא נִשְׁמָע קוֹלָם, וְאֵלֶּה הֵם: מִי שֶׁשּׁוֹכֵב עִם נִדָּה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין טֻמְאָה זְזָקָה בָּעוֹלָם זוּז מִטֻּמְאַת הַנִּדָּה, וְטֻמְאַת הַנִּדָּה קָשָׁה מִכָּל טֻמְאָה בָּעוֹלָם. הוּא נִטְמָא, וְכָל הַמִּתְקָרְבִים אֵלָיו נִטְמָאִים עִמּוֹ. בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוֹלְכִים, נִדְוִזית שְׁכִינָה מִלְּפָנֵיהֶם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁגּוֹרֶם צָרוֹת רָעוֹת עַל עַצְמוֹ וְעַל אוֹתוֹ זֶרַע שֶׁיּוֹלִיד. שֶׁכֵּיוָן שֶׁיִּקְרַב אָדָם לְנִדָּה, אוֹתָהּ טֻמְאָה קוֹפֶצֶת עָלָיו וְנִשְׁאֶרֶת בְּכָל אֵיבָרָיו, אוֹתוֹ זֶרַע שֶׁיּוֹלִיד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, (טְמֵאִים) מוּשְׁכִים עָלָיו רוּזַ טֻמְאָה, וְכָל יָמָיו יִהְיֶה בְּטֻמְאָה, שֶׁהֲרֵי הַבִּנְיָן וְהַיְסוֹד שֶׁלּוֹ הוּא בְּטֻמְאָה רַבָּה וְתַקִּיפָה מִכָּל טֻמְאָה שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁמִּיָּד שֶׁקָּרַב אָדָם לְנִדָּה, אוֹתָהּ טֻמְאָה קוֹפֶצֶת עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (ויקרא ט) וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו.

מִי שֶׁשּׁוֹכֵב עִם בַּת אֵל נֵכָר, שֶׁמַּכְנִיס בְּרִית קֹדֶשׁ וְאוֹת הַבְּרִית לְרָשׁוּת אַוֶּרֶת, שֶׁכָּתוּב וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר, וְשָׁנִינוּ שֶׁאֵין קִנְאָה לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוּץ מִקִּנְאָה שֶׁל בְּרִית קֹדֶשׁ, שֶׁהִיא בְּרִית שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְסוֹד הָאֱמוּנָה. מַה כָּתוּב? (במדבר כה) וַיִּצָּל הָעָם לִזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב. מִיָּד – וַיִּזְנֶר אַף ה׳ בְּיִשְׂרָאֵל.

רָאשֵׁי הָעָם שֶׁיּוֹדְעִים וְלֹא מוֹזְמִים בִּידֵיהֶם, נֶעֱנָשִׁים בַּתְּזוֹלָה, שֶׁכָּתוּב קַח אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַה׳ נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ. רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה זֶּה נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ? נֶגֶד הַבְּרִית שֶׁנִּקְרֵאת שֶׁמֶשׁ, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה׳ אֱלֹהִים. שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן – זוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ. מַה שֶּׁמֶשׁ זוֹרֵחַ וּמֵאִיר לָעוֹלָם, אַף כָּךְ בְּרִית קֹדֶשׁ זוֹרֵחַ וּמֵאִיר אֶת גּוּף הָאָדָם. מָגֵן – מַה מָּגֵן הוּא כְּדֵי לְהָגֵן עַל הָאָדָם, אַף כָּךְ בְּרִית קֹדֶשׁ מְגִנָּה עַל הָאָדָם, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹתָהּ, אֵין נֶזֶק בָּעוֹלָם שֶׁיּוּכַל לִקְרַב אֵלָיו, וְזֶהוּ נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ.

רָאשֵׁי הָעָם יִתָּפְסוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר בְּזוֹטָא זֶה, אִם יוֹדְעִים וְלֹא מְקַנְּאִים לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹבָה זוֹ עֲלֵיהֶם לְקַנֵּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּבְּרִית הַזֹּאת, מִי שֶׁמַּכְנִיס קְדֻשָּׁה זוֹ לְרָשׁוּת אַוֶּרֶת, עָלָיו כָּתוּב (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא. וְהַכֹּל קִנְאָה אַוֶּזת. וְלָכֵן גְּדוֹזִית שְׁכִינָה מִלְּפָנָיו. מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּבְרִית קֹדֶשׁ שֶׁזַּזְתּוּמָה בִּבְשַׂר הָאָדָם, כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בְּזוֹזָתָם הַמֶּלֶךְ, מְשַׁקֵּר בַּמֶּלֶךְ, וְאֵין לוֹ זֵלֶק בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִם לֹא בְּכֹזַז תְּשׁוּבָה מַתְמֶדֶת (יְתֶרֶת).

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַזּ וְאָמַר, (שמואל–א יב) וַיִּשְׁכְּזוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיהֶם וְגוֹ׳. וַיַּעַזְבוּ אֶת ה׳. מַה זֶּה וַיִּשְׁכְּזוּ וַיַּעַזְבוּ? שֶׁדָּזוּ מֵהֶם בְּרִית קֹדֶשׁ, שֶׁמָּלוּ וְלֹא פָּרְעוּ, עַד שֶׁבָּאָה דְּבוֹרָה וְנִדְבָּה בָּזֶה אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שופטים ה) בִּפְרֹעַ פָּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ ה׳.

מִי שֶׁהוֹרֵג בְּנוֹ, אוֹתוֹ עֲבֵר שֶׁאִשְׁתּוֹ הִתְעַבְּרָה, וְגוֹרֵם לְהָרְגוֹ בְּמֵעֶיהָ,

שֶׁסּוֹתֵר בְּנָיָנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֱמוּנוֹת שֶׁלּוֹ. יֵשׁ מִי שֶׁהוֹרֵג אָדָם, וְזֶה הוֹרֵג בְּנוֹ.

שָׁלֹשׁ רָעוֹת עוֹשֶׂה שֶׁכָּל הָעוֹלָם לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל, וְעַל זֶה הָעוֹלָם מִתְמוֹגֵג לְאַט לְאַט, וְלֹא יָדוּעַ לָמָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, וְזֶרֶב וְרָעָב וּמָוֶת בָּאִים עַל הָעוֹלָם, וְאֵלֶּה הֵם: הוֹרֵג בְּנוֹ, סוֹתֵר בִּנְיַן הַמֶּלֶךְ. וְדוֹוֶזֶה אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וְלֹא מוֹצֵאת מְנוּוָזָה, וְעַל (זֶה) אֵלּוּ רוּוַז (רוּוְזוּת) הַקֹּדֶשׁ (עוֹשָׂה) בּוֹכָה, וְהָעוֹלָם נִדּוֹן בְּכָל הַדִּינִים הַלָּלוּ. אוֹי לְאוֹתוֹ הָאִישׁ, אוֹי לוֹ! טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא בָּעוֹלָם!

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ בְּגָלוּת מִצְרַיִם, נִשְׁמְרוּ מִכָּל שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה – מִנָּדָה, מִבַּת אֵל נֵכָר, וּמֵהֶרֶג שֶׁל זֶרַע, וְהִשְׁתַּדְּלוּ בְּפַרְהֶסְיָא בְּפָרִיָּה וּרְבִיָּה. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁנִּגְזְרָה הַגְּזֵרָה כָּל הַבֵּן הַיִלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֵהוּ, לֹא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם מִי שֶׁהוֹרֵג עֻבָּר בְּמֵעֵי אִשָּׁה, כָּל שֶׁכֵּן אַזְהָר כָּךְ. וּבִזְכוּת זוֹ יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת.

מִנָּדָה – שֶׁשָּׁנָה רַבִּי זְיָיא, מַה שֶּׁכָּתוּב (שמות לז) וַיַּעַשׂ אֵת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמַרְאֹת הַצֹּבְאֹת. מִפָּנֵי מָה זָכוּ נָשִׁים לָזֶה? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמְרוּ עַצְמָן בְּגָלוּת מִצְרַיִם, שֶׁלְּאַזְהָר שֶׁנִּטְהֲרוּ הָיוּ בָאוֹת מְקֻשָּׁטוֹת, וּמִסְתַּכְּלוֹת בַּמַּרְאָה בְּבַעְלֵיהֶן, וּמְעוֹרְרוֹת אוֹתָם לְפָרִיָּה וּרְבִיָּה.

מִבַּת אֵל נֵכָר – שֶׁכָּתוּב יָצְאוּ כָּל צִבְאוֹת ה' וְגוֹ', וְכָתוּב (תהלים קכב) שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל. עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל וַדַּאי. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שִׁבְטֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב וְהוּא בֶּן אִישׁ מִצְרִי? הֲרֵי וַדַּאי אֶזְדָּ הָיָה, וּפָרְסְמוֹ הַכָּתוּב, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כד) וְהוּא בֶּן אִישׁ מִצְרִי וְגוֹ', וְשָׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת דִּבְרִי לְמַטֵּה דָן. פָּרִיָּה וּרְבִיָּה – שֶׁכָּתוּב וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וְגוֹ'. וּמִכָּל אֵלֶּה נִשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְנְסוּ – בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יוֹסֵי, פָּתַח פִּיךָ וְיֵאִירוּ דְּבָרֶיךָ. אָמַר לוֹ, נָוֶה לְפָנַי מַר שֶׁאֶשְׁאַל דָּבָר אֶחָד שֶׁקָּשָׁה לִי? הֲרֵי שָׁמַעְתִּי מִהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהָיָה אוֹמֵר, וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל סָבָא, כָּל אוֹתָם זְיָלוֹת וּמַזָּלוֹת שֶׁהָיוּ יוֹרְדִים לַגָּלוּת עִם יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב אֵת יַעֲקֹב. מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי זֶה כָּךְ, אֶלָּא הֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל הַמְקַבֵּל מֵאֲוִיר, הוּא בַּיִת לְאוֹתוֹ שֶׁנָּתַן, וְעַל זֶה אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (מלכים–א ט) וַיְהִי כְּכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת בֵּית ה' וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְכִי כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֶת בֵּית ה', מַה זֶּה וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ? אֶם בִּשְׁבִיל שְׁלֹמֹה זֶה נֶאֱמַר – לֹא כָּךְ! אֶלָּא בֵּית ה' זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ זֶה קָדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

בֵּית ה' שֶׁהוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ עֲזָרוֹת וּלְשָׁכוֹת וּבֵית הָאוּלָם וְהַדְּבִיר, זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וַדַּאי נִקְרָא בֵּית ה'. בֵּית הַמֶּלֶךְ – זֶה קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁהוּא הַפָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, הַמֶּלֶךְ סְתָם. מֶלֶךְ זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן, הוּא נִקְבָּה אֶל נְקֵבָה הָעֶלְיוֹנָה, נִסְתֶּרֶת הַכֹּל. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא נְקֵבָה, הוּא זָכָר לַמֶּלֶךְ שֶׁלְּמַטָּה, וְלָכֵן הַכֹּל כְּמוֹ זֶה וְעַל זֶה, תַּזְוִתּוֹנִים, בְּסוֹד זֶה כָּתוּב בָּהֶם אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ.

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת. רַבִּי [אֶלְעָזָר] יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר (שיר ד) גַּן נָעוּל אֲחֹתִי כַלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם. גַּן נָעוּל – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא גַּן נָעוּל. שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מָה הַגָּן הַזֶּה צָרִיךְ לִשְׁמֹר, לַעְדֵּר וּלְהַשְׁקוֹת וּלְזַמֵּר – כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לַעְדֵּר וְלִשְׁמֹר וּלְהַשְׁקוֹת וּלְזַמֵּר, וְנִקְרֵאת גַּן, וְנִקְרֵאת כֶּרֶם. מָה הַכֶּרֶם הַזֶּה צָרִיךְ לַעְדֵּר וּלְהַשְׁקוֹת וּלְזַמֵּר וְלַזְּפֵּר – כָּךְ יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ה) כִּי כֶרֶם ה' צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ וְגוֹ'.

תּוֹסֶפְתָּא

מִשְׁנָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָנוּ פּוֹקְזִים עֵינֵינוּ רוֹאִים, גַּלְגַּלֵּי מֶרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה נוֹסְעִים בְּמַסְעוֹתֵיהֶם, וְקוֹל שִׁירָה מְבַשֶּׂמֶת לָאָזְנַיִם, יָפָה לַלֵּב, עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, הוֹלֶכֶת וְלֹא נוֹסַעַת, מִזְדַּעְזְעִים אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת, וּפוֹתְזִים בְּשִׁירָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה.

לְקוֹל הַנְּעִימוּת הַזּוֹ עוֹמְדִים מִי שֶׁעוֹמְדִים, וּמִתְכַּנְּסִים בְּהִתְכַּנְּסוּת לְצַד הַיָּמִין, אַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף בַּעֲלֵי עֵינַיִם. רוֹאִים וְלֹא רוֹאִים. עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם. שְׁנֵי צְדָדִים אֲוִזְרִים מִתְלַבְּנִים (מִתְהַפְּכִים) בְּשִׁבְילָם, וּלְצַד שְׂמֹאל מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף.

אוֹתָם בַּעֲלֵי יְבָבָה מְיַבְּבִים וּמְיַלְּלִים מִמְּקוֹם בֵּית מוֹשָׁבָם, פּוֹתְזִים בְּדִין וּמְסַיְּמִים בְּדִין. מְיַבְּבִים שֵׁנִית, וְדִין יוֹשֵׁב, וּסְפָרִים נִפְתָּחִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עוֹלֶה בַּעַל הַדִּין שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין, וְשִׁירָה שׁוֹכֶכֶת עַד שֶׁלֹּא יִסְתַּיְּמוּ הַדִּינִין. סוֹבְבִים בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם שֶׁלְּצַד יָמִין, וְעִמָּם שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֶלֶף תּוֹקְעִים, וְלֹא מְיַבְּבִים וְלֹא מְיַלְּלִים (ס"א לֹא מְיַלְּלִין וְלֹא מְיַבְּבִין) וּפוֹתְזִים בְּשִׁירָה. מִזְדַּעְזְעִים מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף בַּעֲלֵי יְבָבָה.

תּוֹקְעַ שֵׁנִית וְלֹא מְיַבְּבִים (וְלֹא מְיַבְּבִים וְלֹא מְיַלְּלִים). נוֹסֵעַ הַמֶּטְרוֹן מֵאוֹתוֹ כִּסֵּא וְיוֹשֵׁב בְּכִסֵּא הַחֲרָנוּת. בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה (הוּא) מַזְכִּיר שֵׁם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן וְגָדוֹל, שֶׁבְּאוֹתוֹ שֵׁם יֵשׁ זַיִּים לַכֹּל.

פָּתַז וְאָמַר פַּעַם אַזַּת יו"ד הֵ"א וָי"ו הֵ"א (יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת לד) וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'. פּוֹתְזִים כְּבַתְּזוֹלָה בַּעֲלֵי גַּלְגַּלִּים קְדוֹשִׁים, וְאֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת, וְאוֹמְרִים שִׁירָה, מְשַׁבְּזִים וְאוֹמְרִים, בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹם בֵּית שְׁכִינָתוֹ.

בָּא אוֹתוֹ הַגָּן, שֶׁהָיְתָה (שֶׁהִיא) שְׁמוּרָה בְּמָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים עוֹלָמוֹת, הִיא שְׁכִינָה נִכְבָּדָה בְּזִיוָהּ, שֶׁיּוֹצֵאת מִזִּיו לְזִיו, וְזִיוָהּ שׁוֹוֶה מִמָּה לְאַרְבָּעָה צְדָדִים רָאשִׁיִּים לָרָאשׁוֹנִים (לְקִיּוּם). מֵאוֹתוֹ זִיו יוֹצֵא (נִמְשָׁךְ) לְכָל אוֹתָם לְמַטָּה, וְהִיא נִקְרֵאת גַּן עֵדֶן.

פָּתַח שִׁנִּית אוֹתוֹ זָקֵן, הַפַּטְרוֹן שֶׁל הַכֹּל, וּמַזְכִּיר שְׁמוֹ יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, וְכֻלָּם פּוֹתְחִים בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים. מִי רָאָה כָּל הַתַּקִּיפִים הַלָּלוּ, רָמִים שֶׁל רָמִים, תַּקִּיפִים שֶׁל תַּקִּיפִים, מֻרְכָּבוֹת קְדוֹשִׁים, וְשָׁמַיִם וְכָל זֵילֵיהֶם, מְזֻדָּעְזָעִים וּמִתְוַלְוָלִים בְּאֵימָה רַבָּה, מְשַׁבְּחִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְאוֹמְרִים שִׁירָה. אַשְׁרֵיהֶם נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ הָעִדּוּן וְיוֹדְעִים אֶת זֶה, עַל זֶה נֶאֱמַר (ירמיה י) מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁיֵּרָדָה שְׁכִינָה לְמִצְרַיִם, יָרְדָה זֹאת אַחַת שֶׁשִּׁשְׁמָה יִשְׂרָאֵל בְּדִיוּקָן אוֹתוֹ הַזָּקֵן, וְאַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם שַׁמָּשִׁים קְדוֹשִׁים עִמּוֹ, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד אוֹת קְדוֹשָׁה עִמּוֹ מֵהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְכֻלָּם יָרְדוּ עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיְמָה אֵת יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מִמַּשְׁמָע שֶׁאָמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאַזַּר כָּךְ אֵת יַעֲקֹב, וְלֹא נֶאֱמַר אֹתוֹ.

שָׁאַל רַבִּי יְהוּדָה אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן, [אָמַר לוֹ] כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ אֶת פָּרָשַׁת וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּסוֹד עֶלְיוֹן, מַה זֶּה שֶׁאָמַר אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ? אָמַר לוֹ, אוֹתָהּ מִלָּה שֶׁהָיָה אוֹמֵר אַבָּא, אֵלּוּ הֵם מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם מֵעַל הַתַּוְוֹתוֹנִים מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ. וְכָךְ אָמַר אַבָּא, כָּל אוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁבְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, נִקְרָאִים גְּבָרִים זְכָרִים, וְאוֹתָם שֶׁבְּדַרְגָּה תַּוְוֹתוֹנָה מֵהֶם, נִקְרָאִים (נְקֵבוֹת) בַּיִת, שֶׁאִשָּׁה נְקֵבָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת מִן הַזָּכָר.

רַבִּי יְצְחָק הָיָה עוֹמֵד לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, שְׁכִינָה יָרְדָה עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם? אָמַר לוֹ, וְלֹא? וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית מו) אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ. אָמַר לוֹ, בֹּא תִּרְאֶה, שְׁכִינָה יָרְדָה לְמִצְרַיִם אֵת יַעֲקֹב, וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף מֻרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת [אֲזוֹרוֹת] עִמָּהּ, וְהֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי. שָׁנִינוּ, שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף מֻרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת יָרְדוּ עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, וְכֻלָּם עָלוּ מִשָּׁם כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס סֻכֹּתָה כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי וְגוֹ'. שֵׁשׁ מֵאוֹת לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת. כְּמוֹ שֶׁיָּצְאוּ אֵלֶּה, כָּךְ יָצְאוּ אֵלֶּה.

וּבָא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, בִּזְמַן שֶׁיָּצְאוּ הַמֻּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַלָּלוּ וְהַמְּזֻנּוֹת הַקְּדוֹשִׁים, רָאוּ יִשְׂרָאֵל וְיָדְעוּ שֶׁהֵם מִתְעַכְּבִים בִּשְׁבִילָם, וְכָל הַזְּמָן שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּגָלָם, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, הָיָה לוֹ לוֹמַר וְלֹא רָצוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, אֲבָל לֹא כָּתוּב אֶלָּא וְלֹא יָכְלוּ. וְנוֹדְעוּ (אָז נוֹדַע) לְמֹשֶׁ, שֶׁכָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁל הָרָקִיעַ, וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיְמָה אֵת יַעֲקֹב, וְעַל זֶה לֹא נֶאֱמַר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיְמָה אִתּוֹ, אֶלָּא וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיְמָה אֵת יַעֲקֹב. הַבָּאִים מִצְרָיְמָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְעִם מִי? אֵת יַעֲקֹב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, [נ"א רַבִּי יְצְחָק] [נ"א רַבִּי יוֹסֵי] כָּל וָזוֹמֶר, וּמַה כְּשֶׁנִּצַּל יַעֲקֹב מִלָּבָן כָּתוּב (בראשית לב) וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים – כְּשֶׁיָּרַד לַגָּלוּת וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה, אֵינוֹ דִּין שֶׁהוֹאִיל וְהַפָּטְרוֹן יוֹרֵד, שֶׁיֵּרְדוּ גַּם שַׁמָּשָׁיו עִמּוֹ? הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב הַבָּאִים מִצְרָיְמָה אֵת יַעֲקֹב. רַבִּי יַעֲקֹב מִכְפַּר זָנָן אָמַר מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי אַבָּא, מִי הֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁל כָּאן? אוֹתָם שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַמָּשׁ.

רַבִּי אַבָּא פָּתַז וְאָמַר, (תהלים מו) לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת יְיָ אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ, אַל תִּקְרֵי שַׁמּוֹת אֶלָּא שַׁמּוֹת. וְהוֹלֵךְ זֶה כָּזֶה, שֶׁאָמַר רַבִּי זְזַיָּא, כְּמוֹ בָּרָקִיעַ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ. בָּרָקִיעַ יֵשׁ שַׁמּוֹת קְדוֹשִׁים, וּבָאָרֶץ יֵשׁ שַׁמּוֹת קְדוֹשִׁים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה [נ"א רַבִּי יוֹסֵי], בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיָּרַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, יָרְדוּ עִמּוֹ שִׁשִּׁים רִבּוֹא מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַז, הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב וְגוֹ', שִׁלְטוֹנִים שֶׁזְּקוּקִים בְּמַפָּתֵז, סוֹבְבִים בִּמְקוֹמוֹ הַשִּׁלְטוֹנִים בַּשְּׁבִיעִי, וְזַקוּקִים בַּשִּׁשִּׁי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ.

הִנֵּה מִטָּתוֹ – זוֹהִי שְׁכִינָה. שֶׁלִּשְׁלֹמֹה – הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ – אֵלּוּ הֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם מְזַוְּגִים הַשְּׁכִינָה שֶׁיָּרְדָה עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם. מִגִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳, אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ – הֵם וּמְנַהֲגֵיהֶם.

רַבִּי זְעֵירָא הָיָה הוֹלֵךְ מֵאוּשָׁא לְלוּד, וְהָיָה רוֹכֵב עַל זֶמוֹר, וְהָיָה רַבִּי יוֹסֵי עִמּוֹ. יָרַד רַבִּי זְעֵירָא וְתָפַס יְדֵי רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לוֹ, אִם בְּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ יוֹדְעִים כְּבוֹדוֹ הָרַב שֶׁל יַעֲקֹב בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה, הָיוּ מְלַוְּכִים אֶת הֶעָפָר שֶׁלֹּשׁ פַּרְסָאוֹת קָרוֹב לִקְבָרוֹ, שֶׁכָּךְ מְפָרְשִׁים מוֹרֵינוּ גְּדוֹלֵי עוֹלָם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּתוּב (שמות ז) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לִקְרַאת זוֹתְנוֹ, אַהֲרֹן רָאָה שֶׁמֹּשֶׁה יוֹצֵא, וְיָצָא עִמּוֹ, וְאֶלְעָזָר וּנְשִׂיאִים וְזִקְנִים יָצְאוּ עִמּוֹ, רָאשֵׁי אָבוֹת וּקְרוּאֵי הָעֵדָה, וְכָל יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ עִמָּם. נִמְצָא שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם יָצְאוּ לִקְרַאת יִתְרוֹ. מִי רָאָה אֶת מֹשֶׁה יוֹצֵא וְלֹא יֵצֵא? אֶת אַהֲרֹן וְהַגְּדוֹלִים שֶׁיּוֹצְאִים וְהוּא לֹא יֵצֵא? נִמְצָא שֶׁבִּגְלַל מֹשֶׁה יָצְאוּ כֻּלָּם. וּמָה אִם בִּשְׁבִיל מֹשֶׁה כָּךְ – בִּשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁאָמַר אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שְׁכִינָה כָּאן, שֶׁאָזַד מִבַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה עִמָּנוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְגוֹ׳. כְּשֶׁיָּרַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיְמָה, אַתָּה לָמֵד שֶׁכֻּלָּם יָרְדוּ עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, וְזֶה הָיָה לְזוּזוּד? פָּתַח וְאָמַר, (יזזקאל א) הָיֹה הָיָה דְּבַר ה׳ אֶל יְזֻזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר. שָׁלֹשׁ קֲשִׁיּוֹת כָּאן, אָזַד – שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁאֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּזוּזִין לָאָרֶץ, וְאַזַת – שֶׁלֹּא הָיָה נֶאֱמָן כְּמֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא, וְהוּא גָּלָה וּפָרַסם אֶת כָּל גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ, וְאַזַת – שֶׁנִּרְאָה כְּמִי שֶׁלֹּא שָׁלַם בְּדַעְתּוֹ.

אֶלָּא כָּךְ הִסְקָנוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ, זַס וְזֻזְלִילָה, שֶׁהֲרֵי יְזֻזְקֵאל הָיָה נָבִיא שָׁלֵם, וּבִרְשׁוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּלָה כָּל מַה שֶּׁגָּלָה, וְהַכֹּל הוּא הִצְטָרֵךְ לְגַלּוֹת וּלְפָרֵסם, עַל כָּל אָזַד פִּי שְׁנַיִם מִמַּה שֶּׁגָּלָה. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרָגִיל

לִסְבֹּל צַעַר וְכוּ', וְהַכֹּל הִצְטָרֵךְ, וּמֵעוֹלָמִים לֹא עָזַב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, עַד שֶׁהָיָה בָּא לָדוּר בִּמְדוֹרוֹ עִמָּהֶם, כָּל שֶׁכֵּן בְּיַעֲקֹב שֶׁהָיָה יוֹרֵד לַגָּלוּת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ וּקְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים [וְתַזְוִתוֹנִים] וּמֻרְכָּבוֹת, שֶׁכֻּלָּם יָרְדוּ עִם יַעֲקֹב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַבָּאִים מִצְרַיְמָה אֶת יַעֲקֹב.

דְּבָר אַזּוֹר, רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (שִׁיר ד) אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי. בֹּא וּרְאֵה, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים בִּכְבוֹד אֲדוֹנָם, שֶׁלְּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּכָל יוֹם וָיוֹם יוֹצֵאת בַּת קוֹל מֵהַר חוֹרֵב וְאוֹמֶרֶת: אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת מֵעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם! אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה! שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמְסַגֵּל מַעֲשִׂים טוֹבִים, יוֹרֵשׁ עוֹלָם שָׁלֵם. וְכָל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים, לֹא יוֹרֵשׁ לֹא זֶה וְלֹא זֶה. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, יֵשׁ מִי שֶׁיּוֹרֵשׁ עוֹלָמוֹ כְּפִי מְקוֹמוֹ וּכְפִי מַה שֶּׁרָאוּי לוֹ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא שָׁנִינוּ אֶלָּא בְּמִי שֶׁאֵין לוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים כְּלָל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם אֶת הָאַהֲבָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת יִשְׂרָאֵל, הָיוּ שׁוֹאֲגִים כְּמוֹ כְּפִיר לִרְדֹּף אַחֲרָיו. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיָּרַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְיָה שֶׁלּוֹ וְאָמַר לָהֶם: כֻּלְּכֶם רְדוּ לְמִצְרַיִם, וַאֲנִי אֵרֵד עִמָּכֶם. אָמְרָה שְׁכִינָה: רִבּוֹן הָעוֹלָם, יֵשׁ צְבָאוֹת בְּלִי מֶלֶךְ? אָמַר לָהּ: אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה. מִלְּבָנוֹן – מִמְּקוֹם הָעֵדֶן, שֶׁמְּלַבֶּן בְּכָל מַעֲשָׂיו. כַּלָּה – זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁהִיא כְּמוֹ כַּלָּה בְּזִוָּגָהּ. וְהוֹלֵךְ זֶה כְּמוֹ זֶה, שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (במדבר ז) וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה? כְּתוֹב כַּלּוֹת, בְּיוֹם שֶׁנִּכְנְסָה כַּלָּה לַזִּוָּגָהּ, וּשְׁכִינָה זוֹ הַכַּלָּה.

אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה – מִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה – מֵרֹאשׁ שֶׁל מִי? מֵרָאשֵׁיהֶם שֶׁל בְּנֵי הָאֱמוּנָה, וּמִי הֵם? יַעֲקֹב וּבָנָיו. מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן – שֶׁהֵם עֲתִידִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלִּי מֵהַר חֶרְמוֹן, וּלְהָגֵן עֲלֵיהֶם בְּגָלוּתָם. מִמְּעֹנוֹת אֲרָיוֹת – אֵלּוּ הֵם עַמִּים עוֹבְדֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, [נ"א בְּנֵי אָדָם שֶׁל אֱמוּנָה] שֶׁדּוֹמִים לַאֲרָיוֹת וּנְמֵרִים,

שֶׁמּוֹעֲנִים אוֹתָם בְּכָל עֲבוֹדָה קָשָׁה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אִתֵּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה וְגוֹ', וְכִי מִלְּבָנוֹן בָּאָה, וַהֲלֹא לִלְבָנוֹן עוֹלָה? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּשָׁעָה שֶׁיֵּרְדָה שְׁכִינָה לְמִצְרַיִם, יָרְדוּ עִמָּהּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם וַה' בְּרֹאשָׁם.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אִתֵּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה – זוֹהִי שְׁכִינָה. אִתֵּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי – מִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה – מִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה וּמִמְּקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵעוֹלָם לֹא זָזָה שְׁכִינָה מִכּוֹתֶל הַמַּעֲרָבִי שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (שיר ב) הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ, וְהוּא רֹאשׁ אֲמָנָה לְכָל הָעוֹלָם. מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן – מִמָּקוֹם שֶׁהַתּוֹרָה יְצְאָה לָעוֹלָם, וְלָמָּה? לְהָגֵן עַל יִשְׂרָאֵל. מִמְּעֹנוֹת אֲרָיוֹת – אֵלּוּ עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. רַבִּי יוּדָן אוֹמֵר, מִמְּעֹנוֹת אֲרָיוֹת – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בְּמְעוֹנוֹת הַמְּדָרְשׁוֹת וּבְבָתֵּי כְנֵסִיוֹת, שֶׁהֵם אֲרָיוֹת וּנְמֵרִים בַּתּוֹרָה.

רַבִּי זְזַיָּא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹ, מָה רָאֲתָה הַתּוֹרָה לִמְנוֹת אֶת בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהֵם שִׁבְעִים עָשָׂר בַּתְּוָזָלָה, וְאַזָּר כָּךְ שִׁבְעִים, שֶׁכָּתוּב כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה שִׁבְעִים. וּמָה הַטַּעַם שִׁבְעִים וְלֹא יוֹתֵר? אָמַר לוֹ, כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אֻמּוֹת שֶׁהֵם בָּעוֹלָם, וְהֵם הָיוּ אֻמָּה יְזִידָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם.

וְעוֹד אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, מַפָּתְוָזוֹת שֶׁמְּאִירִים (שָׁרִים) עֲנָפִים יוֹשְׁבִים בְּמַסְעֵיהֶם (בְּצַלְמָם), מְמֻנִּים עַל שִׁבְעִים עַמִּים, יוֹצְאִים מִתְּרֵיסַר זַקִּיקוֹת וְקִשּׁוּרִים שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים בְּמַסְעוֹתֵיהֶם בְּמִשְׁקָל לְאַרְבַּע רוּזוֹת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה ב) כִּי כְאַרְבַּע רוּזוֹת הַשָּׁמַיִם פֵּרַשְׂתִּי אֶתְכֶם, לְהַרְאוֹת שֶׁהֵם עוֹמְדִים בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. בְּאַרְבַּע לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כְּאַרְבַּע. כְּמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלִי אַרְבַּע רוּזוֹת, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלִי יִשְׂרָאֵל.

וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדָשׁ. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה לב) אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים וְקֵרַב אוֹתָם אֵלָיו, שֶׁכָּתוּב (דברים יד) וּבְךָ בָּחַר ה' לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה וְגוֹ', וְכָתוּב כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. יִשְׂרָאֵל נִדְבָּקִים בַּקָּדוֹשׁ– בָּרוּךְ– הוּא, שֶׁכָּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

וְלָכֵן זַכָּאִים הֵם לְפָנָיו, מִשּׁוּם שֶׁהֵם זוֹרְעִים עַל כָּל מַיִם. מַה זֶּה עַל כָּל מָיִם? שֶׁזּוֹרְעִים לִצְדָקָה, וּמִי שֶׁזּוֹרֵעַ לִצְדָקָה, כָּתוּב בּוֹ (תהלים נ) [וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי גָדֹל עַד שָׁמַיִם. עַל כָּל מָיִם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב] ((שם קיז) כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ. מֵעַל שָׁמַיִם, עַל כָּל מַיִם הוּא הָיָה, וּמִי הוּא מֵעַל שָׁמַיִם? זֶה עוֹלָם הַבָּא, וְיִשְׂרָאֵל זוֹרְעִים עַל כָּל מַיִם.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיבָא סָבָא כָּךְ אָמַר, כָּתוּב (דניאל ד) בִּגְזֵרַת מַלְאָכִים פְּתָגָם, וּמַאֲמַר קְדוֹשִׁים שְׁאֵלָה. כָּל דִּינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְכָל הַגְּזֵרוֹת וְכָל הַבַּקָּשׁוֹת, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּהֵיכָל אֶחָד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם סַנְהֶדְרִין מְעַיְּנִים בְּדִינֵי הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ הֵיכָל נִקְרָא הֵיכַל הַזְּכוּת, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁדָּנִים דִּין, מְהַפְּכִים בִּזְכוּת הָאָדָם בָּרִאשׁוֹנָה.

מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּדַרְגַּת אוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, שֶׁשָּׁם הוּא מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא זוֹבָ"ה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁל נָזוּשׁ אֵשֶׁת זְנוּנִים אֵינוֹ אֶלָּא לְהַפֵּךְ בְּזִכְיוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם, וּלְהַלְשִׁין עָבֶד לַאֲדוֹנוֹ.

אוֹתָם שֶׁל הֵיכַל הַזְּכוּת נִקְרָאִים מַיִם מְתוּקִים, מַיִם צְלוּלִים. אוֹתָם שֶׁל הֵיכַל הַזּוֹבָה נִקְרָאִים מַיִם מְרִירִים, (במדבר ה) מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים. בְּאוֹתוֹ הֵיכַל הַזְּכוּת לֹא עוֹמְדִים שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה: בָּנִים, זֵיתִים וּמְזוֹנוֹת. וְלֹא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל זוֹבָה, וְלֹא בְּמַיִם מְתוּקִים וּצְלוּלִים, וְלֹא בְּמַיִם מְרִירִים מְאָרְרִים.

וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל זוֹרְעִים עַל כָּל מַיִם, זֶרַע קָדוֹשׁ שֶׁהוֹלִידוּ עַל כָּל מַיִם הוּא,

שֶׁהֲרֵי לֹא נָכוֹן זֶרַע שֶׁלָּהֶם אֶלָּא לְמַעְלָה. וְלָכֵן פֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בָּנִים זָרִים וּמְזוֹנוֹת אֵין הַדָּבָר תָּלוּי בִּזְכוּת, אֶלָּא הַדָּבָר תָּלוּי בַּמַּזָּל הַתָּקְדוֹשׁ, וּמָקוֹם זֶה הוּא עַל כָּל מַיִם.

מְשַׁלְּזֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַזַּמּוֹר, שֶׁאֵין לָהֶם בְּאוֹתוֹ צַד הָרַע כְּלוּם, וְשׁוֹלְזִים מֵהֶם כָּל הַזַּלָּקִים הָרָעִים, וְנִדְבָּקִים בְּאוֹתוֹ הַצַּד הַטּוֹב שֶׁל כָּל הַתְּקַדֵּשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. שׁוֹר וַזַּמּוֹר כַּאֲשֶׁר הֵם מִזְדַּוְּגִים כְּאֶזֶד, הֵם שְׁנֵי פָּנִים רָעִים לָעוֹלָם. שׁוֹר הוּא צַד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְהוּא נִדְבָּק בְּצַד הַתְּקַדֵּשָׁה. הַזַּמּוֹר, כְּשֶׁמִּזְדַּוֵּג עִמּוֹ, שֶׁהוּא מִצַּד הָאֶזֶר, הֵם שְׁנֵי פָּנִים רָעִים לָעוֹלָם.

וְעַל זֶה שִׁמְעוֹן הָיָה תָּקֵף הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּכְשֶׁמִּזְדַּוֵּג עִם לֵוִי כְּאֶזֶד, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל, וּמְשׁוּם כָּךְ (דברים כב) לֹא תַזְרִשׁ בְּשׁוֹר וּבַזַּמּוֹר יַזְדָּו. וְעַל זֶה שָׁלַז יַעֲקֹב לְעֶשָׂו דָּבָר זֶה, שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וַיְהִי לִי שׁוֹר וַזַּמּוֹר. וְאִם יַעֲקֹב לֹא הִנְבִּיהַּ עַצְמוֹ, פַּזַּד רַב הָיָה נוֹפֵל עַל עֶשָׂו.

וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדַשׁ עַל מִצְרַיִם. בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא כָּךְ נֶאֱמַר, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדַשׁ עַל מִצְרַיִם? בֹּא וּרְאֵה, כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם וְכָל מַלְכֵי הָעוֹלָם לֹא הִתְזַזְּקוּ בְּשִׁלְטוֹנָם אֶלָּא בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל. מִצְרַיִם לֹא הָיוּ שׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם עַד שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל וְנִכְנְסוּ שָׁם לַגָּלוּת, אָז הִתְזַזְּקוּ עַל שְׁאָר עַמֵּי הָעוֹלָם. בָּבֶל לֹא הִתְזַזְּקוּ עַל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם אֶלָּא בְּשִׁבְיל שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ בַּגָּלוּת שֶׁלָּהֶם. אֱדוֹם לֹא הִתְזַזְּקוּ עַל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ בַּגָּלוּת שֶׁלָּהֶם. שֶׁהֲרֵי עַמִּים אֵלּוּ הָיוּ בְּשִׁפְלוּת בִּשְׁאָר הָעַמִּים, וּנְמוּכִים הָיוּ מִכֻּלָּם, וּבִגְלַל יִשְׂרָאֵל הִתְזַזְּקוּ.

מִצְרַיִם – שֶׁכָּתוּב (שמות כ) מִבֵּית עֲבָדִים. עֲבָדִים מַמָּשׁ נִקְרְאוּ, שֶׁהֲרֵי מִצְרַיִם הָיוּ בַּשִּׁפְלוּת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. בָּבֶל – שֶׁכָּתוּב (ישעיה כג) הֵן אֶרֶץ כַּשְׂדִּים זֶה הָעָם לֹא הָיָה. אֱדוֹם – שֶׁכָּתוּב (עובדיה א) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד.

וְכֻלָּם לֹא נָטְלוּ תֹּקֶף אֶלָּא בִּגְלַל יִשְׂרָאֵל. שֶׁכְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת שֶׁלָּהֶם,

מִיָּד מִתְחַזְּקִים עַל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁבָּעוֹלָם, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם לִבָּדָם כְּנֶגֶד כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם. כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְגָלוּת מִצְרַיִם, מִיָּד הָיְתָה קִימָה לְמִצְרַיִם, וְהִתְחַזְּקָה שִׁלְטוֹנָם מֵעַל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרָיִם. וַיָּקָם – קִימָה הָיְתָה לָהֶם, שֶׁהִתְחַזְּקָה וְקָם אוֹתוֹ מְמַנָּה הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל מִצְרַיִם, וְנָתְנוּ לוֹ תֹּקֶף וְשִׁלְטוֹן עַל כָּל מְמַנֵּי שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה יֵשׁ שִׁלְטוֹן לְאוֹתוֹ הַמְמַנָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאַחַר כָּךְ לָעָם שֶׁלּוֹ שֶׁלְּמַטָּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם. זֶהוּ הַמְמַנָּה שֶׁלָּהֶם, חָדָשׁ הָיָה, שֶׁעַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא הָיָה לוֹ שִׁלְטוֹן עַל שְׁאָר הָעַמִּים, וְעַכְשָׁיו הוּקַם לִשְׁלֹט עַל כָּל שְׁאָר עַמֵּי הָעוֹלָם, וְאָז הִתְקַיֵּם (משלי ל) תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ, תַּחַת עָבֶד כִּי יִמְלוֹךְ.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, שְׁלֹשִׁים יוֹם עַד שֶׁלֹּא יָבֹא תֹּקֶף לָעָם בָּאָרֶץ, אוֹ עַד שֶׁלֹּא יָבֹא שֶׁבֶר לָעָם בָּאָרֶץ, מַכְרִיזִים בָּעוֹלָם עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְלַפָּעָמִים שֶׁנִּמְסָר הַדָּבָר בְּפִי הַתִּינוֹקוֹת, וְלַפָּעָמִים לְאוֹתָם בְּנֵי אָדָם זְסֵרֵי דַעַת, וְלַפָּעָמִים נִמְסָר אוֹתוֹ הַדָּבָר בְּפִי הָעוֹפוֹת, וּמַכְרִיזִים בָּעוֹלָם, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ בָּהֶם. כְּשֶׁהָעָם הֵם צַדִּיקִים, נִמְסָר אוֹתוֹ דָּבָר לְאוֹתָם רָאשִׁים צַדִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם כְּדֵי שֶׁיּוֹדִיעוּ לָהֶם וְיָשׁוּבוּ לִרְצוֹנָם, וּכְשֶׁאֵינָם צַדִּיקִים, זֶה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד עַל שַׁעַר לוֹד, וְהָיָה יוֹשֵׁב עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֹמַר לָכֶם מַה שֶּׁרָאִיתִי הַיּוֹם הַזֶּה בַּבֹּקֶר כַּמְּתִי בָּאוֹר, רָאִיתִי עוֹף אֶחָד שֶׁהָיָה טָס וְעוֹלֶה לְמַעְלָה שָׁלֹשׁ פָּעָמִים, וּמַגְמִיךְ פַּעַם אַחַת, וְהָיָה אוֹמֵר: עֶלְיוֹנִים עֶלְיוֹנִים, בְּיוֹם זֶה פְּרוּזִים [דַּקִּיקִים] הָרְקִיעִים [לְיָמִין] שְׁלֹשָׁה מְמֻנִּים זְקוּפִים מוֹשְׁלִים עַל הָאָרֶץ, אָז יוֹשֵׁב שֶׁלֹּא יוֹשֵׁב, הֶעֱבִירוּ אוֹתוֹ בְּאֵשׁ דּוֹלֶקֶת, מַעֲבִירִים אֶת קִיּוּמוֹ, מַעֲבִירִים אֶת שִׁלְטוֹנוֹ. שְׁלֹשָׁה תּוֹמְכִים שַׁלִּיטִים עֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים עַל הָעוֹלָם.

זָרַקְתִּי לְאוֹתוֹ עוֹף רֶגֶב עָפָר, וְאָמַרְתִּי לוֹ: עוֹף עוֹף, אֱמֹר לִי שְׁלֹשָׁה שֶׁעוֹמְדִים מְמֻנִּים וְאָז שֶׁהֶעֱבִירוּ שִׁלְטוֹנוֹ מִי הֵם. זָרַק לִי שְׁלֹשָׁה זוֹצִים מִכְּנַף

יְמִינוֹ, וְזֶה אֶזְוָד מִשְּׂמאל (ומִכְּנַף שְׂמאל אֶזְוָד), וְלֹא יָדַעְתִּי לָמָּה הוּא רוֹמֵז.

לָקַזוּ אוֹתָם רַבִּי אֶלְעָזָר, הוֹרִיד אוֹתָם לִנְזִירָיו, וְיָצָא דָּם מִנְּזִירָיו. אָמַר, וַדַּאי שִׁלְשָׁה שַׁלִּיטֵי עַמִּים עוֹמְדִים בְּרוֹמִי בָּאָרֶץ וַעֲתִידִים לַעֲשׂוֹת גְּזֵרוֹת רָעוֹת לְיִשְׂרָאֵל מִצַּד הָרוֹמָאִים. לָקַזוּ אוֹתוֹ זֵיז מִכְּנַף שְׂמאל, הֵרִיזַו, וְיָצְאָה אֵשׁ שְׁזוּרָה מִמֶּנּוּ. אָמַר, שִׁלְטוֹן הַמִּצְרִים הֶעֱבִירוּ, וְעָתִיד לַעֲבֹר מֶלֶךְ אֶזְוָד שֶׁל הָרוֹמָאִים בְּכָל הָאָרֶץ (מִצְרַיִם), וּלְמַנּוֹת בְּמִצְרַיִם שָׂרֵי מִלְזָמָה גְּדוֹלִים, וְסוֹתֵר בִּנְיָן וּבוֹנֶה אֶת הַסְּתוּרִים. (וְעָתִיד מֶלֶךְ אֶזְוָד מֵאוֹתָם הַשְּׁלֹשָׁה שֶׁאָמַרְנוּ לִשְׁלֹט בָּהּ, וְסוֹתֵר בִּנְיָנִים וּבוֹנֶה בָּהּ בְּנְיָנִים) זָרַק אוֹתָם רַבִּי אֶלְעָזָר לָאָרֶץ. נָפְלוּ שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה עַל הָאֶזְוָד שֶׁמִּצַּד שְׂמאל.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, עָבַר תִּינוֹק אֶזְוָד וְהָיָה קוֹרֵא, (ישעיה יט) מַשָּׂא מִצְרָיִם הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָב קַל וּבָא מִצְרַיִם. עָבַר זֵבְרוֹ הַשֵּׁנִי וְאָמַר, וְאֶרֵץ מִצְרַיִם תִּהְיֶה שְׁמָמָה. עָבַר זֵבְרוֹ הַשְּׁלִישִׁי וְאָמַר, וְאַבְדָה זִכְמַת מִצְרַיִם. רָאוּ שֶׁאוֹתוֹ זֵיז שֶׁל כְּנַף שְׂמאל נִשְׂרָף, וּשְׁלֹשֶׁת הָאֶזְוָרִים שֶׁהָיוּ עָלָיו לֹא נִשְׂרְפוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה שֶּׁאָמַר הָעוֹף וְהַתִּינוֹקוֹת, הַכֹּל דָּבָר אֶזְוָד, וְהַכֹּל הוּא נְבוּאָה עֶלְיוֹנָה, (וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד הַזְּכוּת) וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַרְאוֹת לָנוּ נִסְתָּרוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים.

וַעֲדַיִן זְכֻיּוֹת מִנְּבִיאִים בְּכָל זְמַן, שֶׁהֲרֵי עַל הַנְּבִיאִים לְפָעָמִים שׁוֹרָה רוּזַו הַקֹּדֶשׁ וְלִפְעָמִים לֹא, וּמֵהַזְּכֻיּוֹת לֹא זָזָה רוּזַו הַקֹּדֶשׁ אֲפִלּוּ רֶגַע אֶזְוָד [קָטָן], שֶׁיּוֹדְעִים מַה שֶּׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא רָצוּ לְגַלּוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי [יְהוּדָה], הַכֹּל זֶה זִכְמָה, וְזִכְמַת רַבִּי אֶלְעָזָר יִתֵּרָה מִכֻּלָּם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, אִלְמָלֵא לֹא הָיוּ זְכֻיּוֹת, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם מַהִי תּוֹרָה וּמָה הַמִּצְוֹות שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, בְּלִי הֶבְדֵּל בֵּין רוּזַו בְּנֵי אָדָם לְרוּזַו הַבְּהֵמָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֶׁמֵּבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין עַל הָעָם, בָּרִאשׁוֹנָה הוּא עוֹשֶׂה דִּין בְּאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה'

עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה.

בְּאֵיזֶה דִּין נִדּוֹן אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁלְּמַעְלָה? מַעֲבִירִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ נָהָר דִּינוֹר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וְאָז מַעֲבִירִים אֶת אוֹתוֹ שִׁלְטוֹן שֶׁלּוֹ, וּמִיָּד מַכְרִיזִים עָלָיו בָּרְקִיעַ: שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַמְמֻנֶּה פְּלוֹנִי הָעָבַר מִמֶּנּוּ. עַד שֶׁמַּגִּיעַ אוֹתוֹ קוֹל לְכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיוֹצֵא קוֹל וּמַכְרִיז בְּכָל הָעוֹלָם, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָעוֹפוֹת וְלַתִּינוֹקוֹת וּלְאוֹתָם הַטִּפָּשִׁים שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין בָּהֶם דֵּעָה.

וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדָשׁ. רַבִּי זְיָיא אָמַר, מֶלֶךְ זָדָשׁ – זָדָשׁ מַמָּשׁ הָיָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שֶׁהָיָה מְזַדֵּשׁ גְּזֵרוֹת שֶׁלֹּא זִדֵּשׁ מֶלֶךְ אַזַּר מִקֶּדֶם לָכֵן. אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף – כָּל אוֹתוֹ טוֹב שֶׁעָשָׂה יוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (בראשית מז) וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת הַכֶּסֶף בֵּיתָה פַּרְעֹה, וְקִיֵּם אוֹתָם בִּשְׁנֵי הָרָעָב, כָּל זֶה לֹא זָכַר, וְעָשָׂה עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ אוֹתוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ יוֹשְׁבִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדָשׁ עַל מִצְרַיִם, וְשָׁנִינוּ שֶׁהוּא קָם מֵעַצְמוֹ, מַה שֶּׁהָיָה שָׁפָל – קָם, וְלֹא רָאוּי הָיָה לִמְלֹךְ, וּבְעֹשֶׁר הוּא קָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל כָּךְ הוּא, כְּמוֹ אֲזַשְׁוֵרוֹשׁ שֶׁלֹּא הָיָה רָאוּי לִמְלֹךְ, וְקָם מֵעַצְמוֹ, וְקָם בְּעֹשֶׁר, וְרָצָה לְהַאֲבִיד אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם, אַף כָּאן זֶה לֹא רָאוּי לִמְלוֹכָה, וְעָמַד מֵעַצְמוֹ, וְרָצָה לְהַאֲבִיד אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ וְגוֹ', הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ וְגוֹ'. וּכְשֶׁהָיָה עוֹמֵד מֶלֶךְ לִמְעָלָה – עוֹמֵד מֶלֶךְ לְמַטָּה.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים מִטְּבֶרְיָה לְצִפּוֹרִי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַע בָּהֶם יְהוּדִי אֶחָד. פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה יט) מַשָּׂא מִצְרָיִם הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָב קַל וּבָא מִצְרַיִם וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם מִפָּנָיו. בֹּא רְאֵה, כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם וְכָל עַמֵּי הָעוֹלָם לֹא נֶחְשָׁבִים לִכְלוּם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) וְכָל דַּיָּרֵי הָאָרֶץ כְּלָא וְחֶשְׁבִין, וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּחֵיל

הַשָּׁמַיִם. וְכָאן בְּמִצְרַיִם, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל אוֹתָן הַגְּבוּרוֹת וּזְרוֹעַ רָמָה גְּלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, מַה כָּתוּב? הֲנָּה ה' רֹכֵב עַל עָב קַל וּבָא מִצְרַיִם. מַה שׁוֹנָה בְּכָל עַמֵּי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיָה כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר גְּזֵרָה וְנֶעֱשְׂתָה, וְכָאן הוּא בָּא, שֶׁכָּתוּב וּבָא מִצְרַיִם, וְכָתוּב (שמות יב) וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ' אֲנִי ה'?

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ הָיָה בָּא לְהוֹצִיא אֶת הַגְּבִירָה שֶׁהָיְתָה שָׁם, וּבִשְׁבִיל כְּבוֹד הַגְּבִירָה הָיָה בָּא. וְעַל כָּךְ הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָהּ, וּבָא אֵלֶיהָ לַהֲקִימָהּ וְלָתֵת לָהּ יָד וְלִזְקֹף אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בְּסוֹף גָּלוּת אֱדוֹם.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, אִם כָּךְ שֶׁבִּשְׁבִיל הַגְּבִירָה זֶה הָיָה, הֲרֵי בְּגָלוּת בָּבֶל הָיְתָה שָׁם הַגְּבִירָה, וְלָמָּה לֹא הָיָה כָּךְ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁהַזִּזְטָא גָּרַם, שֶׁנָּשְׂאוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת וְהִכְנִיסוּ אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ לְרָשׁוּת אַזֶּרֶת, וְלָכֵן נֶאֶבְדוּ מֵהֶם הַנִּסִּים וְהָאוֹתוֹת שֶׁרָאוּיִם הָיוּ לְהֵעָשׂוֹת לָהֶם, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ בְּגָלוּת מִצְרַיִם, שֶׁכֻּלָּם הָיוּ שִׁבְטֵי יָהּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְנְסוּ, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ.

בְּגָלוּת אֱדוֹם רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְכַּבֵּד בָּעוֹלָם וְלָבֹא הוּא לְהָקִים אֶת הַגְּבִירָה וּלְנַעֵר אוֹתָהּ מֵהֶעָפָר. אוֹי לְמִי שֶׁיִּמְצֵא שָׁם לְפָנָיו בְּשָׁעָה שֶׁיֹּאמַר (ישעיה נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם הִתְפַּתְּחִזִי מוֹסְרֵי צַוָּארֵךְ. מִי הוּא הַמֶּלֶךְ וְהָעָם שֶׁיַּעֲמֹד לְפָנָיו?

וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם מִפָּנָיו. אֱלִילֵי מִצְרַיִם, לֹא עַל עֵצִים וַאֲבָנִים נֶאֱמַר, אֶלָּא עַל כָּל אוֹתָם דְּרָגוֹת מְמֻנּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְעַל אוֹתָם הָעֲבוֹדוֹת הַתַּזְזִתּוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם, וּמִתְרַעֵם וְנִפְרָע מֵאוֹתָם עַמִּים.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים מִצְרַיִם יָרַד עַמִּי בָּרִאשֹׁנָה לָגוּר שָׁם וְאַשּׁוּר בְּאָפֶס עָשָׁקוֹ. תַּרְעֻמֹת שֶׁהִתְרַעֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַשּׁוּר, וְאָמַר, רְאוּ מַה עָשָׂה לִי אַשּׁוּר, שֶׁהֲרֵי בְּמִצְרַיִם שֶׁאֲנִי עָשִׂיתִי בָּהֶם כָּל אוֹתָם

הַדִּינִים, וְעַמִּי [הֵם] יָרְדוּ לְשָׁם לָדוּר בֵּינֵיהֶם, וְקִבְּלוּם הַמִּצְרִים בֵּינֵיהֶם, וְנָתְנוּ לָהֶם הַיָּפֶה שֶׁל הָאָרֶץ, אֶרֶץ גֹּשֶׁן. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵצִיקוּ לָהֶם בַּגָּלוּת, לֹא לָקְחוּ מֵהֶם אֶת הָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (שמות ט) רַק בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר שָׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וּמֵיטַב אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית מז) בְּמֵיטַב הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רַעְמְסֵס. וְעוֹד, שֶׁלֹּא הֶעֱבִירוּ מִשָּׁלָהֶם כְּלוּם, שֶׁכָּתוּב (שמות ט) וּמִמִּקְנֵה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', וְעִם כָּל זֶה נִדּוֹנוּ בְּכַמָּה דִינִים.

אֲבָל אַשּׁוּר בְּאֶפֶס עֲשָׂקוֹ, הִטִּיל אוֹתָם בְּאֶרֶץ שֶׁבְּסוֹף הָעוֹלָם, וְנָטַל אֶת אַרְצָם מֵהֶם. וּמָה הַמִּצְרִים שֶׁעָשׂוּ כָּל הַטּוֹבוֹת הַלָּלוּ לְיִשְׂרָאֵל נִדּוֹנוּ בְּכָל אוֹתָם דִּינִים – אַשּׁוּר וֶאֱדוֹם וּשְׁאָר הָעַמִּים שֶׁמְּצִיקִים לָהֶם, וְהוֹרְגִים אוֹתָם, וְנוֹטְלִים אֶת מָמוֹנָם, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְכַבֵּד אֶת שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לח) וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנוֹדַעְתִּי. שָׁם בְּמִצְרַיִם בְּמֶלֶךְ אֶחָד, וְכָאן בְּכָל מַלְכֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הֶרִים יָדָיו, וּבָכָה וְאָמַר, אוֹי לְמִי שֶׁיִּזְדַּמֵּן בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְאַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיִּזְדַּמֵּן בְּאוֹתוֹ זְמַן. אוֹי לְמִי שֶׁיִּזְדַּמֵּן בְּאוֹתוֹ זְמַן – מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִפְקֹד אֶת הָאֵילָה, יִסְתַּכֵּל מִי הֵם אוֹתָם שֶׁעָמְדוּ עִמָּהּ, בְּכָל אוֹתָם שֶׁנִּמְצָאִים עִמָּהּ, בְּכָל מַעֲשֵׂי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְלֹא יִמָּצֵא צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) וְאַבִּיט וְאֵין עוֹזֵר. וְכַמָּה צָרוֹת עַל צָרוֹת לְיִשְׂרָאֵל.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְדַּמֵּן וְיִמָּצֵא בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן – מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ שֶׁיַּעֲמֹד בְּאוֹתוֹ זְמַן בֶּאֱמוּנָה, יִזְכֶּה לְאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל שִׁמְזַת הַמֶּלֶךְ, וְעַל אוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב (זכריה יג) וּצְרַפְתִּים כִּצְרֹף אֶת הַכֶּסֶף וּבְחַנְתִּים כִּבְחֹן אֶת הַזָּהָב וְגוֹ'.

לְאַזַּר שֶׁאוֹתָן צָרוֹת יִתְעוֹרְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל, וְכָל הָעַמִּים וּמַלְכֵיהֶם יִתְיָעֲצוּ כְּאֶזֶד עֲלֵיהֶם, וּמְעוֹרְרִים כַּמָּה גְּזֵרוֹת רָעוֹת, וְכֻלָּם עוֹלִים בְּעֵצָה אַזַּת עֲלֵיהֶם, וְיָבֹאוּ צָרָה עַל צָרָה, אַזַּרוֹנוֹת מְשַׁכְּזוֹזוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת, אָז יִתְרָאֶה עַמּוּד אֵשׁ אֶזֶד עוֹמֵד מִלְמַעְלָה לְמַטָּה אַרְבָּעִים יוֹם, וְכָל עַמֵּי הָאָרֶץ רוֹאִים אוֹתוֹ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְעוֹרֵר מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לָצֵאת מִתּוֹךְ גַּן עֵדֶן מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קַ"ץ צִפּוֹ"ר, וְיִתְעוֹרֵר בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל. וְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיֵּצֵא לְשָׁם, יִתְרַגֵּז כָּל הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְזַבְּאִים בְּתוֹךְ מְעָרוֹת וּסְלָעִים שֶׁלֹּא יִזְּשְׁבוּ לְהִנָּצֵל, וְעַל אוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב (ישעיה ב) וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת צֻרִים וּבִמְזוּלוֹת עָפָר מִפְּנֵי פַּחַד ה' וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ בְּקוּמוֹ לַעֲרֹץ הָאָרֶץ.

מִפְּנֵי פַּחַד ה' – זֶהוּ אוֹתוֹ רֹגֶז שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ – זֶה מָשִׁיחַ. בְּקוּמוֹ לַעֲרֹץ הָאָרֶץ – כְּשֶׁיָּקוּם וְיִתְגַּלֶּה בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹם רִאשׁוֹן שֶׁנִּזְרַב בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְלָכֵן יִתְגַּלֶּה שָׁם רִאשׁוֹן לְכָל מָקוֹם, וּמִשָּׁם יְעוֹרֵר קְרָבוֹת לְכָל הָעוֹלָם.

אַזַּר אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁעַמּוּד יַעֲמֹד מֵאָרֶץ לַשָּׁמַיִם לְעֵינֵי כָּל הָעוֹלָם וְיִתְגַּלֶּה הַמָּשִׁיחַ, יָקוּם מִצַּד מִזְרָח כּוֹכָב אֶזְדֶּ לוֹהֵט בְּכָל הַגְּוָנִים, וְשִׁבְעָה כוֹכָבִים אֲזוֹרִים שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתוֹ הַכּוֹכָב, וַיַּעַרְכוּ בּוֹ קְרָב בְּכָל הַצְּדָדִים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם, עַד שִׁבְעִים יוֹם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם רוֹאִים.

וְאוֹתוֹ כּוֹכָב יַעֲרֹךְ בָּהֶם קְרָב בְּלַפִּידֵי אֵשׁ לוֹהֲטִים וְנוֹצְצִים לְכָל עֵבֶר, וּמַכֶּה בָּהֶם עַד שֶׁבּוֹלֵעַ אוֹתָם בְּכָל עֶרֶב וְעֶרֶב, וּבַיּוֹם מוֹצִיא אוֹתָם. וַיַּעַרְכוּ קְרָב לְעֵינֵי כָּל הָעוֹלָם, וְכֵן בְּכָל יוֹם עַד שִׁבְעִים יוֹם. לְאַזַּר שִׁבְעִים יוֹם יִגָּנֵז אוֹתוֹ כּוֹכָב, וְיִגָּנֵז הַמָּשִׁיחַ עַד שְׁנֵים עָשָׂר זְדָדִשִׁים, וַיְזַזֵּר אוֹתוֹ עַמּוּד אֵשׁ כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וּבוֹ יִגָּנֵז הַמָּשִׁיחַ, וְאוֹתוֹ עַמּוּד לֹא יִתָּרֵאֶה.

לְאַזַּר שְׁנֵים עָשָׂר זְדָדִשׁ יַעֲלוּ אֶת הַמָּשִׁיחַ בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד לְתוֹךְ הָרָקִיעַ, וְשָׁם יְקַבֵּל זִזֶּךְ וַעֲטָרַת מַלְכוּת. וּכְשֶׁיֵּרֵד, יִתָּרֵאֶה אוֹתוֹ עַמּוּד אֵשׁ כְּמוֹ מִקֹּדֶם לְעֵינֵי כָּל הָעוֹלָם, וְאַזַּר כָּךְ יִתְגַּלֶּה הַמָּשִׁיחַ, וְיִתְכַּנְּסוּ אֵלָיו עַמִּים רַבִּים, וְיעוֹרֵר קְרָבוֹת בְּכָל הָעוֹלָם. וּבְאוֹתוֹ זְמַן יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת גְּבוּרָתוֹ לְכָל עַמֵּי הָעוֹלָם, וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יִוָּדַע בְּכָל הָעוֹלָם, וְכָל מַלְכֵי הָעוֹלָם יִתְעוֹרְרוּ לְהִתְזַבֵּר לַעֲרֹךְ בּוֹ קְרָב.

וְכַמָּה [עַמִּים] מִפָּרִיצֵי הַיְּהוּדִים יִתְהַפְּכוּ לַזַּזַּר אֲלֵיהֶם, וְיָבֹאוּ עִמָּהֶם

לַעֲרֹךְ קְרָב עַל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְאָז יָזִשַׁךְ כָּל הָעוֹלָם זֻמְשָׁה עָשָׂר יוֹם, וְרַבִּים מֵעַם יִשְׂרָאֵל יָמוּתוּ בְּאוֹתוֹ וִזשָׁךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה ס) כִּי הִנֵּה הַוִזשָׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים.

פָּתַזז וְאָמַר, (דברים כב) כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ בְּכָל עֵץ אוֹ עַל הָאָרֶץ אֶפְרֹזִים אוֹ בֵיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת וְגוֹ', שַׁלֵּזַז תְּשַׁלַּזז אֶת הָאֵם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאַרְנוּ אוֹתוֹ, וְהוּא אָזָד מִמִּצְווֹת הַתּוֹרָה הַנֻּגָזוֹת, וְלָנוּ יֵשׁ בּוֹ סוֹדוֹת תּוֹרָה נֻּגָזִים, שְׁבִילִים וּדְרָכִים יְדוּעוֹת לַזַּבְּרִים בְּאוֹתָם שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם נְתִיבוֹת הַתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, אֶלְעָזָר, בִּזְמַן שֶׁיִּתְעוֹרֵר מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַז, כַּמָּה אוֹתוֹת וְנִסִּים אֲזַזִרִים יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם. בֹּא רְאֵה, בְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה יֵשׁ מָקוֹם אָזָד נֻּגָזוּ וְשָׁמוּר שֶׁלֹּא נוֹדַע, וְהוּא מְרֻקָּם בְּכַמָּה גְּוָנִים, וּבוֹ גְּנוּזִים אֶלֶף הֵיכָלוֹת שֶׁל כִּסּוּפִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּכָּנֵס בָּהֶם פָּרָט לַמָּשִׁיזַז, שֶׁהוּא עוֹמֵד תָּמִיד בְּגַן עֵדֶן.

וְכָל הַגָּן מֻקָּף בְּמֶרְכָּבוֹת רַבּוֹת שֶׁל צַדִּיקִים, וּמָשִׁיזַז עוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְעַל כַּמָּה זֲיָלוֹת וּמַזֲנוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת צַדִּיקִים שָׁם, וּבְרָאשָׁיו זֲדָשִׁים וְזַגִּים וְשַׁבָּתוֹת נִכְנָס מָשִׁיזַז לְאוֹתוֹ מָקוֹם לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּכָל אוֹתָם הֵיכָלוֹת.

לִפָּנַי וְלִפָּנִים מִכָּל אוֹתָם הֵיכָלוֹת יֵשׁ מָקוֹם אַזֵר טָמִיר וְנֻּגָזוּ שֶׁלֹּא נוֹדַע כְּלָל, וְנִקְרָא עֵדֶן, וְאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לָדַעַת אוֹתוֹ, וּמָשִׁיזַז נֻּגָזוּ בַּזוּץ סָבִיב אוֹתוֹ מָקוֹם, עַד שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ מָקוֹם אָזָד שֶׁנִּקְרָא קַן צִפּוֹר, וְהוּא מָקוֹם שֶׁמַּכְרִיזָה עָלָיו אוֹתָהּ צִפּוֹר שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת בְּגַן עֵדֶן בְּכָל יוֹם.

וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם רְקוּמִים דְּיוּקְנָאוֹת שֶׁל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁהִתְכַּנְּסוּ עַל יִשְׂרָאֵל לְהָרַע לָהֶם. נִכְנָס לְאוֹתוֹ מָקוֹם, מֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אֶת הָאָבוֹת שֶׁנִּכְנָסִים לְזֻרְבַּן בֵּית הָאֱלֹהִים, עַד שֶׁרוֹאֶה אֶת רָזִזל שֶׁדְּמוּעוֹתֶיהָ בְּפָנֶיהָ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנַזֵּם אוֹתָהּ, וְלֹא מַסְכִּימָה לְקַבֵּל תַּנְזוּמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) מֵאֲנָה לְהִנָּזֵם עַל בָּנֶיהָ. אָז מָשִׁיזַז מֵרִים קוֹלוֹ וּבוֹכֶה, וּמְזַדַּעֲזַע

כָּל גַּן הָעֵדֶן, וְכָל אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁשָּׁם גּוֹעִים וּבוֹכִים עִמּוֹ.

גּוֹעָה וּבוֹכָה פַּעַם שְׁנִיָּה, וּמְזַדַּעְזַעַ אוֹתוֹ רָקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי הַגָּן, אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת רִבּוֹא מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְתוֹךְ הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹמֵז לְאוֹתָהּ צִפּוֹר, וְנִכְנֶסֶת לְאוֹתוֹ גַּן שָׁלָהּ וְיוֹשֶׁבֶת אֵצֶל הַמָּשִׁיחַ, וְקוֹרֵא מַה שֶּׁקּוֹרֵא, וּמִתְעוֹרֵר מַה שֶּׁמִּתְעוֹרֵר.

עַד שֶׁמִּתּוֹךְ הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ נִקְרָא שָׁלֹשׁ פְּעָמִים אוֹתוֹ גַּן צִפּוֹר, וְהַמָּשִׁיחַ, וְכֻלָּם עוֹלִים לְמַעְלָה, וּמַשְׁבִּיעַ אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר מַלְכוּת הָרִשְׁעָה מִן הָעוֹלָם עַל יְדֵי הַמָּשִׁיחַ וְלִנְקֹם אֶת נִקְמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. וְשָׁב אוֹתוֹ גַּן צִפּוֹר וְהַמָּשִׁיחַ לִמְקוֹמוֹ, וְשָׁב הַמָּשִׁיחַ וְנִגְנָז לְתוֹךְ אוֹתוֹ מָקוֹם כְּמוֹ מִקֶּדֶם.

וּבִזְמַן שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתַקֵּן אֶת הָעוֹלָמוֹת וּמְאִירוֹת אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ בִּשְׁלֵמוּת, יו״ד בְּהֵ״א [לְתַקֵּן] וָא״ו בְּהֵ״א, לִהְיוֹת הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת אֲזַזַת, אָז יִתְעוֹרֵר כּוֹכָב אָזַד מַפָּזִיד בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ כְּגוֹן אַרְגָּמָן, לוֹהֵט וְנוֹצֵץ בַּיּוֹם לְעֵינֵי כָּל הָעוֹלָם.

וְתָקוּם שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ אֲזַזַת מִצַּד צָפוֹן, תּוֹךְ הָרָקִיעַ, וְתָקוּם זֶה כְּנֶגֶד זֶה אַרְבָּעִים יוֹם, וְיִבָּהֲלוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. לְסוֹף אַרְבָּעִים יוֹם יַעַרְכוּ קְרָב הַכּוֹכָב וְהַשַּׁלְהֶבֶת לְעֵינֵי הַכֹּל, וְתִתְפַּשֵּׁט אוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת בִּשְׁרַפַּת אֵשׁ מִצַּד הַצָּפוֹן, תּוֹךְ הָרָקִיעַ, וְיַזְשֵׁב לִבְלֹעַ אוֹתוֹ כּוֹכָב, וְכַמָּה שַׁלִּיטִים וּמְלָכִים וְאֻמּוֹת וְעַמִּים יִתְבַּהֲלוּ מִזֶּה.

אָז יִסְתַּלֵּק אוֹתוֹ כּוֹכָב לְצַד דָּרוֹם וְיִשְׁלֹט עַל אוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת, וְאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת תִּבְלַע מְעַט מְעַט בָּרָקִיעַ מִלְּפָנָיו אוֹתוֹ כּוֹכָב, עַד שֶׁלֹּא תֵּרָאֶה כְּלָל. אָז אוֹתוֹ כּוֹכָב יַעֲשֶׂה דְּרָכִים בָּרָקִיעַ בִּשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים, וְעוֹמְדִים אוֹתָם אוֹרוֹת בָּרָקִיעַ שְׁנַיִם עָשָׂר יָמִים נוֹסָפִים.

אֲזַזַר שְׁנַיִם עָשָׂר יָמִים נוֹסָפִים יְזַדַּעְזְעוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְיָזְשַׁךְ הַשָּׁמֶשׁ בַּזְּצוֹת הַיּוֹם, כְּמוֹ שֶׁנָּזְשַׁךְ בַּיּוֹם שֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עַד שֶׁלֹּא יֵרָאוּ שָׁמַיִם

וָאָרֶץ. וְיִתְעוֹרֵר קוֹל אֶזֶד בִּרְעָמִים וּבְרָקִים, וְתִתְזַלְזֵל הָאָרֶץ מֵאוֹתוֹ קוֹל, וְכַמָּה זְיָלוֹת וּמַזָּנוֹת יָמוּתוּ מִמֶּנּוּ.

וְאוֹתוֹ יוֹם תִּתְעוֹרֵר בָּעִיר רוֹמִי רַבָּתִי שַׂלְהֶבֶת אֵשׁ אַזַּת, בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁיִּתְעוֹרֵר בְּכָל הָעוֹלָם, וְיִשְׂרֹף כַּמָּה מִגְדָּלִים וְכַמָּה הֵיכָלוֹת, וְכַמָּה מִגְדָּלִים יִפָּלוּ, וְכַמָּה גְּדוֹלִים וְשָׂרִים יִפָּלוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם, וְכֻלָּם יִתְכַּנְּסוּ עָלֶיהָ לְרַע, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוּכְלוּ (יַזְזִשְׁבוּ) לְהַנָּצֵל.

מֵאוֹתוֹ יוֹם וְעַד שְׁנַיִם עָשָׂר זְדָדְשִׁים יִתְיַעֲצוּ כָּל הַמְּלָכִים וְיִגְּזְרוּ כַּמָּה גְּזֵרוֹת וְכַמָּה שְׁמָדוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, וַיַּצְלִיזוּ בָהֶם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּהְיֶה שָׁם וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם, וְכָל הָעוֹלָם יִהְיֶה בְּעֵרְבּוּבְיָה גְּדוֹלָה.

לְסוֹף שְׁנַיִם עָשָׂר זְדָדְשִׁים יָקוּם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל, זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ שֶׁיִּתְעוֹרֵר תּוֹךְ גַּן הָעֵדֶן, וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים יְעַטְּרוּ אוֹתוֹ שָׁם, וַיַּזְגְּרוּ לוֹ כְּלֵי זַיִן בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת שֶׁל כֵּלִים שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וְקוֹל יִתְפּוֹצֵץ בְּעַנְפֵי עֲצֵי הַגָּן, קוֹרֵא בְּזַזִיל וְאוֹמֵר: הִתְעוֹרְרוּ קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, קוּמוּ מִלְפָנֵי הַמָּשִׁיזַ, הֲרֵי זְמַן שֶׁתִּתְזַוֵּג אִשָּׁה בְּבַעְלָהּ, וּבַעְלָהּ רוֹצֶה לִנְקֹם לָהּ נְקָמוֹת בָּעוֹלָם וְלַהֲקִימָהּ, וּלְנַעֵר אוֹתָהּ מִן הֶעָפָר.

אָז יָקוּמוּ כֻּלָּם וַיַּזְגְּרוּ אוֹתוֹ כְּמוֹ מִקֶּדֶם בִּכְלֵי זֵינוֹ. אַבְרָהָם מִימִינוֹ, יִצְזָק מִשְּׂמֹאלוֹ, יַעֲקֹב לְפָנָיו. מֹשֶׁה רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן עַל כָּל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הוֹלֵךְ וְרוֹקֵד בְּתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן.

כֵּיוָן שֶׁנִּתְקָן מָשִׁיזַ עַל יְדֵי צַדִּיקֵי גַּן הָעֵדֶן, יִכָּנֵס לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קַ״ן צִפּוֹ״ר כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְרוֹאֶה שָׁם אוֹתוֹ דְּיוּקָן שֶׁל זְרֻבָּבֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁנֶּהֱרָגוּ בּוֹ, וְאָז נוֹטֵל מִשָּׁם (עֲשָׂרָה) לְבוּשִׁים, וְהֵם (נִקְרָאִים) עֲשָׂרָה לְבוּשֵׁי קְנָאָה, וְיִגָּנֵז שָׁם אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה כְּלָל.

לְסוֹף אַרְבָּעִים יוֹם קוֹל אֶזֶד יִתְעוֹרֵר, וְיִקָּרֵא מִתּוֹךְ הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, אוֹתוֹ קַ״ן צִפּוֹ״ר בַּמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיזַ שֶׁנִּגְנַז בּוֹ, וְאָז מַעֲלִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ מִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ נְקָמָה וְזָגוֹר כְּלֵי קְרָב, נוֹטֵל

אוֹתוֹ וּמְנַשֵּׁק אוֹתוֹ עַל רֹאשׁוֹ.

אָז מְזַדַּעְזְעִים שִׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים, וְרוֹמְזוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְרָקִיעַ אֶזְוָד מֵאוֹתָם שֶׁהָיוּ גְּנוּזִים מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וּמוֹצִיא מֵהֵיכָל אֶזְוָד שֶׁבְּאוֹתוֹ רָקִיעַ כֶּתֶר זָקוּק אֶזְוָד, מְזֻזָּקָק בַּשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים. בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה הִתְעַטֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם, לִטֹּל נְקָמוֹת מִכָּל מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה וְפָרָשָׁיו, וּמְעַטֵּר אֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזָ בָּהּ.

כֵּיוָן שֶׁהִתְעַטֵּר וְהִתְתַּקֵּן בְּכָל הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ, נוֹטֵל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְנַשֵּׁק אוֹתוֹ כְּמוֹ מִקֶּדֶם. מִי רָאָה מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת וּמַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ מַתָּנוֹת וּמוֹתָרוֹת רַבּוֹת, וְיִתְעַטֵּר מִכֻּלָּם.

נִכְנָס לְשָׁם לְהֵיכָל אֶזְוָד, וְרוֹאֶה כָּל אוֹתָם מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרָאִים אֲבֵלֵי צִיּוֹן, אוֹתָם שֶׁבָּכוּ עַל זֶרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּבוֹכִים תָּמִיד, וְהֵם נוֹתְנִים לוֹ לִבּוּשׁ אָדֹם אֶזְוָד לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹנֵז אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ קַן צִפּוֹר, וּמִתְכַּסֶּה שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם.

לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, בְּאוֹתוֹ קַן צִפּוֹר, יֵרֵד מְעַטֵּר בְּכָל אוֹתָם תִּקּוּנִים מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, כַּמָּה מַזָּנוֹת קְדוֹשִׁים סְבִיבוֹ, וְיִרְאוּ כָּל הָעוֹלָם אוֹר אֶזְוָד תָּלוּי מֵהָרָקִיעַ לָאָרֶץ, וְיַעֲמֹד שִׁבְעָה יָמִים, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יִתְמְהוּ וְיִבָּהֲלוּ, וְלֹא יֵדְעוּ כְּלָל, פָּרַט לְאוֹתָם וְזַכָּאִים שֶׁיּוֹדְעִים בַּסּוֹדוֹת הַלָּלוּ, אַשְׁרֵי וֵזְלָקָם.

וְכָל אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים יִתְיַצֵּב (יִתְעַטֵּר) בָּאָרֶץ בְּאוֹתוֹ קַ"ן צִפּוֹ"ר. בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בַּדֶּרֶךְ, זוֹ קְבוּרַת רָזִאל שֶׁעוֹמֶדֶת בְּפָרַשַׁת דְּרָכִים. וְיַבַּשֵּׁר לָהּ וְיַזְמֵם אוֹתָהּ, וְאָז תְּקַבֵּל תַּנְזוּמִים, וְתָקוּם וּתְנַשֵּׁק אוֹתוֹ.

אַזַר כָּךְ יָקוּם אוֹתוֹ אוֹר מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, וְשׁוֹרֶה בִּירִיזוֹ עִיר הָאֵילָנוֹת. בְּכָל עֵץ – זֶה יְרִיזוֹ. אוֹ עַל הָאָרֶץ – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. וְיִהְיֶה גָּנוּז בְּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל קַ"ן צִפּוֹ"ר שְׁנַיִם עָשָׂר וְזַדָּשׁ.

אַזַר שְׁנַיִם עָשָׂר וְזַדָּשׁ יְזַדְּקֵף אוֹתוֹ אוֹר בֵּין שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְיִשָּׂרֶה בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל, שָׁשָׁם הָיְתָה רֵאשִׁית גָּלוּת יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם יִתְגַּלֶּה מֵאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל קַן

צְפוֹר, וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ. וְאוֹתוֹ יוֹם תִּוָּדַעְוַע כָּל הָאָרֶץ כְּמוֹ מִקֶּדֶם מִסּוֹף הַשָּׁמַיִם עַד סוֹף הַשָּׁמַיִם, וְאָז יִרְאוּ [יֵדְעוּ] כָּל הָעוֹלָם שֶׁהֲרֵי הִתְגַּלָּה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל.

וְיִתְכַּנְּסוּ אֵלָיו כָּל אֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְהֵם מְעַטִּים בָּעוֹלָם. וּבִזְכוּת תֵּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן יִתְוַוֵּדְּ כּוֹזוֹ לְהִתְגַּבֵּר, וְסוֹד זֶה אֶפְרוֹזִים. וְאִם לֹא יִמָּצְאוּ אֵלּוּ, הֲרֵי תֵּינוֹקוֹת שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּתַקָּף אִמָּם וְיוֹנְקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כוז) גְּמוּלֵי מֵחָלָב עַתִּיקֵי מִשָּׁדָיִם. וְהַיְנוּ אוֹ בֵּיצִים, שֶׁבִּשְׁבִיל אֵלֶּה שׁוֹרָה שְׁכִינָה עִם יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת.

שֶׁהֲרֵי מְעַטִּים הַזְּכָמִים שֶׁיִּמָּצְאוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְהַיְנוּ (דברים כב) וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרוֹזִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים, לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים, [שֶׁהֲרֵי בּוֹ לֹא עוֹמֵד הַדָּבָר לְהוֹצִיא מִן הַגָּלוּת אֶלָּא בַּמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. שֶׁכֵּיוָן שֶׁהֵם יְלָדִים וְתֵינוֹקוֹת, נוֹתְנִים תַּקָּף לְמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. אָז הָאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם, מִתְעוֹרֶרֶת לְגַבֵּי בַּעְלָהּ] וְיִתְעַכֵּב [כָּךְ] עַד שְׁנֵים עָשָׂר וְזָדָשִׁים אֲוִזְרִים. אַוְזִר כָּךְ יָבֹא בַּעְלָהּ וְיִקַּח אוֹתָהּ מֵהֶעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ט) אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת.

בְּאוֹתוֹ יוֹם מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יַתְוִזיל וְיִכָּנֵס הַגָּלוּת מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל) אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמָיִם וְגוֹ'. מֵאוֹתוֹ יוֹם כָּל הָאוֹתוֹת וְהַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, יַעֲשֶׂה אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ תִּמְצָא בְּסוֹד שֶׁל שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְעַד שֶׁהַנְּסִים הַלָּלוּ לֹא יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם, לֹא יִשְׁתַּלֵּם סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְלֹא תִּתְעוֹרֵר לְאַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בִּצְבָאוֹת. בִּצְבָאוֹת – זֶה מֶלֶךְ (הַמָּשִׁיחַ) שֶׁנִּקְרָא צְבָאוֹת. אוֹ בְּאַיָּלוֹת הַשָּׂדֶה – שְׁאָר הַזְּוָיָלוֹת וְהַמַּזָּנוֹת

שֶׁלְּמַטָּה. אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה – זֶה יָמִין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא אַהֲבָ"ה. עַד שֶׁתֶּחְפָּץ – אוֹתָהּ שֶׁשּׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר, וְיִהְיֶה רְצוֹן הַמֶּלֶךְ בָּהּ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוּכָּה לְאוֹתוֹ דּוֹר. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הֵרִים יָדָיו בִּתְפִלָּה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אַזְהֲרֵי שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, בָּאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְרַבִּי אַבָּא וְיָשְׁבוּ לְפָנָיו. עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים לְפָנָיו, רָאוּ אוֹר יוֹם אֶזְדַּ שֶׁנָּזוֹשָׁךְ וְנִשְׁקָע צְנוֹר (צְרוֹר) אֶזְדַּ שֶׁל שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ בְּתוֹךְ הַיָּם שֶׁל טְבֶרְיָה, וְהִזְדַּעֲזַע כָּל אוֹתוֹ מָקוֹם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי עַכְשָׁיו הוּא זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִזְכָּר בִּבְנָיו וּמוֹרִיד שְׁתֵּי דְּמָעוֹת לַיָּם הַגָּדוֹל, וְכַאֲשֶׁר יוֹרְדוֹת, הֵן פּוֹגְעוֹת בַּצְּנוֹר הַזֶּה שֶׁל שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ, וְיִשְׁתַּקְּעוּ זֶה בָּזֶה בַּיָּם. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבָכוּ הַזְּוֵבְרִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ בְּסוֹדוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּסֵתֶר הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלּוֹ אֶל בָּנָיו, אֲבָל עַכְשָׁיו יֵשׁ לִי לְגַלּוֹת מַה שֶּׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת לְשׁוּם אָדָם אַזֵּר לְגַלּוֹת, אֶלָּא זְכוּת הַדּוֹר הַזֶּה תַּעֲמִיד אֶת הָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וּלְרַבִּי אַבָּא, עִמְדוּ בְּעָמְדְכֶם. קָמוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן פַּעַם אַזֵּרֵת וְאָמַר, אוֹי מִי יַעֲמֹד בְּמַה שֶּׁאָמַרְתִּי (שֶׁרָאִיתִי) שֶׁתִּתְמַשֵּׁךְ הַגָּלוּת, מִי יָכוֹל לִסְבֹּל?

אַף הוּא קָם וְאָמַר, (עמוס ט) ה' אֱלֹהֵינוּ בְּעָלוֹנוּ אֲדֹנִים זוּלָתֶךָ לְבַד בְּךָ נַזְכִּיר שְׁמֶךָ. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ, אֲבָל בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ סוֹד עֶלְיוֹן בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה. ה' אֱלֹהֵינוּ – זֶהוּ רֵאשִׁית הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים, מָקוֹם שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאִים כָּל הָאוֹרוֹת שֶׁל כָּל הַגְּרוֹת כֻּלָּם לְהַדְלִיק, וְשָׁם תָּלוּי כָּל סוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁם זֶה שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל.

בְּעָלוֹנוּ אֲדֹנִים זוּלָתֶךָ – שֶׁהֲרֵי עַל עַם יִשְׂרָאֵל אֵין מִי שֶׁשּׁוֹלֵט עָלָיו פָּרָט לַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, וְעַכְשָׁו בַּגָּלוּת שׁוֹלֵט עָלָיו הַצַּד הָאַזֵּר.

לְבַד בְּ"ךָ נַזְכִּיר שְׁמֶךָ – סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם

אוֹתִיּוֹת, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מִתְבָּרֶכֶת אֶלָּא מִתּוֹךְ שֵׁם זֶה שֶׁנִּקְרָא בְּךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ. (בראשית מוז) בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל. כִּי בְּךָ אָרוּץ גְּדוּד. וּבְזְמַן שֶׁנִּמְצֵאת שְׁלֵמוּת, לֹא הָיָה נִפְרָד זֶה מִזֶּה, וְאָסוּר לְהַפְרִיד זֶה מִזֶּה, אִשָּׁה מִבַּעְלָהּ, לֹא בְּרַעְיוֹנוֹת וְלֹא בְּאַזְכָּרָה, כְּדֵי לֹא לְהַרְאוֹת פֵּרוּד, וְעַכְשָׁיו בַּגָּלוּת נִמְצָא פֵּרוּד, שֶׁמִּתּוֹךְ צָרָה שֶׁל כָּל זְמַן וּזְמַן אָנוּ עוֹשִׂים פֵּרוּד לְהַזְכִּיר אוֹתוֹ שֵׁם, פָּרַט לְבַעְלָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא שׁוֹכֶבֶת לָעָפָר, וְהַיְנוּ לְבַד בְּךָ נַזְכִּיר שִׁמְךָ.

פָּרַט לְבַעְלָהּ, אָנוּ זוֹכְרִים שֵׁם זֶה בְּפֵרוּד מִשּׁוּם שֶׁאָנוּ רְזוּקִים מִמֶּנּוּ וַאֲזֵרִים שׁוֹלְטִים עָלֵינוּ, וְשִׁמְךָ הוּא בְּפֵרוּד מִן הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא בְּךָ, וְזֶה בִּימֵי הַגָּלוּת.

מִשּׁוּם שֶׁגָּלוּת רִאשׁוֹנָה הָיְתָה מִבֵּית רִאשׁוֹן, וּבֵית רִאשׁוֹן הוּא סוֹד שֶׁל ה׳ רִאשׁוֹנָה, וּכְנֶגֶד שִׁבְעִים שָׁנָה שֶׁלָּהּ גָּלוּת שֶׁל בֵּית רִאשׁוֹן הָיְתָה שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאוֹתָם שִׁבְעָה שָׁנָה לֹא נִמְצֵאת הָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם, וְהָיָה פֵּרוּד מִן הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן, סוֹד שֶׁל ה׳ הָעֶלְיוֹנָה. וְאָז יו״ד, סוֹד עֶלְיוֹן, הִתְעַלָּה לְמַעְלָה לְמַעְלָה לְאֵין סוֹף, וְהַבַּיִת הָרִאשׁוֹן הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ לֹא הִגְבִּיעַ גְּבִיעַת מַיִם זַיִּים, שֶׁהֲרֵי מְקוֹרָהּ הִסְתַּלֵּק.

וְהִיא שִׁבְעִים שָׁנָה בַּגָּלוּת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִקְרֵאת שֶׁבַע שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ו) וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים. וְאִם תֹּאמַר שֶׁשִּׁלְטָה מַלְכוּת בָּבֶל לְמַעְלָה בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה – זֹאת וְזֹאת לִילָה. אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, הָאוֹר וּגְבִיעַת הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה (בִּינָה) הָיָה מֵאִיר וְיוֹרֵד לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁזָּזְטָאוּ יִשְׂרָאֵל וְנֶחֱרַב הַמִּקְדָּשׁ וְשָׁלְטָה מַלְכוּת בָּבֶל, הָיָה מְכַסֶּה וּמַזְשִׁיךְ אוֹתוֹ אוֹר, וְהַתַּזְזִתּוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים לֹא הָיוּ מְאִירִים.

כֵּיוָן שֶׁהַתַּזְזִתּוֹנִים לֹא הָיוּ מְאִירִים, מִשּׁוּם (מִתּוֹךְ) שִׁלְטוֹן מַלְכוּת בָּבֶל, הִסְתַּלֵּק אוֹתוֹ אוֹר, וְאוֹתוֹ מַעְיָן עֶלְיוֹן שֶׁהָיָה נוֹבֵעַ סוֹד שֶׁל י׳ הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה לְאֵין סוֹף, אָז אוֹתָם שִׁבְעִים שָׁנָה לֹא הָיוּ מְאִירִים, מִשּׁוּם אוֹתוֹ אוֹר

שֶׁנִּמְנָע. וְזוֹהִי וַדַּאי גָּלוּת שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה.

כֵּיוָן שֶׁהָעֲבַר שִׁלְטוֹן בָּבֶל, וְהִתְזִילָה ה״א תַּזְוִתוֹנָה לְהָאִיר, לֹא כָּל יִשְׂרָאֵל זָזְרוּ לְהִטָּהֵר (לִשְׁלֹט) לִהְיוֹת סְגֻלָּה שְׁלֵמָה כְּמוֹ מִקֶּדֶם, אֶלָּא מְעַט מְעַט [בְּעִרְבּוּבְיָה], וְכֵיוָן שֶׁלֹּא נִמְצְאָה שְׁלֵמוּת, [וְשָׁרְתָה ה״א תַּזְוִתוֹנָה לִשְׁלֹט) אָז י׳, מַעְיָן עֶלְיוֹן, לֹא יָרַד כָּל כָּךְ לְהָאִיר כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִקֶּדֶם, אֶלָּא לְאַט לְאַט בְּעִרְבּוּבְיָה, שֶׁלֹּא הָיוּ טְהוֹרִים כְּמוֹ קֶדֶם כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וְעַל כָּךְ מַעְיָן הָעֶלְיוֹן לֹא נוֹבֵעַ וְלֹא מֵאִיר, אֶלָּא שֶׁזָּזַר לְהָאִיר מְעַט מְעַט מִתּוֹךְ דַּזַּק [שֶׁל הַשְׁמאל] שֶׁל הַשֵּׁם (שֶׁל גָּלוּת וְהַדִּין).

וְלָכֵן הִתְגָּרוּ בְּיִשְׂרָאֵל קְרָבוֹת רַבִּים, עַד שֶׁהַזּוֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ, וְה׳ הַתַּזְוִתוֹנָה נָזוֹשְׁכָה וְנָפְלָה לָאָרֶץ, וְהַמַּעְיָן הָעֶלְיוֹן הִסְתַּלֵּק כְּמוֹ מִקֶּדֶם, מִשּׁוּם שֶׁמַּלְכוּת אֱדוֹם הִתְזַזְקָה, וְיִשְׂרָאֵל זָזְרוּ לְסִרְזוֹנָם.

וְעַל ה׳ הַזֹּאת בַּיִת שֵׁנִי נָזֻרַב, וְכָל אוֹתָם תְּרֵיסַר שְׁבָטִים שֶׁלָּהּ כְּזֻזְשְׁבוֹן מַזְנוֹתֵיהֶם הֵם בַּגָּלוּת שֶׁל מַלְכוּת אֱדוֹם, וְהַמַּעְיָן הָעֶלְיוֹן הִסְתַּלֵּק מֵאוֹתוֹ מַעְיָן שֶׁעָמַד עָלֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבָד. אָבַד אוֹתוֹ מַעְיָן שֶׁל מָקוֹר עֶלְיוֹן שֶׁהָיָה שׁוֹפֵעַ וּמוֹשֵׁךְ מִלְמַעְלָה. (קְרָבוֹת גְּדוֹלִים וּמַלְכוּת יָוָן שָׁלְטָה עֲלֵיהֶם, וּלְאַזַּר שֶׁזָּזְרוּ בְּתִשׁוּבָה, הִתְזַזְקוּ עֲלֵיהֶם וְהִתְקִיפוּ אוֹתָם, וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל זָזְרוּ לְסִרְזוֹנָם, מַלְכוּת אֱדוֹם הִתְזַזְקָה וּבַיִת שֵׁנִי נָזֻרַב, וְה״א תַּזְוִתוֹנָה נָזוֹשְׁכָה וְנָפְלָה לָאָרֶץ, וְהַמַּעְיָן הָעֶלְיוֹן נִסְתַּלֵּק מֵאוֹתוֹ מַעְיָן שֶׁעוֹמֵד עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַצַּדִּיק אָבָד. אָבַד אוֹתוֹ מַעְיָן שֶׁל הַמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁהָיָה שׁוֹפֵךְ וּמוֹשֵׁךְ עָלָיו מִלְמַעְלָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזּוֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ).

וְאָז הָיָה פָּרוּד בְּה״א, בַּיִת שֵׁנִי, וְהִיא בְּגָלוּת אֱדוֹם, בְּכָל אוֹתָם תְּרֵיסַר שְׁבָטִים (שֶׁלָּהּ) וּמַזְנוֹת שֶׁלָּהֶם, שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים עוֹלִים לְזֻזְשְׁבוֹן גָּדוֹל, וְעַל שֶׁסּוֹד (וְעַל זֶה סוֹד) שֶׁל ה׳ הָיָה בָּהֶם בְּכָל אוֹתוֹ (וְעַל זֶה סוֹד שֶׁל ה׳ בְּכָל אוֹתוֹ) זֻזְשְׁבוֹן, (זוֹשֶׁךְ) נִמְשְׁכָה הַגָּלוּת.

סוֹד הַסּוֹדוֹת לִזְכֵּי הַלֵּב נִמְסָר. עֲשָׂרָה שְׁבָטִים אֶלֶף שָׁנִים, שְׁנֵי שְׁבָטִים

מֵאתַיִם שָׁנָה. הִתְוַוְּילוּ הַדְּמָעוֹת לִפָּל, פָּתַח וְאָמַר, (איכה א) בָּכֹה תִבְכֶּה בַּלַּיְלָה וְדִמְעָתָהּ עַל לֶחֱיָהּ. לְסוֹף שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים שֶׁל הַגָּלוּת, הַלַּיְלָה נָזוּשָׁךְ לְיִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר וָא"ו לִזְמַן שִׁשִּׁים וְשֵׁשׁ שָׁנָה.

לְאַוַּר שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהֵם אֶלֶף וּמָאתַיִם שְׁנוֹת גָּלוּת, וְאַוַּר שִׁשִּׁים וְשֵׁשׁ שָׁנָה בְּזוּשָׁךְ הַלַּיְלָה, אָז (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב. זוֹ הִתְעוֹרְרוּת הָאוֹת ו', שֶׁהִיא נֶפֶשׁ שֶׁל בֵּית יַעֲקֹב. וְסוֹד זֶה – (בראשית מו) כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה וְגוֹ' שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ. וְהוּא ו', נֶפֶשׁ שֶׁל בַּיִת שֵׁנִי, סוֹד שֶׁל ה' תַּזְוִתוֹנָה, וֶזֶה ו' סוֹד שֶׁל שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ. שִׁשִּׁים – לְהִתְעוֹרְרוּת יַעֲקֹב, וָשֵׁשׁ – לְהִתְעוֹרְרוּת יוֹסֵף. וְלָכֵן הוּא ו"ו, שֶׁהֵם שְׁנַיִם בְּזִוּוּג אָזוֹד וְסוֹד אָזוֹד.

מִשָּׁם וָהָלְאָה יִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתָם נִסִּים וְאוֹתוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, וְיִתְעוֹרְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל אוֹתָן צָרוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, וְאָז ◌ֹ– (וְסוֹד זֶה) וְאַף אֶת בְּרִיתִי יְצְוָזק. אַוַּר כָּךְ יַעֲרֹךְ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיזַ קְרָבוֹת בְּכָל הָעוֹלָם בִּימִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּזַ. אָז, וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר, וְאַוַּר כָּךְ וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר, זוֹ ה' אַוַּרוֹנָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְוָד וּשְׁמוֹ אֶזְוָד.

לְסוֹף שִׁשִּׁים וְשֵׁשׁ שָׁנִים אֲוַּרוֹת, שֶׁהֵם מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים, יֵרָאוּ אוֹתִיּוֹת בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ זַקוּקִים בִּשְׁלֵמוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה כָּרָאוּי, וְסוֹד זֶה ה"ה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה, וְכָל אוֹתָן דְּרָכִים שֶׁהֵם שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים הַכְּלוּלוֹת בַּסּוֹד שֶׁל אוֹת ו', הו"ה, (יוה"ה) סוֹד שֶׁל שְׁלֵמוּת מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם.

לְסוֹף מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים אֲוַּרוֹת יִתְקַיֵּם, לֶאֱוֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ, וְיִנָּעֲרוּ הָרְשָׁעִים מִמֶּנָּה, וְתִטָּהֵר הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְעוֹרֵר אֶת הַמֵּתִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְיָקוּמוּ זַזָיְלוֹת זַזָיְלוֹת בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל.

וְאָז יִתְעוֹרֵר סֵתֶר הַמַּעְיָן הָעֶלְיוֹן אוֹת י', וְיִתְקַיְּמוּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים בִּשְׁלֵמוּת לְהַשְׁפִּיעַ לְמַטָּה, וְכָל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יִתְקַיְּמוּ בְּקִיּוּמָם יהו"ה, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הָיוּ בִּשְׁלֵמוּת. עַד הַזְּמַן שֶׁיַּשְׁפִּיעַ וְיַמְשִׁיךְ אוֹתוֹ מַעְיָן עֶלְיוֹן

בְּזִבּוּר הָאוֹתִיּוֹת לְתוֹךְ ה׳ (ו״ה) אַזְרוֹנָה, וְזֶהוּ לְסוֹף תַּשְׁלוּם מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְאַרְבַּע שָׁנִים אֲזֵרוֹת שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ. וְיִתְעוֹרְרוּ שְׁאָר מֵתֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבִּשְׁאָר הָאֲרָצוֹת.

שֶׁיִּמָּצֵא כָּל זֶה בְּזֶוְשְׁבּוֹן זז״ת, שֶׁהִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם וְיִתְבַּשֵּׁם, וְיַעֲבֹר הַצַּד הָאַזֵּר [הַנָּזוּשׁ הָרָע] מִן הָעוֹלָם. וְהֵ״א תַּזְוִתוֹנָה תִּתְמַלֵּא מִתּוֹךְ הַמַּעְיָן הָעֶלְיוֹן, וְתִתְעַטֵּר וְתָאִיר בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז כָּתוּב (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם.

עַד שֶׁתִּהְיֶה שַׁבָּת לַה׳ לִלְקֹט נְפָשׁוֹת בְּתַעֲנוּגֵי קְדֻשָּׁה, [זוֹ ה׳ אַזְרוֹנָה] כָּל אוֹתוֹ אֶלֶף שְׁבִיעִי, וְזוֹהִי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רוּזוֹת קְדוּשׁוֹת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, לְהִתְלַבֵּשׁ אַזַּר שַׁבָּת בְּגוּפוֹת אֲזֵרִים קְדוֹשִׁים, לְהַקְרִא קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. עַד כָּאן דִּבְרֵי סוֹדוֹת נִסְתָּרִים.

וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדָשׁ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּכָל יוֹם עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַלְאָכִים שְׁלוּזִים עַל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּזוֹת. עָשָׂה לֹא כָתוּב, אֶלָּא עוֹשֶׂה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם עוֹשֶׂה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן הִתְמַנָּה מְמֻנֶּה אֶזֶד עַל מִצְרַיִם, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדָשׁ, זָדָשׁ וַדַּאי.

אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף, שֶׁהָרִי מִמָּקוֹם שֶׁל פָּרוּד הָיוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד. וְהָרִאשׁוֹן מֵאוֹתוֹ הַפָּרוּד הוּא נָהָר מִצְרַיִם, וְלָכֵן אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף, מָקוֹם שֶׁכָּל הַיְזוּד שׁוֹרֶה בּוֹ, שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְהִקְדִּימוּ לָלֶכֶת בָּאוֹר. רָאוּ כּוֹכָב אֶזֶד שֶׁהָיָה רָץ מִצַּד זֶה, וְכוֹכָב אַזַּר מִצַּד זֶה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עַכְשָׁו הִגִּיעַ זְמַן שֶׁל כּוֹכְבֵי הַבֹּקֶר לְשַׁבְּזֵז אֶת אֲדוֹנָם, וְהֵם רָצִים מְפֻזָּד וְאֵימַת רִבּוֹנָם לְשַׁבְּזֵז וּלְזַמֵּר לוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם בְּיִזּוּד אֶזֶד מְשַׁבְּזִים אוֹתוֹ.

פָּתַז וְאָמַר, (תהלים כב) לַמְנַצֵּז עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁזַר מִזְמוֹר לְדָוִד. אַיֶּלֶת

הַשַּׁחַר – שֶׁכְּשֶׁמֵּאִירִים פָּנֵי הַמִּזְרָח וְנִפְרָד זִיקָּהּ הַלַּיְלָה, יֵשׁ מְמַעֲטִין אֲזוֹד לְצַד מִזְרָח, וּמוֹשֵׁךְ זִוּוּט אֲזוֹד שֶׁל זִיקָּהּ לְצַד דָּרוֹם, עַד שֶׁבָּא וְיוֹצֵא הַשֶּׁמֶשׁ, וּבוֹקֵעַ בְּאוֹתָם זַלוֹנֵי הָרָקִיעַ וּמֵאִיר לָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ זִוּוּט מַפְרִיד אֶת זִיקָּהּ הַלַּיְלָה.

אָז בָּאָה אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, וּבָא אוֹר שָׁחוֹר בְּקַדְרוּת לְהִתְזַהֵר בַּיּוֹם, וּמֵאִיר הַיּוֹם. וְאוֹר הַיּוֹם כָּלוּל וְשָׁאוּב בְּתוֹכוֹ אֶת אוֹתָהּ הָאַיֶּלֶת. וְעַל הָאַיֶּלֶת הַזֹּאת, כְּשֶׁנִּפְרָד מֵהַיּוֹם אַזַּר שֶׁכָּלַל אוֹתָהּ, אָמַר דָּוִד שִׁירָה, שֶׁכָּתוּב לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר.

וּמָה אָמַר? אֵלִי אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי. שֶׁהֲרֵי נִפְרְדָה אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מֵאוֹר הַיּוֹם. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הֵאִיר הַיּוֹם וְהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה וְגָלַח. יָשְׁבוּ וְהִתְפַּלְּלוּ, אַזַּר כָּךְ קָמוּ וְהָלְכוּ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (קהלת ז) יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים וְגוֹ' אָמַרְתִּי שֶׁגַּם זֶה הָבֶל. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל יֵשׁ הֶבֶל, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָשָׂה סֵפֶר זֶה וְהֵקִים אוֹתוֹ עַל שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

וְהֵם שִׁבְעָה עֲמוּדִים תּוֹמְכִים שֶׁל הָעוֹלָם כְּנֶגֶד שִׁבְעָה רְקִיעִים, וְאֵלּוּ הֵם: וילו"ן. רָקִי"ע. שְׁחָקִי"ם. זְבו"ל. מָעו"ן. מָכו"ן. עֲרָבו"ת. וּכְנֶגְדָּם אָמַר קֹהֶלֶת הֶבֶל הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל.

כְּמוֹ שֶׁאוֹתָם שִׁבְעָה רְקִיעִים, וְיֵשׁ אֲוִזִּרִים שֶׁנִּדְבָּקִים בָּהֶם וּמִתְפַּשְׁטִים וְיוֹצְאִים מֵהֶם, כָּךְ גַּם יֵשׁ הֲבָלִים אֲוִזִּרִים שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים וְיוֹצְאִים מֵאֵלֶּה, וְכֻלָּם אָמַר שְׁלֹמֹה.

וְכָאן יֵשׁ בּוֹ סוֹד הַזְּכוּת. יֵשׁ הֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָם הֲבָלִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְזֶה נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְהִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ וְהִתְזַזֵּק בְּתָקְפּוֹ בְּמַעֲשֵׂי הָאָרֶץ וּבָעֲלִיָּה שֶׁעוֹלֶה מֵהָאָרֶץ, וְזֶה הִתְמַנָּה עַל הָאָרֶץ, וְכָל תֹּקֶף וְקִיּוּם שֶׁלּוֹ בְּאוֹתָן נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּלְקְטוּ מִן הָאָרֶץ כְּשֶׁהֵם צַדִּיקִים, עַד שֶׁלֹּא סָרְזוּ, בְּעוֹד שֶׁנּוֹתְנִים רֵיזָ טוֹב כְּמוֹ זֵנוּךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח

אוֹתוֹ אֱלֹהִים. וְנָטַל אוֹתוֹ כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ, וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ, וְכֵן שְׁאָר צַדִּיקֵי עוֹלָם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, עַל שְׁנֵי דְּבָרִים צַדִּיקִים מִסְתַּלְּקִים מִן הָעוֹלָם טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנָּם, אֶזֶד עַל זַטָּאֵי הַדּוֹר, שֶׁכְּשֶׁמִּתְרַבִּים רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁנִּמְצָאִים בֵּינֵיהֶם נִתְפָּסִים בַּזַּטָּאֵיהֶם. וְאֶזֶד כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּסְרְזוּ אַזַּר כָּךְ, הוּא מְסַלֵּק אוֹתָם מֵהָעוֹלָם טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים. מַגִּיעַ עֲלֵיהֶם דִּין שֶׁלְּמַעְלָה כְּאִלּוּ עָשׂוּ זַטָּאִים וּמַעֲשִׂים שֶׁל רְשָׁעִים.

שֶׁהֲרֵי פַּעַם אַזַּת שָׁאַל רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יַעֲקֹב, אִישׁ כְּפַר אוֹנוֹ, בִּזְמַן שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא וַזַּבְרָיו הִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם וּמֵתוּ בְּאוֹתוֹ אֹפֶן, אֶת רַבִּי מֵאִיר, אָמַר לוֹ, וְכִי זֶה כָּתוּב בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ? אָמַר לוֹ, וְלֹא? וַהֲרֵי אָמַר שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, מַגִּיעַ עֲלֵיהֶם דִּין מִלְּמַעְלָה כְּאִלּוּ עָשׂוּ זַטָּאִים וּמַעֲשִׂים שֶׁל רְשָׁעִים. וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים, יוֹשְׁבִים בְּשַׁלְוָה וְשַׁלּוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה, דִּין לֹא מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם, כְּאִלּוּ עָשׂוּ מַעֲשִׂים שֶׁל צַדִּיקִים.

לָמָּה? אִם מִשּׁוּם שֶׁגָּלוּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה אוֹ שֶׁיֵּצֵא מֵהֶם זֶרַע שֶׁיִּהְיֶה אֱמֶת בָּעוֹלָם, כְּמוֹ תֶּרַזז שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ זֶרַע אֱמֶת – אַבְרָהָם. אֶזֶז שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ זִזְקִיָּהוּ, וּשְׁאָר הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם. וְלָכֵן, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה, הַכֹּל שֶׁאָמַרְנוּ נַעֲשֶׂה וְנִתְזַזֵּק עַל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

דָּבָר אַזַּר יֵשׁ הַכֹּל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל הָאָרֶץ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהִתְזַזֵּק [וְהִתְזַזֵּק] עַל הָעוֹלָם. בַּמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, מַגִּיעַ לִידֵיהֶם כְּאוֹתָם מַעֲשֵׂי הָרְשָׁעִים כְּמוֹ בַּת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, אוֹ אֶזֶד מֵאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁהֵם מִמַּעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, וְהֵם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם מִפַּזַּד רִבּוֹנָם, וְלֹא רוֹצִים לְהִטָּמֵא כְּמוֹ כַּמָּה צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁבָּאוּ לִידֵיהֶם כַּמַּעֲשִׂים הַלָּלוּ, וְהֵם גִּבּוֹרֵי כֹּזַז שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹן אֲדוֹנָם וְלֹא זָטְאוּ, וְעַל זֶה הַכֹּל

נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ וּמִתְזַוֵּוג בְּתָקְפּוֹ.

וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים, בָּאָה לִידֵיהֶם מִצְוָה אַוַּת שֶׁהִיא מַעֲשֶׂה שֶׁל צַדִּיקִים, וְזוֹכִים בָּהּ וְעוֹשִׂים אוֹתָהּ, כְּמוֹ לְסִטִּים מְקַפְּזַז שֶׁהָיָה נִמְצָא בֶּהָרִים יַזַּד עִם לְסִטִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּכְשֶׁהָיָה עוֹבֵר שָׁם יְהוּדִי, הָיָה מַצִּיל אוֹתוֹ וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ מֵהֶם, וְהָיָה קוֹרֵא עָלָיו רַבִּי עֲקִיבָא: יֵשׁ רְשָׁעִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים.

וּכְמוֹ אוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁהָיָה בִּסְבִיבָתוֹ שֶׁל רַבִּי זְיָיא, שֶׁלַּיְלָה אֶזֹּד פָּגַשׁ אֶת אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת לְבֵית בִּתָּהּ, רָצָה לִתְקֹף אוֹתָהּ. אָמְרָה לוֹ, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, כַּבֵּד אֶת רִבּוֹנְךָ וְאַל תָּזֹנְטָא עִמִּי. עָזַב אוֹתָהּ וְלֹא זָנְטָא בָּהּ. הֲוֵי אוֹמֵר, וְיֵשׁ רְשָׁעִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים אָמַרְתִּי שֶׁגַּם זֶה הָבֶל. כְּמוֹ שֶׁהִתְזַוֵּוג אוֹתוֹ הֶבֶל עִם אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּאוּ לִידֵיהֶם מַעֲשֵׂי רְשָׁעִים וְלֹא זָנְטָאוּ, אַף כָּךְ הִתְזַוְּגוּ עִם אוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁהִגִּיעוּ לִידֵיהֶם מַעֲשֵׂי אוֹתָם הַצַּדִּיקִים וְעוֹשִׂים אוֹתָם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צַדִּיקִים וּרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁהוּא מִתְכַּבֵּד בָּעוֹלָם בְּמַעֲשֵׂי הַצַּדִּיקִים, כָּךְ גַּם הוּא מִתְכַּבֵּד בָּרְשָׁעִים כְּשֶׁעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה טוֹב בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ. אוֹי לָרָשָׁע כְּשֶׁעוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ רַע וּמִתְזַוֵּוג בְּזָנְטָאוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) אוֹי לָרָשָׁע רָע וְגוֹ'.

עוֹד פָּתַזּוּ וְאָמַר, (קהלת ז) אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה אַף כָּךְ בְּאֵרוּהוּ הַזְּבֵרִים, אֲבָל כַּאֲשֶׁר נִתְּנָה זְכֻמָּה לִשְׁלֹמֹה, רָאָה הַכֹּל בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלְטֶת הַלְּבָנָה. יֵשׁ צַדִּיק – זֶה עַמּוּד הָעוֹלָם. אֹבֵד – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַצַּדִּיק אָבַד, בִּזְמַן הַגָּלוּת. בְּצִדְקוֹ – מִשּׁוּם שֶׁהִיא שׁוֹכֶבֶת לָעָפָר. צָדָק זֶה, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הִיא עִמָּם בַּגָּלוּת, וּמִשּׁוּם כָּךְ, צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין מַגִּיעוֹת אֵלָיו אוֹתָן בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ – זֶה סָמְאֵ"ל, שֶׁהֶאֱרִיךְ שֶׁקֶט וְשַׁלְוָה לֶאֱדוֹם,

בַּמֶּה? בְּרָעָתוֹ, בְּאוֹתָהּ רָעָה אִשְׁתּוֹ, (אִשָּׁה רָעָה אֵשֶׁת זְנוּנִים) נָזוֹשׁ הַתַּקִּיף, שֶׁהֲרֵי לֹא מַגִּיעַ עֲלֵיהֶם שֶׁקֶט וְשַׁלְוָה אֶלָּא רַק מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּק בְּאוֹתָהּ נְקֵבָה. כְּמוֹ זֶה לִשְׁאָר הַמַּלְכֻיּוֹת, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים מִן הֶעָפָר אֶת אוֹתָהּ סֻכַּת דָּוִד הַנּוֹפֶלֶת, שֶׁכָּתוּב (עָמוֹס ט) אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שִׁיר ו) הוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לַעֲרֻגוֹת הַבֹּשֶׂם וְגוֹ'. לְגַנּוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא עֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִכָּל צְדָדֶיהָ (מִינֵי) בְּשָׂמִים וְרֵיחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד לַגָּן הַזֶּה (שֶׁל עֵדֶן), כָּל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים מִתְעַטְּרוֹת שָׁם, כֻּלָּן נוֹתְנוֹת רֵיחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרֵיחַ שְׂמָנַיִךְ מִכָּל בְּשָׂמִים (וְרֵיחַ אַפֵּךְ כַּתַּפּוּחִים) – אֵלּוּ הֵם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁאָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְכָל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּן (עוֹמְדוֹת בַּגָּן הַזֶּה). בַּגָּן שֶׁבָּאָרֶץ כֻּלָּם עוֹמְדִים בִּדְיוֹקָן וְצִיּוּר שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְסֵתֶר וְסוֹד זֶה נִמְסָר לַזְּכָאִים.

רוּחַ שֶׁיּוֹרֶדֶת לִבְנֵי אָדָם, שֶׁהוּא מִצַּד הַנְּקֵבָה, נָזוֹקָקָה תָּמִיד בַּזְּקִיקָה כַּזּוֹתָם הַזֶּה. צִיּוּר הַגּוּף שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בּוֹלֵט הַזּוֹצָה, וְרוּחַ נָזוֹקֶקֶת פָּנִימָה. כְּשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת הָרוּחַ מִן הַגּוּף, אוֹתָהּ רוּחַ בּוֹלֶטֶת בַּגָּן שֶׁל הָאָרֶץ בְּצִיּוּר וְדִיּוֹקָן שֶׁל גּוּפוֹ מַמָּשׁ שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה תָּמִיד כְּמוֹ זוֹתָם.

וְעַל זֶה הִיא אָמְרָה (שִׁיר זז) שִׁיבֻנִי כַּזּוֹתָם. מַה זּוֹתָם זָקוּק בַּזְּקִיקָה פָּנִימָה וּמִצְטַיֵּר בְּצִיּוּר בּוֹלֵט הַזּוֹצָה, אַף כָּךְ הִיא הָרוּחַ שֶׁהָיְתָה מִצַּד שֶׁלָּהּ, כְּמוֹ זֶה מַמָּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה זָקוּק בַּזְּקִיקָה פָּנִימָה, וּכְשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת מֵהַגּוּף וְנִכְנָס לַגָּן שֶׁבָּאָרֶץ, הָאֲוִיר שֶׁשָּׁם בּוֹלֵט אוֹתוֹ זְקִיקָה לְהִצְטַיֵּר הַזּוֹצָה, וּמִצְטַיֵּר בְּצִיּוּר בּוֹלֵט הַזּוֹצָה, כְּמוֹ שֶׁצִּיּוּר שֶׁל הַגּוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה [לְמַעְלָה].

הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא מֵעֵין הַזּוֹזִים מִצְטַיֶּרֶת שָׁם לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ צְרוֹר הַזּוֹזִים לְהִתְעַנֵּג בְּנֹעַם ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים כז) לַזְּזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי – זֶה גַּבְרִיאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דָּנִיאֵל ט) וְהָאִישׁ

גַּבְרִיאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בֶּחָזוֹן וְגוֹ׳. מִבֵּית לֵוִי – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּאָה מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וַיְקַוֵּז אֶת בַּת לֵוִי – זוֹ הַנְּשָׁמָה.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלָד גּוּף שֶׁל צַדִּיק בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לְגַבְרִיאֵל וְנוֹטֵל אוֹתָהּ נְשָׁמָה [שֶׁל צַדִּיק] שֶׁבַּגָּן, וּמוֹרִיד אוֹתָהּ לַגּוּף הַזֶּה שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁנּוֹלָד בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא נִפְקָד עָלֶיהָ וְשׁוֹמֵר אוֹתָהּ.

וְאִם תֹּאמַר, אוֹתוֹ מַלְאָךְ שֶׁהִתְמַנָּה עַל רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים שְׁמוֹ לַיְלָה, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁשְּׁמוֹ גַּבְרִיאֵל? כָּךְ הוּא וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְכָל מִי שֶׁבָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל כָּךְ נִקְרָא.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ – זֶה עַמְרָם. וַיְקַוֵּז אֶת בַּת לֵוִי – זוֹ יוֹכֶבֶד. וּבַת קוֹל יָרְדָה וְאָמְרָה לוֹ לְהִזְדַּוֵּג בָּהּ, שֶׁהַרֵי קָרֵב זְמַן גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַבֵּן שֶׁנּוֹלַד מֵהֶם.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִיַּע בּוֹ, שֶׁשָּׁנִינוּ, שְׁכִינָה שָׁרְתָה עַל מִטָּתָם, וְהָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם בְּדִבֵּקוּת אַוָּזת הָיְתָה בַּשְּׁכִינָה, וְלָכֵן לֹא זָזָה שְׁכִינָה מֵאוֹתוֹ בֵּן שֶׁהוֹלִידוּ, לְקַיֵּם מַה שֶּׁכָּתוּב (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. בֵּן אָדָם שֶׁמְּקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מִלְמַטָּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁהָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם הָיָה בְּדִבֵּקוּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, כָּךְ הַשְּׁכִינָה נִדְבְּקָה בְּמַשׁ בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם בְּדִבֵּקוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד. וּכְמוֹ שֶׁהֵם מִתְדַּבְּקִים בּוֹ תָּמִיד, כָּךְ גַּם הוּא נִדְבָּק בָּהֶם וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָם לְעוֹלָמִים. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁהָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם וְהַדְּבֵקוּת שֶׁלָּהֶם מְרֻחָקֶת מִמֶּנּוּ, וְלֹא דַי לָהֶם שֶׁמִּתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ, אֶלָּא שֶׁנִּדְבָּקִים בַּצַּד הָאַחֵר. בֹּא רְאֵה, עַמְרָם שֶׁנִּדְבַּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, יָצָא מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא זָז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים, וּשְׁכִינָה נִדְבְּקָה עִמּוֹ תָּמִיד. אַשְׁרֵי זָכְיָתוֹ.

וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא. מַה זֶּה כִּי טוֹב הוּא? אָמַר רַבִּי זֵיָיא, שֶׁנּוֹלַד מָהוּל. מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הַבְּרִית נִקְרָא טוֹב, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג)

אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, רָאָתָה בּוֹ אוֹר הַשְּׁכִינָה שֶׁמֵּאִיר בּוֹ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד, הִתְמַלֵּא כָּל הַבַּיִת אוֹר, שֶׁכָּתוּב וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא, וְכָתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי טוֹב הוּא, וְהַכֹּל הָיָה.

וְתִצְפְּנֵהוּ שְׁלֹשָׁה יְרָחִים. מָה אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה יְרָחִים? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רֶמֶז הוּא שֶׁרָמַז, שֶׁלֹּא נוֹדַע מֹשֶׁה בְּזֹהַר עֶלְיוֹן עַד שְׁלֹשָׁה יְרָחִים, שֶׁכָּתוּב (שמות יט) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהֲרֵי אָז נִתְּנָה תּוֹרָה עַל יָדוֹ, וּשְׁכִינָה הִתְגַּלְּתָה וְשָׁרְתָה עָלָיו לְעֵינֵי כֻלָּם, שֶׁכָּתוּב וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו ה'.

וְלֹא יָכְלָה עוֹד הַצְּפִינוֹ, שֶׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא נוֹדַע דִּבּוּרוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְכָתוּב מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל.

וַתִּקַּח לוֹ תֵּבַת עֲצֵי גֹּמֶא, רֶמֶז עַל הָאָרוֹן שֶׁלּוּחוֹת הַבְּרִית נִכְנָסִים לְתוֹכוֹ. תֵּבַת גֹּמֶא הִיא אֲרוֹן הַבְּרִית. וַתַּזְמְרָה בַּזֶּמֶר וּבַזָּפֶת, [שֶׁאוֹתָהּ תֵּבָה שֶׁהוּא] שֶׁהֲרֵי הָאָרוֹן הָיָה מְצֻפֶּה מִבִּפְנִים וּמִבַּחוּץ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זוֹהִי הַתּוֹרָה שֶׁהֶחֱזִירָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה וּבְמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

וַתָּשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֶּלֶד – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יא) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ. וַתָּשֶׂם בַּסּוּף – שֶׁלֹּא הָיוּ מִצְוֹת הַתּוֹרָה זְמָן לַעֲשׂוֹת עַד סוֹף, שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ לְסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה. עַל שְׂפַת הַיְאֹר – עַל מַאֲמָר שֶׁל אוֹתָם שֶׁמּוֹרִים תּוֹרָה וְזַכָּה לְיִשְׂרָאֵל. (רַבִּי זְכַרְיָה אָמַר, כָּךְ לָמַדְנוּ).

דְּבָר אַזּוֹר וַיֵּלֶךְ אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב ה' אִישׁ מִלְחָמָה. מִבֵּית לֵוִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַמָּקוֹם שֶׁהַזְּכֻמָּה הָעֶלְיוֹנָה וְאוֹתוֹ נָהָר מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד וְלֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. מִבֵּית לֵוִי – שֶׁהִשְׁרָה לְוָיָתָן (כָּל שִׁמְּזָה) לְשִׁמְּזָה בָּעוֹלָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֵק בּוֹ. וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מָקוֹם שֶׁאוֹר הַלְּבָנָה מֵאִיר.

וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן. הָאִשָּׁה וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה. בַּתְּזוֹלָה בַּת לֵוִי, וְכָךְ זֶה וַדַּאי. וְכִי בַּת לֵוִי בַּתְּזוֹלָה וְעַכְשָׁו אִשָּׁה? אֶלָּא כָּךְ זֶה

בְּוַדַּאי, וְכָךְ לָמְדָנוּ, עַד שֶׁלֹּא הִזְדַּוְּגָה אִשָּׁה, הִיא נִקְרֵאת בַּת פָּלוֹנִי. אַחַר שֶׁהִזְדַּוְּגָה, נִקְרֵאת אִשָּׁה. וְכָאן בַּת וְאִשָּׁה, דַּרְגָּה אַחַת הִיא.

וַתִּצָּפֶנֵהוּ שְׁלֹשָׁה יְרָחִים – אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַיְרָחִים שֶׁהַדִּין הָקָשֶׁה עָרוּי בָּעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵם: תַּמּוּז, אָב וְטֵבֵת (שְׁבָט). מַה מַּשְׁמִיעַ? שֶׁעַד שֶׁלֹּא יָרַד מֹשֶׁה לָעוֹלָם, הוּא הָיָה מָצוּי לְמַעְלָה, וְעַל זֶה הִזְדַּוְּגָה בּוֹ שְׁכִינָה מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד. מִכָּאן, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁרוּזוֹת הַצַּדִּיקִים מְצוּיוֹת הֵן לְמַעְלָה עַד שֶׁלֹּא יוֹרְדוֹת לָעוֹלָם.

וְלֹא יָכְלָה עוֹד הַצְּפִינוֹ וְגוֹ'. מַה זֶּה וַתִּקַּח לוֹ תֵּבַת גֹּמֶא? שֶׁכִּסְּתָה אוֹתוֹ בְּסִימָנֶיהָ לִהְיוֹת שָׁמוּר מֵאוֹתָם הַדָּגִים שֶׁל הַיָּם שֶׁשָּׁטִים בַּיָּם הַגָּדוֹל, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר. וְהִיא כִּסְּתָה אוֹתוֹ לִהְיוֹת שָׁמוּר מֵהֶם בְּכִסּוּי [בְּצַד הַיּוֹבֵל] [טִיסַת הַרוֹכֵל] [טַס הַכְּבָרָה] נִכְבָּד שֶׁל שְׁנֵי גְוָנִים, לָבָן וְשָׁזוּר, וְהִנִּיחָה אֶת מֹשֶׁה בֵּינֵיהֶם שֶׁיִּוָּדַע עִמָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁעָתִיד לַעֲלוֹת [בֵּינֵיהֶם] בָּעֲם אַוֶּרֶת לְקַבֵּל תּוֹרָה.

וַתֵּרֶד בַּת פַּרְעֹה לִרְחֹץ עַל הַיְאֹר – זוֹהִי שֶׁבָּאָה מִצַּד הַשְּׂמאל שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) לִרְחֹץ עַל הַיְאֹר. עַל הַיְאֹר דַּוְקָא, וְלֹא עַל הַיָּם.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר, וּמֹשֶׁה לֹא הִכָּה אֶלָּא עַל הַיָּם, וְקָרְאוּ לוֹ יְאֹר? אֶלָּא יְאֹר הָיָה שֶׁהִכָּה אַהֲרֹן עַל יְדֵי מֹשֶׁה, וְהֶחֱשִׁיב אוֹתוֹ הַכָּתוּב שֶׁהוּא עָשָׂה זֹאת.

כְּמוֹ זֶה וַיְמַלֵּא שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת ה' אֶת הַיְאֹר. וְאַהֲרֹן הִכָּהוּ. אֶלָּא עַל שֶׁבָּא מִצַּד הַקְּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא קְרָאוֹ הַכָּתוּב אַחֲרֵי הַכּוֹת ה', אַחַר כָּךְ קְרָאוֹ בְּשֵׁם מֹשֶׁה. וְנַעֲרָתָיהָ הֹלְכֹת עַל יַד הַיְאֹר – אֵלּוּ שְׁאָר הַמַּחֲנוֹת שֶׁבָּאִים מֵהַצַּד הַזֶּה.

וַתִּפְתַּח וַתִּרְאֵהוּ אֶת הַיֶּלֶד. וַתִּרְאֵהוּ?! וַתֵּרֶא הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)! מַה זֶּה וַתִּרְאֵהוּ? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים

וְנִכְבָּדִים. אֶלָּא כָּךְ לָמְדְנוּ, רִשְׁם הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה נִמְצָא בּוֹ, וְהוּא רִשְׁם שֶׁל וָא"ו ה"א. וּמִיָּד – וַתְּזַמֵּל עָלָיו וְגוֹ'. עַד כָּאן לְמַעְלָה. מִכָּאן וָהָלְאָה לְמַטָּה, זוּץ מֵהַכָּתוּב הַזֶּה.

וַתֵּתַצֵּב אֲזוֹתוֹ מֵרָזוֹק וְגוֹ'. וַתֵּתַצֵּב אֲזוֹתוֹ, אֲזוֹתוֹ שֶׁל מִי? אֲזוֹתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁקָּרָא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲזוֹתִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ה) פָּתְחִי לִי אֲזוֹתִי רַעְיָתִי. מֵרָזוֹק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֵרָזוֹק ה' נִרְאָה לִי.

[אֵיךְ] מַשְׁמָע שֶׁאוֹתָם צַדִּיקִים, עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָעוֹלָם, נוֹדָעִים הֵם לְמַעְלָה אֶל הַכֹּל, וְכָל שֶׁכֵּן מִשָּׁה. וּמַשְׁמָע גַּם כֵּן שֶׁנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים נִמְשָׁכוֹת מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְסוֹד הַדָּבָר לָמְדְנוּ, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁיֵּשׁ לַנְּשָׁמָה אָב וָאֵם, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לַגּוּף אָב וָאֵם בָּאָרֶץ, וּמַשְׁמָע שֶׁבְּכָל הַצְּדָדִים, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, הַכֹּל בָּא מִזֶּכֶר וּנְקֵבָה וְנִמְצָאִים. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַסּוֹד, שֶׁכָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. הָאָרֶץ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. נֶפֶשׁ חַיָּה – נֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָעֶלְיוֹן כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בָּא רַבִּי אַבָּא וְנָשַׁק וֹ. אָמַר, וַדַּאי יָפָה אָמַרְתָּ, וְכָךְ הוּא וַדַּאי. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן עַל כָּל שְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם.

דָּבָר אַחֵר וַתֵּתַצֵּב אֲזוֹתוֹ – זוֹהִי זָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ז) אֱמֹר לַחָכְמָה אֲזוֹתִי אָתְּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵעוֹלָם לֹא הָעֲבְרָה (הִתְעוֹרְרָה) מִדַּת הַדִּין מִן הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל זוֹטְאִים, הָיָה הַדִּין מִקַּטְרֵג עִמָּם, וְאָז וַתֵּתַצֵּב אֲזוֹתוֹ מֵרָזוֹק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֵרָזוֹק ה' נִרְאָה לִי.

וַתֵּרֶד בַּת פַּרְעֹה לִרְחֹץ עַל הַיְאֹר. בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל פּוֹסְקִים מִן הַתּוֹרָה, מִיָּד – וַתֵּרֶד בַּת פַּרְעֹה לִרְחֹץ עַל הַיְאֹר. הָיְתָה יוֹרֶדֶת מִדַּת הַדִּין לִרְחֹץ מִדָּם יִשְׂרָאֵל עַל עֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה. וְנַעֲרֹתֶיהָ הֹלְכֹת עַל יַד הַיְאֹר – אֵלּוּ הָאֻמּוֹת שֶׁהֵם הוֹלְכִים וְרוֹדְפִים אַזְרֵיהֶם. עַל יַד הַיְאֹר – עַל סִבַּת עֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה, וְאוֹתָם שֶׁמּוֹרִים (שֶׁיּוֹשְׁנִים) בָּהּ, שֶׁרָפוּ יְדֵיהֶם מִמֶּנָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בִּתְשׁוּבָה וּבִתְפִלָּה שֶׁמִּתְפַּלֵּל

אָדָם לַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁשּׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת בְּתַפְלָתוֹ, שֶׁאֵין לְךָ שַׁעַר שֶׁלֹּא נִכְנָסִים אוֹתָן דְּמָעוֹת. מַה כָּתוּב? וַתְּפַתֵּוז וַתִּרְאֵהוּ אֶת הַיֶּלֶד. וַתְּפַתֵּוז – זוֹ שְׁכִינָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל יִשְׂרָאֵל כְּאֵם עַל הַבָּנִים, וְהִיא תָּמִיד פּוֹתַזַת בְּזְכוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

כֵּיוָן שֶׁפָּתְזָה – וַתִּרְאֵהוּ אֶת הַיֶּלֶד, יֶלֶד שֶׁעֲשׁוּעִים, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּתְזַטְּאִים לִפָּנַי מַלְכָּם (מֵאֲבִיהֶם) בַּכֹּל, וּמִיָּד שֶׁמִּתְזַנְּנִים לִפָּנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זוֹוְרִים בִּתְשׁוּבָה וּבוֹכִים לְפָנָיו כְּמוֹ בֵּן שֶׁבּוֹכֶה לִפָּנַי אָבִיו. מַה כָּתוּב? וְהִנֵּה נַעַר בֹּכֶה. כֵּיוָן שֶׁבָּכָה, הָעֱבִרוּ (נִשְׁתַּבְּרוּ) כָּל הַגְּזֵרוֹת הָרָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. מַה כְּתוּב? וַתְּזוֹמֹל עָלָיו, הִתְעוֹרְרָה עָלָיו בְּרַזְמִים וְרַזְמָה עָלָיו.

וַתֹּאמֶר מִיַּלְדֵי הָעִבְרִים זֶה, שֶׁהֵם רַכֵּי לֵב, וְלֹא מִיַּלְדֵי הָעַכּוּ״ם שֶׁהֵם קְשֵׁי עֹרֶף וּקְשֵׁי לֵב. מִיַּלְדֵי הָעִבְרִים רַכֵּי לֵב מֵאָבוֹת וּמֵאִמָּהוֹת לָשׁוּב לִפָּנַי רִבּוֹנָם. וַתִּקְרָא אֶת אֵם הַיֶּלֶד, שֶׁהָיְתָה בּוֹכָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים רָזֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ וְגוֹ׳. הוּא בּוֹכֶה, וְאֵם הַיֶּלֶד הִיא בּוֹכָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְעָתִיד לָבֹא מַה כָּתוּב? בִּבְכִי יָבֹאוּ וּבְתַזֲנוּנִים וְגוֹ׳. מַהוּ בִּבְכִי יָבֹאוּ? בִּזְכוּת בְּכִי שֶׁל אֵם הַיֶּלֶד, שֶׁהִיא רָזֵל, יָבוֹאוּ וְיִתְכַּנְסוּ מֵהַגָּלוּת. וְאָמַר רַבִּי יְצָזָק, הַגְּאֻלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא תִלּוּיָה אֶלָּא רַק בִּבְכִי, כְּשֶׁיִּשְׁלְמוּ וְיִכְלוּ בְּכִי הַדְּמָעוֹת שֶׁבָּכָה עֵשָׂו לִפָּנַי אָבִיו, שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וַיִּשָּׂא עֵשָׂו קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ. [אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹתוֹ בְּכִי שֶׁבָּכָה עֵשָׂו] וְאוֹתָן דְּמָעוֹת הוֹרִידוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לַגָּלוּת. כֵּיוָן שֶׁיִּכְלוּ אוֹתָן דְּמָעוֹת בַּבְּכִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, יֵצְאוּ מִגָּלוּתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) בִּבְכִי יָבֹאוּ וּבְתַזֲנוּנִים אוֹבִילֵם.

וַיְהִי כֹּה וְכֹה, רָאָה בְּאוֹתָן זְמַנִּים אוֹתִיּוֹת שֶׁמְּיַזְּדִים אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בַּעֲמַיִם, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כ״ה כ״ה בַּעֲמַיִם, וְלֹא רָאָה אוֹתָם בּוֹ. וַיְהִי כֹּה וְכֹה וְגוֹ׳. כֹּה וְכֹה, אָמַר רַבִּי אַבָּא, כֹּה – רָאָה אִם הָיוּ בּוֹ מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים. וְכֹה – אִם עָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ בֵּן מְעֻלֶּה. מִיָּד – וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ.

רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא עָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ בֵּן מְעֻלֶּה.

שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא, כַּמָּה רְשָׁעִים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁמּוֹצִיאִים בָּנִים מְעֻלִּים יוֹתֵר מֵאוֹתָם צַדִּיקִים, וְאוֹתוֹ בֵּן מְעֻלֶּה שֶׁיּוֹצֵא מִן הָרָשָׁע הוּא מְעֻלֶּה יוֹתֵר, לִהְיוֹת טָהוֹר מִטָּמֵא, אוֹר מִתּוֹךְ חֲשֵׁכָה, זָכְכָה מִתּוֹךְ טְפָשׁוּת, וְזֶהוּ הַמְעֻלֶּה מֵהַכֹּל.

וַיַּרְא וַיַּרְא שָׁל כָּאן, הַכֹּל בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִסְתַּכֵּל וְרָאָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִסְתַּכֵּל וְהָרַג אוֹתוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִבֵּב הַכֹּל לָלֶכֶת לְאוֹתָהּ בְּאֵר, כְּמוֹ שֶׁהָלַךְ יַעֲקֹב לְאוֹתָהּ בְּאֵר, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. בְּיַעֲקֹב כָּתוּב (בראשית כט) וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר. בְּמֹשֶׁה כָּתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר. מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה וְיַעֲקֹב, אַף עַל גַּב שֶׁבְּדַרְגָּה אַחַת הָיוּ, הִתְעַלָּה מֹשֶׁה מִזֶּה יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹתָהּ בְּאֵר שֶׁרָאָה יַעֲקֹב וְרָאָה מֹשֶׁה, הַאִם זוֹ הָיְתָה אוֹתָהּ בְּאֵר שֶׁזִּנְּפָרוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק? אָמַר לוֹ, לֹא. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִבְרְאָה הַבְּאֵר הַזֹּאת, וּבְעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת נִבְרָא הַפֶּה שֶׁלָּהּ, וְזוֹהִי הַבְּאֵר שֶׁרָאוּ יַעֲקֹב וּמֹשֶׁה.

מִשְׁנָה. אוֹתָם רוֹדְפֵי אֱמֶת, אוֹתָם הַמְבַקְּשִׁים סוֹד הָאֱמוּנָה, אוֹתָם שֶׁדְּבֵקִים בְּקֶשֶׁר נֶאֱמָן, אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, קִרְבוּ וְשִׁמְעוּ.

כְּשֶׁעָלוּ שְׁנַיִם וְיָצְאוּ לְמוּל אָזָד, מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. שְׁנַיִם יוֹרְדִים לִשְׁלֹשָׁה (לְמַטָּה) הֵם שְׁנַיִם, אָזָד מֵהֶם הוּא שְׁדֵה תַּפּוּזִים קְדוֹשִׁים, מֵהַבְּאֵר הַזֹּאת יוֹשְׁבִים [שְׁנַיִם יוֹשְׁבִים] הַמּוֹשָׁב שֶׁהַנְּבִיאִים (בָּנָיו) יוֹנְקִים מֵהֶם. אָזָד בֵּינֵיהֶם הוּא זִבּוּר שֶׁל הַכֹּל, וְהוּא נוֹטֵל מֵהַכֹּל. אוֹתָהּ בְּאֵר קְדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת תַּוְוֹתֵיהֶם, שְׁדֵה תַּפּוּזִים [הַקְּדוֹשִׁים] הִיא. מֵהַבְּאֵר הַהִיא נִשְׁקִים הָעַדָּרִים שָׁרָעָה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר, מֵהַבְּאֵר הַזֹּאת נִשְׁקוּ הָעַדָּרִים שֶׁבָּרָר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר בֵּרַר אוֹתָם לְתוֹךְ זֶלְקוֹ כָּל אוֹתָן מֻרְכָּבוֹת וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַכְּנָפַיִם.

שְׁלֹשָׁה עוֹמְדִים רוֹבְצִים עַל הַבְּאֵר הַזֹּאת. בְּאֵר זוֹ מִתְמַלֵּאת מֵהֶם, וְנִקְרֵאת אֲדָנָ"י, עַל זֶה כָּתוּב (דברים ג) אֲדֹנָי אֱלֹהִים אַתָּה הַחִלּוֹתָ וְגוֹ'. וְכָתוּב

(דניאל ט) וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדֹנָי, אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. בָּהּ גָּנוּז מָקוֹר קָדוֹשׁ שֶׁנּוֹבֵעַ בָּהּ תָּמִיד, וּמְמַלֵּא אוֹתָהּ, שֶׁנִּקְרָא ה' צְבָאוֹת. בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

וּלְכֹהֵן מִדִּין שֶׁבַע בָּנוֹת וַתָּבאנָה וַתִּרְלֶנָה וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם בְּאֵר זוֹ שֶׁהִיא בְּאֵר יַעֲקֹב, הֲרֵי כָּתוּב בָּהּ (בראשית כט) וְנֶאֶסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וְגָלְלוּ וְגוֹ'. וְכָאן בָּנוֹת יִתְרוֹ לֹא הִצְטָרְכוּ אֶת זֶה, אֶלָּא וַתָּבאנָה וַתִּרְלֶנָה, בְּלִי טַרְזוּ אַזֵּר.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, יַעֲקֹב הֵזִיז אוֹתָהּ מִן הַבְּאֵר, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, כְּשֶׁמִּתְכַּנְּסִים שָׁם כָּל הָעֲדָרִים, וְהִשִּׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן. וּבְיַעֲקֹב לֹא כָתוּב וַיָּשֶׁב אֶת הָאֶבֶן, שֶׁהֲרֵי לֹא הִצְטָרֵךְ אַזַּר כָּךְ, שֶׁהֲרֵי בַּתְּוֹלָה הַמַּיִם לֹא הָיוּ עוֹלִים. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, עָלוּ הַמַּיִם אֵלָיו, [וּמֹשֶׁה אַף כָּךְ עָלוּ הַמַּיִם אֵלָיו] וְאוֹתָהּ הָאֶבֶן לֹא הָיְתָה עַל פִּי הַבְּאֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַתָּבאנָה וַתִּרְלֶנָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא הָיוּ הוֹלְכִים מִטְּבֶרְיָה לְצִפּוֹרִי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַע בָּהֶם יְהוּדִי אֶחָד. הִתְוַכֵּחַ עִמָּם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אֶחָד יֹאמַר דִּבַּר תּוֹרָה.

פָּתַח הוּא וְאָמַר, (יחזקאל לז) וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל הָרוּחַ הִנָּבֵא בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ וְגוֹ'. מִפָּסוּק זֶה יָדַעְתִּי מָקוֹם שֶׁהָרוּחַ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וְכִי יָכוֹל הָיָה יְחֶזְקֵאל לְנַבֵּא עַל הָרוּחַ, וַהֲרֵי כָּתוּב, אֵין אָדָם שׁוֹלֵט בָּרוּחַ לִכְלֹא אֶת הָרוּחַ. אֶלָּא, בֶּן אָדָם לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט בָּרוּחַ, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא שׁוֹלֵט בַּכֹּל, וְעַל מַאֲמָרוֹ הָיָה מִתְנַבֵּא הַנָּבִיא יְחֶזְקֵאל. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי רוּחַ הָיְתָה בַּגּוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלָכֵן הִתְנַבֵּא עָלֶיהָ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בְּאֵי הָרוּחַ, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּתְזַם בְּעַמּוּדָיו בְּאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם.

קָפַץ אוֹתוֹ יְהוּדִי לְפָנָיו, אָמַר לוֹ, רַבִּי אֶלְעָזָר, מָה רָאִיתָ? אָמַר, דָּבָר רָאִיתִי. אָמַר לוֹ, מָה? אָמַר לוֹ, רוּחַ בְּנֵי אָדָם אִם מִתְלַבֶּשׁ בְּגַן עֵדֶן בִּלְבוּשׁ

שֶׁל דְּיוֹקָן בְּגוּף שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, הָיָה לוֹ לִכְתֹּב: כֹּה אָמַר ה' מִגַּן עֵדֶן בֹּאִי הָרוּזַז. מַהוּ מֵאַרְבַּע רוּזּוֹת?

אָמַר לוֹ, רוּזַז לֹא יוֹרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁעוֹלָה מֵהַגָּן שֶׁבָּאָרֶץ לְתוֹךְ הַכִּסֵּא שֶׁעוֹמֵד עַל אַרְבָּעָה עַמּוּדִים. כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה שָׁם, נִשְׁאֶבֶת מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַכִּסֵּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְיוֹרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה, הַגּוּף נִטָּל מֵאַרְבָּעָה צְדָדֵי הָעוֹלָם. אַף הָרוּזַז כָּךְ נִטָּלֶת מֵאַרְבָּעָה צְדָדֵי הַכִּסֵּא שֶׁמִּתָּקָן עֲלֵיהֶם.

אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, הַקְּפָיְצָה שֶׁקְּפַצְתִּי לִפָּנֶיכֶם, דָּבָר רָאִיתִי מִצַּד זֶה. מִשּׁוּם שֶׁיּוֹם אֶחָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּמִּדְבָּר, וְרָאִיתִי עֵץ אֶחָד גָּזוּמַד לְמַרְאָה וּמְעָרָה אַחַת תַּוְוָתָיו. קָרַבְתִּי אֵלָיו, וְרָאִיתִי אוֹתָהּ מְעָרָה שֶׁמַּעֲלָה רֵיזוֹת מִכָּל מִינֵי רֵיזוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. הִתְוַוְּקְתִּי בְּעַצְמִי וְנִכְנַסְתִּי לְאוֹתָהּ מְעָרָה, וְיָרַדְתִּי בְּמַדְרֵגוֹת יְדוּעוֹת לְתוֹךְ מָקוֹם אֶחָד שֶׁהָיוּ בוֹ עֵצִים גְּדוֹלִים וְרֵיזוֹת וּבְשָׂמִים שֶׁלֹּא יָכֹלְתִּי לְסַבֵּל.

וְשָׁם רָאִיתִי אִישׁ אֶחָד, וְשַׁרְבִיט אֶחָד בְּיָדוֹ, וְהָיָה עוֹמֵד בְּפֶתַח אֶחָד. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתִי, תָּמַהּ וְעָמַד אֵלַי. אָמַר לִי, מָה אַתָּה עוֹשֶׂה כָּאן וּמֵאֵיפֹה אַתָּה, אֲנִי פָּחַדְתִּי הַרְבֵּה. אָמַרְתִּי לוֹ, מוֹרִי, אֲנִי מִן הַזַּבְרִים, וְכָךְ וְכָךְ רָאִיתִי בַּמִּדְבָּר, וְנִכְנַסְתִּי לַמְּעָרָה הַזּוֹ, וְיָרַדְתִּי לְכָאן.

אָמַר לִי, הוֹאִיל וְאַתָּה מִן הַזַּבְרִים, קַח אֶת הַכְּתָבִים הַקְּשׁוּרִים הַלָּלוּ וְתֵן אוֹתָם לַזַּבְרִים, אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים הַסּוֹדוֹת שֶׁל רוּזּוֹת הַצַּדִּיקִים. הִכָּה בִּי בְּאוֹתוֹ שַׁרְבִיט, וְנִרְדַּמְתִּי. בֵּין כָּךְ רָאִיתִי כַּמָּה זֵיָלוֹת וּמַזָּנוֹת בְּתוֹךְ הַשֵּׁנָה שֶׁהָיוּ בָּאִים בַּדֶּרֶךְ לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְאוֹתוֹ אִישׁ הִכָּה בְּאוֹתוֹ שַׁרְבִיט וְאָמַר, לְכוּ בַּדֶּרֶךְ שֶׁל הָאִילָנוֹת. בֵּין כָּךְ שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּרְזוּ בָּאֲוִיר וְעָלוּ, וְלֹא יָדַעְתִּי לְאֵיפֹה. וְשָׁמַעְתִּי קוֹלוֹת שֶׁל מַזָּנוֹת גְּדוֹלִים, וְלֹא יָדַעְתִּי מֵהֵיכָן (לְאֵיזֶה מָקוֹם) הוּא. הִתְעוֹרַרְתִּי וְלֹא רָאִיתִי דָּבָר, וּפָחַדְתִּי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם.

בֵּין כָּךְ רָאִיתִי אוֹתוֹ אִישׁ. אָמַר לִי, רָאִיתָ דָּבָר? אָמַרְתִּי לוֹ, רָאִיתִי בְּתוֹךְ שְׁנָתִי כָּךְ וְכָךְ. אָמַר, בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ הוֹלְכוֹת רוּזּוֹת הַצַּדִּיקִים לְתוֹךְ הַגָּן עֵדֶן

לְהַכְנֵס לְשָׁם, וּמַה שֶּׁשָּׁמַעְתָּ מֵהֶם, הוּא שֶׁעוֹמְדִים בַּגָּן בִּדְיוּקָן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּשְׁמֵזִים בְּרוּזוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּכְנָסִים לְשָׁם.

וּכְמוֹ שֶׁגּוּף נִבְנֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה מִקֶּשֶׁר שֶׁל אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת וּמִצְטַיֵּר בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַף כָּךְ הָרוּחַ מִצְטַיֶּרֶת בַּגָּן מִקֶּשֶׁר שֶׁל אַרְבַּע רוּחוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בַּגָּן. וְאוֹתָהּ רוּחַ מִתְלַבֶּשֶׁת שָׁם וּמִצְטַיֶּרֶת מֵהֶם בְּצִיּוּר שֶׁל דְּמוּת הַגּוּף שֶׁהִצְטַיֵּר בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִלְמָלֵא אוֹתָן אַרְבַּע רוּחוֹת שֶׁהֵן אֲוִירִים שֶׁל הַגָּן, הָרוּחַ לֹא מִצְטַיֶּרֶת בְּצִיּוּר כְּלָל, וְלֹא מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם.

אוֹתָן אַרְבַּע רוּחוֹת קְשׁוּרוֹת אֵלֶּה בְּאֵלֶּה כְּאֶזֹּד, וְאוֹתָהּ רוּחַ מִצְטַיֶּרֶת וּמִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶן, כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף מִצְטַיֵּר בַּקְּשָׁרִים שֶׁל אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הָעוֹלָם. וְלָכֵן מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בְּאִי הָרוּחַ, מֵאוֹתָן אַרְבַּע רוּחוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן שֶׁהִתְלַבְּשָׁה וְהִצְטַיְּרָה בָּהֶן. וְעַכְשָׁו הַזּוֹ הָקֶשֶׁר זֶה שֶׁל כְּתָבִים וְלֵךְ לְדַרְכְּךָ, וְתֵן אוֹתָם לַזַּבְּרִים.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְאוֹתָם הַזַּבְּרִים וּנְשָׁקוּהוּ בְּרֹאשׁוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשִּׁלְחָךְ לְכָאן, שֶׁוַּדַּאי זֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְמִין לְפִי פָּסוּק זֶה. נָתַן לָהֶם אוֹתוֹ צְרוֹר כְּתָבִים. כֵּיוָן שֶׁנָּטַל אוֹתוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר וּפָתַח אוֹתוֹ, יָצָא זִקּוּר אֵשׁ וְהִקִּיפָם. רָאָה בּוֹ מַה שֶּׁרָאָה, וּפָרַח מִיָּדָיו.

בָּכָה רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד בְּגִנְזֵי הַמֶּלֶךְ, (תהלים טו) ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ. אַשְׁרֵי דֶּרֶךְ זוֹ וְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁעָמַדְתִּי אוֹתָךְ. וּמֵאוֹתוֹ יוֹם הָיָה שָׁמֵחַ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְלֹא אָמַר כְּלוּם לַזַּבְּרִים. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאֵר מַיִם אֲזוֹת. עָמְדוּ עָלֶיהָ וְשָׁתוּ מִן הַמַּיִם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁרֵי זְכוּתְכֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים. יַעֲקֹב בָּרַז מִלְּפָנַי אָזוּיו, וְהִזְדַּמְּנָה לוֹ בְּאֵר. כֵּיוָן שֶׁהַבְּאֵר רָאָתָה אוֹתוֹ, הַמַּיִם נוֹדְעוּ לַאֲדוֹנֵיהֶם וְעָלוּ אֵלָיו וְשָׁמְזוּ עִמּוֹ, וְשָׁם הִזְדַּוְּגָה לוֹ בַּת זוּגוֹ. מֹשֶׁה בָּרַז מִלְּפָנַי פַּרְעֹה וְהִזְדַּמְּנָה לוֹ אוֹתָהּ בְּאֵר, וְהַמַּיִם רָאוּ אוֹתוֹ וְנוֹדְעוּ לַאֲדוֹנֵיהֶם וְעָלוּ אֵלָיו, וְשָׁם הִזְדַּוְּגָה לוֹ בַּת זוּגוֹ.

מַה בֵּין מֹשֶׁה לְיַעֲקֹב? בְּיַעֲקֹב כָּתוּב (בראשית כט) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל וְגוֹ'. וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיָּגֶל אֶת הָאֶבֶן וְגוֹ'. מַה כָּתוּב בְּמֹשֶׁה? וַיָּבֹאוּ הָרֹעִים וַיְגָרְשׁוּם וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיּוֹשִׁעָן וְגוֹ'. בְּוַדַּאי שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁרָאָה מַיִם שֶׁעוֹלִים אֵלָיו, שֶׁשָּׁם תִּוָּדַמֵּן לוֹ בַּת זוּגוֹ. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים, וּבָהּ הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁצְּפוּיָה תִּהְיֶה בַּת זוּגוֹ. אָמַר מֹשֶׁה, וַדַּאי יַעֲקֹב בָּא לְכָאן וְהַמַּיִם עָלוּ אֵלָיו, וְהִוְדַּמֵּן לוֹ אָדָם שֶׁהִכְנִיסוֹ לְבֵיתוֹ וְנָתַן לוֹ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, אַף אֲנִי כָּךְ.

אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, כָּךְ לָמַדְנוּ, שֶׁיִּתְרוּ הָיָה כּוֹמֵר לְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֵין בָּהֶם מַמָּשׁ, נִפְרַד מֵעֲבוֹדָתָהּ. קָם הָעָם וְנִדָּה אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ אֶת בְּנוֹתָיו, הָיוּ מְגָרְשִׁים אוֹתָם, שֶׁהֲרֵי בַּהַתְזָלָה הֵן הָיוּ רוֹעוֹת צֹאנוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעַל דָּבָר שֶׁל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הָיוּ עוֹשִׂים כָּךְ, מִיָּד – וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיּוֹשִׁעָן וַיַּשְׁק אֶת צֹאנָם, וְנַעֲשָׂה נַגָּאי לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בַּכֹּל.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, אַתָּה אֲצַלֵּנוּ, וְלֹא יוֹדְעִים אֶת שִׁמְךָ. אָמַר, אֲנִי יוֹעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. בָּאוּ הַזַּבְּרִים וּנְשָׁקוּהוּ. אָמְרוּ, וּמָה אַתָּה אֲצַלֵּנוּ, וְאָנוּ לֹא הָיִינוּ יוֹדְעִים אוֹתָךְ? הָלְכוּ כְּאֶזְדְּ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וּלְיוֹם אַזַּר לוּוּ אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה מִילִין, וְהָלַךְ לְדַרְכּוֹ.

וַתֹּאמַרְן אִישׁ מִצְּרִי הִצִּילָנוּ. רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, הֲרֵי בָּאֲרוּ הַזַּבְּרִים, שֶׁנִּטְּלָה בָּהֶן רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְאָמְרוּ וְלֹא יָדְעוּ מָה אָמְרוּ. לְאִישׁ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בַּמִּדְבָּר, וְהָיוּ יָמִים שֶׁלֹּא אָכַל בָּשָׂר. יוֹם אֶזְדְּ בָּא דֹּב לִטֹּל כֶּבֶשׂ אֶזְדְּ. בָּרַח הַכֶּבֶשׂ, וְהַדֹּב אַזָּרָיו, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְאוֹתוֹ אִישׁ לַמִּדְבָּר. רָאָה כֶּבֶשׂ וְהֶזֵּיק בּוֹ וּשְׁזָטוֹ, וְאָכַל בָּשָׂר.

דָּבָר אַזַּר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שיר א) שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה וְגוֹ'. שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא שְׁזוּרָה מִן הַגָּלוּת. וְנָאוָה – שֶׁהִיא נָאוָה בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים. בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם

– שֶׁעַל זֶה זָכְאִים לָרֶשֶׁת אֶת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה. כְּאָהֳלֵי קְדָר – אַף עַל גַּב שֶׁהִיא קוֹדֶרֶת בַּגָּלוּת, בַּמַּעֲשִׂים הִיא כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, כַּיְרִיעוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ.

רַבִּי זְעֵיָא הַגָּדוֹל הָיָה הוֹלֵךְ לְבַעֲלֵי הַמִּשְׁנָה לִלְמוֹד מֵהֶם. הָלַךְ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, וְרָאָה פָּרְגּוֹד אֶחָד שֶׁהָיָה מַפְסִיק בַּבַּיִת. תָּמַהּ רַבִּי זְעֵיָא. אָמַר, אֶשְׁמַע דָּבָר מִפִּיו מִכָּאן.

שָׁמַע שֶׁהָיָה אוֹמֵר, בְּרַזּוֹ דּוֹדִי וּדְמֵה לְךָ לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים. כָּל הַכִּסּוּף שֶׁכּוֹסְפִים יִשְׂרָאֵל [מִלְּפָנַי] מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, תַּאֲוָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא מִתְרַחֵק, אֶלָּא בּוֹרֵחַ כִּצְבִי אוֹ כְּעֹפֶר הָאַיָּלִים.

מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵין זְוִיָּה בָּעוֹלָם עוֹשָׂה כְּמוֹ הַצְּבִי אוֹ כְּעֹפֶר הָאַיָּלִים. בִּזְמַן שֶׁהוּא בּוֹרֵחַ, הוֹלֵךְ מְעַט מְעַט וּמְזַוֵּיר אֶת רֹאשׁוֹ לַמָּקוֹם שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ, וּלְעוֹלָם הוּא תָּמִיד מְזַוֵּיר אֶת רֹאשׁוֹ לַאֲחוֹרָיו. כָּךְ אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם אָנוּ גּוֹרְמִים שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִבֵּינֵינוּ – יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּתְבָּרַח כְּמוֹ הַצְּבִי אוֹ כְּמוֹ עֹפֶר הָאַיָּלִים, שֶׁהוּא בּוֹרֵחַ וּמְזַוֵּיר אֶת רֹאשׁוֹ לַמָּקוֹם שֶׁהִגִּיעַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם. דָּבָר אַחֵר – הַצְּבִי, כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן, הוּא יָשֵׁן בְּעַיִן אַחַת, וְהָאַחֶרֶת הוּא נָעוֹר. כָּךְ אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, עֲשֵׂה כְּמוֹ הַצְּבִי, שֶׁהֲנֵה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישַׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל.

שָׁמַע רַבִּי זְעֵיָא וְאָמַר, אִם עֶלְיוֹנִים [פּוֹסְקִים] עוֹסְקִים בַּבַּיִת, וַאֲנִי יוֹשֵׁב בַּזּוּז?! בָּכָה. שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַדַּאי שְׁכִינָה בַּזּוּז, מִי יֵצֵא? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, אִם אֲנִי אֶשָּׂרֵף – [כְּזוֹל] לֹא אֶשָּׂרֵף, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה מִזּוּז אֵלֵינוּ. שֶׁתִּכְנֹס הַשְּׁכִינָה, וְתִהְיֶה אֵשׁ שְׁלֵמָה. שָׁמַע קוֹל שֶׁאוֹמֵר: עַדַיִן לֹא נִסְתְּמוּ הַסּוֹתְמִים, וְהַשְּׁעָרִים עֲדַיִן לֹא הֻתְקְנוּ, וּמִקְטַנֵּי [וּמֵאָהֳלֵי] הַבְּשָׂמִים שֶׁל עֵדֶן, שֶׁכְּעֵת הוּא. לֹא יָצָא רַבִּי אֶלְעָזָר.

יָשַׁב רַבִּי זְעֵירָא, בָּכָה וְנֶאֱנַח. פָּתַח וְאָמַר, סַב דְּמֵה לָךְ דּוֹדִי לְצֶבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים. נִפְתַּח שַׁעַר הַפַּרְגּוֹד, לֹא נִכְנַס רַבִּי זְעֵירָא. זָקַף רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶת עֵינָיו וְאָמַר, מִזֶּה נִשְׁמַע שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְמִישֶׁהוּ בַּזּוּץ, וְאָנוּ בְּפָנִים?! קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן. הָלְכָה הָאֵשׁ מִמְּקוֹמָהּ עַד מְקוֹם רַבִּי זְעֵירָא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, נִיצוֹץ אוֹר הַקְּלִיטָה בַּזּוּץ, שֶׁל הַמַּפָּתְּזַז וְאָנוּ כָּאן בְּפָנִים?! הִתְאַלֵּם פִּיו שֶׁל רַבִּי זְעֵירָא.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס פָּנִימָה, הוֹרִיד אֶת עֵינָיו וְלֹא זָקַף רֹאשׁוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, קוּם הַעֲבֵר יָדְךָ עַל פָּיו, שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ בָּזֶה, שֶׁלֹּא רָגִיל בּוֹ. קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְהֶעֱבִיר יָדוֹ עַל פִּי רַבִּי זְעֵירָא. פָּתַח פִּיו רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, רָאֲתָה עֵינִי מַה שֶּׁלֹּא רָאִיתִי. הִזְדַּכַּפְתִּי שֶׁלֹּא זָשַׁבְתִּי, שֶׁטּוֹב לָמוּת בְּאֵשׁ שֶׁל זָהָב טוֹב שֶׁדּוֹלֵק.

בְּמָקוֹם שֶׁזּוֹרְקִים שְׁבִיבֵי אֵשׁ לְכָל עֵבֶר, וְכָל שְׁבִיב וּשְׁבִיב עוֹלֶה לְשֶׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים מֶרְכָּבוֹת, וְכָל מֶרְכָּבָה נִפְרֶדֶת לְאֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעַתִּיק הַיָּמִים שֶׁיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא, וְהַכִּסֵּא מְזַדַּעְזֵעַ מִמֶּנּוּ לְמָאתַיִם וְשִׁשִּׁים עוֹלָמוֹת.

עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְמָקוֹם עִדּוּן הַצַּדִּיקִים, עַד שֶׁנִּשְׁמָע בְּכָל הָרְקִיעִים, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְכֻלָּם בְּזִמֵּן אֶחָד, תְּמֵהִים וְאוֹמְרִים: זֶהוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי שֶׁהָיָה מַרְעִישׁ הַכֹּל, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד לְפָנָיו. זֶהוּ הוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁפּוֹתְחִין פִּיו לְהַתְחִיל לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ כָּל הַכִּסְאוֹת וְכָל הָרְקִיעִים וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת, וְכָל אוֹתָם שֶׁמְּשַׁבְּחִים אֶת רִבּוֹנָם.

אֵין פּוֹתְחִים וְאֵין מְסַיְּמִים, כֻּלָּם נִמְצָאִים, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁמָע (שֶׁיִּשְׁתַּמֵּעַ) בְּכָל הָרְקִיעִים שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה פָּתְחוֹן פֶּה. כְּשֶׁמְּסַיְּמִים רַבִּי שִׁמְעוֹן לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, מִי רוֹאֶה אֵיזֶה שִׁירִים? מִי רוֹאֶה אֵיזוֹ זְוָדָה שֶׁמְּשַׁבְּחִים לְרִבּוֹנָם? מִי רוֹאֶה אֶת הַקּוֹלוֹת שֶׁהוֹלְכִים בְּכָל הָרְקִיעִים? כֻּלָּם בָּאִים בִּשְׁבִיל רַבִּי שִׁמְעוֹן וְכוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְפָנֵי רִבּוֹנָם, מַעֲלִים רֵיחוֹת שֶׁל בְּשָׂמִים שֶׁל עֵדֶן עַד

עַתִּיק הַיָּמִים, וְכָל זֶה מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן פִּיו וְאָמַר, שֵׁשׁ דְּרָגוֹת יָרְדוּ עִם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, וְכָל אַוָּזַת וְאַוָּזַת עֲשָׂרָה אֶלֶף רִבּוֹא. וּכְנֶגְדָּן שֵׁשׁ דְּרָגוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וּכְנֶגְדָּן שֵׁשׁ דְּרָגוֹת לַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, וּכְנֶגְדָּן שֵׁשׁ דְּרָגוֹת לַכִּסֵּא שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל טז) רָבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וְגוֹ'. הֲרֵי שֵׁשׁ. וּכְנֶגְדָּן כָּתוּב וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, כָּל אֶוָּזַּד וְאֶוָּזַּד עוֹלֶה לַעֲשָׂרָה, וְהָיוּ שִׁשִּׁים, וְאוֹתָם שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים שֶׁסְּבִיב הַשְּׁכִינָה, וְהֵם שִׁשִּׁים רְבָבוֹת שֶׁיָּצְאוּ עִם יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת וְשֶׁנִּכְנְסוּ עִם יַעֲקֹב לַגָּלוּת.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְוִיָּא, וַהֲרֵי הָיוּ (רואים) שִׁבְעָה וְעָלוּ לְשִׁבְעִים. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, שִׁבְעִים לֹא מִכָּאן. וְאִם תַּעֲלֶה בְּדַעְתְּךָ שִׁבְעָה, הֲרֵי כָּתוּב (שמות כה) וְשִׁשָּׁה קָנִים יֹצְאִים מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה וְגוֹ'. וְקָנָה אֶוָּזַּד הָאֶמְצָעִי לֹא בַּזֶּשְׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב (במדבר ז) אֶל מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ וְגוֹ'.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹרִיד אֶת יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם בַּגָּלוּת? אָמַר לוֹ, שְׁאֵלָה אַוָּזַת אַתָּה שׁוֹאֵל, אוֹ שְׁתַּיִם? אָמַר לוֹ, שְׁתַּיִם. גָּלוּת לָמָּה, וְלָמָּה דַּוְקָא לְמִצְרַיִם? אָמַר לוֹ, שְׁתַּיִם הֵן, וְזוֹוְרוֹת לִהְיוֹת אַוָּזַת. אָמַר לוֹ, עֲמֹד בְּעָמְדְּךָ בִּשְׁבִילְךָ יִתְקַיֵּם לְמַעְלָה מִשִּׁמְךָ דָּבָר זֶה. אֱמוֹר בְּנִי, אֱמוֹר.

פָּתַח וְאָמַר, (שיר ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילַגְשִׁים. שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת – אוֹתָם גִּבּוֹרִים שֶׁלְּמַעְלָה מִכּוֹזַ הַגְּבוּרָה שֶׁנֶּאֱוָזִים בַּקְּלִיפּוֹת (בַּזְּקִיקוֹת) שֶׁל זַזָּיָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּשְׁמֹנִים פִּילַגְשִׁים – מְמֻנִּים בַּזְּקִיקוֹת שֶׁתַּזְוִתֵיהֶן בַּזָּזָרָה (בְּאֶוָּזַּד) אֶוָּזַּד מִמֵּאָה. וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר – כַּנֶּאֱמַר הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. וְעִם כָּל זֶה כָּתוּב, אַוָּזַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי אַוָּזַת הִיא לְאִמָּהּ. זוֹהִי הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיּוֹצֵאת מִבַּעֲלֵי הַמָּגֵן (מִשְּׁנֵים עָשָׂר) אוֹרוֹת שֶׁזּוֹהֲרִים שֶׁמְּאִירִים לַכֹּל, וְהִיא נִקְרֵאת אֵם (בִּינָה).

כְּמוֹ זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, זָרַק אֶת כָּל הָעַמִּים לְכָל עֵבֶר, וּמִנָּה עֲלֵיהֶם גְּדוֹלִים, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) אֲשֶׁר חָלַק ה' אֱלֹהֶיךָ אֹתָם לְכֹל הָעַמִּים. וְהוּא לָקַח לְעַצְמוֹ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ. וְקָרָא לָהּ אֲחוֹת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי אֲחוֹת הִיא לְאִמָּהּ. זוֹהִי שְׁכִינַת כְּבוֹדוֹ שֶׁהִשְׁרָה בֵּינֵיהֶם, אֲחוֹת הִיא וּמְיֻחֶדֶת לוֹ. רָאוּהָ בָּנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה. מְלָכוֹת וּפִילַגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ – אֵלּוּ גְּדוֹלֵי הָעַמִּים שֶׁנִּפְקְדוּ עֲלֵיהֶם.

וְעוֹד סוֹד הַדָּבָר הוּא, שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, וּכְשֶׁתִּסְתַּכֵּל הֵם שִׁלְשָׁה, וְהָעוֹלָם נִבְרָא בָּהֶם בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת, וְהָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁרָצָה לְהַעֲמִיד אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת אַבְרָהָם בְּסוֹד הַחָכְמָה, אֶת יִצְחָק בְּסוֹד הַתְּבוּנָה, וְאֶת יַעֲקֹב בְּסוֹד הַדַּעַת, וּבָזֶה נִקְרָא (משלי כד) וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְתַּקֵּן כָּל הָעוֹלָם, וּמִשָּׁנוֹלְדוּ לְיַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, נִתְתַּקֵּן הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

כְּשֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֲזָדָוָה רַבָּה שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה שֶׁנִּתְתַּקֵּן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, אָמַר, אוּלַי זֵס וְשָׁלוֹם יִתְעָרְבוּ בִּשְׁאָר הָעַמִּים וְיִשָּׁאֵר פָּגָם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? טִלְטֵל אֶת כֻּלָּם מִכָּאן לְכָאן, עַד שֶׁיָּרְדוּ לְמִצְרַיִם לָדוּר אֶת דִּיוּרָם בְּעַם קְשֵׁה עֹרֶף, שֶׁמְּבַזִּים אֶת מִנְהֲגֵיהֶם וּמְבַזִּים אוֹתָם לְהִתְזַוֵּג בָּהֶם וּלְהִתְעָרֵב עִמָּהֶם, וְזוֹשְׁבִים אוֹתָם לַעֲבָדִים. הַגְּבָרִים נָעֲלוּ בָהֶם, וְהַנְּקֵבוֹת נָעֲלוּ בָהֶם, עַד שֶׁנִּתְתַּקֵּן הַכֹּל בְּזֶרַע קֹדֶשׁ, וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִשְׁלַם זִטְא שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) כִּי לֹא שָׁלֵם עֲוֹן הָאֱמוֹרִי עַד הֵנָּה. וּכְשֶׁיֵּצְאוּ, יָצְאוּ צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל. בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן וְנָשַׁק בְּרֹאשׁוֹ. אָמַר לוֹ, עֲמֹד בְּנִי בְּעָמְדְּךָ, כִּי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לְךָ.

יָשַׁב רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ עוֹמֵד וּמְפָרֵשׁ דְּבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת חָכְמָה, וְהָיוּ פָּנָיו מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ. וְהַדְּבָרִים מִתְפַּזְּרִים וְטָסִים בָּרָקִיעַ. יָשְׁבוּ יוֹמַיִם וְלֹא אָכְלוּ וְלֹא שָׁתוּ, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים אִם הָיָה יוֹם אוֹ לַיְלָה. כְּשֶׁיָּצְאוּ,

יָדְעוּ שֶׁהָיוּ יוֹמַיִם שֶׁלֹּא טָעֲמוּ דָּבָר. קָרָא עַל זֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וְגוֹ'. וּמָה אִם אָנוּ בְּשָׁעָה אַוַּת כְּךָ – מוּשָׁה, שֶׁהַכָּתוּב הֵעִיד בּוֹ וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְגוֹ', עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

כְּשֶׁבָּא רַבִּי זֵיָיא לְפָנֵי רַבִּי וְסִפֵּר לוֹ אֶת הַמַּעֲשֶׂה, תָּמַהּ רַבִּי, וְאָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָבִיו, בְּנִי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי אַרְיֵה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ אַרְיֵה, וְאֵין רַבִּי שִׁמְעוֹן כִּשְׁאָר אֲרָיוֹת, עָלָיו כָּתוּב (עמוס ג) אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא וְגוֹ'. וּמָה עוֹלְמוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מִזְּדַעְזְעִים מִמֶּנּוּ – אָנוּ עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה. אִישׁ שֶׁלֹּא גָּזַר תַּעֲנִית לְעוֹלָמִים עַל מַה שֶּׁשָּׁאַל וּבִקֵּשׁ, אֶלָּא הוּא גּוֹזֵר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר וְהוּא מְבַטֵּל, וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (שמואל־ב כג) מוֹשֵׁל בָּאָדָם צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁל בָּאָדָם. וּמִי מוֹשֵׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא? צַדִּיק, שֶׁהוּא גּוֹזֵר גְּזֵרָה, וְהַצַּדִּיק מְבַטְּלָהּ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לְךָ דָּבָר בַּזְּבִיבוּת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ תְּפִלָּתָם שֶׁל צַדִּיקִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁנּוֹזֵז לוֹ, לִפְעָמִים שֶׁעוֹשֶׂה בַּקָּשָׁתָם וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, פַּעַם אַוַּת הָיָה הָעוֹלָם צָרִיךְ מָטָר. בָּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְגָזַר אַרְבָּעִים תַּעֲנִיּוֹת וְלֹא בָא מָטָר. הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה וְלֹא בָא מָטָר. בָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְעָמַד וְהִתְפַּלֵּל. אָמַר מַשִּׁיב הָרוּחַ, וְנָשְׁבָה רוּחַ. אָמַר וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם, וּבָא מָטָר. זָלְשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. הִסְתַּכֵּל רַבִּי עֲקִיבָא בְּפָנָיו.

קָם רַבִּי עֲקִיבָא לִפְנֵי הָעָם וְאָמַר, אֲמוּשָׁל לָכֶם מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דּוֹמֶה לְאָהוּב הַמֶּלֶךְ שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ יוֹתֵר, וּכְשֶׁנִּכְנָס לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, נוֹזֵז לוֹ, וְלֹא רוֹצֶה לָתֵת לוֹ בַּקָּשָׁתוֹ בְּזִזָּפוֹן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, שֶׁנּוֹזֵז לוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ. וַאֲנִי דּוֹמֶה לְעֶבֶד הַמֶּלֶךְ שֶׁבִּקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ לְפָנָיו, וְלֹא רוֹצֶה הַמֶּלֶךְ שֶׁיִּכָּנֵס לְשַׁעֲרֵי אַרְמוֹנוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן לְדַבֵּר עִמּוֹ. אָמַר הַמֶּלֶךְ, תְּנוּ לוֹ בַּקָּשָׁתוֹ

בִּמְהִירוּת וְלֹא יִכָּנֵס לְכָאן. כָּךְ רַבִּי אֶלִיעֶזֶר הוּא אֲהוּב הַמֶּלֶךְ, וַאֲנִי הָעֶבֶד, וְהַמֶּלֶךְ רוֹצֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ כָּל הַיּוֹם וְלֹא יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, וַאֲנִי – הַמֶּלֶךְ לֹא רוֹצֶה שֶׁאֶכָּנֵס לְשַׁעֲרֵי אַרְמוֹנוֹ. וְזֶהוּ דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלִיעֶזֶר.

אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, בֹּא וְאַגִּיד לְךָ דָּבָר, שֶׁנִּרְאָה לִי בַּזַּלּוֹם פָּסוּק זֶה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ז) וְאַתָּה אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא בַעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה וְאַל תִּפְגַּע בִּי. בֹּא רְאֵה, שְׁנַיִם עָשָׂר הָרֵי אֲפַרְסְמוֹן [טָהוֹר] נִכְנַס אוֹתוֹ שֶׁלּוֹבֵשׁ זוֹשָׁן וְאֶפּוֹד, וּבִקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָזוּז עַל הָעוֹלָם, וְעַד עַכְשָׁיו הוּא תָּלוּי. אִם כָּךְ, לָמָּה וָזִלְשָׁה דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלִיעֶזֶר? מִשּׁוּם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בָּזֶה.

אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, שְׁמוֹנָה עָשָׂר הָרֵי אֲפַרְסְמוֹן [טָהוֹר] עֶלְיוֹנִים, נִכְנָסִים נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, וְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה רֵיזוֹת עוֹלִים בְּכָל יוֹם עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֵדֶן, שֶׁכְּנֶגֶד זֶה נִתְּנָה תוֹרָה בְּמ"ט פָּנִים טְמֵא, וּבְמ"ט פָּנִים טָהוֹר. וְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע אוֹתִיּוֹת בִּשְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים, אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה יָמִים כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה. מ"ט יָמִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים לְטֹל רְשׁוּת בְּכָל יוֹם מֵאֲבָנִים זוֹהֲרוֹת שֶׁזְּקוּקוֹת בְּאוֹתוֹ הַזּוֹשָׁן.

וְאוֹתוֹ שֶׁלָּבוּשׁ בַּזּוֹשָׁן יוֹשֵׁב בִּכְסֵא קָדוֹשׁ נִכְבָּד, שֶׁאַרְבָּעָה תּוֹמְכִים עוֹמְדִים מִסְתַּכְּלִים בַּזּוֹשָׁן. עַל מַאֲמָרוֹ נִכְנָסִים וְעַל מַאֲמָרוֹ יוֹצְאִים, מְרִימִים עֵינַיִם וּמִסְתַּכְּלִים לְמַעְלָה, רוֹאִים צִיץ שֶׁלּוֹחֵט בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים עֲבָרִים, וְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן זָקוּק עָלָיו. מְזֻדָּעְזָעִים וּמִתְזַלְזָלִים. קְשׁוּרִים בִּצְדָדָיו שֶׁל הַיְמִין הַקָּדוֹשׁ, שֶׁשְּׁמֹאל נוֹטֶל בְּיָדָיו תּוֹמְכֵי הַשָּׁמַיִם, מַכְנִיס אוֹתָם וּמְגַלֶּה אוֹתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) וְנָגֹלּוּ כַּסֵּפֶר הַשָּׁמָיִם.

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שיר ז) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי? אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ גַּן יוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְזוֹהִי הַשְּׁכִינָה. אֱגוֹז – זוֹ מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה שֶׁל אוֹתָם אַרְבָּעָה רָאשִׁים שֶׁמְּאִירִים שֶׁנִּפְרָדִים מִן הַגָּן, כְּמוֹ הָאֱגוֹז הַזֶּה שֶׁאוֹתָם אַרְבָּעָה רָאשִׁים קְדוֹשִׁים לְפָנִים. וּמַה שֶּׁאָמַר יָרַדְתִּי, כְּמוֹ

שֶׁשָּׁנִינוּ, יָרַד פָּלוֹנִי לַמֶּרְכָּבָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אִם כָּךְ, הָיָה לוֹ לוֹמַר לָאֲגוּז יָרַדְתִּי, מַה זֶּה אֶל גִּנַּת אֲגוּז יָרַדְתִּי? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ שִׁבְוזוֹ שֶׁל הָאֲגוּז. מָה אֲגוּז נִסְתָּר וְטָמִיר מִכָּל צְדָדָיו – כָּךְ הַמֶּרְכָּבָה שֶׁיּוֹצֵאת מֵהַגַּן נִסְתֶּרֶת מִכָּל צְדָדֶיהָ. וּמָה אוֹתָם אַרְבָּעָה חָרָשִׁים שֶׁבָּאֲגוּז מִתְזַבְּרִים בְּצַד זֶה וְנִפְרָדִים בְּצַד זֶה – כָּךְ בַּמֶּרְכָּבָה מִתְזַבְּרִים בְּאַוְזְדוּת בְּזֶזְדָּוָה וּשְׁלֵמוּת, וְנִפְרָד כָּל אֶזֶד לְעָבְרוֹ עַל מַה שֶׁהִתְמַנָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל אֶרֶץ הַזָּוִילָה, הוּא הַהֹלֵךְ קְדֵמַת אַשּׁוּר, וְכֵן כֻּלָּם.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הַלְּכְלוּךְ הַזֶּה שֶׁבִּקְלִפַּת הָאֲגוּז לְמָה הוּא רוֹמֵז? אָמַר לוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁהַתּוֹרָה לֹא גִּלְּתָה אוֹתוֹ – בָּזֶה מִתְגַּלֶּה.

בֹּא רְאֵה, (שְׁקֵדִים) מֵהֶם מָרִים וּמֵהֶם מְתוּקִים, וְרֻבָּן יֵשׁ לָהֶם: יֵשׁ בַּעֲלֵי דִּין קָשֶׁה, וְיֵשׁ בַּעֲלֵי רַאשִׁית, אֲבָל כָּל רֻבָּן שֶׁגִּלָּה בַּתּוֹרָה רָאִינוּ שֶׁהוּא דִּין, וְכָךְ הוּא לִירְמְיָה הֶרְאוּ לוֹ בְּדִין, שֶׁכָּתוּב (ירמיה א) מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה. מַה זֶּה שָׁקֵד? שְׁקֵדִים מַמָּשׁ. וְכֵן בְּמַטֵּה אַהֲרֹן, (במדבר ז) וַיִּגְמֹל שְׁקֵדִים. וּמִן הַתֵּבָה מַמָּשׁ נִשְׁמָע שֶׁהוּא דִּין קָשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (דניאל ט) וַיִּשְׁקֹד ה׳ עַל הָרָעָה, וְכֵן שֹׁקֵד אֲנִי עַל דְּבָרִי, וְכֵן כֻּלָּם. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, מִשְּׁמָע כָּל מַה שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לִלְמֹד מִמֶּנּוּ זְכוּתָה רַבָּה, שֶׁכָּתוּב (משלי טז) כֹּל פָּעַל ה׳ לַמַּעֲנֵהוּ. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר מִכָּאן, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. מַה זֶּה מְאֹד? לִלְמֹד מִמֶּנּוּ זְכוּתָה עֶלְיוֹנָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים? כְּמוֹ שֶׁבָּרָקִיעַ – עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, וְהַכֹּל רוֹמֵז לְמַה שֶּׁלְּמַעְלָה. שֶׁכְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה רַבִּי אַבָּא עֵץ אֶזֶד שֶׁפָּרָיו נַעֲשָׂה עוֹף שֶׁפּוֹרֵז מִמֶּנּוּ, הָיָה בּוֹכֶה וְאוֹמֵר: אִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים לְמָה רוֹמְזִים, הָיוּ קוֹרְעִים מַלְבּוּשֵׁיהֶם עַד טַבּוּרָם לְמַה שֶּׁנִּשְׁכְּזָה מֵהֶם הַזְּכוּתָה. כָּל שֶׁכֵּן בִּשְׁאָר מַה שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ.

כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִילְנוֹת, אוֹתָם שֶׁנִּרְאָתָה מֵהֶם זְכוּתָהּ, כְּמוֹ זָרוּב, דֶּקֶל, פָּסְתּוּק, וְכַדּוֹמֶה לָהֶם, כֻּלָּם בְּהַרְכָּבָה [מֻרְכָּבָה] אַוָּזוֹת הֻרְכְּבוּ. כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים פֶּרוֹת, פָּרַט לְתַפּוּזִים, סוֹד אֶזֶד הֵם, פָּרַט לַשְּׁבִילִים שֶׁנִּפְרָדִים.

כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא עוֹשִׂים פֶּרוֹת, וְהֵם גְּדוֹלִים, פָּרַט לְעַרְבֵי נַחַל שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹד לְבַדָּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, מִינְקָה אַוָּזוֹת יוֹנְקִים, וְכָל אֶזֶד מֵאוֹתָם הַקְּטַנִּים, פָּרַט לָאָזוֹב, מֵאֵם אַוָּזוֹת נוֹלְדוּ.

כָּל עֵשֶׂב הָאָרֶץ שֶׁמְּמַנִּים עֲלֵיהֶם, גְּדוֹלִים תַּקִּיפִים בַּשָּׁמַיִם. לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד סוֹד לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְלָכֵן כָּתוּב (ויקרא יט) שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם. שֶׁכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד נִכְנָס לְבַדּוֹ וְיוֹצֵא לְבַדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) הֲיָדַעְתָּ זִקּוֹת שָׁמַיִם אִם תָּשִׂים מִשְׁטָרוֹ בָּאָרֶץ. וְכָתוּב (ישעיה מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. וּמַה [שֶּׁ]בְּכָל מַה שֶּׁבָּעוֹלָם סוֹד בִּלְבַדּוֹ, וְלֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹת אוֹתָם וּלְעַרְבֵב אוֹתָם, וּקְרָאָם בְּשֵׁמוֹת – בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהֵם שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם קְיוּם הָעוֹלָם, עַל אַוָּזוֹת כַּמָּה וְכַמָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִלּוּ נֶאֱמַר אֵלֶּה שְׁמוֹת, מַשְׁמָע שֶׁכָּךְ הוּא. עַכְשָׁו שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת, מַשְׁמָע שֶׁעַל הָרִאשׁוֹנִים מוֹסִיף, מָה הָרִאשׁוֹנִים בְּנֵי יַעֲקֹב – אַף כָּאן בְּנֵי יַעֲקֹב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֹאת וְשָׁלוֹם, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (בראשית מו) אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה, סָבְרָתָ שֶׁשְּׁכִינָה תֵּרֵד עִמּוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה [אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה. עִמְּךָ] מַמָּשׁ? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה יְרִידָה לְבָנָיו, יָרְדָה שְׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָנֹכִי אֵרֵד מִצְרַיְמָה, וְאָנֹכִי אֶעֱלְךָ גַּם עָלֹה. כָּל זְמַן שֶׁתִּהְיֶה לְךָ עֲלִיָּה, כִּבְיָכוֹל יֵשׁ לִי גַּם עֲלִיָּה. וּבְשָׁעָה שֶׁתִּהְיֶה לְךָ יְרִידָה, כִּבְיָכוֹל אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ. וְעַד שֶׁמֵּת יוֹסֵף וְכָל אֶזְיו וְהָיְתָה לָהֶם יְרִידָה, קָמָה שְׁכִינָה וְיָרְדָה עִמָּם. כְּמוֹ שֶׁיָּרְדוּ אֵלֶּה, כָּךְ

יָרְדוּ אֵלֶּה.

אָמַר (רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה) רַבִּי יְהוּדָה, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ? וַיָּמָת יוֹסֵף בֶּן מֵאָה וְעֶשֶׂר שָׁנִים וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמֵּת יוֹסֵף וְכָל הַשְּׁבָטִים וְהָיְתָה לָהֶם יְרִידָה, יָרְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַגָּלוּת, וּשְׁכִינָה וּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים יָרְדוּ עִמָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם נוֹסְפוּ עַל הָרִאשׁוֹנִים לָרֶדֶת לַגָּלוּת.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, יַעֲקֹב הָיָה מֵת אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ, מֵת. אָמַר לוֹ, וּמַהוּ מַה שֶׁכָּתוּב הַבָּאִים מִצְרַיְמָה אֶת יַעֲקֹב? אִם בַּזַּיִים, אֱמוֹר אֶת יַעֲקֹב, וְאִם אַזַּר שֶׁמֵּת, הוֹצֵא מִשָּׁם אֶת יַעֲקֹב. אֶלָּא בֹּא תִרְאֶה, לֹא אָמַר הַכָּתוּב הַיּוֹרְדִים מִצְרַיְמָה אֶת יַעֲקֹב, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הָיְתָה יְרִידָה לְיַעֲקֹב, אֶלָּא הַבָּאִים. לָמַדְנוּ שֶׁבָּאוּ עִם יַעֲקֹב, וְהָלְכוּ לָהֶם. עַד שֶׁיֵּרְדוּ אֵלֶּה לַגָּלוּת, יָרְדוּ אֵלֶּה עִמָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת.

רַבִּי דּוֹסְתַּאי אָמַר, בְּכָל יוֹם וָיוֹם הָיוּ בָּאִים וְהוֹלְכִים לָהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַבָּאִים מִצְרַיְמָה, וְלֹא כָתוּב אֲשֶׁר בָּאוּ, וְהָיְנוּ שֶׁכָּתוּב הַבָּאִים מִצְרַיְמָה. בַּתְּחִלָּה אֶת יַעֲקֹב, וְאַזַּר כָּךְ כְּשֶׁהָיְתָה לָהֶם יְרִידָה, אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ. וּבֹא רְאֵה, כָּל בְּנֵי יַעֲקֹב הָיוּ מֵתִים בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְיָרְדוּ אֵלֶּה וְאֵלֶּה.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרוּ, בְּפָרָשָׁה זוֹ יֵשׁ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיָּרְדוּ הַמֶּרְכָּבוֹת וְהַמַּזָּלוֹת הַקְּדוֹשִׁים, דְּיוֹקְנֵיהֶם שֶׁל הַשְּׁבָטִים שֶׁזָּקוּקִים לְמַעְלָה, כֻּלָּם נִכְנְסוּ לָדוּר עִמָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ, וְכָתוּב רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי.

דָּבָר אַזַּר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיְמָה אֶת יַעֲקֹב וְגוֹ' – זְוָרָה פָּרָשָׁה זוֹ לְמַה שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, וְהַכֹּל הָיָה.

וּבֹא רְאֵה, רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עָרָךְ, כְּשֶׁהָיָה מַגִּיעַ לַפָּסוּק הַזֶּה, הָיָה בּוֹכֶה. שָׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עָרָךְ, בְּשָׁעָה שֶׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל לַגָּלוּת, הִתְכַּנְּסוּ כָּל נִשְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, צָוְוחוּ וְאָמְרוּ: זָקֵן זָקֵן, כְּאֵב שֶׁל בָּנִים

אֵין בָּעָמָל [שֶׁל הַגָּלוּת] שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. בָּנֶיךָ כֻּלָּם מְשֻׁעְבָּדִים בְּפָרֶךְ, וְעַם אַזֵּר עוֹשִׁים בָּהֶם נִקְמוֹת הָעוֹלָם.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְעוֹרְרָה רוּחַ שֶׁל אוֹתוֹ הַזָּקֵן, בְּקֶשׁ רִשּׁוּת וְיָרַד. קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל מַרְכְּבוֹתָיו וּמַזָּנוֹתָיו וּמַלְכֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם, וְיָרְדוּ כֻּלָּם עִם יַעֲקֹב וְעִם שְׁבָטָיו. שְׁבָטִים יָרְדוּ זַיִּים עִם אֲבִיהֶם, וּשְׁבָטִים יָרְדוּ מֵתִים עִם אֲבִיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיְמָה וְגוֹ', וְכָתוּב רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי וְגוֹ'. וּבָא רְאֵהוּ, מֵתִים הָיוּ, וְיָרְדוּ, וְכָתוּב וְיוֹסֵף הָיָה בְּמִצְרָיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בָּזֶה נִקְרָא (תהלים קג) כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים.

רַבִּי יְהוּדָה בַּר שָׁלוֹם הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְרַבִּי אַבָּא הָיָה עִמּוֹ. נִכְנְסוּ לְמָקוֹם אֶזֵּד וְלָנוּ שָׁם. אָכְלוּ. כְּשֶׁרָצוּ לִשְׁכַּב, שָׂמוּ רֹאשָׁם בְּאוֹתוֹ תֵּל שֶׁל הָאָרֶץ שֶׁהָיָה שָׁם קֶבֶר אֶזֵּד. עַד שֶׁלֹּא נִרְדְּמוּ, קָרָא קוֹל אֶזֵּד מֵהַקֶּבֶר וְאָמַר, הַזָּרַע שֶׁלִּי הוֹלֵךְ לָאֲדָמָה. שִׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה שֶׁלֹּא הִתְעוֹרַרְתִּי פָּרַט לְעַכְשָׁו, שֶׁפַּרְצוּף בְּנִי אֲנִי רוֹאֶה כָּאן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ, אֲנִי יְהוּדִי, וַאֲנִי יוֹשֵׁב נָזוּף, שֶׁאֵינִי יָכוֹל לְהִכָּנֵס מִשּׁוּם אוֹתוֹ צַעַר שֶׁל שְׁנֵי שֶׁגָּנַב אוֹתוֹ גּוֹי כְּשֶׁהָיָה קָטָן וּמַלְקָה אוֹתוֹ כָּל יוֹם, וְהַצַּעַר שֶׁלִּי הוֹזֶה אוֹתִי מִלְּהִכָּנֵס לִמְקוֹמִי, וּבְמָקוֹם זֶה לֹא הִתְעוֹרַרְתִּי פָּרַט לְעַכְשָׁו.

אָמַר לוֹ, וְאַתֶּם הַאִם יוֹדְעִים בְּצַעַר הַזַּיִים? אָמַר לוֹ, נִשְׁבָּע בְּשַׂר הַקֶּבֶר, אִם לֹא בַּקָּשׁוֹתֵינוּ עַל הַזַּיִים, לֹא הָיוּ עוֹמְדִים אֲפָלוּ זְצִי יוֹם בָּעוֹלָם, וְעַכְשָׁו הִתְעוֹרַרְתִּי כָּאן, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים לִי בְּכָל יוֹם שֶׁבִּמְהֵרָה יָבֹא לְכָאן בְּנִי, וְלֹא יָדַעְתִּי אִם בַּזַּיִים אוֹ בַּמָּוֶת.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, מַה מַּעֲשֶׂיכֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם? רָעַשׁ הַקֶּבֶר וְאָמַר, קוּמוּ לְכוּ, שֶׁעַכְשָׁו מַכִּים אֶת בְּנִי. תָּמְהוּ וּבָרְזוּ מִשָּׁם כַּזְּצִי מִיל. יָשְׁבוּ עַד שֶׁהֵאִיר הַבֹּקֶר. קָמוּ לָלֶכֶת, וְרָאוּ אִישׁ אֶזֵּד שֶׁהָיָה רָץ וּבוֹרֵז, וְהָיָה שׁוֹתֵת דָּם עַל כְּתֵפָיו. אָזְזוּ בוֹ, וְסִפֵּר לָהֶם אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמְרוּ לוֹ, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לָהֶם,

לַזְּמָא בַּר לֵיוָאֵי. אָמְרוּ, וּמָה [בֶּן] לֵיוָאֵי בַּר לַזְּמָא הָיָה אוֹתוֹ הַמִּת. וּפָזְדוּ לְדַבֵּר אִתּוֹ יוֹתֵר, וְלֹא זָזְרוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ שֶׁתְּפִלּוֹת הַמֵּתִים מְגֻנּוֹת עַל הַזַּיִּים, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲלוּ בַנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד זֶבְרוֹן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא רְאֵה, שְׁנֵי נְדָרִים נָדַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב, אֶחָד שֶׁיֵּרֵד עִמּוֹ לָדוּר עִמּוֹ בַּגָּלוּת, וְאֶחָד שֶׁיַּעֲלֵהוּ מִקִּבְרוֹ לִרְאוֹת וְזִרְוַת הַסִּיּוּעַ הַקָּדוֹשׁ שָׁדַר עִם בָּנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מו) אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה. אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ בַּגָּלוּת, וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה, כַּנֶּאֱמַר (יחזקאל לז) וְהַעֲלֵיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי, וְכָתוּב שָׁשָׁם עָלוּ שְׁבָטִים וְגוֹ'.

דְּבָר אַחֵר וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדָשׁ עַל מִצְרַיִם וְגוֹ' – אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאוֹתוֹ יוֹם נִתְּנָה רְשׁוּת לְשָׂרוֹ שֶׁל מִצְרַיִם עַל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים. שֶׁשָּׁנִינוּ, עַד שֶׁלֹּא מֵת יוֹסֵף, לֹא נִתַּן שִׁלְטוֹן לַשִּׁלְטָן שֶׁל מִצְרַיִם עַל יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁמֵּת יוֹסֵף, אָז וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדָשׁ עַל מִצְרַיִם. וַיָּקָם – כְּמוֹ שֶׁהָיָה נָמוּךְ וְקָם.

[וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדָשׁ וְכוּ'] רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מו) כֹּה אָמַר ה' מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (דברים לג) וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ. בִּמְסִבּוֹ – בֵּין כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים. נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ – שֶׁגָּרְמוּ לְהִסְתַּלֵּק מִבֵּינֵיהֶם.

דְּבָר אַחֵר עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ – בְּעוֹד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה נוֹתֵן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וְגוֹ'. בְּעוֹד שֶׁהָיָה כּוֹתֵב תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הוֹצִיאוּ רֵיחָם הַטּוֹב, וְאָמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

דְּבָר אַחֵר עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ – בְּעוֹד שֶׁהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עַל הַר סִינַי לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל. נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ – שֶׁכָּתוּב נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע.

רַבִּי תַּנְחוּם אָמַר, לְכָל אַמָּה וְאַמָּה יֵשׁ שַׂר לְמַעְלָה, וּכְשֶׁנּוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁלְטָה לָזֶה – מוֹרִיד אֶת זֶה, וּכְשֶׁנּוֹתֵן שִׁלְטָה לְאוֹתוֹ שַׂר, אֵין לוֹ שִׁלְטָה אֶלָּא מִשּׁוּם יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, יִשְׂרָאֵל הֵם כְּנֶגֶד כָּל שְׁאָר אֻמּוֹת הָעוֹלָם. מַה שְׁאָר הָעַמִּים הֵם שִׁבְעִים – אַף יִשְׂרָאֵל הֵם שִׁבְעִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה שִׁבְעִים. וּמִי שֶׁשּׁוֹלֵט עַל יִשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ שׁוֹלֵט עַל כָּל הָעוֹלָם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר מִכָּאן, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וְגוֹ' – הֲרֵי שִׁבְעָה. וְכָל דִּרְגָּה (עוֹלָה) לַעֲשָׂרָה – הֲרֵי שִׁבְעִים. מַה כָּתוּב אַזְוָרְיוּ? וַיָּקָם מֶלֶךְ זָדָשׁ עַל מִצְרָיִם.

אָמַר רַב הוּנָא, לָמָּה הִשְׁתַּעְבְּדוּ יִשְׂרָאֵל בְּכָל הָאֻמּוֹת? בִּשְׁבִיל שֶׁיִּשָּׂאֵר בָּהֶם הָעוֹלָם, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד כָּל הָעוֹלָם, וְכָתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וּמָה הוּא אֶחָד – אַף יִשְׂרָאֵל אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ז) גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. מַה שְׁמוֹ אֶחָד וְנִפְרָד בְּשִׁבְעִים – אַף יִשְׂרָאֵל אֶחָד וְנִפְרָד בְּשִׁבְעִים.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (משלי ל) תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ', תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אֵין לְךָ אֻמָּה שְׁפָלָה וְנִקְלֵית וּבְזוּיָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַמִּצְרִים, וְנָתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלִיטָה מִשּׁוּם יִשְׂרָאֵל. וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ – זוֹ הָגָר שֶׁהוֹלִידָה אֶת יִשְׁמָעֵאל, שֶׁעָשָׂה כַּמָּה רָעוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְשָׁלַט בָּהֶם, וְעִנָּה אוֹתָם בְּכָל מִינֵי עִנּוּיִים, וְגָזַר עֲלֵיהֶם כַּמָּה שְׁמָדוֹת, וְעַד הַיּוֹם הֵם שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם, וְאֵינָם מַנִּיחִים לָהֶם לַעֲמֹד בְּדָתָם. וְאֵין לְךָ גָּלוּת קָשָׁה לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ גָּלוּת יִשְׁמָעֵאל.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָיָה עוֹלֶה לִירוּשָׁלַיִם, וְהָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. רָאָה עַרְבִי אֶחָד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּבְנוֹ עִמּוֹ. פָּגְשׁוּ בִּיהוּדִי אֶחָד, אָמַר לִבְנוֹ, הַיְהוּדִי הַזֶּה גַּעַל, שֶׁמָּאַס בּוֹ אֲדוֹנוֹ. נַוֵּל אוֹתוֹ וְתִירַק לוֹ בְּזָקָנוֹ שֶׁבַע פָּעָמִים, שֶׁהוּא מִזֶּרַע שֶׁל רָמִים, שֶׁאֲנִי יָדַעְתִּי שֶׁמִּשֶּׁעָבְדִים בָּהֶם שִׁבְעִים עַמִּמִים. הָלַךְ בְּנוֹ וְתָפַס בְּזָקָנוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, רָמִים רָמִים, גּוֹזְרֵנִי עַל הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּרְדוּ לְמַטָּה. עַד שֶׁלֹּא סִיֵּם, נִבְלְעוּ בִּמְקוֹמָם.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שיר ב) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים וְגוֹ'. עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם – פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל גָּלוּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם יִשְׁתַּעְבְּדוּ בַּגָּלוּת עַד שֶׁיִּסְתַּיֵּם אוֹתוֹ יוֹם שֶׁל שִׁלְטוֹן הָאֻמּוֹת. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֶלֶף שָׁנִים הוּא שִׁלְטוֹן הָאֻמּוֹת כְּאָזֵד עַל יִשְׂרָאֵל, וְאֵין לְךָ אֻמָּה שֶׁלֹּא תִשְׁתַּעְבֵּד בָּהֶם, וְיוֹם אָזֵד הוּא כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶזֵד הוּא יְוֻדַּע לַה' וְגוֹ'.

דָּבָר אַזֵּר עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם – קֹדֶם שֶׁיָּפוּחַ אוֹתוֹ יוֹם שֶׁל הָאֻמּוֹת. וְנָסוּ הַצְּלָלִים – אֵלּוּ שִׁלְטוֹנִים שֶׁשָּׁלְטוּ עֲלֵיהֶם. אֵלֵךְ לִי אֶל הַר הַמּוֹר – אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵלֵךְ לִי לְנַעֵר אֶת הָאֻמּוֹת מִירוּשָׁלַיִם, שֶׁהוּא הַר הַמּוֹר, כַּכָּתוּב בְּהַר הַמּוֹרִיָּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם. וְאֶל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה – זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבְּצִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (משלי מז) יָפֶה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן וְגוֹ', [אָמַר רַבִּי יְהוּדָה] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לז) לָאֲוֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיַעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה. כְּמוֹ זֶה שֶׁאוֹוֵז בְּטַלִּית לְנַעֵר מִמֶּנָּה טִנֹּפֶת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְגַּלּוֹת בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַטָּה וּלְטַהֵר אוֹתָהּ מִטֻּנּוֹפֵי הָעַמִּים, עַד שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּם אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל הָאֻמּוֹת. שֶׁאָמַר רַבִּי זְעֵירָא, אֵין שִׁלְטוֹן לָאֻמּוֹת עַל יִשְׂרָאֵל אֶלָּא יוֹם אֶזֵד בִּלְבַד, שֶׁהוּא יוֹמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא אֶלֶף שָׁנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נְתָנַנִי שֹׁמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה. יוֹם אֶזֵד בִּלְבַד, וְלֹא יוֹתֵר.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם יִשְׁתַּעְבְּדוּ יוֹתֵר, לֹא עַל פִּי גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ הוּא, אֶלָּא עַל שֶׁלֹּא רוֹצִים לַחֲזֹר אֵלָיו, וְכָתוּב (דברים ל) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגוֹ', וְכָתוּב אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמָיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ וְגוֹ'.

וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, שֶׁהַרֵי עַל כָּל פָּנִים הַמַּלְאָךְ הַשֹּׁלִיט הַמְמֻנֶּה עַל הַמִּצְרִים הָיָה, וְכָךְ הוּא, שֶׁבִּרֹב הַפָּרָשָׁה לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא מֶלֶךְ מִצְרַיִם סְתָם, וְהֵינוּ הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עַל מִצְרַיִם. פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם, פַּרְעֹה מַמָּשׁ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לְפִיכָךְ כָּתוּב וַיֹּאמֶר, כְּלוֹמַר הִכְנִיס בְּלִבָּם דָּבָר זֶה,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל־ב טז) כִּי ה' אָמַר לוֹ קַלֵּל אֶת דָּוִד. מַזְוַשָּׁבָת הַלֵּב בִּלְבַד. וְכֵן (אסתר ו) וַיֹּאמֶר הָמָן בְּלִבּוֹ, וְכֵן (בראשית יז) וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הַלְבֶן מֵאָה שָׁנָה. אַף כָּאן גַּם, הִכְנִיס מַזְוַשָּׁבָה בְּלִבָּם שֶׁאָמְרוּ רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ. מַה זֶּה מִמֶּנּוּ? רָצָה לוֹמַר מִמֶּנָּה שֶׁלָּהֶם. הֵם אָמְרוּ בְּלִבָּם שֶׁזַּיִל וְתַקֵּף שֶׁלָּהֶם גָּדוֹל וְתַקִּיף מִמֶּנּוּ, מֵהַשִּׁלְטוֹן שֶׁלָּהֶם.

רַבִּי יְצְוָזְק אָמַר, כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם [זוּץ מִיִּשְׂרָאֵל] מוֹשְׁכִים כּוֹזָם מִשָּׁרִיהֶם, וְיִשְׂרָאֵל מוֹשְׁכִים כּוֹזָם מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם נִקְרָאִים עַם ה', וְלֹא עַם שֶׁל הַשִּׁלְטָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּאן נִקְרְאוּ עַמּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ, וְשָׁם כָּתוּב (שמות ג) רָאֹה רָאִיתִי אֶת עֳנִי עַמִּי, עַמִּי מַמָּשׁ. יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ עַם ה', וּשְׁאָר הָאֻמּוֹת נִקְרְאוּ עַמּוֹ שֶׁל הַשַּׁלִּיטִ שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (מיכה ד) כִּי כָל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וַאֲנַחְנוּ נֵלֵךְ בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, פָּסוּק זֶה הָיָה לוֹ לוֹמַר, [הִנֵּה עַם יִשְׂרָאֵל, אוֹ] בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ. [אֶלָּא] מַהוּ עַם בְּנֵי? אֶלָּא עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַמָּשׁ, מֵאוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁחָזְשְׁבוּ שֶׁעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ, וְלֹא עַם ה', וְכָתוּב וַיָּקָצוּ מִפָּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא כָתוּב מִפָּנֵי עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא מִפָּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַמָּשׁ.

רַבִּי יוֹזָנָן הָיָה עוֹמֵד לִפָּנֵי רַבִּי יְצְוָזְק. אָמַר, מָה רָאָה בָּלָק לוֹמַר (במדבר כב) הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם, וְלֹא אָמַר הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? [אֶלָּא] אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְוָזְק, בָּלָק מְכַשֵּׁף גָּדוֹל הָיָה, וְכֵן דֶּרֶךְ הַמְכַשְּׁפִים לְקַזֵּזת דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ זַזָּשָׁד, וְכֵן אֵין מַזְכִּירִים לְעוֹלָם שֵׁם אָבִיו שֶׁל אָדָם, אֶלָּא שֵׁם אִמּוֹ, דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ זַזָּשָׁד.

שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַשַּׁדִּים, שֶׁמּוֹעִילִים בְּאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁאוֹמְרִים לָהֶם, אִם הוּא כּוֹזָב – מוֹדִיעִים לוֹ דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וְאִם הוּא אֱמֶת – כָּל מַה שֶּׁאוֹמְרִים לְזְמַן קָצָר אֱמֶת הוּא, כָּל שֶׁכֵּן לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה. רַבִּי אָזָא אָמַר, בָּלָק לָקַזז דֶּרֶךְ שֶׁל קָלוֹן, הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם, כְּלוֹמַר שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים מִמִּי הֵם.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִפָּנֵי מָה הָעָם שֶׁל הַגְּדוֹלִים שְׁמוּרִים, וְעַמּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינָם שְׁמוּרִים? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין דּוֹמֶה עָנִי לְעָשִׁיר. הֶעָנִי צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת שֶׁלּוֹ, הֶעָשִׁיר לֹא שׁוֹמֵר אֶת שֶׁלּוֹ. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם מִמֶּלֶךְ שֶׁאוֹהֵב אֱמֶת וָדִין, וְדִין רִאשׁוֹן עוֹשֶׂה בְּאַנְשֵׁי בֵיתוֹ, שֶׁרוֹצֶה שֶׁהֵם יִהְיוּ שְׁמוּרִים מֵזֶּטֶא יוֹתֵר מִכֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (עמוס ג) רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וְגוֹ'.

רַבִּי יוֹסֵי יָצָא לַדֶּרֶךְ, וְהָיָה רַבִּי אָחָא בַּר יַעֲקֹב הוֹלֵךְ עִמּוֹ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, שָׁתַק רַבִּי יוֹסֵי וְהִרְהֵר בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם, וְרַבִּי אָחָא הִרְהֵר בְּדִבְרֵי תוֹרָה. [עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים] רָאָה רַבִּי יוֹסֵי נָזָשׁ אֶחָד שֶׁהָיָה רָץ אַזְרָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אָחָא, רָאִיתָ אֶת הַנָּזָשׁ הַזֶּה שֶׁרָץ אַזְרַי? אָמַר לוֹ רַבִּי אָחָא, אֲנִי לֹא רָאִיתִי אוֹתוֹ. רָץ רַבִּי יוֹסֵי, וְהַנָּזָשׁ אַזְרָיו. נָפַל רַבִּי יוֹסֵי וְדָם שָׁתַת וְיָרַד מֵזֶּטֶמוֹ. שָׁמַע שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וּמָה עַל שָׁעָה אַזַּת כָּךְ – מִי שֶׁמִּתְיָאֵשׁ מִמֶּנָּה עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

פָּתַח וְאָמַר, (דברים ב) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ יָדַע לֶכְתְּךָ וְגוֹ' הַמּוֹלִיכְךָ וְגוֹ', נָזָשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְגוֹ'. נָזָשׁ שָׂרָף לָמָּה כָּאן? אֶלָּא לָקַזַּת עָנְשָׁם מִיִּשְׂרָאֵל כָּל זְמַן שֶׁפּוֹרְשִׁים מֵעֵץ הַזַּיִּים, שֶׁכָּתוּב כִּי הוּא זַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי זֵזָיָא, כָּתוּב (משלי יג) זוֹשֵׁךְ שִׁבְטוֹ שׂוֹנֵא בְנוֹ וְגוֹ', וְכָתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה', וְכָתוּב וְאֶת עֵשָׂו שָׂנֵאתִי. מַה זֶּה שָׂנֵאתִי? שֶׁכָּתוּב זוֹשֵׁךְ שִׁבְטוֹ שׂוֹנֵא בְנוֹ, כְּלוֹמַר שָׂנֵאתִי אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן זָשַׁכְתִּי שִׁבֶּט מֵהֶם. כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן תַּלְמִידַי וְזַכָּמִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה שֶׁיִּפָּרְשׁוּ מֵעֵץ הַזַּיִּים אֲפָלוּ רֶגַע אֶזָּד.

וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ, נָתַן לָהֶם עֵצָה לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם רַע. אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם, יוֹדְעִים הָיוּ הַמְּצָרִים בָּאִצְטַגְנִינוּת שֶׁלָּהֶם שֶׁסּוֹפָם לִלְקוֹת בִּגְלַל יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן

הַקְּדִים הַשַּׁלִּיט שֶׁלָּהֶם לַעֲשׂוֹת עִמָּם רַע.

רַבִּי יִצְחָק פָּגַשׁ בְּאוֹתוֹ הַר, וְרָאָה אִישׁ אֶחָד יָשַׁן תַּחַת הָאִילָן. יָשַׁב שָׁם. עַד שֶׁיִּישַׁב, רָאָה שֶׁהָאָרֶץ מִתְחַלְחֶלֶת, וְנִשְׁבַּר אוֹתוֹ אִילָן וְנָפַל, וְרָאָה בְּקִיעִים וְגֵמוֹת בָּאָרֶץ, וְהָאָרֶץ עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת.

הִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְצָוַוח כְּנֶגֶד רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר לוֹ: יְהוּדִי יְהוּדִי, תִּבְכֶּה וְתִנָּהֵם, שֶׁעַכְשָׁו מַעֲמִידִים בָּרְקִיעַ גָּדוֹל מִמַּּה אֶחָד שַׁלִּיט עֶלְיוֹן, וְהוּא עָתִיד לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם הַרְבֵּה רַע, וּרְעִידַת הָאֲדָמָה הַזֹּאת הָיְתָה בִּגְלַלְכֶם. שֶׁכָּל פַּעַם שֶׁרוֹעֶדֶת הָאָרֶץ, כְּשֶׁקָּם מִמַּּה שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם רַע.

תָּמַהּ רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וַדַּאי כָּתוּב (משלי ל) תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ, וְכָתוּב תַּחַת עָבֶד כִּי יִמְלוֹךְ. מִמַּּה שֶׁהָיָה [מִמַּּה] תַּחַת שִׁלְטוֹן אַזָּר וּמָלַךְ, וְנָתְנוּ לוֹ שִׁלְטוֹן, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁשּׁוֹלֵט בְּיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי זְמָא בַּר גּוּרְיָא, כְּשֶׁהִנְיְזוּ אֶת יִשְׂרָאֵל תַּחַת שִׁלְטוֹן הָאֻמּוֹת, יָשַׁב וְנָעָה וּבָכָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה יג) בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה נַפְשִׁי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּמִסְתָּרִים דַּוְקָא.

רַבִּי יְהוּדָה נְכְנַס אֶל רַבִּי אֶלְעָזָר וּמְצָאוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְיָדוֹ בְּפִיו, וְהָיָה עָצוּב. אָמַר לוֹ, בַּמֶּה עוֹסֵק מוֹר? אָמַר לוֹ, שֶׁכָּתוּב בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים. אִם הָאָדוֹן עָצוּב, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁגּוֹעָה וּבוֹכָה – מַה יַּעֲשׂוּ שַׁמָּשָׁיו? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה. מַה זֶּה חוּצָה? שֶׁאֲדוֹנָם בְּפָנִים, וְהֵם בַּחוּץ. אֲדוֹנָם בַּבָּתִּים הַפְּנִימִיִּים, וְהֵם בַּבָּתִּים הַחִיצוֹנִיִּים. מִי הֵם בָּתִּים הַפְּנִימִיִּים? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אוֹתָם מֵעֲשָׂרָה כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ.

מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכְּיוּן, וְכִי יֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁאֵינָם שֶׁל שָׁלוֹם? אָמַר לוֹ, כֵּן. בֹּא רְאֵה, יֵשׁ בַּעֲלֵי דִּין קָשֶׁה, וְיֵשׁ בַּעֲלֵי דִּין לֹא קָשֶׁה, וְיֵשׁ בַּעֲלֵי דִּין [רָפֶה] וְרַחֲמִים, וְיֵשׁ בַּעֲלֵי רַחֲמִים שֶׁאֵין בָּהֶם דִּין כְּלָל, וְאֵלֶּה נִקְרָאוּ מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם, וְעַל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה כָּתוּב (שם נ) אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם, וְכָתוּב (שם לד) וְנָמַקּוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם.

אִם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שַׁלִּיטִים הַמְמֻנִּים עַל שְׁאָר הָעַמִּים, כְּשֶׁרוֹאִים אֶת אֲדוֹנָם עָצוּב, לָמָּה עוֹבְדִים בְּפָרֶךְ עִם בָּנָיו? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵינָם עוֹשִׂים אֶלָּא מַה שֶּׁהִצְטַוּוּ, וּרְצוֹן אֲדוֹנָם הֵם עוֹשִׂים.

רַבִּי דוֹסְתַּאי אָמַר, בִּזְמַן שֶׁנִּמְסָרִים בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשַׁלִּיטֵי הָעַמִּים, מִתְכַּנְּסִים שְׁנַיִם עָשָׂר בָּתֵּי דִּין וְנִשְׁקָעִים לְתוֹךְ תְּהוֹם רַבָּה. גּוֹעָה הָאָדוֹן, גּוֹעִים וְרָצִים (בַּעֲלֵי מָגִנִּים), וְיוֹרְדוֹת שְׁתֵּי דְּמָעוֹת לַשָּׁקָע שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לו) מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה. וּמִתְגַּלְגְּלִים עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה, מִתְבַּקְעִים הַתַּוְוֹתוֹנִים, וְיוֹרְדִים מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים דְּרָגוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (עמוס ג) אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא.

שְׁנֵינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁמָּסַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְשַׁר מִצְרַיִם, גָּזַר עֲלֵיהֶם שֶׁבַע גְּזֵרוֹת שֶׁיַּעַבְדוּ בָהֶם הַמִּצְרִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וְגוֹ'. וּכְנֶגְדָּם שֶׁבַע לְטוֹב – וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם.

הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אֵין הָבָה אֶלָּא לְשׁוֹן הַזְמָנָה לַעֲשׂוֹת דִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יא) הָבָה נֵרְדָה. (שמואל־א יד) הָבָה תָמִים. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הָבָה – כֻּלָּם לְשׁוֹן הַסְכָּמָה וְהַזְמָנָה, כְּמוֹ הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר. (שופטים כ) הָבוּ לָכֶם עֵצָה. (תהלים כט) הָבוּ לַה' בְּנֵי אֵלִים.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ נְהִיָּה בְּהַסְכָּמַת הַדִּין אֵלָיו. פֶּן יִרְבֶּה, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ. וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הָיוּ לָהֶם לְשִׂכִּים וְלִצְנִינִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּקֻצוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ נֶעֱקָרִים מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, כְּמוֹ שֶׁאֲנָשִׁים נֶעֱקָצִים מֵהַקּוֹצִים הַלָּלוּ.

אָמַר רַבִּי יוּדַאי אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מָה הָיְתָה מְזוֹנָשֶׁבֶת הַמִּצְרִים שֶׁתִּמָּנַע פָּרִיָּה וּרְבִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְהַשַּׁלִּיט הַמְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם שֶׁהִכְנִיס כָּךְ בְּלִבָּם? אֶלָּא אָמַר לָהֶם, הֱיוּ יוֹדְעִים שֶׁעָתִיד בֶּן אָזוּד לָצֵאת מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיַּעֲשֶׂה דִּין בֵּאלֹהֵיהֶם עַל יָדוֹ.

שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים, הָלַךְ דּוּמָה, שָׂרוֹ שֶׁל מִצְרַיִם, אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, גְּזֵרָה גְּזָרָה לְפָנַי, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה׳ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וגו׳. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִטְלָה הַשְּׂרָרָה מִמֶּנּוּ, וְנִתְמַנָּה דּוּמָה שַׂר שֶׁל גֵּיהִנֹּם לִדּוֹן שָׁם נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַל הַמֵּתִים נִתְמַנָּה.

אָמַר רַבִּי זֵנִינָא, כָּתוּב (במדבר לג) וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה ה׳ שְׁפָטִים. וְכִי בֵּאלוֹהַּ שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב וְשֶׁל עֵץ וְשֶׁל אֶבֶן יֵשׁ שְׁפָטִים? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב הָיוּ נִתָּכִים מֵאֲלֵיהֶם, וְשֶׁל עֵץ מִתְרַקְּבִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֱלוֹהַּ שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁה הָיָה, וְצִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׁפָטִים, לִשְׂרֹף אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רֵיחוֹ נוֹדֵף. וְעוֹד, (שמות יב) רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ. וְעוֹד, שֶׁעַצְמוֹתָיו מֻשְׁלָכִים בַּשּׁוּק. וְזֹאת הָיְתָה לְמִצְרַיִם קָשָׁה מִכֻּלָּן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁפָטִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּאלֹהֵיהֶם מַמָּשׁ, וְזֶהוּ שַׂר שֶׁלָּהֶם, לְקַיֵּם יִפְקֹד ה׳ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה. וְכָל זֶה הָיוּ יוֹדְעִים הַזַּכְמִים שֶׁבָּהֶם, וְכָל שֶׁכֵּן שַׂר שֶׁלָּהֶם, עַל כֵּן כָּתוּב הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הַרְבֵּה עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ בְּמִצְרַיִם, וְנִילוּס אֱלוֹהַּ שֶׁלָּהֶם הָיָה, וּבְכֻלָּם עָשָׂה ה׳ שְׁפָטִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, זֶה שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן מְדַיֵּק וּפָשׁוּט, מִשּׁוּם שֶׁאֱלֹהֵיהֶם נִלְקִים בַּתְּחוֹלָה וְאַחֵר כָּךְ הָאֻמָּה, וְכֵן נִילוּס נִלְקָה בַּתְּחוֹלָה, וְהָעֵצִים וְהָאֲבָנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ז) וַיְהִי הַדָּם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבָעֵצִים וּבָאֲבָנִים, שֶׁהָיוּ לָהֶם אֱלָהוּת מַמָּשׁ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם כָּתוּב, וְנִילוּס לֹא הָיָה בַּמָּרוֹם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רֹב מֵימָיו כִּדְגֻמְתָּם בַּמָּרוֹם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שַׂר שֶׁלָּהֶם נִלְקָה בַּתְּחוֹלָה, וְאַחֵר כָּךְ שְׁאָר אֱלֹהֵיהֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, לִקּוּת אֻמָּה שֶׁל מִצְרַיִם מַמָּשׁ לֹא הָיָה אֶלָּא

בַּיָּם, שֶׁכָּתוּב (שם יד) לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם עַד אֶחָד. וְקָדֵם זֶה נַעֲשָׂה שְׁפָטִים בֵּאלֹהֵיהֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב, הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרֶאנָה. וְנִתְנַבְּאוּ עַל הֶעָתִיד כְּפִי מַה שֶׁאֵרַע לָהֶם. וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ – נִבְּאוּ עַל מַזָּנוֹת עֲלִיּוֹנִים שֶׁיִּהְיוּ שְׁרוּיִים בְּתוֹכָם. וְנִלְוַם בָּנוּ – נִבְּאוּ עַל מַה שֶּׁכָּתוּב ה' יִלָּחֵם לָכֶם וְגוֹ'. וְעָלָה מִן הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְצֻאִים בְּיָד רָמָה.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה. שֶׁנִּינוּ, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, עָלָה בְּרָצוֹן לְפָנָיו, וּבָרָא אֶת הַשָּׁמַיִם בִּימִינוֹ, וְהָאָרֶץ בִּשְׂמֹאלוֹ, וְעָלָה בְּרָצוֹן לְפָנָיו לִנְהֹג הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה. וּבָרָא הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים בְּזַסְדִּו בַּיּוֹם. (לוּמַר שִׁירָה בַּיּוֹם, זְמַן הַזַּסְד) וּבָרָא הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים לוֹמַר שִׁירָה בַּלַּיְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' זַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. אֵלּוּ מִימִין, וְאֵלּוּ מִשְּׂמֹאל, אֵלּוּ מַקְשִׁיבִים שִׁירַת הַיּוֹם, וְאֵלּוּ מַקְשִׁיבִים שִׁירַת הַלַּיְלָה, שִׁירָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל קָדוֹשׁ. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה בַּלַּיְלָה, מַקְשִׁיבִים שִׁירָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) זַבֵּרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּת אַוָּזִת, כְּלוּלָה מִשָּׁלֹשׁ כִּתּוֹת, אוֹמֶרֶת שִׁירָה בַּלַּיְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן, מֵהֶם מִדַּת לַיְלָה וּמֵהֶם מִדַּת יוֹם, וְעַל מִדַּת לַיְלָה כָּתוּב וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב טז) אַפּוֹ טָרַף, וְכָתוּב (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל. וְזוֹק לְנַעֲרָתֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טז) וְזוֹק וּמִשְׁפָּט. (תהלים קמז) זָקָיו וּמִשְׁפָּטָיו. (שם פא) כִּי זוֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט וְגוֹ'. מִכָּאן שֶׁמִּדַּת הַדִּין שׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה.

וְשָׁנִינוּ, אֵלּוּ הָאוֹמְרִים שִׁירָה בַּלַּיְלָה, אֵלּוּ הֵם שָׁרִים עַל כָּל בַּעֲלֵי שִׁיר. וּכְשֶׁפּוֹתְחִים הַזַּיִּים שִׁירָה, מוֹסִיפִים הָעֲלִיּוֹנִים כֹּחַ לָדַעַת וּלְהַכִּיר וּלְהַשִּׂיג מַה

שֶׁלֹּא הִשִּׂיגוּ. שָׁמַיִם וָאָרֶץ מוֹסִיפִים כּוֹזֵ בַּשִּׁירָה הַזּוֹ.

אָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָדַעַת בְּאוֹתוֹ שִׁיר. שֶׁשָּׁנִינוּ, הַזּוֹכֶה בְּאוֹתוֹ שִׁיר, יֵדַע בְּעִנְיְנֵי הַתּוֹרָה וְהַזְּכֻכְמָה, וְיַאֲזִין וְיַזְכִּיר וְיוֹסִיף כּוֹזֵ וּגְבוּרָה בְּמַה שֶּׁהָיָה וּבַמֶּה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת, וּבָזֶה זָכָה שְׁלֹמֹה לָדַעַת.

שֶׁשָּׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם יָדַע בָּזֶה, וְתִקֵּן שִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת הַרְבֵּה, וְרָמַז בָּהֶם הָעֲתִידוֹת לָבֹא, וְהוֹסִיף כּוֹזֵ וּגְבוּרָה בִּרוּזֵ הַקֹּדֶשׁ. יָדַע בְּעִנְיְנֵי הַתּוֹרָה וְהַזְּכֻכְמָה, וְאָזַן וְזִכֵּר וְהוֹסִיף כּוֹזֵ וּגְבוּרָה בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

וּשְׁלֹמֹה זָכָה יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ הַשִּׁיר, וְיָדַע הַזְּכֻכְמָה, וְאָזַן וְזִכֵּר וְתִקֵּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה, וְעָשָׂה סֵפֶר מֵאוֹתוֹ הַשִּׁיר מַמָּשׁ, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ב) עָשִׂיתִי לִי שָׁרִים וְשָׁרוֹת. כְּלוֹמַר, קָנִיתִי לִי לָדַעַת שִׁיר מֵאוֹתָם הַשִּׁירִים הָעֶלְיוֹנִים, וַאֲשֶׁר תַּזְוָתָם. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב שִׁיר הַשִּׁירִים, כְּלוֹמַר, שִׁיר שֶׁל אוֹתָם שָׁרִים שֶׁל מַעְלָה. שִׁיר שֶׁכּוֹלֵל כָּל עִנְיְנֵי הַתּוֹרָה וְהַזְּכֻכְמָה וְכוֹזֵ וּגְבוּרָה בְּמַה שֶּׁהָיָה וְעָתִיד לִהְיוֹת. שִׁיר שֶׁהַשָּׁרִים שֶׁל מַעְלָה מְשׁוֹרְרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלּוּ הַשָּׁרִים עָמְדוּ עַד שֶׁנּוֹלַד לֵוִי, אֲבָל מִשֶּׁנּוֹלַד לֵוִי וְאֵילָךְ אָמְרוּ שִׁיר. כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד מֹשֶׁה וְנִמְשַׁז אַהֲרֹן וְנִתְקַדְּשׁוּ הַלְוִיִּם, נִשְׁלַם הַשִּׁיר, וְעָמְדוּ עַל מִשְׁמְרוֹתָם.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנּוֹלַד לֵוִי, פָּתְזוּ לְמַעְלָה וְאָמְרוּ, (שיר זז) מִי יִתֶּנְךָ כְּאָזוּז לִי יוֹנָק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ בַזּוּז אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא יָבֻזּוּ לִי. כֵּיוָן שֶׁיָּצְאוּ מִשֵּׁבֶט לֵוִי הַמְּשׁוֹרְרִים שֶׁל מַטָּה, וְנִתְקַדְּשׁוּ כֻּלָּם וְעָמְדוּ עַל מִשְׁמְרוֹתָם, וְנִתְקַדְּשׁוּ אֵלֶּה לְנַכֵּז אֵלֶּה, זֻבְּרִים כְּאָזְד, וְהָעוֹלְמוֹת אָזְד, וּמֶלֶךְ אָזְד שׁוֹכֵן עֲלֵיהֶם – בָּא שְׁלֹמֹה, וְעָשָׂה סֵפֶר מֵאוֹתוֹ שִׁיר שֶׁל אוֹתָם שָׁרִים, וְנִסְתַּם הַזְּכֻכְמָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִקְרְאוּ הַשָּׁרִים שֶׁל מַטָּה לְוִיִּם? עַל שֶׁנִּלְוִים וְנִזְבָּרִים לְמַעְלָה כְּאָזְד, וְהַשּׁוֹמֵעַ נִלְוֶה וְנִדְבָּק נַפְשׁוֹ לְמַעְלָה. וְעַל כָּךְ אָמְרָה לֵאָה (בראשית כט) יִלָּוֶה אִישִׁי אֵלַי. רַבִּי תַּנְזוּם אָמַר, שֶׁבַּכֹּל נִלְוֶה זֶרַע לֵוִי

עִם הַשְּׁכִינָה, בְּמשֶׁה וְאַהֲרֹן וּמִרְיָם, וּבְכָל זַרְעוֹ אַזְרָיו, וְהֵם הַנִּלְוִים אֶל ה׳ לְשָׁרְתוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ הַמְשׁוֹרְרִים לְמַעְלָה, לֹא עָמְדוּ עַל מִשְׁמַרְתָּם עַד שֶׁנּוֹלְדוּ שְׁלשֶׁת הָאַזִּים: מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם. מֵילָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, מִרְיָם לָמָּה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְשָׁרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם.

שָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנּוֹלַד לֵוִי, נָטְלוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבְזָרוֹ מִכָּל אֶחָיו וְהוֹשִׁיבוֹ בָּאָרֶץ, וְהוֹלִיד לְקָהָת, וּקְהָת הוֹלִיד לְעַמְרָם, וְהוּא הוֹלִיד לְאַהֲרֹן וּמִרְיָם. פָּרַשׁ מֵאִשְׁתּוֹ, וְהֶחֱזִירָהּ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיוּ הַמְשׁוֹרְרִים שֶׁל מַעְלָה עוֹמְדִים וּמְשׁוֹרְרִים. נָעַר בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִשְׁתַּכֵּךְ הַשִּׁיר, עַד שֶׁנָּטָה לָהֶן יְמִינוֹ וְהוֹשִׁיט לְעַמְרָם.

מָה הַטַּעַם נִקְרָא עַמְרָם? שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ עַם רָם עַל כָּל רָמִים, וְלֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ. מָה הַטַּעַם לֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ? רַבִּי יְהוּדָה אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי אַבָּהוּ, מִפְּנֵי שֶׁבִּצְנָעָה הָלַךְ, וּבִצְנָעָה חָזַר לְאִשְׁתּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַכִּירוּ בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ אִישׁ, וְלֹא נֶאֱמַר וַיֵּלֶךְ עַמְרָם, בְּפַרְהֶסְיָא. וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי, אַף הִיא בְּצִנְעָה חָזְרָה, וְלֹא נִזְכַּר שְׁמָהּ.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר, וַיֵּלֶךְ אִישׁ זֶה גַּבְרִיאֵל, שֶׁכָּתוּב (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל. שֶׁהָלַךְ הוּא וְהֶחֱזִירָהּ לְעַמְרָם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, עַמְרָם מַמָּשׁ הָיָה, וְלֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ מִפְּנֵי שֶׁהֲלִיכָה זוֹ לֹא הָיְתָה מִמֶּנּוּ לְהַזְדַּוֵּג לְאִשְׁתּוֹ, אֶלָּא מִלְּמַעְלָה.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, בְּאַהֲרֹן וּמִרְיָם לֹא נֶאֱמַר זִוּוּג אֲבוֹתָם בַּתּוֹרָה, וּבְמשֶׁה כָּתוּב וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי, לְהוֹרוֹת שֶׁהַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת עַל שֵׁם לֵוִי. וְלֹא הָיָה עַמְרָם רָאוּי לְהוֹלִיד לְמשֶׁה, עַד שֶׁנָּטַל זִוְּגָהּ בַּשְּׁכִינָה, וְהוֹלִיד לְמשֶׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי. וּלְפִיכָךְ כָּתוּב וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, זָכָה עַמְרָם שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ בֶּן שֶׁזָּכָה לְקוֹל גָּדוֹל, שֶׁכָּתוּב

(שמות יט) וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. וְעַמְרָם זָכָה לְבַת קוֹל, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְּחוּ אֶת בַּת לֵוִי, כְּלוֹמַר בַּת קוֹל. וּלְפִיכָךְ כָּתוּב וַיֵּלֶךְ, כְּלוֹמַר, שֶׁהָלַךְ לְמַדְרֵגָה זוֹ. שָׁנִינוּ, כְּשֶׁנּוֹלַד מֹשֶׁה, יָזַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ עָלָיו, שֶׁכָּתוּב וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא, וְכָתוּב (תהלים קמט) טוֹב ה' לַכֹּל, וְכָתוּב טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב ה'.

וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִסְכְּנִין אָמַר, וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם – סוֹף גְּלוּתָם הָיָה, שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְשֻׁעְבָּדִים בְּכָל עֲבוֹדָה. בַּיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם – שֶׁהָיוּ רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם. וְכֵיוָן שֶׁנִּשְׁתַּכֵּם קֵץ גְּלוּתָם מַה כָּתוּב? וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם. מָה הַטַּעַם? שֶׁהוֹרַד שַׂר מִצְרַיִם מִמַּעֲלָתוֹ וְנָפַל מִגַּאֲוָתוֹ. וְכֵיוָן שֶׁנָּפַל מֶלֶךְ מִצְרַיִם, שֶׁהוּא שַׂר שֶׁלָּהֶם, זָכַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַע תְּפִלָּתָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַשַּׂר שֶׁלָּהֶם נִתְּנָה לוֹ שְׂרָרָה עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא נִשְׁמַע צַעֲקָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁנָּפַל הַשַּׂר שֶׁלָּהֶם, כָּתוּב וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וּמִיָּד – וַיֶּאֱנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים. שֶׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא נַעֲנוּ בְצַעֲקָתָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא וּרְאֵה רַוְזַמְנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּשֶׁהוּא מְרַוְזֵם עַל יִשְׂרָאֵל, כּוֹפָה לְמִדַּת הַדִּין וּמוֹרִידָהּ וּמְרַוְזֵם עֲלֵיהֶם, וְהַיְנוּ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִיד שְׁתֵּי דְמָעוֹת לַיָּם הַגָּדוֹל. מָהֶם אוֹתָם שְׁתֵּי דְמָעוֹת? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא דָּבָר בָּרוּר מַה הֵם, שֶׁהֲרֵי אָמַר לוֹ לְאוֹב עֲצָמוֹת, שֶׁהָיָה מְשַׁקֵּר וּדְבָרָיו שְׁקָרִיִּים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא הוֹלְכִים אַזַּר אוֹב עֲצָמוֹת, שֶׁבְּרוּר הַדָּבָר הוּא, שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּעֲשָׂרָה כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ יֵשׁ שְׁתֵּי דְמָעוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהֵן שְׁתֵּי מִדּוֹת דִּין, שֶׁהַדִּין בָּא מִשְּׁתֵּיהֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נא) שְׁתַּיִם הֵנָּה קָרְאָתֶיךָ. וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת בָּנָיו, הוּא מוֹרִיד אוֹתָם לַיָּם הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא יָם הַזָּכְמָה, לְהַמְתִּיקָן, וְהוֹפֵךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַוְזָמִים

וּמְרַוְּזִם עֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁתֵּי דְמָעוֹת, שֶׁמִּזֹּהַן בָּאוֹת הַדְּמָעוֹת, מִזֶּהָן בָּא הַדִּין.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (שמות יד) וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַוְזְרֵיהֶם. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶה שַׂר שֶׁל מִצְרַיִם הוּא, וְאַתָּה אָמַרְתָּ וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם זֶה שַׂר שֶׁל מִצְרַיִם?! אָמַר רַבִּי יְצְוָזְק, הַדָּבָר הַזֶּה מְסַיֵּעַ לְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. כָּתוּב כָּאן וְהִנֵּה מִצְרַיִם, וְכָתוּב שָׁם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם. מְלַמֵּד שֶׁעַכְשָׁו לֹא הָיָה מֶלֶךְ, שֶׁהוֹרִידוּהוּ מִגְּדֻלָּתוֹ, וּלְפִיכָךְ כָּתוּב וְהִנֵּה מִצְרַיִם וְלֹא כָתוּב מֶלֶךְ מִצְרַיִם. וּמַה שֶּׁאָמַר וַיָּמָת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד) כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְבַקְשִׁים אֶת נַפְשֶׁךָ.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזְק אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, בֹּא רְאֵה, כָּל מַלְכֵי מִצְרַיִם פַּרְעֹה שְׁמָם, וּבְכָאן לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא מֶלֶךְ מִצְרַיִם סְתָם. וּבִמְקוֹמוֹ פַּרְעֹה, וְהוּא פַּרְעֹה מַמָּשׁ. בֹּא רְאֵה, בְּעוֹד שֶׁיֵּשׁ שִׁלְטוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, יֵשׁ שִׁלְטוֹן בָּעָם שֶׁלְּמַטָּה. כְּשֶׁהָעֲבַר הַשִּׁלְטוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, נֶעֱבַר הַשִּׁלְטוֹן שֶׁלְּמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (זכריה יד) הִנֵּה יוֹם בָּא לַה' וְגוֹ' וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִוָּדַע לַה' וְגוֹ'. וְכִי שְׁאָר הַיָּמִים אֵינָם שֶׁלּוֹ? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אַבָּא, מְלַמֵּד שֶׁשְּׁאָר הַיָּמִים נִתָּנִים לְעָשָׂרִים, וְאוֹתוֹ יוֹם אֵינוֹ שֶׁל הָעָשָׂרִים, אֶלָּא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת דִּין בְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִפְּנֵי שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם יִפָּלוּ כָּל הָעָשָׂרִים מִמַּעֲלָתָם, וְעַל זֶה כָּתוּב וְנִשְׂגָּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא, שֶׁאוֹתוֹ יוֹם לֹא יִהְיֶה מַעֲלָה לְעָשָׂרִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בַּעָשָׂרִים שֶׁל מַעְלָה, מַה כָּתוּב? (ישעיה כד) כִּי רְוְתָה בַשָּׁמַיִם חַרְבִּי. וְכִי חֶרֶב יֵשׁ לַה'? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְצְוָזְק, חֶרֶב יֵשׁ לוֹ, שֶׁכָּתוּב חֶרֶב לַה' מָלְאָה דָם, וְכָתוּב וּבְחַרְבּוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַחֶרֶב הַזֶּה הוּא הַדִּין שֶׁעוֹשֶׂה, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א כא) וַיַּרְא אֶת מַלְאַךְ ה' עֹמֵד בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְיָדוֹ. וְכִי

וְזָרַב שְׁלוּפָה הָיְתָה בְּיַד הַמַּלְאָךְ? אֶלָּא שֶׁהָיְתָה הָרְשׁוּת נְתוּנָה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין.

וַהֲרֵי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אָמַר לִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אִם לֹא שֶׁאֲנִי זָקֵן עַל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, אֶפָּרַע לָהֶם אֶת בֵּית הַשְּׁוִיטָה כַּבְּהֵמָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַכֹּל מוֹדִים שֶׁנָּתַן רְשׁוּת בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת גְּמַר דִּין. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע ה) וְזַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ. הָרְשׁוּת נְתוּנָה בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין. אִם כָּךְ, מַה זֶּה וַיָּשֶׂב זַרְבּוֹ אֶל נִדְנָהּ? אָמַר רַבִּי אַבָּא, שֶׁנָּזְזַר הַדִּין לְבַעַל הַדִּין, וְהָרְשׁוּת לְמִי שֶׁהָרְשׁוּת שֶׁלּוֹ.

וַיֶּאָנְזוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּתְאַנְּזוּ לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיֶּאָנְזוּ, כְּלוֹמַר, נִתְאַנְּזוּ (הֶאֱנִיזוּ) לוֹ לְמַעְלָה, (כְּלוֹמַר נֶאֱנְזוּ לְמַטָּה) שֶׁהָאֲנָזָה הָיְתָה בִּשְׁבִילָם לְמַעְלָה.

רַבִּי בְּרֶכְיָה אָמַר, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה הָיוּ, וּמִי הֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? אוֹתָם שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנֵי הָעֲבוֹדָה, כְּלוֹמַר, אוֹתָם שֶׁהֵם מִן הָעֲבוֹדָה שֶׁל מַעְלָה. וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים, שֶׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה לֹא עָלְתָה שַׁוְעָתָם לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה, אוֹתוֹ דִּין מַה יְהֵיהּ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַעֲבִיר אוֹתָם בְּאוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר, וּמַעֲבִירָם מִשְׁלְטוֹנָם, וּמְמַנֶּה שַׁלִּיטִים אֲזוּרִים שֶׁל שְׂאָר עַמִּים. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט? אָמַר לוֹ, יֵשׁ אֵשׁ קָשָׁה מֵאֵשׁ, וְיֵשׁ אֵשׁ שֶׁדּוֹמָה אֵשׁ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁלֹשָׁה עִנְיָנִים כָּאן: אֲנָזָה, שַׁוְעָה, צְעָקָה, וְכָל אֶזְוֵד מִתְפָּרֵשׁ מֵהָאֲזֵר. אֲנָזָה – שֶׁכָּתוּב וַיֶּאָנְזוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. צְעָקָה – שֶׁכָּתוּב וַיִּצְעָקוּ. שַׁוְעָה – שֶׁכָּתוּב וַתַּעַל שַׁוְעָתָם. וְכָל אֶזְוֵד לְבַדּוֹ מִתְפָּרֵשׁ, וְכֻלָּם עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, צְעָקָה וְשַׁוְעָה עָשׂוּ, אֲנָזָה לֹא עָשׂוּ, מַשְׁמַע מִשֶּׁכָּתוּב וַיֶּאָנְזוּ, וּלְמַעְלָה הָיְתָה הָאֲנָזָה בִּשְׁבִילָם.

צְעָקָה וְשַׁוְעָה בַּמֶּה הִתְפָּרְשׁוּ? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין לְךָ שַׁוְעָה אֶלָּא בִּתְפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לט) שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה׳ וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה. אֶלֶיךָ ה׳ שִׁוַּעְתִּי. שַׁוְעָתִי אֵלֶיךָ וַתִּרְפָּאֵנִי. צְעָקָה, שֶׁצּוֹעֵק וְאֵינוֹ אוֹמֵר כְּלוּם. אָמַר רַבִּי

יְהוּדָה, הֲלָכָה גְּדוֹלָה צְעָקָה מִכֻּלָּם, שֶׁצְּעָקָה הִיא בַּלֵּב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) צְעַק לִבָּם אֶל ה׳. צְעָקָה וְעָקָה דָּבָר אֶחָד הוּא, וְזֶה קָרוֹבָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא יוֹתֵר מִתְּפִלָּה וַאֲנָחָה, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) כִּי אִם צָעֹק יִצְעַק אֵלַי שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ.

אָמַר רַבִּי בְּרֶכְיָה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמוּאֵל (שמואל–א טו) נִחַמְתִּי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת שָׁאוּל לְמֶלֶךְ, מַה כָּתוּב? וַיִּזְעַר לִשְׁמוּאֵל, וַיִּצְעַק אֶל ה׳ כָּל הַלָּיְלָה. הִנֵּיזוֹ הַכֹּל וְלָקוּז צְעָקָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא קְרוֹבָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלָי.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, זֶה מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל וּבוֹכֶה וְצוֹעֵק עַד שֶׁלֹּא יָכוֹל לְרַוּוֹשׁ בִּשְׂפָתָיו – תְּפִלָּה זוֹ שְׁלֵמָה, שֶׁהִיא בַּלֵּב, וּלְעוֹלָם לֹא תִּוָּזֵרֶת רֵיקָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, גְּדוֹלָה צְעָקָה שֶׁקּוֹרַעַת גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל אָדָם מִכָּל וָמָיו.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, גְּדוֹלָה צְעָקָה שֶׁמּוֹשֶׁלֶת עַל מִדַּת הַדִּין שֶׁל מַעְלָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, גְּדוֹלָה צְעָקָה שֶׁמּוֹשֶׁלֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. בִּשְׁבִיל צְעָקָה נוֹזֵל הָאָדָם הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים קז) וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה׳ בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יַצִּילֵם.

וּמִשֶּׁהָיָה רוֹעֶה אֶת צֹאן יִתְרוֹ זוֹכְנוֹ כֹּהֵן מִדְיָן. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזוּ, (שיר ב) דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת שֶׁאֵינָם מַשְׂגִּיזִים וְאֵינָם יוֹדְעִים, בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה בְּמַזְשָׁבָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא עוֹלָמוֹ, כָּל הָעוֹלָמוֹת עָלוּ בְּמַזְשָׁבָה אַזַּת, וּבְמַזְשָׁבָה זוֹ נִבְרְאוּ כֻּלָּם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֻּלָּם בְּזוֹכְמָה עָשִׂיתָ. וּבְמַזְשָׁבָה זוֹ, שֶׁהִיא הַזּוֹכְמָה, נִבְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה.

נָטָה יְמִינוֹ, וּבָרָא הָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה. נָטָה שְׂמֹאלוֹ, וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מח) אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפָּחָה שָׁמָיִם קֹרֵא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעַמְדוּ יַזְדָּוּ. וְכֻלָּם בְּרֵגַע אַזַּת [וּבְשָׁעָה אַזַּת נִבְרְאוּ], וְעָשָׂה הָעוֹלָם

הַזֶּה כְּנֶגֶד הָעוֹלָם שֶׁל מַעְלָה. וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ לְמַעְלָה, כְּדֵגְמָתוֹ לְמַטָּה. וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ לְמַטָּה, כְּדֵגְמָתוֹ בַּיָּם, וְהַכֹּל אֶזֶוד. בָּרָא בָּעֶלְיוֹנִים הַמַּלְאָכִים – בָּרָא בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּנֵי אָדָם, בָּרָא בַּיָּם לִוְיָתָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לו) לְזַוֵּבֵר אֶת הָאֹהֶל לִהְיוֹת אֶזֶוד.

כָּתוּב בָּאָדָם, כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכָתוּב (תהלים לז) וַתְּזַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים. אִם בְּנֵי אָדָם זֻשׁוּבִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם (בְּמַעֲשָׂיו) כָּל זֶה, וְהֵם אֲבוּדִים [מִטָּפָה] מֵעֲפַר הַבְּאֵר, בַּמֶּה בָּאִים לִשְׁאֹב מִמֶּנּוּ? וּבָזַר בָּעֶלְיוֹנִים, וּבָזַר בְּיִשְׂרָאֵל. לָעֶלְיוֹנִים לֹא קָרָא בָּנִים. לַתַּזוּתוֹנִים קָרָא בָּנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. הוּא קָרָא לָהֶם בָּנִים, וְהֵם קָרְאוּ לוֹ אָב, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) כִּי אַתָּה אָבִינוּ. וְכָתוּב דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ. הוּא בָּזַר בִּי, וַאֲנִי בָּזַרְתִּי בּוֹ.

הָרֹעָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים – הוּא רוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים, אַף עַל פִּי שֶׁהַקּוֹצִים סָבִיב לָהֶם, וְאֵין אֶזֶוד יָכוֹל לִרְעוֹת בַּשּׁוֹשַׁנִּים כְּמוֹתוֹ. דָּבָר אֶזֶוד הָרֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים – מַה שּׁוֹשָׁן זֶה הוּא אָדָם וּמֵימָיו לְבָנִים, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ מִמִּדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים, וְכָתוּב (שם א) אִם יִהְיֶה זֻטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ.

רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יְצֻזָק. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַשׁ אֶת אוֹתָם וְרָדִים. נָטַל אֶזֶוד רַבִּי אַבָּא בְּיָדוֹ וְהָיָה הוֹלֵךְ. פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר, וַדַּאי שֶׁשְּׁכִינָה כָּאן, וַאֲנִי רָאִיתִי בִּידֵי רַבִּי אַבָּא לִלְמֹד זְכוּת רַבָּה, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁרַבִּי אַבָּא לֹא נָטַל אֶת זֶה אֶלָּא לְהַרְאוֹת זְכוּת.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, שֵׁב, בְּנִי, שֵׁב. יָשְׁבוּ. הֵרִיזַ רַבִּי אַבָּא בְּאוֹתוֹ הַוֶּרֶד. אָמַר, וַדַּאי אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הָרֵיזַ, שֶׁהֲרֵי רָאִיתִי שֶׁאֵין נֶפֶשׁ מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא עַל רֵיזַ, וְלָכֵן הַדַּס בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת.

פָּתַזְ וְאָמַר, דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים. מִי גָּרַם לִי שֶׁאֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי? מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בַּשּׁוֹשַׁנִּים. מַה שּׁוֹשָׁן יֵשׁ בּוֹ רֵיזַ וְהוּא

אָדָם, מוֹצְקִין אוֹתוֹ וְהוּא מִתְהַפֵּךְ לְלָבָן, וּלְעוֹלָם רֵיזוֹ לֹא זֶ – כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּדֶרֶךְ זֶה, שֶׁאִלְמָלֵא כֵן לֹא יִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל הָאָדָם הַזּוֹטֵא. וְהַזּוֹטֵא נִקְרָא אָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִם יִהְיוּ וַזָּטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. מַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לָאֵשׁ שֶׁהוּא אָדָם. זוֹרֵק הַדָּם סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ שֶׁהוּא אָדָם. מִדַּת הַדִּין אָדָם. מוֹצְקִין אוֹתוֹ [הָרֵיזוֹ], וְעוֹלֶה הֶעָשָׁן כֻּלּוֹ לָבָן, וְאָז הָאָדָם נֶהְפָּךְ לְלָבָן, נֶהְפָּךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים.

וּבֹא רְאֵה, כָּל מִדַּת הַדִּין אֵין צָרִיךְ הָרֵיזוֹ שֶׁלּוֹ אֶלָּא מִצַּד אָדָם. וְהַיְנוּ שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיִּתְגּוֹדְדוּ כְּמִשְׁפָּטָם וְגוֹ' עַד שִׁפְךְ דָּם עֲלֵיהֶם? אֶלָּא הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁלֹּא יַשִּׂיגוּ מִמִּדַּת הַדִּין כִּרְצוֹנָם, זוֹלָתִי בָּאָדָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְעוֹד – אָדָם וְלָבָן נִקְרָב לְעוֹלָם, וְהָרֵיזוֹ עוֹלֶה מִשְּׁתֵיהֶן. מָה הַשּׁוֹשָׁן אָדֹם וְלָבָן – כָּךְ רֵיזוֹ הַקָּרְבָּן. וְהַקָּרְבָּן מֵאָדֹם וְלָבָן. בֹּא וּרְאֵה מֵרֵיזוֹ הַקְּטֹרֶת, שֶׁהַסַּמָּנִים, מֵהֶם אֲדֻמִּים וּמֵהֶם לְבָנִים, כְּגוֹן הַלְּבוֹנָה שֶׁהוּא לָבָן, מָר דְּרוֹר אָדֹם, וְהָרֵיזוֹ עוֹלֶה מֵאָדֹם וְלָבָן. וְעַל כֵּן מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בַּשּׁוֹשַׁנִּים, שֶׁהוּא אָדֹם וְלָבָן, וְכָתוּב (יחזקאל מד) לְהַקְרִיב לִי חֵלֶב וָדָם.

כְּנֶגֶד זֶה אָדָם מַקְרִיב חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ וּמִתְכַּפֵּר לוֹ, זֶה אָדֹם וְזֶה לָבָן. מָה הַשּׁוֹשָׁן שֶׁהוּא אָדֹם וְהוּא לָבָן אֵין מוֹצְקִין אוֹתוֹ לַזָּוִר כֻּלּוֹ לָבָן אֶלָּא בָּאֵשׁ – כָּךְ הַקָּרְבָּן אֵין מוֹצְקִין אוֹתוֹ לַזָּוִר כֻּלּוֹ לָבָן אֶלָּא בָּאֵשׁ. עַכְשָׁו, מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִיתוֹ וּמַקְרִיב חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ, אֵינוֹ נִצְמָק לַזָּוִר כֻּלּוֹ לָבָן אֶלָּא בָּאֵשׁ. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִתּוֹךְ תַּעֲנִיתוֹ שֶׁל אָדָם מַזְלִישִׁין אֵיבָרָיו, וְגוֹבֵר עָלָיו הָאֵשׁ. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה צָרִיךְ לְהַקְרִיב חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ בְּאוֹתוֹ הָאֵשׁ, וְהוּא הַנִּקְרָא מִזְבֵּחַ כַּפָּרָה.

וְהַיְנוּ שֶׁרַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית, הָיָה מִתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר: גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁהִקְרַבְתִּי לְפָנֶיךָ חֶלְבִּי וְדָמִי, וְהִרְתַּזְתִּי אוֹתָם בַּזְּמִימוּת חֶלְשַׁת גּוּפִי, יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁיְּהֵא הָרֵיזוֹ הָעוֹלֶה מִפִּי

בְּשָׁעָה זוֹ כְּרֵיזַו הָעוֹלָה מֵהַקָּרְבָּן בְּאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וְתִרְצֵנִי.

נִמְצָא שֶׁאָדָם הוּא מַקְרִיב בְּתַעֲנִיתוֹ הַזֵּלֶב וְהַדָּם, [וְהָאֵשׁ] וְהָרֵיחַ שֶׁעוֹלֶה מִפִּיו הוּא מִזְבֵּחַ כַּפָּרָה, וּלְפִיכָךְ תִּקְּנוּ הַתְּפִלָּה בִּמְקוֹם הַקָּרְבָּן, וּבִלְבַד שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְמַה שֶׁאָמַרְנוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִכָּאן וּלְהָלְאָה כָּתוּב (במדבר לא) כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, אָדָם מַקְרִיב קָרְבָּנוֹ בְּעִנְיָן זֶה וּמִתְכַּפֵּר לוֹ. עַכְשָׁיו תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם מְכַפֶּרֶת לוֹ בִּמְקוֹם הַקָּרְבָּן, כְּמוֹ זֶה.

דָּבָר אַחֵר הוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרֵעָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים – מָה הַשּׁוֹשַׁנִּים קוֹצִים מְצוּיִים בְּתוֹכָם, אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּצַדִּיקִים וּרְשָׁעִים. מָה הַשּׁוֹשַׁנִּים, אִלְמָלֵא הַקּוֹצִים אֵין הַשּׁוֹשַׁנִּים מִתְקַיְּמִים, כָּךְ אִלְמָלֵא הָרְשָׁעִים אֵין הַצַּדִּיקִים נִכָּרִים. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּמֶּה הַצַּדִּיקִים נִכָּרִים? מִתּוֹךְ שֶׁיֵּשׁ רְשָׁעִים, שֶׁאִלְמָלֵא רְשָׁעִים אֵין הַצַּדִּיקִים נִכָּרִים. דָּבָר אַחֵר הָרֵעָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים – הַמַּנְהִיג עוֹלָמוֹ בְּשֵׁשׁ שָׁנִים, וְהַשְּׁבִיעִית שַׁבָּת לַה׳. דָּבָר אַחֵר בַּשּׁוֹשַׁנִּים – בְּאוֹתָם שֶׁשּׁוֹנִים בַּתּוֹרָה.

וּמַשֶּׁהָ הָיָה רֹעֶה אֶת צֹאן יִתְרוֹ וַיִּנְהַג כֹּהֵן מִדְיָן. רַבִּי זְעִירָא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כו) מִזְמוֹר לְדָוִד ה׳ רֹעִי לֹא אֶחְסָר. כְּלוֹמַר, ה׳ רֹעִי – ה׳ הָרוֹעֶה שֶׁלִּי. מָה הָרוֹעֶה מַנְהִיג אֶת הַצֹּאן וּמוֹלִיכָם לְמִרְעֶה טוֹב, לְמִרְעֶה שָׁמֵן, בִּמְקוֹם נַוְזְלֵי מַיִם, מְיֻשָּׁר הֲלִיכָתָן בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט – אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּתוּב בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, דֶּרֶךְ הָרוֹעֶה לִנְהֹג בְּצֶדֶק אֶת צֹאנוֹ, לְהַרְוִיחָם מִן הַגָּזֵל, לְהַנְהִיגָם בְּמִישׁוֹר, וְהַשֵּׁבֶט בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא יִטּוּ יָמִין וּשְׂמֹאל. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא רוֹעֶה אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַנְהִיגָם בְּמִישׁוֹר, וּבְכָל עֵת הַשֵּׁבֶט בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא יִטּוּ יָמִין וּשְׂמֹאל.

דָּבָר אַחֵר וּמַשֶּׁהָ הָיָה רֹעֶה – אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תֵּדַע לְךָ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָרוֹעֶה זָכֶה לְנַהֵל אֶת צֹאנוֹ, הוּא מוּכָן לְקַבֵּל עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. אִם הָרוֹעֶה שׁוֹטֶה,

עָלָיו נִקְרָא (משלי כו) תִּקְוָה לְכְסִיל מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֹשֶׁה זָכָם הָיָה, וּבָקִי לְנַהֵג אֶת צֹאנוֹ. בֹּא וּרְאֵה מִדָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א טז) וְהִנֵּה רֹעֶה בַּצֹּאן. לְלַמֶּדְךָ שֶׁדָּוִד זָכָם גָּדוֹל הָיָה, וְהָיָה רוֹעֶה צֹאנוֹ כַּדִּין וְכַשּׁוּרָה, לְפִיכָךְ עָשָׂהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה צֹאן וְלֹא בָקָר? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים צֹאן, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם. וְכָתוּב כְּצֹאן קָדָשִׁים כְּצֹאן יְרוּשָׁלַם.

מָה הַצֹּאן, כְּשֶׁיִּקָּרְבוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ, בְּשִׁבִּילָם זוֹכֶה לְזַוֵּי הָעוֹלָם הַבָּא – כָּךְ הַמַּנְהִיג לְיִשְׂרָאֵל כַּדִּין וְכַשּׁוּרָה, בְּשִׁבִּילָם זוֹכֶה לְזַוֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְעוֹד, הָרוֹעֶה אֶת הַצֹּאן, כְּשֶׁהַצֹּאן יוֹלְדוֹת, הָרוֹעֶה נוֹטֵל אוֹתָם טְלָאִים בְּזֵזִיקוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְאוּ וְיִיגָּעוּ, וּמוֹלִיכָם אַזְרֵי אִמּוֹתָם וּמְרַזֵּם עֲלֵיהֶם – כָּךְ הַמַּנְהִיג לְיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהַנְהִילָם בְּרַזֵּמִים, וְלֹא בְּאַכְזָרִיוּת. וְכֵן אָמַר מֹשֶׁה, כִּי תֹאמַר אֵלַי, שָׂאֵהוּ בְּזֵיקֶיךָ וְגוֹ'.

מָה הָרוֹעֶה אֶת הַצֹּאן, כְּשֶׁהוּא רוֹעֶה טוֹב, מַצִּיל אֶת הַצֹּאן מִן הַזְּאֵבִים וּמִן הָאֲרָיוֹת – כָּךְ הַמַּנְהִיג לְיִשְׂרָאֵל, אִם הוּא טוֹב, מַצִּילָם מִן הָעַכּוּ"ם, וּמִדִּין שֶׁל מַטָּה, וּמִדִּין שֶׁל מַעְלָה, וּמַדְרִיכָם לְזַוֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. כָּךְ מֹשֶׁה, רוֹעֶה נֶאֱמָן הָיָה, וְרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכְּדַאי הוּא לִרְעוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַדִּין מַמָּשׁ, שֶׁהָיָה רוֹעֶה אֶת הַצֹּאן לַכְּשָׂבִים כְּפִי הָרָאוּי לָהֶם, וְהַנְּקֵבוֹת כְּפִי הָרָאוּי לָהֶם.

וּלְפִיכָךְ כָּתוּב וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֶה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֹתְנוֹ, וְלֹא שֶׁלּוֹ, שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְכִי מִי שֶׁנָּתַן אֶת צִפּוֹרָה בִּתּוֹ לְמֹשֶׁה, לֹא נָתַן לוֹ צֹאן וּבָקָר? וַהֲלֹא יִתְרוֹ עָשִׁיר הָיָה? אֶלָּא מֹשֶׁה לֹא הָיָה רוֹעֶה אֶת צֹאנוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ: בְּשִׁבִּיל שֶׁהָיָה צֹאנוֹ עִמּוֹ, הָיָה רוֹעֶה אוֹתָם בְּטוֹב. וְלָכֵן כָּתוּב אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֹתְנוֹ, וְלֹא אֶת שֶׁלּוֹ. כֹּהֵן מִדְיָן – רַבִּי תַּנְחוּם אָמַר, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, בְּשִׁבִּיל שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ חֶסֶד הָיָה רוֹעֶה צֹאנוֹ כַּדִּין וְכַשּׁוּרָה, בְּמִרְעֶה

טוֹב שֶׁמֶן וְדָשֵׁן.

וַיְנַהֵג אֶת צֹאנוֹ אַחַר הַמִּדְבָּר. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִשֶּׁהִגִּיעַ לְיוֹם שֶׁנּוֹלַד, לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁאוֹתוֹ מִדְבָּר הָיָה קָדוֹשׁ, וּמוּכָן לְהַבָּל עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם עָלָיו. מָה עָשָׂה? הִנְהִיג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אַחַר הַמִּדְבָּר עַל כָּל פָּנִים, וְלֹא בַּמִּדְבָּר, שֶׁלֹּא רָצָה שֶׁיִּכָּנְסוּ בְּתוֹכוֹ, אֶלָּא הִרְוִיחָם אַחַר הַמִּדְבָּר.

וַיָּבֹא אֶת הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵבָה, הוּא לְבַדּוֹ בְּלֹא הַצֹּאן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֶבֶן זוֹ שֶׁמְּקַבֶּלֶת בַּרְזֶל, כְּשֶׁרוֹאָה אוֹתוֹ, (מְזַטֵּא) מְדַלֶּגֶת עָלָיו. כָּךְ מֹשֶׁה וְהַר סִינַי, כְּשֶׁנִּרְאוּ זֶה עִם זֶה, דִּלֵּג עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵבָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מוּכָנִים הָיוּ מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית זֶה עִם זֶה, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם נִתְרַגֵּשׁ הָהָר לְמוּל מֹשֶׁה. וְכֵיוָן שֶׁרָאָהוּ שֶׁנִּכְנַס לְתוֹכוֹ וְדִלֵּג בּוֹ, עָמַד הָהָר. מִלַּמֵּד שֶׁשִּׁמְּחוּ הָיוּ זֶה עִם זֶה.

אָמַר רַבִּי יַנַּאי, יוֹדֵעַ הָיָה מֹשֶׁה שֶׁאוֹתוֹ הַר, הַר הָאֱלֹהִים הוּא, שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹא אֶל הַר הָאֱלֹהִים. שֶׁשָּׁנִינוּ, מָה רָאָה מֹשֶׁה בְּאוֹתוֹ הַר? רָאָה עוֹפוֹת שֶׁהָיוּ פּוֹרְחִים וּפוֹרְשִׁים כַּנְפֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ נִכְנָסִים בּוֹ.

רַבִּי יְצְחָק (אָמַר רַבִּי יְצְחָק) אוֹמֵר, רָאָה הָעוֹפוֹת פּוֹרְחִים וְטָסִים מִשָּׁם, וְנוֹפְלִים לְרַגְלָיו שֶׁל מֹשֶׁה. מִיָּד הִרְגִּישׁ בָּעִנְיָן, וְהֶעֱמִיד אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר, וְהוּא נִכְנַס לְבַדּוֹ.

וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. רַבִּי תַּנְחוּם אוֹמֵר, שְׁעַת הַמִּנְחָה הָיְתָה, שֶׁמִּדַּת הַדִּין שׁוֹלֶטֶת בּוֹ. רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ. מִדַּת חֶסֶד אָמַר, וְלֹא מִדַּת הַדִּין. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מִשֶּׁיּוֹצֵא הָאוֹר עַד שֶׁנּוֹטָה לָרֶדֶת נִקְרָא יוֹם, וְהוּא מִדַּת חֶסֶד. מִשֶּׁנּוֹטָה לָרֶדֶת נִקְרָא עֶרֶב, וְהוּא מִדַּת הַדִּין. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם.

אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, שְׁעַת הַמִּנְחָה הוּא מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַטָּה. שֶׁלְּמַדְנוּ, רַבִּי

יְצִוָּוק אוֹמֵר, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טז) בֵּין הָעַרְבַּיִם תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ לָחֶם? בֵּין הָעַרְבַּיִם, שֶׁהִיא שְׁעַת הַדִּין, תֹּאכְלוּ בָשָׂר. וְכָתוּב הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם וְאַף ה' זָרָה בָעָם, מִשּׁוּם שֶׁבֵּין הָעַרְבַּיִם, דִּין הַמַּלְכוּת שׁוֹלֵט. וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ לָחֶם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה נִקְרֵאת חֶסֶד, וְכָתוּב (תהלים נב) חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְכָתוּב (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. שֶׁהוּא מֵהַבֹּקֶר.

רַבִּי תַּנְחוּם אוֹמֵר, זֶה אָדָם וְזֶה לָבָן. אָדָם – בֵּין הָעַרְבַּיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) בֵּין הָעַרְבַּיִם תֹּאכְלוּ בָשָׂר. וְלָבָן בַּבֹּקֶר, שֶׁכָּתוּב וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ לָחֶם. רַבִּי יְצִוָּוק אָמַר, כָּתוּב (שם יב) וְשָׁוַוטוּ אֹתוֹ כָּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם וְגוֹ', שֶׁהִיא שָׁעָה לַעֲשׂוֹת דִּין. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לָמַדְנוּ מִשְּׁנֵי כְּבָשִׂים שֶׁבְּכָל יוֹם – הָאֶחָד מִתְקָרֵב כְּנֶגֶד מִדַּת הַחֶסֶד, וְהַשֵּׁנִי כְּנֶגֶד מִדַּת הַדִּין.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כט) אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר, וְלֹא כָתוּב אֶת הַכֶּבֶשׂ הָרִאשׁוֹן? אֶלָּא אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד, מְיֻחָד, כְּנֶגֶד מִדַּת הַחֶסֶד. שֶׁבְּכָל מָקוֹם, שֵׁנִי לֹא נֶאֱמַר בּוֹ כִּי טוֹב.

רַבִּי תַּנְחוּם אָמַר, לְפָיְכָךְ יְצִוָּוק תִּקֵּן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, שֶׁהִיא כְּנֶגֶד מִדַּת הַדִּין. אָמַר רַבִּי יְצִוָּוק, מִכָּאן (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב. כִּי פָנָה הַיּוֹם – זֶה מִדַּת הַחֶסֶד. כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב – שֶׁכִּבָּר גָּבַר מִדַּת הַדִּין. אַבְרָהָם תִּקֵּן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית כְּנֶגֶד מִדַּת הַחֶסֶד.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְהַר סִינַי, מָה הַטַּעַם הִתְגַּלָּה לוֹ בְּשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ שֶׁהוּא דִּין? אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, (כְּעֵין) כָּעֵת הַשָּׁעָה הָיְתָה (הַשָּׁעָה) גּוֹרֶמֶת. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַכֹּל לְגֶנַּאי אָחֲזוּ מִשְׁתָּרֵשׁ. כָּתוּב וַיָּבֹא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חוֹרֵבָה, וְכָתוּב (דברים ט) וּבְחֹרֵב הְקְצַפְתֶּם אֶת ה'. וְכָתוּב וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. מִתּוֹךְ שֶׁהֵם עֲתִידִים לִהְיוֹת כַּסְּנֶה, כְּמוֹ זֶה שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) קוֹצִים כְּסוּחִים בָּאֵשׁ יִצָּתוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן לְמַדְנוּ רַוְזָמְנוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם עַל הָרְשָׁעִים, שֶׁכָּתוּב

וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ – לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין בָּרְשָׁעִים. וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל – [לַעֲשׂוֹת] אֵין בָּהֶם כְּלָיָה. בֹּעֵר בָּאֵשׁ – עַל כָּל פָּנִים, רֶמֶז לָאֵשׁ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. אֲבָל הַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל – לִהְיוֹת בָּהֶם כְּלָיָה.

דָּבָר אַחֵר וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ, מָה הַטַּעַם לְמֹשֶׁה בְּלַבַּת אֵשׁ וְלִשְׁאָר הַנְּבִיאִים לֹא? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין מֹשֶׁה כִּשְׁאָר הַנְּבִיאִים. שֶׁשָּׁנִינוּ, מִי שֶׁקָּרֵב לָאֵשׁ, בָּהּ נִשְׂרָף, וּמֹשֶׁה קָרַב לָאֵשׁ וְלֹא נִשְׂרַף, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִים, וְכָתוּב וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, זֶה שֶׁל מֹשֶׁה, יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה עַל מַה כָּתוּב כִּי בְּן הַמַּיִם מְשִׁיתִהוּ. מִי שֶׁנִּמְשַׁךְ מִן הַמַּיִם, [דִּין עֶלְיוֹן] לֹא פּוֹזֵד מֵאֵשׁ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִמָּקוֹם שֶׁנִּגְזַר מֹשֶׁה לֹא נִגְזַר אִישׁ אַזַּר. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּעֶשֶׂר דְּרָגוֹת נִתְקַן, שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. וְלֹא נֶאֱמַן בֵּיתִי. אַשְׁרֵי זֻלְקָן שֶׁל הָאִישׁ שֶׁאֲדוֹנוֹ מֵעִיד עָלָיו כָּךְ.

אָמַר רַב דִּימִי, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים לד) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קָם, אֲבָל בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם קָם, וּמִיהוּ? בְּלִעָם. אָמַר לוֹ, וַדַּאי יָפָה אָמַרְתָּ. שָׁתַק. כְּשֶׁבָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ לְפָנָיו דָּבָר זֶה.

פָּתַח וְאָמַר, אֶשְׁכּוֹל שֶׁל זָפָת, יִתְעָרֵב בַּאֲפַרְסְמוֹן טוֹב? זֹאת וְשָׁלוֹם! אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ הוּא, בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם קָם, וּמִיהוּ? בְּלִעָם. מֹשֶׁה מַעֲשָׂיו לְמַעְלָה, וּבִלְעָם לְמַטָּה. מֹשֶׁה הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, וּבִלְעָם הִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְתָרִים תַּזְוִתּוֹנִים לֹא קְדוֹשִׁים לְמַטָּה. וּבְאוֹתָהּ צוּרָה מַמָּשׁ כָּתוּב, (יהושע יג) וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב. וְאִם עוֹלֶה עַל דַּעְתְּךָ יוֹתֵר, לֵךְ שְׁאַל אֶת אֲתוֹנוֹ. בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְנָשַׁק יָדָיו. אָמַר, הֲרֵי הַזְּמָנָה (הַיַּיִן) שֶׁבִּלְבִּי יָצָא הַזּוּטָה.

שֶׁכָּךְ מַשְׁמָע, שֵׁשׁ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים, יָמִין וּשְׂמֹאל, רַזְמִים וְדִין, יִשְׂרָאֵל

וְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמְּשִׁים בִּכְתָרִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים – עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בִּכְתָרִים תַּזְוִתוֹנִים לֹא קְדוֹשִׁים. אֶלָּה שֶׁל יָמִין, וְאֵלֶּה שֶׁל שְׂמֹאל. וְעַל כָּל פָּנִים נְפָרְדִים נְבִיאִים עֶלְיוֹנִים מִנְּבִיאִים תַּזְוִתוֹנִים, נְבִיאֵי קֹדֶשׁ מִנְּבִיאִים שֶׁלֹּא מִקֹּדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁהָיָה מֹשֶׁה נִבְדָּל מִכָּל הַנְּבִיאִים בִּנְבוּאָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, כָּךְ הָיָה בִּלְעָם נִבְדָּל מִשְּׁאָר הַנְּבִיאִים וּמְכַשְּׁפִים בִּנְבוּאָה לֹא קְדוֹשָׁה לְמַטָּה. וְעַל כָּל פָּנִים מֹשֶׁה הָיָה לְמַעְלָה, וּבִלְעָם לְמַטָּה, וְכַמָּה דְרָגוֹת וּדְרָגוֹת מַפְרִידוֹת בֵּינֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֹשֶׁה הָיָה מְהַרְהֵר וְאוֹמֵר, שֶׁמָּא זֶס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל יִכְלוּ בָּעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה הַזּוֹ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא בְּסִבְלוֹתָם, לְפָיְכָךְ – וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ וְגוֹ׳, וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְגוֹ׳. כְּלוֹמַר, מְשֻׁעְבָּדִים הֵם בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה, אֲבָל וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבְדִּילָם מִכָּל הָעַמִּים וְקָרָא לָהֶם בָּנִים, שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם.

פָּרָשַׁת וָאֵרָא

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה׳ וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה כו) בִּטְחוּ בַה׳ עֲדֵי עַד כִּי בְיָהּ ה׳ צוּר עוֹלָמִים. בִּטְחוּ בַה׳ – כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלִהְיוֹת בִּטְחוֹנָם בּוֹ.

אִם כָּךְ, מַהוּ עֲדֵי עַד? אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁיִּהְיֶה הַתַּקָּף שֶׁל הָאָדָם בְּמָקוֹם שֶׁהוּא קַיּוּם וְקִשּׁוּר שֶׁל הַכֹּל, וְנִקְרָא עַד, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד. וְעַד, זֶה מָקוֹם שֶׁאָזוּז לְכָל הַצְּדָדִים, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, לְהִתְקַיֵּם וְלִקָּשֵׁר קֶשֶׁר שֶׁלֹּא יָזוּז.

וְהָ"עַד" הַזֶּה תְּשׁוּקַת הַכֹּל בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) עַד תָּאֲוַת גִּבְעֹת עוֹלָם. מִי הֵם גִּבְעֹת עוֹלָם? אֵלֶּה הֵם שְׁתֵּי הָאִמָּהוֹת הַנֶּקֱבוֹת, יוֹבֵל

וּשְׁמִטָּה, שֶׁנִּקְרָאוֹת גְּבָעוֹת עוֹלָם. עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. [יוֹבֵל וּשְׁמִטָּה, כָּל אֶחָד מֵהֶם נִקְרָא עוֹלָם, וְהֵם נִקְרָאִים גְּבָעוֹת עוֹלָם].

וּתְשׁוּקָתָם בָּעַד הַזֶּה, שֶׁהוּא קִיּוּם שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים. [מָה הַטַּעַם] תְּשׁוּקַת הַיּוֹבֵל אֶל עַד, לְעַטֵּר אוֹתוֹ וּלְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו בְּרָכוֹת, וּלְהָרִיק עָלָיו מַעְיָנוֹת מְתוּקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. תְּשׁוּקַת הַשְּׁמִטָּה לְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ וּלְהִיוֹת מְאִירָה מִמֶּנּוּ. וַדַּאי שֶׁעַד זֶה הוּא תַּאֲוַת גְּבָעוֹת עוֹלָם.

מִשּׁוּם כָּךְ, בְּטָזוּז בַּה' עֲדֵי עַד, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם וּלְמַעְלָה מָקוֹם טָמִיר [הוּא] וְגָנוּז הוּא, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִתְדַּבֵּק. מָקוֹם הוּא שֶׁמִּמֶּנּוּ יָצְאוּ וְהִצְטַיְּרוּ הָעוֹלָמוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בְיָהּ ה' צוּר עוֹלָמִים. וְהוּא מָקוֹם גָּנוּז וְסָתוּם, וְעַל זֶה בְּטָזוּז בַּה' עֲדֵי עַד. עַד כָּאן יֵשׁ רְשׁוּת לְכָל אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, מִכָּאן וָהָלְאָה אֵין רְשׁוּת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, שֶׁהֲרֵי הוּא גָּנוּז מֵהַכֹּל, וּמִי הוּא יָהּ? יְהוָה. שֶׁמִּשָּׁם הִצְטַיְּרוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד עַל אוֹתוֹ מָקוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכָּתוּב מוֹכִיחַ עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים וְגוֹ'. עַד כָּאן יֵשׁ רְשׁוּת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל, מִכָּאן וּלְהָלְאָה אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד עָלָיו.

דָּבָר אַחֵר בְּטָזוּז בַּה' עֲדֵי עַד – כָּל יְמֵי הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, [שֶׁכָּךְ אָמַר דָּוִד, (תהלים כה) אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי אַל אֵבוֹשָׁה אַל יַעַלְצוּ אוֹיְבַי לִי] וּמִי שֶׁשָּׁם בּוֹ בְּטָזוּזוֹ וְתָקְפּוֹ כָּרָאוּי, לֹא יְכוֹלִים לְהָרַע לוֹ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. [שֶׁכָּךְ אָמַר דָּוִד, (תהלים כה) אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי אַל אֵבוֹשָׁה אַל יַעַלְצוּ אוֹיְבַי לִי] שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׁם תָּקְפּוֹ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בִּשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בְיָהּ ה' צוּר עוֹלָמִים, צַיָּר הָעוֹלָמִים. שֶׁהֲרֵי בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת נִבְרְאוּ הָעוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּדִין, וְעַל דִּין עוֹמֵד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁיִּנָּהֲגוּ בְּנֵי אָדָם בְּדִין, וְלֹא יֵצְאוּ מֵהַדֶּרֶךְ הַזּוֹטָה.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה, גְּזֵרַת הַדִּין שֶׁעוֹמֶדֶת עָלָיו. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שמות ה) וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל ה׳ וַיֹּאמַר אֲדָנָי, בְּאָלֶ״ף דָּלֶ״ת נוּ״ן יוּ״ד. רָאָה תָּקְפּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּרֵאשִׁית נְבוּאָתוֹ, לֹא נָזָה רוּחוֹ בַּמָּקוֹם הַזֶּה, אָמַר, אֲדָנָי לָמָּה הֲרֵעֹתָה לָעָם הַזֶּה וְגוֹ׳, וּמֵאָז בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ הֵרַע לָעָם הַזֶּה וְהַצֵּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמֶּךָ. מִי הוּא שֶׁיֹּאמַר כָּךְ? אֶלָּא מֹשֶׁה, שֶׁיָּדַע שֶׁדַּרְגָּה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה מְעֻתֶּדֶת לוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּרֵאשִׁית שֶׁנָּתַן לוֹ הַבַּיִת, צִוָּה אוֹתָהּ כְּאִישׁ שֶׁמְּצַוֶּה אֶת בֵּיתוֹ וְאוֹמֵר כָּל מַה שֶׁרוֹצָה לִלֹּא פָּזוֹר. אַף כָּךְ מֹשֶׁה לְבֵיתוֹ אָמַר וְלֹא פָּזוֹר.

דָּבָר אַחֵר וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים – גְּזֵרַת הַדִּין. [מְשׁוּם כָּךְ] וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה׳ – דַּרְגָּה אַחֶרֶת שֶׁל רַחֲמִים. וְכָאן נִקְשָׁר הַכֹּל כְּאֶחָד, דִּין וְרַחֲמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה׳. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן (רַבִּי יוֹסֵי), אִם כָּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֲנִי ה׳, הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ. אֶלָּא לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה בַּהַתְחָלָה, וְאַחַר כָּךְ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה׳, שֶׁמִּשְׁמַע דַּרְגָּה אַחַר דַּרְגָּה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מֹשֶׁה אִלְמָלֹא שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים, הָיָה נֶעֱנָשׁ עַל מַה שֶּׁאָמַר, אֲבָל מִשּׁוּם זֶה לֹא נֶעֱנַשׁ. לְאָדָם שֶׁנָּפְלָה לוֹ קְטָטָה בְּאִשְׁתּוֹ, וְאָמַר לָהּ דְּבָרִים. הִיא הִתְחִילָה לְהִתְרַעֵם. כֵּיוָן שֶׁהִתְחִילָה דָּבָר, הָיָה שָׁם הַמֶּלֶךְ, נָטַל הַמֶּלֶךְ אֶת הַדִּבּוּר, וְהִיא שָׁתְקָה וּפָסְקָה לְדַבֵּר. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: וְכִי לֹא יָדַעְתָּ שֶׁאֲנִי הַמֶּלֶךְ וּלְפָנַי דִּבַּרְתָּ דְּבָרִים אֵלּוּ? כִּבְיָכוֹל אַף כָּךְ מֹשֶׁה, וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל ה׳ וַיֹּאמֶר אֲדָנָי לָמָּה הֲרֵעֹתָה וְגוֹ׳. מִיָּד – וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה, הִתְחִיל לְהִתְרַעֵם. מִיָּד נָטַל הַמֶּלֶךְ הַדִּבּוּר וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה׳, וְלֹא יָדַעְתָּ שֶׁאֲנִי הוּא הַמֶּלֶךְ וּלְפָנַי דִּבַּרְתָּ דְּבָרִים אֵלֶּה?!

וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי. לָמָּה שִׁנָּה הַשֵּׁם כָּאן מֵאֵלֶּה שֶׁלְּמַעְלָה? אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ בַּת שֶׁלֹּא נִשְּׂאָה, וְהָיָה לוֹ אָהוּב.

כְּשֶׁרָצָה הַמֶּלֶךְ לְדַבֵּר עִם אוֹתוֹ אָהוּב, שׁוֹלְחָן אֶת בִּתּוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְהָיָה הַמֶּלֶךְ עַל יַד בִּתּוֹ מְדַבֵּר עִמּוֹ. בָּא זְמַן בִּתּוֹ לְהִנָּשֵׂא. אוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּשֵּׂאָה אָמַר הַמֶּלֶךְ: קִרְאוּ אֶת הַבַּת מַלְכָּה גְּבִירָה. וְאָמַר לָהּ: עַד כָּאן דִּבַּרְתִּי עַל יָדֵךְ עִם מִי שֶׁדִּבַּרְתִּי, מִכָּאן וָהָלְאָה אֲנִי אוֹמֵר לְבַעְלֵךְ, וְהוּא יֹאמַר לְמִי שֶׁצָּרִיךְ. לְיָמִים אָמַר לָהּ בַּעְלָהּ דְּבָרִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְעַד שֶׁהִיא הִתְחִילָה לְדַבֵּר, נָטַל הַמֶּלֶךְ אֶת הַדָּבָר וְאָמַר לוֹ: וְכִי אֵינִי הַמֶּלֶךְ?! שֶׁעַד הַיּוֹם הַזֶּה לֹא דִּבֵּר אִישׁ עִמִּי אֶלָּא עַל יְדֵי בִּתִּי, [עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאָה] וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ אֶת בִּתִּי וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ בְּגָלוּי מַה שֶּׁלֹּא עָשִׂיתִי לְאַחֵר.

כָּךְ, וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי, כְּשֶׁהִיא בְּבֵיתִי טֶרֶם שֶׁנִּשְׂאָה, וְלֹא דִּבְּרוּ עִמִּי פָּנִים בְּפָנִים כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתִי לְךָ, וְאַתָּה בְּרֵאשִׁית דִּבָּרְךָ דִּבַּרְתָּ לִבִּתִּי לְפָנַי דְּבָרִים אֵלּוּ? אֶלָּא מִשּׁוּם כָּךְ וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי וּשְׁמִי ה׳ לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, לְדַבֵּר עִמָּם בְּדַרְגָּה זוֹ שֶׁדִּבַּרְתִּי בָּהּ עִמְּךָ.

רַבִּי יוֹסֵי (רַבִּי יֵיסָא) פָּתַח, (תהלים כד) לְדָוִד מִזְמוֹר לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ. הָאָרֶץ – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לְהִשָּׁקוֹת מִמֶּנּוּ וּלְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ מִמֶּנָּה נִשְׁקָה כָּל הָעוֹלָם. תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ – אֵלּוּ שְׁאָר הָאֲרָצוֹת שֶׁשּׁוֹתוֹת מִמֶּנָּה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים טו) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק.

כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ – אֵלּוּ שִׁבְעָה עַמּוּדִים שֶׁהָאָרֶץ נִסְמֶכֶת עֲלֵיהֶם, וְהֵם שִׁבְעָה יַמִּים, וְיָם כִּנֶּרֶת שׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַל תֹּאמַר שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם, אֶלָּא שֶׁמִּתְמַלֵּאת מֵהֶם. וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָ , מִי אֵלּוּ הַנְּהָרוֹת? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צג) נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם, אוֹתָם נְהָרוֹת כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָ.

בֹּא רְאֵה, אֶרֶץ זוֹ נִקְרֵאת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. יַעֲקֹב שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל לָמָּה לֹא

שׁוֹלֵט עַל זֶה כְּמוֹ מֹשֶׁה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי וְלֹא יוֹתֵר?

אֶלָּא יַעֲקֹב, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, נָטַל הַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּה, וְנָעֲזַב מִמֶּנּוּ הַבַּיִת שֶׁלְּמַעְלָה, וְעִם הַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּה הִתְקִין אֶת הַבַּיִת שֶׁלְּמַעְלָה בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים וּבְשִׁבְעִים עֲנָפִים, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. מֹשֶׁה נָטַל אֶת הַבַּיִת שֶׁלְּמַעְלָה, וְעָזַב אֶת הַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּה, וְלָכֵן כָּתוּב בְּיַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי. בְּאֵל שַׁדַּי דִּבֵּר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא יוֹתֵר. וּשְׁמִי ה׳ לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, לְדַבֵּר עִמָּם בְּדַרְגָּה זוֹ שֶׁהִיא עֶלְיוֹנָה.

וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, בְּזִזִיר הָאָבוֹת הָיָה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל. בְּכֻלָּם כָּתוּב אֶל אַבְרָהָם, אֶל יִצְחָק, וּבּוֹ הִתּוֹסָפָה אוֹת אַוְזֵת, שֶׁכָּתוּב וְאֶל יַעֲקֹב. הִתּוֹסָפָה בּוֹ ו׳, לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא שָׁלֵם יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְעִם כָּל זֶה לֹא זָכָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּמֹשֶׁה.

וְגַם הֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹלוּ. שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל, יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי לֹא יוֹרֵשׁ אֶרֶץ אֶלָּא צַדִּיק, וְכָל מִי שֶׁנִּמּוֹל נִקְרָא צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. כָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל וְשׁוֹמֵר אוֹת הַבְּרִית הַזֹּאת, נִקְרָא צַדִּיק. בֹּא רְאֵה מִיוֹסֵף, שֶׁכָּל יָמָיו לֹא נִקְרָא צַדִּיק עַד שֶׁשָּׁמַר אוֹתָהּ בְּרִית, אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַר אוֹתוֹ, נִקְרָא צַדִּיק, יוֹסֵף הַצַּדִּיק.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ [עִמּוֹ], וְרַבִּי אַבָּא עִמּוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, פָּסוּק זֶה שֶׁכָּתוּב וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב וְגוֹ׳, מַהוּ וָאֵרָא? וַאֲדַבֵּר הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)! אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנִי, זֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ גְּוָנִים שֶׁנִּרְאִים וְיֵשׁ גְּוָנִים שֶׁלֹּא נִרְאִים. וְאֵלּוּ וָאֵלּוּ הֵם סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים אוֹתוֹ וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בּוֹ. וְאֵלֶּה שֶׁנִּרְאִים לֹא זָכָה בָּהֶם אָדָם, עַד שֶׁבָּאוּ הָאָבוֹת וְעָמְדוּ עֲלֵיהֶם, וְעַל זֶה כָּתוּב

וְאֵרָא, שֶׁרָאוּ אוֹתָם גָּוָנִים שֶׁהִתְגַּלּוּ.

וּמָה הַגָּוָנִים שֶׁהִתְגַּלּוּ? אוֹתָם שֶׁל אֵל שַׁדַּי, שֶׁהֵם גָּוָנִים שֶׁל מַרְאֵה עֶלְיוֹן (מַרְאֵה שֶׁל גָּוָנִים עֶלְיוֹנִים), וְאֵלּוּ נִרְאִים. וְהַגָּוָנִים שֶׁלְּמַעְלָה נִסְתָּרִים שֶׁלֹּא נִרְאִים, לֹא עָמַד אִישׁ עֲלֵיהֶם פָּרַט לְמֹשֶׁה. וְעַל זֶה כָּתוּב וּשְׁמִי ה׳ לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, לֹא הִתְגַּלֵּיתִי לָהֶם בְּגָוָנִים עֶלְיוֹנִים. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָאָבוֹת לֹא הִכִּירוּ אוֹתָם – אֶלָּא הֵם הִכִּירוּ אוֹתָם מִתּוֹךְ אֵלּוּ שֶׁהִתְגַּלּוּ.

כָּתוּב (דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, מִי הֵם הַמַּשְׂכִּילִים? אֶלָּא זֶהוּ אוֹתוֹ זָקֵן שֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל דְּבָרִים מֵעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יְכוֹלִים בְּנֵי אָדָם לְדַבֵּר בַּפֶּה, וּלְאֵלֶּה קוֹרְאִים מַשְׂכִּילִים. יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. מִי [הַזֹּהַר] הוּא הָרָקִיעַ? זֶהוּ הָרָקִיעַ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע, וְהַזֹּהַר שֶׁלּוֹ הוּא נִסְתָּר וְלֹא הִתְגַּלָּה מֵהַגָּוֶן שֶׁלּוֹ, עוֹמֵד עַל אוֹתוֹ רָקִיעַ שֶׁלֹּא מֵאִיר שֶׁנִּרְאִים בּוֹ הַגָּוָנִים, וְאוֹתָם גָּוָנִים, אַף עַל פִּי שֶׁנִּרְאִים בּוֹ, לֹא זוֹהֲרִים כְּמוֹ זֹהַר, מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּוָנִים סְתוּמִים.

בֹּא רְאֵה, אַרְבָּעָה אוֹרוֹת הֵם, שְׁלֹשָׁה מֵהֶם נִסְתָּרִים, וְאָזֵד שֶׁהִתְגַּלָּה. אוֹר שֶׁמֵּאִיר. אוֹר שֶׁזּוֹהֵר. [וְהֵם] וְהוּא מֵאִיר כְּזֹהַר הַשָּׁמַיִם בְּטַהֲר. אוֹר שֶׁל אַרְגָּמָן, שֶׁנּוֹטֵל כָּל הָאוֹרוֹת. אוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר מִסְתַּכֵּל לְאֵלֶּה וְנוֹטֵל אוֹתָם, וְנִרְאִים אוֹתָם הַמְּאוֹרוֹת בּוֹ כַּעֲשָׁשִׁית נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ.

וְאֵלֶּה הַשְּׁלֹשָׁה שֶׁאָמַרְנוּ נִסְתָּרִים וְעוֹמְדִים עַל זֶה שֶׁהִתְגַּלָּה, וְסוֹד זֶה הָעַיִן. בֹּא רְאֵה, בָּעַיִן יֵשׁ שְׁלֹשָׁה גָּוָנִים שֶׁהִתְגַּלּוּ רְשׁוּמִים בּוֹ, וְכֻלָּם לֹא זוֹהֲרִים, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמְדִים בְּאוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר. וְאֵלֶּה הֵם כְּמוֹ שֶׁאוֹתָם הַנִּסְתָּרִים שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁנִּרְאוּ לָאָבוֹת לָדַעַת אוֹתָם נִסְתָּרִים שֶׁזּוֹהֲרִים מִתּוֹךְ אֵלֶּה שֶׁלֹּא זוֹהֲרִים, וְאוֹתָם שֶׁזּוֹהֲרִים וְהֵם סְתוּמִים, הִתְגַּלּוּ לְמֹשֶׁה בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ שֶׁלּוֹ, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים עַל אוֹתָם גָּוָנִים שֶׁנִּרְאִים בּוֹ בָּעַיִן.

וְסוֹד זֶה סוֹתֵם עֵינֶיךָ וּמְסוֹבֵב גַּלְגַּלְךָ, וְיִתְגַּלּוּ אוֹתָם גָּוָנִים שֶׁמְּאִירִים,

שֶׁזּוֹהֲרִים, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לִרְאוֹת אֶלָּא בְּעֵינַיִם סְתוּמוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם נִסְתָּרִים עֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים עַל אוֹתָם גְּוָנִים שֶׁנִּרְאִים, שֶׁלֹּא זוֹהֲרִים.

וְעַל זֶה קָרָאנוּ, מִשֶּׁה זָכָה בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל אוֹתָהּ שֶׁלֹּא מְאִירָה. שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה. הָאָבוֹת הָיוּ רוֹאִים מִתּוֹךְ הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁהִתְגַּלּוּ, אוֹתָם סְתוּמִים, שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא מְאִירִים, וְלָכֵן כָּתוּב וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי, בְּאוֹתָם גְּוָנִים שֶׁנִּרְאִים.

וּשְׁמִי ה׳ לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם – אֵלּוּ גְּוָנִים עֶלְיוֹנִים נִסְתָּרִים שֶׁזּוֹהֲרִים שֶׁזָּכָה בָּהֶם מֹשֶׁה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם. וְסוֹד זֶה, שֶׁהָעַיִן סָתוּם וְגָלוּי. סָתוּם – רוֹאָה אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. גְּגֻלָּה – רוֹאָה אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה. וְעַל זֶה וָאֵרָא, בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, שֶׁהִיא בְּהִתְגַּלּוּת, בָּהּ כָּתוּב רְאִיָּה. וְאוּלָם בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה שֶׁהִיא בַּסֵּתֶר, כָּתוּב בָּהּ יְדִיעָה, שֶׁכָּתוּב לֹא נוֹדַעְתִּי. בָּאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְנָשְׁקוּ יָדָיו. בָּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, אוֹי כְּשֶׁתִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם וְיִשָּׁאֵר הָעוֹלָם יָתוֹם מִמְּךָ, מִי יָכוֹל לְהָאִיר דִּבְרֵי תוֹרָה?

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (שמואל–א כה) וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם. וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי, וְכִי דָּוִד לֹא הָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ בְּנָבָל שֶׁהוּא אוֹמֵר בִּשְׁבִילוֹ וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי? אֶלָּא אוֹתוֹ יוֹם, יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם, וּבִשְׁבִיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי, לְקַשֵּׁר כֹּה לְחַי, שֶׁכָּל הַחַיִּים תְּלוּיִים בּוֹ. וְאַתָּה שָׁלוֹם, מַה זֶּה וְאַתָּה? אַתָּה הָיָה צָרִיךְ (לכתב)! אֶלָּא וְאַתָּה, הַכֹּל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אָמַר, כְּדֵי לְקַשֵּׁר קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה וְכָרָאוּי.

מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁאָסוּר לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לְאָדָם רָשָׁע, וְאִם צָרִיךְ, יַקְדִּים לוֹ כְּמוֹ דָּוִד שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִרְאָה שֶׁאָמַר בְּגָלְלוֹ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁזּוֹ רַמָּאוּת – לֹא, שֶׁהַרֵי כָּל מַה שֶׁמַּעֲלָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְנִרְאָה

שֶׁבִּשְׁבִילוֹ אָמַר – אֵינוֹ רַמָּאוּת. וּמִי שֶׁמַּקְדִּים שָׁלוֹם לְצַדִּיק כְּאִלּוּ הִקְדִּים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כָּל שֶׁכֵּן מֹר, שֶׁהוּא שָׁלוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי וּשְׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם. רַבִּי זוּסְיָה פָּתַח, (תהלים לב) אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב ה' לוֹ עָוֹן וְגוֹ'. כַּמָּה אֲטוּמִים הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים עַל מָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, עָשָׂה אֶת הָאָדָם בַּדְיוֹקָן שֶׁלּוֹ וְהִתְקִינוֹ בְּתִקּוּנָיו, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְיֵלֵךְ בִּדְרָכָיו.

שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּבְרָא אָדָם, מֵעַפַּר הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה נִתְקַן, וְאַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם הִתְזַּבְּרוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְאוֹתָם אַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם הִתְזַּבְּרוּ בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים, שֶׁהֵם יְסוֹדוֹת הָעוֹלָם אֵ"שׁ רו"ז וּמַי"ם וְעָפָ"ר, וְהִתְזַּבְּרוּ אַרְבָּעָה צְדָדִים אֵלּוּ בְּאַרְבָּעָה צִדְדֵי (יְסוֹדוֹת) הָעוֹלָם, וְהִתְקִין מֵהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוּף אָזָד בְּתִקּוּן עֶלְיוֹן, וְגוּף זֶה הִתְזַּבֵּר מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת, מֵהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, אַרְבָּעָה רֹאשׁוֹנִים הֵם סוֹד הָאֱמוּנָה, וְהֵם אָבוֹת שֶׁל כָּל עוֹלָמוֹת, וְסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה. וְאוֹתָם אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, אֵ"שׁ רו"ז וּמַי"ם וְעָפָ"ר, אֵלֶּה הֵם סוֹד עֶלְיוֹן. [וְאֵלּוּ הֵם הָאָבוֹת, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת אָבוֹת שֶׁל הַכֹּל] וּמֵהֶם יוֹצְאִים זָהָ"ב וָכֶסֶ"ף וּנְחוֹשֶׁ"ת וּבַרְזֶ"ל, וְתַזַּת אֵלּוּ מַתָּכוֹת אֲזֵרוֹת שֶׁדּוֹמִים לָהֶם [כְּמוֹ שֶׁאֵלּוּ].

בֹּא רְאֵה, אֵ"שׁ רו"ז וּמַי"ם וְעָפָ"ר אֵלֶּה הֵם הָרֹאשׁוֹנִים וְהַשָּׁרָשִׁים שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה, וְתַזַּתוֹנִים וְעֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם. וְאֵלֶּה הֵם אַרְבָּעָה, לְאַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְעוֹמְדִים בְּאַרְבָּעָה אֵלּוּ: צָפוֹ"ן וְדָרוֹ"ם וּמִזָּרְ"ז וּמַעֲרָ"ב. אֵלּוּ הֵם אַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְעוֹמְדִים בְּאַרְבָּעָה אֵלּוּ. אֵ"שׁ לְצַד צָפוֹ"ן, רו"ז לְצַד מִזָּרְ"ז. מַי"ם לְצַד דָּרוֹ"ם. מִשּׁוּם שֶׁהַדָּרוֹם הוּא זַם וְיָבֵשׁ. מַיִם קָרִים וְלַזִּים. עָפָ"ר לְצַד מַעֲרָ"ב. וְאַרְבָּעָה אֵלּוּ קְשׁוּרִים בְּאַרְבָּעָה אֵלּוּ, וְכֻלָּם אָזָד, וְאֵלֶּה עוֹשִׂים אַרְבַּע מַתָּכוֹת, שֶׁהֵם זָהָ"ב וָכֶסֶ"ף וּנְחוֹשֶׁ"ת

וּבְרִיָּ"ל. הֲרֵי הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר, וְכֻלָּם אֶזֶּוד.

בֹּא רְאֵה, הָאֵשׁ הִיא בִּשְׁמֹאל, לְצַד צָפוֹן, שֶׁהֲרֵי הָאֵשׁ בּוֹ תַּקָּף הַזַּמִּימוּת, וְהַיֶּבֶשׁ שֶׁלּוֹ זָוָק. וְצָפוֹן הַהֶפֶךְ שֶׁלּוֹ, וְנִמְזָגִים אֶזֶּוד בְּאֶזֶּוד וְהוּא אֶזֶּוד. מַיִם לְיָמִין, וְהוּא לְצַד דָּרוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַוְּבָרָם [לְהַזַּוְּירָם] כְּאֶזֶּוד, עוֹשֶׂה מֶזֶג זֶה כְּמֶזֶג זֶה.

הַצָּפוֹן הוּא קַר וְלַח, הָאֵשׁ זַם וְיָבֵשׁ. הֶזֶּלִיפָם לְצַד דָּרוֹם. דָּרוֹם הוּא זַד וְיָבֵשׁ. הַמַּיִם קָרִים וְלַחִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹזֵג אוֹתָם כְּאֶזֶּוד, שֶׁיּוֹצְאִים מַיִם מְדָרוֹם וְנִכְנָסִים לַצָּפוֹן, וּמִצָּפוֹן שׁוֹפְעִים מַיִם. יוֹצֵא אֵשׁ מִצָּפוֹן, וְנִכְנָס בְּתֹקֶף הַדָּרוֹם, וּמִדָּרוֹם יוֹצֵא תֹּקֶף הַזַּמִּימוּת לָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹוֶה זֶה מִזֶּה, וְכָל אֶזֶּוד וְאֶזֶּוד מַלְוֶה לַזַּוְּבָרוֹ מִשֶּׁלּוֹ כָּרָאוּי לוֹ. כְּמוֹ זֶה רוּזַז וּמְזָרָז, כְּדֵי שֶׁיַּלְוֶה כָּל אֶזֶּוד לַזַּוְּבָרוֹ, וְנִכְלָלִים זֶה בָּזֶה לְהִתְזַוֵּבֵּר כְּאֶזֶּוד.

בֹּא רְאֵה, אֵשׁ מִצַּד זֶה, מַיִם מִצַּד זֶה, וְהֵם מַזָּלְקֶת. נִכְנֶסֶת רוּזַז בֵּינֵיהֶם וְאוֹזֶזֶת אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וְרוּזַז אֱלֹהִים מְרַזֶּפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, שֶׁהֲרֵי אֵשׁ עוֹמֶדֶת לְמַעְלָה בְּצַד זֶה, וּמַיִם עוֹמְדִים עַל פְּנֵי הָאָרֶץ. רוּזַז נִכְנֶסֶת בֵּינֵיהֶם וְאוֹזֶזֶת אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים וּמַפְרִידָה מַזָּלְקֶת. הֶעָפָר, הַמַּיִם עוֹמְדִים עָלָיו, וְרוּזַז וְאֵשׁ, וּמְקַבֶּלֶת מִכֻּלָּם בַּכּוֹז שֶׁל שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו.

בֹּא רְאֵה. רוּזַז וּמְזָרָז. מְזָרָז זַם וְלַח, רוּזַז [קַר וְיָבֵשׁ. הַצַּד שֶׁהוּא יָבֵשׁ] זַם וְלַח הִיא, וְלָכֵן אוֹזֶזֶת אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, שֶׁהֲרֵי אֵשׁ זַם וְיָבֵשׁ, וּמַיִם קָרִים וְלַחִים. רוּזַז הוּא זַם וְלַח. הַצַּד שֶׁהוּא זַם אָזוּז בָּאֵשׁ. הַצַּד שֶׁהוּא לַח אָזוּז בַּמַּיִם. וְעַל זֶה יֵשׁ הַסְכָּמָה בֵּינֵיהֶם, וּמַפְרִיד מַזָּלְקֶת שֶׁל אֵשׁ וּמַיִם.

עָפָר הוּא קַר וְיָבֵשׁ, וְלָכֵן מְקַבֵּל עָלָיו אֶת כֻּלָּם, וְכֻלָּם עוֹשִׂים בּוֹ מַעֲשֵׂיהֶם, וּמְקַבֵּל מִכֻּלָּם לְהוֹצִיא בְּכוֹזָם מָזוֹן לָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁבַּמַּעֲרָב נֶאֱזָז הֶעָפָר שֶׁהוּא קַר וְיָבֵשׁ, וְצַד שֶׁהוּא קַר אָזוּז בַּצָּפוֹן שֶׁהוּא קַר וְלַח, שֶׁהֲרֵי קַר נֶאֱזָז בְּקַר. מִשּׁוּם כָּךְ צָפוֹן נֶאֱזָז בַּמַּעֲרָב בְּצַד זֶה. דָּרוֹם שֶׁהוּא זַם וְיָבֵשׁ,

בְּאוֹתוֹ הַיֶּבֶשׁ שֶׁלּוֹ אוֹזֵז אֶת הַיֶּבֶשׁ שֶׁל הַמַּעֲרָב בְּצַד אֲזֵר, וְנֶאֱזָז מַעֲרָב בִּשְׁנֵי צְדָדִים.

וְכֵן נֶאֱזָז דָּרוֹם בַּמִּזְרָז, שֶׁהֲרֵי זְמִימוּת הַדָּרוֹם נֶאֱזֶזֶת בַּזְּמִימוּת הַמִּזְרָז. וּמִזְרָז נֶאֱזָז בַּצָּפוֹן, שֶׁהֲרֵי לַזּוּתוֹ נֶאֱזֶזֶת בְּלַזּוּת הַצָּפוֹן. עַכְשָׁו נִמְצָא דְּרוֹמִי"ת מִזְרָזִי"ת. מִזְרָזִי"ת צְפוֹנִי"ת. צְפוֹנִי"ת מַעֲרָבִי"ת. מַעֲרָבִי"ת דְּרוֹמִי"ת. וְכֻלָּם כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה לְהִשְׁתַּלְשֵׁל אָזֵד בְּאָזֵד.

כְּמוֹ כֵּן צָפוֹן עוֹשֶׂה זָהָב, שֶׁמִּצַּד תֹּקֶף הָאֵשׁ נַעֲשֶׂה זָהָב, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה. שֶׁאֵשׁ אָזוּז בֶּעָפָר וְנַעֲשֶׂה זָהָב, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שם כח) וְעַפְרוֹת זָהָב לוֹ. וְסוֹד זֶה שְׁנַיִם כְּרוּבִים זָהָב.

מַיִם נֶאֱזָזִים בֶּעָפָר, וּקְרִירוּת בְּלַזּוּת עוֹשֶׂה כֶּסֶף, כְּעֵת הֲרֵי עָפָר נֶאֱזָז בִּשְׁנֵי צְדָדִים, בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף, וְנִתָּן בֵּינֵיהֶם. רוּזַ אוֹזֶזֶת אֶת הַמַּיִם, וְאוֹזֶזֶת [תְּמִיהָה, בְּמַה שֶׁאָמַר רוּזַ קַר וְיָבֵשׁ, שֶׁאִם כֵּן, רוּזַ וְעָפָר שָׁוִים בְּטִבְעָם, אֲבָל יֵשׁ אוֹמְרִים כִּי רוּזַ זַם וְלַז, וְאִם כֵּן נוֹכַל לוֹמַר שֶׁאוֹזֶזֶת הָרוּזַ לִשְׁנֵי צְדָדִים – אֵשׁ זַם וְיָבֵשׁ, וְרוּזַ זַם וְלַז. הַצַּד שֶׁהוּא זַם אוֹזֶזֶת בְּאֵשׁ, וְהַצַּד שֶׁהוּא לַז אוֹזֶזֶת בְּמַיִם, וּמַפְרִיד מַזְלֵקֶת שֶׁל אֵשׁ וּמַיִם. עָפָר הוּא קַר וְיָבֵשׁ, וּמַיִם קָרִים וְלַזִּים, וְהַצַּד הַקַּר אוֹזֵז בֶּעָפָר בַּצַּד הַקַּר. נִמְצָא שֶׁעָפָר מְקַבֵּל עָלָיו כֻּלָּם, מִשּׁוּם כָּךְ אָזוּז לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, שֶׁהֲרֵי אֵשׁ זַם וְיָבֵשׁ, מַיִם קַר וְלַז. ע"כ] אֶת הָאֵשׁ, וּמוֹצִיאָה שְׁנַיִם כְּאָזֵד, שֶׁהוּא עֵין נְזוּשֶׁת קָלָל. וְעָפָר שֶׁאָמַרְנוּ, כְּשֶׁהוּא לְבַדּוֹ בַּיֶּבֶשׁ וְהַקַּר שֶׁלּוֹ, יוֹצֵא בַּרְזֶל, וְסִימָנְךָ – (קהלת י) אִם קֵהָה הַבַּרְזֶל וְגוֹ'.

וְעָפָר זֶה נֶאֱזָז בְּכֻלָּם, וְכֻלָּם עוֹשִׂים בּוֹ כַּצּוֹרָה שֶׁלָּהֶם. בֹּא רְאֵה, בְּלֹא עָפָר אֵין זָהָב וְכֶסֶף וּנְזוּשֶׁת, שֶׁהֲרֵי כָּל אָזֵד וְאָזֵד מַלְוֶה לַזְּבֵרוֹ מִשֶּׁלּוֹ לְהִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה. וְהֶעָפָר נֶאֱזָז בְּכֻלָּם, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵי צְדָדִים אוֹזְזִים אוֹתוֹ, אֵשׁ וּמַיִם. וְרוּזַ נִקְרֶבֶת לוֹ בִּשְׁבִיל שְׁנֵי אֵלֶּה וְעוֹשֶׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה.

נִמְצָא שֶׁכְּשֶׁמִּתְזַבֵּר עָפָר עִמָּם, עוֹשֶׂה וּמוֹלִיד עֲפָרוֹת אֲזֵרִים כְּמוֹ

שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁזָּהָב מוֹלִיד עֲפָר פָּסֹלֶת יֵרָקָה, שֶׁהִיא כְּמוֹ זָהָב מַמָּשׁ. כְּמוֹ שֶׁכֶּסֶף שֶׁמּוֹלִיד עֹפֶרֶת, וּכְמוֹ שֶׁנִּוּוֹשֶׁת הָעֶלְיוֹנָה מוֹלִידָה בְּדִיל שֶׁהוּא נִוּוֹשֶׁת קְטַנָּה. כְּמוֹ שֶׁבַּרְזֶל מוֹלִיד בַּרְזֶל, וְסִימָנְךָ – (משלי כז) בַּרְזֶל בְּבַרְזֶל יָחֻד.

בֹּא רְאֵה, אֵשׁ רוּחַ מַיִם וְעָפָר, כֻּלָּם אֲווּוִים זֶה בָּזֶה וּקְשׁוּרִים זֶה בָּזֶה, וְאֵין בָּהֶם פָּרוּד. וְהֶעָפָר הַזֶּה, כְּשֶׁהוּא מוֹלִיד אַוֵּר כָּךְ, לֹא מִתְקַשְּׁרִים זֶה בָּזֶה כְּאוֹתָם עֶלְיוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, בְּאֵלֶּה הָיָה פָּרוּד.

מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הֶעָפָר, כְּשֶׁהוּא מוֹלִיד בַּכּוֹחַ שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָעֶלְיוֹנִים, מוֹצִיא אַרְבָּעָה נְהָרוֹת שֶׁשָּׁם נִמְצָאוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת, וְהֵם בְּמָקוֹם אֶזֶד, שֶׁכָּתוּב שָׁם הַבְּדֹלַח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם. וְאוֹתָן אֲבָנִים יְקָרוֹת הֵן שְׁתִּים עֶשְׂרֵה, וְהֵן לְאַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם כְּנֶגֶד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כח) וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶיןָ עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל שְׁמוֹתָם. וּשְׁנֵים עָשָׂר הַבָּקָר הַלָּלוּ שֶׁהֵם תַּוֹזת הַיָּם.

בֹּא רְאֵה, כָּל אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ, אַף עַל גַּב שֶׁנִּקְשָׁרִים זֶה בָּזֶה, וְהֵם הַקְּיוּם שֶׁלְּמַעְלָה וְעַמּוּדָה, קְיוּם שֶׁל הָעוֹלָם יוֹתֵר הוּא הָרוּחַ, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בְּגָלָלוֹ, וְנֶפֶשׁ לֹא עוֹמֶדֶת אֶלָּא בָּרוּחַ, שֶׁאִם נִגְרַעַת הָרוּחַ אֲפִלּוּ רֶגַע אֶזֶד, אֵין הַנֶּפֶשׁ יְכוֹלָה לְהִתְקַיֵּם, וְסוֹד זֶה כָּתוּב (משלי יט) גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. נֶפֶשׁ בְּלִי רוּחַ אֵינָהּ טוֹב, וְלֹא יְכוֹלָה לְהִתְקַיֵּם.

וּבֹא רְאֵה, אוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהֵם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים, הֵם שְׁנֵים עָשָׂר בָּקָר שֶׁתַּוֹזת הַיָּם. מִשּׁוּם כָּךְ נָטְלוּ אוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים (במדבר ז) כָּל הַבָּקָר לָעֹלָה שְׁנֵים עָשָׂר פָּרִים וְגוֹ'. וְהַכֹּל הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, וּמִי שֶׁיִּשְׁגִּיוֵּז בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ, יַשְׁגִּיוֵּז בְּסוֹד הַזְּכוּכִית הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהָעֵקָר שֶׁל הַכֹּל בָּהּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי זְוֹזְקִיָּה, שֶׁכְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, מֵעֲפַר הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה נִבְרָא, וּמֵעֲפַר הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה נִתְּנָה

בּוֹ נְשָׁמָה, וּכְמוֹ שֶׁכְּשֶׁנִּבְרָא מֵהֶעָפָר שֶׁלְּמַטָּה הִתְוַוְּבְרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה צְדָדִים יְסוֹדוֹת הָעוֹלָם, כָּךְ גַּם כְּשֶׁנִּבְרָא מִן הֶעָפָר שֶׁלְּמַעְלָה הִתְוַוְּבְרוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה יְסוֹדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם וְהִשְׁתַּלֵּם הָאָדָם, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לב) אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב ה' לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה. אֵימָתַי לֹא יַחְשֹׁב ה' לוֹ עָוֹן? בְּזְמַן שֶׁאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה.

בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה נִתְקַן יוֹתֵר מֵהָאָבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַדְרֵגָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה מִכֻּלָּם, וּמֹשֶׁה מִפָּנִים בֵּית הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הָיָה, וְעַל זֶה כָּתוּב וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב וְגוֹ', וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

לָכֵן אֱמוֹר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, פָּסוּק זֶה הוּא הָפוּךְ, שֶׁכָּתוּב וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעֲבוֹדָתָם, וְאַחַר כָּךְ וְגָאַלְתִּי אֶתְכֶם. הָיָה לוֹ לוֹמַר מִתְּחִלָּה וְגָאַלְתִּי אֶתְכֶם, וְאַחַר כָּךְ וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם! אֶלָּא עִקַּר שֶׁל הַכֹּל בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַשֵּׂר לָהֶם בַּמִּבְחָר שֶׁל הַכֹּל בָּרִאשׁוֹנָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲרֵי הַמִּבְחָר שֶׁבַּכֹּל וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים, וְאָמַר אוֹתוֹ לְבַסּוֹף? אָמַר לוֹ, בְּאוֹתוֹ זְמַן אֵין הַמִּבְחָר אֶלָּא הַיְצִיאָה, שֶׁזָּשְׁבוּ שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מֵעֲבוֹדָתָם לְעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ רוֹאִים שָׁם שֶׁכָּל הָאַסִירִים שֶׁהָיוּ בֵּינֵיהֶם, קוֹשְׁרִים אוֹתָם בְּקִשְׁרֵי כִּשּׁוּף, וְלֹא יְכוֹלִים לָצֵאת מִבֵּינֵיהֶם לְעוֹלָמִים. וְלָכֵן הִתְבַּשְּׂרוּ בְּמַה שֶׁזָּבִיב עֲלֵיהֶם מִכֹּל.

וְאִם תֹּאמַר, אַף עַל גַּב שֶׁיָּצְאוּ, הֲרֵי אוּכְלֵי יְלֹכוּ [זֵילוֹתָם] אַזְרִיהֶם לְהַזִּיק לָהֶם – כָּתוּב וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעֲבוֹדָתָם. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יֵצְאוּ וְיִנָּצְלוּ וְלֹא תִהְיֶה לָהֶם גְּאֻלָּה – תַּלְמוּד לוֹמַר וְגָאַלְתִּי אֶתְכֶם בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה. וְאִם תֹּאמַר לֹא יְקַבְּלֵם – הֲרֵי כָּתוּב וְלָקַחְתִּי. וְאִם תֹּאמַר, כְּשֶׁיְּקַבְּלֵם לֹא יְבִיאֵם לָאָרֶץ – הֲרֵי כָּתוּב וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם וְגוֹ'.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ רִאשׁוֹנָה שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹות. רֵאשִׁית רִאשׁוֹנָה לְכָל הַמִּצְוות – לָדַעַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּכְּלָל. מַה זֶּה בַּכְּלָל? לָדַעַת שֶׁיֵּשׁ שַׁלִּיט עֶלְיוֹן שֶׁהוּא רִבּוֹן הָעוֹלָם, וּבָרָא אֶל כָּל הָעוֹלָמוֹת, שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל זֵילוֹתֵיהֶם. וְזֶהוּ בַּכְּלָל. וְסוֹף הַכֹּל בִּפְרָט, לָדַעַת אוֹתוֹ בִּפְרָט.

וּכְלָל וּפְרָט הוּא רֹאשׁ וְסוֹף, סוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאָזֹד, וְנִמְצָא אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁמִּתְעַסֵּק בִּכְלָל וּפְרָט, אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּלָל וּפְרָט. תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּלָל וּפְרָט. מְשׁוּם כָּךְ, רֵאשִׁית הַכֹּל – שֶׁיֵּשׁ לָדַעַת שֶׁיֵּשׁ שַׁלִּיט וְדַיָּן עַל הָעוֹלָם, וְהוּא רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, וּבָרָא אֶת הָאָדָם מִן הֶעָפָר, וְנָפַח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת זַיִּים, וְזֶהוּ בְּדֶרֶךְ כְּלָל.

כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא הָיוּ מַכִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁבָּא מֹשֶׁה אֲלֵיהֶם, לִמֵּד אוֹתָם מִצְוָה רִאשׁוֹנָה זוֹ, שֶׁכָּתוּב וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם וְגוֹ'. וְאִלְמָלֵא מִצְוָה זוֹ, לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בְּכָל אוֹתָם נִסִּים וּגְבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם בְּמִצְרַיִם. כֵּיוָן שֶׁיָּדְעוּ מִצְוָה זוֹ בְּדֶרֶךְ כְּלָל, נַעֲשׂוּ לָהֶם נִסִּים וּגְבוּרוֹת.

וּלְסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה, שֶׁכְּשֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בְּכָל אוֹתָן מִצְוות שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁלִּמֵּד אוֹתָם מֹשֶׁה, בֵּין אוֹתָן שֶׁנּוֹהֲגוֹת בָּאָרֶץ וּבֵין אוֹתָן שֶׁנּוֹהֲגוֹת בְּזוּז לָאָרֶץ, אָז לִמֵּד אוֹתָם בְּדֶרֶךְ פָּרָט. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ. הַיּוֹם דַּוְקָא, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה רְשׁוּת מִקֹּדֶם לָכֵן. כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים – זֶה בְּדֶרֶךְ פָּרָט. בְּדָבָר זֶה כַּמָּה סוֹדוֹת וְסִתְרֵים יֵשׁ בּוֹ, וְזֶה וְאוֹתוֹ שֶׁבַּהַתְוָזָלָה הַכֹּל דָּבָר אָזֹד, זֶה בִּכְלָל וְזֶה בִּפְרָט.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (משלי א) יִרְאַת ה' רֵאשִׁית דָּעַת – הַתֵּרוּץ, זֶה בְּדֶרֶךְ פָּרָט לָדַעַת מִי הִיא יִרְאַת ה'. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לִירָא מִמֶּנּוּ עַד שֶׁלֹּא יֵדַע, אֲבָל כָּאן כָּתוּב רֵאשִׁית דַּעַת, לָדַעַת אוֹתוֹ שֶׁהֲרֵי הוּא רֵאשִׁית,

לָדַעַת אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ פָּרָט.

לָכֵן מִצְוָה רִאשׁוֹנָה לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְלָל וּפָרָט, בַּהַתְוָלָה וּבַסוֹף, וְסוֹד זֶה – (ישעיה מד) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן. אֲנִי רִאשׁוֹן בִּכְלָל, וַאֲנִי אַחֲרוֹן בִּפְרָט. וְהַכֹּל בִּכְלָל אֶחָד וְסוֹד אֶחָד. כֵּיוָן שֶׁיֵּדַע אֶת זֶה בִּכְלָל, יַשְׁלִים אֶת כָּל אֵיבָרָיו, וּמִי הֵם? מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹת, שֶׁהֵם מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבְרֵי הָאָדָם. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּלֵּם בָּהֶם עַל זֶה בִּכְלָל, אָז יֵדַע בְּדֶרֶךְ פָּרָט, שֶׁזֶּה הוּא רְפוּאָה לְכֻלָּם, וְיֵדַע אֶת כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁמִּתְזַבְּרִים לָתֵת רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים.

וְאִם תֹּאמַר, כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵיךְ נוֹתְנִים רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים? וַדַּאי כָּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. הַשָּׁנָה וְהַיָּמִים שֶׁלָּהּ נוֹתְנִים רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, [בִּזְמַן] שֶׁהָאֵיבָרִים מְרִיקִים בְּרָכוֹת לִימוֹת הַשָּׁנָה, וְאָז רְפוּאָה וְזִיִּים תְּלוּיִים עָלֵינוּ מִלְמַעְלָה וּמִתְמַלְּאִים מֵהַכֹּל. מִי גָּרַם לָהֶם? יְמוֹת הַשָּׁנָה.

אַף כָּךְ גַּם לְמַטָּה, כְּשֶׁאָדָם יַשְׁלִים אֶת גּוּפוֹ בְּאוֹתָן מִצְוֹת הַתּוֹרָה, אֵין לְךָ כָּל יוֹם שֶׁלֹּא בָּא לְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ, וּכְשֶׁהֵם מִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ, אָז זִיִּים וּרְפוּאָה תְּלוּיִים עָלָיו מִלְמַעְלָה. מִי גָּרַם לוֹ? אוֹתָם יְמוֹת הַשָּׁנָה. יְמוֹת הַשָּׁנָה, כְּמוֹ שֶׁמִּתְבָּרְכִים מִלְמַעְלָה מִסּוֹד שֶׁל אָדָם, כָּךְ גַּם מִתְבָּרְכִים לְמַטָּה מִסּוֹד שֶׁל אָדָם.

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּאוֹתָם מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרָאִים אָדָם, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לד) אָדָם אַתֶּם. אַתֶּם קְרוּיִים אָדָם, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם לֹא קְרוּיִים אָדָם. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרָאוּ אָדָם, יֵשׁ לָהֶם לְהִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתָן מִצְוֹת הַתּוֹרָה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד בְּסוֹד שֶׁל אָדָם.

כְּשֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, דִּבֶּר רִאשׁוֹן הוּא אָנֹכִי. אָנֹכִי עוֹלֶה לְסוֹדוֹת [עוֹלָמוֹת] רַבִּים, וְכָאן הוּא סוֹד שֶׁל מִצְוָה רִאשׁוֹנָה לְהַכִּיר אוֹתוֹ בַּכְּלָל. מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב אָנֹכִי, הֲרֵי רוֹמֵז שֶׁיֵּשׁ אֱלוֹהַּ שַׁלִּיט עֶלְיוֹן

[שֶׁהוּא] עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא, מִצְוָה רִאשׁוֹנָה בְּכָלָל. בְּפָרָט, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (בראשית כא) ה' אֱלֹהֶיךָ. זֶה פָּרָט, וְזֶה כְּלָל וּפָרָט, מִצְוָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁצָּרִיךְ לְדַעַת בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ. (ע"כ רעיא מהימנא).

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ. מַה זֶּה מִקֹּצֶר רוּחַ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁלֹּא הָיוּ נָזוּזִים וְלֹא הָיוּ אוֹסְפִים לְתוֹכָם רוּחַ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִקֹּצֶר רוּחַ – שֶׁעֲדַיִן לֹא יָצָא יוֹבֵל לָתֵת לָהֶם מְנוּחָה. וְרוּחַ אֲזֵרוֹנָה עֲדַיִן לֹא שָׁלְטָה לַעֲשׂוֹת מִנְהָגָם, וְאָז הָיוּ בְּצָרוֹת שֶׁל רוּחַ, מוּעָקָה שֶׁל רוּחַ. מִיהוּ? רוּחַ אֲזֵרוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. (שֶׁעַד שֶׁלֹּא נָתַן הַיּוֹבֵל בְּרָכָה עַל הָרוּחַ הַזּוֹ לְהִתְקַיֵּם הַנֶּפֶשׁ הַתַּזְוִתוֹנָה, וְלֹא שׁוֹלֶטֶת הָרוּחַ הַזּוֹ עַל הַנֶּפֶשׁ אֶלָּא כַּאֲשֶׁר מִתְבָּרֶכֶת מֵהַיּוֹבֵל, אָז תִּהְיֶה רוּחַ. וּמִי הִיא הָרוּחַ הַזּוֹ? יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַתָּזִז רוּחַ יַעֲקֹב וְגוֹ').

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאֵיךְ יִשְׁמָעֵנִי פַּרְעֹה וַאֲנִי עֲרַל שְׂפָתָיִם. מַה זֶּה וַאֲנִי עֲרַל שְׂפָתָיִם, וַהֲרֵי בַּתְּוֹזְלָה כָּתוּב לֹא אִישׁ דְּבָרִים אָנֹכִי וְגוֹ' כִּי כְבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן אָנֹכִי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מֵשִׁיב לוֹ, מִי שָׂם פֶּה לָאָדָם וְכוּ', וְהוּא אָמַר וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ, הֲתַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁלֹּא הָיָה כָּךְ? וְעַתָּה אוֹמֵר וַאֲנִי עֲרַל שְׂפָתָיִם, אִם כָּךְ, אֵיפֹה הַדָּבָר שֶׁהִבְטִיחַ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרֹאשׁוֹנָה?

אֶלָּא סוֹד הוּא. מֹשֶׁה הוּא קוֹל, וְהַדִּבּוּר שֶׁהוּא הַדִּבּוּר שֶׁלּוֹ הָיָה בַּגָּלוּת, וְהוּא הָיָה אָטוּם מִלְּפָרֵשׁ דְּבָרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר וְאֵיךְ יִשְׁמָעֵנִי פַּרְעֹה, בְּעוֹד שֶׁהַדִּבּוּר שֶׁלִּי הִיא בַּגָּלוּת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין לִי דִּבּוּר. הֲרֵינִי קוֹל דִּבּוּר גָּרוּעַ, שֶׁהִיא בַּגָּלוּת, וְלָכֵן שִׁתֵּף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ אֶת אַהֲרֹן.

בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁהַדִּבּוּר הָיָה בַּגָּלוּת, הַקּוֹל הִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, וְהַדִּבּוּר הָיָה אָטוּם בְּלִי קוֹל. כְּשֶׁבָּא מֹשֶׁה בָּא הַקּוֹל, וּמֹשֶׁה הָיָה קוֹל בְּלִי דִּבּוּר, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה בַּגָּלוּת, וְכָל זְמַן שֶׁהַדִּבּוּר הָיָה בַּגָּלוּת, מֹשֶׁה הָלַךְ בְּקוֹל בְּלִי

דִּבּוּר, וְכָךְ הָלַךְ עַד שֶׁקָּרְבוּ לְהַר סִינַי וְנִתְּנָה תּוֹרָה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הִתְחַזֵּבֵר קוֹל בְּדִבּוּר, וְאָז הַדָּבָר דִּבֵּר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְאָז מֹשֶׁה נִמְצָא שָׁלֵם בַּדָּבָר כָּרָאוּי, קוֹל וְדִבּוּר אֲזָדּ בִּשְׁלֵמוּת.

וְעַל כָּךְ מֹשֶׁה הִתְרַעֵם, שֶׁהַדִּבּוּר נִגְרַע מִמֶּנּוּ, פָּרַט לְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁדִּבְּרָה לִרְגֹּז עָלָיו, בְּזְמַן שֶׁכָּתוּב וּמֹאזְ בָּאתִי אֶל פַּרְעֹה לְדַבֵּר בִּשְׁמֶךָ, מִיָּד – וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה. בֹּא רְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁהִתְחִיל דָּבָר לְדַבֵּר וּמַפְסִיק אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַן שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים וְגוֹ'. וּפָסַק וְהִשְׁלִים הַקּוֹל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'. מִשּׁוּם שֶׁהַדִּבּוּר הָיָה בַּגָּלוּת וְלֹא הִגִּיעַ זְמַן לְדַבֵּר. [וּבֹא רְאֵה]

מִשּׁוּם כָּךְ מֹשֶׁה לֹא הָיָה שָׁלֵם בַּדָּבָר בַּתְּחִלָּה, [שֶׁכָּךְ גְּרָאָה] שֶׁהוּא קוֹל, וּבָא בִּשְׁבִיל דִּבּוּר לְהוֹצִיא אוֹתָהּ מִן הַגָּלוּת. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מִן הַגָּלוּת וְהִתְחַזְּבְּרוּ קוֹל וְדִבּוּר כְּאֶזֶד בְּהַר סִינַי, הִשְׁתַּלֵּם מֹשֶׁה וְנִרְפָּא, וְנִמְצָא אָז קוֹל וְדִבּוּר כְּאֶזֶד בִּשְׁלֵמוּת.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַיָּמִים שֶׁהָיָה מֹשֶׁה בְּמִצְרַיִם שֶׁרָצָה לְהוֹצִיא הַדִּבּוּר מִן הַגָּלוּת, לֹא דִּבֵּר דָּבָר שֶׁהוּא דִּבּוּר. כֵּיוָן שֶׁיָּצָאָה מִן הַגָּלוּת וְהִתְחַזְּבֵר קוֹל בְּדִבּוּר, אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהוּא דִּבּוּר הִנְהִיג וְהוֹלִיךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא דִּבֵּר, עַד שֶׁקָּרְבוּ לְהַר סִינַי וּפָתַח בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּךְ רָאוּי. וְאִם תֹּאמַר, כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּחֵם הָעָם, לֹא כָתוּב כִּי דִּבֵּר, אֶלָּא כִּי אָמַר, שֶׁהוּא רְצוֹן הַלֵּב בַּחֲשַׁאי, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ.

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, קַמְתִּי אֲנִי לְפָתְחַ לְדוֹדִי וְדוֹדִי זָמַק עָבָר וְגוֹ'. קַמְתִּי אֲנִי לְפָתְחַ לְדוֹדִי – זֶה קוֹל. בֹּא רְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהִיא בַּגָּלוּת, קוֹל מִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, וְהַדִּבּוּר נִשְׁתַּתֵּק מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה. וְאִם מִתְעוֹרֵר דָּבָר, מַה כָּתוּב? וְדוֹדִי זָמַק עָבָר, שֶׁהַרֵי קוֹל הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְנִפְסַק הַדִּבּוּר, וְעַל זֶה וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה. הִתְחִילָה לְדַבֵּר, וְהִפְסִיקָה וְשָׁתְקָה. אַזַּר כְּךְ הִשְׁלִים הַקּוֹל וְאָמַר

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה׳.

וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב. בְּיַעֲקֹב תּוֹסֶפֶת וָא״ו, שֶׁהוּא בְּזִוּיר הָאָבוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב. בְּיַעֲקֹב תּוֹסֶפֶת וָא״ו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק. הֲרֵי בְּיִצְחָק תּוֹסֶפֶת וָא״ו?

אָמַר לוֹ, יָפָה הָיָה, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה קַיָּם, וְהִכְלִיל אֶת יַעֲקֹב בְּיִצְחָק, [שֶׁהָיָה מֵת] שֶׁזְּשָׁכוּ עֵינָיו וְהָיָה כְּמֵת, שֶׁהֲרֵי בְּעוֹד הָאָדָם קַיָּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא נִזְכָּר עָלָיו הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְעַל כֵּן הִכְלִיל אוֹתוֹ בְּיִצְחָק. עַכְשָׁו שֶׁמֵּת יַעֲקֹב, בָּא הַדָּבָר לִמְקוֹמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב, בְּתוֹסֶפֶת ו׳.

בְּאֵל שַׁדָּי – נִרְאֵיתִי לָהֶם מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, וְלֹא נִרְאֵיתִי מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי הִשְׁתַּמְּשׁוּ בִּנְקֻבָּה לְבַד וְלֹא יוֹתֵר – בֹּא רְאֵה שֶׁאֵינָם נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְגַם הֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם, שֶׁהֲרֵי הַבְּרִית הִתְוַוְּבְרָה עִמָּהּ.

מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ לָאָדָם לִלְמֹד, שֶׁהֲרֵי הוּא אָמַר שֶׁלֹּא נוֹדַע לָהֶם, שֶׁכָּתוּב בְּאֵל שַׁדָּי, וְכָתוּב וְגַם הֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם, כְּדֵי לְקַיֵּם הַבְּרִית בְּיִזּוּד אֶזֶד, וְגַם הֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם וְגוֹ׳. הֲרֵי נֶאֱמַר, מִי שֶׁזּוֹכֶה לִבְרִית יוֹרֵשׁ אֶת הָאָרֶץ.

רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ מְצוּיִים יוֹם אֶזֶד לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. פָּתַזּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, גּוּרוּ לָכֶם מִפָּנַי זֶרֶב כִּי זְמָה עֲוֹנוֹת זֶרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדִּין. שַׁדִּין כָּתוּב. גּוּרוּ לָכֶם מִפָּנַי זֶרֶב, אֵיזוֹ זֶרֶב? זוֹ (ויקרא כו) זֶרֶב נֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית, שֶׁהֲרֵי זֶרֶב זוֹ עוֹמֶדֶת לְהִסְתַּכֵּל עַל מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּבְּרִית. שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּבְּרִית, הַנְּקָמָה שֶׁנּוֹקְמִים מִמֶּנּוּ זוֹ הַזֶּרֶב הַזּוֹ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי זְמָה עֲוֹנוֹת זֶרֶב. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּבְּרִית, מַפְרִיד אֶת הַתְּשׁוּקָה, וְלֹא נוֹטֵל מִי שֶׁנּוֹטֵל, וְלֹא נוֹתֵן לִמְקוֹמוֹ, שֶׁהֲרֵי

לֹא הִתְעוֹרֵר אֶל מְקוֹמוֹ. וְכָל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, הוּא גּוֹרֵם לַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל בְּרִית זוֹ לִמְקוֹמָהּ, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

מִי מְעוֹרֵר בְּרִית זוֹ לִמְקוֹמָהּ? כְּשֶׁנִּמְצָאִים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מִכָּאן, שֶׁכָּתוּב וְגַם הֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֵת אֶרֶץ מְגֻרֵיהֶם. מַה זֶּה מְגֻרֵיהֶם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גּוּרוּ לָכֶם מִפָּנַי וְזֶרֶב, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁמַּטִּיל מָגוֹר בָּעוֹלָם, וְעַל זֶה גּוּרוּ לָכֶם מִפָּנַי וְזֶרֶב.

אֲשֶׁר גָּרוּ בָהּ, מִיּוֹם שֶׁהִתְקָרְבוּ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא פָּזְדוּ בָהּ פַּזַּד, וּפַזַּד (וּפָזְדוּ פַּזַּד) עֶלְיוֹן בָּהּ לִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו. שֶׁאִם בָּזֶה לֹא יַטִּיל פַּזַּד (שֶׁהֲרֵי אִם לֹא יַטִּיל) עַל רֹאשׁ הָאָדָם, לֹא יִפָּזַד מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים בִּשְׁאָר מִצְוֹתָיו.

בֹּא רְאֵה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים יִשְׂרָאֵל אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְצִוְּוִים כְּנָגְדּוֹ, מַה כָּתוּב? וְאָזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, שֶׁהֲרֵי בַּבְּרִית יֵשׁ זָכוֹר, וְאָז מִתְעוֹרֶרֶת תְּשׁוּקָה לְקֶשֶׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אָזֵד. כֵּיוָן שֶׁבְּרִית זוֹ מִתְעוֹרֶרֶת, הֲרֵי הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל מִתְעוֹרֵר. וְאָזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, לְזַוְּגוֹ בִּמְקוֹמוֹ. וְעַל כֵּךְ, לָכֵן אֱמֹר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה׳.

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וַיְצַוֵּם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – לְהַנְהִיגָם בְּנַזּוֹת כָּרָאוּי. וְאֶל פַּרְעֹה – לִנְהֹג בּוֹ כָּבוֹד, וּפָרְשׁוּהָ.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, לָמָּה סָמַךְ כָּאן אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם? אֶלָּא, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַנְהִיגוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנַזּוֹת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה, הֵם מְלָכִים בְּנֵי מְלָכִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם. אֵלֶּה שֶׁאַתָּה רוֹאֶה, הֵם רָאשֵׁי בֵּית אָבוֹת.

אָמַר רַבִּי זֵזָיָא, שֶׁכֻּלָּם לֹא שִׁקְּרוּ בְּמִנְהַגֵּיהֶם, וְלֹא הִתְעָרְבוּ בְּעַם אַזֵּר, אֶלָּא הֵם שֶׁעָמְדוּ בִּמְקוֹמָם הַקָּדוֹשׁ וְלֹא שִׁקְּרוּ לְהִתְעָרֵב בַּמִּצְרִיִּים. אָמַר רַבִּי אָזָא, בְּשָׁבִיל לְהָבִיא אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן, שֶׁהֵם רְאוּיִים לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל

וּלְדַבֵּר לְפַרְעֹה וְלִרְדוֹת אוֹתָם בְּמַקֵּל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל רָאשֵׁי יִשְׂרָאֵל לֹא נִמְצְאוּ כְּמוֹתָם.

בֹּא רְאֵה, וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי אָבוֹת הַלְוִיִּם. וְכִי אֵלֶּה רָאשֵׁי, וַהֲרֵי הוּא לְבַדּוֹ הָיָה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁפִּינְחָס קַיֵּם כַּמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא קַיֵּם אֶת רָאשֵׁי הָאָבוֹת, (לְוִיִּם) כָּתוּב בּוֹ אֵלֶּה.

עוֹד, וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי. אֲבָדַת רָאשֵׁי הַלְוִיִּם נִמְצְאָה בּוֹ. וּמַה שֶּׁהֵם נִגְרְעוּ וְנִשְׁרְפוּ – הוּא הִשְׁלִים, וְהִרְוִיחַ אֶת הַכְּהֻנָּה שֶׁלָּהֶם, וְשָׂרְתָה בּוֹ הַצּוֹרָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם. אֲבֵדַת רָאשֵׁי הַלְוִיִּם נִמְצֵאת בּוֹ. וּמִי הֵם? נָדָב וַאֲבִיהוּא, שֶׁהִפְרִידוּ אוֹת הַבְּרִית מִמְּקוֹמוֹ, וְהוּא בָּא וְזִכֵּר אוֹתָם, לָכֵן נִתְּנָה לוֹ הַיְרֻשָּׁה וְהָרוּחַ שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וְנִזְכַּר כָּאן עַל מַה שֶּׁיִּהְיֶה אַחַר כָּךְ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה נִזְכַּר כָּאן פִּינְחָס? אֶלָּא רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אַהֲרֹן בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי, שֶׁעָתִידִים שְׁנֵי בְנֵי אַהֲרֹן לְפַגֵּם אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, וְעַכְשָׁו שֶׁהוּא שׁוֹלֵחַ אוֹתוֹ לְמִצְרַיִם, רָצָה לְהַעֲבִיר אֶת אַהֲרֹן שֶׁלֹּא לָלֶכֶת בִּשְׁלִיחוּת זוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעָמַד פִּינְחָס וְקַיֵּם אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ בִּמְקוֹמָהּ וְתִקֵּן אֶת הָעַקְמִימוּת שֶׁלָּהֶם, מִיָּד – הוּא אַהֲרֹן וּמשֶׁה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַכְשָׁו הוּא אַהֲרֹן, הוּא אַהֲרֹן שֶׁל הַהַתְחָלָה.

הוּא אַהֲרֹן וּמשֶׁה אֲשֶׁר אָמַר ה׳ לָהֶם הוֹצִיאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ׳. הוּא אַהֲרֹן וּמשֶׁה, הֵם אַהֲרֹן וּמשֶׁה הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)! אֶלָּא לְהַכְלִיל זֶה בָּזֶה, רוּחַ בְּמַיִם. הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן – לְהַכְלִיל מַיִם בְּרוּחַ, וְעַל זֶה כָּתוּב הוּא וְלֹא הֵם.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא הָיוּ מְצוּיִים לַיְלָה אֶחָד בְּבֵית מְלוֹנָם בְּלוּד. קָמוּ לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶת לְבָבֶךָ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. פָּסוּק זֶה כָּךְ צָרִיךְ (לִכְתֹּב): וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ. [אֶלָּא אַשְׁרֵיו מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה.] עוֹד, [בֹּא רְאֵה]

וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לִבֶּךָ הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)!

אֶלָּא, אָמַר מֹשֶׁה, אִם אַתָּה רוֹצֶה לַעֲמֹד עַל זֶה וְלָדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים – וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לִבָּבֶךָ, וְאָז תֵּדַע אוֹתוֹ. לִבָּבְךָ זֶה יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רַע, שֶׁנִּכְלָל זֶה בָּזֶה, וְהוּא אָזוֹד. אָז תִּמְצָא כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי נִכְלָל זֶה בָּזֶה וְהוּא אָזוֹד, וְעַל זֶה וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לִבָּבֶךָ לָדַעַת הַדָּבָר.

עוֹד, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, רְשָׁעִים עוֹשִׂים פֶּגֶם לְמַעְלָה. מַהוּ הַפֶּגֶם? שֶׁהַשְּׂמאל לֹא נִכְלָל בַּיָּמִין, שֶׁיֵּצֶר הָרַע לֹא נִכְלָל בְּיֵצֶר טוֹב מִשּׁוּם זַטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם, וּפֶגֶם לֹא עוֹשִׂים אֶלָּא לָהֶם מַמָּשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁוְּתוּ לוֹ לֹא בָּנָיו מוּמָם. כִּבְיָכוֹל עוֹשִׂים וְלֹא עוֹשִׂים. עוֹשִׂים – כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּשְׁכוּ עֲלֵיהֶם בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר, וְלֹא עוֹשִׂים – שֶׁהֲרֵי הַשָּׁמַיִם נוֹטְלִים אוֹתָם לְעַצְמָם בְּרָכוֹת מַה שֶּׁצְּרִיכִים, וְלֹא נוֹטְלִים לְהַמְשִׁיךְ לְמַטָּה, וַדַּאי שֶׁזֶּהוּ מוּמָם שֶׁל אוֹתָם רְשָׁעִים.

עוֹד, לוֹ בְּוֹ, שֶׁלֹּא נִכְלָל יָמִין בִּשְׂמאל, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִתְמַשְּׁכוּ הַבְּרָכוֹת לְמַטָּה. לֹא בְּאָלֶ"ף, שֶׁהֲרֵי לֹא נוֹטְלִים לְהַמְשִׁיךְ לַתַּזְוִתּוֹנִים. מִי גָּרַם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁרְשָׁעִים מַפְרִידִים יֵצֶר רַע מִיֵּצֶר טוֹב, וְנִדְבָּקִים בְּיֵצֶר רַע.

בֹּא רְאֵה, יְהוּדָה בָּא מִצַּד הַשְּׂמאל וְנִדְבָּק בַּיָּמִין כְּדֵי לְנַצֵּחַ עַמִּים וְלִשְׁבֹּר זֵילָם. שֶׁאִם לֹא נִדְבָּק בַּיָּמִין, לֹא יִשְׁבֹּר אֶת זֵילָם. וְאִם תֹּאמַר לָמָּה בַּיָּמִין, וַהֲרֵי שְׂמאל מְעוֹרֵר דִּינִים בָּעוֹלָם?

אֶלָּא סוֹד זֶה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ דָּן אוֹתָם אֶלָּא מִצַּד הַשְּׂמאל, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה דּוֹוֵזֶה אוֹתָם בַּשְּׂמאל וּמְקָרֵב בַּיָּמִין. אֲבָל לִשְׁאָר הָעַמִּים דּוֹוֵזֶה אוֹתָם בַּיָּמִין וּמְקָרֵב אוֹתָם בַּשְּׂמאל, וְסִימָנְךָ גֵּר צֶדֶק, דּוֹוֵזֶה אוֹתָם בַּיָּמִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב. מְקָרֵב אוֹתָם בַּשְּׂמאל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

מִשּׁוּם כָּךְ, יְהוּדָה שֶׁהוּא מִצַּד שְׂמאל, נִדְבָּק בַּיָּמִין, וּמַסָּעוֹתָיו לְיָמִין, וְאוֹתָם שֶׁעָמוּ הִתְזַבְּרוּ כֻּלָּם לְיָמִין. יִשָּׂשכָר שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא יָמִין,

שֶׁכָּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. זְבוּלוּן שֶׁהוּא תּוֹמֵךְ הַתּוֹרָה יָמִין, כַּנֶּאֱמַר שׁוֹק הַיָּמִין. וְלָכֵן יְהוּדָה נִקְשָׁר מִצַּד זֶה וָזֶה. צָפוֹן בְּמַיִם, שִׁמְאל בְּיָמִין.

רְאוּבֵן שֶׁזָּטָא לְאָבִיו שָׂרָה בַּיָּמִין, וְהִתְקַשֵּׁר בַּשְּׂמאל, וְנִדְבַּק בּוֹ. וְלָכֵן אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ עִמּוֹ הֵם שִׁמְאל. שִׁמְעוֹן שֶׁהוּא שְׂמאל מִצַּד שֶׁל שׁוֹר, שֶׁכָּתוּב וּפָנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמאל. גָּד שׁוֹק שְׂמאל, כָּתוּב (בראשית מט) גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֵד עָקֵב. כָּאן נִדְבַּק דָּרוֹם בְּאֵשׁ, יָמִין בְּשְׂמאל.

וְעַל זֶה שֶׁאָמַרְנוּ וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ, לְהַכְלִילָם כְּאֶזֶד, שְׂמאל בַּיָּמִין. אָז תֵּדַע (דברים ד) כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְעַכְשָׁו יָדוּעַ, הוּא אַהֲרֹן ומֹשֶׁה, הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, רוּזַ בְּמַיִם, ומַיִם בְּרוּזַ, לִהְיוֹת אֶזֶד, וְעַל זֶה כָּתוּב הוּא.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (שם ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ. כְּמוֹ זֶה כָּאן נִרְמָז הַיִּחוּד הַקָּדוֹשׁ, וְאַזְהָרָה הוּא לָאָדָם לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה. בְּכָל לְבָבְךָ – זֶה יָמִין ושְׂמאל (קדושׁ) שֶׁנִּקְרָאִים יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רַע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ – זוֹ נֶפֶשׁ דָּוִד שֶׁנִּתְּנָה בֵּינֵיהֶם. וּבְכָל מְאֹדֶךָ – לְהַכְלִילָם לְמַעְלָה בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ שִׁעוּר. כָּאן הוּא יִחוּד שָׁלֵם לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי.

עוֹד, וּבְכָל מְאֹדֶךָ – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא אָזוּז לְכָל הַצְּדָדִים, וְהַכֹּל הוּא יִחוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי, מִשּׁוּם כָּךְ הוּא אַהֲרֹן ומֹשֶׁה, הוּא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, הַכֹּל הוּא אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד.

כִּי יְדַבֵּר אֲלֵכֶם פַּרְעֹה לֵאמֹר. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי. וְכָתוּב וְזֹאת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. בֹּא רְאֵה, דָּוִד הוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְהִצְטָרֵךְ לָדוּן אֶת הָעָם, לְהַנְהִיג אֶת יִשְׂרָאֵל כְּרוֹעֶה הַמַּנְהִיג צֹאנוֹ שֶׁלֹּא יִסְטוּ מִדַּרְכָּם הָאֱמֶת. הֲרֵי בַּלַּיְלָה כָּתוּב וְזֹאת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ, וְהוּא מִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּבַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר.

וְהוּא מְעוֹרֵר אֶת הַבֹּקֶר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם נז) עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָׁחַר. כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם, אָמַר פָּסוּק זֶה, מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי. מַה זֶּה כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי? אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְהַשְׁלִים הַדִּין עַל בֵּרְיוֹ, כְּאִלּוּ קִיֵּם אֶת הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. מִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי.

בֹּא רְאֵה, בַּיּוֹם הִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה לְהַשְׁלִים הַדִּינִים, וּבַלַּיְלָה הִתְעַסֵּק בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת עַד שֶׁבָּא הַיּוֹם. מָה הַטַּעַם? כָּל הַיּוֹם הִתְעַסֵּק לְהַשְׁלִים הַדִּינִים כְּדֵי לְהַכְלִיל שְׂמֹאל בַּיָּמִין, בַּלַּיְלָה, כְּדֵי לְהַכְלִיל דַּרְגַּת הַלַּיְלָה בַּיּוֹם.

וּבֹא רְאֵה, בִּימֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מַקְרִיב כָּל אוֹתָם זְוִיתוֹ שָׁדַי אֶל הַיָּם. כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, יָצָא הַיָּם וְהִתְמַלֵּא וְהִשְׁקָה אוֹתָם. אֵיזֶה מֵהֶם נִשְׁקִים בָּרִאשׁוֹנָה? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֵלּוּ הַתַּנִּינִים הַגְּדוֹלִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (בראשית א) וּמִלְאוּ אֶת הַמַּיִם בַּיַּמִּים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּצַד יָמִין הָעֶלְיוֹן יוֹצְאִים שִׁלְשָׁה עָשָׂר מַעְיָנוֹת עֶלְיוֹנִים נְהָרוֹת עֲמֻקִּים. אֵלֶּה עוֹלִים וְאֵלֶּה יוֹרְדִים. כָּל אֶזֶד נִכְנָס בַּזֶּבֶרוֹ. אֶזֶד מוֹצִיא רֹאשׁוֹ וּמַכְנִיס אוֹתוֹ בִּשְׁנֵי גּוּפִים, גּוּף אֶזֶד הַמֵּאִיר נוֹטֶל מִיָּמִין לְמַעְלָה, מַפְרִיד לְמַטָּה אֶלֶף יְאוּרִים שֶׁיּוֹצְאִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים.

מֵאוֹתָם נְהָרוֹת וּמַעְיָנוֹת שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, נִפְרָדִים שְׁלֹשָׁה עָשָׂר יְאוּרִים. נִכְנָסִים וְנוֹטְלִים מַיִם אַרְבַּע מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וְתִשְׁעָה יְאוּרִים וָזֵצִי מִצַּד זֶה, וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וְתִשְׁעָה יְאוּרִים מִצַּד זֶה בִּשְׂמֹאל. נִשְׁאָר זֵצִי מִכָּאן וָזֵצִי מִכָּאן, וְנַעֲשֶׂה אֶזֶד. זֶה נִכְנָס בֵּין הַיְאוּרִים וְנַעֲשֶׂה נָזָשׁ.

רֹאשׁוֹ אָדֹם כַּשּׁוֹשַׁנָּה. קַשְׂקַשָּׂיו קָשִׂים כְּבַרְזֶל. כְּנָפָיו כְּנָפַיִם שָׂטִים וְנִפְרָדִים לְכָל אוֹתָם יְאוּרִים. כְּשֶׁעוֹלֶה זָנָבוֹ (אֵלָיו), מַכֶּה וּבוֹעֵט אֶת שְׁאָר הַדָּגִים. אֵין מִי שֶׁיָּקוּם לְפָנָיו.

פָּיו לוֹהֵט אֵשׁ. כְּשֶׁנּוֹסֵעַ בְּכָל אוֹתָם יְאוּרִים מְזַדַּעְזְעִים שְׁאָר הַתַּנִּינִים,

וּבוֹרְזִים וְנִכְנָסִים לַיָּם. אַוָּזוֹת לִשְׁבְעִים שָׁנָה רוֹבֵץ לְצַד זֶה, וְאַוָּזוֹת לִשְׁבְעִים שָׁנָה רוֹבֵץ לְצַד זֶה. אֶלָּא יְאוֹרִים זָעֵר אֶזֶד מִתְמַלְּאִים מִמֶּנּוּ. תַּנִּין זֶה רוֹבֵץ בֵּין אוֹתָם יְאוֹרִים.

כְּשֶׁנּוֹסֵעַ, יוֹצֵאת פָּסַת יָד שֶׁל אֵשׁ בַּקְּלַפּוֹת. כֻּלָּם עוֹמְדִים וְוֹעֲקִים בְּזַעְפָּם, (וְעוֹמְדִים בַּעֲנָפָיו) מִתְעָרְבִים אוֹתָם יְאוֹרִים לְעֵין (הָעַיִן) תִּכְלֶת שְׁזוּרָה. וְגַלְגַּלִּים נוֹסְעִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. זוֹקֵף זָנָבוֹ, מַכֶּה לְמַעְלָה, מַכֶּה לְמַטָּה, וְכֻלָּם בּוֹרְזִים לְפָנָיו.

עַד שֶׁלְּצַד צָפוֹן עוֹמֶדֶת שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ אַוָּזוֹת, וְהַכְּרוּז יוֹצֵא: הִתְיַצְּבוּ וְקַנּוֹת וְהִתְפַּוְּרוּ לְאַרְבַּע זָוִיוֹת, הֲרֵי הִתְעוֹרֵר מִי שֶׁשָּׁם קוֹלָר עַל פָּנֵי הַתַּנִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזוקאל כט) וְנָתַתִּי זַוִּזִים בִּלְוָזֶיךָ וְגוֹ'. אָז כֻּלָּם הִתְפַּוְּרוּ, וְלוֹקְזִים אֶת הַתַּנִּין וְנוֹקְבִים פָּנָיו בְּצַד הַלְּוָזִים, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לְתוֹךְ נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה עַד שֶׁנִּשְׁבָּר כּוֹזוֹ, וְאָז מַזְהִירִים אוֹתוֹ לְנַהֲרוֹתָיו (לִנְזִירָיו).

אַוָּזוֹת לִשְׁבְעִים שָׁנָה עוֹשִׂים לוֹ כָּךְ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַלְקֵל מִקּוֹמוֹתוֹהֶם שֶׁל הָרְקִיעִים וְעַמּוּדֵיהֶם, וַעֲלֵיהֶם הַכֹּל מוֹדִים וּמְבָרְכִים וְאוֹמְרִים, (תהלים צה) בּוֹאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נִבְרְכָה לִפְנֵי ה' עוֹשֵׂנוּ.

הַתַּנִּינִים נִכְנָסִים (הָעֶלְיוֹנִים) לְמַעְלָה, עוֹמְדִים אוֹתָם שֶׁמִּתְבָּרְכִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים. אֵלּוּ שׁוֹלְטִים עַל כָּל שְׁאָר הַדָּגִים, שֶׁכָּתוּב וּמִלְאוּ אֶת הַמַּיִם בַּיַּמִּים. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ.

תּוֹסָפְתָּא

אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר דּוֹדִי לִי. אֶשְׁכֹּל – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. מָה אֶשְׁכּוֹל מִתְקַשֵּׁט בְּכַמָּה עָלִים בְּכַמָּה זְמוֹרוֹת לְיִשְׂרָאֵל שֶׁאוֹכְלִים אוֹתוֹ, כָּךְ הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה מִתְקַשֶּׁטֶת בְּכַמָּה קְשׁוּטִים שֶׁל שְׁמוֹנָה כֵּלִים, מִכַּמָּה קָרְבָּנוֹת, מִכַּמָּה מִינֵי תַכְשִׁיטִים שֶׁל כַּפָּרָה לְבָנֶיהָ, וְהִיא עוֹמֶדֶת בָּהֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּמִיָּד – וְרָאִיתִיהָ לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם, וְנוֹתֶנֶת (לָהֶם מִשְּׁאֲלוֹתָם) לָנוּ אֶת בַּקָּשׁוֹתֶיהָ

בַּבְּרָכוֹת הַלָּלוּ שֶׁתִּקְנוּ רַבּוֹתֵינוּ בַּתְּפִלָּה לְבַקֵּשׁ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּל הַדִּינִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהִיא הוה"י אֲדנָ"י, מִתְהַפְּכִים לְרַוָזַמִים, כְּמוֹ זֶה יהו"ה, לְהַיִם (ישעיה ה) אִם יִהְיוּ וַזַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ – יהו"ה. אִם יַאְדִּימוּ כַּתּוֹלָע – הוה"י. כַּצֶּמֶר יִהְיוּ – יהו"ה. בְּכָל דִּינִים זֶה (כָּל הַדִּינִים שֶׁל זֶה) מִתְלַבְּנִים מֵהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה.

וְהִיא הַשְּׁכִינָה הוה"י, (בראשית ג) לַהַט הַוֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַזַּיִים. וּפֵרוּשׁוֹ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁמִּתְהַפֶּכֶת לְפָעָמִים רַוָזַמִים, לְפָעָמִים דִּין, לְפָעָמִים אֲנָשִׁים, וּלְפָעָמִים נָשִׁים. לְפָעָמִים דִּין כְּמוֹ זֶה הוה"י. לְפָעָמִים רַוָזַמִים כְּמוֹ זֶה יהו"ה. שֶׁהֲרֵי הוּא מִצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִים, כָּל הַדִּינִים מִתְהַפְּכִים לְרַוָזַמִים. וּמִצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, כָּל הָרַוָזַמִים מִתְהַפְּכִים לְדִין, לָדוּן בָּהֶם אֶת אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה.

וְעֵץ זֶה בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בִּינָה, כָּל שְׁמוֹת הַדִּין מִתְהַפְּכִים בָּהּ [לְדִין] לְרַוָזַמִים, מִשּׁוּם זֶה פֵּרוּשׁוֹ רַבּוֹתֵינוּ, לֹא כְּמוֹ הָעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹלָם הַבָּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ בִּינָה הִיא לַהַט הַוֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, שֶׁמִּתְהַפֶּכֶת מִדִּין לְרַוָזַמִים לַצַּדִּיקִים, לָתֵת לָהֶם שָׂכָר בָּעוֹלָם הַבָּא. מַלְכוּת, לַהַט הַוֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת מֵרַוָזַמִים לְדִין לָדוּן בָּהּ אֶת הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם הַזֶּה.

אֲבָל מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא כְּמוֹ הַמִּטָּה, לְפָעָמִים מִתְהַפְּכִים הַנָּשִׁים לְשֵׁדוֹת, וַאֲנָשִׁים לְשֵׁדִים, וּמִשּׁוּם זֶה (בראשית כט) וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָחֵל. וּמִשּׁוּם זֶה פֵּרוּשׁוֹ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁאֵין לוֹ לְאָדָם לְשַׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ עַד שֶׁיְּסַפֵּר עִמָּהּ, שֶׁמָּא נִתְזַכְּלָה לוֹ בְּשֵׁדָה, מִשּׁוּם שֶׁלַּהַט בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע מִתְהַפֶּכֶת מִטּוֹב לָרָע. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַמְכַשְּׁפִים שֶׁל פַּרְעֹה, שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲשׂוּ כֵן הַזַּרְטֻמִּים בְּלָטֵיהֶם, הָיוּ מְהַפְּכִים אוֹתָם הַמַּטּוֹת שֶׁלָּהֶם לִנְוָשִׁים. וּמִצַּד שֶׁל אֵלֶּה הַהִתְהַפְּכוּת יְכוֹלִים לְהִתְהַפֵּךְ. (ע"כ תוספתא)

וְאָמַרְתָּ אֶל אַהֲרֹן קַוז אֶת מַטְּךָ. מָה הַטַּעַם מַטֵּה אַהֲרֹן וְלֹא מַטֵּה מֹשֶׁה? אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה יוֹתֵר קָדוֹשׁ, שֶׁנִּוְזְקַק בַּגָּן הָעֶלְיוֹן בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא רָצָה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַמֵּא אוֹתוֹ בְּאוֹתָם מַטּוֹת שֶׁל הַמְּכַשְּׁפִים, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא לְכַפּוֹת אוֹתָם לְכָל אוֹתָם הַבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, מִשּׁוּם שֶׁאַהֲרֹן בָּא מִיָּמִין, וְהַשְּׂמֹאל נִכְפֶּה לַיָּמִין.

רַבִּי זְזַיָּא שָׁאַל אֶת רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי גָּלוּי לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאוֹתָם מְכַשְּׁפִים יַעֲשׂוּ תַּנִּינִים, מָה הַגְּבוּרָה לַעֲשׂוֹת לְפָנָיו פַּרְעֹה תַּנִּינִים? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּשָּׁם הִיא הָרֵאשִׁית לְהַלְקוֹת, וּמֵרֵאשִׁית הַתַּנִּין מַתְחִיל שִׁלְטוֹנוֹ, (לְשִׁלְטוֹנוֹ, וּמִתְחַלַּת שִׁלְטוֹנוֹ הִתְחִיל לְהַלְקוֹת) אָז שְׁמִזִּים כָּל הַמְּכַשְּׁפִים, שֶׁהֲרֵי רֹאשׁ הַזְּכוּת שֶׁל הַנָּחָשׁ שֶׁלָּהֶם כָּךְ הָיְתָה. מִיָּד זָזַר אוֹתוֹ תַּנִּין שֶׁל אַהֲרֹן לְעֵין יָבֵשׁ וּבָלַע אוֹתָם.

וְעַל זֶה תָּמְהוּ וְיָדוּעַ שֶׁשִּׁלְטוֹן עֶלְיוֹן יֵשׁ בָּאָרֶץ, שֶׁהֵם זָשְׁבוּ שֶׁזֶּה לְמַטָּה (לְמַעְלָה), זוּז מֵהֶם אֵין שִׁלְטוֹן לַעֲשׂוֹת דָּבָר, וְאָז וַיִּבְלַע מַטֵּה אַהֲרֹן. דַּוְקָא מַטֵּה אַהֲרֹן שֶׁזָּזַר לְעֵין וּבָלַע אוֹתָם.

וְלָכֵן עָשָׂה אַהֲרֹן שְׁנֵי אוֹתוֹת, אֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד לְמַטָּה. אֶזֶד לְמַעְלָה, תַּנִּין עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹלֵט עַל אוֹתָם שֶׁלָּהֶם. אֶזֶד לְמַטָּה, שֶׁשּׁוֹלֵט הָעֵץ עַל הַתַּנִּין שֶׁלָּהֶם. וּפַרְעֹה הָיָה זָכָם מִכָּל מְכַשְּׁפָיו, וְהִסְתַּכֵּל שֶׁשִּׁלְטוֹן הָעֶלְיוֹן שׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ, שׁוֹלֵט לְמַעְלָה וְשׁוֹלֵט לְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹשִׂים הַמְכַשְּׁפִים אֵינוֹ אֶלָּא בְּמַרְאִית הָעַיִן, שֶׁכָּךְ נִרְאָה וְלֹא יוֹתֵר – בָּא לְהַשְׁמִיעֲנוּ וַיִּהְיוּ דַּוְקָא, שֶׁכָּתוּב וַיִּהְיוּ לְתַנִּינִם. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲפָלוּ אוֹתָם תַּנִּינִים שֶׁלָּהֶם זָזְרוּ לִהְיוֹת עֲצִים, וְעֵץ אַהֲרֹן בָּלַע אוֹתָם.

כָּתוּב (יזזוקאל כט) הִנְנִי עָלֶיךָ פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם הַתַּנִּים הַגָּדוֹל הָרֹבֵץ בְּתוֹךְ יְאֹרָיו. מִשָּׁם רֵאשִׁית לְמַטָּה בַּשִּׁלְטוֹן שֶׁלָּהֶם, אֲבָל זְכוּתָם לְמַטָּה מִכָּל הַדְּרָגוֹת [הֵם].

בֹּא רְאֵה, זְכוּתָם בִּדְרָגוֹת תַּזְוִתוֹנוֹת לְכַפּוֹתָם לְאוֹתָן דְּרָגוֹת בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, רֹאשׁ שִׁלְטוֹנָם וְעִקַּר שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה מֵאוֹתוֹ תַּנִּין, וּמִשְׁתַּלְשְׁלִים

בַּתַּנְיָן, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם נוֹטֵל זֵיל דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁלָּהֶם, מַשְׁמַע שֶׁכָּתוּב אַשֶּׁר אֲזַר הָרְזוֹנִים.

רַבִּי זְיָיא הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אֶחָד עַל דֶּלֶת שַׁעַר שֶׁל אוּשָׁא. רָאָה אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר קַטְפָּירָא (סוּג עוֹף) טָס אֵלָיו. אָמַר לוֹ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, מַשְׁמַע שֶׁאַפָּלוּ בְּדַרְכְּךָ הַכֹּל מִשְׁתּוֹקְקִים לָלֶכֶת אַחֲרֶיךָ. הֶחֱזִיר רֹאשׁוֹ וְרָאָה אוֹתוֹ. אָמַר, וַדַּאי יֵשׁ אֶצְלוֹ שְׁלִיחוּת, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה שְׁלִיחוּת בַּכֹּל, וְכַמָּה שְׁלוּחִים יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁלֹּא תֹאמַר דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם רוּחַ בִּלְבַד, אֶלָּא אֲפָלּוּ אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁאֵין בָּהֶם רוּחַ.

פָּתַח וְאָמַר, (זכריה ב) כִּי אֶבֶן מִקְנִיר תִּזְעָק וְכָפִיס מֵעֵץ יַעֲנֶנָּה. כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר מֵחֲטָאָיו שֶׁלֹּא יֶחֱטָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאִם יֹאמַר מִי יָעִיד בּוֹ? הֲרֵי אַבְנֵי בֵיתוֹ וְעֵצִים שֶׁל בֵּיתוֹ יָעִידוּ בּוֹ. וּלְפָעָמִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בָּהֶם שְׁלִיחוּת. בֹּא רְאֵה, מַטֵּה אַהֲרֹן שֶׁהוּא עֵץ יָבֵשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה בּוֹ אֶת רֹאשִׁית הַנְּסִים, וּשְׁתֵּי שְׁלִיחֻיּוֹת נַעֲשׂוּ בּוֹ. אֶחָד שֶׁהוּא עֵץ יָבֵשׁ וּבָלַע אֶת אוֹתָם הַתַּנִּינִים שֶׁלָּהֶם, וְאֶחָד שֶׁהֲרֵי לְשָׁעָה אַחַת זָזַר בְּרוּחַ וְנַעֲשָׂה בְּרִיָּה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תְּפַח רוּחָם שֶׁל אוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים, שֶׁלֹּא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים, וְאֵיךְ יַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. יָבֹאוּ יִרְאוּ אוֹתָם הַטְּפָשִׁים אֶת הָרְשָׁעִים, הָרְזוֹקִים מִן הַתּוֹרָה, רְזוֹקִים מִמֶּנּוּ, בְּיַד אַהֲרֹן הָיָה מַטֶּה, עֵץ יָבֵשׁ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפִי שָׁעָה הָפַךְ אוֹתוֹ לִבְרִיָּה מְשֻׁנָּה בְּרוּחַ וָגוּף. אוֹתָם גּוּפִים שֶׁהָיוּ בָּהֶם רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת וְשָׁמְרוּ אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טָמַן אוֹתָם בְּעָפָר – אַזַּר כָּךְ בַּזְּמַן שֶׁיְּזַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹתָם בְּרִיָּה חֲדָשָׁה.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ גּוּף שֶׁהָיָה, יָקוּם. מַשְׁמַע שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) יִחְיוּ מֵתֶיךָ וְלֹא כְתוּב יִבְרָא, מַשְׁמַע שֶׁהֵם בְּרִיּוֹת אֲבָל יִחְיוּ. שֶׁהֲרֵי

עֶצֶם אַוְזַת נִשְׁאֶרֶת מִן הַגּוּף תַּוְזַת הָאֲדָמָה, וְהִיא לֹא נִרְקֶבֶת וְלֹא תִבְלֶה בֶּעָפָר לְעוֹלָמִים, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְבָרֵךְ אוֹתוֹ, וְיַעֲשֶׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה, וְתַעֲלֶה וְתִתְפַּשֵּׁט לְאַרְבַּע פָּנוֹת, וּמְמַלֵּא יִשְׁתַּכְלֵל הַגּוּף וְכָל אֵיבָרָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתֵּן בּוֹ רוּוַז אַוְזַר כָּךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ הוּא. וּבָא רְאֵה, אוֹתָהּ עֶצֶם בַּמָּה הִתְרַכְּכָה? בְּטַל, שֶׁכָּתוּב כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ וְגוֹ׳.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אֱמוֹר אֶל אַהֲרֹן קַח מַטְּךָ וּנְטֵה יָדְךָ עַל מֵימֵי מִצְרַיִם עַל נַהֲרֹתָם עַל יְאֹרֵיהֶם וְעַל אַגְמֵיהֶם וְעַל כָּל מִקְוֵה מֵימֵיהֶם וְיִהְיוּ דָם וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בַּפָּסוּק הַזֶּה, וְאֵיךְ יָכוֹל לָלֶכֶת לְכָל הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ? [וְלֹא עוֹד, אֶלָּא] וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיִּמָּלֵא שִׁבְעַת יָמִים אַוְזֵרי הַכּוֹת ה׳ אֶת הַיְאֹר. אֶת הַיְאֹר כָּתוּב, וְאַתָּה אָמַרְתָּ עַל מֵימֵי מִצְרַיִם עַל נַהֲרֹתָם עַל יְאֹרֵיהֶם וְעַל אַגְמֵיהֶם?

אֶלָּא, מֵימֵי מִצְרַיִם הָיָה הַנִּילוּס, וּמִשָּׁם מִתְמַלְּאִים כָּל אוֹתָם שְׁאָר אֲגַמִּים וְיאוֹרִים וּמַעְיָנוֹת וְכָל מֵימֵיהֶם, וְעַל זֶה אַהֲרֹן לֹא נָטָה לְהַכּוֹת, רַק אֶת הַנִּילוּס לְבַדּוֹ. וּבָא רְאֵה שֶׁכָּכָה זֶה, שֶׁכָּתוּב וְלֹא יָכְלוּ מִצְרַיִם לִשְׁתּוֹת מַיִם מִן הַיְאֹר.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא רְאֵה, מַיִם תַּוְזוּתוֹנִים נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים, (וּמַיִם עֶלְיוֹנִים עַל אַוְזַת כַּמָּה וְכַמָּה וְגוֹ׳) [עֶלְיוֹנִים שֶׁהֲרֵי] וּמַיִם עֶלְיוֹנִים מִתְכַּנְּסִים לְבֵית כִּנּוּס הַמַּיִם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּוְזַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶוְזָד, וְכָתוּב וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ, וּבָא רְאֵה, אוֹתוֹ רָקִיעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה, כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, זֶהוּ בֵּית כִּנּוּס לַמַּיִם הָרַבִּים, שֶׁהוּא נוֹטֵל כָּל הַמַּיִם וּמַשְׁקֶה אֶת הָאָרֶץ, שֶׁהוּא עוֹלָם תַּוְזוּתוֹן, כֵּיוָן שֶׁנּוֹטֵל אֶת הַמַּיִם, מְפַוֵּר אוֹתָם וּמְזַלֵּק אוֹתָם לְכָל עֵבֶר, וּמִשָּׁם הוּא מַשְׁקֶה אֶת כֻּלָּם.

וּבְזְמַן שֶׁדִּין שׁוֹרֶה, הָעוֹלָם הַתַּוְזוּתוֹן לֹא יוּנַק מֵאוֹתוֹ רָקִיעַ, וְיוּנַק מִצַּד הַשְּׂמאל, וְאָז נִקְרָא (ישעיה לד) זֶרֶב לַה׳ מָלְאָה דָם. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁיּוֹנְקִים

מִמֶּנָּה אָז וּמַשְׁקִים מִמֶּנָּה, שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן הַיָּם יוֹנֵק מִשְּׁנֵי צְדָדִים, הָיָה מִתְזַלֵּק לִשְׁנֵי זַלָּקִים, לָבָן וְאָדֹם, וְאָז שׁוֹפֵךְ לַיְאוֹר אֶת הַזֵּוֶלֶק שֶׁל מִצְרַיִם, וּמַלְקָה לְמַעְלָה וּמַלְקָה לְמַטָּה, וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל שׁוֹתִים מַיִם וְהַמִּצְרִים דָּם.

אִם תֹּאמַר שֶׁזֶּה הָיָה מִשּׁוּם הַגַּעַל וְלֹא יוֹתֵר – בֹּא רְאֵה, שׁוֹתִים אֶת הַדָּם וְנִכְנָס לִמְעֵיהֶם וּמִתְעַלֶּה וּבוֹקֵעַ, עַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִים לָהֶם מַיִם בְּמָמוֹן, וְאָז שׁוֹתִים מַיִם, וּמִשּׁוּם כָּךְ רֵאשִׁית הַלְקָאָתָם הָיְתָה דָּם.

רַבִּי יְצָזָק פָּתַזז פָּסוּק זֶה, (תהלים קמה) אַרוֹמִמְךָ אֱלֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד. בֹּא רְאֵה, דָּוִד כִּנָּגֶד דַּרְגָּתוֹ אוֹמֵר, שֶׁכָּתַב אֱלֹהַי, שֶׁלִּי. מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לְהַעֲלוֹת שִׁבְזוּ וּלְהַכְנִיס אוֹתוֹ לְאוֹר עֶלְיוֹן לְהִתְעָרֵב זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אָזֻד, מִשּׁוּם כָּךְ אַרוֹמִמְךָ אֱלֹהַי הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל יְמוֹת דָּוִד הִשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן אֶת הַכִּסֵּא וּלְהָאִיר פָּנֶיהָ כְּדֵי שֶׁתָּגֵן עָלָיו, וְיוֹאֵר תָּמִיד הָאוֹר הַתַּזוּתוֹן בָּאוֹר הָעֶלְיוֹן לִהְיוֹת הַכֹּל אָזֻד. וּכְשֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, מָצָא הָעוֹלָם שָׁלֵם, וְהַלְּבָנָה הִתְמַלְּאָה, וְלֹא צָרִיךְ לִטְרֹז עָלֶיהָ לַהֲאִירָהּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָקַזַּת נְקָמוֹת מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, הִתְעוֹרֵר הַשְּׂמאל, וְהִתְמַלְּאָה הַלְּבָנָה מֵאוֹתוֹ הַצַּד דָּם. וְאָז נָבְעוּ מַעְיָנוֹת וּנְזָלִים שֶׁל מַטָּה, כָּל אוֹתָם שֶׁל צַד שְׂמאל בְּדָם, וְלָכֵן הַדִּין שֶׁלָּהֶם דָּם.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַדָּם הַזֶּה מִתְעוֹרֵר (כְּשֶׁהַדִּין מִתְעוֹרֵר עַל הָעוֹלָם בִּגְלַל אוֹתוֹ דָּם שֶׁל הַהֲרוּגִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר) עַל הָעָם, אוֹתוֹ דָּם שֶׁל הַהֲרוּגִים הוּא שֶׁיִּתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם עִם אַזֵּר וְהוֹרֵג אוֹתָם, אֲבָל [כְּעֵת] בְּמִצְרַיִם לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָבִיא עֲלֵיהֶם עִם אַזֵּר לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם דָּם, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בֵּינֵיהֶם וְלֹא יִצְטַעֲרוּ מִשּׁוּם שֶׁדָּרִים בְּאַרְצָם, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִכָּה אוֹתָם בְּדָם בַּנְּהָרוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לִשְׁתּוֹת.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַשִּׁלְטוֹן שֶׁלָּהֶם שׁוֹלֵט בְּאוֹתוֹ נָהָר, צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַשַּׁלִּיט שֶׁלָּהֶם בָּרִאשׁוֹנָה, כְּדֵי שֶׁתִּלָּקֶה יִרְאָתָם בָּרִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁהַנִּילוּס הָיָה אֱזוֹד מִיִּרְאוֹתֵיהֶם, וְכֵן שְׁאָר הַיִּרְאוֹת שֶׁלָּהֶם נִבְעוּ דָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָיָה דָּם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבָעֵצִים וּבָאֲבָנִים.

רַבִּי זְיָיא קָם לַיְלָה אֱזוֹד לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי הַקָּטָן, שֶׁהָיָה תִּינוֹק. פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, (קהלת ט) לֵךְ אֱכֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ וּשְׁתֵה בְלֵב טוֹב יֵינֶךָ כִּי כְבָר רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֶׂיךָ. מָה רָאָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁאָמַר פָּסוּק זֶה?

אֶלָּא שְׁלֹמֹה, כָּל דְּבָרָיו הָיוּ בְּזָכְמָה, וְזֶה שֶׁאָמַר לֵךְ אֱכֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ. בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו וְנוֹתֵן לוֹ שַׁלְוָה וּמְנוּחָה, וְאָז הַלֶּחֶם וְהַיַּיִן שֶׁאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בְּשִׂמְחַת הַלֵּב, בִּגְלַל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרֻצֶּה בְּמַעֲשָׂיו.

אָמַר לוֹ אוֹתוֹ תִּינוֹק, אִם כָּךְ, הֲרֵי אָמַרְתָּ שֶׁכָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הָיוּ בְּזָכְמָה, אֵיפֹה כָּאן הַזָּכְמָה? אָמַר לוֹ, בְּנִי, בַּשֵּׂל אֶת בְּשׂוּלְךָ וְתִרְאֶה אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה. אָמַר לוֹ, בְּטֶרֶם בִּשַּׁלְתִּי יָדַעְתִּי. אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ?

אָמַר לוֹ, קוֹל אֱזוֹד שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁהָיָה אוֹמֵר בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁשְּׁלֹמֹה מַזְהִיר אֶת הָאָדָם לְעַטֵּר אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשִׂמְחָה, שֶׁהוּא צַד יָמִין, וְהוּא רָצוֹן, וְהוּא לָזֶם שֶׁיִּתְעַטֵּר בְּזָדְוָה. וְאַזָּר כָּךְ יִתְעַטֵּר בְּיַיִן, שֶׁהוּא שְׂמֹאל, כְּדֵי שֶׁתִּתְמַצֵּא בָּאֱמוּנָה שֶׁל הַכֹּל זָדְוָה שְׁלֵמָה, בְּיָמִין וּשְׂמֹאל, וְכַאֲשֶׁר תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם, וְאָז כָּל הַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת בָּעוֹלָם. וְכָל זֶה כְּשֶׁמִּתְרַצֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי כְבָר רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֶׂיךָ. בָּא רַבִּי זְיָיא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, זַיֶּיךָ בְּנִי, דָּבָר זֶה הִשְׁאַרְתִּי בְּשִׁבִּילְךָ, וַעֲכְשָׁו יָדַעְתִּי שֶׁרוֹצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַטֵּר אוֹתְךָ בַּתּוֹרָה.

עוֹד פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, אֱמֹר אֶל אַהֲרֹן זֶה מַטֶּךָ וּנְטֵה יָדְךָ עַל מֵימֵי מִצְרַיִם. מָה הַטַּעַם אַהֲרֹן וְלֹא מֹשֶׁה? אֶלָּא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַהֲרֹן

הַמַּיִם עוֹמְדִים בִּמְקוֹמוֹ, וְהַשְּׁמֹאל רוֹצָה לְהַשְׁפִּיעַ מַיִם מִשָּׁם. אַהֲרֹן שֶׁבָּא מֵאוֹתוֹ צַד יְעוֹרֵר אוֹתוֹ, וּכְשֶׁשְּׁמֹאל לוֹקֵחַ אוֹתָם, הֵם זוֹזְרִים לִהְיוֹת דָּם.

בֹּא רְאֵה, הַתַּזְוִתּוֹן שֶׁבְּכָל הַדְּרָגוֹת הוּא הִכָּה בַּתְּזוֹלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מֵהַתַּזְוִתּוֹן מַתְזִיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיָדוֹ מַכָּה בְּכָל אֶצְבַּע וְאֶצְבַּע, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לַדְּרָגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבְּכָל הַדְּרָגוֹת, הוּא עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ וְעוֹבֵר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהוֹרֵג אֶת הַכֹּל, וּבְגִלַּל כָּךְ הָרַג אֶת כָּל הַבְּכוֹרוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה וּבְכוֹרַת הַכֹּל.

וּבֹא רְאֵה, פַּרְעֹה הָיָה שׁוֹלְטוֹנוֹ בַּמַּיִם, (בָּרֵאשׁוֹנָה וּמֵהַתַּזְוִתּוֹנָה הִתְזִיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְדַרְגָּתָם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא הַבְּכוֹרָה שֶׁבַּדַּרְגוֹת, הָרַג כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה וְהַבְּכוֹרָה שֶׁל הַכֹּל. וּבֹא רְאֵה, פַּרְעֹה הָיָה בְּכוֹר, וְשׁוֹלְטוֹנוֹ בַּמַּיִם) שֶׁכָּתוּב (יחזקאל כט) הַתַּנִּים הַגָּדוֹל הָרֹבֵץ בְּתוֹךְ יְאֹרָיו. מִשּׁוּם כָּךְ הִתְהַפֵּךְ נָהָרוֹ לְדָם בַּתְּזוֹלָה. אַזַּר כָּךְ הַצַּפַּרְדְּעִים שֶׁהָיוּ נוֹגְפִים בָּהֶם בְּקוֹלוֹת, רוֹעֲדִים וּמְקַרְקְרִים בְּתוֹךְ מֵעֵיהֶם, (מְקַרְקְרִים בְּתוֹךְ הַיְאוֹר) וְיוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַיְאוֹר וְעוֹלִים לַיַּבָּשָׁה, וּמְרִימִים קוֹלוֹת לְכָל הַצְּדָדִים, עַד שֶׁהֵם נוֹפְלִים כְּמוֹ מֵתִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת.

וְסוֹד הַדָּבָר – כָּל אוֹתָם עֲשָׂרָה אוֹתוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם הָיוּ מִתּוֹךְ הַיָּד הַזָּוָקָה, וְאוֹתָהּ יָד הִתְזַוְּקָה עַל אוֹתָן דְּרָגוֹת כֻּלָּם וְהַשִּׁלְטוֹן שֶׁלָּהֶם כְּדֵי לְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתָּם, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר. בֹּא רְאֵה, כָּל מַדְרֵגוֹתֵיהֶם, כֵּיוָן שֶׁיּוֹצְאִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר, שֶׁהַכֹּל רוֹאִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים [אַזַּר כָּךְ] לַעֲשׂוֹת דָּבָר. אֵימָתַי? כַּאֲשֶׁר (בְּגִלַּל אוֹתָהּ) יָד זָזָקָה (שׁוֹרָה) שֶׁשָּׁרְתָה עֲלֵיהֶם. [שֶׁכָּתוּב] וְשָׂרַץ הַיְאֹר צְפַרְדְּעִים וְעָלוּ וּבָאוּ בְּבֵיתֶךָ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וּפָסוּק זֶה קָשֶׁה, רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ – בְּנֵי רָחֵל הָיוּ יוֹסֵף וּבִנְיָמִין וְלֹא יוֹתֵר,

וְלֵאָה [כֻּלָּם] שִׁשָּׁה שְׁבָטִים הָיוּ לָהּ, לָמָּה בָּכְתָה רָוֵזל וְלֹא לֵאָה?

אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ, כָּתוּב (בראשית כט) וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת. לָמָּה רַכּוֹת? מִשּׁוּם שֶׁכָּל יוֹם יְצָאָה לְפָרְשַׁת דְּרָכִים וְשָׁאֲלָה עַל עֶשָׂו, וְהָיוּ אוֹמְרִים לָהּ אֶת מַעֲשָׂיו שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, וּפָוְזָדָה לִפֹּל בְּגוֹרָלוֹ, וְהָיְתָה בּוֹכָה כָּל יוֹם עַד שֶׁהִתְרַכְּכוּ עֵינֶיהָ.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר: אַתְּ בָּכִית בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ צַדִּיק כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶי בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, זַיְיךְ אֲזוֹתֵךְ תַּעֲמֹד בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים וְתִבְכֶּה עַל גָּלוּת יִשְׂרָאֵל, וְאַתְּ תַּעֲמְדִי בִּפְנִים וְלֹא תִּבְכִּי עֲלֵיהֶם, וְרָוֵזל הִיא הַבּוֹכָה עַל גָּלוּת יִשְׂרָאֵל.

אֲבָל פָּסוּק זֶה הוּא עַל מַה שֶּׁאָמַרְנוּ. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר, שֶׁרָוֵזל וְלֵאָה הֵן שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, אֶזֶד עוֹלָם הַנִּכְסֶה, וְאֶזֶד עוֹלָם הַנִּגְלֶה, וְלָכֵן זוֹ נִקְבְּרָה וְנִסְתַּתְּרָה בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה וְנִתְכַּסְּתָה, וְזוֹ עוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים בַּנִּגְלֶה, וְהַכֹּל כַּצּוּרָה הָעֶלְיוֹנָה, וְלָכֵן לֹא הִכְנִיס אוֹתָהּ יַעֲקֹב לַמְּעָרָה וְלֹא בְּמָקוֹם אַוֵּר, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שם מוז) בְּעוֹד כִּבְרַת אֶרֶץ לָבֹא אֶפְרָתָה, וְלֹא הִכְנִיס אוֹתָהּ לָעִיר, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁמְּקוֹמָהּ הָיָה בְּמָקוֹם הַנִּגְלֶה.

בֹּא רְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת כָּךְ: רָוֵזל. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נג) וּכְרָוֵזל לִפְנֵי גוֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה. לָמָּה נֶאֱלָמָה? שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹלְטִים שְׁאָר הָעַמִּים, הַקּוֹל נִפְסָק מִפִּיהָ וְהִיא נֶאֱלֶמֶת.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים. קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה. רָוֵזל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ – כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם בַּגָּלוּת, הִיא מְבַכָּה עֲלֵיהֶם שֶׁהִיא הָאֵם שֶׁלָּהֶם. מֵאֵנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ, מָה הַטַּעַם? כִּי אֵינָנּוּ. כִּי אֵינָם הָיָה צָרִיךְ (לכתב)! אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁבַּעֲלָה הוּא קוֹל, הִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה וְלֹא הִתְוַזֵּבֵר עִמָּהּ.

וּבֹא רְאֵה, לֹא שָׁעָה אַוֶּזת הִיא בּוֹכָה עַל יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא בְּכָל זְמַן וּזְמַן שֶׁהֵם בַּגָּלוּת, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַם לַמְּצָרִים קוֹל, שֶׁכָּתוּב (שמות יא)

וְהָיְתָה צְעָקָה גְּדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא נִהְיָתָה וְגוֹ'. וְהִזְמִין לָהֶם קוֹלוֹת אֲזוֹרִים בְּאוֹתָם הַצַּפַּרְדְּעִים שֶׁהֵרִימוּ קוֹלוֹת בְּמֹעֵיהֶם, וְהָיוּ נוֹפְלִים בַּשְּׁוָקִים כְּמוֹ מֵתִים.

וַתַּעַל הַצְּפַרְדֵּעַ. הָיְתָה אֲוָזַת וְהוֹלִידָה, וְהִתְמַלְּאָה הָאָרֶץ מֵהֶם. וְהָיוּ כֻלָּן מוֹסְרוֹת עַצְמָן לָאֵשׁ, שֶׁכָּתוּב וּבְתַנּוּרֶיךָ וּבְמִשְׁאֲרוֹתֶיךָ. וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת? (תהלים סו) בָּאנוּ בָאֵשׁ וּבַמַּיִם וַתּוֹצִיאֵנוּ לָרְוָיָה. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ מָה אִכְפַּת לְמִצְרַיִם שֶׁכָּל אוֹתָן הַצְּפַרְדְּעִים נִכְנָסוֹת לָאֵשׁ? אֶלָּא כֻּלָּן נִכְנָסוֹת לָאֵשׁ וְהוֹלְכוֹת בַּתַּנּוּר וְלֹא מֵתוֹת. וְאוֹתָן שֶׁמֵּתוֹת מָה עָשׂוּ? לְזֶם הָיָה בַּתַּנּוּר, וְנִכְנָסוֹת לְתוֹךְ הַלְּזֶם וּמִתְבַּקְּעוֹת, וְיוֹצְאוֹת מֵהֶן אֲוָזִרוֹת וְנִשְׁאָבוֹת לְתוֹךְ הַלְּזֶם. בָּאוּ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ, אוֹתָהּ שַׁת הָפְכָה לִצְפַרְדֵּעַ בְּמֹעֵיהֶם וְרוֹקְדוֹת, וּמְרִימוֹת קוֹלוֹת עַד שֶׁהָיוּ מֵתִים, וְזֶה קָשֶׁה לָהֶם מֵהַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְשָׁרַץ הַיְאֹר צְפַרְדְּעִים וְעָלוּ וּבָאוּ בְּבֵיתֶךָ וּבַחֲדַר מִשְׁכָּבְךָ וְעַל מִטָּתֶךָ. פַּרְעֹה לָקָה רִאשׁוֹן מִכֻּלָּם, וְיוֹתֵר מִכֻּלָּם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁם הָאֱלוֹהַּ מְבֹרָךְ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, שֶׁהוּא פּוֹקֵד מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹשִׂים.

כָּתוּב (בראשית יב) וַיֵּרְאוּ אֹתָהּ שָׂרֵי פַּרְעֹה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל פַּרְעֹה וַתֻּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה. פָּסוּק זֶה לִדְרָשָׁה הוּא בָּא. שְׁלֹשָׁה פַּרְעֹה כָּאן. אֶחָד בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְאֶחָד בִּימֵי יוֹסֵף, וְאֶחָד בִּימֵי מֹשֶׁה שֶׁהִלְקָהוּ בְּמַקֵּלוֹ. (הַפָּסוּק הַזֶּה כֻּלּוֹ הִתְקַיֵּם בְּפַרְעֹה הָרִאשׁוֹן, אֲבָל בְּשָׁעָה וְכוּ') (וְהַפָּסוּק הַזֶּה הִתְקַיֵּם).

פַּרְעֹה הָרִאשׁוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁנִּלְקָוָה שָׂרָה אֵלָיו, רָמַז לְאָמָנִים וְצִירוּ בְּזַוְדְּרוֹ אֶת דְּמוּתָהּ עַל מִטָּתוֹ בַּכֹּתֶל. לֹא נָוָה דַּעְתּוֹ עַד שֶׁעָשׂוּ אֶת דְּמוּתָהּ שֶׁל שָׂרָה עַל לוּז עֵץ, וּכְשֶׁהָיָה עוֹלֶה לְמִטָּתוֹ, הָעֱלָה אוֹתָהּ עִמּוֹ. כָּל מֶלֶךְ שֶׁבָּא אַזְרָיו הָיָה רוֹאֶה אוֹתוֹ דְּיוֹקָן מְצֻיָּר בְּצִיּוּר, וְהָיוּ נִכְנָסִים לְפָנָיו בַּדְּזוֹנִים, וּכְשֶׁעוֹלֶה לְמִטָּתוֹ הָיָה נֶהֱנֶה מֵאוֹתוֹ צִיּוּר, לָכֵן הַמֶּלֶךְ כָּאן יוֹתֵר מֵהַכֹּל. (בֹּא וּרְאֵה) הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וּבַזַּוְדַּר מִשְׁכָּבְךָ וְעַל מִטָּתֶךָ, וְאַזַּר כָּךְ וּבְבֵית עֲבָדֶיךָ

וּבְעַמְקֵהּ. וּבְכֻלָּם לֹא כָּתוּב עַל מִטָּתָם, אֶלָּא רַק לוֹ לְבַדּוֹ.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא אֶל מָקוֹם שֶׁהַנְּזָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר וְאָמְרוּ אוֹתוֹ הַמְּבָרִים, אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאוֹתָם נְזָלִים נִכְנָסִים לְתוֹךְ הַיָּם, וְהַיָּם לוֹקֵחַ אוֹתָם וְשׁוֹאֵב אוֹתָם לְתוֹכוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁקּוֹפְאִים הַמַּיִם בְּתוֹךְ הַיָּם, וְאוֹתוֹ הַקֶּרַח שׁוֹאֵב אֶת הַמַּיִם שֶׁנִּכְנָס בּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ יוֹצְאִים הַמַּיִם בְּתַקָּף שֶׁל הַדְּרוֹם, וּמַשְׁקֶה אֶת כָּל זֵיוֹת הַשָּׂדֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל זֵיתוֹ שָׂדָי.

וּבֹא רְאֵה, יָם שֶׁקּוֹפֵא שׁוֹאֵב אֶת כָּל הַמַּיִם וּמַפְשִׁיר בְּכֹחַ הַדְּרוֹם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵינֶנּוּ מָלֵא, וְנֶאֱמַר.

וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַמְּבָרִים, אֶל מָקוֹם שֶׁהַנְּזָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת. מָה הַטַּעַם הֵם שָׁבִים? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן לֹא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, וְהוּא מוֹצִיא תָּמִיד מַיִם לַיָּם, וְעַל זֶה הַמַּיִם שָׁבִים לָלֶכֶת, וְשָׁבִים, וְהוֹלְכִים וְשָׁבִים, וְלֹא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. וּכְשֶׁהוּא שָׁב לָלֶכֶת, כְּדֵי לָלֶכֶת לְהַשְׁקוֹת אֶת הַכֹּל, וּבָאָה רוּחַ צָפוֹן וְהַמַּיִם קוֹפְאִים, וְרוּחַ הַדָּרוֹם שֶׁהִיא זְמִימָה, (מַפְשִׁירָה) מַטִּילָה אוֹתָם לָלֶכֶת לְכָל צַד. וְעַל זֶה הַיָּם הַזֶּה יוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ, וּבִשְׁבִילָם הוּא עוֹמֵד, וְאָנִיּוֹת הוֹלְכוֹת וְנוֹסְעוֹת לְכָל צַד.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ בָּא לִמְטָתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁנֶּהֱנָה הַלַּיְלָה, רוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת, שֶׁהִיא מְעוֹרֶרֶת זְבִיבוּת לַגְּבִירָה, שֶׁאִלְמְלֵא רוּחַ הַצָּפוֹן אֵין מִתְזַבֵּר הַמֶּלֶךְ עִמָּהּ, מִשּׁוּם שֶׁמִּצָּפוֹן מִתְזוֹלְלָה זְבִיבוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. וְדָרוֹם מְזַבֵּק בְּאַהֲבָה, שֶׁכָּתוּב וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. וְאָז כַּמָּה בַּדְּחָנִים מְעוֹרְרִים שִׁירָה עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, כָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים אוֹמְרִים שִׁירָה, וְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ

כֵּן לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סב) הַמַּזְכִּירִים אֶת ה' אַל דֳּמִי לָכֶם. אַל דֳּמִי לָכֶם לְמַטָּה דַּוְקָא [בַּלַּיְלָה].

כְּשֶׁנֶּחְלָק הַלַּיְלָה, אוֹתָם שֶׁתִּשּׁוּקָתָם לְהַזְכִּיר תָּמִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא נוֹתְנִים שֵׁנָה לַלֵּב, וְעוֹמְדִים לְהַזְכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּשֶׁעוֹלֶה הַבֹּקֶר, מַקְדִּימִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן אַחַר זְצוֹת הַיּוֹם, וְכֵן בַּלַּיְלָה כְּשֶׁנֶּחְשָׁךְ וְנִדְבָּק הַלַּיְלָה בַּזּוֹשָׁךְ וְלָן הַשֶּׁמֶשׁ, וְעַל אֵלֶּה כָּתוּב הַמַּזְכִּירִים אֶת ה' אַל דֳּמִי לָכֶם. וְזֶה עַם יִשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ.

וְלָכֵן הַזְכִּירָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם וְעָלָה עַל פַּרְעֹה, אֵלּוּ שֶׁלֹּא שׁוֹכְבִים יוֹמָם וָלַיְלָה, וּמִי הֵם? צַפַּרְדְּעִים, שֶׁקּוֹלָם לֹא שׁוֹכֵךְ תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהֶחֱזִיק בָּעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא שׁוֹכְבִים יָמִים וְלֵילוֹת לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא הָיָה אִישׁ בְּמִצְרַיִם שֶׁיָּכֹל לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה, וּמֵהֶם נִשְׁזְּתָה הָאָרֶץ, וּמִקּוֹלָם הָיוּ יוֹנְקִים וִילָדִים קְטַנִּים מֵתִים.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ לֹא יָכְלוּ לַהֲרֹג אוֹתָם? אֶלָּא אִם הֵרִים אָדָם מַקֵּל אוֹ אֶבֶן לַהֲרֹג אַזַּת, הִתְבַּקְעָה וְיָצְאוּ מִמֶּנָּה שֵׁשׁ מִתּוֹךְ מֵעָיהָ, וְהוֹלְכוֹת וּמְקַלְקְלוֹת אֶת הָאָרֶץ עַד שֶׁהָיָה מֵהַנִּמְנָע לִקְרַב אֲלֵיהֶם.

בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נְהָרוֹת, כַּמָּה יְאוֹרִים יוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַיָּם הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁנִּמְשָׁכִים וּמַפְשִׁירִים הַמַּיִם וּמִתְזַלְקִים כַּמָּה נְזָלִים לְכַמָּה צְדָדִים, לְכַמָּה יְאוֹרִים, לְכַמָּה נְהָרוֹת. הַזַּלָּק שֶׁל הַמַּמָּה שֶׁל צַד מִצְרַיִם הֵם הַמַּיִם הַמְרַזְּשִׁים הָאֵלֶּה, שֶׁאֵין לְךָ מַיִם שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַיָּם שֶׁלֹּא מוֹצִיאִים דָּגִים לְמִינֵיהֶם.

מִי הֵם הַדָּגִים? אוֹתָם שְׁלִיזִים בָּעוֹלָם מְמַנִּים לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹן אֲדוֹנָם, מְמַנִּים בְּרוּזַ שֶׁל זָכְמָה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, יֵשׁ מַיִם מְגַדְּלִים זְכָמִים, וְיֵשׁ מַיִם מְגַדְּלִים טְפָשִׁים, לְפִי אוֹתָם נְהָרוֹת שֶׁמִּתְזַלְקִים לְכָל הַצְּדָדִים.

וְכָאן נַהֲרוֹת מִצְרַיִם מְגַדְּלִים בַּעֲלֵי כְשָׁפִים, דָּגִים בְּסוּגִים שׁוֹנִים, בְּעֶשֶׂר דְּרָגוֹת שֶׁל כְּשָׁפִים, שֶׁכָּתוּב (דברים יז) קוֹסֵם, קְסָמִים, מְעוֹנֵן, וּמְנַחֵשׁ,

וּמְכַשֵּׁף, וְזוֹבֵר, זָבָר, וְשׁוֹאֵל אוֹב, וְיִדְּעוֹנִי, וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים. הֲרֵי עֲשָׂרָה מִינִים שֶׁל זָקְמַת הַמְּכַשְּׁפִים.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן הוֹשִׁיט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶצְבַּע שֶׁלּוֹ וּבִלְבֵּל אוֹתָם נְזָלִים וְנָהָרוֹת שֶׁל מִצְרַיִם, וְנִמְנְעוּ אוֹתָם הַדָּגִים שֶׁל הַזָּקְמָה שֶׁלָּהֶם. אֲזַד הִתְהַפֵּךְ לְדָם, וְאֲזַד שֶׁהֶעֱלוּ הַדָּגִים קוֹלוֹת [שֶׁכָּל הַדָּגִים תְּלוּיִים] בְּלִי תוֹעֶלֶת, וְלֹא בָּאָה עֲלֵיהֶם רוּזַז שֶׁל אוֹתָן זָקְמוֹת.

עָרֹב – כְּאוֹתָהּ דִּגְמָא, שֶׁעֵרְבֵב לָהֶם מִינֵי זָקְמָה שֶׁלָּהֶם, וְלֹא יָכֹל לְהִדָּבֵק, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפָלּוּ שֶׁאֵלָה שֶׁנִּמְצְאוּ בָּאָרֶץ, מַשְׁזִיתִים אוֹתָם בָּאָרֶץ וּמַשְׁזִיתִים אֶת דַּרְכֵיהֶם. עָרֹב, מַה זֶּה עָרֹב? עִרְבּוּבְיָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבֶגֶד כִּלְאַיִם. עֵרוּבִין – (ויקרא יט) שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם. מִינִים רַבִּים בַּהֲרַמַּת יָד.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה כּוֹזוֹת הִתְעוֹרְרוּ לְמַעְלָה כְּאֲזַד, וּבִלְבֵּל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאֲזַד כְּדֵי לְבַלְבֵּל אֶת הַכּוֹזַז הַתַּקִּיף שֶׁלָּהֶם לְמַעְלָה. וְכָל אוֹתָן גְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, בְּיָד אַוְזוֹת זֶה הָיָה, שֶׁהֵרִים יָדוֹ עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּמִשָּׁם אָבְדָה זָקְמַת מִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כט) וְאָבְדָה זָקְמַת זָכְמָיו וּבִינַת נְבֹנָיו תִּסְתַּתָּר.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב (שם יט) וְסִכְסַכְתִּי מִצְרַיִם בְּמִצְרַיִם. מִצְרַיִם – לְמַעְלָה, בְּמִצְרַיִם – לְמַטָּה. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם זְיָלוֹת לְמַעְלָה מְמַנִּים עַל הַזְּיָלוֹת שֶׁל מַטָּה, וְהִתְעָרְבוּ כֻּלָּם. הִתְעָרְבוּ לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא הָיוּ הַמִּצְרִים יְכוֹלִים לְהִתְקַשֵּׁר לְכִשְׁפֵיהֶם, בְּאוֹתָם מְקוֹמוֹת שֶׁהָיוּ מִתְקַשְּׁרִים בַּהַתְזָלָה, שֶׁהֲרֵי הִתְבַּלְבְּלוּ, וְעַל זֶה הֵבִיא עֲלֵיהֶם עָרֹב, זְזִיוֹת שֶׁהָיוּ מְעֹרָבוֹת זֶה בָּזֶה.

כִּנִּים – שֶׁעָלָה עֲפַר הָאָרֶץ. וּבֹא רְאֵה, כָּל פְּרִי שֶׁנּוֹלָד בָּאָרֶץ, מְזַוֵּל שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנָּה שֶׁנִּזְרַע עָלֶיהָ הוּא, וְהַכֹּל הָיָה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

וּבֹא רְאֵה, שִׁבְעָה רְקִיעִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ זֶה שֶׁבַּע אַרְצוֹת. וְאוֹתָם תְּזוּמִים שֶׁנִּפְרָדִים בִּמְקוֹמָם. שִׁבְעָה רְקִיעִים לְמַעְלָה,

שִׁבְעָה תְּזוּמֵי אָרֶץ לְמַעְלָה, כְּמוֹ כֵן לְמַטָּה נְפָרְדוֹת הַדְּרָגוֹת, שִׁבְעָה רְקִיעִים, וְשִׁבְעָה תְּזוּמֵי אָרֶץ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזַּבְּרִים, בְּשֶׁבַע אַרְצוֹת כְּגִלְדֵי בְצָלִים זֶה עַל זֶה.

וְאוֹתָם שִׁבְעָה תְּזוּמִים שֶׁל הָאָרֶץ לְמַעְלָה, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד [נִפְרָדִים לִשְׁבְעִים מְמַנִּים] נִפְרָדִים לַעֲשָׂרָה, וְהֵם מִתְזַלְקִים לִשְׁבְעִים מְמַנִּים שֶׁמְּמַנִּים עַל שִׁבְעִים עַמִּים, וְאוֹתָהּ אֶרֶץ תְּזוּם לְכָל עַם וְעַם סְבִיב הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל. וַעֲשָׂרָה בְּתוֹכָם טְמוּנִים, וְהֵם שִׁבְעִים שֶׁסּוֹבְבִים אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶהוּ לְמַעְלָה כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה.

וּבֹא רְאֵה, אוֹתָהּ אֶרֶץ הַתְּזוּם שֶׁל זֵלֶק מִצְרַיִם, בְּאוֹתוֹ זְמַן הוֹשִׁיט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶצְבָּעוֹ, וְנוֹלְדוּ לַהֲבוֹת אֵשׁ בְּאוֹתוֹ תְּזוּם, וְהִתְיַבְּשׁוּ כָּל אוֹתָם תְּזוּמִים שֶׁמְּרֻכָּכִים בְּמַיִם. וְכָל הַיָּרָק שֶׁל הַמַּיִם שֶׁנּוֹבְעִים אָז לְמַטָּה, נִרְאוּ הַכְּנִים מֵעֲפַר הָאָרֶץ.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאַהֲרֹן הָיָה מַכֶּה, אֲבָל מֹשֶׁה זֶה אַהֲרֹן הָיָה מַכֶּה, לְהַרְאוֹת שֶׁיְּמִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹבֶרֶת שׁוֹנְאִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) יְמִינְךָ ה׳ תִּרְעַץ אוֹיֵב. כְּמוֹ זֶה עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָבִיא עַל הָעִיר רוֹמָא רַבָּתִי, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) וְנֶהֶפְכוּ נְחָלֶיהָ לְזֶפֶת וַעֲפָרָהּ לְגָפְרִית. וְעַל זֶה, כָּל עֲפַר הָאָרֶץ הָיָה כִנִּים בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי וְזַיָּא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי וְזַיָּא, כְּשֶׁזַּבְּרִים הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, צְרִיכִים לָלֶכֶת בְּלֵב אֶזֶד, וְאִם נִפְגְּשׁוּ אוֹ שֶׁהוֹלְכִים עִמָּם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם, אוֹ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, צְרִיכִים לְהַפְרֵד מֵהֶם. מִנַּיִן לָנוּ? מִכְּלֵב, שֶׁכָּתוּב (במדבר יד) וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה רוּזַ אַזֶּרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא אַזֲרֵי. מַה זֶּה רוּזַ אַזֶּרֶת? שֶׁנִּפְרַד מֵאוֹתָם מְרַגְּלִים, שֶׁכָּתוּב (שם יג) וַיַּעֲלוּ בַנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד זֶבְרוֹן. שֶׁנִּפְרַד מֵאוֹתָם מְרַגְּלִים וּבָא לְבַדּוֹ לְזֶבְרוֹן לְהִשְׁתַּטְּזַ עַל קִבְרֵי הָאָבוֹת.

וְזִבְרוֹן נִתְּנָה לוֹ זֵלֶק יֵרָשֶׁה לְהַזָּזִיק בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים א) וְלוֹ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרַךְ בָּהּ. לָמָּה נִתְּנוּ לוֹ אֶת זִבְרוֹן? אִם מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁתַּטַּוז בְּקִבְרֵי הָאָבוֹת לְהִנָּצֵל מֵאוֹתָהּ עֵצָה שֶׁלָּהֶם שֶׁנִּצַּל – לֹא!

אֶלָּא, סוֹד הַדָּבָר שָׁמַעְתִּי, כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (שמואל–א ב) וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּה' לֵאמֹר הַאֶעֱלֶה בְּאַוזַת עָרֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו עֲלֵה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנָה אֶעֱלֶה וַיֹּאמֶר זִבְרֹנָה. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, כֵּיוָן שֶׁהֲרֵי מֵת שָׁאוּל, וְדָוִד נִמְשַׁזז בִּימֵי שָׁאוּל לְקַבֵּל מַלְכוּת, כֵּיוָן שֶׁמֵּת שָׁאוּל לָמָּה לֹא הִמְלִיכוּ אֶת דָּוִד וְלֹא קִבֵּל מַלְכוּת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וּבָא לְזִבְרוֹן וְקִבֵּל מַלְכוּת עַל יְהוּדָה לְבַדָּהּ שֶׁבַע שָׁנִים, וְהִתְעַכֵּב שָׁם כָּל שֶׁבַע הַשָּׁנִים הַלָּלוּ, וְאַוזַר שֶׁמֵּת אִישׁ בּשֶׁת קִבֵּל מַלְכוּת עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם?

אֶלָּא הַכֹּל הוּא סוֹד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בֹּא רְאֵה, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא קִבְּלָה מַלְכוּת שְׁלֵמָה עַד שֶׁהִתְזַבְּרָה בָּאָבוֹת, וּכְשֶׁהִתְזַבְּרָה בָּהֶם, נִבְנָה בִּנְיַן שָׁלֵם מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִקְרָא שֶׁבַע שָׁנִים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם בּוֹ.

וְסִימָנְךָ – (מלכים–א ו) וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים. זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וְלֹא כָּתוּב וַיִּבְנֵהוּ בְּשֶׁבַע שָׁנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. מִי אֵלּוּ שֵׁשֶׁת הַיָּמִים? זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּאַבְרָהָם. וְאַבְרָהָם נִקְרָא שֵׁשֶׁת יָמִים, וּמִשּׁוּם (ובו) שֶׁהוּא שֵׁשֶׁת יָמִים, נִבְנָה הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ (בְּזֶה) גָּוֶן, וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים.

וּבֹא רְאֵה, דָּוִד רָצָה לְהִבָּנוֹת בְּמַלְכוּת שְׁלֵמָה לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא נִבְנָה עַד שֶׁבָּא וְהִתְזַבֵּר בָּאָבוֹת, וְעָמַד שֶׁבַע שָׁנִים לְהִבָּנוֹת בְּתוֹכָם. אַוזַר שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנָה בַּכֹּל, נִמְשְׁכָה מַלְכוּתוֹ שֶׁלֹּא תַעֲבֹר לְעוֹלָמִים. וְאִם לֹא שֶׁנַּעֲשָׂה בְּזִבְרוֹן לְהִתְזַבֵּר בִּמְקוֹמוֹ, לֹא נִבְנְתָה מַלְכוּתוֹ לְהִמָּשֵׁךְ כָּרָאוּי. כְּמוֹ כֵן כְּלֵב, הֵאִירָה בּוֹ רוּזַ זָכְמָה, וּבָא לְזִבְרוֹן לְהִתְזַבֵּר בָּאָבוֹת וְלִמְקוֹמוֹ

הָלַךְ. אַזַּר כָּךְ מִקּוֹמוֹ הָיָה, וְיָרַשׁ אוֹתוֹ.

רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי זְוָקְיָה הָיוּ הוֹלְכִים מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוֹד, וְהָיָה עִמָּהֶם יְהוּדִי אֶחָד עִם מַשָּׂא שֶׁל עוֹפוֹת (שֶׁנִּקְרָאִים קַטְפָּרָא) עַל חֲמוֹר. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יֵיסָא לְרַבִּי זְוָקְיָה, פָּתוּז פַּיִךְ וֶאֱמוֹר דָּבָר אֶחָד מֵאוֹתָם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַמְעֻלִּים שֶׁאַתָּה אוֹמֵר לְפָנֵי הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

פָּתַח וְאָמַר, (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם – אֵלּוּ דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, שֶׁמִּי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה עָלָיו נֹעַם הַשְּׁכִינָה שֶׁלֹּא תָּזוּז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם – שֶׁכָּל שְׁבִילֵי הַתּוֹרָה כֻּלָּם שָׁלוֹם. שָׁלוֹם לוֹ לְמַעְלָה, שָׁלוֹם לוֹ לְמַטָּה. שָׁלוֹם לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁלוֹם לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, מַטְבֵּעַ בְּכִיס בְּפָסוּק זֶה נִמְצָא. אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ? אָמַר לוֹ, שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, וְלָמַדְתִּי כָּאן בַּפָּסוּק הַזֶּה דָּבָר טוֹב.

פָּתַח וְאָמַר, פָּסוּק זֶה הוּא בְּשִׁתֵּי צוּרוֹת וּבִשְׁנֵי צְדָדִים. קוֹרְאִים בּוֹ דְּרָכִים, וְקוֹרְאִים בּוֹ נְתִיבוֹת. קוֹרְאִים בּוֹ נֹעַם, וְקוֹרְאִים בּוֹ שָׁלוֹם. מַה זֶּה דְּרָכִים, וּמַה זֶּה נְתִיבוֹת? מַה זֶּה נֹעַם, וּמַה זֶּה שָׁלוֹם?

אֶלָּא דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ. שֶׁהֲרֵי כָּל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בַּתּוֹרָה דֶּרֶךְ, הִיא דֶּרֶךְ פְּתוּזָה לַכֹּל, כְּמוֹ זֶה זוֹ שֶׁפְּתוּזָה לְכָל אָדָם – כָּךְ דְּרָכֶיהָ. אֵלּוּ דְּרָכִים שֶׁפְּתוּזִים מֵהָאָבוֹת, שֶׁכָּרוּ בַּיָּם הַגָּדוֹל וְנִכְנָסִים לְתוֹכוֹ. וְאוֹתָם דְּרָכִים נִפְתָּזוֹת לְכָל עֵבֶר וּלְכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם.

וְנֹעַם זֶה הוּא נְעִימוּת שֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַבָּא, (וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא מְאִירוֹת כָּל הַמְּנוֹרוֹת) וּמְאִירָה אֶת כָּל הַמְּנוֹרוֹת, וְנִפְרָדִים (הָאוֹרוֹת) לְכָל עֵבֶר. וְאוֹתוֹ טוּב וְאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁיּוֹנְקִים הָאָבוֹת נִקְרָא נֹעַם. דָּבָר אַזַּר, הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא נֹעַם. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הָעוֹלָם הַבָּא, אָז כָּל הַטּוּב וְכָל הַשְּׂמְחָה וְכָל הָאוֹרוֹת וְכָל הַזִּוּוּת שֶׁל הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים, וְלָכֵן נִקְרָא נֹעַם.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָסִת שַׁבָּת, כֻּלָּם נָחִים, וְיֵשׁ לָהֶם

(זֵרוּת) שְׁמוּזָה וּמְנוּזָה בְּשַׁבָּת. וְכֵיוָן שֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, יֵשׁ לָנוּ לְעוֹרֵר שְׁמוּזָה עֶלְיוֹנָה עָלֵינוּ כְּדֵי שֶׁנִּנָּצֵל מֵאוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁל הָרְשָׁעִים שֶׁנִּדּוֹנִים מֵאוֹתָהּ שָׁעָה וָהָלְאָה, וְיֵשׁ לָנוּ לְהִתְעוֹרֵר וְלוֹמַר, (תהלים צ) וִיהִי נֹעַם ה׳ אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. זֶהוּ נֹעַם עֶלְיוֹן, (זֵרוּת) שְׁמוּזַת הַכֹּל. וְעַל זֶה, דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם.

מַה זֶּה נְתִיבוֹתֶיהָ? אֵלּוּ אוֹתָם נְתִיבוֹת וּשְׁבִילִים שֶׁיּוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה, וְכֻלָּם לוֹקְחִין אוֹתָם בְּרִית הַיְזִידִי שֶׁנִּקְרָא שָׁלוֹם, שְׁלוֹם הַבַּיִת, וּמַכְנִיס אוֹתָם לַיָּם הַגָּדוֹל. כְּשֶׁהוּא בְּתָקְפּוֹ, וְאָז נוֹתֵן בּוֹ שָׁלוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. בָּאוּ רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי זְוָקְיָה וְנָשְׁקוּ לוֹ. אָמְרוּ, וּמַה כָּל הַדְּבָרִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ טְמוּנִים אֶצְלְךָ וְלֹא יָדַעְנוּ?! הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית שָׁדֶה, רָאוּ בְּהֵמוֹת שֶׁל הַשָּׂדֶה מֵתִים. אָמְרוּ, וַדַּאי דָּבָר שֶׁל בְּהֵמוֹת יֵשׁ בְּמָקוֹם זֶה.

אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, זֶה שֶׁאֲמַרְתֶּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרַג בְּמִצְרַיִם כָּל אוֹתָם הַצֹּאן, כָּל אוֹתָם בְּהֵמוֹת. שִׁלְשָׁה סוּגֵי מָוֶת הָיוּ בַּבְּהֵמוֹת, אֶזֶד דֶּבֶר, וְאֶזֶד אוֹתָם שֶׁהָרַג הַבָּרָד, וְאֶזֶד אוֹתָם בְּכוֹרֵי הַבְּהֵמוֹת.

וּמָה הָיָה הַמָּוֶת שֶׁלָּהֶם? אֶלָּא זֶה כָּתוּב בַּתְּוֹזְלָה, הִנֵּה יַד ה׳ הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה. לָמָּה בְּכֻלָּם לֹא כָתוּב יַד ה׳? אֶלָּא כָּאן (כָּתוּב יַד אֱלֹהִים, אֶלָּא יַד ה׳) (אֶל יַד ה׳) זֶה יָד עִם זָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת, שֶׁהֲרֵי בַּתְּוֹזְלָה כָּתוּב אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא, וְכָאן כָּל זָמֵשׁ הָאֶצְבָּעוֹת, וְכָל אֶצְבַּע וְאֶצְבַּע הָרְגָה מִין אֶזֶד. וַזָּמֵשָׁה מִינִים הָיוּ, שֶׁכָּתוּב בַּסּוּסִים, בַּזְּמוֹרִים, בַּגְּמַלִּים, בַּבָּקָר, וּבַצֹּאן. הֲרֵי זָמֵשָׁה מִינִים לְזָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת, שֶׁנִּקְרֵאת יָד. מִשּׁוּם כָּךְ הִנֵּה יַד ה׳ הוֹיָה וְגוֹ׳ דֶּבֶר כָּבֵד מְאֹד. שֶׁהָיוּ מֵתִים מֵעַצְמָם וְנִמְצְאוּ מֵתִים.

מֵאַזָּר שֶׁלֹּא זָזְרוּ הַמִּצְרִים, אוֹתָן אוֹתִיּוֹת מַמָּשׁ זָזְרוּ וְהָרְגוּ כָּל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ, וְדֶבֶר הָפַךְ לְבָרָד. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא זֶה בְּנוּזוּת, וְזֶה בְּתַקְף הָרֶגֶז, וּשְׁנֵי אֵלֶּה הָיוּ בְּמָקוֹם אֶזֶד בְּזָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת.

בֹּא וּרְאֵה, דֶּבֶר אוֹתִיּוֹת שֶׁהָיוּ בְּנוּזוּת, מָוֶת בִּמְנוּזָה, שֶׁהָיוּ מֵתִים מֵעַצְמָם.

בָּרַד שֶׁהִתְהַפְּכוּ הָאוֹתִיּוֹת לְתַקֵּף הָרִגָּז הַכֹּל. יָשְׁבוּ בְּאוֹתוֹ שָׂדֶה, רָאוּ צֹאן שֶׁבָּאִים לְמָקוֹם אֶזֶד וּמֵתִים שָׁם. קָם אוֹתוֹ יְהוּדִי לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְרָאָה שְׁנֵי נְאדוֹת מְלֵאִים אֶרֶס.

פָּתַח וְאָמַר, כָּתוּב וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה. דָּבָר זֶה שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁאָמַר (בראשית יב) וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל – כְּנֶגֶד לֶךְ לְךָ. וַאֲבָרֶכְךָ – כְּנֶגֶד מֵאַרְצְךָ. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – כְּנֶגֶד וּמִמּוֹלַדְתְּךָ. וֶהְיֵה בְּרָכָה – כְּנֶגֶד וּמִבֵּית אָבִיךָ, וְזֶה כְּנֶגֶד זֶה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, סוֹד הַזְּכֻכִמָּה יֵשׁ כָּאן. וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל – כְּנֶגֶד צַד יָמִין. וַאֲבָרֶכְךָ – כְּנֶגֶד צַד שְׂמֹאל. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – כְּנֶגֶד צַד הָאֶמְצַע. וֶהְיֵה בְּרָכָה – כְּנֶגֶד צַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה.

בֹּא רְאֵה, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה, וְעַד שֶׁלֹּא מִתְעוֹרֵר לְמַטָּה לֹא מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה לִשְׁרוֹת עָלָיו. מַה כָּתוּב בְּאַבְרָהָם? וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים. וַיֵּצְאוּ אִתָּם – וַיֵּצְאוּ אִתּוֹ הָיָה צָרִיךְ (לכתב)! שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיַּקְהֵז תֶּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ [וְאֶת לוֹט בֶּן הָרָן] וְגוֹ'. מַהוּ וַיֵּצְאוּ אִתָּם? אֶלָּא, תֶּרַח וְלוֹט יָצְאוּ עִם אַבְרָהָם וְשָׂרָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּצּוֹל אַבְרָהָם מִן הָאֵשׁ, זָזַר תֶּרַח לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ, וְלָכֵן וַיֵּצְאוּ אִתָּם. כֵּיוָן שֶׁהֵם הִתְעוֹרְרוּ תְּזוּלָה, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְךָ לְךָ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, לֶךְ לְךָ – לִתְקוּנְךָ, לְעַצְמְךָ. מֵאַרְצְךָ – מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַיְשׁוּב שֶׁאַתָּה שׁוֹקֵל, שֶׁנּוֹלַדְתָּ בּוֹ. וּמִמּוֹלַדְתֶּךָ – מֵאוֹתוֹ תּוֹלָדָה שֶׁלְּךָ. וּמִבֵּית אָבִיךָ – שֶׁהֲרֵי הִשְׁגִּיזוּ בַּשֹּׂרֹשׁ שֶׁלָּהֶם. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – שָׁם אֲגַלֶּה לְךָ מַה שֶּׁאַתָּה מְבַקֵּשׁ. אוֹתוֹ כּוֹזַ שֶׁמְּמַנָּה עָלֶיהָ, שֶׁהוּא עָמוֹק וְסָתוּם, מִיָּד – וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה'. וְאָנוּ רָצִינוּ לָלֶכֶת מִכָּאן לָדַעַת סוֹד הַזְּכֻכִמָּה.

(פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר (צפניה ג) כִּי אָז אֶהְפּוֹךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה' לְעָבְדוֹ שֶׁכֶם אֶזֶד. וְכָתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ וְגוֹ'

בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד).

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְעֵירָא הֲווּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְעֵירָא, לָמָּה אַתָּה שׁוֹתֵק, הֲרֵי הַדֶּרֶךְ לֹא מִתְקַנָּת אֶלָּא רַק בְּדִבְרֵי תוֹרָה? נֶאֱנַז רַבִּי זְעֵירָא וּבָכָה. (אָמַר לוֹ, מַהִי? אָמַר לוֹ, אוֹי וְכוּ') פָּתַז וְאָמַר (בראשית יא) וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד. אוֹי עַל זֶה! אוֹי עַל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוֹלִידָה הָגָר אֶת יִשְׁמָעֵאל.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, לָמָּה? וַהֲרֵי הוֹלִידָה אַזְוָר כָּךְ, וְהָיָה לָהּ בֵּן גָּזַע קָדוֹשׁ? אָמַר לוֹ, אַתָּה רוֹאֶה וַאֲנִי רוֹאֶה. וְכָךְ שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבִּי שִׁמְעוֹן דָּבָר, וּבָכִיתִי. [ס"א אָמַר לוֹ מַה הִיא אָמַר לוֹ ווי וכו'] אוֹי עַל אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁבִּגְלַל שֶׁשָּׂרָה הִתְעַכְּבָה, כְּתוּב (בראשית טז) וַתֹּאמֶר שָׂרַי אֶל אַבְרָם וְגוֹ' בֹּא נָא אֶל שִׁפְחָתִי וְגוֹ'. וְעַל זֶה עָמְדָה הַשָּׁעָה לְהָגָר לָרֶשֶׁת אֶת שָׂרָה גְּבִרְתָּהּ, וְהָיָה לָהּ בֵּן מֵאַבְרָהָם.

וְאַבְרָהָם אָמַר, לוֹ יִשְׁמָעֵאל יִזְיֶה לְפָנֶיךָ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מְבַשֵּׂר לוֹ עַל יִצְחָק, נִדְבַּק אַבְרָהָם בְּיִשְׁמָעֵאל, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵשִׁיב לוֹ, וּלְיִשְׁמָעֵאל שְׁמַעְתִּיךָ וְגוֹ'. אַזְוָר כָּךְ נְמוֹל וְנִכְנַס לַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, עַד שֶׁטָּרַם יָצָא יִצְחָק לָעוֹלָם.

וּבָא רְאֵה, אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִים עָמַד אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁל בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וּבִקֵּשׁ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ, מִי שֶׁנִּמּוֹל יֵשׁ לוֹ זֵלֶךְ בְּשִׁמְךָ? אָמַר לוֹ, כֵּן. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי יִשְׁמָעֵאל נִמּוֹל, [וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּמּוֹל בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה] אָז לָמָּה אֵין לוֹ זֵלֶךְ בְּךָ כְּמוֹ יִצְחָק? אָמַר לוֹ, זֶה נִמּוֹל כָּרָאוּי וּכְתִקּוּנוֹ, וְזֶה לֹא כָּךְ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֵלֶּה נִדְבָּקִים בִּי כָּרָאוּי לִשְׁמוֹנָה יָמִים, וְאֵלֶּה רְזוּקִים מִמֶּנִּי עַד כַּמָּה יָמִים. אָמַר לוֹ, וְעִם כָּל זֶה, כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, לֹא יִהְיֶה לוֹ שָׂכָר טוֹב בִּשְׁבִיל זֶה?

אוֹי עַל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁנּוֹלַד יִשְׁמָעֵאל בָּעוֹלָם וְנִמּוֹל, מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִרְזִיק אֶת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל מִן הַדְּבֵקוּת הָעֶלְיוֹנָה, וְנָתַן לָהֶם זֵלֶךְ לְמַטָּה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בִּשְׁבִיל אוֹתָהּ הַמִּילָה שֶׁבָּהֶם.

וַעֲתִידִים בְּנֵי יִשְׂמָעֵאל לִשְׁלֹט בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה כְּשֶׁהִיא רֵיקָה מֵהַכֹּל זְמַן רַב, כְּמוֹ שֶׁהַמִּילָה שֶׁלָּהֶם רֵיקָה בְּלִי שְׁלֵמוּת, וְהֵם יַעַכְּבוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב לִמְקוֹמָם, עַד שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם אוֹתָהּ זְכוּת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂמָעֵאל.

וַעֲתִידִים בְּנֵי יִשְׂמָעֵאל לְעוֹרֵר קְרָבוֹת וְזַוָּקִים בָּעוֹלָם וּלְהִתְכַּנֵּסוּת בְּנֵי אֱדוֹם עֲלֵיהֶם, וְיעוֹרְרוּ בָּהֶם קְרָב, אֶזֶד עַל הַיָּם, וְאֶזֶד עַל הַיַּבָּשָׁה, וְאֶזֶד סָמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם, וְיִשְׁלְטוּ אֵלָּה בְּאֵלֶּה, וְאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לֹא תִמָּסֵר לִבְנֵי אֱדוֹם.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְעוֹרֵר עַם אֶזֶד מִסּוֹף הָעוֹלָם עַל רוֹמִי הָרִשְׁעָה, וַיַּעֲרֹךְ בָּהּ קְרָב שְׁלֹשָׁה זֶדֶשִׁים, וְיִתְכַּנְּסוּ שָׁם עַמִּים, וְיִפָּלוּ בִּידֵיהֶם, עַד שֶׁיִּתְכַּנְּסוּ כָּל בְּנֵי אֱדוֹם עָלֶיהָ מִסּוֹפֵי כָּל הָעוֹלָם, וְאָז יִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) כִּי זֶבַח לַה' בְּבָצְרָה וְגוֹ'. אַזַּר זֶה מַה כָּתוּב? לֶאֱזֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְיכַלֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂמָעֵאל מִמֶּנָּה, וְיִשְׁבֹּר כָּל הַזְּיָלוֹת–כּוֹזוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא יִשָּׁאֵר כּוֹז לְמַעְלָה עַל הָעָם שֶׁל הָעוֹלָם, אֶלָּא כּוֹז יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכא) ה' צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ.

מֹשֶׁה שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּיָמִין, וְתוֹרָה בְּיָמִין, וְעַל זֶה בְּיָמִין תָּלוּי הַכֹּל, וְשָׁנִינוּ שֶׁצָּרִיךְ לִזְקֹף אֶת הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשְׁתָּ, שֶׁכָּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. וּבַזְּמַן שֶׁיָּבֹא, (תהלים ס) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. וּבְאוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְּרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה' לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶזֶד. וְכָתוּב בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פָּרָשַׁת בֹּא

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פַּרְעֹה כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לִבּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן. כַּמָּה צְרִיכִים בְּנֵי אָדָם לְלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִשְׁמֹר מִצְוֹות הַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ בָהּ לָעוֹלָם הַבָּא, וּלְהַצִּיל אוֹתָם מִכָּל הַקְּטֵרוּגִים שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, מֹשֶׁה שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁנִּמְצְאִים מְקַטְרְגִים בָּעוֹלָם לְמַטָּה, כָּךְ

גַּם נִמְצָאִים מְקַטְרְגִים לְמַעְלָה שֶׁעוֹמְדִים עַל בְּנֵי אָדָם.

אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה בְּיִרְאַת אֲדוֹנָם, כַּמָּה סָנֵגוֹרִים שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף וְגוֹ'. וְכָתוּב וַיְחֻנֵּנוּ וַיֹּאמֶר פָּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁחַת מָצָאתִי כֹפֶר. מִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר מִצְוֹות הַתּוֹרָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְיָיא, אִם כָּךְ, לָמָּה צָרִיךְ כָּאן מַלְאָךְ שֶׁיִּהְיֶה סָנֵגוֹר עַל הָאָדָם, וַהֲרֵי כָּתוּב (משלי ג) כִּי ה' יִהְיֶה בְּכִסְלֶךָ וְשָׁמַר רַגְלְךָ מִלָּכֶד, וְכָתוּב (תהלים קכא) ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע. שֶׁהֲרֵי רוֹאֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל מַה שֶּׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע. וְכֵן הוּא אוֹמֵר, (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל הֲרֵי כָּתוּב (איוב ב) וַעַד אֶל עַצְמוֹ וְאֶל בְּשָׂרוֹ. וְכָתוּב וַתְּסִיתֵנִי בּוֹ לְבַלְּעוֹ חִנָּם. לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי רְשׁוּת נִמְסְרָה לַצַּד הָאַחֵר לְקַטְרֵג [וְהָרְשׁוּת נִמְסְרָה] עַל דְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם [לְמִי שֶׁלֹּא הִצְטָרֵךְ] וּלְהַמָּסֵר בְּיָדוֹ, וְכָל הַדְּרָכִים הַלָּלוּ טְמוּנִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינָךְ כְּדַאי לָלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ הַנְהָגוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין בְּנֵי אָדָם רַשָּׁאִים לְדַקְדֵּק אַחֲרֵיהֶם, פָּרַט לְאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁיּוֹדְעִים אֶת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ שֶׁל הַזָּכְמָה לָדַעַת אוֹתָם דְּבָרִים נִסְתָּרִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (שם א) וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה' וַיָּבוֹא גַּם הַשָּׂטָן בְּתוֹכָם. וַיְהִי הַיּוֹם – זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, כְּמוֹ זֶה, וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה. אוֹתוֹ יוֹם הָיָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים – אֵלּוּ מְמֻנִּים גְּדוֹלִים שְׁלוּחִים בָּעוֹלָם, לְהַשְׁגִּיחַ בְּמַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם. לְהִתְיַצֵּב עַל ה' – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א כב) וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמֵד עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ. אֲבָל לְהִתְיַצֵּב עַל ה', בְּפָסוּק זֶה מָצָאנוּ

אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁלוּזִים הַלָּלוּ, שֶׁמְּמַנִּים לְהַשְׂגִּיוַ עַל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם, הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים וְלוֹקְחִים אֶת כָּל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים, וּבְיוֹם שֶׁבָּא הַדִּין לַעֲמֹד לָדוּן הָעוֹלָם, נַעֲשִׂים קָטֵגוֹרִים לַעֲמֹד עַל בְּנֵי אָדָם. וּבֹא רְאֵה, מִכָּל הָעַמִּים שֶׁבָּעוֹלָם לֹא עוֹמְדִים לְהַשְׂגִּיוַ בְּמַעֲשֵׂיהֶם רַק עַל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה בָּנִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וּכְשֶׁלֹּא נִמְצְאִים הַמַּעֲשִׂים שֶׁל יִשְׂרָאֵל כָּרָאוּי, כִּבְיָכוֹל אוֹתָם שְׁלוּזִים מְמַנִּים, כְּשֶׁרוֹצִים לַעֲמֹד עַל אוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֵם עוֹמְדִים וַדַּאי עַל ה', שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים מַעֲשִׂים שֶׁלֹּא כְּשֵׁרִים, כִּבְיָכוֹל מְחַשִּׁים כּוֹזוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁעוֹשִׂים מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, נוֹתְנִים כּוֹזַ וְתַקָּף לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים סז) תְּנוּ עֹז לֵאלֹהִים. בַּמֶּה? בְּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, וְעַל זֶה בְּאוֹתוֹ יוֹם כָּל הַשָּׂרִים הַגְּדוֹלִים הַמְמֻנִּים הִתְכַּנְּסוּ עַל ה'. עַל ה' וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁהִתְכַּנְּסוּ עַל יִשְׂרָאֵל, הֵם הִתְכַּנְּסוּ עָלָיו.

וַיָּבוֹא גַּם הַשָּׂטָן בְּתוֹכָם. גַּם – לְרַבּוֹתוֹ עֲלֵיהֶם, שֶׁכֻּלָּם בָּאִים לִהְיוֹת קָטֵגוֹרִים עַל יִשְׂרָאֵל, וְזֶה נוֹסֵף עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַמַּלְשִׁין הַגָּדוֹל מִכֻּלָּם, קָטֵגוֹר מִכֻּלָּם. כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכֻּלָּם בָּאִים לְקַטְרֵג, מִיָּד – וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא. וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאֵיפֹה הָיָה בָּא? אֶלָּא לְהָבִיא אֶת הַמַּעֲשֶׂה לִרְצוֹנוֹ.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן וְגוֹ' וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת ה' וַיֹּאמַר מִשּׁוֹט בָּאָרֶץ. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁיִּשּׁוּב הָאָרֶץ נִמְסָר לִצְדָדִים אֲזוּרִים, פָּרַט לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבַדָּהּ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר מִשּׁוֹט בָּאָרֶץ, הִשְׂגִּיוַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁרוֹצָה לִהְיוֹת מַלְשִׁין עַל יִשְׂרָאֵל. מִיָּד – וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ עַל עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ.

רָאָה שָׁעָה לָתֵת לוֹ זֵלֶק בְּמַה שֶׁיִּתְעַסֵּק, וְיִפָּרֵד מִיִּשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, לְרוֹעָה שֶׁרָצָה לְהַעֲבִיר אֶת צֹאנוֹ בְּנָהָר אָזֹד וְכוּ', מִיָּד הִתְעַסֵּק בּוֹ אוֹתוֹ שָׂטָן וְלֹא קִטְרֵג עַל יִשְׂרָאֵל.

וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת ה' וַיֹּאמַר הַזְנָם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים. אֵין תְּמִיהָה עַל עֶבֶד שֶׁרַבּוֹ עוֹשֶׂה לוֹ כָּל רְצוֹנוֹ שֶׁיִּהְיֶה יָרֵא מִמֶּנּוּ. הָסֵר מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׂגָחָתְךָ, וְתִרְאֶה אִם יְבָרֲכֶךָּ מִפִּיךָ אִם לֹא.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעַת צָרָה, כְּשֶׁנּוֹתֶן זֶלֶק אָזְנוֹ לַצַּד הַזֶּה לְהִתְעַסֵּק בּוֹ, נִפְרָד אַזַּר כָּךְ מֵהַכֹּל. כְּמוֹ זֶה שָׁעִיר בְּרֹאשׁ זוֹדֵשׁ, שָׁעִיר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסֵּק בּוֹ וְיַעֲזֹב אֶת יִשְׂרָאֵל עִם מַלְכָּם, וְכָאן הִגִּיעַ זְמַן לִטֹּל זֶלֶק זֶה מִכָּל זֶרַע אַבְרָהָם בַּצַּד הָאַזַּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כב) הִנֵּה יָלְדָה מִלְכָּה גַּם הִיא וְגוֹ' אֶת עוּץ בְּכוֹרוֹ וְגוֹ'.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּט בָּאָרֶץ, רָצָה מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת דִּין בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי דִּין הָיָה לוֹ עַל אַבְרָהָם לִתְבֹּעַ מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה דִּין בְּיִצְחָק כְּשֶׁהֻקְרַב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה לוֹ לְהַזְלִיף דָּרְבָּן שֶׁמֻּמְתָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּאַזַּר, [וְכֵן בְּכָל צַד שֶׁלּוֹ] כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יַזְלִיפֻנּוּ. וְכָאן עָמַד יִצְחָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא הִשְׁתַּלֵּם מִמֶּנּוּ דָּרְבָּן וְלֹא נַעֲשָׂה בּוֹ דִּין, וְרָצָה אֶת זֶה מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁרָצָה אֶת דִּינוֹ שֶׁל יוֹסֵף לְכַמָּה דוֹרוֹת מִאַזַּר יוֹתֵר, וְכָל מַה שֶּׁרָצָה – רָצָה בְּדֶרֶךְ דִּין.

וּמֵאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּצַּל יִצְחָק וְהִתְוַזֵּלַף דָּרְבָּנוֹ, הִזְמִין לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ מְקַטְרֵג זֶה לְזַלְזְלוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה יָלְדָה מִלְכָּה גַּם הִיא וְגוֹ' אֶת עוּץ בְּכוֹרוֹ. וְכָאן הִגִּיעַ לִטֹּל זֶלְקוֹ עָלָיו מִכָּל זַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וְלֹא יִקְרַב לְצַד אַזַּר.

וְהַכֹּל בָּא בְּדִין (אֶצְלוֹ). כְּמוֹ שֶׁהוּא דָּן – כָּךְ נִדּוֹן. מִשּׁוּם שֶׁאִיּוֹב מִקְרוֹבֵי הָעֲצָה שֶׁל פַּרְעֹה הָיָה, וּכְשֶׁעָמַד פַּרְעֹה עַל יִשְׂרָאֵל, רָצָה לַהֲרֹג אוֹתָם. אָמַר לוֹ, לֹא, אֶלָּא קָוֹז מֻמוֹנָם וּשְׁלֹט עַל גּוּפָם בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה, וְאַל תַּהֲרֹג אוֹתָם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זַיֶּיךָ, בְּאוֹתוֹ דִּין מַמָּשׁ תִּהְיֶה נִדּוֹן. מַה כָּתוּב? (איוב ב) אוֹלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ וְגַע אֶל עַצְמוֹ וְאֶל בְּשָׂרוֹ וְגוֹ'. בְּמַה שֶּׁהוּא דָּן – כָּךְ נִדּוֹן. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּכָל הַשְּׁאָר הָיָה יָרֵא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, אַךְ אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר. וְנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לִשְׁלֹט עַל הַבָּשָׂר, מִשּׁוּם הַסּוֹד שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, וּפָרְשׁוּהָ, בָּא לְפָנַי וַדַּאי. וְזֶהוּ קֵץ כָּל בָּשָׂר, וְלֹא רוּחַ. וְנֶאֱמַר שֶׁהוּא קֵץ שֶׁבָּא מִצַּד הַזּוֹהַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כז) קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא זוֹקֵר. וּלְכָל בָּשָׂר, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ קֵץ אַחֵר, וְנִקְרָא קֵץ הַיָּמִין, וְזֶהוּ קֵץ אַחֵר מִצַּד הַשְּׂמֹאל שֶׁהוּא זוֹהַר, וְלָכֵן נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת בְּעַצְמוֹ וּבְשָׂרוֹ.

וַתְּסִיתֵנִי בּוֹ לְבַלְּעוֹ. אִם כָּךְ, לֹא בְּדִין הָיָה, אֶלָּא בְּמַאֲמַר אוֹתוֹ מְקַטְרֵג שֶׁהֵסִית אוֹתוֹ וְהִסְטָּה אוֹתוֹ, אֶלָּא הַכֹּל הָיָה בְּדִין. וְכָךְ אָמַר לוֹ אֱלִיהוּא, (שם לד) כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ וּכְאֹרַח אִישׁ יַמְצִיאֶנּוּ. וְכָךְ הָיָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, כְּמוֹ שֶׁהוּא גָּזַר – כָּךְ נִגְזַר עָלָיו.

וְזֶה שֶׁאָמַר וַתְּסִיתֵנִי בּוֹ לְבַלְּעוֹ זִנָּם. וַתְּסִיתֵנִי לְבַלְּעוֹ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא וַתְּסִיתֵנִי בּוֹ, בּוֹ עוֹמֵד בְּדַעְתּוֹ, שֶׁהוּא זָשַׁב שֶׁהֵרֵי תְּסִיתֵנִי, כְּמוֹ שֶׁאָמַר וְעַל עֲצַת רְשָׁעִים הוֹפָעְתָּ. [אָמַר אִיּוֹב, הִתְפַּתֵּיתִי עַל דִּבְרֵי אוֹתוֹ מְקַטְרֵג] כְּמוֹ זֶה (תהלים עג) וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ. וַיְפַתּוּהוּ וַיְכַזְּבוּ לוֹ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם. בְּפִיהֶם עוֹמֵד הַדָּבָר הַזֶּה, שֶׁהֵרֵי הִתְפַּתָּה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַכֹּל הוּא יָפֶה, אֲבָל כָּךְ לָמְדָנוּ, שֶׁשָּׁנִינוּ, עוֹלָה וּמַסְטִין. וְכִי הוּא יָכוֹל לְהַסְטִין? כֵּן, שֶׁהֵרֵי הוּא מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל, שֶׁכָּתוּב (קהלת ד) טוֹב יֶלֶד מִסְכֵּן וְחָכָם מִמֶּלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל. וְעַל זֶה יָכוֹל לְהַסְטִין לָאָדָם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא נֶאֱמָן עַל מַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם.

בֹּא רְאֵה, זֶה בְּדִין הַיָּזִיד, אֲבָל בְּדִין הָעוֹלָם כָּתוּב (בראשית יא) וַיֵּרֶד ה' לִרְאוֹת. אֵרֵדָה נָּא וְאֶרְאֶה. שֶׁלֹּא נִתְּנָה הָאֱמוּנָה אֶלָּא בְּיָדוֹ לְבַדּוֹ, שֶׁהֵרֵי לֹא רָצָה לְאַבֵּד אֶת הָעוֹלָם עַל מַאֲמַר אוֹתוֹ מְקַטְרֵג שֶׁתִּשְׁוּקָתוֹ תָּמִיד לְהַשְׁמִיד. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (איוב כז) קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא זוֹקֵר. לְהַשְׁמִיד הַכֹּל הוּא זוֹקֵר. וְזֶהוּ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, וַדַּאי כְּדֵי לְהַשְׁמִיד.

וּבֹא רְאֵה, וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

וְאוֹתוֹ יוֹם עוֹמְדִים שְׁנֵי צְדָדִים כְּנֶגֶד בְּנֵי הָעוֹלָם. כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְשׁוּבָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, הֵם זוֹכִים לִהְיוֹת כְּתוּבִים אֲצָל אוֹתוֹ צַד שֶׁהוּא זַיִּים, וּמוֹצִיא תּוֹצָאוֹת זַיִּים. וּמִי שֶׁהוּא מִצַּדּוֹ, נִכְתָּב לִזַּיִּים. וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים בְּמַעֲשִׂים רָעִים לְאוֹתוֹ צַד, הֵם נִכְתָּבִים לְאוֹתוֹ צַד אַזַּר שֶׁהוּא מָוֶת, וְנִקְרָא מָוֶת, וּבוֹ שׁוֹרֶה הַמָּוֶת.

וּבְאוֹתוֹ יוֹם עוֹמְדִים שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ – זַיִּים וּמָוֶת. יֵשׁ מִי שֶׁנִּכְתָּב לְצַד הַזַּיִּים, וְיֵשׁ מִי שֶׁנִּכְתָּב לְצַד הַמָּוֶת. וְלִפְעָמִים שֶׁהָעוֹלָם שָׁרוּי בָּאֶמְצַע. אִם עוֹמֵד צַדִּיק אֶזֶד בָּעוֹלָם שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם, כֻּלָּם עוֹמְדִים וְנִכְתָּבִים לְזַיִּים. וְאִם רָשָׁע אֶזֶד מַכְרִיעַ אֶת הָעוֹלָם, כֻּלָּם נִכְתָּבִים לְמִיתָה.

וְאוֹתוֹ הַזְּמַן הָעוֹלָם הָיָה עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וְאוֹתוֹ מְקַטְרֵג רָצָה לְהַסְטִין. מִיָּד מַה כָּתוּב? הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ עַל עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁנּוֹדַע הוּא לְבַדּוֹ, מִיָּד הֶזֵּזִיק בּוֹ הַמְקַטְרֵג. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא צָרִיךְ לָאָדָם לְהַפְרֵד מִכְּלָל שֶׁל רַבִּים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרֵשֵׁם לְבַדּוֹ, וְלֹא יַקְטְרֵגוּ עָלָיו מִלְמַעְלָה.

שֶׁכָּתוּב בַּשּׁוּנַמִּית, (מלכים–ב ד) וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת. לֹא רוֹצָה לְהוֹצִיא אֶת עַצְמִי מִכְּלָל שֶׁל רַבִּים. בְּתוֹךְ עַמִּי יוֹשֶׁבֶת עַד יוֹם זֶה, וּבְתוֹךְ עַמִּי – בִּכְלָל אֶזֶד נוֹדַעַת לְמַעְלָה. וְכָאן אִיּוֹב, כֵּיוָן שֶׁנּוֹדַע לְמַעְלָה וְנִרְשַׁם, מִיָּד הֶזֵּזִיק בּוֹ הַמְקַטְרֵג וְאָמַר, הַזְּנָם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים?! כָּל מַה שֶּׁפָּזַד מִמְּךָ וְהִתְזַזֵּק, לֹא לְזוּלָתָם עָשָׂה, הֲלֹא אַתָּה שַׂכְתָּ בַּעֲדוֹ וּבְעַד וְגוֹ'. אֲבָל טֹל אֶת כָּל הַטּוֹב שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה לוֹ, וּמִיָּד אִם לֹא עַל פָּנֶיךָ יְבָרֶכֶךָ. יַעֲזֹב אוֹתְךָ וְיִדְבַּק בַּצַּד הָאַזַּר, שֶׁהֲרֵי עַכְשָׁו בְּשַׁלְוָתְךָ הוּא אוֹכֵל. סַלֵּק מִמֶּנּוּ אֶת שַׁלְוָתְךָ, וְנִרְאֶה מִמִּי הוּא וְאֵיזֶה צַד יִדְבַּק.

מִיָּד – וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן הִנֵּה כָל אֲשֶׁר לוֹ בְּיָדֶךָ. לְהַרְאוֹת שֶׁיִּרְאַת אִיּוֹב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא הוּא כְּדֵי לִשְׁמֹר עָשְׁרוֹ. וּמִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל אוֹתָם הַיְּרֵאִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשּׁוּם עָשְׁרָם אוֹ בְּנֵיהֶם, זוֹ אֵינָהּ יִרְאָה כְּרָאוּי. וְעַל כֵּן קִטְרֵג אוֹתוֹ מְקַטְרֵג וְאָמַר, הַזְּנָם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים הֲלֹא אַתָּה שַׂכְתָּ

בַּעֲדוֹ וְגוֹ' מַעֲשֵׂה יָדָיו בֵּרַכְתָּ. וְעַל כָּךְ הוּא יָרֵא מִמֶּךָּ. וְנִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְקַטְרֵג בּוֹ וּלְהַרְאוֹת שֶׁלֹּא עָבַד אִיּוֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָה.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִתְנַסָּה, יָצָא מֵהַדֶּרֶךְ וְלֹא עָמַד בְּקִיּוּמוֹ. מַה כָּתוּב? בְּכָל זֹאת לֹא זָטָא אִיּוֹב בִּשְׂפָתָיו. לֹא זָטָא בִּשְׂפָתָיו, אֲבָל בִּרְצוֹנוֹ זָטָא, וְאַזַר כָּךְ זָטָא בַּכֹּל.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא מִתְנַסָּה בֶּן אָדָם, הֲרֵי כָּתוּב ה' צַדִּיק יִבְחָן וְגוֹ'. וּמְשׁוּם כָּךְ הִתְנַסָּה אִיּוֹב. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא עָמַד בְּקִיּוּמוֹ כָּרָאוּי, לֹא יָצָא מִתַּחַת רְשׁוּת אֲדוֹנוֹ לְהִדָּבֵק בַּצַּד הָאַזַּר.

וְכַמָּה הָיָה אוֹתוֹ נִסָּיוֹן שֶׁלּוֹ? שְׁנַיִם עָשָׂר וְזָדָשִׁים הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזַּר, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ דִּין הָרִשְׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם שְׁנַיִם עָשָׂר וְזָדָשִׁים, וּמְשׁוּם שֶׁלֹּא דָּבַק בַּצַּד הָאַזַּר, כָּתוּב (איוב מב) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַחֲרִית אִיּוֹב מֵרֵאשִׁיתוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, זֶה שֶׁל אִיּוֹב אֵינוֹ נִסָּיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ נִסָּיוֹן שֶׁל שְׁאָר הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אִיּוֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. שֶׁאַבְרָהָם הוּא בְּיָדָיו הִקְרִיב אֶת בְּנוֹ הַיְחִידִי לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאִיּוֹב לֹא נָתַן כְּלוּם, וְלֹא מָסַר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּלוּם.

וְלֹא נֶאֱמַר לוֹ, שֶׁהֲרֵי גָּלוּי לְפָנָיו שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד בּוֹ, אֲבָל נִמְסַר בְּיַד הַמְקַטְרֵג, וּבַדִּין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַעֲשָׂה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵעִיר אֶת הַדִּין [בַּדִּין] הַזֶּה אֶל אוֹתוֹ מְקַטְרֵג אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ עַל עַבְדִּי אִיּוֹב וְגוֹ'.

פָּתַח וְאָמַר, (שם ד) וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה. מִקֵּץ יָמִים וְלֹא מִקֵּץ יָמִין. הוּא דָּוָה אֶת קֵץ הַיָּמִין, וְהִתְקָרֵב לְקֵץ הַיָּמִים. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, (דניאל יב) וְאַתָּה לֵךְ לְקֵץ. וְאָמַר דָּנִיֵּאל, לְאֵיזֶה קֵץ? לְקֵץ הַיָּמִין אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים? עַד שֶׁאָמַר לוֹ לְקֵץ הַיָּמִין. וְעַל זֶה דָּוִד פָּזַד וְאָמַר, (תהלים לט) הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי וּמִדַּת יָמַי מַה הִיא, אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים אוֹ לְקֵץ הַיָּמִין. וְכָאן מַה

כְּתוּב? וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים, וְלֹא מִקֵּץ יָמִין, וְלָכֵן לֹא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ, שֶׁהֲרֵי הָיָה מִצַּד הָאַוָּזר (הַכֹּל).

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב? וְהֶבֶל הֵבִיא גַּם הוּא. מַה זֶּה גַּם הוּא? לְרַבּוֹת זֶה עִם זֶה. קָרְבָּנוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא הָיָה הַכֹּל, וְעִקַּר הַקָּרְבָּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְנָתַן זֶלְקוֹ לַצַּד הָאַוָּזר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמֵחֶלְבֵיהֶן. וַקִּין עִקְּרוֹ עָשָׂה מִקֵּץ יָמִים, הַסּוֹד שֶׁל הַצַּד הָאַוָּזר, וְנָתַן זֶלֶק לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְלָכֵן לֹא הִתְקַבֵּל.

בְּאִיּוֹב מַה כָּתוּב? וְהָלְכוּ בָּנָיו וְעָשׂוּ מִשְׁתֶּה וְגוֹ', וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ לִשְׁלֹשֶׁת אַחְיוֹתֵיהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וְגוֹ'. וּבְמִשְׁתֶּה בְּכָל יוֹם מָצוּי הַמְקַטְרֵג, וְלֹא יָכוֹל לוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב הֲלֹא אַתָּה שַׂכְתָּ בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסָּבִיב, וּלְעוֹלָם לֹא נָתַן לוֹ זֶלֶק כְּלָל, שֶׁהֲרֵי (מַה) כָּתוּב וְהֶעֱלָה עֹלוֹת מִסְפַּר כֻּלָּם. הָעוֹלָה עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְלֹא נָתַן זֶלֶק לַצַּד הָאַוָּזר. שֶׁאִלְמְלֵא נָתַן לוֹ זֶלֶק, לֹא יָכֹל לוֹ אַוָּזר כָּךְ, וְעַל מַה שֶּׁנִּטַּל – מִשֶּׁלּוֹ נִטַּל.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה הֵרַע לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא שֶׁאִלְמְלֵא נָתַן לוֹ זֶלֶק, יִפָּנֶה הַדֶּרֶךְ וְיִסְתַּלֵּק מֵעַל הַמִּקְדָּשׁ, וְצַד הַקְּדֻשָּׁה מִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְהוּא לֹא עָשָׂה כֵּן, וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּבַע בְּדִין.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁהוּא נִפְרַד וְלֹא הִפְרִיד טוֹב וָרַע, הוּא דָּן אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ אֹפֶן. נָתַן לוֹ טוֹב, וְאַוָּזר כָּךְ רַע, וְאַוָּזר כָּךְ הֶזֵּזִירוֹ לְטוֹב. שֶׁכֵּן רָאוּי לָאָדָם, לָדַעַת טוֹב וְלָדַעַת רַע וּלְהַזְזִיר עַצְמוֹ לְטוֹב, וְזֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה. בֹּא רְאֵה, אִיּוֹב הָיָה מֵעַבְדֵי פַּרְעֹה, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שמות ט) הַיְרֵא אֶת דְּבַר ה' מֵעַבְדֵי פַּרְעֹה.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲקֹר אֶת אִיּוֹב מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁהוּא הָיָה מֵגֵן (אֶת הַכֹּל רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲקֹר מִמְּקוֹמָם, אִיּוֹב הָיָה מֵגֵן (אִיּוֹב זְכֻם הָיָה) עַל פַּרְעֹה. כֵּיוָן שֶׁנִּזְדַּמֵּן, עָשָׂה נְקָמוֹת לְפַרְעֹה).

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּעֵת יֵשׁ לְגַלּוֹת סוֹדוֹת שֶׁנִּדְבָּקִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. מַה

כְּתוּב? בֹּא אֶל פַּרְעֹה, הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב) לֵךְ אֶל פַּרְעֹה, מַה זֶּה בֹּא? אֶלָּא שֶׁהִכְנִיס אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְוָדִים אַזָּר זְוָדִים לְתַנִּין אֱזָוד עֶלְיוֹן תַּקִּיף, שֶׁכַּמָּה דְרָגוֹת מִשְׁתַּלְשְׁלוֹת מִמֶּנּוּ. וּמִיהוּ? סוֹד הַתַּנִּין הַגָּדוֹל.

וּמִשֶּׁה פָּזַד מִמֶּנּוּ, וְלֹא קָרַב אֶלָּא לְאוֹתָם יְאוֹרִים, וְאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלּוֹ, אֲבָל מִמֶּנּוּ הוּא פָּזַד וְלֹא הִתְקָרֵב, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה אוֹתוֹ מֻשְׁרָשׁ בְּשָׁרָשִׁים עֶלְיוֹנִים.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמּשֶׁה פָּזַד וּשְׁלוּזִים מִמֵּנּוּ אֲזָרִים לְמַעְלָה לֹא יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (יזזקאל כט) הִנְנִי עָלֶיךָ פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם הַתַּנִּים הַגָּדוֹל הָרֹבֵץ בְּתוֹךְ יְאֹרָיו. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצְטָרֵךְ לַעֲרֹךְ בּוֹ קְרָב וְלֹא אַזָּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲנִי ה׳, וּפֵרְשׁוּהָ סוֹד הַזְּכוּת, שֶׁהַתַּנִּים הַגָּדוֹל הָרֹבֵץ בְּתוֹךְ יְאֹרָיו לְאוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁיּוֹדְעִים בְּסוֹדוֹת אֲדוֹנָם.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵיהֶם. פָּסוּק זֶה פֻּרְשׁוּהוּ. אֲבָל וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם – הוּא סוֹד זֶה לִוְיָתָן וּבַת זוּגוֹ. תַּנִּינִם זָסַר כְּתוּב, מִשּׁוּם שֶׁהָרַג אֶת הַנְּקֵבָה, וְהֶעֱלָה אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים, וּפֵרְשׁוּהָ.

הַתַּנִּים הַגָּדוֹל – תִּשְׁעָה יְאוֹרִים הֵם, שֶׁהוּא רוֹבֵץ בֵּינֵיהֶם, וְיאוֹר אֱזָוד הוּא שֶׁמֵּימָיו שׁוֹכְכִים, וּבְרֵכוֹת מֵימֵי הַנָּן נוֹפְלִים בּוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה. וְכַאֲשֶׁר זֶה שְׁתֵּי פְּעָמִים, מִתְבָּרֵךְ אוֹתוֹ יְאוֹר וְלֹא כָּל כָּךְ, וּכְשֶׁאֱזָוד בְּכֻלָּל לֹא.

וְהַתַּנִּין הַזֶּה נִכְנָס לְאוֹתוֹ יְאוֹר מִתְזַזֵּק וְהוֹלֵךְ וְשָׁט וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַיָּם, וּבוֹלֵעַ דָּגִים מִכַּמָּה מִינִים, וְשׁוֹלֵט וְשָׁב לְאוֹתוֹ יְאוֹר. תִּשְׁעָה יְאוֹרִים הַלָּלוּ הוֹלְכִים וְעוֹלִים, וְסִבִּיבוֹ כַּמָּה אִילָנוֹת וַעֲשָׂבִים לְמִינֵיהֶם.

הַיְאוֹר הָרִאשׁוֹן. יוֹצֵא מִצַּד שְׂמֹאל בְּצָנוֹר אֱזָוד שֶׁשּׁוֹעֵ וְיוֹצֵא שָׁלֹשׁ טִפּוֹת, וְכָל טִפָּה וְטִפָּה נִפְרֶדֶת לְשָׁלֹשׁ טִפּוֹת, וְכָל טִפָּה וְטִפָּה נַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה יְאוֹר

אָזַד, וְאֵלֶּה הֵם תִּשְׁעָה יְאוֹרִים שֶׁמִּתְזַזְּקִים וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים וְסוֹבְבִים בְּכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים.

מִמַּה שֶׁנִּשְׁאָר מֵאוֹתָן טִפּוֹת כְּשֶׁסִּיְּמוּ לָצֵאת, נִשְׁאֶרֶת טִפָּה אַחַת שֶׁיּוֹצֵאת בְּשֶׁקֶט, נוֹפֶלֶת בֵּינֵיהֶם, וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה יְאוֹר אָזַד. הַיְאוֹר הַזֶּה הוּא שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהוֹלֵךְ כְּשֶׁהוּא שׁוֹכֵךְ.

הַיְאוֹר הַזֶּה, כְּשֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, מוֹצִיא טִפּוֹת אֲזֵרוֹת גְּדוֹלוֹת (שֶׁל בְּרָכוֹת) שֶׁל בְּרָכוֹת מִצַּד הַיָּמִין, מַה שֶּׁנִּשְׁאָר מֵאוֹתָן טִפּוֹת, נִשְׁאֶרֶת טִפָּה אַחַת שׁוֹכֶכֶת מֵאוֹתָן בְּרָכוֹת, וְנוֹפֶלֶת בְּאוֹתוֹ יְאוֹר שֶׁהוּא שׁוֹכֵךְ, וְזֶהוּ הַיְאוֹר שֶׁעָדִיף מִכֻּלָּם.

כְּשֶׁיּוֹצְאִים וְנִפְרָדִים אוֹתָם אַרְבָּעָה נְהָרוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מִגַּן עֵדֶן, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא פִּישׁוֹן נוֹפֵל בְּאוֹתוֹ יְאוֹר וְנִכְלָל בּוֹ, וְלָכֵן מַלְכוּת בָּבֶל נִכְלֶלֶת בָּזֶה, וּפִישׁוֹן הוּא מַלְכוּת בָּבֶל. מֵהַיְאוֹר הַזֶּה נְוִוּנִים וּמִתְמַלְאִים כָּל אוֹתָם הַיְאוֹרִים הָאֲזֵרִים.

בְּכָל יְאוֹר וְיְאוֹר הוֹלֵךְ וְשָׁט תַּנִּין אָזַד, וְהֵם תִּשְׁעָה, וְכָל אָזַד וְאָזַד נוֹקֵב נָקָב בְּרֹאשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עד) שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַנִּינִים וְגוֹ'. וַאֲפִלּוּ הַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה כָּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נוֹפְזִים רוּזוֹת לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה.

כָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. וְכָתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים, בְּכָל מַעֲשֶׂה שֶׁל אוֹתָם עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, עוֹמְדִים כְּנֶגְדָּם אוֹתָם עֲשָׂרָה יְאוֹרִים. וְתַנִּין אָזַד מִתְפָּרְפֵּר (פּוֹרֵשׁ) (מִתְרַפְרֵף) בָּרוּזַ כְּנֶגֶד כָּל אָזַד וְאָזַד.

וְעַל זֶה אַזַּת לְשִׁבְעִים שָׁנָה מִזְדַּעְזֵעַ הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה מַעֲלֶה אֶת הַסְּנַפִּירִים שֶׁלּוֹ וּמִזְדַּעְזֵעַ, אָז כֻּלָּם מִזְדַּעְזְעִים בְּאוֹתָם יְאוֹרִים, וְכָל הָעוֹלָם מִזְדַּעְזֵעַ, וְהָאָרֶץ מִתְזַלְזֶלֶת, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בַּתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית הַזְּוַבְּרִים עוֹסְקִים בּוֹ וְיוֹדְעִים בּוֹ, אֲבָל הֵם מְעַטִּים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת רֶמֶז מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית בְּסוֹד הַתַּנִּין הַגָּדוֹל. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, שֶׁכָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ מִשְׁתַּלְשֵׁל אֶלָּא עַל

סְנַפִּירָיו שֶׁל זֶה.

בֹּא רְאֵה, וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְגוֹ'. שָׁנִינוּ הָיְתָה, וּבְאַרְנוּ. מִשּׁוּם שֶׁבִּיאוּר הָרִאשׁוֹן הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ, כְּשֶׁהַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה נִכְנָס בּוֹ, אָז מִתְמַלֵּא, וְשׁוֹטֵף וְדוֹעֵךְ הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁנִּלְקְטוּ בְּאוֹתָן עוֹלָמוֹת שֶׁנֶּחְרְבוּ בַּתְּחִלָּה.

אוֹתָם תַּנִּינִים אֲזֵרִים שֶׁאָמַרְנוּ הָיוּ וְלֹא הָיוּ, לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁנֶּחְלַשׁ כֹּחָם שֶׁלֹּא יַזְרִיבוּ הָעוֹלָם, פָּרַט לְשִׁבְעִים שָׁנָה פַּעַם אַחַת, וְהֵם מִתְחַזְּקִים בְּכֹחַ הַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַהוּא, וְהוּא לְבַדּוֹ מִתְחַזֵּק, וְאִלְמָלֵא נְקֵבָתוֹ הָיְתָה קַיֶּמֶת אֲצָלוֹ, לֹא יָכוֹל הָיָה הָעוֹלָם לִסְבֹּל אוֹתָם. [וּמִשּׁוּם כָּךְ]

עַד שֶׁלֹּא הָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּקֵבָה, הָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ [וָבֹהוּ]. תֹּהוּ הָיְתָה. וְאַחַר שֶׁהָרַג אוֹתָהּ הָיְתָה בֹּהוּ, הִתְחִילָה לְהִתְקַיֵּם. וְזוֹשֶׁךְ עַל. עֲדַיִן לֹא הָיָה מֵאִיר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה.

מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? מָזַג אֶת רֹאשׁ הַזָּכָר לְמַעְלָה וְנִכְפָּה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הַתְּהוֹם לְמַטָּה לֹא הָיָה מֵאִיר. מָה הַטַּעַם לֹא הָיָה מֵאִיר? מִשּׁוּם שֶׁהַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה הָיָה מְנַשֵּׁב רוּחַ עַל הַתְּהוֹם וּמַזְעִיף אוֹתוֹ, וְלֹא הָיָה מְרַוֵּחַ לְמַטָּה.

וְעָבְרָה (וְעִם כָּל זֶה) רוּחַ אַוֶּרֶת שֶׁלְּמַעְלָה, וְנָשְׁבָה (שֶׁנָּשְׁבָה) וְהִכְּתָה בְּאוֹתָהּ רוּחַ וְהִשְׁקִיטָה אוֹתָהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם. וְזֶהוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִכָּה רוּחַ בְּרוּחַ וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. הֵאִיר הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה וְהִכָּה עַל גַּב הָרוּחַ שֶׁנָּשְׁבָה, וְהִסְתַּלֵּק מֵעַל הַתְּהוֹם וְלֹא כִסָּה אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁהֵאִיר הַתְּהוֹם וְהוּא הִסְתַּלֵּק, אָז הָיָה אוֹר.

זֶה מֵאִיר עַל רֹאשׁוֹ, וּמַיִם הָיוּ יוֹצְאִים מִתּוֹךְ מִצְחוֹ, וְרוּחַ נוֹשֶׁבֶת לְמַעְלָה וּמְאִירָה מֵאוֹר זֶה, עַד שֶׁהָיָה יוֹרֵד אוֹרוֹ, מְנַצְנֵץ לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם אוֹרוֹת שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁאוֹתָם אוֹרוֹת נִרְשְׁמוּ בְּתוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ לְמַטָּה, הָיוּ הָרְשָׁעִים שֶׁל

הָעוֹלָם יוֹדְעִים בָּהֶם וְהָיוּ עוֹבְדִים לַשָּׁמֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם הָרְשָׁעִים, סִלֵּק אֶת אוֹרוֹ וְגָנַז אוֹתוֹ. לָמָּה גָּנַז אוֹתוֹ? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ תִּנּוֹק הָיָה עוֹלֶה וְיוֹרֵד וּמַכֶּה בְּאוֹתָם יְאוֹרִים, עַד שֶׁגָּנַז אוֹתוֹ וְלֹא הִתְגַּלָּה.

וְזֶרַע אוֹתוֹ הַזֶּרַע בְּצַדִּיק, שֶׁהוּא הַגַּנָּן שֶׁל הַגָּן, וְהַזֶּרַע שֶׁנִּזְרַע בַּגָּן הוּא גְּנִיזַת וּטְמִינַת (זֶה) שֶׁל הָאוֹר הַזֶּה הוּא.

כְּשֶׁהַתִּנּוֹק הַגָּדוֹל הַזֶּה רוֹאֶה שֶׁצּוֹמְזוֹ בַּגָּן זֶרַע שֶׁל אוֹר זֶה, אָז מִתְעוֹרֵר לַעֲצֹד הָאֲוִיר לְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁנִּקְרָא גִּיחוֹן. וְנֶחְלָקִים מֵימֵי הַגִּיחוֹן הַזֶּה, שְׁבִיל אֶחָד שֶׁלּוֹ, הוּא הוֹלֵךְ לְתוֹךְ אוֹתוֹ זֶרַע שֶׁצָּמְזוּ בְּתוֹךְ הַגָּן, וּמֵאִיר בּוֹ בְּגָדֵל הַזֶּרַע הַזֶּה, וְנִקְרָא גִּיחוֹן.

וּבְתוֹךְ גְּדֻלּוּת שֶׁל אוֹתוֹ הַזֶּרַע עָלָה לִגְדֻלָּה שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ, כְּשֶׁעָלָה לַמַּלְכוּת, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א א) וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גִּחוֹן, וְכָתוּב וּמָשַׁזּוּ אֹתוֹ שָׁם. שָׁם, וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁאֶת זֶה יָדַע דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּמֵימָיו הָאֲוִירִים עָלוּ לְמַלְכוּת אַחֶרֶת, וְזֶהוּ הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא תַּקִּיף.

וְהַתִּנּוֹק הַגָּדוֹל הַזֶּה הִתְעוֹרֵר אֵלָיו, וְהִתְעַלּוּ סְנַפִּירָיו שֶׁל הַתַּנִּין הַזֶּה בְּאוֹתוֹ נָהָר לְהִתְוַוֵּךְ בּוֹ, וְכָל אוֹתָם שְׁאָר הַיְאוֹרִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בְּתָקְפּוֹ שֶׁל הַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה, וּמִשְׁתּוֹקֵק וְנִכְנָס לְתוֹךְ יְאוֹר הַשָּׁקֵט וְשׁוֹכֵךְ בּוֹ.

וְאָז, כְּשֶׁאוֹתוֹ אוֹר נִגְנָז (לְהַסִּיעוֹ) לְהַעֲלוֹתוֹ אוֹתוֹ גַּנָּן שֶׁאָמַרְנוּ, אָז יוֹצֵא הַזּוֹשֶׁךְ הָרִאשׁוֹן וּמַכֶּה עַל רֹאשׁוֹ בְּאוֹתוֹ נֶקֶב שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ, וְנִפְרָד זוּט אֶחָד בֵּין אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָאוֹר הַזֶּה שֶׁנִּגְנָז, וּבֵין אוֹתָהּ זְשֵׁכָה שֶׁל הַזּוֹשֶׁךְ הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַזּוֹשֶׁךְ.

הַתַּנִּין הַזֶּה שָׁב בְּאוֹתָהּ הַפָּרָדָה שֶׁל הַזּוּט שֶׁהִפְרִיד, וְהִפְרִיד אֶת אוֹתָם (בֵּין אוֹתָם) יְאוֹרִים לְתוֹךְ הַזְּשֵׁכָה, וְנִפְרָדִים דָּגִים לִמְיֵנֵיהֶם אֵלֶּה מֵאֵלֶּה בְּאוֹתָהּ הַפָּרָדָה.

וּכְשֶׁנִּפְרְדוּ הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים, כָּל אוֹתָם הַיְאוֹרִים נִפְרָדִים, וְנִכְנְסוּ לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַיְאוֹר הַשָּׁקֵט שֶׁנִּבְזַר מִכֻּלָּם, וְיוֹצְאִים וְנִכְנָסִים בּוֹ שָׁלֹשׁ

פְּעָמִים בְּיוֹם.

וְכָל אוֹתָם דָּגִים שֶׁגְּדֵלִים תּוֹךְ אוֹתָם יְאוֹרִים, נִפְרָדִים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה, וְנִקְרָאִים לֵילוֹת, וְאֵלֶּה הֵם רָאשִׁים לְכָל אוֹתָם דָּגִים שֶׁיּוֹצְאִים הַזּוֹעָה, וְאֵלֶּה שׁוֹלְטִים עַל כֻּלָּם, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם. וּמִכָּאן הִתְפַּזְּרוּ הַזּוֹעָה הַבְּכוֹרִים, וְכֻלָּם נְוּנִים מֵהַשְּׁקָאַת אוֹתָם יְאוֹרִים. וְהַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַזֶּה שׁוֹלֵט עַל כֻּלָּם.

וְהַכֹּל בְּהַבְדָּלַת הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם, וְנִרְשְׁמוּ מַיִם הַקְּדוֹשִׁים הָעֶלְיוֹנִים וְנִפְרְדוּ לְמַעְלָה, וְהַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים, נִפְרְדוּ כֻּלָּם אֵלֶּה מֵאֵלֶּה, קְדוֹשִׁים וְשֶׁלֹּא קְדוֹשִׁים, וְעַל זֶה נִקְרְאוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים פְּרוּדִים, מִשּׁוּם שֶׁנִּפְרְדוּ אֵלֶּה מֵאֵלֶּה לִמְיִנֵיהֶם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע. סוֹד זֶה, כְּשֶׁהַתַּנִּין הַגָּדוֹל הָיָה מְנַשֵּׁב רוּחַ בְּאוֹתוֹ נֶקֶב וּמַרְזֵחַ כְּלַפֵּי מַעְלָה, אֶת כָּל אוֹתָם הָעֲשָׂבִים הָיָה הוֹפֵךְ אוֹתָם לְיֹבֶשׁ, עַד שֶׁרוּחַ אַזֶּרֶת נוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתָהּ רוּחַ וּמַשְׁקִיטָה אוֹתָהּ לְמַטָּה, וְהָעֲשָׂבִים צָמְחוּ כְּבַתְּחִלָּה, וְשׁוֹלְטִים וּמְשַׁבְּחִים וּמוֹדִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מִצַּד שְׂמֹאל וּלְתוֹךְ הַיְאוֹר הַשָּׁקֵט יוֹצְאוֹת בְּהֵמוֹת לְמִינֵיהֶן, וְהוֹלְכִים לְהִתְקָרֵב לְאוֹתָם עֲשָׂבִים וְלֹא יְכוֹלִים, וְשָׁבִים לִמְקוֹמָם. כָּל הַיְאוֹרִים הַלָּלוּ הוֹלְכִים וְשָׁטִים עִם אוֹתוֹ הַתַּנִּין שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּהֶם, וּמַקִּיפִים אֶת אוֹתָם הָעֲשָׂבִים וְלֹא יְכוֹלִים, פָּרַט לְפָעָמִים שֶׁרוּחַ עֶלְיוֹנָה אֵינָהּ נוֹשֶׁבֶת, וְהִיא מְרַזֶּפֶת הָרוּחַ בְּאוֹתוֹ הַנֶּקֶב שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְאָז שׁוֹלֶטֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ עַל אוֹתָם עֲשָׂבִים.

וְהַיְאוֹר הַשָּׁקֵט שָׁב לִמְקוֹמוֹ, וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד. וּמִשּׁוּם שֶׁמֵּימָיו שְׁקֵטִים, הוֹלֵךְ בְּשֶׁקֶט. וְהַתַּנִּים הַגְּדוֹל הַזֶּה עוֹלֶה לְאוֹתָם יְאוֹרִים, וְכָל הָעֲשָׂבִים מִתְגַּדְּלִים סְבִיב אוֹתוֹ הַיְאוֹר הַשָּׁקֵט, וְאֵלֶּה (וְהֵם) גְּדֵלִים בְּכָל עֵבֶר, וְאָז עוֹלֶה אוֹתוֹ תַּנִּין וּמִתְגַּדֵּל בֵּינֵיהֶם, וְשָׁב אֶל כָּל אוֹתָם יְאוֹרִים.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. וְהוּ נָזוּשׁ בָּרִיזַז. לָמָּה בָּרִיזַז? מִשּׁוּם שֶׁסּוֹגֵר אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים, וְלֹא יוֹצֵא לְעוֹלָמִים, אֶלָּא פַּעַם אַזַּת בַּיּוֹבֵל.

וּבְסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים, זֶה נָזוּשׁ עֲקַלְתּוֹן, שֶׁהוּא תָּמִיד בְּעַקְמִימוּת, וּמֵבִיא קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. כְּשֶׁזֶּה קָם – נִשְׁבָּר תָּקְפּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַתַּנִּין, וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד עַד שֶׁאוֹבֵד גּוּפוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹפֵף אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַיָּם כְּשֶׁנִּכְנָס אֵלָיו, וְהוּא דּוֹרֵךְ עַל תָּקְפּוֹ שֶׁל הַיָּם, וְתֹקֶף הַיָּם הַזֶּה הוּא תַּנִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ט) וְדוֹרֵךְ עַל בָּמֳתֵי יָם.

וּכְשֶׁקָּם הַנָּזוּשׁ הַזֶּה, אָז מַה כָּתוּב? (ישעיה נו) וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם. זֶהוּ הַתַּנִּין הַגָּדוֹל. וְעַל זֶה כָּתוּב הִנֵּנִי עָלֶיךָ. וְנָזוּשׁ זֶה הוּא מְאֹרֹת, בִּקְלָלוֹת לַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זָזָק עָלָיו בְּזִזְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּהָר הַגָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא זִדֶּקֶל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ שֶׁבַּיַּבָּשָׁה, כְּשֶׁיּוֹצְאִים (לְהִלָּחֵם) זֶה בָּזֶה, אוֹתוֹ שֶׁבַּיַּבָּשָׁה תָּמִיד מִתְגַּבֵּר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דַּרְכּוֹ וְזִזְקוֹ הוּא בַּיַּבָּשָׁה, וְאוֹכֵל אֶרֶץ וְעָפָר תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. זֶה גָּדֵל בֶּעָפָר, וְזֶה גָּדֵל בַּמַּיִם. נָזוּשׁ שֶׁהִתְגַּדֵּל בְּמַיִם לֹא זָזָק כְּזֶה שֶׁהִתְגַּדֵּל בַּיַּבָּשָׁה, וְעַל זֶה כָּתוּב מְאֹרֹת זָסֵר.

וְזֶה הִזְדַּמֵּן לְאוֹתוֹ שֶׁל הַמַּיִם. וְאַף עַל גַּב [וְזֶה לֹא] שֶׁהִזְדַּמֵּן אֵלָיו, לֹא נִלְוַזם בּוֹ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ שֶׁהָרַג אוֹתוֹ מִתּוֹךְ הַיָּם, כְּמוֹ שֶׁבָּאַרְנוּ שֶׁבִּגְלַל גֹּסֶת הָרוּזַז שֶׁבּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזקאל כט) אֲשֶׁר אָמַר לִי יְאֹרִי וְגוֹ'.

וְעָבַר ה' לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, וְכִי יִרְאֶה אֶת הַדָּם וְאַזַּר כָּךְ וּפָסַזז, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁסִּימָן הוּא עָשָׂה? וְאִם תֹּאמַר בִּשְׁבִיל הַדָּם שֶׁהוּא מִצְוָה, אָז לָמָּה בַּזּוּץ? וְלָמָּה בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שֶׁל הַפָּתַזז, וַהֲרֵי כָּתוּב (דניאל ב) הוּא מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת וְגוֹ', וּמָה הַטַּעַם שֶׁרָצָה לְהָיוֹת דָּם גָּלוּי עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת?

אֶלָּא שָׁנִינוּ, כָּתוּב (דברים לב) וַיַּרְא ה' וַיִּנְאָץ, וְכָתוּב (בראשית ו) וַיַּרְא

ה׳ כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ. וְשָׁנִינוּ, לֹא נִרְאֵית הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה אֶלָּא כְּשֶׁנִּרְאִים לְמַטָּה הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ מַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ, וְעַל זֶה [וְעַד שֶׁעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה לְמַטָּה] לֹא מַשְׁגִּיחִים לְהָרַע, פָּרַט לַהִרְהוּר שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים א) הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם. וּמִשֶּׁנַּעֲשָׂה הַמַּעֲשֶׂה, מִתְעוֹרֶרֶת הַהַשְׁגָּחָה מִלְמַעְלָה, וְלָכֵן הַכֹּל, בֵּין לְטוֹב בֵּין לְרַע, תָּלוּי הַדָּבָר בַּמַּעֲשֶׂה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל שׁוּקֵי מִצְרַיִם הָיוּ מְלֵאִים אֱלִילִים, וְעוֹד, שֶׁבְּכָל בַּיִת וּבַיִת הָיוּ מְצוּיִים מִינִים שֶׁנִּקְשָׁרִים בְּכִשְׁפֵיהֶם בְּאוֹתָם כְּתָרִים תַּזְוִתוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה, וּמְעוֹרְרִים רוּחַ טֻמְאָה בְּתוֹכָם.

וְסוֹד הַדָּבָר לָמַדְנוּ, כָּתוּב וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת. אֲגֻדַּת אֵזוֹב לָמָּה? כְּדֵי לְבַעֵר רוּחַ טֻמְאָה מִבֵּינֵיהֶם, (זֶה הַפָּסוּק קָשֶׁה, וְכִי וְרָאָה אֶת הַדָּם וְאַזַר כָּךְ וּפָסַח, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁסִּימָן הוּא שֶׁעָשָׂה, מַדּוּעַ? וַהֲרֵי הַכֹּל גָּלוּי לִפָּנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָתוּב (דניאל ב) הוּא מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת וְנִסְתָּרוֹת. אֶלָּא שָׁנִינוּ, כָּתוּב וַיַּרְא ה׳ וַיִּנָּאֵץ וְגוֹ׳, וְכָתוּב וַיַּרְא ה׳ כִּי רַבָּה רָעַת וְגוֹ׳. וְשָׁנִינוּ, לֹא מִתְרָאָה הַשְׁגָּחָה לְמַעְלָה, אֶלָּא כַּאֲשֶׁר נִרְאֶה לְמַטָּה מַעֲשֶׂה, וּמִשֶּׁנַּעֲשָׂה מַעֲשֶׂה – הַהַשְׁגָּחָה לְמַעְלָה מִתְעוֹרֶרֶת, וּמִפְּנֵי כֵן הַכֹּל, בֵּין לְטוֹבָה וּבֵין לְרָעָה, בַּמַּעֲשֶׂה תָּלוּי הַדָּבָר. וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב וְגוֹ׳. אֲגֻדַּת אֵזוֹב לָמָּה? וּמָה הַטַּעַם רָצָה שֶׁיִּתְגַּלֶּה דָּם עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל הַשְׁוָקִים בְּמִצְרַיִם הָיוּ מְלֵאִים אֱלִילִים, וּבְכָל בַּיִת וּבַיִת הָיוּ נִמְצָאִים מִינִים שֶׁמַּקְטִירִים בְּכִשְׁפֵיהֶם בְּאוֹתָם כְּתָרִים תַּזְוִתוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה וּמְעוֹרְרִים רוּחַ טֻמְאָה אֶצְלָם, וְעַל זֶה אֲגֻדַּת אֵזוֹב, כְּדֵי לְבַעֵר רוּחוֹת מִבֵּינֵיהֶם) וּלְהַרְאוֹת בְּפִתְחֵיהֶם בִּשְׁלֹשֶׁת הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ הָאֱמוּנָה הַשְׁלֵמָה. אֶזְדְּ כָּאן, וְאֶזְדְּ כָּאן, וְאֶזְדְּ בֵּינֵיהֶם. וְלָכֵן וּפָסַח ה׳ עַל הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לָבֹא אֶל בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף, מִשּׁוּם שֶׁרוֹאֶה אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָשׁוּם עַל הַפֶּתַח.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ אָז לְשֵׁם מָה דָּם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, לָבָן וְאָדֹם וְאֶזְדְּ שֶׁכְּלוּל בֵּין הַגְּוָנִים? אָמַר לוֹ, שְׁנֵי דָמִים הָיוּ, אֶזְדְּ שֶׁל מִילָה וְאֶזְדְּ שֶׁל פֶּסַח.

שֶׁל מִילָה רַזְוַמִים, וְשֶׁל פָּסַוז דִּין.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא כָּךְ, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ, שֶׁהַוָּזִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אוֹתוֹ דָּם לְרַזְוַמִים, כְּאִלּוּ הָיוּ לָבָן בְּתוֹךְ הַגְּוָנִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל טז) וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי וְגוֹ'. וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה אָדֹם, הָוְזַר לְרַזְוַמִים, שֶׁכָּתוּב בְּדָמַיִךְ חֲיִי. וְלָכֵן רָשׁוּם הַפָּתַוז בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים – אֶוְזַד כָּאן, וְאֶוְזַד כָּאן, וְאֶוְזַד בֵּינֵיהֶם.

שָׁנָה רַבִּי חִזְקִיָּה, שְׁנֵי דָמִים נִרְאוּ כְּנֶגֶד שְׁנֵי כְתָרִים שֶׁנִּרְאוּ (שֶׁהִתְעוֹרְרוּ לְמַעְלָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כֶּתֶר אֶוְזַד שֶׁכָּלוּל בִּשְׁנֵי צְדָדִים טְמוּנִים, בְּרַזְוַמִים וְדִין.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת זָכִיס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל בָּנָיו. בֶּן אָדָם עוֹשֶׂה בַּיִת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ: כְּתֹב אֶת שְׁמִי וְשִׂים אוֹתוֹ בַּפָּתַוז שֶׁלְּךָ, וְאַתָּה שָׁרוּי בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וַאֲנִי יוֹשֵׁב מִזּוּץ לַפָּתַוז לִשְׁמֹר אוֹתְךָ. וְכָאן אָמַר: רְשֹׁם עַל הַפָּתַוז אֶת סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁלִּי, וְאַתָּה שָׁרוּי בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וַאֲנִי שׁוֹמֵר אוֹתְךָ מִבַּזּוּץ, שֶׁכָּתוּב וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַוז בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר, וְכָתוּב וְרָאָה אֶת הַדָּם עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וּפָסַוז ה' עַל הַפָּתַוז וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁוְזִית לָבֹא אֶל בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף.

עוֹד אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּמוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ עָשׂוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. מָה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ ה זָוַר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְדִין, אַף כָּךְ זָוַר דָּם זֶה בְּשָׁעָה זוֹ לְדִין, שֶׁכָּתוּב וְרָאָה אֶת הַדָּם עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת. רשֵׁם שֶׁל כֻּלָּם אָדֹם, לְהֵרָאוֹת שֶׁהֲרֵי זָוַר לִהְיוֹת דִּין לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת.

וְסוֹד הַדָּבָר – כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמַעְלָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, כְּשֶׁרוֹצָה לְהֵרָאוֹת לְמַטָּה, אִם רַזְוַמִים – רַזְוַמִים, וְאִם דִּין – דִּין. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִנַּעְתֶּם וְגוֹ'. וְלָעָתִיד לָבֹא כָּתוּב, (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם זָמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה. שֶׁעָתִיד לְהֵרָאוֹת (לְהַוְזִיר) כֻּלָּם דִּין לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת.

וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַוז בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁנִינוּ,

אָמַר רַבִּי יִצְחָק [אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה], לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לָלֶכֶת בַּשּׁוּק וּלְהִמָּצֵא בַּשּׁוּק בִּזְמַן שֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעִיר, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית – מִי שֶׁפּוֹגֵעַ אוֹתוֹ, נָזָק. וְכָאן מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין נִמְצָא, לֹא צָרִיךְ לָצֵאת בַּזּוּץ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּאוֹתוֹ מַמָּשׁ שֶׁנִּמְצָא דִּין לְמִצְרַיִם, בְּאוֹתוֹ מַמָּשׁ נִמְצָא דִּין לְיִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וָאֶרְאֶה אֶת הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵיכֶם. וְכֵן שָׁנִינוּ, בְּכָל אוֹתָם כִּתָּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁלְּמַעְלָה – כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא דִּין, נִמְצָאִים רַחֲמִים, וְהַכֹּל בְּשָׁעָה אַחַת. שָׁנָה רַבִּי חִזְקִיָּה, כָּתוּב (שם יט) וְנָגַף ה׳ אֶת מִצְרַיִם נָגֹף וְרָפוֹא. נָגֹף לְמִצְרַיִם, וְרָפוֹא לְיִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה וְרָפוֹא? מִמַּה שֶׁנִּמּוֹלוּ צָרִיכִים רְפוּאָה.

וְשָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנִּגְּפוּ הַמִּצְרִים, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְרַפְּאוּ יִשְׂרָאֵל. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שֶּׁכָּתוּב וּפָסַח ה׳ עַל הַפֶּתַח, מַה זֶּה עַל הַפֶּתַח? וּפָסַח ה׳ עֲלֵיכֶם הִצְטָרֵךְ הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)! אֲבָל עַל עַל הַפֶּתַח, עַל הַפֶּתַח מַמָּשׁ, זֶהוּ פֶּתַח הַגּוֹף. וְאֵיזֶהוּ פֶּתַח הַגּוֹף? הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ מִילָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁנִּזְקָק הַלַּיְלָה, וְהַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ מִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ (מִתְעָרֵב בּוֹ) הַזָּכָר. וּמִי הַזָּכָר? זֶסֶד עֶלְיוֹן, שֶׁמַּשְׁמִיעַ שֶׁזֶּה בְּלִי זֶה לֹא עוֹלֶה, וּבְשִׁבְיל זֶה, זֶה מַכֶּה וְזֶה מְרַפֵּא, וְהַכֹּל בְּשָׁעָה אַחַת.

וְכָתוּב וּפָסַח עַל הַפֶּתַח, הַיְדוּעַ. מַה זֶּה הַפֶּתַח? מִשּׁוּם שֶׁהוּא פֶּתַח וּמְשִׁיכַת הָרוּחַ וְהַגּוֹף. וּבֹא רְאֵה, עַד שֶׁלֹּא נִמּוֹל אַבְרָהָם, הָיָה אָטוּם וְסָתוּם מִכָּל צְדָדָיו. מִשֶּׁנִּמּוֹל נִפְתַּח מֵהַכֹּל, וְלֹא הָיָה אָטוּם וְסָתוּם כְּמוֹ בַּתְּחִלָּה.

וְהֵינוּ הַסּוֹד שֶׁשָּׁנִינוּ (בראשית יז) וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל, מִשּׁוּם שֶׁהִתְגַּלְּתָה יו״ד. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שֶׁהוּא הִשְׂרָה בְּגִלּוּי זֶה זֶסֶד בְּצֶדֶק, וְזֶהוּ פֶּתַח שֶׁל מִשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, מַשְׁמִיעַ שֶׁכָּתוּב הָאֹהֶל, הָאֹהֶל הַיְדוּעַ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁהִתְגַּלְּתָה הַיו״ד הַזּוֹ, הִתְבַּשֵּׂר (הִתְבַּסֵּם) וְהִתְבָּרֵךְ בְּפֶתַח הָאֹהֶל, שֶׁהִיא צֶדֶק, לְהִתְבַּסֵּם בְּזֶסֶ״ד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּזוֹם הַיּוֹם, שֶׁהוּא

שֶׁעָה שֶׁשּׁוֹלֵט הַוֶּסֶד, וְזוֹלְקוֹ שֶׁל אַבְרָהָם. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁפָּתוּז הָאוֹכֵל הַזֶּה הִתְבַּשֵּׂם כְּנֶגֶד אַבְרָהָם? שֶׁכָּתוּב וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. שֶׁהִתְבַּשֵּׂם בְּוֶסֶ"ד מִשֶּׁהִתְגַּלְתָּה הַיו"ד.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְהוּא יֹשֵׁב פָּתוּז הָאוֹכֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. שֶׁזֶּהוּ הַפָּתוּז הַקָּדוֹשׁ, כֶּתֶר עֶשִׂירִי. כְּזוֹם הַיּוֹם, כְּמוֹ שֶׁנִּתַּן לוֹ כֶּתֶר שֶׁל וֶסֶד. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּזוֹם הַיּוֹם. כְּמוֹ שֶׁיָּשַׁב בָּזֶה, יָשַׁב בָּזֶה, שֶׁלֹּא עוֹלֶה זֶה בְּלִי זֶה.

דָּבָר אַזֵּר וְעָבַר ה' לְנֹגַף אֶת מִצְרַיִם, מַה זֶּה וְעָבַר? שֶׁעָבַר עַל שׁוּרַת הַדִּין שֶׁל הַכְּתָרִים, (שֶׁקְּשָׁרִים) שֶׁהָיוּ מִתְקַשְּׁרִים בִּכְתָרִים אֲזֵרִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְהֵתִיר אוֹתָם מִקִּיּוּמָם, וְעָבַר עַל דְּרָכָיו כְּדֵי לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין וְלִשְׁמֹר עַל יִשְׂרָאֵל. וְכֵן הוּא, כָּל וְעָבַר, וְעָבַרְתִּי, וַיַּעֲבֹר – שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָבַר עַל כָּל דְּרָכָיו אוֹ לְדִין אוֹ לְרַחֲמִים. כָּאן וְעָבַר, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת דִּין. שָׁם וַיַּעֲבֹר, כְּדֵי לְרַחֵם.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַה' הִכָּה כָּל בְּכוֹר וְגוֹ'. [כָּתוּב (תהלים סט) וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ ה' עֵת רָצוֹן וְגוֹ'] רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בְּאוּשָׁא לִלּוֹד, וְהָיָה רַבִּי זְיָיא רוֹכֵב בַּחֲמוֹר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נֵשֵׁב כָּאן וְנִתְפַּלֵּל, שֶׁהֲרֵי הִגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת מִנְחָה, וְשָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּתְפִלַּת מִנְחָה. לָמָּה זָהִיר? מִשּׁוּם שֶׁהִיא שָׁעָה שֶׁתְּלוּי הַדִּין וְצָרִיךְ אָדָם לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ. יָרַד רַבִּי זְיָיא וְהִתְפַּלֵּל.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, נָטָה הַשֶּׁמֶשׁ לְהִכָּנֵס. אָמַר רַבִּי זְיָיא לְרַבִּי יוֹסֵי, לָמָּה אַתָּה שׁוֹתֵק? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל בְּדַעְתִּי שֶׁאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל רָאשֵׁי הָעָם. אִם רָאשֵׁי הָעָם צַדִּיקִים – טוֹב לָעוֹלָם. וְאִם לֹא צַדִּיקִים – אוֹי לָעוֹלָם וְאוֹי לָעָם.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–ב יז) רָאִיתִי אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל נְפוּצִים עַל הֶהָרִים כַּצאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶן רֹעֶה וַיֹּאמֶר ה' לֹא אֲדֹנִים לָאֵלֶּה יָשׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם. יָשׁוּבוּ, יֵשְׁבוּ הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)!

לְבֵיתוֹ, בְּבֵיתוֹ הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב), שֶׁהֲרֵי בַּמָּקוֹם עוֹמְדִים!

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, אִם רֹאשׁ הָעָם לֹא זָכָה, הָעָם נִתְפָּסִים בְּזָוִטְאוֹ, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר דָּוִד וְגוֹ' הִנֵּה אָנֹכִי זָטָאתִי וְאָנֹכִי הֶעֱוֵיתִי וְאֵלֶּה הַצֹּאן מֶה עָשׂוּ. (וְכָתוּב (דברי הימים–א כא) וַאֲנִי הוּא אֲשֶׁר זָטָאתִי וְגוֹ') דָּוִד זָטָא, וְיִשְׂרָאֵל סָבְלוּ. וְאִם רֹאשׁ הָעָם נִתְפָּס בְּזָוִטְאוֹ – הָעָם נִצָּל, שֶׁהֲרֵי הַדִּין לֹא שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה' לֹא אֲדֹנִים לָאֵלֶּה. כְּלוֹמַר, (אִם אֵלּוּ) אִלּוּ לֹא הָיוּ רָאשִׁים לָעָם, מִדֶּרֶךְ זוֹ יָשׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם. כֻּלָּם נִצּוֹלִים אִם רָאשֵׁיהֶם נִתְפָּסִים. וַאֲפִלּוּ יְהוֹשָׁפָט נִגָּזַר עָלָיו לְהֵעָנֵשׁ מִשּׁוּם שֶׁהִתְחַבֵּר עִם אַחְאָב, אִם לֹא אוֹתָהּ צָוָוָה, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א כב) וַיְזַעֵק יְהוֹשָׁפָט.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, יָרַד הַלַּיְלָה. אָמְרוּ, מַה נַּעֲשֶׂה? אִם נֵלֵךְ – זָשַׁךְ הַלַּיְלָה. אִם נֵשֵׁב – פָּזַד הוּא. סָטוּ מֵהַדֶּרֶךְ וְיָשְׁבוּ תַּוַּת אִילָן אֶחָד. וְיָשְׁבוּ וְהָיוּ אוֹמְרִים דִּבְרֵי תוֹרָה, וְלֹא יָשְׁנוּ.

בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה רָאוּ אַיָּלָה אַחַת שֶׁעָבְרָה לִפָּנֵיהֶם, וְהָיְתָה צוֹוַחַת וּמְרִיטָה קוֹלוֹת. שָׁמְעוּ. קָמוּ רַבִּי זְזָיָא וְרַבִּי יוֹסֵי וְהִזְדַּעְזְעוּ. שָׁמְעוּ קוֹל אֶחָד שֶׁמַּכְרִיז וְאוֹמֵר: מִתְעוֹרְרִים קוּמוּ! יְשֵׁנִים הִתְעוֹרְרוּ! עוֹלְמוֹת הִזְדַּמְּנוּ לִפָּנַי אֲדוֹנְכֶם! (שֶׁהֲרֵי קוֹל יוֹצֵא שֶׁכּוֹאֶבֶת הָאַיָּלָה שֶׁל מַעְלָה וְשֶׁל מַטָּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים כט) קוֹל ה' יְזוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת) שֶׁהֲרֵי אֲדוֹנְכֶם יוֹצֵא לְגַן עֵדֶן, שֶׁהוּא הֵיכָלוֹ, לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד.

אָמַר רַבִּי זְזָיָא, עַכְשָׁו זֻכּוּת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ, וְקוֹל זֶה הוּא הַקּוֹל שֶׁיָּצָא, וְכוֹאֶבֶת הָאַיָּלָה שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים כט) קוֹל ה' יְזוֹלֵל אַיָּלוֹת. אַשְׁרֵי זֻלְקֵנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה!

וּבֹא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר. בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִרְאָה עַל הַגָּן, כָּל הַגָּן מִתְכַּנֵּס וְלֹא נִפְרָד מֵעֵדֶן, וּמֵהָעֵדֶן הַזֶּה יוֹצְאִים מַעְיָנוֹת לְכַמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים, וְהַגָּן הַזֶּה נִקְרָא צְרוֹר הַחַיִּים, שֶׁשָּׁם מִתְעַדְּנִים הַצַּדִּיקִים מֵאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְשָׁעָה זוֹ מִתְגַּלֶּה עֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְשָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר בְּגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, כָּרוֹז יוֹצֵא וְקוֹרֵא: עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיזִי גַּנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מְגָדָיו. מַהוּ וְיֹאכַל פְּרִי מְגָדָיו? אֵלּוּ קָרְבָּנוֹת שֶׁנִּקְרְבוּ לְפָנָיו מִנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, זֶה בַּזְוִצִי הַלַּיְלָה. בְּזְמַן אַזוֹר שְׁאָר קָרְבָּנוֹת מַמָּשׁ.

יָשְׁבוּ רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּכַמָּה פְּעָמִים שָׁאַלְתִּי, זֶה שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בַּזְוִצִי הַלַּיְלָה וַה' הִכָּה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, לָמָּה זֶה לֹא הָיָה בַּיּוֹם, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לַכֹּל פַּרְסוּם הַנֵּס? וְלָמָּה מֵתוּ כָּל אוֹתָם זַלְשִׁים שֶׁאַזַּר הָרַזִּים וְאוֹתָם טְלָאִים שֶׁל בְּנֵי הַצֹּאן, וְלֹא מֵתוּ מְלָכִים וְשָׂרִים וַאֲנָשִׁים עוֹרְכֵי קְרָבוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּסַנְוֵזְרִיב, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב יט) וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה' וַיַּךְ בְּמַזְוֵנֵה אַשּׁוּר וְגוֹ'? וְשָׁנִינוּ, כֻּלָּם מְלָכִים בְּנֵי מְלָכִים, שָׂרִים וּקְצִינִים. שָׁם נִרְאֲתָה הַגְּבוּרָה שֶׁל שָׁלִיזַ אָוְזַד שָׁלוֹ, יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁהָיָה רָאוּי לִהְיוֹת שָׁלוֹ יוֹתֵר.

אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ, וַאֲנִי לֹא שָׁמַעְתִּי דָּבָר בָּזֶה וְלֹא אֹמַר, אֲבָל הֲרֵי זָכִיתִי לְכָל זֶה, וְהַדֶּרֶךְ מִתְקַנֶּנֶת לְפָנֵינוּ. אֲנִי שָׁמַעְתִּי שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי מְטַהֵר אֶת הַשְּׁוָקִים שֶׁל טְבֶרְיָה, נֵלֵךְ אֵלָיו. יָשְׁבוּ עַד שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם. כְּשֶׁעָלָה הָאוֹר קָמוּ וְהָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו, מָצְאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, וְסֵפֶר הָאַגָּדָה בְּיָדוֹ.

פָּתַז וְאָמַר, (ישעיה מז) כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ מֵאָפֵס וְתֹהוּ נֶזְשְׁבוּ לוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ, לָמָּה כָּתוּב מֵאָפֵס וְתֹהוּ נֶזְשְׁבוּ לוֹ? אֶלָּא לָמַדְנוּ, דַּעְתָּם שֶׁל כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם, שֶׁאֱמוּנָתָם הִיא כְּאַיִן, שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים [בְּתַזְוִתוֹנִים], וְשָׁוִים כְּנֶגְדָּם אֱמוּנָה שֶׁל שְׁטוּת. אֲבָל מֵאָפֵס וְתֹהוּ נֶזְשְׁבוּ לוֹ, כְּמוֹ הַמּוֹץ שֶׁסּוֹבֵב (שָׁעָף) בָּרוּזַ וּמִתְגַּלְגֵּל בַּקַּיִץ בְּרִיקָנוּת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) וְכָל דַּיְרֵי הָאָרֶץ כְּכְלוּם וְזַשּׁוּבִים.

עוֹד פָּתַז וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. אֵת – זֶה יָמִין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאֵת – זֶה הַשְּׁמֹאל. לָמַדְנוּ שֶׁנָּטָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְמִינוֹ וּבָרָא אֶת הַשָּׁמַיִם, וְנָטָה שְׁמֹאלוֹ וּבָרָא אֶת הָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב

(ישעיה מח) אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וימיני טִפָּחָה שָׁמָיִם קֹרֵא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעַמְדוּ יַזְדָּו.

מַה זֶּה יַעַמְדוּ יַזְדָּו? הַיַּעֲלֶה עַל לִבְּךָ שֶׁשָּׁמַיִם וָאָרֶץ? לֹא כָּךְ (מֵהַשָּׁמַיִם קוֹרֵא אֲנִי אֲלֵיהֶם. וְהָאָרֶץ לֹא כָּךְ) אֶלָּא יָמִין וּשְׂמֹאל שֶׁהֵם אי"ת וְאי"ת. וְהֵיאַךְ יַעַמְדוּ יַזְדָּו? בָּזֹאת הַהִיא שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה שֶׁכְּלוּלָה אי"ת בְּזֹאת.

וְשָׁנִינוּ, כָּתוּב (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ. אי"ת – זֶה שֶׁאָמַרְנוּ. הַכֹּל – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. וְשָׁנִינוּ שֶׁהִיא פֶּתַח שֶׁנִּקְרָא זֹאת, שֶׁכְּלוּלָה מֵאי"ת וְאי"ת, וְשׁוֹלֶטֶת בַּזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה בִּשְׁנֵי צְדָדֶיהָ, בְּרַזְמִים וְדִין. רַזְמִים לְיִשְׂרָאֵל, וְדִין לָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, אִם נוֹזַז לְפָנַי מַר שֶׁנֶּאֱמַר דָּבָר אָזוּד עַל מַה שֶּׁבָּאתִי כָּתוּב, וַיְהִי בַּזְּוָזֹי הַלַּיְלָה וַה' הִכָּה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּמִזֶּה שֶׁאָמַר מַר, נִשְׁמַע שֶׁפָּסוּק זֶה בְּאוֹתוֹ דָּבָר בָּא, וְאָנוּ הַדֶּרֶךְ תְּקִינָה לְפָנֵינוּ לָבֹא וְלִשְׁאֹל לְפָנֶיךָ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קיג) מִי כַה' אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת וגו'. מִי כַה' אֱלֹהֵינוּ – שֶׁעוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר לְהִתְיַשֵּׁב בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ, מֵאִיר עַל כָּל הַמְּנוֹרוֹת שֶׁמְּאִירוֹת כְּתָרִים וַעֲטָרוֹת. הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת – שֶׁיּוֹרֵד בִּכְתָרָיו מִכֶּתֶר לְכֶתֶר, מִנֶּזֶר לְנֶזֶר, מֵאוֹר לְאוֹר, מִמְּנוֹרָה לִמְנוֹרָה, לְהַשְׁגִּיחַ בָּעֶלְיוֹנִים וְתַזְזוֹתוֹנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יד) ה' מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם וְגו'.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיְהִי בַּזְּוָזֹי הַלַּיְלָה. כַּזְּוָזֹי הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב), אוֹ כַּזְּוָזוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר מֹשֶׁה. וְאִם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַבְּרִינוּ, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ אִצְטַגְנִינֵי פַּרְעֹה, מֹשֶׁה בַּדַּאי הוּא. הֲרֵי הַקֶּשְׁיָא בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֹשָׁה אֲפָנִים, שֶׁאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל יֹאמְרוּ כָּךְ. אָזוּד – שֶׁאִם כָּךְ, הָיָה לוֹ לוֹמַר, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כַּזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה. לָמָּה אָמַר כֹּה אָמַר ה' וְגו', כְּמוֹ שֶׁלֹּא יְכַוֵּן אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁהֲרֵי לֹא יִתָּפְסוּ בְּמֹשֶׁה אֶלָּא בַּפַּטְרוֹן, מִשּׁוּם שֶׁאָמַר כֹּה אָמַר ה' וְגו'? שְׁנַיִם – שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה אָמַר עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרֵחַיִם, וְלֹא הָיָה כָּךְ, אֶלָּא עַד

בְּכוֹר הַשְּׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר. עַל כָּל פָּנִים, אֲפָלּוּ יִשְׂרָאֵל גַּם יֹאמְרוּ כָּךְ, שֶׁהֲרֵי לֹא הִתְבָּרְרוּ הַדְּבָרִים. שְׁלִשָּׁה – שֶׁהוּא אָמַר מִשֵּׁם הַפָּטְרוֹן כַּוְוַצּוֹת, וְכָתוּב וַיְהִי בַּוְוַצֵּי הַלַּיְלָה.

וְעוֹד שְׁאֵלָה שָׁלָכֶם יוֹתֵר עַל הַמַּשָּׂא שֶׁלֹּא יְכוֹלָה הַבְּהֵמָה לְסִבֹּל, לָמָּה הָיָה בַּוְוַצּוֹת הַלַּיְלָה וְלֹא בַּיּוֹם? וְלָמָּה מֵתוּ כָּל אוֹתָם הַוַּלָּשִׁים שֶׁאַוַּר הָרַוַּזִּים? אֶלָּא הַכֹּל הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בֵּין קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה, וְהַכֹּל הֻכְשַׁר (הִתְבַּשֵּׂר) בַּנָּבִיא הַנֶּאֱמָן.

אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁעָלָיו כָּתוּב יָפְיָפִיָּת מִבְּנֵי אָדָם הוּצַק זֵן בְּשִׂפָתוֹתֶיךָ עַל כֵּן בֵּרַכְךָ אֱלֹהִים לְעוֹלָם. אָהַבְתָּ צֶדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע עַל כֵּן מְשָׁזַךְ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵוַּבֶּרֶיךָ. יָפְיָפִיָּת מִבְּנֵי אָדָם – מֹשֶׁת וַוַּנּוֹךְ. הוּצַק זֵן בְּשִׂפָתוֹתֶיךָ – מִנַּזּ וּבָנָיו. עַל כֵּן מְשָׁזַךְ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ – מֵאַבְרָהָם וְיִצְזָק. שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן – מִיַּעֲקֹב. מֵוַּבֶּרֶיךָ – מִשְּׁאָר נְבִיאִים. וְכִי גֶּבֶר שֶׁעוֹלֶה בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁלֹּא עוֹלֶה שׁוּם אָדָם אַוַּר לֹא יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאוֹמֵר?

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, הַכָּתֵר הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא זא״ת, נִקְרָא אִשָּׁ״ה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה. לָמָּה? מִשּׁוּם כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹּאת. מִי הוּא אִישׁ? אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא זֶה, וְזֶהוּ אִישׁ זָכָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ. הָאִישׁ הַזֶּה. וְנִקְרָא אִישׁ זֶה, וְזֶה אִישׁ. וְזֹאת נִלְקְחָה מִזֶּה שֶׁנִּקְרָא זָכָר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַתָּמָר הַזֶּה זָכָר וְנִקְבָה, שֶׁלֹּא עוֹלֶה זֶה בְּלִי זֶה. תָּמָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) כְּתִמְרוֹת עָשָׁן. מֶה עָשָׁן עוֹלֶה לָבָן וְשָׁזוּר, אַף כָּךְ הַכֹּל כָּלוּל בָּהּ בַּוְוַצּוֹת הַלַּיְלָה לַעֲשׂוֹת הַנְהָגוֹתֶיהָ בְּשָׁעָה אַוַּת לָבָן לְיִשְׂרָאֵל וְשָׁזוּר לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

וְעוֹד, שֶׁהַלַּיְלָה הַזֶּה לֹא נָזַלְךָ וְלֹא עוֹשֶׂה הַנְהָגוֹתָיו. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וַיְזַלֵּךְ עֲלֵיהֶם לַיְלָה, שֶׁנָּזַלַךְ לַעֲשׂוֹת הַנְהָגוֹתָיו. אַף כָּאן מֹשֶׁה אָמַר כַּוְוַצּוֹת, [מַהוּ כַּוְוַצּוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב ג) כַּעֲלוֹת הַמְנָזָה, (איוב ה) כַּעֲלוֹת נָדִישׁ. אַף כָּאן כַּוְוַצּוֹת] כְּשֶׁמּוֹתְזַלֵּךְ. שֶׁמֹּשֶׁה יָדַע שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה

הַנְהָגוֹתָיו עַד שֶׁיִּתְזַכֵּךְ.

וְכֵן הָיָה, שֶׁלֹּא עָשָׂה הַכַּיָּלָה הַנְהָגוֹתָיו עַד שֶׁהִתְזַכֵּךְ, בַּוְצִי הָאַזְרוֹן עָשָׂה הַנְהָגוֹתָיו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בַּוְצִי הַכַּיָּלָה. מַה זֶּה בַּוְצִי? בַּמַּוְצָאִית הָאַזְרוֹנָה, בִּזְמַן שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, וְנִמְצֵאת זֹאת הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת הַנְהָגוֹת תָּמִיד. וְכָל הַנְהָגָה שֶׁנַּעֲשֵׂית בַּכַּיָּלָה, נַעֲשֵׂית בַּמַּוְצָאִית הָאַזְרוֹנָה.

וַה' הִכָּה כָּל בְּכוֹר. וַה' – הוּא וּבֵית דִּינוֹ. וַה' – הוּא וְהַנְהָגוֹתָיו. הִכָּה כָּל בְּכוֹר – הִכָּה? מֹשֶׁה לֹא אָמַר אֶלָּא וּמֵת וְגוֹ', מַהוּ הִכָּה? אֶלָּא שֶׁהִתְעַוֵּרר כֹּה, כְּמוֹ שֶׁהִפָּזִיד אוֹתוֹ מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה לֹא שָׁמַעְתָּ עַד כֹּה.

וְשָׁנִינוּ, פַּרְעֹה הָיָה זָקֵם מִכָּל מִכַּשְׁפָיו, וְהִסְתַּכֵּל בָּזֹאת שֶׁתַּעֲשֶׂה בּוֹ דִּין, וַעֲתִידָה לְהַזְרִיב אֶת אַרְצוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר מֹשֶׁה, בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי ה'. וּבַהוּא מַה כָּתוּב? (שמות ז) וַיָּפֶן פַּרְעֹה. מַה זֶּה וַיָּפֶן? שֶׁהָפְנָה לִבּוֹ מֵהָרְהוּר זֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיָּפֶן אַהֲרֹן. וַיָּבֹא אֶל בֵּיתוֹ וְלֹא שָׁת לִבּוֹ גַּם לָזֹאת. גַּם – לְרַבּוֹת זוֹ שֶׁעֲתִידָה לְהַזְרִיב אֶת אַרְצוֹ, וְלֹא שָׂם לִבּוֹ כְּנֶגֶד זֹאת.

כָּל בְּכוֹר – אֲפִלּוּ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְתַזְוִתּוֹנוֹת נִשְׁבְּרוּ מִשִּׁלְטוֹנָם (מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם), כָּל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּזְּכוּת שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. וְכָל הַדְּרָגוֹת, הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְוִתּוֹנוֹת שֶׁנִּשְׁבְּרוּ מִשִּׁלְטוֹנָם (מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם), כֻּלָּם נִרְאוֹת (נִרְמָזוֹת) בַּפָּסוּק, שֶׁכָּתוּב מִבְּכוֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרֵחָיִם וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה. הֲרֵי כֻּלָּם נִרְאִים בַּפָּסוּק.

סְתָמוֹ שֶׁל דָּבָר, מִבְּכוֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל כִּסְאוֹ – כֵּיצַד תַּזְוִתּוֹן שֶׁל שִׁלִּיטַת הַמַּלְכוּת (מֵהַמַּלְכוּת) שֶׁלְּמַעְלָה. עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה – כֵּיצַד שְׁמוֹאל מְתַזְוֵתֶיהָ שֶׁל שִׁלִּיטָה מֵאַחַר אַרְבַּע (מִכֵּיצַד אַחַר) רֵחַיִם, אַרְבַּע מְזוֹנוֹת. (מַשְׁמָע) מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב אַחַר הָרֵחַיִם, (וְלֹא מִן הָרֵחַיִם). וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה – תַּזְוִתּוֹנִים מְתַזְוִתּוֹנִים, נְקֵבָה מִנְּקֵבוֹת, שֶׁנִּמְצְאוּ בָּאֲתוֹנוֹת בַּבְּהֵמוֹת וְזַמּוֹרִים, בִּגְדוֹלִים וּבְקָטַנִּים, וּמְקַבְּלִים מֵהֶם גְּבָרִים וּנְקֵבוֹת. עַד בְּכוֹר הַשִּׁבְיָ אֲשֶׁר

בְּבֵית הַבּוֹר – אוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מִשָּׁם, שֶׁבָּהֶם עוֹשִׂים לַאֲסִירִים שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם לְעוֹלָמִים וְלֹא יֵצְאוּ לַחֵרוּת.

וּבְבִטּוּחוֹן הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ סֵרְבוּ הַמִּצְרִים, שֶׁבָּהֶם עָשׂוּ קֶשֶׁר לְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מֵעַבְדוּתָם לְעוֹלָמִים. וּבָזֶה נִרְאֵית הַגְּבוּרָה וְהַשְּׁלִטּוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזִכָּרוֹן זֶה לֹא יִכְלֶה מִיִּשְׂרָאֵל לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. שֶׁאִם לֹא הָיָה כֹּחַ וּגְבוּרָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל מַלְכֵי הָעַמִּים וְכָל מְכַשְּׁפֵי הָעוֹלָמוֹת וְזַכְמֵי הָעוֹלָמוֹת, לֹא יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָעַבְדוּת, שֶׁהִתִּיר אֶת הַקְּשָׁרִים שֶׁלָּהֶם וְשָׁבַר אֶת כָּל אוֹתָם הַכְּתָרִים כְּדֵי לְהוֹצִיא אוֹתָם. עַל זֶה כָּתוּב (ירמיה י) מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה כִּי בְכָל חַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאַיִן כָּמוֹךָ.

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֵרִים קוֹלוֹ וְנֶאֱנַח. אָמַר, אֶשְׁכּוֹל הַקִּנְטוֹר נִמְצָא. וְזַשַׁבְתֶּם שֶׁשִּׁבַּח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה פְּעָמִים, (דברים ה) אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, (שם טז) הוֹצִיאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם, (שם ה) וַיּוֹצִאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם, (שמות יב) הוֹצֵאתִי אֶת צִבְאוֹתֵיכֶם, (שם יג) זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם, (דברים ד) וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל מִמִּצְרָיִם, הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם מִזֶּה.

אֶלָּא שָׁנִינוּ, עֲשָׂרָה כְּתָרִים הֵם לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְכֻלָּם נִסְתָּרִים בִּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה שֶׁאָמַרְנוּ. וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים קְשׁוּרִים בָּהֶם עַל שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת אֵלּוּ שֶׁבָּהֶם עָשׂוּ שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא יֵצְאוּ מִשִּׁעְבּוּדָם לְעוֹלָמִים.

אַשְׁרֵיכֶם אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁבְּזְכוּתְכֶם הִתִּירוּ אֶת הַקְּשָׁרִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָכַר שְׁלֹשֶׁת קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה שֶׁלָּכֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב. אֶת אַבְרָהָם – הֲרֵי קֶשֶׁר אֶחָד שֶׁל אַבְרָהָם. אֶת יִצְחָק – הֲרֵי קֶשֶׁר שֵׁנִי שֶׁל יִצְחָק. וְאֶת יַעֲקֹב – הֲרֵי קֶשֶׁר שְׁלִישִׁי, שְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

לָמַדְנוּ, כָּל הַזְּמַנִּים וְהַזְּוָגִים וְהַשַּׁבָּתוֹת, כֻּלָּם זְכָרוֹן לָזֶה, וְעַל זֶה הִתְקַיְּמוּ

כֻּלָּם, שֶׁאִלְמְלֵא זֶה לֹא הָיְתָה שְׁמִירָה שֶׁל זְמַנִּים וְזַגִּים וְשַׁבָּתוֹת, וְלָכֵן לֹא כָּלָה הַזִּכָּרוֹן שֶׁל מִצְרַיִם מִכָּל הַזְּמַנִּים וְהַזַּגִּים וְהַשַּׁבָּתוֹת. בֹּא רְאֵה, דִּין (זֶה) הוּא יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכָל מִצְוֹתָיו, וְכָל הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְעוֹד, לָמָּה לֹא הָיָה בַּיּוֹם כְּפִי שֶׁשְּׁאַלְתֶּם? שָׁנִינוּ, כָּתוּב הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים, וְכָתוּב הוֹצִיאֲךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לַיְלָה. אֶלָּא שָׁנִינוּ, עִקַּר גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה אֶלָּא בַּלַּיְלָה, שֶׁהַלַּיְלָה מַתִּיר קְשָׁרִים וְעוֹשֶׂה נְקָמוֹת, וְהַיּוֹם הוֹצִיא אוֹתָם בְּרֹאשׁ גָּלוּי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר לג) יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה לְעֵינֵי כָּל מִצְרָיִם. (וְעוֹד, הַלַּיְלָה מַתִּיר אֶת הַקְּשָׁרִים וְעוֹשֶׂה נְקָמוֹת וְדִינִים, וְהַיּוֹם מְגַלֶּה וּמְפָרֵסֵם הַנֵּס וְהַנְּקָמָה שֶׁנַּעֲשָׂה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה וְגוֹ׳.) וְכָתוּב וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים אֵת אֲשֶׁר הִכָּה ה׳ בָּהֶם כָּל בְּכוֹר. זֶהוּ פָּרְסוּם הַנֵּס.

בָּאוּ רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי, הִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו וְנָשְׁקוּ יָדוֹ, וּבָכוּ וְאָמְרוּ, זַכְּיקוּת עֶלְיוֹנִים וְתַזְּוּתוֹנִים מְרִימִים רֹאשׁ בְּזָכוּתְךָ. עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. עָשָׂה [רַשְׁבִּ״י] זוּמוֹת הָעִיר הַקְּדוֹשָׁה וּשְׁעָרֶיהָ. מִי שֶׁנִּכְנָס, לֹא נִכְנָס עַד שֶׁיִּפָּתְחוּ הַשְּׁעָרִים. מִי שֶׁעוֹלֶה, לֹא עוֹלֶה עַד שֶׁיִּתְתַּקְּנוּ הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁל הַזּוּמוֹת. מִי יָכוֹל לְפַתְּזֵז אֶת שַׁעֲרֵי הָעִיר הַקְּדוֹשָׁה, וּמִי יָכוֹל לְהַתְקִין אֶת הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁל הַזּוּמוֹת? זֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, שֶׁהוּא פּוֹתֵזַ שְׁעָרִים שֶׁל סוֹדוֹת הַזָּקְמָה וְהוּא מְתַקֵּן דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת. וְכָתוּב (דברים טז) יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן ה׳. מִי זֶה פְּנֵי הָאָדוֹן ה׳? זֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, שְׁמִי שֶׁהוּא זָכָר מִן הַזְּכָרִים צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו.

אָמַר לָהֶם, עַד עַכְשָׁו לֹא סִיַּמְנוּ הַדָּבָר עַל שְׁאֵלַתְכֶם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ וַה׳ הִכָּה כָּל בְּכוֹר, כָּל בְּכוֹר סְתָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְהַכֹּל הָיָה כְּמוֹ שֶׁל אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ, אוֹתָם קוֹשְׁרֵי הַקְּשָׁרִים שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּכִשָּׁפֵיהֶם בְּאוֹתָם הַכְּתָרִים. מֵהֶם מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּעֶלְיוֹנִים וּמֵהֶם בַּתַּזְּוּתוֹנִים, וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הֵם תַּזְּוּתוֹנִים. וְכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם מְלֵאָה הָיְתָה כְּשָׁפִים, וְכָתוּב כִּי אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת.

וְנַעֲשָׂה דִּין בַּכֹּל, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּם בְּבָתֵּיהֶם וְלֹא הָיוּ מִתְעַוְּרִים בַּמִּדְבָּר וּבַשָּׂדֶה, אֶלָּא כֻּלָּם נִמְצְאוּ בְּבָתֵּיהֶם, [וְאוֹר הַנֵּר יָפֶה לִבְדִיקָה מִבַּחוּץ] וְעָשָׂה הַלַּיְלָה אֶת דִּינָיו בַּכֹּל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וְשָׁנִינוּ שֶׁהָיָה מֵאִיר הַלַּיְלָה כְּמוֹ הַיּוֹם בִּתְקוּפַת תַּמּוּז, וְרָאָה כָּל הָעָם אֶת דִּינֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁכָה כָּאוֹרָהּ.

וּבְשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ, נִמְצְאוּ כֻּלָּם מֵתִים בַּשְּׁוָקִים לְעֵינֵי הַכֹּל. רָצוּ לִקְבֹּר אוֹתָם וְלֹא מָצְאוּ, וְזֶה הָיָה קָשֶׁה לָהֶם מֵהַכֹּל. רָאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים לְעֵינֵיהֶם בְּצַד אֶחָד, וְרָאוּ אֶת מֵתֵיהֶם בַּצַּד הָאַחֵר. וּבַכֹּל הָיָה פָּרְסוּם הַנֵּס שֶׁלֹּא הָיָה כָּזֶה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב לַיִל שִׁמֻּרִים הוּא לַה' לְהוֹצִיאָם וְגוֹ', הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לַה' שִׁמֻּרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁאָמַר לַיִל, מַה זֶּה שִׁמֻּרִים, וְלֹא שִׁמּוּר? שִׁמּוּר הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)! וְכָתוּב הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה. לַיִל אָמַר בַּהַתְוָלָה, וְאַזַּר כָּךְ לַיְלָה.

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּתוּב (דברים כב) כִּי יִהְיֶה נַעֲרָה בְתוּלָה. נַעֲרָ כָּתוּב, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה זָכָר, נִקְרֵאת נַעַר. מִשֶּׁנִּבְעֲלָה זָכָר, נִקְרֵאת נַעֲרָה. אַף כָּאן, לַיִל – עַד שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה זָכָר. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב בּוֹ שִׁמּוּרִים – זָכָר הָיָה עָתִיד לְהִתְוַוֵּבר עִמָּהּ. וּבְשָׁעָה שֶׁהִתְוַוֵּבר עִמָּהּ זָכָר, כָּתוּב הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לַה' שִׁמֻּרִים. שִׁמּוּרִים – זָכָר וּנְקֵבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב הַלַּיְלָה הַזֶּה.

וּבְמָקוֹם שֶׁנִּמְצְאוּ זָכָר וּנְקֵבָה אֵין שָׁבוּז אֶלָּא לַזָּכָר. וְכָךְ שִׁבְּזוּ יִשְׂרָאֵל בְּתִשְׁבְּזוֹתֵיהֶם לַזָּכָר וְלֹא לַנְּקֵבָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ, שֶׁאֵין שָׁבוּז בְּמָקוֹם שֶׁזָּכָר וּנְקֵבָה נִמְצָאִים אֶלָּא לַזָּכָר. וְעַל זֶה (וְלָזֶה) מְזַכִּים יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ. מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ עָתִיד לַעֲשׂוֹת לָהֶם, שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת.

וְסוֹד זֶה כָּךְ הוּא – כְּמוֹ שֶׁכָּאן לַיִל וְלַיְלָה, כָּךְ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם, שֶׁכָּתוּב שִׁמֵּר מַה מִּלַּיְלָה שִׁמֵּר מַה מִּלַּיל. מַה לְּהַלָּן שְׁמִירָה וְלַיִל, אַף כָּאן שְׁמִירָה וְלַיִל. מַה לְּהַלָּן שְׁמִירָה וְלַיְלָה, אַף כָּאן שְׁמִירָה וְלַיְלָה.

וְלַיְלָה נִקְרָא אַף זָכָר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כא) אָתָא בֹקֶר וְגַם לָיְלָה. בֹּקֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר, שֶׁהוּא מִדָּתוֹ מַמָּשׁ. וְכָתוּב (תהלים ה) ה' בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי, בֹּקֶר מַמָּשׁ.

יָשְׁבוּ רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי, וְלִמֵּד לָהֶם הַסּוֹד שֶׁל תּוֹרַת כֹּהֲנִים, וְהָיוּ זוֹוְרִים כָּל יוֹם וְיוֹשְׁבִים לְפָנָיו. יוֹם אֶחָד יָצָא רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזּוּוִין, הָלְכוּ עִמּוֹ, הִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אֶחָד וְיָשְׁבוּ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (קהלת ז) אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ. שְׁלֹמֹה שֶׁהָיְתָה זְקִיפָתוֹ יְתֵרָה (מִכֻּבֶּדֶת) עַל הַכֹּל, מַה הוּא אָמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה? אֶלָּא שְׁלֹמֹה רָמַז רֶמֶז שֶׁל זְקִיפָה, שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ שֶׁדַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינָם כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְלָהֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו וְכִפְרִי מַעֲלָלָיו. אֶלָּא שְׁנֵי עִנְיָנִים הֵם שֶׁכָּאן רָמַז.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּשֶׁעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצִים לְהַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם וּלְעַיֵּן בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עֵינֵי ה' הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ (זכריה ד), וְכָתוּב כִּי וְגוֹ') כִּי ה' עֵינָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ, וְנִמְצָאִים רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּמְצָא בַּדּוֹר נִתְפָּס בְּזִוְטָאָם, וְלָרְשָׁעִים מַאֲרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָגְזוֹ עִמָּהֶם עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ, וְאִם לֹא – לֹא יִמָּצֵא מִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ צַדִּיק הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם.

מִשּׁוּם כָּךְ שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם אַל יָדוּר אָדָם אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה דָּרִים בְּתוֹכוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹי לָזֶה שֶׁמְּדוֹרוֹ בֵּין הָרְשָׁעִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִתְפָּס בַּזִּוְטָאִיהֶם, וְאִם דִּיּוּרוֹ בֵּין צַדִּיקִים, מֵיטִיבִים לוֹ בִּגְלָלָם.

שֶׁהֲרֵי רַב זַסְדָּא הָיָה דִּיּוּרוֹ בָּרִאשׁוֹנָה בֵּין קַפּוּטְקָאִים, וְהַשָּׁעָה הָיְתָה דְּחוּקָה לוֹ וּמַזָּלוֹת רוֹדְפוֹת אַזָּרָיו. נָסַע וְשָׁם מְדוֹרוֹ בֵּין בַּעֲלֵי מָגְנִים שֶׁל

צְפוֹרִי, וְעָלָה וְזָכָה לְכַמָּה טוֹבוֹת, לְכַמָּה עֹשֶׁר, לְכַמָּה תוֹרָה, וְאָמַר: כָּל זֶה זָכִיתִי עַל שֶׁנִּכְנַסְתִּי בֵּין אוֹתָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ לְהֵיטִיב לָהֶם.

דָּבָר אַחֵר אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי – וְכִי שְׁלֹמֹה, שֶׁדָּרְגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁל זְכוּת הָיוּ בּוֹ עַל כָּל בְּנֵי הַדּוֹר, שֶׁכָּתוּב וַיְזַכֵּם מִכָּל הָאָדָם, [וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בַּתּוֹרָה לַעֲשׂוֹת טוֹב וֶאֱמֶת] שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה׳ לְמֶלֶךְ, אָמַר בִּימֵי הֶבְלִי, וְכָתוּב (קהלת א) הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת?

וְשָׁנִינוּ, שֶׁבַע שֵׁמוֹת נִקְרָא: שְׁלֹמֹה, יְדִידְיָ״ה, אָגוּר, בֶּן יָקֶ״א, אִיתִיאֵ״ל, לְמוּאֵל, קֹהֶלֶת. קֹהֶלֶת כְּנֶגֶד כֻּלָּם, וְכֻלָּם נִקְרָא כְּעֵין שֶׁל מַעְלָה. קֹהֶלֶת כְּנוּס קָדוֹשׁ שֶׁל עֲשָׂרָה, מִשּׁוּם כָּךְ קָהָל אֵין פָּחוּת מֵעֲשָׂרָה, וְקָהָל אֲפָלוּ מֵאָה, וְקֹהֶלֶת כְּלָל שֶׁל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קְהִלַּת יַעֲקֹב.

וְשָׁנִינוּ, שְׁמוֹתָיו נִקְרְאוּ עַל שֵׁם הַזְּכוּת, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה שְׁלֹשָׁה סְפָרִים: שִׁיר הַשִּׁירִים, קֹהֶלֶת, מִשְׁלֵי. וְכֻלָּם לְהַשְׁלִים הַזְּכוּת. שִׁיר הַשִּׁירִים כְּנֶגֶד זֶרַע, קֹהֶלֶת כְּנֶגֶד דִּין, מִשְׁלֵי כְּנֶגֶד רַזִּים, כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת הַזְּכוּת. וְהוּא עָשָׂה כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה כְּדֵי לְהַרְאוֹת זְכוּת, וּכְנֶגֶד דַּרְגָּה (וּכְנֶגֶד סוֹד) עֶלְיוֹנָה, וְהוּא אָמַר בִּימֵי הֶבְלִי, הֶבֶל הֲבָלִים.

אֶלָּא, סוֹד שֶׁל הֶבֶל נִכְבָּד הוּא, וְהוּא הַהֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא מֵהַפֶּה. וְסוֹד הַהֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא מֵהַפֶּה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ קוֹל. וְשָׁנִינוּ, אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא בַּהֶבֶל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁלֹּא זָטְאוּ. שֶׁלֹּא זָטְאוּ מַמָּשׁ. [וְקוֹל] וְהֶבֶל נַעֲשֶׂה בְּרוּחַ וּמַיִם, וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם נַעֲשֶׂה בְּהֶבֶל. וְסוֹד [שֶׁל דָּבָר] שֶׁהֶבֶל זֶה שֶׁל תִּינוֹקוֹת נַעֲשֶׂה קוֹל, וּמִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם, וְהֵם שׁוֹמְרֵי הָעוֹלָם וְשׁוֹמְרֵי הָעִיר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכז) אִם ה׳ לֹא יִשְׁמָר עִיר וְגוֹ׳.

וּבֹא רְאֵה, הוּא הֶבֶל, הוּא קוֹל. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? הֶבֶל (הוּא קוֹל) עוֹמֵד בְּכֹחַ לְהוֹצִיא קוֹל. קוֹל מַמָּשׁ עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ (שֶׁלֹּא) לְהוֹצִיא דָּבָר (אַזְהָרָה), וְאוֹתוֹ הֶבֶל שֶׁהָיָה יְרֵשַׁת אָבִיו קָרָאוֹ הֶבֶל, וּמִמֶּנּוּ רָאָה כָּל מַה שֶּׁרָאָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁסִּיּוּעִים רַבִּים מִלְמַעְלָה, אַזְהָרִים הָיוּ לוֹ, וּלְהוֹדִיעַ הַדָּבָר אָמַר בִּימֵי

הֶבְלִי. שֶׁדִּבֶּר זֶה בָּא מִשָּׁם.

וְסוֹד הַדִּבּוּר – הַכֹּל הֶבֶל, אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ. זֶהוּ סוֹד הַדִּבּוּר שֶׁגִּלָּה וּפֵרֵשׁ שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בִּימֵי הֶבְלִי. כְּלוֹמַר, בִּזְמַן שֶׁהַהֶבֶל הַזֶּה יוֹנֵק מִן הַדִּין כְּדֵי לַעֲשׂוֹת דִּין, צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ. וּבִזְמַן שֶׁהַהֶבֶל הַזֶּה יוֹנֵק מֵרַחֲמִים, רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ, וּשְׁנֵיהֶם תְּלוּיִים בַּהֶבֶל הַזֶּה. וְלָכֵן כָּתוּב בִּימֵי וְלֹא כָתוּב בְּיוֹם, וְהַכֹּל תָּלוּי בִּימֵי הֶבֶל זֶה. מִי שֶׁנִּפְגָּשׁ בְּדִין – בְּדִין, וּמִי שֶׁנִּפְגָּשׁ בְּרַחֲמִים – בְּרַחֲמִים.

וְאִם תֹּאמַר, יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד, וְלֹא אָמַר אָבוּד – כָּךְ הוּא אוֹבֵד מַמָּשׁ, שֶׁאוֹתוֹ הַדִּין אוֹבֵד לַצַּדִּיק מֵהָעוֹלָם וּמֵהַדּוֹר. וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ – מַאֲרִיךְ מַמָּשׁ. שֶׁכְּשֶׁאוֹתוֹ הַדִּין (הֶבֶל) יוֹנֵק מֵרַחֲמִים, עוֹשֶׂה רַחֲמִים לְאוֹתוֹ רָשָׁע וּמַאֲרִיךְ לוֹ.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, רָאוּ קִיטּוֹר שֶׁהָיָה עוֹלֶה לְמַעְלָה וְיוֹרֵד לְמַטָּה. אָמַר, הִתְעַטְּרוּת הִתְעַטְּרוּת בְּרָפָשׁ (בַּעֲנִיוּת) הָאָרֶץ מִלְמַעְלָה. בֵּין כָּךְ וְכָךְ הֶעֱלָה אוֹתוֹ עֶדֶה רֵיזָן מִכָּל הַבְּשָׂמִים. אָמַר, נֵשֵׁב כָּאן, שֶׁשְּׁכִינָה עוֹמֶדֶת אֶצְלֵנוּ. מִשּׁוּם כָּךְ כְּרֵיזָן עֶדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית כז) וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי וְגוֹ׳. וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו, מַשְׁמָע שֶׁאוֹתָם לְבוּשִׁים הָיוּ מַעֲלִים רֵיחַ טוֹב, (שֶׁלֹּא זָזוּ) וְאַזַּר כָּךְ זָז מֵהֶם אוֹתוֹ רֵיחַ. עַכְשָׁו יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, כָּתוּב רֵיחַ בְּגָדָיו, וְכָתוּב רֵיחַ בְּנִי, וְלֹא אָמַר רֵיחַ הַבְּגָדִים, אֶלָּא רֵיחַ בְּנִי. אֶלָּא שָׁנִינוּ, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס יַעֲקֹב, נִכְנַס עִמּוֹ גַּן עֵדֶן. וְשָׁנִינוּ, אוֹתָם בְּגָדִים הָיוּ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (שם ג) וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם, וְהוֹצִיאָם מִגַּן עֵדֶן.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁכָּתוּב וַיִּתְפָּרוּ עֲלֵה תְאֵנָה, שֶׁאֵלֶּה הָיוּ, אִם כָּךְ לָמָּה כָּתוּב וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים, וְכָתוּב כָּתְנוֹת עוֹר, הֲרֵי לֹא הָיוּ אֶלָּא עֲלֵה תְאֵנָה? אֶלָּא כִּתַרְגּוּמוֹ: לְבוּשֵׁי כָבוֹד, וְהָיוּ מַעֲלִים רֵיזוּת מִבְּשָׂם שֶׁל גַּן עֵדֶן.

וְשָׁנִינוּ, בְּשֵׁם מָלֵא נַעֲשׂוּ, שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים, מַה שֶּׁלֹּא נַעֲשׂוּ בּוֹ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְלֹא? וַהֲרֵי כָּתוּב (שם ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם? לֹא קָשָׁה. זֶה כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ, לֹא נַעֲשׂוּ בְּשֵׁם מָלֵא, פָּרַט לְכְשֶׁהִתְקַיְּמוּ, בְּשֵׁם מָלֵא הִתְקַיְּמוּ.

וּמַה שֶּׁאָמְרוּ שֶׁאוֹתָם לְבוּשִׁים הָיוּ לְאוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע שֶׁלָּקַח אוֹתָם מִנִּמְרוֹד – כָּךְ בְּאַרְנוּ. וְהַדָּבָר קָשֶׁה, שֶׁאִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ. לְבוּשִׁים לְאָדָם וּלְבוּשִׁים לְזוֹזָה. לְבוּשִׁים שֶׁל זוֹזָה מַה נַּעֲשׂוּ? וְעוֹד, שֶׁאִם כָּךְ, בַּמֶּה נִקְבְּרוּ? הַאִם תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהֵם עָזְבוּ וְזָרְקוּ מֵהֶם הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן שֶׁנָּתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

אֶלָּא אוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁהִתְלַבְּשׁוּ בָּהֶם אָדָם וְאִשְׁתּוֹ, לֹא הִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם אָדָם אֲזוֹר, שֶׁבְּאוֹתָם לְבוּשִׁים דָּמוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְאִם תַּעֲלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁהֵם מֵעַצְמָם הִתְלַבְּשׁוּ בָּהֶם – בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיַּלְבִּשֵׁם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִלְבִּישׁ אוֹתָם, אַשְׁרֵי זְלָקָם.

כָּתוּב (תהלים קד) ה' אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ. וְכָתוּב (שם צו) הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו. וְכָתוּב (שם קד) עוֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁהִתְלַבֵּשׁ [מַה שֶּׁהִתְלַבֵּשׁ], עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה. מִלַּמֵּד שֶׁהִתְעַטֵּף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאוֹר וּבָרָא אֶת הַשָּׁמַיִם. אֶלָּא בַּמֶּה בְּאַרְנוּ הַזְּמֻנֶּמֶדֶת אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבָּיִת? הַזְּמֻנֶּמֶדֶת – בִּגְדֵי מַלְכוּת בְּמֶשִׁי וְזָהָב, וְדֶרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁגּוֹנְזִים אוֹתָם בִּבְשָׂמִים וְרֵיזוֹת לִכְבוֹד הַלְּבוּשִׁים שֶׁלָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, וַיָּרֵז אֶת רֵיזַן בְּגָדָיו – בַּתְּזוּזָלָה. וּכְשֶׁהִרְגִּישׁ אָמַר, רְאֵה רֵיזַן בְּנִי, שֶׁיָּדַע שֶׁכֹּה הַדָּבָר הָיָה תָּלוּי, שֶׁבְּגָלְלוֹ הֶעֱלָה רֵיזַן. כְּרֵיזַן שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה', וְכִי מִנַּיִן הָיָה יוֹדֵעַ יִצְחָק רֵיזַן שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'?

אֶלָּא שְׁנֵי דְּבָרִים הֵם, וְהַכֹּל הוּא אָזוֹד, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב. וְכִי לֹא הָיָה לוֹ בַּיִת אוֹ מָקוֹם אָזוֹר לְהִתְפַּלֵּל? אֶלָּא אוֹתוֹ הַשָּׂדֶה הָיָה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם סָמוּךְ לַמְּעָרָה, שֶׁכָּתוּב הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר

קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי חֵת. וּבְשָׁעָה שֶׁהָיָה יִצְחָק נִכְנָס אֵלָיו, רָאָה שְׁכִינָה עָלָיו, וְהֶעֱלָה רֵיחוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה מִתְפַּלֵּל שָׁם, וּקְבָעוֹ לִתְפִלָּתוֹ.

וְלָמָּה אַבְרָהָם לֹא הָיָה מִתְפַּלֵּל שָׁם? מִשּׁוּם שֶׁקְּבִיעוּת שֶׁל מָקוֹם אַחֵר הָיְתָה לוֹ בַּתְּחִלָּה, וְדָבָר אַחֵר רֵיחַ שֶׁרָאָה בְּהַר הַמּוֹרִיָּה. וְלָמָּה נִקְרָא מוֹרִיָּה? עַל שֵׁם הַמּוֹר הַטּוֹב שֶׁהָיָה שָׁם.

וְהַכֹּל הָיָה, וְגַן עֵדֶן שֶׁנִּכְנַס עִמּוֹ וּבֵרְכוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא תָלָה הַדָּבָר בַּלְּבוּשִׁים, אֶלָּא בְּיַעֲקֹב מַמָּשׁ, שֶׁרָאָה שֶׁבּוֹ הָיָה הַדָּבָר תָּלוּי (וְרָאוּי הָיָה לְהִתְבָּרֵךְ) וְנִרְאָה, וּזְכוּתוֹ עוֹלָה לְהִתְבָּרֵךְ, וְנִכְנַס עִמּוֹ גַּן עֵדֶן. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁהִתְרַעֵם עֵשָׂו, אָמַר גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא הִצְטָרְכָה תּוֹרָה לִכְתֹּב אֶלָּא מֵהַזּוֹדֵשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ וְזָדִשִׁים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הָיָה תְּזוֹנַת הַלְּבָנָה, וְעַל זֶה הַתּוֹרָה הִצְטָרְכָה לִכְתֹּב מִכָּאן, שֶׁהֲרֵי בָּקְדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא נִקְשָׁר הַדָּבָר.

וְלֹא קָשֶׁה שֶׁלֹּא כָתוּב זֹאת, הַזּוֹדֵשׁ הַזֹּאת, שֶׁהֲרֵי זֶה וְזֹאת מִתְקַשְּׁרִים כְּאֶזֶּד. וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶזֶּד, אֵין הַשַּׁבָּזז אֶלָּא לַזָּכָר, וְעַל זֶה רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְזוֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה, לְזוֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה וַדַּאי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה פַּעֲמַיִם לָכֶם? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵהֶם נִשְׁמָע יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה' עַמּוֹ. הִתְקַשְּׁרוּת זוֹ לָכֶם, וְלֹא לִשְׁאָר הָעַמִּים.

דַּבֵּרוּ אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בֶּעָשֹׂר לַזּוֹדֵשׁ הַזֶּה וְיִקְזוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה וְגוֹ'. בֶּעָשֹׂר, לָמָּה בֶּעָשֹׂר? אָמַר רַבִּי אַבָּא, בִּזְמַן שֶׁמַּאִיר הַיּוֹבֵל לַלְּבָנָה, שֶׁכָּתוּב בַּיּוֹבֵל, בֶּעָשׂוֹר לַזּוֹדֵשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא.

וְיִקְזוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת, לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁבִּזְמַן זֶה צָרִיךְ לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּדָבָר זֶה נִשְׁבָּר הַכֶּתֶר [אֶזֶּד] הַתַּזוֹתוֹן שֶׁנֶּאֱזָזִים בּוֹ כָּל שְׁאָר הַכְּתָרִים הַתַּזוֹתוֹנִים. וְעַל זֶה פָּרַשׁ מֹשֶׁה וְאָמַר מִשְׁכוּ וְקְזוּ לָכֶם צֹאן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עֲשׂוּ אַתֶּם מַעֲשֶׂה לְמַטָּה, וַאֲנִי אֶשְׁבֹּר אֶת כֻּלָּם לְמַעְלָה. וּכְמוֹ שֶׁאַתֶּם תַּעֲשׂוּ בָּאֵשׁ, שֶׁכָּתוּב כִּי אֵם צְלִי אֵשׁ – אַף אֲנִי כָּךְ אַעֲבִיר אוֹתוֹ בָּאֵשׁ בִּנְהַר דִּינוּר.

לָמָּה נִמְשַׁךְ בַּעֲשָׂרָה וְנִשְׁזַט בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר? אָמַר רַבִּי אַבָּא, בָּזֶה הִתְקַשְּׁרוּ יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לֹא הִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם, מִכָּל מָקוֹם, הוֹאִיל וְהָיָה עָתִיד לְהִתְקַשֵּׁר בָּהֶם, נָזוֹשָׁב עָלָיו כְּאִלּוּ הִשְׁתַּעְבֵּד בָּהֶם כָּל אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִים. מִשּׁוּם זֶה מְעַכְּבִים אוֹתוֹ אַרְבָּעָה יָמִים קָשׁוּר בִּרְשׁוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאַזַּר כָּךְ וְשָׁזְטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבַּיִם.

לָמָּה בֵּין הָעַרְבַּיִם? בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין תָּלוּי וּבְשָׁעָה שֶׁדָּבָר זֶה נִמְסַר לוֹ עַל יְדֵי אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לָבוֹא וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל אַבְרָם וְהִנֵּה אֵימָה וְזַשְׁכָה גְּדֹלָה נֹפֶלֶת עָלָיו. אֵימָה – כְּתֶר אָזוֹד. וְזַשְׁכָה – כְּתֶר אַזַּר. גְּדֹלָה – זוֹ הִיא הַגְּדוֹלָה מֵהַכֹּל. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּאַרְנוּ פָּסוּק זֶה עַל שְׁאָר שִׁעְבּוּדֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל הָיָה. כְּמוֹ זֶה כִּי מָזוֹזָה אֶמְזָה, אַתֶּם מִלְמַטָּה, וַאֲנִי מִלְמַעְלָה.

שָׁנִינוּ, לֹא יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם עַד שֶׁנִּשְׁבְּרוּ כָּל הַשַּׁלִּיטִים שֶׁלְּמַעְלָה (מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם) מִשְׁלִיטָתָם, וְיָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מֵרְשׁוּתָם, וְנִכְנְסוּ לָרָשׁוּת הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְנִקְשְׁרוּ בוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם. מָה הַטַּעַם עֲבָדַי הֵם? אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, שֶׁהוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵרָשׁוּת אַזָּרַת, וְהִכְנַסְתִּים בִּרְשׁוּתִי.

וְהַיְנוּ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם, כִּי כָּל אכל מַזְמֶצֶת? אֶלָּא כָּךְ בֵּאַרְנוּ, שְׂאוֹר זֶה וּמַזְמֶצֶת זוֹ הֵן דַּרְגָּה אַזַּת, וְכֻלָּם אָזוֹד. רָשִׁיוֹת אֲזֵרוֹת, אוֹתָם שַׁלִּיטִים הַמְמַנִּים עַל שְׂאָר עַמִּים, וְקוֹרְאִים לָהֶם יֵצֶר הָרָע, רְשׁוּת אַזָּרַת, אֵל נֵכָר, אֱלֹהִים אֲזֵרִים – אַף כָּךְ שְׂאוֹר וּמַזְמֶצֶת וְזָמִין, וְהַכֹּל אָזוֹד. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל הַשָּׁנִים

הַלְלוּ עַמְּדְתֶּם בְּרָשׁוּת אַזָּרֵת, עֲבָדִים לְעַם אַזָּר. מִכָּאן וָהָלְאָה שֶׁאַתֶּם בְּנֵי זוֹרִין, אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם. כָּל מַזְמֶצֶת לֹא תֹאכְלוּ. וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ זָמִין.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ אָז גַּם כָּל יְמֵי הַשָּׁנָה, לָמָּה שִׁבְעַת יָמִים, שֶׁכָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם, שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא יוֹתֵר? אָמַר לוֹ, כָּל זְמַן שֶׁהִתְזַיֵּב אָדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ בֶּן זוֹרִין – כָּךְ צָרִיךְ. כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הִתְזַיֵּב – לֹא צָרִיךְ.

לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה אָדָם אָזָּד קָצִין. כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁעָלָה לְדַרְגָּה זוֹ שָׁמַז, וְלָבַשׁ בִּגְדֵי כָבוֹד. אַזָּר כָּךְ לֹא צָרִיךְ. לְשָׁנָה אַזָּרֵת שׁוֹמֵר אוֹתָם יָמִים שֶׁעָלָה לְכָבוֹד זֶה, וְלוֹבֵשׁ אוֹתָם בְּגָדִים, וְכָךְ כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה. כָּךְ יִשְׂרָאֵל, כָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא, שֶׁהֵם יְמֵי שִׁמּוּזָה, יָמִים שֶׁעָלוּ לְכָבוֹד זֶה וְיָצְאוּ מִשִּׁעְבּוּד אַזָּר, וְלָכֵן שׁוֹמְרִים בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה אֶת הַיָּמִים שֶׁעָלוּ לַכָּבוֹד הַזֶּה, וְיָצְאוּ מֵרָשׁוּת אַזָּרֵת וְנִכְנְסוּ בָּרָשׁוּת הַקְּדוֹשָׁה. וְעַל זֶה כָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַצַּת כָּתוּב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מַרְאֹת אֱלֹהִים. וְלָמָּה נִקְרְאוּ מַצַּת? דִּין, דִּין קָדוֹשׁ, דִּין שֶׁנֶּאֱוָוז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, דִּין שֶׁלֹּא הָיָה קָשֶׁה כָּל אוֹתוֹ זְמַן בְּתוֹךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה עוֹמֶדֶת בְּפָגִם, וְעַל שֶׁעוֹמֶדֶת הַלְּבָנָה בְּפָגִימָתָהּ כָּתוּב לָזֶם עָנִי.

מָה הַטַּעַם עוֹמֶדֶת בְּפָגִם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ וְלֹא הִתְגַּלָּה אוֹת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ. מְהוּלִים הָיוּ וְלֹא נִפְרְעוּ. מָתַי נִפְרְעוּ? בְּשָׁעָה שֶׁכָּתוּב (שמות טו) שָׁם שָׂם לוֹ זוֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּאַרְנוּ פָּסוּק זֶה בְּדָבָר אַזָּר – הַכֹּל הָיָה וְרָאוּי.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁנִּפְרְעוּ בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ – לֹא כָּךְ, אֶלָּא אוֹתָם שֶׁכָּתוּב (יהושע ה) וְכָל הָעָם הַיְלוּדִים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ וְגוֹ'. אַזָּר שֶׁנִּפְרְעוּ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּהַתְזָלָה אֲכַלְתֶּם מַצּוֹת, כְּשֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בְּפָגִימָתָהּ, וְנִקְרָא לָזֶם

עִנְיָי. מִכָּאן וָהָלְאָה לָזֶם זֶה יִהְיֶה מִמָּקוֹם אַחֵר. מַה הוּא? שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם. לֹא מֵהַלְבָּנָה כְּמוֹ אוֹתוֹ זְמַן, אֶלָּא מִן הַשָּׁמַיִם מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְיִתֵּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמָיִם.

וְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים שׁוֹמְרִים אוֹתָם יָמִים שֶׁנִּכְנְסוּ תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ לֶחֶם שֶׁבָּא מִצָּדָה, וְעַל זֶה כָּתוּב אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר וְגוֹ', וְכָתוּב וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת. מַה זֶּה וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יט) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי, וְהַכֹּל בְּדַרְגָּה אַחַת עוֹלָה וְנֶאֱחָז.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ מֹשֶׁה לֹא פָּרַע אוֹתָם? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכְּבוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיִּתְרַפְּאוּ, וְעַל זֶה כָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי. מָה הַטַּעַם לֶחֶם עֹנִי? מִשּׁוּם כִּי בְּחִפָּזוֹן יָצָאתָ וְגוֹ', וְכָתוּב וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, נִכְנְסוּ מְהוּלִים וְנִפְרָעוּ, וּמַה כָּתוּב? (דברים ז) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם. מַה זֶּה בְּמִסְכֵּנֻת? לֶחֶם עֹנִי. לָמָּה נִקְרָא לֶחֶם עֹנִי? מִשּׁוּם שֶׁהַלְּבָנָה עוֹמֶדֶת בְּפָגִימָתָהּ וְלֹא מִתְבָּרֶכֶת מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא מוֹאֶרֶת מִן הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְלֹא מוֹאֶרֶת [מִכֹּל] מִיּוֹבֵל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ. אֲבָל כָּאן שֶׁנִּמּוֹלוּ יִשְׂרָאֵל וְנִפְרְעוּ, לֹא תֶּחְסַר כֹּל בָּהּ כָּתוּב, וְעַל זֶה לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תֶּחְסַר כ״ל בָּהּ. כְּמוֹ שֶׁחָסְרוּ לָהּ בְּמִצְרַיִם.

וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל זִכָּרוֹן שֶׁל מִצְרַיִם וְאוֹכְלִים, וְלֹא מִתְכַּלֶּה מִדּוֹרֵי דוֹרוֹת. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ כָּאן בְּמִצְרַיִם, חָסְרוּ אוֹתוֹ, אֶת הַכֹּל הַזֶּה, וְהַלְּבָנָה עוֹמֶדֶת בְּפָגִימוּת. וְנִקְרֵאת לֶחֶם עֹנִי. עֹנִי כְּתַרְגּוּמוֹ מִסְכֵּנוּת. וּמַה שֶּׁאָכְלוּ אוֹתוֹ שָׁם בָּאָרֶץ, זֶה הָיָה בְּשִׁבְיל זִכָּרוֹן מִצְרַיִם, וְזֶה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וְלָעָתִיד לָבֹא כָּתוּב (ישעיה ס) לֹא יָבֹא עוֹד שִׁמְשֵׁךְ וִירֵחֵךְ וְגוֹ'.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב בָּעָשׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם וְגוֹ'. וְכָתוּב אַךְ בֶּעָשׂר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא. נִשְׁמַע כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר,

שֶׁכָּתוּב בָּעָשׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא בָּעָשׂר, דָּבָר זֶה תָּלוּי בָּעָשׂוֹר. לַחֹדֶשׁ הַזֶּה? בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב)! אֶלָּא כְּשֶׁבָּא הַמְנַהֵג לַדְּרָכָה הַזּוֹ, כָּתוּב לַחֹדֶשׁ הַזֶּה דַּוְקָא.

וְיִקְחוּ לָהֶם שֶׂה לְבֵית אָבֹת שֶׂה לַבָּיִת. שָׁנִינוּ, שִׁלשָׁה קְשָׁרִים הֵם: בְּכוֹר בְּהֵמָה, בְּכוֹר הַשְּׁבִי, בְּכוֹר הַשְּׁפָוָה. [שֶׁשִּׁלשָׁה קְשָׁרִים] שֶׁכָּל הַשְּׁאָר נִקְשָׁרִים בִּשְׁלשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁל מַעְלָה. וּבָזֶה שֶׁנִּקְרָא צֹאן הַכֹּל נִקְשָׁר, וְהַכֹּל כָּלוּל בְּצֹאן. נִקְשָׁר צֹאן בְּצֹאן, וְלֹא יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִקְּשָׁרָיו, וּבָזֶה כֻּלָּם נִקְשְׁרוּ. וְעַל זֶה כָּתוּב וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת. קִשְׁרוּ אוֹתוֹ בְּקֶשֶׁר, וְיִהְיֶה מָסוּר בְּיֶדְכֶם בִּרְשׁוּתְכֶם עַד שֶׁתִּשְׁוְזוּ אוֹתוֹ וְתַעֲשׂוּ בּוֹ דִּין. וְלָעָתִיד לָבֹא כָּתוּב (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם. וְכָתוּב כִּי זָבַח לַה' בְּבָצְרָה. וְכָתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בְּצֵקוֹ טֶרֶם יֶחְמָץ וְגוֹ'. כ"ה – מִצָּוָה זוֹ לְבָעֵר חָמֵץ, שֶׁהַרֵי מִצְוָה זוֹ נִמְסְרָה לְיִשְׂרָאֵל, וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בְּצֵקוֹ טֶרֶם יֶחְמָץ, וְכָתוּב שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים, וְהַסּוֹד בֵּאַרְנוּ, בֵּין חָמֵץ וּמַצָּה שֶׁל כַּמָּה מְקוֹמוֹת, זֶה יֵצֶר רַע, וְזֶה יֵצֶר טוֹב.

כ"ו – מִצָּוָה אַחַר זוֹ לְסַפֵּר בְּשֶׁבַח יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהִיא חוֹבָה עַל בֶּן אָדָם לְדַבֵּר בְּשֶׁבַח זֶה לְעוֹלָמִים. כָּךְ בֵּאַרְנוּ, כָּל אָדָם שֶׁמְּדַבֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּבְאוֹתוֹ סִפּוּר שָׁמֵחַ בִּשְׁמְחָה, עָתִיד הוּא לִשְׂמֹחַ בַּשְּׁכִינָה בָּעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא שִׂמְחַת הַכֹּל, שֶׁהַרֵי הוּא אָדָם שֶׁשָּׂמֵחַ בַּאֲדוֹנוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ בְּאוֹתוֹ סִפּוּר.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כּוֹעֵס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל הַמַּלְיָא שֶׁלּוֹ, וְאָמַר לָהֶם: לְכוּ וְתִשְׁמְעוּ אֶת סִפּוּר הַשֶּׁבַח שֶׁלִּי שֶׁמְּדַבְּרִים הַבָּנִים שֶׁלִּי וּשְׂמֵחִים בִּגְאֻלָּתִי. אָז כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים, וּבָאִים וּמִתְזַבְּרִים עִם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹמְעִים סִפּוּר הַשֶּׁבַח שֶׁשְּׂמֵחִים בְּזֶה דַּרְגַּת גְּאֻלַּת אֲדוֹנָם. אָז בָּאִים וּמוֹדִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עַל כָּל

אוֹתָם נְסִים וּגְבוּרוֹת, וּמוֹדִים לוֹ עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּאָרֶץ שֶׁשְּׁמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֲדוֹנָם.

אָז מִתּוֹסֵף לוֹ כֹּחַ וּגְבוּרָה לְמַעְלָה, וְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ סִפּוּר נוֹתְנִים כֹּחַ לְרִבּוֹנָם, כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁמּוֹסִיף כֹּחַ וּגְבוּרָה כְּשֶׁמְּשַׁבְּחִים גְּבוּרָתוֹ וּמוֹדִים לוֹ, וְכֻלָּם פּוֹחֲדִים מִפָּנָיו, וּמִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ עַל כֻּלָּם. וְלָכֵן יֵשׁ לְשַׁבֵּחַ וּלְדַבֵּר בְּסִפּוּר זֶה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. כְּמוֹ זֶה וְוֹבָה עַל בֶּן אָדָם לְדַבֵּר תָּמִיד לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְפָרֵסֵם אֶת הַנֵּס בְּכָל אוֹתָם נְסִים שֶׁעָשָׂה.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה זֶה וְוֹבָה, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ הַכֹּל, כָּל מַה שֶּׁהָיָה וְשֶׁיִּהְיֶה לְאַחַר מִכֵּן, מַדּוּעַ פָּרְסוּם זֶה לְפָנָיו, עַל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, וְהוּא יוֹדֵעַ? אֶלָּא וַדַּאי צָרִיךְ אָדָם לְפָרֵסֵם אֶת הַנֵּס וּלְדַבֵּר לְפָנָיו בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עָשָׂה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם דְּבָרִים עוֹלִים, וְכָל הַמַּמְלִיא שֶׁלְּמַעְלָה מִתְכַּנֶּסֶת, וְרוֹאִים אוֹתָם וּמוֹדִים כֻּלָּם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּמִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁמְּדַבֵּר וּמְפָרֵט וְזַטָּאיו עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, אִם תֹּאמַר לְשֵׁם מָה צָרִיךְ? אֶלָּא הַמְמַקְטֵרֵג עוֹמֵד תָּמִיד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לְדַבֵּר וְלִתְבֹּעַ וְזַטָּאֵי בְּנֵי אָדָם וּלְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם דִּין. כֵּיוָן שֶׁמַּקְדִּים אָדָם וּמְפָרֵט אֶת וְזַטָּאָיו כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, אֵינוֹ מַשְׁאִיר פָּתְזוֹן פֶּה לְאוֹתוֹ מְמַקְטֵרֵג, וְלֹא יָכוֹל לְבַקֵּשׁ עָלָיו דִּין, שֶׁהֲרֵי תָּמִיד תּוֹבֵעַ דִּין בַּתְזוֹלָה, וְאַזַר כָּךְ מְדַבֵּר וּמְמַקְטֵרֵג שֶׁפָּלוּנִי עָשָׂה כָּךְ. וְלָכֵן צָרִיךְ לָאָדָם לְהַקְדִּים וּלְפָרֵט וְזַטָּאָיו.

כֵּיוָן שֶׁהַמְמַקְטֵרֵג רוֹאֶה אֶת זֶה, אֵין לוֹ עָלָיו פָּתְזוֹן פֶּה, וְאָז נִפְרָד מִמֶּנּוּ מִכֹּל וָכֹל. אִם שָׁב בִּתְשׁוּבָה – יָפֶה, וְאִם לֹא – הֲרֵי הַמְמַקְטֵרֵג נִמְצָא עָלָיו וְאוֹמֵר: פָּלוֹנִי שֶׁבָּא לְפָנֶיךָ בְּעַוּוֹת פָּנִים, בָּעַט בַּאֲדוֹנוֹ, וְזַטָּאָיו כָּךְ וְכָךְ. עַל זֶה יָפֶה שֶׁיִּוָּהֵר הָאָדָם בְּכָל אֵלֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא עֶבֶד נֶאֱמָן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כ"ז – מִצְוָה אַזַר זוֹ לֶאֱכֹל מַצָּה בְּפָסַזז, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זִכָּרוֹן לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת עַל סוֹד הָאֱמוּנָה, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל יָצְאוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן מִסּוֹד שֶׁל אֱלִילִים

אֲזֵרִים, וְנִכְנְסוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וַהֲרֵי בֵּאַרוּ אֶת הַסּוֹד הַזֶּה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפָּסַח וְגוֹ'. כ"ז – מִצְוָה זוֹ לִשְׁזֹּט פָּסַח בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּי"ד בְּנִיסָן, זְכָרוֹן לְאוֹתוֹ פֶּסַח מִצְרַיִם, וְזוֹהִי זְוּבָה עַל כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁזְטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם.

פֶּסַח זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׁמוּר מֵעֲשָׂרָה יָמִים וָהָלְאָה, שֶׁכָּתוּב בֶּעָשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי אָז מַתְחִילָה הַלְּבָנָה לְהָאִיר מֵעֲשָׂרָה יָמִים וָהָלְאָה, עַד שֶׁנִּשְׁלֶמֶת בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר, וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁחָט בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין תָּלוּי עַל הָעוֹלָם.

סוֹד זֶה לְהַעֲבִיר הַזָּהֲמָה מִלְּפָנֵי הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, וְלֵהָנוֹת מֵאוֹתוֹ רֵיחַ שֶׁנּוֹדֵף מִצְּלִי הָאֵשׁ, וְעַל זֶה לֹא בָא אֶלָּא עַל הַשָּׁבָע, וְעַל זֶה וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ. מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ, יֹאכַל בּוֹ. מִי שֶׁאֵין בּוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ, לֹא יֹאכַל בּוֹ. שֶׁזֶּה מִבְּנֵי הַבְּרִית הוּא לִשְׁבֹּר כֹּחַ שֶׁל זַיִל אַזֵּר, לְהַעֲבִיר עָרְלָה מִלְּפָנֵי בְּרִית. מִשּׁוּם כָּךְ זֶהוּ לַעֲשׂוֹת בִּבְנֵי בְרִית וְלֹא בִּבְנֵי עָרְלָה.

כְּשֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְצֹרַיִם, רָאָה אֶת הַדָּם שֶׁל אוֹתוֹ פֶּסַח שֶׁהָיָה רָשׁוּם עַל הַפֶּתַח, וְדַם הַבְּרִית, אֵיךְ הָיוּ עוֹמְדִים עַל הַפֶּתַח, שֶׁכָּתוּב וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם וְגוֹ'. אֵזוֹב, הֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁהוּא מַעֲבִיר רוּחוֹת רָעוֹת, וְכָל צַד שֶׁל רוּחַ רַע מַעֲבִיר בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלּוֹ, בַּגְּאֻלָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

לָעָתִיד לָבֹא יָבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְצָרַעַת הָרָע וְיִשְׁזֹּט אוֹתוֹ. וְעַתָּה בִּגְאֻלָּה זוֹ כָּתוּב, וְשָׁזְטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. זְכָרוֹן שֶׁל לָעָתִיד לָבֹא, בַּגְּאֻלָּה הָעֶלְיוֹנָה הַהִיא.

עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף, בָּרְשָׁם הַזֶּה שֶׁל אוֹת יו"ד, וּבָרְשָׁם הַזֶּה שֶׁל הָאוֹת יו"ד, לְהַרְאוֹת אֶת רֹשֶׁם הַבְּרִית הַקְּדוֹשׁ, וְנִשְׁבֶּרֶת עָרְלָה מִלְּפָנֵי דַּם הַבְּרִית, רָשׁוּם עַל הַכֹּל, וּבָא דָם עַל דָּם. כְּשֶׁעוֹבֵר אוֹתוֹ הַמַּשְׁזִּית, הָיָה רוֹאֶה דָּם וּמִתְרַזֵּק מֵהַבַּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁזִּית וְגוֹ'.

אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ הוֹרֵג, אָז לָמָּה כָּתוּב וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁהַמַּשְׁחִית הָיָה הוֹלֵךְ, וְלֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה הוֹרֵג, וְהַמַּשְׁחִית הָיָה הוֹלֵךְ לִמְצֹא עִלָּה לְיִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹתוֹ שִׁבְרוֹן הָעֶרְלָה בִּשְׁנֵי צְדָדִים, הָיָה בּוֹרֵחַ וְנִפְרָד מֵהֶם.

וְעַל שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל אוֹתָם בְּכוֹרוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד, נָתַן בְּכוֹרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִגְאֻלָּה, שֶׁלֹּא יִמְצָא עֲלֵיהֶם הַצַּד הָאַחֵר עִלָּה כְּלָל, וּבַכֹּל שׁוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל כְּאָב עַל בָּנִים.

בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת וְגוֹ'. מִצְוָה כ"ט זוֹ לֶאֱכֹל אֶת הַפָּסַח הַזֶּה עַל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים. מַצּוֹת – מַצַּת כָּתוּב. מַה זֶּה כְּנֶגֶד זֶה? אֶלָּא לְהַרְאוֹת גְּלוּת הַשְּׁכִינָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ הַמְּרִירוּת שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה וְגוֹ'. כְּשֶׁאוֹכְלִים אֶת הַפָּסַח הַזֶּה, לְהַרְאוֹת אֶת כָּל מַה שֶׁעָשׂוּ לָהֶם בְּמִצְרַיִם בְּאוֹתָהּ גָּלוּת וּבְאוֹתוֹ שִׁעְבּוּד.

מַה כָּתוּב? וְעָצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ, לְהַרְאוֹת בּוֹ קָלוֹן, וּבְכָל אוֹתָם אֱלִילֵי מִצְרַיִם. שֶׁהֲרֵי הָיוּ זוֹרְקִים בַּשּׁוּק אֶת הָעֲצָמוֹת שֶׁלּוֹ, וּבָאוּ הַכְּלָבִים וְגָרְרוּ אוֹתָם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְזֶה הָיָה קָשֶׁה לָהֶם מֵהַכֹּל, שֶׁהֲרֵי הָעֲצָמוֹת הֵן תִּקּוּן הַגּוּף, וְדוֹמִים לְגָנָן אַזֵּר, וְיִשְׂרָאֵל זָרְקוּ אוֹתָם לַשּׁוּק בְּדֶרֶךְ קָלוֹן, וְלָכֵן כָּתוּב וְעָצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ. אַתֶּם לֹא תִשְׁבְּרוּ, אֲבָל הַכְּלָבִים הָיוּ בָּאִים וּמְשַׁבְּרִים אוֹתוֹ.

עוֹד, הַמִּצְרִים הָיוּ בָּאִים אַזַּר כָּךְ וְהָיוּ רוֹאִים אוֹתָם עֲצָמוֹת שֶׁהָיוּ לוֹקְזִים הַכְּלָבִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְשׁוֹבְרִים אוֹתָם, וְהָיוּ הַמִּצְרִים טוֹמְנִים אוֹתָם בֶּעָפָר, כְּדֵי שֶׁהַכְּלָבִים לֹא יִמְצְאוּ אוֹתָם, וְזֶהוּ בְּטוּל שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת יוֹתֵר מֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם. וּבָזֶה הִתְעַלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכְבוֹדוֹ וְנִכְפּוּ כָּל הַכּוֹזְבוֹת הָאֲוִירִים, שֶׁהֲרֵי אָז נִכְפּוּ יוֹתֵר, כְּשֶׁהַבְּטוּל נִמְצָא מֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם, וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל לֹא בְּטָלוּ אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב וְעָצָם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ.

קַדֶּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לְקַדֵּשׁ בְּכוֹר בְּהֵמָה. וְעַם

הָאָרֶץ צָרִיךְ שְׁנֵי דְּבָרִים: אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה פָּרוּי מִתַּאֲוַת שִׂלְטוֹן הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא אֲדוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב לְעֵשָׂו (בראשית לג) יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לְפָנֵי עַבְדּוֹ, בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָדוֹן מִצַּד הָעֲוונוֹת, שֶׁהֵם רַבִּים עַל הַגּוּף. כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ, רָשָׁע – יֵצֶר הָרָע שׁוֹפְטוֹ. צַדִּיק – יֵצֶר הַטּוֹב שׁוֹפְטוֹ. בֵּינוֹנִי – זֶה וָזֶה שׁוֹפְטוֹ. בֵּינוֹנִי הוּא אָז שֶׁל יֵצֶר הָרָע וְאָז שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב. אָזַי יְהִי לְךָ אַשֶּׁר לָךְ.

וּכְשֶׁרְבּוּת הַזְּכֻיּוֹת, הָרוּחַ שׁוֹבֵר שְׁתֵּי מִשְׁמָרוֹת – שֶׁל זֶמּוֹר נוֹעֵר, וּכְלָבִים צוֹעֲקִים, וְעוֹלֶה לְמִשְׁמֶרֶת הַשַּׁחַר שֶׁבּוֹ הָאָדָם, וְזוֹזֵר הָאָדָם לִהְיוֹת אָדוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לב) וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר צֹאן וָעֶבֶד וְשִׁפְחָה. וְעוֹלֶה לְדַרְגַּת אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם א) וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגוֹ', (שם ט) וּמוֹרַאֲכֶם וְזִחְתְּכֶם וְגוֹ'.

וּכְשֶׁהַזְּכֻיּוֹת בֵּינוֹנִיּוֹת – (שם לב) וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ, זְכֻיּוֹת וְזוּבוֹת מִתְזַבְּקוֹת לַעֲרֹךְ קְרָב. מִצַּד הַזְּכֻיּוֹת – וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ. מִצַּד הָעֲבֵרוֹת – וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, בְּגִיד הַנָּשֶׁה. נָשֶׁה לְשׁוֹן (שם מא) כִּי נַשַּׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עֲמָלִי. וְהוּא לְשׁוֹן נְשִׁיָּה. מְדוֹר אֶחָד מֵאוֹתָן שֶׁבַע הָאַרְצוֹת. מִי שֶׁיּוֹרֵד לְשָׁם, נִשְׁכַּחַת מִמֶּנּוּ הַתּוֹרָה.

וְקֹדֶם שֶׁיָּבֹא אָדָם לָעוֹלָם הַזֶּה וְיֵצֵא מֵרֶחֶם אִמּוֹ – וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ. זֶה גַּבְרִיאֵל, בְּאוֹתוֹ אָבָק שֶׁל עָפָר שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב) וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה. וְלִמֵּד אוֹתוֹ שִׁבְעִים לָשׁוֹן, וּמְשׁוּם זֶה וַיִּיצֶר, אָזַד יֵצֶר טוֹב, שֶׁלִּמֵּד אוֹתוֹ שִׁבְעִים לָשׁוֹן, וְאָזַד יֵצֶר הָרָע שֶׁנֶּאֱבַק עִמּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשֶׁה, וּמָצָא מִמֶּנּוּ שִׁבְעִים לָשׁוֹן שֶׁלִּמֵּד אוֹתוֹ יֵצֶר הַטּוֹב.

וְקֹדֶם כָּל זֶה יָרְדוּ עִמּוֹ אַרְבָּעָה מַלְאָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ. אִם יֵשׁ לוֹ זְכוּת אָבוֹת – אָזַד מִיכָאֵל בִּזְכוּת אַבְרָהָם, וְהַשֵּׁנִי גַּבְרִיאֵל בִּזְכוּת יִצְחָק, וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁיּוֹרֵד עִמּוֹ נוּרִיאֵל בִּזְכוּת יַעֲקֹב, וְהָרְבִיעִי רְפָאֵל בִּזְכוּת אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְיֵצֶר הַטּוֹב מֵעָלָיו.

וְאִם אֵין לוֹ זְכוּת – הוֹלְכִים עִמּוֹ אַרְבָּעָה: עָוֹן, מַשְׁחִית, אַף וְזִמָּה, וְיֵצֶר

הָרַע מֵעֲלֵיהֶם לָדוּן אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ, רָשָׁע – יֵצֶר הָרַע שׁוֹפְטוֹ. צַדִּיק – יֵצֶר הַטּוֹב שׁוֹפְטוֹ. בֵּינוֹנִי – זֶה וָזֶה שׁוֹפְטוֹ. וְלָכֵן אִם הוּא בֵּינוֹנִי, גַּבְרִיאֵל שֶׁהוּא יֵצֶר טוֹב, וסמא"ל שֶׁהוּא יֵצֶר הָרַע, זֶה וָזֶה שׁוֹפְטוֹ.

שֶׁבְּכָל אָדָם יֵשׁ אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, אַרְבָּעָה מַלְאָכִים יוֹרְדִים עִמּוֹ מִיָּמִין, וְאַרְבָּעָה מִשְּׂמֹאל. אַרְבָּעָה מִיָּמִין: מִיכָאֵ"ל, גַּבְרִיאֵ"ל, רְפָאֵ"ל, נוּרִיאֵ"ל. וְאַרְבָּעָה מִשְּׂמֹאל: עֻזָּ"ן, מַשְׁחִית", אַ"ף וְזִמָּ"ה. מִצַּד הַגּוּף מְטַטְרוֹ"ן יוֹרֵד עָלָיו מִיָּמִין, וסמא"ל מִשְּׂמֹאל.

וְאֵין אָדָם שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, אֲבָל כְּפִי הַיְסוֹד שֶׁמַּקְדִּים בּוֹ, כָּךְ מִתְזַוְּגִים הָאַרְבָּעָה הַלָּלוּ. אִם הַמָּזָל שֶׁלּוֹ אַרְיֵ"ה – מַקְדִּים מִיכָאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו גַּבְרִיאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו נוּרִיאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו רְפָאֵ"ל. וְאִם מַזָּלוֹ שׁוֹ"ר – מַקְדִּים גַּבְרִיאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו מִיכָאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו נוּרִיאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו רְפָאֵ"ל. וְאִם מַזָּלוֹ אֵגֶ"ל – מַקְדִּים נוּרִיאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו מִיכָאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו גַּבְרִיאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו רְפָאֵ"ל. וְאִם מַזָּלוֹ בְּתוּלָ"ה – מַקְדִּים נוּרִיאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו מִיכָאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו גַּבְרִיאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו רְפָאֵ"ל. וְאִם מַזָּלוֹ מֹאזְנַ"יִם – מַקְדִּים רְפָאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו מִיכָאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו גַּבְרִיאֵ"ל, וְאַזְוָרָיו נוּרִיאֵ"ל.

וְאוֹתָם שֶׁמִּצַּד יָמִין, מִצַּד שֶׁל מִיכָאֵל, כָּל הַפָּנִים שֶׁלּוֹ הֵם רַוָּמִים, בַּעַל גְּמִילוּת וְזַסְדִּים, פָּנִים לְבָנִים, וְאָדֹם זֶה גּוֹמֵל וְזֶסֶד, וְזִסִּיד וְוָזָכָם, אִם הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. וְאִם לֹא – בְּהֵפֶךְ, מִצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרַע, גַּוָּלָן, טוֹפֵשׁ, אֵין בּוֹ וֶזֶסֶד. שֶׁלֹּא עִם הָאָרֶץ וְזִסִּיד.

מִצַּד שֶׁל גַּבְרִיאֵל, אַרְבַּעַת הַפָּנִים שֶׁלּוֹ דִּין, מִדַּת הַדִּין עַל הָרְשָׁעִים, וּמִתְגָּרֶה בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ, מֻתָּר לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. גְּבוֹר בְּיִצְרוֹ, יֵרֵא וְזִטְא, יְהֵיֶה דַּיָּן, אִם יִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְגִבּוֹר בְּתַלְמוּדוֹ. בְּהֵפֶךְ מִצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרַע – מִתְגָּרֶה בַּצַּדִּיקִים, דִּין קָשֶׁה לָהֶם, גִּבּוֹר בַּעֲבֵרָה לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ, אֵינוֹ יֵרֵא וְזִטְא, וְגוֹנֵי פָּנָיו אֲדֻמִּים, עֹשֶׂה שׁוֹפֵךְ דָּמִים.

מִי שֶׁמַּזָּלוֹ נָשָׂ"ר אֵינוֹ רַוָּמָן הַרְבֵּה, וְלֹא מִדַּת הַדִּין הַרְבֵּה, אֶלָּא בֵּינוֹנִי בַּיֵּצֶר הַטּוֹב בַּמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁלּוֹ, וּבֵינוֹנִי בַּיֵּצֶר הָרַע בַּמִּדּוֹת הָרָעוֹת, וְלוֹ

פָּנִים לְבָנִים וַאֲדֻמִּים.

מִי שֶׁמַּזְלוֹ אָדָם, מִצַּד הַטּוֹב, כָּלוּל מִכָּל מִדּוֹת טוֹבוֹת, זָסִיד וְזָכֶם וְגִבּוֹר בַּתּוֹרָה, יֵרֵא וְזָטָא, מְמֻלָּא בְּכָל מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְגוֹן פָּנָיו שְׁזוּרִים. וּמִצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרָע מְמֻלָּא מִכָּל הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת.

וְאִם זְזָטָאֵי הָאָדָם רַבִּים, שׁוֹלְטִים עָלָיו כָּל הַמַּזָּנוֹת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע, עַד שֶׁמִּסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ כָּל מַזָּנוֹת הַיֵּצֶר הַטּוֹב, וּמַמְלִיךְ עַל אֵיבָרָיו אֶת סמא״ל וְכָל מַזָּנוֹתָיו.

וְאִם זְכֻיּוֹתָיו רַבִּים, שׁוֹלְטִים כָּל מַזָּנוֹת יֵצֶר הַטּוֹב, עַד שֶׁיִּסְתַּלְּקוּ כָּל מַזָּנוֹת יֵצֶר הָרָע, וּמַמְלִיךְ עַל כָּל אֵיבָרָיו הַמַּזָּנוֹת שֶׁל הַיֵּצֶר הַטּוֹב. בְּאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹלֵט עָלָיו שֵׁם יְהוָ״ה.

וְאִם הוּא בֵּינוֹנִי, צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְּׂמאלוֹ. אֵלּוּ מַיְמִינִים לְזְכוּת, וְאֵלּוּ מַשְׂמְאִילִים לְזוּזָבָה, וּמִי שֶׁאַלִּים – גּוֹבֵר. וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בּוֹ.

וּמִצַּד שֶׁל מִיכָאֵל נִקְרָא בְּכוֹר, שֶׁדַּרְגָּתוֹ כֶּסֶף לָבָן, וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּדְיוֹן הַבְּכוֹר כֶּסֶף, ה׳ סְלָעִים, כְּזֶשְׁבּוֹן ה׳ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁאִם יַזְכִּים בַּתּוֹרָה, תִּתּוֹסֵף עָלָיו י׳, שֶׁהוּא קָדֵשׁ, שֶׁבּוֹ צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ בְּכוֹר בְּהֵמָה, שֶׁהַיְנוּ (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה׳. וּבוֹ צָרִיךְ לְעַשֵּׂר וְלָדוֹת, שֶׁכָּל וָלָד הוּא מִצַּד שֶׁל בֶּן י״ה, וְהוּא ו׳.

שֶׁכָּל הַזְּיוּת שֶׁהֵן זְיוּת הַקֹּדֶשׁ, נִקְרְאוּ בְּאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו. אֲפִלּוּ כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בָהֶם, וְאֵין בְּרִיאָה שֶׁלֹּא נִרְשְׁמָה בַּשֵּׁם הַזֶּה, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לְמִי שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ, וְהַיּו״ד הַזּוֹ הִיא דְּיוּקָן שֶׁל רֹאשׁ שֶׁל כָּל הַבְּרִיּוֹת. ה׳ ה׳ דְּיוּקָן שֶׁל זְמֵשׁ אֶצְבְּעוֹת הַיָּמִין, וְה׳ שֶׁל שְׂמאל. ו׳ דְּיוּקַן הַגּוּף.

וְלָכֵן אָמַר, וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְאֶשְׁוֶה יֹאמַר קָדוֹשׁ. אֵין בְּכָל בְּרִיָּה שֶׁתִּשְׁוֶה כְּמוֹתִי, וְאַף עַל גַּב שֶׁבָּרָאתִי אוֹתָהּ כִּדְמוּת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁלִּי, שֶׁאֲנִי יָכוֹל לִמְזוֹת

אֶת אוֹתָהּ צוּרָה, וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ כַּמָּה פְּעָמִים, וְאֵין אֱלוֹהַּ אַזַּר עָלַי שֶׁיָּכוֹל לִמְזוֹת אֶת צוּרָתִי, וְלָכֵן (דברים לב) כִּי לֹא כְצוּרֵנוּ צוּרָם וְאֹיְבֵינוּ פְּלִילִים.

וְאִם יַקְשֶׁה אָדָם, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שם ד) כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה – הוּא יִתָּרֵץ לוֹ, הֲרֵי תְּמוּנָה רָאִיתִי, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט. וְלֹא בְּכָל תְּמוּנָה אַזַּרְתָּ (שֶׁבָּרָא וְיָצַר בְּאוֹתִיּוֹתָיו) שֶׁל אָדָם שֶׁיְּצַר בְּאוֹתִיּוֹתָיו, וְלָכֵן אָמַר וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְאֶשְׁוֶה וְאֶל מִי תְדַמְּיוּן אֵל וּמַה דְּמוּת תַּעַרְכוּ לוֹ.

וַאֲפִלּוּ תְּמוּנָה זוֹ אֵין לוֹ בִּמְקוֹמוֹ, אֶלָּא כְּשֶׁיּוּרַד לִמְלֹךְ עַל הַבְּרִיּוֹת וּמִתְפַּשֵּׁט עֲלֵיהֶם, יֵרָאֶה לָהֶם לְכָל אֶזְוָד כְּפִי מַרְאֶה וְזִוָּיוֹן וְדִמְיוֹן שֶׁלָּהֶם, וְזֶהוּ וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה.

וְלָכֵן הוּא יֹאמַר, אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי אֲדַמֶּה לָכֶם בִּדְיוֹקַנְכֶם, אֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְאֶשְׁוֶה. שֶׁהֲרֵי קֹדֶם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דְּיוֹקָן בָּעוֹלָם וְצִיֵּר צוּרָה, הָיָה הוּא יְזִידִי בְּלִי צוּרָה וְדִמְיוֹן, וּמִי (וְיֵשׁ) שֶׁנּוֹדַע לוֹ קֹדֶם בְּרִיאָה שֶׁהוּא מְזוּיָּן לַדְּיוֹקָן, אָסוּר לַעֲשׂוֹת לוֹ צוּרָה וּדְמוּת אוֹ דְּיוֹקָן בָּעוֹלָם, לֹא בָּאוֹת ה' וְלֹא בָּאוֹת י', וַאֲפִלּוּ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא בְּשׁוּם אוֹת וְנֶהֱדָה בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה, מִכָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תְּמוּנָה וְדִמְיוֹן לֹא רְאִיתֶם.

אֲבָל אַזַּר שֶׁעָשָׂה דְּיוֹקָן זֶה שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה שֶׁל אָדָם עֶלְיוֹן, יָרַד לְשָׁם, וְנִקְרָא בְּאוֹתוֹ דְּיוֹקָן יְהֹוָ"ה, כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ אוֹתוֹ בַּמִּדּוֹת שֶׁלּוֹ בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה, וְקָרָא: אֵל, אֱלֹהִים, שַׁדַּי, צְבָאוֹת, אהי"ה. כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ אוֹתוֹ בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה אֵיךְ יִתְנַהֵג הָעוֹלָם, בְּזֵעֵ"ר וּבְדִין, כְּפִי מַעֲשֵׂי בְנֵי הָאָדָם, שֶׁאִם לֹא יִתְפַּשֵּׁט אוֹרוֹ עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת, אֵיךְ יֵדְעוּ אוֹתוֹ וְאֵיךְ יִתְקַיֵּם? (ישעיה ו) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

אוֹי לְמִי שֶׁיַּשְׁוֶה אוֹתוֹ לְשׁוּם מִדָּה, וַאֲפִלּוּ מֵעֶשֶׂר הַמִּדּוֹת הַלָּלוּ שֶׁלּוֹ, כָּל שֶׁכֵּן לִבְנֵי הָאָדָם (איוב ד) אֲשֶׁר בֶּעָפָר יְסוֹדָם, שֶׁכְּלִים וְנִפְסָדִים. אֶלָּא הַדִּמְיוֹן שֶׁלּוֹ כְּפִי שִׁלְטוֹנוֹ עַל אוֹתָהּ הַמִּדָּה, וַאֲפִלּוּ עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת, וּלְמַעְלָה מֵאוֹתָהּ מִדָּה. וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, אֵין לוֹ מִדָּה וְלֹא דִּמְיוֹן וְלֹא צוּרָה.

כְּמוֹ שֶׁהַיָּם, שֶׁאֵין בַּמַּיִם שֶׁל הַיָּם שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ תְּפֵיסָה כְּלָל וְלֹא צוּרָה, אֶלָּא שֶׁהִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל הַמַּיִם שֶׁל הַיָּם עַל כְּלִי שֶׁהוּא אֶרֶץ, נַעֲשֶׂה דִּמְיוֹן, וְיָכְלוּ לַעֲשׂוֹת וֶשְׁבּוֹן שָׁם, כְּמוֹ הַמָּקוֹר שֶׁל הַיָּם – הֲרֵי אָזֵד. יוֹצֵא מִמֶּנּוּ מַעְיָן כְּפִי הִתְפַּשְׁטוּתוֹ בְּאוֹתוֹ הַכְּלִי, כְּמוֹ עָגוֹל שֶׁהוּא י׳ – הֲרֵי מָקוֹר אָזֵד, וּמַעְיָן שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ – הֲרֵי שְׁנַיִם.

אַזַר כָּךְ עוֹשֶׂה כְּלִי גָּדוֹל כְּמוֹ מִי שֶׁעוֹשֶׂה (שֶׁזָּפַר) וֶזַפָּרָה גְּדוֹלָה שֶׁמִּתְמַלְּאוֹת מִמַּיִם שֶׁיּוֹצְאִים מִמַּעְיָן. אוֹתוֹ כְּלִי נִקְרָא יָם, וְהוּא כְּלִי שְׁלִישִׁי, וְאוֹתוֹ כְּלִי גָּדוֹל שֶׁנֶּוֶזְלָק לִשְׁבָעָה נְוָזִלִים כְּפִי כֵּלִים אֲרֻכִּים. כָּךְ מִתְפַּשְׁטִים הַמַּיִם מִן הַיָּם לִשְׁבָעָה נְוָזִלִים (כֵּלִים), וַהֲרֵי מָקוֹר וּמַעְיָן וְיָם וְשִׁבְעָה נְוָזִלִים הֵם עֲשָׂרָה. וְאִם יִשְׁבֹּר הָאֻמָּן אֶת הַכֵּלִים הַלָּלוּ שֶׁתִּקֵּן, יַזְוִזוּ הַמַּיִם לַמָּקוֹר, וְיִשָּׁאֲרוּ כֵּלִים שְׁבוּרִים יְבֵשִׁים בְּלִי מַיִם.

כָּךְ עֹלַת הָעֹלוֹת עָשָׂה עֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְקָרָא לַכֶּתֶר מָקוֹר, וּבוֹ אֵין סוֹף לִנְבִיעַת אוֹרוֹ, וְלָכֵן קָרָא לְעַצְמוֹ אֵין סוֹף, וְאֵין לוֹ דְּמוּת וְצוּרָה, וְשָׁם אֵין כְּלִי לְתָפֵס אוֹתוֹ, לָדַעַת בּוֹ יְדִיעָה כְּלָל. וְלָכֵן אָמְרוּ בּוֹ, בַּמֻּבְלָא מִבְּלִי אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִבְּלִי אַל תַּזְקִר.

אַזַר כָּךְ עָשָׂה כְּלִי קָטָן, וְזֶה י׳, וְהִתְמַלֵּא מִמֶּנּוּ, וְקָרָא לוֹ מַעְיָן נוֹבֵעַ וָזְכְמָה, וְקָרָא אֶת עַצְמוֹ בּוֹ וָזְכָם, וּלְאוֹתוֹ הַכְּלִי קָרָא לוֹ וָזְכְמ״ה. וְאַזַר כָּךְ עָשָׂה כְּלִי גָּדוֹל, וְקָרָא לוֹ יָם, וְקָרָא לוֹ בִּינָה, וְהוּא קָרָא אֶת עַצְמוֹ מֵבִין בָּהּ.

וָזְכָם מֵעַצְמוֹ וּמֵבִין מֵעַצְמוֹ, כִּי וָזְכְמָה לֹא נִקְרֵאת וָזְכְמָה מֵעַצְמָהּ, אֶלָּא מִשּׁוּם אוֹתוֹ וָזְכָם שֶׁמְּמַלֵּא אוֹתָהּ מִמַּעְיָנוֹ. וְהִיא לֹא נִקְרֵאת בִּינָה מֵעַצְמָהּ, אֶלָּא עַל שֵׁם (בְּגַלַל) אוֹתוֹ מֵבִין שֶׁמְּמַלֵּא אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, שֶׁאִם הָיָה מִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, הִיא תִּשָּׁאֵר יְבֵשָׁה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ.

אַזַר כָּךְ, וְהִכָּהוּ לִשְׁבָעָה נְוָזִלִים. וְעָשָׂה אוֹתוֹ לִשְׁבָעָה כֵּלִים נִכְבָּדִים, וְקָרָא לָהֶם: גְּדֻלָּ״ה, גְּבוּר״ה, תִּפְאֶר״ת, נֶצַ״ח, הוֹ״ד, יְסוֹ״ד, מַלְכוּ״ת. וְקָרָא אֶת עַצְמוֹ גָּדוֹל בַּגְּדֻלָּ״ה וְזִסְי״ד. גִּבּוֹר בַּגְּבוּר״ה. מְפֹאָר בַּתִּפְאֶר״ת. בַּעַל נְצוּחוֹן

קְרָבוֹת בְּנֵצ״ז נְצָוזִים. וּבַהו״ד קָרָא אֶת שְׁמוֹ הוֹד יוֹצְרֵנוּ. וּבַיְסוֹד קָרָא שְׁמוֹ צַדִּיק. וּבַיְסו״ד הַכֹּל סָמוּךְ בּוֹ, כָּל הַכֵּלִים וְכָל הָעוֹלָמוֹת. וּבַמַּלְכוּת קָרָא שְׁמוֹ מֶלֶךְ. וְלוֹ הַגְּדֻלָּ״ה וְהַגְּבוּר״ה וְהַתִּפְאֶר״ת וְהַנֵּצ״ז וְהַהו״ד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא צַדִּי״ק. וְלוֹ הַמַּמְלָכָה, שֶׁהִיא מַלְכו״ת.

הַכֹּל בִּרְשׁוּתוֹ לְזַוֵּשׂ בַּכֵּלִים וּלְהוֹסִיף בָּהֶם נְבִיעָה וּלְזַוֵּשׂ כְּפִי רְצוֹנוֹ (בָּהֶם), וְאֵין עָלָיו אֱלוֹהַּ שֶׁיּוֹסִיף בּוֹ אוֹ יִגָּרַע בּוֹ.

אַזַּר כָּךְ עֶשֶׂה מְשַׁמְּשִׁים לַכֵּלִים הַלָּלוּ, כִּסֵּא בְּאַרְבָּעָה עַמּוּדִים, וְשֵׁשׁ דְּרָגוֹת לַכִּסֵּא – הֲרֵי עֶשֶׂר. וְהַכֹּל הוּא בַּכִּסֵּא. כְּמוֹ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁתִּקְּנוּ בּוֹ עֲשָׂרָה דְּבָרִים מִשּׁוּם הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּעֶשֶׂר דִּבְּרוֹת, וּמִשּׁוּם הָעוֹלָם שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת.

וְתִקֵּן לַכִּסֵּא כִּתּוֹת לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ, שֶׁל אוֹתָם מַלְאָכִים, אֶרְאֶלִים, שְׂרָפִים, חַיּוֹת, אוֹפַנִּים, זַשְׁמַלִּים, אֵלִים, אֱלֹהִים, בְּנֵי אֱלֹהִי״ם, אִישִׁי״ם. וּלְאֵלֶּה הוּא עָשָׂה שַׁמָּשִׁים, סמא״ל וְכָל הַכִּתּוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם כְּמוֹ עֲנָנִים לִרְכַּב בָּהֶם לָרֶדֶת לָאָרֶץ, וְהֵם כְּמוֹ סוּסִים לָהֶם.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁעֲנָנִים נִקְרְאוּ מֶרְכָּב? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יט) הִנֵּה ה׳ רֹכֵב עַל עָב קַל וּבָא מִצְרַיִם. וְזֶהוּ מִמַּה שֶׁל מִצְרַיִם. וּמִיָּד שָׁרָאוּ [מִמֶּנָּה] שֶׁאֱלוֹהַּ שֶׁהוּא אֱלוֹהַּ מִמֶּנָּה שֶׁלָּהֶם, רָאוּ אוֹתוֹ כְּמוֹ סוּס תַּוַּזַּת מֶרְכַּבְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִיָּד וָנָעוּ אֵלֶיהָ מִצְרַיִם מִמֶּנָּיו, וּלְבַב מִצְרַיִם יִמַּס, נָעוּ מֵאֱמוּנָה שֶׁלָּהֶם, וְלִבָּם נָמַס כַּדּוֹנַג מֵאוֹתָהּ אֱמוּנָה, וְאוֹמְרִים: וְכִי עַד עַכְשָׁו אֱמוּנָה מְמֻנָּה שֶׁלָּנוּ כְּמוֹ סוּס, הָיָה נָע לֵב שֶׁלָּהֶם מֵהָאֱמוּנָה שֶׁלָּהֶם וְנָמַס כַּדּוֹנַג. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁיִּמַּס לְשׁוֹן נָמַס כַּדּוֹנַג הוּא? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כב) הָיָה לִבִּי כַּדּוֹנַג נָמַס בְּתוֹךְ מֵעָי.

וְכָל פָּטֶר זֶמֶר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְגוֹ׳ (שמות יג). [מִצְוָה לְהָבִיא קָרְבָּן] מִצְוָה זוֹ לִפְדּוֹת פָּטֶר זֶמֶר, וְלַעֲרֹף פָּטֶר זֶמֶר אִם לֹא יִפְדֶּה אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ. וְסוֹד זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁיָּכוֹל לְזַוֵּר בִּתְשׁוּבָה, (וְאַזַּר כָּךְ יֵצֶר

הַטּוֹב) וְאַזֵּר כָּךְ יְזֻזַּר לִהְיוֹת יֵצֶר טוֹב, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, אִם זָכָה – עֵזֶר, אִם לֹא זָכָה – כְּנֶגְדּוֹ. מְשׁוֹם שֶׁהֵם דְּיוּקָן, אֶזֶד שֶׁל שֶׁה, וְאֶזֶד שֶׁל זֶמּוֹר. וְאִם זָכָה לַזֻּזַּר בִּתְשׁוּבָה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא זֶמּוֹר עִם הָאָרֶץ, תִּפָּדֶה מִן הַגָּלוּת בְּשֶׁה, שֶׁהוּא (ירמיה נ) שֶׂה פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל. וְאִם לֹא זֻזַּר בִּתְשׁוּבָה – וַעֲרָפָתוֹ. הִשְׁוָה אוֹתוֹ לְעַם קְשֵׁה עֹרֶף, שֶׁעֲתִידִים לְהַמְּזוּזוֹת מִסֵּפֶר הַזְּזִיִּים, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שמות לב) מִי אֲשֶׁר זָטָא לִי אֶמְזְזֵנּוּ מִסִּפְרִי.

וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה וּלְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ מִצְוָה שֶׁנִּקְרֵאת בְּגָוֵן אָזוֹר, שֶׁלֹּא נִקְרֵאת מִצְוָה אֶלָּא קְדֻשָּׁה, וְאֵלּוּ הֵן תְּפִלִּין, תְּפִלָּה שֶׁל יָד וּתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ. תִּקּוּן פְּאֵר הַיָּפֵי שֶׁל גָּוָנִים עֶלְיוֹנִים, וְלָכֵן נִקְרָאִים טוֹטָפֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וְכָתוּב כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ, יִשְׂרָאֵל הַקָּטָן, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סָבָא, הַיָּפֵי שֶׁל הַגָּוָנִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. יוֹסֵף עָלָה וְהִתְעַטֵּר בִּשְׁנֵי גָּוָנִים (דְּרָגוֹת) – בַּתְּוֹזֹלָה נַע"ר, וּבַסּוֹף צַדִּי"ק. כַּמָּה נָאִים לוֹ הַגָּוָנִים לְמַרְאֶה, וְסוֹד זֶה (בראשית לט) וַיְהִי יוֹסֵף יְפֵה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה. יָפֶה בִּשְׁנֵי צְדָדִים בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת וּבִשְׁנֵי גָּוָנִים, עֶלְיוֹן וְתַזְּתוֹן.

כָּתוּב (דברים ו) וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב. הַיָּשָׁר – זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, לְהַמְשִׁיךְ (לְהַסְמִיךְ) אוֹתוֹ לִתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ לְהִתְיַזֵּד כְּאֶזֶד. וּתְפִלָּה שֶׁל יָד מַזְקִדִים לְשֶׁל רֹאשׁ, וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם פָּרוּד כְּלָל.

מִי שֶׁמִּתְעַטֵּר בִּתְפִלִּין, עוֹמֵד בְּסוֹד שֶׁל גָּוֶן עֶלְיוֹן, וְעוֹמֵד בְּאוֹתָם שְׁנֵי סוֹדוֹת שֶׁאָמַרְנוּ כְּמוֹ יוֹסֵף, שֶׁנִּקְרָא נַעַר וְנִקְרָא צַדִּיק, בְּסוֹד שֶׁל עֶבֶד נֶאֱמָן, בְּסוֹד שֶׁל בֵּן יְזִידִי, וְאֵלֶּה הֵם תְּפִלָּה שֶׁל יָד וּתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, וְהֵם כְּלָל אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד.

אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל תְּפִלִּין בְּאַרְבָּעָה בָּתִּים בְּאוֹתָן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וּכְמוֹ שֶׁהֵם אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת בְּאוֹתָן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, אַף כָּךְ כֻּלָּן בִּתְפִלִּין שֶׁל יָד בְּבַיִת אֶזֶד, שֶׁהֲרֵי בִּתְפִלָּה שֶׁל יָד אֵין לָהּ מֵעַצְמָהּ כְּלוּם, אֶלָּא מַה שֶּׁאוֹזְזֶת

מִלְמַעְלָה, וְסוֹד זֶה – (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם. וּמִתּוֹךְ שֶׁאוֹוֶזֶת אוֹתָם מִלְמַעְלָה נִקְרֵאת תְּפִלָּה, וּמִתְקַדֶּשֶׁת בִּקְדֻשָּׁתָם [וְהַכֹּל] נִקְרֵאת קְדֻשָּׁה, וְנִקְרֵאת תְּפִלָּה, וְאָז נִקְרֵאת מַלְכוּת, מַלְכוּת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה.

אַרְבַּע פָּרְשִׁיוֹת הֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַסּוֹד שֶׁלָּהֶם בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, אֲבָל פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה, קַדֵּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר, זֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁכּוֹלֵל כָּל אַרְבָּעָה הַבָּתִּים בְּסוֹד הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁיּוֹצֵא מֵאַיִן.

וְכָל אוֹתָן אַרְבַּע נִרְמְזוּ כָּאן. קַדֵּשׁ – זוֹ קְדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה. סוֹד הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁמִּשָּׁם הַכֹּל מִתְקַדֵּשׁ בְּסוֹד הַגְּנִיזָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת קַדֵּשׁ. לִי – זוֹ בִּינָה, סוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הַהֵיכָל הַפְּנִימִי. [וְסוֹד זֶה, (ויקרא כה) כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים. (במדבר ג) כִּי לִי כָּל בְּכוֹר. (שמות יט) וְהְיִיתֶם לִי סְגֻלָּה] כָּ"ל – סוֹד הַזִּוּוּג, בְּכָל מָקוֹם, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. בְּכוֹ"ר – זֶה בֵּן בְּכוֹר, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וּבֵן בְּכוֹר זֶה כּוֹלֵל כָּל הַצְּדָדִים וְכָל הַגְּוָנִים, וְלָכֵן הַכָּתוּב כּוֹלֵל אֶת כָּל הָאַרְבַּע בְּסוֹד הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה. אֲבָל זֶה בְּדֶרֶךְ כְּלָל, לְדַעַת שֶׁהַכֹּל כָּלוּל בָּזֶה. אֲבָל בְּדֶרֶךְ פָּרָט כָּל אֶזְוֵד לְבַדּוֹ, זוֹהִי פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה הַכּוֹלֶלֶת כָּל שְׁאָר הַפָּרָשִׁיוֹת.

פָּרָשָׁה שְׁנִיָּה – וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ וְגוֹ'. זוֹ בִּינָה. שֶׁהֲרֵי בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ הִיא יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהָיְתָה מִצַּד שֶׁל יוֹבֵל. וְלָכֵן הָרִאשִׁית שָׁלָה וְהָי"ה, שֶׁהֲרֵי דָּבָר זֶה הוּא בַּיּוֹבֵל, וְלָכֵן שְׁמָהּ וְהָי"ה (הַוָיָה), שֶׁאֵין וְהָיָה אֶלָּא בְּמָקוֹם זֶה, שֶׁהוּא עָתִיד לְהִמָּשֵׁךְ לְמַטָּה וּלְהָאִיר מְנוֹרוֹת וּלְהַמְצִא בְּדַרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה, (וְהָיָה, כִּמוֹ שֶׁאוֹמֵר עַל הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא יָמִים (שֶׁיִּהְיֶה), עָתִיד לְהִמָּשֵׁךְ לְמַטָּה וּלְהָאִיר מְנוֹרוֹת) וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶזְוֵד. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ טָמִיר, לֹא נִקְרָא בְּגָלוּי בְּשֵׁם זֶה, אֶלָּא נִמְסַר לַזְּכָאִים לָדַעַת, וְעַל זֶה נִרְשַׁם בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּדָּבָר הַזֶּה.

פָּרָשָׁה שְׁלִישִׁית – שְׁמַע. זֶהוּ סוֹד הַיָּמִין, שֶׁנִּקְרָא וָסֶד עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא מְיַזֵּד אֶת הַיִּחוּד שֶׁל הַכֹּל לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַדֵּר בּוֹ אֶת סִדּוּר כָּל הָעוֹלָם, וְזֶהוּ שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט לְכָל הַצְּדָדִים, אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת

הַתַּזְהִירוֹנִים. בָּזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, כְּשֶׁהִתְעַטֵּף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעִטּוּף שֶׁל זֹהַר, וְזֶה שֶׁמְּיַזֵּד אֶת הַיִּזּוּד, וּמְשׁוּם כָּךְ שְׁמַע סָמוּךְ לִוְהָיָ"ה.

הַיִּזּוּד שֶׁל כָּל יוֹם הוּא יִזּוּד לָדַעַת וְלָשִׂים אֶת הָרָצוֹן. הַיִּזּוּד הַזֶּה הֲרֵי אָמַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, יִזּוּד שֶׁל כָּל יוֹם הוּא הַיִּזּוּד שֶׁבְּפָסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה'. הֲרֵי כֻּלָּם אָזַד, וְלָכֵן נִקְרָא אָזַד. הֲרֵי הֵם שִׁלְשָׁה שֵׁמוֹת, אֵיךְ הֵם אָזַד? וְאַף עַל גַּב שֶׁקּוֹרְאִים אָזַד, אֵיךְ הֵם אָזַד?

אֶלָּא בְּזֶזְיוֹן רוּזַז הַקֹּדֶשׁ נוֹדַע, וְהֵם בְּמַרְאָה שֶׁל עַיִן סְתוּמָה, לָדַעַת שֶׁשִּׁלְשָׁה אֵלֶּה אָזַד. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל קוֹל שֶׁנִּשְׁמַע, קוֹל הוּא אָזַד, וְהוּא שִׁלְשָׁה גָּוָנִים, אֵשׁ רוּזַז וּמַיִם, וְכֻלָּם אָזַד בְּסוֹד שֶׁל הַקּוֹל. [וְאֵינָם אֶלָּא אָזַד] אַף כָּאן – ה' אֱלֹהֵינוּ ה' הֵם אָזַד. שִׁלְשָׁה גָּוָנִים, וְהֵם אָזַד.

וְזֶהוּ הַקּוֹל שֶׁעָשָׂה הָאָדָם בְּיִזּוּד, וְלָשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ בַּיִּזּוּד שֶׁל הַכֹּל, מֵאֵין סוֹף עַד סוֹף הַכֹּל, בַּקּוֹל הַזֶּה שֶׁעוֹשֶׂה בִּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה שֶׁהֵם אָזַד. וְזֶהוּ הַיִּזּוּד שֶׁל כָּל יוֹם שֶׁהִתְגַּלָּה בַּסוֹד שֶׁל רוּזַז הַקֹּדֶשׁ.

וְכַמָּה גָּוָנִים שֶׁל יִזּוּד הִתְעוֹרְרוּ, וְכֻלָּם אֱמֶת. מִי שֶׁעוֹשֶׂה זֶה עוֹשֶׂה, וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה זֶה עוֹשֶׂה. אֲבָל הַיִּזּוּד הַזֶּה שֶׁאָנוּ מְעוֹרְרִים מִלְמַטָּה בְּסוֹד שֶׁל קוֹל שֶׁהוּא אָזַד, זֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר, זֶה בִּכְלָל, וְאַזַר כָּךְ פָּרֵט, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

פָּרָשָׁה רְבִיעִית הוּא סוֹד הַדִּין הַקָּשֶׁה – הִשָּׁמְרוּ לָכֶם. אֵלֶּה הֵן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וּתְפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ כְּמוֹ זֶה בְּבַיִת אָזַד, וַהֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ בָּהֶם, וְכֻלָּם סוֹד אָזַד.

קָשֶׁר הַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ הוּא דָּל"ת, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי. וְלָכֵן הוּא לְאָזוֹר, וְשָׁם נִקְשָׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אָזַד.

וְהִיא, כְּשֶׁמְּנִיזָה תְּפִלִּין אֵלּוּ שֶׁל זְרוֹעַ לְהִתְקַשֵּׁר, (יֵשׁ קָשֶׁר) אַזַר, סוֹד הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, סוֹד זֶה כְּמוֹ שֶׁהִתְעוֹרֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְהַכֹּל סוֹד אָזַד. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים סוֹד זֶה, וְצָרִיךְ אָדָם לַהֲנִיזָם כָּל יוֹם לִהְיוֹת

בִּדְיוֹקָן עֶלְיוֹן, וְעָלָיו כָּתוּב וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה׳ נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ. (ע״כ רעיא מהימנא) בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח

וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת הָעָם וְלֹא נָחָם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (זכריה ב) תְּפִלָּה לַעֲנִי כַּאֲשֶׁר יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה׳ יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ. תְּפִלָּה לַעֲנִי כַּאֲשֶׁר יַעֲטֹף וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, וְיֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ מַה שׁוֹנָה תְּפִלָּה לַעֲנִי כַּאֲשֶׁר יַעֲטֹף וְגוֹ׳ מִכָּל שְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא כָּתוּב בָּהֶם תְּפִלָּה לִישַׁעְיָה הַנָּבִיא, אוֹ לְיִרְמְיָה, אוֹ לִיחֶזְקֵאל, אוֹ לְהוֹשֵׁעַ, אוֹ לִשְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם?

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, אֱלִישָׁע זָכָה בָּעוֹלָם הַזֶּה מַה שֶּׁלֹּא זָכָה נָבִיא אַחֵר, פָּרַט לְמשֶׁה. [וְעִם כָּל זֶה לֹא רָצָה לְהַטְרִיחַ אֶת רִבּוֹנוֹ] בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב, (מלכים–ב ד׳) וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל שׁוּנֵם וְשָׁם אִשָּׁה גְּדוֹלָה. מַה זֶּה אִשָּׁה גְּדוֹלָה? אֶלָּא גְּדוֹלָה בְּמַעֲשֶׂיהָ, שֶׁכָּל בְּנֵי (הַדּוֹר) הַבַּיִת מִשְׁתַּבְּחִים בָּהּ, וְהִיא עִקַּר הַבַּיִת. וּמִשּׁוּם שֶׁבַּעְלָהּ לֹא הָיָה בָּצוּי בַּבַּיִת לִהְיוֹת עִקָּר, לֹא נִזְכַּר הוּא, אֶלָּא הִיא.

וְעוֹד, וְשָׁם אִשָּׁה גְּדוֹלָה – גְּדוֹלָה עַל כָּל שְׁאָר נָשׁוֹת הָעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי שְׁאָר נָשׁוֹת הָעוֹלָם, כְּשֶׁרוֹאוֹת אוֹרְחִין בַּבַּיִת, מְצַטַּעֲרוֹת בּוֹ וְדוֹחֲקוֹת אוֹתוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן לְהוֹצִיא עָלָיו מָמוֹן, וְהִיא שָׂמְחָה בָּאוֹרְחִין וּלְהוֹצִיא עָלָיו מָמוֹן, כָּל שֶׁכֵּן כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אֶת אֱלִישָׁע, שָׂמְחָה בּוֹ מְאֹד. וְעַל כֵּן הַשָּׁבַח שֶׁל הַכֹּל הוּא שֶׁל הָאִשָּׁה, שֶׁהֲרֵי הָאוֹרְחִין שֶׁל הַבַּיִת הוּא שֶׁל הָאִשָּׁה, וְלָכֵן כָּתוּב וְשָׁם אִשָּׁה גְּדוֹלָה, גְּדוֹלָה עַל שְׁאָר הַנָּשִׁים. וַתֹּאמֶר אֶל אִישָׁהּ הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא. בַּמֶּה יָדְעָה? אֶלָּא הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזּוֹבְרִים, שֶׁסָּדִין לָבָן שָׂמָה לוֹ בְּמִטָּתוֹ, וְלֹא רָאֲתָה בּוֹ קֶרִי מֵעוֹלָם, וְלֹא עָבַר זְבוּב עַל שֻׁלְחָנוֹ.

הַזּוֹבְרִים הַלָּלוּ קָשִׁים. אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא רָאֲתָה בּוֹ קֶרִי, הֲרֵי רַבִּים הֵם בְּנֵי אָדָם כְּאֵלֶּה בָּעוֹלָם. מָה הַשְׁנִי כָּאן? וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא עָבַר זְבוּב עַל שֻׁלְחָנוֹ, לָמָּה כָּתוּב הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי? וְכִי הִיא יָדְעָה וְלֹא אַחֵר? וַהֲרֵי כָּל אֵלּוּ שֶׁרָאוּהוּ

אוֹכֵל בְּשַׁלְוָתוֹ הָיוּ יוֹדְעִים!

אֶלָּא יָפָה אָמְרָה, אֲבָל הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי – הִיא יָדְעָה וְלֹא אַוְזֵר, מִשּׁוּם שֶׁהִיא תִּקְנָה אֶת מִטָּתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁכַב בַּלַּיְלָה וּבְשָׁעָה שֶׁקָּם בַּבֹּקֶר. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ שֶׁסְּדִין לָבָן שָׁמָה לוֹ בְּמִטָּתוֹ, כָּךְ הָיָה, וּבָזֶה הִיא יָדְעָה. שֶׁדֶּרֶךְ הָעוֹלָם, כֵּיוָן שֶׁעוֹמֵד אָדָם מִמִּטָּתוֹ, מַעֲלֶה הַסְּדִין שֶׁיְּשַׁנָּן בּוֹ רֵיזַז מְעַוָּל. וְזֶה, בְּשָׁעָה שֶׁלְּקָחָהּ אוֹתוֹ סְדִין מִמִּטָּתוֹ, הָיָה מַעֲלֶה רֵיזוֹת כְּרֵיזוֹת גַּן עֵדֶן. אָמְרָה, אִלּוּלֵי שֶׁקָּדוֹשׁ הוּא וּקְדֻשַּׁת אֲדוֹנוֹ עָלָיו, לֹא הָיָה מַעֲלֶה כָּזֶה רֵיזַז קָדוֹשׁ.

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לִפְרֹשׁ מִן הַבַּיִת, כִּי לֹא נִזְהָר אָדָם כָּל כָּךְ בַּבַּיִת. אֲבָל אָמְרָה, נַעֲשֶׂה נָא עֲלִיַּת קִיר קְטַנָּה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה. אַרְבָּעָה אֱלֶה לָמָּה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֵם תִּקּוּן שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת עֲלִיַּת קִיר, וְכָךְ נִקְרֵאת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיַּסֵּב זִזְקִיָּה פָּנָיו אֶל הַקִּיר.

מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה, הֵם אֵינָם כְּמוֹ תִּקּוּן הַשִּׁמּוּשׁ, שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ בַּתְּחִלָּה כִּסֵּא, וְאַוָּזר כָּךְ שֻׁלְחָן, אַוָּזר כָּךְ מְנוֹרָה, אַוָּזר כָּךְ מִטָּה. לָמָּה הִקְדִּימָה מִטָּה? מִשּׁוּם שֶׁהִיא זְבִיבָה עָלָיו יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּמַקְדִּים אָדָם מַה שֶּׁזְּבִיב עָלָיו.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה. וַיְהִי הַיּוֹם, אֵיזֶהוּ יוֹם זֶה? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ. וּבֹא רְאֵה, אוֹתוֹ יוֹם, יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, שֶׁבּוֹ נִפְקְדוּ עַקְרוֹת הָעוֹלָם וְנִפְקָדִים בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם, קָרָא לַשּׁוֹנַמִּית וְאָמַר, הִנֵּה זָרַדְתְּ אֵלֵינוּ אֶת כָּל הַזְּרָדָה הַזֹּאת. מִשּׁוּם כָּךְ הִצְטַעַרְתִּי לְעֵין הַיּוֹם הַזֶּה בְּדִינֵי הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן בַּיּוֹם הַזֶּה אֶת הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁנִּפְרַדְתִּי לְבַד בְּמָקוֹם זֶה, הִצְטָרַכְתִּי לְהִסְתַּכֵּל בָּרְגָז שֶׁל הָעוֹלָם.

וּמָה לַעֲשׂוֹת לָךְ הֱיֵשׁ לְדַבֵּר לָךְ אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל שַׂר הַצָּבָא, וְכִי דָּבָר זֶה לְשֵׁם מָה הָאִשָּׁה צְרִיכָה, שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ יוֹצֵאת וְלֹא הוֹלֶכֶת וְלֹא נִכְנֶסֶת לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ? אֶלָּא יוֹם זֶה הָיָה גּוֹרָם, שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יוֹשְׁבִים (עוֹמְדִים)

בְּדִין, וּבְאוֹתוֹ יוֹם נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ. הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט. אָמַר לָהּ, אִם אַתְּ צְרִיכָה בְּשִׁבּוּלֵךְ אֵצֶל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן עַל הַמַּעֲשִׂים שֶׁבְּיָדַיִךְ?

וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת. מָה אָמְרָה? אֶלָּא בְּשָׁעָה (בְּזְמַן) שֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יִפָּרֵד אָדָם לְבַדּוֹ, וְלֹא יִהְיֶה רָשׁוּם לְמַעְלָה וְלֹא יַכִּירוּ אוֹתוֹ לְבַדּוֹ, שֶׁהֲרֵי בְּזְמַן [אַזְוֵר] שֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם, אוֹתָם שֶׁרְשׁוּמִים וְנוֹדָעִים לְבַדָּם – אַף עַל גַּב שֶׁהֵם צַדִּיקִים, הֵם נִתְפָּסִים בָּרִאשׁוֹנָה. וְעַל כָּךְ לֹא צָרִיךְ לָאָדָם לְהִפָּרֵד מִן הָעָם לְעוֹלָם, שֶׁבְּכָל זְמַן רַעֲזַמִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעָם כֻּלָּם כְּאֶזוֹד. [וְאֵין צָרִיךְ הָאָדָם לְפָרֵשׁ מִן הָעָם לְעוֹלָם] וְלָכֵן אָמְרָה בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת, וְלֹא רוֹצָה לְהִפָּרֵד מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

וַיֹּאמֶר וַיְזַזְיָ אֲבָל בֵּן אֵין לָהּ וְגוֹ'. אָמַר לָהּ אֱלִישָׁע, הֲרֵי וַדַּאי שֶׁהַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת, שֶׁהֲרֵי הַיּוֹם גּוֹרֶם. וַיֹּאמֶר לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אַתְּ זֹכָקֶת בֵּן. וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן לַמּוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע. לַמּוֹעֵד וַדַּאי. אַזַּר כָּךְ בֵּית. מָה הַטַּעַם בֵּית? אֶלָּא בִּשּׁוּם שֶׁנִּתַּן לָהּ וְלֹא לְבַעְלָהּ. וְנִקְשַׁר מִמָּקוֹם שֶׁל נְקֵבָה. וּמִי שֶׁמִּתְקַשֵּׁר בִּנְקֵבָה, הַמָּוֶת מְזֻמָּן לְפָנָיו. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁלָּהּ הוּא נִתַּן? שֶׁכָּתוּב אַתְּ זֹכָקֶת בֵּן.

בֹּא רְאֵה, בְּאַבְרָהָם כָּתוּב (בראשית יז) שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ, וְלֹא אֵלֶיהָ. אֵלֶיךָ וַדַּאי, בְּךָ נִקְשַׁר, וְלֹא בִּנְקֵבָה. מִי שֶׁבָּא מִצַּד הַנְּקֵבָה, הַמָּוֶת מַזְקִדִים לְרַגְלָיו. וַתַּעַל וַתַּשְׁכִּבֵהוּ עַל מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם רָאֲתָה קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל.

וֶאֱמָר לָהּ הֲשָׁלוֹם לָךְ הֲשָׁלוֹם לְאִישֵׁךְ הֲשָׁלוֹם לַיֶּלֶד. מִכָּאן שֶׁהִיא עִקֶּר הַבַּיִת, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהִיא הֲלָכָה אַזְוָרָיו, וְלֹא בַּעְלָהּ. וַיִּגַּשׁ וַיְזַזְיָ לְהָדְפָהּ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הַרְפֵּה לָהּ. מַה שׁוֹנָה כָּאן שֶׁאָמַר אִישׁ הָאֱלֹהִים, וּכְשֶׁהָיָה בָּעִיר אֱלִישָׁע? אֶלָּא כָּאן וַדַּאי אִישׁ הָאֱלֹהִים, שֶׁכָּאן (הוּא) מְקוֹמוֹ

וְלֹא בָּעִיר, וְלֹא בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים לְפָנָיו.

וַה' הֶעֱלִים מִמֶּנִּי וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יט) וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה, וֶה בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה. וְלֹא הִגִּיד לִי, מָה הַטַּעַם לֹא יָדַע אֱלִישָׁע? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמָה אֲנִי אֲהֶרֹג אֶת זֶה? אִם אֹמַר לוֹ – לֹא יָמוּת, כִּי הַמַּתָּנָה שֶׁלּוֹ הִיא. וַאי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָמוּת, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר, שֹׁכְתוּב אַתְּ זוֹבֶקֶת בֵּן, וּמִמְּקוֹם הַנְּקֻבָּה גּוֹרֵם מָוֶת, וְלָכֵן לֹא אָמַר לוֹ.

וַיֹּאמֶר לְגֵיזִי זַגֵּר מָתְנֶיךָ וְקַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וָלֵךְ. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁהִסְתַּלֵּק הַגֵּס מִמֶּנּוּ. וְזֵי ה' וְזֵי נַפְשְׁךָ אִם אֶעֱזָבֶךָ, לָמָּה? כֵּיוָן שֶׁגֵּיזִי הָיָה הוֹלֵךְ. אֶלָּא שֶׁהִיא יָדְעָה אֶת דַּרְכֵי אוֹתוֹ גֵּיזִי הָרָשָׁע, שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי שֶׁיִּמְצָא גֵּס עַל יָדוֹ.

וַיָּשֶׂם פָּיו עַל פָּיו וְעֵינָיו עַל עֵינָיו וְגוֹ', לָמָּה? אֶלָּא שֶׁאֱלִישָׁע הִשְׁגִּיחַ וְיָדַע שֶׁמָּקוֹם [שֶׁהָאִשָּׁה הוּא] זֶה הוּא שֶׁגָּרַם, שֶׁנִּקְשָׁר בּוֹ כְּעֵת. וַיָּשֶׂם פָּיו עַל פָּיו וְעֵינָיו עַל עֵינָיו, לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ לְמָקוֹם אַוֵּר עֶלְיוֹן, הַמָּקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים בּוֹ זַיִּים.

וְלֹא יָכֹל לַעֲקֹר אוֹתוֹ מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְשַׁר בּוֹ בַּתְּזוֹלָה, אֶלָּא עוֹרֵר רוּחַ אַוֵּת מִלְמַעְלָה, וְנִקְשַׁר בְּמָקוֹם זֶה וְהֵשִׁיב לוֹ אֶת נַפְשׁוֹ, שֶׁאִם לֹא כָּךְ, לֹא הָיָה עוֹמֵד לְעוֹלָמִים. וַיְוַורֵר הַנַּעַר עַד שֶׁבַע פְּעָמִים, וְלֹא עָלָה יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה.

וֶה הוּא וַזַּבְקוּק הַנָּבִיא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַתְּ זוֹבֶקֶת בֵּן. אִם כָּךְ, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת זָבוּק, לָמָּה בַּעֲמַיִם – וַזַּבְקוּק? אֶלָּא אֶזֶד שֶׁל אִמּוֹ, וְאֶזֶד שֶׁל אֱלִישָׁע שֶׁהִתְזַבֵּק עִמּוֹ. דָּבָר אַוֵּר, שְׁנֵי זְבוּקִים הָיוּ בּוֹ, בֵּין לְצַד זֶה בֵּין לְצַד זֶה. זְבוּק אֶזֶד, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָיָה תָּלוּי בּוֹ בַּתְּזוֹלָה. זְבוּר אַוֵּר, שֶׁהֶעֱלָה אוֹתוֹ לִדְרָגוֹת יוֹתֵר עֶלְיוֹנוֹת, וְלָכֵן וַזַּבְקוּק–שְׁנַיִם.

תְּפִלָּה לַוַּזַּבְקוּק הַנָּבִיא (זבקוק ג) – אֵיזוֹ תְּפִלָּה? אֶלָּא וֶהוּ מָקוֹם שֶׁהָיָה קָשׁוּר בּוֹ בַּתְּזוֹלָה, וֶזֶהוּ תְּפִלָּה שֶׁל יָד. עַל שְׁגִינוֹת – שֶׁאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּקְשַׁר בּוֹ, הָיוּ תְּלוּיִים שְׁגִיוֹנוֹת הָעוֹלָם לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּגְבוּרָה הָיְתָה שׁוֹלֶטֶת, וְלָכֵן נִקְשְׁרָה בּוֹ תְּפִלָּה זוֹ (בְּזוֹ הַתְּפִלָּה).

דָּבָר אַחֵר תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק הַנָּבִיא – תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק, מִשּׁוּם חֲבַקּוּק שֶׁהוּא עָשָׂה בְּשִׁבְילוֹ. ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי וְגוֹ', בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת עָלָיו רוּחַ נְבוּאָה עַל מָקוֹם זֶה שֶׁהוּא תְּפִלָּה, הָיָה בָּא וְהָיָה פּוֹחֵד וּמְזַדַּעְזֵעַ. מָשָׁל אוֹמְרִים, מִי שֶׁנְּגָשַׁךְ מִכְּלֵב, מִקּוֹלוֹ הוּא מְזַדַּעְזֵעַ.

ה' פָּעָלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חֲיֵיהוּ, מִי זֶה פָּעָלְךָ? אֶלָּא עָלָיו אָמַר, שֶׁהוּא פַּעַל שֶׁלּוֹ. בְּקֶרֶב שָׁנִים חֲיֵיהוּ, תֵּן לוֹ חַיִּים לְפָעָלְךָ זֶה בְּקֶרֶב שָׁנִים עֶלְיוֹנוֹת. דָּבָר אַחֵר חֲיֵיהוּ – שֶׁלֹּא יָמוּת כְּמוֹ שֶׁבַּתְּחִלָּה.

עַל שְׁגִיגוֹת, מַה זֶּה עַל שְׁגִיגוֹת? עַל שְׁגִיאוֹת הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יט) שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין. אֶלָּא [הַכֹּל הוּא. אֲבָל] שְׁגִיגוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) שִׁגָּיוֹן לְדָוִד. מִינֵי תִּשְׁבָּחוֹת הָיוּ לִפְנֵי הַנְּבִיאִים לְהַשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם רוּחַ נְבוּאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א י) וּפָגַעְתָּ זֶבֶל נְבִיאִים יְרִדִים מִן־הַבָּמָה וְלִפְנֵיהֶם נֵבֶל וְתֹף וְגוֹ', וְכָתוּב וְעַתָּה קְחוּ לִי מְנַגֵּן וְגוֹ'. וְכָל שֶׁכֵּן חֲבַקּוּק שֶׁהִצְטָרֵךְ לוֹ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, לְנַחֵת הָרוּחַ, וּלְבַשֵּׂם אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם, לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ נְבוּאָה. וְכֵן כְּמוֹ כָּךְ כָּל הַנְּבִיאִים, פָּרַט לְמֹשֶׁה שֶׁעָלָה עַל כָּל שְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ!

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, רוּחָם הָיְתָה שְׁבוּרָה בְּתוֹכָם, וְהָיוּ שׁוֹמְעִים אוֹתָם תִּשְׁבָּחוֹת וְלֹא יְכוֹלִים לִשְׁמֹחַ. וּבְשָׁעָה שֶׁכָּל הָאוּכְלוֹסִין וְהַמֶּרְכָּבוֹת יָצְאוּ עִם הַשְּׁכִינָה, כֻּלָּם הֵרִימוּ שִׁירִים וְתִשְׁבָּחוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת רוּחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת אוֹתָם תִּשְׁבָּחוֹת, וְעָמְדָה רוּחָם בְּתוֹכָם שֶׁלֹּא פָּרְחוּ.

כְּשֶׁאָדָם עוֹזֵב עֲבוֹדָה, אָז יוֹדֵעַ אֶת שִׁבְרוֹן הָעֲצָמוֹת וְשִׁבְרוֹן הָרוּחַ. כָּךְ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, אָז טָעֲמוּ טַעַם הַמָּוֶת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָפָא אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וְגוֹ'. וְכָל הַדְּרָכִים הָיוּ מַעֲלוֹת רֵיחוֹת שֶׁל רְפוּאָה, וְנִכְנָסִים לִגּוּפָם וּמִתְרַפְּאִים, וְקוֹל הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים, הָיוּ שְׁמֵחִים וְנָזִים בְּרוּחָם.

וּפַרְעֹה וְכָל אוֹתָם הָאוּכְלוֹסִים שֶׁלּוֹ הָיוּ הוֹלְכִים אַזְוֵרֵיהֶם לְלַוּוֹת אוֹתָם עַד שֶׁיְּצָאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְכָל כָּל אוֹתָם גְּדוֹלִים שָׂרִים הַמְמֻנִּים עֲלֵיהֶם וְעַל שְׁאָר הָעַמִּים, לִוּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה וְאֶת יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם, עַד שֶׁזָּנוּ בְּאֵיתָם בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת הָעָם וְגוֹ', כִּי קָרוֹב הוּא. כִּי קָרוֹב הוּא, אוֹתָהּ שְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע אַבִימֶלֶךְ לָאָבוֹת עַל אוֹתוֹ טוֹב שֶׁעָשׂוּ הַפְּלִשְׁתִּים לָאָבוֹת, שֶׁכָּתוּב (בראשית כא) כַּוָּסֵד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמְּךָ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעִם הָאָרֶץ אֲשֶׁר גַּרְתָּה בָּהּ.

וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת הָעָם. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיָּקָם פַּרְעֹה לַיְלָה הוּא וְכָל עֲבָדָיו. בֹּא רְאֵה, הַנְּקָמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, שְׁלֹשָׁה סוּגֵי מָוֶת הָיוּ: אֶזְוֹד שֶׁעָשׂוּ הַבְּכוֹרִים בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָרְגוּ כָּל אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ. וְאֶזְוֹד שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה. וְאֶזְוֹד כְּשֶׁרָאָה פַּרְעֹה אֶת הַמָּוֶת בְּבֵיתוֹ בְּבָנָיו וּבַעֲבָדָיו, קָם וְזֵרֵז אֶת עַצְמוֹ, וְהָרַג שָׂרִים וּמוֹשְׁלִים וְכָל מִי שֶׁיָּעַץ לוֹ לְסָרֵב לָעָם, עַד שֶׁהַתּוֹרָה מְעִידָה עָלָיו שֶׁהוּא קָם בַּלַּיְלָה מַמָּשׁ, כְּמוֹ [שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְּוָזוֹת] שֶׁהַלַּיְלָה הָרַג בְּכוֹרוֹת וְעָשָׂה נְקָמוֹת, כָּךְ קָם פַּרְעֹה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהָרַג וְעָשָׂה נְקָמוֹת בְּשָׂרָיו וּמוֹשְׁלָיו וַאֲמַרְכְּלָיו וּבְכָל אוֹתָם גְּדוֹלִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וַיָּקָם פַּרְעֹה לַיְלָה [לַיְלָה מַמָּשׁ], שֶׁקָּם לַהֲרֹג וּלְהַשְׁמִיד.

דֶּרֶךְ הַכֶּלֶב, כְּשֶׁמַּכִּים אוֹתוֹ בְּאֶבֶן, הוּא בָּא וְנוֹשֵׁךְ אֶת זֶבֶרוֹ. כָּךְ פַּרְעֹה, אַזָּר הוּא הָיָה הוֹלֵךְ בַּשְּׁוָקִים, וְהָיָה מַכְרִיז וְאוֹמֵר: קוּמוּ צְאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי, אַתֶּם הֲרַגְתֶּם לְכָל בְּנֵי הָעִיר, אַתֶּם הֲרַגְתֶּם הַשָּׂרִים וְהַמּוֹשְׁלִים וְכָל בְּנֵי בֵיתִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה. כֵּיוָן שֶׁבְּיָדְכֶם הָיָה הַכֹּל – וּבֵרַכְתֶּם גַּם אֹתִי, שֶׁלֹּא תַהַרְגוּ אוֹתִי. אַזָּר כָּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ לְוֹהֵ אוֹתָם וְהוֹצִיא אוֹתָם מֵהָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת הָעָם וְגוֹ'.

וַיַּסֵּב אֱלֹהִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף, לְתַקֵּן דֶּרֶךְ לְמִקְוֹמָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מַה שׁוֹנָה כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם ה) שַׁלַּח אֶת עַמִּי, (שם ט) כִּי אִם מָאֵן אַתָּה לְשַׁלְּחָ אֶת עַמִּי, (שם ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל,

וּבְאוֹתוֹ זְמַן לֹא הָיוּ מְהוּלִים וְלֹא נִקְשְׁרוּ בּוֹ כָּרָאוּי, וְכָאן, שֶׁהָיוּ מְהוּלִים וְעָשׂוּ פָּסוּז וְנִקְשְׁרוּ בּוֹ, קְרָא לָהֶם אֶת הָעָם?

אֶלָּא מִשּׁוּם עֵרֶב רַב שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּהֶם וְהִתְעָרְבוּ עִמָּהֶם, קְרָא לָהֶם אֶת הָעָם סְתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לג) וַיִּגֹּף ה׳ אֶת הָעָם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל. וַיְקַהֵל הָעָם עַל אַהֲרֹן. וַיַּרְא הָעָם כִּי בֹשֵׁשׁ מֹשֶׁה. וְכֵן כֻּלָּם.

רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁא לְלוּד, וְהָיָה עִמָּהֶם יוֹסֵי הַסּוֹוֵר עִם גְּמַלִּים קְשׁוּרִים וּמַשָּׂאוֹת עַל כִּתְפֵיהֶם. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, מָצְאוּ יוֹסֵי הַסּוֹוֵר אִשָּׁה אַוָּזוֹת מִשְּׁאָר הָעַמִּים שֶׁלִּקְּטָה יָרְקוֹת בַּשָּׂדֶה. נִשְׁמַט מֵהֶם וְהֶחֱזִיק בָּהּ וּבָא עָלֶיהָ. תָּמְהוּ רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה. אָמְרוּ, נָשׁוּב מֵהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַרְאוֹת לָנוּ שֶׁלֹּא נִתְוַכַּח עִמּוֹ. שָׁבוּ מֵהַדֶּרֶךְ, בָּדְקוּ אַוָּזָיו, וּמָצְאוּ שֶׁהָיָה בֵּן שֶׁל בַּת אֵל נֵכָר, וְאָבִיו זֶרַע פָּסוּל הָיָה. אָמְרוּ: בָּרוּךְ הָרַוָּחָן שֶׁהִצִּילָנוּ.

פָּתַח רַבִּי יְצְחָק וְאָמַר, (תהלים לז) אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים. מִי הֵם הַמְּרֵעִים, שֶׁלֹּא כָתוּב זַטָּאִים אוֹ רְשָׁעִים? אֶלָּא מְרֵעִים, שֶׁמְּרֵעִים לְעַצְמָם וּלְאוֹתָם שֶׁמִּתְחַבְּרִים עִמָּם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מְרֵעִים – הַרְחַק עַצְמְךָ מִמְּרֵעִים, שֶׁלֹּא תִהְיוּ רֵעִים וְחַבֵּרִים כְּאָחֵד, שֶׁלֹּא יֵרְעוּ לְךָ מַעֲשָׂיו וְתִתָּפֵס בַּחֲטָאָיו.

בֹּא רְאֵה, אִלּוּלֵי הָיוּ אוֹתָם עֵרֶב רַב שֶׁהִתְחַבְּרוּ עִם יִשְׂרָאֵל, לֹא נַעֲשָׂה הָיָה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, וְלֹא מֵתוּ מִיִּשְׂרָאֵל כָּל אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ, וְלֹא גָּרַם לְיִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁגָּרַם. וּבֹא רְאֵה, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְאוֹתוֹ חֵטְא מַמָּשׁ גָּרַם לְגָלוּת יִשְׂרָאֵל.

שֶׁשָּׁנִינוּ, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּמָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּמוֹ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָם זוֹרִין מֵהַכֹּל, בְּנֵי זְרוּת מִמָּוֶת, וְלִהְיוֹת בְּנֵי זוֹרִין מִשִּׁעְבּוּד שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) זָרוּת עַל הַלֵּוֹת. אַל תִּקְרֵי זָרוּת אֶלָּא זֵרוּת.

כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה – גָּרְמוּ הַכֹּל. גָּרְמוּ מָוֶת, גָּרְמוּ שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, גָּרְמוּ שֶׁנִּשְׁבְּרוּ אוֹתָם לוּזוֹת רִאשׁוֹנִים, גָּרְמוּ שֶׁמֵּתוּ מִיִּשְׂרָאֵל כַּמָּה אֲלָפִים

מֵהֶם. וְכָל זֶה מִשּׁוּם הַהִתְעָרְבוּת שֶׁל אוֹתָם עֵרֶב רַב שֶׁהִתְעָרְבוּ בָּהֶם.

אַף כָּאן בִּגְלָלָם לֹא נִקְרְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עַמִּי, אֶלָּא הָעָם סְתָם. וְאִם תֹּאמַר, וְזַמֵּשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? כְּשֶׁהָיוּ עוֹלִים מִמִּצְרַיִם וְלֹא הִתְעָרְבוּ עִמָּם אוֹתָם עֵרֶב רַב, קָרָא לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁהִתְעָרְבוּ עִמָּם, שֶׁכָּתוּב וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה עִמָּם, קָרָא לָהֶם הָעָם.

רַבִּי יוֹסֵי הַקְּשָׁה וְאָמַר, כָּתוּב כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תוֹסִיפוּ לִרְאוֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם. אִם כָּךְ, כָּל יוֹם הָיוּ רוֹאִים אֶת אוֹתוֹ עֵרֶב רַב? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֵרֶב רַב כָּתוּב, וְלֹא מִצְרַיִם, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה שְׁאָר עַמִּים הָיוּ דָּרִים בְּמִצְרַיִם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכֻּלָּם נִמּוֹלוּ, וְכֵיוָן שֶׁנִּמּוֹלוּ, יוֹתֵר לֹא נִקְרְאוּ מִצְרִים.

וְעַל פִּי מֹשֶׁה קִבְּלוּ אוֹתָם, וְהֵיכָן מָצִינוּ מַה שֶּׁאָמַר הַכָּתוּב לְךָ רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָם. צִוִּיתָם כָּתוּב. וְזַמֵּשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם – אֶחָד מֵזַמְּשָׁה הָיוּ. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, זַמְּשָׁה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאֶחָד מֵהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, וְזַמֵּשִׁים – אֶחָד מֵזַמְּשִׁים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ יוֹבֵל הֶעֱלָה אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, מִשּׁוּם כָּךְ וְזַמֵּשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאִם לֹא – לֹא עָלוּ, וְלָכֵן הִתְעַכְּבוּ זְמַשִּׁים יוֹם לְכַבֵּל תּוֹרָה. וּמֵאוֹתוֹ מָקוֹם יוֹצֵאת תּוֹרָה וְנִתְּנָה, וְעַל זֶה וְזַמֵּשִׁים זָסֵר, שֶׁבִּגְלַל זֶה עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

וַיַּקְז מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף וְגוֹ'. לָמָּה הֶעֱלָה עַצְמוֹתָיו? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיָה רֹאשׁ לָרֶדֶת לַגָּלוּת, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהוּא סִימָן הַגְּאֻלָּה הָיָה לוֹ, וְהִשְׁבִּיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל עַל זֶה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי הַשְׁבֵּעַ הִשְׁבִּיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ עוֹסְקִים לְבַקֵּשׁ מָמוֹן מִן הַמִּצְרִים, וּמֹשֶׁה הָיָה עָסוּק בְּשִׁבּוּעַת יוֹסֵף. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָאָרוֹן הָיָה בַּנִּילוּס, וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ בַּשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ. וְעוֹד אָמַר מֹשֶׁה: יוֹסֵף, הִגִּיעַ זְמַן גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר: עֲלֵה שׁוֹר. וְעָלָה. וְיֵשׁ שֶׁאוֹמְרִים שֶׁהָיָה בֵּין מַלְכֵי מִצְרַיִם, וּמִשָּׁם הֶעֱלָה

(אותו). וְיֵשׁ אוֹמְרִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁמּוּ אוֹתוֹ בַּגִּילּוּס, וְשָׁרַז בַּת אֶשֵּׁר הֶרְאָתָה לְמֹשֶׁה.

וַה' הֹלֵךְ לִפָנֵיהֶם יוֹמָם. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַז, (תהלים כב) לַמְנַצֵּז עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִזְמוֹר לְדָוִד. כַּמָּה זְבִיבָה הַתּוֹרָה לִפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אָהוּב הוּא לְמַעְלָה וְאָהוּב הוּא לְמַטָּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב לִדְבָרָיו, וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

וּבַתּוֹרָה צָרִיךְ לַעֲסֹק בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, שֶׁכָּתוּב (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה. וְכָתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלַיְלָה וְגוֹ'. מֵילָא בַּיּוֹם, אֲבָל לָמָּה בַּלַּיְלָה? כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מָצוּי אֶל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שָׁלֵם. כְּמוֹ שֶׁאֵין יוֹם בְּלִי לַיְלָה, וְאֵינוֹ שָׁלֵם אֶלָּא זֶה עִם זֶה, כָּךְ צָרִיךְ בַּתּוֹרָה לְהִמָּצֵא עִם הָאָדָם יוֹם וָלַיְלָה, לִהְיוֹת שְׁלֵמוּת לָאָדָם יוֹמָם וָלַיְלָה.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁעִקַּר הַלַּיְלָה מְזֻזָּזוֹת וְאֵילָךְ, וְאַף עַל גַּב שֶׁמְּזֻזָּזִית הָרִאשׁוֹנָה בְּכָל הַלַּיְלָה הִיא, אֲבָל בְּזֻזָּזוֹת הַלַּיְלָה נִכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, וְאָז צָרִיךְ לָאָדָם לָקוּם וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּשְׁתַּבַּזֶּזֶת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשֶׁבַּזּוֹ הַתּוֹרָה בַּלַּיְלָה. אַשְׁרֵי זֻלְקָן שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ לְשַׁבְּזָן אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשֶׁבַּזּוֹ הַתּוֹרָה.

וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּאָה וּמִשְׁתַּעֲשַׁעַ בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמוֹשִׁיט לָהּ שַׁרְבִּיט שֶׁל זֶסֶד, וְלֹא רַק עָלֶיהָ לְבַדָּהּ, אֶלָּא עָלֶיהָ וְעַל אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים עִמָּהּ, וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' זַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה וְגוֹ'. וְעַל זֶה נִקְרֵאת אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצָה לְהָאִיר הַבֹּקֶר, נֶזְזָשָׁךְ, וְהָאוֹר נִהְיָה

קוֹדֶר, וְקַדְרוּת נִמְצֵאת. אָז מִתְזַוֶּגֶת אִשָּׁה בְּבַעְלָהּ, שֶׁשָּׁנִינוּ, אִשָּׁה מְסַפֶּרֶת עִם בַּעְלָהּ לְדַבֵּר עִמּוֹ וְנִכְנֶסֶת לְהֵיכָלוֹ.

אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁרוֹצָה הַשָּׁמֶשׁ לְהִכָּנֵס, מֵאִיר וּבָא הַלַּיְלָה, וְנוֹטֵל אוֹתוֹ. אָז כָּל הַשְּׁעָרִים סְתוּמִים, וְזֻמּוֹרִים נוֹעָרִים, וּכְלֵבִים נוֹבְחִים. כְּשֶׁנִּזְעָקָה הַלַּיְלָה מַתְזִיל הַמֶּלֶךְ [לִקְרֹא] לָקוּם וְהַגְּבִירָה לְזַמֵּר, וּבָא הַמֶּלֶךְ וּמַקִּישׁ עַל שַׁעַר הַהֵיכָל, וְאוֹמֵר פָּתְזִי לִי אֲזוּתִי רַעְיָתִי וְגוֹ'. וְאָז מִשְׁתַּעֲשְׁעִים בְּנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וְלָכֵן כָּל אוֹתָם בְּנֵי הֵיכַל הַגְּבִירָה, כֻּלָּם צְרִיכִים לָקוּם בְּאוֹתוֹ זְמַן לְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֶּלֶךְ, וְכֻלָּם מְשַׁבְּחִים לְפָנָיו. וְהַשֶּׁבַח שֶׁעוֹלֶה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, זֶה שֶׁהוּא רָזוּק, [יוֹתֵר] זֶה נַזַּת רוּחַ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מֵהַכֹּל.

כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק הַלַּיְלָה וּבָא הַבֹּקֶר (וּמַזְּשִׁיךְ) וְהִתְקַדֵּר, אָז הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה בְּסוֹד בְּזֻזְדָּה, וְנוֹתֵן לָהּ מַתָּנוֹת וּלְכָל בְּנֵי הֵיכָלָהּ. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁהוּא בְּמִנְיָן.

וַה' הֹלֵךְ לִפָּנֵיהֶם יוֹמָם – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵית דִּינוֹ. אָמַר רַבִּי יְצֻזָּק, הָיְנוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, שְׁכִינָה נוֹסַעַת בָּאָבוֹת. הֹלֵךְ לִפָּנֵיהֶם יוֹמָם – זֶה אַבְרָהָם. בְּעַמּוּד עָנָן – זֶה יְצֻזָּק. לַנְחֹתָם הַדָּרֶךְ – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית לב) וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ. וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ.

וְכֻלָּם מֻרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה לָלֶכֶת עִם יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, כְּדֵי שֶׁהָאָבוֹת יִרְאוּ אֶת גְּאֻלָּתָם, שֶׁכָּתוּב וְאָנֹכִי אֶעֱלֶךָּ גַּם עָלֹה, עִם הַמֻּרְכָּבָה. וְכָתוּב וַה' הֹלֵךְ וְגוֹ' לָלֶכֶת יוֹמָם וָלָיְלָה. וְכִי לָמָּה הָיוּ הוֹלְכִים יוֹמָם וָלַיְלָה? יֵלְכוּ בַּיּוֹם, וְלֹא יֵלְכוּ בַּלַּיְלָה כַּאֲנָשִׁים שֶׁבּוֹרְזִים, כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמַר אוֹתָם, לָמָּה הָלְכוּ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה? אֶלָּא כְּדֵי לְהַמְצִיא בָּהֶם שְׁלֵמוּת הַכֹּל, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אֶלָּא יוֹם וָלַיְלָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ בֵּאַרְנוּ, וַה' הֹלֵךְ לִפָּנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן – זֶה אַבְרָהָם. וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ – זֶה יְצֻזָּק. וְאִם כָּךְ, אֵיפֹה יַעֲקֹב? אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמַר

בַּדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן, וְשָׁם הִתְחִיל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַה׳.

וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ, הָיָה מֵאִיר בְּצַד זֶה וּבָזֶה, כְּדֵי שֶׁהַמִּצְרִים יִרְדְּפוּ אַחֲרֵיהֶם, שֶׁיִּתְכַּבֵּד שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמֶרְכְּבוֹתָיו וּפָרָשָׁיו. כְּדֵי לָלֶכֶת יוֹמָם וָלַיְלָה, אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְשָׁלֹא מְאִירָה. וְעוֹד, כְּדֵי לְהַטְעוֹת אֶת הַמִּצְרִים, שֶׁיֹּאמְרוּ מְקֻרֶה הוּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יט) נוֹאֲלוּ שָׂרֵי צוֹעַן, וְכָתוּב (שם מד) מֵשִׁיב חֲכָמִים אָחוֹר, וְעַל כֵּן הָלְכוּ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתָם מִמִּצְרַיִם לִהְיוֹת חֶלְקוֹ וְנַחֲלָתוֹ. וּבֹא רְאֵה, בְּצַד הַיּוֹבֵל נִמְצְאָה זֶרוּת לְיִשְׂרָאֵל, וְכֵן לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וְגוֹ׳.

וּמִשּׁוּם אוֹתוֹ יוֹבֵל עֶלְיוֹן, הִתְעַכְּבוּ וְזַמְּשִׁים יוֹם לְקַבֵּל הַתּוֹרָה וְלִקְרַב לְהַר סִינַי. וְכֵיוָן שֶׁהָלְכוּ בַּיּוֹם, הָלְכוּ בַּלַּיְלָה, לִהְיוֹת הַכֹּל יוֹם אֶחָד בֵּין יוֹם וָלַיְלָה, וְלֹא נִמְצֵאת הַפָּרָדָה.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכֻּלָּם הָלְכוּ בְּמִנְוָיָה לִרְצוֹן נַפְשָׁם, בַּיּוֹם שֶׁקִּבְּלוּ הַתּוֹרָה, הָיוּ זַמְּשִׁים יָמִים שְׁלֵמִים, יָמִים וְלֵילוֹת כָּרָאוּי, שֶׁאֵין יוֹם בְּלִי לַיְלָה, וְאֵין לַיְלָה בְּלִי יוֹם, וְלַיְלָה וָיוֹם נִקְרָא יוֹם אֶחָד. וְכֵיוָן שֶׁהָלְכוּ זַמְּשִׁים יָמִים שְׁלֵמִים, אָז שָׂרוּ עֲלֵיהֶם אוֹתָם זַמְּשִׁים יְמֵי הַיּוֹבֵל, וּמִצַּד שֶׁל הַיּוֹבֵל (בִּינָה) נִתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה, וְלָכֵן הָלְכוּ יוֹמָם וָלַיְלָה.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו, לָמָּה? הֲרֵי בְּאַרְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁאוֹהֵב רְשָׁעִים, כָּךְ הוּא. וּבֹא רְאֵה, בְּיִצְחָק נִכְלַל הַלַּיְלָה, וְלַיְלָה לֹא בָּהִיר, וְעַל זֶה וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו, וְהַכֹּל אֶחָד.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וַיַּגֶּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם. וַיַּגֶּד – מִי אָמַר לוֹ? אֶלָּא כָּךְ פֵּרְשׁוּהָ. אֲבָל זְכֻיּוֹתָיו וּמַכְשָׁפָיו הִתְכַּנְּסוּ אֵלָיו וְהוֹדִיעוּהוּ כִּי בָרַח הָעָם. וְלָמָּה אָמְרוּ אֶת זֶה? אֶלָּא רָאוּ בַּזְּכֻיּוֹת שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים יוֹמָם וָלַיְלָה, אָמְרוּ וַדַּאי שֶׁהֵם בּוֹרְחִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁרָאוּ שֶׁאֵינָם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ

יִשָּׂרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיָּשֻׁבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִּי הַחִירֹת.

וַיַּקְהֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת וְגוֹ'. שֵׁשׁ מֵאוֹת לָמָּה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּנֶגֶד הַמִּנְיָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי. בָּזוּר – כְּנֶגֶד הַגְּבָרִים שֶׁהֵם הָעִקָּר שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְכֹל רֶכֶב מִצְרָיִם – שְׁאָר הַמֶּרְכָּבוֹת, שֶׁהֵם טְפֵלִים לַאֲזוֹרַיִם (לַאֲזוֹרִים), כְּנֶגֶד הַטַּף, שֶׁכָּתוּב לְבַד מִטָּף. וְהַכֹּל עָשָׂה בַּעֲצַת מְכַשְּׁפָיו וַחֲכָמָיו. וְשָׁלְשֹׁם עַל כֻּלּוֹ – הַכֹּל בְּזָכְמָה, כְּנֶגֶד דְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שְׁנַיִם וְאֶחָד. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כְּתַרְגּוּמוֹ – וּמְזָרְזִין. שֶׁהָיוּ זְרִיזִים בַּכֹּל.

וַיַּקְהֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בָּזוּר. רַבִּי זְיָיא אָמַר, כָּתוּב יִפְקֹד ה' עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה. בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן שִׁלְטוֹן לִגְדוֹלֵי הָעַמִּים לְמַעְלָה, נוֹתֵן לָהֶם לָעָם שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה. וּבְשָׁעָה שֶׁמּוֹרִיד אוֹתָם מִדַּרְגָּתָם שֶׁלְּמַעְלָה, מוֹרִיד אֶת הָעָם לְמַטָּה. וַיַּקְהֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בָּזוּר – הֲרֵי הַמְמֻנֶּה שֶׁלָּהֶם, וּפָרְשׁוּהָ, שֶׁהִנְהִיג אֶת מַרְכְּבוֹת שְׁאָר הָעַמִּים, וְכֻלָּם נָפְלוּ בְּמַזְוֵנָה סִיסְרָא אַזַּר כָּךְ, וְהָיִינוּ בָּזוּר (וְאַזַּר כָּךְ) וְכֹל רֶכֶב מִצְרָיִם.

כָּתוּב (שִׁיר א) לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי. בֹּא רְאֵה, כְּדַאי גְּמַת סוּסָה נְקֵבָה נִרְאֲתָה לַסּוּסִים שֶׁל פַּרְעֹה, וּפָרְשׁוּהָ. אֶלָּא לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁפַּרְעֹה הָיָה רוֹדֵף אַזַּר יִשְׂרָאֵל, מָה עָשָׂה? נָטַל סוּסוֹת נְקֵבוֹת, וְכָפַת אוֹתָן בְּמַרְכְּבוֹתָיו בַּתְּוָזְלָה, וְאֶת הַסּוּסִים הַזְּכָרִים כָּפַת מֵאָזוֹר, וְהָיוּ הַזְּכָרִים מִתְזַמְּמִים כְּנֶגֶד הַנְּקֵבוֹת, וְהַנְּקֵבוֹת מְסָרְבוֹת, וּמְהָרוּ לָרוּץ. כֵּיוָן שֶׁקָּרַב (וְכַאֲשֶׁר הִדְבִּיק) אֶל יִשְׂרָאֵל, נָטַל אֶת הַנְּקֵבוֹת וְשָׁם אוֹתָם לְאָזוֹר, וְהַסּוּסִים הַזְּכָרִים לְפָנִים, כְּדֵי לְהָרַע לְיִשְׂרָאֵל וְלַעֲרֹךְ בָּהֶם קְרָב.

כְּמוֹ זֶה, וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם, וְאַזַּר כָּךְ וְזָרָה הַשְׁכִּינָה לַאֲזוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. מְשׁוֹם כָּךְ דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי.

וּפָסוּק זֶה הֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ, שֶׁהִקְרִיב אֶת כָּל זֵילוֹתָיו וּמַרְכְּבוֹתָיו לַעֲרֹךְ קְרָב. וְעוֹד וּפַרְעֹה הִקְרִיב, רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהִקְרִיב אוֹתָם לִתְשׁוּבָה.

וּפַרְעֹה הִקְרִיב.

כְּתוּב (ישעיה כו) ה' בַּצַּר פָּקְדוּךָ צָקוֹן לַחַשׁ וגו'. בַּצַּר פָּקְדוּךָ – לֹא פּוֹקְדִים יִשְׂרָאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁעַת מְנוּחָה, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמְּצִיקִים לָהֶם, וְאָז כֻּלָּם פּוֹקְדִים אוֹתוֹ. צָקוֹן לַחַשׁ – וְכֻלָּם מִתְפַּלְּלִים בִּתְפִלּוֹת וּבְבַקָּשׁוֹת, וּמְרִיקִים לְפָנָיו תְּפִלּוֹת. אֵימָתַי? מוּסָרְךָ לָמוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹקֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּרְצוּעָתוֹ, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּרַוָּזִמִים, וְאוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁלָּהֶם נוֹוֵז לְפָנָיו כְּדֵי לְהָפֵר מִשְׂוְאֵיהֶם, וּמִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם בְּרַוָּזִמִים.

כְּמוֹ שֶׁפָּרְשֻׁנוּ, מָשָׁל לְיוֹנָה עִם הַנֵּץ וְכוּ', כָּךְ יִשְׂרָאֵל הָיוּ קְרֵבִים לַיָּם, וְהָיוּ רוֹאִים אֶת הַיָּם לְפָנֵיהֶם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר וְגַלָּיו עוֹלִים לְמַעְלָה, הָיוּ פּוֹזְזִדִים. זָקְפוּ עֵינֵיהֶם וְרָאוּ אֶת פַּרְעֹה וּמַרְכְּבוֹתָיו, וַאֲבָנִים, זִיזִים וּבַלִּיסְטְרָאוֹת, וְאָז וַיִּירְאוּ מְאֹד. מָה עָשׂוּ? וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִי גָּרַם אֶת זֶה שֶׁקָּרְבוּ יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁל מַעְלָה? פַּרְעֹה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּפַרְעֹה הִקְרִיב, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה'. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי רוֹעֶה כְּמוֹ מֹשֶׁה הָלַךְ בְּתוֹכָם. כְּתוּב (שם סג) וַיִּזְכֹּר יְמֵי עוֹלָם מֹשֶׁה עַמּוֹ. וַיִּזְכֹּר יְמֵי עוֹלָם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מֹשֶׁה עַמּוֹ – [מִכָּאן לָמַדְנוּ] שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה שָׁקוּל כְּכָל יִשְׂרָאֵל. וְלָמַדְנוּ מִזֶּה כִּי רוֹעֵה הָעָם הוּא מַמָּשׁ הָעָם כֻּלּוֹ. אִם הוּא זוֹכֶה – כָּל הָעָם זוֹכִים, וְאִם אֵינוֹ זוֹכֶה – כָּל הָעָם לֹא זוֹכִים וְנֶעֱנָשִׁים בִּגְלָלוֹ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ – אֵין לָכֶם לַעֲרֹךְ קְרָב, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲרֹךְ קְרָב בִּשְׁבִילְכֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ה' יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן. בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ לַיְלָה כִּנֵּס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמַּלְאָךְ שֶׁלּוֹ וְדָן אֶת דִּינֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִלְמָלֵא שֶׁהִקְדִּימוּ הָאָבוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא הָיוּ נִצּוֹלִים מִן הַדִּין. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זְכוּת יַעֲקֹב הֵגֵנָּה עַל יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכד) לוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סָבָא.

ה׳ יְלַוֵּם לָכֶם וְאַתֶּם תַּזְרִישׁוּן. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה נז) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם לְהַדְבִּיק בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר עַמֵּי הָעוֹלָם, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתָם קֵרַב אוֹתָם אֵלָיו, וְנָתַן לָהֶם תּוֹרָה, וְנָתַן לָהֶם שַׁבָּת שֶׁהִיא קָדֵשׁ מִכָּל שְׁאָר הַיָּמִים, וּמְנוּוָּה מֵהַכֹּל, וְזֶרְוָה שֶׁל הַכֹּל, וּשְׁקוּלָה שַׁבָּת כְּנֶגֶד כָּל הַתּוֹרָה, וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּאִלּוּ שָׁמַר אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג – עִנּוּג שֶׁל הַכֹּל, עִנּוּג הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, עִנּוּג לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים. וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת, מַה זֶּה וְקָרָאתָ? שֶׁיְּזַמִּין אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג) מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, כְּלוֹמַר מְזֻמָּנִים, כְּמוֹ מִי שֶׁמַּזְמִין אוֹרְחַ לְבֵיתוֹ. וְעַל זֶה וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג, שֶׁיְּזַמִּין אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁמַּזְמִינִים אוֹרְחַ, בְּשֻׁלְחָן מְתֻקָּן וּבְבַיִת מְתֻקָּן כָּרָאוּי בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה כָּרָאוּי יוֹתֵר עַל שְׁאָר הַיָּמִים. וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג – מִבְּעוֹד יוֹם. לְקַדֵּשׁ ה׳ מְכֻבָּד – זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים, שְׁנַיִם שֶׁהֵם אֶחָד. וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ דָּבָר עוֹלֶה וּמְעוֹרֵר דִּבּוּר שֶׁל זוֹל לְמַעְלָה. מִי שֶׁמַּזְמִין אוֹרְחַ, צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בּוֹ וְלֹא בְּאַחֵר.

בֹּא רְאֵה, אוֹתוֹ הַדִּבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּי הָאָדָם, עוֹלֶה וּמְעוֹרֵר הִתְעוֹרְרוּת עֶלְיוֹנָה, אִם לְטוֹב אִם לְרַע. וּמִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּעֹנֶג שַׁבָּת, אָסוּר לוֹ לְעוֹרֵר דִּבּוּר שֶׁל זוֹל, שֶׁהֲרֵי הוּא פּוֹגֵם בָּגֹם בְּיוֹם הַקָּדוֹשׁ. מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּהִלּוּלַת הַמֶּלֶךְ, לֹא רָאוּי שֶׁיַּעֲזֹב אֶת הַמֶּלֶךְ וְיִתְעַסֵּק בְּאַחֵר.

וּבְכָל יוֹם צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה וּלְעוֹרֵר הִתְעוֹרְרוּת מִמַּה שֶׁצָּרִיךְ, וּבְשַׁבָּת בִּדְבָרֵי שָׁמַיִם וּבִקְדֻשַּׁת הַיּוֹם צָרִיךְ לְהִתְעוֹרֵר, וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר.

בֹּא רְאֵה, כָּאן כְּשֶׁקָּרַב פַּרְעֹה לַעֲרֹךְ קְרָב עִם יִשְׂרָאֵל, בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיְּעוֹרְרוּ יִשְׂרָאֵל הִתְעוֹרְרוּת לְמַטָּה כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הַהִתְעוֹרְרוּת הִיא לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי הָאָבוֹת הִקְדִּימוּ הִתְעוֹרְרוּת זֹאת לְמַעְלָה,

וּזְכוּתָם עוֹמֶדֶת לְפָנָיו, [וְעוֹרְרוּ הִתְעוֹרְרוּת זוֹ] וְלֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִתְעוֹרְרוּ לְמַטָּה כְּלָל. [שֶׁהֲרֵי בְּמָקוֹם שֶׁל מַעְלָה הָיָה] וְהוּ שֶׁכָּתוּב ה' יִלָּוֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן. וַדַּאי תַּחֲרִישׁוּן וְלֹא תְעוֹרְרוּ דָּבָר, שֶׁלֹּא צָרִיךְ לָכֶם. וְכָאן נִכְלָל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבֵרִים.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי שָׁנִינוּ, ה' בְּכָל מָקוֹם זֶה רַחֲמִים, וְאַף עַל גַּב שֶׁעוֹרֵךְ קְרָב וְעוֹשֶׂה דִּין, אוֹתוֹ דִּין הוּא בְּאַהֲבָה. וְכָךְ רָאִינוּ, שֶׁכָּתוּב ה' יִלָּוֵם לָכֶם, וְלֹא נִרְאָה בְּאוֹתוֹ דִּין רַחֲמִים כְּלָל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם עַד אֶחָד.

אָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאָמַר, שֶׁאֲפִלּוּ כָּאן הָיָה הַדִּין בְּרַחֲמִים, שֶׁהַיָּם כִּסָּה עֲלֵיהֶם וּמֵתוּ, וְאַחַר כָּךְ הוֹצִיא אוֹתָם הַיָּם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בִּכְבוֹדָם וְנִקְבְּרוּ בָּאָרֶץ, וְלֹא רָצְתָה הָאָרֶץ לְקַבֵּל אוֹתָם, עַד שֶׁהוֹשִׁיט לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ, וְקִבְּלָה אוֹתָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ, וְלָכֵן [הָיָה] זֶה הַדִּין בְּרַחֲמִים הָיָה.

וְלָכֵן לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיְּעוֹרְרוּ יִשְׂרָאֵל דָּבָר בָּעוֹלָם, שֶׁאִם יְעוֹרְרוּ יִשְׂרָאֵל דָּבָר, לֹא יְעוֹרְרוּ אֶת שֵׁם הָרַחֲמִים, וְלֹא יַעֲשֶׂה דִּין בְּרַחֲמִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב ה' יִלָּוֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן, שֶׁלֹּא תְעוֹרְרוּ דָּבָר. שֶׁהֲרֵי שֵׁם הָרַחֲמִים צָרִיךְ לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרַחֲמִים. וְעַל זֶה בִּקֵּשׁ שֶׁלֹּא תַעֲשׂוּ פָּגָם וּתְעוֹרְרוּ דָּבָר אַחֵר.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (זכריה יד) וְיָצָא ה' וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם. אִם כָּךְ, זֶה דִּין שֶׁהָיָה בְּרַחֲמִים. אָמַר לוֹ, כָּךְ הָיָה וַדַּאי הַדִּין בְּרַחֲמִים, שֶׁמּוֹתָם לֹא נִמְצָא כִּשְׁאָר מוֹת בְּנֵי הָעוֹלָם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִהְיוּ כְּמוֹת שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁהָרַג אוֹתָם, אֶלָּא בְּנַזֶּזֶת בְּלֹא צַעַר. וְהוּ דִּין בְּרַחֲמִים.

וּבְכָל מָקוֹם שֵׁם זֶה הוּא דִּין בְּרַחֲמִים, פָּרַט לְמָקוֹם אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא וְגוֹ'. וְכִי כַּגִּבּוֹר וְלֹא גִּבּוֹר? אֶלָּא יִשַּׁנֶּה לְבוּשׁוֹ וְיִלְבַּשׁ

לְבוּשִׁים אֲזוּרִים. כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת, יְשַׁנָּה מִינּוֹ.

וְעִם כָּל זֶה, הַדִּין הוּא יָתֵר, אֲבָל יֵשׁ בּוֹ רְזוּמִים, כַּכָּתוּב כַּגִּבּוֹר, וְלֹא גִּבּוֹר. כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת, וְלֹא אִישׁ מִלְחָמוֹת. שֶׁוַּדַּאי אַף עַל גַּב שֶׁעוֹשֶׂה דִּין, זָס עַל מַעֲשָׂיו. וְלָכֵן ה׳ יְלַוֵּם לָכֶם וְאַתֶּם תַּזְרִישׁוּן. אַשְׁרֵי זְלִלָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזַר בָּהֶם לְזַלְזְלוֹ וְלִירֻשָּׁתוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֹלֵל ה׳ עַמּוֹ יַעֲקֹב זֶבֶל נַזְלָתוֹ.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי. דָּבָר זֶה נִתְבָּאֵר בְּסַפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, וְשָׁם הוּא הַסּוֹד שֶׁלּוֹ, וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (יונה א) וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה׳ אֱלֹהָיו מִמְּעֵי הַדָּגָה. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיְמַן ה׳ דָּג גָּדוֹל. וַיְמַן – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל א) וַיְמַן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. אֲשֶׁר מִנָּה אֶת מַאֲכַלְכֶם.

אֲבָל פָּסוּק זֶה כְּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת: וַיְמַן ה׳ אֶת יוֹנָה לַדָּג, שֶׁהוּא מָנָה, הוּא שָׁלַז אוֹתוֹ. אֶלָּא וַדַּאי אוֹתוֹ דָּג הָיָה מָנָה לְיוֹנָה לִשְׁמֹר אוֹתוֹ מִשְּׁאָר דְּגֵי הַיָּם וְיִהְיֶה גָּנוּז בְּתוֹכוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהִכְנִיסוֹ לְתוֹכוֹ, רָאָה יוֹנָה בְּמַעְיוֹ רֹזַב שֶׁל מְקוֹם הַיָּם (רֹזַב שֶׁל מְקוֹם מֵעָיו) כְּמוֹ הֵיכָל גָּדוֹל, וּשְׁנֵי עֵינָי אוֹתוֹ דָּג שֶׁמְּאִירִים כַּשֶּׁמֶשׁ, וְאֶבֶן טוֹבָה הָיְתָה בְּמֵעָיו שֶׁמְּאִירָה לוֹ, וְהָיָה רוֹאֶה כָּל מַה שֶּׁבַּיָּם וּבְתְהוֹמָיו.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, מַה שֶּׁכָּתוּב קָרָאתִי מִצָּרָה לִי, הֲרֵי לֹא נִרְאֶה שֶׁכָּל הָרְוָזָה הַזּוֹ הָיְתָה לוֹ? אֶלָּא וַדַּאי, כֵּיוָן שֶׁהֶרְאָה לוֹ אוֹתוֹ הַדָּג כָּל מַה שֶּׁבַּיָּם וּבְתְהוֹמָיו – מֵת, שֶׁלֹּא יָכֹל שִׁלְשָׁה יָמִים לִסְבֹּל, וְאָז הָיְתָה לְיוֹנָה מִצּוּקָה.

שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כֵּיוָן שֶׁרָאָה יוֹנָה אֶת כָּל אוֹתָהּ רְוָזָה, הָיָה שָׁמֵז. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַה תִּרְצֶה יוֹתֵר? וְכִי לָזֶה הִכְנַסְתִּי אוֹתְךְ כָּאן?. מָה עָשָׂה? הָרַג אֶת אוֹתוֹ דָּג וּמֵת, וְכָל שְׁאָר דְּגֵי הַיָּם הָיוּ סְבִיב אוֹתוֹ דָּג. זֶה נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ מִצַּד זֶה, וְזֶה נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ מִצַּד זֶה, וְאָז רָאָה יוֹנָה אֶת עַצְמוֹ בְּצָרָה. מִיָּד – וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה׳.

בַּתְּזוּלָה דָּג, וְכֵעֵת דָּגָה, כַּנֶּאֱמַר וְהַדָּגָה אֲשֶׁר בַּיְאֹר תָּמֻתָה. וְאָז כָּתוּב

קָרָאתִי מִצָּרָה לִי, וְלֹא כָתוּב הָיִיתִי בְצָרָה אוֹ יָשַׁבְתִּי בְצָרָה, אֶלָּא קָרָאתִי, מֵאוֹתָהּ צָרָה שֶׁהֵצִיקוּ לִי דְּגֵי הַיָּם. מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי, שֶׁהֲרֵי מֵת. וְלֹא כָתוּב מִבֶּטֶן זֵי אוֹ מִבֶּטֶן דָּג, אֶלָּא שֶׁהָיָה וַדַּאי מֵת.

כֵּיוָן שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, קִבֵּל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֶזֵּיהּ אֶת הַדָּג הַזֶּה, וְהוֹצִיאוֹ לַיַּבָּשָׁה לְעֵין כֹּל, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה׳ לַדָּג וַיָּקֵא אֶת יוֹנָה. וְכֻלָּם רָאוּ אֶת מַעֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מַה כָּתוּב? וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה׳ אֱלֹהָיו מִמְּעֵי הַדָּגָה, לַמָּקוֹם שֶׁהָיָה קָשׁוּר בּוֹ. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב ה׳ אֱלֹהָיו, וְלֹא כָתוּב וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה׳ וְלֹא יוֹתֵר, אֶלָּא ה׳ אֱלֹהָיו. אַף כָּאן, וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי. אֵלַי דַּוְקָא.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ. וְיִסָּעוּ מִלְּהַרְבּוֹת בִּדְבָרִים. זֶה לֹא זְמַן תְּפִלָּה כָּעֵת. וְיִסָּעוּ, וְכִי לְאֵיזֶה מָקוֹם צִוָּה אוֹתוֹ שֶׁיִּסָּעוּ, שֶׁהֲרֵי עַל הַיָּם הֵם הָיוּ שְׁרוּיִים? אֶלָּא זְוַוֵּר לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב מַה תִּצְעַק אֵלָי, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם בְּמָקוֹם זֶה עוֹמְדִים. וְעַל זֶה וְיִסָּעוּ, יִסְעוּ מִזֶּה, שֶׁזֶּה אֵינוֹ הַזְּמַן (אֶלָּא בָּעֲתִיק תָּלוּי הַדָּבָר).

וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטְּךָ וְגוֹ׳. הָרֵם אֶת מַטֶּךָ, שֶׁבּוֹ רָשׁוּם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. נְטֵה יָדְךָ בַּצַּד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְכֵיוָן שֶׁהַמַּיִם יִרְאוּ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הֵם יִבְרְזוּ מִמֶּנּוּ וּמִלְּפָנָיו (לְפָנָיו). וְעַל זֶה וּנְטֵה אֶת יָדְךָ, לְצַד אָזְנָד, שֶׁאֶת הַצְּדָדִים הָאֲזוּרִים שֶׁל אוֹתוֹ הַמַּטֶּה הִצְטָרֵךְ אוֹתוֹ לְמַיִם (לִדְבָרִים) אֲזוּרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, רָאִיתִי שֶׁלִּפְעָמִים הַמַּטֶּה הַזֶּה נִקְרָא מַטֵּה הָאֱלֹהִים, וְלִפְעָמִים נִקְרָא מַטֵּה מֹשֶׁה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן [שְׁנַיִם הָיוּ, וְכָךְ בְּאַרְנוּ] בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, יָפֶה אָמַר, שֶׁכֻּלָּם אֲזוּד, בֵּין שֶׁתֹּאמַר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בֵּין שֶׁתֹּאמַר שֶׁל מֹשֶׁה. וְהַמַּטֶּה הַזֶּה, לְעוֹרֵר צַד הַגְּבוּרָה. וְעַל זֶה וּנְטֵה אֶת יָדְךָ, יַד שְׂמֹאל, שֶׁהִיא מִצַּד הַגְּבוּרָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹי לְאוֹתָם שֶׁלֹּא רוֹאִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בַּתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה קוֹרֵאת לִפָּנֵיהֶם בְּכָל יוֹם, (וְלֹא יוֹדְעִים) וְלֹא מַשְׁגִּיחִים. בֹּא רְאֵה, מִצַּד הַגְּבוּרָה מִתְעוֹרְרִים הַמַּיִם בָּעוֹלָם, וְיוֹצְאִים מַיִם, וְכָעֵת רוֹצָה הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא לְיַבֵּשׁ אֶת הַמַּיִם, לָמָּה וְנָטָה אֶת יָדְךָ, שֶׁהוּא שְׁמוֹאל?

אֶלָּא הָרֵם אֶת מַטְּךָ לְיַבֵּשׁ אֶת הַמַּיִם, וְנָטֵה אֶת יָדְךָ לְהָשִׁיב אֶת הַמַּיִם, לְעוֹרֵר אֶת צַד הַגְּבוּרָה וּלְהָשִׁיב הַמַּיִם עַל הַמִּצְרִים. וּמְשׁוּם כָּךְ שְׁנֵי דְּבָרִים כָּאן, שֶׁכָּתוּב הָרֵם אֶת מַטְּךָ, וְנָטֵה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וּבְקָעֵהוּ.

וַהֲרֵי הַתְּהוֹמוֹת הָיוּ? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה נֵס בְּתוֹךְ נֵס, כַּנָּאֱמַר קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֶב יָם. וְהָיוּ הוֹלְכִים בַּיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה.

וַיָּסַר אֵת אַפַּן מַרְכְּבָתָיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (יחזקאל א) וָאֵרֶא הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפַן אֶחָד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַחַיּוֹת. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּכֹּל מַרְאֶה אֶת שִׁלְטוֹנוֹ, וְשִׁלְטוֹנוֹ זֶה לֹא יַעֲבֹר לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

וְעָשָׂה שִׁלְטוֹן בָּאָבוֹת. נָטַל אֶת אַבְרָהָם וְהֶעֱמִיד בּוֹ אֶת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, וּפֵרְשׁוּהָ. נָטַל אֶת יִצְחָק וְשָׁתַל בּוֹ אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהוּא קַיָּם לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק. נָטַל אֶת יַעֲקֹב, וְהוֹשִׁיבוֹ לְפָנָיו וְהִשְׁתַּעֲשַׁע עִמּוֹ, וְהִתְפָּאֵר בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וּבֹא רְאֵה, יַעֲקֹב אָוַוז בְּעֵץ הַחַיִּים שֶׁאֵין בּוֹ מָוֶת לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּל הַחַיִּים נִתְקָנוּ בְּאוֹתוֹ הָעֵץ, וְנוֹתֵן חַיִּים לְכָל אוֹתָם שֶׁאֲחוּזִים בּוֹ, וְלָכֵן יַעֲקֹב לֹא מֵת. וּמָתַי מֵת? בְּשָׁעָה שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה. הַמִּטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, מִשּׁוּם שֶׁבְּמִטָּה זוֹ כָּתוּב רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, וְלָכֵן כָּתוּב וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וְאָז וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו. וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יַעֲקֹב לְבָזִיר הָאָבוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא) יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּזַרְתִּיךָ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וְכָל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת, כֻּלָּם אֲזוּזִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, דְּרָגוֹת בִּדְרָגוֹת. אֵלֶּה עֶלְיוֹנִים וְאֵלֶּה תַּזְוִתוֹנִים, וְזַיּוֹת הַקָּדֵשׁ עֲלֵיהֶם,

וְכָל הָאוּכְלוֹסִים וְהַמְזֻנּוֹת, כֻּלָּם נוֹסְעִים תַּזּוֹת יָדֶיהָ. עַל מַאֲמָרָהּ נוֹסְעִים וְעַל מַאֲמָרָהּ זוֹנִים.

וְזוֹהִי הַזְּוִיָּה (הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה) שֶׁכָּל שְׁאָר הַזְּוִיּוֹת אֲזוּזוֹת בָּהּ, וְהִשְׁתַּלְשְׁלוּ (וְנִתְקְנוּ) בִּשְׁבִילָהּ כַּמָּה זְוִיּוֹת לְזַוִּיּוֹת (אֵלּוּ יוֹרְדוֹת וְאֵלּוּ יוֹרְדוֹת). וְנֶאֱזָזוֹת דְּרָגוֹת בִּדְרָגוֹת, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים הוֹלְכִים וְשָׁטִים בַּיָּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר וְגוֹ'.

וּכְשֶׁמַּעֲלֶה הַיָּם אֶת גַּלָּיו, כָּל הָאֳנִיּוֹת עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת, וְנִמְצָא זַעַף, וְרוּחַ קָשָׁה הוֹלֶכֶת עָלָיו בְּזוֹזָק, וּדְגֵי הַיָּם מִתְעַוְּרִים לְכָל צַד, אֶלָּה לַמְּזָרְזוּ וְאֵלֶּה לַמַּעֲרָב, אֶלָּה לַצָּפוֹן וְאֵלֶּה לַדָּרוֹם. וְכָל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁרוֹאִים אֶת הָרְשָׁם עֲלֵיהֶם, לוֹקְזִים אוֹתָם וּבוֹלְעִים אוֹתָם בִּמְעָרוֹת הָעָפָר.

וְכָל הָאֳנִיּוֹת לֹא נוֹסְעוֹת מִמְּקוֹמָם, וְלֹא עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת, פָּרַט לְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁבָּא מַנְהִיג אֶזּוּד שֶׁל הַיָּם וְיוֹצֵא לְהַשְׁלִים רוּחַ שֶׁל זַעַף הַיָּם. כֵּיוָן שֶׁזֶּה עוֹלֶה עַל הַיָּם, שׁוֹכֵךְ מֵרָגְזוֹ, וְנִמְצֵאת מְנוּזָּה. וְאָז כָּל הָאֳנִיּוֹת הוֹלְכוֹת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, וְלֹא סוֹטוֹת לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂזֵּק בּוֹ. זֶה דַּיְקָא. וְכָל דְּגֵי הַיָּם מִתְכַּנְּסִים לִמְקוֹמָם, וְכָל אוֹתָן הַזְּוִיּוֹת שְׁמְזוּזוֹת עָלֶיהָ, וְזַוִּיּוֹת הַשָּׁדֶה הָעֶלְיוֹנוֹת שְׁמְזוּזוֹת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב מ) וְכָל זַיִת הַשָּׂדֶה יְשַׂזָּקוּ שָׁם.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה יֵשׁ לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַטָּה יֵשׁ בַּיָּם. כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה יֵשׁ לְמַעְלָה בַּיָּם הָעֶלְיוֹן. כְּגוֹן שֶׁלְּמַעְלָה יֵשׁ לְמַטָּה. כְּגוֹן שֶׁלְּמַטָּה יֵשׁ בַּיָּם הַתַּזְוִתוֹן.

הַגּוּף שֶׁל אוֹתוֹ הַיָּם, הֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ לַזַּוְבֵּרִינוּ, אֹרֶךְ וְרוֹזַב, רֹאשׁ וּרְוֹעוֹת וְשַׁעֲרוֹת הַגּוּף, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְהַכֹּל נִקְרָא בִּשְׁמוֹ. וּכְמוֹ זֶה לְמַטָּה לַיָּם שֶׁלְּמַטָּה, כָּךְ גַּם הָרֹאשׁ שֶׁל הַיָּם וּזְרוֹעוֹת הַיָּם וְגוּף הַיָּם.

כָּתוּב (בראשית מט) זְבוּלֻן לְזוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן. וַהֲרֵי יָם אֶזּוּד הָיָה בְּגוֹרָלוֹ, אֶלָּא מַה זֶּה לְזוֹף יַמִּים? וַדַּאי שֶׁבְּאַרוּכָה הַזַּוְבֵּרִים בְּסוֹד עֶלְיוֹן. וַיְרַכְתוֹ עַל

צִידֹן, כַּנֶּאֱמַר (שמות א) יְצֹאֵי יֶרֶךְ יַעֲקֹב. זְבוּלוּן הָיָה שׁוֹכֵן הַיָּמִין שֶׁל הַגּוֹף, וְיָם כִּנֶּרֶת הָיָה בְּגוֹרָלוֹ, וּמִכָּאן נִמְצָא הַזִּוּלְזוֹן שֶׁל הַתְּכֵלֶת.

בֹּא רְאֵה, כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת עַל מֶרְכָּבוֹת נִמְצְאוּ, וְגַלְגַּלֵּי הַמֶּרְכָּבָה רָצִים בְּזִוָּגָן, וְלֹא מִתְעַכְּבִים אוֹתָם תּוֹמְכֵי הַמֶּרְכָּבָה לִנְסֹעַ עֲלֵיהֶם, וְכֵן כֻּלָּם (וְכָאן וַיְנַהֲגֻהוּ בְּכִבֵּדַת, בְּזִוָּגָן). בֹּא רְאֵה, הַמֶּרְכָּבָה הַמְמֻנָּה עַל הַמִּצְרִים, [אִם תֹּאמַר] פָּרְשׁוּהָ, לֹא נִמְצֵאת מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיָּסַר אֶת אֹפַן מַרְכְּבֹתָיו. כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת הָיוּ שָׁהָיוּ נוֹסְעִים עַל תּוֹמֵךְ גַּלְגַּל אֶזֶד, שֶׁנִּפְקְדוּ עֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁזֶּה הֶעֱבַר מִשְׁלְטוֹנוֹ, כָּל הַמֶּרְכָּבוֹת הָעָבְרוּ מִשְׁלְטוֹנָם וְלֹא נָסְעוּ. אָז כֻּלָּם לְמַטָּה הֶעֱבְרוּ מִשְׁלְטוֹנָם, שֶׁכָּתוּב עַל מִצְרַיִם (ירמיה מו) וְעַל פַּרְעֹה וְעַל הַבֹּטְחִים בּוֹ.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן הַשַּׁלִּיט שֶׁל מִצְרַיִם שָׁלַט עַל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים. כֵּיוָן שֶׁהֶעֱבַר כּוֹחַ מִצְרַיִם, נִשְׁבַּר כּוֹחַ שְׁאָר הָעַמִּים. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם וְגוֹ', וְכָתוּב שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם הָיוּ אֲזוּזִים בַּפֶּלְזוֹן שֶׁל הַמִּצְרִים, וַאֲזוּזִים בְּמִצְרַיִם לַסִּיּוּעַ שֶׁלָּהֶם. וּבְאוֹתוֹ זְמַן כֻּלָּם בִּקְּשׁוּ אֶת הַסִּיּוּעַ שֶׁל מִצְרַיִם לְהִתְחַזֵּק. וְעַל זֶה, כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעוּ אֶת הַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, רָפוּ יְדֵיהֶם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד, וְכֻלָּם הִזְדַּעְזְעוּ וְנִשְׁבְּרוּ מִשְׁלְטוֹנָם.

וַדַּאי שֶׁכְּשֶׁנִּשְׁבַּר כּוֹחָם לְמַעְלָה, שֶׁנִּשְׁבַּר כּוֹחַ שֶׁל כָּל אוֹתָם שֶׁאֲזוּזִים בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבַּר הַכּוֹחַ שֶׁל כֻּלָּם לְמַעְלָה, כָּל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה נִשְׁבְּרוּ מִשּׁוּם [אוֹתוֹ] הַכּוֹחַ הַזֶּה שֶׁנִּשְׁבַּר בַּתְּזוּלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיָּסַר אֶת אֹפַן מַרְכְּבֹתָיו כָּתוּב. וַיְנַהֲגֻהוּ בִּכְבֵדוּת, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁזֶּה נִשְׁבַּר, לֹא הָיוּ הוֹלְכִים.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁלֹּא כָּתוּב וַיָּסַר אֶת אוֹפַנֵּי מַרְכְּבוֹתָיו, אוֹ אוֹפַן מֶרְכַּבְתּוֹ, אֶלָּא וַיָּסַר אֶת אֹפַן מַרְכְּבֹתָיו, מִשּׁוּם שֶׁכּוֹחַ זֶה שֶׁכֻּלָּם הָיוּ נִדְבָּקִים בּוֹ.

וְעוֹד וַיָּסַר אֶת אֹפַן מַרְכְּבֹתָיו – בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵי זֻלָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם לְהַדְבִּיק בָּהֶם וּלְהִיוֹת לָהֶם וֵלֹקִ, וְשֶׁהֵם יִהְיוּ בְּוֵלְקוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יג) וּבוֹ תִּדְבָּקוּן. וְכָתוּב (שם ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם. בַּה' מַמָּשׁ. וְכָתוּב (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ. וְכָתוּב כִּי וֵלֹקִ ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב וֶחֶבֶל נַחֲלָתוֹ. שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מִזֶּרַע קָדוֹשׁ לִהְיוֹת וֵלֹקִ, וְעַל זֶה נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה גְּנוּזָה אַלְפַּיִם שָׁנִים עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, וַהֲרֵי זֶה נֶאֱמַר. וּמְשׁוּם אַהֲבָתוֹ נָתַן אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת אַזְוֵרֵיהָ וּלְדָבְקָה בָּהּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְכָל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת, כֻּלָּם אֲזוּזִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, דְּרָגוֹת בִּדְרָגוֹת. אֵלּוּ עֶלְיוֹנִים, וְאֵלּוּ תַּזְוִתוֹנִים, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל. וְזֹאת קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹן, וְכָל הָאוּכְלוֹסִים וְהַמַּזָּנוֹת, כֻּלָּם נוֹסְעִים תַּזְוֹת יָדֶיהָ. עַל מַאֲמָרָהּ נוֹסְעִים וְעַל מַאֲמָרָהּ זוֹנִים. בִּזְמַן שֶׁהִיא נוֹסַעַת, כֻּלָּם נוֹסְעִים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם אֲזוּזִים בָּהּ.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר אֶת אוּכְלוֹסֵי פַּרְעֹה לְמַטָּה, הֶעֱבִיר בַּתְּזוּלָה אֶת אוֹתוֹ כּוֹזֵ שֶׁלָּהֶם כְּמוֹ שֶׁהֵקַמְנוּ. מָה עָשָׂה? הֶעֱבִיר וְסִלֵּק אוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן שֶׁהָיָה מַנְהִיג אֶת כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת. כֵּיוָן שֶׁזֶּה הִסְתַּלֵּק, כָּל הַמַּזָּנוֹת הַלָּלוּ לֹא יָכְלוּ לְהִתְנַהֵג. וְכֵיוָן שֶׁלֹּא יָכְלוּ, הָעֲבַר מִשְׁלְטוֹנוֹ אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁל מִצְרַיִם וְהָעֲבַר בְּאֵשׁ דּוֹלֶקֶת, וְאָז הַשְׁלִיט שֶׁל הַמִּצְרִים הוּזַ, וְעַל זֶה אָנוֹסָה מִפָּנֵי יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁרָאוּ אֶת הַמְמֻנֶּה שֶׁל מִצְרַיִם נִשְׂרָף בָּאֵשׁ.

רַבִּי יְצְזָק אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁקָּרְבוּ יִשְׂרָאֵל לַיָּם, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל שֶׁעַל הַיָּם וְאָמַר לוֹ: בְּשָׁעָה שֶׁעָשִׂיתִי אֶת הָעוֹלָם, מִנִּיתִי אוֹתְךָ עַל הַיָּם, וּתְנַאי יֵשׁ לִי עַל הַיָּם – שֶׁיִּקְרַע אֶת מֵימָיו מִלְּפָנֵי בָּנַי, הִגִּיעַ הַזְּמַן עַכְשָׁו שֶׁיַּעַבְרוּ בָּנַי בְּתוֹךְ הַיָּם. מַה כָּתוּב אַזּוֹר כָּךְ? וַיָּשָׁב הַיָּם לִפְנוֹת בֹּקֶר לְאֵיתָנוֹ. מַה זֶּה לְאֵיתָנוֹ? לִתְנָאוֹ שֶׁהָיָה לוֹ עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם.

וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל זוֹנִים עַל הַיָּם, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל רוֹאִים אֶת גַּלֵּי הַיָּם עוֹלִים וְיוֹרְדִים. הֵרִימוּ עֵינֵיהֶם, וְרָאוּ אֶת פַּרְעֹה וְהָאוּכְלוֹסִים שֶׁלּוֹ, וּפָזְדוּ וְצָעֲקוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. הַיָּם רָאָה – מָה רָאָה הַיָּם? הוּא רָאָה אֶת אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, וּבָרַח מִלְּפָנָיו. מָה הַטַּעַם? [מִשּׁוּם] שֶׁכָּתוּב (בראשית לט) וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה, וְעַל זֶה הַיָּם רָאָה וַיָּנָס, וְכָתוּב וַיְסַר אֶת אַפֹּן מַרְכְּבֹתָיו וְגוֹ' אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁרָאוּ אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם כְּאִלּוּ עוֹלָה בָּאֵשׁ, וְאָז אָמְרוּ אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר. אָמַר רַבִּי זְיָיא לְרַבִּי יוֹסֵי, בֹּא וְאֹמַר לְךָ, שֶׁכְּשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר שִׁלְטוֹן שֶׁל הָאָרֶץ, אֵינוֹ עוֹשֶׂה עַד שֶׁמַּעֲבִיר הַשַּׁלִּיט שֶׁלָּהֶם בָּרָקִיעַ, וְלֹא מַעֲבִיר אֶת הַשַּׁלִּיט שֶׁלָּהֶם עַד שֶׁמְּמַנֶּה אַזָּר בִּמְקוֹמוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִגָּרַע [הַשִּׁלְטוֹן] הַשְׁמוּשׁ שֶׁלָּהֶם בָּרָקִיעַ, כְּדֵי לְקַיֵּם מַה שֶּׁכָּתוּב (דניאל ד) וּלְמִי שֶׁיַּזְפֵּין יְתֶנֶּנָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (תהלים זז) ה' אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ. ה' אֲדֹנֵינוּ – כְּשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשַׁבֵּר אֶת כֹּחַ הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מְזַזֵּק דִּינוֹ עֲלֵיהֶם וְשׁוֹבֵר אוֹתָם, וּמַעֲבִיר מִלְּפָנָיו אֶת הַשַּׁלִּיט שֶׁלָּהֶם.

אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם, אֲשֶׁר נָתַתָּ הָיָה צָרִיךְ, אוֹ תְּנָה הוֹדְךָ. מַהוּ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ? אֶלָּא זֶהוּ סוֹד שֶׁל הַנָּהָר הֶעָמוֹק שֶׁל הַכֹּל, וְדָוִד בִּקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ לְהַשְׁפִּיעַ מִמֶּנּוּ עַל הַשָּׁמַיִם, וְזֶהוּ אֲשֶׁר, כַּנֶּאֱמַר (שמות ג) אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה.

בְּשָׁעָה שֶׁהַנָּהָר הַזֶּה הֶעָמוֹק שֶׁל הַכֹּל שׁוֹטֵף וְיוֹצֵא עַל הַשָּׁמַיִם, אָז הַכֹּל בְּשִׂמְחָה, וְהַגְּבִירָה מִתְעַטֶּרֶת בַּמֶּלֶךְ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׂמְחָה. וְהַשִּׁלְטוֹן שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מֶעֱבָר מִלְּפָנָיו הַגְּבִירָה, וְאָז זוֹקְפִים רֹאשׁ כָּל הָאֲזוּזִים בָּהּ.

בֵּין כָּךְ רָאוּ אִישׁ אָזָד שֶׁהָיָה בָּא, וּמַשָּׂא אָזָד לְפָנָיו. אָמַר רַבִּי זְזָיָא, נֵלֵךְ, אוּלַי הָאִישׁ הַזֶּה עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הוּא, אוֹ עַם הָאָרֶץ הוּא, וְאָסוּר לְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נֵשֵׁב כָּאן וְנִרְאֶה, אוּלַי הוּא אִישׁ גָּדוֹל.

בֵּין כָּךְ עָבַר לִפְנֵיהֶם, וְאָמַר לָהֶם, בַּסְּבוּב שֶׁל הַמַּעֲבָר הַמְסֻכָּן הַזֶּה צָרִיךְ לִווּי, וַאֲנִי יוֹדֵעַ דֶּרֶךְ אַזָּרִת, וְנִסְטֶה מִכָּאן, וַאֲנִי רָצִיתִי לוֹמַר לָכֶם, שֶׁלֹּא אֶזָּטֶא בָּכֶם וְלֹא אֶעֱבֹר עַל מַה שֶּׁכָּתוּב (ויקרא יט) וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, וְאַתֶּם כְּמוֹ סוּמִים בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, וְלֹא תִסְתַּכְּלוּ בְּנַפְשְׁכֶם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזִּכִּינוּ כָּאן. הִתְזַכְּרוּ עִמּוֹ. אָמַר לָהֶם, לֹא לְדַבֵּר שׁוּם דָּבָר כָּאן עַד שֶׁנַּעֲבֹר בָּזֶה. סָטוּ לְדֶרֶךְ אַזָּרִת.

אַזָּר שֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, אָמַר לָהֶם, בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ הָאַזָּרִת הָיוּ הוֹלְכִים פַּעַם אָזָד כֹּהֵן זָקֵם, וְכֹהֵן עַם הָאָרֶץ אָזָד עִמּוֹ. קָם אוֹתוֹ עַם הָאָרֶץ עָלָיו בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וַהֲרָגוֹ. מֵאוֹתוֹ יוֹם, כָּל מִי שֶׁעוֹבֵר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, מְסַכֵּן אֶת נַפְשׁוֹ, וַהֲרֵי מִתְזַבְּרִים שָׁם שׁוֹדְדֵי הָרִים וְהוֹרְגִים וּמְקַפְּזִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם, וְאֵלֶּה שֶׁיּוֹדְעִים לֹא עוֹבְרִים שָׁם, וּמְבַקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דַּם אוֹתוֹ הַכֹּהֵן בְּכָל יוֹם.

פָּתַזוּ (ישעיה י) וְאָמַר, עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד וְגוֹ'. הֲרֵי בֵּאַרוּהָ אוֹתָם רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה, אֲבָל אֲנִי לֹא אוֹמֵר לָכֶם כָּךְ, אֶלָּא שֶׁסּוֹד הַדָּבָר לָמַדְנוּ. עוֹד הַיּוֹם – אֵיזֶה יוֹם זֶה? אֶלָּא כָּךְ כָּתוּב, (שמות ו) וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב. וְסוֹד הוּא עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁאַהֲרֹן הוּא שׁוֹשְׁבִינָהּ, לְתַקֵּן אֶת בֵּיתָהּ וּלְשַׁמֵּשׁ אוֹתָהּ וּלְהַכְנִיסָהּ לַמֶּלֶךְ לְהִזְדַּוֵּג כְּאָזָד. מִכָּאן וָהָלְאָה, כָּל כֹּהֵן שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ בַּמִּקְדָּשׁ, הוּא כְּמוֹ אַהֲרֹן.

אֲזִימֶלֶךְ הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל עֶלְיוֹן, וְכָל אוֹתָם הַכֹּהֲנִים עִמּוֹ הָיוּ שׁוֹשְׁבִינֵי הַגְּבִירָה. כֵּיוָן שֶׁנָּהֲרגוּ, נִשְׁאֲרָה הַגְּבִירָה לְבַדָּהּ, וְאָבַד הַשּׁוֹשְׁבִין שֶׁלָּהּ, וְלֹא נִמְצָא מִי שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ לְפָנֶיהָ וִיתַקֵּן בֵּיתָהּ וְיַשְׁמֵּשׁ אוֹתָהּ לְהִזְדַּוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ.

וְאָז מֵאוֹתוֹ יוֹם הִיא עָבְרָה לִשְׁמוּאֵל, וְעוֹמֶדֶת עַל הָעוֹלָם, אוֹרֶבֶת לַכֹּל. הָרָגָה אֶת שָׁאוּל וּבָנָיו, וְאִבְּדָה מֵהֶם אֶת הַמְּלוּכָה, מֵתוּ מִיִּשְׂרָאֵל כַּמָּה אֲלָפִים וְכַמָּה רְבָבוֹת. וְעַד עַכְשָׁו הָיָה אוֹתוֹ הַזָּוִטָא תָּלוּי, עַד שֶׁבָּא סַנְוֵזְרִיב וְהִרְגִּיז אֶת הַכֹּל.

וְזֶהוּ עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב, זֶהוּ יוֹם עֶלְיוֹן, וּמִיהוּ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁאִבְּדָה אֶת הַשּׁוֹשְׁבִינִים שֶׁלָּהּ, אוֹתָהּ שֶׁנִּשְׁאֲרָה לְלֹא יָמִין [שֶׁהָיָה לוֹ] לְהִדָּבֵק בַּשְּׁמוּאֵל, שֶׁהַכֹּהֵן הוּא יָמִין, [וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה לוֹ לְהִתְדַּבֵּק בַּשְּׁמוּאֵל] וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב גִּבְעַת שָׁאוּל נָסָה. לָמָּה כָּאן שָׁאוּל? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָרַג אֶת הַכֹּהֲנִים וְגָרַם שֶׁתֵּעָקֵר מִן הָעוֹלָם זְרוֹעַ יָמִין – אַף כָּאן מֵאוֹתוֹ יוֹם לֹא עָבַר אִישׁ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּן בְּנַפְשׁוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְיָיא, וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ אוּלַי הוּא אִישׁ גָּדוֹל?

פָּתַח וְאָמַר, (משלי ג) אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא חָכְמָה. אַשְׁרֵי אָדָם – כְּמוֹ אָנוּ שֶׁמְּצָאנוּ אוֹתְךָ וְיָדַעְנוּ מִפִּיךָ דָּבָר חָכְמָה. וְאָדָם יָפֶיק תְּבוּנָה – כְּמוֹ אָנוּ שֶׁזְּכִינוּ לְךָ לְהִתְחַבֵּר עִמָּךְ, וְזֶהוּ אָדָם שֶׁמְּזַמֵּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַתָּנָה בַּדֶּרֶךְ, פָּנֵי הַשְּׁכִינָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ. הָלְכוּ.

פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, (תהלים כב) לְדָוִד מִזְמוֹר לַהֹ' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ וְגוֹ'. לְדָוִד מִזְמוֹר בְּמָקוֹם אֶחָד, וּבְמָקוֹם אַחֵר מִזְמוֹר לְדָוִד. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא לְדָוִד מִזְמוֹר – הַשִּׁירָה שֶׁאָמַר דָּוִד עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מִזְמוֹר לְדָוִד – הַשִּׁירָה שֶׁדָּוִד אָמַר עַל עַצְמוֹ.

לַהֹ' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ. לַהֹ' – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְכָל הָאוּכְלוֹסִין שֶׁלָּהּ שֶׁמִּתְזַבְּרִים עִמָּהּ, וְנִקְרָאִים מְלֹאָהּ וַדַּאי הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ – זוֹהִי אֶרֶץ שֶׁל מַטָּה שֶׁנִּקְרֵאת תֵּבֵל, וַאֲוִוזָּה בַּדִּין [שֶׁל עוֹלָם] שֶׁל מַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק. בֵּין לְאָוְזָד, בֵּין לְעַם אֶזְד, בֵּין לְכָל

הָעוֹלָם – מֵהַדִּין הַזֶּה הוּא נִדּוֹן.

בֹּא רְאֵה, פַּרְעֹה יָנַק מֵהַדִּין הַזֶּה עַד שֶׁאָבְדוּ הוּא וְכָל עַמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁדִּין זֶה הִתְעוֹרֵר עָלָיו, אוֹתוֹ מְמַנָּה שֶׁהִתְמַנָּה עֲלֵיהֶם בַּשִּׁלְטוֹן, הוּזַז וְהָעֲבַר, וְאָז כָּל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה נֶאֶבְדוּ, שֶׁכָּתוּב וַיָּסַר אֵת אֲפַן מַרְכְּבֹתָיו. מַה זֶּה אֲפַן מַרְכְּבֹתָיו? מֶרְכְּבוֹתָיו שֶׁל פַּרְעֹה. וּמִי הוּא אוֹתוֹ אוֹפַן שֶׁלָּהֶם? אוֹתוֹ מְמַנָּה שֶׁשִּׁוְּלֵט עֲלֵיהֶם, וְעַל זֶה מֵתוּ כֻּלָּם בַּיָּם. לָמָּה בַּיָּם? אֶלָּא הַיָּם הָעֶלְיוֹן הִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם וְנִמְוְזוּ (וְנִמְסְרוּ) בְּיָדֵיהָ, וְלָכֵן כָּתוּב טָבְעוּ בְּיַם סוּף. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא! וְעַל זֶה כָּתוּב טָבְעוּ בְּיַם סוּף, סוּף כָּל הַדְּרָגוֹת.

רַבִּי זְיָיא אָמַר, וַיַּנְהֲגֵהוּ בִּכְבֵדַת, מַה זֶּה בִּכְבֵדַת? אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁבְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ מוֹלִיכִים אוֹתוֹ. כָּתוּב בְּפַרְעֹה וַיִּכְבַּד לֵב פַּרְעֹה, וּבְאוֹתוֹ דָּבָר הִנְהִיג אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבֵדוּת מַמָּשׁ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע, אַתָּה מַכְבִּיד אֶת לִבְּךָ? אֲנִי אַנְהִיג אוֹתְךָ בָּזֶה. וְעַל כָּךְ וַיַּנְהֲגֵהוּ בִּכְבֵדַת.

וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם – זֶהוּ הַמְמַנָּה שֶׁהִתְמַנָּה עַל הַמִּצְרִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, דָּבָר זֶה קָשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁהֶעֱבִירוּ אוֹתוֹ מִשִּׁלְטוֹנוֹ, אֵיךְ יָכֹל הוּא לִרְדֹּף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל?

אֶלָּא וַדַּאי הוּא כָּךְ! אֲבָל זֶה וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם – מִצְרַיִם שֶׁלְּמַטָּה. כִּי ה' נִלְחָם לָהֶם בְּמִצְרָיִם – מִצְרַיִם שֶׁלְּמַעְלָה. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבָּר כֹּחָם מִלְּמַעְלָה, אָז נִשְׁבָּר הַכֹּחַ וְהַתֹּקֶף שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי ה' נִלְחָם לָהֶם בְּמִצְרָיִם. בְּמִצְרַיִם דַּוְקָא. זֶהוּ הַתֹּקֶף שֶׁלָּהֶם שֶׁלְּמַעְלָה. וְזֶהוּ שֶׁבֵּאֲרוּהָ מָלֵךְ מִצְרַיִם סְתָם. כָּאן וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁרָאוּ שֶׁהַיְרֵי נִשְׁבַּר כֹּחָם וְהַתֹּקֶף שֶׁלָּהֶם שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הַזּוֹ, מִתְעוֹרְרִים כָּל אוֹתָם שֶׁאֲזוּזִים בָּהּ, וְכָל הָאֲזוּרִים שֶׁלְּמַטָּה, וְיִשְׂרָאֵל מֵעַל כֻּלָּם, שֶׁהַיְרֵי הֵם נוֹטְלִים אוֹתָהּ בְּגוּף הָאִילָן, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים בָּהּ יוֹתֵר מִכָּל עוֹבְדֵי

כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּכְשֶׁהֵם מִתְעוֹרְרִים, [כָּל עַמִּים עַכּוּ"ם] נִשְׁבָּר תָּקְפָּם מֵאוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַמְמֻנֶּה הַזֶּה הַשַּׁלִּיט עַל הַמִּצְרִים, דָּוַזק אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה שִׁעְבּוּדִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתָּ. אַזַר שֶׁהוּא נִשְׁבָּר בַּתְּוַזלָה, נִשְׁבְּרוּ אוֹתָן מַלְכֻיּוֹת (מִלְמַטָּה). וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי ה' נִלְוָזם לָהֶם בְּמִצְרַיִם. נִלְוָזם לָהֶם וַדַּאי.

ס"א תוספתא

וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. [מִשְׁנָה] טֶרֶם (שֶׁנִּשְׁתַּקַּע) שֶׁנִּמְצָא אֲוִיר טָהוֹר, וְלֹא מְאִירִים, הָאֲבָנִים הַנְּקוּבוֹת הָיוּ סְתוּמוֹת. שָׁלֹשׁ רוּזוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בְּשָׁלֹשׁ הָיוּ שְׁקוּעוֹת, וּמַיִם סְתוּמִים תַּזַת הַנְּקָבִים בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זָזְרוּ לִמְקוֹמָם אוֹתָם אֲבָנִים (דּוֹרוֹת).

אַזַר שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם דְּרָגוֹת, וְכֵן שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, הִתְבַּקְעוּ וְנִנְקְבוּ הָאֲבָנִים תַּזַת צְרוֹר שֶׁהָיָה זָקוּק, וְהִתְכַּנְּסוּ הַדְּרָגוֹת וְנַעֲשׂוּ כְּנוֹס אָזְד. (נָזְלָךְ וְנַעֲשׂוּ כְּנוֹס אָזְד).

אַזַר כָּךְ הִתְזַלְקוּ וְנַעֲשׂוּ שְׁתֵּי דְּרָגוֹת, זֶצִי מַיִם קָפָאוּ, וְזֶצִי שָׁקְעוּ. אֵלֶּה עָלוּ וְאֵלֶּה יָרְדוּ. מִכָּאן הִתְזִיל הָעוֹלָם לְהִתְזַלֵּק.

צְרוֹר אַזַר (אָזְד) יֵשׁ לְמַעְלָה [לְמַעְלָה], וְהוּא זָקוּק בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם זוֹתָמוֹת שֶׁל זוֹתָמֹת תַּקִּיפָה, וּבָהֶם שְׁקוּעִים גַּלֵּי הַיָּם. כְּשֶׁנּוֹסְעִים, נָזְלָקִים לְאַרְבַּע זָוִיוֹת. מַזְזֶצֶת אַזַת עוֹלָה, וּמַזְזֶצֶת שְׁנָיָה יוֹרֶדֶת. מַזְזֶצֶת אַזַת לְצַד צָפוֹן, וּמַזְזֶצֶת אַזַת לְצַד דָּרוֹם. כְּשֶׁמִּתְזַזְבְּרִים כְּאָזְד, נָזְלִים שֶׁלּוֹהֲטִים קַיָּמִים בְּלַהַט שְׁנֵינוּת הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת.

עַמּוּד אָזְד נָעוּץ בְּתוֹךְ הַיָּם, דַּרְגָּה שֶׁשְּׁלוּזָה שֶׁל שַׂר עֶלְיוֹן עוֹלֶה בְּאוֹתוֹ עַמּוּד לְמַעְלָה מַעְלָה, נִתְקָן (מִסְתַּכֵּל) לְמֶרְזוֹק עַל קִיטּוֹר הָאֱנִיּוֹת שֶׁשָּׁטוֹת בַּיָּם. מִי רָאָה אִיזֶה גַּלִּים שֶׁעוֹלִים וְיוֹרְדִים וְהָרוּזַ נוֹשֶׁבֶת בָּהֶם, וּדְגֵי הַיָּם מוֹשְׁכִים אֶת כָּל הָאֱנִיּוֹת הַלָּלוּ לְכָל צִדְדֵי הָעוֹלָם.

אוֹתָהּ דַּרְגָּה, כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת מֵהַהוּא, עוֹמְדִים אֶלֶף בִּימִינוֹ וְאֶלֶף מִשְּׂמֹאלוֹ. הָיָה שָׁב וְיוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ כְּמֶלֶךְ בְּכִסְאוֹ, אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁכְּשֶׁשָּׁט הַיָּם לְאַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם, יוֹצֵאת עִמּוֹ, בּוֹ זוֹוֶרֶת, וְהוּא שָׁב בְּקִיּוּם הַמֶּלֶךְ.

וְאָז יוֹצְאִים הַכְּרוּזִים: מִי מִבַּעֲלֵי הָעֵינַיִם יְזַקֵּף אוֹתָם לְמַעְלָה. בַּעֲלֵי הַכְּנָפַיִם יַעֲמִדוּ בְּקִיּוּמָם. בַּעֲלֵי הַפָּנִים מְכַסִּים אוֹתָם, עַד שֶׁנּוֹסַעַ בְּמַסְעוֹתָיו. וְאָז וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים.

רַבִּי זְיָיא פָּתַז, (משלי לא) הָיְתָה כְּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. הָיְתָה כְּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כ) הִנֵּה שֵׁם ה' בָּא מִמֶּרְחָק. תָּבִיא לַחְמָהּ – בְּדַרְגָּה אַחַת שֶׁשּׁוֹרָה עָלֶיהָ, וּבָהּ נִמְשְׁכוּ כָּל הַנְּחָלִים וְהַמַּעְיָנוֹת הַלָּלוּ שֶׁהוֹלְכִים לַיָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹ'.

אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הֹלְכִים. אַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַנְּחָלִים נִמְשָׁכִים לְאוֹתָהּ דַּרְגָּה, וְאוֹתָהּ דַּרְגָּה מוֹרִידָה (מוֹשֶׁכֶת) אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ יָם – אַל תֹּאמַר, שֶׁהַמֵּרִיק אוֹתָם, וְלֹא שׁוֹרִים בּוֹ אֲוִזִּרִים, וְלֹא שׁוֹפָעִים בּוֹ כְּבַתְּחִלָּה, זָזַר וְאָמַר אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הוֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים. אֶלָּא מְקוֹם אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁהַנְּחָלִים הוֹלְכִים בָּעֵם אַחַת, שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת – שָׁם הֵם שָׁבִים מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן, וְלֹא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים, וְכֻלָּם מִתְכַּנְּסִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם. וְלָמָּה? לָלֶכֶת. לָלֶכֶת לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַיָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. מַה שָּׁם אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה? נִקְרֵאת צַדִּיק.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּתוּב (תהלים קד) שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֲק בּוֹ. שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֵּכוּן – בְּאוֹתוֹ הַיָּם שֶׁהוֹלְכִים וְשָׁטִים עַד שֶׁבָּאִים לְהִתְוַעֵד בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה, אָז כָּתוּב לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֲק בּוֹ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, לְמַעְלָה יוֹתֵר, יֵשׁ זִוּוּג אַחֵר שֶׁשּׁוֹרֶה בַּזִּבְּיבוּת וְלֹא נִפְרָד לְעוֹלָמִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי זוֹכֶה לְאוֹתוֹ זִוּוּג? אָמַר לוֹ, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. דַּוְקָא בָּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכָּתוּב לְוָיָתָן זֶה יְצַרְתָּ לְשַׂחֵק בּוֹ, מַשְׁמַע שֶׁאָמַר זֶה, וְזֶה וְזֹאת הֵם יְדוּעִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, שְׁנֵיכֶם יָפָה אֲמַרְתֶּם, וְזֶה שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה דַּוְקָא יָפֶה, וְהַכֹּל עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעַנֵּג בָּהֶם לַצַּדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כַּמָּה אֲלָפִים וְכַמָּה רְבָבוֹת שֶׁל מַזָּנוֹת קְדוֹשִׁים יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: בַּעֲלֵי פָּנִים עֶלְיוֹנִים, בַּעֲלֵי עֵינַיִם, בַּעֲלֵי כְּלֵי זַיִן, בַּעֲלֵי הַיְלָלָה, בַּעֲלֵי הַיְבָבָה, בַּעֲלֵי רַזַּמִים, בַּעֲלֵי דִּין, וּמֵעַל כֻּלָּם הַפָּקִיד אֶת הַגְּבִירָה לְשַׁמֵּשׁ בַּהֵיכָל שֶׁלְּפָנָיו.

כְּנֶגֶד אֵלֶּה יֵשׁ לַגְּבִירָה מַזָּנוֹת מְזֻנָּים. בְּשִׁשִּׁים (בְּשִׁשָּׁה) פָּנִים נִמְצָאִים מַזָּנוֹת מְזֻנָּים, וְכֻלָּם זַנְגְּוֵרִי זֶרֶב עוֹמְדִים סְבִיבָהּ. כַּמָּה יוֹצְאִים וְכַמָּה נִכְנָסִים. בְּשֵׁשׁ כְּנָפַיִם טָסִים אֶת כָּל הָעוֹלָם. לִפָּנֶיהָ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד וְאֶזֶד גַּזָּלֵי אֵשׁ בּוֹעֵר. לְבוּשׁוֹ אֵשׁ לוֹהֵט. בְּגַבּוֹ זֶרֶב שְׁנוּנָה לוֹהֶטֶת בְּכָל הָעוֹלָם לִשְׁמֹר לְפָנֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים.

מַה זֶּה דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים? זוֹהִי הַגְּבִירָה הַגְּדוֹלָה, שֶׁהִיא דֶּרֶךְ לְאוֹתוֹ עֵץ גָּדוֹל וְחָזָק, עֵץ הַחַיִּים, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה, כֻּלָּם אֲחָזֵי זֶרֶב.

כְּשֶׁנּוֹסַעַת הַגְּבִירָה, כֻּלָּם נוֹסְעִים עִמָּהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים. וְכִי מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הוּא נִקְרָא? אָמַר רַבִּי אַבָּא, כֵּן. בֹּא רְאֵה, כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הִתְקִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָנָיו הֵיכָל קָדוֹשׁ, הֵיכָל עֶלְיוֹן [קָדוֹשׁ], קְרִיָּה קְדוֹשָׁה, קְרִיָּה עֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּקְרֵאת יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ. מִי שֶׁנִּכְנָס לַמֶּלֶךְ – לֹא נִכְנָס אֶלָּא מֵאוֹתָהּ קְרִיָּה קְדוֹשָׁה, נוֹטֵל דֶּרֶךְ לַמֶּלֶךְ, שֶׁהַדֶּרֶךְ מִתֻּקֶנֶת מִכָּאן.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) זֶה הַשַּׁעַר לַה׳ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ. כָּל שְׁלִיזוּת שֶׁרוֹצֶה הַמֶּלֶךְ, יוֹצֵאת מִבֵּית הַגְּבִירָה. וְכָל שְׁלִיזוּת מִלְמַטָּה לַמֶּלֶךְ, (שֶׁרוֹצֶה

הַמֶּלֶךְ) נִכְנֶסֶת קֹדֶם לְבֵית הַגְּבִירָה, וּמִשָּׁם לַמֶּלֶךְ. נִמְצָא שֶׁהַגְּבִירָה הִיא הַשְּׁלִיוָּה שֶׁל הַכֹּל, מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וּמִלְמַטָּה לְמַעְלָה. וְעַל זֶה הִיא שְׁלִיוָּה שֶׁל הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה. מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וְגוֹ'. וְזֶה לָלֶכֶת יוֹמָם וָלָיְלָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

וְכִי כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הוּא שֶׁהַגְּבִירָה תֵּלֵךְ, וְהִיא תַּעֲרֹךְ קְרָב, וְהִיא הוֹלֶכֶת כְּשֶׁלִּיוָּז? אֶלָּא לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְדַּוֵּג בִּגְבִירָה עֶלְיוֹנָה. רָאָה הַמֶּלֶךְ אֶת כְּבוֹדָהּ עַל כָּל שְׁאָר גְּבִירוֹת הָעוֹלָם, וְאָמַר: כֻּלָּם נָזוּשָׁבוֹת לְפַיְלַגְּשִׁים (לְזוֹנָה) כְּנֶגֶד הַגְּבִירָה הַזּוֹ שֶׁלִּי, הִיא עוֹלָה עַל כֻּלָּן, מָה אֶעֱשֶׂה לָהּ? אֶלָּא כָּל הַבַּיִת שֶׁלִּי יִהְיֶה בְּיָדֶיהָ. הוֹצִיא הַמֶּלֶךְ כְּרוֹז: מִכָּאן כָּל דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ יִמָּסְרוּ בִּידֵי הַגְּבִירָה. מָה עָשְׂתָה? הִפְקִיד הַמֶּלֶךְ בְּיָדֶיהָ כָּל כְּלֵי זֵינוֹ, כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי עוֹרְכֵי קְרָבוֹת, וְכָל אוֹתָם אֲבָנִים יְקָרוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְכָל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ. אָמַר: מִכָּאן, כָּל מִי שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְדַבֵּר עִמִּי, לֹא יוּכַל לְדַבֵּר עִמִּי עַד שֶׁיּוֹדִיעַ לַגְּבִירָה.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֵרֹב זִבִּיבוּתוֹ וְאַהֲבָתוֹ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִפְקִיד הַכֹּל בִּרְשׁוּתָהּ. אָמַר: כָּל הַשְּׁאָר לֹא נָזוּשָׁבִים כְּלוּם לְפָנֶיהָ. אָמַר: (שִׁיר ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וְגוֹ', אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי. מָה אֶעֱשֶׂה לָהּ? אֶלָּא הֲרֵי כָּל בֵּיתִי בְּיָדֶיהָ. הוֹצִיא הַמֶּלֶךְ כְּרוֹז: מִכָּאן וָהָלְאָה כָּל דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ יִמָּסְרוּ בִּידֵי הַגְּבִירָה. הִפְקִיד בְּיָדֶיהָ כָּל כְּלֵי זֵינוֹ, רְמָחִים, סְיָפִים, קְשָׁתוֹת, חִצִּים וַחֲרָבוֹת, בַּלִּיסְטְרָאוֹת, מוֹשְׁלִים, עֲצִים, אֲבָנִים, וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי (כְּלֵי) עֲרִיכַת קְרָב (לוֹחֲמִים). זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים וְגוֹ', כֻּלָּם אֲחֻזֵי חֶרֶב מִלַּמְּדֵי וְגוֹ'.

אָמַר הַמֶּלֶךְ, מִכָּאן וָהָלְאָה הַקְּרָב שֶׁלִּי נִמְסָר בְּיָדֵךְ, כְּלֵי הַזַּיִן שֶׁלִּי, בַּעֲלֵי עֲרִיכַת קְרָב בְּיָדֵךְ. מִכָּאן וָהָלְאָה אַתְּ תִּהְיִי שׁוֹמֶרֶת שֶׁלִּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קכא) שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. מִכָּאן וָהָלְאָה, כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ אוֹתִי, לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר עִמִּי עַד שֶׁמּוֹדִיעַ לַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (וַיִּקְרָא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. שְׁלִיוָּז הַמֶּלֶךְ בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. נִמְצָא שֶׁהַכֹּל בְּיָדֶיהָ, וְזֶהוּ כְּבוֹד הַגְּבִירָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם. מָה הַטַּעַם מֵאַחֲרֵיהֶם? כְּדֵי שֶׁיִּמְצְאוּ לְפָנֶיהָ (אֶצְלָהּ) בַּעֲלֵי עֲרֵיכַת הַקְּרָב, בַּעֲלֵי בַלִּיסְטְרָאוֹת, בַּעֲלֵי רְמָזִים וַחֲרָבוֹת, וְנִתְגַּלִּים לְפָנֶיהָ, שֶׁהֲרֵי הָיוּ בָּאִים מְזֻנָּוֹת אֲזוּרִים לַעֲרֹךְ קְרָב בְּיִשְׂרָאֵל מִלְמַעְלָה, וְעַל כֵּן וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם.

וְשָׁנִינוּ, שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּא שַׁלִּיט הַמְמֻנֶּה עַל הַמִּצְרִים, וְכִנֵּס שֵׁשׁ מֵאוֹת [רְכָבוֹת] מֶרְכְּבוֹת מְקַטְרְגִים, וְעַל כָּל מֶרְכָּבָה וּמֶרְכָּבָה שֵׁשׁ מֵאוֹת שַׁלִּיטִים מְמֻנִּים קָטֵגוֹרִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בָּחוּר וְגוֹ'. וְכִי שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בָּחוּר לֹא הָיוּ רִכְבֵי מִצְרַיִם? מָה הַטַּעַם וְכֹל רֶכֶב מִצְרָיִם? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, הָיָה סמא"ל מַלְוֶה לוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת מֶרְכָּבוֹת שֶׁל מְקַטְרְגִים לְסַיֵּעַ לוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בָּחוּר.

מָתַי הִשְׁלִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְסמא"ל? בַּקְּרָב עִם סִיסְרָא, שֶׁעִקֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת, וְנִמְסְרוּ בִּידֵי הַגִּבִּירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שופטים ה) נַחַל קִישׁוֹן גָּרָפָם נַחַל קְדוּמִים וְגוֹ'. וְלֶעָתִיד לָבֹא כֻּלָּם יִמָּסְרוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ'. וְעַל זֶה וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם, שֶׁעֲתִידָה הַשְּׁכִינָה בְּסוֹף הַיָּמִים לַעֲקֹר אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

וַיִּסַּע עַמּוּד הֶעָנָן מִפָּנֵיהֶם, מִי זֶה עַמּוּד הֶעָנָן? רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֶהוּ הֶעָנָן שֶׁנִּרְאָה תָּמִיד עִם הַשְּׁכִינָה, וְזֶהוּ הֶעָנָן שֶׁנִּכְנַס מֹשֶׁה לְתוֹכוֹ. רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּתוּב וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. אֶלָּא סִיּוּעַ שֶׁל הַצַּדִּיק הוּא, וּפְרִישָׁה שֶׁל הָרַשָּׁם שֶׁלּוֹ, וְעַל זֶה הָלַךְ הֶעָנָן הַזֶּה יוֹמָם, וְכָתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ. וּמִצַּד שֶׁל וֶסֶ"ד בָּא הֶעָנָן הַזֶּה, וְזֶה נִקְרָא וֶסֶד, וְעָנָן אַזֵּר הוֹלֵךְ בַּלַּיְלָה, וְנִקְרָא עַמּוּד אֵשׁ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם – זֶה אַבְרָהָם. וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה – זֶה יִצְחָק. וּשְׁנֵיהֶם נִמְצְאוּ בַּשְּׁכִינָה. וּמַה שֶּׁאָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁעַל יְדֵי זֶה (שֶׁבָּזֶה) הַדַּרְגָּה נִמְצְאוּ.

וְזֶה וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם. וַיִּסַּע – שֶׁנָּסַע מִצַּד שֶׁל וֶזֶס"ד, וְנִדְבַּק בְּצַד הַגְּבוּרָה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִגִּיעַ הַזְּמַן לְהִתְלַבֵּשׁ בְּדִין.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִשְׁלְמָה הַלְּבָנָה מֵהַכֹּל, וְיֵרְשָׁה שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים. צַד אֶחָד הִתְלַבֵּשׁ בַּעֲטָרַת הַיְסוֹד הָעֶלְיוֹן בִּשְׁבְעִים זַקִּיקוֹת שֶׁל אוֹר שֶׁל הָאַבָּא הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר לָהּ.

הַצַּד הַשֵּׁנִי הִתְלַבֵּשׁ בְּרַחֲמֵי הַגְּבוּר"ה, בִּשְׁשִׁים מַכּוֹת אֵשׁ, וַעֲשָׂרָה שֶׁלָּהּ שֶׁיָּרְדוּ מִצַּד הָאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה בִּמְנָהָגִים זַקִּיקִים.

צַד שְׁלִישִׁי הִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשֵׁי אַרְגָּמָן שֶׁלּוֹבֵשׁ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנִּקְרָאִים תִּפְאֶר"ת, שֶׁיּוֹרֵשׁ הַבֵּן הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁבְעִים עֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת מִצַּד שֶׁל הָאָב וְהָאֵם, וְהוּא כּוֹלֵל אֶת הַצַּד הַזֶּה וְהַצַּד הַזֶּה.

(וּשְׁתֵּי עֲטָרוֹת מִצַּד שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא, וְהֵם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת.) וְשָׁנִינוּ, מִצַּד הַוֶּזֶס"ד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם עֵדִים. מִצַּד הַגְּבוּרָה שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם סוֹפְרִים. מִצַּד הַתִּפְאֶרֶת שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם גְּוָנִים לְהִתְפָּאֵר.

וּבְמָקוֹם זֶה נָזוֹקַק אָזֹד בְּאָזֹד, וְהִתְעַלָּה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה, וְכָאן נָזוֹקְקוּ הָאָבוֹת לְהִתְזַוֵּג בְּאָזֹד, וְהוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ זָקוּק בְּאוֹתִיּוֹתָיו.

צֵרוּף הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת, רִשּׁוּמוֹת כַּסְּדָרִים בְּסֵדֶר יָשָׁר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נִמְצְאוּ בְּוֶזֶס"ד, לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר בְּסִדּוּר מְתֻקָּן.

אוֹתִיּוֹת שְׁנִיּוֹת רִשּׁוּמוֹת בְּגִלְגּוּל לְמַפָּרַע, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת הַשְּׁנִיּוֹת נִמְצְאוֹת בְּגְבוּרָה (מִגְּבוּרָה), לְגַלּוֹת דִּינִים וּמִינִים שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל.

אוֹתִיּוֹת שְׁלִישִׁיּוֹת הֵן אוֹתִיּוֹת רִשּׁוּמוֹת, לְהַרְאוֹת גְּוָנִים, לְהִתְעַטֵּר בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וְהַכֹּל מִתְזַוְּגִים וְנִקְשָׁרִים בּוֹ, וְהוּא מִתְעַטֵּר בְּעַטָּרוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, וְרוֹשֵׁם אֶת הַצַּד הַזֶּה וְאֶת הַצַּד הַזֶּה, כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁמִּתְעַטֵּר בַּכֹּל.

כָּאן נִרְשָׁם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ זָקוּק בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת שֶׁמִּתְעַטְּרוֹת בָּאָבוֹת, הַמֻּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה. וְאִם תֹּאמַר, מָה הַטַּעַם אֵינָן כְּתוּבוֹת הָאוֹתִיּוֹת הַשְּׁלִישִׁיּוֹת הַלָּלוּ, מֵהֶם בְּסֵדֶר יָשָׁר כְּסִדְרָם, וּמֵהֶם לְמַפָּרֵעַ, לְיַשֵּׁר אֶת הַצַּד הַזֶּה וְאֶת הַצַּד הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה מֵישָׁרִים לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, וְכָתוּב (שמות כו) וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכוֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים וְגוֹ', זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, זֶה יַעֲקֹב. וְהַכֹּל אֶחָד.

אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁהוּא שָׁלֵם מֵהַכֹּל, דַּעְתּוֹ שְׁלֵמָה מֵהַכֹּל, מַה דֶּרֶךְ אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ? פָּנָיו מְאִירוֹת תָּמִיד כַּשֶּׁמֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם. וּכְשֶׁדָּן, הוּא דָּן לְטוֹב וְדָן לְרַע, וְעַל זֶה צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ. מִי שֶׁהוּא טִפֵּשׁ, רוֹאֶה אֶת פָּנָיו הַמֶּלֶךְ מְאִירוֹת וּמְזַיְּכוֹת וְלֹא נִשְׁמָר מִמֶּנּוּ. וּמִי שֶׁהוּא זָקֵן, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁפָּנָיו הַמֶּלֶךְ מְאִירִים, אָמַר: הַמֶּלֶךְ וַדַּאי הוּא שָׁלֵם, שָׁלֵם מֵהַכֹּל, שָׁלֵם בְּדַעְתּוֹ, אֲנִי רוֹאֶה שֶׁבְּאוֹתוֹ הָאוֹר יוֹשֵׁב בְּדִין וְנִתְכַּסֶּה, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִרְאֶה, שֶׁאִם לֹא כָּךְ, לֹא יִהְיֶה מֶלֶךְ שָׁלֵם, וְלָכֵן צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלֵם תָּמִיד בְּגָוֹן זֶה וּבְגָוֹן זֶה, אֲבָל לֹא נִרְאֶה, אֶלָּא בְּפָנִים מְאִירוֹת. וְלָכֵן אוֹתָם רְשָׁעִים הַטִּפְּשִׁים לֹא נִשְׁמָרִים מִמֶּנּוּ. אוֹתָם זַכָּאִים צַדִּיקִים אוֹמְרִים: מֶלֶךְ שָׁלֵם הוּא. אַף עַל פִּי שֶׁפָּנָיו נִרְאִים מְאִירוֹת, הַדִּין מְכֻסֶּה בְּתוֹכוֹ, וְלָכֵן צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן (מלאכי ג) אֲנִי ה' לֹא שָׁנִיתִי. לֹא דִּלַּגְתִּי לְמָקוֹם אַוֵּר, בִּי נִכְלְלוּ הַכֹּל. שְׁנֵי הַגָּוָנִים הַלָּלוּ נִכְלְלוּ בִּי. מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל נִרְאֶה בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָאוֹתִיּוֹת אֲזוּוּוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, הֵן כְּתוּבוֹת כְּסִדְרָן.

וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַזַּנַּה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עַמּוּד הֶעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֹד מֵאַחֲרֵיהֶם. עַד כָּאן צַד אֶחָד, וְזֶסֶד לְאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, בֹּא רְאֵה הַסּוֹד הַזֶּה. כְּשֶׁהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ מֵאִיר

לַמֶּלֶךְ, מֵאִיר לוֹ (מְעַטֵּר אוֹתוֹ וּמוֹרִישׁ לוֹ בִּכְתָרִים וְכוּ') וּמְעַטֵּר אוֹתוֹ בִּכְתָרִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים. כְּשֶׁמַּגִּיעִים אֵלָיו, מִתְעַטְּרִים הָאָבוֹת. וּבְשָׁעָה שֶׁהָאָבוֹת מִתְעַטְּרִים, אָז הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, אָז הַגְּבִירָה נוֹסַעַת בְּמַסָּעֶיהָ [בְּאוֹתָהּ] (בַּשִּׁלְטוֹן בָּזֶה) שְׁלֵמוּת שֶׁל הָאָבוֹת. וּכְשֶׁמִּתְעַטֶּרֶת מִכֻּלָּם, אָז מִתְבָּרֶכֶת, וְרִשּׁוּת שֶׁל הַכֹּל בְּיָדֶיהָ.

וְסָתוּם בּוֹ כְּמוֹ זֶה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ זָקוּק בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת בַּמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה, עִטּוּר הָאָבוֹת.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, מָצָאנוּ בְּסוֹד זֶה בִּתְקִיעַת הַשּׁוֹפָר (שֶׁל רַב בְּבָבֶל) שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא שָׁלֹשׁ וּבְכֵן וּבְכֵן, כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ אֵלֶּה, וְכָךְ הַסֵּדֶר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַכֹּל נִכְלָל בַּשֵּׁם (שָׁלִיזַז) הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וּמִסְתַּיֵּם בּוֹ, נִמְצָא שֶׁשְּׁלֵמוּת הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה יֵשׁ בּוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶהוּ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, עִטּוּר שֶׁל הָאָבוֹת שֶׁמִּתְעַטְּרִים בַּזַּקִּיקוֹתֵיהֶם בְּזִוּבּוּר כְּאֶזֶד. שְׁלֵמוּת הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה. וְנִכְלָל בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת, שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל וְעִקַּר הַשָּׂרָשִׁים.

בֹּא רְאֵה, גּוּף הָעֵץ – אָנ"י, אָלֶ"ף נוּ"ן יוּ"ד. רֹאשׁ שֶׁל כָּל עַנְפֵי הָעֵץ – וָה"וּ. וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּוָגִים, כְּלָל שֶׁל עֲנָפִים וְנוֹף וְשֹׁרֶשׁ בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת. וַהֲרֵי נִרְשָׁם בִּשְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וּבִשְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת תַּחְתּוֹנִים.

כְּנֶגְדּוֹ – קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת. קָדוֹשׁ לְמַעְלָה, קָדוֹשׁ בָּאֶמְצַע, קָדוֹשׁ לְמַטָּה. קָדוֹשׁ זֶסֶד, קָדוֹשׁ גְּבוּרָה, קָדוֹשׁ תִּפְאֶרֶת. וְכֻלָּם נֶחְזָקִים בִּשְׁבִעִים וּשְׁתַּיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. בָּרוּךְ הוּא, בָּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים עַל הַיָּם, רָאוּ כַּמָּה אוּכְלוּסִים, כַּמָּה זְיָלוֹת, וְכַמָּה מַזָּנוֹת מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה, וְכֻלָּם בְּכִנּוּס עַל יִשְׂרָאֵל. הִתְחַזִּילוּ בִּתְפִלָּה מִתּוֹךְ צָרָתָם.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה רָאוּ יִשְׂרָאֵל צָרוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים: הַיָּם בְּגָלָיו שֶׁעוֹלִים

לְפָנֵיהֶם. מֵאֲזוֹרֵיהֶם כָּל אוֹתָם אוּכְלוּסִים, כָּל אוֹתָם מַזָּנוֹת מִצְרַיִם. מֵעֲלֵיהֶם כַּמָּה קְטֵגוֹרִים. הִתְזִילוּ צוֹוְזִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

אָז כָּתוּב, וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי. וְשָׁנִינוּ בְּסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, אֵלַי דַּוְקָא, הַכֹּל תָּלוּי בָּעַתִּיק. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִגְלָה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְנִמְצָא רָצוֹן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְאָז הָאוֹר שֶׁל הַכֹּל הֵאִיר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָז, כְּשֶׁהַכֹּל מֵאִיר כְּאֶזֶד, וְעָשָׂה הַיָּם מִנְהָגִים עֶלְיוֹנִים, וְנִמְסְרוּ בְּיָדוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים. וְלָכֵן קָשָׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַכֹּל כְּמוֹ קְרִיעַת יַם סוּף. וְהַכֹּל כָּךְ פָּרְשׁוּהָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁקְּרִיעַת יַם סוּף תְּלוּיָה בָּעַתִּיק.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יֵשׁ אַיֶּלֶת אַזַּת בָּרְקִיעַ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה הַרְבֵּה בִּשְׁבִילָהּ. בְּשָׁעָה שֶׁהִיא צוֹוַזַת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת הַצָּרָה שֶׁלָּהּ וּמְקַבֵּל קוֹלָהּ, וּכְשֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ לְרַזְמִים, הִיא נוֹתֶנֶת קוֹלוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלָהּ, וְאָז וָזַס עַל הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם.

וּכְשֶׁרוֹצָה לְהוֹלִיד, הִיא נִסְתֶּרֶת מִכָּל הַצְּדָדִים, וְאָז בָּאָה וְשָׁמָה רֹאשָׁהּ בֵּין בִּרְכֶּיהָ, וְצוֹוַזַת וּמְרִימָה קוֹלוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזַס עָלֶיהָ, וּמְזַמֵּן כְּנֶגְדָּהּ אוֹתָהּ נָזָשׁ אֶזֶד, וְנוֹשֵׁךְ בְּעֶרְוָתָהּ, וּפוֹתֵזַ אוֹתָהּ וְקוֹרֵעַ לָהּ אוֹתוֹ מָקוֹם, וּמוֹלִידָהּ מִיָּד. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּדָּבָר הַזֶּה אַל תִּשְׁאַל וְאַל תְּנַסֶּה אֶת ה׳, וְכָךְ דַּוְקָא.

וַיּוֹשַׁע ה׳ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳, וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת. אוֹתוֹ שֶׁלִּיט מְמֻנֶּה עַל הַמִּצְרִים הֶרְאָה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמַּעֲבִיר אוֹתוֹ בְּנַהַר דִּינוּר, שֶׁהָיָה בִּשְׁפַת הַיָּם הַגָּדוֹל. מֵת, מָה הַטַּעַם מֵת? כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ, שֶׁהֶעֱבִירוּ אוֹתוֹ מִשִּׁלְטוֹנוֹ.

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגוֹ׳. רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, כָּאן הִשְׁתַּלְּמָה הַיָּד וְכָל הָאֲצָבָעוֹת, וְנִשְׁתַּלְּמָה הַיָּד, שֶׁנִּכְלְלָה בּוֹ בַּיָּמִין. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, הַכֹּל נִכְלָל

בַּיָּמִין וְתָלוּי בַּיָּמִין, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְמִינְךָ ה׳ נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ ה׳ תִּרְעַץ אוֹיֵב.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא מָצָאתִי מִי זִוֵּק לִבּוֹ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ פַּרְעֹה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, סִיּוּעוֹ וְעוֹגֵ גַּם כָּךְ. אָמַר לוֹ, לֹא כָךְ! הֵם הִתְזַוְּקוּ כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, אֲבָל לְגַבֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כְּמוֹ שֶׁפַּרְעֹה זִוֵּק אֶת רוּחוֹ כְּנֶגְדּוֹ, וְהָיָה רוֹאֶה כָּל יוֹם אֶת הַגְּבוּרוֹת שֶׁלּוֹ וְלֹא הָיָה שָׁב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, פַּרְעֹה הָיָה זָקֵם מִכָּל מְכַשְּׁפָיו וּבְכָל אוֹתָם הַכְּתָרִים, וּבְכָל אוֹתָן הַיְדִיעוֹת הִסְתַּכֵּל. וּבְכָל הַצַּד שֶׁלָּהֶם לֹא רָאָה אֶת גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיָה תּוֹלֶה בְּאָזְנוֹ מֵהֶם. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי בְּכֻלָּם קָשְׁרוּ קֶשֶׁר עַל יִשְׂרָאֵל, וּפַרְעֹה לֹא סָבַר שֶׁיֵּשׁ קֶשֶׁר אֻמּוּנָה אַזּוֹר שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וְלָכֵן הָיָה מְזַוֵּק אֶת לִבּוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, רַק הַשֵּׁם הַזֶּה זִוֵּק אֶת לֵב פַּרְעֹה. שֶׁכְּשֶׁהָיָה מֹשֶׁה אוֹמֵר כֹּה אָמַר ה׳ – הַדָּבָר הַזֶּה מַמָּשׁ זִוֵּק אֶת לִבּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְזַוֵּק ה׳ אֶת לֵב פַּרְעֹה. שֶׁהֲרֵי בְּכָל הַזְּכֻמָּה שֶׁלּוֹ לֹא נִמְצָא שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה שׁוֹלֵט בָּאָרֶץ. וְעַל זֶה אָמַר, מִי ה׳? וְאַזַּר כָּךְ אָמַר, ה׳ הַצַּדִּיק. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַזַּר כָּךְ אָמַר (שמות י) זָטָאתִי לַה׳. אוֹתוֹ פֶּה שֶׁאָמַר זֶה – אָמַר זֶה.

רַבִּי זְזַקְיָה פָּתַז וְאָמַר, (איוב ט) אַזַּת הִיא עַל כֵּן אָמַרְתִּי תָּם וְרָשָׁע הוּא מְכַלֶּה. פָּסוּק זֶה הִתְבָּאֵר בְּסוֹד הַזְּכֻמָּה. אַזַּת הִיא, מַה זֶּה אַזַּת הִיא? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ו) אַזַּת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי אַזַּת הִיא לְאִמָּהּ. וּבָזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן דִּינָיו לְמַטָּה, וְדָן דִּינָיו לְמַעְלָה בַּכֹּל.

וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר דִּינָיו, הוּא דָּן אֶת דִּינָיו בַּכֶּתֶר הַזֶּה, וְאָז כָּתוּב תָּם וְרָשָׁע הוּא מְכַלֶּה. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַצַּדִּיקִים נִתְפָּסִים בַּזְּטָאֵי הָרְשָׁעִים, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה׳ לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית בָּעָם רַב וְגוֹ׳. וְעַל זֶה אָמַר [ר׳ יוֹסֵי] אִיּוֹב אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, [אָמַר] וְלֹא פָּרַשׂ אֶת הַדָּבָר, וּפָרְשׁוּהָ – טֹל הָרַב. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, אַזַּת הִיא – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּת מִצְרַיִם, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ הָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם וְעָשָׂה בָּהֶם נְקָמוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תָּם וְרָשָׁע הוּא

מִכְלָה.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, אִיּוֹב לֹא נִכְלָקָה, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. אָמַר אִיּוֹב, אִם כָּךְ, כָּל הַפָּנִים שָׁווִים, תָּם וְרָשָׁע הוּא מִכְלָה. פַּרְעֹה הֶוֵוזִיק בְּיִשְׂרָאֵל וְאָמַר (שמות ה) מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ, וַאֲנִי לֹא הֶוֵוזַקְתִּי בָהֶם וְלֹא עָשִׂיתִי דָּבָר – תָּם וְרָשָׁע הוּא מִכַּלָּה?! וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ט) הַיֵּרֵא אֶת דְּבַר ה' מֵעַבְדֵי פַּרְעֹה, זֶה אִיּוֹב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אוֹתָם אַבְנֵי בָרָד שֶׁהָיוּ יוֹרְדִים, הִתְעַכְּבוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה, וְאַזַּר כָּךְ עָשׂוּ נְקָמוֹת בִּימוֹת יְהוֹשֻׁעַ, וְלָעָתִיד לָבֹא עֲתִידִים לָרֶדֶת אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ עַל אֱדוֹם וּבְנוֹתֶיהָ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת.

דְּבַר אַזַּר וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגוֹ' – פָּסוּק זֶה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ, וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. בַּתְּוִזְלָה וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל, וְאַזַּר כָּךְ וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת ה'. אֶלָּא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ זָקֵן שֶׁיָּרַד עִם בָּנָיו לַגָּלוּת וְסִבֵּל עָלָיו אֶת הַגָּלוּת וְהִכְנִיס אֶת בָּנָיו לַגָּלוּת, הוּא רָאָה מַמָּשׁ אֶת כָּל אוֹתָן נְקָמוֹת וּגְבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל מַמָּשׁ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֶעֱלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אוֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר לוֹ, קוּם תִּרְאֶה אֶת בָּנֶיךָ יוֹצְאִים מִתּוֹךְ עַם זָזָק. קוּם תִּרְאֶה אֶת הַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשִׂיתִי בִּשְׁבִיל בָּנֶיךָ בְּמִצְרַיִם.

וְהַיְנוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יֵיסָא, בְּשָׁעָה שֶׁנָּסְעוּ יִשְׂרָאֵל לָרֶדֶת לְגָלוּת מִצְרַיִם, פַּזַּד וְאֵימָה זְזָקָה נָפְלוּ עָלָיו. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב, לָמָּה אַתָּה פַּוּזֵד? (בראשית מו) אַל תִּירָא מֵרְדָה מִצְרַיְמָה. מִמַּה שֶּׁכָּתוּב אַל תִּירָא, מַשְׁמָע שֶׁפַּזַּד הָיָה פַּוּזֵד.

אָמַר לוֹ, כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם. אָמַר לוֹ, אֲנִי פַּוּזֵד שֶׁיִּכְלוּ בָנַי. אָמַר לוֹ, אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה. אָמַר לוֹ, עוֹד אֲנִי פַּוּזֵד – שֶׁלֹּא אֶזְכֶּה לְהִקָּבֵר בֵּין אֲבוֹתַי וְלֹא אֶרְאֶה אֶת גְּאֻלַּת בָּנַי וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁתַּעֲשֶׂה לָהֶם. אָמַר לוֹ, וְאָנֹכִי

אַעַלְךָ גַּם עָלֹה. אַעַלְךָ – לְהַקְבֵּר בְּקִבְרֵי אֲבוֹתֶיךָ. גַּם עָלֹה – לִרְאוֹת אֶת גְּאֻלַּת בָּנֶיךָ וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁאֶעֱשֶׂה לָהֶם.

וְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הֶעֱלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יַעֲקֹב וְאָמַר לוֹ, קוֹם תִּרְאֶה בִּגְאֻלַּת בָּנֶיךָ, שֶׁכַּמָּה וֶזְלוֹת וּגְבוּרוֹת עָשִׂיתִי לָהֶם. וַיַּעֲקֹב הָיָה שָׁם וְרָאָה אֶת הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, מִכָּאן, (דברים ד) וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו בְּכֹחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרָיִם. מַה זֶּה בְּפָנָיו? בְּפָנָיו זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהִכְנִיס לְשָׁם אֶת כֻּלָּם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אָמַר, וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו – בְּפָנָיו זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל פָּנָיו.

בֹּא רְאֵה, אַבְרָהָם אָמַר, הַלְבֶן מֵאָה שָׁנָה יִוָּלֵד וְגוֹ'. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זַיֶּיךָ, אַתָּה תִּרְאֶה כַּמָּה אוּכְלוֹסִים וְכַמָּה וֶזְלוֹת שֶׁיֵּצְאוּ מִמְּךָ. בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, כָּל אוֹתָם שְׁבָטִים, כָּל אוֹתָם רְבָבוֹת, הֶעֱלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אַבְרָהָם וְרָאָה אוֹתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו. רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּל הָאָבוֹת הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם בְּכָל אוֹתָהּ הַגְּאֻלָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו. מַה זֶּה בְּפָנָיו? אֵלּוּ הָאָבוֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו – זֶה יַעֲקֹב. בְּכֹחוֹ – זֶה יִצְחָק. הַגָּדֹל – זֶה אַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְכֵן בִּשְׁבִיל הָאָבוֹת מְזַדַּמֶּנֶת תָּמִיד גְּאֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר. הָאָבוֹת מֵילָא, אֲבָל מַה זֶּה וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר? אֶלָּא לְהַכְלִיל עִמָּם אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא מֶרְכָּבָה עִם הָאָבוֹת, וְהֵם מְעוֹרְרִים תָּמִיד גְּאֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל.

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם. וְכִי עַכְשָׁו עָשָׂה, וַהֲרֵי מִקֶּדֶם לָכֵן זֶה נֶעֱשָׂה? מַה זֶּה אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה'? אֶלָּא יָד לֹא נִקְרֵאת פָּזוּת מְזֻמָּשׁ אֶצְבָּעוֹת. הַגְּדֹלָה – שֶׁכְּלוּלִים בָּהּ זְמֻשׁ אֶצְבָּעוֹת אֲזֵרוֹת, וְאָז נִקְרָאִים גְּדוֹלָה. וְכָל אֶצְבַּע וְאֶצְבַּע עוֹלָה לְזֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, וְהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה בָהֶם (כְּעֵת נִסִּים) נִסִּים וּגְבוּרוֹת, וּבָזֶה נֶעֱקְרוּ כָּל הַדְּרָגוֹת מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם.

מִכָּאן לָמַדְנוּ זֶה, שֶׁבַּזְּמַן הָאֲצָבָעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת כָּתוּב וַיֶּחֱזַק לֵב פַּרְעֹה. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלְמוּ אוֹתָן זְמַן שׁוּב לֹא הָיָה דָּבָר בִּרְשׁוּת פַּרְעֹה, וְאָז כָּתוּב וַיְחַזֵּק ה׳ אֶת לֵב פַּרְעֹה.

וְעַל זֶה וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגוֹ׳, וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳. וְכִי עַד עַכְשָׁו לֹא הֶאֱמִינוּ בַּה׳, וַהֲרֵי כָּתוּב (שמות ד) וַיַּאֲמֵן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ וְגוֹ׳? וַהֲרֵי רָאוּ כָּל אוֹתָם גְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם. אֶלָּא מַה זֶּה וַיַּאֲמִינוּ? אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁאָמַר, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ וְגוֹ׳.

רַבִּי יֵיסָא שָׁאַל וְאָמַר, כָּתוּב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת, וְכָתוּב לֹא תֹסִפוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רָאוּ אוֹתָם מֵתִים. אָמַר לוֹ, אִם כָּתוּב לֹא תוֹסִיפוּ לִרְאוֹתָם זַיִּים – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, יָפָה שָׁאַלְתָּ.

אֶלָּא בֹּא רְאֵה, כָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, וְשָׁנִינוּ – עוֹלָם לְמַעְלָה וְעוֹלָם לְמַטָּה. עוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה – מִשָּׁם הִיא הָרִאשִׁית לְהַדְלִיק מְנוֹרוֹת. הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה – שָׁם הַסִּיּוּם, וְנִכְלָל מֵהַכֹּל. וּמֵעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרְרוֹת גְּבוּרוֹת לַתַּזְוִתּוֹנִים.

וּבְעוֹלָם זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹת לְיִשְׂרָאֵל וְהִרְוִיחַ לָהֶם נִסִּים, וּכְשֶׁהִתְעוֹרֵר עוֹלָם זֶה לַעֲשׂוֹת לָהֶם נִסִּים, כָּל הַמִּצְרִים נִשְׁקְעוּ בַּיָּם עַל יְדֵי עוֹלָם זֶה, וְהִתְרַוְּחוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל נִסִּים בְּעוֹלָם זֶה. וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא תֹסִפוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם, עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ עוֹלָם וְיִמְסְרוּ לְדִינָיו. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְסְרוּ לוֹ לְדִין, אָז כָּתוּב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. עַד הָעוֹלָם דַּוְקָא. וְאָז כָּתוּב וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ.

אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (ירמיה א) בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ

וְגו׳. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים, וּמֵרֹב הָאַהֲבָה שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתָם, הֵקִים עֲלֵיהֶם נְבִיא אֱמֶת וְרוֹעֶה נֶאֱמָן, וְעוֹרֵר עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים. וְהוֹצִיאוֹ מֵחֶלְקוֹ מַמָּשׁ מִפְּנֵי שֶׁהִפְרִישׁ יַעֲקֹב מִבָּנָיו לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – שֵׁבֶט לֵוִי. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה לֵוִי שֶׁלּוֹ, לָקַח אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעִטֵּר אוֹתוֹ בְּכִפְלָה עֲטָרוֹת, וּמָשַׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ הָעֶלְיוֹן, וְאָז הוֹצִיא מִפְּנָיו רוּחַ קֹדֶשׁ לַעוֹלָם, וְזֵרַז אוֹתוֹ בְּאַבְנְטָיו הַקְּדוֹשִׁים, הָאֱמוּנָה הַגְּדוֹלָה.

לְמַדְנוּ, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן לָרֶדֶת לָעוֹלָם, הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ קֹדֶשׁ מִמְּזִוַּצַּב הַסַּפִּיר שֶׁל אֶבֶן טוֹבָה, שֶׁהָיָה גָּנוּז בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה [אוֹרוֹת, וְהֵאִיר עָלָיו. וְעִטְּרוֹ בְּשׁ״ה] עֲטָרוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת לְפָנָיו, וְהִפְקִיד אוֹתוֹ עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְנָתַן לוֹ מֵאָה וְשִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה מַפְתְּחוֹת. (גָּנוּז שָׁם, וְעִטֵּר אוֹתוֹ בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ עֲטָרוֹת, וְהֵאִיר עָלָיו מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אוֹרוֹת, וְהֶעֱמִיד לְפָנָיו, וְהִפְקִיד אוֹתוֹ בְּכָל בֵּיתוֹ, וְנָתַן לוֹ מֵאָה וְשִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה מַפְתְּחוֹת. נ״א מָאתַיִם וְשִׁבְעִים וְזָמֵשׁ) וְעִטְּרוֹ בְּזָמֵשׁ עֲטָרוֹת, וְכָל עֲטָרָה וַעֲטָרָה עוֹלָה וּמְאִירָה בְּאֶלֶף עוֹלָמוֹת שֶׁמְּאִירִים, וּמְנוֹרוֹת שֶׁגְּנוּזִים בְּגַנְזֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן.

וְאָז הֶעֱבִיר אוֹתוֹ בְּכָל הַמְּנוֹרוֹת (הַבָּשָׂמִים) שֶׁבְּגַן עֵדֶן, וְהִכְנִיסוֹ לְהֵיכָלוֹ, וְהֶעֱבִירוֹ בְּכָל זֵילוֹתָיו וְגֵיסוֹתָיו. אָז כֻּלָּם הִזְדַּעְזְעוּ, פָּתְזוּ וְאָמְרוּ: הִסְתַּלְקוּ מִסְּבִיבוֹ [צַד הַצְּדָדִים], שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹרֵר רוּחַ לִשְׁלֹט לְהַרְגִּיז עוֹלָמוֹת. יָצָא קוֹל וְאָמַר: מִי הוּא זֶה שֶׁכָּל הַמַּפְתְּחוֹת הַלָּלוּ בְּיָדוֹ? פָּתְזוּ קוֹל אַזַּר וְאָמַר: קַבְּלוּ אוֹתוֹ בְּתוֹכְכֶם! זֶהוּ שֶׁעָתִיד לָרֶדֶת בֵּין בְּנֵי אָדָם, וַעֲתִידָה תּוֹרָה, גְּנִיזַת הַגְּנִיזוֹת, לְהִמָּסֵר בְּיָדוֹ, וּלְהַרְעִישׁ עוֹלָמוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה עַל יָדוֹ שֶׁל זֶה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כֻּלָּם הִתְרַגְּשׁוּ וְנָסְעוּ אַזַּרְיוּ. פָּתְזוּ וְאָמְרוּ, (תהלים סו) הֲרִכַּבְתָּ אֱנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ בָּאנוּ בָאֵשׁ וּבַמָּיִם.

אָז עָלְתָה אוֹתָהּ רוּחַ וְעָמְדָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. מ׳ פָּתוּזָה עָלְתָה וְהִתְעַטְּרָה בְּעַטָּרוֹתֶיהָ, וְעִטְּרָה אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ עֲטָרוֹת, וְהִפְקִיד

מַפָּתְוזוֹת בְּיָדוֹ. ש' שֶׁל הָאָבוֹת עִטְּרוּ אוֹתוֹ בְּשָׁלֹשׁ עֲטָרוֹת קְדוּשׁוֹת, וְהִפְקִידוּ בְּיָדוֹ אֶת כָּל מַפָּתְוזוֹת הַמֶּלֶךְ, וְהִפְקִידוּ אוֹתוֹ בֶּאֱמוּנָה, לִהְיוֹת נֶאֱמַן הַבַּיִת. ה' עָלְתָה וְעִטְּרָה אוֹתוֹ בְּעַטְּרוֹתֶיהָ, וְקִבְּלָה אוֹתוֹ מֵהַמֶּלֶךְ.

וְאָז יָרַד אוֹתוֹ הָרוּזַ לָאֳנִיוֹת שֶׁשָּׁטוֹת בְּאוֹת הַיָּם הַגָּדוֹל, וְקִבְּלָה אוֹתוֹ לְגַדֵּל אוֹתוֹ לַמֶּלֶךְ, וְנָתְנָה לוֹ מִשָּׁם כְּלֵי זַיִן לְהַלְקוֹת אֶת פַּרְעֹה וְאֶת כָּל אַרְצוֹ. וּבְשַׁבָּתוֹת וּבְרָאשֵׁי וְזָדָשִׁים מַעֲלָה אוֹתוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ, וְאָז נִקְרָא שְׁמוֹ בָּאוֹתִיּוֹת הָרְשׁוּמוֹת הַלָּלוּ.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיָּצָא לָרֶדֶת לָאָרֶץ בַּזֶּרַע שֶׁל לֵוִי, נִתְקְנוּ אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ מְנוֹרוֹת לַמֶּלֶךְ, וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ זַקִּיקוֹת מְמַנִּים לְוִי אֶת אוֹתָהּ רוּזַ לִמְקוֹמָהּ. כְּשֶׁיָּצָא לָעוֹלָם, הֵאִירָה ה' בְּפָנָיו, וְהַבַּיִת הִתְמַלֵּא מִזִּיוּו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קָרָא עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶזֶם הִקְדַּשְׁתִּיךָ נָבִיא לַגּוֹיִם נְתַתִּיךָ.

רַבִּי יְצָזָק אָמַר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָרַג (הִפִּיל) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַשַּׂר הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל שֶׁל מִצְרַיִם, וְרָאוּ אוֹתוֹ מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָז אָמְרוּ שִׁירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת, אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַזּ וְאָמַר, הִסְתַּכַּלְתִּי בְּכָל הַתִּשְׁבָּזוֹת שֶׁשִּׁבְּזוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם פָּתְזוּ בְּאָז. (מלכים–א זז) אָז אָמַר שְׁלֹמֹה. (יהושע י) אָז יְדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ. אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם?

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהֵאִיר אוֹר הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ בְּעַטְּרוֹתָיו, זַקּוּקִים רְשׁוּמִים בְּאָז, בְּא', וְא' בְּז', נָקַב בַּזַּזְשַׁכָּה וְהֵאִיר לְכָל עֵבֶר. וּכְשֶׁהִתְזַבֵּר הָאוֹר שֶׁל אָלֶ"ף וְהִגִּיעַ לְזַי"ן, מִי זוֹ זַי"ן? זוֹ (ישעיה לד) וֶזֶרֶב לַה' מָלְאָה דָּם. אָז עָשָׂה נִסִּים וּגְבוּרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִתְזַבְּרָה א' בְּז'. וְזוֹ הִיא הַשִּׁירָה. שִׁירָה הִיא שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, וְזֶהוּ אָז יָשִׁיר.

יָשִׁיר?! שֶׁר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא דָּבָר זֶה תָּלוּי וּמַשְׁלִים אֶת אוֹתוֹ הַזְּמַן, וּמַשְׁלִים לָעֲתִיד לָבֹא, שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּזַ בַּשִּׁירָה הַזּוֹ מֹשֶׁה וּבְנֵי

יִשְׂרָאֵל. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁהַצַּדִּיקִים הָרִאשׁוֹנִים, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְעַלּוּ לְדַרְגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְשְׁרוּ בַּקֶּשֶׁר שֶׁל צְרוֹר הַחַיִּים – עֲתִידִים כֻּלָּם לְהֵחָזְיוֹת בְּגוּף וְלִרְאוֹת אוֹתוֹת וּגְבוּרוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְלוֹמַר שִׁירָה זוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר מִכָּאן, (ישעיה יא) יוֹסִיף ה' שֵׁנִית יָדוֹ לִקְנוֹת אֶת שְׁאָר עַמּוֹ. לִקְנוֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ז) ה' קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ. אֶת שְׁאָר עַמּוֹ – אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּהֶם שֶׁנִּקְרָאִים שְׁאָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יא) וַיִּשְׁאֲרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה. וְשָׁנִינוּ, אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים עַצְמָם שִׁירַיִם.

וְאִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְנִקְשְׁרוּ בִּצְרוֹר הַחַיִּים וּמִתְעַנְּגִים בָּעֹנֶג הָעֶלְיוֹן, לָמָּה יוֹרִיד אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָרֶץ? צֵא וּלְמַד מִזְּמַן רִאשׁוֹן, שֶׁכָּל אוֹתָם רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ בַּדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרִיד אוֹתָם לָאָרֶץ לְמַטָּה. כָּל שֶׁכֵּן עַכְשָׁיו, שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַשֵּׁר אֶת הָעָקֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ז) כִּי אָדָם אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יֶחֱטָא. וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ בְּעָטְיוֹ שֶׁל נָחָשׁ, אֲפִלּוּ הֵם יָקוּמוּ וְיִהְיֶה בַּעֲלֵי עֲצָה לְמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, מֹשֶׁה עָתִיד לוֹמַר שִׁירָה לֶעָתִיד לָבֹא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. אַרְאֶנּוּ? אַרְאֶךָּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא אַרְאֶנּוּ מַמָּשׁ, לְמִי שֶׁרָאָה בַּתְּחִלָּה – אַרְאֶנּוּ פַּעַם שֵׁנִיָּה. וְזֶהוּ אַרְאֶנּוּ. וְכָתוּב (תהלים נ) אַרְאֶנּוּ בְּיֵשַׁע אֱלֹהִים, וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי. וְאָז, אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה'.

שִׁירָה שֶׁל הַגְּבִירָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. שָׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁאוֹמֵר שִׁירָה זוֹ בְּכָל יוֹם וּמְכַוֵּן בָּהּ, זוֹכֶה לְאָמְרָהּ לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ בָּהּ עוֹלָם שֶׁעָבַר, וְיֵשׁ בָּהּ עוֹלָם הַבָּא, וְיֵשׁ בָּהּ קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה, וְיֵשׁ בָּהּ יְמוֹת מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, וּתְלוּיִים עָלֶיהָ (אוֹת לְמַעְלָה) כָּל אוֹתָן תִּשְׁבָּחוֹת אֲזֵרוֹת שֶׁאוֹמְרִים עֶלְיוֹנִים

וְתַזְזִתּוֹנִים.

הַשִּׁירָה?! שִׁיר זֶה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא הַשִּׁירָה שֶׁמְּשַׁבַּזַּזת הַגְּבִירָה לַמֶּלֶךְ. וּמַשֶּׁה אָמַר מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. לַה' – מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ מֵאִיר לָהּ פָּנִים (שֶׁמְּאִירִים פָּנֵי הַמֶּלֶךְ כְּנֶגְדָּהּ). רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל אוֹתָם שְׁמָנִים שֶׁהָיוּ שׁוֹפָעִים, מָשַׁךְ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ כְּנֶגְדָּהּ, מִשּׁוּם כָּךְ מְשַׁבַּזַּזת אוֹתוֹ הַגְּבִירָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, לָמָּה כָּתוּב מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי הַגְּבִירָה צְרִיכָה לְשַׁבְּזַז? אֶלָּא אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם הָיוּ יוֹדְעִים לְשַׁבְּזַז אֶת הַמֶּלֶךְ בִּשְׁבִיל הַגְּבִירָה כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתוֹ כֹּזַז וּגְבוּרָה שֶׁלָּהּ יָרְשָׁה מִן הַמֶּלֶךְ.

רַבִּי זְזָיָא פָּתַזּ וְאָמַר, (איכה ב) קוּמִי רְנִּי בַלַּיְלָה לִרְאשׁ אַשְׁמֻרוֹת. קוּמִי רְנִּי – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בַּלַּיְלָה – בַּגָּלוּת. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בַּלַּיְלָה – בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלְטָת וּמִתְעוֹרֶרֶת. לִרְאשׁ אַשְׁמֻרוֹת?! בְּרֹאשׁ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא לִרְאשׁ, כַּכָּתוּב (בראשית מז) עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. וּבְאַרְנוּ, רֹאשׁ הַמִּטָּה זֶה יְסוֹד. אַף כָּאן לִרְאשׁ – זֶה יְסוֹד, שֶׁהַגְּבִירָה מִתְבָּרֶכֶת בּוֹ. רֹאשׁ אַשְׁמֻרוֹת – זֶהוּ רֹאשׁ שֶׁל נֶצַח וְהוֹד.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֶהוּ רֹאשׁ שֶׁל כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ וְהַסִּיּוּם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, לִרְאשׁ אַשְׁמֻרוֹת כָּתוּב וָסֵר, וְזֶהוּ הָרֹאשׁ, רֹאשׁ הַמִּטָּה. וְהַכֹּל נֶאֱמַר בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְזֶהוּ לַה'.

רַבִּי יֵיסָא אָמַר, הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה' – זֶהוּ הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁכָּל שֶׁמֶן וּמִשְׁזָה יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ לְהַדְלִיק מְנוֹרוֹת. וּמַשְׁמִיעַ אַזַּר כָּךְ שֶׁכָּתוּב אָשִׁירָה לַה' – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְעַל זֶה לֹא כָּתוּב אָשִׁירָה לוֹ.

וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר – [זֶהוּ] לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכְּזוּ מֵהֶם לְעוֹלָמִים. שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַשִּׁירָה הַזּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה לָהּ בָּעוֹלָם הַבָּא, וְזוֹכֶה לְשַׁבְּזַז בָּהּ בִּימוֹת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּזִזְרוֹת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב

לֵאמֹר – לֵאמֹר בְּאוֹתוֹ זְמַן. לֵאמֹר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, בִּזְמַן שֶׁשָּׁכְנוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ. לֵאמֹר בַּגָּלוּת. לֵאמֹר בִּגְאֻלַּת יִשְׂרָאֵל. לֵאמֹר לָעוֹלָם הַבָּא.

אָשִׁירָה לַה׳? נָשִׁיר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אָשִׁירָה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְשַׁבְּזִים אֶת תִּשְׁבַּחְזַת הַגְּבִירָה. [הִצְטָרְכוּ לְשַׁבְּחָן] לַה׳ – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. כִּי גָּאֹה גָּאָה [גָּמָה] – שֶׁעָלָה וְהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו לְהוֹצִיא בְּרָכוֹת וְכוֹזוֹת וּגְבוּרוֹת לְהִתְעַלּוֹת בַּכֹּל. כִּי גָּאֹה גָּאָה – גָּאֹה בָּעוֹלָם הַזֶּה, גָּאָה לָעוֹלָם הַבָּא. כִּי גָּאֹה בְּאוֹתוֹ זְמַן, גָּאָה כְּדֵי שֶׁיִּתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו בְּוֶזְדָוָה שְׁלֵמָה.

סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַּיָּם – הַשִּׁלְטוֹן שֶׁלְּמַטָּה וְהַשִּׁלְטוֹן שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁאֲזוּזִים בָּהֶם, נִמְסְרוּ לְאוֹתוֹ הַיָּם הַגָּדוֹל וְהַשַּׁלִּיט הַגָּדוֹל לַעֲשׂוֹת בָּהֶם נְקָמוֹת. וְשָׁנִינוּ, לֹא עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין לְמַטָּה, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּשַׁלִּיטֵיהֶם לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה׳ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה.

רָמָה בַּיָּם – אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בּוֹ בַּלַּיְלָה הִתְעוֹרְרָה גְּבוּרָה וְזָקָה, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַיּוֹלֶךְ ה׳ אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל הַלַּיְלָה. (שֶׁהִתְעוֹרְרָה בּוֹ גְּבוּרָה וְזָקָה) בְּאוֹתוֹ זְמַן בִּקְשָׁה הַמַּלְכָּה מִן הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל אוֹתָם אוּכְלוֹסִים שֶׁלְּמַטָּה וְכָל אוֹתָם שַׁלִּיטִים שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁיִּמָּסְרוּ בְּיָדֶיהָ, וְכֻלָּם נִמְסְרוּ לְיָדֶיהָ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם נְקָמוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַּיָּם. בַּיָּם סְתָם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

עֻזִּי וְזִמְרָת יָהּ. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַזז וְאָמַר, (תהלים קלט) אָזוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה. כַּמָּה הִצְטָרְכוּ בְּנֵי אָדָם לְכַבֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִסְתַּכֵּל עַל הָאָדָם לִהְיוֹת שַׁלִּיט עַל הַכֹּל, (לִהְיוֹת שָׁלֵם בַּכֹּל, וְנִבְרָא בִּשְׁנֵי פַּרְצוּפִים) וְהָיָה דּוֹמֶה לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּזְזִתּוֹנִים. הוֹרִיד אוֹתוֹ בִּדְמוּת מְכֻבֶּדֶת, וְרָאוּ אוֹתוֹ הַבְּרִיּוֹת. אָז הִתְכַּנְּסוּ אֵלָיו וְהִשְׁתַּזְזוּ לְפָנָיו, וּפָזַד וְאֵימָה נָפְלוּ עֲלֵיהֶם מִפָּזְזוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) וּמוֹרַאֲכֶם וְזִזְתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל זַזַּית הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמָיִם.

הִכְנִיס אוֹתוֹ לְגַנּוֹ לְשָׁמְרוֹ, לִהְיוֹת לוֹ שִׁמְוָה עַל שִׁמְוָה וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ. עָשָׂה לוֹ וֵוָהּ מִכֻּסָּה בַּאֲבָנִים יְקָרוֹת, וּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים שְׁמוּזִים לְפָנָיו. אַוַּר כָּךְ צִוָּה אוֹתוֹ עַל עֵץ אָוָּד, וְלֹא עָמַד בְּמִצְוַת רִבּוֹנוֹ.

מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל וַזָּנוֹךְ, שֶׁלְּאַוַּר שֶׁהֶעֱלָה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֶרְאָה לוֹ אֶת כָּל גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ, עֶלְיוֹנִים וְתַוַּתּוֹנִים, הֶרְאָה לוֹ אֶת עֵץ הַוַּיִּים וְהָעֵץ שֶׁהִצְטַוָּה עָלָיו אָדָם, וְהֶרְאָה לוֹ מְקוֹמוֹ שֶׁל אָדָם בְּגַן עֵדֶן. וְרָאָה, שֶׁאִלְמָלֵא שָׁמַר אָדָם מִצְוָה זוֹ, יָכוֹל לַעֲמֹד תָּמִיד וְלִהְיוֹת שָׁם תָּמִיד. הוּא לֹא שָׁמַר מִצְוַת רִבּוֹנוֹ – יָצָא בְּדִימוּס וְנֶעֱנַשׁ.

רַבִּי יְצְוָזָק אָמַר, אָדָם נִבְרָא דּוּ–פַּרְצוּפִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, (שם ב) וַיַּקְוּז אַוַּת מִצַּלְעֹתָיו – נִסְרוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנַעֲשׂוּ שְׁנַיִם, מִמִּזְרָז וּמִמַּעֲרָב. וֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) אָוּוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי. אָוּוֹר זֶה מַעֲרָב. וָקֶדֶם זֶה מִזְרָז.

רַבִּי זְיֵיא אָמַר, מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? תִּקֵּן אוֹתָהּ נְקֵבָה, וְשִׁכְלֵל אֶת יָפְיָהּ עַל הַכֹּל, וְהִכְנִיסָהּ לָאָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַוז מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיַּקְוּז אַוַּת מִצַּלְעֹתָיו. מַה זֶּה אַוַּת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) אַוַּת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי אַוַּת הִיא לְאִמָּהּ. מִצַּלְעֹתָיו – מִצְּדָדָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כו) וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה בָּאָדָם, וְכָלַל בָּהּ זְכָרִים וְהִשְׁכִּיל כִּדֵי לָדַעַת הַכֹּל. מֵאַיִן מָקוֹם נָתַן בּוֹ נְשָׁמָה? רַבִּי יְצְוָזָק אָמַר, מִמָּקוֹם שֶׁשְּׁאָר הַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת בָּאוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִכָּאן, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה. מִי זוֹ הָאָרֶץ? מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהַמִּקְדָּשׁ נִמְצָא בּוֹ. נֶפֶשׁ זַיָּה – נֶפֶשׁ זַיָּה סְתָם, זוֹ נֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל.

רַבִּי זְיֵיא אָמַר, אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ זְכָרִים עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְהָיָה מִסְתַּכֵּל בַּכֹּל, וְיוֹדֵעַ וְנוֹדָע לְרִבּוֹנוֹ יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. לְאַוַּר שֶׁזָּטָא נִסְתַּמּוּ מִמֶּנּוּ מַעְיְנוֹת הַזְּכָרִים. מַה כָּתוּב? (מִמַּה שֶׁכָּתוּב) (שם ג)

וַיְשַׁלְּחֵהוּ ה׳ אֱלֹהִים מִגַּן עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אָדָם הָרִאשׁוֹן מִזָּכָר וּנְקֵבָה נִמְצָא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. וְעַל זֶה זָכָר וּנְקֵבָה נַעֲשׂוּ כְּאֶחָד, וְנִפְרְדוּ אַחַר כָּךְ. וְאִם תֹּאמַר, זֶה שֶׁאָמַר הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם – כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְזוֹהִי הַנְּקֵבָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ, וְזֶהוּ זָכָר וּנְקֵבָה, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, עָוֹז וְזִמְרָת יָהּ, אוֹתָם הַכְּלוּלִים זֶה בָּזֶה וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, וּלְעוֹלָמִים הֵם בַּזִּבִּיבוּת, בְּרָצוֹן אֶחָד, שֶׁמִּשָּׁם נִמְצָאוֹת (נִמְשְׁכוּ) מְשִׁיכוֹת הַנְּזָלִים וְהַמַּעְיָנוֹת לְסַפֵּק לַכֹּל וּלְבָרֵךְ אֶת הַכֹּל, לֹא מְכַזְּבִים מֵימֵי הַמַּעְיָנוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח) וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו, וְעַל זֶה וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה, שֶׁבִּשְׁבִיל כָּךְ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מוֹשִׁךְ וּמוֹרִישׁ לְמַטָּה, וּמִתְעוֹרֵר הַיְמִין לַעֲשׂוֹת נִסִּים.

זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ – זֶה צַדִּיק, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת בְּזִוּוּג. וְאַנְוֵהוּ – בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּמְצֵאת בּוֹ זִבִּיבוּת, וְזֶהוּ הַמִּקְדָּשׁ. אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ – מִשָּׁה אָמַר אֶת זֶה לַמָּקוֹם שֶׁהַלְוִיִּם בָּאִים מֵאוֹתוֹ צַד, וְעַל זֶה [הָיָה] שְׁלֵמוּת הַכֹּל הוּא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם (בְּזֶה הַפָּסוּק).

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְכָךְ הוּא. וּמִנַּיִן לָנוּ? מִקְרָא אַחֵר מָצָאנוּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ ה׳ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה. מִמַּשְׁמָע שֶׁאָמַר ה׳ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וְגוֹ׳. רַבִּי חִזְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, בְּפָסוּק זֶה שֶׁכָּתוּב (משלי יז) בְּכָל עֵת אֹהֵב הָרֵעַ וְאָח לְצָרָה יִוָּלֵד, בְּכָל עֵת אֹהֵב הָרֵעַ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב.

וְאָח לְצָרָה יִוָּלֵד – בְּשָׁעָה שֶׁיְּצִיקוּ לְךָ שׂוֹנְאֶיךָ, מָה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? (תהלים קכב) לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרָאִים אַחִים וְרֵעִים לַקָּבָּ״ה. יִוָּלֵד מַה זֶּה? וְכִי עַכְשָׁו יִוָּלֵד? אֶלָּא בְּשָׁעָה

שֶׁנּוֹלֶדֶת צָרָה בָּעוֹלָם, יִהְיֶה אָז כְּנֶגְדְּךָ לְהַצִּיל אוֹתְךָ מִכָּל אוֹתָם שֶׁמְּצִיקִים לְךָ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, יָלַד – שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יִתְעוֹרֵר בָּעוֹז הַזֶּה לִנְקֹם לְךָ מֵהָאֻמּוֹת, לְהֵינִיק לְךָ מֵהָאֻם בְּאוֹתוֹ צַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עָוֹז וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה. לְעוֹרֵר גְּבוּרוֹת כְּנֶגֶד אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

רַבִּי יֵיסָא פָּתַח וְאָמַר, כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ עֲבוֹדָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא [אֶלָּא] [כְּמוֹ] אֶלָּא אַהֲבָה, וְכָל מִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה עֲבוֹדָתוֹ בְּאַהֲבָה, קוֹרֵא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָהוּב. אִם כָּךְ, בַּמָּה בֵּאַרְנוּ פָּסוּקִים אֵלּוּ – רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב, וְכָתוּב (משלי כה) הַקַּר רַגְלְךָ מִבֵּית רֵעֶךָ?

אֶלָּא, הֲרֵי בֵּאַרוּהָ הַמְבָרְרִים, פָּסוּק זֶה (בְּעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים, וְזֶה בַּזָּטָאוֹת וַאֲשָׁמוֹת, וְכָתוּב וְכוּ') נִכְתָּב בְּעוֹלוֹת. עַכְשָׁו, רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב, לַעֲבֹד אוֹתוֹ וּלְהַדְבִּיק בּוֹ וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו. אַל תַּעֲזֹב, וַדַּאי. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר הַקַּר רַגְלְךָ מִבֵּית רֵעֶךָ. כְּלוֹמַר, הוֹקַר יְצָרְךָ שֶׁלֹּא יְרַתֵּז כְּנֶגְדְּךָ וְלֹא יִשְׁלֹט בְּךָ, וְלֹא תַּעֲשֶׂה הֶרְהוּר אַזָּר. מִבֵּית רֵעֶךָ, מִי זֶה בֵּית רֵעֶךָ? זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִכְנִיס בְּךָ רֵעֶךָ וְנָתַן אוֹתָהּ בְּתוֹכְךָ.

וְעַל זֶה עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – לֶאֱהֹב אוֹתוֹ בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ. זֶה אֵלִי וַאֲנָוֵהוּ – שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל רָאוּ עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא, וַאֲפִלּוּ אוֹתָם הָעֲבָרִים שֶׁבְּמֵעֵי אִמָּם הָיוּ רוֹאִים וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם הָיוּ אוֹמְרִים זֶה אֵלִי וַאֲנָוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, לָמָּה וַאֲרֹמְמֶנְהוּ, שֶׁהֲרֵי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם הוּא לְמַעְלָה? אָמַר לוֹ, אֲפִלּוּ כָּךְ צָרִיךְ, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד, וַאֲרֹמְמֶנְהוּ בַּכֹּל, לְהַכְלִיל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַגָּדוֹל, שֶׁהֲרֵי זוֹהִי עֲבוֹדָה עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהוּא קוֹרֵא, כָּתוּב (ישעיה נב) קוֹל צֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ. קוֹל צֹפַיִךְ, מִי הֵם צֹפַיִךְ? אֶלָּא אֵלֶּה הֵם שֶׁמְּצַפִּים מָתַי יַרְוֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנוֹת אֶת בֵּיתוֹ. נָשְׂאוּ קוֹל? יִשְּׂאוּ קוֹל הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה נָשְׂאוּ קוֹל? אֶלָּא כָּל אָדָם שֶׁבּוֹכֶה וּמֵרִים קוֹלוֹ עַל חֻרְבַּן בֵּיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זוֹכֶה לִמַה שֶּׁכָּתוּב אַחַר כָּךְ – יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ, וְזוֹכֶה לִרְאוֹתוֹ מְיֻשָּׁב בְּוַדָּאוֹת.

בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן?! הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשׁוּב ה' אֶל צִיּוֹן! מַה זֶּה בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן? אֶלָּא בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן וַדַּאי. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁזָּרְבָה יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל גָּרְשָׁה, עָלָה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְצִיּוֹן, וְנֶאֱנַח כְּנֶגְדּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל גָּרְשָׁה, [עַתָּה שֶׁנִּתְגַּלְתָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מַעֲלֶה אוֹתָהּ אֵלָיו] וּכְשֶׁתַּזְוֵג כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִמְקוֹמָהּ, אָז יָשׁוּב הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְצִיּוֹן לִמְקוֹמוֹ לְהִזְדַּוֵּג אָזְדְּ בְּאָזְדְּ, וְזֶהוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן. וְאָז עַתִּידִים יִשְׂרָאֵל לוֹמַר זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ, וְכָתוּב זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ, בִּישׁוּעָתוֹ וַדַּאי.

ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שְׁמוֹ. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (במדבר כא) עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמוֹת ה' אֶת וָהֵב בְּסוּפָה וְאֶת הַנְּחָלִים אַרְנוֹן. כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה, כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לְעַיֵּן בְּכָל דִּבָּרִיהָ, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא נִרְמָז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ כַּמָּה סוֹדוֹת, כַּמָּה טְעָמִים, כַּמָּה שָׁרְשִׁים, כַּמָּה עֲנָפִים.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמוֹת ה' – וְכִי סֵפֶר מִלְחֲמוֹת ה' הֵיכָן הוּא? אֶלָּא כָּאן הִתְעוֹרְרוּ הַזָּוְבִרִים, שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹרֵךְ קְרָב בַּתּוֹרָה, זוֹכֶה לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בְּסוֹף דְּבָרָיו. כָּל הַקְּרָבוֹת שֶׁבָּעוֹלָם – קְטָטָה וְזִרְבָּן, וְכָל הַקְּרָבוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה – שָׁלוֹם וְאַהֲבָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמוֹת ה' וְאֶת וָהֵב בְּסוּפָה, כְּלוֹמַר, אַהֲבָה בְּסוֹפָהּ. שֶׁאֵין לְךָ אַהֲבָה וְשָׁלוֹם פָּרֵט לָזֶה.

עוֹד קָשֶׁה בִּמְקוֹמוֹ. עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמוֹת ה' – בְּתוֹרַת מִלְחֲמוֹת ה'

הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַהוּ בְּסֵפֶר? אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא. מָקוֹם יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁנִּקְרָא סֵפֶר (וּמִסְפָּר), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר דְּרָשׁוּ מֵעַל סֵפֶר ה' וּקְרָאוּ. שֶׁכָּל הַכּוֹזוֹת וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ סֵפֶר, (וּמִשָּׁם יוֹצְאִים. אֶת וָהֵב בְּסוּפָה וּבוֹ) וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹרֵךְ אֶת קְרָבוֹתָיו, בְּמָקוֹם אֶזְדֵּ שֶׁהוּא בְּסוֹף הַדְּרָגוֹת, וְנִקְרָא וָהֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב. בְּסוּפָה – נִמְצָא בְּסוֹף הַדְּרָגוֹת. בְּסוּפָה – נִקְרֵאת יַם סוּף, יָם שֶׁהוּא סוֹף הַדְּרָגוֹת.

וְאֶת הַנְּזָלִים אַרְנוֹן, וְעִם הַנְּזָלִים שֶׁנִּמְצְאוּ וְנִמְשְׁכוּ לוֹ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא אַרְנוֹן. [מַהוּ אַרְנוֹן?] זוּוּג עֶלְיוֹן שֶׁל זְבִיבוּת, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן. וּבָזֶה נִשְׁרָשִׁים שָׁרָשָׁיו וּמִתְרַבִּים עֲנָפָיו, לְהוֹשִׁיט קְרָבוֹתָיו בְּכָל מָקוֹם, לְהוֹשִׁיט כּוֹזוֹת וּגְבוּרוֹת, וּלְהַרְאוֹת שִׁלְטוֹן גָּדוֹל וְנִכְבָּד שֶׁל הַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרוֹת הַגְּבוּרוֹת וְהַקְּרָבוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כַּמָּה בַּעֲלֵי דִּין מִתְעוֹרְרִים לְכָל עֵבֶר, וְאָז רְמָזִים שְׁנוּנִים וַזְעָרוֹת, וּמְעוֹרְרִים גְּבוּרוֹת, וְהַיָּם מִתְרַגֵּשׁ, וְגַלָּיו עוֹלִים וְיוֹרְדִים, וְהָאֳנִיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וְשָׁטוֹת בַּיָּם, מִסְתַּלְקוֹת לְכָל עֵבֶר. קְרָב (זְעָרב) שָׁנוּן בְּאַבְנֵי בַּלִּסְטְרָאוֹת, בַּעֲלֵי רְמָזִים וַזְעָרוֹת. אָז (תהלים מא) זִצֶּיךָ שְׁנוּנִים (מִתְעוֹרְרִים לְהוֹשִׁיט קְרָבוֹת בְּכָל מָקוֹם וּלְהוֹשִׁיט כּוֹזוֹת וּגְבוּרוֹת לְכָל עֵבֶר, וְאָז הַיָּם מִתְרַגֵּשׁ וְגַלָּיו עוֹלִים, וְהָאֳנִיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וְשָׁטוֹת יוֹרְדוֹת וְעוֹלוֹת, וְהַזַּעַף נִמְצָא. וְאָז מִתְעוֹרְרִים עוֹרְכֵי הַקְּרָב בְּאַבְנֵי בַּלִּיסְטְרָאוֹת, בַּעֲלֵי רְמָזִים וַזְעָרוֹת, זִצִּים וּקְשָׁתוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר זִצֶּיךָ שְׁנוּנִים), וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְזַזֵּק בְּכוֹזוֹ וּלְעוֹרֵר קְרָב. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם קְרָב. אָז כָּתוּב ה' אִישׁ מִלְחָמָה.

וּמִכָּאן, וּמֵאוֹתָן אוֹתִיּוֹת, וּמִפָּסוּק זֶה, יוֹצְאִים הָרֵי קְרָבוֹת לְאוֹתָם רְשָׁעִים, לְאוֹתָם בַּעֲלֵי מְרִיבָה שֶׁזָּטְאוּ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהָאוֹתִיּוֹת מִתְגַּלּוֹת לְאוֹתָם בַּעֲלֵי אֱמֶת, וְהָרֵי הַדְּבָרִים הִתְפָּרְשׁוּ וְהָרֵי נִתְבָּאֵר.

ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שְׁמוֹ. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב ה' אִישׁ מִלְחָמָה, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁה' שְׁמוֹ? אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יט) וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מִן הַשָּׁמָיִם. וְהַכֹּל תָּלוּי בַּסֵּפֶר הַזֶּה, כַּנֶּאֱמַר (איוב ב) יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ. [וְעַל זֶה].

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר קְרָב בָּעוֹלָם, נֶעֱקָרִים מִמְּקוֹמָם עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַרְכֶּבֹת פַּרְעֹה וְזֵילוֹ יָרֶה בַּיָּם. וְלָעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲרֹךְ קְרָב עֶלְיוֹן וְחָזָק בָּעַמִּים כְּדֵי לְכַבֵּד אֶת שְׁמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְיָצָא ה' וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב, וְכָתוּב (יחזקאל לח) וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנוֹדַעְתִּי וְגוֹ'. [מַרְכֶּבֹת פַּרְעֹה וְזֵילוֹ יָרֶה בַּיָּם. כַּאֲשֶׁר יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קְרָב, אָז יִתְעוֹרְרוּ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת וּדְרָגוֹת תַּחְתּוֹנוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְאָז מַרְכֶּבֹת פַּרְעֹה וְזֵילוֹ יָרֶה בַּיָּם].

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים עז) רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ וְגוֹ'. בְּשָׁעָה שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַיָּם: זַלֵּק מֵימֶיךָ! אָמַר לוֹ: לָמָּה? אָמַר לוֹ: כְּדֵי שֶׁבָּנַי יַעַבְרוּ בְּתוֹכְךָ. אָמַר לוֹ: מִדַּת הַגְּאֻלָּה הִיא אֶמֶת, אֲבָל מַה שׁוֹנִים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה?

אָמַר לוֹ: עַל תְּנַאי זֶה עָשִׂיתִי אֶת הַיָּם כְּשֶׁבָּרָאתִי אֶת הָעוֹלָם. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? עוֹרֵר אֶת גְּבוּרָתוֹ וְנִקְמְטוּ הַמַּיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הָרֵג אֶת כָּל הָאוּכְלוֹסִים הַלָּלוּ, וְאַזַּר כָּךְ זְרֹק אוֹתָם הַחוּצָה, אַזַּר כָּךְ כַּסֵּה הַיָּם עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַרְכֶּבֹת פַּרְעֹה וְזֵילוֹ יָרֶה בַּיָּם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, צֵא רְאֵה כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה, כַּמָּה אוּכְלוֹסִים, כַּמָּה זֵילוֹת, וְכֻלָּם קְשׁוּרִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, [וַהֲרֵי לְמַדְנוּ] כָּל הַמֶּרְכָּבוֹת אֵלּוּ לְאֵלּוּ, דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, וּמִצַּד הַשְּׂמְאל מִתְעוֹרְרוֹת מֶרְכָּבוֹת [שֶׁלֹּא] קְדוֹשׁוֹת שֶׁשּׁוֹלְטוֹת, וְכֻלָּן דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת

לְמַעְלָה.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ בִּבְכוֹר פָּרָה, שֶׁהוּא אַוַּזת הַדְּרָגוֹת שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, נ״א זֵילוֹתָיו) וְשָׁבַר אוֹתוֹ מִשִּׁלְשֶׁלְתּוֹ הַוַּזָּקָה, [וְדַרְגָּתוֹ] תַּוַּזת שִׁלְטוֹנוֹ כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת וְכַמָּה זֵילוֹת שֶׁל גִּבּוֹרִים מִצַּד הַשְּׂמאל, מֵהֶם אֲוַוזִים בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁל הַשִּׁלְטוֹן שֶׁלָּהֶם, וּמֵהֶם אֲוַוזִים בַּמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה. מֵהֶם אֲוַוזִים אַוַּז אַרְבָּעָה כִּסְאוֹת (הַזַּיּוֹת) (רַזִּים), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

וְכֻלָּם נִמְסְרוּ בְּיָדוֹ, בְּדִין הַמַּלְכוּת, שֶׁנִּקְרֵאת הַיָּם הַגָּדוֹל, לְשַׁבֵּר אוֹתָם מִדַּרְגָּתָם. וּכְשֶׁנִּשְׁבָּרִים לְמַעְלָה, כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה נִשְׁבָּרִים וְנֶאֱבָדִים בַּיָּם הַתַּוַּזתוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֶרְכֶּבֶת פַּרְעֹה וְזֵילוֹ יָרֶה בַיָּם. בַּיָּם סְתָם.

וּמִבְּוַזַּר שָׁלְשָׁיו טָבְעוּ בְיַם סוּף. וּמִבְּוַזַּר שָׁלְשָׁיו, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְשָׁלְשָׁם עַל כֻּלּוֹ. כָּל הַדְּרָגוֹת – שְׁנַיִם וְאֶוָּד. אֵלֶּה עַל אֵלֶּה. כְּגוֹן עֶלְיוֹן כָּךְ נַעֲשׂוּ. וְכֻלָּם נִמְסְרוּ בְּיָדָיו לְהִשָּׁבֵר מִשִּׁלְטוֹנָם אֵלֶּה וְאֵלֶּה.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁכָּל עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, הַכֹּל הָיָה יָד אַוַּזת, שֶׁהַשְּׂמאל כְּלוּלָה בַּיָּמִין. שֶׁעֶשֶׂר הָאֲצָבָעוֹת כְּלוּלוֹת זוֹ בָּזוֹ, כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אֲמִירוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בָּהֶם אַוַּזר כָּךְ. כְּנֶגְדּוֹ שֶׁל הַכֹּל זֶה שֶׁל הַיָּם זָזָק וְגָדוֹל וְשׁוֹלֵט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאַוַּזרוֹן הִכְבִּיד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֶרְכֶּבֶת פַּרְעֹה וְזֵילוֹ יָרֶה בַיָּם וְגוֹ׳. וְלֶעָתִיד לָבוֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַהֲרֹג אוּכְלוּסִים וְקוֹוְתוּרְנָטִין וְקוֹנְטִירִיסִין וְקָלְטִירוֹלְסִין שֶׁל אֱדוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם זַמּוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה.

מֶרְכֶּבֶת פַּרְעֹה וְזֵילוֹ יָרֶה בַיָּם. רַבִּי יְצְוָזק פָּתַוז, (ירמיה י) לְקוֹל תִּתּוֹ הֲמוֹן מַיִם בַּשָּׁמַיִם וַיַּעֲלֶה נְשִׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה וַיּוֹצֵא רוּזַ מֵאֲצָרָתָיו. הֲרֵי שָׁנִינוּ, שִׁבְעָה רְקִיעִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ כּוֹכָבִים קְבוּעִים שָׂרִצִים בְּכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ, וּמֵעַל כֻּלָּם עֲרָבוֹת.

וְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ הִלּוֹכוֹ מֵאתַיִם שָׁנָה, וְרוּמוֹ זַמּשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וּבֵין רָקִיעַ לְרָקִיעַ זַמּשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. וְהָעֲרָבוֹת הַזֶּה הִלּוֹכוֹ בְּאָרְכּוֹ אֶלֶף וַזַּמּשׁ מֵאוֹת

שָׁנָה, וְרִוְּחוּ אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וּמִזְיוּו מְאִירִים כָּל אוֹתָם רְקִיעִים.

וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, מֵעַל לָעֲרָבוֹת רְקִיעַ הַזָּיוֹת. הַפָּרְסוֹת שֶׁל הַזָּיוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְרוּמָם – כְּכֻלָּם. מֵעֲלֵיהֶם הַרְסֵלֵי הַזָּיוֹת כְּכֻלָּם. שׁוֹקֵי הַזָּיוֹת כְּכֻלָּם. אַרְכֻּבֵי הַזָּיוֹת כְּכֻלָּם. יַרְכֵי הַזָּיוֹת כְּכֻלָּם. עַגְבֵי הַזָּיוֹת כְּכֻלָּם. וְגוּף הַזָּיוֹת כְּכֻלָּם. כַּנְפֵיהֶם כְּכֻלָּם, וְהַצָּוָאר שֶׁלָּהֶם כְּכֻלָּם. רָאשֵׁי הַזָּיוֹת כְּכֻלָּם. מַה זֶּה כְּמוֹ כֻלָּם? כְּנֶגֶד כֻּלָּם.

וְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁבַּזָּיוֹת כְּנֶגֶד שִׁבְעָה תְּהוֹמוֹת, וּכְנֶגֶד שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת, וּכְנֶגֶד מִן הָאָרֶץ לָרָקִיעַ, וּכְנֶגֶד מֵרָקִיעַ לְרָקִיעַ, וְהַשִּׁעוּר שֶׁל כֻּלָּם וְרוּמָם עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַחֲלָקִים מִשִּׁעוּרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

וְעוֹד רָקִיעַ אֶחָד לְמַעְלָה מִן כָּרְנֵי הַזָּיוֹת, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ. מִלְמַטָּה כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת, בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל.

מִתַּחַת לָיָם שְׁרוּיִים כָּל דִּגֵי הַיָּם וְשָׂטִים, מִתְכַּנְּסִים בְּאַרְבַּע בְּזִיָּם, יוֹרְדִים בְּדַרְגּוֹתֵיהֶם, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת נִקְרָאוֹת בְּשֵׁמוֹת. מִתַּחַת אֵלֶּה הוֹלְכִים וְשָׂטִים אוֹתָם קְטַנִּים, דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדָיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים.

מִצַּד שְׂמֹאל הַתַּוְזוֹתוֹן מֶמְשֶׁלֶת הַצַּד הָאַוְזִר, וַאֲוָזִים מֵאוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְיָרְדוּ לְהִשְׁבֵּר מִכּוֹזַ הֶחָזָק הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ מֶרְכָּבַת פַּרְעֹה וְזֵילוֹ וְגוֹ'. יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכּוֹזַ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁהַבָּקָר מֵאִיר וְהָאַיֶּלֶת עוֹמֶדֶת בְּמְקוֹמָהּ, מִתְעַבֶּרֶת בְּצִדָּהּ, וְנִכְנֶסֶת לְמָאתַיִם הֵיכָלוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ. הָאָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּזְּוָזוֹת הַלַּיְלָה בַּתּוֹרָה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּזַ צָפוֹן (וּתְשׁוּקַת הָאַיֶּלֶת) וְכוֹאֶבֶת הָאַיֶּלֶת לְהִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, בָּא עָמָּהּ לַעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, בְּשָׁעָה שֶׁמֵּאִיר הַבֹּקֶר (וְאוֹתוֹ אָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וּלְיַזֵּד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי) מוֹשִׁיכִים עָלָיו זוּט שֶׁל וָזֶסֶד.

מִסְתַּכֵּל בָּרָקִיעַ, שׁוֹרָה עָלָיו אוֹר הַהַשְׂכָּלָה שֶׁל דַּעַת הַקְּדוֹשָׁה, וּמִתְעַטֵּר

בּוֹ הָאָדָם, וְכֻלָּם פְּוַזְדִּים מִמֶּנּוּ. אָז הָאָדָם הַזֶּה נִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, בֶּן הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. נִכְנָס לְכָל שְׁעָרָיו, וְאֵין מוֹנֵעַ בְּיָדוֹ.

בְּשָׁעָה שֶׁקּוֹרֵא לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, כָּתוּב עָלָיו (תהלים קמה) קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת. מַה זֶּה בֶּאֱמֶת? כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּתְפִלָּתוֹ (בָּעוֹלָם) כָּרָאוּי, וְזוֹ עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל (הַשֵּׁם) הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, מַעֲמִיד אֲמִתָּה יְחִידָה בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְעַל זֶה בַּאַרְנוּ, כָּל כֹּהֵן שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל תָּלוּי בּוֹ, עֲבוֹדָה עֶלְיוֹנָה וַעֲבוֹדָה תַּחְתּוֹנָה. וְצָרִיךְ לְכַוֵּן לֵב וְרָצוֹן כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

כָּתוּב (ישעיה א) כִּי תָבֹאוּ לֵרָאוֹת פָּנָי. כָּל אָדָם שֶׁבָּא לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא מִתְכַּוֵּן בּוֹ בַּלֵּב וְרָצוֹן וְיִרְאָה כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ בּוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, זוֹרְקִים אֶת תְּפִלָּתוֹ הַחוּצָה, וְכֻלָּם מַכְרִיזִים עָלָיו לְרַע. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא עָלָיו, כִּי תָבֹאוּ לֵרָאוֹת פָּנָי.

כִּי תָבֹאוּ לְרָאוֹת הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה לֵרָאוֹת פָּנָי? אֶלָּא כָּל פָּנֵי הַמֶּלֶךְ הַלָּלוּ גְּנוּזִים בְּעֹמֶק (בְּמָקוֹם) אַחַר הַחֲשׁוּכָה (יְשַׁעְיָה זשֶׁ"ת סִתְרוֹ וְכָל וְכוּ'), וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי מִתְבַּקְּעִים כָּל אוֹתָם כְּתָלַי הַחֲשׁוּכָה, וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ נִרְאִים וּמְאִירִים לַכֹּל. וּכְשֶׁהֵם נִרְאִים וּמְאִירִים, כָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים מִתְבָּרְכִים, וְאָז נִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאָז כָּתוּב לֵרָאוֹת פָּנָי.

מִי בִּקֵּשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם, מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא מִי שֶׁבָּא לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, צָרִיךְ לְיַחֵד מִצַּד שֶׁל זֹאת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. כְּדֵי שֶׁיְּזַדְּוְגוּ כְּאֶחָד אוֹתָם הַשְּׁנַיִם, צַדִּיק וְצֶדֶק בְּזִוּוּג אֶחָד, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ הַכֹּל מֵהֶם, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים זְעֵיר"ִ, כַּכָּתוּב (תהלים סה)

אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ.

וְאִם הוּא בָּא לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא מִתְכַּוֵּן בּוֹ בִּרְצוֹן הַלֵּב, בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, מִי בִּקֵּשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם רְמֹס חֲצֵרָי. זֹאת וַדַּאי, שֶׁהַחֵרֵי לֹא נִמְצָא בָּהֶם בְּרָכוֹת. וְלֹא דַּי שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהֶם בְּרָכוֹת, אֶלָּא שֶׁשָּׁרוּי בָּהֶם הַדִּין וְנִמְצָא דִּין בַּכֹּל.

בֹּא רְאֵה, מִימִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרְרִים כָּל הָאוֹרוֹת, כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל שִׁמְחָה. בּוֹ כָּלוּל הַשְּׂמאל, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם יָמִין וּשְׂמאל, וְהַשְּׂמאל נִכְלָל בַּיָּמִין, וְהַיָּמִין כּוֹלֵל אֶת הַכֹּל. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַיָּמִין, מִתְעוֹרֵר עִמּוֹ הַשְּׂמאל, שֶׁחֵרֵי בּוֹ הוּא אָזְנוֹ וְכָלוּל.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מֵרִים אֶת יָדָיו בַּתְּפִלָּה וּמְכַוֵּן בְּאֶצְבְּעוֹתָיו לְמַעְלָה, כַּכָּתוּב (שמות יז) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל. שֶׁחֵרֵי בַּיָּמִין הַכֹּל תָּלוּי, וְכָתוּב (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו, וְכָתוּב וַיֵּסֶר, וְאָז מִתְכַּוֵּן לְבָרֵךְ לְמַעְלָה.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָּךְ – בְּשָׁעָה שֶׁמֵּרִים יָמִין לְמַעְלָה, אוֹי לַתַּזְוִתּוֹנִים! שֶׁחֵרֵי כָּל הַסִּיּוּעַ, וְכָל הַבְּרָכוֹת מִסְתַּלְּקִים מֵהֶם. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ. מַה זֶּה נָטִיתָ יְמִינְךָ? כְּתַרְגּוּמוֹ, הַרַמְתָּ יְמִינְךָ. מִיָּד תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ. וּכְשֶׁיָּמִין נִמְצֵאת, הַשְּׂמאל נִמְצָא עִמּוֹ, וְאָז לֹא שׁוֹלְטִים הַדִּינִים בָּעוֹלָם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַיָּמִין נִמְצָא עִמּוֹ, וְאִם הַיָּמִין מִסְתַּלֶּקֶת, חֲרֵי מִזְדַּמֶּנֶת הַשְּׂמאל, וְאָז מִתְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם, וְהַדִּין שָׁרוּי בַּכֹּל.

כְּשֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה מַגִּיעַ לַפָּסוּק הַזֶּה, הָיָה בּוֹכֶה, שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ. וְכִי אֶפְשָׁר שֶׁהֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִקְדִּים הַשְּׂמאל לָרֶדֶת לָעוֹלָם, וְהַיָּמִין נִשְׁאֲרָה בִּמְקוֹם אָחוֹר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (ישעיה נו) הַצַּדִּיק אָבַד. וַחֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, לֹא כָּתוּב הַצַּדִּיק נֶאֱבַד, אֶלָּא הַצַּדִּיק אָבַד. מִכָּל אוֹתָם פָּנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא נִמְצָא שֶׁאָבַד אֶלָּא צַדִּיק. אָבַד בִּשְׁנֵי צְדָדִים: אָחוֹר – שֶׁלֹּא שׁוֹרוֹת בּוֹ

בְּרָכוֹת כְּבַתְּוִלָּה, וְאָזוֹד – שֶׁהִתְרַוְּזָקָה מִמֶּנּוּ בַּת זוּגוֹ שֶׁהִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא שֶׁהַצַּדִּיק אָבַד יוֹתֵר מִכֹּל, וְלֶעָתִיד לָבֹא כָּתוּב (זכריה ט) גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא. צַדִּיק וּמוֹשִׁיעַ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא. הוּא נוֹשָׁע וַדַּאי, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר.

יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ. מַה זֶּה נֶאְדָּרִי? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת נֶאְדָּר! אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁשְּׁמֹאל בָּא לְהִזְדַּוֵּג בַּיָּמִין, אָז כָּתוּב נֶאְדָּרִי, תִּרְעַץ, (בְּכֹחַ, שִׁנַּיִם, וּלְעוֹלָם וְכוּ') וּלְעוֹלָם זֶה כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁמֹאל נִמְצָא בְּיָמִין וְנִכְלָל בּוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ – כָּךְ זֶה, שֶׁאָדָם נִמְצָא שֶׁנִּזְדַּוֵּג. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי לְקַבֵּל עִמּוֹ בַּת זוּגוֹ שֶׁיֵּעָשׂוּ גּוּף אֶחָד מַמָּשׁ. כְּשֶׁיְּמִינְךָ, נִמְצָא שֶׁנִּזְדַּוֵּג. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי לְקַבֵּל עִמּוֹ שְׁמֹאל. וְכָךְ זֶה הַכֹּל, אֶחָד בְּאֶחָד. וְעַל זֶה בְּאֶחָד מַכֶּה וּמְרַפֵּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב.

בֹּא רְאֵה, שִׁירָה זוֹ נֶאֱמְרָה עַל אוֹתוֹ זְמַן וְעַל הַזְּמַן שֶׁיָּבֹא לֶעָתִיד, בַּיָּמִים שֶׁיִּתְעוֹרֵר מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב. לֹא כָּתַב רָעַצְתָּ, אֶלָּא תִּרְעַץ. מַה כָּתוּב בַּתְּוִלָּה? (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִיא תִּרְעַץ אוֹיֵב לֶעָתִיד לָבֹא. וְהַכֹּל כָּךְ הוּא. תַּהֲרֹס קָמֶיךָ – לֹא כָּתוּב הָרַסְתָּ, אֶלָּא תַּהֲרֹס. תְּשַׁלַּח זַרְנֵךְ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ. הַכֹּל לֶעָתִיד לָבֹא. יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ – בַּזְּמַן הַזֶּה, בָּעוֹלָם הַזֶּה. יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב – בִּזְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ – לְבִיאַת גּוֹג וּמָגוֹג. תְּשַׁלַּח זַרְנֵךְ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ – לִתְוִוֵּית הַמֵּתִים, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת וּלְדִרְאוֹן עוֹלָם.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ בָּעוֹלָם. וּמִי הֵם? בֹּא רְאֵה, לֹא יִשָּׁאֲרוּ בָּעוֹלָם רַק אוֹתָם מְהוּלִים, שֶׁקִּבְּלוּ אוֹת בְּרִית הַקָּדוֹשׁ, וְנִכְנְסוּ לַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ בְּאוֹתָם שְׁנֵי זְלָקִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְהוּא שׁוֹמֵר אֶת אוֹתוֹ הַבְּרִית וְלֹא מַכְנִיסוֹ לִמְקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ. אֵלֶּה הֵם יִשָּׁאֲרוּ וְיִכָּתְבוּ לְחַיֵּי עוֹלָם.

מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ כָּל הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלָם. מַשְׁמָע הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל, בִּשְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ נִכְנָס. וְאִם שׁוֹמֵר אוֹתוֹ בְּרִית פָּרָאוּי וְיוֹהֵר בּוֹ, עָלָיו כָּתוּב הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם. אֵלּוּ יִשְׁאֲרוּ לְאוֹתוֹ זְמַן, וּבָהֶם עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַוֵּדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם וְלִשְׁמוֹז בָּהֶם. עַל אוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו.

רַבִּי זְיָיא הָיָה הוֹלֵךְ לְרַבִּי אֶלְעָזָר. מְצָאוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֵצֶל רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא זְמָנִיו. עַד שֶׁהֵרִים רֹאשׁוֹ, רָאָה אֶת רַבִּי זְיָיא. אָמַר, (ישעיה יט) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיָּה לְמִצְרַיִם וּלְאַשּׁוּר בְּרָכָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר בָּרוּךְ עַמִּי מִצְרַיִם וּמַעֲשֵׂה יָדַי אַשּׁוּר וְנַזַּלְתִּי יִשְׂרָאֵל. (וְכִי אַשּׁוּר וּמִצְרַיִם הֵם קְרוֹבִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא?

אֶלָּא, עַל הַגָּלוּת שֶׁתַּעֲלֶה מִמִּצְרַיִם וּמֵאַשּׁוּר זֶה נֶאֱמַר. וְאִם נֹאמַר עַל מִצְרַיִם וְעַל אַשּׁוּר – עַל אוֹתָם זַסִּידִים שֶׁלָּהֶם שֶׁזָּזְרוּ בִּתְשׁוּבָה וְנִשְׁאֲרוּ לַעֲבֹד אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב (תהלים עב) וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ כָּל מְלָכִים, וְכָתוּב וְהָיוּ מְלָכִים אֹמְנֶיךָ וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם? אָמַר לוֹ, כַּמָּה טִפְּשִׁים) בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי דִּבְרֵי תוֹרָה (כַּמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים יֵשׁ בָּהֶם) הֵם דֶּרֶךְ לְזָכוֹת בְּאוֹתוֹ נֹעַם ה', שֶׁכָּתוּב דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. דַּרְכֵי נֹעַם וַדַּאי. מַה זֶּה נֹעַם? כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה', וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, מְשׁוֹם (כָּךְ) שֶׁהַתּוֹרָה וּדְרָכֶיהָ בָּאִים מֵאוֹתוֹ נֹעַם, וְאוֹתָן דְּרָכִים מְפֹרָשׁוֹת בָּהּ, וְעַל זֶה דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, יָצָא אוֹר מֵאוֹתוֹ נֹעַם, וְהִתְעַטֵּר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמֵאוֹתוֹ נֹעַם הִבְהִיקוּ

זְיוֹם שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁל כָּל הָרְקִיעִים, שֶׁל כָּל הַכְּתָרִים. עַל אוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ'.

וְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנִּבְנָה הַמִּקְדָּשׁ, הִתְעַטֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה, וְיָשַׁב בְּכִסְאוֹ וְהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא הִתְעַטֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַטְרוֹתָיו, וְאוֹתוֹ נֹעַם הִתְכַּסָּה וְנִגְנַז.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס מֹשֶׁה לְתוֹךְ הֶעָנָן, כַּכָּתוּב (שמות כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, כְּאָדָם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁל רוּחַ, וּפָגַשׁ בּוֹ מַלְאָךְ גָּדוֹל אֶזְוָד. וְשָׁנִינוּ שֶׁשְּׁמוֹ קְמוּאֵ"ל, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף מְמֻנִּים שְׁלִיזִים. רָצָה לְהַזְדַּוֵּג בְּמֹשֶׁה. פָּתַח מֹשֶׁה פִּיו בִּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת זַקּוּקוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁלִּמֵּד אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּסְּנֶה, וְהִתְרַוֵּזק מִמֶּנּוּ שְׁתִּים עֶשְׂרֵה אֶלֶף פַּרְסוֹת, וְהָיָה מֹשֶׁה הוֹלֵךְ בֶּעָנָן, וְעֵינָיו לוֹהֲטוֹת כְּגַוָּזְלֵי אֵשׁ.

עַד שֶׁפָּגַשׁ בּוֹ מַלְאָךְ אֶזְוָד גָּדוֹל וְנִכְבָּד מִן הַקֶּדֶם, וְשָׁנִינוּ שֶׁשְּׁמוֹ הַדַּרְנִיאֵ"ל, וְהוּא עֶלְיוֹן עַל כָּל שְׂאָר הַמַּלְאָכִים אֶלֶף וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא פַּרְסוֹת, וְקוֹלוֹ הוֹלֵךְ בְּמֵאתַיִם אֶלֶף רְקִיעִים שֶׁמַּקְפִּים בְּאֵשׁ לְבָנָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָהוּ מֹשֶׁה, לֹא יָכֹל לְדַבֵּר. רָצָה לִזְרֹק אֶת עַצְמוֹ מִתּוֹךְ הֶעָנָן.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה, וְכִי אַתָּה שֶׁהִרְבִּיתָ דְּבָרִים עִמִּי בַּסְּנֶה, שֶׁרָצִיתָ לָדַעַת אֶת סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְלֹא פָחַדְתָּ, וְעַכְשָׁו אַתָּה פָּוֵזַד מֵאֶזְוָד מִשַּׁמָּשַׁי? כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע מֹשֶׁה אֶת קוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִתְזַוֵּק. פָּתַח פִּיו בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע הַדַּרְנִיאֵ"ל אֶת אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ מִפִּי מֹשֶׁה, הִזְדַּעְזַע. קָרַב אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: אַשְׁרֵי יָלְדְּךָ, מֹשֶׁה, שֶׁהִתְגַּלָּה לְךָ מַה שֶּׁלֹּא הִתְגַּלָּה לַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים.

וְהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְאֵשׁ זַזָּקָה שֶׁל מַלְאָךְ אֶזְוָד שֶׁשְּׁמוֹ סַנְדַּלְפוֹ"ן. וְשָׁנִינוּ, סַנְדַּלְפוֹן עֶלְיוֹן הוּא עַל שְׂאָר זַבֵּרָיו זַמַּשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהוּא עוֹמֵד אַזַּר הַפָּרְגּוֹד שֶׁל רִבּוֹנוֹ, וְקוֹשֵׁר לוֹ כְּתָרִים מִבַּקָּשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּבְשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ הַכֶּתֶר הַזֶּה לְרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, הוּא מְקַבֵּל

אֶת תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַזְּוָילוֹת וְהַהֲמוֹנִים מְזַדְּעְזְעִים, וְנוֹהֲמִים וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹם בֵּית שְׁכִינָתוֹ.

אָמַר לוֹ הַדַּרְגְּיאֵל לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה, אֵינֶנִּי יָכוֹל לְלֶכֶת עִמְּךָ, שֶׁלֹּא תִשְׂרֹף אוֹתִי הָאֵשׁ הַזְּוָקָה שֶׁל סַנְדַּלְפוֹן. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִזְדַּעֲזַע מֹשֶׁה, עַד שֶׁהֶזֵּיק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמֹשֶׁה, וְהוֹשִׁיבוֹ לְפָנָיו וְלִמֵּד אוֹתוֹ תוֹרָה. וְכִסָּה אֶת מֹשֶׁה בְּאוֹתוֹ אוֹר וְזִיו שֶׁל אוֹתוֹ נֵעֶם, וְהָיוּ פָּנָיו שֶׁל מֹשֶׁה מְאִירִים בְּכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים, וְכָל זֵיל הַשָּׁמַיִם הָיוּ מְזַדַּעְזְעִים לְפָנָיו בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה מוֹרִיד תּוֹרָה.

כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (מִמֹּשֶׁה) אֶלֶף זַלָּקִים מֵאוֹתוֹ זִיו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָצוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, וְכָל אוֹתָם הֲמוֹנִים, לִשְׂרֹף אֶת מֹשֶׁה בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שמות לב) לֶךְ רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ. הִזְדַּעֲזַע מֹשֶׁה וְלֹא יָכֹל לְדַבֵּר, עַד שֶׁהִרְבָּה בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה, הַזְּוָזֵק בְּכִסְאִי: עַד שֶׁגָּעַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל אוֹתָם הֲמוֹנִים וּבְכָל אוֹתָם זְיָלוֹת, וְהֶזֵּיק מֹשֶׁה בִּשְׁנֵי לוּחוֹת הָאֲבָנִים, וְהוֹרִיד אוֹתָם לְמַטָּה, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כא) עִיר גִּבֹּרִים עָלָה זָקָם וַיֵּרֶד עֹז מִבְטֶחָה. וּמֵאוֹתוֹ זִיו שֶׁנִּשְׁאַר בּוֹ, הָיוּ פָּנֵי מֹשֶׁה מַבְהִיקִים. וּמַה בְּאוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁאַר בּוֹ לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו – בְּאוֹתוֹ שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ – זוֹ הַתּוֹרָה. וְעַל זֶה יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב. שֶׁאֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁיִּשְׁבֹּר כֹּחָם שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת פָּרָט לְשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה, הַיְמִין מִתְזַזֵּק, וְנִשְׁבָּר כֹּחַ וְתֹקֶף שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְלָכֵן הַתּוֹרָה נִקְרֵאת עֹז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן.

וּבְשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא מִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה – מִתְזַזֵּק הַשְּׂמאל, וּמִתְזַזֵּק כֹּחַ שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְשׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם, וְגוֹזְרִים עֲלֵיהֶם גְּזֵרוֹת

שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לַעֲמֹד בָּהֶם, וְעַל זֶה הֵגְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ וְגוֹ', וַיֹּאמֶר ה' עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי. שֶׁהֵרֵי כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה, נִשְׁבָּר כּוֹזַ וְתָקְפָם שֶׁל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁקּוֹלָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִשְׁמָע בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְכוֹ', כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ (בראשית כז) הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב. וְאִם לֹא, אָז הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ. רַבִּי זְוִקְיָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים י) לָמָּה ה' תַּעֲמֹד בְּרָזוֹק תַּעְלִים לְעִתּוֹת בַּצָּרָה. בְּשָׁעָה שֶׁזַּטָאֵי הָעוֹלָם גּוֹרְמִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּבְנֵי אָדָם צוֹוְחִים וּמוֹרִידִים דְּמָעוֹת וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְנִמְנַעַת מֵהֶם תְּשׁוּבָה, וְאָז כָּתוּב וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ.

רַבִּי יְצָזָק אָמַר, פָּסוּק זֶה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַאֲוָה עַל הָעַמִּים שֶׁיִּתְכַּנְּסוּ עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ב) וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יָזַד עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ. וְלָמַדְנוּ, עֲתִידִים הֵם שִׁבְעִים שָׂרֵי צְבָאוֹת מִכָּל עֵבֶר (עַמִּים) לְהִתְכַּנֵּס בְּאוֹתוֹ זְמַן בַּהֲמוֹנִים מִכָּל הָעוֹלָם, וְלַעֲשׂוֹת קְרָב עַל יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ, וְלֶאֱחוֹז עֵצוֹת עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמָה אוֹמְרִים? נַעֲמֹד עַל הַפֶּטְרוֹן בַּהַתְזָלָה, וְאַזַּר כָּךְ עַל עַמּוֹ וְעַל הֵיכָלוֹ.

אָז עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְצַזֵּק עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק ה' יִלְעַג לָמוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִלְבַּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּאֲוָה עֲלֵיהֶם, וַיַּשְׁמִיד אוֹתָם מִן הָעוֹלָם, כַּכָּתוּב (זכריה יד) וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגֹּף ה' אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל יְרוּשָׁלִַם הָמֵק בְּשָׂרוֹ וְהוּא עֹמֵד עַל רַגְלָיו.

רַבִּי אַבָּא אָמַר מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַב יֵיסָא סָבָא, וְכָךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיוֹת אֶת כָּל אוֹתָם הַמְּלָכִים שֶׁהֵצִיקוּ לְיִשְׂרָאֵל וְלִירוּשָׁלַיִם, אֶת אַנְדְּרִיאָנוּס, לְלוּפִינוּס, וְנְבוּכַדְנֶצַּר, וּלְסַנְזֵרִיב, וּלְכָל שְׁאָר

מַלְכֵי הָעַמִּים שֶׁהֶחֱרִיבוּ בֵּיתוֹ, וְלִהַשְׁלִיט אוֹתָם כְּבַתְּחִלָּה, וְיִתְכַּנְּסוּ עַמָּהֶם שְׁאָר הָעַמִּים. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִפָּרַע מֵהֶם בְּגָלוּי סְבִיב יְרוּשָׁלַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה אֲשֶׁר יִגֹּף ה׳ אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל יְרוּשָׁלַם. אֲשֶׁר יִצְבְּאוּ לֹא כָתוּב, אֶלָּא אֲשֶׁר צָבְאוּ. אָז כָּתוּב וּבָרַב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ. וְזֶה לְזְמַן שֶׁיָּבֹא הַמְּשִׁיזַ כָּתוּב, וְשִׁירָה זוֹ הִיא שִׁירַת הָעוֹלָמִים.

וּבְרוּזַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מַיִם – בְּאוֹתוֹ זְמַן. וּמְשׁוֹם כָּךְ יֵשׁ בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְלִזְמַנּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיזַ, וְלִזְמַן גּוֹג וּמָגוֹג. נִצְּבוּ כְּמוֹ נֵד – לִזְמַן שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא זְרִזַת כָּל הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲזַלֵּק שָׁלָל. אָמַר אוֹיֵב – זֶה אוֹתוֹ מְמֻנֶּה גָּדוֹל עַל הַמְּצָרִים, בְּשָׁעָה שֶׁנִּתַּן לוֹ שִׁלְטוֹן עַל יִשְׂרָאֵל, וְשַׂב שֶׁיַּשְׁמִיד אוֹתָם תַּזַּת שִׁלְטוֹנוֹ, אֶלָּא שֶׁזָּכַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָרֵי הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ מְגִנִּים עֲלֵיהֶם. וְאַל תֹּאמַר זֶה לְבַדּוֹ, אֶלָּא כָּל אוֹתָם גְּדוֹלִים שֶׁמְּמֻנִּים עַל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּכְשֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת וְשִׁלְטוֹן עַל יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם רוֹצִים לְהַשְׁמִיד אֶת יִשְׂרָאֵל תַּזּוּתֵיהֶם.

וְעַל זֶה, אוֹתָם עַמִּים שֶׁתַּזַּת אוֹתָם הַשַּׁלִּיטִים הַמְּמֻנִּים, כֻּלָּם גּוֹזְרִים גְּזֵרוֹת לְהַשְׁמִיד אוֹתָם, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת הָרֵי הָעוֹלָם, וּמֵגֵן עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁרָאָה אֶת זֶה מִשֶּׁה, הִתְחִיל לְשַׁבְּזַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר, מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה׳.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֵץ גָּדוֹל אֶזְדְּ עֶלְיוֹן וְזַזָּק, בּוֹ נְזוֹנוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתוֹנִים, וְהוּא מֻתְזָם בִּשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים, הִתְחַזֵּק בְּאַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם שֶׁהִסְתּוֹבְבוּ (שֶׁהִתְזַבְּרוּ) בִּמְקוֹמָם. שִׁבְעִים עֲנָפִים עוֹלִים בְּתוֹכוֹ וְנִזּוֹנִים מִמֶּנּוּ, בְּעִקַּר שָׁרָשָׁיו יוֹנְקִים הֵם סְבִיבוֹ, וְאוֹתָם הָעֲנָפִים שֶׁנִּמְצָאִים בָּעֵץ.

כְּשֶׁמַּגִּיעַ שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל כָּל עָנָף וְעָנָף, כֻּלָּם רוֹצִים לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל גּוּף הָעֵץ שֶׁהוּא עִקַּר שֶׁל כָּל הָעֲנָפִים, אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וְיִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים בּוֹ. כְּשֶׁמַּגִּיעַ עֲלֵיהֶם הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל אוֹתוֹ גּוּף הָעֵץ, הַזַּלְקָ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הוּא רוֹצֶה

לִשְׁמֹר אוֹתָם וְלָתֵת שָׁלוֹם בְּכֻלָּם, וְעַל זֶה שִׁבְעִים פָּרִים שֶׁל זֹאת הַסֻּכּוֹת, לָתֵת שָׁלוֹם לְשִׁבְעִים עַנָּפִים שֶׁבְּתוֹךְ הָעֵץ.

וְעַל זֶה מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה׳. (מַה זֶּה בָּאֵלִים? הָעֵץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א) כִּי יֵבשׁוּ מֵאֵילִים אֲשֶׁר זְמַמְתֶּם. שֶׁאוֹתוֹ עֵץ שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים לְדָפוּס אֶזְוָד שֶׁהָיָה זָקוּק בְּתוֹכוֹ, וְנִקְרָא אֵילִים עֵץ) מִי כָמֹכָה שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּמַעֲשֶׂיךָ וְיַרְוֵם עַל הַכֹּל. מִי כָמֹכָה בְּכָל אוֹתוֹ סְבִיב הָעֵץ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא שׁוֹלֵט – שׁוֹמֵר אֶת הַכֹּל, שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַשְּׂאָר, וְלֹא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם כְּלָיוֹן. מִי כָמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ – בְּאוֹתוֹ כֹּחַ עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ מֹשֶׁה, וְנִקְרָא כֹּחַ ה׳ נֹעַם ה׳, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה׳. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (קהלת א) רָאִיתִי אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ וְהִנֵּה הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁהִתְעַלָּה בְּחָכְמָה יְתֵרָה עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, אֵיךְ אָמַר שֶׁכָּל הַמַּעֲשִׂים הֵם הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ? יָכוֹל אַף מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה? וַהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה לב) וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם? אֶלָּא הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, כָּתוּב כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. שׁוֹנָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמֶשׁ.

וְהִנֵּה הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ, מַה זֶּה אוֹמֵר? אִם תֹּאמַר הַכֹּל הֶבֶל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁהוּא בְּסוֹד הַחָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת. וְאוֹתָם הֲבָלִים קְיוּם שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה. מַה תֹּאמַר בָּזֶה שֶׁכָּתוּב כָּאן הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ? [וַהֲרֵי דָּבָר זֶה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כָּתוּב].

אֶלָּא כָּךְ פָּרְשׁוּהָ וְכָךְ הוּא. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַמַּעֲשִׂים מַכְשִׁירִים לְמַטָּה וְאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – מֵאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ הֶבֶל לְמַעְלָה, וְאֵין לְךָ הֶבֶל שֶׁאֵין לוֹ קוֹל שֶׁעוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר לְמַעְלָה, וְנַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְכָל אוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהֶם הָאָדָם שֶׁאֵינָם עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מֵאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ הֶבֶל, וְהוֹלֵךְ וּמִשְׁוַטֵּט בָּעוֹלָם.

וּכְשֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמַת הָאָדָם, אוֹתוֹ הֶבֶל מְגַלְגֵּל אוֹתוֹ בָּעוֹלָם כְּאֶבֶן בְּכַף הַקָּלַע, כַּכָּתוּב (שמואל–א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע.

מַהוּ יְקַלְּעֶנָּה? אוֹתוֹ הֶבֶל שֶׁמְּגַלְגֵּל אוֹתוֹ סְבִיבוֹ בָּעוֹלָם, וְאָז כָּל הַדְּבָרִים שֶׁנַּעֲשִׂים [וְאוֹתָם שְׁתַּוְּזוֹת הַשָּׁמַיִם] שֶׁאֵינָם עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נַעֲשֶׂה מֵהֶם הֶבֶל, שֶׁהוּא שִׁבְרוֹן רוּחַ, שֶׁמְּשַׁבֵּר אֶת הָרוּחַ שֶׁעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת וּמִתְגַּלְגֶּלֶת בָּעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ. אֲבָל אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהוּא עֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ, זֶה עוֹלֶה [נִקְרָא] מַעַל לַשֶּׁמֶשׁ, וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ הֶבֶל קָדוֹשׁ, וְזֶהוּ הַזֶּרַע שֶׁזָּרַע הָאָדָם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וּמַה שְּׁמוֹ? צְדָקָה, שֶׁכָּתוּב (הושע י) זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה.

זֶה מַה שֶּׁמַּנְהִיג אֶת הָאָדָם, כְּשֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ נִשְׁמָתוֹ, וְעוֹלָה לָהּ לִמְקוֹם שֶׁל כָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה נִמְצָא לְהַצָּרר בִּצְרוֹר הַחַיִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ, כְּדֵי לְהַנְהִיג אוֹתְךָ, לְהַעֲלוֹת אוֹתְךָ [מִמָּקוֹם] לִמְקוֹם שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹד ה', שֶׁכָּתוּב כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ.

כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁאוֹתוֹ הֶבֶל קָדוֹשׁ מַנְהִיג אוֹתָן, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹד ה' כּוֹנֵס אוֹתָן לְתוֹכוֹ וְנִצְרָרוֹת בּוֹ. [זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ] וְזֶה נִקְרָא נַזָּת רוּחַ. אֲבָל הָאֲוִיר נִקְרָא רְעוּת רוּחַ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם מֵעַל לַשֶּׁמֶשׁ, וְזוֹרְעִים זֶרַע שֶׁל צְדָקָה לְזַכּוֹת אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל זֶה כָּתוּב (מלאכי ג) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, לֹא נִבְנָה אֶלָּא בְּדִין וְרָגָז, כַּכָּתוּב (ירמיה לב) כִּי עַל אַפִּי וְעַל זַעְמִתִּי וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁבְּמָקוֹם הַדִּין שָׁרוּי. לֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנוֹת אוֹתוֹ וּלְהַתְקִינוֹ בְּדַרְגָּה אַוֶּרֶת עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת צְדָקָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) בִּצְדָקָה תִּכּוֹנָנִי. מִשּׁוּם כָּךְ יִתְקַיֵּם [בּוֹ], וּשְׁמוֹ מִמָּשׁ יִקָּרֵא צֶדֶק. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (ירמיה כג) וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרְאוּ ה' צִדְקֵנוּ.

נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ. הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהַרְמִתָּ יְמִינְךָ. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַזְּבָרִים, שֶׁכַּאֲשֶׁר הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמְּצָרִים

מִתַּזַּת לַמַּיִם, אָמַר לָאָרֶץ: כַּנְּסִי אוֹתָם לְתוֹכֵךְ. וְלֹא רָצְתָה. עַד שֶׁהוֹשִׁיט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְמִינוֹ כְּנֶגְדָּהּ וְהִשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ, אָז בָּלְעָה אוֹתָם הָאֲדָמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נָטִיתָ יְמִינְךָ – לְהַפְרִידָהּ מִן הַשְּׁמֹאל, וְאָז נַעֲשָׂה בָּהֶם דִּין.

נָזִיתָ בְּוַסְדְּךָ עַם זוּ גָּאָלְתָּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים מד) כִּי יְמִינְךָ וּזְרוֹעֲךָ וְאוֹר פָּנֶיךָ כִּי רְצִיתָם. כִּי יְמִינְךָ – זוּ גְּדוֹלָה. נֶהֱלַכְתָּ בְעָוְךָ – זֶה שֶׁכָּתוּב וּזְרוֹעֲךָ, זוּ גְּבוּרָה. אֶל נָוֶה קָדְשֶׁךָ – זֶה שֶׁכָּתוּב וְאוֹר פָּנֶיךָ כִּי רְצִיתָם, זֶה צַדִּיק. וְכֻלָּם נִמְצָאִים בַּכָּתוּב.

תִּפְלֹ עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד. אֵימָתָה? אֵימָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אֵימָתָה, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ אוֹת אוֹ מִלָּה אַחַת בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בָּהּ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים? מַה זֶּה אֵימָתָה? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּלוֹמַר יִרְאַת הַשְּׁכִינָה.

כְּמוֹ זֶה תִּבְאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ וְגוֹ'. תִּבְאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ? תְּבִיאֵם וְתִטָּעֵם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה תִּבְאֵמוֹ? אֶלָּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת עַל אוֹתוֹ הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן שֶׁמָּל יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְגַּלָּה בָּהֶם גִּלּוּי שֶׁל הָרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵלֶּה אֲחוּזִים בּוֹ', וְאֵלֶּה רְאוּיִים לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ, כַּכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל וְהִתְגַּלָּה בּוֹ רְשָׁם הַקָּדוֹשׁ וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ, נִקְרָא צַדִּיק. מִשּׁוּם כָּךְ, לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ.

וְעַל זֶה תִּבְאֵמוֹ, ו' יִתְרָה. תְּבִאֵמוֹ לְאוֹתָם הָאֲחוּזִים בּוֹ' (תִּפְאֶרֶת). וְתִטָּעֵמוֹ, כַּנֶּאֱמַר נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. לְאוֹתָם שֶׁאֲחוּזִים בּוֹ', וּלְאוֹתָם אֲזֻרוֹנִים הִתְעוֹרְרוּ הַדְּבָרִים. וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה אוֹ אוֹת קְטַנָּה בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בָּהּ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וּטְעָמִים קְדוֹשִׁים. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַיּוֹדְעִים בָּהֶם.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה לִבְנוֹת בֵּית מִקְדָּשׁ לְמַטָּה כְּמוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה'. שֶׁצָּרִיךְ לִבְנוֹת בֵּית מִקְדָּשׁ לְמַטָּה וּלְהִתְפַּלֵּל

בְּתוֹכוֹ תְּפִלָּה בְּכָל יוֹם, לַעֲבוֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי תְּפִלָּה נִקְרֵאת עֲבוֹדָה.

וְאוֹתוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ לִבְנוֹתוֹ בְּיָפֶי רַב וּלְתַקְּנוֹ בְּכָל הַתִּקּוּנִים, שֶׁהֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁלְּמַטָּה עוֹמֵד כְּנֶגֶד בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁלְּמַעְלָה.

בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה הוּא עוֹמֵד כְּמוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁעוֹמֵד זֶה כְּנֶגֶד זֶה. וְאוֹתוֹ בֵּית מִקְדָּשׁ, כָּל תִּקּוּנָיו וְכָל עֲבוֹדוֹתָיו וְכָל אוֹתָם כֵּלִים וְשַׁמָּשִׁים, כֻּלָּם הֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. הַמִּשְׁכָּן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר, הַכֹּל הָיָה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, הוּא בֵּית מְנוּחָה כְּדַגְמָא עֶלְיוֹנָה בְּכָל אוֹתָם תִּקּוּנִים, לִהְיוֹת בְּתִקּוּן שֶׁלְּמַעְלָה בֵּית מְנוּחָה וִירֻשָּׁה. כָּךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ בְּכָל תִּקּוּנֵי הַיְפִי, לִהְיוֹת כְּדַגְמָא עֶלְיוֹנָה, לִהְיוֹת בֵּית תְּפִלָּה, לְתַקֵּן תִּקּוּנִים בַּתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ.

וְאוֹתוֹ בֵּית מִקְדָּשׁ שֶׁיִּהְיוּ בּוֹ זַלּוֹנוֹת, שֶׁכָּתוּב (דניאל ו) זַלּוֹנוֹת פָּתוּזִים. כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה (שיר ב) מַשְׁגִּיחַ מִן הַזַּלּוֹנוֹת מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים. וְאִם תֹּאמַר, אֲפִלּוּ בַּשָּׂדֶה, כְּדֵי שֶׁהָרוּחַ תִּהְיֶה עוֹלָה? לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי אָנוּ צְרִיכִים בַּיִת, וְאֵין לְהַמְצֹא בַּיִת לְמַטָּה כְּמוֹ בַּיִת עֶלְיוֹן, לְהוֹרִיד דִּיוּר עֶלְיוֹן לְדִיוּר תַּחְתּוֹן.

וְעוֹד, שֶׁאוֹתָהּ תְּפִלָּה וְאוֹתָהּ רוּחַ צְרִיכִים לַעֲלוֹת וְלָצֵאת מִתּוֹךְ מְצוּקָה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם. וְעַל זֶה כָּתוּב מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ. שֶׁצָּרִיךְ מָקוֹם דָּחוּק בַּצָּרָה לִשְׁלֹחַ בְּתוֹכוֹ אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁלֹּא יִסְטֶה יָמִינָה אוֹ שְׂמֹאלָה. וּבְשָׂדֶה לֹא יָכוֹל הַקּוֹל לְשַׁלְּחַ אוֹתוֹ כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ זֶה קוֹל הַשּׁוֹפָר נִדְחֶה הַחוּצָה בְּדֶרֶךְ יָשָׁר מִתּוֹךְ מָקוֹם דָּחוּק, וְהוֹלֵךְ וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים, וְעוֹלֶה בַּעֲלִיָּה לְעוֹרֵר רוּחַ שֶׁלְּמַעְלָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה? שׁוֹנֶה יִצְחָק, שֶׁדָּבָר אָזוּר הָיָה בּוֹ מַה שֶּׁלֹּא הָיָה בְּכָל הָעוֹלָם. וְעוֹד, שֶׁפָּסוּק זֶה לֹא

לָזֶה הוּא בָּא, שֶׁוַּדַּאי בַּשָּׂדֶה לֹא הָיָה מִתְפַּלֵּל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. (ע"כ רעיא מהימנא)

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵי זֻלְתָּם שֶׁל אוֹתָם שֶׁזַּכָּאִים לוֹמַר שִׁירָה זוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁזַּכָּאִים לְאָמְרָהּ לָעוֹלָם הַבָּא. וְשִׁירָה זוֹ נִבְנְתָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת וְזַקּוּקוֹת וּבְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְהַכֹּל נִרְשָׁם בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהַכֹּל שְׁלֵמוּת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וַהֲרֵי עוֹרַרְנוּ הַדְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, הִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, וְכָל מַרְכְּבוֹתָיו וְזֵילוֹתָיו, כְּדֵי שֶׁיַּכִּירוּ אֶת מַלְכָּם שֶׁעָשָׂה לָהֶם כָּל אוֹתָם נִסִּים וּגְבוּרוֹת, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד יָדַע וְהִתְבּוֹנֵן מַה שֶּׁלֹּא יָדְעוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ שְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם.

שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא יָדְעוּ וְלֹא הִדְבִּיקוּ הִשִּׂיגוּ זְכֻכְמָה הָעֶלְיוֹנָה – מִן הַשִּׁירָה הַזּוֹ תִּרְאֶה שֶׁכֻּלָּם הִסְתַּכְּלוּ בַּזְּכֻכְמָה וְיָדְעוּ דְּבָרִים וְאָמְרוּ. שֶׁאִם לֹא כָּךְ, אֵיךְ אָמְרוּ כֻּלָּם מִלִּים אֲזִידוֹת שֶׁלֹּא סָטוּ אֶלָּה מֵאֵלֶּה, וּמַה שֶּׁאָמַר זֶה – אָמַר זֶה, וְלֹא הִקְדִּים מִלָּה זוֹ לְמִלָּה זוֹ, אֶלָּא כֻּלָּם בְּמִשְׁקָל אֶזֶד, וְרוּזַ הַקֹּדֶשׁ בְּפִי כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, וְכָל הַדְּבָרִים נֶאֶמְרוּ כְּאִלּוּ יָצְאוּ מִפֶּה אֶזֶד? אֶלָּא וַדַּאי כֻּלָּם בַּזְּכֻכְמָה הָעֶלְיוֹנָה הִסְתַּכְּלוּ, וְיָדְעוּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים, וְרוּזַ הַקֹּדֶשׁ בְּפִי כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד.

וַאֲפִלּוּ אוֹתָם שֶׁבִּמְעֵי אִמָּם הָיוּ כֻּלָּם כְּאֶזֶד אוֹמְרִים שִׁירָה, וְהָיוּ כֻּלָּם רוֹאִים מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְזֻזְקֵאל הַנָּבִיא, וְעַל כָּךְ הָיוּ כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים כְּאִלּוּ רוֹאִים עַיִן בְּעַיִן. וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ הַדְּבָרִים, כֻּלָּם מְבֻשָּׂמִים בְּנַפְשָׁם וּתְאֵבִים לִרְאוֹת וּלְהִסְתַּכֵּל, וְלֹא הָיוּ רוֹצִים לִנְסֹעַ מִשָּׁם מֵרֹב הִשְׁתּוֹקְקוּת.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר מֹשֶׁה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: בָּנֶיךָ לֹא רוֹצִים לִנְסֹעַ מִן הַיָּם מֵרֹב הִשְׁתּוֹקְקוּת לְהִסְתַּכֵּל בְּךָ. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִסְתִּיר אֶת כְּבוֹדוֹ הַזּוּטָה לַמִּדְבָּר, וְשָׁם הִתְגַּלָּה וְלֹא הִתְגַּלָּה.

אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: כַּמָּה (פְּעָמִים לִנְסֹעַ מִשָּׁם, וְלֹא רָצוּ) פְּעָמִים

אָמַרְתִּי לִנְסֹעַ מִשָּׁם וְלֹא רְצִיתֶם? עַד שֶׁהֶרְאָה לָהֶם זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר, וּמִיָּד הָיוּ תְּאֵבִים. וְלֹא נָסְעוּ, עַד שֶׁאָזְזוּ בָּהֶם מִשָּׁה וְהֶרְאָה לָהֶם זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר. אָז מֵרֹב תְּשׁוּקָה וְרָצוֹן לְהִסְתַּכֵּל הִסִּיעַ אוֹתָם מִשָּׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּסַּע מֹשֶׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מִדְבַּר שׁוּר. מַה זֶּה מִדְבַּר שׁוּר? מַנְהִיג שֶׁהָיוּ רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְעַל זֶה נִקְרָא מִדְבַּר שׁוּר – שָׁם הִסְתַּכְּלוּת.

וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מָיִם. וְאֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה) הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וְכִי מִי נָתַן לָהֶם כָּאן תּוֹרָה, וַהֲרֵי עַד עַכְשָׁו לֹא נִתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה?

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵם יָצְאוּ לַמִּדְבָּר לְהִסְתַּכֵּל [לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא] בּוֹ וְלֹא מָצְאוּ אוֹתוֹ. וְלָמַדְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא תּוֹרָה, וְאֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה, וְאֵין תּוֹרָה אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר, הִתְגַּלָּה עֲלֵיהֶם רָשׁוּת אַזָּרַת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט בַּמִּדְבָּר, וּפָגַשׁ בָּהֶם שָׁם. רָאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶּה לֹא הָיָה אוֹתוֹ זִיו כְּבוֹד מַלְכָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתֹּת מַיִם מִמָּרָה. מָה הַטַּעַם? כִּי מָרִים הֵם. לֹא הִתְבַּשְּׂמָה נַפְשָׁם כְּבַתְּחִלָּה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁבָּא לְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם.

מַה כָּתוּב? וַיִּצְעַק אֶל ה׳ וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ, וְאֵין עֵץ אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. וְאֵין תּוֹרָה אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי אַבָּא אָמַר, אֵין עֵץ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברים כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה, עֵץ הַשָּׂדֶה וַדַּאי, זֶה עֵץ שָׂדֶה שֶׁל תַּפּוּחִים קְדוֹשִׁים (מַלְכוּת). וּכְשֶׁהִתְגַּלָּה זִיו כְּבוֹד מַלְכָּם עֲלֵיהֶם, אָז וַיִּשְׁלַח אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם. מַה זֶּה וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם? שֶׁקָּטְגּוֹר נַעֲשָׂה סָנֵגוֹר.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא רְאֵה, בַּתְּחִלָּה כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לַבְּרִית שֶׁל הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא, לֹא נִכְנְסוּ כָּרָאוּי, מָה הַטַּעַם? כִּי נִמּוֹלוּ וְלֹא נִפְרָעוּ, וְלֹא הִתְגַּלָּה הָרַשָּׁם הַקָּדוֹשׁ. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְכָאן מַה כָּתוּב? שָׂם שָׂם לוֹ זוֹק וּמִשְׁפָּט. שָׂם נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לִשְׁנֵי וְזַלְקִים קְדוֹשִׁים בְּאוֹתוֹ גִּלּוּי שֶׁהִתְגַּלָּה הָרַשָּׁם שֶׁלָּהֶם, וְנִקְרְאוּ זוֹק וּמִשְׁפָּט. זוֹק – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְזוֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. וּמִשְׁפָּט – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב. וְשָׂם נְסָהוּ – בְּאוֹתוֹ אוֹת קָדֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי זוֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא. בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַבִּי יֵיבָא סָבָא אָמַר הַדָּבָר עַל אוֹתוֹ מַטֶּה קָדוֹשׁ.

וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה׳ אֱלֹהֶיךָ. וַיֹּאמֶר, מַה זֶּה וַיֹּאמֶר? לֹא כָּתוּב מִי אָמַר אֶת זֶה. אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, שָׁמַעְנוּ (מַשְׁמָע) אֲמִירָה סְתָם מֵאֲמִירָה סְתָם, שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה׳. אָמַר, לֹא כָּתוּב מִי אָמַר. אַף כָּאן וַיֹּאמֶר סְתָם, וְלֹא כָּתוּב מִי אָמַר.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וַיִּצְעַק אֶל ה׳ וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ, מִכָּאן מַשְׁמָע וַיֹּאמֶר, וּמַשְׁמָע מִי אָמַר דָּבָר זֶה. לְקוֹל ה׳ אֱלֹהֶיךָ? לְקוֹלִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת: אֶלָּא לְאוֹתוֹ קוֹל שֶׁנִּכְנְסוּ בּוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַזַּר שֶׁהִתְגַּלָּה בָּהֶם רַשָּׁם הַקָּדוֹשׁ, נִכְנְסוּ בִּשְׁנֵי וְזַלְקִים קְדוֹשִׁים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ בִּשְׁנֵי אֵלֶּה, נִכְנְסוּ בִּשְׁנֵי הַוְּזַלְקִים הָאֲוֻזִרִים הַלָּלוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יַעֲלוּ בִּשְׁנֵי הָאֲוֻזִרִים הַלָּלוּ, יִתְוַזְּבְרוּ בְּאֵלֶּה וְלֹא יִמָּנְעוּ הַבְּרָכוֹת, וְלָכֵן בְּאֵלֶּה מַגִּיעוֹת הַבְּרָכוֹת [וּמְשׁוּם כָּךְ בְּאֵלֶּה מַגִּיעִים] עַד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וּמְמְקוֹמוֹ שֶׁל הַכָּתוּב נִשְׁמָע הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע. וַיֹּאמֶר – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וּמָה אָמַר? אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה׳ אֱלֹהֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה – זֶה צַדִּיק. וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו – זֶה נָצָוז. וְשָׁמַרְתָּ כָּל זֻקָּיו – זֶה הוֹד. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ בְּאֵלֶּה, הֲרֵי הִגִּיעוּ לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אַזַּר כָּךְ מָה כָּתוּב? כָּל

הַמְזַלָּה אֲשֶׁר שַׁמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי ה׳ רֹפְאֶךָ. כִּי אֲנִי ה׳ – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

נִשְׁמָע, שֶׁכָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הָרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, מִמֶּנּוּ עוֹלֶה עַד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן. מַה מַּשְׁמָע? מַשְׁמָע אוֹתָם שְׁנַיִם שֶׁהִתְכַּנֵּס בָּהֶם הַזֶּרַע, וְשָׁמָן מִשְׁזַת קָדֶשׁ, שֶׁשּׁוֹפְכִים אוֹתוֹ בְּפִי הָאָמָּה, [וְעַל זֶה] נִקְשְׁרוּ כְאֶזְוָד, וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן עֲלֵיהֶם, וְנִקְשְׁרוּ בוֹ. וְעַל כָּךְ, מִי שֶׁנִּכְנָס בִּשְׁנֵי אֵלֶּה וְשׁוֹמֵר אוֹתָם, נִקְשָׁר בִּשְׁנֵי הָאֲוֵזְרִים וְנִכְנָס בָּהֶם, וְאָז מַגִּיעַ לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

אָמַר רַבִּי יְצְוָק, וַדַּאי מִי שֶׁזּוֹכֶה בְּצַדִּיק, זוֹכֶה בְּנָצַח וְהוֹד וּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, שֶׁהִתְבָּרְכָה בָּהֶם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה בָּהֶם, זוֹכֶה בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנִכְנָס בְּכָל הָאַרְבָּעָה.

וּכְנֶגֶד אַרְבָּעָה אֵלּוּ שְׁמִירָה לָרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים: שְׁמִירָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל – שְׁמִירָה שֶׁל נְדָה. שְׁמִירָה שֶׁל צַדִּיק – שְׁמִירָה שֶׁל שְׁפָוָה. שְׁמִירָה שֶׁל נָצַח – שְׁמִירָה שֶׁל בַּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. שְׁמִירָה שֶׁל הוֹד – שְׁמִירָה שֶׁל זוֹנָה. וְעַל זֶה לְקוֹל ה׳ אֱלֹהֶיךָ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

בַּמֶּה זוֹכִים יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה? בִּשְׁמִירָה מִנִּדָּה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ויקרא יז) וְאֶת אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ. מַה זֶּה לְגַלּוֹת? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּבָזֶה אֲזוּזִים וְנִקְשָׁרִים דְּבָרִים אֲוֵזְרִים שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְשֶׁרֶת בָּהֶם. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים.

וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה – זֶה צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) עֵינֵי ה׳ אֶל צַדִּיקִים, לְהַשְׁמֵר מִשְּׁפָוָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, שֶׁכָּתוּב וְשִׁפָּוָה כִּי תִירַשׁ גְּבִירְתָּהּ, שֶׁגּוֹרֵם לַצַּדִּיק שֶׁיִּדְבַּק בְּשִׁפָּוָה. וְהָאֲוֹנֶת לְמִצְוָתָיו – זֶה נָצַח, לְהַשְׁמֵר [שֶׁלֹּא יַשְׁקֵר בּוֹ] שֶׁלֹּא יַכְנִיס רְשָׁם זֶה בְּבַת אֵל נֵכָר, וְלֹא יַשְׁקֵר בְּנָצַח, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א טו) וְגַם נֶצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יְשַׁקֵּר. וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת זֶה, קַיֵּם מִצְוָתָיו, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר. וְשָׁמַרְתָּ כָּל

זַכָּיו – זֶה סוֹד, לְהִשָּׁמֵר מִן זוֹנָה.

וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) זַגֹּור זַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. אֶלָּא, כָּל מִי שֶׁמְּזַרְזֵר אֶת עַצְמוֹ וְשָׂם אֶת פַּוַּד הַזְּרֶב הַשְּׁנוּנָה הַזְּזָקָה כְּנֶגְדּוֹ, עַל יָרֵךְ – מַה זֶּה עַל יָרֵךְ? זֶהוּ הָרִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כד) שִׂים נָא יָדְךָ תַּוַּת יֶרְכִּי.

דָּבָר אַזֵּר זַגֹּור זַרְבְּךָ – כְּלוֹמַר, זָרֵז וּתְקַף אֶת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלְּךָ, שֶׁהוּא זַרְבְּךָ, עַל יָרֵךְ, עַל אוֹתוֹ רִשָּׁם קָדוֹשׁ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ. וְאִם שָׁמַר אוֹתוֹ אָז נִקְרָא גִּבּוֹר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַלְבִּישׁ אוֹתוֹ בִּלְבוּשָׁיו. וּמַהוּ לְבוּשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הוֹד וְנֶצַח (וְהָדָר), שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ. אַף כָּאן הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. וְאָז נִדְבָּק הָאָדָם בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי.

מִכָּאן וָהָלְאָה – כָּל הַמַּזָּלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי ה׳ רֹפְאֶךָ. זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וְעַל זֶה הִזְהִיר אוֹתָם עַל אוֹתוֹ דָּבָר מֹשֶׁה, שֶׁנָּתַן וְרָשַׁם בָּהֶם וְלֹא יוֹתֵר. וְעַד עַכְשָׁו לֹא נִתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב, שָׂם שָׂם לוֹ זוֹק וּמִשְׁפָּט, מִיָּד – וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע וְגוֹ׳.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל עַל הַתּוֹרָה, בְּכַמָּה דְּבָרִים מָשַׁךְ אוֹתָם, בְּכַמָּה מְשִׁיכוֹת שֶׁל זְבִיבוּת, כְּאָדָם שֶׁמּוֹשֵׁךְ בְּנוֹ לְבֵית הָרַב. וּבֹא רְאֵה, לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת לָהֶם תּוֹרָה עַד שֶׁקֵּרְבוּ אֵלָיו. וּבַמֶּה קֵרְבוּ אֵלָיו? בַּגְּלוּי שֶׁל הָרִשָּׁם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא קֵרְבוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ בַּזְּלָקָ שֶׁל צַדִּיק וְזָכוּ בּוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שמות יט) בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינָי. בַּיּוֹם הַזֶּה מַמָּשׁ דַּוְקָא. וְכָתוּב (ישעיה כה) וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְגוֹ׳.

פָּרָשַׁת הַמָּן

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳. פָּסוּק זֶה

פָּרְשׁוּהוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם שׁוֹכֵב בְּבֵית זְוִלּוֹ, הֲרֵי נִתְפָּס בְּבֵית הַסֹּהַר שֶׁל הַמֶּלֶךְ – רֹאשׁוֹ בְּקוֹלָר, רַגְלָיו בַּאֲזִיקִים (בִּרְפּוֹס), כַּמָּה זְוָילוֹת שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, כָּל אֵיבָרָיו בִּרְזֵזָק נִלְוָזִמִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, הָאֹכֶל הָעֲבַר מִמֶּנּוּ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן מְמַנִּים עָלָיו אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אַשְׁרֵי זְלֵלְקוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁנִּכְנָס אֵלָיו וּמְלַמֵּד אוֹתוֹ דֶּרֶךְ לְהִנָּצֵל מִן הַדִּין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל.

וְאֵיךְ יָכוֹל לְהַצִּיל אוֹתוֹ? לְלַמְּדוֹ דֶּרֶךְ הַזְּוִיִּים לָשׁוּב לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ, אָז נַעֲשֶׂה אַפּוֹטְרוֹפּוֹס עָלָיו לְמַעְלָה. וּמַה שְׂכָרוֹ? בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳. דָּבָר אַזּוֹר אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל – כַּמָּה זְוָזָק הַשָּׂכָר שֶׁל הָעָנִי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי זְזֵיָא, תָּמַהְתִּי עַל הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (שם סט) כִּי שֹׁמֵעַ אֶל אֶבְיוֹנִים ה׳, וְכִי אֶל אֶבְיוֹנִים שׁוֹמֵעַ וְלֹא לְאַזּוֹר? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מְשׁוּם שֶׁהֵם קְרוֹבִים יוֹתֵר לַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שם נא) לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה, וְאֵין לְךָ בָּעוֹלָם שֶׁהוּא שָׁבוּר לֵב כְּמוֹ הֶעָנִי. עוֹד, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם נִרְאִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגוּף וָנֶפֶשׁ, וְהֶעָנִי לֹא נִרְאֶה אֶלָּא בַּנֶּפֶשׁ לְבַדָּהּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרוֹב לַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר מִלַּגּוּף.

עָנִי אָזֹנֵד הָיָה בִּשְׁכֻנוּתוֹ שֶׁל רַבִּי יֵיסָא, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיִּשְׁגִּיזַז בּוֹ, וְהוּא הָיָה מִתְבַּיֵּשׁ וְלֹא הִפְצִיר בִּבְנֵי אָדָם. יוֹם אֶחָד נֶזְזַלַּשׁ, נִכְנַס עָלָיו רַבִּי יֵיסָא. שָׁמַע קוֹל אָזֹנֵד שֶׁאוֹמֵר: צֶדֶק צֶדֶק, הֲרֵי נֶפֶשׁ פּוֹרַזַּת אֵלַי וְלֹא הִגִּיעוּ יָמָיו! אוֹי לִבְנֵי עִירוֹ שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהֶם שֶׁיְּשַׁיֵּב נַפְשׁוֹ אֵלָיו! קָם רַבִּי יֵיסָא וְשָׁפַךְ בְּפָיו מַיִם שֶׁל גְּרוֹגָרוֹת עִם מִדָּה שֶׁל יַיִן רָקוּזָז. בַּקְּעָה זֶעָה בְּפָנָיו, וְשָׁב רוּזּוֹ אֵלָיו.

לְאַזּוֹר בָּא וְשָׁאַל אוֹתוֹ. אָמַר: זְזֵיךְ רַבִּי, נַפְשִׁי יָצְאָה מִמֶּנִּי וְהֵבִיאוּ אוֹתָהּ לִפְנֵי כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ, וְרָצְתָה לְהִשָּׁאֵר שָׁם, אֶלָּא שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אוֹתְךָ, וְהִכְרִיזוּ עָלֶיהָ: עָתִיד הוּא רַבִּי יֵיסָא לְהַעֲלוֹת רוּזּוֹ וּלְהִתְקַשֵּׁר

בְּזָרֶד אֶזֶד קָדוֹשׁ שֶׁעֲתִידִים הַזָּבִרִים לְעוֹרֵר בָּאָרֶץ. וַהֲרֵי תִּקְנוּ שִׁלְשָׁה כִּסְאוֹת שֶׁעוֹמְדִים לְךָ וְלַזָּבְרִיךָ. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיוּ מַשְׁגִּיחִים בּוֹ בְּנֵי עִירוֹ.

עוֹד, עָנִי אֶזֶד אַזַר עָבַר לְפָנַי רַבִּי יִצְזָק, וְהָיָה בְּיָדוֹ זָזַי מָעָה כֶּסֶף. אָמַר לְרַבִּי יִצְזָק: הַשְׁלֵם לִי וּלְבָנַי וְלִבְנוֹתַי אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ. אָמַר לוֹ: וְאֵיךְ אַשְׁלִים לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְצָא אֶצְלִי כִּי אִם זָזַי מָעָה? אָמַר לוֹ: בָּזֶה אֲנִי אַשְׁלִים בַּזָזַי מָעָה שֶׁיֵּשׁ אֶצְלִי. הוֹצִיאָה וְנָתַן לוֹ.

הֶרְאוּ לוֹ בַּזַלוּמוֹ, שֶׁהָיָה עוֹבֵר עַל שְׂפַת הַיָּם הַגָּדוֹל וְרָצוּ לִזְרֹק אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ, רָאָה אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהוֹשִׁיט יָדוֹ כְּנֶגְדּוֹ, וּבָא אוֹתוֹ עָנִי וְהוֹצִיאוֹ, וּנְתָנוֹ בִּידֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְנִצַּל. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, נָפַל בְּפָיו פָּסוּק זֶה, (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳.

וּבֹא רְאֵה, כָּל יוֹם וָיוֹם נוֹטֵף טַל מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לְזָעֵיר אַנְפִּין, וּמִתְבָּרְכִים כָּל שְׁדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים, וּמֵאוֹתוֹ טַל נִשְׁפָּע לְאֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה, וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹנִים מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּפִי מַאֲכָלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם עזז) לָזֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ, וּמֵאוֹתוֹ מָזוֹן אָכְלוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה בְּנֵי אָדָם נִזּוֹנִים בַּזְּמַן הַזֶּה מִמֶּנּוּ, וּמִי הֵם? אֵלּוּ הַזָּבְרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת. וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ מֵאוֹתוֹ מָזוֹן מַמָּשׁ? לֹא, אֶלָּא כְּעֵין אוֹתוֹ מָזוֹן מַמָּשׁ שֶׁשָּׁקוּל עַל אֶזֶד פִּי שִׁבְעִים.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל וְנִדְבְּקוּ בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מִשּׁוּם גָּלוּי שֶׁל הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ, אָז זָכוּ לָאֱכֹל לָזֶם אַזַר עֶלְיוֹן יוֹתֵר מִמַּה שֶׁהָיָה בַּתְּזוּלָה. בַּתְּזוּלָה, כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, נִכְנְסוּ לְלָזֶם שֶׁנִּקְרָא מַצָּה, וְכָעֵת זָכוּ וְנִכְנְסוּ לֶאֱכֹל לָזֶם אַזַר יוֹתֵר עֶלְיוֹן, מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב הִנֵּנִי מַמְטִיר לָכֶם לָזֶם מִן הַשָּׁמָיִם. מִן הַשָּׁמַיִם מַמָּשׁ. וּבְאוֹתוֹ זְמַן הוּא נִמְצָא לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מִמָּקוֹם זֶה. וְזַבְּרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, נִזּוֹנוּ מִמָּקוֹם אַזַר יוֹתֵר עֶלְיוֹן, וּמַהוּ? כַּכָּתוּב (קהלת ז) הַזָּכְמָה תְּזַיֶּה בְּעָלֶיהָ. מָקוֹם יוֹתֵר עֶלְיוֹן.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כָּךְ, לָמָּה זָלְשָׁה נַפְשָׁם יוֹתֵר מִשְּׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם,

שֶׁהֲרֵי שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם בְּכֹחַ וְוַדַּאי יֶתֶר נְרְאִים לְהִמָּצֵא (הֵם יוֹתֵר)? אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ.

בֹּא רְאֵה, כָּל מְזוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם בָּאִים מִלְמַעְלָה. אוֹתוֹ מָזוֹן שֶׁבָּא מִן הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, זֶה מָזוֹן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְהוּא מָזוֹן שֶׁל הַכֹּל, וְהוּא מָזוֹן גַּס וְעָב. וְאוֹתוֹ מָזוֹן שֶׁבָּא יוֹתֵר מִלְמַעְלָה, הוּא מָזוֹן יוֹתֵר דַּקִּיק, שֶׁבָּא מִמָּקוֹם שֶׁנִּמְצָא הַדִּין, וְזֶהוּ הַמָּזוֹן שֶׁאָכְלוּ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם. [יוֹתֵר דַּקִּיק] הַמָּזוֹן שֶׁנִּמְצָא לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ זְמַן בַּמִּדְבָּר, מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, הוּא מָזוֹן יוֹתֵר דַּקִּיק, שֶׁנִּכְנַס יוֹתֵר לַנֶּפֶשׁ מֵהַכֹּל, וְנִפְרַד יוֹתֵר מֵהַגּוּף, וְנִקְרָא לֶחֶם אַבִּירִים.

הַמָּזוֹן הַיּוֹתֵר עֶלְיוֹן מֵהַכֹּל הוּא מָזוֹן הַזַּכַּרִים, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁאוֹכְלִים מָזוֹן שֶׁל רוּחַ וּנְשָׁמָה, וְלֹא אוֹכְלִים מָזוֹן הַגּוּף כְּלָל, וְהַיְינוּ מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן נִכְבָּד עַל הַכֹּל, וְנִקְרָא זָכְמָה. לָכֵן זַכְלִשׁ גּוּף הַזַּכַּרִים יוֹתֵר מִבְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי לֹא אוֹכְלִים מָזוֹן הַגּוּף כְּלָל, וְאוֹכְלִים מָזוֹן שֶׁל רוּחַ וּנְשָׁמָה מִמָּקוֹם רָזוּק עֶלְיוֹן נִכְבָּד מֵהַכֹּל. וְלָכֵן אוֹתוֹ מָזוֹן דַּקִּיק מִן הַדַּקִּיק יוֹתֵר מֵהַכֹּל. אַשְׁרֵי חֶלְקָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַזָּכְמָה תְּזַכֶּה בְּעָלֶיהָ. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל הַגּוּף שֶׁיָּכוֹל לְהַזִּין בְּמָזוֹן הַנֶּפֶשׁ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא. אֲבָל בַּזְּמַן הַזֶּה אֵיךְ נִמְצָאִים מְזוֹנוֹת אֵלּוּ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי שְׁיָפָה שָׁאַלְתָּ. בֹּא רְאֵה, וְזֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר, מָזוֹן רִאשׁוֹן הוּא מָזוֹן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, אוֹתוֹ שֶׁבָּא מִשָּׁמַיִם וָאָרֶץ, וְהוּא מָזוֹן הַגּוּף (שֶׁל הַכֹּל).

מָזוֹן שֶׁהוּא יוֹתֵר עֶלְיוֹן מִמֶּנּוּ, אוֹתוֹ שֶׁהוּא יוֹתֵר דַּקִּיר, וּבָא מִמָּקוֹם שֶׁהַדִּין שָׁרוּי, שֶׁנִּקְרָא צֶדֶק, וְזֶהוּ מָזוֹן הָעֲנִיִּים. וְסוֹד הַדָּבָר – מִי שֶׁמַּשְׂכִּיל לָעָנִי, מַשְׂכִּיל לוֹ אוֹת אַזַּת וְנַעֲשָׂה צְדָקָה, וְסוֹד זֶה – (משלי יא) גֹּמֵל נַפְשׁוֹ אִישׁ זְסֶד. גְּמִילוּת זְסָדִים מַשְׁמָע, שֶׁהֲרֵי בְּדִין שָׁרוּי, וְהַשְׂכִּיל לוֹ זְסֶד, אָז הוּא רַזְמִים.

מָזוֹן יוֹתֵר עֶלְיוֹן מֵאֵלֶּה, הוּא מָזוֹן עֶלְיוֹן וְנִכְבָּד מִמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְהוּא דַּקִּיק מִכֻּלָּם, וְהוּא מָזוֹן שֶׁל זוּלִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מא) ה' יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוִי כָּל מִשְׁכָּבוֹ הָפַכְתָּ בְחָלְיוֹ. ה' דַּוְקָא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזּוּלִים הַלָּלוּ אֵינָם נְזוּנִים אֶלָּא בְּאוֹתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַמָּשׁ. [וּמַהוּ? זֵלֶב וְדָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל מד) לְהַקְרִיב לִי זֵלֶב וָדָם. וְזֶהוּ מָזוֹן מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְהוּא נִכְבָּד וְעֶלְיוֹן, דַּקִּיק מֵהַכֹּל].

מָזוֹן עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ וְנִכְבָּד זֶהוּ מְזוֹנוֹת שֶׁל רוּזוֹת וּנְשָׁמוֹת, וְהוּא מָזוֹן שֶׁל מָקוֹם רָזוּק עֶלְיוֹן, (מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא נַעַם ה'). וְהַנִּכְבָּד מֵהַכֹּל הוּא מְזוֹן הַזַּכַּרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְהוּא מָזוֹן שֶׁבָּא מִזְּכוּתָהּ עֶלְיוֹנָה. מָה הַטַּעַם מִמָּקוֹם זֶה? מִשּׁוּם שֶׁתּוֹרָה יְצָאָה מִזְּכוּתָהּ עֶלְיוֹנָה, וְאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה נִכְנָסִים בְּעִקַּר שָׁרְשֶׁיהָ, וְלָכֵן מְזוֹנָם בָּא מֵאוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן.

בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ. אָמַר, אַשְׁרֵי זְכִיתִי שֶׁעָמַדְתִּי בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ! אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, שֶׁזּוֹכִים לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ.

הִנֵּנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים קמה) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ. כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם מְצַפִּים וּמְקַוִּים עֵינַיִם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְלָכֵן (אָבַל) כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה מְבַקְּשִׁים (צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ) בְּכָל יוֹם וָיוֹם לִשְׁאֹל אֶת מְזוֹנָם מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלּוֹתֵיהֶם עָלָיו.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עַל מְזוֹנוֹ, גּוֹרֵם שֶׁיִּתְבָּרֵךְ כָּל הַיּוֹם עַל יָדוֹ אוֹתוֹ הָאֹכֶל שֶׁמְּזוֹן כֻּלָּם בּוֹ. [וְטַעַם הַדָּבָר – (תהלים סז) בָּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם] וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּמְצָא עִמּוֹ, צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה עַל הַמָּזוֹן בְּכָל יוֹם, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ עַל יָדוֹ בְּרָכוֹת כָּל יוֹם וָיוֹם לְמַעְלָה, וְזֶהוּ (שם סז) בָּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם.

וְעַל זֶה לֹא צָרִיךְ לָאָדָם לְבַשֵּׁל מָזוֹן מִיּוֹם לְיוֹם אַזֵּר, שֶׁלֹּא לְעַכֵּב יוֹם לְיוֹם

אַזַּר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. יוֹם בְּיוֹמוֹ דַּוְקָא, זוּז מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְשַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאָז נִמְצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָלֵא בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם, וְאָז כָּתוּב פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וְגוֹ'. מָה זֶּה רָצוֹן? אוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁנִּמְצָא מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ רָצוֹן לְהַמְצִיא מָזוֹן לַכֹּל. וּמִי שֶׁשּׁוֹאֵל מְזוֹנוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם, הַהוּא נִקְרָא בֶּן נֶאֱמָן, בְּסוֹד שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נִמְצָאִים בְּרָכוֹת לְמַעְלָה.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (שם קמז) רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ. כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְלָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁיִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת לְכֻלָּם, לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים.

שֶׁלָּמַדְנוּ, מַה שֶּׁכָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר, וַהֲאִי אֶתְפָּאָר. מַה מַּשְׁמִיעַ? שֶׁבִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְפָּאֵר לְמַעְלָה. וּמָה הַפְּאֵר שֶׁלּוֹ? שֶׁמֵּגִיזוֹ תְּפָלִין, שֶׁמִּתְזַבְּרִים הַגּוֹיִם לְהִתְפָּאֵר.

שָׁנִינוּ, רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו, רוֹצֶה ה' בִּירֵאָיו הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו? אֶלָּא רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו, כְּלוֹמַר, מוֹצִיא אֶת הָרָצוֹן הַזֶּה, וּמִתְרָצֶה (וּמִתְיַדֵּעַ) בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִירֵאָיו הַיְרֵאִים מִמֶּנּוּ. וּמִי הֵם הַיְרֵאָיו הָאֵלֶּה שֶׁמּוֹצִיא לָהֶם אֶת הָרָצוֹן הַזֶּה? זָזַר וְאָמַר אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ, אוֹתָם הַמְצַפִּים וּמְזַכִּים בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְבַקֵּשׁ מְזוֹנָם מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ.

רַבִּי יֵיסָא סָבָא לֹא הִתְקִין סְעוּדָה בְּכָל יוֹם עַד שֶׁבִּקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל מְזוֹנוֹת. אָמַר, לֹא נַתְקִין סְעוּדָה עַד שֶׁתִּנָּתֵן מִבֵּית הַמֶּלֶךְ. אַזַּר שֶׁבִּקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיָה מְזַכֶּה שָׁעָה אַזַּת, וְאָמַר: הֲרֵי זְמַן שֶׁנִּתָּן מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, מִכָּאן וָהָלְאָה הַתְקִינוּ הַסְּעוּדָה! וְזוֹהִי הַדֶּרֶךְ שֶׁל אוֹתָם יִרְאֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יִרְאֵי זַטְא.

אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁהוֹלְכִים עֲקֻמִּים בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, מַה כָּתוּב בָּהֶם? (ישעיה ה) הוֹי מַשְׁכִּימֵי בַבֹּקֶר שֵׁכָר יִרְדֹּפוּ. וְעַל זֶה רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו אֶת

הַמְיַזְּלִים לְזַזְסְדוֹ. דַּוְקָא לְזַזְסְדוֹ. (וּבָזֶה) נוֹדָעִים בְּנֵי הָאֱמוּנָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. יוֹם בְּיוֹמוֹ אָמַר, וְלֹא דְּבַר יוֹם לְיוֹם אַזֵּר.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא. בְּכָאן נוֹדָעִים אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה בַּתּוֹרָה. רַבִּי יְצְזָק אָמַר מִכָּאן, (משלי יג) צַדִּיק אֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ – אַזַּר שֶׁהִשְׁבִּיעַ נַפְשׁוֹ מִלְּהִתְפַּלֵּל וְלִקְרֹא בַּתּוֹרָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא רְאֵה, עַד שֶׁלֹּא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִבְזִין בֵּין אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה לְבֵין אוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁאֵינָם בְּנֵי אֱמוּנָה וְלֹא עוֹמְדִים בַּתּוֹרָה. וּבַמֶּה הִבְזִין בָּהֶם? בַּמָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲנַסֶּנּוּ. וְכָל אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ שֶׁהֵם בְּנֵי הָאֱמוּנָה, רָשַׁם אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְשָׁם שֶׁל כֶּתֶר הַזֶּסֶ"ד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַמְיַזְּלִים לְזַזְסְדוֹ, וְעַל זֶה לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ. וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בְּנֵי אֱמוּנָה, הֶעֱבִיר מֵהֶם הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, וְהַמָּן הִכְרִיז וְאָמַר, וּבָטֵן רְשָׁעִים תֶּזְסָר. וְעִם כָּל זֶה, לֹא הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶזְסִיר.

שֵׁנִית, בַּשָּׁעָה הַהִיא נִשְׁלְמוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כְּדַגְמָא שֶׁל מַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיָּבֹאוּ אֵילְמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וְגוֹ'. וְהִתְזַזֵּק הָאִילָן הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁנֵים עָשָׂר תְּזוּמִים, בְּאַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְהִתְזַזֵּק בְּשִׁבְעִים עֲנָפִים, וְהַכֹּל כְּדַגְמָא שֶׁל מַעְלָה.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נָטַף טַל קָדוֹשׁ מֵהָעַתִּיק הַנִּסְתָּר, וּמִלֵּא אֶת רֹאשׁוֹ שֶׁל זְעֵיר אַנְפִּין, מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וּמֵאוֹתוֹ טַל שֶׁל אוֹר עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ הָיָה שׁוֹפֵעַ וְיוֹרֵד מָן לְמַטָּה, וּכְשֶׁהָיָה יוֹרֵד, הָיָה נִפְרָד גְּלִידִים גְּלִידִים, וְנִקְרָשׁ לְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב דַּק כַּכְּפֹר עַל הָאָרֶץ.

כָּל אוֹתָם בְּנֵי אֱמוּנָה יוֹצְאִים וְלוֹקְטִים, וּמְבָרְכִים עָלָיו אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאוֹתוֹ מָן הָיָה מַעֲלֶה רֵיזוֹת שֶׁל כָּל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, שֶׁהֲרֵי מִפִּיו נִמְשַׁךְ

וְיָרַד לְמַטָּה. שָׁם אוֹתוֹ לְפָנָיו, וּבְכָל טַעַם שֶׁרָצָה – הָיָה טוֹעֵם אוֹתוֹ, וּמְבָרֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וְאָז מִתְבָּרֵךְ בְּמֵעָיו, וְהָיָה מִסְתַּכֵּל וְיוֹדֵעַ לְמַעְלָה, וּמִסְתַּכֵּל בַּזִּוְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְעַל זֶה הָיָה נִקְרָא דּוֹר דֵּעָה. וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אֱמוּנָה, וְלָהֶם נִתְּנָה תּוֹרָה לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ וְלָדַעַת דְּרָכֶיהָ.

וְאוֹתָם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בְּנֵי אֱמוּנָה, מַה כָּתוּב בָּהֶם? (במדבר יב) שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ. מַה זֶּה שָׁטוּ? שְׁטוּת הָיוּ לוֹקְחִים לְעַצְמָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיוּ בְּנֵי אֱמוּנָה. מַה כָּתוּב בָּהֶם? וְטָחֲנוּ בָּרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה וְגוֹ'. מִי הִטְרִיחַ אוֹתָם לְכָל זֶה? אֶלָּא שֶׁהֵם לֹא הָיוּ בְּנֵי אֱמוּנָה.

כְּמוֹ זֶה אוֹתָם שֶׁלֹּא מַאֲמִינִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, לֹא רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל בְּדַרְכָיו, וְהֵם רוֹצִים לְהַטְרִיחַ אֶת עַצְמָם כָּל יוֹם אַזַּר מָזוֹן יוֹם וָלַיְלָה, אוּלַי לֹא יַעֲלֶה בְּיָדָם פַּת לֶחֶם. מִי גָּרַם לָהֶם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם בְּנֵי אֱמוּנָה. אַף כָּאן, שָׁטוּ וְלָקְטוּ – שָׁטוּ בַּשְּׁטוּת שֶׁל עַצְמָם, וְרוֹצִים לְהַטְרִיחַ עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְטָחֲנוּ בָּרֵחַיִם. אַזַּר כָּל הַטִּרְחָה הַזּוֹ לֹא עָלָה בִּידֵיהֶם, אֶלָּא שֶׁכָּתוּב וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד הַשָּׁמֶן, וְלֹא יוֹתֵר. מִי גָּרַם לָהֶם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיוּ בְּנֵי אֱמוּנָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה זֶּה לְשַׁד הַשָּׁמֶן? יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהָיָה נִלּוּשׁ בְּשֶׁמֶן כִּתַּרְגּוּמוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, מָה הַשַּׁד מִתְהַפֵּךְ לִכְמָה גְּוָנִים, אַף הַמָּן מִתְהַפֵּךְ לִכְמָה גְּוָנִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לְשַׁד הַשָּׁמֶן – יְנִיקַת הַשָּׁמֶן.

רַבִּי יְצָחָק אָמַר, אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ לָקָטוּ – וְכִי מִי שֶׁאוֹכֵל מְעַט לוֹקֵט מְעַט, וּמִי שֶׁאוֹכֵל יוֹתֵר לוֹקֵט יוֹתֵר? וַהֲרֵי כָּתוּב לֹא הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶחְסִיר? אֶלָּא לְפִי אוֹתָם שֶׁאוֹכְלִים, לוֹקְטִים. מַשְׁמָע אָכְלוֹ – מִי שֶׁהָיָה אוֹכֵל אוֹתוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא כָּתוּב אֲכִילָתוֹ.

מַה זֶּה אוֹמֵר? אָוֵז אָדָם בְּעֶבֶד אוֹ בְּאָמָה וְאָמַר שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ. בָּא וְזָבְרוֹ וְאָמַר: עֶבֶד זֶה הוּא שֶׁלִּי! קָרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה לְדִין. אָמַר לָהֶם: כַּמָּה נְפָשׁוֹת

בְּבֵיתְךָ, וְכַמָּה נְפָשׁוֹת בְּבֵיתוֹ שֶׁל זֶה? אָמַר כָּךְ וְכָךְ. וְאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר לָהֶם מִשֶּׁהוּ: לִקְטוּ מָזוֹר, וְכָל אֶזְוֵד יָבֹא אֵלַי. לְמָזוֹר יָצְאוּ וְלָקְטוּ, וּבָאוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה. שָׂמוּ לְפָנָיו אֶת הַמָּן, וְהָיָה מוֹדֵד אוֹתוֹ. אִם אוֹתוֹ עֶבֶד שֶׁל זֶה – מָצָא אֶת אוֹתוֹ הָעֹמֶר שֶׁל הָעֶבֶד בַּמָּן הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי עֹמֶר אֶזְוֵד לְכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ מִבֵּיתוֹ. מָדַד לָזֶה – וְנִמְצָא זָסֵר אוֹתוֹ מֵאֲכַל הָעֶבֶד בַּמָּן שֶׁלּוֹ, וְעֹמֶר אֶזְוֵד לְכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ מִבֵּיתוֹ. אָמַר וּפָסַק: הָעֶבֶד שֶׁל זֶה הוּא! זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ לָקָטוּ. וְכָתוּב עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם.

אָמַר רַבִּי (יֵיסָא) זְעֵירָא, כָּתוּב עֶרֶב וִידַעְתֶּם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד ה'. עֶרֶב וִידַעְתֶּם, בַּמֶּה יֵדְעוּ? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּכָל יוֹם וָיוֹם נִמְצְאוּ הַנְּהָגוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בַּבֹּקֶר הִתְעוֹרֵר זָסֵד בָּעוֹלָם. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּקְרָא עֶרֶב, תָּלוּי הַדִּין בָּעוֹלָם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁלָּכֵן יִצְוָוךְ תִּקֵּן תְּפִלַּת הַמִּנְוָה. [מַה זֶּה אוֹמֵר] וְעַל זֶה עֶרֶב וִידַעְתֶּם. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין בָּעוֹלָם, תֵּדְעוּ שֶׁבְּאוֹתוֹ דִּין הוֹצִיא אֶתְכֶם ה' מִמִּצְרַיִם. וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד ה', שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְעוֹרֵר זָסֵד וְיִתֵּן לָכֶם לֶאֱכֹל.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר הַהֵפֶךְ. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְעוֹרֵר עֶרֶב. שֶׁאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין, מִתְעוֹרֵר גַּם זָסֵד בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וִידַעְתֶּם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. תֵּדְעוּ אוֹתוֹ זָסֵד שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם בְּזְמַן הַדִּין וְהוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד ה', כְּבוֹד ה' הֲרֵי יָדוּעַ, וְכָל כָּךְ לָמָּה? בִּשְׁמֹעַ ה' אֶת תְּלֻנֹּתֵיכֶם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, לֹא מִשֶּׁנָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּהָגוֹתָיו, רַק שֶׁאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם מְשַׁנִּים אוֹתָם וּמְהַפְּכִים רַוְזְמִים לְדִין, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

שָׁנָה רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵהַמָּן הַזֶּה עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לֶאֱכֹל לָעוֹלָם הַבָּא. וְאִם תֹּאמַר כְּמוֹ זֶה? לֹא! אֶלָּא יוֹתֵר. שֶׁלֹּא הָיָה כָּךְ לְעוֹלָמִים. מַהוּ? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כז) לַוְזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, וְכָתוּב (ישעיה סב) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ וְגוֹ'.

רְאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת. רַבִּי זְוָקְיָה פָּתַח, (תהלים קכ) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת, סָתַם וְלֹא פָּרַשׁ מִי אָמְרוֹ. אֶלָּא שִׁיר הַמַּעֲלוֹת שֶׁעֲתִידִים לוֹמַר כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁעֲתִיד הַשִּׁיר הַזֶּה לְהֵאָמֵר אוֹתוֹ לְדוֹרוֹת עוֹלָם.

וּמַהוּ מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ? כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל מֵעֹמֶק הַלֵּב כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא לִבּוֹ שָׁלֵם עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִכָּוֵן לֵב וְרָצוֹן. וְהַאִם דָּוִד אָמַר כָּךְ, וַהֲרֵי כָּתוּב בְּכָל לִבִּי דְּרַשְׁתִּיךָ, וּפָסוּק זֶה מַסְפִּיק? מַה צָּרִיךְ מִמַּעֲמַקִּים?

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁמְּבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ (לִבּוֹ) וּרְצוֹנוֹ מֵעִקָּר שֶׁל כָּל הָעִקָּרִים לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת מֵעֹמֶק הַבְּאֵר (שֶׁל הַכֹּל), כְּדֵי שֶׁיִּשְׁפָּיַע בְּרָכוֹת מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַכֹּל, וּמַהוּ? אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ וְנִמְצָא מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ נָהָר, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן, וְכָתוּב (תהלים מו) נָהָר פְּלָגָיו יְשַׂמְּחוּ עִיר אֱלֹהִים. וְזֶה נִקְרָא מִמַּעֲמַקִּים. עֹמֶק הַכֹּל, עֹמֶק הַבְּאֵר שֶׁמַּעְיָנוֹת יוֹצְאִים וְשׁוֹפְעִים לְבָרֵךְ אֶת הַכֹּל, וְזוֹהִי הָרֵאשִׁית לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, כְּשֶׁהָעַתִּיק, נִסְתָּר שֶׁל הַנִּסְתָּרִים, רוֹצֶה לְזַמֵּן בְּרָכוֹת לָעוֹלָמוֹת, מַשְׁרֶה אֶת הַכֹּל, וּמַכְלִיל אֶת הַכֹּל בָּעֹמֶק הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, וּמִכָּאן שׁוֹאֵב וְנִשְׁפָּע בְּאֵר (נָהָר) שֶׁנִּוָּזָלִים וּמַעְיָנוֹת נִשְׁפָּעִים מִמֶּנּוּ, וְכֻלָּם נִשְׁקִים מִמֶּנּוּ. וּמִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, צָרִיךְ לְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת מֵאוֹתוֹ עֹמֶק שֶׁל הַכֹּל כְּדֵי שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ וְיֵעָשֶׂה רְצוֹנוֹ.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אַל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם מֵאוֹתוֹ יוֹם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי כָּל שִׁשֶּׁת הַיָּמִים מִתְבָּרְכִים מִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְכָל יוֹם נוֹתֵן מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁקִּבֵּל מֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁלּוֹ.

וְעַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה, אִישׁ אַל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁלֹּא

יִתֵּן וְלֹא יַלְוֶה יוֹם זֶה לַזַּבְּרוֹ, אֶלָּא כָּל אֶוְזָד וְאֶוְזָד שׁוֹלֵט לְבַדּוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא שׁוֹלֵט יוֹם בַּיּוֹם שֶׁל זַבְּרוֹ.

מִשּׁוּם כָּךְ כָּל אוֹתָם (אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל יוֹם וְיוֹם מִתְבָּרֵךְ מֵאוֹתוֹ יוֹם עֶלְיוֹן, יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וּמִתְבָּרְכִים כָּל שִׁשָּׁה הַיָּמִים כָּל אֶוְזָד וְאֶוְזָד בִּפָּנֵי עַצְמוֹ, וְכָל יוֹם נוֹתֵן בַּיּוֹם שֶׁלּוֹ מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁקִּבֵּל מֵאוֹתוֹ יוֹם עֶלְיוֹן, וְעַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה, אִישׁ אַל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר, שֶׁהֲרֵי לֹא שׁוֹלֵט יוֹם בְּיוֹם שֶׁלֹּא שֶׁלּוֹ, וְכָל אוֹתָם) זַמְשָׁה יָמִים שׁוֹלְטִים בַּיָּמִים שֶׁלָּהֶם, וְנִמְצָא בּוֹ מַה שֶּׁקִּבְּלוּ, וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נִמְצָא יוֹתֵר. וְזֶה הוֹלֵךְ כְּפִי מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה שֶּׁכָּתוּב יוֹם הַשִּׁשִּׁי וְלֹא נֶאֱמַר כָּךְ בְּכָל שְׁאָר הַיָּמִים – אֶלָּא כָּךְ פֵּרְשׁוּהָ, הַשִּׁשִּׁי – שֶׁהִזְדַּמְּנָה [שֶׁהִזְדַּמְּנָה] בּוֹ הַגְּבִירָה לְהַתְקִין שֻׁלְחָן לַמֶּלֶךְ. וְלָכֵן נִמְצְאוּ בּוֹ שְׁנֵי זַלָּקִים – אֶוְזָד לְיוֹמוֹ, וְאֶוְזָד לְתִקּוּן בְּשִׁמְזַת הַמֶּלֶךְ בַּגְּבִירָה.

וְאוֹתוֹ לַיְלָה שִׁמְזַת הַגְּבִירָה בַּמֶּלֶךְ וְזִוּוּגָם, וּמִתְבָּרְכִים כָּל שִׁשֶּׁת הַיָּמִים, כָּל אֶוְזָד וְאֶוְזָד לְבַדּוֹ, וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר שֻׁלְחָנוֹ בְּלֵיל הַשַּׁבָּת, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁרוּ עָלָיו בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, וּבְרָכָה לֹא נִמְצֵאת עַל שֻׁלְחָן רֵיק. [וְאוֹתוֹ לַיְלָה שִׁמְזָתָהּ שֶׁל הַגְּבִירָה בַּמֶּלֶךְ וְזִוּוּגָם] לָכֵן תַּלְמִידֵי זַכָּמִים שֶׁיּוֹדְעִים סוֹד זֶה, זִוּוּגָם מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת.

רְאוּ כִּי ה׳ נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת. מַה זֶּה שַׁבָּת? יוֹם שֶׁבּוֹ נָזִים שְׁאָר הַיָּמִים, וְהוּא כְּלָל שֶׁל כָּל אוֹתָם שִׁשֶּׁת הָאֶוְזָרִים, וּמִמֶּנּוּ הֵם מִתְבָּרְכִים. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, וְכֵן גַּם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת שַׁבָּת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּת זוּגוֹ, וְזוֹהִי כַּלָּה, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם. לָכֶם וְלֹא לְשְׁאָר הָעַמִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזוֹהִי נַזָּלַת יְרֻשַּׁת עוֹלָמִים לְיִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה נזז) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ וְגוֹ׳, וּבְמְקוֹמוֹ בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

כָּתוּב אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. מִמְּקוֹמוֹ – שָׁנִינוּ, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָלֶכֶת, וְסוֹד הַדָּבָר – שֶׁכָּתוּב (יזזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ, וְזֶהוּ

מָקוֹם, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב, כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא. מָקוֹם יָדוּעַ קוֹרְאִים לוֹ מָקוֹם שֶׁנּוֹדָע הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן.

וְלָכֵן אַזְהָרָה לָאָדָם שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּעִטּוּר קָדוֹשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִפָּיו דִּבּוּר שֶׁל זוֹל, מִשּׁוּם שֶׁאִם יֵצֵא מִמֶּנּוּ, הוּא מְזַלְזֵל אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, בְּיָדוֹ – בְּמַעֲשֶׂה, וּבְרַגְלָיו – לָלֶכֶת מִזּוּץ לְאַלְפַּיִם אַמָּה. כָּל אֵלּוּ הֵם זִלּוּל שַׁבָּת.

אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ – זֶהוּ מָקוֹם נִכְבָּד שֶׁל קְדֻשָּׁה, שֶׁהֲרֵי מְזוּמָּה לוֹ הֵם אֱלֹהִים אֲזֵרִים. בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' – זֶהוּ כָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה. מִמְּקוֹמוֹ – זֶה כָּבוֹד שֶׁלְּמַטָּה. זֶהוּ סוֹד עֲטָרַת הַשַּׁבָּת, וְלָכֵן אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְכַבֵּד אֶת הַשַּׁבָּת. אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (תהלים לד) זוֹנָה מַלְאַךְ ה' סָבִיב לִירֵאָיו וַיְזַלְּצֵם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם יוֹתֵר עַל שֶׁלּוֹ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה הֵם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁמְּזַרְזְרִים וּמְגַדְּפִים לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁסַּנְחֵרִיב זֵרַף וְגִדֵּף וְאָמַר (מלכים–ב יח) מִי בְּכָל אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת וְגוֹ'. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַלְזֵל וְלֹא תָבַע מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁהוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ עַל זְוִזְקָיָה, מַה כָּתוּב? (שם יט) וַיֵּצֵא מַלְאַךְ ה' וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר וְגוֹ'.

יָרְבְעָם בֶּן נְבָט הָיָה עוֹבֵד לַעֲבוֹדָה זָרָה וּמְקַטֵּר לָהּ וְזוֹבֵחַ לָהּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא תָבַע מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁבָּא עִדּוֹ הַנָּבִיא וְהִתְנַבֵּא עָלָיו, וְהוֹשִׁיט יָרְבְעָם אֶת יָדוֹ כְּנֶגְדּוֹ – מַה כָּתוּב? (שם–א יג) וַתִּיבַשׁ יָדוֹ וְגוֹ', וְלֹא יָכֹל לַהֲשִׁיבָהּ אֵלָיו. [וְעַל שֶׁעָבַד לַעֲבוֹדָה זָרָה לֹא תָבַע אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא].

פַּרְעֹה זֵרַף וְגִדֵּף, וְאָמַר (שמות ה) מִי ה' וְגוֹ', וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא תָבַע מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁסֵּרַב לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (שם ט) עוֹדְךָ מִסְתּוֹלֵל בְּעַמִּי, (שם) הִנֵּה יַד ה' הוֹיָה בְּמִקְנְךָ וְגוֹ'. וְכֵן בְּכָל מָקוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹבֵעַ אֶת עֶלְבּוֹן הַצַּדִּיקִים יוֹתֵר עַל שֶׁלּוֹ.

כָּאן מֹשֶׁה אָמַר (שם יז) עוֹד מְעַט וְסָקָלוּנִי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה, אֵינוֹ זְמַן לִתְבֹּעַ אֶת עֶלְבּוֹנְךָ, אֶלָּא עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם, וְנִרְאֶה מִי יוֹשִׁיט יָדוֹ

כְּנֶגְדְּךָ. וְכִי בִּרְשׁוּתָם אַתָּה עוֹמֵד, אוֹ בִּרְשׁוּתִי?

וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר תַּקַּח בְּיָדֶךָ וְהָלָכְתָּ.

השלמה מההשמטות (סימן ו)

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זְקוּקִים הָיָה הַמַּטֶּה מִשְּׁנֵי צְדָדִים מֵהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, צַד אֶזֶד שֶׁל רַוְזַמִּים וְדִין בְּאוֹתִיּוֹת זַקּוּקוֹת, וְצַד אֶזֶד דִּין בְּדִין – נָזוּשׁ עֲלֵי צוּר. בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שמות יד) וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטְּךָ וּנְטֵה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם. מַהוּ וּנְטֵה? כְּלוֹמַר, הַטֵּה בְּצַד אֶזֶד שֶׁזְּקוּקִים בְּרַוְזַמִּים וְדִין, וְכָתוּב וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ, וְלֹא כָתוּב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ. כְּלוֹמַר, הַטֵּה מִצַּד אֶזֶד. וְאִם תֹּאמַר שֶׁזְּקוּקִים הָיָה מִזֶּמֶן קַדְמוֹן נָזוּשׁ עֲלֵי צוּר, אֶלָּא בַּסְּנֶה נָזוּקָק, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וַיִּשְׁלְכֵהוּ אַרְצָה וַיְהִי לְנָחָשׁ. בַּשָּׁעָה הַהִיא נָזוּקָק נָזוּשׁ עֲלֵי צוּר.

וּבֹא רְאֵה, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁשְּׁמוֹתָיו שְׁהָיוּ זַקּוּקִים בַּמַּטֶּה יֵעָשׂוּ הָאוֹתוֹת, וְלָמַדְנוּ, שְׁנֵי אוֹתוֹת נַעֲשׂוּ בַיָּם. בַּצַּד הַהוּא שֶׁהַטֶּה מֹשֶׁה בְּרַוְזַמִּים וְדִין קָרַע הַיָּם לִישְׂרָאֵל בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבִילִים, וְהֵשִׁיב בַּדִּין עַל הַמִּצְרִים וְהִטְבִּיעַ אוֹתָם בַּתְּהוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יד) וַיָּשֶׁב ה' עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַיָּם. מֵאוֹתָהּ שָׁעָה רָצָה לְהוֹצִיא מַיִם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הַטֵּה הַמַּטֶּה מִצַּד אֶזֶר וּשְׁנֵי אוֹתוֹת תֵּעָשֶׂה בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה מֵהַצַּד הָאֶזֶר, אוֹת אֶזֶד כָּאן וְאוֹת אֶזֶד בְּמִרְיָבָה. אֲבָל עַתָּה – (שמות יז) וְהִכִּיתָ בַּצּוּר. בְּאֵיזֶה צוּר? בְּזֶה הַצּוּר, וַיַּעֲלֶה נָזוּשׁ שֶׁל זְמַן אֶזֶר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) קַח אֶת הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן אָזִיךָ וְדַבַּרְתֶּם? מַהוּ וְדַבַּרְתֶּם?

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, צִוָּה אוֹתוֹ עַל הַנָּזוּשׁ, שֶׁהֲרֵי נַעֲשָׂה בַּצּוּר. עַתָּה צָרִיךְ שֶׁיֵּעָשֶׂה בַּנָּזוּשׁ לְהַשְׁלִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֵלּוּ הָאוֹתוֹת, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וְדַבַּרְתֶּם, וְכָתוּב (שם כא) וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה. מַה כָּתוּב אַזְרֵיו? וַיְשַׁלַּח ה' בָּעָם אֵת הַנְּזוּשִׁים הַשְּׂרָפִים וְגוֹ'. מַה נָּזוּשׁ כְּזֶזוּ בְּפִיו, אַף כָּאן בְּפִיו. וּמֹשֶׁה לֹא עָשָׂה כָּךְ, אֶלָּא הִכָּה, הִכָּה וְלֹא הִשְׁלִים הַשֵּׁם, אֶלָּא זָזַר

כְּבָרִאשׁוֹנָה בַּשֵּׁם שֶׁל צוּר וְעָזַב שֵׁם שֶׁל נָזָשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּךְ, וְלֹא כָּתוּב וַיְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁנִּצְטַוָּה – וְדַבֵּרְתֶּם. שֶׁשָּׁנִינוּ, צוּר לַעֲשׂוֹת, וְנָזָשׁ לְדַבֵּר. (שם כ) וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם. אָזַד שֶׁעָבַר וְאָזַד עַתָּה.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִשְׁאַר הַשֵּׁם, כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא נִשְׁלַם בָּאוֹת הַהוּא, שֶׁעָזַב מֹשֶׁה הַנָּזָשׁ וְלֹא נִשְׁלַם כָּל הַשֵּׁם, שֶׁהֲרֵי בְּצַד אָזַד נִשְׁלָם. בַּיָּם מִצַּד אָזַר. הִתְזִיל בַּצּוּר וְלֹא נִשְׁלַם בַּנָּזָשׁ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: עָשִׂיתָ שֶׁהִתְזִיל שְׁמִי וְלֹא נִשְׁלַם לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת, אַף אַתָּה תַּתְזִיל וְלֹא תַּשְׁלִים. (במדבר כ) לָכֵן לֹא תָּבִיאוּ, הִתְזַלְתָּ לְהוֹצִיא אוֹתָם – וְלֹא תַּשְׁלִים לְהַכְנִיס אוֹתָם לָאָרֶץ. לָכֵן לֹא תָּבִיאוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יָדַע לֵב שֶׁל מֹשֶׁה בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁהִתְיָרֵא כַּאֲשֶׁר רָאָה הַנָּזָשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וַיָּנָס מֹשֶׁה מִפָּנָיו. הַלֵּב רָאָה וְלֹא יָדַע.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (במדבר כא) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְזַזַשׁ נְזוֹשֶׁת וַיְשִׂמֵהוּ עַל הַנֵּס. עַל נֵס לֹא כָּתוּב, אֶלָּא עַל הַנֵּס. רָצָה לְתַקֵּן מַה שֶּׁנָּזַסר. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּתוּב (במדבר כז) לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּמַּיִם, בַּמַּיִם וְלֹא בְּדָבָר אַזַר. כְּשֵׁם שֶׁהִתְזַלְתָּ בְּמַיִם, רְצוֹנִי שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם בְּשִׁמְי הַנֵּס בַּמַּיִם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מָקוֹם שֶׁנָּזַסר לֹא שָׁלֵם, אֲבָל אַתָּה תַּמְשִׁיךְ נֵס אָזַד (כָּאן).

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כָּתוּב (במדבר כא) עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף. עֲשֵׂה לְךָ – לְתוֹעַלְתְּךָ. עֲשֵׂה לְךָ – תַּקֵּן מַה שֶּׁנָּזַסַרְתָּ. וְעִם כָּל זֶה לֹא תִּקֵּן אֶלָּא הָרְאִיָּה, שֶׁהָיוּ רוֹאִים בַּנָּזָשׁ וְזַזִּים. אֲבָל לֹא נִקְדַּשׁ הַשֵּׁם בַּמַּיִם, וְנִשְׁאַר זָסַר מֵהַשְּׁאָר. וְתַקַּנְתָּ בִּרְאִיָּה – (דברים לב) עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים, וּרְאֵה, הִנֵּךְ רוֹאָה בְּעֵינֶיךָ, (שם לא) וְשָׁמָּה לֹא תַּעֲבֹר, (במדבר כז) וְרָאִיתָ אֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ. בֹּא וּרְאֵה שֶׁאַפָּלוּ רְאִיָּה, כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה רְאִיָּה, בָּזָה הִשְׁלִים לְעַצְמוֹ הָרְאִיָּה, אֲבָל לֹא הִשְׁלִים אֶת הַשֵּׁם בַּמַּיִם כְּמוֹ שְׁאָר כָּל הַשְּׁמוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְזָק, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (במדבר כ) לָכֵן לֹא תָּבִיאוּ, אָמַר מֹשֶׁה, הַנָּזָשׁ הַזֶּה הוּא לְתַקָּלָה בָּעוֹלָם הָיָה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא, לֹא כָּךְ – דִּין לַזַּיָּבִים, וְזַיִּים לְבַעֲלֵי הָאֱמֶת. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) וְרָאָה אֹתוֹ וָזֹו, יָדַע מֹשֶׁה דַּרְכָּיו וְהִצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין. פָּתַח וְאָמַר, (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ. זֶהוּ הַצּוּר שֶׁאֲנַזְנֹו אוֹמְרִים (שם) אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, שֶׁכָּתוּב וְרָאָה אֹתוֹ וָזֹו, וְכָתוּב (שמואל–ב כב) הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, אֵל – גְּזֵרַת רַזַּמִּים הִיא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כג) אֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרָיִם, (שמות לד) אֵל רַזּוּם וְזַנּוּן. אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ, שֶׁלָּמַדְנוּ, שׁוֹלֵט רַזַּמִּים עַל הַדִּין. אֵל לְבַדּוֹ יְכֹלֶת הָיְתָה לוֹ וְהָרְשׁוּת הָיְתָה שֶׁלּוֹ. מָה הַיְכֹלֶת? שְׁלִיטָה שֶׁל אֵל, הִתְזַזְקָה גְּזֵרָה שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לא) יֵשׁ לְאֵל יָדִי, וּרְשׁוּת שֶׁלּוֹ יְכֹלֶת שֶׁל עַיִן רָעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יֵשׁ לְאֵל יָדִי. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים י) הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר. אֵל גָּדוֹל נוֹצְצַז, אֵל לְבַדּוֹ נוֹצְצַז. וְכָתוּב (שם לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט. זֶה צוּר (שם) אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל. זֶה נָזָשׁ עָלַי צוּר.

נָזָזַר לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים. וְכָתוּב (איוב זז) הַאֵל יְעַוֵּת מִשְׁפָּט, זֵס וְשָׁלוֹם?! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פה) אֶשְׁמְעָה מַה יְדַבֵּר הָאֵל וגו׳. (שמות ד) וַיִּשְׁלַזז יָדוֹ וַיַּזָּזֶק בּוֹ וַיְהִי לְמַטֶּה בְּכַפּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כז) מַטֵּה מִשְׁפַּט. מַטֵּה כְלַפֵּי זֵסֶד.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, שְׁנֵי מַטּוֹת הָיוּ, אֶזֶד שֶׁל מֹשֶׁה וְאֶזֶד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מֵהֵיכָן לוֹמְדִים? שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וּמַטֵּה הָאֱלֹהִים. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה נוֹטֵל מֹשֶׁה הַמַּטֶּה בִּרְשׁוּתוֹ, הָיָה כְּאִלּוּ שֶׁלּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיַּקַּזז מֹשֶׁה אֶת מַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וַיַּקַּזז מֹשֶׁה, אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁלְּקָזזוֹ בְּיָדוֹ? אֶלָּא מַהוּ בְּיָדוֹ? בִּרְשׁוּתוֹ, בִּיכָלְתּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסִי, בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הָיָה עַד שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן. כֵּיוָן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, זָזַר הַמַּטֶּה לִבְעָלֶיהָ הָעֶדוּת, וּמֹשֶׁה הָיָה נוֹטְלוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ נְסִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) וַיַּקַּזז מֹשֶׁה אֶת הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי ה׳. כֵּיוָן שֶׁלְּקָזזוֹ הֲרֵי הוּא

בִּרְשׁוּתוֹ וּכְשֶׁלּוֹ הָיָה.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אוֹתוֹ הַמַּטֶּה שֶׁל סְנַפִּירִינוֹן הָיָה, וּמֵשֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרָא, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, וְהַמִּכְתָּב, וְהַמַּטֶּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁל עֵץ הָיָה. מִי שֶׁאָמַר שֶׁל סְנַפִּירִינוֹן הָיָה – שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא, וְכָתוּב (שמות ד) מַטֵּה הָאֱלֹהִים. וּמִי שֶׁאָמַר שֶׁל עֵץ הָיָה – שֶׁכָּתוּב (שם טו) וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ וְגוֹ' שָׁם שָׂם לוֹ זוֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּאן הֲרֵי זוֹק וּמִשְׁפָּט לַעֲשׂוֹת נִסִּים, זוֹק וּמִשְׁפָּט. נָזַשׁ עָלַי צוֹר – שֶׁכָּתוּב (משלי כ) נָזַשׁ עָלַי צוֹר. וְשָׁם נִסָּהוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם.

דָּבָר אַוֵּר, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּאן וּלְהָלְאָה זוֹק וּמִשְׁפָּט, שֶׁלֹּא יְהֵא נִקְדָּשׁ אֶלָּא בְּמַיִם שֶׁנִּמְתְּקוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב כִּי מָרִים הֵם. מִכָּאן שָׁנִינוּ, יֵשׁ מַיִם עֲכוּרִים וְיֵשׁ מַיִם צְלוּלִים, יֵשׁ מַיִם מָרִים וְיֵשׁ מַיִם מְתוּקִים. וַיִּצְעַק אֶל ה' – לָמָּה צָעַק? מִכָּאן שֶׁהָיָה בְּצַעַר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה, הַנָּזוֹשׁ שֶׁנָּהֲפַךְ בַּסְּנֶה, עַכְשָׁו אֶצְטָרֵךְ לַזְּקֹק אוֹתוֹ בַּצּוֹר. וּשְׁנֵיהֶם עָמְדוּ עַל הַמַּיִם הַמָּרִים. וְאוֹתָהּ שָׁעָה נָזוֹזַקְתָּ צוֹר בַּנָּזוֹשׁ שֶׁהָיָה בּוֹ קֹדֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) שָׁם שָׂם לוֹ זוֹק וּמִשְׁפָּט.

כַּאֲשֶׁר בָּא רַבִּי אַבָּא, בָּאוּ שְׁאֵלוּ לְפָנָיו. אָמַר לָהֶם, יָפָה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְכָךְ הוּא, וַאֲנִי צָרִיךְ לְגַלּוֹת סוֹד הָעִנְיָן, וַהֲרֵי רָאִינוּ שֶׁרַבִּי יְהוּדָה גִּלָּה אוֹתוֹ. אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה, עַתָּה בְּמִצְרַיִם הָיָה הַמַּטֶּה שֶׁל אַהֲרֹן לִדְזוֹת הַמַּכּוֹת הַשּׁוֹלְטוֹת עַל יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם. אֲבָל כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, כַּמָּה מְקַטְרְגִים מְזַמְּנִים עַל יִשְׂרָאֵל לִדְזוֹתָם בַּיָּם, כַּמָּה מַיִם מָרִים נִזְדַּמְּנוּ וְקִטְרְגוּ.

בָּאוּ לַיָּם – בָּא רָהָב, שָׂרוֹ שֶׁל מִצְרַיִם וְשֶׁל יָם, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: הָרֵם וּנְטֵה יָדְךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הָרֵם אֶת מַטֶּךָ, מַהוּ וּנְטֵה אֶת יָדְךָ? אֶלָּא הָרֵם אֶת מַטֶּךָ נֶגֶד רָהָב שָׂרוֹ שֶׁל מִצְרַיִם. בָּאוּ לְמָרָה – כַּמָּה מַיִם מָרִים

נִזְדַּמְּנוּ אֶצְלָם וְנִצְטַעֵר מֹשֶׁה וְצָעַק, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיִּצְעַק אֶל ה׳. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, הֲרֵי לְךָ עֵצָה בָּזֶה – הַשְׁלֵךְ הַמַּטֶּה אֶצְלָם וְיִתְזַקֵּק נָזָשׁ עֲלֵי צוּר, שְׁנֵיהֶם בְּיַזַּד, וְיִצּוֹלוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם. עֵץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת יא) מָקוֹם שֶׁיִּפֹּל הָעֵץ, שֶׁהוּא עֵצָה, וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם. וְכָתוּב (שמות טו) שָׂם שָׂם לוֹ וזק וּמִשְׁפָּט, נָזָשׁ עֲלֵי צוּר. וְשָׁם נִסָּהוּ, עִטְּרָהוּ בְּנִסִּים. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִכָּאן וּלְהָלְאָה הֲרֵי לְךָ שֶׁיַּעֲמֹד אֶצֶל הַמַּיִם, הֲרֵי לְךָ לְהִתְקַדֵּשׁ שְׁמִי בַּמַּיִם.

כְּשֶׁבָּאוּ לְאֵילִם – בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרֵג בָּהֶם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֵין צָרִיךְ מַטֶּה. הֲרֵי יַעֲקֹב שֶׁהוּא אֵילָן בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ, וְהוּא שִׁבְעִים תְּמָרִים, וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינוֹת מַיִם, שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים בְּשִׁבְעִים עַמּוּדִים וּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א) כִּי יֵבשׁוּ מֵאֵילִים אֲשֶׁר זָמַדְתֶּם. מִיָּד – וַיָּזֵנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם בַּמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֵילָן, וְהוּא אֵילִם. מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב עַל הַמַּיִם, וּמִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב שָׁם שָׂם לוֹ וזק וּמִשְׁפָּט, וְלֹא בְּמָקוֹם אַזַּר, וְשָׁם שָׁלְטוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַמַּיִם וְלֹא הֵצַרְךָ הַמַּטֶּה. מִכָּאן וּלְהָלְאָה הֵצַרְךָ הַמַּטֶּה בְּנָזָשׁ עֲלֵי צוּר אֶצֶל הַמַּיִם.

בָּאוּ לְזוֹרֵב – בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרֵג. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (שמות יז) וְהַכִּיתָ בַּצּוּר. הַמַּטֶּה נִצְרָךְ כָּאן, וְהַכִּיתָ לְאֵלּוּ בְּאוֹתוֹ צוּר, וְלֹא בְּנָזָשׁ. אָמַר מֹשֶׁה, יוֹתֵר צָרִיךְ כָּאן, אֲנִי רוֹאֶה מַיִם שֶׁרוֹצִים לִשְׁטֹף. מַדּוּעַ? (שם) הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר בְּזוֹרֵב וְהַכִּיתָ בַּצּוּר. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: עֲדַיִן בְּמְרִיבָה עֲתִידִין הַמַּיִם לְקַטְרֵג יוֹתֵר, שֶׁהֵם מַיִם עֲכוּרִים, רָעִים וְזֵדוֹנִים, וְיִזְדַּוְּגוּ בָּהֶם יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּי לְעֵינֵיהֶם. וְאוֹתָהּ שָׁעָה נִצְרָךְ הַמַּטֶּה וְהַתֵּיר עֲלֵיהֶם הַנָּזָשׁ בְּגָלוּי לְעֵינֵיהֶם, וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמִי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כז) לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּמַּיִם לְעֵינֵיהֶם. מַהוּ לְעֵינֵיהֶם? דָּבָר שֶׁנִּזְדַּוְּגוּ בָּהֶם בְּגָלוּי.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ רָאָה דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים קכד) לוּלֵי ה׳ שֶׁהָיָה לָנוּ בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם. זֶה פַּרְעֹה. (שם) אֲזַי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְכָתוּב (שם) נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה מִפַּח יוֹקְשִׁים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה רָאָה מֹשֶׁה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁלֹּא עָשָׂה בַּנָּזוֹשׁ? אֶלָּא יִשְׂרָאֵל הָיוּ דּוֹוְקִים לְמֹשֶׁה, תְּנָה לָנוּ מַיִם. נִתְיַעֵץ וְאָמַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לִי עֲמֹד בַּנָּזוֹשׁ, וַאֲנִי רוֹאֶה שֶׁאֵין גְּזֵרָה לַנָּזוֹשׁ בַּמַּיִם, אֶלָּא בֶּעָפָר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאן (בראשית ג) וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, מַשְׁמִיעַ שֶׁעָפָר יֹאכַל כָּל יָמָיו, אֲבָל לֹא בְּמַיִם. וְיִשְׂרָאֵל דּוֹוְקִים לִי, וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּעָשֶׂה נֵס, לֹא יֵעָשֶׂה בְּמָקוֹם זֶה, אֶלָּא יֵזָקֵק בְּעָפָר וְלֹא בְּמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וַיִּשְׁלְכֵהוּ אַרְצָה וַיְהִי לְנָזוֹשׁ. וְצוּר בָּזֶה נָּזוֹקְקָ בַּמַּיִם בְּמָרָה, וּכְבָר עָשָׂה נֵס בָּזֶה שֶׁנַּעֲשָׂה בִּזְמַן אַוֵּר, שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, (במדבר כ) יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי, שֶׁזְּשַׁבְתֶּם שֶׁלֹּא יָכוֹל הַנָּזוֹשׁ בְּמַיִם, (שם) לָכֵן לֹא תָבִיאוּ:

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה זָקוּק בְּנִסִּים, וְרָשׁוּם בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן. בַּתְּזוּלָה לָנָזוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כט) דֶּרֶךְ נָזוֹשׁ עַלֵי צוּר. נָזוֹשׁ, הֲרֵי נוֹדָע שֶׁמְּעוֹרֵר צוּר. (וְנֶאֱמַר צוּר) בְּאֵיזֶה מָקוֹם הִתְגַּלָּה? כָּאן הוּא הִתְגַּלָּה, שֶׁכָּתוּב הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר. וּמַה זֶּה צוּר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ. וְשָׁם יָדַע מֹשֶׁה אֵיךְ עוֹמֵד נָזוֹשׁ עַלֵי צוּר. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם הָיָה הַכָּתוּב שׁוֹתֵק – יָפָה שָׁאַלְתָּ. אֶלָּא הֲרֵי כָּתוּב, וְהִכִּיתָ בַּצּוּר וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁאֵין לְךָ כָּל שֵׁם וְשֵׁם מֵאוֹתָם שֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה נִסִּים וּגְבוּרוֹת וּמוֹצִיא כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לָעוֹלָם, כָּל שֶׁכֵּן לְהוֹצִיא כָּאן מַיִם.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב הֵן הִכָּה צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם. מִי מַכֶּה אֶת שְׁמוֹ? אָמַר לוֹ, פַּטִּישׁ זָרִיחַ יָדוּעַ בְּהַכָּאוֹתָיו, וְאַתָּה שׁוֹאֵל אֶת זֶה? אֶלָּא בֹּא רְאֵה, בְּכָל מָקוֹם צוּר זֶה גְּבוּרָה, וּכְשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַכּוֹת אוֹ לְהַלְקוֹת, מִתְעוֹרֶרֶת גְּבוּרָה זוֹ, וְאוֹתָהּ הַגְּבוּרָה מַכָּה וּמַלְקָה. וְזֶהוּ הַכָּתוּב (תהלים עז) הֵן הִכָּה צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם. וְאִם לֹא שֶׁמִּתְעוֹרֵר צוּר וּמַלְקֶה בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ – לֹא

נוֹבְעִים מַיִם.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב (דברים לב) צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי. וְשָׁנִינוּ, מַה זֶּה תֶּשִׁי? כְּלוֹמַר הֶוֶזלַשְׁתָּ אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁאִלְמָלֵא יָדְעוּ הָרְשָׁעִים שֶׁהַצּוּר הַזֶּה עָתִיד לְהִתְעוֹרֵר כְּנֶגְדָּם וּלְהַלְקוֹת אוֹתָם, יִמָּנְעוּ מִלַּזְטֹא לְפָנָיו, אֶלָּא זַלָּשׁ הוּא בְּעֵינֵיהֶם, הוֹאִיל וְאֵינָם מִתְבּוֹנְנִים בּוֹ וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵיהֶם (בְּכִסְאוֹתֵיהֶם), וְעַל זֶה צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, יֵשׁ צוּר וְיֵשׁ צוּר. מִצַּד הַצּוּר הָעֶלְיוֹן יוֹצֵא צוּר אַזַּר. וּמַה זֶּה צוּר הָעֶלְיוֹן? צוּר שֶׁל כָּל הַצּוּרִים. וּמַהוּ? אוֹתוֹ שֶׁהוֹלִיד אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי. שֶׁהֲרֵי מִצַּד שֶׁל הַצּוּר הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה יוֹצֵא צוּר אַזַּר. מִצַּד הָאֵם יוֹצֵאת גְּבוּרָה.

וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר. כָּתוּב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה'. מַה זֶּה גְּבוּרוֹת ה'? לְהַכְלִיל אֶת הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַכֹּל. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאֵינָהּ דִּין, נִמְצָא מִצַּדָּהּ, שֶׁהֲרֵי הַגְּבוּרָה נִמְצֵאת מִצַּדָּהּ, וְלָכֵן נִקְרֵאת הַצּוּר הָעֶלְיוֹן. (דברים לב) וַתְּשַׁכַּח אֵל מְזוֹנְלֶךָ – זֶה אוֹר שֶׁל אַבָּא. מַה הוּא? וֵוֶסֶד עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא אוֹר שֶׁל אַבָּא.

עוֹד אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַיִם בְּכָל מָקוֹם, הֲרֵי יָדוּעַ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר בַּצּוּר הַזֶּה לְהוֹרִיק מַיִם, שֶׁהֲרֵי לֹא רָאוּי [אֶלָּא מִגְּדֻלָּה], וְזֶהוּ אוֹת וָנֶס שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה שִׁבַּח דָּוִד וְאָמַר, (תהלים קיד) הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מָיִם וְגוֹ'. וּמִשְׁמָע הַהֹפְכִי, שֶׁהֲרֵי אֵין דֶּרֶךְ הַצּוּר בְּכָךְ.

וְעַל זֶה בַּצּוּר הָעֶלְיוֹן הוֹצִיא מַיִם מִמָּקוֹם שֶׁלְּמַטָּה. וּמַה שְּׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁלְּמַטָּה? סֶלַע, שֶׁכָּתוּב וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן הַסֶּלַע. וּבַמָּה הוֹצִיא הַסֶּלַע הַזֶּה מַיִם? בְּכֹחַ הַצּוּר שֶׁלְּמַעְלָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, מַה מִּשְׁמָעוֹ שֶׁל הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ? שֶׁהִתְהַפֵּךְ הַצּוּר לַעֲשׂוֹת פָּעֳלוֹ שֶׁל תָּמִים. וּמִיהוּ הַתָּמִים? אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. וְזֶהוּ הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מָיִם, וּמִשְׁמָע

תָּמִים פָּעָלוֹ, וְזֶה אַבְרָהָם.

בְּשָׁעָה זוֹ הוֹפֵךְ הַצּוּר לְתָמִים. בְּשָׁעָה שְׁנָיָה אַזֶּרֶת, כְּשֶׁרָצָה [כְּשֶׁנֶּעֱנַשׁ] מֹשֶׁה לְהוֹצִיא מַיִם בַּצּוּר הַזֶּה, בַּזְּטָאֵי יִשְׂרָאֵל לֹא זָזַר לְתָמִים כְּמוֹ בַּהַתְזָלָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִתְרַעֵם מֹשֶׁה וְאָמַר, צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי. כְּלוֹמַר, הֶזֵּלַשְׁתָּ אוֹתוֹ מִמַּה שֶׁהָיָה בַּהַתְזָלָה, שֶׁבִּשְׁבִילְךָ לֹא נִמְצָא עַכְשָׁיו תָּמִים, וְנַעֲשָׂה [בּוֹ] דִּין, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה בִּימֵי יְלָדְךָ, כְּלוֹמַר עֲלוּבֶיךָ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן? וְכִי הָיוּ יִשְׂרָאֵל טִפְּשִׁים שֶׁלֹּא יָדְעוּ דָּבָר זֶה, וַהֲרֵי רָאוּ שְׁכִינָה לִפְנֵיהֶם וְעַנְנֵי כָּבוֹד עֲלֵיהֶם, שֶׁמַּקִּיפִים אוֹתָם, וְהֵם אוֹמְרִים הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן? אֲנָשִׁים שֶׁרָאוּ אֶת זִיו כְּבוֹד מַלְכָּם עַל הַיָּם, וְלָמַדְנוּ שֶׁרָאֲתָה שִׁפְוָזָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְזֶזְקֵאל, הֵם נִמְצְאוּ טִפְּשִׁים וְאָמְרוּ הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן?

אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רָצוּ לָדַעַת בֵּין הָעַתִּיק הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים שֶׁנִּקְרָא אַיִן, וּבֵין זְעֵיר אַנְפִּין שֶׁנִּקְרָא ה׳, וְלָכֵן לֹא כָּתוּב הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם לֹא, כַּכָּתוּב הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא, אֶלָּא – הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן.

אִם כָּךְ, לָמָּה נֶּעֱנְשׁוּ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁעָשׂוּ פָּרוּד, וְעָשׂוּ בְּנִסָּיוֹן, שֶׁכָּתוּב וַעַל נַסֹּתָם אֶת ה׳. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, אִם זֶה – נִשְׁאַל בְּגָן אֶזֶד, וְאִם זֶה – נִשְׁאַל בְּגָן אַזֵּר. וְלָכֵן מִיָּד – וַיָּבֹא עֲמָלֵק.

וַיָּבֹא עֲמָלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִם. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (ישעיה לב) אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר. אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם – שָׁם שָׁנִינוּ כַּמָּה מַיִם וְכַמָּה מַיִם נִמְצָאִים. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לָהֶם זֶרַע אֶלָּא עַל הַמַּיִם, שֶׁכָּתוּב וַיִּזָּנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם. אוֹתָם שֶׁהָיוּ תַּזַּת עַנְפֵי הָאִילָן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

שָׁשָׁנִינוּ, יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אִילָן, וְהוּא אִילָן גָּדוֹל וְזָזָק, וּבוֹ נִמְצָא מָזוֹן לַכֹּל, וְהוּא נִתְזָם בִּשְׁנֵים עָשָׂר תְּזוּמִים, בְּמִשְׁקָל, וּמִתְזַזֵּק בְּאַרְבַּע

רוּחוֹת הָעוֹלָם. וְשִׁבְעִים עֲנָפִים אֲחוּזִים בּוֹ, וְיִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בַּגּוּף שֶׁל אוֹתוֹ הָאִילָן, וְאוֹתָם שִׁבְעִים עֲנָפִים מַקִּיפִים אוֹתָם.

וְהֵיכָן שֶׁכָּתוּב, וַיָּבֹאוּ אֵילְמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְנִתְבָּאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. מַה זֶּה וַיִּחֲנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ זְמַן שָׁלְטוּ עַל אוֹתָם הַמַּיִם, שֶׁהֵם תַּוֹּזֹת הָעֲנָפִים שֶׁל הָאִילָן, שֶׁנִּקְרָאִים הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים. וְלָכֵן אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם.

מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר – אוֹתָם שְׁנֵי כִּתְרֵי הַשְּׁמאל שֶׁהָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֲחוּזִים בָּהֶם, שֶׁנִּקְרָאִים שׁוֹר וַחֲמוֹר, וְהֵיכָן מַה שֶּׁכָּתוּב וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר. מִשּׁוּם שֶׁלָּבָן הָיָה זָקֵן בְּכִשָּׁפִים וּבְאוֹתָם כִּתְרִים תַּחְתּוֹנִים, וּבָהֶם רָצָה לְהַאֲבִיד אֶת יַעֲקֹב, כַּכָּתוּב אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי, וַהֲרֵי נֶאֱמַר. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל צַדִּיקִים, מְשַׁלְּחִים אוֹתָם, וְלֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר, שֶׁלֹּא שׁוֹלְטִים בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּשֶׁהֵם מְזֻדָּוְגִים כְּאָזְד, לֹא יְכוֹלִים בְּנֵי הָעוֹלָם לַעֲמד בָּהֶם, וְלָכֵן כָּתוּב לֹא תִזְרַשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַזְדָּו. יַזְדָּו דַּוְקָא. וְשָׁנִינוּ, לֹא יִתֵּן אָדָם מָקוֹם לְמִינִים רָעִים, שֶׁהֲרֵי בְּמַעֲשֵׂה הָאָדָם [לְמַטָּה] מִתְעוֹרֵר מַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ, וּכְשֶׁמְּזֻדָּוְגִים כְּאָזְד, [לֹא יְכוֹלִים לַעֲמד בָּהֶם. מִבֵּין הַצַּד שֶׁלָּהֶם יוֹצֵאת] מֵהַתַּקִּיפוּת שֶׁלָּהֶם קְלִפָּה שֶׁנִּקְרֵאת כֶּלֶב, וְזוֹ הַחֲצוֹפָה מִכֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יא) וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֶחֱרַץ כֶּלֶב לְשֹׁנוֹ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתֶּם אֲמַרְתֶּם הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן – הֲרֵי אֲנִי מוֹסֵר אֶתְכֶם לַכֶּלֶב. מִיָּד – וַיָּבֹא עֲמָלֵק.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, (במדבר כב) רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד. וְכִי רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק, וַהֲלֹא כַּמָּה לְשׁוֹנוֹת וְעַמִּים וְאֻמּוֹת הָיוּ בָּעוֹלָם עַד שֶׁלֹּא בָּא עֲמָלֵק?!

אֶלָּא, כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, פַּזַּד וְאֵימָה נָפְלוּ עַל כָּל הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם מִיִּשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פְלָשֶׁת. וְלֹא

הָיָה עִם שֶׁלֹּא הָיָה פָּוֹזֵד מֵהַגְּבוּרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַעֲמָלֵק לֹא הָיָה פָּוֹזֵד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא יָרֵא אֱלֹהִים. לֹא פָּוֹזַד לִקְרַב אֵלֶיהָ.

וְלָכֵן רֵאשִׁית גּוֹיִם. [עֲמָלֵק הָיוּ הָרִאשׁוֹנִים] שֶׁבָּאוּ לַעֲרֹךְ קְרָב בְּיִשְׂרָאֵל הָיָה עֲמָלֵק, וְלָכֵן וְאַזְרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד, שֶׁכָּתוּב כִּי מָוֹזֶה אֶמְוֹזֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק. וְכָתוּב תִּמְוֹזֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַזְרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד. עֲדֵי אָבְדוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא עַד שֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיאַבֵּד אוֹתוֹ, [כְּלוֹמַר, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְאַבֵּד אוֹתוֹ] שֶׁכָּתוּב כִּי מָוֹזֶה אֶמְוֹזֶה וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ וְעָשָׂה עִמָּהֶם וֶסֶד לְהוֹצִיא לָהֶם מַיִם, לֹא עָזַב אֶת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיָּבֹא עֲמָלֵק.

רַבִּי אַבָּא פָּתַוז וְאָמַר, (קהלת ו) יֵשׁ רָעָה זוֹלָה רָאִיתִי תַּוַּזת הַשָּׁמֶשׁ. כַּמָּה בְּנֵי הָאָדָם אֲטוּמֵי לֵב, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה. יֵשׁ רָעָה זוֹלָה – וְכִי יֵשׁ רָעָה שֶׁהִיא זוֹלָה וְיֵשׁ רָעָה שֶׁאֵינָהּ זוֹלָה? אֶלָּ וַדַּאי שֶׁיֵּשׁ רָעָה זוֹלָה, שֶׁשָּׁנִינוּ, מִצַּד הַשְּׂמֹאל יוֹצְאִים כַּמָּה בַּעֲלֵי דִּין הַבּוֹקְעִים בָּאֲוִיר.

וּכְשֶׁרוֹצִים לָצֵאת, הוֹלְכִים וְנִשְׁאָבִים בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. אַזַּר כָּךְ יוֹצְאִים וּמִתְוַזְּבְּרִים כְּאֶוָּזִד, וּבוֹקְעִים אֲוִירִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וּמִתְקָרְבִים לִבְנֵי אָדָם, וְכָל אֶוָּזִד נִקְרָא רָעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה. מַה זֶּה לֹא תְאֻנֶּה? מִשּׁוּם שֶׁבָּאִים בְּתַוְזּוּבוֹלוֹת עַל בְּנֵי אָדָם.

זוֹלָה – לָמָּה הִיא זוֹלָה? כְּשֶׁזּוֹ שׁוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם, עוֹשָׂה אוֹתָם קַמְּצָנִים מְמֻמוֹנָם. בָּאִים גַּבָּאֵי צְדָקָה אֲלֵיו – הִיא מוֹזָה בְּיָדוֹ וְאוֹמֶרֶת לוֹ אַל תּוֹצִיא מִשֶּׁלְךָ. בָּאִים הָעֲנִיִּים – הִיא מוֹזָה בְּיָדוֹ. בָּא הוּא לֶאֱכֹל מִמָּמוֹנוֹ – הִיא מוֹזָה בְּיָדוֹ, כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתוֹ לְאַזַּר. וּמִיּוֹם שֶׁשְּׁרוּיָה עַל הָאָדָם, הִיא זוֹלָה, כְּמוֹ הַגּוֹסֵס הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׁוֹתֶה, וְלָכֵן הִיא רָעָה זוֹלָה.

וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צִוַּוָּזַ בְּזִכְמָה וְאוֹמֵר, (קהלת ו) אִישׁ אֲשֶׁר יִתֶּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׁר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה, אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. כָּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר יִתֶּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׁר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְגוֹ'. מַה זֶּה וְלֹא יַשְׁלִיטֶנּוּ

הָאֱלֹהִים לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ? אִם כֵּן, הוּא אֵינוֹ בִּרְשׁוּת הָאָדָם?

אֶלָּא אִם כָּתוּב וְלֹא יַעַזְבֵנּוּ הָאֱלֹהִים לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ – הָיִינוּ אוֹמְרִים כֵּן. אֶלָּא (כָּתוּב) וְלֹא יַשְׁלִיטֶנּוּ, שֶׁבְּגִלַּל שֶׁהָאֱמִין לְאוֹתָהּ רָעָה וְאָזַז בָּהּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִשְׁלִיטוֹ עָלֶיהָ לְשָׁבְרָהּ תַּזּוֹתָיו עַל שֶׁהוּא רָצָה בָּהּ וְאָזַז אוֹתָהּ.

וְכָל דְּרָכָיו כְּמוֹ גּוֹסֵס, שֶׁלֹּא אוֹכֵל וְלֹא שׁוֹתֶה וְלֹא מִתְקָרֵב לְמָמוֹנוֹ וְלֹא מוֹצִיא מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ עַד אוֹתוֹ יוֹם שֶׁיֵּצֵא מִן הָעוֹלָם, וְיָבֹא אַזָּר וְיִטֹּל אוֹתוֹ, שֶׁהוּא בְּעָלָיו.

וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר, (שָׁם ה) עֹשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ. מִי זֶה בְּעָלָיו? זֶה הָאַזָּר שֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתוֹ. וְלָמָּה זֶה זָכָה לִהְיוֹת בְּעָלָיו שֶׁל אוֹתוֹ הָעֹשֶׁר? מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הֶאֱמִין לְאוֹתָהּ רָעָה וְהִתְרַצָּה בָּהּ [זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְרָעָתוֹ, בִּשְׁבִיל אוֹתָהּ רָעָה] וְדָבַק בָּהּ, וְלָכֵן הָאַזָּר הַזֶּה שֶׁלֹּא נִדְבַּק בְּאוֹתָהּ רָעָה, זָכָה [זֶה] לִהְיוֹת הַבְּעָלִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעֹשֶׁר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְרָעָתוֹ, כְּלוֹמַר, מִשּׁוּם רָעָתוֹ שֶׁהָיָה נִדְבָּק בָּהּ, הִרְוִיחַ לוֹ זֶה.

דָּבָר אַזָּר יֵשׁ רָעָה זוֹלָה – זֶה מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּזוֹלֶק טוֹב, בְּבֵית אָבִיו, וְהוּא הוֹלֵךְ כְּנֶגֶד אָבִיו בַּעֲלִילוֹת דְּבָרִים, זֶה נִדְבָּק בְּאוֹתָהּ רָעָה זוֹלָה, כְּאָדָם גּוֹסֵס, שֶׁכָּל דְּרָכָיו בַּעֲלִילוֹת: זֶה אֲנִי רוֹצָה, וְאֶת זֶה אֵינִי רוֹצָה. וּמִשּׁוּם הָעֹשֶׁר הַזֶּה נִדְבָּק הָאָדָם בְּרָעָה זוֹלָה, וְנֶעֱנָשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְזֶהוּ עֹשֶׁר שָׁמוּר לִבְעָלָיו לְרָעָתוֹ.

כָּךְ יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַל אוֹתָם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים, הִקִּיפָם בְּעַנְנֵי כָבוֹד, נָסְעָה שְׁכִינָתוֹ לְפָנֵיהֶם, הוֹרִיד לָהֶם מָן לֶאֱכֹל, הוֹצִיא לָהֶם מַיִם מְתוּקִים, וְהֵם הָיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ בַּעֲלִילוֹת. מִיָּד – וַיָּבֹא עֲמָלֵק.

וַיָּבֹא עֲמָלֵק – אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, סוֹד הַזְּכוּת כָּאן. מִגְּזֵרַת הַדִּין הַקָּשָׁה בָּא הַקֶּרֶב הַזֶּה. וְהַקֶּרֶב הַזֶּה נִמְצָא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל זְכוּת שֶׁנִּקְשָׁרִים לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. כִּבְיָכוֹל אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל צַדִּיקִים לְמַטָּה, מִתְגַּבֵּר הַכֹּחַ שֶׁלִּי עַל הַכֹּל.

וּכְשֶׁלֹּא נִמְצְאִים צַדִּיקִים, כִּבְיָכוֹל מַתִּישִׁים הַכּוֹחַ שֶׁלְּמַעְלָה, וּמִתְגַּבֵּר הַכּוֹחַ שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁזָּזְטָאוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, מַה כָּתוּב? וַיָּבֹא עֲמָלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל. בָּא לְקַטְרֵג הַדִּין נֶגֶד הָרַחֲמִים, שֶׁהַכֹּל נִמְצָא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. בִּרְפִידִם – בִּרְפּוּי יָדַיִם, שֶׁרָפוּ יְדֵיהֶם מִתּוֹרַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּעֲמִים נִלְחָם עֲמָלֵק בְּיִשְׂרָאֵל; בַּעַם אַחַת כָּאן, וְאַחַת שֶׁכָּתוּב (במדבר יד) וַיֵּרֶד הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה הָיָה קְטָרוּג שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. לְמַטָּה הָיָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁהָיוּ לוֹקְחִים אֲנָשִׁים וְגוֹזְרִים אֶת הָעָרְלָה (הָאוֹת) שֶׁל הָרֹאשׁ הַקָּדוֹשׁ, וְלוֹקְחִים אוֹתָם וְזוֹרְקִים אוֹתָם לְמַעְלָה וְאוֹמְרִים: קַח לְךָ מַה שֶּׁרָצִיתָ! וְעַל כָּל פָּנִים הַכֹּל הָיָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (הַקַּבָּלָה).

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הִלָּחֶם בַּעֲמָלֵק. וְכִי מָה רָאָה מֹשֶׁה שֶׁסִּלֵּק עַצְמוֹ מֵהַקְּרָב הָרִאשׁוֹן שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא מֹשֶׁה, אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ, שֶׁהִתְבּוֹנֵן וְיָדַע אֶת עִקַּר הַדָּבָר. אָמַר מֹשֶׁה, אֲנִי אַזְמִין עַצְמִי לְאוֹתוֹ קְרָב שֶׁלְּמַעְלָה, וְאַתָּה יְהוֹשֻׁעַ הַזְמֵן עַצְמְךָ לַקְּרָב שֶׁלְּמַטָּה.

וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב, וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה. וְלָכֵן סִלֵּק מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹ מֵהַקְּרָב שֶׁלְּמַטָּה, כְּדֵי לְהַזְדַּוֵּג בַּקְּרָב שֶׁלְּמַעְלָה וְיִהְיֶה נִצָּחוֹן עַל יָדוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְכִי כָּל הוּא בְּעֵינֶיךָ הַקְּרָב הַזֶּה שֶׁל עֲמָלֵק? בֹּא רְאֵה, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עַד לְאוֹתוֹ זְמַן, וּמֵאוֹתוֹ זְמַן עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וַאֲפִלּוּ בִּימֵי גּוֹג וּמָגוֹג, לֹא יִמָּצֵא כְּמוֹהוּ. לֹא בִּשְׁבִיל הַזְּוָילוֹת הַזְּוָקִים וְהָרַבִּים, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ, לָמָּה לִיהוֹשֻׁעַ וְלֹא לְאַזְּר, וַהֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה נַעַר, שֶׁכָּתוּב (שמות לג) וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר, וְהָיוּ בְּיִשְׂרָאֵל זְקֵנִים מִמֶּנּוּ? אֶלָּא

שֶׁמּשֶׁה הִתְבּוֹנֵן בַּזְּכָמָה וְיָדַע. מָה הוּא רָאָה? רָאָה אֶת סמא״ל שֶׁהָיָה יוֹרֵד מֵהַצַּד שֶׁלְּמַעְלָה לְסַיֵּעַ לַעֲמָלֵק שֶׁלְּמַטָּה. אָמַר מֹשֶׁה, וַדַּאי נִרְאֶה כָּאן קְרָב קָשֶׁה.

יְהוֹשֻׁעַ בְּאוֹתוֹ זְמַן נִמְצָא בְּדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה. אִם תֹּאמַר שֶׁנִּמְצָא בְּאוֹתוֹ זְמַן בַּשְּׂכִינָה – לֹא כָּךְ! שֶׁהֲרֵי בְּמשֶׁה נִלְקְחָה וְנֶאֱוְזָה. נִמְצָא שֶׁיְּהוֹשֻׁעַ נֶאֱוַז לְמַטָּה מִמֶּנָּה, וּבַמֶּה? בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא נַעַ״ר.

וְהֵינוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה יְרוּשָׁלַם נָוֶה שַׁאֲנָן אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן בַּל יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח. יְרוּשָׁלַם – יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁנִּקְרֵאת אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן, שֶׁלֹּא תִּמָּצֵא יוֹתֵר לָעֲלֹת לַגָּלוּת. וְזֶהוּ סוֹד הַכְּתוּב וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר. וַדַּאי נַעַר. לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן. מִלַּמֵּד שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם הָיָה יוֹנֵק מֵהַשְּׂכִינָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַנַּעַר שֶׁלְּמַעְלָה, לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל, וְיוֹנֵק מִמֶּנָּה תָּמִיד. כָּךְ נַעַר זֶה שֶׁלְּמַטָּה לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל וְיוֹנֵק מִמֶּנָּה תָּמִיד.

לָכֵן, כְּשֶׁרָאָה מֹשֶׁה אֶת סמא״ל יוֹרֵד לְסַיֵּעַ לַעֲמָלֵק, אָמַר מֹשֶׁה, וַדַּאי נַעַר זֶה יָקוּם כְּנֶגְדּוֹ וְיִשְׁלֹט עָלָיו לְנַצְּחוֹ אוֹתוֹ. מִיָּד – וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הִלָּחֶם בַּעֲמָלֵק. שֶׁלְּךָ הַקְּרָב הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה, וַאֲנִי אֶזְדָּרֵז לַקְּרָב שֶׁלְּמַעְלָה. בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים – צַדִּיקִים בְּנֵי צַדִּיקִים, שֶׁרְאוּיִים לָלֶכֶת עִמְּךָ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁיָּצָא יְהוֹשֻׁעַ נַעַר, הִתְעוֹרֵר הַנַּעַר שֶׁלְּמַעְלָה וְהִתְתַּקֵּן בְּכַמָּה תִּקּוּנִים, בְּכַמָּה כְּלֵי זַיִן שֶׁהִתְקִינָה לוֹ אִמּוֹ לַקְּרָב הַזֶּה לִנְקֹם אֶת נִקְמַת הַבְּרִית, וְהֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזֶרַב נְקָמֶת נְקַם בְּרִית. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב וַיְזַלֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמָלֵק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חֶרֶב. לְפִי חֶרֶב וַדַּאי, וְלֹא לְפִי רְמָזִים וּכְלֵי זַיִן, אֶלָּא בַּחֶרֶב וַדַּאי הִיא, זוֹ שֶׁנִּקְרֵאת וְזֶרַב נְקָמֶת נְקַם בְּרִית.

וּמשֶׁה הִתְתַּקֵּן לַקְּרָב שֶׁלְּמַעְלָה. וִידֵי מֹשֶׁה כְּבֵדִים, כְּבֵדִים מַמָּשׁ,

נִכְבָּדִים, קְדוֹשִׁים, שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ לְעוֹלָמִים. נִכְבָּדִים שֶׁרְאוּיִים לַעֲרֹךְ בָּהֶם קְרָב שֶׁלְּמַעְלָה. וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיָּשִׂימוּ תַּחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׂרוּיִים בְּצַעַר, וְיֵהָא עִמָּהֶם בְּצַעֲרָם.

וְאַהֲרֹן וְחוּר תָּמְכוּ בְיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה וְגוֹ'. מַה זֶּה תָּמְכוּ בְיָדָיו? אֱמוּנָה. [אֱמוּנָה, אֱמוּנָה וַדַּאי] וְכִי עַל שֶׁאַהֲרֹן וְחוּר תָּמְכוּ אֶת יָדָיו, הָיוּ יָדָיו אֱמוּנָה? אֶלָּא מִשֶּׁה עָשָׂה הַכֹּל בְּזִכְמָה מַה שֶּׁעָשָׂה. אַהֲרֹן וְחוּר – זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, וְיָדָיו בָּאֶמְצַע, וְלָכֵן וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה, אֱמוּנָה. אַהֲרֹן כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַצַּד שֶׁלּוֹ, וְחוּר כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַצַּד שֶׁלּוֹ, וְהָיוּ אוֹחֲזִים בְּיָדָיו מִכָּאן וּמִכָּאן, שֶׁיִּמָּצֵא סִיּוּעַ שֶׁלְּמַעְלָה.

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל. כַּאֲשֶׁר יָרִים – שֶׁזָּקַף יָמִין עַל שְׂמֹאל, וְהִתְכַּוֵּן בְּפָרִישַׁת יָדָיו. וְגָבַר יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה (תִּפְאֶרֶת). וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק – בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה שׁוֹכְכִים בִּתְפִלָּתָם, לֹא יְכוֹלִים יְדֵי מֹשֶׁה לַעֲמֹד בְּזִקִּיפוּת, וְגָבַר עֲמָלֵק. מִכָּאן לָמַדְנוּ, אַף עַל פִּי שֶׁהַכֹּהֵן פּוֹרֵס אֶת יָדָיו בַּקְּרְבָּן כְּדֵי לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ בַּכֹּל – יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהַמְצִיא עִמּוֹ בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם.

שֵׁנִינוּ, בַּקְּרָב הַזֶּה שֶׁל עֲמָלֵק, נִמְצְאוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְלָכֵן וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה, בֶּאֱמוּנָה כָּרָאוּי. וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה, וַיְהִיו יָדָיו הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בַּיָּמִין כָּתוּב וַיְהִי. וְכָתוּב יָדָיו מִשּׁוּם שֶׁהוּא עִקַּר הַכֹּל. וְכָתוּב (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַכֹּחַ יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בַּסֵּפֶר וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיַּחֲלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמָלֵק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חָרֶב. וַיַּחֲלֹשׁ? וַיַּהַרְגֵ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא וַיַּחֲלֹשׁ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יד) חוֹלְשֵׁי עַל גּוֹיִם. יְהוֹשֻׁעַ הָיָה חוֹלֵשׁ עֲלֵיהֶם, וְאוֹתָהּ חֶרֶב נִקְמַת נָקָם בְּרִית הוֹרֶגֶת אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב לְפִי חָרֶב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן, זֹאת דַּוְקָא. וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהֲרֵי הוּא עָתִיד לַהַרְגֵ

מְלָכִים אֲזָרִים. כִּי מָזוֹזָה אֶמְוֶזֶה, מָזוֹזָה – לְמַעְלָה, אֶמְוֶזֶה – לְמַטָּה. זֶכֶר – זְכָרוֹן שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב כִּי מָזוֹזָה אֶמְוֶזֶה, וְכָתוּב (דברים כה) תִּמְוֶזֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק. אֶלָּא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתֶּם מְוֶזוּ אֶת זִכְרוֹנוֹ לְמַטָּה, וַאֲנִי אֶמְוֶזֶה אֶת זִכְרוֹנוֹ לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עֲמָלֵק הֵבִיא עִמּוֹ עַמִּים אֲזָרִים, וְכֻלָּם פָּזְזוּ לְקָרֵב לְיִשְׂרָאֵל זוּץ מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן יְהוֹשֻׁעַ הָיָה זוֹלֵשׁ עֲלֵיהֶם. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, וַיְזַלֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁשָּׁבַר אֶת כּוֹזָם מִלְמַעְלָה.

וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נִסִּי. וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ – כְּנֶגֶד אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ – אוֹתוֹ מֹשֶׁה (אותו מזבח) – ה' נִסִּי. מַה זֶּה ה' נִסִּי? מִשּׁוּם שֶׁנָּקַם אֶת נְקַמַת אוֹתוֹ רֹשׁ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן נִקְרָא זֶרַע נָקָמַת נָקָם בְּרִית.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ, מִזְבֵּחַ לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, שֶׁל מִי? אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, שְׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ. ה' נִסִּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁם נְסָהוּ. וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד, עַל שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִפְרְעוּ וְהִתְגַּלָּה אוֹתוֹ אוֹת בְּרִית הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל בְּנוֹ שֶׁל אָדָם וְהִתְגַּלָּה בּוֹ הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַבְּרִית, הוּא נִקְרָא מִזְבֵּחַ לְכַפֵּר עָלָיו, וּמַה שְׁמוֹ? ה' נִסִּי.

כְּמוֹ זֶה יַעֲקֹב בָּנָה מִזְבֵּחַ, שֶׁכָּתוּב (בראשית לג) וַיַּצֵּב שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. לְמִי? לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מִזְבֵּחַ. וּמַה שְׁמוֹ? אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שֶּׁכָּתוּב (שמות כד) וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', וְכִי מִי יָכוֹל לִרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי, וְכָאן אָמַר וַיִּרְאוּ? אֶלָּא שֶׁהִתְגַּלְתָה עֲלֵיהֶם הַקְּשֶׁת בְּעָנָנִים מְאִירִים. וְכָךְ שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּקֶּשֶׁת, כְּמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּשְּׁכִינָה, וְאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בַּשְּׁכִינָה.

וְעַל זֶה אָסוּר לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּאֶצְבְּעוֹת הַכֹּהֲנִים בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹרְשִׂים יְדֵיהֶם. אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בַּקֶּשֶׁת. אֵיזוֹ קֶשֶׁת? אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּקֶשֶׁת סְתָם. אָמַר לוֹ, מַה זֶּה בְּקֶשֶׁת סְתָם? אָמַר לוֹ, בַּקֶּשֶׁת שֶׁלְּמַעְלָה, וּבַקֶּשֶׁת שֶׁלְּמַטָּה.

בַּקֶּשֶׁת שֶׁלְּמַעְלָה, בִּגְוָנֶיהָ. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בִּגְוָנֶיהָ, כְּאִלּוּ מִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, וְאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה קָלוֹן בַּשְּׁכִינָה. קֶשֶׁת שֶׁלְּמַטָּה מַהִי? אוֹתוֹ אוֹת הַבְּרִית שֶׁנִּרְשָׂם בָּאָדָם, שֶׁל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בּוֹ, עוֹשֶׂה קָלוֹן לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית כד) שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי, שֶׁהָיָה מַשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ בְּאוֹת הַזֶּה. אָמַר לוֹ, הָנֵּזוֹ לַאֲבוֹת הָעוֹלָם, שֶׁאֵינָם כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. וְעוֹד, שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת יֶרְכִּי כָּתוּב, וְלֹא כָתוּב רְאֵה תַּחַת יֶרְכִּי. לָכֵן אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בַּקֶּשֶׁת סְתָם, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ.

לְמַדְנוּ, וְיִרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִתְגַּלְתָה עֲלֵיהֶם הַקֶּשֶׁת בַּגְּוָנִים הַיָּפִים מְאִירִים, לוֹהֲטִים לְכָל עֵבֶר, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא כָתוּב וַיִּרְאוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹר הַמְּנוֹרָה שֶׁל הַשְּׁכִינָה, וּמַה הוּא? אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא נַעַר, שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הַשְּׁכִינָה בַּמִּקְדָּשׁ, וְלָכֵן "אֵת" דַּוְקָא.

וְתַזַּת רַגְלָיו כְּמַעֲשֶׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר, שֶׁנִּרְשַׂם בּוֹ תַּזַּת מְקוֹמוֹ לִבְנָה אַזַּת מֵאוֹתָם לְבֵנִים שֶׁהָיוּ בּוֹנִים בְּמִצְרַיִם, שֶׁשָּׁנִינוּ, אִשָּׁה אַזַּת הוֹלִידָה בְּמִצְרַיִם, וְהָיוּ בָּאִים שָׂרֵי פַרְעֹה, וְהִכְנִיסָה אוֹתוֹ בִּלְבֵנָה אַזַּת, וּבָא פַּס יָד וְאָזַז אוֹתוֹ, וְנִרְשַׂם תַּזַּת רַגְלֵי הַשְּׁכִינָה, וְעוֹמֵד לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּשְׁרַף בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (איכה ב) וְלֹא זָכַר הֲדֹם רַגְלָיו.

רַבִּי זְזָיָא אָמַר, לִבְנַת הַסַּפִּיר – אוֹר הַסַּפִּיר, מַפָּתְזוֹת יֵין הָרַקָּזוּ זִקּוּקִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל מַעְלָה שֶׁלּוֹהֲטִים לִשְׁבְעִים וּשְׁנַיִם עֲבָרִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) וְיִסַּדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים. וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם, מַה זֶּה כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם? אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה (שמות כד) עֶצֶם הַשָּׁמַיִם זִקּוּק בִּשְׁבְעִים וּשְׁנַיִם עֲנָפִים פּוֹרְזִים לוֹהֲטִים לְכָל עֵבֶר, אַף כָּאן הַמַּרְאָה שֶׁל אוֹתוֹ עֶצֶם הַשָּׁמַיִם כְּמַרְאֵה הַשָּׁמַיִם

מַמָּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל נִרְשָׂם בְּאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל מַרְאָה שֶׁנִּזְקָק מִצַּד הַשְּׁכִינָה.

אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה, אִם כָּךְ, וַהֲרֵי הֵם שִׁשִּׁים סְבִיב הַשְּׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֶלָּא אוֹתָם שִׁשִּׁים מְאִירִים בִּשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים, וְלֹא זָזִים מִסְּבִיבָהּ לְעוֹלָמִים. שֶׁשָּׁנִינוּ, שְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים זִקּוּקִים עֲלִיוֹנִים עָלוּ בְּמִשְׁקָל, בְּעֵץ חָדוּשׁ גָּדוֹל וְזָקֵן, וְכֻלָּם מְאִירִים בַּגְּבִירָה, כְּשֶׁמִּתְזַבֶּרֶת בַּמֶּלֶךְ. וְזֶהוּ עֶצֶם הַשָּׁמַיִם, עֶצֶם הַשָּׁמַיִם מַמָּשׁ. וְכָל אוֹתָם הַשְּׁבִילִים הַמְּאִירִים, מְאִירִים בּוֹ בְּאוֹר הַגְּבִירָה.

וְשָׁנִינוּ, הָאוֹר שֶׁל הַשִּׁשִּׁים הַלָּלוּ שֶׁסְּבִיבָהּ, רְשׁוּמִים בּוֹ בְּאוֹתוֹ נַעַ"ר, וְקוֹרְאִים לָהֶם שִׁשִּׁים מַכּוֹת אֵשׁ, שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם מִצַּד הַשְּׁכִינָה, לוֹהֲטִים בְּדִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ.

שָׁנִינוּ, וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נִסִּי, ה' נִסִּי מַמָּשׁ. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁעֲמָלֵק לָקַח כָּל אוֹתָם מְהוּלִים שֶׁלֹּא נִפְרְעוּ, וּמָל אוֹתָם וְזָרַק אוֹתָם לְמַעְלָה, וְאָמַר: טֹל מַה שֶּׁרָצִיתָ בּוֹ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה' בַּעֲמָלֵק מִדֹּר דֹּר. מִדֹּר דֹּר וְזֵסֶרִים, מֵהַדְּיָרִים שֶׁל מַעְלָה וּמֵהַדְּיָרִים שֶׁל מַטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, בְּכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁבָּאִים לָעוֹלָם, אֵין לְךָ דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ מֵאוֹתוֹ זֶרַע רַע, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹרֵךְ בָּהֶם קְרָב. רַבִּי יְצָחָק אָמַר (מֵהַדְּיוּר שֶׁלְּמַטָּה לַדְּיוּר שֶׁלְּמַעְלָה), וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים קד) יִתַּמּוּ זַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וְגוֹ'. מִן הָאָרֶץ – בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ.

פָּרָשַׁת יִתְרוֹ

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן וְגוֹ' מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְגוֹ'. רַבִּי זְכַרְיָה (רַבִּי אֶלְעָזָר) פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו. כָּתוּב יָדוֹ אַזַּת, מִשּׁוּם

שֶׁצָּרִיךְ לְהָרִים יָמִין עַל שְׂמֹאל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַסּוֹד.

מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמֵּרִים יָדוֹ לְמַעְלָה, וְהֵם אֵינָן בִּתְפָלוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וְהוּא אָדָם שֶׁמִּתְקַלֵּל מֵעֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים מִמַּזָּלוֹת, וְהֵם עֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים אֲשֶׁר הָיוּ בָּעִיר. אֵלּוּ אוֹתָם עֲשָׂרָה שֶׁמְּמֻנִּים עַל פָּרִישַׁת הַיָּדַיִם לְמַעְלָה לְטֹל אוֹתָהּ תְּפָלָה אוֹ אוֹתָהּ בְּרָכָה, וְנוֹתְנִים בָּהּ כֹּחַ לְהִתְכַּבֵּד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְבָּרֵךְ מִלְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁמִּלְמַטָּה מִתְבָּרֵךְ מֵאוֹתָהּ פָּרִישַׁת הַיָּדַיִם לְמַעְלָה, אָז מִתְבָּרֵךְ מִלְמַעְלָה, וּמִתְכַּבֵּד מִכָּל הַצְּדָדִים.

וְאֵלּוּ עֶשְׂרֶת הַמַּזָּלוֹת מְמֻנִּים לְטֹל מֵאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְהוֹרִיק לְמַטָּה, וּלְבָרֵךְ אֶת אוֹתוֹ שֶׁמְּבָרֵךְ אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם.

וְלָכֵן יִשָּׁמֵר הָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁמֵּרִים יָדָיו לְמַעְלָה לִהְיוֹת בִּתְפָלָה אוֹ בִּבְרָכוֹת אוֹ בְּבַקָּשָׁה, וְלֹא יָרִים יָדָיו לְזוּלָתָם, מִשּׁוּם שֶׁעֲשָׂרָה הַלָּלוּ מְמֻנִּים וּמִתְעוֹרְרִים אֶל אוֹתָהּ פָּרִישַׁת יָדַיִם. וְאִם זֶה לְזוּלָתָם, אוֹתָם הָעֲשָׂרָה מְקַלְלִים אוֹתוֹ בְּמֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה קְלָלוֹת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים קט) וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתִּבוֹאֵהוּ.

וְאָז רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עַל אוֹתָם הַיָּדַיִם, שֶׁהוּא דַּרְכּוֹ לִשְׁרוֹת עַל מָקוֹם רֵיק, וּבְרָכָה לֹא שׁוֹרָה בְּמָקוֹם רֵיק. וְעַל זֶה (שֶׁמְּבָרֵךְ אוֹתוֹ. וְאִם הֵם מִתְעוֹרְרִים אֶל אוֹתוֹ פָּרִישׁ הַיָּדַיִם וְהֵם לְזוּלָתָם – מְקַלְלִים אוֹתוֹ בְּמֵאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה קְלָלוֹת, וְאָז רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עַל אוֹתָן יָדַיִם, שֶׁדַּרְכָּהּ לִשְׁרוֹת עַל מָקוֹם רֵיק. מִשּׁוּם כָּךְ יִזָּהֵר הָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁמֵּרִים יָדָיו לְמַעְלָה אוֹ בִּבְרָכוֹת אוֹ בִּתְפָלָה וְלֹא יָרִים יָדָיו לְזוּלָתָם. וְעַל זֶה) כָּתוּב (בראשית יד) הַרִמֹתִי יָדִי אֶל ה' אֵל עֶלְיוֹן, שֶׁמִּתַּרְגְּמִים: בִּתְפָלָה.

וּבְפָרִישַׁת הַיָּדַיִם הַזֹּאת יֵשׁ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְרָשִׁים וּמִזְדַּקְּפִים לְמַעְלָה, מְכַבֵּד הָאָדָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. וְרָאוּי לְיַיֵּחֵד סוֹד שֶׁל עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת כְּדֵי לְיַיֵּחֵד אֶת הַכֹּל, וּלְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. וְרָאוּי לְיַיֵּחֵד אֶת סוֹד הַמֶּרְכָּבוֹת הַפָּנִימִיּוֹת וְהַמֶּרְכָּבוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת כְּדֵי

שֶׁיִּתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל הַצְּדָדִים, וְיִתְיַחֵד הַכֹּל כְּאֶחָד, מַעְלָה וּמַטָּה.

פָּתַח וְאָמַר, (שמות כג) וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם. זֶהוּ סוֹד שֶׁל זְקִיפַת הָאֶצְבָּעוֹת, כְּשֶׁזּוֹקֵף אוֹתָם הָאָדָם לְמַעְלָה, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁלֹּא לְזָקֵף בְּרֵיקָנוּת, אֶלָּא בִּתְפִלָּה וּבְבַקָּשׁוֹת וּבִבְרָכוֹת. וְעַל זֶה וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם. לֹא כָּתוּב וְלֹא יֵרָאוּ לְפָנַי, אֶלָּא פָּנַי, סוֹד שֶׁל זְקִיפַת הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְזָקְפָם לְזוֹנָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

עֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים שֶׁאָמַרְנוּ הֵם עֶשֶׂר אֲמִירוֹת לְמַטָּה, בְּסוֹד (בְּסוֹד עֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים מְמֻנִּים שֶׁאָמַרְנוּ, אֵלּוּ מְמֻנִּים לְמַטָּה בְּסוֹד) שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הָרְשׁוּמוֹת כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בָּרֹאשׁוֹנָה עַל אוֹתָהּ זְקִיפַת אֶצְבָּעוֹת, וּבָזֶה נֶאֱזָז לְמַעְלָה כָּל צַד הַקְּדֻשָּׁה לְהָרִים, אָז כָּל הַצְּדָדִים הָאֲזֵרִים כֻּלָּם מִתְכּוֹפָפִים וּמוֹדִים לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּסוֹד שֶׁל קְדֻשָּׁה (שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ) הוּא מֶלֶךְ וְכֹהֵן וּמְשַׁמֵּשׁ תַּזְוִתָּו (בְּסוֹד שֶׁל קְדֻשָּׁה), בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. יֵשׁ מֶלֶךְ לְמַעְלָה, שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל קְדֻשׁ הַקְּדֻשִּׁים, וְהוּא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן, וְתַזְוִתָּיו יֵשׁ כֹּהֵן, סוֹד שֶׁל אוֹר רִאשׁוֹן, שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ לְפָנָיו, וְזֶהוּ כֹּהֵן שֶׁנִּקְרָא גָּדוֹל, צַד הַיָּמִין.

יֵשׁ מֶלֶךְ לְמַטָּה שֶׁהוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ מֶלֶךְ עֶלְיוֹן, וְהוּא מֶלֶךְ עַל הַכֹּל שֶׁלְּמַטָּה, וְתַזְוִתָּיו יֵשׁ כֹּהֵן שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ, סוֹד שֶׁל מִיכָאֵל כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁהוּא לְיָמִין, (וַדַּאי בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה יֵשׁ מֶלֶךְ וְכֹהֵן) וְזֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה, צַד הַקְּדֻשָּׁה.

בְּצַד הָאֲזֵר, שֶׁאֵינוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה, יֵשׁ סוֹד שֶׁהוּא מֶלֶךְ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁנִּקְרָא מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל, וְתַזְוִתָּיו יֵשׁ כֹּהֵן אוֹן, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (הושע יב) וַיֹּאמֶר אָפְרַיִם אַךְ עָשַׁרְתִּי מָצָאתִי אוֹן לִי. מִשּׁוּם שֶׁכֹּחַ זֶה שׁוֹלֵט עַל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה יָרָבְעָם. וְאִלְמָלֵא שֶׁנִּמְצָא כֹּחַ זֶה, לֹא יָכֹל לְהַצְלִיחַ בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה.

סוֹד הַדָּבָר – בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הַזֶּה וְהַכֹּהֵן הַזֶּה נִכְפָּפִים, וְנִשְׁבָּרוּ, אָז נִכְפָּפִים כָּל יֶתֶר הַצְּדָדִים וּמוֹדִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט

לְבַדּוֹ מַעְלָה וּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כ) וְנִשְׂגָּב ה׳ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא.

כְּמוֹ זֶה וְסוֹד זֶה מַמָּשׁ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, שֶׁשִּׁבֵּר מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל, וְזֶהוּ פַּרְעֹה. בְּשָׁעָה שֶׁבָּא מֹשֶׁה לְפַרְעֹה וְאָמַר (שמות ה) אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא עָלֵינוּ, פָּתַח וְאָמַר, לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה׳. וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתְכַּבֵּד שְׁמוֹ בָּאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁהוּא נִכְבָּד לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁהִלְקָה אוֹתוֹ וְאֶת עַמּוֹ, בָּא וְהוֹדָה לוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

וְאַזַּר נִשְׁבַּר וְנִכְפָּה אוֹתוֹ כֹּהֵן אוֹן, יִתְרוֹ, שֶׁמִּשַּׁמֵּשׁ תַּזְוָתָיו, עַד שֶׁבָּא וְהוֹדָה לוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְאָמַר, בָּרוּךְ ה׳ אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם וְגוֹ׳, עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה׳ וְגוֹ׳. וְזֶהוּ כֹּהֵן אוֹן, עַד הָאַזַּר, שֶׁהוּא עַד שְׁמאֹל. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁאָמְרָה רָזֵל, כְּשֶׁרָאֲתָה שֶׁהִיא מֵתָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית לה) בֶּן אוֹנִי. וְלָכֵן מִהֵר (הוֹדָה) יַעֲקֹב וְאָמַר בֶּן יָמִין, וְלֹא בֶּן אוֹנִי. עַד יָמִין, וְלֹא עַד שְׁמאֹל.

וְכֵיוָן שֶׁאוֹתוֹ מֶלֶךְ וְכֹהֵן הוֹדוּ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְנִשְׁבְּרוּ לְפָנָיו, אָז הִתְעַלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ עַל הַכֹּל, מַעְלָה וּמַטָּה. וְעַד שֶׁהִתְעַלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ, כְּשֶׁהוֹדוּ אֵלֶּה לְפָנָיו, לֹא נִתְּנָה תוֹרָה עַד לְאַזַּר שֶׁבָּא יִתְרוֹ, וְהוֹדָה וְאָמַר, עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה׳ מִכָּל הָאֱלֹהִים. בָּרוּךְ ה׳ אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם וְגוֹ׳. אָז הִתְעַלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ מַעְלָה וּמַטָּה, וְאַזַּר כָּךְ נִתַּן תּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת, כְּשֶׁשִּׁלְטוֹנוֹ עַל הַכֹּל.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים סז) יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם. בֹּא וּרְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ קָם וְשִׁבַּח וְהוֹדָה לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהוּא הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּשֶׁרוּחַ צָפוֹן הִתְעוֹרְרָה וְהָיְתָה מַכָּה בְּאוֹתָם נִיצְנֵי הַכְּנוֹר, וְהַכִּנּוֹר הָיָה מְנַגֵּן וְאוֹמֵר שִׁירָה וְכוּ׳. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הוּא אָמַר?

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר אֶל כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת לָתֵת לָהֶן טָרָף, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרֻנוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֻזְקֹ לְנַעֲרֹתֶיהָ, אָז כֻּלָּם בְּשִׁמְחָה פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים, (תהלים סז) אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה. כְּשֶׁרוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת וְיוֹרֶדֶת

לָעוֹלָם, נוֹשֶׂבֶת וְאוֹמֶרֶת, לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ בְּכָל גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ. בְּשָׁעָה שֶׁמַּנְגֶּנֶן הַכִּנּוֹר בְּאוֹתָהּ רוּוַח, פּוֹתְחִין וְאוֹמְרִים, יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם. כְּשֶׁהָיָה דָּוִד קָם וּמִתְעוֹרֵר עָלָיו רוּוַח הַקֹּדֶשׁ, פָּתַח וְאָמַר, אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ. כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ אֶת טוּב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. אַזַּר כָּךְ בָּא דָּוִד וְסִדֵּר אוֹתָם בְּרוּוַח הַקֹּדֶשׁ כְּאָוָּד, הִסְתַּכֵּל בְּכָל הַכָּתוּב הַזֶּה שֶׁל הַכִּנּוֹר, שֶׁל שְׁלֵמוּת וּכְבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

בְּשָׁעָה שֶׁשְּׁאָר הָעַמִּים נִכְפָּם, הֵם בָּאִים וּמוֹדִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. כֵּיוָן שֶׁנִּכְפָּם וּמוֹדִים לוֹ, אָז מִשְׁתַּלֵּם כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעְלָה וּמַטָּה. בְּשָׁעָה שֶׁבָּא מֹשֶׁה לְפַרְעֹה וְאָמַר לוֹ ה׳ אֱלֹהֵי הָעִבְרִים נִקְרָא עָלֵינוּ וְגוֹ׳, הוּא פָּתַח וְאָמַר, לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה׳.

וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתְכַּבֵּד שְׁמוֹ בָּאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁהוּא נִכְבָּד לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁהִלְקָה אוֹתוֹ וְאֶת עַמּוֹ, בָּא וְהוֹדָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב ה׳ הַצַּדִּיק. הוּא שֶׁהָיָה מֶלֶךְ זָשׁוּב שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, כֵּיוָן שֶׁהוֹדָה, אָז כָּל שְׁאָר הָעַמִּים הוֹדוּ, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם.

בָּא יִתְרוֹ, כֹּמֶר עֶלְיוֹן וְגָדוֹל, מְמֻנֶּה גָּדוֹל (שֶׁל כָּל הַמְמֻנִּים) שֶׁל כָּל הָאֱלִילִים הָאֲזֵרִים, וְהוֹדָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְאָמַר, עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה׳ מִכָּל הָאֱלֹהִים. אָז הִתְעַלָּה וְהִתְכַּבֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ מַעְלָה וּמַטָּה, וְאַזַּר כָּךְ נָתַן תּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת, כְּשֶׁשִּׁלְטוֹנוֹ עַל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, עַל זֶה כָּתוּב (תהלים סז) יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ. בָּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (שם קג) כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים. מִי יְרַחֵם עַל רַבִּי אֶלְעָזָר וְיִשְׁלִים דְּבָרָיו, זוּךְ מֵאַהֲבַת מוֹרֵנוּ? אַשְׁרֵי זָכִינוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ לְפָנָיו, שֶׁלֹּא נָבוֹשׁ בָּהֶם לָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֵרֵי כֹּהֵן אוֹן לֹא כָּתוּב בְּיִתְרוֹ, אֲבָל כֹּהֵן מִדְיָן כָּתוּב.

אָמַר לוֹ, הַכֹּל אָזוּד. בַּתְּוַזְלָה זָמְיוּ שֶׁל יוֹסֵף נִקְרָא כֹּהֵן אוֹן, וְאַזַר כָּךְ זָמְיוּ שֶׁל מֹשֶׁה – כֹּהֵן מִדְיָן. וְהַכֹּל סוֹד אָזוּד. שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי אֵלֶּה, מֹשֶׁה וְיוֹסֵף, עוֹמְדִים בְּדַרְגָּה שֶׁל סוֹד אָזוּד בְּסוֹד הָאוֹת וָ"ו, שְׁנֵי וָוִי"ם כְּאָזוּד. וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר כֹּהֵן מִדְיָן, סוֹד זֶה אֵשֶׁת מִדְיָנִים. (מֹשֶׁה וְיוֹסֵף בְּסוֹד אָזוּד עוֹמְדִים, וְסוֹד זֶה וָ"ו, שְׁנַיִם כְּאָזוּד).

הֲרִים יָדָיו עַל רֹאשׁוֹ רַבִּי אַבָּא וּבָכָה. אָמַר, אוֹר הַתּוֹרָה עוֹלֶה עַד רוֹם הָרָקִיעַ שֶׁל הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, אַזַר שֶׁיִּסְתַּלֵּק מוֹרֵנוּ מֵהָעוֹלָם, מִי יָאִיר אֶת אוֹר הַתּוֹרָה? אוֹי לָעוֹלָם שֶׁיִּשָּׁאֵר יָתוֹם מִמֶּךָּ, אֲבָל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ יָאִירוּ בָּעוֹלָם עַד שֶׁיָּבֹא מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, וְאָז כָּתוּב (ישעיה יא) וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' וְגוֹ'.

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, פָּסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, בַּתְּוַזְלָה כָּתוּב אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה, וְאַזַר כָּךְ כָּתוּב כִּי הוֹצִיא ה'. אֶלָּא סוֹד זֶה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים, זֶה הַשֵּׁם שֶׁהֵגֵן עַל מֹשֶׁה וְעַל יִשְׂרָאֵל וְלֹא זָז מֵהֶם בַּגָּלוּת, וְאַזַר כָּךְ הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הוֹצִיא אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם הָיָה בְּסוֹד הַיּוֹבֵל.

דָּבָר אַזַר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה – כְּשֶׁנִּזְרַק לַנָּהָר, וּכְשֶׁהִצִּיל אוֹתוֹ מֵזֶרֶם פַּרְעֹה, וְאֶת יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם. וְכָתוּב (שם א) וְכַאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ.

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים קיא) פָּדוּת שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ. מַה שׁוֹנָה בְּכָל שְׁאָר הַפָּסוּקִים, שֶׁבְּכֻלָּם שְׁתֵּי תֵבוֹת מֵאַלְפָּא בֵּיתָא, וּבְפָסוּק זֶה וְשֶׁלְאַזָרְיוּ שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ? אֶלָּא כְּדֵי לְהַשְׁלִים שִׁשָּׁה צְדָדִים בָּאַלְפָּא בֵּיתָא הַזֶּה, זֶה כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ הַגְּאֻלּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, זוּטָן מֵהַגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה, פָּסוּק אַזַר כְּנֶגֶד תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְהַכֹּל תָּלוּי בַּזְּכוּתָה הַזּוֹ.

פָּדוּת שָׁלַח לְעַמּוֹ – כְּשֶׁגָּאַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִגָּלוּת מִצְרַיִם וְעָשָׂה לָהֶם נִסִּים וּגְבוּרוֹת. צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ – כְּשֶׁבָּא יִתְרוֹ וְקִבְּלוֹ הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא וְקָרְבוּ לַעֲבוֹדָתוֹ, וּמִשָּׁם הִתְקָרְבוּ כָּל אוֹתָם גֵּרִים תַּוַּאת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. מִשָּׁם וָהָלְאָה, קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ. שֶׁהֲרֵי אָז הִתְקַדֵּשׁ שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי (מֵהַצַּד הָאַוֵּזר) מִתְקַדֵּשׁ שֵׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּשֶׁנִּשְׁבָּר וְנִכְפָּה הַצַּד הָאַוֵּזר, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּיִתְרוֹ.

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ וְגוֹ', וְכִי יִתְרוֹ שָׁמַע וְכָל הָעוֹלָם לֹא שָׁמַע, וַהֲרֵי כָּתוּב (שְׁמוֹת טו) שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן?! אֶלָּא כָּל הָעוֹלָם שָׁמְעוּ וְלֹא נִשְׁבְּרוּ, וְהוּא שָׁמַע וְנִשְׁבַּר וְנִכְפָּה מִכְּלָפֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקָרַב לְיִרְאָתוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שָׁנִינוּ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה – הַכֹּל אֱמֶת וּמַעֲשֵׂה אֱמֶת. וְאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְדַוּוֹתוֹ וּלְנַהֵג בּוֹ קָלוֹן, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם מַעֲשֵׂי אֱמֶת הֵם, וְהַכֹּל צָרִיךְ בָּעוֹלָם.

שֶׁהֲרֵי פַּעַם אַוֵּזת הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ רַבִּי זְוִקְיָה. רָאוּ נָזוּשׁ אֶזֶד. קָם רַבִּי זְוִקְיָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, עֲזֹב אוֹתוֹ, אַל תַּהֲרֹג אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי הוּא דָּבָר רַע שֶׁהוֹרֵג בְּנֵי אָדָם. אָמַר לוֹ לְרַבִּי זְוִקְיָה, וַהֲרֵי כָּתוּב (קֹהֶלֶת י) אִם יִשֹּׁךְ הַנָּזוּשׁ בְּלוֹא לָזַשׁ. לֹא נוֹשֵׁךְ הַנָּזוּשׁ אֶת הָאָדָם עַד שֶׁלּוֹזְשִׁים לוֹ מִלְמַעְלָה וְאוֹמְרִים לוֹ לֵךְ הֲרֹג אֶת פְּלוֹנִי.

וְלִפְעָמִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה זֶה, כָּךְ גַּם מַצִּיל אֶת הָאָדָם מִדְּבָרִים אֲזוּרִים, וְעַל יָדוֹ מַרְזִישׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גֶּס לִבְנֵי אָדָם, וְהַכֹּל תָּלוּי בְּיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַכֹּל מַעֲשֵׂי יָדָיו. וְצָרִיךְ אוֹתָם הָעוֹלָם. וְאִם הָעוֹלָם לֹא הָיָה צָרִיךְ אוֹתָם, לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָם. וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ אָדָם לְנַהֵג בָּהֶם קָלוֹן בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם. בִּדְבָרָיו וּמַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַוֵּזת כַּמָּה וְכַמָּה.

פָּתַוז וְאָמַר, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. וַיַּרְא אֱלֹהִים – זֶה אֱלֹהִים זַזִּיִּים. וַיַּרְא – שֶׁהִסְתַּכֵּל לְהָאִיר לָהֶם וּלְהַשְׁגִּיזַ עֲלֵיהֶם. אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה – הַכֹּל בִּכְלָל אֶזֶד, מַעְלָה וּמַטָּה. וְהִנֵּה טוֹב – זֶה צַד הַיָּמִין. מְאֹד – זֶה צַד הַשְּׂמֹאל. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, טוֹב – זֶה מַלְאַךְ הַזַּזִּיִּים. מְאֹד

– זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד. סוֹד הוּא לְאוֹתָם שֶׁמִּתְבּוֹנְנִים בְּסוֹד הַזְּכָמָה.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה (בראשית א). בְּכָל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית כָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, וְכָאן – וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה. אֱלֹהִים לְמַטָּה שׁוֹלֵט עַל הַתַּחְתּוֹנִים, אֱלֹהִים לְמַעְלָה שׁוֹלֵט עַל הָעֶלְיוֹנִים. זֶהוּ סוֹד שֶׁל אֱלֹהִים זַיִּים, (דְּבָר אַחֵר, הַכֹּל הוּא אֱלֹהִים זַיִּים) שֶׁמֵּאִיר וּמַדְלִיק כָּל אוֹתָם מְקוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וּמִשָּׁם יוֹצְאִים כָּל אוֹתָם אוֹרוֹת לְהָאִיר.

תּוֹסֶפְתָּא

בַּמְכֻסֶּה שֶׁבַּמְכֻסִּים נִרְשָׁם רֹשֶׁם אֶחָד שֶׁלֹּא נִרְאָה וְלֹא הִתְגַּלָּה אוֹתוֹ רֹשֶׁם רָשׁוּם וְלֹא רָשׁוּם. בַּעֲלֵי הַתְּבוּנָה וְעֵינַיִם פְּקוּחוֹת לֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד בּוֹ. הוּא קְיוּם הַכֹּל. אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם הוּא קָטָן, שֶׁלֹּא נִרְאָה וְלֹא הִתְגַּלָּה. עוֹמֵד בְּרָצוֹן לְקַיֵּם הַכֹּל. לְקַבֵּל מַה שֶּׁמְּקַבֵּל מִמַּה שֶּׁאֵין בּוֹ רֹשֶׁם וְלֹא רָצוֹן, שֶׁלֹּא נִרְאָה.

אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם רוֹצֶה לְכַסּוֹת אֶת עַצְמוֹ, וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ לְעַצְמוֹ לְהִטָּמֵן בּוֹ הֵיכָל אֶחָד. אוֹתוֹ הֵיכָל מוֹצִיא אוֹתוֹ מֵעַצְמוֹ, וּמוֹתֵחַ אוֹתוֹ בְּמִתְיזָה גְּדוֹלָה וְרַבָּה לְכָל הַצְּדָדִים, מְכַבֵּד אוֹתוֹ בִּלְבוּשֵׁי כָּבוֹד, וּפוֹתֵחַ לוֹ וֶסְתִּים שִׁעָרִים.

לִפָּנִי וְלִפָּנִים נִטְמָן וְנִגְנָז אוֹתוֹ רֹשֶׁם. כֵּיוָן שֶׁנִּגְנָז בּוֹ וְנִכְנָס לְתוֹכוֹ, מִתְמַלֵּא בְּאוֹר. מֵאוֹתוֹ הָאוֹר נוֹבְעִים אוֹרוֹת, וְנִיצוֹצוֹת יוֹצְאִים מֵאוֹתָם הַשִּׁעָרִים, וּמְאִירִים הַכֹּל.

אוֹתוֹ הֵיכָל מְכֻסֶּה בְּשֵׁשׁ יְרִיעוֹת. אוֹתָן שֵׁשׁ יְרִיעוֹת הֵן זְמִשׁ. לִפָּנִי וְלִפָּנִים אוֹתָן יְרִיעוֹת עוֹמֶדֶת יְרִיעָה אַחַת רְקוּמָה, וּבְאוֹתָהּ הַיְרִיעָה מִתְכַּסֶּה אוֹתוֹ הַהֵיכָל, מִמֶּנּוּ מַשְׁגִּיחַ וְרוֹאֶה הַכֹּל.

הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא פְּקִיחַת הָעֵינַיִם שֶׁלֹּא יָנוּם. הוּא מַשְׁגִּיחַ תָּמִיד לְהָאִיר לְמַטָּה מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם. אוֹתָהּ תְּבוּנָה, זְכָמָה נִסְתֶּרֶת, רְצוֹן הָרְצוֹנוֹת, (בַּקָּשַׁת הַבַּקָּשׁוֹת) הָיָה גָּנוּז וְטָמוּן, וְלֹא הִתְגַּלָּה, עוֹמֵד וְלֹא עוֹמֵד, בָּרוּךְ הוּא מְהַמְכוּסָּה שֶׁבַּמְכוּסִים בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עַד, אָמֵן. (ע"כ

התוספתא)

בא וראה, יתרו הוא שנתן עצה למשה על תקון הדינים, כך צריך. וסוד זה שהודה לו להקדוש–ברוך–הוא וסדר לפניו תקון הדינים, להראות מה שכתוב כי המשפט לאלהים הוא, ולא לעד האזור. והדינים נתנו לישראל, ולא לאזור, שכתוב וזקיו ומשפטיו לישראל. ובא ראה, לא ינהג אדם קלון באזור, ודבר הדיוט דבר הוא, שהרי במשה כתוב וישמע משה לקול וזתנו וגו'.

וישמע יתרו וגו'. פתוז ואמר (תהלים יז) על כן אודך בגוים ה' ולשמך אזמרה. דוד המלך אמר את זה ברוזו הקדש בשעה שראה שכבוד הקדוש ברוך הוא לא עולה בעלילה ולא מתכבד בעולם, אלא מצד שאר העמים.

ואם תאמר, הרי הקדוש ברוך הוא לא מתכבד בעולם אלא משום ישראל – כך זה ודאי, שהרי ישראל הם היסוד של הגר לראיר, אבל כשישאר העמים באים ומודים לו בשעבוד הכבוד של הקדוש ברוך הוא, או נוסף יסוד הגר ומתזזק על כל מעשיו בזובור אזד, ושולט הקדוש ברוך הוא לבדו מעלה ומטה.

כמו זה כל העולם, אימה ופזד נפל עליהם מלפני הקדוש ברוך הוא. כיון שבא יתרו, שהוא כמר עליון של כל יתר האלילים, או התזזק ושלט כבוד הקדוש ברוך הוא על הכל.

משום שכל העולם, כששמעו שמע גבורתו של הקדוש ברוך הוא, זעו. וכלם היו מסתכלים ביתרו שהוא זקם וממנה גדול של כל אלילי העולם. כיון שראו שהוא בא ועובד לקדוש–ברוך–הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, או כלם התרזקו מעבודותיהם וידעו שאין בהם ממש, ואז התכבד כבוד השם הקדוש של הקדוש ברוך הוא בכל הצדדים. ולכן נרשמה פרשה זו בתורה, וראשית הפרשה היה בו, ביתרו.

יתרו היה אזד מזכמי פרעה. לפרעה היו שלשה וזכמים – אזד יתרו,

וְאָזַד אִיּוֹב, וְאָזַד בִּלְעָם. אָזַד יִתְרוֹ – שֶׁלֹּא הָיְתָה עֲבוֹדָה וּמְמָנָה וְשַׁמָּשׁ וְכוֹכָב שֶׁשּׁוֹלֵט עַל שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ הָעֲבוֹדָה שֶׁרְאוּיָה לוֹ וְאוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁלּוֹ. בִּלְעָם הָיָה מְכַשֵּׁף בְּכָל מִינֵי כְּשָׁפִים, בֵּין בְּמַעֲשֶׂה בֵּין בְּדִבּוּר.

אִיּוֹב הָיָה פָּוּזַד בְּפַזַּד, וּבְאוֹתוֹ פַּזַּד הָיָה עִקָּרוֹ, מִשּׁוּם שֶׁדִּבֶּר שֶׁלְּמַעְלָה, בֵּין שֶׁל קְדֻשָּׁה בֵּין שֶׁל הַצַּד הָאַזֵּר, לֹא יָכוֹל אָדָם לִמְשֹׁךְ רוּזַּ שֶׁלְּמַעְלָה לְמַטָּה וְלִקְרַב אֵלָיו אֶלָּא בְּפַזַּד, וְיִכַּוֵּן לִבּוֹ וְרְצוֹנוֹ בְּפַזַּד וּבְשִׁבְרוֹן הַלֵּב, וְאָז יַמְשִׁיךְ לְמַטָּה רוּזַּ שֶׁלְּמַעְלָה וְהָרָצוֹן שֶׁהִצְטָרֵךְ.

וְאִם לֹא יָשִׂים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ בְּפַזַּד לְאוֹתוֹ הַצַּד, לֹא יוּכַל לְהַדְבִּיק בּוֹ רְצוֹנוֹ, פָּרַט לְאוֹתָם הַצּוּרוֹת הַדַּקִּיקוֹת, וְלֹא בְּכֻלָּם, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שַׁלִּיטִים שֶׁצְּרִיכִים אֲלֵיהֶם אֶת רְצוֹן הַלֵּב וְהַפַּזַּד. כָּל שֶׁכֵּן אוֹתָם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁצָּרִיךְ אֵימָה וָפַזַּד וְרָצוֹן יוֹתֵר.

יִתְרוֹ הִצְטָרֵךְ עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד תָּמִיד, בֵּין בִּזְמַן שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לָאָדָם וּבֵין בִּזְמַן שֶׁלֹּא צָרִיךְ לוֹ, כְּדֵי שֶׁאוֹתוֹ הַצַּד יְדַבֵּק אֵלָיו בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ אוֹתוֹ. בִּלְעָם נִדְבַּק בְּאוֹתָם כְּשָׁפִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

אִיּוֹב, בֵּרֵב אוֹתוֹ הַפַּזַּד שֶׁלּוֹ, זָזַר בְּמִצְרַיִם לְפָזוּז מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁרָאָה אוֹתָם גְּבוּרוֹת וְנִסִּים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם. יִתְרוֹ לֹא זָזַר בְּכָל זֶה, עַד שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְכָל אוֹתָם קְשָׁרִים וְהַצּוּרוֹת שֶׁקָּשְׁרוּ הַמִּצְרִים, לֹא הָיוּ כְלוּם, וְיָצְאוּ. וַאֲזַר שֶׁטִּבַּע אוֹתָם בַּיָּם, אָז שָׁב וְזָזַר לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בִּלְעָם לֹא שָׁב וְלֹא זָזַר, שֶׁטִּנָּפַת (שֶׁצּוּרַת) הַצַּד הָאַזֵּר הָיָה דָּבוּק בּוֹ, וְעִם כָּל זֶה הָיָה מִסְתַּכֵּל הִסְתַּכְּלוּת שֶׁל מֶרְזָק בְּתוֹךְ אוֹתָהּ טִנָּפַת (צוּרָה) וְהַדְּבָקוּת לַצַּד הָאַזֵּר, שֶׁהֲרֵי בַּצַּד הָאַזֵּר יֵשׁ אוֹר דַּקִּיק אָזַד שֶׁמֵּאִיר סְבִיבוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזקאל א) וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב. וְזוֹ הִסְתַּכְּלוּת קְטַנָּה (וְעַל זֶה) הָיָה מִסְתַּכֵּל מֶרְזוּק, וְלֹא בְּכָל הַדְּבָרִים.

וּכְשֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל דָּבָר קָטָן מֵאוֹתוֹ הָאוֹר, זֶה הָיָה כְּמֵאַזְרֵי הַכֹּתֶל. אָמַר

וְלֹא יָדַע מָה אָמַר. וְהָיָה מִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ הָאוֹר בִּסְתִימוּת הָעַיִן, וְהָעַיִן מִתְגַּלְגֶּלֶת, וְרוֹאֶה הָאָדָם אוֹר סָתוּם וְלֹא רוֹאֶה. וְסוֹד זֶה שְׁתֵּם הָעַיִן, וּפָרְשׁוּהָ שְׁתֵּם – סְתוּם, וְהַכֹּל אֶזֶד.

שֶׁהֲרֵי אֵין צַד אַזֵּר שֶׁאֵין בּוֹ אוֹר דַּקִּיק קָטָן מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, כְּמוֹ רַב הַזֻּלּוֹמוֹת, שֶׁבְּרֹב הַתֶּבֶן יֵשׁ גַּרְעִין אֶזֶד שֶׁל זוֹטָה, פָּרַט לַצּוּרוֹת הַדַּקִּיקוֹת הַלָּלוּ הַזְּזוּפוֹת שֶׁכֻּלָּם יוֹתֵר טְמֵאוֹת, וּבָהֶם הָיָה בִּלְעָם יוֹדֵעַ.

אֲשֶׁר זֻלְקוּ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהוּא לְמַעְלָה בְּכָל הַקְּדֻשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת לְאָדָם אַזֵּר בָּעוֹלָם לְהִסְתַּכֵּל. וּכְמוֹ שֶׁבִּלְעָם הָיָה רוֹאֶה אוֹר קָטָן דַּקִּיק כְּמֵאֲזוֹרֵי הַכּתֶל מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזֵּר, אַף כָּךְ מֹשֶׁה מִתּוֹךְ אוֹר עֶלְיוֹן גָּדוֹל וָרַב הָיָה רוֹאֶה לְמַטָּה כְּמֵאֲזוֹרֵי הַכּתֶל זוֹשֶׁךְ דַּקִּיק אֶזֶד שֶׁנִּרְאָה לוֹ, וְלֹא בְּכָל זְמַן, כְּמוֹ שֶׁבִּלְעָם לֹא הָיָה מִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ אוֹר בְּכָל זְמַן.

אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן, מַה כָּתוּב בּוֹ? (שמות ג) וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. הַסְּנֶה הָיָה וַדַּאי בְּתוֹךְ אוֹתָהּ קְדֻשָּׁה, וְנִדְבַּק בּוֹ. שֶׁהַכֹּל נִדְבַּק זֶה בָּזֶה, טָהוֹר וְטָמֵא. אֵין טָהוֹר אֶלָּא מִתּוֹךְ טָמֵא.

וְסוֹד זֶה – (איוב יד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא. קְלִפָּה וּמוֹז עוֹלִים זֶה בָּזֶה, וּקְלִפָּה זוֹ לֹא תָזוּז וְלֹא תִשָּׁבֵר עַד הַזְּמַן שֶׁבּוֹ יָקוּמוּ הַמֵּתִים מִן הֶעָפָר, אָז תִּשָּׁבֵר הַקְּלִפָּה, וְאוֹר יָאִיר בָּעוֹלָם בְּלִי סֵתֶר מִתּוֹךְ הַמּוֹז. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְאֵת שְׁנֵי בָנָיהָ. אָמַר רַבִּי זֵזָיָא, וְכִי בָנָיהָ וְלֹא בָּנָיו שֶׁל מֹשֶׁה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִיא הִשְׁתַּדְּלָה אַזַּרְיהֶם בִּכְלִי בַּעְלָהּ, קָרְאָה לָהֶם הַתּוֹרָה בָּנָיהָ וְלֹא בָּנָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַף עַל גַּב שֶׁבְּנֵי מֹשֶׁה הָיוּ, דִּבֵּר אֱמֶת בָּנָיהָ וַדַּאי. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, הֲרֵי מֹשֶׁה הָיָה מְזֻדָּוָג בְּמָקוֹם אַזַּר קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, וְלֹא כְּבוֹדוֹ לִקְרֹא לָהֶם בָּנָיו. עַכְשָׁו, אַף עַל גַּב שֶׁבָּנָיו הָיוּ, מֹשֶׁה כְּבוֹד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהְּזָדַּוָּג בּוֹ, קָרָא לָהֶם כָּאן בָּנָיהָ, וְאַזַּר כָּךְ קָרָא לָהֶם בָּנָיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ

הַשָּׁעָה שֶׁהִגִּיעוּ, הָיָה מֹשֶׁה מְדַבֵּר בַּשְּׁכִינָה. אַזַּר שֶׁנִּפְרַד וְיָצָא אֶל זְמִיו, אָז כָּתוּב וַיָּבֹא יִתְרוֹ חוֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, אֲנִי רוֹאֶה שֶׁבַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ שֶׁאַתָּה מַתְחִיל אֶת הַדָּבָר כָּרָאוּי, אַךְ הַסִּיּוּם לֹא כָּךְ. וַדַּאי בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַשְּׁכִינָה, הִזְדַּוְּגוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּזְדַּוְּגָה בְּמֹשֶׁה, כָּתוּב בָּנֶיהָ. וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב וַיָּבֹא יִתְרוֹ חוֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה? הַכֹּל הוּא כְּלָל אֶזְדָּד. וּבָנָיו – בָּנָיו שֶׁל יִתְרוֹ, שֶׁהֲרֵי לְאַזַּר שֶׁבָּא אֵלָיו מֹשֶׁה, הָיוּ לוֹ בָּנִים.

וְכָךְ הָיָה בְּיַעֲקֹב, שֶׁכֵּיוָן שֶׁבָּא אֶל לָבָן וְשָׁם בּוֹ אֶת דִּיּוּרוֹ, הָיוּ לוֹ בָּנִים. אַף כָּאן מֹשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁשָּׁם דִּיּוּרוֹ בְּיִתְרוֹ, הָיוּ לְיִתְרוֹ בָּנִים, וְאֶת כָּל בֵּיתוֹ הֵבִיא עִמּוֹ לְהַכְנִיסָם תַּוַּאת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. וְיִתְרוֹ אָמַר לְמֹשֶׁה, אֲנִי זוֹתֶנְךָ יִתְרוֹ בָּא אֵלֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּשְׁנֵי בָנֶיהָ עִמָּהּ. כָּתוּב וּשְׁנֵי בָנֶיהָ, וְלֹא כָּתוּב וּשְׁנֵי בָנֶיךָ. (וַיָּבֹא יִתְרוֹ חוֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו) בָּנִים הָיוּ לוֹ לְיִתְרוֹ, שֶׁכָּתוּב (שופטים א) וּבְנֵי קֵינִי חוֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים. וּבָנָיו הִשְׁאִיר עִם מֹשֶׁה.

וַיָּבֹא יִתְרוֹ חוֹתֵן מֹשֶׁה. פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה ב) וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה׳ וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל עֲתִידִים שְׁאָר הָעַמִּים לָלֶכֶת וּלְכַתֵּת רַגְלֵיהֶם לְהִכָּנֵס תַּוַּאת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. לְכוּ וְנַעֲלֶה – כָּל אֱלִילֵי הָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם יְרִידָה, וּמִי שֶׁנִּדְבְּקָ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא יֵשׁ לוֹ עֲלִיָּה.

אֶל הַר ה׳ – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר ה׳ יֵרָאֶה, שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם קָרָא לוֹ הַר. מַה הַר הֶפֶקֵר לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה בָּעוֹלָם, אַף מָקוֹם קָדוֹשׁ זֶה הֶפְקֵר כְּנֶגֶד כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה בָּעוֹלָם. אֶל בֵּית – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁקָּרָא לְמָקוֹם זֶה בַּיִת, שֶׁכָּתוּב (שם כח) אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים.

דָּבָר אַזַּר הַר וּבַיִת – אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל דַּרְגָּה אַזַּת, מַעֲלָה לָזֶה מִן זֶה. הַר לִשְׁאָר הָעַמִּים, כְּשֶׁבָּאִים לְהִכָּנֵס תַּוַּאת כְּנָפָיו. בַּיִת לְיִשְׂרָאֵל, לִהְיוֹת עִמָּם כְּמוֹ אִשָּׁה לְבַעְלָהּ, בְּדִיּוּר אֶזְדָּ בְּשִׁמְזָה, וְרוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם כְּאֵם עַל הַבָּנִים.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב כָּאן בְּיִתְרוֹ, וַיָּבֹא יִתְרוֹ חוֹתֵן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב אֶל מֹשֶׁה, לָמָּה כָּתוּב אֶל הַמִּדְבָּר? אֶלָּא הָעִקָּר שֶׁל הַכֹּל לְמַה שֶׁהָיָה בָּא, אֶל הַמִּדְבָּר. וּמַהוּ? הַר הָאֱלֹהִים, שֶׁזֶּהוּ מָקוֹם לְגֵרִים לְהִתְגַּיֵּר. וְעַל זֶה כָּתוּב אֶל מֹשֶׁה אֶל הַמִּדְבָּר. לְמֹשֶׁה לְגַיֵּר אוֹתָם וּלְהַכְנִיסָם תַּזַּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. אֶל הַמִּדְבָּר הָיוּ בָּאִים, שֶׁהוּא הַר הָאֱלֹהִים, לַעֲשׂוֹת בָּהֶם נַפָּשׁוֹתָם.

וְלָכֵן עוֹמֵד אוֹתוֹ מָקוֹם בְּסוֹד שֶׁל הַר, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה זוֹכֶה בּוֹ. וְנִקְרָא גֵּר צֶדֶק. וַהֲרֵי בְּאַרְנוֹ, גֵּר – אַף עַל גַּב שֶׁנִּדְבָּק בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן זֶה, כֵּיוָן שֶׁעָזַב אֶת עַמּוֹ וְאֶת אֲבוֹתָיו (וְנִדְבַּק בִּבְרִיתוֹ), גֵּר (צֶדֶק) נִקְרָא, כְּמִי שֶׁשָּׁם מְדוּרוֹ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא הִכִּיר מִקֶּדֶם לָכֵן.

רזא דרזין

וְאַתָּה תֶּחֱזֶה מִכָּל הָעָם. זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם. זֶה סֵפֶר מֵאוֹתָם סְפָרִים נִסְתָּרִים וַעֲמֻקִים (זֶה סֵפֶר מֵאוֹתָם נִסְתָּרִים וַעֲמֻקִים). אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַרְמִתִּי יָדִי בִּתְפִלָּה לְמִי שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁבַּפָּסוּק הַזֶּה גְּלוּ הָרְאשׁוֹנִים נִסְתָּרוֹת עֶלְיוֹנִים, יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן וּלְעַיֵּן בַּסּוֹדוֹת שֶׁל סֵפֶר אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּשָּׁם נִמְשַׁךְ סִפְרוֹ הַגָּנוּז שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ.

זֶה – שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ. זֶה – עֵץ הַחַיִּים. זֶה – וְלֹא אַזַּר שֶׁגִּלָּה. (מַהוּ) זֶה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב) הַזּוֹדֵשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים. זֶה נִיסָן וְלֹא אַזַּר.

זֶה סֵפֶר – לְהִתְבּוֹנֵן וּלְגַלּוֹת תּוֹלְדוֹת אָדָם, עֵץ שֶׁמְּגַלֶּה תּוֹלְדוֹת אָדָם וְעוֹשֶׂה פֵּרוֹת לְהוֹצִיא עוֹלָם. זֶה סֵפֶר – לָדַעַת זְכֻמָּה נִסְתֶּרֶת וַעֲמֻקָּה, שֶׁנִּמְסְרָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן בִּדְיוֹקָן שֶׁל בְּנֵי אָדָם. זְכֻמָּה זוֹ נִמְסְרָה לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וַיַּרְשׁ אוֹתָהּ וְכָתַב בְּסִפְרוֹ.

לָמַדְנוּ שֶׁמֹּשֶׁה הִתְקַשָּׁה בָּזֶה, עַד שֶׁבָּאָה שְׁכִינָה וְלִמְּדָה אוֹתוֹ, וְהִיא רָאֲתָה וּבָזְרָה אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים הַלָּלוּ שֶׁנִּרְאִים בְּפַרְצוּף, וְשָׁם מֹשֶׁה לָמַד אֶת הַזְּכֻמָּה הַזּוֹ וְנִכְנַס לְתוֹכָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה תֶּחֱזֶה מִכָּל הָעָם. הַהוּא

שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים קכב) וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמּוּ. (נזמיה ט) וְאַתָּה מְזַוֵּיהַּ אֶת כֻּלָּם. (תהלים ג) וְאַתָּה ה' מָגֵן בַּעֲדִי.

וְאַתָּה תֶּזְוֶּה, וְתִתְבּוֹנֵן בָּזֶּה. אַתָּה וְלֹא אַזוֹר, לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא. בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן. בַּדִּיּוּקָנָאוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וְלָדַעַת הַזְּכָמָה עַל בֵּרְיָה. וְאֵלֶּה הֵם בַּשֵּׂעָר, בָּעֵינַיִם, בַּזּוֹטֶם, בַּשְּׂפָתַיִם, בַּפָּנִים, בַּיָּדַיִם, בְּאוֹתָם שִׁרְטוּטֵי הַיָּדַיִם. וּבְשִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ כָּתוּב וְאַתָּה תֶּזְוֶּה.

עַד כָּאן כָּל אוֹתָם סוֹדוֹת שֶׁל תּוֹלְדוֹת אָדָם, שֶׁהֵם תּוֹלָדוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ מִזְּמַן לִזְמַן כְּפִי דַּרְכֵי הָאָדָם. אַשְׁרֵי זָכְלָם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁיּוֹשְׁבִים לִפָּנֵי מוֹרֵנוּ וְזָכוּ לִשְׁמֹעַ מִפִּיו סוֹדוֹת הַתּוֹרָה. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיהֶם לָעוֹלָם הַבָּא! אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵיכֶם הַזַּכַּרִים שֶׁכָּל הַסּוֹדוֹת לֹא נִסְתְּרוּ מִכֶּם, כַּמָּה מִקְוָמוֹת עֶלְיוֹנִים מְזֻמָּנִים לָכֶם לָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַח וְאָמַר, וְאַתָּה תֶּזְוֶּה מִכָּל הָעָם אַנְשֵׁי זַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים אַנְשֵׁי אֱמֶת שׂנְאֵי בָּצַע. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ. אֲבָל וְאַתָּה תֶּזְוֶּה, לֹא כָּתוּב תִּבְזַר אֶלָּא תֶּזְוֶּה, לְפִי מַרְאֵה הָעֵינַיִם. בַּמֶּה? בַּדְיוּקָן שֶׁל אָדָם בְּשִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ שֶׁאֲמַרְתֶּם, וְהַכֹּל בַּפָּסוּק הַזֶּה. וְאַתָּה תֶּזְוֶּה – אַזֹת, בַּשֵּׂעָר. מִכָּל הָעָם – שְׁתַּיִם, בַּמֵּצַח. אַנְשֵׁי זַיִל – שָׁלֹשׁ, בַּפָּנִים. יִרְאֵי אֱלֹהִים – אַרְבַּע, בָּעֵינַיִם. אַנְשֵׁי אֱמֶת – זָמֵשׁ, בַּשְּׂפָתַיִם. שׂנְאֵי בָּצַע – שֵׁשׁ, בַּיָּדַיִם, בְּשִׁרְטוּטֵיהֶם.

שֶׁאֻלּוּ הֵם הַסִּימָנִים לָדַעַת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם לְאוֹתָם שֶׁרוּזַ הַזְּכָמָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. וְעִם כָּל זֶה, מֹשֶׁה לֹא הִצְטָרֵךְ לָזֶה, אֶלָּא מַה כָּתוּב? וַיִּבְזַר מֹשֶׁה אַנְשֵׁי זַיִל מִכָּל יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁרוּזַ הַקֹּדֶשׁ הָיְתָה בָּאָה אֵלָיו וּמוֹדִיעָה לוֹ, וּבָהּ הָיוּ רוֹאִים הַכֹּל.

מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב כִּי יִהְיֶה לָהֶם דָּבָר בָּא אֵלַי. בָּאִים אֵלַי לֹא כָּתוּב, אֶלָּא בָּא אֵלַי. זוֹ רוּזַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהָיְתָה בָּאָה אֵלָיו, וּבָהּ הָיָה יוֹדֵעַ. וְלֹא הִצְטָרֵךְ לְכָל זֶה לְהִתְבּוֹנֵן וּלְעַיֵּן, אֶלָּא לְפִי שָׁעָה הָיָה מֹשֶׁה יוֹדֵעַ.

כְּמוֹ זֶה יָדַע שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, יָדַע בְּכִסְאוֹ, שֶׁרוּזַ הַקֹּדֶשׁ שָׁרְתָה עָלָיו. שֶׁכָּל

מִי שֶׁקָּרֵב לְכִסְאוֹ, פַּחַד וְאֵימָה נָפְלוּ עָלָיו, וּבוֹ הָיָה דָּן דִּין בְּלִי עֵדוּת, מִשּׁוּם שֶׁהַדְּיוּקָנָאוֹת הָיוּ בְּכִסְאוֹ, וְכָל מִי שֶׁקָּרֵב בְּשֶׁקֶר, אוֹתוֹ הַדְּיוּקָן מְכַשְׁכֵּשׁ, וְהָיָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יוֹדֵעַ שֶׁבָּא בְשֶׁקֶר. לָכֵן אֵימַת הַכִּסֵּא הָיְתָה נוֹפֶלֶת עַל הַכֹּל, וְכֻלָּם נִמְצְאוּ צַדִּיקִים לְפָנָיו.

מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּרֵישָׁא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יא) וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה׳ וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפֹּט וְגוֹ׳. וּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה דָּנוּ אֶת הָעוֹלָם בְּלֹא עֵדִים וְהַתְרָאָה. שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל פִּי עֵדִים, עַל מַאֲמַר הַתּוֹרָה. וְזָכְמִים שֶׁמַּכִּירִים בְּאוֹתָם דְּיוּקָנָאוֹת, עֲלֵיהֶם לְהַזְהִיר אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם וְלָתֵת רְפוּאָה לִבְנֵי אָדָם וּלְרַפֵּא אֶת נַפְשָׁם. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא!

בַּזּוֹהַר הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳. שֶׁשּׁוֹלֵט בּוֹ אוּרִיאֵ״ל, בְּמַמְגָּה גָּדוֹל, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ רִבּוֹא מַזָּנוֹת עִמּוֹ כְּזֶשְׁבּוֹן יְמוֹת הַשָּׁנָה, וּלְכֻלָּם יֵשׁ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַזָּמֵשָׁה מַפָּתְחוֹת שֶׁל אוֹרוֹת, מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַזַּשְׁמַל הָעֶלְיוֹן הַפָּנִימִי הַגָּנוּז וְהַנִּסְתָּר שֶׁסּוֹדוֹת שֶׁל אוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ תְּלוּיִים בּוֹ.

וְהוּא סוֹד שֶׁל אִישׁ תָּם, בַּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים. תָּם – שֶׁשָּׁם סִיּוּם וְקֶשֶׁר שֶׁל תָּפִלִּין. וְיַעֲקֹב הָיָה אִישׁ תָּם, וּבְדִיּוּקָנוֹ עוֹמֵד סוֹד הַזַּשְׁמַל הַפָּנִימִי הָעֶלְיוֹן הַטָּמִיר וְהַגָּנוּז. וְכָל הָאוֹרוֹת הַנִּסְתָּרִים הָעֶלְיוֹנִים הוּא לוֹקֵחַ, וְיוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְכָל הַמַּזָּנוֹת לוֹקְחִים אוֹתָם מַפָּתְחוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַזַּשְׁמַל.

וְאוֹתוֹ הָאוֹר כָּלוּל בְּשִׁבְעֵי אוֹרוֹת, וְהֵם אָזְנֵד. אוֹר רִאשׁוֹן הוּא אוֹר לָבָן שֶׁלֹּא שׁוֹלֶטֶת בּוֹ הָעַיִן, וְזֶהוּ הָאוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צז) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וְגוֹ׳. אוֹר שֵׁנִי הוּא אוֹר נוֹצֵץ לוֹהֵט כְּצֶבַע אָדֹם, וְנִכְלְלוּ שִׁבְעֵי אוֹרוֹת כְּאָזְנֵד וְהָיוּ אָזְנֵד.

וְהָאוּרִיאֵ״ל הַמְמַגָּה הַגָּדוֹל הַזֶּה וְכָל אוֹתָם מַזָּנוֹת נוֹטְלִים אוֹתוֹ הָאוֹר, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּלוּל בְּשִׁבְעִים נִקְרָא תְּאוֹמִי״ם. וְעַל זֶה שׁוֹלֵט בּוֹ אוֹתוֹ הַמַּזָּל שֶׁנִּקְרָא

בַּסּוֹד שֶׁלּוֹ תְּאוּמִים, וּבוֹ נִתְּנָה תּוֹרָה, וּמִכָּאן נִמְשָׁכוֹת דְּרָגוֹת לְמַטָּה, עַד שֶׁעוֹלִים בְּשֵׁמוֹת (לְהַנְהִיג) לְהָאִיר אֶת הָעוֹלָם.

לְכָל שְׁאָר הַמַּזָּלוֹת אֵין לָהֶם פֶּה וְלָשׁוֹן, וְלָזֶה יֵשׁ פֶּה וְלָשׁוֹן כְּלוּלִים כְּאֶחָד, וְעַל זֶה בַּתּוֹרָה, (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה כָּתוּב. יוֹמָם – כְּנֶגֶד לָשׁוֹן. לַיְלָה – כְּנֶגֶד פֶּה. וְהַכֹּל כָּלוּל כְּאֶחָד, וּבַכֹּל עוֹלֶה תְּאוּמִים.

תּוֹמִים כָּתוּב, וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב תּוֹמִים, (בראשית כה) וְהִנֵּה תוֹמָם בִּבְטְנָהּ. אִם תֹּאמַר שֶׁבִּשְׁבִיל שְׁנֵיהֶם הוּא אָמַר – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי עֵשָׂו לֹא עָלָה בְּסוֹד זֶה. אֶלָּא בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב הוּא אָמַר, וְשֶׁבָּזוֹ זֶה שֶׁהָיָה בְּמֵעֶיהָ שֶׁל אוֹתָהּ הַצַּדֶּקֶת מִשֶּׁבָּזוֹ הַכָּתוּב. וּמִשּׁוּם שֶׁהָיָה שָׁם אוֹתוֹ רָשָׁע, הִסְתַּלֵּק מִשָּׁם אָלֶף.

וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד. יַעֲקֹב נָטַל בַּסּוֹד שֶׁלּוֹ שְׁנֵי זְוָגוֹת – נ״ס״ן וְאי״ר, וְהוּא נִכְלָל בַּסּוֹד שֶׁל סִיוָן שֶׁהוּא תְּאוּמִים. עֵשָׂו נָטַל בַּסּוֹד שֶׁלּוֹ שְׁנֵי זְוָגוֹת – תַּמּו״ז וְא״ב, וְהוּא לֹא נִמְצָא וְנֶאֱבָד, שֶׁהֲרֵי אֱלוּ״ל אֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּאָב תִּשְׁעָה יָמִים הֵם שֶׁלּוֹ וְלֹא יוֹתֵר, וְנֶאֱבָד וְלֹא נִמְצָא, וְאֵינוֹ בַּסּוֹד שֶׁל תְּאוּמִים, אֶלָּא נִפְרָד לְבַדּוֹ וְסָטָה לְצַד אַזּוֹר בְּאֶפֶס וּשְׁמָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ט) הָאוֹיֵב תַּמּוּ חֳרָבוֹת לָנֶצַח.

וּמִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב הוּא תְּאוּמִים, נִתְּנָה תּוֹרָה לְבָנָיו בְּזוֹדֶשׁ תְּאוּמִים, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, בַּזּוֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי, לָעֹמֶר הַשְּׁלִישִׁי, בִּדְרָגוֹת שְׁלִישִׁיוֹת, תּוֹרָה מְשֻׁלֶּשֶׁת – תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים. וְהַכֹּל אֶחָד.

בַּזּוֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי וְגוֹ׳. פָּרָשָׁה זוֹ בְּפָסוּק זֶה פֵּרְשׁוּ אוֹתָהּ לְמַעְלָה. שָׁנָה רַבִּי זֵזָיְיא, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִגִּיעוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי, כִּנֵּס אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת זֶרַע יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁגִּיחַ בָּהֶם בְּכֻלָּם, וְלֹא מָצָא בְּכָל זֶרַע יִשְׂרָאֵל פָּסוּל, אֶלָּא כֻּלָּם זֶרַע קָדֵשׁ, כֻּלָּם בְּנֵי אֱמֶת.

בְּאוֹתוֹ זְמַן אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: עַכְשָׁו אֲנִי רוֹצֶה לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מְשׁךְ אוֹתָם בְּאַהֲבָה שֶׁל אָבוֹת, בְּאַהֲבָה שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָם

וּבְאוֹתוֹת שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם, וְאַתָּה תִּהְיֶה לִי שָׁלִישׁ וְהָשֵׁב הַדְּבָרִים הַלָּלוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: בְּדָבָר זֶה תִּהְיֶה לִי שָׁלִישׁ נֶאֱמָן לִמְשֹׁךְ אֶת יִשְׂרָאֵל אַזְרֵי.

וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו ה׳ מִן הָהָר וְגוֹ׳. וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים – לַמָּקוֹם שֶׁפָּרוּשׁוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יז) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד וְגוֹ׳.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל זְמַן שֶׁזַּקִיקוֹת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן מִתְיַשְּׁרוֹת בִּמְקוֹמָן, כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְוָה וְכָל הַמַּעֲשִׂים מִתְיַשְּׁרִים עַל קְיוּמָם, (מִי כָּל הַמַּעֲשִׂים הַמִּתְיַשְּׁרִים עַל קְיוּמָם) כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד) אֶת מַעֲשֵׂה ה׳ כִּי נוֹרָא הוּא. מַה זֶּה כִּי נוֹרָא הוּא? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שְׁלֵמוּת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא. מַה זֶּה וְהַנּוֹרָא? זֶה יַעֲקֹב. וְכָתוּב (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, כִּתַרְגּוּמוֹ – אָדָם שָׁלֵם. שָׁלֵם בַּכֹּל. כָּךְ כָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלֵמִים בִּשְׁלֵמוּת בִּקְיוּם שָׁלֵם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יוֹם אֶחָד הָיִיתִי עוֹמֵד לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה הַזָּקֵן וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ עַל מַה שֶׁכָּתוּב (שם כז) וַיַּרְא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא וְגוֹ׳. מָה רָאָה שֶׁאָמַר שֶׁהוּא נוֹרָא? אָמַר לִי, רָאָה שְׁלֵמוּת הָאֻמּוָּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהָיְתָה מְצוּיָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמְּצוּיָה שְׁלֵמוּת נִקְרָא נוֹרָא.

אָמַרְתִּי לוֹ, אִם כָּךְ, לָמָּה תַּרְגּוּמוֹ פָּזַד וְלֹא שָׁלֵם? אָמַר לִי, אֵין פָּזַד אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁמְּצוּיָה שְׁלֵמוּת, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמְּצוּיָה שְׁלֵמוּת נִקְרָא נוֹרָא, שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) יִרְאוּ אֶת ה׳ קְדֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו. מִמַּשְׁמָע שֶׁאָמַר כִּי אֵין מַחְסוֹר – בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַחְסוֹר מְצוּיָה שְׁלֵמוּת.

שָׁנִינוּ, מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד – אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶהוּ מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים. מִי אָסַף רוּחַ בְּחָפְנָיו – זֶהוּ אַהֲרֹן, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה. מִי צָרַר מַיִם בַּשִּׂמְלָה – זֶה אֱלִיָּהוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי. מִי הֵקִים

כָּל אַפָּסֵי אָרֶץ – זֶהוּ אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם, אֶלָּא בְּאַבְרָהָם.

הוּא שָׁנָה אֶת זֶה, וְהוּא אָמַר. מִי עָלָה שָׁמַיִם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים מז) עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה. (מִי עָלָה, תִּקּוּן בְּסוֹד אֶת הָאוֹר. אָמְנָם בִּתְרוּעָה. וַיֵּרֶד, בְּסוֹד וַיַּבְדֵּל. הִבְדִּילוֹ לוֹ אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה) מִי אָסַף רוּחַ בְּחָפְנָיו – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (איוב יב) אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְגוֹ'. מִי צָרַר מַיִם בַּשִּׂמְלָה – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שם כו) צוֹרֵר מַיִם בְּעָבָיו. מִי הֵקִים כָּל אַפָּסֵי אָרֶץ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. עוֹד אָמַר, מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד וְגוֹ' – אֵלֶּה אוֹתָם אַרְבָּעָה קְשָׁרֵי הָעוֹלָם – אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם וְעָפָר.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, נִרְאִים דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי שֶׁלֹּא מִתְקַיְּמִים. כְּשֶׁהִגִּיעוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן, הִנִּיחַ יָדוֹ בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי וּבֵרְכוֹ, וְאָמַר, יָפָה אָמַרְתָּ וְכָךְ זֶה. אָמַר לוֹ, מִנַּיִן לְךָ? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְתִּי מֵאָבִי שֶׁהָיָה אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא.

יוֹם אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּשַּׁעַר שֶׁל צִפּוֹרִי. אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד – פַּעַם אַחַת אָמַר זֶה מִשֶּׁה, אַחֵר כָּךְ אָמַר זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַחַר כָּךְ אָמַר אֵלּוּ אַרְבָּעָה קְשָׁרִים, אֵשׁ רוּחַ מַיִם וְעָפָר, וְרָאִיתִי שֶׁמּוֹרֵנוּ בֵּרְכוֹ?

אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁיָּפָה אָמַר, וְכָךְ הוּא, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד, וְכָל הַדְּבָרִים הִתְקַיְּמוּ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְכֻלָּם עוֹלִים בְּמִשְׁקָל אֶחָד. הִתְרַגֵּשׁ רַבִּי יֵיסָא בְּדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וְכָךְ לָמַדְנוּ מִשָּׁם מוֹרֵנוּ בְּפַעַם אַחֶרֶת. וְהַכֹּל יָפָה. (אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. אֲבָל)

אֲבָל סוֹף הַכָּתוּב מַהוּ אוֹמֵר? שֶׁכָּתוּב מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע. מַה שְּׁמוֹ מֵיכָא, מַה זֶּה מַה שֵּׁם בְּנוֹ? אָמַר לוֹ, סוֹד הַדָּבָר הֲרֵי לִמַּדְתִּי לְרַבִּי

אֶלְעָזָר בְּנִי. אָמַר לוֹ, יֹאמַר לוֹ מוֹרִי, שֶׁהֲרֵי בַּזֻּלוּמִי שֶׁאָלְתִּי לְפָנָיו מוֹרִי דָּבָר זֶה, וְאָמַר לִי וְשָׁכַחְתִּי אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, אִם אֹמַר – תִּזְכֹּר? אָמַר לוֹ, וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁלְּמַדְתִּי לְפָנָיו מוֹרִי, יוֹם זֶה נִזְכַּרְתִּי.

אָמַר לוֹ, סוֹד הַדָּבָר – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ו) בְּנֵי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בִּךְ אֶתְפָּאָר. וּבְסוֹד עֶלְיוֹן, וְזֶה נִקְרָא בְּנוֹ. אָמַר, תָּנוּחַ דַּעְתּוֹ שֶׁל מוֹרִי, שֶׁהֲרֵי סוֹד זֶה יָדַעְתִּי. בֵּין כָּךְ לֹא נִזְכַּר רַבִּי יֵיסָא, וְזִלְזְלָה דַּעְתּוֹ וְהָלַךְ לְבֵיתוֹ. נִרְדַּם. הֶרְאוּ לוֹ בַּזֻּלוּם סֵפֶר אַגָּדָה אֶחָד שֶׁהָיָה כָּתוּב בּוֹ וְזֹכְמָה וְתִפְאֶרֶת בִּמְקָדְּשׁוֹ.

הִתְעוֹרֵר וְהָלַךְ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן. נָשַׁק יָדוֹ וְאָמַר, כָּךְ רָאִיתִי בַּזֻּלוּם. פַּעַם אַחֶרֶת רָאִיתִי בַּזֻּלוּם סֵפֶר אַגָּדָה אֶחָד שֶׁהֶרְאוּ לְפָנַי, וְהָיָה כָּתוּב בּוֹ וְזֹכְמָה וְתִפְאֶרֶת בִּמְקָדְּשׁוֹ, וְזֹכְמָה לְמַעְלָה, תִּפְאֶרֶת לְמַטָּה, בִּמְקָדְּשׁוֹ אֲלֵיהֶם. וְכָךְ רָאִיתִי בַּזֻּלוּם פַּעַם אַחֶרֶת וְכָךְ מָצָאתִי בְּפִי. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַד עַכְשָׁו אַתָּה תִינוֹק לְהִכָּנֵס בֵּין קוֹצֵרֵי הַשָּׂדֶה, וַהֲרֵי הַכֹּל הֶרְאוּ לְךָ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע. וְזֹכְמָה שְׁמוֹ, תִּפְאֶרֶת בְּנוֹ.

וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים. אַשְׁרֵי זֻלְקָו שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁזָּכָה לְכָבוֹד זֶה שֶׁהַתּוֹרָה הֵעִידָה בְּשִׁבְילוֹ כָּךְ. (שָׁנָה רַבִּי יְהוּדָה) בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין מֹשֶׁה לְשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, כְּשֶׁעוֹלִים – עוֹלִים לְעֶשֶׂר, עוֹלִים לְגְדֻלָּה, עוֹלִים לְמַלְכוּת. אֲבָל בְּמֹשֶׁה, כְּשֶׁעוֹלֶה, מַה כָּתוּב? וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים. אַשְׁרֵי זֻלְקָו!

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִכָּאן אָמְרוּ הַזְּבֵרִים, הַבָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים. מַה כָּתוּב אַזָּרָיו? וַיִּקְרָא אֵלָיו ה׳. שְׁמִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב, מְקָרְבִים אוֹתוֹ.

וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה׳ מִן הָהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְגוֹ׳. רַבִּי יְצָזָק פָּתַח, (תהלים סה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ. אַשְׁרֵי זֻלְקָו שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בּוֹ וְקֵרֵב אוֹתוֹ לִשְׁרוֹת בְּתוֹךְ הַהֵיכָל

הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא הִתְרַצָּה בּוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ, רָשׁוּם הוּא מֵרִשּׁוּמִים שֶׁלְּמַעְלָה לְדַעַת, שֶׁהֲרֵי הוּא נִבְחָר מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן לִשְׁרוֹת בִּמְדוֹרוֹ, וְכָל מִי שֶׁנִּמְצָא בּוֹ אוֹתוֹ הָרִשּׁוּם, עוֹבֵר בְּכָל הַשְּׁעָרִים שֶׁלְּמַעְלָה וְאֵין מוֹחֶה בְּיָדוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַשְׁרֵי חֶלְקָן שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁעָלָיו כָּתוּב אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב, וְכָתוּב (שמות ב) וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל, (שם כד) וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל ה' וְהֵם לֹא יִגָּשׁוּ. כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב – אֵלּוּ הַנְּקֵבוֹת. וְתַגֵּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל – אֵלּוּ הַזְּכָרִים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כֹּה תֹאמַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כֹּה תְבָרֲכוּ. וְכָתוּב וַיְזַסִּיךָ יְבָרֲכוּךָ, כְּלוֹמַר יְבָרְכוּ כֹּה. כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב – בַּאֲמִירָה, וְהַיְנוּ מִצַּד הַדִּין. וְתַגֵּיד לְבֵית יִשְׂרָאֵל – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ. וְכָתוּב (שם כו) הַגַּדְתִּי הַיּוֹם לַה' אֱלֹהֶיךָ. לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל – הַזְּכָרִים, שֶׁבָּאוּ מִצַּד הָרַחֲמִים.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הוֹאִיל וּבָאנוּ לָזֶה, מַה זֶּה הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַה' אֱלֹהֶיךָ? לַה' אֱלֹהֵינוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְכִי רַק בִּלְבָדוֹ הוּא, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם ז) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְגוֹ', (שם) אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ, (שם ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא, וְכֻלָּם כָּךְ?

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל הַדָּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱלוֹהַּ, וְכָל הַדָּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַגֵּרַע הַקָּדוֹשׁ עוֹלֶה לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּשְׁכִינָה יוֹשֶׁבֶת בִּמְקוֹמָהּ, וְזֶה בָּזֶה תָּלוּי. וּמֹשֶׁה לֹא אָמַר אֱלֹהֶיךָ אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וּלְקַבֵּל פָּנֵי שְׁכִינָה. וּמַה שֶּׁלֹּא אָמַר אֱלֹהֵינוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַגֵּרִי מֹשֶׁה לֹא זָכָה לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ, וְלָכֵן אֱלֹהֶיךָ וַדַּאי בְּכָל מָקוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הָיוּ עֲתִידִים לְהִכָּנֵס לְשָׁם.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא. אֲבָל כָּאן כָּתוּב (שם כו) וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר

יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַה' אֱלֹהֶיךָ, וַהֲרֵי הֵם בָּאָרֶץ שׁוֹרִים. מָה הַטַּעַם אֱלֹהֶיךָ וְלֹא אֱלֹהֵינוּ? אֶלָּא הֵם רָצוּ לְהַרְאוֹת וּלְהוֹדוֹת שֶׁבִּגְלַל הַוִּוסָד הָעֶלְיוֹן זָכוּ לְכָל זֶה וְשָׁרוּ בָּאָרֶץ וְנִכְנָסִים לְאוֹתָהּ אֶרֶץ וְעָשָׂה עִמָּהֶם כָּל אוֹתָן טוֹבוֹת, וּמְשׁוּם כָּךְ הָיוּ אוֹמְרִים דְּבָרִים אֵלֶּה לַכֹּהֵן (וְלֹא לְאָדָם אַוְזֵר), שֶׁכְּתוּב הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַה' אֱלֹהֶיךָ, (וְכָךְ הוּא וַדַּאי) מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִצַּד הַוִּוסָד.

כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב – לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָהֶם. וְתַגִּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל – בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שָׁלֵם שֶׁרָאוּי לָהֶם, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי דְּרָגוֹת עָלוֹ, וּבְדַרְגָּה אַוְזֵת עוֹלִים. אֶלָּא יִשְׂרָאֵל שְׁלֵמוּת הַכֹּל נִקְרָא. וְתַגִּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, לְהַרְאוֹת זְכוּתָהּ וּלְדַבֵּר בִּרוּזוֹ זְכוּתָהּ טוֹב וֶאֱמֶת שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכְּתוּב וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פַּעַם אַוְזֵת הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְהָיָה עִמִּי רַבִּי זְוִיָּא בְּנִי. עַד שֶׁהָיִינוּ הוֹלְכִים, מָצָאתִי אִישׁ אֶוְזֵד שֶׁהָיָה לוֹקֵט בַּעֲדָרָה עֲשָׂבִים לִרְפוּאָה. קָרַבְתִּי אֵלָיו וְאָמַרְתִּי לוֹ: בֶּן אָדָם, כָּל הָאֲגַדּוֹת הַקְּשׁוּרוֹת הַלָּלוּ שֶׁל הָעֲשָׂבִים לָמָּה? לֹא הֵרִים רֹאשׁוֹ וְלֹא אָמַר דָּבָר. וְזַוַּרְתִּי פַּעַם נוֹסֶפֶת וְאָמַרְתִּי אֶת זֶה – וְלֹא אָמַר דָּבָר. אָמַרְתִּי לְרַבִּי זְוִיָּא בְּנִי: אוֹ שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה אָוֵנָיו אֲטוּמוֹת, אוֹ שׁוֹטֶה, אוֹ זָקֵם. יָשַׁבְתִּי אֶצְלוֹ. אַוַּר כָּךְ לִקֵּט אוֹתָם עֲשָׂבִים, וְאָוַוּ אוֹתָם וְכִסָּה עֲלֵיהֶם בַּעֲלֵי גָּפָן.

אָמַר לָנוּ: אֲנִי רָאִיתִי שֶׁאַתֶּם יְהוּדִים, וְעַל הַיְּהוּדִים אוֹמְרִים שֶׁהֵם וְזַכְמִים. אִם לֹא הָיִיתִי וָזֵס עֲלֵיכֶם, עַכְשָׁו תִּהְיוּ מְרַוְזְקִים מִבְּנֵי אָדָם כְּמוֹ הַמְּצֹרָע הַזֶּה שֶׁמְּרַוְזִיקִים אוֹתוֹ מֵהַכֹּל, שֶׁהֲרֵי אֲנִי רוֹאֶה שֶׁרֵיוַז שֶׁל עֵשֶׂב אֶוְזֵד שֶׁהָיָה קָרוֹב אֲלֵיכֶם נִכְנַס בְּגוּפָכֶם, וְתִהְיוּ מְרַוְזְקִים שִׁלְשָׁה יָמִים, אֶלָּא אִכְלוּ שׁוּמֵי הַבָּר הַלָּלוּ וְתִתְרַפְּאוּ.

אָכְלוּ מֵהֶם, שֶׁהָיוּ מְצוּיִים שָׁם, וְנִרְדְּמוּ וְנִקְשַׁרְנוּ בְּוַעָה עַד זְמַן רַב. אַוַּר כָּךְ הִתְעוֹרַרְנוּ. אָמַר לָנוּ אוֹתוֹ הָאִישׁ: עַכְשָׁו אֱלֹהֵיכֶם עִמָּכֶם שֶׁמְּצָאתֶם אוֹתִי,

שֶׁהֲרֵי רְפוּאַת גּוּפָכֶם עַל יָדִי נִשְׁלְמָה.

עַד שֶׁהָיינוּ הוֹלְכִים, אָמַר לָנוּ: כָּל אָדָם צָרִיךְ לְדַבֵּר עִם אָדָם אַוְזֵר כְּפִי דְּרָכְיו. שֶׁהֲרֵי לַנְּקֵבָה כְּפִי דַּרְכָּהּ, לְאִישׁ כְּפִי דְּרָכְיו, וְלַגֶּבֶר שֶׁבַּגְּבָרִים כְּפִי דְּרָכְיו. אָמַרְתִּי לְרַבִּי וְזֵיָא בְּנִי, וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתַגֵּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. (כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָהֶם. וְתַגֵּיד וְתַגֵּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁלֹּם שֶׁרָאוּי לָהֶם, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵם וּבְדַרְגָּה אַוְזֵת עוֹלִים, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל שְׁלֵמוּת הַכֹּל נִקְרָא).

אָמַר לָנוּ: רְאִיתֶם שֶׁלֹּא הֵרַמְתִּי רֹאשִׁי וְלֹא דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם, מִשּׁוּם שֶׁאָבִי הָיָה זַכַּם הָעֲשָׂבִים מִכָּל בְּנֵי דוֹרוֹ, וְלִמַּדְתִּי מֵאָבִי דַּרְכֵי כָּל הָעֲשָׂבִים שֶׁבָּהֶם אֱמֶת, וַאֲנִי בְּכָל הַשָּׁנָה מְדוֹרִי בֵּינֵיהֶם.

וְהָעֵשֶׂב הַזֶּה שֶׁרְאִיתֶם שֶׁכִּסִּיתִי אוֹתוֹ בַּעֲלֵי הַגֶּפֶן הַלָּלוּ – בְּבֵיתִי יֵשׁ מָקוֹם אֶזֶד, וְהוּא לְצַד צָפוֹן, וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם נָעוּץ רֵזִים אֶזֶד, וּמֵהָעַיִן שֶׁל אוֹתוֹ רֵזִים יוֹצֵא אִישׁ אֶזֶד עִם שְׁנֵי רָאשִׁים וְזֶרֶב שְׁנוּנָה בְּיָדוֹ, וּבְכָל יוֹם הוּא מְצַעֵר אוֹתָנוּ, וַאֲנִי לִכַּסְתִּי אֶת הָעֵשֶׂב הַזֶּה, וּלְכוּ אַוְזֵרֵי וְתִרְאוּ אֶת כּוֹזוֹ שֶׁל הָעֵשֶׂב הַזֶּה וּמַה שֶּׁאֱלוֹהַּ הָעֶלְיוֹן גָּלָה בָּעוֹלָם, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ דְּרָכְיו בַּכֹּל.

הָלַכְנוּ אַוְזֵרָיו. עַד שֶׁהָיינוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, הִתְכּוֹפֵף לְנַקֵּב אֶזֶד בָּעָפָר, וְשָׂם מֵאוֹתוֹ הָעֵשֶׂב בַּנֶּקֶב. יָצָא נָזוּשׁ אֶזֶד וְרֹאשׁוֹ גָּדוֹל. לָקַזוּ זֶבֶל (סוּדָר) אֶזֶד וְקִשֵּׁר אוֹתוֹ כְּמוֹ גְּדִי אֶזֶד. פָּזְדָנוּ. אָמַר לָנוּ: לְכוּ אַוְזֵרֵי.

עַד שֶׁהִגַּעְנוּ לְבֵיתוֹ, רָאִינוּ אוֹתוֹ בְּמָקוֹם בַּוְזֵשְׁכָּה אַוְזֵר כֹּתֶל אֶזֶד. לָקַזוּ גֵּר אֶזֶד וְהִדְלִיק אֵשׁ סְבִיב אוֹתוֹ מִקּוֹם הָרֵזִים. אָמַר לָנוּ: מִמַּה שֶׁתִּרְאוּ – לֹא תִפָּזְדוּ וְלֹא תְדַבְּרוּ דָּבָר.

בֵּין כָּךְ הִתִּיר אֶת הַנָּזוּשׁ מִקְּשָׁרָיו, וְכָתַשׁ בְּמַכְתֶּשֶׁת מֵאוֹתוֹ הָעֵשֶׂב וְשָׂם בְּרֹאשׁ הַנָּזוּשׁ. נִכְנַס הַנָּזוּשׁ בְּאוֹתוֹ עֵין הָרֵזִים, וְשָׁמַעְנוּ קוֹל שֶׁכָּל הַמָּקוֹם הִזְדַּעְזֵע. רָצִינוּ לָצֵאת, אָזַז בְּיָדֵינוּ אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר: אַל תִּפָּזְדוּ, קִרְבוּ אֵלַי.

בֵּין כָּךְ יָצָא הַנָּזוּשׁ שׁוֹתֵת דָּם. לָקַזוּ אוֹתוֹ הָאִישׁ מֵאוֹתוֹ הָעֵשֶׂב וְשָׂם

בְּרֹאשׁוֹ כְּבַתְּוֹלָה. נִכְנַס לְאוֹתוֹ עֵין הָרֹזִים. לְשָׁעָה קְטַנָּה רָאִינוּ שֶׁיָּצָא מֵאוֹתוֹ הָעַיִן אִישׁ אֶזֶד עִם שְׁנֵי רָאשִׁים וְנָזָשׁ שָׂרוּי סְבִיב צַוָּארוֹ. נִכְנַס לְאוֹתוֹ עֵין הָרֹזִים וְיָצָא שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְהוּא אָמַר: זְקִיטָא זְקִיטָא (מִין שֶׁרֶץ)! אוֹי לְאִמּוֹ שֶׁהוֹבִילָה אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ מָקוֹם!

בֵּין כָּךְ נֶעֱנַר הָרֹזִים מִמְּקוֹמוֹ, וְיָצְאוּ הָאִישׁ וְהַנָּזָשׁ, וְנָפְלוּ וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם. וְאָנוּ פָּזַרְנוּ מְאֹד. אָמַר לָנוּ אוֹתוֹ הָאִישׁ: זֶהוּ כּוֹזוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עֹשֶׂב שֶׁאֲנִי לָקַטְתִּי לִפְנֵיכֶם, וְלָכֵן לֹא דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם וְלֹא הֵרַמְתִּי רֹאשִׁי בְּשָׁעָה שֶׁקְּרַבְתֶּם אֵלַי.

אָמַר לָנוּ: אִלּוּ יָדְעוּ בְּנֵי אָדָם זְכוּתָהּ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ וְכוֹזוֹ כָּל מַה שֶּׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם, יָדְעוּ אֶת כּוֹזוֹ רִבּוֹנָם בְּזְכוּתוֹ הָרַבָּה. אֲבָל לֹא הִסְתִּיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְכוּתָהּ זוֹ מִבְּנֵי אָדָם, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְטוּ מִדְּרָכָיו וְלֹא יִבְטְחוּ בְּאוֹתָהּ זְכוּתָהּ וְיִשְׁכְּחוּ אוֹתוֹ.

כְּשֶׁבָּאתִי וְאָמַרְתִּי אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, וַדַּאי שֶׁזָּכָם הָיָה. וּבֹא רְאֵה, אֵין עֹשֶׂב וְעֵשֶׂב שֶׁנּוֹלַד בָּאָרֶץ שֶׁלֹּא הָיְתָה בּוֹ זְכוּתָהּ רַבָּה וְכוֹזוֹ בַּשָּׁמַיִם רַב. בֹּא וּרְאֵה מִן הָאֱזוֹב, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת הָאָדָם, הוּא נִטְהָר בְּאֱזוֹב. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיִּתְעוֹרֵר כּוֹזוֹ שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁנִּפְקָד עָלָיו, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הַכּוֹזוֹ שֶׁנִּפְקָד עָלָיו, הוּא מְבַעֵר רוּזוֹ הַטֻּמְאָה וְנִטְהָר הָאָדָם. וְעָלֶיךָ אֲנִי אוֹמֵר, בָּרוּךְ הָרַוָּזָן שֶׁהִצִּילְךָ!

אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים. מַה זֶּה כַּנְפֵי יְשָׁרִים? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּרַוָּזִמִים, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ וְגוֹ'. וְהֵיכָן סוֹד הַכָּתוּב שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. מַה זֶּה בַּשָּׁמַיִם? בְּרַוָּזִמִים. מָה הַנֶּשֶׁר נִמְצָא בְּרַוָּזִמִים עַל בָּנָיו וְדַיָּן לַאֲוִזִּרִים – כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּרַוָּזִמִים לְיִשְׂרָאֵל, וּבְדִין אֶל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי

זְזָיְיא. קָמוּ בָּאוֹר, כְּשֶׁהֶאְיר הַיּוֹם, וְהָיוּ הוֹלְכִים. אָמַר רַבִּי זְזָיְיא, רָאִיתִי אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמאוֹל לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן. הֲרֵי אַרְיֵה בְּיָמִין, שׁוֹר מִשְּׂמאל. נֶשֶׁר בְּאֵיזֶה מָקוֹם מְקוֹמוֹ?

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, בַּמָּקוֹם (שֶׁיַּעֲקֹב) שֶׁהַיּוֹנֵק שָׁרוּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר נִמְצָא בַּכֹּל – רַחֲמִים לְבָנָיו, וְדִין אֶל אֲחֵרִים. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מוֹבִיל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים, וּבְדִין אֶל אֲחֵרִים, שֶׁכָּתוּב וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים, וְכָתוּב כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ.

מִנַּיִן לָנוּ שֶׁנֶּאֱמַר נִקְרָא רַחֲמִים? שֶׁכָּתוּב (משלי ל) דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. בַּשָּׁמַיִם מַמָּשׁ. וְלָכֵן אַרְיֵה לְיָמִין, שׁוֹר לִשְׂמאל, נֶשֶׁר בֵּינֵיהֶם, וְאוֹחֵז אוֹתָם. אָדָם כּוֹלֵל אֶת כֻּלָּם, וְהַכֹּל נִכְלָלוּ בּוֹ, שֶׁכָּתוּב וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה.

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שיר זז) אֲזוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲזוֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ. אֲזוֹת לָנוּ קְטַנָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת אֲזוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ – הַיְנוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁקָּרְבוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי, לֹא הָיָה בָּהֶם זְכִיּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ, שֶׁהֲרֵי הֵם הַתִּקּוּן וְהַיְפִי שֶׁל הָאִשָּׁה, וְאֵין יְפִי שֶׁל אִשָּׁה אֶלָּא הֵם. מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲזוֹתֵנוּ – מַה יַּעֲשֶׂה מִמֶּנָּה בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְגַּלֶּה בְּהַר סִינַי לְדַבֵּר אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וְתִתָּפֵרוּ מֵהֶם נִשְׁמָתָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁקָּרְבוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי בְּאוֹתוֹ לַיְלָה וְנִשְׁלְמוּ, שִׁשָּׁה יָמִים שֶׁלֹּא הִזְדַּוְּגוּ לְנָשׁוֹתֵיהֶם, בָּאוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וְקִבְּלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאַזָּוָה. אוֹתָם מַלְאָכִים לְמַעְלָה, וְיִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים מִלְמַטָּה. הֵם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה, וְיִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה.

וְהִתְעַטְּרוּ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְעִים כְּתָרִים בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, וּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים הָיוּ

אוֹמְרִים, אָזוּת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ, שֶׁאֵין בָּהֶם זְכֻיּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲזוּתֵנוּ? כְּלוֹמַר, מַה כָּבוֹד וּגְדֻלָּה נַעֲשֶׂה לַאֲזוּתֵנוּ זוֹ בַּיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְגַּלֶּה בְּהַר סִינַי לָתֵת לָהֶם תּוֹרָה?

(וְיהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי). כָּתוּב הֱיוּ נְכוֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה, וְהָיְנוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִגָּלוֹת בְּהַר סִינַי, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל הַמַּמְלָכָה שֶׁלּוֹ וְאָמַר לָהֶם: עַכְשָׁו יִשְׂרָאֵל תִּינוֹקוֹת שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים אֶת הַנְּהָגוֹתַי, וַאֲנִי רוֹצֶה לְהִתְגַּלוֹת עֲלֵיהֶם. אִם אֶתְגַּלֶּה אֲלֵיהֶם בְּכֹחַ הַגְּבוּרָה – לֹא יוּכְלוּ לִסְבֹּל. אֲבָל אֶתְגַּלֶּה עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמִים וִיקַבְּלוּ אֶת הַנְּהָגוֹתַי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַדַּאי, שֶׁהוּא רַחֲמִים. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כב) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד.

וּבָזֶה הִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. הִקְדִּים לָהֶם רַחֲמִים בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר נִתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה מִצַּד הַגְּבוּרָה. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁכָּךְ רָאוּי לָהֶם, שֶׁבְּגִלַּל כָּךְ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל.

בִּהְיוֹת הַבֹּקֶר, שֶׁכָּתוּב (שם כג) בֹּקֶר לֹא עָבוֹת. הֲרֵי אִם הָיָה עָבוֹת, אָז נִמְצֵאת קַדְרוּת וְלֹא הִתְגַּלָּה וְזֶסֶ"ד. וּמָתַי מִתְגַּלֶּה וְזֶסֶ"ד? בַּבֹּקֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מד) הַבֹּקֶר אוֹר. שֶׁכְּשֶׁמֵּאִיר הַבֹּקֶר, נִמְצָא וְזֶסֶ"ד בָּעוֹלָם וְהַדִּינִים עוֹבְרִים. וּבְזְמַן שֶׁלֹּא מֵאִיר הַבֹּקֶר, הַדִּינִים עַד אָז לֹא עוֹבְרִים, שֶׁכָּתוּב (איוב לז) בְּרָן יַזַּד כְּכֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ אוֹתָם כּוֹכָבִים וּמֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב בֹּקֶר לֹא עָבוֹת, וְזֶסֶ"ד מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב בִּהְיוֹת הַבֹּקֶר. וְכֵיוָן שֶׁעָבְרוּ הַכּוֹכָבִים, נִמְצָא הַבֹּקֶר. (כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר, דִּינִים לֹא נִמְצָאוּ).

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בִּהְיוֹת הַבֹּקֶר הִתְזַוֵּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְגַּלוֹת בְּהַר סִינַי. שָׁנִינוּ בִּהְיוֹת הַבֹּקֶר – כְּשֶׁהִתְעוֹרְרָה זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר.

וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, קֹלֹת כְּתוּב זָסֵר. שְׁנֵי קוֹלוֹת שֶׁזָּזְרוּ לִהְיוֹת אָזְוָד. זֶה יוֹצֵא מִזֶּה. רוּזַז מִמַּיִם, וּמַיִם מֵרוּזַז. שְׁנַיִם שֶׁהֵם אָזְוָד, וְאָזְוָד שֶׁהוּא שְׁנַיִם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, קֹלֹת אָזְוָד, וְהוּא קוֹל גָּדוֹל זָזָק שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף, שֶׁהֲרֵי שְׁאָר הַקּוֹלוֹת פּוֹסְקִים, שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּאַרְבַּע תְּקוּפוֹת בַּשָּׁנָה הַקּוֹל נִפְסָק, וְאָז הַדַּיָּנִים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם, וְקוֹל זֶה שֶׁכּוֹלֵל בּוֹ אֶת שְׁאָר הַקּוֹלוֹת, לֹא נִפְסָק לְעוֹלָמִים וְלֹא עוֹבֵר מִקִּיּוּם שָׁלֵם וְהַזָּזָק שֶׁלּוֹ. שָׁנִינוּ, קוֹל זֶה קוֹל שֶׁל הַקּוֹלוֹת, קוֹל שֶׁכּוֹלֵל אֶת כָּל שְׁאָר הַקּוֹלוֹת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין קוֹל אֶלָּא מִצַּד רוּזַז וּמַיִם וְאֵשׁ, וּבַקּוֹל (וְהַכֹּל) עוֹשֶׂה קוֹל, וְנִכְלָל זֶה בָּזֶה, וְעַל זֶה כָּתוּב קֹלֹת וּבְרָקִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֵיכָן מַה שֶּׁכָּתוּב (תהלים קלה) בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה. שֶׁלְּהָבֹת בַּעֲטָרוֹת, קָשֶׁר שֶׁל רַוְזָמִים בְּזוּבָהּ, שֶׁלֹּא (שׁוֹקַעַת) מְצוּיִים.

שָׁנִינוּ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּצַד הַגְּבוּרָה נִתְּנָה הַתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, הֵיא הָיְתָה בְּצַד שְׂמֹאל? אָמַר לוֹ, הָזְוָרָה לְיָמִין, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, וְכָתוּב יְמִינְךָ ה׳ נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ וְגוֹ׳. מָצָאנוּ שְׂמֹאל שֶׁהָזְוַזֵּר לְיָמִין, וְיָמִין לִשְׂמֹאל. הֲרֵי גְּבוּרָה לִשְׂמֹאל (לְיָמִין).

וְעָנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְגוֹ׳ – עָנָן זָזָק שֶׁשָּׁקוּעַ בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁלֹּא לוֹקֵחַ. וְקֹל שׁוֹפָר זָזָק מְאֹד – מִתּוֹךְ הֶעָנָן הֶזָּזָק הָיָה יוֹצֵא אוֹתוֹ הַקּוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ה) וַיְהִי כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת הַקּוֹל מִתּוֹךְ הַזּוֹשֶׁךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁלֹשׁ זְשֵׁכִים הָיוּ, שֶׁכָּתוּב זוֹשֶׁךְ עָנָן וַעֲרָפֶל. וְאוֹתוֹ קוֹל הָיָה יוֹצֵא פָּנִימִי מִכֻּלָּם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַפָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל הָיָה, שֶׁבּוֹ כָּתוּב קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. רֹאִים? שׁוֹמְעִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, אוֹתָם קוֹלוֹת הָיוּ נָזוּזָקִים בְּאוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ וְעָנָן

וַעֲרָפֶל וְנִרְאִים בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה גּוּף, וְרוֹאִים מַה שֶּׁרוֹאִים, וְשׁוֹמְעִים מַה שֶּׁשּׁוֹמְעִים מִתּוֹךְ אוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ וַעֲרָפֶל וְעָנָן, וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁהָיוּ רוֹאִים, הָיוּ מְאִירִים בְּאוֹר עֶלְיוֹן, וְיוֹדְעִים מַה שֶּׁלֹּא יָדְעוּ דּוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים שֶׁבָּאוּ אַחֲרֵיהֶם.

וְכֻלָּם הָיוּ רוֹאִים פָּנִים בְּפָנִים, וְהוּא שֶׁכָּתוּב פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה׳ עִמָּכֶם. וּמָה הָיוּ רוֹאִים? שָׁנָה רַבִּי יוֹסֵי, מֵהָאוֹר שֶׁל אוֹתָם הַקּוֹלוֹת, שֶׁלֹּא הָיָה קוֹל, שֶׁלֹּא הָיָה מֵאִיר בְּאוֹר, שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בּוֹ כָּל הַגְּנָזִים, וְכָל הַנִּסְתָּרִים, וְכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁיָּבְאוּ עַד מְלֹךְ הַמָּשִׁיחַ. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת. רֹאִים – רְאִיָּה מַמָּשׁ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכָל הָעָם רֹאִים, רֹאִים – כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁרָאוּ מֵהָאוֹר שֶׁל אוֹתָם הַקּוֹלוֹת מַה שֶּׁלֹּא רָאוּ דּוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים אַחֲרֵים. אֶת הַקּוֹלוֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) וָאֵרֶא אֶת ה׳. וָאֵרֶא ה׳ לֹא כָתוּב, אֶלָּא אֶת ה׳. אַף כָּאן, וְכָל הָעָם רֹאִים הַקּוֹלוֹת לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אֶת הַקּוֹלוֹת.

כְּמוֹ זֶה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. שֶׁהֲרֵי הָאָתִים שֶׁבַּתּוֹרָה נִתְּנוּ כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה (בַּזֹּהַר כְּמָה). כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. (משלי ג) כַּבֵּד אֶת ה׳ מֵהוֹנֶךָ. וְכֻלָּם לְהַכְלִיל בָּהֶם דָּבָר אַחֵר. אַף כָּאן אֶת הַקּוֹלוֹת – לְרַבּוֹת אוֹתוֹ קוֹל אַחֵר לְמַטָּה, שֶׁכּוֹנֵס אוֹתָם אֵלָיו מַה שֶּׁיּוֹצֵא מֵהֶם, שֶׁבּוֹ רוֹאִים וּמִסְתַּכְּלִים בְּזֹהַר כְּמָה עֶלְיוֹנָה כָּל הַגְּנָזִים הָעֶלְיוֹנִים וְכָל הַסּוֹדוֹת הַטְּמִירִים וְנִסְתָּרִים, מַה שֶּׁלֹּא הִתְגַּלָּה לְדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים שֶׁבָּאוּ אַחֲרֵיהֶם וְלֹא לַדּוֹרוֹת שֶׁיָּבְאוּ לְעוֹלָמִים עַד הַזְּמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁכָּתוּב כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן.

וְאֵת הַלַּפִּידִם – בַּתְּווֹלָה בְּרָקִים, וְעַכְשָׁו לַפִּידִים. הַכֹּל אֶזֹּד. אֲבָל מִשֶּׁהִתְתַּקְּנוּ בְּתִקּוּנִים לְהֵרָאוֹת, נִקְרְאוּ כָּךְ.

וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר – שָׁנָה רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (תהלים סב) אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָנֹכִי, וְלֹא יִהְיֶה לְךָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קוֹל בַּשּׁוֹפָר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! לָמָּה הַשֹּׁפָר? אֶלָּא אוֹתוֹ

קוֹל שֶׁנִּקְרָא שׁוֹפָר, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים. בָּזֶה נִבְרָא (נִקְרָא) שׁוֹפָר.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שׁוֹפָר מוֹצִיא קוֹל, אֵשׁ רוּחַ וּמַיִם (דִּין זֶעֶד וְרַחֲמִים), אַף כָּאן הַכֹּל נִכְלָל בָּזֶה, וּמִזֶּה יוֹצְאִים הַקּוֹלוֹת הָאֲחֵרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִשּׁוֹפָר, שֶׁמַּשְׁמִיעַ שֶׁשּׁוֹפָר אָחָד, וְקוֹל יוֹצֵא מִפִּי, וְשׁוֹפָר בְּקִיּוּמוֹ מָצוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב קוֹל הַשּׁוֹפָר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר כָּךְ, קוֹל הַשּׁוֹפָר – הַשּׁוֹפָר כָּתוּב וָסֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ו) שְׁפַר קֳדָם דָּרְיָוֶשׁ. (שם ד) מִלְכִי יִשְׂפַר עֲלָךְ. (שם ג) שְׁפַר קָדְמַי לְהַחֲוָיָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, קוֹל הַשּׁוֹפָר – מָקוֹם שֶׁקּוֹל יוֹצֵא מִפִּי נִקְרָא שׁוֹפָר. עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא וּרְאֵה, קוֹל הַשּׁוֹפָר – מָקוֹם שֶׁל קוֹל, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִּי ה׳ יִחְיֶה הָאָדָם. מַה זֶּה מוֹצָא פִּי ה׳? זֶה קוֹל (ס״ר שֶׁיּוֹצֵא מִשּׁוֹפָר, וְזֶה קוֹל) הַשּׁוֹפָר, הוּא גָּדוֹל מִכָּל שְׁאָר הַקּוֹלוֹת הַמִּתְחַזְּקִים וְנִזְקָק מִכֻּלָּם, שֶׁכָּתוּב וְקוֹל שׁוֹפָר חָזָק מְאֹד, וְעַל כָּל שְׁאָר הַקּוֹלוֹת לֹא נֶאֱמַר חָזָק מְאֹד. (אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן) בְּקוֹל הַשּׁוֹפָר הַזֶּה הַכֹּל תָּלוּי, וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא קוֹל גָּדוֹל, שֶׁכָּתוּב קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף. וְנִקְרָא קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה, אוֹר הַמְּנוֹרוֹת, שֶׁהוּא זָךְ וְדַקִּיק וּמְזֻכָּךְ וּמֵאִיר לַכֹּל.

דְּמָמָה, מַה זֶּה דְּמָמָה? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לִשְׁתֹּק מִפִּי וְלַחֲזֹסֵם אֶת פִּיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לט) אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מֵחֲטוֹא בִּלְשׁוֹנִי אֶשְׁמְרָה לְפִי מַחְסוֹם. דְּמָמָה הִיא שְׁתִיקָה שֶׁלֹּא נִשְׁמַעַת הַחוּצָה. וַיַּרְא הָעָם וַיָּנֻעוּ וַיַּעַמְדוּ מֵרָחוֹק, שֶׁרָאוּ מַה שֶּׁרָאוּ. וַיָּנֻעוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) וַיָּנֻעוּ אַמּוֹת הַסִּפִּים מִקּוֹל הַקּוֹרֵא.

שֶׁנִּינוּ, מַה כָּתוּב בִּיחֶזְקֵאל כְּשֶׁרָאָה גְּבוּרוֹת הַנְּהָגוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וָאֵרֶא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה וְגוֹ׳. לָמָּה רוּחַ סְעָרָה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּדֵי לְשַׁבֵּר אַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁנִינוּ, רוּחַ גְּדוֹלָה

שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת בְּהַנְהָגוֹת הַגְּבוּרָה שֶׁלְּמַעְלָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן. לֹא כָתוּב מִצָּפוֹן אֶלָּא מִן הַצָּפוֹן, מִן אוֹתוֹ שֶׁנּוֹדָע לְמַעְלָה, אוֹתוֹ שֶׁטָּמִיר וְגָנוּז לְמַעְלָה.

עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, שֶׁהָיָה אָזוּז בּוֹ (וְלֹא אָזוּז, אָזוּז בִּצְדָדָיו) וְלֹא הָיָה אָזוּז בְּצִדּוֹ לְעוֹרֵר הַדִּין, שֶׁשָּׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בְּיוֹם יוֹנֵק אוֹתוֹ דִּין הַקָּשֶׁה בַּמְּמַנִּים וְזַקּוּקִים מִצַּד הַגְּבוּרָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, כְּדֵי לְעוֹרֵר בָּעוֹלָם.

וּמַה מְבַסֵּם אוֹתוֹ? אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב. שֶׁאוֹתוֹ זֹהַר שֶׁמַּקִּיף אוֹתוֹ מִכָּל צְדָדָיו מְבַסֵּם אוֹתוֹ וּמְתַקֵּן אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה דִּין קָשֶׁה וְיוּכְלוּ בְּנֵי אָדָם לְסָבֵל אוֹתוֹ.

וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַזַּשְׁמַל. שָׁנִינוּ, וּמִתּוֹכָהּ – וּמִתּוֹכָהּ. כְּעֵין הַזַּשְׁמַל – מַה זֶּה זַשְׁמַל? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זִיּוּת אֵשׁ מְדַבְּרוֹת.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זַשְׁמַל – מַה שֶּׁהָיָה לֵב לָאֵשׁ, שֶׁכָּתוּב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּעֵין הַזַּשְׁמַל. וְלֹא הַזַּשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, מִתּוֹךְ אֵשׁ שֶׁהִיא לְתוֹךְ אֵשׁ. כְּעֵין הַזַּשְׁמַל, שֶׁהִיא אַזָּר אַרְבַּע דְּרָגוֹת, שֶׁכָּתוּב רוּזַ סְעָרָה, עָנָן גָּדוֹל, וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב. וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַזַּשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת.

שָׁנִינוּ, רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, רָאוּ יִשְׂרָאֵל כָּאן מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי, וְכֻלָּם נִדְבְּקוּ בְּזִכְמָה עֶלְיוֹנָה נִכְבָּדָה. זָמַשׁ דְּרָגוֹת שֶׁל קְוֹלוֹת רָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, וּבַזָּמַשׁ הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ נִתְּנָה תוֹרָה. דַּרְגָּה זַמְּישִׁית הוּא, שֶׁכָּתוּב קוֹל הַשֹּׁפָר. כְּנֶגְדָּם רָאָה יְחֶזְקֵאל זָמַשׁ דְּרָגוֹת שֶׁהֵן זוּץ לְאֵלֶּה, שֶׁהֵם: רוּזַ סְעָרָה, עָנָן גָּדוֹל, וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב, כְּעֵין הַזַּשְׁמַל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּיִשְׂרָאֵל כָּתוּב (דברים ה) פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' וְגוֹ'. בְּיֶחֶזְקֵאל כָּתוּב כְּעֵין, וּדְמוּת, כְּמִי שֶׁרוֹאֶה אַזָּר כְּתָלִים רַבִּים, כְּמִי שֶׁרוֹאֶה

אָדָם אַזַּר כֹּחָל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה שֶּׁרָאוּ יִשְׂרָאֵל – לֹא רָאָה נָבִיא אַזַּר. כָּל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁרָאָה מֹשֶׁה שֶׁלֹּא רָאָה נָבִיא אַזַּר (כָּל שֶׁכֵּן אָדָם אַזַּר). אַשְׁרֵי זֶלְקָוֹ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה׳, וְלֹא בְּמַרְאָה אַזַּר, כַּכָּתוּב (במדבר לד) וּמַרְאָה וְלֹא בְּזִוִּידוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב הָיָה הָיָה דְּבַר ה׳. נְבוּאָה לְשָׁעָתָהּ הָיְתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְקַיּוּם הוּא בָּא, שֶׁהִצְטָרֵךְ לִהְיוֹת בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל, לְהוֹדִיעַ שֶׁהֲרֵי לֹא עָזַב אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְפַּזָּרִים בַּגָּלוּת, הוּא שָׁרוּי עִמָּהֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָיָה הָיָה – שֶׁרָאָה וְלֹא רָאָה, שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתָם דְּבָרִים וְלֹא עוֹמֵד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וָאֵרֶא כְּעֵין הַזַּשְׁמַל, וְלֹא זַשְׁמַל. אֲבָל יִשְׂרָאֵל מַה כָּתוּב בָּהֶם? וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד רָאָה כָּרָאוּי לוֹ.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד הָיוּ עוֹמְדִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, תְּזוּמִים תְּזוּמִים, וּכְמוֹ שֶׁרָאוּי לָהֶם רָאוּ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן א)

(שמות כ) וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֵת הַלַּפִּידִם. וְכִי רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת? אֶלָּא וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת, אוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים כט) קוֹל יְיָ עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים. קוֹל יְיָ בַּכֹּחַ. וְאוֹמֵר (ישעיה י) בְּכֹחַ יָדִי עָשִׂיתִי. וְאוֹמֵר (שם מוז) אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ. (תהלים כט) קוֹל ה׳ בֶּהָדָר. וְאוֹמֵר (שם קיא) הוֹד וְהָדָר פָּעֳלוֹ וְצִדְקָתוֹ. (שם כט) קוֹל יְיָ שֹׁבֵר אֲרָזִים, זֶה קָשֶׁת שֶׁמְּשַׁבֶּרֶת עֲצֵי אֲרָזִים וַעֲצֵי בְרוֹשִׁים. (שם) קוֹל יְיָ חוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ, זֶה שֶׁעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּין הָאֵשׁ וּבֵין הַמַּיִם, שֶׁזּוֹצֵב כֹּחַ הָאֵשׁ וּמוֹנֵעַ אוֹתוֹ מִלְּלַחֵךְ הַמַּיִם גַּם מוֹנֵעַ מִלְּכַבּוֹתוֹ. (שם) קוֹל יְיָ יָחִיל מִדְבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יז) וְעָשָׂה זֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם. יוֹתֵר מִן הַמִּדְבָּר. (שם כט) קוֹל יְיָ יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד, שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ב) הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה. הָא לַמִּדְתָּ

שֶׁבְּשֶׁבַע קוֹלוֹת נִתְּנָה הַתּוֹרָה, וּבְכֻלָּם נִגְלָה עֲלֵיהֶם אֲדוֹן הָעוֹלָם וְרָאוּם, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת.

כָּתוּב אֶזְדּ אוֹמֵר, (תהלים יח) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד וַעֲרָפֶל תַּזַּת רַגְלָיו. וְכָתוּב אֶזְדּ אוֹמֵר ,(שמות כ) כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם. הָא כֵיצַד? אִשּׁוֹ הַגְּדוֹלָה הָיְתָה בָּאָרֶץ שֶׁהוּא קוֹל אֶזְדּ, וְשָׁאָר קוֹלוֹת הָיוּ בַּשָּׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעֲךָ אֶת קוֹלוֹ לְיַסְּרֶךָּ וְעַל הָאָרֶץ הֶרְאֲךָ אֶת אִשּׁוֹ הַגְּדוֹלָה וּדְבָרָיו שָׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ. וּמַהִי גְּדוֹלָה? וּמֵאֵלוּ הָיָה יוֹצֵא דִּבּוּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר וּדְבָרָיו שָׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

וּמָה (שם) וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רֹאִים זוּלָתִי קוֹל? כְּמוֹ שֶׁאָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל (שם) כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה. תְּמוּנָה, וְלֹא כָּל תְּמוּנָה. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל עֲבָדָיו מְעַטָּף בִּכְסוּת לְבָנָה, לֹא דַי לְאֵימַת הַמֶּלֶךְ שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בִּלְבוּשָׁיו, וְעוֹד רָזוּק הָיָה הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ קוֹלוֹ, יְכוֹלִין לִרְאוֹת גְּרוֹנוֹ? אָמַרְתָּ לֹא. הֲרֵי לָמַדְתָּ שֶׁרָאוּ תְּמוּנָה וְלֹא כָּל תְּמוּנָה, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב, וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רוֹאִים זוּלָתִי קוֹל. וְכָתוּב (שם) קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים.

כָּתוּב אֶזְדּ אוֹמֵר, וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת, וְכָתוּב אֶזְדּ אוֹמֵר קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שׁוֹמְעִים. הָא כֵיצַד? בַּתְּחִלָּה רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת. וּמָה רָאוּ? שִׁבְעָה קוֹלוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד, וְלַסּוֹף שָׁמְעוּ הַדָּבָר יוֹצֵא מִבֵּין כֻּלָּם. וַהֲרֵי הֵם עֲשָׂרָה. שֶׁזָּכִמִים אָמְרוּ שֶׁכָּל הָאֲמִירוֹת כְּמוֹתָהּ אַזַּת, כֵּן כֵּן כְּמוֹתָהּ אַזַּת נֶאֶמְרוּ. וְהָיוּ שִׁבְעָה מַאֲמָרוֹת בְּשִׁבְעָה קוֹלוֹת. וְעַל זֶה נֶאֱמַר, קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רֹאִים זוּלָתִי קוֹל. הֲרֵי לָמַדְתָּ שֶׁכֻּלָּם כְּאֶזְדּ מִדִּבּוּר אֶזְדּ נֶאֶמְרוּ. וּבַעֲבוּר שֶׁלֹּא יִטְעוּ יִשְׂרָאֵל לוֹמַר, אֲזוֹרִים יַעְזְרוּהוּ מִן הַמַּלְאָכִים, אַף קוֹלוֹ לְבַדּוֹ לֹא יוּכַל לִהְיוֹת זָזָק כָּל כָּךְ, בַּעֲבוּר כָּךְ זָזַר וּכְלָלָם.

דָּבָר אַזַּר, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הָעוֹלָם, הוֹאִיל וְהֵם עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לַעֲשָׂרָה

מַלְאָכִים, שֶׁמָּא לֹא יוּכְלוּ לְדַבֵּר עַל פֶּה אֶזְחָד, כָּתוּב בּוֹ "אָנֹכִי", וְכָלַל כָּל הָעֲשָׂרָה. וּמָה הָעֲשָׂרָה מִלִּים? שִׁבְעָה קוֹלוֹת וּשְׁלֹשָׁה מַאֲמָרִים. וּמָה אוֹמְרִים? שֶׁכָּתוּב (דברים כו) וַיְיָ הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם. וּמָהֵם הַשְּׁלֹשָׁה? שֶׁכָּתוּב (משלי ד) רֵאשִׁית חָכְמָה קְנֵה וְחָכְמָה וּבְכָל קִנְיָנְךָ קְנֵה בִינָה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לב) וְנִשְׁמַת שַׁדַּי תְּבִינֵם. נִשְׁמָתוֹ שֶׁל שַׁדַּי, הֱיֵא תְּבִינֵם. שְׁלִישִׁית מָה הָיְתָה? כְּמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ אוֹתוֹ גֶּבֶר זָקֵן לְאוֹתוֹ תִינוֹק, בַּמֻּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחְזֹקֶר. בְּמַה שֶׁהֶרְשִׁיתִיךָ הִתְבּוֹנֵן, אֵין לְךָ עֵסֶק בַּנִּסְתָּרוֹת.

שֵׁנִינוּ, (משלי כה) כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר. מָה הַדָּבָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט) רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת. (משלי כה) וּכְבֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר. מָה הַדָּבָר? שֶׁכָּתוּב (שם) דְּבַר דָּבָר עַל אָפְנָיו. אַל תִּקְרֵי אָפְנָיו, אֶלָּא אוֹפַנָּיו: (עד כאן מההשמטות)

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רָאשֵׁי הָעָם לְבַדָּם, רָאשֵׁי הַשְּׁבָטִים לְבַדָּם. הַנְּקֻבוֹת לְבַדָּן. וְזֶמֶשׁ דְּרָגוֹת לְיָמִין, וְזֶמֶשׁ דְּרָגוֹת לִשְׂמֹאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כט) אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כֻּלְּכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שִׁבְטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כֹּל אִישׁ וְגוֹ'. הֲרֵי וְזֶמֶשׁ דְּרָגוֹת לְיָמִין. וְזֶמֶשׁ דְּרָגוֹת לִשְׂמֹאל מַה הֵן? הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב טַפְּכֶם, נְשֵׁיכֶם, וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ, מֵחֹטֵב עֵצֶיךָ, עַד שְׁאֵב מֵימֶיךָ. הֲרֵי וְזֶמֶשׁ דְּרָגוֹת לִשְׂמֹאל.

כָּל הַדְּרָגוֹת הִתְתַּקְנוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. כְּנֶגְדָּם יָרְשׁוּ יִשְׂרָאֵל יֵרֵשַׁת עוֹלָמִים, עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, שֶׁבָּהֶן תְּלוּיוֹת כָּל הַמִּצְוֹות וְכָל הַזְּכֻיּוֹת וְכָל יֵרֵשַׁת נַחֲלָה, שֶׁהֵם הַחֵלֶק הַטּוֹב שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

שֵׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, הָיוּ רוֹאִים כָּל יִשְׂרָאֵל כְּמִי שֶׁרוֹאֶה אוֹר בָּעֲשִׁישִׁית, וּמֵאוֹתוֹ אוֹר הָיָה רוֹאֶה כָּל אֶזְחָד וְאֶזְחָד מַה שֶׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם קוֹלוֹת עֶלְיוֹנִים הִתְגַּלּוּ (נְזְחָקוּ) בְּאֶזְחָד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. אֲבָל בִּיחֶזְקֵאל, הַשְּׁכִינָה

נִגְלְתָה בְּמַרְכְּבוֹתֶיהָ וְלֹא יוֹתֵר, וְהָיָה רוֹאֶה כְּמִי שֶׁרוֹאֶה אַזַּר כְּתָלִים רַבִּים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַיֵּרֶד ה׳ עַל הַר סִינַי וַיִּקְרָא ה׳ לְמֹשֶׁה. אַשְׁרֵי הוֹרוֹ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ יֵרֶד ה׳ לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינָי.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, שֶׁהֲרֵי מִיָּמִין הִתְגַּלָּה מַה שֶׁהִתְגַּלָּה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּאן בְּסִינַי – רֹאשׁ וְגוּף הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כב) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד. וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רֹאשׁ יֵשׁ גּוּף. אֲבָל בִּיזֶזְקֵאל כָּתוּב וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה׳, שֶׁהִתְגַּלְתָה הַיָּד וְלֹא הַגּוּף. וְשָׁנִינוּ, אֲפָלוּ בַּיָּד, יַד ה׳ עֶלְיוֹנָה, יַד ה׳ תַּזְוִתוֹנָה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. מַרְאוֹת כָּתוּב זָסֵר, לְהַרְאוֹת שֶׁבִּשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה זֶה נֶאֱמַר, שֶׁהֲרֵי וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת זָסֵר, מַרְאֶה אֶזֶּד. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וְכִי שְׁכִינָה לֹא הַכֹּל? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא דּוֹמֶה רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ לְרַגְלֵי הַמֶּלֶךְ, אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל נִמְצָא בְּגוּף הַמֶּלֶךְ.

בֹּא וּרְאֵה, בִּישַׁעְיָהוּ כָּתוּב (ישעיה ו) וָאֵרָא אֶת ה׳. בִּיזֶזְקֵאל כָּתוּב וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. כָּאן אֶת, שָׁם מַרְאוֹת. מַה שָּׁרָאָה זֶה – רָאָה זֶה. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁלֹּא הָיָה נָבִיא נֶאֱמָן שָׁלֵם כְּמוֹתוֹ.

וָאֵרָא אֶת ה׳, אֶת דַּוְקָא. וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים, מַרְאוֹת דַּוְקָא. וּבְדַרְגָּה אַזַּת הָיוּ. אִם כָּךְ, אָז לָמָּה לֹא פֵּרֵשׁ יְשַׁעְיָה כָּל זֶה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶה כָּלַל וְזֶה פֵּרֵשׁ. מָה הַטַּעַם יְזֶזְקֵאל פֵּרֵשׁ אֶת כָּל זֶה? אֶלָּא הַכֹּל הִצְטָרֵךְ בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּדְעוּ אֶת הַזְּכוּת שֶׁזִּכָּם אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשְּׁכִינָתוֹ וּמַרְכְּבוֹתָיו בָּאוּ לָדוּר בֵּינֵיהֶם בַּגָּלוּת.

אָמַר רַבִּי זְזֵיָא, בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים? וַהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה כג) הֵן אֶרֶץ כַּשְׂדִּים זֶה הָעָם לֹא הָיָה. לָמָּה הִתְגַּלְתָה שָׁם שְׁכִינָה? אִם תֹּאמַר בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל – הָיָה טוֹב שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָה בְּתוֹכָם וְלֹא תִתְגַּלֶּה. אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, אִם לֹא הָיָה נִגְלֵית, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים.

וְזֶה שֶׁהִתְגַּלְתָה, מַה כָּתוּב? עַל נְהַר כְּבָר. עַל הַמַּיִם. בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נִטְמָא

וְלֹא שׂוֹרָה טֻמְאָה. וְאוֹתוֹ נָהָר הָיָה אָזוּד מֵאַרְבָּעָה נְהָרוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מִגַּן עֵדֶן, שֶׁכָּתוּב עַל נָהָר כְּבָר. מַה זֶּה כְּבָר? שֶׁכְּבָר הָיָה מִמָּקוֹם שֶׁשְּׁכִינָה שׂוֹרָה עָלָיו, וְכָתוּב וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד ה׳, שָׁם וְלֹא בְּמָקוֹם אַזּוֹר.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כָּתוּב וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן דְּמוּת אָדָם לָהֵנָּה. שָׁנִינוּ, בְּסוֹד עֶלְיוֹן אַרְבַּע חַיּוֹת יֵשׁ שֶׁהֵן לְפָנַי וּלְפָנִים הַהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ, וְהֵן רְאשׁוֹנוֹת, הָעַתִּיקִים מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, כְּלַל הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן. וְיוֶזְקֵאל רָאָה דְּמוּת הַמֶּרְכָּבוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, שֶׁהֲרֵי הוּא רָאָה מִמָּקוֹם שֶׁלֹּא הָיָה מֵאִיר כָּל כָּךְ. שָׁנִינוּ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה יֵשׁ לְמַטָּה מֵהֶם, וְכֵן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם אֲזוּזִים זֶה בָּזֶה וְזֶה בָּזֶה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא רָאָה יוֹתֵר לְמַעְלָה – שָׁנִינוּ, מֹשֶׁה רָאָה בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה, וְכָל הַנְּבִיאִים לֹא רָאוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, שֶׁכָּתוּב וָאֵרְאֶה מַרְאֹת אֱלֹהִים. וְכָתוּב (במדבר יב) אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם ה׳ בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע וְגוֹ׳ לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה וְגוֹ׳, וְכָתוּב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים כֻּלָּם לְגַבָּיו כִּנְקֵבָה לְגַבֵּי הַזָּכָר, שֶׁכָּתוּב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה. וּלְשְׁאָר הַנְּבִיאִים (כָּתוּב בְּמַרְאוֹת, וּלְמֹשֶׁה – ה׳) בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע, בַּמַּרְאָה וְלֹא מַרְאוֹת. כָּל שֶׁכֵּן יְוֶזְקֵאל, שֶׁאֲפִלּוּ מַרְאָה לֹא כָתוּב בּוֹ, אֶלָּא מַרְאֹת זָסֵר, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁכָּתוּב בְּמֹשֶׁה וְלֹא בְּזוּזִדוּת, אֶלָּא כָּל דָּבָר עַל בֵּרְיוֹ. אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁהַנָּבִיא הַזֶּה שָׁרוּי בְּתוֹכָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, פָּנִים בְּפָנִים רָאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת זִיו כְּבוֹד מַלְכָּם, (שֶׁל רִבּוֹנָם) וְלֹא הָיוּ בָהֶם סוּמִים וְזוֹגְרִים וְקִטְּעִים וְזֵרְשִׁים. סוּמִים – מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וְכָל הָעָם רֹאִים. זוֹגְרִים – שֶׁכָּתוּב וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַזּוּזִתִית הָהָר. קִטְּעִים וְזֵרְשִׁים – נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וְלֶעָתִיד לָבֹא כָּתוּב (ישעיה לה) אָז יְדַלֵּג כְּאַיָּל פִּסֵּחַ וְתָרֹן לְשׁוֹן אִלֵּם.

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה׳ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. בְּכַמָּה דְּרָכִים הֵעִידָה הַתּוֹרָה

בָּאָדָם שֶׁלֹּא יֵזֵטָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. בְּכַמָּה דְּרָכִים נָתְנָה לוֹ עֵצָה שֶׁלֹּא יִסְטֶה מִדְּרָכָיו יָמִין וּשְׂמֹאל. בְּכַמָּה דְּרָכִים נָתְנָה לוֹ עֵצָה אֵיךְ יָשׁוּב לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ וְיִמְוֹזֹל לוֹ.

שָׁשָׁנִינוּ, שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִינֵי עֵצָה נָתְנָה תּוֹרָה לָאָדָם לִהְיוֹת שָׁלֵם בְּרִבּוֹנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁרִבּוֹנוֹ רוֹצֶה לְהֵיטִיב לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא, וְיוֹתֵר לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל מַה שֶּׁהִשְׁלִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָדָם – מֵאוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁזּוֹכֶה בָּהֶם לָעוֹלָם הַבָּא הִשְׁתַּלֵּם בָּהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא הוּא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. (וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ שֶׁלּוֹ אֶלָּא)

וְכָךְ שָׁנִינוּ, הָעוֹלָם הַזֶּה כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הַבָּא אֵינוֹ אֶלָּא כְּפַרְוְזְדוֹר לִטְרַקְלִין. (מִשּׁוּם כָּךְ הָעוֹלָם הַבָּא הוּא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) וּכְשֶׁזּוֹכֶה אוֹתוֹ הַצַּדִּיק – בְּשֶׁלּוֹ הוּא זוֹכֶה. שָׁשָׁנִינוּ, כְּתוּב (דברים ב) וְנַזְלָה לֹא יִהְיֶה לוֹ בְּקָרֵב אֶזְיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁה' הוּא נַזְלָתוֹ. אַשְׁרֵי זְכָלְקוֹ מִי שֶׁזּוֹכֶה לִזְכָלְךְ יְרֵשָׁה עֶלְיוֹן זֶה. זוֹכֶה בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבַבַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. כָּךְ בָּעוֹלָם הַבָּא וּבַבַּיִת הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכְּתוּב (ישעיה נו) וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְזוֹמְתַי יָד וָשֵׁם. אַשְׁרֵי זְכָלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁמְּדוֹרוֹ עִם הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אַשְׁרֵי זְכָלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁזּוֹכֶה לָזֶה, שֶׁכְּתוּב (ישעיה נז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. לֹא כָתוּב עִם ה', אֶלָּא עַל ה'. מַה זֶּה עַל ה'? מָקוֹם שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַזְזְהוֹנִים נִמְשָׁכִים מִמֶּנּוּ וּתְאֵבִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁכְּתוּב (תהלים קכא) מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי. וְכָתוּב (דניאל ז) וְעַד עַתִּיק הַיָּמִים מַגִּיעַ וּלְפָנָיו הִקְרִיבוּהוּ. וּתְשׁוּקַת וְעֹנֶג הַצַּדִּיקִים לְהִסְתַּכֵּל לְאוֹתוֹ זִיו, שֶׁכָּל זִיו יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וּמִמֶּנּוּ נִמְשָׁכִים כָּל אוֹתָם הַכְּתָרִים.

עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שָׁנִינוּ בְּפָסוּק זֶה אָז תִּתְעַנַּג עַל ה', בְּסוֹף הַפָּסוּק מַה כָּתוּב? וְהִרְכַּבְתִּיךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ, עַל אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בָּמֳתֵי אָרֶץ, הוּא לְמַעְלָה מֵהָאָרֶץ הַזּוֹ. וְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בָּמֳתֵי אָרֶץ, הַיְנוּ שָׁמַיִם, וְהַיְנוּ

שֶׁכָּתוּב עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ.

עַל ה' – אָמַר רַבִּי אַבָּא, לֹא כָתוּב אָז תַּשֵּׁב, אֶלָּא אָז תִּתְעַנַּג עַל ה', הַיְנוּ שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (תהלים נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים. וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ, הַיְנוּ אֶרֶץ הַזָּזִים, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב עַל בָּמֳתֵי, לְהַכְלִיל צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם שֶׁנִּקְרְאוּ בָּמֳתֵי אָרֶץ, וְהַיְנוּ שָׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה וְאֶרֶץ שֶׁלְּמַעְלָה. וְהַדָּבָר שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן כָּךְ הוּא, וְהַכֹּל אָזָד, שֶׁכָּתוּב וְעַד עַתִּיק הַיָּמִים מַגִּיעַ וְגוֹ', וְכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ עוֹלִים לְמָקוֹם אָזָד.

אָמַר רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, יֹאמַר לִי מוֹרִי, פָּסוּק זֶה כֻּלּוֹ בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב אָז תִּתְעַנַּג עַל ה' וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי הַכֹּל נֶאֱמַר כְּבָר, שֶׁתַּתָּנוּק וְעִדּוּן עַל ה' כָּתוּב, מָקוֹם שֶׁהוּא לְמַעְלָה, וְכָתוּב וְעַד עַתִּיק הַיָּמִים מַגִּיעַ. עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וְגוֹ', וְהַיְנוּ נַחֲלַת יַעֲקֹב. וְהַבְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב, עַל הַשָּׁמַיִם הַלָּלוּ הוּא אָמַר, וּבֵרְכוּ בִּבְרָכָה, שֶׁעֲתִידִים בְּנֵי יַעֲקֹב, לְהֶזָּיוֹת בְּאוֹתוֹ טַל לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁכָּתוּב וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים, לְךָ וְלֹא לְאַזֵּר. מִטַּל הַשָּׁמַיִם, שֶׁבּוֹ עֲתִידִים הַמֵּתִים לְהֶזָּיוֹת לֶעָתִיד לָבֹא. שֶׁיּוֹצֵא מֵהָעַתִּיק לְזָעֵיר אַנְפִּין וְשׁוֹרֶה בַּשָּׁמַיִם הַלָּלוּ. הִתְבּוֹנֵן רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, עַכְשָׁו נִשְׁמָע הַכֹּל, וְנִמְצֵאת בִּרְכַּת יִצְחָק עֶלְיוֹנָה מִמַּה שֶּׁזִּשַּׁבְתִּי.

שָׁנִינוּ, מִי יְמַלֵּל גְּבוּרֹת ה'. מִי יְמַלֵּל? מִי יְדַבֵּר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג) וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת בְּיָדֶךָ. גְּבוּרֹת ה', שֶׁרַבִּים הֵם וְיוֹצְאִים מִגְּבוּרָה אַזָּת. וְשָׁנִינוּ, גְּבוּרָה עֶלְיוֹנָה אַזָּת, עֲטָרַת הָעֲטָרוֹת, מִתְעַטָּרֶת, וְיוֹצְאִים מִמֶּנָּה זַזְמִשִׁים שְׁעָרִים, מֵהֶם יְמִינָה וּמֵהֶם שְׂמֹאלָה, וְכָל אַזָּת נִקְרֵאת גְּבוּרָה, וְכָל אַזָּת וְאַזָּת מִתְעַטֶּרֶת בָּאוֹרוֹת שֶׁל זַזְקִיקוֹת גְּבוֹהוֹת, וְכֻלָּם נִקְרָאוֹת גְּבוּרוֹת ה'.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, גְּבוּרוֹת ה' זָסַר כָּתוּב, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם כְּלוּלִים בָּזֶה. יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ – זוֹהִי שְׁכִינַת זִיו כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב וּתְהִלָּתוֹ מָלְאָה הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ', שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן וְגוֹ'. הֲרֵי אֵלֶּה נִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת, וְאַרְבָּעָה הַלָּלוּ מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא הֵם נִמְשָׁכִים. מַה שֵּׁם אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שְׁמוֹ יוּבַל, שֶׁכָּתוּב (ירמיה יז) וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו, וְכָתוּב וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי. מָה הַטַּעַם לֹא יָמִישׁ? מִשּׁוּם שֶׁעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו. וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה נז) וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב יֹצֵא, יוֹצֵא וְאֵינוֹ פּוֹסֵק.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל הַדְּבָרִים וְגוֹ'. וַיְדַבֵּר, כְּדֵי לְהַכְרִיז דְּבָרִים. שָׁשָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִתְוַזִּיל לְדַבֵּר, עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים הִתְוַזְלְוַזְלוּ, וְיָצְאוּ נְשָׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְשָׁנִינוּ, אוֹתוֹ דִּבּוּר הָיָה טָס מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְנָזְקָק בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד. כְּשֶׁעוֹלֶה, נִשְׂאָב מֵהֲרֵי אַפַּרְסְמוֹן זַךְ, וְנִשְׂאָב בְּאוֹתוֹ טַל שֶׁלְמַעְלָה וְסוֹבֵב סְבִיב יִשְׂרָאֵל, וְשָׁבָה בָּהֶם נִשְׁמָתָם, וְסוֹבֵב וְנָזְקָק בִּמְקוֹמוֹ בְּלוּזוֹת אֶבֶן. וְכֵן כָּל מִלָּה וּמִלָּה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל מִלָּה וּמִלָּה הָיְתָה מִלֵּאָה בְּכָל אוֹתָם טְעָמִים, בְּכָל אוֹתָם דִּבְרֵי גְּזֵרוֹת, שָׁכָר וְעָנְשִׁים, סוֹדוֹת וְסִתָרִים כְּאוֹצָר (כִּצְנָצֶנֶת) זֶה שֶׁמָּלֵא מִן הַכֹּל.

וּבְשָׁעָה שֶׁהָיָה יוֹצֵא אוֹתוֹ הַדִּבּוּר, נִרְאָה אָזְד. וּכְשֶׁהָיָה נָזְקָק בִּמְקוֹמוֹ, נִרְאוּ בְּאוֹתוֹ הַדִּבּוּר שִׁבְעִים עֲנָפִים שֶׁנִּכְנָסִים לְתוֹכָהּ, וְזַמּוּשִׁים כְּתָרִים זָסַר אָזְד מִצַּד זֶה, וְזַמּוּשִׁים זָסַר אָזְד מִצַּד הָאַזָּר, כְּמוֹ הַפָּטִישׁ הַזֶּה בִּזְמַן שֶׁהוּא מַכֶּה בְּסֶלַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כג) וּכְפַטִּישׁ יְפוֹצֵץ סָלַע. וְהָיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל רוֹאִים עַיִן בְּעַיִן וְהָיוּ שְׁמֵזִים.

וְכָל הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁם, וְכֻלָּם קִבְּלוּ תוֹרָה בְּהַר סִינַי, שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְגוֹ' וְאֵת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם. וְכֻלָּם כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, וְכֻלָּם רוֹאִים וּמַקְבִּלִים דְּבָרִים.

אֱלֹהִים – זוֹ גְּבוּרָה. אֶת – שֶׁנִּכְלָל בַּיָּמִין, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ אֵת הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא יָמִין, וְאֵת הָאָרֶץ שֶׁהוּא שְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מח) אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפָּחָה שָׁמָיִם. וָיָמִין זֶה הוּא אֵת. כָּל – לְכְלֵל אֶת כָּל שְׁאָר הַכְּתָרִים. הַדְּבָרִים – מִתְקַשְּׁרִים זֶה בָּזֶה. הָאֵלֶּה – כָּל אוֹתָם טְעָמִים, כָּל אוֹתָם סוֹדוֹת, כָּל אוֹתָם סְתָרִים, גְּזֵרוֹת וְעָנָשִׁים.

לֵאמֹר – לִהְיוֹת יֵרָשָׂה לַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לג) תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה וְגוֹ'. שֶׁאִם תֹּאמַר, לְגַלּוֹת מַה שֶּׁלֹּא הִצְטָרֵךְ לְגַלּוֹת לְכָל אָדָם – כָּתוּב אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. כְּמוֹ שֶׁאֲנִי טָמִיר וְנִסְתָּר, כָּךְ יִהְיוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ טְמִירִים וְנִסְתָּרִים בְּלִבְּךָ.

דָּבָר אַחֵר וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים – אֶחָד. אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר – הֲרֵי זֶמֶשׁ דְּרָגוֹת אֲחֵרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים – גְּבוּרָה. אֵת – יָמִין. כָּל – זֶה וָזֶה (הָאֵלֶּה – אוֹתָם שֶׁנִּתְגַּלּוּ, שֶׁכָּתוּב וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. דָּבָר אַחֵר, כָּל –). אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לְכְלֵל אֶת אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל.

הַדְּבָרִים – לִכְלֵל שְׁאָר הַכְּתָרִים הַמְּכֻסִּים. הָאֵלֶּה – אֵלּוּ שֶׁהִתְגַּלּוּ, וְכָתוּב וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. לֵאמֹר – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יב) אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ. וְכָתוּב (ירמיה ג) לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה נִתְּנָה תּוֹרָה בְּאֵשׁ וְזֵשֶׁכָה, שֶׁכָּתוּב וְהָהָר בֹּעֵר בָּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם וּשְׁךְ עָנָן וַעֲרָפֶל. שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יִנָּצֵל מֵאֵשׁ אַזְרֵת שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם וּמֵהַזּוֹשְׁךְ שֶׁמַּזּוֹשִׁיכִים כָּל שְׁאָר הָעַמִּים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁבִּזְכוּת אַבְרָהָם נִצְּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, כָּל זְמַן שֶׁבָּנֶיךָ יִשְׁתַּדְּלוּ

בַּתּוֹרָה, הֵם יִנָּצְלוּ מֵאֵלֶּה, וְאִם לֹא – הֲרֵי אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם תִּשְׁלֹט בָּהֶם וְיִשְׁתַּעְבְּדוּ בֵּין הָעַמִּים. אָמַר לוֹ, בִּשְׁנֵי קְשָׁרִים לֹא יָקוּמוּ הַדְּבָרִים, אֶלָּא אִם נוֹזַן לְפָנֶיךָ – שֶׁיִּנָּצְלוּ מֵאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם, וְיִשְׁתַּעְבְּדוּ בֵּין הָעַמִּים עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ אֵלֶיךָ. אָמַר לוֹ, יָפֶה זֶה וַדַּאי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) אִם לֹא כִּי צוּרָם מְכָרָם. מִיהוּ צוּרָם? זֶהוּ אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ג) הַבִּיטוּ אֶל צוּר וֻצַבְתֶּם. וַה' הִסְגִּירָם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִסְכִּים עַל יָדוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִיּוֹם שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם עַד הַיּוֹם שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ תּוֹרָה הָיוּ וֻזַמּוֹשִׁים יוֹם, מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם אוֹתָן שְׁנוֹת הַיּוֹבֵל, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹתוֹ הַיּוֹבֵל הוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁיּוֹבֵל מַמָּשׁ, אֶלָּא מִצַּד הַיּוֹבֵל זֶה הָיָה, וּמִצַּד הַיּוֹבֵל הִתְעוֹרֵר דִּין עַל הַמִּצְרִים, וְלָכֵן וֻזַמּוֹשִׁים אֵלֶּה הָיוּ שֶׁל הַיּוֹבֵל.

שָׁנִינוּ, כְּנֶגֶד זֶה וֻזַמּוֹשִׁים פָּעָמִים נֶאֱמַר וְנִזְכַּר בַּתּוֹרָה הַנְּהָגוֹת מִצְרַיִם, וְכֻלָּם הֵם שְׁבָזִים: אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ. וַיּוֹצִאֵךְ. כִּי בְיָד וֻזָּקָה הוֹצִיאֲךָ. וְכָל הַפָּעָמִים הֵם וֻזַמּוֹשִׁים, וְלֹא יוֹתֵר. מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הִתְעַטֵּר בַּיּוֹבֵל. וּמִצַּד הַיּוֹבֵל הַכֹּל בָּא. וְלָכֵן תּוֹרָה שֶׁבָּאָה מִגְּבוּרָה הִתְעַטְּרָה בַּיָּמִין, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) כִּי מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. וְשָׁנִינוּ, וֻזַמּוֹשָׁה קוֹלוֹת הָיוּ, וְכֻלָּם נִרְאוּ בָּהֶם וְנִכְלְלוּ בָּהֶם וְהִתְעַטְּרוּ בָּזֶה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה, הַיּוֹבֵל הַזֶּה עִטֵּר בְּעַטְּרוֹתָיו אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמֶלֶךְ שֶׁהִתְעַטֵּר בְּתוֹךְ וֻזֵילוֹ, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. מִי זוֹ אִמּוֹ? זֶה הַיּוֹבֵל, וְהַיּוֹבֵל הִתְעַטֵּר בְּשִׁמְוָזָה בְּאַהֲבָה בְּשִׁלְמוּת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵוָזָה. מִי זוֹ אֵם הַבָּנִים? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה הַיּוֹבֵל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַל זֶה כָּתוּב (משלי כג) יִשְׂמַוז אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל

יוֹלַדְתֶּךָ. מִי זֶה אָבִיךָ וְאִמֶּךָ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בְּסִפְרָא דְּצְנִיעוּתָא, שֶׁכָּתוּב עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה. אוֹי לְמִי שֶׁמְּגַלֶּה עֶרְוָתָם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְגַּלָּה בְּהַר סִינַי, הִזְדַּעֲזַע הָהָר, וּבְשָׁעָה שֶׁסִּינַי הִזְדַּעֲזַע, כָּל שְׁאָר הָרֵי הָעוֹלָם הִזְדַּעְזְעוּ וְהָיוּ עוֹלִים וְיוֹרְדִים, עַד שֶׁהוֹשִׁיט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוֹ עֲלֵיהֶם וְהִתְיַשְּׁבוּ, וְקוֹל יוֹצֵא וּמַכְרִיז, (תהלים קיד) מַה לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר, הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים וְגוֹ'.

וְהֵם שָׁבִים וְאוֹמְרִים, מִלְפָנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מִלְפָנֵי אָדוֹן – זוֹ הָאֵם, שֶׁכָּתוּב אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. חוּלִי אָרֶץ – זוֹ הָאֵם הַמְּחוֹלֶלֶת. מִלְפָנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב – זֶהוּ הָאָב, שֶׁכָּתוּב בְּנֵי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה כָּתוּב בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ.

מַה זֶּה בָּעֲטָרָה? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, כְּמָה שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כג) וְשָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו עֹטְרִים אֶל דָּוִד. מִשּׁוּם שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּלָבָן וּבְאָדֹם וּבִירֹק, בְּכָל הַגְּוָנִים שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בּוֹ וּמֻקָּפִים בּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ, מִי זוֹ הָעֲטָרָה? שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר, וְכָתוּב (שם ס) וּבֵית תִּפְאַרְתִּי אֲפָאֵר.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, תּוֹרָה נִתְּנָה בְּאֵשׁ שְׁזוּרָה עַל גַּבֵּי אֵשׁ לְבָנָה, לִכְלֹל יָמִין בִּשְׂמֹאל, וּשְׂמֹאל שֶׁזִּוֵּוג לִהְיוֹת יָמִין, שֶׁכָּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂן שֶׁל סִינַי הָיָה יוֹצֵא, עוֹלֶה אֵשׁ, וּמִתְעַטֵּר בְּאוֹתוֹ עָשָׂן בְּגָלוּי כְּאֶשְׁכּוֹל הַזֶּה, וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְכָל הָרֵיזוֹת וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן הָיָה מַעֲלֶה אוֹתוֹ עָשָׂן בְּמַרְאֵה שֶׁל לְבָן וְאָדֹם וְשָׁזוּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל.

אוֹתוֹ עָשָׂן מָה הָיָה? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, שְׁכִינָה שֶׁנִּגְלְתָה לְשָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כִּתְמָרוֹת עָשָׁן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה לָךְ כָּל זֶה, הֲרֵי

פָּסוּק שָׁלֵם הוּא, שֶׁכָּתוּב וְהַר סִינַי עָשַׁן כֻּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה׳ בָּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשָׁנוֹ כְּעֶשֶׁן הַכִּבְשָׁן. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁרָאוּ אֶת זֶה וְיָדְעוּ אֶת זֶה.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, כְּשֶׁנִּזְקְקוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּלוּחוֹת הָאֶבֶן, הָיוּ נִרְאִים מִשְּׁנֵי צְדָדִים – מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְהַלּוּחוֹת הָיוּ מֵאֶבֶן סַנְפִּירִינוֹן, וְנִזְקְקוּ וְנִתְכַּסּוּ בְּאֵשׁ לְבָנָה, וְהָאוֹתִיּוֹת הָיוּ מֵאֵשׁ שְׁחוֹרָה, וְנִזְקְקִים בִּשְׁנֵי צְדָדִים – מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַלּוּחוֹת הָיוּ בְּעֵינֵיהֶם, וְהָאוֹתִיּוֹת הָיוּ טָסוֹת וְנִרְאוֹת בִּשְׁנֵי סוּגֵי אֵשׁ – אֵשׁ לְבָנָה וְאֵשׁ שְׁחוֹרָה, לְהֵרָאוֹת כְּאָזֹד יָמִין וּשְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ וְגוֹ׳. וַהֲרֵי כָּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. אֶלָּא מִצַּד הַגְּבוּרָה זֶה הָיָה, וְנִכְלֶלֶת בַּיָּמִין. וְלָכֵן אֵשׁ לְבָנָה וְאֵשׁ שְׁחוֹרָה.

שָׁנִינוּ, כָּתוּב (שמות לב) וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְגוֹ׳. (מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים וַדַּאי) אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב וְהַלֻּחֹת, אָזֹד. שְׁנַיִם הָיוּ וְנִרְאִים אָזֹד. וְעָשָׂר אֲמִירוֹת זְקוּקוֹת בָּהֶם, וְזֵמֵשׁ כְּלוּלוֹת בְּזָמֵשׁ, לִהְיוֹת הַכֹּל יָמִין. מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וַדַּאי.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, שֶׁל סַנְפִּירִינוֹן הָיוּ, וּשְׁתֵּי אֲבָנִים הָיוּ, וְהָאֲבָנִים הָיוּ סְתוּמוֹת. נָשַׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרוּחַ, וְהִתְפַּשְּׁטוּ וְנֶחְקְקוּ שְׁנֵי לוּחוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּעֵין סַנְפִּירִינוֹן הָיוּ, (שֶׁהָיְתָה אֶבֶן טוֹבָה) מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, סַנְפִּירִינוֹן זֶה, שֶׁהִיא אֶבֶן טוֹבָה וּכְבֵדָה מִשְּׁאָר הָאֲבָנִים, אֵינָם מַעֲשֵׂה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אָמַר לוֹ, בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה? הֵמָּה דַּוְקָא. אֶלָּא בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים. הַלֻּחֹת כָּתוּב, וְלֹא כָּתוּב וְהָאֲבָנִים מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל אָזֹד הוּא, אֲבָל שְׁנֵי הַלּוּחוֹת הַלָּלוּ, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם הָיוּ, וְנִתְעַלּוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְעָשָׂה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַעֲשֵׂיהֶם הָיוּ.

מִמָּה הֵם נַעֲשׂוּ? שָׁנִינוּ, מֵאוֹתוֹ הַטַּל הָעָלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ מִן הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ. וּכְשֶׁשּׁוֹפֵעַ וְנִמְשָׁךְ לִשְׁדֵּה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים, נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁתֵּי טִפּוֹת כְּפוֹר מֵהֶם וְנִגְלְדוּ, וְנַעֲשׂוּ שְׁתֵּי אֲבָנִים יְקָרוֹת. נָשַׁב בָּהֶן, וְהִתְפַּשְּׁטוּ לִשְׁנֵי לוּזוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות לב) כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים.

שָׁנִינוּ, אֶצְבַּע אֱלֹהִים – אוֹתָהּ אֶצְבַּע עוֹלָה לַעֲשָׂרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא. וְכָל אֶצְבַּע וְאֶצְבַּע עוֹלָה לַעֲשָׂרָה, עַד שֶׁנַּעֲשֵׂית יָד שְׁלֵמָה, שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְרוּת עַל הַלֻּזוֹת – נְקוּבִים הָיוּ הָאֲבָנִים וְנִרְאוּ מִשְּׁנֵי צְדָדִים, זְרוּת וְזַקִּיקָהּ שֶׁל וְזַקִּיקוֹת. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִצַּד זֶה נִרְאָה הַצַּד הָאַוֵּזר, וְנִקְרָא מִכָּאן מַה שֶּׁכָּתוּב בַּצַּד הָאַוֵּזר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בְּנֵס הָיוּ כְתוּבִים, שֶׁכָּל בְּנֵי הָאָדָם הָיוּ אוֹמְרִים וּמְעִידִים שֶׁהֲרֵי מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יָכְלוּ לְדַעַת אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ.

לְדַעְתָּם שֶׁל הָאוֹמְרִים נְקוּבִים הָיוּ, הַאִם כָּתוּב זְרוּת בַּלֻּזוֹת? עַל הַלֻּזוֹת כָּתוּב. אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, זַמּוֹשָׁה קוֹלוֹת הֵם לְיָמִין וַזַּמּוֹשָׁה לִשְׂמֹאל, וְאוֹתָם שֶׁל הַשְּׂמֹאל כְּלוּלִים בַּיָּמִין. וּמֵהַיָּמִין נִרְאוּ אוֹתָם שֶׁבַּשְּׂמֹאל, וְכָאן הַכֹּל הוּא יָמִין, וְנִכְלְלוּ אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, מַה שֶּׁהָיָה בְּצַד זֶה נִרְאָה לַצַּד הָאַוֵּזר, וְקוֹרְאִים אֶת אוֹתָם הָאוֹתִיּוֹת. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, הַשְּׂמֹאל הָפַךְ לִהְיוֹת יָמִין, שֶׁכָּתוּב מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, וּמְשׁוֹם כָּךְ מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא וַדַּאי.

הֵיכִיצַד? מַה שֶּׁהָיָה בַּצַּד הַזֶּה הָיָה קוֹרֵא בָּזֶה, אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. וּמֵהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הָיָה רוֹאֶה וְקוֹרֵא לֹא תִרְצָח. הָיָה קוֹרֵא לֹא יִהְיֶה לְךָ, וְהָיָה רוֹאֶה וְקוֹרֵא לֹא תִנְאָף. וְהָיָה קוֹרֵא לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. וְהָיָה רוֹאֶה וְקוֹרֵא לֹא תִגְנֹב. וְהַכֹּל מִצַּד זֶה. וְכָךְ לְכֻלָּם, וְאֵלּוּ מִצַּד הָאַוֵּזר, וְכֻלָּם כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה כְּגוֹן זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לג) מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא. מִכְתַּב

אֱלֹהִים הוּא וַדַּאי.

וַיֵּרֶד מֹשֶׁה אֶל הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מַהִי הָאֲמִירָה הַזּוֹ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם, וְלֹא כָּתוּב מָה אָמַר? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, דֶּרֶךְ הָעוֹלָם הוּא, כְּשֶׁבָּאָה שִׁמְוָה לָאָדָם אוֹ כְּשֶׁבָּא צַעַר – כְּשֶׁעַדַיִן לֹא יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, לֹא יָכוֹל לְסִבֹּל, שֶׁהֲרֵי לִבּוֹ פּוֹרֵז לְשָׁעָה. וּכְשֶׁיּוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ וְיָכוֹל לְסִבֹּל. כָּל שֶׁכֵּן כָּאן, (וְכָאן אֵינוֹ כָּךְ) שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה אָמַר לָהֶם כָּל מַה שֶׁהָיָה אָזַר כָּךְ וְזִוֵּק לִבָּם בִּדְבָרִים, וְלֹא יָכְלוּ לְסִבֹּל. כָּל שֶׁכֵּן אִם לֹא הָיָה אוֹמֵר לָהֶם דָּבָר. וּמֹשֶׁה כָּךְ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בַּתְּזוֹלָה, וְזִוֵּק לִבָּם, וְאָזַר כָּךְ וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים.

וְעִם כָּל זֶה לֹא יָכְלוּ לְסִבֹּל, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי זוּיָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁשָּׁמְעוּ דְּבָרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, פָּרְזָה נִשְׁמָתָם, וְעָלְתָה נִשְׁמָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַד כִּסֵּא כְבוֹדוֹ לְהִדָּבֵק שָׁם.

אָמְרָה תוֹרָה לִפָּנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי לְזִנָּם הָיִיתִי מֵאַלְפַּיִם שָׁנִים טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם?! לְזִנָּם כָּתוּב בָּהּ (ויקרא יז) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם, (שמות ל) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר, (ויקרא כה) כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים?! אֵיפֹה הֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֶעֱזִירָה הַתּוֹרָה אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לִמְקוֹמוֹ. הַתּוֹרָה זוֹקָה וְאָזְרָה בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶם לְהַזְהִיר אוֹתָן לְיִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ. מְשִׁיבַת נָפֶשׁ מַמָּשׁ.

שָׁנִינוּ, כָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה' לְמֶלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א י) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. רַבִּי אַבָּא אָמַר, שֶׁהַלְּבָנָה עָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁשָּׁנִינוּ שִׁבְעֵי שְׁלֹמֹה עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת.

אֵימָתַי בִּשְׁלֵמוּת? (שָׁנִינוּ, כָּתוּב וַתֵּרֶב וָזְכְמַת שְׁלֹמֹה וגו'. מַהוּ וַתֵּרֶב? אָמַר רַבִּי אַבָּא, שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ. מַהוּ בִּשְׁלֵמוּתָהּ?) שֶׁעָמְדָה בַּזִּמְשָׁה עָשָׂר, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, אַבְרָהָם. יִצְחָק. יַעֲקֹב. יְהוּדָה. פָּרֶץ. זֶצְרוֹן. רָם. עַמִּינָדָב.

נַזְשׁוֹן. שַׁלְמוֹן. בּעַז. עוֹבֵד. יִשַׁי. דָּוִד. שְׁלֹמֹה. כְּשֶׁבָּא שְׁלֹמֹה עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה׳ לְמֶלֶךְ. וְכָתוּב שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בִּימֵי צִדְקִיָּה עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּפְגָם וְנֶחְגְּמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יג) וְיָרֵחַ לֹא יַגִּיהַ אוֹרוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, בִּימֵי צִדְקִיָּה נֶחְגְּמָה הַלְּבָנָה וְזָשְׁכוּ פְּנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

צֵא וַחֲשֹׁב, רִזַבְעָם. אֲבִיָּה. אָסָא. יְהוֹשָׁפָט. יְהוֹרָם. אֲחַזְיָהוּ. יוֹאָשׁ. אֲמַצְיָהוּ. עֻזִּיָּהוּ. יוֹתָם. אָחָז. יְחִזְקִיָּהוּ. מְנַשֶּׁה. אָמוֹן. יֹאשִׁיָּהוּ. צִדְקִיָּהוּ. וּכְשֶׁבָּא צִדְקִיָּהוּ, נֶחְגְּמָה הַלְּבָנָה וְעָמְדָה עַל פְּגָם, שֶׁכָּתוּב (ירמיה נב) וְאֶת עֵינֵי צִדְקִיָּה עִוֵּר. בְּאוֹתוֹ זְמַן (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. אֶרֶץ זוֹ הָעֲבָרָה מִלְּפָנֵי שָׁמַיִם וְהִתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ, וְנֶחְשְׁכָה הָאָרֶץ הַזּוֹ. (כְּלוֹמַר, שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּפְגִימוּתָהּ).

שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, הִתְזִילָה הַלְּבָנָה לְהָאִיר, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כב) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרַד. מַה זֶּה וַיֵּרַד? שֶׁקֵּרֵב הַשָּׁמַשׁ לַלְּבָנָה, וְהִתְזִילָה לְהָאִיר הַלְּבָנָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) דֶּגֶל מַזַּנֵּה יְהוּדָה מְזֻרָזָה.

בְּהַר סִינַי הִתְמַנָּה יְהוּדָה כְּשַׁלִּיט בַּמַּלְכוּת, שֶׁכָּתוּב (הושע יב) וְיהוּדָה עֵד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן. (רַבִּי יְצְחָק אָמַר מִכָּאן, וְיהוּדָה עֵד רָד עִם אֵל, הַשִּׁלְטוֹן הָיָה בְּשָׁעָה שֶׁהָאֵל הַזֶּה שׁוֹלֶטֶת מַלְכוּתוֹ עַל הַר סִינַי, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַלְכוּתוֹ שֶׁל יְהוּדָה) מַה זֶּה וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן? כְּשֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ, נֶאֱמָן הָיָה יְהוּדָה לְקַבֵּל מַלְכוּת, וְהִתְזִילָה הַלְּבָנָה לְהָאִיר.

אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ וְגוֹ׳. רַבִּי אֶלְעָזָר פַּתַּזוּז, (משלי א) שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ. שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מִי זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל? זוֹ בִּינָה,

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְהָבִין אִמְרֵי בִינָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מוֹסֵר אָבִיךָ – זוֹ הִיא וָזְכְמָה. וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ – זוֹ הִיא בִּינָה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, זֶה וָזֶה דָּבָר אֶחָד הִתְפָּרְשׁוּ. שֶׁשָּׁנִינוּ, תּוֹרָה יָצְאָה מֵוָזְכְמָה שֶׁל מַעְלָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִבִּינָה יָצְאָה, שֶׁכָּתוּב לְהָבִין אִמְרֵי בִינָה, וְכָתוּב וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, תּוֹרָה נִכְלְלָה מֵוָזְכְמָה וּבִינָה, שֶׁכָּתוּב שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ. רַבִּי אַבָּא אָמַר, בַּכֹּל הִיא נִכְלֶלֶת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּכְלֶלֶת בִּשְׁנֵי אֵלֶּה, הִיא נִכְלֶלֶת בַּכֹּל – בְּזֵעֶר, בְּדִין וּבְרַחֲמִים. בְּכֻלָּם הַשְׁלֵמוּת שֶׁהַדָּבָר צָרִיךְ. אִם הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה מַסְכִּימִים – הַכֹּל מַסְכִּימִים. בְּמָקוֹם שֶׁאֵלֶּה נִמְצָאִים – כֻּלָּם נִמְצָאִים.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אָנֹכִי – זוֹ הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית מו) אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה. ה' אֱלֹהֶיךָ. (הַכֹּל עוֹלֶה לְמַעְלָה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד) (זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ) רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אָנֹכִי – זוֹ הַשְּׁכִינָה, וּמַסְיִיק הַטַּעַם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָנֹכִי עָשִׂיתִי בְּכוֹרֶךָ. ה' אֱלֹהֶיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעֲךָ אֶת קֹלוֹ. וְכָתוּב אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם. מִן הַשָּׁמַיִם (מִן הַשָּׁמַיִם מַמָּשׁ, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא).

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. אֲשֶׁר – מָקוֹם שֶׁהַכֹּל מְאַשְּׁרִים אוֹתוֹ. הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם – זֶה יוֹבֵל, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, מִצַּד הַיּוֹבֵל יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וּמִשּׁוּם כָּךְ וָזְמִשִּׁים פָּעָמִים נִזְכְּרָה יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּתּוֹרָה. וָזְמִשִּׁים יָמִים לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה. וָזְמִשִּׁים יָמִים לְזֵרוּת הָעֲבָדִים.

מִבֵּית עֲבָדִים – כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יב) הָכָה כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. וְשָׁנִינוּ, הַכְּתָרִים הַתַּזְהוֹנִים הַלָּלוּ שֶׁהַמִּצְרִים בָּטְחוּ בָהֶם. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בַּיִת לְמַעְלָה – יֵשׁ בַּיִת לְמַטָּה. בַּיִת קָדוֹשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (משלי כד) בְּוָזְכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת – בַּיִת תַּזְהוֹן לְמַטָּה שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב מִבֵּית עֲבָדִים.

שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱמַר אָנֹכִי, כָּל אוֹתָן מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֶזְוְזוּ בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן בְּצַד (זֶה), כֻּלָּם הָיוּ כְּלוּלוֹת בַּדָּבָר הַזֶּה.

כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה אֲזוּזוֹת בְּגוּף הַמֶּלֶךְ, (בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן) מֵהֶן בְּרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, וּמֵהֶן בַּגּוּף, וּמֵהֶן בִּידֵי הַמֶּלֶךְ, וּמֵהֶן בְּרַגְלָיו, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹצֵא מִגּוּף הַמֶּלֶךְ הַזּוּעָה. וְלָכֵן מִי שֶׁפָּשַׁע בְּמִצְוָה אַוַּת שֶׁל הַתּוֹרָה, כְּמִי שֶׁפָּשַׁע בְּגוּף הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי, בִּי מַמָּשׁ. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁעוֹבְרִים עַל מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹדְעִים מַה הֵם עוֹשִׂים.

שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוּא זָטָא אֵלָיו, אוֹתוֹ מָקוֹם מַמָּשׁ מְגַלֶּה זֻטְאוֹ. (וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַמָּשׁ מְגַלֶּה זֻטְאוֹ) זָטָא בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלֶּה זֻטְאוֹ, שֶׁכָּתוּב (איוב כ) יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ. יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל).

שָׁנִינוּ, שָׁמַיִם מְגַלִּים זֻטְאוֹ שֶׁל אָדָם, וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מְגַלֶּה זֻטְאוֹ, אֶרֶץ עוֹשָׂה דִּין הָאָדָם, שֶׁכָּתוּב וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ, לַעֲשׂוֹת בּוֹ דִּין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שָׁנִינוּ מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה תוֹרָה, הָאֵם וְהַבָּנִים נִמְצְאוּ בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה.

אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. אָנֹכִי, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּת הָיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ. הִיא שְׁכִינָה, וְזוֹ בַּת. ה' אֱלֹהֶיךָ, שֶׁכָּתוּב בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. וְכָתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. הִנֵּה בֵּן.

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) יוֹבֵל הוּא קָדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם. וְכָתוּב אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרָאתֶם דְּרוֹר. הֲרֵי אֵם וּבָנִים. יוֹשֶׁבֶת הָאֵם, יוֹשְׁבִים הַבָּנִים. (וְהָעוֹלָמוֹת) כֻּלָּם בְּשִׁמְחָה בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. נֶעֱבְרָה הָאֵם – כֻּלָּם נֶעֱבָרִים מִמְּקוֹמָם. וְכָתוּב (דברים כב) לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים. וְשָׁנִינוּ, לֹא

יַעֲשֶׂה אָדָם וְזַטָּאִים לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁתַּעֲבֹר הָאֵם מֵעַל הַבָּנִים.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַכֹּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הַכֹּל הוּא. הַכֹּל אָזַד. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ הִתְגַּלּוּ לְקוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וְכָתוּב (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם. בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ פְּסוּקִים אֵלּוּ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁשְּׁנֵיהֶם נִבְרְאוּ כְּאֶזֶד? מִלַּמֵּד שֶׁנָּטָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּף יְמִינוֹ וּבָרָא הַשָּׁמַיִם, וְנָטָה כַּף שְׂמֹאלוֹ וּבָרָא אֶת הָאָרֶץ. בַּתְּזוּזָלָה אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וְאַזַר כְּךְ אֶרֶץ וְשָׁמָיִם.

שָׁנִינוּ, כְּתוּב (הושע ב) בַּיּוֹם הַהוּא אֶעֱנֶה נְאֻם ה' אֶעֱנֶה אֶת הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת הָאָרֶץ. אֶעֱנֶה אֶת הַשָּׁמַיִם – שָׁמַיִם מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי. וְהֵם יַעֲנוּ אֶת הָאָרֶץ – הָאָרֶץ מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי. שָׁמַיִם – שָׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים. וְאֶרֶץ – הָאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה. שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּשֶׁהִתְתַּקֵּן שָׁמַיִם זֶה בְּתִקּוּנָיו, (הִתְתַּקֵּן) כְּנֶגֶד אֶרֶץ זוֹ, וּתְשׁוּקָתוֹ כְּנֶגְדָּהּ בְּדַרְגָּה אַזַת שֶׁנִּקְרֵאת צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, וְנִדְבָּק בָּאֶרֶץ הַזּוֹ.

וּמֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֵה הַצַּדִּיק הַזֶּה, בָּא נָהָר אֶזֶד קָדוֹשׁ, שֶׁמִּן מִשְׁזָה, וּמַטִּיל בְּרֹב תְּשׁוּקָה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וְהָאָרֶץ הַזּוֹ נוֹטֶלֶת הַכֹּל, וְאַזַר כְּךְ מֵהָאָרֶץ הַזּוֹ הַכֹּל נִזּוֹנִים, עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתּוֹנִים, כְּמוֹ הַזָּכָר הַזֶּה כְּשֶׁתְּשׁוּקָתוֹ לְהִדָּבֵק בִּנְקֵבָה, שֶׁמּוֹצִיא זֶרַע שֶׁל רְבִיָּה מֵרֹאשׁ הַמּוֹזַ בְּאוֹתָהּ אַמָּה וּמַטִּיל בַּנְּקֵבָה וּמִמֶּנּוּ הַנְּקֵבָה מִתְעַבֶּרֶת. נִמְצָא שֶׁכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף כֻּלָּם נִדְבָּקִים בַּנְּקֵבָה, וְהַנְּקֵבָה אוֹזֶזֶת הַכֹּל. כְּדֻגְמָה זוֹ שָׁנִינוּ, כָּל הַמַּשְׁלִים לַעֲשָׂרָה רְאשׁוֹנִים שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת, נוֹטֵל שְׂכַר כֻּלָּם. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּנֶגֶד כֻּלָּם.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כְּתוּב (שמואל–ב כב) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרַד, וְכָתוּב יֵרֵד ה' לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינָי. (לֹא גּוֹרְסִים תָּנָא) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרַד, לְאָן יָרַד? אִם תֹּאמַר שֶׁיָּרַד לְסִינַי, הֲרֵי כְּתוּב עַל הַר סִינָי, וְלֹא כְּתוּב בְּהַר סִינַי?

אֶלָּא וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד, לְאָן יָרַד? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי (אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי זְוָיְיא), יָרַד בְּדַרְגּוֹתָיו מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה וּמִכֵּתֵר לְכֵתֵר עַד שֶׁנִּדְבַּק בָּאָרֶץ הַזּוֹ, וְאָז הֵאִירָה הַלְּבָנָה וְעָמְדָה בִּשְׁלֵמוּת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד, לָאָרֶץ הַזּוֹ. וְאָז כָּתוּב עַל הַר סִינָי. מָה עָמַד עַל הַר סִינַי? הֱוֵה אוֹמֵר זוֹ שְׁכִינָה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר מִכָּאן, (שמות יט) מִפָּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה׳ בָּאֵשׁ. וְכָתוּב (דברים ד) כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא. וְכָתוּב (בראשית יט) וַה׳ הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת ה׳ מִן הַשָּׁמָיִם. וַה׳ הִמְטִיר – זוֹהִי אֶרֶץ. מֵאֵיזֶה מָקוֹם נָטַל אֶת זֶה? סוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב מֵאֵת ה׳ מִן הַשָּׁמָיִם, מִן הַשָּׁמַיִם מַמָּשׁ. רַבִּי זְוָיְיא אָמַר מִכָּאן, וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל, כָּל – הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי בָּזֶה תָּלוּי הַכֹּל.

לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אֱלֹהִים אֲחֵרִים – לְהוֹצִיא שְׁכִינָה. עַל פָּנָי – לְהוֹצִיא פָּנֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁבָּהֶם נִרְאָה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהֵם שְׁמוֹ, וְהוּא הֵם. הוּא שְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי. הוּא וּשְׁמוֹ אֶחָד הוּא. בָּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

שָׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לָהֶם אָדָם, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם, (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. מָה הַטַּעַם קָרָא לָהֶם אָדָם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם. אַתֶּם וְלֹא לְשְׁאָר עַמִּים. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָדָם אַתֶּם. אַתֶּם קְרוּיִים אָדָם, וְאֵין עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת קְרוּיִים אָדָם.

שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כֵּיוָן שֶׁאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל נִמּוֹל, נִכְנָס לַבְּרִית שֶׁנָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַה׳ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. וְכָתוּב (מיכה ז) זֶסֶד לְאַבְרָהָם. וְהִתְוַוזִיל לְהִכָּנֵס לַמָּקוֹם הַזֶּה. (אָדָם) כֵּיוָן שֶׁזָּכָה לְקַיֵּם מִצְוֹת הַתּוֹרָה, נִכְנָס לָאָדָם (לַמָּקוֹם) וְנִדְבָּק בְּגוּף הַמֶּלֶךְ, וְאָז נִקְרָא אָדָם.

וְזֶרַע יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ אָדָם. בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב בִּישְׁמָעֵאל וְהוּא יִהְיֶה פֶּרֶא

אָדָם. פָּרָא אָדָם, וְלֹא אָדָם. פֶּרֶא אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹל, וְרֹאשִׁיתוֹ שֶׁל אָדָם הָיָה בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וְיִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּהִמּוֹלוֹ אֵת בְּשַׂר עָרְלָתוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל נִכְנַס לָרֹאשִׁית הַזֹּאת שֶׁנִּקְרֵאת כֹּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְהוּא יִהְיֶה פֶּרֶא אָדָם, וְלֹא אָדָם. יָדוֹ בַכֹּל, יָדוֹ בַכֹּל וַדַּאי – וְלֹא יוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא קִבֵּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה. רֹאשִׁית הָיְתָה בּוֹ מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹל, וְלֹא הִשְׁתַּלֵּם בְּמִצְוֹות הַתּוֹרָה. אֲבָל זֶרַע יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁלְמוּ בַּכֹּל, נִקְרְאוּ אָדָם מַמָּשׁ, וְכָתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה׳ עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַפָּרְצוּפִים מֻתָּרִים, פָּרַט לְפַרְצוּף אָדָם. רַבִּי יְצָחָק אָמַר, כְּשֶׁנַּעֲשָׂה, נִרְאָה שֶׁחָזְקוּק תּוֹךְ הַחֲזָקִיקוֹת שֶׁל הַשִּׁלְמוּת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַיְנוּ מַה שֶּׁאָנָשִׁים אוֹמְרִים, קְשָׁרָיו בָּרוּחַ מְצוּיִים בַּצּוּרָה.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקְיָא לְלוּד לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהָיָה שָׁם, וְהָיָה רַבִּי זְוָקְיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי זְוָקְיָה, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהוּא יִהְיֶה פֶּרֶא אָדָם – וַדַּאי כָּךְ הוּא. וְזֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר – סוֹף הַפָּסוּק, שֶׁכָּתוּב וְעַל פְּנֵי כָל אֶחָיו יִשְׁכֹּן. מַה זֶּה וְעַל פְּנֵי כָל אֶחָיו יִשְׁכֹּן?

אָמַר לוֹ, לֹא שָׁמַעְתִּי וְלֹא אֹמַר, שֶׁהֲרֵי לִמַּדְנוּ, כָּתוּב (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה. אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה – אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר. אֲבָל שֶׁלֹּא שָׂם מֹשֶׁה – אֵינְךָ יָכוֹל לוֹמַר.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (שם) כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ. מִי שֶׁזָּכָה בַּתּוֹרָה וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה, זָכָה לִשְׁנֵי חַיִּים – אֶחָד בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֶחָד בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב חַיֶּיךָ, שְׁנַיִם. וְכָל מִי שֶׁנִּפְרָד מִמֶּנָּה, כְּמִי שֶׁנִּפְרָד מִן הַחַיִּים, וּמִי שֶׁנִּפְרָד מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּאִלּוּ נִפְרָד מֵהַכֹּל.

וּמַה בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁהוּא פּוֹתֵחַ פָּתַח לֹא יָכְלוּ לְהַכְנֵס אֵלָיו – דִּבְרֵי תוֹרָה הַנִּסְתָּרִים עַל אֲוִזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. אוֹי לַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי יִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ. שֶׁכְּשֶׁאָנוּ עוֹמְדִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַעֲיְנוֹת הַלֵּב פְּתוּחִים לְכָל עֵבֶר וְהַכֹּל מִתְגַּלֶּה. וּכְשֶׁנִּפְרָדִים מִמֶּנּוּ, לֹא יוֹדְעִים דָּבָר, וְכָל הַמַּעְיָנוֹת נִסְתָּמִים.

אָמַר רַבִּי זְוָקְיָה, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יא) וַיֶּאֱצֹל מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים. כַּמְּנוֹרָה הַזּוֹ שֶׁמְּאִירִים מִמֶּנָּה כַּמָּה מְנוֹרוֹת, וְהִיא מְצוּיָה בְּקִיּוּמָהּ. כָּךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי בַּעַל הַמְּנוֹרוֹת הוּא מֵאִיר לַכֹּל, וְהָאוֹר לֹא זָז מִמֶּנּוּ וְנִמְצָא בְּקִיּוּמוֹ. הָלְכוּ עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו, מְצָאוּהוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְהָיָה אוֹמֵר (תהלים קכב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ. כָּל תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל הִיא תְּפִלָּה, וּתְפִלַּת הֶעָנִי עֶלְיוֹנָה מִכֻּלָּם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ עוֹלָה עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ וּמִתְעַטֶּרֶת בְּרֹאשׁוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ (מִתְעַטֵּף) בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה וַדַּאי, תְּפִלַּת הֶעָנִי נִקְרֵאת תְּפִלָּה.

כִּי יַעֲטֹף. עִטּוּף זֶה אֵינוֹ עִטּוּף שֶׁל כִּסּוּי, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ. אֶלָּא כָּתוּב כָּאן כִּי יַעֲטֹף, וְכָתוּב שָׁם (איכה ב) הָעֲטוּפִים בְּרָעָב. וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ, שֶׁקּוֹבֵל לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. וְזֶה נוֹחַ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בּוֹ כְּשֶׁלֹּא נִמְצָאִים שָׁאָר מְקַיְּמֵי הָעוֹלָם בָּעוֹלָם. אוֹי לְמִי שֶׁאוֹתוֹ הֶעָנִי יְקַבֵּל עָלָיו לְרִבּוֹנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהֶעָנִי קָרוֹב לַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי זַנּוֹן אָנִי.

וְלִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם – לְפָעָמִים שֶׁשּׁוֹמֵעַ וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא שׁוֹמֵעַ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁדִּיּוּר הַמֶּלֶךְ הוּא בַּכֵּלִים הַשְּׁבוּרִים הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. וְכָתוּב (תהלים לד) קָרוֹב ה' לְנִשְׁבְּרֵי לֵב. (שם נה) לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה.

מִכָּאן שָׁנִינוּ, מִי שֶׁנּוֹחַ בְּעָנִי – נוֹחַ בַּשְּׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ, וְכָתוּב (משלי כב) כִּי ה' יָרִיב רִיבָם וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁהָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁלָּהֶם זָזָק וְשׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, שֶׁלֹּא צָרִיךְ עֵדִים וְלֹא צָרִיךְ דַּיָּן אַוְזַר, וְלֹא נוֹטֵל מַשְׁכּוֹן כְּשְׁאָר הַדַּיָּנִים. וְאֵיזֶה מַשְׁכּוֹן נוֹטֵל? נִשְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם, שֶׁכָּתוּב וְקָבַע אֶת קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ.

עוֹד אָמַר, תְּפִלָּה לְעָנִי – כָּל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תְּפִלָּה, דָּבָר עֶלְיוֹן הוּא, שֶׁהוּא

עוֹלֶה לְמָקוֹם (שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) עֶלְיוֹן. תְּפִלַּת הָרֹאשׁ הֵן הַתְּפִלִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁמַּנִּיחַ אוֹתָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן סוֹבֵב רֹאשׁוֹ, וְרָאָה אֶת רַבִּי יְהוּדָה וְאֶת רַבִּי חִזְקִיָּה שֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו. אָזַר שֶׁסִּים, הִסְתַּכֵּל בָּהֶם. אָמַר לָהֶם, אוֹצָר הָיָה לָכֶם וְאָבַד מִכֶּם. אָמְרוּ לוֹ, וַדַּאי שֶׁפָּתַח עֶלְיוֹן פָּתַח מוֹרֵנוּ, וְלֹא יָכְלְנוּ לְהִכָּנֵס בּוֹ.

אָמַר, מַה הוּא? אָמְרוּ לוֹ, (בראשית טז) וְהוּא יִהְיֶה פֶּרֶא אָדָם. וְסוֹף הַפָּסוּק אָנוּ רוֹצִים לָדַעַת, שֶׁכָּתוּב וְעַל פְּנֵי כָל אֶחָיו יִשְׁכֹּן. מַה זֶּה עַל פְּנֵי כָל אֶחָיו? שֶׁהֲרֵי בְּרוּר שֶׁל כָּל הַפָּסוּק יָדַעְנוּ, וְאֶת זֶה לֹא יָדַעְנוּ, שֶׁסּוֹף הַכָּתוּב לֹא נִרְאָה כְּרֹאשׁוֹ.

אָמַר לָהֶם, זַיֶּיכֶם, הַכֹּל הוּא דָּבָר אֶחָד, וּבְדַרְגָּה אַחַת עוֹלֶה. שָׁנִינוּ, כַּמָּה פָּנִים לַפָּנִים יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: פָּנִים הַמְּאִירִים. פָּנִים שֶׁלֹּא מְאִירִים. פָּנִים תַּזְזִתּוֹנִים. פָּנִים רְזוּקִים. פָּנִים קְרוּבִים. פָּנִים שֶׁלְּפָנִים. פָּנִים שֶׁלַּזּוּץ. פָּנִים שֶׁל יָמִין. פָּנִים שֶׁל שְׂמֹאל.

בֹּא וּרְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֲזוּזִים בַּפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָם פָּנִים שֶׁהוּא וּשְׁמוֹ אֲזוּזִים בָּהֶם, וְהֵם וּשְׁמוֹ אָזֻד הוּא, וּשְׁאָר הָעַמִּים אֲזוּזִים בְּאוֹתָם פָּנִים רְזוּקִים, בְּאוֹתָם פָּנִים תַּזְזִתּוֹנִים, וְלָכֵן הֵם רְזוּקִים מִגּוֹף הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ כָּל אוֹתָם שֶׁל מִצְרַיִם, קְרוֹבֵי יִשְׂמְעֵאל, כְּמוֹ אֲזִים וּקְרוֹבִים הָיוּ לוֹ, וְכֻלָּם הָיוּ בְּפָנִים תַּזְזִתּוֹנִים וּבְאוֹתָם פָּנִים רְזוּקִים.

וּבְגַלַל אַבְרָהָם, כְּשֶׁנִּמּוֹל יִשְׂמָעֵאל, זָכָה שֶׁשָּׁם מְדוֹרוֹ וְזֻלְקוֹ בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל אוֹתָם פָּנִים רְזוּקִים וְתַזְזִתּוֹנִים, עַל כָּל אוֹתָם פָּנִים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יָדוֹ בַכֹּל. וּמְשׁוּם כָּךְ עַל פְּנֵי כָל אֶחָיו יִשְׁכֹּן. כְּלוֹמַר, יָשִׂים מְדוֹרוֹ וְזֻלְקוֹ לְמַעְלָה מִכֻּלָּם, שֶׁכָּתוּב יָדוֹ בַכֹּל, שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל שְׁאָר הַפָּנִים שֶׁלְּמַטָּה, וּמְשׁוּם כָּךְ עַל פְּנֵי כָל אֶחָיו, שֶׁלֹּא זָכוּ כְּמוֹתוֹ.

בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי חִזְקִיָּה וְנָשְׁקוּ יָדוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֵיכָן מַה

שֶׁאֲנָשִׁים אוֹמְרִים, יַיִן בִּשְׂמָרָיו וּנְבִיעַת הַבְּאֵר, בְּקָשֶׁר שֶׁל קְיָמָא מִתְעַטֵּר. אוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ מוֹרֵנוּ! אוֹי לַדּוֹר כְּשֶׁזֶּה יֶאֱרַע בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן! אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁמַּכִּירִים אֶת מוֹרֵנוּ! אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁהוּא שָׂרוּי בְּתוֹכוֹ!

אָמַר רַבִּי זְוַקְיָה, הֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁגֵּר נָמוֹל נִקְרָא גֵּר צֶדֶק, וְלֹא יוֹתֵר. וְכָאן אָמַר מוֹרֵנוּ יָדוֹ בַּכֹּל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל נִקְשָׁר בְּאֶזְוֵד. אֲבָל שָׁנִינוּ שֶׁהַגֵּר, שׁוֹנֶה יִשְׂמָעֵאל, שֶׁאֵינוֹ גֵּר. בֶּן אַבְרָהָם הוּא הָיָה, בְּנוֹ שֶׁל קָדוֹשׁ הָיָה. וְכָתוּב בּוֹ בְּיִשְׂמָעֵאל, (בראשית יז) הִנֵּה בֵּרַכְתִּי אֹתוֹ. כָּתוּב כָּאן בֵּרַכְתִּי אֹתוֹ, וְכָתוּב שָׁם (שם כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. וְעַל כָּךְ כָּתוּב יָדוֹ בַכֹּל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב עַל פָּנֵי כָל אָזְיו יִשְׁכֹּן. שֶׁאִם שְׁאָר קְרוֹבָיו נְמוֹלוּ (הִתְגַּיְרוּ), נִקְרָאִים גֵּרֵי צֶדֶק וְלֹא יוֹתֵר, וְהוּא יוֹתֵר וְעֶלְיוֹן מִכֻּלָּם. כָּל שֶׁכֵּן הֵם שֶׁלֹּא נָמוֹלוּ שֶׁעוֹמְדִים בְּאוֹתָם פָּנִים רְזוּקִים, בְּאוֹתָם פָּנִים תַּזְוִתּוֹנִים. וְהוּא מְדוֹרוֹ לְמַעְלָה מִכָּל הַפָּנִים שֶׁלָּהֶם, וּמִכָּל הַפָּנִים שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב עַל פָּנֵי כָל אָזְיו יִשְׁכֹּן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִכְרִיז וְאָמַר, לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲזֵרִים עַל פָּנָי, שֶׁזּוֹהִי הָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ.

לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה. הֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל הַפַּרְצוּפִים מְזֻתָּרִים, פָּרַט לְפַרְצוּף אָדָם, שֶׁהֲרֵי פַּרְצוּף זֶה שׁוֹלֵט בַּכֹּל.

דָּבָר אַזֵּר לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה – רַבִּי יְצְוָזְק פָּתַז, אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַזְוַטְיָא אֶת בְּשָׂרֶךָ. כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לְהִזָּהֵר עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִטְעֶה בָּהֶם, וְשֶׁלֹּא יוֹצִיא מֵהַתּוֹרָה מַה שֶּׁלֹּא יוֹדֵעַ וְלֹא קִבֵּל מֵרַבּוֹ. שֶׁכָּל מִי שֶׁאוֹמֵר דִּבְרֵי תוֹרָה מַה שֶּׁלֹּא יוֹדֵעַ וְלֹא קִבֵּל מֵרַבּוֹ, עָלָיו כָּתוּב לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם הַבָּא, בִּזְמַן שֶׁנִּשְׁמָתוֹ תִּרְצֶה לְהִכָּנֵס לִמְקוֹמָהּ, דּוֹוְזִים אוֹתָהּ הַזּוּצָה, וְתִשְׁמַד מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁצְּרוּרָה בִּצְרוֹר זְוֵי שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת.

(רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִכָּאן) כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל קוֹלֶךָ.

קוֹלֶךָ – זוֹהִי נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם. אָמַר רַבִּי זֵזָיְיא, עַל זֶה כָּתוּב כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמְּקַנֵּא לִשְׁמוֹ בַּכֹּל. אִם מִשּׁוּם הַפַּרְצוּפִים מְקַנֵּא לִשְׁמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּשְׁמוֹ, אוֹ מִשּׁוּם הַתּוֹרָה.

שָׁנִינוּ, כָּל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כָלוּל בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַזְהֵר שֶׁלֹּא יִטְעֶה בִּשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ וְלֹא יְשַׁקֵּר בּוֹ. וּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, לֹא מַכְנִיסִים אוֹתוֹ לַפַּלְטֵרִין שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְיֻשְׁמַד מִן הָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב כָּאן לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה, וְכָתוּב שָׁם (שמות לד) פָּסֶל לְךָ שְׁנֵי לֻחוֹת אֲבָנִים. כְּלוֹמַר, לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל – לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ תוֹרָה אַזֶּרֶת שֶׁלֹּא יָדַעְתָּ וְלֹא אָמַר לְךָ רַבְּךָ. מָה הַטַּעַם? כִּי אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא. אֲנִי הוּא שֶׁעָתִיד לְהָפֵר מִמְּךָ בָּעוֹלָם הַבָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה רוֹצָה לְהִכָּנֵס לְפָנַי, כַּמָּה מְזַמָּנִים לְשַׁקֵּר בָּהּ וּלְהַכְנִיסָהּ לַגֵּיהִנֹּם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ וְגוֹ' – שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם שֶׁלֹּא לְשַׁקֵּר בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (דָּבָר אַזֶּר לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְגוֹ' – שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם שֶׁלֹּא לְשַׁקֵּר בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַהוּ? זוֹ בְּרִית אוֹת הַקִּיּוּם הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁמִּי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּבְּרִית הַזּוֹ, מְשַׁקֵּר בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) שֶׁל הַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנִּמּוֹלוּ, וְזֶהוּ הַקִּיּוּם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל – לְהִכָּנֵס בִּבְרִית אַבְרָהָם, שֶׁהוּא קֶשֶׁר הַשְּׁכִינָה. וְצָרִיךְ אָדָם שֶׁלֹּא לְשַׁקֵּר בַּבְּרִית הַזּוֹ, שֶׁמִּי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּבְּרִית הַזּוֹ, מְשַׁקֵּר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה הַשֶּׁקֶר? הוּא שֶׁלֹּא יַכְנִיס בְּרִית זוֹ לָרְשׁוּת אַזֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִכָּאן, (הושע ה) בַּה' בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ – מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּבְּרִית הַזּוֹ, מְשַׁקֵּר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁבְּרִית זוֹ אֲזוּזָה בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָתוּב לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְגוֹ'.

לֹא תִשְׂתַּוֶּוה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם. רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי זְזָיָא. אָמַר רַבִּי זְזָיָא, כָּתוּב וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר. מָה הַטַּעַם, וַהֲרֵי כָּתוּב לֹא תִתְוַוֶּתֵן בָּם? אָמַר לוֹ, בְּעוֹד שֶׁהֵן בָּאוֹת בִּרְשׁוּתָם.

וּבֹא רְאֵה, אֵין לְךָ אִשָּׁה בָּעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת כְּשֵׁרָה כָּרָאוּי, שֶׁשָּׁנִינוּ, לָמָּה סָמַךְ פָּרָשָׁה זוֹ לְבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה? אֶלָּא בְּוַדַּאי מִי שֶׁנּוֹשֵׂא אִשָּׁה זוֹ, יוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁקָּשָׁה לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ אֲהַבָּה, וְכָל שֶׁכֵּן אוֹתָהּ שֶׁנִּשְׂאָה בַּתְּוּזָלָה, שֶׁדִּין בְּדִין גָּדְבָּק וְנִטְמֵאת בָּהּ, וְקָשָׁה לְהַעֲבִיר מִמֶּנָּה הַזֶּהָמָה, וְהֵינוּ מַה שֶּׁאָמַר מֹשֶׁה בִּנְשׁוֹת מִדְיָן, (במדבר לא) וְכָל אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרֹגוּ.

אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁיּוֹרֵשׁ נַזָּלָה זוֹ וְשׁוֹמֵר אוֹתָהּ, שֶׁבְּאוֹתָהּ יֵרָשָׁה קְדוּשָׁה נִדְבָּק הָאָדָם בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כָּל שֶׁכֵּן אִם זוֹכֶה לְמִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי פּוֹשֵׁט הַמֶּלֶךְ יְמִינוֹ כְּנֶגְדּוֹ וְנִדְבָּק בַּגּוּף הַקָּדוֹשׁ. וְעַל זֶה כָּתוּב בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם, וְכָתוּב (שם יד) בָּנִים אַתֶּם לַה'. בָּנִים אַתֶּם מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (מלכים-ב ד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ הַגִּידִי לִי מַה יֶּשׁ לָךְ בַּבָּיִת. אָמַר לָהּ אֱלִישָׁע, כְּלוּם יֵשׁ לָךְ עַל מַה שֶּׁתִּשְׂרֶה בִּרְכַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? שֶׁשָּׁנִינוּ, אָסוּר לְאָדָם לְבָרֵךְ עַל שֶׁלְּזָן רֵיק, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא שׁוֹרָה בְּמָקוֹם רֵיק.

וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר עַל שֶׁלְּזָנוֹ לֶזֶם אֶזֶד אוֹ יוֹתֵר לְבָרֵךְ עָלָיו. וְאִם לֹא יָכוֹל, צָרִיךְ לְהַשְׁאִיר מֵאוֹתוֹ מָזוֹן שֶׁאָכַל עַל מַה שֶּׁיְּבָרֵךְ, וְלֹא יִמָּצֵא שֶׁמְּבָרֵךְ בְּרֵיקָנוּת.

כֵּיוָן שֶׁאָמְרָה אֵין לִשְׁפָחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם אָסוּךְ שָׁמֶן – אָמַר, וַדַּאי הַרֵי בְּרָכָה שְׁלֵמָה בָּזֶה, שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) טוֹב שֵׁם מִשֶּׁמֶן טוֹב. שֶׁשֵּׁם קָדוֹשׁ יוֹצֵא

מִשֶּׁמֶן לְהִתְבָּרֵךְ וּלְהַדְלִיק מְנוֹרוֹת קְדוֹשׁוֹת. מַהוּ הַשֶּׁמֶן הַזֶּה? (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן) רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, אֵלּוּ הָרֵי אֲפַרְסְמוֹן זַךְ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, טוֹב שֵׁם – כַּמָּה טוֹב שֵׁם עֶלְיוֹן שֶׁל מְנוֹרוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת כְּשֶׁכֻּלָּן מְאִירוֹת מִשֶּׁמֶן טוֹב, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְאָסוּר לְאָדָם לְהַזְכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרֵיקָנוּת. שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּזְכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרֵיקָנוּת, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא צָרִיךְ לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אֶלָּא אַזְהָר דָּבָר. שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא נִזְכַּר בַּתּוֹרָה אֶלָּא אַזְהָר שְׁנֵי דִּבּוּרִים (כְּלוֹמַר עַל דָּבָר), שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, לֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ אֶלָּא עַל עוֹלָם שָׁלֵם, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם. מִכָּאן שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרֵיקָנוּת. וְכָתוּב לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. (כָּתוּב לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא, שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרֵיקָנוּת, אֶלָּא בִּבְרָכָה אוֹ בִּתְפִלָּה. וּמִי שֶׁמַּזְכִּיר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרֵיקָנוּת, שֶׁלֹּא בִּבְרָכָה אוֹ בִּתְפִלָּה, כַּאֲשֶׁר נִשְׁמְתּוֹ תֵּצֵא מִמֶּנּוּ עֲתִידִים לְהַפָּרַע מִמֶּנּוּ וְלִנְקֹם מִמֶּנּוּ נְקָמוֹת, שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא יְנַקֶּה ה' אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא).

וְשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהִי בְּרָכָה? הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. מִשּׁוּם שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְצֵאת הַבְּרָכָה לְכָל הָעוֹלָם, וְהַבְּרָכָה לֹא נִמְצֵאת עַל מָקוֹם רֵיק וְלֹא שׁוֹרָה עָלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא.

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כָּתוּב (שם א) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְכָתוּב בַּמָּן (שמות טז) שִׁשֶּׁת יָמִים תִּלְקְטֻהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לֹא יִהְיֶה בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ מְזוֹנוֹת, אֵיזוֹ בְּרָכָה נִמְצֵאת בּוֹ?

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה תְּלוּיוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וְשָׁנִינוּ, לָמָּה לֹא נִמְצָא מָן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי? מִשּׁוּם שֶׁמֵּאוֹתוֹ יוֹם מִתְבָּרְכִים כָּל שִׁשֶּׁת הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, וְכָל אֶוְזֶד וְאֶוְזֶד נוֹתֵן מְזוֹנוֹ לְמַטָּה, כָּל אֶוְזֶד בְּיוֹמוֹ, מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁמִּתְבָּרְכִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁהוּא בְּדַרְגַּת הָאֱמוּנָה, צָרִיךְ לְסַדֵּר שֻׁלְחָנוֹ וּלְתַקֵּן סְעוּדָה בְּלֵיל שַׁבָּת כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ שֻׁלְחָנוֹ כָּל אוֹתָם שִׁשָּׁה יָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן מְזַדַּמְּנָת הַבְּרָכָה לְהִתְבָּרֵךְ כָּל שֵׁשֶׁת יְמֵי הַשַּׁבָּת, וְהַבְּרָכָה לֹא נִמְצֵאת בְּשֻׁלְחָנוֹ רֵיק, וְעַל כָּךְ צָרִיךְ לְסַדֵּר שֻׁלְחָנוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בִּלְחָמִים וּמְזוֹנוֹת.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אֲפִלּוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת גַּם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, צָרִיךְ לְהִתְעַנֵּג בַּיּוֹם הַזֶּה וְלֶאֱכֹל שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ שִׂבַּע וְעֹנֶג בַּיּוֹם הַזֶּה בָּעוֹלָם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, לְהַזְמִין בְּרָכָה בְּאוֹתָם יָמִים שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁמִּתְבָּרְכִים מִן הַיּוֹם הַזֶּה, וּבַיּוֹם הַזֶּה מָלֵא רֹאשׁוֹ שֶׁל זְעֵיר אַנְפִּין מִטַּל שֶׁנּוֹזֶזֶת מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ הַנִּסְתָּר שֶׁל הַכֹּל, וּמַטִּיל לִשְׁדֵּה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים מִשֶּׁנִּכְנָסָת שַׁבָּת, שֶׁכֻּלָּם יִתְבָּרְכוּ כְּאֶוְזֶד.

וְעַל זֶה צָרִיךְ אָדָם לְהִתְעַנֵּג שְׁלֹשׁ הַפְּעָמִים הַלָּלוּ, שֶׁהֲרֵי בָּזֶה תְּלוּיָה הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה – בָּעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וּבְזְעֵיר אַנְפִּין, וּבִשְׂדֵה הַתַּפּוּזִים. וְצָרִיךְ אָדָם לְהִתְעַנֵּג בָּהֶם וְלִשְׁמֹחַ בָּהֶם. וּמִי שֶׁגּוֹרֵעַ סְעוּדָה מֵהֶם, מַרְאֶה פָּנִים לְמַעְלָה, וְעָנְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם הַהוּא גָּדוֹל.

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְסַדֵּר שֻׁלְחָנוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים מִשֶּׁנִּכְנָסָת שַׁבָּת, וְלֹא יִמָּצֵא שֻׁלְחָנוֹ רֵיק, וְתִשְׁרֶה עָלָיו הַבְּרָכָה כָּל שְׁאָר יְמוֹת הַשַּׁבָּת, וּבַדָּבָר הַזֶּה מַרְאֶה וְתוֹלֶה אֶת הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, זֶה מִי שֶׁמַּשְׁלִים שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת, קוֹל יוֹצֵא וּמַכְרִיז עָלָיו: (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. זוֹ סְעוּדָה אַחַת כְּנֶגֶד הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל כָּל הַקְּדוֹשִׁים. וְהִרְכַּבְתִּיךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ – זוֹ סְעוּדָה שְׁנִיָּה כְּנֶגֶד שְׂדֵה

הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. וְהַאֲכַלְתִּיךְ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךְ – זוֹהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁהִשְׁתַּלְּמָה בְּזֵעִיר אַנְפִּין.

וּכְנֶגְדָּם צָרִיךְ לְהַשְׁלִים סְעוּדָתוֹ, וְצָרִיךְ לְהִתְעַנֵּג בְּכָל הַסְּעוּדוֹת וְלִשְׁמוֹחַ בְּכָל אַוָּוֹת וְאַוָּוֹת מֵהֶן, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הַשְׁלֵמָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשַּׁבָּת נִתְכַּבְּדָה מִכָּל שְׁאָר הַזְּמַנִּים וְהַזְּוָגִים, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל בָּהּ נִמְצָא, וְלֹא נִמְצָא כָּךְ בְּכָל הַזְּמַנִּים וְהַזְּוָגִים. אָמַר רַבִּי זֵירָא, מִשּׁוּם כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל נִמְצָא בּוֹ, נִזְכַּר שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי.

רַבִּי אַבָּא (רַב הַמְנוּנָא סָבָא), כְּשֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בִּסְעוּדַת הַשַּׁבָּת, הָיָה שָׂמֵחַ בְּכָל אַוָּוֹת וְאַוָּוֹת, וְהָיָה אוֹמֵר: זוֹהִי סְעוּדָה קְדוֹשָׁה שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ הַנִּסְתָּר שֶׁל הַכֹּל. בַּסְּעוּדָה הָאַוֶּרֶת הָיָה אוֹמֵר: זוֹהִי סְעוּדָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֵן בְּכָל הַסְּעוּדוֹת. וְהָיָה שָׂמֵחַ בְּכָל אַוָּוֹת וְאַוָּוֹת. כְּשֶׁהָיָה מַשְׁלִים אֶת הַסְּעוּדוֹת, אוֹמֵר: נִשְׁלְמוּ סְעוּדוֹת הָאֱמוּנָה.

כְּשֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה בָּא לַסְּעוּדָה, הָיָה אוֹמֵר כָּךְ: הַתְקִינוּ סְעוּדָה שֶׁל הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה. הַתְקִינוּ סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ. וְהָיָה יוֹשֵׁב וְשָׂמֵחַ. כְּשֶׁהִשְׁלִים סְעוּדָה שְׁלִישִׁית, הָיוּ מַכְרִיזִים עָלָיו: (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה' וְהִרְכַּבְתִּיךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךְ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךְ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאָבִיו, אֵיךְ מִתַּקְנִים אֶת הַסְּעוּדוֹת הַלָּלוּ? אָמַר לוֹ, לֵיל שַׁבָּת כָּתוּב וְהִרְכַּבְתִּיךְ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ. בּוֹ בַּלַּיְלָה מִתְבָּרֶכֶת הַגְּבִירָה וְכָל שְׁדֵרָה הַתַּפּוּזִים, וּמִתְבָּרֵךְ שִׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם, וּנְשָׁמָה נוֹסֶפֶת, וְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה שִׁמְחַת הַגְּבִירָה הוּא. וְצָרִיךְ אָדָם לִשְׁמֹחַ בְּשִׁמְחָה וְלֶאֱכֹל סְעוּדַת הַגְּבִירָה.

בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, בַּסְּעוּדָה הַשְּׁנִיָּה כָּתוּב אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. עַל ה' וַדַּאי. שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה נִגְלֵית הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְחָה, וְהַשְׁלֵמוּת וְהַזִּוּוּגָה שֶׁל הָעַתִּיק אָנוּ עוֹשִׂים, וְזוֹהִי סְעוּדָתוֹ וַדַּאי.

בַּסְּעוּדָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת כָּתוּב וְהַאֲכַלְתִּיךְ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךְ. זוֹהִי

הַסְּעוּדָה שֶׁל זְעֵיר אַנְפִּין שֶׁהוּא בִּשְׁלֵמוּת. וְכָל שִׁשָּׁה הַיָּמִים מְאוּתָּה שְׁלֵמוּת מִתְבָּרְכִים. וְצָרִיךְ אָדָם לִשְׁמוֹז בִּסְעוּדָתוֹ וּלְהַשְׁלִים הַסְּעוּדוֹת הַלָּלוּ, שֶׁהֵן סְעוּדוֹת הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה שֶׁל זֶרַע קָדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא שְׁלָהֶם וְלֹא שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר, (שמות לא) בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

בֹּא וּרְאֵה, בַּסְּעוּדוֹת הַלָּלוּ נוֹדָעִים יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְשֶׁהֵם מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וְשֶׁהֵם בְּנֵי הָאֱמוּנָה, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם סְעוּדָה אַוָּזת מֵהֶם, מַרְאֶה פָּגָם לְמַעְלָה, וּמַרְאֶה אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵינוֹ מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁאֵינוֹ מִבְּנֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְשֶׁאֵינוֹ מִזֶּרַע קָדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנוֹתְנִים עָלָיו זִמְרָה שֶׁל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים – דִּין הַגֵּיהִנֹּם וְכוּ׳.

וּבֹא רְאֵה, בְּכָל שְׁאָר הַזְּמַנִּים וְהַזְּגִים צָרִיךְ אָדָם לִשְׁמוֹז וּלְשַׁמְּזוֹ אֶת הָעֲנִיִּים, וְאִם הוּא שָׁמֵז לְבַדּוֹ וְלֹא נוֹתֵן לַעֲנִיִּים – עָנְשׁוֹ רַב, שֶׁהֲרֵי לְבַדּוֹ שָׁמֵז, וְלֹא נוֹתֵן שִׁמְזָה לְאַוָּזר. עָלָיו כָּתוּב (מלאכי ב) וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ זִגֵּיכֶם. וְאִם הוּא שָׁמֵז בְּשַׁבָּת, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נוֹתֵן לְאַוָּזר – לֹא נוֹתְנִים עָלָיו עָנְשׁ כְּבִשְׁאָר הַזְּמַנִּים וְהַזְּגִים, שֶׁכָּתוּב פֶּרֶשׁ זִגֵּיכֶם. אָמַר פֶּרֶשׁ זִגֵּיכֶם, וְלֹא פֶּרֶשׁ שַׁבַּתְכֶם. וְכָתוּב (ישעיה א) זְדִשֵּׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה נַפְשִׁי. וְאִלּוּ שַׁבָּת לֹא אָמַר.

וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמְשׁוּם שֶׁכָּל הָאֱמוּנָה נִמְצֵאת בְּשַׁבָּת, נוֹתְנִים לָאָדָם נְשָׁמָה אַוָּרֶת, נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה, נְשָׁמָה שֶׁכָּל הַשְּׁלֵמוּת בָּהּ, כְּדֵגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא. וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת שַׁבָּת. מַה זֶּה שַׁבָּת? שָׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁם שֶׁהוּא שָׁלֵם מִכָּל צְדָדָיו.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא. אוֹי לָאָדָם שֶׁלֹּא מְשַׁלִּים אֶת שִׁמְזָה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וּמַהִי שִׁמְזָתוֹ? אֵלּוּ שְׁלֹשׁ הַסְּעוּדוֹת שֶׁל הָאֱמוּנָה, סְעוּדוֹת שֶׁאַבְרָהָם יִצְזָק וְיַעֲקֹב כְּלוּלִים בָּהֶם, וְכֻלָּם שִׁמְזָה עַל שִׁמְזָה, אֱמוּנָה שְׁלֵמָה מִכָּל צְדָדָיו.

שֶׁנִּינוּ, בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטְּרִים הָאָבוֹת, וְכָל הַבָּנִים יוֹנְקִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּכָל שְׁאָר הַזְּמַנִּים וְהַזְּמַנִּים. בַּיּוֹם הַזֶּה רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם נָוְחִים. בַּיּוֹם הַזֶּה כָּל הַדִּינִים נִכְפָּים וְלֹא מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם. בַּיּוֹם הַזֶּה הַתּוֹרָה מִתְעַטֶּרֶת בַּעֲטָרוֹת שְׁלֵמוֹת. בַּיּוֹם הַזֶּה שִׁמְוָה וְתַפְנוּק נִשְׁמָעִים בְּמַאתַיִם וַחֲמִשִּׁים עוֹלָמוֹת.

בֹּא וּרְאֵה, בְּכָל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַשַּׁבָּת, כְּשֶׁמַּגִּיעָה שְׁעַת תְּפָלַת הַמִּנְחָה, הַדִּין הַקָּשֶׁה שׁוֹלֵט וְכָל הַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים, אֲבָל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַן תְּפָלַת הַמִּנְחָה, נִמְצָא רְצוֹן הָרְצוֹנוֹת, וְהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ מְגַלֶּה רְצוֹנוֹ, וְכָל הַדִּינִים נִכְפָּים, וְנִמְצָא רָצוֹן וְשִׁמְוָה בַּכֹּל.

וּבָרָצוֹן הַזֶּה הִסְתַּלֵּק מֹשֶׁה, הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן הַקָּדוֹשׁ מִן הָעוֹלָם, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא בְּדִין הִסְתַּלֵּק, וְאוֹתָהּ שָׁעָה בְּרָצוֹן שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ וְנִטְמְנָה בּוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ כָּתוּב. מָה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ טָמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים, וְלֹא יוֹדְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים – אַף כָּאן נִשְׁמָה זוֹ שֶׁנִּטְמְנָה בָּרָצוֹן הַזֶּה שֶׁהִתְגַּלָּה בִּשְׁעַת תְּפָלַת מִנְחַת הַשַּׁבָּת, כָּתוּב וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ, וְהוּא טָמִיר מִכָּל הַטְּמִירִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְהַדִּין לֹא שׁוֹלֵט בּוֹ. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה!

שֶׁנִּינוּ, בַּיּוֹם הַזֶּה שֶׁהַתּוֹרָה מִתְעַטֶּרֶת בּוֹ, מִתְעַטֶּרֶת בַּכֹּל, בְּכָל אוֹתָן מִצְוֹת, בְּכָל אוֹתָן גְּזֵרוֹת וַעֲנָשִׁים, בְּשִׁבְעִים עֲנָפִים שֶׁל אוֹר שֶׁזּוֹהֲרִים מִכָּל צַד וְצַד. מִי רָאָה הָעֲנָפִים שֶׁיּוֹצְאִים מִכָּל עָנָף וְעָנָף, וְזַמְּשָׁה עוֹמְדִים בְּתוֹךְ הָאֵילָן, וְכָל הַפָּנִים אֲזוּזִים בָּהֶם? מִי רָאָה אוֹתָם שְׁעָרִים שֶׁנִּפְתָּזִים בְּכָל צַד וְצַד, וְכֻלָּם זוֹהֲרִים וּמְאִירִים בְּאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁיּוֹצֵא וְלֹא פּוֹסֵק?

קוֹל הַכְּרוּז יוֹצֵא: הִתְעוֹרְרוּ קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, הִתְעוֹרְרוּ הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּבְחַר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, עוֹרְרוּ שִׁמְוָה כְּנֶגֶד רִבּוֹנְכֶם, הִתְעוֹרְרוּ בְּשִׁמְוָה שְׁלֵמָה, הִזְדַּמְּנוּ לְשָׁלֹשׁ שְׁמָוזוֹת שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, הִזְדַּמְּנוּ לִקְרַאת הָאֱמוּנָה שֶׁל שִׁמְוַת כָּל הַשְּׁמָוזוֹת. אַשְׁרֵי חֶלְקְכֶם, יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא! זוֹהִי יְרֻשָּׁה לָכֶם מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

וְעַל זֶה כָּתוּב בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ הוּא וַדַּאי. וְעַל זֶה כָּתוּב זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וְכָתוּב (ויקרא יט) קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳. וְכָתוּב (ישעיה נח) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ ה׳ מְכֻבָּד.

שָׁנִינוּ, בַּיּוֹם הַזֶּה כָּל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים מִתְעַדְּנִים בְּתַעֲנוּגֵי הָעֲתִיק הַקָּדוֹשׁ, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, וְרוּחַ אַחַת מֵהָעֹנֶג שֶׁל אוֹתוֹ הָעֲתִיק הַקָּדוֹשׁ מִתְפַּשֶּׁטֶת (הַהוּא מִתְפַּשֵּׁט) בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעוֹלֶה וְיוֹרֶדֶת, וּמִתְפַּשֶּׁטֶת לְכָל הַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים לְכָל שׁוֹמְרֵי הַתּוֹרָה, וְנָזִים בִּמְנוּחָה שְׁלֵמָה, נִשְׁכָּחִים מִכֻּלָּם כָּל הָרָגָזִים, כָּל הַדִּינִים וְכָל הָעֲבוֹדוֹת הַקָּשׁוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יד) בְּיוֹם הָנִיחַ ה׳ לְךָ מֵעָצְבְּךָ וּמֵרָגְזֶךָ וּמִן הָעֲבֹדָה הַקָּשָׁה.

מִשּׁוּם כָּךְ שְׁקוּלָה שַׁבָּת כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, וְכָל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּאִלּוּ שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַתּוֹרָה. וְכָתוּב (ישעיה נו) אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ וְשֹׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע. נִשְׁמָע, שֶׁמִּי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַשַּׁבָּת כְּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר כָּל הַתּוֹרָה.

רַבִּי יוּדַאי שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹם אֶחָד שֶׁנִּפְגַּשׁ עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, אָמַר לוֹ, רַבִּי, הֲרֵי כָּתוּב (בְּפָרָשַׁת הַשַּׁבָּת) בְּפָרָשָׁה זוֹ שַׁבָּת שֶׁאָמַר יְשַׁעְיָה, שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה׳ לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי וְגוֹ׳, וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי וְגוֹ׳. מַה זֶּה אוֹמֵר?

אָמַר לוֹ, קַפּוּטְקָאי, קְשֹׁר אֶת זַמּוֹרְךָ בַּגָּדֵר וֵרֵד, שֶׁדִּבַּר תּוֹרָה צָרִיךְ צְוָוחוֹת, אוֹ הֻפַּךְ לַאֲוִוירִיךְ וְלֵךְ אַוְזַרַי וּתְכַוֵּן לִבְּךָ. אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם מוֹרִי עָשִׂיתִי אֶת הַדֶּרֶךְ, וְאַוְזַרַי מוֹרִי אֶסְתַּכֵּל בַּשְּׁכִינָה.

אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה, דָּבָר זֶה הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ הַוְזַבְּרִים וְלֹא פֵּרְשׁוּ דָּבָר. כֹּה אָמַר ה׳ לַסָּרִיסִים, מִי הֵם הַסָּרִיסִים? אֵלּוּ הֵם הַוְזַבְּרִים שֶׁמְּשַׁתְּדְּלִים בַּתּוֹרָה וּמְסָרְסִים עַצְמָם כָּל שִׁשָּׁת יְמֵי הַשַּׁבָּת וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וּבְלֵיל הַשַּׁבָּת מְזָרְזִים אֶת עַצְמָם בְּזִווּגָם מִשּׁוּם שֶׁיּוֹדְעִים הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן בְּשָׁעָה שֶׁהַגְּבִירָה

מִזְדַּוְּגָת בַּמֶּלֶךְ.

וְאוֹתָם זְכָרִים שֶׁיּוֹדְעִים סוֹד זֶה, מְכַוְּנִים לִבָּם לֶאֱמוּנַת רִבּוֹנָם, וּמִתְבָּרְכִים בִּבְרָכוֹת מֵעֵיהֶם בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר.

וְנִקְרָאִים סָרִיסִים וַדַּאי, בִּשְׁבִיל לִזְכּוֹת לִשְׁבָּת לִמְצֹא אֶת רְצוֹן רִבּוֹנָם, שֶׁכָּתוּב וּבָזְרוּ בַּאֲשֶׁר זְנָבָתִי. מַה זֶּה בַּאֲשֶׁר זְנָבָתִי? זֶה זִוּוּג הַגְּבִירָה. וּמְזַוְּיְקִים בִּבְרִיתִי, הַכֹּל אֶזֹּד. בִּבְרִיתִי סְתָם. אַשְׁרֵי זֹאת לְמִי שֶׁל מִי שֶׁמִּתְקַדֵּשׁ בַּקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ וְיוֹדֵעַ הַסּוֹד הַזֶּה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'. כָּל מְלַאכְתֶּךָ – בְּאוֹתָם שֵׁשֶׁת הַיָּמִים מְלֶאכֶת בְּנֵי הָאָדָם, וּמִשּׁוּם הַדָּבָר הַזֶּה לֹא מִזְדַּוְּגִים הַזְּכָרִים, רַק בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִמְצָא מִמַּעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם, אֶלָּא מַעֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַה מַּעֲשֵׂהוּ? זִוּוּג הַגְּבִירָה לְהוֹצִיא נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת לָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בַּלַּיְלָה הַזֶּה הַזְּכָרִים מִתְקַדְּשִׁים בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם וּמְכַוְּנִים לִבָּם, וְיוֹצְאִים בָּנִים מְעֻלִּים, בָּנִים קְדוֹשִׁים, שֶׁלֹּא סוֹטִים יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, וְעַל אֵלֶּה כָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. לַה' אֱלֹהֵיכֶם וַדַּאי. וּמִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה נִקְרָאִים בָּנִים שֶׁלּוֹ, בָּנִים לַמֶּלֶךְ וְלַגְּבִירָה.

וְזוֹ דַּעַת הַזְּכָרִים שֶׁיּוֹדְעִים סוֹד זֶה, בָּזֶה נִדְבָּקִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְאֵלֶּה הֵם שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בִּשְׁבִילָם. וּכְשֶׁעוֹלֶה הָעוֹלָם בְּדִין, מִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּבָּנִים הַלָּלוּ וּמְרַוֵּחַ עַל הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב כֵּלָה זֶרַע אֱמֶת. זֶרַע אֱמֶת וַדַּאי. מַה זֶּה אֱמֶת? טַבַּעַת קְדוּשָּׁה שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב. (אֱמֶת זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) וְהַכֹּל אֶזֹּד. וּמִשּׁוּם כָּךְ זֶרַע אֱמֶת וַדַּאי.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוּדַאי, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשְּׁלָחַנִי לְכָאן. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן, שֶׁהֵרִי דָּבָר זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיךָ. בָּכָה רַבִּי יוּדַאי. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, לָמָּה בָּכִיתָ?

אָמַר לוֹ, בָּכִיתִי, שֶׁאָמַרְתִּי אוֹי לְאוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁדַּרְכֵיהֶם כַּבְּהֵמוֹת וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים, שֶׁטּוֹב לָהֶם שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ. אוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁיָּצָא מוֹרֵנוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁמִּי יָכוֹל לְגַלּוֹת סוֹדוֹת, וּמִי יוֹדֵעַ אוֹתָם, וּמִי יִסְתַּכֵּל בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה?

אָמַר לוֹ, זַיֶּיךָ, אֵין עוֹלָם אֶלָּא לְאוֹתָם זְבֵרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים נִסְתְּרוֹת הַתּוֹרָה. וַדַּאי בֶּאֱמֶת גָּזְרוּ הַזְּבֵרִים עַל עַמֵּי הָאֲרָצוֹת שֶׁמַּשְׁוִיתִים דַּרְכָּם וְלֹא יוֹדְעִים בֵּין יָמִין לִשְׂמֹאל, שֶׁהֲרֵי הֵם כִּבְהֵמוֹת שֶׁנָּאֶה לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין אֲפָלּוּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. וְעַל בְּנֵיהֶם כָּתוּב (הושע ב) כִּי בְנֵי זֹנוּנִים הֵמָּה. בְּנֵי זְנוּנִים מַמָּשׁ.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, פָּסוּק זֶה צָרִיךְ לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַרְכּוֹ. כָּתוּב וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְזוֹמְתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן לוֹ. אֶתֵּן לָהֶם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אֶתֵּן לוֹ?

אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה, וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי, מַה זֶּה בְּבֵיתִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. (שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בַּיִת) וּבְזוֹמְתַי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) עַל זוֹמְתַיִךְ יְרוּשָׁלַם הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים. יָד וָשֵׁם, כְּלוֹמַר, שֶׁיֵּצְאוּ נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת מִמָּקוֹם זֶה. וְאוֹתָהּ יָד, זֵלֶךְ הַשְּׁלֵמוּת, טוֹב מָלֵא מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת. שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן לוֹ, לְאוֹתוֹ זֵלֶךְ שָׁלֵם, אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. דָּבָר אַוֵּר אֶתֵּן לוֹ – לְאוֹתוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ סוֹד הַדָּבָר וְיִתְכַּוֵּן בְּמַה שֶּׁצָּרִיךְ לְכַוֵּן.

עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה דִּין בַּיּוֹם הַזֶּה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי לְגָבוֹהַּ עוֹלֶה? בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אָמַר, וְלֹא לְגָבוֹהַּ. וְאוֹתוֹ שֶׁעוֹלֶה לְגָבוֹהַּ, עוֹלֶה לְכַפּוֹת דִּין אַוֵּר. שֶׁשָּׁנִינוּ, יֵשׁ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ, וְאֵשׁ הַמְּזַבֵּחַ אוֹכֶלֶת אֵשׁ אַוֵּר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ מִתְגַּלֶּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה מִכָּל שְׁאָר הַיָּמִים. וּבְזְמַן שֶׁמִּתְגַּלֶּה הָעַתִּיק, לֹא נִרְאֶה דִּין כְּלָל, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים נִמְצָאִים בְּשִׁמְחָה שְׁלֵמָה, וְהַדִּין לֹא שׁוֹלֵט.

שָׁנִינוּ, כִּי שִׁשָּׁת יָמִים עָשָׂה ה׳ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. שִׁשָּׁת יָמִים וַדַּאי, וְלֹא בְּשִׁשָּׁת. וְהַיָּמִים הַקְּדוֹשִׁים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ נִקְרָאִים יָמִים שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִכְלָל בָּהֶם, וְהֵם נִכְלָלִים בּוֹ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. רַבִּי חִזְקִיָּא פָּתַח, (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן וְגוֹ׳. וְנָהָר – זוֹ נְבִיעַת הַמַּעְיָן שֶׁיּוֹצֵא תָּמִיד וְלֹא פּוֹסֵק, וּמִנְּהַר הַמַּעְיָן הַזֶּה נִשְׁקָה כָּל גַּן הָעֵדֶן. וְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁל הַמַּעְיָן הַקָּדוֹשׁ נִקְרָא א״ב. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹבֵעַ לָזוּן אֶת הַגָּן.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, עֵדֶן מַמָּשׁ נִקְרָא אָב, מִשּׁוּם שֶׁעֵדֶן זֶה נִמְצָא מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אַיִן, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא אָב. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, מִמָּקוֹם שֶׁמִּתְוַוזִּיל לְהִמָּשֵׁךְ הַכֹּל נִקְרָא אַתָּה, וְנִקְרָא אָב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) כִּי אַתָּה אָבִינוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאֶת אִמֶּךָ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֶת אָבִיךָ, אֶת דַּוְקָא, לְהַכְלִיל שְׁכִינָה (עֶלְיוֹנָה). רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – סְתָם. וְאֶת אִמֶּךָ – סְתָם. שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הָיָה בְּמִנְיָן. אֶת – לְרַבּוֹת כָּל מַה שֶּׁלְּמַעְלָה וְלַמַּטָּה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא, מִמָּקוֹם שֶׁמִּתְוַוזִּיל לְהִמָּשֵׁךְ הַכֹּל, נִקְרָא אַתָּה, יָפֶה. שֶׁהֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁאוֹתוֹ הַנִּסְתָּר וְאֵין בּוֹ הַתְוָוזְלָה נִקְרָא הוּא. מִמָּקוֹם שֶׁהָרִאשִׁית נִמְצֵאת נִקְרָא אַתָּה. וְנִקְרָא אָב. וְהַכֹּל אָזוּד. בָּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן.

רַבִּי זְוְקִיָּה אָמַר, וַדַּאי הַכֹּל אָזוּד. כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאֶת אִמֶּךָ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם – אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בָּנִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַסִּתִימוּת שֶׁל הַדָּבָר, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, לְהַכְלִיל אֶת הַכֹּל שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה. רַבִּי יְצְוְקְ אָמַר, לְהַכְלִיל בּוֹ אֶת רַבּוֹ, שֶׁהוּא מַכְנִיס אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר

רַבִּי יְהוּדָה, הוּא בְּכָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

שָׁנִינוּ, בַּזְּמַשׁ הָאַמִּירוֹת הַלָּלוּ כָּלוּל הַכֹּל. בַּזְּמַשׁ הָאַמִּירוֹת הַלָּלוּ נָזוּקְקוּ זְמַשׁ אֲזֵרוֹת, וַדַּאי זְמַשׁ תּוֹךְ הֶזְמַשׁ. הֲכִיצַד? אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ – כְּנֶגֶד לֹא תִרְצַח. שֶׁשָּׁנִינוּ, (אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה) שְׁנֵי אֵלֶּה בְּכָל אֶזְהָד נִכְלְלוּ, שֶׁמִּי שֶׁהוֹרֵג מַקְטִין הַדְּמוּת וְצֶלֶם שֶׁל רִבּוֹנוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכָתוּב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, כָּתוּב (בראשית ט) שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ וְגוֹ׳. (שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם) מִי שֶׁשּׁוֹפֵךְ דָּם כְּאִלּוּ מַקְטִין הַדְּמוּת וְהַצֶּלֶם שֶׁלְּמַעְלָה. כְּלוֹמַר, לֹא הִקְטִין דְּמוּת זוֹ, אֶלָּא דְּמוּת אַזֶּרֶת, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ. בָּאָדָם הָעֶלְיוֹן מַגִּיעַ הַפֶּגֶם הַזֶּה מֵאוֹתוֹ דָּם שֶׁשָּׁפַךְ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ זֶה בָּזֶה תָּלוּי.

לֹא יִהְיֶה לְךָ – כְּנֶגֶד לֹא תִנְאָף. זֶה מְשַׁקֵּר בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּרְשָׁם בָּאָדָם. וּבָזֶה כַּמָּה וְכַמָּה זְנָטְאִים וּגְזֵרוֹת וְעֲנָשִׁים תְּלוּיִים. וּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בָּזֶה, מְשַׁקֵּר בּוֹ בַּמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (הושע ה) בַּה׳ בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ. וְכָתוּב לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם, וְזֶה בָּזֶה תָּלוּי.

לֹא תִשָּׂא – כְּנֶגֶד לֹא תִגְנֹב. וְכָתוּב (משלי כט) זוֹלֵל עִם גַּנָּב שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ אָלָה יִשְׁמַע וְלֹא יַגִּיד. וַדַּאי זֶה בָּזֶה תָּלוּי, שֶׁהֲרֵי הַגַּנָּב לָזֶה מְזַדַּמֵּן, לְהִשָּׁבַע בְּשֶׁקֶר. מִי שֶׁעוֹשֶׂה זֶה, עוֹשֶׂה זֶה.

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת – כְּנֶגֶד לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שַׁבָּת נִקְרֵאת עֵדוּת, וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהָעִיד עַל זֶה, שֶׁכָּתוּב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳ וְגוֹ׳. וְשַׁבָּת כְּלָל (עֵדוּת) שֶׁל הַכֹּל. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שֶּׁכָּתוּב (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת, וּמִי שֶׁמֵּעִיד שֶׁקֶר – מְשַׁקֵּר בַּשַּׁבָּת, שֶׁהִיא עֵדוּת אֱמֶת. וּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּשַּׁבָּת

– מְשַׁקֵּר בְּכָל הַתּוֹרָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ זֶה בָּזֶה תָּלוּי.

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – כְּנֶגֶד לֹא תַזְמִד אֵשֶׁת רֵעֶךָ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – אָבִיךָ מַמָּשׁ. שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁזּוֹמֵד אִשָּׁה וּמוֹלִיד בֵּן, הַהוּא מְכַבֵּד אֶת הָאָזֵר שֶׁאֵינוֹ אָבִיו, וְכָתוּב כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְגוֹ', לֹא תַזְמִד בֵּית רֵעֶךָ שָׁדֵהוּ. וְכָתוּב כָּאן, עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ. אוֹתוֹ שֶׁנָּתַן לְךָ יִהְיֶה שֶׁלְּךָ, וְלֹא תַזְמִד אַזֵּר. וַדַּאי שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה.

וְאֵלּוּ הֶזְמֵשׁ הָרִאשׁוֹנוֹת כּוֹלְלוֹת זְמֵשׁ אַזָּרוֹנוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ, (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. שֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה יָמִין. וְעַל זֶה בַּזְמִשָּׁה קוֹלוֹת נִתְּנָה הַתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֻּלָּם הָיוּ זְמֵשׁ בְּתוֹךְ זְמֵשׁ, כְּנֶגְדָּם זַמְשָׁה זַמְשֵׁי תוֹרָה.

שָׁנָה רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּעֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת הַלָּלוּ נִזְקְקוּ כָּל מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה, גְּזֵרוֹת וַעֲנָשִׁים, טָהוֹר וְטָמֵא, עֲנָפִים וְשָׁרָשִׁים, אִילָנוֹת וּנְטָעִים, שָׁמַיִם וָאָרֶץ, יָם וּתְהוֹמוֹת, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶזְקַק בְּעֶשֶׂר אֲמִירוֹת – אַף הַתּוֹרָה נֶזְקְקָה בְּעֶשֶׂר אֲמִירוֹת. עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת הַלָּלוּ הֵם שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם אָזֵד, שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַמָּשׁ.

אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה בָּהּ. מִי שֶׁזּוֹכֶה בַּתּוֹרָה זוֹכֶה בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ (שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא). רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, זוֹכֶה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מַמָּשׁ (וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל), שֶׁהֲרֵי הוּא וּשְׁמוֹ אָזֵד. בָּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן.

לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (זוגי ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. אַף עַל גַּב שֶׁלִּי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב – לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי. אִתִּי, כִּלּוּמַר אוֹתִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (ירמיה י) מֵאֵין כָּמוֹךָ ה' גָּדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל שִׁמְךָ בִּגְבוּרָה וְגוֹ'. (גָּדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל שִׁמְךָ) גָּדוֹל אַתָּה – הַיְנוּ לִי הַכֶּסֶף. וְגָדוֹל שִׁמְךָ בִּגְבוּרָה – הַיְנוּ וְלִי הַזָּהָב. שְׁנֵי הַגָּנִים הַלָּלוּ לֹא נִרְאִים וְלֹא מִתְפָּאֲרִים, פָּרַט לְכִשֶּׁהֵם זַקוּקִים בְּמָקוֹם אָזֵד. בְּאֵיזֶה מָקוֹם נֶזְקְקוּ? בְּיִשְׂרָאֵל. כָּאן נִרְאִים

הַגְּוָנִים לְהִתְפָּאֵר, כַּכָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שם סא) שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּה' תָּגֵל נַפְשִׁי בֵּאלֹהַי וְגוֹ'. אַשְׁרֵי זֻלְתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהַשְּׁמוּזָה וְהַתַּפָּנוּק שֶׁלָּהֶם בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּה'. כֵּיוָן שֶׁאָמַר בַּה', לָמָּה כָּתוּב בֵּאלֹהַי? אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל: אִם בְּרַזְמִים בָּא עָלֵינוּ – שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּה', וְאִם בְּדִין – תָּגֵל נַפְשִׁי בֵּאלֹהַי.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה נָּזוּקְקוּ בוֹ, שֶׁכָּתוּב כִּי הִלְבִּישַׁנִי בִּגְדֵי יֶשַׁע. מַה זֶּה בִּגְדֵי יֶשַׁע? גְּוָנִים שֶׁנָּזוּקְקוּ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יִשְׁעוּ וְגוֹ' אֶל ה'. יֶשַׁע הוּא הִסְתַּכְּלוּת. מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל בִּי, יִסְתַּכֵּל בַּגְּוָנִים שֶׁלִּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב מְעִיל צְדָקָה יְעָטָנִי, צְדָקָה מַמָּשׁ, שֶׁהַגְּוָנִים נָּזוּקְקוּ בּוֹ. כֶּזֶתָן יְכַהֵן פָּאֵר, זֶה גֶּוֶן אֶזְוֹד. וְכַכְּלָה תַּעְדֶּה כֵּלֶיהָ, זֶה גֶּוֶן אַזְוֹר. וּכְשֶׁהַגְּוָנִים מִתְזַבְּרִים, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִרְאִים, וְכֻלָּם מִשְׁתּוֹקְקִים לִרְאוֹת וּלְהִסְתַּכֵּל בּוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּה' – שְׁתֵּי זְדָווֹת. בַּה' – בִּרַזְמִים. תָּגֵל נַפְשִׁי – הֲרֵי (אַזַּת בְּזָדָוָה) בְּדִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּכֹּל שִׁמְּזָה שֶׁל שִׁמְזָה. וְזָדָוָה שֶׁל צִיּוֹן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשַׁמְּזָן אֶת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְזָה יְתֵרָה מִכֹּל, שֶׁכָּתוּב (שם לה) וּפְדוּיֵי ה' יְשֻׁבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְגוֹ'. וּפְדוּיֵי ה' יְשֻׁבוּן – הֲרֵי אַזַּת. וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה – הֲרֵי שְׁתַּיִם. וְשִׁמְזַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם – הֲרֵי שָׁלֹשׁ. שָׂשׂוֹן וְשִׁמְזָה יַשִּׂיגוּ – הֲרֵי אַרְבַּע. כְּנֶגְדָּם שֶׁל אַרְבַּע פְּעָמִים שֶׁהִתְפַּזְּרוּ יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַמִּים, וְאָז כָּתוּב (שם יב) וַאֲמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קִרְאוּ בִשְׁמוֹ וְגוֹ'.

השלמה מההשמטות (סימן ב)

וְאֵלּוּ הֵן י"ב מִצְוֹות: א – יִחוּד ה'. ב – לִירְאָה אֶת ה'. ג – לָדַעַת שֶׁיֵּשׁ דַּיָּן וְיֵשׁ שָׂכָר טוֹב וְכוּ'. ד – לְקַדֵּשׁ אֶת ה'. ה – לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם שַׁחֲרִית מִנְחָה עַרְבִית. ו – לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. ז – לָמוּל אֶת הַבֵּן. ח – לְקַדֵּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר. ט – תְּפִלִּין. י – צִיצִית. יא – מְזוּזָה. יב – לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בִּדְבָרִים. אֵלּוּ הֵם י"ב מִצְוֹות

שָׁמוֹר: א – שֶׁלֹּא לְהַת גְּדֻלָּה לַעֲבוֹדָה זָרָה. ב – שֶׁלֹּא לִבְנוֹת מִגְדָּל לַעֲבוֹדָה זָרָה. ג – אַל תִּפָּנוּ וְגוֹ', (שֶׁלֹּא) לְהַרְהֵר אַחֲרֵיהֶם. ד – לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם. ה – שֶׁלֹּא לְהִכָּנַע, וְהוּ לֹא תָּעֲבְדֵם. ו – שֶׁלֹּא לְהַזְלִיף יְזוּד שֶׁל רִבּוֹנוֹ, וְהוּ הַהֵימִיר. ז – שֶׁלֹּא לְהַרְהֵר, וְהוּ לֹא תָתוּרוּ וְגוֹ'. זז – שֶׁלֹּא לִשְׁאל בְּאוֹב. ט – שֶׁלֹּא לִשְׁאל בִּידִעוֹנִי. י – שֶׁלֹּא לִדְרשׁ אֶל הַמֵּתִים. יא – שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים, וְהוּ וְזוֹבֵר זָבָר. יב – וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲזֵרִים שֶׁלֹּא תַזְכִּירוּ:

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. כָּל הַדְּבָרִים – כְּלָל זֶה הוּא כְּלָל שֶׁל הַכֹּל, כְּלָל שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

אָנֹכִי, סוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יה״ו. אָנֹכִי, נְגְלֶה וְנִגְנָז, נְגְלֶה בְּסוֹד קָדוֹשׁ שֶׁל הַכִּסֵּא, שֶׁהַלְבָּנָה עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת כְּאָזֵד, כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹלֶטֶת וְהַלְבָּנָה מְאִירָה, וְאֵין לָהּ שֶׁבַּזוּ פָּרָט לַשֶּׁבַזוּ שֶׁל הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר עָלֶיהָ.

אָנֹכִי, בְּהַשְׁלָמַת סוֹדוֹת שֶׁל שְׁלֵמוּת שֶׁל הַכִּסֵּא לְמַטָּה, וְהִתְעַלּוּ הַזִּוּוּת הַקְּדוֹשׁוֹת, וְהִיא הִתְתַּקְּנָה בְּתִקּוּנֶיהָ. וּכְשֶׁהִיא יָפָה לְמַרְאֶה וּבַעְלָהּ בָּא אֵלֶיהָ, אָז נִקְרֵאת אָנֹכִי.

אָנֹכִי, סוֹד שֶׁל הַכֹּל כְּאָזֵד, בַּכְּלָל שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת בִּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ סוֹד עֶלְיוֹן. בָּאָנֹכִי הַזֶּה תְּלוּיִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְתוֹנִים. אָנֹכִי, סוֹד לָתֵת שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּזַכִּים לוֹ וְשׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, בָּזֶה יֵשׁ לָהֶם בְּטָזוֹן כְּרָאוּי לָעוֹלָם הַבָּא, וְסִימָנְךָ – אֲנִי בַּרְעָה.

אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ נֶאֱמַר בְּסוֹד הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ זָכוֹר וְשָׁמוֹר. אָנֹכִי, סוֹד נִסְתָּר וְנָעוּז בְּכָל אוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּכְלָל אָזֵד. וְכֵיוָן שֶׁנֶּאֱמַר אָנֹכִי, הִתְזַוְּבֵר הַכֹּל כְּאָזֵד, בְּסוֹד אָזֵד.

אָנֹכִי, סוֹד שֶׁל שְׁנֵי כִּסְאוֹת. אֲנִי ה' – שֶׁל כִּסֵּא אַזֵּר. (אֲנִי – כִּסֵּא אָזֵד. כ' – כִּסֵּא אַזֵּר עֶלְיוֹן).

אָנֹכִי, שֶׁכְּשֶׁנִּטְהָר הַמְּקֻדָּשׁ וְנָכְרִי לֹא יִקְרַב אֵלָיו וְהַמְּקֻדָּשׁ מֵאִיר לְבַדּוֹ, שֶׁהֲרֵי הִתְבַּטֵּל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יֵצֶר הָרַע מִן הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

הִתְעַלָּה בִּכְבוֹדוֹ לְבַדּוֹ, וְאָז נֶאֱמַר אָנֹכִי ה׳ אֱלֹהֶיךָ. סוֹד שָׁלֵם בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. א׳ – לְיַחֵד סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּדַרְגּוֹתָיו לִהְיוֹת אֶחָד, מְשׁוּם שֶׁסּוֹדוֹ הוּא ו׳. נ׳ – סוֹד לֵירָא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלָדַעַת שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן, וְיֵשׁ שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים וּפֻרְעָנוּת לָרְשָׁעִים, מְשׁוּם שֶׁהַסּוֹד שֶׁלּוֹ ה׳ תַּוְתּוֹנָה.

כ׳: לְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל יוֹם, וּלְהִתְקַדֵּשׁ בִּדְרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו תְּפִלָּה בְּכָל זְמַן לְהַעֲלוֹת הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן, סוֹד שֶׁל הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן עַל גַּבֵּי הַזַּוִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת כְּרָאוּי, וְהַסּוֹד שֶׁלּוֹ ה׳ עֶלְיוֹנָה.

י׳: לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, וְלָמוּל מִילָה בְּסוֹד לִשְׁמֹנָה יָמִים, וּלְקַדֵּשׁ הַבְּכוֹר, וּלְהָנִיחַ תְּפִלִּין וְצִיצִית וּמְזוּזָה, וְלִמְסֹר אֶת הַנֶּפֶשׁ לְקִדּוּשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּלְהִדָּבֵק בּוֹ. אֵלֶּה הֵן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִצְוֹות עֶלְיוֹנוֹת שֶׁכּוֹלְלוֹת מֵאתַיִם שִׁלְשִׁים וְשֵׁשׁ מִצְוֹות אֲזֵרוֹת שֶׁהֵן בְּסוֹד שֶׁל אָנֹכִי, כְּלָל שֶׁל זָכוֹר. וְאוֹת זוֹ לֹא מִתְזַוֶּגֶת בְּמָקוֹם אַזֵּר, זֶה מְשׁוּם שֶׁהִיא י׳, סוֹד עֶלְיוֹן, כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וּבִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הַלָּלוּ יֵשׁ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים שֶׁתְּלוּיוֹת מֵהֶם, וְאַזֵּת שֶׁשּׁוֹלֶטֶת לִהְיוֹת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

לֹא יִהְיֶה לְךָ, סוֹד שֶׁל שָׁמוֹר בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ מִצְוֹות הַתּוֹרָה. ל׳ – סוֹד שֶׁלֹּא לָתֵת כָּבוֹד וּגְדֻלָּה לֵאלוֹהַּ אַזֵּר, ל׳ – מִגְדָּל שֶׁפּוֹרְזִין וְעוֹלֶה בָּאֲוִיר, שֶׁלֹּא יִסְטֶה הַלֵּב לִבְנוֹת לֵאלוֹהַּ אַזֵּר, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ סוֹד שֶׁל בּוֹנֶה מִגְדָּל (לֵאלוֹהַּ אַזֵּר). ל׳ – שֶׁלֹּא לִפָּנוֹת בִּדְיוֹקָן שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁלֹּא לְהַרְהֵר אַזֵּרֵיהָ, שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּזֵּוּוֹת וְלֹא לִכְפּוֹת עַצְמוֹ לֵאלוֹהַּ אַזֵּר.

א׳: שֶׁלֹּא לְהַזְלִיף הַיִּזּוּד שֶׁל רִבּוֹנוֹ בִּשְׁבִיל אֱלִילִים אֲזֵרִים. שֶׁלֹּא לְהַרְהֵר שֶׁיֵּשׁ אֱלוֹהַּ אַזֵּר פָּרֵט אֵלָיו. א׳: שֶׁלֹּא לִסְטוֹת אַזֵּר אוֹב וְיִדְּעוֹנִי בְּסוֹד שֶׁל דְּמוּת אָדָם, וְלֹא בִּדְמוּת אַזֶּרֶת. א׳: שֶׁלֹּא לִשְׁאֹל מִן הַמֵּתִים וְלֹא לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים. א׳: שֶׁלֹּא יִשָּׁבַע בְּפִיו בְּשֵׁם שֶׁל אֱלוֹהַּ אַזֵּר. עַד כָּאן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲזֵרוֹת שֶׁהֵם מִצְוֹות שָׁמוֹר, וּבִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הַלָּלוּ תְּלוּיוֹת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זָמֵשׁ וְשָׁלֹשׁ מִצְוֹות שֶׁל שָׁמוֹר אֲזֵרוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בַּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הַלָּלוּ,

וְסוֹד זֶה אָנֹכִי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עוֹד שָׁנִינוּ, אָנֹכִי – כְּלָל שֶׁל כָּל מַעְלָה וּמַטָּה, כְּלָל שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, כְּלָל שֶׁל זִיוּת הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בּוֹ, הַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁל אָנֹכִי. לֹא יִהְיֶה לְךָ – לְמַטָּה, סוֹד שֶׁל שְׁתִּים עֶשְׂרֵה הַזִּוִּיוֹת הַתַּזְוִתוֹנוֹת.

לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל. נִפְסְלוּ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ. פֶּסֶל – פְּסֹלֶת שֶׁל קְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל אֱלִיל אַזֵּר, וְסוֹד זֶה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזוקאל א) וָאֵרֶא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן וְגוֹ'. וְכָל תְּמוּנָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ט) וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת. כִּי אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ, כְּדֵי לְעוֹרֵר אֶת הַלֵּב לְמַעְלָה וְלֹא לָרֶדֶת לְמַטָּה, וְלֹא לְקָרֵב לְשַׁעַר הַבַּיִת אֵל קַנָּא, שֶׁהַקְּנָאָה הִיא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם.

וְסוֹד זֶה – (משלי כ) תַּזַּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ. וְהוּא, לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ – אֱזֵד. פֶּסֶל – שְׁנַיִם. וְכָל תְּמוּנָה – שָׁלֹשׁ. וְאֶרֶץ זוֹ עַל זֶה הִיא הִתְרַגְּזָה.

פְּקֹד עָוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים. אֵילָן אֱזֵד שֶׁנִּטַּע עִם וּפַעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים וְאַרְבַּע פְּעָמִים, וְנִפְקַד עַל זַוָּטָאִים רָאשׁוֹנִים אָב וּבֵן. שְׁלִישִׁי וְרִבִּיעִי אֱזֵד הוּא כְּשֶׁלֹּא הִתְתַּקֵּן וְלֹא זָשַׁשׁ לְהִתְתַּקֵּן, וְכֵן בַּהִפּוּךְ שֶׁל זֶה, לְאֵילָן שֶׁהִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי וְעוֹמֵד עַל קִיּוּמוֹ (אז) וְעוֹשֶׂה זֶסֶד וְגוֹ'.

לֹא תִשָּׂא. אֶת הַסּוֹד הַזֶּה הַרֵי בֵּאֲרוּ הַזַּבְרִים, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁתַל אֶת הָעוֹלָם, הִטְבִּיעַ בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת צְרוֹר אֱזֵד זָקוּק בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהִטְבִּיעַ אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם, וּכְשֶׁהַמַּיִם רוֹצִים לַעֲלוֹת, הֵם רוֹאִים אֶת סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ זָקוּק עַל אוֹתוֹ צְרוֹר, וְשָׁבִים וְנִשְׁקָעִים וְזוֹזְרִים לְאָזוֹר, וְהַשֵּׁם הַזֶּה עוֹמֵד עַד הַיּוֹם הַזֶּה בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם.

וּבְשָׁעָה שֶׁנִּשְׁבָּעִים בְּנֵי אָדָם עַל אֱמֶת, בְּקִיּוּם שֶׁל אֱמֶת, אוֹתוֹ הַצְּרוֹר עוֹלֶה וּמְקַבֵּל אֶת אוֹתָהּ שְׁבוּעָה, וְזוֹזֵר וּמִתְקַיֵּם עַל הַתְּהוֹם וְהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם, וְאוֹתָהּ שְׁבוּעַת אֱמֶת עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם.

וּבְשָׁעָה שֶׁנִּשְׁבָּעִים בְּנֵי אָדָם שְׁבוּעָה לַשֶּׁקֶר, אוֹתוֹ הַצְּרוֹר עוֹלֶה לְקַבֵּל

אֶת אוֹתָהּ שְׁבוּעָה. כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא שֶׁקֶר, אָז אוֹתוֹ צְרוֹר שֶׁהָיָה עוֹלֶה שָׁב לְאָזוֹר, וְהַמַּיִם הוֹלְכִים וְשָׁטִים, וְהָאוֹתִיּוֹת שֶׁל אוֹתוֹ צְרוֹר פּוֹרְזוֹת לְתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת וּמִתְפַּוָּרוֹת, וְרוֹצִים הַמַּיִם לְכַסּוֹת אֶת הָעוֹלָם וּלְהַזְזִירוֹ כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

עַד שֶׁמַּזְבִּין (שֶׁרוֹמֵז) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְמַנָּה אֲזָזְד, יְעַזְרִיאֵ"ל, שֶׁמְּמַנָּה עַל שִׁבְעִים מַפָּתְזוֹת בַּסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְנִכְנָס לְאוֹתוֹ צְרוֹר, וְזוֹקֵק בּוֹ אוֹתִיּוֹת כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וְאָז מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם וְזִזְוְרִים הַמַּיִם לִמְקוֹמָם, (שֶׁאוֹתוֹ צְרוֹר וּמַרְגִּישׁ אֶת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְזוֹקֵק אוֹתָן כְּבַתְזוֹלָה, וְזִזְוְרִים הַמַּיִם לִמְקוֹמָם, וְאָז מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם) וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה י"ב – לְהִשָּׁבַע בִּשְׁמוֹ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. וּמִי שֶׁנִּשְׁבָּע שְׁבוּעָה הוּא כּוֹלֵל אֶת עַצְמוֹ בְּאוֹתָן שֶׁבַע דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁהַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְלָל בָּהֶן. וַהֲרֵי הֵם שֵׁשׁ. אוֹתוֹ אָדָם שֶׁנִּשְׁבָּע שְׁבוּעַת אֱמֶת עַל פִּי בֵּית דִּין, כּוֹלֵל אֶת עַצְמוֹ בָּהֶן, וְהוּא שְׁבִיעִי לָהֶם אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּמְקוֹמוֹ, וְעַל כֵּן כָּתוּב וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ. וּמִי שֶׁנִּשְׁבָּע שְׁבוּעָה לְזוּלָתָם וְלַשֶּׁקֶר, גּוֹרֵם לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁלֹּא יִתְקַיֵּם בִּמְקוֹמוֹ.

שְׁבוּעָה לְהָקִים מִצְוַת רִבּוֹנוֹ – זוֹהִי שְׁבוּעַת אֱמֶת, כְּשֶׁאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע מְקַטְרֵג לָאָדָם וּמַפֶּתֶה אוֹתוֹ לַעֲבֹר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ. זוֹהִי שְׁבוּעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּזַ בּוֹ, וְצָרִיךְ לָאָדָם לְהִשָּׁבַע בְּרִבּוֹנוֹ עַל זֶה, וְהוּא שִׁבְּוַזוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּזַ בּוֹ, כְּמוֹ בְּעָוֹן, שֶׁכָּתוּב וַזִי ה' שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר. שֶׁהֲרֵי יֵצֶר הָרָע הָיָה מְקַטְרֵג לוֹ, וְנִשְׁבַּע עַל זֶה.

נֶדֶר הוּא לְמַעְלָה, וְהֵם זַזֵי הַמֶּלֶךְ, סוֹד שֶׁל רמ"זז אֵיבָרִים וּשְׁנַיִם עָשָׂר קְשָׁרִים כְּזִזְשְׁבּוֹן וָנֶדֶ"ר. וְעַל זֶה זָמוּר מִשְׁבּוּעָה. זַזֵי הַמֶּלֶךְ אֵלֶּה, שֶׁנּוֹתֵן זַזִּים לְכָל הָאֵיבָרִים הַלָּלוּ, וְנִקְרָאִים כָּךְ בְּשִׁבְיל אוֹתָם זַזִּים, וְאוֹתָם זַזִּים יוֹרְדִים מִמַּעְלָה לְמַטָּה, לְאוֹתוֹ מְקוֹר הַזַּזִּים, וּמֵאוֹתוֹ מָקוֹר יוֹרְדִים לְמַטָּה לְכָל

אוֹתָם אֵיבָרִים.

שְׁבוּעָה לְבַיִם דַּרְגָּה שֶׁלְּמַטָּה, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְזֶה נִקְרָא מֶלֶךְ עַצְמוֹ, שֶׁל רוּזַן עֶלְיוֹנָה וְגוּף שֶׁלּוֹ, לִשְׁרוֹת בְּתוֹכוֹ וְלָדוּר בּוֹ כְּמוֹ הָרוּזַן שֶׁשּׁוֹרֶה בְּתוֹךְ הַגּוּף, וְעַל זֶה נִקְרָא מֶלֶךְ עַצְמוֹ, שֶׁרוּזַן עֶלְיוֹנָה הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁלָּהּ לִשְׁרוֹת בְּתוֹכוֹ עַצְמוֹ שֶׁל הַהוּא הַנִּסְתָּר לְמַעְלָה. וּמְשׁוּם כָּךְ מִי שֶׁנִּשְׁבָּע בֶּאֱמֶת, הוּא מְקַיֵּם אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם, וּכְשֶׁעוֹמֵד הַמָּקוֹם הַזֶּה מְקַיָּם, מְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם. הַנֶּדֶר שׁוֹרֶה עַל הַכֹּל, עַל מִצְוָה, וְעַל רְשׁוּת שֶׁלֹּא כָּךְ בִּשְׁבוּעָה, וְכָךְ פֵּרְשׁוּהָ הַזְּבִרִים.

זֹהַר:

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, זֶהוּ סוֹד שֶׁל הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ. וּמְשׁוּם שֶׁבִּבְרִית זוֹ עוֹמְדִים כָּל הַמְּקוֹרוֹת שֶׁל אֵיבְרֵי הַגּוּף וְהוּא כְּלַל הַכֹּל, כְּמוֹ זֶה שַׁבָּת הִיא כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכָל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה תְּלוּיִים בָּהּ, וְקִיּוּם שֶׁל הַשַּׁבָּת כְּמוֹ קִיּוּם שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה. מִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּאִלּוּ שָׁמַר אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה כ״ד – לְהִיוֹת זוֹכֵר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. סוֹד שֶׁל שַׁבָּת, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ בְּכָל אוֹתָם מְקוֹמוֹת, יוֹם זִכָּרוֹן שֶׁל מְנוּחָה שֶׁל הָעוֹלָם, וְהוּא כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּאִלּוּ שָׁמַר כָּל הַתּוֹרָה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, זִכָּרוֹן שֶׁל שַׁבָּת לְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ בְּכָל מִינֵי קְדוּשִׁים. מִי שֶׁמַּזְכִּיר אֶת הַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לְבָרֵךְ אוֹתוֹ. מִי שֶׁמַּזְכִּיר שַׁבָּת, צָרִיךְ לְבָרֵךְ אוֹתָהּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

זָכוֹר הוּא לְזָכָר. שָׁמוֹר הוּא לִנְקֵבָה. (וְזֶה בְּלִי פֵּרוּד) יוֹם שַׁבָּת הַסּוֹד שֶׁל כָּל הָאֱמוּנָה, שֶׁתִּלְוִיָּה מֵהָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן עַד סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת, שַׁבָּת הִיא הַכֹּל.

שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן, וְכֻלָּן נִקְרָאוֹת שַׁבָּת. שַׁבָּת עֶלְיוֹנָה. שַׁבַּת שֶׁל הַיּוֹם. שַׁבָּת שֶׁל הַלַּיְלָה.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן זז)

בַּסּוֹד שֶׁל שָׁמוּר, דִּבּוּר, לַיְלָה. זוֹ הִיא תּוֹרַת ה׳, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. מִשֶּׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וְגוֹ׳, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ עַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁאִלּוּ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הֲרֵי כָּתוּב, (דברים לא) וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת הַלְוִיִּם נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית ה׳ לֵאמֹר. לָקוֹז אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה. וֶזֶה הַלְוִיִּם רְאוּיִים לְכָךְ, לָזֶה שֶׁאָזוּזוּ בַּשָּׁמֶשׁ. וְהַמֶּלֶךְ שֶׁבָּא מִמֶּנּוּ – מֹשֶׁה, הֵאִיר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנִים שֶׁמֶשׁ בַּיּוֹם, וְתוֹרַת ה׳ – זֶה עֶרֶב שַׁבָּת בְּסוֹד אָזַד וְכוּ׳:

וְכֵן אַזַת, וְהַכֹּל נִקְרָא שַׁבָּת. וְכָל אַזַת כְּשֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, לוֹקַזַת אֶת זַבְּרוּתֶיהָ וּמַזְמִינָה אוֹתָן עִמָּהּ בְּאוֹתוֹ הַשִּׁלְטוֹן שֶׁלָּהּ. וּכְשֶׁזֶּה בָּא לָעוֹלָם, כֻּלָּם בָּאִים וּמְזֻמָּנִים עִמּוֹ.

כְּשֶׁבָּא הַלַּיְלָה, מַזְמִין עִמּוֹ שַׁבָּת שֶׁל הַיּוֹם, וּמַזְמִין אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ וּמִסְתַּתֵּר עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁזֶּה בָּא, שַׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה נִמְשֶׁכֶת עָלֶיהָ, וְכֻלָּם גְּנוּזִים בַּהֵיכָל שֶׁל הַלַּיְלָה, וּמְשׁוֹם כָּךְ סְעוּדַת הַלַּיְלָה זְמוּרָה מִבַּיּוֹם (כְּמוֹ שֶׁל הַיּוֹם).

כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם, מַזְמִין עִמּוֹ אֶת שְׁתֵּי הָאֲזוּרוֹת הַלָּלוּ – דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה וְדַרְגָּה תַּזוּתוֹנָה, זוֹ שֶׁמְּאִירָה לָהּ וְזוֹ שֶׁנְּאוֹרָה מִמֶּנָּה, וְכֻלָּן כְּאַזַת נִקְרָאוֹת שַׁבָּת, וְשׁוֹלְטוֹת בְּיוֹם שַׁבָּת. וּשְׁלֹשׁ הַדַּרְגוֹת הַלָּלוּ הֵן כְּלָל וְסוֹד שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, נְבִיאִים וּכְתוּבִים. מִי שֶׁשּׁוֹמֵר שַׁבָּת, שׁוֹמֵר אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

שְׁתֵּי מַרְגָּלִיּוֹת הֵן, וְיָתֵד אָזַד עִמָּן בְּתוֹכָן שֶׁעוֹמֵד בֵּין זוֹ וּבֵין זוֹ. הַמַּרְגָּלִית הָעֶלְיוֹנָה אֵין בָּהּ גָּוֶן, וְאֵין בָּהּ מַרְאָה בְּהִתְגַּלּוּת.

הַמַּרְגָּלִית הַזּוֹ, כְּשֶׁמִּתְזַיְּלָה לְהִתְגַּלּוֹת, מְאִירוֹת שֶׁבַע אוֹתִיּוֹת זַקּוּקוֹת בּוֹלְטוֹת וְנוֹצְצוֹת, וּבוֹקְעוֹת בְּקָעִים וְהֵיכָלוֹת וּמְאִירִים כָּל אָזַד וְאָזַד, וְאוֹתָן שֶׁבַע הָאוֹתִיּוֹת הֵן שְׁנֵי שֵׁמוֹת זַקּוּקִים בְּאוֹתָהּ הַמַּרְגָּלִית, וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת נוֹצְצִים וּמְאִירִים, וּפוֹתְזִים פָּתָזִים וְיוֹצְאִים וְשׁוֹלְטִים. וְאוֹתָם אֲהִי״ה יה״ו, מִתְנוֹצְצוֹת הָאוֹתִיּוֹת, וּבָאוֹתִיּוֹת שֶׁלָּהֶן נִכְנָסוֹת זוֹ בָּזוֹ וּמְאִירוֹת זוֹ בָּזוֹ.

וּכְשֶׁנִּכְנָסוֹת זוֹ בָּזוֹ, הֵן מְאִירוֹת זוֹ מִתּוֹךְ זוֹ בִּשְׁנֵי גְוָנִים. גָּוֶן אָזַד לָבָן וְגָוֶן

אָזַד אָדָם. וּמֵאוֹתָם שְׁנֵי גְּוָנִים נַעֲשִׂים שְׁנֵי שֵׁמוֹת אֲוַזִּרִים, עַד שֶׁעוֹלוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְשִׁבְעָה שֵׁמוֹת.

א' יוֹצֵא וְנוֹצֵץ, וְנִכְנַס בָּאוֹת ו', וּמֵאִירִים שְׁנֵיהֶם בִּשְׁנֵי גְּוָנִים. וְאוֹתָם שְׁנֵי שֵׁמוֹת, אָזַד נִקְרָא יְהוָ"ה, וְאָזַד נִקְרָא אֵ"ל, וּמֵאִירִים כְּאָזַד. ה' יוֹצֵאת וְנוֹצֶצֶת, וְנִכְנֶסֶת בָּאוֹת ה', וּמֵאִירוֹת שְׁתֵּיהֶם בִּשְׁנֵי גְּוָנִים, וְאוֹתָם שְׁנֵי שֵׁמוֹת, אָזַד נִקְרָא יֱהוֹה, סוֹד שֶׁל אֱלֹהִים, וְאָזַד נִקְרָא אֱלֹהִים, וּמֵאִירִים כְּאָזַד. י' נִכְנֶסֶת בְּי', וּמֵאִירוֹת וְנוֹצְצוֹת כְּאַזַת, וְנִכְנָסוֹת זוֹ בָּזוֹ וּמֵאִירוֹת שְׁתֵּיהֶן, זַזְקִיקוֹת זַזְקִיקוֹת כְּאַזַת, וְהֵן זוֹקְפוֹת רֹאשׁ, מֵאִירוֹת וְנוֹצְצוֹת, הָעֲנָפִים עוֹלִים מִן הַצַּד הַזֶּה וּמִן הַצַּד הַזֶּה, וְהֵם אַזַד עָשָׂר עֲנָפִים.

וּשְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁמֵּאִירוֹת, מִתְזַזְּבְקוֹת זוֹ בָּזוֹ, הֵן יְהוָ"ה יְהוָ"ה מִצַּפִּין מִצַּפִּין, בְּסוֹד שֶׁל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַזָּמִים. וּשְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, כְּשֶׁהֵן נִכְנָסוֹת זוֹ בָּזוֹ וּכְשֶׁמִּתְזַזְּבְקוֹת זוֹ בָּזוֹ, (וּכְשֶׁנִּדְבָּקוֹת זוֹ בָּזוֹ) זוֹקְפוֹת רֹאשָׁן וּמֵאִירוֹת וְנוֹצְצוֹת עַל הַכֹּל בְּאוֹתָם אַזַד עָשָׂר הָעֲנָפִים שֶׁיּוֹצְאִים בְּכָל צַד.

ה' שֶׁנִּשְׁאֲרָה, הִיא עוֹלָה בְּשֵׁם אָזַד לְהִתְזַזֵּבֵר עִמָּם, וְהִיא אֲדָנָי. וְכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ בּוֹלְטִים וְנוֹצְצִים וְיוֹצְאִים וְשׁוֹלְטִים בַּיּוֹם הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁאֵלֶּה שׁוֹלְטִים, יוֹצֵאת אוֹתָהּ הַמַּרְגָּלִית הָעֶלְיוֹנָה בּוֹלֶטֶת נוֹצֶצֶת, וּמִתּוֹךְ הַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁלָּהּ לֹא נִרְאֶה בָּהּ גָּוֶן.

כְּשֶׁיּוֹצֵאת, מַכָּה בַּשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ. שֵׁם אָזַד מֵהֶם אֲדָנָ"י, שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, מִתְעַטֵּר וְנִכְנָס לַמַּרְגָּלִית הַתַּזְזִתּוֹנָה, וּמִתְיַשֵּׁב שָׁם אַזַר תַּזְזָתָיו, וְהוּא י"ה. וּמֵקֶפֶת בּוֹ אוֹתָהּ הַמַּרְגָּלִית הָעֶלְיוֹנָה, וּמִתְעַטֶּרֶת אוֹתָהּ הַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁנּוֹצֶצֶת בַּשֵּׁם הַזֶּה.

אַזַר שֶׁהִתְכַּנְּסָה בַּשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, יוֹצְאִים מֵהֶם שִׁבְעִים עֲנָפִים לְכָל צַד, וּמִתְזַזְּבְרִים כֻּלָּם כְּאָזַד, וַנַּעֲשִׂית מֶרְכָּבָה וְכִסֵּא אָזַד לְאוֹתָהּ הַמַּרְגָּלִית הָעֶלְיוֹנָה, וְשׁוֹלֶטֶת בְּעַטְרוֹתֶיהָ, מֶלֶךְ בְּכִסֵּא בַּיּוֹם הַזֶּה, וְהַכֹּל שְׁמֵזִים. כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם שְׁמֵזִים, יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ עַל הַכִּסֵּא, וְעוֹלֶה בְּשִׁבְעִים עֲנָפִים הַכִּסֵּא, כְּמוֹ

שֶׁאָמַרְנוּ.

וְאוֹתָן שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת, וּמְאִירוֹת וּמִתְעַטְּרוֹת כ״ב אוֹתִיּוֹת (בְּכ״ב אוֹתִיּוֹת), כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, מַכּוֹת בִּשְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת וְעוֹלוֹת לְאָזְד בִּשְׁשָׁה שְׁבָטִים, וּלְאָזְד בִּשְׁשָׁה שְׁבָטִים אֲזַרִים, וְאֵלֶּה הֵם שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן.

עוֹד, שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ (רִאשׁוֹנוֹת עוֹלוֹת) עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת וּמַכּוֹת בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת שֶׁל סוֹף כ״ב הָאוֹתִיּוֹת. וְעוֹלוֹת אַזַת בְּזָמֵשׁ דְּרָגוֹת, וְאַזַת בְּזָמֵשׁ דְּרָגוֹת. וְעֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת הַלָּלוּ (לְתַקֵּן) לִכְלֹל לְכ״ב אוֹתִיּוֹת. י״ב שְׁבָטִים בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת (רִאשׁוֹנוֹת), כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת שֶׁל שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבַּסּוֹף – הֲרֵי כ״ב אוֹתִיּוֹת שֶׁל סוֹף הַתּוֹרָה. וְסוֹד זֶה יוֹרֶשֶׁת הַמַּרְגָּלִית הָעֶלְיוֹנָה בְּאוֹתוֹ כִּסֵּא שֶׁל ע״ב, וּמְאִירוֹת כ״ב אוֹתִיּוֹת.

הַמַּרְגָּלִית הַתַּזְוִתוֹנָה, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשֶׁבֶת הַמַּרְגָּלִית הָעֶלְיוֹנָה בְּאוֹתוֹ הַכִּסֵּא שֶׁל ע״ב וּמְאִירוֹת כ״ב אוֹתִיּוֹת, אָז אוֹתָהּ הַמַּרְגָּלִית הַתַּזְוִתוֹנָה שֶׁהִיא בַּזְזַשְׁכָּה מִסְתַּכֶּלֶת בְּאוֹתוֹ הָאוֹר, בְּכֹזַז שֶׁל תַּקָּף שֶׁל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּרְשְׁמָה בָּהֶן, שֶׁנִּקְרְאוּ אֲדָנָי, וְאָז בֵּאֵר וְעוֹלֶה אוֹתוֹ הָאוֹר, וְנוֹטֵל כָּל אוֹתָן כ״ב אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְשׁוֹאֶבֶת אוֹתָן אוֹתָהּ הַמַּרְגָּלִית לְתוֹכָהּ, וּמֵאִיר אוֹר שֶׁנּוֹצֵץ לְע״ב עֲבָרִים.

כֵּיוָן שֶׁהַמַּרְגָּלִית הַזּוֹ נוֹצֶצֶת וְשׁוֹאֶבֶת אֶת אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת עִמָּהּ, אָז הַמַּרְגָּלִית הָעֶלְיוֹנָה נִמְשֶׁכֶת עִמָּם, וְנִדְבֶּקֶת מַרְגָּלִית בְּמַרְגָּלִית, וְנִהְיָה הַכֹּל אָזְד. וְזֶהוּ סוֹד אָזְד שֶׁל הִתְשְׁבַּזַת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

כְּשֶׁהָאוֹתִיּוֹת נוֹצְצוֹת מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה, זֶהוּ הַיִּתֵּד שֶׁבֵּינֵיהֶם, בֵּין מַרְגָּלִית לְמַרְגָּלִית, אָז נַעֲשׂוֹת סוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל מ״ב אוֹתִיּוֹת. וּבְכָל הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל ע״ב אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַכֹּל – זֶה וָזֶה – נִקְרֵאת שַׁבָּת, וְזֶהוּ סוֹד הַשַּׁבָּת. (ע״כ רעיא מהימנא)

זָכוֹר – הוּא סוֹד שֶׁל זָכָר, סוֹד שֶׁל הַזָּכָר שֶׁלּוֹקֵזַ אֶת כָּל אֵיבְרֵי הָעוֹלָם

הָעֶלְיוֹן. אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת – לְרַבּוֹת עֶרֶב שַׁבָּת, שֶׁהוּא לַיְלָה. וְזֶהוּ אֶת. לְקַדְּשׁוֹ – שֶׁצָּרִיךְ לְקַדֵּשָׁהּ מִתּוֹךְ הָעָם הַקָּדוֹשׁ, וּלְהִתְעַטֵּר בָּהֶם כָּרָאוּי.

זָכוֹר – מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ שִׁכְוָזָה וְלֹא עוֹמֶדֶת בּוֹ שִׁכְוָזָה, שֶׁהֲרֵי אֵין שִׁכְוָזָה בַּמָּקוֹם שֶׁל הַבְּרִית הָעֶלְיוֹן, וְכָל שֶׁכֵּן לְמַעְלָה. וּלְמַטָּה יֵשׁ שִׁכְוָזָה, מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַזְכִּיר, וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קטז) יָזֻכֵּר עֲוֹן אֲבֹתָיו וְגוֹ'. וְיֵשׁ שָׁם מְמֻנִּים שֶׁמַּזְכִּירִים זְכֻיּוֹת הָאָדָם וַחֲטָאָיו.

וְאֵין שִׁכְוָזָה לְפָנֵי הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ מַה שֶּׁהוּא לְפָנָיו. וּמַה הוּא לְפָנָיו? זָכוֹר. וְכָל שֶׁכֵּן לְמַעְלָה. מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זָכָר, וְשָׁם נָזוּזָקִק סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יה"ו. וּלְמַטָּה צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ. וּבַמֶּה הִתְקַדֵּשׁ? בְּזָכוֹר, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ נוֹטֵל כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הַבְּרָכוֹת. וְזֶה כְּשֶׁמִּתְעַטְּרִים עֶרֶב שַׁבָּת עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי בִּתְפִלּוֹת וּבְבָקָשׁוֹת וּבְסִדּוּר שֶׁל שִׁמְוָזָה.

וְאִם תֹּאמַר, זָכוֹר לֹא צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ יוֹצְאִים שֶׁל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל הָעוֹלָם – לֹא כָּךְ! שֶׁהֲרֵי זֶה צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ בַּיּוֹם, וְזֶה צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ בַּלַּיְלָה, וְכָל הַקְּדוּשִׁים נוֹטְלִים אוֹתָם יִשְׂרָאֵל אַזַּר כָּךְ, וּמִתְקַדְּשִׁים בַּקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, בְּכָל מִינֵי כָּבוֹד, לְשַׁמְּזָם בְּמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כג) גִּיל יָגִיל אֲבִי צַדִּיק. וְזֶהוּ כִּבּוּד אָבִיו וְאִמּוֹ.

רוֹעֶה נֶאֱמָן (רַעְיָא מְהֵימְנָא)

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. כַּבְּדֵהוּ בְּכִסּוּת נְקִיָּה, דְּהַיְנוּ כַּנְפֵי מִצְוָה, כַּבֵּד אֶת ה' מֵהוֹנֶךָ, זוֹ תוֹרָה וּמִצְוֹות. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ וְגוֹ'. שֶׁאֵין אָדָם עָנִי אֶלָּא מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַמִּצְוֹות. נוֹדָע, אַזַּר שֶׁבְּאַרוּכָה בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין עָנִי אֶלָּא מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַמִּצְוֹות, שֶׁעָשְׂרוֹ שֶׁל אָדָם תּוֹרָה וּמִצְוֹות.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ מֵהוֹנֶךָ, וְאַל תִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּדֵי לְהִתְגַּדֵּל בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּכָה הַזְּבֻרִים, וְאַל תַּעֲשֵׂם עֲטָרָה לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם, וְלֹא תֹּאמַר

אֶקְרָא בַּעֲבוּר שֶׁיִּקְרְאוּנִי רַבִּי, אֶלָּא (תהלים לד) גַּדְּלוּ לַה' אִתִּי. כַּבֵּד אֶת ה' מֵהוֹנֶךָ, כְּבֵן שֶׁזָּיַב בִּכְבוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ.

מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְשַׁתֵּף מִשְׁתֵּי טִפּוֹת שֶׁמֵּהֶן נוֹצָר הָאָדָם. מֵהַטִּפָּה שֶׁל אָבִיו לְבֶן הָעֵינַיִם, וַעֲצָמוֹת וְאֵיבָרִים. וּמִטִּפָּה שֶׁל אִמּוֹ הַשָּׂזוֹר שֶׁבָּעַיִן, וְשֵׂעָר וְעוֹר וּבָשָׂר. וּמְגַדְּלִים אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

שֶׁאָדָם זַיָּב לְלַמֵּד בְּנוֹ תוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ. וְאִם לֹא לִמֵּד אוֹתוֹ תוֹרָה וּמִצְוֹות, כְּאִלּוּ עָשָׂה לוֹ פֶּסֶל, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל. וְעָתִיד לִהְיוֹת בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה וּמְבַזֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹזֵל מִמֶּנּוּ כַּמָּה בְּרָכוֹת. שֶׁהוּאִיל וְהוּא עַם הָאָרֶץ, הוּא זָשׁוּד עַל הַכֹּל, וַאֲפָלּוּ עַל שְׁפָיכוּת דָּמִים וְגִלּוּי עֲרָיוֹת וַעֲבוֹדָה זָרָה. שֶׁמִּי שֶׁהוּא עַם הָאָרֶץ וְהוֹלֵךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתוֹ וְלֹא יוֹדֵעַ לְבָרֵךְ, זוֹשְׁדִים אוֹתוֹ שֶׁהוּא עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. (ע"כ רעיא מהימנא)

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כַּבֵּד אֶת ה' מֵהוֹנֶךָ. מֵהוֹנֶךָ – מִמָּמוֹנְךָ. מֵהוֹנֶךָ – מֵזוֹנְךָ. בְּשִׁמְזַת הַנִּגּוּן לְשַׁמְזוֹ הַלֵּב, שֶׁהֲרֵי זוֹ שִׁמְזַת הַלֵּב, כְּמוֹ זֶה הַנִּגּוּן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. מַעֲשִׂים כְּשִׁירִים שֶׁל אוֹתוֹ בֵּן מְשַׁמְזוֹ לֵב אָבִיו וְאִמּוֹ. מֵהוֹנֶךָ – מִמָּמוֹנְךָ לְכָל מַה שֶּׁצְּרִיכִים.

כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם מְכַבֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּךְ צָרִיךְ לְכַבֵּד אָב וָאֵם, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֻׁתָּפוּת אַזַּת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָיו. וּכְמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְפָחֵד מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּךְ צָרִיךְ לִירָא מֵאָבִיו וְאִמּוֹ וּלְכַבְּדָם כְּאָזַד בְּכָל מִינֵי כָּבוֹד.

לְמַעַן יַאֲרִיכוּן יָמֶיךָ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ יָמִים לְמַעְלָה שֶׁתְּלוּיִים בָּהֶם זַיֵּי הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּבֵאַרְנוּ עַל אוֹתָם יָמִים שֶׁל אָדָם לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְכֻלָּם עוֹמְדִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָהֶם נוֹדָעִים זַיֵּי הָאָדָם.

עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ. הַבְטָזָה לְהָנוֹת בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְסוֹד זֶה עַל הָאֲדָמָה, זוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, בְּאוֹתָם הַיָּמִים

הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמּוֹאִירִים מִתּוֹךְ הַמֹּעֶן שֶׁל הַכֹּל.

מַה שׁוֹנָה בִּשְׁתֵּי הַמִּצְוֹוֹת הַלָּלוּ שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהֶן לְמַעַן יַאֲרִיכוּן יָמֶיךָ, בָּזֶה וּבְשִׁלּוּחַ הַקֵּן? אֶלָּא שְׁתֵּי מִצְוֹות אֵלֶּה כֵּלָּן תְּלוּיוֹת לְמַעְלָה. אָב וְאֵם, סוֹד שֶׁל זָכוֹר וְשָׁמוֹר כְּאֶחָד, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב לְמַעַן יַאֲרִיכוּן יָמֶיךָ. וּבְשִׁלּוּחַ הַקֵּן, שֶׁכָּתוּב (שם כב) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְגוֹ'. הַסּוֹד שֶׁל עוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וְצָרִיךְ לְשַׁלְּחַ מִתּוֹךְ שְׁאֵלָה וְהִתְבּוֹנְנוּת בּוֹ.

וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ, שֶׁכָּתוּב (שם ד) כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים וְגוֹ' [וּל]מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם. אֲבָל לְמַעְלָה מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם, שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח מֵרַעְיוֹנֶיךָ לִשְׁאֹל.

וּבָזֶה כָּתוּב לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים. לֹא כָּתוּב לְמַעַן אֵיטִיב לָךְ, אֶלָּא לְמַעַן יִיטַב לָךְ. וְלֹא כָּתוּב יַאֲרִיכוּן יָמֶיךָ, אֶלָּא וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים. לְמַעַן יִיטַב לָךְ – אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁמֵּיטִיב לַכֹּל, וְהוּא הָעוֹלָם הַגָּנוּז וְהַנִּסְתָּר. וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים – כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב תִּקַּח לָךְ, זֶהוּ בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם.

וְאִם יְזַדַּמֵּן לוֹ מַעֲשֶׂה וְיִכָּוֵן בּוֹ, צַדִּיק הוּא. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא מִכַּוֵּן בּוֹ, צַדִּיק הוּא, שֶׁעוֹשֶׂה מִצַּוַּת אֲדוֹנוֹ. אֲבָל לֹא נָזְשָׁב כְּמִי שֶׁעָשָׂה רְצוֹנוֹ לִשְׁמָהּ, וְיִכָּוֵן בּוֹ בְּרָצוֹן שֶׁל הִסְתַּכְּלוּת בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ, כְּמִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לִסְבֹּר סְבָרָא, שֶׁהֲרֵי בְּרָצוֹן תָּלוּי הַדָּבָר לִשְׁמוֹ. וּבְמַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה לִשְׁמוֹ, מִתְעַלֶּה הַמַּעֲשֶׂה לְמַעְלָה וּמִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי.

כְּמוֹ זֶה בְּמַעֲשֶׂה שֶׁל הַגּוּף נִתְקָן מַעֲשֶׂה הַנֶּפֶשׁ בְּאוֹתוֹ הָרָצוֹן, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה אֶת הַלֵּב וְהָרָצוֹן שֶׁל הָאָדָם, וַאֲפִלּוּ כָּךְ, אִם אֵין שָׁם רָצוֹן שֶׁל הַלֵּב, שֶׁהוּא עִקַּר הַכֹּל, עַל זֶה הִתְפַּלֵּל דָּוִד וְאָמַר, (תהלים צא) וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי אֵין כָּל אָדָם זָכֶה לָשִׂים רָצוֹן וְלֵב לְתַקֵּן הַכֹּל וְיַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שֶׁל מִצְוָה. עַל זֶה הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה זוֹ – וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ.

מַה זֶּה כּוֹנְנָה עָלֵינוּ? כּוֹנְנָה וְהַתְקֵן תִּקּוּנְךָ לְמַעְלָה כָּרָאוּי. עָלֵינוּ, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינֵנוּ יוֹדְעִים לָשִׂים הָרָצוֹן, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה לְבַדּוֹ. מַעֲשֶׂה יָדֵינוּ כוֹנְנֵהוּ, לְמִי? לְאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁצָּרִיךְ לְהַתְקֵן. כּוֹנְנֵהוּ, אֶת מִי? בְּזִוּבּוּר אֶזְדְּ בָּאָבוֹת, לִהְיוֹת מִתְקֵן בָּהֶם בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה כָּרָאוּי.

השלמה מההשמטות (סימן ט זֶה נִמְצָא בְּסֵפֶר יָשָׁן)

גּוֹרְסִים בַּזֹּהַר, מִי שֶׁאָזוּז בַּתּוֹרָה, סוֹמֶכֶת אוֹתוֹ וּמַזְהִירָה אוֹתוֹ עַל יֵרְכוֹ שֶׁלֹּא יִטֶּה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה לְגַלּוֹת לָהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'.

וּבֹא רְאֵה, כַּאֲשֶׁר נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, רָשַׁם אוֹתָהּ בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אָמַר (שמות כ) אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ – בְּסוֹד הַוָּוֵ"ד שֶׁאַבְרָהָם אָזוּז בָּהּ, וּכְנֶגְדּוֹ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְסוֹד זֶה הַצִּוּוּי רִאשׁוֹן שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אַבְרָהָם, וּמִצְוַת עֲשֵׂה הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ. וּמְשׁוּם כָּךְ וְזִשְׁבּוֹן מִצְוֹת עֲשֵׂה רמ"ח, כְּוִזְשְׁבּוֹן אַבְרָהָ"ם.

לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְגוֹ' (שמות כ) – בְּסוֹד הַגְּבוּרָה שֶׁאָזוּז בָּהּ יִצְחָק, שֶׁכָּל אֵלּוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְאֵלּוּ הַשָּׂרִים הַמְמֻנִּים – מִצַּדּוֹ יְנִיקָתָם, וְכֵן עֲשָׂו וְכָל אֵלּוּ הַמְמֻנִּים שֶׁלּוֹ. שֶׁהֲרֵי יִצְחָק אָזוּז בְּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, וְהַצִּוּוּי הָרִאשׁוֹן שֶׁלּוֹ מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כו) אַל תֵּרֵד מִצְרָיְמָה.

וּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה מִצַּד שֶׁל הַדִּין בָּאָה, שֶׁהֲרֵי מַעֲנִישִׁים לוֹ לְבֶן אָדָם כַּאֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיהָ. וּמְשׁוּם כָּךְ וְזִשְׁבּוֹן מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה בְּסוֹד שֶׁדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ בְּסוֹד שֶׁל שס"ה, כְּנֶגֶד יְמוֹת הַחַמָּה שֶׁמֵּאִיר מִצַּד הַגְּבוּרָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שופטים ה) כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ.

לֹא תִשָּׂא – בְּסוֹד הַגְּבוּרָה, שֶׁתִּתְפָּאֶרֶת שֶׁנִּקְרָא אֱמֶת, וְנִקְרָא בָּהּ יַעֲקֹב שָׁלֵם וְיוֹנֵק שְׁנֵי זְלָקִים – מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב

(בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים. וְעוֹלָה לְכָל הַצְּדָדִים – לְרַוְוחֵי מִילֵי וּלְדִין, לְמִצְוות לֹא תַעֲשֶׂה וּלְמִצְוות עֲשֵׂה. וְנִקְרָא שָׁלֵם מִשּׁוּם שֶׁשִּׁבּוּעָה מְשֻׁלֶּמֶת בָּאָה.

וְעַל זֶה בְּסוֹד שֶׁל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. וּכְמוֹ שֶׁהִיא לֹא תַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר הִיא לְשֶׁקֶר, כָּךְ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה כַּאֲשֶׁר הִיא בֶּאֱמֶת, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ד) וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי ה׳ בֶּאֱמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבְצְדָקָה, וְכָתוּב (דברים י) וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ.

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ (שמות כ) – בְּסוֹד הַבְּרִית, שֶׁהוּא יְסוֹד שֶׁאָזוּז בּוֹ יוֹסֵף. וְעַל זֶה נִקְרָא שַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף נִקְרָא כֹּל, שַׁבָּת גַּם כֵּן כ״ל, שֶׁכָּל עֹנֶג וְתַעֲנוּגִים יוֹצֵא מִמֶּנָּה לְכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם (כֻּלָּם). וְעַל זֶה שַׁבָּת – כְּלָלוּת (כְּלָל) שֶׁל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף גַּם כֵּן בְּכוֹר שֶׁנּוֹטֵל שְׁנֵי זַלְקִים.

בֹּא וּרְאֵה, בַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֶה תּוֹרָה כָּתוּב, (דברים כד) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם. כָּאן מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה סוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיק הַהוּא שֶׁנִּמְכַּר זֶה לְעֶבֶד בְּמִצְרַיִם וְזוֹכְלוֹ (וְיָרְאוּ) אוֹתוֹ, לְעֲמָתוֹ הוּא זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם הֱיוּ זוֹכְרִים הַצַּדִּיק הַהוּא שֶׁנִּמְכַּר עַל יְדֵיכֶם וְהָיָה לְעֶבֶד בְּמִצְרַיִם, וּבְאוֹתוֹ הַזִּוּטָא נָגֹוּר עֲלֵיכֶם לְהִשְׁתַּעְבֵּד בָּכֶם בְּמִצְרַיִם וּלְכַפֵּר הַזִּוּטָא הַהוּא שֶׁמְּכַרְתֶּם אוֹתוֹ. שִׁמְרוּ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וְיִתְכַּפֵּר לָכֶם, שֶׁהֲרֵי יוֹם הַשַּׁבָּת כְּנֶגְדּוֹ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

יוֹם רִאשׁוֹן כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, הוּא שֶׁכָּתוּב (תהלים נב) חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. יוֹם שֵׁנִי כְּנֶגֶד יִצְחָק, וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדוּן הָעוֹלָם. יוֹם שְׁלִישִׁי כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כַּו אֶמְצָעִי, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בּוֹ בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית יְקָווּ הַמַּיִם.

יוֹם רְבִיעִי כְּנֶגֶד דָּוִד, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת, מְאֹרֹת וְזֹהַר.

שֶׁהֲרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁלָּהּ, אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתֵן לָהּ עַל יְדֵי הַצַּדִּיק, כָּךְ גַּם דָּוִד כָּתוּב בּוֹ עָנִי וְאֶבְיוֹן, וְאֵין זְמִירוֹת אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתֵן לוֹ מִיָּמָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן שִׁבְעִים שָׁנָה. יוֹם וְזִמְיוֹשִׁי כְּנֶגֶד מֹשֶׁה. יוֹם שִׁשִּׁי כְּנֶגֶד אַהֲרֹן, וְאֵלּוּ שֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁל מַעְלָה הֵם שֶׁרְמוּזִים בַּפָּסוּק (דִּבְרֵי הַיָּמִים–א כט) לְךָ ה' הַגְּדֻלָּ"ה וְהַגְּבוּרָ"ה וְהַתִּפְאֶרֶ"ת וְהַנֵּצַ"ז וְהַהוֹ"ד כִּי כ"ל, וְהֵם זְכֻיּוֹתֵיהֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים.

בְּסוֹד זֶה הַגְּדֻלָּ"ה בְּסוֹד שֶׁל אַבְרָהָם. הַגְּבוּרָ"ה – בְּסוֹד שֶׁל יִצְחָק, וְהַתִּפְאֶרֶ"ת – בְּסוֹד שֶׁל יַעֲקֹב. הַנֵּצַ"ז – זְכֻיּוֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה. הַהוֹ"ד – זְכֻיּוֹתָיו שֶׁל אַהֲרֹן. כִּי כ"ל – (כְּנֶגֶד) כְּנֶגְדּוֹ זְכֻיּוֹתָיו שֶׁל יוֹסֵף. הַמַּמְלָכָ"ה – זְכֻיּוֹתָיו שֶׁל דָּוִד. וְיוֹסֵף נִקְרָא שַׁבָּת לְמַטָּה, כְּנֶגֶד צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים שֶׁנִּקְרָא שַׁבָּת לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (דְּבָרִים ה) עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ.

בֹּא וּרְאֵה, כַּאֲשֶׁר רָצוּ יִשְׂרָאֵל לְכַבֵּשׁ לְאֶרֶץ כְּנַעַן, הִקִּיפוּ אוֹתָהּ שִׁשָּׁה יָמִים, (פַּעַם) אַחַת בְּכָל יוֹם, כְּנֶגֶד אוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁעֲלֵיהֶם עוֹמֵד הָעוֹלָם, וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבַע פְּעָמִים כְּנֶגֶד יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַצַּדִּיק שֶׁהוּא זָן לָהֶם וּמְכַיֵּם אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ט) זָבְחָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְכָתוּב (שָׁם י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, הוּא יְסוֹד וְעֶקֶר שֶׁל כָּל אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים. וְאִם לֹא זְכוּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים, לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְכַבֵּשׁ אוֹתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ט) לֹא בְצִדְקָתְךָ וּבְיֹשֶׁר לְבָבְךָ וְגוֹ' וּלְמַעַן הָקִים אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לַאֲבֹתֶיךָ. כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ (שְׁמוֹת כ), בְּסוֹד שֶׁל הַנֵּצַ"ז שֶׁאָזוּז בָּהּ מֹשֶׁה וּמַשְׁפִּיעַ לָהּ. שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה הָיָה מְכַבֵּד לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה.

בֹּא וּרְאֵה, אִם לֹא הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה עַל יָדָיו שֶׁל מֹשֶׁה הַנָּבִיא הַגָּדוֹל, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא הָיוּ מְכַבְּדִים אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי עַל יְדֵי הַתּוֹרָה לוֹמֵד בֶּן אָדָם עֲבוֹדַת קוֹנוֹ וּמְכַבֵּד אוֹתוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִפָּנֵי כֵן כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ הוּא כְּנֶגֶד מֹשֶׁה.

דָּבָר אַחֵר כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְאֶת אִמֶּךָ – זוֹ תּוֹרָה

שֶׁבְּעַל פֶּה. שֶׁכְּמוֹ שֶׁאַבָּא נוֹתֵן שָׂכָר לְאִמָּא, כָּךְ גַּם הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נוֹתֶנֶת שָׂכָר לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. לֹא תִרְצַח – כְּנֶגֶד הַרְגָּה שֶׁל הַהוֹ"ד שֶׁאָזוּז בָּהּ אַהֲרֹן, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא תִרְצַח. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הוֹרְגִים לוֹ לְבֶן אָדָם, אוֹתוֹ זְיו וְהוֹד עֶלְיוֹן שֶׁעָלָיו לוֹקְחִים מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל י) וְהוֹדִי נֶהְפַּךְ עָלַי וְגוֹ', וּמִשּׁוּם כָּךְ מַזְהִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי אָדָם, שֶׁאוֹתוֹ יְפִי עֶלְיוֹן שֶׁנָּתַן עֲלֵיהֶם, שֶׁלֹּא יִקְחוּ אוֹתוֹ מֵהֶם, וְהוּא גַּם כֵּן סוֹד הַשָּׁלוֹם. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֵד אַהֲרֹן לְכַפֵּר וְלִשְׁוֹזֹט שְׁוִיטַת קָדָשִׁים, וְעַל פִּיו כַּפָּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. לֹא תִנְאָף – בְּסוֹד שֶׁל צַדִּיק שֶׁאָזוּז בָּהּ מִי שֶׁאוֹזֵז בָּהּ, וְהוּא סוֹד שֶׁל הַזָּכְמָה, שֶׁהֲרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מִתְזַוֶּגֶת אֶלָּא בְּאוֹתוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ בַּיְסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם – וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

דָּבָר אַזּוֹר, כָּךְ לָמַדְנוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, כַּבַּ"ד – כְּנֶגֶד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. לֹא תִרְצַח – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת הַנֶּצַ"וז. לֹא תִנְאָף – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת הַהוֹ"ד. דָּבָר אַזּוֹר, כַּבַּד – כְּנֶגֶד (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. לֹא תִרְצַח – כְּנֶגֶד (שם) יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה, מִשּׁוּם כָּךְ נֶפֶשׁ זַיָּה לֹא תִרְצַח. לֹא תִנְאָף – כְּנֶגֶד (שם) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה לְמִינָהּ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא תִנְאַף בְּאִשָּׁה שֶׁלֹּא מִינֶךָ, שֶׁהִיא לֹא בַּת זוּגֶךָ.

דָּבָר אַזּוֹר – הוּא סִיּוּם שֶׁל עֲשָׂרָה דִּבְּרוֹת הַתּוֹרָה, כְּנֶגֶד עַתִּיק הָעַתִּיקִים רֵאשִׁית הַכֹּל, לְזַכֵּר סוֹף בָּרֹאשׁ, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶד. וְזֶה שֶׁלֹּא הִתְזַיל בָּהֶם בַּהַתְזָלָה לְלַמֵּד סוֹד עֶלְיוֹן עַד אֵיזֶה מָקוֹם נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְמֹשֶׁה, וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם קִבֵּל תּוֹרָה מִזְּעֵיר אַנְפִּין, אָמַר שִׁבְעָה דִּבְּרוֹת, כְּנֶגֶד שֶׁבַע מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁרְמוּזוֹת בְּפָסוּק לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְגוֹ', וְעַד הַמָּקוֹם הַהוּא הִסְתַּכֵּל מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִם מֹשֶׁה. פָּנִים – זֶה בֵּן הַקָּדוֹשׁ. בְּפָנִים – זוֹ הַבַּת. פָּנִים – זוֹ הַבְּרִית, בְּפָנִים – זֶה הָאָרוֹן. וְכֵיוָן שֶׁהִתְזַבְּרוּ, דִּבֶּר ה'. וּמִי אֵלּוּ? שִׁבְעָה הַדִּבְּרוֹת. שֶׁאֵלּוּ (וְהֵן) שֶׁלֹּשׁ מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, נֶאֶמְרוּ כְּנֶגְדָּן שִׁלְשָׁה דִּבְּרוֹת אַזְּרוּנִים וְעוֹלִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה.

לֹא תִגְנֹב – כְּנֶגֶד אִמָּא עֶלְיוֹנָה, בִּינָה, שֶׁיּוֹנֶקֶת מִזִּוּגָהּ. וּמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בִּינָה,

נִקְרָא מֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁגּוֹנֵב וְלוֹקֵחַ מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּלִבּוֹ שֶׁל הֶחָכָם שֶׁלְּמֵּד אוֹתוֹ חָכְמָה. וְהַתּוֹרָה, אַף עַל גַּב שֶׁהַתּוֹרָה אֵצֶל הַבִּינָה לִינֵק מֵהַחָכְמָה, גְּנֵבָה יֵשׁ מֵהַצַּד הָאַחֵר שֶׁאָסוּר, וְאָמַר לֹא תִגְנֹב – סְתָם.

לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ – כְּנֶגֶד מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַחָכְמָה, שֶׁהֲרֵי בֶּן אָדָם לֹא יָכוֹל לְהָשִׁיב דָּבָר אֶלָּא מִשּׁוּם מַדְרֵגָה שֶׁל רוּחַ עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַחָכְמָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב טו) הֶחָכָם יַעֲנֶה דַעַת רוּחַ. וְאַף עַל גַּב שֶׁזּוֹ עֲנִיָּה, שֶׁהוּא עוֹנֶה, יֵשׁ בָּזֶה הַעֲמָדַת הָעוֹלָם וְעֶזְרָה לָעוֹלָם לָדַעַת לְקוֹנוֹ, וְהוּא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה. וְיֵשׁ עֲנִיָּה מִצַּד הָאַחֵר שֶׁאָסוּר, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא תַעֲנֶה וְגוֹ'.

לֹא תַזְמִד – כְּנֶגֶד מַדְרֵגָה סְתוּמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁכָּל הַמַּזָּשָׁבוֹת בָּהּ תְּלוּיוֹת, וְאֵין בָּעוֹלָם שֶׁיֵּדַע הַמַּדְרֵגָה הַהִיא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סְתוּם הַסְּתוּמִים. וְכַאֲשֶׁר עָלָה בְּמַזָּשָׁבָה עֶלְיוֹנָה נִסְתֶּרֶת, בָּרָא עוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בְּרֶגַע אֶזְמָד, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מז) יַעַמְדוּ יַזְמְדוּ, וְהַהִיא מַזָּשָׁבָה סְתוּמָה. וּבֶן אָדָם יֵשׁ לוֹ מַזָּשָׁבָה סְתוּמָה, שֶׁאֵין שֶׁיּוֹדֵעַ בָּהּ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, וְנוֹתֵן בּוֹ בַּבֶּן אָדָם לַזְשֹׁב דִּבְרֵי תוֹרָה, דִּבְרֵי מִצְוָה, כְּדֵי (שֶׁאוֹתָהּ) שֶׁאוֹתָהּ מַזָּשָׁבָה עֶלְיוֹנָה תַּמְשִׁיךְ נְבִיעוֹת שֶׁלָּהּ לִמְקוֹם הַחָכְמָה וְלֹא יִפָּרֵד כְּלָל.

וּמִזּוֹ הַחָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה יוֹצֵאת תּוֹרָה, וְנִמְשָׁךְ הַשֶּׁפַע שֶׁלָּהּ עַד הַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁל הַחָכְמָה הַתַּזְוִתוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת מִצְוָה. וְעַל זֶה מִי שֶׁזּוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, כְּאִלּוּ עָשָׂאָהּ, מִשּׁוּם שֶׁגּוֹרֵם לְהָבִיא שֶׁפַע שֶׁל בְּרָכוֹת מֵהַמַּזָּשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה הַהִיא עַד מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מִצְוָה. וּכְאִלּוּ עָשָׂאָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו) וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וּמַזָּשָׁבָה זוֹ רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל. וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּצַּד הַמַּזָּשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה נִתַּן לוֹ רְשׁוּת לִדְבָרִים שֶׁל מִצְוָה, דְּבָרִים שֶׁאֵינָם שֶׁל מִצְוָה אֲסוּרִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא תַזְמִד.

וּבֹא רְאֵה, מַה טַּעַם כָּל הַדִּבְּרוֹת כְּנֶגֶד כָּל כֶּתֶר וְכֶתֶר? מִצְוֹת עֲשֵׂה בְּמָקוֹם הָרָאוּי לָהֶן, וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה בְּמָקוֹם שֶׁרָאוּי לָהֶן. וְאִלּוּ שִׁלְשָׁה

אַזְהָרוֹת, אֲבָל לֹא תַּעֲשֶׂה מִכְּלַל עֲשֵׂה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּכֻלָּם. אַף עַל גַּב שֶׁזֶּה מַתָּר – זֶה אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁאִלּוּ כְּנֶגֶד עַתִּיק הָעַתִּיקִים שֶׁזֶּסֶד וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים תְּלוּיִים בּוֹ, וְלֹא רְאוּיִים אֶלָּא לְמִצְוֹת עֲשֵׂה. מִפְּנֵי כֵן דִּיֵּק מֵהֶם שֶׁלֹּא יִפָּנֶה בֶּן אָדָם (כֹּהֵן גָּדוֹל) לְצַד אַחֵר, וְסִמֵּן אוֹתָם בְּמִצְוֹת לֹא תַּעֲשֶׂה וְהִזְהִיר אוֹתָם לִבְנֵי אָדָם בְּלָאו עַל זֶה הַדִּבֵּר הָאַחֲרוֹן, שֶׁהִיא כְּלָלוּת הַתּוֹרָה.

וּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל זֶה כְּאִלּוּ עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא לְמַעְלָה רֹאשִׁית שֶׁל הַכֹּל, כְּלָלוּת הַכֹּל. וְאִם בֶּן אָדָם עָבַר עַל זֶה וְהִטָּה מֵחֲשַׁבְתּוֹ מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה, אָז נִדְבָּק בַּצַּד הָאַחֲר שֶׁל שֶׁקֶר, וְאָז בָּא לִידֵי לֹא תַעֲנֶה בְּרֵעֲךָ וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁמָּצָאנוּ אֵצֶל אַחְאָב שֶׁחָמַד הַכֶּרֶם שֶׁל נָבוֹת וְאָז הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁקֶר. וּמִכָּאן בָּא בֶּן אָדָם לַעֲבֹר עַל כָּל הַדִּבְּרוֹת. אֲבָל כַּאֲשֶׁר הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְזוֹשֵׁב בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹתֶיהָ, אָז מִתְפַּשֶּׁטֶת הַמַּחֲשָׁבָה הַהִיא בְּכָל הַמַּדְרֵגוֹת מִצַּד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וּבֹא רְאֵה שֶׁהֲרֵי קְבִיעוּת כָּל הַדִּבְּרוֹת שֶׁלֹּא יַטֶּה מַחֲשַׁבְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ לַצַּד הָאַחֵר. וְכַאֲשֶׁר בֶּן אָדָם נִדְבָּק בָּזֶה, אָז כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְמַלְּאִים בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּמְשָׁכוֹת מֵעַתִּיקָא סְתִימָא שֶׁלָּהּ: (עד כאן מההשמטות)

לֹא תִרְצַח. לֹא תִנְאָף. לֹא תִגְנֹב. לֹא – יֵשׁ טַעַם מַפְסִיק בְּכָל שְׁלֹשָׁת אֵלֶּה. וְאִם לֹא הָיָה טַעַם מַפְסִיק, לֹא הָיָה תִּקּוּן לָעוֹלָמוֹת, וְיִהְיֶה אָסוּר לָנוּ לַהֲרֹג נֶפֶשׁ בָּעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁיַּעֲבֹר עַל הַתּוֹרָה. אֲבָל בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ הֶפְסֵק טַעַם – אָסוּר וּמֻתָּר.

לֹא תִנְאָף – אִם לֹא טַעַם מַפְסִיק, אָסוּר אֲפִלּוּ לְהוֹלִיד אוֹ לִשְׁמוֹז בְּאִשְׁתּוֹ שְׁמִזַּת מִצְוָה, וּבְמַה שֶּׁהַטַּעַם מַפְסִיק – אָסוּר וּמֻתָּר.

לֹא תִגְנֹב – אִם לֹא הָיָה טַעַם מַפְסִיק, הָיָה אָסוּר אֲפִלּוּ לִגְנֹב דַּעַת שֶׁל רַבּוֹ בַּתּוֹרָה אוֹ דַּעַת שֶׁל זָקֵן כְּדֵי לְהִתְבּוֹנֵן בָּהּ, אוֹ דַּיָּן שֶׁדָּן דִּין לְפִי טַעֲנָה שֶׁצָּרִיךְ לִגְנֹב אֶת דַּעַת הָרַמַּאי, וְלִגְנֹב אֶת דַּעַת שְׁנֵיהֶם כְּדֵי לְהוֹצִיא אֶת הַדִּין לָאוֹר. וּבְמַה שֶּׁמַּפְסִיק הַטַּעַם – אָסוּר וּמֻתָּר.

לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. כָּאן לֹא מַפְסִיק טַעַם, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה אָסוּר כְּלָל וּכְלָל, וּבְכָל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שָׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וְלִמֵּד בְּנֵי אָדָם דֶּרֶךְ לְהִתְתַּקֵּן בָּהּ וְלָלֶכֶת בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מח) אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תֵּלֵךְ.

אַף כָּאן לֹא תַזְמִד, לֹא מַפְסִיק טַעַם כְּלָל. וְאִם תֹּאמַר, אֲפִלּוּ זִמּוּד שֶׁל הַתּוֹרָה אָסוּר, כֵּיוָן שֶׁלֹּא מַפְסִיק הַטַּעַם? בֹּא וּרְאֵה, בְּכֻלָּם עָשְׂתָה הַתּוֹרָה כְּלָל, וּבָזֶה עָשְׂתָה פֶּרֶט. בֵּית רֵעֲךָ שָׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְגוֹ', בְּכָל דִּבְרֵי הָעוֹלָם. אֲבָל הַתּוֹרָה הִיא תָּמִיד זוֹמְדִים אוֹתָהּ, שַׁעֲשׁוּעִים, גְּנָזֵי זַיִם, אֹרֶךְ הַיָּמִים, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת הַלָּלוּ שֶׁל הַתּוֹרָה הֵן כְּלָל שֶׁל כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, כְּלָל שֶׁל מַעְלָה וְשֶׁל מַטָּה, כְּלָל שֶׁל כָּל עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת שֶׁל בְּרֵאשִׁית. אֵלֶּה נָזְקְקוּ עַל לוּחוֹת אֲבָנִים, וְכָל הַנִּגְוָעִים שֶׁהָיוּ בָהֶם נִרְאוּ לְעֵינֵי כֹל, לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל בַּסּוֹד שֶׁל תַּרי"ג הַמִּצְוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁכְּלוּלִים בָּהֶם, הַכֹּל נִרְאָה לְעֵינַיִם, הַכֹּל הוּא בְּתִבּוּנָה, לְהִתְבּוֹנֵן בַּלֵּב שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל הָיָה מֵאִיר לְעֵינֵיהֶם.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כָּל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְכָל הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים לֹא זָזוּ מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ רוֹאִים עַיִן בְּעַיִן אֶת זִיו כְּבוֹד רִבּוֹנָם – מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַיּוֹם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְגַּלָּה בִּכְבוֹדוֹ עַל הַר סִינַי.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁרָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָה יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא, יָכוֹל כְּמוֹ אוֹתוֹ יוֹם שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי? לֹא כָּךְ! מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, עֲבָרָה מֵהֶם הַזֻּהֲמָה, וְכָל הַגּוּפִים הָיוּ מְצֻחְצָחִים כְּצִחְצוּחַ שֶׁל מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים כְּשֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בִּלְבוּשִׁים מְצֻחְצָחִים לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלִיחוּת רִבּוֹנָם.

וּבְאוֹתוֹ מַלְבּוּשׁ מְצֻחְצָחִים נִכְנָסִים לָאֵשׁ וְלֹא פּוֹחֲדִים. כְּמוֹ אוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ

שֶׁל מָנוֹז, כְּשֶׁנִּרְאָה לוֹ וְנִכְנַס בְּשַׁלְהֶבֶת וְעָלָה לַשָּׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שופטים יג) וַיַּעַל מַלְאַךְ ה׳ בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ. וּכְשֶׁעָבְרָה מֵהֶם אוֹתָהּ הַהַמָּה, נִשְׁאֲרוּ יִשְׂרָאֵל גּוּפִים מְצֻוָּצָזִים בְּלִי טִנּוּף כְּלָל, וְהַנְּשָׁמוֹת בְּפָנִים כְּזֹהַר הָרָקִיעַ לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר.

כָּךְ הָיוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ רוֹאִים וּמִסְתַּכְּלִים לְתוֹךְ כְּבוֹד רִבּוֹנָם, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ עַל הַיָּם, שֶׁלֹּא עָבְרָה מֵהֶם הַהַמָּה בְּאוֹתוֹ זְמַן. וְכָאן בְּסִינַי, שֶׁפָּסְקָה הַהַמָּה מִן הַגּוּף, אֲפִלּוּ עֲבָרִים בִּמְעֵי אִמּוֹתֵיהֶם הָיוּ רוֹאִים וּמִסְתַּכְּלִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, וְכֻלָּם קִבְּלוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ.

וְאוֹתוֹ יוֹם הָיְתָה שְׁמֻחָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִן הַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיָה בְּקִיּוּם עַד שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

כֵּיוָן שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה עַל הַר סִינַי, אָז הִתְבַּשֵּׂם הָעוֹלָם, וְהִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְנוֹדַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעְלָה וּמַטָּה, וְהִתְעַלָּה בִּכְבוֹדוֹ עַל הַכֹּל. וְעַל אוֹתוֹ יוֹם כָּתוּב, (תהלים צג) ה׳ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ ה׳ עֹז הִתְאַזָּר. וְאֵין עֹז אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כט) ה׳ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה׳ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם. תַּרְגּוּם: וְאִלֵּין דִּינַיָּא דִּי תְסַדַּר קֳדָמֵיהוֹן. אֵלֶּה אוֹתָם סִדּוּרִים שֶׁל הַגִּלְגּוּל, דִּינֵי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּדּוֹנוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְקַבֵּל עָנְשׁוֹ.

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִיעִית יֵצֵא לַחָפְשִׁי זִנָּם. זְכָרִים, הַיְמַן כְּעֵת לְגַלּוֹת כַּמָּה סוֹדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁל הַגִּלְגּוּל. כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד, כְּשֶׁהַנְּשָׁמָה הִתְזַוְּגָה בְּגִלְגּוּל, אִם הִיא מִצַּד אוֹתוֹ הָעֶבֶד מִטַּטְרוֹ"ן, שֶׁהוּא כּוֹלֵל שִׁשָּׁה צְדָדִים, כָּתוּב בּוֹ שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד.

גְּלְגּוּלִים שֶׁלָּהּ לֹא מִתְזַיֶּבֶת אֶלָּא שֵׁשׁ שָׁנִים, עַד שֶׁמַּשְׁלִימָה שֵׁשׁ דְּרָגוֹת מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּלְקְחָה.

אֲבָל אִם הַנְּשָׁמָה הִיא מִצַּד הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא שְׁבִיעִית, וַדַּאי מַה כָּתוּב? וּבַשְּׁבִיעִית יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם. שֶׁצַּדִּיק וַדַּאי אֵין בּוֹ מְלָאכָה, וְכֵיוָן שֶׁאֵין בּוֹ מְלָאכָה, אֵין בּוֹ שִׁעְבּוּד. וְהַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא מִשָּׁם, נֶאֱמַר בָּהּ וּבַשְּׁבִיעִית יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם, אֵין בָּהּ שִׁעְבּוּד.

בֵּין כָּךְ יָרַד הַזָּקֵן אֵלָיו, אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ רַבִּי, מַה תּוֹסֶפֶת לַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא מִמֶּנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שמות כ) לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וְגוֹ'?

אָמַר לוֹ, זָקֵן זָקֵן, וְאַתָּה שׁוֹאֵל אֶת זֶה? שֶׁוַּדַּאי זֶה נֶאֱמַר עַל נִשְׁמַת הַצַּדִּיק, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְזַיֵּב לָרֶדֶת בְּגִלְגּוּל בְּכָל אֵלֶּה, אֲפִלּוּ בְּעֶבֶד וְאָמָה, וּבְהֵמוֹת שֶׁהֵם אוֹסָנִים, אוֹ בְּכָל הַזְּוִיּוֹת שֶׁמֵּהֶם נִשְׁמוֹת בְּנֵי אָדָם, כָּתוּב בָּהּ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה, וְזֶהוּ (ויקרא כה) לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עֲבֹדַת עָבֶד. בְּצַדִּיק, שֶׁהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת, לֹא תַעֲבֹד בּוֹ עֲבֹדַת עָבֶד, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁל זוֹל.

אֲבָל זָקֵן זָקֵן, שַׁבָּת (הַנְּשָׁמָה) שֶׁהִיא בַּת יְוִזְדָה, וְהִיא בַּת זוּגוֹ שֶׁל צַדִּיק שֶׁהוּא שַׁבָּת. מַה זֶּה אִם אַזֶּרֶת יִקְוֹז לוֹ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי וַדַּאי הַבְּרָכָה זְכוּת שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁיֵּשׁ אַזֶּר שֶׁלֹּא נִקְרָא זְכוּת שֶׁל שַׁבָּת, אֶלָּא זְכוּת שֶׁל טַמְאָה שִׁפְחָה. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי זְכוּת שֶׁל שַׁבָּת מַה זֶּה? אָמַר לוֹ, זוֹ אָמָה, שֶׁהִיא גּוּף שֶׁל בַּת יְוִזְדָה, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר אִם אַזֶּרֶת יִקְוֹז לוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, נְשָׁמָה יֵשׁ שֶׁנִּקְרֵאת אָמָה, וְיֵשׁ (נְשָׁמָה) שְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת שִׁפְחָה, (וּנְשָׁמָה) וּשְׁכִינָה יֵשׁ שֶׁנִּקְרֵאת בַּת הַמֶּלֶךְ. כָּאן יֵשׁ אִישׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. וְיֵשׁ אִישׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל.

וְלָכֵן, נְשָׁמָה שֶׁמִּזַּיֶּבֶת בְּגִלְגּוּל, אִם הִיא בִּתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם תֹּאמַר שֶׁתִּמָּכֵר לְגוּף נָכְרִי שֶׁשָּׁם שִׁלְטוֹן יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מִצַּד סָמְאֵ"ל – זֹאת וְשָׁלוֹם, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן,

שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע.

וְאוֹתוֹ הַגּוּף שָׁשָׁם שׁוֹרֶה בַּת הַמֶּלֶךְ, אִם תֹּאמַר שֶׁנִּמְכָּר בִּכְתָרִים תַּזְהוֹנִים שֶׁנִּטְמְאוּ – זְלִילָה וְזֵס. עָלָיו נֶאֱמַר (ויקרא כה) וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִתֻת כִּי לִי הָאָרֶץ. מִי גּוּף שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ? זֶה מטטרו"ן, וְגוּף זֶה הוּא אָמָּה שֶׁל הַשְּׁכִינָה, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא נִשְׁמָה שֶׁהִיא בַּת הַמֶּלֶךְ, שְׁבוּיָה שָׁם, בְּגִלְגּוּל בָּאָה, שֶׁבָּאִים גִּלְגּוּלִים מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה שָׁם. מַה כָּתוּב בָּהּ? וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים.

וְעוֹד, וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֶת בִּתּוֹ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מִצַּד שֶׁל בַּת יְזִידָה נִקְרְאוּ בִּתּוֹ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁיֵּצְאוּ, כְּמוֹ שֶׁאֵלֶּה מִצַּד שֶׁל הָעֶבֶד שֶׁהוּא מטטרו"ן, שֶׁיֵּצְאוּ בְּמִנּוֹסָה מִמְּצָרִים, לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נב) כִּי לֹא בְחִפָּזוֹן תֵּצֵאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלֵכוּן.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁנּוֹלָד אִישׁ, נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ מִצַּד הַבְּהֵמָה מִצַּד שֶׁל טֻמְאָה, מִצַּד אֵלֶּה שֶׁנִּקְרָאִים אוּמַּנֵי הַקֹּדֶשׁ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ מִצַּד שֶׁל זִיוֹת הַקֹּדֶשׁ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נְשָׁמָה מִצַּד שֶׁל הַכִּסֵּא. וּשְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ הֵם אָמָּה, עֶבֶד וּשְׁפָחָה שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ.

אִם זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, מִצַּד שֶׁל בַּת יְזִידָה, וְנִקְרֵאת בַּת מֶלֶךְ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ שֶׁל אֲצִילוּת מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְנִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נְשָׁמָה מִצַּד שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. אֵיזֶה חַיִּים? אֶלָּא אוֹתָם י"ה שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים קנ) כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ, וְנִשְׁלְמָה בָּהּ יהו"ה.

זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ יהו"ה בִּשְׁלֵמוּת הָאוֹתִיּוֹת – יו"ד ה"א וָא"ו ה"א, שֶׁהוּא אָדָם, בְּאַרְזֵז אֲצִילוּת לְמַעְלָה. וְנִקְרָא בִּדְמוּת רִבּוֹנוֹ. וְעָלָיו נֶאֱמַר (בראשית א) וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וְגוֹ'. וְזֶהוּ שִׁלְטוֹנוֹ בְּכָל הָרְקִיעִים וּבְכָל הָאוּמַּנִים וְהַשְּׁרָפִים וְהַחַיּוֹת וּבְכָל הַזְּיָלוֹת וְהַכּוֹזוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְלָכֵן, כְּשֶׁבֶּן

אָדָם זוֹכֶה בְּנָפֶשׁ מִצַּד שֶׁל בַּת יְזִידָה, נֶאֱמַר בּוֹ לֹא תְצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים.

רַבִּי זְעֵיָא וְרַבִּי יוֹסֵי נְפָגְשׁוּ לַיְלָה אֶחָד בְּמִגְדַּל צוֹר. הִתְאָרְחוּ שָׁם וְשָׁמְעוּ זֶה בָּזֶה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כַּמָּה שָׁמַעְתִּי שֶׁרָאִיתִי פָּנֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁעִכְּבָהוּ בְּכָל הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת הִצְטַעַרְתִּי בְּזָקֵן אֶחָד סוּמְכוֹס שֶׁהָיָה שׁוֹאֵל אוֹתִי כָּל הַדֶּרֶךְ:

מִי הוּא נָזוּשׁ הַפּוֹרֵז בָּאֲוִיר וְהוֹלֵךְ בְּפָרוּד, וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יֵשׁ מְנוּחָה לִנְמָלָה אַוַּת שְׁשׁוֹכֶבֶת בֵּין שְׁנָיו, הִתְוַוְיל בְּזִזְבּוּר וְסִים בְּפָרוּד? וּמַה הוּא נָשָׁר שֶׁמְּמַקֵּן בְּאֵילָן שֶׁלֹּא הָיָה? בָּנָיו שֶׁנִּגְזְלוּ, וְלֹא מֵהַבְּרִיוֹת? שֶׁנִּבְרְאוּ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ? כְּשֶׁעוֹלִים יוֹרְדִים, כְּשֶׁיּוֹרְדִים עוֹלִים? שְׁנַיִם שֶׁהֵם אֶחָד, וְאֶחָד שֶׁהֵם שְׁלֹשׁ? מַה זֶּה עַלְמָה יָפָה וְאֵין לָהּ עֵינַיִם, וְהַגּוּף נִסְתָּר וּמִתְגַּלֶּה? הֵיא יוֹצֵאת בַּבֹּקֶר וְנִתְכַּסֵּית בַּיּוֹם, וּמִתְקַשָּׁטֶת בְּקִשּׁוּטִים שֶׁלֹּא הָיוּ?

כָּל זֶה שָׁאַל בַּדֶּרֶךְ, וְהִצְטַעַרְתִּי. וְעַכְשָׁו יֵשׁ לִי מְנוּחָה. שֶׁאִלּוּ הָיִינוּ כְּאֶחָד, הִתְעַסַּקְנוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה מַה שֶּׁהָיִינוּ בְּדְבָרִים אֲזוּרִים שֶׁל תֹּהוּ. אָמַר רַבִּי זְעֵיָא, וְאוֹתוֹ זָקֵן סוּמְכוֹס יָדַעְתָּ בּוֹ מַשֶּׁהוּ? אָמַר לוֹ, יָדַעְתִּי שֶׁאֵין מַמָּשׁ בְּדִבָּרָיו, שֶׁאִלּוּ הָיָה יוֹדֵעַ, יְפַתֵּחַ בַּתּוֹרָה, וְלֹא הָיְתָה הַדֶּרֶךְ בְּרִיקָנוּת. אָמַר רַבִּי זְעֵיָא, וְאוֹתוֹ הַסּוּמְכוֹס יֶשְׁנוֹ כָּאן, שֶׁהֲרֵי לִפָּעָמִים בְּאוֹתָם הָרֵיקָנִים יִמָּצֵא אִישׁ פַּעֲמוֹנֵי זָהָב. אָמַר לוֹ, הֲרֵי הוּא כָּאן, וְהִתְקִין זְמוֹרוֹ לְמַאֲכָל.

קָרְאוּ לוֹ וּבָא לִפָּנֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, כְּעֵת שְׁנַיִם הֵם שְׁלֹשָׁה, וּשְׁלֹשָׁה הֵם כְּאֶחָד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁכָּל דְּבָרָיו רֵיקָנִים וְהֵם בְּרֵיקָנוּת?! יָשַׁב לִפָּנֵיהֶם.

אָמַר לָהֶם, רַבּוֹתֵינוּ, אֲנִי נַעֲשֵׂיתִי סוּמְכוֹס, וְרַק מִכְלָפַי מִעֵט יָמִים, שֶׁהֲרֵי בַּהַתְוָזְלָה לֹא הָיִיתִי סוּמְכוֹס, אֲבָל בֵּן אֶחָד קָטָן יֵשׁ לִי, וְנָתַתִּי אוֹתוֹ לְבֵית הַסֵּפֶר, וַאֲנִי רוֹצֶה שֶׁיַּעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וּכְשֶׁאֲנִי מוֹצֵא אֶחָד מֵהָרַבָּנִים שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, אֲנִי טוֹעֵן אַוָּרָיו, וְהַיּוֹם הַזֶּה זָשַׁבְתִּי שֶׁאֶשְׁמַע דְּבָרִים זָרִים בַּתּוֹרָה, וְלֹא שָׁמַעְתִּי דָּבָר.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְתִּי שֶׁאָמַרְתָּ לֹא תָמַהְתִּי, אֶלָּא רַק

מֵאָזֵד – אוֹ שֶׁאַתָּה אָמַרְתָּ בִּשְׁטוּת, אוֹ שֶׁהֵם דִּבְּרִים רֵיקִים. אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן, וּמַה הִיא? אָמַר, נַעֲרָה יָפָה וְכוּ׳.

פָּתַח אוֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר, (תהלים קיט) ה׳ לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם. ה׳ לִי בְּעֹזְרָי וְגוֹ׳. טוֹב לַחֲסוֹת בַּה׳ וְגוֹ׳. כַּמָּה טוֹבִים וּנְעִימִים וְנִכְבָּדִים וְעֶלְיוֹנִים דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, וַאֲנִי אֵיךְ אֹמַר לִפָּנֶיךָ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁלֹּא שָׁמַעְתִּי מִפִּיהֶם עַד עַכְשָׁיו אֲפִלּוּ דָּבָר אֶחָד?! אֲבָל יֵשׁ לִי לוֹמַר, שֶׁאֵין בּוּשָׁה כְּלָל לוֹמַר דִּבְרֵי תוֹרָה לִפָּנֵי הַכֹּל.

הִתְעַטֵּף אוֹתוֹ הַזָּקֵן, פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא כב) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִיא בִּתְרוּמַת הַקָּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל. פָּסוּק זֶה סָמוּךְ עַל פָּסוּק אַזְהָרָה – (שם) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ. פְּסוּקִים הַלָּלוּ כְּמַשְׁמָעָם, אֲבָל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הֵם דְּבָרִים סְתוּמִים.

וְכַמָּה הֵם דִּבְרֵי זֶכֶמָה שֶׁסְּתוּמִים בְּכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁבַּתּוֹרָה, וְנוֹדָעִים לְאוֹתָם הַזְּכָמִים שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה אֵינָם דִּבְרֵי זְלוּם הֵם, שֶׁנִּמְסְרוּ לְמִי שֶׁפּוֹתֵר אוֹתָם וְנִמְשָׁכִים אַזְהָרָה הַבָּאָה, וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ לְפָתֹר אוֹתָם לְפִי דַּרְכָּם. וּמַה אִם דִּבְרֵי זְלוּם צָרִיךְ לְפָתֹר אוֹתָם לְפִי דַּרְכָּם – דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁהֵם שַׁעֲשׁוּעֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עַל אַזְהָרָה כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁצְּרִיכִים לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְגוֹ׳.

עַכְשָׁו יֵשׁ לוֹמַר, וּבַת כֹּהֵן – זוֹ הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה, בְּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ רִאשׁוֹן לַגֵּרִים, וְהוּא מוֹשֵׁךְ אֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן. מַה בֵּין פָּסוּק שֶׁאָמַר וּבַת אִישׁ כֹּהֵן, וּבֵין פָּסוּק שֶׁאָמַר וּבַת כֹּהֵן, וְלֹא כָּתוּב אִישׁ? אֶלָּא יֵשׁ כֹּהֵן שֶׁנִּקְרָא אִישׁ כֹּהֵן, וְלֹא כֹּהֵן מַמָּשׁ. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה הָיָה (אִישׁ) כֹּהֵן, וְהָיָה סָגָן, וְהָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל, וְהָיָה כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ גָּדוֹל. כֹּהֵן סְתָם גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן מֵאִישׁ כֹּהֵן. וְעַל זֶה יֵשׁ נְשָׁמָה, וְיֵשׁ רוּחַ, וְיֵשׁ נֶפֶשׁ.

וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר – זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּמְשְׁכָה מִמָּקוֹם

עֶלְיוֹן וְנִכְנָסָה לְתוֹךְ סֵתֶר עֵץ הַזַּיִת, וּכְשֶׁרוֹזֵן הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן נוֹשֶׂבֶת וְנוֹתֶנֶת נְשָׁמוֹת בָּאֵילָן הַזֶּה, פּוֹרְזוֹת מִשָּׁם אוֹתָם נְשָׁמוֹת וְנִכְנָסוֹת בְּאוֹצָר אֶחָד.

אוֹי לָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם לְהִשָּׁמֵר, שֶׁמּוֹשְׁכִים מְשִׁיכָה עִם יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא אִישׁ זָר, וּבַת הַכֹּהֵן הַזֹּאת פּוֹרֶזֶת לְמַטָּה וּמוֹצֵאת בְּנִין בְּאִישׁ זָר. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁל אֲדוֹנָהּ, נִכְנֶסֶת לְשָׁם וְנִכְפֶּפֶת, וְלֹא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט, וְלֹא הִשְׁתַּלְּמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּכְשֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, הִיא בִּתְרוּמַת הַקָּדָשִׁים לֹא תֹאכַל, כִּשְׁאָר כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

עוֹד יֵשׁ בַּפָּסוּק הַזֶּה, וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר. עֲלוּבָה הִיא הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר, שֶׁנִּמְשְׁכָה עַל הַגֵּר שֶׁהִתְגַּיֵּר, וּפָרְזָה אֵלָיו מִגַּן עֵדֶן בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר עַל בִּנְיָן שֶׁנִּבְנָה מֵעָרְלָה טְמֵאָה, זוֹ הָיְתָה לְאִישׁ זָר.

וְזֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן יוֹתֵר מֵהַכֹּל. בָּעַמּוּד שֶׁעוֹמֵד לַמֹּאזְנַיִם בְּתוֹךְ אֲוִיר שֶׁנּוֹשֵׁב, יֵשׁ מִשְׁקָל אֶחָד בְּצַד זֶה, וְיֵשׁ מִשְׁקָל אַחֵר בְּצַד זֶה. בְּצַד זֶה מֹאזְנֵי צֶדֶק, וּבְצַד זֶה מֹאזְנֵי מִרְמָה. וְהַמִּשְׁקָל הַזֶּה לֹא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים, וּנְשָׁמוֹת עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת, נִכְנָסוֹת וְיוֹצְאוֹת, וְיֵשׁ נְשָׁמוֹת עֲשׂוּקוֹת, כְּשֶׁשּׁוֹלֵט אָדָם בְּאָדָם, שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בְּאָדָם לְרַע לוֹ. לְרַע לוֹ וַדַּאי.

אֲבָל נְשָׁמָה זוֹ שֶׁהָיְתָה לַצַּד הָאַחֵר, אִישׁ זָר, וְנֶעֱשְׂקָה מִמֶּנּוּ, זוֹהִי לְרַע לוֹ. לוֹ – לְאוֹתוֹ אִישׁ זָר, וְהִיא בִּתְרוּמַת הַקָּדָשִׁים לֹא תֹאכַל, עַד שֶׁעוֹשֶׂה בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַה שֶּׁעוֹשֶׂה. בָּא הַפָּסוּק וְאָמַר, וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר, כָּךְ זֶה.

כָּאן יֵשׁ סוֹד אֵיךְ נֶעֱשָׂקוֹת הַנְּשָׁמוֹת. אֶלָּא הָעוֹלָם הַזֶּה מִתְנַהֵג הַכֹּל בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וּכְשֶׁמִּתְנַהֲגִים בְּנֵי הָעוֹלָם בַּצַּד הַטּוֹב, הַמִּשְׁקֹלֶת עוֹמֶדֶת וּמַכְרִיעָה לַצַּד הַטּוֹב, וּכְשֶׁמִּתְנַהֲגִים בַּצַּד הָרָע – מַכְרִיעָה לְאוֹתוֹ הַצַּד. וְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בַּמִּשְׁקֹלֶת, הָיָה עוֹשֵׂק אוֹתָן וְלוֹקְחָן אוֹתָן.

אֲבָל לְרַע לוֹ, שֶׁאוֹתָן נְשָׁמוֹת מַכְנִיעוֹת (מְכַסּוֹת) אֶת כָּל מַה שֶּׁמּוֹצְאוֹת מִצַּד הָרָע וּמַשְׁמִידוֹת אוֹתוֹ, וְסִיָּמָן לָזֶה – אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁנַּעֲשָׂה לְתוֹךְ פְּלִשְׁתִּים

וְשָׁלְטוּ לְהָרַע לָהֶם. אַף כָּאן, אֵלּוּ הַנִּשְׁמוֹת נֶעֱשָׂקוֹת מֵהַצַּד הָאַוֵּזר לְהָרַע לָהֶן.

מַה נַּעֲשָׂה מֵאוֹתָן נְשָׁמוֹת? רָאִינוּ בִּסְפָרֵי הַקְּדְמוֹנִים, שֶׁמֵּהֶם הָיוּ אוֹתָם זְסִידֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם. וְאוֹתָם הַמַּמְזֵרִים שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי זַכָּמִים שֶׁקּוֹדְמִים לְכֹהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ וְזָשׁוּב בָּעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִכְנָס לִפְנַי וְלִפְנִים. בָּכָה הַזָּקֵן הַזֶּה רַגַּע אֶזְד. תָּמְהוּ הַזַּבְּרִים וְלֹא אָמְרוּ דָּבָר.

פָּתַח אוֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר, אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנָיָה אֲשֶׁר לֹא יְעָדָה וְהָפְדָה לְעַם נָכְרִי וְגוֹ'. פָּרָשָׁה זוֹ נֶאֱמְרָה עַל הַסּוֹד הַזֶּה, וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים אִם וְגוֹ'. רִבּוֹן הָעוֹלָם, מִי לֹא יִפָּחֵד מִפְּךָ, שֶׁאַתָּה שׁוֹלֵט עַל כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה י) מִי לֹא יִרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה וְגוֹ'.

כַּמָּה הֵם בְּנֵי הָאָדָם בָּעוֹלָם שֶׁמִּשְׁתַּבְּשִׁים בַּפָּסוּק הַזֶּה, וְכֻלָּם אוֹמְרִים, אֲבָל הַפָּסוּק הַזֶּה לֹא מִתְיַשֵּׁר בְּפִיהֶם. וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא מֶלֶךְ הַגּוֹיִם?! וַהֲלֹא הוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְכָךְ נִקְרָא! שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (דברים לב) בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם וְגוֹ', וְכָתוּב (שם) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ. וְעַל זֶה הוּא נִקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא נִקְרָא מֶלֶךְ הַגּוֹיִם, הֲרֵי שֶׁבַּזּוֹ שֶׁלָּהֶם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים שֶׁהֵם נִמְסְרוּ לַשַּׁמָּשִׁים וְלַמְמֻנִּים שֶׁלּוֹ.

וְעוֹד סוֹף הַפָּסוּק, שֶׁכָּתוּב (ירמיה י) כִּי בְכָל חַזְכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאֵין כָּמוֹךָ. כָּל זֶה הוּא שֶׁבַּזּוֹ לִשְׁאָר הָעַמִּים. וּתְמִיהָה הִיא אֵיךְ לֹא מִתְעַלִּים בַּפָּסוּק הַזֶּה לִרוֹם הָרָקִיעַ? אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סִמֵּא אֶת עֵינֵיהֶם וְלֹא יוֹדְעִים בּוֹ כְּלָל, שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁכֻּלָּם אַיִן וְאֶפֶס וְתֹהוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ מֵאֶפֶס וָתֹהוּ נֶחְשְׁבוּ לוֹ, הֲרֵי הָעִקָּר הָעֶלְיוֹן הַגָּדוֹל וְהַנִּכְבָּד שָׁם אוֹתָם הַכָּתוּב הַזֶּה.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְזֵיָא, וַהֲרֵי כָּתוּב מָלַךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם וְגוֹ'. אָמַר לוֹ, אֲנִי

רָאִיתִי שֶׁאַזָּר הַכָּתָל שֶׁלָּהֶם הָיִיתָ, וַיָּצָאתָ בַּפָּסוּק הַזֶּה לַעֲזֹר לָהֶם. הָיָה לִי לְהָשִׁיב בַּתְּוּזָלָה עַל מַה שֶּׁאָמַרְתִּי. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁמָּצָאתִי אוֹתְךָ בַּדֶּרֶךְ, אַעֲבִיר אוֹתְךָ בִּשָּׁם, וּבִשָּׁם אֵלֵךְ לְהַעֲבִיר אֶת הַכֹּל.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל הַשָּׁמוֹת וְכָל כִּנּוּיֵי הַשָּׁמוֹת שֶׁיֵּשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כֻּלָּם מִתְפַּשְּׁטִים לְדַרְכֵיהֶם, וְכֻלָּם מִתְלַבְּשִׁים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְכֻלָּם נֶּזֶלְקִים לְדָרָכִים וּשְׁבִילִים יְדוּעִים, פָּרַט לַשֵּׁם הַיָּזִידִי, הַנִּבְזָר שֶׁל כָּל שְׁאָר הַשָּׁמוֹת, שֶׁהוֹרִישׁ לָעָם הַיָּזִיד הַנִּבְזָר מִכָּל הָעַמִּים, וְהוּא – יו"ד ה"א וָא"ו ה"א, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ. וְכָתוּב (שם) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה', בְּשֵׁם זֶה מַמָּשׁ יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הַשָּׁמוֹת.

וְשֵׁם אֶזֶד מִכָּל שְׁאָר שְׁמוֹתָיו, אוֹתוֹ שֶׁהִתְפַּשֵּׁט וְנֶּזֶלְקָ לְכַמָּה דְּרָכִים וּשְׁבִילִים וְנִקְרָא אֱלֹהִים. וְהוֹרִישׁ אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה, וְנֶּזֶלְקָ לַתְּוּזוֹתוֹנִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְנֶּזֶלְקָ הַשֵּׁם הַזֶּה לְשַׁמָּשִׁים וְלִמְמֻנִּים שֶׁמַּנְהִיגִים אֶת שְׁאָר הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כב) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לַיְלָה. (בראשית כ) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה. וְכֵן כָּל מְמֻנֶּה וּמְמֻנֶּה שֶׁהוֹרִישׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָם לִשְׁאָר הָעַמִּים נִכְלָלִים בַּשֵּׁם הַזֶּה, וַאֲפִלּוּ עֲבוֹדָה זָרָה נִקְרֵאת בַּשֵּׁם הַזֶּה. וְשֵׁם זֶה מָלַךְ עַל גּוֹיִם, וְלֹא אוֹתוֹ הַשֵּׁם, שֶׁהוּא מָלַךְ עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא יְזִידִי לָעָם הַיָּזִידִי, לְעַם יִשְׂרָאֵל, הָעָם הַקָּדוֹשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, עַל דֶּרֶךְ זוֹ נְבָאֵר אֶת הַפָּסוּק, שֶׁכָּתוּב (ירמיה י) מִי לֹא יְרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם, שֶׁהֲרֵי הוּא שֵׁם שֶׁמּוֹלֵךְ עַל גּוֹיִם – אֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי הַיִּרְאָה שְׁרוּיָה בּוֹ וְהַדִּין שָׁרוּי בּוֹ – לֹא כָּךְ, וְלֹא עַל זֶה נֶּאֱמַר. שֶׁאִם כָּךְ, אֲפִלּוּ עֲבוֹדָה זָרָה בִּכְלַל זֶה הִיא.

אֲבָל כֵּיוָן שֶׁהַכָּתָל שֶׁהָיִיתָ סָמוּךְ אַזָּרָיו נֶּעֱקַר, הַפָּסוּק עוֹמֵד עַל קִיּוּמוֹ בְּהִסְתַּכְּלוּת קְטַנָּה. מִי לֹא יְרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁמֶּלֶךְ הַגּוֹיִם נֶּאֱמַר עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – לֹא כָּךְ. אֶלָּא מִי הוּא מֶלֶךְ הַגּוֹיִם שֶׁלֹּא יְרָאֲךָ, שֶׁלֹּא פַּוֵּזֵד מִמְּךָ וְלֹא יְזַדַּעֲזַע מִמְּךָ, מִי מֶלֶךְ הַגּוֹיִם שֶׁלֹּא יְרָאֲךָ? כְּמוֹ זֶה, (תהלים

קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳. מִי שֶׁשָּׁמַע אוֹתוֹ, לֹא יוֹדֵעַ מָה אָמַר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַלְלוּיָהּ, אַף כָּךְ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳! שֶׁהָיָה לוֹ לִכְתֹּב, עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳. אַף כָּאן הָיָה לוֹ לִכְתֹּב, מִי מְמַלֵּךְ הַגּוֹיִם שֶׁלֹּא יָרֵאךָ, אֶלָּא הַכֹּל עַל תִּקּוּנוֹ נִתְבָּאֵר.

כִּי בְּכָל זַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאֵין כָּמוֹךָ. מָה הַדָּבָר שֶׁהִתְפַּשֵּׁט בֵּינֵיהֶם בַּזְּכָמָה שֶׁלָּהֶם? מֵאֵין כָּמוֹךָ, וְכֻלָּם מוֹדִים עַל זֶה. כְּשֶׁרוֹאִים בְּזְכָמָתָם מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרוֹתֶיךָ, הִתְפַּשֵּׁט דָּבָר זֶה בֵּינֵיהֶם, וְאוֹמְרִים מֵאֵין כָּמוֹךָ בְּכָל זַכְמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם. מֵאֵין כָּמוֹךָ אוֹמְרִים, וְהִתְפַּשֵּׁט בֵּינֵיהֶם. שָׁמְזוּ הַזַּבְּרִים, וּבָכוּ וְלֹא אָמְרוּ דָּבָר. אַף כָּךְ הוּא בָּכָה כְּמִקֹּדֶם.

פָּתַז וְאָמַר, (בראשית כא) וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ וְגוֹ׳. הַזַּבְּרִים הִתְעוֹרְרוּ, שֶׁרָצְתָה שָׂרָה לְפַנּוֹת מִבֵּיתָהּ עֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל זֶה כָּתוּב כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ. כָּאן כָּתוּב וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ – זוֹ הַנְּשָׁמָה בִּגְלִגּוּלִים עַל מַעֲשִׂים רָעִים שֶׁבָּעוֹלָם. לְאָמָה – לְאוֹתוֹ הַצַּד הָאַזַּר בְּגִלְגּוּל רַע שֶׁל הַמִּשְׁקָל שֶׁזּוֹזֵר, וְהֵרִי נַעֲשְׂתָה לְהוֹצִיא אוֹתָהּ מִשָּׁם. וַדַּאי לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים, כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁנַּעֲשְׂקוֹת.

מִי הֵן כָּאן? הוּא סוֹד אֵלֶּה אוֹתָן נְשָׁמוֹת הַתִּינוֹקוֹת הַקְּטַנִּים, כְּשֶׁהֵם יוֹנְקִים מִתּוֹךְ תֶּקֶף שֶׁל אִמָּם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה שֶׁאִם יִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם, יִבְאַשׁ רֵיחָם וְיַזְמִיצוּ כְּמוֹ הַזִּמְּין הַזֶּה. לוֹקֵחַ אוֹתָם קְטַנִּים, בְּעוֹדָם נוֹתְנִים רֵיחַ.

מָה עוֹשֶׂה? מַשְׁאִיר אוֹתָם לְהֵעָשֵׂק בְּיַד אוֹתָהּ הָאָמָה, וְזוֹהִי לִילִי״ת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְּנוּ בִּרְשׁוּתָהּ, שְׁמֵזָה (אוֹזֶזֶת) בְּאוֹתוֹ תִּינוֹק וְעוֹשֶׂקֶת אוֹתוֹ, וּמוֹצִיאָה אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם כְּשֶׁהוּא יוֹנֵק מִכַּזַּ אִמּוֹ.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאוֹתָן נְשָׁמוֹת יַעֲשׂוּ טוֹב לָעוֹלָם – לֹא כָּךְ, שֶׁכָּתוּב אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנָיִךְ, שֶׁיַּזְמִּין אוֹתוֹ הָאִישׁ בָּהּ לְאַזַּר יָמִים, אִם יִתְקַיֵּם בָּהּ. זוֹ נַעֲשֶׂקֶת, וְאַזֶּרֶת לֹא נַעֲשֶׂקֶת, וְעַל אֵלֶּה כָּתוּב, (קהלת ד) וָאֶרְאֶה אֶת כָּל הָעֲשׁוּקִים וְגוֹ׳, וְהֵינוּ אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנָיִךְ.

אֲשֶׁר לֹא יְעָדָהּ. לֹא – כָּתוּב בְּאָלֶ"ף. אִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּר הַזְּמִין לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שֶׁהָיְתָה – לֹא! וְעַכְשָׁו בְּגִלְגּוּלֵי הַמַּאֲוַיִּים – לוֹ יְעָדָהּ, בְּוָא"ו, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מוּקְדָּם לָכֵן.

וְהָפָדָהּ, מַה זֶּה וְהָפָדָהּ? גָּאַל אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַכְשָׁו, שֶׁמַּעֲלָה רֵיזַו, טָרֶם שֶׁתַּזְמִין, וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ לִרוּמֵי מְרוֹמִים בַּיִּשִׁיבָה שֶׁלּוֹ. וְאִם תֹּאמַר, כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשְׂתָה מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע, נוֹתֵן אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ לַזָּזִסִידֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם וּלְאוֹתָם מַמְזֵרִים תַּלְמִידֵי זַכְמִים – בָּא הַכָּתוּב וּמוֹכִיזַ, לְעַם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ, וַדַּאי, בְּבִגְדוֹ בָהּ, שֶׁעוֹשֵׂק אוֹתָהּ בָּעֹשֶׁק שֶׁל גִּלְגּוּל הַמַּאֲוַיִּים, אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל וַדַּאי, וְלֹא לְאַוֵּר. וּכְשֶׁיּוֹצֵאת מִן הַמַּאֲוַיִּים, לֹא תֵּצֵא כִּיצִּאת הָעֲבָדִים, אֶלָּא מִתְעַטֶּרֶת בַּעֲטָרָתָהּ בַּהֲרָמָה עַל רֹאשָׁהּ.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַצַּד הַזֶּה הִכְנִיס אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ תִּינוֹק – לֹא כָּךְ, אֶלָּא נוֹטֶלֶת אוֹתָהּ וּשְׁמֵזָהּ עִמָּהּ וּפוֹרֵזַת מִיָּדָהּ וְנִכְנֶסֶת לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְהִיא פּוֹקֶדֶת אֶת אוֹתוֹ תִּינוֹק וּשְׁמֵזָהּ בּוֹ וְצוֹוֶקֶת בּוֹ, וּתְאַבָּהּ אֶת אוֹתוֹ הַבָּשָׂר, עַד שֶׁאַוֵּר כָּךְ נוֹטֵל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת נִשְׁמָתוֹ, וְהִיא לַגּוּף. וְאַוֵּר כָּךְ הַכֹּל בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא וּרְאֵה, לֹא תֵּצֵא כִּיצִּאת הָעֲבָדִים, מַה זֶּה? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת מִן הַמַּאֲוַיִּים וְאוֹתוֹ הַצַּד בְּשִׁמְזָהּ, רוֹשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזוֹתֵם אוֹתָהּ בְּזוֹתֶמֶת אַוָּת, וּפוֹרֵס עָלֶיהָ לְבוּשׁ כָּבוֹד שֶׁלּוֹ, וּמִיהוּ? הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא אֱלוֹהַּ. וְזֶהוּ בִּבְגִדוֹ בָהּ, הַלְבוּשׁ הַנִּכְבָּד שֶׁל הַמֶּלֶךְ פּוֹרֵשׂ עָלֶיהָ, וְאָז הִיא שְׁמוּרָה, שֶׁלֹּא נִמְסְרָה לְעַם נָכְרִי אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל לְזוּוּד.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כטו) כִּימֵי אֱלוֹהַּ יְשָׁמְרֵנִי, וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב כָּאן, לְעַם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ בְּבִגְדוֹ בָהּ, בְּעוֹד שֶׁלְּבוּשׁ כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ בָּהּ. כֵּיוָן שֶׁבִּגְדוֹ בָהּ, כָּתוּב לְעַם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ.

מָה רְשׁוּת יֵשׁ לְאוֹתוֹ צַד בָּהּ? בֹּא וּרְאֵה, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם כֻּלָּם בִּרְשׁוּת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּלְכֻלָּם יֵשׁ זְמַן בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁהוּא רוֹצֶה לְסַלְקָם מִן

הָעוֹלָם, וְזֶה אֵין לוֹ זְמַן, וְעַל כָּךְ הִיא צוֹוֶחֶת בָּהֶם וּשְׁמֵזָה בָּהֶם.

עוֹד, אַזְהָרָה לָאָדָם (בָּעוֹלָם הַזֶּה) יֵשׁ בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ וְכַמָּה עֵצוֹת טוֹבוֹת עֶלְיוֹנוֹת הֵן בְּכָל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, וְכֻלָּן אֱמֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וְנוֹדָעוֹת לַוָּזָכְמִים שֶׁיּוֹדְעִים וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. בִּזְמַן שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, עָלָה בְרָצוֹן לְפָנָיו, וְצִיֵּר אֶת כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵן עֲתִידוֹת לְהִנָּתֵן בִּבְנֵי אָדָם אַוָּזר כָּךְ, וְכֻלָּן הִצְטַיְּרוּ לְפָנָיו בְּאוֹתוֹ צִיּוּר מַמָּשׁ שֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת בְּנֵי אָדָם לְאַוָּזר מִכֵּן, וְרָאָה כָּל אָוָזד וְאָוָזד.

וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁעֲתִידוֹת לְהָרַע אֶת דַּרְכֵיהֶן בָּעוֹלָם, וּבְשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנָּן, קוֹרֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתָהּ נְשָׁמָה וְאוֹמֵר לָהּ: לְכִי וְהִכָּנְסִי בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי לְגוּף פָּלוֹנִי. וְהִיא מְשִׁיבָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, דַּי לִי בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁאֲנִי יוֹשֶׁבֶת בּוֹ, וְלֹא אֵלֵךְ לְעוֹלָם אַוָּזר שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ בִי וְאֶהְיֶה מְלֵכְלֶכֶת בֵּיניֵהֶם. אוֹמֵר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִיּוֹם שֶׁנִּבְרֵאת, עַל מְנָת כֵּן נִבְרֵאת, לִהְיוֹת בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁרוֹאָה הַנְּשָׁמָה כָּךְ, בְּעַל כָּרְחָהּ יוֹרֶדֶת וְנִכְנֶסֶת לְשָׁם.

הַתּוֹרָה שֶׁנּוֹתֶנֶת עֵצָה לְכָל הָעוֹלָם רוֹאָה כָּךְ, וּמַזְהִירָה אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם וְאוֹמֶרֶת: רְאוּ כַּמָּה וָזס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיכֶם. מַרְגָּלִית טוֹבָה שֶׁהָיְתָה לוֹ, מָכַר לָכֶם בְּוָזנָם כְּדֵי שֶׁתִּשְׁתַּעְבְּדוּ בָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֶת בִּתּוֹ – זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה. לְאָמָה – לִהְיוֹת אָמָה מְשֻׁעְבֶּדֶת בֵּיניֵכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה. בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, בְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנָּהּ לָצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא תֵּצֵא כִּצֵּאת הָעֲבָדִים, לֹא תֵּצֵא מְטֻנָּפֶת בַּזָּוָטְאִים. תֵּצֵא בַּת זוֹרִין, בְּרוּרָה נְקִיָּה, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּמֵּוז בָּהּ אֲדוֹנָהּ וְיִשְׁתַּבַּוז בָּהּ וְיִתֵּן לָהּ שָׂכָר טוֹב בְּצִוְוצִוּוזֵי גַּן עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִשְׁבִּיעַ בְּצִוְוצָוזוֹת נַפְשֶׁךָ. וַדַּאי כַּאֲשֶׁר תֵּצֵא בְּרוּרָה נְקִיָּה כָּרָאוּי.

אֲבָל אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ, כְּשֶׁיּוֹצֵאת מְלֵכְלֶכֶת בְּטִנּוּפֵי הַזָּוָטְאִים וְלֹא נִרְאֵית לְפָנָיו כָּרָאוּי – אוֹי לְאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁאָבַד מֵאוֹתָהּ נְשָׁמָה לְעוֹלָמִים. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַנְּשָׁמוֹת עוֹלוֹת בְּרוּרוֹת וְיוֹצְאוֹת נְקִיּוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל נְשָׁמָה

וּנְשָׁמָה נִכְנֶסֶת לְסֵפֶר אוֹצַר הַמֶּלֶךְ, וְכֻלָּן בְּשֵׁמוֹת, וְאוֹמֵר: זוֹ הִיא נִשְׁמַת פָּלוֹנִי עֲתִידָה תִּהְיֶה לְאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁעָזְבָה. וְאָז כָּתוּב לוֹ יְעָדָהּ, בְּו׳.

וּכְשֶׁיּוֹצֵאת רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנָיהָ, שֶׁנִּטְמְאָה בַּזָּטְאִים וּבַטִּנּוּף שֶׁל הַזָּטְאִים, אָז לֹא יְעָדָהּ, בְּא׳. וְנֶאֱבָד אוֹתוֹ הַגּוּף מִמֶּנָּה, וְהִיא לֹא מִזְדַּמֶּנֶת אֵלָיו, פָּרַט לְאוֹתָהּ שֶׁבַּעְלָהּ הִתְרַצָּה וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שֶׁל הַגּוּף בָּהּ, אָז כָּתוּב וְהֶפְדָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) פָּדָה נַפְשׁוֹ מֵעֲבֹר בַּשָּׁחַת. וְהֶפְדָּהּ, זֶהוּ בָּאָדָם, שֶׁהָעֵצָה שֶׁלּוֹ שֶׁיִּפְדֶּהָ אוֹתָהּ וְיָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר אֶת זֶה לִשְׁנֵי צְדָדִים, וְהֶפְדָּהּ בִּתְשׁוּבָה. אַזַּר שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה, פָּדָה אוֹתָהּ מִדֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם.

לְעֵם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ. מִי זֶה עַם נָכְרִי? עֲלוּבָה הִיא הַנְּשָׁמָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם וּבֶן אָדָם מַסְטֶה דַּרְכּוֹ עָמָּהּ, הִיא רוֹצָה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְתוֹךְ הַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁהַמְּזוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים עוֹמְדִים בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁל גַּן עֵדֶן, וּמְזוֹנוֹת נָכְרִיִּים עוֹמְדִים בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם.

זָכְתָה הַנְּשָׁמָה, וְאוֹתָהּ שְׁמִירָה וּפְרִישַׁת לְבוּשׁ הַנִּכְבָּד עָלֶיהָ. כַּמָּה מְזוֹנוֹת קְדוֹשִׁים מְעֻתָּדִים לָהּ לְהִתְזַבֵּר עִמָּהּ וּלְהַכְנִיס אוֹתָהּ לְגַן עֵדֶן. לֹא זָכְתָה – כַּמָּה מְזוֹנוֹת נָכְרִיִּים מְזֻמָּנִים לְהַכְנִיס אוֹתָהּ בְּדֶרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם, וְאוֹתָם מְזוֹנוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבְלָה מְזֻמָּנִים לַעֲשׂוֹת בָּהּ נְקָמוֹת. בָּא הַכָּתוּב וּמוֹכִיחַ, לְעֵם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ – אֵלּוּ מַלְאֲכֵי זַבְלָה. בִּבְגָדוֹ בָהּ – אוֹתָהּ שְׁמִירָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָהּ שְׁמִירָה שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּהּ עַם נָכְרִי בְּאוֹתָהּ הַפְּרִיסָה שֶׁשְּׁמוּרָה עָלֶיהָ.

וְאִם לִבְנוֹ יִיעָדֶנָּה. בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִסְטֶה דַּרְכָּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁאִם זָכָה אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְשׁוֹמֵר אֶת הַנְּשָׁמָה כָּרָאוּי, זֶהוּ אָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרֻצֶּה מִמֶּנּוּ, וּמִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ בְּכָל הַיָּמִים בַּמַּמְלִיכָה שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר: רְאוּ בֶּן קָדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, כָּךְ וְכָךְ עָשָׂה, כָּךְ וְכָךְ מַעֲשָׂיו מִתְקָנִים.

וּכְשֶׁנְּשָׁמָה זוֹ יוֹצֵאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה זַכָּה נְקִיָּה וּבְרוּרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

מֵאִיר לָהּ בְּכַמָּה אוֹרוֹת, בְּכָל יוֹם קוֹרֵא עָלֶיהָ: זוֹהִי נִשְׁמַת פָּלוֹנִי בְּנִי, שְׁמִירָה תִּהְיֶה לְאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁעָזְבָה.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאִם לִבְנוֹ יִיעָדֶנָּה כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה לָהּ. מַה זֶּה כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת? כְּאֵן יֵשׁ סוֹד לַזְּכָמִים. בְּתוֹךְ הַסֶּלַע הֶזָּק, הָרָקִיעַ הַטָּמוּן, יֵשׁ הֵיכָל אֶזּוֹד שֶׁנִּקְרָא הֵיכַל הָאַהֲבָה, וְשָׁם הַגְּנָזִים טְמוּנִים, וְכָל נְשִׁיקוֹת הָאַהֲבָה שֶׁל מֶלֶךְ הֵן שָׁם, וְאוֹתָן נְשָׁמוֹת אֲהוּבוֹת הַמֶּלֶךְ נְכְנָסוֹת לְשָׁם.

כֵּיוָן שֶׁהַמֶּלֶךְ נִכְנָס לְאוֹתוֹ הֵיכַל הַמֶּלֶךְ, שָׁם כָּתוּב (בראשית כט) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצֵא שָׁם אֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, מַקְדִּים בִּיָּד וְנוֹשֵׁק לָהּ, וּמְגַפֵּף אוֹתָהּ וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ אֵלָיו וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהּ.

וְזֶהוּ כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה לָהּ, כְּדִין שֶׁאָב עוֹשֶׂה לְבִתּוֹ, שֶׁהִיא זְבִיבָה עָלָיו, שֶׁנּוֹשֵׁק לָהּ וּמְגַפֵּף אוֹתָהּ וְנוֹתֵן לָהּ מַתָּנוֹת. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לַנְּשָׁמָה הַצַּדִּיקָה בְּכָל יוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה לָהּ.

הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד) יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֶה לוֹ. כְּמוֹ שֶׁהַבַּת הַזֹּאת מַשְׁלִימָה עֲשִׂיָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁלִים לָהּ עֲשִׂיָּה אַזֶּרֶת בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֶה לוֹ. וְכָאן כָּתוּב יַעֲשֶׂה לָהּ. עַד כָּאן. אוֹתוֹ הַוָּקָן הִשְׁתַּטֵּחַ וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה, וּבָכָה כְּמִקֹּדֶם.

וְאָמַר, אִם אַזֶּרֶת יִקְוֹז לוֹ וְגוֹ', מַה זֶּה אִם אַזֶּרֶת? וְכִי נְשָׁמָה אַזֶּרֶת עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב לַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא נְשָׁמָה זוֹ שֶׁהִשְׁלִימָה בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶת רְצוֹן רִבּוֹנָהּ? אִם כָּךְ, אָז אֵין הַבְטָחָה לַצַּדִּיקִים כְּלָל. מַה זֶּה אִם אַזֶּרֶת יִקְוֹז לוֹ?

פָּתַח אוֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר, (קהלת יב) וְיָשׁוּב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ הַוַּבְּרִים בְּזֹהַר בֵּן זוֹרַבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. (וְשָׁם שָׁנִינוּ) וְיָשׁוּב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה. כְּאֵן הוּא מַה שֶּׁכָּתוּב וְהַכְנַעְנִי אָז בָּאָרֶץ, כְּשֶׁהָיָה וַדַּאי. וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ, מַה

זֶה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב? זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. כְּשֶׁרָאֲתָה שְׁכִינָה בְּאוֹתָם עֲשָׂרָה מַסָּעוֹת שֶׁנָּסְעָה, וְלֹא רָצוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשׁוֹלֵט הַסִּטְרָא אַחֲרָא עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּפָרְשׁוּהָ הַזְּבוּרִים.

בֹּא וּרְאֵה, רוּחַ שֶׁל אִישׁ צַדִּיק מִתְעַטֶּרֶת בִּדְמוּת בְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וּבְכָל הַשַּׁבָּתוֹת וְהַמּוֹעֲדִים וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים מִתְעַטְּרוֹת רוּחוֹת וּמִתְפַּשְּׁטוֹת, וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם עוֹשָׂה בָּרוּחַ הַזֹּאת לְמַטָּה בְּגַן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן כְּשֶׁעוֹלָה לְפָנָיו, וְאוֹמֵר: זוֹהִי רוּחַ פָּלוֹנִי הַגּוֹף. מִיָּד מְעַטֵּר אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתָהּ רוּחַ בְּכַמָּה עֲטָרוֹת וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהּ.

וְאִם תֹּאמַר, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם רוּחַ זוֹ הִשְׁאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַה שֶּׁעָשָׂה לַנְּשָׁמָה – לֹא כָךְ: אֶלָּא שְׁאֵרָהּ כְּסוּתָהּ וְעָנָתָהּ לֹא יִגָּרַע. אֶלָּה אוֹתָם שְׁלֹשֶׁת הַשֵּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁעַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ.

וְכֻלָּם בָּעוֹלָם הַבָּא וְנִמְשְׁכוּ מִשָּׁם. אָזַד מֵהֶם שְׁאֵרָהּ – מְשִׁיכָה שֶׁל הִתְנוֹצְצוּת וְאוֹר שֶׁמֵּאִיר בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, מָזוֹן (לָנוּ) שֶׁזָּן לַכֹּל, וְנִקְרָא יהו"ה עִם נְקוּד אֱלֹהִי"ם. שְׁאֵרָהּ בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת – אָשֵׁר ה', וְזֶה (בראשית מט) מֵאָשֵׁר שְׁמֵנָה לַחְמוֹ, וְזֶה הוּא שְׁאֵרָהּ.

כְּסוּתָהּ – פָּרִישָׁה שֶׁל הַמֶּלֶךְ. זוֹ מְשִׁיכָה אֲזֻרַת שֶׁמֵּאִירָה וְשׁוֹמֶרֶת אוֹתָהּ תָּמִיד, פָּרִישָׁה שֶׁל לְבוּשׁ הַמֶּלֶךְ שֶׁפּוֹרֵשׂ עָלֶיהָ אֱלוֹהַּ. זֶה בִּבְגָדוֹ בָּהּ תָּמִיד, שֶׁלֹּא זָז מִמֶּנָּה, וְזֶהוּ כְּסוּתָהּ.

וְעָנָתָהּ, מִי הוּא? זוֹ מְשִׁיכָה מִן הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁבּוֹ הַכֹּל. ה' צְבָאוֹת הוּא, וְזֶהוּ שֶׁמֵּאִיר בְּכָל הָאוֹרוֹת הַנִּסְתָּרִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל עֵץ הַחַיִּים שֶׁבּוֹ שְׁמוּרָה עוֹנָה, שֶׁמִּשָּׁם הִיא יוֹצֵאת, וְכָל זֶה בְּעִדּוּן וּתְשׁוּקָה שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא.

שְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יִגָּרַע לָהּ, כְּשֶׁהִיא זַכָּאִית כָּרָאוּי. וְאִם אֵינָהּ כָּרָאוּי, שְׁלֹשׁ אֵלֶּה נִגָּרָעוֹת מִמֶּנָּה, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה לָהּ עֲטָרָה אֲפִלּוּ מֵאָזַד מֵהֶם. בֹּא וּרְאֵה מַה

כְּתוּב, וְאִם שְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ – שֶׁלֹּא זָכְתָה בָּהֶם, וְיָצְאָה וְזִנָּם אֵין כֶּסֶף – תֵּצֵא מִלְּפָנָיו, וְדוֹוְזֶה אוֹתָהּ הַזּוֹנָה. אֵין כֶּסֶף – אֵין לָהּ כִּסּוּף וְלֹא עִדּוֹן כְּלָל.

עַד כָּאן מוֹכִיחָה הַתּוֹרָה שֶׁכָּל הָעֲצוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, וְנוֹתֶנֶת עֵצָה טוֹבָה לִבְנֵי אָדָם. מִכָּאן וָהָלְאָה נַזְהִיר לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים, בְּאוֹתָהּ שְׁמִירָה עֶלְיוֹנָה שֶׁפִּוֵּרשׁ עָלֶיהָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְעַם זָכְרִי, שֶׁהֲרֵי בִּגְדוּ בָּהּ, וּשְׁמִירָה הִיא לָהּ תָּמִיד.

וְאִם לִבְּנוֹ יִיעָדֶנָּה כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה לָהּ. אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן, זַבְּרִים, כְּשֶׁתֵּלְכוּ לְאוֹתוֹ הַסֶּלַע שֶׁהָעוֹלָם סָמוּךְ עָלָיו, אִמְרוּ לוֹ שֶׁיִּזְכֹּר אֶת יוֹם הַשֶּׁלֶג שֶׁנִּזְרְעוּ פּוֹלִים לַזְּמִשִּׁים וּשְׁנַיִם גְּוָנִים, וְאַזָּר כָּךְ קִרְאוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, וְהוּא יֹאמַר לָכֶם.

אָמְרוּ, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, מִי שֶׁהִתְוִזִּיל אֶת הַדָּבָר – הוּא שֶׁיֹּאמַר! אָמַר לָהֶם, וַדַּאי שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁאַתֶּם צַדִּיקִים, וְיֵשׁ לִרְמוֹז לָכֶם רֶמֶז שֶׁל זְכָמִים. וְעַל מַה שֶּׁאֲנִי אוֹמֵר, כְּשֶׁתַּזְכִּירוּ לוֹ סִימָן זֶה, הוּא יַשְׁלִים אֶת זֶה. עַכְשָׁו יֵשׁ לוֹמַר מִי הוּא שֶׁנִּקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁהוּא זוֹכֶה לִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה, נִקְרָא בֵּן לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל מִי שֶׁהוּא מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה וְזוֹכֶה בָּהֶם, נִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וַדַּאי. (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם.

כְּשֶׁהִגִּיעַ דָּוִד לִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְזָכָה בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּכְנַס לָאַרְבַּע עֶשְׂרֵה, אָז כָּתוּב (תהלים ב) ה' אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ. מָה הַטַּעַם? שֶׁהֲרֵי מִקֹּדֶם לָזֶה לֹא הָיָה לוֹ בֵּן, וְלֹא שָׁרְתָה עָלָיו נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁנוֹת עָרְלָה הוּא הָיָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ, הַיּוֹם וַדַּאי יְלִדְתִּיךָ. אֲנִי, וְלֹא הַצַּד הָאַזָּר, כְּמוֹ שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁו, אֲנִי לְבַדִּי. בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנִים, מַה כָּתוּב בִּשְׁלֹמֹה? (משלי ד) כִּי בֵן הָיִיתִי לְאָבִי, לְאָבִי מַמָּשׁ וַדַּאי.

וְאִם לִבְּנוֹ יִיעָדֶנָּה. בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי יָצָא מֵרְשׁוּת הַצַּד

הָאֲזֵר שֶׁהִזְדַּמֵּן לוֹ. מַה כָּתוּב? כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה לָהּ. מַה זֶּה כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת? שָׁנִינוּ, בְּכָל יוֹם וְיוֹם רוֹאֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אוֹתוֹ תִּינוֹק שֶׁעוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָעֲרָלָה, וְהוּא יוֹצֵא מִמֶּנָּה וְנִמְשָׁךְ לְבֵית הַסֵּפֶר, וְשׁוֹבֵר אוֹתָהּ. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתָהּ נְשָׁמָה? מַכְנִיס אוֹתָהּ לַגֶּרֶן (זֶדֶר לְמוּד) שֶׁלּוֹ, וְנוֹתֵן לָהּ מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת רַבִּים וּמְקַשֵּׁט אוֹתָהּ בְּקִשּׁוּטִים עִלָּאִיִּים, עַד הַזְּמַן שֶׁמַּכְנִיסָהּ לַזֵּזָפָה עִם אוֹתוֹ (תּוֹךְ אוֹתוֹ) בֵּן מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה.

אִם אַזֵּרֶת יִקַּח לוֹ. כָּאן יֵשׁ סוֹד הַסּוֹדוֹת שֶׁלַּזְּכָמִים נִמְסְרוּ, וְיֵשׁ לְהוֹדִיעַ בָּרִאשׁוֹנָה דָּבָר אֶחָד. בֹּא וּרְאֵה, בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, יוֹצְאוֹת נְשָׁמוֹת מִתּוֹךְ עֵץ הַזַּיִים, וּמְנַשְּׁבוֹת אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת לַתַּזּוֹתוֹנִים וְנָזִים בָּהֶם כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת. וְאַזֵּר שֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, עוֹלוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת וּמִתְעַטְּרוֹת בַּעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת לְמַעְלָה. (וּכְשֶׁמִּתְעַטְּרוֹת בְּאוֹתוֹ טוּב, אֵלּוּ הֵם בְּעָלָיו שֶׁל אוֹתוֹ טוּב וַדַּאי) אַף כָּאן מַזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְזוֹהִי נְשָׁמָה אַזֵּרֶת, וְאַף עַל גַּב שֶׁזּוֹ מְזֻמֶּנֶת לוֹ, הַנְּשָׁמָה שֶׁהָיְתָה לוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, שְׁאֵרָהּ הָרִאשׁוֹנָה, כְּסוּתָהּ וְעָנָתָהּ לֹא יִגָּרַע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בָּכָה אוֹתוֹ זָקֵן כְּמִקֹּדֶם, וְהוּא אָמַר לְנַפְשׁוֹ, זָקֵן זָקֵן, כַּמָּה יָגַעְתָּ לְהַשִּׂיג דְּבָרִים קְדוֹשִׁים אֵלּוּ, וְעַכְשָׁו תֹּאמַר אוֹתָם בְּרַגַּע אֶזְדָּ?! אִם תֹּאמַר שֶׁתָּזוּז עַל אוֹתָם הַדְּבָרִים וְלֹא תֹּאמַר אוֹתָם – הֲרֵי כָּתוּב (משלי ג) אַל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו בִּהְיוֹת לְאֵל יָדְךָ לַעֲשׂוֹת.

מַה זֶּה אַל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הֵם כָּאן, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמָרִים דִּבְרֵי תוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שָׁם וּמַקְשִׁיבִים לָהֶם. וְאָז אוֹתוֹ עֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, בְּשָׁעָה שֶׁהוֹלְכִים מִשָּׁם וּמַקְשִׁיבִים לְאוֹתָם דְּבָרִים, אוֹתוֹ צַד הַטּוֹב מִתְגַּבֵּר וּמִתְעַלֶּה לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְּרִים בְּאוֹתוֹ טוֹב, וְאֵלֶּה הֵם בְּעָלָיו שֶׁל אוֹתוֹ טוֹב.

זָקֵן זָקֵן, אַתָּה אָמַרְתָּ דְּבָרִים אֵלּוּ וְלֹא יָדַעְתָּ אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּאן,

וְאִם אֵלֶּה שֶׁעוֹמְדִים כָּאן וַכְּאִים לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. אַל תְּפַזֵּד, זָקֵן, שֶׁהֲרֵי הָיִיתָ בְּכַמָּה קְרָבוֹת שֶׁל גְּבָרִים זְקֵנִים וְלֹא פָזַזְתָּ, וְעַכְשָׁו אַתָּה פָּוֵזד?! אֱמֹר דְּבָרֶיךָ, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי כָּאן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאַשְׁרֵי הֵם אֵלֶּה שֶׁכָּאן. וְאִם לֹא כָּךְ, לֹא הָיִינוּ פּוֹגְשִׁים אוֹתָם וְלֹא הִתְוַזַּלְנוּ בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ. אֱמֹר דְּבוּרְךָ, זָקֵן, אֱמֹר לְלֹא פַּזַּד.

פָּתַז וְאָמַר, (תהלים קד) ה׳ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ. ה׳ אֱלֹהַי – זוֹ רֵאשִׁית הָאֱמוּנָה, עֲלִיַּת הַמַּוַּשָּׁבָה וְהָעוֹלָם הַבָּא, סוֹד אָוָּזד בְּלֹא פָּרוּד. גָּדַלְתָּ – זוֹ הָרִאשִׁית, הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְאוֹתָם יָמִים עַתִּיקִים, צַד הַיָּמִין. מְאֹד – זֶהוּ צַד הַשְּׂמֹאל.

הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ – אֵלּוּ שְׁנֵי בַּדֵּי עֲרָבוֹת. עַד כָּאן, כְּדֵי שֶׁהִגִּיעַ לְתוֹךְ עֵין הַזַּיִם, נִטְמַן וְלֹא הִתְעַלָּה לִהְיוֹת בְּמִנְיַן מִשּׁוּם אוֹתוֹ מְאֹד. מַה זֶּה מְאֹד? הַשְּׂמֹאל, שֶׁכָּל הָעֲנָפִים שֶׁלְּמַטָּה וּבְכָלָל עָנָף מַר אָוָּזד. וְלָכֵן נִטְמַן אוֹתוֹ עֵין הַזַּיִם וְלֹא רָצָה לִהְיוֹת בַּמִּנְיָן הַזֶּה, עַד שֶׁזָּזַר כְּמוֹ מִקֶּדֶם וְשָׁבַז בְּגֶוֶן אַזַּר.

וְאָמַר, עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה – זוֹ רֵאשִׁיתוֹ (שֶׁל הָאוֹר) שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן. נוֹטֶה שָׁמַיִם – כָּאן נִכְלָל הַשְּׂמֹאל, וְלֹא אָמַר מְאֹד, נִכְלָל הַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין לִהְיוֹת מֵאִיר בִּכְלָל שֶׁל שָׁמַיִם. הַמְקָרֶה בַּמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו – כָּאן יוֹצֵא בְּשִׁמְזָה אוֹתוֹ עֵין הַזַּיִם, הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְנִשְׁרְשׁוּ בּוֹ בְּמֵימָיו אוֹתָם שְׁנֵי בַּדֵּי עֲרָבוֹת, שֶׁהֵם גְּדֵלִים בְּמֵימָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (אוֹתוֹ אֵילָן הַזַּיִם, וְנִשְׁרְשׁוּ בּוֹ אוֹתָם שְׁנֵי בַּדֵּי עֲרָבוֹת, שֶׁהֵם גְּדֵלִים בְּמֵימָיו, וְאוֹתוֹ נָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְזֶהוּ) (תהלים קד) הַמְקָרֶה בַּמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו. מִי הֵם עֲלִיּוֹתָיו? אֵלּוּ בַּדֵּי עֲרָבוֹת.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה יז) וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּוז שָׁרָשָׁיו. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (תהלים מו) נָהָר פְּלָגָיו יְשַׂמְּזוּ עִיר אֱלֹהִים. מִי הֵם פְּלָגָיו? אֵלּוּ הֵם שָׁרָשָׁיו, וְכָךְ נִקְרָאִים. עֲלִיּוֹתָיו, שָׁרָשָׁיו, פְּלָגָיו – כֻּלָּם נִשְׁרְשׁוּ בְּאוֹתָם הַמַּיִם שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר.

הַשָּׁם עָבִים רְכוּבוֹ – זֶה מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל, אֵלֶּה הֵם עָבִים. הַמְּהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּזַ, לְתֵת רְפוּאָה לָעוֹלָם, וְזֶהוּ רְפָאֵל. מִכָּאן וָהָלְאָה עֹשֶׂה מַלְאָכָיו

רוּחוֹת וְגוֹ׳. זָקֵן זָקֵן, אִם כָּל אֵלֶּה יָדַעְתָּ, אֱמוֹר וְאַל תִּפָּזֵד, אֱמוֹר דְּבָרֶיךָ וְיָאִירוּ דִּבְרֵי פִיךָ! שָׁמְעוּ הַזְּבֵרִים, וְהָיוּ מַקְשִׁיבִים בְּשִׁמְעָהּ לִדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. אָמַר, אִי זָקֵן, אִי זָקֵן, בַּמָּה הִכְנַסְתָּ אֶת עַצְמְךָ, נִכְנַסְתָּ לַיָּם הַגָּדוֹל? יֵשׁ לְךָ לְשׁוֹטֵט וְלָצֵאת מִשָּׁם.

אִם אַוֶּרֶת יַקָּוז לוֹ. כַּמָּה גְּלְגּוֹלִים עַתִּיקִים יֵשׁ כָּאן שֶׁלֹּא הִתְגַּלּוּ עַד עַכְשָׁיו, וְכֻלָּם אֻמַּת כָּרָאוּי, שֶׁאֵין לִסְטוֹת מִדֶּרֶךְ אֻמַּת אַפַּלּוּ כִּמְלֹא נִימָה. בַּתְּוָזְלָה (עַתָּה) יֵשׁ לְהִתְעוֹרֵר, נִשְׁמוֹת הַגֵּרִים כֻּלָּן פּוֹרְזוֹת מִתּוֹךְ גַּן עֵדֶן בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר. כְּשֶׁמִּסְתַּלְּקוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִשְׁמוֹתָם שֶׁהִרְוִיזוּ מִתּוֹךְ גַּן הָעֵדֶן, לְאֵיזֶה מָקוֹם זוֹזְרוֹת?

אֶלָּא שָׁנִינוּ, מִי שֶׁנּוֹטֵל וְאוֹזֵז בִּנְכְסֵי הַגֵּר בַּתְּוָזְלָה, זוֹכֶה בָּהֶם. אַף כָּךְ כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁמַּזְמִין אוֹתָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, כֻּלָּן יוֹצְאוֹת לִזְמַנִּים יְדוּעִים, (וְעוֹלוֹת) כְּדֵי לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּגַן עֵדֶן (הָעֶלְיוֹן), וּפוֹגְעוֹת בְּאוֹתָן נִשְׁמוֹת הַגֵּרִים. מִי שֶׁאוֹזֵז בָּהֶן מֵאוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת (שֶׁעוֹלוֹת), אוֹזֵז בָּהֶם וְזוֹכֶה בָּהֶם, וּמִתְלַבְּשִׁים בָּהֶם וְעוֹלִים. וְכֻלָּן עוֹמְדוֹת בִּלְבוּשׁ זֶה, וְיָרְדוּ לְתוֹךְ הַגָּן בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁבְּגַן עֵדֶן לֹא עוֹמְדוֹת שָׁם אֶלָּא בִּלְבוּשׁ כָּל אֵלּוּ שֶׁעוֹמְדוֹת שָׁם.

אִם תֹּאמַר שֶׁבִּשְׁבִיל הַלְּבוּשׁ הַזֶּה גּוֹרְעִים אוֹתָן נְשָׁמוֹת מִכָּל הָעֵגֶל שֶׁהָיָה לָהֶן בַּתְּוָזְלָה, הֲרֵי כָּתוּב אִם אַוֶּרֶת יַקָּוז לוֹ שְׁאֵרָהּ כְּסוּתָהּ וְעֹנָתָהּ לֹא יִגְרָע? בַּגָּן עוֹמְדוֹת בִּלְבוּשׁ זֶה, שֶׁקָּדְמוּ לֶאֱזוֹז בָּהֶם וְזוֹכוֹת בָּהֶם, וּכְשֶׁעוֹלוֹת לְמַעְלָה מִתְפַּשְׁטוֹת מִמֶּנּוּ, שֶׁהֲרֵי שָׁם לֹא עוֹמְדוֹת בִּלְבוּשׁ.

בָּכָה אוֹתוֹ זָקֵן כְּמִקֶּדֶם וְאָמַר לְנַפְשׁוֹ, זָקֵן זָקֵן, בְּוַדַּאי יֵשׁ לְךָ לִבְכּוֹת, בְּוַדַּאי יֵשׁ לְךָ לִשְׁפֹּךְ דְּמָעוֹת עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, אֲבָל גָּלוּי לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁאֲנִי בְּרִצּוֹן הַלֵּב וּבַעֲבוֹדָתָם אָמַרְתִּי, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בְּעָלָיו שֶׁל כָּל דָּבָר וּמִתְעַטְּרִים בָּהֶם.

כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, כְּשֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לִשְׁרוֹת כָּל אַוֶּרֶת

עַל מְקוֹמָן שֶׁרְאוּיִים לָהֶם לִבְנֵי אָדָם, כֵּיָן יוֹרְדוֹת מִלְּבָשׁוֹת בְּאוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, וְכָךְ נִכְנָסוֹת לְזֶרַע הַקֹּדֶשׁ. וּבְמַלְבּוּשׁ זֶה עוֹמְדוֹת לְהִשְׁתַּעְבֵּד מֵהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּכְשֶׁנִּשְׁאָבִים אוֹתָם לִבּוּשִׁים מִדִּבְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָן נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת נְזוֹנוֹת (נֶהֱנוֹת) מֵהָרֵיזָן שֶׁמֵּרִיזָן מִתּוֹךְ הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ.

כָּל הַדְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה, הִכְנִיס אוֹתָם לַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַכֹּל נִמְצָא בַּתּוֹרָה, וְאוֹתוֹ דָּבָר נִסְתָּר גָּלְתָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה, וּמִיָּד הִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ אַזַּר, וְנִטְמַן שָׁם וְלֹא הִתְגַּלָּה. וְהַזָּכְמִים שֶׁהֵם מְלֵאִים עֵינַיִם, אַף עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ הַדָּבָר נִסְתָּר בִּלְבוּשׁוֹ (שָׁם), רוֹאִים אוֹתוֹ מִתּוֹךְ לְבוּשׁוֹ, וּבְשָׁעָה שֶׁהִתְגַּלָּה אוֹתוֹ דָּבָר, טָרַם יִכָּנֵס לַלְּבוּשׁ, זוֹרְקִים בּוֹ פָּקְיָזַת עַיִן, וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּיָּד נִסְתָּר, לֹא נֶאֱבָד מֵעֵינֵיהֶם (נ"א מֵהֶם).

בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הִזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַגֵּר (כְּדֵי) שֶׁיִּזְדַּהֲרוּ בּוֹ זֶרַע הַקֹּדֶשׁ, וְאַזַּר הוֹצִיא דָּבָר נִסְתָּר מִנַּרְתִּיקוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהִתְגַּלָּה, זוֹזֵר מִיָּד לְנַרְתִּיקוֹ וְהִתְלַבֵּשׁ שָׁם.

כֵּיוָן שֶׁהִזְהִיר עַל הַגֵּר בְּכָל אוֹתָם מְקוֹמוֹת, יָצָא הַדָּבָר מִנַּרְתִּיקוֹ וְהִתְגַּלָּה וְאָמַר, וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת נֶפֶשׁ הַגֵּר. מִיָּד נִכְנְסָה לְנַרְתִּיקָהּ, וְזָזְרָה בִּלְבוּשׁ וְנִטְמְנָה, שֶׁכָּתוּב כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם, שֶׁזָּשַׁב הַכָּתוּב, שֶׁבְּגַלַל שֶׁמִּיָּד הִתְלַבֵּשׁ, לֹא הָיָה מִי שֶׁיַּשְׂגִּיזָן בּוֹ. בְּנֶפֶשׁ הַגֵּר הַזּוֹ יוֹדַעַת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְנֶהֱנֵית (וְשׁוֹאֶבֶת) מֵהֶם.

פָּתַח אוֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר, (שם כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר וְגוֹ'. עָנָן זֶה מַהוּ? אֶלָּא זֶהוּ הַכָּתוּב (בראשית ט) אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן. שָׁנִינוּ שֶׁאוֹתָהּ קֶשֶׁת הִפְשִׁיטָה אֶת לְבוּשֶׁיהָ וְנָתְנָה אוֹתָם לְמֹשֶׁה, וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ עָלָה מֹשֶׁה לָהָר, וּמִמֶּנּוּ רָאָה מַה שֶׁרָּאָה וְנֶהֱנָה מֵהַכֹּל. עַד אוֹתוֹ מָקוֹם בָּאוּ אוֹתָם הַזַּבָּרִים, וְהִשְׁתַּטְּזוּ לִפְנֵי אוֹתוֹ זָקֵן וּבָכוּ וְאָמְרוּ, אִלְמָלֵא לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא כְּדֵי לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ מִפִּיךָ – דַּי לָנוּ!

אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן, (אִם אַזַּרְת יִקָּזוּ לוֹ) זַבָּרִים, לֹא בִּשְׁבִיל זֶה בִּלְבַד

הִתְזַלְתִּי אֶת הַדָּבָר, שֶׁהֲרֵי זָקֵן כָּמוֹנִי לֹא בְּדָבָר אֶחָד עוֹשֶׂה קִישׁ קִישׁ וְלֹא קוֹרֵא, כַּמָּה בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם בְּעֵרְבוּבְיָה בַּתְּבוּנָה שֶׁלָּהֶם, וְלֹא רוֹאִים בְּדֶרֶךְ אֱמֶת בַּתּוֹרָה, וְתוֹרָה קוֹרֵאת בְּכָל יוֹם בִּנְהִימָה (בְּאַהֲבָה) אֲלֵיהֶם, וְלֹא רוֹצִים לְהָשִׁיב רֹאשָׁם.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה הוֹצִיאָה דָּבָר מִגַּרְתִּיקָהּ, וְנִרְאָה קָטָן וּמִיָּד נִטְמַן – כָּךְ הוּא וַדַּאי. וּבְזֶמֶן שֶׁנִּתְגַּלָּה מִתּוֹךְ גַּרְתִּיקָהּ וְנִטְמַן מִיָּד, לֹא עוֹשֶׂה אֶת זֶה אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים בָּהּ וְנוֹדָעִים בָּהּ.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לַאֲהוּבָה, שֶׁהִיא יָפָה בְּמַרְאֶה וְיָפָה בְּתֹאַר, וְהִיא טְמוּנָה בְּהֵסְתֵּר בְּתוֹךְ הַהֵיכָל שֶׁלָּהּ, וְיֵשׁ לָהּ אוֹהֵב יְזִידִי שֶׁלֹּא יוֹדְעִים עָלָיו בְּנֵי אָדָם, אֶלָּא שֶׁהוּא בְּנִסְתָּר. אוֹתוֹ אוֹהֵב, מִתּוֹךְ הָאַהֲבָה שֶׁאוֹהֵב אוֹתָהּ, עוֹבֵר עַל שַׁעַר בֵּיתָהּ תָּמִיד, מֵרִים עֵינָיו לְכָל צַד. הִיא יוֹדַעַת שֶׁהֲרֵי הָאוֹהֵב סוֹבֵב שַׁעַר בֵּיתָהּ תָּמִיד. מָה עוֹשָׂה? פּוֹתַזַּת פָּתַזּוּ קָטָן בְּאוֹתוֹ הֵיכָל נִסְתָּר שֶׁהִיא שָׁם וּמְגַלָּה אֶת פָּנֶיהָ לְאוֹהֲבָהּ, וּמִיָּד זוֹזֶרֶת וְנִתְכַּסִּית. כָּל אוֹתָם שֶׁהָיוּ אֵצֶל הָאוֹהֵב, לֹא רָאוּ וְלֹא הִסְתַּכְּלוּ, פָּרַט לָאוֹהֵב לְבַדּוֹ, וּמֵעָיו וְלִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ הָלְכוּ אַזָּרִיהָ. וְיוֹדֵעַ שֶׁמִּתּוֹךְ הָאַהֲבָה שֶׁהִיא אוֹהֶבֶת אוֹתוֹ, נִגְלֵית אֵלָיו רַגַּע אֶחָד לְעוֹרֵר (אֵלָיו אַהֲבָה) אוֹתוֹ. כָּךְ הוּא דִּבַּר הַתּוֹרָה לֹא נִגְלָה אֶלָּא לְאוֹהֲבֶיהָ. יוֹדַעַת הַתּוֹרָה שֶׁאוֹתוֹ זָכַם לֵב סוֹבֵב שַׁעַר בֵּיתָהּ כָּל יוֹם. מַה הִיא עוֹשָׂה? מִגַּלָּה פָּנֶיהָ אֵלָיו מִתּוֹךְ הַהֵיכָל, וְרוֹמֶזֶת לוֹ רֶמֶז, וּמִיָּד זוֹזֶרֶת לִמְקוֹמָהּ וְנִסְתֶּרֶת. כָּל אֵלּוּ שֶׁשָּׁם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים, אֶלָּא רַק הוּא בִּלְבַדּוֹ, וּמֵעָיו וְלִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ הוֹלְכִים אַזָּרִיהָ, וְעַל זֶה הַתּוֹרָה נִגְלֵית וְנִכְסֵית וְהוֹלֶכֶת בְּאַהֲבָה לַאֲהוּבָה לְעוֹרֵר עִמּוֹ אַהֲבָה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּךְ הִיא דַּרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה: בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁמִּתְזוֹזֶלֶת לְהִתְגַּלּוֹת אֶל הָאָדָם, (בְּרַגַּע) רוֹמֶזֶת לוֹ בְּרֶמֶז. אִם יוֹדֵעַ – אֲזַי טוֹב, וְאִם לֹא יוֹדֵעַ – שׁוֹלַחַת אֵלָיו וְקוֹרֵאת לוֹ פָּתַי. וְהַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת לְאוֹתוֹ שֶׁשָּׁלְחָה אֵלָיו: אִמְרוּ לְאוֹתוֹ הַפֶּתִי שֶׁיִּקְרַב לְכָאן וַאֲדַבֵּר עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִי פֶתִי יָסֵר הֵנָּה וְזֹסֵר לֵב וְגוֹ'. קָרֵב אֵלֶיהָ, וּמִתְזוֹזֶלֶת לְדַבֵּר עִמּוֹ מֵאַזַּר פָּרְכֶת שֶׁפּוֹרֶשֶׂת לוֹ דְּבָרִים לְפִי

דַּרְכּוֹ, עַד שֶׁיִּתְבּוֹנֵן לְאַט לְאַט, וְזֶהוּ הַדְּרָשׁ.

אַוְזַר כָּךְ תְּדַבֵּר עִמּוֹ מֵאַוְזַר פָּשְׁפָּשׁ קָטָן דִּבְרֵי זִירָדָה, וְזוֹהִי הַגָּדָה. אַוְזַר שֶׁהִתְרַגֵּל אֵלֶיהָ, נִגְלֵית אֵלָיו פָּנִים בְּפָנִים וּמְדַבֶּרֶת עִמּוֹ כָּל הַסּוֹדוֹת הַנִּסְתָּרִים שֶׁלָּהּ, וְכָל הַדְּרָכִים הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁהָיוּ שְׁמוּרִים בְּלִבָּהּ מִיָּמִים רִאשׁוֹנִים, וְאָז אוֹתוֹ אָדָם הוּא שָׁלֵם, בַּעַל תּוֹרָה וַדַּאי, בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁהַדֵּרִי כָּל סוֹדוֹתֶיהָ גְּלוּיָה לוֹ, וְלֹא רִזְקָה וְלֹא כִּסְתָּה מִמֶּנּוּ כְּלוּם.

אוֹמֶרֶת לוֹ, רָאִיתָ דְּבַר הָרֶמֶז שֶׁרָמַזְתִּי לְךָ בַּתְּזוֹלָה? כָּךְ וְכָךְ הָיוּ הַסּוֹדוֹת, כָּךְ וְכָךְ הוּא. וְאָז רוֹאֶה (שֶׁהָעֶלְיוֹנִים) שֶׁעַל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ אֵין לְהוֹסִיף וְאֵין לִגְרֹעַ מֵהֶם, וְאָז פָּשַׁט הַכָּתוּב כְּמוֹ שֶׁהוּא, שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף וְלֹא לִגְרֹעַ אֲפִלּוּ אוֹת אַוְזַת. וְעַל כָּךְ אֲנָשִׁים צְרִיכִים לְהִזָּהֵר וְלִרְדֹּף אַוְזֵרֵי הַתּוֹרָה לִהְיוֹת אוֹהֲבִים שֶׁלָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא וּרְאֵה, אִם אַוְזֶרֶת יִקָּוֵז לוֹ. הַגִּלְגּוּלִים שֶׁמִּתְגַּלְגְּלִים בַּפָּסוּק הַזֶּה כַּמָּה גְּדוֹלִים וְעֶלְיוֹנִים הֵם, שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּשָׁמוֹת נִכְנָסוֹת בְּגִלְגּוּל, וְלֹא יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵיךְ עוֹמְדִים הַמֹּאזְנַיִם וְאֵיךְ נִדּוֹנִים בְּנֵי אָדָם בְּכָל יוֹם וּבְכָל זְמַן, וְאֵיךְ נְשָׁמוֹת נִכְנָסוֹת לַדִּין עַד שֶׁלֹּא בָּאוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵיךְ נִכְנָסוֹת לַדִּין אַוְזַר שֶׁיּוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה.

כַּמָּה גִּלְגּוּלִים וְכַמָּה מַעֲשִׂים נִסְתָּרִים עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כַּמָּה נְשָׁמוֹת מְעֹרְטָלוֹת, וְכַמָּה רוּזוֹת מְעֹרְטָלוֹת הוֹלְכוֹת בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא נִכְנָסוֹת לַפָּרְגּוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְכַמָּה עוֹלָמוֹת מִתְהַפֵּךְ בָּהֶם, וְהָעוֹלָם שֶׁמִּתְהַפֵּךְ בְּכַמָּה פָּלָאִים נִסְתָּרִים, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים, וְאֵיךְ מִתְגַּלְגְּלוֹת הַנְּשָׁמוֹת כְּאֶבֶן בְּכַף הַקֶּלַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע.

(וְהוֹאִיל וְהִתְזַלְנוּ לְגַלּוֹת) עַכְשָׁיו יֵשׁ לְגַלּוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּשָׁמוֹת מֵהָאִילָן הַגָּדוֹל וְהַתַּקִּיף, שֶׁהוּא הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, יוֹצְאוֹת, וְכָל הָרוּזוֹת מֵעֵין אַוְזַר קָטָן יוֹצְאוֹת. הַנְּשָׁמָה מִלְמַעְלָה וְהָרוּזוֹ מִלְמַטָּה, וּמִתְזַוְּגוֹת כְּאַוְזַת כְּמוֹ זָכָר

וְנִקְבָּה. וְכַאֲשֶׁר מִתְזַוְּגִין כְּאַוָּזִין, אָז מְאִירוֹת אוֹר עֶלְיוֹן, וּבְזִוּוּגָם שֶׁל שְׁנֵיהֶם נִקְרָא נֵר. נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם. מַהוּ נ״ר? נְשָׁמָה רוּחַ. וְעַל הַזִּוּוּג שֶׁל שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד נִקְרָא נֵר, שֶׁכָּתוּב (משלי ב) נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם.

נְשָׁמָה וְרוּחַ – זָכָר וּנְקֵבָה לְהָאִיר כְּאֶחָד, וְזֶה בְּלִי זֶה לֹא מְאִירִים וְלֹא נִקְרָא נֵר. וּכְשֶׁמִּתְזַוְּגִים כְּאֶחָד, הַכֹּל נִקְרָא נֵר. וְאָז מִתְעַטֶּפֶת הַנְּשָׁמָה בְּרוּחַ לַעֲמֹד שָׁם לְמַעְלָה בַּהֵיכָל הַגָּנוּז, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף. לֹא כָתוּב יִתְעַטֵּף, אֶלָּא יַעֲטוֹף, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנְּשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי. שָׁם לְמַעְלָה בַּגָּן, בַּהֵיכָל הַגָּנוּז, מִתְעַטֶּפֶת וּמִתְלַבֶּשֶׁת הַנְּשָׁמָה בְּרוּחַ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי.

וְכֵיוָן שֶׁבְּאוֹתוֹ הֵיכָל לֹא הָיָה וְלֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ אֶלָּא בְּרוּחַ וּנְשָׁמָה, הַנֶּפֶשׁ לֹא בָּאָה לְשָׁם (מִשָּׁם), אֶלָּא מִתְלַבֶּשֶׁת בְּאוֹתָהּ רוּחַ שָׁם, וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת לְתוֹךְ גַּן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן, (בָּעוֹלָם הַזֶּה) מִתְלַבֶּשֶׁת בְּאוֹתָהּ רוּחַ אַחֶרֶת שֶׁאָמַרְנוּ, אוֹתָהּ שֶׁיָּצְאָה מִשָּׁם וְהָיְתָה מִשָּׁם, וּבְכֻלָּן הִיא שׁוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם.

אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁלֹּא הִתְרַבְּתָה (שֶׁלֹּא נִטְהֲרָה) וְלֹא הִתְעַשְּׁטָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוֹלֶכֶת בְּגִלְגּוּל וְלֹא מוֹצֵאת מְנוּחָה. בָּאָה בְּגִלְגּוּל בָּעוֹלָם כְּאֶבֶן בְּכַף הַקֶּלַע, עַד שֶׁיִּמְצָא אוֹתוֹ גּוֹאֵל שֶׁיִּגְאָלֶנָּה, וּמֵבִיא אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ כְּלִי מַמָּשׁ שֶׁהוּא הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וּמַדְבִּיק בּוֹ תָּמִיד רוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ, וְהָיְתָה בַּת זוּגוֹ, רוּחַ בְּרוּחַ, וְאוֹתוֹ הַגּוֹאֵל בּוֹנֶה אוֹתוֹ כְּמִקְדָּם.

וְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁהִשְׁאִיר וְנִדְבְּקָה בְּאוֹתוֹ הַכְּלִי, לֹא נֶאֱבָדָה. שֶׁהֲרֵי אֵין אֲפִלּוּ דָּבָר קָטָן בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ אֲתַר וּמָקוֹם לְהִטָּמֵן וּלְהִתְכַּנֵּס לְשָׁם, וְלֹא נֶאֱבָד לְעוֹלָמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁהִשְׁאִיר בְּאוֹתוֹ כְּלִי שָׁם, הוּא וַדַּאי רוֹדֵף אַוָּר הָעִקָּר וְהַיְסוֹד שֶׁלּוֹ שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ, וּמֵבִיא אוֹתוֹ וּבוֹנָהּ אוֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹ, בְּמָקוֹם שֶׁל אוֹתָהּ רוּחַ בַּת זוּגוֹ שֶׁיָּצְאָה עִמּוֹ, וְנִבְנֶה שָׁם כְּמִקְדָּם, וְזוֹהִי בְּרִיָּה זְדָרְשָׁה עַכְשָׁו בָּעוֹלָם, רוּחַ זְדָרְשָׁה וְגוּף זְדָרֵשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, רוּחַ זוֹ הֵיא מַה שֶּׁהָיָה – כָּךְ זֶה, אֲבָל לֹא נִבְנֵית אֶלָּא בִּשְׁבִיל אוֹתָהּ רוּחַ אַחֶרֶת שֶׁהִשְׁאִיר בְּאוֹתוֹ כְּלִי. כָּאן יֵשׁ סוֹדוֹת (סוֹד הַסּוֹדוֹת בְּאוֹתוֹ

כְּלִי). בְּסַפְרוֹ שֶׁל זָנוֹחַ, בְּנֵין זֶה שֶׁנִּבְנָה, לֹא נִבְנָה אֶלָּא בְּאוֹתָהּ רוּחַ אַוָּרֶת שֶׁהִשְׁאִיר שָׁם, בְּאוֹתוֹ הַכְּלִי. וּכְשֶׁהִתְחִיל לְהִבָּנוֹת, זֶה מוֹשֵׁךְ אַוָּרָיו שֶׁל אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁהוֹלֶכֶת עַרְטִילָאִית וּמוֹשֵׁךְ אוֹתָהּ אֵלָיו, וְשָׁם שְׁתֵּי רוּחוֹת שֶׁהֵן אַוָּת. אַוָּר כָּךְ וְזֶהִי רוּחַ, וְזוֹהִי נְשָׁמָה, וּשְׁתֵּיהֶן אַוָּת.

אִם זָכָה לְהִטָּהֵר כָּרָאוּי, שְׁתֵּיהֶן הֵן אַוָּת לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶן נְשָׁמָה אַוָּרֶת עֶלְיוֹנָה. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם רוּחַ שֶׁזּוֹכוֹת בָּהֶן הַנְּשָׁמוֹת, אוֹתָן שֶׁקּוֹדְמוֹת וְאוֹזְוֹת בָּהֶן, וְרוּחַ אַוָּרֶת מִלְמַעְלָה, וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הִתְלַבְּשָׁה בָּהֶן – אַף כָּךְ גַּם מִשֶּׁלּוֹ מַמָּשׁ יֵשׁ שְׁתֵּי רוּחוֹת כְּדֵי לְהַלְבִּישׁ בָּהֶן הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה.

יִהְיֶה לָזֶה גּוּף אַוָּר שֶׁנִּבְנָה עַכְשָׁו זָדָשׁ. אוֹתוֹ הַגּוּף הָרִאשׁוֹן שֶׁהִשְׁאִיר, מַה נַּעֲשָׂה מִמֶּנּוּ? אוֹ שֶׁזֶּה בְּרִיקָנוּת, אוֹ שֶׁזֶּה בְּרִיקָנוּת. לְפִי תְּבוּנַת אָדָם נִשְׁמָע, שֶׁהָרִאשׁוֹן הַזֶּה שֶׁלֹּא נִשְׁתַּלֵּם בַּתְּחִלָּה נֶאֱבָד, הוֹאִיל וְלֹא זָכָה. אִם כָּךְ, לְזֹאת הִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, אוֹ אֲפִלּוּ בְּאַוָּת מֵהֶן? וַהֲרֵי אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁאֲפִלּוּ רֵיקָנִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם מְלֵאִים מִצְוֹת כְּרִמּוֹן. וְגוּף זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הִשְׁתַּלֵּם לְהִתְרַבּוֹת וְלִזְכּוֹת וּלְהִשְׁתַּדֵּל בָּעוֹלָם, מִצְוֹת אֲזוֹרוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא שָׁמַר, שֶׁלֹּא נֶאֱבְדוּ מִמֶּנּוּ, וְכִי לְזֹאת הֵם הָיוּ?

וְזִבְרִים וְזִבְרִים, פָּקְחוּ עֵינֵיכֶם, שֶׁהֲרֵי אֲנִי יָדַעְתִּי שֶׁכָּךְ אַתֶּם סְבוּרִים וְיוֹדְעִים, (הַיַּעֲלֶה עַל הַדַּעַת) שֶׁכָּל אוֹתָם גּוּפִים נִצְטַיְּרוּ הֵם בְּרִיקָנוּת, שֶׁאֵין לָהֶם קִיּוּם לְעוֹלָמִים. לֹא כָּךְ, וְזֹאת לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ.

פָּתַח הַזָּקֵן וְאָמַר, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. מִי הוּא בָּעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לְמַלֵּל הַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם תָּמִיד? אוֹתוֹ גּוּף הָרִאשׁוֹן שֶׁהִשְׁאִיר, לֹא נֶאֱבָד, וְיִהְיֶה לוֹ קִיּוּם לָעֲתִיד לָבֹא, שֶׁהֲרֵי אֶת עָנְשׁוֹ סָבַל בְּכַמָּה מִינִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִקַּפֵּחַ שְׂכַר שׁוּם בְּרִיּוֹת שֶׁבָּרָא, פָּרַט לְאוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ הָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ וְלֹא הָיָה בָּהֶם טוֹב לְעוֹלָמִים, וּפָרַט לְאֵלּוּ שֶׁלֹּא כָּרְעוּ בְּמוּדִים, שֶׁמֵּאֵלֶּה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא בְּרִיּוֹת אֲוֵזרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבָּנֶה בְּאוֹתוֹ הַגּוּף בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם וְלֹא יָקוּם לְעוֹלָמִים. אֲבָל אֱלֹהִים לֹא כָּךְ.

מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אִם אוֹתָהּ רוּחַ זוֹכָה לְהִתְתַּקֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּאוֹתוֹ הַגּוּף הָאַוֵּזר, מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אוֹתוֹ הַגּוֹאֵל שֶׁגּוֹאֵל אוֹתָהּ, אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁלּוֹ שֶׁמַּכְנִיס לְשָׁם, וּמְשַׁתֵּף וּמְעָרֵב בְּאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁהָיְתָה בְּאוֹתוֹ הַכְּלִי, וַאֲפִלּוּ נֶאֱבֶדֶת. וּמַה נַּעֲשָׂה? שֶׁהֲרֵי יֵשׁ שָׁם שֶׁלֹּשׁ רוּחוֹת (בְּאוֹתוֹ גּוּף אַוֵּזר בּוֹ יָקוּם. וּמָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? בֹּא וּרְאֵה, הַנֶּאֱלָה הַהִיא שֶׁהָיְתָה גּוֹאֵל אוֹתָהּ, רוּחַ שֶׁלּוֹ הֲרֵי נִכְנֶסֶת שָׁם וְנֶעֱוֶבֶת, וּמִשְׁתַּתֶּפֶת וּמִתְעָרֶבֶת בַּכְּלִי הַהוּא. וְאוֹתָהּ הָרוּחַ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה בְּאוֹתוֹ כְּלִי וְנִדְבָּקֶת בּוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁנִּשְׁאֶרֶת שָׁם וְלֹא נֶאֱבֶדֶת, וּמִשּׁוּם זֶה אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁעָזַב בְּאוֹתוֹ הַכְּלִי וְנִדְבְּקָה שָׁם, הוּא רוֹדֵף אַוֵּזר הַשֵּׁרֵשׁ שֶׁלּוֹ וְהַיְסוֹד שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה יוֹצֵא מִמֶּנּוּ וּמִבֵּיאוֹ אֵלָיו, וּבוֹנֶה אוֹתוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהָיְתָה בַּת זוּגוֹ. הֲרֵי שָׁלֹשׁ רוּחוֹת שָׁם) – אַוֵּזת שֶׁהָיְתָה בְּאוֹתוֹ הַכְּלִי וְנִשְׁאֲרָה שָׁם, וְאַוֵּזת אוֹתָהּ שֶׁנִּמְשְׁכָה לְשָׁם וְהָיְתָה עַרְטִילָאִית, וְאַוֵּזת אוֹתָהּ שֶׁהִכְנִיס לְשָׁם אוֹתוֹ הַגּוֹאֵל וְהִתְעָרֵב בָּהֶן. לִהְיוֹת שָׁלֹשׁ רוּחוֹת אִי אֶפְשָׁר, וּמָה נַּעֲשָׂה?

אֶלָּא כָּךְ הֵן הַגְּבוּרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁהִכְנִיס לְשָׁם אוֹתוֹ הַגּוֹאֵל, בּוֹ הִתְלַבְּשָׁה הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ בְּמָקוֹם שֶׁל לְבוּשׁ הַגֶּרִים, (וְהוּא) וְאוֹתָהּ רוּחַ עַרְטִילָאִית שֶׁשָּׁבָה שָׁם לְהִבָּנוֹת לִהְיוֹת לְבוּשׁ לַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה. וְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁהָיְתָה בַּתְּוִזְלָה שֶׁנִּשְׁאֲרָה בְּאוֹתוֹ כְּלִי, פָּרְזָה מִשָּׁם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לָהּ מָקוֹם בְּתוֹךְ סוֹדוֹת הַזַּכּוֹנוֹת שֶׁבַּסֻּלָּע שֶׁאַוֵּזר כִּתְפֵי הַגֶּן עֵדֶן, וְנִטְמֶנֶת שָׁם. וּמִתְעַלָּה לְאוֹתוֹ הַגּוּף הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בַּתְּוִזְלָה, וּבְאוֹתָהּ רוּחַ יָקוּם אוֹתוֹ הַגּוּף, וְזֶהוּ אֶזְוֵד מֵאוֹתָם הַשְּׁנַיִם שֶׁאָמַרְנוּ (לְמַעְלָה).

אֲבָל אוֹתוֹ הַגּוּף טֶרֶם שֶׁיָּקוּם עָנְשׁוֹ גָּדוֹל, שֶׁהֲרֵי מִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָכָה לְהִתְרַבּוֹת, הוֹרִידוּ אוֹתוֹ לְתוֹךְ הָאֲדָמָה, שֶׁסְּמוּכָה לְאַרְקָא, וְנִדּוֹן שָׁם. וְאַוֵּזר כָּךְ מַעֲלִים אוֹתוֹ לַתֵּבֵל הַזֹּאת. עַכְשָׁיו יוֹרֵד וְעַכְשָׁיו עוֹלֶה, הִנֵּה עָלָה וְהִנֵּה יָרַד,

אֵין לוֹ מְנוּחָה, פָּרַט לְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים וּבְרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים.

וְאֵלֶּה יְשִׁנִּים בְּאַדְמַת עָפָר. אַדְמַת – מֵאָדָמָה. עָפָר – מִתֵּבֵל. וְעַל אֵלּוּ כָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת וּלְדִרְאוֹן עוֹלָם. כָּל אֵלֶּה שֶׁלֹּא זָכוּ לְהִתְתַּקֵּן. אֲבָל אִם זָכְתָה אוֹתָהּ רוּחַ עַרְטִילָאִית שֶׁשָּׁבָה כְּמוֹ מִקֹּדֶם לְהִתְתַּקֵּן, אָז צַדִּיק הוּא, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ שֶׁנִּשְׁבְּרָה בַּסֶּלַע, תִּתַּקֵּן בְּאוֹתוֹ הַגּוּף הָרִאשׁוֹן, וְעַל אֵלֶּה כָּתוּב אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת וְגוֹ'. כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא זָכוּ לְהִתַּקֵּן.

וְאֵלּוּ הֵן הַגְּבוּרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, וּכְלוּם לֹא נֶאֱבָד. אֲפִלּוּ הֶבֶל הַפֶּה יֵשׁ לוֹ אֲתַר וּמְקוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, וַאֲפִלּוּ דִּבּוּר שֶׁל אָדָם וַאֲפִלּוּ קוֹל אֵינוֹ בְּרִיקָנוּת, וַאֲתַר וּמְקוֹם יֵשׁ לְכֻלָּם.

זֶה שֶׁנִּבְנָה עַכְשָׁו וְיָצָא לָעוֹלָם בְּרִיָּה וְזַדָּשָׁה, אֵין לוֹ בַּת זוּג, וְעַל זֶה לֹא מַכְרִיזִים, שֶׁהֲרֵי בַּת זוּגוֹ אָבְדָה מִמֶּנּוּ. בַּת הַזּוּג שֶׁהָיְתָה לוֹ נַעֲשְׂתָה אִמּוֹ, וְאָזְיוּ לְאָבִיו.

זָקֵן זָקֵן, מֶה עָשִׂיתָ? טוֹבָה הָיְתָה לְךָ הַשְׁתִּיקָה. זָקֵן זָקֵן, הֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁנִּכְנַסְתָּ לַיָּם הַגָּדוֹל בְּלִי וְזָבְלִים וּבְלִי דָּגֶל, מַה תַּעֲשֶׂה? אִם תֹּאמַר שֶׁתַּעֲלֶה לְמַעְלָה – לֹא תוּכַל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁתֵּרֵד לְמַטָּה – הֲרֵי עָמְקוֹ שֶׁל הַתְּהוֹם גָּדוֹל. מַה תַּעֲשֶׂה? אִי זָקֵן, אִי זָקֵן, אֵין לְךָ לַחֲזֹר לְאָחוֹר. בַּזְּמַנִּים הַלָּלוּ לֹא הָיִיתָ, וְלֹא הִתְרַגַּלְתָּ לְהֵחָלֵשׁ בְּכֹחֲךָ, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתָּ שֶׁאָדָם אָזֹר בְּכָל הַדּוֹר הַזֶּה לֹא נִכְנָס לָאֳנִיָּה בָּעֹמֶק הַזֶּה שֶׁאַתָּה שָׁם.

בֶּן יוּזַאי יוֹדֵעַ לִשְׁמֹר אֶת דַּרְכּוֹ, וְאִם הוּא נִכְנָס לַיָּם הָעָמוֹק, הוּא מַשְׁגִּיחַ בַּהַתְחָלָה אֵיךְ יַעֲבֹר בְּפַעַם אַחַת וְיָשׁוּט בַּיָּם טֶרֶם שֶׁיִּכָּנֵס. וְאַתָּה, זָקֵן, לֹא הִשְׁגַּחְתָּ בַּתְּחִלָּה. עַכְשָׁו, זָקֵן, הוֹאִיל וְאַתָּה שָׁם, אַל תֶּחֱלַשׁ בְּכֹחֲךָ, אַל תַּעֲזֹב אֶת כָּל דַּרְכְּךָ, לָשׁוּט לְיָמִין וּלְשְׂמֹאל, לָאֹרֶךְ וְלָרֹחַב, לָעֹמֶק וְלַגֹּבַהּ. אַל תִּפָּחֵד. זָקֵן זָקֵן, הִתְחַזֵּק בְּכֹחֲךָ. כַּמָּה גְּבָרִים חֲזָקִים שָׁבַרְתָּ בְּכֹחָם וְכַמָּה

קְרֻבוֹת נָצַוְתָּ.

בָּכָה, פָּתַוז וְאָמַר, (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, וְכָךְ הוּא. אֲבָל צְאֶינָה וּרְאֶינָה, וְכִי מִי יָכוֹל לִרְאוֹת בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ? וַהֲרֵי הוּא נִסְתָּר מִכָּל זֵילוֹת הַמְּרוֹמִים שֶׁלְּמַעְלָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, (ישעיה סד) שֶׁעַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ, וְאַתָּה אָמַרְתָּ צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי כְּבוֹדוֹ, כָּל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שׁוֹאֲלִים וְאוֹמְרִים אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ?

אֶלָּא, מַה שֶּׁאָמַר צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה, בָּעֲטָרָה כָּתוּב, וְלֹא כָתוּב וּבָעֲטָרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ עֲטָרָה, רוֹאֶה אֶת הַנֹּעַם שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ, קוֹרֵא לָהּ בַּת וְקוֹרֵא לָהּ אָזוּת, קוֹרֵא לָהּ אֵם, וְהַכֹּל הוּא, וְהַכֹּל הָיָה. מִי שֶׁיִּסְתַּכֵּל וְיֵדַע אֶת זֶה, יֵדַע זְכוּתָהּ גְּכְבָדָהּ.

עַכְשָׁו מָה אֶעֱשֶׂה? אִם אֹמַר סוֹד נִסְתָּר זֶה – לֹא צָרִיךְ לְגַלּוֹת. אִם לֹא אֹמַר – יִשָּׂאֲרוּ הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ יְתוֹמִים מִן הַסּוֹד הַזֶּה. נָפַל אוֹתוֹ הַזָּקֵן עַל פָּנָיו וְאָמַר, (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי ה' אֵל אֱמֶת. כְּלִי שֶׁהָיָה לְמַטָּה, אֵיךְ יֵעָשֶׂה לְמַעְלָה? בַּעְלָה שֶׁהָיָה לְמַעְלָה, אֵיךְ יִתְהַפֵּךְ וְיִהְיֶה לְמַטָּה? בַּת זוּגוֹ נֶעֱשְׂתָה אִמּוֹ? תְּמִיהָה עַל תְּמִיהָה. אָזְיו הוֹפֵךְ לְאָבִיו? אִם אָבִיו שֶׁבְּרֹאשׁוֹנָה יִגְאַל אוֹתוֹ – יָפֶה, אֲבָל אָזְיו שֶׁיִּהְיֶה אָבִיו? וְכִי זוֹ לֹא תְּמִיהָה?! עוֹלָם הָפוּךְ הוּא! וַדַּאי שֶׁעֶלְיוֹנִים לְמַטָּה וְתַזְוִתּוֹנִים לְמַעְלָה.

אֶלָּא, (דניאל ב) יְהִיֶה שֵׁם הָאֱלוֹהַּ מְבֹרָךְ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, שֶׁהַזְּכוּת וְהַגְּבוּרָה שֶׁלּוֹ הִיא, וְהוּא מְשַׁנֶּה עִדָּנִים וּזְמַנִּים וְגוֹ'. יוֹדֵעַ מַה בַּזַּשָּׁכָה, וְהָאוֹר עִמּוֹ שָׁרוּי. בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁשָּׁרוּי בְּאוֹר לֹא יוּכַל לְהִסְתַּכֵּל וְלִרְאוֹת מַה שֶּׁבַּזַּשָּׁכָה. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָךְ, יוֹדֵעַ מַה בַּזַּשָּׁכָה אַף עַל גַּב שֶׁהָאוֹר שָׁרוּי עִמּוֹ. מִתּוֹךְ הָאוֹר מִסְתַּכֵּל בַּזַּשָּׁךְ וְיוֹדֵעַ כָּל מַה

שָׁשָׁם.

עַכְשָׁו יֵשׁ לְהַקְדִּים בָּרִאשׁוֹנָה דָּבָר אֶחָד שֶׁאָמְרוּ הַמְקַדְּמוֹנִים בְּאוֹתָם מַרְאוֹת הַלַּיְלָה. שֶׁשָּׁנִינוּ, מִי שֶׁבָּא עַל אִמּוֹ בַּזְּלוֹם, יִצְפֶּה לְבִינָה, שֶׁכָּתוּב (משלי ב) כִּי אִם לַבִּינָה תִּקְרָא. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, אִם מִשּׁוּם שֶׁהִיא אֵם – יָפֶה, וְהָיָה לוֹ לִכְתֹּב כָּךְ: שֶׁמִּי שֶׁרוֹאֶה אִמּוֹ בַּזְּלוֹם, יִזְכֶּה לְבִינָה. אֲבָל מִי שֶׁבָּא עַל אִמּוֹ לָמָּה?

אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהִתְהַפֵּךְ וְעָלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה. בֵּן הָיָה בַּתְּזוֹלָה, כֵּיוָן שֶׁעָלָה לְמַעְלָה, מִתְהַפֵּךְ הָאֵילָן, וְנַעֲשֶׂה הוּא מֵעוֹלָם עֶלְיוֹן, וְשׁוֹלֵט עָלֶיהָ וְזוֹכֶה לְבִינָה.

בַּתְּזוֹלָה כְּשָׁעוֹלָה אָדָם לִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, מַה כָּתוּב? (תהלים ב) ה' אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ. אָז הוּא לְמַטָּה מִמֶּנָּה. כֵּיוָן שֶׁעָלָה אֵלֶיהָ, הֲרֵי הוּא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי הִתְעַלָּה לְדַרְגַּת יוֹסֵף, וְזֶה (וַדַּאי) זוֹכֶה לְבִינָה.

אַף כָּךְ הַכְּלִי הַזֶּה בַּתְּזוֹלָה הוּא הָיָה בְּדַרְגַּת יוֹסֵף, בַּעַל הָאֵילָן הַתַּזוֹתוֹן, עוֹמֵד בִּרְצוֹנוֹ וְשׁוֹלֵט עָלָיו, שֶׁהֲרֵי כָּל נְקֵבָה בִּדְמוּת הַנְּקֵבָה הָעֵץ הַתַּזוֹתוֹן עוֹמֶדֶת. כֵּיוָן שֶׁהוּא לֹא רָצָה לַעֲמֹד בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל יוֹסֵף וְלֹא הִתְקַיֵּם לְשַׁמֵּשׁ בָּהּ וּלְהִתְרַבּוֹת בָּעוֹלָם וְלַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת, אָז יוֹרֵד לְמַטָּה, וְהִיא נַעֲשֵׂית אִמּוֹ. וְאוֹתוֹ הַגּוֹאֵל יוֹרֵשׁ אֶת יֶרֶשֶׁת יוֹסֵף, שֶׁהָיָה הוּא בָּרִאשׁוֹנָה וְהוּא יָרַד לְמַטָּה.

כֵּיוָן שֶׁיָּרַד לְמַטָּה, אָז הִתְקַיֵּם בּוֹ, ה' אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ. הִתְהַפֵּךְ הָאֵילָן. מַה שֶּׁהָיָה תַּזוֹתָיו וְהוּא שָׁלַט עָלָיו, זָזַר וְשָׁלַט הָאֵילָן הַהוּא עָלָיו, וְהוּא יָרַד לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁהוּא יָרַד לְמַטָּה, אוֹתוֹ שֶׁיָּרַשׁ יֶרֶשֶׁת מְקוֹם יוֹסֵף, אָבִיו נִקְרָא, אָבִיו יִהְיֶה וַדַּאי, וְהַכֹּל בָּא עַל תִּקּוּנוֹ וַדַּאי כָּרָאוּי.

בַּתְּזוֹלָה הָיָה מֵעוֹלָם הַזָּכָר, וַהֲרֵי נֶעֱקַר מִשָּׁם, וְעַכְשָׁו הוּא מֵעוֹלָם הַנְּקֵבָה. וּמַה שֶּׁהוּא הָיָה שׁוֹלֵט עָלֶיהָ – הִיא שׁוֹלֶטֶת עָלָיו, וְזוֹזֵר לִהְיוֹת

בְּעוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְעַל זֶה אֵין לוֹ בְּכָלָל בַּת זוּג, וְלֹא מַכְרִיזִים עָלָיו עַל הַנְּקֵבָה, שֶׁהֲרֵי הוּא וְזַוָּר לִהְיוֹת מֵעוֹלַם הַנְּקֵבָה.

וְאוֹתוֹ הַגּוּף הָרִאשׁוֹן שֶׁהִשְׁאִיר, אִלְמָלֹא יֵדְעוּ וְיִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי הָעוֹלָם אֶת הַצַּעַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּשֶׁיֵּעָקֵר מִן עוֹלַם הַזָּכָר וְזַוָּר לְעוֹלַם הַנְּקֵבָה, יֵדְעוּ שֶׁהֲרֵי אֵין צַעַר בָּעוֹלָם כְּאוֹתוֹ הַצַּעַר. בַּת זוּג אֵין לוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ עוֹמֵד בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר. לֹא מַכְרִיזִים עָלָיו עַל הַנְּקֵבָה, שֶׁהֲרֵי הוּא מֵעוֹלַם הַנְּקֵבָה. וְאִם יֵשׁ לוֹ בַּת זוּג, זֶה בְּרַזְמִים נִפְגָּשׁ עִם (בְּאַוָּזַת) נְקֵבָה, שֶׁעַד עַכְשָׁו אֵין לָהּ בֶּן זוּג. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַוָּז בְּרַזְמִים, אַוָּז שֶׁשָּׁנִינוּ. וְהַכֹּל הוּא עַל תְּקוּנוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (ויקרא כב) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ. וּבַת כֹּהֵן – הֲרֵי בְּאַרְנוּ דָּבָר זֶה. אַלְמָנָה – מֵאוֹתוֹ הַגּוּף הָרִאשׁוֹן. וּגְרוּשָׁה – שֶׁלֹּא נִכְנְסָה לְפַרְגּוֹד הַמֶּלֶךְ. שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בְּעוֹלַם הַזָּכָר, אֵין לָהֶם בּוֹ זֵלֶק. הוּא הִשְׁתַּמֵּט וְעָקַר עַצְמוֹ מֵעוֹלַם הַזָּכָר, אָז אֵין לוֹ זֵלֶק בּוֹ, וְעַל כָּךְ הִיא גְּרוּשָׁה. וְזֶרַע אֵין לָהּ – שֶׁאִם הָיָה לָהּ זֶרַע, לֹא נֶעֱקַר מִמֶּנּוּ וְלֹא הָיָה יוֹרֵד לְעוֹלַם הַנְּקֵבָה.

וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, מַה זֶּה בֵּית אָבִיהָ? זֶה עוֹלַם הַנְּקֵבָה, שֶׁאוֹתוֹ הָעוֹלָם נִקְרָא בֵּית אָבִיהָ, וְאוֹתוֹ כְּלִי שֶׁהָיָה מֻתְקָן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, הִתְהַפֵּךְ וְהוּא יוֹרֵד לְמַטָּה, וְאוֹתוֹ כְּלִי עוֹלֶה לְמַעְלָה. כִּנְעוּרֶיהָ – כְּמוֹ אוֹתוֹ זְמַן שֶׁכָּתוּב אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךְ. יְלִדְתִּיךְ וַדַּאי, יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו, כְּמוֹ שֶׁהָיָה (בַּתְּוֹזָלָה) מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה.

אִם זָכְתָה לְהִתַּקֵּן – הוֹאִיל וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, מִלָּזֹם אָבִיהָ תֹּאכַל, תִּתְעַנֵּג מֵאוֹתוֹ הָעֹנֶג שֶׁל עוֹלַם הַנְּקֵבָה שֶׁאוֹכְלִים מִלָּזֹם אַבִּירִים שֶׁיּוֹרֵד מִלְמַעְלָה. אֲבָל לְהִסְתַּכֵּל וְלֵהָנוֹת בְּמַה שֶּׁנֶּהֱנִים שְׁאָר הַצַּדִּיקִים לֹא יָכוֹל, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה זָר לְשָׁם. וְעַל זֶה הוּא לֹא אוֹכֵל קֹדֶשׁ, אֲבָל אוֹכֵל תְּרוּמָה, כִּי הוּא יוֹשֵׁב בְּעוֹלַם הַנְּקֵבָה.

וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא מֵעוֹלַם הַנְּקֵבָה, לֹא אוֹכֵל אוֹתוֹ אֶלָּא בַּלַּיְלָה, שֶׁכָּתוּב

(ויקרא כב) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַזָּר יֹאכַל מִן הַקָּדָשִׁים כִּי לַזָּמוֹ הוּא. שֶׁהֲרֵי קָדֵשׁ שֶׁהוּא מֵעוֹלָם הַזָּכָר לֹא נֶאֱכָל אֶלָּא בַּיּוֹם. מְשׁוּם כָּךְ (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ, רֵאשִׁית עֶלְיוֹנָה שֶׁל כָּל עוֹלָם הַזָּכָר הִיא קֹדֶשׁ, וּמַה שֶּׁעוֹלֶה בּוֹ, בַּקֹּדֶשׁ הָיָה יִשְׂרָאֵל, וּמְשׁוּם כָּךְ קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ.

כְּשֶׁרוּזוּת פּוֹקְדוֹת, בְּאוֹתָם זְמַנִּים שֶׁפּוֹקְדִים אֶת בֵּית הַקְּבָרוֹת, אוֹתָם לֹא פּוֹקְדִים, שֶׁהֲרֵי לֹא זוֹכוֹת לְעוֹלָם הַקֹּדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. וְאִם אוֹתָהּ רוּזַן לֹא זָכְתָה לְהִתַּקֵּן כָּרָאוּי, כֵּיוָן שֶׁזָּזָר בְּגִלְגּוּל אֲפָלוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, לֹא אוֹכֵל בִּתְרוּמָה, וְנִקְרָא זָר אֲפָלוּ לָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן וְלֹא אוֹכֵל בָּהּ. עַד כָּאן בְּסוֹד זֶה.

זָקֵן זָקֵן, כֵּיוָן שֶׁהִתְזַלְזְלָה לְשׁוּט בַּיָּם הַגָּדוֹל, לֵךְ בִּרְצוֹנֵךְ לְכָל צִדְדֵי הַיָּם. עַכְשָׁו יֵשׁ לְגַלּוֹת, שֶׁהֲרֵי אָמַרְנוּ, שֶׁכְּשֶׁבָּא הַגּוֹאֵל הַזֶּה וְנִכְנָס אֶל אוֹתוֹ הַכְּלִי שֶׁאָמַרְנוּ, מַכְנִיס לְשָׁם וּמַדְבִּיק שָׁם אֶת הָרוּזַן (שֶׁל הָעוֹלָם) שֶׁלּוֹ בְּאוֹתוֹ כְּלִי וּכְלוּם לֹא נֶאֱבָד, אֲפָלוּ הֶבֶל הַפֶּה – יָפֶה הוּא וְכָךְ הוּא. זָקֵן זָקֵן, אִם תֹּאמַר וּתְגַלֶּה, אֱמֹר בְּלִי פַּזַּד.

שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁעוֹלִים מִמֶּנּוּ, וַהֲרֵי יָדַעְנוּ שֶׁרוּזוֹ הִשְׁאִיר בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה לוֹ, וְהִכְנִיס לְשָׁם רוּזַן, מַה נַּעֲשָׂה מֵאוֹתָהּ הָרוּזַן? וְאִם נִשֵּׂאת הָאִשָּׁה הַזּוֹ, אַף כָּךְ – מַה נַּעֲשָׂה מֵאוֹתָהּ רוּזַן שֶׁהִשְׁאִיר בָּהּ בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֲרֵי אִישׁ אַזָּר בָּא עָלֶיהָ?

לְהִתְקַיֵּם רוּזַן עִם רוּזַן אִי אֶפְשָׁר, שֶׁהֲרֵי זֶה שֶׁעַכְשָׁו בָּא עָלֶיהָ, הִכְנִיס בָּהּ רוּזַן, וְכֵן אוֹתוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁהִסְתַּלֵּק הִכְנִיס בָּהּ רוּזַן. אוֹתוֹ רִאשׁוֹן שֶׁהִסְתַּלֵּק הָיוּ לוֹ בָּנִים, וְזֶה שֶׁל עַכְשָׁו אֵינוֹ גּוֹאֵל רוּזַן שֶׁהִשְׁאִיר אוֹתוֹ רִאשׁוֹן בְּאוֹתוֹ כְּלִי, וּבָא הָאַזָּר הַזֶּה וְהִכְנִיס בָּהּ רוּזַן, וַדַּאי שֶׁלֹּא יוּכְלוּ שְׁנֵיהֶם לְהִתְקַיֵּם בְּאוֹתוֹ גּוּף הָאִשָּׁה כְּאֶזֶד. וְאִם נֹאמַר שֶׁנֶּאֱבַד – אִי אֶפְשָׁר. מַה נַּעֲשָׂה מִמֶּנּוּ?

אַף כָּךְ אִם הִיא לֹא נִשְׂאָה, אוֹתָהּ רוּזַן שֶׁהִשְׁאִיר בָּהּ בַּעְלָהּ מַה נַּעֲשָׂה

מִמֶּנָּה? אִם נֹאמַר שֶׁתֹּאבַד – לֹא כָּךְ. כָּל זֶה צָרִיךְ עַכְשָׁו לְגַלּוֹת. זָקֵן זָקֵן, רְאֵה מֶה עָשִׂיתָ וּבַמֶּה הִכְנַסְתָּ אֶת עַצְמְךָ. קוּם זָקֵן הָרֵם רִגְלְךָ! קוּם זָקֵן וְהַשְׁפֵּל עַצְמְךָ לִפְנֵי רִבּוֹנְךָ!

פָּתַח אוֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר, (תהלים קלא) ה' לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינָי וְגוֹ'. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מֶלֶךְ עֶלְיוֹן וְשׁוֹלֵט עַל כָּל הַמְּלָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַשִּׁלְטִים שֶׁיֵּשׁ מִמִּזְרָח וְעַד מַעֲרָב, וְלֹא עָלָה עַל לִבּוֹ לִסְטוֹת מִן הַדֶּרֶךְ, וְתָמִיד שָׁפַל לִבּוֹ לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וּכְשֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הָיָה מִתְגַּבֵּר כָּאַרְיֵה, וְעֵינָיו תָּמִיד מְנֻמָּכוֹת לָאָרֶץ מִפַּחַד רִבּוֹנוֹ, וּכְשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בֵּין הָעָם, לֹא הָיְתָה בּוֹ גַּסוּת הָרוּחַ כְּלָל.

וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קלא) ה' לֹא גָבַהּ לִבִּי וְגוֹ'. לֹא גָבַהּ לִבִּי, אַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי מֶלֶךְ שַׁלִּיט עַל כָּל שְׁאָר מַלְכֵי הָעוֹלָם. וְלֹא רָמוּ עֵינַי, בְּזְמַן שֶׁאֲנִי עוֹמֵד לְפָנֶיךָ וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. וְלֹא הִלַּכְתִּי בִּגְדֻלּוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ בֵּין הָעָם. וְאִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר כָּךְ – שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל אַוַּזת כַּמָּה וְכַמָּה. וַאֲנִי כַּמָּה אֲנִי שֶׁפָּל לֵב עִם עַיִן נְמוּכָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְזָבָל לִי שֶׁבְּדָבָרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל הַתּוֹרָה יָרוּם לִבִּי. בָּכָה וְדִמְעוֹתָיו נוֹפָלוֹת עַל זְקָנוֹ.

אָמַר, זָקֵן עָיֵף בְּכוֹזַ, כַּמָּה יָפוֹת הַדְּמָעוֹת עַל זְקָנְךָ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה יָפֶה הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד עַל הַזָּקָן שֶׁל הַזָּקֵן הַטּוֹב אַהֲרֹן. אֱמוֹר דְּבָרְךָ, זָקֵן, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ כָּאן. שְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהִסְתַּלְקוּ מִמֶּנּוּ, וְהִשְׁאִירוּ רוּחַ בְּאוֹתוֹ כְּלִי שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בּוֹ, וְנִשְׁאָה, וּבָא אַוַּזר וְהִכְנִיס לְאוֹתוֹ כְּלִי רוּחַ אַוָּזרת, מַה נַּעֲשָׂה מֵאוֹתוֹ רִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר?

בֹּא וּרְאֵה, כַּמָּה עֶלְיוֹנִים גְּבוּרוֹת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, וּמִי יָכוֹל לְהַגִּיד אוֹתָם. כְּשֶׁהַבַּעַל הַשֵּׁנִי הַזֶּה בָּא וּמַכְנִיס רוּחַ לְאוֹתוֹ כְּלִי, הָרוּחַ הָרִאשׁוֹנָה מִקַּטְרֶגֶת בָּרוּחַ הַזּוֹ שֶׁנִּכְנְסָה (נִלְוְזֶמֶת), וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת כְּאַוָּזד.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הָאִשָּׁה לֹא מִיַּשֶּׁבֶת כָּרָאוּי עִם בַּעְלָהּ הַשֵּׁנִי, מִשּׁוּם שֶׁהָרוּחַ הָרִאשׁוֹנָה מְכַשְּׁכֶשֶׁת בָּהּ, וְאָז הִיא זוֹכֶרֶת אוֹתוֹ תָּמִיד וּבוֹכָה עָלָיו אוֹ נֶאֱנָזת

עָלָיו, שֶׁהֲרֵי רוּחַ מְכַשְׁכֶּשֶׁת בְּמֵעֶיהָ כְּנָחָשׁ, וּמְקַטְרֶגֶת עִם הָרוּחַ הָאַחֶרֶת שֶׁנִּכְנְסָה בָּהּ מֵהַבַּעַל הַשֵּׁנִי. עַד זְמַן רַב מְקַטְרְגִים זֶה בָּזֶה.

וְאִם מַעֲבִירָה זוֹ שֶׁנִּכְנְסָה לְאוֹתָהּ (הִתְעוֹרְרוּת) שֶׁהָיְתָה רִאשׁוֹנָה (לְאַחַר כָּךְ) – זוֹ הָרִאשׁוֹנָה יוֹצֵאת וְהוֹלֶכֶת לָהּ. וְלִפְעָמִים שֶׁדּוֹחָה הָרִאשׁוֹנָה הַזּוֹ אֶת אוֹתָהּ הַשְּׁנִיָּה וְנַעֲשֵׂית לָהּ מְקַטְרֵג, עַד שֶׁמּוֹצִיאָה אוֹתָהּ מִן הָעוֹלָם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, שֶׁמּוּשָׁנִים וָמַעְלָה לֹא יִשָּׂא אָדָם אֶת הָאִשָּׁה הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת הִתְחַזֵּק בָּהּ, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי הָרוּחַ, כֵּיוָן שֶׁנִּתְחַזֵּק וְנִצַּח אֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ הָאַחֶרֶת הַשְּׁנִיָּה, מִכָּאן וָהָלְאָה לֹא יִתְעָרֵב אִישׁ אַחֵר עִמָּהּ.

וְזַבְּרִים, הֲרֵי יְדַעְנוּ שֶׁבְּמָקוֹם זֶה יֵשׁ לָכֶם לְהַקְשׁוֹת וְלוֹמַר, אִם כָּךְ, הַשֵּׁנִי הַזֶּה לֹא מֵת בַּדִּין וְלֹא דָנוּ אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה. בֹּא וּרְאֵה, הַכֹּל הוּא בְּדִין שֶׁיִּנָּצֵחַ פָּלוֹנִי אֶת פָּלוֹנִי אוֹ שֶׁלֹּא יְקַטְרֵג עָלָיו פָּלוֹנִי לְפָלוֹנִי, וּמִי שֶׁנּוֹשֵׂא אַלְמָנָה כְּמוֹ שֶׁנִּכְנָס לַיָּם בְּרוּחוֹת עַזּוֹת בְּלִי זְבָלִים, וְלֹא יוֹדֵעַ אִם יַעֲבֹר בְּשָׁלוֹם אוֹ יִטְבַּע לְתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת.

וְאִם זֶה שֶׁהִכְנִיס אוֹתָהּ רוּחַ שְׁנִיָּה הִתְחַזֵּק וְנִצַּח אֶת אוֹתוֹ הָרִאשׁוֹן – אוֹתוֹ הָרִאשׁוֹן יוֹצֵא מִשָּׁם וְהוֹלֵךְ לוֹ. לְאֵיזֶה מָקוֹם הוֹלֵךְ לוֹ וּמַה נַּעֲשֶׂה אִתּוֹ? זָקֵן זָקֵן, מָה עָשִׂיתָ? וְשַׁבְתָּ שֶׁתְּדַבֵּר מִעַט וְיָצָאתָ לָזֶה? הֲרֵי נִכְנַסְתָּ לְמָקוֹם שֶׁלֹּא נִכְנַס לְשָׁם אִישׁ אַזָּר, וּמִיּוֹם שֶׁדּוֹאֵג וַאֲחִיתֹפֶל עָשׂוּ קְשָׁיוֹת אֵלּוּ, בְּאוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת קְשָׁיוֹת, שֶׁהָיוּ מַקְשִׁים עַל מִגְדָּל הַפְּוּרְיָה בָּאֲוִיר וְלֹא הֵשִׁיב עֲלֵיהֶן אִישׁ, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וּבֵרַר אוֹתָם כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד עַל תִּקּוּנוֹ. זָקֵן זָקֵן, הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁהָיָה טָמִיר בָּאתָ לְגַלּוֹת, מָה עָשִׂיתָ?

זָקֵן זָקֵן, בַּתְּחִלָּה הָיָה לְךָ לִשְׁמֹר דַּרְכְּךָ, וְתִסְתַּכֵּל בְּרֹאשְׁךָ. אֲבָל עַכְשָׁו אֵינָהּ שָׁעָה לְהִתְחַבֵּא. זָקֵן, זָקֵן בְּכִזָּבֶךָ. אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁיָּצְאָה, לְאָן הוֹלֶכֶת? בָּכָה וְאָמַר, זְבָרִים, כָּל הַבְּכִיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁאֲנִי בּוֹכֶה אֵינָם בִּגְלַלְכֶם, אֶלָּא פּוֹזֵד אֲנִי לְרִבּוֹן הָעוֹלָם שֶׁאֲנִי מְגַלֶּה דְּרָכִים נִסְתָּרוֹת בְּלִי רְשׁוּת. אֲבָל גָּלוּי לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לִכְבוֹדִי עָשִׂיתִי וְלֹא לִכְבוֹד אָבִי, אֲבָל רְצוֹנִי הוּא

לַעֲבוֹדָתוֹ, וַאֲנִי רוֹאֶה הַכָּבוֹד שֶׁל אֱזֶד מִכֶּם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְאַזֵּר יָדַעְתִּי שֶׁכָּךְ הוּא, אֲבָל לֹא גָּלוּי לְפָנַי, וְעַכְשָׁו רָאִיתִי.

שָׁנִינוּ, הוֹזִים אִישׁ מִפְּנֵי אִישׁ, בְּכַמָּה דְּרָכִים נִסְתָּרוֹת נְדֵזִים. אוֹתָהּ רוּזַז רִאשׁוֹנָה שֶׁנִּדְזָתָה מִלְּפָנֵי אוֹתָהּ הַשְּׁנִיָּה, לְאָן הוֹלֶכֶת? אוֹתָהּ רוּזַז יוֹצֵאת וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, וְלֹא יָדוּעַ, וְהוֹלֶכֶת לְקִבְּרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ, וּמְשָׁם מְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וְנִרְאֵית בַּזְּלוֹם לִבְנֵי אָדָם, וְרוֹאִים בַּזְּלוֹם אֶת דְּמוּת אוֹתוֹ הָאִישׁ, וּמוֹדִיעַ לָהֶם דְּבָרִים לְפִי דַּרְכָּהּ שֶׁל אוֹתָהּ רוּזַז רִאשׁוֹנָה שֶׁנִּמְשְׁכָה מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, כָּךְ מְשׁוֹטֶטֶת זוֹ וּמוֹדִיעָה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְכָךְ הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם, וּפוֹקֶדֶת תָּמִיד אֶת אוֹתוֹ הַקֶּבֶר עַד הַזְּמַן שֶׁהָרוּזוֹת פּוֹקְדוֹת לִקְבְרוֹת הַגּוּפִים. אָז הָרוּזַז הַזֹּו מִתְזַוֶּגֶת בְּאוֹתָהּ רוּזַז שֶׁלּוֹ, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בָּהּ, וְהוֹלֵךְ לוֹ. כְּשֶׁנִּכְנָס לִמְקוֹמוֹ, מִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנּוּ, וְיֵשׁ לוֹ מָקוֹם (בְּאוֹתָן רוּזוֹת בְּגַן עֵדֶן) בְּאוֹתָם הֵיכָלוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן אוֹ בַּזּוּזִין לְפִי דַּרְכֵּי כָּל אֱזֶד וְאֱזֶד, וְשָׁם נִשְׁמָר.

וּכְשֶׁהָרוּזוֹת פּוֹקְדוֹת אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהַמֵּתִים נִזָּקָקִים אֶל הַזַּיִים, הֵם לֹא נִזָּקָקִים אֶלָּא רַק בְּאוֹתָהּ מְשִׁיכַת הָרוּזַז, וּבָהּ מִתְלַבֶּשֶׁת רוּזַז אַזֶּרֶת. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, אָז זוֹ תּוֹעֶלֶת לָרוּזַז, וְהָאִשָּׁה הַזֹּו עוֹשָׂה תּוֹעֶלֶת לַכֹּל – לֹא כָּךְ, שֶׁאִלְמָלֵא לֹא נִשְׂאָה לְאַזֵּר וְאוֹתָהּ רוּזַז רִאשׁוֹנָה לֹא הָיְתָה נִדְזֵזִית מִלְּפָנֵי הָאִישׁ הָאַזֵּר הַזֶּה, תּוֹעֶלֶת אַזֶּרֶת הָיְתָה לוֹ בְּגַן אַזֵּר, וְלֹא יִהְיֶה יָגֵעַ בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהוּא, וְלֹא יִזְדַּקֵּק לַזַּיִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁהָיָה מְשׁוֹטֵט כָּאן וְכָאן.

אִם כָּךְ, הַזִּוּוּג הַשֵּׁנִי שֶׁל הָאִשָּׁה הַזֹּו לֹא הָיָה מִלְּמַעְלָה, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁנִּדְזְוָה אִישׁ מִפְּנֵי אִישׁ? וְאָמַרְנוּ שֶׁהַבַּעַל הַשֵּׁנִי שֶׁנָּשָׂא אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּו הִיא בַּת זוּגוֹ מִמָּשׁ, וְאוֹתוֹ הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה מִמָּשׁ בֶּן זוּגָהּ, וְהַשֵּׁנִי הָיָה שֶׁלָּהּ, וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ נִדְזְוָה זֶה מִפָּנָיו – וַדַּאי זֶה כָּךְ, שֶׁהֲרֵי לֹא נִדְזֵזִית אוֹתָהּ רוּזַז רִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה בָּאִשָּׁה הַזֹּו אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַשֵּׁנִי הַזֶּה, שֶׁהוּא בֶּן זוּגָהּ. (שֶׁהַבֵּן

הִיא בַּת זוּגוֹ) (זֶה הַשֵּׁנִי).

וְכָל אוֹתָם הַשְּׁנַיִים שֶׁנִּדְוָוגִים מִלְּפָנֵי הָרִאשׁוֹנִים – הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ בְּנֵי זוּגָם וְלֹא אֵלֶּה, וְלָכֵן אֵין לָהֶם קִיּוּם עִמָּם, וְנִדְוָוגִית הָרוּחַ הַשְּׁנִיָּה מִלְּפָנֵי הָרוּחַ הָרִאשׁוֹנָה. וְלָכֵן מִי שֶׁנּוֹשֵׂא אַלְמָנָה, קוֹרְאִים עָלָיו (משלי ז) וְלֹא יָדַע כִּי בְנַפְשׁוֹ הוּא. (שם א) כִּי זוֹנָם מִזֶּרַע הָרִשְׁת וְגוֹ'. וְלֹא יָדוּעַ אִם הִיא בַּת זוּגוֹ מַמָּשׁ וְאִם לֹא.

אַלְמָנָה שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת, אַף עַל גַּב שֶׁבָּא בֶּן זוּגָהּ וְהִיא לֹא רוֹצָה לְהִנָּשֵׂא – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כוֹפָהּ אוֹתָהּ מִן הַדִּין, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לְאוֹתוֹ הָאִישׁ אִשָּׁה אַזֶּרֶת, וְלֹא נִכְנֶסֶת בְּדִין כָּזֶה (וְאֵין עָלֶיהָ בֵּית דִּין בְּזֶה) בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵין לָהּ בֵּן, שֶׁהֲרֵי אִשָּׁה לֹא מְצֻוָּה עַל פְּרִיָּה וְרִבְיָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי.

הָאִשָּׁה הַזּוֹ שֶׁלֹּא נִשְּׂאָה פַּעַם שְׁנִיָּה, אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁהִשְׁאִיר בָּהּ בַּעְלָהּ, מַה נַּעֲשָׂה מִמֶּנָּה? יוֹשֶׁבֶת שָׁם שְׁנַיִם עָשָׂר זֶנְדָשִׁים, וּבְכָל לַיְלָה וְלַיְלָה יוֹצֵא וּפוֹקֵד אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְזוֹוֵר לִמְקוֹמוֹ אַזֶּר שְׁנַיִם עָשָׂר זֶנְדָשִׁים, כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק דִּינוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ. שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר זֶנְדָשִׁים, זוֹ הָרוּחַ כְּפוּפָה בְּעַצְבוּת כָּל יוֹם. אַזֶּר שְׁנַיִם עָשָׂר זֶנְדָשִׁים יוֹצֵאת מִשָּׁם וְהוֹלֶכֶת וְעוֹמֶדֶת בְּשַׁעַר גַּן עֵדֶן וּפוֹקֶדֶת אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה אֶל אוֹתוֹ הַכְּלִי שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁהָאִשָּׁה הַזּוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִן הָעוֹלָם, אוֹתָהּ רוּחַ יוֹצֵאת וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁלָּהּ, וְזוֹכָה בָּהּ לְבַעְלָהּ, וּשְׁנֵיהֶם מְאִירִים כָּרָאוּי בְּזִוּוּג אֶזֶד.

כֵּיוָן שֶׁבָּאנוּ לְמָקוֹם זֶה, עַכְשָׁו יֵשׁ לְגַלּוֹת דְּרָכִים נִסְתָּרוֹת שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם וְלֹא יוֹדְעִים בָּהֶם בְּנֵי אָדָם, וְכֻלָּם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְצַדִּקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם. וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׁגִּיחִים כַּמָּה הֵם עֶלְיוֹנִים מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכַמָּה הֵם מְשֻׁנִּים, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים, וְכֻלָּם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, שֶׁלֹּא סוֹטִים יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה.

אֵלֶּה שֶׁמִּתְגַּלְגְּלִים, שֶׁגֵּרְשׁוּ בְּגֵרוּשִׁין מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְאֵין לָהֶם בַּת זוּג, בַּת הַזּוּג שֶׁהֵם מְזְדַּוְּגִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, מֵאֵיפֹה הֵן אוֹתָן נָשִׁים שֶׁמְּזְדַּוְּגוֹת עִמָּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי (גֵּרַשׁ אוֹתָהּ וְאֵין לוֹ בַּת זוּג כְּאוֹתָם גְּבָרִים שֶׁלֹּא גֵּרְשׁוּ וּמְזְדַּוְּגִים עִם נְשׁוֹתֵיהֶם) לְכָל בְּנֵי הָאָדָם יֵשׁ בַּת זוּג, זוּגִי מִזֶּה?

רְאוּ עַכְשָׁו כַּמָּה גְּדוֹלִים וְעֶלְיוֹנִים גְּבוּרוֹתָיו. שָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה, מִזְּבֵּחַ מוֹרִיד עָלָיו דְּמָעוֹת. לָמָּה מִזְּבֵּחַ? אֶלָּא הֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁכָּל נְשׁוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בִּדְמוּת הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה, וְעַל זֶה הֵן יוֹרְשׁוֹת שֶׁבַע בְּרָכוֹת, שֶׁכֻּלָּן הֵן מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְאִם הוּא מְגָרֵשׁ אוֹתָהּ, זוֹוֶרֶת הָאֶבֶן (שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ הָעֶלְיוֹן) לְגֵרָעוֹן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּתְזַּוְּגִים הַגֵּרוּשִׁין זֶה עִם זֶה.

וְסוֹד זֶה, שֶׁכָּתוּב (דברים כד) וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְגוֹ', וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר. מִמַּשְׁמָע שֶׁאָמַר וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ, לֹא יָדַעְנוּ (שֶׁאוֹתָהּ שֶׁהוֹלֶכֶת אֵצֶל בַּעְלָהּ שֶׁגֵּרַשׁ אוֹתָהּ) (שֶׁזֶּה אֵינוֹ) (אוֹתוֹ שֶׁגֵּרַשׁ אוֹתָהּ)? מַה זֶּה אַחֵר? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שָׁנִינוּ אַחֵר, וְאַחֵר כָּתוּב, וְאַחֵר קוֹרְאִים אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (איוב יז) וּמֹעֶפֶר אַחֵר יִצְמָחוּ. וְהַגֵּרוּשִׁים מִתְזַּוְּגִים כְּאֶחָד, גֵּרוּשִׁים שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם וְגֵרוּשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וּמַה שֶּׁהָאִשָּׁה הַזּוֹ הָיְתָה בִּדְיוֹקָן עֶלְיוֹן, הֲרֵי הִשְׁתַּעְבְּדָה לִדְיוֹקָן תַּזְוִתּוֹן, קוֹרְאִים לוֹ אַחֵר.

וְקוֹרְאִים לוֹ אַחֲרוֹן. מִנַּיִן לָנוּ אַחֲרוֹן? שֶׁכָּתוּב (שם יט) וְאַחֲרוֹן עַל עָפָר יָקוּם. וְכָאן כָּתוּב וּשְׁנֵאָה הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן. אוֹ, כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן. אַחֲרוֹן? שֶׁנִּי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא תִּזְדַּוֵּג אֲפָלוּ לַעֲשָׂרָה זֶה אַחֵר זֶה – לֹא כָּךְ. וְכִי לַבַּעַל הַזֶּה תִּזְדַּוֵּג וְלֹא לְאַחֵר. מַה זֶּה אַחֲרוֹן?

אֶלָּא זֶהוּ הָאַחֵר הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ, וְהוּא אַחֵר, וְהוּא אַחֲרוֹן. עַכְשָׁו הָאֶבֶן מִתְגַּלְגֶּלֶת בְּכַף הַקְּלַע. לָמָּה אַחֵר נִקְרָא כָּךְ? שֶׁהֲרֵי כָּל הַבִּנְיָן נָפַל וְזָזַר לְעָפָר, הוּא הָיָה מַה שֶּׁהָיָה וְלֹא אַחֵר. לָמָּה קוֹרְאִים לוֹ אַחֵר? אַף כָּךְ לָמָּה נִקְרָא אַחֲרוֹן, וְכִי הוּא אַחֲרוֹן? וַהֲרֵי אִם יִתְיַשֵּׁר – יָפֶה, וְאִם לֹא – יַזְזֵר וְיִתְגַּלְגֵּל

וְיִנָּטַע כְּמִקֶּדֶם. לָמָּה נִקְרָא אַזָּרוֹן?

אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. מַה זֶּה טוֹב? שָׁנִינוּ, זֶה מַלְאַךְ הַטּוֹב. מְאֹד – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְלַכֹּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְמִין תִּקּוּנוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (שם ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. נָהָר זֶה לֹא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים מִלְּרִבּוֹת וּמִלְּגַדֵּל וְלַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת. וְאֵל אַזָּר הִסְתָּרֵס, וְאֵין לוֹ תְּשׁוּקָה לְעוֹלָמִים, וְלֹא מַרְבֶּה וְלֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת. שֶׁאִלְמָלֵא עָשָׂה פֵּרוֹת, יְבַלְבֵּל אֶת כָּל הָעוֹלָם.

וּמְשׁוּם כָּךְ אָדָם שֶׁגּוֹרֵם לְאוֹתוֹ הַצַּד לְגַדֵּל בָּעוֹלָם נִקְרָא רַע, וְלֹא רוֹאֶה פָּנֵי שְׁכִינָה לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) לֹא יְגָרְךָ רָע. הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל בְּגִלְגּוּל, אִם עָבַר וְנִדְבַּק בְּאוֹתוֹ אֵל אַזָּר שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְלֹא מִתְרַבֶּה בָּעוֹלָם, מְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא אַזָּר, וְהַשֵּׁם גּוֹרֵם לוֹ. הוּא הוּא, וְאַזָּר נִקְרָא, אַזָּר וַדַּאי.

אַזָּרוֹן – מֵרֹאשׁוֹן וְאֵילָךְ אַזָּרוֹן קוֹרְאִים לוֹ, וְאַזָּרוֹן נִקְרָא. שֵׁנִי הוּא, וּמִיָּד נִקְרָא אַזָּרוֹן, וְכָךְ קוֹרֵא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַזָּרוֹן, מְשׁוּם שֶׁנִּתְקָן לִהְיוֹת אַזָּרוֹן וְלֹא יָשׁוּב כְּמִקֶּדֶם. הַשְּׁלִישִׁי אַף כָּךְ. וְכֵן בְּכָל הַפְּעָמִים מֵהָרִאשׁוֹן וְאֵילָךְ, כָּךְ נִקְרָא אַזָּרוֹן, וְכֵן צָרִיךְ לִקְרֹא אַזָּרוֹן, שֶׁאִלְמָלֵא נִקְרָא מִיָּד שֵׁנִי, הֲרֵי יֵשׁ פָּתְזוֹן פֶּה לַזָּזֹר כְּמִקֶּדֶם, וְאוֹתוֹ בִּנְיָן נֶהֱרַס.

מַיִן לָנוּ? מִבַּיִת שֵׁנִי שֶׁנִּקְרָא אַזָּרוֹן, שֶׁכָּתוּב (חגי ב) גָּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאַחֲרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן. שֶׁהֲרֵי מֵרֹאשׁוֹן וְאֵילָךְ נִקְרָא אַזָּרוֹן, שֶׁהֲרֵי לֹא יִהְיֶה פָּתְזוֹן פֶּה שֶׁאוֹתוֹ בִּנְיָן יִפֹּל וְיִזָּזֵר כְּמִקֶּדֶם.

אַף זֶה כָּךְ, אַזָּרוֹן קוֹרְאִים לוֹ. וְלָכֵן כָּתוּב לֹא יוּכַל בַּעֲלָה הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ. לֹא יוּכַל? לֹא יְקַחְתָּהּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה לֹא יוּכַל? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהָאִשָּׁה הַזּוֹ נִדְבְּקָה בְּאַזָּר וְיָרְדָה לְהִשְׁתַּעְבֵּד בְּדַרְגָּה תַּזְתּוֹנָה, לֹא רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיָּשׁוּב מִדַּרְגָּתוֹ לָתֵת פְּרִי וּלְהִדָּבֵק

בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ.

וּבֹא רְאֵה, אִם הָאִשָּׁה הַזּוֹ לֹא נְשׂאַת, אֲפִלּוּ תִּזְנֶה עִם כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם – אִם רוֹצֶה בַּעְלָהּ, יָשׁוּב אֵלֶיהָ. אֲבָל אִם נִדְבְּקָה בְּנָשׂוּאִין לְאַזָּר, (וְאַזָּר) זֶה (זֶה) לֹא יוּכַל לָשׁוּב לְדַרְגָּתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיָה בַּתְּזוֹלָה אֵלֶיהָ. לֹא יוּכַל וַדַּאי לְהָשִׁיב אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה לְעוֹלָמִים.

אַזָּרֵי אֲשֶׁר הַטַּמְאָה. שָׁנִינוּ, שֶׁהַטַּמְאָה בִּלְבּוֹ. אִם כֵּן, אֲפִלּוּ אִם תִּתְרַזֵּק וְתִזְנֶה בְּלִי נְשׂוּאִין? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁנִּדְבְּקָה לְאַזָּר, הֲרֵי קִבְּלָה עָלֶיהָ אֶת הַזֶּלֶק שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד, וּבַעְלָהּ הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא מִצַּד אַזָּר טוֹב שֶׁל טוֹב, לֹא יִהְיֶה לוֹ בָּהּ זֶלֶק לְעוֹלָמִים, וְלֹא יַרְבֶּה כְּלָל אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם. הֲרֵי אִם שִׁלְּחָהּ הָאִישׁ הָאַזָּרוֹן אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאַזָּרוֹן – לָרִאשׁוֹן אֲסוּרָה, אֲבָל לִשְׁאָר בְּנֵי אָדָם מֻתֶּרֶת. אוּלַי תִּמְצָא מָקוֹם כְּמוֹ מִקְדָּם, וְאַזָּרוֹן יָקוּם וְיִזְדַּוֵּג עִמָּהּ.

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּנִים מֵאִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה וּמַכְנִיס אֶת זוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא נִדְבָּק בְּזֶרֶב קָשָׁה שֶׁמִּתְהַפֶּכֶת בִּשְׁבִיל שְׁנֵי צָדָדִים. אֶזֶד – שֶׁהֲרֵי שְׁנַיִם הֵיא דָּוָתָה הַזּוֹנָה, וְעַכְשָׁיו הוּא הַשְּׁלִישִׁי. וְעוֹד – כְּלִי שֶׁהִשְׁתַּעְבֵּד (שֶׁהִשְׁתַּתֵּף) בּוֹ אַזָּר, אֵיךְ הוּא יָבֹא לָתֵת בָּהּ רוּזּוֹ שֶׁלּוֹ וְיִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ וְיִדְבַּק בָּהּ? לֹא שֶׁהִיא אֲסוּרָה, אֲבָל וַדַּאי שִׁתּוּף רַע הוּא לְעַצְמוֹ (כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ).

רַבִּי לְוִיטַס אִישׁ כְּפַר אוֹנוֹ הָיָה צוֹוֵזֶק וּמִתְלוֹצֵץ עַל הָאִשָּׁה הַזּוֹ, כְּשֶׁרָאָה מִי מְזֻדָּוֵג עִמָּהּ, וְהָיָה אוֹמֵר, (משלי לא) וַתִּשְׂזַק לְיוֹם אַזָּרוֹן כָּתוּב. מִי שֶׁנִּדְבֶּקֶת בּוֹ בְּאִישׁ אַזָּרוֹן, אַזָּר כָּךְ הִיא צְוּזוֹק.

עַכְשָׁו יֵשׁ לַזָּזֶר וּלְעַיִן עַל מָקוֹם (נ״א אֵילָן) אֶזֶד גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם, וְגָזַע וְשֹׁרֶשׁ שֶׁל אֱמֶת, וְהוּא עוֹבֵד אֲבִי יִשַׁי אֲבִי דָּוִד, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהָיָה אַזָּרוֹן, אֵיךְ יָצָא שֹׁרֶשׁ אֱמֶת מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה?

אֶלָּא עוֹבֵד נִתְקַן בִּתְקוּן עֶלְיוֹן, וְזָזַר הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל הָאִילָן שֶׁהִתְהַפֵּךְ עַל תְּקוּנוֹ, וְהִתְעַלָּה בּוֹ וְהִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי, וְעַל זֶה נִקְרָא עוֹבֵד, מַה שֶּׁלֹּא זָכוּ כָּךְ שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם.

הוּא בָּא, עָבַד וְעָדַר אֶת עִקַּר וְשֹׁרֶשׁ הָאִילָן, וְיָצָא מֵהַפָּנִים הַפְּרִים, וְזָזַר וְנִתְקָן בְּנוֹף שֶׁל אִילָן אַזַּר עֶלְיוֹן. בָּא יִשַׁי בְּנוֹ וְזִזֵּק אוֹתוֹ וְתִקֵּן אוֹתוֹ, וְנֶאֱזַז בְּעַנְפֵי הָאִילָן הָעֶלְיוֹן הָאַזַּר, וְזִבֵּר אִילָן בְּאִילָן, וְהִסְתַּבְּכוּ זֶה בָּזֶה. כֵּיוָן שֶׁבָּא דָּוִד, מָצָא אִילָנוֹת מְסֻבָּכִים וּמְאֻזָּדִים זֶה בָּזֶה. אָז יָרַשׁ הַשִּׁלְטוֹן בָּאָרֶץ, וְעוֹבֵד גָּרַם אֶת זֶה.

בָּכָה אוֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר, אִי זָקֵן זָקֵן, וְלֹא אָמַרְנוּ לְךָ שֶׁנִּכְנַסְתָּ לַיָּם הַגָּדוֹל?! עַכְשָׁו אַתָּה הוּא בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת הַגְּדוֹלִים. הִתְתַּקֵּן לַעֲלוֹת. זָקֵן זָקֵן, אַתָּה גָּרַמְתָּ לָזֶה, שֶׁאִלְמָלֵא הָיִיתָ שׁוֹתֵק בַּתְּוִזְלָה, הָיָה נָאֶה לְךָ, אֲבָל עַכְשָׁו לֹא יָכֹלְתָּ וְאֵין מִי שֶׁיֹּאוַזוּ בְּיָדְךָ, אֶלָּא אַתָּה בִּלְבַדְּךָ. קוּם זָקֵן וַעֲלֵה בְּמַעֲלָה.

עוֹבֵד זֶה הִתְתַּקֵּן וְיָצָא מִתּוֹךְ שָׂדֶה רַע שֶׁל בּוּרוֹת רָעִים. בָּא יִשַׁי בְּנוֹ וְהִתְקִין וְעָדַר אֶת הָאִילָן, וְעִם כָּל זֶה, (וְעוֹבֵד) זֶה סוֹד הַסּוֹדוֹת, וְלֹא יָדַעְתִּי אִם אֹמַר וְאִם לֹא אֹמַר. אֶמֹר דִּבָּרִיךְ, זָקֵן, וַדַּאי אֶמֹר, בָּזֶה יְדוּעִים כָּל שְׁאָר בְּנֵי הַגִּלְגּוּל. (עוֹבֵד הִתְקִין אִילָן, וְעִם כָּל זֶה שֶׁהִתְקִין אִילָן) עוֹבֵד עִם כָּל זֶה הִתְקִין אִילָן. כְּשֶׁבָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ, נִשְׁאַר בָּאִילָן הַתַּזְוִתוֹן שֶׁל הַנְּקֵבָה, וְהִצְטָרֵךְ לְקַבֵּל זַיִּים מֵאַזַּר. וּמָה אִם זֶה שֶׁהִתְתַּקֵּן וְהִתְקִין הַכֹּל כָּךְ – שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁבָּאִים בְּגִלְגּוּל, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהִתְתַּקֵּן כָּךְ, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

בְּכָל הַצְּדָדִים מִתְהַפֵּךְ בְּגִלְגּוּל. כָּךְ הָיָה פָּרִץ. כָּךְ הָיָה בֹּעַז. כָּךְ הָיָה עוֹבֵד. (וְעִם כָּל זֶה הָאִילָן נִתְקָן) וּבַכֹּל יוֹצֵא אִילָן מִצַּד הָרָע, וְאַזַּר כָּךְ נִדְבָּק בַּצַּד הַטּוֹב. בַּתְּוִזְלָה, וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע. (אוֹנָן אַף כָּךְ) מַזְוִלוֹן אַף כָּךְ וְלֹא כָּל כָּךְ. אֲבָל בְּאֵלֶּה הִתְעַכֵּל הָרָע, וְיָצָא אַזַּר כָּךְ טוֹב, (יָצָא) אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שְׁמוּאֵל–א טז) וְטוֹב רְאִי. וַה' עִמּוֹ. עַכְשָׁו עוֹמֵד אִילָן תַּזְוִתוֹן עַל תִּקּוּנוֹ, וּמֶלֶךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם.

בְּרֵאשִׁית הַכֹּל, מֵעִקַּר וִיסוֹד עֶלְיוֹן הִשְׁתָּרְשׁוּ דְּרָגוֹת, רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי יְהוּדָה. מַה כָּתוּב בּוֹ? (בְּרֵאשִׁית כט) הַפָּעַם אוֹדֶה אֶת ה'. וְכָתוּב וַתַּעֲמֹד מִלֶּדֶת. הָיְנוּ (יְשַׁעְיָה נד) רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁנּוֹלַד יְהוּדָה, יָצְאָה

נְקֵבָה דִּבּוּקָה בְּזָכָר, וְלֹא הָיְתָה עַל תִּקּוּנֶיהָ פָּנִים בְּפָנִים וְלֹא הַכְשֵׁרָה לָלֶדֶת. כֵּיוָן שֶׁנִּסֵּר אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִתְקִין אוֹתָהּ, (פָּנִים בְּפָנִים) אָז הַכְשֵׁרָה לְהִתְעַבֵּר וְלָלֶדֶת.

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל זֵנוּךְ, וַתַּעֲמֹד מוֹלֶדֶת לֹא נֶאֱמַר עַל לֵאָה, אֶלָּא נֶאֱמַר עַל רָחֵל, אוֹתָהּ שֶׁמְּבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, אוֹתָהּ שֶׁנִּשְׁרְשָׁה בִּיהוּדָה – יְהֹ"וִ דָּ"ה. וַתַּעֲמֹד מוֹלֶדֶת, שֶׁהֲרֵי לֹא נִתְקְנָה.

בַּתְּזוּלָה דְּיוֹקַן הָעֶלְיוֹן הָיָה הַכֹּל רְאוּבֵן – אוֹ"ר בֵּ"ן. (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר, יָמִין אוֹר. (בֵּ"ן) שִׁמְעוֹן שְׂמֹאל אוֹר, בְּאוֹתוֹ סִיג שֶׁהַזָּהָב עִמּוֹ – שָׁם עָוֹן. לֵוִי – זִבּוּר שֶׁל הַכֹּל לְהִתְזַוֵּג מִשְּׁנֵי צְדָדִים. יְהוּדָה – נְקֵבָה עִם זָכָר נִדְבֶּקֶת. יְהֹ"וִ – זֶה זָכָר. דָּ"ה – זוֹ נְקֵבָה שֶׁהָיְתָה עִמּוֹ.

דָּ"ה, לָמָּה דָּ"ה? אֶלָּא ד' בְּהִדְבְּקוּת שֶׁל רַע עִמָּהּ הִיא דָּלָ"ת, הִיא עֲנִיָּה, וְצָרִיכָה לָשׁוּב בִּגְלָגוּל לְבַעֵר אֶת אוֹתוֹ הָרַע וּלְהִתְבַּלּוֹת בֶּעָפָר, וְאַזַּר לְצִמְזוּם בַּצַּד הַטּוֹב וְלָצֵאת מֵעִנְיֵי לְעֹשֶׁר, וְאָז ה'. וְעַל זֶה יְהֹ"וִ דָּ"ה.

צֵא זָקֵן מִתּוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת, אַל תִּפָּזַר, כַּמָּה סְפִינוֹת מְזֻמָּנוֹת לְךָ בְּשָׁעָה שֶׁתִּשּׁוֹט בַּיָּם כְּדֵי לָנוּחַ בָּהֶן. בָּכָה כְּמוֹ מִקֶּדֶם וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, אוּלַי יֹאמְרוּ הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאֲנִי זָקֵן וּבוֹכֶה כְּתִינוֹק. גָּלוּי לְפָנֶיךָ שֶׁעַל כְּבוֹדְךָ אֲנִי עוֹשֶׂה, וְלֹא עָשִׂיתִי לִכְבוֹדִי, שֶׁהֲרֵי בַּתְּזוּלָה הָיָה לִי לְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא אֶכָּנֵס לַיָּם הַגָּדוֹל, וְעַכְשָׁו כֵּיוָן שֶׁאֲנִי בּוֹ, יֵשׁ לִי לְשׁוֹטֵט בְּכָל הַצְּדָדִים וְלָצֵאת מִמֶּנּוּ.

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ, (כֻּלָּם מוֹדִים עַל הַשֵּׁם הַזֶּה) הַיְנוּ מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים בָּרוּךְ אַתָּה, הוּא בָּרוּךְ וְהִיא אַתָּה. לְכָל בָּנָיו לֹא אָמַר יַעֲקֹב אַתָּה, אֶלָּא לְמָקוֹם שֶׁהִצְטָרֵךְ. זֶהוּ אַתָּה.

הַשֵּׁם הַזֶּה (וַדַּאי אַתָּה) יוֹדוּךָ אַחֶיךָ. כֻּלָּם מוֹדִים לְךָ עַל הַשֵּׁם הַזֶּה. וַדַּאי אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ, עַל הַשֵּׁם הַזֶּה הִסְתַּלֵּק וְנִכְפָּה הַצַּד הָאַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁנִּקְרָא וְנִזְכָּר, הֲרֵי יוֹצֵא אִתּוֹ הַצַּד הָאַחֵר. כֵּיוָן שֶׁאוֹמְרִים אַתָּה, שִׁלְטוֹן וּגְדֻלָּה יֵשׁ לָהּ, וְהַצַּד הָאַחֵר נִכְפֶּה וְלֹא נִרְאֶה שָׁם. וַדַּאי שֶׁבַּשֵּׁם הַזֶּה נִרְשָׁם

וְנִבְזָר מֵהַצַּד הָאַוֵּר. וְזוֹ הָעֲלִיָּה וְהַמְּמִשָּׁלָה שֶׁלָּהּ, וְשֶׁבֶר וְרַע לַצַּד הָאַוֵּר. כֵּיוָן שֶׁיּוֹדוּךָ אַוֶּיךָ עַל הַשֵּׁם הַוֶּה, אַתָּה, אָז יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ, מִיָּד נִכְנָעִים אֵלֶיךָ, וְהַשֵּׁם הַוֶּה גּוֹרֵם.

יָדַעְתִּי, זַבֵּרִים, יָדַעְתִּי, שֶׁאַתָּה הֲרֵי הַשֵּׁם הַוֶּה, אַתֶּם אוֹמְרִים לְמָקוֹם עֶלְיוֹן אַוֵּר, שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם, בַּיָּמִין הָעֶלְיוֹן. יָפֶה הוּא, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן מוֹדִים לוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וְזָכָה לַכֹּל. כָּל מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, כָּךְ זֶה וְיָפֶה.

אֲבָל כְּשֶׁתִּהְיוּ מַגִּיעִים אֵלָיו, אִמְרוּ לוֹ וְהַזְכִּירוּ לוֹ אֶת יוֹם הַשֶּׁלֶג כְּשֶׁזָּרְעוּ פּוֹלִים לַזְּמִשִּׁים וּשְׁנַיִם גָּוָנִים, שֶׁהֲרֵי אַתָּה כֹהֵן. כָּאן נִקְשָׁר כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה בַּיָּמִין בְּלִי פֶּרוּד כְּלָל, וּמְשׁוּם כָּךְ, אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם. כָּאן נִקְשָׁר כּוֹס בַּיָּמִין כָּרָאוּי.

וְעַל זֶה אָמַר הַכָּתוּב, יְהוּדָה אַתָּה, לְאַתָּה הַוֶּה יוֹדוּךָ אַוֶּיךָ, וְלֹא כָּתוּב יְהוּדָה יוֹדוּךָ אַוֶּיךָ וְלֹא יוֹתֵר, אֶלָּא עַל שֵׁם שֶׁל אַתָּ"ה. אַתָּה – מָקוֹם זֶה הִצְטָרֵךְ לַשֵּׁם הַוֶּה, וְלֹא אַוֵּר.

יְהוּדָה – הָאָב הָרִאשׁוֹן וְהָאָב הַשֵּׁנִי, וְלֹא הָיָה בּוֹ זִלּוּחַ לְעוֹלָמִים. וּמְשׁוּם כָּךְ פָּרַץ הִתְגַּבֵּר בּוֹ בִּגְבוּרָתוֹ מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְעַל כָּךְ בִּנְיָנוֹ שֶׁל דָּוִד מַתְזִיל אֶת הַוֶּוְשְׁבּוֹן מִפָּרֶץ, וְלֹא מִבֹּעַז, שֶׁהָיָה בּוֹ שִׁנּוּי. זַבֵּרִים, אִם תַּשְׁגִּיזוּ, לֹא אָמַרְתִּי דְּבָרִים בְּסֵתֶר, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם נִסְתָּרִים.

וְעַל כָּךְ יְהוּדָה הִרְוִיזַ אֶת הַשֵּׁם הַוֶּה שֶׁנִּקְרָא אַתָּ"ה. עָמַד עַל בֵּרְיוֹ פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּפַעַם שְׁנִיָּה וְלֹא הִשְׁתַּנָּה לְעוֹלָם. וּבְנֵי יְהוּדָה וְזַרְעוֹ מוֹדִים וְאוֹמְרִים כִּי אַתָּה אָבִינוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לִשְׁאָר בְּנֵי הַגְּלְגּוֹל לְעוֹלָמִים. שְׁאָר בְּנֵי הַגְּלְגּוֹל, שְׁנֵי אָבוֹת, שִׁתֵּי אִמָּהוֹת, יֵשׁ לָהֶם גָּוֶן לַבְּנָיָן. וְסוֹדוֹת הַלָּלוּ בְּעִמְקֵי הַיָּם, הֵם בְּלֵב הַתְּהוֹמוֹת, מִי יָכוֹל לְהוֹצִיא אוֹתָם? קוּם זָקֵן, הִתְגַּבֵּר וְהִתְזַזֵּק בְּזִזְקְךָ וְהוֹצֵא מַרְגָּלִיּוֹת מִתּוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת!

בְּעֵז נִרְאָה שֶׁהָיָה בּוֹ שִׁנּוּי כְּשֶׁהוֹלִיד אֶת עוֹבֵד, שֶׁהֲרֵי עוֹבֵד (מַעֲשֶׂה) הוּא

בְּשִׁנּוּי. לֹא כָךְ. אִבְצָן הוּא בֹּעַז, הוּא הָאָב הָרִאשׁוֹן שֶׁלֹּא עָשָׂה שִׁנּוּי. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא הָיָה, וַדַּאי כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה הָיָה בּוֹ, מִי שֶׁהוּא גִּבּוֹר כַּאֲרִי וּכְלָבִיא הָיָה בּוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה שִׁנּוּי בְּדָוִד, וְזֶהוּ הַדָּבָר לָעִקָּר הָרִאשׁוֹן כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מֵאָב אֶחָד, וְשַׁלְשֶׁלֶת אַחַת. וְהַכֹּל אֶחָד, וְלֹא הָיָה שִׁנּוּי בַּגִּלְגּוּל שֶׁל זֶרַע דָּוִד. וְעַל זֶה אַתָּה, מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף, בְּלִי שִׁנּוּי כְּלָל.

עַכְשָׁו יָצָאתָ זָקֵן מֵעֹמֶק שֶׁל לֵב הַיָּם. יְהוּדָה אַתָּה, וַדַּאי מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף, וְלֹא רָאוּי לְכָל שְׁאָר הַבָּנִים שֶׁיִּקָּרְאוּ אַתָּה, אֶלָּא לוֹ לְבַדּוֹ. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל דָּוִד שֶׁכָּךְ נִבְזַר וְהִתְעַלָּה מִשְּׁאָר הָעִקָּר שֶׁל אָדָם בָּאָרֶץ.

יוֹדוּךְ אַזֶּיךְ, יוֹדוּךְ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת: מָה הַטַּעַם אַזֶּיךְ? אֶלָּא שֶׁדֶּרֶךְ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא מִתְיַבְּמִים לְגִלְגּוּל אֶלָּא מֵהַצַּד שֶׁל הָאַזִּים, וְהָאָזוּ מְזֻמָּן לְיִבּוּם, (וְאַתָּה בְּעַצְמְךָ הִזְדַּמַּנְתָּ לַיִּבּוּם), וְכָאן כָּל אַזֶּיךְ יוֹדוּךְ, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּלְשֵׁל מֵהֶם וְלֹא מֵאָזַד מֵהֶם שַׁלְשֶׁלֶת הַמְּלוּכָה, אֶלָּא אַתָּה לְבַדְּךָ. אַתָּה מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף אַתָּה עָשִׂיתָ, וּמִמְּךָ יָצָא כָּל הַשַּׁלְשֶׁלֶת וְגֶזַע (דְּמוּת וְגוּף) שֶׁל הָאֲרִיֵה.

בָּנֶיךָ בְּנֵי אַרְיֵה, שֶׁלֹּא עָבְרוּ לְשִׁנּוּי שֶׁל אַזֶּיךָ, לֹא הִתְזַלְּפוּ לְטָלָה וְלֹא לְשׁוֹר וְלֹא לְגֶדִי וְלֹא לְשׁוּם דְּיוֹקָן אַזֵּר, אֶלָּא אַרְיֵה הִתְזִיל לִבְנוֹת, וְאַרְיֵה סִיֵּם אֶת הַבִּנְיָן. כָּל הַשַּׁלְשֶׁלֶת שֶׁלְּךָ הֵם בְּנֵי אַרְיֵה, שֶׁאִלְמְלֵא בָּא גִּלְגּוּל מִצַּד אַזֶּיךָ, יִתְזַלְּפוּ כָּל הַדְּיוֹקָנָאוֹת וְיִתְעָרְבוּ אֵלֶּה בְּאֵלֶּה. וְלָכֵן יוֹדוּךְ אַזֶּיךָ, שֶׁלֹּא הָיָה אֶחָד מֵהֶם בְּגִלְגּוּל הַשַּׁלְשֶׁלֶת שֶׁל בָּנֶיךָ. יָדְךָ הָרַם, שֶׁלֹּא הָיָה בְּךָ עַרְבּוּבְיָה אַזֶּרֶת מֵהֶם. וְהֵינוּ מִטָּרֵף בְּנִי עָלִיתָ, שֶׁלֹּא הָיָה טָרֵף לְאַזֵּר עַל שַׁלְוָתֶךָ.

כָּרַע – בְּמִיתַת עֵר. רָבַץ – בְּמִיתַת אוֹנָן. אַזַּר כָּךְ הִתְגַּבֵּר כַּאֲרִי לְהָקִים אֶת פָּרֶץ, וּכְלָבִיא לְהָקִים אֶת זֶרַח. מִי יְקִימֶנּוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית לח) וְלֹא יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ, וְתַרְגּוּם: וְלָא פָּסַק. מִי יְקִימֶנּוּ, מִי הוּא שֶׁאָמַר אֲסוּרָה אֵשֶׁת זוֹ. מִי הוּא שֶׁאָמַר, הוֹאִיל וְהִשְׁלִימָה אֶת צָרְכֵיהָ, לֹא הִצְטָרְכָה לְךָ יוֹתֵר,

יְבָמָה זוֹ, כֵּיוָן שֶׁהִשְׁלִימָה דַּרְכֶּיהָ, לֹא הִצְטָרְכָה לְךָ יוֹתֵר, וְנִרְאֵית לְפָרֹשׁ מִמֶּנָּה. אֲבָל מִי יְקִימֶנּוּ, וַדַּאי שֶׁמּוּשָׁם וָהָלְאָה הִיא שֶׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי הוֹצִיאָה מִי שֶׁמְּכַשְׁכֵּשׁ בְּמֵעֶיהָ.

סוֹד נִסְתָּר כָּאן, אֲזַי הָאָדָם לָמָּה? וְעוֹד, יְהוּדָה שֶׁהָיָה אָבִיו לָמָּה? אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁמְּכַשְׁכֵּשׁ בְּמֵעֶיהָ רוֹאֶה שֶׁמִּי שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹתוֹ, מְקַטְרֵג עָלָיו קְטֹרוֹגִים בְּכָל הַצְּדָדִים וְרוֹצֶה לְצֵאת. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא, מַזְמִין אַזַּר אוֹתָהּ רוּחַ אַזָּרַת, וּבָאִים לְהַכָּנֵס כְּמוֹ מִקֹּדֶם, עַד שֶׁנִּבְנָה כְּמוֹ מִקֹּדֶם בְּכֹחַ הַקְּטֹרוֹג הַקָּשֶׁה שֶׁמְּקַטְרֵג בְּאָזְיו. מִשָּׁם וָהָלְאָה מֻתֶּרֶת לוֹ הָאִשָּׁה הַזּוֹ.

אַשְׁרֵי וֶלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה. בַּהַתְוָלָה הָיָה גּוֹר. אַזַּר כָּךְ אַרְיֵה, שֶׁמִּתְגַּבֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט בְּכֹחוֹ (וְאַזַּר כָּךְ) כְּאַרְיֵה. וְסִיּם בְּלָבִיא. כָּל שֶׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא כָּךְ, וְעַל זֶה יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן לֵוִי – הֲרֵי שְׁלֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. יְהוּדָה הִתְזַבֵּר עִמָּם, וְהַכֹּל כָּרָאוּי. יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן שְׁתֵּי יְרֵכִים. מָקוֹם שֶׁיּוֹנְקִים נְבִיאֵי הָאֱמֶת. יִשָּׂשכָר יָרֵךְ יָמִין, כָּתוּב וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים (זְבוּלוּן יֶרֶךְ שְׂמֹאל), וְכָתוּב (דברים לג) שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ. וּבְשָׁעוּר גָּדוֹל כָּתוּב (בראשית מט) זְבוּלֻן לְחוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְחוֹף אֳנִיּת. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיְּוַרְכָתוֹ עַל צִידוֹן. שָׁעוּר (הַיֶּרֶךְ שֶׁלּוֹ) עַד צִידוֹן.

בִּנְיָמִין נִשְׁאָר לְמַעְלָה בֵּין הַיְרֵכִים, שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף הָיָה דְּיוֹקְנוֹ בָּאָרֶץ, וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְעָמוֹ הִשְׁתַּמֵּשׁ מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. בִּנְיָמִין הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה, בִּנְיָמִין צַדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם.

מְבָרְכִים לְמַטָּה – דָּן וְנַפְתָּלִי גָּד וְאָשֵׁר. בְּיֶרֶךְ שְׂמאל – דָּן עַד פָּרֶק הָרֶגֶל, פָּרֶק הָרֶגֶל נַפְתָּלִי, וּמִשּׁוּם כָּךְ נַפְתָּלִי אַיָּלָה שְׁלֻחָה, כָּל בִּרְגְלָיו. בְּיֶרֶךְ יָמִין גָּד, וְהוּא יָגֹד עָקֵב, עַד פָּרֶק הָעָקֵב. אָשֵׁר פָּרֶק שֶׁל עָקֵב יָמִין, וְטוֹבֵל בַּשֶּׁמֶן רַגְלוֹ, וְכָתוּב בַּרְזֶל וּנְחשֶׁת מִנְעָלֶיךָ.

כָּל אֵלֶּה הֵם דְּיוֹקְנָאוֹת עֶלְיוֹנִים, דְּיוֹקָן שֶׁלְּמַעְלָה. וּמִשּׁוּם שֶׁהָיוּ בְּרִיּוֹת

מַמָּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, נִתְקְנָה בָהֶם הַשְּׁכִינָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר הַפָּרָקִים הַלָּלוּ שִׁתִּים עֶשְׂרֵה הִתְפַּשְׁטֻיּוֹת שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ מַמָּשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר. הִתְפַּשְׁטֻיּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֵלֶּה נִקְרָאִים. לְהִתְפַּשְׁטוּת שֵׁם שֶׁל מ״י לִהְיוֹת בִּנְיָן כָּרָאוּי, לִהְיוֹת יִשְׂרָאֵל בִּכְלָל שֶׁל שֵׁם אֱלֹהִים. אֱלֶ״ה הוּא יִשְׂרָאֵל בִּכְלָל. מ״י זוֹבֵר (בָּרָא) אֱלֹהָ עִמּוֹ, וְהָיָה בִּנְיָן שָׁלֵם עַל תִּקּוּנוֹ, שֵׁם אֶזֶד מַמָּשׁ.

זֶהוּ שֶׁאָמַר לוֹ לְיַעֲקֹב אוֹתוֹ הַמְּמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים, (עִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל) לְמַעְלָה, בְּתִקּוּן רִאשׁוֹן בְּבִנְיָן רִאשׁוֹן. כָּל אֵלֶּה, וַדַּאי בִּנְיָן רִאשׁוֹן הוּא.

וְלָכֵן אֵין כִּלְיוֹן לְיִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. וְזֵס וְשָׁלוֹם, אִלְמָלֵא יִכְלוּ, הַשֵּׁם הַזֶּה לֹא הָיָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע ז) וְהִכְרִיתוּ אֶת שְׁמָנוּ מִן הָאָרֶץ וּמַה תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל. שֵׁם הַגָּדוֹל זֶה הַבִּנְיָן הָרִאשׁוֹן, שֵׁם הָרִאשׁוֹן אֱלֹהִים. וְעַכְשָׁו שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, (יִתְזַבֵּר) כְּבְיָכוֹל נָפַל כָּל הַבִּנְיָן, וְלָעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁיִּגְאַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בָּנָיו מֵהַגָּלוּת, מ״י וְאֵלֶ״ה שֶׁהָיוּ בְּפָרוּד בַּגָּלוּת יִתְזַבְּרוּ כְּאֶזֶד, וְשֵׁם הָאֱלֹהִים יִהְיֶה שָׁלֵם עַל תִּקּוּנוֹ וְהָעוֹלָם יִתְבַּסֵּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) מִי אֵלֶּה כָּעָב תְּעוּפֶינָה וְכַיּוֹנִים אֶל אֲרֻבֹּתֵיהֶם.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא שֵׁם אֶזֶד, לֹא כָּתוּב מִי וְאֵלֶּה, אֶלָּא מִי אֵלֶּה, שֵׁם אֶזֶד לְלֹא פָּרוּד, וְהוּא אֱלֹהִים. שֶׁעַכְשָׁו בַּגָּלוּת הִתְעַלָּה מִי לְמַעְלָה, כְּבְיָכוֹל הָאֵם מֵעַל הַבָּנִים, וְהַבָּנִים נָפְלוּ, וְהַשֵּׁם שֶׁהָיָה שָׁלֵם, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הַגָּדוֹל הָרִאשׁוֹן, נָפַל.

וְעַל זֶה אָנוּ מִתְפַּלְלִים וּמְקַדְּשִׁים בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת עַל הַשֵּׁם הַזֶּה שֶׁיִּבָּנֶה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְאוֹמְרִים יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּא. אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ. מִי זֶה שְׁמוֹ הַגָּדוֹל? אוֹתוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ בִּנְיָן אֶלָּא עִמָּנוּ. מ״י לֹא יִבָּנֶה לְעוֹלָם אֶלָּא בְּאֵלֶּה. וְעַל זֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן, מִי אֵלֶּה כָּעָב תְּעוּפֶינָה, וְיִרְאוּ כָּל הָעוֹלָם שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן נִתְקָן עַל תִּקּוּנוֹ.

וְאִם שְׁמוֹ הַגָּדוֹל הַזֶּה נִתְקַן וְנִבְנָה עַל תְּקוּנוֹ, הֲרֵי יִשְׂרָאֵל שׁוֹלְטִים עַל הַכֹּל, וְכָל שְׁאָר הַשֵּׁמוֹת יַזְוְזרוּ עַל תְּקוּנָם, וְיִשְׂרָאֵל שׁוֹלְטִים עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם תְּלוּיִים בִּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל, רֹאשׁוֹן לְכָל הַבְּנָיָנִים.

סוֹד זֶה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָמוֹת. רֹאשׁוֹן לְכָל הַבְּנָיָנִים, שֵׁם זֶה נִבְנָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה. בָּרָא שְׁמוֹ עַל תְּקוּנוֹ. וּכְשֶׁבָּרָא אֵלֶּה, בָּרָא (שְׁמוֹ) אוֹתוֹ בְּכָל הַזְּוָיְלוֹת שֶׁנִּרְאִים לוֹ לִהְיוֹת שְׁמוֹ עַל תְּקוּנוֹ כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם.

מַה זֶּה בְּמִסְפָּר? אֶלָּא בֵּן אָזוֹד שֶׁמֵּאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהוּא עֵץ גָּדוֹל וְזָקֵן. רֹאשׁוֹ מַגִּיעַ לְגֹבַהּ הַשָּׁמַיִם, וְסוֹפוֹ מִתְפַּשֵּׁט שָׁרָשָׁיו, וּמְשָׁרְשִׁים בֶּעָפָר הַקָּדוֹשׁ, וּמִסְפָּר שְׁמוֹ. וְתָלוּי בַּשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים, וְזִמְשָׁה רְקִיעִים תְּלוּיִים מִמֶּנּוּ עַד הַמִּסְפָּר הַזֶּה, וְכֻלָּם נוֹטְלִים שֵׁם זֶה בִּגְלָלוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים, בִּגְלַל מִסְפָּר זֶה. כָּל (בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם הַזֶּה מִסְפָּר) הַשָּׁמַיִם מַרְוִיזִים אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה בִּגְלָלוֹ. וְעַל זֶה הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם, שֶׁאִלְמָלֵא מִסְפָּר זֶה לֹא יִמָּצְאוּ זְוָיְלוֹת וְתוֹלָדוֹת לְעוֹלָמִים.

וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר כג) מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל. שְׁנַיִם הֵם שֶׁמָּנוּ צֹאן וְנִכְנְסוּ בְּזִשְׁבּוֹן עַל יְדֵיהֶם, בִּגְלַל שֶׁלֹּא שָׁלְטָה בָהֶם עַיִן הָרָע. מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב – הֲרֵי אָזוֹד שֶׁעָשָׂה זִשְׁבּוֹן. וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל – הֲרֵי מוֹנָה אַזֵּר.

וְעַל שְׁנֵי אֵלֶּה לֹא שָׁלְטָה בָהֶם עַיִן הָרָע, שֶׁהֲרֵי מִי מָנָה לַעֲפַר יַעֲקֹב – אֵלֶּה אוֹתָן אֲבָנִים (דְּרָגוֹת) קְדוֹשׁוֹת, אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת שֶׁמֵּהֶן יוֹצְאִים מַיִם לְעוֹלָם. וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית כוז) וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ. מָה אוֹתוֹ עָפָר הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ בִּשְׁבִילוֹ, אַף כָּךְ (בראשית כב) וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ. כַּעֲפַר הָאָרֶץ מַמָּשׁ. וּמִסְפָּר, שֶׁהוּא מוֹנֶה שֵׁנִי, מָנָה אֶת רֹבַע כָּל אוֹתָן נְקֻבּוֹת, מַרְגָּלִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁל הַמִּטָּה שֶׁשּׁוֹכֵב עָלֶיהָ יִשְׂרָאֵל.

וּמִשָּׁם וָהָלְאָה הוּא מוֹנֶה לַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא טוֹב עַיִן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים. מִי הוּא שֶׁמּוֹנֶה אֶת הַכּוֹכָבִים? מִסְפָּר. מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים. וְעַל יָדוֹ עוֹבְרִים כֻּלָּם בְּזֶשְׁבּוֹן. וְלֶעָתִיד לָבֹא, (ירמיה לג) עוֹד תַּעֲבֹרְנָה הַצֹּאן עַל יְמֵי מוֹנֶה. וְלֹא יוֹדְעִים מִי הוּא. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יִהְיֶה הַכֹּל בְּיִזּוּד בְּלֹא פָּרוּד, הַכֹּל יִהְיֶה (וְהַכֹּל יִהְיֶה) מוֹנֶה אֶזֶד.

קוּם זָקֵן, הִתְעוֹרֵר וְהִתְגַּבֵּר בְּכֹזֶךָ וְשׁוּט בַּיָּם. פָּתַז וְאָמַר, (במדבר כג) מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל. בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְעוֹרֵר לְהַזְוִיּוֹת מֵתִים – אֵלּוּ שֶׁזְּזָרוּ בְּגִלְגּוּל שְׁנֵי גּוּפִים בְּרוּזָז אַזַּת, שְׁנֵי אָבוֹת, שְׁתֵּי אִמָּהוֹת, כַּמָּה גִּלְגּוּלִים מִתְגַּלְגְּלִים עַל יְדֵי זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְכָךְ הוּא. אֲבָל מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב, וְהוּא יִתַּקֵּן הַכֹּל, וְלֹא יֹאבַד כְּלוּם, וְהַכֹּל יָקוּם.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ. אַדְמַת עָפָר אֵלֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִפְרוֹ שֶׁל זֶזְנוֹךְ, כְּשֶׁהַזְּבָרִים הִסְתַּכְּלוּ בְּאוֹתָן אוֹתִיּוֹת (שֶׁטָּסוֹת) בָּאֲוִיר בּוֹ, וְהֵם אע"ד פמת"ר, הָיְנוּ אַדְמַ"ת עָפָ"ר. הָיְנוּ (קהלת ד) וְשַׁבֵּחְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ. אַדְמַת עָפָר הֵן אוֹתִיּוֹת, וְקוֹל מִתְעוֹרֵר וּמוֹדִיעַ וְכָךְ אוֹמֵר בַּבִּנְיָן הַשֵּׁנִי. עָפָר – עָפָר רִאשׁוֹן. אַדְמַת – שֵׁנִי. שֶׁהִתְתַּקֵּן הָעִקָּר הָרִאשׁוֹן פָּסֹלֶת אֵלָיו.

אַדְמַת עָפָר – כֻּלָּם – יָקִיצוּ, אֵלֶּה שֶׁהִתְתַּקְּנוּ לְזַזֵּי עוֹלָם. (יָקִיצוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִפְרוֹ שֶׁל זֶזְנוֹךְ. זַזְּבָרִים הִסְתַּכְּלוּ בְּאֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת אַדְמַ"ת עָפָ"ר (וְהֵן אע"ד פמת"ר) אוֹתָן אוֹתִיּוֹת טָסוֹת בָּאֲוִיר, וְקוֹל מִתְעוֹרֵר וּמוֹדִיעַ (וּמַכְרִיז) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר, וְזֶהוּ בִּנְיָן שֵׁנִי שֶׁנִּתְקַן. וְכָךְ אָמַר בְּסִפְרוֹ שֶׁל זֶזְנוֹךְ: בִּנְיָן שֵׁנִי עָפָר שֶׁנִּתְקַן. רִאשׁוֹן אַדְמַת. וְאוֹתוֹ רִאשׁוֹן פָּסֹלֶת לְגַבֵּי שֵׁנִי שֶׁנִּתְקַן. וְאֵלּוּ יְשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר כֻּלָּם יָקִיצוּ אֵלֶּה שֶׁנִּתְקְנוּ לְזַזֵּי עוֹלָם) מִי זֶה עוֹלָם? זֶהוּ עוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁהֲרֵי לֹא זָכוּ לִהְיוֹת בָּעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה. וְאֵלֶּה שֶׁלֹּא זָכוּ – לַזַּזְרָפוֹת וּלְדִרְאוֹן עוֹלָם. מַה זֶּה לַזַּזְרָפוֹת? מִשּׁוּם שֶׁצַּד הָאַזַּזר יַעֲבֹר מִן הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַשְׁאִיר אֶת אֵלֶּה שֶׁהָיוּ מִנְּבִיעַת אוֹתוֹ הַצַּד לְהַתְמִיהַ בָּהֶם

אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

מִי גָּרַם כָּל זֶה? אוֹתוֹ שֶׁלֹּא רָצָה לְהִתְרַבּוֹת בָּעוֹלָם וְלֹא רָצָה לְקַיֵּם (בְּדַרְגָּה שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר שֶׁהוּא) בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְלָכֵן גָּרַם כָּל מַה שֶּׁגָּרַם וְכָל הַגְּלְגּוּלִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ עָלֶיהָ עַד כָּאן. (וְזֶהוּ) עַד כָּאן זָקֵן. שְׁתֵּק רַגַּע אֶוְזְד, וְהַזְּבֵרִים הָיוּ תְּמִהִים, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים אִם הָיָה יוֹם אִם הָיָה לַיְלָה, אִם עוֹמְדִים שָׁם אִם לֹא עוֹמְדִים.

פָּתַח אוֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר, כִּי תִקְנָה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִיעִית וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה מוֹכִיחַ עַל כָּל מַה שֶּׁנִּתְבָּאֵר. בֹּא וּרְאֵה, כָּל זָכָר עוֹמֵד בִּדְיוּקָן בְּעוֹלַם הַזָּכָר, וְכָל נְקֵבָה עוֹמֶדֶת בִּדְיוּקָן בְּעוֹלַם הַנְּקֵבָה. בְּעוֹד שֶׁהוּא עֶבֶד שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָן שֵׁשׁ שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת, וְאִם עָקַר עַצְמוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ, יַעֲקֹר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן שֵׁשׁ שָׁנִים שֶׁל עוֹלַם הַזָּכָר, וְיָמֵסֶר לְאָדָם שֶׁהוּא מִשִּׁשָּׁה צְדָדִים, יַעֲבֹד לוֹ שֵׁשׁ שָׁנִים, וְיֵעָקֵר מִשֵּׁשׁ שָׁנִים (קַדְמוֹנִיּוֹת) שֶׁלְּמַעְלָה.

אַוְזֵר כָּךְ יוֹרֵד מִשָּׁם וְנִמְסָר לְעוֹלַם הַנְּקֵבָה. הוּא לֹא רָצָה לַעֲמֹד (בָּעוֹלָם) בַּזָּכָר – יוֹרֵד וְעוֹמֵד בַּנְּקֵבָה. בָּאָה הַנְּקֵבָה, שֶׁהִיא שְׁבִיעִית, וְנוֹטֶלֶת אוֹתוֹ. הֲרֵי מִכָּאן וָהָלְאָה הוּא מֵעוֹלַם הַנְּקֵבָה.

לֹא רָצָה לַעֲמֹד בָּהּ וּבְגְאֻלָּה שֶׁלָּהּ – יוֹרֵד לְמַטָּה וְנִדְבָּק לְמַטָּה וְנֶאֱזָז בַּצַּד הָאַוְזֵר. מִכָּאן וָהָלְאָה נֶעֱקָר מֵעוֹלַם הַזָּכָר וּמֵעוֹלַם הַנְּקֵבָה. הֲרֵי נֶאֱזָז בְּאוֹתָם עֲבָדִים שֶׁהֵם מִצַּד הָאַוְזֵר.

עַכְשָׁו, כֵּיוָן שֶׁכָּךְ הוּא, הִצְטָרֵךְ פָּגָם וְלַעֲשׂוֹת בּוֹ רֹשֶׁם שֶׁל פָּגָם, שֶׁהֲרֵי כָּל פָּגָם הוּא שֶׁל צַד הָאַוְזֵר, וּמִיּוּבָל וָהָלְאָה זוֹוֵר לְגִלְגּוּל, וְשָׁב לָעוֹלָם כְּמִקֹּדֶם, (אִם זוֹכֶה וּמִתְקַן עַצְמוֹ, נִדְבָּק) וְנִדְבָּק בְּאוֹתוֹ עוֹלַם הַנְּקֵבָה וְלֹא יוֹתֵר. זָכָה – עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת בְּעוֹלַם הַנְּקֵבָה, וְכֻלָּם סוֹד הַכָּתוּב (תהלים מה) בְּתוּלוֹת אַוְזֵרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ מוּבָאוֹת לָךְ. וְאַשְׁרָיו כְּשֶׁמִּתְקַן וְזוֹכֶה לְכָךְ.

וְאִם לֹא זָכָה אֲפִלּוּ בְּגִלְגּוּל הַיּוּבָל, הֲרֵי הוּא כְּלֹא הָיָה, שֶׁזָּזַר וְלֹא הִשְׁלִים

יָמִיו לְהִנָּשֵׂא בָּעוֹלָם וְלַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת. מַה כָּתוּב? אִם בְּנַפּוֹ יָבֹא בְּנַפּוֹ יֵצֵא. אִם יְזִידִי יִכָּנֵס לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם בִּכְלִי תּוֹלָדוֹת וְלֹא רָצָה לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָךְ, וְיָצָא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה יְזִידִי בִּכְלִי זָרַע – הוֹלֵךְ כְּמוֹ אֶבֶן בְּכַף הַקֶּלַע עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַסֶּלַע הֶזָּזָק, וְנִכְנָס לְשָׁם, וּמִיָּד נוֹשֶׁבֶת רוּחַ שֶׁל אוֹתוֹ יָזִיד שֶׁנֶּעֱזַב מִנְּקֵבָתוֹ, וְהוֹלֵךְ יְזִידִי כְּנָזוּשׁ שֶׁלֹּא מִתְזַכֵּר עִם אַזַּר בַּדֶּרֶךְ, וְנוֹשֵׁב בּוֹ.

וּמִיָּד יוֹצֵא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַסֶּלַע הֶזָּזָק הוּא לְבַדּוֹ, וְהוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם עַד שֶׁמּוֹצֵא גּוֹאֵל לַהֲשִׁיבוֹ. וְהֵינוּ אִם בְּנַפּוֹ יָבֹא בְּנַפּוֹ יֵצֵא, זֶה שֶׁלֹּא רָצָה לָשֵׂאת שֶׁיִּהְיוּ לוֹ תּוֹלָדוֹת.

אֲבָל אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא, שֶׁנָּשָׂא וְהִשְׁתַּדֵּל בְּאִשְׁתּוֹ וְלֹא יָכֹל – הַהוּא לֹא מִגָּרֵשׁ כְּאוֹתוֹ אַזַּר, לֹא יְכָנֵס יְזִידִי וְלֹא יֵצֵא יְזִידִי. אֶלָּא אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְקַפֵּחַ שְׂכַר כָּל בְּרִיּוֹתָיו, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא זָכוּ לְבָנִים, מַה כָּתוּב? וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. וּשְׁנֵיהֶם בָּאִים בְּגִלְגּוּל וְזוֹכִים לְהִתְזַכֵּר כְּאָזַד כִּמְקֻדָּם. וְזֶה לֹא נָשָׂא אִשָּׁה שֶׁל גֵּרוּשִׁין, אֶלָּא אוֹתָהּ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ בַּהַתְוָלָה וְלֹא זָכוּ – כָּעֵת יִזְכּוּ כְּאָזַד אִם יִתְקְנוּ מַעֲשֵׂיהֶם, וְעַל זֶה וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.

אִם אֲדָנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וְגוֹ'. (עַתָּה) זוּזֵר הַכָּתוּב לִדְבָרִים אֲזֵרִים (כַּדָּבָר הָרִאשׁוֹן), לְאוֹתוֹ שֶׁיָּצָא יְזִידִי בִּכְלִי נְקֵבָה כְּלָל, וְיִגְאַל אוֹתוֹ אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שְׁבִיעִית, וְאוֹתָהּ שְׁבִיעִית נִקְרֵאת אֲדָנָיו, הוּא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. אִם אֲדָנָיו – זֶה זָס עָלָיו וּמֵשִׁיב אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה יְזִידִי כְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְנוֹתֵן לוֹ אִשָּׁה, אוֹתָהּ שֶׁמְּזֻבֶּזֶת הוֹרִיד עָלֶיהָ דְּמָעוֹת, וּמִתְזַכֵּרִים כְּאָזַד. וְיִלָּדָה לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדָנֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר.

שֶׁהֲרֵי אִם שָׁב וְהִתְקִין אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁפָּגַם בְּזַזָּיו, מִתְקַבֵּל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, נוֹטֵל אוֹתוֹ וּמְתַקְּנוֹ עַל תְּקוּנוֹ אַזַּר כָּךְ. וְזֶה נִקְרָא בַּעַל תְּשׁוּבָה, שֶׁהֲרֵי יָרַשׁ אֶת מוֹשָׁבוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וּמְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ מִמַּה שֶׁהָיָה בַּתְּזוּלָה. (אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּפְגַּם וּמְתַקֵּן אוֹתוֹ עַל תְּקוּנוֹ בְּזַזָּיו, מִתְקַבֵּל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְלוֹקְזוֹ אוֹתוֹ אַזַּר כָּךְ, וְזֶה נִקְרָא בַּעַל

תְּשׁוּבָה, שֶׁהֲרֵי תִּקֵּן עַצְמוֹ מִמַּה שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה) כֵּיוָן שֶׁנִּתְתַּקֵּן וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, הֲרֵי עָלָה עַל תִּקּוּנוֹ. שֶׁאֵין דָּבָר בָּעוֹלָם וְאֵין מַפָּתֵחַ בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא שׁוֹבֵר אוֹתוֹ שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה.

מַה זֶּה יֵצֵא בְּנַפּוֹ? הֲרֵי נִתְבָּאֵר. אֲבָל עוֹד סוֹד יֵשׁ בּוֹ, יֵצֵא בְּנַפּוֹ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט) עַל גַּפֵּי מְרוֹמֵי קָרֶת. מַה לְּשׁוֹן עֲלוּי וְהִתְעַלּוּת, אַף כָּאן עֲלוּי וְהִתְעַלּוּת. מָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹלִים, אֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים לֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד שָׁם. וּמְשׁוּם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל אוֹתוֹ וַדַּאי מִיָּד.

שֶׁנִּינוּ, אֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וְאֶת הַכֹּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל וַדַּאי. וְאִם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, הֲרֵי מְזֻמָּן כְּנֶגְדּוֹ אַרְזֵי זְוִיִּים. וְאַף עַל גַּב שֶׁפָּגַם מַה שֶּׁפָּגַם – הַכֹּל נִתְקָן וְהַכֹּל זוֹוֵר עַל תִּקּוּנוֹ, שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁבוּעָה, (לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בּוֹ כִּי ה' צְבָאוֹת יָעֵץ וּמִי יָפֵר. וְהוּא סוֹד סָתוּם. וְעוֹד, כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִשְׁבָּע שְׁבוּעָה, לֹא נִשְׁבָּע אֶלָּא אִם לֹא יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וְעַל הַכֹּל מְכַפֶּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּאֲשֶׁר עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל, שֶׁכָּתוּב זַי אֲנִי נְאֻם ה' כִּי אִם יִהְיֶה כְּנֵיהוּ וְגוֹ'. וְכָתוּב כִּתְבוּ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי וְגוֹ'. וְאַזַר שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה כָּתוּב, וּבְנֵי יְכָנְיָה אַסִּר בְּנוֹ וְגוֹ'. מִכָּאן שֶׁתְּשׁוּבָה מְשַׁבֶּרֶת כַּמָּה גְּזֵרוֹת וְדִינִים וְכַמָּה שַׁלְשְׁלָאוֹת בַּרְזֶל, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתְּשׁוּבָה.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי. אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִּי לֹא כָתוּב, אֶלָּא הַפֹּשְׁעִים בִּי. שֶׁלֹּא רוֹצִים לָשׁוּב וּלְהִתְנַוְּזֵם עַל מַה שֶּׁעָשׂוּ. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁהִתְנַוְּזָמוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל אוֹתָם.

לָכֵן הָאָדָם הַזֶּה, אַף עַל גַּב שֶׁפָּשַׁע בּוֹ וּפָגַם בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ וְשָׁב לְפָנָיו – מְקַבֵּל אוֹתוֹ וְזָס עָלָיו, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא מָלֵא רַוָּזְמִים, וּמִתְמַלֵּא רַוָּזְמִים עַל כָּל מַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה) וְרַוָּזְמָיו עַל כָּל

מַעֲשָׂיו. אֲפִלּוּ עַל בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת מַגִּיעִים רַוָּחַיְהוּ. אִם עֲלֵיהֶם מַגִּיעִים רַוָּחַיְהוּ, כָּל שֶׁכֵּן עַל בְּנֵי אָדָם שֶׁיּוֹדְעִים וּמַכִּירִים לְשַׁבְּחוֹ רַבּוֹנָם שֶׁרַוָּחַיְהוּ מַגִּיעִים עֲלֵיהֶם וְשׁוֹרִים עֲלֵיהֶם. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד, (שם קיט) רַוָּחַיְהִיךְ רַבִּים ה' כְּמִשְׁפָּטֶיךָ זַיְנִי.

אִם עַל רְשָׁעִים מַגִּיעִים רַוָּחַיְהוּ, כָּל שֶׁכֵּן עַל צַדִּיקִים. אֶלָּא מִי צָרִיךְ רְפוּאָה? אוֹתָם בַּעֲלֵי כְּאֵבִים. וּמִי הֵם בַּעֲלֵי כְּאֵבִים? אֵלֶּה אוֹתָם רְשָׁעִים, הֵם צְרִיכִים רְפוּאָה וְרַוָּחַיְהוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (מְרַוֵּחַ) עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִהְיוּ עֲזוּבִים מִמֶּנּוּ, וְהוּא – שֶׁלֹּא מִסְתַּלֵּק מֵהֶם, וְיָשׁוּבוּ כְּנֶגְדּוֹ. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִקָּרֵב, הוּא מְקָרֵב בַּיָּמִין. וּכְשֶׁדּוֹוֶזֶה, דּוֹוֶזֶה בַּשְּׂמֹאל. וּבְשָׁעָה שֶׁדּוֹוֶזֶה, הַיָּמִין מְקָרֶבֶת. מִצַּד הַזֶּה דּוֹוֶזֶה וּמֵהַצַּד הַזֶּה מְקָרֵב, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עוֹזֵב אֶת רַוָּחַיְהוּ מֵהֶם.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (ישעיה נז) וַיֵּלֶךְ שׁוֹבָב בְּדֶרֶךְ לִבּוֹ. וְכָתוּב אַזָּרְיו, דְּרָכָיו רָאִיתִי וְאֶרְפָּאֵהוּ וְאַנְוֵהוּ וַאֲשַׁלֵּם נֻחֲמִים לוֹ וְלַאֲבֵלָיו. וַיֵּלֶךְ שׁוֹבָב, אַף עַל גַּב שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹשִׂים כָּל מַה שֶּׁעוֹשִׂים בְּזָדוֹן, שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ לִבָּם, וַאֲזָרִים עוֹשִׂים בָּהֶם הַתְרָאָה וְלֹא רוֹצִים לְצֵאת לָהֶם – בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה וְנוֹטְלִים דֶּרֶךְ טוֹבָה שֶׁל תְּשׁוּבָה, הֲרֵי הָרְפוּאָה מְזֻמֶּנֶת כְּנֶגְדָּם. עַכְשָׁו יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, אִם עַל הַזָּיִים אוֹמֵר הַכָּתוּב, אוֹ שֶׁעַל הַמֵּתִים אוֹמֵר הַכָּתוּב, שֶׁהֲרֵי רֹאשׁ הַפָּסוּק אֵינוֹ סוֹף, וְהַסּוֹף אֵינוֹ רֹאשׁ – רֹאשׁ הַכָּתוּב מַרְאֶה עַל הַזָּיִים, וְסוֹפוֹ מַרְאֶה עַל הַמֵּתִים. אֶלָּא שֶׁהַפָּסוּק (רֹאשׁ הַפָּסוּק) אוֹמֵר, בְּעוֹד שֶׁהָאָדָם הוּא בְּזָיָיו, וְכָךְ הוּא – וַיֵּלֶךְ שׁוֹבָב בְּדֶרֶךְ לִבּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יֵצֶר הָרָע וְזָקְק וּמְזַזֵּיק בּוֹ, וְלָכֵן הוֹלֵךְ שׁוֹבָב וְלֹא רוֹצֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת דְּרָכָיו שֶׁהוֹלְכִים בְּרַע בְּלִי תוֹעֶלֶת, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲנִי צָרִיךְ לְהַזָּזִיק בְּיָדוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב דְּרָכָיו רָאִיתִי (וְאֶרְפָּאֵהוּ), שֶׁהוֹלְכִים בַּזְּשֵׁכָה, אֲנִי רוֹצֶה תֵּת לוֹ רְפוּאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶרְפָּאֵהוּ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְנִיס לִלְבּוֹ דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה שֶׁלּוֹ וּרְפוּאָה

לְנַשְׁמָתוֹ. וְאַנְוְזֵהוּ, מַה זֶּה וְאַנְוְזֵהוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) לֵךְ נְוֵה אֶת הָעָם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר כְּמוֹ שֶׁמַּוְזִיק בְּיָדוֹ שֶׁל אַוֵּר וּמוֹצִיא אוֹתוֹ מִתּוֹךְ הַוְזֵשֶׁכָה.

וַאֲשַׁלֵּם נְוְזֻמִים לוֹ וְלַאֲבֵלָיו, הֲרֵי נִרְאֶה שֶׁהוּא מֵת! (אֶלָּא) כֵּן הוּא וַדַּאי מֵת וְעוֹמֵד בַּוְזַיִּים. שֶׁהוֹאִיל (אֶלָּא שֶׁהֵיא הוּא וְעוֹמְדִים בַּוְזַיִּים, וְהוֹאִיל) וְהוּא רָשָׁע, נִקְרָא מֵת. מַה זֶּה וַאֲשַׁלֵּם נְוְזֻמִים לוֹ וְלַאֲבֵלָיו? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה טוֹב עִם בְּנֵי אָדָם, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה, מַפְקִיד עִמּוֹ שְׁנֵי מַלְאָכִים שׁוֹמְרִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ, אֶוְזָד מִימִינוֹ וְאֶוְזָד מִשְּׂמֹאלוֹ.

כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, הֵם שְׁמֵוְזִים בּוֹ וּמַוְזִיקִים אוֹתוֹ בְּשִׂמְוְזָה, מַכְרִיזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים: תְּנוּ כָּבוֹד לִדְמוּת הַמֶּלֶךְ. וּכְשֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ עָקֹם, הֵם מִתְאַבְּלִים עָלָיו וְעוֹבְרִים מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַוְזִיק בּוֹ וּמַנְהִיג אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, אָז כָּתוּב וַאֲשַׁלֵּם נְוְזֻמִים לוֹ וְלַאֲבֵלָיו. וַאֲשַׁלֵּם נְוְזֻמִים לוֹ בַּתְּוְזֻלָה, שֶׁהוּא הִתְנַוֵּם עַל מַה שֶּׁעָשָׂה בַּתְּוְזֻלָה וְעַל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה עַכְשָׁו וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה. וְאַוֵּר כָּךְ וְלַאֲבֵלָיו, אוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁהָיוּ מִתְאַבְּלִים עָלָיו כְּשֶׁעָבְרוּ מִמֶּנּוּ, וְעַכְשָׁו שֶׁזָּזְרוּ עִמּוֹ, הֲרֵי וַדַּאי נְוְזוּמִים לְכָל הַצְּדָדִים.

וְעַכְשָׁו הוּא וַדַּאי וַזַי. וַזַי בְּכָל הַצְּדָדִים, אָוְזוּ בְּעֵץ הַוַּזַיִּים. וְכֵיוָן שֶׁאָוְזוּ בְּעֵץ הַוַּזַיִּים, אָז נִקְרָא בַּעַל תְּשׁוּבָה, שֶׁהֲרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת אַף כָּךְ תְּשׁוּבָה, וְהוּא נִקְרָא בַּעַל תְּשׁוּבָה. וְהָרַאשׁוֹנִים אָמְרוּ, בַּעַל תְּשׁוּבָה מַמָּשׁ. וְעַל זֶה אֲפָלוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲמֹד בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (תהלים נא) לְךָ לְבַדְּךָ וָזָטָאתִי וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי וְגוֹ'. לְךָ לְבַדְּךָ, מַה זֶּה לְךָ לְבַדְּךָ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ וָזָטָאִים שֶׁוָּזוֹטֵא אָדָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלִבְנֵי אָדָם, וְיֵשׁ וָזָטָאִים שֶׁוָּזָטָא לִבְנֵי אָדָם וְלֹא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְיֵשׁ וָזָטָאִים שֶׁוָּזוֹטֵא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא לִבְנֵי אָדָם (אֲוַזרים). דָּוִד הַמֶּלֶךְ וָזָטָא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא לִבְנֵי

אָדָם.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי זָטָא אוֹתוֹ הַזָּטְא שֶׁל בַּת שֶׁבַע, וְשָׁנִינוּ, מִי שֶׁבָּא עַל אִשָּׁה עֶרְוָה בִּרְצוֹנָהּ אָסַר אוֹתָהּ עַל בַּעְלָהּ, וְזָטָא לַזָּבִרוֹ, וְזָטָא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא – לֹא כָּךְ הוּא. שֶׁהַהוּא שֶׁאָתָּה אוֹמֵר בְּהֶתֵּר הָיָה, וְדָוִד לָקָזוּ אֶת שֶׁלּוֹ, וְגַט הָיָה לָהּ מִבַּעְלָהּ טֶרֶם שֶׁיָּצָא לַקְּרָב, שֶׁכָּךְ הָיָה מִנְהָג שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁנּוֹתְנִים גֵּט זְמַן לְאִשְׁתּוֹ כָּל שֶׁיּוֹצֵא לַזַּיִל, וְכָךְ עָשָׂה אוּרִיָּה לְבַת שֶׁבַע, וְאַזַּר שֶׁעָבַר זְמַן וְהָיְתָה פְּטוּרָה לַכֹּל, לָקָזוּ אוֹתָהּ דָּוִד, וּבְהֶתֵּר עָשָׂה כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה.

שֶׁאִלְמָלֵא לֹא כָּךְ וְזֶה הָיָה בְּאִסּוּר, לֹא הָיָה מַשְׁאִיר אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיָדוֹ. וְהֵיכָן שֶׁכָּתוּב לְעֵדוּת, (שמואל–ב יב) וַיַּנַּזֵּם דָּוִד אֵת בַּת שֶׁבַע אִשְׁתּוֹ. עֵדוּת שֶׁאִשְׁתּוֹ הִיא, וַדַּאי אִשְׁתּוֹ, וּבַת זוּגוֹ הָיְתָה שֶׁהַזְּדַמְּנָה אֵלָיו מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. (וְסוֹד הַדָּבָר – מַלְכוּת שֶׁל מַעְלָה שֶׁהוּא נַעֲשָׂה רֶגֶל רְבִיעִית לַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְנִקְרָא בַּת שֶׁבַע, עַל אֶבֶן אַזַּת שִׁבְעָה עֵינָיִם) הֲרֵי עֵדוּת שֶׁלֹּא זָטָא דָּוִד אֶת זָטָא בַּת שֶׁבַע כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וּמָה הַזָּטָא שֶׁזָּטָא? (אֶלָּא) לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא לְאַזַּר. שֶׁהָרַג אֶת אוּרִיָּה בְּזָרֵב בְּנֵי עַמּוֹן וְלֹא הָרַג אוֹתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ וַאדנִי יוֹאָב, שֶׁהֲרֵי דָּוִד הָיָה רִבּוֹן עָלָיו (וְעַל יוֹאָב), וְהַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב (שם כג) אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד, וְלֹא אֲשֶׁר לְיוֹאָב. וְלֹא הָרַג אוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְהָרַג אוֹתוֹ בְּזָרֵב בְּנֵי עַמּוֹן.

וְהַכָּתוּב אוֹמֵר וְלֹא נִמְצָא אִתּוֹ דָּבָר, רַק בִּדְבַר אוּרִיָּה הַזֹּתִי. רַק לְמַעֵט הוּא בָּא. בִּדְבַר אוּרִיָּה, וְלֹא בְּאוּרִיָּה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, וְאוֹתוֹ הָרַגְתָּ בְּזָרֵב בְּנֵי עַמּוֹן. וְכָל זָרֵב בְּנֵי עַמּוֹן הָיָה זָקוּק בּוֹ נָזוּשׁ עָקֹם, דְּיוֹקָן שֶׁל דַּרְקוֹן, וְהוּא עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נָתַתָּ כֹּחַ לְאוֹתוֹ שִׁקּוּץ. (שֶׁכֵּיוָן שֶׁזָּרֵב בְּנֵי עַמּוֹן הִתְגַּבְּרָה אוֹתָהּ שָׁעָה עַל אוּרִיָּה, כַּמָּה זָזַק הִתְזַזֵּק אוֹתוֹ נָזוּשׁ עָקֹם) מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָרְגוּ בְּנֵי עַמּוֹן אֶת אוּרִיָּה, וְעַמּוֹ

רַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהִתְגַּבְּרָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה זֶרַע בְּנֵי עַמּוֹן, כַּמָּה וְכַמָּה הִתְוַוְּקָה אוֹתָהּ עֲבוֹדָה זָרָה שְׁקוּץ.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאוּרִיָּה לֹא הָיָה צַדִּיק, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב עָלָיו אוּרִיָּה הַחִתִּי – לֹא כָּךְ: צַדִּיק הוּא הָיָה, אֶלָּא שֶׁשָּׁם מְקוֹמוֹ הָיָה וְזֹהִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיַפְתָּח הַגִּלְעָדִי, עַל שֵׁם מְקוֹמוֹ נִקְרָא כָּךְ.

וְעַל זֶה בְּרַבַּר אוּרִיָּה הַחִתִּי, שֶׁשְּׁקוּץ בְּנֵי עַמּוֹן הִתְגַּבֵּר עַל מַזְוַנָּה אֱלֹהִים, שֶׁמַּזְוַנּוֹת דָּוִד הָיוּ מַמָּשׁ דְּיוֹקָן שֶׁלְּמַעְלָה, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁגָּם דָּוִד מַזְוַנָּה זֶה, גָּם לְמַעְלָה מַזְוַנָּה אַזּוֹר. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד, לְךָ לְבַדְּךָ זָטָאתִי. לְבַדְּךָ וְלֹא לְאַזּוֹר. שֶׁהוּא הָיָה אוֹתוֹ הַזּוֹטֵא שֶׁזָּטָא אֵלָיו. וְזֶהוּ בְּרַבַּר אוּרִיָּה, וְזֶהוּ בְּזֶרַע בְּנֵי עַמּוֹן.

כָּתוּב, כִּי ה׳ עֵינָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ, אֵלּוּ הַנְּקֵבוֹת. וְכָתוּב, (זכריה ד) עֵינֵי ה׳ הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים, אֵלּוּ הַזְּכָרִים. וַהֲרֵי הֵם יְדוּעִים. דָּוִד אָמַר (תהלים נא) וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי. בְּעֵינֶיךָ? לִפְנֵי עֵינֶיךָ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא מַה זֶּה בְּעֵינֶיךָ? אָמַר דָּוִד, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁזָּטָאתִי, בְּעֵינֶיךָ הָיָה. שֶׁהָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁהַרֵי עֵינֶיךָ הָיוּ זְמִינִים וְעוֹמְדִים לְפָנַי וְלֹא הֶזּוֹשַׁבְתִּי אוֹתָם, הֲרֵי הַזּוֹטֵא שֶׁזָּטָאתִי וְעָשִׂיתִי, בְּאֵיזֶה מָקוֹם הָיָה? בְּעֵינֶיךָ.

לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְשָׁפְטֶךָ, וְלֹא יִהְיֶה לִי פֶּתְוֹזוֹן פֶּה לוֹמַר לְפָנֶיךָ. בֹּא וּרְאֵה, כָּל אֶמֶן כְּשֶׁמְּדַבֵּר, הוּא מְדַבֵּר בְּאֶמְנוּתוֹ. דָּוִד הָיָה בַּדְּזַן הַמֶּלֶךְ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה בְּצַעַר, כֵּיוָן שֶׁהָיָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שָׁב לִבַּדְּוָנוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁהָיָה כְּדֵי לְבַדֵּוֵ אֶת הַמֶּלֶךְ.

אָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, אֲנִי אָמַרְתִּי (שם כז) בְּזָנֵנִי ה׳ וְנַסֵּנִי, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁלֹּא אוּכַל לַעֲמֹד בְּנִסְיוֹנֶךָ. הֲרֵי זָטָאתִי לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ וְיִהְיֶה דְּבָרְךָ בְּרִיקָנוּת. עַכְשָׁו שֶׁזָּטָאתִי, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה דְּבָרְךָ אֱמֶת, נָתַתִּי מָקוֹם לְצַדֵּק דִּבָּרֶיךָ, לָכֵן עָשִׂיתִי, לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְשָׁפְטֶךָ. זָזַר דָּוִד לְאֶמְנוּתוֹ וְאָמַר תּוֹךְ צַעֲרוֹ

דִּבְרֵי בַּדְּוָנוּת לַמֶּלֶךְ.

שֶׁנִּינוּ, דָּוִד לֹא הָיָה רָאוּי לְאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֲרֵי הוּא אָמַר, (שם קטז) וְלִבִּי זָלַל בְּקִרְבִּי (נָקוּד זָלַל, שֶׁכְּבָר הָיָה זָלָל בְּקִרְבִּי) כָּךְ הוּא. אֲבָל דָּוִד אָמַר, בַּלֵּב יֵשׁ שְׁנֵי הֵיכָלוֹת, בְּאָזְנָד דָּם וּבְאָזְנָד רוּזַז. אוֹתוֹ אָזְנָד שֶׁמָּלֵא בְּדָם, בּוֹ יֵשׁ דִּיוּר לַיֵּצֶר הָרָע, וְלִבִּי לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הוּא רֵיקָן, וְלֹא נָתַתִּי דִּיוּר לְדָם רַע לִשְׁכֹּן בּוֹ יֵצֶר הָרָע, וְלִבִּי הוּא וַדַּאי זָלָל בְּלִי דִּיוּר (דָּם) רַע, וְכֵיוָן שֶׁכָּךְ זֶה, לֹא רָאוּי דָּוִד לְאוֹתוֹ זֵטָא שֶׁזָּטָא, אֶלָּא כְּדֵי לָתֵת פֶּתְזוֹן פֶּה לָרְשָׁעִים, שֶׁיֹּאמְרוּ, דָּוִד הַמֶּלֶךְ זָטָא וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה וּמָזַל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל שֶׁכֵּן לִשְׁאָר בְּנֵי אָדָם. וְעַל זֶה אָמַר (תהלים נא) אֲלַמְּדָה פּוֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ וְזַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ.

וְכָתוּב, (שמואל–ב טו) וְדָוִד עֹלֶה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עֹלֶה וּבוֹכֶה וְרֹאשׁ לוֹ זָפוּי וְהוּא הֹלֵךְ יָזֵחַ. רֹאשׁ לוֹ זָפוּי וְיָזֵחַ לָמָּה? אֶלָּא הָיָה נָזוּף, עָשָׂה עַצְמוֹ נָזוּף לְקַבֵּל עָנֶשׁ, וְהֵם הָיוּ רְזוּקִים מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. אַשְׁרֵי הָעֶבֶד שֶׁכָּךְ עוֹבֵד לְרַבּוֹ וּמוֹדֵעַ לְזֶטְאוֹ לָשׁוּב מִמֶּנּוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

בֹּא וּרְאֵה, יוֹתֵר הָיָה מַה שֶּׁעָשָׂה לוֹ שִׁמְעִי בֶּן גֵּרָא מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְלֹא הֵשִׁיב דָּוִד כְּנֶגְדּוֹ דָּבָר, שֶׁכָּךְ הָיָה רָאוּי לוֹ, וּבָזֶה הִתְכַּפְּרוּ זֵטָאָיו. עַכְשָׁו יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, שִׁמְעִי הָיָה תַּלְמִיד זָקֵן, וְזָקְמָה רַבָּה הָיְתָה בּוֹ, לָמָּה יָצָא לְדָוִד וְעָשָׂה לוֹ כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה? אֶלָּא מִמָּקוֹם אַזֵּר הָיָה הַדָּבָר, וְהִכְנִיס לוֹ בְּלִבּוֹ דָּבָר זֶה, וְכָל זֶה לְתוֹעֶלְתּוֹ שֶׁל דָּוִד, שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁעָשָׂה לוֹ שִׁמְעִי, גָּרַם לוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְשָׁבַר לִבּוֹ בְּשֶׁבֶר רַב, וְשָׁפַךְ הַרְבֵּה דְּמָעוֹת מִתּוֹךְ לִבּוֹ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה אָמַר, כִּי ה׳ אָמַר לוֹ קַלֵּל. יָדַע שֶׁהֲרֵי מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן יָרַד הַדָּבָר.

שְׁנֵי צִוּוּיִם צִוָּה דָּוִד אֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ – אָזְנָד שֶׁל יוֹאָב, וְאָזְנָד שֶׁל שִׁמְעִי, עִם שְׁאָר הַצִּוּוּיִם שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ. שֶׁל יוֹאָב – שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה. דָּבָר נִסְתָּר הָיָה, שֶׁהֲרֵי אֲפָלּוּ שְׁלֹמֹה לֹא הָיָה לוֹ

לָדַעַת. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאֲזַרִים יָדְעוּ (אותו), זֶה הִתְגַּלָּה לִשְׁלֹמֹה. וְעַל זֶה אָמַר, וְאַתָּה יָדַעְתָּ וְגוֹ', מַה שֶּׁלֹּא רָאוּי לְךָ לָדַעַת.

שֶׁל שִׁמְעִי – שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה עִמְּךָ שִׁמְעִי בֶן גֵּרָא. מַה זֶּה וְהִנֵּה עִמְּךָ? מִזֶּמֶן הוּא עִמְּךָ תָּמִיד, רַבּוֹ הָיָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא אָמַר לוֹ עַל יוֹאָב וְהִנֵּה עִמְּךָ יוֹאָב. אֲבָל שִׁמְעִי זֶה שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד עִמּוֹ, אָמַר וְהִנֵּה עִמְּךָ.

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא לְשִׁמְעִי וַיֹּאמֶר בְּנֵה לְךָ בַּיִת בִּירוּשָׁלַם. אֵיפֹה הִיא זְכוּתוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה בָּזֶה? אֶלָּא הַכֹּל עָשָׂה בְּזְכוּתָהּ, וּלְכָל הַצַּדִּיקִים הוּא הִתְבּוֹנֵן. שֶׁהֲרֵי שִׁמְעִי הָיָה זָכָם, וְאָמַר שְׁלֹמֹה, אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּגָּדֵל תּוֹרָה עַל יְדֵי שִׁמְעִי וְלֹא יֵצֵא הַזּוּטָה.

עוֹד דָּבָר אַזַּר הִשְׁגִּיזַן שְׁלֹמֹה בְּזְכוּתָהּ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב טז) יֵצֵא יָצוֹא וּמְקַלֵּל. מַה זֶּה יֵצֵא יָצוֹא בַּעֲמִים? מַסְפִּיק וַיֵּצֵא וַיְקַלֵּל (לו). אֶלָּא יְצִיאָה אַזַּת – שֶׁיָּצָא מִבֵּית מִדְרָשׁוֹ לְדָוִד, וִיצִיאָה אַזַּת – שֶׁיָּצָא מִירוּשָׁלַיִם אֶל עַבְדּוֹ שֶׁמֵּת עָלָיו. יְצִיאָה אַזַּת לַמֶּלֶךְ, וִיצִיאָה שְׁנִיָּה לָעֲבָדִים. וְכָל זֶה רָאָה שְׁלֹמֹה וְהִשְׁגִּיזַן בְּרוּזַן הַקֹּדֶשׁ אוֹתָהּ הַיְצִיאָה הַשְּׁנִיָּה, וְעַל זֶה אָמַר וְהָיָה בְּיוֹם צֵאתְךָ. יָדַע שֶׁבִּיצִיאָה יָמוּת.

וְעִפָּר בֶּעָפָר מַהוּ? אָמַר שְׁלֹמֹה, אֶל אָבִי זֶה הָיָה בֶּעָפָר, אֶל שִׁמְעִי זֶה יִהְיֶה בְּמַיִם, שֶׁכָּתוּב וְהָיָה בְּיוֹם צֵאתְךָ וְעָבַרְתָּ אֶת נַחַל קִדְרוֹן. שָׁם עָפָר וְכָאן מַיִם. שְׁנֵיהֶם דָּן שְׁלֹמֹה, לִהְיוֹת עָפָר וּמַיִם כְּמוֹ סוֹטָה, לְמִי שֶׁהִסְטִין דַּרְכּוֹ לְאָבִיו.

כָּתוּב וְהוּא קִלְלַנִי קְלָלָה נִמְרֶצֶת. וְכָתוּב וָאֶשָּׁבַע לוֹ בַּה' לֵאמֹר אִם אֲמִיתְךָ בֶּחָרֶב. וְכִי שִׁמְעִי הָיָה טִפֵּשׁ? שֶׁאִלּוּ כָּךְ הִשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יֹאמַר בַּחֶרֶב לֹא, אֲבָל בַּחֲנִית אוֹ בְּחֶזֶק כֵּן.

אֶלָּא שְׁנֵי דְּבָרִים יֵשׁ כָּאן. אֶחָד אָמַר הַתִּינוֹק, בְּנוֹ שֶׁל הַדָּג הַגָּדוֹל, אוֹתוֹ שֶׁקִּשְׁקְשָׁיו עוֹלִים לְרוּם הָעֲנָנִים. שִׁבּוּעָתוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, כְּשֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהִשָּׁבַע, הָיָה מוֹצִיא אֶת זַרְבּוֹ שֶׁשָּׁם הָיָה זָקוּק שֶׁם זָקוּק וְשָׁם נִשְׁבַּע. וְכָךְ

עָשָׂה לִשְׁמְעִי, שֶׁכָּתוּב וָאֶשְׁבַּע לוֹ בַּה׳ לֵאמֹר אִם אֲמִיתְךָ בֶּחָרֶב. בַּמָּה הָיְתָה הַשְּׁבוּעָה הַזּוֹ? בֶּחָרֶב. (בַּחֶרֶב הַזּוֹ שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָקַק בָּהּ שְׁבוּעָה) בַּחֶרֶב נִשְׁבַּע. וְדָבָר אַחֵר דִּין שְׁלֹמֹה. אָמַר, בִּקְלָלָה בָּא אֶל אָבִי, בִּדְבָרִים – הֲרֵי דְּבָרִים אֵלָיו. וּבַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ הָרַג אוֹתוֹ וְלֹא בֶּחָרֶב. וְלָכֵן שְׁלֹמֹה עָשָׂה כָּךְ.

עַכְשָׁו יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁכֵּיוָן שֶׁדָּוִד הִשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ, לָמָּה הָרַג אוֹתוֹ, שֶׁנִּרְאֶה שֶׁשְּׁבוּעָה זוֹ הָיְתָה בַּעֲלִילָה, שֶׁהֲרֵי הַלֵּב וְהַפֶּה לֹא הָיוּ כְּאֶחָד? אֶלָּא וַדַּאי דָּוִד לֹא הָרַג אוֹתוֹ, וַהֲרֵי יָדוּעַ, כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף מְקַבְּלִים הַכֹּל, וְהַלֵּב לֹא מְקַבֵּל אֲפִלּוּ כְּזוּזִיט שֶׁל נִיָּמָה שֶׁל שַׂעֲרָה. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה הַלֵּב, וְקִבֵּל מַה שֶּׁלֹּא רָאוּי לוֹ לְקַבֵּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְיָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לוֹ כָּתוּב. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי הָאֵילָן גָּזַרְתָּ לִהְיוֹת נוֹטֵר וְנוֹקֵם כְּנָזוּשׁ.

כָּתוּב (תהלים נא) כִּי לֹא תַזְקִפֵן זָבַח וְאֶתֵּנָה עוֹלָה לֹא תִרְצֶה. זְבִזֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. כִּי לֹא תַזְקִפֵן זָבַח, וְכִי לֹא רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּקְרִיבוּ לְפָנָיו קָרְבָּן, וַהֲרֵי הוּא תִּקֵּן לָרְשָׁעִים קָרְבָּן שֶׁיַּקְרִיבוּ וְיִתְכַּפֵּר לָהֶם וְזִטְאָם? אֶלָּא שֶׁדָּוִד אָמַר אֶת זֶה לַשֵּׁם אֱלֹהִים, וְקָרְבָּן לֹא מַקְרִיבִים לַשֵּׁם אֱלֹהִים, אֶלָּא לְשֵׁם יו״ד ה״א וא״ו ה״א. שֶׁהֲרֵי לַדִּין הַקָּשָׁה, מִדַּת הַדִּין, לֹא מַקְרִיבִים קָרְבָּן, שֶׁכָּתוּב (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה׳. לַה׳, וְלֹא לְשֵׁם אֱלֹהִים. וְכִי תַקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה לַה׳. זְבַח תּוֹדָה לַה׳. זְבַח שְׁלָמִים לַה׳.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר לֵאלֹהִים, הִצְטָרֵךְ לִכְתֹּב כִּי לֹא תַזְקִפֵן זָבַח וְאֶתֵּנָה עוֹלָה לֹא תִרְצֶה. שֶׁהֲרֵי לַשֵּׁם הַזֶּה לֹא מַקְרִיבִים, אֶלָּא רוּחַ נִשְׁבָּרָה, שֶׁכָּתוּב זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה. קָרְבָּן שֶׁל אֱלֹהִים הוּא עֶצֶב וְשִׁבָּרוֹן לֵב. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁזָּלַם זְלוּם רַע, צָרִיךְ לְהַרְאוֹת עַצְבוּת, שֶׁהֲרֵי בְּמִדַּת אֱלֹהִים (דִּין) עוֹמֵד, וְזֶבַח שֶׁל מִדַּת הַדִּין צָרִיךְ עַצְבוּת וְרוּחַ נִשְׁבָּרָה, וְאוֹתָהּ עַצְבוּת מְרַפֵּאת אֶת הַזְּלוּם הָרַע, וְלֹא שׁוֹלֵט עָלָיו הַדִּין. שֶׁהֲרֵי הַזֶּבַח שֶׁרָאוּי לְמִדַּת הַדִּין, הִקְרִיב לְפָנָיו.

לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. מַה זֶּה לֹא תִבְזֶה? מִכָּל שֶׁיֵּשׁ לֵב שֶׁהוּא בּוֹזֶה? כֵּן. זֶהוּ לֵב שֶׁהוּא גֵּאֶה, לֵב בַּעֲסוּת הָרוּחַ, הַיְנוּ לֵב בּוֹזֶה, אֲבָל לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה.

הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלִָם. מַה זֶּה הֵיטִיבָה? נִרְאֶה שֶׁהַרֵי טוֹב יֵשׁ בָּהּ, וְעַכְשָׁו הֵיטִיבָה עַל אוֹתוֹ הַטּוֹב?! וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהַרֵי מִן הַיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁתַּדֵּל בְּבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְמַעְלָה עַד עַכְשָׁו, אוֹתָהּ הַטָּבָה שֶׁל רָצוֹן לֹא שָׁרְתָה עַל אוֹתוֹ הַבִּנְיָן, וְעַל כֵּן לֹא נִתְקַן. שֶׁהַרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן יִתְעוֹרֵר, הוּא יֵיטִיב וְיַדְלִיק אֶת הַמְּנוֹרוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַבִּנְיָן וְאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁאֲפִלּוּ הַמַּלְאָכִים שֶׁל מַעְלָה לֹא יוּכְלוּ (לֹא) לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ בֵּית מִקְדָּשׁ וְלֹא בְּאוֹתוֹ בִּנְיָן, וְאָז בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְכָל הַמַּעֲשֶׂה נִתְקָן.

תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלִָם. וְכִי מִיּוֹם שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בְּבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַד עַכְשָׁו לֹא בָּנָה אוֹתָם? (אוֹ) אִם חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם עַד עַכְשָׁו לֹא בָּנָה – בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַל אַוזַת כַּמָּה וְכַמָּה. אֶלָּא שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינָם כְּמַעֲשֵׂי בֶּן אָדָם. כְּשֶׁבְּנֵי אָדָם בָּנוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, בַּהַתְחָלָה עָשׂוּ אֶת חוֹמוֹת הָעִיר, וּלְבַסּוֹף עָשׂוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. חוֹמוֹת הָעִיר בַּהַתְחָלָה כְּדֵי לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְאַוזַר כָּךְ בִּנְיַן הַבַּיִת. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָּךְ, אֶלָּא בּוֹנֶה בַּהַתְחָלָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּבַסּוֹף כְּשֶׁיּוֹרִיד אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם וְיוֹשִׁיב אוֹתוֹ עַל מְקוֹמוֹ, אָז יִבְנֶה אֶת חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהֵן חוֹמוֹת הָעִיר. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, (תהלים נא) הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן – בַּהַתְחָלָה, וְאַוזַר כָּךְ תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלִָם.

כָּאן יֵשׁ סוֹד. כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּהַתְחָלָה מַקְדִּים אוֹתוֹ שֶׁלְּבַוזוּץ, וְאַוזַר הַמּוֹז שֶׁלְּפָנִים, וְכָאן לֹא כָּךְ. בֹּא וּרְאֵה, כָּל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַקְדִּים אוֹתוֹ שֶׁל בַּוזוּץ, הַמּוֹז הִקְדִּים בְּמַוְזָשָׁבָה, וּבְמַעֲשֶׂה אוֹתוֹ שֶׁל בַּוזוּץ, שֶׁהַרֵי כָּל קְלִפָּה הִיא מִצַּד הָאַוזַר, וְהַמּוֹז מִן הַמּוֹז, וְתָמִיד הַצַּד הָאַוזַר מַקְדִּים וְגָדֵל וּמִתְרַבֶּה וְשׁוֹמֵר הַפָּרִי. כֵּיוָן שֶׁמִּתְרַבֶּה, זוֹרְקִים אוֹתוֹ הַזּוּצָה, וְיָכִין רָשָׁע וְצַדִּיק יִלְבַּשׁ, וְזוֹרְקִים אֶת אוֹתָהּ

קְלָפָה, וּמְבָרְכִים אֶת הַצַּדִּיק בָּעוֹלָם. אֲבָל כָּאן, בְּבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהַצַּד הָרָע יַעֲבֹר מֵהָעוֹלָם – לֹא צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי הַמּוַּז וְהַקְּלָפָה שֶׁלּוֹ הָיָה. הִקְדִּים הַמּוַּז, שֶׁכָּתוּב הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן – בַּהַתְוָלָה, וְאַזַּר כָּךְ תִּבְנֶה זוֹמוֹת יְרוּשָׁלָם. אוֹתָהּ זוֹמָה הַזִּיצוֹנִית, שֶׁהִיא קְלָפָה, שֶׁלּוֹ הִיא מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (זכריה ב) וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם ה' זוֹמַת אֵשׁ סָבִיב. אֲנִי וְלֹא הַצַּד הָרָע.

יִשְׂרָאֵל הֵם הַמּוַּז הָעֶלְיוֹן שֶׁל הָעוֹלָם. יִשְׂרָאֵל עָלוּ בַּמַּוְזֶשְׁבָּה בַּתְּוַזְלָה. הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהֵם קְלָפָה, הִקְדִּימוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלָךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַקְדִּים אֶת הַמּוַּז בִּכְלִי קְלָפָה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ. הַמּוַּז קוֹדֵם לַקְּלָפָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַמּוַּז יַעֲמֹד בִּכְלִי קְלָפָה, מִי הוּא שֶׁיּוֹשִׁיט יָד לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ? מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם נְאֻם ה'.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, (תהלים נא) אָז תַּזְוִפֵּץ זְבוּזֵי צֶדֶק. הֱיוֹת שֶׁהֲרֵי אָז יִתְוַזֵּבֵר הַכֹּל בְּזִוּוּג אֶזְהָד, וְיִהְיֶה הַשֵּׁם שָׁלֵם בְּכָל תִּקּוּנוֹ, וְאָז הַקָּרְבָּן יִהְיֶה שָׁלֵם לַה' אֱלֹהִים. שֶׁעַכְשָׁו אֱלֹהִים לֹא מִתְוַזֵּבֵר לַקָּרְבָּן, שֶׁאִלְמָלֵא הִתְוַזֵּבֵר בּוֹ, כַּמָּה אֱלֹהִים יַעֲלוּ אָוְנַיִם לְהִתְוַזֵּבֵר לְשָׁם. אֲבָל בְּאוֹתוֹ זְמַן, (שם פו) כִּי גָדוֹל אַתָּה וְעוֹשֵׂה נִפְלָאוֹת אַתָּה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ. וְאֵין אֱלֹהִים אַזַּר.

וּבְאֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, (דברים לב) רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי. (רְאוּ עַתָּה) רְאוּ כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא גָּדוֹל, מַה זֶּה עַתָּה? אֶלָּא שֶׁלֹּא הָיָה קֹדֶם לָכֵן, וּבְאוֹתוֹ זְמַן זֶה יִהְיֶה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַתָּה רְאוּ מַה שֶּׁלֹּא יְכֻלְתֶּם לִרְאוֹת מִקֹּדֶם לָכֵן.

כִּי אֲנִי אֲנִי, לָמָּה פָּעַמִּים? אֶלָּא כְּדֵי לְדַיֵּק, שֶׁהֲרֵי אֵין שָׁם אֱלֹהִים, אֶלָּא הוּא. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁנֶּאֱמַר אֲנִי פַּעַם אַזַּת וְלֹא יוֹתֵר, וְהָיָה שָׁם הַצַּד הָאַזַּר. אֲבָל עַכְשָׁו אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, שֶׁהֲרֵי כָּל הַצַּד הָאַזַּר הָעָבַר, וְדַוְקָא אֲנִי אֲנִי.

אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה. עַד עַכְשָׁו הַמּוֹז הָיָה מִן הַצַּד הָאַחֵר. מִכָּאן וָהָלְאָה, אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה. מִכָּאן שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא טָעֲמוּ טַעַם הַמָּוֶת – מִמֶּנּוּ יִהְיֶה לָהֶם מָוֶת, וְיָקִים אוֹתָם (מִיד). לָמָּה? כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשָּׁאֵר מֵאוֹתָהּ הַזְּוָהֲמָה בָּעוֹלָם כְּלָל, וְיִהְיֶה עוֹלָם זָךְ שֶׁבְּמַעֲשֵׂי יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְאִם אָמַר יֹאמַר וְגוֹ' לֹא אֵצֵא זָךְ שֶׁנִּתְבָּאֵר, אָז פּוֹגֵם אוֹתוֹ בְּפָגָם. אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא, מַה זֶּה בְּגַפּוֹ שֶׁנִּינוּ, כְּתַרְגּוּמוֹ – לְבַדּוֹ. יָפֶה הוּא. אֲבָל הֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל הָעוֹלָם לֹא עוֹמֵד אֶלָּא עַל סְנַפִּיר אֶחָד שֶׁל לִוְיָתָן.

וְסוֹד זֶה, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדִים זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁזָּכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְכָל מַה שֶּׁהוֹלְכִים, הָעוֹלָם מִזְדַּעְזֵעַ, וְאִלְמָלֵא שֶׁסֵּרַס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַזָּכָר וְצִנַּן אֶת הַנְּקֵבָה, הָיוּ מַזְעִירִים אֶת הָעוֹלָם, וְעַל כָּךְ לֹא עוֹשִׂים תּוֹלָדוֹת. (וּמִי שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת בְּגַפּוֹ) אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא, תַּזַּת אוֹתוֹ סְנַפִּיר שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת נִכְנָס. וְהוֹאִיל וְכֵן בְּגַפּוֹ יֵצֵא, לְשֶׁם נִדְוֶוה, וְלֹא נִכְנָס לַפַּרְגּוֹד כְּלָל, וְנִדְוֶוה וְנִטְרָד מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם. בְּגַפּוֹ יֵצֵא, בְּגַפּוֹ יֵצֵא וַדַּאי.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (ויקרא כ) עֲרִירִים יָמֻתוּ. עֲרִירִים (כָּתוּב) – כְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. בְּסוֹד שֶׁל זָכָר נִכְנָס, וּבְסוֹד שֶׁל נְקֵבָה יֵצֵא. נִכְנָס בָּזֶה וְיוֹצֵא בָּזֶה. וְזֶהוּ מָקוֹם שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה שֶׁיִּכָּנֵס לְפָנָיו מִי שֶׁמְּסֹרָס עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

בֹּא וּרְאֵה מִן הַקָּרְבָּן, שֶׁלֹּא הָיוּ מַקְרִיבִים לְפָנָיו מְסֹרָס, וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִקְרַב לְפָנָיו, וְצִוָּה וְאָמַר, (ויקרא כב) וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ. וְכֵן לְדוֹרֵי דוֹרוֹת אָסַר לְסָרֵס אֶת הַבְּרִיּוֹת שֶׁבָּרָאם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי כָּל סֵרוּס הוּא שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר. וְאִם הוּא הִשְׁתַּדֵּל וְנָשָׂא אִשָּׁה וְלֹא עָשָׂה תּוֹלָדוֹת וְלֹא רָצָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, אוֹ שֶׁהִיא לֹא רָצְתָה, וְנִכְנָס לְאוֹתוֹ עוֹלָם בְּלִי תּוֹלָדוֹת – מַה כָּתוּב? אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא, וְלֹא הִשְׁגִּיזוּ לְפַעַל יְדֵי רִבּוֹנָם, וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ. הוּא יִכָּנֵס בְּגַפּוֹ שֶׁל זָכָר, וְהִיא בִּנְקֵבָה. בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, הַכֹּל עַל תִּקּוּנוֹ.

אִם אֲדָנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אִם אֲדָנָיו – זֶה אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה – מִכָּאן שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת הָאָדָם עוֹמֵד לָשֵׂאת אִשָּׁה, אֶלָּא (הַכֹּל (משלי טז) פֻּלֶּס וּמֹאזְנֵי מִשְׁפָּט לַה') הַכֹּל בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת. יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה, שֶׁהֲרֵי זֶה לֹא בִּרְשׁוּתוֹ הוּא, וּמִי הִיא? הַהִיא שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ וְלֹא הִזְדַּמְּנָה אֵלָיו, וּמִי הִיא? אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה מְזֻמֶּנֶת לְאַוָּזר, וְהַקְּדִים זֶה בְּרַוָּזְמִים וְנָטַל אוֹתָהּ, זוֹ נִתְּנָה לוֹ, שֶׁלֹּא רָאוּיָה לוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה מֵרָזוֹק וְרוֹאֶה אֶת אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁעֲתִידָה לְהוֹצִיא תּוֹלָדוֹת בָּעוֹלָם, מַקְדִּים זֶה בְּרַוָּזְמִים וְנוֹתֶנֶת לוֹ, וְעוֹשָׂה פֵּרוֹת, וְוֹורֵעַ זֶרַע בְּאִשָּׁה (בְּגַן) שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לַאֲדָנֶיהָ, וְהוּא יֵצֵא בְּגַפּוֹ. אֵי עָנִי מִסְכֵּן, כַּמָּה הִשְׁתַּדֵּל בְּרִיקָנוּת, הִתְיַגֵּעַ וְנִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת בְּגַן שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְיָצָא בְּרֵיקָנוּת.

זָקֵן זָקֵן, בַּזְּמַנִּים (בָּעִנְיָנִים) הַלָּלוּ לֹא הָיִיתָ בְּרַגְלֶיךָ דּוֹוְזָה אֶת הַשַּׁעַר, כְּמִי שֶׁשּׁוֹכֵב בָּאָרֶץ בְּלִי כֹּוַז, שֶׁהֲרֵי נָוְזַלְשָׁה רַבָּה, שֶׁלֹּא יָכוֹל דּוֹוְזָה בְּרַגְלָיו. הִתְוַוְזֵק זָקֵן וְאַל תְּפַוְזֵד. הֶעָנִי הַמִּסְכֵּן הַזֶּה שֶׁהִשְׁתַּדֵּל לָרִיק, אֱמוֹר לָמָּה? אִם מִשּׁוּם שֶׁזָּרַע בְּגַן אַוָּזר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ – יָפָה. אִם כָּךְ (אֲבָל כָּאן) הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ אוֹתוֹ הַגָּן לִזְרֹעַ בּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא הוּא שֶׁלָּקַוְזוֹ אוֹתָהּ.

אֶלָּא בֹּא וּרְאֵה, כָּל הַדְּבָרִים שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם הֵם בְּדִין, וְלֹא הָיָה דָּבָר לָרִיק. זֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ אִשָּׁה וְעָשָׂה בָּהּ פֵּרוֹת וְגִדּוּלִים, אֵין זֶה כִּשְׁאָר בְּנֵי הַגִּלְגּוּל, וְלֹא דוֹמֶה מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהַגְדִּיל אֶת הָאִילָן (וְלֹא יָכוֹל), לְמִי שֶׁלֹּא רוֹצֶה לְהַגְדִּיל וּלְהִשְׁתַּדֵּל, וְעוֹקֵר וּמַפִּיל אֶת הָעֲלִים שֶׁל הָאִילָן וּמַקְטִין הַפֵּרִי שֶׁלּוֹ.

זֶה שֶׁאֲדוֹנָיו נָתַן לוֹ אִשָּׁה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת, הֲרֵי הִשְׁתַּדֵּל בַּהַתְוָולָה כְּדֵי לְהַגְדִּיל אֶת הָאִילָן וְלֹא יָכֹל. זְכִיוּת כָּל כָּךְ אֵין לוֹ, (שֶׁל בָּנִים גַּם כֵּן אֵין לוֹ) שֶׁאִם הָיָה צַדִּיק כָּרָאוּי, לֹא הָיָה שָׁב בְּגִלְגּוּל (כְּאָבֵן בְּכַף הַקֶּלַע), שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה נו) וְנָתַתִּי לָכֶם בְּבֵיתִי וּבְוזוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת. וְעַכְשָׁו שֶׁלֹּא זָכָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה שֶׁהֲרֵי הִשְׁתַּדֵּל וְלֹא יָכֹל. זֶה אֲדוֹנָיו יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְכֵיוָן שֶׁזָּכָה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנָתַן לוֹ

בְּרַוָּזִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹבֶה מִשֶּׁלּוֹ בַּתְּוִזְלָה, וְנוֹטֵל מַה שֶּׁגָּרַע אוֹתוֹ הַמַּעְיָן. וּמְשׁוּם כָּךְ, הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ, וְאַזַּר כָּךְ יָשׁוּב וְיִשְׁתַּדֵּל עַל עַצְמוֹ לְהַשְׂלִים גְּרִעוֹנוֹ. עַד כָּאן סוֹד הַכְּתוּב.

זָקֵן זָקֵן, אַתָּה אָמַרְתָּ עַל זֶה שֶׁלָּרִיק הִשְׁתַּדֵּל, וְלֹא הִשְׂגַּזְתָּ עָלָיִךְ שֶׁלָּרִיק אַתָּה הוֹלֵךְ בְּמַה שֶּׁאָמַרְתָּ, שֶׁהֲרֵי הַכְּתוּב רוֹדֵף אַזַּרְיִךְ, שֶׁסּוֹתֵר אֶת כָּל הַבִּנְיָן שֶׁבָּנִיתָ עַד עַכְשָׁו, וְאַתָּה זוֹשֵׁב שֶׁאַתָּה מְשִׁיט אֶת הַיָּם לִרְצוֹנְךָ. וּמַהוּ? שֶׁכָּתוּב וְאִם אָמוֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְגוֹ'.

אִי זָקֵן זָקֵן, עַיִן כּוֹז, מַה תַּעֲשֶׂה? וְזִשַּׁבְתָּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִי שֶׁיִּרְדֹּף אַזַּרְיִךְ, הֲרֵי הַכָּתוּב הַזֶּה רוֹדֵף אַזַּרְיִךְ וְיוֹצֵא מֵאַזַּר הַכֹּתֶל כְּאַיָּלָה בַּשָּׂדֶה, מְדַלֵּג דְּלוּגִים אַזַּרְיִךְ, שִׁלְשָׁה עָשָׂר דְּלוּגִים דִּלֵּג אַזַּרְיִךְ וְהִשִּׂיג אוֹתָךְ. מַה תַּעֲשֶׂה, זָקֵן? עַכְשָׁו יֵשׁ לְךָ לְהִתְגַּבֵּר בְּכוֹזֶךָ, שֶׁהֲרֵי גִּבּוֹר וָזָקְ הָיִיתָ עַד הַיּוֹם. זָקֵן זָקֵן, תִּהְיֶה זוֹכֵר אֶת יוֹם הַשֶּׁלֶג כְּשֶׁזָּרְעָנוּ פּוֹלִים, וְהָיוּ כַּמָּה גְּבָרִים בְּנֵי זַיִל כְּנֶגְדְּךָ, וְאַתָּה לְבַדְּךָ נִצַּזְתָּ שִׁלְשָׁה עָשָׂר גְּבָרִים וְזָקִים בְּנֵי זַיִל, שֶׁכָּל אֶזֶד מֵהֶם הוֹרֵג אַרְיֵה טָרֶם שֶׁיֹּאכַל.

אִם אֶת אוֹתָם שִׁלְשָׁה עָשָׂר גְּבָרִים נִצַּזְתָּ – אֵלֶּה שִׁלְשָׁה עָשָׂר שֶׁאֵין בָּהֶם כּוֹז, אֶלָּא דְּבָרִים, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. כָּתוּב אָמוֹר יֹאמַר. אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דַּרְכּוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין לַכֹּל. כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַנָּהּ שֶׁל הָאִשָּׁה הַזּוֹ לְמְצֹא אֶת בֶּן זוּגָהּ, מָה עוֹשֶׂה? הוֹרֵג אֶת זֶה, וְנוֹטֵל אוֹתָהּ אוֹתוֹ בֶּן זוּגָהּ, וְהוּא יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה לְבַדּוֹ יְזִידִי.

וְאִם אָמוֹר יֹאמַר, הֲרֵי בְּאֵרוּ הַזַּבְּרִים כְּפָשַׁט הַכָּתוּב. וְאִם אָמוֹר – בְּרֵאשִׁית שֶׁל שֵׁשׁ הַשָּׁנִים. יֹאמַר – בְּסוֹף שֵׁשׁ הַשָּׁנִים טָרֶם תִּכָּנֵס הַשְּׁבִיעִית. שֶׁהֲרֵי אִם אָמַר כְּשֶׁהוּא אָפֵל בְּיוֹם אֶזֶד מֵהַשְּׁבִיעִית – דְּבָרָיו בְּטֵלִים. מָה הַטַּעַם? כָּתוּב הָעֶבֶד, בְּעוֹד שֶׁהוּא עֶבֶד, בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית. אָמַר בְּרֵאשִׁית שֶׁל שֵׁשׁ הַשָּׁנִים וְלֹא אָמַר בְּסוֹף שֵׁשׁ הַשָּׁנִים – אֵינוֹ כְלוּם. וּמְשׁוּם כָּךְ בַּעֲמִים אָמוֹר יֹאמַר.

וְכָאן בְּעוֹד שֶׁהוּא בָּאִשָּׁה הַזּוֹ, מַרְבֶּה תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת בְּכָל יוֹם לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. כְּמוֹ שֶׁהָיָה הָרִאשׁוֹנִית בְּרַוָּמִים, כָּךְ הוּא הַסּוֹף בְּרַוָּמִים. וְזֶהוּ אָמוֹר יֹאמַר. אָמוֹר – בַּתְּוִוֹלָה, כְּשֶׁהִקְדִּים בְּרַוָּמִים. יֹאמַר – בַּסּוֹף, וְיִתְקַבֵּל בְּרַוָּמִים. וּמַה יֹּאמַר? אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי. שֶׁבְּגִלַּל זֶה וּבְרֹב הַתְּפִלּוֹת אוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִתַּקֵּן מַעֲשָׂיו, וְאוֹמֵר אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנַי לֹא אֵצֵא חָפְשִׁי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל אוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה וּבְאוֹתָן הַתְּפִלּוֹת הָרַבּוֹת.

מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? מַה שֶּׁהָיָה מְזֻמָּן לְהַזְוִוירוֹ בְּגִלְגּוּל וְלִסְבֹּל עֲנָשִׁים בָּעוֹלָם הַזֶּה עַל מַה שֶּׁעָשָׂה – לֹא מַזְוִוירוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה. וּמָה עוֹשֶׂה? מְקָרֵב אוֹתוֹ לְבֵית דִּין שֶׁל יְשִׁיבַת הָרָקִיעַ, וְדָנִים אוֹתוֹ וּמוֹסְרִים אוֹתוֹ לְבֵית הַמַּלְקוֹת, וְרוֹשֵׁם אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵיךְ נִמְסָר לְבֵית הָעֲנָשׁ, וּפוֹגֵם אוֹתוֹ לִהְיוֹת תַּוַּוֹת שִׁלְטוֹן הָעֶרְלָה (וּמְצַוֶּה אוֹתוֹ לִהְיוֹת תַּוַּוֹת שִׁלְטוֹן הַיּוֹבֵל) עַד זְמַן יָדוּעַ, וְאַוַּוֹר כָּךְ גּוֹאֵל אוֹתוֹ.

אִם בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁעוֹשִׂים לוֹ פָּגָם, אִם הִגִּיעַ יוֹבֵל, אֲפָלוּ יוֹם אֶוָּזד לַיּוֹבֵל – נָזוּשָׁב כְּמִי שֶׁמָּצָא זְמַן עַד הַיּוֹבֵל. כָּךְ נֶעֱנָשׁ וְלֹא יוֹתֵר. בָּא הַיּוֹבֵל וְנִגְאָל, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַפָּרְגּוֹד. עַד כָּאן. הִסְתִּיר אוֹתוֹ זָקֵן אֶת עֵינָיו רָגַע אֶוָּזד.

פָּתַוז וְאָמַר, (מיכה ו) שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה' וְהָאֵתָנִים מוֹסְדֵי אָרֶץ כִּי רִיב לַה' עִם עַמּוֹ וְגוֹ'. אֵי זָקֵן, עַד כָּאן הָיִיתָ בְּעִמְקֵי הַיָּם, וְעַכְשָׁו הִכַּגְתָּ עַל הָרִים וְזֻקִים לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם קְרָב?! אֶלָּא וַדַּאי עַד עַכְשָׁו אַתָּה בַּיָּם הֶזָּזק, אֲבָל עַד שֶׁהָלַכְתָּ לְעִמְקֵי הַיָּם, פָּגַשְׁתָּ אֶת אוֹתָם הָרִים וְזֻקִים שֶׁבְּתוֹךְ הַיָּם וְנִתְקַלְתָּ בָּהֶם. עַכְשָׁו יֵשׁ לְךָ לַעֲרֹךְ קְרָב בְּעִמְקֵי הַיָּם וּבֶהָרִים הַלָּלוּ.

זָקֵן עֵיף כּוַז, מִי נָתַנְךָ בָּזֶה? הָיִיתָ בְּשָׁלוֹם, וְרָצִיתָ אֶת כָּל זֶה?! אַתָּה עָשִׂיתָ – אַתָּה סוֹבֵל. עַכְשָׁו אֵין לְךָ אֶלָּא לַעֲרֹךְ קְרָב וּלְנַצְּחַ אֶת הַכֹּל וְלֹא לַזְוַוֹר לְאָזוֹר. הִתְזַוֵּק בְּכֹזַוְךָ, וְגַר מָתְנֶיךָ וְאַל תְּפָזֵד לְשַׁבֵּר אֶת הֶהָרִים הַלָּלוּ שֶׁלֹּא יִתְזַוְּקוּ עָלֶיךָ. אֱמוֹר לָהֶם: הָרִים רַבִּים, הָרִים וְזֻקִים, אֵיךְ אַתֶּם מִתְגַּבְּרִים?

שְׁנֵי פָּסוּקִים כְּתוּבִים. אֶחָד כָּתוּב, (שם) קוּם רִיבָה אֶת הָהָרִים וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלֶךָ, וְאֶחָד כָּתוּב, שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה׳. אֶלָּא יֵשׁ הָרִים וְיֵשׁ הָרִים. יֵשׁ הָרִים שֶׁהֵם הָרִים רָמִים לְמַעְלָה, לְאֵלֶּה כָּתוּב שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה׳. וְיֵשׁ הָרִים שֶׁהֵם הָרִים תַּזְוִתוֹנִים לְמַטָּה מֵהֶם, וּלְאֵלֶּה כָּתוּב קוּם רִיבָה אֶת הָהָרִים, שֶׁהֲרֵי רוֹדֵף מְרִיבוֹת יֵשׁ לָהֶם. וְלָכֵן יֵשׁ הָרִים וְיֵשׁ הָרִים.

וְאִם תֹּאמַר, זָקֵן, הֲרֵי כָּתוּב וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת, אֵלֶּה גְּבָעוֹת כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה, וְעַכְשָׁו אַתָּה עוֹשֶׂה אוֹתָם הָרִים? אֶלָּא כָּךְ הוּא – לְאוֹתָם הָרִים רָמִים נִקְרָאִים גְּבָעוֹת. כְּשֶׁהֵם לְבַדָּם הֵם נִקְרָאִים הָרִים.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב וְהָאֲתָנִים מוֹסְדֵי אָרֶץ. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב שִׁמְעוּ הָרִים, מִי הֵם הָרִים וּמִי הֵם אֲתָנִים? אֶלָּא הָרִים וְאֲתָנִים הַכֹּל דָּבָר אֶחָד. אֲבָל אוֹתָם שְׁלֹשָׁה עֶלְיוֹנִים מֵעַל רָאשֵׁיהֶם, וְאוֹתָם שְׁלֹשָׁה לְמַטָּה מֵהֶם, וְכֻלָּם אֶחָד. הָרִים לְמַעְלָה, וַעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד, (תהלים קכא) אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים. וְאֵלֶּה הֵם שְׁלֹשָׁה הָרִאשׁוֹנִים. וְהָאֲתָנִים מוֹסְדֵי אָרֶץ, אֵלֶּה הֵם שְׁלֹשָׁה אֲוִזָרוֹנִים, לְמַטָּה מֵהֶם, שְׁנֵי עַמּוּדֵי הַבַּיִת וְאֶחָד שִׁמְוַזַּת הַבַּיִת, וְאֵלֶּה נִקְרְאוּ מוֹסְדֵי אָרֶץ. אֲתָנִים הֵם, וְאֲתָנִים נִקְרְאוּ.

זָקֵן זָקֵן, הֲרֵי יָדַעְתָּ, מִי שֶׁעוֹרֵךְ קְרָב, אִם לֹא יוֹדֵעַ לְהִשָּׁמֵר, לֹא יַצְלִיחַ בַּקְּרָבוֹת. צָרִיךְ לְהַכּוֹת בְּיָדוֹ וּלְהִשָּׁמֵר בְּרַעְיוֹנוֹ, מַה שֶּׁיִּהְיֶה אֲזַר זָשׁוּב, שֶׁיִּהְיֶה הוּא זָשׁוּב, וְיַד יָמִין מְזֻמֶּנֶת תָּמִיד לְהַכּוֹת. וּמַזְשְׁבוֹתָיו וְיָד שְׂמָאלִית זְמִינִים תָּמִיד לְקַבֵּל וּלְהִשָּׁמֵר, וְיָמִין הַכֹּל.

עַכְשָׁו אָמַרְתָּ וְהָאֲתָנִים. אִיתָנִים הֵם לְמַטָּה, וְהָרִים לְמַעְלָה. הִשָּׁמֵר זָקֵן, שֶׁהֲרֵי רַעְיוֹן אֲזַר כְּנֶגְדְּךָ, שֶׁכָּתוּב (שם פט) מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי. וְזֶהוּ אַבְרָהָם הַזָּקֵן, וְנִקְרָא אֵיתָן. וְאִם אַבְרָהָם הוּא אֵיתָן, יִצְחָק וְיַעֲקֹב נִקְרְאוּ אֵיתָנִים. קוּם זָקֵן, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתָּ רַעְיוֹן זֶה הָיָה מַכֶּה אֶת רַעְיוֹנְךָ.

וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ (במדבר כד). אֵיתָן – זֶה בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, וְהֵינוּ (בראשית מד) הַבֹּקֶר אוֹר. זֶה הָעַמּוּד שֶׁכָּל

הָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו, וְאֶת אוֹרוֹ יָרַשׁ מֵאַבְרָהָם. נִקְרָא נָהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן. אִי זָקֵן זָקֵן, הִנֵּה רַעְיוֹן אַוֵּזר כְּנֶגְדֶּךָ, וְלֹא יָדַעְתָּ לְהִשָּׁמֵר אֵיךְ עוֹרְכִים קְרָב. זָקֵן, אֵיפֹה הַכּוֹזֵ שֶׁלְּךָ? וַדַּאי לֹא לַגִּבּוֹרִים הַמּוּלְזָמָה.

כָּתוּב מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי, וְכָתוּב מַשְׂכִּיל לְדָוִד. זֶה נָהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁהוּא תַּרְגְּמָן לְדָוִד לְהוֹדִיעַ לוֹ מֵאוֹתָם דְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים הָעֶלְיוֹנִים. אִם מַשְׂכִּיל הוּא נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, אֲוֵי אֵיתָן הָאֶזְרָחִי אַבְרָהָם הוּא לְמַעְלָה וַדַּאי. זֶה יָדַעְתִּי. וְאַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי זָקֵן, עַל רַעְיוֹן זֶה אֲנִי מוּזָּה. אֵיתָן הָאֶזְרָחִי הֵם שְׁתֵּי דְּרָגוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּקֶר אוֹר. אוֹר זֶה אַבְרָהָם. בֹּקֶר זֶה נָהָר. אַף כָּךְ אֵיתָן הָאֶזְרָחִי. אֶזְרָחִי הוּא אַבְרָהָם. אֵיתָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, זֶה אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן.

עַכְשָׁיו, זָקֵן, קוּם עֲמֹד עַל מֶרְכַּבְתְּךָ, שֶׁעַכְשָׁיו תִּפֹּל וְלֹא תוּכַל לָקוּם. הֲרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בָּא בְּכוֹזוֹתָיו וּמַרְכְּבוֹתָיו וּגְבָרָיו וּפָרָשָׁיו וּבָא כְּנֶגְדֶּךָ. קוּם צֵא מִן הַשָּׂדֶה, שֶׁלֹּא יִמְצָא אוֹתְךָ שָׁם. כָּתוּב (מלכים–א יז) וַיִּקְהֲלוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיֶרַח הָאֵתָנִים בֶּחָג וְגוֹ'. יֶרַח שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ הָאֵיתָנִים, וּמִי הֵם? הָאָבוֹת, וְהֵם אֵיתָנֵי הָעוֹלָם, וְיֶרַח זֶה הוּא תִּשְׁרֵי. שֶׁאַלְפָּא בֵּיתָא זוֹזֵר לְמַפָּרֵעַ מִמַּטָּה לְמַעְלָה.

וְעוֹד מִדְּבָרֶיךָ, נָאֶה שֶׁתֵּצֵא מִן הַשָּׂדֶה וְלֹא תִמָּצֵא שָׁם. אִלּוּ כָּתוּב מַשְׂכִּיל אֵיתָן הָאֶזְרָחִי – אֲוֵי כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ. אֲבָל עַכְשָׁיו שֶׁכָּתוּב מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי, הַקְּרֵב שֶׁלְּךָ אֵינוֹ כְלוּם, וְתֵצֵא מִן הַשָּׂדֶה בְּעַל כָּרְחֶךָ וְלֹא תִתְרָאֶה שָׁם.

אִי זָקֵן, עָנִי מִסְכֵּן, אֵיךְ תֵּצֵא? אִם כָּךְ, יְנַצְּחוּ אוֹתְךָ וְתִבָּרַח מִן הַשָּׂדֶה, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יִרְדְּפוּ אַזָּרֶיךָ, וְאֵין לְךָ פָּנִים לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי אִישׁ לְעוֹלָמִים. כָּאן נִשְׁבָּע אֲנִי שֶׁלֹּא אֵצֵא מֵהַשָּׂדֶה, וְכָאן אֶרְאֶה פָּנִים בְּפָנִים בִּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, וְהַגִּבָּרִים וְהַפָּרָשִׁים וְהַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלּוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְסַיַּע לְךָ, זָקֵן, שֶׁהֲרֵי אַתָּה עֲיֵף כּוֹזֵ. קוּם זָקֵן, הִתְגַּבֵּר בְּכוֹזֶךָ וְהִתְזַוֵּק, שֶׁעַד הַיּוֹם הַזֶּה הָיִיתָ גִּבּוֹר וָזָוָק בַּגִּבָּרִים.

פָּתַח וְאָמַר, מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי. אִלּוּ כָּתוּב מַשְׂכִּיל לְדָוִד – אָז כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ, אֲבָל מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן כָּתוּב. יֵשׁ מַשְׂכִּיל וְיֵשׁ מַשְׂכִּיל. יֵשׁ מַשְׂכִּיל לְמַעְלָה וְיֵשׁ מַשְׂכִּיל לְמַטָּה. מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן, בִּזְמַן שֶׁאוֹתוֹ אִישׁ (נָהָר) עוֹמֵד בִּתְשׁוּקָה, כָּל הָאֵיבָרִים שְׁמֵזִּים וּמִתְזַבְּרִים עִמּוֹ. וְאִם הוּא עוֹלֶה, עַד שֶׁהַמּוַּח הָעֶלְיוֹן מִתְפַּיֵּס אֵלָיו וְשָׁמֵזַּ כְּנֶגְדּוֹ. וְאָז מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי, מַשְׂכִּיל אוֹתוֹ וּמוֹדִיעַ לוֹ עַל יְדֵי אַבְרָהָם (עַל יָדָיו שֶׁל אַבְרָהָם) אוֹהֲבוֹ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְאוֹתוֹ מּוַּ עֶלְיוֹן מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן. וּכְשֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ נִתְקַן בִּתְשׁוּקָה אֵלָיו, הוּא מַשְׂכִּיל לְדָוִד, כְּמוֹ שֶׁהָיָה הַמּוַּ הָעֶלְיוֹן מַשְׂכִּיל אוֹתוֹ. וְלָכֵן יֵשׁ מַשְׂכִּיל וְיֵשׁ מַשְׂכִּיל. (יֵשׁ מַשְׂכִּיל).

בְּיֵרוּז הָאֶתָנִים, שֶׁנּוֹלְדוּ הָאֵיתָנִים בַּיֵּרוּז הַזֶּה. הַבִּנְיָן לְמַטָּה הוּא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנוֹלְדוּ בּוֹ הָרִים וְאֵיתָנִים. הָרִים נִסְתָּרִים. אֵתָנִים – יֵרֵכִים וְזָקוּת כְּנֶזֶשֶׁת, וְאוֹתוֹ הָאֵיתָן בֵּינֵיהֶם.

קוּם זָקֵן, תֵּכֶה לְכָל הַצְּדָדִים. בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְקַבֵּל תּוֹרָה, מָסַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁבְעִים מַפְתְּחוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. כְּשֶׁהִגִּיעַ לַזְּמִשִּׁים (לְשִׁשִּׁים) וְתִשְׁעָה, הָיָה מַפְתֵּחַ אָזְד גָּנוּז וְנִסְתָּר, שֶׁלֹּא הָיָה מוֹסֵר לוֹ. הִתְזַנֵּן לְפָנָיו. אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה, כָּל הַמַּפְתְּחוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְתּוֹנִים תְּלוּיִים בַּמַּפְתֵּחַ הַזֶּה. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, מַה שְׁמוֹ? אָמַר לוֹ: אֵיתָן. וְכָל אוֹתָם אֵיתָנִים תְּלוּיִים בּוֹ, וּבוֹ עוֹמְדִים מִזּוּוִּין לַגּוּף, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הוּא, מוֹדִיעַ לוֹ וּמַשְׂכִּיל אוֹתוֹ, הוּא עִקָּר וְהַמַּפְתֵּחַ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב.

וּכְשֶׁנִּתְקְנָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה אֵלָיו, עִקַּר הַהֵיכָל הוּא הַמַּפְתֵּחַ שֶׁלָּהּ (אֵלָיו), וַדַּאי שֶׁאָז מַשְׂכִּיל לְדָוִד. וּמִתּוֹךְ שֶׁיָּרְשָׁה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה (אֵלָיו) אוֹתִיּוֹת לְמַפְרֵעַ. וְעַל זֶה הוּא נִקְרָא תִּשְׁרֵ"ק, הוּא תש"ר, אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְזֹתוּם בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹת שֶׁל שְׁמוֹ י׳. בַּמּוּבֵזַ וְזֹתוּם בּוֹ ה׳, הָרֶשֶׁת עַד וְזֵצִי הַמּוּבֵזַ. בָּאָה דִּבּוּרָה וְוָזְתָמָה בּוֹ ו׳, וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (שופטים ה) וַתָּשַׁר דְּבוֹרָה. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה הַזּוֹתָם שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁזָּזַתם בּוֹ.

וְאוֹתוֹ הַמַּפְתֵּחַ, כְּשֶׁפּוֹתְחוֹ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, צְרִיכִים לְהַוָּדֵעַ לוֹ, וְזֶהוּ תַּנְיָא, אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ, בָּרַיְתָא מְזוּזִין לַגּוּפֵהּ. אֵיתָנִים הֵם תַּנָּאִים, עַמּוּדִים תּוֹמְכִים מְזוּזִין לַגּוּפֵהּ. עַכְשָׁיו יֵשׁ לְהוֹדִיעַ דָּבָר, בִּזְמַן שֶׁאֵלָּה לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נִקְרָאִים אֵיתָנִים – לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה נִקְרָאִים תַּנָּאִים. אֵיתָן אֶל הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. תַּנְיָא אֶל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְהַכֹּל כָּרָאוּי.

וַזֹּבְרִים, הֲרֵינִי בַּשָּׂדֶה. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וְהַגִּבּוֹרִים הַזְּקֵנִים שֶׁלּוֹ יָבֹא וְיִמְצָא זָקֵן אֶחָד עָיֵף בְּכוֹזוֹ, זְקֵנָה גְּבוֹר, מְנַצֵּחַ קְרָבוֹת. הֲרֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁיָּבֹא, וְעוֹמֵד אַחַר סֶלַע הַשָּׂדֶה וְהוּא מַשְׁגִּיחַ בִּי וְאֵיךְ גְּבוּרָתִי עוֹמֶדֶת בַּשָּׂדֶה, לְבַדּוֹ מַשְׁגִּיחַ, שֶׁהוּא אִישׁ שָׁלוֹם, בַּעַל הַשָּׁלוֹם, וְהוֹלֵךְ לוֹ. עַכְשָׁו, זָקֵן, גְּבוּרָתְךָ עָלֶיךָ, וְאַתָּה לְבַד בַּשָּׂדֶה, שׁוּב לִמְקוֹמְךָ וְהַתֵּר כְּלִי זֵינְךָ מֵעָלֶיךָ. (כְּמִי שֶׁיּוֹצֵא מִן הַשָּׂדֶה).

שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה' וְהָאֵתָנִים מוֹסְדֵי אָרֶץ (מיכה ו). שִׁמְעוּ הָרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְהָאֵתָנִים מוֹסְדֵי אָרֶץ, מוֹסְדֵי אָרֶץ וַדַּאי, שֶׁהָרֵי מִמֶּנּוּ נִוּוֹנִית, וּמֵהֶם מִתְקַבֶּלֶת כָּל יוֹם, וְהֵם מוֹסְדֵי אָרֶץ.

כִּי רִיב לַה' עִם עַמּוֹ. מִי הוּא זֶה שֶׁיָּכוֹל לָקוּם בְּרִיב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (כָּל שֶׁכֵּן) בְּיִשְׂרָאֵל? וְעַל זֶה אָמַר לְאֵלָּה, שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה' – זֶהוּ רִיב אֶזְוָד. קוּם רִיב אֶת הֶהָרִים – זֶה רִיב שֵׁנִי. שֶׁמְּנַצֵּחַ בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל הָרִיבוֹת הַלָּלוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְכָל אוֹתָם תּוֹכָחוֹת, כֻּלָּם כְּאָב הַמּוֹכִיחַ אֶת בְּנוֹ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

בְּיַעֲקֹב כָּתוּב בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה לְנַצֵּחַ עִמּוֹ, מַה כָּתוּב? (הושע יב) וְרִיב לַה' עִם יְהוּדָה וְלִפְקֹד עַל יַעֲקֹב. מַהוּ הָרִיב? כַּכָּתוּב, בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָחִיו. עַל דָּבָר זֶה בָּאָה תּוֹכָחָה, וְכָל אוֹתָם רִיבוֹת. וְכִי לֹא דָּבָר גָּדוֹל הוּא, בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָחִיו וְגוֹ'? זֶה אֵינוֹ דָּבָר קָטָן מַה שֶּׁעָשָׂה בַּבֶּטֶן. וְכִי רַמָּאוּת עָשָׂה בַּבֶּטֶן? כֵּן, וַדַּאי.

ס"א

(וַהֲרֵי נֶאֱמַר) (אֲבָל) שֶׁבַּכֹּל דָּוְקָה יַעֲקֹב אֶת עֵשָׂו אָחִיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ

זֶלֶק כְּלָל. עֲשָׂו לֹא הִתְרַעֵם אֶלָּא מֵאָזְדָּ שֶׁהֵם שְׁנַיִם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם. פַּעֲמַיִם הָיָה צָרִיךְ (לִכְתֹּב), מַה זֶּה "זֶה"? אֶלָּא אָזְדָּ שֶׁהִקִּישׁ לִשְׁנַיִם, אָזְדָּ שֶׁיָּצָא לִשְׁנַיִם, וּמַהוּ? בְּכָרָתִי. שֶׁהִתְהַפְּכוּ הָאוֹתִיּוֹת וְנִהְיֶה בִּרְכָתִי. זֶה פַּעֲמַיִם – אָזְדָּ שֶׁהַקִּישׁ לִשְׁנַיִם.

וְלֹא יָדַע עֲשָׂו מַה שֶּׁעָשָׂה לוֹ בַּבֶּטֶן, אֲבָל הַשַּׂר הַמְמֻנֶּה שֶׁלּוֹ הָיָה יוֹדֵעַ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָגַשׁ אֶת הַשָּׂמַיִם וְזֵילֵיהֶם לַקּוֹל הַזֶּה, שֶׁהַבְּרֵי בְּרָכָה וּבְכוֹרָה לֹא תָּבַע הַמְמֻנֶּה שֶׁלּוֹ, וְלֹא אָמַר. שֶׁהַבְּרֵי בְּרָכָה הָיָה לוֹ לִתְבֹּעַ וְלֹא תָּבַע. אָזְיוּ הַבְּרֵי וַדַּאי שֶׁתָּבַע, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וּמִבְשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם, וְלֹא רָצָה יַעֲקֹב לָתֵת לוֹ לֶאֱכֹל, עַד שֶׁנָּטַל מִמֶּנּוּ אֶת בְּכוֹרָתוֹ.

אֵיזוֹ בְּכוֹרָה נָטַל מִמֶּנּוּ? הַבְּכוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. בְּכָרָה זָסַר ו'. אָז הוּא עָקַב אֶת אָזְיוּ. וַדַּאי שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ עָקֵב וְזָרַק אוֹתוֹ לְאָזְוֹר. אֵיזֶה אָזְוֹר? שֶׁהִקְדִּים אוֹתוֹ, שֶׁיָּצָא בָּרִאשׁוֹנָה לָעוֹלָם הַזֶּה. אָמַר יַעֲקֹב לְעֵשָׂו, טֹל אַתָּה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בַּתְּזוּלָה, וַאֲנִי אַזַּר כָּךְ.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וְאַזְרֵי כֵן יָצָא אָזְיוּ וְיָדוֹ אוֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו. מַה זֶּה בַּעֲקֵב עֵשָׂו? וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהָיָה אוֹחֵז אֶת יָדוֹ בִּרְגְלוֹ? לֹא כָּךְ. אֶלָּא יָדוֹ אוֹחֶזֶת בְּמִי שֶׁהוּא הָיָה עָקֵב. וּמִיהוּ? עֵשָׂו, שֶׁהַבְּרֵי עֵשָׂו נִקְרָא עָקֵב מִשָּׁעָה שֶׁעָקַב אֶת אָזְיוּ, וּמִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם קוֹרֵא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָקֵב, שֶׁכָּתוּב הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב. אַתָּה שֶׁנִּקְרָא עָקֵב תְּשׁוּפֶנּוּ בַּתְּזוּלָה, וּלְבַסּוֹף הוּא שֶׁיְּמְחֶה אֶת רֹאשֶׁךָ מֵעָלֶיךָ. וּמִיהוּ? סמא"ל, שֶׁהוּא רֹאשׁ שֶׁל הַנָּחָשׁ שֶׁמַּכֶּה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְעַל זֶה בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָזְיוּ, שָׁם עָלָיו לִקְיוֹת עָקֵב, וְנָטַל עֵשָׂו אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בַּתְּזוּלָה. וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלֹךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, (משלי כ) נַזְלָה מְבֹהֶלֶת בָּרִאשׁוֹנָה וְאַזְרִיתָהּ לֹא תְבֹרָךְ, בְּסוֹף הָעוֹלָם.

וְעַל זֶה (הושע יב) בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָזְיוּ וּבְאוֹנוֹ שָׂרָה אֶת אֱלֹהִים. מַה זֶּה

וּבְאוֹנוֹ? כָּךְ אָמְרוּ, בְּכֹחַ וְהִתְקֵף שֶׁלּוֹ נָאֶה. אֲבָל לֹא כָּךְ. בֵּרוּר הַדָּבָר – שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה דְּיוֹקָן עֶלְיוֹן וְגוּף קָדוֹשׁ, שֶׁאֵין גּוּף מִיּוֹם שֶׁהָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן כְּמוֹ הַגּוּף שֶׁל יַעֲקֹב. וְיָפְיוֹ שֶׁל אָדָם, מַמָּשׁ אוֹתוֹ הַיֹּפִי הָיָה לְיַעֲקֹב. וּדְיוֹקָן שֶׁל יַעֲקֹב, דְּיוֹקָן שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן מַמָּשׁ.

אָדָם הָרִאשׁוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַנָּזוּשׁ וְהִתְפַּתָּה עַל יָדוֹ, יָכֹל לוֹ הַנָּזוּשׁ. מָה הַטַּעַם? כִּי לֹא הָיָה כֹּזַז לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְעַד עַכְשָׁו לֹא נוֹלַד מִי שֶׁהָיָה הַכֹּזַז שֶׁלּוֹ. וּמִיהוּ תָּקְפּוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן? זֶה שֵׁת, שֶׁהָיָה בְּדְיוֹקָן שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת. מַה זֶּה בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ? שֶׁהָיָה מָהוּל. וּכְשֶׁבָּא הַמְמֻנֶּה שֶׁל עֲשָׂו אֶל יַעֲקֹב, כְּבָר נוֹלַד תָּקְפּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא יוֹסֵף, וְזֶהוּ וּבְאוֹנוֹ שָׂרָה אֶת אֱלֹהִים. (עד כאן מצאתי).

הַכֹּל הַזֶּה שֶׁל הָאִשָּׁה שֶׁיָּכוֹל כֹּל הַנָּזוּשׁ לְהֵאָוֵז בָּהּ כְּמוֹ כֻּלָּם בְּכַלְבָּה, מַה הוּא? אֶלָּא בֹּא וּרְאֵה שֶׁאֵין בְּכָל כֹּולוֹת הַנָּשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל כֹּל הַנָּזוּשׁ לְהִדָּבֵק בּוֹ וּלְהֵאָוֵז בּוֹ וּלְהִשְׁתַּתֵּף בּוֹ. אֶלָּא שְׁתֵּי נָשִׁים הֵן שֶׁיָּכוֹל כֹּל הַנָּזוּשׁ לְהֵאָוֵז בָּהֶן – אַוַּת זוֹ שֶׁלֹּא שׁוֹמֶרֶת טֻמְאַת נִדָּה וִימֵי לִבּוּנָהּ כָּרָאוּי, אוֹ שֶׁמַּקְדִּימָה יוֹם אֶזֶד לִטְבֹּל, וְאַוַּת זוֹ אִשָּׁה שֶׁמְּאַוֶּרֶת לְבַעְלָהּ אֶת עוֹנָתָהּ לַעֲשׂוֹת צַעַר לְבַעְלָהּ, פָּרַט אִם אֵינוֹ מַקְפִּיד וְלֹא מַשְׂגִּיזַז עַל זֶה.

אֵלּוּ הֵן שְׁתֵּי נָשִׁים. שֶׁהַרֵי כְּמוֹ שֶׁהִקְדִּימוּ, כָּךְ הֵן מִתְאַוְּרוֹת לְכֹל הַנָּזוּשׁ, עַד שֶׁנִּדְבָּק כֹּל בְּכֹל, וּכְמוֹ שֶׁמִּתְאַוְּדוֹת לַעֲשׂוֹת צַעַר לְבַעְלָהּ (בָּעֲבוֹדָה) בְּעִכּוּב מִצְוָה, כָּךְ מַקְדִּים כֹּל הַנָּזוּשׁ לְהִדָּבֵק בְּכֹל אוֹתָהּ הָאִשָּׁה. וְאֵלּוּ הֵן שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁכֹּל הַנָּזוּשׁ אוֹזֵז בַּכֹּל שֶׁלָּהֶן כְּמוֹ כֻּלָּם בְּכַלְבָּה, טֻמְאָה אַוַּר טֻמְאָה, מִין אַוַּר מִינוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, מָה אִכְפַּת לָנוּ אִם אוֹזֵז כֹּל בְּכֹל וְאִם לֹא אוֹזֵז? אוֹי שֶׁכָּךְ מִתְאַבְּדִים בְּנֵי הָעוֹלָם בְּלִי דַּעַת. הַכֹּל הַזֶּה שֶׁל הָאִשָּׁה, כְּשֶׁמִּתְעָרֶב וּמִשְׁתַּתֵּף יַזַּד עִם כֹּל הַנָּזוּשׁ, בְּשָׁעָה שֶׁהָרְשָׁעָה וּמִרְשַׁעַת יוֹצֵאת מִתּוֹךְ

(הָאֵיפָה) וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, אִם הִיא פּוֹגֶשֶׁת בְּאוֹתָם שְׁנֵי קוֹלוֹת, קוֹל הַנָּזוּשׁ וְקוֹל הָאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה מִתְזַמֶּמֶת בָּהֶם וְהֵם בָּהּ, וְכֵיוָן (שֶׁמִּתְזַמְּמִים נַעֲשִׂים רוּזַן וְהוֹלְכִים עִמָּהּ), שֶׁמִּתְזַמֶּמֶת נַעֲשִׂים רוּזַן, וּמִתְגַּשֵּׂם עִמָּהּ, עַד שֶׁמְּשׁוֹטֶטֶת וְנִכְנֶסֶת לִמְעֵי אוֹתָהּ הָאִשָּׁה.

וְהַתִּינוֹק הַזֶּה שֶׁיּוֹלֶדֶת, כְּשֶׁבָּאָה אוֹתָהּ רִשְׁעִית (לילי"ת), פּוֹקֶדֶת אֶת אוֹתָהּ הָרוּזַן שֶׁהוּא זִבּוּר רַע, קוֹל הַנָּזוּשׁ שֶׁמְּכַשְׁכֵּשׁ בָּהּ, וְהוּא צוֹוֵחַ בַּתִּינוֹק, עַד שֶׁבָּאָה אוֹתָהּ הָרִשְׁעִית (לילי"ת) כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁפּוֹקֶדֶת בֵּן לְאִשָּׁה אֲוֶרֶת, וּמְפַטְפֶּטֶת לוֹ וְצוֹוַחַת לוֹ בְּפַטְפּוּט עַד שֶׁתָּבֹא אִמּוֹ. כָּךְ עוֹשָׂה אוֹתָהּ הָרוּזַן. וּפְעָמִים רַבּוֹת שֶׁהוּא שָׁלִיזַן שֶׁל אוֹתָהּ הָרִשְׁעִית, וְהוֹרֶגֶת אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ד') וּמִיַּד עֶשְׁקֵיהֶם כּוֹזֵן, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים, אֶלָּא אוֹתוֹ כּוֹזֵן שֶׁל אוֹתָהּ רוּזַן. וְעַל זֶה פֵּעֲמִים כָּתוּב בַּפָּסוּק הַזֶּה וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם – אֲזַד מִלִּילִית הָרִשְׁעָה, וְאָזַד מֵאוֹתָהּ הָרוּזַן.

אִי סָבָא, עַתָּה יֵשׁ לְךָ רַזְמִים, וְאַתָּה מְדַבֵּר כְּמִי שֶׁלֹּא רָאָה אֶלּוּ הַיּוֹצְאִים לִקְרָב, הֲרֵי כֻּלָּם בְּשָׁלוֹם עִמְּךָ. עַתָּה מִכָּאן וּלְהָלְאָה לֹא אֶפְשֹׁט מֵעָלַי כְּלֵי הַקְּרָב בַּעֲבוּר שֶׁאַזְכִּיר שְׁמִי.

אוֹתוֹ זַטְאַת רַבִּץ עוֹמֵד עַל הַפֶּתַח כְּמוֹ כֶּלֶב. בִּזְמַן שֶׁהַקּוֹל הָאַזְרוֹן שֶׁנּוֹתֶנֶת הָאִשָּׁה יוֹצֵא, הוּא מְדַלֵּג מֵעַל הַפֶּתַח וְעוֹבֵר מִשָּׁם וְהוֹלֵךְ אַזְרִיהָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלְזַן מַפֶּתַח אָזַד שֶׁלּוֹ, וְהַקּוֹל פּוֹרֵז, וְהַמַּפֶּתַח בָּא, וְהַנָּזוּשׁ הוֹלֵךְ אַזַר הַקּוֹל שֶׁהוּא יוֹצֵא לָעוֹלָם, וְעַד הָהָר שֶׁבַּבָּטֶן הוֹלֵךְ וּמְכַשְׁכֵּשׁ, עַד הַזְּמַן שֶׁמִּתְנַקֶּית מֵאוֹתָהּ הַזָּהֲמָה שֶׁל נְשִׁיכוֹת הַנָּזוּשׁ הָרָע. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַבֵּב סִבּוּבִים וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים כָּרָאוּי.

וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הַבֶּטֶן נִדְזָתָה. הֲרֵי וַדַּאי שֶׁנִּדְזָה מֵאוֹתָהּ הַבֶּטֶן, וְאֵין לוֹ זֵלֶק, וְנִדְזָה מֵהַבֶּטֶן שֶׁל שְׁאָר נָשׁוֹת הָעוֹלָם. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁעוֹשֶׂה צַעַר, לֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לִשְׁלֹט בָּהֶם. וְאֵיזוֹ בֶּטֶן נִתְּנָה לוֹ וְשׁוֹלֵט עָלֶיהָ? אוֹתָהּ הַבֶּטֶן שֶׁל הַסּוֹטָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר ה) וְצָבְתָה בִטְנָהּ. מִשּׁוּם

שֶׁבַּבֶּטֶן הַזֶּה עוֹשֶׂה בָּהּ נְקָמוֹת כִּרְצוֹנוֹ, וְהַבֶּטֶן הַזֶּה הִיא שֶׁלּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ בְּשִׂבְיל שֶׁלֹּא יְדַוֶּה מֵהַכֹּל. עַכְשָׁו, אֲהוּבִים שֶׁלִּי, הַקְשִׁיבוּ. לֹא רָאִיתִי אֶתְכֶם וְדִבַּרְתִּי עִמָּכֶם, (קהלת א) כָּל הַדְּבָרִים יְגֵעִים, לֹא יָכוֹל אִישׁ לְדַבֵּר, אֲפִלּוּ דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הֵם יְגֵעִים.

כָּתוּב (בראשית לה) וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ, וְכָתוּב וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ. וְאוֹתָהּ יֶרֶךְ שֶׁהֶרְוִיזַז מִיַּעֲקֹב. וְאוֹתָהּ הַיֶּרֶךְ בְּזֶלְשָׁתָהּ עַד שֶׁבָּא שְׁמוּאֵל. מַה זֶּה בְּזֶלְשָׁתָהּ? שֶׁלֹּא מָשַׁךְ נְבוּאָה. כְּשֶׁבָּא שְׁמוּאֵל, נָטַל אוֹתָהּ יֶרֶךְ וְהֶעֱלָה אוֹתָהּ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם וְזָטַף אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, וּמֵאוֹתוֹ זְמַן הָעֲבָרָה מִמֶּנּוּ וְלֹא הָיָה לוֹ זֶלְקָ בַּקְּדֻשָּׁה כְּלָל.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא קִפֵּז וְלֹא דָּוָה אוֹתוֹ מִן הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁמוּאֵל נָטַל אֶת הַיֶּרֶךְ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא נָתַן לוֹ זֶלְקָ אֶזֶד, וּמַהוּ? נָתַן לוֹ אוֹתָהּ יֶרֶךְ וּבֶטֶן שֶׁל הַסּוֹטָה תְּמוֹרַת אוֹתָהּ יֶרֶךְ וּבֶטֶן שֶׁהֶעֱבִיר מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן אֶת שְׁנֵיהֶם נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִהְיוֹת הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ פָּנוּי מִכָּל טֻמְאָה.

וְלַנְּפָל יֶרֶךְ. מַה זֶּה וְלַנְּפָל? וְנָפָלָה יֶרֶכָהּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! וְלַצָּבוֹת, וְצָבְתָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא כְּמִי שֶׁזּוֹרֵק עָצֶם לַכֶּלֶב וְאוֹמֵר לוֹ: טֹל אֶת זֶה לְזֶלְקְךָ. וּמֵהַכֹּל לֹא הֵרַע לְפָנָיו אֶלָּא שֶׁגָּזְלוֹ (שֶׁהוֹצִיאוֹ) מִמֶּנּוּ יֶרֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא יָגֵעַ וְהִתְעַיֵּף עָלֶיהָ וְהִרְוִיזַז אוֹתָהּ וְהוֹצִיאוֹ אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִפִּיל לוֹ אֶת הָעֶצֶם הַזֶּה שֶׁל הַסּוֹטָה וְהוֹצִיא אוֹתוֹ לוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וּבָזֶה הוּא רָוֶה וְשָׂבַזז.

כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת וְהַסִּיּוּעַ שֶׁלּוֹ תָּמִיד רוֹצִים יֶרֶךְ, וְהוֹלְכִים בִּתְשׁוּקָה אֲזֶזֶרִיָּה, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַבִּרְכַּיִם שֶׁל הָרַבָּנִים עֲיֵפִים, וְזֶה מִן זֶה. שֶׁכָּל הַתְּשׁוּקָה שֶׁלָּהֶם אַזֶּר הַיֶּרֶךְ הִיא, וְכָל שֶׁכֵּן יֶרֶךְ שֶׁל זְכָכִים, וְכָל דָּבָר זוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא גּוֹרֵעַ כְּלוּם מִכָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְלֹא רוֹצֶה שֶׁיִּתְקָרֵב לַקְּדֻשָּׁה זוּעַ מֵעַמּוֹ וְגוֹרָלוֹ, זֶלְקוֹ וְנַזְלָתוֹ. כְּמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה, כָּךְ עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה וְכָךְ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת. וְכָךְ שָׁנִינוּ, אָסוּר

לְיִשְׂרָאֵל לְלַמֵּד תּוֹרָה לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמז) מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב וגו', לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וגו'.

וְלָכֵן דָּוְוקָא אוֹתוֹ יַעֲקֹב וְדָוְוקָא אוֹתוֹ שְׁמוּאֵל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ וֵזֶלֶק בַּקְּדֻשָּׁה. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל שְׁמִירַת הַשְּׁנָאָה לְיִשְׂרָאֵל הִיא עַל כָּךְ. לְכָלֵב שֶׁוָּזַטָּף עוֹף טָהוֹר מֵהַשּׁוּק וְהֵבִיא אוֹתוֹ, וְטָרֵם שֶׁנִּשְׁבַּר בָּא אִישׁ אֶוָּזד וְוָזַטָּף אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, וְאַוָּזר כָּךְ נָתַן לוֹ עֶצֶם נְגֻרֶרֶת אַוָּזת בְּלִי תּוֹעֶלֶת.

כָּךְ לְעָשָׂו שֶׁל עֵשָׂו הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ הַבֶּטֶן, וְוָטְפוּ מִמֶּנּוּ אֶת אוֹתָהּ הַיֶּרֶךְ, אַוָּזר כָּךְ נָתְנוּ לוֹ עֶצֶם אַוָּזת – אוֹתָהּ הַבֶּטֶן וְאוֹתָהּ הַיֶּרֶךְ שֶׁל הַסּוֹטָה, וְלֹא אַוָּזר. זוֹ הָעֶצֶם שֶׁנָּתְנוּ לְוָזַלְקוֹ וּלְגוֹרָלוֹ וְעָרְבָה לוֹ. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל דִּינֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם דִּינֵי אֱמֶת, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. הִיא הִסְטְתָה אֶת עַצְמָהּ מִבַּעְלָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ב) הַעֲזֻבַת אַלּוּף נְעוּרֶיהָ וגו'. אַף כָּךְ הָאִשָּׁה כְּגוֹן שֶׁלָּהּ בָּאָרֶץ.

בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁמּוֹצֵא וָזֵבֶר כְּמוֹתוֹ שֶׁעוֹשֶׂה כְּמַעֲשָׂיו בָּעוֹלָם, אוֹהֵב אוֹתוֹ וְנִדְבָּק עִמּוֹ וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ טוֹב. אֲבָל הַצַּד הָאַוָּזר לֹא כָּךְ; כֵּיוָן שֶׁמּוֹצֵא מִי שֶׁעָזַב אֶת צַד הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹשֶׂה כְּמַעֲשָׂיו וְנִדְבָּק בּוֹ, אָז הוּא רוֹצֶה לְכַלּוֹתוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ מִן הָעוֹלָם. הָאִשָּׁה הַזּוֹ עָשְׂתָה כְּמַעֲשָׂיו וְנִדְבְּקָה בּוֹ, רְאֵה מַה הוּא עָשָׂה בָּהּ – וְצָבְתָה בִּטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כָּךְ; מִי שֶׁעָזַב אֶת הַצַּד הָאַוָּזר וְנִדְבָּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אָז אוֹהֵב אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ כָּל טוּב שֶׁבָּעוֹלָם. עַכְשָׁיו, זָכֹן, תַּקֵּן עַצְמְךָ, שֶׁהֲרֵי הַנָּזוּשׁ הָלַךְ לוֹ וְרוֹצֶה לְהִתְגָּרוֹת בְּךָ וְלֹא יָכוֹל.

פָּתַוז וְאָמַר, (קהלת א) מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּוַזת הַשָּׁמֶשׁ. וְכִי לֹא בָּא שְׁלֹמֹה אֶלָּא לְלַמֵּד דָּבָר זֶה? אֶלּוּ אָמַר (וְכִי מַה בָּא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ לְלַמֵּד בְּדָבָר זֶה? וְעוֹד, אִלּוּ אָמַר) בַּעֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל – יָפֶה, שֶׁהֲרֵי נִשְׁאָר עָמָל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִתְרוֹן. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב בְּכָל עֲמָלוֹ, הֲרֵי הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל – שֶׁלֹּא נִשְׁאָר כְּלוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִתְרוֹן.

אֶלָּא שֶׁלֹּא לְכָל אָדָם אָמַר שְׁלֹמֹה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, אֶלָּא יֵשׁ אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל תָּמִיד בְּרַע וּלְהָרַע, וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בְּטוֹב אֲפָלוּ רֶגַע אֶחָד, וְעַל זֶה כָּתוּב עֲמָלוֹ וְלֹא כָתוּב יְגִיעוֹ. עֲמָלוֹ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ס) יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּרֹאשׁוֹ. וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל. יְגִיעוֹ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קכז) יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל וְגוֹ'. וְכָתוּב (בראשית לא) וְאֶת יְגִיעַ כַּפַּי רָאָה אֱלֹהִים. אֲבָל עֲמָלוֹ, כָּתוּב (תהלים י) עָמָל וָכַעַס. הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ הִיא תָּמִיד לְרַע, וְעַל כָּךְ הוּא תַּוַּת הַשָּׁמֶשׁ.

בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם הַזֶּה מִשְׁתַּדֵּל בְּרַע, עַל זֶה כָּתוּב (איוב יז) לֹא נִין לוֹ וְלֹא נֶכֶד בְּעַמּוֹ וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה תוֹלָדוֹת, שֶׁאִלְמָלֵא יַעֲשֶׂה תוֹלָדוֹת, הָיָה מַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ. וּמִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תוֹלָדוֹת, נִדְבָּק בַּצַּד הַזֶּה שֶׁל אָדָם רַע, וְנִכְנָס תַּוַּת כְּנָפָיו.

רוּת אָמְרָה, (רות ג) וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶיךָ עַל אֲמָתֶךָ, כְּדֵי לְהִזְדַּוֵּג עִם הַצַּדִּיק, לַעֲשׂוֹת תוֹלָדוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹרֵס כְּנָפָיו עַל בֶּן אָדָם כְּדֵי לְהִתְרַבּוֹת בָּעוֹלָם, וּמִי שֶׁלֹּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת תוֹלָדוֹת, בְּגַפּוֹ יָבֹא – בְּגַפּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רַע, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ עֲרִירִי כַּנָּזוּשׁ הַזֶּה שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי. בְּגַפּוֹ יֵצֵא – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, הוּא שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תוֹלָדוֹת, הֲרֵי נִתְבָּאֵר כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. (בא וּרְאֵה שֶׁיֵּשׁ לַזָּוֹר זָכֶן בַּדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים).

הָרִיב שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֲרֵי נֶאֱמַר, רִיב – שֶׁכָּתוּב (מיכה ו) קוּם רִיב אֶת הָהָרִים. מִי הֵם? אֶלָּא אוֹתָם הָרִים שֶׁלְּמַטָּה. לָמָּה הָרִיב הַזֶּה? מִשּׁוּם שֶׁבָּהֶם תְּלוּיִים כָּל הַזְּוָטוֹת שֶׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. מָה הַטַּעַם? כִּי יִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹדְעִים שִׁמּוּשׁ שֶׁל כָּל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְלֹא נֶעְלָם מֵהֶם אֲפָלוּ שְׁמוֹ שֶׁל אָזוּד מֵהֶם, וְכָל הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁלָּהֶם.

וּבִשְׁנֵי צְדָדִים הָיוּ טוֹעִים אֲזֵרִיהֶם. אָזוּד – שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים לְמֹשֵׁךְ אֶת כֹּזֶם שֶׁל הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת לָאָרֶץ. וְאָזוּד – שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים אֵיךְ לְהַשְׁבִּיעָם בְּכָל

מַה שֶּׁהִצְטָרְכוּ, וְלָכֵן רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בָּהֶם רִיב וְדִין. וְכֵיוָן שֶׁבָּהֶם יִהְיֶה רִיב וְדִין, כָּל הַשַּׁלְשֶׁלֶת נוֹפֶלֶת, שֶׁהֲרֵי לֹא תִהְיֶה בּוֹ תוֹעֶלֶת, וּמְשׁוּם כָּךְ קוּם רִיב וְגוֹ'. וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלֶךָ, מִי הַגְּבָעוֹת? אֵלֶּה הֵן הָאִמָּהוֹת, הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת בְּתוּלוֹת אֲזָרִיהָ וְגוֹ', וּמְשׁוּם כָּךְ וְתִשְׁמַעְנָה הַגְּבָעוֹת קוֹלֶךָ. שֶׁכָּךְ הָיוּ עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בְּדַרְגוֹת תַּזְוִתּוֹנוֹת.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁיֵּשׁ לַזָּזוֹר, זָקֵן, לִדְבָרִים רִאשׁוֹנִים, שֶׁכָּךְ הָיוּ עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בַּדַּרְגוֹת הַתַּזְוִתּוֹנוֹת. הַיְינוּ שֶׁאָמַרְנוּ, הַרְבֵּה הִתְקִיפוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ הַיְּרֻךְ. מְרִדְכִי הָיָה מַרְאֶה לְאוֹתוֹ הָמָן הָרָשָׁע אֶת אוֹתָהּ יֶרֶךְ שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן הָיָה רוֹגֵז, דָּבָר שֶׁנִּרְאָה לוֹ, וְהוּא הִרְגִּיז אוֹתוֹ עָמּוֹ. רְאוּ הַזְּבָרִים מַה כָּתוּב – (בראשית כז) וַתִּקַּוּז רִבְקָה אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת וְגוֹ'. בַּלְבוּשׁ הַלָּלוּ שֶׁלּוֹ גָּזַל אוֹתוֹ וְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִכָּל בִּרְכוֹתָיו וּמֵהַבְּכוֹרָה.

וּמְשׁוּם כָּךְ, הָעִלָּה שֶׁמָּצְאוּ הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלּוֹ לַזַּכְמִים הוּא הַזִּכּוּךְ שֶׁלָּהֶם עִם בִּגְדֵי רַבּוֹתֵינוּ תָּמִיד לַיְרֵכִים שֶׁלָּהֶם וְלַבְּגָדִים שֶׁלָּהֶם. וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַדְּבָרִים הָיוּ שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר, וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁגָּזְלוּ מִמֶּנּוּ אוֹתָם, וְאֵין לָהֶם עִלָּה אֶלָּא לַזַּכְמִים. וּמְשׁוּם כָּךְ הַבְּגָדִים הַלָּלוּ שֶׁל הַזַּכְמִים הֵם מִתְבַּלִּים מֵהַזִּכּוּךְ שֶׁלָּהֶם, וְהַבִּרְכַּיִם הַכּוֹשְׁלוֹת הַלָּלוּ זֶה מֵהֶם וַדַּאי, וּמִשֶּׁלָּהֶם הָיוּ, וּמֵהֶם נוֹטְלִים תּוֹאֲנָה, וּמִמַּה שֶּׁהָיוּ מֵהֶם. וְרוֹצִים לַזַּכְמִים, שֶׁהֵם כְּלָל שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁיּוֹשֵׁב אֹהָלִים, וְלָכֵן אֵין עִלָּה בְּלִי עִלָּה, וְלָכֵן אֵין דָּבָר בְּלִי דִּין, וְכָל דָּבָר שֶׁב לִמְקוֹמוֹ.

שְׁלֹמֹה אָמַר, (קהלת ד) וְשַׁבְתִּי אֲנִי וָאֶרְאֶה אֶת כָּל הָעֲשׁוּקִים אֲשֶׁר נַעֲשִׂים תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ וְהִנֵּה דִּמְעַת הָעֲשׁוּקִים וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם וּמִיַּד עֹשְׁקֵיהֶם כֹּחַ וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם. הַפָּסוּק הַזֶּה רָמַזְנוּ בּוֹ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל שַׁבְתִּי אֲנִי, וְכִי מֵאַיִן מָקוֹם שָׁב שְׁלֹמֹה? אִם נֹאמַר, לְאַזָּר שֶׁאָמַר דָּבָר זֶה שָׁב כְּמוֹ מִקֶּדֶם וְאָמַר דָּבָר אַזָּר – יָפֶה. אֲבָל שַׁבְתִּי וָאֶרְאֶה.

שָׁם שָׁנִינוּ, בְּכָל יוֹם הָיָה מַקְדִּים שְׁלֹמֹה בַּבֹּקֶר וְהָיָה שָׁם פָּנָיו לְצַד מִזְרָח

וְרוֹאֶה מַה שֶּׁרוֹאֶה, וְאַזַר כָּךְ שָׂם לְצַד דָּרוֹם וְרוֹאֶה מַה שֶּׁרוֹאֶה, וְאַזַר כָּךְ שָׂם לְצַד צָפוֹן וְעוֹמֵד שָׁם. מַנְמִיךְ עֵינָיו וּמֵרִים רֹאשׁוֹ.

בַּשָּׁעָה הַזּוֹ הֲרֵי עַמּוּד אֵשׁ וְעַמּוּד עָנָן הָיוּ בָּאִים, וְעַל אוֹתוֹ עַמּוּד הֶעָנָן הָיָה בָּא נָשָׁר אֶזְדְּ, וְאוֹתוֹ הַנָּשָׁר הוּא גָּדוֹל וְזָקֵן. וְכָךְ הָיָה בָּא: כְּנָף יָמִין עַל גַּבֵּי עַמּוּד הָאֵשׁ, וְהַגּוּף וְכָנָף שְׂמֹאל עַל גַּבֵּי עַמּוּד הֶעָנָן. וְאוֹתוֹ נָשָׁר הָיָה מֵבִיא שְׁנֵי עָלִים בְּפִיו. בָּא עַמּוּד הֶעָנָן וְעַמּוּד הָאֵשׁ, וְאוֹתוֹ הַנָּשָׁר עֲלֵיהֶם, וּמִשְׁתַּוִּים לִפְנֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ.

בָּא הַנָּשָׁר וְהִנְמִיךְ לִפָּנָיו, וְנָתַן לוֹ אוֹתָם עָלִים. לוֹקְחָן אוֹתָם הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וּמֵרִיחַ בָּהֶם, וְהָיָה יוֹדֵעַ בָּהֶם סִימָן וְאוֹמֵר: זֶהוּ הַנּוֹפֶל, וְזֶהוּ גְּלוּי הָעֵינַיִם. בְּשָׁעָה שֶׁשְּׁנֵי עָלִים הָיוּ, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁשְּׁנֵיהֶם – נוֹפֶל וּגְלוּי עֵינַיִם – רוֹצִים לְהוֹדִיעוֹ דְּבָרִים.

מָה עָשָׂה? וָתַם אֶת כִּסְאוֹ בְּזוֹתָם שֶׁהָיָה זָקוּק בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְנוֹטֵל טַבַּעַת שֶׁזָּקוּק עָלֶיהָ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְעוֹלֶה לַגַּג וְרוֹכֵב עַל אוֹתוֹ הַנָּשָׁר וְהוֹלֵךְ לוֹ. וְאוֹתוֹ נָשָׁר הָיָה מִתְעַלֶּה לְרוֹם הֶעָנָנִים, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא עָבַר, הָיָה הָאוֹר נָזוּשָׁךְ. הַזַּכָּמִים שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁזָּשַׁךְ הָאוֹר, הָיוּ יוֹדְעִים, וְהָיוּ אוֹמְרִים: שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הֲרֵי הוֹלֵךְ וְעוֹבֵר כָּאן. וְלֹא יוֹדְעִים לְאֵיזֶה מָקוֹם הָיָה הוֹלֵךְ. הַטְּפָשִׁים שֶׁהָיוּ שָׁם הָיוּ אוֹמְרִים, שֶׁהֵם הָיוּ עֲנָנִים שֶׁהוֹלְכִים וּמַזִּישִׁיכִים אֶת הָעוֹלָם.

הִגְּבִיהַּ הַנָּשָׁר עָמוֹ וּפָרַז אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַהֲרֵי הַזּוֹשָׁךְ. שָׁם הוּא תַּרְמוּד בַּמִּדְבָּר בֶּהָרִים, וְהוּא יוֹרֵד שָׁם. מֵרִים רֹאשׁוֹ וְרוֹאֶה הַר זָשׁוּךְ, וְשָׁם הָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁשָּׁם יִכָּנֵס. הָיָה רוֹכֵב עַל הַנָּשָׁר כְּמוּקְדָּם, וְטָס וְנִכְנָס לְתוֹךְ הֶהָרִים עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁשָּׁם הַזַּיִת, קוֹרֵא בְּזַיִל וְאוֹמֵר, ה' רָמָה יָדְךָ בַּל יֶזֶזָיוּן וְגוֹ'.

נִכְנָס לְשָׁם, עַד שֶׁקָּרֵב לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְשָׁם טַבַּעַת לִפָּנָיהֶם וְקָרֵב, וְשָׁם הָיָה יוֹדֵעַ כָּל מַה שֶּׁרָצָה מֵאוֹתָן זְכוּמוֹת זָרוֹת שֶׁרָצָה לָדַעַת. כֵּיוָן שֶׁהָיוּ

אוֹמְרִים לוֹ כָּל מַה שֶּׁרָצָה, אָז הָיָה רוֹכֵב עַל אוֹתוֹ נָּשָׂר, וְשָׂב לִמְקוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל כִּסְאוֹ, הִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ וְהָיָה מְדַבֵּר בְּדַעְתּוֹ דִּבְרֵי זָכְמָה נִכְבָּדָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה אוֹמֵר, וְשַׁבְתִּי אֲנִי וָאֶרְאֶה. שַׁבְתִּי וַדַּאי מֵאוֹתָהּ דֶּרֶךְ, שַׁבְתִּי מֵאוֹתָהּ זָכְמָה וְהִתְיַשְּׁבָה בְּלִבִּי וּבְדַעְתִּי. וְאָז, וָאֶרְאֶה אֶת כָּל הָעֲשׁוּקִים. (וְכִי מְעַטִּים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁהוּא אָמַר אֶת כָּל הָעֲשׁוּקִים?).

(הֲעָלָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁכָּל הָעֲשׁוּקִים שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הָיָה רוֹאֶה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ?!) אֶלָּא מִי הָעֲשׁוּקִים הַלָּלוּ שֶׁהוּא אָמַר? אוֹתָם הַתִּינוֹקוֹת שֶׁמֵּתִים בְּזֵיקְ אִמּוֹתֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי הֵם עֲשׁוּקִים מִכַּמָּה צָדָדִים – עֲשׁוּקִים בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, וַעֲשׁוּקִים לְמַטָּה. וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזַּבְרִים, וְכָךְ הוּא, אֲבָל רַבִּים הֵם. קוּם זָכוֹן, הִתְעוֹרֵר בְּכוֹזְךָ. זָכוֹן, אֱמֹר דְּבָרְךָ, שֶׁוַּדַּאי תֹּאמַר בְּלִי פַּזַּד.

אֵין עָשׁוּק כְּאוֹתָם עֲשׁוּקִים, שֶׁהָיָה הוּא עָשׁוּק בַּהַתְוָלָה, אוֹ מִשְּׁלִישִׁי לְאַוֵּר, כַּכָּתוּב (שמות לד) פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים.

אֵיךְ הָיָה עוֹשֵׁק? שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צִוָּוַ וְאוֹמֵר, (משלי כוז) אָדָם עָשֵׁק בְּדַם נָפֶשׁ עַד בּוֹר יָנוּס אַל יִתְמְכוּ בוֹ. כֵּיוָן שֶׁהוּא עָשׁוּק בְּדַם נָפֶשׁ, הוּא אוֹ בְּנוֹ אוֹ בֶּן בְּנוֹ יִהְיוּ עֲשׁוּקִים בְּמַאֲוַיִם, שֶׁכָּתוּב עַד בּוֹר יָנוּס אַל יִתְמְכוּ בוֹ. עַד אוֹתוֹ הַבּוֹר רַק יָנוּס מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ, וְאַל יִתְמְכוּ בוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁהוּא עָשׁוּק בְּדַם נָפֶשׁ, הוּא אוֹ זַרְעוֹ יִהְיוּ עֲשׁוּקִים מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּר.

יֵשׁ עָשׁוּק מִשְּׁאָר עֲשׁוּקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֲךָ. הוּא עָבַר וְעָשַׁק, הוּא עָשׁוּק כְּבָנָיו, מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּר, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר אֶת כָּל הָעֲשׁוּקִים. אָמַר שְׁלֹמֹה, עָמַדְתִּי בְּכָל אוֹתָם עֲשׁוּקִים בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁעָשַׁק.

וְלָמָּה הֵם עֲשׁוּקִים? אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ תַּוֹוֵת הַשָּׁמֶשׁ. אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ? אֲשֶׁר גָּרוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ? אִם הָעֲשִׂיָּה הִיא לְשֶׁבַח, אֵין עֲשִׂיָּה שֶׁלָּהֶם אֶלָּא לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמֶשׁ.

אֲבָל וַדַּאי נַעֲשׂוּ. אֵיךְ נַעֲשׂוּ? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁעֲשׁוּקִים מֵרוּזָם שָׁם, לָמָּה בָּאִים

לָעוֹלָם הַזֶּה? אֶלָּא וַדַּאי רוּחוֹת נַעֲשׂוּ, נַעֲשׂוּ בְּרוּחוֹת וְגוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁנִּתְקַן הַגּוּף שֶׁלָּהֶם וְנַעֲשְׂתָה אוֹתָהּ רוּחַ בְּגוּף זֶה וְנָקִי בְּלִי לִכְלוּךְ שֶׁל זְוָטָאִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, אָז נַעֲשֵׂיתָ הַגּוּף כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשְׂתָה הָרוּחַ. וְזֶהוּ הַגּוּף שֶׁנָּהֲנָה בּוֹ יוֹתֵר מֵהַכֹּל. וְיֵשׁ עֲשׂוּקִים אֲחֵרִים בְּכַמָּה מִינִים מֵרוּחוֹת שָׁם, וְלֹא נַעֲשׂוּ בְּגוּפִים. אֲבָל אֵלֶּה הֵם עֲשׂוּקִים אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ.

יֵשׁ אֲחֵרִים אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ, וְהִטְרִיזוּ בְּנֵי אָדָם אֶת רִבּוֹנָם. וּמִי הֵם? מִי שֶׁעָשַׂק אֵשֶׁת זְבֻרוֹ בַּסֵּתֶר אוֹ בַּגָּלוּי, וְאוֹתוֹ וָלָד שֶׁנּוֹלָד מֵהֶם הוּא עָשׁוּק, בְּלִי רְצוֹן רִבּוֹנָם, וְלֹא יוֹדֵעַ בַּעַל הָאִשָּׁה שֶׁאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים הֵם עֲשׂוּקִים, וְהִטְרִיזוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם גּוּף וּלְצַיֵּר לָהֶם צוּרָה. אֵלּוּ עֲשׂוּקִים אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ. אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ וַדַּאי הַגּוּפִים שֶׁלָּהֶם עַל כַּרְזוֹ. מְשׁוּם כָּךְ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר, (קהלת ד) וָאֶרְאֶה אֶת כָּל הָעֲשׂוּקִים, בְּכָל מֵיגֵי עֲשׂוּקִים עָמְדִתִּי, אוֹתָם אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ וְנַעֲשׂוּ בַּעֲשִׂיָּה.

כְּמוֹ שֶׁאֵלֶּה (הוּא בְּעָרְלָה, אֵינוֹ גָּדֵל וְעוֹשֶׂה, וְאַזַּר כָּךְ עוֹשְׂקִים אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, כָּךְ) אוֹתָם עֲשׂוּקִים, שֶׁכְּבָר נַעֲשׂוּ בְּעָרְלָה, וְהִתְרַבָּה וְנָטַל וְגָדַל הַגּוּף, וְעָשָׂה אוֹתוֹ, וְאַזַּר כָּךְ עוֹשְׂקִים אוֹתָם מִמֶּנּוּ וְלוֹקְחִים אוֹתָם, הֲרֵי עֲשׂוּקִים אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ, וְעַל הַכֹּל עָמַד הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְאָמַר, עָמְדִתִּי עַל כָּל הָעֲשׂוּקִים אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ.

וְהִנֵּה דִּמְעַת הָעֲשׂוּקִים, כֻּלָּם שׁוֹפְכִים דִּמְעוֹת עִם טַעֲנָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֵלּוּ שׁוֹפְכִים דִּמְעוֹת, שֶׁהֲרֵי הָעָרְלָה מַרְבָּה וּמְגַדֶּלֶת אוֹתָם עַד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים, וְאַזַּר כָּךְ עוֹשְׂקִים אוֹתָם מֵהָעָרְלָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹקְחָן אוֹתָם. הֲרֵי לְךָ עֲשׂוּקִים אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ כְּבָר.

עֶבֶר עֲבָרָה – הוֹרְגִים אוֹתוֹ. לָהֶם יֵשׁ טַעֲנָה, וַעֲתִידִים לוֹמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, תִּינוֹק בֶּן יוֹמוֹ שֶׁזְּטָא, דָּנִים אוֹתוֹ דִּין? אֲנִי בֶּן יוֹמִי הָיִיתִי, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ יוֹם קוֹרֵא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּן, שֶׁכָּתוּב (תהלים ב) ה' אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ. רִבּוֹן הָעוֹלָם, יְלִיד בֶּן יוֹם, דִּין עוֹשִׂים לוֹ? הֲרֵי דִּמְעַת אוֹתָם

הָעֲשׁוּקִים וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם.

וְיֵשׁ עָשׁוּק אַחֵר, אוֹתוֹ עָשׁוּק שֶׁנִּקְרָא מַמְזֵר, כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם, מְיָד מַפְרִידִים אוֹתוֹ מִקְּהִלַּת הָעָם הַקָּדוֹשׁ. אוֹתוֹ מַמְזֵר, עָנִי מִסְכֵּן, שׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְטוֹעֵן לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, אִם אֲבוֹתַי זָטְאוּ, אֵיזֶה זֵטְא אֲנִי עָשִׂיתִי? הֲרֵי מַעֲשַׂי תִּקִּינִים הָיוּ לְפָנֶיךָ, וְהִנֵּה דִּמְעַת הָעֲשׁוּקִים וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם. וְכֵן לְכָל אוֹתָם עֲשׁוּקִים יֵשׁ לָהֶם טַעֲנָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמֵאוֹתָהּ טַעֲנָה אֵין לָהֶם מְנַחֵם, וְאֵין שָׁיְשִׁיב דָּבָר עַל לִבָּם.

וּמַה שֶּׁאָמַר וְהִנֵּה דִּמְעַת הָעֲשׁוּקִים – אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמֵּתִים בְּזִיקְ אִמּוֹתֵיהֶם, אֵלֶּה עוֹשִׁים לִשְׁפֹּךְ דְּמָעוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁאֵין דְּמָעוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִן הַלֵּב כַּדְּמָעוֹת הַלָּלוּ, שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם תּוֹהִים וְאוֹמְרִים: דֵּינֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם אֱמֶת, וְהוֹלְכִים עַל דֶּרֶךְ אֱמֶת. הַתִּינוֹקוֹת הַמִּסְכֵּנִים הַלָּלוּ שֶׁלֹּא זָטְאוּ, לָמָּה מֵתוּ? אֵיפֹה דִּין הָאֱמֶת שֶׁעוֹשֶׂה רִבּוֹן הָעוֹלָם? אִם בַּזָּטָאֵי אֲבוֹתָם מִסְתַּלְּקִים מִן הָעוֹלָם – לָמָּה? וַדַּאי אֵין לָהֶם מְנַחֵם.

עוֹד, וְהִנֵּה דִּמְעַת הָעֲשׁוּקִים – אוֹתָהּ דִּמְעָה שֶׁלָּהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁמְּגַנִּים עַל הַזַּיִּים. שֶׁעֲנִינוּ, יֵשׁ מָקוֹם מְתֻקָּן לָהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁאֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים לֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד שָׁם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָם וְנִדְבָּק בָּהֶם, וּמְתַקֵּן בָּהֶם אֶת הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלּוֹ, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים ז) מִפְּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז. וּמַה הַתּוֹעֶלֶת שֶׁעוֹשִׂים שָׁם, וְלָמָּה עוֹלִים לְשָׁם? שֶׁכָּתוּב לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם. וְכֵן יֵשׁ מָקוֹם אַחֵר לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה.

שְׁנֵינוּ, עֲשָׂרָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְכוּ'. הַכְּתָב וְהַמִּכְתָּב וְהַלּוּחוֹת, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא. מָה הַמְדֻבָּר מִכָּךְ שֶׁהָיָה עֶרֶב שַׁבָּת, וְאוּלַי זֶה הָיָה אֶלֶף שָׁנָה אַחַר כָּךְ, אוֹ בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁזֶּה הָיָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת. בֹּא וּרְאֵה, בְּכָל מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית לֹא נֶאֱמַר שָׁם מָלֵא, אֶלָּא אֱלֹהִים בְּכָל

מַה שֶּׁנִּבְרָא, וְכֻלָּם שֵׁם אֱלֹהִים, עַד שֶׁכָּל הַמַּעֲשֶׂה נִתְתַּקֵּן בְּעֶרֶב שַׁבָּת. מִשֶּׁנִּתְתַּקְּנוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים, נִקְרָא ה' אֱלֹהִים, שֵׁם מָלֵא.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל נִבְרָא בְּשֵׁם אֱלֹהִים, לֹא נִתְתַּקֵּן בָּעֲשִׂיָּה כָּל מַה שֶּׁנִּבְרָא עַד עֶרֶב שַׁבָּת. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הַכֹּל נִתְתַּקֵּן בָּעֲשִׂיָּה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וְעוֹמֵד בְּמַעֲשֶׂה. וְלָכֵן כָּתוּב וְהַלְּוֹזוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים, כְּשֶׁנִּתְתַּקֵּן הָעוֹלָם בְּשֵׁם אֱלֹהִים בְּמַעֲשֶׂה, וְלֹא אַוְזֵר כָּךְ, שֶׁכָּתוּב ה' אֱלֹהִים. וּבָזֶה נִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם וְעָמַד עַל קִיּוּמוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁשָּׁבַר מֹשֶׁה אֶת הַלּוּחוֹת, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיְשַׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָהָר, צָף הָאוּקְיָנוֹס מִמְּקוֹמוֹ וְעָלָה לִשְׁטֹף אֶת הָעוֹלָם. רָאָה מֹשֶׁה שֶׁאוּקְיָנוֹס עוֹלֶה אֲלֵיהֶם וְהָיָה רוֹצֶה לִשְׁטֹף אֶת הָעוֹלָם, מִיָּד – וַיְקַח אֶת הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ וְגוֹ', וַיִּזֶר עַל פְּנֵי הַמַּיִם. עָמַד מֹשֶׁה עַל מֵי הָאוּקְיָנוֹס וְאָמַר: מַיִם מַיִם, מָה אַתֶּם רוֹצִים? אָמְרוּ: וְכִי מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם אֶלָּא בְּתוֹרַת הַלּוּחוֹת?! וְעַל הַתּוֹרָה שֶׁשִּׁקְּרוּ בָהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (וְעָשׂוּ אֶת עֵגֶל הַזָּהָב אָנוּ רוֹצִים לִשְׁטֹף אֶת הָעוֹלָם).

מִיָּד אָמַר לָהֶם: הֲרֵי כָּל מַה שֶּׁעָשׂוּ בְּזוֹטָא הָעֵגֶל, הֲרֵי מָסוּר לָכֶם, וְלֹא דַּי כָּל אוֹתָם הָאֲלָפִים שֶׁנָּפְלוּ מֵהֶם?! מִיָּד – וַיִּזֶר עַל פְּנֵי הַמָּיִם. וְלֹא הָיוּ הַמַּיִם שׁוֹכְכִים עַד שֶׁנָּטַל מֵהֶם וְהִשְׁקָה אוֹתָם. מִיָּד נִשְׁכַּע הָאוּקְיָנוֹס בִּמְקוֹמוֹ.

שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ הַמִּדְבָּר לֹא הָיוּ מַיִם, שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) לֹא מְקוֹם זֶרַע וְגוֹ'. וּמַיִם אֵין לִשְׁתּוֹת. וְאִם תֹּאמַר, לִבְאֵר מִרְיָם זָרַק – זֵס וְשָׁלוֹם שֶׁשָּׁם יִזְרֹק מֹשֶׁה אֶת הַזִּכָּרוֹן הָרָע הַזֶּה לִשְׁתּוֹת מִמֶּנּוּ אַוְזֵר כָּךְ. וְעוֹד, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הָיְתָה לָהֶם בְּאֵר, עַד שֶׁבָּאוּ לְמִדְבַּר מַתָּנָה, שֶׁכָּתוּב בְּאֵר זֵפָרוּהָ שָׂרִים וְגוֹ'. וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה. מִשָּׁם יָרְשׁוּ בְּאֵר. כָּתוּב עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְכָתוּב שָׁם עַל פְּנֵי תְהוֹם.

זְרוּת עַל הַלְּוֹזוֹת. מַה זֶּה זְרוּת עַל הַלְּוֹזוֹת? כָּךְ פֵּרְשׁוּהָ, זֵזרוּת מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, זֵזרוּת מִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, זֵזרוּת מֵהַכֹּל. כָּךְ הוּא. וּמַה זֶּה זֵזרוּת? זוֹתָם

שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁבּוֹ יֵשׁ זֵרוּת בְּכָל מִינֵי זֵרוּת. וְאִלְמָלֵא לֹא נִשְׁבְּרוּ, כָּל מַה שֶּׁבָּא לָעוֹלָם אַזַּר כָּךְ – לֹא בָּא, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל בִּרְיוּקְנָאוֹת שֶׁל מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְמַעְלָה. וְעַל כָּךְ מַכְרִיז הַכָּתוּב וְאוֹמֵר וְהַלְוֹזוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים וְגוֹ'. אַל תֹּאמַר שֶׁלְאַזַּר שֶׁהָעוֹלָם נִתְקַן וְנִזְכַּר שֵׁם מָלֵא הָיוּ, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְקַן בְּשֵׁם אֱלֹהִים, טֶרֶם שֶׁנִּכְנְסָה שַׁבָּת.

הֵמָּה, מַה זֶּה הֵמָּה? הָפוּךְ מה"ה הָיוּ, מִשְּׁנֵי צְדָדִים הָיוּ – אֶזֶד בְּמַעֲשֶׂה, וְאֶזֶד מֵזֵרוּת שֶׁל מַעְלָה. רָשׁוּם לְמַעְלָה לִשְׁמֹר אֶת הַכֹּל. וְעַל זֶה הֵמָּ"ה. וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא – אֵשׁ שְׁזוּרָה עַל גַּבֵּי אֵשׁ לְבָנָה. מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא. זֵרוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁהֲרֵי יוֹבֵל נִקְרָא זֵרוּת, וְעוֹשֶׂה זֵרוּת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

לָכֵן, זֲבֵרִים, מִכָּאן וָהָלְאָה תֵּדְעוּ שֶׁהֲרֵי הַצַּד הָרָע לֹא שׁוֹלֵט עֲלֵיכֶם, וַאֲנִי יֵבָא סָבָא עוֹמֵד לְפָנֵיכֶם לְעוֹרֵר דְּבָרִים אֵלּוּ. קָמוּ הֵם, כְּמִי שֶׁהִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ, וְהִשְׁתַּטְּזוּ לְפָנָיו, וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְדַבֵּר. אַזַּר כְּשָׁעָה הֵם בָּכוּ.

פָּתַח רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ וְגוֹ'. שִׂימֵנִי כַחוֹתָם, בְּשָׁעָה שֶׁנִּדְבְּקָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּבַעְלָהּ, הִיא אָמְרָה שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ. דֶּרֶךְ הַחוֹתָם, כֵּיוָן שֶׁנִּדְבָּק בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּדְבָּק, מַשְׁאִיר בּוֹ אֶת כָּל דְּיוּקְנוֹ. אַף עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ חוֹתָם הוֹלֵךְ כָּאן וְכָאן וְלֹא עוֹמֵד שָׁם וְנֶעֱבָר מִמֶּנּוּ, כָּל דְּיוּקְנוֹ מַשְׁאִיר שָׁם, וְשָׁם עוֹמֵד. אַף כָּךְ אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כֵּיוָן שֶׁנִּדְבַּקְתִּי בְךָ, כָּל דְּיוּקְנִי יִהְיֶה זָקוּק בְּךָ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאֵלֵךְ לְכָאן וּלְכָאן, תִּמְצָא אֶת דְּיוּקְנִי זָקוּק בְּךָ וְתִזְכֹּר אוֹתִי.

וְכַחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי, אַף כָּךְ יִהְיֶה דְּיוּקְנִי זָקוּק שָׁם, וּבְכֵן אֶהְיֶה דְּבוּקָה בְּךָ לְעוֹלָמִים וְאַל אֶשְׁתַּכַּח מִמְּךָ. כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה, זָזָקָה כַּמָּוֶת אַהֲבָה, בְּזָזָק זָזָק, כְּמוֹ אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה בּוֹ הַמָּוֶת. אַהֲבָה – אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אַהֲבַת עוֹלָם.

קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה – אַף כָּךְ, שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת הֵם מֵאוֹתוֹ צַד. רִשְׁפֵּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ, מַה הֵם רִשְׁפֵּי אֵשׁ הַלָּלוּ? אוֹתָם אֲבָנִים וּמַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ מֵאוֹתָהּ אֵשׁ. שַׁלְהֶבֶת יָהּ, מֵאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת שֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְנֶאֱוָזָה בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לִהְיוֹת הַכֹּל יִזּוּד אֶזֶד. וְאָנוּ, הֲרֵי אַהֲבָה וְרִשְׁפֵּי שַׁלְהֶבֶת שֶׁל הַלֵּב אַזְרֵיךְ, יְהִי רָצוֹן שֶׁהַדְיוֹקָן שֶׁלָּנוּ יִהְיֶה זָקוּק בְּלִבֵּךְ כְּמוֹ שֶׁהַדְיוֹקָן שֶׁלְּךְ זָקוּק בְּלִבֵּנוּ. נָשַׁק אוֹתָם וּבֵרַךְ אוֹתָם וְהָלְכוּ.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן וְסִפְּרוּ לוֹ כָּל מַה שֶּׁקָּרָה לָהֶם, שָׂמַח וְתָמַהּ וְאָמַר, אַשְׁרֵיכֶם שֶׁזָּכִיתֶם לְכָל זֶה. וּמָה הֱיִיתֶם עִם הָאֲרִיֵה הָעֶלְיוֹן גִּבּוֹר וְזָקֵן, שֶׁכַּמָּה גִּבּוֹרִים לֹא הָיוּ אֵלָיו כְּלוּם, וְלֹא יְדַעְתֶּם לְהוֹדִיעַ לוֹ מִיָּד, תָּמַהְתִּי אֵיךְ נִצַּלְתֶּם מֵעָנְשׁוֹ, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַצִּילְכֶם. קָרָא עֲלֵיהֶם, וְאַרְזֵז צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. בְּלֶכְתֵּךְ לֹא יֵצַר צַעֲדֵךְ וְאִם תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל. (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר. (עַד כָּאן מִן רַב יֵיבָא סָבָא).

רַעְיָא מְהֵימְנָא

כִּי יָצְאוּ אֲנָשִׁים – אֵלּוּ מִיכָאֵל וְס״מ. וְנִגְּפוּ אִשָּׁה הָרָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ – בַּגָּלוּת. עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ – זֶה ס״מ. כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מִצְוָה (מא) אַזַּר זוֹ – לְהָשִׁיב אֲבֵדָה, וְאַזְרֵיו – לְהָשִׁיב הַגָּזֵל. אָמַר מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַזְהִיר לְךָ אֶת הָאֲבֵדוֹת שֶׁאֲבֵדָתְךָ מְשׁוּם הָעֵרֶב רַב, וְזוֹ הַכְּלָה שֶׁלְּךָ, שֶׁבִּזְמַן שֶׁעָשׂוּ הָעֵרֶב רַב אֶת הָעֵגֶל, יָצְאָה הַכְּלָה שֶׁלְּךָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיִּשְׁלֹךְ מִיָּדָו אֶת הַלֻּחוֹת.

וְנֶאֱמַר בְּךָ לֶךְ רֵד. שָׁם נִרְמְזָה יְרִידָה שֶׁלְּךָ לַגָּלוּת הָרְבִיעִית. לֶךְ – כְּמוֹ (בראשית יב) לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וְגוֹ׳. כָּאן שׁ, (איוב לב) הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. כָּאן רוֹמְזִין לְךָ לְךָ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים (בְּגִלְגּוּל) בַּגָּלוּת. בָּרְבִיעִית רֵד, בִּשְׁבִיל בַּת יְזִידָה, הַכְּלָה שֶׁלְּךָ שֶׁנִּפְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (עמוס ה)

נָּפָלָה לֹא תוֹסִיף קוּם. וּמִיָּד שֶׁאַתָּה יוֹרֵד בִּשְׁבִילָהּ, תָּקוּם עָלֶיךָ, וְזוֹ (זוֹ הַשָּׁבַת אֲבֵדָה, וְזוֹ הַתּוֹרָה שֶׁהִתְגַּלְתָּה עַל יָדְךָ, זוֹ) הִיא הַשָּׁבַת הָאֲבֵדָה שֶׁלְּךָ. שֶׁלֹּא לְזַנָּם נִגְלְתָה לְךָ תּוֹרָה יוֹתֵר מִכָּל יִשְׂרָאֵל וְעָלְתָה אֵלֶיךָ כְּמוֹ מֵי הַבְּאֵר שֶׁעָלוּ אֵלֶיךָ, וְלֹא לָאָבוֹת וְלֹא לְאִישׁ, שֶׁהֲרֵי הַבְּאֵר מַכִּירָה אֶת אֲדוֹנֶיהָ. וְעַל הַתּוֹרָה הַזּוֹ נֶאֱמַר (במדבר כא) וּמִשָּׁם בְּאֵרָה הִיא הַבְּאֵר וְגוֹ'. הַבְּאֵר הִיא מְלֵאָה, וְלֹא יוֹצְאִים מֵימֶיהָ הַזּוֹצָה, וְהִיא בְּאֵר מֵי הַתּוֹרָה שֶׁמּוֹצִיאָה כָּל הַמַּיִם, וְכָל הַמַּיִם שֶׁל הָעוֹלָם נִכְנָסִים בָּהּ, וְלֹא יוֹצְאִים מֵימֶיהָ הַזּוֹצָה.

וְהִיא הַבְּאֵר שֶׁאָפְלוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שׁוֹאֲבִים מִמֶּנָּה מַיִם וְאָפְלוּ כָּל עֲנָנֵי הָעוֹלָם, לֹא זָסְרִים מִמֶּנָּה אָפְלוּ כְּזוֹט הַשַּׁעֲרָה. מִשּׁוּם שֶׁבְּאֵר זוֹ אֵין לָהּ סוֹף. יוֹתֵר עֲמֻקָּה הִיא מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (איוב יא) וּרְזָבָהּ מִנִּי יָם. וּבַכַּד שֶׁל מִי שֶׁשּׁוֹאֵב מִמֶּנָּה מַיִם, הוּא בּוֹלֵעַ (כָּל מֵימוֹת וְכָל זָכְמוֹת) אֶת כָּל זָכְמוֹת הָעוֹלָם. כָּל שֶׁכֵּן הַבְּאֵר עַצְמָהּ.

וְכֵן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְזִיר לְךָ אֶת הַגָּזֵל שֶׁלְּךָ, שֶׁהוּא הַמַּטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמואל–ב כג) וַיִּגְזֹל אֶת הַזְּנִית מִיַּד הַמִּצְרִי, שֶׁעָלֶיךָ נֶאֱמַר אִישׁ מִצְרִי. וּבַגְּלוּת שֶׁלְּךָ וּבַגְּלוּל שֶׁלְּךָ יַפְרִישׁ לְךָ עָרֵי מִקְלָט לְהִנָּצֵל מִכַּמָּה שֶׁרוֹדְפִים אַזָּרֶיךָ שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף.

וְזוֹהִי מִצְוָה (מב) (אַזַּת) לְהַפְרִישׁ עָרֵי מִקְלָט לְמִי שֶׁהָרַג, מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַמִּצְרִי שֶׁהָרַגְתָּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁשָּׁם הָיָה נָזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי וְכָל מַזָּנוֹת שֶׁהָיוּ מַקִּיפִים אוֹתוֹ, וְהָרַגְתָּ אוֹתוֹ בְּלִי זְמַנּוֹ, וְלֹא פָזַזְתָּ מֵהָרוֹדְפִים שֶׁלּוֹ, שֶׁבְּכַמָּה מְקוֹמוֹת רָדְפוּ אַזָּרֶיךָ כַּמָּה נָשִׁים בְּנַעֲרוּתְךָ, שֶׁהֵן נַעֲמָ"ה אַגְרַ"ת לִילִי"ת שְׁזוֹרָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְךָ עָרֵי מִקְלָט לְהִנָּצֵל מֵהֶן, וְהֵם שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה.

מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה בֶּן יָהּ, בֵּן שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא. אַזַּר שֶׁזְּזַרְתָּ בְּהֵ"א בִּתְשׁוּבָה, עָלִיתָ לְבִינָה, יה"ו, עֵץ הַזַּיִם, וּבְגִלָּלָהּ זָכִיתָ לָאוֹת ה', מִשּׁוּם שֶׁהִכְנַסְתָּ אֶת עַצְמְךָ אַזָּרֶיךָ בִּתְשׁוּבָה לְהַזְזִירָה לִרְבוֹנְךָ וּלְהַעֲלוֹתָהּ מֵהַגָּלוּת, וְלֹא שֶׁתִּתְקַבֵּל אַתָּה שָׁכָר.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם שְׁמוֹ בְּךָ, וּמִשּׁוּם שֶׁמַּזָּלְךָ הָיְתָה לְעֹלַת הָעֹלוֹת, שָׂם בְּךָ מַזָּלְךָ שֶׁהֵיא יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. וְעֹלַת הָעֹלוֹת הוּא מְיַחֵד אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בְּךָ כְּדֵי לְהַכִּיר אוֹתוֹ בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁאַתָּה הָיִיתָ גּוֹמֵל וָסֶד עִם הַשְּׁכִינָה, שֶׁכָּל הַמִּצְוֹות שֶׁלְּךָ לְבָנִים, אֵיזֶהוּ וָסִיד? הַמִּתְוַסֵּד עִם קוֹנוֹ – נָתַן לְךָ מִדַּת וָסֶד. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַרְתָּ מִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה, וְהָיָה לְךָ לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרְךָ, לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ תַּזַּת יָדְךָ, וְלֹא הִשְׁתַּדַּלְתָּ בַּמִּצְוָה הַזּוֹ, אֶלָּא לְקַשֵּׁר אֶת סמא"ל תַּזַּת יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבַת זוּגוֹ, שֶׁהִיא שִׁפְוָזָה רָעָה, תַּזַּת יַד גְּבִרְתָּהּ, אוֹתָם וְאֶת כָּל הַמְמֻנִּים וְהַמְזֻנּוֹת שֶׁלָּהֶם – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְךָ אֶת מִדַּת גְּבוּרָתוֹ לִהְיוֹת בְּעֶזְרְךָ שֶׁיִּתְזַלְזְלוּ וְיִפָּזְדוּ מִמְּךָ סמא"ל וּבַת זוּגוֹ, וְכָל הַמְמֻנִּים וְהַמְזֻנּוֹת שֶׁלָּהֶם, וְיִהְיוּ קְשׁוּרִים בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת תַּזַּת יָדְךָ.

וּמִשּׁוּם שֶׁזָּזַרְתָּ בִּתְשׁוּבָה בְּאוֹת הַבְּרִית, יָרְדָה בִּינָה יה"ו לְהִתְוַסֵּד בְּצַדִּיק. בִּשְׁבִילְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לְךָ אוֹת בְּרִית צַדִּיק שֶׁלּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁבְּמַזָּלְךָ טוֹבָה עָשִׂיתָ אֶת הַכֹּל, כָּךְ יָרַד שָׁם הַמְפָרֵשׁ (שֶׁל רִבּוֹנְךָ) עָלֶיךָ, וּמִשָּׁם (הָרִשָּׁם שֶׁיָּרַד) יָרַד עָלֶיךָ.

וּמִשּׁוּם שֶׁאַתָּה תִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל יוֹם בִּשְׁתֵּי הַשְּׁפָתַיִם שֶׁלְּךָ בִּתְפִלָּה, לְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנְךָ בַּאדנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח בִּשְׁתֵּי הַשְּׁפָתַיִם שֶׁלְּךָ, בִּנְבִיאִים וּבַכְּתוּבִים, וּבְכָל מִינֵי זֶמֶר וְנִגּוּן בַּתְּפִלָּה – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרִיד אוֹתָם בַּשְּׂפָתַיִם שֶׁלְּךָ. כָּל שֶׁכֵּן הַדַּרְגָּה שֶׁלְּךָ, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּבוֹ הִשְׁתַּדַּלְתָּ בְּכָל יָמֶיךָ בֶּאֱמֶת – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אוֹתוֹ לְךָ לְהַעֲלוֹת אוֹתְךָ בּוֹ, בְּתוֹרַת אֱמֶת, כְּלוֹלָה מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהָאוֹתִיּוֹת, בַּשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ בְּאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת.

שֶׁקֶדֶם שֶׁזָּזַרְתָּ בִּתְשׁוּבָה לֹא הָיִיתָ אֶלָּא בָּעֵץ שֶׁל טוֹב וָרַע. עֶבֶד וְנַעַר הָיָה שִׁמְךָ בַּתְּוזָלָה, וְהִנֵּה נַעַר בֹּכֶה, עֶבֶד נֶאֱמָן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. וְאוֹתוֹ הָרַע, הַשַּׁתָּף שֶׁל הָעֶבֶד, גָּרַם לְךָ לָזוּט בַּסָּלַע, מִשּׁוּם שֶׁהַמַּטֶּה שֶׁנִּמְסַר לְךָ (בְּיָדְךָ) הָיָה שֶׁל הָעֵץ טוֹב וָרַע.

מטטרו"ן טוב, סמא"ל רע.

וכשם שזוזרת בתשובה ונדבקת בעין הזיים, הרי יצאת מעבד, והפכת להיות בן לקדוש–ברוך–הוא. והמטה שנמסר בידך יהיה עין הזיים, ו', שהוא בן י"ה, ותכנס בארבעים ותשע הפנים שלך בתורה, ויעשה מוט, ויתקיים בך (תהלים נה) לא יתן לעולם מוט לצדיק. ארבעים ותשע פנים, ארבעים ותשע אותיות של שמע ישראל וברוך שם, שש תבות התבות של הזיזוד העליון, ו' עליונה תפארת. שש תבות שניות של ברוך שם, ו' שני צדיק. מ"ט. באמצע ו. וישאוהו במוט בשנים.

בלא ואו באמצע, הוא מ"ט. (בלא א' האמצעית של ו') וצדיק מ"ט לפני רשע, ומי גרע את זה? א'. אזד מזמשים, שזמשים שערים נתנו לך זסר אזד, כמו שבארו בעלי המשנה, זמשים שערי בינה נמסרו למשה זוין מאזד. וזהו א' שזסר מזמשים, ונשארו מ"ט, וזה גרם לך צדיק מ"ט לפני רשע. מי הרשע? זה סמא"ל.

וזהו מ"ט, מהמטה שלך, שנאמר בו (שמות יז) ומטה האלהים בידי. המטה שלך הוא המטה של משה, ומשום זה א, שהיא בינה, זווגת לך, כמו שבארוה במשנה, אלף בינה. שהיא זווגת לך בתשובה ותכנס בין ו"ו, ותעשה וא"ו, לקיים בך לישראל, (ישעיה נד) וברזמים גדלים אקבצך ((ירמיה לא) ובתזנונים אובילם). משם ואילך יתקיים בך, לא יתן לעולם מוט לצדיק.

באותו זמן יתקיימו בך שתי מצוות: אזת – (דברים כב) הקם תקים עמו. שניה – עזב תעזב עמו. הקם עם ו' עליונה, משיזו ראשון. תקים עם ו' שניה. עמו – זה בן עמרם, שעלית לבינה שהיא א'.

ואת מי הקם תקים? את אות ה', שנפלה באלף הזמישי אזר ע"ב, כמנין עזו"ב תעזוב עמו. עזוב – ע"ב ז"ו. וזה שבעים ושנים שמות, ויסע ויבא ויט. זה וא"ו בן וה"ו, שם עזר, ולא קימה, וזהו עזב תעזב, שם (שם יא) בעתו יורה

וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְּגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל. לָקֵט שִׁכְחָה וּפֵאָה, (ויקרא יט) לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם.

כָּאן לָמַדְנוּ מִצְוָה שְׁלִישִׁית. וְצָרִיךְ לַזְהֵר עֲלֵיהֶם, שֶׁהֵרֵי מִצַּד הַצַּדִּיק, עָנִי – עָזֹב תַּעֲזֹב, צַדִּיק. עִמּוֹ – זֶה בֶּן עַמְרָם. וְזֶהוּ לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם. גֵּר אַתָּה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ בַּתְּזוֹלָה עַם עָנִי, (שמות יז) גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה.

אֲבָל הַקָּמָה בַּדַּרְגָּה שֶׁלְּךָ, הָקֵם – ו' תַּזְוִתוֹנָה. תָּקִים עִמּוֹ – עִם בֶּן עַמְרָם, בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁלְּךָ, תִּפָּאֶרֶת. בְּמ"ה שֶׁלְּךָ הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ בִּשְׁלֵמוּת. אַזַּר ק' ק' שֶׁל הָקֵם תָּקִים (וּמְשׁוֹם כָּךְ הָקֵם תָּקִים) נִשְׁאָר תִּים. מַה זֶּה מַרְאֶה? (בראשית כה) יַעֲקֹב אִישׁ תָּם. עִמּוֹ – עִם בֶּן עַמְרָם יָקִים. הָקֵם – צַדִּיק. תָּקִים – תָּם.

מִצְוָה אַזַּר זוֹ לִפְדוּת עֶבֶד עִבְרִי וְאָמָה הָעִבְרִיָּה, לְיַעֵד אָמָה הָעִבְרִיָּה לָדוּן בִּקְנְיַן עֶבֶד עִבְרִי, הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד. מָהֵן שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד, וּמַהוּ קִנְיָנוֹ? אֶלָּא בְּסִתְרֵי תוֹרָה, מְטַטְרוֹ"ן עֶבֶד ה' כּוֹלֵל שִׁשָּׁה צְדָדִים כְּזִשְׁבּוֹן שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹתָיו, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. וּבָהֶן יֵשׁ לָאָדָם לַעֲבֹד לְרִבּוֹנוֹ לִהְיוֹת לוֹ עֶבֶד (מִמְּכָר), לַעֲשׂוֹת קִנְיַן כַּסְפּוֹ שֶׁל כֶּסֶף יָמִין, שֶׁאַבְרָהָם וְזֶסֶד הוּא הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, הַתּוֹרָה נִתְּנָה מִשָּׁם.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ כְּדֵי לִזְכּוֹת לָעוֹלָם הַבָּא, נִקְרָא קִנְיָן. כַּסְפּוֹ – עוֹלַם הַכִּסּוּף. קִנְיָן – עַל שֵׁם (בראשית יד) אֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. קְנֵה זְכְמָה קְנֵה בִינָה. קָנָה לוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה. רַבּוֹ אַזַּר שֶׁקָּנָה לוֹ, גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ. יֵשׁ שֶׁהוּא קָנוּי (לוֹ) לְעוֹלָם, וְיֵשׁ שֶׁהוּא קָנוּי לוֹ שֵׁשׁ שָׁנִים. מִי שֶׁהוּא קָנוּי לוֹ לְעוֹלָם, כָּתוּב בּוֹ וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם. אֵין עוֹלָם אֶלָּא עוֹלָמוֹ שֶׁל יוֹבֵל, שֶׁהֵם זַמְשִׁים. וְזוֹ קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁשָּׁם כ"ה כ"ה אוֹתִיּוֹת, עַרְבִית וְשַׁוְזְרִית. זַמְשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה.

אַזַּר שֶׁמְּיַזֵּד בָּהֶם הָאָדָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא עֶבֶד שֶׁלּוֹ, בְּעֹל תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ, וְאָזְנוֹ נִרְצָעָה וּפָתוּזָה לִשְׁמֹעַ קְרִיאַת שְׁמַע, הֵרֵי שְׁמַע –

בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ, שֶׁהֵיְנוּ מִשְׁמָעוּת.

שֶׁמִּי שֶׁפָּדְיוֹנוֹ תָּלוּי בַּקְּרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל וְזַמְּשִׁים, אֵין לוֹ פָּדְיוֹן עַל יְדֵי אֲזֵר בְּגִלְגּוֹל, שֶׁרְצוּעַ הוּא לִרְבּוֹנוֹ. כָּאן לֹא נֶאֱמַר אוֹ דּוֹדוֹ אוֹ בֶּן דּוֹדוֹ יִגְאָלֶנּוּ. שֶׁבְּתַפְלַת הָאָדָם הוּא כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד, וְאֵין עֲבוֹדָה אֶלָּא תְּפִלָּה. שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד – ג׳ רִאשׁוֹנוֹת וְג׳ אֲזָרוֹנוֹת שֶׁל שְׁלִישִׁי צְבוּר מוֹצִיא אֶת הָאָדָם יְדֵי זוֹבָתוֹ לְמִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לְהִתְפַּלֵּל בָּהֶם, שֶׁצַּדִּיק זֶה הָעוֹלָם נִקְרָא בָּהֶם עַל שְׁמוֹ. בִּעָז, צַדִּיק, גּוֹאֵל, קָרוֹב וְנֶאֱמָן. (וְשָׁם)

קָרוֹב ה׳ לְכָל קֹרְאָיו. וְטוֹב לוֹ לָאָדָם שֶׁכֵּן קָרוֹב מֵאָז רָזוּק, שֶׁהֵיְנוּ עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא בֶּן יָהּ, שֶׁהִתְעַלָּה לְמַעְלָה שֶׁהוּא לְבִינָה, שֶׁעוֹלָם זֶה הוּא עוֹלָמוֹ שֶׁל יוֹבֵל, שֶׁהוּא וְזַמְּשִׁים אוֹתִיּוֹת הַיּוּזוּד. שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה יָכוֹל אָדָם לִהְיוֹת לוֹ פָּדְיוֹן בְּצַדִּיק ו׳ שָׁנִים שֶׁכּוֹלֵל שָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת, וְשָׁלֹשׁ אַזָּרוֹנוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה. ו׳ קְטַנָּה הוּא שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד.

אֲבָל בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא עוֹלָמוֹ שֶׁל יוֹבֵל, שֶׁשָּׁם וְזַמְּשִׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, אֵין שְׁלִישִׁי צְבוּר מוֹצִיא אוֹתוֹ יְדֵי זוֹבָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ פָּדְיוֹן עַל יְדֵי אֲזָרִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁמַע, בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ. וּמִשּׁוּם כָּךְ רוֹמְזִין, אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי. מ״י – וַדַּאי עוֹלָמוֹ שֶׁל יוֹבֵל.

מִיָּד שֶׁשָּׁמְעוּ דְּבָרִים הַלָּלוּ רָאשֵׁי הַיְשִׁיבוֹת שֶׁהָיוּ יוֹרְדִים עִם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, פָּתְחוּ וְאָמְרוּ, רוֹעֵה הַנֶּאֱמָן, פִּי הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּבֵּר עִמְּךָ פֶּה אֶל פֶּה בְּקְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים קמט) רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְזֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי י׳ רֹאשׁ הַזֶּרֶב שֶׁסּוֹבֶבֶת אֶת הַשָּׂפָה שֶׁלְּךָ. ו׳ לְשׁוֹן הַזֶּרֶב שֶׁלְּךָ. ה׳ ה׳ שְׁתֵּי פָּיפִיּוֹת, בִּשְׁתֵּי שְׂפָתוֹתֶיךָ. וַהֲרֵי וַדַּאי שֵׁם רִבּוֹנְךָ מְדֻבָּר בְּפִיךָ. יו״ד הֵ״א וָא״ו הֵ״א הוּא בְּמַזְוַשַׁבְתְּךָ שֶׁמּוֹצִיא אֶת הַזְּמִשִּׁים הַלָּלוּ מִפִּיךָ.

בְּוַדַּאי מִשּׁוּם הַדְּבָרִים הַלָּלוּ אֵלְיָהוּ הִתְעַכֵּב לְמַעְלָה, שֶׁהוּא תָּפוּס, שֶׁלֹּא יוֹרֵד אֵלֶיךָ, שֶׁהֲרֵי בְּכַמָּה עֶשֶׂר הָיָה יוֹרֵד אֵלֶיךָ, וְהוּא תָּפוּס לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא

יוֹרֵד אֵלֶיךָ. מִשּׁוּם שֶׁהֶעֱנִי שֶׁלְּךָ הוּא גְּאֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר מָשִׁיחַ, עַד שֶׁיָּבֹא עָנִי, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נג) וּבַחֻבֻּרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ.

אָמַר לָהֶם, אִם כָּךְ, נַעֲשֶׂה לוֹ הַתָּרָה וְיֵרֵד אֵלַי, שֶׁזְּשׁוּב הוּא לִי מִכָּל מָמוֹן שֶׁל הָעוֹלָם, וַהֲרִינִי מוֹזֵל וּמְשַׁחְרֵר אוֹתוֹ וּמַתִּיר לוֹ אֶת הַשְּׁבוּעָה, וְאַף אַתֶּם הַתִּירוּ לוֹ. וְאִם צָרִיךְ הַתָּרָה יוֹתֵר, נְשִׁתַּדֵּל בְּהַתָּרָתוֹ, כְּדֵי שֶׁיֵּרֵד אֵלַי.

אָמַר לוֹ הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שְׁבוּעַת ה׳, הִיא שְׁכִינָה, בַּת יְוִזְיְדָה. וְלֹא לְזֹאת תִּקְּנוּ שִׁלְשֶׁת בְּנֵי אָדָם לְפָטֵר אוֹתוֹ, אֶלָּא ש׳ שֶׁל שַׁבָּת, שִׁלְשֶׁת עַנְפֵי הָאָבוֹת, בַּת יְוִזְיְדָה, שְׁבוּעָה שֶׁהִשְׁתַּתְּפָה (בָּהּ כִּסֵּא וַדַּאי) בָּהֶם.

בְּוַדַּאי שְׁבוּעָה לֹא זָלָה אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ. נֶדֶר זָל אֲפִלּוּ עַל דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ בַּמִּשְׁנָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא יוֹתֵר אָמְרוּ, נְדָרִים עַל גַּבֵּי שְׁבוּעוֹת עוֹלִים, וְכָל הַנִּשְׁבָּע כְּאִלּוּ נִשְׁבָּע בַּמֶּלֶךְ עַצְמוֹ, וְכָל הַנּוֹדֵר כְּאִלּוּ נוֹדֵר בִּזְזֵי הַמֶּלֶךְ.

אָמַר לָהֶם רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת, יָדַעְתִּי בָּכֶם שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִים, אֲבָל אוֹתוֹ שֶׁמְּזַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית יְזַדֵּשׁ לָכֶם זוּדוּשִׁים, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי קֹהֶלֶת אָמַר, (קהלת א) אֵין כָּל זָדָשׁ תַּוָּזוֹת הַשָּׁמָשׁ. אֲבָל לְמַעְלָה מִן הַשָּׁמָשׁ יֵשׁ לוֹ. וּבְסִתְרֵי תוֹרָה אֲנִי רוֹצֶה לוֹמַר, (תהלים סד) שָׁמָשׁ וּמָגֵן ה׳ אֱלֹהִים צְבָאוֹת, בָּעוֹלָם שֶׁלּוֹ, וְלֹא בְּעוֹלָם שֶׁל הֶדְיוֹט. אַף עַל גַּב שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים, מִתּוֹךְ הַוַּזְשָׁכָה יוֹצֵא הָאוֹר.

וּבְוַדַּאי בָּעוֹלָם הַבָּא, בִּינָה הִיא לְמַעְלָה מֵהַשָּׁמָשׁ, שֶׁהוּא עַמּוּד הָאֶמְצָעִי. מִשָּׁם עוֹלִים נְדָרִים עַל גַּבֵּי שְׁבוּעָה וְזָלִים עַל דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁבוּעָה הוּא הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאֵין לוֹ קִיּוּם אֶלָּא עַל יְסוֹד. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

וּבוֹ שְׁבוּעָה, שֶׁכָּתוּב זוֹי ה׳ שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר. שֶׁשְּׁכִינָה תַּזְוִתּוֹנָה, כְּתֶל מַעֲרָבִי הוּא הַדִּיוּר שֶׁלָּהּ, עַל שֵׁם שֶׁהוּא תֵּל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִים בּוֹ. כ״ו תֵּ״ל, יְדָו״ד כ״ו, וַדַּאי שְׁכִינָה הִיא תֵּל שֶׁלּוֹ, עַל שֵׁם (שיר ה) קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁזוּרוֹת

כְּעוֹרֵב. וּפָרִשׂוּהָ עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ תִּלֵּי תִלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת. (קוֹץ) ד׳ בֶּן אָזָּד, תֵּל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִים בּוֹ. וְהַקּוֹץ הַזֶּה אָזוּז בֵּין א״ז וּבֵין ד׳. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְתִרְגֵּם יְהוֹנָתָן, שֶׁאָזוּז בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

וְעָלָיו בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה בַּזַּגִּיָּה, עַל מָה הָעוֹלָם עוֹמֵד? עַל עַמּוּד אָזָּד שֶׁשְּׁמוֹ צַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וּבְדַאי הוּא בְּרִית שֶׁל שְׁבוּעָה שֶׁעָלָיו עוֹמְדִים א״ז ד׳, שֶׁהֵם שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. א״ז שָׁמַיִם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. ד׳ הָאָרֶץ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי.

וּמִשּׁוּם שֶׁבְּרִית אֲזוּזָה בֵּין שָׁמַיִם וָאָרֶץ וּבָהּ שְׁבוּעָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זַי ה׳ שְׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר. מִי שֶׁנִּשְׁבָּע בִּשְׁמוֹ לַשֶּׁקֶר, כְּאִלּוּ הָרַס אֶת בְּנְיַן הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְהֶחֱזִיר אֶת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ. שֶׁאִם אָדָם יָזִיז הַקּוֹץ שֶׁל ד׳ בֶּן אָזָּד, יִשָּׁאֵר אַזּוּר, סמא״ל בִּמְקוֹמוֹ שֶׁקֶר. וּכְאִלּוּ אוֹתוֹ אִישׁ בּוֹנֶה שָׁמַיִם וָאָרֶץ עַל שֶׁקֶר. וֶאֱמֶת עוֹמֵד, שֶׁקֶר לֹא עוֹמֵד. הָרַס הַבִּנְיָן, וְנָפְלוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

וְזֶהוּ כְּאִלּוּ הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁמִּי נוֹתֵן אֶרֶץ בַּשָּׁמַיִם, שֶׁאָמַר (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ? וַדַּאי זוֹ שְׁכִינָה, וְתִפְאֶרֶת עַמָּהּ, שֶׁלֹּא נִפְרַד מִמֶּנָּה בִּנְפַיְלָתָהּ, לְכַיָּם בָּהּ (ישעיה מב) אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַזּוּר לֹא אֶתֵּן. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁאֱמֶת נָפַל עִמָּהּ? שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה. וּמִי שֶׁנִּשְׁבָּע אֱמֶת הוּא מְקַיֵּם (תהלים פה) אֱ״מֶת מֵ״אֶרֶץ תִּ״צְמָח. שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁבּוֹ הַבִּנְיָן קַיָּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בָּרָ״א אֱלֹהִי״ם אֵ״ת, וְאַזַּר כָּךְ – הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ.

וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁבוּעָה הִיא בִּנְיַן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, אֵין לוֹ קִיּוּם לְלֹא יְסוֹד, דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ. נֶדֶר, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא, עוֹלֶה עַל גַּבֵּי שְׁבוּעָה, וְהוּא זָל עַל דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ, שֶׁלֹּא צְרִיכָה יְסוֹד לַעֲמֹד עָלָיו, שֶׁהוּא בְּרִית, שֶׁבּוֹ תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁבּוֹ תִּקְּנוּ כָּל

נְדָרִי, אָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה.

שָׁם אוֹת בְּרִית, י׳ הִיא תָּג עַל סֵפֶר תּוֹרָה צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה וְלֹא תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, אֶלָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם.

וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין שִׁמּוּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּתָג, בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּתָגָא זֵלֶף. שֶׁתָּג לְמַטָּה הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. הַנְּקֻדָּה שִׁמּוּשׁ הָאוֹתִיּוֹת. אֲבָל בָּעוֹלָם הַבָּא אֵין שִׁמּוּשׁ בָּאוֹתִיּוֹת, וְלָכֵן בְּסֵתֶר תּוֹרָה אֵין נִקּוּד בְּאוֹתִיּוֹתָיו, אֶלָּא תָּגִים. וְלָכֵן מִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּסֵפֶר תּוֹרָה זוֹלֵף, וְכָךְ מִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִי שֶׁשְּׁוֹנָה הֲלָכוֹת, עָלָיו בֵּאֲרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּתָגָא – זוֹלֵף.

בָּאוּ כָּל רָאשֵׁי הַיְשִׁיבוֹת וְהִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר בְּפִיךָ, וְלוֹ אָנוּ מִשְׁתַּוְּוִים. וְאָנוּ מַכִּירִים בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאֵין יְלוּד אִשָּׁה אַזֵּר פָּרַט לְךָ שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר אוֹתָם. וַדַּאי שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ מְעִידִים בְּךָ שֶׁאַתָּה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ. אֵין לְעַכֵּב אֶת אֱלִיָּהוּ אֵלֶיךָ, אֶלָּא לְפַיֵּס אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹרִיד אוֹתוֹ אֵלֶיךָ, מָלֵא עֹשֶׁר וּמָלֵא סְגֻלּוֹת אֵלֶיךָ.

רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, עֶבֶד נֶאֱמָן, אֵלֶיךָ עֶבֶד עִבְרִי – (דברים טו) הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ. הַעֲנִיק – לוֹ, תַּעֲנִיק – לְבָנָיו, בַּדְּבָרִים הַגְּנוּזִים הַלָּלוּ. וּמִגָּרְנְךָ – גָּרְנָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁלְּךָ. וּמִיִּקְבְּךָ – בְּגִרְנָךְ וְיִקְבְּךָ הַכָּתוּב מְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בְּפָסֹלֶת גָּרְנָךְ וְיִקְבְּךָ הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

יְקָ״ב – י״זוּד, קְ״דֻשָּׁה, בְּ״רָכָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא בְּרָכָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיָּמִין, וְהִיא קְדֻשָּׁה מִשְּׂמֹאלוֹ, וְהִיא יְזוּדוֹ בָּאֶמְצַע, וְכָךְ עוֹלוֹת אוֹתִיּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַב״ק. כְּמוֹ זֶה הַקִּבּ״ה בְּזִוּוּגָן יַב״ק.

וּמִי שֶׁהוּא בָּקִ״י בַּהֲלָכָה שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ,

שֶׁבִּשְׁבִילָהּ לֹא יָזוּז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם. שֶׁיֵּשׁ הֲלָכָה שֶׁהִיא נַעֲרָה שֶׁלָּהּ מִצַּד שֶׁל נַעַר, וּבִגְלָלָהּ נֶאֱמַר הֲלָכָה כְּפָלוֹנִי. אֲבָל הַהֲלָכָה שֶׁלְּךָ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הִיא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. מִפְּנֵי הַגְּבוּרָה נָתַן לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בִּתּוֹ.

וְלָכֵן עַל הֲלָכוֹת אֲזוֹרוֹת נֶאֱמַר, (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ זָיִל. עַל הֲלָכָה שֶׁלְּךָ נֶאֱמַר, וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה. שֶׁהִתְגַּבַּרְתָּ עַל כֻּלָּם בִּגְבוּרָה. (שופטים ו) ה׳ עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל. נִתְקַן (נִתְחַזֵּק) בְּךָ וְהִשְׂלִים בִּנְיַן הַמֶּלֶךְ, וְהוּא בּוֹנֶה בִּנְיָנוֹ עַל פִּיךָ וְעַל יָדֶךָ. אַשְׁרֶיךָ!

פָּתַח הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, (בראשית מח) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע, שֶׁהִיא הַשְׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שמות יד) וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים. יְבָרֵךְ אֶתְכֶם בָּעוֹלָם הַבָּא, וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁתִּהְיֶה שְׁלִיטָתְכֶם בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת שֶׁאַתֶּם זַיִּים. שֶׁמִּי שֶׁהוּא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה נִקְרָא זַי, כַּכָּתוּב (משלי ג) עֵץ זַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. זַיִּים שָׁם – זַיִּים כָּאן.

מַה שֶּׁאֵינוֹ כָּךְ, מִי שֶׁהוּא מְכֻלָּשׁ בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, שֶׁל עוֹר וּבָשָׂר וַעֲצָמוֹת וְגִידִים שֶׁל הַגּוּף הַשָּׁפָל, שֶׁהָרוּחַ מֵתָה שָׁם. מָה הַמֵּת לֹא רוֹאֶה וְלֹא שׁוֹמֵעַ וְלֹא מְדַבֵּר וְאֵין לוֹ תְּנוּעָה בְּכָל אֵיבָרָיו, כָּךְ הָרוּחַ לֹא רוֹאָה לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם בַּתּוֹרָה, דַּע מַה לְמַעְלָה מִמְּךָ – עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת, וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בְּסֵפֶר נִכְתָּבִים.

שֶׁכַּמָּה מַלְאָכִים הוֹלְכִים עִמּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ. וְאֵין לוֹ רְשׁוּת בַּגּוּף הַזֶּה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָם, שֶׁהֵם זַיּוֹת שֶׁל אֵשׁ, מְדַבְּרוֹת וּמְקַדְּשׁוֹת וּמְבָרְכוֹת וּמְיַחֲדוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל כְּאֶחָד, כָּל שֶׁכֵּן אֶת הַשְׁכִינָה שֶׁהִיא עֲלֵיהֶם, כָּל שֶׁכֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מֵעַל לִשְׁכִינָתוֹ, שֶׁבָּהּ הוּא מְקַבֵּל אֶת תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל.

וּמִשּׁוּם הַזַּיָּטִים הָיוּ מִתְלַבְּשִׁים בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, כְּמוֹ שֶׁאָדָם שֶׁזַּיָּטֵי אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁבֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כְּשֶׁאוֹזְזִים מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם

בִּידֵיהֶם. וּמִשּׁוּם הַהִקְלָפוֹת הַלָּלוּ שֶׁל הַזַּוָּטָאִים, אָמַר הַכָּתוּב (ישעיה נט) כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם. וּבִשְׁבִיל הַהִקְלָפוֹת הַלָּלוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְכַּסֶּה בְּכַמָּה כְנָפַיִם, שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר (שם ו) בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו וְגוֹ'.

לֶעָתִיד לָבֹא, (שם כ) וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ. שֶׁאַתֶּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאֵין לָכֶם קְלִפּוֹת וְעוֹרוֹת, יֵשׁ לָכֶם רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל בִּבְנֵי הָעוֹלָם, וְלִבְנֵי הָעוֹלָם (אין) יֵשׁ רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל בָּכֶם, וְלָכֵן עֲלֵיכֶם נֶאֱמַר שֶׁאַתֶּם זַוִּים, וְעוֹלַמְכֶם הוּא עוֹלַם הַזַּוִּים. אֲבָל הָעוֹלָם הַשָּׁפָל הוּא עוֹלַם הַמֵּתִים, שֶׁכָּל אֱלָהוּת שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם מִבִּלְעֲדֵי ה', כֻּלָּם מֵתִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, (הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה) (רועָה הַנֶּאֱמָן), עִם כָּל זֶה שֶׁאַתָּה לֹא יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בִּבְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא בָּעֵינַיִם וְלֹא בְּמַלְאָכִים, כָּל שֶׁכֵּן בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, אֲבָל בְּעֵין הַשֵּׂכֶל שֶׁל לִבְּךָ אַתָּה רוֹאֶה אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הַבָּא, וּבַמַּלְאָכִים וּבַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ שֶׁמַּקִּיפִים אוֹתְךָ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (מלכים–א ה) וַיָּזִזֵם מִכָּל הָאָדָם, (קהלת א) וְלִבִּי רָאָה הַרְבֵּה חָכְמָה וָדָעַת.

אֲבָל בִּנְבוּאָה אֵין רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ (כָּל שֶׁכֵּן) נָבִיא בְּעֵין הַשֵּׂכֶל, אֶלָּא בָּעֵינַיִם, שֶׁהִיא מַרְאָה וְחָזְיוֹן הָעֵינַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע. וְעוֹד בְּחָזְיוֹן לַיְלָה – מַרְאָה בַּיּוֹם, חָזְיוֹן בַּלַּיְלָה. וְהַכֹּל בָּעֵינַיִם, וְלֹא בְּעֵין הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַלֵּב. וְהָעֵינַיִם הֵן שְׁנֵי סַרְסוּרֵי הַלֵּב, וּמְשַׁמְּשִׁים שָׁלוֹ, וְהוּא מֶלֶךְ בֵּינֵיהֶם (אֲלֵיהֶם), וְלָכֵן זָכָם עָדִיף מִנָּבִיא. וְכָךְ הֵם שְׁתֵּי הָאָזְנַיִם, שְׁנֵי שַׁמָּשֵׁי הַלֵּב.

וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, הַלֵּב רוֹאֶה וְהַלֵּב שׁוֹמֵעַ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמַר בַּלֵּב, הַלֵּב מֵבִין, הַלֵּב יוֹדֵעַ. (שמות לא) וּבְלֵב כָּל חֲכַם לֵב נָתַתִּי חָכְמָה. הֲרֵי חָכְמָה וּתְבוּנָה וָדַעַת בַּלֵּב, שֶׁבָּהֶם נַעֲשׂוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וּתְהוֹמוֹת, וּבָהֶם נַעֲשָׂה הַמִּשְׁכָּן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וָאֲמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת. מַה שֶּׁאֵין כָּל זֶה בָּעֵינַיִם.

וְרוֹעָה הַנֶּאֱמָן, מִי שֶׁכָּל זֶה בְּלִבּוֹ רוֹאֶה יוֹתֵר מִנָּבִיא, כָּל שֶׁכֵּן מַזֻּזַשֹּׁבְתְּךָ שֶׁאֵין לָהּ סוֹף, וּבָהּ תִּסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ שֶׁאֵין לוֹ סוֹף, מַה שֶּׁלֹּא הָיְתָה לְךָ רְשׁוּת בָּרִאשׁוֹנָה לְהִסְתַּכֵּל בָּעֵינַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ.

טְפָשֵׁי הַלֵּב הַלָּלוּ הֵם מֵתִים, וְעִוְרִים בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ. אֲבָל אֵלֶיךָ אֵינָם זַזֹּשׁוּבִים לִכְלוּם, וְאֵינָם מַפְסִיקִים בֵּינְךָ לְבֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם הַבָּא וְהַמַּלְאָכִים, שֶׁכָּךְ יִכָּנֵס אֵלֶיךָ בְּאוֹתָם זַלּוֹנוֹת שֶׁל הָעֵינַיִם וְהָאָזְנַיִם וְנִקְבֵי הַזּוֹטֶם וְהַפֶּה, כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁנִּכְנָס בְּכִסּוּי לְזַזְדְּרֵי זַזָּדְרִים לְדַבֵּר עִם בְּנוֹ. וּמְשׁוּם זֶה מִתְפַּלְּלִים יִשְׂרָאֵל בּוֹ בִּתְפִלָּתָם: אַתָּה זוֹפֵשׁ כָּל זַזְדֵי בָטֶן רוֹאֶה כְּלָיוֹת וָלֵב וְאֵין כָּל דָּבָר נֶעְלָם מִמֶּךָּ.

וְהַיְנוּ מַה שֶּׁאָמַר שְׁלֹמֹה, (שיר ב) מַשְׁגִּיזַז מִן הַזַּלּוֹנוֹת וְגוֹ'. וְאֵלֶּה הֵם הַזַּלּוֹנוֹת שֶׁל עֵינַיִם וְאָזְנַיִם וְנִקְבֵי הַזּוֹטֶם וְהַפֶּה. בְּשִׁבְעַת הַנְּקָבִים הַלָּלוּ עוֹלָה הַנְּשָׁמָה בְּשִׁבְעָה מִינֵי בְשָׂמִים, וְכָךְ הַתְּפִלָּה עוֹלָה בְּשִׁבְעָה הַבְּשָׂמִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם: (שם ד) נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם קָנֶה וְקִנָּמוֹן עִם כָּל עֲצֵי לְבוֹנָה מוֹר וַאֲהָלוֹת עִם כָּל רָאשֵׁי בְּשָׂמִים. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁכָּךְ הַתְּפִלָּה עוֹלָה, מְקֻטֶּרֶת מוֹר וְכוּ'. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל עָלֶיהָ, (שם ג) מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר וְגוֹ', מְקֻטֶּרֶת מוֹר וּלְבוֹנָה וְגוֹ'. מִי זֹאת וַדַּאי, מִצַּד שֶׁל מ"י הִיא וַדַּאי בִּינָה, כְּלוֹלָה מִשִּׁבְעָה מִינֵי בְשָׂמִים.

וְזוֹ קְרִיאַת שְׁמַע, כְּלוֹלָה מֵזַזְמִשִּׁים שְׁעָרִים, שֶׁהֵם כ"ה כ"ה, כְּלוֹלָה מִשֶּׁבַע בְּרָכוֹת, בַּשַּׁזַר – שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וְאַזַת לְאַזֲרֶיהָ, וּבָעֲרָב – שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וּשְׁתַּיִם לְאַזֲרֶיהָ, וְהֵם: הַגָּדְלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד, עַד לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה, שֶׁהִיא מַלְכוּת, שֶׁהִיא כְּלוֹלָה מִשְּׁלֹשָׁה בְשָׂמִים: מְקֻטֶּרֶת מוֹר – זֶה כֶּתֶר, וּלְבוֹנָה – זוֹ זְכוּתָהּ, מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל – זוֹ בִּינָה. קוּם וְהַשְׁלֵם אֶת מִצְוַת רִבּוֹנְךָ.

לֹא תִהְיֶה אַזֲרֵי רַבִּים לְרָעַת וְגוֹ', אַזֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. אַזֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת

– אֵין רַבִּים פָּחוּת מִשְּׁלֹשָׁה, וְאִם אֵין בֵּית דִּין בִּשְׁלֹשָׁה, אֵין לְהַטּוֹת אַחַר דִּינוֹ. בֵּית דִּין – שְׁכִינָה. בִּשְׁלֹשָׁה – שְׁלֹשׁ זְיוּת הַמֻּרְכָּבָה שֶׁלָּהּ, וְהִיא דִּין תּוֹרָה, דִּין אֱמֶת, הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְכָל דַּיָּן שֶׁלֹּא דָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, זֶהוּ כְּאִלּוּ הִשְׁלִיט אֶת סמא״ל בָּעוֹלָם. (דניאל ז׳) וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה, וְהַפָּיל עִמָּהּ אֶת הַשְּׁכִינָה, וְיָקִים אֶת גֵּיהִנֹּם, בַּת הַזּוּג שֶׁל סמא״ל עִם סמא״ל. בַּמָּקוֹם שֶׁל דִּין הָאֱמֶת יָקִים שְׁפַת שֶׁקֶר. דִּין אֱמֶת – עַמּוּד הָאֶמְצָעִי. שְׁפַת שֶׁקֶר – גֵּיהִנֹּם וְסמא״ל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁדַּיָּן דָּן דִּין, גֵּיהִנֹּם פָּתוּחָה לְפָנָיו מִשְּׁמֹאלוֹ, בַּת זוּגוֹ שֶׁל סמא״ל. וְזֶרֶב עַל צַוָּארוֹ, מַלְאַךְ הַמָּוֶת. סמא״ל מְאַזְּרָיו מֵעַל צַוָּארוֹ, וְגַן עֵדֶן פָּתוּחַ לִימִינוֹ, וְעֵץ הַזַּיִם פָּתוּחַ לְפָנָיו עַל רֹאשׁוֹ.

אִם דָּן דִּין שֶׁקֶר, שׁוֹלֵט עָלָיו מַלְאַךְ הַמָּוֶת וְשׁוֹזֵט אוֹתוֹ, וְאַזַּר כָּךְ שׁוֹרֵף אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם. וְאִם דָּן דִּין אֱמֶת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַכְנִיסוֹ לְגַן עֵדֶן וּמַטְעִים אוֹתוֹ מֵעֵץ הַזַּיִם, שֶׁכָּתוּב עָלָיו (בראשית ג׳) וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַזַּיִם וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם. שֶׁנִּבְרָא בַּתּוֹרָה, שֶׁבָּהּ נֶאֱמַר (משלי ג׳) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. עֵץ חַיִּים – תִּפְאֶרֶת. חַיִּים שֶׁלּוֹ זָכְמָה וּבִינָה. חַיֵּי הַמֶּלֶךְ וַדַּאי.

וּלְעוֹלָם דִּין הַמַּלְכוּת הוּא דִּין, וְהַדִּין בַּלֵּב, וְנֶאֱמַר בּוֹ הַלֵּב רוֹאֶה. וְלָכֵן אֵין לוֹ לַדַּיָּן אֶלָּא מַה שֶּׁעֵינָיו רוֹאוֹת. וְכָאן אֵין דַּיָּן אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה שֶּׁעֵינָיו רוֹאוֹת, כִּי ה׳ עֵינָיו מְשׁוֹטְטוֹת. עֵינָיו עַל דַּרְכֵי אִישׁ.

וּבָהֶן מַשְׁגִּיחַ מִן הַזַּלְזֻלוֹת בְּשִׁבְעַת נִקְבֵי הָאָדָם: בִּשְׁתֵּי עֵינַיִם, וּשְׁתֵּי אָזְנַיִם, וּשְׁנֵי נִקְבֵי הַזּוֹטֶם, וְהַפֶּה. הֲרֵי שֶׁבַע שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וְכָךְ בְּמַעֲשָׂיו הִסְתַּכֵּל בְּשֶׁבַע מִצַּד הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, בִּשְׁתֵּי יָדַיִם וְצַוָּאר – שָׁלֹשׁ, וְגוּף וּבְרִית – שְׁתַּיִם. הֲרֵי זָמַשׁ. שְׁתֵּי רַגְלַיִם – הֲרֵי שֶׁבַע. י״ה, יו״ד ה״א – בְּשֶׁבַע אוֹתִיּוֹתָיו מִסְתַּכֵּל בְּשִׁבְעַת נִקְבֵי הָרֹאשׁ. נְקָבִים, עַל שֵׁם נְקֵבָה, שֶׁנְּקֵבָיהָ פְּתוּחוֹת לְקַבֵּל. ו״ה, וָא״ו ה״א – בְּשֶׁבַע אוֹתִיּוֹתָיו מִסְתַּכֵּל בִּשְׁבָעָה הָאֵיבָרִים שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַגּוּף, שֶׁבָּהֶם עֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹות.

אִשְׁתּוֹ דּוֹמָה לְגוּפוֹ, וְעַל שֵׁם הַמִּצְווֹת נִקְרְאוּ אֵיבָרִים. עַל שֵׁם הַשְּׁכִינָה – הַגּוּף. שֶׁמְּצַד הָאַוָּזר לְבוּשׁוֹ, שֶׁהֵם עוֹר וּבָשָׂר. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וּבְעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּשֻׂכְּכֵנִי. בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שְׁכִינָה, אוֹתוֹ הַגּוּף לֹא נִקְרָא אֶלָּא לְבוּשׁ שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא תּוֹרָה, (ויקרא יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל. (ישעיה מד) כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת. וּבְמָקוֹם שֶׁשָּׁם מִצְוָה נִקְרָא גּוּף שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ גּוּפֵי הֲלָכוֹת וּפְסַקֵי דִינִים.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹפֵט, הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, מִצַּד שֶׁל הַבִּינָה, שֶׁהוּא יְדוָ״ד. דַּיָּן מִצַּד הַמַּלְכוּת. שׁוֹטֵר הוּא שַׁלִּיט, (מִצַּד שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק מִשָּׁם (בראשית מב)) וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט. וְכָל הַסְּפָרוֹת הָיוּ שׁוֹפְטִים מִצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה (בִּינָה), שֶׁתִּפְאֶרֶת שׁוֹפֵט. וְהֵם שׁוֹטְרִים מִצַּד הַמַּלְכוּת. שֶׁצַּדִּיק מִשָּׁם שׁוֹטֵר וּמוֹשֵׁל.

מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחָק וְנָקִי וְצַדִּיק אַל תַּהֲרֹג וְגוֹ׳. מִצְוָה לְהַשְׁוּת בַּעֲלֵי דִינִים וּלְהִתְרַחֵק מִדְּבַר שֶׁקֶר, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַשּׂוֹא פָּנִים (יֵשׁ בַּדָּבָר), שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶאֱמַר בּוֹ (דברים י) אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים. וְל״א יַקִּ״ז שִׁוַּז״ד – בְּסוֹפֵי תֵּבוֹת אֶוָּזד. הַדַּיָּן הַזֶּה צָרִיךְ לִהְיוֹת כְּגֶוֶן שֶׁל אֶוָּזד, שֶׁהוּא יְדוָ״ד אֶוָּזד, שֶׁלֹּא יַקַּזּז שִׁוַּזד, שֶׁהוּא יִהְיֶה בְּדִיוּקָנוֹ. וּבַדִּין לְהַשְׁוּת שְׁנֵיהֶם כְּאֶוָּזד, וְלֹא יַטֶּה דִּין לָזֶה יוֹתֵר מִזֶּה, אֶלָּא בְּמִשְׁקֹלֶת אַוָּזת עַד שֶׁיִּתְבְּלוּ הַדִּין. וְאַוָּזר כָּךְ כָּל אֶוָּזד נְדוֹן לְפִי מַעֲשָׂיו.

וּפֵרוּשׁוֹ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, צַדִּיק – יֵצֶר הַטּוֹב שׁוֹפְטוֹ. רָשָׁע – יֵצֶר הָרָע שׁוֹפְטוֹ. בֵּינוֹנִי – זֶה וָזֶה שׁוֹפְטוֹ. מִי שֶׁהוּא מֵעֵין הַזַּוִּים אֵין לוֹ דִּין כְּלָל, אֵין לוֹ יֵצֶר הָרָע, וְזֶה צַדִּיק גָּמוּר, וְזֶה צַדִּיק וְטוֹב לוֹ. וְאֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (משלי ד) כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ. וְצַדִּיק וְרָע לוֹ, מִצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וְלָמָּה נִקְרָא צַדִּיק אַוָּזר שֶׁרַע לוֹ, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁטּוֹב שׁוֹלֵט עָלָיו נִקְרָא צַדִּיק וְרַע לוֹ, שֶׁאוֹתוֹ רַע הוּא תַּוַּזת רְשׁוּתוֹ.(כְּעֵבֶד תַּוַּזת רַבּוֹ).

רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, לָמָּה נִקְרָא רָשָׁע? מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִתְעַלָּה לִהְיוֹת רֹאשׁ בַּיֵּצֶר הָרָע שֶׁלּוֹ, וְהַטּוֹב הוּא תַּוַּאת רְשׁוּתוֹ כְּמוֹ עֶבֶד תַּוַּאת רַבּוֹ. וְאַף עַל גַּב שֶׁרָשָׁע הוּא מַכְתִּיר אֶת הַצַּדִּיק, וְיָכוֹל צַדִּיק גָּמוּר לְהַעֲנִישׁ אוֹתוֹ, גַּם עָנוּשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב. מִשּׁוּם אוֹתוֹ טוֹב שֶׁהוּא תַּוַּאת רַגְלֵי הָרָשָׁע, אֵין לְהַעֲנִישׁוֹ, שֶׁאוּלַי יַזְוֵר בִּתְשׁוּבָה וְיִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, וְיִהְיֶה עָפָר תַּוַּאת רַגְלָיו.

שֶׁמִּצַּד שֶׁל רָשָׁע וְטוֹב לוֹ (שְׁכִינָה) שׁוֹכֶבֶת, (רות ג) וַתִּגַּל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב. זֶהוּ (משלי ל) וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. (וּמִצַּד שֶׁל צַדִּיק גָּמוּר) שִׁפְחָה – יֵצֶר הָרָע נִקְבָה. יֵצֶר הָרָע – זָכָר. בִּגְלָלוֹ נֶאֱמַר (ישעיה מב) וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן, (במדבר א) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת.

וּמִצַּד שֶׁל צַדִּיק וְרַע לוֹ, שְׁכִינָה הִיא עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם, וְשִׁפְחָה – יֵצֶר הָרָע – נִכְנַעַת תַּוַּאת גְּבִרְתָּהּ. וּמִצַּד שֶׁל צַדִּיק גָּמוּר אֵין זָר וְאֵין יֵצֶר הָרָע. וּמִצַּד שֶׁל רָשָׁע גָּמוּר אֵין לוֹ זֵלֶק בַּשְּׁכִינָה, שֶׁאֵין זֵלֶק לָאָדָם בַּשְּׁכִינָה אֶלָּא מִצַּד הַטּוֹב.

וְאֵין כָּל שְׁכִינָה שְׁקוּלוֹת, שֶׁהֲרֵי שְׁכִינָה שֶׁל עֵץ טוֹב וָרָע הִיא כִּסֵּא, אֲבָל שְׁכִינָה שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים ה) לֹא יְגָרְךָ רָע. (אֶלָּא) מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה, מִי שֶׁפּוֹגֵם אֶת מְקוֹמוֹ נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ עָשָׂה קְלוֹן לַגְּבִירָה. שֶׁקְּלוֹן הַגְּבִירָה הוּא מִי שֶׁמְּזַלְזֵל בִּמְקוֹמָהּ, וּקְלוֹן הַגְּבִירָה הוּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמַּעֲבִיר אוֹתָהּ מִמְּקוֹמָהּ וְשָׂם שִׁפְחָה בִּמְקוֹמָהּ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא פּוֹגֵם, הַגְּבִירָה אֵינָהּ שְׁרוּיָה שָׁם, אֶלָּא שִׁפְחָה, שֶׁהִיא פָּגוּמָה, שׁוֹרָה בִּמְקוֹם פָּגוּם. וּפָגָם שֶׁל אָדָם שֶׁל זַטְאֵיו פּוֹגֵם בְּכָל אֵיבָרָיו, עַד שֶׁלֹּא מוֹצֵאת הַגְּבִירָה מָקוֹם לִשְׁרוֹת שָׁם, וְאֵין לוֹ תִּקּוּן עַד שֶׁיְּזַוְּזֵרֶנָּה לְכָל אֵיבָרָיו.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מִשּׁוּם זֶה אַתָּה מִתְקַן בַּזּוּבוּר הַזֶּה שֶׁל רַמַּ"ז מִצְווֹת לְהַמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֵיבְרֵי הַשְּׁכִינָה בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה, וְאֵינָךְ זוֹשֶׁשׁ לִכְבוֹדֵךְ. אַשְׁרֵי זֵלְקֵךְ. שֶׁכְּמוֹ שֶׁאַתָּה

מַמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל אֵיבְרֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי מִדּוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, בַּעֲלֵי מִדּוֹת הֵם אֵיבְרֵי הַשְּׁכִינָה, כָּךְ עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְּׂרוֹת אֶת שְׁמוֹ עָלֶיךָ וַיַּמְלִיךְ אוֹתְךָ עַל כָּל הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזּוֹתוֹנִים.

קוּם רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן לְסַדֵּר דִּינִים בְּהִלְכוֹת נְזִיקִין, בַּסִּדּוּר שֶׁל הַשֵּׁם הַזֶּה, הַוָיָ"ה, שֶׁהוּא (תהלים סזז) רֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן, שֶׁהֵם שׁוֹר נֶשֶׁר אַרְיֵה אָדָם, שֶׁהֵרֵי מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁשָּׁם יְדָו"ד, אַרְבַּע זַיּוֹת, כָּךְ הוּא סִדּוּרָם: אָדָם אַרְיֵה נֶשֶׁר שׁוֹר. וּכְפִי הַשִּׁנּוּיִים שֶׁמִּתְהַוִּים, כָּךְ הִיא תְּנוּעַת וְסִדּוּר הַזַּיּוֹת. וְהַזַּיּוֹת שֶׁל הַצַּד הָאַזֵּר, שֶׁהֵם נְזִיקִין שֶׁל שְׁמֹאל, כָּךְ סִדּוּרָם: שִׁנְאָן. וּמְשׁוּם זֶה הַהַתְזָלָה שֶׁלָּהֶם – הַשּׁוֹר – קָשׁוּר לְאַרְבָּעָה אָבוֹת נְזִיקִין – הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמַּבְעֶה וְהַהֶבְעֵר, וְהַסִּיּוּם שֶׁלָּהֶם אָדָם, מוּעָד.

קוּם הִתְעוֹרֵר בְּדִינִים. פָּתַח רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, (שם כא) אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ. אֲדֹנָ"י בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת – דִּינָ"א, וּמְשׁוּם זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא. כָּל הַדִּינִים בַּשֵּׁם הַזֶּה נִדּוֹנוּ. (בְּהֹ' בְּדֹ') בְּדֹ', בְּגֹ'. בְּדֹ' – שְׁכִינָה (בֵּית דִּין בִּשְׁלֹשָׁה, בֵּית דִּין שְׁכִינָה בִּשְׁלֹשָׁה) כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, דַּיָּן אֱמֶת, וְהוּא דַּיָּן לָדוֹן מִצַּד שֶׁל אֲדֹנָ"י, שֶׁשָּׁם הוּא דַּיַּן אֱמֶת. וּמִצַּד שֶׁל שֵׁם אֱלֹהִים, שׁוֹפֵט. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם עה) כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט.

וּמֵהֵם הַדִּינִים? אָזֵד, לָדוֹן בְּנִזְקֵי שׁוֹר. שֵׁנִי, לָדוֹן בְּנִזְקֵי בוֹר. שְׁלִישִׁי, לָדוֹן בְּנִזְקֵי אֵשׁ. רְבִיעִי, לָדוֹן בְּנִזְקֵי אָדָם. וְאַזְרִיהֶם לָדוֹן בְּדִינֵי אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִים: שׁוֹמֵר חִנָּם, וְשׁוֹמֵר שָׂכָר, וְהַשּׁוֹאֵל, וְנוֹשֵׂא שָׂכָר. (וְהַשּׁוֹכֵר) כְּנֶגְדָּם אַרְבָּעָה דִּינִים: דִּין זַלְקַת הַשַּׁתָּפִים, דִּין זַלְקַת קַרְקָעוֹת, דִּינֵי עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, דִּינֵי תוֹבֵעַ וְנִתְבָּע בְּכַמָּה מִינֵי תְּבִיעוֹת שֶׁל זִיּוּף מָמוֹן וְגָזֵל וַאֲבֵדָה, אוֹ שֶׁמַּזִּיק לַחֲבֵרוֹ וְהוֹרְגוֹ בְּאַחַת מֵאַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין.

אָדוֹן הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּאדֹנָ"י, לָדוֹן בְּכָל מִינֵי דִּינִים אֶת הַשְּׁפָחָה הָרָעָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ, שֶׁמְּמֻנָּה כָּל הַנְּזָקִים נִמְצָאִים, שֶׁהֵם (כָּל) מַלְאֲכֵי

זַבְלָה, שֶׁמֵּהֶם נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים הֵן הַמַּזִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם. אֶל אַזַּר, מַזִּיק, גָּזְלָן רָשָׁע. וּבַת זוּגוֹ סַם הַמָּוֶת.

נֶזֶק שֶׁבֶת וּבְשֶׁת וְרִפּוּי – לִשְׁכִינָה וּבָנֶיהָ. שֶׁבֶת – שֶׁל בְּטוּל תּוֹרָה שֶׁבִּטְלָה אֶת בָּנֶיהָ. וְרִפּוּי – שֶׁגָּרְמָה לָהֶם שֶׁמִּתְרַפִּים מִדִּבְרֵי תּוֹרָה. נֶזֶק – בְּכַמָּה נְזָקִים שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבְלָה, בַּעֲלֵי מַשְׁחִית אַף וְזַמָּה. וּבֹשֶׁת – שֶׁהָיוּ מְבַזִּים אֶת הַשְּׁכִינָה בְּכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, הַשֶּׁקֶר שֶׁלָּהֶם, וְהָיוּ אוֹמְרִים אֵיהּ אֱלֹהֶיךָ. וְכַמָּה גְּזֵלוֹת מֵהַשְּׁפָוָה הָרָעָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ישעיה ג) גְּזֵלַת הֶעָנִי בְּבָתֵּיכֶם.

כַּמָּה בְּרָכוֹת גּוֹזֶלֶת אֶת הַשְּׁכִינָה הַשְּׁפָוָה הָרָעָה; בְּכֶבֶד הַמַּס, וּבְכֶבֶד שֶׁל כַּמָּה דִינִים מְשֻׁנִּים עַל בָּנֶיהָ, וְכַמָּה קָרְבָּנוֹת שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבִּטְלָה לַגְּבִירָה. וּבֹשֶׁת שֶׁל הַגְּבִירָה שֶׁנִּשְׁאֶרֶת עֲרֻמָּה מֵאַרְבָּעָה בִּגְדֵי זָהָב שֶׁמְּאִירִים מֵאַרְבָּעָה טוּרֵי אֶבֶן בִּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים מְרֻגָּלִיּוֹת. מְעִיל בְּכַמָּה זַגִּים וְרִמּוֹנִים. וְאַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן שֶׁבָּהֶם הָיְתָה הַגְּבִירָה מִתְקַשֶּׁטֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וְגוֹזֶלֶת אֶת גְּבִרְתָּהּ כַּמָּה מַאֲכְלֵי הַקָּרְבָּנוֹת.

שׁוֹר מוּעָד בַּעְלָהּ, נִכְנָס לְבֵית הַמֶּלֶךְ רִבּוֹנוֹ בְּאַרְבָּעָה אָבוֹת הַנְּזִיקִין שֶׁלּוֹ, (שֶׁהֵם (יחזקאל א) וּפָנֵי הַשּׁוֹר מֵהַשְׁמֹאול לְאַרְבַּעְתָּן) עָוֹן וּמַשְׁחִית אַף וְזַמָּה, שֶׁכֻּלָּם מוּעָדִים לְקַלְקֵל. בַּגּוּף שֶׁלּוֹ הִרְבִּיץ עַל הַכֵּלִים, מְזֻבָּזִין מְנוּרָה שֻׁלְחָן וּשְׁאָר כֵּלִים. רָבַץ עֲלֵיהֶם וְשִׁבְּרָם. וּבַשֵּׁן שֶׁלּוֹ אָכַל כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל מַאֲכְלֵי הַשֻּׁלְחָן, וְאֶת הַשְּׁאָר רָמַס בְּרַגְלָיו, (וּמָזוֹק הַכֹּל, וְהַשְּׁאָר שֶׁהֵם אֲמוּרִים וּפָדָרִים, שְׁיָרֵי מְנָחוֹת, רָמַס בְּרַגְלָיו) וּבְקַרְנוֹ הָרַג כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם. הָרַס הַכֹּל, זִלְזֵל בַּמְּלָכָה וְשָׂרֶיהָ.

הַשּׁוֹר נְקֵבָה רָעָה, לִילִית, בְּבֵיתָהּ, שֶׁהִיא בֵּית הַסֹּהַר, תָּפְסָה אֶת הַגְּבִירָה וּבָנֶיהָ, הַשְּׁפָוָה רָעָה, בַּגָּלוּת שֶׁלָּהּ, וְשָׂמָה אוֹתָהּ בְּכַמָּה שַׁלְשְׁלָאוֹת, וְאָסְרוּ לְבָנֶיהָ אֶת יְדֵיהֶם מְהֻדָּקִים לְאָחוֹר. (איכה א) הִיא יָשְׁבָה בַגּוֹיִם לֹא מָצְאָה

מָנוֹז. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא (שם) כָּל מְכַבְּדֶיהָ הִוִּילוּהָ כִּי רָאוּ עֶרְוָתָהּ גַּם הִיא נֶאֱנָזָה וַתָּשָׁב אָזוֹר.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא זוֹנָה, שֶׁהִיא הֶבְעֵר, שֶׁהֵינוּ אֵשׁ, וַיֵּצֵת אֵשׁ בְּצִיּוֹן. אַזַּר כָּךְ קָם אָדָם בְּלִיַּעַ"ל רָשָׁע, רִבּוּעִי לַאֲבוֹת הַנְּזִיקִין, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם, בֵּין עֵר בֵּין יָשֵׁן, וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירָה, וְאָכַל וְהִשְׁמִיד וְגָדַע כְּרָמִים וּפַרְדֵּסִים שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, וְכִלָּה הַכֹּל.

רִבּוֹן הָעוֹלָם, אַתָּה אֱמֶת וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת, נָתַתָּ לָנוּ מִצְוַת תְּפִלִּין, לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים הוּא שָׂכָר כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם, פָּאֵר עַל רֹאשָׁם, וּמְשַׁמְּשִׁים אֶת אֲבוֹתֵיהֶם וְאִמָּם, כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף שֶׁכָּל אֵיבָרָיו מְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרֹאשׁ, כָּךְ הָאִשָּׁה מְשַׁמֶּשֶׁת אֶת בַּעְלָהּ.

וְיֵשׁ מַלְאָכִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הַגּוּף, וּמַלְאָכִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הַנְּשָׁמָה. וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ הֶפְרֵדָה בֵּין גּוּף וּנְשָׁמָה, כָּךְ יֵשׁ הֶפְרֵדָה בֵּין הַמַּלְאָכִים שֶׁל הַגּוּף לְבֵין הַמַּלְאָכִים שֶׁל הַנְּשָׁמָה. וְיֵשׁ נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, וּמַלְאָכִים לְמַלְאָכִים, (קהלת ה) כִּי גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם. וְאֵלֶּה שֶׁהֵם נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, כֻּלָּם אָזוֹד. וְאַף עַל גַּב שֶׁדַּרְכּוֹ מָשָׁל, הֵם כְּגוּף אֵצֶל הַנְּשָׁמָה אֵלֶּה לְאֵלֶּה, מְשׁוּם שֶׁמִּקַּבְּלִים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה. כָּךְ הַשְׁכִּינָה (הַנְּשָׁמָה), אַף עַל גַּב שֶׁהִיא כְּנֶגֶד שְׁאָר הָאוֹרוֹת שֶׁל הַבְּרִיאָה כִּנְשָׁמָה אֵצֶל הַגּוּף, כְּנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא וְזָשׁוּבָה כְּגוּף, אֲבָל הַכֹּל אָזוֹד. כָּאן גּוּף וּנְשָׁמָה הַכֹּל אָזוֹד. מַה שֶּׁאֵין כָּךְ בָּאָדָם, שֶׁגּוּפוֹ וְנִשְׁמָתוֹ בְּפָרוּד, זֶה זוֹמֵר וְזֶה שֵׁכֶל, זֶה זַיִּים וְזֶה מָוֶת. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זַיִּים וּשְׁכִינָתוֹ זַיִּים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ג) עֵץ זַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ.

וְכָל אוֹתָם שֶׁרְשׁוּמִים בְּסִימָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, הֵם רְשׁוּמִים בִּימֵי הַזּוֹל בָּאוֹת שֶׁל הַתְּפִלִּין, בָּאוֹת שֶׁל הַמִּילָה, וּרְשׁוּמִים בְּזָכוֹר וְשָׁמוֹר בְּשַׁבָּת. רְשׁוּמִים בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב שֶׁנִּתְּנָה מִיָּמִין, וּבַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁנִּתְּנָה מִשְּׂמֹאל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָכוֹר מִיָּמִין, וְשָׁמוֹר מִשְּׂמֹאל. וְהַשְׁכִינָה זְכִירָה

מִימִין, וּשְׁמִירָה מִשְּׂמֹאל. הֵן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁל הָאָדָם, וּתְפִלִּין שֶׁל יָד. וְכָךְ שְׁכִינָה, תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, וְהַמִּצְוָה שֶׁלּוֹ. וְזֶה מֵהַצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא כּוֹלֵל דִּין וְרַחֲמִים. זָכוֹר וְשָׁמוֹר. נִקְרֵאת הִיא זְכִירָה וּשְׁמִירָה. וּבְכָל הַמִּצְוֹות הִיא שִׁקּוּלָה אֵלָיו בַּמַּדְרֵגָה.

אֲבָל מִצַּד הַחֲסֶד – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא זָכוֹר, וְהַשְּׁכִינָה שָׁמוֹר. כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, זָכוֹר לְזָכָר, וְשָׁמוֹר לִכְלָה. מִשּׁוּם שֶׁבִּימִין וּבִשְּׂמֹאל הָעֲנָפִים מִתְפָּרְדִים, כְּמוֹ כַּנְפֵי רְאֵם שֶׁהֵן פְּרוּדוֹת מִלְמַעְלָה. כְּנֶגְדָּם זְיוֹת, וּפָנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֵדוֹת מִלְמָעְלָה. וּכְנֶגֶד פְּתוּחוֹת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה. לְמַטָּה שְׁנֵיהֶם בְּיִחוּד אֶחָד, כְּמוֹ סְתוּמוֹת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁאֵין שָׁם פָּרוּד. וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּמָקוֹם שֶׁל יִחוּד, שֶׁהוּא גּוּף, דּוֹמֶה לִשְׁדֶרָה שֶׁל לוּלָב. אִם נִפְרְצוּ אוֹ נִפְרְדוּ עָלָיו – פָּסוּל.

בְּכַמָּה רְשׁוּמִים רָשַׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לְהוֹדִיעַ לַמַּלְאָכִים. אֵלּוּ מִימִין, שֶׁתְּלוּיִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹ אֵלּוּ מִשְּׂמֹאל, שֶׁתְּלוּיִים מֵהַשְּׁכִינָה, אוֹ אֵלּוּ שֶׁתְּלוּיִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּיִחוּד אֶחָד. וַדַּאי אֵלֶּה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם תּוֹרָה רְשׁוּמִים בְּזֶסֶד, וְאֵלֶּה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מִצְוָה רְשׁוּמִים בִּגְבוּרָה, וְאֵלּוּ בַּעֲלֵי הַתְּפִלִּין וְאוֹת שַׁבָּת וְאוֹת בְּרִית רְשׁוּמִים בְּצַדִּיק.

וְהַבְּהֵמוֹת, עַמֵּי הָאָרֶץ, הֵם רְשׁוּמִים בְּהַעֲבָרַת עָרְלָה וּפְרִיעָה. עוֹפוֹת – בְּזָפָק וּבְקִרְקְבָן נִקְלָף, בְּהַעֲבָרַת הַזָּפָק וּקְלִפַּת הַקִּרְקְבָן, הֵם רְשׁוּמִים בָּעוֹפוֹת לֶאֱכֹל. וּבְהֵמוֹת בִּשְׁנֵי סִימָנִים – מַעֲלַת גֵּרָה וּמַפְרֶסֶת פַּרְסָה. כֻּלָּם רְשׁוּמִים בִּשְׁנֵי סִימָנִים, כְּמוֹ עָרְלָה וּפְרִיעָה, שֶׁמְּעֻבָּרִים מֵהָעָם הַקָּדוֹשׁ.

אֲבָל תַּלְמִידֵי זַכָּמִים, כֻּלָּם רְשׁוּמִים מֵהֶם בַּכִּסֵּא. וּמֵהֶם בַּמַּלְאָכִים, בְּאַרְבַּע זְיוֹת הַכִּסֵּא. מֵהֶם בַּכּוֹכָבִים וּבַמַּזָּלוֹת, וּמֵהֶם רְשׁוּמִים בַּמִּדּוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹדָע בָּהֶם. וְאוֹתָם שֶׁמִּתְעַסְּקִים בְּתוֹרָה וּמִצְוֹות לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס, אֶלָּא כְּבֵן הַמְּזַיֵּב בִּכְבוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ, זֶה וַדַּאי נִקְשָׁר וְנִרְשָׁם בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וּשְׁכִינָתוֹ, כְּאִלּוּ בּוֹ הֵם הָיוּ

אֲזָדִ.

וּמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תּוֹרָה בְּלִי מִצְוָה אוֹ מִצְוָה בְּלִי תּוֹרָה, כִּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ הָיוּ בּוֹ בְּפָרוּד. אֲבָל בָּזֶה וָזֶה, כְּמוֹ אֵילָן שֶׁעֲנָפִים נִפְרָדִים לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, וְהָאֵילָן הַיְזוּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם בָּאֶמְצַע.

הָרְשָׁעִים רְשׁוּמִים בְּלִי סִימָנֵי טָהֳרָה, אוֹתָם שֶׁאֵין לָהֶם תְּפִלִּין עַל הָרֹאשׁ וְהַזְּרוֹעַ, וְאוֹתָם שֶׁלֹּא רְשׁוּמִים בְּתוֹרָה וּמִצְוֹות, וְאֵלֶּה שֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים זָכוֹר וְשָׁמוֹר, וְלֹא רְשׁוּמִים בְּתִכְלֶת וְלָבָן שֶׁל צִיצִית. וְאֵלֶּה שֶׁלֹּא רְשׁוּמִים בַּסִּימָנִים הַלָּלוּ, שֶׁקֶץ הֵם לָכֶם, אֵינָם יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא עַמֵּי הָאָרֶץ. מָה אֵלֶּה שֶׁקֶץ וְשֶׁרֶץ – אַף הֵם (כָּךְ) שֶׁקֶץ וְשֶׁרֶץ. כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, עַמֵּי הָאָרֶץ הֵם שֶׁרֶץ, וּנְשׁוֹתֵיהֶם שֶׁקֶץ. וְעַל בְּנוֹתֵיהֶם נֶאֱמַר, (דְּבָרִים כז) אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה.

וּמִיתָתָם מִיתָה בְּגָלוּי, וְאֵין מִיתָה אֶלָּא עֲוֹנִי, וּמִיתַת הָעֲוֹנִי שֶׁלָּהֶם לֹא תִהְיֶה בְּכִסּוּי, כְּמוֹ עוֹפוֹת שֶׁדּוֹמִים לְבַעֲלֵי מִצְוֹות, אֶלָּא בְּגָלוּי, לְעֵינֵי הָעָם, שֶׁעֲוֹנִי זָשׁוּב בְּמֵת. וְיֵשׁ עֲוֹנִי בְּכִסּוּי מֵעֵינֵי בְּנֵי אָדָם. וְיֵשׁ עֲוֹנִיוֹת לְעֵינֵי כֹל, כְּזָרִיקַת דַּם הַבְּהֵמָה, וְזָרִיקָתָהּ לְעֵינֵי כֹל, שֶׁשּׁוֹפְכִים דָּם לְפָנֵי הַכֹּל. כָּךְ הָעֲוֹנִיִּים שֶׁדָּמָם נִשְׁפָּךְ בְּפָנֵיהֶם לְעֵינֵי בְּנֵי אָדָם וְנַעֲשִׂים לִירַקִּים כְּמוֹ מֵתִים.

וְאִם זוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה וְלֹא פּוֹתְזִים פֵּיהֶם לְהָטִיזַז דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, וּמִיתָתָם בִּסְתִימַת פֶּה, כְּמוֹ בְּהֵמָה שֶׁהִיא מֵתָה וְאֵין לָהּ קוֹל וְדִבּוּר. וּבַזּוּי כָּךְ הוּא יֹאמַר: אֵין לִי פֶּה לְהָשִׁיב, וְלֹא מֵצַזּוּ לְהָרִים רֹאשׁ. וְיִתְוַדֶּה, וּמְיַזֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם לִהְיוֹת מִיתָתוֹ בְּאֶזָּד. כְּמוֹ שְׁזִזִיטַת הַבְּהֵמָה בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה בְּדִיקוֹת סַכִּין, וּבְסַכִּין שֶׁהוּא אֶזָּ"ד.

וּמְבָרֵךְ וּמְקַדֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם בְּבָרְכוֹ וּבְקִדְּשָׁה, וּבְכָל אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ שֶׁמְּבָרֵךְ הַכֹּהֵן: בָּרוּךְ אַתָּה – הֲרֵי בְּרָכָה. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ – הֲרֵי קְדֻשָּׁה. כְּשֶׁהָרוּזַז מְבָרֵכְת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם בְּבָרוּךְ, וּמְקַדֶּשֶׁת אוֹתוֹ בִּקְדֻשָּׁתוֹ וּמְיַזֶּדֶת אוֹתוֹ בְּיִזּוּד שֶׁהִיא שְׁכִינָתוֹ,

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עַל אוֹתָהּ רוּחַ בְּכַמָּה מַזָּנוֹת.

אֵלְיָהוּ, וַדַּאי אָדָם שֶׁמְּבָרֵךְ וּמְקַדֵּשׁ וּמְיַחֵד אֶת הַגְּבִירָה, כַּמָּה מַזָּנוֹת שֶׁל הַגְּבִירָה עוֹלִים עִמּוֹ, וּמַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ יוֹרְדִים אֵלָיו. וְכֻלָּם כְּדֵי לְשָׁמְרוֹ, וּלְהוֹדִיעָהּ לְאוֹתָהּ רוּחַ כַּמָּה זְהִירוּשִׁים וַעֲתִידוֹת בַּזַּלּוּמוֹת בִּנְבוּאָה, וְכַמָּה סְתָרִים, כְּמוֹ שֶׁיַּעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ, (בראשית כח) וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. וְעַל מַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה נֶאֱמַר (שם לב) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַזָּנָיִם. אֲבָל הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה לֹא יוֹרְדִים לְשָׁם.

אָמַר אֵלְיָהוּ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, כָּךְ זֶה וַדַּאי, אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל מְצָוָה וּמְצָוָה הָיְתָה הִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁלְּךָ לְיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ וְכָל מַזָּנוֹתָיו מַעְלָה וּמַטָּה מִתְיַחֲדִים עִם רוּחֲךָ בְּכָל מְצָוָה וּמְצָוָה, כְּבֶן הַמֶּלֶךְ שֶׁהָאָב וְהָאֵם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ וּמְנַשְּׁקִים אוֹתוֹ, וּמְזֻבָּבִיּוֹת שֶׁלּוֹ אֵינָם מַאֲמִינִים לְמַזָּנוֹתֵיהֶם, אֶלָּא הֵם בְּגוּפָם שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ.

מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁלְּךָ הִיא מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא ו׳ כּוֹלֵל אָב וָאֵם, שֶׁהֵם י״ה. הַנֶּפֶשׁ שֶׁלְּךָ, בַּת יְזִידָה, מִצַּד הָאוֹת ה׳, הַשְּׁכִינָה הַתַּזְהִירָנָה לֹא זָזָה מִמְּךָ. וּכְמוֹ שֶׁאַבָּא וְאִמָּא שׁוֹמְרִים אֶת הַבֵּן, כָּךְ שׁוֹמְרִים אֶת הַבַּת בְּמַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם מַזָּנַיִם. וּבַמַּזָּשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה עוֹלִים לְרוּחֲךָ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּכָה, יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזָּשָׁבָה. יו״ד ה״א וָא״ו ה״א. וּמָתַי רוּחֲךָ עָלְתָה בְּמַזָּשָׁבָה? כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה, וְנֶאֱמַר בָּהּ (תהלים קנ) כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ. וּבַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא ה׳.

בְּרוּחַ ה׳ נֶאֱמַר, כֹּה אָמַר ה׳ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ. וְהֵם רוּחַ ה׳, רוּחַ זָכְמָה וּבִינָה, רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה וְגוֹ׳. שְׁלֵם בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, עָלָה בְּמַזָּשָׁבָה, וְעִלַּת הָעִלּוֹת מְעַטְּרוֹ בְּכֶתֶר. בְּכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה רוּחֲךָ עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת כָּל לַיְלָה, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁהִתְגַּלּוּ (לְךָ בְּוֶוסֶד, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְאַתֶּם וְכוּ׳) עַל כֶּתֶר (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳. אַתֶּם, וְלֹא אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

וּמִשּׁוּם זֶה, (שמות כב) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם. אֱלֹהִים אֲזוֹרִים. בִּלְתִּי לַה' לְבַדּוֹ.

אַשְׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרְאוּ צֹאן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְהַקְרִיב אֶת עַצְמָם קָרְבָּנוֹת לְפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מד) כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה. וּמַקְרִיבִים אֶת עַצְמָם כְּמוֹ צֹאן, בְּתַעֲנִית. שֶׁמּוֹעוֹט הַזֶּלֶב וְהַדָּם שֶׁבַּתַּעֲנִית וְשׁוּב יוֹתֵר מִקָּרְבָּן בְּהֵמוֹת, שֶׁהָיָה מִתְמַעֵט הַדָּם וְהַזֶּלֶב וְכָל אוֹתָם אֵמוּרִים וּפָדָרִים שֶׁנֶּאֱכָלִים כָּל הַלַּיְלָה.

אַשְׁרֵיהֶם (יִשְׂרָאֵל) שֶׁמַּקְרִיבִים אֶת רוּחָם קָרְבָּנוֹת לְפָנֵי ה', וּבְכָל לַיְלָה וְלַיְלָה שֶׁרוּחָם הִיא הָעוֹלָה אֲלָיו, אִם מַעֲלֶה אוֹתָהּ בְּתוֹרָה וּמִצְוָה, בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, שֶׁנִּתְּנוּ מֵהָאוֹת י' שֶׁבְּעֶשֶׂר דִּבְּרוֹת, מֵאוֹתִיּוֹת ה"ה. (בְּו', בְּשִׁשָּׁה) בְּשִׁשָּׁה זִמְשֵׁי תוֹרָה בְּסֵפֶר בְּרֵאשִׁית. וְזִמְשָׁהּ הֵם שֶׁנִּקְרְאוּ זִמְשָׁה זִמְשֵׁי תוֹרָה. שִׁשִּׁי נִקְרָא סֵפֶר בְּרֵאשִׁית. וּבַמִּזְשָׁבָּה שֶׁהוּא יו"ד ה"א וָא"ו ה"א, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמִזְשָׁבָּה. וּלְאֵיזֶה מָקוֹם עוֹלָה? לְכֶתֶר שֶׁשָּׁם עֹלַת הָעֲלוּת, מַפְלָא וּמְכֻסֶּה.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּעֲלֵהוּ בְּמִצְוָה, שֶׁהִיא מִצְוַת תְּפָלִין, שֶׁבָּהֶן אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת, שֶׁבָּהֶן שֵׁם יְהוָ"ה: י' – קַדֶּשׁ לִי. ה' – וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ. ו' – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. ה' – וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ. בַּמִּזְשָׁבָּה. לְקַשֵּׁר אוֹתָהּ בַּיָּד, שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא י"ה וּכְלוּלָה מִמַּעֲשֶׂה שֶׁהִיא ה'. וְדִבּוּר שֶׁהִיא בִּינָה כְּלוּלָה ו' סְפִירוֹת. וּבַמִּזְשָׁבָּה, שֶׁהוּא יו"ד ה"א וָא"ו ה"א, יְהוָ"ה. י"ד אוֹתִיּוֹת, כְּזֶשְׁבּוֹן יָד. וְנִרְמְזוּ בְּאַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת, וּבֵית הַתְּפָלִין א', וּשְׁתֵּי רְצוּעוֹת הָרֹאשׁ – שֶׁבַע. שֶׁשְּׁנֵי שִׁינִי"ן תֵּשַׁע, וְקֶשֶׁר הָרְצוּעָה עֶשֶׂר. וְאַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת הַיָּד – הֲרֵי י"ד, יַד הַשְּׁכִינָה, יַד יְהוָ"ה.

בְּשִׁבְילָהּ נֶאֱמַר, (שם לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי וְגו'. הָרוּחַ נִפְקָדָה לַיהוָ"ה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד אֲלָיו לְקַבְּלוֹ לַשְּׁכִינָה, וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ. וּמִי גּוֹרֵם אֶת זֶה? מִי שֶׁבְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה מַעֲלֶה שְׁכִינָה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְשִׁבְעִים תֵּבוֹת שֶׁל יַעַנְךָ ה' בְּיוֹם צָרָה, וּבַמֶּה הִיא צוֹוַחַת? אֶלָּא וַדַּאי

בְּיִשְׂרָאֵל יֵשׁ בַּעֲלֵי תוֹרָה, מַלְאָכִים, מִצַּד שֶׁל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, שֶׁהִיא שְׁכִינָה. וּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן – בֶּקֶר וְשַׁחַר, וַעֲלֵיהֶן נֶאֱמַר (תהלים סז) נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח. בֶּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהוּא זֶסֶ"ד, זֶה עוֹלָה יוֹתֵר בְּיוֹם הַגְּאֻלָּה, אֲבָל הַשַּׁחַר מַקְדִּים לְיוֹם הַגְּאֻלָּה, וּמִיהוּ? נֶצַח, שֶׁשְּׁכִינָה מִצַּדּוֹ נִקְרֵאת אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, ל"מ נֶצַח, שָׁם נֶצַ"ח, שָׁם ל""מ, שֶׁהֵם שִׁבְעִים הַקּוֹלוֹת שֶׁצּוֹוְחַת אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר עַל בָּנֶיהָ, שֶׁהִתְזַוְּקוּ עֲלֵיהֶם הַקְּדֵרוּת בַּגָּלוּת, שַׁוְּרוּת הַשַּׁחַר בְּשִׁבְעִים הַשָּׁנִים הָאַוְּרוֹנוֹת. (בְּשִׁבְעִים) בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בְּיִשְׂרָאֵל, (ישעיה כו) כְּמוֹ הָרָה תַּקְרִיב לָלֶדֶת תָּזִיל תִּזְעַק בַּחֲבָלֶיהָ כֵּן הָיִינוּ מִפָּנֶיךָ ה'. וְעַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ:

וּבָהֶם הָאַיֶּלֶת מַכְנִיסָה רֹאשָׁהּ בֵּין בִּרְכֶּיהָ. הָרֹאשׁ הוּא צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. בֵּין בִּרְכֶּיהָ שֶׁהֵם נֶצַח וְהוֹד. וְנִשְׁבַּע לָהּ בּוֹ לִפְדּוֹת אֶת בָּנֶיהָ בַּבֹּקֶר, שֶׁהִיא אַרְיֵה, בֹּקֶר יָמִין שֶׁל אַבְרָהָם, מְשִׁיזָ בֶּן דָּוִד שֶׁיּוֹצֵא מִיהוּדָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית מט) גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה. וּמִשּׁוּם זֶה (רות ג) וַיְז ה' שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר.

וּבָהּ (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁתִּפְאֶרֶת הִיא דַּרְגַּת מֹשֶׁה, הַגּוּף, וְזֶסֶד זְרוֹעוֹ, וּמֹשֶׁה נִקְשַׁר בְּע"ב שֶׁהוּא זֶסֶד, דַּרְגָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם. שֶׁכָּךְ עוֹלָה בְּזֶשְׁבּוֹן זז"י – וו"ו מִן וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, שְׁלֹשֶׁת עַנְפֵי הָאָבוֹת. שׁ, שֶׁנִּקְשְׁרָה בַּשׁ' שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל וְגוֹ', וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן. מ"ה מִן מֹשֶׁה, וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם.

בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל נֶאֱמַר שְׂמֹאל דּוֹזָה, וְיָמִין מְקֹרֶבֶת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַקְּדִים בְּתִשְׁרֵי, שֶׁבֵּאֲרוּהָ בּוֹ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בְּתִשְׁרֵי עֲתִידִים לְהִגָּאֵל – תִּהְיֶה דּוֹזָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָמוּת מְשִׁיזָ בֶּן אֶפְרַיִם. דּוֹזָה מִתִּשְׁרֵי שֶׁהִיא שְׂמֹאל, עַד שֶׁיִּקְרַב יָמִין, פֶּסַזז זְרוֹעַ יָמִין. לְקַיֵּם בָּהּ (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת, וְזֶהוּ בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִין לְהִגָּאֵל, לְקַיֵּם בָּהֶם (ישעיה נד) וּבְזֶסֶד עוֹלָם רִזַמְתִּיךְ אָמַר גֹּאֲלֵךְ ה'.

וְאַזַּר כָּךְ כֻּלָּם נוֹטְלִים מִגְּבוּרָה, שֶׁמִּמֶּנָּה מָשִׁיזַ בֶּן אֶפְרַיִם, לִטֹּל נְקָמָה מִשּׁוֹנְאָיו. שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לְנַקּוֹת אֶת הַתְּבוּאָה, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, בְּיָמִין, וְאַזַּר כָּךְ לִשְׂרֹף אֶת הַקַּשׁ בְּשִׁמְאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (עובדיה א) וְהָיָה בֵית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם וַאֲכָלוּם. וְכִנּוּס הַתְּבוּאָה זֶהוּ הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, בּוֹ (בראשית כה) וַיֶּאֱסֹף (אֶל עַמָּיו). לְאֵיזֶה מָקוֹם? לַבַּיִת, זוֹ הַשְּׁכִינָה.

אֲבָל בְּדַרְגַּת מָשִׁיזַ בֶּן יוֹסֵף הוּא רוֹמֵז, (במדבר כה) עַתָּה יְלַחֵכוּ הַקָּהָל אֶת כָּל סְבִיבֹתֵינוּ כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה. שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים צא) בְּפָרְזִי רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וְגוֹ'. מִפָּסוּז וְעַד תִּשְׁרֵי תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה, שֶׁהוּא עַד. וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ תִּהְיֶה הַשְׁמָדָתָם, לְהִשָּׁמְדָם (גְּאֻלָּה) עֲדֵי עַד. (וְלֹא עַד בְּכָלָל, אֶלָּא עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעַד. מִשָּׁם וְאֵילָךְ לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד) כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְתִשְׁרֵי, שֶׁהוּא שׁוֹר, בּוֹ כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר.

וּסְמִיכָתָם (שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַנְּטִיָּה שֶׁלָּהֶם בְּיָמִין) שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּיָמִין, שֶׁהוּא אַרְיֵה. אֲבָל הַקִּימָה שֶׁלָּהֶם בְּגוּף הָאֵילָן. וְזֶהוּ כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, צַדִּיק. שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּיוֹסֵף הַצַּדִּיק, (בראשית לז) וְהִנֵּה תִסֻּבֶּינָה אֲלֻמֹּתֵיכֶם וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ לַאֲלֻמָּתִי. וְזֶהוּ (רות ג) זַי ה' שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר. וְכָל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם – דַּרְגַּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְמַעְלָה. (וּבְמֹשֶׁה) וּמֹשֶׁה לְמַטָּה, בּוֹ יָקוּמוּ כָּל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ אֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף, שֶׁבּוֹ כֻּלָּם זְקוּפִים בַּעֲמִידָה. וּבָזֶה הוּא כָּל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם, מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שמות לג) וְאֵדָעֲךָ בְּשֵׁם.

יְהֵי מָשִׁיזַ בֶּן דָּוִד, שֶׁהוּא אַרְיֵה, מִימִינוֹ, וּמָשִׁיזַ בֶּן יוֹסֵף, שֶׁהוּא שׁוֹר, מִשְּׂמאל. מִיָּמִין אַבְרָהָם, מִשְּׂמאל יִצְחָק, וְהוּא הַנָּשָׂר בָּאֶמְצַע. הַשַּׁלְשֶׁלֶת שֶׁלָּהֶם מִצַּד שֶׁל יַעֲקֹב. ש' שֶׁל מֹשֶׁה, קְדֻשָּׁה לְךָ יְשַׁלֵּשׁוּ. מִצַּד שֶׁל אַרְיֵה שְׁלֹשֶׁת פָּנֵי הָאָבוֹת נִקְרְאוּ אֲרָיוֹת. בֹּקֶר. מִצַּד שֶׁל שְׂמאל נִקְרְאוּ פָּרִים מְנֻגָּזִים. וּמִצַּד הָאֶמְצַע נִקְרְאוּ נְשָׁרִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שמות יט) וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וָאָבֵא אֶתְכֶם אֵלָי. הֲרֵי הֵם ט'. עֲשִׂירִי וּרְבִיעִי אָדָם (מַה שְּׁמוֹ) שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁרוֹכֵב עַל שָׁלֹשׁ זִיזוֹת.

וְנֶאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל, (בראשית א) וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם – הַמְמֻנִּים עַל הַיָּם בַּצַּד שֶׁל הַנָּוָשׁ, שֶׁהָיָה שָׂרֹהּ שֶׁל מִצְרַיִם, שֶׁהִתְפַּשֵּׁט בַּגָּלוּת הָאַוָּזרוֹנָה מִיָּם עַד יָם. וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם – עִרְבּוּבְיָה רָעָה. עֲמָלֵקִים, נְפִילִים, תַּעֲרֹבֶת שֶׁל כָּל הָאֻמּוֹת בְּכָל צַד בַּגָּלוּת הָאַוָּזרוֹנָה, בֵּין בְּיִשְׂרָאֵל, בֵּין בְּיִשְׁמָעֵאל, בֵּין בְּעֵשָׂו. וּבַבְּהֵמָה – אֵלּוּ בְּנֵי עֵשָׂו שֶׁשִּׁלְטוֹנָם בְּכָל הָאָרֶץ.

וְיִתְקַיֵּם בַּמְּשִׁיזָז, (תהלים עב) וְיֵרְדְּ מִיָּם עַל יָם וּמִנָּהָר עַד אַפְסֵי אָרֶץ. וְכָךְ בִּשְׁנֵי מְשִׁיזִים, וְכָךְ בְּיִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל בִּזְכוּת מָ"ה (שְׁמוֹ) שֶׁל מֹשֶׁה. וְיָבִיאוּ גֶּס שֶׁל מָשִׁיזָז בֶּן דָּוִד מִיהוּדָה – אַרְיֵה רָשׁוּם עָלָיו, וְגֶס שֶׁל מָשִׁיזָז בֶּן יוֹסֵף – שׁוֹר רָשׁוּם עָלָיו. וְגֶס שֶׁל שִׁילֹה – אַרְיֵה לְיָמִין, שׁוֹר לִשְׂמֹאל, וְנָשַׂר בָּאֶמְצַע, וְאָדָם עַל כֻּלָּם. וְאַרְבַּע פָּנִים לְכָל אֶוָּזד, אַרְבָּעָה שִׁבְטִים שֶׁל שָׁלֹשׁ זַוּוֹת – שְׁנַיִם עָשָׂר. וּלְאָדָם שֶׁהוּא מַה שְׁמוֹ, בְּנֵי מֹשֶׁה, שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בְּמֹשֶׁה (בְּמִדְבַּר יד) וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן, (קֹהֶלֶת ג) מַ"ה שֶּׁ"הָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה, וַאֲשֶׁר לְהֵיוֹת כְּבָר הָיָה.

וְהָאֱלֹהִים יְבַקֵּשׁ אֶת נִרְדָּף – יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יזוזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם, הָיוּ נִרְדָּפִים לִפְנֵי הָעֵרֶב רַב, וְאֹבְיִם רָעִים, הֲרֵי בִּנְיָמִין זְאֵב יִטְרַף אֲלֵיהֶם, שֶׁטּוֹרֵף אוֹתָם, וְיִתְקַיֵּם בְּאוֹתוֹ זְמַן – בַּבֹּקֶר יֹאכַל עַד, שֶׁהֵנִיעוּ עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה, וְזֶה בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם. (בראשית מט) וְלָעֶרֶב יְזַכֵּל שָׁלָל – זֶה עֶרֶב שֶׁל יְצִזָּק, שֶׁשָּׁם שְׁנֵי מְשִׁיזִים. בְּאֶוָּזד יֹאכַל (הַמְּמֻנֶּה) הַמְמֻנֶּה שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּבְאֶוָּזד יְזַכֵּל לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל.

יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם אַיֶּלֶת, נִרְדָּפִים לִפְנֵי הָרְשָׁעִים אֲרִיוֹת, וְיִתְעוֹרֵר נַפְתָּלִי, שֶׁהוּא אַיָּלָה שְׁלֻחָה הַנּוֹתֵן אִמְרֵי שָׁפֶר. יִתְעוֹרֵר בַּיָּמִין, שֶׁהוּא אַרְיֵה, מָשִׁיזָז בֶּן דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה מִטֶּרֶף בְּנִי עָלִיתָ. וְיִזָּזֵק (וְיִזָּזֵר) עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, כְּרַע שָׁכַב עֲלֵיהֶם לִטְרֹף אוֹתָם, מִי יְקִימֶנּוּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן נִרְאֶה מִי הוּא אֱלוֹהַּ אַזָּר שֶׁיָּקִים אוֹתוֹ מִלִּטְרֹף עֲלֵיהֶם אוֹ אֻמָּה וְלָשׁוֹן.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ כְּיוֹנָה, נִרְדָּפִים לִפְנֵי נָשֶׁר מִצַּד שֶׁל הָעוֹפוֹת שֶׁל אֻמּוֹת

הָעוֹלָם. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְעוֹרֵר נָשֶׂר וְיִפְרֹשׂ כְּנָפָיו עַל עֶרְבּוּבֵי הָאֻמּוֹת, וְעָשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁהֵם עַמָּלֵקִים, וְעֶרְבּוּבְיָה רָעָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְטוֹרֵף אוֹתָם שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר אֶזְדֵּד מֵהֶם, לָקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל, (דברים לב) ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר.

מִשָּׁם וְאֵילָךְ אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. וְאֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ, יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זַיְתָה שֶׁל אָדָם לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, לָקַיֵּם בָּהֶם (ישעיה ס) כִּי הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא יַעַבְדוּךְ יאבֵדוּ. לָקַיֵּם בְּיִשְׂרָאֵל, (בראשית א) וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם וְגוֹ'. (שם ט) וּמוֹרַאֲכֶם וְזִחְתְּכֶם וְגוֹ'.

וּמִצַּד שֶׁל תְּבוּאוֹת זְמִשָּׁה מִינֵי לָזֻם, שְׁבוּרִים מִכֻּלָּם, וְהֵם: זִטָּה, וּשְׁעוֹרָה, וְכֻסֶּמֶת, וְשִׁבֹּלֶת שׁוּעָל, וְשִׁיפּוֹן. הַמְשִׁיל אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כ) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ, בְּה'. כְּשֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת, כְּךְ יִהְיוּ שְׁבוּרִים, עַד שֶׁיִּתְבָּרֵר אֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת, שֶׁהַיְנוּ קַשׁ, עֵרֶב רַב, עַד שֶׁיִּתְבָּרְרוּ וְיֻדְּעוּ יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ בַּר שֶׁנִּבְרָר מִתּוֹךְ מוֹץ וָתֶבֶן.

וְעַד שֶׁיִּתְבָּרְרוּ מֵהֶם, י', שֶׁהִיא מַעֲשֵׂר, לֹא שׁוֹרָה עַל ה', שֶׁהוּא לָזֻם שֶׁל זְמִשָּׁה מִינִים, לָקַיֵּם אֶת הַשְּׁבוּעָה (שמות יז) כִּי יָד עַל כֵּס יָ"ה. וּמְשׁוּם כְּךְ מוֹץ וָתֶבֶן אֵינוֹ מְזַיֵּב בְּמַעֲשֵׂר עַד שֶׁיִּתְבָּרֵר. אַזַּר שֶׁיִּתְבָּרֵר, מִתְכַּנְּסִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא יְרוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ שֶׁאֶת הַזִּוּטָה, אַזַּר שֶׁנִּבְרָר קַשׁ וָתֶבֶן, מַכְנִיסִים אוֹתָהּ לְאוֹצָר. כְּךְ יִתְכַּנְּסוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בַּר, לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא בְּנוּיָה עַל הַר ה', שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְהַר ה' וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב. נָקִי כְּמוֹ בַּר, שֶׁהִיא תְּבוּאָה כְּשֶׁנִּבְרֶרֶת מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת. בְּאוֹתוֹ זְמַן – נַשִּׁקוּ בַר, כְּבַתְּוּזֹלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. בַּר תַּרְגּוּם בֵּן. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּהְיוּ נְקִיִּים כְּמוֹ בַּר מִתּוֹךְ קַשׁ וָתֶבֶן, שׁוֹרָה שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם, וְקוֹרֵא לָהֶם בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל.

וְכָךְ מִכָּל הָאִילָנוֹת אֵין שָׁבוּר כַּגֶּפֶן. בִּנְטִיעָתוֹ שָׁבוּר, בַּעֲנָבָיו שָׁבוּר, שֶׁהֵם

כִּתוּשִׁים בֵּין הָרַגְלַיִם. וְכָךְ זַיִת, הַזֵּיתִים שָׁלָה כִּתוּשִׁים. בַּגָּלוּת נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לָהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פ) גֶּפֶן מִמִּצְרַיִם תַּסִּיעַ. וְכֵן בַּגָּלוּת הָרְבִיעִית, (ישעיה ה) כִּי כֶרֶם ה׳ צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל. וּכְמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל מְשׁוּלִים לְזַיִת, (ירמיה יא) זַיִת רַעֲנָן יְפֵה פְרִי תֹאַר. וּמְשׁוּם כָּךְ (תהלים קכז) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים. סָמוּךְ זֶה לָזֶה, מְשׁוּם שֶׁהֵם שְׁבוּרִים בַּגָּלוּת.

וְאַזַּר שֶׁיִּהְיוּ נְקִיִּים מִתּוֹךְ פָּסֹלֶת, יִתְקַדְּשׁוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּיַיִן לְנַסֵּךְ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְזֵיתִים לְהַדְלִיק מָאוֹר נֵרוֹת לַמְּנוֹרָה. וּמִי זוֹכֶה לָזֶה? יַיִן שֶׁלֹּא הִתְנַסֵּךְ לְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. שֶׁעֵרֶב רַב הֵם יַיִן שֶׁהִתְנַסֵּךְ לְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וּמֵהֶם מְשַׁמְּדִים, מִינִים, אֶפִּיקוֹרְסִים, מְשַׁמְּדִים לָעֲבֵרוֹת שֶׁבְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם, וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם. עַד שֶׁיִּהְיוּ דְּרוּכִים בֵּין רַגְלֵיהֶם, בַּגָּלוּת הֵם לֹא נִבְרְרוּ מֵהֶם. וּבִשְׁבִילָם אָמַר דָּוִד, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, (שם מט) לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עֲקֵבַי יְסֹבֵנִי. וַעֲלֵיהֶם אָמַר שְׁלֹמֹה (שיר השירים א) צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי״ הַצֹּאן. בְּיַעֲקֹ״ב. שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר אֶל הַנָּזוֹשׁ הַקַּדְמוֹנִי שָׂפָתָה אֶת זַוָּה, (בראשית ג) הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב. אַזַּר שֶׁיֵּצְאוּ מִן הַגָּלוּת נִמְשָׁלִים לְתַפּוּזִים וּלְכָל הֲרֵיזוֹת הַטּוֹבִים, כְּמוֹ שֶׁבִּיצִּיאַת מִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (שיר השירים ז) תַּזַּת הַתַּפּוּז עוֹרְרְתִּיךָ.

הַמִּצְוָה שֶׁאַזַּר זוֹ – לְהָבִיא בִּכּוּרִים, וְאַזָּרֶיהָ – לְהִתְוַדּוֹת עַל הַבִּכּוּרִים, וְאַזָּרֶיהָ – לְהִתְוַדּוֹת עַל הַמַּעֲשֵׂר. וּבַעֲלֵי הַמִּשְׁנָה מַקְשִׁים עַל הַמַּעֲשֵׂר, שֶׁאִם יִהְיֶה קֹדֶם לְקִיטָתוֹ, אוֹ אַזַּר לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ, כְּמוֹ אֶתְרוֹג, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּאֵילָן, הָלַךְ אַזַּר זְנָטָה. יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר אַזַּר בְּשׁוּל הַפֵּרוֹת. וְאֶתְרוֹג מִקְצָתוֹ דּוֹמֶה לְאֵילָן וּמִקְצָתוֹ לִתְבוּאָה, שֶׁהֵם זְרָעִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שֶׁלְּאַזַּר לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ. שֶׁאֵילָן אֵינוֹ אֶלָּא עַד אַזַּר גְּמַר בְּשׁוּלוֹ.

וּמְשׁוּם כָּךְ תִּקְּנוּ הַמּוֹצִיא מִמָּקוֹם שֶׁבְּשׁוּלוֹ יָפֶה, לְהוֹצִיא פַּת שְׁרוּף, אֶלָּא

מִמָּקוֹם שֶׁהוּא מֵטִיעָם. וְכָךְ תְּבוּאָה, אַזָּר לְקִיטָתוֹ הוּא כִּבְשׁוֹל פֵּרוֹת. וְיִשְׂרָאֵל מְשׁוּלִים לָאִילָן וְלַתְּבוּאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שמות כג) רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ. וְכָךְ (דברים יז) רֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לוֹ, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי. וְכָךְ יִשְׂרָאֵל, קֹדֶשׁ (קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל) יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ, לְאַזָּר לְקִיטָתוֹ מִן הַגָּלוּת – עֲשׂוּר. וְנִקְרְאוּ קֹדֶשׁ לַה'.

וְיִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ אִילָן גָּדוֹל וְתַקִּיף וּבוֹ מָזוֹן לַכֹּל. בּוֹ תּוֹרָה, שֶׁהִיא מָזוֹן לְמַעְלָה. בּוֹ תְּפִלָּה, שֶׁהִיא מָזוֹן לְמַטָּה. וַאֲפִלּוּ לַמַּלְאָכִים אֵין מָזוֹן אֶלָּא בְּיִשְׂרָאֵל. שֶׁאִם יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְעַסְּקוּ בַּתּוֹרָה, לֹא הָיָה יוֹרֵד לָהֶם מָזוֹן מִצַּד שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנִּמְשְׁלָה לְעֵץ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. וְלַפָּרִי, שֶׁהוּא מִצְוָה.

וְכָךְ הַתּוֹרָה נִמְשְׁלָה לְמַיִם, וְאֵלָּה לְאֵשׁ, וְלֹא הָיוּ יוֹרְדִים מַיִם מִלְמַעְלָה, וְזַמָּה שֶׁהִיא אֵשׁ, לֹא הָיְתָה יוֹרֶדֶת (מִלְמַעְלָה) לְבַשֵּׁל אֶת פֵּרוֹת הָאִילָן, אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל, (שיר ב) הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ. אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִצְוֹות. וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ, כְּשֶׁפּוֹתְחִים בְּתִשּׁוּבָה, וּמִיָּד נֶאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל, קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי לָךְ, מִן הַגָּלוּת.

וּמִשּׁוּם זֶה בָּאִילָן, שֶׁהוּא עֵץ הַזַּיִת, בַּתּוֹרָה, בְּאֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּהּ הוֹלְכִים אַזָּר חָנָטָה וּמְעַשְּׂרִים אוֹתוֹ, שֶׁשּׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם יו"ד, שֶׁהִיא זָכְמָ"ה, א' מִי', וּבָהּ מִתְכַּנְּסִים ה"ה, שֶׁהֵם פֵּרוֹת הָאִילָן. וּמַהוּ הָאִילָן? ו'. אֲבָל שְׁאָר הָעָם, אַזָּר לְקִיטָתוֹ מִן הַגָּלוּת – עֲשׂוּרוֹ, אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ויקרא כג) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר. הָדָר בְּמַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁאֲזוּזִים בְּבַעֲלֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וְאַזָּר לְקִיטָה הוֹלְכִים לְגַבֵּיהֶם (וּלְגַבֵּי זְרָעִים שֶׁל תְּבוּאָה. וְאַזָּר חָנָטָה הוֹלְכִים אֲלֵיהֶם) כְּאִילָן.

וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בְּמַסֶּכֶת קִדּוּשִׁין, בָּא לְהַשְׁמִיעֲנוּ שֶׁאָתְרוֹג כְּיָרָק. מַה יָּרָק דַּרְכּוֹ לְגָדֵל עַל כָּל מַיִם וּבְשָׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ, אַף אָתְרוֹג גַּם דַּרְכּוֹ

לְגָדֵל וְכוּ׳ וּמִצַּד שֶׁל הַזְּכִיָּה, אֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה. וּבְמָקוֹם אַזְוֵר לְמַעְלָה, וְזֶה שֶׁשָּׁנִינוּ, אֶתְרוֹג שָׁוֶה לְאֵילָן בִּשְׁלֹשָׁה דְּרָכִים; הֲרֵי אֶתְרוֹג אוֹזֵז שְׁנֵי צְדָדִים, וְאֶתְרוֹג הוּא דְּיוֹקָן הַלֵּב שֶׁאָזוּז וְאָזוּז לְמַטָּה. אָזוּז לְמַעְלָה – הַלֵּב רוֹאֶה. אָזוּז לְמַטָּה – בְּדַעַת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ, הַלֵּב יוֹדֵעַ. דַּעַת הִיא אֵילָן, הַתּוֹרָה הַפָּרִי שֶׁלּוֹ. הָעֵינַיִם שֶׁהֵן הַמִּצְוֹות שֶׁבָּהֶן – הַלֵּב רוֹאֶה. (ע״כ רעיא מהימנא)

וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (איוב כח) וְהַזְּכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְכַבְּדָם יוֹתֵר (בַּכָּבוֹד שֶׁלָּהֶם) מִכָּל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. בַּתְּוֹרָה אָמַר לָהֶם, (שמות יט) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים. לֹא זֶה הָאַהֲבָה הָרַבָּה מֵהֶם עַד שֶׁקָּרָא לָהֶם וְגוֹי קָדוֹשׁ, שֶׁהוּא יוֹתֵר. לֹא זֶה הָאַהֲבָה מֵהֶם עַד שֶׁקָּרָא לָהֶם (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה. לֹא זֶה הָאַהֲבָה מֵהֶם עַד שֶׁקָּרָא לָהֶם (שמות כב) וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, שֶׁהוּא יוֹתֵר מִן הַכֹּל.

כָּתוּב וְהַזְּכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא. הַתּוֹרָה יָצְאָה מִזְּכְמָה, מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, וְהַזְּכְמָה יָצְאָה מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וְכֵן יוֹבֵל נִקְרָא קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) יוֹבֵל הִיא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם. וְיִשְׂרָאֵל כְּלוּלִים מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי.

בַּתְּוֹרָה קָדוֹשׁ, וְעַכְשָׁיו קֹדֶשׁ. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶה לְמַעְלָה וְזֶה לְמַטָּה. וְזֶה לֹא כָךְ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. בְּמָקוֹם זֶה נִקְרָא קָדוֹשׁ, וּלְמַעְלָה לְמַעְלָה קֹדֶשׁ.

רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִצְחָק. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, מִנַּיִן לָנוּ? אָמַר לוֹ, הֲרֵי רַבִּי יוֹסֵי וְכָל הַזְּבֵרִים יָפֶה אָמְרוּ, וְכָךְ זֶה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה׳ רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ. רֵאשִׁית, וַדַּאי זְכְמָה נִקְרֵאת רֵאשִׁית, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳.

וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ קְדֵשׁ (יִשְׂרָאֵל) בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, כָּתוּב (שְׁמוֹת כב) וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שְׁלֵמִים עַל הַכֹּל, לֹא יוּנְקִים מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה. לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ, לַכֶּלֶב וַדַּאי, שֶׁהוּא הַדִּין הֶזָּצוּף הֶזָּזָק עַל הַכֹּל. כֵּיוָן שֶׁהַדִּין הַקָּשֶׁה שָׂרוּי עָלָיו וְהִטִּיל בּוֹ זֵהֲמָה, אָסוּר לָהֶם לְאוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים קְדֵשׁ. אֶלָּא לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ וַדַּאי, שֶׁהוּא הַדִּין הֶזָּצוּף, דִּין הַקָּשֶׁה יוֹתֵר מִן הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נָפֶשׁ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁנִּזְכְּרָה נְבֵלָה בַּתּוֹרָה, כָּתוּב בְּיִשְׂרָאֵל קָדוֹשׁ, וְלֹא קְדֵשׁ. כָּאן כָּתוּב וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ. וְשָׁם בִּנְבֵלָה כָּתוּב (דברים יד) לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְגוֹ', כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה. קָדוֹשׁ וְלֹא קְדֵשׁ, שֶׁהֲרֵי נְבֵלָה מִצַּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל נֶעֱשְׂתָה, שֶׁלֹּא פָּסַל אֶת זֶה אֶלָּא יִשְׂרָאֵל. וְרַבִּים הַגְּוָנִים יֵשׁ בָּהּ בִּנְבֵלָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב כָּאן וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, וְכָתוּב שָׁם, כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ. לַה' אֱלֹהֶיךָ? לִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא שָׁם (כָּאן) לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְכָאן (וְשָׁם) הַשְׁכִּינָה. וְכָתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ, וְלֹא קְדֵשׁ. בְּכָאן קָדוֹשׁ וּלְמַעְלָה קְדֵשׁ. כָּתוּב קְדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ, בְּהֵ"א, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְעַל כָּךְ אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וַדַּאי.

רַבִּי יְצְחָק הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, הֲרֵי כָּתוּב קְדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַה'. בְּסוֹף הַפָּסוּק כָּתוּב כָּל אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ, מַה זֶּה אוֹמֵר? אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפָה אָמַר, כָּל אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קְדֵשׁ בִּשְׁגָגָה וְכוּ'. וְכָתוּב וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ קְדֵשׁ, כָּתוּב כָּל אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ. בָּא רַבִּי יְצְחָק וְנָשַׁק יָדוֹ וְאָמַר, אִם לֹא בָּאתִי לְכָאן אֶלָּא לִשְׁמֹעַ דָּבָר זֶה – מַסְפִּיק.

אָמַר לוֹ, רַבִּי, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁקְּדֵשׁ יוֹתֵר לְמַעְלָה מִקָּדוֹשׁ. אִם כָּךְ, הֲרֵי

כָּתוּב (ישעיה ו) קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת, וְזוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל? אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁמִּתְזַוְּגִים כְּאֶחָד, כֻּלָּם נַעֲשִׂים בַּיִת אֶחָד, וְהַבַּיִת הַזֶּה נִקְרָא קָדֵשׁ. הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל קָדוֹשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ קָדֵשׁ. הוּא כְּלָל שֶׁהַכֹּל נִכְלָל בּוֹ. וּכְשֶׁנִּכְלֶלֶת בְּיִשְׂרָאֵל הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה, הֵם נִקְרָאִים קָדֵשׁ, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב קָדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַה'. וּמְשׁוּם כָּךְ, וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי.

לְגָיוֹן אֶזְדֵּ שָׁאַל אֶת רַבִּי אַבָּא וְאָמַר לוֹ, לֹא כָּתוּב וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ?! אִם כָּךְ, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיא) טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו? טֶרֶף נָתַן לַכְּלָבִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! לָמָּה נָתַן לִירֵאָיו? אָמַר לוֹ, רֵיקָא, הַאִם כָּתוּב טְרֵפָה נָתַן לִירֵאָיו?! טֶרֶף כָּתוּב! וְאִם תֹּאמַר, טֶרֶף כְּמוֹ טְרֵפָה, נָתַן לִירֵאָיו וַדַּאי, שֶׁדָּבָר זֶה לֹא נָתְנוּ לְהִזָּהֵר בּוֹ אֶלָּא לְאוֹתָם יִרְאֵי שְׁמוֹ וִירֵאִים מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם זֶה דָּבָר זֶה לֹא נָתַן לָכֶם, שֶׁהֲרֵי יָדַע שֶׁאֵינְכֶם יְרֵאִים מִמֶּנּוּ וְלֹא שׁוֹמְרִים מִצְוֹתָיו, וּמְשׁוּם דָּבָר זֶה וְזוּלָתָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה וְצָרִיךְ לְהִזָּהֵר בָּהּ. נָתַן לִירֵאָיו, נָתַן לִירֵאָיו וַדַּאי, וְלֹא לַאֲוִזִּרִים. וְכָל וְזוּלָתוֹת הַתּוֹרָה לֹא נְתָנָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא לְאוֹתָם יִרְאֵי וְזוּטָא, לְאוֹתָם יִרְאֵי מִצְוֹתָיו וְלֹא לָכֶם.

שָׁנָה רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (קָדֵשׁ יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב וְאַנְשֵׁי וְכוּ') וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי. מַה זֶּה וְאַנְשֵׁי, וְאַזְרֵיו קָדֵשׁ? אֶלָּא וְאַנְשֵׁי קָדֵשׁ וַדַּאי. שֶׁשָּׁנִינוּ, לֹא יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל לַאֲזִרוּת אֶלָּא מִצַּד הַיּוֹבֵל. אַזַּר שֶׁיָּצְאוּ לַאֲזִרוּת, לָמָּה אוֹתָם הַיּוֹבֵל הַזֶּה בִּכְנָפָיו, וְנִקְרְאוּ אֲנָשִׁים שֶׁלּוֹ, בָּנִים שֶׁלּוֹ. וְכָתוּב בּוֹ בַּיּוֹבֵל, (ויקרא כה) יוֹבֵל הִיא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם, קָדֵשׁ וַדַּאי, לָכֶם וַדַּאי. וּמְשׁוּם כָּךְ, וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, אֲנָשִׁי קָדֵשׁ וַדַּאי, אֲנָשִׁים שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר אֶת זֶה, וְעַל זֶה זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְהִקָּרֵא אֲזִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) לְמַעַן אֲזִי וְרֵעָי וְגוֹ'. אַזַּר כָּךְ נִקְרְאוּ קָדֵשׁ מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ. קָדֵשׁ וְלֹא אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ כָּל אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ, וְכָתוּב (ויקרא כב) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. (שם) וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה.

שָׁנִינוּ, יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ קָדֵשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם קְדֵשׁ אָסוּר לְאָדָם לִקְרֹא לַזָּבִר בְּשֵׁם גְּנַאי וְלֹא לְכַנּוֹת שֵׁם לַזָּבִר, וְעָנְשׁוֹ גָּדוֹל, וְכָל שֶׁכֵּן בִּדְבָרִים אֲזוּרִים. שָׁנִינוּ, כְּתוּב (תהלים לד) נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ'. מַהוּ מֵרָע? שֶׁבְּגָלַל לָשׁוֹן הָרָע מַזָּלוֹת יוֹרְדוֹת לָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל מִי שֶׁקּוֹרֵא לַזָּבִר בְּשֵׁם שֶׁאֵין בּוֹ וּמְגַנֶּה אוֹתוֹ, נִתְפָּס בְּמַה שֶׁאֵין בּוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי זְעֵירָא אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה, כָּל מִי שֶׁקּוֹרֵא לַזָּבִר רָשָׁע, מוֹרִידִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם, וְיוֹרְדִים לוֹ לִלְוָיָיו, פָּרַט לְאוֹתָם וְצוֹפִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁמֻּתָּר לָאָדָם לִקְרֹא לָהֶם רָשָׁע.

אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁקִּלֵּל אֶת זָבִר, עָבַר רַבִּי יֵיסָא, אָמַר לוֹ, כְּמוֹ רָשָׁע עָשִׂיתָ. בָּא לְפָנֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ, רָשָׁע לֹא אָמַרְתִּי לוֹ, אֶלָּא כְּרָשָׁע, שֶׁמַּרְאֵה דְּבָרָיו כְּרָשָׁע, וְלֹא אָמַרְתִּי שֶׁהוּא רָשָׁע. בָּא רַבִּי יְהוּדָה וְשָׁאַל לַמַּעֲשֶׂה לְפָנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁלֹּא הִתְזַיֵּב. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הָיָה ה' כְּאוֹיֵב, וְלֹא אוֹיֵב. שֶׁאִם לֹא כָּךְ, לֹא נִשְׁאַר מִיִּשְׂרָאֵל גְּזָעִים בָּעוֹלָם. כְּמוֹ זֶה, (שם א) הָיְתָה כְּאַלְמָנָה, וְלֹא אַלְמָנָה. כְּאַלְמָנָה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לְעֵבֶר הַיָּם וּמְזַכָּה לוֹ.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, וּמִכָּאן מַשְׁמָע? מִשָּׁם מַשְׁמָע, שֶׁהוּא עִקַּר הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם. כְּמַרְאֵה אָדָם, וְלֹא מַרְאֵה אָדָם. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, כְּתוּב כְּתַפְוּוזַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר וְגוֹ'. כְּתַפְוּוזַ, וְלֹא תַפְוּוזַ. כְּתַפְוּוזַ, שֶׁנִּפְרָד בְּגָוָנָיו, וּבְגָוָנִים אָזוּז הַדָּבָר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלּוּ לֹא בָּאתָ לְכָאן אֶלָּא לִשְׁמֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּי.

שָׁנִינוּ, כְּתוּב (זכריה יב) וְהָיָה הַנִּכְשָׁל בָּהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדָוִד. כְּדָוִד, וְלֹא דָּוִד. כְּדָוִד שֶׁאָמַר וְהִנֵּה בְעָנְיִי הֲכִינוֹתִי לְבֵית ה'. וְכָתוּב (תהלים פו) כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי. וְהוּא הָיָה מֶלֶךְ עַל מְלָכִים וְהָיָה קוֹרֵא לְעַצְמוֹ כָּךְ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא קָרָא לָהֶם כְּקָדֵשׁ, אֶלָּא קָדֵשׁ מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב קָדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַה', וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל אוֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ וְגוֹ'.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת דִּינִים לְיִשְׂרָאֵל אַזַּר עֻשַּׁר הָאֲמִירוֹת? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, מִצַּד הַגְּבוּרָה נִתְּנָה תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לָתֵת שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם כְּדֵי שֶׁהַתּוֹרָה תִּהְיֶה שְׁמוּרָה מִכָּל צְדָדֶיהָ. שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל דִּין, שֶׁאִלְמָלֵא הַדִּין לֹא יַעֲמֹד, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָעוֹלָם נִבְרָא בְּדִין וְהִתְקַיֵּם.

שָׁנִינוּ, רַבִּי אַבָּא, כְּתוּב (ירמיה כא) דִּינוּ לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט. וְכִי לַבֹּקֶר וְלֹא בְּכָל הַיּוֹם? אֶלָּא לַבֹּקֶר, טֶרֶם שֶׁיֹּאכְלוּ הַדַּיָּנִים וְלֹא יִשְׁתּוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁדָּן דִּין אַזַּר שֶׁאָכַל וְשָׁתָה, אֵינוֹ דִּין אֱמֶת, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם. מַה זֶּה עַל הַדָּם? אַזְהָרָה לְדַיָּנִים שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ עַד שֶׁדָּנִים דִּין. שֶׁכָּל מִי שֶׁדָּן דִּין אַזַּר שֶׁאָכַל וְשָׁתָה, כְּאִלּוּ זִיֵּב אֶת דַּם וְזַבְּרוּ לְאַזַּר, שֶׁהֲרֵי דָּמוֹ מַמָּשׁ נָתַן לְאַזַּר. וְזֶה בְּמָמוֹן, כָּל שֶׁכֵּן בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת שֶׁצְּרִיכִים הַדַּיָּנִים לְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא לָדוּן דִּין אֶלָּא קֹדֶם שֶׁאָכְלוּ וְשָׁתוּ, וְעַל זֶה כָּתוּב דִּינוּ לַבֹּקֶר מִשְׁפָּט, וְכָתוּב (ירמיה ט) אֲנִי ה׳ עֹשֶׂה חֶסֶד וּמִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ כִּי בְאֵלֶּה חָפַצְתִּי נְאֻם ה׳.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּדִּין, מְשַׁקֵּר בְּתִקּוּנֵי הַמֶּלֶךְ. מָהֶם תִּקּוּנֵי הַמֶּלֶךְ? אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בָּאָרֶץ. וְכָתוּב כִּי בְאֵלֶּה חָפַצְתִּי נְאֻם ה׳. וְהַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה (וְהַלֹּא בָּזֶה תָּלוּי). רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אֵלֶּה הֵם תִּקּוּנֵי הַכִּסֵּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ. וְכָתוּב (ישעיה טז) וְהוּכַן בַּחֶסֶד כִּסֵּא.

וּבְכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם תִּשָּׁמֵרוּ וְגוֹ׳. מַה זֶּה תִּשָּׁמֵרוּ? תִּשָּׁמְרוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא תִּשָּׁמְרוּ וַדַּאי. מַה זֶּה אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם? כְּלוֹמַר שֶׁהִזְהַרְתִּיכֶם עַל מַאֲמַר עֲבוֹדָתִי. תִּשָּׁמְרוּ, שֶׁלֹּא יַגִּיעַ אֲלֵיכֶם שׁוּם רַע. תִּשָּׁמְרוּ מֵאוֹתָהּ שְׁמִירָה וְנִטִּירָה שֶׁלִּי בְּלִבָּד. וְשָׁם אֱלֹהִים אֲזָרִים לֹא תַזְכִּירוּ – לֹא תַזְכִּירוּ כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. דָּבָר אַזַּר וְשָׁם אֱלֹהִים לֹא תַזְכִּירוּ – כְּלוֹמַר לֹא תִסְבְּבוּ, שֶׁתִּפָּלוּ בֵּין הָעַמִּים בְּאֶרֶץ אַזָּרַת, וְיִקָּיֵם בָּכֶם מַה שֶּׁכָּתוּב (דברים כח) וְעָבַדְתָּ שָׁם אֱלֹהִים אֲזָרִים וְגוֹ׳.

דָּבָר אַחֵר וּבְכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם תִּשָּׁמֵרוּ – רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים פא) שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ וְגוֹ', לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר וְגוֹ'. אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. הַפְּסוּקִים הַלָּלוּ אֲמָרָם דָּוִד בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְיֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בָּהֶם. שְׁמַע עַמִּי – בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הִזְהִירָה הַתּוֹרָה אֶת הָאָדָם, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת מַזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, וְהַכֹּל לְתוֹעֶלֶת הָאָדָם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמֹר אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּשְׁמֹר אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה וּמִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, כְּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל הַתּוֹרָה הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ כְּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ אָזוּד, שֵׁם עֶלְיוֹן, שֵׁם שֶׁכּוֹלֵל אֶת כָּל הַשֵּׁמוֹת, וּמִי שֶׁגּוֹרֵעַ מִמֶּנָּה אוֹת אַחַת כְּאִלּוּ עָשָׂה פָּגָם בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. שָׁנִינוּ, וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲזוּרִים לֹא תַזְכִּירוּ – לֹא תוֹסִיף עַל הַתּוֹרָה וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנָּה. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲזוּרִים – זֶה מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בִּסְפָרִים אֲזוּרִים שֶׁאֵינָם מִצַּד הַתּוֹרָה. לֹא יִשָּׁמַע עַל פִּיךָ – שֶׁאָסוּר אֲפִלּוּ לְהַזְכִּירָם וְלִלְמֹד מֵהֶם טַעַם, כָּל שֶׁכֵּן עַל הַתּוֹרָה.

רַבִּי יְהוּדָה שׁוֹנֶה כָּךְ, מָה הַטַּעַם כָּתוּב וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲזוּרִים, וְסוֹמֵךְ לוֹ אֶת זֵג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר? אֶלָּא מִי שֶׁמִּי שֶׁלֹּא שׁוֹמֵר אֶת זֶה, כְּמִי שֶׁלֹּא שׁוֹמֵר אֶת אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ הַדָּבָר אָזוּז. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכֵן בְּכָל שְׁאָר הַזְּמַנִּים וְהַזְּמַנִּים, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, מִשּׁוּם שֶׁבָּהֶם תְּלוּיָה הָאֱמוּנָה.

יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ, לָמָּה כָּל זְכוּרְךָ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל זְכוּרְךָ מַמָּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטְלִים בְּרָכָה מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַנָּזֵל. מִכָּאן שָׁנִינוּ, כָּל בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמּוֹל, צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטֵל בְּרָכָה מִמַּבּוּעַ הַנָּזֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּבְרִכַּת ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. וְכָתוּב אֶל פְּנֵי הָאָדוֹן ה', כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁמִּשָּׁם מְרִיקִים בְּרָכוֹת וְנוֹטְלִים בְּרָכָה. אַשְׁרֵי זְכֻלְכֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים.

פַּעַם אַחַת עָלוּ יִשְׂרָאֵל לָזוּז אֶת הֶזֶּנֶג, וְהִתְעָרְבוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עִמָּם, וְאוֹתָהּ שָׁנָה לֹא נִמְצְאָה בְּרָכָה בָּעוֹלָם. בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַב הַמְנוּנָא סָבָא. אָמַר לָהֶם, רְאִיתֶם בַּתְּוִוזְלָה סִימָן לָזֶה? אָמְרוּ לוֹ, רָאִינוּ סִימָן, שֶׁכְּשֶׁשַּׁבְנוּ מִשָּׁם כָּל הַחֲרָכִים הָיוּ סְתוּמִים מִמַּיִם, וְעָנָן וַוֶּזֶשְׁכָּה נִמְצְאוּ, שֶׁלֹּא יָכְלוּ לָלֶכֶת כָּל אוֹתָם שָׁעָלוּ לְשָׁם. וְעוֹד, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַסְנוּ לְהֶרָאוֹת, פָּנֵי הַשָּׁמַיִם נֶזְוְשְׁכוּ וְרָגְזוּ. (נֶזְוֵרד וְרָאָה) אָמַר לָהֶם, וַדַּאי אוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּכֶם אֲנָשִׁים לֹא נְמוּלִים, אוֹ עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עָלוּ עִמָּכֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא הִתְבָּרְכוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, פָּרַט לְאוֹתָם יִשְׂרְאֵלִים שֶׁנִּמּוֹלוּ, וּבָאוֹת הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ מִסְתַּכֶּלֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְבָרֵךְ אוֹתָם.

לַשָּׁנָה הָאַוֶּזֶרֶת עָלוּ, וְעָלוּ אוֹתָם עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהִתְעָרְבוּ עִמָּם כִּשֶּׁהָיוּ אוֹכְלִים קְרְבָּנוֹת וְהָיוּ שְׁמֵזִים. וְרָאוּ אֶת אוֹתָם עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁדְּפוּסָם בְּקִשְׁרֵיהֶם לְקֶשֶׁר הַכֹּתֶל. הִשְׁגִּיזוּ בָּהֶם שֶׁכֻּלָּם מְבָרְכִים וְהֵם לֹא בֵּרְכוּ. בָּאוּ וְאָמְרוּ אֶת הַדָּבָר לְבֵית הַדִּין. בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתָם. אָמְרוּ, זֶה שֶׁאֲכַלְתֶּם, הַזֵּלֶק שֶׁלָּכֶם אֵיזֶה קָרְבָּן הָיָה? לֹא הָיָה בְּיָדָם. בָּדְקוּ וּמָצְאוּ שֶׁהֵם עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְהָרְגוּ אוֹתָם. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַוֶּזֶמֶן שֶׁהִצִּיל אֶת עַמּוֹ, שֶׁוַּדַּאי אֵין בְּרָכָה שְׁרוּיָה אֶלָּא רַק בְּיִשְׂרָאֵל, הַזֶּרַע הַקָּדוֹשׁ, בְּנֵי הָאֱמוּנָה, בְּנֵי הָאֱמֶת. וְאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִמְצְאָה בְּרָכָה בָּעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת. פָּתְווּ וְאָמְרוּ, (תהלים קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ וְגוֹ'.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, בִּזְכוּת יִשְׂרָאֵל מְהוּלִים, נִכְנָעִים שׁוֹנְאֵיהֶם תַּזְוְתֵיהֶם וְיוֹרְשִׁים נַזְוַלְתָּם. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ. וְכָתוּב אַזְוָרְיוּ, כִּי אוֹרִישׁ גּוֹיִם מִפָּנֶיךָ וְהִרְזַבְתִּי אֶת גְּבֻלֶךָ. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹקֵר דַּיָּרִים מִמְּקוֹמָם וּמוֹשִׁיב דַּיָּרִים לִמְקוֹמָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ, (שמות לד) יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן ה'. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הָאָדוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה י) הִנֵּה הָאָדוֹן ה' צְבָאוֹת מְסָעֵף פָּארָה וְגוֹ', וְיָצָא זֹטָר וְגוֹ'. וְהַכֹּל אָזוֹד, מְעַקֵּר דַּיָּרִים וּמוֹשִׁיב דַּיָּרִים. רַבִּי יְצַוְזֵק אָמַר, יֵשׁ אָדוֹן וְיֵשׁ אָדוֹן, וְהַכֹּל בְּאָזוֹד תָּלוּי.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֲדָנָי – אָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא,

וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא כְּמוֹ שֶׁהוּא כָּתוּב, וּמִיהוּ? רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מַרְאֹת אֱלֹהִים. מַרְאַת כָּתוּב. וּמַהוּ מַרְאַת? שְׁלֵמוּת הַכֹּל – יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. (מַרְאַת הוּא א' כו') מַרְאַת לָמָּה הוּא אָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יו"ד? זֶה נִקְרָא כִּכְתָבוֹ, וְזֶה לֹא נִקְרָא כִּכְתָבוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ בָּזֶה נִקְרָא, וְעַל כָּךְ מַרְאַת אֱלֹהִים כָּתוּב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לְפָעָמִים עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרְאוּ בְּשֵׁם תַּזְוִתוֹנִים, וְלִפְעָמִים תַּזְוִתוֹנִים נִקְרָאִים בְּשֵׁם הָעֶלְיוֹנִים. הָאָדוֹן ה' – בְּשֵׁם עֶלְיוֹן הוּא אֲדֹנָי, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים. וּבְגוֹנַיִם רַבִּים נִתְפָּרְשׁוּ הַדְּבָרִים, וְהַכֹּל אֶחָד. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן וּבָרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ וְגוֹ'. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (שִׁיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ וְגוֹ'. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. מָה הַטַּעַם יִשָּׁקֵנִי? יאֲהַבֵנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! לָמָּה יִשָּׁקֵנִי? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, מַה נְּשִׁיקוֹת שֶׁל דִּבֵּקוּת שֶׁל רוּחַ בְּרוּחַ, שֶׁבִּגְלַל כָּךְ נְשִׁיקָה בַּפֶּה, שֶׁהֲרֵי הַפֶּה הוּא הַמּוֹצִיא וְהַמָּקוֹר שֶׁל הָרוּחַ, וְלָכֵן נְשִׁיקוֹת בַּפֶּה בַּוָּבִיבוֹת, וּדְבֵקִים רוּחַ בְּרוּחַ, שֶׁלֹּא נִפָּרְדִים זֶה מִזֶּה.

וְלָכֵן מִי שֶׁמּוֹצִיא נְשָׁמָתוֹ בִּנְשִׁיקָה, נִדְבָּק בְּרוּחַ אַחֶרֶת, בְּרוּחַ שֶׁלֹּא נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ. וְהַיְנוּ נִקְרָא נְשִׁיקָה. וְעַל זֶה אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ, לְהַדְבִּיק רוּחַ בְּרוּחַ, שֶׁלֹּא יִפָּרֵד זֶה מִזֶּה.

כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן. מָה עוֹשֶׂה כָּאן יַיִן? וַהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה כח) וְגַם אֵלֶּה בַּיַּיִן שָׁגּוּ וְגוֹ', וְכָתוּב (ויקרא י) יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ. מָה הַטַּעַם כָּאן יַיִן? רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, מְיֻיָּנָה שֶׁל תּוֹרָה. רַבִּי זְוַקְיָה אָמַר, זֶה שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ. וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן, לְזֻוְדַּת הַלֵּב. מִיָּיִן – שֶׁמְּשַׂמְּחִנִי יוֹתֵר מֵהַכֹּל.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּתוּב (בראשית כט) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיִּשָּׂא אֶת קוֹלוֹ וַיֵּבְךְ. לָמָּה בָכָה? אֶלָּא בִּדְבֵקוּת הָרוּחַ בָּהּ לֹא יָכֹל הַלֵּב לְסִבֹּל, וּבָכָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ? שָׁנִינוּ, לָמָּה נָקוּד עַל וַיִּשָּׁקֵהוּ? אֶלָּא שֶׁלֹּא

נִדְבְּקָה בּוֹ רוּחַ כְּלָל, וְעַל זֶה כָּתוּב וְנַעֲתָרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא. מַה זֶּה (משלי כז) וְנַעֲתָרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא? אֶלָּא מִי שֶׁנּוֹשֵׁק בַּזְּבִיבוּת, מַדְבִּיק רוּחוֹ בְּרוּחוֹ בִּדְבֵקוּת הַזְּבִיבוּת, וּמִי שֶׁלֹּא נוֹשֵׁק בַּזְּבִיבוּת, זֶה לֹא בִּדְבֵקוּת, אֶלָּא וְנַעֲתָרוֹת. מַה זֶּה נַעֲתָרוֹת? גַּסוּת, שֶׁלֹּא דָּבְקָה רוּחוֹ בְּאוֹתָהּ נְשִׁיקָה וְלֹא נִדְבַּק בּוֹ כְּלָל. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, יִשָּׁקֵהוּ מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ, שֶׁהִיא דְּבֵקוּת רוּחַ בְּרוּחַ.

שָׁנִינוּ, כָּל זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ עִם יִשְׂרָאֵל, כִּבְיָכוֹל נִדְבֶּקֶת רוּחַ בְּרוּחַ, וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה', בְּכָל אוֹתָם גּוֹנֵי הַדְּבֵקוּת, וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ, יָדַע מֹשֶׁה שֶׁזּוֹ פְּרִישָׁה. אָמַר, (שמות לג) אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אַל תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִזֶּה? (שם לד) רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא שֶׁלֹּא לְעָרֵב דָּבָר תַּזְוִתוֹן בְּעֶלְיוֹן, שֶׁלֹּא יָנַק הַצַּד הַזְּוִיעוֹן מֵהַצַּד הַפָּנִימִי. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? זֶה שֶׁבַּזְּוִיעוֹ מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְזֶה שֶׁלְּפָנִים בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה. מִי הִיא אִמּוֹ? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת אֵם. בַּחֲלֵב אִמּוֹ – שֶׁלֹּא יוֹנֵק מִצַּד זֶה מִי שֶׁלֹּא צָרִיךְ. וְכָאן כָּתוּב, הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ. אָמַר מֹשֶׁה, הֲרֵי קִבַּלְתִּי בְּטָזְוֹון מִפִּיךָ שֶׁלֹּא תְפָרֵד מֵעִמָּנוּ, וַאֲפִי אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אַל תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה. וּבַמֶּה יִוָּדַע אֲפוֹא וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דָּבָר זֶה לֹא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל וּלְהִתְפַּיֵּס עִמָּם. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה רוֹצֶה לָלֶכֶת עִם בְּנוֹ, וְלֹא רָצָה לַעֲזֹב אוֹתוֹ. בָּא בְּנוֹ וּפָזַר לְבַקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ שֶׁיֵּלֵךְ עִמּוֹ. הִקְדִּים הַמֶּלֶךְ וְאָמַר, הֲרֵי לְגִיוֹנֵר פָּלוֹנִי יֵלֵךְ עִמְּךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדֶּרֶךְ. לְאַזָּר מִכֵּן אָמַר, הֻשְׁמַר לְךָ מִמֶּנּוּ (בַּדֶּרֶךְ), שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ גֶּבֶר שָׁלֵם. אָמַר בְּנוֹ, אִם כָּךְ, אוֹ שֶׁאֲנִי אֵשֵׁב כָּאן, אוֹ שֶׁאַתָּה תֵּלֵךְ עִמִּי וְלֹא אֶפָּרֵד מִמְּךָ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּתְּוִוכָּה אָמַר, הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדֶּרֶךְ. וְאַזָּר כָּךְ אָמַר, הֻשְׁמֶר מִפָּנָיו וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר מֹשֶׁה, אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים וְגוֹ'.

בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן, מְצָאָ אוֹתָם בָּזֶה. אָמַר, אֶלְעָזָר בְּנִי, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, בַּמָּקוֹם הַזֶּה לֹא אָמַר מֹשֶׁה דָּבָר וְלֹא הֵשִׁיב דָּבָר כְּנֶגְדּוֹ, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּאן לֹא נִמְצֵאת פָּרִישָׁה מִמֶּנּוּ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוֹ דָּבָר זֶה לַזְּבֵרִים. וְיֵשׁ שׁוֹנִים לְהֵפֶךְ, וְלֹא כָּךְ פָּרְשׁוּהָ הָרִאשׁוֹנִים. וּכְשֶׁיִּסְתַּכְּלוּ הַדְּבָרִים, הַכֹּל יָפָה, וְכֻלָּם אָמְרוּ הַטְּעָמִים שֶׁלָּהֶם בְּדָבָר אֶחָד.

מָתַי הֵשִׁיב מֹשֶׁה? בִּזְמַן שֶׁאָמַר וְשָׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ. וְכָתוּב, כִּי יֵלֵךְ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ. סָתַם וְלֹא פָּרַשׁ אֶת הַדָּבָר. וְעַל כֵּן כָּתוּב כָּאן, כִּי אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקֹלוֹ וְעָשִׂיתָ כֹּל אֲשֶׁר אֲדַבֵּר. אֲשֶׁר אֲדַבֵּר דַּוְקָא. וְכָתוּב, וְאָיַבְתִּי אֶת אֹיְבֶיךָ וְצַרְתִּי אֶת צָרֶרֶיךָ, וְהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִם תֹּאמַר שֶׁשְּׁנֵיהֶם מַמָּשׁ מַלְאָךְ – מֹשֶׁה לֹא הֵשִׁיב עֲלֵיהֶם, שֶׁלֹּא רָאָה מָקוֹם. וּמָתַי הֵשִׁיב? בִּזְמַן שֶׁכָּתוּב אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אַל תַּעֲלֵנוּ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּלָל שֶׁל הַכֹּל – מֹשֶׁה לֹא רָצָה מַלְאָךְ. שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, (שמות לד) וַיֹּאמֶר אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יֵלֶךְ נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבֵּנוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא, שֶׁכָּתוּב לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ, בַּחֲלֵב הָאֵם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אִמּוֹ? וְאִם תֹּאמַר, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִמּוֹ שֶׁמּוֹצֵד הַטֶּבְאָה – לֹא כָּךְ! שֶׁהֲרֵי שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הָאֵם הַקְּדוֹשָׁה נֶאֱחֶזֶת בַּחֲלֵק שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפָה אָמַרְתָּ, וְזֶה שֶׁל רַבִּי אַבָּא יָפָה, וְהַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה. בֹּא וּרְאֵה, הָאֵם נֶאֱחֶזֶת לָהֶם לְמַעְלָה לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וּשְׁנַיִם הֵם – אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לִשְׂמֹאל. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מֵהֶם לְיָמִין וּמֵהֶם לִשְׂמֹאל, וְכֻלָּם תְּלוּיִים בָּאֵם הַזֹּאת, הָאֵם הַקְּדוֹשָׁה, וְנֶאֱחָזִים בָּהּ.

מָתַי הֵם נֶאֱחָזִים בָּהּ? בְּשָׁעָה שֶׁהָאֵם הַזּוֹ יוֹנֶקֶת מִן הַצַּד הָאַחֵר וְהַמְקֻדָּשׁ נִטְמָא, וְהַנָּזוּשׁ הֶחָזָק מַתְחִיל לְהִתְגַּלּוֹת, וְאָז הַגְּדִי יוֹנֵק מֵחֲלֵב אִמּוֹ,

וּמִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים. וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל מַקְדִּימִים וּמְבִיאִים בְּכוּרִים. וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם מְבִיאִים אוֹתָם, צְרִיכִים לוֹמַר וְלִפְתּוֹחַ בְּלָבָן, שֶׁרָצָה בְּכָשָׁפָיו אֵלּוּ לְשַׁלֵּט בְּיַעֲקֹב וּבְזֶרַע הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא נָתְנוּ בְיָדוֹ וְלֹא נִמְסְרוּ יִשְׂרָאֵל לְצַד זֶה. וְעַל זֶה כָּתוּב, רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ וְגוֹ', לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ. וְלֹא יוֹנֵק אוֹתוֹ הַצַּד מֵחֲלֵב אִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא נִטְמָא הַמִּקְדָּשׁ, וְהַדִּינִים לֹא מִתְעוֹרְרִים.

מִשּׁוּם כָּךְ לֹא יֹאכַל בָּשָׂר בְּחָלָב כָּל זֶרַע הַקֹּדֶשׁ, וְכָל מִי שֶׁבָּא מֵהַצַּד הַזֶּה, שֶׁלֹּא יִתֵּן מָקוֹם לְמִי שֶׁלֹּא צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי בְּמַעֲשֶׂה תָּלוּי הַדָּבָר, בְּמַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה לְעוֹרֵר לְמַעְלָה. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁרְבּוֹנָם קוֹרֵא עֲלֵיהֶם, (שם יד) וּבְךָ בָּחַר ה' לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה. וְכָתוּב (שם) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ. וְכָתוּב (שם) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא הֻכְשְׁרוּ מַעֲשֵׂיהֶם, מַה כָּתוּב? (ישעיה ג) עַמִּי נֹגְשָׂיו מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ. דַּוְקָא מָשְׁלוּ בוֹ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ הַדְּבָרִים בְּסוֹד סִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְכָךְ מָצָאנוּ בוֹ. וְעוֹד מָצָאנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁאוֹכֵל מַאֲכָל זֶה שֶׁהִתְוַוֵּכֵר כְּאָזְדּ, (או) בְּשָׁעָה אַוָּזת או בְּסְעוּדָה אַוָּזת, אַרְבָּעִים יוֹם נִרְאָה גְּדִי מְקַלְקֵל בִּקְלִפָּתוֹ אֶל אוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְסִיעָה טְמֵאָה מִתְקָרְבִים עִמּוֹ, וְגוֹרֵם לְעוֹרֵר דִּינִים בָּעוֹלָם, דִּינִים שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים.

וְאִם מוֹלִיד בֵּן בְּאוֹתָם יָמִים, מַלְוִים לוֹ נְשָׁמָה מֵהַצַּד הָאַוָּזר, שֶׁלֹּא צָרִיךְ אוֹתוֹ. וְכָתוּב (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים וְגוֹ'. בָּא לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ וַדַּאי, שֶׁכָּתוּב (שם) וְנִטְמֵתֶם בָּם. זֹסֶר א'. טֻמְאָה אֲטוּמָה יוֹתֵר מִכֹּל, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְהִטָּהֵר כָּךְ כְּמוֹ שְׁאָר מִינֵי הַטֻּמְאוֹת שֶׁנִּטְהָרוֹת. וְעוֹד, שֶׁפַּוָּוזְד מְזַוִּיוֹת רָעוֹת, שֶׁהֲרֵי בְּעֵינֵיהֶם נִמְצָא גְּדִי וְיָכוֹל לְהִנָּזֵק, שֶׁהֲרֵי צֶלֶם אָדָם הָעֲבַר מִמֶּנּוּ.

רַבִּי יֵיסָא הִתִּיר לֶאֱכֹל תַּרְנְגוֹל בְּגִבִּינָה אוֹ בְּחָלָב. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָסוּר לְךָ, שֶׁלֹּא יִתֵּן אִישׁ פָּתַח לַמִּינִים הָרָעִים. לְךָ לֵךְ אוֹמְרִים לְנָזִיר, סָבִיב סָבִיב

לַכֶּרֶם לֹא תְקָרֵב. וַדַּאי אָסוּר לְךָ הוּא, שֶׁזִּמְרָה יֵשׁ בּוֹ כִּבְהֵמָה לִשְׁזִיטָה, וּמִי שֶׁמַּתִּיר אֶת זֶה מַה כָּתוּב? (עמוס ב) וַתַּשְׁקוּ אֶת הַנְּזִרִים יָיִן. מִי שֶׁמַּתִּיר אֶת זֶה, כְּמִי שֶׁמַּתִּיר אֶת זֶה. וְכָתוּב (דברים יד) לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. כָּל – לְהַכְלִיל הַכֹּל.

שָׁנִינוּ, בַּמֶּה זָכוּ דָּנִיֵּאל, חֲנַנְיָה, מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁנִּצְלוּ מֵאוֹתָם נִסְיוֹנוֹת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ בְּמַאֲכָלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (דניאל א) וַיָּשֶׂם דָּנִיֵּאל עַל לִבּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאַל בְּפַת בַּג הַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ בְּסֵתֶר הַמִּשְׁנָה, מַאֲכַל אוֹתוֹ הָרָשָׁע, בָּשָׂר בְּזָלָב הָיָה וּגְבִינָה עִם בָּשָׂר, פָּרַט לְמַאֲכָלִים אֲזוּרִים, וְזֶה עָלָה לוֹ עַל שֻׁלְחָנוֹ בְּכָל יוֹם.

וְדָנִיֵּאל שֶׁנִּשְׁמַר מִזֶּה, כְּשֶׁזָּרְקוּהוּ לִגֹּב הָאֲרָיוֹת, הִשְׁתַּלֵּם בְּצַלְמָם רִבּוֹנוֹ, וְלֹא שִׁנָּה צַלְמוֹ לְצֶלֶם אֲזוּר, וְלָכֵן פָּזְזוּ מִמֶּנּוּ הָאֲרָיוֹת וְלֹא זִבְּלוּ בּוֹ. וְאוֹתוֹ רָשָׁע, בְּשָׁעָה שֶׁהָעֲבָרָה מִמֶּנּוּ מַלְכוּתוֹ וּמִדּוֹרוֹ הָיָה עִם זְיוֹת הַשָּׂדֶה, הָעֲבַר מִמֶּנּוּ צֶלֶם פָּנָיו, וּמֵאוֹתוֹ יוֹם לֹא נִרְאָה צַלְמוֹ צֶלֶם שֶׁל אָדָם, וְכָל בְּהֵמָה שֶׁבָּאָה, נִרְאָה לָהּ בְּצֶלֶם שֶׁל מִינָהּ וְנִקְבָּתָהּ, וְכֻלָּם הָיוּ בָּאִים עָלָיו, וּבְכַמָּה פָּעָמִים הָיוּ אוֹכְלוֹת אוֹתוֹ זְיוֹת הַשָּׂדֶה זוֹלַת נִגְזַר עָלָיו הָעֹנֶשׁ הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (זכריה יא) וְהוּא בַּמְּלָכִים יִתְנַקָּם, מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם הִתְנַקְּלְסוּ בּוֹ כָּל אוֹתוֹ זְמַן.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וּמִקְצָת יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מַרְאֵיהֶם טוֹב (וגו') מִן כָּל הַיְלָדִים הָאֹכְלִים אֶת פַּת בַּג הַמֶּלֶךְ. נִרְאָה מַרְאֵיהֶם טוֹב – שֶׁצֶּלֶם רִבּוֹנָם לֹא זָז מֵהֶם, וּמֵאֲזוֹרִים זָז. מִי גָּרַם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִגְעֲלוּ בְּגַעֲוֹלֵי מַאֲכָלֵיהֶם. אַשְׁרֵי זְכֻלְכֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּתוּב בָּהֶם, וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי.

וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה' וְגוֹ'. וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר – מִי אָמַר? זוֹ שְׁכִינָה. עֲלֵה אֶת ה', כַּכָּתוּב (שמות יט) וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. (וַיִּקְרָא אֵלָיו ה') לָמָּה כָּל זֶה? לְהַיִם עִמָּם בְּרִית, כִּי הֲרֵי נִפְרְעוּ, מַה שֶּׁלֹּא יָצְאוּ כָּךְ מִמִּצְרַיִם, שֶׁנִּמּוֹלוּ וְלֹא נִפְרְעוּ, וְכָאן הֲרֵי נִפְרְעוּ וְנִכְנְסוּ בִּבְרִית הַקֹּדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב שָׁם שָׁם

לוֹ זוֹךְ וּמִשְׁפָּט. וְשָׁם נִסָּהוּ – בְּאוֹת הַקְּדֻשׁ הַזֹּו שֶׁנִּגְלְתָה בָּהֶם, וְכָאן הִתְקַיְּמָה בָּהֶם עַל יְדֵי מֹשֶׁה מִילַת הַבְּרִית, שֶׁכָּתוּב וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת הָדָם וַיִּזְרֹק עַל הָעָם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַה שֶׁכָּתוּב וַזְצִי הַדָּם זָרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ, בַּמִּזְבֵּחַ לֹא כָתוּב, אֶלָּא דַּוְקָא עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְהִשְׁתַּוֲוִיתֶם מֵרָזוֹק, מַהוּ מֵרָזוֹק? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) מֵרָזוֹק ה' נִרְאָה לִי. וְכָתוּב (שמות ב) וַתֵּתַצַּב אֲחוֹתוֹ מֵרָזוֹק. שָׁנָה רַבִּי אַבָּא, שֶׁעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּפְגִימָתָהּ, וּבָהּ בְּשָׁעָה זָכוּ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר בְּוֵלֶךְ קָדוֹשׁ, וְנָזְרוּ בְּרִית קְדֻשׁ עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה'. מָה הַטַּעַם? אָמְרָה לוֹ שְׁכִינָה, עֲלֵה לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אֲנִי וְיִשְׂרָאֵל נִשְׁתַּתְּפִין כְּאָזוֹד בִּשְׁלֹמוּת עַל יָדְךָ, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה עַד כָּאן. מַה כָּתוּב? וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה וַזְצִי הַדָּם וְגוֹ'. וְזִלְקוֹ לִשְׁנַיִם, וַזְצִי הַדָּם זָרֹק עַל הָעָם, וַזְצִי הַדָּם זָרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְכָתוּב, וְהִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִמָּכֶם. וַיְשֻׁם בָּאַגָּנֹת, כָּתוּב בָּאַגָּנֹת, וְסֵר וְא"ו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ז) שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג.

וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל ה'. אַשְׁרֵי זָלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁהוּא לְבַדּוֹ זָכָה לְמַה שֶּׁלֹּא זָכָה אָדָם אַזֵּר. יִשְׂרָאֵל זָכוּ עַכְשָׁו מַה שֶּׁלֹּא זָכוּ עַד לְאוֹתָהּ שָׁעָה, וְאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְקַיְּמוּ בְּקִיּוּם עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְבַּשְּׂרוּ לִהְיוֹת הַמִּקְדָּשׁ בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם.

וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַזַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שיר השירים ז) וְאֵת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה לְתָמָר וְגוֹ'. כַּמָּה זְכִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ כַּתָּמָר הַזֶּה שֶׁלֹּא נִפְרָד הַזָּכָר מֵהַנְּקֵבָה לְעוֹלָמִים, וְלֹא עוֹלֶה זֶה בְּלִי זֶה. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא נִפְרֶדֶת מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנָּדַב וַאֲבִיהוּא רָאוּ, וְשִׁבְעִים זְקֵנִים, מַה כָּתוּב בָּהֶם? וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁהִתְגַּלְתָה עֲלֵיהֶם שְׁכִינָה. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי

אוֹמְרִים, אֵת דַּוְקָא, וְזֶה אֵת הוּא מֵרְזוֹק. אֵת – לְהַכְלִיל אֶת מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ.

רַבִּי יְצְזָק אָמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (יזזקאל י) הִיא הַחַזָיָה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּזַת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בִּנְהַר כְּבָר. מִי הַחַזָיָה הַזּוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי זְזָיָא, זַזָיָה קְטַנָּה. וְכִי יֵשׁ זַזָיָה קְטַנָּה? כֵּן. זַזָיָה קְטַנָּה, וְזַזָיָה עֶלְיוֹנָה, וְזַזָיָה קְטַנָּה שֶׁבַּקְטַנּוֹת.

וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, דַּוְקָא, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְתַזַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר, כְּמַרְאֵה אֶבֶן טוֹבָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנוֹת הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) וִיסַדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים.

וְאֶל אֲצִילֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – זֶה נָדָב וַאֲבִיהוּא. לֹא שָׁלַח יָדוֹ – שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָם לְאַזַר זְמַן, וְכָאן לֹא נֶעֶנְשׁוּ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר דָּבָר זֶה לְשִׁבְזָם, שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ, שֶׁזָּנוּ עֵינֵיהֶם מֵהָאוֹר הַזֶּה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֲכִילָה וַדַּאִית אָכְלוּ וְזָנוּ עַצְמָם, וְכָאן נִקְשְׁרוּ לְמַעְלָה אִם לֹא שֶׁסָּטוּ דַּרְכֵיהֶם אַזַר כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֻכְשְׁרוּ וְנִקְשְׁרָה בָּהֶם שְׁכִינָה, וְהַבְּרִית הַזּוֹ וְכָל הַתּוֹרָה בִּזְמַן אֶזְוד זֶה הָיָה, וְיִשְׂרָאֵל כְּאוֹתָהּ שָׁעָה לֹא רָאוּ לְעוֹלָמִים. וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָגָלוֹת עַל בָּנָיו וּלְהַרְאוֹת אֶת כָּל כְּבוֹדוֹ עַיִן בְּעַיִן, שֶׁכָּתוּב (שם נב) כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן. וְכָתוּב (שם מ) וְנִגְלָה כְּבוֹד ה׳ וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַזְדָּו וְגוֹ׳.

פָּרָשַׁת תְּרוּמָה

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְזוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ וְגוֹ׳. רַבִּי זְזָיָא פָּתַזז, (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ. כַּמָּה וֲזֵבִיבִים יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִתְרַצָּה בָּהֶם וְרָצָה לְהִדָּבֵק בָּהֶם וּלְהִתְקַשֵּׁר עִמָּם, וְעָשָׂה אוֹתָם עַם יְזִידִי בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶזְוד בָּאָרֶץ, וְהֵם הִתְרַצּוּ בּוֹ וְהִתְקַשְּׁרוּ בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ, וְכָתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה׳ עַמּוֹ. וְנָתַן לִשְׁאָר הָעַמִּים שַׁלִּיטִים גְּדוֹלִים מְמֻנִּים עֲלֵיהֶם, וְהוּא נָטַל אֶת

יִשְׂרָאֵל לְזָזְלְקוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שיר השירים ו) מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁחַר יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה כַּחַמָּה אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת. מִי זֹאת – סוֹד שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת מְזֻוָּגִים כְּאֶחָד, וְזֶה הוּא עוֹלָם וְעוֹלָם. מ״י – הֲרֵי בֵּאַרְנוּהָ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, רֵאשִׁית שֶׁעוֹמֶדֶת לִשְׁאֵלָה, וְנִקְרֵאת מ״י, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מז) שְׁאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה. זֹא״ת – דַּרְגָּה תַּזְוִיגָה לְמַטָּה, עוֹלָם תַּזְוִיגוֹן. וּשְׁנֵיהֶם שְׁנֵי עוֹלָמוֹת בְּזִוּוּג אֶחָד, בְּקֶשֶׁר אֶחָד כְּאֶחָד.

הַנִּשְׁקָפָה – כְּשֶׁמִּתְזַוְּגִים שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד. כְּמוֹ שָׁחַר – כְּשֶׁרוֹצָה הַשַּׁחַר לְהָאִיר, וְאַחַר כָּךְ נָאוֹר כַּלְּבָנָה, כְּשֶׁמַּכֶּה (כְּשֶׁכּוֹנֵס) בּוֹ אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. וְאַחַר כָּךְ כַּשֶּׁמֶשׁ, כְּשֶׁעוֹמֶדֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת. אֲיֻמָּה – תַּקִּיפָה לְהָגֵן עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי אָז יֵשׁ לָהּ שְׁלֵמוּת וְתֶקֶף לַעֲשׂוֹת זִיל.

וְלוֹקַחַת זִיל מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עַל יְדֵי יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, שֶׁזִּוְּגוֹ אוֹתָם כְּאֶחָד. זִוְּגוֹ אוֹתָם כְּאֶחָד לְמַעְלָה, וְזִוְּגוֹ אוֹתָם כְּאֶחָד לְמַטָּה, וּמִשָּׁם יָצְאוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. יַעֲקֹב שֶׁהָיָה שָׁלֵם הִכְנִיס אַהֲבָה בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. שְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁעוֹשִׂים, כָּךְ מְגַלִּים עֲרָיוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, גּוֹרְמִים יְרִיבוּת בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת וְגוֹרְמִים פֶּרוּד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יז) וְאִשָּׁה אֶל אֲוֹתָהּ לֹא תִקָּחוּ לִצְרֹר, שֶׁנַּעֲשׂוֹת יְרִיבוֹת זוֹ לָזוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, (בראשית ל) וַתִּקַּנְא רָחֵל בַּאֲחוֹתָהּ – כָּךְ הוּא וַדַּאי. שֶׁהֲרֵי כָּל תְּשׁוּקַת הָעוֹלָם הַתַּזְוִיגוֹן אֵינָהּ אֶלָּא כְּדֵי לִהְיוֹת כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְלִירַשׁ מְקוֹמוֹ. בְּמָקוֹם אַחֵר קְנָאַת סוֹפְרִים תַּרְבֶּה חָכְמָה, וְכָאן קְנָאַת סוֹפְרִים, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ סֵפֶר וְסֵפֶר, מַגְדִּילִים מְשִׁיכַת הַזִּוְּגִיָּה (הָעֶלְיוֹנָה) אֲלֵיהֶם. (וְעַל זֶה יַעֲקֹב הִשְׁלִים כוּ׳).

וְעִם כָּל זֶה, אֲפִלּוּ יַעֲקֹב לֹא הִשְׁלִים אֲלֵיהֶם כָּרָאוּי. שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם גּוֹרְמִים יְרִיבוּת וְגוֹרְמִים פֶּרוּד וּמְגַלִּים עֲרָיוֹת שֶׁל הַכֹּל, עֲרָיוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה. וּבְסוֹד זֶה יֵשׁ אֶת סוֹד הָעֲרָיוֹת, עֲרָיוֹת שֶׁל אֵם וּבִתָּהּ, וְהַכֹּל בְּסוֹד

אָזְד. מִי זֹאת – נִקְרְאוּ אֲזָיוּת, מִשּׁוּם שֶׁהֵן בְּאַהֲבָה וְאַזָּוָה וּבְזִבּוּר הָרָצוֹן. וְנִקְרָאוֹת אֵם וּבַת. מִי שֶׁמְּגַלֶּה אֶת עֶרְוָתָן, אֵין לוֹ זֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵין לוֹ זֵלֶק בָּאֱמוּנָה.

בֹּא וּרְאֵה, כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ – סוֹד עֶלְיוֹן לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁלִים וְנִקְרָא יִשְׂרָאֵל, אָז לִסְגֻלָּתוֹ, נָטַל הַכֹּל בְּכָל הַצְּדָדִים, וְנָטַל לְמַעְלָה וְנָטַל לְמַטָּה, וְנִשְׁלַם בַּכֹּל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, זָקַק בַּזִּקִּיקוֹתָיו שֶׁל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה תּוֹךְ קְלִפּוֹת בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וְזָקַק לְמַעְלָה וְזָקַק לְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּסוֹד אָזְד, בְּסוֹד גְּלוּפֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יהו"ה, שֶׁשּׁוֹלֵט בְּאוֹתִיּוֹתָיו מַעְלָה וּמַטָּה, וּבְסוֹד זֶה נִתְקְנוּ הָעוֹלָמוֹת – הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן.

הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִתְתַּקֵּן בְּסוֹד שֶׁל אוֹת י׳, נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה רֹאשׁוֹנָה שֶׁיְּצָאָה מִתּוֹךְ הַנִּסְתָּר וְהַגָּנוּז שֶׁלֹּא יָדוּעַ, וְלֹא עוֹמֵד לְהִוָּדַע וְלֹא נוֹדָע כְּלָל, עֲלִיָּה שֶׁל סוֹד הָאֵין סוֹף, וּמִתּוֹךְ סֵתֶר זֶה מֵאִיר אוֹר אָזְד דַּקִּיק וְנִסְתָּר, כּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ כְּלַל כָּל הָאוֹרוֹת. וּבְאוֹתוֹ אוֹר נִסְתָּר הִכָּה בּוֹ מִי שֶׁלֹּא הִכָּה, הֵאִיר בּוֹ מִי שֶׁלֹּא הֵאִיר, וְאָז יָצָא אוֹר אָזְד שֶׁהוּא עִדּוּן לְעִדּוּן, לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ, לִגְנֹז אוֹר דַּקִּיק וְנִסְתָּר בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הָאוֹר.

וְאוֹתוֹ אוֹר שֶׁהוּא עִדּוּן לְעִדּוּן, נִסְתָּר, הִתְקַיְּמוּ (נִרְקְמוּ) וְנִתְקְנוּ בּוֹ שִׁשָּׁה רְשׁוּמִים שֶׁלֹּא יְדוּעִים, פָּרַט לְאוֹתוֹ אוֹר דַּקִּיק כְּשֶׁנִּכְנָס לְהִגָּנֵז עִדּוּן בְּעִדּוּן, אוֹר בְּאוֹר.

וְהָאוֹר הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הָאוֹר הַדַּקִּיק, הוּא מַפָּזִיד וְאֵימְתָנִי וְתַקִּיף יוֹתֵר, וְזֶה הִתְפַּשֵּׁט וְנַעֲשָׂה עוֹלָם אָזְד שֶׁמֵּאִיר לְכָל הָעוֹלָמוֹת, עוֹלָם נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ כְּלָל, וּבְתוֹכוֹ דָּרִים שֵׁשׁ רִבּוֹא אֶלֶף שֶׁל אוֹתָם דַּיָּרִים וַזַּיָּלוֹת וּמַזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת.

וְכֵיוָן שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם וְנִתְקְנוּ כְּאָזְד, אָז הוּא זִבּוּר אָזְד, וְהֵם סוֹד שֶׁל אוֹת

וְי"ו שֶׁהִתְזַבְּרָה בְּאוֹתוֹ עוֹלָם נִסְתָּר, וְאָז כָּתוּב כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ. כְּשֶׁיּוֹצֵא וְי"ו וְנִתְקָן מִתּוֹךְ יָ"ה, אָז יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ.

לְשֶׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לַעֲלוֹת כָּךְ, אֶלָּא רַק לִסְגֻלָּתוֹ, מָקוֹם שֶׁנּוֹטֵל וְכוֹנֵס הַכֹּל, וְזוֹהִי דַּרְגָּה לְמַטָּה, וּמִתּוֹךְ זֶה נוֹטְלִים לְמַעְלָה בְּסֵתֶר הָרָצוֹן, אֲבָל לֹא בְּגִלּוּי כְּמוֹ שֶׁנָּטַל יַעֲקֹב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיִקְּזוּ לִי תְּרוּמָה.

וְיִקְּזוּ לִי תְּרוּמָה. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם. פָּסוּק זֶה פֻּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל סוֹד זֶה הֵרֵי בֵּאֲרוּ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בְּתוֹךְ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים.

דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל עוֹלָם עֶלְיוֹן, נִקְרֵאת מ"י. דַּרְגָּה תַּחְתּוֹנָה, שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל עוֹלָם עֶלְיוֹן, נִקְרֵאת מָ"ה. וְשָׁנִינוּ, אַל תִּקְרֵי מָ"ה אֶלָּא מֵאָה, כִּי כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת בִּשְׁלֵמוּתָם הֵם כָּאן.

עוֹד, לָמָּה נִקְרֵאת מָ"ה? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁמְּשִׁיכוּת עֶלְיוֹנָה נִמְשֶׁכָה, לֹא הִתְגַּלְתָה עַד שֶׁנִּשְׁלָם כָּאן, שֶׁהוּא מְקוֹם סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת, סוֹף שֶׁל הַמְשָׁכַת הַכֹּל, וְעוֹמֵד בְּהִתְגַּלוּת. וְאַף עַל גַּב שֶׁגָּלוּי יוֹתֵר מֵהַכֹּל, עוֹמֵד לַשְּׁאֵלָה מָ"ה. מָה רָאִיתָ? מַה יָּדַעְתָּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה.

וְלָכֵן, "מָה" רַב טוּבְךָ – זֶהוּ יְסוֹד הָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָא רַב טוּב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) וְרַב טוּב לְבֵית יִשְׂרָאֵל, כִּי זֶהוּ רַב טוּב. אוֹר הָרִאשׁוֹן, נִקְרָא טוּב סְתָם, וְכָאן כְּלוּלִים זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד. אֲשֶׁר צָפַנְתָּ – שֶׁהֵרֵי נִגְנַז, כְּמוֹ שֶׁהָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּגְנַז וְנִסְתַּר. פָּעַלְתָּ – שֶׁכָּאן הִיא אֱמוּנוּת הַכֹּל, אֱמוּנוּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, אֱמוּנוּת שֶׁל נְשָׁמוֹת וְרוּחוֹת.

בְּסוֹד זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמוּנוּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְסוֹד זֶה (בראשית א) בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. בְּסוֹד זֶה נַעֲשָׂה וְנִבְנָה הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהוּא בַּדְּיוּקָן שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וּבְדְיוּקָן הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיִקְּזוּ לִי תְּרוּמָה. לִי תְּרוּמָה – שְׁתֵּי דְּרָגוֹת שֶׁהֵן אַוָּזַת, שֶׁמִּתְזַבְּרוֹת כְּאֶחָד.

וְיִקָּוּוּ לִי תְּרוּמָה וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ יוֹשְׁבִים יוֹם אֶחָד תַּוָּזֹת הָאֵילָנוֹת בִּבְקָעָה לְיַד יָם גִּינוֹסַר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה נָאֶה צֵל זֶה שֶׁמְּכַסֶּה עָלֵינוּ מִתּוֹךְ הָאֵילָנוֹת, וְאָנוּ צְרִיכִים לְעַטֵּר מָקוֹם זֶה בְּדִבְרֵי תוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (שיר ג) אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן. פָּסוּק זֶה הֲרֵי בֵּאַרְנוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל אַפִּרְיוֹן – זֶה הֵיכָל שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁהוּא כְּמוֹ הַהֵיכָל הָעֶלְיוֹן, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ גַּן עֵדֶן, שֶׁהוּא נָטַע אוֹתוֹ לַהֲנָאָתוֹ, וְכִסּוּפוֹ הוּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ תּוֹךְ אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁשָּׁם כֻּלָּם עוֹמְדִים וּרְשׁוּמִים בְּתוֹכוֹ. אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁאֵין לָהֶן גּוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה, כֵּלָן עוֹלוֹת וּמִתְעַטְּרוֹת שָׁם, וְיֵשׁ לָהֶן מְקוֹמוֹת לִרְאוֹת, לְהִתְעַנֵּג תּוֹךְ עֵנֶג עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא נֹעַם ה׳, וְשָׁם מִתְמַלְּאִים מִכָּל הַכִּסּוּפִים שֶׁל נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן זַךְ.

אֲפַרְסְמוֹן – זֶהוּ הֵיכָל הָעֶלְיוֹן טָמִיר גָּנוּז. אַפִּרְיוֹן – זֶהוּ הֵיכָל שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁאֵין בּוֹ סָמֶךְ עַד שֶׁנִּסְמָךְ (שֶׁנִּמְשָׁךְ) מִתּוֹךְ הֵיכָל הָעֶלְיוֹן. וְלָכֵן אוֹת סָמ״ךְ נִסְתֶּרֶת בְּכָל צְדָדֶיהָ, כְּמוֹ זֶה אוֹת ס (מ״ם) סְתוּמָה.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּסְתָּר וְנִגְנָז בְּתוֹכוֹ תּוֹךְ (נְקֻדָּה) אוֹר עֶלְיוֹן לְמַעְלָה, אָז הִיא עוֹמֶדֶת בַּדְּיוּקָן (הַזֶּה) שֶׁל אוֹת סָמ״ךְ נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ, וְנִגְנָז בּוֹ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה. וּבְשָׁעָה שֶׁזּוֹרֶחֶת וְיוֹשֶׁבֶת רְבוּצָה עַל הַבָּנִים לְמַטָּה לְהֵינִיק אוֹתָם, אָז הִיא עוֹמֶדֶת בַּדְּיוּקָן שֶׁל אוֹת ם רְבוּצָה נִסְתֶּרֶת לְתוֹךְ אַרְבַּעַת צְדְדֵי הָעוֹלָם.

וְעַל כָּךְ זֶהוּ אֲפַרְסְמוֹן, וְזֶהוּ אַפִּרְיוֹן. וּבִמְקוֹם שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת ס״מ עוֹמֶדֶת י׳ בְּסוֹד הַבְּרִית (סוֹד הַבְּרִית שֶׁנִּגְנָז בְּתוֹכוֹ), שֶׁהוּא עָתִיד לָקַחַת הַכֹּל, סוֹד שֶׁל אוֹתָן מֵאָה בְּרָכוֹת, שִׁשִּׁים וְאַרְבָּעִים. שִׁשִּׁים כְּנֶגֶד שִׁשָּׁה צְדָדִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵהָאוֹת ס׳, וְאַרְבָּעִים כְּנֶגֶד אַרְבַּעַת צְדְדֵי הָעוֹלָם, וְהַכֹּל מַשְׁלִימִים לְמֵאָה. וְאוֹת יו״ד מַשְׁלִימָה לְסוֹד שֶׁל מֵאָה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְלָכֵן זֶה אֲפַרְסְמוֹן, וְזֶה אַפִּרְיוֹן.

אוֹתָם הַנְּהָרוֹת יוֹצְאִים מֵהָאַפַּרְסְמוֹן הַזֶּה, וּנְשָׁמוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁאֵין לָהֶן גּוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה, יוֹנְקוֹת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָם נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן זֶה, וּמִתְעַנְּגוֹת בָּעִנּוּג הָעֶלְיוֹן הַזֶּה. וּנְשָׁמוֹת (שֶׁעוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת) שֶׁיֵּשׁ לָהֶן גּוּף בָּעוֹלָם הַזֶּה, עוֹלוֹת וְיוֹנְקוֹת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָאַפַּרְיוֹן הַזֶּה וְיוֹרְדוֹת, וְאֵלּוּ נוֹתְנוֹת וְנוֹטְלוֹת. נוֹתְנוֹת רֵיזָן מֵאוֹתָם מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנוֹטְלוֹת מֵאוֹתוֹ הָרֵיזָן שֶׁנִּשְׁאָר בַּגָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כז) כְּרֵיזַן שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳. הָרֵיזָן שֶׁנִּשְׁאָר בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַשָּׂדֶה. וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ הַגָּן. אֵלּוּ מִתְעַנְּגִים לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ מִתְעַנְּגִים לְמַטָּה.

עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה – עָשָׂה לוֹ, לְעַצְמוֹ. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים מִשְׁתַּעַשְׁעוֹת בּוֹ, וְאַתָּה אוֹמֵר עָשָׂה לוֹ? כָּךְ זֶה וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁהָאַפַּרְיוֹן הַזֶּה וְכָל אוֹתָן נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, בְּכֻלָּם עוֹמֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶן. הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה – הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, וְזֶהוּ מֶלֶךְ הָעֶלְיוֹן. (וְהֵרִי בֵּאֲרוּהָ) הַמֶּלֶךְ סְתָם, זֶה מֶלֶךְ הַמְּשִׁיזָן. זֶה עוֹלָם הַזָּכָר, וְזֶה עוֹלָם הַנְּקֵבָה. מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן – אוֹתָם אִילָנוֹת נְטוּעִים שֶׁעָלָקַר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשָׁתַל אוֹתָם בִּמְקוֹם אַזָּר, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע. וְלֹא נִבְנָה הָאַפַּרְיוֹן הַזֶּה וְלֹא נִתְתַּקֵּן אֶלָּא בָּהֶם.

עוֹד מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן – אֵלּוּ שִׁשָּׁה יְמֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם מְסַדֵּר אֶת הָאַפַּרְיוֹן הַזֶּה סִדּוּר שֶׁנִּרְאֶה לוֹ. סִדּוּר רִאשׁוֹן: שׁוֹפֵעַ מִצַּד יָמִין, הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּגְנַז, וְנִטָּל מִצַּד יָמִין, וְנִכְנַס בָּאַפַּרְיוֹן הַזֶּה עַל יְדֵי יְסוֹד אֶזֶד וְעוֹשֶׂה בּוֹ שְׁמוּשׁ. אַזָּר כָּךְ מוֹצִיא אוֹתוֹ הָאַפַּרְיוֹן דְּיוֹקָן אֶזֶד כְּמוֹ הָאוֹר הַזֶּה, וְזֶהוּ סוֹד הַכְּתוּב (בראשית א) יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר יְהִי אוֹר, לָמָּה כָּתוּב וַיְהִי אוֹר? לֹא הִצְטָרֵךְ הַפָּסוּק לִכְתֹּב אֶלָּא וַיְהִי כֵן. מַהוּ וַיְהִי אוֹר? אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ אוֹר הוֹצִיא אוֹר אַזָּר שֶׁנִּרְאָה לוֹ, וְזֶהוּ יוֹם רִאשׁוֹן מֵאוֹתָם עֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

סִדּוּר שֵׁנִי: שׁוֹפֵעַ מִצַּד שְׂמֹאל, פְּרִישׁוּת הַמַּיִם, בְּשֶׁפַע שֶׁל אֵשׁ תַּקִּיפָה, וְנִטָּל מִצַּד שְׂמֹאל, וְנִכְנָס בָּאַפַּרְיוֹן הַזֶּה וְעוֹשֶׂה בּוֹ שְׁמוּשׁ, וּמַפְרִיד בֵּין מַיִם

שֶׁבְּצַד יָמִין לְבֵין מַיִם (שֶׁבְּצַד שְׂמאל). אַזַר כָּךְ מוֹצִיא אוֹתוֹ אַפַּרְיוֹן דְּיוֹקָן אֶזְדּ כְּמוֹ שֶׁלּוֹ, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב, בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּזּוֹת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי כֵן. וְזֶהוּ יוֹם שֵׁנִי מֵאוֹתָם עֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

סִדּוּר שְׁלִישִׁי: שׁוֹפֵעַ מִצַּד הָאֶמְצַע, וּמִצַּד יָמִין, (וּמִצַּד שְׂמאל) יוֹם אֶזְדּ שְׁלִישִׁי שֶׁעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִים פֵּרוֹת לַכֹּל, וְזֶה עוֹשֶׂה שִׁמּוּשׁ בָּאַפַּרְיוֹן הַזֶּה, וּמוֹצִיא מִין לְמִינוֹ. מִין לְמַעֲשִׂים רַבִּים, מִין שֶׁנִּרְאֶה לוֹ, וְכָל הַדְּשָׁאִים וְהָעֲשָׂבִים וְהָאִילָנוֹת בְּכַמָּה זַיָּלוֹת. וְנִשְׁאָר דְּיוֹקָנוֹ שָׁם, וְאוֹתוֹ אַפַּרְיוֹן מוֹצִיא מִין כְּאוֹתוֹ גָּוֶן מַמָּשׁ, וְזֶהוּ יוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁנִּכְלָל מִשְּׁנֵי צְדָדִים מֵאוֹתָם עֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

סִדּוּר רְבִיעִי: שׁוֹפֵעַ וּמֵאִיר אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לְהָאִיר לָאַפַּרְיוֹן הַזֶּה תּוֹךְ הַזּוֹשָׁךְ שֶׁלּוֹ, וְנִכְנָס בּוֹ לְהָאִיר, וְלֹא עוֹשֶׂה בּוֹ שִׁמּוּשׁ. עַד יוֹם וַזַּמִישִׁי שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ אַפַּרְיוֹן שִׁמּוּשׁ שֶׁל אוֹר שֶׁנִּכְנַס בּוֹ בְּיוֹם רְבִיעִי, וּמוֹצִיא אוֹתוֹ אַפַּרְיוֹן בְּאוֹתוֹ גָּוֶן מַמָּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ אוֹר, וְזֶהוּ יוֹם רְבִיעִי אֶזְדּ מֵאוֹתָם עֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

סִדּוּר וַזַּמִישִׁי: שׁוֹפַעַת מְשִׁיכָה אַזַת שֶׁל רַזּוֹשׁ הַמַּיִם, וְעוֹשֶׂה שִׁמּוּשׁ לְהוֹצִיא אוֹתוֹ אוֹר שֶׁל סִדּוּר יוֹם רְבִיעִי, וְעוֹשֶׂה בָּאַפַּרְיוֹן הַזֶּה שִׁמּוּשׁ, וּמוֹצִיא מִינִים לְמִינוֹ, אוֹתָם הַנִּרְאִים בְּאוֹתוֹ גָּוֶן מַמָּשׁ. וְיוֹם זֶה שִׁמֵּשׁ אוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הַיָּמִים, וְהַכֹּל תָּלוּי עַד יוֹם הַשִּׁשִּׁי, שֶׁהוֹצִיא הָאַפַּרְיוֹן כָּל מַה שֶּׁהָיָה גָּנוּז בּוֹ, שֶׁכָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה לְמִינָהּ וְגוֹ'. וְזֶהוּ הַיּוֹם הַוַּזַּמִישִׁי, אֶזְדּ מֵאוֹתָם עֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

סִדּוּר שִׁשִּׁי – זֶהוּ יוֹם שֶׁהִתְקִין אֶת כָּל הָאַפַּרְיוֹן הַזֶּה, וְאֵין לוֹ תִּקּוּן וְאֵין לוֹ תִּקָּף פָּרָט לַיּוֹם הַזֶּה. כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם הַזֶּה, נִתְקַן הָאַפַּרְיוֹן הַזֶּה בְּכַמָּה רוּזּוֹת, בְּכַמָּה נְשָׁמוֹת, בְּכַמָּה עוֹלָמוֹת יְפוֹת מַרְאֶה. אוֹתָן שֶׁנִּרְאוֹת לָשָׁבָת בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ. אַף הוּא נִתְקַן בִּיפִי כָּל שְׁאָר הַיָּמִים שֶׁהָיוּ בַּתְּזוּלָה, וּמַתְקִין אוֹתָם בִּתְשׁוּקָה אַזַת, בְּרָצוֹן, בְּשִׂמְזָה, תִּקּוּן עֶלְיוֹן וְתַזּוֹתוֹן.

וְאָז מִתְקַדֵּשׁ הָאַפַּרְיוֹן בִּקְדֻשּׁוֹת עֶלְיוֹנוֹת וּמִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו, עַד שֶׁעוֹלֶה

בַּעֲלִיָּה שֶׁל עֲטָרָה שֶׁל מְנוּזָּה, וְנִקְרָא שֵׁם עֶלְיוֹן, שֵׁם קָדוֹשׁ, שֶׁהוּא שַׁבָּת. מְנוּזַּת הַכֹּל, תְּשׁוּקַת הַכֹּל, דְּבֵקוּת הַכֹּל, שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה כְּאָזְוָד. וְאָז כָּתוּב, (שיר השירים ג) אַפְרִיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִי שֶׁזָּכָה לְאוֹתוֹ אַפְרִיוֹן, זוֹכֶה בַּכֹּל, זוֹכֶה לְשַׁבָּת בִּמְנוּזָּה בַּצַּל שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ד) בְּצִלּוֹ זִמַּדְתִּי וָיָשַׁבְתִּי. וְכָעֵת שֶׁיָּשַׁבְנוּ בַּצַּל שֶׁל הַמְּנוּזָּה הַזּוֹ, יֵשׁ לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל שֶׁלֹּא יָשַׁבְנוּ אֶלָּא בְּצֵל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הָאַפְרִיוֹן, וְיֵשׁ לָנוּ לְעַטֵּר אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת עַד שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ הָאֵילָנוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הָאַפְרִיוֹן לָבֹא עָלֵינוּ בְּצֵל אַזְוָר.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן בָּרֹאשׁ וְאָמַר, וְיִקְּחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְּחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. וְיִקְּחוּ לִי, מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוָה וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּדֵּל בּוֹ בְּרֵיקָנוּת וּבְזִזְנָם, אֶלָּא צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בּוֹ כָּרָאוּי כְּפִי כֹּחוֹ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ דָּבָר זֶה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, יָאֶה לָאָדָם לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ הִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טז) אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ וְגוֹ'.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (ישעיה נה) לְכוּ שִׁבְרוּ וֶאֱכֹלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוֹא כֶסֶף וּבְלוֹא מְזִיר יַיִן וְזָלָב, שֶׁהֲרֵי הוּא בְּזִזְנָם, (וְהִשְׁתַּדְּלוּת בְּלֹא כֶסֶף) וְזוֹ הִשְׁתַּדְּלוּת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא? אֶלָּא הִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁל הַתּוֹרָה – כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת בָּהּ. הִשְׁתַּדְּלוּת כְּדֵי לָדַעַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה, זוֹכֶה בּוֹ בְּלִי שָׁכָר כְּלָל. אֲבָל הִשְׁתַּדְּלוּת בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעוֹמֶדֶת בְּמַעֲשֶׂה, אָסוּר לָקַחַת אוֹתָהּ לִזְנָם וּבְרֵיקָנוּת, כִּי אֵינָנּוּ זוֹכֶה כָּךְ בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה כְּלָל לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, אֶלָּא רַק בְּשָׂכָר שָׁלֵם.

בְּסֵפֶר הַכְּשָׁפִים שֶׁלְּמֵד אַשְׁמְדַאי לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ – כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַעֲבִיר מִמֶּנּוּ רוּחַ טֻמְאָה וּלְכַפּוֹת רוּחַ אַזָּרִת, אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁרוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בּוֹ, צָרִיךְ לִקְנוֹת אוֹתוֹ בְּשָׂכָר מֻשְׁלָם בְּכָל מַה שֶׁיִּרְצוּ מִמֶּנּוּ,

בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל, מִשּׁוּם שֶׁרוּחַ הַטֻּמְאָה מְזַדַּמֶּנֶת תָּמִיד בְּזוֹגָם וּבְרִיקָנוּת, וְנִמְכֶּרֶת בְּלִי שָׂכָר, וְאוֹנֶסֶת בְּנֵי אָדָם לִשְׂרוֹת עֲלֵיהֶם, וּמַפָּתָה אוֹתָם לָדוּר עִמָּם. בְּכַמָּה פָּתוּיִים, בְּכַמָּה דְּרָכִים, מַסְטָה אוֹתָם לָשִׂים דִּיוּרָהּ עִמָּם.

וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֵינָהּ כָּךְ, אֶלָּא בְּשָׂכָר שָׁלֵם, וּבְהִשְׁתַּדְּלוּת רַבָּה וּגְדוֹלָה, וּבְטָהוֹר עַצְמוֹ וּבְטָהוֹר מִשְׁכָּנוֹ, וּבִרְצוֹן לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ. וְהַלְוַאי שֶׁיָּכוֹל לְהַרְוִיחַ אוֹתוֹ שֶׁיְּשִׁים מְדוֹרוֹ עִמּוֹ, וְעִם כָּל זֶה שֶׁיֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, שֶׁלֹּא יִסְטֶה יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה, וְאִם לֹא – מִיָּד מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וּמִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְלֹא יוּכַל לְהַרְוִיחַ אוֹתוֹ כְּבַתְּחִלָּה.

וְעַל זֶה כָּתוּב וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ, מֵאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא אִישׁ, שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל יְצָרוֹ. וְכָל מִי שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל יְצָרוֹ נִקְרָא אִישׁ. אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ, מַה זֶּה אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ? אֶלָּא שֶׁיִּתְרַצֶּה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נ) לְךָ אָמַר לִבִּי. צוּר לְבָבִי. וְטוֹב לֵב. וַיִּיטַב לִבּוֹ. אֶת כָּלָם אָמַר בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. אַף כָּאן – אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ, מִמֶּנּוּ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי, שֶׁהֲרֵי שָׁם נִמְצָא וְלֹא בְּמָקוֹם אַזָּר.

וּמִנַּיִן יוֹדְעִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בּוֹ וְשָׂם בּוֹ אֶת מְדוֹרוֹ? כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁרְצוֹן אוֹתוֹ הָאִישׁ (בִּשְׁמִזָּה וּבִרְצוֹן הַלֵּב) לִרְדֹּף וּלְהִשְׁתַּדֵּל אַזָּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּלִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ וּרְצוֹנוֹ, וַדַּאי אָז שָׂם יוֹדְעִים שֶׁהַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בּוֹ, וְאָז צְרִיכִים לִקְנוֹת אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ בְּכֶסֶף שָׁלֵם, (וּלְהִשְׁתַּדֵּל אַזָּרָיו) לְהִתְזַבֵּר עִמּוֹ וּלְלַמֵּד מִמֶּנּוּ. וְעַל זֶה הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ אוֹמְרִים, וּקְנֵה לְךָ זָוִבֵּר – בְּשָׂכָר שָׁלֵם יֵשׁ לִקְנוֹת אוֹתוֹ, כְּדֵי לִזְכּוֹת בַּשְּׁכִינָה. עַד כָּאן צָרִיךְ לִרְדֹּף אַזָּר הַצַּדִּיק וּלְקָנוֹת אוֹתוֹ.

אַף כָּךְ אוֹתוֹ הַצַּדִּיק צָרִיךְ לִרְדֹּף אַזָּר הָרָשָׁע וּלְקָנוֹתוֹ בְּשָׂכָר שָׁלֵם, כְּדֵי שֶׁיַּעֲבִיר מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ זֻהֲמָה וְיִכְפֶּה אֶת הַצַּד הָאַזָּר וְיַעֲשֶׂה לְנַפְשׁוֹ, כְּדֵי שֶׁיֵּזְשֵׁב עָלָיו כְּאִלּוּ הוּא בָּרָא אוֹתוֹ. וְזֶהוּ הַשֶּׁבַח שֶׁיִּתְעַלֶּה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִכָּל שֶׁבַח אַזָּר, וַעֲלִיָּה זוֹ יוֹתֵר מֻהֶכֶל. מָה הַטַּעַם? כִּי הוּא גָּרַם

לְכַפּוֹת אֶת הַצַּד הָאַזּוֹר וּלְהַעֲלוֹת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב בְּאַהֲרֹן, (מלאכי ב) וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן. וְכָתוּב (שם) בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁאוֹזֵז בְּיַד הָרָשָׁע (וְשָׁב אֵלָיו) וּמִשְׁתַּדֵּל בּוֹ לַעֲזֹב דֶּרֶךְ רָעָה, הוּא עוֹלֶה בְּשָׁלֹשׁ עֲלִיּוֹת מַה שֶּׁלֹּא עוֹלֶה כָּךְ שׁוּם אִישׁ אַזּוֹר: גּוֹרֵם לְכַפּוֹת אֶת הַצַּד הָאַזּוֹר; גּוֹרֵם שֶׁמִּתְעַלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ; וְגוֹרֵם לְהַעֲמִיד כָּל הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְעַל הָאִישׁ הַזֶּה כָּתוּב, בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם. וְזוֹכֶה לִרְאוֹת בָּנִים לְבָנָיו, וְזוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזוֹכֶה לָעוֹלָם הַבָּא. כָּל בַּעֲלֵי הַדִּינִים לֹא יְכוֹלִים לָדוּן אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. נִכְנָס בִּשְׁנִים עָשָׂר שְׁעָרִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קיב) גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דּוֹר יְשָׁרִים יְבֹרָךְ. הוֹן וָעֹשֶׁר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד. זָרַז בַּזּוֹשֵׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים וְגוֹ'.

בַּגֶּרֶן – זֶדֶר הָעֶלְיוֹן, עוֹמְדִים שְׁלֹשָׁה (צְדָדֵי) גְּוָנִים, וְהֵם לוֹהֲטִים בְּתוֹךְ שַׁלְהֶבֶת אַזּוֹת, וְאוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת יוֹצֵאת מִצַּד הַדָּרוֹם, שֶׁהוּא יָמִין. וְאוֹתָם גְּוָנִים נִפְרָדִים לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים. אֶזֶד עוֹלֶה לְמַעְלָה, וְאֶזֶד יוֹרֵד לְמַטָּה, וְאֶזֶד שֶׁנִּרְאֶה וְנִגְנָז בְּשָׁעָה שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מְאִירָה.

גֶּן אֶזֶד, אוֹתוֹ שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה, יוֹצֵא, וְאוֹתוֹ גֶּן הוּא גֶּן לָבָן יוֹתֵר מִלִּבֵּן אַזּוֹר. וְנִכְנָס בְּאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת וְנִצְבָּע מְעַט, וְלֹא נִצְבָּע, וְעוֹמֵד אוֹתוֹ גֶּן לְמַעְלָה עַל רֹאשׁ אוֹתוֹ הַגֶּרֶן. וּבְשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמִתְפַּלְלִים תְּפִלּוֹתֵיהֶם, כְּשֶׁמַּגִּיעִים לְנָאוֵל יִשְׂרָאֵל וְסוֹמְכִים גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, אָז אוֹתוֹ גֶּן לָבָן עוֹלֶה עַל רֹאשׁ הַגֶּרֶן וְנַעֲשֶׂה לוֹ כֶּתֶר (שֶׁל קַיּוּם).

וְהַכְּרוּז יוֹצֵא וְאוֹמֵר: אַשְׁרֵיכֶם הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁעוֹשִׂים טוֹב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְסוֹד זֶה – (ישעיה לז) וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי, שֶׁסּוֹמֵךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה. מִשּׁוּם שֶׁבַּשָּׁעָה הַזּוֹ שֶׁמַּגִּיעִים לִתְהִלּוֹת לְאֵל עֶלְיוֹן, שֶׁעוֹלֶה הַגֶּזֶן הַזֶּה עַל רֹאשׁ אוֹתוֹ הַגֶּרֶן, מִתְעוֹרֵר הַצַּדִּיק לְהִתְזַוֵּג בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ בְּאַהֲבָה וְזִוּוּגִים, בְּזִוּוּגָה וּבְרָצוֹן. וְכָל הָאֵיבָרִים כֻּלָּם מִתְזַוְּגִים בִּתְשׁוּקָה אַזּוֹת

אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, עֶלְיוֹנִים בְּתַזְוִתוֹנִים, וְכָל הַמְּנוֹרוֹת מְאִירוֹת וְלוֹהֲטוֹת, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּזִוּבּוֹר אָזְוד בַּצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב, וְזֶה מְזַוֵּבֵר אֶת כֻּלָּם בְּזִוּבּוֹר אָזְוד. אָז הַכֹּל בְּלַוַּוש לְמַעְלָה וּלְמַטָּה בְּנְשִׁיקוֹת שֶׁל רָצוֹן, וְהַדָּבָר עוֹמֵד בְּזִוּבּוֹר שֶׁל בֵּית הַגֹּרֶן.

כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעִים לָשִׁים שָׁלוֹם, אָז עוֹשֶׂה שִׁמּוּשׁ אוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן בַּגֹּרֶן הַזֶּה, וְאָז צְרִיכִים כֻּלָּם לָצֵאת מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלֹא צָרִיךְ אִישׁ וְלֹא אַוָּזר לְהִמָּצֵא שָׁם וְלֹא לְבַקֵּשׁ בַּקָּשׁוֹת, אֶלָּא צָרִיךְ לִנְפֹּל עַל הַפָּנִים נְפִילַת אַפַּיִם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה הִיא שָׁעָה שֶׁל שִׁמּוּשׁ, וְצָרִיךְ כָּל אִישׁ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִלְּפָנֵי רִבּוֹנוֹ וּלְכַסּוֹת פָּנָיו בְּבוּשָׁה גְּדוֹלָה, וּלְהַכְלִיל אֶת נַפְשׁוֹ בְּאוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ שֶׁל הַנְּפָשׁוֹת, שֶׁנִּכְלָל אוֹתוֹ הַגֹּרֶן מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה בְּנְפָשׁוֹת וְרוּחוֹת. אָז נָזֶן אַוָּזר שֶׁיִּוָּרֵד לְמַטָּה עוֹמֵד וְאוֹוֵז בְּשִׁפּוּלֵי הַגֹּרֶן הַזֶּה.

וְהַכְּרוּז יוֹצֵא וְקוֹרֵא וְאוֹמֵר: עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, הָעִידוּ עֵדוּת, מִיהוּ שֶׁעוֹשֶׂה נְפָשׁוֹת וּמְזַכֶּה אֶת הָרְשָׁעִים? אוֹתוֹ שֶׁעֲטָרַת (שֶׁנִּרְאָה לְעַטֵּר אוֹתוֹ בַּעֲטָרַת) מַלְכוּת עַל רֹאשׁוֹ, אוֹתוֹ שֶׁרָאוּי לְהִכָּנֵס עַתָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה שׁוֹאֲלִים עָלָיו.

אָז מְזַדַּמְּנִים שְׁנֵי עֵדִים מֵאוֹתָם עֵינֵי ה' שֶׁמְּשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָעוֹלָם, וְעוֹמְדִים אַוָּזר הַפָּרְגּוֹד וּמְעִידִים עֵדוּת זוֹ, וְאוֹמְרִים: הֲרֵינוּ מְעִידִים עַל פָּלוֹנִי בֶּן פָּלוֹנִי. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ, שֶׁהֲרֵי אָבִיו יְזַכֶּר בִּגְלָלוֹ לְטוֹב. זֶהוּ עוֹשֶׂה נְפָשׁוֹת לְמַטָּה, נְפָשׁוֹת הָרְשָׁעִים שֶׁהָיוּ מֵהַצַּד הָאַוָּזר. אָז מִתְיַקֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּזִוְּדָוָה שְׁלֵמָה.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מְזַדַּמֵּן מְמֻנֶּה אָזְוד, שֶׁהוּא גְּוָבָר עַל דְּיוּקְנָאוֹת הַצַּדִּיקִים, בְּסוֹד שֶׁל שִׁמּוּשׁ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרָא בְּסוֹד יְהוּדִי"עָם, בְּכֶתֶר שֶׁל שִׁמּוּשׁ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְרוֹמֵז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה, וּמֵבִיא אֶת דְּיוּקָן אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁעוֹשֶׂה נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים וּמַעֲמִיד אוֹתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה.

וַאֲנִי מֵעִיד עָלַי שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה מוֹסְרִים לוֹ אוֹתוֹ הַדְּיוּקָן,

שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ כָּל צַדִּיק בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלֹּא זָקוּק דִּיוּקְנוֹ לְמַעְלָה תַּוַּת יַד אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה, וּמוֹסְרִים בְּיָדוֹ שִׁבְעִים מַפָּתְחוֹת שֶׁל כָּל גְּנָזֵי רִבּוֹנוֹ בָּהֶם. אָז הַמֶּלֶךְ מְבָרֵךְ אֶת אוֹתוֹ הַדְּיוּקָן בְּכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁבֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם כְּשֶׁעָשָׂה אֶת נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹמֵז לְאַרְבָּעָה מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים, וְנוֹטְלִים אֶת אוֹתוֹ הַדְּיוּקָן וְהוֹלְכִים עִמּוֹ, וְהוּא נִכְנָס לְשִׁבְעִים עוֹלָמוֹת גְּנוּזִים שֶׁלֹּא זָכָה בָּהֶם אִישׁ אַזֵּר, פָּרַט לְאוֹתָם גְּנָזִים לְאוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים אֶת נַפְשׁוֹת הָרְשָׁעִים. וְאִלְמָלֵא הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם כַּמָּה תוֹעֶלֶת וְזְכוּת (גּוֹרְמִים לַצַּדִּיקִים) וְזוֹכִים בִּגְלָלָם כְּשֶׁמְּזַכִּים אוֹתָם, הָיוּ הוֹלְכִים אַזְרִיהֶם וְרוֹדְפִים אוֹתָם כְּמִי שֶׁרוֹדֵף אַזֵּר הַזַּיִים.

הָעָנִי מְזַכֶּה אֶת בְּנֵי הָאָדָם בְּכַמָּה טוֹבוֹת, בְּכַמָּה גְּנָזִים עֶלְיוֹנִים, וְלֹא כְּמִי שֶׁמְּזַכֶּה אֶת הָרְשָׁעִים. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַזֵּר הָעָנִי, הוּא מַשְׁלִים זַיִים לְנַפְשׁוֹ וְגוֹרֵם לוֹ לְהִתְקַיֵּם, וְזוֹכֶה בִּגְלָלוֹ לְכַמָּה טוֹבוֹת לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַזֵּר הָרָשָׁע, הוּא מַשְׁלִים יוֹתֵר. עוֹשֶׂה לַצַּד הָאַזֵּר שֶׁל אֱלֹהִים אֲזֵרִים שֶׁיִּתְכּוֹפֵף וְלֹא יִשְׁלֹט, וּמַעֲבִיר אוֹתוֹ מִשִּׁלְטוֹנוֹ. עוֹשֶׂה שֶׁמִּתְעַלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ. עוֹשֶׂה לְאוֹתוֹ הָרָשָׁע נָפָשׁ אֲזֵרֵת. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ.

גֶּזֶן אַזֵּר שֶׁנִּרְאָה וְלֹא נִרְאָה, בְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעִים יִשְׂרָאֵל לְסֵדֶר הַקְּדֻשָּׁה, אָז הַגֶּזֶן הַגָּנוּז הַזֶּה, וְיוֹצֵא, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַקְּדֻשָּׁה שֶׁמְּקַדְּשִׁים יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר עַל מַלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם זַבְּרִים עִמָּם. וְהַגֶּזֶן הַזֶּה מֵאִיר וְנִרְאָה בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ, (שֶׁהֲרֵי מְסַיְּמִים יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיחוּ וְכוּ') עַד שֶׁמְּסַיְּמִים יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיחוּ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְיַעֲנִישׁוּ אוֹתָם לְמַעְלָה, וְלֹא יְקַטְרְגוּ עֲלֵיהֶם.

אָז הַכָּרוּז יוֹצֵא וְאוֹמֵר: עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים הַקְּשִׁיבוּ, מִיהוּ גַּס רוּזַז בְּדִבְרֵי

תּוֹרָה, מִיהוּ שֶׁכָּל דְּבָרָיו לְהִתְגַּבֵּהַּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׁפָל בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי אֵין גַּבְהוּת בַּתּוֹרָה אֶלָּא בָּעוֹלָם הַבָּא.

בִּקְדֻשָּׁה זוֹ צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר וְלִגְנֹז אוֹתָהּ בֵּינֵינוּ כְּדֵי שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף יוֹתֵר מֵאוֹתָן קְדֻשּׁוֹת שֶׁאוֹמְרִים עָמָּנוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים. הַקְּדֻשָּׁה שֶׁאָנוּ מְקַדְּשִׁים בַּשַּׁבָּז שֶׁאָנוּ מְשַׁבְּזִים לַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים. וּמִשּׁוּם שַׁבָּז זֶה מַרְשִׁים לָנוּ לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ הַשְּׁעָרִים הָעֶלְיוֹנִים, וְעַל זֶה אָנוּ אוֹמְרִים קְדֻשָּׁה זוֹ בְּלָשׁוֹן הַקְּדֶשׁ וּמַשְׁאִירִים אוֹתָנוּ בְּאַהֲבָה לְהִכָּנֵס לַשְּׁעָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, מִתּוֹךְ שֶׁאָנוּ מְשַׁבְּזִים אוֹתָם בַּסִּדּוּר שֶׁלָּהֶם (שֶׁלָּנוּ), וְלָכֵן אָנוּ נוֹטְלִים יוֹתֵר קְדֻשּׁוֹת, וְנִכְנָסִים לַשְּׁעָרִים הָעֶלְיוֹנִים.

וְאִם תֹּאמַר, זוֹהִי רַמָּאוּת – לֹא כָךְ! אֶלָּא הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים הֵם יוֹתֵר קְדוֹשִׁים מֵאִתָּנוּ, וְהֵם נוֹטְלִים יוֹתֵר קְדֻשָּׁה, וְאִלְמָלֵא שֶׁאָנוּ נוֹטְלִים וּמוֹשְׁכִים עָלֵינוּ הַקְּדֻשּׁוֹת הַלָּלוּ, לֹא נוּכַל לִהְיוֹת זַכַּרִים עִמָּם, וּכְבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִשְׁתַּכֵּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה בִּזְמַן אֶזְדָּ, וְעַל זֶה אָנוּ מִשְׁתַּדְּלִים לִהְיוֹת עִמָּם זַכַּרִים, וְיִתְעַלֶּה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה בִּזְמַן אֶזְדָּ.

הַקְּדֻשָּׁה שֶׁבַּסּוֹף הִיא תַּרְגּוּם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְזֶה אֲפָלוּ יָזִיד יוּכַל לוֹמַר אוֹתָהּ, אוֹתָם דִּבְרֵי הַתַּרְגּוּם. אֲבָל דִּבְרֵי לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה אֵינָם אֶלָּא בַּעֲשָׂרָה, כִּי הַשְּׁכִינָה מִתְזַוֶּגֶת עִם לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, וּלְכָל קְדֻשָּׁה שֶׁהַשְּׁכִינָה בָּאָה, אֵין זֶה אֶלָּא בַּעֲשָׂרָה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וַדַּאי, וְלֹא שְׁאָר עַמִּים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לָשׁוֹן אַזֶּרֶת.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הַקַּדִּישׁ, שֶׁהִיא תַּרְגּוּם, לָמָּה אֵינָהּ בְּיָזִיד? בֹּא וּרְאֵה, קְדֻשָּׁה זוֹ אֵינָהּ כִּשְׁאָר הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁהֵם מִשְּׁלִשִּׁים. אֲבָל קְדֻשָּׁה זוֹ הִיא עוֹלָה בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְכָל צִדְדֵי הָאֱמוּנָה, וְשׁוֹבֶרֶת מַנְעוּלִים וְזוֹתָמוֹת שֶׁל בַּרְזֶל וּקְלִפּוֹת רָעוֹת (וְזֶהוּ הַשַּׁבָּז שֶׁמִּתְעַלֶּה בּוֹ כְּבוֹד

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִשֶּׁבָּזוּ אַוֵּזר. וְהִתְעַלּוּת זוֹ יְתֵרָה מֵהַכֹּל, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא גּוֹרֵם לְהַרְפּוֹת אֶת הַצַּד הָאַוֵּזר וּלְהַעֲבִירוֹ) לְהַעֲלוֹת אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַכֹּל, וְאָנוּ רוֹצִים לוֹמַר אוֹתָהּ בַּלָּשׁוֹן שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר וּלְהָשִׁיב בְּכוֹזֵ וָזָקְ: אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּבַּר כּוֹזוֹ שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר, וְיִתְעַלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ עַל הַכֹּל. וּכְשֶׁנִּשְׁבָּר בְּקְדֻשָּׁה זוֹ כּוֹזוֹ שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה בִּכְבוֹדוֹ, וְנִזְכָּר לְבָנָיו, וְנִזְכָּר לִשְׁמוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה בִּכְבוֹדוֹ בַּקְדֻשָּׁה הַזּוֹ, אֵינָהּ אֶלָּא בַּעֲשָׂרָה.

וּבְלָשׁוֹן זוֹ עַל פְּרִזּוֹ שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר הוּא נִכְפָּה, וְנִשְׁבָּר כּוֹזוֹ, וּמִתְעַלֶּה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹבֵר מַנְעוּלִים וְזוֹתָמוֹת וְשַׁלְשְׁלָאוֹת וְזָזָקוֹת וּקְלִפּוֹת רָעוֹת, וְנִזְכָּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁמוֹ וְאֶת בָּנָיו. אַשְׁרֵיהֶם הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה לְזָכוֹת בָּהּ לָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזַּבְּרִים, אַשְׁרֵיכֶם לָעוֹלָם הַבָּא, וְכֵיוָן שֶׁהִתְזַלְנוּ בִּדְבָרִים שֶׁל פֶּתֶר הַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה, אוֹמֵר אֲנִי בִּשְׁבִילְכֶם (בְּתוֹכֵכֶם), וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתֵּן לָכֶם שָׂכָר בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. וְאוֹתוֹ הֶבֶל פִּיכֶם יִתְעַלֶּה לְמַעְלָה כְּאִלּוּ אַתֶּם הַמְעוֹרְרִים אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ.

פָּתַזוֹ וְאָמַר, וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְזוּ מֵאִתָּם זָהָב וָכֶסֶף וּנְזוּשָׁת. פָּסוּק זֶה הוּא לְצַד עֶלְיוֹן, וְהוּא לְצַד תַּזְתּוֹן. הוּא לְצַד עֶלְיוֹן – בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, וְהוּא לְצַד תַּזְתּוֹן – בַּצַּד הָאַוֵּזר. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִתְזִיל לִבְרֹא מִצַּד הַכֶּסֶף, שֶׁהוּא לָיְמִין, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ כֶּסֶף הָיָה מְלֻמָּעְלָה. וּבְמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁלּוֹ, הִתְזִיל מִצַּד שְׂמֹאל וְאַוֵּזר כָּךְ מִצַּד יָמִין, מִשּׁוּם שֶׁהַמִּשְׁכָּן הָיָה מִצַּד שְׂמֹאל, וְלָכֵן הִתְזִיל כָּאן מִצַּד מִשְׂמֹאל, וְשָׁם מִצַּד יָמִין, וְזֹאת הַתְּרוּמָה וְגוֹ'.

וְכָתוּב (תהלים נה) עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל כָּאן עֵדָן וְעֵדָנִים הוּא שֶׁל תְּפִלַּת כָּל הַיּוֹם, וְהַזַּבְּרִים הִתְעוֹרְרוּ בִּשְׁלֹשָׁת

הַזְּמַנִּים הַלָּלוּ. עֶרֶב זוֹהִי אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, וּבֹקֶר זוֹהִי אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְצָהֳרַיִם – (אֵין זֶה מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא זוֹשֶׁךְ, אֶלָּא הוּא מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד בֵּין זֶה לָזֶה, אֲבָל הַזְּמַן שֶׁל תְּפִלַּת מִנְחָה) מָקוֹם שֶׁהוּא נִקְרָא זוֹשֶׁךְ, שֶׁאָזוּז בָּעֶרֶב וְעוֹמֵד זֶה עִם זֶה.

וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר צָהֳרַיִם, שֶׁהוּא תַּקֶּף זוֹשֶׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ, הוּא נָקֹט בְּלָשׁוֹן מְעֻלֶּה. וְכָךְ הִיא הַדֶּרֶךְ – לְאִישׁ שָׁזוּר קוֹרְאִים לוֹ לָבָן, וְנָקַט לָשׁוֹן מְעֻלֶּה, וְלִפָּעָמִים קוֹרְאִים לְלָבָן שָׁזוּר, שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) כִּי אִשָּׁה כֻּשִּׁית לָקָזוּ. (עמוס ט) הֲלוֹא כִבְנֵי כֻשִׁיִּים אַתֶּם לִי וְגוֹ'.

עֶרֶב זֶה – תְּפִלַּת עַרְבִית. וּמְשׁוּם שֶׁבָּעֶרֶב הַזֶּה מִתְעָרֵב הַצַּד הָאַוְזֵר שֶׁמַּזְזִשִׁיךְ אֶת אוֹרוֹ וְשׁוֹלֵט בַּלַּיְלָה, שֶׁמּוֹ לוֹ רְשׁוּת, וְאֵין לוֹ זְמַן קָבוּעַ. אֲמוּרִים וּפְרָדִים מִתְאַכְּלִים בַּזְּמַן הַזֶּה, וּמִכָּאן נִזּוֹנִים כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל שָׂרִים שֶׁיּוֹצְאִים וְשׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַצַּד הָאַוְזֵר שֶׁל רוּזַּ הַטֻּמְאָה לֹא שׁוֹלְטִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וַהֲרֵי מְעוֹרְרִים אוֹתָם יִשְׂרָאֵל בָּזֶה, וְאָסוּר לְעוֹרְרָם לִשְׁרוֹת עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

אֶלָּא בַּלַּיְלָה אוֹתוֹ הֶעָשָׁן עוֹלֶה, וְלֹא עוֹלֶה כְּמוֹ שֶׁבְּקִרְבָּן אַוְזֵר, שֶׁהָיָה הֶעָשָׁן עוֹלֶה בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, וְכָאן הָיָה עוֹלֶה אוֹתוֹ עָשָׁן לְנֶקֶב אֶזֶד שֶׁל הַצָּפוֹן, שֶׁשָּׁם כָּל מְדוֹרִים שֶׁל רוּזוֹת רָעוֹת. וְכֵיוָן שֶׁאוֹתוֹ עָשָׁן עוֹלֶה וּמִתְעַקֵּם דֶּרֶךְ לְאוֹתוֹ צַד, כֻּלָּם הָיוּ נִזּוֹנִים וְעוֹמְדִים וְנִכְנָסִים לִמְקוֹמָם, וְלֹא הָיוּ יוֹצְאִים וְשׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם.

מְמֵנָּה אֶזֶד עוֹמֵד לְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ נֶקֶב שֶׁבַּצָּפוֹן, בְּכָל אוֹתָם קְבוּצוֹת שֶׁל שָׂרִים, וּשְׁמוֹ סַנְגִּירְיָ"א, וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ עָשָׁן מִתְעַקֵּם דַּרְכּוֹ וְעוֹלֶה, הַמְמֻנֶּה הַזֶּה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף רִבּוֹא מַזָּזוֹת אַוְזֵרוֹת, כֻּלָּם מִתְעַתְּדִים לְקַבְּלוֹ וּלְהַזּוֹן מִמֶּנּוּ, וְעוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ נֶקֶב, וְנִכְנָסִים בְּפֶתַח אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא קֶרִי, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (ויקרא כו) וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קֶרִי וְגוֹ'. וְכָתוּב, וְהָלַכְתִּי עִמָּכֶם

בַּזְּמַת קָרִי. בְּאוֹתוֹ רֶגֶל הַיּוֹצֵא מֵהַפָּתַזוּ שֶׁל קָרִי.

וְאֵלּוּ הֵם שֶׁמְּשׁוֹטְטִים בַּלַּיְלָה, וּבְשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת לַעֲלוֹת לְהֵרָאוֹת לְמַעְלָה, הֵם יוֹצְאִים וּמְקַטְרְגִים בָּהֶם, וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲלוֹת וּלְהֵרָאוֹת לְמַעְלָה, פָּרַט לְאוֹתָם וַסִּידִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם בּוֹקְעִים רְקִיעִים וַאֲוִירִים וְעוֹלִים, וּקְבוּצוֹת הַשָּׂרִים הַלָּלוּ יוֹצְאִים וּמוֹדִיעִים דְּבָרִים כּוֹזְבִים לִבְנֵי אָדָם, וְנִרְאִים לָהֶם בִּדְמֵיוֹת אֲוִזְרוֹת, וְצוֹוְחִים עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁשּׁוֹמְכִים זֶרַע, וְנִקְרָאִים בַּעֲלֵי קָרִי, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מִפָּתַזוּ הַקָּרִי גָּרְמוּ לָהֶם. וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְאַכְּלִים אֲמוּרִים וְפָרִים, אוֹתוֹ עָשָׁן הָיָה מֵרִיחַ אוֹתָם וְזָן אוֹתָם. כְּפִי כְּבוֹדָם כָּךְ מְזוֹנָם מַה שֶּׁרָאוּי לָהֶם. וּבָזֶה לֹא יָצְאוּ וְלֹא מְשׁוֹטְטִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

עֶרֶב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב) וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם. שֶׁכָּל אוֹתָן קְבוּצוֹת שָׂרִים מִתְעָרְבִים בְּשִׁלְטוֹן הַלַּיְלָה, וְלָכֵן לֹא שָׁמוּ אֶת תְּפִלַּת עַרְבִית זוֹבָה, שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְתַקְּנָהּ כְּמוֹ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הָיָה בַּעַל (מְטַהֵר) הַמִּשְׁכָּן וּמְתַקֵּן אוֹתוֹ כָּרָאוּי.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא רְשׁוּת, תְּפִלָּה זוֹ הִיא כְּדֵי לְהָגֵן עָלֵינוּ מִתּוֹךְ פַּזְּד בַּלֵּילוֹת, מִתּוֹךְ פַּזְּד שֶׁל כַּמָּה צְדָדִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם, שֶׁהַרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה טוֹרְדִים אֶת הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם עַל כָּל אֶזְד שְׁנַיִם מֵאֲשֶׁר בַּיּוֹם. וְלָכֵן מַקְדִּימִים יִשְׂרָאֵל לוֹמַר "וְהוּא רַזּוּם", שֶׁהוּא מִשּׁוּם פַּזְּד הַגֵּיהִנֹּם. וְלֹא דַּיִן אֲזֵר אָסוּר לְעוֹרְרוֹ, שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהֵרֵי אֵין לוֹ רְשׁוּת לְשַׁבֵּת לְהַעֲבִיר אֶת הַדִּין מֵהָעוֹלָם.

וּפַזְּד שֶׁל קְטֹרוֹג הַנְּשָׁמוֹת, כְּשֶׁרוֹצוֹת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה כְּדֵי לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי רִבּוֹנָם. וְלָכֵן אָנוּ מַקְדִּימִים "שׁוֹמֵר אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל לָעַד אָמֵן". פַּזְּד שֶׁל כַּמָּה מַזִּיקִים וְקִטְרוּגִים שֶׁנִּמְצָאִים בַּלַּיְלָה, וְיֵשׁ לָהֶם רְשׁוּת לְהַזִּיק לְמִי שֶׁיּוֹצֵא הַזּוּצָה מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ, וְלָכֵן אָנוּ מַקְדִּימִים "וּשְׁמֹר צֵאתֵנוּ וּבוֹאֵנוּ".

וְעַל כָּל זֶה, מִתּוֹךְ פַּזְּד שֶׁל כָּל זֶה אָנוּ מַפְקִידִים הַגּוּפוֹת, הָרוּזּוֹת

וְהַנְּשָׁמוֹת לַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁשִּׁלְטוֹן הַכֹּל בְּיָדֶיהָ, וְעַל זֶה תְּפִלַּת עַרְבִית בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה. עַתָּה שֶׁקְּרְבָּנוֹת וּמְזִבְּחוֹת לֹא נִמְצְאוּ, אָנוּ עוֹשִׂים כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים עַל הַסּוֹד הַזֶּה.

בַּזְּוָגוֹת הַלַּיְלָה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן, מַכָּה בְּכָל אוֹתָם מְדוֹרֵי הָרוּחוֹת הָרָעוֹת, וְשׁוֹבֵר אֶזֶד (סֶלַע זָזָק) אֶת הַצַּד הָאַחֵר, וְנִכְנָס וּמְשׁוֹטֵט לְמַעְלָה וָמַטָּה, וְכָל אוֹתָן קְבוּצוֹת שֶׁל מְזַבְּלִים נִכְנָסוֹת לִמְקוֹמָן, וְנִשְׁבָּר כֹּחָן וְלֹא שׁוֹלְטוֹת. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, אוֹר הַנֵּר שֶׁשָּׁלַט בַּלַּיְלָה נִגְנָז מִלְּפָנָיו אוֹר הַיּוֹם, וְאָז הַבֹּקֶר שׁוֹלֵט, וּמַעֲבָר שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הָעֶרֶב. (וְאָז) הַבֹּקֶר הַזֶּה הוּא בֹּקֶר שֶׁל אוֹר רִאשׁוֹן, הַבֹּקֶר הַזֶּה מַשְׁלִים טוֹב לְכָל הָעוֹלָמִים. מִמֶּנּוּ נִזּוֹנִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. זֶה מַשְׁקֶה אֶת הַגָּן. זוֹהִי שְׁמִירָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. כָּאן הַסּוֹד לִיוֹדְעֵי מִדִּין: מִי שֶׁרוֹצֶה לָצֵאת לַדֶּרֶךְ, יָקוּם בַּנַּחַ, וְיַשְׁגִּיחַ בְּהִתְבּוֹנְנוּת לְפִי שָׁעָה לְצַד מִזְרָח, וְיִרְאֶה כְּמַרְאֵה אוֹתִיּוֹת שֶׁמַּכּוֹת בָּרָקִיעַ, זוֹ עוֹלָה וְזוֹ יוֹרֶדֶת, וְאֵלֶּה הֵם הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בָּהֶם שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

אִם הוּא יוֹדֵעַ בְּסוֹד אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְיַזְכִּירֵן כָּרָאוּי בִּרְצוֹן הַלֵּב, יִרְאֶה תּוֹךְ אוֹר הַנַּחַ שֶׁל הָרָקִיעַ שֵׁשׁ יוֹדֵי״ם, שָׁלֹשׁ לְצַד יָמִין וְשָׁלֹשׁ לְצַד שְׂמֹאל, וְשָׁלֹשׁ וָוֵי״ם שֶׁעוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת וְנוֹצְצוֹת בָּרָקִיעַ. וְהֵן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל בִּרְכַּת כֹּהֲנִים, וְאָז יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְיֵצֵא לַדֶּרֶךְ, וַדַּאי שְׁכִינָה מַקְדִּימָה עִמּוֹ. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ.

כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר הַזֶּה, עַמּוּד אֶזֶד נָעוּץ בְּצַד דָּרוֹם לְתוֹךְ מְתִיזַת הָרָקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי הַגָּן, זוּעַ מֵאוֹתוֹ עַמּוּד שֶׁנָּעוּץ בְּאֶמְצַע הַגָּן. וְעַמּוּד זֶה מֵאִיר בְּאוֹר שֶׁל שִׁלְשָׁה גְּוָנִים מֵרֻקָּם בְּאַרְגָּמָן. בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד קָיְמִים עָנָף אֶזֶד, וּבְאוֹתוֹ עָנָף נִזְדַּמְּנוּ שָׁלֹשׁ צִפֳּרִים, מִתְעוֹרְרוֹת צְפָצוּף לְשַׁבְּזוֹ.

פָּתַח אֶזֶד וְאָמַר, (תהלים קיג) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה׳ הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה׳.

פּוֹתְנַי הַשֵּׁנִי וְאוֹמֵר, יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. פּוֹתְנַי הַשְּׁלִישִׁי וְאוֹמֵר, מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם ה׳. אָז הַכָּרוּז מַקְדִּים וְקוֹרֵא, הִזְדַּמְּנוּ קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, אוֹתָם הַמְשַׁבְּחִים אֶת רִבּוֹנָם הִתְתַּקְּנוּ לְשַׁבַּח הַיּוֹם. וְאָז נִפְרָדִים הַיּוֹם מֵהַלַּיְלָה. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁקָּם בַּבֹּקֶר מִתּוֹךְ תִּשְׁבַּחְתָּה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁלָּמַד בַּלַּיְלָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל תְּפִלַּת הַבֹּקֶר.

כָּתוּב, (ישעיה כא) אָמַר שֹׁמֵר אָתָא בֹקֶר וְגַם לָיְלָה אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ שֻׁבוּ אֲתָיוּ. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ עַל גָּלוּת יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּתוֹךְ בְּנֵי שֵׂעִיר, וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: שֹׁמֵר מַה מִלַּיְלָה – מַה יִּהְיֶה עָלֵינוּ מֵהַגָּלוּת הַזּוֹ שֶׁדּוֹמָה לְזֶשְׁכַּת הַלַּיְלָה?. מַה כָּתוּב? אָמַר שֹׁמֵר. זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָתָא בֹקֶר – כְּבָר הֶאֱרַתִּי לְךָ בְּגָלוּת מִצְרַיִם, וְהֶעֱלֵיתִי אֶתְכֶם וְקֵרַבְתִּיכֶם לַעֲבוֹדָתִי, וְנָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָה כְּדֵי שֶׁתִּזְכּוּ לְזַוֵּי עוֹלָם. עַזַּבְתֶּם תּוֹרָתִי, וְגַם לָיְלָה – הִכְנַסְתִּיכֶם לְגָלוּת (בָּבֶל וְהֶעֱלֵיתִיכֶם. עַזַּבְתֶּם תּוֹרָתִי כְּמִקֶּדֶם, וְהִכְנַסְתִּי אֶתְכֶם לְגָלוּת) כְּמִקֶּדֶם. אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לד) דִּרְשׁוּ מֵעַל סֵפֶר ה׳ וּקְרָאוּ, וְשָׁם תִּמְצְאוּ בַּמֶּה תְּלוּיָה גָּלוּתְכֶם וּגְאֻלַּתְכֶם. וּכְשֶׁתִּבְעָיוּן בָּהּ, הִיא תֹּאמַר וְתַכְרִיז לְפָנֶיכֶם: שֻׁבוּ אֲתָיוּ. שׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמִיָּד אֲתָיוּ, וְקִרְבוּ אֵלַי. (וּבְסוֹד הַפָּסוּק הַזֶּה)

וּבְפָסוּק זֶה כָּתוּב, מַשָּׂא דּוּמָה. וְסוֹד זֶה בְּשֵׁשׁ דְּרָגוֹת שֶׁל נְבוּאָה (בְּזָמֵשׁ דְּרָכִים) נֶאֱמַר לַנְּבִיאִים: בְּמַזָּ"ה. בְּזָוָיו"ן. בְּזָוָוי"ן. בְּדָבָ"ר. בְּמַשָּׂ"א. וְכָל הֶזְמֵשׁ כֻּלָּן כְּמוֹ שֶׁרוֹאֶה אַזּוֹר הַכּוֹתֵל אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר, וּמֵהֶם כְּמוֹ שֶׁרוֹאֶה אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ מִתּוֹךְ עֲשָׁשִׁית. אֲבָל מַשָּׂא הֲוֵי כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ אוֹתוֹ אוֹר בְּטַרְזוֹ רַב וּמַטְרִיזוֹ עָלָיו דְּבָרָיו, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִתְגַּלּוֹת לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (במדבר יא) לָשׂוּם אֶת מַשָּׂא כָּל הָעָם הַזֶּה עָלָי. וּמִשּׁוּם זֶה מַשָּׂא.

וְכָאן מַשָּׂא דּוּמָה – טַרְזוֹ רַב שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִתְגַּלּוֹת, וְהִיא נְבוּאָה בְּלַוָּשׁ וְעוֹמֶדֶת בְּלַוָּשׁ. אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר – כָּאן לֹא הִתְגַּלָּה מִי אָמַר "אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר", אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם נָבִיא נֶאֱמָן. אֲבָל נְבוּאָה זוֹ וַדַּאי עוֹמֶדֶת בְּלַוָּשׁ תּוֹךְ סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, וּמִתּוֹךְ סוֹד נִסְתָּר אָמַר הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן שֶׁלּוֹ

הָיָה קוֹרֵא קוֹל בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְאָמַר אֵלַי קְרָא מִשֶּׁעִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) וְזָרַז מִשֶּׁעִיר לָמוֹ, וְלֹא כָתוּב וְזָרַז לְשֶׂעִיר, מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הָאֱמוּנָה כָּךְ הוּא, דְּרָגוֹת מִתּוֹךְ דְּרָגוֹת, אֵלֶּה פָּנִימִיִּים מֵאֵלֶּה, קְלִפָּה בְּתוֹךְ קְלִפָּה, וּמִזֶּה בְּתוֹךְ מִזֶּה.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן – הֲרֵי דְּרָגָה אַחַת. עָנָן גָּדוֹל – הֲרֵי דְּרָגָה אַחֶרֶת. וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת – הֲרֵי דְּרָגָה שְׁלִישִׁית. וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב – דְּרָגָה רְבִיעִית. וְאַחַר כָּךְ, וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחַשְׁמַל. וְאַחַר כָּךְ, וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע חַיּוֹת. הֲרֵי דְּרָגוֹת בְּתוֹךְ מִדְּרֵגוֹת (דְּרָגוֹת).

אַף כָּאן, כְּשֶׁהִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, לֹא הִתְגַּלָּה אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּרָגוֹת הַלָּלוּ. מִסִּינַי בָּא – דְּרָגָה שֶׁהָיְתָה יוֹתֵר נִסְתֶּרֶת, וְאַחַר כָּךְ הִצְטָרְכָה לְהִתְגַּלּוֹת. וְאָמַר וְזָרַז מִשֵּׂעִיר – הֲרֵי דְּרָגָה אַחֶרֶת שֶׁהִיא יוֹתֵר בִּגְלוּי, קְלִפָּה שֶׁשּׁוֹרָה עַל גַּבֵּי הַמּוֹחַ. וְאַחַר כָּךְ, הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן – הֲרֵי דְּרָגָה אַחֶרֶת. וְאַחַר כָּךְ, וְאָתָה מֵרִבְבוֹת קֹדֶשׁ – זֶהוּ שֶׁבָּזוּ שֶׁל הַכֹּל. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְגַּלָּה מִכָּל הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוּא עִקַּר הַכֹּל, הִתְחִיל לְהִתְגַּלּוֹת מִמֶּנּוּ. מֵאֵיזֶה מָקוֹם הוּא? הוּא מֵרִבְבוֹת קֹדֶשׁ, אוֹתָן דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת לְמַעְלָה. (לְמַעְלָה) אַף כָּאן אֵלַי קְרָא מִשֵּׂעִיר – מֵאוֹתָהּ דְּרָגָה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁנִּדְבְּקָה לְמַעְלָה.

שְׁמֹר מַה מִּכַּלְיָלָה שְׁמֹר מַה מִּכַּלְיל. שׁוֹמֵר זֶה מִטַּטְרוֹ"ן (שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל), וְכָתוּב (משלי כז) וְשֹׁמֵר אֲדֹנָיו יְכֻבָּד, וְזֶה הַסּוֹד שֶׁשּׁוֹלֵט בַּלַּיְלָה. מַה מִּכַּלְיָלָה שְׁמֹר מַה מִּכַּלְיל, מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא הַכֹּל אָזוֹד, אֲבָל בַּזִּוּלָק הַזֶּה שׁוֹלֵט הַצַּד הָאַחֵר, וּבַזִּוּלָק הַזֶּה לֹא שׁוֹלֵט כְּלָל. לֵיל צָרִיךְ לִשְׁמִירָה, שֶׁכָּתוּב (שמות יב) לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא, וְעַל זֶה זָסַר ה', וְזֶהוּ כְּשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה עַד שֶׁנֶּאֱזָלָק. מֵאֲצוֹת הַלַּיְלָה וְהָלְאָה שׁוֹלֵט לַיְלָה בְּה', שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בַּאֲצֹת הַלַּיְלָה. הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה. (תהלים קלט) וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם כָּךְ, שְׁמֹר מַה מִּכַּלְיָלָה שְׁמֹר מַה מִּכַּלְיל.

אָמַר שְׁמֵיר. מְצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם, מַה בֵּין וַיֹּאמֶר לְאָמַר? וַיֹּאמֶר לְמַעְלָה, וְאָמַר לְמַטָּה. וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר – מִי אָמַר? אָמַר שְׁמֵיר, זֶה מִטַּטְרוֹ"ן. אָתָא בֹּקֶר – זוֹ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית שֶׁהִיא שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַיּוֹם, אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא בָּא לְבַדּוֹ וְנִפְרָד הַזָּכָר מֵהַנְּקֵבָה, הֲרֵי כָּתוּב וְגַם לָיְלָה – שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה לְעוֹלָמִים. וְקוֹל זֶה קוֹרֵא בַּמִּלִּים הָאֵלֶּה: אָתָא בֹּקֶר וְגַם לָיְלָה, שְׁנֵיהֶם מְזֻמָּנִים אֲלֵיכֶם.

מִכָּאן וָהָלְאָה, אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ. אִם תְּבַקְּשׁוּ בַּקָּשַׁתְכֶם בִּתְפִלָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – בְּעָיוּ, הִתְפַּלְּלוּ וּבַקְּשׁוּ בַּקָּשַׁתְכֶם וְשׁוּבוּ לִרְבוֹנְכֶם. אֲתָיוּ – כְּמוֹ שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל אֶת בָּנָיו וּלְרַוְּחָם עֲלֵיהֶם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בֹּקֶר וְגַם לַיְלָה קָרָא וְאָמַר אֲתָיוּ. אַשְׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁרִבּוֹנָם מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם וְקוֹרֵא לָהֶם לְקָרְבָם אֵלָיו.

וְאֵז הָעָם הַקָּדוֹשׁ רוֹצִים לְהִתְזַבֵּר וּלְהִכָּנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְכָל מִי שֶׁמַּקְדִּים בָּרִאשׁוֹנָה, מִתְזַבֵּר עִם הַשְּׁכִינָה בְּזִוּוּג אֶזֶד. בֹּא וּרְאֵה, אוֹתוֹ רִאשׁוֹן שֶׁנִּמְצָא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (וּמַאֲרִיךְ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת) – אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּדַרְגַּת צַדִּיק עִם הַשְּׁכִינָה. וְזֶהוּ סוֹד (משלי ז) וּמְשַׁחֲרֵי יִמְצָאֻנְנִי. זֶה עוֹלֶה בְּמַעֲלָה עֶלְיוֹנָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְלֹא מוֹצֵא שָׁם עֲשָׂרָה, מִיָּד כּוֹעֵס. וְאַתָּה אָמַרְתָּ, שֶׁאוֹתוֹ אֶזֶד שֶׁמַּקְדִּים, מִתְזַבֵּר בַּשְּׁכִינָה וְעוֹמֵד בְּדַרְגַּת צַדִּיק?!

אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁלַח לְכָל בְּנֵי הָעִיר שֶׁיִּמָּצְאוּ עִמּוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי. עַד שֶׁהָיוּ מְזֻמָּנִים אֶת עַצְמָם אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר, הִקְדִּים אֶזֶד וּבָא אֶל אוֹתוֹ מָקוֹם. בֵּינְתַיִם בָּא הַמֶּלֶךְ וּמָצָא אֶת אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁהִקְדִּים לָבֹא לְשָׁם. אָמַר לוֹ, אַיֵּה הֵם פְּלוֹנִים בְּנֵי הָעִיר? אָמַר לוֹ, מוֹרִי, אֲנִי הִקְדַּמְתִּי מֵהֶם, וַהֲרֵי הֵם בָּאִים אַזְרֵי לְפָקֻדַּת הַמֶּלֶךְ. וְאֵז הוּטַב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ, וְיוֹשֵׁב שָׁם עִמּוֹ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ, וְנַעֲשֶׂה אֲהוּב הַמֶּלֶךְ. בֵּינְתַיִם בָּאוּ כָּל הָעָם, וְהִתְפַּיֵּס עִמָּם הַמֶּלֶךְ וְשָׁלַח אוֹתָם לְשָׁלוֹם. אֲבָל אִם אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר לֹא בָאִים, וְאֶזֶד לֹא מַקְדִּים לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לְהַרְאוֹת בִּשְׁבִילָם שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם יָבֹאוּ, מִיָּד כּוֹעֵס

וְרוּגְזוֹ הַמֶּלֶךְ.

אַף כָּאן, כֵּיוָן שֶׁאָזַד הִקְדִּים וְנִמְצָא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וּשְׁכִינָה בָּאָה וּמוֹצֵאת אוֹתוֹ, אָז נֶּזְשָׁב כְּאִלּוּ כֻּלָּם נִמְצְאוּ שָׁם, שֶׁהֲרֵי זֶה הֶאֱרִיךְ לָהֶם שָׁם. מִיָּד מִתְזַכֶּרֶת עִמּוֹ שְׁכִינָה וְיוֹשְׁבִים בְּזִוּוּג אָזָד, וְנוֹדָע עִמָּהּ, וּמוֹשִׁיבָהּ אוֹתוֹ בְּדַרְגַּת צַדִּיק. וְאִם אָזָד לֹא מַקְדִּים וְלֹא נִמְצָא שָׁם, מַה כָּתוּב? (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ. לֹא כָתוּב וְאֵין עֲשָׂרָה, אֶלָּא וְאֵין אִישׁ, לְהִתְזַכֵּר עִמִּי לִהְיוֹת אֵלַי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ הָאֱלֹהִים, לִהְיוֹת בְּדַרְגַּת צַדִּיק.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנּוֹדָע עִמָּהּ, וְשׁוֹאֶלֶת עָלָיו אִם יוֹם אָזָד לֹא בָּא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (שם) מִי בָכֶם יְרֵא ה' שֹׁמֵעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ. וַהֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ בָּזֶה שֶׁכָּתוּב, אֵלַי קְרָא מִשֵּׂעִיר, שֶׁהֲרֵי דַּרְגָּה אַזָּר דַּרְגָּה וְדַרְגָּה תּוֹךְ דַּרְגָּה אוֹתוֹ שׁוֹמֵר קוֹרֵא בְּזַזִּיל בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְזֶהוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ. עַבְדּוֹ זֶה מטטרו"ן. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הַמַּקְדִּים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לַעֲלוֹת לְאוֹתָהּ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁאָמַרְנוּ.

כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר וְהַצִּבּוּר נִמְצָאִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, צְרִיכִים לְהַמְצִא בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת שֶׁל דָּוִד. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁסִּדּוּר הוּא לְעוֹרֵר אַהֲבָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, לְתַקֵּן תִּקּוּנִים וּלְעוֹרֵר שִׁמְזָה, שֶׁהֲרֵי בְּשִׁבְיל זֶה הַלְוִיִּם מִתְעוֹרְרִים לְעוֹרֵר אַהֲבָה וְשִׁמְזָה לְמַעְלָה בְּאוֹתָם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת.

וּמִי שֶׁמְּדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּדִבְרֵי זוֹל – אוֹי לוֹ! שֶׁמֵּרַאֲה פָּרוּד. אוֹי לוֹ! שֶׁגּוֹרֵעַ אֶת הָאֱמוּנָה. אוֹי לוֹ! שֶׁאֵין זוֹלֵק בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁמֵּרַאֲה שֶׁהֲרֵי אֵין (לוֹ) אֱלוֹהַ וְאֵינוֹ נִמְצָא שָׁם (וְאֵין לוֹ זוֹלֵק בּוֹ) וְלֹא פּוֹזֵד מִמֶּנּוּ, וּמַנְהִיג קָלוֹן בַּתִּקּוּן (בַּזּוֹק) הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה.

שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְסַדְּרִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת סִדּוּר שֶׁל שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת וְסִדּוּר הַתְּפִלָּה, אָז מִתְכַּנְּסִים שָׁלֹשׁ מַזָּנוֹת שֶׁל מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים. מַזָּנָה אָזָד הֵם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים (עֶלְיוֹנִים) שֶׁמְּשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אֲזָרִים שֶׁמְּשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּלַּיְלָה.

וַאֲזָרִים (וְאֵלֶּה) הֵם שֶׁמְּשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמְרִים שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת עִם יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם.

מַזָּנָה שֵׁנִי הֵם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים שֶׁנִּמְצָאִים בְּכָל קְדֻשָּׁה וּקְדֻשָּׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמְקַדְּשִׁים לְמַטָּה. וּבַשִּׁלְטוֹן שֶׁלָּהֶם, כָּל אוֹתָם שֶׁמִּתְעוֹרְרִים בְּכָל אוֹתָם רְקִיעִים (הֵיכָלוֹת) בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל (שֶׁמִּישָּׁב).

מַזָּנָה שְׁלִישִׁי הֵם עֲלָמוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁמִּתְתַּקְּנוֹת עִם הַגְּבִירָה, וּמִתַּקְּנוֹת אוֹתָהּ לְהַכְנִיסָהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְאֵלֶּה הֵם הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים עַל כֻּלָּם. וְכֻלָּם מִתְתַּקְּנִים בַּסִּדּוּר שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְתַּקְּנִים לְמַטָּה, בְּאוֹתָם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וּבְאוֹתָהּ תְּפִלָּה שֶׁמִּתְפַּלְלִים יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁמְּזַדְּמְנִים שִׁלְשֶׁת הַמַּזָּנוֹת הַלָּלוּ, אָז יִשְׂרָאֵל פּוֹתְזִים בְּשִׁירָה וּמְזַמְּרִים לִפְנֵי רִבּוֹנָם. וְאוֹתוֹ מַזָּנָה אָזָד, שֶׁמְּמֻנֶּה לְשַׁבֵּזַ אֶת רִבּוֹנָם בַּיּוֹם, מְזַדְּמְנִים עֲלֵיהֶם וּמְזַמְּרִים עִמָּם כְּאָזָד בְּאוֹתָם הַשְׁבָּזִים שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמְּסַיְּמִים יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְׁבָּזִים שֶׁל אוֹתָן תִּשְׁבָּזוֹת שֶׁל דָּוִד, אָז הַתִּשְׁבַּזַת שֶׁל שִׁירַת הַיָּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הַתִּשְׁבַּזַת הַזֹּאת לָמָּה מִתַּקֶּנֶת אַזָּרוֹנָה אַזַּר שִׁבְזֵי דָּוִד, וַהֲרֵי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב קוֹדֶמֶת לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְקוֹדֶמֶת לַנְּבִיאִים, וְקוֹדֶמֶת לַכְּתוּבִים, וּכְמוֹ שֶׁקּוֹדֶמֶת – כָּךְ צָרִיךְ לְהַקְדִּים (בְּשִׁירָה)?

אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מִתַּקֶּנֶת אֶלָּא מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר אוֹתָהּ בְּרֵאשִׁית תִּקּוּנֶיהָ, וְזוֹ הַתִּשְׁבַּזַת הַמַּעֲלָה מִכָּל שְׁאָר הַתִּשְׁבָּזוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְהִיא לֹא הִתְתַּקְּנָה מִכֵּלָּן כְּמוֹ שֶׁהִתְתַּקְּנָה מֵהַתִּשְׁבַּזַת הַזּוֹ, וְלָכֵן הִיא סְמוּכָה לִתְפִלַּת מִישָּׁב, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּשֶׁנֶּאֱמֶרֶת שִׁירַת הַיָּם, מִתְעַטֶּרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ כֶּתֶר שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַטֵּר אֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְאוֹתוֹ כֶּתֶר גָּלוּף וְזָקוּק בְּשֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים, כְּמוֹ שֶׁהִתְעַטֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ יוֹם שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם וְהִטְבִּיעַ אֶת כָּל מַזָּנוֹת פַּרְעֹה וּפָרָשָׁיו. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם

לְשִׁים רְצוֹנוֹ בַּשִּׁירָה הַזּוֹ. וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה לִרְאוֹת אֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בִּתְקוּנֵי אוֹתוֹ הַכֶּתֶר וּבַזְּגִירַת כְּלֵי זֵינוֹ, וְזוֹכֶה לְשַׁבֵּחַ שִׁירָה זוֹ שָׁם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ אָדָם לִישְׁתַּבַּח, נוֹטֵל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ הַכֶּתֶר וְשָׂם אוֹתוֹ לְפָנָיו, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מַתְזִילָה לְהִתְתַּקֵּן לָבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְצָרִיךְ לִכְלֹל אוֹתָהּ בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁמֵּהֶן מִתְבָּרֶכֶת, וְהֵם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר בְּשָׁמִים עֶלְיוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ד) נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם קָנֶה וְקִנָּמוֹן וְגוֹ', וְכָאן הֵם: שִׁיר, וּשְׁבָחָה, הַלֵּל, וְזִמְרָה, עֹז, וּמֶמְשָׁלָה, נֶצַח, גְּדֻלָּה, גְּבוּרָה, וְתִפְאֶרֶת, קְדֻשָּׁה. הֲרֵי שְׁנַיִם עָשָׂר. אַזַּר כָּךְ לִזְבֻּרָה עִמָּם וְלוֹמַר וּמַלְכוּת, וְהָיוּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם.

וְלָכֵן צָרִיךְ בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְלֶלֶת בֵּינֵיהֶם, לְשִׁים בָּזֶה לֵב וְרָצוֹן וְלֹא לְדַבֵּר כְּלָל, שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם, וְאִם מַפְסִיק בֵּינֵיהֶם, יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת אַזַּת מִתַּזַּת כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, וְקוֹרֵאת בְּזַזִיל וְאוֹמֶרֶת: פָּלוֹנִי שֶׁהִפְסִיק אֶת גְּאוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יִתְכַּלֶּה וְיִפָּסֵק, שֶׁלֹּא יִרְאֶה גְּאוּת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) וּבַל יִרְאֶה גְּאוּת ה', מִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר הָאֵלֶּה הֵם גְּאוּת ה'.

מִכָּאן וָהָלְאָה – אֶל הַהוֹדָאוֹת כו'. זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַשְּׁבָחִים הַלָּלוּ הֵם אֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁמִּשְׁתַּבַּחַת בַּמַּזָּנָה שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. מִשָּׁם וָהָלְאָה – יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל. וַהֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ בָּזֶה, וְהִתְעוֹרְרוּ הַזְּוָוגִים שֶׁאֵלֶּה הֵם תִּקּוּנֵי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן (אֵל אָדוֹן).

א"ל בָּ"רוּךְ – תִּקּוּנֵי הָעוֹלָם הַתַּזְוָתוֹן, שֶׁהֵם כ"ב אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וְאוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת. הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת מֵהָעוֹלָם הַתַּזְוָתוֹן,

וְאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מֵאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא.

בַּכֹּל הֵן גְּדוֹלוֹת. הֵן גְּדוֹלוֹת בְּעַצְמָן. כַּאֲשֶׁר (לא) בָּאוֹת יְזִידוֹת הֵן גְּדוֹלוֹת (זָכָר וּנְקֵבָה פְּשׁוּטִים). שֶׁכַּאֲשֶׁר הֵן לֹא פְּשׁוּטוֹת יוֹתֵר, הֵן בָּאוֹת כָּל אוֹת וְאוֹת בַּמֶּרְכָּבָה הָרְאוּיָה לָהּ, כְּמוֹ שֶׁבַּזוֹ שֶׁל הַשַּׁבָּת שֶׁהֵם אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֶׁבַּזוֹ: אֵל אָדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים, בָּרוּךְ וּמְבֹרָךְ בְּפִי כָּל נְשָׁמָה. אֵלּוּ אוֹתִיּוֹת בְּזָמַשׁ זָמַשׁ תֵּבוֹת, שֶׁהֵן זַמְשִׁים שְׁעָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא.

שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת שֶׁבַּסּוֹף – ש״ת. הֵן בְּשֵׁשׁ שֵׁשׁ תֵּבוֹת, שֶׁהֵם שֵׁשֶׁת צִדְדֵי הָעוֹלָם הַבָּא, וְיוֹצְאוֹת מִשָּׁם כְּמוֹ: שֶׁבַּזוֹ יִתְּנוּ לוֹ כָּל צְבָא מָרוֹם. תִּפְאֶרֶת וּגְדֻלָּה שְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים וְזִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ.

אֵלּוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּשֵׁשׁ שֵׁשׁ. שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת בְּזָמַשׁ זָמַשׁ. כָּל שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבָּאֶמְצַע, כֻּלָּן בְּאַרְבַּע אַרְבַּע, מִשּׁוּם שֶׁהֵן בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְאוֹתָן שֶׁבַּסּוֹף, הֵן שְׁלֵמוּת כ״ב הָאוֹתִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן כ״ב תֵּבוֹת כְּנֶגֶד כ״ב הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. נִשְׁאֲרוּ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת שֶׁעוֹלוֹת בְּמַרְכִּבוֹתֵיהֶן לְאַרְבַּע אַרְבַּע, לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, שֶׁהֵן סוֹד הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, וְזַקִּיקָהּ קְדוֹשָׁה שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בָּהֶן, וְהַשֵּׁם הַזֶּה מְעַטֵּר אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעוֹלֶה בְּסוֹד זֶה לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם תּוֹךְ הַשְּׁלִיזוּת (שֶׁל אֲדוֹנוֹ) שֶׁל הַשְּׁכִינָה.

וְסִימָנָךְ שֶׁל אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמִּתְעַטְּרוֹת בְּשֶׁבַּזוֹ עֶלְיוֹן – זֶה רִאשׁוֹנוֹת וְסוֹפִיּוֹת, שֶׁעוֹלוֹת בְּעַטְּרוֹתֵיהֶן אוֹתָן א״ת ב״ש: אָלֶ״ף בְּזָמַשׁ. תָּי״ו בְּשֵׁשׁ. בֵּי״ת בְּזָמַשׁ. שִׁי״ן בְּשֵׁשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַסּוֹד שֶׁל א״ת ב״ש כְּלָל שֶׁל כ״ב אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן עֲטָרָה שֶׁל שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים.

וְסִימָן שֶׁל אוֹתָן אוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת שֶׁעוֹלוֹת בְּמַרְכִּבוֹתֵיהֶן – ג״ר. מַתְוִזִיל בְּגִימַ״ל וְסִים בְּרֵי״שׁ, וְכֻלָּן סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה. א״ת ב״ש – סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. ג״ר – סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁעוֹלָה לִשְׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, וְנַעֲשֶׂה

מֵהֶם שֵׁם קָדוֹשׁ לְעַטֵּר אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתּוֹךְ הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. (שָׂכָתוּב (תהלים מז) כִּשְׁמְךָ אֱלֹהִים כֵּן תְּהִלָּתֶךָ).

וְלָכֵן אוֹתוֹ שֵׁם שֶׁל ע״ב כָּלוּל בְּסוֹד הָאָבוֹת, יָמִין וּשְׂמֹאל וְאֶמְצַע. וְהִיא מִתְעַטֶּרֶת בָּהֶם לִהְיוֹת שֵׁם קָדוֹשׁ, וְלֹא שֵׁם עֶלְיוֹן כְּאוֹתָם שֵׁמוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁנֶּאֱוָוזִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁזֶּהוּ שֵׁם עֶלְיוֹן, אֲבָל הַסּוֹד שֶׁלּוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁמִּתְעַטֵּר בָּאָבוֹת.

הַשֵּׁם שֶׁל מ״ב אוֹתִיּוֹת – הַסּוֹד שֶׁלּוֹ הָאָבוֹת, שֶׁמִּתְעַטְּרִים בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּמַה שֶׁלְּמַעְלָה. (וְעוֹלֶה הַסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁמִּתְעַטֵּר בָּאֵין סוֹף) וְלָכֵן עוֹלֶה וְלֹא יוֹרֵד, וּמִתְעַטֵּר בְּתוֹךְ הַמְּזֻוָּגָה הָעֶלְיוֹנָה. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ וְנִזְהָר בּוֹ.

הַשֵּׁם שֶׁל ע״ב אוֹתִיּוֹת – דָּוִד הַמִּתְעַטֵּר בָּאָבוֹת, וְסוֹדוֹ עוֹלֶה וְיוֹרֵד כְּמוֹ זֶה מצפ״ץ, (מצפ״ץ) שֵׁם שֶׁל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים. הֵם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיּוֹצְאִים מֵאָזְנָד שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, וְלָכֵן (עוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְכֻלָּם עוֹלִים וְיוֹרְדִים זוּוִין מִזֶּה הַשֵּׁם שֶׁל מ״ב שֶׁעוֹלֶה וְלֹא יוֹרֵד, וְעַל זֶה) הַשֵּׁם שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם עוֹלֶה וְיוֹרֵד. עוֹלֶה מִצַּד זֶה וְיוֹרֵד מִצַּד זֶה. הַשֵּׁם שֶׁל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת עוֹלֶה מִצַּד זֶה וְיוֹרֵד מִצַּד זֶה. וְאוֹתוֹ שֶׁיּוֹרֵד, כְּדֵי לִמְשֹׁךְ טוּב לְמַטָּה. וְעַל זֶה, א״ת ב״ש ג״ר ד״ק ה״ץ ו״פ ז״ע זח״ס ט״ן י״ם כ״ל. הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת עוֹלוֹת בַּזְּוִגִּין, וְאוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת יוֹרְדוֹת בַּזְּוִגִּין, כְּדֵי לִמְשֹׁךְ אֶת הַטּוֹב שֶׁלְּמַעְלָה לְמַטָּה.

הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם הוּא מִתְעַטֵּר לַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. הַשֵּׁם שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם מִתְעַטֵּר לַמֶּרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לְהַכִּיר אֶת רִבּוֹנוֹ. אַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְלָכֵן תִּשְׁבַּחְתָּה שֶׁל שַׁבָּת שֶׁמְּשַׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, מְשַׁבַּחַת בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם וּבְעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, הַסּוֹד שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, כְּדֵי שֶׁתִּתְעַטֵּר בּוֹ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה בַּתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ. וְלָכֵן אֵל

אָדוֹן – תִּשְׁבַּזַּת הָעוֹלָם הַבָּא הוּא, וּפְרִיזַת (וּקְשִׁירַת) הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וּפְרִיזַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת לַעֲלוֹת בְּתוֹךְ הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה.

א"ת ב"ש עוֹלִים וְיוֹרְדִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. א"ל ב"ם עוֹלִים וְלֹא יוֹרְדִים, וְסִימָנְךָ – זוֹ שַׁבָּ"ת לְבַדָּהּ. וְזוֹ שַׁבָּת וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁעוֹלֶה הַסּוֹד לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁהַכֹּל מִתְעַטֵּר בָּאֵין סוֹף.

אֵל בָּרוּךְ – זֶה סִדּוּר שֶׁל אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת וְתִקּוּנֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם בַּתְּפִלָּה. וּמְשׁוּם שֶׁאוֹתָן אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת, אֵין רָוַח בֵּינֵיהֶן, וְהֵן תִּקּוּנֵי הָעוֹלָמוֹת שֶׁבָּאוֹת עִם הַגְּבִירָה לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

קְדֻשָּׁה זוֹ שֶׁמְּקַדְּשִׁים הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים אֵינָהּ בְּיָוזִיד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, כָּל קְדֻשָּׁה שֶׁהִיא בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אָסוּר לְיָוזִיד לְאָמְרָהּ. תַּרְגּוּם – לְעוֹלָם בְּיָוזִיד, וְלֹא בְּרַבִּים. וְהָיָוזִיד הוּא תִּקּוּן שֶׁלּוֹ וַדַּאי, וְלֹא רַבִּים. וְסִימָן לְסוֹד זֶה – שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם. שְׁנַיִם זֶה לְשׁוֹן רַבִּים, שֶׁוַּדַּאי קְדֻשָּׁה שֶׁל לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ אֲסוּרָה בְּיָוזִיד. קְדֻשַּׁת תַּרְגּוּם אֲסוּרָה בָּרַבִּים, אֲבָל בְּיָוזִיד לְעוֹלָם. אֶחָד תַּרְגּוּם שָׁנִינוּ, וְלֹא שְׁנַיִם וְלֹא יוֹתֵר. הַתַּרְגּוּם בָּא לְמַעֵט, וְכָךְ צָרִיךְ. לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ בָּא לְרַבּוֹת, וְכָךְ צָרִיךְ, שֶׁמַּעֲלִים בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִים. וּבַתַּרְגּוּם מוֹרִידִים וְלֹא מַעֲלִים. שָׁנִינוּ אֶחָד, וְלֹא יוֹתֵר, וְלֹא מַעֲלִים כְּלָל.

הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ – הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהִתְקַדְּשָׁה הַשְּׁכִינָה, וְכָל אוֹתָן מֶרְכְּבוֹתֶיהָ לְהִתְחַבֵּק אֶל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וּמְשׁוּם שֶׁהִיא קְדֻשַּׁת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן, הִיא מְיֻשָּׁב וְלֹא בַּעֲמִידָה. קְדֻשָּׁה אֲזֶרֶת שֶׁל זֵזֶרֶת הַתְּפִלָּה הִיא קְדֻשָּׁה שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְלָכֵן הִיא בַּעֲמִידָה, כְּדֵי לְהַמְשִׁיכָהּ לְמַטָּה, וְכָל דִּבְרֵי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הֵם בַּעֲמִידָה וְלֹא מְיֻשָּׁב.

וּבְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת הַלָּלוּ יִשְׂרָאֵל מִתְקַדְּשִׁים בָּהֶם לְמַטָּה, וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל מִתְקַדְּשִׁים בִּקְדֻשַּׁת הַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְוִתּוֹנָה מְיֻשָּׁב, וּבִקְדֻשַּׁת הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה מְעֻמָּד. קְדֻשָּׁה אֲזֶרֶת הִיא תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה, וְלָכֵן הִיא אֲזֶר הַתְּפִלָּה.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשּׁוֹת אֲזוֹרוֹת, הִיא אַזּוֹר הַתְּפִלָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל אֶזּוֹר וְאֶזּוֹר צָרִיךְ לִמְשֹׁךְ עָלָיו מֵאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת, נִתְּקָן לְכָל יָזִיד וְיָזִיד קְדֻשַּׁת תַּרְגּוּם.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יֵשׁ בָּהּ קְדֻשַּׁת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ – אוֹתָהּ לְצִבּוּר, לְהִתְקַדֵּשׁ כֻּלָּם בְּכֻלָּל בְּאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה. וּמִשּׁוּם שֶׁלְּיָזִיד אֵין רְשׁוּת לְאָמְרָהּ בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וּלְהִתְקַדֵּשׁ יְזִידִי, הִתְקִינוּהָ בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם, וְהִיא בְּיָזִיד, לְהִתְקַדֵּשׁ כָּל אֶזּוֹר וְאֶזּוֹר בְּאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו יֶתֶר קְדֻשָּׁה. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים בִּקְדֻשּׁוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵם דְּבֵקִים לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

כָּתוּב, (מלכים–ב ד) הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֹבֵר וְגוֹ'. וְכָתוּב, נַעֲשֶׂה נָּא עֲלִיַּת קִיר קְטַנָּה וְגוֹ'. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ סָמֶךְ בְּעָלְמָא לְסִדּוּר הַתְּפִלָּה. הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי – זֶהוּ הָרָצוֹן שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לָשִׂים בְּתוֹכוֹ בַּתְּפִלָּה. כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא – זֶהוּ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, וְהוּא מְקַדֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד – מֵאוֹתָהּ קְדֻשָּׁה שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה, הוּא מְקַדֵּשׁ אוֹתָנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁהֲרֵי אֵין קְדֻשָּׁה לְמַעְלָה אֶלָּא אִם יֵשׁ קְדֻשָּׁה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְהוֹאִיל וְכָךְ הוּא, נַעֲשֶׂה נָּא עֲלִיַּת קִיר קְטַנָּה. זֶהוּ סִדּוּר שֶׁל תִּקּוּן הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא עֲלִיַּת קִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לז) וַיַּסֵּב זִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. קְטַנָּה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא קְטַנָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה. וַעֲשִׂים לוֹ שָׁם – בַּתִּקּוּן הַזֶּה שֶׁאָנוּ מִתַּקְּנִים, וּבְסִדּוּר שֶׁלָּנוּ בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וּתְפִלָּה, (וּבְתִקּוּן זֶה) אָנוּ מִתַּקְּנִים לוֹ, לִמְזוֹנָתוֹ. מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה – כָּל הָאַרְבָּעָה הֻלְּלוּ הֵם בַּשְּׁכִינָה, וְהִיא (כֻּלָּה) בְּכָל הַתִּקּוּנִים הֻלְּלוּ מִתַּקְּנִים לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בַּסִּדּוּר שֶׁאָנוּ מְסַדְּרִים.

בַּסִּדּוּר שֶׁל תְּפִלַּת עַרְבִית וּבַתִּקּוּן שֶׁלּוֹ – הֲרֵי מִטָּה. בַּסִּדּוּר שֶׁל אוֹתָם

קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת שֶׁאָנוּ מְסַדְּרִים בַּבֹּקֶר וְאוֹתָם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת – הֲרֵי הַשֶּׁלְוָן. וּבְאוֹתוֹ סִדּוּר שֶׁל תְּפִלַּת מִיּשֶׁבְּ וּבַתִּקּוּן שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע בְּאוֹתוֹ יִחוּד שֶׁאָנוּ מְתַקְּנִים – הֲרֵי כִּסֵּא. בְּאוֹתוֹ סִדּוּר שֶׁל תְּפִלַּת מְעַמֵּד וּבְאוֹתָן קְדֻשּׁוֹת וְתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה, וּבְרָכוֹת שֶׁאָנוּ מְסַדְּרִים (לָהּ) – הֲרֵי מְנוֹרָה.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁאֶת זֶה שָׂם בִּרְצוֹנוֹ לְהַשְׁלִים לִרְבוֹנוֹ בְּכָל יוֹם וּלְתַקֵּן עֲלִיַּת קִיר קְטַנָּה זוֹ לִרְבוֹנוֹ בַּתִּקּוּנִים הַלָּלוּ, אָז וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִהְיֶה אוֹרְזוֹ בְּכָל יוֹם. אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַבָּא. מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ הָאַרְבָּעָה הֵם תִּקּוּנֵי הַשְּׁכִינָה לְהִתְתַּקֵּן לְבַעְלָהּ. בְּאַרְבָּעָה הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ הִיא מִתְתַּקֶּנֶת בְּיָפְיָהּ בְּשִׁמּוּזוֹתֶיהָ, בְּמַרְאֶיהָ, עַל יְדֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ כָּל יוֹם.

הַמִּטָּה נִתְּנָה לְיַעֲקֹב לְהִתְתַּקֵּן, וְלָכֵן יַעֲקֹב תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית. שֻׁלְחָן תִּקֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָם שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁתִּקֵּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כג) תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי. כִּסֵּא תִּקֵּן אַבְרָהָם בְּהִתְקַשְּׁרוּתוֹ, שֶׁעָשָׂה טוֹב וּשְׁלֵמוּת הַנְּשָׁמוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְאֵין תִּקּוּן הַכִּסֵּא אֶלָּא בַּיְּסוֹד שֶׁל אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה טז) וְהוּכַן בְּחֶסֶד כִּסֵּא.

הַמְּנוֹרָה תִּקֵּן יִצְחָק, שֶׁקִּדֵּשׁ שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעֵינֵי כָּל הָעוֹלָם, וְהֵאִיר אֶת אוֹר הַמְּנוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה בְּאוֹתָהּ קְדֻשָּׁה. לָכֵן צְרִיכִים הָעָם הַקָּדוֹשׁ לוֹמַר תָּמִיד וְלָשִׂים רְצוֹנָם לְסַדֵּר לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת, אִישׁ הָאֱלֹהִים, מִטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה, לִהְיוֹת שְׁלֵמוּת בְּכָל יוֹם מַעְלָה וּמַטָּה.

בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְיַחֲדִים אֶת הַיִּחוּד שֶׁל סוֹד שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בְּרָצוֹן שָׁלֵם, אָז יוֹצֵא מִתּוֹךְ סֵתֶר שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אוֹר אֶחָד, וְאוֹתוֹ אוֹר מַכֶּה לְתוֹךְ הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה וּמִתְחַלֵּק לְשִׁבְעִים אוֹרוֹת, וְאוֹתָם שִׁבְעִים אוֹרוֹת בְּשִׁבְעִים עֲנָפֵי עֵץ הַחַיִּים.

אָז אוֹתוֹ אִילָן מַעֲלֶה רֵיחוֹת וּבְשָׂמִים, וְכָל אִילָנוֹת גַּן עֵדֶן, כֻּלָּם מַעֲלִים רֵיחוֹת וּמְשַׁבְּחִים אֶת רִבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי אָז מִתְקַנֶּת הַגְּבִירָה לְהִכָּנֵס לַחֻפָּה עִם בַּעְלָהּ. כָּל אוֹתָם אֵיבָרִים עֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם מִתְחַבְּרִים בִּתְשׁוּקָה אַחַת וּבְרָצוֹן

אָזַד לִהְיוֹת אָזַד בִּכְלִי פָּרוּד כְּכֻלּוֹ. וְאָז בַּעֲלָה מִתְתַּקֵּן אֵלֶיהָ לְהַכְנִיסָהּ לַזִּוּגָהּ בְּיִזּוּד אָזַד לְהִתְיַזֵּד עִם הַגְּבִירָה.

וְלָכֵן אָנוּ מְעוֹרְרִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים (דברים י) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. תַּקְנִי עַצְמֵךְ, הֲרֵי בַּעְלֵךְ יָבֹא אֵלַיִךְ בְּתִקּוּנָיו מְזֻמָּן כְּנֶגְדֵּךְ. ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אָזַד, בְּיִזּוּד אָזַד, בְּרָצוֹן אָזַד, בִּכְלִי פָּרוּד, שֶׁכָּל אוֹתָם הָאֵיבָרִים נַעֲשִׂים אָזַד, וְנִכְנָסִים בְּאָזַד בִּתְשׁוּקָה.

כֵּיוָן שֶׁאוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל "ה' אָזַד" בְּהִתְעוֹרְרוּת שִׁשָּׁה צְדָדִים, אָז כָּל אוֹתָם שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים נַעֲשִׂים אָזַד וְנִכְנָסִים בִּתְשׁוּקָה אַזַת, וְסוֹד זֶה ו' אָזַד, פָּשִׁיטוּת בִּכְלִי דְּבֵקוּת אַזֶרֶת אֶלָּיו, אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ פָּשׁוּט מִכֹּל, וְהוּא אָזַד.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הַגְּבִירָה מִתְתַּקֶּנֶת וּמִתְקַשֶּׁטֶת, וְשַׁמָּשֶׁיהָ מַכְנִיסִים אוֹתָהּ בְּלַזַּשׁ רַב אֶל בַּעְלָהּ, וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. זֶהוּ בְּלַזַּשׁ, שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לְהַכְנִיסָהּ לְבַעְלָהּ. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיּוֹדְעִים אֶת זֶה וּמְסַדְּרִים סִדּוּר עֶלְיוֹן שֶׁל הָאֱמוּנָה.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמִּתְזַבְּרִים הַבַּעַל וְהַגְּבִירָה כְּאָזַד, אָז הַכָּרוּז יוֹצֵא מִצַּד הַדְּרוֹם, מִתְעוֹרְרִים זַיָּלוֹת וּמַזַּנּוֹת שֶׁמְּגַלִּים אַהֲבָה לִרְבוֹנָם.

אָז מִתְעוֹרֵר מְמֻנֶּה אָזַד עֶלְיוֹן, שֶׁשְּׁמוֹ בּוּאֵ"ל, גְּדוֹל הַמַּזַּנּוֹת, וּבְיָדוֹ אַרְבָּעָה מַפָּתְחוֹת שֶׁנּוֹטֵל מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וּמַפָּתְחוֹ אָזַד נִרְשָׁם בָּאוֹת י', וּמַפָּתְחוֹ אַזַר נִרְשָׁם בָּאוֹת ה', וּמַפָּתְחוֹ אָזַד נִרְשָׁם בָּאוֹת ו', (וּמַפָּתְחוֹ אַזַר נִרְשָׁם בָּאוֹת ה') וּמַנִּיזִים אוֹתוֹ תַּזַת עֵץ הַזַּזִּים. וְאוֹתָם שְׁלֹשָׁה מַפָּתְחוֹת שֶׁנִּרְשְׁמוּ בְּשִׁלֹּשׁ הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ נַעֲשִׂים אָזַד. כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשִׂים אָזַד, אוֹתוֹ הַמַּפָּתְחוֹ הָאַזַר עוֹלֶה וְעוֹמֵד וּמִתְזַבֵּר בְּאוֹתוֹ אַזַר שֶׁהוּא כְּכֻלּוֹ שָׁלֹשׁ, וְכָל אוֹתָם מַזַּנּוֹת וַזַּיָּלוֹת נִכְנָסִים לְאוֹתָם שְׁנֵי הַמַּפָּתְחוֹת לְתוֹךְ הַגָּן, וְכֻלָּם מְיֻזָּדִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַטָּה.

יְהוָ"ה – זֶה רֹאשָׁם שֶׁל הָאוֹת י', הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁבְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ. אֱלֹהֵינוּ –

זֶהוּ סוֹד שֶׁל רֹשֶׁם הָאוֹת ה׳ הָעֶלְיוֹנָה, הָאוֹת הַשְּׁנִיָּה שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. יְהוָ״ה – זוֹ מְשִׁיכָה שֶׁנִּמְשֶׁכֶת לְמַטָּה בְּסוֹד הָרֹשֶׁם שֶׁל הָאוֹת ו׳, שֶׁהֵן שְׁתַּיִם, וְהָאוֹתִיּוֹת נִמְשָׁכוֹת לִהְיוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְהוּא אָזֵד. כָּל הַשָּׁלֹשׁ הַלָּלוּ הֵן אָזֵד בְּיִזּוּד אָזֵד.

כֵּיוָן שֶׁכָּל זֶה נַעֲשָׂה אָזֵד בְּיִזּוּד אָזֵד, וְנִשְׁאָר הַכֹּל בַּסּוֹד שֶׁל אוֹת ו׳ שָׁלֵם, מֵרֹאשׁ הַמּוֹעָץ וּמֵהַהֵיכָל הַפָּנִימִי, וְיוֹרֵשׁ אֶת הָאַבָּא וְהָאִמָּא, אָז מַכְנִיסִים אֶת הַגְּבִירָה עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי עַכְשָׁו הוּא שָׁלֵם בְּכָל הַטּוּב הָעֶלְיוֹן, וְיָכוֹל לְהָזִין אוֹתָהּ וְלָתֵת לָהּ מָזוֹן וְסִפּוּק כָּרָאוּי. וְכָל אוֹתָם הָאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ כֻּלָּם אָזֵד. וְאָז מַכְנִיסִים אוֹתָהּ אֵלָיו בְּלַוָּשׁ. לָמָּה בְּלַוָּשׁ? כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב זָר בְּאוֹתָהּ שִׁמְוָּזָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יד) וּבְשִׁמְוָּזָתוֹ לֹא יִתְעָרֵב זָר.

כֵּיוָן שֶׁהוּא מִתְיַוֵּד לְמַעְלָה בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים, אַף כָּךְ הִיא מִתְיַוֶּדֶת לְמַטָּה בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים אֲוִזִרִים, כְּדֵי לִהְיוֹת אָזֵד לְמַעְלָה וְאָזֵד לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ד) יְהֶיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. אָזֵד לְמַעְלָה בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים – שֶׁכָּתוּב (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. הֲרֵי שֵׁשׁ תֵּבוֹת כְּנֶגֶד שִׁשָּׁה צְדָדִים. אָזֵד לְמַטָּה בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים – (זֶהוּ שֶׁכָּתוּב) בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. הֲרֵי שִׁשָּׁה צְדָדִים אֲוִזִרִים בְּשֵׁשׁ תֵּבוֹת. ה׳ אָזֵד – לְמַעְלָה. וּשְׁמוֹ אָזֵד – לְמַטָּה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב אָזֵד לְמַעְלָה, וּלְמַטָּה לֹא כָּתוּב אָזֵד. וָעֶד הוּא אָזֵד בְּוִזּוּלוֹפֵי אוֹתִיּוֹת. אוֹתִיּוֹת הַזָּכָר לֹא מִתְוַזְלְפוֹת, אוֹתִיּוֹת הַנְּקֵבָה מִתְוַזְלְפוֹת, שֶׁהֲרֵי שָׁבוּז הַזָּכָר עַל הַנְּקֵבָה. וּכְדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁלֹט עַיִן הָרָע אָנוּ מַוְזִלִיפִים אוֹתִיּוֹת שֶׁלֹּא אוֹמְרִים אָזֵד בְּגָלוּי, וְלָעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁתַּעֲבֹר עַיִן הָרָע מִן הָעוֹלָם וְלֹא תִּשְׁלֹט (אֲצִלָה), אָז יִקָּרֵא אָזֵד בְּגָלוּי. מִשּׁוּם שֶׁעַכְשָׁו, כְּשֶׁאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּזר נִדְבָּק עִמָּהּ, אֵינָהּ אָזֵד, אֶלָּא שֶׁאָנוּ מְיַוְזְדִים אוֹתָהּ בְּלַוָּשׁ בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת הָאֲוִזִרוֹת, וְאוֹמְרִים וָעֶד.

אֲבָל לָעָתִיד לָבֹא שֶׁיִּפָּרֵד אוֹתוֹ הַצַּד מִמֶּנָּהּ וְיֵעָבֵר מֵהָעוֹלָם, אָז יִקָּרֵא

אָזְדָּ וַדַּאי, שֶׁלֹּא יִהְיֶה עִמָּהּ שֵׁתָפוּת וּדְבֵקוּת אַוְזֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְדָּ וּשְׁמוֹ אֶזְדָּ, בְּגָלוּי בְּפָרוּשׁ, וְלֹא בְּלַוַּזשׁ וְלֹא בְּסוֹד.

וְלָכֵן אָנוּ מְיַוְזְדִים אוֹתָהּ מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוְזֶר, כְּמִי שֶׁמַּזְמִין אַוְזֶר לִהְיוֹת עֵד שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הָעֵד שֶׁלָּנוּ, וְהַצַּד הָאַוְזֶר אֵינוֹ עֵד אֵלֵינוּ. וְאָז הִיא נִפְרֶדֶת מֵאוֹתוֹ הַצַּד. כֵּיוָן שֶׁבָּאָה, אָנוּ מַכְנִיסִים אוֹתָהּ לַוַּזָּפָה אֶל בַּעְלָהּ, הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, בְּכָל רָצוֹן וְכַוָּנַת הַלֵּב, וְלָכֵן הוּא אֶזְדָּ.

בְּשָׁעָה שֶׁהִיא בָּאָה עִם עַלְמוּתֶיהָ וְרוֹצָה לְהִפָּרֵד מֵהַצַּד הָאַוְזֶר, לֹא בָּאָה אֶלָּא כְּמִי שֶׁמְּזַהֶמֶת לִרְאוֹת אֶת כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ וְלֹא יוֹתֵר, וְכָךְ מַכְרִיזִים שֶׁיְּזַהֲמוּ לִרְאוֹת בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה. צְאוּ לִרְאוֹת בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ אָז הַצַּד הָאַוְזֶר לֹא נוֹזַז לוֹ לִרְאוֹת, וְנִפְרֶדֶת מִמֶּנָּה. כֵּיוָן שֶׁבָּאָה, כָּל אוֹתָם שֵׁמְשִׁיָּהּ מַכְנִיסִים אוֹתָהּ לַוַּזָּפָה עִם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בְּלַוַּזשׁ, בְּסוֹד. שֶׁאִלְמְלֵא לֹא כָּךְ, לֹא יִפָּרֵד מִמֶּנָּה אוֹתוֹ הַצַּד הָאַוְזֶר וְתִתְעָרֵב הַשְּׁמְוָזָה. אֲבָל לָעֲתִיד לָבֹא, כְּשֶׁיִּפָּרֵד מִמֶּנָּה אוֹתוֹ הַצַּד הָאַוְזֶר, אָז בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְדָּ וּשְׁמוֹ אֶזְדָּ.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנֶסֶת לַוַּזָּפָה וְהִיא עִם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, אָז אָנוּ מְעוֹרְרִים שְׁמוּזָה שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וְגוֹ', וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ וְגוֹ', בְּלִי פַּוַּזר כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הַצַּד הָאַוְזֶר לֹא יִתְקָרֵב לְשָׁם וְאֵין לוֹ רְשׁוּת.

הַכְלָה, כָּל זְמַן שֶׁרוֹצִים לְהַכְנִיסָהּ לַמֶּלֶךְ לִשְׁמוּזַת הַשְּׁמוּשׁ, צָרִיךְ בְּלַוַּזשׁ בְּסוֹד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בְּרַגְלֵי (אָדָם שְׁמַגָּלָה) צְעָדֶיהָ, רָמְזוֹ שֶׁל הַצַּד הָרָע וְלֹא יִדְבַּק עִמָּהּ, וְלֹא יִמָּצְאוּ בַּבָּנִים רָמְזוֹ שֶׁל פָּסוּל כְּלָל.

וְכָךְ אָמַר יַעֲקֹב לְבָנָיו, שִׁמְאָ זַס וְשָׁלוֹם אַרְעָ פָּסוּל (בְּזַרְעִי אוֹ) בְּמִטָּתִי. אָז הֵם אָמְרוּ, כְּמוֹ שֶׁאֵין בְּלִבְּךָ אֶלָּא אֶזְדָּ, כָּךְ וְכוּ', אֵין לָנוּ דְּבֵקוּת בַּצַּד הָאַוְזֶר כְּלָל. שֶׁהֲרֵי פָּרוּשׁ הָיָה מִמִּטָּתְךָ, וְאָנוּ בִּיזּוּד לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְאֵין לָנוּ כְּלָל דְּבֵקוּת בַּצַּד הָאַוְזֶר, שֶׁהֲרֵי בִּפָּרְדָה מֵהַצַּד הָאַוְזֶר (הָיִינוּ בְּרָצוֹן) הָיָה

הָרָצוֹן וְהַמְּזַמָּה שֶׁלָּנוּ.

כֵּיוָן שֶׁיָּדַע שֶׁהַצַּד הָאַחֵר, לֹא נִדְבַּק שָׁם כְּלָל, אָז נִכְנְסָה הָאִשָּׁה לְבַעְלָהּ בְּלַוַּאשׁ, בְּסוֹד הַיִּחוּד שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים. פָּתוּז וְאָמַר, בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, שֶׁהֲרֵי הִיא בְּסוֹד שֶׁל אָזְד, בְּעַלְמוּתָיהּ, בְּלִי עֵרְבּוּב כְּלָל, וְלֹא שַׁתָּפוּת שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר.

וּבֹא רְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיוּ יַעֲקֹב וּבָנָיו בִּדְיוּקָן עֶלְיוֹן לְמַטָּה עִם הַשְּׁכִינָה. יַעֲקֹב הָיָה בְּסוֹד שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּסוֹד אָזְד. בָּנָיו הָיוּ בִּדְיוּקָן שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. וְהוּא רָצָה לְגַלּוֹת לָהֶם אוֹתוֹ קֵץ, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרֻנוּ, שֶׁיֵּשׁ קֵץ וְיֵשׁ קֵץ, יֵשׁ קֵץ הַיָּמִין וְיֵשׁ קֵץ הַיָּמִים. קֵץ הַיָּמִין – זוֹ הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, סוֹד הָאֱמוּנָה, סוֹד מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם. קֵץ הַיָּמִים – זֶה סוֹד שֶׁל מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, סוֹד שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר שֶׁנִּקְרָא קֵץ כָּל בָּשָׂר, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהִסְתַּלְּקָה שְׁכִינָה מִמֶּנּוּ וְכוּ', הֵם אָמְרוּ: כְּמוֹ שֶׁאֵין בְּלִבְּךָ אֶלָּא אָזְד, שֶׁאַתָּה בְּסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהוּא אָזְד – אַף אָנוּ, שֶׁאָנוּ בְּסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, הוּא אָזְד. וְלָכֵן נִזְכְּרוּ שְׁנֵי לְבָבוֹת, סוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַלֵּב שֶׁל יַעֲקֹב, וְהַסּוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, שֶׁהוּא הַלֵּב שֶׁל בָּנָיו. אָז הִכְנִיס אוֹתָהּ בְּלַוַּאשׁ.

וּכְמוֹ שֶׁהֵם הִתְיַזְּדוּ – הַסּוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּאָזְד, וְהַסּוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בְּאָזְד, אַף כָּךְ אָנוּ צְרִיכִים לְיַזֵּד אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּאָזְד וּלְיַזֵּד אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בְּסוֹד שֶׁל אָזְד. זֶה בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים, וְזֶה בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים. וְלָכֵן שֵׁשׁ תֵּבוֹת כָּאן בְּסוֹד שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים, (זכריה יד) ה' אָזְד וּשְׁמוֹ אָזְד. אַשְׁרֵי גּוֹרָלוֹ וְזִכְלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁשָּׁם רְצוֹנוֹ לָזֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר כָּךְ, הִתְעוֹרְרוּת זוֹ שֶׁל הַיִּחוּד יָפָה הִיא, שֶׁסּוֹד בְּרוּר הַדָּבָר הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ עֲתִידִים לְהִתְעַתֵּד לְפָנֵי עַתִּיק

הַיָּמִים בְּלִי בוּשָׁה כְּלָל.

רעיא מהימנא

מִצְוָה לִלְמֹד תּוֹרָה בְּכָל יוֹם, שֶׁהִיא סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה לָדַעַת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזוֹכֶה בָּעוֹלָם הַבָּא וְנִצּוֹל מִכָּל הַמְקַטְרְגִים הָרָעִים, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא סוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁמִּי שֶׁמִּתְעַסֵּק בָּהּ, מִתְעַסֵּק בָּאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בְּתוֹכוֹ שֶׁלֹּא תָזוּז מִמֶּנּוּ.

מִי שֶׁיּוֹדֵעַ דִּבַּר תּוֹרָה, צָרִיךְ לִרְדֹּף אַזְנָרָיו וְלִלְמֹד דָּבָר זֶה מִמֶּנּוּ, לְקַיֵּם אֶת סוֹד הַכָּתוּב, מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְּחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. הַתּוֹרָה הִיא עֵץ הַחַיִּים לָתֵת זַיִּים לַכֹּל. מִי שֶׁמִּתְחַזֵּק בַּתּוֹרָה, מִתְחַזֵּק בְּעֵץ הַחַיִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ.

וְכַמָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בְּאַרְנוּ בְּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקַשֵּׁר בַּתּוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה. בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ שׁוֹכֵךְ, וְאֵינוֹ שׁוֹכֵךְ בָּעוֹלָם הַבָּא, וַאֲפִלּוּ בַּקֶּבֶר שְׂפָתוֹתָיו מְרַחֲשׁוֹת בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. (ע"כ רעיא מהימנא)

זֹהַר:

פָּתַח וְאָמַר, וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה. כָּאן הוּא יְזוּד בְּכָל אָזְנָד. מַעְלָה וּמַטָּה. לֹא כָּתוּב וְיִקְחוּ תְּרוּמָה, אֶלָּא וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה, מַעְלָה וּמַטָּה, בְּלִי פָּרוּד כְּלָל.

מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְּחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. פָּסוּק זֶה כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר אוֹתוֹ: כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ. מַה זֶּה מֵאֵת כָּל אִישׁ? אֶלָּא סוֹד יֵשׁ כָּאן לְאוֹתָם בַּעֲלֵי מִדּוֹת. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לָשִׂים אֶת רְצוֹן לִבָּם לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, וְכָל רְצוֹן לִבָּם אֵינוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה, וְלַתַּאֲוָה הַבְּטֵלָה שֶׁלּוֹ. אֶלָּא יוֹדְעִים וּמִשְׁתַּדְּלִים לָשִׂים רְצוֹנָם וּלְהִדָּבֵק לְמַעְלָה, כְּדֵי לְמַשֵּׁךְ רָצוֹן (שֶׁלָּהֶם) שֶׁל רִבּוֹנָם אֲלֵיהֶם מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

וּמֵאַיָּה מָקוֹם נוֹטְלִים אוֹתוֹ רְצוֹן רִבּוֹנָם לִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ אֲלֵיהֶם? הֵם נוֹטְלִים מִמָּקוֹם אֶזֶד עֶלְיוֹן וְקָדוֹשׁ שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים כָּל הָרְצוֹנוֹת הַקְּדוֹשִׁים. וּמִי הוּא? כָּל אִישׁ. זֶה צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא כֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ה) וְיִתְרוֹן אֶרֶץ בַּכֹּל הִיא. (תהלים קיט) עַל כֵּן כָּל פָּקוּדֵי כֹל יִשָּׁרְתִי. אִישׁ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ צַדִּיק. זֶהוּ צַדִּיק (כָּל אִישׁ) בַּעַל הַבַּיִת שֶׁרְצוֹנוֹ תָּמִיד לַגְּבִירָה, כְּמוֹ בַּעַל שֶׁאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ תָּמִיד. יְדֻבָּנוּ לִבּוֹ – הוּא אוֹהֵב אוֹתָהּ, וְלִבּוֹ, שֶׁהִיא הַגְּבִירָה שֶׁלּוֹ, יְדֻבָּנוּ לְהִדָּבֵק בָּהּ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאַהֲבָה רַבָּה זֶה עִם זֶה, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, מֵאוֹתוֹ כָּל אִישׁ, בַּעַל הַבַּיִת, בַּעַל הַגְּבִירָה, מִמֶּנּוּ תִּקָּחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, מִי שֶׁרוֹצֶה לָקַחַת אִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם מִמֶּנּוּ, הוּא מַקְפִּיד וְלֹא עוֹזֵב אוֹתָהּ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָךְ. כָּתוּב וְזֹאת הַתְּרוּמָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אַף עַל גַּב שֶׁכָּל אַהֲבָתָהּ אֵלָיו וְאַהֲבָתוֹ אֵלֶיהָ, מִמֶּנּוּ נוֹטְלִים אוֹתָהּ לְהַשְׁרוֹתָהּ בֵּינֵיהֶם, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן, שֶׁכָּל הָאַהֲבָה שֶׁל אִשָּׁה וּבַעְלָהּ שׁוֹרָה, מִשָּׁם תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. אַשְׁרֵי זְכֻלְכֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאַשְׁרֵי כֻּלָּם שֶׁזָּכוּ לָזֶה.

וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתָּם. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתּוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת: מַה זֶּה מֵאִתָּם? מֵאֵת שְׁנֵי הַשֻּׁמּוֹת (הַדְּרָגוֹת) הַלָּלוּ.

עוֹד אָמַר רַב יֵיבָא סָבָא, מֵאִתָּם – מֵאֵת ם׳, שֶׁהוּא סוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, מְקוֹם מְדוּרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁמִּתְעַטֵּר מֵהָאוֹת ם׳, וּמִשָּׁם נוֹטֵל זַיִּים לְהָזִין אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד, הַסּוֹד שֶׁנִּתָּן לַזְּכָאִים. אַשְׁרֵי זְכֻלְכֶם.

שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם נוֹטְלִים אוֹתָהּ, (כָּאן) לֹא יְכוֹלִים לְטֹל אוֹתָהּ אֶלָּא רַק בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ וּבִרְצוֹנוֹ, וְלַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה שֶׁל אַהֲבָה אֵלָיו, וְאָז בְּאַהֲבָתוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי. וְכָל זֶה בְּאוֹתָן הָעֲבוֹדוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה, וְתִקּוּן וְסִדּוּר שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְסַדְּרִים בְּכָל יוֹם. דָּבָר אַזַּר מֵאִתָּם – מֵהַכֹּל שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים הָעֶלְיוֹנִים, וְהַכֹּל אֶזֶד.

(ד״א) מֵאִתָּם – מֵאוֹתָם זְמַנִּים וְשַׁבָּתוֹת, וְהַכֹּל סוֹד אֶזֶד. זָהָב וָכֶסֶף

וְגָזוֹשֶׁת וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי. זָהָב – בַּסוֹד שֶׁל יוֹם רִאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁל זָהָב, יוֹם הַדִּין, וְשׁוֹלֵט אוֹתוֹ הַצַּד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לז) מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה. וָכֶסֶף – זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁמִּתְלַבְּנִים וְזַטָּאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁלֶג, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א) אִם יִהְיוּ וְזַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וְכָתוּב (ויקרא טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם.

וְגָזוֹשֶׁת – יְמֵי קָרְבָּנוֹת הֶזְגֵּג, שֶׁהֵם מַרְכִּבוֹת הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֵם נִקְרָאִים סוֹד שֶׁל הָרֵי גָזוֹשֶׁת, וְלָכֵן מִתְמַעֲטִים בְּכָל יוֹם וְהוֹלְכִים. וּתְכֵלֶת – זֶה פָּסוּז, הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה, הַסּוֹד שֶׁל צֶבַע הַתְּכֵלֶת. וּמְשׁוּם שֶׁהִיא תְּכֵלֶת, לֹא שׁוֹלֶטֶת, עַד שֶׁמַּשְׁמִידָה וְהוֹרֶגֶת כָּל בְּכוֹרוֹת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב) וְעָבַר ה׳ לִנְגֹּף אֶת מִצְרַיִם. וְלָכֵן כָּל הַגְּוָנִים טוֹבִים בַּזְּלוֹם, זוּץ מִתְּכֵלֶת.

וְאַרְגָּמָן – זֶה שָׁבוּעוֹת, סוֹד הָאַרְגָּמָן, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ כְּלוּלָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים – מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, וְזֶהוּ אַרְגָּמָן. וְתוֹלַעַת שָׁנִי – זֶהוּ ט״ו בְּאָב, שֶׁבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹצְאוֹת בִּכְלֵי מֵילָת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ד) הָאֱמַנִים עֲלֵי תוֹלָע.

עַד כָּאן שִׁשָּׁה צְדָדִים. מִכָּאן וָהָלְאָה הַסּוֹד שֶׁל עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה. וְשֵׁשׁ. וְעִזִּים. וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים. וְעֹרֹת תְּחָשִׁים. וַעֲצֵי שִׁטִּים. וְשֶׁמֶן לַמָּאוֹר. וּבְשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים. וְאַבְנֵי שֹׁהַם. וְאַבְנֵי מִלּוּאִים. עַד כָּאן תִּשְׁעָה, כְּנֶגֶד תִּשְׁעָה יָמִים, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מַשְׁלִים לַעֲשָׂרָה. וּמִכָּל אֵלֶּה אָנוּ נוֹטְלִים תְּרוּמַת ה׳ בְּכָל זְמַן וּזְמַן, כְּדֵי לְהַשְׁרוֹת עָלֵינוּ. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אָנוּ נוֹטְלִים תְּרוּמַת ה׳, וְהוּא סוֹד שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁבָּא מִצַּד הַזָּהָב. בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים אָנוּ נוֹטְלִים אוֹתָהּ, וְהִיא יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁיּוֹרֶשֶׁת הַבַּת אֶת הָאֵם. בְּסֻכּוֹת אָנוּ נוֹטְלִים אוֹתָהּ, וְהִיא סֻכָּה, סוֹכֶכֶת וּמְגִנָּה עָלֵינוּ, וְכָתוּב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, וְזוֹהִי תְּרוּמַת ה׳.

בְּפָסוּז אַף כֵּךְ אָנוּ נוֹטְלִים אוֹתָהּ, וְהִיא פָּסוּז. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, סוֹד הַגָּוֶן שֶׁל

אוֹר הַתְּכֵלֶת. בְּשָׁבוּעוֹת אָנוּ נוֹטְלִים אוֹתָהּ, וְהִיא שְׁתֵּי הַלָּזוֹת, וְכָתוּב (שְׁמוֹת כ) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר. וְאָנוּ נוֹטְלִים מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְזֵמוֹשָׁה עָשָׂר בְּאָב, הוּא עָמַד בְּשִׁמְוָזָה עַל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל. כָּל שְׁאָר הַיָּמִים הֵם לַתִּקּוּן שֶׁלָּהּ, וְלָכֵן כָּתוּב אֲשֶׁר תִּקְוֹזוּ מֵאִתָּם.

כְּמוֹ שֶׁהֵם מִתְיַוְּזִדִים לְמַעְלָה בְּאָוְזֶד, אַף כָּךְ הִיא מִתְיַוְּזֶדֶת לְמַטָּה בְּסוֹד שֶׁל אָוְזֶד, לִהְיוֹת עִמָּם לְמַעְלָה אָוְזֶד כְּנֶגֶד אָוְזֶד. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָוְזֶד לְמַעְלָה לֹא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּסוֹד שֶׁל אָוְזֶד כְּמוֹ שֶׁלּוֹ, לִהְיוֹת אָוְזֶד בְּאָוְזֶד. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַסּוֹד שֶׁל ה׳ אָוְזֶד וּשְׁמוֹ אָוְזֶד.

סוֹד הַשַּׁבָּת, הִיא שַׁבָּת שֶׁנֶּאֱוְזֶת בְּסוֹד שֶׁל אָוְזֶ״ד, לְהַשְׂרוֹת עָלֶיהָ הַסּוֹד שֶׁל אָוְזֶד. תְּפִלַּת עֶרֶב שַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי אָז מִתְיַוְּזֶד כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בְּסוֹד שֶׁל אָוְזֶד, וּמִתְתַּקֶּנֶת שֶׁיִּשְׂרֶה עָלֶיהָ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן.

כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת הַשַּׁבָּת, הִיא מִתְיַוְּזֶדֶת וְנִפְרֶדֶת מֵהַצַּד הָאַוְזֵר, וְכָל הַדִּינִים מָעֲבָרִים מִמֶּנָּה, וְהִיא נִשְׁאֶרֶת בְּיִוּוּד שֶׁל אוֹר קָדוֹשׁ, וּמִתְעַטֶּרֶת בְּכַמָּה עֲטָרוֹת לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְכָל שִׁלְיוֹטֵי הָרָגָז וּבַעֲלֵי הַדִּין כֻּלָּם בּוֹרְזִים, (וּמָעֲבָרִים מִמֶּנָּה) וְאֵין שִׁלְטוֹן אַוְזֵר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּפָנֶיהָ מְאִירִים בְּאוֹר עֶלְיוֹן, וּמִתְעַטֶּרֶת לְמַטָּה בָּעָם הַקָּדוֹשׁ, וְכֻלָּם מִתְעַטְּרִים בִּנְשָׁמוֹת וְזָדָשׁוֹת. אָז רָאשִׁית הַתְּפִלָּה, לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּשִׁמְוָזָה, בְּפָנִים מְאִירוֹת, וְלוֹמַר בָּרְכוּ אֶת ה׳ הַמְבֹרָךְ. אֶת ה׳ דַּוְקָא, כְּדֵי לְפַתְּוֵז לָהּ בִּבְרָכָה.

וְאָסוּר לָעָם הַקָּדוֹשׁ לְפַתְּוֵז אֵלֶיהָ בְּפָסוּק שֶׁל דִּין, כְּמוֹ וְהוּא רַזּוּם וְגוֹ׳, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִפְרֶדֶת מֵהַצַּד הָאַוְזֵר, וְכָל בַּעֲלֵי הַדִּינִים נִפְרְדוּ וְהָעָבְרוּ מִמֶּנָּה. וּמִי שֶׁמְּעוֹרֵר אֶת זֶה לְמַטָּה, גּוֹרֵם לְעוֹרֵר כָּךְ לְמַעְלָה, וְהַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ לֹא יָכוֹל לְהִתְעַטֵּר בַּעֲטָרַת קְדֻשָּׁה. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁמִּתְעוֹרְרִים לְמַטָּה אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁהָיוּ מָעֲבָרִים וְהָיוּ הוֹלְכִים לְהִתְוַזֵּבֵא בְּתוֹךְ הַנֶּקֶב שֶׁל הֶעָפָר שֶׁל הַתְּהוֹם הַגָּדוֹל, כֻּלָּם שָׁבִים לִשְׂרוֹת בִּמְקוֹמָם, וְהַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ מִתְרַוְּזֵק (וְנִדְוָזֵק) בָּהֶם מִלִּהְיוֹת בִּמְנוּוָזָה.

וְאַל תֹּאמַר שֶׁזֶּהוּ לְבַדּוֹ, אֶלָּא שֶׁאֵין הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה לְהִתְעוֹרֵר עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְעוֹרְרִים לְמַטָּה, כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פא) בַּכֶּסֶה לְיוֹם זַגֵּנוּ. לֹא כָתוּב לְיוֹם זַג, אֶלָּא לְיוֹם זַגֵּנוּ. וְלָכֵן אָסוּר לָעָם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁמִּתְעַטְּרִים בַּעֲטָרוֹת קְדוּשׁוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת כְּדֵי לְעוֹרֵר מְנוּוָּזָה, שֶׁהֵם יְעוֹרְרוּ דַּיִן, אֶלָּא כֻּלָּם בְּרָצוֹן וְאַהֲבָה רַבָּה, שֶׁיְּעוֹרְרוּ בְּרָכוֹת מַעְלָה וּמַטָּה כְּאָזֹד.

בָּרְכוּ אֶת ה' – דָּוְקָא אֶת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, זוֹ שַׁבָּת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת. בָּרוּךְ ה' הַמְבֹרָךְ – זוֹ יְצִיאַת הַבְּרָכוֹת מִמְּקוֹר הַחַיִּים, וּמָקוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת כָּל הַהַשְׁקָאָה לְהַשְׁקוֹת אֶת הַכֹּל. וּמְשׁוֹם שֶׁהוּא הַמָּקוֹר בְּסוֹד שֶׁל אוֹת הַבְּרִית, קוֹרְאִים לוֹ הַמְבֹרָךְ, הוּא נְבִיעַת הַבְּאֵר. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעִים לְשָׁם, הֲרֵי הַבְּאֵר וַדַּאי מִתְמַלֵּאת, שֶׁאֵין פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים.

וְלָכֵן לֹא אוֹמְרִים בָּרוּךְ אֶת ה' הַמְבֹרָךְ, אֶלָּא בָּרוּךְ ה'. שֶׁאִלְמָלֵא לֹא מַגִּיעָה לְשָׁם נְבִיעָה מֵהַמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן, לֹא מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר כְּלָל, וְעַל זֶה הַמְבֹרָךְ. לָמָּה הוּא הַמְבֹרָךְ? מְשׁוֹם שֶׁהוּא מַשְׁלִים וּמַשְׁקֶה לְעוֹלָם וָעֶד. עוֹלָם וָעֶד זוֹהִי שַׁבָּת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת, וְאָנוּ תּוֹקְעִים בְּרָכוֹת בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מְבֹרָךְ. וְכֵיוָן שֶׁמַּגִּיעִים לְשָׁם, כֻּלָּם לְעוֹלָם וָעֶד. וְזֶהוּ בָּרוּךְ ה' הַמְבֹרָךְ. עַד כָּאן הִגִּיעוּ בְּרָכוֹת מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְכֻלָּם לְעוֹלָם וָעֶד, לְהִתְבָּרֵךְ וְלִהְיוֹת מַשְׁקֶה וְלִהְיוֹת שָׁלֵם כָּרָאוּי, מָלֵא מִכָּל הַצְּדָדִים.

בָּרוּךְ – זֶהוּ הַמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁהַלְבָּנָה נִשְׁלֶמֶת, קוֹרְאִים אוֹתָהּ כָּךְ לַתַּזְוִתּוֹנִים, אֲבָל בָּרוּךְ מָקוֹר הָעֶלְיוֹן, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. ה' – זֶה אֶמְצָעִי שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים. הַמְבֹרָךְ – זֶה שְׁלוֹם הַבַּיִת, נְבִיעַת הַבְּאֵר, לְהַשְׁלִים וּלְהַשְׁקוֹת הַכֹּל. לְעוֹלָם וָעֶד – זֶה הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְבָּרֵךְ. וְשָׁמָּן וּמְשׁוּחָה שֶׁל בָּרוּךְ ה' וְהַמְבֹרָךְ, הַכֹּל הוּא לְעוֹלָם וָעֶד.

(מְבֹרָךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) בֵּן פֹּרָת) וְלָכֵן הַבְּרָכָה הַזּוֹ צְרִיכִים כָּל הָעָם לְבָרֵךְ, וּבְעֶרֶב שַׁבָּת, בִּרְצוֹן הַלֵּב וּבְשִׁמְּחָה צָרִיךְ לְהִתְזַוֵּל בַּתְּזוֹלָה

בַּבְּרָכָה הַזּוֹ, שֶׁתִּתְבָּרֵךְ הַשַּׁבָּת הַזּוֹ שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת (בַּלַּיְלָה) מֵהָעָם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי בַּבְּרָכָה הַזּוֹ.

(בָּרְכוּ) כְּשֶׁמַּתְוִזִילִים יִשְׂרָאֵל לְבָרֵךְ, קוֹל הוֹלֵךְ בְּכָל הָרְקִיעִים, שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים בִּקְדֻשַּׁת עֶרֶב הַשַּׁבָּת: אַשְׁרֵיכֶם הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁאַתֶּם מְבָרְכִים וּמְקַדְּשִׁים לְמַטָּה כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ וְיִתְקַדְּשׁוּ לְמַעְלָה כַּמָּה מַוְזָנוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא. וְלֹא מְבָרְכִים יִשְׂרָאֵל אֶת הַבְּרָכָה הַזּוֹ, עַד שֶׁמִּתְעַטְּרִים בַּעֲטָרוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁזָּכוּ לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְזַכּוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא.

בְּלַיְלָה זֶה שִׁמּוּשׁ שֶׁל הַזַּכְמִים בְּאֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁמִּתְעַטְּרוֹת בָּהֶם, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי בְּאַרְנוּ וְהַכֹּל אָזֹד. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא לַזַּכְמִים בַּדָּבָר הַזֶּה בְּצַד זֶה, וְלִפְעָמִים בְּצַד זֶה – הַכֹּל הוּא אָזֹד, וּדְבָרִים הַלָּלוּ הֲרֵי כְּבָר בְּאַרְנוּ. אֲבָל בַּפַּעַם הַזּוֹ שֶׁכֻּלָּם מִתְעַטְּרִים בִּנְשָׁמוֹת וְרוּזוֹת וְזַדְשׁוֹת יְתֵרוֹת קְדוֹשׁוֹת, אָז הוּא הַזְּמַן שֶׁל הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁלָּהֶם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שֶׁפַע לְאוֹתוֹ שִׁמּוּשׁ (תַּשְׁמִישׁ) בְּשֶׁפַע שֶׁל קְדֻשָּׁה בִּמְנוּזָה עֶלְיוֹנָה, וְיֵצְאוּ בְּנֵיהֶם קְדוֹשִׁים כָּרָאוּי.

סוֹד זֶה נִתָּן לַזַּכְמִים. בְּשָׁעָה שֶׁנֶּזְלָק הַלַּיְלָה, בַּלַּיְלָה הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַכְנִס לַגָּן שֶׁלְּמַעְלָה. וְסוֹד זֶה, בִּימֵי הַזּוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים שֶׁשָּׁרִים שָׁם, וּבְשַׁבָּת, בְּאוֹתוֹ לֵיל שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לַגָּן שֶׁלְּמַעְלָה, בְּסוֹד הַמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן.

מִשּׁוּם שֶׁבִּימֵי הַזּוֹל כָּל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים כֻּלָּן שׁוֹרוֹת בַּגָּן שֶׁבָּאָרֶץ, וּכְשֶׁמִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם בְּעֶרֶב הַשַּׁבָּת, כָּל אוֹתָם מַוְזָנוֹת שֶׁל מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים שֶׁמְּמַנִּים בְּתוֹךְ הַגָּן שֶׁלְּמַטָּה, כֻּלָּם מַעֲלִים אֶת אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁשּׁוֹרוֹת בְּתוֹךְ הַגָּן שֶׁלְּמַטָּה, לְהַכְנִיס לְאוֹתוֹ הָרְקִיעַ שֶׁעוֹמֵד עַל הַגָּן, וּמֵשָׁם מִזְדַּמְּנוֹת מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת אֶת כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וּמַעֲלִים אוֹתָם אֶת כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת לַגָּן שֶׁלְּמַעְלָה.

כֵּיוָן שֶׁהָרוּחוֹת הַלָּלוּ עוֹלוֹת, אָז רוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת אֲוִזְרוֹת יוֹרְדוֹת לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם הָעָם הַקָּדוֹשׁ. אֵלּוּ עוֹלוֹת וְאֵלּוּ יוֹרְדוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הַגָּן שֶׁבָּאָרֶץ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת יוֹשֵׁב בְּרִיקָנוּת בְּלִי נְשָׁמוֹת צַדִּיקִים – לֹא כָּךְ, אֶלָּא נְשָׁמוֹת הוֹלְכוֹת וְנְשָׁמוֹת בָּאוֹת, נְשָׁמוֹת עוֹלוֹת וְנְשָׁמוֹת יוֹרְדוֹת. נְשָׁמוֹת הוֹלְכוֹת מִתּוֹךְ הַגָּן, וְנְשָׁמוֹת בָּאוֹת לְתוֹךְ הַגָּן. כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּתְלַבְּנוֹת בִּימוֹת הַזּוֹל, וְטָרֵם שֶׁנִּכְנָסוּ לְתוֹךְ הַגָּן, בְּשָׁעָה שֶׁאֵלּוּ יוֹצְאוֹת – אֵלּוּ נִכְנָסוֹת, וְהַגָּן לֹא נִשְׁאָר רֵיק, בְּסוֹד לָזֶם הַפָּנִים בְּיוֹם הַלָּקְוּוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, כְּשֶׁזּוֹוְרִים בִּימוֹת הַזּוֹל, בַּמֶּה (כַּמָּה) נִמְשָׁכִים הַמְּקוֹמוֹת לָאֹרֶךְ וְלָרֹוַב וְלָרוֹם בַּגָּן, וְלֹא נוֹדָע? כְּמוֹ סוֹד אֶרֶץ הַצְּבִי, שֶׁהָיְתָה נִמְשֶׁכֶת לְכָל הַצְּדָדִים וְלֹא נוֹדָע. כְּמוֹ הַצְּבִי, שֶׁכָּל מַה שֶּׁגָּדֵל, עוֹרוֹ גָּדֵל לְכָל צַד וְלֹא נִכָּר. וְיֵשׁ כַּמֶּה נְשָׁמוֹת, שֶׁכֵּיוָן שֶׁעוֹלוֹת, שׁוּב לֹא יוֹרְדוֹת.

נְשָׁמוֹת עוֹלוֹת וְנְשָׁמוֹת יוֹרְדוֹת לְהִתְעַטֵּר בָּהֶן הָעָם הַקָּדוֹשׁ. וּבְעֶרֶב שַׁבָּת הוּא גְּלְגּוּל הַנְּשָׁמוֹת, אֵלּוּ הוֹלְכוֹת וְאֵלּוּ בָּאוֹת, אֵלּוּ עוֹלוֹת וְאֵלּוּ יוֹרְדוֹת. מִי רָאָה כַּמֶּה מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת שְׁמְשׁוֹטְטוֹת לְכָאן וּלְכָאן. כֻּלָּן בִּשְׁמוּזָה, כֻּלָּן בְּרָצוֹן בְּאֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת לְעַטֵּר אֶת הָעָם הַקָּדוֹשׁ, לְעַטֵּר לְכַמָּה צַדִּיקִים, גַּן הָעֵדֶן שֶׁלְמַטָּה, עַד שָׁעָה שֶׁהַכָּרוּז עוֹמֵד וְקוֹרֵא: מְקֻדָּשׁ מְקֻדָּשׁ. אָז נִמְצֵאת מְנוּזָה וְשׁוֹכֵךְ הַכֹּל. וְכָל רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם שׁוֹכְכִים בִּמְקוֹמָם וְיֵשׁ לָהֶם מְנוּזָה. וְכָל הַנְּשָׁמוֹת מִתְעַטְּרוֹת, אֵלּוּ לְמַעְלָה וְאֵלּוּ לְמַטָּה. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁזֶּה זֶלְקָם.

בַּזְּצוֹת לֵיל שַׁבָּת, כְּשֶׁהַזְּכָמִים מִתְעוֹרְרִים לְתַשְׁמִישָׁם, אוֹתָהּ רוּזָּ עֶלְיוֹנָה שֶׁמִּתְעַטְּרִים בָּהּ כְּשֶׁמִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, בְּשָׁעָה שֶׁהֵם יְשֵׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם, וְהַנְּשָׁמוֹת הָאֲוִזְרוֹת שֶׁלָּהֶם רוֹצוֹת לַעֲלוֹת לִרְאוֹת בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ, אָז אוֹתָהּ רוּזָּ עֶלְיוֹנָה שֶׁיּוֹרֶדֶת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, נוֹטֶלֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה, וְעוֹלִים לְמַעְלָה, וְרוֹזֶצֶת נְשָׁמָה אֲוִזֶרֶת בַּבְּשָׂמִים שֶׁל גַּן הָעֵדֶן, וְשָׁם רוֹאָה מַה שֶּׁרוֹאָה.

וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת לְשָׁרוֹת בִּמְקוֹמָהּ בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה, אוֹתָהּ נְשָׁמָה שָׁבָה לִמְקוֹמָהּ, וּצְרִיכִים אוֹתָם הַזְּכָמִים לוֹמַר פָּסוּק אֶזְוַד שֶׁל הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל

אוֹתָהּ רוּחַ עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה שֶׁל עֲטֶרֶת הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ (ישעיה סא) רוּחַ ה' אֱלֹהִים עָלָי יַעַן מָשַׁח ה' אוֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים וְגוֹ'. (יוזקאל א) בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ וּבְעָמְדָם יַעֲמֹדוּ וּבְהִנָּשְׂאָם מֵעַל הָאָרֶץ וְגוֹ', אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁמִּתְעַטְּרוֹת בְּאוֹתָהּ רוּחַ בְּהִתְעוֹרְרוּתָם לִשְׁמִיעַת הַתַּשְׁמִישׁ, וְיִהְיֶה שֶׁפַע שֶׁל אוֹתָהּ רוּחַ עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַשַּׁבָּת בְּאוֹתוֹ תַּשְׁמִישׁ מִצְוָה.

רַב הַמְנוּנָא סָבָא, כְּשֶׁהָיָה עוֹלֶה מֵהַנָּהָר בְּעֶרֶב שַׁבָּת, הָיָה יוֹשֵׁב רָגַע אָזְנוֹ וּמֵרִים עֵינָיו, וְהָיָה שָׁמֵחַ וְהָיָה אוֹמֵר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב לִרְאוֹת אֶת שִׁמְחַת הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, אֵלֶּה עוֹלִים וְאֵלֶּה יוֹרְדִים. וּבְכָל עֶרֶב שַׁבָּת יוֹשֵׁב אָדָם בְּעוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּסוֹד רִבּוֹנוֹ.

כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם בְּיוֹם שַׁבָּת, עֲלֵית הַשִּׁמְחָה עוֹלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת בִּמְנוּחָה בְּשִׁמְחָה. אָז (תהלים יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ. מִי הַשָּׁמַיִם? אֵלּוּ שָׁמַיִם שֶׁהַשֵּׂם הָעֶלְיוֹן נִרְאָה בָּהֶם, שֶׁהַשֵּׂם הַקָּדוֹשׁ רָשׁוּם בָּהֶם.

מְסַפְּרִים – מַה הֵם מְסַפְּרִים? אִם תֹּאמַר כְּמוֹ שֶׁמְּדַבֵּר סִפּוּר דְּבָרִים – לֹא כָּךְ. אֶלָּא שֶׁמֵּאִירִים וְנוֹצְצִים בְּהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל אוֹר עֶלְיוֹן וְעוֹלִים בַּשֵּׂם שֶׁכּוֹלֵל בְּאוֹר שֶׁל שְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה.

וּמַה הוּא הַסִּפּוּר? שֶׁנּוֹצְצִים בְּאוֹר שֶׁל שְׁלֵמוּת הַסֵּפֶר הָעֶלְיוֹן. וְלָכֵן עוֹלִים בַּשֵּׂם שָׁלֵם, וּמְאִירִים בְּאוֹר שָׁלֵם, וְנוֹצְצִים בְּהִתְנוֹצְצוּת שְׁלֵמָה. הֵם נוֹצְצִים וּמְאִירִים בְּעַצְמָם מִתּוֹךְ אוֹר שֶׁל הִתְנוֹצְצוּת הַסֵּפֶר הָעֶלְיוֹן, וְנוֹצְצִים וּמְאִירִים לְכָל צַד וְצַד (לְכָל כְּבוֹד וְכָבוֹד) שֶׁנִּדְבָּקִים בּוֹ. שֶׁהֲרֵי מֵהֶם, מֵאוֹתָהּ סַפִּירִיוּת וְאוֹר מְאִירָה כָּל טַבַּעַת וְטַבַּעַת וְנוֹצֶצֶת בְּהִתְנוֹצְצוּת, מִשּׁוּם שֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטְּרִים הַשָּׁמַיִם וְעוֹלִים בַּשֵּׂם הַקָּדוֹשׁ יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר הַיָּמִים.

וּמַעֲשֵׂה יָדָיו – אוֹתוֹ הַטַּל הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר מִכָּל הַצְּדָדִים הַנְּגוּזִים, שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה יָדָיו, וְתִקּוּנוֹ – שֶׁמִּתְתַּקֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה מִכָּל שְׁאָר הַיָּמִים.

מַגִּיד הָרָקִיעַ – מַה מַּגִּיד? מוֹשֵׁךְ וְשׁוֹפֵעַ לְמַטָּה מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, מָלֵא מִכָּל

צְדָדָיו. הָרָקִיעַ – אוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁהוּא מַבּוּעַ הַבְּאֵר, וְזֶהוּ אוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְזֶהוּ שֶׁשּׁוֹפֵעַ וּמוֹשֵׁךְ לְמַטָּה שֶׁפַע שֶׁל טַל עֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר וְנוֹצֵץ בְּהִתְנוֹצְצוּת מִכָּל הַצְּדָדִים. וְהָרָקִיעַ הַזֶּה מַשְׁפִּיעַ לוֹ בְּמִשִּׁיכָה שֶׁל אַהֲבָה וּתְשׁוּקָה לְהַשְׁקוֹת הַשְּׁקָאַת הַשְּׁמוּזָה לְעֶרֶב שַׁבָּת. וּכְשֶׁשּׁוֹפֵעַ וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ הַטַּל שֶׁל הַבְּדֹלַח, הַכֹּל (שׁוֹפֵעַ) מָלֵא וְשָׁלֵם בְּאוֹתִיּוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת בְּכָל אוֹתָם שְׁבִילִים קְדוֹשִׁים. כֵּיוָן שֶׁהַכֹּל מִתְזַבֵּר בּוֹ, נַעֲשָׂה בּוֹ דֶּרֶךְ לְהַשְׁקוֹת וּלְבָרֵךְ לְמַטָּה.

יוֹם לְיוֹם – יוֹם לְיוֹם וְטַבַּעַת לְטַבַּעַת. עַכְשָׁו מְדַבֵּר הַכָּתוּב בְּדֶרֶךְ פָּרָט אֵיךְ הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים וּמְתַקְּנִים בְּסַפִּירִיּוּת וּבְהִתְנוֹצְצוּת עֶלְיוֹנָה לַכָּבוֹד הַזֶּה, וְאֵיךְ שׁוֹפֵעַ וּמוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁפַע שֶׁל טַל עֶלְיוֹן. וְאוֹמֵר, יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר. יוֹם לְיוֹם וְדַרְגָּה לְדַרְגָּה, יְזַוֶּה (אוֹזֵז) לְהַכְלֵל זֶה בָּזֶה וּלְהָאִיר זֶה מִזֶּה מֵאוֹתָהּ סַפִּירִיּוּת שֶׁנּוֹצְצִים וּמְאִירִים הַשָּׁמַיִם לַכָּבוֹד הַזֶּה. יַבִּיעַ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מַבָּע אִתְעֲבֵד וְגוֹ'. מְמַהֲרִים לְהָאִיר זֶה מִזֶּה וּלְהִתְנוֹצֵץ זֶה מִזֶּה מֵאוֹתוֹ סַפִּירִיּוּת וְהִתְנוֹצְצוּת.

אמ"ר – כְּלָל שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת וְהַשְּׁבִילִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵאָב וָאֵם, וְאוֹתוֹ רֹאשׁ שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶם, שֶׁהוּא בֵּן בְּכוֹר. אָלֶף – אַבָּא. וּכְשֶׁהוּא עוֹלֶה וְיוֹרֵד, מִתְזַוְּגֶרֶת מ' עִם א', וְהִיא אֵם. ר' – רֹאשׁ הַבְּכוֹר. כְּשֶׁמִּתְזַוְּגֶרוֹת כָּל הָאוֹתִיּוֹת – אֹמֶר. זֶה אוֹר שֶׁל אָב וָאֵם וְהַבֵּן הַבְּכוֹר, וּמְאִירִים זֶה בָּזֶה בְּזִוּוּג אֶחָד. שׁוֹלֵט בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְלָכֵן הַכֹּל נִכְלָל זֶה בָּזֶה, כְּדֵי לִהְיוֹת אֶחָד. וְלָכֵן מְמַהֲרִים זֶה בָּזֶה אוֹתוֹ אֹמֶר, שֶׁלִּיט עֶלְיוֹן, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד.

וּכְשֶׁכֹּל זֶה נִשְׁפָּע וְנִמְשָׁךְ לָרָקִיעַ הַזֶּה, אָז הוּא מַשְׁקֶה וּמֵאִיר לְמַטָּה, לְכָבוֹד אֶל הַזֶּה, לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת בְּדִיּוּקָן אוֹתָם הַשָּׁמַיִם שֶׁמְּאִירִים לְאוֹתוֹ כָּבוֹד אֶל. (וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב)

וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְזַוֶּה דָּעַת – מַרְכִּבוֹתֶיהָ (זו לזו) שֶׁהֵן גּוּף הַכִּסֵּא, וְכֻלָּן נִקְרָאוֹת לֵילוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טז) אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִלְיוֹתָי. מֶרְכָּבָה

עֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת יָמִים, יוֹם לְיוֹם. מֶרְכָּבָה תַּזְוִתוֹנָה נִקְרֵאת לֵילוֹת, לַיְלָה לְלַיְלָה.

יְזַוֵּה דַּ֫עַת. יְזַוֵּה – יְזַיֵּה. יְזַיֵּה תּוֹלָדוֹת, שֶׁהֵם (בָּהֶם) שָׁמַיִם. וְאִם תֹּאמַר, יְזַוֵּה לֹא יְזַיֵּה – בֹּא וּרְאֵה, כְּתוּב (בראשית ג) וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ זַוָּה, כִּי הִיא הָיְתָה אֵם כָּל זַי. זַוָּה וְזַיָּה בְּמִלָּה אַזַּת עוֹלִים. וְעַל שֶׁהִסְתַּלְּקָה (וָה הִסְתַּלְּקָה) י׳ וְנִכְנְסָה ו׳, שֶׁהוּא כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי ו׳ הוּא זַיִּים וַדַּאי, וְעַל זֶה זַוָּה וְזַיָּה, י׳ (קְטַנָּה נוֹטָלֶת) נוֹטֶלֶת זַיִּים מִו׳. אַף כָּאן יְזַוֵּה – יְזַיֵּה.

דַּ֫עַת – זֶהוּ סוֹד הַשָּׁמַיִם. מַה שָּׁמַיִם שִׁשָּׁה צְדָדִים, אַף כָּאן שִׁשָּׁה צְדָדִים בְּאוֹתָן תּוֹלָדוֹת שֶׁיְּזַיֵּה כְּמוֹ שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן יוֹם לְיוֹם נִכְלָל בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה – אמ״ר. וְלַיְלָה לְלַיְלָה – בְּסוֹד שֶׁל הַזָּכָר שֶׁמֵּאִיר לָהּ, שֶׁהוּא שְׁמוֹ (שָׁמַיִם), דַּ֫עַת.

וּמִשּׁוּם שֶׁאָמַר הַזֶּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, וְלֹא כִּשְׁאָר הָאֲמִירוֹת, זָזַר עָלָיו הַפָּסוּק וְאָמַר, אֵין אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים, כִּשְׁאָר אֲמִירוֹת הָעוֹלָם. אֶלָּא הָאֹמֶר הַזֶּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁאֵין שָׁם אֲמִירוֹת וּדְבָרִים, וְלֹא נִשְׁמְעוּ כִּשְׁאָר הַדְּרָגוֹת שֶׁהֵן סוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁהֵן קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע. אֲבָל אֵלֶּה לֹא נִשְׁמְעוּ לְעוֹלָמִים, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם.

אֲבָל בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קָוָם, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם נִסְתָּרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלֹּא נוֹדְעוּ לְעוֹלָמִים, הַשָּׂטָן וְהַמְּשִׁיכָה שֶׁלָּהֶם נִמְשָׁךְ וְשׁוֹטֵט לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם אוֹתָהּ מְשִׁיכָה יֵשׁ לָנוּ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מְדַבְּרִים סוֹד אֱמוּנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת כְּאִלּוּ נִתְגַּלּוּ וְלֹא הָיוּ נִסְתָּרִים וּגְנוּזִים. וְזֶהוּ וּבְקִצָּה תֵּבֵל מִלֵּיהֶם – מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם עַד סוֹף הָעוֹלָם מְדַבְּרִים אוֹתָם זַכְמֵי הַלֵּב בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת גְּנוּזוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נוֹדְעוּ.

אֲבָל בַּמֶּה הֵם נוֹדָעִים? מִשּׁוּם שֶׁלַּשָּׂטָן שָׁם אֹהֶל בָּהֶם. מִשּׁוּם הַשָּׂטָן הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא מִשְּׁכֶן מֵאוֹתָן דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְהוּא אוֹר שֶׁנּוֹטֵל כָּל הָאוֹרוֹת הַגְּנוּזִים וְאוֹתָהּ מְשִׁיכָה שֶׁלָּהֶם, וּבִגְלָלוֹ נִרְאֵית הָאֱמוּנָה בְּכָל הָעוֹלָם.

מִי שֶׁנּוֹטֵל אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, כְּמִי שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל הַדְּרָגוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ הוּא אֹהֶל שֶׁנִּכְלָל בָּהֶם וְנוֹטֵל הַכֹּל, וְהוּא מֵאִיר לְכָל אוֹתָם הַגְּוָנִים שֶׁל הָאוֹרוֹת שֶׁלְּמַטָּה. וְלָכֵן וְהוּא כְּזָנָתָן יֹצֵא מִזִּוָּפָתוֹ – בְּאוֹר וְהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל כָּל הָאוֹרוֹת הַגְּנוּזִים. שֶׁכֻּלָּם בִּתְשׁוּקָה, בְּרָצוֹן שָׁלֵם, נוֹתְנִים לוֹ רְצוֹנָם וְאוֹרָם, כְּמוֹ שֶׁלְּזָנָתָן יֵשׁ רָצוֹן וּתְשׁוּקָה שֶׁל הַכֹּלָּה (שֶׁל כֻּלָּם) לָתֵת לָהּ אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת, וְלָכֵן וְהוּא כְּזָנָתָן יֹצֵא מִזִּוָּפָתוֹ.

מִי זוֹ זִוָּפָתוֹ? זֶה עֵדֶן. וְסוֹד זֶה – (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן. עֵדֶן זוֹהִי זִוָּפָה שֶׁמְּכַסָּה עַל הַכֹּל. יְשִׁישׁ כְּגִבּוֹר. יְשִׁישׁ – מִצַּד שֶׁל אוֹר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ דִּין כְּלָל. כְּגִבּוֹר – מִצַּד הַגְּבוּרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁגְּבוּרָה הִיא דִּין שָׁלֵם, כָּתוּב כְּגִבּוֹר, וְלֹא גִּבּוֹר. מִשּׁוּם שֶׁמַּמְתִּיק דִּין בְּזֶוֶּג וְנוֹטֵל הַכֹּל כְּאֶחָד, בִּתְשׁוּקָה וְרָצוֹן שָׁלֵם. וְכָל זֶה – לָרוּץ אֹרַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ, לְהַשְׁקוֹת וּלְהַשְׁלִים אֶת אוֹר הַלְּבָנָה בְּכָל הַצְּדָדִים, וְלִפְתֹּחַ בָּהּ דֶּרֶךְ לְהָאִיר לְמַטָּה.

מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ – מִסּוֹף אֵלּוּ הַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ הוּא מוֹצִיא, מִשּׁוּם שֶׁבְּסִיּוּם הַגּוּף הוּא מוֹצִיא, וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם נִכָּר בֵּין הַזָּכָר לַנְּקֵבָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם. קְצֵה הַשָּׁמַיִם – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם – זֶה (הַמֶּלֶךְ שְׁ) הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ שֶׁזֶּה נוֹטֵל אֶת כָּל הָאוֹרוֹת וְכֻלָּם בּוֹ, אַף זֶה כָּךְ, נוֹטֵל כָּל הָאוֹרוֹת וְהוּא יוֹצֵא מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם.

וּתְקוּפָתוֹ – שֶׁסּוֹבֵב (שֶׁהַלְּבָנָה) בְּכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים (הַסְּפִירוֹת) הַקְּדוֹשִׁים שֶׁרְאוּיִים לְהָאִיר וְלִהְיוֹת מַשְׁקִים וּלְהִתְנוֹצֵץ מִמֶּנּוּ. וְאֵין נִסְתָּר – אֵין מִי שֶׁמְּכַסֶּה מֵאוֹתוֹ הָאוֹר, שֶׁהֲרֵי לְכֻלָּם הוּא מֵאִיר בִּכְלָל אֶחָד, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ.

וּכְשֶׁכֻּלָּם נִשְׁלָמִים וּמְאִירִים מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ, אָז הַלְּבָנָה מִתְעַטֶּרֶת כְּמוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שְׁלֵמָה בַּזְּמִשִּׁים שְׁעָרִים, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב תּוֹרַת ה' תְּמִימָה,

שֶׁהֲרֵי אָז הִיא (שְׁלֵמָה) תְּמִימָה מִכָּל הַצְּדָדִים, בְּסוֹד שֶׁל זָמַשׁ דְּרָגוֹת, כְּמוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהֵם זָמַשׁ, סוֹד שֶׁל זַמְשִׁים.

וְלָכֵן הִיא בָּאָה בְּזָמַשׁ זָמַשׁ תֵּבוֹת, כְּדֵי לְהַשְׁלִים לַסּוֹד שֶׁל זַמְשִׁים. תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ – הֲרֵי זָמַשׁ. עֵדוּת ה' נֶאֱמָנָה מַזְכִּימַת פֶּתִי – הֲרֵי זָמַשׁ. פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב – הֲרֵי זָמַשׁ. מִצְוַת ה' בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם – הֲרֵי זָמַשׁ. יִרְאַת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד – הֲרֵי זָמַשׁ. מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו – הֲרֵי זָמַשׁ. וְכֻלָּם בָּאִים בְּזָמַשׁ זָמַשׁ, לְהַכְלִיל כְּמוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה.

וְלָכֵן, יְהוָ"ה יְהוָ"ה שֵׁשׁ פְּעָמִים, כְּנֶגֶד שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם סוֹד הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן (הַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים), וְעַל זֶה הַלְּבָנָה מִתְמַלֵּאת וְנִשְׁלֶמֶת בְּסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי, וְזֶהוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהַכֹּל נִשְׁלָם כָּרָאוּי בְּסוֹד הַשַּׁבָּת מַעְלָה וּמַטָּה. וְלָכֵן בַּיּוֹם הַזֶּה נוֹסֵף אוֹר בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. הַשָּׁמַיִם נוֹטְלִים מִמְּקוֹר הַזִּוִּים בָּרִאשׁוֹנָה, וְהֵם מְאִירִים וּמְתַקְּנִים אֶת הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן מִסּוֹד הַסֵּפֶר הָעֶלְיוֹן – הָאָב שֶׁל הַכֹּל. וּמִסּוֹד הַסֵּפֶר – הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וְהוּא מִסּוֹד הַסִּפּוּר. וְלָכֵן מְסַפְּרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, בְּסוֹד שִׁלְשֶׁת הַשַּׁמּוֹת הַלָּלוּ, שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת עַל כָּל שְׁאָר הַיָּמִים.

וְלָכֵן הִתְשְׁבַּחַת הַוּ אָמַר דָּוִד בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ עַל הָאוֹר וְהִתְנוֹצְצוּת וְשִׁלְטוֹן (וּשְׁלֵמוּת) שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת עַל כָּל שְׁאָר הַיָּמִים (וְתִקּוּנָהּ שֶׁנִּתְקָנָה בְּיוֹם זֶה מִכָּל שְׁאָר הַיָּמִים) בִּשְׁבִיל סוֹד הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר בְּאוֹר, וְנוֹצֵץ בְּהִתְנוֹצְצוּת, וְנִשְׁתַּלֵּם בִּשְׁלֵמוּת מַעְלָה וּמַטָּה. וְאָז תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, שַׁבָּת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת (סוֹד שֶׁל שָׁמוֹר כִּבּוֹד לַיְלָה, שֶׁהִיא תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי. וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ עַל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁאִלּוּ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, הֲרֵי כָּתוּב וַיִּצַּו מֹשֶׁה אֶת הַלְוִיִּם וְגוֹ' לָקוֹחַ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה. וְזֶה רָאוּי לַלְוִיִּם לִהְיוֹת שְׁאוּזִז בַּשָּׁמֶשׁ, וְהַמֶּלֶךְ שֶׁבָּא מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה מֵאִיר לְיִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁמֶשׁ בַּיּוֹם, וְתוֹרַת ה' זֶה עֶרֶב שַׁבָּת) בְּסוֹד אָזוּד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וְתִקְּנוּ (אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה הַסִּדּוּר שֶׁל הַשְּׁבָזוֹ) הַזְּמִרִים רֵאשִׁית הַתְּשְׁבָּזוֹת מֵאוֹתָן תְּשְׁבָּזוֹת שֶׁל דָּוִד מִסּוֹד זֶה הַשָּׁמַיִם, שֶׁנּוֹטֵל בָּרֹאשׁ וּמֵאִיר לְכָל הַשֹּׁאָר. וְאַזַר כָּךְ אוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְזֶהוּ סוֹד (תהלים לג) רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּה׳. מִשּׁוּם שֶׁהַנָּהָר הַזֶּה כּוֹנֵס וְנוֹטֵל הַכֹּל מִסּוֹד הַשָּׁמַיִם בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וּמְקוֹר הַזְּמִירִים, הַכֹּל כָּרָאוּי בְּיוֹם זֶה. וְהַשֶּׁמֶשׁ מְתַקֵּן לְהָאִיר כָּרָאוּי בַּיּוֹם הַזֶּה.

וְאַזַר כָּךְ הַלְּבָנָה שֶׁנִּפְרֶדֶת מֵהַצַּד הָאַזַר בַּיּוֹם הַזֶּה כְּדֵי לִהְיוֹת מְאִירָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וְזֶהוּ לְדָוִד בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ וְגוֹ׳. וְאַזַר שֶׁנִּפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ, הֲרֵי מִתְזַכֶּרֶת בַּשֶּׁמֶשׁ, וְתִשְׁבַּזַת זוֹ בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁמַּכְנִיס בָּהּ הַשֶּׁמֶשׁ בַּלְּבָנָה. וְתִשְׁבַּזַת זוֹ פְּרֻדַת הַלְּבָנָה מִן הַצַּד הָאַזַר, וְתִשְׁבַּזַת שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. וְאַזַר כָּךְ הִתְזַכְּרוּת וַעֲלִיַּת הַגְּבִירָה לְבַעְלָהּ, וְזוֹהִי (שם צ) תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. הִתְזַכְּרוּת וְהִתְדַּבְּקוּת אִשָּׁה בְּבַעְלָהּ, לִפְרֹשׁ יָמִין וּשְׂמֹאל לְקַבֵּל אוֹתָהּ וְלִהְיוֹת כְּאֶזֶד בְּזִוּוּג אֶזֶד. (לִהְיוֹת אֶזֶד בְּסוֹד אֶזֶד. וְכָל אֵלּוּ שָׁמַיִם מְסַפְּרִים לָהֶם וּמְתַקְּנִים אוֹתָם. מִכָּאן וָהָלְאָה תִּשְׁבָּזוֹת אֲזֵרוֹת שֶׁל שְׁמִזָּה וּתְשׁוּקָה שְׁלֵמָה. אֲבָל אֵלּוּ אוֹתָם תִּקּוּן הַשְּׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה בְּסוֹד שֵׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי וְתִשְׁבָּזוֹת אֵלּוּ, הִתְקִינוּ בְּתִקּוּן שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁהוּא עוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו כָּרָאוּי, וְעוֹלִים בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לִהְיוֹת אֶזֶד בְּסוֹד שֶׁל כְּבוֹד אֵל שֶׁל הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים לוֹ וְזוֹהֲרִים לוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ).

וְזֶהוּ מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה׳ שִׁיר זָדָשׁ. הַתְּשְׁבַּזַת הַזּוֹ הֲרֵי בְּאַרְנוּהָ. אַף עַל גַּב שֶׁהִתְעוֹרַרְנוּ בָּהּ, הִתְעוֹרְרוּת הַזְּמִירִים שֶׁהִתְעוֹרְרוּ, יָפֶה הוּא, שֶׁהַפָּרוֹת הַלָּלוּ עֲלוּת, כְּשֶׁהָיוּ נוֹשְׂאוֹת אֶת הָאָרוֹן, הִתְעוֹרְרוּ בַּתְּשְׁבַּזַת הַזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א ו) וַיְשַׁרְנָה הַפָּרוֹת בַּדֶּרֶךְ. וְאֵיזוֹ שִׁירָה הָיוּ אוֹמְרוֹת? מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה׳ שִׁיר זָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה. הַסּוֹד הַזֶּה הוּא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָן זִיּוֹת נוֹשְׂאוֹת אֶת (הָאָרוֹן) הִכְסִא לְהָרִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה, הֵן אוֹמְרוֹת תְּשְׁבַּזַת זוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה כָּתוּב כָּאן זָדָשׁ, וַהֲרֵי תָּמִיד אוֹמְרִים תְּשְׁבַּזַת זוֹ? אֶלָּא

וַדַּאי שֶׁהוּא זָרָח, וְזָרָח לֹא נִקְרָא אֶלָּא בְּהִתְוַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה כְּשֶׁנֶּאוֹרָה מֵהַשֶּׁמֶשׁ, אֲוָ הוּא זָרָח, וְזֶהוּ שִׁיר זָרָח. הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ, הֲרֵי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל לְקַבֵּל אוֹתָהּ.

וְתִשְׁבַּחַת זוֹ, כְּשֶׁנּוֹשְׂאוֹת הָאָרוֹן, מְשַׁבְּחוֹת אוֹתָהּ כְּשֶׁעוֹלוֹת לְבֵית שֶׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁעֲגָלוֹת עוֹלוֹת לְבֵית שֶׁמֶשׁ, וְהַכֹּל עוֹלִים בְּסוֹד אֶזֶד, מִשּׁוּם שֶׁבְּשַׁבָּת הִיא עֲלִיַּת הַכִּסֵּא לַעֲלוֹת לְמַעְלָה. הַתִּקּוּן שֶׁל הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ בְּשַׁבָּת. כָּל הַתִּשְׁבָּחוֹת הַלָּלוּ תִּקְּנוּ לְשַׁבָּת, לְשַׁבְּחוֹ אוֹתוֹ הָעָם הַיָּחִיד בָּעוֹלָם.

מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת (תהלים צב). הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן אָמַר אוֹתָהּ בְּשָׁעָה שֶׁגֵּרַשׁ מִגַּן עֵדֶן, וּבָאָה שַׁבָּת וְהֵגָנָה עָלָיו. וּבֵאֲרוּהָ הַזֹּהֲרִים, אֶת הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ מְשַׁבְּחוֹ הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, יוֹם (שֶׁהַכֹּל בּוֹ) שֶׁהוּא כֻּלּוֹ שַׁבָּת, הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. וְזֶהוּ מִזְמוֹר שִׁיר, וְלֹא כָתוּב מִי אָמַר אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

לְיוֹם הַשַּׁבָּת – הַיּוֹם הָעֶלְיוֹן, הַשַּׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה. זוֹ שַׁבָּת וְזוֹ שַׁבָּת. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא שַׁבָּת סְתָם זוֹ שַׁבָּת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת. יוֹם הַשַּׁבָּת זוֹ שַׁבָּת שֶׁלְּמַעְלָה. זֶה יוֹם וְזֶה לַיְלָה. (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת – הֲרֵי לַיְלָה, סוֹד שֶׁל נְקֵבָה. (שם כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת – הֲרֵי יוֹם, סוֹד שֶׁל זָכָר. וְלָכֵן מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

וּמָצָאנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן עוֹלֶה בַּשֵּׁם וּבָא סְתָם, כְּמוֹ זֶה – וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וּכְמוֹ (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה׳. כֻּלָּם שֵׁם נִסְתָּר וְלֹא עוֹלֶה בּוֹ, (אֶלָּא) (וְהַכֹּל) מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה, וְאֶל הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה הוּא לֹא עוֹלֶה בַּשֵּׁם. אוֹר הַמְּנוֹרָה לֹא עוֹלֶה בַּיּוֹם בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וְעַל זֶה לֹא עוֹלֶה בַּשֵּׁם. וְכָל אֵלֶּה תִּשְׁבְּחוֹת הַשַּׁבָּת, שֶׁהִיא כְּבוֹד (יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהִיא תִּשְׁבַּחַת) הַיּוֹם, הִיא תִּשְׁבַּחַת עֶלְיוֹנָה עַל כָּל שְׁאָר הַיָּמִים. (וְכָל אֵלּוּ הַתִּשְׁבָּחוֹת הִתְקִינוּ בְּתִקּוּן שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁהִיא עוֹלֶה לְהִתְעַטֵּר בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מְקוֹמוֹת קְדוֹשִׁים עַל כָּל שְׁאָר הַיָּמִים).

נִשְׁמַת כָּל חַי, הֲרֵי הַזְּכָרִים עוֹרְרוּ בּוֹ דִּבְרֵי אֱמֶת. אֲבָל יֵשׁ לָנוּ לְהַזְכִּיר, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ שֶׁפּוֹרַחַת מֵאוֹתוֹ חַי הָעוֹלָמִים. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְשׁוֹרוֹת בּוֹ, וְהוּא מַשְׁקֶה וּמְבָרֵךְ לְמַטָּה, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ יֵשׁ רְשׁוּת לְבָרֵךְ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה.

וְלָכֵן פּוֹרְחוֹת הַנְּשָׁמוֹת מֵאוֹתוֹ חַי בְּעֶרֶב שַׁבָּת, אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁפּוֹרְחוֹת, מַמָּשׁ מְבָרְכוֹת מָקוֹם זֶה שֶׁנִּקְרָא שֵׁם מִלְמַטָּה. וְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיּוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ, מְבָרֵךְ אוֹתוֹ לְמַעְלָה, וְשֵׁם זֶה מְקַבֵּל בְּרָכוֹת מִמַּטָּה וּמִמַּעְלָה, וְנִכְלֶלֶת מִכָּל הַצְּדָדִים.

בִּימֵי הַזוֹל הִיא מְקַבֶּלֶת בְּרָכוֹת מִשְּׁאָר הַנְּשָׁמוֹת שֶׁמְּבָרְכוֹת אוֹתָהּ מִלְמַטָּה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, הִיא מְקַבֶּלֶת בְּרָכוֹת מֵאוֹתָן נְשָׁמוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁמְּבָרְכוֹת אוֹתָהּ בְּאַרְבָּעִים וְוָמֵשׁ תֵּבוֹת כְּוֶוְשְׁבּוֹן מ"ה. (מִנִּשְׁמַת כָּל חַי עַד וְהָאַוָּזִרוֹנִים) (וּבַסּוֹד שֶׁל וָמֵשׁ תֵּבוֹת, כְּוֶוְשְׁבּוֹן מ"י) כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסוֹד מ"ה וּבְסוֹד מ"י. זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה הָעוֹלָם הַתַּוְוֹתוֹן. נִשְׁמַת כָּל חַי (עַד וְהָאַוָּזִרוֹנִים) – מ"ה. וּמִן וְאִלּוּ פָּיְנוּ מָלֵא שִׁירָה עַד וּמִלְּפָנִים – עוֹלָה הַתִּשְׁבַּוָּזִת הָאַוָּזֶרֶת וָמֵשׁ תֵּבוֹת. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא עוֹמֵד הַדָּבָר בַּוֶוְשְׁבּוֹן, עוֹלֶה הַוֶוְשְׁבּוֹן סוֹד מ"י, וּמִשָּׁם וָהָלְאָה עוֹלָה הַתִּשְׁבַּוָּזִת הָאַוָּזֶרֶת לְוֶוְשְׁבּוֹן (מ"ה) מֵאָה תֵּבוֹת, תַּשְׁלוּמִים שֶׁל הַכֹּל, וּמְרַכְּבָה אַוָּזִת עַל מַה שֶּׁשּׁוֹרֶה שֶׁהוּא תַּשְׁלוּם (אוֹתוֹ שָׁלֵם עֶלְיוֹן).

וְכָל הַשַּׁבָּוז הַזֶּה וְכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ כֻּלָּם אֵיבָרִים יְדוּעִים בְּוֶוְשְׁבּוֹן לְתַשְׁלוּם שַׁבָּת וּלְהִשְׁתַּלֵּם מֵהֶם כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיּוֹדְעִים לְסַדֵּר אֶת שֶׁבַּוָּז רִבּוֹנָם כָּרָאוּי. מִכָּאן וָהָלְאָה סִדּוּר הַתְּפִלָּה כְּמוֹ שֶׁתִּקַּן.

כָּתוּב (תהלים כב) וְאַתָּה ה' אַל תִּרְחַק אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה מִתְקַן וּמְסַדֵּר אֶת תִּשְׁבַּוָּזִת הַמֶּלֶךְ כְּדֵי לְוַוְבֵּר אֶת הַשֵּׁמֶשׁ לַלְּבָנָה. כֵּיוָן שֶׁהָיָה מִתְקַן וּמְסַדֵּר אֶת שְׁבָוָיו לְהִתְוַוְבֵּר, אָמַר וְאַתָּה ה' אַל תִּרְחַק.

וְאַתָּה ה׳ – סוֹד שֶׁל זְוַבְּרוּת אַוָּזַת בְּלִי פָּרוּד. אַל תִּרְוָזַק – כֵּיוָן שֶׁעָלְתָה לְהִתְוַבֵּר עִם בַּעְלָהּ, וְהַכֹּל בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּמִשָּׁם רוֹצָה לַעֲלוֹת לְאֵין סוֹף לְהִתְקַשֵּׁר הַכֹּל לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְלָכֵן אַל תִּרְוָזַק לְהִסְתַּלֵּק מֵאִתָּנוּ וְלַעֲזֹב אוֹתָנוּ.

וְלָכֵן בְּתוֹךְ סִדּוּר הַתִּשְׁבַּוָּזַת צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְהַכְלִל שָׁם וּלְהִדָּבֵק עִמָּם מִלְמַטָּה, שֶׁאִלְמָלֵא יִרְצֶה לְהִתְעַלּוֹת הַכָּבוֹד הַזֶּה, הֲרֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה אֲוָזִוִּים בּוֹ וּמַוָּזִיקִים בּוֹ שֶׁלֹּא יַעֲזֹב אוֹתוֹ לְהִתְרַוָּזַק מֵהֶם. וְלָכֵן הַתְּפִלָּה בְּלַוָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁמְּדַבֵּר בְּסוֹד עִם הַמֶּלֶךְ. וּבְעוֹד שֶׁהוּא בְּסוֹד עִמּוֹ, לֹא מִתְרַוָּזֶקֶת מִמֶּנּוּ כְּלָל.

אֱיָלוּתִי – מָה אַיָּל וּצְבִי, בְּשָׁעָה שֶׁהוֹלְכִים וּמִתְרַוָּזְקִים, מִיָּד זוֹוְרִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעָזְבוּ – אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְעָלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּאֵין סוֹף, מִיָּד זוֹוֵר לִמְקוֹמוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה אֲוָזִוִּים בּוֹ, וְלֹא עוֹזְבִים אוֹתוֹ לִהְיוֹת נִשְׁכָּוָז וּלְהִתְרַוָּזַק מֵהֶם. וְלָכֵן, אֱיָלוּתִי לְעֻוָּרְתִי זוּשָׁה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ צְרִיכִים לְהִתְאַוֵּד עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֶאֱוֹוז בּוֹ כְּמוֹ שֶׁמַּמְשִׁיךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר אִישׁ עָוּב מִמֶּנּוּ אֲפָלּוּ שָׁעָה אַוָּזַת. וְלָכֵן כְּשֶׁסּוֹמֵךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, צָרִיךְ לֶאֱוֹוז בּוֹ וּלְדַבֵּר עִמּוֹ בְּלַוָּשׁ, בְּסוֹד, שֶׁלֹּא יִתְרַוָּזַק מֵעִמָּנוּ וְלֹא יַעֲזֹב מֵעִמָּנוּ, וְלָכֵן כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה׳ אֱלֹהָיו.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהַוַּזְבִּרִים אַף כָּךְ קָמוּ וְהָלְכוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, אַבָּא, עַד כָּאן הָיִינוּ יוֹשְׁבִים בַּצֵּל שֶׁל עֵץ הַוַּזִּים בְּגַן עֵדֶן. מִכָּאן וָהָלְאָה שֶׁאָנוּ הוֹלְכִים, צָרִיךְ לָנוּ לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַשּׁוֹמְרִים אֶת הָעֵץ הַוָּזֶה. אַתָּה תַּתְוַזִּיל בְּרֵאשִׁית לְפָתְוַז בַּדֶּרֶךְ.

פָּתַוז וְאָמַר, וְיִקְוַזוּ לִי תְּרוּמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. בַּמָּה הִיא תְּרוּמָה? בְּסוֹד הַוָּהָב, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם נִוּוֹנָה בַּתְּוַזָּלָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא גְּבוּרָה תַּוְזוּתוֹנָה שֶׁבָּאָה מִצַּד

הַזָּהָב. וְאַף עַל גַּב שֶׁבָּאָה מִצַּד הַזָּהָב, כָּל עִקָּר לֹא נִשְׁאֶרֶת, אֶלָּא בְּצַד הַכֶּסֶף, שֶׁהוּא יָמִין.

וְסוֹד זֶה כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁצָּרִיךְ לְקַבְּלָהּ בְּיָמִין וּבִשְׂמאל, וְכָל הָעִקָּר לֹא נִשְׁאָר אֶלָּא בַּיָּמִין, (וְהַשְׂמאל נֶעֱזָב מִמֶּנָּה וְלֹא וְכוּ') וְהַשְׂמאל מְעוֹרֵר אֶת הַיָּמִין וְלֹא נִדְבָּק בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִתָּן בֵּין יָמִין וּשְׂמאל, וְהַשְׂמאל נֶאֱזָז תַּזּוֹתָיו, וְיָמִין נֶאֱזָז בּוֹ לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַבְּקֵנִי. זָהָב וָכֶסֶף – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וּנְזוּשֶׁת – זֶהוּ צֶבַע כְּגוֹן הַזָּהָב, מִשּׁוּם שֶׁנִּצְבָּע מִגֶּזֶן זָהָב וּמִגֶּזֶן כֶּסֶף. וְלָכֵן מִזְּבַזּוּ הַנְּזוּשֶׁת קָטָן. לָמָּה הוּא קָטָן? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א יז) כִּי מִזְבַּזּוּ הַנְּזוּשֶׁת אֲשֶׁר לִפָּנַי ה׳ קָטֹן מֵהָכִיל אֶת הָעֹלָה וְגוֹ׳. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְדָוִד הוּא הַקָּטָן. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא קָטָן, הַכֹּל נֶאֱזָז בְּתוֹכוֹ. וְאִם תֹּאמַר, מִזְּבַּזּוּ אַזּוֹר נִקְרָא קָטָן – לֹא כָּךְ! שֶׁאֵין קָטָן פָּרַט לָזֶה, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלָּיְלָה. וְזֶהוּ הַמָּאוֹר הַקָּטֹן. הַמָּאוֹר הַגָּדֹל – זֶה הַמִּזְבַּזּוּ הַפָּנִימִי, שֶׁהוּא מִזְּבַּזּוּ הַזָּהָב.

וּתְכֵלֶת – זוֹהִי תְּכֵלֶת שֶׁל צִיצִית. תְּכֵלֶת זֶהוּ הַכְּסֵא, סוֹד שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד. תְּכֵלֶת זֶהוּ הַכִּסֵּא שֶׁבּוֹ דָּנִים דִּינֵי נְפָשׁוֹת. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ כִּסֵּא שֶׁדָּנִים בּוֹ דִּינֵי מָמוֹנוֹת, וְיֵשׁ כִּסֵּא שֶׁדָּנִים בּוֹ דִּינֵי נְפָשׁוֹת. וְלָכֵן כָּל הַגְּוָנִים טוֹבִים לַזְּלוֹם, פָּרַט לִגְוֶן תְּכֵלֶת, כְּדֵי שֶׁיֵּדַע שֶׁהַדִּינִין נִשְׁמָתוֹ הַדִּינִין עוֹלָה בְּדִין. וּכְשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה בְּדִין, הַגּוּף נָדוֹן לְהִתְכַּלּוֹת, וְצָרִיךְ אוֹתוֹ הַזְּלוֹם לְרַזְּמִים רַבִּים.

תְּכֵלֶת זֶהוּ כִּסֵּא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא, וְכָתוּב (יזזוקאל א) וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב. מִשּׁוּם שֶׁעוֹשִׂים בּוֹ כְּרִיכוֹת לַצִּיצִית, וּכְשֶׁנִּגַּהּ לוֹ הוֹפֵךְ לְגֶוֶן יָרֹק, כְּגֶוֶן כַּרְתִּי, מֵאוֹתָהּ שָׁעָה וְאֵילָךְ מַתְזִיל זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהַדִּינִי הִשְׁתַּנָּה גֶּוֶן תְּכֵלֶת מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְלָכֵן אָסוּר לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת בַּלַּיְלָה, מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹלֵט אוֹתוֹ גֶּוֶן תְּכֵלֶת בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְנִתְּנָה רְשׁוּת לַזְּזִטָּף נֶפֶשׁ בְּלִי מִשְׁפָּט. שֶׁהַדִּינִי מִשְׁפָּט לֹא שׁוֹלֵט בְּאוֹתוֹ זְמַן. כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר וּמִתְעוֹרֵר הַיָּמִין

שֶׁלְּמַעְלָה, יוֹצֵא אוֹתוֹ הָאוֹר וּמַגִּיעַ עַד הַתְּכֵלֶת הַזֹּאת וּמִשְׁתַּנֶּה מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְאָז שׁוֹלֵט עָלָיו וְנִדְבָּק בּוֹ כִּסֵּא קְדוֹשׁ אַוֵּזר. מֵאוֹתָהּ שָׁעָה וְאֵילָךְ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע.

וְאַרְנָמָן – זֶה כִּנּוּס שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַגְּוָנִים כְּאָזְד. וְתוֹלַעַת שָׁנִי – כָּתוּב שָׁנִי, וְכָתוּב שָׁנִים, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים. אֶלָּא זֶהוּ גָּוֶן שֶׁנִּקְרָא שָׁנִי, שֶׁנּוֹטֵל בּוֹ אֶת כָּל הַגְּוָנִים וְהַכֹּל אָזְד, שָׁנִי וְשָׁנִים. שָׁנִים – כְּשֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בּוֹ כְּאָזְד. שָׁנִי – שֶׁיּוֹצֵא מֵהַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹלֵט עַל תְּכֵלֶת מִצַּד הַיָּמִין, וְזֶהוּ הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (דניאל י) מִיכָאֵל שַׂרְכֶם. תּוֹלַעַת – שֶׁכּוֹזֶהּ בְּפֵיהָ. כְּתוֹלַעַת שֶׁמְּשַׁבֶּרֶת הַכֹּל וּמְעַקֶּרֶת הַכֹּל.

תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ – שְׁנֵי גְּוָנִים כְּאָזְד, שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל, לָבָן וְאָדֹם. וְשֵׁשׁ – הוּא בּוּץ. שֶׁשִּׁשָּׁה זוּטִים מִתְזַבְּרִים, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּגְוִיָּתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ. וּבִשְׁנֵי אֵלֶּה כְּלוּלִים שְׁנֵי אַוֵּזרִים.

וְעִזִּים – גְּבוּרוֹת תַּזְהֹנוֹת שֶׁלַּזּוּזִין, לְכַסּוֹת עַל הַפָּנִימִיִּים. וְהַכֹּל צָרִיךְ. וְצָרִיךְ לָתֵת מָקוֹם לַכֹּל, שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַזָּהָב הֵם בָּאִים. וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים – מְשִׁיכָה שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים, שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל, לְכַסּוֹת בְּמָקוֹם אַוֵּזר.

וְעֹרֹת תְּחָשִׁים – צַד אָזְד יֵשׁ שֶׁגָּדֵל בְּתוֹךְ הַצַּד הָאַוֵּזר בְּזַוֵּרְבָּה, וְלֹא נִמְצָא בִּישׁוּב, וְזֶהוּ צַד טָהֳר, וְנִקְרָא תַּזַּשׁ.

בְּסָפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יֵשׁ בְּתוֹךְ מִזְבַּזּ הַנְּזוּשֶׁת שֶׁאָמַרְנוּ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, (שמות כ) מִזְבַּזּ אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי וְגוֹ', וְזֶהוּ סוֹד כָּרָאוּי. נְזוּשֶׁת – כְּשֶׁשּׁוֹלְטִים הָרִים אַוֵּזרִים, וְהִיא צְרִיכָה לִזּוֹן אוֹתָם, נִצְבַּעַת בַּגָּוֶן הַזֶּה לָזּוֹן אוֹתָם, וְהֵם נִקְרָאִים הָרֵי נְזוּשֶׁת.

וְאוֹתָם הָרֵי נְזוּשֶׁת נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם רוּזַּ אַזַּת מִתּוֹךְ הַמִּזְבַּזּ הַזֶּה, וּכְשֶׁמִּזְבַּזּ זֶה מִתְעַלֶּה בַּעֲלִיָּה אַזֶּרֶת, אָז מִסְתַּלֶּקֶת אוֹת נ', שֶׁהוּא מִזְבַּזּ קָדוֹשׁ, וְנִשְׁאֶרֶת הָרוּזַּ שֶׁל הָרֵי הַנְּזוּשֶׁת הַלָּלוּ. וּכְשֶׁאוֹתָהּ רוּזַּ מִתְעַלֵּית בְּקִיּוּמָהּ, הִיא נִקְרֵאת תַּזַּשׁ, שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנָּה אוֹת נ'.

וְזֶה נִפְרָד לְכַמָּה רוּחוֹת אֲוִירוֹת, וְנִקְרָאִים אַף כֵּן, וְלָכֵן נִקְרָא אוֹתוֹ הָעָם (אֶזְד) תַּזַּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כב) וְאֶת תַּזַּשׁ וְאֶת מַעֲכָה. הֵם הָיוּ מַכִּירִים אֶת הַזַּיָּה הַזּוֹ שֶׁל הַמִּשְׁכָּן שֶׁנִּקְרֵאת עַל שְׁמָם.

וַעֲצֵי שִׁטִּים – אֵלּוּ אוֹתָם סוֹדוֹת קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם לוּחוֹת הַמִּשְׁכָּן, וְהֵם נִקְרָאִים בַּסּוֹד שֶׁלָּהֶם. כָּתוּב עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים, וְכָתוּב (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים.

מִכָּאן וָהָלְאָה – שֶׁמִּן לַמָּאר, מִשִּׁיכָה שֶׁל שֶׁמֶן מִשְּׁזָה קָדוֹשׁ לִמְשֹׁחַ עֲלֵיהֶם. אַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלּוּאִים – אֵלּוּ אַבְנֵי קֹדֶשׁ, יְסוֹדוֹת הַמִּקְדָּשׁ, בַּמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָלָלוּ מְזֻדָּמְנִים לְבַדָּם לְכַבֵּד וּלְשַׁבְּזָז בִּלְבוּשׁ כָּבוֹד לְעֵין הַכֹּהֵן בָּהֶם שָׁם וּלְהַזְכִּיר (וּלְבָרֵךְ) שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, וְלָכֵן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִינִים הֵם, פָּרַט לִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הַיְקָרוֹת הָלָלוּ, וְכֻלָּם עוֹלִים לְעֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת בַּסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַיּוּזוּד. וּכְנֶגֶד אֵלֶּה זָקַק וְתִקֵּן מֹשֶׁה עֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת בְּסוֹד הַפָּסוּק שֶׁל הַיּוּזוּד, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶזְד. וְהֵם עֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, גְּלוּפִים וְזָקוּקִים בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה.

יַעֲקֹב רָצָה לְתַקֵּן לְמַטָּה בְּסוֹד הַיּוּזוּד, וְתִקֵּן בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְהֵן: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְלֹא הִשְׁלִים לְעֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁעֲדַיִן לֹא הִתְתַּקֵּן הַמִּשְׁכָּן. כֵּיוָן שֶׁהִתְתַּקֵּן הַמִּשְׁכָּן וְנִשְׁלַם, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה יוֹצֵא מִפִּיו כְּשֶׁהִשְׁתַּלֵּם – לֹא דִבֵּר אֶלָּא בְּעֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי נִשְׁלָם זֶה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא א) וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. הֲרֵי עֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת.

וְלָכֵן עֶשְׂרִים וַזָּמֵשׁ מִינִים לְהַשְׁלִים תִּקּוּן הַמִּקְדָּשׁ (הַמִּשְׁכָּן) וְכָל אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת בֵּאַרְנוּ בְּאוֹתָן אוֹתִיּוֹת זָקוּקוֹת שֶׁלָּמַדְנוּ מִמּוֹרֵנוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהַמִּשְׁכָּן נִשְׁלַם בַּסּוֹדוֹת הָלָלוּ, נִקְרָא כ״ה, בַּיּוּזוּד שֶׁל שְׁלֵמוּת הַמִּשְׁכָּן, וְלָכֵן (תהלים

קמד) וַזַּסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה כָּתוּב, סוֹד שֶׁל שְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַמִּשְׁכָּן וְתִקּוּנוֹ. כ״ה כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְתוֹרָה וּנְבִיאִים וּכְתוּבִים, שֶׁהֵם כְּלָל אֶזֶד וְסוֹד אֶזֶד.

בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְיַזְּדִים יִזּוּד בַּפָּסוּק הַזֶּה בְּסוֹד שֶׁל עֶשְׂרִים וְזַמֵּשׁ אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶזֶד, וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, שֶׁהֵם עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְיכַוֵּן כָּל אֶזֶד בָּהֶן – כָּל הָאוֹתִיּוֹת מִתְזַבְּרוֹת כְּאַזַּת, וְעוֹלוֹת בְּזִזְבּוּר אֶזֶד (אָז נִפְתְּזוּז) אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים בְּסוֹד הַיּוֹבֵל, וְאָז צָרִיךְ לַעֲלוֹת עַד וְלֹא יוֹתֵר. וְאָז נִפְתָּזוּזִים הַשְּׁעָרִים, וּמַזְשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אוֹתוֹ הָאָדָם כְּאִלּוּ קִיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה שֶׁבָּא בְּאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים.

וְלָכֵן צָרִיךְ לְכַוֵּן לֵב וְרָצוֹן בְּעֶשְׂרִים וְזַמֵּשׁ וּבְעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע וּלְהַעֲלוֹתָם בִּרְצוֹן הַלֵּב לְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים שֶׁאָמַרְנוּ. כֵּיוָן שֶׁהִתְכַּוֵּן בָּזֶה, יִתְכַּוֵּן בְּאוֹתוֹ יִזּוּד שֶׁאָמַר מוֹרֵנוּ – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, כְּלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיִּתְכַּוֵּן בָּהֶם, שֶׁוַּדַּאי כְּלָל הוּא שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה, שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל אָדָם שָׁלֵם, שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְסוֹד שֶׁל כָּל הָאֱמוּנָה.

מַזְלֶכֶת שֶׁל שַׁמַּאי וְהִלֵּל בְּקִימָה וּבִשְׁכִיבָה, שֶׁכָּתוּב (דברים י) בְּשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. שֶׁשַּׁמַּאי סוֹבֵר, בָּעֶרֶב, שֶׁכְּלוּלָה הַנְּקֵבָה בִּשְׁלִטוֹנָהּ, צָרִיךְ לַנְּקֵבָה שֶׁיַּיטִּו וְיִקְרָאוּ. וּבַבֹּקֶר כְּשֶׁשּׁוֹלֵט הַזָּכָר בִּשְׁלִטוֹן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, צָרִיךְ לַעֲמֹד לִפְנֵי הַזָּכָר כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ בִּתְפִלַּת מְעֻמָּד, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהַזָּכָר בָּא.

וּבֵית הִלֵּל סוֹבֵר, שֶׁאִלְמָלֵא שֶׁנִּמְצָא זֶה לְזוּוּד וְזֶה לְזוּוּד – כָּךְ צָרִיךְ. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָנוּ מְזַבְּרִים אוֹתָם כְּאֶזֶד בְּזִזְבּוּר בְּאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים וְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים, לֹא צְרִיכִים אָנוּ לְהַפְרִיד זֶה לְזוּוּד וְזֶה לְזוּוּד, אֶלָּא לְהַשְׁגִּיזַ שֶׁהַכֹּל אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד, וּכְמוֹ שֶׁמְּזַדְּמֵן לָאָדָם – כָּךְ יֹאמַר, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵיהֶם בְּזִזְבּוּר אֶזֶד כְּמוֹ שֶׁנּוֹזַז לָהֶם, וְכָךְ צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת.

וְלָכֵן הַזָּכָר בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים, בַּפָּסוּק שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שֵׁשׁ תֵּבוֹת, וְהַנְּקֵבָה בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים – בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, שֶׁהֵם שֵׁשׁ תֵּבוֹת אֲזֵרוֹת, וְעוֹלִים בְּזִוּוּג אֶחָד, בְּסוֹד שֶׁל אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים, וַהֲלָכָה כְּמוֹ בֵּית הִלֵּל בְּכָל מָקוֹם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הֵרִים יָדוֹ וּבֵרַךְ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח וגו'. פָּסוּק זֶה בֵּאַרְנוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל סוֹד הַזְּכָמָה הוּא. מ"י הוּא סוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֵרִי מִשָּׁם יוֹצֵאת הָרֵאשִׁית לְגַלּוֹת סוֹד הָאֱמוּנָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

עוֹד מ"י – הַטָּמִיר שֶׁל כָּל הַטְּמִירִים, שֶׁלֹּא נוֹדַע וְלֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל. גְּלָה כְּבוֹדוֹ לְהוֹדִיעַ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מִזְרָח, שֶׁהֵרֵי מִשָּׁם רֵאשִׁית שֶׁל כָּל סוֹד הָאֱמוּנָה וְהָאוֹר לְהִגָּלוֹת. וְאַזַּר כָּךְ, צָדָק יִקָּרֵאהוּ לְרַגְלוֹ, שֶׁהֵרֵי צָדָק גְּלָה הַגְּבוּרָה הָעֶלְיוֹנָה וְשִׁלְטוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֶת הַצָּדָק הַזֶּה הִשְׁלִיט עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת לְהַנְהִיגָם וּלְתַקְּנָם כָּרָאוּי. וְלָכֵן, יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם וּמְלָכִים יַרְדֶּ, שֶׁהֵרֵי כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם בִּרְשׁוּת הַצָּדָק הַזֶּה הֵם עוֹמְדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק.

עוֹד צָדָק יִקָּרֵאהוּ לְרַגְלוֹ – מִי קוֹרֵא לְמִי? אֶלָּא הַצָּדָק קוֹרֵא תָּמִיד לְאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְלֹא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים, וְצָדָק עוֹמֵד תָּמִיד לְרַגְלוֹ, שֶׁלֹּא זָז מִשָּׁם, וְקוֹרֵא וְלֹא שׁוֹכֵךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל יֶחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל. וְעַכְשָׁו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאִיר לָנוּ הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ בִּשְׁבִילֵנוּ (וְרַבִּי) אֶלְעָזָר בְּנִי שֶׁקּוֹרֵא לָאוֹר הָעֶלְיוֹן וְלֹא שׁוֹכֵךְ. אַשְׁרֵי זְכִיָּתְכֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (וְעַתָּה, אֶלְעָזָר בְּנִי, קוֹרֵא לָאוֹר הָעֶלְיוֹן וְלֹא שׁוֹכֵךְ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאִיר לָנוּ הַדֶּרֶךְ בִּגְלָלוֹ. אַשְׁרֵי זְכִיָּתְכֶם וְאַשְׁרֵי זְכִיָּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים).

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (שם סג) מִזְמוֹר לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה. מַה זֶּה שׁוֹנֶה מִכָּל שְׁאָר הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁלֹּא אָמַר בְּאֵיזֶה מָקוֹם שִׁבַּח

אוֹתָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ? וּמַה שׁוֹנֶה כָּאן שֶׁאָמַר בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה? אֶלָּא לֹא זֶה לְבַדּוֹ, שֶׁהֲרֵי אַף כָּךְ גַּם – (שם לד) בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ. בְּבֹא הַזְּיָפִים. וְכֵן כֻּלָּם. לְהַרְאוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם שִׁבְחוֹ שֶׁל דָּוִד, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָיָה בְּצַעַר וְהָיוּ רוֹדְפִים אַוְזָרָיו, הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לוֹמַר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָיָה אוֹמֵר – רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא הָיְתָה שׁוֹרָה עָלָיו עַד שֶׁהוּא הִשְׁתַּדֵּל שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו. וְכָךְ בְּכָל מָקוֹם – לֹא שׁוֹרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁלְּמַעְלָה עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר עָלָיו הָאָדָם מִלְּמַטָּה. וְדָוִד, אַף עַל גַּב שֶׁרָדְפוּ אַוְזָרָיו וְהָיָה בְּצַעַרוֹ, לֹא הָיָה עוֹזֵב שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת מִפִּיו וּלְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנוֹ עַל הַכֹּל.

וְאִם תֹּאמַר, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ מִזְמוֹר לְדָוִד אוֹ לְדָוִד מִזְמוֹר, וְכָאן שָׁרְתָה עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בַּתְּחִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁאָמַר מִזְמוֹר לְדָוִד. אֶלָּא, אִם הוּא הָיָה מְכַוֵּן עַצְמוֹ בַּתְּחִלָּה, לֹא הָיְתָה שׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. מִזְמוֹר זֶה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. לָמָּה נִקְרָא כָּךְ? מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְשַׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן תָּמִיד, (שֶׁכָּל הַזְּמַן הוּא הָיָה מְשַׁבֵּחַ וּמְזַמֵּר וְלֹא שׁוֹכֵךְ) שֶׁכָּל הַזְּמַן הָיְתָה מְשַׁבַּחַת וּמְזַמֶּרֶת וְלֹא שׁוֹכֶכֶת. כֵּיוָן שֶׁבָּא דָּוִד, מָצָא גּוּף מְתֻקָּן כָּרָאוּי וְשָׁרְתָה עָלָיו, וְהָיוּ מְגַלִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה לְשַׁבֵּחַ וּלְזַמֵּר לַמֶּלֶךְ, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁיִּתְתַּקֵּן הָעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

לְדָוִד – אִישׁ שָׁלֵם בְּתִקּוּנוֹ, אִישׁ מְתֻקָּן, אִישׁ צַדִּיק. דָּוִד וַדַּאי שֶׁלֹּא הִשְׁתַּנָּה לְעוֹלָמִים. בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה – זֶה שֶׁבַּזּוּ שֶׁל דָּוִד, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה בְּצַעֲרוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ רוֹדְפִים אַוְזָרָיו, וְאֵיזוֹ תִּשְׁבַּחַת אָמַר? תִּשְׁבַּחַת גְּדוֹלָה וְנִכְבָּדָה.

וְהַשָּׁבַּחַ שֶׁלּוֹ מַה הוּא? (תהלים סג) אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָּ. אֱלֹהִים סְתָם. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֱלֹהִים, לָמָּה אֵלִי? אֶלָּא אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ. שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת כָּאן: אֱלֹהִים, אֵלִי, אַתָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת, דַּרְגָּה אַחַת הִיא,

בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים זָזִים. אֱלֹהִים – לְמַעְלָה, אֱלֹהִים זָזִים. אֵלִי – קְצֵה הַשָּׁמַיִם עַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם. אַתָּה – הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָזוֹד וּבְשֵׁם אָזוֹד עוֹלֶה.

אֲשַׁזְּרֶךָּ – אִם כְּמַשְׁמָעוֹ שֶׁלּוֹ, יָפֶה. אֲבָל אֲשַׁזְּרֶךָּ – הִתְקִין הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בַּשַּׁזָּר. שֶׁהֲרֵי הָאוֹר שֶׁעוֹמֵד בַּשַּׁזָּר לֹא מֵאִיר עַד שֶׁיִּתְקְנוּ אוֹתוֹ לְמַטָּה. וּמִי שֶׁמִּתְקֵן אֶת אוֹר הַשַּׁזָּר הַזֶּה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא שָׁזוּר, זוֹכֶה לְאוֹר לָבָן שֶׁמֵּאִיר, וְזֶהוּ אוֹר אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְזֶהוּ הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לָעוֹלָם הַבָּא.

וְזֶה סוֹד (משלי א) וּמְשַׁזְּרַי יִמְצָאֻנִי. וּמְשַׁזְּרַי – שֶׁמִּתַּקְּנִים הָאוֹר שֶׁל מְשַׁזְּרַי הַשָּׁזוּר. יִמְצָאֻנִי, לֹא כָּתוּב יִמְצָאוּנִי, אֶלָּא יִמְצָאֻנִי, שֶׁזּוֹכִים לִשְׁנֵי אוֹרוֹת – לְאוֹר הַשַּׁזָּר הַשָּׁזוּר, וְלָאוֹר הַלָּבָן שֶׁמֵּאִיר. וְזוֹכֶה לְאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וּלְאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה. וְזֶהוּ יִמְצָאֻנִי. וְעַל כֵּן אָמַר דָּוִד אֲשַׁזְּרֶךָּ. הִתְקִין אוֹר שֶׁל הַשַּׁזָּר הַשָּׁזוּר לְהָאִיר עָלָיו אוֹר לָבָן שֶׁמֵּאִיר.

צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי כָּמַהּ לְךָ בְּשָׂרִי (תהלים סג), כְּמִי שֶׁרָעֵב לָאֱכֹל וְצָמֵא לִשְׁתּוֹת. בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מָיִם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִדְבָּר וְאֵינוֹ מָקוֹם שֶׁל יִשּׁוּב, וְלֹא מָקוֹם שֶׁל קְדֻשׁ. וְלָכֵן הוּא מָקוֹם בְּלִי מַיִם. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רְעֵבִים וּצְמֵאִים אֵלֶיךָ בַּמָּקוֹם הַזֶּה, כֵּן בַּקְּדֻשׁ וְזִוִּיתִיךָ וְגוֹ'. וְאָנוּ, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ צְמֵאִים אֶל מוֹרֵנוּ לִשְׁתּוֹת בְּצִמְאוֹן אֶת דְּבָרָיו בַּמָּקוֹם הַזֶּה, אַף כָּךְ צְמֵאִים לִשְׁתּוֹת בַּצָּמָא דְּבָרָיו בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קָדֵשׁ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אַבָּא, מִי שֶׁהִתְזִיל הַדָּבָר – יֹאמַר עַכְשָׁיו.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ וְגוֹ'. בְּשָׁעָה שֶׁהָרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה אֶת מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן, הָיָה קָשֶׁה לְפָנָיו, וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד בּוֹ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְעַכְשָׁיו יֵשׁ לָנוּ לְהַקְשׁוֹת כָּאן, אִם הַתְּרוּמָה הַזּוֹ נְתָנָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה לְבַדּוֹ, אֵיךְ נִתְּנָה לְאַזָּר, וְאָמַר שֶׁלִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִקְחוּ אֶת הַתְּרוּמָה הַזּוֹ?

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁלְּמֹשֶׁה נִתְּנָה, וְלֹא נִתְּנָה לְאַזָּר. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ עַמּוֹ, וְלֹא

הָיְתָה הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ. כָּל זְמַן שֶׁהַגְּבִירָה לֹא הָיְתָה עִם הַמֶּלֶךְ, הָעָם לֹא קוֹבְעִים בּוֹ וְאֵינָם יוֹשְׁבִים לָבֶטַח. כֵּיוָן שֶׁבָּאָה הַגְּבִירָה, כָּל הָעָם שְׂמֵחִים וְיוֹשְׁבִים בְּבִטָּחוֹן. כָּךְ בַּתְּחִלָּה, אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה לָהֶם נִסִּים וְאוֹתוֹת עַל יְדֵי מֹשֶׁה, לֹא קוֹבְעִים הָעָם. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיִקְּחוּ לִי תְּרוּמָה – וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכָכֶם. מִיָּד כֻּלָּם קָבְעוּ וְשָׂמְחוּ בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר ז) וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה, שֶׁיָּרְדָה כַּלַּת מֹשֶׁה לָאָרֶץ.

וְאִם תֹּאמַר, "וַיְהִי" בְּכָל מָקוֹם אֵינוֹ אֶלָּא לְשׁוֹן צַעַר, וְכָאן כָּתוּב וַיְהִי בְּיוֹם? אֶלָּא, בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁשְּׁכִינָה יָרְדָה לָאָרֶץ, נִמְצָא לָהּ מְקַטְרֵג, וְכִסָּה אוֹתוֹ הַזּוֹשֶׁךְ כְּנֶגְדָּהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא תֵּרֵד. וְשָׁנִינוּ, אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת רִבּוֹא מַלְאָכִים נִמְצְאוּ לְפָנֶיהָ כְּדֵי שֶׁלֹּא תֵּרֵד.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן נִמְצְאוּ כָּל הַכֶּנֶס שֶׁל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמְרוּ לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, כָּל הַיָּוִי וְכָל הָאוֹר שֶׁלָּנוּ – בִּשְׁכִינַת כְּבוֹדְךָ הוּא, וְעַכְשָׁו תֵּרֵד לַתַּחְתּוֹנִים? בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְחַזְּקָה הַשְּׁכִינָה וְשִׁבְּרָה אוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ אֲפֵלָה כְּמִי שֶׁמְּשַׁבֵּר זְוִתִיכוֹת זְוָקוֹת, וְיָרְדָה לָאָרֶץ. כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם רָאוּ כָּךְ, פָּתְחוּ וְאָמְרוּ, (תהלים ז) ה' אֲדוֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ. אַדִּיר וַדַּאי, שֶׁשִּׁבְּרָה כַּמָּה זְוָתִיכוֹת וְכוֹזוֹת זְוָקִים, וְיָרְדָה לָאָרֶץ וְשָׁלְטָה בַּכֹּל. וְלָכֵן כָּתוּב וַיְהִי. הַצַּעַר שֶׁקִּבְּלוּ כַּמָּה זְיָלוֹת וּמַזָּנוֹת בַּיּוֹם שֶׁיָּרְדָה לָאָרֶץ כַּלַּת מֹשֶׁה.

וְלָכֵן וְיִקְּחוּ לִי תְּרוּמָה וְגוֹ'. לֹא כָּתוּב וְיִקְּחוּ לִי וּתְרוּמָה, אֶלָּא וְיִקְּחוּ לִי תְּרוּמָה, לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל אָזַד בְּלִי פָּרוּד. וּמַעֲשֶׂה הַמִּשְׁכָּן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, זֶה כְּנֶגֶד זֶה, לְהַכְלִיל הַשְּׁכִינָה מִכָּל הַצְּדָדִים, מַעְלָה וּמַטָּה. כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ כְּמַעֲשֵׂה הַגּוּף, לְהַכְלִיל אֶת הָרוּחַ בְּתוֹכוֹ, וְזוֹהִי שְׁכִינָה, שֶׁנִּכְלְלָה מַעְלָה וּמַטָּה, וְהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

וּלְעוֹלָם נִמְשֶׁכֶת וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ סוֹד הַגּוּף, לְהַשְׁרוֹת מִזֶּה בְּתוֹךְ קְלִפָּה הַכֹּל

כָּרָאוּי. רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַזֹּו נַעֲשֵׂית בְּגוּף, לְהַכְלִיל בְּתוֹכוֹ רוּחַ אֲוִירִית עֶלְיוֹנָה, דַּק וּמֵאִיר, וְהַכֹּל כְּךָ נֶאֱזָק וְנִכְלָם זֶה בָּזֶה וְנִכְנָס זֶה בָּזֶה, עַד שֶׁנֶּאֱזָק בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא קְלִפָּה אֲזֵרוֹנָה זִיצוֹנָה.

קְלִפָּה זְוָקָה הִיא לִפָנִים מִקְלִפָּה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. כְּמוֹ שֶׁהָאֱגוֹז, שֶׁהַקְלִפָּה הַזִּיצוֹנָה אֵינָהּ קָשָׁה, קְלִפָּה שֶׁהִיא לִפָנִים מִמֶּנָּה הִיא קְלִפָּה קָשָׁה – אַף כָּךְ לְמַעְלָה. קְלִפָּה קָשָׁה הִיא רוּחַ אֲוִירִית שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּגּוּף. לִפָנִים מִמֶּנּוּ הִיא קְלִפָּה קְלוּשָׁה. לִפָנִים מִמֶּנּוּ – הַמּוֹחַ.

בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה מִתְקַן הַכֹּל בְּגָנָּן אֲוִיר, שֶׁהֲרֵי הַקְלִפָּה הַקָּשָׁה נִשְׁבֶּרֶת מֵאוּתוֹ מָקוֹם וְלֹא שׁוֹלֶטֶת בּוֹ כְּלָל. הַקְלִפָּה הַקָּשָׁה נִשְׁבֶּרֶת שֶׁבֶּר, (מֵהַהוּא יוֹתֵר תָּמִיד) וְנִפְתַּחַת מִצַּד זֶה (עַד שֶׁנֶּאֱזָק בַּסּוֹד שֶׁל הַמִּשְׁכָּן. בָּעוֹלָם הַזֶּה הַקְלִפָּה הָאֲזֵרוֹנָה הִיא לַזּוּיז, הַקְלִפָּה הַזְּוָקָה הִיא לִפָנִים. כְּמוֹ זֶה אַף כָּךְ לְמַעְלָה, הַקְלִפָּה הַזְּוָקָה הִיא לַזּוּיז. לִפָנִים מִמֶּנָּה הִיא קְלִפָּה קְלוּשָׁה, וְלֹא שׁוֹלֶטֶת בּוֹ כְּלָל, וְנִפְתַּחַת מִצַּד זֶה) וּמִצַּד זֶה.

וְאוֹתָהּ פְּתִיזָה הָיְתָה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל זְמַן שֶׁעוֹבְדִים עֲבוֹדָה כָּרָאוּי. כֵּיוָן שֶׁגָּרְמוּ הַחֲטָאִים, נִמְשְׁכָה אוֹתָהּ פְּתִיזָה לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, עַד שֶׁהִתְקָרְבָה הַקְלִפָּה הַכֹּל כְּאֶזֶד. כֵּיוָן שֶׁסְּתָמָה הַקְלִפָּה אֶת הַמּוֹחַ, אָז שׁוֹלֶטֶת אוֹתָהּ קְלִפָּה עֲלֵיהֶם, וְדוֹוָה אוֹתָם מִזּוּיז לְאוֹתוֹ מָקוֹם.

וְעִם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁדְּוָזָתָה אוֹתָם הַזּוּיצָה, לֹא יְכוֹלָה אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה לִשְׁלֹט בְּאוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ שֶׁאֵינוֹ מְקוֹמוֹ. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, הוֹאִיל וְלֹא יְכוֹלָה אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה לִשְׁלֹט בְּאוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ, לָמָּה עוֹמֵד זָרוּב, שֶׁהֲרֵי אֵין זָרְבָּן בָּעוֹלָם אֶלָּא רַק מִצַּד אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה?

אֶלָּא וַדַּאי כְּשֶׁנֶּזְרַב, לֹא נֶזְרַב אֶלָּא מֵאוֹתוֹ צַד, בְּשָׁעָה שֶׁסָּתַם אֶת הַמּוֹחַ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה שֶׁלֹּא תִשְׁלֹט אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, וּכְשֶׁדְּוָזָתָה אֶת יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ, אָז הַקְלִפָּה זָוְרָה וְנִפְתְּזָה כְּמִקֹּדֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁהָעָם הַקָּדוֹשׁ לֹא הָיוּ שָׁם, נִכְנְסָה עַל אוֹתָהּ פְּתִיזָה כִּסּוּי קָדוֹשׁ שֶׁל פָּרֹכֶת

קְלוּשָׁה, לִשְׁמֹר אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁלֹּא יִסְתֹּם אֶת אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה, וְאוֹוֵז בְּכָל צְדָדָיו.

לִהְיוֹת מִשְׁוַזֶּת קְדֻשׁ עַל הָאָרֶץ כְּמוּקְדָּם לֹא יָכוֹל, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ כִּסּוּי קָלוּשׁ אָזוּוּ, שֶׁלֹּא יֵרֵד לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ אֵינוֹ שָׁם, וְלָכֵן לֹא נִבְנָה הַזִּוּרְבָּן מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרְבוּ. שֶׁתִּשְׁלֹט אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה, לֹא יְכוֹלָה, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ כִּסּוּי קָלוּשׁ אוֹוֵז בּוֹ בְּכָל צְדָדָיו בְּאוֹתָהּ פָּתִיזָה שֶׁלֹּא תִּשְׁלֹט שָׁם וְלֹא תִּסְתֹּם אֶת הַמּוַּז בְּאוֹתוֹ כִּסּוּי שֶׁל פָּרֹכֶת קְלוּשָׁה, שֶׁהִיא מִתּוֹךְ מְשִׁיכַת הַפָּרֹכֶת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁשּׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ הַמָּקוֹם.

וְלָכֵן כָּל אוֹתָן הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁדָּרִים בָּאָרֶץ, כְּשֶׁיּוֹצְאוֹת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה לֹא מְקַבְּלִים אוֹתָן, וְדוֹוְזִין אוֹתָן הַזּוּצָה, וְהוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת בְּכַמָּה גִּלְגּוּלִים, עַד שֶׁיּוֹצְאוֹת מִכָּל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְסוֹבְבוֹת (לִסְבִיבָתָם) לְצָדָם בְּטֻמְאָתָן. וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹצְאוֹת שָׁם, עוֹלוֹת, וְאוֹתוֹ כִּסּוּי קָלוּשׁ מְקַבֵּל אוֹתָן, וְנִכְנָסִים לִקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִין הוֹלֵךְ לְמִינוֹ.

וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹצְאוֹת לְזוּוּ לָאָרֶץ בִּרְשׁוּתָהּ שֶׁל אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה, הוֹלְכוֹת וְסוֹבְבוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת, עַד שֶׁשָּׁבוֹת לִמְקוֹמָן וְנִכְנָסוֹת לְמָקוֹם שֶׁרָאוּי לָהֶן. אַשְׁרֵי זָכְיָן שֶׁל מִי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יָצְאָה בָּרְשׁוּת הַקְּדוֹשָׁה בְּאוֹתָהּ פָּתִיזָה שֶׁל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

מִי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה – אִם נִקְבַּר בְּאוֹתוֹ יוֹם, לֹא שׁוֹלֵט עָלָיו רוּוַז טֻמְאָה כְּלָל, וְלָכֵן כָּתוּב בַּתְּלוּי, (דברים כא) כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא [וְגוֹ'] וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתֶךָ. מִשּׁוּם שֶׁבַּלַּיְלָה נִתְּנָה רְשׁוּת לְרוּוַז טֻמְאָה לְשׁוֹטֵט. וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת, לֹא נִכְנָסִים לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, פָּרֵט אִם מוֹצְאִים שָׁם כְּלִי לְהִכָּנֵס בּוֹ.

אִיבָרִים וּפְדָרִים שֶׁנִּשְׁרָפִים בַּלַּיְלָה לְהָזִין מֵימֵי אֲזָרִים, לֹא שֶׁנִּכְנָסִים לָאָרֶץ, וְלֹא לְהַמְשִׁיכָם לָאָרֶץ, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט הַצַּד הָאַזָּר בְּתוֹךְ

הָאָרֶץ וְלֹא יִמָּשֵׁךְ לְהִכָּנֵס לְשָׁם. וְלָכֵן הָעָשָׁן הָיָה עוֹלֶה מֵהֶם עָקֹם, וּמִתְגַּלְגֵּל הַזּוּצָה וְהוֹלֵךְ (זָזָק) בְּזָזָפָוָה, עַד שֶׁנִּכְנָס לַנֶּקֶב שֶׁל הַצָּפוֹן שֶׁשָּׁם מְדוּרֵי כָּל הַצְּדָדִים הָאֲוִזרִים, וְשָׁם נִכְנָס הֶעָשָׁן, וְכֻלָּם נִוּונִים שָׁם.

הֶעָשָׁן שֶׁל הַיּוֹם הָיָה עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, וּמֵזִין מַה שֶּׁמֵּזִין, וּמֵאוֹתָהּ פְּתִיזָה נִוּונִים כָּל צְדָדֵי הַקְּלִפָּה הַקָּשָׁה שֶׁהִיא מִזּוּן לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּמֵאוֹתוֹ עָשָׁן גַּס, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ.

גּוּפוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא נִמְשְׁכוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה אַזַּר הַהֲנָאוֹת שֶׁל אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה, לֹא שׁוֹלְטֶת עֲלֵיהֶם רוּזַז טֻמְאָה כְּלָל, שֶׁהֲרֵי לֹא הִשְׁתַּתְּפוּ אַזַּרְיו כְּלוּם בָּעוֹלָם הַזֶּה. כְּמוֹ שֶׁגּוּף הָרְשָׁעִים (גּוּפוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא נִמְשְׁכוּ אַזַּר הֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה לֹא שׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְשְׁכוּ אַזַּרְיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁגּוּף הָרְשָׁעִים) נִמְשָׁךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה אַזַּר אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה וַהֲנָאוֹת וְהָעֲנוּגִים שֶׁלָּהּ וְהַתְקוּנִים שֶׁלָּהּ, כָּךְ נִטְמָא אַזַּר שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ.

גּוּפוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא מִתְעַנְּגִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא מִתַּעֲנוּגֵי מִצְוָה וְסִעוּדוֹת שַׁבָּתוֹת וְזַגִּים וְזַמָּנִים – אוֹתָהּ רוּזַז טֻמְאָה לֹא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא הִתְעַנְּגוּ מִשֶּׁלָּהּ כְּלוּם. וְהוֹאִיל וְלֹא נָטְלוּ מִשֶּׁלָּהּ, אֵין לָהּ רְשׁוּת עֲלֵיהֶם כְּלָל. אַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא נֶהֱנָה מִשֶּׁלָּהּ כְּלוּם.

מִי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יָצְאָה מִזִּוּן לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְאוֹתוֹ גּוּף נִטְמָא בְּאוֹתָהּ רוּזַז טֻמְאָה – אוֹתָהּ רוּזַז טֻמְאָה נִשְׁאֶבֶת לְתוֹכוֹ, עַד שֶׁזּוֹזֵר לֶעָפָר (שֶׁמִּתְבַּלֶּה הַגּוּף בֶּעָפָר). וְאִם אוֹתוֹ גּוּף שֶׁנִּשְׁאֶבֶה בּוֹ אוֹתָהּ רוּזַז טֻמְאָה מַעֲלִים אוֹתוֹ לְהִתְקַבֵּר בְּתוֹךְ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, עָלָיו כָּתוּב (ירמיה ב) וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְנַזֻּזלְתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה. אַרְצִי, שֶׁלֹּא שָׁלְטָה עָלֶיהָ רוּזַז טֻמְאָה בְּאוֹתוֹ גּוּף שֶׁלָּכֶם שֶׁנִּשְׁאֶבֶה בּוֹ רוּזַז טֻמְאָה, שֶׁמְּבִיאִים לִקְבֹּר אוֹתוֹ בְּאַרְצִי – אַתֶּם מְטַמְּאִים אוֹתָהּ לְהִטָּמֵא בּוֹ. אִם לֹא שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְפוּאָה לָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי שֶׁכִּיוָן שֶׁנִּבְלָה אוֹתוֹ גּוּף, מֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּזַז

מִלְמַעְלָה וְדוֹוֶזֶה אֶת אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה הַזּוֹעֶפֶת, שֶׁהֲרֵי הוּא וָזֹס עַל אַרְצוֹ.

עַל יוֹסֵף לֹא שָׁלַט גּוּפוֹ רוּחַ טֻמְאָה לְעוֹלָמִים, אַף עַל גַּב שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יָצְאָה בְּרִשּׁוּת אַוְזֶרֶת. מָה הַטַּעַם? כִּי לֹא נִמְשָׁךְ בְּזַוָּיו אַוְזַר רוּחַ טֻמְאָה, וְעִם כָּל זֶה לֹא רָצָה שֶׁיַּעֲלוּ אֶת גּוּפוֹ לְהִקָּבֵר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אֶלָּא אָמַר (בראשית נ) וְהַעֲלֹתֶם אֶת עַצְמֹתַי, וְלֹא גּוּפִי.

יַעֲקֹב לֹא מֵת, וְגוּפוֹ הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּם תְּמִידִי וְלֹא פָּזַד מֵהַצַּד הָאַוְזֵר, שֶׁהֲרֵי מִטָּתוֹ הָיְתָה שְׁלֵמָה בִּשְׁלֵמוּת הָאוֹר הָעֶלְיוֹן בְּאוֹר שֶׁל שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים וּבְשִׁבְעִים נֶפֶשׁ, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא פָּזַד מֵהַצַּד הָאַוְזֵר וְלֹא יָכֹל לִשְׁלֹט עָלָיו. וְעוֹד, שֶׁהוּא גּוּף שֶׁל דְּיוּקָן עֶלְיוֹן שֶׁיָּפָיו אָזוּז לְכָל הַצְּדָדִים, וְכָל אוֹתָם אֵיבְרֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיוּ אֲזוּזִים בּוֹ, וְלָכֵן כָּתוּב בּוֹ (שם מז) וְשָׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וּנְשָׂאתַנִי מִמִּצְרַיִם. גּוּף שָׁלֵם. וְלָכֵן וַיְזַנְּטוּ הָרוֹפְאִים אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁגּוּפוֹ יִהְיֶה עוֹמֵד בְּקִיּוּם. וְכָךְ צָרִיךְ שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁנִּשְׁמָתָם יָצְאָה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף נִצּוֹלִים מֵהַכֹּל.

בִּשְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת נִקְרֵאת נִשְׁמַת הָאָדָם: נֶפֶשׁ, רוּחַ, וּנְשָׁמָה. וְכֻלָּם כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה, וּבִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת נִמְצָא כֵּן. הַנֶּפֶשׁ הַוּוּ נִמְצֵאת בְּתוֹךְ הַקֶּבֶר עַד שֶׁהַגּוּף נִרְקָב בֶּעָפָר, וְזֶה הִיא מִתְגַּלְגֶּלֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִמָּצֵא בְּתוֹךְ הַזַּוַּיִם וְלָדַעַת בַּצַּעַר שֶׁלָּהֶם, וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם צְרִיכִים, הִיא מִבַּקֶּשֶׁת עֲלֵיהֶם רַוָּזִים.

הָרוּחַ הַוּוּ הִיא נִכְנֶסֶת לַגָּן שֶׁבָּאָרֶץ וּמִצְטַיֶּרֶת שָׁם בִּדְיוּקַן הַגּוּף שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה בְּמַלְבּוּשׁ אֶזְוָד שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת שָׁם, וְזוֹ נֶהֱנֵית שָׁם בַּהֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים בַּזַּיוּ שֶׁבַּגָּן, וּבְשַׁבָּתוֹת וָזָדְשִׁים וּמֵנִים הִיא עוֹלָה לְמַעְלָה, וְנֶהֱנֵית שָׁם וְשָׁבָה לִמְקוֹמָהּ. וְלָכֵן כָּתוּב (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. תָּשׁוּב וַדַּאי, בַּזְּמַנִּים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ.

הַנְּשָׁמָה עוֹלָה מִיָּד לִמְקוֹמָהּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנּוּ, וְזוֹהִי שֶׁבִּשְׁבִילָהּ מֵאִיר הַנֵּר לְהָאִיר לְמַעְלָה, זוֹ לֹא יוֹרֶדֶת לְמַטָּה לְעוֹלָמִים. בָּזֶה נִכְלֶלֶת מִי שֶׁנִּכְלֶלֶת מִכָּל הַצְּדָדִים, מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה. וְעַד שֶׁזּוֹ לֹא עוֹלָה לְהִתְקַשֵּׁר

(בְּמִקּוֹמָהּ) בַּכִּסֵּא, לֹא מִתְעַטֶּרֶת הָרוּחַ בַּגַּן שֶׁבָּאָרֶץ, וְהַנֶּפֶשׁ לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת בְּמִקּוֹמָהּ. כֵּיוָן שֶׁהִיא עוֹלָה, לְכָךְ יֵשׁ מְנוּחָה.

וּכְשֶׁצָּרִיךְ לִבְנֵי הָעוֹלָם, כְּשֶׁהֵם בְּצַעַר וְהוֹלְכִים לְבֵית הַקְּבָרוֹת, הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ מִתְעוֹרֶרֶת וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת וּמְעוֹרֶרֶת אֶת הָרוּחַ, וְאוֹתָהּ רוּחַ מְעוֹרֶרֶת אֵצֶל הָאָבוֹת, וְעוֹלָה וּמְעוֹרֶרֶת אֶת הַנְּשָׁמָה, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָזֵס עַל הָעוֹלָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ דִּבְרֵי הַנְּשָׁמָה הַלָּלוּ בִּגְוָנִים אֲחֵרִים, כֻּלָּם עוֹלִים בְּמִשְׁקָל זֶה, וְזֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר, וְהַכֹּל אָחָד.

וּכְשֶׁהַנְּשָׁמָה מִתְעַכֶּבֶת מִלַּעֲלוֹת לִמְקוֹמָהּ, הָרוּחַ הוֹלֶכֶת וְעוֹמֶדֶת בְּפָתַח הַגַּן עֵדֶן, וְלֹא פּוֹתְחִים לָהּ פָּתַח, וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ בָּהּ. הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, רוֹאָה אֶת הַגּוּף שֶׁמַּעֲלֶה תּוֹלָעִים וּבְאוֹתוֹ דִּין שֶׁל הַקֶּבֶר, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְתָּ שֶׁכָּתוּב, (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. וְהַכֹּל הוּא בְּעִנְיָן. עַד שֶׁהַנְּשָׁמָה נִקְשֶׁרֶת בְּמִקּוֹמָהּ לְמַעְלָה, וְאָז כֻּלָּם נִקְשָׁרִים בִּמְקוֹמָם.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל שְׁלשָׁת אֵלּוּ הֵם בְּקֶשֶׁר אָחָד, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, בְּסוֹד שֶׁל נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה, שֶׁהַכֹּל אָחָד וְקֶשֶׁר אֶחָד. לַנֶּפֶשׁ אֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ כְּלוּם, וְזוֹהִי שֶׁמִּשְׁתַּתֶּפֶת בְּסוֹד שֶׁל גּוּף אֶחָד לְעַנְּגוֹ וְלָזוּן אוֹתוֹ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. בֵּיתָהּ – זֶהוּ גּוּפָהּ, שֶׁהִיא זָנָה אוֹתוֹ. וְנַעֲרֹתֶיהָ – אֵלּוּ הֵם הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף הַזֶּה.

הָרוּחַ, זֶהוּ שֶׁרוֹכֵב עַל הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ וְשׁוֹלֵט עָלֶיהָ וּמֵאִיר לָהּ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וְהַנֶּפֶשׁ הִיא כִּסֵּא לָרוּחַ הַזּוֹ. הַנְּשָׁמָה, הִיא מוֹצִיאָה אֶת הָרוּחַ הַזּוֹ, וְשׁוֹלֶטֶת עָלָיו וּמְאִירָה לוֹ בְּאוֹתוֹ אוֹר הַזַּוְיִם, וְאוֹתָהּ רוּחַ תְּלוּיָה בַּנְּשָׁמָה הַזּוֹ, וְנֶאוֹר מִמֶּנָּה בְּאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר. אוֹתָהּ נֶפֶשׁ תְּלוּיָה בְּאוֹתָהּ רוּחַ, וְנֶאוֹרָה מִמֶּנָּה וְנִוּוֹנִית מִמֶּנָּה, וְהַכֹּל קָשֶׁר אֶחָד.

וְעַד שֶׁנְּשָׁמָה עֶלְיוֹנָה זוֹ לֹא עוֹלָה לְתוֹךְ נְבִיעַת עַתִּיק הָעַתִּיקִים, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, וּמִתְמַלֵּאת מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא פּוֹסֵק – הָרוּחַ הַזּוֹ לֹא נִכְנֶסֶת לְגַן

עֵדֶן, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ, וּלְעוֹלָם הָרוּחַ לֹא שׂוֹרֶה אֶלָּא בְּגַן עֵדֶן, וּנְשָׁמָה לְמַעְלָה. נֶפֶשׁ זוֹ מִתְיַשֶּׁבֶת (לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת) בִּמְקוֹמָהּ בְּתוֹךְ הַגּוּף לְמַטָּה. כְּמוֹ זֶה הַכֹּל לְמַטָּה כָּךְ נְפָרְדִים בָּאָדָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם קָשֶׁר אֶחָד, הַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְמַעְלָה לְתוֹךְ גְּבִיעַת הַבְּאֵר. הָרוּחַ נִכְנֶסֶת לְגַן עֵדֶן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. הַנֶּפֶשׁ מִתְיַשֶּׁבֶת בְּתוֹךְ הַקֶּבֶר.

וְאִם תֹּאמַר, הַנֶּפֶשׁ לְמַעְלָה שֶׁמִּתְיַשֶּׁבֶת בְּתוֹךְ הַגּוּף בַּקֶּבֶר, אֵיפֹה הוּא הַקֶּבֶר? אֶלָּא בְּתוֹךְ אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה, וְלָכֵן נֶפֶשׁ כְּמוֹ זוֹ שֶׁלְּמַטָּה, וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה, וְלָכֵן שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת, וְהֵן קָשֶׁר אֶחָד וְסוֹד אֶחָד. וּבְכָל זְמַן שֶׁהָעֲצָמוֹת נִמְצָאוֹת בְּתוֹךְ הַקֶּבֶר, הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ נִמְצֵאת שָׁם. כָּאן יֵשׁ סוֹד לְיוֹדְעֵי דֶּרֶךְ הָאֱמֶת יִרְאֵי וְזִטְא. בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה מִתְעַטֶּרֶת לְמַעְלָה בְּתוֹךְ הָעֲטָרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהָרוּחַ עוֹמֶדֶת בְּאוֹר עֶלְיוֹן בְּשַׁבָּתוֹת וְזֶדֶשִׁים וּזְמַנִּים – הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁהָרוּחַ יוֹרֶדֶת מִתּוֹךְ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן לָדוּר בְּגַן עֵדֶן מֵאִיר וְנוֹצֵץ, הִיא עוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַקֶּבֶר וּמִתְגַּלְמֶת בַּדְיוֹקָן שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ הַגּוּף בַּתְּחִלָּה, וְכָל אוֹתָן עֲצָמוֹת עוֹלוֹת בְּאוֹתוֹ דְיוֹקָן, וּמְשַׁבְּחוֹת וּמוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לה) כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה ה' מִי כָמוֹךָ. לֹא כָּתוּב אוֹמְרוֹת, אֶלָּא תֹּאמַרְנָה.

וְאִלְמָלֵא נִתְּנָה רְשׁוּת לָעַיִן לִרְאוֹת, הָיְתָה רוֹאָה בַּלַּיְלָה כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת (כְּשֶׁיּוֹצֵאת) שַׁבָּת וְלֵילוֹת וְזֶדֶשִׁים וּזְמַנִּים כְּמוֹ דְּמֻיּוֹת עַל גַּבֵּי הַקְּבָרִים מוֹדוֹת וּמְשַׁבְּחוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲבָל טְפָשׁוּת בְּנֵי הָאָדָם מְעַכֶּבֶת אוֹתָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים עַל מָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא זוֹשְׁשִׁים לְהַשְׂגִּיחַ בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּל שֶׁכֵּן לְהַשְׂגִּיחַ בִּכְבוֹד אוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְעַל מָה עוֹמֵד, וְאֵיךְ הַדְּבָרִים מִתְפָּרְשִׁים.

בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּשֶׁהָעוֹלָם נִדּוֹן וְכִסֵּא הַדִּין עוֹמֵד לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, כָּל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ מְשׁוֹטְטוֹת וּמְבַקְשׁוֹת רַוָּחִים עַל הַזָּוִיִּים. בַּלַּיְלָה שֶׁיּוֹצֵא יוֹם הַדִּין, הוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת לִשְׁמֹעַ וְלָדַעַת מַהוּ הַדִּין שֶׁנִּדּוֹן עַל הָעוֹלָם, וְלִפָּעָמִים שֶׁמּוֹדִיעוֹת בְּמִרְאָה לַזָּוִיִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב לג) בַּחֲזִיזֹם

זָזִין לַיְלָה בְּנֶפֶל תַּרְדֵּמָה עַל אֲנָשִׁים וְגוֹ', אָז יְגֻלֶּה אֹזֶן אֲנָשִׁים וּבְמוּסָרָם יַזְוֹתָם. מַה זֶּה מוּסָרָם? זוֹ הַנֶּפֶשׁ, שֶׁעוֹמֶדֶת וְזוֹתֶמֶת לַאֲנָשִׁים דְּבָרִים לְקַבֵּל מוּסָר.

בַּלַּיְלָה הָאַזְרוֹן שֶׁל הֶזְנֵג, שֶׁיּוֹצְאִים הַפְּתָקִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְאוֹתוֹ צֵל מוּסָר מִבְּנֵי הַנְּגָרִעִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה אוֹתָהּ נֶפֶשׁ שֶׁאָמַרְנוּ הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת, וּמְמַנֶּה אֶזְוֵד שׁוֹטֵר, בְּסוֹד זָקוּק בְּטַבַּעַת בִּכְתָב מְפֹרָשׁ, יְדוּמִיע"ם, שֶׁפּוֹקֵד בִּכְתָב שֶׁל זִיו הֶזְנֵקוּק וּבְתוֹךְ מַרְאוֹת עֶלְיוֹנִים יוֵרֵד בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, וְכַמָּה אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת עִמּוֹ, וְנוֹטְלִים אוֹתוֹ צֵל מִכָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה.

וְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ שֶׁאָמַרְנוּ הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת וְרוֹאָה אֶת אוֹתוֹ צֵל, וְשָׁבָה לִמְקוֹמָהּ לְתוֹךְ הַקֶּבֶר, וּמַכְרִיזָה לִשְׁאָר הַמֵּתִים: פָּלוֹנִי יָבֹא אֵלֵינוּ, פָּלוֹנִי יָבֹא אֵלֵינוּ. אִם צַדִּיק טוֹב הוּא – כֻּלָּם שְׂמֵחִים. וְאִם לֹא – כֻּלָּם אוֹמְרִים אוֹי. כְּשֶׁמַּעֲלִים אוֹתוֹ צֵל, מַעֲלִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ עֶבֶד נֶאֱמָן שֶׁשָּׁמוּ מִטְטְרוֹ"ן, וְנוֹטֵל אֲלֵיו אוֹתוֹ הַצֵּל וּמַעֲלֶה אוֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ז) כְּעֶבֶד יִשְׁאַף צֵל. יִשְׁאַף צֵל וַדַּאי.

מֵאוֹתָהּ שָׁעָה וְאֵילָךְ מִתְקָן מָקוֹם לְאוֹתָהּ נְשָׁמָה שֶׁל אוֹתוֹ אִישׁ, וּמָקוֹם לָרוּחַ בֵּגַן עֵדֶן, וּמָקוֹם לַנֶּפֶשׁ לִמְנוּחָה וְלַהֲנָאָה בְּשָׁעָה שֶׁמְּשׁוֹטֶטֶת וְהוֹלֶכֶת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ נֶפֶשׁ שֶׁאֵין לָהּ מְנוּחָה, וְיֵשׁ נֶפֶשׁ שֶׁמִּתְכַּלָּה עִם הַגּוּף.

וְזוֹהִי שֶׁאֵין לָהּ מְנוּחָה, וְזוֹהִי שֶׁכָּתוּב בָּהּ וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. שֶׁזּוֹהִי שֶׁהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת וּמִתְגַּלְגֶּלֶת בְּכָל הָעוֹלָם, וְאֵין לָהּ מְנוּחָה כְּלָל יוֹמָם וָלַיְלָה, וְזֶהוּ עֹנֶשׁ יוֹתֵר מֵהַכֹּל וְאוֹתָהּ שֶׁמִּתְכַּלָּה עִם הַגּוּף, (הַהִיא שֶׁכָּתוּב בָּהּ (ויקרא יז) וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ. וְלָזֶה אֵין לָהּ זְכָרוֹן כְּלָל. וְיֵשׁ נֶפֶשׁ שֶׁלֹּא תִּכָּלֶה עִם הַגּוּף) וְתִכָּלֶה מִמְּקוֹם אֲזֵר (עֶלְיוֹן) אוֹתָהּ שֶׁכָּתוּב בָּהּ (ויקרא כב) וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִלְּפָנַי אֲנִי ה'. מַה זֶּה מִלְּפָנַי? שֶׁלֹּא שׁוֹרָה עָלֶיהָ רוּחַ. וּכְשֶׁלֹּא שׁוֹרָה עָלֶיהָ רוּחַ, אֵין לָהּ שֵׁתֶפֶת כְּלָל בְּמַה שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא יוֹדַעַת מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם כְּלָל, וְזוֹהִי נֶפֶשׁ כְּמוֹ

שֶׁל הַבְּהֵמוֹת.

נֶפֶשׁ שֶׁאֵין (נֶפֶשׁ שֶׁיֵּשׁ) לָהּ בְּמִנּוּזָה, זוֹהִי כְּשֶׁהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת, פּוֹגֶשֶׁת בַּמְּמֻנָּה הַוָּה יְדוּמִיעֲ"ם, וּבְאוֹתָם הַשּׁוֹטְרִים שֶׁלּוֹ, וְנוֹטְלִים אוֹתָהּ וּמַכְנִיסִים אוֹתָהּ בְּכָל פָּתְוֵזִי גַּן הָעֵדֶן, וּמַרְאִים לָהּ אֶת כְּבוֹד הַצַּדִּיקִים וּכְבוֹד אוֹתָהּ הָרִוּוַז שֶׁלָּהּ, וְהִיא נִדְבֶּקֶת בּוֹ בְּמִנּוּזָה תּוֹךְ אוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ, וְאָז יוֹדַעַת בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁאוֹתָהּ רִוּוַז עוֹלָה לְהִתְעַטֵּר לְתוֹךְ הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, אוֹתָהּ נֶפֶשׁ נִקְשֶׁרֶת בְּאוֹתָהּ רִוּוַז וְנֶאוֹרָה מִמֶּנָּה, כַּלְבָנָה כְּשֶׁנֶּאוֹרָה מֵהַשֶּׁמֶשׁ, וְהָרִוּוַז נִקְשֶׁרֶת לְתוֹךְ אוֹתָהּ נְשָׁמָה, וְאוֹתָהּ נְשָׁמָה נִקְשֶׁרֶת לְתוֹךְ סוֹף הַמַּוָּזָשָׁבָה, שֶׁהִיא סוֹד הַנֶּפֶשׁ שֶׁלְּמַעְלָה.

וְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ נִקְשֶׁרֶת תּוֹךְ אוֹתָהּ רִוּוַז עֶלְיוֹנָה, וְאוֹתָהּ רִוּוַז נִקְשֶׁרֶת לְתוֹךְ אוֹתָהּ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה, וְאוֹתָהּ נְשָׁמָה נִקְשֶׁרֶת בָּאֵין סוֹף. וְאָז הוּא מְנוּזַת הַכֹּל וְקֶשֶׁר שֶׁל הַכֹּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, הַכֹּל בְּסוֹד אֶוְזֶד וְגָן אֶוְזֶד. וְאָז זוֹהִי מְנוּזָה לַנֶּפֶשׁ שֶׁלְּמַטָּה, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמואל–א כה) וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ. בְּגָן אֶוְזֶד וּבְסוֹד אֶוְזֶד. שֶׁאוֹתוֹ אֵת, זֶה כְּמוֹ זֶה.

כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת הַלְּבָנָה בְּסוֹד הַנֶּפֶשׁ הָעֶלְיוֹנָה, מְאִירָה מִכָּל הַצְּדָדִים. הִיא מְאִירָה לְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת וְהַמַּזָּלוֹת וְעוֹשָׂה לָהֶם גּוּף אֶוְזֶד שֶׁלֵּם שֶׁמֵּאִיר בְּאוֹר בַּזִּיו הָעֶלְיוֹן. אַף כָּךְ כְּמוֹ זֶה יוֹרֶדֶת הַנֶּפֶשׁ הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ מְאִירָה לְכָל הַצְּדָדִים מִתּוֹךְ אוֹר הַנְּשָׁמָה, וּמִתּוֹךְ אוֹר הָרִוּוַז, וְיוֹרֶדֶת וּמְאִירָה לְכָל אוֹתָם מֶרְכָּבוֹת וּמַזָּלוֹת, שֶׁהֵם אֵיבָרִים וַעֲצָמוֹת, וְעוֹשָׂה אוֹתָם גּוּף שֶׁלֵּם שֶׁמֵּאִיר בְּאוֹר.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ. נַפְשֶׁךָ מַמָּשׁ. וַאֲזַר כְּךָ – וְעַצְמוֹתֶיךָ יַזְלִיחַ, שֶׁעוֹשָׂה מֵהֶם גּוּף שָׁלֵם, וּמֵאִיר בְּאוֹר, וְקָם וּמוֹדֶה וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב (תהלים לה) כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה ה' מִי כָמוֹךָ. וְזוֹהִי מְנוּזַת הַנֶּפֶשׁ וַדַּאי מִכָּל הַצְּדָדִים.

אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁפָּוְזָדִים מֵרִבּוֹנָם בָּעוֹלָם הַזֶּה לִזְכּוֹת בְּשָׁלֹשׁ מְנוּזוֹת

לָעוֹלָם הַבָּא. בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבֵרְכוֹ אֶת רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵיכֶם בָּנַי, וְאַשְׁרֵי שֶׁעֵינַי רָאוּ בְּכָךְ. כַּמָּה מְקוֹמוֹת עֶלְיוֹנִים מְתֻקָּנִים לָנוּ וּמְאִירִים לָנוּ לָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכה) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבֹּטְחִים בַּה' כְּהַר צִיּוֹן לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם יֵשֵׁב. פָּסוּק זֶה פֻּרְשׁוּהוּ. אֲבָל שִׁיר הַמַּעֲלוֹת – תִּשְׁבַּחְזַת שֶׁאוֹמְרוֹת אוֹתָן דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת עֶלְיוֹנוֹת מִצַּד שֶׁל הַגְּבוּרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְהֵם כְּמוֹ הַלְוִיִּם שֶׁלְּמַטָּה, וְהֵם מַעֲלוֹת, דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, וְעוֹבְדִים בְּסוֹד שֶׁל זְמִשִּׁים שָׁנִים. וְזֶהוּ שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבֹּטְחִים בַּה' כְּהַר צִיּוֹן, אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁבּוֹטְחִים בּוֹ בַּמַּעֲשִׂים שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח) וְצַדִּיקִים כְּכְפִיר יִבְטָח.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הַצַּדִּיקִים לֹא בּוֹטְחִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם כְּלָל וְתָמִיד פּוֹחֲדִים, כְּמוֹ אַבְרָהָם שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית יב) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבוֹא מִצְרָיְמָה וְגוֹ', כְּמוֹ יִצְחָק שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שם כו) כִּי יָרֵא לֵאמֹר אִשְׁתִּי. כְּיַעֲקֹב שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שם לב) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ. וְאִם אֵלֶּה לֹא בָּטְחוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, כָּל שֶׁכֵּן שְׁאָר צַדִּיקֵי הָעוֹלָם, וְאַתָּה אוֹמֵר וְצַדִּיקִים כְּכְפִיר יִבְטָח?!

אֶלָּא וַדַּאי כָּתוּב כְּכְפִיר, שֶׁהֲרֵי מִכָּל אוֹתָם שֵׁמוֹת לֹא כָּתוּב אֶלָּא כְּפִיר, וְלֹא כָּתוּב לֹא אַרְיֵה וְלֹא שַׁחַל וְלֹא שַׁחַץ – אֶלָּא כְּפִיר, שֶׁהוּא הַזַּלָּשׁ וְהַקָּטָן מִכֻּלָּם וְלֹא בּוֹטֵחַ בְּכֹחוֹ אַף עַל גַּב שֶׁהוּא וָזָק. כָּךְ הַצַּדִּיקִים לֹא בּוֹטְחִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם עַכְשָׁו אֶלָּא כְּכְפִיר. אַף עַל גַּב שֶׁיּוֹדְעִים שֶׁוָּזָק כֹּחַ מַעֲשֵׂיהֶם, לֹא בּוֹטְחִים אֶלָּא כְּכְפִיר, וְלֹא יוֹתֵר.

וְלָכֵן הַבֹּטְחִים בַּה' כְּהַר צִיּוֹן וְגוֹ', לֹא כִּכְפִיר וְלֹא כְּאַרְיֵה וְלֹא כְּמוֹ כָּל הַשְּׁמוֹת, אֶלָּא כְּהַר צִיּוֹן. וּפֻרְשׁוּהָ, מַה הַר צִיּוֹן הוּא וָזָק וְלֹא יִמּוֹט תָּמִיד, אַף כָּךְ בְּאוֹתוֹ זְמַן יִהְיוּ כְּמוֹ הַר צִיּוֹן, וְלֹא כְּמוֹ עַכְשָׁו שֶׁלֹּא בּוֹטְחִים, אֶלָּא כִּכְפִיר שֶׁפּוֹחֵד וְלֹא בּוֹטֵחַ בְּכֹחוֹ. וְאַתֶּם בְּנֵי קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, בִּטְחוֹנְכֶם כְּהַר צִיּוֹן, וַדַּאי אַשְׁרֵיכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לָעִיר נָזְשַׁף הַלַּיְלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּמוֹ שֶׁיּוֹם זֶה מֵאִיר לָנוּ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ לִזְכוּת בּוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, אַף כָּךְ הַלַּיְלָה הַזֶּה יָאִיר לָנוּ לִזְכוֹתֵנוּ לָעוֹלָם הַבָּא, וּלְעַטֵּר דְּבָרִים שֶׁל הַיּוֹם בַּלַּיְלָה הַזֶּה לִפְנֵי עַתִּיק הַיָּמִים. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ הַיּוֹם הַשָּׁלֵם הַזֶּה לֹא יִמָּצֵא בְּכָל הַדּוֹרוֹת הָאֲחֵרִים. אַשְׁרֵי זֶלְקֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

נִכְנְסוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי עִמָּם. לָנוּ עַד שֶׁנִּזְדַּלֵּק הַלַּיְלָה. כֵּיוָן שֶׁנִּזְדַּלֵּק הַלַּיְלָה, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזַּבְּרִים, זְמַן הוּא לְעַטֵּר אֶת הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה לְמַעְלָה בְּהִשְׁתַּדְּלוּתֵנוּ. אָמַר לְרַבִּי יוֹסֵי, אַתָּה שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ דְּבָרֶיךָ בַּיּוֹם הַזֶּה בֵּינֵינוּ, אַתָּה תִּהְיֶה רֹאשִׁית לְהָאִיר הַלַּיְלָה, שֶׁהֲרֵי עַכְשָׁיו עֵת רָצוֹן הִיא לְהָאִיר מַעְלָה וּמַטָּה.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה. שִׁיר זֶה עוֹרֵר אוֹתָהּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת נִשְׁלְמוּ, מַעְלָה וּמַטָּה, בִּשְׁלֵמוּת אַזַּת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַזַּבְּרִים זָלְקוּ בָּזֶה (מָתַי נֶאֱמַר), אֲבָל שִׁירָה זוֹ לֹא נֶאֱמְרָה אֶלָּא בִּשְׁלֵמוּת. כְּשֶׁהַלְּבָנָה הִתְמַלְּאָה בִּשְׁלֵמוּת, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, לֹא הָיְתָה שְׁמוּזָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כְּמוֹ אוֹתוֹ הַיּוֹם.

הַמִּשְׁכָּן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר לְהוֹרִיד שְׁכִינָה לָאָרֶץ, בְּאוֹתוֹ יוֹם הוּקַם מִשְׁכָּן אַזַּר עִמּוֹ לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁבָּאָרוּהָ שֶׁכָּתוּב (שמות מ) הוּקַם הַמִּשְׁכָּן. הַמִּשְׁכָּן – מִשְׁכָּן אַזַּר שֶׁהוּקַם עִמּוֹ, וְזֶה מִשְׁכַּן הַנַּעַר מטטרו״ן, וְלֹא יוֹתֵר. כְּשֶׁנִּבְנָה בֵּית רִאשׁוֹן, בֵּית רִאשׁוֹן אַזַּר נִבְנָה עִמּוֹ, וְהִתְקַיֵּם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְהָאִיר (בָּעוֹלָם וְהָאִיר) לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהִתְבַּשֵּׂם הָעוֹלָם, וְנִפְתְּחוּ כָּל הַמִּשְׁקוֹפִים הָעֶלְיוֹנִים לְהָאִיר, וְלֹא הָיְתָה שְׁמוּזָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ אוֹתוֹ הַיּוֹם. אָז פָּתְחוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְאָמְרוּ שִׁירָה, וְזֶהוּ שִׁיר הַשִּׁירִים. שִׁיר שֶׁאוֹתָם הַמְנַגְּנִים שֶׁמְּנַגְּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אָמַר שִׁיר הַשִּׁירִים, שִׁיר

מֵאוֹתָם מְנַגְּנִים. מַה בֵּין זֶה לָזֶה, שֶׁהֲרֵי נִשְׁמָע שֶׁהַכֹּל אֶחָד? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהַכֹּל אֶחָד, אֲבָל בִּימֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ לֹא הָיוּ כָּל אוֹתָם מְנַגְּנִים מִתְקָנִים בִּמְקוֹמָם לְנַגֵּן כָּרָאוּי, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לֹא נִבְנָה, וְלָכֵן לֹא הִתְתַּקְּנוּ לְמַעְלָה בִּמְקוֹמָם. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ תִּקּוּנֵי מִשְׁמָרוֹת בָּאָרֶץ, אַף כָּךְ בָּרָקִיעַ, וְעוֹמְדִים אֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה.

וּבְיוֹם שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִתְקְנוּ כֻּלָּם בִּמְקוֹמָם, וְהַנֵּר שֶׁלֹּא מֵאִיר הִתְחִיל לְהָאִיר. וְשִׁירָה זוֹ נִתְקְנָה לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. וְהִתְשְׁבַּחַת הַזּוֹ הִיא מְעֻלָּה מִכָּל הַתִּשְׁבָּחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת. הַיּוֹם שֶׁהִתְגַּלְּתָה תִּשְׁבַּחַת זוֹ (בָּעוֹלָם) בָּאָרֶץ, בְּאוֹתוֹ יוֹם נִמְצְאָה שְׁלֵמוּת בַּכֹּל, וְלָכֵן הוּא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים.

בַּסֵּפֶר שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה כָּתוּב בּוֹ, בַּיּוֹם שֶׁיּוּקַם הַמִּשְׁכָּן (שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ) יְעוֹרְרוּ הָאָבוֹת שִׁירָה מַעְלָה וּמַטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ מָצָאנוּ שֵׁין מֵאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת. וְאֵלֶּה הֵם שֶׁעוֹרְרוּ, לֹא שֶׁהֵם מְנַגְּנִים, אֶלָּא שֶׁהֵם מְעוֹרְרִים אֶל מַעְלָה. (כְּבָיכוֹל) שִׁיר שֶׁל אוֹתָם גְּדוֹלִים שֶׁמְּמַנִּים עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

וְשָׁנִינוּ, בְּאוֹתוֹ יוֹם עָמַד יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם וְנִכְנַס לְגַן עֵדֶן בְּשִׁמְוָה עַל מְקוֹמוֹ, וְאָז גַּן הָעֵדֶן הִתְזִיל לְנַגֵּן, וְכָל אוֹתָם בְּשָׂמִים שֶׁל הַגָּן. מִי גָּרַם שִׁירָה זוֹ וּמִי אָמַר אוֹתָהּ? הֱוֵי אוֹמֵר, זֶה יַעֲקֹב. שֶׁאִלְמָלֵא הוּא לֹא נִכְנַס לְגַן הָעֵדֶן, לֹא אָמַר הַגָּן שִׁירָה.

שִׁירָה זוֹ שִׁירָה, שֶׁהִיא כְּלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה. שִׁירָה שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מִתְעוֹרְרִים אֵלֶיהָ. שִׁירָה שֶׁהִיא כְּמוֹ הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהוּא שַׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה. שִׁירָה שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן מִתְעַטֵּר בִּשְׁבִילָהּ, וְלָכֵן הוּא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל דְּבָרָיו בְּאַהֲבָה וְשִׁמְוָה הַכֹּל. (וְזֶה) מִשּׁוּם שֶׁכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה נִתֶּנֶת בִּימִין. כֵּיוָן שֶׁנִּתֶּנֶת בִּימִין, אָז כָּל הַשִּׁמְוָה וְכָל הָאַהֲבָה נִמְצָאִים. וְלָכֵן כָּל דְּבָרָיו בְּאַהֲבָה וְשִׁמְוָה.

בִּזְמַן שֶׁהַיָּמִין הַזּוֹ זוֹזֶרֶת לְאָזוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֵשִׁיב אָזוֹר יְמִינוֹ, אָז כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה נִתֶּנֶת בִּשְׂמֹאל. כֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה בִּשְׂמֹאל, מִתְזִילִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים

לְפָתְחָן עָלָיו קִינָה. וּמָה אוֹמְרִים? אֵיכָה. אֵי כָּה. אֵי כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁמָּקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁהָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בְּתוֹכוֹ נִמְנָע וְנִגָּרָע מִמֶּנָּה. מִשּׁוּם כָּךְ שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁהָיָה מִצַּד הַיָּמִין, כָּל דְּבָרָיו בְּאַהֲבָה וְשִׁמְחָה. אֵיכָה, שֶׁחָסֵר הַיָּמִין וְנִמְצָא הַשְּׂמֹאל, כָּל דְּבָרָיו קְנִטּוּרִים וְקִינוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּל שִׂמְחָה וְכָל זְרִיזָה וְכָל שִׁיר הוּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְלָכֵן הַלְוִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל מְנַגְּנִים שִׁירָה. אֶלָּא כָּל שִׂמְחָה שֶׁנִּמְצֵאת מִצַּד הַשְּׂמֹאל, לֹא נִמְצָא אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהַיָּמִין נִדְבָּק עִמּוֹ. וּבִזְמַן שֶׁהַיָּמִין מִתְעוֹרֵר וְנִדְבָּק עִמּוֹ, אָז אוֹתָהּ זְרִיזָה מִיָּמִין מֵיטִיבָה אֶת הַכַּעַס. וּכְשֶׁהַכַּעַס שׁוֹכֵךְ וְהַשִּׂמְחָה הִיא מִצַּד הַיָּמִין, אָז זְרִיזָה שְׁלֵמָה בָּאָה מֵהַצַּד הַזֶּה. וּכְשֶׁיָּמִין לֹא נִמְצָא, הַכַּעַס שֶׁל הַשְּׂמֹאל רַב, וְלֹא שׁוֹכֵךְ וְלֹא מֵיטִיב וְלֹא מְשַׁמֵּחַ, וְאָז אֵיכָה. אֵי כָּה. כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה מַה תְּהֵא עָלֶיהָ? שֶׁהֲרֵי יוֹשֶׁבֶת בִּשְׂמֹאל, וְהַכַּעַס רַב וְלֹא שׁוֹכֵךְ. וַדַּאי מִתְעוֹרְרִים קְנִטּוּרִים וְקִינוֹת.

אֲבָל שִׁיר הַשִּׁירִים, וַדַּאי כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁנִּתְּנָה בְּיָמִין וְנִמְסָר בְּתוֹכוֹ, וְלָכֵן נִמְצָאִים כָּל הָאַהֲבָה וְכָל הַשִּׂמְחָה, וְלָכֵן כָּל דְּבָרָיו בְּאַהֲבָה וְזְרִיזָה, וְלֹא נִמְצָא בְּשִׁאָר כָּל הַשִּׁירִים שֶׁל הָעוֹלָם כָּךְ, וְלָכֵן מִצַּד הָאָבוֹת הִתְעוֹרְרָה שִׁירָה זוֹ.

הַיּוֹם שֶׁהִתְגַּלְתָּה הַשִּׁירָה הַזּוֹ, בְּאוֹתוֹ יוֹם יָרְדָה שְׁכִינָה לָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשָׁרֵת וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי מָלֵא כְּבוֹד ה' אֶת בֵּית ה'. בְּאוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ הִתְגַּלְתָּה הַתִּשְׁבַּחְזִת הַזֹּאת, וְאָמַר אוֹתָהּ שְׁלֹמֹה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

תִּשְׁבַּחְזִת הַשִּׁירָה הַזּוֹ הִיא כְּלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה. הַכְּלָל שֶׁל כָּל מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית. הַכְּלָל שֶׁל סוֹד הָאָבוֹת. הַכְּלָל שֶׁל גָּלוּת מִצְרַיִם, וּכְשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְתִשְׁבַּחְזִת הַיָּם. הַכְּלָל שֶׁל יו"ד אֲמִירוֹת וְקִיּוּם שֶׁל הַר סִינַי. וּכְשֶׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ וְנִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. הַכְּלָל שֶׁל עִטּוּר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן בְּאַהֲבָה וְשִׂמְחָה. הַכְּלָל שֶׁל גָּלוּת יִשְׂרָאֵל

בֵּין הָעַמִּים וְהַגְּאֻלָּה שֶׁלָּהֶם. הַכֹּל שֶׁל תְּחִיַּת הַמֵּתִים, עַד לַיּוֹם שֶׁהוּא שַׁבָּת לַה׳. מַה שֶּׁהָיָה, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה, וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת אַזָּר הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, כְּשֶׁתִּהְיֶה שַׁבָּת לַה׳, הַכֹּל נִמְצָא בְּשִׁיר הַשִּׁירִים.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא פָּסוּק שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים וְאוֹמֵר אוֹתוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה, הַתּוֹרָה זוֹעֶקֶת שַׁק, וְעוֹלָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְאוֹמֶרֶת לְפָנָיו: עָשׂוּ אוֹתִי בָּנֶיךָ צְוִוחַ בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה. וַאֲנִי שֶׁתּוֹרָה עוֹלָה וְאוֹמֶרֶת כָּךְ. וְלָכֵן צָרִיךְ לִשְׁמֹר וּלְהַעֲלוֹת עֲטָרָה עַל רֹאשׁ הָאָדָם כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה הוּא בֵּין הַכְּתוּבִים? – כָּךְ זֶה וַאֲנִי, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שִׁיר תִּשְׁבַּחְתָּה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת לְמַעְלָה. וְלָכֵן כָּל הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא מַעֲלוֹת רָצוֹן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּמוֹ הַתִּשְׁבַּחַת הַזֹּאת.

כָּךְ לָמַדְנוּ: שִׁיר – אָזָד. הַשִּׁירִים – שְׁנַיִם. אֲשֶׁר – הֲרֵי שְׁלֹשָׁה. וְסוֹד זֶה – שֶׁנִּתְּנָה כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה וְנִטְלֶת בֵּין יָמִין וּשְׂמֹאל. וְהַכֹּל מִתְעוֹרֵר לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. וּבָזֶה עוֹלֶה רָצוֹן לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּסוֹד הָאַיִן סוֹף. כָּאן נִמְצֵאת מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, שֶׁהֲרֵי הָאָבוֹת הֵם הַמֶּרְכָּבָה, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ מִתְזַוֵּג עִמָּם, וְהֵם אַרְבָּעָה, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה (זְכֻמָּה בִּינָה תִּפְאֶרֶת וּמַלְכוּת, אוֹ זֵעִיר גְּבוּרָה תִּפְאֶרֶת וּמַלְכוּת). וְלָכֵן אַרְבַּע תֵּבוֹת בַּפָּסוּק הָרִאשׁוֹן הַזֶּה, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הַשְּׁלֵמָה.

עוֹד סוֹד זֶה, שִׁיר – זֶה סוֹד שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא סוֹד לַעֲלוֹת בְּשִׁיר. הַשִּׁירִים – אֵלּוּ הָאָבוֹת, סוֹד הַמַּמְתָּקִים הַגְּדוֹלִים, מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה כָּרָאוּי. אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה – סוֹד מִי שֶׁרוֹכֵב עַל הַמֶּרְכָּבָה הַשְּׁלֵמָה הַזּוֹ.

וּבַפָּסוּק הַזֶּה נִמְצֵאת שְׁלֵמוּת שֶׁל הַסּוֹד מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, הַסּוֹד שֶׁל כָּל הָאֱמוּנָה. וְהַכֹּל הוּא מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ וּלְמִי שֶׁלֹּא נוֹדַע, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד לָדַעַת בּוֹ. וְלָכֵן נֶאֱמַר הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרְבַּע תֵּבוֹת, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַשְּׁלֵמָה מִכָּל הַצְּדָדִים. מִכָּאן וְהָלְאָה נִמְסַר הַסּוֹד לַזְּכָאִים.

וְעוֹד יֵשׁ בּוֹ סוֹד פָּנִימִי, שֶׁשָּׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה עֲנָבִים בַּחֲלוֹם, אִם לְבָנִים –

הֵם טוֹבִים. אִם שְׁזוּרִים – בִּזְמַנָּם טוֹבִים, שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּם צְרִיכִים רְוָזְמִים. מַה שׁוֹנָה בִּלְבָנִים, וּמַה שׁוֹנָה שְׁזוּרִים, וּמַה שׁוֹנָה בִּזְמַנָּם, וּמַה שׁוֹנָה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּם? וְעוֹד שָׁנִינוּ, אָכַל אֶת אוֹתָם שְׁזוּרִים – מְבֻטָּזז לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא. לָמָּה?

אֶלָּא שָׁנִינוּ, הָעֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, עֲנָבִים הָיָה, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) עֲנָבֵמוֹ עִנְּבֵי רוֹשׁ, וְאֵלֶּה הֵם עֲנָבִים שְׁזוּרִים, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֲנָבִים שְׁזוּרִים וְיֵשׁ עֲנָבִים לְבָנִים. הַלְּבָנִים טוֹבִים, שֶׁהֲרֵי הֵם מִצַּד הַזְּוִיִּים. שְׁזוּרִים צְרִיכִים רְוָזְמִים, שֶׁהֲרֵי הֵם מִצַּד הַמָּוֶת. בִּזְמַנָּם טוֹבִים, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבִּזְמַן שֶׁהַלְּבָנִים שׁוֹלְטִים, הַכֹּל מִתְבַּשֵּׁם, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן הַכֹּל צָרִיךְ תִּקּוּן, וְהַכֹּל הוּא יָפֶה, וְהַכֹּל תִּקּוּן אֶזֶד, שָׁזוּר וְלָבָן. וּבִזְמַן שֶׁהַלְּבָנִים לֹא שׁוֹלְטִים וְנִרְאִים שְׁזוּרִים, יֵשׁ לָדַעַת שֶׁהֲרֵי בְּדִין הַמָּוֶת עוֹלֶה, וְצָרִיךְ רְוָזְמִים, שֶׁהֲרֵי הָעֵץ שֶׁבּוֹ זָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן וְגָרַם מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם הוּא רָאָה.

כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, וְאִם מוֹרִי לֹא כָּאן – לֹא אֹמַר. שָׁנִינוּ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּמוֹ הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה – כָּל מַה שֶּׁיֵּשְׁנוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ זֶה לְמַעְלָה. אִם הַנָּזוּשׁ גָּרַם מָוֶת לָאָדָם לְמַטָּה, אָז לָמָּה לְמַעְלָה? אִם תֹּאמַר (עוד) לָאִשָּׁה (לְמַטָּה), שֶׁבְּגִלְגַּל הַנָּזוּשׁ נִגְרַע הָאוֹר, שֶׁהֲרֵי לְפָעָמִים הַלְּבָנָה גּוֹרַעַת אוֹרָהּ וּבְאוֹתוֹ זְמַן הִיא מֵתָה, הַזָּכָר לָמָּה? שֶׁאִם נֹאמַר שֶׁהַלְּבָנָה מֵתָה בְּעֶטְיוֹ שֶׁל נָזוּשׁ בִּגְרִיעַת הָאוֹר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁזֶּה לֹא הָיָה מִשּׁוּם הַנָּזוּשׁ, אֶלָּא שֶׁאָמְרָה הַלְּבָנָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכוּ'. הֲרֵי לֹא מִשּׁוּם הַנָּזוּשׁ זֶה הָיָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁבַּעֲלָהּ כָּךְ הוּא – זֹס וְזֹלִילָהּ שֶׁגְּרִיעוּת הָיְתָה לְמַעְלָה.

אֶלָּא כָּל זֶה סִתְרֵי תוֹרָה, וְהַנָּזוּשׁ תִּקֵּן בְּכֹל גְּרִיעוּת. בֹּא וּרְאֵה, וְכָךְ לָמַדְנוּ, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, הַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְכַמָּה דְּרָגוֹת הֵן לְמַעְלָה מִשָּׁנוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ. וּמִדְּרָגָה עַד דַּרְגָּה סוֹד שֶׁל אָדָם, וְאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁהֵן מִין אֶזֶד, עָשָׂה אוֹתָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דְּיוּקָן שֶׁל גּוּף אֶזֶד, עַד שֶׁעוֹלִים בְּסוֹד שֶׁל אָדָם.

וְשָׁנִינוּ, בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁבּוֹ נִבְרָא גֵּיהִנֹּם, נַעֲשָׂה גּוּף אֶחָד בְּסוֹד שֶׁל אָדָם, וְהֵם אֵיבָרִים מְמֻנִּים שֶׁמִּתְקָרְבִים לָאֵשׁ וּמֵתִים, וְזוֹוְרִים כְּמִקֹּדֶם. וְזֶה מִשּׁוּם שֶׁהֵם הִתְקָרְבוּ לַנָּזוּשׁ הַזֶּה, וְהוּא אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְפַּתָּה לְתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן בַּנָּזוּשׁ הַזֶּה וְלָכֵן מֵת, וְהַנָּזוּשׁ גָּרַם לוֹ מָוֶת שֶׁהוּא הִתְקָרֵב אֵלָיו.

וּבְכָל מָקוֹם אָדָם הוּא זָכָר וּנְקֵבָה, אֲבָל אָדָם שֶׁהוּא קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, זֶה הַנּוֹתֵן מָזוֹן וְזַיִּים לַכֹּל. וְלָכֵן בַּכֹּל מָנַע אוֹר הַנָּזוּשׁ הַקָּשֶׁה. כְּשֶׁטִּמֵּא אֶת הַמִּשְׁכָּן, נְקֵבָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם מֵתָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר, וְהַזָּכָר מֵת, וְעָלוּ כְּמִקֹּדֶם. וְלָכֵן הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

אָכַל אוֹתָם עֲנָבִים שְׁזוּרִים – מַבְטָזוּ לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהִשְׁמִיד וְשָׁלַט עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, (וְהָעָבַר) וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו וְשָׁזַק אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ז) אָכְלָה וְשָׁזָקָה. כֵּיוָן שֶׁהָעֲבָרָה אוֹתָהּ קְלִפָּה קָשָׁה, הֲרֵי קָרֵב לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵין מִי שֶׁיִּמְזֶה בְּיָדוֹ. וְלָכֵן מִי שֶׁרוֹאֶה בַּזַּלּוּמוֹ אוֹתָם עֲנָבִים שְׁזוּרִים אוֹכֵל וּמְהַדֵּק, מַבְטָזוּ לוֹ וְכוּ'.

כְּמוֹ כֵן לֹא הָיָה שִׁיר בְּבֵית דָּוִד עַד שֶׁהָעֲבִרוּ אוֹתָם עֲנָבִים שְׁזוּרִים וְשָׁלַט עֲלֵיהֶם, וְאָז נֶאֱמַר שִׁיר הַשִּׁירִים כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם זֶה נִקְרָא עֲנָבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ט) כַּעֲנָבִים בַּמִּדְבָּר וְגוֹ', וְאֵלֶּה הֵם עֲנָבִים לְבָנִים.

שִׁירָה זוֹ הִיא מְעֻלָּה עַל כָּל שְׁאָר הַשִּׁירִים שֶׁל הָרִאשׁוֹנִים. כָּל הַשִּׁירִים שֶׁהָרִאשׁוֹנִים אָמְרוּ, לֹא עָלוּ אֶלָּא תּוֹךְ הַשִּׁירִים שֶׁהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים אָמְרוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל כָּתוּב שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת – שִׁיר שֶׁהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים אוֹמְרִים, שֶׁהֵם מַעֲלוֹת וּדְרָגוֹת. לְמִי אוֹמְרִים? לְדָוִד. לְבַקֵּשׁ טֶרֶף וּמָזוֹן מִמֶּנּוּ.

עוֹד שִׁיר הַמַּעֲלוֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מו) עַל עֲלָמוֹת שִׁיר. (שיר א) עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. לְדָוִד – בִּשְׁבִיל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁמְּשַׁבֵּחַ תָּמִיד אֶת

הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אָמַר שִׁיר שֶׁהוּא עֶלְיוֹן לְמַעְלָה, שֶׁגְּדוֹלֵי עוֹלָם עֶלְיוֹנִים אוֹמְרִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ. כָּל הָאוֹמְרִים שִׁירָה לֹא עוֹלִים בְּשִׁירָה זוֹ לוֹמַר, אֶלָּא אוֹתָהּ שִׁירָה שֶׁאוֹמְרִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. פָּרַט לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה שֶׁעָלָה בַּשִּׁירָה הַהִיא לְמַה שֶּׁגְּדוֹלִים עֶלְיוֹנִים עַמּוּדֵי עוֹלָם אוֹמְרִים. כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם בְּמֶרְכָּבוֹת תַּזְוִתוֹנוֹת, וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּמֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, מֹשֶׁה, שֶׁעָלָה בְּדַרְגַּת גְּבוּאָה וּבַזְּבִיבוּת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, אוֹתָהּ שִׁירָה שֶׁאָמַר בְּמֶרְכָּבוֹת תַּזְוִתוֹנוֹת הָיְתָה וְלֹא עָלָה יוֹתֵר – בֹּא וּרְאֵה, הַשִּׁירָה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה עָלְתָה לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. אֲבָל לֹא אָמַר שִׁירָה כִּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְלֹא הָיָה אָדָם שֶׁעָלָה בְּשִׁירָה כְּמוֹ שְׁלֹמֹה.

מֹשֶׁה עָלָה בְּתִשְׁבַּזְחוֹ לְמַעְלָה, וְתִשְׁבַּזְחוֹ הָיְתָה לָתֵת תִּשְׁבָּזוֹת וְהוֹדָאוֹת לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁהִצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל וְעָשָׂה לָהֶם נִסִּים וּגְבוּרוֹת בְּמִצְרַיִם וְעַל הַיָּם. אֲבָל דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ אָמְרוּ שִׁירָה בְּגָנֵן אַזּוֹר. דָּוִד הִשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן אֶת הָעֲלָמוֹת וּלְכַשֵּׁט אוֹתָם לַגְּבִירָה, שֶׁתֵּרָאֶה הַגְּבִירָה וְעַלְמוֹתֶיהָ בְּיָפְיָ, וְלָכֵן הִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתָם שִׁירִים וְתִשְׁבָּזוֹת שֶׁאָצְלָם, עַד שֶׁתִּקֵּן וְקִשֵּׁט אֶת כָּל הָעֲלָמוֹת וְאֶת הַגְּבִירָה.

כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, מָצָא גְּבִירָה מְקֻשֶּׁטֶת וְעַלְמוֹתֶיהָ בְּיָפְיָ, הִשְׁתַּדֵּל לְהַכְנִיסָהּ לָחֻפָּה, וְהִכְנִיס הֻזָּתָן לַחֻפָּה עִם הַגְּבִירָה, וְהִכְנִיס דִּבְרֵי אַהֲבָה בֵּינֵיהֶם כְּדֵי לְזַוְּגָם כְּאָזוֹד וְלִהְיוֹת שְׁנֵיהֶם בִּשְׁלֵמוּת אַזּוֹת בַּזְּבִיבוּת שְׁלֵמָה. וְלָכֵן שְׁלֹמֹה עָלָה בְּתִשְׁבַּזּוֹת עֶלְיוֹנָה עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

מֹשֶׁה זִוֵּג אֶת הַגְּבִירָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְמַטָּה לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּזִוּוּג שָׁלֵם בַּתַּזְוִתוֹנִים. שְׁלֹמֹה זִוֵּג אֶת הַגְּבִירָה בְּזִוּוּג שָׁלֵם לְמַעְלָה, וְהִכְנִיס אֶת הֻזָּתָן לַחֻפָּה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ הִכְנִיס אֶת שְׁנֵיהֶם לָעוֹלָם הַזֶּה, וְזִמְּנָם בְּשִׁמְזָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא בָּנָה.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ הִכְנִיס מֹשֶׁה אֶת הַגְּבִירָה לְבַדָּהּ לָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי נִרְאָה בְּפָרוּד? בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִוֵּג אוֹתָהּ עִם מֹשֶׁה בַּתְּוִוכָּלָה, וְהִיא הָיְתָה כַּלַּת מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. כֵּיוָן שֶׁהִזְדַּוְּגָה עִם מֹשֶׁה, יָרְדָה לָעוֹלָם הַזֶּה בְּזִוּוּג שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִתְתַּקְּנָה בָּעוֹלָם הַזֶּה מַה שֶּׁלֹּא הָיְתָה מְקֻדָּם לָזֶה, וּלְעוֹלָם לֹא הָיְתָה בְּפָרוּד.

אֲבָל לֹא הָיָה אָדָם בָּעוֹלָם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא אָדָם שֶׁיַּכְנִיס אַהֲבָה וַזְּבִיבוּת וְדִבְרֵי זִוּוּג לְמַעְלָה פָּרָט לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁתִּקֵּן הַזִּוּוּג שֶׁלְּמַעְלָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ הַזְּמִין אוֹתָם כְּאָזוֹד בַּבַּיִת שֶׁתִּקֵּן לָהֶם. אַשְׁרֵיהֶם דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ שֶׁתִּקְּנוּ אֶת הַזִּוּוּג שֶׁלְּמַעְלָה. מִיּוֹם שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַלְּבָנָה לְכִי וְהַקְטִינִי אֶת עַצְמֵךְ, לֹא הִזְדַּוְּגָה בְּזִוּוּג שָׁלֵם עִם הַשֶּׁמֶשׁ, פָּרָט לִכְשֶׁבָּא הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה.

שִׁיר הַשִּׁירִים – הֲרֵי כָּאן זְמֵשׁ דְּרָגוֹת לִדְבֹק בָּעוֹלָם הַבָּא. שִׁיר – אַזַּת. הַשִּׁירִים – שְׁתַּיִם. הֲרֵי שָׁלֹשׁ. אֲשֶׁר – הֲרֵי אַרְבַּע. לִשְׁלֹמֹה – הֲרֵי זְמֵשׁ. בַּזְּמִישִׁי הוּא. שֶׁהֲרֵי יוֹם הַזְּמִשִּׁים הוּא סוֹד הַיּוֹבֵל.

בֹּא וּרְאֵה, אֶת הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן לֹא יָכֹל שְׁלֹמֹה לְתַקֵּן, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָא זִוּוּג לְמַטָּה מִקֶּדֶם לָכֵן, וּמִיהוּ? הַזִּוּוּג שֶׁל מֹשֶׁה. שֶׁאִם לֹא הָיָה אָז הַזִּוּוּג הַזֶּה, לֹא הִתְתַּקֵּן הַזִּוּוּג שֶׁל מַעְלָה. וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן לְזַכְמֵי הַלֵּב.

כָּתוּב (מלכים–א ה) וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ זְמִשָּׁה וָאָלֶף. פָּסוּק זֶה פֻּרְשׁוּהוּ הַזְּבֵרִים. אֲבָל וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל, וַדַּאי שֶׁעַל כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁהוּא הָיָה אוֹמֵר, הָיוּ בּוֹ שְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי מְשָׁלִים, כְּמוֹ סֵפֶר שֶׁל קֹהֶלֶת שֶׁהוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן וְהוּא בְּדֶרֶךְ מָשָׁל, שֶׁאֵין בּוֹ פָּסוּק שֶׁאֵינוֹ בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה וּבְדֶרֶךְ מָשָׁל אֲפִלּוּ הַפָּסוּק הַקָּטָן שֶׁבּוֹ.

שֶׁכְּשֶׁהָיָה מַגִּיעַ רַב הַמְּנוּנָא סָבָא הָרִאשׁוֹן לַפָּסוּק הַזֶּה, (קהלת יא) שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶךָ וִיטִיבְךָ לִבְּךָ בִּימֵי בְחוּרוֹתֶיךָ – הָיָה בּוֹכֶה. וְאָמַר, וַדַּאי פָּסוּק זֶה נָאֶה הוּא, וְהוּא בְּדֶרֶךְ מָשָׁל, וּמִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דְּרָשׁ בְּמָשָׁל זֶה?! וְאִם הוּא

דְּרָשׁ, אֵין בּוֹ דְּרָשׁ אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ בָּעֵינַיִם. וְאִם זוֹ זָכְמָה, מִי יָכוֹל לָדַעַת אוֹתָהּ?!

מִיָּד הָיָה שָׂב וְאוֹמֵר, כָּתוּב (בראשית לז) אֵלֶּה תֹּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה שֶׁל קְהֶלֶת הוּא מָשָׁל לַזָּכְמָה שֶׁל פָּסוּק זֶה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֶה מָשָׁל לָזֶה. שִׁמּוּז בָּזוּר בְּיַלְדוּתֶךָ – וְהוּא נַעַר. וִיטִיבְךָ לִבְבֶךָ – הָיָה רֹעֶה אֶת אֶחָיו בַּצֹּאן. בִּימֵי בְזוּרוֹתֶיךָ – אֶת בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נָשֵׁי אָבִיו. וְדַע כִּי עַל כָּל אֵלֶּה – וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דִּבָּתָם רָעָה. יְבִיאֲךָ אֱלֹהִים בַּמִּשְׁפָּט – אֵלֶּה תֹּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. יוֹסֵף נִכְלָל בְּיַעֲקֹב, וְהַסּוֹדוֹת שֶׁל סִתְרֵי הַתּוֹרָה מִי יָכוֹל לָדַעַת אוֹתָם?!

וְהַמָּשָׁל הַזֶּה הִתְפַּשֵּׁט לִשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי מְשָׁלִים, וְכֻלָּם בַּמָּשָׁל הַזֶּה, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹסֵף נִכְלָל בְּיַעֲקֹב, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים הֵם, בְּאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁכֻּלָּם בַּמָּשָׁל הַזֶּה בְּסוֹד הַזְּכָמָה. וְכָאן כַּמָּה סוֹזְרִים הֵם בַּמַּשְׁאוֹת שֶׁל הַנִּסְתָּר, וּבָהֶם דַּיְרֵי הַמָּגִנִּים שֶׁאֵין לָהֶם זְשִׁבּוֹן לְסִתְרֵי הַזְּכָמָה.

וַיְהִי שִׁירוֹ וְזַמְשָׁה וְאָלָף. כָּךְ בֵּאַרְנוּ, וַיְהִי שִׁירוֹ שֶׁל מָשָׁל, וְהַכֹּל אֶזֶד, בֵּין מִי שֶׁאָמַר וַיְהִי שִׁירוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה, בֵּין מִי שֶׁאוֹמֵר וַיְהִי שִׁירוֹ שֶׁל מָשָׁל. הַכֹּל אֶזֶד הוּא, וְאֶת הַכֹּל הוּא אָמַר. וַיְהִי שִׁירוֹ – זֶה שִׁיר הַשִּׁירִים. וְכִי זַמְשָׁה וְאָלָף הוּא שִׁיר הַשִּׁירִים? וַדַּאי כָּךְ זֶה, זַמְשָׁה הֵם שְׁעָרִים נִסְתָּזִים שֶׁנִּסְתָּזִים בַּמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, וְהֵם זַמֵּשׁ מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁל עֵץ הַזַּיִת. זַמְשִׁים שָׁנוֹת הַיּוֹבֵל.

וְאָלָף – זֶהוּ עֵץ הַזַּיִת, זְתָן שֶׁיּוֹצֵא מִצִּדּוֹ, וְהוּא יוֹרֵד כָּל אוֹתָם הַזַּמְשָׁה לַהֲבִיאָם לַכַּלָּה. יוֹמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא אֶלֶף שָׁנִים, וְזֶהוּ הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן. יוֹסֵף הַצַּדִּיק. שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק עַל שֵׁם הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁהִתְנָה בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם כָּךְ שִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים.

וְאֵין לְךָ פָּסוּק בְּשִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁאֵין בּוֹ סוֹד שֶׁל זַמְשָׁה וְאָלָף וַדַּאי. שִׁיר הַשִּׁירִים וַדַּאי שֶׁכָּךְ הוּא. זַמֵּשׁ דְּרָגוֹת הָיוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאִם

תאמַר, הָאֶלֶף לָמָּה לֹא נִזְכָּר כָּאן? וַדַּאי שֶׁאוֹתוֹ אֶלֶף הָיָה טָמִיר, וְהוּא טָמִיר עַד שֶׁהִתְוַוְבָּרָה אִשָּׁה בְּבַעְלָהּ. וְלָכֵן הִשְׁתַּדֵּל שְׁלֹמֹה לְהָבִיא אוֹתוֹ אֶלֶף לַכַּלָּה, בַּסֵּתֶר שֶׁל הַזְּכֻמָּה הָעֶלְיוֹנָה.

כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְמַטָּה נָנוּז וְטָמִיר, וְהִכְנִיס לְשָׁם אֶת סוֹד קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לַעֲשׂוֹת גְּנִיזַת הַשְּׁמוּשׁ הַשָּׁלֵם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה כָּרָאוּי. קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים הוּא לְמַעְלָה, סוֹד הַזְּכֻמָּה הָעֶלְיוֹנָה וְהַיּוֹבֵל. כְּמוֹ זֶה יוֹרְשִׁים הָזָתָן וְהַכַּלָּה יֵרֵשַׁת הָאָב וְהָאֵם.

וְזָזְרוּ נַזָּלַת הַיֵּרֵשָׁה בְּגָוֵן אַזֵּר. יֵרֵשַׁת הָאָב יָרְשָׁה הַבַּת בַּעֲלִיָּתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַוֶּה, וְנִקְרָא אַף כָּךְ קֹדֶשׁ, זְכֻמָּה. יֵרֵשַׁת הָאֵם יָרַשׁ הַבֵּן, וְנִקְרָא קָדָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁנָּטַל אֶת כָּל אוֹתָם הַקָּדָשִׁים הָעֶלְיוֹנִים וְכִנָּסָם אֵלָיו, וְאַזַּר כָּךְ נוֹתֵן אוֹתָם וּמַכְנִיסָם לַכַּלָּה.

וְעַל זֶה אָמַר שִׁיר הַשִּׁירִים. שִׁיר – לְקֹדֶשׁ. הַשִּׁירִים – לָקָדָשִׁים, לִהְיוֹת הַכֹּל קֹדֶשׁ קָדָשִׁים בְּסוֹד אָזַד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה – הֲרֵי נִתְבָּאַר, לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁשַּׁבָּזז זֶה הוּא שֶׁלּוֹ – אַל תֹּאמַר כָּךְ, אֶלָּא הַשַּׁבָּזז עוֹלֶה לְמָקוֹם עֶלְיוֹן. אֲבָל כָּאן הוּא סוֹד. כְּשֶׁמִּתְתַּקְּנִים זָכָר וּנְקֵבָה כְּאָזַד תַּזַּת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, אָז אוֹתוֹ מֶלֶךְ מִתְעַלֶּה לְמַעְלָה וּמִתְמַלֵּא מִכָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וּמִכָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת לְמַטָּה, וּמִתְמַלֵּא וּמֵרִיק לְמַטָּה, וְזוֹהִי תְּשׁוּקַת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁמִּתְמַלֵּא קְדֻשּׁוֹת וּבְרָכוֹת וּמֵרִיק לְמַטָּה.

וְלָכֵן הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת – שֶׁיִּתְתַּקֵּן וְיִתְמַלֵּא אוֹתוֹ הַמַּבּוּעַ הָעֶלְיוֹן. שֶׁכֵּיוָן שֶׁהוּא מִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי מִמְּרַאֲהוּ וּמִמְּרָאָה שֶׁל אוֹתוֹ הַתִּקּוּן, מִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן וְעַלְמוּתָיְהָ, וְלֹא צָרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן אֶלָּא מִמַּרְאֵה שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, לַלְּבָנָה אֵין מַרְאֵה מֵעַצְמָהּ כְּלָל, פָּרַט לְכַאֲשֶׁר מִתְתַּקֶּנֶת בַּשֶּׁמֶשׁ וּמְאִירָה, וּמִמַּרְאֵה הַשֶּׁמֶשׁ וְתִקּוּנוֹ נִתְקֶנֶת הַלְּבָנָה וּמְאִירָה.

מַה שֶּׁצְּרִיכִים הַתְּפִלּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת – שֶׁיּוֹאַר וְיִתַּקֵּן אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ

אור. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם מִתְקָן מִן הַמְּרָאָה שֶׁלּוֹ, מִתְתַּקֵּן כָּל מַה שֶּׁלְּמַטָּה. וְלָכֵן הַתְּשׁוּבוֹת שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה, לֹא הִשְׁתַּדֵּל אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ שֶׁיִּתְתַּקֵּן. כֵּיוָן שֶׁהִתְתַּקֵּן מִמְּרָאֲהוּ, הַכֹּל הִתְתַּקֵּן. וְאִם הוּא לֹא הִתְתַּקֵּן, אֵין תִּקּוּן לַלְּבָנָה לְעוֹלָמִים, וּמְשׁוּם כָּךְ אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה. שֶׁיִּתְתַּקֵּן וְיִתְמַלֵּא כָּרָאוּי בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

(שמות כה) וְיִקְּחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ וְגוֹ', סוֹד הַסּוֹדוֹת לְיוֹדְעֵי הַחָכְמָה. כְּשֶׁעָלָה בְּרָצוֹן סֵתֶר כָּל הַסְּתָרִים לַעֲשׂוֹת כָּבוֹד לִכְבוֹדוֹ, הֵשִׁיב רוּחַ מִנְּקֻדָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹפַעַת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְשָׁם תִּקְּנוֹ לְהִתְיַשֵּׁב בָּעוֹלָם הַזֶּה. לָמָּה? בִּשְׁבִיל שֶׁאִם לֹא יִהְיֶה עִקָּר וְשֹׁרֶשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יִהְיֶה כְּלִי לְהוֹרִיק בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּלָל. וְאִם לֹא יָרִיק לָעוֹלָם הַזֶּה, מְיֻדָּ נֶאֱבָד וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד אֲפָלוּ רֶגַע אֶחָד. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁתִּקְּנוֹ הוּא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, מִתְמַלֵּא מִצַּד אֶחָד לְהוֹרִיק לָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִצַּד אַחֵר לְהוֹרִיק לַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים. וְהַכֹּל נָזוֹנוּ מִמֶּנּוּ כְּאֶחָד.

שְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן שֶׁל הָרוּחַ הַזּוֹ – רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. רוּחַ זוֹ נִשְׁלְמָה בִּזְמַן שֶׁזִּנְּנוּךְ וְיֶרֶד וּמַהֲלֵאל הָיוּ בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁהִתְרַבּוּ הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם זֶהוּ הַשְׁלֵמוּת הַהִיא מִמֶּנּוּ. אַחַר שֶׁאָבְדוּ – בָּא נֹחַ וְהִשְׁלִים אוֹתוֹ. בָּא דּוֹר הַפַּלָּגָה וְהֵזִיז אוֹתָהּ שְׁלֵמוּת מִמֶּנּוּ – בָּא אַבְרָהָם וְהִשְׁלִים אוֹתוֹ. בָּאוּ אַנְשֵׁי סְדוֹם וְהֵזִיזוּ אוֹתוֹ – בָּא יִצְחָק וְהִשְׁלִים אוֹתוֹ. בָּאוּ פְּלִשְׁתִּים וְרִשְׁעֵי הַדּוֹר וְהֵזִיזוּ אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ – בָּא יַעֲקֹב וּבָנָיו, הַמִּטָּה הַשְּׁלֵמָה, וְהִשְׁלִימוּ אוֹתוֹ.

יָצְאוּ מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְיָרְדוּ לְמִצְרַיִם, וּבְשִׁבִּילָם הִתְעַכְּבָה שָׁם. וּמְשׁוּם שֶׁזִּזְּרוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל לְמַעֲשֵׂי הַמִּצְרִים, נִכְנְעָה וְזָהָה אוֹתָהּ שְׁלֵמוּת מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וּבָאוּ לַעֲשׂוֹת מִשְׁכָּן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רְצוֹנִי לָדוּר בֵּינֵיכֶם, אֲבָל לֹא יָכוֹל עַד שֶׁתִּתְקְנוּ אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁלִּי שֶׁתִּשְׁרֶה בֵּינֵיכֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב וְיִקְּחוּ לִי תְּרוּמָה. אָמַר מֹשֶׁה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא: מִי יָכוֹל לָקַחַת אוֹתָהּ וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ? אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה, לֹא כְּמוֹ שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב, אֶלָּא – מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ וְגוֹ',

מֵאוֹתוֹ רָצוֹן וְרוּחַ שֶׁלָּהֶם תִּקְּחוּ אוֹתָהּ וְתַשְׁלִימוּ אוֹתָהּ.

כְּשֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, תִּקֵּן אוֹתָהּ רוּחַ בִּשְׁלֵמוּת שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֶׁנִּשְׁלְמָה לְמַטָּה בִּימֵי מֹשֶׁה לֹא הוֹסְרָה אוֹתָהּ שְׁלֵמוּת מִמֶּנּוּ. (עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה) כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, הִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁלִימוֹ לְמַעְלָה, וְהִתְזִיל לְתַקֵּן אֶת מַרְאֵה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לְהִתְתַּקֵּן מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְהִתוֹן, וְזֶהוּ אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה.

השלמה מההשמטות (סימן ג) מספר הבהיר

יָשַׁב רַבִּי בְּרֶכְיָה וְדָרַשׁ, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וְיִקְּחוּ לִי תְּרוּמָה? כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹתָהּ תְּרוּמָה תָּרִימוּ אוֹתָהּ בִּתְפִלּוֹתֵיכֶם, וּמִי הוּא אוֹתוֹ שֶׁנָּדְבוֹ לִבּוֹ לְהַמְשִׁךְ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה – כַּבְּדוּהוּ, כִּי בוֹ אֲנִי שָׁמֵחַ שֶׁיּוֹדִיעַ שְׁמִי, וּמִמֶּנּוּ רָאוּי לָקַחַת אֶת תְּרוּמָתִי, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְּחוּ אֶת תְּרוּמָתִי, מֵאוֹתוֹ הַמִּתְנַדֵּב. שֶׁאָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, צַדִּיקִים וַזַּסִידִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל שֶׁמְּרִימִין אוֹתִי עַל כָּל הָעוֹלָם בְּזְכֻיּוֹתֵיהֶן וּמֵהֶם מִתְפָּרְנֵס הַלֵּ"ב, וְהַלֵּב מְפָרְנְסָן.

וְכָל הַצּוּרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַמְמֻנּוֹת עַל הָאֻמּוֹת, וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים נֶטְלוּ מִגּוּף הָאֵילָן וּמִלִּבּוֹ. מַה לֵּב הָדָר, פְּרִי הַגּוּף – אַף יִשְׂרָאֵל נֶטְלוּ עֵץ הָדָר. מָה אֵילָן תָּמָר, עֻנָּפָיו סְבִיבָיו וְלוּלָבוֹ בָּאֶמְצַע – אַף יִשְׂרָאֵל נֶטְלוּ גּוּף הָאֵילָן הַזֶּה, שֶׁהוּא לִבּוֹ. וּכְנֶגֶד הַגּוּף הוּא זוּט הַשִּׁדְרָה בָּאָדָם, שֶׁהוּא עִקַּר הַגּוּף, לָמָּה לוּלָב זֶה כָּתוּב לוֹ לֵב – אַף הַלֵּב מָסוֹר ל"ו. וּמַה לֵּ"ב זֶה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת זָכְתָה בּוֹ – אַף בְּכָל נָתִיב מֵהֶם צוּרָה שׁוֹמֶרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג) לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים.

וּמַהוּ (שם) וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן? וַיַּשְׁכֵּן בְּאוֹתָן נְתִיבוֹת שֶׁקָּדְמוּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא גַּן וְשֶׁקָּדַם לַכְּרוּבִים, שֶׁכָּתוּב (שם) וְאֵת הַכְּרֻבִים. וְשֶׁקָּדַם לְלַהַט, שֶׁכָּתוּב (שם) אֶת לַהַט הַחֶרֶב. וַהֲרֵי כָּתוּב שָׁמַיִם וְאֵשׁ קָדְמוּ, שֶׁכָּתוּב (שם א) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. וְכָתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם. וּמִנַּיִן לָנוּ

שֶׁשָּׁמַיִם הָיוּ אֵשׁ? שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁשָּׁמַיִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. הַאִם שְׁלֹמֹה מִתְפַּלֵּל אֶל הַשָּׁמַיִם שֶׁיִּשְׁמְעוּ תְּפִלָּתוֹ? אֶלָּא שֶׁנִּקְרָא שְׁמָם עַל שְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ. הֲרֵי שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַהֲרֵי אֵשׁ. וְאָמַרְתָּ קֶדֶם? אֶלָּא אֱמוֹר, כֹּזֶם קֶדֶם שֶׁל אוֹתָן הַצוּרוֹת שֶׁל הַמָּקוֹם הַהוּא. וּמַהוּ כֹּזֶם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ.

יָשַׁב רַבִּי בְּרֶכְיָה וְדָרַשׁ, מַהוּ הַלּוּלָב שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים? אֶלָּא לוּ מָסַר הַלֵּב. וְהֵיאַךְ? אָמַר לוֹ, שְׁלֹשָׁה שָׂרִים הֵם, תל"י וְגַלְגַּל וְל"ב, וּלְכָל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד שְׁנַיִם עָשָׂר. זְוֵרוּ הַשְּׁלֹשָׁה מִנַּיִן ל"ו, וּבָהֶם נִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (משלי כה) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. שָׁנִינוּ, עַמּוּד אֶזְוֵד מִן הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ וְצַדִּיק שְׁמוֹ, עַל שֵׁם הַצַּדִּיקִים, וְנִתְגַּבֵּר. וְאִם לֹא – מִתְזַלְּשׁ, וְהוּא סוֹבֵל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְאִם זָלָשׁ, לֹא יוּכַל לְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. הִלְכָךְ אֲפָלּוּ אֵין בָּעוֹלָם אֶלָּא צַדִּיק אֶזְוֵד, מַעֲמִיד אֶת הָעוֹלָם. לְפִיכָךְ קְזוּ תְּרוּמָתִי מִפֶּנּוּ תְּזוּלָה, וְאַזְרִיו זֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְזוּ מֵאִתָּם, מֵאֵת הַנְּשִׂאָר. וּמַהוּ זָהָב וָכֶסֶף וּנְזוּשֶׁת?

דָּבָר אַזֵּר וְיִקְזוּ לִי תְּרוּמָה – וְיִקְזוּ לִי לְקַדֵּשׁ תְּרוּמָה, שֶׁהִיא יו"ד, וְהִיא עֲשִׂירִי. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁעֲשִׂירִי קָדֵשׁ? שֶׁכָּתוּב (ויקרא כז) הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ, לְקַדֵּשׁ. וּמַהוּ קָדֵשׁ? שֶׁכָּתוּב (יזוקאל מד) וְרֵאשִׁית כָּל בִּכּוּרֵי כֹל וְכֹל תְּרוּמַת כֹּל מִכֹּל תְּרוּמוֹתֵיכֶם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיא) רֵאשִׁית זָכְמָה יִרְאַת ה', אֵין זָכְמָה אֶלָּא יִרְאַת הַשֵּׁם. (עד כאן מההשמטות)

וְזֹאת הַתְּרוּמָה – הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכְּשֶׁהִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַר סִינַי, כְּשֶׁנִּתְּנָה תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, כָּל אֲמִירָה וַאֲמִירָה עָשְׂתָה קוֹל, וְאוֹתוֹ קוֹל נֶזְזַלַק לְשִׁבְעִים קוֹלוֹת, וְכֻלָּם הָיוּ מְאִירִים וְנוֹצְצִים לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ רוֹאִים עַיִן בְּעַיִן אֶת זִיו כְּבוֹדוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כ) וְכָל הָעָם

רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת. רוֹאִים וַדַּאי.

וְאוֹתוֹ קוֹל הָיָה מַתְרֶה בְּכָל אֶזְהָד וְאֶזְהָד מִיִּשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר לָהֶם: תְּקַבֵּל אוֹתִי עָלֶיךָ בְּכָךְ וְכָךְ מִצְוֹוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה? וְאָמְרוּ כֵּן. זָזַר לוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְהִתְגַּלְגֵּל עָלָיו, וְהָיָה מַתְרֶה בּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: תְּקַבֵּל אוֹתִי עָלֶיךָ בְּכָךְ עֲנָשִׁים שֶׁבַּתּוֹרָה? וְהָיָה אוֹמֵר כֵּן. אַזַּר כָּךְ זָזַר אוֹתוֹ הַקּוֹל וְנָשַׁק אוֹתוֹ בְּפִיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ.

וְאָז כָּל מַה שֶּׁהָיוּ רוֹאִים יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ זְמַן, הָיוּ רוֹאִים בְּתוֹךְ אוֹר אֶזְהָד שֶׁקִּבֵּל כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת הָאֲזֵרִים, וְהָיוּ מִשְׁתּוֹקְקִים לִרְאוֹת. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁרְאִיתֶם בְּהַר סִינַי שֶׁקִּבֵּל כָּל אוֹתָם גּוֹנֵי הָאוֹרוֹת וּתְשׁוּקַתְכֶם עָלָיו, תְּקַבְּלוּ אוֹתָהּ וְתִקְזוּז אוֹתָהּ אֲלֵיכֶם, וְאוֹתָם גְּוָנִים שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת, אֶלָּה הֵם זָהָב וָכֶסֶף וּנְזוּשֶׁת וְגוֹ'.

דְּבָר אַזַּר יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ – מָה רָאָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁהִכְנִיס דִּבְרֵי אַהֲבָה בֵּין הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, וְרֵאשִׁית הַתְּשֻׁבַּזַּת שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁהִכְנִיס בֵּינֵיהֶם הוּא יִשָּׁקֵנִי? אֶלָּא הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ וְכָךְ הוּא, שֶׁאֵין אַהֲבָה שֶׁל דְּבֵקוּת רוּזָז בְּרוּזָז פָּרָט לִנְשִׁיקָה, וּנְשִׁיקָה הִיא בַּפֶּה, שֶׁהִיא מַבּוּעַ שֶׁל הָרוּזָז וְהַמּוֹצָא שֶׁלּוֹ. וּכְשֶׁנּוֹשְׁקִים זֶה לָזֶה, נִדְבָּקוֹת הָרוּזוֹת אֶלָּה בְּאֵלֶּה וְנִהְיִים אֶזְהָד, וְאָז זוֹהִי אַהֲבָה אֲזֻזַת.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא הָרִאשׁוֹן הָיָה אוֹמֵר עַל הַפָּסוּק הַזֶּה, נְשִׁיקָה שֶׁל אַהֲבָה מִתְפַּשֶּׁטֶת לְאַרְבַּע רוּזוֹת, וְאַרְבַּע רוּזוֹת נִדְבָּקוֹת כְּאֶזְהָד, וְהֵן בְּתוֹךְ סוֹד הָאֱמוּנָה, וְעוֹלוֹת בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. וְאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ תְּלוּיִים בָּהֶם, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים תְּלוּיִים בָּהֶם, וְתִשְׁבַּזַּת שִׁיר הַשִּׁירִים תְּלוּיָה בָּהֶם. וּמַה הוּא? אַהֲבָ"ה. וְהֵן מֻרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה. וְהֵם זְבֻרוּת וּדְבֵקוּת וּשְׁלֵמוּת הַכֹּל.

אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת הֵן אַרְבַּע רוּזוֹת, וְהֵן רוּזוֹת שֶׁל אַהֲבָה וְשִׁמְזָה שֶׁל כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף בְּלִי עֻצֶּב כְּלָל. אַרְבַּע רוּזוֹת הֵן בִּנְשִׁיקָה, כָּל אַזַּת וְאַזַּת כְּלוּלָה

בַּזְּבָרְתָּה. וּכְשֶׁהָרוּחַ הַזּוֹ כְּלוּלָה בְּאַוָּרֶת, וְאוֹתָהּ אַוָּרֶת כְּלוּלָה בָּזֶה, נַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי רוּחוֹת כְּאַוָּת, וְאָז מִתְזַוְּגוֹת בִּדְבֵקוּת אַוָּת, וְהֵן אַרְבַּע בְּשִׁלֵּמוּת, וְנוֹבְעוֹת זוֹ מִזּוֹ וְנִכְלָלוֹת זוֹ בָּזוֹ.

וּכְשֶׁמִּתְפַּשְּׁטוֹת (וּכְשֶׁנִּפְרָדוֹת), נַעֲשֶׂה מֵאוֹתָן אַרְבַּע רוּחוֹת פְּרִי אֶחָד, וְהוּא רוּחַ אַוָּת הַכְּלוּלָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, וְזֶה עוֹלֶה וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים, עַד שֶׁעוֹלֶה וְיוֹשֵׁב אֵצֶל הֵיכָל אֶחָד שֶׁנִּקְרָא הֵיכַל הָאַהֲבָה, וְהוּא הַהֵיכָל שֶׁכָּל אַהֲבָה תְּלוּיָה בּוֹ. וְאוֹתָהּ רוּחַ כָּךְ נִקְרֵאת – אַהֲבָה, וּכְשֶׁרוּחַ זוֹ עוֹלָה, מִתְעוֹרֶרֶת לְאוֹתוֹ הֵיכָל לְהִתְזַוֵּג לְמַעְלָה.

אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הֵן אֵצֶל אַרְבַּע רוּחוֹת, וְהֵן אַהֲבָה, וְהַפְּרִי שֶׁלָּהֶן אַהֲבָה. כְּשֶׁמִּתְזַוְּגוֹת זוֹ בָּזוֹ, מִיָּד מִתְעוֹרֵר זֶה בְּצַד זֶה וְזֶה בְּצַד זֶה. א׳. מִיָּד יוֹצֵא ה׳ וּמִתְזַוֵּג בְּא׳, נִדְבָּק בִּדְבֵקוּת בְּאַהֲבָה. וְנַעֲשׂוֹת (וּמִתְעוֹרְרוֹת) שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲוִזְרוֹת, ב׳ ה׳, וְנִכְלָלוֹת רוּחוֹת בְּרוּחוֹת בִּדְבֵקוּת שֶׁל אַהֲבָה, וּפוֹרְזוֹת מֵהֶן הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בְּאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁעוֹלָה, וּמִתְעַטְּרוֹת בּוֹ כָּרָאוּי.

כֵּיוָן שֶׁהוֹלֶכֶת וְעוֹלָה אוֹתָהּ אַהֲבָה שְׁלֵמָה, כְּלוּלָה בְּכָל אוֹתָן אַרְבַּע רוּחוֹת, פּוֹגַעַת בְּמַמָּנָה אֶחָד עֶלְיוֹן גָּדוֹל שֶׁמְּמֻנֶּה עַל אֶלֶף וּתְשַׁע מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל הַשָּׁעַר שֶׁל שִׁלְשָׁה עָשָׂר נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן זַךְ שֶׁשּׁוֹעֵעַ מִסּוֹד שֶׁל הַטַּל הָעֶלְיוֹן, וְאוֹתוֹ הַשָּׁעַר נִקְרָא מַיִם רַבִּים. כֵּיוָן שֶׁפּוֹגֵעַ לְאוֹתוֹ גָּדוֹל הַמְּמֻנֶּה עוֹמֵד אָצְלוֹ, וְלֹא יָכוֹל לְעַכֵּב אוֹתוֹ, וְעוֹבֵר בָּהֶם עַד שֶׁנִּכְנָס לְהֵיכַל הָאַהֲבָה.

וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה בְּסִיּוּם שִׁבְזוֹ, מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה. מַיִם רַבִּים – אֵלּוּ מַיִם עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפְעִים תּוֹךְ (מִתּוֹךְ) הַטַּל הָעֶלְיוֹן. וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ – אֵלֶּה הֵם נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן זַךְ, שֶׁהֵם שִׁלְשָׁה עָשָׂר. אוֹתוֹ מְמֻנֶּה הוּא מַלְאָךְ שֶׁלִּיזַּ מִלְּפָנֵי ה׳, וְזֶהוּ גָּדוֹל הַמְּמֻנּוֹת שֶׁקּוֹשֵׁר כְּתָרִים לְרִבּוֹנוֹ, סוֹד שֶׁל אַכְתַּריאֵ״ל, מִעַטֵּר הָעֲטָרוֹת לְרִבּוֹנוֹ בְּשֵׁם מְגֻלָּף מְזֻקָּק, יְהוָה יָהּ צְבָאוֹת.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס לְהֵיכַל (שֶׁהוֹלֵךְ וְעוֹלֶה אוֹתָהּ) הָאַהֲבָה, מִתְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה שֶׁל נְשִׁיקוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל, לִהְיוֹת נְשִׁיקוֹת שֶׁל אַהֲבָה עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי. וְאוֹתָן נְשִׁיקוֹת רֵאשִׁית הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל כָּל אַהֲבָה, וְהִתְדַּבְּקוּת וְקֶשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה. וּמְשׁוּם כָּךְ רֵאשִׁית הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁל שִׁירָה זוֹ הוּא יִשָּׁקֵנִי.

מִי יִשָּׁקֵנִי? אוֹתוֹ הַנִּסְתָּר תּוֹךְ הַסֵּתֶר הָעֶלְיוֹן. וְאִם תֹּאמַר שֶׁנִּסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים בּוֹ תְּלוּיוֹת הַנְּשִׁיקוֹת וְנוֹשֵׁק לְמַטָּה – בֹּא וּרְאֵה, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים אֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ, וְהוּא גָּלָה מִמֶּנּוּ אוֹר אָזְנוֹ דַּקִּיק וְנִסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה, רַק בִּשְׁבִיל אָזְנוֹ דַּקִּיק שֶׁהִתְפַּשֵּׁט מִתּוֹכוֹ, וְהוּא אוֹר שֶׁמֵּאִיר לַכֹּל, וְזוֹ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל כָּל הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וְהוּא נִסְתָּר. לְפָעָמִים נִסְתָּר, לְפָעָמִים גָּלוּי, וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כְּלָל. וְהִתְעוֹרְרוּת הָעֲלָיָה שֶׁל הַנְּשִׁיקוֹת תְּלוּיִם בּוֹ. וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא נִסְתָּר, רֵאשִׁית הַתִּשְׁבַּחַת הִיא בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר.

וְאִם בּוֹ תְּלוּיִם, מָה רוֹצֶה יַעֲקֹב כָּאן, שֶׁהֲרֵי בּוֹ תְּלוּיוֹת הַנְּשִׁיקוֹת? אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ הוּא. יִשָּׁקֵנִי, אוֹתוֹ הַנִּסְתָּר לְמַעְלָה. וּבַמֶּה? בְּאוֹתָהּ הַמֻּרְכָּבָה (מְנוֹרָה) הָעֶלְיוֹנָה שֶׁכָּל הַגְּוָנִים תְּלוּיִם וּמִתְזַוְּגִים בָּהּ. וְזֶהוּ יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, דְּבֵקוּת לְהִדָּבֵק בַּמֶּלֶךְ בְּבֵן שֶׁלּוֹ הוּא. וְעַל זֶה כָּתוּב מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ.

כִּי טוֹבִים דּוֹדֶיךָ, זְוָוֵר לַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁל אוֹתָן מְנוֹרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְהוּא נוֹטֵל אֶת הָאוֹר שֶׁל כֻּלָּם וּמֵאִיר לַלְּבָנָה. וְאוֹתָם גֵּרוֹת (נְשִׁיקוֹת) עֶלְיוֹנִים, וְהוּא נוֹטֵל הָאוֹר שֶׁל כֻּלָּם וּמֵאִיר לַלְּבָנָה. וְאוֹתָם הַגֵּרוֹת שֶׁמְּזַדַּוְּגִים בּוֹ, מֵאַיְזֶה מָקוֹם מְאִירִים? זְוָוֵר וְאָמַר מִיָּיִן, מֵאוֹתוֹ יַיִן הַמְשֻׁמָּר, מֵאוֹתוֹ יַיִן שֶׁהוּא שְׁמוּרַת כָּל הַשְּׁמוּרוֹת. וּמִיהוּ אוֹתוֹ הַיַּיִן שֶׁנּוֹתֵן זִיוִים וְשִׁבְחָה לַכֹּל? זֶה אֱלֹהִים זִיוִים, יַיִן שֶׁנּוֹתֵן זִיוִים וְזִוּוּג לַכֹּל.

עוֹד מִיָּיִן – מֵאוֹתוֹ שֵׁם שֶׁנִּקְרָא יהו"ה. זֶהוּ יַיִן שֶׁל שִׁמְרָה, שֶׁל אַהֲבָה, שֶׁל רְזָמִים, וּמִזֶּה כֻּלָּם מְאִירִים וּשְׁמוּרִים. בָּאוּ הַזְּוָוגִים וְנָשְׁקוּהוּ בְּרֹאשׁוֹ. (כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן, סִדְּרוּ הַדְּבָרִים לְפָנָיו).

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, יָדַעְתִּי וַדַּאי שֶׁרוּחַ קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה מְכַשְׁכֶּשֶׁת (מְנַצְנֶצֶת) בָּכֶם. אַשְׁרֵי הַדּוֹר הַזֶּה, שֶׁהַרֵי לֹא יִהְיֶה כַּדּוֹר הַזֶּה עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁהַרֵי הַתּוֹרָה זוֹכֶרֶת לְיָשְׁנָה. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתָּם. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, וְסוֹדוֹת שָׁלוּ הֵרֵי נֶאֱמְרוּ. אֲבָל (פָּשַׁט) סוֹד הַכְּתוּב כָּךְ לָמַדְנוּ, וְהַפָּסוּקִים קָשִׁים, שֶׁאִם הֵם בַּסּוֹד שֶׁלְּמַטָּה – קָשִׁים זֶה עַל זֶה, וְאִם הֵם בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה – אֵינָם בָּאוֹר. (אֶלָּא כָּךְ הוּא) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה – יָפָה. תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי – קָשֶׁה. וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתָּם – קָשֶׁה, וְזֶה (וַדַּאי) הַכֹּל, מַעְלָה וּמַטָּה כְּאֶחָד.

אֶלָּא כָּךְ הוּא: וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה – מִי? בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מֵאֵת כָּל אִישׁ – אֵלֶּה מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁעֲלֵיהֶם הִיא תְּרוּמָה, הָרָמָה שֶׁהֵם מְרִימִים אוֹתָהּ תָּמִיד לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁהַרֵי הֵם מַעֲלִים אוֹתָהּ תָּמִיד לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל צַדִּיקִים, הֵם לוֹקְחִים אוֹתָהּ מֵהֶם וּמוֹרִידִים אוֹתָהּ לְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ. וּמִי הֵם? אוֹתָם הָאַרְבָּעָה שֶׁהֵרִימוּ אוֹתָהּ לְמַעְלָה, שֶׁאוֹתוֹ לֵב הִתְרַצָּה בָּהֶם. וְאוֹתָהּ תְּרוּמָה הִיא זְקוּפָה עֲלֵיהֶם.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם וּמַעֲזֶזֶת עַל גַּבֵּיהֶם – תִּקְחוּ, תִּקְחוּ אוֹתָהּ מֵהֶם לְהוֹרִידָהּ לְמַטָּה. וּבַמֶּה? בַּזְּמַן הַזֶּה – בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, בִּתְפִלּוֹת וּבְבַקָּשׁוֹת, לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן – בְּאוֹתָם גְּוָנִים הַנִּרְאִים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, בְּאוֹתָן עֲבוֹדוֹת (אֲזֶזְרוֹת). וְאוֹתָם גְּוָנִים מוֹשְׁכִים לְמַטָּה אוֹתָהּ הַתְּרוּמָה, וּמְנַצְּחִים הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַטָּה אֶת אוֹתָם הַגְּוָנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וּמוֹשְׁכִים אוֹתָם הַגְּוָנִים הַכֹּלוּ לְגְוָנִים עֶלְיוֹנִים, וְנִכְנָסִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְנַעֲשִׂים אֵלּוּ גּוּף לְאֵלּוּ, וְעַל זֶה כָּתוּב תִּקְחוּ מֵאִתָּם.

זָהָב שֶׁנִּכְלָל בְּגַבְרִיאֵל, זָהָב לְמַעְלָה, גַּבְרִיאֵל נוֹטֵל אוֹתוֹ לְמַטָּה. וְשִׁבְעָה

מִינֵי זָהָב נִפְרָדִים לְמַטָּה מִזֶּה. וְכֶסֶף לְמַעְלָה, וְנִכְלָל בְּמִיכָאֵל לְמַטָּה, וְשׂוֹרֵה זֶה עַל זֶה. וּנְוֹשֶׁת לְמַעְלָה, וְיוֹצְאָה מִזָּהָב, מְשׁוּם שֶׁזָּהָב וְאֵשׁ עוֹמְדִים בְּסוֹד אֶזֶד וְהוֹלְכִים, אֵשׁ מוֹצִיאָה נְוֹשֶׁת. וּמִכּוֹז וְהַתֶּקֶף הַזֶּה מִתְפַּזְּרִים נְוֹשִׁים שְׂרָפִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵאֵשׁ, וְלָכֵן נְוֹשֶׁת אֲדָמָה כְּאֵשׁ וְנִכְלֶלֶת בְּאוּרִיאֵ״ל, וַעֲשָׂה זֶה גּוּף לָזֶה.

וּתְכֵלֶת שׁוֹרֵה בָּזֶה וּבָזֶה, בַּנְּוֹשֶׁת וּבַזָּהָב, וּמְשׁוּם שֶׁמַּזְזִיק בִּשְׁנֵי צְדָדִים. הַתְּכֵלֶת הוּא תַּקִּיף, וְאֵין מִי שֶׁשּׁוֹלֵט עָלֶיהָ לַזַּזִּים, שֶׁהִיא כִּסֵּא הַדִּין לִשְׂרוֹת בּוֹ הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְזֶהוּ ב״ו א״ל, ב״ו א״ל, שֶׁכָּתוּב (תהלים ז) וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם. וּכְשֶׁזּוֹזְרִים בְּנֵי אָדָם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הוֹפֵךְ שְׁמוֹ לִרְפָאֵ״ל, שֶׁזּוֹ רְפוּאָה שֶׁמְּזַדַּמֶּנֶת לָהֶם מֵאוֹתוֹ הַדִּין הַקָּשֶׁה.

וְאַרְגָּמָן – זֶה זָהָב וָכֶסֶף שֶׁזּוֹזְרִים לְהִכָּלֵל כְּאֶזֶד, מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל נִכְלָלוּ זֶה עִם זֶה, מְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה, וְעַל זֶה כָּתוּב (איוב כה) עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. וּמְשׁוּם שֶׁהֵם מְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה, נַעֲשִׂים גּוּף אֶזֶד.

וְתוֹלַעַת שָׁנִי לְמַעְלָה, וְנִכְלָל בְּאוּרִיאֵ״ל כְּמִקֹּדֶם לִהְיוֹת אָזוּז בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן, וְשֵׁשׁ הוּא לְמַעְלָה, וְנִכְלָל כְּמִקֹּדֶם בַּסּוֹד שֶׁל רְפָאֵל לְהֵאָזוּז בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב.

עַד כָּאן הַסּוֹד שֶׁל שִׁבְעַת הָעַמּוּדִים שֶׁלְּמַעְלָה תּוֹךְ שִׁבְעַת הָעַמּוּדִים שֶׁלְּמַטָּה, קְלִפָּה בְּתוֹךְ קְלִפָּה לִשְׁמִירָה. וְעִזִּים – הֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁהֲרֵי אֵלֶּה שִׁבְעָה, מִזַּז לְמִזַּז, וְזֶהוּ קְלִפָּה לַמִּזַּז.

וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים – אֵלֶּה הֵם בַּעֲלֵי מָגִנִּים, עֵינַיִם לוֹהֲטוֹת בְּכַלַּהֲבוֹת אֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל י) וְעֵינָיו כְּלַפִּידֵי אֵשׁ. וְנִקְרָאִים רְקִיעִים בַּזּוּזִין בְּתוֹךְ קְלִפָּה. וְעֹרֹת תְּחָשִׁים – אֵלֶּה הֵם לְפָנִים בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, וְנֶאֱזָזִים בַּקְּדֻשָּׁה וְלֹא נֶאֱזָזִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאַבְרָהָם הֲרֵי הוֹלִיד בְּאִשָּׁה אַזֶּרֶת אֶת תַּזְזִשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת תַּזְזִשׁ, וְאֵלּוּ הֵם בָּאמָּא שֶׁל יִשְׂמָעֵאל, אֲזִזֵיהֶם שֶׁל יִשְׂמָעֵאל. שֶׁכְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מַדְרֵגוֹת בְּעֵשָׂו, כָּךְ גַּם יֵשׁ מַדְרֵגוֹת בְּיִשְׂמָעֵאל. אִמּוֹ

שֶׁל יִשְׂמָעֵאל הוֹלִידָה לְתַוֵּשׁ, וּמִצְּדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם בָּאָה, שֶׁהֲרֵי אוֹר הָרִאשׁוֹן מִצַּפ"ץ בְּשָׁעָה שֶׁהוֹצִיא אוֹרוֹת לְכָל הַצְּדָדִים. כֵּיוָן שֶׁנִּמְתַּק הָאוֹר הַהוּא הָרִאשׁוֹן, גָּנַז אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּלְמִי גָּנַז אוֹתוֹ? לַצַּדִּיקִים. וּמִי אֵלּוּ? צַדִּיק וְצָדָק, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת בָּאוֹר הָרִאשׁוֹן הַהוּא פֵּרוֹת לָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הַפֵּרוֹת שֶׁמְּזֻמָּנִים לָבֹא לָעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם וְשָׂרָה עָשׂוּ (וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה מֵאוֹתוֹ הָאוֹר עָשׂוּ) פֵּרוֹת וּנְפָשׁוֹת, שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן. וּכְמוֹ שֶׁעָשׂוּ נְפָשׁוֹת בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, כָּךְ גַּם עָשׂוּ נְפָשׁוֹת בְּצַד הָאַחֵר, שֶׁאִם לֹא מֵאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁהִתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בְּצַד הָאַחֵר, לֹא נִמְצְאוּ גֵּרִים בָּעוֹלָם כְּלָל.

וַעֲצֵי שִׁטִּים – הֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁהֵם שְׂרָפִים עוֹמְדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ. מַה זֶּה מִמַּעַל לוֹ? מִמַּעַל לְאוֹתָהּ הַקְּלִפָּה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁפָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – וַהֲרֵי נֶאֱמַר וָאֶרְאֶה אֶת ה', אֶת דַּוְקָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב וְשׁוֹלָיו מְלֵאִים אֶת הַהֵיכָל. אֶת דַּוְקָא, לְרַבּוֹת אוֹתָהּ הַקְּלִפָּה. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֶת סוֹד אוֹתָהּ הַקְּלִפָּה, כָּתוּב שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, מִמַּעַל לְאוֹתָהּ קְלִפָּה.

שֶׁמֶן לַמָּאוֹר – זֶה שֶׁמֶן מִשִּׁזָּה עֶלְיוֹן שֶׁבָּא מִלְּמַעְלָה. שְׁנַיִם שֶׁמֶן הֵם, וְהֵם שְׁנַיִם. (אָזַד) לְמַעְלָה שֶׁנִּקְרָא שֶׁמֶן הַמָּאוֹר, וְאָזַד לְמַטָּה שֶׁנִּקְרָא שֶׁמֶן לַמָּאוֹר. שֶׁמֶן הַמָּאוֹר הוּא עֶלְיוֹן, שֶׁעוֹמֵד בְּוַדַּאי וְלֹא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, וְתָמִיד מָלֵא מִשִּׁזָּת קֹדֶשׁ, וְכָל הַבְּרָכוֹת וְכָל הָאוֹרוֹת וְכָל הַמְּנוֹרוֹת כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים וְנֶאוֹרִים מִשָּׁם. שֶׁמֶן לַמָּאוֹר, לְפָעָמִים מִתְמַלֵּא וְלִפְעָמִים לֹא.

עוֹד, הֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּתוּב (בראשית א) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים וְגוֹ', וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ הַמְחֻבָּרִים וְכָךְ הוּא, אֲבָל שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים הָאֵלֶּה – שֶׁמֶן הַמָּאוֹר וְשֶׁמֶן לַמָּאוֹר. עוֹלָם עֶלְיוֹן וְעוֹלָם תַּזְוִתוֹן. אָזַד זָכָר וְאָזַד נְקֵבָה. וְכָל זְמַן שֶׁהַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה בָּאִים כְּאָזַד, שְׁנֵיהֶם קְרוּיִים בִּלְשׁוֹן זָכָר. וּמִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִקְרָא גָּדוֹל, בִּשְׁבִילוֹ הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן שֶׁמִּתְזַוֵּג עִמּוֹ בִּכְלָל נִקְרָא גָּדוֹל.

כֵּיוָן שֶׁנִּפְרָדִים זֶה מִזֶּה, הֵם נִזְכָּרִים בִּפְרָט, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ. זֶה נִקְרָא גָּדוֹל, וְזֶה נִקְרָא קָטָן. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמְרוּ הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁיִּהְיֶה אָדָם זָנָב לָאֲרָיוֹת, וְלֹא רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים. שֶׁכְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הָאֲרָיוֹת, נִקְרָא הַכֹּל בִּכְלָל שֶׁל אֲרָיוֹת. זָנָב הָאַרְיֵה הוּא אַרְיֵה בְּכֹלִי הַפָּרָדָה. וְאִם בְּתוֹךְ שׁוּעָלִים, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא רֹאשׁ – רֹאשׁ הַשּׁוּעָל הוּא שׁוּעָל בְּכֹלִי הַפָּרָדָה, וְנִקְרָא שׁוּעָל.

וְזֶה סוֹד הַפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁיּוֹשְׁבִים כְּאֶחָד, שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים נִקְרְאוּ, אַף עַל גַּב שֶׁזֶּה זָנָב אֶל הָעֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁזֶּה נִפְרָד מֵהָעֶלְיוֹן כִּבְיָכוֹל לִהְיוֹת רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים, אָז נִקְרָא קָטָן. וְעַל סוֹד זֶה שִׂמְּן הַמָּאוֹר, שֶׁלֹּא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים וְעוֹמֵד בַּעֲלִיָּה עֶלְיוֹנָה לִשְׁלֹט בַּיּוֹם. שִׂמְּן לַמָּאוֹר פּוֹסֵק, וְנִקְרָא קָטָן, וְשׁוֹלֵט בַּלַּיְלָה.

וַיַּמְשָׁה בְּשָׁמִים הֵם לְתוֹךְ שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת, וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא אֶחָד – הֵם שְׁנַיִם, וְהַכֹּל אֶחָד. אַבְנֵי שֹׁהַם וְגוֹ'. כָּל אֵלֶּה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר הֵם, וְהֵם תִּקּוּן הַמִּשְׁכָּן.

וְזָזְרוּ לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים. זָהָב – הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁשִּׁבְעָה מִינֵי זָהָב הֵם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁזָּהָב הוּא דִּין וְכֶסֶף הוּא רַחֲמִים, וְעוֹלֶה הַזָּהָב לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ – לֹא כָךְ! שֶׁוַּדַּאי זָהָב עוֹלֶה יוֹתֵר הוּא עַל הַכֹּל, אֲבָל זָהָב הוּא בְּדֶרֶךְ סְתָם, וְזֶה הַזָּהָב הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא שִׁבְעִי מִכָּל מִינֵי הַזָּהָב, וְזֶהוּ הַזָּהָב שֶׁמֵּאִיר וְנוֹצֵץ לָעֵינַיִם, וְזֶהוּ שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם, מִי שֶׁמַּשִּׂיג אוֹתוֹ טוֹמֵן אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ, וּמִשָּׁם יוֹצְאִים וְנִמְשָׁכִים כָּל מִינֵי זָהָב.

מָתַי נִקְרָא זָהָב? מִי שֶׁנִּקְרָא זָהָב? כְּשֶׁהוּא בְּאוֹר, וּמִתְעַלֶּה בִּכְבוֹד הַפַּזְהָב, וְהוּא בְּשִׁמְּזָה עֶלְיוֹנָה לְשַׁמֵּזַ אֶת הַתַּזְהוֹנִים. וּכְשֶׁהוּא בְּדִין, כְּשֶׁמִּשְׁתַּנֶּה מֵאוֹתוֹ גָּוֶן לְגָוֶן תְּכֵלֶת שָׁזוּר וְאָדֹם, אָז הוּא בַּדִּין הַקָּשֶׁה. אֲבָל זָהָב הוּא בְּשִׁמְּזָה, וּבַעֲלִיַּת הַפַּזְהָב שֶׁל שִׁמְּזָה עוֹמֵד וּבְהִתְעוֹרְרוּת הַשִּׁמְּזָה.

וְכֶסֶף – לְמַטָּה, הַסּוֹד שֶׁל זְרוֹעַ יָמִין, שֶׁהֲרֵי הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן הוּא זָהָב (דִּין), שֶׁכָּתוּב (דניאל ב) אַתָּה הוּא רֹאשׁ הַזָּהָב. וְזֶהוּ וּזְרוֹעוֹתָיו שֶׁל כֶּסֶף לְמַטָּה.

(וְאֵימָתַי נִשְׁלָם הַכֶּסֶף? כַּאֲשֶׁר הוּא נִכְלָל וְכוּ') וּכְשֶׁנִּשְׁתַּלֵּם הַכֶּסֶף, אָז נִכְלָל בַּזָּהָב, וְסוֹד זֶה – (משלי כד) תַּפּוּזֵי זָהָב בְּמַשְׂכִּיּוֹת כֶּסֶף. נִמְצָא שֶׁכֶּסֶף הוֹפֵךְ לְזָהָב וְאָז נִשְׁתַּלֵּם מְקוֹמוֹ. וְלָכֵן שִׁבְעָה מִינֵי זָהָב הֵם.

וּנְזוֹשֶׁת יוֹצֵאת מִזָּהָב וּמִשְׁתַּנָּה לְגֶרָעוֹן, זְרוֹעַ שְׂמֹאל. וּתְכֵלֶת – יֶרֶךְ שְׂמֹאל. וְתוֹלַעַת שָׁנִי – יֶרֶךְ יָמִין, וְנִכְלֶלֶת בַּשְּׂמֹאל. וְשֵׁשׁ – זֶה נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, שֶׁנּוֹטֵל כָּל שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים. וּכְמוֹ זֶה לְמַטָּה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר.

הֲרֵי כָּאן שֶׁבַע שֶׁל יוֹבֵל, וְהֵם שֶׁבַע שֶׁל שְׁמִטָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם שֵׁשׁ, הֵם שִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה, בַּשְּׁבִיעִי, שֶׁהוּא רֹאשׁ עֲלֵיהֶם, הֲרֵי שִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה. הָרֹאשׁ שֶׁעוֹמֵד עַל כָּל הַגּוּף לְמַטָּה, הָרֹאשׁ שֶׁעוֹמֵד עַל כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף הוּא זָהָב. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? הַזָּהָב הָעֶלְיוֹן הוּא בְּסוֹד נִסְתָּר, וּשְׁמוֹ הוּא זָהָב סָגוּר, סָגוּר וְסָתוּם מִן הַכֹּל, וְלָכֵן נִקְרָא סָגוּר, שֶׁהוּא סָגוּר מֵהָעַיִן שֶׁאֵינָהּ שׁוֹלֶטֶת בּוֹ. הַזָּהָב הַתַּזְהוֹן הוּא יוֹתֵר גָּלוּי. (וּשְׁמוֹ נִקְרָא זָהָב יְרַקְרַק וְכוּ').

השלמה מההשמטות (סימן י)

וְשָׁם שָׁלוֹ נִקְרָא זָהָב יְרַקְרַק, וְסוֹד זֶה בֵּאֲרוּהוּ הַמְּקֻבָּרִים. אֶסְתֵּר יְרַקְרֶקֶת הָיְתָה, צָבַע הָאֶתְרוֹג. וְהַכֹּל אֶחָד. זָהָב, זֶהוּ הָרֹאשׁ הַנֶּעְלָם, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא בְּגִלּוּי לְגַבֵּי הַזָּהָב הָעֶלְיוֹן, עַד שֶׁיִּמָּשֵׁךְ וְיִשָּׂרֵה עַל רֹאשׁ גַּבְרִיאֵל כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרָנוּ. וּבְגִלַּל זֶה הַכֹּל הוּא בְּסוֹד הָעֶלְיוֹן, וְנִמְשָׁךְ אוֹתוֹ הַסּוֹד לְמַטָּה הַכֹּל כְּדַגְמָא אַוְזַת.

וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּכָל פָּרָשָׁה זוֹ מָצָאנוּ שֶׁנִּמְסְרָה הָעֲבוֹדָה בְּיַד מֹשֶׁה, זוּטָן מִשְׁתַּיִם. בְּכֻלָּם כָּתוּב וְעָשִׂיתָ וְעָשִׂיתָ, וּבְאָרוֹן וּבְאֶפּוֹד כָּתוּב וְעָשׂוּ וְעָשׂוּ, וְלֹא כָּתוּב וְעָשִׂיתָ. מָה הַטַּעַם בָּאָרוֹן לֹא? בְּגִלַּל שֶׁהָאָרוֹן כֻּלּוֹ אֶת מֹשֶׁה בְּתוֹכוֹ לְהָאִיר מִמֶּנּוּ, וְצָרִיךְ אֲוִזִּרִים לְתַקֵּן תִּקּוּן וְיָפֶה שֶׁלּוֹ לַעֲלוֹת אוֹתוֹ אֶצְלוֹ. בָּאֶפּוֹד, לֹא שֶׁלּוֹ הוּא, וְלֹא הִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְלֹא הִצְטָרְכָה לוֹ לְמֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה שֶׁל אֲוִזִּיו, שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה הוּא כְּמֶלֶךְ, וְאַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַמֶּלֶךְ.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (שמות כט) וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת אַהֲרֹן, וְאָפַדְתָּ לוֹ, וְנָתַתָּ עָלָיו, וְשַׂמְתָּ עָלָיו. הֲרֵי כָּל זֶה עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וּכְבוֹדוֹ שֶׁל אַהֲרֹן הוּא – לֹא כָּךְ. אֶלָּא כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הוּא, שֶׁהֲרֵי הַקָּבָ"ה לֹא רָצָה בַּעֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן אֶלָּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, וְאַהֲרֹן לֹא יָכֹל לְהִתְקַדֵּשׁ אֶלָּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, וּבְכֹל צָרִיךְ אַהֲרֹן לְמֹשֶׁה, וְכָל זֶה כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הוּא. וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בְּפָרָשָׁה זוֹ מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל אוֹתָם הַזְּיָלוֹת שֶׁשָּׁם, שֶׁהֲרֵי הַקָּבָ"ה לֹא צִוָּה לַעֲשׂוֹת הַמִּשְׁכָּן אֶלָּא כְּמַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ לִהְיוֹת כְּדֶגְמַת הַדִּירָה שֶׁל מַעְלָה וּלְהִתְזַכֵּר זֶה בָּזֶה, כְּדֶגְמַת הַנְּשָׁמָה וְהַגּוּף לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶד.

כָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא וְגוֹ'. בְּרֵאשִׁית כְּבָר בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל סוֹד שֶׁל מַעֲשֵׂה הַכַּפֹּרֶת בָּא כָּאן בְּרֶמֶז שֶׁל מַעְלָה שַׂרְשֶׁרֶת שֶׁל מטטרו"ן, סִתְרֵי הַמִּשְׁכָּן, לְהָרִים מַעֲלַת הַקְּדֻשָּׁה לְמַעְלָה וּמַטָּה. בְּרֵאשִׁית, רֵאשִׁית הָעֶלְיוֹנָה הַכַּפֹּרֶת הַשְּׁמוּרָה וְהַנִּסְתֶּרֶת שֶׁנִּמְצֵאת מִסּוֹד נְקֻדָּה רִאשׁוֹנָה (הַנֶּעְלֶמֶת) סְתִימוּת הָעֶלְיוֹנָה, וְנִפְרָשׁ מָסָךְ עֶלְיוֹן לְהָאִיר (לְהִתְטַהֵר) תּוֹךְ טָהֳרוֹ, נֶעְלָם תּוֹךְ הַכַּפֹּרֶת, מטטרו"ן שֶׁנֶּאֱזָז מִמַּטָּה לְמַעְלָה מִתּוֹךְ יִרְאָה שֶׁהוֹלֶכֶת בֶּאֱמֶת תּוֹךְ הָאָרֶץ הָיָה נִמְצָא הָאוֹר שֶׁאָבַד אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְנֶעְלַם הָאוֹר הַהוּא בְּגַן עֵדֶן.

הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה וְלֹא הִתְיַשֵּׁב בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה נִשְׁלָם מִכָּל הַצְּדָדִים, שְׁלֵמוּת שֶׁל מַטָּה הָיָה נֶחְסָר, שֶׁהֲרֵי נַעֲשָׂה בְּזִוּטָאוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, יָרַד לְמַטָּה, נֶחְבָּא תּוֹךְ אִילָנוֹת הַגָּן, הִתְפַּשֵּׁט שָׁם בְּכָל צְדָדֵי הַגָּן, עַד שֶׁנּוֹלַד זַנּוֹךְ בֶּן יֶרֶד. כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד, הָיָה נִמְצָא סָמוּךְ לַגָּן. הִתְזִיל הָאוֹר הַהוּא לְהָאִיר בְּתוֹכָם, הִתְרַבָּה בִּרְבוּי הַקְּדֻשָּׁה וְשָׁרָה עֲלֵיהֶם אוֹר הַמִּתְנוֹצֵץ.

נִכְנַס לְגַן עֵדֶן, מָצָא שָׁם עֵץ הַזַּיִים וַעֲנָפָיו וּפֵרוֹתָיו שֶׁל הָאִילָן, הֵרִיחַ בּוֹ וְהִתְיַשֵּׁב תּוֹךְ רִוּחַ שֶׁל אוֹר הַזַּיִים. בָּאוּ שְׁלִיחִים מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, לִמְּדוּ אוֹתוֹ זְכֻמָּה עֶלְיוֹנָה, נָתְנוּ לוֹ סֵפֶר שֶׁהָיָה נִסְתָּר תּוֹךְ עֵץ הַזַּיִים, וְלָמַד מִפִּיהֶם, וְיָדַע דְּרָכָיו שֶׁל הַקָּבָ"ה וְהִשְׁתַּדֵּל אַחֲרָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) וַיִּתְהַלֵּךְ זַנּוֹךְ

אֶת הָאֱלֹהִים. עַד שֶׁאוֹתוֹ הָאוֹר נִשְׁלַם בְּתוֹכוֹ.

כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ הָאוֹר נִשְׁלַם לְמַטָּה, רָצָה לַעֲלוֹת לִמְקוֹמוֹ וּכְדֵי לְהַרְאוֹת אוֹתוֹ הַשְׁלֵמוּת בְּסוֹד שֶׁל וֵוְנוֹךְ. יוֹם אֶוְזֵד נִכְנַס תּוֹךְ גַּן עֵדֶן וְהֶרְאוּ לוֹ נִסְתָּרוֹת הַגָּן, וְהִנִּיזוֹ אוֹתוֹ סֵפֶר וְכָל מַה שֶׁרָאָה בַּזּוּיִן וְהוּא מֻצְנָע בֵּין הַוַּוֵבְרִים. אַוַּר כָּךְ הִתְלַבֵּשׁ אוֹתוֹ הָאוֹר תּוֹךְ אוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ, לְהַרְאוֹת לְמַעְלָה וְלִהְיוֹת בּוּשָׁה עִמּוֹ לְכָל אוֹתָם שֶׁעָשׂוּ קְטְרוּג בְּרִבּוֹנָם שֶׁלֹּא יִבְרָא הָאָדָם בָּעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. וְאֵינֶנּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵינֶנּוּ כְּמוֹ שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים, לְצוּרָה אַוֶּרֶת בָּזֶה הוּא נַעַר תָּמִיד.

וְסוֹד זֶה בֵּאַרְנוּ, וְזָנַךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ, לְהַנְהִיג הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה, שֶׁהֲרֵי הָיָה בּוֹ וְנַעֲשָׂה נַעַר. בַּוַּוְנוֹךְ נִכְלָל צוּרָה שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הוּא כִּסֵּא שֶׁל אֲדוֹנוֹ. עוֹשֶׂה שְׁלִיזוּת בָּעוֹלָם כַּאֲשֶׁר הָעוֹלָם יוֹצֵא בְּדִין, וְנִקְרָא מטטרו"ן, שַׂר עַל כָּל זַוַּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְזָקֵן הוּא.

נַעַר, עוֹלֶה מֵעוֹלָם לְעוֹלָם וּמִתְיַשֵּׁב הָרֶגֶז. צוּרָה זוֹ נִפְרְסָה בִּפְרִיסַת הַכַּפֶּרֶת וְהִצְטַיְּרוּ בּוֹ בְּאוֹתוֹ מָסָךְ שְׁתֵּי צוּרוֹת, אַוַּת זָכָר וְאַוַּת נְקֵבָה, וְעוֹמְדִים שְׁנֵי תִּינוֹקוֹת עֲלֻמִים אוֹהֲבִים דְּבוּקִים זֶה בָּזֶה. וְסוֹד זֶה בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, פְּרִיסַת כַּפֶּרֶת סְתוּמָה.

אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ – שְׁנֵי כְּרוּבִים עוֹמְדִים בִּדְבֵקוּת שֶׁל זִוּוּגִים. שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא אֵת, לְרַבּוֹת שְׁנֵי כְּרוּבִים כְּאֶוְזֵד. כַּפֶּרֶת זוֹ פְּרוּסָה פָּנִימָה בְּסִתְרֵי הַהֵיכָל, וּבִשְׁנֵי צְדָדִים עוֹמְדִים שְׁנֵי אֵלּוּ, בְּרֵאשִׁית עוֹלֶה לְמַעְלָה, וְסוֹד שֶׁלּוֹ יוֹרֵד לְמַטָּה.

כְּדַגְמַת הַסּוֹד הַהוּא שֶׁל בְּרֵאשִׁית עוֹלֶה לְמַעְלָה וְלֹא נִרְשָׂם בְּסִימָן, יוֹצֵא רֹשֶׁם לְמַטָּה וְנַעֲשֵׂית מִמֶּנּוּ כַּפֶּרֶת עֶלְיוֹנָה רְשׁוּמָה בִּשְׁלֹשָׁה רְשׁוּמִים בְּסוֹד יְהוָ"ה אֱלֹהֵינ"וּ יְהוָ"ה. מֵאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה יָצְאוּ שְׁלֹשָׁה אֲוִזִּרִים, וְהֵם שִׁשָּׁה. וְזֶהוּ בָּרָ"א שִׁית.

וְנִפְרְסָה כַּפֶּרֶת זוֹ לְצַד דָּרוֹם וּמַעֲרָב, וְהוֹצִיא שְׁנֵי כְּרוּבִים כְּאֶוְזֵד, זָכָר

וּנְקֵבָה, שֶׁנִּמְצָאִים זֶה לְעֻמַּת זֶה. דָּרוֹם הוּא רֹאשׁ, כֹּהֵן בָּרֹאשׁ וְהוּא זָכָר. מַעֲרָב הוּא נְקֵבָה, בַּת יְוִזְדָה. בַּת הָיְתָה לְאַבְרָהָם, וַדַּאי. וְזֶה בְּסוֹד שֶׁל בְּרֵאשִׁית, בַּ"ת רֹאשׁ י', כַּפֶּרֶת שֶׁלֹּא נוֹדַעַת עַד שֶׁנִּפְרְסָה בִּפְרִיסָה וְהוֹצִיאָה שְׁנֵי אֵלּוּ. כְּדֵגְמַת זֶה אוֹת ה', וְעַל זֶה בַּת, בַּ"ת רֹא"שׁ, בַּת לְאַבְרָהָם. י' כַּפֶּרֶת שֶׁנִּפְרֶסֶת.

וְזוֹוֶרֶת הַכַּפֶּרֶת מִמַּעֲרָב לְצָפוֹן וְנִפְרֶסֶת בִּפְרִיסָה, וּמִתְגַּלֶּה זָכָר שֶׁאָזוּז בְּצַד הַכַּפֶּרֶת וּנְקֵבָה שֶׁמִּסְתַּתֶּרֶת לְמַטָּה וְנַעֲשֵׂית בְּאֵר הַצָּפוֹן. וְסוֹד זֶה בְּרֵאשִׁית, בַּ"ת אֵ"שׁ, י' הִיא הַכַּפֶּרֶת, ר' (י') הִיא הַפְּרִיסָה שֶׁנִּפְרֶסֶת וְנִרְאֵית אָזֻד וְלֹא שְׁנַיִם, שֶׁהֲרֵי הַנְּקֵבָה נִכְנַעַת לְמַטָּה.

וְאִם תֹּאמַר, הָאוֹת ר' הַכֹּל פְּרִיסָה אַזַּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה – כָּךְ הוּא, שֶׁלֹּא נִפְרַד הַשֵּׁם הַזֶּה מִזֶּה, הַכֹּל הוּא אֱלֹהִים. זוֹוֶרֶת הַכַּפֶּרֶת מִמַּעֲרָב לַמִּזְרָח, נִפְרֶסֶת פְּרִיסָתָהּ לִשְׁנֵי צְדָדִים, בְּצַד הַמִּזְרָח וּבְצַד הַמַּעֲרָב. כֵּיוָן שֶׁהַכַּפֶּרֶת עוֹמֶדֶת בַּמִּזְרָח וּבַמַּעֲרָב, אֲזַי שִׁמְוָה נִמְצֵאת וְזִבּוּר כָּרָאוּי, וּבַת זוֹ נִכְלֶלֶת בְּעַטְרוֹתֶיהָ כָּרָאוּי וְעוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּתָהּ. וְאָז הוּא בְּסוֹד שֶׁלּוֹ, בְּרֵאשִׁית, בְּלֹא פָּרוּד כְּלָל.

וּכְנֶגֶד שִׁלְשָׁה זְמַנִּים אֵלּוּ עוֹלִים יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשָׁה זְמַנִּים לָזוּג זוּגָם. בְּפָסַח זוֹוֶרֶת הַכַּפֶּרֶת בְּצַד דָּרוֹם וּמַעֲרָב, וְאָז אוֹתָהּ בַּת עוֹמֶדֶת בְּאַבְרָהָם וְהִיא בַּ"ת רֹא"שׁ, וְשָׁם הַכֹּל וְלֹא הַכֹּל גָּמוּר, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי כְרוּבִים אֵלּוּ אֵינָם בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי יִשְׁמָעֵאל יוֹצֵא וּמְקַטְרֵג. וּבְיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יְמֵי סֻכּוֹת זוֹוֶרֶת הַכַּפֶּרֶת מִצָּפוֹן לְמַעֲרָב, אָז אוֹתָהּ בַּת נִכְנַעַת וְעוֹמֶדֶת בְּיִצְוָק וְלֹא בְּשִׁמְוָה, וְהִיא בַּ"ת אֵ"שׁ, וְהֵם אֵינָם בִּשְׁלֵמוּת. וְעַל זֶה אֵין שָׁם הַכֹּל כְּלָל, שֶׁהֲרֵי עֵשָׂו יוֹצֵא וּמְקַטְרֵג.

בְּסֻכּוֹת עוֹלָה בַּת זוֹ וְנִשְׁלֶמֶת בּוֹ בְּיִצְוָק וּמִתְזַוְּגִים זֶה בָּזֶה, וְאָז הַכֹּל גָּמוּר, עַד שֶׁנִּרְגָּע הָרֶגֶז וְהַזִּבּוּר נִמְצָא. בְּשָׁבוּעוֹת, עֲצֶרֶת, זוֹוֶרֶת הַכַּפֶּרֶת בְּצַד מִזְרָח וּמַעֲרָב וְאָז שְׁלֵמוּת נִמְצֵאת, וְזִבִּיבוּת וּדְבֵקוּת הִיא בְּכָל הַצְּדָדִים

וְשִׁבְוָזָה שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִזתוֹנִים. וְאָז, (תהלים מט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ. וּבִשְׁלֹשָׁה זְמַנִּים אֵלּוּ זוֹוֶרֶת הַכַּפֹּרֶת בִּצְדָדֶיהָ כָּרָאוּי.

כַּפֹּרֶת זוֹ נִפְרֶסֶת לְמַעְלָה תּוֹךְ אוֹתָהּ נֶעֱלֶמֶת בָּאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּפְרַס, וְאַוַּר כָּךְ נִפְרֶסֶת בִּשְׁלֵמוּת וְשׁוֹרָה עַל הַפְּרִיסָה הָרִאשׁוֹנָה. וְכַאֲשֶׁר סוֹכְכִים כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים עַל כַּפֹּרֶת זוֹ כְּדֵי לְסוֹכֵךְ עַל הַכַּפֹּרֶת שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בְּגִלּוּי, כַּפּוֹרֶת – כַּפֹּרֶת כָּתוּב. וְכַאֲשֶׁר בָּא הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, אוֹתָם הַכְּרוּבִים מַכִּים בְּכַנְפֵיהֶם וּמַעֲלִים אוֹתָם לְמַעְלָה, וְאוֹמְרִים שִׁירָה מֵרִבּוּי הַשִּׁמְוָזָה הַהִיא שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹר. וּכְדֵגְמַת זֶה הוּא לְמַטָּה, וְהַכַּפֹּרֶת זוֹוֶרֶת, וּמֵאוֹתָם הַשְּׁלֹשָׁה וְהָאָוַּד הָיוּ כְּרוּבִים יָמִין וּשְׂמֹאל. הַיָּמִין שׁוֹרָה בּוֹ רוּוַז שֶׁל מַעְלָה מֵאוֹתוֹ צַד. וְהַשְּׂמָאלִי שֶׁהָיָה לַמַּעֲרָב בַּזְוָזֶרֶת הַכַּפֹּרֶת, עוֹמֵד אֶצְלוֹ בְּצַד שְׂמֹאלוֹ, וְשׁוֹרָה בּוֹ רוּוַז נְקֵבָה, וּמִתְזַוְּבְּרִים זֶה בָּזֶה בַּזְוִבִּיבוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. וְכֵן לְכָל הַצְּדָדִים בְּסִבּוּב הַכַּפֹּרֶת, וּלְעוֹלָם הֵם שְׁנַיִם, זָכָר וּנְקֵבָה, לְמַטָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה הֵם שְׁנַיִם וְלֹא יוֹתֵר.

וְאִם תֹּאמַר לְמַעְלָה, הוֹאִיל (וְלֹא) צָרִיךְ דְּבֵקוּת בַּכַּפֹּרֶת אֵיךְ תַּזְוִזֹּר הַכַּפֹּרֶת? וַדַּאי בְּאוֹתָהּ הַזְוָזָרָה מִתְדַּבְּקִים זֶה בָּזֶה וְתָמִיד נִדְבָּק בָּהּ. וּכְדֵגְמַת הַכְּרוּבִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה, כָּךְ עוֹמְדִים עַל אוֹת וְנֵס, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַסּוֹד שֶׁכָּתוּב פַּרְשֵׁי כְנָפַיִם סֹכְכִים, וְלֹא כָתוּב פָּרוּשֵׂי כְנָפַיִם סְכוּכִים. אֶלָּא עַל אוֹת וְנֵס הָיוּ עוֹמְדִים.

זְמַנִּים יְדוּעִים הָיוּ מַעֲלִים כַּנְפֵיהֶם וּפוֹרְשִׂים אוֹתָם לְמַעְלָה בְּכָל יוֹם, וְהָיוּ מִסְתַּדְּרִים וּמְזַוְּפִים עַל הַכַּפֹּרֶת, וְעַל זֶה בְּאוֹת וְנֵס הָיוּ עוֹמְדִים. בְּכָל מָקוֹם שֶׁרוּוַז עֶלְיוֹנָה הָיְתָה בָּאָה וְשׁוֹרָה, וַדַּאי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה יֵשׁ בּוֹ מַמָּשׁוּת וְעוֹמֵד בְּאוֹת וְנֵס. בֶּן אָדָם שֶׁהוּא מֵעָפָר, וְעַד שֶׁלֹּא שׁוֹרָה בּוֹ נִיצוֹץ שֶׁל רוּוַז שֶׁל מַעְלָה – אֵין בּוֹ מַמָּשׁ. כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו, יֵשׁ בּוֹ מַמָּשׁוּת וְקָם עַל עָמְדּוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, זֶה לְבַדּוֹ? בֹּא רְאֵה מִמַּטָּה אַהֲרֹן שֶׁהוּא עֵץ בְּלֹא מַמָּשׁוּת כְּלָל, כֵּיוָן שֶׁשָּׁלַז בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַט רוּוַז, קָם עַל עָמְדּוֹ וְנַעֲשְׂתָה

מִמֶּנּוּ בְּרִיָּה מַמָּשׁ. וּמָה עַיִן שֶׁאֵין רַרְכּוֹ בְּכָךְ, כֵּיוָן שֶׁשָּׁלַט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ מְעַט רוּחַ, עָמַד עַל עָמְדוֹ וְהָיָה בּוֹ מַמָּשׁ – כְּרוּבִים שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים וְעוֹמְדִים בִּקְדֻשָּׁה כְּדֻגְמַת מַעְלָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

בְּכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ זַכָּאִים, הַכְּרוּבִים הָיוּ דְבוּקִים בְּדִבּוּק פָּנִים בְּפָנִים. כֵּיוָן שֶׁסָּרְחוּ, הָיוּ זוֹוְרִים פְּנֵיהֶם זֶה מִזֶּה. מִנַּיִן הָיוּ יוֹדְעִים? כָּאן נֶחְלְקוּ עַמּוּדֵי הָעוֹלָם. אֲבָל בָּעָשָׁן שֶׁל הַקְּרְבָּנוֹת וּבַקְּרְבָּנוֹת עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְהַכֹּהֲנִים כַּאֲשֶׁר מְבָרְכִים אֶת הָעָם – בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה הָיוּ יוֹדְעִים סוֹד הַכְּרוּבִים שֶׁמְּזַוְּזִירִים פָּנִים זֶה מִזֶּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּתְשׁוּבַת בָּנָיו.

בַּעֲשַׁן הַקְּרְבָּנוֹת, כַּאֲשֶׁר הָיוּ יִשְׂרָאֵל זַכָּאִים, עָנָן הָיָה עוֹלֶה לְמַעְלָה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כְּמַקֵּל מְעֻטָּר, אִם לְצַד מִזְרָח אִם לְצַד מַעֲרָב אוֹ בְּכָל קַצְוֵי הָעוֹלָם – בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה הָיָה עוֹלֶה. וְכַאֲשֶׁר לֹא נָטָה לְיָמִין אוֹ לִשְׂמאל, אָז רָצוֹן נִמְצָא לְמַעְלָה וּמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה יְתֵרָה.

בַּקְּרְבָּן שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ, כַּאֲשֶׁר הָיוּ יִשְׂרָאֵל זַכָּאִים, הָיְתָה נִרְאֵית עַל גַּבֵּי אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ דְּמוּת שֶׁל אַרְיֵה שֶׁאוֹכֵל קָרְבָּנוֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְכַאֲשֶׁר לֹא הָיוּ זַכָּאִים, הָיוּ רוֹאִים דְּמוּת כֶּלֶב רוֹבֵץ עַל הַמִּזְבֵּחַ.

הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר הָיָה מְבָרֵךְ אֶת הָעָם בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה זוֹקֵף יָדָיו, כַּאֲשֶׁר הָיוּ יִשְׂרָאֵל זַכָּאִים וּרְאוּיִים לִבְרָכָה, יָדָיו הָיוּ זְקוּפוֹת בְּזִקְיָפָה בְּלִי טִרְזָה כְּלָל וְהִתְרוֹמְמוּ בְּשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן. אָז הַשְּׁכִינָה הָיְתָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶן וּמְזַדַּקְּפוֹת אֵלּוּ מֵעַצְמָן, וְאָז הָיָה יוֹדֵעַ הַכֹּהֵן שֶׁיִּשְׂרָאוּיִים יִשְׂרָאֵל לִבְרָכָה וּמְבָרֵךְ אוֹתָם בִּרְצוֹן הַלֵּב.

וְכַאֲשֶׁר יָדָיו הָיוּ כְּבֵדִים וּבְטַרְזָה רַב הַזְּדַקְּפוּ וְלֹא יָכֹל לְהָרִים אוֹתָן אֶלָּא בְּהַרְבֵּה טַרְזָה, אָז הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה עַל יָדָיו וְיִשְׂרָאֵל לֹא רְאוּיִים לִבְרָכָה. בִּגְלַל שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה בָּאָה לִשְׂרוֹת עַל יָדָיו, כָּל אוֹתָן אֶצְבָּעוֹת שֶׁהֵן כַּצּוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה, הָיוּ שְׁמֵזוֹת בִּשְׂמְזוֹת לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁכִינָה

עֲלֵיהֶן, וּפוֹרְזוֹת לְהִזְדַּקֵּף לְמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ שְׁמֵזִים הַכְּרוּבִים שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, וְכָל שֶׁכֵּן לְמַעְלָה, כְּדֵי לְקַבֵּל הַשְׁכִינָה עֲלֵיהֶם.

וְסוֹד זֶה (שמות יז) וִידֵי מֹשֶׁה כְּבֵדִים וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? בְּגִלַּל שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ זַכָּאִים, וִידֵי מֹשֶׁה כָּבְדוּ וְלֹא יָכֹל לִזְקֹף אוֹתָן, שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה (שם) עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', וְאָז נֶאֱמַר וַיָּבֹא עֲמָלֵק, וְכָבְדוּ יָדָיו וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִזְקֹף אוֹתָן עַד שֶׁקִּבֵּל עָנֶשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְחוּ אֶבֶן וְגוֹ' וְהָיָה כַּאֲשֶׁר וְגוֹ'.

כְּמוֹ זֶה גַּם לוּזוֹת הָאֶבֶן כְּמוֹ הַכֹּהֵן, וְעַל זֶה הַכְּרוּבִים, בַּזְּמַן הַהוּא שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל זַכָּאִים, הָיוּ פָּנִים בְּפָנִים מִתְדַּבְּקִים זֶה בָּזֶה. וְכַאֲשֶׁר לֹא הָיוּ זַכָּאִים, הָיוּ מְזֻוָּזִירִים פָּנִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ (זֶה מִזֶּה), וְעַל סוֹדוֹת אֵלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים אִם יִשְׂרָאֵל זַכָּאִים אוֹ לֹא.

כְּרוּבִים – תִּינוֹקוֹת, וְהַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד אָזְדָּ, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ. וּבְגִלַּל זֶה הַכֹּל בְּזוּהוּשׁ הַיָּרֵחַ תָּלוּי. כְּמוֹ שֶׁמִּתְזַדֵּשׁ זֶה בְּזוּהוּשׁוֹ, כָּךְ הוּא הַכֹּל. וּמְשׁוּם כָּךְ הַנְּעָרִים, הֵם נְעָרִים, וְזֶה סוֹד אֵשֶׁת נְעוּרִים, שֶׁעוֹמֶדֶת עַל שְׁנֵי נְעָרִים בְּזוּהוּשׁ עֶלְיוֹן.

כְּרוּבִים – פָּנִים גְּדוֹלוֹת וּפָנִים קְטַנּוֹת, וַדַּאי כָּךְ הֵם. פָּנִים נִסְתָּרִים לְמַעְלָה שֶׁלֹּא מִתְגַּלִּים, וּבְגִלָּלָם זוּהוּשׁ הַלְּבָנָה וּמִלּוּי שֶׁלָּהּ. פָּנִים קְטַנּוֹת לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרְנוּ בַּכַּפֶּרֶת, לְמַעְלָה וּמַטָּה בְּסוֹד אָזְדָּ עוֹמְדִים. אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, אֵלּוּ הֵם סוֹד שֶׁל שְׁנֵי כְּרוּבִים, אָזְדָּ זָכָר וְאָזְדָּ נְקֵבָה, לִהְיוֹת דְּבוּקִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ בַּזִּוּוּגִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר אֵת – לְרַבּוֹת מַעְלָה וּמַטָּה כְּאָזְדָּ, לִהְיוֹת סוֹד הַכְּרוּבִים בִּכְלָל אָזְדָּ.

כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה, שִׂמְחָה שֶׁל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים. שֶׁהֲרֵי תִּינוֹקוֹת, כָּל מַה (מִי) שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶם, זוּזְרוֹת פָּנָיו כְּתִינוֹק וְשָׂמֵחַ עִמָּהֶם. וְסוֹד זֶה, כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם מִי שֶׁשּׁוֹרֶה, זוּזֵר נַעַר בְּשִׂמְחָה שֶׁל הַכֹּל וּבְרָצוֹן. אַף עַל גַּב שֶׁזּוּזֵר בְּדִין עַל הָעוֹלָם, כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, זוּזֵר בְּשִׂמְחָה, נַעַר קָשׁוּר בְּשִׂמְחָה, וְהָעוֹלָם זוּזֵר בְּרַחֲמִים (בְּרָגָז). מִי שֶׁהוּא בְּרָגָז, יָבִיאוּ אֶצְלוֹ

תִּינוֹק וְיִשְׁקֹט רָגְזוֹ, וַיְזַוֵּר בְּשִׁמְוָה וְיַעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּתִינוֹק, וְאָז הַכֹּל בְּשִׁמְוָה.

וְעַל סוֹד זֶה נֶאֱמַר כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וַאֲהַבְתִּהוּ. אֵין אַהֲבָה וַזְבִיבוּת, רַק בְּנַעַר. כָּתוּב (שמות לג) וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ. הָיָה עוֹמֵד תּוֹךְ הַמִּשְׁכָּן שֶׁל מֹשֶׁה, בְּגָלַל שֶׁאוֹתוֹ אֹהֶל הָיָה אֹהֶל מֹשֶׁה, וּבְשָׁעָה שֶׁהַשְׁכִינָה הָיְתָה בָּאָה, נִמְצָא שָׁם יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהוּא נַעַר, וּמִיָּד הָיָה בְּשִׁמְוָה וּבְרָצוֹן שֶׁל הַשִּׁמְוָה, וִיהוֹשֻׁעַ שֶׁפָּנָיו הֵם כַּלְבָּנָה בַּכֹּל, בְּכָל הַסּוֹדוֹת שֶׁלּוֹ כָּךְ הָיָה. וְכֵיוָן שֶׁנִּבְנָה הַמִּשְׁכָּן, לֹא הָיָה צָרִיךְ יְהוֹשֻׁעַ לִהְיוֹת שָׁם, אֶלָּא כְּרוּבִים הָיוּ שָׁם וְנִמְצָאִים בַּזַּוְבִיבוּת זֶה בָּזֶה, פָּנִים בְּפָנִים כִּנְעָרִים בְּשִׁמְוָה. וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, מִיָּד הַכֹּל בְּשִׁמְוָה וְדַיִן לֹא נִמְצָא כְּלָל.

בְּגָלַל זֶה הַקָּבָ"ה, שֶׁרָצוֹנוֹ בְּעַם יִשְׂרָאֵל, רָצָה לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה לְמַטָּה, לְעוֹרֵר רַוְזָמִים וּלְהַעֲבִיר דִּין שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם כְּלָל, וְיִהְיוּ תָּמִיד בְּשִׁמְוָה עִמּוֹ. זַכָּאִים הֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. כָּתוּב (שמואל–א ג) וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת וְגוֹ'. כָּתוּב נַעַר, וְכָתוּב (תהלים צט) וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ, וְלָמַדְנוּ, שָׁקוּל הָיָה מֹשֶׁה כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. אִם שָׁקוּל כְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, מַדּוּעַ כָּתוּב נַעַר, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה מַדְרֵגוֹת הֵן, וְלֹא הָיָה מַגִּיעַ אֲפָלוּ לְמַדְרֵגָה קְטַנָּה שֶׁל מֹשֶׁה, כָּל שֶׁכֵּן לִהְיוֹת שָׁקוּל כִּשְׁנֵיהֶם?

אֶלָּא פָּסוּק זֶה כָּךְ הוּא: (שם) מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו, מֹשֶׁה הוּא נָבִיא נֶאֱמָן עֶלְיוֹן עַל כָּל שְׁאָר הַנְּבִיאִים. אַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו, וְהוּא כֹּהֵן עֶלְיוֹן עַל כָּל כֹּהֲנֵי הָעוֹלָם. שֶׁלֹּא הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁעוֹלֶה בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה כְּאַהֲרֹן. זָכָה אַהֲרֹן לְכְהֻנָּה וּנְבוּאָה, נָבִיא וְכֹהֵן, מַה שֶּׁלֹּא זָכָה כֹּהֵן אַוֵּר. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי זְכַרְיָה כֹּהֵן וְנָבִיא הָיָה – הַנְּבוּאָה הַהִיא הָיְתָה לְשָׁעָה. (עד כאן מההשמטות).

לְשַׁעְתּוֹ הוּא הָיָה, שֶׁכָּתוּב וְרוּחַ אֱלֹהִים לָבְשָׁה אֶת זְכַרְיָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי יִרְמְיָהוּ שֶׁבּוֹ כָּתוּב (ירמיה א) בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ, וַהֲרֵי אֲוַזְרִים – אֶלָּא כֻּלָּם לֹא זָכוּ לִנְבוּאָה וּלְכְהֻנָּה עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי אַהֲרֹן זָכָה בִּנְבוּאָה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל שְׁאָר הַכֹּהֲנִים. זָכָה בִּכְהֻנָּה עַל כֻּלָּם.

מֹשֶׁה זָכָה בִּנְבוּאָה, וְשִׁמֵּשׁ בִּכְהֻנָּה עֶלְיוֹנָה. שְׁמוּאֵל זָכָה בִּשְׁתֵּיהֶן. מַה מֹּשֶׁה הָיָה קוֹרֵא וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵשִׁיב לוֹ מִיָּד – אַף בִּשְׁמוּאֵל כָּתוּב (שְׁמוּאֵל–א יב) הֲלֹא קְצִיר חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל ה׳ וְיִתֵּן קֹלוֹת וְגוֹ׳. אֲבָל לֹא עָלָה לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה כְּמֹשֶׁה. מָה אַהֲרֹן הָיָה מְשַׁמֵּשׁ בִּכְהֻנָּה אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – אַף שְׁמוּאֵל הָיָה מְשַׁמֵּשׁ לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל לֹא עָלָה בְּשִׁמּוּשׁ עֶלְיוֹן כְּמוֹ אַהֲרֹן.

וְהַדָּבָר כָּךְ הוּא: שְׁלֹשָׁה הֵם שֶׁהָיוּ נְבִיאִים נֶאֱמָנִים וְשִׁמְּשׁוּ בִּכְהֻנָּה. אֶזְדּ מֹשֶׁה, וְאֶזְדּ אַהֲרֹן, וְאֶזְדּ שְׁמוּאֵל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁשְּׁמוּאֵל לֹא הִמְשִׁיךְ (שִׁמֵּשׁ) בַּכְּהֻנָּה, אֶלָּא אַזֵּר הָיָה שֶׁשִּׁמֵּשׁ בִּכְהֻנָּה, וּמִיהוּ? יִרְמְיָהוּ – לֹא כָּךְ! שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ירמיה א) מִן הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת. מִן הַכֹּהֲנִים הָיָה, אֲבָל לֹא שִׁמֵּשׁ. וּשְׁמוּאֵל שִׁמֵּשׁ בִּימֵי עֵלִי, וּמֹשֶׁה פַּעַם אַזַּת כָּל אוֹתָם שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים.

שְׁמוּאֵל זָכָה לְנַעַר, שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל–א א) וְהַנַּעַר נָעַר. (שָׁם ב) וּשְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת. וּמְשׁוּם שֶׁעוֹמֵד בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, וַדַּאי שֶׁהוּא כְּמוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. מִי שֶׁנּוֹטֵל אֶת הַנַּעַר הַזֶּה וְזוֹכֶה בּוֹ, זוֹכֶה בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁעָמְדוּ בָּהֶם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.

הַכְּרוּבִים הֵם זָהָב, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, מְשׁוּם שֶׁיּוֹצְאִים מִצַּד הַזָּהָב, וְלֹא מְעֹרָב בָּהֶם כֶּסֶף וְלֹא נָזֶן אַזֵּר, וְזֶהוּ נָזֶן זָהָב יְרַקְרַק. בַּמִּשְׁכָּן מִתְעָרְבִים הַנְּזָמִים זָהָב וָכֶסֶף לָלֶכֶת כְּאֶזְדּ, לִהְיוֹת סוֹד שֶׁלְּמַעְלָה בְּאֶזְדּ. עוֹד נְזוּשֶׁת לִהְיוֹת עִמָּם, וְלָלֶכֶת בֵּין כָּל הַצְּדָדִים, שֶׁתִּמְצָא שְׁלֵמוּת בַּכֹּל כְּאֶזְדּ, שֶׁכָּתוּב זָהָב וָכֶסֶף וּנְזוּשֶׁת.

דָּבָר אַזֵּר זָהָב וָכֶסֶף – זֶה שֶׁזּוֹזֵר לְכֶסֶף, וְכֶסֶף לְזָהָב, וְהַכֹּל כָּלוּל יַזַּד וּבְמָקוֹם אֶזְדּ. בְּשָׁלֹשׁ צוּרוֹת זוֹזֵר: כַּאֲשֶׁר צָרִיךְ לְשִׁמְזָה וְלֹא לְדִין – זָהָב. כַּאֲשֶׁר צָרִיךְ לְרַזְמִים – כֶּסֶף. כַּאֲשֶׁר צָרִיךְ תַּקָּף הַדִּין – נְזוּשֶׁת.

וְעַל זֶה הִסְתַּכֵּל מֹשֶׁה בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל נְזוּשׁ הַנְּזוּשֶׁת, שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְזוּשׁ נְזוּשֶׁת, וְהָיָה יוֹדֵעַ הַמָּקוֹם שֶׁל הַתּוֹךְ הַזָּהָב בְּאוֹתָהּ נְזוּשֶׁת, מְשׁוּם שֶׁנְּזוּשׁ הוּא

כִּלְשׁוֹנוֹ, וּמְקוֹמוֹ הָיָה יוֹדֵעַ. שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא אָמַר לוֹ אֶלָּא עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף, וְהוּא בָּא וְעָשָׂה נָזַשׁ נָזוּשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נָזַשׁ נָזוּשׁ. מָה הַטַּעַם?

אֶלָּא מָקוֹם הָיָה יוֹדֵעַ, וְעִקַּר הַדָּבָר הָיָה, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב וַיְשַׁלַּח ה׳ בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים, וְכָתוּב נָזַשׁ שָׂרָף. עַקָּרָם הוּא נָזַשׁ. וּמִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה יוֹדֵעַ אֶת הָעִקָּר וְהַשֹּׁרֶשׁ וְהַיְסוֹד מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, עָשָׂה נָזַשׁ וְהִסְתַּמֵּךְ עָלָיו. מָה הַטַּעַם? כִּי יִשְׂרָאֵל זָטְאוּ בִּלְשׁוֹנָם, שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה, וְעַל זֶה וַיְשַׁלַּח ה׳ בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים.

וּמֹשֶׁה לֹא הָלַךְ אֶלָּא אַזַּר הָעִקָּר וְעָשָׂה נָזַשׁ נָזוּשׁ בְּאוֹתוֹ גָּוֶן שֶׁצָּרִיךְ לוֹ, שֶׁהֲרֵי מְקוֹמוֹ הוּא נָזוּשׁ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא אָמַר לוֹ מִמַּה יֵּעָשֶׂה, וּמֹשֶׁה הִתְבּוֹנֵן וְעָשָׂה אוֹתוֹ מִנָּזוּשׁ כְּפִי שֶׁצָּרִיךְ לִמְקוֹמוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נָזַשׁ נָזוּשׁ וַיְשִׂמֵהוּ עַל הַנֵּס. מַה זֶּה עַל הַנֵּס? עַל אוֹתוֹ רֹשֶׁם שֶׁהוּא לְמַעְלָה.

וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם הַנָּזוּשׁ הַזֶּה הוֹלֵךְ אַזַּר סוֹד שֶׁל אֵשֶׁת זַיִל, וּצְרִיכָה אֵשֶׁת זְנוּנִים לְתַקֵּן עַצְמָהּ כְּמוֹ שֶׁלָּהּ, וְלֹא יְכוֹלָה. הָרֹשֶׁם וְהָאוֹת שֶׁל אֵשֶׁת זַיִל הוּא הָאוֹת ה׳, וְכָךְ רָאוּי לָהּ. הָרֹשֶׁם הַהוּא שֶׁל אֵשֶׁת זְנוּנִים וְהָאוֹת שֶׁלָּהּ הוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ גָּוֶן (שֶׁצָּרִיךְ), וְלֹא הִתְתַּקֵּן לִהְיוֹת כָּךְ, וְהָאוֹת שֶׁלָּהּ ק׳. הָאוֹת שֶׁלָּהּ הִתְתַּקְּנָה בַּתִּקּוּן שֶׁל הָאוֹת ה׳, (אוֹת ק׳ בְּאוֹתוֹ גָּוֶן שֶׁל ה׳, וְלֹא נִתְקְנָה לִהְיוֹת כָּךְ, הָאוֹת שֶׁלָּהּ נִתְקְנָה בַּתִּקּוּן שֶׁל הָאוֹת ה׳) כְּמוֹ קוֹף אֲצֶל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ אַזַּר בְּנֵי אָדָם וְלֹא נִתְקַן לַעֲשׂוֹת כָּךְ. כְּמוֹ כֵּן עָשָׂה מֹשֶׁה אֶת אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ עַל אוֹתוֹ רֹשֶׁם שֶׁרָאוּי לוֹ, וְתָמִיד מִתְקַן לְהָרַע, וְעָלָיו זָטְאָ אָדָם וְגֵרַשׁ מִגַּן עֵדֶן, שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם דִּיּוּרוֹ כְּמוֹ הַדִּיּוּר שֶׁלְּמַעְלָה.

כָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹתוֹ אוֹר נִגְנַז וְהִזְדַּמֵּן לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (תהלים צו) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק, לַצַּדִּיק וַדַּאי סְתָם. וְאוֹתוֹ הָאוֹר לֹא שִׁמֵּשׁ בָּעוֹלָם פָּרָט לַיּוֹם

הָרִאשׁוֹן, וְאַזָּר כָּךְ נִגְנַז וְלֹא שִׁמֵּשׁ יוֹתֵר.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִלְמָלֵא נִגְנַז מִכֹּל וָכֹל, לֹא עוֹמֵד הָעוֹלָם אֲפָלוּ רֶגַע אֶחָד, אֶלָּא נִגְנַז וְנִזְרַע כְּזֶרַע הַזֶּה שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת וְזֶרָעִים וּפֵרוֹת, וּמִמֶּנּוּ הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וְאֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא יוֹצֵא מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם וּמְקַיֵּם הַכֹּל שֶׁבּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָן אֶת הָעוֹלָם. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, זוּטוֹ אֶחָד יוֹצֵא מֵאוֹתוֹ אוֹר גָּנוּז וְנִמְשָׁךְ עַל אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. בַּיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן לְמַטָּה, מַה כָּתוּב? (שמות מ) וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן. מַה זֶּה הֶעָנָן? זוּטוֹ אֶחָד הָיָה (עַמּוּד הֶעָנָן) מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁל הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁיָּצָא בְּשִׁמְּזָה בַּכֹּל (שֶׁל הַכֹּל) כְּשֶׁנִּכְנַס לַמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַטָּה, וּמֵאוֹתוֹ יוֹם (רִאשׁוֹן) לֹא נִגְלָה, אֲבָל שִׁמּוּשׁ מִשַּׁמֵּשׁ בָּעוֹלָם, וְהוּא מִזַּדֵּשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

רַבִּי יוֹסֵי הָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְהָיוּ עָמּוֹ רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי וְזְקְיָה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁמַּעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן הוּא כְּמוֹ מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזַּבְרִים בַּסּוּדוֹת שֶׁלָּהֶם מְעַט, שֶׁלֹּא יָכוֹל אִישׁ לֶאֱכֹל בְּפִיו וּלְהוֹשִׁיט יָדוֹ לְתוֹךְ פִּיו וְלִבְלֹעַ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, דְּבָרִים אֵלּוּ נַעֲלָה אוֹתָם לְתוֹךְ (אֶצְלוֹ) הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהוּא מְתַקֵּן תַּבְשִׁילִים מְתוּקִים, כְּמוֹ שֶׁהִתְקִינָם הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, וְהוּא מַתְקִין תַּבְשִׁילִים, שֶׁאֵין בָּהּ מָקוֹם שֶׁיָּבֹא אַזָּר וְיִשְׁפֹּךְ בָּהֶם מֶלַח. וְעוֹד, שֶׁיָּכוֹל אָדָם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וּלְהַשְׁלִים כְּרֵסוֹ מִכָּל עִדּוּנֵי הָעוֹלָם וּלְהִשָּׂאֵר, וּבוֹ יִתְקַיֵּם (מלכים–ב ד) וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתְרוּ כִּדְבַר ה'.

פָּתוּז וְאָמַר, (שם–א ה) וַה' נָתַן וְזִכְמָה לִשְׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ וַיְהִי שָׁלֹם בֵּין זִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה וַיִּכְרְתוּ בְּרִית שְׁנֵיהֶם. פָּסוּק זֶה הֲרֵי נֶאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל וַה' – הַסְכָּמָה שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה כְּאָזָּד. וַה' – הוּא וּבֵית דִּינוֹ. נָתַן וְזִכְמָה – נָתַן, כְּמוֹ שֶׁנּוֹתֵן דּוֹרוֹן וּמַתָּנוֹת לַאֲהוּבוֹ. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ – שְׁלֵמוּת

הַזְכָּמָה, בְּעֹשֶׁר, וּבְשָׁלוֹם וּבְשִׁלְטוֹן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ.

וַיְהִי שָׁלֹם בֵּין זִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה, מָה הַטַּעַם? כִּי הָיוּ מַכִּירִים זֶה עִם זֶה אֶת סֵתֶר הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, וּבְנֵי אָדָם אֲזוֹרִים לֹא הָיוּ יוֹדְעִים לְהִתְבּוֹנֵן וְלָדַעַת בָּהֶם כְּלָל, וּבִשְׁבִילָם זָוַר זִירָם לְהוֹדוֹת לִשְׁלֹמֹה בְּכָל דְּבָרָיו.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הִתְבּוֹנֵן וְהָיָה רוֹאֶה, שֶׁהֲרֵי אֲפָלוּ בְּאוֹתוֹ דּוֹר, שֶׁהָיָה שָׁלֵם מִכָּל הַדּוֹרוֹת הָאֲזוֹרִים, לֹא הָיָה רְצוֹן הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁתִּתְגַּלֶּה זְכוּתָה כָּל כָּךְ עַל יָדוֹ, (וְלֹא הִתְגַּלְתָה) שֶׁתִּתְגַּלֶּה תּוֹרָה שֶׁהָיְתָה נִסְתֶּרֶת בְּרֹאשׁוֹנָה, וּפָתַז לָהּ פְּתָזִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁפָּתַז, הֵם נִסְתָּרִים, פָּרַט לְאוֹתָם וְזַכָּמִים שֶׁזָּכוּ וּמְגַמְגְּמִים בָּהֶם, וְלֹא יוֹדְעִים לְפָתְזָן בָּהֶם פָּה. וְהַדּוֹר הַזֶּה שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא בִּשְׁבִיל רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁיִּתְגַּלּוּ דְּבָרִים נִסְתָּרִים עַל יָדוֹ.

אֲבָל תְּמַהֲנִי עַל זַכָּמֵי הַדּוֹר אֵיךְ עוֹזְבִים אֲפָלוּ רֶגַע אֶזֶד מִלַּעֲמֹד לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, בְּעוֹד שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן עוֹמֵד בָּעוֹלָם, אֲבָל בַּדּוֹר הַזֶּה לֹא תִּשָּׁכַז הַזְכָּמָה מִן הָעוֹלָם. אוֹי לַדּוֹר כְּשֶׁהוּא יִסְתַּלֵּק, וְהַזְכָּמִים יִתְמַעֲטוּ, וְהַזְכָּמָה תִּשְׁתַּכַּז מֵהָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְצְזָק, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי יוֹם אֶזֶד הָיִיתִי הוֹלֵךְ עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, וּפָתַז פִּיו בַּתּוֹרָה, וְרָאִיתִי עַמּוּד עָנָן נָעוּץ מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְזֹהַר אֶזֶד זוֹהֵר תּוֹךְ הָעַמּוּד. פָּזַרְתִּי פַּזַד רַב וְאָמַרְתִּי: אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁכָּךְ הִזְדַּמֵּן לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

מַה כָּתוּב בְּמשֶׁה? (שמות לג) וְרָאָה כָל הָעָם אֶת עַמּוּד הֶעָנָן עֹמֵד פָּתַז הָאֹהֶל וְקָם כָּל הָעָם וְהִשְׁתַּזָווּ אִישׁ פֶּתַז אָהֳלוֹ. נָאֶה הוּא לְמשֶׁה, שֶׁהוּא נָבִיא נֶאֱמָן עֶלְיוֹן עַל כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ דּוֹר שֶׁקִּבְּלוּ תּוֹרָה עַל הַר סִינַי וְרָאוּ כַּמָּה נִסִּים וְכַמָּה גְּבוּרוֹת בְּמִצְרַיִם וְעַל הַיָּם. אֲבָל כָּאן בַּדּוֹר הַזֶּה, הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן עָשָׂה – לְהֵרָאוֹת נִסִּים עַל יָדוֹ.

וּתְכֵלֶת. אָמַר רַבִּי יְצְזָק, תְּכֵלֶת מֵאוֹתוֹ דָּג שֶׁל יָם גִּינוֹסַר, שֶׁהוּא בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל זְבוּלוֹן, וְהִצְטָרֵךְ הַגָּוֶן הַזֶּה לְמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן שֶׁיֵּרָאֶה הַגָּוֶן הַזֶּה.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. הָרָקִיעַ הַזֶּה נִבְרָא בַּשֵּׁנִי, שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה הוּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁהוּא צַד הַשְּׂמֹאל, בּוֹ נִבְרָא גֵּיהִנֹּם שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַתּוֹךְ הָאֵשׁ שֶׁל הַשְּׂמֹאל, וּבָיָם נִצְבָּע בּוֹ גָּוֶן תְּכֵלֶת, שֶׁהוּא כִּסֵּא הַדִּין.

וְנוֹטֵל הַיּוֹם הַמַּיִם שֶׁהָיוּ מִצַּד הַיָּמִין, וְאוֹתָם הַמַּיִם שֶׁהָיוּ מִצַּד הַיָּמִין לֹא הִתְגַּלּוּ אֶלָּא בְּיוֹם שֵׁנִי. בַּיּוֹם שֶׁלּוֹ לֹא הִתְגַּלָּה מַיִם, אֶלָּא הִתְזַכֵּךְ, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלָל זֶה בָּזֶה וְהִתְבַּסֵּם זֶה בָּזֶה. הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן, הָאוֹר הָרִאשׁוֹן מִכָּל שִׁשֶּׁת הָאוֹרוֹת הוּא. וְהָאוֹר הַזֶּה הָיָה בְּצַד הָאֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה י) וְהָיָה אוֹר יִשְׂרָאֵל לְאֵשׁ. וְאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָיָה מִצַּד הַיָּמִין, נִכְלָל בְּאֵשׁ.

וְהַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מֵאוֹתָם שִׁשֶּׁת הַיָּמִים הוּא מַיִם, וְלֹא שִׁמֵּשׁ מַעֲשֵׂה הַמַּיִם, אֶלָּא מַעֲשֵׂה הָאוֹר, שֶׁהוּא מִצַּד הָאֵשׁ, שֶׁהוּא יוֹם שֵׁנִי, לְהַרְאוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא בָרָא אֶת הָעוֹלָם אֶלָּא עַל שָׁלוֹם, וּבְדֶרֶךְ שָׁלוֹם הַכֹּל הָיָה. הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, מִצַּד זִבּוּרוֹ עָשָׂה. הַיּוֹם הַשֵּׁנִי בְּצַד יוֹם הָרִאשׁוֹן עָשָׂה אוֹתוֹ אֶמְּן וְשִׁמֵּשׁ בָּהּ, שֶׁכָּל אֶזְהֳד שִׁמֵּשׁ בְּמַעֲשֵׂה זִבּוּרוֹ, לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל נִכְלְלוּ זֶה בָּזֶה. הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיָה בַּצַּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וּבוֹ הָיָה אַרְגָּמָן, וְעַל זֶה כָּתוּב כִּי טוֹב כִּי טוֹב פַּעֲמַיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי.

תְּכֵלֶת, זֶה הַיּוֹם הַשֵּׁנִי, נִצְבַּע בִּשְׁנֵי גְוָנִים – אָדֹם וְשָׁזוּר. וּתְכֵלֶת – הָאָדֹם הוּא שֶׁלּוֹ, מֵהַיּוֹם הַשֵּׁנִי מַמָּשׁ, כְּעֵין גּוֹן הָאֵשׁ, וְזֶהוּ אֱלֹהִים, וְיַרֵשׁ גּוֹן הַזָּהָב, שֶׁהַכֹּל גָּוֶן אֶזְהֳד. תְּכֵלֶת יוֹצֵאת מִתּוֹךְ אוֹתוֹ גָּוֶן אָדֹם, וּכְשֶׁיּוֹרֵד לְמַטָּה, הִתְרַזֵּק גָּוֶן אָדֹם, וְנִכְנָס לְתוֹךְ אוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁהוּא הַיָּם, וְנִצְבָּע בְּגָוֶן תְּכֵלֶת. אוֹתוֹ אָדֹם נִכְנָס לְתוֹךְ הַיָּם וְנֶעֱזָלַשׁ גּוֹנוֹ וְהוֹפֵךְ לִתְכֵלֶת, וְזֶהוּ אֱלֹהִים, אֲבָל אֵינוֹ זָזָק כְּמוֹ הָרִאשׁוֹן.

שָׁזוּר, גָּוֶן זֶה יוֹצֵא מֵהַתּוֹךְ הָאָדֹם כְּשֶׁמִּתְהַתֵּךְ וְנֶעֱזָלַשׁ לְמַטָּה בְּהַתּוֹךְ הַזַּהֲבָה, וְיוֹרֵד לְמַטָּה, וְיוֹצֵא מֵאוֹתָהּ זַהֲבָה גָּוֶן אָדֹם, מֵהַזַּהֲבָה הַקָּשָׁה, וּמִתּוֹךְ הַזַּהֲבָה הַקָּשָׁה הוֹפֵךְ לְשָׁזוּר. וְהַכֹּל מֵאוֹתוֹ הָאָדֹם הָרִאשׁוֹן (הָעֶלְיוֹן) הִתְהַתֵּךְ,

וְכָל זֶה נִבְרָא בַּשֵּׁנִי, וְזֶה נִקְרָא אֱלֹהִים אֲזוֹרִים.

הַשָּׁזוּר הוּא יוֹתֵר זָשׁוּף, שֶׁלֹּא נִרְאָה הַגָּוֶן שֶׁלּוֹ מִתּוֹךְ הַזּוֹשֶׁךְ. הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כָּךְ אָמַר, שֶׁהַגָּוֶן הַשָּׁזוּר הָיָה הָזָשׁוּף, בְּאֵיזֶה מָקוֹם נִצְבָּעַ? אֶלָּא כְּשֶׁאוֹתוֹ אָדֹם מִתְהַתֵּךְ בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּמִתְעָרְבִים הַגָּוָנִים, מִתְהַתֵּךְ הַתּוֹךְ הַזֶּהֻבָּמָה לְתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת וְנַעֲשֶׂה מִשָּׁם רֶפֶשׁ וָטִיט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נז) וַיִּגְרְשׁוּ מֵימָיו רֶפֶשׁ וָטִיט. וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ טִיט שֶׁל הַתְּהוֹמוֹת יוֹצֵא אוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא שָׁזוּר, וְלֹא שָׁזוּר אֶלָּא יוֹתֵר זָשׁוּף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם. לָמָּה נִקְרָא זוֹשֶׁךְ? מִשּׁוּם שֶׁהַגָּוֶן שֶׁלּוֹ זָשׁוּף וּמַזְשִׁיךְ אֶת פְּנֵי הַבְּרִיּוֹת, וְזֶהוּ אָדֹם וְשָׁזוּר, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא כָּתוּב בַּשֵּׁנִי כִּי טוֹב.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְכָאן אָמַרְתָּ שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בְּגִלְלוֹ כִּי טוֹב – אֶלָּא סוֹד הַסּוֹדוֹת כָּאן, שֶׁהֲרֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת וַדַּאי הוּא טוֹב מְאֹד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יוֹדְעִים שֶׁיָּמוּתוּ וְיִזְוְזְרוּ לֶעָפָר, וְרַבִּים הֵם שֶׁזּוֹוְזְרִים בְּתִשּׁוּבָה לְרֹב גָּנָם מִשּׁוּם פַּוָּז זֶה, וּפַוָּזִדִּים לַזְּטָא לְפָנָיו. רַבִּים פַּוָּזִדִּים מֵהַמֶּלֶךְ מִתּוֹךְ שֶׁתְּלוּיָה רְצוּעָה לִפְנֵיהֶם. כַּמָּה טוֹבָה אוֹתָהּ רְצוּעָה אֶל הָאָדָם, שֶׁעוֹשָׂה לָהֶם טוֹבוֹת וַאֲמִתּוֹת וּמְתַקְּנִים בְּדַרְכֵיהֶם כָּרָאוּי. וְעַל זֶה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. מְאֹד וַדַּאי.

סוֹד הַסּוֹדוֹת שֶׁלְּמַדְנוּ מִתּוֹךְ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהִנֵּה טוֹב – זֶה מַלְאַךְ הַזָּוִיִּים. מְאֹד – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא יוֹתֵר. לָמָּה מַלְאַךְ הַמָּוֶת הוּא טוֹב מְאֹד? אֶלָּא כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הַכֹּל הָיָה מִתְקָן טֶרֶם שֶׁבָּא אָדָם, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרָא אָדָם, עָשָׂה אוֹתוֹ מִתְקָן בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים. עָשָׂה אוֹתוֹ יָשָׁר, וְאַזַּר כָּךְ סָרַזז וְנִטְרַד מִגַּן עֵדֶן.

גַּן הָעֵדֶן הוּא נָטוּעַ בָּאָרֶץ בְּאוֹתָן נְטִיעוֹת שֶׁנָּטַע אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וַיִּטַּע ה׳ אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם. הוּא נָטַע אוֹתוֹ

בְּשֵׁם שָׁלֵם, כְּדַגְמַת עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה. וְכָל הַדְּיוּקָנָאוֹת הָעֶלְיוֹנִים כֻּלָּם, מְרֻקָּמִים וּמְצֻיָּרִים בְּגַן הָעֵדֶן הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה, וְשָׁם הֵם הַכְּרוּבִים. אֵינָם זַקוּקִים בַּזַּקִיקוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם מִזָּהָב אוֹ מִדָּבָר אַזַּר, אֶלָּא כֻּלָּם אוֹרוֹת שֶׁלְּמַעְלָה זַקוּקִים וּמְצֻיָּרִים בְּצִיּוּר מְרֻקָּם, מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן שֶׁל הַשֵּׁם הַשָּׁלֵם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם זַקוּקִים שָׁם. וְכָל הַדְּיוּקָנָאוֹת וְהַצִּיּוּרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּם מְצֻיָּרִים שָׁם, וַזַּקוּקִים וּמִתְזַקְּקִים שָׁם כֻּלָּם כְּמוֹ הָעוֹלָם הַזֶּה.

וּמָקוֹם זֶה הוּא מָדוֹר לִרוּזוֹת קְדוֹשׁוֹת, בֵּין אוֹתָן שֶׁבָּאוּ לָעוֹלָם הַזֶּה, בֵּין אוֹתָן שֶׁלֹּא בָּאוּ לָעוֹלָם הַזֶּה וְהֵם עֲתִידִים לָבֹא לָעוֹלָם הַזֶּה. כֵּלָּן רוּזוֹת מְלֻבָּשׁוֹת בִּלְבוּשִׁים וְגוּפִים וּפַרְצוּפִים כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִסְתַּכְּלוֹת שָׁם בְּזִיו כְּבוֹד רִבּוֹנָם, עַד שֶׁבָּאוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה.

בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצְאוֹת מִשָּׁם לָבֹא לָעוֹלָם הַזֶּה, מִתְפַּשְּׁטוֹת אוֹתָן רוּזוֹת מֵאוֹתוֹ גּוּף וּלְבוּשׁ שֶׁל שָׁם, וּמִתְלַבְּשׁוֹת בְּגוּף וּלְבוּשׁ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעוֹשׂוֹת מְדוֹרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּלְבוּשׁ וְגוּף הַזֶּה, שֶׁהוּא מִטָּפָה סְרוּחָה.

וּכְשֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לָלֶכֶת וְלָצֵאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹצֵא עַד שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת הַזֶּה מַפְשִׁיטוֹ הַלְּבוּשׁ שֶׁל הַגּוּף הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁנִּפְשָׁט הַגּוּף מֵאוֹתָהּ רוּחַ עַל יְדֵי אוֹתוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, הוֹלֵךְ וּמִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ גּוּף הָאַזַּר שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁמְּמַנּוּ הִתְפַּשֵּׁט כְּשֶׁבָּא לָעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין שִׁמְחָה לְרוּחַ פָּרָט לְאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁל שָׁם, וְשָׂמֵחַ עַל שֶׁהִתְפַּשֵּׁט מֵהַגּוּף הַזֶּה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהִתְלַבֵּשׁ בְּגוּף אַזַּר שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁל (אוֹתוֹ) הָעוֹלָם הַזֶּה, וּבוֹ יוֹשֵׁב וְהוֹלֵךְ וּמִתְבּוֹנֵן בַּסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים, מַה שֶּׁלֹּא יָכֹל לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּגּוּף הַזֶּה.

וּכְשֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת הַנְּשָׁמָה בְּאוֹתוֹ לְבוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם, כַּמָּה עֲדוּנִים וְכַמָּה כְּסוּפִים שָׁלָהּ שָׁם. מַה גָּרַם לַגּוּף הַזֶּה לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ הָרוּחַ? הֲוֵה אוֹמֵר, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁהִפְשִׁיטוֹ מֵהַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה טוֹב עִם הַבְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא מַפְשִׁיט מֵהָאָדָם הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ עַד שֶׁמַּתְקִין לוֹ לְבוּשִׁים אֲזַרִים נְכְבָּדִים וְטוֹבִים מֵאֵלֶּה.

פָּרַט לְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא זָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְרִבּוֹנָם, שֶׁמְּעֹרָטָלִים בָּאוּ לָעוֹלָם הַזֶּה וּמְעֹרָטָלִים יָשׁוּבוּ לְשָׁם. וְהַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת בְּבוּשָׁה כְּלַפֵּי אֲזֵרוֹת, כִּי אֵין לָהּ כְּלָל לְבוּשִׁים, וְנִדּוֹנֶית בְּאוֹתוֹ גֵּיהִנֹּם שֶׁבָּאָרֶץ מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הָאֵשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁמְּצַפְּצְפוֹת וְעוֹלוֹת, וְאֵלּוּ הֵם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁזָּזְשְׁבוּ בְּלִבָּם תְּשׁוּבָה וּמֵתוּ, וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ. אֵלֶּה נִדּוֹנִים שָׁם בַּגֵּיהִנֹּם, וְאַוֵּר כָּךְ מְצַפְּצְפִים וְעוֹלִים.

רְאֵה כַּמָּה רַוָּחָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם בְּרִיּוֹתָיו, שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁהוּא רָשָׁע גָּדוֹל וְהִרְהֵר תְּשׁוּבָה וְלֹא יָכֹל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּמֵת, הֲרֵי וַדַּאי מְקַבֵּל עָנְשׁ עַד שֶׁהוֹלֵךְ בְּלִי תְּשׁוּבָה. אַוֵּר כָּךְ אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁשָּׁם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, לֹא זָז מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתַקֵּן לְאוֹתוֹ רָשָׁע מָקוֹם בִּמְדוֹר הַשְּׁאוֹל, וְשָׁם מְצַפְצֵף תְּשׁוּבָה. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ רָצוֹן יוֹרֵד מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹבֵר כָּל הַשּׁוֹמְרִים (לְאַוֵּר שֶׁקִּבֵּל עָנְשׁוֹ, אוֹתוֹ רָצוֹן טוֹב שֶׁהִנִּיחַ אוֹתוֹ רָשָׁע לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, עוֹלֶה לִפָּנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְלֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתַקֵּן לְאוֹתוֹ רָשָׁע מָקוֹם בִּמְדוֹר הַשְּׁאוֹל, וְאָז אוֹתוֹ רָצוֹן יוֹרֵד מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹבֵר אֶת כָּל הַשּׁוֹמְרִים) שֶׁל שַׁעֲרֵי מְדוֹרֵי הַגֵּיהִנֹּם, וּמַגִּיעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאוֹתוֹ הָרָשָׁע שָׁם, וּמַכֶּה בּוֹ וּמְעוֹרֵר אֶת אוֹתוֹ רָצוֹן כְּמִקֶּדֶם. וְאָז מְצַפְצֶפֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה לַעֲלוֹת מִתּוֹךְ מְדוֹר הַשְּׁאוֹל.

וְאֵין רָצוֹן טוֹב שֶׁנֶּאֱבָד מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי אוֹתוֹ מִי שֶׁמְּהַרְהֵר הִרְהוּרִים טוֹבִים לְרִבּוֹנוֹ. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יָכֹל לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה אֶת רְצוֹנוֹ כְּאִלּוּ עָשָׂה, וְזֶה לְטוֹב. אֲבָל רָצוֹן לְרַע – לֹא, פָּרַט לְהִרְהוּר שֶׁל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים.

אוֹתָם שֶׁלֹּא הִרְהֲרוּ תְּשׁוּבָה, יוֹרְדִים לַשְּׁאוֹל, וְלֹא עוֹלִים מִשָּׁם לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (איוב ו) כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה. עַל הָרִאשׁוֹנִים כָּתוּב (שמואל–א ב) ה' מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, דִּין שֶׁל עָנְשֵׁי הַגֵּיהִנֹּם, הֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁהוּא לָדוּן שָׁם אֶת

הָרְשָׁעִים. עַל מַה נִּדּוֹנִים בְּאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם? אֶלָּא גֵּיהִנֹּם הִיא אֵשׁ דּוֹלֶקֶת יָמִים וְלֵילוֹת, כְּמוֹ שֶׁהָרְשָׁעִים מִתְזַמְּמִים בָּאֵשׁ שֶׁל יֵצֶר הָרָע לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה. בְּכָל זְמוּם וְזְמוּם שֶׁהֵם מִתְזַמְּמִים בַּיֵּצֶר הָרָע, כָּךְ בּוֹעֶרֶת אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם.

פַּעַם אַחַת לֹא נִמְצָא יֵצֶר הָרָע בָּעוֹלָם, שֶׁהִכְנִיסוּ אוֹתוֹ לְתוֹךְ זוֹתָם בַּרְזֶל בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְכָל אוֹתוֹ זְמַן כָּבְתָה אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם וְלֹא בָּעֲרָה כְּלָל. זָזַר יֵצֶר הָרָע לִמְקוֹמוֹ – הִתְזוֹזִילוּ רִשְׁעֵי הָעוֹלָם לְהִתְזַמֵּם בּוֹ, וְהִתְזוֹזִילָה אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם לִבְעֹר, שֶׁהֲרֵי הַגֵּיהִנֹּם לֹא בּוֹעֵר אֶלָּא בַּזּוֹם שֶׁל תַּקָּף הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל הָרְשָׁעִים. וּבְאוֹתוֹ הַזּוֹם אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם בּוֹעֶרֶת יָמִים וְלֵילוֹת וְלֹא שׁוֹכֶכֶת.

שִׁבְעָה פָּתְזוֹזִים הֵם לַגֵּיהִנֹּם, וְיֵשׁ שָׁם שִׁבְעָה מְדוֹרִים. שִׁבְעָה מִינֵי רִשְׁעִים הֵם: רַע. בְּלִיַּעַל. זוֹטֵא. רָשָׁע. מַשְׁזִית. לֵץ. יָהִיר. וּכְנֶגֶד כֻּלָּם יֵשׁ מְדוֹרִים לַגֵּיהִנֹּם, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּרָאוּי לוֹ. וּכְפִי אוֹתָהּ מַעֲלָה שֶׁזָּטָא בָּהּ אוֹתוֹ הָרָשָׁע, כָּךְ נוֹתְנִים לוֹ מָדוֹר בַּגֵּיהִנֹּם.

וּבְכָל מָדוֹר וּמָדוֹר יֵשׁ מַלְאָךְ מְמֻנֶּה עַל אוֹתוֹ מָקוֹם תַּזַּת יָדוֹ שֶׁל דּוּמָה, וְכַמָּה אֶלֶף וְרִבּוֹא עִמּוֹ שֶׁדָּנִים אֶת הָרְשָׁעִים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּרָאוּי לוֹ בְּאוֹתוֹ מָדוֹר שֶׁהוּא שָׁם.

(אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם שֶׁלְּמַעְלָה מַגִּיעָה לַגֵּיהִנֹּם שֶׁלְּמַטָּה) אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם לְמַטָּה מַגִּיעָה מִתּוֹךְ אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם שֶׁלְּמַעְלָה, וּמַגִּיעָה לַגֵּיהִנֹּם הַזֹּה שֶׁלְּמַטָּה, וּבוֹעֶרֶת בְּאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹם שֶׁל הָרְשָׁעִים, שֶׁמְּזַמְּמִים אֶת עַצְמָם תּוֹךְ יֵצֶר הָרָע, וְכָל אוֹתָם מְדוֹרִים דּוֹלְקִים שָׁם.

מָקוֹם יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם, וְיֵשׁ שָׁם דְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוּ צוֹאָה רוֹתַזַּת, וְשָׁם הִיא זֻהֲמַת הַנְּשָׁמוֹת, אוֹתָן שֶׁמִּתְלַכְלְכוֹת מִכָּל הַזֻּהֲמָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וּמִתְלַבְּנוֹת וְעוֹלוֹת, וְנִשְׁאֶרֶת שָׁם אוֹתָהּ זֻהֲמָה, וְאוֹתָן דְּרָגוֹת רָעוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת צוֹאָה רוֹתַזַּת הִתְמַנּוּ עַל אוֹתָהּ זֻהֲמָה, וְאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם שׁוֹלֶטֶת בְּאוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁנִּשְׁאֶרֶת.

וְיֵשׁ רְשָׁעִים, אוֹתָם שֶׁמִּתְלַכְלְכִים בַּזְּוָטָאֵיהֶם תָּמִיד וְלֹא מִתְלַבְּנִים מֵהֶם, וּמֵתוּ בְּלִי תְּשׁוּבָה, וְזָטְאוּ וְהֶזֵּיקוּ אֲזֵרִים וְהָיוּ תָּמִיד קְשֵׁי עֹרֶף, וְלֹא נִשְׁבְּרוּ לְפָנֵי רִבּוֹנָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. אֵלּוּ נִדּוֹנִים שָׁם בְּאוֹתָהּ גֵּהֲנֹם וּבְאוֹתָהּ צוֹאָה רוֹתַחַת שֶׁלֹּא יוֹצְאִים מִשָּׁם לְעוֹלָמִים. אוֹתָם שֶׁמַּשְׁוִיזִיתִים דַּרְכָּם עַל הָאָרֶץ וְלֹא זָשְׁשׁוּ לִכְבוֹד רִבּוֹנָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּל אֵלֶּה נִדּוֹנִים שָׁם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת וְלֹא יוֹצְאִים מִשָּׁם.

בְּשַׁבָּתוֹת וּבֶחָדָשִׁים וּבְזְמַנִּים וּבְזַמָּגִים, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם הָאֵשׁ שׁוֹכֶכֶת וְלֹא נִדּוֹנִים, אֲבָל לֹא יוֹצְאִים מִשָּׁם כִּשְׁאָר הָרְשָׁעִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מְנוּחָה. כָּל אוֹתָם שֶׁמְּזַלְזְלִים שַׁבָּתוֹת וּזְמַנִּים וְלֹא זוֹשְׁשִׁים לִכְבוֹד רִבּוֹנָם כְּלָל כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתָם, אֶלָּא מְזַלְזְלִים בְּפַרְהֶסְיָה – כְּמוֹ שֶׁהֵם לֹא שָׁמְרוּ שַׁבָּתוֹת וּזְמַנִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם לֹא שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין לָהֶם מְנוּחָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַל תֹּאמַר כָּךְ, אֶלָּא הֵם שׁוֹמְרִים שַׁבָּתוֹת וּזְמַנִּים שָׁם בַּגֵּיהִנֹּם בְּעַל כָּרְחָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵלֶּה אוֹתָם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁלֹּא הִצְטַוּוּ, שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ שַׁבָּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, שׁוֹמְרִים אוֹתָהּ שָׁם בְּעַל כָּרְחָם.

בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת כְּשֶׁמִּתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, הַכְּרוּזִים הוֹלְכִים בְּכָל אוֹתָם מְדוֹרֵי הַגֵּיהִנֹּם: הִסְתַּלְקוּ דִּינֵי הָרְשָׁעִים, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּא, וְהַיּוֹם מִתְקַדֵּשׁ, וְהוּא מֵגֵן עַל הַכֹּל. וּמִיָּד מִסְתַּלְקִים הַדִּינִים וְיֵשׁ לָרְשָׁעִים מְנוּחָה. (וְכָל אוֹתָם מְזַלְזְלֵי שַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדִים בְּפַרְהֶסְיָא, דִּינִים מִסְתַּלְקִים מֵעֲלֵיהֶם) (וַאֲפִלּוּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ לִשְׁמֹר שַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדִים, שָׁם שׁוֹמְרִים בְּעַל כָּרְחָם) אֲבָל אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם לֹא שׁוֹכֶכֶת מֵעַל אֵלֶּה שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ שַׁבָּת לְעוֹלָמִים, וְכָל רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם שׁוֹאֲלִים עֲלֵיהֶם: מַה שׁוֹנִים אֵלֶּה שֶׁאֵין לָהֶם מְנוּחָה מִכָּל הָרְשָׁעִים שֶׁל כָּאן?! וְאוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּין מְשִׁיבִים לָהֶם: אֵלֶּה הֵם הָרְשָׁעִים שֶׁכָּפְרוּ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְעָבְרוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ שַׁבָּת שָׁם, לָכֵן אֵין לָהֶם מְנוּחָה לְעוֹלָמִים.

וְכָל אוֹתָם הָרְשָׁעִים יוֹצְאִים מִמְּקוֹמָם, וְנִתָּנֶת לָהֶם רְשׁוּת לָלֶכֶת וְלִרְאוֹת

אוֹתָם. וּמַלְאָךְ אֶזְוָד שֶׁשְּׁמוֹ סַנְטַרְיאֵ"ל הוֹלֵךְ וּמוֹצִיא אֶת אוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁלָּהֶם וּמַכְנִיסוֹ לַגֵּיהִנֹּם לְעֵינֵי הָרְשָׁעִים, וְרוֹאִים אוֹתוֹ שֶׁמַּעֲלֶה תּוֹלָעִים, וְלַנְּשָׁמָה אֵין מְנוּחָה בְּאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם.

וְכָל אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁשָּׁם סוֹבְבִים אֶת אוֹתוֹ הַגּוּף וּמַכְרִיזִים עָלָיו: זֶהוּ פָּלוֹנִי הָרָשָׁע שֶׁלֹּא זָשַׁשׁ לִכְבוֹד רִבּוֹנוֹ, וְכָפַר בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְכָפַר בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. אוֹי לוֹ! טוֹב שֶׁלֹּא נִבְרָא וְלֹא יָבֹא לַדִּין הַזֶּה וְלַבּוּשָׁה הַזּוֹ! זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת – מִן הַגּוּף. וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה – מִן הַנְּשָׁמָה. וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר – וְהָיוּ דַי רָאוֹן, עַד שֶׁכָּל רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁל שָׁם יֹאמְרוּ דַי לָרְאִיָּה הַזּוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וַדַּאי כָּךְ זֶה, מִשּׁוּם שֶׁשַּׁבָּת הִיא כְּנֶגֶד כָּל הַתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה הִיא אֵשׁ – מִשּׁוּם שֶׁעָבְרוּ עַל אֵשׁ הַתּוֹרָה, הֲרֵי אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם דּוֹלֶקֶת, שֶׁלֹּא שׁוֹכֵךְ מֵעֲלֵיהֶם לְעוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לְאַזָּר כְּשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, בָּא אוֹתוֹ מַלְאָךְ וּמַזְהִיר אוֹתוֹ גּוּף לִקְבְרוֹ, וְנִדּוֹנִים שְׁנֵיהֶם, זֶה לְצִדּוֹ וְזֶה לְצִדּוֹ. וְכָל זֶה בְּעוֹד שֶׁהַגּוּף קַיָּם עַל בֵּרְיוֹ, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁהַגּוּף נִתְעַכֵּל, אֵין לַגּוּף אֶת כָּל הַדִּינִים הַלָּלוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּתוּב בּוֹ, וְלֹא יָעִיר כָּל זַעֲמָתוֹ.

כָּל רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, בְּעוֹד שֶׁהַגּוּף שָׁלֵם בְּכָל אֵיבָרָיו בְּתוֹךְ הַקֶּבֶר, נִדּוֹנִים גּוּף וְרוּחַ, לְכָל אֶזְוָד דִּין כָּרָאוּי לוֹ. כֵּיוָן שֶׁהַגּוּף נִתְעַכֵּל, דִּין הָרוּחַ שׁוֹכֵךְ. מִי שֶׁצָּרִיךְ לָצֵאת, יוֹצֵא. וּמִי שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת עֲלֵיהֶם מְנוּחָה, יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה. וּמִי שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת עָפָר וָאֵפֶר תַּחַת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים, כָּל אֶזְוָד וְאֶזְוָד כָּרָאוּי לוֹ נַעֲשֶׂה לוֹ.

וְלָכֵן כַּמָּה טוֹב לָהֶם, בֵּין לַצַּדִּיקִים בֵּין לָרְשָׁעִים, לִהְיוֹת גּוּפָם דָּבוּק בָּאָרֶץ וּלְהֵרָקֵב בְּתוֹךְ הֶעָפָר לִזְמַן קָרוֹב וְלֹא לִהְיוֹת בְּקִיּוּם כָּל אוֹתוֹ זְמַן רַב, כְּדֵי לָדוּן גּוּף וָנֶפֶשׁ וְרוּחַ תָּמִיד (בְּכָל יוֹם). שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק

בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ דִּין הַקֶּבֶר, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַקְּבָרִים עוֹמֵד עַל הַגּוּף וְדָן אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם. אִם לַצַּדִּיקִים כָּךְ – עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לָרְשָׁעִים.

וּבִזְמַן שֶׁהַגּוּף נִרְקָב וְנִבְלֶה בֶּעָפָר, הֲרֵי הַדִּין שׁוֹכֵךְ מֵהַכֹּל, פָּרַט לְאוֹתָם וַסִּידִים הָעֲמוּדִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהֵם רְאוּיִים לְהַעֲלוֹת נִשְׁמָתָם לְאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁרָאוּי לָהֶם, וּמְעַטִּים הֵם בָּעוֹלָם.

כָּל אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם, כֻּלָּם מֵתִים עַל יְדֵי הַמַּלְאָךְ הַמְּשֻׁוָּזִית, פָּרַט לְאוֹתָם שֶׁמֵּתִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה (וְכֻלָּם מֵתִים עַל יְדֵי הַמַּלְאָךְ הַמְּשֻׁוָּזִית, שֶׁהוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְכָל אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁבָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה) שֶׁלֹּא מֵתִים עַל יָדוֹ, אֶלָּא עַל יְדֵי מַלְאַךְ הָרַעֲמִים שֶׁשּׁוֹלֵט בָּאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִם כָּךְ, מָה הַשַּׁבָּזז שֶׁל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּמִרְיָם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם עַל פִּי ה', שֶׁאֵלֶּה לֹא מֵתוּ עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַמְּשֻׁוָּזִית, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁכָּל הָעוֹלָם, אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, לֹא מֵתִים עַל יְדֵי זֶה?

אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְהַשַּׁבָּזז שֶׁל מֹשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם הָיָה יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם מֵתוּ מִזּוּוּן לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁמֹּשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם מֵתוּ מִזּוּוּן לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְכֻלָּם מֵתוּ עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַמְּשֻׁוָּזִית, פָּרַט לְמֹשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם שֶׁלֹּא מֵתוּ אֶלָּא עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲבָל אוֹתָם שֶׁמֵּתִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, לֹא מֵתִים עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַמְּשֻׁוָּזִית, שֶׁהֲרֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה אֵינָהּ עוֹמֶדֶת בְּרָשׁוּת אַזָּרַת, אֶלָּא בִּרְשׁוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ.

וְלָכֵן כָּתוּב, (ישעיה כו) יִזְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר וְגוֹ'. יִזְיוּ מֵתֶיךָ – אֵלּוּ שֶׁמֵּתִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֵם מֵתִים שָׁלוֹ, וְלֹא מֵאַזָּרַ, שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט שָׁם הַצַּד הָאַזָּר כְּלָל, וְלָכֵן כָּתוּב מֵתֶיךָ. נְבֵלָתִי יְקוּמוּן – אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ בְּאָרֶץ נָכְרִיָּה אַזָּרַת עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַמְּשֻׁוָּזִית.

וְלָכֵן נִקְרְאוּ נְבֵלָה. מַה נְּבֵלָה מְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא – אַף אוֹתָם שֶׁמֵּתִים מִזּוּוּן לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה מְטַמְּאִים בְּמַשָּׂא (בְּמַגָּע). וְלָכֵן הֵם נְבֵלָה. כָּל שְׁוִוזִיטָה

שֶׁנִּפְסְלָה נִקְרֵאת נְבֵלָה, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁוְּזִיטָה זוֹ הִיא מִצַּד הָאַוֵּר, וּמִיָּד כְּשֶׁנִּפְסַל שׁוֹרֵה עָלָיו הַצַּד הָאַוֵּר. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ וְשׁוֹרֵה עָלֶיהָ נִקְרָא נְבֵלָה. וְסוֹד זֶה – (כִּשְׁמוֹ כֵּן הוּא) נָבָל הוּא, וְנָבָל שְׁמוֹ וּנְבָלָה עִמּוֹ.

וְלָכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹרֵה נִקְרָא נְבֵלָה. הַמְעַוֵּל הַזֶּה לֹא שׁוֹרֵה אֶלָּא בְּמָקוֹם פָּסוּל, וְלָכֵן שְׁזִיטָה שֶׁנִּפְסְלָה הִיא שֶׁלּוֹ, וְנִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ. וְלָכֵן הַמֵּתִים מִזּוּזִין לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה תַּזַּת רְשׁוּת אַוֶּרֶת וְשׁוֹרֵה עֲלֵיהֶם הַצַּד הָאַוֵּר נִקְרָאִים נְבֵלָה.

הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר. שׁוֹכְנֵי – דַּיָּרִים יְשֵׁנִים, וְלֹא מֵתִים. וּמִי הֵם? יְשֵׁנֵי זֶבְרוֹן, שֶׁהֵם לֹא מֵתִים, אֶלָּא יְשֵׁנִים. וְלָכֵן כָּתוּב בָּהֶם גְּוִיעָה, כְּמוֹ שֶׁגָּוַועַ וְיֵשׁ בּוֹ קְיוּם לְהִתְעַעֵר. אַף כָּךְ אוֹתָם אַרְבַּע זוּגוֹת שֶׁל זֶבְרוֹן יְשֵׁנִים הֵם וְלֹא מֵתִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם בְּאוֹתָם הַגּוּפוֹת שֶׁלָּהֶם, וְיוֹדְעִים סְתָרִים גְּנוּזִים יוֹתֵר מִשֶּׁאָר בְּנֵי אָדָם. גְּנוּזִים הָיוּ שָׁם תּוֹךְ פָּתַזּ הַגַּן עֵדֶן אוֹתָם הַגּוּפִים שֶׁלָּהֶם, וְאֵלֶּה הֵם שׁוֹכְנֵי עָפָר. וְלָכֵן כָּל אוֹתָם שֶׁיִּצְאָה נִשְׁמָתָם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אֵינָהּ יוֹצֵאת עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַמַּשְׁזִית, וְלֹא שׁוֹלֵט שָׁם, אֶלָּא עַל יְדֵי מַלְאַךְ הָרַוָּזִמִים, שֶׁהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת בְּגוֹרָלוֹ.

יֵשׁ מָקוֹם בַּיִּשּׁוּב שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט בּוֹ אוֹתוֹ מַשְׁזִית וְלֹא נִתְּנָת לוֹ רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְשָׁם, וְכָל אוֹתָם שֶׁדָּרִים שָׁם לֹא מֵתִים, עַד שֶׁיּוֹצְאִים מִזּוּזִין לָעִיר. וְאֵין לְךָ אָדָם מִכָּל הַדַּיָּרִים שָׁם שֶׁלֹּא מֵתִים, וְכֻלָּם מֵתִים כְּמוֹ שְׁאָר בְּנֵי אָדָם, אֲבָל לֹא בָּעִיר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יְכוֹלִים תָּמִיד לָשֶׁבֶת בָּעִיר, אֶלָּא אֵלֶּה יוֹצְאִים וְאֵלֶּה נִכְנָסִים, וְלָכֵן כֻּלָּם מֵתִים.

מָה הַטַּעַם אֵין שׁוֹלֵט שָׁם אוֹתוֹ מַלְאַךְ הַמַּשְׁזִית? אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא עוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּתוֹ, הֲרֵי אֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא עוֹמֶדֶת בְּרָשׁוּת אַוֶּרֶת וּמֵתִים, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם לָמָּה לֹא מֵתִים? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם קְדֻשָּׁה – אֵין מָקוֹם בַּקְּדֻשָּׁה בְּכָל הַיִּשּׁוּב כְּמוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאִם תֹּאמַר מִשּׁוּם אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁבָּנָה אוֹתוֹ – כַּמָּה בְּנֵי אָדָם הָיוּ שֶׁזְּכוּתָם יְתֵרָה מִשֶּׁלּוֹ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנִי לֹא שָׁמַעְתִּי וְלֹא אֹמַר.

בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם לֹא שׁוֹלֵט בּוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם יָמוּת אָדָם לְעוֹלָמִים. וְאִם תֹּאמַר שֶׁקָּדֶם לָכֵן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם טָרֶם שֶׁנִּבְנָה מִדּוּ בּוֹ בְּנֵי אָדָם – לֹא כָךְ! אֶלָּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הִתְתַּקֵּן אוֹתוֹ מָקוֹם לְקַיּוּם, וְסוֹד הַסּוֹדוֹת כָּאן לְאוֹתָם הַמִּתְבּוֹנְנִים בְּסוֹד הַזְּכוּתָה.

כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא אוֹתוֹ בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת, וְהִתְגַּלְּגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת, וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם בַּזְּוָוגִיקוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. הִתְגַּלְּגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת וְסוֹבְבוּ אֶת הָעוֹלָם בַּזְּוָוגִיקוֹת. וּכְשֶׁהִתְגַּלָּה וְהִתְפַּשֵּׁט הָעוֹלָם וְנִבְרָא, הָיוּ הָאוֹתִיּוֹת סוֹבְבוֹת כְּדֵי לִבְרֹא. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּסְתַּיֵּם בְּיו"ד. נִשְׁאֲרָה הָאוֹת ט' (יִתְגַּלְּגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְסָבְבוּ אֶת הָעוֹלָם בַּזְּוָוגִיקַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְכַאֲשֶׁר הִתְגַּלְּגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהָיוּ מְסוֹבְבוֹת לִבְרֹא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: דַּי יִסְתַּיֵּם בְּיו"ד. נִשְׁאֲרָה אוֹת ט' לְבַדָּהּ) בְּאוֹתוֹ מָקוֹם תְּלוּיָה בָּאֲוִיר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּסְתַּיֵּם בָּאוֹת יו"ד, נִשְׁאֲרָה אוֹת טֵי"ת בִּלְבַדָּהּ תְּלוּיָה בָּאֲוִיר עַל גַּבֵּי אוֹתוֹ מָקוֹם. טֵי"ת הִיא אוֹת שֶׁל אוֹר הַזַּיִּים. וְלָכֵן מִי שֶׁרוֹאֶה טֵי"ת בַּזְּוָלוּמוֹ, סִימָן טוֹב הוּא לוֹ וְזַיִּים נִתְקָנוּ לוֹ. וְלָכֵן, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה ט' תְּלוּיָה עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, לֹא שׁוֹלֵט בּוֹ הַמָּוֶת.

כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִיד עוֹלָם, זָרַק צְרוֹר אֶזֶד לְתוֹךְ הַמַּיִם זְקוּק בְּסוֹד שֶׁל ע"ב (שֶׁל כ"ב) אוֹתִיּוֹת, וּמִשָּׁם הִתְוַזִּיל לְלֶכֶת אוֹתוֹ צְרוֹר, וְלֹא מָצָא מָקוֹם לַעֲמֹד בּוֹ פָּרַט הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה (בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ), וְהַמַּיִם הָיוּ הוֹלְכִים אַזָּרָיו, עַד שֶׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ צְרוֹר תַּזַּת הַמִּזְבֵּחַ, וְשָׁם נִשְׁקַע, וְהִתְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם שׁוֹרִים זַיִּים, לָמָּה לֹא נִבְנָה שָׁם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לָתֵת זַיִּים לְיוֹשְׁבֶיהָ? אֶלָּא כָּאן בַּמָּקוֹם הַזֶּה הִתְקַיֵּם מִשּׁוּם אוֹת אַזַּת שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו. בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ כָּל הָאוֹתִיּוֹת כֻּלָּן שׁוֹרוֹת בּוֹ, וּבָהֶם נִבְרָא הוּא לִבַדּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּל הָעוֹלָם.

וְעוֹד, שֶׁהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה (בֵּית הַמִּקְדָּשׁ) נוֹתֶנֶת זִיזִים וְכַפָּרָה לִיוֹשְׁבֶיהָ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּמָקוֹם זֶה לֹא כָּךְ – נוֹתֵן זִיזִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּהֵפֶךְ מִשָּׁם, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זֵלֶק לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן עוֹמֵד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְכַפֵּר זַטָּאִים וּלְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה, טֵי״ת אוֹר שֶׁל זִיזִים בְּכָל מָקוֹם, וְלָכֵן פָּתַח בָּהּ הַכָּתוּב כִּי טוֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. מֵהָאוֹת הַזּוֹ (מִמָּקוֹם זֶה) בּוֹרְזַ מַלְאָךְ הַמַּשְׁוִזִית. אַל תִּאמַר בּוֹרְזַ, אֶלָּא שֶׁלֹּא נִתְּנָת לוֹ רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְשָׁם.

הָאוֹת הַזּוֹ מְשֻׁנָּה מֵהָאוֹת ק׳. ק׳ לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת (מֵאוֹת זז׳. זז׳ לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת) כְּלָל בְּמָקוֹם בָּעוֹלָם, וְסִימָנְךָ – (תהלים קמו) אִישׁ לָשׁוֹן בַּל יִכּוֹן בָּאָרֶץ. הָאוֹת טֵי״ת מִתְיַשֶּׁבֶת בְּכָל מָקוֹם, וּמִתְתַּקֶּנֶת לָשֶׁבֶת כָּרָאוּי, וְלָכֵן בְּכָל מָקוֹם שָׁשָׂם אוֹת ט׳, אֵין יְשׁוּב לָאוֹת ק׳ שָׂם לְהִתְיַשֵּׁב בּוֹ. וְלָכֵן בַּמָּקוֹם הַזֶּה לֹא שׁוֹלֵט כְּלָל הַצַּד הָאַזַּר, וְנוֹתֵן זִיזִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה לַיּוֹשְׁבִים תַּזַּת הָאוֹת הַזּוֹ, וְלֹא יֵצֵא הַזַּוּצָה. וּכְשֶׁיּוֹצֵא הַזַּוּצָה, יֵשׁ רְשׁוּת לַצַּד הָאַזַּר לִשְׁלֹט בּוֹ. כְּמוֹ שֶׁאוֹת זוֹ שׁוֹלֶטֶת בְּמָקוֹם זֶה, כָּךְ גַּם שׁוֹלֶטֶת אוֹת אַזָּרַת בְּמָקוֹם הַגֵּיהִנֹּם. וּמִיהִי? הָאוֹת ק׳.

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, כָּאן הֵן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת: זז׳, ט׳. וְלָכֵן לֹא הָיוּ כְּתוּבוֹת בְּתוֹךְ אַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלּוּאִים, וּמִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל נִמְנְעוּ שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא רָשׁוּם בְּתוֹכָם זֵ״ט.

בְּמָקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ תְּלוּיִים כָּל אוֹתִיּוֹת הָאַלְפָּא בֵּיתָא בְּסוֹדוֹת זַקּוּקִים שֶׁל שֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים, קְשׁוּרִים, רְקוּמִים עָלָיו, וְכָל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, הַכֹּל בְּסוֹד שֶׁל אוֹתִיּוֹת מְתֻזָּמוֹת (זַקּוּקוֹת) וּגְלוּפוֹת, וְסוֹדוֹת הַקְּדֻשָּׁה (הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ) הָעֶלְיוֹנָה נָזוּקָק עֲלֵיהֶם.

בַּמּשְׁכָּן נָזוּקְקוּ וְהִצְטַיְּרוּ הָאוֹתִיּוֹת כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי בְּצַלְאֵל הָיָה יוֹדֵעַ אֶת

הַזְּכֻמָּה לְעֶרֶף אוֹתִיּוֹת שֶׁבָּהֶן נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְעַל זְכֻמָּתוֹ (וו) נִבְנָה הַמִּשְׁכָּן עַל יָדוֹ וְנִבְזַר מִכָּל עַם יִשְׂרָאֵל. וּכְמוֹ שֶׁהוּא נִבְזָר לְמַעְלָה, כָּךְ רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּבָּזֵר לְמַטָּה.

לְמַעְלָה כָּתוּב (שמות לא) רְאֵה קָרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל. לְמַטָּה – (שם לה) רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל. וּשְׁמוֹ בְּסוֹד עֶלְיוֹן נִקְרָא כָּךְ בְּצַלְאֵל – בְּצֵל אֵל. וּמִיהוּ? זֶה צַדִּיק, שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּצֵל אֵל, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא אֵל עֶלְיוֹן, וְהוּא יוֹשֵׁב כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ אֵל. אוֹתוֹ אֵל נוֹטֵל שִׁשָּׁה צְדָדִים, אוֹתוֹ צַדִּיק נוֹטֵל אוֹתָם. אַף כָּךְ אוֹתוֹ אֵל מֵאִיר לְמַעְלָה, וְהַצַּדִּיק הַזֶּה מֵאִיר לְמַטָּה. אוֹתוֹ הָאֵל כְּלָל שֶׁל כָּל שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים. וְאוֹתוֹ צַדִּיק הוּא כְּלָל שֶׁל כָּל שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים.

בֶּן אוּרִי – בֶּן הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. בֶּן זוּר – הַבֵּן שֶׁל זֵרוּת הַכֹּל. דָּבָר אַזֵּר בֶּן זוּר – בֵּן זוּוֵר מִכָּל הַגְּוָנִים. וְזֶה הִתְמַנָּה לְמַטֵּה יְהוּדָה, הַכֹּל כָּרָאוּי.

כָּל הַגְּוָנִים טוֹבִים לַזְּלוֹם פָּרַט לִתְכֵלֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כִּסֵּא לְדִין אֶת דִּינֵי הַנְּשָׁמוֹת. וַהֲרֵי דַּרְגָּה זוֹ (אַזּוּת) הִיא לְבָנָה. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמֶדֶת בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, אָז הִיא גָּוֶן תְּכֵלֶת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּהָ.

בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאָה אָדָם אֶת הַגָּוֶן הַזֶּה, נִזְכַּר הָאָדָם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת רִבּוֹנוֹ. כְּמוֹ שֶׁנִּזְשָׁשׁ הַנְּזוּשֶׁת, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ רוֹאִים אוֹתוֹ, הָיוּ פּוֹזְזִים מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹמְרִים אֶת עַצְמָם מִכָּל הַזְּטָאִים, וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ הַפַּזְזָד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלֶה עֲלֵיהֶם, מִיָּד נִרְפָּאִים. מִי גָּרַם לָהֶם לִפְזוֹז מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אוֹתוֹ נָזוּשׁ, אוֹתָהּ רְצוּעָה שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בָּהּ. אַף כָּךְ הַתְּכֵלֶת – (במדבר טו) וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'. מֵאוֹתוֹ הַפַּזְזָד שֶׁלּוֹ. וְעַל זֶה תְּכֵלֶת בַּמִּשְׁכָּן.

אָמַר רַבִּי יְצוּזָק, זֶה שֶׁאָמַר מוֹרֵנוּ שֶׁתְּכֵלֶת הִיא כִּסֵּא דִּין, וּכְשֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בַּגָּוֶן הַזֶּה, אֲזַי הִיא כִּסֵּא לְדִין דִּינֵי נְפָשׁוֹת. מָתַי הִיא בְּרַזְמִים? אָמַר לוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁהַכְּרוּבִים מַזְזִירִים פָּנֵיהֶם זֶה עִם זֶה וּמִסְתַּכְּלִים פָּנִים בְּפָנִים. כֵּיוָן

שֶׁאוֹתָם כְּרוּבִים מִסְתַּכְּלִים פָּנִים בְּפָנִים, אוֹ כָּל הַגְּוָנִים מִתְתַּקְּנִים, וּמִתְהַפֵּךְ גֶּוֶן תְּכֵלֶת לְגֶוֶן אַזְוֵר. מִתְהַפֵּךְ גֶּוֶן יָרֹק לְגֶוֶן זָהָב (לְבָן).

וְלָכֵן בְּהַפּוּךְ הַגְּוָנִים מִתְהַפֵּךְ מִדִּין לְרַחֲמִים, וְכֵן מֵרַחֲמִים לְדִין, וְהַכֹּל בְּהַפּוּךְ הַגְּוָנִים. כְּמוֹ שֶׁמְּסַדְּרִים יִשְׂרָאֵל תְּקוּנֵיהֶם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כָּךְ הַכֹּל עוֹמֵד וְכָךְ מִסְתַּדֵּר. וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר, בְּאוֹתָם גְּוָנִים שֶׁכְּלוּלִים זֶה בָּזֶה, הַיְפֵי שֶׁל כֻּלָּם.

וְעָשִׂיתָ שֻׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים וְגוֹ'. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (דברים זז) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'. כַּמָּה צַדִּיקִים הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם וְקֵרְבָם אֵלָיו מִכָּל הָעַמִּים, וּבִשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל נָתַן מָזוֹן וְשִׂבַּע לְכָל הָעוֹלָם, וְאִלְמָלֵא יִשְׂרָאֵל – לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָזוֹן לָעוֹלָם, וְעַכְשָׁו שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁנּוֹטְלִים מָזוֹן עַל אֶזְדְּ פִּי שְׁנַיִם.

בִּזְמַן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הָיָה יוֹרֵד לָהֶם מָזוֹן מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, וְהֵם נוֹתְנִים זֵלֶק תַּמְצִית לָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, וְכָל הָעַמִּים לֹא נִזּוֹנוּ אֶלָּא מֵהַתַּמְצִית, וְעַכְשָׁו שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם בַּגָּלוּת, הִתְהַפֵּךְ לְגֶוֶן אַזְוֵר.

מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִתְקִין סְעוּדָה לִבְנֵי בֵיתוֹ. כָּל זְמַן שֶׁהֵם עוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ, אוֹכְלִים סְעוּדָה עִם הַמֶּלֶךְ, וְנוֹתְנִים לַכְּלָבִים זֵלֶק הָעֲצָמוֹת לִגְרֹר. בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי בֵיתוֹ לֹא עוֹשִׂים אֶת רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, הַמֶּלֶךְ נוֹתֵן אֶת כָּל הַסְּעוּדָה לַכְּלָבִים, וּמַעֲלֶה לָהֶם אֶת הָעֲצָמוֹת.

כְּמוֹ זֶה, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רְצוֹן רִבּוֹנָם, הֵם אוֹכְלִים עַל הַשֻּׁלְחָן הַזֶּה שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְכָל הַסְּעוּדוֹת מִתְקָנוֹת לָהֶם. וְהֵם, מֵאוֹתָהּ שִׁמְזָה שֶׁלָּהֶם, נוֹתְנִים עֲצָמוֹת שֶׁהֵן תַּמְצִית לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים. וְכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא עוֹשִׂים רְצוֹן רִבּוֹנָם, הֵם הוֹלְכִים לַגָּלוּת, וְהַסְּעוּדָה הוֹלֶכֶת לַכְּלָבִים, וְעוֹלָה לָהֶם הַתַּמְצִית. כָּמָה יֹאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לַזְמָם טָמֵא בַּגּוֹיִם, שֶׁהֲרֵי תַּמְצִית הַגַּעַל שֶׁלָּהֶם הֵם אוֹכְלִים. אוֹי לְבֶן הַמֶּלֶךְ שֶׁיּוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה לְשֻׁלְחָן הֶעָבֵד, וּמַה

שְׁנִשְׁאָר מִתּוֹךְ הַשִּׁלְטָן הוּא אוֹכֵל.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (תהלים כג) תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה. תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן – זוֹ סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ. נֶגֶד צֹרְרָי – אוֹתָם הַכְּלָבִים שֶׁיּוֹשְׁבִים לִפְנֵי הַשִּׁלְטָן וּמְצַפִּים לַזְּלֵלַת עֲצָמוֹת, וְהוּא יוֹשֵׁב עִם הַמֶּלֶךְ בָּעֹנֶג שֶׁל הַסְּעוּדָה בַּשֻּׁלְטָן.

דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי – זֶה רֹאשׁ הַסְּעוּדָה. שֶׁכָּל שֶׁמֶן וְשַׁמְנוּנִית וְתִקּוּן הַסְּעוּדָה נִתָּנִים בָּרֹאשׁוֹנָה לַאֲהוּב הַמֶּלֶךְ. מַה שֶּׁנִּשְׁאָר נִתָּן אַזַּר כָּךְ לַכְּלָבִים וּלְאוֹתָם עוֹבְדֵי הַשֻּׁלְטָן. כּוֹסִי רְוָיָה – מְלֵאָה הַכּוֹס לִפְנֵי אֲהוּב הַמֶּלֶךְ תָּמִיד שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְבַקֵּשׁ, וְעַל סוֹד זֶה הָיוּ יִשְׂרָאֵל תָּמִיד עִם שְׁאָר הָעַמִּים.

רַבִּי זְזָיָא הָיָה הוֹלֵךְ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן לִטְבֶרְיָה, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי וְרַבִּי יֵיסָא הַקָּטָן. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יֵיסָא לְרַבִּי זְזָיָא, תָּמוּהַּ מַה שֶּׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וְלִבְנֵי בַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי תַּעֲשֶׂה וְזֶסֶד וְהָיוּ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ וְגוֹ'. אִם כָּךְ, כָּל טוֹב וֶאֱמֶת לֶאֱכֹל עַל שֻׁלְחָנוֹ וְלֹא יוֹתֵר, מִשֶּׁאָמַר כָּאן וְהָיוּ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ. וְעוֹד, לֹא כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הוּא שֶׁיֹּאכַל אִישׁ אַזַּר עַל שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ, וְלֹא צָרִיךְ זֶה אֶלָּא הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ, וְכָל הַגְּדוֹלִים שֶׁלּוֹ סְבִיבוֹ לְמַטָּה מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי זְזָיָא, לֹא שָׁמַעְתִּי בָּזֶה דָּבָר, וְלֹא אמַר. אָמַר לוֹ לְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, וְאַתָּה שָׁמַעְתָּ בְּזֶה הַדָּבָר? אָמַר לוֹ, אַתֶּם שֶׁיּוֹנְקִים בְּכָל יוֹם מִדַּבַּשׁ שֶׁמֶן הָעֶלְיוֹן לֹא שְׁמַעְתֶּם, כָּל שֶׁכֵּן אֲנִי. שְׁאַל אֶת רַבִּי יֵיסָא, וְאַתָּה שָׁמַעְתָּ בָּזֶה דָּבָר? אָמַר לוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי תִּינוֹק וּמִלְּפָנַי מִסַּפֵּר יָמִים בָּאתִי אֲלֵיכֶם וְלֹא זָכִיתִי מִקֶּדֶם לָזֶה – אֲנִי כֵּן שָׁמַעְתִּי.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלו) נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. מָה רָאָה דָּוִד שֶׁבְּסִיּוּם הַהַלֵּל הַגָּדוֹל סִיֵּם כָּךְ בַּפָּסוּק הַזֶּה? אֶלָּא שְׁלֹשָׁה שַׁלִּיטִים הֵם לְמַעְלָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹדָע בָּהֶם, וְהֵם סוֹד נִכְבָּד שֶׁלּוֹ, וְאֵלֶּה הֵם: מְזַז וְלֵב וְכָבֵד. וְהֵם בַּהֶפֶךְ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. לְמַעְלָה הַמּוֹחַ נוֹטֵל בָּרֹאשׁ, וְאַזַּר כָּךְ

נוֹתֵן לַלֵּב, וְהַלֵּב נוֹטֵל וְנוֹתֵן לַכָּבֵד, וְאַזַּר כְּךָ הַכָּבֵד נוֹתֵן זֶלֶק לְכָל אוֹתָם מְקוֹרוֹת שֶׁלְּמַטָּה, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ. לְמַטָּה הַכָּבֵד נוֹטֵל בָּרֹאשׁ, וְאַזַּר מְקָרֵב הַכֹּל לַלֵּב, וְהַלֵּב נוֹטֵל אֶת הַיָּפָה שֶׁל הַמַּאֲכָל. כֵּיוָן שֶׁנּוֹטֵל וּמִתְזַזֵּק מֵאוֹתוֹ כֹּזַ וְרָצוֹן שֶׁנּוֹטֵל, נוֹתֵן וּמְעוֹרֵר אֶל הַמֹּזַ. וְאַזַּר כְּךָ זוֹזֵר לַכָּבֵד וּמְזַלֵּק מָזוֹן לְכָל מְקוֹרוֹת הַגּוּף. (בְּיוֹם שֶׁהָאָדָם מִתְעוֹרֵר בְּתַעֲנִית, מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה כְּאוֹתָהּ דִּגְמָא מַמָּשׁ, וּבְיוֹם שֶׁל שִׂבַּע לֹא כָּךְ).

בְּיוֹם שֶׁל תַּעֲנִית, אָדָם מַקְרִיב מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה לַכָּבֵד הָעֶלְיוֹן, וּמַה הוּא מַקְרִיב? זֶלְבּוֹ וְדָמוֹ וּרְצוֹנוֹ. אוֹתוֹ כָּבֵד נוֹטֵל הַכֹּל בְּרָצוֹן. כֵּיוָן שֶׁהַכֹּל הוּא אֶלָּיו, נוֹטֵל וּמַקְרִיב הַכֹּל לְפָנֵי הַלֵּב, שֶׁהוּא גָּדוֹל וְשׁוֹלֵט עָלָיו. כֵּיוָן שֶׁהַלֵּב נוֹטֵל וּמִתְזַזֵּק הָרָצוֹן, מַקְרִיב הַכֹּל לַמֹּזַ, שֶׁהוּא שַׁלִּיט עֶלְיוֹן עַל כָּל הַגּוּף. אַזַּר כְּךָ זוֹזֵר הַכָּבֵד וּמְזַלֵּק זַלָּקִים לְכָל אוֹתָם מְקוֹרוֹת וְאֵיבָרִים שֶׁלְּמַטָּה.

בִּזְמַן אַזַּר, כַּאֲשֶׁר (כָּל) הַמֹּזַ נוֹטֵל הַכֹּל בַּתְּזוּלָה, וְאַזַּר כְּךָ נוֹתֵן לַלֵּב, וְהַלֵּב נוֹתֵן לַכָּבֵד, וְהַכָּבֵד נוֹתֵן לְכָל הַמְּקוֹרוֹת וְהָאֵיבָרִים שֶׁלְּמַטָּה, וְאַזַּר כְּךָ כְּשֶׁרוֹצָה לְזַלֵּק מָזוֹן לָעוֹלָם הַזֶּה, בָּרִאשׁוֹנָה נוֹתֵן לַלֵּב, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁבָּאָרֶץ, וְשִׁלְזַן הַמֶּלֶךְ מִתְעוֹרֵר בָּרִאשׁוֹנָה מִכָּל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם.

אַשְׁרֵיו מִי שֶׁהָיָה בַּזְּשִׁבּוּן שֶׁל שִׁלְזַן הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי יָדוּעַ הוּא לְהֵיטִיב לוֹ בְּאוֹתוֹ טוֹב שֶׁלְּמַעְלָה. (וּמִשּׁוּם כָּךְ) וְזֶהוּ טוֹב וָאֱמֶת שֶׁעָשָׂה דָּוִד לִבְנֵי בַרְזִלַּי, שֶׁכָּתוּב וְהָיוּ בְּאׇכְלִי שֻׁלְזָנִךְ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁבְּשֻׁלְזַן הַמֶּלֶךְ אוֹכֵל אָדָם אַזַּר פָּרַט לוֹ – לֹאו! אֶלָּא הַמֶּלֶךְ אוֹכֵל בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כְּךָ כָּל הָעָם. וְאוֹתָם שֶׁאוֹכְלִים עִם הַמֶּלֶךְ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא אוֹכֵל – אוֹתָם שֶׁזְּבִיבִים עָלָיו מִכֻּלָּם, וְהֵם נִמְנִים מִשֻּׁלְזַן הַמֶּלֶךְ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (שמואל–ב ט) עַל שֻׁלְזַן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אוֹכֵל – מִשּׁוּם שֶׁכָּל מְזוֹנוֹ לֹא עוֹשֶׂה זְשִׁבּוּן אַזַּר, אֶלָּא עַל שֻׁלְזַן הַמֶּלֶךְ, שֶׁמִּשָּׁם הָיָה בָּא מְזוֹנוֹ וּמַאֲכָלוֹ. וְזֶהוּ עַל שֻׁלְזַן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אוֹכֵל. בָּא רַבִּי זְזַיָּא וְנָשַׁקוֹ עַל רֹאשׁוֹ. אָמַר לוֹ, תִּינוֹק אַתָּה, וְזָכְתָה עֶלְיוֹנָה שׁוֹרָה בְּלִבְּךָ. בֵּינְתַיִם

רָאוּ אֶת רַבִּי זְוִקְיָה שֶׁהָיָה בָּא. אָמַר לוֹ רַבִּי זְעֵירָא, וַדַּאי בַּזְּוָוגִין זוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְזַוֵּג עָלֵינוּ, שֶׁהֲרֵי דְּבָרִים זוּטוֹשֵׁי תוֹרָה יִתְזַוְּגוּשׁוּ כָּאן.

יָשְׁבוּ לֶאֱכֹל. אָמְרוּ, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד יֹאמַר דְּבָרִי תוֹרָה בַּסְּעוּדָה הַזּוֹ. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, סְעוּדַת עֲרָאי הִיא, וְלָכֵן נִקְרֵאת סְעוּדָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת סְעוּדָה שֶׁנֶּהֱנָה מִמֶּנָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל זֶה כָּתוּב, זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳, שֶׁהֲרֵי דִּבְרֵי תוֹרָה יַקִּיפוּ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה.

פָּתַח רַבִּי זְוִקְיָא וְאָמַר, (דברים זז) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳. וְכִי עַד שֶׁלֹּא אוֹכֵל אָדָם לְשָׂבְעָה וְתִתְמַלֵּא כְּרֵסוֹ לֹא יְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?! (אִם כָּךְ) בַּמֶּה נְבָאֵר וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ, וְאַזַּר כָּךְ וּבֵרַכְתָּ? אֶלָּא אֲפִלּוּ לֹא יֹאכַל אָדָם אֶלָּא כַּזַּיִת, וּרְצוֹנוֹ עָלָיו, וְיָשִׂים אֶת אוֹתוֹ הַמַּאֲכָל עִקַּר מַאֲכָלוֹ – נִקְרָא שָׂבְעָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל זַי רָצוֹן. לֹא כָּתוּב לְכָל זַי אֲכִילָה, אֶלָּא רָצוֹן. אוֹתוֹ רָצוֹן שָׂשָׂם עַל אוֹתוֹ מַאֲכָל נִקְרָא שָׂבְעָה, וַאֲפִלּוּ שֶׁאֵין לְפָנֵי הָאָדָם אֶלָּא אוֹתוֹ מְעַט בְּכַזַּיִת וְלֹא יוֹתֵר, הֲרֵי רָצוֹן הַשֹּׂבַע שָׂם עָלָיו. וּמְשׁוּם כָּךְ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל זַי רָצוֹן. כָּתוּב רָצוֹן, וְלֹא אֲכִילָה. וְעַל זֶה וּבֵרַכְתָּ וַדַּאי, וּמִתְזַוֵּג הָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לָתֵת שִׂבְוָזָה לְמַעְלָה.

פָּתַח רַבִּי זְוִקְיָה בַּפָּסוּק הַזֶּה אַזַּרְיוּ וְאָמַר, וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ. מִכָּאן שֶׁלִּשְׁכּוֹר מֻתָּר לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּתְפִלָּה. שֶׁתְּפִלָּה לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי תְּפִלָּה מְעֻלָּה הִיא בְּלִי אֲכִילָה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁתְּפִלָּה עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכוּ׳.

אֲבָל שְׁאָר הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה יֵשׁ. בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן נִמְצָא גָּזָן אַזַּר וּמְעֻלָּה, אוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁנִּמְצֵאת בַּשֹּׂבַע. מִשּׁוּם שֶׁבִּרְכַּת הַמָּזוֹן הִיא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵאת מָזוֹן וְשׂבַע לְמַטָּה, וְעַל זֶה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנָיו שׂבַע וְשִׂמְוָזָה. (וּמִשּׁוּם כָּךְ זֶהוּ מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא מָזוֹן

לְמַטָּה, וְצָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנָיו שִׂבְעַ וְשִׂמְּחָה) בְּמָקוֹם שֶׁל תְּפִלָּה לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי עוֹלָה יוֹתֵר לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְעַל זֶה שִׂכּוֹר לֹא יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה.

בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן, שִׂכּוֹר מַהֵר לוֹ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. מַשְׁמָע מֵהַפָּסוּק הַזֶּה, שָׁכְתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ. וְאָכַלְתָּ – זוֹ אֲכִילָה. וְשָׂבָעְתָּ – זוֹ שְׁתִיָּה, שֶׁהֲרֵי שִׂבַּע בְּיַיִן מִתְרַוֶּה. יַיִן שִׂבַּע וַדַּאי, וְזֶהוּ שִׂכּוֹר, שֶׁכָּתוּב וּבֵרַכְתָּ אֶת יְוָקָא, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁבִּרְכַּת הַמָּזוֹן צָרִיךְ שִׂמְּחָה וְשִׂבַּע. עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה. מַה זֶּה טּוֹבָה? שִׂבַּע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה מד) וַנִּשְׂבַּע לָזֶם וַנְּהִיֶה טּוֹבִים. מְשׂוּם כָּךְ צָרִיךְ שִׂמְּחָה וְשִׂבַּע.

פָּתַח רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, וְעָשִׂיתָ שֻׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים וְגוֹ'. הַשֻּׁלְחָן הַזֶּה הוּא עוֹמֵד לְתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, וְהַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה שׁוֹרָה עָלָיו, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא מָזוֹן לְכָל הָעוֹלָם. וְשֻׁלְחָן זֶה לֹא צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּרִיקָנוּת אֲפִלּוּ רֶגַע אֶזְדָּ, אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה עָלָיו מָזוֹן, שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכָה לֹא נִמְצֵאת בְּמָקוֹם רֵיק. וְלָכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת עָלָיו תָּמִיד לֶחֶם, שֶׁתִּהְיֶה תָּמִיד בְּרָכָה עֶלְיוֹנָה נִמְצֵאת בּוֹ, וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ שֻׁלְחָן יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת וּמְזוֹנוֹת לְכָל שְׁאָר שֻׁלְחָנוֹת הָעוֹלָם, שֶׁמִּתְבָּרְכִים בִּגְלָלוֹ.

הַשֻּׁלְחָן שֶׁל כָּל אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּךְ לְפָנָיו בְּשָׁעָה שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו בְּרָכָה מִלְמַעְלָה, וְלֹא יֵרָאֶה בְּרִיקָנוּת, שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה לֹא שׁוֹרוֹת בְּמָקוֹם רֵיק, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ד) הַגִּידִי לִי מַה יֶּשׁ לָךְ בַּבָּיִת, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ הַזְּבָרִים. שֻׁלְחָן שֶׁלֹּא נֶאֱמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה (וְלֹא בֵּרַךְ עַל אוֹתוֹ מָזוֹן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא), עָלָיו כָּתוּב (ישעיה כח) כִּי כָּל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאָה בְּלִי מָקוֹם. וְאָסוּר לְבָרֵךְ עַל אוֹתוֹ שֻׁלְחָן.

מָה הַטַּעַם? מְשׂוּם שֶׁיֵּשׁ שֻׁלְחָן וְיֵשׁ שֻׁלְחָן. שֻׁלְחָן שֶׁהוּא מְסֻדָּר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וְעוֹמֵד תָּמִיד לְסַדֵּר בּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה וּלְהַכְלִיל בּוֹ אוֹתִיּוֹת שֶׁל דִּבְרֵי תוֹרָה, (זֶהוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. שֶׁיֵּשׁ פְּסוּקִים וְדִבְרֵי תוֹרָה וְאוֹתָן אוֹתִיּוֹת שֶׁל דִּבְרֵי תוֹרָה נִכְלָלִים בּוֹ בְּאוֹתוֹ שֻׁלְחָן) וְהוּא לוֹקֵט אוֹתָם אֵלָיו וְכוֹלֵל אֶת כֻּלָּם לְתוֹכוֹ, וּבָהֶם מִשְׁתַּלֵּם וְשָׂמֵחַ וְיֵשׁ לוֹ שִׂמְחָה. וְעַל שֻׁלְחָן זֶה

כְּתוּב (יחזקאל מא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳. לִפְנֵי ה׳, וְלֹא מִלִּפְנֵי ה׳. יֵשׁ שֻׁלְחָן אַזַּר שֶׁאֵין בּוֹ זֵלֶק שֶׁל תּוֹרָה, וְאֵין לוֹ זֵלֶק בִּקְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה. וְאוֹתוֹ שֻׁלְחָן נִקְרָא קִיא צוֹאָה, וְזֶהוּ בְּלִי מָקוֹם, שֶׁאֵין לוֹ זֵלֶק בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה כְּלוּם.

מִשּׁוּם כָּךְ, שֻׁלְחָן שֶׁלֹּא נֶאֱמַר עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה הוּא שֻׁלְחָן שֶׁל קִיא צוֹאָה, הוּא שֻׁלְחָן שֶׁל אֱכִיל אַזַּר. אֵין בְּאוֹתוֹ שֻׁלְחָן זֵלֶק בְּסוֹד הָאֱלוֹהַּ הָעֶלְיוֹן. שֻׁלְחָן שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה נֶאֱמָרִים עָלָיו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אוֹתוֹ שֻׁלְחָן וְשָׂם אוֹתוֹ לְזֵלֶקוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא סוּרְיָ"א, הַמְמַנָּה הַגָּדוֹל, נוֹטֵל כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְשָׂם דְּיוֹקָן אוֹתוֹ הַשֻּׁלְחָן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָל אוֹתָם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֶמְרוּ עָלָיו עוֹלִים עַל אוֹתוֹ שֻׁלְחָן, וּמִתְעַטֵּר (וּמְזַדַּמֵּן) לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. מַשְׁמָע שֶׁכְּתוּב זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳, שֶׁמִּתְעַטֵּר (שֶׁמְּזַדַּמֵּן) לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם עוֹמֵד לְטַהֵר אֶת הָאָדָם מִכָּל זֻהֲמָיו. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁאֹכְלָה הַשְּׁעָנִים עוֹמְדִים עַל שֻׁלְחָנוֹ – דִּבְרֵי תוֹרָה, וְזֵלֶק לָעֲנִיִּים. מֵאוֹתוֹ שֻׁלְחָן.

כְּשֶׁמַּעֲלִים אוֹתוֹ שֻׁלְחָן מִלִּפְנֵי אוֹתוֹ אָדָם, שְׁנֵי מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים מְזַדְּמְנִים לְשָׁם, אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל. אֶחָד אוֹמֵר: זֶהוּ שֻׁלְחָן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁפָּלוּנִי מְסַדֵּר לְפָנָיו, מְסֻדָּר יִהְיֶה תָּמִיד הַשֻּׁלְחָן הַזֶּה בִּבְרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְשָׂמָן וּמִשְׁזָה עֶלְיוֹנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַשְׁרֶה עָלָיו. וְאֶחָד אוֹמֵר: זֶהוּ הַשֻּׁלְחָן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁפָּלוֹנִי מְסַדֵּר לְפָנָיו, זֶה שֻׁלְחָן שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים יְבָרְכוּ אוֹתוֹ, מְסֻדָּר יִהְיֶה שֻׁלְחָן זֶה לִפְנֵי עַתִּיק הַיָּמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אַבָּא, כְּשֶׁהָיוּ מַעֲלִים אֶת הַשֻּׁלְחָן מִלִּפָּנָיו, הָיָה מְכַסֶּה אוֹתוֹ וְהָיָה אוֹמֵר: סַלְקוּ שֻׁלְחָן זֶה בִּצְנִיעוּת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּבוּשָׁה לִפְנֵי שְׁלוּחֵי הַמֶּלֶךְ. הַשֻּׁלְחָן שֶׁאָדָם זוֹכֶה לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְזוֹכֶה לוֹ לַמָּזוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְזַכֶּה אוֹתוֹ לְהִוָּדַע לְטוֹב לִפְנֵי עַתִּיק הַיָּמִים, וּמְזַכֶּה אוֹתוֹ לְהִתּוֹסֵף כֹּחַ וְגֻדֶּל בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. אַשְׁרֵיהֶם זֵלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר, כְּתוּב (שמואל–א י) וַיְהִי כָּל יוֹדְעוֹ מֵאִתְמוֹל שִׁלְשֹׁם וְגוֹ׳,

הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים. וְכִי שָׁאוּל בְּזִוּיר ה׳ מִקֹּדֶם לָכֵן הָיָה, שֶׁכָּתוּב הַרְאִיתָם אֲשֶׁר בָּזַר בּוֹ ה׳. לֹא כָתוּב אֲשֶׁר בּוֹזֵר בּוֹ, אֶלָּא אֲשֶׁר בָּזַר בּוֹ, מִקֹּדֶם לָכֵן. וּבְשָׁעָה שֶׁבָּא וְנִכְנָס בֵּין הַנְּבִיאִים וְהִתְנַבֵּא בֵּינֵיהֶם, לָמָּה תָּמְהוּ?

אֶלָּא כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בּוֹ, לֹא הִתְרַצָּה בּוֹ אֶלָּא לְמַלְכוּת, אֲבָל לֹא לִנְבוּאָה. שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי אֵלֶּה לֹא נִמְסְרוּ כְּאֶזֶד בְּאָדָם בָּעוֹלָם, פָּרַט לְמשֶׁה הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן שֶׁזָּכָה לִנְבוּאָה וּמַלְכוּת כְּאֶזֶד, וְלֹא נִתַּן לְשׁוּם אָדָם אַזֵּר שְׁנֵיהֶם כְּאֶזֶד.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שְׁמוּאֵל שֶׁזָּכָה לִשְׁנֵיהֶם, לִנְבוּאָה וּמַלְכוּת – לֹא כָךְ! לִנְבוּאָה זָכָה, שֶׁכָּתוּב (שם ג) וַיֵּדַע כָּל יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד בְּאֵר שָׁבַע כִּי נֶאֱמָן שְׁמוּאֵל לְנָבִיא. לְנָבִיא וְלֹא לְמֶלֶךְ. נָבִיא וְדַיָּן הָיָה. שֶׁאִם מֶלֶךְ הָיָה, לֹא שָׁאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ. אֲבָל הוּא לֹא הָיָה אֶלָּא נָבִיא נֶאֱמָן, וְהָיָה דָּן אֶת דִּינֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (שם ז) וְשָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן כְּשֶׁהָיָה שָׁאוּל בִּנְבוּאָה, תָּמְהוּ עָלָיו.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה שָׂרְתָה עָלָיו נְבוּאָה, הוֹאִיל וְזָכָה לְמַלְכוּת? – אֶלָּא שֶׁנֵּיהֶם לֹא זָכָה בָּהֶם כְּאֶזֶד, (וּמשׁוּם (שֶׁהַנְּבוּאָה) שֶׁהַמַּלְכוּת נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהוֹדָה לוֹ עָלָיו בְּטֶרֶם הָיָה מֶלֶךְ) וּמשׁוּם שֶׁמַּלְכוּת הִתְיַשְּׁבָה עַל הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, הָיָה בְּהִתְעוֹרְרוּת הַנְּבוּאָה קֹדֶם לָכֵן. אֲבָל כְּשֶׁעָלָה לַמַּלְכוּת, לֹא הָיְתָה בּוֹ נְבוּאָה, אֶלָּא הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רוּחַ הַשֵּׂכֶל לָדוּן אֱמֶת הִתְעוֹרְרָה עָלָיו, שֶׁכָּךְ רָאוּי לְמֶלֶךְ. וּבְעוֹד שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ אוֹתָם נְבִיאִים שָׂרְתָה עָלָיו נְבוּאָה, וּלְאַזֵּר שֶׁנִּפְרַד מֵהֶם לֹא הָיְתָה בּוֹ נְבוּאָה.

וַאֲנִי, מִי נָתַן לִי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לִהְיוֹת בְּתוֹךְ נְבִיאִים נֶאֱמָנִים, תַּלְמִידֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַזְּתוֹנִים זְרֵדִים מִפָּנָיו, כָּל שֶׁכֵּן אֲנִי לִהְיוֹת בֵּינֵיכֶם.

פָּתַח וְאָמַר, וְעָשִׂיתָ שַׁלְוָן וְגוֹ׳. שַׁלְוָן זֶה הוּא לְמַטָּה לָשִׂים עָלָיו לָזֶם הָאַפָּיָה, מִי עָדִיף זֶה מִזֶּה, לָזֶם אוֹ שַׁלְוָן? אִם תֹּאמַר שֶׁהַכֹּל הוּא אֶזֶד – הֲרֵי (אִם תֹּאמַר לָזֶם עָדִיף, שֶׁהֲרֵי) שַׁלְוָן מְסַדֵּר לְאוֹתוֹ לָזֶם. וְעוֹד, שַׁלְוָן לְמַטָּה

וְלָזֶם עָלָיו – לֹא כָּךְ: אֶלָּא הַשֻּׁלְחָן הוּא הָעִקָּר בַּסִּדּוּר שֶׁלּוֹ לְקַבֵּל בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּמָזוֹן לָעוֹלָם, וּמֵהַסּוֹד שֶׁל הַשֻּׁלְחָן הַזֶּה יוֹצֵא מָזוֹן לָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁנִּתַּן בּוֹ מִלְמַעְלָה.

וְאוֹתוֹ לָזֶם הוּא פָּרִי וּמָזוֹן שֶׁיּוֹצֵא מֵהַשֻּׁלְחָן הַזֶּה, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי מֵהַשֻּׁלְחָן הַזֶּה יוֹצְאִים פֵּרוֹת וּמְזוֹנוֹת לָעוֹלָם. אִם לֹא נִמְצָא כֶּרֶם – הָעַנָּבִים, שֶׁהֵם הַפָּרִי הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, לֹא יִהְיוּ נִמְצָאִים. אִם הָאִילָן לֹא יִהְיֶה, לֹא יִמָּצֵא פָּרִי בָּעוֹלָם, לָכֵן הַשֻּׁלְחָן הוּא הָעִקָּר. הַמָּזוֹן שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ הוּא אוֹתוֹ לָזֶם הַפָּנִים.

וְהַכֹּהֲנִים הָיוּ לוֹקְטִים פְּרִי הַשֻּׁלְחָן מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת (מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת), לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי מָזוֹן עֶלְיוֹן יוֹצֵא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ שֻׁלְחָן. מִשּׁוּם אוֹתוֹ לָזֶם שֶׁהָיוּ לוֹקְטִים הַכֹּהֲנִים, הִתְבָּרֵךְ כָּל מָזוֹן וּמָזוֹן שֶׁאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים שֶׁלֹּא יַקְטִירוּ בָּהֶם יֵצֶר הָרָע, שֶׁהֲרֵי יֵצֶר הָרָע לֹא נִמְצָא אֶלָּא מִתּוֹךְ מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ל) פֶּן אֶשְׂבַּע וְכִחַשְׁתִּי וְגוֹ'. שֶׁמִּתּוֹךְ מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, יֵצֶר הָרָע מִתְגַּדֵּל בְּמֹעֵי הָאָדָם.

לָזֶם זֶה, מָזוֹן שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַשֻּׁלְחָן, מְבָרֵךְ אֶת מְזוֹן הַכֹּהֲנִים שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָּהֶם מְקַטְרֵג לְקַטְרֵג לָהֶם, וְלַעֲבֹד בְּלֵב שָׁלֵם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְזֶה צָרִיךְ לַכֹּהֲנִים יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם, וְלָכֵן שֻׁלְחָן הוּא עִקָּר, וְהַפָּרִי וְהַמָּזוֹן שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ הוּא אוֹתוֹ לָזֶם.

הַשֻּׁלְחָן הַזֶּה צָרִיךְ הַסִּדּוּר שֶׁלּוֹ לְהִתְתַּקֵּן בְּצַד הַצָּפוֹן, שֶׁכָּתוּב וְהַשֻּׁלְחָן תִּתֵּן עַל צֶלַע צָפוֹן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּשָּׁם רֵאשִׁית הַשְּׁמִיזָה. הַשְּׁמֹאל נוֹטֶל תָּמִיד מֵהַיָּמִין בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר לַנְּקֵבָה. אַזַּר כָּךְ הַיָּמִין מְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו וְנִדְבָּק בּוֹ.

הַמַּיִם הֵם מִיָּמִין, וְהֵם שְׁמִיזָה. מִיָּד נוֹתֵן לַשְּׂמֹאל, וְנִדְבָּקִים בּוֹ אוֹתָם מַיִם וּמְשַׁמְּזִים אוֹתוֹ. וְאַזַּר כָּךְ הוּא נִכְלָל בַּיָּמִין, וּמְעוֹרֵר אֶת הַנְּקֵבָה בְּאוֹתָהּ שְׁמִיזָה, וְסִימָנְךָ – מִי שֶׁנּוֹטֵל מַיִם בְּיַד יְמִינוֹ בִּכְלִי, רִאשׁוֹן לְרוֹקֵן מַיִם הוּא בִּשְׂמֹאל, וְלֹא מִשְּׂמֹאל לְיָמִין, שֶׁהֲרֵי מַיִם מִיָּמִין לוֹקְזָז אוֹתָם הַשְּׂמֹאל.

וְלָכֵן מַיִם לֹא נִמְצָאִים אֶלָּא מִצַּד הַשְּׁמאל. כֵּיוָן שֶׁנִּלְקְחוּ הַמַּיִם אֵלָיו, הֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ לַנְּקֵבָה בְּאוֹתָם מַיִם, וְלָכֵן גְּבוּרוֹת נְּשָׁמִים שָׁנִינוּ. וְלָכֵן וְהַשַּׁלְוָן תִּתֵּן עַל צֶלַע צָפוֹן, שֶׁמְּאוֹתוֹ הַצַּד הַפָּרוֹת נִמְצָאִים בּוֹ יוֹתֵר מֵהַצַּד הָאַוֵּזר, בְּהִתְעוֹרְרוּת הַשְּׁמְוָזה שֶׁלּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּוזֵת לְרֹאשִׁי, וְאַוזֵר כָּךְ – וִימִינוֹ תְּוַזְּבֵקְנִי.

שֻׁלְוָנוֹ שֶׁל אָדָם צָרִיךְ לְהִמָּצֵא בִּנְקִיּוּת הַגּוּף, שֶׁלֹּא יִקְרַב לֶאֱכֹל אֶת מְזוֹנוֹ אֶלָּא בִּנְקִיּוֹן עַצְמוֹ. וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְפָנוֹת עַצְמוֹ בַּתְּוזְלָה טֶרֶם שֶׁיֹּאכַל מָזוֹן שֶׁל שֻׁלְוָן טָהוֹר, כִּי אוֹתוֹ מָזוֹן שֶׁהֵכִין לוֹ, בּוֹ רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרַב עַל אוֹתוֹ שֻׁלְוָן קִיא צוֹאָה, שֶׁהוּא מִסּוֹד הַצַּד הָאַוֵּזר, וְהַצַּד הָאַוֵּזר לֹא יְקַבֵּל כְּלוּם מֵאוֹתוֹ מָזוֹן שֶׁל הַשֻּׁלְוָן הַזֶּה.

אַוֵּזר שֶׁאָכַל אָדָם וְהִתְעַגֵּג, צָרִיךְ לָתֵת וֵזלֶק שֶׁל תַּמְצִית לְאוֹתוֹ הַצַּד, וּמַהוּ? מַיִם אַוֵּזרוֹנִים. אוֹתָהּ וֵזמַת הַיָּדַיִם. שֶׁצָּרִיךְ לָתֵת לְאוֹתוֹ צַד וֵזלֶק שֶׁצָּרִיךְ לוֹ. וְלָכֵן וַדַּאי שֶׁהֵם זוֹבָה, זוֹבָה הֵם, וּבְמָקוֹם שֶׁל זוֹבָה שׁוֹרִים, וְהוּא זִיּוּב עַל אָדָם לָתֵת לוֹ וֵזלֶק זֶה. וְלָכֵן לֹא צָרִיךְ לְבָרֵךְ כְּלָל, שֶׁהֲרֵי אֵין הַבְּרָכָה בְּאוֹתוֹ הַצַּד.

וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם שֶׁלֹּא יִתֵּן מָזוֹן שֶׁעַל גַּבֵּי שֻׁלְוָנוֹ לְאוֹתוֹ קִיא צוֹאָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּמֵעָיו, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא טָהוֹר (טוב) לָאָדָם וּבְרִיאוּת וְתִקּוּן הַגּוּף שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן הַשֻּׁלְוָן הוּא לֶאֱכֹל בּוֹ בְּטָהֳרָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

שֻׁלְוָן זֶה שֶׁעוֹמֵד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, כְּדֵי לְהִמָּצֵא בּוֹ מָזוֹן וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מָזוֹן, וְלָכֵן אֲפִלּוּ רֵגַע אֶזֶד לֹא צָרִיךְ לַעֲמד בְּרִיקָנוּת. שֻׁלְוָן אַוֵּזר הוּא שֻׁלְוַן הָרֵיקָנוּת, וְלֹא צָרִיךְ לָתֵת לוֹ מָקוֹם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. וְלָכֵן שֻׁלְוַן הַמִּקְדָּשׁ אֲפִלּוּ רֵגַע אֶזֶד לֹא יֵשֵׁב בְּלִי מָזוֹן, וְיִצְטָרֵךְ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בְּמָקוֹם גָּרוּעַ, שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא נִמְצֵאת בְּמָקוֹם גָּרוּעַ. זֶה שֻׁלְוָן שֶׁלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֻׁלְוָן שֶׁאָדָם מְבָרֵךְ עָלָיו אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף כָּךְ לֹא צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּרֵיקָנוּת, שֶׁהֲרֵי אֵין הַבְּרָכָה בְּמָקוֹם רֵיק.

הַלְוָזְמִים שֶׁעַל גַּבֵּי הַשֻּׁלְחָן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ סוֹד הַלְוָזְמִים, שֶׁהֵם סוֹד הַפָּנִים, וְלָכֵן נִקְרָא לֶחֶם הַפָּנִים, שֶׁהֲרֵי מָזוֹן וְסִפּוּק שֶׁל הָעוֹלָם בָּאִים מֵאוֹתָם הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים. וְלָכֵן לֶחֶם זֶה הוּא פָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי.

לֶחֶם הַפָּנִים – מַאֲכָל שֶׁל אוֹתָם פָּנִים, מָזוֹן וְסִפּוּק שֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם, מֵהֶם בָּא, וְשׁוֹרֶה עַל אוֹתוֹ שֻׁלְחָן. וּמִשּׁוּם שֶׁשֻּׁלְחָן זֶה מְקַבֵּל מָזוֹן וְסִפּוּק מֵאוֹתָם פָּנִים שֶׁל מַעְלָה, וְהִיא מוֹצִיאָה מְזוֹנוֹת וְסִפּוּקִים מֵאוֹתָם פָּנִים פָּנִימִיִּים, וְהַמָּזוֹן שֶׁמּוֹצִיאָה הוּא אוֹתוֹ לֶחֶם, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְזֹאת הָיָה מִתְקָרֵב, וְזֹאת הָיָה מוּסָר מִשָּׁם, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁנוּהוּ, שֶׁכָּתוּב בְּיוֹם הַלָּקְוֵזוֹ, וּמִשּׁוּם שֻׁלְחָן זֶה יֵשׁ לָאָדָם לִשְׁמֹר סוֹדוֹת שֻׁלְחָנוֹ בְּכָל אוֹתָם גְּוָנִים שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ט) בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָנִים וְשֶׁמֶן עַל רֹאשְׁךָ אַל יֶחְסָר. פָּסוּק זֶה פֵּרַשְׁנוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם בְּסוֹד הַחָכְמָה, וְעָשָׂה אוֹתוֹ בְּאֻמָּנוּת רַבָּה, וְנָפַח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים כְּדֵי לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּסוֹדוֹת הַחָכְמָה וְלָדַעַת בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו.

וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו דַּוְקָא, וְסוֹד זֶה וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו לָמַדְנוּ, שֶׁהֲרֵי הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַטָּה סוֹד הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ לֹא הִתְתַּקֵּן לְמַעְלָה, אֶלָּא מִתּוֹךְ תִּקּוּן בְּנֵי הָעוֹלָם. כְּשֶׁאוֹתָם בְּנֵי אָדָם צַדִּיקִים וַזַּכְאִים וְיוֹדְעִים לְתַקֵּן תִּקּוּנָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו. מִשּׁוּם שֶׁכְּבוֹדִי הַזֶּה לְתַקֵּן אוֹתוֹ בְּעַמּוּדִים וְזַכָּקִים וּלְקַשְּׁטוֹ בְּתִקּוּן וְקִשּׁוּט שֶׁלְּמַטָּה, בִּשְׁבִיל שֶׁכְּבוֹדִי הַזֶּה יִתְעַלֶּה (בְּכָבוֹד) בְּזְכוּת הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּאָרֶץ.

בִּשְׁבִיל כָּךְ בְּרָאתִיו, כְּמוֹ הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁבּוֹ הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ. בְּרִיאָה לְצַד שְׁמֹאל, יְצִירָה בְּיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ. עֲשִׂיָּה בָּאֶמְצַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲנִי ה' עֹשֶׂה כָל, וְכָתוּב עוֹשֶׂה שָׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע, וְכָתוּב

עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו, וְעַל זֶה בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו, כְּתִקּוּן עֶלְיוֹן. וְלָכֵן, הוֹאִיל וְאָדָם הוּא בָּאָרֶץ וְיֵשׁ לוֹ לְתַקֵּן אוֹתוֹ כָּבוֹד, עָשִׂיתִי בּוֹ תִּקּוּנִים שֶׁל כָּבוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַף בְּרִיאָה, וְלָכֵן בְּרָאתִיו.

בְּאוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן יֵשׁ בּוֹ יְצִירָה, וְלָכֵן יְצַרְתִּיו. תִּקּוּן זֶה נָתַתִּי בּוֹ בָּאָדָם לִהְיוֹת הוּא בָּאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן. בְּאוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן יֵשׁ בּוֹ עֲשִׂיָּה, וְלָכֵן אַף כָּךְ בָּאָדָם כָּתוּב עֲשִׂיתִיו, שֶׁהוּא יִהְיֶה כְּמוֹ אוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן שֶׁמִּתַּקֵּן וּמְבָרֵךְ אֶת הַכָּבוֹד הַתַּזְוְתוֹן. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁבְּאוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן יֵשׁ שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה? שֶׁכָּתוּב בּוֹ (ישעיה מה) יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא וְזֹשֵׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם. יוֹצֵר אוֹר – הֲרֵי יְצִירָה. וּבוֹרֵא וְזֹשֵׁךְ – הֲרֵי בְּרִיאָה. עֹשֶׂה שָׁלוֹם – הֲרֵי עֲשִׂיָּה. וְזֶהוּ כָּבוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי מִתַּקֵּן וּמְבָרֵךְ וּמְסַפֵּק בְּכָל צָרְכָיו אֶת הַכָּבוֹד הַתַּזְוְתוֹן.

כְּמוֹ כֵן בָּרָא אָדָם בָּאָרֶץ שֶׁהוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן, לְתַקֵּן אֶת הַכָּבוֹד הַזֶּה וּלְהַכְלֵל מִכָּל הַצְּדָדִים. בַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן יֵשׁ אֶת שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה – בָּאָדָם לְמַטָּה יֵשׁ אֶת שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה. וּלְהִתְכַּלֵּל אוֹתוֹ כָּבוֹד תַּזְוְתוֹן מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, לִהְיוֹת שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁזּוֹכֶה בְּמַעֲשָׂיו לִהְיוֹת כְּמוֹ זֶה. וְלָכֵן כָּתוּב, בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְּגָדֶיךָ לְבָנִים וְשֶׁמֶן עַל רֹאשְׁךָ אַל יֶחְסָר.

מַה לַּכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן לֹא נִמְנָע אוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ מִסּוֹד הָעוֹלָם הַבָּא – אַף כָּךְ לָאָדָם, שֶׁמַּעֲשָׂיו מִתְלַבְּנִים תָּמִיד, אוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ לֹא יִמָּנַע מִמֶּנּוּ תָּמִיד. בַּמֶּה זּוֹכֶה אָדָם לְהִתְעַדֵּן בְּאוֹתוֹ עִדּוּן עֶלְיוֹן? בְּשֶׁלְּוָזְנוֹ. כְּמוֹ שֶׁהוּא מִתְעַדֵּן עַל שֶׁלְּוָזְנוֹ נַפְשׁוֹת הָעֲנִיִּים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וְנָפֶשׁ נַעֲנָה תַּשְׁבִּיעַ, מַה כָּתוּב אַזְרֵיו? אָז תִּתְעַנַּג עַל ה' וְגוֹ', שֶׁאַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְוֶה אוֹתוֹ בְּכָל אוֹתָם עִדּוּנִים שֶׁל שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּשְׁפָּע וְנִמְשָׁךְ תָּמִיד לְאוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן. כָּתוּב וְנָפֶשׁ נַעֲנָה תַּשְׁבִּיעַ. מַה כָּתוּב אַזְרֵיו? אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה סוֹבֵר אָחוֹר מִזַּמֵּר אַזְרֵיהֶם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יִצְחָק, יֵשׁ לָנוּ לְהִתְעַסֵּק וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ לְפָנֵינוּ, (שֶׁהֲרֵי הַשְׁכִּינָה הוֹלֶכֶת לְפָנֵינוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ) וְלָכֵן זְמַן הוּא לַעֲשׂוֹת לוֹ (לָהּ) תִּקּוּן עִמָּנוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר וּפֵרְשׁוּהוּ הַמְּבֻרִים. אֲבָל עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' – בְּכָל זְמַן שֶׁהַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת בָּעוֹלָם וּבְנֵי אָדָם מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ, כְּבִיכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמֵחַ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו וְשָׂמֵחַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְשָׁמַיִם וָאָרֶץ עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּץ אֶת כָּל הַמַּלְיָה שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר לָהֶם: רְאוּ אֶת הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי בָּאָרֶץ, שֶׁתּוֹרָתִי מִתְעַטֶּרֶת בִּשְׁבִילָם! רְאוּ מַעֲשֵׂי יָדַי שֶׁאַתֶּם אֲמַרְתֶּם (תהלים זז) מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ. וְהֵם, כְּשֶׁהֵם רוֹאִים אֶת שִׁמְזַת רִבּוֹנָם בְּעַמּוֹ, מִיָּד פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים, (שמואל–ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶזְחָד בָּאָרֶץ. וּבְשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְבַּטְּלִים מֵהַתּוֹרָה, כְּבִיכוֹ"ל תָּשַׁשׁ כּוֹזוֹ, שֶׁכָּתוּב צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי. וְאָז כָּתוּב, וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמְדִים עָלָיו. וְעַל זֶה עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'. אוֹתָם (בְּנֵי הָעוֹלָם) הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ, יֵשׁ לָהֶם לְשַׁנֵּס מָתְנַיִם וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים, כְּדֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְזַזֵּק בָּהֶם בַּצַּדִּיקִים וּבַמְזֻזָּנוֹת וּבַהֲמוֹנִים שֶׁלּוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ, וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ בְּנֵי הָעוֹלָם כָּרָאוּי.

אוֹתוֹ סוֹזֵר שֶׁהָיָה מְזַזֵּמֵר אַזְרִיהֶם, אָמַר לָהֶם, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, שְׁאֵלָה אֶזְחָת בִּרְצוֹנִי לָדַעַת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי שֶׁהַדֶּרֶךְ מִתֻּקָּנֶת לְפָנֵינוּ, שְׁאַל אֶת שְׁאֵלָתְךָ! אָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה אִם כָּתוּב יֵשׁ לַעֲשׂוֹת אוֹ נַעֲשָׂה – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ. מַה זֶּה עֵת? וְעוֹד, לַעֲשׂוֹת לַה', לְפָנַי ה' הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה לַעֲשׂוֹת לַה'? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּכַמָּה גְּוָנִים הַדֶּרֶךְ מִתֻּקָּנֶת לְפָנֵינוּ; אֶזְחָד – שֶׁהָיִינוּ שְׁנַיִם וְעַכְשָׁו הֲרֵי אָנוּ שְׁלֹשָׁה, וְהַשְׁכִּינָה כְּלוּלָה עִמָּנוּ. וְאֶזְחָד – שֶׁזְּשַׁבְתִּי שֶׁלֹּא הָיִיתָ אֶלָּא כְּמוֹ עֵץ יָבֵשׁ, וְאַתָּה רַעֲנָן כְּמוֹ זַיִת. וְאֶזְחָד – שֶׁיָּפָה שָׂאַלְתָּ, וְהוֹאִיל וְהִתְזַלְתָּ אֶת הַדָּבָר – אֱמוֹר.

פָּתַח וְאָמַר, עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפָרוּ תוֹרָתֶךָ. עֵת לַעֲשׂוֹת לַה', יֵשׁ עֵת וְיֵשׁ עֵת. (קהלת ג) עֵת לֶאֱהֹב וְעֵת לִשְׂנֹא. עֵת הִיא לְמַעְלָה, שֶׁאוֹתָהּ עֵת הִיא סוֹד הָאֱמוּנָה. וְזוֹ נִקְרֵאת עֵת רָצוֹן, וְזֶהוּ שֶׁהִתְוַוֵּיב אָדָם לֶאֱהֹב לַה' תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְלָכֵן עֵת לֶאֱהֹב, זֶהוּ עֵת שֶׁמְּוַוֵּיב הָאָדָם לֶאֱהֹב. וְיֵשׁ עֵת אַוֶּרֶת שֶׁהִיא סוֹד שֶׁל אֱלֹהִים אֲוֵרִים, וּמְוַוֵּיב הָאָדָם לִשְׂנֹא אוֹתָהּ וְלֹא יִמְשֹׁךְ לִבּוֹ אַוֶּרֶיהָ, וְעַל זֶה עֵת לִשְׂנֹא, וְלָכֵן כָּתוּב (ויקרא טז) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. (וְכָאן)

בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹות הַתּוֹרָה, אוֹתָהּ עֵת סוֹד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה מִתְתַּקֶּנֶת בְּתִקּוּנֶיהָ וּמִתְכַּשֶּׁטֶת בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי. וּבִזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְבַּטְּלִים מֵהַתּוֹרָה, כְּבְיָכוֹל אוֹתָהּ עֵת אֵינָהּ בְּתִקּוּנֶיהָ, וְלֹא נִמְצֵאת בִּשְׁלֵמוּת וְלֹא בְּאוֹר, וְאָז עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'. מַה זֶּה לַעֲשׂוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. מַה זֶּה לַעֲשׂוֹת? שֶׁנִּשְׁאֲרוּ גּוּפוֹת הַשֵּׂדִים כְּשֶׁהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם וְלֹא נַעֲשׂוּ, וְנִשְׁאֲרוּ לַעֲשׂוֹת רוּחוֹת לְלֹא גּוּפִים. אַף כָּאן עֵת לַעֲשׂוֹת – נִשְׁאָר בְּלִי תִקּוּן וּבְלִי שְׁלֵמוּת. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֵפָרוּ תוֹרָתֶךָ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְבַּטְּלוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה מִדִּבְרֵי הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ עֵת כָּךְ עוֹמֶדֶת, אוֹ עוֹלָה אוֹ יוֹרֶדֶת, בְּגַלַּל יִשְׂרָאֵל.

בָּאוּ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְיָיא וּנְשָׁקוּהוּ בְּרֹאשׁוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי אֵינְךָ כְּדַאי לְזַמֵּר אַזְוֵרֵינוּ. אַשְׁרֵי הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה. אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, שֶׁאַפָּלוּ בֵּין הָהָרִים נִמְצֵאת שָׁם הַזְּכוּת. יָרְדוּ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְיָיא, וְהָלְכוּ שְׁלֹשְׁתָּם בַּדֶּרֶךְ.

פָּתַח אוֹתוֹ הַסּוֹזֵר וְאָמַר, (תהלים סט) וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ ה' עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ. שָׁנִינוּ, אֵימָתַי נִקְרֵאת עֵת רָצוֹן? בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִים. יָפֶה הוּא, וְכָךְ הוּא וַדַּאי. שֶׁהֲרֵי אָז הַצִּבּוּר מְסַדְּרִים וּמְתַקְּנִים אֶת תִּקּוּנָהּ שֶׁל הָעֵת הַזֹּאת, וְאָז הוּא עֵת רָצוֹן וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁה, שֶׁכָּתוּב אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ, שֶׁהֲרֵי אָז יֵשׁ לְבַקֵּשׁ אֶת הַבַּקָּשָׁה.

וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ ה׳, הֲרֵי כָּאן סוֹד הַיִּחוּד. וַאֲנִי – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא גְּאֻלָּה. תְּפִלָּתִי – זוֹ תְּפִלָּה. וְכָאן הוּא סְמִיכָה לַגְּאֻלָּה, שֶׁהוּא אֶחָד. כְּשֶׁהוּא סוֹמֵךְ גְּאֻלָּה לַתְּפִלָּה, אֲזַי הוּא עֵת רָצוֹן. עֵת רָצוֹן – אַף כָּךְ, כְּלָל הוּא כְּאֶחָד, עֵת אֶחָד, רָצוֹן אֶחָד, נִכְלְלוּ זֶה בָּזֶה וְנִהְיוּ אֶחָד. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ רָצָה לְיַחֵד בַּפָּסוּק הַזֶּה יִחוּד אֶחָד.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה הִתְמַנָּה הַפָּסוּק הַזֶּה בִּתְפִלַּת מִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת? נָאֶה הוּא לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת בְּאוֹתָהּ תְּפִלַּת מִנְחָה וְלֹא בִּתְפִלַּת זוֹל, שֶׁוַּדַּאי אֵין תְּפִלַּת מִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת כְּמוֹ זוֹל. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי בַּזּוֹל, בְּשִׁעַת הַמִּנְחָה, תָּלוּי הַדִּין בָּעוֹלָם וְאֵינוֹ עֵת רָצוֹן, אֲבָל בְּשַׁבָּת כְּשֶׁכָּל הָרִגְּזוּ הוֹסֵר וְהַכֹּל נִכְלָל כְּאֶחָד, וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּתְעוֹרֵר דִּין, זוֹ הִתְבַּשְּׂמוּת, וְלָכֵן צָרִיךְ פָּסוּק שֶׁל יִחוּד לְיַחֵד אֶת כָּל הַדְּרָגוֹת. שֶׁכְּשֶׁיֵּשׁ יִחוּד, הַדִּין מִתְזַכֵּר וְנִכְלָל בָּרַחֲמִים וְהַכֹּל מִתְבַּסֵּם, וְאָז כָּתוּב עֵת רָצוֹן. עֵת רָצוֹן כּוֹלֵל הַכֹּל כְּאֶחָד. וְהַדִּין מִתְבַּסֵּם בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְיֵשׁ שִׁמְחָה בַּכֹּל.

מֹשֶׁה הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ שְׁעַת תְּפִלַּת מִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצֵאת עֵת רָצוֹן. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה רָצוֹן הָיָה לְמַעְלָה, וְצַעַר לְמַטָּה, וְעַל זֶה נִנְעֲלוּ הַשְּׁעָרִים בְּשַׁבָּת מִשְּׁעַת הַמִּנְחָה וָמַעְלָה. אֵילוּ שְׁעָרִים נִנְעֲלוּ? שַׁעֲרֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, כְּדֵי לְהַזְכִּיר אֶת מֹשֶׁה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁהַתּוֹרָה הִתְבַּטְּלָה בְּגָלָלוֹ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן בֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בָּטֵל, כָּל שֶׁכֵּן הָאֲוֵזִרִים. מִי רוֹאֶה אֶת שַׁעֲרֵי בֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁנִּנְעֲלוּ, וְשֶׁלֹּא יִנָּעֲלוּ כָּל הָאֲוֵזִרִים?! כְּשֶׁהַתּוֹרָה שֶׁל מֹשֶׁה עֲצוּבָה עָלָיו בְּאוֹתוֹ זְמַן, מִי לֹא עָצוּב?! מִשּׁוּם כָּךְ כָּל שַׁעֲרֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ נִנְעֲלוּ, וְהִצְטָרְכוּ כֻּלָּם לְצַדֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדַרְכּוֹ שֶׁבָּזוּ, וְהֵיטִיבוּ (תהלים לו) צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל.

שִׁלְשָׁה הֵם שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם בַּזְּמַן הַזֶּה, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בְּמֹשֶׁה. אֶחָד – מֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן, וְאֶחָד – יוֹסֵף הַצַּדִּיק, וְאֶחָד – דָּוִד הַמֶּלֶךְ.

מִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ כָּאן שְׁלֹשָׁה צַדִּיקֵי דִּין. אָזַד הוּא שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק קוֹדֶם לְכָל אֵלֶּה, וְזֶהוּ צַדְּקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה וְגוֹ'. זֶה יוֹסֵף, שֶׁהוּא לְבַדּוֹ כְּהַרְרֵי אֵל, כְּמוֹ כָּל הֶהָרִים הָעֶלְיוֹנִים. וְאָזַד מֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם עא) וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְּדֹלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹטֵל לְכָל הַצַּדְּדִים, יָמִין וּשְׂמֹאל. וְאָזַד הוּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קיט) צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת. לְעוֹלָם – זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ.

אָז מִתְכַּנֵּס הַכֹּל בַּזְּמַן הַזֶּה, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְעַל זֶה בַּזְּמַן הַזֶּה נִגְנְזוּ שַׁעֲרֵי תוֹרָה, וְנִגְנְזוּ שַׁעֲרֵי כָּל הָעוֹלָם בַּזְּמַן הַזֶּה.

בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת יוֹסֵף הַצַּדִּיק, יָבְשׁוּ הַמְּקוֹרוֹת וְהַמַּעְיָנוֹת, וְכָל הַשְּׁבָטִים נָפְלוּ בַּגָּלוּת. פָּתְזוּ הָעֶלְיוֹנִים וְאָמְרוּ, צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה וְגוֹ'.

בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת מֹשֶׁה, נֶּזְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ בַּצָּהֳרַיִם, וְנִגְנְזָה תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, הָאוֹר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה.

בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, כָּנְסָה הַלְּבָנָה אֶת אוֹרָהּ, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה כָּנְסָה אֶת אוֹרָהּ. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן נִגְנְזוּ אוֹרוֹת הַתּוֹרָה, וְהִתְרַבְּתָה הַמַּזְלֶקֶת עַל הַמִּשְׁנָה, וְהַזַּכְמִים בְּמַזְלֶקֶת, וְכָל זִזְקֵי הַלֵּב בְּעִרְבּוּבְיָה. וְעַל זֶה אֵין שִׁמְזַת הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּכָל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם.

וּמַהֵן זַּמְרוֹת הַתַּעֲנִיּוֹת שֶׁגָּזְרוּ רַבָּנָן? כְּשֶׁמֵּת פָּלוֹנִי גָּזְרוּ תַּעֲנִית, כְּשֶׁהָיָה כָּךְ גָּזְרוּ כָּךְ. (זֶה שֶׁהָיָה) וּכְשֶׁהָיָה כִּנּוּס יָתֵר שֶׁל שִׁמְזַת הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, בְּאוֹתוֹ זְמַן עַל אַזַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁצָּרִיךְ לִנְעֹל שַׁעֲרֵי הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן.

וְלָכֵן אוֹמְרִים אֶת אֵלּוּ צַדִּיקֵי הַדִּין, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. שָׁמְזוּ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְזַיָּא וְנָשְׁקוּהוּ בְּרֹאשׁוֹ כְּמִקֹּדֶם, וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי זָכִינוּ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ!

עוֹד פָּתְזוּ וְאָמַר, (קהלת כ) הַזָּכְמָה תָּעֹז לָזָכָם מֵעֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים אֲשֶׁר הָיוּ בָּעִיר. הַזָּכְמָה תָּעֹז לָזָכָם – זֶה מֹשֶׁה. כְּשֶׁעָלָה לְהַר סִינַי לְקַבֵּל תּוֹרָה, הִזְדַּעְזְעוּ כָּל אוֹתָם רְקִיעִים וְכָל אוֹתָם מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים, וְאָמְרוּ לְפָנָיו: רִבּוֹן

הָעוֹלָם, וּמַה כָּל טוּב וְכָל שִׂמְחָה שֶׁלָּנוּ אֵינָהּ אֶלָּא בַּתּוֹרָה, וְאַתָּה רוֹצֶה לְהוֹרִידָהּ לָאָרֶץ?! הִתְקַבְּצוּ עַל מֹשֶׁה לְשָׂרְפוֹ בָּאֵשׁ. הִתְוַוְּדֵק מֹשֶׁה וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ הַמְזַבְּרִים, שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה וְכוּ'.

אֲבָל, הַמְזַכְּמָה תָּעוֹ לָמְזָכָם – כָּל מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּמִשְׁתַּדֵּל בָּהּ לִשְׁמָהּ, מִתְוַוְּדֵק בַּתּוֹרָה בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ תַּקָּף וְזִוְּדֵק לְהָגֵן עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ. וְאוֹתוֹ תַּקָּף וְזִוְּדֵק מֵאַיָּה מָקוֹם מִתְוַוְּדֵק? זְוַר וְאָמַר, מֵעֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים. מֵאוֹתָן עֶשֶׂר אֲמִירוֹת שֶׁכְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה, שֶׁהֵם שַׁלִּיטִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁאָדָם מִתְוַוְּדֵק בָּהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. כָּל סוֹדוֹת הָעוֹלָם וְכָל הַמִּצְוֹות וְכָל הַמְזַכְּמָה שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה תְּלוּיִים בָּהֶם, וּבָהֶם הַכֹּל נִכְלָל, וְהַכֹּל הוּא בַּתּוֹרָה. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לִהְיוֹת מִתְוַוְּדֵק בְּזִוְּדֵק לָעוֹלָם הַבָּא.

עֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים – עֲשָׂרָה מִינֵי זְכָמָה הֵם בַּתּוֹרָה, בַּעֲשָׂרָה שֵׁמוֹת זְקוּקִים, וְנִכְלְלוּ בְּשֵׁם אֶזֶד שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זְקוּקוֹת, סוֹדוֹת הָעוֹלָם הַבָּא, בְּאוֹתָם זְהָרִים, שֶׁאֵין הָעַיִן שׁוֹלֶטֶת לִרְאוֹת, וַאֲפִלּוּ בְּשֵׂכֶל לָדַעַת, וּלְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ עִדּוּן וּתְשׁוּקָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרִישׁ לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְזַכֶּה לוֹ.

שִׁלְזָנוֹ שֶׁל אָדָם מְזַכֶּה אוֹתוֹ לֶאֱכֹל עַל שֻׁלְזָן אֲזֵר בָּעִדּוּן שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב ט) כִּי עַל שֻׁלְזָן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אֹכֵל. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה אוֹמֵר, תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְזָן נֶגֶד צֹרְרָי, וְזוֹהִי עֲרִיכַת הַשֻּׁלְזָן בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אָז הוּא עִדּוּן וּתְשׁוּקָה שֶׁהַנְּשָׁמָה נֶהֱנֵית בָּהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא.

וְכִי שֻׁלְזָן יֵשׁ לַנְּשָׁמוֹת בְּאוֹתוֹ עוֹלָם? כֵּן. שֶׁהֲרֵי מָזוֹן וְסִפּוּק וְעִדּוּן אוֹכְלִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם כְּמוֹ שֶׁאוֹכְלִים מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים. וְכִי מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים אוֹכְלִים? כֵּן. כְּמוֹתָם אָכְלוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר. וְאוֹתוֹ מָזוֹן סוֹד הוּא לַטַּל

שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְנִמְשָׁךְ מִמַּעְלָה מִסּוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא מָזוֹן שֶׁל אוֹר שֶׁמֶן מִשְּׁזִירַת קְדֻשׁ, וְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים נְזוֹנוֹת מִשָּׁם בְּגַן עֵדֶן וְנֶהֱנוֹת שָׁם, שֶׁהֲרֵי שָׁם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים מִתְלַבְּשׁוֹת בְּגַן עֵדֶן שֶׁל מַטָּה כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה.

וּבְשַׁבָּתוֹת וּבְזְמַנִּים מִתְפַּשְׁטִים וְעוֹלִים לִרְאוֹת בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם וּלְהִתְעַדֵּן בְּעִדּוּן עֶלְיוֹן כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חׇדֶשׁ בְּחׇדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כׇל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוׅת לְפָנַי אָמַר ה׳. וְכִי כׇל בָּשָׂר יָבוֹא? לֹא כָּךְ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב, אֶלָּא כׇּל רוּחַ אוֹ כׇּל נְשָׁמָה. מַהוּ כׇל בָּשָׂר?

אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ יְקַר הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה. אוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן הוּא רוּחַ לְרוּחַ וּנְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְמָקוֹם אֶחָד לְמַטָּה שֶׁנִּקְרָא גּוּף, וּבָזֶה נִכְנֶסֶת רוּחַ אַחַת שֶׁל מִקְּוֹר הַחַיִּים שֶׁנִּקְרֵאת כׇּל, בָּזֶה הוּא כָּל הַטּוּב וְכָל הַמָּזוֹן וְכָל סִפּוּק אוֹתוֹ הַגּוּף.

וְסוֹד זֶה – (קהלת ה) וְיִתְרוֹן אֶרֶץ בַּכֹּל הוּא. (מַהוּ בַּכֹּל הִיא?) הַכֹּל הַזֶּה הוּא רוּחַ לְאוֹתוֹ גּוּף. כְּמוֹ זֶה אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא גּוּף, וְרוּחַ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בּוֹ, כְּמוֹ אוֹתָהּ רוּחַ עֶלְיוֹנָה (שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַגּוּף שֶׁנִּקְרָא כֹּל) שֶׁנִּקְרֵאת כׇּל, שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַגּוּף לְמַעְלָה, וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא כָּל בָּשָׂר, וְעַל זֶה כָּתוּב יָבוֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוׅת לְפָנַי אָמַר ה׳. עַל אוֹתוֹ עִדּוּן כָּתוּב, (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ.

שְׁמוּזוּ הַחֲבֵרִים בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְתוֹךְ הַר אָזֵד, אָמַר רַבִּי זְזָיָא לְאוֹתוֹ סוּזָר, מַה שְׁמְךָ? אָמַר לוֹ, זְנָן. אָמַר לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְזַנֶּנְךָ וְיִשְׁמַע לְקוֹלְךָ בְּשָׁעָה שֶׁתִּצְטָרֵךְ לוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי הֲרֵי נָטָה הַשָּׁמֶשׁ, וְכֵן אַזַּר הָהָר הַזֶּה יֵשׁ כְּפָר אָזֵד עַל שְׁמְךָ, שֶׁנִּקְרָא כְּפַר זְנָן, נָלִין שָׁם בִּשְׁבִיל כְּבוֹד שְׁמְךָ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשָׁם נִכְנְסוּ לְבֵית מְאָרְזֵיהֶם, וְסִדְּרוּ לִפָּנֵיהֶם שֻׁלְחָן בְּכַמָּה מִינִים לֶאֱכֹל. אָמַר רַבִּי זְזָיָא, וַדַּאי שֻׁלְחָן זֶה כְּמוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, וְיֵשׁ לָנוּ לְהַעֲלוֹת שֻׁלְחָן זֶה וּלְעַטְּרוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (דברים ז) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ

עַל הָאָרֶץ הַטּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. אִם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְבָרְכִים, בְּזוּז לָאָרֶץ מִנַּיִן לָנוּ, שֶׁהֲרֵי בְּגֶוֶן זֶה לֹא צָרִיךְ? אֶלָּא, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, זִכֵּךְ אֶת הָאָרֶץ. הַיְשׁוּב הוּא לְצַד אֶזֶד, וְהֶזֶרְבָּה הִיא לְצַד אַזֵּר. זִכֵּךְ אֶת הַיְשׁוּב וְהִקְיִף אֶת הָעוֹלָם סְבִיב נְקֵדָה אַזַּת, וּמִי הִיא? הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הִיא מֶרְכַּז הָעוֹלָם, וּבְאֶמְצַע הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הִיא יְרוּשָׁלַיִם. אֶמְצַע יְרוּשָׁלַיִם הוּא בֵּית קָדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְכָל הַטּוּב וְכָל הַמָּזוֹן שֶׁל כָּל הַיְשׁוּב יוֹרֵד לְשָׁם מִלְמַעְלָה, וְאֵין לְךָ מָקוֹם בְּכָל הַיְשׁוּב שֶׁלֹּא נָזוֹן מִשָּׁם.

זִכֵּךְ אֶת הֶזֶרְבָּה, וְלֹא נִמְצָא מָקוֹם זָרֵב קָשֶׁה בְּכָל הָעוֹלָם פָּרַט לְאוֹתוֹ מִדְבָּר, שֶׁשָּׁבְרוּ יִשְׂרָאֵל כּוֹזוֹ וְתָקְפוּ אַרְבָּעִים שָׁנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ז) הַמּוֹלִיכֲךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא. בְּאוֹתוֹ מִדְבָּר שׁוֹלֵט הַצַּד הָאַזֵּר, וּבְעַל כָּרְזוֹ הָלְכוּ עָלָיו יִשְׂרָאֵל וְשָׁבְרוּ כּוֹזוֹ אַרְבָּעִים שָׁנִים. וְאִם יִשְׂרָאֵל נִמְצְאוּ צַדִּיקִים בְּאוֹתָם אַרְבָּעִים שָׁנִים, הָיָה מָעֻבָּר אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזֵּר מִן הָעוֹלָם. וּמִשֶּׁהִרְגִּיזוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל אוֹתָן פְּעָמִים, הִתְוַזֵּק אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזֵּר, וְנָפְלוּ כֻּלָּם תַּזַּת רִשְׁוּתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי מֹשֶׁה שֶׁעָלָה עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם אֵיךְ מֵת שָׁם? – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה הַנֶּאֱמָן לֹא הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ אֶלָּא בְּהַר הָעֲבָרִים. מַה זֶּה הָעֲבָרִים? מְזֻזָּלְקָת. שֶׁנִּזְוַזְלְקוּ עָלָיו שְׁלִיטִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא נִמְסַר בִּידֵי מְמֻנֶּה וְשַׁלִּיט אַזֵּר, וְנִשְׁאַר כָּךְ, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה הָעֶבֶד הַנֶּאֱמָן וְשָׁלַט עָלָיו, וְנִקְבַּר שָׁם, וְלֹא הִתְעַסֵּק בִּקְבוּרָתוֹ – רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם לד) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּי.

וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ, מִי? אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר, וְלֹא כָּתוּב מִי הוּא. וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וְלֹא כָּתוּב מִי הוּא. אַף כָּאן וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ, וְלֹא כָּתוּב מִי הוּא, אֶלָּא וַדַּאי מָקוֹם זֶה יָדוּעַ הוּא לַזַּזְבְּרִים. וְלָכֵן בְּאוֹתוֹ הַר לֹא שָׁלַט עָלָיו – רַק מֹשֶׁה לְבַדּוֹ, וְהוּא נִקְבַּר שָׁם. וּבִשְׁבִיל לְהוֹדִיעַ לְכָל הַדּוֹרוֹת הָאֲזֻזְרִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁאוֹתָם מֵתֵי מִדְבָּר יָקוּמוּ, אוֹתוֹ הָרוֹעֶה שֶׁלָּהֶם

הַשְׁרָה בְּתוֹכָם, לִהְיוֹת כֻּלָּם בְּהִתְעוֹרְרוּת הָעֲמִידָה לָעוֹלָם הַבָּא.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ שֶׁאוֹתוֹ מִדְבָּר הוּא תַּקָּף וְכוֹזֵ הַצַּד הָאַזֵּר, אֵיךְ צְוָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אוֹתוֹ שָׁעִיר לְשֻׁלְּחוֹ לְהַר אַזֵּר שֶׁנִּקְרָא עֲזָאזֵל? הָיָה לָהֶם לְשֻׁלְּחוֹ לְאוֹתוֹ הַר שֶׁהָלְכוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר. אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁהֲרֵי הָלְכוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנִים, הֲרֵי נִשְׁבַּר תָּקְפּוֹ. וְתָקְפּוֹ הִתְוַזֵּק בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא עָבַר בּוֹ אִישׁ שָׁם לְעוֹלָמִים, וּבְאוֹתוֹ הַר הֲרֵי הָיָה דִּיּוּרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שָׁם אַרְבָּעִים שָׁנִים.

אֲבָל בַּשָּׁעִיר הַזֶּה, אוֹתוֹ מָקוֹם הוּא סֶלַע זָזָק עֶלְיוֹן, וְתַזַּת עָמֹק אוֹתוֹ סֶלַע, שֶׁאִישׁ לֹא (אֵינוֹ יָכוֹל לְהִכָּנֵס לְשָׁם) נִכְנָס שָׁם, הוּא שׁוֹלֵט יוֹתֵר לֶאֱכֹל טַרְפּוֹ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲבֹר מֵעַל יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִמָּצֵא לָהֶם מְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם בַּיְשׁוּב.

שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה תּוֹךְ מֶרְכַּז הַנְּקֻדָּה שֶׁל כָּל (הָעוֹלָם) הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בְּבֵית קְדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְאַף עַל גַּב שֶׁעַכְשָׁו אֵינוֹ בְּקִיּוּם, בִּזְכוּתוֹ נָזוֹן כָּל הָעוֹלָם, וּמָזוֹן וְסִפּוּק יוֹצְאִים מִשָּׁם לַכֹּל בְּכָל מָקוֹם שֶׁל צַד הַיְשׁוּב. וְלָכֵן, אַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל עַכְשָׁו מְזוּזִין לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, עִם כָּל זֶה, מִכּוֹזֵ וּזְכוּת הָאָרֶץ נִמְצָא מָזוֹן וְסִפּוּק לְכָל הָעוֹלָם. וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים זז) וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִילָהּ נִמְצָא מָזוֹן וְסִפּוּק לָעוֹלָם.

מִי שֶׁמִּתְעַדֵּן עַל שֻׁלְחָנוֹ וּמִתְעַנֵּג בְּאוֹתָם מַאֲכָלִים, יֵשׁ לוֹ לְהַזְכִּיר וְלִדְאֹג עַל קְדֻשַּׁת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְעַל הֵיכַל הַמֶּלֶךְ שֶׁזָּרַב. וּבְשִׁבִּיל אוֹתוֹ עֶצֶב שֶׁהוּא מִתְעַצֵּב עַל שֻׁלְחָנוֹ בְּאוֹתָהּ שִׁמְחָה וּמִשְׁתֶּה שֶׁל שָׁם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹשֵׁב עָלָיו כְּאִלּוּ בָּנָה אֶת בֵּיתוֹ וּבָנָה אֶת כָּל זְרֻבּוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ!

כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁלִשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מְסוֹד שֶׁל שְׁלִשָּׁת הָאָבוֹת מִתְבָּרֵךְ, וְעַל זֶה לֹא צָרִיךְ כּוֹס אֶלָּא בִּשְׁלִשָּׁה. כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צָרִיךְ לָתֵת אוֹתָהּ בִּימִין וּבִשְׂמֹאל וּלְקַבְּלָהּ בֵּין שְׁנֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁנִּתָּנָת בֵּין יָמִין

וּשְׁמוֹאל. אַזַּר כָּךְ יַשְׁאִיר אוֹתָהּ בְּיָמִין, שֶׁהֲרֵי מוֹשֶׁם מִתְבָּרֵךְ.

עֲשָׂרָה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְכֻלָּם הֵם כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁתִּקּוּנֵי כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה הֵם עֲשָׂרָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַמְזַבְּרִים. כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צָרִיךְ לְהַשְׁגִּיחַ בּוֹ בָּעַיִן, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם יא) עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ, וְלֹא צָרִיךְ לְהַשְׁכִּיחַ מֵהָעַיִן, אֶלָּא לְהַשְׁגִּיחַ בּוֹ.

כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה מִתְבָּרֵךְ בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁמְּבָרֵךְ הָאָדָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם (כָּךְ) שֶׁהוּא סוֹד הָאֱמוּנָה, וְצָרִיךְ לְשָׁמְרוֹ בִּשְׁמִירָה עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁהוּא וְזֻשִׁיבוּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִילוֹ נִתְבָּרֵךְ שֻׁלְחָנוֹ בִּשְׁעַת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁאוֹתוֹ אָדָם מְבָרֵךְ.

צָרִיךְ שֻׁשֻּׁלְחָנוֹ לֹא יִהְיֶה רֵיקָם, שֶׁהֲרֵי אֵין בְּרָכָה מְצוּיָה עַל שֻׁלְחָן רֵיק, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוָה, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ד) הַגִּידִי לִי מַה יֶּשׁ לָךְ בַּבָּיִת וְגוֹ'. וְלָכֵן שֻׁלְחָן לֹא צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת רֵיקָם, שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לֹא שׁוֹרוֹת אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם. וְסוֹד זֶה – וּבְלֵב כָּל זְכֵם לֵב נָתַתִּי זָכְמָה, וְכָתוּב (דניאל ב) נוֹתֵן חָכְמָה לַחֲכָמִים. וְעַל סוֹד זֶה שֻׁלְחָן שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, הִתְכַּנְּסוּ כֻּלְּכֶם, שֶׁהֲרֵי הִגִּיעָה הַשָּׁעָה לְתַקֵּן בָּהּ כְּלִי הַמֶּלֶךְ, (לְהַזְהִיר וּלְהִתְתַּקֵּן) לְהָאִיר לְהִתְתַּקֵּן לְפָנָיו, שֶׁהֵן: מִשְׁכָּן, מְנוֹרָה, שֻׁלְחָן, מִזְבֵּחַ, כִּיּוֹר וְכַנּוֹ, אָרוֹן וְכַפֹּרֶת וּכְרוּבִים. וְהַכֹּל בְּשֶׂכֶל. וּמִשּׁוּם כָּךְ צִוָּה אֶת יִשְׂרָאֵל, זֶה יִתְּנוּ.

עָמַד תַּנָּא אֶזֹּד וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְאוֹתָךְ צִוָּה לַעֲשׂוֹת אֶת כֻּלָּם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָשִׂיתָ מְנוֹרַת. וְעָשִׂיתָ שֻׁלְחָן. וְכָךְ בְּהַכֹּל, וּרְאֵה וַעֲשֵׂה, וּמֵהַכֹּל לֹא הִתְקַשָּׁה לְךָ לַעֲשׂוֹת אֶלָּא שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים רְשׁוּמִים בְּאוֹתִיּוֹת שִׁמְךָ: מְ"נוֹרָה, שְׁ"לָחִים, הַ"זְּדָשׁ. לָמָּה הִתְקַשִּׁיתָ לְךָ?

אָמַר לוֹ, זָקֵן זָקֵן, אַתָּם מוֹצִיאִים קָשְׁיָה זוֹ שֶׁהִתְקַשִּׁתָּה לִי מִן מִקְשָׁה

תֵּיעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה. וַדַּאי שֶׁהַכְּלִי שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא שְׁכִינָה, שֶׁהִיא כְּלִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת בַּעְלָהּ, הִיא הַמְּנוֹרָה שֶׁלּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ, שֶׁהֵם: הַגְּדֻלָּה, וְהַגְּבוּרָה, וְהַתִּפְאֶרֶת, וְהַנֶּצַח, וְהַהוֹד, יְסוֹד וּמַלְכוּת. בְּשֶׁבַע כְּלוּלָה.

מִשֶּׁבַע הַדְּרֻגּוֹת הַלָּלוּ – שְׁלֹשֶׁת קְנֵי הַמְּנוֹרָה מִצַּדָּהּ הָאֶחָד, גּוּף וּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת הַמֶּלֶךְ, הוּא נֵר מִצְוָה לְהָאִיר בָּהֶם. וּשְׁלֹשֶׁת קְנֵי הַמְּנוֹרָה מִצַּדָּהּ הַשֵּׁנִי, הֵם שְׁתֵּי שׁוֹקַיִם וּבְרִית, וְהוּא נֵר מַעֲרָבִי לְהָאִיר בָּהֶם. מְנוֹרַת הַמֶּלֶךְ נִקְרֵאת, וְהִיא נֵר לְהָאִיר בּוֹ נֵר מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מִצְוַת ה' בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם.

וּמִי רֹאשׁ הַמְּנוֹרָה? בִּינָה, ה' הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁלֹשָׁה קָנִים, בִּדְיוּקָן זֶה ה', שָׁלֹשׁ וָוִי"ם, שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. ה' הַשְּׁנִיָּה, שְׁלֹשָׁה קָנִים, בִּדְיוּקָן זֶה ה', (שָׁלֹשׁ וָוִים) שֶׁהֵם נֶצַח הוֹד יְסוֹד. ו' הַמְּנוֹרָה שֶׁל הָאֶמְצַע בֶּן י"ה. עַל שְׁמוֹ נִקְרֵאת בִּינָה. הוּא כּוֹלֵל ו' קָנִים לְמַטָּה בְּזִוְּשְׁבּוֹן ו', בְּשִׁשֶּׁת הַקָּנִים שֶׁלּוֹ.

י' אֶשֶׁת זַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ (משלי יב). כֶּתֶר שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה כְּצוּרַת ז' מִצַּד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא אֵינָהּ כְּלִי אֵלָיו, וְלֹא מְשַׁמֶּשֶׁת לוֹ אֶלָּא עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ. אֲבָל בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּמוֹ זֶה הוה"י, הוּא כְּלִי תַּזְוָתָיו. הַשְׁמוּשׁ שֶׁלּוֹ בְּכָל סְפָרָה שֶׁלּוֹ, בְּכָל אֵיבָר שֶׁלּוֹ, בְּכָל מִדָּה שֶׁלּוֹ.

וּמְשׁוּם זֶה י' זוֹ לְפָעָמִים הִיא תַּזְוָתָיו, לְפָעָמִים עַל רֹאשׁוֹ, לְפָעָמִים בָּאֶמְצַע. עַל רֹאשׁוֹ יְהוָ"ה, (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. וְזֶה (ויקרא כד) לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד, שֶׁהוּא י' עַל הו"ה מִצַּד הַמְּנוֹרָה. בָּאֶמְצַע מַזְּצִית הַשֶּׁקֶל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כ) זֶה יִתְּנוּ, כְּמוֹ זֶה הוי"ה. בַּסּוֹף, בַּמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ זֶה הוה"י, וְזֶמֶשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ מִצַּד הַה' הָעֶלְיוֹנָה, וְזֶמֶשׁ אַמּוֹת רֹחַב מִצַּד הַה' הַתַּזְוִתּוֹנָה, וְאַמָּה ו'. וַזַּצִי הָאַמָּה י'. וְהַכֹּל נִרְמָז בָּאוֹת ו'.

וְזֶהוּ סוֹד (ישעיה מד) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַזָּרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים, שֶׁנִּרְמָז בַּשֵּׁם הַזֶּה יו"ד ה"י וָי"ו ה"י, וְכָל שֵׁם שֶׁשּׁוֹלֵט ה' עַל י' הוּא נְקֵבָה מִצַּד הַשְּׁמאל. וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּצִּדָּהּ שֶׁל הָאוֹת י' הִיא בְּרֵאשׁ, אַזָּר שֶׁבִּשְׁנֵי הֵהִי"ן

הִיא בַּסּוֹף, כְּמוֹ זֶה ה״י הֵ״י נִדּוֹן לָרֹב, וְהִיא נְקֵבָה. אֶלָּא י׳ עַל ה׳ (ו׳) הוּא כֶּתֶר, תַּוַּוֹת ה׳ – שְׁמוּשׁ. כָּל שֶׁכֵּן תַּוַּוֹת ו׳.

וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא עָשִׂינוּ קְצוּץ וּפָרוּד בַּיִּוּוּד הָעֶלְיוֹן, שֶׁהַכֹּל יִוּוּד אֶוָּד, הִתְקַשָּׁה לִי לַעֲשׂוֹת. (אוֹ כֶּתֶר, אוֹ אֶמְצָעִי, אוֹ שְׁמוּשׁ) וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹדֵעַ כָּל הַמַּוַּשָּׁבוֹת, אָמַר, אַוַּר שֶׁזֶּה הִתְכַּוֵּן לְטוֹב, שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת קְבוּץ וּפָרוּד, (שמות כה) תֵּ״יעָשֶׂה הַמְּנ״וֹרָה, תֵּעָשֶׂה מֵעַצְמָהּ כְּמוֹ הַשְּׁכִינָה, תֵּעָשֶׂה מֵעַצְמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּלִי פָּרוּד. שְׁאָר הַכֵּלִים שֶׁבָּהֶם הִיא שְׁכִינָה שְׁמוּשׁ, (שם לז) וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל.

וּבְכָל מָקוֹם שֶׁשְּׁכִינָה תַּוַּוֹתוֹנָה, הִיא עֲטָרָה שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, כְּשֶׁנִּטְלָת מִבֵּינָה, שֶׁהִיא הָעוֹלָם הַבָּא, וַדַּאי אֵין הַכָּרָה לָאָדָם בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלֹא בְּכָל מִדּוֹתָיו, עַד שֶׁיִּכָּנֵס לַשַּׁעַר הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (תהלים קיח) זֶה הַשַּׁעַר לַה׳.

בְּאוֹת ל׳, שֶׁהִיא יי (ייי) הִיא כְּלוֹלָה מִכָּל סְפִירָה וּמִכָּל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁמוֹת, מְפֹרָשִׁים וְנִסְתָּרִים. הִיא נְקֻדָּה בְּכָל אוֹת וְאוֹת, שְׁמוּשׁ תַּוַּוֹת בַּעֲלָה. וְהִיא עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ, מֵהַצַּד שֶׁלָּהּ שֶׁל הַטְּעָמִים, כְּמוֹ סָגוֹל נְקוּדָה תַּוַּוֹת בִּרְכֵּי הַמֶּלֶךְ, (ישעיה סו) וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי. וְהִיא בָּאֶמְצַע עִמּוֹ, מַוַּצִּית הַשֶּׂקֶל, בְּשׁוּרֶק. וְהִיא עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ מִצַּד הַסָּגוֹלְתָּא.

זַרְקָא מַקַּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סָגוֹלְתָּא. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִיא כֶּתֶר עַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, כֶּתֶר יִתְּנוּ לְךָ ה׳ אֱלֹהֵינוּ. הִיא יְדוּעָה בְּאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ, בַּמַּקָּלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּוַּוקֵר. שֶׁבָּהּ הוּא נוֹדָע שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְמַעְלָה בְּכֶתֶר, שֶׁהֵינוּ סָגוֹלְתָּא, וְהוּא אַוַּרוֹן, בְּסָגוֹל. וּמִבַּלְעָדָיו אֵין אֱלֹהִים, בְּשׁוּרֶק. וְהַכֹּל בָּהּ נוֹדָע (לְמַטָּה).

מִי שֶׁנִּדְבָּק בָּהּ לְמַטָּה, הִיא מַעֲלָה אוֹתוֹ לְמַעְלָה. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲלוֹת עָלֶיהָ לְהַשִּׂיג לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, הִיא מַשְׁפִּילָה אוֹתוֹ לְמַטָּה מִמֶּנָּה וְאֵין לוֹ זְכֻלָּה בָּהּ. וּמִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב נוֹדָע בָּהּ, לְמֵד אוֹתָהּ לְבָנָיו, וְצִוָּה שֶׁלֹּא יְבַקְּשׁוּ לַעֲלוֹת

לְדַרְגָּה לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, שֶׁהִיא הַכֹּל – מַעְלָה וּמַטָּה וְאֶמְצַע. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם.

נָבִיא שֶׁהָיָה מַכִּיר אוֹתָהּ, צָוַוז וְאָמַר לְבַעֲלֵי תוֹרָה וְזַכָּמִים בַּתּוֹרָה וַעֲשִׁירִים בָּהּ וּשְׁמוּזִים בְּזִוְּלָקָם. צָוַוז אֲלֵיהֶם וְאָמַר, (ירמיה ט) כֹּה אָמַר ה׳ אַל יִתְהַלֵּל וְגוֹ׳, כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי. דָּוִד שֶׁהָיָה מַכִּיר אוֹתָהּ אָמַר, (תהלים כו) אִם תַּזְוֵנָה עָלַי מַזְוֵנָה וְגוֹ׳, בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵזַז. וְיִרְמְיָה רָאָה אֶת אֹרֶךְ הַגָּלוּת, וְסָמָא״ל (בָּא) וְהַנָּזָוֹשׁ, וְכָל הַמְמַנִּים שֶׁל שִׁבְעִים הָאֻמּוֹת בְּרִבּוֹא רְבָבוֹת שָׁיוּרְדִים עַל יִשְׂרָאֵל, וְרָאָה אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ׳. אָמַר הַנָּבִיא, (איכה ג) זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי עַל כֵּן אוֹזִיל. וַאֲשֶׁר לֹא שָׁת לִבּוֹ גַּם לָזֹאת, עָלָיו נֶאֱמַר (תהלים צב) וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת. (דברים לג) וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמַר שְׁמַע ה׳ קוֹל יְהוּדָה. מֹשֶׁה שֶׁשָּׁמַר מַה שֶּׁצִּוָּהוּ אָבִיו, זָכָה לַמַּלְכוּת. וְדָוִד בִּשְׁבִילָהּ עָלָה לַמַּלְכוּת, שֶׁטָּרַז עָלֶיהָ כָּל יָמָיו.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (שם ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה וְגוֹ׳. בָּהּ הִזְהַרְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת מִיתָתְךָ, בָּהּ בֵּרַכְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל שִׁבָּט וְשִׁבָּט. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לג) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה וְגוֹ׳. וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּרְשׁוּהָ הַזְּבָרִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל, וְאָמְרוּ עָלֶיהָ, מַה זֶּה כִּי יָמוּת? אֶלָּא אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא בְּמִי שֶׁמְּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ, וְאֵין מִיתָה אֶלָּא עָנִי, שֶׁעָנִי זָשׁוּב כַּמֵּת.

שֶׁהוּא קָרְבַּן עוֹלָה וְיוֹרֵד. מִצַּד שֶׁכָּל עָשִׁיר עוֹלֶה וַדַּאי, שֶׁמִּתְעַלֶּה עָלָיו. שֶׁכָּל הָעֲשִׁירִים, כָּל טוֹב שֶׁהֵם עוֹשִׂים, כֻּלָּם (רַבָּם) לִזְכוּתָם לָעוֹלָם הַבָּא, וְשָׁם הִיא כֻּתֶּר עַל רֹאשָׁם. הַבֵּינוֹנִי שֶׁעוֹבֵד כְּדֵי לִזְכּוֹת בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, הוּא מַזְוֵצִית הַשֶּׂכֶל עִמּוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ הַמַּצָּב שֶׁנָּזְלָקֶת, וְזִצְיָה תַּזוֹת הַמַּטָּה לָאַפִּיקוֹמָן אַזוֹר הַסְּעוּדָה, וְזִצְיָה לַמּוֹצִיא קֹדֶם סְעוּדָה. וּמִצַּד זֶה נֶאֱמַר בְּאֶסְתֵּר, (אסתר ה) מַה שְּׁאֵלָתֵךְ וְיִנָּתֶן לָךְ וּמַה בַּקָּשָׁתֵךְ עַד זֵצִי הַמַּלְכוּת

וְתֵעָשׂ.

אֲבָל מִי שֶׁהוּא עָנִי, שֶׁמְּמִית אֶת עַצְמוֹ בִּשְׁבִילָהּ, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הֵיא הָרַבָּן עוֹלֶה וְיוֹרֵד תַּוְותָּיִךְ, וְלָמָּה? כִּי מִי שֶׁמַּשְׂפִּיל אֶת עַצְמוֹ בִּשְׁבִיל שְׁכִינָתוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עָלָיו. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר דָּוִד, (תהלים קלוז) כִּי רָם ה' וְשָׁפָל יִרְאֶה. וְהַנָּבִיא אָמַר, (ישעיה נז) כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ וְגוֹ', וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכּוֹן, בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ בַּעֲבוּר שְׁכִינָתִי לְהַעֲלוֹתָהּ מִשְּׁפָלוּתָהּ עֲטָרָה לְרֹאשׁוֹ, אֲנִי אֵרֵד לָדוּר עִמּוֹ. וְאַחַר שֶׁבַּעַל הַשְּׁכִינָה יוֹרֵד עַל הָאָדָם, הִיא יוֹרֶדֶת מֵעַל רֹאשׁוֹ, וְנוֹתֶנֶת הַמָּקוֹם שֶׁל הָרֹאשׁ לְבַעְלָהּ וְיוֹרֶדֶת לְרַגְלֵי הַמֶּלֶךְ. וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה סו) הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי.

שֶׁמִּיּוֹם שֶׁיּוֹרֵשׁ אָדָם נְשָׁמָה שֶׁכְּלוּלָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, מֵאוֹתָהּ שָׁעָה נִקְרָא בֵּן. אָמַר תַּנָּא אֲזַדְ, וְכִי מֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיּוֹרֵשׁ אָדָם נְשָׁמָה כְּלוּלָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ יִקָּרֵא בֵּן? מִנַּיִן לָנוּ? מֵהַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַר דָּוִד בְּסֵפֶר תְּהִלִּים, (תהלים ב) אַסַפְּרָה אֶל חֹק ה' אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ.

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מַה זֶּה הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ? אֶלָּא בִּשְׁבִילְךָ אָמַר דָּוִד בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ. הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל, בְּאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים לד) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. אַתָּה קַיֶּמֶת בַּשְּׁכִינָה וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ – שֶׁהַיְנוּ הַגּוּף, וּבְכָל נַפְשְׁךָ – שֶׁהַיְנוּ הַנְּשָׁמָה, שֶׁזִּמְּשָׁה שֵׁמוֹת יֵשׁ לָהּ: נְשָׁמָה, רוּחַ, נֶפֶשׁ, זִיָּה, יְחִידָה. וּבְכָל מְאֹדֶךָ – בְּכָל מָמוֹנֶךָ.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ לֹא יָזוּז מִמְּךָ בְּכָל אֵלּוּ. אַתָּה זָשַׁבְתָּ שֶׁאַפְלוּ הָיוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת תַּוָּזוֹת רְשׁוּתְךָ, הָיִיתָ נוֹתֵן לְהָקִים שְׁכִינָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהַמְלִיכוֹ עִם שְׁכִינָתוֹ עַל כָּל הַמְּמֻנִּים שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְאַחַר כָּךְ

לְהַעֲלוֹתוֹ וּשְׁכִינָתוֹ – בִּדְיוֹקָנְךָ כְּלוּלָה מִכָּל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת, בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּבַמְּזוֹנוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

מַזָּלְךָ טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצָּרְפָה לְמַעֲשֶׂה. מֵאַזָּר שֶׁאַתָּה בָּנוֹ – עַל כָּל מַה שֶּׁזָּשַׁבְתָּ לִרְבוֹנְךָ, יְקַיֵּם עַל יָדְךָ וְלֹא תָּזוּז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים, אֶלָּא תִּהְיֶה בְּדִיּוּקָנוֹ בַּכֹּל, וְאַתָּה בַּגָּלוּת גָּנוּז מִבְּנֵי אָדָם, וְאַתָּה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה שְׁלִיזוּ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹמַר דְּבָרִים אֵלּוּ לְפָנֶיךָ, וַאֲנִי מְצֻוֶּה מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא לָזוּז מִפִּיךָ בְּכָל עֵת וְשָׁעָה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה, אֲנִי וְכָל הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים שֶׁל הַיְשִׁיבוֹת. קוּם הַשְׁלֵם מִצְוֹת רִבּוֹנְךָ.

פָּתַח וְאָמַר, וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים. סֵפֶר תּוֹרָה, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי. אֲרוֹנוֹ הַשְׁכִינָה. מִבַּיִת וּמִזּוּץ תְּצַפֶּנּוּ, אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁכִינָתוֹ, מִבַּזּוּץ וּמִבְּפָנִים (שָׁלוֹ), וְהַכֹּל אָזָד. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָרוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁתּוֹרָה מִבְּפָנִים מִן אָזָד, וְהָאָרוֹן מִן אַזָּר. זֶה בִּכְתִיבַת דְּיוֹ, וְזֶה עֵץ מְצֻפֶּה זָהָב. שֶׁוַּדַּאי הַתּוֹרָה זַכִּיבָה מֵהַכֹּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב, (איוב כח) לֹא יַעַרְכֶנָּה זָהָב וּזְכוּכִית.

וּמִצַּד אַזָּר אֲפָלוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה מַרְאֶה שֶׁהַכֹּל אָזָד, דְּיוֹ וְעֵץ. (שֶׁהַדְּיוֹ) מִתְפַּוְּזִים שֶׁהֵם נַעֲשׂוּ בָּעֵץ. (וְכָל דִּבְרֵי הַדְּיוֹ מֵעֵץ הֵם) וְעוֹד, דְּיוֹ שָׁזַר מִבַּזּוּץ וְלָבָן מִבְּפָנִים. כָּךְ הֵם (זַכָּאִים בַּעֲלֵי תּוֹרָה) בַּעֲלֵי תּוֹרָה וְזַכָּאִים – שְׁזוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא מִבַּזּוּץ, וְיָפִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא מִבְּפָנִים. וְלָכֵן דְּיוֹ, לָשׁוֹן שֶׁל דַּיּוֹ לָעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ. דַּיּוֹ: יו״ד יָד״וֹ, זַכָּאִים וּתְבוּנָה וָדַעַת, שֶׁכָּתַב אָדָם בְּיָדוֹ בִּדְיוֹ. (ע״כ רעיא מהימנא)

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, בְּאוֹתָם הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן כָּתוּב, וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם וְגוֹ׳, וְכָתוּב וַהֲקֵמֹתָ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ וְגוֹ׳. לָמַדְנוּ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה כָּל הַתַּקּוּנִים וְכָל הַדְּיוּקָנָאוֹת שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, כָּל אָזָד וְאָזָד כָּרָאוּי לוֹ, שֶׁהֶרְאָה לוֹ אֶת מִטַּטְרוֹ״ן שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ כֹּהֵן גָּדוֹל לְפָנִים. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי לֹא הוּקַם הַמִּשְׁכָּן לְמַעְלָה עַד הַיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן לְמַטָּה,

וְלֹא שִׁמֵּשׁ אוֹתוֹ נַעַר שֶׁלְּמַעְלָה עַד הַיּוֹם שֶׁשִּׁמְּשׁוּ לְמַטָּה בַּמִּשְׁכָּן הָאֵזוֹר הַזֶּה.

אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁהֲרֵי הַמִּשְׁכָּן לֹא הוּקַם לְמַעְלָה עַד שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן לְמַטָּה, אֲבָל מֹשֶׁה רָאָה אֶת כָּל מַרְאֵה הַמִּשְׁכָּן, וְלֹא הָיָה מִסְתַּדֵּר בְּקִיּוּמוֹ, עַד שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן לְמַטָּה, וְרָאָה אֶת מִטַּטְרוֹ"ן מְשַׁמֵּשׁ אֵזוֹר כָּךְ. לֹא שֶׁהוּא הָיָה מְשַׁמֵּשׁ, אֶלָּא שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ אֵזוֹר כָּךְ, וְלֹא בְּאוֹתוֹ זְמַן. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, רְאֵה אֶת הַמִּשְׁכָּן וּרְאֵה אֶת הַנַּעַר, הַכֹּל מִתְעַכֵּב עַד שֶׁיּוּקַם כָּאן לְמַטָּה.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, מִטַּטְרוֹ"ן שֶׁהוּא הַמְשַׁמֵּשׁ? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהַמִּשְׁכָּן הוּא שֶׁלּוֹ, וּמִיכָאֵל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הוּא שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ בְּתוֹךְ אוֹתוֹ מִשְׁכָּן שֶׁל מִטַּטְרוֹ"ן, כְּמוֹ שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה בְּתוֹךְ מִשְׁכָּן אֵזוֹר הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה בְּסוֹד הָעוֹלָם הַבָּא. שְׁנֵי מִשְׁכָּנוֹת הֵם; אֶזְוֵד הוּא נִסְתָּר לְמַעְלָה, וְאֶזְוֵד הַמִּשְׁכָּן הַזֶּה שֶׁל מִטַּטְרוֹ"ן. שְׁנֵי כֹהֲנִים הֵם; אֶזְוֵד אוֹר רִאשׁוֹן, וְאֶזְוֵד מִיכָאֵל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְמַטָּה.

מִכָּאן סוֹדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁל בֵּית הַמִּשְׁכָּן מִפִּי הַמְּנוֹרָה. הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן נִבְנָה עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מַרְגָּלִיּוֹת, אֵיבָרִים עֶלְיוֹנִים, יָמִין וּשְׂמֹאל, שְׂמֹאל וְיָמִין.

שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם כְּלוּלִים כְּאֶזְוֵד, וְזֶה נִכְנָס בָּזֶה, וְזֶה נִכְנָס בָּזֶה. א"ל הָרִאשׁוֹן וּמִסְתַּדֵּר בְּיָמִין. א הִיא רִאשׁוֹנָה, שֶׁהִיא יָמִין, וּמִתְגַּשֵּׁם וּמִצְטַיֵּר בְּסוֹד הַיָּמִין, וּכְשֶׁנִּכְנָס וּמְשַׁמֵּשׁ בְּפָנִים, נֶאֱזָז עִם ל, וְנִקְרָא בְּסוֹדוֹ א"ל, שֶׁהֲרֵי ל' מִסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה בְּתוֹךְ קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים יָצָא.

לֹא שֶׁשָּׁם הִתְגַּשֵּׁם, אֶלָּא וַדַּאי כְּשֶׁיָּצָא הִתְגַּשֵּׁם, כְּשֶׁאָר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁכְּשֶׁיָּצְאוּ מִסּוֹד הָעוֹלָם הַבָּא הִתְגַּשְּׁמוּ וְהִצְטַיְּרוּ. אַף כָּךְ הַל' הַזּוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא סוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, לֹא הִתְגַּשְּׁמָה עַד שֶׁיָּצְאָה הַזּוֹטָה, וְאָז א"ל. וְזֶהוּ סוֹד הַיָּמִין.

הַשְּׂמֹאל כּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ אֶת הַיָּמִין וְנוֹטֵל אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה אֵלָיו וְנִכְלָל עִמּוֹ, וּכְשֶׁנִּכְלָל עִמּוֹ הוּא נִקְרָא אֱלֹהִים. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הִקְדִּים הַשְּׂמֹאל בְּסוֹד

הָעוֹלָם הַבָּא. וַדַּאי זֶה כָּךְ. אֶלָּא כְּשֶׁיָּצְאוּ הַדְּרָגוֹת בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא, רָצָה הַשֵּׁם הַזֶּה לְהֵרָאוֹת וּלְהִבָּנוֹת, לְהֵרָאוֹת עַל אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּצְאוּ מִשָּׁם, וְנִבְנָה שֵׁם זֶה כְּמוֹ זֶה. אי"ל בַּתְּוַזְלָה בְּצַד הַיָּמִין, נִכְלָל בְּתוֹךְ הַשְּׂמאל, וְנוֹטֵל אוֹתוֹ הַשְּׂמאל, וְנִקְרָא אֱלֹהִים, וְזֶהוּ סוֹד הַיָּמִין (אָמַר לוֹ בְּשֵׁם וְכוּ') בְּשֵׁם שֶׁל אֱלֹהִים, וְעַל סוֹד זֶה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא דִּין, שָׁם הוּא רַוְזַמִים, שֶׁהֲרֵי הוּא כּוֹלֵל דִּין, וְזֶה נִבְנָה וְנִרְאָה.

אוֹתוֹ שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, אֶמְצָעִי, נוֹטֵל אֶת שְׁנֵיהֶם, וּמִשְׁתַּלֵּם, וְנִקְרָא אֱלֹהֵינוּ. הֲרֵי כָּאן הַשְׁלֵמוּת שֶׁנִּרְאֵית מִסּוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל נִכְלָל זֶה בָּזֶה. כֵּיוָן שֶׁהָאֶמְצַע הַזֶּה הִשְׁתַּלֵּם, שׁוֹרֶה עָלָיו הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הַמַּפְתֵּחַ שֶׁל הַכֹּל שֶׁנִּקְרָא יְהוָ"ה, וְאָז נוֹטֵל אֶת כָּל הַצְּדָדִים, מַעְלָה וּמַטָּה, יָמִין וּשְׂמאל, וּלְכָל הַצְּדָדִים הָאֲוִזִרים. וְלָכֵן כְּשֶׁנִּשְׁתַּלֵּם מִסּוֹד שְׁנֵי הַצְּדָדִים, מִיָּמִין וּשְׂמאל, נִקְרָא אֱלֹהֵינוּ. הֲרֵי כָּאן יָמִין וּשְׂמאל וְאֶמְצַע בִּכְלַל הַשֵּׁם הַזֶּה. וְזֶה נִרְאָה וְנִבְנָה. הַסּוֹד שֶׁהָאוֹתִיּוֹת יָצְאוּ מִשָּׁם, כָּךְ נִבְנָה וְנִרְאָה כָּל אָוְזד וְאָוְזד.

הֲרֵי נִכְלָל יָמִין בַּשְּׂמאל, וְנוֹטֵל הַשְּׂמאל אֶת שֵׁם הַיָּמִין. אֵיפֹה כָּלוּל הַיָּמִין בְּתוֹךְ הַשְּׂמאל, שֶׁהַיָּמִין יִטֹּל אֶת סוֹד הַשְּׂמאל? אֶלָּא כְּשֶׁנִּכְלָל יָמִין בִּשְׂמאל וְנוֹטֵל הַשְּׂמאל אֶת שֵׁם סוֹד הַיָּמִין, הַיָּמִין כּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ אֶת הַשְּׂמאל, הַשֵּׁם אֵ"ל. וְהוּא הי"ם.

לָמָּה כָּךְ? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְנָה אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּצְאוּ מִשָּׁם, נוֹטֵל הַשְּׂמאל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. הַיָּמִין נוֹטֵל אָוְזת מִסּוֹד הָעוֹלָם הַבָּא. הַשְּׂמאל שְׁתַּיִם, וְהוּא הי"ם. אָז הַיָּמִין כּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ אֶת הַשְּׂמאל, וְנוֹטֵל הָאוֹת הָאֲוִזרוֹנָה ם, וְנוֹטֵל י' שֶׁהָיְתָה בִּשְׂמאל. ם הִיא בִּשְׁלֵמוּת מ"ם, וְכָךְ נִבְנָה מִי"ם בְּאוֹתוֹ י' שֶׁנּוֹטֵל יוֹתֵר. וְאָז הַיָּמִין כּוֹלֵל אֶת הַשְּׂמאל בְּתוֹכוֹ.

אָוְזר כָּךְ נִבְנוֹת הָאוֹתִיּוֹת. א' שֶׁהָיָה בַּהַתְוַזְלָה בְּצַד הַיָּמִין, הוֹלִידָה וְהוֹצִיאָה אֶת הָאוֹת ש', כְּלוּלָה בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים, וּמִשְׁתַּתֶּפֶת עִם הָאוֹת א', וְנַעֲשׂוֹת אֵשׁ. עוֹד זָוֹות הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ תּוֹךְ הַכָּאַת שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ

וּמִתְקָרְבִים כְּאֶזֶד בְּמַזָּלְקָת, וּמִתּוֹךְ מַזָּלְקָת זוֹ שֶׁל מַיִם בְּאֵשׁ וְאֵשׁ בְּמַיִם, מוֹלִידִים אוֹתִיּוֹת, וּמוֹצִיאִים אוֹת ר׳ וְאוֹת ו׳ וְאוֹת זז׳ וְנַעֲשִׂים רוּזַז. וְנִכְנָס בֵּין שְׁנֵי צְדָדִים, וְאָז מִתְיַשְּׁבוֹת הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת בִּמְקוֹמָן, כָּל אַזַּת וְאַזַּת בִּשְׁלֵמוּת.

עוֹד זָווֹת הָאוֹתִיּוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת כְּאֶזֶד, א׳ מוֹצִיאָה מ׳, שֶׁהִיא מִצַּדּוֹ בְּיָמִין, שֶׁהֲרֵי בְּיָמִין מִתְיַשֶּׁבֶת. מ׳ מוֹצִיאָה ש׳, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מ׳ הִיא כְּלוּלָה, בָּרִאשׁוֹנָה הָיְתָה מִשְּׂמֹאל, וְנִכְלֶלֶת אַזַּר כָּךְ בְּיָמִין וּמִשְׁתַּלֶּמֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּלְּמָה, זָווּ וְהוֹלִידוּ כְּאֶזֶד, וְנִכְלְלוּ בִּשְׁנֵי צְדָדִים.

הִתְזַזְּקוּ הָאוֹתִיּוֹת אמ״ש שְׁלֹשׁ אֵלֶּה, וְהִתְעַבְּרוּ וְהוֹלִידוּ שָׁלֹשׁ אֲזֵזרוֹת תּוֹךְ הַגֻּלְגֹּול. מ׳ הִתְתַּקְּנָה וְהִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה ר׳. א׳ הִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה ו׳. ש׳ הִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה זז׳, וְהַכֹּל נִתְקַן. עוֹד הִתְעַבְּרוּ הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ סוֹד אמ״ש, וְהִתְגַּלְגְּלוּ כְּמִקְדָּם. א׳ הִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה וְהוֹצִיאָה אֶת הָאוֹת ב׳ בְּצַד מַעֲרָב, וְאָז הִיא מִתְיַשֶּׁבֶת בְּצַד הַדָּרוֹם. מ׳ הִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה וְהוֹצִיאָה אֶת הָאוֹת ד׳ בְּצַד הַצָּפוֹן, וְאָז הִיא מִתְעַלָּה בֵּין צָפוֹן וְדָרוֹם וּתְלוּיָה בָּאֲוִיר. ש׳ הִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה וְהוֹצִיאָה אוֹת ג׳, וּמִתְיַשֶּׁבֶת בְּצַד הַמִּזְרָז, וּמִתְעַלָּה בֵּין מַעֲרָב וּמִזְרָז וּתְלוּיָה בָּאֲוִיר. נִמְצְאוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת מ״ש תְּלוּיוֹת בָּאֲוִיר.

א׳ שֶׁנִּשְׁאֲרָה הִתְעַלְּתָה בִּמְקוֹמָהּ, וְעָלְתָה לְמַעְלָה, וְהִתְעַטֵּר בָּהּ יָ״ה. בְּאֵלֶּה הִתְזַזְּקָה וְהִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה ה״ו וְעָמְדָה בִּמְקוֹמָהּ. אָז מִתְעַטֶּרֶת וּמְאִירָה וּפוֹשֶׁטֶת אוֹר, וּמוֹלִידָה אוֹר, וְהוֹצִיאָה אֶת הָאוֹת ט׳, הַמַּכָּה שֶׁהִכָּה וְהֵאִיר סוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּאוֹר.

אָז מִתְעַלָּה א׳ וְנוֹטֶלֶת מִתּוֹךְ הָאוֹר אֶת מ״ש, וְהִתְזַזְּבְרוּ עִמָּהּ, וְנִהְיוֹת אמ״ש כְּמִקְדָּם, וּמִתְיַשֶּׁבֶת א׳ בְּצַד דָּרוֹם, ש׳ בְּצַד מִזְרָז, מ׳ בְּצַד צָפוֹן. עוֹלָה ג׳ שֶׁהָיְתָה בְּצַד מִזְרָז, וּמִתְעַבֶּרֶת וּמוֹלִידָה צ״ת. בָּאָה ב׳ שֶׁהָיְתָה בְּצַד מַעֲרָב, וְעוֹלָה וּמִתְזַזֶּבֶרֶת בֵּין צ״ת. עוֹלוֹת א׳ ו׳, זוֹ מִצַּד מַעֲרָב (דָּרוֹם) וְזוֹ מִצַּד מִזְרָז, וּמִתְזַזְּבְרוֹת שְׁתֵּיהֶן עִם ב׳ בֵּין צ״ת, וּמֵאִיר הַשֵּׁם צְבָאוֹת. כְּשֶׁמֵּאִיר הַשֵּׁם הַזֶּה

בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, מִתְעַבְּרוֹת הָאוֹתִיּוֹת וּמוֹלִידוֹת ז׳ ב׳ (ג׳) נ. עוֹלוֹת אמ״ש כְּמִקְדָּם, וּמִתְעַבְּרוֹת וּמוֹלִידוֹת ס׳ ע׳ פ׳.

נְשְׂאָרָה ק׳ יְזִידָה, וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וְעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. רוֹאֶה אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמִּתְעַרְבֶּבֶת בְּלִי גּוּף וְלֹא צִיּוּר וְלֹא נִכְנֶסֶת לַמִּשְׁכָּן, עָשָׂה אוֹתָהּ זוֹפָה וְכִסּוּי לַמִּשְׁכָּן. וּמַהִי? יְרִיעוֹת עִזִּים לְאָהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן, לְאֹהֶל וְלֹא אֹהֶל. קו״ף וְלֹא אָדָם.

עוֹד הִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת כְּמִקְדָּם בְּתוֹךְ מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן, אמ״ש. שׁ׳ הִתְגַּלְגְּלָה וְהִתְיַשְּׁבָה בְּצַד מִזְרָח, וְנִשְׂאָרָה ג׳ תְּלוּיָה בָּאֲוִיר. מ׳ הִתְגַּלְגְּלָה וְהִתְיַשְּׁבָה בְּצַד צָפוֹן, וְיָצְאָה ד׳ וְהִתְזַבְּרָה בְּתוֹךְ שׁ׳ בְּאוֹתוֹ צַד. א׳ הִתְגַּלְגְּלָה וְהִתְיַשְּׁבָה וְעָלְתָה לִי׳, וְעָלְתָה וְהֶזֵּיקָה עִמּוֹ וְנָטְלָה אוֹתוֹ, וְהִתְזַבְּרָה בְּתוֹכוֹ בְּזִבּוּר אֶזֶד שַׁדַּ״י. כְּשֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה נִתְתַּקֵּן בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, אָז קִיּוּם וַעֲמִידָה הוּא מִתּוֹךְ הַמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַטָּה.

עוֹד הִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת כְּמִקְדָּם לְהִתְיַשֵּׁב בַּמִּשְׁכָּן, וְעָלוּ הָאוֹתִיּוֹת – א׳ בָּרֹאשׁ, ת׳ אַזַּר כָּךְ, א״ת. ב׳ בָּרֹאשׁ, שׁ׳ אַזַּר כָּךְ. הִתְזַלְּפוּ הָאוֹתִיּוֹת אב״ג ית״ץ, הִתְגַּלְגְּלוּ בַּזַּקִיקוֹת קֹדֶשׁ א׳ ק׳. א׳ הוֹצִיאָה ק׳ לִשְׁמֹר אֶת הַמִּשְׁכָּן. ק׳ הוֹצִיאָה ר׳. ר׳ הוֹצִיעָה ע׳ קר״ע.

הַסּוֹד הַזֶּה – וְאֵת עֶרֶת גְּדֵיֵי הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל יָדָיו וְעַל חֶלְקַת צַוָּארָיו. כְּמוֹ זֶה, וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן. שֶׁהֲרֵי הַזֶּלֶק הַזֶּה הִצְטָרֵךְ לְהֵרָאוֹת בַּזּוּיִן לִשְׁמֹר אֶת אוֹתוֹ פָּנִים. וְעַל סוֹד זֶה הִלְבִּישָׁה אֶת יַעֲקֹב בַּזּוּיִן. שט״ן קר״ע, אוֹתָן אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת בַּזּוּיִן בְּשִׁבְיל שְׁמִירַת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, וְנִפְרְעָה הָעָרְלָה אַזַּר כָּךְ עַל יְדֵי הַכִּסּוּי הַזֶּה.

עוֹד הִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהוֹצִיאוּ א״ת ב״ש, שִׁקּוּצֵי״ת בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְגוֹ׳. בְּגִלְגּוּל זֶה וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, בְּאוֹתִיּוֹת קר״ע שט״ן. וְוִוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְּהוֹם – ג׳

הוֹצִיאָה ר׳, ד׳ ק׳. עַד כָּאן הִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהִכּוּ זוֹ בָּזוֹ לְתִקּוּן בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן. אוֹתָן אמ״ש הוֹצִיאוּ תוֹלָדוֹת, (ת׳) ה׳ צ׳ ו׳ ף׳ אוֹתִיּוֹת הַתְּלוּיוֹת בְּתוֹךְ הָאֲוִיר, וְהִכּוּ בְּאוֹתָן אֲוֵזרוֹת וְהוֹצִיאוּ אֶת צִיּוּר הַמִּשְׁכָּן ז׳ ע׳. עַד כָּאן עוֹמֵד וְזוֹשֵׁף עַל פְּנֵי תְּהוֹם, כֻּלָּם בְּצִדּוֹ, זוֹ׳ בָּאָה ס׳ וְהִתְוַזְּבְּרָה עִמּוֹ, אָז יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר.

הִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת כְּמִקְדָּם אב״ג ית״ץ, הִתְעַבְּרוּ וְהוֹלִידוּ וְהוֹצִיאוּ צִיּוּר תּוֹךְ סוֹדוֹת הַמִּשְׁכָּן (בִּכְלָלוֹת) הִתְגַּלְגְּלוּ אָזַד בְּסוֹד א׳ ל׳ ב׳ ם׳, שֶׁהֲרֵי הָאוֹת א׳ הִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה בְּסוֹד שֶׁל כּוֹז וְתַקָּף אֶת הָאוֹת ל׳. הִתְגַּבֵּר בְּתַקְפּוֹ וְהִתְעַלָּה בִּכְבוֹדוֹ, וְהוֹלִיד אֶת הָאוֹת ב׳. אָז הִתְעַבְּרוּ וְהוֹלִידוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהִתְוַזְּבְּרוּ אֲוֵזרוֹת אֵלּוּ, א׳ הִתְוַזְּבְּרָה בַּוָּזְקִיקָתָהּ בָּאוֹת ב׳. אָז ט״ר בְּזוּזְבּוּר ט״ת, לִהְיוֹת הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת לִמְקוֹמָן, תּוֹךְ צֵרוּף שֶׁל סוֹד הַמִּשְׁכָּן. אֶת הַכִּיּוֹר וְאֶת כַּנּוֹ.

יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם, שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם עָלוּ וְיָרְדוּ בַּסוֹד שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת א״ל. א׳ הוֹצִיאָה ו׳. ו׳ הוֹצִיאָה ק׳. הָאוֹת ל׳ עוֹלָה, וְנָזְקְקוּ הָאוֹתִיּוֹת בַּוָּזְקִיקוֹתֵיהֶן בְּזוּזְבּוּר אָזַד. קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם אֵ״ל וְכוּ׳. אֵלּוּ אוֹתִיּוֹת אֵ״ל, שֶׁהֲרֵי אֵלֶּה הִתְעַבְּרוּ וְהוֹלִידוּ וְהוֹצִיאוּ אוֹתִיּוֹת תּוֹךְ צִיּוּרֵי הַמִּשְׁכָּן. אמ״ש הִתְעַבְּרוּ וְהוֹלִידוּ וְנָזְקְקוּ בַּוָּזְקִיקוֹת שֶׁל סוֹדוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְהוֹצִיא אֶת צִיּוּרֵי הַמִּשְׁכָּן. א׳ הוֹצִיאָה ג׳, ש׳ הוֹצִיאָה ן׳, לְזַבֵּר תּוֹךְ הָאוֹת ג׳ בְּסוֹד גַּן. תַּרְשִׁישׁ הָאֶרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב וְגוֹ׳. הִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת כְּמִקְדָּם אמ״ש, בְּסוֹד ב״ם בְּאֵלֶּה נִכְנְסוּ הַמַּיִם לְמָקוֹם אָזַד, שֶׁכָּתוּב יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶזַד.

רַבִּי זֵזָיִא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נִפְתַּח בְּעִדּוּנִים (בְּמַלְאָכִים וּבְזְמַנִּים) וְנֶאֱמַר דִּבְרֵי תוֹרָה. פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי בְּדִבְרֵי קְרִיאַת שְׁמַע וְאָמַר, כָּתוּב (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶזַד. וְכָתוּב (שם כז) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם. וְכָתוּב (שם ט) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת הַיַּרְדֵּן. כָּל הַשְּׁמַע שְׁמַע הַלָּלוּ שֶׁאָמַר מֹשֶׁה לְשֵׁם מָה, שֶׁהֲרֵי שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַיְזוּד הוּא נָאֶה, (שֶׁהֲרֵי לִדְרָשָׁה

הוּא בָּא) וְהָאֲזֵרִים הַלָּלוּ לָמָּה?

אֶלָּא כֻּלָּם בָּאִים לִדְרָשָׁה. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַיִּחוּד וַדַּאי שֶׁזֶּה בָּא לִדָּרֵשׁ, וְכָאן רָמוּז וְנִרְאֶה הַיִּחוּד שֶׁל הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה. שְׁמַע – ע' הִיא מֵהָאוֹתִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת, לָמָּה? אֶלָּא רָמוּז הוּא רוֹמֵז בְּכָלָל אָזַד, לְכָלֵל מַעְלָה וּמַטָּה כְּאָזַד בְּיִחוּד אָזַד. שְׁמַע – שֵׁם ע'. כָּאן נִכְלָל הַשֵּׁם הַזֶּה בְּאוֹתָם שִׁבְעִים שֵׁמוֹת עֶלְיוֹנִים לְהַכְלִילָם, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם מִתְבָּרֵךְ מֵהֶם וְנִכְלָל בָּהֶם, וְצָרִיךְ לְהַכְלִילָם כְּאָזַד בְּיִחוּד אָזַד, וְלָשִׁים רְצוֹנוֹ בָּהֶם.

שֶׁהֲרֵי וַדַּאי שִׁבְעִים שֵׁמוֹת הֵם בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּמֵהַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ מִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַזֶּה וְנִכְלָל בְּתוֹכָם, וְאַזַר כָּךְ יִשְׂרָאֵל בִּכְלָל. אֲבָל הֲרֵי שָׁנִינוּ, זֶה יִשְׂרָאֵל סָבָא, לִהְיוֹת יִשְׂרָאֵל בִּכְלָל אָזַד, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל דִּבֵּקוּת הַכֹּל. וְעַל זֶה שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. עַכְשָׁו נִדְבְּקָה הָאִשָּׁה בְּבַעְלָהּ, וְנִהְיָה הַכֹּל בִּכְלָל אָזַד, וְזֶה שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַיִּחוּד. (יִשְׂרָאֵל) אַזַר כָּךְ מְיַזֵּד שִׁלְשָׁה צְדָדִים, ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אָזַד, לִהְיוֹת הַכֹּל אָזַד.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל כָּל הַשְּׁאָר אֵינָם כְּמוֹ זֶה, אֲבָל כָּל הָאֲזֵרִים בָּאוּ לִדָּרֵשׁ, וְכֻלָּם בְּמָקוֹם אַזַר נִדְבְּקוּ. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם. וְכֻלָּם בְּדַרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה נִדְבְּקוּ.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל נָאֶה הוּא, אֲבָל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם מַהוּ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת הָיִיתָ! מַה זֶּה נִהְיֵיתָ? אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם עַם, כְּשֶׁנִּשְׁבְּרוּ לִבּוֹתֵיהֶם לַעֲבוֹדָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ז ז) נְהֵיתִי וְנָזֲזֵלִיתִי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁמָעוֹנִי אַזַי וְעַמִּי. אִם אַזַי, לָמָּה עַמִּי? וְאִם עַמִּי, לָמָּה אַזַי? אֶלָּא, אָמַר דָּוִד, אִם בְּרָצוֹן – אַתֶּם אַזַי. וְאִם לֹא – אַתֶּם עַמִּי, לִשְׁבֹּר לִבְּכֶם לַעֲבוֹדָתִי. כָּךְ הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם – שֶׁבָּרְתָּ לִבְּךָ לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתָּה עֹבֵר הַיּוֹם אֶת הַיַּרְדֵּן, הַכֹּל הוּא בְּדַרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה, וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַיִּחוּד הוּא בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא אוֹתוֹ

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַיִּחוּד לֹא הָיָה בְּכֻלָּם כְּמוֹ זֶה, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה סוֹד שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה (כָּרָאוּי), (וּבְכָל מָקוֹם הַסּוֹד לְקַבֵּל) וְהוּא סוֹד לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּכָל צַד, כְּדֵי שֶׁיִּצְטָרֵךְ לָאָדָם לִהְיוֹת מְזֻמָּן (בְּאוֹתוֹ שֵׁם) בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְיַחֵד אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם.

וּבְשָׁעָה שֶׁבָּא אָדָם לְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, אָז הַשְּׁכִינָה בָּאָה וְשׁוֹרָה עַל רֹאשׁוֹ, וְעוֹמֶדֶת עָלָיו כְּעֵד לְהָעִיד עֵדוּת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁזֶּהוּ מִי שֶׁמְּיַחֵד שְׁמוֹ בָּעֲמִים בְּיוֹם, וּשְׁמוֹ מִתְיַחֵד מַעְלָה וּמַטָּה כָּרָאוּי. וְלָכֵן ע' מִשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הִיא מֵהָאוֹתִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת, וְגַם ד' מֵהָאוֹתִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת, לִהְיוֹת עֵד לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, יְהוָ"ה אֱלֹהֵינ"וּ יְהוָ"ה, וְזֶהוּ סוֹד הַיִּחוּד בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְהִתְעוֹרֵר בּוֹ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְאֵין לָנוּ רְשׁוּת לְהָעִיר בּוֹ יוֹתֵר.

וַדַּאי הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁמְּיַחֵד אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעְלָה וּמַטָּה כָּרָאוּי, שֶׁשְּׁכִינָה בָּאָה וְשׁוֹרָה עַל רֹאשׁוֹ וּמְבָרֶכֶת אוֹתוֹ בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת, וְקוֹרֵאת עָלָיו, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח אֲזָרָיו וְאָמַר, (דברים ד) אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, אַתָּה הָרְאֵתָ – מַה הָרְאֵתָ? אֶלָּא כְּשֶׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא הָיוּ מַכִּירִים אֶת סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלוֹם, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם הָיוּ עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה בַּגָּלוּת, וְשָׁכְחוּ אֶת כָּל עִקַּר הָאֱמוּנָה שֶׁהָיָה בָּהֶם בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁיָּרְשׁוּ כָּל אוֹתָם שִׁנִּים עָשָׂר שְׁבָטִים מֵאֲבִיהֶם יַעֲקֹב.

וּכְשֶׁבָּא מֹשֶׁה וְלִמֵּד אוֹתָם שֵׁיֵשׁ אֱלוֹהַּ עֶלְיוֹן בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, וְאַזַּר כֹּחַ רָאוּ כָּל אוֹתָם נְסִים וּגְבוּרוֹת עַל הַיָּם וְכָל הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם בְּמִצְרַיִם, וְאַזַּר כֹּחַ רָאוּ כַּמָּה גְּבוּרוֹת בַּמָּן וּבַמַּיִם, וְנִתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה, וְלָמְדוּ אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לַזְּמַן הַזֶּה.

אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: עַד כָּאן הִצְטָרַכְתִּי לְלַמֶּדְכֶם כְּמוֹ שֶׁמְּלַמְּדִים תִּינוֹק. (מִכָּאן וּלְהָלְאָה) וְזֶהוּ אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת, וְלָמַדְתָּ עַד כָּאן לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן וּלְהָכֵנֵס לְסוֹד הָאֱמוּנָה, וּמַהִי? כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים.

אִם תֹּאמַר, דָּבָר קָטָן הוּא לָדַעַת – הֲרֵי כָּתוּב, וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד. כָּאן תָּלוּי כָּל סוֹד הָאֱמוּנָה לָדַעַת מִתּוֹךְ זֶה סוֹד כָּל הַסּוֹדוֹת, לָדַעַת סֵתֶר (סוֹד שֶׁל כָּל) כָּל הַנִּסְתָּרִים, יְהוָ״ה אֱלֹהִים שֵׁם מָלֵא, וְהַכֹּל אָזֹנְךָ. אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת – כָּאן סוֹד הַסּוֹדוֹת לִיוֹדְעֵי מִדִּין.

אַשְׁרֵיהֶם כָּל אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וּבְגִלַּל שֶׁכְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִתְבּוֹנֵן בַּתּוֹרָה וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם, וּבַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (משלי ז׳ז) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן. אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אֻמָּן.

וְכִי הַתּוֹרָה הָיְתָה אֻמָּן? כֵּן. לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת פָּלְטֵרִין. אִם לֹא שָׁם אֵלָיו אֻמָּן, לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַפָּלְטֵרִין. כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה הָאַרְמוֹן, לֹא עוֹלֶה אֶלָּא בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ. בְּאוֹתָם אַרְמוֹנוֹת שֶׁעָשָׂה הַמֶּלֶךְ, מַשְׁקִיעַ הַמֶּלֶךְ מַזְוָשָׁבָה בְּאוֹתָם אַרְמוֹנוֹת.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הִסְתַּכֵּל בָּאֻמָּן. וְאַף עַל גַּב שֶׁהָאֻמָּן עָשָׂה אֶת הָאַרְמוֹן, לֹא עוֹלֶה אֶלָּא בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ: אֵלּוּ הָאַרְמוֹנוֹת שֶׁעָשָׂה הַמֶּלֶךְ; וַדַּאי הַמֶּלֶךְ בָּנָה הָאַרְמוֹנוֹת. הַתּוֹרָה צִוְוָתַת: וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, בִּי בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם! שֶׁטָּרֶם (אֶלָּא עַד) (לֹא נִבְרָא) נִבְרָא הָעוֹלָם הִקְדִּימַתּוּ הַתּוֹרָה אַלְפַּיִם שָׁנִים לָעוֹלָם, וּכְשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה מִתְבּוֹנֵן בַּתּוֹרָה בְּכָל דָּבָר וְדָבָר, וְעָשָׂה כְּנֶגְדָּהּ אֱמָנוּתוֹ שֶׁל עוֹלָם, מְשׁוּם שֶׁכָּל הַדְּבָרִים וְהַמַּעֲשִׂים שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת הֵם בַּתּוֹרָה, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מִתְבּוֹנֵן בָּהּ וּבוֹרֵא אֶת הָעוֹלָם.

לֹא שֶׁהַתּוֹרָה בָּרְאָה אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּהִתְבּוֹנְנוּת שֶׁל הַתּוֹרָה בָּרָא אֶת הָעוֹלָם. נִמְצָא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא אֱמֶת, וְהַתּוֹרָה כְּנֶגְדּוֹ וְאֵלָיו אֱמֶת, שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן. וְאֶהְיֶה אָמוֹן לֹא כָתוּב, אֶלָּא אֶצְלוֹ. הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְבּוֹנֵן בָּהּ, אֶצְלוֹ הָיְתָה אֱמֶת.

וְאִם תֹּאמַר, מִי יָכוֹל לִהְיוֹת אֱמֶת אֵלָיו? אֶלָּא הִתְבּוֹנְנוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגֶזֶר זֶה (נַעֲשֶׂה הַכֹּל בְּלֹא עָמָל וִיגִיעָה, שֶׁכָּתוּב בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וְגוֹ'. בְּצוּרָה זוֹ בַּהִסְתַּכְּלוּת שֶׁלּוֹ זוֹ אֱמֶת) בַּתּוֹרָה, כָּתוּב בָּהּ, (בראשית א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. הִסְתַּכֵּל בְּדָבָר זֶה וּבָרָא אֶת הַשָּׁמַיִם. בַּתּוֹרָה כָּתוּב בָּהּ, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר – בַּדָּבָר הַזֶּה הִתְבּוֹנֵן וּבָרָא אֶת הָאוֹר. וְכֵן בְּכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, הִתְבּוֹנֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעָשָׂה אוֹתוֹ הַדָּבָר. וְלָכֵן כָּתוּב וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן. כְּמוֹ כֵן נִבְרָא כָּל הָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם בְּכָל דָּבָר וְדָבָר, לֹא הִתְקַיֵּם עַד שֶׁעָלָה בְּרָצוֹן לִבְרֹא אָדָם שֶׁיִּהְיֶה מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וּבְגִלָּלָהּ הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. כְּעֵת, כָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּמִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, כִּבְיָכוֹל הוּא מְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם. אָדָם מִתְבּוֹנֵן בַּתּוֹרָה וּמְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם. נִמְצָא שֶׁכָּל מַעֲשֶׂה וְקִיּוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם הִיא הַתּוֹרָה. מִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הוּא מְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם.

בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה בִּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָאָדָם, עָמַד לְפָנָיו בִּדְמוּתוֹ וְקִיּוּמוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה. וַאֲפִלּוּ כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם, טֶרֶם בּוֹאָם לָעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּתִקּוּנָם וְקִיּוּמָם כְּמוֹ שֶׁעוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּאוֹצָר אָזוּד שֶׁשָּׁם כָּל נִשְׁמוֹת הָעוֹלָם מִתְלַבְּשׁוֹת בִּדְמֵיוֹתֵיהֶן.

וּבְשָׁעָה שֶׁמְּזַמָּנִים לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה, קוֹרֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְמֻנֶּה אָזוּד שֶׁמִּמְּנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּרְשׁוּתוֹ אֶת כָּל הַנִּשְׁמוֹת הָעֲתִידוֹת לָרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹמֵר לוֹ: לֵךְ תָּבִיא לִי רוּחוֹ שֶׁל פָּלוֹנִי. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּאָה אוֹתָהּ

נִשְׁמָה מִלְּבָשִׁית בִּדְמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹתוֹ מְמַנָּה מַרְאֶה אוֹתָהּ לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לוֹ וּמַשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ, שֶׁכְּשֶׁתֵּרֵד לָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לָדַעַת אוֹתוֹ וְלָדַעַת אֶת סוֹד הָאֱמוּנָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא הִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת אוֹתוֹ – טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא יִבָּרֵא. מְשׁוּם כָּךְ נִרְאָה לִפָּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, לָדַעַת אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת. הָרְאֵיתָ עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָדַעַת – לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּסוֹד הָאֱמוּנָה וּבְסוֹד הַתּוֹרָה. וְכָל מִי שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְהַכִּירוֹ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל זֶה הֱבִיאוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם לָעוֹלָם הַזֶּה.

לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. זֶהוּ הַכְּלָל שֶׁל כָּל סוֹד הָאֱמוּנָה, (כְּלָל) שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה, כְּלָל שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה. וְסוֹד זֶה הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל סוֹד הָאֱמוּנָה, וְכָךְ זֶה וַדַּאי. הַכְּלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה זֶהוּ סוֹד הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְזֶהוּ סוֹד הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְהַכֹּל אֶזֶד, הַכְּלָל שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה, בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא שָׁם מָלֵא, שֶׁהוּא סוֹד הָאֱמוּנָה, וּמֵיהוּ? ה׳ אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד. ה׳ אֶזֶד – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶזֶד. זֶהוּ יִזּוּד אֶזֶד. וּשְׁמוֹ אֶזֶד, בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד – הֲרֵי יִזּוּד אַזֵּר לִהְיוֹת שְׁמוֹ אֶזֶד. וְסוֹד זֶה – ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים, זֶה כָּתוּב כְּשֶׁהֵם בְּיִזּוּד אֶזֶד.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כֵּן, כְּדַגְמַת מַה שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) ה׳ אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד, לֹא הוּא ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים, שֶׁאִם הָיָה כָּתוּב (ה׳ הוּא וּשְׁמוֹ אֶזֶד) ה׳ אֶזֶד וּשְׁמוֹ הוּא אֶזֶד, הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ. אֲבָל לֹא כָּתוּב אֶלָּא ה׳ אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד, וְצָרִיךְ לוֹמַר, כְּדַגְמַת זֶה ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים הוּא, וְנִרְאֶה ה׳ אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד.

אֶלָּא הַכֹּל אֶזֶד. שֶׁכְּשֶׁמִּתְיַזְּדִים שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, זֶה בְּיִזּוּד אֶזֶד וְזֶה

בְּיִזּוּד אֶזֶד, אָז שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ נַעֲשִׂים אֶזֶד וְנִכְלָלִים זֶה בָּזֶה, וְנִהְיָה הַכֹּל שֵׁם שָׁלֵם בְּיִזּוּד אֶזֶד, וּבְכֵן ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי אָז הַכֹּל נִכְלָל זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת אֶזֶד. וְטָרֶם שֶׁמִּתְיַזְּדִים כָּל אֶזֶד, זֶה בִּלְבַדּוֹ וְזֶה בִּלְבַדּוֹ, לֹא נִכְלָלִים זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶד.

הַכְלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה כְּךָ הוּא וַדַּאי. שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה הִיא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְהוּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ה׳. תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הָאֱלֹהִים. וּמְשׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא סוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, נִקְרֵאת כְּךָ – תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, זֶה כְּלָל וְזֶה פָּרָט. הַכְּלָל צָרִיךְ אֶת הַפָּרָט, וְהַפָּרָט צָרִיךְ אֶת הַכְּלָל, וּמִתְיַזְּדִים זֶה עִם זֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶד.

וְעַל זֶה הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא הַכְּלָל שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, מְשׁוּם שֶׁשֵּׁם זֶה לְמַעְלָה וְשֵׁם זֶה לְמַטָּה זֶה סוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה סוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, וְעַל זֶה כָּתוּב אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. זֶהוּ הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, וְזֶה צָרִיךְ אָדָם לָדַעַת בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיפֹה הֵן מִצְוֹות הַתּוֹרָה כָּאן בַּכְּלָל הַזֶּה? אֶלָּא זֶהוּ זָכוֹר וְזֶהוּ שָׁמוֹר, וְכָל מִצְוֹות הַתּוֹרָה כְּלוּלִים בְּאֵלֶּה, בְּסוֹד שֶׁל זָכוֹר וְשָׁמוֹר, וְהַכֹּל הוּא אֶזֶד.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁתְּפִלַּת עַרְבִית זוּבָה – זוּבָה הִיא וַדַּאי, מְשׁוּם שֶׁקְּרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית זוּבָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְיַזֵּד בַּלַּיְלָה כְּמוֹ שֶׁמִּתְיַזֵּד בַּיּוֹם, וּמִדַּת לַיְלָה נִכְלֶלֶת בַּיּוֹם, וּמִדַּת יוֹם נִכְלֶלֶת בַּלַּיְלָה, וְנַעֲשֶׂה יִזּוּד אֶזֶד. וּמִי שֶׁאָמַר רְשׁוּת – מְשׁוּם אֱמוּרִים וּפָרָשִׁים שֶׁמִּתְאַכְּלִים בַּלַּיְלָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

כָּתוּב, (דְּבָרִים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּגו׳. פָּסוּק זֶה בֵּאַרְנוּהוּ וּפֵרְשׁוּהוּ הַמְזַבְּרִים, אֲבָל יֵשׁ לִשְׁאֹל, אִם בַּיִּזּוּד הַזֶּה שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל נִכְלָל הַכֹּל – יָמִין וּשְׂמֹאל, לָמָּה (כָּתוּב) אַזֵּר כְּךָ וְאָהַבְתָּ, (שֵׁם יא) וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ, שֶׁהֲרֵי בַּיִּזּוּד נִכְלְלוּ? אֲבָל שָׁם בִּכְלָל, וְכָאן בִּפְרָט, וְכָךְ

צָרִיךְ.

וּבְסוֹד הַיִּחוּד הַזֶּה הֶעָרְנוּ בּוֹ, הַיִּחוּד הַזֶּה הוּא כְּמוֹ שֶׁל הַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּתְפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ. בִּתְפִלֵּי הָרֹאשׁ אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְכָאן שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם. שָׁם בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת, כָּל אַחַת וְאַחַת לְבַדָּהּ, וְכָאן שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת. מַה בֵּין זֶה לָזֶה?

אֶלָּא, אוֹתָן אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת הֲרֵי הֵעִירוּ בָּהֶן, אַחַת נֶעֱלָמָה רִאשׁוֹנָה עֶלְיוֹנָה, וְאַחַת סוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, וְאַחַת יָמִין, וְאַחַת שְׂמֹאל. אֵלּוּ סוֹד תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וְכָאן בְּסוֹד הַיִּחוּד הַזֶּה שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת, וְהֵם כְּמוֹ שֶׁאוֹתָן אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת. ה׳ הָרִאשׁוֹן זוֹ נֶעֱלָמָה עֶלְיוֹנָה, רֵאשִׁית הַכֹּל. אֱלֹהֵינוּ – סוֹד הָעוֹלָם הַבָּא. ה׳ הָאַחֲרוֹן – כְּלָל שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל כְּאֶחָד בִּכְלָל אֶחָד, וְאֵלֶּה הֵן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וְזֶהוּ הַיִּחוּד הָרִאשׁוֹן.

תְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ, הַכְּלָל שֶׁל כָּל אֵלֶּה כְּאֶחָד, וְזֶהוּ סוֹד בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. כָּאן הַכְּלָל שֶׁל אוֹתָן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁנִּכְלְלוּ בְּתוֹךְ תְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ.

וְסוֹד זֶה, בָּרוּךְ – זֶה סוֹד הַנֶּעֱלָמָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא בָּרוּךְ, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת נוֹבְעוֹת מִשָּׁם. וְאִם תֹּאמַר, הָעוֹלָם הַבָּא הוּא שֶׁנִּקְרָא בָּרוּךְ – לֹא כָךְ! שֶׁהֲרֵי הַנֶּעֱלָמָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא זָכָר, הָעוֹלָם הַבָּא נְקֵבָה. הוּא בָּרוּךְ וְהִיא בְּרָכָה. בָּרוּךְ זָכָר, בְּרָכָה נְקֵבָה. וְלָכֵן בָּרוּךְ הוּא נֶעֱלָמָה עֶלְיוֹנָה. שֵׁם – זֶה הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא שֵׁם גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ז) וּמַה תַּעֲשֶׂה לִשְׁמְךָ הַגָּדוֹל. כְּבוֹד – זֶה הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא יָמִין וּשְׂמֹאל.

וְכֻלָּם כְּלוּלִים בִּתְפִלָּה זוֹ שֶׁל יָד, שֶׁהִיא מַלְכוּתוֹ, וְנוֹטֶלֶת הַכֹּל לְתוֹכָהּ. וּבְמַלְכוּתוֹ הַזּוֹ נִכְלָלִים כָּל הָעוֹלָמוֹת לָזוּן אוֹתָם וּלְסַפֵּק לָהֶם בְּכָל מַה שֶּׁצְּרִיכִים, וְעַל זֶה לְעוֹלָם וָעֶד.

וְזֶהוּ הַיִּחוּד שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּתְפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ, וּכְמוֹ שֶׁסּוֹד הַיִּחוּד שֶׁל הַתְּפִלִּין – כָּךְ הוּא הַיִּחוּד שֶׁל הַכֹּל, וְזֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר. וַהֲרֵי סִדַּרְנוּ הַיִּחוּד הַזֶּה

לְפָנַי הַמְּעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָמַר לִי, שֶׁהֲרֵי בְּאַרְבָּעָה גְוָנִים הִסְתַּדֵּר הַיִּחוּד, וְזֶהוּ הַמַּבְזָר מִכֻּלָּם, וְכָךְ הוּא וַדַּאי, וְכֻלָּם סוֹד הָאֱמוּנָה. אֲבָל סִדּוּר הַתְּפִלִּין זֶהוּ הַיִּחוּד הָעֶלְיוֹן כָּרָאוּי.

וּמִתּוֹךְ שֶׁנִּכְלְלוּ יָמִין וּשְׂמֹאל בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּדֶרֶךְ כְּלָל, צָרִיךְ אַזָּר כָּךְ לְהוֹצִיאָם בְּדֶרֶךְ פָּרָט, אֲבָל לֹא בְּדֶרֶךְ יִחוּד, שֶׁהֲרֵי הַיִּחוּד בַּפָּסוּק הוּא רִאשׁוֹן, לִהְיוֹת יְהוָ"ה אֶחָד בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וּשְׁמוֹ אֶחָד בִּתְפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ, וְנִהְיָה הַכֹּל אֶחָד. כֵּיוָן שֶׁהַיִּחוּד הַזֶּה מִסְתַּדֵּר הַכֹּל בִּכְלָל מֵהָרֹאשׁ שֶׁל הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, (שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַכֹּל) צָרִיךְ אַזָּר כָּךְ לְהָעִיר מֵהָרֹאשׁ (מֵהַסּוֹד) שֶׁל הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַכֹּל.

וְאָהַבְתָּ – זוֹ רֵאשִׁית הַיָּמִין, לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָה שֶׁל הַדְּבֵקוּת שֶׁלּוֹ, וּמִיהוּ? (הָאַהֲבָה שֶׁל הִתְעוֹרְרוּת הַיָּמִין) הַיָּמִין, שֶׁהוּא מְעוֹרֵר הָאַהֲבָה. מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא מֵעִיר אֶת יְמִינוֹ אֵלָיו וּמְקַבְּלוֹ בְּאַהֲבָה. כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם לֹא תְלוּיִים אֶלָּא בְּרָצוֹן, רוּחַ מַמְשִׁיכָה רוּחַ וּמְבִיאָה רוּחַ, וְסִימָנְךָ זֶה – (איוב לד) אִם יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף.

כְּשֶׁמְּעוֹרֵר הָאָדָם אַהֲבָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִתְעוֹרְרוּת הַיָּמִין לֹא נֶעֱרָה אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה גְוָנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו) בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ. הֲרֵי כָּאן שְׁלֹשָׁה גְוָנִים. שֶׁלֹּא תֹּאמַר אוֹ זֶה אוֹ זֶה, שֶׁהֲרֵי לֹא כָתוּב אוֹ בְּכָל לְבָבְךָ אוֹ בְּכָל נַפְשְׁךָ אוֹ בְּכָל מְאֹדֶךָ. אֶלָּא צָרִיךְ אֶת כֻּלָּם, לֵב וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעִיר אֶת יְמִינוֹ אֵלָיו, וּפוֹשֵׁט אוֹתָהּ כְּנֶגְדּוֹ וּמְקַבֵּל אוֹתוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קו) נָאֶם ה' לַאדנָי שֵׁב לִימִינִי. וְסוֹד הַכָּתוּב הַזֶּה הֲרֵי הֵעַרְנוּ בּוֹ, שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ עַל דַּרְגָּתוֹ אָמַר, כְּשֶׁנִּקְשַׁר בַּיָּמִין. שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹות כָּאן בְּיָמִין: וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ – הֲרֵי אַזָּת. בְּכָל לְבָבְךָ – שְׁתַּיִם. וּבְכָל נַפְשְׁךָ – שָׁלֹשׁ. וּבְכָל מְאֹדֶךָ – אַרְבַּע. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ – זָמֹשׁ. וְדִבַּרְתָּ

בָּם – הֲרֵי שֵׁשׁ. בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ – הֲרֵי שֶׁבַע. וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ – שְׁמוֹנָה. וּבְשָׁכְבְּךָ – הֲרֵי תֵּשַׁע. וּבְקוּמֶךָ – הֲרֵי עֶשֶׂר. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ – הֲרֵי אַחַת עֶשְׂרֵה. וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ – הֲרֵי שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ – הֲרֵי שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה.

שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הַמִּצְוֹות הַלָּלוּ תְּלוּיוֹת בַּיָּמִין, וְהַשְּׂמֹאל נִכְלָל בַּיָּמִין, וְכָךְ צָרִיךְ. וּבְכָל זְמַן שֶׁמִּתְעַוֵּרר הַשְּׂמֹאל, הַיָּמִין מַתְחִיל בָּרֹאשׁ. וְלָכֵן אִם יִזְכּוּ, הַשְּׂמֹאל נִכְלָל בַּיָּמִין. וְאִם לֹא, הַיָּמִין נִכְלָל בַּשְּׂמֹאל, וְשׁוֹלֵט הַשְּׂמֹאל. וְסִימָן לָזֶה, אִם בָּרֹאשׁ, כְּמוֹ אִם בְּזֶקְנִי תֵּלְכוּ. וּבְכָל מָקוֹם הַשְּׂמֹאל מִתְעַוֵּרר בְּאַהֲבָה בְּסוֹד הַיָּמִין, אַזַּר כָּךְ מִתְזַוֵּג דִּינוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְכָךְ צָרִיךְ בְּכָל מָקוֹם, וְזֶה הֶעְירוּ הַמְזֻבָּרִים בַּהֲבָרִים הַלָּלוּ. בָּא רַבִּי זְזָיְיא וְנָשְׁקוֹ.

פָּתַח וְאָמַר, וְאֶת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת וְגוֹ'. הֲרֵי כָּאן סוֹד הַיִּחוּד, שֶׁהֲרֵי תִּקּוּנוֹ שֶׁל הַמִּשְׁכָּן הוּא מִכְּמָה דְּרָגוֹת, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד. לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף כֻּלָּם בְּסוֹד שֶׁל גּוּף אֶחָד. בְּאָדָם יֵשׁ כַּמָּה אֵיבָרִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, אֵלֶּה פָּנִימִיִּים לַפָּנִים, וְאֵלֶּה בְּגָלוּי לַחוּץ, וְכֻלָּם נִקְרָאִים גּוּף אֶחָד, וְנִקְרָא אָדָם אֶחָד בְּזִוּוּג אֶחָד. אַף כָּךְ הַמִּשְׁכָּן כָּל הָאֵיבָרִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁכֻּלָּם מִתְזַוְּגִים כְּאֶחָד, אָז כָּתוּב וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד. (כְּדַגְמַת הָאָדָם).

מִצְוֹת הַתּוֹרָה כֻּלָּם אֵיבָרִים בְּסוֹד שֶׁל מַעְלָה. וּכְשֶׁכֻּלָּם מִתְזַוְּגִים כְּאֶחָד, אָז כֻּלָּם עוֹלִים לְסוֹד אֶחָד. סוֹד הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהוּא פָּרָקִים וְאֵיבָרִים, כֻּלָּם עוֹלִים לְסוֹד שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁמִּצְוֹת הַתּוֹרָה. שֶׁהֲרֵי מִצְוֹת הַתּוֹרָה כֻּלָּם בְּסוֹד שֶׁל אָדָם, זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁכְּשֶׁמִּתְזַוְּגִים כְּאֶחָד הֵם אֶחָד בְּסוֹד שֶׁל אָדָם. מִי שֶׁפּוֹגֵם אֲפִלּוּ מִצְוָה אַחַת שֶׁל הַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ פָּגַם בִּדְמוּת הָאֱמוּנָה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַפָּרָקִים וְהָאֵיבָרִים בִּדְמוּת אָדָם, וְלָכֵן הַכֹּל עוֹלֶה בְּסוֹד הַיִּחוּד. וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל הֵם גּוֹי אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם. וְכָתוּב (שמואל–ב ז) מִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

רַבִּי יִצְחָק הָיָה מָצוּי לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁאַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָדָם אוֹהֵב אוֹתוֹ לֹא מִתְעוֹרֶרֶת אֶלָּא מֵהַלֵּב, מִשּׁוּם שֶׁלֵּב הוּא הִתְעוֹרְרוּת לְהָעִיר אֵלָיו אַהֲבָה. (וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה אֶת הַלֵּב) אִם כָּךְ, לָמָּה כָּתוּב בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁהֵם שְׁנֵי גְּוָנִים, אֶחָד הַלֵּב וְאֶחָד הַנֶּפֶשׁ? אִם הַלֵּב עִקָּר – מַה צָּרִיךְ נֶפֶשׁ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁלֵּב וָנֶפֶשׁ הֵם שְׁנַיִם, וּמִתְאַחֲדִים לְאֶחָד. שֶׁהֲרֵי לֵב וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, כֻּלָּם אֲחוּזִים זֶה בָּזֶה, וְהַלֵּב הוּא עִקָּר וְיסוֹד הַכֹּל.

וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל לְבָבְךָ, בִּשְׁנֵי לְבָבוֹת הוּא, שֶׁהֵם שְׁנֵי יְצָרִים, אֶחָד יֵצֶר טוֹב וְאֶחָד יֵצֶר רַע. וּשְׁנֵי אֵלֶּה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִקְרָא לֵב. זֶה נִקְרָא לֵב טוֹב, וְזֶה נִקְרָא לֵב רַע. וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא לְבָבְךָ, שֶׁהֵם שְׁנַיִם, יֵצֶר הַטּוֹב וְיֵצֶר הָרָע.

וּבְכָל נַפְשְׁךָ? וּבְנַפְשְׁךָ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה וּבְכָל נַפְשְׁךָ? הַבְּכָל הַזֶּה לְשֵׁם מָה? אֶלָּא לְהַכְלִיל נָפ"שׁ וְרוּ"חַ וּנְשָׁמָ"ה. זֶהוּ וּבְכָל נַפְשְׁךָ, בְּכָל מַה שֶּׁאוֹחֶזֶת הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ. וּבְכָל מְאֹדֶךָ, אַף כָּךְ כַּמָּה מִינִים הֵם שֶׁל מָמוֹן, כֻּלָּם מִשְּׁנֵים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה, וְעַל זֶה כָּתוּב בְּכָל. אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְסֹר לוֹ כָּל זֶה, לֶאֱהֹב אוֹתוֹ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד.

וְאִם תֹּאמַר, בֵּיצֶר הָרָע אֵיךְ אָדָם יָכוֹל לֶאֱהֹב אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי יֵצֶר הָרָע הוּא מְקַטְרֵג שֶׁלֹּא יִקְרַב אָדָם לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵיךְ יֹאהַב אוֹתוֹ בּוֹ? אֶלָּא זוֹהִי עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר, כְּשֶׁהַיֵּצֶר הַזֶּה נִכְנָע לוֹ מִשּׁוּם הָאַהֲבָה שֶׁאוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכְּשֶׁהַיֵּצֶר הָרָע הַזֶּה נִכְנָע וְהָאָדָם הַזֶּה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ, זוֹהִי אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹדֵעַ לְקָרֵב אֶת אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כָּאן הוּא סוֹד לְבַעֲלֵי הַדִּין. כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעְלָה וּמַטָּה, הַכֹּל הוּא כְּדֵי לְהַרְאוֹת כְּבוֹדוֹ, וְהַכֹּל הוּא לַעֲבוֹדָתוֹ. וְכִי מִי רָאָה עֶבֶד שֶׁמְּקַטְרֵג אֶת אֲדוֹנוֹ, וּבְכָל מַה שֶּׁרְצוֹן אֲדוֹנוֹ נַעֲשֶׂה הוּא מְקַטְרֵג?! רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא שֶׁיִּהְיוּ הָאֲנָשִׁים תָּמִיד בַּעֲבוֹדָתוֹ וְיֵלְכוּ בְּדַרְכָּךְ אֱמֶת

כְּדֵי לְזַכּוֹתָם בְּכַמָּה טוֹבוֹת. הוֹאִיל וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזֶה, אֵיךְ בָּא עֶבֶד רַע וְנִמְצָא מְקַטְרֵג מִתּוֹךְ רְצוֹן אֲדוֹנוֹ וּמַסְטֶה אֶת בְּנֵי הָאָדָם לְדֶרֶךְ רָעָה, וְדוֹוֶזֶה אוֹתָם מִדֶּרֶךְ טוֹבָה, וְעוֹשֶׂה לָהֶם שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ אֶת רְצוֹן אֲדוֹנָם וּמַסְטֶה אֶת בְּנֵי הָאָדָם לְדֶרֶךְ רָעָה?

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁרְצוֹן אֲדוֹנוֹ הוּא עוֹשֶׂה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יְזִידִי וְהָיָה אוֹהֵב אוֹתוֹ בְּיוֹתֵר, וְצִוָּה עָלָיו בְּאַהֲבָה שֶׁלֹּא יַקְרִיב אֶת עַצְמוֹ לְאִשָּׁה רָעָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁקָּרֵב אֵלֶיהָ, אֵינוֹ כְּדַאי לְהִכָּנֵס לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ. הוֹדָה לוֹ אוֹתוֹ הַבֵּן לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיו בְּאַהֲבָה.

בְּבֵית הַמֶּלֶךְ בַּזּוּץ הָיְתָה זוֹנָה אַזַּת נָאָה לְמַרְאֶה וְיָפַת תֹּאַר. לְיָמִים אָמַר הַמֶּלֶךְ, אֲנִי רוֹצֶה לִרְאוֹת אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל בְּנִי אֲלִי. קָרָא לְאוֹתָהּ הַזּוֹנָה וְאָמַר לָהּ: לְכִי וּתְפַתִּי אֶת בְּנִי, כְּדֵי לִרְאוֹת אֶת רְצוֹן בְּנִי אֲלִי. מֶה עָשְׂתָה אוֹתָהּ זוֹנָה? הָלְכָה אַזַּר בֶּן הַמֶּלֶךְ וְהִתְזִילָה לְזַבֵּק וּלְנַשֵּׁק אוֹתוֹ וּלְפַתּוֹתוֹ בְּכַמָּה פְּתוּיִים. אִם אוֹתוֹ בֵּן יָאֶה וּמַצַּיִת לְמִצְוַת אָבִיו – גּוֹעֵר בָּהּ וְלֹא מְצַיֵּת לָהּ וְדוֹוֶזֶה אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ. וְאָז אָבִיו שָׁמֵחַ בִּבְנוֹ וּמַכְנִיסוֹ לְתוֹךְ הַפַּרְגּוֹד שֶׁל הֵיכָלוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת וְכָבוֹד רַב. מִי גָּרַם אֶת כָּל הַכָּבוֹד הַזֶּה לַבֵּן הַזֶּה? הֲֵוה אוֹמֵר, אוֹתָהּ הַזּוֹנָה.

וְאוֹתָהּ הַזּוֹנָה יֵשׁ לָהּ בָּזֶה שָׂבַח אוֹ לֹא? וַדַּאי שֶׁיֵּשׁ לָהּ שָׂבַח מִכָּל הַצְּדָדִים. אֶחָד – שֶׁעָשְׂתָה אֶת רְצוֹן הַמֶּלֶךְ. וְאֶחָד – שֶׁגָּרְמָה לְאוֹתוֹ הַבֵּן כָּל אוֹתוֹ הַטּוֹב וּלְכָל הָאַהֲבָה הַזּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ אֲלָיו. וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית א) וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. וְהִנֵּה טוֹב – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת. מְאֹד – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא וַדַּאי טוֹב מְאֹד לְמִי שֶׁמְּצַיֵּת לְמִצְוֹת רִבּוֹנוֹ. וּבָא רְאֵה, אִם לֹא יִהְיֶה הַמְקַטְרֵג הַזֶּה, לֹא הָיוּ יוֹרְשִׁים הַצַּדִּיקִים אֶת הַגַּנִּים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, שֶׁעֲתִידִים לָרֶשֶׁת עוֹלָם הַבָּא.

אַשְׁרֵיהֶם שֶׁנִּתְגַּשּׁוּ בַּמְקַטְרֵג הַזֶּה, וְאַשְׁרֵיהֶם שֶׁלֹּא נָגְשׁוּ בּוֹ. אַשְׁרֵיהֶם שֶׁנָּגְשׁוּ בּוֹ וְנִצְּלוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ יוֹרְשִׁים כָּל אוֹתָן טוֹבוֹת וְכָל אוֹתָם עִדּוּנִים

וְכָל אוֹתָן תְּשׁוּקוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁעָלָיו כָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ.

וְאַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁלֹּא פָּגְשׁוּ בּוֹ, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ יוֹרְשִׁים גֵּיהִנֹּם וְנִטְרָדוּ מֵאֶרֶץ הַחַיִּים, שֶׁהֲרֵי אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁפָּגְשׁוּ אוֹתוֹ, הָיוּ מְצַיְתִים לוֹ וְנִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו, וְעַל זֶה יֵשׁ לַצַּדִּיקִים לְהַחֲזִיק לוֹ טוֹבָה, שֶׁהֲרֵי בִּגְלָלוֹ יוֹרְשִׁים כָּל אוֹתָן הַטּוֹבוֹת וְעֲדוּנִים וּתְשׁוּקוֹת לָעוֹלָם הַבָּא.

מַהִי תוֹעַלְתּוֹ שֶׁל הַמְקַטְרֵג הַזֶּה כַּאֲשֶׁר הָרְשָׁעִים מְצַיְתִים לוֹ? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁאֵין בּוֹ תוֹעֶלֶת, מִצַּוַּת אֲדוֹנוֹ הוּא עוֹשֶׂה. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי מִתְחַזֵּק בִּשְׁבִיל זֶה. הוֹאִיל וְהוּא רַע, הוּא מִתְחַזֵּק כְּשֶׁהוּא עוֹשֶׂה רַע. הָרָשָׁע אֵינוֹ מִתְחַזֵּק, עַד שֶׁהוֹרֵג אָדָם. כֵּיוָן שֶׁהָרַג בְּנֵי אָדָם, אָז מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר בְּכֹחוֹ וְיֵשׁ לוֹ נַחַת. כָּךְ אוֹתוֹ מְקַטְרֵג שֶׁנִּקְרָא מַלְאַךְ הַמָּוֶת לֹא מִתְגַּבֵּר בְּכֹחוֹ, עַד שֶׁמַּסְטֶה אֶת בְּנֵי הָאָדָם וּמְקַטְרֵג לָהֶם וְהוֹרֵג אוֹתָם, וְאָז יֵשׁ לוֹ נַחַת וּמִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר בְּכֹחוֹ.

כְּמוֹ שֶׁמִּתְחַזֵּק צַד הַחַיִּים כְּשֶׁבְּנֵי אָדָם הֵם טוֹבִים וְיֵלְכוּ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, אַף כָּךְ הַמְקַטְרֵג הַזֶּה מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר כְּשֶׁהָרְשָׁעִים מְצַיְתִים לוֹ, וְהוּא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ. וְאַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לְנַצְּחוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ וְלִזְכּוֹת בִּשְׁבִילוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וּמִתְחַזֵּק אָדָם בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ תָּמִיד. עַל זֶה וַדַּאי נֶאֱמַר, (תהלים פד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְעֵירָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר. עַד שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ, יָרְדוּ כֻּלָּם מִן הַחֲמוֹרִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי פָּנֵי הַשְּׁכִינָה רָאִיתִי, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם צַדִּיקִים אוֹ זָכָאִים שֶׁבַּדּוֹר וּפוֹגֵשׁ בָּהֶם, וַדַּאי הֵם פָּנֵי הַשְּׁכִינָה. וְלָמָּה נִקְרְאוּ פָּנֵי הַשְּׁכִינָה? מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה מִסְתַּתֶּרֶת בְּתוֹכָם, הִיא בַּסֵּתֶר, וְהֵם בְּגָלוּי. מִשּׁוּם שֶׁהֵם קְרוֹבִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה, הֵם נִקְרָאִים פָּנִים שֶׁלָּהּ. וּמִי הֵם? אוֹתָם שֶׁהִיא הִתְתַּקְּנָה עִמָּם לְהֵרָאוֹת אֵצֶל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וְהוֹאִיל וְאַתֶּם כָּאן, וַדַּאי שֶׁשְּׁכִינָה הִתְתַּקְּנָה

עֲלֵיכֶם וְאַתֶּם פָּנֶיהָ. (וּפָגַשׁ בָּהֶם וַדַּאי רוֹאֶה פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה מִסְתַּתֶּרֶת בְּתוֹכָם, הִיא בְּסֵתֶר וְהֵם בְּגָלוּי, וְהִיא נִתְקֶנֶת עִמָּם לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְהוֹאִיל וְאַתֶּם כָּאן שְׁלֹשָׁה, וַדַּאי שֶׁהַשְּׁכִינָה נִתְקָנָה עֲלֵיכֶם וְשׁוֹרָה בְּתוֹכְכֶם).

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית לג) קַח נָא אֶת בִּרְכָתִי אֲשֶׁר הֻבָאת לָךְ וְגוֹ'. כְּשֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת סָמָאֵל מִתְקַטְרֵג בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, רָאָה אוֹתוֹ בִּדְמוּת עֵשָׂו, וְלֹא הִכִּיר בּוֹ עַד שֶׁעָלָה הַבֹּקֶר. כֵּיוָן שֶׁעָלָה הַבֹּקֶר וְהִשְׁגִּיחַ בּוֹ, רָאָה אוֹתוֹ בְּפָנִים נִסְתָּרִים וּגְלוּיִים. הִתְבּוֹנֵן בְּאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁהָיְתָה כִּדְמוּת עֵשָׂו, מִיָּד הִשְׁגִּיחַ וְיָדַע שֶׁהָיָה מְמַנֶּה שֶׁל עֵשָׂו וְהֶחֱזִיק בּוֹ. מַה כָּתוּב? (שם לד) וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר. וְהַחַבְרִים הֵעִירוּ, שֶׁבְּשְׁבִיל שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ לוֹמַר וּלְשַׁבְּחוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה כִּי עָלָה הַשָּׁחַר.

וְכָאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁוַּדַּאי שִׁלְטוֹנוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בַּלַּיְלָה בְּתוֹךְ הַחֲשֵׁכָה, וְסוֹד זֶה – מִפְּנֵי בַּלֵּילוֹת, זֶה פָּחוּד הַגֵּיהִנֹּם. וּמַה שֶּׁאָמַר בַּלֵּילוֹת, רָצָה לוֹמַר הוּא וּנְקֵבָתוֹ. וּבְשְׁבִיל כָּךְ לֹא שׁוֹלֵט אֶלָּא בַּלַּיְלָה.

וְזֶה שֶׁאָמַר וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר. מַה זֶּה כִּי עָלָה הַשָּׁחַר? מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר וְעוֹבֵר שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַחוֹשֶׁךְ שֶׁל הַלַּיְלָה, אָז נִכְנָס הוּא וְאוּכְלוֹסְיו בְּנָקָב תְּהוֹם רַבָּה שֶׁלְּצַד צָפוֹן, עַד שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, וְנִשְׁאָרִים הַכְּלָבִים, וְשׁוֹלְטִים וּמְשׁוֹטְטִים בַּלַּיְלָה (בָּעוֹלָם) עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר. וְלָכֵן הָיָה דּוֹוֵק לוֹמַר, שַׁלְּחֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר, שֶׁהֲרֵי לֹא שׁוֹלֵט בַּיּוֹם.

כְּמוֹ זֶה גָּלוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בַּלַּיְלָה וְנִקְרֵאת לַיְלָה. מֶלֶךְ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת רָשָׁע שׁוֹלֵט עַל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיָּבֹא הַבֹּקֶר וְיָאִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיַעֲבֹר שִׁלְטוֹנָם, וְעַל זֶה כִּי עָלָה הַשָּׁחַר. דָּוּוק הָיָה בְּיָדוֹ וְתָשַׁשׁ כֹּחוֹ, שֶׁהֲרֵי עָבַר הַלַּיְלָה. וְעַל זֶה יַעֲקֹב הֶחֱזִיק בּוֹ וְרָאָה דְּיוֹקְנוֹ כִּדְיוֹקְנוֹ שֶׁל עֵשָׂו, אֲבָל לֹא כָּל כָּךְ בְּגָלוּי, וְאָז הוֹדָה לוֹ עַל הַבְּרָכוֹת.

מַה כָּתוּב אַחֲרֵי זֶה? (שם לג) כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָּנֶיךָ כִּרְאֹת פְּנֵי אֱלֹהִים

וַתִּרְצֵנִי. שֶׁרָאָה בְּאוֹתָם הַפָּנִים שֶׁל עֵשָׂו כִּדְמוּת שֶׁנִּרְאָה לוֹ סָמָאֵל בַּמִּטָּה, שֶׁהַרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָדָם נִקְשָׁר, כָּךְ נִרְאִים פָּנָיו. וְאַתֶּם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שְׁכִינָה עִמָּכֶם, וּפְנֵיכֶם כְּאוֹתָם הַפָּנִים שֶׁלָּהּ, אַשְׁרֵיכֶם! אָמַר, אִם בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ הָיִיתִי הוֹלֵךְ עִמָּכֶם, הָיִיתִי יוֹשֵׁב עִמָּכֶם. כָּעֵת שֶׁאַתֶּם לְדַרְכְּכֶם וַאֲנִי לְדַרְכִּי, אֶפָּרֵד מִכֶּם בְּדִבְרֵי תוֹרָה.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכז) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. וְכִי שְׁלֹמֹה אָמַר הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ כְּשֶׁבָּנָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ? לֹא כָךְ, שֶׁהַרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר לוֹ בִּשְׁבִיל שְׁלֹמֹה בְּנוֹ, כְּשֶׁבָּא נָתָן אֶצְלוֹ וְאָמַר לוֹ עַל שְׁלֹמֹה שֶׁהוּא יִבְנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְאַחַר כָּךְ דָּוִד הַמֶּלֶךְ הֵרְאָה לִשְׁלֹמֹה בְּנוֹ אֶת דְּיוֹקַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה דָּוִד אֶת דְּיוֹקַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְכָל תִּקּוּנָיו, אָמַר שִׁירָה עַל שְׁלֹמֹה בְּנוֹ, וְאָמַר אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת וְגוֹ'.

דָּבָר אַחֵר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה – לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. וְשִׁירָה זוֹ הִיא שִׁירָה וְתִשְׁבַּחַת עַל כָּל שְׁאָר הַשִּׁירָה, וְשִׁירָה זוֹ עוֹלָה עַל כֻּלָּן. אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת – שֶׁרָאָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל אוֹתָם שִׁבְעַת הָעַמּוּדִים שֶׁהַבַּיִת הַזֶּה עוֹמֵד עֲלֵיהֶם שֶׁעוֹמְדִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת לִבְנוֹת אֶת הַבַּיִת הַזֶּה. מֵעַל כֻּלָּם עוֹמֵד בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהוֹלֵךְ עַל גַּבֵּיהֶם, וְנוֹתֵן לָהֶם כֹּחַ וְתַקָּף לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי.

וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד, אִם הַמֶּלֶךְ הַזֶּה שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת, לֹא בוֹנֶה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה – שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ, אוֹתָם עַמּוּדִים שֶׁעוֹמְדִים לִבְנוֹת עַל הַבַּיִת הַזֶּה. אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר – זֶה הַמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר – זֶהוּ עַמּוּד אֶחָד שֶׁהָעוֹלָם הִתְתַּקֵּן עָלָיו, וּמִיהוּ? צַדִּיק, שֶׁהַרֵי הוּא שׁוֹמֵר אֶת אוֹתָהּ הָעִיר.

הַמִּשְׁכָּן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, תָּמִיד הָיָה יְהוֹשֻׁעַ עוֹמֵד וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ, שֶׁהַרֵי אֵין שְׁמִירָתוֹ – רַק בָּזֶה שֶׁנִּקְרָא נַעַר, שֶׁכָּתוּב (שמות לג) וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן

נַּעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל. אַזַּר כָּךְ מִשְׁכָּן זֶה לֹא הָיָה שָׁמוּר אֶלָּא בִּשְׁבִיל נַּעַר אַזַּר, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ג) וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת. (וְהָיָה מְסַדֵּר שָׁם) מִשּׁוּם שֶׁאֵין שְׁמִירַת הַמִּשְׁכָּן אֶלָּא בְּנַעַר. (אֲבָל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵינוֹ כָּךְ, שֶׁאֵין שְׁמִירָתוֹ אֶלָּא בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר) וּמִיהוּ הַשּׁוֹמֵר הַזֶּה? אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹמֵר הַמִּשְׁכָּן שֶׁנִּקְרָא כָּךְ: נַּעַר מְטַטְרוֹ"ן.

אֲבָל אַתֶּם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, אֵין שְׁמִירַתְכֶם כְּמוֹ שְׁמִירַת הַמִּשְׁכָּן, אֶלָּא שְׁמִירַתְכֶם כִּשְׁמִירַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. שֶׁהֲרֵי בְּכָל זְמַן שֶׁצַּדִּיקִים הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם תָּמִיד, שֶׁכָּתוּב ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ.

הָלְכוּ אַזָּרָיו, וְלוּוּ אוֹתוֹ שִׁלְשָׁה מִילִים, וְזָזְרוּ לְדַרְכָּם. קָרְאוּ עָלָיו, (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ, עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ וְגוֹ'. (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

וְאֶת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שם יד) בְּרֶב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ וּבְאֶפֶס לְאֹם מְוֹחַת רָזוֹן. בְּרֶב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ – אֵלֶּה הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (דברים ז) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ. וְהֵם עַם שֶׁעוֹלִים לְכַמָּה אֲלָפִים וּלְכַמָּה רְבָבוֹת, וּכְשֶׁהֵם רַבִּים בְּזֶה שְׁבוּנָם, זֶהוּ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מְשַׁבְּחִים אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וּמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ בִּשְׁבִיל הָעָם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ד) רַק עַם זְכָם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַנָּדוֹל הַזֶּה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (שם ז) כִּי אַתֶּם הַמְעַט מִכָּל הָעַמִּים – אֶלָּא, מִכָּל הָעַמִּים וַדַּאי, אֲבָל מֵעַם אָזְדָּ הֵם יוֹתֵר רַבִּים. שֶׁהֲרֵי אֵין עַם בְּכָל הָעוֹלָם גָּדוֹל וָרַב כְּיִשְׂרָאֵל. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וַהֲרֵי בְּנֵי אֱדוֹם הֲרֵי כַּמָּה הֵם – וַדַּאי כָּךְ רַבִּים הֵם, אֲבָל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים, כֻּלָּם מְעֹרָבִים אֱלֹהָ בְּאֱלֹהָ, בָּנִים יֵשׁ לְעַם זֶה בְּעַם זֶה, וּלְאֱלֹהָ בָּנִים בְּעַם אַזַּר וּלְאֱלֹהָ בְּאַזַּר. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין עַם בְּכָל הָעוֹלָם גָּדוֹל וָרַב כְּיִשְׂרָאֵל, עַם נִבְזָר וְיִזְיִדִי, אֱלֹהָ

בְּאֵלֶּה בְּלִי עֵרְבּוּבְיָה אַוֶּרֶת כְּלָל, שֶׁכָּתוּב כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר ה', וְעַל זֶה בָּרָב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ, הַדּוּר הוּא לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

עוֹד, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת (שֶׁהוּא מִקְדָּשׁ מְעַט) וְכָל הָעָם הוֹלְכִים כְּאֶזֶד וּמִתְפַּלְלִים וּמוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲזַי הוּא הִדּוּרוֹ שֶׁל מֶלֶךְ, שֶׁמֶּלֶךְ סְתָם זֶה מֶלֶךְ הַקָּדוֹשׁ (הַמָּשִׁיחַ), שֶׁהִתְתַּקֵּן בִּיפִי וְתִקּוּן לַעֲלוֹת לְמַעְלָה.

וּבְאֶפֶס לְאֹם מְזוּמַּת רָזוֹן – וּכְשֶׁהוּא מַקְדִּים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְהָעָם לֹא בָּאִים לְהִתְפַּלֵּל וּלְשַׁבְּחוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז כָּל אוֹתוֹ שִׁלְטוֹן שֶׁלְּמַעְלָה וְכָל אוֹתָם מְמֻנִּים וּמַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם נִשְׁבָּרִים (מְעֻבָּרִים) מֵאוֹתוֹ עִלּוּי שֶׁמִּתְתַּקְּנִים בְּתִקּוּנֵי אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה מְסַדְּרִים תְּפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כָּל אוֹתָם מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים מְסַדְּרִים שְׁבָחִים וּמִתְתַּקְּנִים בְּאוֹתוֹ תִּקּוּן קָדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים כֻּלָּם זַוְּגִים עִם יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לְשַׁבְּחוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאֶזֶד, לִהְיוֹת עֲלִיָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעְלָה וּמַטָּה כְּאֶזֶד.

וּכְשֶׁהֵם מְזַדְּמָנִים לִהְיוֹת זַוְּגִים עִם יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לֹא בָּאִים לְסַדֵּר תְּפִלָּתָם וּבַקָּשָׁתָם וּלְשַׁבְּחוֹ אֶת אֲדוֹנָם – כָּל הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַשִּׁלְטוֹן הָעֶלְיוֹן נִשְׁבָּרִים (מְעֻבָּרִים) מִתִּקּוּנֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא עוֹלִים בַּעֲלִיָּה וְלֹא יְכוֹלִים לְשַׁבְּחוֹ אֶת רִבּוֹנָם כָּרָאוּי. מִשּׁוּם שֶׁשִּׁבְחֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צְרִיכִים לִהְיוֹת כְּאֶזֶד מַעְלָה וּמַטָּה, עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים בְּשָׁעָה אַחַת, וְעַל זֶה מְזוּמַּת רָזוֹן וְלֹא מְזוּמַּת מֶלֶךְ.

וַאֲפִלּוּ שֶׁלֹּא הִתְרַבּוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֶלָּא עֲשָׂרָה, בְּאוֹתָם הָעֲשָׂרָה מְזַדְּמָנִים הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים לִהְיוֹת עִמָּהֶם זַוְּגִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל תִּקּוּנֵי אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הֵם בַּעֲשָׂרָה, וְלָכֵן דַּי בַּעֲשָׂרָה, אִם אֵינָם יוֹתֵר.

ובא ראה, במשכן מה כתוב? ואת המשכן תעשה עשר יריעת. עשר, משום שתקון המשכן (השכינה) הוא בעשרה להיות כראוי. עשר, מה הטעם עשר ולא עשרה? אלא עשר בכל מקום הוא בלי שכינה, שאינה בזזשבון, כגון זה (מלכים-א ז) עמד על שני עשר בקר. השכינה אינה בזזשבון, שהרי היא עומדת למעלה, שכתוב (שם) והים עליהם מלמעלה. ובמקומות הללו של רמזים לסוד שלמעלה שזוסר מהם (ה'), הרי שכינה יתרה על אותו זשבון, שאינה בזזשבון.

לצד האוזר נותנים זשבון יותר. והיא במנין בגריעות,(לא תאמר זשבון יותר, אלא תוספת אות, והזשבון בגריעות) כמו עשתי, והרי פרשוה. ובכל מקום שנוסף אותיות כגון זה, זה לגריעות. כמו האמינון אזיך, שמסף איק אמנון. ובצד הקדשה גורע אות, והיא תוספת.

רבי זייא פתח ואמר, (תהלים קד) עטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. פסוק זה פרשוהו, שכשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, התעטף באותו אור הרמון וברא בו שמים.

ובא ראה, אור וזשך (לא) היו כאזד. אור מצד הימין, וזשך מצד השמאל. מה עשה הקדוש ברוך הוא? שתפם כאזד וברא מהם שמים. מה זה שמים? אש ומים שתפם כאזד ועשה שלום ביניהם. וכשנתקנו כאזד ומתזו אותם, מתזו אותם כיריעה ועשה מהם אות ו', וזו נקראת יריעה. יריעות, שהרי מאות זו התפשט אור ונעשו יריעות. זהו שכתוב ואת המשכן תעשה עשר יריעת.

ושבעה רקיעים הם מתוזים, גנוזים בגניזה עליונה, כמו שבארוה, ורקיע אזד שעומד עליהם. ולאותו רקיע אין גון ואין לו מקום בגלוי, ולא עומד להתבונן בו (אלא בתבונה), והרקיע הזה גנוז ומאיר לכלם, ומסיע אותם למסעיהם, כל אזד ואזד כראוי לו. אלא עומד בהשכל.

מהרקיע הזה והלאה אין מי שייד וישגיזז, ויש לאדם לסתם פיו ולא

לְדַבֵּר וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּהַשְׂכֵּל. מִי שֶׁיִּסְתַּכֵּל זוֹזֵר לְאָזוֹר, שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לָדַעַת.

עֶשֶׂר יְרִיעוֹת הֵן, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה רְקִיעִים. וּמִי הֵם יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן שֶׁהֵן עֶשֶׂר וְעוֹמְדוֹת לְהוֹדִיעַ לְזַכְמֵי הַלֵּב? מִי שֶׁיֵּדַע בָּהֶן, מִסְתַּכֵּל בְּזוֹכְמָה רַבָּה וּבַסּוֹדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וּמִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁכָּל אָזוֹד וְאָזוֹד נִדְבָּק בּוֹ, פָּרַט לִשְׁנֵי אֵלֶּה שֶׁעוֹמְדִים בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, וְהֵם גְּנוּזִים עִם הַשְּׁכִינָה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, תִּשְׁעָה רְקִיעִים הֵם, וּשְׁכִינָה הִיא עֲשִׂירִית. שֶׁאִם תֹּאמַר בְּשִׁבִּיל שֶׁכָּתוּב עֶשֶׂר – הוּא זוּטָן מֵהַשְּׁכִינָה. אִם כָּךְ, הַשְּׁכִינָה הִיא אַזַּת עֶשְׂרֵה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל עֶשֶׂר. אֶלָּא וַדַּאי שֶׁתִּשַּׁע הֵן, וְהֵם תִּשְׁעָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְהִיא הָעֲשִׂירִית. כְּמוֹ זֶה הַמִּשְׁכָּן הוּא עֶשֶׂר יְרִיעוֹת.

אוֹתָם עֲשָׂרָה רְקִיעִים סוֹד הַסּוֹדוֹת שֶׁלֹּא נִמְסָר, רַק לִיוֹדְעֵי הַזּוֹכְמָה, וְהַכֹּל הוּא בַּסּוֹדוֹת שֶׁל הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהוּא גֻּלָּה סוֹד כָּל רָקִיעַ וְרָקִיעַ, וְהֵם שִׁבְעָה שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים בְּכָל אָזוֹד וְאָזוֹד. שִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם לְמַעְלָה, וְשִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. שִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם שֶׁבָּהֶם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְהַנְהִיג הָעוֹלָם הַזֶּה כְּפִי דַּרְכּוֹ וּכְמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לוֹ.

בְּכֻלָּם הַשְּׁבִיעִי עָדִיף, זוּטָן מִן הַשְּׁמִינִי שֶׁמַּנְהִיג אֶת כֻּלָּם וְעוֹמֵד עַל כֻּלָּם. כָּתוּב סָלוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת. מִי רוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת, וּמִי הֵן הָעֲרָבוֹת? אֶלָּא עֲרָבוֹת זֶה הָרָקִיעַ הַשְּׁבִיעִי, וְלָמָּה נִקְרָא עֲרָבוֹת? עַל שֶׁהוּא כָּלוּל מֵאֵשׁ וּמַיִם כְּאָזוֹד, וּמִצַּד הַדָּרוֹם, וּמִצַּד הַצָּפוֹן, וְהוּא מִעֲרָב מִשְּׁנֵי צְדָדִים.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, שְׁתֵּי הָעֲרָבוֹת שֶׁמִּתְזַבְּרוֹת בַּלּוּלָב, וְשָׁנִינוּ עֲרָבוֹת? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים סח) סָלוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת. אִם כָּךְ, מִי נוֹתֵן יְרֵכִים בַּגּוּף, אוֹ גּוּף בַּיְרֵכִים? שֶׁהֲרֵי זֶה עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנִצָּנִים, וְזֶה לֹא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְנִצָּנִים.

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל עֲרָבוֹת שֶׁבַּלּוּלָב. אוֹתָם עֲרָבוֹת שֶׁבַּלּוּלָב, אָזוֹד אֵשׁ וְאָזוֹד מַיִם. בַּסּוֹד הַזֶּה שֶׁל כֻּלָּם, וְהוּא שִׁבְעִי, הוּא אֵשׁ וּמַיִם כְּלוּלִים כְּאָזוֹד בְּסוֹד אָזוֹד, וּמִשּׁוּם שֶׁעֲרָבוֹת הוּא סוֹד הַכְּלָל שֶׁל כָּל

שֶׁשֶּׁת הָאַזְרוֹנִים, הוּא סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּרָקִיעַ הַזֶּה יוֹתֵר מִכָּל הָרְקִיעִים, וּתְשׁוּקָתוֹ תָּמִיד לְתַקֵּן אוֹתוֹ הָרָקִיעַ בִּיפִי עֶלְיוֹן. וְעַל זֶה סָלוּ לָרֹכֶב בָּעֲרָבוֹת, לְאוֹתוֹ שֶׁרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת, וּמִיהוּ? אוֹתוֹ הָרָקִיעַ טָמִיר וְגָנוּז שֶׁעוֹמֵד עַל גַּב הַזִּיוֹת, שֶׁהוּא רוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת.

וְעִלְּווּ לְפָנָיו. לֹא כָּתוּב מִלְּפָנָיו, אֶלָּא לְפָנָיו, שֶׁהֲרֵי אֵין מִי שֶׁיֵּדַע בּוֹ כְּלוּם. אֲבָל לְפָנָיו, מִי שֶׁנִּכְנָס אֵצֶל הָרָקִיעַ הַזֶּה, צָרִיךְ לְהִכָּנֵס בְּשִׂמְחָה וְלֹא בְּעֶצֶב כְּלָל, מִשּׁוּם שֶׁהָרָקִיעַ הַזֶּה גּוֹרֵם, שֶׁשָּׁם לֹא שׁוֹרֶה עֶצֶב וְרִגְזָ כְּלָל, שֶׁהֲרֵי שָׁם הַכֹּל בְּשִׂמְחָה.

וְעַל זֶה, כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁעוֹמֵד לְפָנָיו לֹא הָיָה נִכְנָס לְבֵית הַקֹּדֶשׁ – רַק בְּשִׂמְחָה וּלְהַרְאוֹת שִׂמְחָה, שֶׁהֲרֵי הַמָּקוֹם גּוֹרֵם. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ שֶׁלֹּא לְהַרְאוֹת בּוֹ עֶצֶב.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, מִי שֶׁהוּא בְּצַעַר וְדַוְקָא, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְשַׂמְּחָ אֶת לִבּוֹ, וּמִתּוֹךְ דַּוְקוֹ יֵשׁ לוֹ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. אִם כָּךְ, לֹא יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה כְּלָל, וְלֹא יִכָּנֵס בְּעֶצֶב כְּלָל, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכוֹל לְשַׂמְּחָ אֶת לִבּוֹ וּלְהִכָּנֵס לִפְנָיו בְּשִׂמְחָה. מָה הַתִּקּוּן שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם הַזֶּה?

אֶלָּא וַדַּאי הֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל הַשְּׁעָרִים נִנְעֲלוּ וְנִסְגְּרוּ, וְשַׁעֲרֵי דְּמָעוֹת לֹא נִסְגְּרוּ, וְאֵין דִּמְעָה אֶלָּא מִתּוֹךְ צַעַר וְעֶצֶב, וְכָל אוֹתָם הַמְמַנִּים עַל אוֹתָם הַשְּׁעָרִים, כֻּלָּם מְשַׁבְּרִים זְוִתִיכוֹת קָשׁוֹת וּמַנְעוּלִים וּמַכְנִיסִים אוֹתָן דְּמָעוֹת, וְאוֹתָהּ תְּפִלָּה נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וְאָז לְאוֹתוֹ מָקוֹם יֵשׁ דַּוְקָ מֵאוֹתוֹ עֶצֶב וְדַוְקָ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) בְּכָל צָרָתָם לֹא (לוֹ) צָר. תְּשׁוּקַת אוֹתוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לַמָּקוֹם הַזֶּה, כְּזָכָר שֶׁתְּשׁוּקָתוֹ תָּמִיד אֶל הַנְּקֵבָה. כְּשֶׁנִּכְנָס הַמֶּלֶךְ לַגְּבִירָה וּמוֹצֵא אוֹתָהּ בְּעֶצֶב, אָז כָּל מַה שֶּׁהִיא רוֹצָה, נִמְסָר בְּיָדֶיהָ, וְאוֹתוֹ אָדָם וְאוֹתָהּ תְּפִלָּה לֹא זוֹזֶרֶת רֵיקָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלָיו. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁשּׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְפִלָּתוֹ.

כְּמוֹ זֶה בְּשַׁבָּת, מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית בְּשַׁבָּת, מִתּוֹךְ צַעֲרוֹ מַרְאֶה עָצֵב, וּבְשַׁבָּת שׁוֹלֵט אוֹתוֹ רָקִיעַ עֶלְיוֹן, אוֹתוֹ שֶׁנִּרְאֶה בְּשִׂמְחָה, שֶׁהוּא שִׂמְחָה וּמְשַׂמֵּחַ לַכֹּל. אוֹתוֹ שֶׁיּוֹשֵׁב בְּעָצֵב, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שׁוֹלֵט, מוֹצִיא אֶת אוֹתוֹ הָאָדָם מֵאוֹתוֹ הָעֹנֶשׁ שֶׁנִּגְזַר עָלָיו, וַהֲרֵי נֶאֱמַר סֹלּוּ – הָבוּ כָּבוֹד וְרוֹמְמוּת לְאוֹתוֹ שֶׁרוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת, שֶׁהוּא שִׂמְחָה וּמְשַׂמֵּחַ לַכֹּל, הָרָקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי הַזִּיּוֹת בְּי"ה שְׁמוֹ וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם הַשֵּׁם הַזֶּה נִכְלָל. וְעִלְּוּי לְפָנָיו – מִשּׁוּם שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנָיו עָצֵב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, פָּסוּק זֶה כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר: סֹלּוּ לָרֹכֵב עַל עֲרָבוֹת. מַה זֶּה בָּעֲרָבוֹת? בְּיָהּ שְׁמוֹ, בְּיָהּ הוּא הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה שְׁמוֹ? אֶלָּא פָּסוּק זֶה עַל נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, עַתִּיק כָּל הָעַתִּיקִים נֶאֱמַר, אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה וְלֹא נוֹדַע כְּלָל שֶׁהוּא רוֹכֵב בָּעֲרָבוֹת. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא בָּא וְרוֹכֵב בּוֹ, אִם כָּךְ, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִסְתָּר, בַּמָּקוֹם הַזֶּה עוֹמֵד לְהִתְגַּלּוֹת.

אֶלָּא סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת, זֶהוּ עַתִּיק שֶׁל כָּל הָעַתִּיקִים, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, שֶׁלֹּא יָדוּעַ. וּבַמֶּה הוּא רוֹכֵב? בָּעֲרָבוֹת, בְּי"ה, שֶׁהוּא סוֹד קַדְמוֹן שֶׁיָּצָא לְפָנָיו (מִמֶּנּוּ), וְזֶהוּ שְׁמוֹ. מֵאוֹתוֹ נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ שְׁמוֹ הוּא י"ה. לֹא שֶׁהוּא הוּא, אֶלָּא הוּא הוּא, בִּשְׁבִיל שֶׁאוֹתָהּ פָּרְכֶת שֶׁנִּפְרְסָה וְיָצְאָה מִלְּפָנָיו. אֲבָל הַפָּרְכֶת הַזּוֹ הִיא שְׁמוֹ, וְזוֹהִי מֶרְכַּבְתּוֹ, וְלֹא נוֹדַע כְּלָל.

וְזֶהוּ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁאֵינוֹ כָּל כָּךְ גָּדוֹל כְּמוֹ זֶה אַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תּוֹסָפֶת אוֹתִיּוֹת. זֶהוּ הַשֵּׁם הַגָּדוֹל, וְלָכֵן בַּשֵּׁם הַזֶּה אָנוּ מוֹצִיאִים אָמֵן, שֶׁהוּא מִמֶּנּוּ. בָּזֶה הוֹלֵךְ אָמֵן בְּכָל הַזְּמַן, וּבְשֵׁם אֲזַר לֹא כָּךְ.

אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַשֵּׁם הַזֶּה מִתְתַּקֵּן – הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת, וְכָל הָעוֹלָמוֹת שְׁמוּזִים בְּשִׂמְחָה. בַּשֵּׁם הַזֶּה כְּלוּלִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. בַּשֵּׁם הַזֶּה כְּלוּלִים שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהֵן הַכְּלָל שֶׁל כָּל הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. הַכְּלָל שֶׁל עוֹלַם הַזָּכָר לְמַעְלָה, וְהַכְּלָל שֶׁל עוֹלַם הַנְּקֵבָה לְמַטָּה.

וְכָל הַמִּצְוֹות כֻּלָּן פְּרָקִים וְאֵיבָרִים, לְהַרְאוֹת בָּהֶן אֶת סוֹד הָאֱמוּנָה. מִי שֶׁלֹּא יַשְׂגִּיחַ וְלֹא יִתְבּוֹנֵן בַּסּוֹדוֹת שֶׁל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, לֹא יֵדַע וְלֹא יִתְבּוֹנֵן אֵיךְ מִתְקַנִּים הָאֵיבָרִים בְּסוֹד עֶלְיוֹן. כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף מִתְקַנִּים עַל הַסּוֹד שֶׁל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ אֵיבָרִים שֶׁהֵם גְּדוֹלִים וְעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם קְטַנִּים וּגְדוֹלִים, אִם נִטַּל מֵהֶם אֶחָד, אֲפִלּוּ הַקָּטָן בְּיוֹתֵר שֶׁל הָאָדָם, הוּא נִקְרָא בַּעַל מוּם. כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אוֹתוֹ שֶׁפּוֹגֵם אֲפִלּוּ מִצְוָה אַחַת מֵאוֹתָן מִצְוֹות הַתּוֹרָה, שֶׁמַּטִּיל מוּם בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית ב) וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּיחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. וְשָׁנִינוּ, לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ – אֵלּוּ קָרְבָּנוֹת, וְהַכֹּל אֶחָד. אֲבָל הַסּוֹד הַזֶּה שֶׁל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, לְעָבְדָהּ – אֵלּוּ רְמַ"ז אֵיבָרִים עֶלְיוֹנִים. וּלְשָׁמְרָהּ – אֵלּוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה אֵיבָרִים תַּחְתּוֹנִים. אֵלֶּה הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל זָכוֹר, וְאֵלֶּה הַתַּחְתּוֹנִים שֶׁל שָׁמוֹר, וְהַכֹּל אֶחָד.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַשְׂכִּיל אוֹתָם. מִצְוֹות הַתּוֹרָה גּוֹרְמוֹת לָאָדָם לְהַשְׂכִּיל רוּחָן וְנִשְׁמָתָן בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. הַתּוֹרָה מְזַכָּה אֶת הָאָדָם לָרֶשֶׁת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא. כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מִשְׁתַּדֵּל בַּזְּיִים. זְיִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזְיִים בָּעוֹלָם הַבָּא. נִצּוֹל מִכָּל הָעֲנָשִׁים הָרָעִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עָלָיו. אִם בְּהִשְׁתַּדְּלוּת כָּךְ, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה.

רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי אַבָּא הָיוּ שְׁרוּיִים בְּבֵית מְאָרְזֵיהֶם, וְקָמוּ בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. בַּת הַמְּאָרְזָן קָמָה וְהֵאִירָה לָהֶם נֵר, וְאַזְהָר כָּךְ עָמְדָה אַזְהֲרֵיהֶם לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (משלי ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ זַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר. כִּי נֵר מִצְוָה – כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּאוֹתָן מִצְוֹות הַתּוֹרָה, מִסְתַּדֵּר לְפָנָיו בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה נֵר אָזְהָר לְהָאִיר לוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. וְתוֹרָה אוֹר – מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, זוֹכֶה לְאוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן שֶׁנִּדְלָק מִמֶּנּוּ הַנֵּר, שֶׁהֲרֵי נֵר בְּלִי אוֹר אֵינוֹ כְלוּם. אוֹר בְּלִי נֵר אַף כָּךְ לֹא יָכוֹל לְהָאִיר. נִמְצָא שֶׁכֻּלָּם

צְרִיכִים זֶה אֶת זֶה. צָרִיךְ מַעֲשֶׂה לְתַקֵּן הַנֵּר, וְצָרִיךְ לִלְמֹד תּוֹרָה לְהָאִיר הַנֵּר. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בָּהּ בָּאוֹר וּבְנֵר.

וְדֶרֶךְ זַיִּים תּוֹכְזוּת מוּסָר – דֶּרֶךְ זַיִּים לְהַכְנֵס בָּהּ לָעוֹלָם הַבָּא, אוֹתָן תּוֹכָזוּת שֶׁמְּמַקֵּבֵל אָדָם לְהָסִיר אֶת עַצְמוֹ מִדֶּרֶךְ רָעָה וְלִלְכֶּכֶת בְּדֶרֶךְ טוֹבָה. עוֹד וְדֶרֶךְ זַיִּים – אוֹתָם תּוֹכְזוּת מוּסָר, שֶׁמֵּבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָאָדָם לְטַהֲרוֹ מִזֻּהֲמָאָיו בְּאוֹתָן תּוֹכָזוּת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּמַקֵּבֵל אוֹתָן בִּרְצוֹן הַלֵּב.

דָּבָר אַזֵּר כִּי נֵר מִצְוָה – (תִּקּוּן הַנֵּר) זֶה נֵר הַמְּנוֹרָה שֶׁל דָּוִד, שֶׁהוּא נֵר מִצְוָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁצְּרִיכָה לְהִתְתַּקֵּן תָּמִיד, וְאֵינָהּ מְאִירָה אֶלָּא מִתּוֹךְ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁהֲרֵי אֵין לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה אוֹר אֶלָּא מִתּוֹךְ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁהִיא הָאוֹר לְהָאִיר.

הִסְתַּכֵּל לַאֲזוֹרָיו וְרָאָה אֶת בַּת הַמְּאָרְזֵז עוֹמֶדֶת מֵאַזְרִיהֶם. אָמַר, כִּי נֵר מִצְוָה, מַה זֶּה נֵר? זֶה הַנֵּר שֶׁהִיא מִצְוָה שֶׁנָּשִׁים זוֹכוֹת בָּהּ, וְהִיא נֵר שַׁבָּת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁנָּשִׁים לֹא זוֹכוֹת בַּתּוֹרָה, הֲרֵי הַגְּבָרִים זוֹכִים בַּתּוֹרָה וּמְאִירִים אֶת הַנֵּר הַזֶּה שֶׁהַנָּשִׁים מִתַּקְּנוֹת בַּמִּצְוָה הַזּוֹ. הַנָּשִׁים בַּתִּקּוּן שֶׁל הַנֵּר הַזֶּה – וְהַגְּבָרִים בַּתּוֹרָה לְהָאִיר לַנֵּר הַזֶּה, תִּקּוּן הַמִּצְוָה שֶׁהַנָּשִׁים הִתְזַיְּבוּ בָּהֶם.

שָׁמְעָה אוֹתָהּ אִשָּׁה וּבָכְתָה. בֵּין כָּךְ קָם אַבִּי הָאִשָּׁה שֶׁהָיָה עָם וְנִכְנַס בֵּינֵיהֶם, וְרָאָה אֶת בִּתּוֹ עוֹמֶדֶת מֵאַזְרִיהֶם וּבוֹכָה. שָׁאַל אוֹתָהּ אָבִיהָ, וְהִיא סִוְּתָה לוֹ (רַבִּי אַבָּא) אֶת הַמַּעֲשֶׂה. הִתְוַזִּיל אַבִּי הָאִשָּׁה אַף הוּא לִבְכּוֹת. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אוּלַי וְזַתָּנְךָ בַּעֲלָהּ שֶׁל בִּתְּךָ לֹא זָכָה בַּתּוֹרָה? אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וְעַל זֶה וַדַּאי אָנוּ בּוֹכִים אֲנִי וּבִתִּי תָּמִיד.

וּבְשֶׁבִּיל שֶׁרָאִיתִי אוֹתוֹ יוֹם אֶזְדַּ שֶׁמְּזַדַּלֵּג מֵהָעֲלִיָּה הַזּוֹ לִשְׁמֹעַ קַדִּישׁ עִם הַצִּבּוּר, עָלָה בִּרְצוֹנִי לָתֵת לוֹ אֶת בִּתִּי, וְתֵכֶף שֶׁהַצִּבּוּר יָצָא מִבֵּית הַכְּנֶסֶת נָתַתִּי לוֹ אֶת בִּתִּי. שֶׁאָמַרְתִּי, שֶׁבַּדַּלּוּג הַזֶּה שֶׁבָּא לִשְׁמֹעַ קַדִּישׁ, הוּא יִהְיֶה אָדָם גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא תִּינוֹק וְלֹא הִכַּרְתִּי אוֹתוֹ מִקֹּדֶם לָכֵן. וְעַכְשָׁו אֲפִלּוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְלֹא יָכֹלְתִּי לִלְמֹד עִמּוֹ בֵּין הַזְּזַבְּרִים

שֶׁיִּלְמַד קְרִיאַת שְׁמַע אוֹ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.

אָמַר לוֹ, הַעֲבִירֵנוּ בְאַזְהָרָה, אוֹ אוּלַי יוֹלִיד בֵּן שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ גָּדוֹל. בְּיוֹתֵר הוּא קָם וְדִלֵּג עֲלֵיהֶם וְיָשַׁב לִפְנֵיהֶם. הִסְתַּכֵּל בּוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר, וַדַּאי אֲנִי רוֹאֶה בַּיֶּלֶד הַזֶּה שֶׁאוֹר הַתּוֹרָה יֵצֵא מִמֶּנּוּ לָעוֹלָם, אוֹ בֵּן שֶׁיָּקוּם מִמֶּנּוּ. צָוַח אוֹתוֹ יֶלֶד וְאָמַר, רַבּוֹתַי, אֹמַר לִפְנֵיכֶם דָּבָר אֶזְהָד.

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לב) צָעִיר אֲנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים, עַל כֵּן זָוַחְתִּי וָאִירָא מֵזַּוּת דֵּעִי אֶתְכֶם. בְּפָסוּק זֶה הֵעִירוּ עַמּוּדֵי עוֹלָם, אֲבָל אֱלִיהוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ מִמִּשְׁפַּחַת רָם, הֵעִירוּ, שֶׁהֲרֵי מִזֶּרַע אַבְרָהָם הוּא בָּא, וְיָפֶה. אֲבָל אֱלִיהוּא הָיָה כֹּהֵן, וּמִזַּרְעוֹ שֶׁל יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא הָיָה. כָּתוּב כָּאן בֶּן בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי, וְכָתוּב שָׁם (יחזקאל א) יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן.

וְאִם תֹּאמַר, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב בּוּזִי, בּוּז מִשְׁפָּחוֹת הָיָה – לֹא כָךְ! זָוַר וְאָמַר מִמִּשְׁפַּחַת רָם, עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. לָמָּה נִקְרָא בּוּזִי? עַל שֶׁמְּבַזֶּה עַצְמוֹ לְמִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן עָלָה בְּשֵׁם עֶלְיוֹן. בּוּזִי – זֶה שֶׁנִּקְרָא אָדָם שָׁלֵם בַּכֹּל מַה שֶּׁלֹּא נִקְרָא כָּךְ אָדָם אַזָּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה בֶּן אָדָם, וְעַל שֶׁעָלָה בַּשֵּׁם הַזֶּה נִקְרָא רָם, עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל.

וְעַל זֶה אָמַר צָעִיר אֲנִי לְיָמִים. לְיָמִים, מִיָּמִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה לְיָמִים? אֶלָּא אָמַר, צָעִיר אֲנִי וְהִקְטַנְתִּי עַצְמִי לְיָמִים, לְגַבֵּי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יָמִים רַבִּים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאָמַרְתִּי שֶׁיָּמִים יְדַבְּרוּ, וְעַל זֶה אֲנִי צָעִיר וְהִקְטַנְתִּי אֶת עַצְמִי אֶל יָמִים. וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים, רָאִיתִי אֶתְכֶם יְשִׁישִׁים עַל כֵּן זָוַחְתִּי וָאִירָא. וְאִירָא מֵזַּוּת דֵּעִי אֶתְכֶם. אַף אֲנִי אָמַרְתִּי יָמִים יְדַבְּרוּ וְרֹב שָׁנִים יוֹדִיעוּ זָקְנָה, וַדַּאי. אָכֵן רוּחַ הִיא בֶּאֱנוֹשׁ וְנִשְׁמַת שַׁדַּי תְּבִינֵם. וְלָכֵן מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי יֶלֶד, שַׂמְתִּי בִרְצוֹנִי שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַד שְׁנֵי זְקֵנִים, וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם נִשְׁלָמוּ. וְעַכְשָׁו שֶׁאַתֶּם כָּאן, יֵשׁ לִפְתֹּחַ בַּתּוֹרָה לִפְנֵיכֶם.

פָּתַח וְאָמַר, (משלי ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר. כִּי נֵר מִצְוָה – זוֹהִי מִשְׁנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כד) וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה. וְהַתּוֹרָה

– זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְהַמִּצְוָה – זוֹ מִשְׁנָה, שֶׁהִיא נֵר שֶׁעוֹמֵד לְהַדְלָקָה.

נֵר, לָמָּה נִקְרָא נֵר? אֶלָּא כְּשֶׁמְּקַבֵּל מִבֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, רמ״ז אֵיבָרִים עֶלְיוֹנִים, הִיא פַּוְתַּזוֹת אֲלֵיהֶם שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת שֶׁלָּהּ, וְאָז נִכְלָלוֹת שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת הַלָּלוּ בָּהֶם וְנִקְרָאִים נֵר. וְתוֹרָה אוֹר, שֶׁמֵּאִיר לְאוֹתוֹ נֵר וְנִדְלֶקֶת מִמֶּנּוּ מִצַּד הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא יָמִין, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה נִתְּנָה מֵאוֹתוֹ צַד הַיָּמִין שֶׁל הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, שֶׁנִּתְּנָה מִצַּד הַיָּמִין, וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּכְלָל בָּהּ שְׂמֹאל, שֶׁהֲרֵי אָז הִיא שִׁלְמוּת הַכֹּל.

הָאוֹר הַזֶּה נִכְלָל בְּמָאתַיִם וְשִׁבְעָה עוֹלָמוֹת שֶׁגְּנוּזִים בְּצַד שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹר וּמִתְפַּשֵּׁט בְּכֻלָּם. תַּזַּת הַכִּסֵּא הַטָּמִיר הָעֶלְיוֹן שׁוֹרִים אוֹתָם עוֹלָמוֹת מִצַּד אוֹתוֹ הַיָּמִין. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה הֵם. מָאתַיִם וְשִׁבְעָה הֵם בְּצַד הַיָּמִין, וּמֵאָה וּשְׁלֹשָׁה הֵם בְּצַד הַשְּׂמֹאל. וְהֵם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁמִּתַּקֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד לַצַּדִּיקִים. וּמֵאֵלֶּה מִתְפַּשְּׁטִים כַּמָּה וְכַמָּה אוֹצָרוֹת הַזְּמָנָה, וְכֻלָּם גְּנוּזִים כְּדֵי לְהִתְעַדֵּן מֵהֶם הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַבָּא, וְעַל אֵלֶּה כָּתוּב (משלי ז) לְהַנְחִילְךָ אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא, וְעַל אֵלֶּה כָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ וְגוֹ׳.

י״ש – אֵלֶּה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה עוֹלָמוֹת שֶׁגְּנוּזִים תַּזַּת הָעוֹלָם הַבָּא, (וְעַל) אוֹתָם מָאתַיִם וְשִׁבְעָה שֶׁהֵם מִצַּד הַיָּמִין נִקְרָאִים אוֹר רִאשׁוֹן, מִשּׁוּם שֶׁאֲפִלּוּ אוֹר הַשְּׂמֹאל נִקְרָא אוֹר. אֲבָל הָאוֹר הָרִאשׁוֹן עָתִיד לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם הַבָּא. וְאִם תֹּאמַר, לָעוֹלָם הַבָּא וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁאִם הָאוֹר הַזֶּה לֹא הָיָה, הָעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהִתְקַיֵּם, שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה.

הָאוֹר הַזֶּה זָרַע אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן, וְעָשָׂה אוֹתוֹ שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת עַל יְדֵי הַצַּדִּיק הַזֶּה, שֶׁהוּא הַגַּנָּן שֶׁל הַגָּן, וְנָטַל אֶת הָאוֹר הַזֶּה וְזָרַע אוֹתוֹ זֶרַע אֱמֶת, וְעָשָׂה אוֹתוֹ שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת בַּגָּן, וְהוֹלִיד וְהִצְמִיחַ וְעָשָׂה פֵּרוֹת, וּמֵהֶם נָזוֹן הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וְגוֹ׳.

וְכָתוּב, (ישעיה סא) וּכְגַנָּה זֵרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ. מִי הֵם זֵרוּעֶיהָ? אֵלֶּה הֵם הַזְּרָעִים שֶׁל הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא תָּמִיד זָרוּעַ, וְעַכְשָׁו מוֹלִיד וְעוֹשֶׂה פֵּרוֹת, וְעַכְשָׁו הוּא זָרוּעַ. בְּרֵאשׁוֹנָה, בְּטֶרֶם שֶׁיֹּאכַל הָעוֹלָם אֶת הַפֶּרִי הַזֶּה, הוֹלִיד הַזְּרוּעַ הַזֶּה וְנוֹתֵן פֵּרִי וְלֹא שׁוֹכֵךְ. וְלָכֵן כָּל הָעוֹלָמוֹת נְזוֹנִים בְּסִפּוּקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַגַּנָּן שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹכֵךְ וְלֹא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים.

פָּרַט לַזְּמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת. וְאִם תֹּאמַר, בִּזְמַן הַגָּלוּת כָּתוּב, (איוב יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ, וְאֵיךְ עָשָׂה תּוֹלָדוֹת? אֶלָּא כָּתוּב זָרַע, וְהוּא תָּמִיד זָרוּעַ, וּבְיוֹם שֶׁנִּפְסַק אוֹתוֹ נָהָר לֹא נִכְנַס לַגָּן (בַּגָּן) אוֹתוֹ הַגַּנָּן. וְאוֹתוֹ אוֹר שֶׁהוּא תָּמִיד זָרוּעַ, עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, וּמִמֶּנּוּ וּמֵעַצְמוֹ נִזְרָע כְּבָרִאשׁוֹנָה וְלֹא שׁוֹכֵךְ תָּמִיד, כְּמוֹ גַּן שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת, וּמֵאוֹתוֹ הַזְּרוּעַ נוֹפֵל בּוֹ בִּמְקוֹמוֹ, וּמֵעַצְמוֹ עוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת כְּבָרִאשׁוֹנָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאוֹתָם תּוֹלָדוֹת וּפֵרוֹת הָיוּ כְּמוֹ שֶׁהָיָה בִּזְמַן שֶׁהַגַּנָּן שָׁם – לֹא כָּךְ, אֲבָל לֹא נִמְנָע הַזְּרוּעַ הַזֶּה לְעוֹלָמִים.

כְּמוֹ זֶה וְתוֹרָה אוֹר. הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִצַּד אוֹתוֹ הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, כָּךְ נִזְרָע תָּמִיד בָּעוֹלָם וְעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת וּפֵרוֹת וְלֹא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים, וּמֵאוֹתוֹ הַפֶּרִי שֶׁלּוֹ נִזּוֹן הָעוֹלָם.

וְדֶרֶךְ זַיִת תּוֹכְזוֹת מוֹסָר. שְׁנֵי דְּרָכִים הֵם, אֶחָד דֶּרֶךְ הַזֵּיתִים, וְאֶחָד בְּהֶפֶךְ מִמֶּנּוּ. מַהוּ הַסִּימָן שֶׁל דֶּרֶךְ זֵיתִים? תּוֹכְזוֹת מוֹסָר. שֶׁכַּאֲשֶׁר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ הַזֵּיתִים הַזֶּה, הוּא שָׂם עָלָיו אוֹתוֹ הַמַּלְקֶה וְעוֹשֶׂה תּוֹכְזוֹת מוֹסָר לִבְנֵי אָדָם, וּמִיהוּ? זֶה שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ הַזֵּיתִים. וְלָכֵן דֶּרֶךְ זֵיתִים הִיא תּוֹכְזוֹת מוֹסָר. וּמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תּוֹכָזוֹת, וַדַּאי שֶׁמְּעִירִים אוֹתוֹ לָלֶכֶת בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ זֵיתִים שֶׁשָּׁם מַתְחִיל תּוֹכְזוֹת מוֹסָר.

הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ, וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ, אֶלָּא הַכֹּל הוּא סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁל הַפָּסוּק הַזֶּה. כִּי נֵר מִצְוָה – זֶה סוֹד שֶׁל שָׁמוֹר. וְתוֹרָה אוֹר – זֶה סוֹד שֶׁל זָכוֹר. וְדֶרֶךְ זֵיתִים תּוֹכְזוֹת מוֹסָר – אֵלֶּה גְּזֵרוֹת וְעָנְשִׁים שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהַכֹּל סוֹד

הָאֱמוּנָה. וְצָרִיךְ זֶה אֶת זֶה, וְלִהְיוֹת סוֹד שֶׁל הַכֹּל כָּרָאוּי.

וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה שֶׁל הָאוֹר הַזֶּה שֶׁדּוֹלֵק וּמֵאִיר לַנֵּר הַזֶּה, כָּתוּב בּוֹ בְּאַהֲרֹן (במדבר ה) בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרֹת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בָּא מִצַּד הָאוֹר הַזֶּה. בָּאוֹר הַזֶּה כָּתוּב (בראשית א) יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר יְהִי אוֹר, לָמָּה כָּתוּב וַיְהִי אוֹר, שֶׁהֲרֵי בְּוַיְהִי כֵּן מַסְפִּיק? אֶלָּא יְהִי אוֹר – זֶה הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא יָמִין, וְהוּא לְקֵץ הַיָּמִין. וַיְהִי אוֹר – שֶׁמִּיָּמִין יוֹצֵא שְׂמֹאל, וּמִסּוֹד הַיָּמִין יוֹצֵא שְׂמֹאל, וְעַל זֶה וַיְהִי אוֹר, זֶה שְׂמֹאל.

מִכָּאן שֶׁוַּיְהִי הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה הָיָה בְּצַד הַשְּׂמֹאל, וְלָכֵן אֵינוֹ סִימָן בְּרָכָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ (שֶׁמִּמֶּנּוּ) יָצָא אוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ שֶׁהֶזּוֹשִׁיךְ אֶת פְּנֵי הָעוֹלָם. וְסִימָן זֶה כַּאֲשֶׁר הִתְגַּלָּה הַסּוֹד שֶׁל עֲשָׂו וּמַעֲשֵׂהוּ, זֶה הָיָה בַּוַּיְהִי הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (שם כה) וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד. הִתְקַיֵּם בְּוַיְהִי אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד, לְפַתּוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יֵלְכוּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב – זֶהוּ הָעֲמוּד שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע, וְעוֹמֵד וְאוֹוֵז בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה. כְּשֶׁהָיְתָה שְׁלֵמוּת שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים, כָּתוּב בּוֹ כִּי טוֹב, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה בָּאֲוִזְרִים הַקְּלוֹ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיְתָה שְׁלֵמוּת עַד הָאוֹר הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהִשְׁלִים אֶת כָּל הַצְּדָדִים, וְכֵיוָן שֶׁבָּא הַשְּׁלִישִׁי הַזֶּה, אָז הִפְרִיד מַזָּלְקָת שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַזּוֹשֶׁךְ.

וְעַל שֶׁהֵן זָמַשׁ דְּרָגוֹת שֶׁנִּפְרְדוּ וְנִמְשְׁכוּ מֵהָאוֹר הָרִאשׁוֹן הַזֶּה, כָּתוּב זָמַשׁ פָּעָמִים אוֹר, וְכֻלָּם הָיוּ מִצַּד הַיָּמִין וְנִכְלְלוּ בּוֹ. וּכְשֶׁנִּכְלְלוּ בְּצַד שְׂמֹאל, נִכְלְלוּ בְּסוֹד שֶׁל מַיִם שֶׁנּוֹטֶל בְּיָמִין (מִיָּמִין), וְלָכֵן כָּתוּב מַיִם זָמַשׁ פָּעָמִים. וּכְשֶׁנִּשְׁלְמוּ בְּסוֹד הָאֶמְצַע, כָּתוּב רָקִיעַ זָמַשׁ פָּעָמִים, וְעַל זֶה שְׁלֹשָׁה הֵם: אוֹר, מַיִם, רָקִיעַ. כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, שֶׁכֻּלָּן זָמַשׁ דְּרָגוֹת נִכְלְלוּ בָּהֶם, וְעַל זֶה בְּכֻלָּם כָּתוּב זָמַשׁ פָּעָמִים בְּכָל אָזְוֵד וְאָזְוֵד.

כָּאן סוֹד הַסּוֹדוֹת בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה, הִצְטַיֵּר וְנָזְקַק בְּזִקּוּקֵי הַסּוֹד שֶׁל דְּמוּת הָאָדָם, שֶׁהוּא אוֹר בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַוֵּר כָּךְ מַיִם. וְאַוֵּר כָּךְ מִתְפַּשֵּׁט

בְּתוֹכָם רָקִיעַ, שֶׁהוּא זִקּוּק שֶׁל זִקִּיקַת דְּמוּת הָאָדָם.

כְּמוֹ שֶׁזִּקּוּק צִיּוּר שֶׁל דְּמוּת אָדָם בְּתוֹלַדְתּוֹ, שֶׁהֲרֵי בְּתוֹלֶדֶת הָאָדָם בַּהַתְוָלָה זֶרַע, שֶׁהוּא אוֹר, שֶׁהֲרֵי הָאוֹר שֶׁל כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף הוּא אוֹתוֹ זֶרַע, וְלָכֵן הוּא אוֹר, וְאוֹתוֹ אוֹר נִקְרָא זֶרַע, שֶׁכָּתוּב אוֹר זָרוַע, אוֹתוֹ זֶרַע מַמָּשׁ. אַזַּר כָּךְ אוֹתוֹ זֶרַע, שֶׁהוּא אוֹר, מִתְפַּשֵּׁט וְנַעֲשֶׂה מַיִם, בַּלַּוּזוּת שֶׁלּוֹ נָזוּקָק יוֹתֵר, וּמִתְפַּשֵּׁט הִתְפַּשְּׁטוּת בְּתוֹךְ אוֹתָם הַמַּיִם הִתְפַּשְּׁטוּת הַגּוּף לְכָל הַצְּדָדִים. כֵּיוָן שֶׁמִּצְטַיֵּר וְנָזוּקָק צִיּוּר וּדְמוּת הַגּוּף, נִקְרְשָׁה אוֹתָהּ הִתְפַּשְּׁטוּת וְנִקְרֵאת רָקִיעַ, וְזֶהוּ רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. וְאַזַּר שֶׁהִקְרִישׁ, כָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם. שֶׁהֲרֵי הִקְרִישָׁהּ אוֹתָהּ הַלַּוּזוּת (שֶׁהִשְׁפִּיעַ וְנִשְׁאֲרָה אוֹתָהּ הַפָּסֹלֶת) שֶׁל הַגּוּף שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ אוֹתָם הַמַּיִם.

כֵּיוָן שֶׁנִּבְרַר הַגּוּף וְהִתְנַקָּה בְּנִקָּיוֹן, אוֹתָהּ לַוּזוּת שֶׁשָּׁפָעָה וְנִשְׁאֲרָה, הָיְתָה פָּסֹלֶת שֶׁנַּעֲשְׂתָה תּוֹךְ הַהִתּוּךְ, וְהֵם מַיִם הָרָעִים הָעֲכוּרִים, וּמֵהֶם נַעֲשָׂה פָּסֹלֶת, מְקַטְרֵג לְכָל הָעוֹלָם, זָכָר וּנְקֵבָה. אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁיָּרְדוּ אוֹתָם מַיִם עֲכוּרִים וְהִתְהַתְּכוּ לְמַטָּה בְּצַד שְׂמֹאל, יָצְאוּ (שֶׁשָּׁפַע וְנִשְׁאַר, נַעֲשָׂה פָּסֹלֶת מְקַטְרֵג לְכָל הָעוֹלָם, זָכָר וּנְקֵבָה, וְהֵם הַמַּיִם הָרָעִים הָעֲכוּרִים. וְאַזַּר כָּךְ כַּאֲשֶׁר יָרְדוּ אוֹתָם מַיִם עֲכוּרִים וְהִתְהַתְּכוּ לְמַטָּה בְּצַד שְׂמֹאל וְיָצְאוּ) לְקַטְרֵג לְכָל הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּצָּל מֵהֶם.

כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵא הַמְקַטְרֵג, כָּתוּב יְהִי מְאֹרֹת זָסֵר ו', וְנִמְשְׁכָה אַסְפָּרָה לַתְּינוֹקוֹת, וְזָסֵר אוֹר הַלְּבָנָה. אַזַּר כָּךְ, וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת, בַּשְּׁלֵמוּת שֶׁל שְׁנֵיהֶם כְּאֶזֶּד. בְּמִי? בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁעוֹלָה וּמִתְוַזֶּבֶּרֶת בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ הַשָּׁמַיִם, אֲזַי וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת, אוֹרוֹת שְׁלֵמִים שְׁנֵיהֶם כְּאֶזֶּד שֶׁלֹּא פָּגוּמִים כְּלָל.

הִתְוַזִּיל לְצַוּוֹק הַיֶּלֶד הַזֶּה וְשָׁמַוּז. אָמַר לָהֶם, זֶה שֶׁאָמַרְתִּי שֶׁנִּבְרַר כָּאן סוֹד שֶׁל אָדָם בָּאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ (שֶׁהוּא) הַזָּרַע, וְאַזַּר כָּךְ נַעֲשָׂה מַיִם, וּמִתּוֹךְ אוֹתָם הַמַּיִם מִתְפַּשֵּׁט רָקִיעַ, דְּיוֹקָן שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁעוֹרְרָנוּ. מֵילָא כְּשֶׁזֶּה נַעֲשָׂה בְּתוֹךְ מֵעֵי הָאִשָּׁה, שֶׁהֲרֵי לֹא מִצְטַיֵּר הַזָּרַע אֶלָּא בְּתוֹךְ מֵעֵי הַנְּקֵבָה

לְהִתְפַּשֵּׁט בָּהּ דְּיוֹקָן שֶׁל אָדָם, וְכָאן אִם אֵלֶּה וְזֶמֶשׁ דְּרָגוֹת הֵם דְּיוֹקָן שֶׁל אָדָם, בְּאֵיזֶה מָקוֹם מִצְטַיֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט הַדְּיוֹקָן הַזֶּה בְּתוֹךְ הַמַּיִם הַלָּלוּ?

אִם תֹּאמַר בְּתוֹךְ הַנְּקֻבָּה הֵם הָיוּ, זֶה הָעוֹלָם הַבָּא – לֹא כָךְ! שֶׁהֲרֵי לֹא הִצְטַיֵּר צִיּוּר וּדְמוּת עַד שֶׁיּוֹצְאוֹת הָאוֹתִיּוֹת לַזּוֹוִין, וְאַזָּר כָּךְ נִגְלְמוּ. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הַבָּא הָיָה הָאֱמֶת, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ. הֲרֵי הָאֱמֶת הוּא הָיָה.

אִם תֹּאמַר בַּנְּקֻבָּה שֶׁלְּמַטָּה – לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי טֶרֶם הָיְתָה! וּכְשֶׁיָּצְאָה דְּמוּת אָדָם, נְקֻבָּתוֹ יָצְאָה עִמּוֹ. הֲרֵי לֹא הִצְטַיֵּר דְּיוֹקָן שֶׁל אָדָם בָּהּ. אִם כָּךְ, בְּאֵיזֶה מָקוֹם הִצְטַיֵּר וְנֶזְוַקְתָּ הַזֶּרַע הַזֶּה לִהְיוֹת זְוַקְיָקְתּוֹ שֶׁל דְּמוּת אָדָם? אֶלָּא זֶה סוֹד עֶלְיוֹן. אָדָם הָרִאשׁוֹן הִצְטַיֵּר וְנֶזְוַקְתָּ בְּלִי נְקֻבָּה. הָאָדָם הַשֵּׁנִי מִכּוֹחַ וְזֶרַע שֶׁל זֶה נֶזְוַקְתָּ וְהִצְטַיֵּר בְּתוֹךְ הַנְּקֻבָּה.

אָדָם הָרִאשׁוֹן, זְקִיקָה שֶׁל צִיּוּר וּדְמוּת הַגּוּף, לֹא הָיָה בַּנְּקֻבָּה, וּבְלִי צִיּוּר כְּלָל הָיָה. וְהִצְטַיֵּר וְנֶזְוַקְתָּ לְמַטָּה מֵהָעוֹלָם הַבָּא, בְּלִי זָכָר וּבְלִי נְקֵבָה, אוֹתָן אוֹתִיּוֹת נִגְלְמוּ בְּתוֹךְ הַמְּדָה, וְהִצְטַיֵּר וְנֶזְוַקְתָּ בָּהֶן סוֹד שֶׁל אָדָם. וְהָאוֹתִיּוֹת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה בַּסִּדּוּר שֶׁלָּהֶן, מִסּוֹד שֶׁל הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, הִתְזִילוּ לְהֶזָּקֵק וּלְהִצְטַיֵּר (אוֹתִיּוֹת), וְנִזְרַע הָאוֹר הַזֶּה בְּתוֹכוֹ תּוֹךְ הַמְּדָה. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְתוֹךְ הַמְּדָה וְהָפַךְ לְמַיִם בְּתוֹךְ מַיִם, הִתְפַּשֵּׁט הָרָקִיעַ בְּצִיּוּר שֶׁל אָדָם דְּמוּת כְּרָאוּי.

לְאַזָּר שֶׁהִתְקַשְּׁטָה הַנְּקֻבָּה אֵלָיו וְזָזְרוּ לִהְיוֹת פָּנִים בְּפָנִים, הַדְּמוּת הַזּוֹ שֶׁל אָדָם נִכְנְסָה בִּתְשׁוּקָה אֵצֶל הַנְּקֻבָּה, וְשָׁם נֶזְוַקְתָּ וְהִצְטַיֵּר כְּמוֹ הַצּוּרָה שֶׁלּוֹ, וְעָלָיו כָּתוּב (בראשית ה) וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וְגוֹ'. זֶה הִצְטַיֵּר בְּתוֹךְ הַנְּקֻבָּה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה אוֹתוֹ הָרִאשׁוֹן, שֶׁהִצְטַיֵּר אוֹתוֹ רִאשׁוֹן בְּתוֹכוֹ בִּמְדִידָה בְּתוֹךְ הַמְּדָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה. מַה כָּתוּב לְמַטָּה? (שם ב) וְהָאָדָם יָדַע אֶת זַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן. הִתְזִילָה לְהוֹלִיד קוֹף בְּמֵעֶיהָ בְּכֹחַ וְסִיּוּעַ שֶׁל אָדָם, אַזָּר

שֶׁקִּבְּלָה זֶהֲמָה מֵהַקּוֹף הַזֶּה. וְלָכֵן לֹא כָתוּב כָּאן וַיּוֹלֶד, אֶלָּא יָדַע וַתַּהַר וַתֵּלֶד, וְיָצְאָה הַפָּסֹלֶת בְּתוֹךְ הַנְּקֵבָה.

וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָזְיו אֶת הָבֶל, וּבָזֶה גַּם לֹא כָתוּב וַיּוֹלֶד, וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּצַּד הַזָּכָר הוּא הָיָה. אֲבָל הַמְקַטְרֵג תָּשַׁשׁ וְשָׁבַר אֶת כּוֹזוֹ, שֶׁהֲרֵי בָּאוֹת קוֹף הִתְּזוּזִילוּ הָאוֹתִיּוֹת לְהוֹלִיד.

כֵּיוָן שֶׁנִּבְרְרָה הַפָּסֹלֶת, הִתְּזוּזִילוּ הָאוֹתִיּוֹת לְהוֹלִיד מִסּוֹד הָאוֹת שׁ״ת תִּקּוּן שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה בְּהַסְכָּמָה כְּאֶזֶד. וְאָז כָּתוּב, וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, וְלֹא כָתוּב וַתִּקְרָא. וַיִּקְרָא הוּא, וְלֹא הִיא. הוּא קָרָא שְׁמוֹ שֵׁת. תִּקּוּן זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶזֶד שֶׁהָיוּ בְּהַסְכָּמָה אַזַּת.

עוֹד הִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְזָזְרוּ לְהוֹלִיד אֶלֶף שֶׁל אָדָם, וְהֵם אוֹתִיּוֹת בַּמָּקוֹם שֶׁהוּא הַסִּיּוּם שֶׁל שְׁמוֹ, וּמִיהוּ? נ׳. וְאַזַּר כָּךְ ו׳ וְלֹא ה׳, שֶׁהֲרֵי הִתְעַבְּרָה (הוֹלִידָה) בְּהֶבֶל. וְלָכֵן נָטַל אוֹת אַזָּרַת אַזָּרֶיהָ ו׳, סִיּוּם בָּרֵאשִׁית שֶׁל שֵׁת ש׳, וְנִקְרָא אֱנוֹשׁ.

אֱנוֹשׁ, מַה בֵּין הַשֵּׁם הַזֶּה לַשֵּׁם שֶׁל אָדָם? אֶלָּא אֱנוֹשׁ לֹא הָיָה בְּתַקָּף, הוּא הָיָה בִּתְקוּנָם שֶׁל הָרִאשׁוֹנִים, (תהלים ז״ז) מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ. וְכָתוּב (איוב ז׳) מָה אֱנוֹשׁ כִּי תְגַדְּלֶנּוּ וְגוֹ׳, וַתִּפָּקְדֶנּוּ לִבְקָרִים לְרָגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה נ״ג) וַה׳ זְנַף דַּכְאוֹ הֶחֱלִי, שֶׁבֵּר הַגּוֹף וְכוֹזַז הַנֶּפֶשׁ הוֹרִישׁ שֵׁת לֶאֱנוֹשׁ יֵרָשָׁה שֶׁהָיְתָה לוֹ לְקַבֵּל. וְאַף הוּא הוֹרִישׁ לִבְנוֹ כָּךְ.

עוֹד הִתְגַּלְגְּלוּ הָאוֹתִיּוֹת לְתַקֵּן אֶת הָעָקֹם, וְזָזְרוּ לְהוֹלִיד אֶת קֵינָן, זֶה הַתִּקּוּן שֶׁל קַיִן וְהִתְתַּקֵּן תַּזּוּתָיו, וְזָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְבַשֵּׁם אֶת הָעוֹלָמוֹת מֵהָעַקְמִימוּת שֶׁהָיְתָה. מַהֲלַלְאֵל, מ׳ סוֹף שֶׁל אוֹתִיּוֹת אָדָם, ה׳ וְל׳ תִּקּוּן שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הֶבֶל, וּמְשׁוּם שֶׁלֹּא הִרְשִׁיעַ כְּמוֹ קַיִן, לֹא הִתְזַלְּפוּ הָאוֹתִיּוֹת מִשְּׁמוֹ פָּרַט לְאַזַּת, שֶׁבִּמְקוֹם ב׳ הָיְתָה א׳ לִהְיוֹת תִּקּוּן יוֹתֵר.

עַד כָּאן הִתְבַּשֵּׁם הָעוֹלָם וְהִתְתַּקֵּן הָעָקֹם מֵהָרִאשִׁית שֶׁל אֱנוֹשׁ, פָּרַט לְזֶזְטוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁלֹּא הִתְבַּשֵּׁם עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי. אֲבָל הַתִּקּוּן

שֶׁל הָעַקְבִּיבוּת שֶׁל קַיִן וְהֶבֶל הִתְתַּקֵּן וְהִתְבַּשֵּׂם, אֲבָל הָעוֹלָם הָיָה בְּצַעַר וְעָצָבוֹן עַד שֶׁבָּא נֹחַ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֵרָרָהּ ה׳. וְזֶטוֹ שֶׁל אָדָם לֹא הִתְבַּשֵּׂם עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי וְקִבְּלוּ תוֹרָה, וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל קִבְּלוּ תוֹרָה, אֲזַי הַנֵּר וְהָאוֹר הִתְתַּקְּנוּ כְּאֶחָד.

וְעַכְשָׁו רַבּוֹתַי, אֲנִי מִבֶּבֶל, וּבְנוֹ שֶׁל רַב סַפְרָא אֲנִי, וְלֹא זָכִיתִי לְהִוָּדַע לְאָבִי, וְנִטְרַדְתִּי לְכָאן וּפָזַרְתִּי, שֶׁהֲרֵי יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזּוֹ הֵם אֲרָיוֹת בַּתּוֹרָה, וְקִבַּלְתִּי עָלַי שֶׁלֹּא אֹמַר דִּבְרֵי תוֹרָה לִפְנֵי אִישׁ עַד שְׁנֵי זְקֵנִים, וְהַיּוֹם הַזֶּה הֵם נִשְׁלְמוּ. אַשְׁרֵי זֶלְקִי שֶׁנִּפְגַּשְׁנוּ פֹּה. הֵרִים רַבִּי יוֹסֵי אֶת קוֹלוֹ וּבָכָה, וְקָמוּ כֻּלָּם וְנִשָּׁקוּהוּ בְּרֹאשׁוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֵי זֶלְקֵנוּ שֶׁזָּכִינוּ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי עַתִּיק הַיָּמִים מִפִּיךָ, מַה שֶּׁלֹּא זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ עַד עַכְשָׁו.

יָשְׁבוּ כֻּלָּם. אָמַר לָהֶם, רַבּוֹתַי, מִשֶּׁרְאִיתִי אֶת הַצַּעַר שֶׁל זְמִי וּבְתּוֹ שֶׁדִּוּוּקִים וּמְצֻטָּעָרִים בְּנַפְשָׁם שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אָמַרְתִּי לָהֶם, שֶׁעַד שֶׁאֵדַע אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לֹא אֶתְזַבֵּר עִם אִשְׁתִּי כְּדֶרֶךְ כָּל הָעוֹלָם, וְאַף עַל גַּב שֶׁיָּכְלְתִּי לִשַּׁמֵּשׁ בָּהּ בְּלִי זִטָּא, אֵינִי רוֹצֶה לַעֲבֹר עַל דַּעְתָּם, הוֹאִיל וְלֹא יָכְלְתִּי לוֹמַר דָּבָר עַד שְׁנֵי זְקֵנִים. שָׁמְזוּ רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי וְזָמְיוּ וּבְתּוֹ, וּבָכוּ מֵרֹב שִׁמְזָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּבַקָּשָׁה מִפִּיךָ, כֵּיוָן שֶׁהִתְזַלְתָּ, הָאֵר לָנוּ אֶת הַיּוֹם. אַשְׁרֵי זֶלְקֵנוּ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ!

פָּתַז אוֹתוֹ יֶלֶד בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן וְאָמַר, כָּתוּב אָזַד אוֹמֵר וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ, וְכָתוּב אָזַד אוֹמֵר (דברים יד) וְשָׂמַזְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ. הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ שְׁרוּיִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְנִרְאוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, הָיוּ מִתְקַיְּמִים. עַכְשָׁו אֵיךְ מִתְקַיְּמִים? מִי יָכוֹל לֶאֱכֹל לִפְנֵי ה׳ וְלִשְׂמֹז לִפְנֵי ה׳?

אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ הוּא. בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁיָּשַׁב אָדָם עַל שֻׁלְזָנוֹ לֶאֱכֹל, מִבָּרֵךְ עַל הַלֶּזֶם הַמּוֹצִיא. מָה הַטַּעַם הַמּוֹצִיא וְלֹא מוֹצִיא, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בּוֹרֵא

הַשָּׁמַיִם, וְלֹא כָתוּב הַבּוֹרֵא. עוֹשֶׂה אֶרֶץ, וְלֹא כָתוּב הָעוֹשֶׂה אֶרֶץ. מָה הַטַּעַם כָּאן הַמּוֹצִיא?

אֶלָּא כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהֵם מִסּוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר, מִסְתַּתֶּרֶת ה׳ מִשָּׁם, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי מֵעוֹלָם גָּנוּז וְנִסְתָּר הוּא. וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁהֵם מֵהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן שֶׁנִּתְגַּלָּה יוֹתֵר כָּתוּב בָּהּ׳, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם, (עמוס ט) הַקּוֹרֵא לְמֵי הַיָּם. כֻּלָּם הֵם מִסּוֹד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, וְאִם נִכְתָּב בַּשֵּׁם הוּא בָּהּ׳, כְּמוֹ הָאֵל הַגָּדוֹל. וְכָאן שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר (בְּגִלּוּי) מִסּוֹד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הוּא, כֵּיוָן שֶׁמְּבָרֵךְ אָדָם, שְׁכִינָה בָּאָה לְפָנָיו.

וּמַה שֶּׁאָמַר וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ, כָּאן נִכְלָל לְדַבֵּר בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּךְ צָרִיךְ, הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָנָיו, לְקַיֵּם אֶת הַכָּתוּב, (יחזקאל מא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳. וְכָתוּב (דברים יד) וְאָכַלְתָּ שָּׁם לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ.

הוֹאִיל וְעוֹמֵד אָדָם לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, צָרִיךְ גַּם לְרַוְּחָם עַל הָעֲנִיִּים, לָתֵת לָהֶם כְּמוֹ שֶׁהוּא נָתַן לוֹ לֶאֱכֹל, (ומי שאוכל לפני המלך הקדוש, צריך) כְּמִי שֶׁאוֹכֵל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא יִמְצָא בַּלְעָן עַל שֻׁלְחָנוֹ, שֶׁהֲרֵי בַּלְעָנוּת הִיא מֵהַצַּד הָאַחֵר, וְסוֹד זֶה – (בראשית כה) הַלְעִיטֵנִי נָא, דֶּרֶךְ בַּלְעָנוּת, וְכָךְ צָרִיךְ לַצַּד הָאַחֵר, וְכָתוּב (משלי יג) וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר. וְעַל זֶה וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ כָּתוּב, וְלֹא לִפְנֵי הַצַּד הָאַחֵר. וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא יִתְעַסֵּק בְּדִבָּרִים בְּטֵלִים וּבְצָרְכֵי סְעוּדָה (יָפָה), וְצָרִיךְ לְהִתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה נֶאֱמָרִים עַל שֻׁלְחָן, נוֹתֵן אוֹתוֹ הָאָדָם כּוֹזֵ לְרִבּוֹנוֹ.

וְשָׂמַוְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ – זוֹהִי כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. כְּשֶׁמְּבָרֵךְ אָדָם בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, צָרִיךְ לִשְׁמֹז וּלְהַרְאוֹת שִׁמְזָה וְלֹא עֶצֶב כְּלָל. כֵּיוָן שֶׁנּוֹטֵל אָדָם כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד עַל גַּבּוֹ, וְהוּא צָרִיךְ לַעֲטֹף רֹאשׁוֹ בְּשִׁמְזָה וּלְבָרֵךְ עַל הַכּוֹס בְּמוֹשַׁב שִׁלְשָׁה: נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ.

וּבְטוּבוֹ זְיַיְנוּ, זֶה צָרִיךְ רָצוֹן לְמַעְלָה אֶל עַתִּיק הָעַתִּיקִים, וְעַל זֶה הִיא בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר. וּבְטוּבוֹ, וְלֹא מִטּוּבוֹ. וּבְטוּבוֹ, זֶה הַיְמִין (מִינוֹ) הָעֶלְיוֹן, וּמִטּוּבוֹ

זוֹ דַּרְגָּה אַוֶּרֶת שֶׁבָּאָה מִצַּד הַיָּמִין, וְהִיא דַּרְגָּה לְמַטָּה מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ הַטּוּב נִבְנָה הָעוֹלָם וּבוֹ נָזוֹן.

לָמָּה נִקְרָא טוּב וְלָמָּה נִקְרָא וֶסֶד? הַטּוּב הוּא כְּשֶׁכּוֹלֵל הַכֹּל בְּתוֹכוֹ וְלֹא מִתְפַּשֵּׁט לָרֶדֶת לְמַטָּה. וֶסֶד – כְּשֶׁיּוֹרֵד לְמַטָּה וְעוֹשֶׂה טוּב בְּכָל הַבְּרִיּוֹת, בַּצַּדִּיקִים וּבָרְשָׁעִים, וְלֹא זוֹשֵׁשׁ, וְאַף עַל גַּב שֶׁדַּרְגָּה אַוֶּרֶת הִיא. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים סג) אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי. אִם טוֹב, לָמָּה וֶסֶד? וְאִם וֶסֶד, לָמָּה טוֹב, שֶׁהֲרֵי בְּאֶזֶד מַסְפִּיק? אֶלָּא טוֹב כּוֹלֵל הַכֹּל בְּתוֹכוֹ, וְלֹא הִתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה. וֶסֶד יוֹרֵד וּמִתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה וְזָן לְכָל הַצַּדִּיקִים וְהָרְשָׁעִים כְּאֶזֶד.

וְכָאן, כֵּיוָן שֶׁאָמַר וּבְטוּבוֹ זָזִינוּ, זָזַר וְאָמַר, הַזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ בְּחֶסֶד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלו) נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. וְעַל זֶה הַזָּן אֶת הַכֹּל, לַצַּדִּיקִים וְלָרְשָׁעִים, לַכֹּל. זֶה נִקְרָא בִּרְכַּת יָמִין. הַשְּׂמֹאל אֵינוֹ בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן, וְלָכֵן שְׂמֹאל לֹא תְסַיֵּעַ לַיָּמִין.

שֶׁכֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ בְּרָכָה, יָמִין (הַיַּיִן), צָרִיךְ לְדַבֵּק אֶת אֶרֶץ הַזַּיִת בַּיָּמִין, לְהַזּוֹן מִשָּׁם וּלְפַרְנֵס וְלָתֵת מָזוֹן לַכֹּל, וְלָכֵן הַשִּׁנָּיָה בִּרְכַּת הָאָרֶץ, וְצָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ בְּרִית וְתוֹרָה: וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁזִּמַּתָּ בִּבְשָׂרֵנוּ, וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלִּמַּדְתָּנוּ. לְהַרְאוֹת שֶׁמֵּאוֹתוֹ טוּב נָזוֹן בְּרִית וְתוֹרָה, שֶׁהוּא הַתִּקּוּן שֶׁל הַטּוּב הַזֶּה.

מִכָּאן לָמַדְנוּ שָׁנָּשִׁים פָּטוּרוֹת מִבִּרְכַּת הַמָּזוֹן לָצֵאת יְדֵי זוֹבָה, שֶׁהֲרֵי אֵין בָּהֶן תּוֹרָה וּבְרִית. וְלַזּוֹתָם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן, זֶה שֶׁדִּבֵּקוּת כְּאֶזֶד בְּוֶסֶד. עַל הָאָרֶץ – זוֹהִי אֶרֶץ הַזַּיִת. וְעַל הַמָּזוֹן – זֶהוּ וֶסֶד. הֲרֵי כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה בִּדְבֵקוּת אַוֶּת.

הִתְפַּשְּׁטוּת הַטּוּב הִיא הוֹדָאָה שֶׁנִּקְרֵאת וֶסֶ"ד, וְעַל זֶה הוּא אוֹמֵר נוֹדֶה לְךָ עַל כָּךְ וְעַל כָּךְ נִסִּים וְאוֹתוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ מִצַּד הַטּוּב. וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח, זֶהוּ מִצַּד הַיָּמִין – לֹא כָּךְ, אֶלָּא כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מַרְאָה עַל אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ.

וְאִם תֹּאמַר, נָצַוּז בְּיָמִין – הֲרֵי כָּתוּב נְעִמוֹת, וְכָתוּב (שְׁמוּאֵל–ב כג) וּנְעִים זְמִרוֹת יִשְׂרָאֵל, (בִּימִינְךָ נָצַוּז) וְזֶה שְׁמוּאֵל, וְכָל שְׁמוּאֵל נִכְלָל בְּסוֹד הַיָּמִין. אֲבָל הוֹדָאָה, מוּדֶה עַל הַיָּמִין, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ יָצָא, וְזוֹ הִתְפַּשְׁטוּת הַטּוֹב שֶׁהִתְפַּשֵּׁט בְּאֶרֶץ הַזַּיִים.

מָה הַטַּעַם אֵין כָּאן שְׁמוּאֵל? מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ זֵלֶק לַצַּד הָאַוֵּזר בִּמְזוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְאִם מִתְעוֹרֵר שְׁמוּאֵל, יִתְעוֹרֵר עִמּוֹ הַצַּד הָאַוֵּזר, וַהֲרֵי הוּא מָכַר בְּכוֹרָתוֹ וְזֵלְקוֹ לְיַעֲקֹב אָבִינוּ. וַהֲרֵינוּ נוֹתְנִים לוֹ זֵלְקוֹ לְאוֹתוֹ מְקַטְרֵג בַּזַּהֲמָה שֶׁל מַיִם אַוְזרוֹנִים, וְאִם אֵין זַהֲמָה, הֲרֵי זֵלְקוֹ בְּאוֹתוֹ מַאֲכָל שֶׁקָּרְבוּ בּוֹ יָדַיִם.

וְלָכֵן אֵין לוֹ זֵלֶק עִמָּנוּ. וְהוֹאִיל וְאֵין לוֹ זֵלֶק עִמָּנוּ, שֶׁהֲרֵי נָטַל זֵלְקוֹ, אֵין לָנוּ לְהָעִיר הַשְּׁמוּאֵל כְּלָל, שֶׁלֹּא יִתְעוֹרֵר הַמְקַטְרֵג לִטֹּל שְׁנֵי זַלָּקִים, אֶזֶד לְמַטָּה וְאֶזֶד לְמַעְלָה, כְּמוֹ בְּכוֹר. שֶׁהֲרֵי מָכַר אֶת בְּכוֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב אָבִינוּ – זֵלְקוֹ לְמַטָּה, וְאֵין לוֹ לְמַעְלָה כְּלוּם. יִשְׂרָאֵל נוֹטְלִים לְמַעְלָה, וְעֵשָׂו נוֹטֵל לְמַטָּה, וְעַל זֶה לֹא יִקְרַב הַשְּׁמוּאֵל כְּלָל בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן.

כֵּיוָן שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת אֶרֶץ הַזַּיִים הַזּוֹ מִצַּד הַיָּמִין וּמְקַבֶּלֶת מָזוֹן, אֲזַי מְבַקְּשִׁים רַזְמִים עַל הַכֹּל. רַזֵּם ה׳ אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְגוֹ׳. שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ מָזוֹן וְסִפּוּק שֶׁל אֶרֶץ הַזַּיִים נִזְכֶּה בָּהּ אֲנַזְנוּ וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה בְּאוֹתָם רַזְמִים.

וּבְשַׁבָּת, כְּשֶׁהַדִּין לֹא נִמְצָא לִהְיוֹת נָצַוּז וְהוֹד כְּכֹל הַזַּזְסָדִים, אוֹמֵר רְצֵה וְהַזְלִיצֵנוּ, לִהְיוֹת שְׁנֵיהֶם, (יְשַׁעְיָה נד) זַסְדֵי דָּוִד הַנֶּאֱמָנִים, וְעַל זֶה אַל תְּהִי צָרָה וְיָגוֹן וְכוּ׳, שֶׁהֲרֵי רְצֵה וּמוֹדִים הֵם זַסְדֵי דָּוִד, וְשִׂים שָׁלוֹם שֶׁאָמַרְנוּ בַּתְּפִלָּה בִּבְרִכַּת עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַזְמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ.

הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, שֶׁהַכֹּל בָּא מִצַּד הַיָּמִין וְלֹא מִצַּד הַשְּׁמוּאֵל כְּלוּם. מִי שֶׁמְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, הוּא נוֹטֵל בְּרָכוֹת בָּרִאשׁוֹנָה מִכֻּלָּם, וּמִתְבָּרֵךְ בַּכֹּל שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְעַל זֶה יֵשׁ לוֹ אֶרֶךְ זַזִּים. מִי שֶׁנּוֹטֵל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה וּמְבָרֵךְ עָלָיו, כָּתוּב (תְּהִלִּים קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא. מִי הַיְּשׁוּעוֹת? זֶה הַיָּמִין, שֶׁהוּא

מוֹשִׁיעַ מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ) וַתּוֹשַׁע לוֹ יְמִינוֹ, וְכָתוּב (תהלים ס) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי.

בֵּין כָּךְ הֵאִיר הַיּוֹם, קָמוּ כֻּלָּם וְנִשְׁקוּהוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי יוֹם מִשְׁתֶּה הוּא הַיּוֹם הַזֶּה, וְלֹא נֵצֵא מִכָּאן עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה מִשְׁתֶּה לְכָל הָעִיר. זֶהוּ מִשְׁתֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בּוֹ. לָקְחוּ אֶת אִשְׁתּוֹ וּבֵרְכוּ אוֹתָהּ בְּכַמָּה בְּרָכוֹת. עֲשׂוּ שֶׁאֲבִיהָ יְתַקֵּן בַּיִת אַוֵּר לַשְּׁמוּזָה, כִּנְּסוּ אֶת כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר לְאוֹתָהּ שְׁמוּזָה, וְקָרְאוּ לָהּ כַּלָּה, וְשָׁמְזוּ עִמָּם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְהוּא שָׁמַז עִמָּם בְּדִבְרֵי תוֹרָה.

פָּתַז הוּא עַל הַשַּׁלְוָן וְאָמַר, וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים. כָּתוּב כָּאן עֹמְדִים, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים. מַה לְּהַלָּן שְׂרָפִים, אַף כָּאן גַּם שְׂרָפִים. אֵלּוּ הַקְּרָשִׁים עוֹמְדִים בְּתִקּוּנֵי כַלָּה וְסוֹבְבִים סְבִיב הַזַּוָּפָה, לְהַשְׁרוֹת בְּאוֹתָהּ זַוָּפָה רוּזַז עֶלְיוֹנָה (סוד עֶלְיוֹן). כְּמוֹ כֵּן הַכַּלָּה לְמַטָּה צָרִיךְ לְתַקֵּן זַוָּפָה לְכַסּוֹתָהּ בְּתִקּוּנֵי יָפִי לִכְבוֹד כַּלָּה אַוֶּרֶת שֶׁבָּאָה לְשָׁרוֹת שָׁם בְּשִׁמְזָה לַכַּלָּה הַתַּזְוִתוֹנָה.

וּמִשּׁוּם כְּבוֹד אוֹתָהּ הַכַּלָּה הָעֶלְיוֹנָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כִּסּוּי שֶׁל יָפִי בְּכָל תִּקּוּנֵי יָפִי, לְזַמֵּן אֶת הַכַּלָּה הָעֶלְיוֹנָה לְאוֹתָהּ שְׁמוּזָה. כְּמוֹ זֶה בְּכָל מִילָה שֶׁל הַבְּרִית לְמַטָּה צָרִיךְ לְתַקֵּן כִּסֵּא אַוֵּר בִּיפִי לְבַעַל הַקְּנָאָה שֶׁל אוֹת הַבְּרִית שֶׁבָּא לְשָׁם. אַף כָּאן בְּכָל זַוָּפָה צָרִיךְ תִּקּוּנֵי יָפִי לְכַסּוֹת אֶת הַזַּוָּפָה לִכְבוֹד הַכַּלָּה סְתָם.

שֶׁהֲרֵי זוֹ כְּמוֹ שֶׁזּוֹ עוֹמֶדֶת. זוֹ עוֹלָה בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת, וְזוֹ עוֹלָה בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת. וּכְשֶׁעוֹלָה בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת, אָז נִקְרֵאת כַּלָּה. וְלָכֵן אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בָּהּ עַד שֶׁנִּכְלֶלֶת בְּאוֹתָן שֶׁבַע בְּרָכוֹת כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

אוֹתָן שֶׁבַע בְּרָכוֹת יוֹרֶשֶׁת הַכַּלָּה מֵרוּזַז (מסוד) עֶלְיוֹנָה, מָקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת מִשָּׁם. שֵׁשׁ בְּרָכוֹת הֵן שֶׁהַכַּלָּה מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶן, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁהֵן שֶׁבַע? אֶלָּא הַשְּׁבִיעִית הִיא שֶׁמְּקַיֶּמֶת אֶת כֻּלָּן.

רַב הַבְּרָכוֹת עַל הַיַּיִן לָמָּה? אֶלָּא שֶׁהוּא הַצַּד שֶׁמְּשַׁמֵּחַ אֶת הַכֹּל עַל אוֹתוֹ יַיִן שֶׁמְּשַׁמָּר בַּעֲנָבָיו תָּמִיד. וּמְשׁוּם כָּךְ הַבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל אוֹתָן הַשָּׁבַע הִיא סוֹד שֶׁל הַיַּיִן, יַיִן עוֹשֶׂה פֶּרִי (שְׁמוּזָה) בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. גֶּפֶן נוֹטֶלֶת הַכֹּל, וּמוֹצִיאָה פֶּרִי לָעוֹלָם, וְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל שְׁמוּזָה הִיא מִשְּׁמֹאל, שֶׁכָּתוּב (שִׁיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. וְאוֹתוֹ עֵץ זַיִת עוֹשֶׂה פֶּרוֹת וְנְצָנִים (בְּאוֹתָהּ גֶּפֶן) בַּהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ, וְזוֹהִי הַבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַכֹּל. (בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן).

הַשְּׁנִיָּה, שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ, הַסּוֹד שֶׁל הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, שְׁמוּזַת הַזִּוּוּג, שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת מִסּוֹד הַיָּמִין לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת בְּאוֹתָהּ גֶּפֶן, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה אוֹתוֹ פֶּרִי (שְׁמוּזָה) יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה דֶּרֶךְ הָאֵיבָרִים, וְשׁוֹפֵעַ לַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה לְהַשְׁפִּיעָהּ בְּאוֹתָהּ הַגֶּפֶן, וְזֶה מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁהֲרֵי אֵין פְּרִי נִמְצָא אֶלָּא בַּיָּמִין. הַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֵר וְהַיָּמִין עוֹשֶׂה.

אַזַּר כָּךְ נִכְלָל הַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין וְהַיָּמִין בַּשְּׂמֹאל לִהְיוֹת סוֹד שֶׁל אָדָם, וְלָכֵן הַשְּׁלִישִׁית הִיא יוֹצֵר הָאָדָם. וְעַל זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, דְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם הוּא הָיָה.

הָרְבִיעִית הִיא עַמּוּד אָזְנוֹ שֶׁל יֶרֶךְ יָמִין. הַזְּמִישִׁית – שׁוֹשׁ תָּשִׁישׁ וְתָגֵל עֶקֶרֶת הַבַּיִת בִּשְׁמוּזָה בְּקִבּוּץ וְכִנּוּס בָּנֶיהָ מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְזֶה סוֹד שֶׁל יֶרֶךְ אַזֶּרֶת שֶׁמִּתְזַוֶּגֶת בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל לָלֶכֶת וּלְכַנֵּס אֶת כָּל הַצְּדָדִים, וְכִנּוּס הַבָּנִים, וְאַהֲבָה לְהַכְנִיסָם בֵּין הַבִּרְכַּיִם.

וּבְאוֹתָם הַשְּׁנַיִם שֶׁהַנְּבִיאִים שׁוֹרִים בְּתוֹכָם, שְׁמוּזַת עֶקֶרֶת הַבַּיִת. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי שְׁתֵּי עֲרֻבוֹת לֹא עוֹשׂוֹת נְצָנִים וּפֵרוֹת, וְכִנּוּס הַבָּנִים אֲלֵיהֶם הֵם פֵּרוֹת וְנְצָנִים שֶׁלָּהֶם, וְלֹא מְעִירִים כִּנּוּס שֶׁל בָּנֶיהָ אֵלֶיהָ, רַק בַּנְּבִיאִים.

בְּרָכָה שִׁשִּׁית – שַׁמֵּחַ תְּשַׂמֵּחַ רֵעִים הָאֲהוּבִים, מָקוֹם שֶׁל רָצוֹן וְשִׁמְּחָה וְאַזְּזָה נִמְצָאִים, הָעַמּוּד שֶׁל כָּל הָעוֹלָם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְצַדִּיק וְצָדָק הֵם רֵעִים

וַאֲהוּבִים שֶׁלֹּא זָזִים זֶה מִזֶּה. עַד כָּאן שֵׁשׁ בְּרָכוֹת שֶׁכֻּלָּה מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶן.

הַבְּרָכָה הַשְּׁבִיעִית מְקַיֶּמֶת הַכֹּל, וּמַהַשְּׁבִיעִית הַזּוֹ הַכֹּל מִתְבָּרְכִים וַדַּאי, כְּלָל שֶׁל עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ כּוֹלֶלֶת מַעְלָה וּמַטָּה, וְלָכֵן כְּלוּלִים בְּזוֹ עֲשָׂרָה מִינֵי שִׂמְחָה: שָׂשׂוֹן, שִׂמְחָה, זְמָן, (וְכַלָּה, גִּילָה, דִּיצָה, אַהֲבָה, וְאַחֲוָה, שָׁלוֹם) וְכַלָּה, אַהֲבָה, אַחֲוָה, גִּילָה, רִנָּה, דִּיצָה, זִוּוּג, שָׁלוֹם וְרֵעוּת. לִהְיוֹת הַכַּלָּה שְׁלֵמוּת הַכֹּל.

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם זָכוּ לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (שְׁמוּאֵל–ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. שֶׁמְּחָזוּ כֻּלָּם כָּל אוֹתוֹ יוֹם בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וְכָל בְּנֵי הָעִיר עָשׂוּ אוֹתוֹ רֹאשׁ עֲלֵיהֶם. לְיוֹם אֲזַר קָמוּ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְיָיא, וּבֵרְכוּ אוֹתָם וְהָלְכוּ לְדַרְכָּם.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הֵרִים עֵינָיו וְרָאָה אוֹתָם. אָמַר, מִסְתַּכֵּל הָיִיתִי בָּכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, וְרָאִיתִי אֶתְכֶם שְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה שֶׁהֱיִיתֶם בְּמִשְׁכָּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ נַעַר מְטַטְרוֹן, וְאוֹתוֹ נַעַר הָיָה מְלַמֵּד אֶתְכֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בְּשִׁמְוַת הַתּוֹרָה. אַשְׁרֵי זָכְיְכֶם בָּנַי!

סִדְּרוּ כֻּלָּם אֶת הַדְּבָרִים לְפָנָיו, וְסָזוּ לוֹ אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר לָהֶם, אַשְׁרֵיכֶם וְאַשְׁרֵי זָכְיְכֶם, שֶׁהֲרֵינִי נִזְכָּר יוֹם אֶחָד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ עִמִּי בַּדֶּרֶךְ רַב סַפָּרָא אָבִיו, וּבֵרַכְתִּי אוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר נִפְרַד מִמֶּנִּי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בֵּן אַרְיֵה בַּתּוֹרָה, וְלֹא בֵּרַכְתִּי אוֹתוֹ שֶׁהוּא יִזְכֶּה בּוֹ. אַשְׁרֵי זָכְיְכֶם בָּנַי, עֲלֵיכֶם כָּתוּב (יְשַׁעְיָה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳.

דָּבָר אַחֵר וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳ – וְכִי כָּל הַבָּנִים שֶׁהֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֶת כֻּלָּם מְלַמֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה? כֵּן. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָם תִּינוֹקוֹת לוֹמְדִים תּוֹרָה, הַשְּׁכִינָה בָּאָה וְנוֹתֶנֶת לָהֶם כּוֹז וְזִיזָק לִלְמֹד תּוֹרָה. שֶׁאִלְמָלֵא סִיּוּעוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵין אוֹתָם הַתִּינוֹקוֹת יְכוֹלִים לִסְבֹּל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה מָצוּי יוֹם אֶחָד לְיַד הַפָּתַז שֶׁל לוּד, וְרַבִּי זְיָיא עִמּוֹ. פָּגַשׁ בּוֹ תִּינוֹק אֶחָד. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה (יְעוֹרֵר)

בָּעוֹלָם עַכְשָׁו לְיָמִים מְעַטִּים גְּלְגּוֹל גָּדוֹל לְמַלְכֵי הָאָרֶץ אֵלֶּה בְּאֵלֶּה. וַדַּאי שֶׁבְּעוֹד שֶׁהֵם מְצִיקִים אֵלֶּה לְאֵלֶּה, יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ בְּתוֹךְ רְוָוחָה.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, וַהֲרֵי בְּיוֹם זֶה הִתְחַזִּילָה הִתְעוֹרְרוּת זוֹ, שֶׁהֲרֵי בְּיוֹם זֶה דָּמִים רַבִּים נִשְׁפָּכִים בָּעוֹלָם. אָמַר לוֹ רַבִּי זְזֵיָא, מִנַּיִן לוֹ לְזֶה הַתִּינוֹק? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לְפָעָמִים גְּבוּאָה נוֹפֶלֶת בְּפִי הַתִּינוֹקוֹת וּמִתְנַבְּאִים יוֹתֵר מֵאַחַד הַנְּבִיאִים.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, וְכִי תְּמִידָה הִיא שֶׁתִּהְיֶה לַתִּינוֹקוֹת גְּבוּאָה?! וַהֲרֵי הוּא פָּסוּק שָׁלֵם. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳. הֵם וַדַּאי לִמּוּדֵי ה׳, וּגְבוּאָה יוֹצֵאת מֵהֶם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְכָל הָעוֹלָם, אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳, וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹצֵאת מֵהֶם גְּבוּאָה. בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, מִיָּמַי לֹא שָׁמַעְתִּי אֶת זֶה, רַק עַכְשָׁו.

זוֹ מִצְוַת הַקָּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים. (הַכֹּל כַּדַּגְמָא הָעֶלְיוֹנָה) (פָּתַח רַבִּי יְצְזָק) וְכָתוּב (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם וְגוֹ׳. מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן בְּאוֹתָם קְרָשִׁים כְּמוֹ אוֹתָם הַשְּׂרָפִים, (בְּמָקוֹם זֶה) אֵלֶּה עוֹמְדִים וְאֵלֶּה עוֹמְדִים.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּל זְזִילוֹת הַשָּׁמַיִם כֻּלָּם עוֹמְדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנָתַתִּי לְךָ מַהֲלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה, וְכָתוּב וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמְדִים עָלָיו וְגוֹ׳, שֶׁהֲרֵי כָּל הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים אֵין לָהֶם כְּרָעַיִם, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּקִימָה? אֶלָּא וַדַּאי כֻּלָּם עוֹמְדִים, וְלִפְעָמִים אֵלֶּה נִקְרָאִים שְׂרָפִים, וְלִפְעָמִים עוֹלִים בְּשֵׁם אֲזֵר, אֲבָל אֵלֶּה כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּשֵׁם אָזַד.

וּפָסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, (רַבִּי יְצְזָק פָּתַח) כָּתוּב (תהלים כג) מִזְמוֹר לְדָוִד ה׳ רֹעִי לֹא אֶחְסָר. הֲרֵי נִתְבָּאֵר, מַה בֵּין מִזְמוֹר לְדָוִד וּבֵין לְדָוִד מִזְמוֹר? וְכָאן שְׁכִינָה קְדְמָה וּבָאָה וְשָׁרְתָה עָלָיו בָּרִאשׁוֹנָה. ה׳ רֹעִי, וְכִי לָמָּה שְׁכִינָה קְדְמָה לְכָאן, וַהֲרֵי דָּוִד צָרִיךְ לְהַקְדִּים (לְעוֹרֵר) בָּרִאשׁוֹנָה, הוֹאִיל וּמְבַקֵּשׁ מְזוֹנוֹ מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

אֶלָּא וַדַּאי שְׁכִינָה קָדְמָה וּבָאָה וְשָׁרְתָה עָלָיו וְהֵעִירָה אוֹתוֹ לְשַׁבְּזוֹ לַמֶּלֶךְ אֶת הַשָּׁבָזוּ הַזֶּה וּלְבַקֵּשׁ מְזוֹנוֹת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי כָּךְ צָרִיךְ עַל דָּבָר שֶׁל מָזוֹן שֶׁהִיא רוֹצָה וְהָרָצוֹן שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יְבַקְּשׁוּ מְזוֹנוֹת. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהוֹרִיד מְזוֹנוֹת לָעוֹלָם, הִיא נוֹטֶלֶת בָּרִאשׁוֹנָה, וְעָלֶיהָ יוֹרְדִים מְזוֹנוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא הַקְּדִימָה לְדָבָר זֶה שֶׁל מְזוֹנוֹת, וְשָׁרְתָה עַל דָּוִד.

ה' רֹעִי – ה' הָרוֹעָה שֶׁלִּי. כְּרוֹעֶה הַזֶּה שֶׁמַּנְהִיג צֹאנוֹ בְּמָקוֹם שֶׁל דְּשָׁאִים וַעֲשָׂבִים שֶׁלֹּא זָסְרוּ דָּבָר, אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא הָרוֹעֶה שֶׁלִּי לָזוּן אוֹתִי בְּכָל מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ. דָּבָר אַחֵר ה' רֹעִי – שֶׁנִּינוּ שִׁבְעִים מְזוֹנוֹת שֶׁל אָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ קְרִיעַת יַם סוּף. כָּאן הֵם שְׁנֵי גְּוָנִים, וּשְׁנֵיהֶם בְּדֶרֶךְ אֱמֶת.

אָזַד בִּשְׁבִיל שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִין וֶאֱמֶת, וְעַל הַדִּין וְהָאֱמֶת מִתְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָם, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל זְמַן וּזְמַן דָּן אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּדִין, אֶת הַצַּדִּיקִים וְאֶת הָרְשָׁעִים וְאֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב. וּכְשֶׁהוּא דָּן בְּנֵי אָדָם וְרוֹאֶה בְּנֵי אָדָם כַּמָּה רְשָׁעִים וְכַמָּה זַטָּאִים לְפָנָיו, אָז קָשֶׁה בְּעֵינָיו לָתֵת לָהֶם מָזוֹן בְּכָל זְמַן, כִּי יֵשׁ לוֹ לָזוּן אֶת הָרְשָׁעִים וְאֶת אוֹתָם שֶׁזּוֹטְאִים.

וְהוּא עוֹשֶׂה עִמָּהֶם לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וָזָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָהּ כְּפִי הַוָּסֶד הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּמְשָׁךְ וְנִשְׁפָּע עַל כָּל (הָעַמִּים וּבְנֵי) בְּנֵי הָעוֹלָם, וּבוֹ הוּא זָן וּמְפַרְנֵס אֶת הַכֹּל, אֶת הַצַּדִּיקִים וְאֶת הַוָּסִידִים וְאֶת הָרְשָׁעִים, וְאֶת כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם, וְאֶת כָּל הַזְּיוּת וּבְהֵמוֹת הַשָּׂדֶה וְעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם, מִקַּרְנֵי רְאֵמִים וְעַד בֵּיצֵי כִנִּים, וְלֹא נִשְׁאָר בָּעוֹלָם מִי שֶׁאֵינוֹ זָן וּמְפַרְנֵס אֶת הַכֹּל, אַף עַל גַּב שֶׁקָּשֶׁה לְפָנָיו, לְפִי מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעוֹלָם, כִּקְרִיעַת יַם סוּף.

וְכִי קְרִיעַת יַם סוּף קָשֶׁה לְפָנָיו, וַהֲרֵי כָּתוּב (נחום א) גּוֹעֵר בַּיָּם וַיַּבְּשֵׁהוּ, (עמוס ט) הַקּוֹרֵא לְמֵי הַיָּם וַיִּשְׁפָּכֵם עַל פְּנֵי הָאָרֶץ, וַהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁעָלָה רָצוֹן

לְפָנָיו, הַכֹּל לְפָנָיו כְּאַיִן הוּא וְזִשּׁוּב, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁקְּרִיעַת יַם סוּף קָשָׁה לְפָנָיו?!

אֶלָּא, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עָבְרוּ לַיָּם וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִקְרֹעַ לָהֶם אֶת יַם סוּף, בָּא רַהַב, אוֹתוֹ מְמֻנֶּה עַל מִצְרַיִם, וּבִקֵּשׁ דִּין מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לְפָנָיו, רִבּוֹן הָעוֹלָם, לָמָּה אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת דִּין עַל מִצְרַיִם וְלִקְרֹעַ אֶת הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל, הֲרֵי כֻּלָּם רְשָׁעִים לְפָנֶיךָ, וְכָל דַּרְכְּךָ בְּדִין וֶאֱמֶת? אֶלָּה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְאֶלֶּה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. אֵלּוּ בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת, וְאֵלּוּ בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת. אֵלּוּ שׁוֹפְכֵי דָמִים, וְאֵלּוּ שׁוֹפְכֵי דָמִים.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה קָשֶׁה לְפָנָיו לַעֲבֹר עַל דֶּרֶךְ הַדִּין. וַהֲרֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ נוֹסְעִים עַל הַיָּם, שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ. וְהָיָה קָשֶׁה לְפָנָיו לַעֲבֹר עַל הַדִּין וְלִקְרֹעַ לָהֶם אֶת יַם סוּף, וְאִלְמָלֵא שֶׁהִשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְכוּת אַבְרָהָם שֶׁהִקְדִּים בַּבֹּקֶר לַעֲשׂוֹת מִצְוַת רִבּוֹנוֹ וְרָצוֹנוֹ, כַּכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר – כֻּלָּם הָיוּ אוֹבְדִים בַּיָּם, מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִין עַל יִשְׂרָאֵל.

שֶׁשָּׁנִינוּ, מַה שֶּׁכָּתוּב וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה, מִלַּמֵּד שֶׁבָּאוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְשַׁבְּזוֹ בְּאוֹתוֹ לַיְלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לָהֶם: וְכִי (בָּנַי) מַעֲשֵׂי יָדַי טוֹבְעִים בַּיָּם וְאַתֶּם מְשַׁבְּזִים לְפָנַי?! מִיָּד – וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה. מַה כָּתוּב? וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר. הִשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְכוּת אַבְרָהָם שֶׁהִקְדִּים בַּבֹּקֶר לַעֲשׂוֹת רְצוֹן רִבּוֹנוֹ, כַּכָּתוּב וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. אָז זָזַר הַיָּם, וּבָרְזוּ הַמַּיִם מִלְּפָנֵי יִשְׂרָאֵל.

שֶׁכָּתוּב, וַיָּשָׁב הַיָּם לְפָנוֹת בֹּקֶר לְאֵיתָנוֹ. וְשָׁנִינוּ, לְאֵיתָנוֹ – לִתְנָאוֹ, לְאוֹתוֹ תְּנַאי שֶׁהִתְנָה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם. לְאֵיתָנוֹ, כָּתוּב כָּאן לְאֵיתָנוֹ, וְכָתוּב שָׁם (תהלים פט) מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן הָאֶזְרָחִי, וְעַל זֶה לְפָנוֹת בֹּקֶר, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִקְדִּים אַבְרָהָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹן רִבּוֹנוֹ אָז נִקְרַע הַיָּם, (כָּאן

וַיָּהֹם אֶת מַזְוֵנָה מִצְרַיִם) וְלָכֵן קָשֶׁה הָיָה לְפָנָיו קְרִיעַת יַם סוּף.

כְּמוֹ כֵן קָשִׁים הַזּוּוּגִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּקְרִיעַת יַם סוּף. מַה קְּרִיעַת יַם סוּף הָרַג אֶת אֱלֹהּ בַּצַּד הַזֶּה, וְקִיֵּם אֶת אֱלֹהּ בַּצַּד הַהוּא – אַף כָּאן בַּזּוּוּגִים, כְּתוּב (תהלים סח) מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת, וְשָׁנִינוּ – בְּכִי וְשִׁירוֹת. מֵמִית אֶת זֶה, וְנוֹתֵן אֶת אִשְׁתּוֹ לָזֶה, וְלִפְעָמִים לָרָשָׁע מִזַּרְמָנֶת אִשָּׁה מְעֻלָּה. אֲבָל סוֹדוֹת נִסְתָּרִים הֵם בַּכֹּל, וְהַכֹּל הוּא בְּדִין. וּמַה שֶּׁהֶעִירוּ הַזְּבֵרִים בָּזֶה, וַדַּאי כָּךְ הוּא.

וּמַה שֶּׁהֶעִירוּ לִפְנֵי וְלֹא מִלִּפָנַי – לִפְנֵי אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי, לְפָנָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשִׁמֵּשׁ לְפָנָיו. וְעַל כָּךְ לֹא אָמְרוּ שֶׁקָּשִׁים הַזּוּוּגִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ– הוּא, וְכֵן קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אֶלָּא לִפָנַי, וְלָזֶה קָשִׁים כָּל אֱלֹהּ, שֶׁהֲרֵי לֹא בִּרְשׁוּתָם הֵם עוֹמְדִים. אַף עַל גַּב שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, (אֲבָל אַף עַל גַּב שֶׁהוּא עוֹשֶׂה) בִּרְשׁוּת אַזֶּרֶת הוּא עוֹשֶׂה.

כְּתוּב (ויקרא כב) וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִלְּפָנַי. מַה זֶּה מִלְּפָנַי? אֶלָּא זֶה הָעוֹלָם הַבָּא, הַהוּא שֶׁכָּל הַזַּיִים עוֹמְדִים שָׁם. דָּבָר אַזֶּר, זֶה צְנוֹר עֶלְיוֹן, נָהָר שֶׁאֵין מֵימָיו פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים, וְהַכֹּל אָזֹד. וְזֶהוּ שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל הָעִדּוּנִים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, וּמֵאוֹתָם עִדּוּנִים עֶלְיוֹנִים תִּתְכַּלֶּה (הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ), מִמָּקוֹם שֶׁשָּׁם אוֹתוֹ נַעַם ה', וְזֶהוּ מִלְּפָנַי.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב (יונה א) וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרֹחַ תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי ה'. כִּי יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִלִּפְנֵי ה' הוּא בֹּרֵחַ. וְשָׁנִינוּ, מָה הַטַּעַם הָלַךְ יוֹנָה וּבָרַח? וְכִי מִי יָכוֹל לִבְרֹחַ מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?! אֶלָּא הָיָה הוֹלֵךְ וּבוֹרֵחַ לָצֵאת מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה אֵינָהּ שׁוֹרָה מִחוּץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא תִּשְׁרֶה עָלָיו הַשְּׁכִינָה, הָיָה בּוֹרֵחַ מֵאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכח) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ. גֶּפֶן פֹּרִיָּה – זוֹ שְׁכִינָה. מַה שְּׁכִינָה הָיְתָה נִסְתֶּרֶת בְּתוֹךְ בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, אַף כָּךְ אִשָּׁה צְנוּעָה לֹא יוֹצֵאת מִשַּׁעַר בֵּיתָהּ הַזּוֹצָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה בּוֹרֵחַ יוֹנָה

מִזּוּץ לָאָרֹן הַקְּדוֹשָׁה, וַהֲרֵי כָּאן כָּתוּב מִלְפָנַי, וְלֹא כָּתוּב לְפָנַי.

אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ הוּא – מִלְפָנַי, שֶׁהֲרֵי רוּחַ נְבוּאָה לֹא בָּאָה מִתּוֹךְ שְׁכִינָה אֶלָּא מִלְפָנַי. אוֹתָן שְׁתֵּי דַּרְגּוֹת הַנְּבִיאִים שֶׁשּׁוֹרִים עַל הַשְּׁכִינָה, וּמֵאוֹתוֹ מָקוֹם פָּנוּי לִהְיוֹת שָׁם בָּאָרֹן הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל זֶה מִלְפָנַי. כִּי מִלְפָנַי ה׳ הוּא בֹּרְזִין, וְלֹא לְפָנַי ה׳, שֶׁהֲרֵי הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁנְּבוּאָה לֹא הָיְתָה בָּאָה אֶלָּא מִלְפָנַי.

וּמְשׁוּם כָּךְ קָשִׁים זְוּוגִים, קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ תָּלָה מְזוֹנוֹתָיו לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁלְּמַעְלָה לֹא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים. אֲבָל כָּאן פּוֹסֵק, שֶׁהֲרֵי לֹא תְלוּיִים בּוֹ מְזוֹנוֹת. לְמַעְלָה הֵם. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים כג) ה׳ רֹעִי לֹא אֶחְסָר, לֹא יִפָּסְקוּ מְזוֹנוֹת מִמֶּנִּי לְעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן לֹא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, וּמִשּׁוּם זֶה קוֹדֶמֶת שְׁכִינָה עַל זֶה.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם מְקַבֵּל מְזוֹנוֹת מִלְמַעְלָה, כָּל הַמְקַדְּשִׁים אֶת רִבּוֹנָם, כֻּלָּם מִתְעַדְּנִים וּמִתְעוֹרְרִים וּמַעֲלִים כְּנָפַיִם כְּשֶׁבָּאָה שְׁכִינָה עִם אוֹתוֹ מָזוֹן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכְּלוּ בָּהּ.

וְאוֹתָן שָׁלֹשׁ מַזָּנוֹת בַּעֲלֵיָּה אַזַּת קוֹרְאִים וְאוֹמְרִים קָדוֹשׁ. אֵלֶּה קוֹרְאִים לְמַזָּנָה שֵׁנִי, וּמַעֲלִים כְּנָפַיִם אֵלֶּה הָרִאשׁוֹנִים וְאֵלֶּה הַשְּׁנִיִּים, וְאוֹמְרִים הַשְּׁנִיִּים הַלָּלוּ קָדוֹשׁ. אֵלֶּה קוֹרְאִים לְמַזָּנָה שְׁלִישִׁי וּמַעֲלִים כְּנָפַיִם שָׁלֹשׁ הַמַּזָּנוֹת כְּאָזְדָּ, וְכֻלָּם אוֹמְרִים: קָדוֹשׁ ה׳ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְעַל זֶה כֻּלָּם מְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה, אֵלֶּה נִכְנָסִים לְתוֹךְ אֵלֶּה, וְאֵלֶּה נִכְנָסִים לְתוֹךְ אֵלֶּה, מְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מְשֻׁלֶּבֶת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכֹל קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן.

הַקְּרָשִׁים עוֹמְדִים תָּמִיד בְּקִיּוּמָם וְלֹא מִתְכּוֹפָפִים, כְּמוֹ שֶׁהֵם עוֹמְדִים, שֶׁלֹּא מִתְכּוֹפָפִים, שֶׁאֵין לָהֶם כְּרָעַיִם, וְעוֹמְדִים תָּמִיד בְּלִי יְשִׁיבָה, וְעַל זֶה כָּתוּב בַּקְּרָשִׁים, עֹמְדִים.

מַה כָּתוּב? שְׁתֵּי יָדוֹת לַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד. אַף כָּךְ בִּשְׁנֵי גְוָנִים הֵם כְּלוּלִים כָּל

אָזַד וְאָזַד מֵהֶם, אוֹתוֹ שֶׁלּוֹ וְשֶׁל זֻבְּרוֹ, וְזֻבְּרוֹ אַף כָּךְ יֵשׁ בּוֹ, וְעַל זֶה מְשַׁלְּבִים זֶה עִם זֶה. (זֶה נוֹטֵל שֶׁלּוֹ וְשֶׁל זֻבְּרוֹ, וְזֶה נוֹטֵל שֶׁלּוֹ וְשֶׁל זֻבְּרוֹ).

כְּדַגְמַת זֶה כָּתוּב בַּתּוֹרָה, (משלי ג) כִּי טוֹב סַחְרָהּ מִסְּחַר כֶּסֶף וּמֵחָרוּץ תְּבוּאָתָהּ. זֶה מְלַמֵּד לְזֶה, וְזֶה מְלַמֵּד לְזֶה. נַעֲשׂוּ מְשַׁלְּבִים זֶה עִם זֶה. זֶה נוֹטֵל שֶׁלּוֹ וְשֶׁל זֻבְּרוֹ, וְזֶה נוֹטֵל שֶׁלּוֹ וְשֶׁל זֻבְּרוֹ, וּמְשַׁלְּבִים זֶה בָּזֶה.

כָּתוּב, בְּנָאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי. נְאוֹת דֶּשֶׁא – אֵלּוּ הֵם הַמְּקוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁכָּל הַמָּזוֹן וְהַהַסְפָּקָה בָּאִים מֵהֶם. הַנָּאוֹת הַלָּלוּ נִקְרָאִים נְאוֹת יַעֲקֹב, נְאוֹת דֶּשֶׁא, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ נָאוֹת בַּזּוּץ שֶׁנִּקְרָאִים נְאוֹת מִדְבָּר, וְעַל זֶה בְּנָאוֹת דֶּשֶׁא. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא, שֶׁהֲרֵי הוּא לְמַטָּה? אֶלָּא דֶּשֶׁא מֵאוֹתָן נָאוֹת בָּא, שֶׁנּוֹלָד וְצוֹמֵחַ מֵהֶם, וְעַל זֶה בְּנָאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי.

עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי – אֵלּוּ הַמַּיִם שֶׁל מְנוּחָה, שֶׁשּׁוֹפְעִים מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְאוֹתָם הַמַּיִם נִקְרָאִים מֵי מְנֻחוֹת. נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב – זוֹהִי נֶפֶשׁ דָּוִד, וְלֹא רָצָה דָּוִד לְתַקֵּן אֶלָּא אֶת אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ כָּרָאוּי. בְּמֵי הַמְּנוּחוֹת הַלָּלוּ עֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לָנוּחַ לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) וְנָחֲךָ ה׳ תָּמִיד וְגוֹ׳.

וְעָשִׂיתָ כַּרְסֵי נְחֹשֶׁת זַמְּשִׁים וְגוֹ׳. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אֶחָד. כְּשֶׁיָּרַד הַלַּיְלָה, נִכְנְסוּ לְתוֹךְ גַּן שֶׁעַל יָם טְבֶרְיָה, וּבֵין כָּךְ רָאוּ שְׁנֵי כוֹכָבִים שֶׁנּוֹסְעִים, זֶה מִכָּאן וְזֶה מִכָּאן, וְנִפְגְּשׁוּ זֶה בָּזֶה וְהִסְתַּתְּרוּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כַּמָּה גְּדוֹלִים מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּשָּׁמַיִם מִלְמַעְלָה וּבָאָרֶץ מִלְמַטָּה. מִי יָכוֹל לָדַעַת בִּשְׁנֵי הַכּוֹכָבִים הַלָּלוּ שֶׁיָּצְאוּ אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן, וְנִפְגְּשׁוּ זֶה בָּזֶה וְהִסְתַּתְּרוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכִי לֹא רְאִינוּ אוֹתָם?! הֲרֵי הִשְׁגַּחְנוּ בָהֶם וְהִשְׁגַּחְנוּ בְּכַמָּה מַעֲשִׂים אֲזֵרִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה תָּמִיד.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קמז) גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ וְגוֹ׳. גָּדוֹל וְרַב וְעֶלְיוֹן הוּא

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכִי לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא גָּדוֹל וְרַב כּוֹזֵז? מַהוּ שִׁבְחוֹ שֶׁל דָּוִד כָּאן?

אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם הוּא אוֹמֵר גָּדוֹל ה׳, וְכָאן אָמַר גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא שָׁם שֶׁהוּא אוֹמֵר (שם מא) גָּדוֹל ה׳ וּמְהֻלָּל מְאֹד, בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה הוּא אוֹמֵר. וְכָאן שֶׁכָּתוּב גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ, בְּדַרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה הוּא אוֹמֵר, שֶׁהוּא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִפָּסוּק זֶה? מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא. אִם כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא אָדָם, יִתְכַּנְּסוּ לִמְנוֹת אֶת הַכּוֹכָבִים, לֹא יוּכְלוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית טו) וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לִסְפֹּר אוֹתָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַה כָּתוּב בּוֹ? מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כּוֹזֵז וְגוֹ׳. כְּמוֹ שֶׁאֵין מִסְפָּר לְכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם פָּרַט אֵלָיו, אַף כָּךְ הוּא כָּתוּב בּוֹ, וְלִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (ישעיה מ) הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם וְגוֹ׳. אֶת כָּל הַזְּוַיְלוֹת וְהַמַּזָּנוֹת וְהַכּוֹכָבִים הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשֵׁם כָּל אֶזְוָד וְאֶזְוָד, וְלֹא נָרַע אַפִּלּוּ אֶזְוָד. בְּכָל הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת שֶׁל כָּל הָרְקִיעִים נִתְמַנּוּ שָׂרִים וּפְקִידִים לְשַׁמֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם כָּל אֶזְוָד וְאֶזְוָד כָּרָאוּי לוֹ, וְאֵין לְךָ עֵשֶׂב קָטָן בְּכָל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט עָלָיו מַזָּל וְכוֹכָב בָּרָקִיעַ, וְעַל אוֹתוֹ כּוֹכָב מִמַּעְלָה אֶזְוָד שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל אֶזְוָד וְאֶזְוָד כָּרָאוּי לוֹ.

כָּל הַכּוֹכָבִים שֶׁבָּרְקִיעִים, כֻּלָּם מְשַׁמְּשִׁים עַל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְכֻלָּם מֻפְקָדִים לְשַׁמֵּשׁ כָּל דָּבָר וְדָבָר לְאוֹתָם שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא צוֹמְזִים וְלֹא מְגַדְּלִים עֲשָׂבִים וְאִילָנוֹת וּדְשָׁאִים וְעִשְׂבֵי הַשָּׂדֶה, רַק לְמַרְאֵה הַכּוֹכָבִים שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם וְנִרְאִים עֲלֵיהֶם פָּנִים בְּפָנִים, כָּל אֶזְוָד וְאֶזְוָד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ.

רַב הַמַּזָּנוֹת שֶׁל הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת וְזֶסֶר רֶבַע. מִשָּׁם וָהָלְאָה לֹא יוֹצְאִים, רַק מְעַטִּים. וְכָל אוֹתָם הַכּוֹכָבִים לֹא מְשַׁמְּשִׁים לְבַטָּלָה וְלֹא נִרְאִים לְבַטָּלָה. וְיֵשׁ כּוֹכָבִים

שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים כָּל לַיְלָה כְּדֵי לְהַצְמִיחַ וּלְגַדֵּל אֶת כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהִצְטַוּוּ עֲלֵיהֶם. וְיֵשׁ כּוֹכָבִים שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים עַד זְעִזּוֹת הַלַּיְלָה, וְצוֹמְחִים וּמְגַדְּלִים מֵרֵאשִׁית הַלַּיְלָה עַד אוֹתָהּ שָׁעָה כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהֻפְקְדוּ עֲלֵיהֶם. וְיֵשׁ כּוֹכָבִים שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים מְעַט מֵהַלַּיְלָה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּרְאֶה עִם אוֹתוֹ הָעֶשֶׂב אוֹ אוֹתוֹ הַדֶּשֶׁא, מִיָּד הִשְׁלִים שְׁמוּשׁוֹ, וְלֹא צָרִיךְ יוֹתֵר בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, וַהֲרֵי הֵם אֵינָם עוֹמְדִים לְבַטָּלָה. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁלִימוּ אֶת שְׁמוּשָׁם, אֵינָם נִרְאִים יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִכְנָסִים לִמְקוֹמָם.

בְּסֵפֶר הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם אוֹמְרִים עַל כָּל אוֹתָם כּוֹכְבֵי הַשַּׁרְבִּיט, שֶׁמְּשַׁלְּחִים שַׁרְבִּיט בָּרְקִיעַ, אוֹמְרִים שֶׁהָעֲשָׂבִים הֵם בָּאָרֶץ מֵאוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים סַמֵּי הַזַּיִים, וְאַבְנֵי יְקָר יֵשׁ בָּאָרֶץ, וְזָהָב שָׁזוּט שֶׁל הַמִּגְדָּל בְּתוֹךְ הָהָרִים רָמִים בִּמְעַט הַמַּיִם שֶׁמְּכַסִּים עֲלֵיהֶם, וְלֹא מְכַסֶּה, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹפֵעַ עָלָיו, וְשׁוֹלְטִים עַל כָּל אֵלֶּה אוֹתָם כּוֹכְבֵי הַשַּׁרְבִּיט וּמְגַדְּלִים הַלָּלוּ בִּשְׁבִילָם.

וְכָל תִּקּוּנָם וּגְדֻלָּתָם אֵינוֹ אֶלָּא בְּמַרְאֶה וְנִגָּהּ שֶׁל אוֹתוֹ שַׁרְבִּיט שֶׁשּׁוֹלֵחַ אוֹתוֹ הַכּוֹכָב לְתוֹךְ הָרָקִיעַ, וְאָז מִתְתַּקְּנִים וּמִתְגַּדְּלִים כָּל אוֹתָם דְּבָרִים.

מַזָּלוֹת יֵשׁ בִּבְנֵי אָדָם כְּמוֹ יְרֵקִים וְזוֹלֵי רוּחַ, שֶׁהָרְפוּאָה שֶׁלָּהֶם לֹא תְּלוּיָה כִּי אִם בְּמַרְאֶה אֶזֶד שֶׁל בַּרְזֶל קַלִּיל הַנּוֹצֵץ לָעֵינַיִם, וְיֵשׁ לוֹ לְבַעַל הַזּוֹלִי לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ. וְלֹא (שׁוֹכֵךְ) שַׁיָּךְ (נִרְפָּא) בָּזֶה, עַד שֶׁעוֹבֵר אוֹתוֹ מַרְאֶה לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה כְּמוֹ הַשַּׁרְבִּיט שֶׁיּוֹשִׁיט הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל בָּרָק לְפָנָיו. וּבְאוֹתָהּ הוֹשָׁטָה שֶׁל בָּרָק שֶׁנּוֹצֵץ לָעֵינַיִם, בָּאָה לוֹ הָרְפוּאָה. אַף כָּךְ כָּל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם אוֹתָם כּוֹכָבִים, אֵין לָהֶם תִּקּוּן וּגְדֻלָּה בְּמַה שֶׁנִּרְאֶה, פָּרַט לְאוֹתָהּ הִתְפַּשְׁטוּת הַשַּׁרְבִּיט, וּבָזֶה מִתְתַּקְּנִים בַּמַּרְאֶה, בַּגָּוֶן, בַּכּוֹזַ, כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה.

וְיָפֶה הוּא, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ זֶה רָמוּז בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּזִכְמַת הָאֲבָנִים הַיְקָרוֹת, שֶׁאִם זָסַר מֵהֶם נִגַּהּ שֶׁל הִתְנוֹצְצוּת וְלַהַט הַכּוֹכָבִים הַיְדוּעִים, לֹא

מְגַדְּלִים וְלֹא (מִתְתַּקְּנִים לְעוֹלָמִים) מְתַקְּנִים אוֹתָם לְעוֹלָמִים, וְהַכֹּל תִּקֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתִקּוּן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה לְתַקֵּן אוֹתוֹ.

כָּתוּב וְעָשִׂיתָ כַּרְסֵי נְזוּשֶׁת זֻמְּשִׁים, וְכָתוּב וְעָשִׂיתָ זַמְּשֵׁים כַּרְסֵי זָהָב, וְשָׁנִינוּ, מִי שֶׁלֹּא רָאָה אוֹתָם הַקְּרָסִים בַּמִּשְׁכָּן, לֹא רָאָה אוֹר שֶׁל כּוֹכָבִים בָּרְקִיעַ, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ מַרְאֶה וּבְאוֹתוֹ גָּוֶן דּוֹמִים לְכָל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בָּהֶם.

יֵשׁ כּוֹכָבִים בָּרְקִיעַ, שֶׁאֵלֶּה יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁכָּל הַכּוֹכָבִים הַדּוֹקִים שָׁם. בְּאוֹתוֹ הָרָקִיעַ יֵשׁ מֵאָה וַזלוֹנוֹת שְׁקוּפִים, מֵהֶם לְצַד מִזְרָח, וּמֵהֶם לְצַד דָּרוֹם, וּבְכָל וַזלוֹן וְוַזלוֹן יֵשׁ כּוֹכָב אֶזְוָד.

וּכְשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ הוֹלֶכֶת בְּאוֹתָם וַזלוֹנוֹת וְשִׁקּוּעִים שֶׁבָּרָקִיעַ, הוּא נוֹצֵץ בְּהִתְנוֹצְצוּת, וְהַכּוֹכָבִים הַלָּלוּ יוֹצְאִים לְהִתְנוֹצֵץ מֵאוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ וְנִצְבָּעִים, מֵהֶם אֲדֻמִּים כְּגוֹן הַנְּוּזֶשֶׁת, מֵהֶם יְרֻקִּים כְּגוֹן הַזָּהָב, וְלָכֵן אֵלֶּה אֲדֻמִּים וְאֵלֶּה יְרֻקִּים. זַמְּשִׁים הֵם בְּאוֹתָם זַמְּשִׁים זַלוֹנוֹת, (וַזַּמְּשִׁים הֵם בְּאוֹתָם הַוַּזלוֹנוֹת) הָאֲוַזִּרִים. שֶׁל צַד מִזְרָח הֵם יְרֻקִּים, שֶׁל צַד דָּרוֹם הֵם אֲדֻמִּים, בָּהֶם אָזוּז סִיוּם הַמִּשְׁכָּן.

בְּכָל אוֹתָם הַכּוֹכָבִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ רָקִיעַ מִתְעָרְבִים אוֹתָם כּוֹכָבִים בַּלַּיְלָה, וְנוֹצְצִים וְלוֹהֲטִים וְשׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, מֵהֶם עַל נְזוּשֶׁת, מֵהֶם עַל זָהָב יְרַקְרַק, וּמִתְתַּקְּנִים וּגְדֵלִים עַל הַכּוֹז שֶׁלָּהֶם.

אֵלֶּה הַכּוֹכָבִים שׁוֹלְטִים בְּכ"ה וַזַּצִי הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, שֶׁהֵם רָגָעִים שֶׁל שָׁעָה, וְהֵם שֶׁמְּגַדְּלִים נְזוּשֶׁת, שֶׁהֵם אֲדֻמִּים וְלוֹהֲטִים וְנוֹצְצִים. וּכְשֶׁמּוֹשִׁיטִים שָׁלֹשׁ פָּעָמִים הִתְנוֹצְצוּת לְצַד הַמִּזְרָח, אוֹ זָמַשׁ אוֹ שָׁבַע, מַלְכֵי הָעַמִּים יָבֹאוּ עַל אוֹתוֹ צַד, וְכָל הָעֹשֶׁר וְהַזָּהָב יִסְתַּלֵּק מֵאוֹתוֹ מָקוֹם. וְאִם הִתְנוֹצְצוּת אַוַּזת, שְׁתַּיִם, אַרְבַּע, שֵׁשׁ, זוֹ אַוַּזר זוֹ, אֵימָה וָפַוַּזד יִפֹּל וְיִשְׁרֶה עַל אוֹתוֹ הַצַּד. מַכָּה הַהִתְנוֹצְצוּת וְשׁוֹכֶכֶת, מַכָּה הַהִתְנוֹצְצוּת וְשׁוֹכֶכֶת – יִתְעוֹרְרוּ קְרָבוֹת וְלֹא יֵעָשׂוּ (בָּעוֹלָם בְּאוֹתוֹ צַד), שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה

הִיא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם הַמְמַנִּים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל שְׁאָר הָעַמִּים, וְכֵן כְּמוֹ זֶה בְּצַד אֲזוֹר.

פָּתוּז וְאָמַר, (דניאל ב) יְהִי שֵׁם הָאֱלוֹהַּ מְבֹרָךְ מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, שֶׁהַחָכְמָה וְהַגְּבוּרָה שֶׁלּוֹ הִיא. וְהוּא מְשַׁנֶּה עִדָּנִים וּזְמַנִּים. וְהַכֹּל הוּא בִּרְשׁוּתוֹ, וְהוֹצִיא אֶת עַמּוֹ הַקָּדוֹשׁ מֵהַכֹּחַ וְהָרְשׁוּת שֶׁל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אֱלִילִים אֲזוֹרִים, וְלֹא בְּאֵלָּה זָכְלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, כִּי אִם בְּיוֹצֵר הַכֹּל הוּא.

רָקִיעַ יֵשׁ לְמַעְלָה עַל כָּל הָרְקִיעִים הַלָּלוּ, וְהוּא טָמִיר וְנָעוּז, וְזוֹתָם טַבַּעַת הַמִּשְׁכָּן שׁוֹלֵט עַל הָרָקִיעַ הַזֶּה, וְהָרָקִיעַ הַזֶּה נִקְרָא הַזֶּדֶר שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, וּבָרָקִיעַ הַזֶּה כָּל אוֹתָם זַלּוֹנוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְאוֹזֵז אֶת כָּל אוֹתָם הַסְּדוּרִים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן. שִׁשָּׁה זַלּוֹנוֹת הֵם גְּדוֹלִים מִכֻּלָּם, וְאָזוֹד נִסְתָּר שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם.

זַלּוֹן אָזוֹד נִקְרָא זַלּוֹן הַזָּהָר, וּבוֹ יוֹצֵא כּוֹכָב אָזוֹד שֶׁנִּקְרָא לַוָּכְמִים יְ״ד, וְזֶהוּ הַתּוֹךְ שֶׁמְּהַתֵּךְ לְמַטָּה בַּשִּׁלְטוֹן שֶׁל יְהוּדָה. לֹא שֶׁאֵין לוֹ זֵלֶק בּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין לִשְׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל זֵלֶק וְנַזָּלָה בָּהֶם, אֶלָּא שֶׁשֵּׁבֶט יְהוּדָה שׁוֹלֵט עַל זֶה, וְאֵינוֹ עָלָיו.

וּכְשֶׁהֵסִיטוּ בְּנֵי יְהוּדָה אֶת דַּרְכָּם מֵאֲזוֹרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָלְכוּ לָדַעַת אֲזוֹר הַזַּלּוֹן הַזֶּה וְהַכּוֹכָב הַזֶּה, וְאָמְרוּ (שֶׁהֲרֵי יָדַע) שֶׁזּוֹ הַיָּד הַמְנַצַּחַת אֶת שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית מט) יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ, וְהָלְכוּ אֲזוֹרָיו וְעוֹשִׂים לוֹ שִׁמּוּשׁ וּפֶלְוָן, וְעַל זֶה כָּתוּב, (מלכים–א יד) וַיַּעַשׂ יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינֵי ה׳.

כְּשֶׁהַכּוֹכָב הַזֶּה יוֹצֵא, פּוֹשֵׁט יָד אַזַּת בְּזָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת, מֵאִיר וְנוֹצֵץ בְּאוֹתוֹ זַלּוֹן. בַּעֲלֵי הַקְּסָמִים וְהַכְּשָׁפִים פּוֹזְזִדִים מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁזֶּה שׁוֹלֵט, כָּל הַקְּסָמִים וְהַכְּשָׁפִים מִתְבַּלְבְּלִים וְלֹא מַצְלִיחִים בִּידֵיהֶם.

וְאִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְהָרָקִיעַ הַזֶּה טָמִיר, וְאֵיךְ יוֹדְעִים אוֹתוֹ? אֶלָּא סִימָן זִיצוֹן יֵשׁ לָהֶם, וְיוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי שׁוֹלֵט הַכּוֹכָב הַזֶּה, וּפּוֹזְזִדִים תָּמִיד מִמֶּנּוּ, וְלֹא

מַצְלִיזִים בִּידֵיהֶם אוֹתָם קְסָמִים וּכְשָׁפִים. וְלָכֵן יֵשׁ פָּעָמִים שֶׁמַּצְלִיזִים בּוֹ בְּנֵי אָדָם, וְיֵשׁ פָּעָמִים שֶׁלֹּא מַצְלִיזִים בּוֹ. וְלָכֵן אוֹתָם בַּעֲלֵי קְסָמִים וּכְשָׁפִים מִתְמַעֲטִים מֵהָעוֹלָם, כִּי הֵם לֹא יוֹדְעִים אֶת הָעִקָּר לָמָּה לֹא מַצְלִיזַ בִּידֵיהֶם. וְעַל זֶה אוֹתָם הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ יוֹדְעִים וּמְסַתְּכְלִים בַּזּוּיִן בְּאוֹתוֹ סִימָן שֶׁיּוֹדְעִים.

זַלּוֹן שֵׁנִי נִקְרָא זַלּוֹן הַצִּפֹּרֶן, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּעֵין הַצִּפֹּרֶן, וּבוֹ יוֹצֵא כּוֹכָב אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא לַזַּכְמִים צִפָּעוֹן, שֶׁהֲרֵי זֶה שׁוֹלֵט בְּשִׁלְטוֹן זָזָק בְּדִין בְּרֹאשׁ וָנָב, יֵשׁ לוֹ כְּמוֹ צִפָּעוֹן אוֹרֵב לַהֲרֹג.

מֵאוֹתוֹ זַלּוֹן יוֹצְאִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִבּוֹא שֶׁל רוּזוֹת שֶׁשּׁוֹלְטוֹת עַל אוֹתָן הַצִּפָּרַנַיִם שֶׁל בְּנֵי אָדָם כְּשֶׁהֵן נְזָרָקוֹת בְּגִלּוּי, וְזֶה עוֹשִׂים כְּשָׁפִים וּקְסָמִים כָּל אוֹתָם שֶׁמַּכִּירִים אוֹתָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהַכּוֹכָב הַזֶּה שׁוֹלֵט, כָּל אוֹתָם שֶׁזּוֹרְקִים צִפָּרַנַיִם, (אִם עָשָׂה) אוֹ עוֹשִׂים בָּהֶם כְּשָׁפִים, גּוֹרְמִים מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְהַכְּשָׁפִים עוֹלִים בִּידֵי אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים אוֹתָם.

הַזַּלּוֹן הַשְּׁלִישִׁי נִקְרָא זַלּוֹן הַזִּזְשָׁן, וּבוֹ יוֹצֵא כּוֹכָב אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא נְגַהּ״ה דְּבוּסִי״נָא (אוֹר הַנֵּר). זוֹהִי הִתְנוֹצְצוּת שֶׁנּוֹצֶצֶת וְעוֹמֶדֶת עַל כָּל רוּזַ, וּמְנוּזָה וְהַצָּלָה (וְטוֹב) בָּהּ, אֵין בָּהּ כְּלָל קְטִרוּג. כְּשֶׁהוּא שׁוֹלֵט, כָּל הַמְּנוּזָה וְכָל הָאוֹר שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, שַׁלְוָה וְשֹׂבַע, וְהַכֹּל שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם.

זַלּוֹן רְבִיעִי הוּא זַלּוֹן שֶׁנִּקְרָא גָּבִיעַ, וּבוֹ יוֹצֵא כּוֹכָב אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא לַזַּכְמִים אֶשְׁכּוֹל הַכֹּפֶר, מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ יוֹצֵא כְּמוֹ אֶשְׁכּוֹל, נוֹצֵץ נִצְנוּצִים כְּמוֹ עֲנָבִים בְּכֹפֶר, וְזֶה הִתְעוֹרְרוּת הָרַזְמִים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם, מַרְזִיק וּמְקָרֵב, תּוֹלְדוֹת רַבּוֹת מִתְרַבּוֹת בָּעוֹלָם, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא מַקְפִּידִים כְּשֶׁצְּרִיכִים זֶה אֶת זֶה, שָׁלוֹם וְשִׁמְזָה מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם.

זַלּוֹן זְמִישִׁי הוּא זַלּוֹן שֶׁנִּקְרָא בְּאֵר עַל שֵׁם הַכּוֹכָב שֶׁיּוֹצֵא בּוֹ, נִכְנָס וְיוֹצֵא וְשׁוֹאֵב כַּדְּלִי, לֹא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים. בָּזֶה זַכְמֵי הַלֵּב לֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּקִיּוּם וְלֹא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים, וְעַל כָּךְ דּוֹזְקִים אֶת עַצְמָם לְעַיִן בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלָדוּן דִּין.

זֹלוֹן שִׁשִׁי הוּא הַזֹּלוֹן שֶׁנִּקְרָא נֹגַהּ, וְיוֹצֵא בּוֹ כּוֹכָב אֶחָד שֶׁנִּקְרָא גְּזֵרוֹן, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר זֶה שׁוֹלֵט, הָעוֹלָם עוֹמֵד בְּדִין בְּכַמָּה גְּזֵרוֹת וּבְכַמָּה עֲנָשִׁים, וּבְכָל יוֹם וְיוֹם מִתְחַדְּשׁוֹת גְּזֵרוֹת עַל הָעוֹלָם, וְטָרֵם שֶׁאֵלֶּה מִסְתַּיְּמוֹת, מִתְחַדְּשׁוֹת אֲחֵרוֹת, וְזֶה לֹא כָּל כָּךְ שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם.

אֲבָל סָמוּךְ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ יִשְׁלֹט הַזֹּלוֹן הַזֶּה בַּכּוֹכָב הַזֶּה עַל הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן יִשְׁלְטוּ זְוִיּוֹת רָעוֹת עַל הָעוֹלָם, וְיִתְחַדְּשׁוּ מִינִים רַבִּים זֶה אַחַר זֶה, וְיִשְׂרָאֵל יִהְיוּ בְּצָרָה. וּכְשֶׁיִּדְחֲקוּ בְּתוֹךְ זֶשְׁכַּת הַגָּלוּת, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָאִיר לָהֶם אֶת אוֹר הַיּוֹם, וְיַקְבִּלוּ הַמַּלְכוּת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, וְתִתְבַּטֵּל הַמַּלְכוּת מִיָּדָם שֶׁל הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, וְיִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, וְיִתְקַיֵּם וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה וְגוֹ'.

וְאָז יִפָּתֵחַ הַזֹּלוֹן הַשְּׁבִיעִי בְּכָל הָעוֹלָם, וְכוֹכְבוֹ הוּא הַכּוֹכָב שֶׁל יַעֲקֹב, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר בִּלְעָם, דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב. וְהַכּוֹכָב הַזֶּה יָאִיר (אַרְבָּעָה יָמִים וְאַרְבָּעָה לֵילוֹת) אַרְבָּעִים יוֹם (וְאַרְבָּעִים לַיְלָה). וּכְשֶׁיִּתְגַּלֶּה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ וְיִתְכַּנְּסוּ לְמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ כָּל הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם, אָז יִתְקַיֵּם הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב, (ישעיה יא) שֹׁרֶשׁ יִשַׁי אֲשֶׁר עֹמֵד לְנֵס עַמִּים אֵלָיו גּוֹיִם יִדְרֹשׁוּ וְהָיְתָה מְנֻחָתוֹ כָּבוֹד.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (איוב לה) וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשָׂי נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה. הַפָּסוּק הַזֶּה פָּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל עֹשָׂי?! עוֹשֵׂי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה עֹשָׂי? אֶלָּא שֵׁם הָאֱלוֹהַּ הוּא שֵׁם כְּלוּל שֶׁנִּרְאָה הוּא וּבֵית דִּינוֹ. זֶהוּ שֵׁם שָׁלֵם שֶׁכּוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה: א"ל ו"ה, וּמְשׁוּם כָּךְ עֹשָׂי.

נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה, מְשׁוּם שֶׁזֶּהוּ שֶׁמְּשַׁבֵּחַ תָּמִיד אֶל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַמְּנוֹרָה לֹא שׁוֹקֶטֶת תָּמִיד לְקַבֵּל אוֹר הַשְּׁמוֹנָה הָעֶלְיוֹנָה מֵרֹב הַשְּׁמוֹנָה שֶׁלּוֹ, וְלָכֵן נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה.

כָּל אוֹתָם כּוֹכָבִים שֶׁמְּאִירִים בָּרָקִיעַ, כֻּלָּם מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּכָל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּרְאִים בָּרָקִיעַ, מִשּׁוּם שֶׁהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים

כֻּלָּם מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים אַשְׁמוּרוֹת אַשְׁמוּרוֹת, בִּשְׁלֹשֶׁת זִלְקֵי הַלַּיְלָה.

בַּלַּיְלָה נֶזֶלְקִים כַּמָּה צְדָדִים. בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה, כְּשֶׁיּוֹרֵד הַלַּיְלָה וּמַזְּשִׁיךְ, כָּל אוֹתָן רוּחוֹת רָעוֹת וּמִינִים רָעִים, כֻּלָּם מִתְעַבְּרִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָעוֹלָם, וְנִפְרָד הַצַּד הָאַחֵר, וְתוֹבְעִים דַּרְכֵי בֵּית הַמֶּלֶךְ מִכָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הַקְּדוֹשִׁים.

כֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם הַמָּוֶת, (הַשֵּׁנָה) אָזוֹת מִשִּׁשִּׁים בַּמָּוֶת, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. אָז כֵּיוָן שֶׁהַטֻּמְאָה נִפְרֶדֶת מִלְמַעְלָה וְשׁוֹלֶטֶת וְיוֹרֶדֶת לְמַטָּה, אָז נִפְרָדִים שְׁלֹשָׁה מַזָּנוֹת לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים (מִשְׁמָרוֹת) שֶׁל הַלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁהֵעִירוּ בָּזֶה הַזֹּהֲרִים.

בְּעוֹד שֶׁהֵם מְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַצַּד הָאַחֵר הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט לְמַטָּה בְּכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם. וְעַד שֶׁהַצַּד הָאַחֵר אֵינוֹ עוֹבֵר מִשָּׁם, הֵם לֹא יְכוֹלִים לְהִתְיַחֵד עִם רִבּוֹנָם.

סוֹד לַזַּכָּאִים, מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כֻּלָּם דְּבוּקִים בְּאוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר. כְּשֶׁרוֹצִים הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים לְהִתְיַחֵד עִם רִבּוֹנָם, לֹא יְכוֹלִים, עַד שֶׁדּוֹחִים אוֹתוֹ הַזּוֹטָה. מָה עוֹשִׂים? יוֹרְדִים שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים וּמַכִּילִים שִׂנְאָה עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהִיא יוֹרֶדֶת, שֶׁדּוֹחִים אוֹתָהּ הַזּוֹטָה, וְנוֹתְנִים לָהּ כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה בְּאוֹתָהּ שִׂנְאָה, אָז הִיא שׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם וּמְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ טֻמְאָה, פָּרַט לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבַדָּהּ שֶׁשָּׁם אֵינָהּ שׁוֹלֶטֶת. כֵּיוָן שֶׁנִּפְרָדָה מֵהֶם, הֵם נִכְנָסִים לְרִבּוֹנָם, וּמְשַׁבְּחִים וּמוֹדִים לְפָנָיו.

כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לֹא יְכוֹלִים לְהִתְיַחֵד עִם רִבּוֹנָם עַד שֶׁדּוֹחִים אוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר מֵהֶם, וְנוֹתְנִים לוֹ זֶלֶק בְּמַה שֶׁיִּתְעַסֵּק, וְאַחַר כָּךְ הֵם מִתְקָרְבִים לְרִבּוֹנָם, וְלֹא נִמְצָא מִקְטָרֵג לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְאִם תֹּאמַר, מֵילָא לְמַטָּה, אֲבָל לְמַעְלָה מָה הַקְּטָרוּג שָׁם? אֶלָּא לְמַעְלָה,

מִשּׁוּם שֶׁהִיא רוּחַ טֻמְאָה וְהֵם רוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת, עַד שֶׁמְּשַׁלְּחִים רוּחַ טֻמְאָה מִבֵּינֵיהֶם לֹא יְכוֹלִים לְקָרֵב אֶל רִבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי קְדֻשָּׁה בְּתוֹךְ טֻמְאָה לֹא מִתְעָרְבוֹת לְעוֹלָמִים. וְכֵן כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לֹא מִתְעָרְבִים בְּאֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וּשְׁנֵי צְדָדִים, עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּשֶׁרוֹצִים לְקָרֵב לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, דּוֹחִים אוֹתָהּ הַחוּצָה.

וְלָכֵן כְּשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, וּמַלְאָכִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים כְּשֶׁמִּסְתַּדְּרִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת לְקָרֵב (לְשַׁבְּחוֹ) לְרִבּוֹנָם, דּוֹחִים אֶת אוֹתוֹ צַד הַחוּצָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ נִכְנָסִים לַקֹּדֶשׁ. (וְעַל זֶה, כְּשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, כָּל רוּחוֹת רָעוֹת וּמִינִים רָעִים וְרוּחוֹת טֻמְאָה נִדָּחוֹת לַחוּץ, וְשַׁמָּשֵׁי הַמֶּלֶךְ נִכְנָסִים לְתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה).

לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ אַבָּנִים יְקָרוֹת בְּתֵבָה אַחַת וְזַקּוּקָה בְּהֵיכָלוֹ, וְאוֹתוֹ מֶלֶךְ הָיָה זָקֵן, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְאוֹתָהּ תֵּבָה שֶׁל אַבָּנִים יְקָרוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת שֶׁל שָׁם, נָטַל בְּזָוְיָתוֹ נָזוּשׁ זָזָק אֶזֶד וְכָרַךְ אוֹתוֹ סְבִיב אוֹתָהּ תֵּבָה. כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהוֹשִׁיט יָדוֹ לַתֵּבָה, הֲרֵי הַנָּזוּשׁ קוֹפֵץ עָלָיו וְהוֹרְגוֹ.

אָהוּב אֶזֶד הָיָה לַמֶּלֶךְ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ, כָּל יָמַי שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהִכָּנֵס וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּתֵּבָה, תַּעֲשֶׂה כָּךְ וְכָךְ לְאוֹתוֹ נָזוּשׁ, וְתִפָּתֵחַ אֶת הַתֵּבָה וְתִשְׁתַּמֵּשׁ בַּאֲנָזִים שֶׁלִּי. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרַךְ נָזוּשׁ סְבִיב הַקְּדֻשָּׁה, בָּאִים מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה – הֲרֵי הַנָּזוּשׁ שָׁם, וּפוֹזְדִים לְהִטָּמֵא בּוֹ. (וְאִם תֹּאמַר, זֶה כֻּלָּם אֵשׁ, וְאֵשׁ לֹא מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה)

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט. עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת – אֵלּוּ הַמַּלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בַּזּוּוִין. מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט – אֵלּוּ מַלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים בְּפָנִים. הוּא רוּחַ טֻמְאָה, וְהֵם רוּחַ. רוּחַ עִם רוּחַ לֹא נִכְנָסוֹת זוֹ בָּזוֹ. רוּחַ טֻמְאָה בְּרוּחַ קְדֻשָּׁה לֹא מִתְעָרְבוֹת זוֹ בָּזוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ אוֹתָם שֶׁנִּקְרְאוּ רוּחַ לֹא יְכוֹלִים לְהִכָּנֵס לְפָנִים מִשּׁוּם אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה. אוֹתָם שֶׁבִּפְנִים הֵם אֵשׁ, וְאוֹתָהּ אֵשׁ דּוֹחָה אֶת אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה שֶׁלֹּא נִכְנֶסֶת לִפְנִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל דּוֹחִים אֶת הַטֻּמְאָה הַחוּצָה שֶׁלֹּא תִּתְעָרֵב עִמָּם, וְלָכֵן

הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים מְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַחַר שֶׁהוֹחִים אֶת הַטֻּמְאָה הַחוּצָה.

שָׁלֹשׁ אַשְׁמוּרוֹת הֵן בַּלַּיְלָה כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ מַחֲנוֹת שֶׁנַּזְלָקִים לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְעַל זֶה הָרִבּוֹן שֶׁל כֻּלָּם, הוּא נֵר (כְּנוֹר) דָּוִד שֶׁלֹּא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים, אֶלָּא תָּמִיד מוֹדֶה וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְעַל זֶה (אִיּוֹב לה) נִתַּן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה.

דָּבָר אַחֵר וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשָׂי – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הָאָדָם נִכְלָל מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְנַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁהוּא גּוּף מִשְׁנֵי צְדָדִים, מִתּוֹךְ זָכָר וּנְקֵבָה. אַף כָּךְ הָרוּחַ, הָרוּחַ כְּלוּלָה מִתּוֹךְ זָכָר וּנְקֵבָה, וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה מִתְתַּקֵּן אָדָם בַּזִּקִּיקוֹתָיו בְּגוּף וּבְרוּחַ, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּלוּל בְּסוֹד זֶה וּבְמַעֲשֶׂה זֶה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, לָכֵן (וַדַּאי) כָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בַּלַּיְלָה הֲרֵי אָמַרְתָּ, שֶׁהֲרֵי בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה כָּל אוֹתָם מִינִים וְרוּחוֹת רָעוֹת מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם, אֵיךְ הוּא יָכוֹל לִהְיוֹת? שֶׁאִם כָּךְ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁמִּצַּד הַצָּפוֹן יוֹצְאִים כָּל אוֹתָם מִינִים רָעִים, וְאַתָּה אָמַרְתָּ (וְנִתְבָּאֵר) שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, שֶׁהֲרֵי אָז כָּל אוֹתָן רוּחוֹת רָעוֹת וּצְדָדִים רָעִים מִתְכַּנְּסִים מֵהָעוֹלָם וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, אִם כָּךְ, הֲרֵי בְּצַד הַדָּרוֹם, שֶׁהִיא יָמִין, לָמָּה הֵם מְשׁוֹטְטִים אוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה, שֶׁהֲרֵי שׁוֹלֶטֶת רוּחַ דָּרוֹם?

אֶלָּא וַדַּאי, אִלְמָלֵא אוֹתוֹ צַד הַדָּרוֹם שֶׁמְּעַכֵּב וְדוֹחֶה צַד הָרָע, הָיָה מְטַשְׁטֵשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְלֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסַבֵּל. אֲבָל כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר, לֹא מִתְעוֹרֵר אֶלָּא בְּצַד רוּחַ מַעֲרָב שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה, וְהָעוֹלָם כּוֹנֵס אֶת הַכֹּל. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְדִּים רְפוּאָה לָעוֹלָם בְּגֶזֶן זֶה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרֻצֶּה בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר עַמֵּי הָעוֹלָם.

נִכְנְסוּ לְבֵית רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא. כְּשֶׁנֶּעֱזַלְתָּ הַלַּיְלָה בַּזְּוִיזוֹת, קָמוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַכְשָׁו וַדַּאי הִיא עֵת רָצוֹן לְפָנֶיךָ–בָּרוּךְ–הוּא, וַהֲרֵי פָּעָמִים רַבּוֹת הֵעַרְנוּ אֶת זֶה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשָׁעָה שֶׁנֶּעֱזָלְתָּ הַלַּיְלָה, נִכְנָס לְתוֹךְ אוֹתָם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה שֶׁמִּשְׁתַּעֲשֵׁעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּתוֹךְ הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, אֵיךְ מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנֶּעֱזָלְתָּ הַלַּיְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר בָּאַהֲבָה שֶׁל הַשְׁמָאל אֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי אֵין אַהֲבָה אֶלָּא מִצַּד הַשְׁמָאל. וְלִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֵין דּוֹרוֹן לְקָרֵב אֶל הַמֶּלֶךְ אוֹ וְזִשִׁיבוּת מְעֻלָּה אֶלָּא בְּאוֹתָן רוּזוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אוֹתָן מְעֻטָּרוֹת בְּכַמָּה מַעֲשִׂים טוֹבִים וּבְכַמָּה זְכֻיּוֹת שֶׁעָשׂוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם, וְלַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא נוֹזֵז מִכָּל הַקְּרֻבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵרִיזַ בָּהֶם רֵיזַ נִיזּוֹזַ שֶׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל.

אָז מֵאִיר אוֹר, וְכָל עֲצֵי הַגַּן עֵדֶן אוֹמְרִים שִׁירָה, וְהַצַּדִּיקִים מִתְעַדְּנִים שָׁם בְּאוֹתָם עִדּוּנִים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר אָדָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, נוֹטֵל וֶזְלְקוֹ עִם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן. שָׁם אֶזֶד שֶׁל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זָקוּק (מִתְעוֹרֵר) מִתְעַטֵּר בָּהֶם שָׁם, וְהוּא בְּתוֹךְ סוֹדוֹת הַצַּדִּיקִים.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תהלים קיא) הַלְלוּיָהּ אוֹדֶה ה׳ בְּכָל לֵבָב וְגוֹ׳. הַלְלוּיָהּ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר וְהִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַזְּוִבְרִים, וְכָךְ הוּא, שֶׁזֶּהוּ שֶׁבַּזּוֹ שֶׁעוֹלֶה עַל כָּל אוֹתָן הַשִּׁירוֹת וְהַתִּשְׁבָּזוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד בַּעֲשָׂרָה מִינֵי תִּשְׁבָּזוֹת שֶׁאָמַר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כּוֹלֵל שֶׁבַּזּוֹ וְשֵׁם בְּאֶזֶד, וְהוּא כְּלָל שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן.

אוֹדֶה ה׳ בְּכָל לֵבָב. בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ סוֹד שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, הוּא סוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַזַּקוּקוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת בַּזַּקִיקוֹת שֶׁל שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים. וְיֵשׁ אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת מִסּוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְיֵשׁ אוֹתִיּוֹת אֲזוֹרוֹת שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת. וְכָאן הוּא סוֹד שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא שֶׁל הָעוֹלָם (הָעֶלְיוֹן נוֹתֵן לָעוֹלָם)

הַתַּזְוִתּוֹן.

אוֹדֶה ה׳ בְּכָל לֵבָב – בַּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבַיֵּצֶר הָרָע שֶׁהוּא שׁוֹרֶה בְּתוֹכוֹ. שֶׁהֲרֵי עַל הַכֹּל יֵשׁ לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא – בַּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבַיֵּצֶר הָרָע. שֶׁהֲרֵי מִצַּד שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב בָּא טוֹב לָאָדָם, וְיֵשׁ לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וּבַצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרָע בָּא קִטְרוּג לָאָדָם, וְיֵשׁ לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא (בַּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבַיֵּצֶר הָרָע) בְּכָל מַה שֶּׁבָּא עַל הָאָדָם מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה. בְּסוֹד יְשָׁרִים – בְּאוֹתָם (מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים) שֶׁאֶת סוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם יוֹדְעִים, שֶׁהֲרֵי אֶת כָּל סוֹדוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם יוֹדְעִים, וְהֵם הַסּוֹד שֶׁלּוֹ. וְלָכֵן בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה – אֵלֶּה הֵם יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁמִּתְכַּנְּסִים בַּעֲשָׂרָה לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לְהוֹדוֹת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל טוֹב וְעַל רַע וּלְפָרְסֵם לְפָנָי הַכֹּל. שֶׁאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הוּא יוֹדֵעַ, אָז לָמָּה צָרִיךְ לְפָרְסֵם? אֶלָּא בָּזֶה מִתְכַּבֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם לְפָרְסֵם אֶת הַנֵּס, וְעַל זֶה כָּתוּב בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, (יזזוקאל לז) וְהִתְגַּדְלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְגוֹ׳.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קנ) כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ. שָׁנִינוּ, כָּל הַנְּשָׁמוֹת בָּאוּ מֵהַגּוּף הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וּמִתְעוֹרְרוֹת בִּבְנֵי אָדָם. וּמֵאַיְזֶה מָקוֹם? מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא יָד (י״ה). מֵאַיְזֶה מָקוֹם זֶה? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁכָּתוּב (שם קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. שָׁנִינוּ, מֵהַחָכְמָה הַזּוֹ שֶׁמְּבוּעֶיהָ יוֹצְאִים לִשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים הַכֹּל נִתְקָן, וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהִיא נִקְרֵאת רוּחַ קְדוֹשָׁה שֶׁכָּל הָרוּחוֹת נִתְקָנוּ בָּהּ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בְּיוֹם שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן מְפָרֵשׁ דָּבָר זֶה, הָיוּ עֵינָיו נוֹבְעוֹת מַיִם, וְהָיָה אוֹמֵר: כָּל גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן נִמְסְרוּ בְּמַפְתְּחוֹ אָחוּד, וּמִתְגַּלֶּה בַּהֵיכָלוֹת הַמְצֻיָּרִים הָעֶלְיוֹנִים הַחֲקוּקִים.

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, מִי יָכוֹל לָדַעַת וּלְהָכִלל מַה שֶּׁגָּנוּז בַּמַּבּוּעַ הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי

מֹשֶׁה לֹא גִלָּה אֶת זֶה בְּיָמָיו כְּשֶׁהָיָה מְגַלֶּה סוֹד הָעָמוֹק לְיִשְׂרָאֵל, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל הָיָה מִתְגַּלֶּה עַל יָדוֹ. אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲלוֹתוֹ לַיְשִׁיבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה וּלְהַטְמִינוֹ מִבְּנֵי אָדָם, שֶׁכָּתוּב (דברים לא) בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם. הַיּוֹם מַמָּשׁ. שֶׁאוֹתוֹ יוֹם נִשְׁלְמוּ יָמָיו לְהִתְקָרֵב לַמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (שם) הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ, קָרְבוּ מַמָּשׁ.

שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מֹשֶׁה לֹא מֵת. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (שם לה) וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה? כָּךְ בְּכָל מָקוֹם לַצַּדִּיקִים קוֹרֵא בָּהֶם מִיתָה. מָה הַמִּיתָה? מֵהַצַּד שֶׁלָּנוּ זֶה נִקְרָא כָּךְ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְכֵן שָׁנָה, שֶׁמִּי שֶׁהוּא בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה תְּלוּיָה בּוֹ – לֹא תְּלוּיָה בּוֹ מִיתָה וְלֹא מֵת. כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּיַעֲקֹב שֶׁהָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה הָיְתָה בּוֹ.

שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, (בראשית לה) לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה יִשְׂרָאֵל? שְׁלֵמוּת הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (ירמיה מו) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָחוֹק וְאֶת זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מִכָּאן, כִּי אִתְּךָ אֲנִי, דַּיְקָא. אַשְׁרֵי זֻכְלְכוֹ שֶׁרִבּוֹנוֹ אָמַר לוֹ כֵּן. לֹא כָּתוּב כִּי אִתִּי אַתָּה, אֶלָּא כִּי אִתְּךָ אֲנִי, שֶׁרִבּוֹנוֹ בָּא לְזַכֵּר אֶת דִּיּוּרוֹ עִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפֶה אָמַר רַבִּי אַבָּא, שֶׁאָמַר וְשָׁב יַעֲקוֹב וְשָׁקַט וְשַׁאֲנַן וְאֵין מַזְעִירִיד. וְשָׁב יַעֲקוֹב – לְהַקְרֵא בְּשֵׁם אַזּוֹר, שֶׁכָּתוּב לֹא יִקָּרֵא שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל.

דָּבָר אַזּוֹר וְשָׁב יַעֲקֹב – לַמָּקוֹם שֶׁנִּלְקַח מִשָּׁם. וְשָׁקַט – בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְשַׁאֲנַן – בָּעוֹלָם הַבָּא. וְאֵין מַזְעִירִיד – מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת. שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁהַכֹּל הָיָה בּוֹ. רַבִּי יְצְזָק אָמַר, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים, שֶׁכָּתוּב וְאֶת זַרְעֲךָ מֵאֶרֶץ שִׁבְיָם. מַה זַּרְעוֹ בַּזַּיִים, אַף הוּא בַּזַּיִים.

וְהַבְּרִיזַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מַבְרִיזַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה. רַבִּי יְהוּדָה

פָּתוּז, (קהלת י) אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן חוֹרִים וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת יֹאכֵלוּ. וְכָתוּב, אִי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ. (בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ אֶת הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ) אוֹי לָעוֹלָם שֶׁלֹּא מַשְׁגִּיחִים בַּעֲבוּרַת רַבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי רַבּוֹנָם מַשְׁגִּיחַ בִּגְלָלָם לְהֵיטִיב לָהֶם, שֶׁהִנִּיחַ לִפָּנֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה, וְלֹא מַשְׁגִּיחִים.

שֶׁשָּׁנִינוּ, שִׁלְשָׁה דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לַעֲשׂוֹת לְבָנוֹ: מִילָה, וּפְדְיוֹן, וּלְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה. וְהַכֹּל עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. מִילָה – שֶׁכָּתוּב (יהושע ה) וְשׁוּב מוֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁנִית, וְכָתוּב (בראשית יז) וּבֶן שְׁמֹנַת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר. פְּדְיוֹן – שֶׁכָּתוּב (דברים ז) וַיִּפְדְּךָ (ה' אֱלֹהֶיךָ מִבֵּית עֲבָדִים) מִיַּד פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרָיִם. לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה – שֶׁכָּתוּב (בראשית א) זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם, וְכָתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ. עוֹד, נָשָׂא אוֹתָם כְּמוֹ הַנָּשֵׂר הַזֶּה שֶׁמַּטִּיל אֶת בָּנָיו עַל כְּתֵפָיו, שֶׁכָּתוּב (שמות יט) וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַכֹּל הוּא נָאֶה, אֲבָל הַתּוֹרָה וְזִוָּרָה לְפָנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִמְּדָה אוֹתָם יוֹתֵר מֵהַכֹּל. בֹּא וּרְאֵה, אֵין שֶׁבַח שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ הַשֶּׁבַח שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (משלי ז) בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁעָלָה רַב הוּנָא לְשָׁם, מָצָא אֶת הַזַּכְמִים שֶׁעוֹסְקִים בַּפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב, (ירמיה נא) וּפָקַדְתִּי עַל בֵּל בְּבָבֶל וְהוֹצֵאתִי אֶת בִּלְעוֹ מִפִּיו וְלֹא יִנָּהֲרוּ אֵלָיו עוֹד גּוֹיִם. וְרַב הוּנָא לֹא הָיוּ מַשְׁגִּיחִים בּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא הִכִּירוּ אוֹתוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה קָטָן. נִכְנַס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וּמָצָא אֶת הַזַּכְמִים שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁבַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, אִם יִרְאָתוֹ וֶאֱלִילוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר הָיָה שְׁמוֹ בֵּל – הֲרֵי כָּתוּב בּוֹ, (דניאל ד) וְעַד אֲזוֹרִים נִכְנַס דְּנִיֵּאל שֶׁשְּׁמוֹ בֵּלְטְשַׁאצַּר כְּשֵׁם אֱלֹהַי? וְעוֹד, מַה זֶּה וְהוֹצֵאתִי אֶת בִּלְעוֹ מִפִּיו?

עָמַד רַב הוּנָא בֵּין הַיְסוֹדוֹת שֶׁל הָעֲמוּדִים וְאָמַר, אִלּוּ הָיִיתִי בִּמְקוֹמִי, הָיִיתִי דּוֹרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה. לֹא הִתְבּוֹנְנוּ בּוֹ. קָם שֵׁנִית וְאָמַר דָּבָר זֶה. בָּא רַבִּי יוּדַאי בַּר רַב וְהוֹשִׁיבוֹ לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, אֱמוֹר בְּנִי, אֱמוֹר, שֶׁבְּדִבְרֵי תוֹרָה

כְּתוּב בָּהֶם (משלי א) בְּרֹאשׁ הֲמִיוֹת תִּקְרָא וְגוֹ׳.

פָּתַח וְאָמַר, כָּךְ שָׁנִינוּ, בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים טֶרֶם בָּא יַעֲקֹב, הָיָה אָדָם שָׁלֵו בְּבֵיתוֹ. הִגִּיעַ זְמַנּוֹ – מֵת בְּלִי מַזָּלוֹת. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, בִּקֵּשׁ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, אִם נוֹחַ לְפָנֶיךָ, שֶׁיִּפֹּל אָדָם בְּבֵית זָקְנוֹ שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְאַחַר כָּךְ יִתְכַּנֵּס לְעַמּוֹ, וִיצַוֶּה אֶת בֵּיתוֹ וְיָשׁוּב מֵחֲטָאָיו. אָמַר לוֹ: יָפֶה, וְאַתָּה תִּהְיֶה סִימָן בָּעוֹלָם. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ, (בראשית מז) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חֹלֶה. כָּתוּב חוֹלֶה, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה לְאָדָם מִקֹּדֶם לָכֵן.

אַחַר שֶׁנִּפְטַר, לֹא הָיָה אָדָם שֶׁהָיוּ לוֹ מַזָּלוֹת שֶׁלֹּא מֵת, עַד שֶׁבָּא חִזְקִיָּהוּ. מַה כָּתוּב בּוֹ? (ישעיה לח) בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת וְגוֹ׳. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּסֹּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה׳. אָמַר לוֹ: אִם נוֹחַ לְפָנֶיךָ שֶׁיִּתְרַפְּאוּ בְּנֵי אָדָם מִבֵּית זָקְנָם וְיוֹדוּ לְשִׁמְךָ, וְיַכִּירוּ וְיָשׁוּבוּ אַחַר כָּךְ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְיִמָּצְאוּ בְּנֵי הָעוֹלָם צַדִּיקִים לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: נָאֶה הוּא, וְאַתָּה תִּהְיֶה סִימָן לָזֶה בָּעוֹלָם, וְכָךְ הוּא מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֹּדֶם לָכֵן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) מִכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בַּחֲלָתוֹ וַיְחִי מֵחָלְיוֹ. וְשָׁנִינוּ, אוֹתוֹ יוֹם זְוָרָה הַשֶּׁמֶשׁ עֶשֶׂר דְּרָגוֹת.

וְשָׁנִינוּ, מִרוֹדָךְ בַּלְאֲדָן הָיָה אוֹכֵל כָּל יוֹם בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת וְיָשֵׁן עַד תֵּשַׁע שָׁעוֹת, וְאוֹתוֹ יוֹם יָשַׁן עַד תֵּשַׁע שָׁעוֹת. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, רָאָה שֶׁשֶּׁמֶשׁ עוֹמֶדֶת בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. אָמַר, מַה זֶּה? בַּהֲרִיגַת הַכַּעַס קְנְטוֹר קְשַׁרְתֶּם עָלַי? אָמְרוּ לוֹ, לָמָּה? אָמַר, שֶׁיָּשַׁנְתִּי יוֹם אֶזֶד וּשְׁלִישׁ יוֹם. אָמְרוּ לוֹ, לֹא כָּךְ, אֶלָּא אֱלֹהֵי חִזְקִיָּהוּ עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה שְׁנֵי נִסִּים: רִפָּא אֶת חִזְקִיָּהוּ מִבֵּית זָקְנוֹ, וְהֶחֱזִיר אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לַיָּמִין הַזֶּה. אָמַר, וְכִי יֵשׁ בָּעוֹלָם אֱלוֹהַּ גָּדוֹל יוֹתֵר חוּץ מֵאֱלֹהַי?! אָמְרוּ, אֱלֹהֵי חִזְקִיָּהוּ.

עָמַד וְכָתַב כְּתָבוֹ: שָׁלוֹם לְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְשָׁלוֹם לֵאלֹהָיו וְשָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ. אַחַר כָּךְ נִמְלַךְ, וְקָם מִכִּסְאוֹ, וּפָסַע שָׁלֹשׁ פָּסִיעוֹת

וְכָתַב אֲזַרְיָה: שָׁלוֹם לָאֱלוֹהַּ הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם וְשָׁלוֹם לְזִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְשָׁלוֹם לִירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה פָּסַעְתָּ בִּשְׁבִיל כִּבּוּדִי שָׁלֹשׁ פָּסִיעוֹת, זַיֶּיךָ מִמְּךָ יֵצְאוּ שְׁלֹשָׁה מְלָכִים שַׁלִּיטִים רוֹזְנִים וּמַצְבִּיאִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּכָל הָעוֹלָם, וְרִאשׁוֹן מֵהֶם הָיָה נְבוּכַדְנֶצַּר.

בֹּא וּרְאֵה מָה אָמַר לוֹ דָּנִיֵּאל, (דניאל ב) אַתָּה הוּא רֵאשׁ הַזָּהָב, וְאַזֵּרְיךָ תָּקוּם מַלְכוּת אַזֶּרֶת רָעָה מִמְּךָ וּמַלְכוּת שְׁלִישִׁית אַזֶּרֶת. מַה כָּתוּב? (שם ג) הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר עָשָׂה צֶלֶם שֶׁל זָהָב. גָּבְהוֹ שִׁשִּׁים אַמּוֹת וְרָחְבּוֹ שֵׁשׁ אַמּוֹת. אָמַר נְבוּכַדְנֶצַּר, הַצֶּלֶם שֶׁרָאִיתִי הָיָה רֹאשׁוֹ שֶׁל זָהָב, מֵעָיו שֶׁל כֶּסֶף. אֲנִי אֶעֱשֶׂה הַכֹּל שֶׁל זָהָב, וְשֶׁתִּהְיֶה עֲטֶרֶת זָהָב בְּרֹאשׁוֹ.

וְשָׁנִינוּ, אוֹתוֹ יוֹם כִּנֵּס אֶת כָּל הָאֻמּוֹת וְהָעַמִּים וְהַלְּשׁוֹנוֹת לַעֲבֹד לְאוֹתוֹ הַצֶּלֶם, וְלָקַח כְּלֵי מִכְלֵי הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבּוֹ הָיָה זָקוּק הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְהִכְנִיסוֹ בְּפִי אוֹתוֹ צֶלֶם. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה מְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁבָּא דָּנִיֵּאל וְקָרַב לְאוֹתוֹ הַצֶּלֶם וְאָמַר: אֲנִי שָׁלִיזוֹ שֶׁל הָרִבּוֹן הָעֶלְיוֹן, גּוֹזֵר אֲנִי עָלֶיךָ לָצֵאת מִכָּאן. הַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְיָצָא אוֹתוֹ כְּלִי, וְנָפַל הַצֶּלֶם וְנִשְׁבַּר. הֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב, וְהִצַּאתִי אֶת בִּלְעוֹ מִפִּיו וְלֹא יִנָּהֲרוּ אֵלָיו עוֹד גּוֹיִם. קָם רַבִּי יְהוּדָה וְנָשַׁק עַל רֹאשׁוֹ. אָמַר, אִם לֹא שֶׁקֵּרַבְתִּי אוֹתְךָ לַזְּבוּרָה כָּאן, לֹא הִכַּרְנוּ אוֹתְךָ. וּמֵאוֹתוֹ יוֹם הָיוּ פּוֹזְרִים מִפָּנָיו.

שָׁנִינוּ, (קהלת י) אַשְׁרֶיךָ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זְזוּרִים וְשָׂרֶיךָ בָּעֵת יֹאכֵלוּ. רַבִּי יוֹסֵי בֵּאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בְּמשֶׁה בְּשָׁעָה שֶׁהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעָשָׂה אוֹתָם בְּנֵי זְזוּרִין. וְשָׂרֶיךָ בָּעֵת יֹאכֵלוּ, שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּזִזְפָוֹן פָּסַח הוּא לַה׳.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, וְכִי לֹא אָמַרְתִּי שֶׁדִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁכֻּלָּם בְּפָנִים, לְתוֹךְ הַהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ הָיוּ. וְזֶה שֶׁאָמַרְתֶּם, הַכֹּל יָפֶה הָיָה וְלִדְרָשָׁה הוּא בָּא, אֲבָל פָּסוּק זֶה לְמַעְלָה בַּהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ הוּא.

שָׁנִינוּ, אַשְׁרֶיךָ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זְזוּרִים. מַה זֶּה אֶרֶץ? אֶרֶץ סְתָם, שֶׁלָּמְדָנוּ,

מַהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא הָאָרֶץ הַזּוֹ הִיא סוֹד בְּתוֹךְ כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. וְהָאָרֶץ הַזּוֹ וְכָל מַה שֶּׁיּוֹנֵק וְנִזּוֹן, הוּא מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְלֹא נִזּוֹנִית הָאָרֶץ הַזּוֹ אֶלָּא מִשִּׁלְמוּת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנִּקְרֵאת שָׁמַיִם.

וּבְשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְרִיב אֶת בֵּיתוֹ שֶׁלְּמַטָּה וְהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלְּמַטָּה, הֶעֱבִיר בָּרִאשׁוֹנָה אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוֹרִידָהּ מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁהָיְתָה יוֹנֶקֶת מֵהַשָּׁמַיִם הַקְּדוֹשִׁים, וְאַזַּר כָּךְ הֶזְרִיב אֶת זוֹ שֶׁלְּמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ – וְלֹא זָכַר הֲדֹם רַגְלָיו. שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כְּשֶׁרוֹצֶה לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, בָּרִאשׁוֹנָה עוֹשֶׂה דִּין לְמַעְלָה, וְאַזַּר כָּךְ מִתְקַיֵּם לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה' עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם – בָּרִאשׁוֹנָה. וְאַזַּר כָּךְ – וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵיךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זוּגִים – שֶׁזָּן אוֹתָךְ בְּרֹב כֹּל, בִּכְלִי מָזוֹן שֶׁל אֲוִיר, וּמֵאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן נִזּוֹן הַכֹּל. וְשָׂרַיִךְ בָּעֵת יֹאכְלוּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כג) כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל. אִי לָךְ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) וְנָתַתִּי נְעָרִים שָׂרֵיהֶם. שֶׁאוֹי לָאָרֶץ כְּשֶׁיּוֹנֶקֶת מִשָּׁמְאל. וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר יֹאכֵלוּ – בְּאוֹתָהּ קְדֻרוּת, וְעַד שֶׁלֹּא מֵאִיר וְלֹא שׁוֹלֵט מַה שֶּׁשּׁוֹלֵט.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהַבְּרִיזָז הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מַבְרִיזָז מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה – זֶהוּ יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ הַשָּׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים. לֹא כָתוּב יוֹשֵׁב אֹהֶל, אֶלָּא יֹשֵׁב אֹהָלִים, שְׁנַיִם, שֶׁאוֹזֵז אֶת זֶה וְאוֹזֵז אֶת זֶה. אַף כָּאן כָּתוּב וְהַבְּרִיזָז הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מַבְרִיזָז מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה, שֶׁאוֹזֵז אֶת זֶה וְאוֹזֵז אֶת זֶה.

שָׁשָׁנִינוּ, מַהוּ אִישׁ תָּם? כְּתַרְגּוּמוֹ – שָׁלֵם. שָׁלֵם מֵהַכֹּל, שָׁלֵם לִשְׁנֵי

צְדָדִים, לְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא וּלְזְעֵיר אַפִּין. שֶׁלֹּם לְזָוְסָד עֶלְיוֹן וּלְגְבוּרָה עֶלְיוֹנָה, וּמַשְׁלִים לְזֶה וּלְזֶה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רָאִיתִי שֶׁהֲרֵי הַזָּוְכְמָה הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. וְזָוְסָד עֶלְיוֹן יוֹצֵא מִזָּוְכְמָה. גְּבוּרָה שֶׁהִיא דִּין הַקָּשֶׁה יוֹצֵאת מִבִּינָה. יַעֲקֹב מַשְׁלִים לִשְׁנֵי הַצְּדָדִים, וְהָאָבוֹת כְּכֹלֶל הַכֹּל, וְיַעֲקֹב כְּלָל שֶׁל הָאָבוֹת.

שָׁנִינוּ, הֵכָּה הַזָּוְכְמָה בַּשְּׁבִיל שֶׁלּוֹ, וְכָנֵס בָּרוּזָ (מַיִם), וְהִתְכַּנְּסוּ הַמַּיִם לְמָקוֹם אֶזָּד, וְנִפְתְּחוּ זַמּוֹשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה. מֵהַשְּׁבִילִים הַלָּלוּ יוֹצְאִים עֲשָׂרָה כְּתָרִים בְּכַרְנַיִם זוֹהֲרוֹת, וְנִשְׁאֲרוּ עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים. הִכְּתָה אוֹתָהּ רוּזָ בְּאוֹתָם שְׁבִילִים, וְנִפְתְּחוּ זַמּוֹשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, וְנָזְקְקוּ עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם בַּזַּמּוֹשִׁים שַׁעֲרֵי הַיּוֹבֵל, וְנִתְעַטְּרוּ בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אֵלּוּ נִפְתְּחוּ לִצְדָדָיו.

וְהִתְעַטְּרוּ עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם כִּתְרֵי הָרַזָּמִים שֶׁכְּלוּלִים בְּעַתִּיק הַיָּמִים (כֶּתֶר) שֶׁמֵּאִיר לָהֶם כָּל אֶזָּד בְּצִדּוֹ. הִתְעַטְּרוּ זַמּוֹשִׁים זַקִּיקוֹת בְּמ"ב אוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבָּהֶן נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְנָזְקְקוּ בַּזַּקִּיקוֹתֵיהֶם שְׁמוֹנָה שְׁעָרִים, שֶׁהֵן שְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת הָרַזָּמִים, שֶׁכָּתוּב (שמות לד) ה' ה' אֵל רַחוּם וְזַנּוּן, שֶׁיּוֹצֵא מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לִזְעֵירָא, וּמִתְזַבְּרִים בַּכְּתָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ, זָוְכְמָה וּבִינָה הָעֶלְיוֹנִים שֶׁעוֹלִים. יוֹצֵא זָוְסָד עֶלְיוֹן מִצַּד זֶה, וְדִין הַגְּבוּרָה מִצַּד זֶה. בָּאָה זְכוּת שֶׁל יַעֲקֹב וּמַשְׁלִימָה אֶת שְׁנֵיהֶם וְאוֹזֶזֶת אוֹתָם, שֶׁהֲרֵי הִיא הַשְּׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא יִשְׂרָאֵל. שֶׁשָּׁנִינוּ, יַעֲקֹב הַתַּזְזִתּוֹן, יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן. יַעֲקֹב אֵינוֹ שְׁלֵמוּת, יִשְׂרָאֵל שְׁלֵמוּת הַכֹּל. וְכֵן שָׁנִינוּ, נֶאֱם דָּוִד בֶּן יִשַׁי – דָּוִד אֵינוֹ שְׁלֵמוּת, שֶׁהֲרֵי אַזָּרוֹן הוּא. יִשַׁי יְסוֹד עֶלְיוֹן הוּא וּשְׁלֵמוּת. וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם עַד שֶׁכָּפְרוּ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כ) אֵין לָנוּ זֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַזָּזֶלָה בְּבֶן יִשַׁי אִישׁ לְאָהָלָיו יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה אִישׁ לְאָהָלָיו? מָקוֹם שֶׁעוֹבְדֵי כוֹכָבִים

וּמַזָּלוֹת שׁוֹרֶה בְּתוֹכָם, הֵינוּ לֵאלֹהָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּשֶׁמַּתְחִילָה וָזְכְמָה לַוָּזַקְקִים וָזַקִּיקוֹת בְּכָל הַכְּתָרִים, מֵאַיָּוֶה כֶּתֶר מַתְחִילָה? מֵאוֹתָהּ שֶׁנִּקְרֵאת בִּינָה. בַּבִּינָה הַכֹּל נִכְלָל, וּמְשׁוּם כָּךְ נִפְתְּחוּ בָהּ וָזַמִּשִּׁים שְׁעָרִים, וְנִמְצָא שֶׁהַכֹּל נָוָזְקְקוּ בַוָּזְכְמָה. וָזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) כֻּלָּם בְּוָזָכְמָה עָשִׂיתָ.

שָׁנִינוּ, כָּתוּב (ישעיה מ) מִי מָדַד בְּשָׁעָלוֹ מַיִם וְגוֹ'. בְּשָׁעָלוֹ מַיִם, מָה הַמַּיִם? וָזֶהוּ בִּינָה. רַבִּי אֶלְעָזָר שׁוֹנֶה כָּךְ, וָזֶה וָזֶסֶד. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל עוֹלֶה (נִתְקָן) בְּמִשְׁקָל אָוָזד. וְשָׁמַיִם בַּוָּזֶרֶת תִּכֵּן, מִי הַשָּׁמַיִם? תִּפְאֶרֶת, שֶׁכָּתוּב תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל בַּשְּׁלִשׁ עֲפַר הָאָרֶץ – זוֹהִי גְּבוּרָה. וְשָׁקַל בַּפָּלֶס הָרִים – אֵלֶּה הֵם שְׁאָר הַכְּתָרִים שֶׁנִּקְרָאִים הָרֵי אַפַּרְסְמוֹן זַךְ. וּגְבָעוֹת בְּמֹאזְנָיִם – אֵלּוּ שְׁאָר הַמֶּרְכָּבוֹת הַתַּזוֹתוֹנוֹת מֵהֶם.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָלוֹ, מָה וָזֶה בְּשָׁעָלוֹ? זוֹ רוּזַז וָזְכְמָה. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, שַׁעַל הַסַּבָּךְ בְּאַפַּרְיוֹן שְׁקוּעִים. וְשָׁמַיִם בַּוָּזֶרֶת תִּכֵּן, מִי הַוָּזֶרֶת? אֵלּוּ אוֹתָם (וָזַמִּשִּׁים) שְׁעָרִים שֶׁנִּפְתְּחוּ וְהִתְפַּוְּרוּ לְכָל הַצְּדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְוָזֵרִיתִי פָּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם וְגוֹ'. וְכָל בַּשְּׁלִשׁ, מִי הַשְּׁלִישׁ? רַוָּזַמִּים, שְׁלֵמוּת הַכֹּל. וְשָׁקַל בַּפָּלֶס, מָה וָזֶה פָּלֶס? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁכָּתוּב מֹאזְנֵי צֶדֶק. אַבְנֵי צֶדֶק. עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ בְּשִׁעוּר שֶׁל יוֹצֵר הַכֹּל בְּאָרְנוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁיַּעֲקֹב יָצָא מִתּוֹךְ דִּין קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי יִצְוָזק דִּין קָשֶׁה אָוָזז לְוָזִלְקוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, וָזֶה הוּא לְבַדּוֹ? וַהֲרֵי יִצְוָזק יָצָא מִתּוֹךְ וָזֶסֶד, וְכָךְ כֻּלָּם, דִּין יוֹצֵא מִתּוֹךְ רַוָּזַמִּים, וְרַוָּזַמִּים מִדִּין. אַבְרָהָם יָרַשׁ יֵרֵשַׁת וָזֶסֶד, וְיָצָא יִצְוָזק בְּדִין מִתּוֹךְ וָזֶסֶד. יַעֲקֹב יָצָא בְּרַוָּזַמִּים מִתּוֹךְ הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְכָךְ הוּא לְמַעְלָה וָזֶה מִזֶּה, וְיוֹנֵק וָזֶה מִזֶּה, עַד שֶׁנּוֹדָע שֶׁהַכֹּל הוּא אָוָזד, וּמֵאָוָזד תְּלוּיִים כֻּלָּם, וְהַכֹּל נִמְצָא אָוָזד. בָּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נוֹדָע שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אֶלָּא כְּשֶׁאוֹוָזז וָזֶה מִזֶּה, (וְאָוָזד) וָזֶה אוֹוָזז בִּשְׁנֵיהֶם לְשַׁכְלֵל אֶת הַכֹּל, כְּמוֹ יַעֲקֹב, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב מִבְּרוֹז מִן הַקָּצֶה

אֶל הַקָּצֶה.

שָׁנִינוּ, כָּל זֶה לֹא נִקְרָא אֶלָּא מִצַּד שֶׁלָּנוּ, וּמִצַּד שֶׁלָּנוּ הַכֹּל נוֹדָע. (שֶׁהֲרֵי בָּזֶה לְמַעְלָה) וּלְמַעְלָה הַכֹּל עוֹלֶה בְּמִשְׁקָל אֶחָד, לֹא שׁוֹנֶה וְלֹא יִשְׁתַּנֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) אֲנִי ה' לֹא שָׁנִיתִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הַמְּנוֹרוֹת מְאִירוֹת מֵאֶחָד וּתְלוּיוֹת מֵאֶחָד, וְהַמְּנוֹרוֹת הֵן הַכֹּל אֶחָד, שֶׁהֲרֵי לֹא רָצוּ לְהִפָּרֵד, וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם כְּאִלּוּ נִפְרָד מִזַּיֵּי הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב (ישעיה ג) וְנָתַתִּי נְעָרִים שָׂרֵיהֶם וְתַעֲלוּלִים יִמְשְׁלוּ בָם, הֵיכָן שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרֻבִים זָהָב. כְּתוּב (שמואל–ב ו) יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים, וְכָתוּב (שם כב) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעָף. יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים – כְּשֶׁשּׁוֹרֶה לְהִתְיַשֵּׁב בְּשִׁלְמוּת, כָּתוּב יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים. (כְּשֶׁנִּמְצָא בְּשִׁלְמוּת) וּכְשֶׁלֹּא שׁוֹרֶה וְלֹא מִתְיַשֵּׁב הַמֶּלֶךְ בְּכִסְּאוֹ, כָּתוּב וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב, אֶחָד, שֶׁלֹּא מִתְיַשֵּׁב הַמֶּלֶךְ בְּכִסְּאוֹ. יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים – שְׁנַיִם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁכְּרוּב אֶחָד מַזְהִיר פָּנָיו מֵזַּבְּרוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, כְּשֶׁהָיָה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲרֵי שָׁנִינוּ, (ויקרא יז) עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה. אוֹי לְמִי שֶׁמְּגַלֶּה עֶרְוָתָם. כְּמוֹ זֶה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב, מַבְרִיזוֹ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בְּתִשְׁבֻּחָתָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיָה אָדָם אוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: אֱמֹר לִי דָּבָר אֶחָד מֵהַתּוֹרָה וְטֹל מָנֶה כֶּסֶף. עַכְשָׁו אוֹמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: טֹל מָנֶה כֶּסֶף וַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנוֹ, פָּרַט לְאוֹתָם מְעַטִּים (זְרָעִים) קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

וַוֵי הָעֲמֵדִים וְזַשַׁקֵיהֶם כֶּסֶף. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וַוֵי הָעֲמֵדִים – הֲרֵי אָמַרְנוּ,

כָּל אוֹתָם שֶׁנֶּאֱזָזִים מִקְּשָׁרִים קַיָּמִים עֶלְיוֹנִים, נִקְרָאִים וֵוי הָעַמּוּדִים. וְכָל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה תְּלוּיִים מֵאוֹתָם וָוִים. מַה זֶּה וָוִים? שֵׁשׁ בְּתוֹךְ שֵׁשׁ, וְנֶאֱזָזִים וּמוּשָׁקִים מִזּוּט הַשְּׁדָרָה שֶׁעוֹמֶד עֲלֵיהֶם. וּבְסֵפֶר הַצְּנִיעוּת לָמַדְנוּ, וָוִים לְמַעְלָה, וָוִים לְמַטָּה, וְכֻלָּם עוֹלִים בְּמִשְׁקָל אֶזֶד.

פָּרָשַׁת וְאַתָּה תְּצַוֶּה

וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ אֶת אַהֲרֹן אָזוּזִיךָ וְגוֹ' (שמות כז). אָמַר רַבִּי זְזָיְיא, מַה שּׁוֹנָה כָּאן מִבְּכָל מָקוֹם, שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ, וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל כָּל זַכְמֵי לֵב, וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, (שמות כ) וְאַתָּה קָזוּז לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מָר דְּרוֹר? אֶלָּא הַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן הוּא, לְכֻלָּל הַשְּׁכִינָה עִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְזָק, אוֹר עֶלְיוֹן וְאוֹר תַּזְזִתּוֹן כְּלוּלִים כְּאֶזֶד, נִקְרָאִים וְאַתָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (נזמיה ט) וְאַתָּה מְזַזְיָה אֶת כֻּלָּם. וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב וְהִקְרַבְתָּ אֶת אַהֲרֹן אָזוּזִיךָ. וְצִוִּיתָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְדִבַּרְתָּ אֶל כָּל זַכְמֵי לֵב. מִשּׁוּם שֶׁבַּזְּמַן הַהוּא מְאִירָה הַשֶּׁמֶשׁ בַּיָּרֵזַ, וּמִשְׁתַּתֵּף הַכֹּל כְּאֶזֶד, לִשְׂרוֹת עַל אֻמָּנוּת מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִכָּאן (שמות לו) אֲשֶׁר נָתַן ה' זָכְמָה וּתְבוּנָה בָּהֶמָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִכָּאן, וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל כָּל זַכְמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּזַ זָכְמָה. אֲשֶׁר מִלֵּאתִים צָרִיךְ לוֹמַר! אֶלָּא אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו – לַלֵּב הַהוּא מִלֵּאתִיו רוּזַ זָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יא) וְנָזָה עָלָיו רוּזַ ה' רוּזַ זָכְמָה וְגוֹ'. וְעַל זֶה צָרִיךְ אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּזַ זָכְמָה, שֶׁשּׁוֹרָה הַשֶּׁמֶשׁ בַּיָּרֵזַ בַּשְּׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל, וְעַל כֵּן נִרְשְׁמוּ הַכֹּל בְּכָל מָקוֹם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כֵּן, אֵלּוּ וְאַתָּה וְאַתָּה, אֵיךְ מִתְיַשְּׁבִים בַּפָּסוּקִים?

אָמַר לוֹ, כֻּלָּם מִתְיַשְּׁבִים הֵם. וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ – לְיַזֵּד עִמּוֹ וּלְקָרֵב אֶצְלוֹ סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל כָּל זַכְמֵי לֵב – לְפִי שֶׁכֻּלָּם לֹא בָאוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה עַד שֶׁרוּזַ הַקֹּדֶשׁ מְדַבֶּרֶת בְּתוֹכָם וְלוֹזֶשֶׁת

לָהֶם בְּלַוַּוש, וְאָז עוֹשִׂים עֲבוֹדָתָם. וְאַתָּה תְצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְצַוָּה עֲלֵיהֶם וּמְאִירָה עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה בְּרָצוֹן שָׁלֵם. וְאַתָּה קָוז לְךָ – כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ, (שֶׁכָּתוּב) וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ. וְאֵלֶּה כֻּלָּם כָּאן בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַמִּשְׁכָּן. שֶׁהַכֹּל נַעֲשָׂה בְּסוֹד זֶה.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים כב) וְאַתָּה ה' אַל תִּרְחָק אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה. וְאַתָּה ה' – הַכֹּל אֶחָד. אַל תִּרְחָק – לְהִתְרַחֵק מֵאִתָּנוּ לִהְיוֹת עוֹלֶה הָאוֹר הָעֶלְיוֹן מִלְמַטָּה. שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר מִתְעַלֶּה הָאוֹר הָעֶלְיוֹן מִלְמַטָּה, אָז נָחוּשָׁךְ כָּל הָאוֹר וְלֹא נִמְצָא כְּלָל בָּעוֹלָם.

וְעַל זֶה נֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּימֵי יִרְמְיָהוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּבְנָה לְבַסּוֹף, לֹא זָזַר הָאוֹר לִמְקוֹמוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְעַל סוֹד זֶה שָׁם הַנָּבִיא הַהוּא שֶׁהִתְנַבֵּא עַל כָּךְ – יִרְמְיָהוּ. הֶעְלֵם שֶׁל הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, שֶׁעָלָה לְמַעְלָה וְלֹא זָזַר לִמְקוֹמוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. יִרְמְיָהוּ – הִתְעַלָּה וְלֹא זָזַר לִמְקוֹמוֹ, וְנֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנֶחְשְׁכוּ הַמְּאוֹרוֹת.

אֲבָל יְשַׁעְיָהוּ, הַשֵּׁם גּוֹרֵם הַיְשׁוּעָה, וּלְהַחֲזִיר הָאוֹר הָעֶלְיוֹן לִמְקוֹמוֹ (יְשַׁעְיָהוּ, לְהָאִיר הָאוֹר הָעֶלְיוֹן וְלַעֲשׂוֹת יְשׁוּעָה) וְלִבְנוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הַטּוֹבוֹת וְכָל הָאוֹרוֹת יַחֲזְרוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה. וְעַל זֶה שְׁמוֹתָם שֶׁל שְׁנֵי הַנְּבִיאִים הָאֵלּוּ עוֹמְדִים זֶה לְעֻמַּת זֶה, בְּסִבַּת הַשֵּׁם שֶׁגּוֹרֵם, וְצֵרוּף הָאוֹתִיּוֹת זוֹ בָּזוֹ גּוֹרְמוֹת מַעֲשֶׂה, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְרַע. וְעַל סוֹד זֶה צֵרוּף הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְכֵן הָאוֹתִיּוֹת בְּעַצְמָן גּוֹרְמוֹת לְהַרְאוֹת סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים כְּדֻגְמַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהָאוֹתִיּוֹת בְּעַצְמָן גּוֹרְמוֹת סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים לְהַרְאוֹת בָּהֶם.

סוֹד הָרִאשׁוֹן – יו"ד, נְקֻדָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל תִּשְׁעָה עַמּוּדִים הַמַּעֲמִידִים אוֹתָהּ. וְהֵם עוֹמְדִים לְאַרְבַּעַת צַדְדֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהַסּוֹף שֶׁל הַמְּזֻזָּה, נְקֻדָּה אֲזֻרוֹנָה, עוֹמֶדֶת לְאַרְבַּעַת צַדְדֵי הָעוֹלָם. זוּזִין מִזֶּה שֶׁזֶּה זָכָר, וְזוּזִי נְקֵבָה.

וְזוֹ עוֹמֶדֶת בִּכְלִי גוּף, וְכַאֲשֶׁר עוֹמֶדֶת בַּלְּבוּשִׁים שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם, הִיא עוֹמֶדֶת עַל תִּשְׁעָה עַמּוּדִים, בַּסּוֹד שֶׁל הָאוֹת ם בִּכְלִי עַגּוֹל. וְאַף עַל גַּב שֶׁאוֹת ס׳ הִיא בְּעִגּוּל וְעוֹמֶדֶת בְּעִגּוּל, אֲבָל בְּסוֹד שֶׁל אוֹתִיּוֹת הַזַּקּוּקוֹת תּוֹךְ נְקֻדּוֹת שֶׁל אוֹרוֹת שֶׁל מַעְלָה, הֵם בְּרִבּוּעַ, וְשֶׁל מַטָּה הוּא בְּעִגּוּל.

זֶה הָרִבּוּעַ הוּא עוֹמֵד בְּשִׁעוּר שֶׁל תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת, שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל צַד. וְהֵם בְּשִׁעוּר שֶׁל וָשְׁבוֹן שְׁמֵנָה נְקֻדּוֹת, וְהֵם תֵּשַׁע. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁעוֹמְדִים מִסּוֹד שֶׁל הַגֵּר בְּרִבּוּעַ בְּתִשְׁעָה עַמּוּדִים לָאוֹת יו״ד, נְקֻדָּה אַוֵּזת. וְאֵלּוּ הַתִּשְׁעָה הֵם שְׁמוֹנָה בְּסוֹד שֶׁל אוֹת ם בְּרִבּוּעַ, כְּמוֹ זֶה: (ציור למעלה) שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל צַד, וְזֶהוּ סוֹד הָאוֹת יו״ד, נְקֻדָּה אַוֵּזת. וְאַף אַף גַּב שֶׁהִיא נְקֻדָּה אַוֵּזת, הַצּוּרָה שֶׁלָּהּ – רֹאשׁ לְמַעְלָה, וְקוֹץ לְמַטָּה. וְהַשִּׁעוּר שֶׁלָּהּ שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת כְּדַגְמָא זוֹ: וְעַל כֵּן הִתְפַּשְּׁטוּתָהּ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל צַד, הִיא תֵּשַׁע וְהִיא שְׁמוֹנָה. וְאֵלּוּ הֵם הָעַמּוּדִים שֶׁיּוֹצְאִים מִסּוֹד הַגֵּר לִהְיוֹת עַמּוּדִים לָאוֹת יו״ד, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים מֶרְכָּבָה שֶׁלָּהּ. וְלֹא עוֹמְדִים בַּשֵּׁם, רַק בְּסוֹד תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה.

וּבְסוֹד שֶׁל סִפְרוֹ שֶׁל אָדָם נֶזְוְלְקוּ אֵלּוּ הַתֵּשַׁע שֶׁהֵן שְׁמוֹנָה, בְּצֵרוּף הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּדֵי לְצָרֵף אוֹתָן וּלְיַיחֵד אוֹתָן בְּכָל אֵלּוּ הַצּוּרוֹת כַּאֲשֶׁר נוֹסְעוֹת אֵלּוּ הַשְּׁמוֹנָה שֶׁהֵן תֵּשַׁע, מְאִירוֹת בָּאוֹר שֶׁל אוֹת ם סְתוּמָה בְּרִבּוּעַ, וּמוֹצִיא אוֹרוֹת שְׁמוֹנָה (שְׁמוֹנָה נְרָאִים) נְרָאִים וְאוֹתִיּוֹת תֵּשַׁע. וּמִתְזַלְקוֹת לְמַטָּה לְהַנְהִיג אֶת כָּל הַמִּשְׁכָּן.

וְאֵלּוּ הֵם צֵרוּף שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת מְזֻקָּקוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִסּוֹד שֶׁל שָׁלֹשׁ צוּרוֹת, יָמִין וּשְׂמֹאל וְאֶמְצַע, וְהַכֹּל מִסּוֹד שֶׁל שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת (ציור למעלה). שִׁעוּר שֶׁל אוֹת יו״ד, שֶׁהִיא לְאַרְבַּע צְדָדִים, וְהֵן שְׁמוֹנָה נְקֻדּוֹת, וְהֵם תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת, וְהֵם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה נְקֻדּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל צַד וְצַד, וּמִכָּאן יוֹרְדוֹת לְמַטָּה בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לִשְׁשָׁה קְצָווֹת. וְכַאֲשֶׁר נֶזְוְלְקוֹת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אֵלּוּ בְּשֵׁשׁ קְצָווֹת, הֵם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֶׁהֵם הַשֵּׁם הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ.

וְהַכֹּל הוּא עוֹלֶה בְּרָצוֹן, שֶׁסָּמַךְ הַמְזַשָּׁבָה בְּאֵלּוּ שֶׁסּוֹמְכִים אֶת הָאוֹת יו״ד, וְעַל זֶה הָאוֹתִיּוֹת בְּצֵרוּפֵיהֶן – שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ בְּכָל צֵרוּף שֶׁלּוֹ, בִּשְׁבִיל לַעֲלוֹת בְּרָצוֹן שֶׁל הָאוֹת י׳ שֶׁל שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְעַל זֶה לֹא עוֹלֶה בַּעֲלִיַּת הַצֵּרוּף אֶלָּא מֵעִקַּר וְשֹׁרֶשׁ שֶׁל סוֹד שֶׁל אֵלּוּ הַסּוֹמְכִים שֶׁסּוֹמְכִים לָאוֹת י׳, סוֹד שֶׁל אוֹת ם בְּרִבּוּעַ, תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת, שְׁמוֹנָה נְקֻדּוֹת, י״ב נְקֻדּוֹת, שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם נְקֻדּוֹת. נִמְצָא שֶׁכָּל סוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא בָּאוֹת י׳, וְהַכֹּל סוֹד אָזוֹד וְעוֹמֵד בְּסוֹד הַגֵּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, לַעֲשׂוֹת סָמֶךְ לְכָל אוֹת וָאוֹת. וְאֵלּוּ הָעֲמוּדִים הֵם מֶרְכָּבָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁל כָּל אוֹת וָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

הַסּוֹד הַשֵּׁנִי – אוֹת זַמְיִשִׁית שֶׁעוֹמֶדֶת עַל זַמּוּשָׁה עַמּוּדִים שֶׁסּוֹמְכִים אוֹתָהּ, שֶׁיּוֹצְאִים מִסּוֹד הַגֵּר, כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף לַעֲלוֹת לְמַעְלָה מִסּוֹד הַמִּדָּה. אוֹת זוֹ נִקְרֵאת הֵיכַל הַקָּדוֹשׁ, וּבְתוֹכָהּ הַנְּקֻדָּה שֶׁאָמַרְנוּ. וְהַכֹּל הוּא בַּסּוֹד שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁל אוֹת ם בְּרִבּוּעַ. אֲבָל כָּאן לֹא נִרְשֶׁמֶת, רַק אוֹת ה׳, וְהַמֶּרְכָּבָה שֶׁלָּהּ זַמּוּשָׁה עַמּוּדִים שֶׁאָמַרְנוּ.

וְכַאֲשֶׁר מַכֶּה אוֹר הַגֵּר בָּאוֹת י׳, מְאִירָה, וּמֵהַהַכָּאָה הַהִיא נַעֲשׂוּ אוֹתָם תִּשְׁעָה עַמּוּדִים שֶׁאָמַרְנוּ. וּמִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר אוֹת י׳, נִתְפַּשְּׁטוּ הַשָּׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת שֶׁל י׳. שְׁתַּיִם לְמַעְלָה, שֶׁהֵן הָרֹאשׁ, וְאָזוֹד לְמַטָּה, שֶׁהוּא קוֹץ הַי׳, כְּמוֹ זֶה ◌ְ שֶׁאָמַרְנוּ. כַּאֲשֶׁר הִתְפַּשְּׁטוּ שְׁתַּיִם, נַעֲשׂוּ שָׁלֹשׁ. אַזַת נַעֲשְׂתָה שְׁתַּיִם. וְנִתְפַּשְּׁטוּ וְנַעֲשָׂה הֵיכָל אָזוֹד. זֶה הַהֵיכָל, לְאַזַר שֶׁנַּעֲשָׂה הֵיכָל לִנְקֻדָּה אַזַת רִאשׁוֹנָה, נַעֲשָׂה גָּנוּז וּמִסְתָּר סוֹד שֶׁל אוֹת זוֹ, וְעוֹמֶדֶת עַל זַמּוּשׁ אֲזֻרוֹת.

אַרְבַּע גְּוִוּיוֹת הֵן בִּנְקֻדָּה אַזַת שֶׁעוֹמֶדֶת בַּתָּוֶךְ בָּאֶמְצַע, וְהֵן זַמּוּשׁ, וְהִיא אוֹת ה׳. כְּמוֹ שֶׁאוֹת ה׳ שֶׁלְּמַטָּה עוֹמֶדֶת עַל אַרְבַּע, וְהִיא נְקוּדָה עַל אַרְבַּע וְעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הָאֶמְצַע, כְּמוֹ כֵן הוּא כָּאן. וּמַה שֶּׁעוֹמֶדֶת עַל זַמּוּשָׁה עַמּוּדִים, כָּךְ הוּא וַדַּאי, לְפִי שֶׁזּוֹ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הִיא עַל שְׁתֵּי בְּזִינוֹת – אַזַת בְּעַצְמָהּ, וְאַזַת בְּהָעֲלֵם.

וּבְסֵפֶר הַסּוֹדוֹת שֶׁל זֶנוּחַ, אוֹת ה׳ וַדַּאי עוֹמֶדֶת עַל זַמּוּשָׁה עַמּוּדִים

שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַגֵּר, וְאָז מוֹצִיא זַמְשָׁה עַמּוּדִים אֲוִזְרִים, וְנִמְצֵאת אוֹת ה׳ הַזּוֹ בְּסוֹד הָעֲשָׂרָה. וְכַאֲשֶׁר נִפְרֶדֶת, עוֹמֶדֶת אוֹת ה׳ הַזּוֹ עַל עַמּוּדִים, וְאֵלּוּ הֵן י״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים בְּדַרְגָּה אַחַת שֶׁנּוֹסֶפֶת עֲלֵיהֶן.

וְאֵלּוּ הֵם י״ב שֶׁנִּמְצָאִים בְּשֵׁשׁ. לְפָעָמִים הֵם אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם, לְפָעָמִים שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם הֵן, אֲבָל יוֹרְדוֹת לְמַטָּה. וְכָאן נִפְרָדִים שְׁבִילִים לְכָל צַד, וְהֵם שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם, נִשְׁאָר אַרְבָּעִים. וּשְׁתֵּי אָזְנַיִם יָמִין וּשְׂמֹאל – הֲרֵי אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם. אֵלּוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה.

לְפִי שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְיֵשׁ אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת. אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת הֵן לְמַעְלָה, אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת לְמַטָּה, וְהַכֹּל לְמַטָּה כְּדַגְמַת לְמַעְלָה. לְפִי שֵׁשׁ שְׁמוֹת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים שֶׁהָיְמִים בִּרְצוֹן הָרוּחַ וְהַלֵּב וּבְלִי דִּבּוּר כְּלָל.

וְיֵשׁ שְׁמוֹת קְדוֹשִׁים תַּזְוִתּוֹנִים שֶׁעוֹמְדִים בְּדִבּוּר וּבְהַמְשָׁכַת הַמַּזָּלוֹת וְהָרָצוֹן עֲלֵיהֶם. וְיֵשׁ שְׁמוֹת אֲוִזְרִים לְמַטָּה, שֶׁהֵם מֵהַצַּד הַהוּא הָאַוִּזר, שֶׁהוּא מֵהַצַּד הַטָּמֵא, וְאֵלֶּה לֹא הָיְמִים אֶלָּא בִּרְצוֹן שֶׁל מַעֲשֶׂה לְמַטָּה, לְהַעֲלוֹת רָצוֹן שֶׁל הַמַּעֲשֶׂה הַהוּא שֶׁלְּמַטָּה אֵלָיו. לְפִי שֶׁהַצַּד הַהוּא הָאַוִּזר אֵינוֹ, אֶלָּא בְּמַעֲשִׂים שֶׁל זֶה הָעוֹלָם לְהִטָּמֵא בָּהֶם, כְּמוֹ בִּלְעָם וְאוֹתָם בְּנֵי קֶדֶם, וְכָל אוֹתָם שֶׁמִּתְעַסְּקִים בְּאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוִּזר.

וְאֵלֶּה לֹא עוֹמְדִים בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת מִן שְׁתַּיִם וְעֶשְׂרִים שֶׁל הַתּוֹרָה, זוּיִן מִשְּׁתַּיִם, וְהֵן אוֹת זׄ׳ וְאוֹת קׄ׳, וְסוֹמְכִים לָהֶם בִּסְמִיכוּת אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֶׁקֶר. אֲבָל אֵלּוּ הֵן נוֹדָעוֹת אֶצְלָן יוֹתֵר. וְעַל זֶה בִּתְהִלָּה לְדָוִד, בְּכֻלָּם כָּתוּב אוֹת ו׳ בְּכָל אוֹת וְאוֹת, זוּיִן מֵאֵלּוּ הַשְּׁתַּיִם שֶׁלֹּא כְתוּבָה אוֹת ו׳, שֶׁהֲרֵי אוֹת ו׳ הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וּבְשִׁבְיל זֶה אֵלּוּ הָאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בָּהֶן, נִמְצָא שֶׁאוֹת ה׳ הָעֶלְיוֹנָה הַזֹּאת לְהַעֲלוֹת לִתְשְׁעִים וּשְׁתַּיִם. תִּשְׁעִים הֵם זוּיִן מִשְּׁתֵּי אָזְנַיִם יָמִין וּשְׂמֹאל. וְסוֹד זֶה (וְסִימָנְךָ) – (בראשית יז) וְאִם שָׂרָה הַבַּת

תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד. אֲבָל הוּא בְּוַשְׁבּוֹן תִּשְׁעִים וּשְׁתַּיִם. וְכַאֲשֶׁר נוֹסֶפֶת דַּרְגָּה שֶׁל סוֹד הַבְּרִית, שֶׁהוּא רָקִיעַ שְׁמִינִי, וְעוֹמֵד לִשְׁמוֹנָה יָמִים, הֲרֵי מֵאָה. וְאֵלֶּה וַדַּאי מֵאָה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם שֶׁצְּרִיכָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶן. וְהַכֹּל בְּסוֹד אוֹת ה׳.

אוֹת ה׳ זוֹ הִיא צִיּוּר שֶׁלָּהּ בְּשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת נ׳, סוֹד שֶׁל מֵאָה, וְהֵם זַמְשָׁה עַמּוּדִים וּמֶרְכָּבוֹת הַיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַנֵּר, וְהֵם זַמְשָׁה אֲוִזִּרִים שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנָּה. וְעַל זֶה צִיּוּרָהּ כְּמוֹ זֶה: ן–ן. שְׁתֵּי נוּנִין, וּנְקֻדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע. וְעַל זֶה אוֹת ו׳ עוֹמֶדֶת בֵּינֵיהֶן תָּמִיד, כְּמוֹ זֶה נוּן, לְפִי שֶׁכָּאן הוּא מְקוֹמָהּ לְהִתְקַשֵּׁט, וְאַף עַל גַּב שֶׁסּוֹדוֹת אֲוִזִּרִים הֵם בְּסוֹד אוֹת ה׳, אֲבָל זֶה הוּא בְּסוֹדוֹת סִפְרוֹ שֶׁל זַנּוּחַ, וְכָךְ הוּא בֶּאֱמֶת.

וְכַאֲשֶׁר נִתְקָנֶת בְּאֵלּוּ הַזַּמְשִׁים לְבַדָּם, הִיא נְקֻדָּה אַוָּזַת שֶׁעוֹמֶדֶת בְּסוֹד הָאוֹת נ׳, כְּמוֹ זֶה נ׳ – נו״ן. וּנְקֻדָּה אַוָּזַת בָּאֶמְצַע שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם, וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶוֶּד. אַשְׁרֵי הֵם שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בִּדְרָכִים אֲמִתִּיּוֹת. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא.

סוֹד שְׁלִישִׁי – אוֹת ו׳. אוֹת זוֹ צִיּוּר שֶׁל סוֹד אָדָם, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁאוֹת זוֹ עוֹמֶדֶת עַל י״ב מֶרְכָּבוֹת, וְכַאֲשֶׁר נִפְרָדוֹת, הֵן אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מֶרְכָּבוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בָּאוֹת הַזּוֹ, הִתְפַּשְׁטוּת דְּמוּת שֶׁל אָדָם, כְּנֶגֶד זְרוֹעוֹת וְיַרְכַיִם וְגוּף, אֵיבָרִים שֶׁלָּהֶם אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים הֵם שֶׁל זְרוֹעוֹת וְיַרְכַיִם וְגוּף, הֲרֵי לְמַדְנוּ, אֲבָל כֻּלָּם סְתוּמִים בַּגּוּף, וְהַגּוּף עוֹמֵד בְּכָל הָאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת כְּלוּלוֹת בַּגּוּף זֶה, וּמְשׁוּם שֶׁכְּלוּלוֹת כֻּלָּן בּוֹ, עוֹמֶדֶת ו׳ בְּהִתְפַּשְׁטוּת אַוָּזַת.

גּוּף אֶוֶּד כָּלוּל בְּאַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מֶרְכָּבוֹת, וְאֵלֶּה הֵן: הָרֹאשׁ בְּשֵׁשׁ, הַגּוּף בִּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַמֶּרְכָּבוֹת הֵן (י׳ י׳) (י״זז) שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לְכָל צַד – בַּכֹּל עוֹמֵד הַגּוּף. אֲבָל עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע הֵן שֵׁשׁ שֶׁל הָרֹאשׁ, שֶׁהֵם אֵיבָרִים לְהַעֲלוֹת לָרֹאשׁ. שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְלִיּוֹת שֶׁמַּעֲמִידוֹת אֶת הָרֹאשׁ,

וַעֲמִידַת הַגּוּף עֲלֵיהֶן.

וְכֻלָּם הֵם הִתְפַּשְׁטוּת אַוָּזת בָּראשׁ וּבַגּוּף, וְאֵלּוּ הַשִּׁשִּׁים כֻּלָּם כּוֹלֵל אוֹתָם שֶׁהוּא סוֹד שֵׁשׁ שֵׁשׁ. וְעַל זֶה שִׁעוּר שֵׁל הָאוֹת ו' – הָראשׁ שִׁעוּרוֹ בְּשֵׁשׁ נְקֻדּוֹת מַמָּשׁ, הַגּוּף בְּשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵה. כְּעֵין זֶה כָּל אֵלּוּ הַסּוֹדוֹת מִתְפָּרְשִׁים, לִכְלֹל אוֹתָם בַּגּוּף, לְפִי שֶׁהַזְּרוֹעוֹת וְהַיְרֵכַיִם כֻּלָּם בְּהֶעְלֵם, וְעַל זֶה כֻּלָּם נִכְלָלִים בְּסוֹד הָאוֹת ו' וְצִיּוּר שֶׁלָּהּ.

וְכַאֲשֶׁר שְׁלֵמוּת שֵׁל אוֹת זוֹ נִרְאֵית, אָז כָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים נִסְתָּמִים, וְנִפְרָדִים מֵהַלְּבָנָה וְלֹא מִכַּסִּים, לְפִי שֶׁהִיא בּוֹקַעַת כָּל זַלְזֻלּוֹת שֵׁל הָרְקִיעִים וּמְאִירָה לָהּ, וְלֹא יָכוֹל הַמְקַטְרֵג לְהָרַע כְּלָל. וְכַאֲשֶׁר זֶה מִסְתַּלֵּק, אָז עוֹלָה וּמַסְטִין וּמְפַתָּה, וְיָכוֹל לְקַטְרֵג עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, לְפִי שֶׁהוּא מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

אוֹת ו' הִיא אוֹר שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁאוֹרוֹת רַבִּים נִכְלָלִים בּוֹ, אוֹר שֶׁמֵּאִיר לַשְּׁכִינָה הוּא אָזְנָד פָּשׁוּט לְמַלֹּאת אוֹתָהּ. וְהוּא סוֹד הָאָלֶף, רָשׁוּם בְּכָל אֵלּוּ הַסּוֹדוֹת. וְכַאֲשֶׁר מֵאִיר לַשְּׁכִינָה, בְּסוֹד אוֹת ו' מֵאִיר לָהּ.

וּבְסָפְרוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, בְּצִיּוּר הָאוֹתִיּוֹת אוֹת ו' נְקֻדָּה אַוָּזת לְמַעְלָה, וְזָזְמֵשׁ נְקֻדּוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְכֵן שִׁעוּר שֶׁלָּהּ כְּעֵין זֶה – ו', וְכָל נְקֻדָּה עוֹמֶדֶת בְּסוֹד עֶשֶׂר, לְפִי שֶׁאֵין לְךָ נְקֻדָּה שֶׁלֹּא נִשְׁלֶמֶת לְעֶשֶׂר, שֶׁכָּל נְקֻדָּה יֵשׁ בָּהּ תִּשְׁעָה עַמּוּדִים מֶרְכָּבוֹת, וְהַנְּקֻדָּה הַהִיא מַשְׁלִימָה לְעֶשֶׂר. נְקֻדָּה יְמָנִית תִּשְׁעָה עַמּוּדִים, וּמֶרְכָּבוֹת יֵשׁ לָהּ, וְהִיא עֲשָׂרָה. וְכֵן לִשְׂמֹאל, וְכֵן לְכָל הַצְּדָדִים. וְעַל זֶה כָּל נְקֻדּוֹת אֵלּוּ, כָּל אַוָּזת וְאַוָּזת כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר, הִיא וּמֶרְכְּבוֹתֶיהָ. וְכֻלָּם כְּלוּלִים בַּהִתְפַּשְׁטוּת הַהִיא שֶׁל הָאוֹת ו', וְעַל כֵּן הַכֹּל הוּא בְּצִיּוּר בְּסוֹד הָאוֹת ו'.

וְכַאֲשֶׁר נִכְנָס הַשֶּׁמֶשׁ בַּלְּבָנָה, (הַלְּבָנָה) יוֹצֵאת מֵאוֹת ו' הַזּוֹ הִתְפַּשְׁטוּת אַוָּזת סוֹד הַבְּרִית, כְּעֵין אוֹת ג', וְזֶהוּ לְהַכְנִיס בַּנְּקֻבָּה. וְכַאֲשֶׁר נִכְלָל הַכֹּל בְּהִתְפַּשְׁטוּת זוֹ שֶׁל אוֹת ו', אָז עוֹמֵד לְשַׁמֵּשׁ בַּנְּקֻבָּה. וְסוֹד זֶה שֶׁכָּתוּב, וְאַתָּה

הַקְרֵב אֵלֶיךָ אֶת אַהֲרֹן אָזוּיךָ. אֶת – לִכְלֹל הַזְּרוֹעוֹת בַּגּוּף. וְאֶת בָּנָיו אִתּוֹ – אֵלֶּה כָּל אֵלּוּ הַמֻּרְכָּבוֹת וְעַמּוּדִים שֶׁלּוֹ. זְרוֹעַ שְׁמֹאל אָצְלוֹ, שֶׁכָּתוּב (במדבר ג) נָזוּז אֶת הַלְוִיִּם, שֶׁתִּמְצֵא אוֹת ו׳ שֶׁכּוֹלֶלֶת הַכֹּל בְּהִתְפַּשְׁטוּת אַוָּזַת לִהְיוֹת אָזוּד.

וְעַל זֶה נִמְצָא הַיְזוּד בָּזֶה, יָמִין וּשְׂמֹאל וְאֶמְצַע. הַכֹּל הוּא כְּאָזוּד. וְעַל זֶה נַעֲשֵׂית הִתְפַּשְׁטוּת אַוָּזַת, וְנִקְרָא אָזוּד, וְלֹא תִמְצָא זוּיִן מֵהִתְפַּשְׁטוּת אַוָּזַת בִּלְבַד. וְזֶהוּ אָזוּד.

אוֹת ה׳ אַוָּזְרוֹנָה נַעֲשֵׂית גּוּף אָזוּד בְּזוֹ הַנְּקֻדָּה הָאֶמְצָעִית. וְנִכְנֶסֶת בָּהּ אוֹת ו׳, וְנִמְצֵאת אוֹת ו׳ בֵּין שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת, אַוָּזַת לְמַעְלָה וְאַוָּזַת לְמַטָּה. וְאָז מִתְאַוֵּזד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בָּעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן, וְהוּא אָזוּד. וּבַאֲרִנּוּהָ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְנָשְׁקוּ יָדָיו. בָּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, אוֹי לָעוֹלָם כַּאֲשֶׁר יֵאָסֵף הַשָּׁמֶשׁ וְיֵזָשֵׁךְ הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַיְרֵכִים שֶׁלְּמַטָּה בְּסוֹד אוֹת ו׳, מִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּכְלְלוּ בְּאוֹת זוּ? אָמַר לוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) זִכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי, וְלֹא כָּתוּב נְבִיאִי, לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל נִכְלָל בְּסוֹד אוֹת ו׳. וְאוֹת ו׳ נִקְרֵאת אָזוּד, וְהִיא אַוָּזַת לְבַדָּהּ וְהִתְפַּשְׁטוּת אַוָּזַת, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ וְגוֹ׳ (שמות כח). אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא שִׁמֵּשׁ מֹשֶׁה (הַשָּׁמֶשׁ) (שֶׁהוּא שָׁמֵשׁ) בַּלְבָנָה עַד שֶׁנִּכְלַל בְּכָל הַצְּדָדִים בְּסוֹד אוֹת ו׳, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ לִי. לְכַהֵן לִי לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא לְכַהֲנוֹ לִי, לְשַׁמְּשׁוֹ שֶׁלּוֹ, לְשַׁמְּשׁוֹ שֶׁל אוֹת זוֹ, לְשַׁמְּשׁוֹ שֶׁלּוֹ וְדַאי. זוֹ אוֹת ה׳, לְהַעֲלוֹת וּלְשַׁמֵּשׁ ו׳ בָּהּ׳, לִהְיוֹת הַכֹּל אָזוּד. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְנְסוּ וְיָצְאוּ וְיוֹדְעִים בְּסוֹד הַדְּרָכִים שֶׁל הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת.

מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לָמָּה מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא הַכֹּל לֹא נִקְרָא לִהְיוֹת אָזוּד כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, אֶלָּא מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁהֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קַיָּמִים לְמַטָּה, לְפָתְזֵז דְּרָכִים וּלְהָאִיר שְׁבִילִים וּלְהַדְלִיק נֵרוֹת, וּלְקָרֵב הַכֹּל מִמַּטָּה לְמַעְלָה

לִהְיוֹת הַכֹּל אָזֵד, וּמִפָּנֵי כָּךְ כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל הוּא קָרוֹב לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַחֵד הַיִּחוּד וְלַעֲבֹד לַאֲדוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁנִּמְצָא קָרְבָּן כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, אָז מִתְקָרֵב הַכֹּל כְּאֶחָד, (הַדְּרָגוֹת כֻּלָּן כְּאַחַת) וְהָאָרַת הַפָּנִים נִמְצֵאת בָּעוֹלָם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְנִכְנָע וְנִסְתָּר הַצַּד הָאַחֵר, וְשׁוֹלֵט הַצַּד שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה בְּאוֹר וְשִׂמְחָה. וְכַאֲשֶׁר הַקָּרְבָּן לֹא נִמְצָא כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, אוֹ שֶׁהַיִּחוּד לֹא הָיָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, אָז הַפָּנִים עֲצוּבוֹת, וְאוֹר לֹא נִמְצָא, וּמִתְכַּסֶּה הַלְּבָנָה, וְשׁוֹלֵט הַצַּד הָאַחֵר בָּעוֹלָם (שֶׁלֹּא נֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֶלָּא מִפָּנֵי וְכוּ'), מִפָּנֵי שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַחֵד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִסָּה אֶת אִיּוֹב וְלֹא בָּא עִמּוֹ בְּנִסָּיוֹן כַּנִּסָּיוֹן שֶׁל שְׁאָר הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב בּוֹ וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אִיּוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּאַבְרָהָם (בראשית כב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. שֶׁהוּא בְּיָדָיו הִקְרִיב אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ אֵלָיו. וְאִיּוֹב לֹא נָתַן לוֹ וְלֹא מָסַר לוֹ כְּלוּם, וְלֹא נֶאֱמַר לוֹ. אֲבָל נִמְסַר בְּיַד הַמְקַטְרֵג בְּדִין שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהוּא עוֹרֵר אֶת הַמְקַטְרֵג עָלָיו מַה שֶּׁהוּא לֹא רָצָה. שֶׁהֲרֵי בְּכָל זְמַן בָּא הַמְקַטְרֵג הַהוּא לְעוֹרֵר עַל בְּנֵי אָדָם, וְכָאן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹרֵר אוֹתוֹ עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (איוב א) הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ עַל עַבְדִּי אִיּוֹב. אֲבָל סוֹד עָמֹק הוּא.

פָּתוּז וְאָמַר, (בראשית ד) וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַה'. וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים, סוֹד הוּא. מִקֵּץ יָמִים וְלֹא מִקֵּץ יָמִין. דָּזוּה לְקֵץ הַיָּמִין, וְקָרַב לְקֵץ הַיָּמִים. וּכְבָר פֵּרַשְׁנוּ, שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָנִיֵּאל, וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ. אָמַר לוֹ, לְאֵיזֶה קֵץ? לְקֵץ הַיָּמִים אוֹ לְקֵץ הַיָּמִין? עַד שֶׁאָמַר לוֹ, לְקֵץ הַיָּמִין.

וְעַל זֶה פָּזַז דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) הוֹדִיעֵנִי ה' קִצִּי. אוֹ לְקֵץ הַיָּמִים, אוֹ לְקֵץ הַיָּמִין. וְכָאן מַה כָּתוּב? וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים, וְלֹא מִקֵּץ יָמִין. וּמִפָּנֵי כֵן לֹא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ, שֶׁהֲרֵי מֵהַצַּד הָאַחֵר הָיָה הַכֹּל.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית ד) וְהֶבֶל הֵבִיא גַּם הוּא. מַהוּ גַּם הוּא? לְרַבּוֹת הַכֹּל זֶה בְּזֶה. הַקָּרְבָּן כֻּלּוֹ וְהָעִקָּר שֶׁלּוֹ הָיָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנָתַן מְזֻלְקוֹ לַצַּד הָאַוֵּזר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמְזֻלְבֵיהֶן. וְקִיזֵּן, הָעִקָּר עָשָׂה מִקְצָת יָמִים, וְנָתַן וֵזֶלֶק לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה נִדְוֶזֶה הוּא וְקָרְבָּנוֹ.

בְּאִיּוֹב מַה כָּתוּב? (איוב א) וְהָלְכוּ בָּנָיו וְעָשׂוּ מִשְׁתֶּה וְגוֹ'. וְכָתוּב וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה. וְכָתוּב וְשָׁלְחוּ וְקָרְאוּ לִשְׁלֹשֶׁת אַוְזִיתֵיהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם. שֶׁזֶּהוּ הָעִקָּר לַצַּד הָאַוֵּזר. וְאַוֵּזר כְּךָ הִקְרִיב עוֹלוֹת, וְעוֹלָה הוּא זָכָר, וְלֹא נְקֵבָה, וְעוֹלָה לְמַעְלָה, וְהַקָּרְבָּן לֹא הִקְרִיב לְכָלֵל אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ.

וּבֹא רְאֵה, אִם הָיָה נוֹתֵן וֵזֶלֶק לְכֻלָּם, הַמְקַטְרֵג לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹ לְבַסּוֹף. וְאִם תֹּאמַר, מַדּוּעַ הֵרַע לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא, מִפְּנֵי שֶׁגָּרַם לְכַסּוֹת הָאוֹר וּלְהַעְלִימוֹ, וְהוּא לֹא הִקְרִיב קָרְבָּן אַוֵּזר לָזוּן בּוֹ אַוְזִרִים, אֶלָּא עוֹלָה, שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב, כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל הַיָּמִים. שֶׁאִלּוּ הַצַּד הָאַוֵּזר הָיָה נִזּוֹן בְּזֻלְקוֹ, הָיָה עוֹבֵר מֵעַל הַמִּקְדָּשׁ וּמִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, וְצַד הַקְּדֻשָּׁה הָיָה עוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה.

אֲבָל הוּא לֹא רָצָה שֶׁיֵּהָנוּ אַוְזִרִים מִקָּרְבָּנוֹ, וְהֵסִיר עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (איוב א) וְסָר מֵרָע. וְעַל זֶה הִקְרִיב תָּמִיד עוֹלָה, שֶׁהֲרֵי עוֹלָה לֹא נֶהֱנָה מִמֶּנָּה הַצַּד הָאַוֵּזר לְעוֹלָם. וּמִפְּנֵי כֵן, כָּל מַה שֶּׁנָּטַל לְבַסּוֹף, מִמֶּנּוּ נָטַל. וְעַל זֶה אִיּוֹב גָּרַם לְכַסּוֹת בְּעָרְלָה עַל בְּרִית הַקִּיּוּם, שֶׁלֹּא הָיָה מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ. וּמִפְּנֵי כֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹרֵר אֶת הַמְקַטְרֵג הַהוּא, שֶׁכָּתוּב הַשַּׂמְתָּ לִבְּךָ עַל עַבְדִּי אִיּוֹב.

בֹּא וּרְאֵה, כַּאֲשֶׁר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְאַוֵּד בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, לֹא עָמְדָה לָהֶם הַשָּׁעָה, מִפְּנֵי שֶׁהָעָרְלָה מְכַסָּה הָאוֹר עַד זְמַן שֶׁהַמְקַטְרֵג הַהוּא הָיָה לוֹקֵחַ אֶת שֶׁלּוֹ מֵאִיּוֹב, וְעַל זֶה צִוָּה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֶאֱכֹל אֶת אוֹתוֹ פָּסוּז בְּזוּפָזוֹן, עַד שֶׁהַצַּד הָאַוֵּזר הַהוּא הִתְעַסֵּק בּוֹ בְּאִיּוֹב, וְצִוָּה לְהַעֲבִיר עָרְלָה מֵהֶם, וְאָז הִתְאַוֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל,

וְהַצַּד הָאַוזֵר נִפְרַד מִן הַקְּדֵשָׁה, וְהִתְעַסֵּק בּוֹ בְּאִיּוּב וְלָקַוז מִשָּׁלוֹ, וְאָז (שְׁמוֹת יב) פָּסַוז הוּא לַה׳, וַדַּאי. שֶׁעַד כָּאן לֹא הָיָה פָּסַוז לַה׳. אַשְׁרֵי אֱלֹהּ שֶׁיּוֹדְעִים וּמְיַוְּדִים יִזּוּד קוֹנָם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ.

כָּתוּב (שָׁם לד) אֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ, וְכָתוּב אַוְזָרִיו אֶת זַוְגַ הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר. מַהּ (עוֹשֶׂה) זֶהּ אֵצֶל זֶהּ? אֶלָּא כָּךְ פֵּרְשׁוּהָ, מִי שֶׁאוֹכֵל זָמֵץ בְּפָסַוז (כְּאִלּוּ עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לַעֲבֹד לָהֶם, שֶׁכֵּן הַסּוֹד כָּךְ הוּא – שֶׁזָּמֵץ בְּפָסַוז) כְּמִי שֶׁעוֹבֵד לְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הוּא.

בֹּא וּרְאֵה, כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, יָצְאוּ מֵרָשׁוּת שֶׁלָּהֶם, מֵרָשׁוּת אַוְזֶרֶת, מֵהָרָשׁוּת הַהִיא שֶׁנִּקְרֵאת זָמֵץ, לָזֶם רַע. וְעַל זֶהּ נִקְרָאִים כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת כָּךְ, וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל יֵצֶר הָרָע, עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנִּקְרֵאת גַּם כָּךְ – שְׁאוֹר. וְזֶהוּ יֵצֶר הָרָע, שֶׁכָּךְ הוּא יֵצֶר הָרָע בַּבֶּן אָדָם כִּשְׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה, שֶׁנִּכְנָס בְּמֵעָיו שֶׁל אָדָם מְעַט מְעַט, וּלְבַסּוֹף מִתְרַבֶּה בּוֹ עַד שֶׁכָּל הַגּוּף מְעֹרָב בּוֹ. וְזֶהוּ כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְעַל זֶהּ כָּתוּב, (תְּהִלִּים פא) לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר. אֵל זָר וַדַּאי.

אֶת זַוְגַ הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַוז, (יְשַׁעְיָה ב) וְזִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ כִּי בַמֶּה נֶזְשָׁב הוּא. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, אֲבָל מַה זֶּה וְזִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם? וְכִי מַזְהִיר לוֹ לָאָדָם לְהִמָּנַע מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם אֲפִלּוּ הֵם גַּם כֵּן מְמָנּוּ יְמָצְאוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יִתְקָרְבוּ אֵלּוּ בְּאֵלּוּ לְעוֹלָמִים? אֶלָּא זֶהּ פֵּרְשׁוּהוּ בְּמִי שֶׁמַּשְׁכִּים לְפָתַוז וְזַבְּרוּ לְהָבִיא לוֹ שָׁלוֹם. וַאֲנַזְנוּ בֵּאַרְנוּ אוֹתוֹ בְּפָסוּק אַוזֵר, שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כז) מְבָרֵךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גָּדוֹל בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּים קְלָלָה תֵּזְשָׁב לוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַכֹּל טוֹב, אֲבָל מַה זֶּה וְזִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ? כָּאן צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָדָם וּמַזְהִיר אוֹתוֹ לְהִשָּׁמֵר מֵאִלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁנָּטוּ דַּרְכָּם מִדֶּרֶךְ טוֹב לְדֶרֶךְ רַע, וּמְטַמְּאִים נַפְשָׁם בַּטֻּמְאָה הַהִיא הָאַוזֶרֶת.

שֶׁהֲרֵי, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָדָם, עָשָׂה אוֹתוֹ בִּדְמוּת עֶלְיוֹנָה, וְנָפַוז בּוֹ רוּזַ (נְשָׁמָה) קְדוֹשָׁה, שֶׁכְּלוּלָה בְּשָׁלֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּנוּ, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נֶפֶשׁ

רוּחַ וּנְשָׁמָה, וְעֶלְיוֹן מֵהַכֹּל הִיא הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא כֹּחַ עֶלְיוֹן לָדַעַת וְלִשְׁמֹר צַוּוּיֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאִם הַנְּשָׁמָה הַהִיא הַקְּדוֹשָׁה מַעֲלָה אוֹתָהּ בַּעֲבוֹדָה אֲזָרֶת, זֶה הוּא שֶׁמְּטַמֵּא אוֹתָהּ, וְיוֹצֵא מֵעֲבוֹדַת קוֹנוֹ. מִפְּנֵי שֶׁשִּׁלְשָׁה כּוֹחוֹת אֵלּוּ, כֻּלָּם אֶחָד, נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה מִשְׁתַּתְּפִים כְּאֶחָד, וְהָיוּ אֶחָד, וְהַכֹּל כְּדַגְמַת הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן. (וְעַל זֶה נֶאֱמַר (שם יג) הוֹלֵךְ אֶת זַכָּמִים וְגוֹ').

וְאִם רָאִינוּ לָזֶה הָאָדָם שֶׁהָיוּ בּוֹ אֵלֶּה הַמַּדְרֵגוֹת כֻּלָּן, עַד שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בִּקְבִיעוּת לָדַעַת מִי שֶׁהוּא, בַּמֶּה יִתְוַדַּע (שֶׁלֹּא) לְהִתְקָרֵב הָאָדָם אֵלָיו אוֹ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ. (בֶּן אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַדְרֵגוֹת אֵלּוּ כֻּלָּם וְעוֹמְדִים קָיְמִים, זֶהוּ אָדָם שָׁלֵם, עֶבֶד נֶאֱמָן לַאדוֹנוֹ, וְצָרִיךְ לְהִשְׁתַּתֵּף בּוֹ וּלְהִתְזַכֵּר בּוֹ לִלְמֹד דְּרָכִים מִמֶּנּוּ. וּבַמֶּה יִוָּדַע בֶּן אָדָם לָדַעַת מִי הוּא לְהִתְקָרֵב אֵלָיו אוֹ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ?) בְּרֶגֶז מַמָּשׁ יֵדַע לוֹ הָאָדָם וְיִוָּדַע מִי הוּא. אִם הַנְּשָׁמָה הַהִיא הַקְּדוֹשָׁה שׁוֹמֶרֶת בִּשְׁעַת רֻגְזוֹ (בָּא עָלֶיהָ) שֶׁלֹּא יַעֲקֹר אוֹתָהּ מִמְּקוֹמָהּ, שֶׁאָז יָבֹא תַּזוֹתֶיהָ אוֹתוֹ אֶל זָר – זֶהוּ בֶּן אָדָם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, זֶהוּ עֶבֶד שֶׁל אֲדוֹנוֹ, זֶהוּ גֶּבֶר שָׁלֵם.

וְאִם הָאָדָם הַהוּא לֹא שָׁמַר לָהּ וְהוּא עָקַר הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ הָעֶלְיוֹנָה מִמְּקוֹמָהּ לִשְׁכֹּן בְּתוֹכָהּ הַצַּד הָאַחֵר – וַדַּאי זֶהוּ אָדָם שֶׁמּוֹרֵד בְּרַבּוֹ, וְאָסוּר לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וּלְהִתְזַכֵּר עִמּוֹ, וְזֶהוּ (איוב יז) טֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ. הוּא טוֹרֵף וְעוֹקֵר נַפְשׁוֹ בְּסִבַּת רֻגְזוֹ, וּמוֹשִׁיב בְּתוֹכָהּ אֶל זָר. וְעַל זֶה כָּתוּב זוּדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ, שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הַהִיא טוֹרֵף אוֹתָהּ וּמְטַמֵּא אוֹתָהּ מִשּׁוּם אַפּוֹ. אֲשֶׁר נְשָׁמָה הֶוָּלִיף בְּאַפּוֹ. כִּי בַּמֶּה נֶּחְשָׁב הוּא – עֲבוֹדָה זָרָה נֶחְשָׁב אוֹתוֹ בֶּן אָדָם.

וּמִי שֶׁמִּתְזַכֵּר עִמּוֹ וּמִי שֶׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ, כְּמִי שֶׁמִּתְזַכֵּר בְּכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מַמָּשׁ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מַמָּשׁ שׁוֹרִים בְּתוֹכוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁעוֹקֵר קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה מִמְּקוֹמָהּ, וּמַשְׁכִּין בִּמְקוֹמָהּ עֲבוֹדָה זָרָה אֶל זָר. מָה אֶל זָר כָּתוּב בּוֹ (ויקרא יט) אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים – כְּדַגְמַת זֶה אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי רַבָּן שֶׁל זַכָּמִים – רַבָּן שֶׁל הַזַּכָּמִים טוֹב הוּא לְכָל הַצְּדָדִים, שֶׁהֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא אֵשׁ, וְהַתּוֹרָה הִיא מַרְתִּיזָה אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה כג) הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה׳. רַבָּן שֶׁל זַכָּמִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה. רַבָּן שֶׁל זַכָּמִים לָתֵת כָּבוֹד לַתּוֹרָה, וְהַכֹּל לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא הָיָה, לְכָךְ נֶאֱמַר (דברים ד) כִּי ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא אֵל קַנָּא.

אֲבָל אִם בִּדְבָרִים אֲזָרִים, לֹא עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה, לְפִי שֶׁבְּכָל הַזַּכָּאִים שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם, הִיא לֹא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ כְּמוֹ זֶה, וְאָסוּר לְהִתְקָרֵב בִּקְרְבָתוֹ שֶׁל זֶה. וְאִם תֹּאמַר, זֶה לְפִי שָׁעָה הָיָה, שֶׁעָבַר וְאָזַר כָּךְ וְזָזַר – לֹא כָךְ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁעָקַר הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל נַפְשׁוֹ מִמֶּנּוּ וּמִמְּקוֹמוֹ, וְאוֹתוֹ אֵל זָר מִקַּבֵּל הַמָּקוֹם הַהוּא, מִתְזַזֵּק בּוֹ וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ, זוּז מִכַּאֲשֶׁר נִטְהָר הָאָדָם מִכֹּל וָכֹל וְעוֹקֵר אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים, וְאָזַר כָּךְ מִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקַדֵּשׁ וּלְהַמְשִׁיךְ קְדֻשָּׁה עָלָיו, וְאָז הַכֹּל אִי וְיִתְקַדֵּשׁ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, מִתְקַדֵּשׁ מַמָּשׁ. (לָמָּה? הֲרֵי נִדְרָזָה וְהִתְקַדֵּשׁ).

אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עוֹקֵר קְדֻשָּׁה שֶׁל נַפְשׁוֹ, וְשׁוֹכֵן בִּמְקוֹמוֹ הָאֵל זָר הַהוּא שֶׁנִּקְרָא טָמֵא, נִטְמָא הָאָדָם וּמְטַמֵּא לְמִי שֶׁקָּרֵב עִמּוֹ, וְהַקְּדֻשָּׁה הַהִיא בּוֹרַזַת מִמֶּנּוּ. וְכֵיוָן שֶׁבּוֹרַזַת מִמֶּנּוּ פַּעַם אַזַת, כָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם עוֹד, לֹא תָּשׁוּב לִמְקוֹמָהּ.

אָמַר לוֹ, אִם כֵּן, כַּמָּה טְמֵאִים יֵשׁ שֶׁמְּטַהֲרִים? אָמַר לוֹ, שׁוֹנָה טֻמְאָה אֲזָרֶת שֶׁלֹּא יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר. אֲבָל זֶה מְשַׁנֶּה מִכֻּלָּם, שֶׁכָּל גּוּפוֹ נִטְמָא מִבִּפְנִים וּמִבַּחוּץ, וְנַפְשׁוֹ וְכֵלוֹ נִטְמָא. וּשְׁאָר טֻמְאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם לֹא נִטְמָא אֶלָּא גּוּפוֹ מִבַּחוּץ בִּלְבַד, וְלָכֵן כָּתוּב וּזְדַלּוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ, שֶׁמַּזְלִיף קְדֻשַּׁת רַבּוֹ מִשּׁוּם אַפּוֹ, שֶׁזּוֹהִי טֻמְאָה שֶׁמְּטַמְּאָה הַכֹּל. כִּי בַּמָּה נֶחְשָׁב הוּא – בָּמָה שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה וַדַּאי נֶחְשָׁב הוּא.

בֹּא וּרְאֵה, זֶהוּ רַבָּן שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, הַצַּד הָאַזָּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁרוֹצֶה הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ וּלְהָפֵרַד מֵעָלָיו, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות לד) אֱלֹהֵי מַסֵּכָה

לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ. לָךְ – כְּדֵי לְהָרַע לָךְ. וְכָתוּב אַוְזָרִיו, אֶת זֹגֹ הַמִּצוֹת תִּשְׁמֹר. תִּשְׁמֹר – זֶה צַד הַקְּדֻשָּׁה שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר אוֹתוֹ וְלֹא יְזַלְזֵל אוֹתוֹ בְּגַלַל הַצַּד הָאַוְזֵר. וְאִם יְזַלְזֵל אוֹתוֹ, הֲרֵי הוּא טָמֵא, וּמְטַמֵּא לְכָל מִי שֶׁמִּתְקָרֵב אֲלָיו.

אֶת זֹגֹ הַמִּצוֹת תִּשְׁמֹר – זֶהוּ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמוּר. וּמִפָּנֵי כֵן כָּתוּב אֶת זֹגֹ הַמִּצוֹת תִּשְׁמֹר, שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ. שִׁבְעַת יָמִים אֵלּוּ אֵינָם כְּשִׁבְעַת הַיָּמִים שֶׁל סֻכּוֹת, שֶׁהֵם עֶלְיוֹנִים, וְאֵלּוּ תַּזְוִתּוֹנִים. וְעַל זֶה, בְּאֵלּוּ הַכֹּל גָּמוּר, וּבְאֵלּוּ אֵין הַכֹּל גָּמוּר, וְעַל שֶׁהֵם לְמַטָּה – שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת. מַצַּת כְּתוּב זָסַר בְּלִי אוֹת ו׳, שֶׁטָּרַם שׁוֹרִים אֵלּוּ הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, סוֹד אוֹת ו׳.

וְאִם תֹּאמַר, כֵּיוָן שֶׁסּוֹד זֶה שֶׁל זֹגֹ הַמִּצוֹת הִתְקַדֵּשׁ, מַדּוּעַ יוֹרֵד? שֶׁהֲרֵי לָמַדְנוּ, מַעֲלִים בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִים. וּמַדּוּעַ יוֹרֶדֶת לְמַטָּה בְּאֵלּוּ הַיָּמִים הַתַּזְוִתּוֹנִים?

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וְגוֹ׳. מִי שֶׁיְּכַפֵּר צָרִיךְ (לְכַפֵּר) עַל עַצְמוֹ תְּזוֹלָה, וְאַוְזֵר כָּךְ עַל בֵּיתוֹ. כְּדֵגְמַת זֶה, מַדְרֵגָה זוֹ מַתְזִילָה לְהִתְקַדֵּשׁ וְלָצֵאת בִּקְדֻשָּׁה לְכַפֵּר עָלָיו, וְכֵיוָן שֶׁהוּא הִתְקַדֵּשׁ, צָרִיךְ לְכַפֵּר עַל בֵּיתוֹ וּלְקַדֵּשׁ אוֹתָם, וְעַל זֶה יוֹרֵד לְמַטָּה לְקַדֵּשׁ בֵּיתוֹ. וּבַמֶּה מְקַדֵּשׁ לָהֶם? בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה, בְּזֶשְׁבּוֹן הָעֹמֶר. וְכֵיוָן שֶׁאֵלּוּ מִתְקַדְּשִׁים, צְרִיכִים לְהַעֲלוֹת אוֹתָהּ לְמַעְלָה. שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר בֵּית הַמִּלְכָּה מִתְקַדֵּשׁ, אָז עוֹלָה לְמַעְלָה, לְהִתְקַשֵּׁר בְּאֵלּוּ הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה.

וְעַל זֶה אָנוּ עוֹשִׂים וְזֶשְׁבּוֹן בַּעֲמִידָה עַל הָרַגְלַיִם, לְפִי שֶׁאֵלּוּ הַיָּמִים, יָמִים עֶלְיוֹנִים הֵם. וְכֵן בְּכָל זְמַן שֶׁנִּכְנָס אָדָם לְאֵלּוּ הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, בֵּין בִּתְפִלָּה בֵּין בְּשַׁבָּזוֹ, צָרִיךְ לַעֲמֹד עַל רַגְלָיו, הַיְרֵכַיִם וְהַגּוּף כְּאָזוֹד שָׁם. יְרֵכַיִם וְגוּף לַעֲמִידָה כְּזָכָר שֶׁעוֹמֵד בְּכוֹזוֹ, וְלֹא כִּנְקֵבָה שֶׁדַּרְכָּהּ לָשֶׁבֶת. וְעוֹד, מִשּׁוּם שַׁבָּזוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד הַזָּכָר, נָשִׁים פְּטוּרוֹת מִזְּשִׁבּוֹן זֶה, וְלֹא מְזַיְּבִים לְמִצְוֹת, רַק הַזְּכָרִים, לְהִתְקַשֵּׁר כָּל אֶזְוֵד כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. כְּעֵין זֶה, (שמות כג) יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ. זְכָרִים וְלֹא נָשִׁים. מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הַבְּרִית בְּזָכָר הוּא, וְלֹא בִּנְקֵבָה, וּמִשּׁוּם שֶׁעֲמִידָה סוֹד לְמַעְלָה, נָשִׁים לֹא מִתְזַיְּבוֹת.

וְסוֹד לָמַדְנוּ כָּאן, שֶׁבְּכָל שִׁבְעַת הַיָּמִים מֵאֵלּוּ הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים נוֹטֶלֶת הַקְּדֻשָּׁה יוֹם אֶזְוֵד (וּמִתְאַזֵּד) שֶׁל אֵלּוּ הַתַּזְוִתּוֹנִים, וְזוֹ הַתַּזְוִתּוֹנָה נִקְרֵאת שָׁבוּעַ, שֶׁמִּתְקַדֵּשׁ בְּשִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים. וְכֵן בְּכָל שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מֵאֵלּוּ זַמְשִׁים יָמִים, עַד וְלֹא עַד בִּכְלָל. וְכַאֲשֶׁר נִמְצָאִים אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים, נִמְצְאוּ לְמַטָּה שֶׁבַע יָמִים שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים בָּהֶם, וְכָל אֶזְוֵד נִקְרָא שָׁבוּעַ שֶׁעוֹלֶה בְּאֵלּוּ הַשֶּׁבַע. וְעַל זֶה כָּתוּב (ויקרא כג) שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה. מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ נְקֵבוֹת, תָּפַס הַכָּתוּב לָשׁוֹן שֶׁל נְקֵבוֹת.

וְכַאֲשֶׁר הִתְקַדְּשׁוּ בָּהֶם וְהַבַּיִת נִתְקַן לְהִתְזַבֵּר אִשָּׁה בְּבַעְלָהּ, אָז נִקְרָא זֶה הַשָּׁבוּעוֹת, מֵאוֹתָן נְקֵבוֹת שֶׁשּׁוֹרִים עֲלֵיהֶן אוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בָּהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה כָּתוּב בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם, הֵם שֶׁלָּכֶם, וְלֹא כָּתוּב בְּשָׁבוּעוֹת, לְפִי שֶׁכָּךְ גַּם מִתְקַדְּשִׁים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה עִמָּהֶם.

וְעַל זֶה כַּאֲשֶׁר מַגִּיעִים לְתִשְׁעָה וְאַרְבָּעִים יָמִים, הַיּוֹם הַהוּא הָעֶלְיוֹן שֶׁעֲלֵיהֶם, שֶׁהוּא יוֹם הַזַּמְשִׁים שֶׁשּׁוֹלֵט עַל תִּשְׁעָה וְאַרְבָּעִים יָמִים, סוֹד כְּלָלוּת הַתּוֹרָה, בְּתֵשַׁע וְאַרְבָּעִים פָּנִים, וְאָז הַיּוֹם הָעֶלְיוֹן הַהוּא, הַיּוֹם הַזַּמְשִׁים, בְּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַטָּה, מוֹצִיא תּוֹרָה כְּלוּלָה בְּתֵשַׁע וְאַרְבָּעִים פָּנִים.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פד) גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ אֲשֶׁר שָׁתָה אֶפְרֹזֶיהָ אֵת מִזְבְּחוֹתֶיךָ וְגוֹ'. גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת, אֵלּוּ צִפֳּרֵי שָׁמַיִם שֶׁמֵּהֶם שָׁמִים מִדּוֹרֵיהֶם בַּזּוּזִין, וּמֵהֶם שָׁמִים מִדּוֹרֵיהֶם בַּבַּיִת, כְּמוֹ הַדְּרוֹר, שֶׁהוּא עוֹף שֶׁעוֹשֶׂה דִּירָתוֹ בְּבַיִת שֶׁל כָּל אָדָם וְלֹא מִתְבַּזֵּד. מַדּוּעַ? מִפְּנֵי שֶׁכֻּלָּם קוֹרְאִים לוֹ דְּרוֹר. מַהוּ דְּרוֹר? זְרוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה)

וּקְרָאתֶם דְּרוֹר, וְתַרְגּוּמוֹ זֵרוּת. וְזֶהוּ צִפּוֹר דְּרוֹר. שֶׁהֲרֵי בְּיוֹם שֶׁעוֹשֶׂה קֵן בְּבַיִת, מוֹצִיא בָּנִים, מְגוֹרָיו בַּבַּיִת זַמְּשִׁים יָמִים, וּלְאַחֲרֵיהֶם נִפְרָדִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, וְזֶהוּ עוֹף שֶׁנִּקְרָא דְּרוֹר – זֵרוּת.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ. מִכָּאן יוֹצֵאת זֵרוּת לְכֻלָּם. וּמִפָּנֵי שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ זֵרוּת, תּוֹרָה שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ נִקְרֵאת זֵרוּת. וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות לב) וָזֵרוּת עַל הַלֻּחֹת, אַל תִּקְרָא וָזֵרוּת אֶלָּא זֵרוּת, וְזוֹ הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת זֵרוּת, שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁמּוֹצִיא יוֹם זֶה הָעֶלְיוֹן נִקְרָא זֵרוּת, וְהוּא זֵרוּת שֶׁל הַכֹּל. וְזֶה הַיּוֹם הוּא זֵרוּת עֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זֵרוּת תַּחְתּוֹנָה וְזֵרוּת עֶלְיוֹנָה. ה״א עֶלְיוֹנָה, ה״א תַּחְתּוֹנָה. זֵרוּת עֶלְיוֹנָה. וְזֵרוּת תַּחְתּוֹנָה שִׁמְטָה וְיוֹבֵל כְּאֶחָד הֵם.

שְׁנֵי מִינֵי לֶחֶם אָכְלוּ יִשְׂרָאֵל: אֶחָד כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, אָכְלוּ מַצָּה, לֶחֶם עֹנִי. וְאֶחָד בַּמִּדְבָּר, לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם (אֶחָד בְּפָסַח וְאֶחָד בְּשָׁבוּעוֹת), שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם. וְעַל זֶה קָרְבַּן שֶׁל יוֹם זֶה הוּא לֶחֶם. וְעַל לֶחֶם מַקְרִיבִים כָּל שְׁאָר קָרְבָּנוֹת, שֶׁהַלֶּחֶם הוּא הָעִקָּר, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) וְהִקְרַבְתֶּם עַל הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כְּבָשִׂים וְגוֹ׳, וְכָתוּב (שם) מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה וְגוֹ׳. שֶׁזֶּהוּ לֶחֶם שֶׁזָּכְמוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל, זָכְמָה עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְנִכְנְסוּ בִּדְרָכֶיהָ.

עַתָּה יֵשׁ לָנוּ לְהִתְבּוֹנֵן, בְּפָסַח יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִלֶּחֶם שֶׁנִּקְרָא זָמֵץ. כָּתוּב (שמות יג) וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ זָמֵץ, וְכָתוּב (שם יב) כִּי כָל אֹכֵל מַחְמֶצֶת. מָה הַטַּעַם? בְּשִׁבְיל כָּבוֹד שֶׁל הַלֶּחֶם הַהוּא הַנִּקְרָא מַצָּה. וְעַכְשָׁו שֶׁזָּכוּ יִשְׂרָאֵל לְלֶחֶם עֶלְיוֹן יוֹתֵר, לֹא רָאוּי הָיָה שֶׁיִּתְבַּטֵּל הֶחָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה כְּלָל. וּמַדּוּעַ קָרְבָּן זֶה הָיָה זָמֵץ? שֶׁכָּתוּב סֹלֶת תִּהְיֶינָה זָמֵץ תֵּאָפֶינָה. וְעוֹד, שֶׁעַתָּה בְּיוֹם זֶה מִתְבַּטֵּל יֵצֶר הָרָע, וְהַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת זֵרוּת נִמְצֵאת.

אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יְזִידִי, וְנָזַלָה. יוֹם אֶחָד הָיָה מִתְאַוֶּה לֶאֱכֹל. אָמְרוּ, יֹאכַל בֶּן הַמֶּלֶךְ (מַאֲכָל שֶׁל רְפוּאָה) רְפוּאָה זוֹ, וְעַד שֶׁיֹּאכַל אוֹתָהּ, לֹא

יְמָצֵא מַאֲכָל וּמָזוֹן אַזַּר בַּבַּיִת. עֲשׂוּ כֵן. כֵּיוָן שֶׁאָכַל הָרְפוּאָה הַהִיא, אָמַר, מִכָּאן וָהָלְאָה יֹאכַל כָּל מַה שֶּׁהוּא מִתְאַוֶּה וְלֹא יָכוֹל לְהַזִּיק לוֹ.

כָּךְ כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים עִקָּר וְסוֹד שֶׁל הָאֱמוּנָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִטְעֲמוּ יִשְׂרָאֵל רְפוּאָה, וְעַד שֶׁיֹּאכְלוּ רְפוּאָה זוֹ, לֹא יֵרָאֶה לָהֶם מַאֲכָל אַזַּר. כֵּיוָן שֶׁאָכְלוּ מַצָּה, שֶׁהִיא רְפוּאָה לַעֲלוֹת וְלָדַעַת בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִכָּאן וָהָלְאָה רָאוּי לָהֶם זָמִין וְיֹאכְלוּ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַזִּיק לָהֶם. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁבְּיוֹם הַשַּׁבּוּעוֹת שֶׁנִּמְצָא לָזֶם עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא רְפוּאָה לַכֹּל.

וְעַל זֶה מַקְרִיבִים זָמִין לְהִשָּׂרֵף עַל הַמִּזְבֵּחַ. וּמַקְרִיבִים שְׁתֵּי לָזֶם אֲזַרִים כְּאֶחָד. וְזָמִין נִשְׂרָף בְּאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט וּלְהַזִּיק לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם זֶה יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים נִדְבָּקִים בּוֹ בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בָּרְפוּאָה שֶׁל הַתּוֹרָה בְּיוֹם זֶה. וְאִם הָיוּ שׁוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי צְדָדִים שֶׁל לָזֶם אֵלּוּ, לֹא הָיוּ עוֹלִים בְּדִין לְעוֹלָם.

בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין, (בְּכָל יוֹם) שֶׁאֵין הוּא, אֶלָּא לְאֵלּוּ שֶׁלֹּא לָקְחוּ מַאֲכָל שֶׁל הָרְפוּאָה, וְעָזְבוּ אֶת מַאֲכַל הַתּוֹרָה מִשּׁוּם מַאֲכָל אַזַּר שֶׁהוּא זָמִין. כִּי בְּיוֹם זֶה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הֶזָּמִין הַהוּא עוֹלֶה, וּמִקַּטְרֵג עַל הָאָדָם וּמַלְשִׁין עָלָיו, וְהוּא עוֹמֵד בְּיוֹם זֶה מְקַטְרֵג עַל הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל כֻּלָּם וְדָן אֶת הָעוֹלָם.

וּמִסִּבָּה זוֹ, כַּאֲשֶׁר נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִטְעִים לָהֶם מֵהַלָּזֶם הָעֶלְיוֹן הַהוּא שֶׁל הַמָּקוֹם הַהוּא, וּמִתּוֹךְ הַלָּזֶם הַהוּא הָיוּ יוֹדְעִים וּמִסְתַּכְּלִים בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּ הַדְּבָרִים אֵלּוּ הַזְּבֵרִים בְּסוֹדוֹת (אֵלּוּ שֶׁאֲנַזְנוּ אוֹמְרִים) אֵלּוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ הוֹלְכִים עִמָּהֶם רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּזָקֵן אֶזְדְּ, וְהָיָה אוֹחֵז בְּיָדוֹ תְּיוֹקְ אֶזְדְּ. הֵרִים עֵינָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרָאָה אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ לְרַבִּי אַבָּא, וַדַּאי דְּבָרִים

זְדָשִׁים יֵשׁ לָנוּ אֵצֶל הַזָּקֵן.

כַּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ אֵלָיו, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּמַשָּׂא הַקָּשׁוּר בְּנַבְךָ אַתָּה בָּא? מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ, יְהוּדִי אָנִי. אָמַר, דְּבָרִים זְדָשִׁים וַדַּאי בְּיוֹם זֶה אֶצְלְךָ. אָמַר לוֹ, לְהֵיכָן הוּא דַּרְכְּךָ? אָמַר לוֹ, דִּירָתִי הָיְתָה בְּאֵלּוּ פַּוּרְשֵׁי הַמִּדְבָּר, שֶׁהָיִיתִי מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְעַתָּה בָּאתִי לִישׁוּב לָשֶׁבֶת בְּצֵל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיָמִים אֵלּוּ שֶׁל הַזּוּדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה.

שָׁמַז רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, נֵשֵׁב, בְּוַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַז אוֹתְךָ אֵלֵינוּ. אָמַר לוֹ, זַייֵךְ שֶׁנִּשְׁמַע דָּבָר מִפִּיךָ, מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים הַזְּדָשִׁים עַתִּיקִים שֶׁנִּטְעָתָם שָׁם בַּמִּדְבָּר מֵזּוּדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה, וּמִדּוּעַ נִפְרַדְתֶּם עַתָּה מֵהַמִּדְבָּר לָבֹא לִישׁוּב? אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הַזָּקֵן, בִּשְׁאֵלָה זוֹ יָדַעְתִּי שֶׁזָּכְתָה אֶצְלְךָ וּדְבָרֶיךָ מַגִּיעִים לְרִקִּיעֵי הַזְּכוּת (נוֹטִים לְתִקִּיעַת הַזְּכוּת).

פָּתַז הַזָּקֵן הַהוּא וְאָמַר, (דברים א) וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נְשָׂאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא אִישׁ אֶת בְּנוֹ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה כְּךָ הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר נְשָׂאֲךָ. מַהוּ רָאִיתָ? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִנְהִיג אֶת יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, מִדָּבָר זָזָק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים זז) נָזָשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְגוֹ'. וּמִדָּבָר שֶׁהוּא זָזָק מִשְּׁאָר מִדְבָּרִיוֹת בָּעוֹלָם. מָה הַטַּעַם?

מִשּׁוּם שֶׁבַּשָּׁעָה הַהִיא שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְנִשְׁלְמוּ לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא, הִתְזַזְקָה הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה וְעָלְתָה עַל הַכֹּל, וְהָאֵירָה הַלְּבָנָה, וְאָז נִכְנְעָה מַלְכוּת הָרִשְׁעָה, הַצַּד הָאַזֵּר, וְהוֹצִיא אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלֶכֶת בְּמִדְבָּר זָזָק, שֶׁהוּא מְקוֹם וְשִׁלְטוֹן סָמָא"ל הָרִשְׁעָ, שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ, כְּדֵי לְשַׁבֵּר זָזָקוֹ וְכוֹזוֹ וּלְכַתֵּת רֹאשׁוֹ (וּלְהוֹרִיד אוֹתוֹ) וּלְהַכְנִיעַ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט. וְאִלְמָלֵא זָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְעַל זֶה הֶעֱבִיר אוֹתָם בְּנַזְלָתוֹ וְגוֹרָלוֹ וְזֶלְקוֹ מַמָּשׁ.

בְּגִלַּל שֶׁזָּטְאוּ בְּכַמָּה פְּעָמִים, נָשַׁךְ אוֹתָם הַנָּזוּשׁ, וְאָז הִתְקַיֵּם (בראשית ג) הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְגוֹ'. יִשְׂרָאֵל הִכּוּ רֹאשׁוֹ בַּתְּזוּלָה וְלֹא יָדְעוּ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ,

וּלְבַסּוֹף הוּא הִכָּה בָּאַזְרוֹעָה, וְנָפְלוּ כֻּלָּם בַּמִּדְבָּר, וְהִתְקַיֵּם וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב. וְאַרְבָּעִים שָׁנָה לָקוּ מִמֶּנּוּ, כְּנֶגֶד אַרְבָּעִים מַלְקוֹת שֶׁל בֵּית דִּין.

וְעַל זֶה כָּתוּב אֲשֶׁר רָאִיתָ, בְּעֵינֵיהֶם הָיוּ רוֹאִים אֶת אַדּוֹן הַמִּדְבָּר הוֹלֵךְ קָשׁוּר לִפָּנֵיהֶם, וְלָקְחוּ נַזְלָתוֹ וְגוֹרְלוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שמות טו) אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם, וְאֵלֶּה הֵם (דברים ז) נָזוֹשׁ שָׂרַף וְעַקְרֵב. וַאֲנַזְנוּ גַּם כָּךְ נִפְרַדְנוּ מֵהַיְשׁוּב לַמִּדְבָּר הֶזְוָקְ לְעַיִן שָׁם בַּתּוֹרָה, כְּדֵי לְהַכְנִיעַ אֶת הַצַּד הָאַזַּר.

וְעוֹד, שֶׁלֹּא מִתְיַשְּׁבִים דִּבְרֵי תוֹרָה אֶלָּא שָׁם, שֶׁאֵין אוֹר אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַוּוֹשֶׁךְ. שֶׁכַּאֲשֶׁר נִכְנָע צַד זֶה, מִתְעַלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּמִתְכַּבֵּד בִּכְבוֹדוֹ, וְאֵין עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מִתּוֹךְ הַוּוֹשֶׁךְ, וְאֵין הַטּוֹב אֶלָּא מִתּוֹךְ הָרָע. וְכַאֲשֶׁר נִכְנָס בֶּן אָדָם בְּדֶרֶךְ רָעָה וְעָזַב אוֹתָהּ, אָז מִתְעַלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ, וְעַל זֶה שְׁלֵמוּת הַכֹּל – טוֹב וָרַע כְּאֶזֶד, וְלַעֲלוֹת אַזַּר כָּךְ בְּטוֹב, וְאֵין טוֹב אֶלָּא הַהוּא שֶׁיָּצָא מִתּוֹךְ הָרָע. וּבְטוֹב זֶה מִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ, וְזוֹהִי עֲבוֹדָה שְׁלֵמָה.

וַאֲנַזְנוּ עַד עַכְשָׁו יוֹשְׁבִים שָׁם כָּל יְמֵי הַשָּׁנָה בִּכְדֵי לְהַכְנִיעַ בַּמִּדְבָּר לַצַּד הָאַזַּר. עַכְשָׁו שֶׁהִגִּיעַ זְמַן עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ שֶׁל צַד הַקְּדֻשָּׁה, זָזְרוּ לְיִשּׁוּב, שֶׁשָּׁם הִיא עֲבוֹדָתוֹ. וְעוֹד, שֶׁעַתָּה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הִגִּיעַ זְמַן שֶׁל הַנָּזוֹשׁ הַהוּא לְתֵבַע דִּין מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשָׁם הוּא שׁוֹלֵט, וּמִפָּנֵי כָּךְ יָצָאנוּ מִשָּׁם וּבָאנוּ לְיִשּׁוּב.

פָּתוּז הַזָּקֵן הַהוּא וְאָמַר, (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם זַגֵּנוּ. עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן לְהִתְעוֹרֵר הַדִּין הָעֶלְיוֹן הֶזְוָקְ, וְכַאֲשֶׁר הוּא מִתְעוֹרֵר, הַצַּד הָאַזַּר מִתְזַזֵּק כְּנֶגְדּוֹ. וּמִכֵּיוָן שֶׁהוּא מִתְזַזֵּק, עוֹלֶה וּמְכַסֶּה לַלְּבָנָה, שֶׁלֹּא מְאִירָה אוֹר, וּמִתְמַלֵּאת מִצַּד הַדִּין. אָז כָּל הָעוֹלָם הוּא בְּדִין, עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, וְכָרוּז קוֹרֵא בְּכָל הָרְקִיעִים: הַתְקִינוּ כִסֵּא שֶׁל דִּין לַאֲדוֹן הַכֹּל, שֶׁהוּא רוֹצֶה לָדוּן.

וְסוֹד כָּאן, וְהֵאִיר לָנוּ בַּמִּדְבָּר, מַדּוּעַ מִתְעוֹרֵר דִּין עֶלְיוֹן בְּיוֹם זֶה. אֶלָּא כָּל

סוֹדוֹת וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת הַנִּכְבָּדוֹת, כֻּלָּם תְּלוּיִים בַּשְּׁבִיעִי. וְהַשְּׁבִיעִי הַהוּא הָעֶלְיוֹן, עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁנִּקְרָא עוֹלָם הַבָּא. מִמֶּנּוּ מְאִירִים כָּל הַנֵּרוֹת וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הַבְּרָכוֹת. וְכַאֲשֶׁר מַגִּיעַ הַיּוֹבֵל לְזַוֵּדֵשׁ הַבְּרָכוֹת וְהַקְּדֻשּׁוֹת לְהָאִיר, צָרִיךְ לְהַשְׁגִּיחַ בְּכָל תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, וְכָל הַתִּקּוּנִים הָהֵם לְקַיֵּם כֻּלָּם עוֹלִים מִתּוֹךְ הַתַּזְהִירִים, אִם הֵם כְּשֵׁרִים. וְאִם אֵינָם כְּשֵׁרִים, אָז עוֹמֶדֶת, (דָּבָר) שֶׁלֹּא מְאִירָה, עַד שֶׁנִּפְרָדִים הַזַּיָּבִים מִתּוֹךְ הַזָּכָאִים, אָז מִתְעוֹרֵר הַדִּין.

וּמֵהַדִּין הַהוּא מִתְזַוֵּךְ הַצַּד הָאַחֵר, וְנִמְצָא מְקַטְרֵג, כְּדֵי שֶׁיִּנָּתְנוּ לוֹ אֵלּוּ הַזַּיָּבִים, מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב (איוב כז) וּלְכָל תַּכְלִית הוּא זוֹקֵר. וּמְכַסֶּה לַלְּבָנָה. מַדּוּעַ (לֹא מוֹסֶרֶת אוֹתָם בְּיַד הַמְקַטְרֵג)? מִפְּנֵי שֶׁאֵין רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבֵּד אֶת מַעֲשֵׂי יָדָיו.

וְהַצַּד הָאַחֵר הַהוּא עוֹמֵד כִּקְלִפָּה זַוָּקָה, שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִשָּׁבֵר זוּטָא בְּאוֹתָהּ עֵצָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. כְּדֵי לִשְׁבֹּר הַכִּסּוּי הַהוּא שֶׁמְּכַסֶּה אֶת הַלְּבָנָה, וְלֹא מְאִירָה.

וְכַאֲשֶׁר מִתְעוֹרְרִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בַּשּׁוֹפָר, הַקּוֹל הַהוּא שֶׁיּוֹצֵא מֵהַשּׁוֹפָר מַכֶּה בָּאֲוִיר, וּבוֹקֵעַ אֶת הָרְקִיעִים, עַד שֶׁעוֹלֶה לְגַבֵּי הַסֻּלָּע הַהוּא הֶחָזָק, (הַצַּד הָאַחֵר) שֶׁמְּכַסֶּה לַלְּבָנָה, מַשְׁגִּיחַ וּמוֹצֵא הִתְעוֹרְרוּת הָרַחֲמִים, אָז הַהוּא שֶׁעוֹלֶה וְעוֹמֵד לְמַעְלָה, מִתְעָרְבֵב. אָז הַקּוֹל הַהוּא עוֹמֵד וּמַעֲבִיר הַדִּין הַהוּא, וְכֵיוָן שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרְרִים הָרַחֲמִים, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה מִתְעוֹרֵר שׁוֹפָר אַחֵר עֶלְיוֹן וּמוֹצִיא קוֹל שֶׁהוּא רַחֲמִים, וּמִתְעָרְבְּבִים קוֹל בְּקוֹל, רַחֲמִים בְּרַחֲמִים, וּבַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל לְמַטָּה מִתְעוֹרֵר כָּךְ גַּם לְמַעְלָה.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ יָכוֹל קוֹל שֶׁל לְמַטָּה אוֹ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל לְמַטָּה לְהִתְעוֹרֵר – כְּמוֹ כֵן? בֹּא וּרְאֵה, עוֹלָם הַתַּזְהִירוֹן עוֹמֵד לְקַבֵּל תָּמִיד, וְהוּא נִקְרָא אֶבֶן טוֹבָה, וְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לֹא נוֹתֵן לוֹ, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹמֵד. אִם הוּא

קַיָּם בְּהֶאָרַת פָּנִים מִלְמַטָּה, כְּמוֹ כֵּן מְאִירִים לוֹ מִלְמַעְלָה. וְאִם הוּא עוֹמֵד בְּעַצְבוּת, נוֹתְנִים לוֹ דִּין כְּנֶגְדּוֹ.

כְּמוֹ זֶה, (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה. שִׂמְחָה שֶׁל בֶּן אָדָם מוּשֶׁךְ לְעַצְמוֹ שִׂמְחָה אֲחֶרֶת עֶלְיוֹנָה. כָּךְ גַּם זֶה הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן – כְּמוֹ שֶׁהִיא מִתְעוֹרֶרֶת, כָּךְ מוּשֶׁךְ מִלְמַעְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ מַקְדִּימִים יִשְׂרָאֵל וּמְעוֹרְרִים בַּשּׁוֹפָר קוֹל שֶׁהוּא (סוד שֶׁל רַחֲמִים) כְּלוּל בְּאֵשׁ וּמַיִם וְרוּחַ, וְנַעֲשֶׂה אֶחָד, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה, וּמַכֶּה בָּאֶבֶן הַטּוֹבָה הַזּוֹ, וְנִצְבָּע בִּגְוָנִים אֵלּוּ שֶׁל הַקּוֹל הַזֶּה, וְאָז כְּמוֹ שֶׁמִּתְרָאֶה, כָּךְ מוּשָׁךְ מִלְמַעְלָה.

וְכֵיוָן שֶׁנִּתְקָנָּת בְּקוֹל זֶה, רַחֲמִים יוֹצְאִים מִלְמַעְלָה וְשׁוֹרִים עָלֶיהָ, וְנִכְלֶלֶת בְּרַחֲמִים מִלְמַטָּה וּמִלְמַעְלָה. וְאָז מִתְעָרְבֵב הַצַּד הָאַחֵר, (מִסְתַּכֵּל וְרוֹאֶה בְּהֶאָרַת הַפָּנִים) וְנֶחֱלָשׁ כֹּחוֹ וְלֹא יָכוֹל לְקַטְרֵג. וְהָאֶבֶן הַטּוֹבָה הַזּוֹ קַיֶּמֶת בְּהֶאָרַת הַפָּנִים מִכָּל הַצְּדָדִים – בְּהֶאָרָה שֶׁל לְמַטָּה וּבְהֶאָרָה שֶׁל לְמַעְלָה.

מָתַי עוֹמֶדֶת בְּהֶאָרָה שֶׁל לְמַעְלָה? הֱיֵה אוֹמֵר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְאִירָה הָאֶבֶן הַטּוֹבָה הַהִיא בְּאוֹר שֶׁל לְמַעְלָה מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, (וּמִתְעָרְבֵב הַמַּקְטְרֵג הַהוּא), וְאָז מְתַקְּנִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה שָׂעִיר אֶחָד, וְשׁוֹלְחִים לַמִּדְבָּר הַזֶּה הֶחָזָק שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עָלָיו.

וְהַצַּד הָאַחֵר הַהוּא הוּא נְקֵדָּה אֶמְצָעִית שֶׁל הָעוֹלָם הֶחָרֵב, מִשּׁוּם שֶׁכָּל זָרָבָה וּשְׁמָמָה (הוּא מִמֶּנּוּ, מֵהַצַּד הָאַחֵר הַהוּא הַשּׁוֹלֵט) מִמֶּנּוּ, הַצַּד הָאַחֵר הַהוּא שׁוֹלֵט עָלָיו, וּנְקֵדָּה הָאֶמְצָעִית שֶׁל כָּל הַיִּשּׁוּב, צַד הַקְּדֻשָּׁה הוּא. וְעַל זֶה עוֹמֶדֶת יְרוּשָׁלַיִם בְּאֶמְצַע כָּל הַיִּשּׁוּב שֶׁל הָעוֹלָם.

בִּשְׁתֵּי נְקֻדּוֹת נִבְדֶּלֶת מַלְכוּת שָׁמַיִם, צַד הַקְּדֻשָּׁה – אַחַת שֶׁלָּהּ, וְאַחַת שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. נְקֵדָּה עֶלְיוֹנָה נֶעְלֶמֶת, וְעַל זֶה קַיֶּמֶת בִּשְׁתֵּי נְקֻדּוֹת. נְקֵדָּה שֶׁלָּהּ עוֹמֶדֶת תַּזְוֵתָיהָ, יְרוּשָׁלַיִם, אֶמְצַע שֶׁל כָּל הַיִּשּׁוּב. נְקֵדָּה שֶׁלְּמַטָּה מֵאִמָּא עֶלְיוֹנָה וְסִתְמָהּ, הִיא גַּן עֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ, שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע שֶׁל כָּל הָעוֹלָם לְכָל הַצְּדָדִים, שֶׁל הַזְּרָבָה וְהַיִּשּׁוּב וְכָל צִדְדֵי הָעוֹלָם.

וְעַל זֶה בְּאֶמְצַע גַּן עֵדֶן עוֹמֶדֶת נְקֵדָה אַוֵּזת עֶלְיוֹנָה נֶעֱלֶמֶת וּסְתוּמָה שֶׁלֹּא נוֹדַעַת. וְעַמּוּד אֶזֶד נָעוּץ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה תּוֹךְ הַנְּקֵדָה הַהִיא, וּמִשָּׁם נוֹבְעִים מַיִם שֶׁנִּפְרָדִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. נִמְצְאוּ שָׁלֹשׁ נְקֵדוֹת בָּעוֹלָם שֶׁעוֹמְדוֹת זוֹ עַל זוֹ, כְּדֻגְמַת שָׁלֹשׁ נְקֵדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה.

בֹּא וּרְאֵה, הַשָּׁעִיר הַהוּא שֶׁשּׁוֹלְחִים יִשְׂרָאֵל לַעֲזָאזֵל לַמִּדְבָּר הַהוּא, כְּדֵי לָתֵת זֵלֶק לַצַּד הָאַוֵּזר הַהוּא לְהִתְעַסֵּק אִתּוֹ. וְאִם תֹּאמַר, שְׁנֵי שְׂעִירִים לָמָּה כָּאן? אֶזֶד לַהּ', וְאֶזֶד לַצַּד הָאַוֵּזר הַהוּא. נִיזָּא הַשָּׁעִיר הַהוּא שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר, אַךְ לַהּ' מַדּוּעַ?

אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה כּוֹעֵס עַל בְּנוֹ, קָרָא לַשּׁוֹטֵר, זֶה שֶׁעוֹשֶׂה דִּין בִּבְנֵי אָדָם תָּמִיד, כְּדֵי שֶׁיִּתְכּוֹנֵן לַעֲשׂוֹת דִּין בִּבְנוֹ. הַשּׁוֹטֵר הַהוּא שָׁמַז, וְנִכְנַס לְבֵית הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹל שָׁם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ בְּנוֹ, אָמַר, וַדַּאי לֹא נִכְנַס הַשּׁוֹטֵר כָּאן בְּבֵית אָבִי אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּעַס הַמֶּלֶךְ עָלַי. מָה עָשָׂה? הָלַךְ וְהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִתְפַּיֵּס עִמּוֹ, צִוָּה הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה עֶלְיוֹנָה לוֹ וְלִבְנוֹ, וְצִוָּה שֶׁלֹּא יֵדַע בּוֹ הַשּׁוֹטֵר הַהוּא.

לְבַסּוֹף נִכְנַס הַשּׁוֹטֵר הַהוּא. אָמַר הַמֶּלֶךְ, עַתָּה אִם יֵדַע זֶה מֵהַסְּעוּדָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהֲכַנְתִּי לִי וְלִבְנִי, יִתְבַּלְבֵּל הַשַּׁלְוָן. מָה עָשָׂה? קָרָא לַמְּמֻנֶּה עַל הַסְּעוּדָה וְאָמַר לוֹ, תָּכִין מַשֶּׂהוּ וְתָשִׂים לְפָנַי, וְתָשִׂים לִפְנֵי הַשּׁוֹטֵר הַהוּא, כְּדֵי שֶׁיִּזְשׁב שֶׁסּוֹעֵד לְפָנַי מִשֶּׁלִּי, וְלֹא יֵדַע מֵהַסְּעוּדָה הַזֹּשׁוּבָה הַהִיא שֶׁל שְׁמֹזָה שֶׁלִּי וְשֶׁל בְּנִי, וְיַקְזוּ הַזֹּלֶק הַהוּא וְיֵלֵךְ לוֹ, וְיִתְרַזֵּק מֵהַשְׁמֹזָה שֶׁל הַסְּעוּדָה שֶׁלָּנוּ. וְאִם לֹא שֶׁעָשָׂה הַמֶּלֶךְ כָּךְ, לֹא יִתְרַזֵּק הַשּׁוֹטֵר הַהוּא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ.

כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, תַּזְמִינוּ שְׁנֵי שְׂעִירִים, אֶזֶד לִי וְאֶזֶד לַמְקַטְרֵג הַהוּא, כְּדֵי שֶׁיִּזְשׁב שֶׁמִּסְעוּדָה שֶׁלִּי הוּא אוֹכֵל, וְלֹא יֵדַע בְּסְעוּדַת הַשְׁמֹזָה הָאַוֵּרֶת שֶׁלָּנוּ, וְיַקְזוּ הַזֹּלֶק הַהוּא וְיֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וְיִתְרַזֵּק מִבֵּיתִי. כֵּיוָן שֶׁאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה, עוֹלָם הַבָּא, בָּאָה לִשְׂרוֹת תּוֹךְ הַהֵיכָל שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן לִמְצֹא אוֹר (לְהַשְׁגִּיזַ עָלֶיהָ בְּהָאָרָה) שֶׁל הַפָּנִים, דִּין הוּא שֶׁלֹּא יִמָּצֵא

הַמְקַטְרֵג הַהוּא, וְלֹא בַּעֲלֵי הַדִּין לְפָנָיו, כַּאֲשֶׁר מוֹצִיא כָּל הַבְּרָכוֹת וּמֵאִיר לְכֻלָּם. וְכָל שֶׁפַע הַזִּוּוּגִים הַהוּא נִמְצָא, וְיִשְׂרָאֵל נוֹטְלִים מֵאֵלּוּ הַבְּרָכוֹת.

שֶׁהֲרֵי כַּאֲשֶׁר הָעוֹלָם הַבָּא נִכְנָס לַהֵיכָל שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן וּמוֹצֵא שֶׁשָּׁמְזוּ הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן עִם בָּנָיו בַּסְּעוּדָה הָעֶלְיוֹנָה הַהִיא, אָז הוּא מְבָרֵךְ הַשֻּׁלְחָן, וְהָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים, וְכָל שִׁמְזָה וְכָל הֶאָרַת הַפָּנִים נִמְצָאוֹת שָׁם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ.

כָּתוּב (ויקרא טז) וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גֹּרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַה' וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל. זוֹהִי הַשִּׁמְזָה הַהִיא שֶׁל הַמְקַטְרֵג הַהוּא, כְּדֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַפִּיל עִמּוֹ גּוֹרָל, וּמַזְמִין אוֹתוֹ, וְלֹא יוֹדֵעַ שֶׁאֵשׁ דּוֹלֶקֶת שָׁם עַל רֹאשׁוֹ וְעַל הָעָם שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כה) כִּי גֶחָלִים אַתָּה זוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ.

וְסִימָנֵךְ – (אסתר ה) אַף לֹא הֵבִיאָה אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם הַמֶּלֶךְ אֶל הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה כִּי אִם אוֹתִי. וְכָתוּב, וַיֵּצֵא הָמָן בַּיּוֹם הַהוּא שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב. בַּזְּלָקֶת הַהוּא שֶׁנּוֹטֵל, וְהוֹלֵךְ לוֹ. וּבַסּוֹף, כַּאֲשֶׁר בָּא הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לְבֵית הַמַּלְכָּה, הַמַּלְכָּה מְבַקֶּשֶׁת עָלֶיהָ וְעַל בָּנֶיהָ וְעַל עַמָּהּ מִן הַמֶּלֶךְ.

וַאֲפִלּוּ בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּגָלוּת וּמִתְפַּלְלִים תְּפִלּוֹת בְּכָל יוֹם, הִיא עוֹלָה בְּיוֹם זֶה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וּמְבַקֶּשֶׁת עַל בָּנֶיהָ, וְאָז נִגְזָרוֹת כָּל אוֹתָן נְקָמוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת עִם אֱדוֹם, וְנִגְזָר אֵיךְ עָתִיד הַמְקַטְרֵג הַזֶּה לַעֲבֹר מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח.

וְסִימָנֵךְ – בִּזְמַן הַגָּלוּת (אסתר ז) כִּי נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְגוֹ'. כִּי אֵין הַצָּר שׁוֶה בְּנֶזֶק הַמֶּלֶךְ. מַה זֶּה בְּנֶזֶק הַמֶּלֶךְ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ז) וְהִכְרִיתוּ אֶת שְׁמֵנוּ מִן הָאָרֶץ וּמַה תַּעֲשֶׂה לִשְׁמְךָ הַגָּדוֹל. שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן לֹא מִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ, וְזֶהוּ בְּנֶזֶק הַמֶּלֶךְ.

וְאָז, וְהָמָן נִבְעַת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה. אָז אוֹר הַפָּנִים וְכָל שִׁמְזָה נִמְצֵאת, וְיִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים לַזִּוּוּגִים בַּיּוֹם הַהוּא. וְאָז, מֵהַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה, זִוּוּגִים וְשִׁמְזָה בְּגָלוּי לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, וְאָז צָרִיךְ לִשְׁמְזָם עִמָּהֶם. מִכָּאן וָהָלְאָה, כְּמוֹ

שֶׁנָּתְנוּ לוֹ זֵלֶק לְהִתְרַזֵּק מֵהֶם, כָּךְ גַּם נוֹתְנִים לִשְׂאָר הָעַמִּים לְהִתְרַזֵּק מֵהֶם לְמַטָּה.

בֹּא וּרְאֵה, מַה הוּא סוֹד הַקָּרְבָּנוֹת לְהַקְרִיב שָׂעִיר (כְּנֶגֶד שָׂעִיר) וְלֹא דָּבָר אַזֵּר? וּמַדּוּעַ שָׂעִיר בְּרֹאשׁ זוֹדֵשׁ, וְכָאן גַּם כֵּן שָׂעִיר? אֶלָּא, אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁהוּא עַד שֶׁלּוֹ – טוֹב. מַדּוּעַ לֹא הָיָה עֵז?

אֶלָּא דָּבָר זֶה צָרִיךְ, וְהוּא נִמְצָא לְבַעֲלֵי כִּשּׁוּפִים, שֶׁכָּל מַעֲשֵׂיהֶם בְּמַה שֶּׁלֹּא (מִתְזַוֵּג) יִהְיֶה בִּנְקֵבָה. וְעַל זֶה שָׂעִיר, שֶׁלֹּא הִתְזַוֵּג בִּנְקֵבָה בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁלּוֹ. עֵז, כַּאֲשֶׁר הִתְזַוֵּג בִּנְקֵבָה. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מֶלֶךְ, נוֹתְנִים לוֹ מִשּׁוּם הַכָּבוֹד שֶׁלּוֹ, זֶה שֶׁלֹּא הִתְזַוֵּג בִּנְקֵבָה וְלֹא נָתַן כֹּזוֹ לְאַזֵּר. וְזֶה יָדוּעַ לְאוֹתָם הַמְכַשְּׁפִים שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּמַעֲשִׂים אֵלֶּה. וּמִפָּנֵי כָּךְ שׂוֹרִים עַל הַשָּׂעִיר הַהוּא כָּל אוֹתָם הַזְּוָטָאִים.

בֹּא וּרְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא זֵלֶק לַצַּד הָאַזֵּר הַהוּא – סוֹד כָּאן. כָּל אֵלּוּ צְדָדִים אֲזֵרִים שֶׁלְּמַטָּה (שֶׁנִּקְרָאִים מְצוּלוֹת יָם), כֻּלָּם טְמֵאִים יוֹתֵר. וְכָל מַה שֶּׁיּוֹרְדִים מִדַּרְגּוֹת תַּזְוִתוֹנוֹת, כָּךְ הַטֻּמְאָה שֶׁלָּהֶם יוֹתֵר. וּמִפָּנֵי כֵן בְּעֵז, זֵלֶק יוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁעָרוֹת שֶׁלּוֹ תְּלוּיוֹת יוֹתֵר מִבְּהֵמָה אַזֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁדִּין שֶׁלָּהֶם תָּלוּי לְמַטָּה בַּטֻּמְאָה. אֲבָל מַלְכוּת הָרִשְׁעָה הַזּוֹ הָאַזֶּרֶת, מֶלֶךְ שֶׁל הַכֹּל בַּצַּד הַהוּא, הַטֻּמְאָה שֶׁלּוֹ הִיא יוֹתֵר מִבְּזֶרֶת, וְלֹא טֻמְאָה שְׁלֵמָה כְּאֵלֶּה הַתַּזְוִתוֹנִים. וְעַל זֶה שָׂעִיר, שֶׁהַשֵּׂעָר שֶׁלּוֹ לֹא תָלוּי וְלֹא זָלַק. לֹא זָלַק, מִפָּנֵי הַטֻּמְאָה הַהִיא שֶׁלּוֹ. וְלֹא תָלוּי, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִתְזַוֵּג בּוֹ טֻמְאָה כְּאֵלֶּה הַתַּזְוִתוֹנִים, וְעַל זֶה וַדַּאי שָׂעִיר, וְלֹא אַזֵּר.

כִּפּוּר, מַדּוּעַ נִקְרָא כִּפּוּר? אֶלָּא מִפָּנֵי שֶׁמְּנַקֶּה כָּל טֻמְאָה וּמַעֲבִיר אוֹתָהּ מִלְּפָנָיו בַּיּוֹם הַהוּא. וְעַל זֶה יוֹם כִּפּוּר יוֹם שֶׁל נְקָיוֹן, וְכָךְ קוֹרְאִים לוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם. כִּי הַיּוֹם הַזֶּה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב! מַה זֶּה כִּי בַיּוֹם הַזֶּה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמִּטַּהֵר מִקְדָּשׁ לְמַעְלָה וּמִתְנַקֶּה (וּמֵאִיר), כָּתוּב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. יְכַפֵּר וְיִנָּקֶה בַּתְּזוּלָה בַּיּוֹם הַזֶּה,

כְּדֵי שֶׁיִּטָּהֵר, וּלְבַסּוֹף עֲלֵיכֶם.

עוֹד, יְכַפֶּר בַּיּוֹם הַזֶּה, וְינַקֶּה לוֹ בַּתְּזוֹלָה. וְכָל זֶה עֲלֵיכֶם, בְּסִבַּתְכֶם צָרִיךְ לְנַקּוֹת אוֹתָהּ, וּלְטַהֵר אוֹתָהּ תְּזוֹלָה. יְכַפֶּר – מִי יְכַפֶּר? אֶלָּא זֶהוּ עוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר וּמְנַקֶּה לְכֻלָּם. וְעַל זֶה כָּל צְדָדִים רָעִים, שֶׁנִּקְרָאִים מְצוּלוֹת יָם, עוֹבְרִים. וּכְמוֹ שֶׁאוֹתָן מְצוּלוֹת יָם תְּלוּיוֹת, כָּךְ גַּם תְּלוּיוֹת שְׁעָרוֹת (שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא צַד) שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא צַד שֶׁלָּהֶם, וְשֵׂעָר שֶׁל הַצַּד הַהוּא לֹא יִזָּלֵק.

כְּמוֹ זֶה כָּתוּב, (שם) וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם. וְכָל חַטֹּאתָם צָרִיךְ לוֹ לוֹמַר! אֶלָּא כַּהֲנָאָה שֶׁלָּהֶם. מִכָּאן וָהָלְאָה לְכָל חַטֹּאתָם, שֶׁלֹּא יָכוֹל הַמְקַטְרֵג לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם (וְעַל זֶה) בְּיוֹם כִּפּוּר, שֶׁהוּא הַעֲבָרַת כָּל הַזּוֹבוֹת וְנִקּוּי שֶׁלָּהֶם. צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְנַקּוֹת עַצְמָם וְלָלֶכֶת יְחֵפֵי רַגְלַיִם כְּמַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן. וְזַמְּשָׁה עֲנִיִּים כְּדֵי לְהַעֲזֹר בַּזַּמְּשָׁה צְדָדִים עֶלְיוֹנִים שֶׁיּוֹם הַכִּפּוּרִים מוֹצִיא אוֹתָם, וְהֵם שְׁעָרִים שֶׁלּוֹ.

וְאִם שְׁתִיָּה מַזְּשִׁיב, שֶׁהִיא מִצַּד שֶׁל יְצוֹנֶק, הֲרֵי שְׁשָׁה. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּכֻלָּל אֲכִילָה הִיא, וְאָז הֵם שִׁשָּׁה, וְעִנּוּי אַזָּרוֹן תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה הוּא, וּבְדַרְגָּה שִׁשִּׁית נִמְצָא, וּכְנֶגְדָּהּ אָנוּ עוֹשִׂים עִנּוּי זֶה.

כָּתוּב (במדבר כט) וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה, וְכָתוּב (ויקרא כג) אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ. בֶּעָשׂוֹר – בֶּעָשִׂירִי צָרִיךְ לוֹ לוֹמַר! מַה זֶּה בֶּעָשׂוֹר? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁעַתָּה בְּיוֹם זֶה, כָּל מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת בָּאוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ לִשְׁרוֹת עַל הַלְּבָנָה וּלְהָאִיר אוֹתָהּ, וְכֵלָן בְּסוֹד שֶׁל עֶשֶׂר, עַד שֶׁעוֹלָה לְמֵאָה. וְכַאֲשֶׁר עוֹמֶדֶת בְּסוֹד שֶׁל מֵאָה, אָז הַכֹּל אָזוֹד, וְנִקְרָא יוֹם הַכִּפּוּרִים. וְעַל זֶה בֶּעָשׂוֹר, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר זָכוֹר, שָׁמוֹר, שֶׁכֻּלָּם בָּאִים כְּדֵי לְעַשֵּׂר וּלְהָאִיר בְּסוֹד שֶׁל עֶשֶׂר.

הֶזֵּזִיר הַזָּקֵן הַזֶּה רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר לוֹ, (רַבִּי שִׁמְעוֹן,) הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁשְּׁאֵלָה תַּקְשָׁה בְּכָאן, בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי, (זֶה בֶּעָשִׂירִי נָכוֹן הוּא וְכֵן הוּא, אֲבָל בֶּעָשׂוֹר מַדּוּעַ וְכוּ') בֶּעָשׂוֹר נָכוֹן

הוּא. אִם כָּךְ הוּא, מַדּוּעַ עוֹלֶה לְמֵאָה? וַהֲרֵי מֵהַפְּסוּק לֹא נִרְאֶה, אֶלָּא שֶׁעוֹלֶה לְשִׁבְעִים, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בָּעָשׂוֹר לַוְּדַ"שׁ הַשְּׁבִיעִי. וְכַאֲשֶׁר מְעַשְּׂרִים לַשְּׁבִיעִי עֶשֶׂר פָּעָמִים, הֲרֵי וַדַּאי עוֹלֶה לְשִׁבְעִים. אָמַר לוֹ, עַל זֶה הֶזְהַרְתִּי רֹאשִׁי כְּלַפֶּיךָ, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁזָּכָם אַתָּה.

בֹּא וּרְאֵה, שְׁנֵי סוֹדוֹת כָּאן. אֶזְוָד, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה נִקְרֵאת זְוַ"שׁ הַשְּׁבִיעִי, וּמִפְּנֵי כֵן נִקְרָא זְוַ"שׁ הַשְּׁבִיעִי עָשׂוֹר, מִפְּנֵי שֶׁכְּשֶׁמְּאִירִים לָהּ עֶשֶׂר פָּעָמִים – הֲרֵי מֵאָה. וְעוֹד, דָּבָר זֶה שֶׁאָמַרְתָּ, וַדַּאי לִשְׁבְעִים עוֹלָה בְּיוֹם זֶה (וּבַמִּדְרֵגָה שֶׁל שִׁבְעִים הִיא, וּבְמִדְרֵגָה שֶׁל מֵאָה הִיא, לְדַרְגָּה שֶׁל מֵאָה לְהַשְׁלִים וּלְהָאִיר). וּבְדַרְגָּה זוֹ שֶׁל שִׁבְעִים, שֶׁהֲרֵי בְּיוֹם זֶה נוֹטֵל לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל לָדוּן, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בַּנְּשָׁמָה יוֹתֵר מֵהַגּוּף, שֶׁהֲרֵי בְּיוֹם זֶה עִנּוּי שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הוּא, וְלֹא שֶׁל הַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם. כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תְעֻנֶּה. וְיוֹם זֶה לוֹקֵחַ לְכָל הַנְּפָשׁוֹת וְנִמְצָאוֹת בִּרְשׁוּתוֹ. וְאִם לֹא עוֹמֶדֶת בְּסוֹד (בִּרְשׁוּת) שֶׁל שִׁבְעִים, אֵין לָהּ רְשׁוּת בַּנְּפָשׁוֹת (לַעֲמֹד שָׁם), שֶׁעַמִּידַת הַנְּפָשׁוֹת בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צ) יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְגוֹ'.

וְאִם תֹּאמַר, נַפְשׁוֹת הַיְלָדִים שֶׁלֹּא הִשְׁלִימוּ לְשִׁבְעִים שָׁנָה לֹא שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם – וַדַּאי שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בָּהֶם, אֲבָל לֹא בִּשְׁלֵמוּת, כְּמִי שֶׁזָּכָה לְיָמִים הַרְבֵּה לְמִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְעִם כָּל זֶה, בְּכָל שִׁבְעִים שָׁנָה הִיא הוֹלֶכֶת. וְעַל זֶה לָמַדְנוּ, אֶזְוָד הַמַּרְבֶּה וְאֶזְוָד הַמַּמְעִיט. מַה זֶּה אֶזְוָד? בִּיזּוּד שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, מִי שֶׁמַּרְבֶּה וּמִי שֶׁמַּמְעִיט.

וְעַל זֶה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים עוֹבֶרֶת בְּכָל הַשְּׁבִעִים, וְנִשְׁלֶמֶת דַּרְגָּה זוֹ בְּכֻלָּם, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת עוֹלוֹת לְפָנָיו, וְדָן אֶת כֻּלָּן בְּדִין, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַוְּזָם עַל יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם זֶה. מִי שֶׁלֹּא הֶעֱבִיר טְנוּף מֵרוּוְזוֹ לְכַפָּר עָלָיו, (בְּיוֹם זֶה) כַּאֲשֶׁר עוֹלָה תְּפִלָּתוֹ בְּיוֹם זֶה, טוֹבֵעַ בַּמָּקוֹם הַהוּא שֶׁנִּקְרָא רָפָשׁ וְטִיט, וְהוּא מְצוּלוֹת יָם, וְלֹא עוֹלֶה לִהְיוֹת עֲטָרָה בְּרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ.

בְּיוֹם זֶה לֹא צָרִיךְ בֶּן אָדָם לְפָרֵשׁ וְזִטְאָיו בִּפְנֵי אֲזַזֵר, מִשּׁוּם שֶׁכְּמָה הֵם שֶׁלּוֹקְוִזִים הַהֹבּוּר הַהוּא וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה, וְיֵשׁ עֲדִים בַּהֹבּוּר הַהוּא. וּמָה (מיכה ז) מִשְׁכֶּבֶת זִיקֶךָ שְׁמֹר פָּתְוֵזִי פִּיךָ – כָּל שֶׁכֵּן אֵלּוּ שֶׁהוֹלְכִים וּמְסַתְּכְלִים לְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם וּמְעִידִים עֲלֵיהֶם, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁעַוּוֹת הוּא לִפְנֵי הַכֹּל וְזוֹלוֹל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל זֶה כָּתוּב, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַזַּטִּיא אֶת בְּשָׂרֶךָ. (מכאן והלאה סוד באופן אזזר)

פָּתַזִ וְאָמַר, (שמות יב) הַזֹּדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ זָזָדָשִׁים וְגוֹ'. וְכִי כָּל הַזְּמַנִּים וְהַזְּזָדָשִׁים אֵינָם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? (אֶלָּא זְזָדָשֵׁיכֶם לֹא כָּתוּב) אֶלָּא הַזֹּדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם, שֶׁלִּי הוּא, אֲבָל אֲנִי מָסַרְתִּי אוֹתוֹ לָכֶם. שֶׁלָּכֶם הוּא בִּנְגְלָה, אֲבָל שִׁבְיעִי שֶׁלִּי הוּא, וְעַל זֶה הוּא בַּכֶּסֶה וְלֹא בְּגִלּוּי. זֹדֶשׁ שֶׁלָּכֶם הוּא מְסֻדָּר כְּסֵדֶר אוֹתִיּוֹת אָבִיב, שֶׁהוּא א' ב' ג'. י"ב הוּא סוֹד אוֹת ג' (וְהוּא א' ב' ג' כְּסֵדֶר הָאוֹתִיּוֹת). אֲבָל הַזֹּדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, שֶׁלִּי הוּא מִסּוֹף הָאוֹתִיּוֹת (תִּשְׁרֵי). מָה הַטַּעַם? אַתֶּם מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וַאֲנִי מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

זֶה שֶׁלִּי. בְּרֹאשׁ הַזֹּדֶשׁ אֲנִי הוּא בְּכִסּוּי, וּבַעֲשָׂרָה לַזֹּדֶשׁ אֲנִי הוּא, מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי בְּזָמֵשׁ רִאשׁוֹנוֹת, וּבְזָמֵשׁ אַזָּרוֹנוֹת, וּבְזָמֵשׁ שְׁלִישִׁיּוֹת. בִּתְזוֹלַת הַזֹּדֶשׁ אֲנִי הוּא מִשּׁוּם וְזַמּשָׁה יָמִים. בַּעֲשָׂרָה לַזֹּדֶשׁ אֲנִי הוּא מִשּׁוּם וְזַמּשָׁה יָמִים אֲזָרִים. בַּזְּמֵשָׁה עָשָׂר לַזֹּדֶשׁ אֲנִי הוּא מִשּׁוּם זָמֵשׁ שְׁלִישִׁים.

מָה הַטַּעַם כָּל זֶה? מִשּׁוּם שֶׁכָּל זֹדֶשׁ זֶה הוּא מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּסוֹד זָמֵשׁ הוּא, בְּכָל זְמַן וְזְמַן, וּמִשּׁוּם כָּךְ זֹדֶשׁ זֶה הוּא בְּכִסּוּי וְלֹא בְּגִלּוּי, מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּכִסּוּי הוּא, וְכָל דְּבָרָיו בְּהֶסְתֵּר. וְזֹדֶשׁ זֶה הוּא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ יוֹם הַט"ו לַזֹּדֶשׁ, אָז מִתְגַּלֶּה. הַכֹּל הוּא מַגִּיעַ בְּהִתְזוֹדְשׁוּת הַלְּבָנָה, וְנִשְׁלֶמֶת הַלְּבָנָה וּמְאִירָה מֵאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה, וְעוֹמֶדֶת לְהָאִיר לַתַּזוֹתוֹנִים מִתּוֹךְ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְעַל זֶה נִקְרָא רִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג) וּלְקַזְוֹתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. עַד עַכְשָׁו עוֹמְדִים כָּל הַיָּמִים בְּסוֹד עֶלְיוֹן. מִכָּאן יוֹרְדִים לְסוֹד תַּזוֹתוֹן.

בא וראה, מיום העליון היו ימים אלו הראשונים, סוד של העולם העליון, מי דן דין של העולם, שהרי דין לא נמצא בזה העולם אלא מדין התזוזתון? (סוד) שזה – (ישעיה נד) אלהי כל הארץ יקרא. שאם תאמר דין העולם דן למעלה, אם כן לא היה נקרא עולם הזזרות, עולם שהוא אור של כל העולמות, עולם של כל הזזיים, עולם של כל הזזרות. ואם תאמר מדין של יצוזק – אם הוא מעורר דין לגבי העולם הזה, לא יכולים כל העולם לסבל, שהאש העליון התקיף ההוא, אין מי שסובל אותו, אלא אש שלמטה, שהוא אש שסובל אש.

אלא, כמו שהעולם הזה עולם התזוזתון של כל העולמות, כך גם כל דיניו מעולם התזוזתון, של אלקים שופט. וזה נקרא דין עליון על העולם הזה, ומשום שהוא דרגה שביעית, לא גוזרים גזרה על בן אדם אלא מעשרים שנה ומעלה.

הסתכל הנזקן הזה ברבי שמעון, וראה אותו שזולגות עיניו דמעות. אמר רבי שמעון, אם היא שביעית, מדוע מעשרים שנה ומעלה? אמר לו, אשרי מי שמדבר על אזנים שומעות.

בא וראה, בית דין שלמטה בארץ לא גוזרים דין על בן אדם עד שלש עשרה שנה. מה הטעם? משום שעובים שבע שנים לשביעית, אלהי כל הארץ יקרא. ואין רשות לאדם באלו השבע. ואלו השבע לא נמצאות אלא על שלש עשרה שלמטה (בארץ), שאלו כסא לגביו, ומשום זה כל גזרות וכל הדינים שלמטה, מאלו השבע שנים שלמטה, כללות של עשרים שנה הם.

ודין העולם בראש השנה הוא על ידי זו המדרגה, שהוא מפוש עומד בדין על בניו בעולם הזה כדי להטהר לגבי העולם העליון, משום שאין לו סיוע לעלות ולהטהר אלא מתוך התזוזתונים.

וכאשר ישראל הם בזמשה עשר יום, אז נוטל לבניו לפרש כנפיו

עֲלֵיהֶם וְלִשְׁמוֹז עִמָּהֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב וּלְקַוֵּתֶם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. פְּרִי זֶה הוּא אִילָן שֶׁנִּקְרָא עֵץ פְּרִי, וְנִמְצָא בּוֹ פְּרִי. עֵץ הָדָר – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צו) הוֹד וְהָדָר לְבָנָיו. מָה הַטַּעַם נִקְרָא הָדָר, וּמִי הוּא הָדָר? אֶלָּא זֶה צַדִּיק.

מַדּוּעַ נִקְרָא הָדָר, וַהֲרֵי מָקוֹם מֻסְתָּר הוּא שֶׁאֵין לוֹ גְּלוּי, וְצָרִיךְ לְהִתְכַּסּוֹת תָּמִיד, וְאֵין הָדָר אֶלָּא מִי שֶׁמִּתְגַּלֶּה וּמִתְרָאֶה? אֶלָּא, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא דַּרְגָּה מֻסְתֶּרֶת, הֲדוּר הוּא שֶׁל כָּל הַגּוּף, וְלֹא נִמְצָא הֲדוּר לַגּוּף אֶלָּא בּוֹ. מָה הַטַּעַם? מִי שֶׁאֵין עִמּוֹ מַדְרֵגָה זוֹ, אֵין בּוֹ הֲדוּר לָבֹא בִּבְנֵי אָדָם. קוֹלוֹ אֵין עִמּוֹ בְּדִבּוּרוֹ (כְּזָכָר), וְהֲדוּר (וְדִבּוּר) שֶׁל קוֹל נִפְסָק מִמֶּנּוּ. זָקָנוֹ וַהֲדַר זְקָנוֹ לֹא עִמּוֹ, וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּתְכַּסִּית הַדַּרְגָּה הַהִיא, כָּל הֲדוּר הַגּוּף תָּלוּי בּוֹ, וּמִתְכַּסֶּה וּמִתְגַּלֶּה. וּמִפָּנֵי כֵן עֵץ הָדָר הוּא, עֵץ שֶׁכָּל הֲדוּר הַגּוּף תָּלוּי בּוֹ, וְזֶהוּ הוּא עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי.

כַּפֹּת תְּמָרִים – כָּאן נִכְלֶלֶת אִשָּׁה בְּבַעְלָהּ בְּלִי פֶּרוּד, כַּפֹּת תְּמָרִים כְּאֶחָד. וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – שְׁלֹשָׁה. וְעַלִּים שֶׁלּוֹ – זֶה בְּצַד זֶה, וְזֶה בְּצַד זֶה, וְאֶחָד שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. וְעַרְבֵי נָחַל – שְׁנַיִם, שֶׁאֵין לָהֶם רֵיחַ וְטַעַם, כְּשׁוֹקִים בְּבֶן אָדָם. (וּמִפָּנֵי כֵן) לוֹלָב נוֹטֵל כֻּלָּם, כְּזִוּוּט הַשִּׁדְרָה שֶׁמַּעֲמִיד אֶת הַגּוּף. וּמַה שֶּׁיּוֹצֵא הַזִּוּוּצָה טָפֵזוּ – כָּךְ הוּא, כְּדֵי לְהַשְׁלִים וּלְהוֹצִיא הַכֹּל וּלְשַׁמֵּשׁ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ.

(וּמִפָּנֵי כֵן) בְּמִינִים אֵלּוּ צָרִיךְ בֶּן אָדָם לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עֲלֵים שֶׁל אֵלּוּ הַתְּמָרִים, הֵם כָּל שְׁאָר זֵילוֹת שֶׁמִּתְאַוְּוִים בְּאֵלּוּ הַכִּנּוּיִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בָּהֶם, מִפָּנֵי שֶׁצְּרִיכִים (לְהִתְאַוּוֹת) לְמַטָּה כְּדַגְמַת לְמַעְלָה. שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ דַּגְמָא לְמַעְלָה. כְּדַגְמָא שֶׁל לְמַעְלָה כָּךְ יֵשׁ לְמַטָּה. וּצְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְהִתְאַוּוֹת בְּסוֹד זֶה שֶׁל הָאֱמוּנָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כָּתוּב (ויקרא כג) בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. זֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה, וְסוֹד זֶה נֶאֱמַר עַל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וְכָךְ לָמַדְנוּ, כַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם נֶאֱמַר פָּסוּק זֶה.

כַּאֲשֶׁר הִתְזִילָה וְזָכְמָה לָצֵאת מִמָּקוֹם שֶׁלֹּא יָדוּעַ וְלֹא נִרְאָה, אָז יוֹצֵאת

מִדָּה אַוָּזת וּמַכָּה, וְהַוָּכְמָה הַהִיא הָעֶלְיוֹנָה מְאִירָה וּמִתְפַּשֶּׁטֶת לְכָל הַצְּדָדִים בְּסוֹד הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן. וְהַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן הַהוּא מוֹצִיא שִׁשָּׁה צְדָדִים, וְאָז הַנִּיצוֹץ הַהוּא שֶׁל הַמִּדָּה מֵאִיר לְכֻלָּם, וְאָמַר בַּסֵּכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים.

מִי הוּא סֵכֶת וָזֵסֶר ו'? זֶה מִשְׁכָּן תַּוָּתוֹן, שֶׁהוּא כַּעֲשִׂירִית, לְהַרְאוֹת אֶת כָּל הָאוֹרוֹת. וְאָז אָמַר בַּסֵּכֶת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. מִי הֵם שִׁבְעַת יָמִים? מֵעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לַתַּוָּתוֹן, שֶׁכֻּלָּם עוֹמְדִים וּמְזֻמָּנִים לְהָאִיר לְזוֹ הַסֵּכֶת. וּמִי הִיא? זוֹ (עמוס ט) סֵכַת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת. סֵכֶת שָׁלוֹם. וְצָרִיךְ הָעָם הַקָּדוֹשׁ לָשֶׁבֶת תַּוָּת הַצֶּל שֶׁלָּהּ, בְּסוֹד הָאֱמוּנָה. וּמִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּצֵל זֶה, יוֹשֵׁב בְּאֵלּוּ הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים.

וְעַל זֶה כֻּלָּם בַּסֵּכֶת בַּסֵּכֶת, וְאָזֵד בַּסֵּכוֹת שָׁלֵם. אָזֵד שָׁלֵם, לְהַרְאוֹת שֶׁמִּי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּצֵל זֶה, יוֹשֵׁב בְּאֵלּוּ הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, שֶׁעוֹמְדִים עַל זֶה הַתַּוָּתוֹן לְהָאִיר לוֹ, לְכַסּוֹת עָלָיו וּלְהָגֵן עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ.

וְעוֹד, כֻּלָּם נִקְרָאִים סֵכוֹת בִּשְׁלֵמוּת, וְכָתוּב סֵכֶת וָזֵסֶר, זֶה הָעוֹלָם הַתַּוָּתוֹן שֶׁצָּרִיךְ בְּאֵלּוּ הַשִּׁבְעָה יָמִים קְדוֹשִׁים לָזוּן לִשְׁאָר הַמְמֻנִּים הַגְּדוֹלִים שֶׁל הָעַמִּים, בְּשָׁעָה שֶׁהִיא לוֹקַחַת שִׁמְוָזָה בְּבַעְלָהּ, וְלֹא יְקַלְקְלוּ שִׁמְוָזָתָהּ, כְּדֵי שֶׁיִּתְבַּלְבְּלוּ (שֶׁיִּתְעַדְּנוּ) בַּמָּזוֹן הַהוּא, הַקְּרֻבָּנוֹת שֶׁלָּהֶם רַבִּים יוֹתֵר מִשְּׁאָר יָמִים, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בָּהֶם וְלֹא יִתְעָרְבוּ לְבַסּוֹף בַּשִּׁמְוָזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּמִי הִיא שִׁמְוָזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל? זֶה יוֹם שְׁמִינִי עֲצֶרֶת.

וּבֹא רְאֵה, בְּעוֹד שֶׁאֵלּוּ שְׁאָר הַמְמֻנִּים שְׁמֵזִים וְאוֹכְלִים בַּמָּזוֹן הַהוּא שֶׁמִּתְקַנִּים לָהֶם יִשְׂרָאֵל, הֵם מִתְקַנִּים כִּסֵּא לַקָּבָ"ה מִלְמַטָּה, וּלְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ לְמַעְלָה בְּאֵלּוּ הַמִּינִים, וּבְשִׁמְוָזָה, וּבְהַלֵּל, וּלְהַקִּיף הַמִּוְבֵּחַ. אָז הִיא עוֹלָה וְלוֹקַחַת בְּרָכוֹת וְשִׁמְוָזָה בְּבַעְלָהּ.

וּשְׁאָר זַיִּת גְּדוֹלוֹת מְמֻנּוֹת הָעַמִּים, אוֹכְלוֹת וְשׁוֹזְקוֹת וְרוֹמְסוֹת וְנִוּוֹנוֹת. וְהִיא נוֹטֶלֶת נְפָשׁוֹת בְּעֹנֶג לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. כֵּיוָן שֶׁיּוֹרֶדֶת, וְהִיא לוֹקַחַת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הָעֹנּוּגִים, וְיִשְׂרָאֵל כָּל אֵלּוּ הַשִּׁבְעָה יָמִים הָיוּ מוֹשְׁכִים אוֹתָהּ בְּאֵלּוּ הַמַּעֲשִׂים שֶׁהֵם עוֹשִׂים וּמַקְרִיבִים לָהּ, אָז יוֹרֶדֶת

לְהִתְקָרֵב בְּבָנָיָה וּלְשַׁמְּזוֹ אוֹתָם יוֹם אָזוֹד. וְהַיּוֹם הַהוּא הוּא יוֹם שְׁמִינִי, מִשּׁוּם שֶׁכָּל שִׁבְעָה יָמִים אֲזֵרִים אַתָּה. וְעַל זֶה הוּא שְׁמִינִי, וּשְׁמוֹנָה יָמִים כְּאָזוֹד. וּמִפָּנֵי זֶה נִקְרָא עֲצֶרֶת – כִּנּוּס. מִתְכַּנְּסִים כֻּלָּם בְּיוֹם זֶה. וְנִקְרָא שְׁמִינִי, וְאֵין שְׁמִינִי אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׁבְעָה.

כָּתוּב (איוב א) יְהִי שֵׁם ה׳ מְבֹרָךְ. מַהוּ מְבֹרָךְ? (אֶלָּא הַכֹּל יָדוּעַ) אֲבָל סוֹד אָזוֹד יָדַע אָזוֹד מֵזְּבֵרֵנוּ, בַּמִּדְבָּר הֶרְאוּ לוֹ בַּזְּלוֹם, וּשְׁמוֹ רַבִּי יִצְזָק מִכַּפָּתוֹר. מַהוּ מְבֹרָךְ? רֵאשִׁיתוֹ קָשָׁה וְסוֹפוֹ רַךְ. מ״ב קָשָׁה, וְדִין הוּא וַדַּאי. (וְאַזַר כָּךְ) כְּעֵין זֶה יוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מ״ב, שֶׁהֲרֵי בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם (וּבְסוֹד מ״ב) אוֹתִיּוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, וְעַל זֶה נִבְרָא בְּדִין. לְבַסּוֹף רַךְ. וְעַל זֶה לָמַדְנוּ, כָּל הַהַתְזָלוֹת קָשׁוֹת, וְסוֹף הַכֹּל רַךְ. (זֶה מ״ב וּבְסוֹד שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, וְעַל זֶה נִבְרָא בְּדִין לְבַסּוֹף כְּדַגְמַת זֶה) בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מ״ב קָשָׁה, בְּדִין. בַּיּוֹם שֶׁל עֲצֶרֶת רַךְ, בְּשִׁמְזָה.

בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין דִּין עֶלְיוֹן לְדִין זֶה. דִּין עֶלְיוֹן תְּזוּלָתוֹ וְסוֹפוֹ קָשָׁה, וְאֵין מִי שֶׁיַּעֲמֹד בּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁהוֹלֵךְ מִתְזַזֵּק, וּלְבַסּוֹף שֶׁשּׁוֹרֶה, לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמְּכַלֶּה וּמַכְרִית הַכֹּל שֶׁלֹּא נִשְׁאָר כְּלוּם. אֲבָל דִּין אַזַר שֶׁלְּמַטָּה, רֵאשִׁית קָשָׁה, וְכָל מַה שֶּׁהוֹלֵךְ – נֶזֱלָשׁ, עַד שֶׁמֵּאִיר פָּנִים, כְּדַגְמַת (זֶה דִּין שֶׁל הַנְּקֵבָה) הַנְּקֵבָה שֶׁנֶּזֱלָשׁ כָּזֶה.

מִפָּתַי הִתְעוֹרֵר דִּין שֶׁלְּמַעְלָה לִשְׁרוֹת עַל הָעוֹלָם? בְּיוֹם הַמַּבּוּל. וְעַל זֶה לֹא נִשְׁאַר כְּלוּם בָּעוֹלָם זוּץ מֵהַתֵּבָה הַהִיא שֶׁל נֹזַ, שֶׁהִיא כַּדַּגְמָא הָעֶלְיוֹן שֶׁסָּבְלָה לְכֹזַ הַדִּין הַהוּא. וְאִלּוּלֵי שֶׁהַזְּמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִמְצָא בְּרַזְמִים עַל הָעוֹלָם, כָּל הָעוֹלָם הָיָה נֶאֱבָד, שֶׁכָּתוּב (תהלים כט) ה׳ לַמַּבּוּל יָשָׁב. וְעַל זֶה לֹא שׁוֹרֶה דִּין שֶׁלְּמַעְלָה עַל הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יָכוֹל הָעוֹלָם לִסְבֹּל אוֹתוֹ אֲפָלוּ רֶגַע אָזוֹד.

בְּתוֹךְ כָּךְ הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בּוֹכֶה וְשָׁמֵזּ. נָשְׂאוּ עֵינַיִם וְרָאוּ זַמְשָׁה מֵאֵלֶּה הָאֲנָשִׁים הַפְּרוּשִׁים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים אַזֲרָיו לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ. עָמְדוּ. אָמַר רַבִּי

שִׁמְעוֹן, מִכָּאן וָהָלְאָה מַה שִּׁמְךָ? אָמַר, נְהוֹרַאי סָבָא, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ נְהוֹרַאי אַוֵּר אֶצְלָנוּ. הָלְכוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהַזֵּבֵרִים הָאֵלֶּה עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה מִילִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְאֵלּוּ הָאַוֵּרִים, מַה דֶּרֶךְ זוֹ אֶצְלְכֶם? אָמְרוּ, לְבַקֵּשׁ אֶת הַזָּקֵן הַזֶּה, שֶׁמְּמֵימָיו אָנוּ שׁוֹתִים בַּמִּדְבָּר. בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן וּנְשָׁקוֹ. אָמַר לוֹ, שִׁמְךָ נְהוֹרַאי, וְאוֹר אַתָּה, וְאוֹר עִמְּךָ נִמְצָא.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (דניאל ב) הוּא מְגַלֶּה עֲמֻקּוֹת וְנִסְתָּרוֹת, יוֹדֵעַ מַה בַּחֹשֶׁךְ, וְהָאוֹר שׁוֹרֶה עִמּוֹ. הוּא גָּלֵא עַמִּיקָתָא וּמְסַתְּרָתָא – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלֶּה עֲמֻקּוֹת וְנִסְתָּרוֹת, שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָעֲמֻקִּים וְהַסְּתוּמִים הָעֶלְיוֹנִים הוּא מְגַלֶּה לָהֶם. וּמָה הַטַּעַם מְגַלֶּה לָהֶם? מִשּׁוּם שֶׁיֵּדַע מָה בַּחֹשֶׁךְ. שֶׁאִם לֹא הָיָה הַחוֹשֶׁךְ, לֹא נוֹדַע הָאוֹר. וְהוּא יָדַע מַה בַּחֹשֶׁךְ, וּמִפְּנֵי כָךְ מְגַלֶּה עֲמֻקּוֹת וְנִסְתָּרוֹת. שֶׁאִם לֹא הַחוֹשֶׁךְ, לֹא יִתְגַּלּוּ הַדְּבָרִים הָעֲמֻקִּים וְהַנִּסְתָּרִים. וּנְהוֹרָא עִמֵּהּ שְׁרֵא – מַהוּ אוֹר זֶה? אוֹר שֶׁמִּתְגַּלֶּה מִתּוֹךְ הַחוֹשֶׁךְ.

וְאָנוּ, מִתּוֹךְ הַחוֹשֶׁךְ שֶׁהָיָה בַּמִּדְבָּר, מִתְגַּלֶּה לָנוּ אוֹר זֶה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַשְׁרֶה עִמְּךָ אוֹר בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. הָלְכוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהַזֵּבֵרִים שְׁלֹשָׁה מִילִין אֵלּוּ אַוֵּרָיו. אָמַר לוֹ, מַדּוּעַ לֹא הוֹלְכִים אֵלּוּ עִמְּךָ כְּבָרִאשׁוֹנָה? אָמַר לוֹ, לֹא רָצִיתִי לְהַטְרִיזַ לְבֶן אָדָם עִמִּי. עַכְשָׁו שֶׁבָּאוּ, נֵלֵךְ כְּאֶחָד. הָלְכוּ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָלַךְ לְדַרְכּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי אָנוּ יוֹדְעִים אֶת שְׁמוֹ, וְהוּא לֹא יוֹדֵעַ אֶת שְׁמוֹ שֶׁל מוֹר? אָמַר לוֹ, מִפְּנֵי יָדַעְתִּי שֶׁלֹּא לְהִתְרָאוֹת. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי אָוָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים מִטְּבֶרְיָה לְצִפּוֹרִי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהָיָה בָּא, וְרַבִּי זְעִירָא עִמּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי שֶׁנִּשְׁתַּתֵּף עִם הַשְּׁכִינָה. וְזָכוּ לָהֶם עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ אֲלֵיהֶם, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כְּתוּב עֵינֵי ה׳ אֶל צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְעָתָם.

פָּסוּק זֶה הִנּוֹ קָשֶׁה וְכוּ׳.

בֹּא וּרְאֵה, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֵין הַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה שׁוֹרָה עַל דָּבָר שֶׁנִּמְנָה. וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ יִשְׂרָאֵל נִמְנוּ? אֶלָּא כְּפָר נָטַל מֵהֶם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְהַוָּשְׁבוֹן לֹא הָיָה עַד שֶׁכָּנְסוּ אֶת כָּל אוֹתוֹ הַכְּפָר וְעָלָה לַוָּשְׁבוֹן. וּבָרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְבָרְכִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאַזַּר כָּךְ אֶת הַמְּנָיָן שֶׁל אוֹתוֹ הַכְּפָר, וְאַזַּר כָּךְ זוֹוְרִים וּמְבָרְכִים אֶת יִשְׂרָאֵל. נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל מְבֹרָכִים בָּרִאשׁוֹנָה וּבַסּוֹף, וְלֹא עוֹלֶה בָּהֶם הַמָּוֶת.

לָמָּה הַמָּוֶת עוֹלֶה בְּמִנְיָן? אֶלָּא בְּשָׁבִיל שֶׁהַבְּרָכָה לֹא שׁוֹרָה בְּמִנְיָן. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלְּקָה בְּרָכָה, הַצַּד הָאַזַּר שׁוֹרֶה עָלָיו וְיָכוֹל לְהַזֵּק. מִשּׁוּם כָּךְ נוֹטְלִים כְּפָר וּפְדְיוֹן לַעֲלוֹת (מֵעֲלֵיהֶם) עָלָיו מִנְיָן, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְנִתְבָּאֵר.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה לָתֵת מַזְוֵצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן מַה זֶּה מַזְוֵצִית הַשֶּׁקֶל? זֶהוּ כְּמוֹ וְזֵצִי הַהִין, וְוֹ ו׳, מְמֻצָּע בֵּין שְׁתֵּי הֵהִי״ן. אֶבֶן לִשְׁקֹל בָּהּ, זוֹ י׳. עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל – זוֹ יו״ד. הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה – זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, לֹא יַרְבֶּה עַל י׳. וְכָךְ נֶאֱמַר בְּסֵפֶר יְצִירָה, עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָה, עֶשֶׂר וְלֹא אַזַּד עָשָׂר. וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט – זֶה צַדִּיק, לֹא יַמְעִיט מֵעֶשֶׂר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֶשֶׂר וְלֹא תְּשַׁע. מִמַּזְוֵצִית הַשֶּׁקֶל – שֶׁהוּא י׳. (מַזְוֵצִית הַשֶּׁקֶל עֶשֶׂר הוּא).

אָמַר לוֹ רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, (מַלְאָךְ) אַתָּה בַּשָּׁמַיִם, אָהוּב אַתָּה מֵרִבּוֹנְךָ, אֵין תְּמִיהָה בְּכָל אוֹתָם דְּבָרִים נִכְבָּדִים שֶׁיָּצְאוּ מִפִּיךָ, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁהוּא מֶלֶךְ אוֹ בֶּן הַמֶּלֶךְ, אֵין תְּמִיהָה שֶׁיַּעֲלוּ מַרְגָּלִיּוֹת בְּשִׂלְוָנוֹ, מִלֵּאוֹת סְגֻלּוֹת, מְלֵאוֹת אוֹרוֹת. לְאָדָם אַזַּר זוֹהִי תְּמִיהָה. אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ אַתָּה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מִשָּׁם וְאֵילָךְ אֱמוֹר אַתָּה, שֶׁהֲרֵי עֶלְיוֹנִים וְתַזְוֹהוֹנִים יָרְדוּ לִשְׁמֹעַ מִפִּיךָ. אָמַר לוֹ, הַשְׁלֵם דִּבּוּרְךָ. אָמַר לוֹ, אֵין כְּעֵת לוֹמַר יוֹתֵר, אֱמוֹר אַתָּה עַד פַּעַם אַזַּרְת.

פָּתַח הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מִצְוָה אַזַּר זוֹ לְקַדֵּשׁ אֶת הַזַּוָּדִשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהַכַּלָּה הַקְּדוֹשָׁה הִיא כַּלָּה שֶׁמִּתְקַדֶּשֶׁת עַל פִּי בֵּית דִּין, שֶׁהוּא גְּבוּרָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם

לְוִיִּם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַלְוִיִּם. וְאַזַּר שֶׁנִּרְאֵית הַלְבָנָה שֶׁיֵּאוֹתוּ לְאוֹרָהּ, מְבָרֵךְ עָלֶיהָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בְּמַאֲמָרוֹ בָּרָא שְׁזָקִים, וּבְרוּזַ פִּיו כָּל צְבָאָם. וּבְמִי מִתְקַדֶּשֶׁת וּמִתְבָּרֶכֶת? בְּתִפְאֶרֶת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת לַעֲמוּסֵי בָטֶן. (עד כאן רעיא מהימנא)

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְזָיָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים יָרַד הַלַּיְלָה. יָשְׁבוּ. עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים הִתְזִיל הַבֹּקֶר לְהָאִיר. (אָמְרוּ, נָקוּם וְנֵלֵךְ) קָמוּ וְהָלְכוּ. אָמַר רַבִּי זְזָיָא, רָאֹה אֶת פָּנֵי הַמְּזָרְזִי שֶׁמְּאִירִים. עַכְשָׁו כָּל אוֹתָם בְּנֵי הַמְּזָרְזִי שֶׁל הָרֵי הָאוֹר מִשְׁתַּזְּזִים לָאוֹר הַזֶּה שֶׁמֵּאִיר בִּמְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ טֶרֶם שֶׁיָּצָא וְעוֹבְדִים אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵא הַשֶּׁמֶשׁ, כַּמָּה הֵם שֶׁעוֹבְדִים לַשֶּׁמֶשׁ. וְאֵלֶּה הֵם שֶׁעוֹבְדִים לָאוֹר הַזֶּה, וְקוֹרְאִים לָאוֹר הַזֶּה: אֱלֹהֵי הַמַּרְגָּלִית הַמְּאִירָה. וּשְׁבוּעָתָם הִיא בְּאל״ה הַמַּרְגָּלִית הַמְּאִירָה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁעֲבוֹדָה זוֹ הִיא לְזִנָּם – מְיֻמִּים רִאשׁוֹנִים הַקְּדְמוֹנִים יָדְעוּ בָּהּ זְכוּתָהּ. בִּזְמַן שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר, טֶרֶם שֶׁיֵּצֵא, אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הַמְּפֻקָּד עַל הַשֶּׁמֶשׁ יוֹצֵא, וְהָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן רְשׁוּמוֹת עַל רֹאשׁוֹ (שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ), וּבְכֹחַ אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת פּוֹתֵחַ אֶת כָּל זַלּוֹנוֹת הַשָּׁמַיִם, וּמַכֶּה בָּהֶם וְעוֹבֵר. וְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה נִכְנָס לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַזֹּהַר שֶׁמֵּאִיר סְבִיב הַשֶּׁמֶשׁ, וְשָׁם נִמְצָא, עַד שֶׁיּוֹצֵא הַשֶּׁמֶשׁ וּמִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם.

וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה מֻפְקָד עַל הַזָּהָב וְעַל מַרְגָּלִיּוֹת אֲדֻמּוֹת, וְהֵם עוֹבְדִים אֶל אוֹתוֹ הַדְּיוֹקָן שֶׁל שָׁם, וּבְנַקְדּוֹת וְסִימָנִים שֶׁיָּרְשׁוּ מֵהָרִאשׁוֹנִים מִיָּמִים קַדְמוֹנִים, הוֹלְכִים וְיוֹדְעִים נְקֻדּוֹת הַשֶּׁמֶשׁ לִמְצֹא מְקוֹמוֹת שֶׁל זָהָב וּמַרְגָּלִיּוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עַד כַּמָּה יִהְיוּ עֲבוֹדוֹת רַבּוֹת אֵלּוּ בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי שֶׁקֶר אֵין לוֹ עֲמוּדִים לְתָמְכָהּ?

פָּתַח אַזַּר (רַבִּי זְזָיָא) וְאָמַר, (משלי יב) שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שָׁקֶר. בֹּא וּרְאֵה, אִלּוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ עוֹבְדִים לַשֶּׁקֶר – הָיָה כָּךְ, אֲבָל הָאוֹר הַזֶּה וְהַזֹּהַר שֶׁמֵּאִיר וַדַּאי הוּא אֱמֶת. כּוֹכְבֵי רוּם הָרָקִיעַ הֵם

אֱמֶת. אִם בְּטַפְּשׁוּתָם וְעִוְסרון דַּעְתָּם הֵם אוֹמְרִים וְקוֹרְאִים לָהֶם אֱלוֹהַּ, לֹא צָרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכַלּוֹת אֶת מַעֲשֵׂי יָדָיו מֵהָעוֹלָם. אֲבָל לֶעָתִיד לָבֹא לֹא יִכְלוּ הַכּוֹכָבִים וְהָאוֹרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. אֲבָל מִי יְתַכְּלֶה? אוֹתָם שֶׁעוֹבְדִים לָהֶם.

וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא כָּךְ. שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שִׂפַת אֱמֶת, (דברים ו) ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. וְהַכֹּל הוּא אֱמֶת וְסוֹד הָאֱמֶת. וּמְסַיְּמִים, ה' אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת. וְזוֹהִי שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד.

וְעַד אַרְגִּיעָה, וְעַד רֶגַע הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אַרְגִּיעָה? אֶלָּא עַד כַּמָּה יִהְיֶה קִיּוּמָם בָּעוֹלָם? עַד לֶעָתִיד לָבֹא, וְתִהְיֶה לִי מְנוּחָה מֵהָעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה שֶׁעָלָיו. וּבְזְמַן שֶׁאַרְגִּיעָה, תִּתְכַּלֶּה לְשׁוֹן שֶׁקֶר, אוֹתָם שֶׁקּוֹרְאִים אֱלוֹהַּ לְמִי שֶׁאֵינוֹ אֱלוֹהַּ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם שִׂפַת אֱמֶת, כָּתוּב בָּהֶם (ישעיה מג) עַם זוּ יָצַרְתִּי לִי תְּהִלָּתִי יְסַפֵּרוּ.

נִזְכַּרְתִּי פַּעַם אַוָּזת שֶׁהָיִיתִי הוֹלֵךְ עִם רַבִּי אֶלְעָזָר, פָּגַשׁ בּוֹ הֶגְמוֹן. אָמַר לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אַתָּה מַכִּיר אֶת תּוֹרַת הַיְּהוּדִים? אָמַר לוֹ, מַכִּיר. אָמַר לוֹ, הַאֵינְכֶם אוֹמְרִים שֶׁאֲמוּנַתְכֶם אֱמֶת וְתוֹרַתְכֶם אֱמֶת, וְאָנוּ שֶׁאֲמוּנָתֵנוּ שֶׁקֶר וְתוֹרָתֵנוּ שֶׁקֶר?! וַהֲרֵי כָּתוּב, שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שֶׁקֶר? אָנוּ מִימוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדִים בְּמַלְכוּת וְלֹא סָרָה מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים דּוֹר אַוָּזר דּוֹר, תִּכּוֹן לָעַד וַדַּאי. וְאַתֶּם מְעַט הָיָה לָכֶם בְּמַלְכוּת, וּמִיָּד סָרָה מִכֶּם, וְהַפָּסוּק הִתְקַיֵּם בָּכֶם שֶׁכָּתוּב וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שֶׁקֶר.

אָמַר לוֹ, אֲנִי רוֹאֶה בְּךָ שֶׁאַתָּה זָכֶם בַּתּוֹרָה. תַּפָּזז רוּזוּ שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ. אֶלָּא אָמַר הַכָּתוּב שִׂפַת אֱמֶת כּוֹנָנָתָּ לָעַד – הָיָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אֲבָל לֹא כָּתוּב אֶלָּא תִּכּוֹן, עֲתִידָה שִׂפַת אֱמֶת שֶׁתִּכּוֹן מַה שֶּׁאֵין כָּךְ עַכְשָׁיו, שֶׁעַכְשָׁיו שִׂפַת שֶׁקֶר עוֹמֶדֶת, וּשְׂפַת אֱמֶת שׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר, וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁל אֱמֶת תַּעֲמֹד עַל קִיּוּמָהּ וּמִתּוֹךְ אֶרֶץ תִּצְמַח, אָז שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הֶגְמוֹן, אַשְׁרֶיךָ, וְאַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיּוֹרְשִׁים תּוֹרַת אֱמֶת! אַוָּזר

יָמִים שֶׁמַּעְתִּי שֶׁהִתְגַּיֵּר. הָלְכוּ, הִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אַוָּזוֹת וְהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּתָם. כֵּיוָן שֶׁהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּתָם, אָמְרוּ, מִכָּאן וָהָלְאָה נִתְוַוְּכֵּר בַּשְּׂכִינָה, וְנֵלֵךְ וְנִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (ישעיה מא) הֵן יֵבֹשׁוּ וְיִכָּלְמוּ כֹּל הַנֶּעֱזָרִים בָּךְ וְגוֹ'. עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְיִשְׂרָאֵל כָּל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁאָמַר עַל יְדֵי נְבִיאֵי הָאֱמֶת, וְיִשְׂרָאֵל סָבְלוּ עֲלֵיהֶם כַּמָּה רָעוֹת בְּגָלוּתָם. וְאִלְמָלֵא כָּל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁמְּזַכִּים וְרוֹאִים שֶׁכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה, לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד וְלִסְבֹּל אֶת הַגָּלוּת.

אֲבָל הוֹלְכִים לְבֵית מִדְרָשׁוֹת, פּוֹתְחִים סְפָרִים, וְרוֹאִים כָּל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁמְּזַכִּים, וְרוֹאִים שֶׁכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה שֶׁהִבְטִיחַ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, וּמִתְנַחֲמִים בְּגָלוּתָם, וּשְׂאָר הָעַמִּים מִזְדָּרְפִים וּמְגַדְּפִים אוֹתָם וְאוֹמְרִים: אַיֵּה אֱלֹהֵיכֶם? אַיֵּה אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים שֶׁמְּעֻתָּדוֹת לָכֶם, וְכִי כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ יִתְבַּיְּשׁוּ מִכֶּם?

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (שם סו) שִׁמְעוּ דְבַר ה' הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם וְגוֹ'. מַה זֶּה הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ? אֵלּוּ שֶׁסָּבְלוּ כַּמָּה רָעוֹת, כַּמָּה שְׁמוּעוֹת שָׁמְעוּ אֵלֶּה עַל אֵלֶּה וְאֵלֶּה אַזַּר אֵלֶּה וְזָרְדוּ עֲלֵיהֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ל) כִּי וְגוֹ' קוֹל חֲרָדָה שָׁמָעְנוּ פַּחַד וְאֵין שָׁלוֹם וְגוֹ'. אוֹתָם חֲרֵדִים תָּמִיד אֶל דְּבָרוֹ כְּשֶׁנַּעֲשָׂה הַדִּין.

אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם – אֵלֶּה הֵם אֲחֵיכֶם בְּנֵי עֵשָׂו. מְנַדֵּיכֶם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ד) סוּרוּ טָמֵא קָרְאוּ לָמוֹ. שֶׁאֵין עַם שֶׁמְּבַזִּים אוֹתָם בַּגָּיִם וְרוֹקְקִים בְּפָנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ בְּנֵי אֱדוֹם, וְכֻלָּם אוֹמְרִים שֶׁטְּמֵאִים כְּמוֹ נִדָּה, וְזֶהוּ מְנַדֵּיכֶם. לְמַעַן שְׁמִי יְכַבֵּד ה', אָנוּ (שֶׁאוֹמְרִים) בְּנֵי אֵל זַי, שֶׁבָּנוּ יִתְכַּבֵּד שְׁמוֹ, אָנוּ שׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא גָּדוֹל, (בראשית כז) עֲשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל. וּבַשֵּׁם הַזֶּה נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּדוֹל, (תהלים קמה) גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד. אָנוּ בְּנֵי הַגָּדוֹל, וְהוּא גָּדוֹל. וַדַּאי לְמַעַן שְׁמִי יְכַבֵּד ה'.

אֲבָל אַתֶּם קְטַנִּים מֵהַכֹּל, כְּתוּב יַעֲקֹב בְּנָה הַקָּטָן, אַיֵּה אֱלֹהֵיכֶם? אַיֵּה אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁיִּתְבַּיְשׁוּ כָּל הָעַמִּים מִשְּׁמוּזַתְכֶם? מִי יִתֵּן וְנִרְאֶה בְּשִׁמְוַזַתְכֶם כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים, וְהֵם יֵבוֹשׁוּ, (רוּזַז הַקָּדֵשׁ אוֹמֵר וְהֵם יֵבוֹשׁוּ) (עוֹד, כְּמִי) כְּמִי שֶׁתּוֹלָה קְלָלָתוֹ בְּאַוֵּר, מִשּׁוּם שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים שֶׁאָז יֵבשׁוּ וְיִכָּלְמוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ רוּזַז הַקָּדֵשׁ הָיְתָה אוֹמֶרֶת הַדָּבָר כָּךְ, וְעַל זֶה הֵן יֵבשׁוּ וְיִכָּלְמוּ כֹּל הַנֶּוֱזָרִים בָּךְ. מִי הֵם כֹּל הַנֶּוֱזָרִים בָּךְ? אֵלֶּה שֶׁזּוֹזְקוּ אֶת נְזִירֵיהֶם בְּרֶגֶל עָלֶיךָ בַּגָּלוּת הַזּוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן יֵבשׁוּ וְיִכָּלְמוּ מִכָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁיִּירְאוּ אֵצֶל יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי, אֲבָל רָאִינוּ וְכָךְ רָאוּ גְּבוֹרֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הַגָּלוּת נִמְשֶׁכֶת וַעֲדַיִן בֶּן דָּוִד לֹא בָא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְכֹל זֶה כָּךְ הוּא, אֲבָל מִי עָשָׂה שֶׁיִּסְבְּלוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַגָּלוּת הַזּוֹ? כָּל אוֹתָן הַבְּטָוזוֹת שֶׁהִבְטִיזַ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר, שֶׁנִּכְנָסִים לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְרוֹאִים כָּל אוֹתָן נֶזֱמוֹת, וּשְׁמוּזִים בְּלִבָּם לְסַבֵּל אֶת כָּל מַה שֶּׁיָּבֹא עֲלֵיהֶם, וְלוּלֵא זֶה לֹא יָכְלוּ לְסַבֵּל.

אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְהַכֹּל תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁיְּכוֹלִים עַכְשָׁו לְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה כֻּלָּם כְּאֶזָּוד – לֹא יְכוֹלִים! מָה הַטַּעַם לֹא יְכוֹלִים? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב, (דברים ל) וְהָיָה כִי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְכָתוּב וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיזֲךָ וְגוֹ'. וְכָתוּב וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'. וְאָז (שם) אִם יִהְיֶה נִדַּזֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ וְגוֹ'. וְעַד שֶׁכָּל אוֹתָם דְּבָרִים לֹא יִתְקַיְּמוּ, לֹא יְכוֹלִים לְעוֹרֵר תְּשׁוּבָה מֵהֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כַּמָּה הִסְתַּרְתָּ כָּל הַדְּרָכִים וְהַשְׁבִּילִים מִכָּל בְּנֵי הַגָּלוּת וְלֹא הִשְׁאַרְתָּ לָהֶם פֶּתְזוֹן פֶּה. אִם כָּךְ, שֶׁיִּהְיוּ כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר – שֶׁלֹּא יִסְבְּלוּ גָּלוּת וְלֹא שֶׁכָר, וְיֵצְאוּ (אִם כָּךְ, יִהְיוּ כְּמוֹ שֶׁיִּהְיוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, יִסְבְּלוּ אֶת הַגָּלוּת וְלֹא יֵצְאוּ) מִדִּין שֶׁל הַתּוֹרָה, וְיִתְעָרְבוּ בִּשְׁאָר הָעַמִּים.

פֶּתַזוּ וְאָמַר, (ישעיה כו) כְּמוֹ הָרָה תַּקְרִיב לָלֶדֶת תָּזִיל תִּזְעַק בַּזֶּבָלֶיהָ וְגוֹ'. מַה זֶּה כְּמוֹ הָרָה? דֶּרֶךְ הוּא לְמִעֻבֶּרֶת שֶׁיַּעַבְרוּ עָלֶיהָ תִּשְׁעָה וְזָדָשִׁים

שְׁלֹמִים. וְיֵשׁ בָּעוֹלָם כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁלֹּא עוֹבֵר עָלֶיהָ אֶלָּא יוֹם אֶחָד אוֹ יוֹמַיִם מֵהַתְּשִׁיעִי, וְכָל הַצִּירִים וְהַזַּבָּלִים שֶׁל הַמְעַבֶּרֶת הֵם בַּתְּשִׁיעִי. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא עָבַר עָלֶיהָ אֶלָּא רַק יוֹם אֶחָד, נָזוֹשֶׁבֶ עָלֶיהָ כְּאִלּוּ עָבְרוּ כָּל הַתְּשִׁיעִי שָׁלֵם. אַף כָּךְ יִשְׂרָאֵל, כֵּיוָן שֶׁטָּעֲמוּ טַעַם גָּלוּת – אִם יַזְוְזוּ בִּתְשׁוּבָה, יֵזָשֵׁב עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ עָבְרוּ עֲלֵיהֶם כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה. כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה יִסּוּרִים עָבְרוּ עֲלֵיהֶם מִיּוֹם שֶׁהִתְזִילָה הַגָּלוּת.

אֲבָל מַהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַזְרִית הַיָּמִים – בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה רַזְמָנוּת רָזַם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל בַּדָּבָר הַזֶּה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יְזִידִי וְאָהַב אוֹתוֹ אַהֲבַת נָפֶשׁ, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ נָתַן אוֹתוֹ לְאֻמּוֹ הַגְּבִירָה שֶׁתְּגַדֵּל אוֹתוֹ וּתְלַמֵּד אוֹתוֹ דְּרָכִים מְתֻקָּנוֹת. פַּעַם אַזַּת זָטָא לְאָבִיו, בָּא אָבִיו וְהִלְקָהּ אוֹתוֹ, וְאַזַּר כָּךְ עָבַר עַל זָטָאוֹ. שָׁב כְּמִקֹּדֶם וְשׁוּב זָטָא לְאָבִיו, וְהוֹצִיא אוֹתוֹ אָבִיו מִבֵּיתוֹ וְרָגַז עָלָיו. יָצָא אוֹתוֹ בֵּן מִבֵּיתוֹ.

וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וְיִהְיֶה צַדִּיק כָּרָאוּי כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמַע אָבִיו הַמֶּלֶךְ וְתִהְיֶה עָלָיו תְּשׁוּקָתוֹ – מָה עָשָׂה? אָמַר, הוֹאִיל וְיָצָאתִי מֵהֵיכַל אָבִי, אֶעֱשֶׂה מִכָּאן וָהָלְאָה כָּל מַה שֶּׁאֲנִי רוֹצֶה. מָה עָשָׂה? הָלַךְ לְהִתְזַבֵּר לְזוֹנוֹת, וְהִתְלַכְלֵךְ בְּלִכְלוּךְ וְטִנֹּפֶת עִמָּן, וְלֹא הָיָה נִמְצָא אֶלָּא עִמָּן בַּזִּבּוּר שֶׁלָּהֶן. כְּשֶׁהַגְּבִירָה אִמּוֹ פּוֹקֶדֶת בְּכָל יוֹם עַל אוֹתוֹ הַבֵּן וְיוֹדַעַת שֶׁבְּנָהּ הִתְזַבֵּר עִם הַזּוֹנוֹת וְכָל זִבְרוּתוֹ הָיְתָה עִמָּהֶן, מִתְזוֹזִילָה לִבְכּוֹת וּלְמָרֵר עַל בְּנָהּ.

יוֹם אֶחָד נִכְנָס אֵלֶיהָ הַמֶּלֶךְ וְרוֹאֶה אוֹתָהּ בּוֹכָה. שׁוֹאֵל אוֹתָהּ: עַל מָה אַתְּ בּוֹכָה? אָמְרָה: וְאֵיךְ לֹא אֶבְכֶּה, שֶׁהֲרֵי בְּנֵנוּ מְזוּזִין לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ? וְלֹא דַי שֶׁאֵינוֹ יוֹשֵׁב בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, אֶלָּא שֶׁהוּא יוֹשֵׁב עִם הַזּוֹנוֹת! מַה יֹּאמְרוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם – שֶׁבֵּן הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בְּבֵית זוֹנוֹת?! הִתְזוֹזִילָה לִבְכּוֹת וּלְהִתְזַנֵּן לַמֶּלֶךְ.

אָמַר הַמֶּלֶךְ: בִּשְׁבִילֵךְ אַזְזִיר אוֹתוֹ, וְאַתְּ הָעָרְבָה שֶׁלּוֹ. אָמְרָה: הֲרֵי וַדַּאי. אָמַר הַמֶּלֶךְ: הוֹאִיל וְכָךְ הוּא, לֹא צָרִיךְ לְהַזְזִירוֹ בַּיּוֹם בְּגָלוּי, שֶׁבּוּשָׁה עֲבוּרֵנוּ

לָלֶכֶת בִּשְׁבִילוֹ לְבֵית זוֹנוֹת. וְאִם לֹא הָיָה כְּמוֹ זֶה שֶׁטִּנֵּף אֶת עַצְמוֹ כָּךְ וְזִלְזֵל כְּבוֹדִי, הָיִיתִי אֲנִי וְכָל הַזְּוָילוֹת שֶׁלִּי הוֹלְכִים בִּשְׁבִילוֹ בְּכַמָּה כָּבוֹד וּבְכַמָּה זְצוּצְרוֹת לְפָנָיו, בְּכַמָּה כְּלֵי קֶרֶב מֵימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ, עַד שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יְזַדַּעְזְעוּ, וְיֵדְעוּ כֻּלָּם שֶׁהוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ. עַכְשָׁו כֵּיוָן שֶׁהוּא טִנֵּף אֶת עַצְמוֹ וְזִלְזֵל אֶת כְּבוֹדִי, הוּא יַזְוֵר בְּסֵתֶר שֶׁלֹּא יַכִּירוּ בּוֹ. זְוַר לַמֶּלֶךְ, וְנָתַן אוֹתוֹ לְאִמּוֹ.

לְיָמִים סָרַז כְּמוּקְדָּם. מֶה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ? הוֹצִיא אוֹתוֹ וְאֶת אִמּוֹ עִמּוֹ מִתּוֹךְ הַהֵיכָל וְאָמַר: תֵּלְכוּ שְׁנֵיכֶם, וּשְׁנֵיכֶם תִּסְבְּלוּ אֶת הַגָּלוּת וְהַמַּלְקוּת שָׁם. כֵּיוָן שֶׁשְּׁנֵיכֶם תִּסְבְּלוּ כְּאֶחָד, אֲזַי אֵדַע שֶׁבְּנִי יָשׁוּב כָּרָאוּי.

כָּךְ יִשְׂרָאֵל, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הֵם, הוֹרִיד אוֹתָם לְמִצְרַיִם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא זָטְאוּ – הַגְּזֵרָה שֶׁגָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים הָיְתָה רְאוּיָה לְהִתְקַיֵּם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁגִּיחַ עַל שְׁנֵי דְּבָרִים: אֶחָד עַל אוֹתוֹ דִּבּוּר שֶׁאָמַר אַבְרָהָם (בראשית טז) בַּמֶּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה, וְהִי סְבָה וְעָלָה. אֲבָל עַד שֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם לֹא הָיוּ גּוֹי וְלֹא הָיוּ רְאוּיִים כָּרָאוּי.

פָּתוּז וְאָמַר, (שיר ב) כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת. רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וְלִהְיוֹת שׁוֹשַׁנָּה אַזַּת בָּאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְהַשּׁוֹשַׁנָּה שֶׁמַּעְלָה רֵיחַ וְנִבְזָרָה מִכָּל שְׂאָר הַוְּרָדִים שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָהּ אֶלָּא אוֹתָהּ שֶׁעוֹלָה בֵּין הַזּוֹזִים. וְזוֹ דֶּרֶךְ כָּרָאוּי. וְלָכֵן זָרַע שִׁבְעִים זוּגוֹת, שֶׁהָיוּ שִׁבְעִים נְפָשׁ, וְהִכְנִיסָם לְבֵין הַזּוֹזִים, וְאוֹתָם זוֹזִים, מִיָּד שֶׁהָיוּ הֵם שָׁם זוּגוֹת, הֶעֱלוּ עֲנָפִים וְעָלִים וְשָׁלְטוּ עַל הָעוֹלָם, וְאָז פָּרְזָה בֵּינֵיהֶם הַשּׁוֹשַׁנָּה.

כֵּיוָן שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא שׁוֹשַׁנָּה וְלִלְקֹט אוֹתָהּ מִבֵּינֵיהֶם, אָז יָבְשׁוּ הַזּוֹזִים וְנִזְרְקוּ וְהִתְכַּלּוּ וְלֹא נִזְשְׁבוּ לִכְלוּם. בְּשָׁעָה שֶׁהוֹלֵךְ לִלְקֹט אֶת הַשּׁוֹשַׁנָּה הַזּוֹ וּלְהוֹצִיא בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ, בְּאוֹתוֹ זְמַן הָלַךְ הַמֶּלֶךְ בְּתוֹךְ כַּמָּה זְיָלוֹת גְּדוֹלִים וְשַׁלִּיטִים עִם דְּגָלִים פָּרוּשִׂים, וְהוֹצִיא אֶת בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ בְּכַמָּה גְּבוּרוֹת, וְהֵבִיא אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ, וְיָשַׁב הַרְבֵּה בְּבֵית הַמֶּלֶךְ.

כֵּיוָן שֶׁזָּטָא לְאָבִיו, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְהִלְקָה אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּזַּר אַף ה' בְּיִשְׂרָאֵל וַיְסִתֵּם בְּיַד שׁוֹסִים וְגוֹ'. סָרוּז כְּמִקֹּדֶם וּמָרַד בְּאָבִיו, הוֹצִיא אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ. מָה עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל? רָאוּ שֶׁהַחֵרִי הִתְפַּזְּרוּ בְּכָבֶל וְהִתְעָרְבוּ בָעַמִּים, לָקְחוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת וְהוֹלִידוּ מֵהֶם בָּנִים. עִם כָּל זֶה הָאֵם הַקְּדוֹשָׁה הָיְתָה אַפּוֹטְרוֹפּוֹס עֲלֵיהֶם.

וְעַל שֶׁעָשָׂה כָּךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, הוֹאִיל וְזוֹ בּוּשָׁה, אָז שָׁיְבָא בְּנֵי מֵעַצְמוֹ. הוֹאִיל וְזוֹכֶל כְּבוֹדִי, לֹא רָאוּי שֶׁאֲנִי אֵלֵךְ לְשָׁם לְהוֹצִיא אוֹתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ נִסִּים וּגְבוּרוֹת כְּמִקֹּדֶם. שָׁבוּ הֵם בְּלִי סִיּוּעַ שֶׁהָיוּ רְאוּיִים לוֹ, בְּלִי נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, אֶלָּא כֻּלָּם מְפֻזָּרִים, כֻּלָּם עֲיֵפִים בְּעִנְיִ, וְשָׁבוּ לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ בְּבוּשָׁה, וְהָאֵם הַקְּדוֹשָׁה עֲרָבָה לָהֶם.

זָטָאוּ כְּמִקֹּדֶם. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הוֹצִיא אֶת הַבֵּן הַזֶּה כְּמִקֹּדֶם מֵהֵיכָלוֹ עִם אִמּוֹ. אָמַר, מִכָּאן וָהָלְאָה הָאֵם וּבְנָהּ יִסְבְּלוּ כַּמָּה רָעוֹת כְּאֶזֶד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (דברים ד) בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. מַה זֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים? אֶלָּא זוֹ הָאֵם הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא אַחֲרִית הַיָּמִים, וְעַמָּהּ סָבְלוּ כָּל מַה שֶׁסָּבְלוּ בַּגָּלוּת.

וְאִלּוּ יַזְּזוּרוּ בִּתְשׁוּבָה – אֲפָלּוּ רָעָה אַזַּת אוֹ צַעַר אֶזֶד שֶׁיַּעֲבֹר עֲלֵיהֶם, יֵזָּשֵׁב עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ סָבְלוּ הַכֹּל. (וְאִם לֹא יִסָּתֵם הַקֵּץ) וְאִם לֹא – כְּשֶׁיִּסְתַּיֵּם הַקֵּץ (הָרָע) וְכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) לַעֲמֹיתֵת לַקָּנָה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו. וְכָל זֶה, הַדָּבָר תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה. אָמַר רַבִּי זְזֵיָא, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וְעַל כֵּן נִמְשֶׁכֶת הַגָּלוּת.

אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל מַה שֶׁרָאָה (שֶׁהִכָּה) (שֶׁהִלְקָה) לְיִשְׂרָאֵל – בְּאַחֲרִית הַיָּמִים הַזּוֹ. וּבְאַחֲרִית הַיָּמִים הַזּוֹ יַעֲשֶׂה לָהֶם נִסִּים וּנְקָמוֹת, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב) וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הֶהָרִים. מִי זֶה רֹאשׁ הֶהָרִים? זֶה אַבְרָהָם הַזָּקֵן, הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל. וּמִשּׁוּם

שֶׁהוּא רֹאשׁ, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, יִהְיֶה נָכוֹן בְּרֹאשׁ הֶהָרִים, זֶה אַבְרָהָם הַזָּקֵן, רֹאשׁוֹן לִשְׁאָר הֶהָרִים, כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, צְרִיכָה לִהְיוֹת מִתַּקֶּנֶת בְּיָמִין.

וְנִשָּׂא מִגְּבָעוֹת. צָרִיךְ לִהְיוֹת נִשָּׂא מִן הַשִּׁלְוָן שֶׁעוֹר שֶׁנִּקְרָא (שֶׁהוּא) זֶרֶת לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ וְנִשָּׂא מִגְּבָעוֹת. מַה זֶּה מִגְּבָעוֹת? אֶלָּא בֵּינָה וּבֵין בְּתוּלוֹת אַוְזֵרֵיהָ רֵעוֹתֶיהָ, שֶׁעוֹר הַזֶּרֶת הוּא. נִשָּׂא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה מִגְּבָעוֹת וַדַּאי, וְעַל כֵּן הַטּוֹב שֶׁיִּהְיֶה לַבֵּן הַבְּכוֹר הַזֶּה (יִשְׂרָאֵל) הוּא בְּאַוְזֵרִית הַיָּמִים.

אָמַר לוֹ, יָפֶה אָמַרְתָּ, שֶׁפָּסוּק זֶה וַדַּאי כָּךְ הוּא. בְּרֹאשׁ הֶהָרִים – זֶה יָמִין, אַבְרָהָם הַזָּקֵן, שֶׁהוּא וַדַּאי רֹאשׁ הֶהָרִים. וְנִשָּׂא מִגְּבָעוֹת – מִשְּׁעוֹר הַגְּבָעוֹת, שֶׁהֵם רְצוֹנוֹ. וְיָפֶה אָמַרְתָּ. וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם, מִי הוּא? אָמַר לוֹ, וַאֲפִלּוּ נָשִׁים וּקְטַנִּים וְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁעוֹבֵד עַל הַשִּׁלְוָן, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל, צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ וְלוֹמַר אָמֵן. (לְהָרִיק בְּרָכָה לְכוֹס) שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם: אֲנִי לֹא אָכַלְתִּי, וְהוֹאִיל וְלֹא הִצְטָרַפְתִּי לְזִמּוּן, אֲנִי לֹא אֶשְׁמַע וְלֹא אֹמַר אָמֵן. הַכֹּל זַיָּבִים בּוֹ.

דָּבָר אַוְזֵר וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם – אַף עַל גַּב שֶׁנָּשִׁים וּקְטַנִּים פְּטוּרִים מִן הַמִּצְוֹות, בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה הַכֹּל זַיָּבִים, וּבִלְבַד שֶׁיֵּדְעוּ אֶת מִי מְבָרְכִים, וְזֶהוּ וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם. בָּא רַבִּי יוֹסֵי וְנָשַׁקוֹ. אָמַר, כַּמָּה יָפֶה דָּבָר זֶה וּמָתוֹק לַאֲזֵךְ.

עַכְשָׁו יֵשׁ לְדַיֵּק, אִם אַוְזֵרִית הַיָּמִים הַזּוֹ הִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה מַמָּשׁ, מַה זֶּה הַר בֵּית ה׳? הָיָה לוֹ לִכְתֹּב כָּךְ: וְהָיָה אַוְזֵרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה בְּרֹאשׁ הֶהָרִים. מַהוּ בְּאַוְזֵרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה׳? אָמַר לוֹ, אַוְזֵרִית הַיָּמִים הוּא הָעֵץ שֶׁל הַכֹּל, מֵרֹאשׁוֹ וְעַד סוֹפוֹ, שֶׁהוּא עֵץ טוֹב וָרַע. וּבָא הַפָּסוּק לְבָרֵר בְּאַוְזֵרִית הַיָּמִים, וְהוֹצִיא הַר בֵּית ה׳, זֶה טוֹב בְּלִי רַע. הַר בֵּית ה׳ וַדַּאי שָׁאֵין שָׁם זוֹלֶק לַצַּד הָאַוְזֵר, שֶׁהֲרֵי נִבְזַר הַר בֵּית ה׳ מִתּוֹךְ הָעֵץ, שֶׁהוּא אַוְזֵרִית הַיָּמִים. וְזוֹהִי כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁהוּא נָכוֹן בְּרֹאשׁ הֶהָרִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֵי הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ שֶׁזָּכִינוּ לַדָּבָר הַזֶּה. אָמַר לוֹ, מִפִּי שָׁמַעְתָּ

אוֹתוֹ? אָמַר לוֹ, יוֹם אֶחָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְשָׁמַעְתִּי וְרָאִיתִי אֶת רַב הַמְנוּנָא סָבָא (לְרַבִּי שִׁמְעוֹן) שֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה לְרַב אָחָא. וְכֵיוָן שֶׁשָּׁמַעְתִּי, שָׂמַחְתִּי בּוֹ, וְשָׁמַרְתִּי אוֹתוֹ צְרוֹר בִּכְנָף לְבוּשִׁי שֶׁלֹּא יָסוּר מִמֶּנִּי לְעוֹלָמִים. אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁדָּבָר קָדוֹשׁ זֶה נָאוֹר מֵהַמְּעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁעַמּוּדֵי הָעוֹלָם וְתוֹמְכָיו שׁוֹרִים בְּתוֹכוֹ, וְאִם אַתָּה צוֹרֵר אֶת הַדָּבָר הַזֶּה בְּקֶשֶׁר אֶחָד שֶׁלֹּא יָסוּר מִמְּךָ – אֲנִי אֶצְרֹר אוֹתוֹ בְּשִׁלְשִׁים אוֹ בְּאַרְבָּעִים קְשָׁרִים בְּכִיסִי שֶׁלֹּא יָסוּר מִמֶּנִּי לְעוֹלָמִים.

עַל אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל זָטְאוּ לְפָנָיו בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, לֹא רָצָה מִי שֶׁיֹּאמַר עֲלֵיהֶם לָשׁוֹן הָרָע. מִנַּיִן לָנוּ? מֵהוֹשֵׁעַ, שֶׁכָּתוּב (הושע א) תְּוֹזֹלַת דִּבֶּר ה׳ בְּהוֹשֵׁעַ. הֲרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַדָּבָר. וְעַל כֵּן הָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּזוֹל הַיָּם וְגוֹ׳. וּמִשּׁוּם כָּךְ בֵּרַךְ אוֹתָם בְּכַמָּה בְּרָכוֹת, לַזְוֵר בִּתְשׁוּבָה וְלַהֲשִׁיבָם לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְלֹא זָז מִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁמָּזַל עַל זַטָּאֵיהֶם וְהִתְנַקּוּ לְפָנָיו.

מַה כָּתוּב בְּאֵלְיָהוּ? (מלכים–א יט) וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב תַּזוֹת רֹתֶם אָזָד וְגוֹ׳. אָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, אִשָּׁה אַזַּת שָׁלַזְתָּ לְיִשְׂרָאֵל וּדְבוֹרָה שְׁמָהּ, שֶׁכָּתוּב (שופטים ד) וְהִיא יוֹשֶׁבֶת תַּזַת תֹּמֶר דְּבוֹרָה. זֶהוּ רֹתֶם. וְהֶזֶזְתָּם לְמוּטָב, שֶׁכָּתוּב (שם ה) עַד שַׁקַּמְתִּי דְּבוֹרָה. וַאֲנִי נִכְנַסְתִּי בֵּינֵיהֶם, וְהִכְרַזְתִּי לִפְנֵיהֶם וְלֹא יָכְלְתִי.

עַד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, הִתְגַּלָּה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ, מַה לְּךָ פֹּה אֵלְיָהוּ? בָּרִאשׁוֹנָה הָיִיתָ מְקַטְרֵג וּמְקַנֵּא עַל הַבְּרִית, וּמִשָּׁרָאִיתִי בְּךָ שֶׁקִּנֵּאתָ עָלַי בְּאוֹתָהּ בְּרִית, נָטַלְתִּי אוֹתָהּ בִּרְצוֹנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְנָתַתִּי לְךָ, עַד שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה אוֹמֵר, (במדבר כה) הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. עַכְשָׁו שֶׁהוּא שֶׁלְּךָ, אֵינוֹ רָאוּי לְךָ לְקַטְרֵג עָלָיו, הָיָה לְךָ לְהַשְׁאִיר אֶת קִנְאָתְךָ לִי, כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה שֶׁלִּי, נָתַתִּי אוֹתוֹ לִידֵי אַזַּר וְלֹא קִטְרַגְתִּי עָלָיו.

מַה לְּךָ פֹּה. מַה זֶּה פֹּה? בְּרִית הַקְּדֵשׁ פֹּה ה׳ הִיא. כֵּיוָן שֶׁלֹּא רָצִיתָ לְהַנִּיזַ

לִי אֶת פֶּיךָ, יִבָּרֵא בַּמָּקוֹם שֶׁל אוֹתוֹ הַפֶּה. שָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָעֲבִירָה מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ מַתָּנָה שֶׁנָּתַן לוֹ מֹשֶׁה. שֶׁשָּׁנִינוּ, מַה שֶּׁכָּתוּב (מלכים–א יט) וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ הָאֲכִילָה הַהִיא וְגוֹ' עַד הַר הָאֱלֹהִים חוֹרֵב – לְבַקֵּשׁ מִשָּׁם. וְכִי מִשָּׁם הָיָה מְבַקֵּשׁ? אֶלָּא לְבַקֵּשׁ כְּמִקֶּדֶם מֵאוֹתוֹ שֶׁיָּרַשׁ בְּהַר הָאֱלֹהִים אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ. פָּנְחָס הוּא אֵלִיָּהוּ, וַדַּאי בְּדַרְגָּה אַחֶרֶת. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה, אֵין אַתָּה יָכוֹל לְקַבֵּל מִמֶּנִּי, אֶלָּא לֵךְ לַתִּינוֹקוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמֵהֶם תַּרְוִיחַ וְהֵם יִתְּנוּ לְךָ. וְכָךְ הוּא עָשָׂה.

כַּמָּה טוֹב עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְיִשְׂרָאֵל. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (מיכה ז) וָאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם. וַהֲרֵי כַּמָּה נְבִיאִים הָיוּ אֲחֵרֵי מֹשֶׁה! וָאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אַהֲרֹן וְאֶלְעָזָר וּפִנְחָס יְהוֹשֻׁעַ וְאֵלִיָּהוּ וֶאֱלִישָׁע וְכַמָּה שְׁאָר צַדִּיקִים וַחֲסִידִים הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, אֶלָּא לָמָּה שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַמִּי, בָּנַי, לָמָּה לֹא תִזְכְּרוּ אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם, שֶׁשָּׁלַחְתִּי לָכֶם אֶת מֹשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם?

לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְדִינָה, וְשָׁלַח אֵלֶיהָ אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים, שָׂרִים וְשַׁלִּיטִים, שֶׁיְּנַהֲלוּ אֶת הָעָם וְיַעֲנוּ בָּהֶם וּבְדִינֵיהֶם. מִי צָרִיךְ לִהְיוֹת זָקוּק בְּמִזּוֹנָם וּבִדְבָרִים שֶׁיִּצְטָרְכוּ, הֲלֹא לֹא עִם הַמְּדִינָה?! הֲרֵי בְּעַל כָּרְחָם יִצְטָרְכוּ לְהַשְׁגִּיחַ עַל דַּרְכֵיהֶם וְלָתֵת לָהֶם כָּבוֹד.

שָׁלַחְתִּי אֶת מֹשֶׁה, הוּא הֵבִיא לְפָנֶיכֶם מָן לֶאֱכֹל, וְנָהֵל אֶתְכֶם וְאֶת בְּנֵיכֶם וְאֶת בְּהֶמְתְּכֶם, וְהִשְׁתַּדֵּל בְּדִינֵיכֶם (בְּמִזּוֹנוֹתֵיכֶם) וּבְכָל מַה שֶּׁהִצְטָרַכְתֶּם. שָׁלַחְתִּי אֶת אַהֲרֹן, הֵבִיא (לָכֶם עֲנָנֵי) הַיְקָרוֹת שֶׁל עֲנָנֵי כָּבוֹד לְכַסּוֹת עֲלֵיכֶם כְּמוֹ מְלָכִים. רָוַחְתִּי אֶתְכֶם בְּטַלְלֵי כָּבוֹד שֶׁלֹּא יִרְקְבוּ לְבוּשֵׁיכֶם וּמִנְעָלֵיכֶם, שֶׁהָיוּ מִתְחַדְּשִׁים בְּכָל יוֹם. שָׁלַחְתִּי לְמִרְיָם, הֵבִיאָה בְּאֵר לְהַשְׁקוֹת אֶתְכֶם, וּשְׁתִיתֶם אַתֶּם וּבְהֶמְתְּכֶם. הֵם נָתְנוּ לָכֶם, וּמִשֶּׁלָּהֶם אֲכַלְתֶּם וּשְׁתִיתֶם וְיִשַּׁבְתֶּם בְּזֵעָפַת הַכָּבוֹד שֶׁלָּהֶם, וּמִשֶּׁלָּכֶם לֹא נָתַתֶּם לָהֶם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ עֲלֵיכֶם וְלָקְחוּ עַל צַוָּארָם אֶת מַשָּׂאֲכֶם, וַהֲיִיתֶם מְזֻרָפִים וּמְגֻדָּפִים אוֹתָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לֹא הָיָה אָב רַוְזָמָן עַל בָּנָיו כְּמוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּפָסוּק הוּא שֶׁכָּתוּב, (מלכים–א ז) לֹא נָפַל דָּבָר אֶוְזָד מִכֹּל דְּבָרוֹ הַטּוֹב וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה רַוְזָמָנוּתוֹ: אִלּוּ אָמַר לֹא נָפַל דָּבָר אֶוְזָד מִכָּל דְּבָרוֹ וְלֹא יוֹתֵר – נָוְזַ לָעוֹלָם שֶׁלֹּא נִבְרָא. אֲבָל מִשֶּׁאָמַר מִכָּל דְּבָרוֹ הַטּוֹב, וְהוֹצִיא הָרַע לְאָוְזוֹר, שֶׁהֲרֵי דָּבָר שֶׁל רַע לֹא רָצָה לַעֲשׂוֹת.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהֶפְוְזִיד וְהֵרִים רְצוּעָה, בָּאָה הָאֵם וְהֶוְזֵיקָה בִּזְרוֹעַ יְמִינוֹ, וְעָמְדָה הָרְצוּעָה בִּמְקוֹמָהּ וְלֹא יָרְדָה לְמַטָּה, וְלֹא נַעֲשָׂה (הַדִּין), מִשּׁוּם שֶׁבְּעֵצָה אַוְזַת הָיוּ שְׁנֵיהֶם – אוֹתוֹ שֶׁהֶפְוְזִיד, וְאוֹתוֹ שֶׁאָוְזַז בִּימִינוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, מִנַּיִן לָנוּ? זֶה מִדָּבָר שֶׁהוּא בְּגָלוּי, שֶׁכָּתוּב לָךְ רֵד כִּי שִׁוֵּת עַמְּךָ. הִתְוִזיל לְהָרִים רְצוּעָה, וּמִשָּׁה, שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ דַּרְכָּהּ שֶׁל אֵם, שָׁתַק. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּךְ, רָמַז לוֹ, וְהִכָּה בּוֹ וְאָמַר וְעַתָּה הַנִּיְוזָה לִי. מִיָּד הִרְגִּישׁ מֹשֶׁה וְאָוְזַז בִּזְרוֹעוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב וְזֹכֶר לְאַבְרָהָם. זוֹ זְרוֹעַ יָמִין, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יָרְדָה הָרְצוּעָה.

וְאִם תֹּאמַר, הָאֵם שֶׁהִיא רְגִילָה לָאָוְזַז בִּרְצוּעַת הַמֶּלֶךְ, הֵיכָן הָיְתָה שֶׁהִשְׁאִירָה אֶת הַדָּבָר לְמֹשֶׁה? שָׁאַלְתִּי וְאָמַרְתִּי, וַהֲרֵי לֹא יָדַעְתִּי אֶת בֵּרוּר הַדָּבָר, עַד שֶׁנִּהְיָה לִפָּנַי הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. כְּשֶׁבָּאוּ לִפָּנַי רַבִּי שִׁמְעוֹן, רָאָה בְּפָנֵיהֶם סִימָן. אָמַר, הִכָּנְסוּ בָּנִים קְדוֹשִׁים, הִכָּנְסוּ אֲהוּבֵי הַמֶּלֶךְ, הִכָּנְסוּ אֲהוּבִים שֶׁלִּי, הִכָּנְסוּ אֲהוּבִים אֵלָּה לְאֵלָּה.

שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הַוְזֲבֵרִים הַלָּלוּ שֶׁאֵין אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, מִסְתַּלְקִים מֵהָעוֹלָם טֶרֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם. כָּל הַוְזֲבֵרִים בִּימֵי שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַהֲבַת נֶפֶשׁ וְרוּוְזַ הָיְתָה בֵּינֵיהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיוּ בְּגָלוּי. שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, כָּל הַוְזֲבֵרִים שֶׁאֵין אוֹהֲבִים אֵלָּה לְאֵלָּה, גּוֹרְמִים שֶׁלֹּא לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְעוֹד – שֶׁעוֹשִׂים בָּהּ פָּגָם, שֶׁהֲרֵי בַּתּוֹרָה אַהֲבָה וְאַוְזָוָה וֶאֱמֶת יֵשׁ בָּהּ. אַבְרָהָם אָהַב אֶת יִצְוְזָק, וְיִצְוְזָק אֶת אַבְרָהָם, הָיוּ מִתְוַזְבְּקִים זֶה בָּזֶה. בְּיַעֲקֹב שְׁנֵיהֶם אֲוזוּזִים בְּאַהֲבָה וּבְאַוְזָוָה, נוֹתְנִים רוּוְזָם זֶה בָּזֶה. גַּם הַוְזֲבֵרִים

בְּאוֹתָהּ דֻּגְמָא הֵם צְרִיכִים, וְלֹא לַעֲשׂוֹת פָּגָם.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה סִימָן בִּפָּנֵיהֶם וְאָמַר לָהֶם כָּךְ, אָמְרוּ לוֹ, וַדַּאי רוּחַ נְבוּאָה שׁוֹרָה עַל הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכָךְ אָנוּ צְרִיכִים לָדַעַת. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, דָּבָר אֶחָד מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁלָּחֲשׁוּ לִי מִתּוֹךְ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה שֶׁל גַּן עֵדֶן, שֶׁלֹּא אָמְרוּ בְּגָלוּי דָּבָר זֶה, סֵתֶר הוּא. וְאֹמַר לָכֶם, בָּנַי אֲהוּבַי, בָּנַי אֲהוּבֵי נַפְשִׁי, מָה אֶעֱשֶׂה. אָמְרוּ לִי בְּלַחַשׁ, וַאֲנִי אֹמַר בְּגָלוּי, וְלִזְמַן שֶׁנִּרְאֶה פָּנִים בִּפָּנִים (שְׁכִינָה), כָּל הַפָּנִים יִסְתַּמְּכוּ בָּזֶה.

בָּנַי, הַזֵּטָא שֶׁעָשׂוּ (עֶרֶב רַב) הָעָם שֶׁבַּזווּץ, וְהִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ הָעָם הַקָּדוֹשׁ – בְּאֵם הֵם זָטְאוּ, שֶׁכָּתוּב קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים, אֱלֹהִים וַדַּאי. כְּבוֹד יִשְׂרָאֵל הַזֶּה, הוּא שֶׁשּׁוֹרָה עָלֶיהָ כְּאֵם עַל בָּנִים, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (תהלים קו) וַיָּמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר. זֶה כְּבוֹדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הָאֵמָא שֶׁלָּהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל־א ד) גָּלָה כָבוֹד. שֶׁגָּרְמוּ לַשְּׁכִינָה לִגְלוֹת בַּגָּלוּת עִמָּהֶם. וְעַל זֶה וַיָּמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם. בַּמֶּה? בְּתַבְנִית שׁוֹר.

כָּאן הוּא סוֹד הַדָּבָר. בֹּא וּרְאֵה, לְמַטָּה בְּתוֹךְ שִׁמְרֵי הַיַּיִן הַשְּׁמָרִים הָרָעִים, יָצָא מַפָּגִיעַ אָזָד, מְקַטְרֵג, מַזִּיק דַּדְמוּן, וְהוּא בְּסוֹד דְּמוּת אָדָם. כְּשֶׁקָּרַב לְתוֹךְ הַקֶּדֶשׁ, כֵּיוָן שֶׁמְּעָבָר מִשָּׁם וְרוֹצֶה לָרֶדֶת לְמַטָּה, רוֹצֶה לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ לְהַזִּיק אֶת הָעוֹלָם. וְיוֹרֵד הוּא וּמַרְכִּבוֹתָיו. וְהַלְּבוּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא לוֹקֵחַ – תַּבְנִית שׁוֹר, דְּמוּת שׁוֹר, וְרֹאשׁוֹן לַנְּזִיקִין מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה. הוּא שׁוֹר. וְהֵם אַרְבָּעָה אָבוֹת לְהַזִּיק לָעוֹלָם, וְכָל שִׁלְשֶׁת אָבוֹת הַנְּזִיקִין פָּרַט לַשּׁוֹר, כֻּלָּם שָׁלוּ, וְעַל זֶה כָּתוּב וַיָּמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר.

מַה זֶּה אֹכֶל עֵשֶׂב? הֲרֵי דָּרַשְׁנוּ בּוֹ, אֲבָל עִקַּר הַדָּבָר מִתַּמְצִית שֶׁל לֶוֶז וְשִׁבְעָה מִינֵי דָגָן אֵין לוֹ בָּהֶם וֵזֶלֶק. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָאֵם לֹא הָיְתָה שָׁם, וְלֹא נָאֶה לָהּ לִהְיוֹת שָׁם. וּמִשּׁוּם שֶׁהָאָב הָיָה יוֹדֵעַ אֶת רַזְמָנוּת הָאֵם וְדַרְכָּהּ, אָמַר לְמֹשֶׁה, בְּנֵי אֲהוּבִי, הָעֵצָה בָּזֶה תָּמִיד בִּשְׁנֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁלָּחֲשׁוּ לִי בְּלַחַשׁ, שֶׁלֹּא רָאוּי לְגַלּוֹת, שֶׁהַבֵּן לֹא יֵדַע, וְיִרְאֶה שֶׁהֲרֵי רְצוֹעָה מוּכָנָה, וְתָמִיד יִפָּזֵר. אֲבָל

שְׁנֵיהֶם בְּעֵצָה זוֹ וּבְעֵצָה אַחֶרֶת.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב וַיַּרְא הָעָם כִּי בֹשֵׁשׁ מֹשֶׁה. מִי זֶה הָעָם? הֵם הָעֵרֶב רַב. מִי הָעֵרֶב רַב? וְכִי לוֹדִים וְכוּשִׁים וְכַפְתּוֹרִים וְתוּגַרְמִים הָיוּ, שֶׁקָּרְאוּ לָהֶם עֵרֶב רַב? וַהֲלֹא מִצְרִיִּים הָיוּ, וּמִמִּצְרַיִם נָסְעוּ. וְאִלּוּ הָיוּ עֵרְבוּבְיָה שֶׁל עַמִּים רַבִּים, כָּךְ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב: עֵרֶב רַב עָלוּ אִתָּם לְפִי הָעֵרְבוּבְיָה שֶׁלָּהֶם.

אֶלָּא עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם – עַם אֶחָד הָיָה וְלָשׁוֹן אַחַת, אֲבָל כָּל מִכַּשְׁפֵי מִצְרַיִם וְכָל זַרְטָמֵיהֶם הָיוּ אֵלֶּה, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (שמות ז) וַיַּעֲשׂוּ גַּם הֵם זַרְטֻמֵי מִצְרַיִם. שֶׁרָצוּ לַעֲמֹד כְּנֶגֶד נִפְלְאוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בְּמִצְרַיִם, זָזְרוּ לְמֹשֶׁה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, אַל תְּקַבֵּל אוֹתָם. אָמַר מֹשֶׁה, רִבּוֹן הָעוֹלָם, כֵּיוָן שֶׁרָאוּ גְּבוּרָתְךָ הֵם רוֹצִים לְהִתְגַּיֵּר. יִרְאוּ גְּבוּרָתְךָ בְּכָל יוֹם, וְיֵדְעוּ שֶׁאֵין אֱלוֹהַּ מִבַּלְעָדֶיךָ. וְקִבֵּל אוֹתָם מֹשֶׁה.

לָמָּה קָרָא לָהֶם עֵרֶב רַב? אֶלָּא כָּל מִכַּשְׁפֵי מִצְרַיִם הָיוּ, וּבְרֹאשָׁם יוֹנוֹס וְיַמְבְּרוֹס, וּבְשָׁעוֹת הַיּוֹם הָיוּ עוֹשִׂים כִּשָּׁפֵיהֶם תָּמִיד. וְכָל הַמְּכַשְּׁפִים הַלָּלוּ הָעֶלְיוֹנִים הָיוּ מִסְתַּכְּלִים מִכַּאֲשֶׁר נוֹטָה הַשֶּׁמֶשׁ, מֵרֹאשִׁית שֵׁשׁ שָׁעוֹת וָזֵצִי עַד רֹאשִׁית תֵּשַׁע וָזֵצִי, שֶׁהַיְנוּ עֶרֶב הַגָּדוֹל. כָּל אוֹתָם מְכַשְּׁפִים קְטַנִּים, מִתְּזוֹלַת תֵּשַׁע וָזֵצִי עַד זָצוֹת הַלַּיְלָה.

אוֹתָם עֶלְיוֹנִים שֶׁבָּהֶם הָיוּ מִסְתַּכְּלִים מִכְּשֶׁנּוֹטָה הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהֲרֵי אָז מַתְחִילִים תֵּשַׁע מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וָזֵמֶשׁ דְּרָגוֹת לְשׁוֹטֵט עַל הָרֵי הַזּוֹהַר, וְרוּחַ הָיְתָה מְשׁוֹטֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם מְכַשְּׁפִים (דְּרָגוֹת) בְּכִשָּׁפֵיהֶם. וְאֵלֶּה הָיוּ עוֹשִׂים כָּל מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים, עַד שֶׁכָּל הַמִּצְרִים בְּאֵלֶּה הָיָה מִבְטָחָם. וְקָרְאוּ לָהֶם עֵרֶב רַב, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עֵרֶב קָטָן, מִתֵּשַׁע שָׁעוֹת וָזֵצִי וּמַטָּה, זֶה עֵרֶב קָטָן. וּשְׁנֵי עֲרָבִים הֵם, וְעַל כָּךְ וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם.

וְזָכְתָה הָיְתָה רַבָּה, וְהֵם הִסְתַּכְּלוּ בְּשָׁעוֹת הַיּוֹם, וְהִסְתַּכְּלוּ בְּדַרְגַּת מֹשֶׁה, וְרָאוּ שֶׁהֲרֵי בְּכָל הַצְּדָדִים בֹּשֵׁשׁ מֹשֶׁה: בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל

הַיּוֹם, שֶׁהֵם לֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט בָּהֶם, (בִּגְלַל שֵׁשׁ) בְּשֵׁשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁאוֹוְזֵיִם בּוֹ (שֶׁאוֹוְזֵיִם בָּהֶם). וּבְכָל הַצְּדָדִים הָיָה בְּשֵׁשׁ, וּבְעַטָּרוֹת הַשֵּׁשׁ הַלָּלוּ הָיָה עָתִיד לָרֶדֶת מִן הָהָר, שֶׁכָּתוּב כִּי בְּשֵׁשׁ מִשָּׁה לָרֶדֶת מִן הָהָר.

מִיָּד וַיִּקָּהֵל הָעָם עַל אַהֲרֹן, (שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ, שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיָּרַד מֹשֶׁה וְקִבֵּל הַתּוֹרָה לְבַדּוֹ כְּלָלוּת כָּל יִשְׂרָאֵל, וְהוּא קִבֵּל הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ מְגִלַּת אֶסְתֵּר שֶׁכָּתוּב (אסתר ט) וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים, וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַהוּ וְקִבֵּל? אֶלָּא זֶה מֹשֶׁה שֶׁהוּא הַיְּהוּדִים, כְּלָלוּת כָּל הַיְּהוּדִים. וַיִּקָּהֵל הָעָם עַל אַהֲרֹן) לָמָּה עַל אַהֲרֹן? כְּדֵי לְהַכְלִל בְּצַד הַיָּמִין, שֶׁהֲרֵי הֵם הִשְׁמִאלוּ רָצוּ מִמֶּנּוּ, וּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל בַּיָּמִין, הִתְכַּנְּסוּ עַל אַהֲרֹן, וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים. (אֱלֹהִים וַהֲרֵי רָצוּ צַד הַשְּׂמֹאל. אֲשֶׁר יֵלְכוּ, אֲשֶׁר יֵלֵךְ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַהוּ אֲשֶׁר יֵלְכוּ? אֶלָּא אֱלֹהִים, שֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת הֵן, (שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה), כֻּלָּם בְּצַד הַשְּׂמֹאל שֶׁל אֱלֹהִים, שֵׁשׁ הֵן. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי הֵן שֶׁבַע, אוֹתוֹ הָאֱלֹהִים הָעֶלְיוֹן לֹא נִכְנָס בִּכְלָל).

בֹּא וּרְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁהָיָה מֹשֶׁה בְּמִצְרַיִם, לֹא הִזְכִּיר הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים, אֶלָּא שֵׁם שֶׁל ה', וְעַל זֶה קָשָׁה לוֹ לְפַרְעֹה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה תֹּקֶף לְאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּר וְלֹא יִתְאַוֵּךְ בָּעוֹלָם. עַכְשָׁיו רָצוּ אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְזֶהוּ קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים. לָנוּ דַּוְקָא, שֶׁאָנוּ צְרִיכִים אֶת הַדָּבָר הַזֶּה לְזַוֵּךְ אֶת הַצַּד שֶׁלָּנוּ, שֶׁהָיָה דָּזוּוִי עַד עַכְשָׁיו.

אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ. מָה אָמְרוּ? אֶלָּא כָּךְ אָמְרוּ, אָנוּ רוֹאִים שֶׁאַתֶּם יִשְׂרָאֵל, כָּל טוּב וְכָל הַכָּבוֹד שֶׁל הָעוֹלָם לָכֶם, וְאָנוּ דְּזוּוִים בַּזּוּוִין. שֶׁלָּכֶם – (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. אַף כָּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁה' הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם. שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לָנוּ רְשׁוּת לַצַּד שֶׁלָּנוּ לָלֶכֶת אַף כָּךְ לְפָנֵינוּ, אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ מַעֲשֶׂה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל עַנְנֵי הַכָּבוֹד שֶׁהָלְכוּ בַּמִּדְבָּר, לֹא הָיוּ מְכַסִּים אֶלָּא רַק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וְאוֹתוֹ עָנָן כָּבוֹד שֶׁכָּתוּב וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם, הוֹלֵךְ

לְפָנֵיהֶם. וְהָעֵרֶב רַב הַלָּלוּ, וְכָל אוֹתָן בְּהֵמוֹת, צֹאן וּשְׁוָרִים, הָיוּ הוֹלְכִים מִזּוּץ לַמַּזְנָה בָּאַזְרוֹנָה. וּבֹא רְאֵה, כָּל אוֹתָם אַרְבָּעִים שָׁנִים שֶׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, שׁוּם לִכְלוּךְ וְטִנּוּף לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֲנָנִים בִּפְנִים. וְעַל זֶה צֹאן וּבָקָר שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים עֵשֶׂב הָיוּ בַּזּוּץ, וְכָל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, אִם כָּךְ, אוֹתָם עֵרֶב רַב לֹא הָיוּ אוֹכְלִים מִן הַמָּן? אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא, אֶלָּא רַק מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לָהֶם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנּוֹתֵן לְעַבְדּוֹ. וּמִמָּה הָיוּ אוֹכְלִים? מִתַּמְצִית, מַה שֶּׁנִּשְׁאַר אַזַּר הָרֵזִים, פָּסֹלֶת. וְהַכָּתוּב מַכְרִיז וְאוֹמֵר, (שם טז) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָכְלוּ אֶת הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אֲזַרִים. וַיִּרְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מָן הוּא, וְלֹא שְׁאָר הָעֵרֶב רַב, צֹאן וּבָקָר שֶׁהָיוּ בֵּינֵיהֶם.

עַד עַכְשָׁיו הָיוּ כְּנוּעִים אוֹתָם עֵרֶב רַב, וְעַכְשָׁיו עָמְדוּ וְרָצוּ מַעֲשֶׂה לְזַזֵּק אֶת הַצַּד הָאַזַּר, וְאָמְרוּ, אוּ נִהְיֶה כֻּלָּנוּ עַם אֶזֶד וְנִהְיֶה בַּכְּלָל עִמָּכֶם, אוֹ שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ מִי שֶׁיֵּלֵךְ לְפָנֵינוּ כְּמוֹ שֶׁהוֹלֵךְ אֱלֹהֵיכֶם לִפְנֵיכֶם. אָמַר אַהֲרֹן, זֹס וְשָׁלוֹם שֶׁאֵלֶּה יִשְׂתַּתְּפוּ בָּעָם הַקָּדוֹשׁ לִהְיוֹת הַכֹּל כְּלָל אֶזֶד, וְלֹא יִתְעָרְבוּ הָעָם הַקָּדוֹשׁ בָּעָם הַזֶּה בִּכְלָל אֶזֶד, אֶלָּא טוֹב לְהַפְרִידָם מִתּוֹךְ הָעָם הַקָּדוֹשׁ עַד שֶׁיָּבֹא מֹשֶׁה.

וְאַהֲרֹן הִתְכַּוֵּן לְטוֹב, אֶלָּא שֶׁהָיוּ רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהִשְׂתַּתְּפוּ עִמָּהֶם בַּלֵּב. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁבָּא מֹשֶׁה, הִצְטָרַךְ לְבָרֵר וּלְלַבֵּן אֶת הָעָם הַקָּדוֹשׁ מֵאוֹתוֹ זֹטָא, וְהִשְׁקָה אוֹתָם הַשְּׁקָיָה, עַד שֶׁכֻּלָּם נִבְרְרוּ וְלֹא נִשְׁאֲרָה בָּהֶם פָּסֹלֶת כְּלָל.

אָמַר לָהֶם אַהֲרֹן, פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזָּהָב. וְכִי לֹא הָיָה לָהֶם זָהָב אַזַּר? אֶלָּא אָמַר אַהֲרֹן, בְּעוֹד שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קְטָטָה עִם בְּנֵיהֶם וְנָשֵׁיהֶם, יִתְעַכְּבוּ, וּבֵין כָּךְ יָבֹא מֹשֶׁה. בֹּא וּרְאֵה, שָׁנִינוּ קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּזַּת בִּבְשַׂר הַזַּזִי, כָּל שֶׁכֵּן אֵלֶּה שֶׁלֹּא הָיוּ גֵּרִים כָּרָאוּי. מַה הֵם עָשׂוּ? וַיִּתְפָּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם. כַּמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת הָיוּ מִנִּזְמֵיהֶם שָׁם.

מַה כָּתוּב? וַיַּקְּחוּ מִיָּדָם וַיָּצַר אֹתוֹ בַּחֶרֶט וְגוֹ׳. אַהֲרֹן לֹא נִשְׁמַר מֵאוֹתָם שְׁנֵי זְקֵנִים שֶׁהָיוּ בְּרֹאשֵׁיהֶם שֶׁל אוֹתוֹ עֵרֶב רַב, אֶזְוֹד מֵהֶם הָיָה לְפָנָיו, וְהָאֵזֵר הָיָה עוֹשֶׂה בִּכְשָׁפִים. כֵּיוָן שֶׁשְּׁנֵיהֶם הִתְיָעֲצוּ כְּאֶזְוֹד, לָקְחוּ אֶת אוֹתוֹ זָהָב, (אֶזְוֹד) שְׁנֵי שְׁלִישׁ בְּיָד אַזַּת, וּשְׁלִישׁ בַּיָּד הָאַזֵּרֵת. מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ בְּאוֹתוֹ בֵּין שֶׁל כְּשׁוּף.

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, אַהֲרֹן מָשׁוּחַ שֶׁל הָאֵל הַגָּדוֹל, בַּחֲסִידוּתְךָ נָפַלוּ כַּמָּה בְּהָעָם הַקָּדוֹשׁ, וְאַתָּה לֹא הָיִיתָ יוֹדֵעַ לְהִשָּׁמֵר. מָה עָשׂוּ? כְּשֶׁהִגִּיעוּ שֵׁשׁ שָׁעוֹת וְהַיּוֹם הָיָה בְּמִשְׁקָל, לָקְחוּ אֶת אוֹתוֹ זָהָב שֶׁפָּרְקוּ מֵאָזְנֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּשׁוּף, לֹא מִתְבַּקֵּשׁ לָזוּז עֵינוֹ עַל מָמוֹן. וְהֵם אוֹמְרִים, הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לָנוּ, אִם אֵינֶנּוּ מְעַכְּבִים. זוֹ אֵינָהּ שָׁעָה לָזוּז עַל הַזָּהָב. מִיָּד – וַיִּתְפָּרְקוּ כָּל הָעָם. מַה זֶּה וַיִּתְפָּרְקוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א יט) מִפָּרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים, שֶׁהִשְׁוְוזִיתוּ וְשָׁבְרוּ אֶת אָזְנֵיהֶם. בָּכָה כְּמִקֹּדֶם וְאָמַר, אִי עַם קָדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּבְכִיָּה וְאָמַר, (שמות כא) וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְגוֹ׳. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַחֲבֵרִים, הָאֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה בְּסִינַי (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְגוֹ׳, וְהוּא פָּרַק עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם מֵעָלָיו וּמָכַר עַצְמוֹ לְאַזֵּר – תֵּרָצַע. וְאֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַזָּבִים, אֲנָשִׁים רָעִים, בִּתְשׁוּקָתָם לַזָּהָב לֹא רָצוּ מִנְּשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם אֶלָּא הַשְׁוָוזַת דַּרְכָּם (אָזְנֵיהֶם), וְהִתְפָּרְקוּ מֵעֹל שֶׁל שָׁמַיִם שֶׁצִּוָּה אוֹתָם מֹשֶׁה וְשָׁבְרוּ אָזְנֵיהֶם, שֶׁאֵין לָהֶם זֵלֶק בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְהָעָם הַקָּדוֹשׁ.

מָה עָשׂוּ? זִלְקוּ שְׁנֵיהֶם אוֹתוֹ הַזָּהָב, אֶזְוֹד נָטַל שְׁנֵי שְׁלִישִׁים, וְאֶזְוֹד שְׁלִישִׁי. עָמְדוּ כְּנֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת. עָשׂוּ כִּשְׁפֵיהֶם וְכִשְׁפּוּ בְּלַהֲטֵיהֶם בַּכְּשׁוּף שֶׁל הַפָּה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעָה רֹאשִׁית הַשָּׁעָה הַשְּׁבִיעִית, שְׁנֵיהֶם הֵרִימוּ יְדֵיהֶם עַל יְדֵי אַהֲרֹן, (וּמִנַּיִן שֶׁמֵּהַיָּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם נָטַל יָד אַזַּת וְלֹא יוֹתֵר?) שֶׁכָּתוּב וַיִּקְּחוּ מִיָּדָם. שְׁנֵיהֶם הָיוּ וְלֹא יוֹתֵר. כֵּיוָן שֶׁהוּא קִבֵּל מִיָּדָם (שְׁתַּיִם, וְלֹא יְדֵיהֶם), יָצָא קוֹל וְאָמַר, (משלי יא) יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע, שֶׁכָּתוּב כִּי בְרָע

הוּא. הֵבִיא רָע לָעוֹלָם.

סוֹד הַדָּבָר – אוֹתָם הַזּוֹטְאִים הָרְשָׁעִים מְכַשְּׁפִים בְּנֵי בִלְעָם הַזּוֹטֵא, בְּנֵי בָּנָיו שֶׁל לָבָן הָרָשָׁע, רָאוּ שֶׁכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה הִיא בְּיָמִין, וּמֵהַיָּמִין מִתְזַוֶּנֶת תָּמִיד (יוֹתֵר), אָמְרוּ, אִם יִהְיֶה בַּצַּד הַזֶּה אוֹתוֹ רֹאשׁ שֶׁל הַיָּמִין, הֲרֵי הָעָצְמָה שֶׁלָּנוּ כָּרָאוּי.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ שֶׁבַע שָׁעוֹת שֶׁל הַיּוֹם, נָתְנוּ לוֹ לְאַהֲרֹן מִיָּד. אִם הוּא הָיָה אוֹמֵר לָהֶם שִׂימוּ אוֹתוֹ בָּאָרֶץ בַּתְּזוּלָה וַאֲנִי אָטֹל – לֹא הָיוּ יְכוֹלִים בְּכִשָּׁפֵיהֶם לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. אֶלָּא נָטַל מִיָּדָם. וְהַכָּתוּב מִתְרַעֵם וְאוֹמֵר, וַיִּקָּזוּ מִיָּדָם. רְאוּ מָה עָשָׂה אַהֲרֹן אִישׁ נָבִיא, אִישׁ זָקֵן, שֶׁלֹּא יָדַע לְהַשְׁמֵר. שֶׁאִלּוּ נָטַל מִן הָאָרֶץ, כָּל כִּשָּׁפִים שֶׁבָּעוֹלָם לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהַצְלִיחַ. אֲבָל בַּמֶּה הִצְלִיחוּ בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה? מִשּׁוּם שֶׁוַּיִּקָּזוּ מִיָּדָם, וְלֹא מִן הָאָרֶץ.

וַיְצַר אֹתוֹ בַּזֶּרֶט. לֹא כְּמוֹ שֶׁזּוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם שֶׁעָשָׂה צִיּוּרִים בִּמְזוּגָה אוֹ בְּדָבָר אַזֵּר. אֶלָּא בָּא הַכָּתוּב לְהוֹכִיחַ אֶת הַדָּבָר, שֶׁאַהֲרֹן לֹא יָדַע לְהִשָּׁמֵר. אִלּוּ כְּשֶׁנָּטַל מִיָּדֵיהֶם הָיָה זוֹרֵק לָאָרֶץ, וְאַף עַל גַּב שֶׁאַזַּר כָּךְ יִטֹּל אוֹתוֹ, אָז לֹא הָיָה מַצְלִיחַ הַמַּעֲשֶׂה הָרָע הַזֶּה. אֲבָל בַּכֹּל הָיָה סִיּוּעַ רַע, שֶׁלָּקַח זָהָב וּטְמָנוֹ מֵהָעַיִן, רַע אַזַּר רַע. מַה זֶּה וַיְצַר אֹתוֹ בַּזֶּרֶט? שֶׁשָּׂם אֶת כָּל הַזָּהָב בְּכִיס אֶזֶד וְנִשְׁמַר מֵהָעַיִן, וְאָז הַכֹּל עָלָה לְמַעֲשֶׂה.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל זָנוֹךְ מָצָאנוּ שֶׁכָּךְ הָיָה אוֹמֵר, בֶּן יָזִיד יָוֵלֵד לְאוֹתוֹ רֹאשׁ הַלָּבָן, וּכְשֶׁיִּבְאוּ אוֹתָם מְבַשֵּׂר הַזַּמּוֹרִים, יַטְעוּ אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ שֶׁיַּכְנִיס (שֶׁיִּטֹּל) מַרְגָּלִיּוֹת בְּפַעֲמוֹנֵי זָהָב לְלֹא דַעְתּוֹ, וּדְמוּת תְּצַיֵּר בְּצִיּוּר בַּזֶּרֶט. מַה זֶּה בַּזֶּרֶט? בְּזֶרֶט אֱנוֹשׁ, זֶהוּ קוּלְמוֹס שֶׁל אֱנוֹשׁ הָרָשָׁע שֶׁהִטְעָה בְּנֵי אָדָם.

וַדַּאי זֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר, שֶׁאֱנוֹשׁ כְּשֶׁהִטְעָה אֶת הָעוֹלָם, בְּקוּלְמוֹס הָיָה רוֹשֵׁם רְשׁוּמִים שֶׁל כָּל הַהֲמִיּוֹת וַעֲבוֹדוֹת זָרוֹת בְּאוֹתוֹ קוּלְמוֹס (רֹשֶׁם רָשׁוּם), וְלָכֵן כָּתוּב בַּזֶּרֶט, אוֹתוֹ שֶׁנּוֹדַע לַעֲשׂוֹת כָּךְ. וְזֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר.

וְהַכֹּל הָיָה, שֶׁוַּדַּאי בְּכִיס הִשְׁלִיךְ הַזָּהָב וְכִסָּה אוֹתוֹ מִן הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ

אוֹתָם מִכַּשָּׁפִים, וְכָךְ צָרִיךְ בְּמִינֵי הַכְּשָׁפִים הַלָּלוּ. וְזֶהוּ מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל הַכְּשָׁפִים הַלָּלוּ – דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ בְּגִלּוּי לְגַלּוֹת אַוָּזר כָּךְ, צָרִיךְ הַסְתָּרָה וְכִסּוּי בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁיִּתְכַּסֶּה מִן הָעַיִן, וְאַוָּזר כָּךְ יֵצֵא הָאֱמֶת לְאֱמִתּוּתוֹ. וְדָבָר שֶׁצָּרִיךְ אַוָּזר כָּךְ כִּסּוּי, צָרִיךְ בָּרִאשׁוֹנָה בְּגִלּוּי.

עַכְשָׁו, בָּנַי אֲהוּבַי, אֲהוּבֵי נַפְשִׁי, מָה אֶעֱשֶׂה? וַדַּאי שֶׁצָּרִיךְ לְגַלּוֹת. הַקְשִׁיבוּ וְהַסְתִּירוּ הַדְּבָרִים. בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה הַהוּא, אֱלֹהִים אֱמֶת, מֶלֶךְ עַל הָעוֹלָם, בִּשְׁלשָׁה (דְּבָרִים) עוֹלָמוֹת (אֵלּוּ) הִתְוַוְּזֵק – בִּבְרִיאָה, בִּיצִירָה, בַּעֲשִׂיָּה. וַהֲרֵי נֶאֱמַר הַסּוֹד שֶׁל כָּל אֶוָּזד וְאֶוָּזד כָּאן. כְּנֶגֶד בְּרִיאָה – וַיְקַוּז מִיָּדָם, דָּבָר שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ עַד עַכְשָׁו כְּלוּם. כְּנֶגֶד יְצִירָה – וַיָּצַר אֹתוֹ בַּוָּרֶט. כְּנֶגֶד עֲשִׂיָּה – וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מַסֵּכָה. מִי רָאָה כַּכְּשָׁפִים הָאֵלֶּה בְּכָל הָעוֹלָם?

עַכְשָׁו יֵשׁ לוֹמַר, וְכִי לֹא כָּתוּב וָאַשְׁלִיכֵהוּ בָּאֵשׁ, וְלֹא יוֹתֵר, וְאָז וַיֵּצֵא הָעֵגֶל הַזֶּה, וְעַכְשָׁו אַתָּה אוֹמֵר וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מַסֵּכָה? אֶלָּא זֹס וְשָׁלוֹם שֶׁאַהֲרֹן עָשָׂה, וְהַכָּתוּב מוֹכִיזַ, שֶׁכָּתוּב וַיְקַוּז אֶת הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשׂוּ. אֲבָל מִמַּה שֶׁכָּתוּב וַיְקַוּז מִיָּדָם וְכָתוּב וַיָּצַר אֹתוֹ, מִכַּזַ שְׁנֵי אֵלֶּה נַעֲשָׂה הַכֹּל. כִּבְיָכוֹל הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ. שֶׁאִם שְׁנֵי אֵלֶּה לֹא הָיוּ, לֹא הָיָה נַעֲשָׂה וְלֹא יוֹצֵא לְאֱמִתּוּת. אֲבָל מִי גָּרַם שֶׁנַּעֲשָׂה? שְׁנֵי אֵלֶּה. (כִּבְיָכוֹל וַיַּעֲשֵׂהוּ, הוּא וַדַּאי עָשָׂהוּ) בְּעוֹד שֶׁהוּא לוֹקְזַ מִיָּדָם, הֵם עָשׂוּ כִּשְׁפֵיהֶם וְלוֹוְזִשִׁים בְּפִיהֶם, וּמוֹשְׁכִים רוּזַ לְמַטָּה מֵהַצַּד הָאַוָּזר.

וּמָשְׁכוּ שְׁתֵּי רוּזוֹת כְּאַוָּזת, אַוָּזת מֵהַוָּכָר וְאַוָּזת מֵהַנְּקֵבָה. שֶׁכְּשֶׁמִּתְלַבֵּשׁ הַוָּכָר בִּדְמוּת הַשּׁוֹר, הַנְּקֵבָה בִּדְמוּת הַוָּזָמוֹר, וּשְׁנֵיהֶם הָיוּ כְּלוּלִים כְּאֶוָּזד. לָמָּה שְׁנֵי אֵלֶּה? אֶלָּא שׁוֹר הֲרֵי נֶאֱמַר, וַוָּזָמוֹר לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁבְּמִכַּשְּׁפִים הַמְּצָרִיִּים הַלָּלוּ כָּתוּב בָּהֶם, (יזזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר וָזֲמוֹרִים בְּשָׂרָם.

וְלָכֵן כָּל אֵלּוּ מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁמֵּתוּ הִתְוַוְּבְּרוּ עִמָּהֶם בְּלִבָּם. וּמִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי דְּמִיּוֹת, כָּתוּב אֱלֹהֵי אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא כָּתוּב זֶה, אֶלָּא אֵלֶּה. שְׁנַיִם הָיוּ כְּאֶוָּזד. אֲשֶׁר הֶעֱלוֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, הֶעֱלוֹךְ וְלֹא כָּתוּב הֶעֱלָךְ.

וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מַסֵּכָה וַיֹּאמְרוּ. לֹא כָתוּב וַיֹּאמֶר, אֶלָּא וַיֹּאמְרוּ, שֶׁאַהֲרֹן לֹא אָמַר דָּבָר. שָׁנִינוּ, מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ קַנְתָּרִים הָיוּ בּוֹ. אֵיךְ כָּתוּב וַיִּקָּחוּ מִיָּדָם? וְכִי בְּיָדָם הָיוּ כָּל הַקַּנְטָרִים הַלָּלוּ? אֶלָּא מִכֻּלָּם שֶׁל אוֹתָם קַנְטָרִים לָקְחוּ מִלֹּא יְדֵיהֶם, וְאוֹתוֹ מְעַט הִתְעַלָּה עַל הַכֹּל כְּאִלּוּ הַכֹּל הָיָה בִּידֵיהֶם.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּרְא אַהֲרֹן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו. אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, כַּמָּה רְצוֹנְךָ הָיָה לְטוֹב וְלֹא יָדַעְתָּ לְהִשָּׁמֵר. כֵּיוָן שֶׁזָּרְקוּ לָאֵשׁ, הִתְוַוֵּךְ כּוֹז הַצַּד הָאַוֵּר שָׁם בָּאֵשׁ, וְיָצְאָה דְמוּת שׁוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּשְׁתֵּי הַמִּשְׁכוֹת שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּר. מִיָּד – וַיַּרְא אַהֲרֹן. מַה זֶּה וַיַּרְא אַהֲרֹן? רָאָה שֶׁהַצַּד הָאַוֵּר הִתְוַוֵּךְ. מִיָּד – וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו. שֶׁאִלְמָלֵא הִקְדִּים וּבָנָה הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה, הָעוֹלָם הָיָה זוֹוֵר לְזֹוְרְבָּנוֹ.

לְכַסְטִים שֶׁהָיָה יוֹצֵא לְאַבֵּד וְלַהֲרֹג בְּנֵי אָדָם, רָאָה לְגִיוֹן הַמֶּלֶךְ שֶׁאוֹתוֹ הַכַּסְטִים יוֹצֵא בְּכוֹז זָזָק, מֶה עָשָׂה אוֹתוֹ לְגִיוֹן? שִׁבֵּל אֶת הַמֶּלֶךְ לָצֵאת לַדֶּרֶךְ, וּמָשַׁךְ אוֹתוֹ הַלְגִיוֹן לְאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ. כְּשֶׁעָדַיִן הַכַּסְטִים הוֹלֵךְ בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ, רָאָה דְמוּת הַמֶּלֶךְ עוֹמֶדֶת לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְפָנָיו בַּדֶּרֶךְ, מִיָּד נִרְתַּע וְזָוַר לְאָוזוֹר.

כָּךְ וַיַּרְא אַהֲרֹן שֶׁהַצַּד הָאַוֵּר מִתְגַּבֵּר, אָוַז בָּרְפוּאָה וְהֶוְוִיק בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה וְשָׂם אוֹתוֹ לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַצַּד הָרַע אֶת דְּיוֹקָן הַמֶּלֶךְ שֶׁעוֹמֵד לְפָנָיו, מִיָּד זָוַר לְאָוזוֹר וְנֶוְוַלַּשׁ כּוֹז וְזֵילוֹ, שֶׁהֲרֵי הִתְוַוֵּק, (מִיָּד וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו) וְהַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה הִתְגַּבֵּר, וְנֶוְוַלַּשׁ הַצַּד הָאַוֵּר.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וַיֹּאמַר זוֹג לַהּ׳ מָוֹזר. זוֹג לַהּ׳, וְלֹא לָעֵגֶל. וּלְצַד הַקְּדֻשָּׁה עָשָׂה, וּלְצַד הַקְּדֻשָּׁה קָרָא וְאָמַר. וְוֹו הָרְפוּאָה שֶׁהַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאִלְמָלֵא עָשָׂה אֶת זֶה, לֹא עָמַד הָעוֹלָם עַל מְקוֹמוֹ, וְעִם כָּל זֶה לֹא שָׂכַךְ רָגְזוֹ מֵאַהֲרֹן, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הִתְכַּוֵּן לְרַע.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַהֲרֹן, שְׁנֵי הַמִּכַשְׁפִים הַלָּלוּ מָשְׁכוּ אוֹתְךָ לְמַה שֶׁרָצוּ, זַיֶּיךְ שֶׁשְּׁנֵי בָּנֶיךָ יִפָּלוּ, וְעַל הַוֵּזְטָא הַזֶּה יָמוּתוּ (וּבַוֵּזְטָא הַזֶּה הֵם

יִתְפָּסוּ). וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ט) וּבְאַהֲרֹן הִתְאַנַּף ה' מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ. מַה זֶּה לְהַשְׁמִידוֹ? אֵלּוּ בָּנָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ב) וְאַשְׁמִיד פָּרִיו מִמַּעַל, שֶׁפָּרִיו שֶׁל אָדָם אֵלּוּ הֵם בָּנָיו.

בֹּא וּרְאֵה, אַהֲרֹן שָׂם אֶת אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ לְפָנָיו, וְהֶעֱגָל שָׂב לַאֲזוֹרָיו. בָּנָיו שָׂמוּ אֶת הַצַּד הָאַחֵר לְפָנָיו, וְצַד הַקְּדֻשָּׁה זָוַר לְאָזוֹר, שֶׁכָּתוּב (ויקרא י) וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה'. לִפְנֵי ה' שָׁמוּ. נִתְפָּסוּ בַּזֹּטָא הַזֶּה.

אַהֲרֹן וְשִׁבְטוֹ, שֶׁבֵּינְתַיִם יָבֹא מֹשֶׁה, וְלָכֵן אֶת אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ לֹא הָרַס מֹשֶׁה, שֶׁאִלּוּ הָיָה כְּמוֹ שֶׁזּוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁהִצְטָרֵךְ מֹשֶׁה – לְנַתֵּץ אֶת אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ הָיָה צָרִיךְ, כְּמוֹ שֶׁהִתְנַבֵּא הַנָּבִיא עִדּוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית אֵל, וּנְבוּאָתוֹ עַל אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ הָיְתָה. אֲבָל כָּאן הָיָה דָּבָר אַזָּר כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְכָתוּב וַיְכַזּוּ אֶת הָעֵגֶל אֲשֶׁר עָשׂוּ, וְלֹא כָתוּב וַיְנַתֵּץ אֶת הַמִּזְבֵּחַ.

בֹּא וּרְאֵה, וַיִּקְרָא אַהֲרֹן – הוּא הִכְרִיז בְּקוֹל וְאָמַר. כָּתוּב כָּאן וַיִּקְרָא וַיֹּאמַר, וְכָתוּב בְּיוֹנָה וַיִּקְרָא וַיֹּאמַר. מַה שָּׁם הִכְרִיז לְדִין, אַף כָּאן הִכְרִיז לְדִין. זֹגֹ לַה' מָזָר, נִבָּא נְבוּאָה בְּאוֹתָהּ רוּזָן שֶׁל מִזְבֵּחַ, שֶׁעָתִיד הַדִּין לִשְׂרוֹת עֲלֵיהֶם. זֹגֹ לַה', לַעֲשׂוֹת בָּכֶם דִּין.

וּשְׁלֹשָׁה דִינִים הָיוּ: אָזַד, וַיִּגֹּף ה' אֶת הָעָם. וְאָזַד בִּבְנֵי לֵוִי. וְאָזַד שֶׁהִשְׁקָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְהֵינוּ זֹגֹ שֶׁל בְּנֵי לֵוִי. לַה' – שֶׁוַּיִּגֹּף ה'. מָזָר – שֶׁהִשְׁקָה אוֹתָם מֹשֶׁה. וְלָנוּ בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, וּלְמָזָר נִמְצְאוּ נְפוּזִים וּמֵתִים. וְאוֹתָם הַמַּיִם הָיוּ מְכַשְּׁכְּשִׁים בִּמְעֵיהֶם כָּל הַלַּיְלָה, וּבַבֹּקֶר נִמְצְאוּ מֵתִים, וְלָכֵן זֹגֹ לַה' מָזָר. וְכָל הָרְפוּאָה שֶׁעָשָׂה אַהֲרֹן, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו.

בֹּא וּרְאֵה, (אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ שֶׁל קְדֻשָּׁה הָיָה) שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֶת הָעֵגֶל וּמְזֹלֹת, וְאִלּוּ מִזְבֵּחַ לֹא כָתוּב. שֶׁהֲרֵי אַהֲרֹן יְדִיעָה הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁכָּתוּב (שמות כב) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָזֹרָם בִּלְתִּי לַה' לְבַדּוֹ, וַדַּאי נִצַּל אַהֲרֹן בְּעֵצָה טוֹבָה שֶׁהִנְהִיג לְנַפְשׁוֹ, וְהַכֹּל בְּרָצוֹן שָׁלֵם טוֹב, שֶׁלֹּא הִתְכַּוֵּן לְרַע.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְיִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ. אֲבָל יָרְבְעָם שֶׁעָשָׂה עֲגָלִים, הֲרֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ, וְעֵגֶל עָשׂוּ. אָמַר לוֹ, וַדַּאי, וּפָרְשׁוּהָ, אֲבָל יָרְבְעָם זָטָא וְהֶזֵּטִיא, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ. שֶׁוַּדַּאי זֵטָא רַע עָשָׂה, וּבַמַּלְכוּת זָטָא.

אָמַר יָרְבְעָם, הֲרֵי וַדַּאי שֶׁהֲרֵי צַד הַקְּדֻשָּׁה לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא רַק בְּלֵב כָּל הָעוֹלָם, וְזוֹ יִרוּשָׁלַיִם. אֲנִי לֹא יָכוֹל לִמְשֹׁךְ אֶת אוֹתוֹ הַצַּד לְכָאן, מָה אֶעֱשֶׂה? מִיָּד – (מלכים–א יב) וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ וְגוֹ'. נָטַל עֵצָה רָעָה. אָמַר, הֲרֵי הַצַּד הָאַזֵּר שֶׁנִּמְשָׁךְ מִיָּד לְכָל מָקוֹם, וְכָל שֶׁכֵּן בָּאָרֶץ הַזּוֹ, שֶׁתְּשׁוּקָתוֹ לִשְׁרוֹת בְּתוֹכָהּ, אֲבָל לֹא יָכוֹל לְהִתְלַבֵּשׁ אֶלָּא רַק בִּדְמוּת שֶׁל שׁוֹר.

שְׁנֵי עֲגָלִים לָמָּה? אֶלָּא אָמַר יָרְבְעָם, (בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר) בַּמִּדְבָּר הָיוּ אוֹתָם מְכַשְּׁפִים, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל כג) בְּשַׂר זֻמּוֹרִים בְּשָׂרָם. (לֹא אוֹתָם מִצְרַיִם, אֶלָּא) כָּאן אוֹתָן שְׁתֵּי רוּזּוֹת רָעוֹת יִתְלַבְּשׁוּ כָּרָאוּי, זָכָר וּנְקֵבָה הֵם. שֶׁהֲרֵי הַזָּכָר הָיָה בְּבֵית אֵל, וְהַנְּקֵבָה הָיְתָה בְּדָן. וּמִתּוֹךְ שֶׁכָּתוּב נָטָת תִּטְפָּנָה שְׂפָתַי זָרָה, נִמְשְׁכוּ יִשְׂרָאֵל אַזְרָיו יוֹתֵר, שֶׁכָּתוּב וַיֵּלְכוּ הָעָם לִפְנֵי הָאֶזֶד עַד דָּן. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיוּ שְׁנֵי עֲגָלִים, וּמָשַׁךְ אוֹתָם יָרְבְעָם לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְהָיָה זֵטָא עָלָיו וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וּמָנַע בְּרָכוֹת מִן הָעוֹלָם, וְעָלָיו כָּתוּב (משלי כז) גֹּוֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹ'.

וְעַל כֵּן הָיוּ הָעֲגָלִים, שֶׁהֲרֵי הַלְּבוּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ הַצַּד הָאַזֵּר הוּא שׁוֹר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה הוּא עֵגֶל וְלֹא שׁוֹר? אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ רָאוּי, וְכֵן בְּכָל הַצְּדָדִים, רֵאשִׁית הַלְּבוּשׁ הוּא קָטָן, וַהֲרֵי בְּאַרְנוֹ.

וְלָכֵן, בָּנַי אֲהוּבַי, כֵּיוָן שֶׁרָצוּ אֱלֹהִים, וּבַצַּד שֶׁל אֱלֹהִים נִבְנָה הַמַּעֲשֶׂה, הָאֱלֹהִים הַקָּדוֹשׁ, הָאֵם, שֶׁאוֹוֶזֶת תָּמִיד בְּזִרוֹעַ הַמֶּלֶךְ וּמַעֲלָה אֶת הָרְצוּעָה, לֹא הָיְתָה שָׁם, וְהִצְטָרֵךְ מֹשֶׁה לִהְיוֹת שָׁם בִּמְקוֹמָהּ. כֵּיוָן שֶׁרָמַז לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִסְתַּכֵּל.

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים רָמַז לוֹ, אִי מֹשֶׁה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, כַּמָּה זָקָן כּוֹזֵךְ, כַּמָּה

גְּבוּרָתְךָ גָּדוֹלָה. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים רָמַז לוֹ, שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה הַנִּיזָּה לִי – הֲרֵי אֶזֶד. וְיִזַּר אַפַּי בָּהֶם וַאֲכַלֵּם – הֲרֵי שְׁתַּיִם. וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל – הֲרֵי שָׁלֹשׁ. זְכֻתָהּ שֶׁל מֹשֶׁה בִּשְׁלֹשֶׁת הָרְמָזִים הַלָּלוּ. אָזַז בִּזְרוֹעַ יְמִינוֹ – כְּנֶגֶד הַנִּיזָּה לִי. אָזַז בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאלוֹ – כְּנֶגֶד וְיִזַּר אַפַּי בָּהֶם וַאֲכַלֵּם. הִתְזַבֵּק בְּגוּף הַמֶּלֶךְ – כְּנֶגֶד וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל. וּכְשֶׁהִתְזַבֵּק בַּגּוּף, וּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, לֹא יָכוֹל לְהִתְנַעְנֵעַ לְצַד בָּעוֹלָם. זוֹ הָיְתָה זְכֻתָהּ שֶׁל מֹשֶׁה, (שְׁבִדְבָרַי) שְׁמִינֵי רְמָזִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הִכִּיר בְּכָל אֶזֶד מֵהֶם מֵאֵיזֶה מָקוֹם יְזַזִּיק, וּבְזָכְמָה הוּא עָשָׂה.

בָּאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהַזַּבְּרִים וְנָשְׁקוּ יָדוֹ. הָיָה שָׁם רַבִּי אַבָּא. אָמַר, אִלְמָלֵא לֹא בָאתִי לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי לָנוּ. בָּכָה וְאָמַר, וַי רַבִּי, כְּשֶׁתִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, מִי יָאִיר וְיַגֶּלֶה אוֹרוֹת הַתּוֹרָה? דָּבָר זֶה בַּזָּשֵׁכָה נִסְתָּר עַד עַכְשָׁו, שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, וַהֲרֵי מֵאִיר עַד רוּם הָרָקִיעַ, וּבְכִסֵּא הַמֶּלֶךְ הוּא רָשׁוּם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמַזָּז עַכְשָׁו בַּדָּבָר הַזֶּה. וְכַמָּה שִׁמְזָה עַל שִׁמְזָה נוֹסָפָה מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. מִי יָעִיר דִּבְרֵי זְכֻתָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹתְךָ.

בֹּא וּרְאֵה, טֶרֶם זָטָא אָדָם, הָיָה עוֹלֶה וְעוֹמֵד בְּזָכְמַת הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְלֹא הָיָה נִפְרָד מֵעֵץ הַזַּיִּים. כֵּיוָן שֶׁהִגְדִּיל תְּשׁוּקָתוֹ לָדַעַת וְלָרֶדֶת לְמַטָּה, נִמְשַׁךְ אַזַּרְיֵהֶם, עַד שֶׁנִּפְרַד מֵעֵץ הַזַּיִּים, וְיָדַע רַע וְעָזַב הַטּוֹב. וְלָכֵן כָּתוּב (תהלים לז) כִּי לֹא אֵל זָפֶץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע. מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ בָּרָע, אֵין לוֹ דִּיּוּר עִם עֵץ הַזַּיִּים. וְטֶרֶם שֶׁזָּטָאוּ, הָיוּ שׁוֹמְעִים קוֹל מִלְמַעְלָה וְיוֹדְעִים אֶת הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְלֹא פַּוְזָדִים. כֵּיוָן שֶׁזָּטָאוּ, אֲפִלּוּ קוֹל שֶׁלְמַטָּה לֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד בּוֹ.

כְּמוֹ זֶה, טֶרֶם שֶׁזָּטָאוּ יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, הָעֲבָרָה מֵהֶם וַהֲמִתוֹ שֶׁל הַנָּזָשׁ הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי אָז בְּטוּל שֶׁל יֵצֶר הָרָע הָיָה בָּעוֹלָם, וְדָזוּ אוֹתוֹ מֵהֶם, וְאָז נֶאֱזְזוּ בְּעֵץ הַזַּיִּים וְעָלוּ לְמַעְלָה, וְלֹא יָרְדוּ לְמַטָּה. אָז הָיוּ מַכִּירִים וְהָיוּ רוֹאִים אַסְפַּקְלַרְיוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְעֵינֵיהֶם הוּאֲרוּ, וְשָׁמְזוּ לְהַכִּיר וְלִשְׁמֹעַ. וְאָז זָגַר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזַּגּוֹרוֹת שֶׁל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא יוּכַל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם הַנָּזָשׁ הַזֶּה, וְלֹא יְטַמֵּא אוֹתָם

כְּבָרִאשׁוֹנָה.

כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ בָּעֵגֶל, הָעָבְרוּ מֵהֶם כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת וְהָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְהָעֲבָרָה מֵהֶם וְגַזֶרֶת כְּלִי הַזִּין שֶׁהִתְעַטְּרוּ מֵהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְהִמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם הַנָּזוּשׁ הָרָע כְּמִקֹּדֶם, וְנֶרְמוּ מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם. וְאַזַר כָּךְ מַה כָּתוּב? וַיַּרְא אַהֲרֹן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה וְהִנֵּה קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיִּירְאוּ מִגֶּשֶׁת אֵלָיו.

בֹּא וּרְאֵה, מַה כָּתוּב בָּרִאשׁוֹנָה? (שמות יד) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה. וְכֻלָּם רָאוּ אֶת הַזְּהָרִים הָעֶלְיוֹנִים נְאוֹרִים בָּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, שֶׁכָּתוּב (שם כ) וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. וְעַל הַיָּם הָיוּ רוֹאִים וְלֹא פּוֹזְדִים, שֶׁכָּתוּב זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ. אַזַר שֶׁזָּטְאוּ, פָּנֵי הַסַּרְסוּר לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לִרְאוֹת. מַה כָּתוּב? וַיִּירְאוּ מִגֶּשֶׁת אֵלָיו.

וּבֹא רְאֵה, מַה כָּתוּב בָּהֶם? וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב, שֶׁהָעֲבְרוּ מֵהֶם אוֹתָם כְּלֵי זַיִן שֶׁהִתְזַבְּרוּ בָּהֶם בְּהַר סִינַי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרָע. כֵּיוָן שֶׁהָעֲבְרוּ מֵהֶם, מַה כָּתוּב? וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הַרְחֵק מִן הַמַּחֲנֶה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מָה הַפָּסוּק הַזֶּה לָזֶה? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁיָּדַע מֹשֶׁה שֶׁהָעֲבְרוּ מִיִּשְׂרָאֵל אוֹתָם כְּלֵי זַיִן עֶלְיוֹנִים, אָמַר, הֲרֵי וַדַּאי מִכָּאן וְהָלְאָה הַנָּזוּשׁ הָרָע יָבֹא לָדוּר בֵּינֵיהֶם. וְאִם יַעֲמֹד הַמִּקְדָּשׁ כָּאן בֵּינֵיהֶם, יִטְמָא. מִיָּד – וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה הַרְחֵק מִן הַמַּחֲנֶה. מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה רָאָה שֶׁהֲרֵי אָז יִשְׁלֹט הַנָּזוּשׁ הָרָע מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֹּדֶם לָכֵן.

וְקָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד. וְכִי לֹא בָּרִאשׁוֹנָה אֹהֶל מוֹעֵד? אֶלָּא בָּרִאשׁוֹנָה אֹהֶל סְתָם, וְכָעֵת אֹהֶל מוֹעֵד. מַה זֶּה מוֹעֵד? רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר לְטוֹב. רַבִּי אַבָּא אָמַר לְרַע. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר לְטוֹב – מַה מוֹעֵד הוּא יוֹם שְׁמִוַּת הַלְּבָנָה, שֶׁנּוֹסָפָה בּוֹ קְדֻשָּׁה, לֹא שׁוֹלֵט בָּהּ פָּגָם, אַף כָּאן קוֹרֵא לָהּ בַּשֵּׁם הַזֶּה, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי הִתְרַחֵק מִבֵּינֵיהֶם וְלֹא נִפְגְּמָה, וְלָכֵן כָּתוּב וְקָרָא לוֹ אֹהֶל מוֹעֵד.

וְרַבִּי אַבָּא אָמַר לְרַע – שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה אוֹכֵל סְתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג) אוֹכֵל בַּכֹּל יִצְעָן בַּכֹּל יִסַּע יְתֵדוֹתָיו לָנֶצַח, וְעַכְשָׁו אוֹכֵל מוּעָד. בָּרִאשׁוֹנָה לְתֵת רְפוּאוֹת לָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּהֶם הַמָּוֶת – מִכָּאן וָהָלְאָה אוֹכֵל מוּעָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ל) וּבֵית מוֹעֵד לְכָל זָי. כָּאן נִתָּן בּוֹ זְמַן וְזַיִּים קְצוּבִין לָעוֹלָם. בַּתְּזוּלָה לֹא נִפְגַּם – וְעַכְשָׁו נִפְגַּם. בָּרִאשׁוֹנָה זֵבֵרוֹת וְזוּגִּ לַלְּבָנָה עִם הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁלֹּא יוּסְרוּ – עַכְשָׁו אוֹכֵל מוּעָד, זוּגָם מִזְּמַן לִזְמַן. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְקָרָא לוֹ אוֹכֵל מוּעָד, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה קֹדֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב לַיְלָה אֶזְוֵד וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְהָיוּ יוֹשְׁבִים לְפָנָיו רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְזָק וְרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי כָּתוּב וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב, וְאָמְרִינוּ שֶׁגָּרְמוּ מָוֶת עֲלֵיהֶם מֵאוֹתוֹ זְמַן וָמַעְלָה וְשָׁלַט בָּהֶם אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרָע שֶׁהוֹסֵר מֵהֶם בָּרִאשׁוֹנָה. יִשְׂרָאֵל מֵילָא, אֲבָל יְהוֹשֵׁעַ שֶׁלֹּא חָטָא, הַאִם הוֹסֵר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ כְּלִי זַיִן עֶלְיוֹן שֶׁקִּבֵּל עִמָּהֶם בְּהַר סִינַי אוֹ לֹא?

אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא הוֹסֵר מִמֶּנּוּ, אִם כָּךְ, אָז לָמָּה מֵת כְּשְׁאָר כָּל בְּנֵי הָאָדָם? וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוֹסֵר מִמֶּנּוּ, לָמָּה? וַהֲרֵי לֹא חָטָא! שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה עִם מֹשֶׁה בְּשָׁעָה שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא קִבֵּל אוֹתָהּ הָעֲטָרָה בְּהַר סִינַי כְּמוֹ שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל, לָמָּה?

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים יד) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָּנָימוֹ. פָּסוּק זֶה אָמְרוּ בּוֹ הַחֲבֵרִים מַה שֶּׁאָמְרוּ. אֲבָל כִּי צַדִּיק ה' – צַדִּיק הוּא וּשְׁמוֹ צַדִּיק, וּמִשּׁוּם כָּךְ צְדָקוֹת אָהֵב. יָשָׁר וְהוּא יָשָׁר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) צַדִּיק וְיָשָׁר. וְעַל זֶה יֶחֱזוּ פָּנָימוֹ, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְיִתְקְנוּ דַּרְכֵיהֶם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר כָּרָאוּי.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁדָּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא דָּן אוֹתוֹ אֶלָּא לְפִי רֹב בְּנֵי הָאָדָם. וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁזָּטָא אָדָם בְּעֵץ שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ, גָּרַם לְאוֹתוֹ עֵץ שֶׁשּׁוֹרָה בּוֹ הַמָּוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְגָרַם פָּגָם לְהַפְרִיד אִשָּׁה מִבַּעְלָהּ, וְעָמַד

הַזֹּאת שֶׁל הַפָּגָם הַזֶּה בַּכִּלְבָּנָה עַד שֶׁיַּעַמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי. כֵּיוָן שֶׁיַּעַמְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי, הָעֲבַר אוֹתוֹ הַפָּגָם שֶׁל הַכִּלְבָּנָה וְעָמַד לְהָאִיר תָּמִיד. כֵּיוָן שֶׁזָּכוּ יִשְׂרָאֵל בָּעֵגֶל, שָׁבָה הַכִּלְבָּנָה כְּמִקֶּדֶם לְפָגְמָהּ, וְשָׁלַט הַנָּזוּשׁ הָרָע, וְאָזַז בָּהּ וּמְשַׁךְ אוֹתָהּ אֵלָיו וְנִפְגְּמָה.

וּכְשֶׁיֵּדַע מֹשֶׁה שֶׁזָּכוּ יִשְׂרָאֵל וְהֶעֱבִירוּ מֵהֶם אוֹתָם כְּלֵי זַיִן הַקְּדוֹשִׁים, יָדַע וַדַּאי שֶׁהֲרֵי הַנָּזוּשׁ אָזַז בַּכִּלְבָּנָה לִמְשֹׁךְ אוֹתָהּ אֵלָיו וְנִפְגְּמָה. אָז הוֹצִיא אוֹתָהּ בַּזּוּוִין. וְכֵיוָן שֶׁעָמְדָה לְהִפָּגֵם, אַף עַל גַּב שֶׁיִּהוֹשֵׁעַ עוֹמֵד בַּעֲטָרַת כְּלֵי הַזַּיִן שֶׁלָּהּ, כֵּיוָן שֶׁהַפָּגָם שׁוֹרֶה בָּהּ וְזָזָרָה לְכָמוֹ שֶׁנִּפְגְּמָה בְּזֻוְּטָאוֹ שֶׁל אָדָם, לֹא יָכוֹל אָדָם לְהִתְקַיֵּם, פָּרַט לְמֹשֶׁה שֶׁשָּׁלַט בָּהּ, וּמוֹתוֹ הָיָה בְּצַד אַזֵּר. וְעַל זֶה לֹא הָיָה בָּהּ רְשׁוּת לְקַיֵּם אֶת יְהוֹשֻׁעַ תָּמִיד וְלֹא מִיֶּשֶׁהוּ אַזֵּר. וְעַל כֵּן קוֹרֵא לָהּ אֹהֶל מוֹעֵד, שֶׁהֲרֵי שׁוֹרֶה בָּהּ זְמַן קָצוּב לְכָל הָעוֹלָם.

וְלָכֵן סוֹד הַדָּבָר – יֵשׁ יָמִין לְמַעְלָה וְיֵשׁ יָמִין לְמַטָּה. יֵשׁ שְׂמֹאל לְמַעְלָה וְיֵשׁ שְׂמֹאל לְמַטָּה. יֵשׁ יָמִין לְמַעְלָה בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה. וְיֵשׁ יָמִין לְמַטָּה שֶׁהוּא בְּצַד הָאַזֵּר. יֵשׁ שְׂמֹאל לְמַעְלָה בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, לְעוֹרֵר אַהֲבָה, לְהִתְקַשֵּׁר לַכִּלְבָּנָה, בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ לְמַעְלָה לְהָאִיר.

וְיֵשׁ שְׂמֹאל לְמַטָּה שֶׁמַּפְרִיד אַהֲבָה שֶׁלְּמַעְלָה, וּמַפְרִיד אוֹתָהּ מִלְּהָאִיר בַּשֶּׁמֶשׁ וּלְהִתְקָרֵב עִמּוֹ, וְזֶהוּ הַצַּד שֶׁל הַנָּזוּשׁ הָרָע. שֶׁכַּאֲשֶׁר הַשְּׂמֹאל הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר, אָז הוּא מוֹשֵׁךְ אֶת הַכִּלְבָּנָה וּמַפְרִידָהּ מִלְּמַעְלָה, וְאוֹרָהּ נָזוּשָׁךְ, וְנִדְבֶּקֶת בַּנָּזוּשׁ, וְאָז שׂוֹאֶבֶת מָוֶת לְמַטָּה לַכֹּל, כִּי נִדְבֶּקֶת בַּנָּזוּשׁ וּמִתְרַזֶּקֶת מֵעֵץ הַזַּיִּים, וְלָכֵן גּוֹרֶמֶת מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם. וְזֶהוּ כַּאֲשֶׁר נִטְמָא הַמִּקְדָּשׁ עַד זְמַן קָצוּב כְּשֶׁמִּתְתַּקֶּנֶת הַכִּלְבָּנָה וְשָׁבָה לְהָאִיר, וְזֶהוּ אֹהֶל מוֹעֵד.

וְעַל זֶה יְהוֹשֻׁעַ לֹא מֵת, אֶלָּא בְּעָטְיוֹ שֶׁל הַנָּזוּשׁ הַזֶּה שֶׁקָּרַב וּפָגַם אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּבָרִאשׁוֹנָה. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא נַעַר לְמַטָּה לְקַבֵּל אוֹר, לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל. כְּמוֹ שֶׁזֶּה נִפְגָּם, כָּךְ גַּם זֶה נִפְגָּם, אַף עַל גַּב שֶׁמִּין קָדוֹשׁ הָיָה לוֹ, כֵּיוָן שֶׁנִּפְגְּמָה הַכִּלְבָּנָה, כָּךְ וַדַּאי לֹא נִצּוֹל

לְבַדּוֹ מִמֶּנּוּ מֵאוֹתוֹ גָּזָן מַמָּשׁ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים סוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְנִדְבָּקִים בַּתּוֹרָה, וּמְקַיְּמִים הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב, (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה וְגוֹ'. וּבְשָׁבִילָהּ יִזְכּוּ לִזְוֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הוּא זִוֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ וְגוֹ'.

פָּרָשַׁת וַיַּקְהֵל

וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. רַבִּי זְוֶיָּא פָּתַח, (שמואל–א טו) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקֵּינִי לְכוּ סְרוּ רְדוּ וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בַּעֲמָלֵק, פָּקַדְתִּי אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה עֲמָלֵק לְיִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּכָל הַקְּרָבוֹת שֶׁעָשׂוּ שְׂאָר הָעַמִּים לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל, מָה הַטַּעַם לֹא הָיָה קָשֶׁה לְפָנָיו כְּמוֹ הַקְּרָב שֶׁעָשָׂה עֲמָלֵק אִתָּם? אֶלָּא וַדַּאי הַקְּרָב שֶׁל עֲמָלֵק הָיָה בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן הִתְוַוֵּךְ הַנָּוָשׁ הָרָע לְמַעְלָה, וְהִתְוַוֵּךְ לְמַטָּה.

מָה הַנָּוָשׁ הָרָע אוֹרֵב עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים, אַף כָּאן גַּם עֲמָלֵק נָוָשׁ רָע הָיָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁאָרַב לָהֶם עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א טו) אֲשֶׁר שָׂם לוֹ בַּדֶּרֶךְ בַּעֲלֹתוֹ מִמִּצְרָיִם. אוֹרֵב הָיָה לוֹ לְמַעְלָה לְטַמֵּא אֶת הַמִּקְדָּשׁ, וְאוֹרֵב הָיָה לְמַטָּה לְטַמֵּא אֶת יִשְׂרָאֵל. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (דברים כה) אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ. כָּתוּב כָּאן אֲשֶׁר קָרְךָ, וְכָתוּב שָׁם (שם כג) כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה.

וְעַל זֶה כָּתוּב בִּבְלְעָם, (במדבר כג) וַיִּקַּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם. וַיִּקַּר – לְשׁוֹן טֻמְאָה נָקַט. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב אֱלֹהִים, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְמִין לוֹ אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל טֻמְאָה לְהִטָּמֵא בּוֹ בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁהוּא נִדְבַּק לְהִטָּמֵא בָּהּ. מָה עָשָׂה בִּלְעָם? הוּא וְזִשֵּׁב בְּאוֹתָם קָרְבָּנוֹת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה. מִיָּד הִזְמִין לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ מָקוֹם. אָמַר לוֹ, הִנֵּה טֻמְאָה אֵלֶיךָ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לְךָ. וְעַל זֶה וַיִּקַּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם.

כְּמוֹ כֵן אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ וְגוֹ', הִזְמִין לְךָ אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ הָרָע לְמַעְלָה לְטַמֵּא

אוֹתְךָ בְּכָל הַצָּדָדִים. וְאִלְמָלֹא שֶׁהִתְוַוֵּדְתָּ לְמַעְלָה וִיהוֹשֻׁעַ לְמַטָּה, לֹא יָכְלוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל. וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָהּ שִׁנְאָה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁזָּשַׁב לַעֲקֹר אוֹת הַבְּרִית מִמְּקוֹמָהּ, וּמְשׁוּם כָּךְ פָּקַדְתִּי, בְּפָקְדָהּ, שֶׁהֲרֵי שָׁם נִרְמָז סוֹד הָאוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקֵּינִי. מִי זֶה הַקֵּינִי? זֶה יִתְרוֹ. וְכִי מִי נָתַן כָּאן אֶת בְּנֵי יִתְרוֹ לִהְיוֹת דִּיּוּרָם בַּעֲמָלֵק, וַהֲרֵי הָיוּ שְׁרוּיִים בִּירִיזוֹ? אֶלָּא הֲרֵי כָּתוּב (שופטים א) וּבְנֵי קֵינִי זוֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוּדָה מִדְבַּר יְהוּדָה וְגוֹ'. וּכְשֶׁעָלוּ מִשָּׁם, שְׁרוּיִים הָיוּ בְּתוֹזוּמוֹ שֶׁל עֲמָלֵק עַד לְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁבָּא שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב וַיָּסַר קֵינִי מִתּוֹךְ עֲמָלֵק.

מְשׁוּם שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁנִּמְצָאִים רְשָׁעִים, (נֶעֱנָשִׁים) אוֹתָם זַכַּאי וְצַדִּיקִים שֶׁנִּמְצָאִים בֵּינֵיהֶם נִתְפָּסִים בַּזָּטָאֵיהֶם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. כְּמוֹ זֶה, אִלְמָלֹא אוֹתָהּ עֵרֶבּוּבְיָה שֶׁהִתְעָרְבוּ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, לֹא נֶעֱנְשׁוּ יִשְׂרָאֵל עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל.

וּבֹא רְאֵה מַה כָּתוּב בָּרִאשׁוֹנָה, (שמות כה) מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ, לְהַכְלִיל אֶת כֻּלָּם, מְשׁוּם שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת אֶת מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן מִכָּל הַצְּדָדִים, בְּמִזַּז וּקְלָפָה. וּמְשׁוּם שֶׁהָיוּ אוֹתָם עֵרֶב רַב עִמָּהֶם, נֶאֱמַר מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ, לְהַכְלִילָם בֵּין יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מִזַּז, וְכֻלָּם הִצְטַוּוּ.

אַזַּר כָּךְ סָטָה כָּל מִין לְמִינוֹ, וּבָאוּ אוֹתָם עֵרֶב רַב וְעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, וְסָטוּ אַזַּרְיהֶם אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ וְנֶרְמוּ לְיִשְׂרָאֵל מָוֶת וְהֶרֶג. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּאן וָהָלְאָה מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן לֹא יִהְיֶה אֶלָּא רַק מִצִּדָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם. מִיָּד – וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וְכָתוּב אַזַּרְיו, קְזוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה'. מֵאִתְּכֶם וַדַּאי, וְלֹא כְּרִאשׁוֹנָה שֶׁכָּתוּב מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ. וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה וְגוֹ', מֵאַיָּה מָקוֹם הִקְהִיל אוֹתָם? אֶלָּא מְשׁוּם שֶׁהָיוּ אוֹתָם עֵרֶב רַב בֵּינֵיהֶם, הִצְטָרֵךְ מֹשֶׁה לְכַנְּסָם וּלְיַזְּדָם מִבֵּינֵיהֶם.

וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (דברים לא) הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים

וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף. מַה לְּהַלָּן כֻּלָּם שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, אַף כָּאן כֻּלָּם שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל. וּמִי הֵם? שִׁשִּׁים רִבּוֹא.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח אֶת הַפָּסוּק בְּיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁיָּרַד מֹשֶׁה מֵהַר סִינַי, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעָם בְּרֵעָה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה. וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ, וְכִי יְהוֹשֻׁעַ שָׁמַע וּמֹשֶׁה לֹא שָׁמַע?! אֶלָּא וַדַּאי, עַד עַכְשָׁיו יְהוֹשֻׁעַ לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, וּמֹשֶׁה הָיָה יוֹדֵעַ. אִם כָּךְ, מַה זֶּה בְּרֵעָה? אֶלָּא בְּרֵעָה כָּתוּב בָּהּ, שֶׁאוֹתוֹ קוֹל הָיָה בַּצַּד הָאַחֵר. וִיהוֹשֻׁעַ, שֶׁהָיָה פָּנֵי הַלְּבָנָה, הִתְבּוֹנֵן בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁהָיָה שֶׁל צַד הָרָעָה, מִיָּד – וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בַּמַּחֲנֶה.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִשְׁבְּרוּ שְׁנֵי לוּחוֹת הָאֶבֶן שֶׁהָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁהֵם כָּבְדוּ עַל יָדוֹ, וְנָפְלוּ וְנִשְׁבְּרוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁפָּרְזוּ הָאוֹתִיּוֹת מִתּוֹךְ לוּחוֹת הָאֲבָנִים.

בֹּא וּרְאֵה, בְּאַרְבַּע תְּקוּפוֹת בַּשָּׁנָה מִתְעוֹרֵר קוֹל בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁהִתְעוֹרְרוּת הַצַּד הָאַחֵר מִתְעוֹרֵר בּוֹ, וְאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת הַצַּד הָאַחֵר נִכְנֶסֶת בֵּין קוֹל לְקוֹל, וְנִזּוֹקֶקֶת הָאוֹר בַּקּוֹל שֶׁלְּמַטָּה. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הָאוֹר שֶׁל הַקּוֹל שֶׁלְּמַעְלָה לַקּוֹל שֶׁלְּמַטָּה, אָז מַקְדִּימָה אוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת, וְנִכְנָס בֵּין זֶה לָזֶה הַנָּזוֹשׁ שֶׁמְּפַתֶּה אֶת הָאִשָּׁה וְנוֹטֵל אוֹר, וְאוֹתוֹ קוֹל הוּא קוֹל מִלְחָמָה, קוֹל רָעָה, וְזֶהוּ בְּרֵעָה.

וְעַל זֶה שָׁמַע יְהוֹשֻׁעַ וְלֹא מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁנִּטְלָה אוֹתָהּ רָעָה אֶת אוֹר הַלְּבָנָה שֶׁאָזוּז בָּהּ יְהוֹשֻׁעַ, וּמֹשֶׁה שֶׁהָיָה אָזוּז בַּשֶּׁמֶשׁ לֹא שָׁמַע, וְכָל הָאוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם נָזוֹשַׁךְ מִשּׁוּם אוֹתָהּ רָעָה שֶׁנִּדְבְּקָה בָּהֶם. כֵּיוָן שֶׁמָּזַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל זַטָּאֵיהֶם, אָז וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ עֵרֶב רַב הָעָבַר מֵהֶם.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אֶחָד וּמִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה טֶרֶם שֶׁנָּזַלְקָ הַלַּיְלָה. בֵּין כָּךְ קָרָא הַגָּבֶר. בֵּרְכוּ בְּרָכָה. (אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר,

כְּעֵת הוּא הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, לָמָּה מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) בָּכָה רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, בֹּא וּרְאֵה, עַד כָּאן זְעֲזֹעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים וְהִכָּה בָּהֶם, וּבָכָה עַל זָרְבַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהוֹרִיד שְׁתֵּי דְּמָעוֹת לְתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל וְנִזְכַּר בְּבָנָיו מִתּוֹךְ בְּכִיָּה.

מִשּׁוּם שֶׁהַלַּיְלָה נָזְקָק לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת שֶׁהָיוּ רְשׁוּמִים בּוֹ, וְאִם נוֹסָפוֹת שְׁעוֹת הַלַּיְלָה, אוֹתָן שָׁעוֹת שֶׁנּוֹסְפוּ הֵן שֶׁל הַיּוֹם, וְלֹא נָזְקָקוּ מֵהַלַּיְלָה, פָּרַט לִשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ. וְאוֹתָן שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה נָזְקָקוֹת לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים, וּשְׁלֹשָׁה מַזָּנוֹת שֶׁל מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים נָזְקְקוּ (הִתְמַנּוּ) בְּאוֹתָם שְׁלֹשָׁה צְדָדִים.

מַזָּנָה רִאשׁוֹן מְמֻנֶּה בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁל רֵאשִׁית הַלַּיְלָה לְשַׁבֵּחַ אֶת אֲדוֹנָם. וּמַה הֵם אוֹמְרִים? (תהלים כד) לַה' הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ וְגוֹ', כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְגוֹ', מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וְגוֹ', נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם שֶׁל זֶה? מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַלַּיְלָה פּוֹרֵשׂ כְּנָפָיו עַל הָעוֹלָם, אָז כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם הַמָּוֶת וְיוֹצֵאת נִשְׁמָתָם לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְאוֹתָם מַלְאָכִים עוֹמְדִים וְאוֹמְרִים, מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה'. הַר ה' – זֶה הַר הַבַּיִת. מְקוֹם קָדְשׁוֹ – זֶה עֶזְרַת יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כָּךְ גַּם לְמַטָּה.

מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ כַּמָּה מְמֻנִּים וְכַמָּה שָׂרִים עוֹמְדִים שָׁם, וּכְשֶׁהַנְּשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת, רוֹצוֹת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְאִם אֵינָן זוֹכוֹת הוֹזְזִים אוֹתָן הַזּוֹצָה, וְהוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם, וְלוֹקְזִים אוֹתָן כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל רוּזוֹת וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים כּוֹזְבִים, וְלִפְעָמִים דִּבְרֵי אֱמֶת מִמַּה שֶׁעָתִיד לָבֹא בַּזְּמַן הַקָּרוֹב, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוָה.

וְאוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת לְמַעְלָה, וּפוֹתְזִים לָהֶם פְּתָזִים, וּמַעֲלִים אוֹתָן לְתוֹךְ אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא הַר ה', כְּמוֹ הַסּוֹד שֶׁל הַר הַבַּיִת לְמַטָּה, וּמִשָּׁם נִכְנָסִים לְתוֹךְ אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מְקוֹם קָדְשׁוֹ, שֶׁשָּׁם

נִרְאוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת לִפְנֵי אֲדוֹנָם. כְּמוֹ כֵן אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּרְאוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֲזֶרֶת יִשְׂרָאֵל. בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹמְדוֹת שָׁם, אֲזַי שִׂמְחַת רִבּוֹנָם הִיא, לְתַקֵּן בָּהֶם הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קְדֵשׁ הַקָּדָשִׁים, וְשָׁם רוֹשְׁמִים אֶת כָּל מַעֲשֵׂיהֶם וְזְכֻיּוֹתֵיהֶם.

מַזָּלָא שַׁנְיָא מְמַנָּה בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת אֲוִזְרוֹת, וְאִינָם אוֹמְרִים שִׁירָה, פָּרַט לִשְׁעָתַיִם, עַד שֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה וְנִכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֶן.

וְאֵלֶּה הֵם אֲבֵלֵי צִיּוֹן וְאוֹתָם שֶׁבּוֹכִים עַל זֶרַבָּבֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּבְתוֹזְלַת אַרְבַּע הַשָּׁעוֹת הָאֶמְצָעִיּוֹת פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים, (תהלים קלז) עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם בָּכִינוּ וְגוֹ', וְאֵלֶּה הֵם שֶׁבּוֹכִים עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל עִם יִשְׂרָאֵל, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב גַּם בָּכִינוּ. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁבּוֹכִים שָׁם? שֶׁכָּתוּב הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה. מַה זֶּה חוּצָה? זוֹ בָּבֶל, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם לוּוּ אֶת הַשְּׁכִינָה עַד בָּבֶל, וְשָׁם הֵם בָּכוּ עִם יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה פּוֹתְחִים בָּזֶה, וּמְסַיְּמִים: זְכֹר ה' לִבְנֵי אֱדוֹם וְגוֹ'.

וְאָז מִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲלוֹתָיו וּמַכֶּה בָּרְקִיעִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וּמְזַדַּעְזְעִים שְׁנֵים עָשָׂר אַלְפֵי עוֹלָמוֹת וְגוֹעִים וּבוֹכִים, שֶׁכָּתוּב (ירמיה כה) ה' מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. וְנִזְכָּר בְּיִשְׂרָאֵל, וּמוֹרִיד שְׁתֵּי דְּמָעוֹת לְתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל, וְאָז מִתְעוֹרֶרֶת שַׁלְהֶבֶת אַזַּת שֶׁבְּצַד צָפוֹן, וּמַכֶּה רוּזַ אָזַד שֶׁבְּצַד צָפוֹן בְּאוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת, וְהוֹלֵךְ וּמִשְׁוַטַּט בָּעוֹלָם. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה נֶחֱלָק הַלַּיְלָה, וְהַשַּׁלְהֶבֶת הוֹלֶכֶת וּמַכָּה בְּכַנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל וְקוֹרֵא, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן.

וְלַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֵין מְנוּחָה עַד שֶׁנִּכְנָס לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. וְהַסִּימָן – כִּי נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי וְגוֹ'. (אסתר ז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי הוּא זֶה וְגוֹ', וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּזַּעֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיַּיִן אֶל גִּנַּת הַבִּיתָן וְגוֹ'.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֶן, אָז כָּל אוֹתָם עֲצֵי הַגָּן וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים, (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְגוֹ'. מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד וְגוֹ'. שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם ׀ וְגוֹ'. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמוֹת

הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּאָרֶץ זוֹעֲקוֹת לְגוֹפָן, אוֹ מַזְמִינִים בָּהֶם כָּל אוֹתָם מַלְאָכִים, וְאוֹמְרִים (שם קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה'. וְלָמַדְנוּ שֶׁזֶּה הַמַּזְעִיק הַשְּׁלִישִׁי שֶׁאוֹמֵר אֶת זֶה בְּאַרְבַּע הַשָּׁעוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת.

וְאוֹמְרִים שִׁירָה עַד שֶׁעוֹלֶה אוֹר הַבֹּקֶר, וְאָז מְשַׁבְּחִים אֶת אֲדוֹנָם כָּל אוֹתָם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְכָל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁשִּׁלְטוֹנָם בַּיּוֹם, כֻּלָּם מְשַׁבְּחִים אֶת אֲדוֹנָם וְאוֹמְרִים שִׁירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בַּיּוֹם, יִשְׂרָאֵל נוֹטְלִים שִׁירָה לְמַטָּה, וְהַשֶּׁמֶשׁ לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב יֵרָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ. בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹסַעַ הַשֶּׁמֶשׁ בְּגַלְגַּלָּיו, פּוֹתְחִין בְּקוֹל נְעִימָה וְאוֹמְרִים שִׁירָה. וְאֵיזוֹ שִׁירָה אוֹמְרִים? (תהלים קד) הוֹדוּ לַה' קִרְאוּ בִשְׁמוֹ וְגוֹ'. (שם) שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ וְגוֹ'. וְיִשְׂרָאֵל מְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם עִם הַשֶּׁמֶשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם עב) יֵרָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִלְמָלֵא שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם הֵם אֲטוּמֵי לֵב וּסְתוּמֵי עֵינַיִם, לֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד מִקּוֹל הַנְּעִימָה שֶׁל גַּלְגַּל הַשֶּׁמֶשׁ כְּשֶׁנּוֹסַעַ (ויוצא) וּמְשַׁבְּחוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֵּינְתַיִם שֶׁהִתְעַסְּקוּ בַּתּוֹרָה, הֵאִיר הַיּוֹם. קָמוּ וְהָלְכוּ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, אַתָּה וְהַזַּבְּרִים, הַסְתִּירוּ עַצְמְכֶם שִׁלְשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ שֶׁלֹּא תֵצְאוּ הַחוּצָה, כִּי מַלְאַךְ הַמָּוֶת נִמְצָא בָּעִיר, וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַשְׁחִית, וְכֵיוָן שֶׁנִּתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְהַשְׁחִית, יָכוֹל לְהַשְׁחִית אֶת כָּל מִי שֶׁנִּרְאֶה לְפָנָיו.

וְעוֹד, שֶׁאָדָם שֶׁנִּרְאֶה לְפָנָיו, הוּא עוֹלֶה וּמַסְטִין עָלָיו וּמַזִּכִּיר זַטְנָאָיו, וּמְבַקֵּשׁ דִּין מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁנִּדּוֹן אוֹתוֹ הָאָדָם וְנִתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת וְהוֹרֵג אוֹתוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָאֱלֹהִים, רֹב הָעוֹלָם לֹא מֵתִים טֶרֶם מַגִּיעַ זְמַנָּם, רַק כְּשֶׁלֹּא יָדְעוּ לִשְׁמֹר עַצְמָם, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹצִיאִים אֶת הַמֵּת מִבֵּיתוֹ לְבֵית

הַקְּבָרוֹת, מַלְאַךְ הַמָּוֶת נִמְצָא בֵּין הַנְּשִׁים. וְלָמָּה בֵּין הַנָּשִׁים? שֶׁכָּךְ הִיא דַּרְכּוֹ מִיּוֹם שֶׁפָּתָה אֶת חַוָּה, וּבְגִלְלָהּ גָּרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְעַל זֶה (כַּאֲשֶׁר) הוֹרֵג אָדָם, וְהָאֲנָשִׁים נִמְצָאִים עִם הַמֵּת, וְנִכְנָס בֵּין הַנָּשִׁים בַּדֶּרֶךְ.

וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לַהֲרֹג בְּנֵי אָדָם, וּמִסְתַּכֵּל בְּפָנֵיהֶם בַּדֶּרֶךְ שֶׁנִּרְאִים לְפָנָיו, מִשָּׁעָה שֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַקְּבָרוֹת עַד שֶׁחוֹזְרִים לְבֵיתָם, וּבְגִלְלָם גָּרַם מָוֶת לְכַמָּה גְּבָרִים בָּעוֹלָם טָרֶם שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנָּם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. מִשּׁוּם שֶׁעוֹלֶה וּמַסְטִין וּמַזְכִּיר זְטָאֵי הָאָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִדּוֹן עַל אוֹתָם זְטָאִים וּמִסְתַּלֵּק טָרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ.

וּמַה תַּקָּנָתוֹ? בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹטְלִים אֶת הַמֵּת לְבֵית הַקְּבָרוֹת, יַזְהִיר אָדָם פָּנָיו וְיַעֲזֹב אֶת הַנָּשִׁים אֲזַר כְּתֻפָּיו. וְאִם הֵן מַקְדִּימוֹת, יֵלֵךְ לְאָזוֹר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְרָאֶה עִמָּהֶן פָּנִים בְּפָנִים. וְאֲזַר שֶׁזּוֹזְרִים מִבֵּית הַקְּבָרוֹת, לֹא יַזְהִיר בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁעוֹמְדוֹת הַנָּשִׁים וְלֹא יִסְתַּכֵּל בָּהֶן כְּלָל, אֶלָּא יִסְטֶה לְדֶרֶךְ אֲזֻרַת. וּמִשּׁוּם שֶׁבְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִתְבּוֹנְנִים בָּזֶה, רֹב הָעוֹלָם נִדּוֹנִים בְּדִין וּמִסְתַּלְּקִים טָרֶם הִגִּיעַ זְמַנָּם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כָּךְ, טוֹב לוֹ לָאָדָם שֶׁלֹּא יְלַוֶּה אֶת הַמֵּת. אָמַר לוֹ, לֹא, שֶׁהֲרֵי אָדָם שֶׁנִּשְׁמָר כְּמוֹ זֶה, רָאוּי לַאֲרִיכוּת יָמִים, וְכָל שֶׁכֵּן לָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה, לֹא לְזַנָּם תִּקְּנוּ הָרִאשׁוֹנִים שׁוֹפָר לִמְשֹׁךְ מֵת מֵהַבַּיִת לְבֵית הַקְּבָרוֹת. וְאִם תֹּאמַר שֶׁעַל הַמֵּת וּכְבוֹדוֹ לְבַד זֶה – לֹא! אֶלָּא כְּדֵי לְהָגֵן עַל הַזַּיִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם מַלְאַךְ הַמָּוֶת לְהַסְטִין לְמַעְלָה וְיִשָּׁמְרוּ מִמֶּנּוּ.

פָּתַח וְאָמַר, (במדבר י) וְכִי תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצַּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם וְגוֹ'. וְדַיְקָנוּ עַל הַצַּר, זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, הַצּוֹרֵר אֶתְכֶם תָּמִיד וְהוֹרֵג בְּנֵי אָדָם, (וּמֵצִיק לַזַּיִים) וְרוֹצֶה לַהֲרֹג אֲזֻרִים. מַהִי תַּקָּנָתוֹ? וַהֲרֵעֹתֶם. אִם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין לְמַעְלָה, מַלְאַךְ הַמָּוֶת הַזֶּה יוֹרֵד לְמַטָּה כְּדֵי לְהַשְׁגִּיחַ עַל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְהַסְטִין עֲלֵיהֶם. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים

שֶׁהֲרֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת יוֹרֵד מַטָּה וְעוֹלֶה לְמַעְלָה כְּדֵי לְהְיוֹת מָקֵל עֲלֵיהֶם, מְקַדְּמִים בַּשּׁוֹפָר לְיַבֵּב עָלָיו שֶׁלֹּא יוּכַל לָהֶם, וּלְהָגֵן עֲלֵיהֶם.

וְכָל שֶׁכֵּן בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה דִּין וְהוֹרֵג בְּנֵי אָדָם וְנִמְצָא לְמַטָּה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּשָׁעָה שֶׁהוֹלְכִים לְבֵית הַקְּבָרוֹת וְזוֹרְים מִבֵּית הַקְּבָרוֹת, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁנְּשִׁים נוֹטְלוֹת רַגְלֵיהֶן עִם הַמֵּת, הוּא יוֹרֵד וְנִמְצָא לְפָנֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת. יוֹרְדוֹת לְאָן? לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מָוֶת. וְעַל זֶה זָוְוה גָּרְמָה מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, הָרַזְמָן יַצִּילֵנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (שם כ) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאָפֶת וְגוֹ'. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. אֲבָל כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאָפֶת – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְכָךְ הוּא, וְכָךְ נִקְרָא. אָכְלָה וּמָזְתָה פִּיהָ – שׁוֹרֶפֶת אֶת הָעוֹלָם בְּשַׁלְהֶבוֹתֶיהָ וְהוֹרֶגֶת בְּנֵי אָדָם טֶרֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם. וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶל, שֶׁהֲרֵי דִּין צָרִיךְ עֲלֵיהֶם, וְנִמְצְאוּ בַּזְּטָאִים, וּבְדִין אֱמֶת הֵם מֵתוּ.

בְּשָׁעָה שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֶגֶל וּמֵתוּ כָּל אוֹתָם הֲמוֹנִים, הָיָה מַלְאַךְ הַמָּוֶת נִמְצָא בֵּין הַנָּשִׁים בְּתוֹךְ מַזְוֵנָה יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל מֹשֶׁה שֶׁהֲרֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת נִמְצָא בֵּין הַנָּשִׁים וּמַזְוֵנָה יִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, מִיָּד כִּנֵּס אֶת כָּל הַגְּבָרִים לְבַדָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקָּהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֵלּוּ הַגְּבָרִים, שֶׁכִּנֵּס אוֹתָם וְהִפְרִידָם לְבַדָּם.

וּמַלְאַךְ הַמָּוֶת לֹא הָיָה נִפְרָד מִתּוֹךְ הַנָּשִׁים עַד שֶׁהוֹקַם הַמִּשְׁכָּן, שֶׁכָּתוּב וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. וַאֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַנָּשִׁים הָיוּ נוֹתְנוֹת נְדָבָה לַמִּשְׁכָּן, לֹא הָיָה סָר מִבֵּינֵיהֶם, עַד שֶׁרָאָה מֹשֶׁה וְנָתַן לַגְּבָרִים עֵצָה שֶׁלֹּא יָבְאוּ בְּזוּבוּר אָזְדּ עִמָּהֶם וְלֹא יִתְרָאוּ פָּנִים בְּפָנִים, אֶלָּא אַזַּר כְּתַפֵּיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים. (וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיָּבֹאוּ עַל) וַיָּבִיאוּ לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיָּבֹאוּ. לֹא הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אַזַּת, אֶלָּא אַזַּר כְּתַפֵּיהֶן, מִשּׁוּם שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת לֹא נִפְרַד מִבֵּינֵיהֶן עַד שֶׁהַמִּשְׁכָּן הוּקַם.

בֹּא וּרְאֵה, אֵינוֹ נִמְצָא בֵּין הַנָּשִׁים פָּחוּת מִשִּׁבְעִ נָשִׁים, וְלֹא פָּחוּת מֵעֶשֶׂר.

וּבַדֶּרֶךְ בְּגִלּוּי בְּשָׁבַע הוּא נִמְצָא, וּמְבַקֵּשׁ דִּין. בְּעֶשֶׂר הוּא מַסְטִין לַהֲרֹג. וּמְשׁוּם שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶן בַּדֶּרֶךְ בְּגִלּוּי, כָּתוּב וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים. וְנִשְׁמְרוּ כָּל אוֹתוֹ יוֹם הַזָּבִרִים וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (בראשית ז) וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל נֹחַ בֹּא אַתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַפָּסוּק, אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, וְכִי לֹא יָכֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשָׁמֹר אֶת נֹחַ בְּמָקוֹם אֶזְדָּ בָּעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה הַמַּבּוּל בְּכָל הָעוֹלָם וְלֹא יִהְיֶה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּגְדְעוֹן (שופטים ו) וַיְהִי זֹרֶב אֶל הַגִּזָּה לְבַדָּהּ, אוֹ לְשָׁמֹר אוֹתוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּתוּב בָּהּ (יחזקאל כב) לֹא גֶּשְׁמָה בְּיוֹם זָעַם, שֶׁלֹּא יֵרְדוּ עָלֶיהָ מֵי הַמַּבּוּל?

אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁהַמַּשְׁחִית יָרַד לָעוֹלָם, מִי שֶׁאֵינוֹ סוֹגֵר אֶת עַצְמוֹ וְנִמְצָא לְפָנָיו בְּגָלוּי – מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁהוּא הָרַג אֶת עַצְמוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? מִלּוֹט, שֶׁכָּתוּב (בראשית יט) הִמָּלֵט עַל נַפְשֶׁךָ אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ. מָה הַטַּעַם אַל תַּבִּיט אַחֲרֶיךָ? מִשּׁוּם שֶׁהַמַּשְׁחִית הוֹלֵךְ אַחַר כְּתֵפָיו, וְאִם מַזְהִיר רֹאשׁוֹ וּמִתְבּוֹנֵן בּוֹ פָּנִים בְּפָנִים, יָכוֹל לְהַזִּיק לוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם) וַיִּסְגֹּר ה׳ בַּעֲדוֹ, שֶׁלֹּא יִתְרָאֶה לְפָנֵי הַמַּשְׁחִית וְלֹא יִשְׁלֹט עָלָיו מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְעַד שֶׁהָיוּ טְמוּנִים, מֵתוּ שִׁלְשָׁה עָשָׂר אֲנָשִׁים בָּעִיר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל בִּדְיוֹקְנֵיכֶם מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה וְגוֹ׳. הֶזְהִיר לָהֶם כְּמִקְדָּם מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן. אָמַר רַבִּי זְיָיא, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וּמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן לֹא נַעֲשָׂה כִּי אִם מִיִּשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וְלֹא מֵאוֹתָם עֵרֶב רַב, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם עֵרֶב רַב מָשְׁכוּ אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת לָרֶדֶת לָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל בּוֹ מֹשֶׁה, זָרַק הַזּוּטָה אֶת אוֹתָם עֵרֶב רַב, וְכִנֵּס אֶת יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה וְגוֹ׳.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (משלי ה) מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד מִי אָסַף רוּחַ בְּחָפְנָיו מִי צָרַר מַיִם בַּשִּׂמְלָה מִי הֵקִים כָּל אַפְסֵי אָרֶץ מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע. פָּסוּק זֶה הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וְכַמָּה עֲמוּדִים יֵשׁ בּוֹ. וְהַכֹּל נֶאֱמַר עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא, שֶׁהוּא הַכֹּל. וְנֶאֱמַר, מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה שְּׁמוֹ? יהו"ה. וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ? יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. מִי עָלָה שָׁמַיִם, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ, זֶה מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שם כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶת ה'.

דָּבָר אַחֵר מִי עָלָה שָׁמַיִם – זֶה אֱלִיָּהוּ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם. וְכִי אֵיךְ יָכֹל אֱלִיָּהוּ לַעֲלוֹת לַשָּׁמַיִם, וַהֲרֵי כָּל הַשָּׁמַיִם לֹא יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֲפִלּוּ גַּרְעִין שֶׁל זַרְזַר מִגּוּף הָעוֹלָם הַזֶּה, וְאַתָּה אוֹמֵר וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם?

אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יט) וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי. וְכָתוּב (שם כב) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר. וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָיָה בְּהַר סִינַי, וְכָתוּב וּמַרְאֵה כְּבוֹד ה' כְּאֵשׁ אֹכֶלֶת בְּרֹאשׁ הָהָר, אֵיךְ יָכֹל מֹשֶׁה לַעֲלוֹת אֵלָיו? אֶלָּא כָּתוּב בְּמֹשֶׁה, וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר. שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ הֶעָנָן כְּמִי שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ, כָּךְ גַּם הִתְלַבֵּשׁ בֶּעָנָן וְנִכְנַס לְתוֹכוֹ, וּבֶעָנָן נִקְרַב לָאֵשׁ וְיָכֹל לְקָרֵב. אַף כָּךְ אֵלִיָּהוּ, שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם, שֶׁנִּכְנַס בְּאוֹתָהּ סְעָרָה וְהִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתָהּ סְעָרָה וְעָלָה לְמַעְלָה.

וְסוֹד מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁאָמַר בְּאוֹתָן תּוֹלְדוֹת הָעוֹלָם, שֶׁתִּהְיֶה רוּחַ אַחַת שֶׁתֵּרֵד לָעוֹלָם לָאָרֶץ וְתִתְלַבֵּשׁ בְּגוּף וּשְׁמוֹ אֱלִיָּהוּ, וּבְאוֹתוֹ גּוּף יִסְתַּלֵּק, וְיִשָּׁאֵר בַּסְּעָרָה, וְגוּף שֶׁל אוֹר אַחֵר יִזְדַּמֵּן לוֹ לִהְיוֹת בְּתוֹךְ הַמַּלְאָכִים. וּכְשֶׁיֵּרֵד, יִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ גּוּף שֶׁיִּשָּׁאֵר בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּבְאוֹתוֹ גּוּף יִתְרָאֶה לְמַטָּה, וּבְגוּף אַחֵר יִתָּרֵאֶה לְמַעְלָה. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד. לֹא הָיָה אָדָם שֶׁעָלָה לַשָּׁמַיִם רוּחוֹ וְיָרַד אַחֵר כָּךְ לְמַטָּה, פָּרַט לְאֵלִיָּהוּ, שֶׁהוּא עָלָה לְמַעְלָה וְיָרַד לְמַטָּה.

דָּבָר אַחֵר מִי עָלָה שָׁמַיִם – זֶה אֱלִיָּהוּ. וַיֵּרֶד – זֶה יוֹנָה, שֶׁהוֹרִיד אוֹתוֹ הַדָּג לְתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת לְעֹמֶק הַיָּם. יוֹנָה בָּא מִכּוֹזוֹ שֶׁל אֱלִיָּהוּ. אֱלִיָּהוּ עָלָה, וְיוֹנָה יָרַד. זֶה שָׁאַל נַפְשׁוֹ לָמוּת, וְזֶה שָׁאַל נַפְשׁוֹ לָמוּת. וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא בֶּן אֲמִתַּי,

וְכָתוּב (מלכים–א יז) וּדְבַר ה׳ בְּפִיךָ אֱמֶת.

מִי צָרַר מַיִם – זֶה אֱלִיָּהוּ, שֶׁצָּרַר אֶת צְרוֹר הַמַּיִם בָּעוֹלָם, וְלֹא יָרְדוּ טַל וּמָטָר מִשָּׁמַיִם. בַּשְּׁמָלָה – זֶה אֱלִיָּהוּ, שֶׁהָיָה (מַכֶּה בְּאַדַּרְתּוֹ) מֵבִיא אַדַּרְתּוֹ לַעֲשׂוֹת נְסִים. מִי אָסַף רוּחַ בְּחָפְנָיו – זֶה אֱלִיָּהוּ, שֶׁהֶחֱזִיר רוּחוֹ שֶׁל אָדָם לְתוֹךְ מֵעָיו. (אָסַף כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב ה) וְאָסַף הַמִּצְרָע).

מִי הֵקִים כָּל אַפְסֵי אָרֶץ – זֶה אֱלִיָּהוּ, שֶׁלְּאַחַר שֶׁצָּרַר מַיִם וְנִשְׁבַּע עַל (הַמָּטָר) הַשָּׁמַיִם, אַחַר כָּךְ חָזַר בִּתְפִלָּתוֹ וְהֵקִים כָּל הָעוֹלָם וְהוֹרִיד מָטָר וְנָתַן מָזוֹן לַכֹּל. מַה שְּׁמוֹ – זֶה אֱלִיָּהוּ. וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ – זֶה אֱלִיָּהוּ. מַה שְּׁמוֹ – כְּשֶׁעָלָה לְמַעְלָה, אֱלִיָּהוּ. וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ – כְּשֶׁיָּרַד לְמַטָּה וְנַעֲשָׂה שָׁלִיחַ לַעֲשׂוֹת נְסִים, אֱלִיָּהוּ שְׁמוֹ.

דָּבָר אַחֵר מִי עָלָה שָׁמַיִם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְסוֹד הַדָּבָר – מ״י, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְכָאן הוּא סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, אַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם יְסוֹדוֹת רֹאשׁוֹנִים שֶׁל הַכֹּל, וְכֻלָּם תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא מ״י, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁעָמְדָה שְׁעַת רָצוֹן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַיֵּחֵד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה (בַּמֶּרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה) לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד, אָז יָצָא קוֹל מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְכִנֵּס אֶת כָּל אוֹתָם קְדוֹשִׁים שֶׁלְּמַטָּה, וְכָל אוֹתָם גְּדוֹלִים קְדוֹשִׁים וּמְזֻמָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, לִהְיוֹת כֻּלָּם מְזֻמָּנִים כְּאֶחָד. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַיְקַהֵל מֹשֶׁה, זֶה סוֹד שֶׁל שָׁמַיִם. אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – אֵלֶּה הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר מְזֻמָּנוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים.

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם. וּמָה אָמַר? זֶה הַדָּבָר וְגוֹ׳, קְחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה. הִתְּקַנְּנוּ כֻּלְּכֶם לְהַעֲלוֹת עֲלֵיכֶם וְלִטֹּל עֲלֵיכֶם כְּבוֹד הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה.

הָפְרִידוּ מִכֶּם אוֹתָם נִכְבָּדִים, אוֹתָם גְּדוֹלִים עֶלְיוֹנִים לְהַעֲלוֹת אֶת אוֹתָהּ תְּרוּמָה, סוֹד הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, לְהִתְזַוֵּג בָּאָבוֹת (בְּבַעְלָהּ), שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה אֵינָהּ רְאוּיָה לָבֹא לְבַעְלָהּ אֶלָּא בְּאוֹתָן בְּתוּלוֹת עַלְמוֹתֶיהָ, שֶׁיָּבְאוּ עִמָּהּ

וּמַנְהִיגוֹת אוֹתָהּ, עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְבַעְלָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מה) בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ וְגוֹ'. וְכָל כָּךְ לָמָּה? כְּדֵי לָבֹא לְהִתְזַוֵּג עִם בַּעְלָהּ.

כֹּל נְדִיב לִבּוֹ – אֵלּוּ אוֹתָם אַרְבָּעָה מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁבְּכֻלָּם כְּלוּלִים כָּל אוֹתָם שְׁאָר הַמַּזָּנוֹת, וְאֵלֶּה הֵם שֶׁיּוֹצְאִים בָּאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרָאִים נְדִיבִים, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם, אֵלּוּ הָאָבוֹת.

יְבִיאָהָ, לֹא כָתוּב יְבִיאוּהָ, אֶלָּא יְבִיאָהָ, לְיַחֵד הַכֹּל כְּאֶחָד. וְכֵן לֹא כָתוּב יָבִיא, אֶלָּא יְבִיאָהָ, לְהַעֲלוֹתָהּ לְבַעְלָהּ בְּכָבוֹד כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. אֵת תְּרוּמַת ה' – אֶת, לְרַבּוֹת כָּל אוֹתָם הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים הָאֲחֵרִים, לְזַוֵּג הַכֹּל כְּאֶחָד, וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר בְּכֻלָּל אֶחָד. זָהָב. וָכֶסֶף. וּנְחֹשֶׁת. תְּכֵלֶת. וְאַרְגָּמָן. וְתוֹלַעַת שָׁנִי. וְשֵׁשׁ וְעִזִּים. וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים. וְעֹרֹת תְּחָשִׁים. וַעֲצֵי שִׁטִּים. וְשֶׁמֶן לַמָּאוֹר. וּבְשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. וְלִקְטֹרֶת הַסַּמִּים. אֵלּוּ הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים כְּאֶחָד בְּכֻלָּל שֶׁל אַרְבָּעָה שֶׁנִּקְרְאוּ זִיוֹת הַקָּדֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְכָל אֵלֶּה עוֹלִים לַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ לְהַעֲלוֹתוֹ לְמַעְלָה לְהִתְזַוֵּג עִם בַּעְלָהּ כְּדֵי לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד, וּכְדֵי שֶׁיִּמָּצֵא עִמָּהּ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן. וְאָז יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן עַל הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְזַוֶּגֶת אִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד, וְאָז הִיא שִׁמְחַת הַכֹּל.

בֹּא וּרְאֵה, כָּאן מַתְזִיל לְמָנוֹת זָהָב בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ כֶּסֶף, מִשּׁוּם שֶׁהַזִּוּוּג הַזֶּה מִלְמַטָּה. אֲבָל כְּשֶׁבָּא לִמְנוֹת מִזִּוּוּג הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, מַתְזִיל לִמְנוֹת מִיָּמִין בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ מִשְּׂמֹאל. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (זכריה ב) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. כֶּסֶף בַּתְּזוֹלָה וְאַזַּר כָּךְ הַזָּהָב. וּבַמֶּרְכָּבָה שֶׁלְּמַטָּה מַתְזִילִים מִשְּׂמֹאל וְאַזַּר כָּךְ מִיָּמִין, שֶׁכָּתוּב זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת. זָהָב בַּתְּזוֹלָה וְאַזַּר כָּךְ כֶּסֶף.

וְכָל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת נִקְרָאוֹת נְדִיב לֵב. כֹּל – לִכְלֹל אֶת כָּל שְׁאָר

הַמְּרֻכָּבוֹת. לֵב, מַה זֶּה לֵב? הֵיְנוּ סוֹד הַכָּתוּב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד. וְזֶהוּ הַלֵּב שֶׁל הַכֹּל, וְזֶהוּ הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וְעַל זֶה נִקְרָאִים לֵב. כֹּל נָדִיב לֵב, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁאַרְבַּעַת הַמַּזָּנוֹת הַלָּלוּ הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם נִקְרָאִים בְּסוֹד אֶזֶד, נָדִיב לֵב. תְּרוּמַת ה׳ – זֶה הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵרִימוּ אוֹתָהּ לְמַעְלָה וּמַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה, נִקְרֵאת תְּרוּמַת ה׳.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁרָאָה יְחֶזְקֵאל סוֹד הַזִּיווֹת שֶׁהָיוּ עוֹלוֹת, לֹא רָאָה מַה זֶּה שֶׁעוֹלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹלָה לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בְּסֵתֶר וּבְטְמִירוּת בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן.

וְכָל זִוְּגִים לֵב בָּכֶם – אֵלֶּה הֵם שִׁשִּׁים מְקוֹרוֹת שֶׁמַּשְׁקִים אֶת הָעוֹלָם, וּמֵהֶם הוּא מֵשְׁקֶה. יָבֹאוּ, לָמָּה יָבֹאוּ? אֶלָּא שֶׁיָּבֹאוּ לְקַוֵּזֹת מֵעִם גְּנָזֵי הַזִּוִּים. יָבֹאוּ וְאַוֵּזֹר כָּךְ וְיַעֲשׂוּ, מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אוֹתָם לַהֲנוֹת אֶת הָעוֹלָם.

קְזוּז מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (ישעיה נז) הַלּוֹא פָרֹס לָרָעֵב לַזְּמֶךָ וְגוֹ׳. בֹּא וּרְאֵה, אַשְׁרֵי זֶלְקָן שֶׁל אָדָם כְּשֶׁעָנִי פּוֹגֵשׁ אוֹתוֹ. שֶׁאוֹתוֹ הֶעָנִי הוּא דּוּרוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁשָּׁלַח אֵלָיו. מִי שֶׁמְּקַבֵּל אֶת אוֹתוֹ דּוּרוֹן בְּסֵבֶר פָּנִים, אַשְׁרֵי זֶלְקָן!

בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁזָּס עַל הֶעָנִי וּמֵשִׁיב אֶת נַפְשׁוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה עָלָיו כְּאִלּוּ הוּא בָּרָא אֶת נַפְשׁוֹ. וְעַל כֵּן, אַבְרָהָם שֶׁהָיָה זָס עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, הֶעֱלָה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ הוּא בָּרָא אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּזָרָן.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, הֲלוֹא פָרֹס, מַה זֶּה פָרֹס? לְפָרֹס לוֹ מַפָּה בְּלֶזֶם וּמָזוֹן לֶאֱכֹל. דָּבָר אַזֵּר הֲלוֹא פָרֹס, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ה) פְּרֵס פָּרִיסַת וְגוֹ׳. שֶׁצָּרִיךְ לִפְרֹס פָּרוּסוֹת לֶזֶם לְפָנָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ, וְיִפְרֹס לְפָנָיו בְּעַיִן טוֹבָה. לַזְּמֶךָ, לֹא כָתוּב לֶזֶם, אֶלָּא לַזְּמֶךָ, אוֹתוֹ שֶׁהוּא שֶׁלְּךָ. מִמָּמוֹנְךָ, וְלֹא שֶׁל גָּזֵל, וְלֹא שֶׁל עֹשֶׁק, וְלֹא שֶׁל גְּנֵבָה. שֶׁאִם כָּךְ, זוֹ אֵינָהּ זְכוּת, אֶלָּא אוֹי לוֹ שֶׁבָּא לְהַזְכִּיר אֶת זַטָּאָיו. כְּמוֹ כֵן קְזוּז מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה, לְהָרִים מִמַּה שֶּׁהוּא שֶׁלָּכֶם, וְלֹא מֵעֹשֶׁק, וְלֹא מִגָּזֵל, וְלֹא מִגְּנֵבָה, וְכָךְ פֵּרְשׁוּהוּ.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, וַדַּאי שְׁכִינָה עִמָּנוּ. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיהֶם, אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּתוּב (מלכים–א ב) מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וָאֶבְחַר בְּדָוִד וְגוֹ' לִבְנוֹת בַּיִת לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם. פָּסוּק זֶה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ, וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. שֶׁכָּתוּב לֹא בָחַרְתִּי בְעִיר, וָאֶבְחַר בְּדָוִד. מַה זֶּה עִם זֶה? וָאֶבְחַר בִּירוּשָׁלַיִם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא כְּשֶׁיֵּשׁ רָצוֹן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנוֹת עִיר, מְסַתֵּכֵל בָּרִאשׁוֹנָה בְּאוֹתוֹ הָרֹאשׁ שֶׁמַּנְהִיג אֶת הָעָם שֶׁל הָעִיר, וְאַחַר כָּךְ אֶת בְּנֵי הָעִיר, וּמֵבִיא אֶת הָעָם לְשָׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא בָחַרְתִּי בְעִיר, עַד שֶׁהִתְבּוֹנַנְתִּי בְּדָוִד לִהְיוֹת רוֹעֶה עַל יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהָעִיר וְכָל בְּנֵי הָעִיר כֻּלָּם עוֹמְדִים בִּזְכוּת הָרוֹעֶה שֶׁמַּנְהִיג אֶת הָעָם. אִם הָרוֹעֶה הוּא טוֹב – טוֹב לוֹ, טוֹב לָעִיר, טוֹב לָעָם. וְאִם הָרוֹעֶה הוּא רַע – אוֹי לוֹ, אוֹי לָעִיר וְאוֹי לָעָם! וְעַכְשָׁו הִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, וְעָלָה בִּרְצוֹנוֹ לִבְנוֹת אוֹתָהּ, וְהֶעֱמִיד בָּרֹאשׁ אֶת דָּוִד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וָאֶבְחַר בְּדָוִד עַבְדִּי. (וְהֶעֱמִיד בְּרֹאשׁ הַדּוֹר אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וַזְּבָרָיו לַעֲמֹד לְפָנָיו).

דָּבָר זָדָשׁ שָׁמַעְנוּ. פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קמו) אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל ה' אֱלֹהָיו. וְכִי אֵל יַעֲקֹב, וְלֹא אֵל אַבְרָהָם, וְלֹא אֵל יִצְחָק? אֶלָּא אֵל יַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב לֹא בָטַח בְּאָבִיו וְלֹא בְּאִמּוֹ כְּשֶׁבָּרַח מִלְּפְנֵי אָחִיו וְהָלַךְ יְחִידִי בְּלִי מָמוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב) כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה, וְהוּא בָּטַח בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם כח) אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וּשְׁמָרַנִי וְגוֹ'. וְהַכֹּל שָׁאַל מִלְּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנָתַן לוֹ.

שִׂבְרוֹ עַל ה' אֱלֹהָיו. שִׂבְרוֹ, וְלֹא אָמַר תִּקְוָתוֹ וְלֹא בִּטְחוֹנוֹ, אֶלָּא שִׂבְרוֹ. אַל תִּקְרֵי שִׂבְרוֹ אֶלָּא שִׂבְרוֹ, שֶׁנּוֹזֵן לַצַּדִּיקִים לְשֶׁבֶר אֶת עַצְמָם וּלְהִשָּׁבֵר שֶׁבֶר עַל שֶׁבֶר, וְהַכֹּל עַל ה' אֱלֹהָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מד) כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָל הַיּוֹם. כִּי עָלֶיךָ נָשָׂאנוּ זֵרָפָה.

כְּמוֹ שֶׁיַּעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם, שֶׁהֲרֵי שִׁבְרוֹן הַגָּלוּת רָאָה שֶׁהָיָה לוֹ בְּמִצְרַיִם, וְשָׁם זָזְקוּ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וּבְנֵי יַעֲקֹב סָבְלוּ אֶת שֶׁבֶר הַגָּלוּת וְלֹא הִשְׁתַּנּוּ מִתּוֹךְ סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁל אֲבוֹתֵיהֶם, וּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה רָגִיל בַּגָּלוּת בְּפִיהֶם.

וְעַל זֶה כָּתוּב בְּמֹשֶׁה, (שמות ג) וְאָמְרוּ לִי׳ מַה׳ שְׁמוֹ׳ מַה׳. מֹשֶׁה שֶׁהָיוּ מַכִּירִים אוֹתוֹ וְלֹא שְׁכָּזוּהוּ לְעוֹלָמִים וְסָבְלוּ אֶת שֶׁבֶר הַגָּלוּת עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמֹשֶׁה כָּךְ זוֹכִים לְגָאֳלוֹת וּלְנִסִּים וּלְאוֹתוֹת רַבִּים.

וְאַתֶּם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שֶׁסּוֹבְלִים אֶת שֶׁבֶר הַגּוּף מִמָּקוֹם לְמָקוֹם עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁזָּכָאִים אַתֶּם לַעֲשׂוֹת לָכֶם נִסִּים וּפֶרֶקֶן וְשֶׁתִּזְכּוּ לְזַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. הָלְכוּ כֻּלָּם כְּאֶזֶּד.

פָּתַז וְאָמַר, קְזוּז מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה׳ כֹּל נְדִיב לִבּוֹ יְבִיאָהּ וְגוֹ׳. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם שָׂם רְצוֹנוֹ לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ, אוֹתוֹ רָצוֹן עוֹלֶה בָּרִאשׁוֹנָה עַל הַלֵּב, שֶׁהוּא קִיּוּם וִיסוֹד שֶׁל כָּל הַגּוּף. אַזַּר כָּךְ עוֹלֶה אוֹתוֹ רָצוֹן טוֹב עַל כָּל אֶבְרֵי הַגּוּף, וּרְצוֹנָם שֶׁל כָּל אֶבְרֵי הַגּוּף וּרְצוֹן הַלֵּב מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶּד, וְהֵם מוֹשְׁכִים עֲלֵיהֶם אֶת זֹהַר הַשְּׁכִינָה לָדוּר עִמָּהֶם, וְאוֹתוֹ אָדָם הִנּוֹ זָכְלְקוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קְזוּז מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה. מֵאִתְּכֶם הָיְתָה הַמְּשָׁכָה לְקַבֵּל עֲלֵיכֶם אוֹתָהּ תְּרוּמָה לִהְיוֹת זָכָלְק לַה׳.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת הָאָדָם עוֹמֵד הַדָּבָר – בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, כֹּל נְדִיב לִבּוֹ יְבִיאָהּ אֶת תְּרוּמַת ה׳. כֹּל נְדִיב לִבּוֹ וַדַּאי. מִי שֶׁיִּתְרַצֶּה לִבּוֹ, יַמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׁכִינָה אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְבִיאָהּ, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא בַּעֲלִיָּה לְמַעְלָה, יְבִיאָהּ מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן לְמָשְׁךְ אוֹתָהּ לָדוּר עִמּוֹ.

וּכְשֶׁתָּבֹא לִשְׁרוֹת עִמּוֹ, כַּמָּה בְּרָכוֹת וְכַמָּה עֹשֶׁר תָּבִיא עִמָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זָהָב וָכֶסֶף וּנְזוּשֶׁת. לֹא זָסַר לוֹ כָּל עֹשֶׁר הָעוֹלָם. זֶה לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. אֲבָל אַתֶּם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים – קְזוּז מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה׳. אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, מִי שֶׁהִתְזַזִּיל לְהָרִים – הוּא שֶׁיָּרִים.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (יונה ב) וַיֹּאמֶר ה' כַּדָּ"ג וְגוֹ'. וְכִי בְּאֵיזֶה מָקוֹם אָמַר לוֹ? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, בַּיּוֹם הַזְּמִישִׁי בָּרָא אֶת דְּגֵי הַיָּם, וְאָז צִוָּה וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה מְזֻמָּן דָּג אֶזְוָד לִבְלֹעַ אֶת יוֹנָה, וְיִהְיֶה בְּמֵעָיו שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת, וְאַזַּר כָּךְ יַשְׁלִיכֶנּוּ בַּזּוּץ.

וְלֹא זֶה לְבַדּוֹ, אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית – בַּכֹּל הִתְנָה עִמּוֹ. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן בָּרָא שָׁמַיִם, הִתְנָה עִמָּם שֶׁיַּעֲלוּ אֶת אֱלֹהָיו הַשָּׁמַיְמָה בְּתוֹךְ סָעָרָה, וְכָךְ הָיָה, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם. בְּאוֹתוֹ יוֹם בָּרָא אֶת הָאוֹר, וְהִתְנָה עִמּוֹ שֶׁיְּזַשִּׁיךְ לַשֶּׁמֶשׁ בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים, שֶׁכָּתוּב (שמות י) וַיְהִי זְשֹׁךְ אֲפֵלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים.

בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בָּרָא אֶת הָרָקִיעַ, שֶׁיִּהְיֶה מַפְרִיד בֵּין מַיִם לָמַיִם, כַּכָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם, וְהִתְנָה עִמָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהַמַּיִם יִהְיוּ מַפְרִידִים לְיִשְׂרָאֵל בֵּין טֻמְאָה וְטָהֳרָה לְהִטָּהֵר בָּהֶם, וְכָךְ הָיָה.

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הוֹצִיא אֶרֶץ מִתּוֹךְ הַיָּם וְכִנֵּס אֶת הַמַּיִם, וְעָשָׂה מֵאוֹתוֹ קִבּוּץ שֶׁהִתְכַּנְּסוּ לְמָקוֹם אֶזְוָד אֶת הַיָּם, וְהִתְנָה עִם הַיָּם לְהַעֲבִיר אֶת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ בַּיַּבָּשָׁה וּלְהַטְבִּיעַ אֶת הַמִּצְרִים, וְכָךְ הָיָה, שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיָּשָׁב הַיָּם לְפָנוֹת בֹּקֶר לְאֵיתָנוֹ. אַל תִּקְרֵי לְאֵיתָנוֹ אֶלָּא לִתְנָאוֹ, לְמַה שֶּׁהִתְנָה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. עוֹד הִתְנָה עִם הָאָרֶץ, שֶׁתִּפָּתַח אֶת פִּיהָ בְּמַזְלֵכְתּוֹ שֶׁל קָרַח וְתִבְלַע אֶת קָרַח וְאֶת כָּל עֲדָתוֹ, וְכָךְ הָיָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר טז) וַתִּפָּתַח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם, וְאֶת קָרַח.

בַּיּוֹם הָרְבִיעִי בָּרָא שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה, שֶׁכָּתוּב יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְהִתְנָה עִם הַשֶּׁמֶשׁ לִהְיוֹת עוֹמֶדֶת בַּזְּצִי הַשָּׁמַיִם בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁכָּתוּב (יהושע י) וַיַּעֲמֹד הַשֶּׁמֶשׁ בַּזְּצִי הַשָּׁמָיִם. הִתְנָה עִם הַכּוֹכָבִים לַעֲשׂוֹת קְרָב עִם סִיסְרָא, שֶׁכָּתוּב (שופטים ה) הַכּוֹכָבִים מִמְּסִלּוֹתָם נִלְחָמוּ עִם סִיסְרָא.

בַּיּוֹם הַזְּמִישִׁי בָּרָא אֶת דְּגֵי הַיָּם וְעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם, הִתְנָה עִם הָעוֹפוֹת שֶׁהָעוֹרְבִים יְוונוּ אֶת אֵלְיָהוּ בַּזְּמַן שֶׁעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וְאֶת הָעֹרְבִים צִוִּיתִי לְכַלְכְּלְךָ שָׁם. צִוִּיתִי דַּוְקָא. וְהִתְנָה עִם דְּגֵי הַיָּם לְהַזְמִין דָּג אֶזֶד שֶׁיִּבְלַע אֶת יוֹנָה וְלִזְרֹק אוֹתוֹ הַזּוֹעָה.

בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי בָּרָא אֶת הָאָדָם, וְהִתְנָה עִמּוֹ שֶׁתֵּצֵא מִמֶּנּוּ אִשָּׁה שֶׁתָּזוֹן אֶת אֵלְיָהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָ. הִנֵּה צִוִּיתִי – מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. וְכָךְ בְּכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שֶׁהִתְוַדֵּשׁ בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אֶת אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם. אַף כָּאן וַיֹּאמֶר ה׳ לַדָּג, וַיֹּאמֶר – מִשֶּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית אָמַר לוֹ.

כָּאן יֵשׁ לָנוּ סָמְךְ הָעוֹלָם עַל מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. יוֹנָה שֶׁיָּרַד לַסְּפִינָה, וְהִי נִשְׁמַת הָאָדָם שֶׁיּוֹרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה לִהְיוֹת בִּגּוּף הָאָדָם. לָמָּה נִקְרֵאת יוֹנָה? מִשּׁוּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁמִּשְׁתַּתֶּפֶת בַּגּוּף, אַוַי הִיא יוֹנָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ. וְאָז הָאָדָם הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ סְפִינָה בְּתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל שֶׁמְּזַעְזַעַת לְהִשָּׁבֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאֳנִיָּה זִעְזְעָה לְהִשָּׁבֵר.

וְאָדָם, כְּשֶׁהוּא זוֹטֶא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזוֹעֵשׁ שֶׁבּוֹרְזוֹ מִלְּפָנֵי אֲדוֹנוֹ וְלֹא שָׂם לֵב לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאָז מַטִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּזוֹ סְעָרָה זְזָקָה – זוֹהִי גְּזֵרַת הַדִּין שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְבַקֶּשֶׁת אֶת דִּין הָאָדָם מִלְּפָנָיו, וְזוֹהִי שֶׁמַּטָּה אֶת הַסְּפִינָה וּמַזְכִּירָה אֶת זְטָאֵי הָאָדָם לְתָפֵס אוֹתוֹ.

כֵּיוָן שֶׁנִּתְפָּס אָדָם עַל יְדֵי אוֹתָהּ סְעָרָה בְּבֵית זָלְיוֹ, מַה כָּתוּב? וְיוֹנָה יָרַד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרָדַם. אַף עַל גַּב שֶׁאָדָם בְּבֵית זָלְיוֹ, הַנְּשָׁמָה לֹא מִתְעוֹרֶרֶת לָשׁוּב לְפָנֵי אֲדוֹנָהּ וְלִפְדּוֹת אֶת זְטָאָיו. מַה כָּתוּב? וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַזּוֹבֵל. מִי זֶה רַב הַזּוֹבֵל? זֶה יֵצֶר טוֹב שֶׁמַּנְהִיג אֶת הַכֹּל. וַיֹּאמֶר לוֹ מַה לְּךָ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳. אֵין הַשָּׁעָה לִישׁן, שֶׁהֲרֵי מַעֲלִים אוֹתְךָ לַדִּין עַל כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שׁוּב מִזְּטָאֲךָ.

הִתְבּוֹנֵן בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ וְשׁוּב לַאֲדוֹנְךָ. מַה מְּלַאכְתְּךָ – שֶׁאַתָּה עָסֵקְתָּ בָּהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהוֹדָה עָלֶיהָ לִפָּנֵי רִבּוֹנְךָ. וּמֵאַיִן תָּבוֹא – הִסְתַּכֵּל מֵאַיִן בָּאתָ, מִטִּפָּה סְרוּחָה, וְאַל תִּתְנָאֶה לְפָנָיו. מָה אַרְצָךְ – הִסְתַּכֵּל שֶׁהֲרֵי מֵהָאָרֶץ נִבְרֵאתָ וְלָאָרֶץ תָּשׁוּב. וְאִי מִזֶּה עִם אָתָּה – הִסְתַּכֵּל אִם יֵשׁ לְךָ זְכוּת אָבוֹת שֶׁתָּגֵן עָלֶיךָ.

כֵּיוָן שֶׁמַּעֲלִים אוֹתוֹ לְדִין בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה, אוֹתָהּ סְעָרָה, שֶׁהִיא גְּזֶרֶת הַדִּין שֶׁסּוֹעֶרֶת עַל הָאָדָם, מְבַקֶּשֶׁת מֵהַמֶּלֶךְ לָדוּן אוֹתָם הַתְּפוּסִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְכֻלָּם בָּאִים אֶזֶד אֶזֶד לְפָנָיו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִתְקָרְבִים בֵּית הַדִּין. יֵשׁ מֵהֶם שֶׁפּוֹתְחִים בִּזְכוּת, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁפּוֹתְחִים בְּזוֹבָהּ, וּגְזֶרֶת הַדִּין תּוֹבַעַת דִּין.

וְאִם אוֹתוֹ אָדָם לֹא זוֹכֶה בַּדִּין, מַה כָּתוּב? וַיִּזְחֲרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל הַיַּבָּשָׁה וְלֹא יָכֹלוּ. הֵם מִשְׁתַּדְּלִים אוֹתָם שֶׁמּוֹרִים זְכוּתוֹ לַהֲשִׁיבוֹ אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יָכֹלוּ. מָה הַטַּעַם? כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר עֲלֵיהֶם. גְּזֶרֶת הַדִּין הוֹלֶכֶת וְסוֹעֶרֶת בַּוַּטְאֵי הָאָדָם וּמִתְגַּבֶּרֶת עֲלֵיהֶם.

אָז מוֹרִידִים עָלָיו שְׁלֹשָׁה שְׁלִיוִים מְמֻנִּים: אֶזֶד שֶׁכּוֹתֵב כָּל הַזְּכֻיּוֹת וְכָל הַוַּטְאִים שֶׁעָשָׂה הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאֶזֶד שֶׁעוֹשֶׂה וֶזְשְׁבּוֹן יָמָיו. וְאֶזֶד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ כְּשֶׁהָיָה בִּמְעֵי אִמּוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁגְּזֶרֶת הַדִּין לֹא שׁוֹכֶכֶת עַד לְאוֹתוֹ זְמַן, שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה. וַיִּשְׂאוּ, כְּשֶׁנּוֹטְלִים אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַקְּבָרוֹת.

וְאָז מַכְרִיזִים עָלָיו. אִם הוּא צַדִּיק – מַכְרִיזִים עָלָיו וְאוֹמְרִים: תְּנוּ כָּבוֹד לְדְמוּת הַמֶּלֶךְ, (ישעיה נז) יָבוֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם הֹלֵךְ נְכֹחוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם נח) וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ. וְאִם הוּא רָשָׁע – מַכְרִיזִים עָלָיו וְאוֹמְרִים: אוֹי לוֹ לְפָלוֹנִי, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא הָיָה נִבְרָא. וְאָז מַה כָּתוּב? וַיִּטְלֵהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם מִזַּעְפּוֹ. כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתוֹ לְבֵית הַקְּבָרוֹת, שֶׁהוּא מְקוֹם הַדִּין, אָז גְּזֶרֶת הַדִּין שֶׁהָיְתָה סוֹעֶרֶת, שׁוֹכֶכֶת מִזַּעְפָּהּ. וְהַדָּג שֶׁבָּלַע אוֹתוֹ זֶהוּ הַקֶּבֶר.

מַה כָּתוּב? וַיְהִי יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּג. מְעֵי הַדָּג זֶהוּ בֶּטֶן שְׁאוֹל. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי. וְהוּא הָיָה בִּמְעֵי הַדָּג, וְקוֹרֵא לוֹ בֶּטֶן שְׁאוֹל, שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת. אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁאָדָם בַּקֶּבֶר וְנִבְקָעִים מֵעָיו.

לְאַזַּר שְׁלֹשָׁה יָמִים אוֹתָהּ טִנָּפַת נֶהְפָּכַת עַל פָּנָיו, וְאוֹמֶרֶת לוֹ: טֹל מַה שֶּׁנָּתַתָּ בִּי. אָכַלְתָּ וְשָׁתִיתָ כָּל יוֹם וְלֹא נָתַתָּ לַעֲנִיִּים, וְכָל יָמֶיךָ הָיוּ כְּמוֹ זַגִּים וּמוֹעֲדִים, וְהָעֲנִיִּים הָיוּ רְעֵבִים, שֶׁלֹּא אָכְלוּ עִמְּךָ. טֹל מַה שֶּׁנָּתַתָּ בִּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ב) וְזֵרִיתִי פֶרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם וְגוֹ', וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ.

לְאַזַּר זֶה, מִשְּׁלֹשָׁה יָמִים וָהָלְאָה, אָז נִדּוֹן הָאָדָם מֵעֵינָיו, מִיָּדָיו, מֵרַגְלָיו, וּפָרְשׁוּהָ עַד שְׁלֹשִׁים יָמִים. כָּל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יָמִים נִדּוֹנִים הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף כְּאֶזֶּד, וּמְשׁוּם כָּךְ הַנְּשָׁמָה נִמְצֵאת בָּאָרֶץ לְמַטָּה, שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ, כְּאִשָּׁה שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בַּזּוּץ כָּל יְמֵי הַטֻּמְאָה. אַזַּר כָּךְ הַנְּשָׁמָה עוֹלָה, וְהַגּוּף נִרְקָב בָּאָרֶץ, עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיָּעִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמֵּתִים.

וְעָתִיד קוֹל אֶזֶּד לְהָעִיר בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וְיֹאמַר, (ישעיה כו) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. אֵימָתַי זֶה יִהְיֶה? בְּזְמַן שֶׁיֵּעָבֵר מַלְאַךְ הַמָּוֶת מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁבִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח, אַזַּר כָּךְ, וּמָזָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְזֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ. אָז כָּתוּב, וַיֹּאמֶר ה' לַדָּג וַיָּקֵא אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבָּשָׁה.

כֵּיוָן שֶׁהִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ קוֹל בֵּין הַקְּבָרִים, אֲזַי כָּל הַקְּבָרִים יָקִיאוּ אֶת אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁבָּהֶם הַזּוּטָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וָאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. מַה זֶּה תַּפִּיל? שֶׁתָּקִיא אוֹתָם הַזּוּטָה. רְפָאִים, מַה זֶּה רְפָאִים? שֶׁקִּבְּלוּ רְפוּאָה כְּמִקֶּדֶם, וְנִרְפְּאוּ עֲצָמוֹת בַּעֲצָמוֹת, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים רְפָאִים.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (בְּשֹׁאָר עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת) (ישעיה כו) רְפָאִים בַּל יָקוּמוּ? אֶלָּא וַדַּאי כָּל הָעוֹלָם יִתְרַפְּאוּ עַצְמוֹתָם בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, אֲבָל מֵהֶם יָקוּמוּ וּמֵהֶם לֹא יָקוּמוּ. וְעַל זֶה כָּתוּב רְפָאִים בַּל יָקוּמוּ. אַשְׁרֵי זֻלְתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם נְבֵלָתִי יְקוּמוּן. וּבַדָּג הַזֶּה מָצָאנוּ דְּבָרִים

לִרְפּוּאָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

הַדָּג הַזֶּה, כֵּיוָן שֶׁבָּלַע אֶת יוֹנָה, הוּא מֵת, וּבוֹ הָיָה יוֹנָה שִׁלְשָׁה יָמִים, וְאַזַּר כָּךְ זָזַר לַזָּיִם כְּמִקֹּדֶם וְהֶקִיא אֶת יוֹנָה הַזּוּטָה, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה׳ אֱלֹהָיו מִמְּעֵי הַדָּגָה. כָּתוּב כָּאן הַדָּגָה, וְכָתוּב שָׁם (שמות ז) וְהַדָּגָה אֲשֶׁר בַּיְאֹר מֵתָה, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ. כְּמוֹ זֶה עֲתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְהִתְעוֹרֵר בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ – וְאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁשִּׁבְעָה דִינִים יִזְדַּלְּפוּ עַל הָאָדָם כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. אֶזְדַּ – אוֹתוֹ דִּין עֶלְיוֹן כְּשֶׁיּוֹצֵאת הָרוּחַ מִן הַגּוּף. בְּ – כְּשֶׁמַּעֲשָׂיו וּדְבָרָיו הוֹלְכִים לְפָנָיו וּמַכְרִיזִים עָלָיו. גְּ – כְּשֶׁנִּכְנָס לַקֶּבֶר. דְּ – דִּין הַקֶּבֶר. הְ – דִּין הַתּוֹלַעַת. וְ – דִּין הַגֵּיהִנֹּם. זְ – דִּין הָרוּחַ שֶׁהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וְלֹא מוֹצֵאת מְקוֹם מְנוּחָה עַד שֶׁיִּשְׁלְמוּ מַעֲשָׂיו. מִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן תָּמִיד בְּמַעֲשָׂיו וְיָשׁוּב לְפָנֵי אֲדוֹנוֹ.

וּכְשֶׁהִתְבּוֹנֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּדִינֵי הָאָדָם הַלָּלוּ, הִקְדִּים וְאָמַר, (תהלים קד) בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה׳, בְּטֶרֶם תֵּצֵא מִן הָעוֹלָם, בְּעוֹד שֶׁאַתְּ נִמְצֵאת עִם הַגּוּף. וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ – הֵם אֶבְרֵי הַגּוּף שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים כְּאֶזְדַּ עִם הָרוּחַ. עַכְשָׁו כְּשֶׁתִּמָּצְאוּ עִמָּהּ, הַקְדִּימוּ לְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ טֶרֶם שֶׁיָּבֹא זְמַן שֶׁלֹּא תּוּכְלוּ לְבָרֵךְ וְלַזָּזַר בִּתְשׁוּבָה. וְעַל זֶה אָמַר בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה׳ הַלְלוּיָהּ. בָּאוּ אוֹתָם הַזָּבֳרִים וְנָשְׁקוּ אֶת רֹאשׁוֹ.

רַבִּי זְזָיְא פָּתַח וְאָמַר, קְזוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה׳. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא בְרָאוֹ אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיָּבֹאוּ יִשְׂרָאֵל וִיקַבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה. בַּתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם, וְעַל הַתּוֹרָה הוּא עוֹמֵד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלַיְלָה זֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. הַתּוֹרָה הִיא אֹרֶךְ זְזִיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֹרֶךְ הַזְזִיִּים בָּעוֹלָם הַבָּא.

וְכָל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הִשְׁתַּדֵּל בְּהֵיכְלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵיכְלוֹ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא הַתּוֹרָה. וּכְשֶׁאָדָם עוֹסֵק

בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד שָׁם וּמַקְשִׁיב לְקוֹלוֹ, כַּכָּתוּב (מלאכי ג) וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע וְגוֹ'. וְנִצּוֹל הָאָדָם מִשִּׁלְשָׁה דִינִים: מִדִּין הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִדִּין מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו, וּמִדִּין הַגֵּיהִנֹּם.

וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן. מִי הוּא? אֶלָּא יֵשׁ סֵפֶר לְמַעְלָה וְיֵשׁ סֵפֶר לְמַטָּה. זִכָּרוֹן – (אות) הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ שֶׁנּוֹטֵל וְכוֹנֵס אֵלָיו אֶת כָּל הַזַּיִים שֶׁלְּמַעְלָה. סֵפֶר זִכָּרוֹן – שְׁתֵּי דְּרָגוֹת שֶׁהֵן אַוָּזוֹת, וְסוֹד זֶה שֵׁם יְהוָ"ה שָׁם אָוָּזד. יְהוָ"ה אָוָּזד. וְהַכֹּל דָּבָר אָוָּזד.

מִשּׁוּם שָׁיֵשׁ שָׁם וְיֵשׁ שֵׁם. שֵׁם לְמַעְלָה, שֶׁהוּא נִרְשָׁם (נִקְרָא שֵׁם) מִמַּה שֶּׁלֹּא יָדוּעַ וְלֹא נִרְמָז בִּידִיעָה כְּלָל, וְזוֹ נִקְרֵאת נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה. שֵׁם לְמַטָּה, שֶׁנִּקְרָא שֵׁם, מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁקְּצֵה הַשָּׁמַיִם נִקְרָא זִכָּרוֹן. וְהַשֵּׁם הַזֶּה הוּא נְקֻדָּה שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁהוּא שֵׁם מֵאוֹתוֹ זִכָּרוֹן, שֶׁהוּא קְצֵה הַשָּׁמַיִם, שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל הַזַּיִים שֶׁלְּמַעְלָה. וְזֶהוּ קְצֵה הַשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַטָּה. וְהַשֵּׁם שֶׁלּוֹ הִיא הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּמַטָּה. נְקֻדָּה זוֹ הִיא סֵפֶר שֶׁעוֹמֵד בְּוָשְׁבּוֹן, וְזֶהוּ וּלְוָשְׁבֵי שְׁמוֹ. הַסֵּפֶר שֶׁאָמַרְנוּ וְשֵׁם – דָּבָר אָוָּזד הוּא בְּכָל הַצְּדָדִים.

הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע, הִיא עֶלְיוֹנָה עַל כָּל הַנֶּאֱוָזִים בָּהּ. שִׁשָּׁה צְדָדִים אֲוָזִים בַּסֵּפֶר הָעֶלְיוֹן, וְהוּא עֶלְיוֹן עֲלֵיהֶם. שִׁשָּׁה צְדָדִים נֶאֱוָזִים בַּסֵּפֶר הַתַּוְזִתּוֹן, וְהוּא עֶלְיוֹן עֲלֵיהֶם. וְעַל זֶה סֵפֶר עֶלְיוֹן וְסֵפֶר תַּוְזִתּוֹן, וְהַכֹּל נִקְרָא תּוֹרָה.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא, סֵפֶר עֶלְיוֹן הוּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, מִשּׁוּם שֶׁהִיא סְתוּמָה וְלֹא עוֹמֶדֶת, אֶלָּא רַק בִּכְתָב, שֶׁשָּׁם הוּא הַמָּקוֹם לְהִתְגַּלּוֹת לְמַטָּה. וּמִי הוּא הָעוֹלָם הַבָּא? סֵפֶר הַתַּוְזִתּוֹן, זוֹ תּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמִי הוּא עַל פֶּה? אֵלּוּ הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁל מַטָּה, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶן. וּמִשּׁוּם שֶׁאֵינָן בִּכְלָל שֶׁל כְּתִיבָה שֶׁלְּמַעְלָה, נִקְרָאִים עַל פֶּה.

וְתוֹרָה זוֹ עוֹמֶדֶת עַל פֶּה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. וְתוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לְמַעְלָה, לֹא

נִקְרֵאת עַל הַכְּתָב, אֶלָּא שֶׁבִּכְתָב, שֶׁעוֹמֶדֶת בִּכְתָב, וְאוֹתוֹ הַכְּתָב נַעֲשֶׂה הֵיכָל אֵלֶיהָ, וְהִיא עוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַהֵיכָל וְנִשְׁמֶרֶת שָׁם. וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְלֹא עַל כְּתָב.

אֲבָל הַתּוֹרָה שֶׁלְּמַטָּה הִיא עוֹמֶדֶת עַל מֶרְכְּבוֹתֶיהָ, וְנִקְרֵאת עַל פֶּה, שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶן. וּמְשׁוּם שֶׁלֹּא נָזוּשְׁבָּת (נִתְּנָה) מִבִּפְנִים מִכָּלָל שֶׁל כְּתִיבָה, לֹא נַעֲשׂוּ הֵיכָל לַנְּקֵדָה הַוּ כְּמוֹ אוֹתָהּ נְקֵדָה עֶלְיוֹנָה. וּמְשׁוּם שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶן נִקְרֵאת תְּרוּמָה.

עוֹד שָׁמַעְתִּי מִן הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. תְּרוּמָה, מַה זֶּה תְּרוּמָה? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שְׁנַיִם מִמֵּאָה. בֹּא וּרְאֵה, כָּל הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁבְּסוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁנִּגְלָה בָּהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵן עֶשֶׂר דְּרָגוֹת, וְהֵן עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְוּהָ. וְאֵלּוּ הָעֶשֶׂר עוֹלִים לְמֵאָה. וּכְשֶׁאָנוּ צְרִיכִים הַנְּקֵדָה הַתַּזְוִתוֹנָה הַוּ לְהָרִים אוֹתָהּ, אָסוּר לָנוּ לְקַוְּזְתָהּ לְבַדָּהּ, אֶלָּא אוֹתָהּ עִם בַּעְלָהּ, וְהֵם הַשְּׁנַיִם מֵהַמֵּאָה שֶׁאָמַרְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַפְרִידָם כְּלָל, אֶלָּא לְיַוְּזָדָהּ עִם בַּעְלָהּ. וְלָכֵן נִקְרֵאת תְּרוּמָה בְּכָלָל אֶוְּזָד.

וּבֹא רְאֵה, בְּכָל יוֹם הַכְּרוּז קוֹרֵא: כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, בָּכֶם עוֹמֵד הַדָּבָר הַזֶּה. וְזֶהוּ קִוּוּי מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה'. וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁהַדָּבָר קָשֶׁה עֲלֵיכֶם – כֹּל נָדִיב לִבּוֹ יְבִיאֶהָ.

מַה זֶּה יְבִיאֶהָ? אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ אֶת סוֹד הַתְּפִלָּה, שֶׁאָדָם שֶׁפִּוַּוזֵּד מֵרִבּוֹנוֹ וּמְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ בַּתְּפִלָּה, מִתַּקֵּן תִּקּוּן הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. בָּרְאשׁוֹנָה בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת שֶׁאוֹמְרִים הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה. וּבְאוֹתָהּ עֲרִיכַת הַתִּשְׁבָּזוֹת שֶׁאוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הִיא מְקַשֶּׁטֶת אֶת עַצְמָהּ וּמִתְתַּקֶּנֶת בְּתִקּוּנֶיהָ כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת לְבַעְלָהּ.

וּבְסִדּוּר הַתְּפִלָּה, בְּאוֹתוֹ הַתִּקּוּן שֶׁל תְּפִלַּת מְיַשֵּׁב, מַתְקִינִים אֶת עַלְמוּתֶיהָ וְכָל אֵלּוּ שֶׁלָּהּ. וּמִתְקַשֶּׁטוֹת כָּל עַלְמוּתֶיהָ, וְאַוַּזר כְּךָ הַכֹּל מִתַּקְּנִים וּמְסֻדָּרִים. וּכְשֶׁמַּגִּיעִים לֶאֱמֶת וְיַצִּיב, אָז הַכֹּל מִתַּקְּנִים, הִיא וְעַלְמוּתֶיהָ, עַד שֶׁמַּגִּיעִים

לְגָאַל יִשְׂרָאֵל, וְאָז צָרִיךְ לַעֲמֹד הַכֹּל עַל מְקוֹמָם.

מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ אָדָם לֶאֱמֶת וַיַּצִּיב וְהַכֹּל מְתֻקָּן, עַלְמוּתָיְהָ נוֹטְלוֹת אוֹתָהּ, וְהִיא נוֹטֶלֶת אֶת עַצְמָהּ לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעִים לְגָאַל יִשְׂרָאֵל, אֲזַי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן נוֹסֵעַ בְּדַרְגּוֹתָיו וְיוֹצֵא לְקַבֵּל אוֹתָהּ.

וְאָנוּ מִלְּפָנָי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן צְרִיכִים לַעֲמֹד עַל מְקוֹמֵנוּ בְּאֵימָה בִּרְעָדָה, שֶׁהֲרֵי אָז הוּא מוֹשִׁיט יְמִינוֹ אֵלֶיהָ, וְאַזַּר כָּךְ אֶת שְׁמֹאלוֹ שֶׁשָּׂם לָהּ תַּזַּת רֹאשָׁהּ, וְאַזַּר כָּךְ מִתְזַבְּקִים שְׁנֵיהֶם כְּאֶזֶד בְּנְשִׁיקָה. וְאֵלֶּה הֵן הַשָּׁלֹשׁ הָרְאשׁוֹנוֹת, וְצָרִיךְ אָדָם לָשִׂים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ וּלְכַוֵּן בְּכָל הַתְּקוּנִים וְהַסְּדוּרִים הַלָּלוּ שֶׁל הַתְּפִלָּה, פֶּה וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ כְּאֶזֶד.

עַכְשָׁו שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְהַגְּבִירָה הֵם בְּזִוּוּג אֶזֶד בְּשִׁמְזָה בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת – מִי שֶׁצָּרִיךְ לְבַקֵּשׁ בַּקָּשׁוֹת, יְבַקֵּשׁ, שֶׁהֲרֵי אָז שְׁעַת רָצוֹן הִיא. כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹאֵל אָדָם שְׁאֵלוֹתָיו מִלְּפָנָי הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, אָז יַתְקִין עַצְמוֹ בִּרְצוֹנוֹ וְלִבּוֹ לְשָׁלֹשׁ אֲזֵרוֹת לְעוֹרֵר שִׁמְזָה שֶׁבַּסֵּתֶר, שֶׁהֲרֵי מֵאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ הוּא מִתְבָּרֵךְ בִּדְבֵקוּת אֲזֵרַת. וַיַּתְקִין אָדָם אֶת עַצְמוֹ לָצֵאת מִפָּנֶיהֶם, וּלְהַנִּיזָם בְּשִׁמְזָה גְּנוּזָה שֶׁל אֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ. וְעִם כָּל זֶה, שֶׁיִּהְיֶה רְצוֹנוֹ שֶׁיִּתְבָּרְכוּ הַתַּזּוּתוֹנִים מֵאוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁל שִׁמְזָה נִסְתֶּרֶת.

וְאָז צָרִיךְ לִפְּלֹ עַל פָּנָיו וְלִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהִיא לוֹקַזַת אֶת הַנְּפָשׁוֹת וְהָרוּזוֹת. אָז זוֹ הַשָּׁעָה לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בְּתוֹךְ אוֹתָן נְפָשׁוֹת שֶׁהִיא לוֹקַזַת, שֶׁהֲרֵי אָז צְרוֹר הַזַּזִּים הוּא כָּרָאוּי.

דָּבָר זֶה שָׁמַעְתִּי בַּסּוֹדוֹת שֶׁל הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא נִתְּנָה לִי רְשׁוּת לְגַלּוֹת, פָּרַט לָכֶם זְסִידִים עֶלְיוֹנִים. שֶׁאִם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִיא לוֹקַזַת נְפָשׁוֹת וְרוּזוֹת בְּרָצוֹן שֶׁל דְּבֵקוּת אַזַת, הוּא יָשִׂים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לָזֶה, וְנוֹתֵן נַפְשׁוֹ בִּדְבֵקוּת בְּאוֹתוֹ הָרָצוֹן לְהַכְלִילָהּ בְּאוֹתָהּ הַדְּבֵקוּת. אִם מִתְקַבֶּלֶת בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בְּאוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁל אוֹתָן נְפָשׁוֹת רוּזוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁהִיא לוֹקַזַת, זֶהוּ אָדָם שֶׁנִּצְרָר בִּצְרוֹר הַזַּזִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְעוֹד, שֶׁצָּרִיךְ לְהִכָּלֵל מִכָּל הַצְּדָדִים, הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה, וּלְהִתְעַטֵּר בַּנְּשָׁמוֹת בְּכָל הַצְּדָדִים. מִתְעַטֶּרֶת בַּנְּשָׁמוֹת מִלְמַעְלָה, וּמִתְעַטֶּרֶת בַּנְּשָׁמוֹת מִלְמַטָּה. וְאִם אָדָם יְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לְכָל זֶה וְיִמְסֹר נַפְשׁוֹ מִלְמַטָּה בִּדְבֵקוּת וּבְרָצוֹן כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, אֲוַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לוֹ שָׁלוֹם לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַשָּׁלוֹם שֶׁלְּמַעְלָה, לְאוֹתוֹ שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַגְּבִירָה וּמַכְלִיל אוֹתָהּ וּמְעַטֵּר אוֹתָהּ בְּכָל הָעֲטָרוֹת.

אַף כָּךְ, לָאִישׁ הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לוֹ שָׁלוֹם לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים ו) וַיִּקְרָא לוֹ ה' שָׁלוֹם. וְכָל יָמָיו כָּךְ קוֹרְאִים לוֹ לְמַעְלָה – שָׁלוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהִכְלִיל וְעִטֵּר אֶת הַגְּבִירָה לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ שָׁלוֹם לְמַעְלָה.

וְכַאֲשֶׁר אוֹתוֹ הָאָדָם מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה וּבוֹקַעַת אֶת כָּל אוֹתָם הָרְקִיעִים וְאֵין מוֹזֶה בְּיָדָהּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לָהּ וְאוֹמֵר, (ישעיה נז) יָבוֹא שָׁלוֹם. וְהַשְּׁכִינָה אוֹמֶרֶת, יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם וְגוֹ'. וְיִפָּתְחוּ לָהּ שִׁלְשָׁה עָשָׂר נַהֲרוֹת אַפַּרְסְמוֹן טָהוֹר, וְלֹא יִהְיֶה מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדָהּ. וְעַל כָּךְ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁיָּשִׂים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לָזֶה, וְעַל זֶה כָּתוּב, כֹּל נָדִיב לִבּוֹ יְבִיאֶהָ אֶת תְּרוּמַת ה' לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

הֵרִים רַבִּי אַבָּא אֶת קוֹלוֹ וְאָמַר, אוֹי, רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַתָּה בַּזַּיִים, וַאֲנִי בּוֹכֶה עָלֶיךָ. לֹא עָלֶיךָ אֲנִי בּוֹכֶה, אֶלָּא אֲנִי בּוֹכֶה עַל הַזַּוְּבָרִים וּבוֹכֶה עַל הָעוֹלָם. רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא כְּמוֹ מְנוֹרָה שֶׁל זָר שֶׁהוֹלֵךְ לְמַעְלָה וְדוֹלֵךְ לְמַטָּה, וּבָאוֹר שֶׁהוֹלֵךְ לְמַטָּה מְאִירִים לְכָל הָעוֹלָם. (מֵאִיר לְמַעְלָה) אוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק הָאוֹר שֶׁלְּמַטָּה לָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, מִי יָאִיר לָנוּ אֶת אוֹר הַתּוֹרָה לָעוֹלָם? קָם רַבִּי אַבָּא וְנָשַׁק אֶת רַבִּי זְיָיא. אָמַר לוֹ, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ הָיוּ תַּזַּת יָדְךָ, וְעַל כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלָחַנִי עַד לְכָאן לְהִתְחַבֵּר עִמָּכֶם. אַשְׁרֵי זְלִקְי.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח פָּסוּק אַזְהָרָיו וְאָמַר, וְכָל זַכַּם לֵב בָּכֶם יָבֹאוּ וְיַעֲשׂוּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה פָּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, (דברים א) הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים וַזַכְמִים וּנְבֹנִים, בָּזַן אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וְלֹא מָצָא

גְּבוֹנִים. וְהוּ שֶׁכְּתוּב וְאֶקְוֹז אֶת רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם אֲנָשִׁים וַזְכָמִים וִידֵעִים, וְאִלּוּ גְּבוֹנִים לֹא כָּתוּב. וְאִם תֹּאמַר שֶׁגָּבוֹן הִיא דַּרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה מִזָּכָם – כָּךְ זֶה וַדַּאי!

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? זָכָם, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁאָפַלּוּ תַּלְמִיד הַמַּזְכִּים אֶת רַבּוֹ נִקְרָא זָכָם. זָכָם, שֶׁיּוֹדֵעַ לְעַצְמוֹ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. בְּגָבוֹן יֵשׁ כַּמָּה דְּרָגוֹת – שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּכֹּל, וְיוֹדֵעַ בְּשֶׁלּוֹ וּבַאֲזוֹרִים, וְסִימָנְךָ – (משלי יב) יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ. (שמואל–ב כג) צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים. וְכָאן זָכָם לֵב דַּוְקָא. בַּלֵּב זָכָם, וְלֹא בְּמָקוֹם אַזּוֹר, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמֵד בַּלֵּב, וְגָבוֹן לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, מִסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ וּבְשֶׁל אֲזוֹרִים.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה וְגוֹ'. כָּאן בַּתְּפִלָּה שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה אַזּוֹת גְּדוֹלָה וְנִכְבָּדָה מֵאוֹתָן הָעֲבוֹדוֹת שֶׁל רִבּוֹנוֹ. בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ עֲבוֹדָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעוֹמֶדֶת בְּמַעֲשֶׂה, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה שֶׁעוֹמֶדֶת בְּמַעֲשֵׂה הַגּוּף וְהִיא עֲבוֹדָה. וְיֵשׁ עֲבוֹדָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִיא עֲבוֹדָה יוֹתֵר פְּנִימִית, שֶׁהִיא עִקַּר הַכֹּל, וְעוֹמֶדֶת בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה פְּנִימִית שֶׁהִיא עִקַּר הַכֹּל.

בַּגּוּף יֵשׁ שְׁנֵים עָשָׂר אֵיבָרִים שֶׁעוֹמְדִים בְּמַעֲשֵׂה הַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְאִלּוּ הֵם אֶבְרֵי הַגּוּף וַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהַמַּעֲשֶׂה עוֹמֵד בָּהֶם. מִשּׁוּם שֶׁעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא בִּשְׁנֵי צְדָדִים, בְּאֶבְרֵי הַגּוּף הַזְּזִיצוֹנִיִּים, וְיֵשׁ שְׁנֵים עָשָׂר אֵיבָרִים אֲזוֹרִים פְּנִימִיִּים לְפָנִים מֵהַגּוּף. וְהֵם תִּקּוּנִים פְּנִימִיִּים לְפָנִים מֵהַגּוּף לְתַקֵּן בָּהֶם הַתִּקּוּן שֶׁל הָרוּזַז, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה נִכְבָּדָה פְּנִימִית שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּתוֹךְ הַסּוֹדוֹת הַפְּנִימִיִּים שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהֵם סוֹד הַזְּוָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְנוֹדְעוּ בֵּין הַזְּבֵרִים, אַשְׁרֵי זֵלְקָם.

תְּפִלַּת הָאָדָם הִיא עֲבוֹדַת הָרוּזַז, וְהִיא עוֹמֶדֶת בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וַאֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים, שֶׁהֲרֵי תְּפִלַּת הָאָדָם בּוֹקַעַת אֲוִירִים וּבוֹקַעַת רְקִיעִים וּפוֹתַזַת

פָּתְזִים וְעוֹלָה לְמַעְלָה.

בְּשָׁעָה שֶׁמֵּאִיר הָאוֹר מִן הַזַּוַּשְׁכָּה, אֲזַי הַכָּרוּז הוֹלֵךְ בְּכָל הָרְקִיעִים: הִתְתַּקְּנוּ בַּעֲלֵי הַפָּתְזִים, בַּעֲלֵי הַהֵיכָלוֹת, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עַל מִשְׁמַרְתּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּיּוֹם אֵינָם שׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה. וּכְשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, מָעֳבָרִים שַׁלִּיטֵי הַיּוֹם, וּמִתְמַנִּים שַׁלִּיטִים אֲזֵרִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה, וּמִתְזַלְפִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה.

וְסוֹד זֶה – (בראשית א) אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְגוֹ'. וּלְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וּלְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה, יֵשׁ שַׁלִּיטִים שֶׁמְּמַנִּים בַּיּוֹם, וְיֵשׁ שַׁלִּיטִים שֶׁמְּמַנִּים בַּלַּיְלָה. וְאֵלּוּ נִקְרָאוּ מֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים מֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה.

כְּשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, יוֹצֵא כָּרוּז: הִתְתַּקְּנוּ שַׁלִּיטֵי הַלַּיְלָה כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לִמְקוֹמוֹ. וּכְשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם, כָּרוּז יוֹצֵא: הִתְתַּקְּנוּ שַׁלִּיטֵי הַיּוֹם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לִמְקוֹמוֹ. (אָז מָעֳבָרִים שַׁלִּיטֵי הַלַּיְלָה וּמִתְמַנִּים שַׁלִּיטֵי הַיּוֹם) וּכְשֶׁהַכָּרוּז מַכְרִיז, אָז כֻּלָּם, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד נִפְקָד עַל אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לוֹ. אֲזַי הַשְּׁכִינָה מַקְדִּימָה וְיוֹרֶדֶת, וְיִשְׂרָאֵל נִכְנָסִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנָם וּפָתְזִים בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת.

שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לָאָדָם, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהִתְקִין עַצְמוֹ לַעֲבוֹדַת הַמַּעֲשֶׂה בְּתִקּוּנֵי מִצְוָה וּקְדֻשָּׁה, לְיַזֵּד לִבּוֹ בַּתִּקּוּן שֶׁל הָעֲבוֹדָה הַפְּנִימִית שֶׁל אֲדוֹנוֹ, וְלָשִׂים אֶת לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה שֶׁל אוֹתָם דְּבָרִים (שֶׁאוֹמֵר), שֶׁהֲרֵי הַדִּבּוּר עוֹלֶה.

וְאוֹתָם הַמְּמֻנִּים שֶׁעוֹמְדִים בָּאֲוִיר, הִתְמַנּוּ לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. לְצַד מִזְרָח הִתְמַנָּה מְמֻנֶּה אֶזֶד שֶׁעוֹמֵד בָּאֲוִיר לְאוֹתוֹ צַד, וּשְׁמוֹ גְּזַרְדִּי"א, וְעִמּוֹ שָׁרִים מְמֻנִּים אֲזֵרִים, שֶׁהֵם מְזַכִּים לְאוֹתוֹ דִּבּוּר שֶׁל תְּפִלָּה, וְעוֹלֶה בָּאֲוִיר בְּאוֹתוֹ צַד, וְנוֹטֵל אוֹתוֹ אוֹתוֹ הַמְּמֻנֶּה.

אִם הַדִּבּוּר הַזֶּה הוּא כָּרָאוּי, וְכָל אוֹתָם שָׁרִים נוֹשְׂקִים אֶת אוֹתוֹ דִּבּוּר וְעוֹלִים עִמּוֹ עַד לְאוֹתוֹ אֲוִיר שֶׁל הָרָקִיעַ לְמַעְלָה, שֶׁשָּׁם מְמֻנִּים שָׁרִים אֲזֵרִים – בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹשְׂקִים אֶת אוֹתוֹ דִּבּוּר, פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל

שֶׁאַתֶּם יוֹדְעִים לְעַטֵּר אֶת אֲדוֹנְכֶם בַּעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת. אַשְׁרֵי הַפֶּה שֶׁדִּבּוּר שֶׁל הָעֲטָרָה הַזּוֹ יָצָא מִמֶּנּוּ.

וְאָז פְּוּרְזוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בָּאֲוִיר שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שִׁתִּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת, שֶׁאוֹתוֹ שֵׁם שׁוֹלֵט בָּאֲוִיר, וְזֶהוּ שֵׁם שֶׁהָיָה טָס בּוֹ אֵלִיָּהוּ עַד שֶׁעָלָה לַשָּׁמַיִם. וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמַר עוֹבַדְיָה לְאֵלִיָּהוּ, (מלכים–א יח) וְרוּחַ ה' יִשָּׂאֲךָ. מִשּׁוּם שֶׁבַּשֵּׁם הַזֶּה הָיָה טָס בּוֹ אֵלִיָּהוּ בָּאֲוִיר, וְזֶהוּ הַשֵּׁם שֶׁשּׁוֹלֵט בָּאֲוִיר.

וְאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת פְּוּרְזוֹת וְעוֹלוֹת בְּאוֹתוֹ דִּבּוּר, וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁמַּפְתִּיעוֹת הָאֲוִיר בְּיָדוֹ, וְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים הָאֲוִזִּרִים, כֻּלָּם עוֹלִים בּוֹ עַד לָרָקִיעַ, וְנִמְסָר בְּיַד מְמֻנֶּה אַוִּזִּר לְהַעֲלוֹתוֹ לְמַעְלָה.

לְצַד דָּרוֹם יֵשׁ מְמֻנֶּה אַוִּזִּר שֶׁשּׁוֹלֵט בָּאֲוִיר לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְכַמָּה מְמֻנִּים וְשָׂרִים אֲוִזִּרִים עִמּוֹ, וּשְׁמוֹ פָּסַגְנַ"ה, וּבוֹ נֶאֱוָזִים (וְלוֹ נִמְסְרוּ) מַפְתְּחוֹת הָאֲוִיר שֶׁל אוֹתוֹ צַד. וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי צָרָה שֶׁמִּתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה לַאֲדוֹנָם מִתּוֹךְ צָרָה, מִתּוֹךְ שִׁבְרוֹן הַלֵּב – אִם אוֹתוֹ הַדִּבּוּר כָּרָאוּי, הוּא עוֹלֶה לָאֲוִיר בְּאוֹתוֹ צַד, וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה נוֹטֵל אוֹתוֹ וְנוֹשֵׁק אוֹתוֹ (מִשּׁוּם שֶׁעָלָה בְּאוֹתוֹ צַד). וּכְשֶׁנּוֹשֵׁק אוֹתוֹ, פּוֹתְחוֹ וְאוֹמֵר: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָזוּז כְּנֶגְדֵּךְ (וְעָלַיִךְ), וּבְשִׁבְילֵךְ יִתְמַלֵּא בְּרַוָּחִים.

עוֹלִים עִמָּהּ כָּל אוֹתָם מְמֻנִּים קְדוֹשִׁים וְכָל אוֹתָם שָׂרִים שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד, וּפְוּרְזוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֵן אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁמִּתְעַטְּרוֹת וְשׁוֹלְטוֹת בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל הָאֲוִיר, וְעוֹלִים בְּאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הָאֲוִיר עַד לָרָקִיעַ, עַד לְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁל הָרָקִיעַ שֶׁשּׁוֹלֵט בְּאוֹתוֹ הַצַּד.

לְצַד צָפוֹן יֵשׁ מְמֻנֶּה אַוִּזִּר, וְעִמּוֹ כַּמָּה שָׂרִים מְמֻנִּים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּאֲוִיר, וּשְׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ מְמֻנֶּה פָּתַזְיָ"ה, וְזֶהוּ שֶׁהִתְמַנָּה בָּאֲוִיר שֶׁל אוֹתוֹ צַד, וְכָל אוֹתָם שֶׁמִּתְפַּלְּלִים תְּפִלּוֹת עַל שׁוֹנְאִים שֶׁמְּצִיקִים לָהֶם, וּכְשֶׁדִּבּוּר שֶׁל אוֹתָהּ תְּפִלָּה עוֹלֶה לָאֲוִיר בְּאוֹתוֹ צַד – אִם הוּא צַדִּיק, נוֹטֵל אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הַזֶּה וְנוֹשֵׁק אוֹתוֹ.

אֲוִי מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַוִּזִּת שֶׁיּוֹצֵאת מִתּוֹךְ הַתְּהוֹם שֶׁבְּצַד הַצָּפוֹן, וְאוֹתָהּ רוּחַ

קוֹרֵאת בְּכָל אוֹתָם הָאֲוִירִים, וְכֻלָּם נוֹטְלִים אוֹתוֹ דִּבּוּר וּמַעֲלִים אוֹתוֹ עַד לָרָקִיעַ וְנוֹשְׁקִים אוֹתוֹ, וּפוֹתְזִים וְאוֹמְרִים: רִבּוֹנְךָ יַפִּיל שִׂוֹנַאֲךָ לְפָנֶיךָ.

וְהוֹלֵךְ וְעוֹלֶה וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים (אֲוִירִים). עַד שֶׁעוֹלִים עִמּוֹ לָרָקִיעַ הָרִאשׁוֹן, עוֹלָה הַתְּפָלָה וּמַגִּיעָה לִמְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁהִתְמַנָּה לְצַד מַעֲרָב, וְשָׁם עוֹמְדִים תִּשְׁעָה פָּתָזִים, שֶׁבָּהֶם עוֹמְדִים כַּמָּה שָׂרִים וְכַמָּה מְמֻנִּים, וַעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ זְבוּלִיאֵ"ל.

וְזֶהוּ שֶׁרוֹצָה לְשַׁמֵּשׁ בָּרָקִיעַ הַזֶּה בַּיּוֹם, וְלֹא נִתְּנָת לוֹ רְשׁוּת, עַד שֶׁעוֹלֶה אוֹר הַלְּבָנָה, וְאָז הוּא מוֹצִיא כָּל אוֹתָם הַזְּיָלוֹת וְכָל אוֹתָם מְמֻנִּים. וּכְשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם, נִכְנָסִים כֻּלָּם לְפָתַזוֹ אֶחָד, שֶׁהֵם תִּשְׁעָה פָּתָזִים, שֶׁהוּא פָּתַזוֹ עֶלְיוֹן עַל כֻּלָּם. וּכְשֶׁהַתְּפָלָה עוֹלָה, הִיא נִכְנֶסֶת בְּאוֹתוֹ פָּתַזוֹ, וְכָל הַשָּׂרִים וְכָל הַמְמֻנִּים יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ פָּתַזוֹ. וַעֲלֵיהֶם זְבוּלִיאֵ"ל, אוֹתוֹ מְמֻנֶּה גָּדוֹל, וְיוֹצְאִים כֻּלָּם וְנוֹשְׁקִים אוֹתוֹ, וּמַגִּיעִים עִמּוֹ עַד לָרָקִיעַ הַשֵּׁנִי.

(בָּרָקִיעַ הַשֵּׁנִי עוֹלָה הַתְּפָלָה עַד אוֹתוֹ רָקִיעַ, וְנִפְתָּזִים) וּכְשֶׁעוֹלָה הַתְּפָלָה עַד לְאוֹתוֹ רָקִיעַ, נִפְתָּזִים שְׁנַיִם עָשָׂר שַׁעֲרֵי אוֹתוֹ הָרָקִיעַ, וּבְאוֹתוֹ הַשַּׁעַר הַשְּׁנַיִם עָשָׂר עוֹמֵד מְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ עָנָא"ל, וְזֶה מְמֻנֶּה עַל כַּמָּה זְיָלוֹת, עַל כַּמָּה מַזָּנוֹת, וּכְשֶׁתְּפָלָה עוֹלָה, עוֹמֵד הַמְמֻנֶּה הַזֶּה וּמַכְרִיז עַל כָּל אוֹתָם פָּתָזִים וְאוֹמֵר: (ישעיה כו) פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְגוֹ', וְכָל הַשְּׁעָרִים נִפְתָּזִים, וְנִכְנֶסֶת הַתְּפָלָה לְכָל אוֹתָם הַפָּתָזִים.

וְאָז מִתְעוֹרֵר מְמֻנֶּה אֶחָד זָקֵן לְיָמִים שֶׁעוֹמֵד לְצַד דָּרוֹם, שֶׁשְּׁמוֹ עַזְרִיאֵ"ל הַזָּקֵן, וְלִפְעָמִים הוּא נִקְרָא מַזָּנִיאֵ"ל, מִשּׁוּם שֶׁהִתְמַנָּה עַל שִׁשִּׁים רִבּוֹא מַזָּנוֹת, וְכֻלָּם בַּעֲלֵי כְנָפַיִם, בַּעֲלֵי מַזָּנוֹת, מְלֵאִים עֵינַיִם. וְאֶצְלָם עוֹמְדִים אוֹתָם מַזָּנוֹת בַּעֲלֵי אָזְנַיִם. וְנִקְרָאִים אָזְנַיִם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מַקְשִׁיבִים לְכָל אוֹתָם שֶׁמִּתְפַּלְלִים תְּפִלָּתָם בְּלַחַשׁ וּבְרִצּוֹן הַלֵּב, שֶׁלֹּא נִשְׁמַעַת אוֹתָהּ תְּפִלָּה לְאָזֶן. הַתְּפִלָּה הַזּוֹ עוֹלָה, וּמַקְשִׁיבִים לָהּ כָּל אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים בַּעֲלֵי אָזְנַיִם.

וְאִם אוֹתָהּ תְּפִלָּה נִשְׁמַעַת לְאָזְנֵי אָדָם, אֵין מִי שֶׁמַּקְשִׁיב לָהּ לְמַעְלָה, וְלֹא

מַקְשִׁיבִים לָהּ אֲזֵרִים, פָּרַט לְמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ בָּרִאשׁוֹנָה. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַשְׁמִיר שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ אֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה בְּנֵי אָדָם. וְעוֹד, שֶׁדִּבּוּר שֶׁל תְּפִלָּה נֶאֱזָז בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְדָבָר שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אֵין צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ.

כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁקּוֹרֵא בְּסֵפֶר תּוֹרָה, אָזוֹד קוֹרֵא וְאָזוֹד לִשְׁתֹּק. וְאִם שְׁנַיִם קוֹרְאִים בַּתּוֹרָה, הֵם גּוֹרְעִים בָּאֱמוּנָה שֶׁלְּמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁאָזוֹד קוֹל וְאָזוֹד דִּבּוּר הַכֹּל אָזוֹד, אוֹ שְׁנֵי קוֹלוֹת וּשְׁנֵי דִּבּוּרִים זוֹ גְּרִיעוּת הָאֱמוּנָה. אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה קוֹל וְדִבּוּר אָזוֹד כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אוֹתוֹ קוֹל וְאוֹתוֹ דִּבּוּר אָזוֹד.

וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁשָּׁמוֹ עַזְרִיאֵ"ל הַזָּקֵן, כְּשֶׁאוֹתָהּ תְּפִלָּה עוֹלָה בְּלַוַּשׁ, כָּל אוֹתָן שִׁשִּׁים רִבּוֹא מַזָּנוֹת, וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי עֵינַיִם, וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי אָזְנַיִם, כֻּלָּם יוֹצְאִים וְנוֹשְׁקִים אוֹתוֹ דִּבּוּר שֶׁל תְּפִלָּה שֶׁעוֹלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְּעָתָם. עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים – אֵלּוּ בַּעֲלֵי הָעֵינַיִם שֶׁלְּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ (שֶׁאֵין) בַּעֲלֵי עֵינַיִם שֶׁלְּמַעְלָה. וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְּעָתָם – אֵלֶּה בַּעֲלֵי הָאָזְנַיִם.

הָרָקִיעַ הַשְּׁלִישִׁי, אוֹתָהּ תְּפִלָּה עוֹלָה וּמַגִּיעָה לְאוֹתוֹ רָקִיעַ, וְשָׁם אוֹתוֹ אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא גְּדַרְיָ"ה, וְעִמּוֹ כַּמָּה שָׂרִים וְכַמָּה מְמֻנִּים, וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם כְּנֶגֶד שַׁרְבִּיט אָזוֹד שֶׁל זַהַר שֶׁיּוֹצֵא, עוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְלֹא עוֹמֵד בִּמְקוֹם אָזוֹד, וְזֶהוּ שַׁרְבִּיט שֶׁנּוֹסֵעַ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וְנִגְנָז. וּכְשֶׁתְּפִלָּה עוֹלָה, יוֹרֵד אוֹתוֹ שַׁרְבִּיט וּמִשְׁתַּוֶּוה לִפְנֵי אוֹתָהּ תְּפִלָּה, וְהָרָקִיעַ הַזֶּה נִקְרָא רְקִיעַ הַשַּׁרְבִּיט.

וּכְשֶׁעוֹלָה אוֹתָהּ תְּפִלָּה, אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה לְאַזַּר שֶׁהִשְׁתַּוָּוה, מַכֶּה בְּאוֹתוֹ הַשַּׁרְבִּיט בַּסֶּלַע הֶחָזָק שֶׁמֵּאִיר וְעוֹמֵד בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ, וְיוֹצְאִים מִתּוֹךְ אוֹתוֹ סֶלַע שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וַזְמִשָּׁה זַיָּלוֹת שֶׁנִּנּוּזִים שָׁם מִיּוֹם שֶׁיָּרְדָה תּוֹרָה לָאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְנַזְּקוּ לְהִתְזַוֵּג (לְסָרֵב) שֶׁלֹּא תֵּרֵד לָאָרֶץ, וְנָזַף בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִכְנְסוּ לְתוֹךְ אוֹתוֹ סֶלַע, וְאֵינָם יוֹצְאִים, פָּרַט לְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַתְּפִלָּה עוֹלָה, פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים: (שם זז) ה' אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ וְגוֹ'. זוֹהִי

תְּפִלָּה שֶׁעוֹלָה עַל כָּל אוֹתָם רְקִיעִים. אָז מִשְׁתַּוְוִים אֵלֶיהָ.

מִכָּאן וָהָלְאָה, הַתְּפִלָּה מִתְעַטֶּרֶת בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְעוֹלָה לְתוֹךְ הָרָקִיעַ הָרְבִיעִי, וְאָז הַשֶּׁמֶשׁ יוֹצֵא בִּרְגוּתָיו, וְשַׁמְשִׁיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל יוֹצֵא, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַוְּמִשָּׁה מַוְּנוֹת עִמּוֹ, לְתוֹךְ אוֹתוֹ רָקִיעַ, וְהֵם נִקְרָאִים יְמוֹת הַוַּמָּה, וְכֻלָּם מְעַטְּרִים אֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה בַּעֲטָרוֹת שֶׁל בְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן.

וְשָׁם מִתְעַכֶּבֶת הַתְּפִלָּה, עַד שֶׁכָּל הַמַּוְּנוֹת עוֹלִים עִמּוֹ לְתוֹךְ אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הַוַּמִישִׁי, וְשָׁם נִמְצָא מְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ גַּדְרִיאֵ"ל, וְהוּא בַּעַל הַקְּרֻבוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. וּכְשֶׁתְּפִלָּה עוֹלָה, אָז הוּא מִזְדַּעֲזֵעַ עִם כָּל מַוְּנוֹתָיו, וְנִשְׁבָּר כּוֹזֶם, וְיוֹצְאִים וּמִשְׁתַּוְוִים וּמְעַטְּרִים אֶת אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה.

וְעוֹלִים עִמָּהּ עַד שֶׁמַּגִּיעִים לָרָקִיעַ הַשִּׁשִּׁי, וְאָז יוֹצְאִים כַּמָּה זַיָּלוֹת וְכַמָּה מַוְּנוֹת וּמְקַבְּלִים אֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה, וְעוֹלִים עִמָּהּ עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְשִׁבְעִים שְׁעָרִים, שֶׁשָּׁם עוֹמֵד מְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ עַנְפִּיאֵ"ל, מְמֻנֶּה גָּדוֹל, וְהוּא מְעַטֵּר אֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה בְּשִׁבְעִים עֲטָרוֹת.

וְכֵיוָן שֶׁהַתְּפִלָּה מִתְעַטֶּרֶת בְּכָל הָעֲטָרוֹת הַלָּלוּ, אֲזַי מִתְזַבְּרִים כָּל אוֹתָם הַזַּיָּלוֹת שֶׁל כָּל הָרְקִיעִים, וּמַעֲלִים אֶת אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת בְּכָל הָעֲטָרוֹת לָרָקִיעַ הַשְּׁבִיעִי, וְאָז נִכְנֶסֶת הַתְּפִלָּה, וְסַנְדַּלְפוֹ"ן נִכְבָּד גָּדוֹל, שֶׁכָּל מַפָּתְוּוֹת אֲדוֹנָיו בְּיָדוֹ, מַכְנִיס אֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה לְתוֹךְ שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת.

בֹּא וּרְאֵה אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שִׁבְעָה מְדוֹרִים הֵם וכו'. שִׁבְעַת הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ הֵם הֵיכְלוֹת הַמֶּלֶךְ, וּכְשֶׁהַתְּפִלָּה הַזּוֹ מִתְעַטֶּרֶת בְּכָל הָעֲטָרוֹת הַלָּלוּ כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת, מְזַוֵּבֵר אוֹתָם כְּאֶחָד, לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד כָּרָאוּי. וְשָׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בְּכָל הָעֲטָרוֹת, מַעְלָה וּמַטָּה, לִהְיוֹת אֶחָד, וְאָז כָּתוּב בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק.

אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁיּוֹדֵעַ לְסַדֵּר תְּפִלָּתוֹ כָּרָאוּי. בַּתְּפִלָּה הַזּוֹ שֶׁמִּתְעַטֵּר בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא מְזַוֶּכֶּה עַד שֶׁיִּסְתַּיְּמוּ כָּל תְּפִלּוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאָז הַכֹּל הוּא בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי מַעְלָה וּמַטָּה. עַד כָּאן דִּבְרֵי

הַתְּפִלָּה לָדַעַת סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. מִכָּאן וָהָלְאָה יֵשׁ אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֵן עוֹמְדוֹת בְּדִבּוּר כְּמוֹ שֶׁעוֹמְדוֹת בְּמַעֲשֶׂה.

וְהֵן שֵׁשׁ מִצְוֹת, וְעוֹמְדוֹת אַף כָּאן בַּתְּפִלָּה. אַוְזַת – לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא. שְׁתַּיִם – לְאַהֲבָה אוֹתוֹ. שְׁלִישִׁית – לְבָרְכוֹ. רְבִיעִית – לְיַחֲדוֹ. וַחֲמִישִׁית – שֶׁיְּבָרֵךְ הַכֹּהֵן אֶת הָעָם. שִׁשִּׁית – לִמְסֹר לוֹ אֶת נִשְׁמָתוֹ. וְאֵלּוּ שֵׁשׁ מִצְוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בִּתְפִלָּה שֶׁל דִּבּוּר, פָּרַט לְאוֹתָן מִצְוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בְּמַעֲשֶׂה, כְּמוֹ צִיצִית וּתְפִלִּין.

לְיִרְאָה אֶת ה' – מִצְוָה זוֹ עוֹמֶדֶת בַּתִּשְׁבָּחוֹת הַלָּלוּ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ וּבְאוֹתָם קָרְבָּנוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם צָרִיךְ אָדָם לְפָחוֹד מִלְּפָנֵי אֲדוֹנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן שִׁירוֹת עוֹמְדוֹת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא יִרְאָה, וְכָל אוֹתָם הַלִּלוּיָהּ שֶׁהֵם סוֹד שֶׁל יִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְצָרִיךְ אָדָם לָשִׂים רְצוֹנוֹ בְּאוֹתָן שִׁירוֹת בְּיִרְאָה, וּפֵרוּשׁוֹ הַזְּבָרִים, כָּל אוֹתָם הַסּוֹדוֹת שֶׁל שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְכָל אוֹתָם סוֹדוֹת שֶׁל הַלִּלוּיָהּ.

כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ אָדָם לְיִשְׂתַּבַּח, יָשִׂים רְצוֹנוֹ לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ יוֹצֵר אוֹר, יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת, לְאַהֲבָה אוֹתוֹ, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְאַהֲבַת עוֹלָם, וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ (דברים ו), שֶׁזֶּהוּ סוֹד שֶׁל אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. לְיַחֲדוֹ – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, שֶׁכָּאן עוֹמֵד סוֹד הַיִּחוּד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְיַחֵד אֶת שְׁמוֹ בְּרָצוֹן הַלֵּב כָּרָאוּי, וּמִשָּׁם וָהָלְאָה אַזְכָּרַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהִיא מִצְוָה לְהַזְכִּיר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם כד) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם.

שֶׁהַכֹּהֵן יְבָרֵךְ אֶת הָעָם – כְּדֵי לְהַכְלִיל אֶת יִשְׂרָאֵל כְּאֶחָד בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹטְלִים בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נוֹטֶלֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּרָכוֹת, וּשְׁעַת רָצוֹן הִיא לִמְסֹר נַפְשׁוֹ אֵלָיו וְלָתֵת לוֹ אֶת הַנְּשָׁמָה בִּרְצוֹן הַלֵּב. כְּשֶׁנּוֹפְלִים אַפַּיִם וְאוֹמְרִים (תהלים כה) אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֶשָּׂא, שֶׁיְּכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ אֵלָיו לִמְסֹר לוֹ הַנֶּפֶשׁ בִּרְצוֹן שָׁלֵם. וְאֵלּוּ הֵן שֵׁשׁ מִצְוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת

בַּתְּפִלָּה, שֶׁעוֹלוֹת לְשֵׁשׁ מֵאוֹת מִצְווֹת שֶׁל הַתּוֹרָה.

וְאִם תֹּאמַר, שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה אֲזֵרוֹת יוֹתֵר? אֵלּוּ עוֹמְדִים לְהַמְשִׁיךְ שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים, שֶׁהַכֹּל כָּלוּל בָּהֶן. (בְּאֵלּוּ) שֵׁשׁ הַמִּצְווֹת הַלָּלוּ שֶׁהַתְּפִלָּה מִתְעַטֶּרֶת בָּהֶן.

אַשְׁרֵי זֻלְקָוֹ שֶׁל מִי שֶׁשָּׂם לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לָזֶה וּלְהַשְׁלִים אוֹתָם בְּכָל יוֹם. וּבָאֵלּוּ תְּלוּיוֹת אֲזֵרוֹת רַבּוֹת. אֲבָל כְּשֶׁמַּגִּיעַ אָדָם לַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ, צָרִיךְ לְכַוֵּן לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לְהַשְׁלִים אוֹתָהּ מִצְוָה שֶׁעוֹמֶדֶת בְּאוֹתוֹ דִּבּוּר, וְאָז מַכְרִיזִים עָלָיו וְאוֹמְרִים: (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. בָּא רַבִּי אַבָּא וְנָשָׁקוֹ.

פָּתַח רַבִּי יְצְחָק אֲזֵרְיו וְאָמַר, וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. לָמָּה כְּנֵס אוֹתָם? כְּדֵי לִמְסֹר לָהֶם אֶת הַשַּׁבָּת כְּמִקֹּדֶם, שֶׁהָרֵי בָּרִאשׁוֹנָה טֶרֶם שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֶגֶל, מָסַר לָהֶם אֶת הַשַּׁבָּת, וְזֶהוּ שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אוֹתָם הָעֵרֶב רַב. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעוּ בֵּינֵי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָמְרוּ: וְאָנוּ נִמְנָע מִמֶּנּוּ הַדָּבָר הַזֶּה?! מִיָּד – (שמות לב) וַיְקַהֵל הָעָם עַל אַהֲרֹן וְגוֹ', וְנִמְשְׁכוּ רַבִּים אַזְרֵיהֶם. אַזַּר שֶׁמֵּתוּ אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ, כְּנֵס מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וְנָתַן לָהֶם שַׁבָּת כְּמִקֹּדֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה וְגוֹ'.

לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם. כָּאן יֵשׁ סוֹד הַסּוֹדוֹת לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים הַזְּכָמָה הָעֶלְיוֹנָה. אֶת סוֹד הַשַּׁבָּת הֲרֵי בֵּאֲרוּ הַזּוֹהֲרִים, אֲבָל סוֹד זֶה נִמְסַר לַזְּכָמִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֲרֵי שַׁבָּת הִיא סוֹד עֶלְיוֹן.

בֹּא וּרְאֵה, (בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי בְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ) בְּשָׁעָה שֶׁבְּיוֹם שִׁשִּׁי מַגִּיעַ הָעֶרֶב, אָז כּוֹכָב אֶזֵּד מִצַּד צָפוֹן מֵאִיר, וְעִמּוֹ שִׁבְעִים כּוֹכָבִים אֲזֵרִים, וְאוֹתוֹ כּוֹכָב מַכֶּה בְּאוֹתָם הַכּוֹכָבִים הָאֲזֵרִים, וְכֻלָּם נִכְלָלִים בְּאוֹתוֹ כּוֹכָב, וְנַעֲשֶׂה כְּלָל אֶזֵּד שֶׁל שִׁבְעִים. וְאוֹתוֹ כּוֹכָב מִתְפַּשֵּׁט וְנַעֲשֶׂה כְּמִדּוֹרָה אַזַּת לוֹהֶטֶת בְּכָל הַצְּדָדִים. אֲזַי מִתְפַּשֶּׁטֶת אוֹתָהּ מִדּוֹרָה סְבִיב אֶלֶף הָרִים, וְעוֹמֶדֶת כְּזוֹוִט אֶזֵּד שֶׁמַּזְקִיף.

וּמְדוּרַת הָאֵשׁ הַזּוֹ מוֹשֶׁכֶת אֵלֶיהָ גְּוָנִים אֲוִזְרִים שֶׁהֵם לְתוֹךְ מִמָּהּ. גָּוֶן רִאשׁוֹן יָרֹק. כֵּיוָן שֶׁעוֹמֵד גָּוֶן זֶה, עוֹלָה אוֹתָהּ מְדוּרַת אֵשׁ וּמַדְלֶגֶת לְמַעְלָה עַל אוֹתוֹ גָּוֶן יָרֹק, וְנִכְנֶסֶת לְפָנִים מִמֶּנּוּ, וְזוֹרֶקֶת אוֹתוֹ גָּוֶן יָרֹק הַזּוּטָה, וְעוֹמֵד הַיָּרֹק בַּזּוּט, וְאוֹתָהּ מְדוּרַת אֵשׁ שֶׁל הַכּוֹכָב הַכָּלוּל לְפָנִים.

אַזַר כָּךְ מַמְשִׁיכָה אַוְזֵרִיהָ גָּוֶן שֵׁנִי לָבָן, וְאוֹתוֹ לָבָן נִכְנָס פָּנִימָה. כֵּיוָן שֶׁעוֹמֵד הַגָּוֶן הַזֶּה, עוֹלָה אוֹתָהּ מְדוּרַת אֵשׁ שֶׁל אוֹתוֹ כוֹכָב, וְזוֹרֶקֶת אֶת אוֹתוֹ לָבָן הַזּוּטָה, וְהִיא נִכְנֶסֶת פָּנִימָה. וְכָךְ כָּל אוֹתָם הַגְּוָנִים, עַד שֶׁזּוֹרֶקֶת אוֹתָם הַזּוּטָה, וְהִיא נִכְנֶסֶת פָּנִימָה וּקְרֵבָה לְאוֹתָהּ נְקֻדָּה טְמִירָה לְטַל אוֹר.

פָּתַז וְאָמַר, (יחזקאל א) וָאֵרֶא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן וְגוֹ'. יְחֶזְקֵאל רָאָה אֶת הַמַּרְאָה הַזֹּאת בְּתִקּוּן שֶׁלֹּא עוֹמֵד, פָּרַט לְשָׁעָה שֶׁעוֹמֵד אוֹתוֹ כּוֹכָב שֶׁאָמַרְנוּ, אֲבָל הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ. וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה, פֵּרְשׁוּהוּ שֶׁהָיָה בָּא לְכַבֵּשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם לִפְנֵי נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע. אֲבָל רוּחַ הַסְּעָרָה הַזּוֹ הִיא הַכּוֹכָב שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁבּוֹלֵעַ שִׁבְעִים כּוֹכָבִים, וְזוֹ רוּחַ הַסְּעָרָה שֶׁרָאָה אֵלְיָהוּ, (מלכים–א יט) מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים, וְזֶה שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד לִפְנֵי הַכֹּל לְשַׁמֵּר אוֹתוֹ שֶׁבִּפְנִים כְּמוֹ קְלִפָּה לַמּוֹחַ.

וְלָמָּה נִקְרֵאת סְעָרָה? שֶׁמַּסְעִירָה הַכֹּל, מַעְלָה וּמַטָּה. בָּאָה מִן הַצָּפוֹן, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ צַד הִיא בָּאָה, וְסִימָנְךָ – (ירמיה א) מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה צְדָדִים אֲוִזְרִים נֶאֱוָזִים בְּאוֹתָהּ רוּחַ סְעָרָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹצֵאת מִן הַצָּפוֹן.

עָנָן, מִשּׁוּם שֶׁהִיא פָּסֹלֶת הַזָּהָב. וּמִצַּד הַצָּפוֹן זֶה נֶאֱוָז. וְזוֹהִי הַנְּקֻדָּה הָאֶמְצָעִית שֶׁעוֹמֶדֶת בְּזִוְרָבָהּ. וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹדֵעַ לְפַתּוֹת, שׁוֹלֵט בְּתוֹךְ אוֹתָהּ נְקֻדָּה שֶׁל יְשׁוּב וְכָל דִּבְרֵי הַיְשׁוּב, פָּרַט לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹרִים בְּתוֹכָהּ, הוּא (לֹא) שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. וְאַזַר שֶׁזִּטְאוּ יִשְׂרָאֵל, (לֹא) שׁוֹלֵט עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב הַשִּׁיב אָזוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב.

הֶעָנָן הַגָּדוֹל הַזֶּה הוּא עָנָן שֶׁל זְעִשָּׁכָה שֶׁמַּזְעִשִׁיךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם. בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין עָנָן לְעָנָן. אוֹתוֹ עָנָן שֶׁכָּתוּב (במדבר י) וַעֲנַן ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם. (שם יד)

וַעֲנָנָךְ עֹמֵד עֲלֵהֶם. זֶהוּ עָנָן שֶׁמֵּאִיר וְזוֹהֵר, וְכָל הָאוֹרוֹת נִרְאִים בְּתוֹךְ אוֹתוֹ עָנָן. אֲבָל הֶעָנָן הַזֶּה הוּא עָנָן וְשׁוֹךְ שֶׁלֹּא מֵאִיר כְּלָל, אֲבָל מוֹנֵעַ אֶת כָּל הָאוֹרוֹת שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו.

גָּדוֹל, לְמָה נִקְרָא גָּדוֹל, וַהֲרֵי הוּא קָטָן? אֶלָּא הוּא גָּדוֹל כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹלֵט. דָּבָר אַחֵר גָּדוֹל – אוֹתוֹ זִשָּׁךְ גָּדוֹל, כֵּיוָן שֶׁמְּכַסֶּה אֶת כָּל הָאוֹרוֹת וְאֵינָם נִרְאִים לְפָנָיו, וְהוּא גָּדוֹל (שׁוֹלֵט) עַל כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם.

וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, שֶׁהֲרֵי הָאֵשׁ שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה לֹא זָזָה מִמְּנוּ לְעוֹלָמִים. וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל זֶה עוֹמֵד בּוֹ – נֹגַהּ לוֹ סָבִיב. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאֵין זֶה צַד, אֶלָּא צַד שֶׁל טֻמְאָה – נֹגַהּ לוֹ סָבִיב, וְלֹא צָרִיךְ לָאָדָם לִדְרוֹשׁ הַזּוֹטָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנֹּגַהּ לוֹ סָבִיב, צַד שֶׁל קְדֻשָּׁה שֶׁל אֱמוּנָה יֵשׁ לוֹ, וְלֹא צָרִיךְ לִנְהֹג בּוֹ קָלוֹן, וְלָכֵן צָרִיךְ לָתֵת לוֹ זֵלֶק בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הָאֱמוּנָה.

רַב הַמְנוּנָא סָבָא כָּךְ אָמַר, וְכִי נֹגַהּ לוֹ סָבִיב, וְצָרִיךְ לִנְהֹג בּוֹ קָלוֹן, הַנֹּגַהּ לוֹ הַזֶּה הוּא בְּפָנִים, וְלֹא עוֹמֵד בַּחוּץ. וּמִשּׁוּם שֶׁהַנֹּגַהּ לוֹ הַזֶּה עוֹמֵד בְּפָנִים, כָּתוּב וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ. מִתּוֹכָהּ שֶׁל מִי? מִתּוֹכָהּ שֶׁל אוֹתוֹ נֹגַהּ. כְּעֵין הַחַשְׁמַל – זֶשׁ בָּמ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, זִיוֹת שֶׁל אֵשׁ מְמַלְלוֹת.

אֲבָל מֵהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שָׁמַעְתִּי עָלֶיהָ סוֹד הַסּוֹדוֹת. כְּשֶׁעָרְכָה שׁוֹרָה עַל הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה לְטַבֵּא אֶת הַמְּקֻדָּשׁ, אָז אוֹתוֹ מְקֻדָּשׁ מִתְעַכֵּב מִלְּגַלּוֹת אֶת סוֹד אוֹת הַבְּרִית מִתּוֹךְ הָעָרְכָה, וּכְשֶׁהַנֹּגַהּ הַזֶּה נִכְנָס פָּנִימָה וּמַפְרִיד בֵּין הָעָרְכָה לְבֵין הַמְּקֻדָּשׁ, אָז נִקְרָא זַשְׁמַל, זֶשׁ וְנִגְלֶה, בָּמ. מַה זֶּה בָּמ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ה) בָּמ יְהוֹשֻׁעַ. סוֹד שֶׁל אוֹת בְּרִית מִתְעַכֵּב מִלְּהִתְגַּלּוֹת מִתּוֹךְ עָרְכָה.

וְיֵשׁ סוֹד אַחֵר, שֶׁהֲרֵי אוֹרוֹ נִרְאָה וְלֹא נִרְאָה, וּכְשֶׁמִּתְגַּלֶּה זַשְׁמַל, בָּעָבָר אוֹרוֹ. אֲבָל הַסּוֹד הָרִאשׁוֹן הוּא בְּסוֹד הַכָּתוּב כָּרָאוּי, וְהַכֹּל הוּא יָפֶה, וְנָאֶה הוּא.

בַּנַּה הַזֶּה מְפַתֶּה אֶת הָאִשָּׁה לִטֹּל אֶת אוֹרָהּ, וְעַל כֵּן כָּתוּב, (משלי ה) וְזָרָ֥ה מִשְׁמֶ֗ן חִכָּ֫הּ. שָׂם אֶת אוֹתוֹ הָאוֹר כְּנֶגֶד הַבְּרִית, וּמְשׁוּם כָּךְ מְפַתֶּה אוֹתָהּ וְנוֹטֶלֶת אֶת אוֹרוֹ. וְזֶהוּ הַפִּתּוּי שֶׁמְּפַתֶּה אֶת הָאִשָּׁה, שֶׁכָּתוּב נָפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה, בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַן הָעֶרֶב, קוֹפֵץ בִּפְנִים אוֹתוֹ (מִדּוֹרַת) אוֹר הָאֵשׁ, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ הַגְּוָנִים. אָז מִתְתַּקְּנִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, וּמְסַדְּרִים סְעוּדוֹת וּמַתְקִינִים שַׁלְחָנוֹת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֶת שֻׁלְחָנוֹ. אָז שֻׁלְחָנָהּ שֶׁל יוֹצֵאת וּמַכָּה בְּאוֹתָהּ מִדּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁמַּכָּה בָּהּ, מִתְגַּלְגְּלוֹת אוֹתָהּ שֻׁלְחָנָהּ וְאוֹתָהּ מִדּוֹרָה, וְנִכְנָסוֹת לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְנִטְמָנוֹת שָׁם וְיוֹשְׁבוֹת שָׁם.

וְאוֹתָהּ שֻׁלְחָנָהּ הִיא מִצַּד הַיָּמִין, וּמְשׁוּם שֶׁהִיא מִצַּד הַיָּמִין, מַעֲבִירָהּ אֶת אוֹתָהּ מִדּוֹרָה, וּמַכְנִיסָהּ אוֹתָהּ לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְיוֹשֶׁבֶת שָׁם עַד צֵאת הַשַּׁבָּת. כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, צָרִיךְ לְעַם יִשְׂרָאֵל לְבָרֵךְ עַל הָאֵשׁ, וְיוֹצֵאת אוֹתָהּ שֻׁלְחָנָהּ בַּבְּרָכָה שֶׁלְּמַטָּה, וְשׁוֹלֶטֶת עַל אוֹתָהּ מִדּוֹרָה כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה, וְנִכְנַעַת אוֹתָהּ מִדּוֹרָה.

בֹּא וּרְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנֶסֶת שַׁבָּת וְנִטְמֶנֶת אוֹתָהּ מִדּוֹרָה, כָּל הָאִשִּׁים שֶׁל הָאֵשׁ הַקָּשָׁה נִטְמָנוֹת וְנִכְנָעוֹת, וַאֲפִלּוּ אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם וְהָרְשָׁעִים שֶׁבַּגֵּיהִנֹּם יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה, וְכֻלָּם מַעֲלָה וּמַטָּה יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה. כְּשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל מְבָרְכִים עַל הָאֵשׁ, אָז יוֹצְאִים כָּל הָאִשִּׁים שֶׁטְּמוּנִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִמְקוֹמוֹ. וּכְדֵי שֶׁלֹּא לְעוֹרֵר אֵשׁ אַזָּרַת, כָּתוּב לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ לָמָּה?

אֶלָּא כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת שַׁבָּת, כָּרוּז קוֹרֵא בְּכָל הָרְקִיעִים: הִתְתַּקְּנוּ מֶרְכָּבוֹת, הִתְתַּקְּנוּ מַזָּזוֹת כְּנֶגֶד רִבּוֹנְכֶם. אָז יוֹצֵאת רוּחַ אַזָּת מִצַּד הַדָּרוֹם, וְאוֹתָהּ רוּחַ נְפָרֶשֶׁת עַל כָּל אוֹתָם זְיָלוֹת וּמַזָּנוֹת שֶׁל צַד יָמִין, וּמִתְלַבְּשׁוֹת בּוֹ, וְאוֹתָהּ רוּחַ נִקְרֵאת לְבוּשׁ כָּבוֹד שֶׁל שַׁבָּת. אָז הַשֻּׁלְחָנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה מִתְקַנּוֹת

בְּהֵיכָל אָזוּד. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁסִּדּוּר שַׁלְוָתֵנוּ נִרְאָה שָׁם כָּרָאוּי, וְהַכֹּל עוֹמֵד מְתֻקָּן בְּכֵלִי בּוּשָׁה, אִישׁ כְּפִי כֹּחוֹ.

כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת שַׁבָּת, צְרִיכִים אוֹתוֹ עַם קָדוֹשׁ לִרְוֹזֵן עַצְמָם מִשְּׁמוּשׁ הַזּוֹל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבַּזּוֹל רוֹזֵן אַוֶּרֶת הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת וְשׁוֹרָה עַל הָעָם, וּכְשֶׁרוֹצֶה אָדָם לָצֵאת מֵאוֹתָהּ רוֹזֵן וּלְהִכָּנֵס בְּרוֹזֵן אַוֶּרֶת קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, צָרִיךְ לִרְוֹזֵן עַצְמוֹ כְּדֵי לְהַשְׁרוֹת עָלָיו אוֹתָהּ רוֹזֵן עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה.

בֹּא וּרְאֵה הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַדָּבָר. כָּל אוֹתָם שִׁשָּׁה יָמִים (עוֹמֵד הַדָּבָר שֶׁל הַכֹּל) נֶאֱוָזִים בְּסוֹד שֶׁל נְקֻדָּה קְדוֹשָׁה אַוֶּזֶת, וְכָל הַיָּמִים אֲוֻזִים בּוֹ. וְיֵשׁ יָמִים אֲוֻזִּרִים שֶׁעוֹמְדִים מִבַּזּוּץ בַּצַּד הָאַוֶּזֶר, וְיֵשׁ יָמִים אֲוֻזִּרִים שֶׁעוֹמְדִים בִּפְנִים מֵעִגּוּל קָדוֹשׁ, וַאֲוֻזִים בִּנְקֻדָּה קְדוֹשָׁה.

וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, וְכָל אֵלּוּ שֶׁמִּתְעַסְּקִים בַּקְּדֻשָּׁה, כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, נֶאֱוָזִים כָּל אֵלּוּ הַשִּׁשָּׁה יָמִים, בְּאֵלּוּ הַשִּׁשָּׁה יָמִים שֶׁבִּפְנִים שֶׁמְּאֻוָּזִים בַּנְּקֻדָּה הַהִיא, נֶאֱוָזִים בָּזּוּ כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתָם, וְכָל אוֹתָם שֵׁשֶׁת יְמֵי (וְאוֹתָם שִׁשָּׁה יָמִים שֶׁבִּפְנִים) הַשַּׁבָּת אוֹתָהּ נְקֻדָּה הִיא נִסְתֶּרֶת. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנֶסֶת שַׁבָּת, אָז עוֹלָה אוֹתָהּ נְקֻדָּה וּמִתְעַטֶּרֶת וְנֶאֱוָזֶת לְמַעְלָה, וְכֻלָּם טְמוּנִים בְּתוֹכָהּ.

בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ יָמִים וְיֵשׁ יָמִים. יְמֵי זוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים מִזּוּץ לָעֲמִים. יְמֵי הַשַּׁבָּת, שֶׁהֵם יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, עוֹמְדִים לְיִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁעוֹלָה הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ, הַכֹּל נִגְנָז, וְהִיא עוֹלָה. כֵּיוָן שֶׁהִיא עוֹלָה, אָז נִקְרֵאת שַׁבָּת.

מַה זֶּה שַׁבָּת? אִם תֹּאמַר בִּשְׁבִיל שְׁבִיתָה, שֶׁכָּתוּב כִּי בוֹ שָׁבַת – יָפֶה הוּא. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר – כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ וְהָאוֹר מֵאִיר, אָז הִיא מִתְעַטֶּרֶת בָּאָבוֹת. כֵּיוָן שֶׁהִיא מִתְעַטֶּרֶת בָּאָבוֹת, אָז מִתְזַבֶּרֶת וְנֶאֱוָזֶת בָּהֶם לִהְיוֹת אָזוּד, וְהַכֹּל נִקְרָא שַׁבָּת. שַׁבָּת – שׁ׳ בַּת. שׁ׳ הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, הַסּוֹד שֶׁל שִׁלְשָׁה אָבוֹת שֶׁנֶּאֱוָזִים בְּבַת יְזִידָה, וְהִיא מִתְעַטֶּרֶת בָּהֶם, וְהֵם בָּעוֹלָם הַבָּא, וְהַכֹּל אָזוּד הוּא. וְזֶהוּ שׁ׳ בַּת, לִהְיוֹת הַכֹּל אָזוּד.

וְאִם תֹּאמַר, שַׁבָּת הַגָּדוֹל, וְהוּא לְמַעְלָה, לָמָּה נִקְרָא שַׁבָּת? אֶלָּא וַדַּאי

כָּךְ הוּא. וְסוֹד הַדָּבָר – בְּכָל מָקוֹם הַנְּקֻדָּה, שֶׁהִיא עִקַּר שֶׁל כָּל הָעַיִן, נִקְרֵאת בַּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יז) שָׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עָיִן, מִשּׁוּם שֶׁהִיא (נְּקֻדָּה) הָעִקַּר שֶׁל כָּל הָעַיִן, וְהִיא נִקְרֵאת בַּת.

הָעוֹלָם הַבָּא הוּא הַיְכָל לְאוֹתָהּ נְּקֻדָּה עֶלְיוֹנָה, וּכְשֶׁהִיא עוֹמֶדֶת וְנוֹטֶלֶת בְּכְנָפֶיהָ אֶת הָאָבוֹת לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה, הַכֹּל נִקְרָא שַׁבָּת. וּכְשֶׁהָאָבוֹת מִתְעַטְּרִים לְמַעְלָה בְּתוֹךְ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, נִקְרָא שַׁבָּת. וּכְשֶׁנְּקֻדָּה תַּזְוִתוֹנָה מִתְעַטֶּרֶת בָּאָבוֹת, נִקְרָא שַׁבָּת.

כְּשֶׁהַנְּקֻדָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ עוֹלָה, וְנִרְאֵית וּמִתְקַשֶּׁטֶת, (אוֹתָהּ נְּקֻדָּה תַּזְוִתוֹנָה כַּאֲשֶׁר עוֹלָה לְהִתְעַטֵּר בָּאָבוֹת) אָז כָּל הַשְּׁמִוָּזָה נִמְצֵאת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְוָזָה. וּבַלַּיְלָה הַזֶּה הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ אוֹרָה מִתְפַּשֶּׁטֶת, וּפוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ עַל הָעוֹלָם, וְכָל הַשַּׁלִּיטִים הָאֲוִזִּרִים מָעָבְרִים, וְנִמְצֵאת שְׁמִירָה עַל הָעוֹלָם.

וְאָז נוֹסָפֶת רוּזָז נְשָׁמָה בְּיִשְׂרָאֵל לְכָל אָזְד וְאָזְד, וּבְאוֹתָהּ נְשָׁמָה יְתֵרָה שׂוֹכְוִזִים כָּל הָעֲצָב וְהַזְּמָה, וּכְלוּם לֹא נִמְצָא פָּרָט לְשִׁמְוָזָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אוֹתָהּ רוּזָז שֶׁיּוֹרֶדֶת וְנוֹסָפֶת בִּבְנֵי הָעוֹלָם, כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת, רוּזָצֶת בַּבְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְיוֹרֶדֶת וְשׂוֹרָה עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ. אַשְׁרֵיהֶם כְּשֶׁהָרוּזָז הַזּוֹ מִתְעוֹרֶרֶת.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאוֹתָהּ רוּזָז יוֹרֶדֶת, יוֹרְדִים עִמָּהּ לְתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן שִׁשִּׁים מֻרְכָּבוֹת מְעֻטָּרוֹת לְשִׁשָּׁה צְדָדִים. וּכְשֶׁמַּגִּיעִים לְגַן עֵדֶן, אֲוַי כָּל אוֹתָן הָרוּזָזוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּן מִתְעוֹרְרוֹת לְאוֹתָהּ (מִתְעַטְּרוֹת בְּאוֹתָהּ) רוּזָז. הַכְּרוּזִים קוֹרְאִים וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, הָעָם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁרְצוֹן רִבּוֹנְכֶם מִתְעוֹרֵר אֲלֵיכֶם.

סוֹד הַסּוֹדוֹת לִיוֹדְעֵי הַזָּזְכְמָה. אַשְׁרֵיהֶם כְּשֶׁרוּזָז זוֹ מִתְעוֹרֶרֶת. הָרוּזָז הַזּוֹ הִיא הִתְפַּשְּׁטוּת הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ, וְיוֹצֵאת מִמֶּנָּה וּמִתְפַּשֶּׁטֶת בָּעוֹלָם, וְאוֹתָהּ הִיא סוֹד הַשַּׁבָּת שֶׁשָּׁרוּי לְמַטָּה, וְעַל כָּךְ כָּתוּב בּוֹ שְׁמִירָה, (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, לֹא כָתוּב שַׁבָּת, אֶלָּא אֶת הַשַּׁבָּת, לְרַבּוֹת

אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁשּׁוֹרָה עַל הַכֹּל, וְצָרִיךְ לִשְׁמֹר אוֹתָהּ הוֹאִיל וְעוֹמֶדֶת עִם הָאָדָם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (ישעיה נו) כָּל שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ.

בַּסּוֹד הַזֶּה יֵשׁ סוֹד אַחֵר. הָרוּחַ הַזּוֹ נֶהֱנֵית בַּיּוֹם הַזֶּה מֵהֲנָאָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמֵהָעֹנֶג שֶׁלָּהֶם, וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לָתֵת לָהּ עֹנֶג בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ דַּרְגוֹת הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, וְזוֹ נוֹטֶלֶת שִׂמְחָה וְעֹנֶג בְּאוֹתָן סְעוּדוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ מִי שֶׁמְּהַנֶּה אוֹתָהּ וּמְעַנֵּג אוֹתָהּ בַּיּוֹם הַזֶּה.

הָרוּחַ הַזּוֹ נֶהֱנֵית כָּל שִׁשֶּׁת הַיָּמִים מֵהָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל עַתִּיק כָּל הָעַתִּיקִים, וְכֵיוָן שֶׁיּוֹרֶדֶת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְרוּחָצֶת בְּגַן עֵדֶן בַּלַּיְלָה, מִתְעַנֶּגֶת מֵעֹנֶג הַגּוּף בַּסְּעוּדוֹת שֶׁל הָאֱמוּנָה, וּמִתְעַטֶּרֶת (וּמִתְעַנֶּגֶת) הָרוּחַ הַזּוֹ מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְנִרְוֵית בְּכָל הַצְּדָדִים בָּעֹנֶג (בָּעֹנֶג) שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה.

וְהוֹאִיל וְעוֹמֵד עִם הָאָדָם, צָרִיךְ לוֹ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת. אֶת הַשַּׁבָּת – שַׁבָּת זוֹ הִיא נְקֵבָה תַּזְהִירוֹנָה. אֶת הַשַּׁבָּת – זוֹהִי אוֹתָהּ רוּחַ, הִתְפַּשְׁטוּתָהּ שֶׁל אוֹתָהּ נְקֵבָה. אוֹתָהּ הַהִתְפַּשְׁטוּת, כְּשֶׁנּוֹסָפוֹת קְדֻשּׁוֹת וּבְרָכוֹת מִלְּמַעְלָה עַל אוֹתָהּ נְקֵבָה, הַכֹּל נָאוֹר, וְנַעֲשֵׂית רוּחַ מְאִירָה בְּכָל הַצְּדָדִים, מִתְזַלֵּק לְמַעְלָה וּמֵאִיר, וְנֶזֶלֶק לְמַטָּה וּמֵאִיר. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, זֶלֶק יְרֵשָׁה יֵשׁ לָנוּ כְּאָוָד.

הַזֶּלֶק שֶׁלְּמַעְלָה מִתְעַטֵּר בַּיּוֹם הַזֶּה מֵהָעֹנֶג הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, וְנֶהֱנֶה מֵהַזִּיו הָעֶלְיוֹן שֶׁל עַתִּיק כָּל הָעַתִּיקִים. הַזֶּלֶק הַתַּזְהִירוֹן מִתְעַטֵּר בַּיּוֹם הַזֶּה מֵהָעֹנֶג שֶׁלְּמַטָּה שֶׁנֶּהֱנֶה בַּסְּעוּדוֹת הַלָּלוּ, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְעַנְּגוֹ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה, בִּלְבוּשֵׁי כָּבוֹד וּבְשִׂמְחַת הַכֹּל.

וּכְשֶׁמִּתְעַטֵּר הַזֶּלֶק הַזֶּה לְמַטָּה וְנִשְׁמָר כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, עוֹלֶה לְמַעְלָה, וּמִתְזַוֵּג בְּאוֹתוֹ זֶלֶק אַחֵר. וְהַנְּקֵבָה הַזּוֹ נוֹטֶלֶת הַכֹּל מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְנִכְלֶלֶת מִכָּל הַצְּדָדִים. וּמְשׁוּם שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת בְּשַׁבָּת מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, כָּל שְׁאָר הַיָּמִים נוֹתְנִים כֹּחַ לַכֹּל, וְנוֹתְנִים לָהּ שִׁלְטוֹן מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה. וּבְסוּדוֹת

סִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ נִמְצָא הַסּוֹד הַזֶּה, וּבֵאֵר אוֹתוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. אַשְׁרֵי זְכוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

כָּתוּב וַיִּנָּפַשׁ, וּפָרְשׁוּהָ – וַי נָפַשׁ שֶׁאָבְדָה, וְיָפֶה הוּא. אֲבָל אִם כָּךְ, וַי לַגּוּף הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר, שֶׁמִּמֶּנּוּ אָבְדָה נָפֶשׁ! אֶבֶל סוֹד הַדָּבָר – בָּאָדָם יֵשׁ נָפֶשׁ שֶׁנּוֹטֶלֶת וּמוֹשֶׁכֶת אֵלָיו אֶת הָרוּחַ הַזּוֹ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְאוֹתָהּ הָרוּחַ שְׁרוּיָה בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ וְדָרָה בָּהּ כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת, וְאָז אוֹתָהּ נֶפֶשׁ יְתֵרָה הִיא בְּרִבּוּי וְתוֹעֶלֶת יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָיְתָה.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, כָּל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְּרוֹת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְהָעֲטָרָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁשּׁוֹרָה הָרוּחַ הַזּוֹ בְּתוֹכָם. כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת וְאוֹתָהּ רוּחַ עוֹלָה לְמַעְלָה, אֲזַי וַי לַנֶּפֶשׁ שֶׁאָבְדָה מַה שֶּׁאָבְדָה. אִבְּדָה אוֹתָהּ עֲטָרָה עֶלְיוֹנָה וְאוֹתוֹ כּוֹחַ קָדוֹשׁ שֶׁהָיָה בָּהּ. וְזֶהוּ וַיִּנָּפַשׁ, וַי נָפַשׁ, שֶׁאָבְדָה מַה שֶּׁאָבְדָה.

עוֹנַת הַזְּמָנִים שֶׁיּוֹדְעִים הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים, מִלֵּיל שַׁבָּת לְלֵיל שַׁבָּת, וּפָרְשׁוּהָ. אֲבָל סוֹד זֶה שֶׁאָמַרְתִּי אֶת הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהָרֵי רָאִינוּ שֶׁהַכָּתָר הַתַּזְרִיחַ הַזֶּה לוֹקֵחַ מַה שֶּׁלּוֹקֵחַ בַּיּוֹם, וּבַלַּיְלָה נוֹתֵן מָזוֹן לְכָל צְבָאוֹ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתָּ, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֻק לְנַעֲרוֹתֶיהָ. לוֹקֵחַ בַּיּוֹם וְנוֹתֵן בַּלַּיְלָה. וְעַכְשָׁו אָמַר מֹר, שֶׁהַזִּוּוּג נִמְצָא בַּלַּיְלָה הַזֶּה?

אָמַר, וַדַּאי שֶׁהַזִּוּוּג נִמְצָא בַּלַּיְלָה הַזֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבַּלַּיְלָה הַזֶּה מַפְרִישָׁה נְשָׁמוֹת לְכָל אוֹתָם הַזְּמָנִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת סוֹדוֹת הַזְּמָנִים, וְהַזִּוּוּג לֹא נִמְצָא בְּיוֹם אֲוִיר בְּכָל הַשְּׁמִיזָה בְּלִי עֵרְבוּבְיָה (אֶלָּא בִּשְׁבִיל זֶה) אֲוִירַת כְּמוֹ זֶה. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁמְּזַלְּקֶת, מְזַלְּקֶת אוֹתָן לַזְּמָנִים, לְצַדִּיקִים וְלַזְּסִידִים כָּרָאוּי. (וְעוֹד, בְּכָל) וּבְכָל לַיְלָה וְלַיְלָה נִמְצָא זִוּוּג וַדַּאי. מָתַי? בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. אֲבָל לֹא בְּכָל הַצְּדָדִים כְּמוֹ בַּזִּוּוּג הַזֶּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, הַזְּמָנִים שֶׁיּוֹדְעִים הַסּוֹדוֹת, צְרִיכִים לְסַדֵּר תַּשְׁמִישָׁם בַּלַּיְלָה הַזֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל יְמוֹת הַשַּׁבָּת יֵשׁ לָהֶם רוּחַ אֲוִירַת שְׁשׁוֹרָה עַל

הָעוֹלָם, וּבַלַּיְלָה הַזֶּה יֵשׁ לָהֶם רוּחַ אֲוִירַת קְדוּשָׁה עֶלְיוֹנָה שֶׁיּוֹרֶדֶת לְבָנִים קְדוֹשִׁים, וְאוֹתָהּ רוּחַ נוֹשֶׁבֶת מֵעַתִּיק (הַקָּדוֹשׁ) כָּל הָעַתִּיקִים, וְיוֹרֶדֶת לְתוֹךְ הַנְּקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה לָתֵת לָהּ מְנוּחָה לַכֹּל. וְזֶה מִתְזַלֵּק לְכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וּכְשֶׁאוֹתָם זְכָאִים יוֹשְׁבִים בְּאוֹתָהּ רוּחַ קְדוֹשָׁה, הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה, צְרִיכִים לְשַׁמֵּשׁ אֶת מִטָּתָם, שֶׁהָרוּחַ הַזּוֹ מַמְשִׁיכָה אֲוִירֶיהָ לְמַטָּה אֶת כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְיוֹרְשִׁים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים בָּרוּחַ הַזּוֹ נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת לִבְנֵיהֶם כָּרָאוּי.

כֵּיוָן שֶׁהָרוּחַ הַזּוֹ שׁוֹרָה עַל הָעוֹלָם, כָּל הָרוּחוֹת הָרָעוֹת וְכָל הַמְקַטְרְגִים הָרָעִים הִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל עַל שְׁמִירָה, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁמוּרִים בְּאוֹתָהּ רוּחַ, וְסֵכֶת שָׁלוֹם פָּרוּסָה כְּנָפֶיהָ עֲלֵיהֶם, וְהֵם שְׁמוּרִים מֵהַכֹּל.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם יְחִידִי, לֹא בְּלֵיל רְבִיעִי שֶׁל שַׁבָּת וְלֹא בְּלֵיל שַׁבָּת, וְצָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר. וַהֲרֵי אָמַרְנוּ, שֶׁבְּלֵיל הַשַּׁבָּת שְׁמוּרִים אֲנָשִׁים מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם וְלֹא צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל עַל שְׁמִירָה?

בֹּא וּרְאֵה, כָּךְ זֶה וַדַּאי, לֵיל רְבִיעִי שֶׁל שַׁבָּת צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת. מְאֹרַת כָּתוּב וָסֵר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁבְּגַלַּל שֶׁהִיא וָסֵרָה, כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל רוּחוֹת נִכְלְלוּ בַּמְּאֹרֹת הַזֶּה. קְלָלוֹת וּמְאֹרֹת הֵן בְּפָגִימַת הַלְּבָנָה, וְכֻלָּם שׁוֹלְטִים בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה.

בְּלֵיל הַשַּׁבָּת, כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם מִתְפַּזְּרִים לְהִכָּנֵס לַנֶּקֶב שֶׁל הָעָפָר, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט, צָרִיךְ אָדָם יְחִידִי לְהִשָּׁמֵר. וְעוֹד, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט, נִרְאִים לִפָּעָמִים, וּבֶן אָדָם יְחִידִי צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר.

דָּבָר זֶה כָּךְ שָׁנִינוּ, וְאִם כָּךְ, זֶה זִסְרוֹן שֶׁל הַשְּׁמִירָה. אֲבָל בְּשַׁבָּת הַשְּׁמִירָה מְצוּיָה לָעָם הַקָּדוֹשׁ, וּכְשֶׁנִּכְנָסָת שַׁבָּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מִיִּשְׂרָאֵל, וְרוֹצֶה שֶׁיִּשְׁמְרוּ אֶת הָעֲטָרָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ

שֶׁהִתְעַטְּרוּ בָהּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם אֵינָם נִמְצָאִים בִּישִׁיבָה, לְפָעָמִים הֵם נִרְאִים לְאָדָם יְזִידִי וּמוֹרֵעַ מַזָּלוֹ. וְצָרִיךְ לְאָדָם לְהִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה וְלִשְׁמֹר אוֹתָהּ.

סוֹף סוֹף, שְׁמִירָה נִמְצֵאת בְּאוֹתוֹ לַיְלָה לָעָם הַקָּדוֹשׁ, הוּאִיל וְסֵכֶת שָׁלוֹם פָּרוּסָה עַל הָעָם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצֵאת סֵכֶת שָׁלוֹם, הַצַּד הָאַוֵּר לֹא נִמְצָא שָׁם, וְלָכֵן שְׁמִירָה הִיא וּשְׁמִירָה מְצוּיָה.

יוֹם הַשַּׁבָּת שְׁמוּזָה הִיא לַכֹּל, וְהַכֹּל נִשְׁמָר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְהָאוֹר (וְהַנְּקֻדָּה) הַתַּוְותוֹן מֵאִיר לַעֲלוֹת לְמַעְלָה בַּיְפִי שֶׁל שִׁבְעִים הָעֲטָרוֹת שֶׁהֵן הַזַּלָקִים הַיְתֵרִים, וְהַוָּקֵן שֶׁל כָּל הַוְּקֵנִים מִתְעוֹרֵר.

אָז כְּשֶׁעוֹלֶה הָאוֹר, הָעָם הַקָּדוֹשׁ מַקְדִּימִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת בִּלְבוּשׁ כָּבוֹד בְּשִׁמְוָה, מִתְעַטְּרִים בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה בְּאוֹתָהּ רוּוַז שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם לְמַטָּה, מְשַׁבְּזִים בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת, וְהַתִּשְׁבָּזוֹת עוֹלוֹת לְמַעְלָה, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּוְותוֹנִים בְּשִׁמְוָה, וְכֻלָּם מִתְעַטְּרִים כְּאָוָּד. פּוֹתְוִים הָעֶלְיוֹנִים וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵיכֶם הָעָם הַקָּדוֹשׁ בָּאָרֶץ, שֶׁרְבוֹנְכֶם הִתְעַטֵּר עֲלֵיכֶם, וְכָל הַזַּוָּילוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִתְעַטְּרִים בְּשִׁבִילְכֶם.

הַיּוֹם הַזֶּה הוּא יוֹם הַנְּשָׁמוֹת, וְלֹא יוֹם הַגּוּף, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁלְטוֹן צְרוֹר הַנְּשָׁמוֹת הוּא, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּתּוֹנִים עוֹמְדִים בְּזִוּוּג אָוָּד, בַּעֲטָרָה שֶׁל רוּוַז יְתֵרָה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה.

תְּפִלַּת הַשַּׁבָּת שֶׁל הָעָם הַקָּדוֹשׁ, שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת נִמְצָאוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ שַׁבָּתוֹת, וּפָרָשׁוּהָ, וְהַכֹּל אָוָּד. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ הָעָם הַקָּדוֹשׁ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, אָסוּר לְהִשְׁתַּדֵּל אֲפִלּוּ בְּצָרְךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת, אֶלָּא בְּדִבְרֵי תִשְׁבָּזוֹת וּתְפִלָּה וְתוֹרָה וְכָרָאוּי לָהֶם.

וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּדָבָרִים אֲוִזִרִים וּבְדִבְרֵי הָעוֹלָם, זֶהוּ אָדָם שֶׁמְּוַזֵּל שַׁבָּת, וְאֵין לוֹ וֵזֶלֶק בְּעַם יִשְׂרָאֵל. שְׁנֵי מַלְאָכִים מְמֻנִּים עַל זֶה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְהֵם שָׂמִים יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ וְאוֹמְרִים: אוֹי לְפָלוֹנִי שֶׁאֵין לוֹ וֵזֶלֶק

בָּקְדוּשׁ־בָּרוּךְ־הוּא. וְעַל זֶה צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בִּתְפִלָּה וּבְשִׁירִים וּבְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁל אֲדוֹנָם, וּלְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה.

הַיּוֹם הַזֶּה הוּא יוֹם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁמִּתְעַטֵּר אוֹתוֹ צְרוֹר הַנְּשָׁמוֹת (בַּתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל אֲדוֹנָם). מִשּׁוּם כָּךְ מְשַׁבְּחִים בִּתְשְׁבָּחוֹת תִּשְׁבַּחַת הַנְּשָׁמָה, וְהַיְנוּ נִשְׁמַת כָּל חַי תְּבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר וְכוּ'. וְאֵין הַתִּשְׁבַּחַת אֶלָּא בְּצַד שֶׁל נְשָׁמָה וְרוּחַ, וְהַיּוֹם הַזֶּה עוֹמֵד בְּרוּחַ וּנְשָׁמָה, וְלֹא שֶׁל גּוּף.

הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁל דַּרְגָּה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה, סוֹד הַיּוֹם, שֶׁמֶשׁ קְדוּשָׁה שֶׁהִיא אוֹר הַיּוֹם, הַיְנוּ יוֹצֵר אוֹר. סוֹד הָאוֹר הַמֵּאִיר, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִזּוֹנִים וּמְאִירִים כָּל אוֹתָן הַצְּבָאוֹת, הַמֶּרְכָּבוֹת, וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, וְכָל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם.

תִּשְׁבַּחְתּוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא בַּיּוֹם הַזֶּה, הַיְנוּ אֶל אָדוֹן. וְהַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ הִיא בְּסוֹד עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁמִּתְעַטְּרוֹת בָּאָבוֹת וּבַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה.

הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת הֵן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, שֶׁהֵן אֶל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה וְכוּ', וְאֵין בֵּין תֵּבָה לְתֵבָה רֶוַח אֲוִיר, אֶלָּא אוֹת רִשּׁוּמָה בְּכָל תֵּבָה וְתֵבָה. וּבָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן יֵשׁ רֶוַח, וְהַצְּדָדִים הַקְּדוֹשִׁים בֵּין אוֹת לְאוֹת. וְזוֹהִי תִּשְׁבַּחַת עַל תִּשְׁבַּחַת, שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבְּחוֹת וְאוֹמְרוֹת לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית.

כְּשֶׁהַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה, שִׁשִּׁים מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, מְזַדַּמְּנוֹת וְלוֹקְחוֹת אֶת הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ מֵהָעָם הַקָּדוֹשׁ, וּמַעֲלִים אוֹתָהּ לְהִתְעַטֵּר בָּהּ בְּכַמָּה מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁמְּמֻנּוֹת. וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּם מִתְעַטְּרִים בַּתִּשְׁבַּחַת הַזֹּאת, וְכָל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, כֻּלָּם עוֹלִים בַּתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ עַד סוֹד הַכִּסֵּא.

וּכְשֶׁמַּגִּיעָה לַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, עוֹמֶדֶת שָׁם עַד הַזְּמַן שֶׁאוֹמְרִים הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל מוּסָף. וְאָז הָעֲלִיָּה שֶׁלְּמַטָּה לְמַעְלָה, לְהַאֲזִין הַכֹּל לְמַעְלָה לְהָיוֹת הַכֹּל אָזְוָד. זוֹהִי הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁעוֹלָה עַל

כָּל הַתְּשְׁבָּזוֹת.

מִכָּאן וָהָלְאָה סִדּוּר הַתְּפִלָּה שֶׁל שְׁאָר הַיָּמִים, עַד יִשְׁמַח מֹשֶׁה וְכוּ', הַשְׁמָטָה שֶׁל הַדִּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה, עִקַּר הָאָבוֹת, שֶׁשָּׁמְחוּ בְּאוֹתוֹ וְזֶלֶק שֶׁלּוֹ כְּשֶׁהַכִּסֵּא עוֹלֶה אֵלָיו וְנוֹטֵל אוֹתָהּ, וּמִתְזַוְּגִים כְּאֶחָד. וְזוֹהִי שִׁמְחַת הַתּוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלְּמַעְלָה, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. שֶׁשָּׁמְחוּ בַּתּוֹרָה שֶׁלְּמַטָּה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּמִתְזַוְּגִים זֶה עִם זוֹ.

כֵּיוָן שֶׁהִתְזַוְּגוּ כְּאֶחָד, צָרִיךְ אָדָם לְהַכְלִיל בְּאוֹתָהּ שִׁמְחָה אֶת הָעָם הַקָּדוֹשׁ, יִשְׂמְחוּ בְּמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְכוּ', אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה נָא בִּמְנוּחָתֵנוּ.

סוֹד סֵפֶר הַתּוֹרָה בְּיוֹם הַזֶּה הֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ, שֶׁשָּׁנִינוּ כָּתוּב (נחמיה ז) וַיִּקְרְאוּ בַּסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מְפֹרָשׁ וְשׂוֹם שֶׂכֶל וַיָּבִינוּ בַּמִּקְרָא, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַסּוֹד, שֶׁהֵם פָּסוּקִים, טְעָמִים וּמָסֹרֶת, וְכָל אוֹתָם דִּיּוּקִים (תקונים) וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, הַכֹּל נִמְסַר לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. אִם בְּכָל הַדִּיּוּקִים הַלָּלוּ נִמְסְרָה תּוֹרָה לְמֹשֶׁה, אָז סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁהוּא בְּכָל אוֹתָן קְדֻשּׁוֹת, לָמָּה הוּא זָסֵר מִכָּל הַתִּקּוּנִים הָאֵלּוּ וְהַסּוֹדוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בַּתּוֹרָה?

אֶלָּא סוֹד זֶה, כְּשֶׁהַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ מִתְעַטֵּר, וְנִכְלֶלֶת בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב כָּל אוֹתָן דְּמְיוֹת, וְכָל אוֹתָם טְעָמִים וּמָסוֹרוֹת, כֻּלָּם נִכְנָסִים בְּגְנִיזָה וְנִרְשָׁמוּ בְּתוֹךְ הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וְאוֹתָן דִּיּוּקָנָאוֹת שֶׁהִכְנִיסָה תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּבָהֶם הִתְעַבְּרָה כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁהִתְעַבְּרָה מֵהַזָּכָר, וְנִשְׁאֲרוּ הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת לְבַדָּן בִּקְדֻשָּׁתָן כָּרָאוּי. וּלְהַרָאוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, שֶׁהֲרֵי מִתְבָּרֶכֶת וּמִתְעַטֶּרֶת הַכִּסֵּא מִסּוֹד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְשָׁם מַכְנִיסָה כָּל אוֹתָן דְּמְיוֹת וּמִתְקַדֶּשֶׁת מִמֶּנּוּ, צָרִיךְ לְהַרָאוֹת בָּאוֹתִיּוֹת לְבַדָּן כָּרָאוּי.

וְאָז הַכֹּל מִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי, כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה. בַּיּוֹם הַזֶּה צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת שִׁבְעָה אֲנָשִׁים כְּנֶגֶד שִׁבְעָה קוֹלוֹת, שֶׁהֵם סוֹד הַתּוֹרָה, וּבְזִמְנִים וּבְמוֹעֲדִים וְזֶמֶשׁ תּוֹךְ סוֹד זֶה. בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֵׁשׁ תּוֹךְ הַסּוֹד

הָעֶלְיוֹן הַזֶּה.

וְהַכֹּל סוֹד אֶזֶד. וְזֶמֶשׁ, שֶׁהֵם זְמֶשׁ דְּרָגוֹת לְמַטָּה מִדַּרְגַּת הָאוֹר הָרִאשׁוֹן לְמַטָּה, וְהֵם סוֹד הַתּוֹרָה. שֵׁשׁ, שֶׁהֵם שִׁשָּׁה צְדָדִים, וְהַכֹּל סוֹד אֶזֶד. שֶׁבַע הֵם שִׁבְעָה קוֹלוֹת, וְכֻלָּם סוֹד אֶזֶד אֱלֹהָ וְאֱלָהּ.

בְּרֹאשׁ זוֹדֶשׁ נוֹסָף אֶזֶד עַל שִׁלְשָׁה בְּשִׁבְיל הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמֵּאִיר בְּאוֹתוֹ זְמַן לַלְּבָנָה, וְנוֹסָף אוֹר עַל הַלְּבָנָה, וְזֶהוּ סוֹד מוֹסָף. בְּסֵפֶר תּוֹרָה צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אֶזֶד וְדִבּוּר.

הַסִּדּוּר לְסַדֵּר הָעָם הַקָּדוֹשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה וּבְשְׁאָר הַיָּמִים שֶׁלַּסֵּפֶר תּוֹרָה צָרִיךְ לְסַדֵּר וּלְתַקֵּן תִּקּוּן בְּכִסֵּא אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא תֵּבָה, וְאוֹתוֹ כִּסֵּא שֶׁיִּהְיֶה בְּשֵׁשׁ דְּרָגוֹת לַעֲלוֹת בָּהֶם, וְלֹא יוֹתֵר, שֶׁכָּתוּב וְשֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. וְדַרְגָּה אַזַת לְמַעְלָה לָשִׂים עָלָיו סֵפֶר תּוֹרָה וּלְהַרְאוֹתוֹ לַכֹּל.

כְּשֶׁעוֹלֶה לְשָׁם סֵפֶר תּוֹרָה, אָז צְרִיכִים כָּל הָעָם לְסַדֵּר עַצְמָם לְמַטָּה בְּאֵימָה וָפַזַד, בְּרֶתֶת וּבְזִיעַ וּלְכַוֵּן לִבָּם, כְּאִלּוּ שֶׁכָּעֵת עוֹמְדִים עַל הַר סִינַי לְקַבֵּל תּוֹרָה, וְיִהְיוּ מַקְשִׁיבִים וּמַטִּים אָזְנֵיהֶם. וְאֵין רְשׁוּת לָעָם לְפָתְזַ פִּיהֶם אֲפִלּוּ בְּדִבְרֵי תּוֹרָה, כָּל שֶׁכֵּן בְּדָבָר אַזַר, אֶלָּא כֻּלָּם בְּאֵימָה, כְּמוֹ שֶׁאֵין לוֹ פֶּה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (נזמיה ז) וּכְפָתְזוֹ עָמְדוּ כָּל הָעָם. (שם) וְאָזְנֵי כָּל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁמּוֹצִיאִים סֵפֶר תּוֹרָה בְּצִבּוּר לִקְרֹא בּוֹ, נִפְתָּזִים שַׁעֲרֵי רַזְזֵמִים בַּשָּׁמַיִם, וּמְעוֹרְרִים אֶת הָאַהֲבָה לְמַעְלָה, וְצָרִיךְ אָדָם לוֹמַר כָּךְ.

בָּרוּךְ שְׁמוֹ שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, בָּרוּךְ כְּתָרְךָ וּמְקוֹמֶךָ, יְהִי רְצוֹנְךָ עִם עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם, וּפָדוּת יְמִינְךָ הַרְאֵה לְעַמְּךָ בְּבֵית מִקְדָּשֶׁךָ, וּלְהַגִּיעַ לָנוּ מִטּוּב אוֹרֶךָ וּלְקַבֵּל תְּפָלּוֹתֵינוּ בְּרַזְזֵמִים. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, שֶׁתַּאֲרִיךְ לָנוּ זְזִיִּים בְּטוֹב, וְלִהְיוֹתִי נִפְקָד בֵּין הַצַּדִּיקִים לְרַזֵּם עָלַי וְלִשְׁמֹר אוֹתִי, וְאֶת כָּל שֶׁלִּי וְשֶׁל כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. אַתָּה הוּא הַזָּן אֶת הַכֹּל, אַתָּה הוּא הַשּׁוֹלֵט עַל הַמְּלָכִים

וּמְפַרְנֵס אֶת הַכֹּל. אַתָּה הוּא הַשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וְהַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא. אֲנִי עַבְדּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמִּשְׁתַּוֶּוה לְפָנָיו וּמִלְפָנֵי כְּבוֹד תּוֹרָתֵנוּ בְּכָל זְמַן וְזְמַן. לֹא עַל אִישׁ אֲנִי בּוֹטֵחַ וְלֹא עַל בְּנֵי אֱלֹהִים אֲנִי סוֹמֵךְ, אֶלָּא בֵּאלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא אֱלֹהֵי אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת וּנְבִיאָיו אֱמֶת, וּמַרְבֶּה לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת וֶאֱמֶת. בּוֹ אֲנִי בּוֹטֵחַ, וְלִשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַנִּכְבָּד אֲנִי אוֹמֵר תִּשְׁבָּחוֹת. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, שֶׁתְּפַתְּחֵנִי לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ, וְתִתֵּן לִי בָּנִים זְכָרִים שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנֶךָ, וְתַשְׁלִים מִשְׁאֲלוֹת לִבִּי וְלֵב כָּל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְטוֹב וּלְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם, אָמֵן.

וְאָסוּר לִקְרֹא בְּסֵפֶר תּוֹרָה, רַק אָזָד לְבַדּוֹ, וְכֻלָּם מַקְשִׁיבִים וְשׁוֹתְקִים, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ הַדְּבָרִים מִפִּיו כְּאִלּוּ קִבְּלוּ אוֹתָהּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מֵהַר סִינַי. וּמִי שֶׁקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה, שֶׁיִּהְיֶה אָזָד עוֹמֵד עָלָיו וְשׁוֹתֵק, שֶׁלֹּא יִשְׁמַע – רַק דִּבּוּר אָזָד לְבַדּוֹ וְלֹא שְׁנֵי דִּבּוּרִים. לְשׁוֹן קֹדֶשׁ אַוַּזת, וְאָזָד הוּא, וְלֹא שְׁנֵי דִּבּוּרִים. וְאִם נִמְצְאִים שְׁנַיִם בַּסֵּפֶר תּוֹרָה, זֶהוּ וִזְסָרוֹן שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה, וְוִזְסָרוֹן כְּבוֹד הַתּוֹרָה נִמְצָא בַּסֵּפֶר תּוֹרָה. וְצָרִיךְ קוֹל אָזָד, מְתַרְגֵּם אָזָד, וְסוֹד זֶה – קְלִפָּה וּמִזַּז. (סוֹד הָעוֹלָם וְסוֹד הָעוֹלָם הַבָּא).

כֻּלָּם שׁוֹתְקִים וְאָזָד קוֹרֵא, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר. הוּא לְמַעְלָה, וְכָל הָעָם לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (שמות יט) וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַזְוִזְתִּית הָהָר. וְכָתוּב וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים.

וְאוֹתוֹ שֶׁקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה, יָשִׂים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לְאוֹתָם דְּבָרִים, וְכִי הוּא שְׁלִיזַּז רִבּוֹנוֹ בְּסִדּוּרָם שֶׁל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לְהַשְׁמִיעַ לְכָל הָעָם, שֶׁהֲרֵי הוּא עוֹמֵד כְּדַגְמָה עֶלְיוֹנָה. מִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁעוֹלֶה לִקְרֹא בַּתּוֹרָה, יְסַדֵּר אוֹתָם דְּבָרִים בָּרְאשׁוֹנָה בְּבֵיתוֹ, וְאִם לֹא, לֹא יִקְרָא בַּתּוֹרָה. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאוֹתוֹ דִּבּוּר, שֶׁטָּרַם יַשְׁמִיעַ תּוֹרָה לָעָם הַקָּדוֹשׁ, מַה כָּתוּב? (איוב כח) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ הֱכִינָהּ וְגַם חִקָּרָהּ. וְאַזַּר כָּךְ, וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא חָזְכְמָה וְגוֹ'.

אָסוּר לוֹ לְמִי שֶׁקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה לְהַפְסִיק בַּפָּרָשָׁה אוֹ אֲפִלּוּ דָּבָר אָזָד, אֶלָּא רַק בְּמָקוֹם שֶׁהַפְסִיק מֹשֶׁה אֶת הַפָּרָשָׁה לָעָם הַקָּדוֹשׁ – יַפְסִיק, וְלֹא יַפְסִיק

דִּבְרֵי פָּרָשַׁת שַׁבָּת זוֹ בְּפָרָשַׁת שַׁבָּת אַזְהָרַת.

הַסּוֹד הַזֶּה, בְּשָׁעָה שֶׁהַפָּסִיקוּ פָּרָשִׁיּוֹת, כָּל אַזַּת וְאַזַּת מִתְעַטֶּרֶת וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁלִימוּ לְהַפְסִיק לְכָל הַשָּׁנָה אֶת הַפָּרָשִׁיּוֹת הַלָּלוּ, הִתְעַטְּרוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמְרוֹת: אֲנִי מִשַּׁבָּת פָּלוֹנִי (מִצְבּוּר פָּלוֹנִי), וַאֲנִי מִשַּׁבָּת פָּלוֹנִי (מִצְבּוּר פָּלוֹנִי).

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קוֹרֵא לִיוּפְיֵא"ל מִמַּעֲה הַגָּדוֹל, וְלַזַּמְּשִׁים וְשָׁלֹשׁ מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁתַּזַּת יָדוֹ שֶׁהִתְמַנּוּ לִשְׁמוֹשָׁהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְכָל מֶרְכָּבָה וּמֶרְכָּבָה מִנָּה אוֹתָהּ אֶת הַמֶּרְכָּבָה הַזּוֹ עַל פָּרָשָׁה פָּלוֹנִית שֶׁבְּשַׁבָּת פָּלוֹנִית, וּמֶרְכָּבָה פָּלוֹנִית עַל פָּרָשָׁה פָּלוֹנִית שֶׁל שַׁבָּת פָּלוֹנִית. וְכָל אַזַּת וְאַזַּת מְשַׁמֶּשֶׁת אֶת הַתּוֹרָה שֶׁל אוֹתָהּ שַׁבָּת שֶׁלָּהּ, וְאָסוּר לָנוּ לְעָרֵב אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְלֹא לְהַכְנִיס מֶרְכָּבָה לְמֶרְכֶּבֶת זֻבֶּרְתָּהּ אֲפָלוּ כְּמִלֹא נִימָהּ, וַאֲפָלוּ בְּתֵבָה אַזַּת אוֹ אֲפָלוּ בְּאוֹת אַזַּת. אֶלָּא כָּל אַזַּת וְאַזַּת כְּפִי שֶׁפָּסַק לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְמוֹ שֶׁמִּנָּה אוֹתָן בְּאוֹתָן פָּרָשִׁיּוֹת, כָּל אַזַּת וְאַזַּת עַל מִשְׁמַרְתָּהּ.

וְלָכֵן כְּשֶׁמִּתְעַטֶּרֶת פָּרָשָׁה זוֹ, עוֹלוֹת אוֹתָן הַמִּלִּים שֶׁל אוֹתָהּ הַפָּרָשָׁה שֶׁנִּשְׁלְמָה בַּצִּבּוּר, וְאוֹתָהּ מֶרְכָּבָה לוֹקַזַּת אוֹתָם, זוֹ שֶׁמִּמֵּנָּה עַל אוֹתָהּ פָּרָשָׁה, וּמַעֲלָה אוֹתָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹתָם מִלִּים מַמָּשׁ עוֹמְדוֹת לְפָנָיו וְאוֹמְרוֹת: אֲנִי פָּרָשָׁה פָּלוֹנִית שֶׁהִשְׁלִימוּנִי צִבּוּר פָּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ.

אִם הִשְׁתַּלְּמָה כָּרָאוּי לָהּ, מַעֲלִים אֶת אוֹתָן מִלִּים, וּמִתְעַטְּרוֹת עַל הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וְאוֹתָהּ מֶרְכָּבָה מְשַׁמֶּשֶׁת לְפָנָיו, כָּל מֶרְכָּבָה וּמֶרְכָּבָה, הַפָּרָשָׁה שֶׁל כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת, וְכֻלָּן מִתְעַטְּרוֹת בְּתוֹךְ הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וּבָהֶן הִיא עוֹלָה לְהִתְיַזֵּד לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה כְּלֹל אָזַד. מִשּׁוּם כָּךְ, אַשְׁרֵי זֻכְלְקוֹ מִי שֶׁמְּשַׁלִּים פָּרָשַׁת כָּל שַׁבָּת וְשַׁבָּת כָּרָאוּי כְּמוֹ שֶׁפָּסְקוּ אוֹתָהּ לְמַעְלָה.

פַּעֲמַיִם קוֹרְאִים בְּסֵפֶר תּוֹרָה בְּשַׁבָּת; בַּמִּנְזָהָה, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין תָּלוּי לְעֵת עֶרֶב, צְרִיכִים לְהַכְלִיל שְׂמאל בִּימִין, שֶׁהֲרֵי תּוֹרָה נִתְּנָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, מִיָּמִין וּשְׂמאל. מִשּׁוּם כָּךְ לְסֵפֶר

הַתּוֹרָה בִּמְנוּזָה דֵי בַּעֲשָׂרָה פָּסוּקִים אוֹ יוֹתֵר, אֲבָל לֹא שְׁלֵמוּת הַפָּרָשָׁה, שֶׁהֲרֵי שְׁלֵמוּת הַפָּרָשָׁה אֵינָהּ אֶלָּא בִּימִין, וְהַיְמִין תָּלוּי עַד שְׁעַת הַמְּנוּזָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

בַּשֵּׁנִי בְּשַׁבָּת וּבַזְּמִישִׁי בְּשַׁבָּת, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹרְדוֹת הַדְּרָגוֹת לְמַטָּה, שֶׁהֵם כְּכָל הַתּוֹרָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי נְבִיאִים הִתְפָּרְשׁוּ לְמַטָּה – אֶלָּא כָּךְ זֶה וַדַּאי. אֲבָל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה, כֻּלָּם כְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כּוֹלֵל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד.

וְסוֹד הַדִּבּוּר – הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַלָּלוּ הֵן נִקְרָאוֹת פָּרָשָׁה אַזַּת, וְאַזַּר כָּךְ יוֹצְאוֹת מֵהֶן תֵּשַׁע דְּרָגוֹת שֶׁנֶּאֱזָזוֹת כְּאֶזֶד, וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּשְׁעָה אֲנָשִׁים; שְׁלֹשָׁה בְּמְנוּזָה בְּשַׁבָּת, וּשְׁלֹשָׁה בְּיוֹם שֵׁנִי, וּשְׁלֹשָׁה בְּיוֹם זַזְמִישִׁי. הֲרֵי תִּשְׁעָה.

וּבַסֵּפֶר שֶׁל רַב יֵיבָא סָבָא, בְּמְנוּזָה בְּשַׁבָּת הֲרֵי הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל שְׂמאל, וְהַנְּקֻדָּה הַתַּזְזִתוֹנָה בְּאוֹתוֹ צַד הַשְּׂמאל מְקַבֶּלֶת סוֹד הַתּוֹרָה. אָז בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נוֹסַעַת מִצַּד שְׂמאל, וּמִשָּׁלָהּ אָנוּ קוֹרְאִים.

שֶׁהֲרֵי הִיא עוֹמֶדֶת בַּסּוֹד שֶׁל תֵּשַׁע (סְפִירוֹת), וְקוֹרְאִים תִּשְׁעָה, וְהֵם שִׁשָּׁה שֶׁל זוֹל וּשְׁלֹשָׁה בְּשָׁעָה שֶׁהַשְּׂמאל מִתְעוֹרֵר בְּשַׁבָּת, וּלְהַכְלִיל הַכֹּל כְּאֶזֶד. וְהִיא מִתְעַטֶּרֶת בָּהֶם בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים, כְּמוֹ שְׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם כְּלָל שֶׁל פָּרָשַׁת הַשַּׁבָּת. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְכִבּוּד הַשַּׁבָּת. אַשְׁרֵיהֶם בְּשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

כָּתוּב (שמות טז) אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. מַה זֶּה מִמְּקֹמוֹ? שָׁנִינוּ, מִמְּקֹמוֹ – מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לָלֶכֶת. וְסוֹד הַדִּבּוּר – שֶׁכָּתוּב (יזזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ. וְזֶה הַמָּקוֹם. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (שמות ג) כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו. מָקוֹם יָדוּעַ הוּא לְמַעְלָה, וְקוֹרְאִים לוֹ מָקוֹם, שֶׁנּוֹדָע בּוֹ הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ אַזְהָרָה לָאָדָם, שֶׁהֲרֵי מִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה שֶׁל מַעְלָה, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִמֶּנּוּ. שֶׁאִם (יֵצֵא מִפִּיו דִּבּוּר שֶׁל זוֹל) יֵצֵא מִמֶּנּוּ, הוּא מְזַזְלֵל שַׁבָּת. בְּיָדוֹ – בְּמַעֲשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. בְּרַגְלוֹ – לָלֶכֶת

מִזּוּז לְאַלְפַּיִם אַמָּה. כָּל אֵלֶּה הֵם זִלּוּל שַׁבָּת.

אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ, זֶהוּ מָקוֹם כְּבוֹד הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ לַזּוּז הוּא מָקוֹם שֶׁל אֱלֹהִים אֲזוּרִים. בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ. כְּבוֹד ה׳ שֶׁלְּמַעְלָה. מִמְּקוֹמוֹ – זֶה כְּבוֹד שֶׁלְּמַטָּה, וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל עֲטֶרֶת שַׁבָּת. וּמְשׁוֹם כָּךְ, אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ. בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

כָּתוּב, (שמות לג) הִנֵּה מָקוֹם אִתִּי. מָקוֹם אִתִּי, וַדַּאי זֶהוּ מָקוֹם טָמִיר וְגָנוּז שֶׁלֹּא נוֹדָע כְּלָל. מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אִתִּי – מָקוֹם שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה וְעוֹמֵד טָמִיר, וְזֶהוּ מָקוֹם עֶלְיוֹן לְמַעְלָה לְמַעְלָה, הֵיכָל עֶלְיוֹן טָמִיר וְגָנוּז. אֲבָל זֶהוּ מָקוֹם לְמַטָּה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וְזֶהוּ מָקוֹם שֶׁנִּפְרָד לְמַעְלָה וְנִפְרָד לְמַטָּה, וּמְשׁוֹם כָּךְ אַל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי.

וּמַה־תֵּם מִזּוּז לָעִיר אֶת פְּאַת קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְגוֹ׳ (במדבר לה), הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ בְּאוֹתָם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. אֲבָל אַלְפַּיִם בָּאַמָּה – שֶׁיֵּרָשָׁה שְׁנֵי צְדָדִים לְכָל צַד, וְהִיא מִתְעַטֶּרֶת תָּמִיד בִּשְׁנֵי צְדָדִים, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. וְסִימָנְךָ – שְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה מִזּוּז לַתְּזוּם הָרָאוּי לָהּ.

כְּשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה לְהִתְעַכֵּב, שֶׁהֲרֵי הוּא יוֹם גָּדוֹל עֶלְיוֹן, (צָרִיךְ לְהִתְעַכֵּב עָלָיו) וּבְיוֹם הַזֶּה שׁוֹרָה עָלָיו אוֹרְזָן גָּדוֹל וְנִכְבָּד, וּמְשׁוֹם כָּךְ צָרִיךְ לְהִתְעַכֵּב, לְהַרְאוֹת שֶׁלֹּא דּוֹחֲקִים בָּאוֹרְזָן הַקָּדוֹשׁ. אָז פּוֹתְזִים יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִים, (תהלים עז) וְהוּא רַזּוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְגוֹ׳. שֶׁתִּקְוֶן יָפֶה הוּא בַּלַּיְלָה הַזֶּה, כֵּיוָן שֶׁהַדִּין זוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ – מַה שֶּׁלֹּא רָאוּי כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת שַׁבָּת, כְּשֶׁהַדִּין מִסְתַּלֵּק וְלֹא נִמְצָא.

בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹתְזִים יִשְׂרָאֵל "וִיהִי נֹעַם" וְסֵדֶר הַקְּדֻשָּׁה, כָּל אוֹתָם רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל, הָעָם הַקָּדוֹשׁ. אַשְׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים הַשּׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא זָכוּ לִשְׁמֹר תּוֹרָה. אָז דּוּמָ"ה מַקְדִּים, וּמִתְעוֹרֵר כָּרוּז וְאוֹמֵר: (שם ט) יָשׁוּבוּ רְשָׁעִים לִשְׁאוֹלָה כָּל גּוֹיִם שְׁכֵחֵי אֱלֹהִים. וְכָל קְבוּצוֹת הָרוּזוֹת הַלָּלוּ טוֹרְדוֹת אוֹתָם בַּגֵּיהִנֹּם, וְאֵין

מִי שֶׁמְּרַוְּזִם עֲלֵיהֶם. אַשְׁרֵיהֶם כָּל שׁוֹמְרֵי הַשַּׁבָּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמְעַנְּגִים אֶת אוֹתוֹ הָעֹנֶג שֶׁשּׁוֹרֶה מִלְמַעְלָה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

זֶה מִי שֶׁשּׁוֹרֶה בְּתַעֲנִית בְּשַׁבָּת, שְׁנַיִם מִתְעוֹרְרִים עָלָיו לְטָבָה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אֶחָד, אוֹתָהּ רוּחַ עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה שֶׁהִצְטָרֵךְ לְהִתְעַנֵּג וְלֹא הִתְעַנֵּג. וְאֶחָד, אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁעוֹמֵד עַל מִי שֶׁשָּׁרוּי בְּתַעֲנִית, וּשְׁמוֹ סַנְגַּרְיָ"ה. וְעוֹלִים לְטָבָה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּמִתְעוֹרְרִים עָלָיו.

וְאוֹתָהּ רוּחַ מִסְתַּלֶּקֶת וְזֹסֶרֶת מֵאוֹתָהּ הַנָּאָה שֶׁלְּמַטָּה. וּכְשֶׁהָרוּחַ הַזּוֹ לֹא נִשְׁלְמָה לְמַטָּה, רוּחַ אַחֶרֶת שֶׁלְּמַעְלָה לֹא נִשְׁלְמָה. כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִשְׁלְמוּ לְמַטָּה וּלְמַעְלָה, אָז רָאוּי אוֹתוֹ אָדָם לְהִתְקַלֵּל וּלְהֵעָנֵשׁ. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם בִּזְמַן אַחֵר, וְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁהִתְמַנָּה עַל עָנוּי וְתַעֲנִית נִשְׁלָם בְּתוֹךְ אוֹתָם מְמֻנִּים אֲחֵרִים בָּעֹנֶג שֶׁלְּמַעְלָה, קוֹרְעִים לוֹ כָּל גְּזַר דִּינוֹ שֶׁנִּגְזַר מֵאוֹתָם שִׁבְעִים שָׁנִים עֶלְיוֹנִים.

לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁמַז בַּהֲלוּלָא שֶׁלּוֹ, וְכָל בְּנֵי הָאָדָם שְׁמֵזִים עִמּוֹ. רָאָה אִישׁ אֶחָד נָתוּן בְּקוֹלָר, צִוָּה עָלָיו וְהִתִּירוּהוּ, כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יִמָּצְאוּ בְּשִׁמְזָה.

וְאַזַּר כָּךְ זוּזָרִים הַמְמֻנִּים הַלָּלוּ שֶׁמַּעֲנִישִׁים בְּנֵי אָדָם, וְנִפְרָעִים מִן הָאָדָם עַל שֶׁנִּמְצָא בִּגְלָלוֹ זִסָּרוֹן לְמַעְלָה וּמַטָּה. מַה תַּקָּנָתוֹ? לֵישֵׁב תַּעֲנִית עַל תַּעֲנִית. מָה הַטַּעַם? זֶה בְּטֵל עֹנֶג שַׁבָּת – יְבַטֵּל עֹנֶג שֶׁל זוֹל.

וְאִם הוּא מְבַטֵּל עֹנֶג שַׁבָּת וּמִתְעַנֵּג בַּזּוֹל, דּוֹמֶה כְּמוֹ שֶׁמַּזְשִׁיב עַל דָּבָר אַזַּר יוֹתֵר מִמַּה שֶׁמַּזְשִׁיב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה, קָדֵשׁ הַקְּדָשִׁים שֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו לֹא עֻנַּג, וּבְטֵלָה מִמֶּנּוּ. רוּחַ אַזֶּרֶת שֶׁל זוֹל שֶׁשּׁוֹרֶה אַזַּר כָּךְ עַל הָעוֹלָם מַזְשִׁיב וּמְעַנֵּג אוֹתוֹ, אָז זוּזָרִים וְנִפְרָעִים מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ תַּעֲנִית אַזֶּרֶת בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל זוֹל, בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹרֶה עַל הָעוֹלָם אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁל זוֹל, וּבָזֶה יֵשׁ לוֹ רְפוּאָה, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הֶזְשִׁיב אֶת רוּחַ הַזּוֹל. וְסִימָנֵךְ – (ויקרא ה) וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל וְגוֹ'. גָּזְלָן אֵינוֹ מַזְשִׁיב

אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵינוֹ מַזִּיקִים בְּנֵי אָדָם, לְכֵן אֵין לֹא עֹנֶשׁ כְּנֶגֶב. נֶגֶב שֶׁמַּזִּיקִים בְּנֵי אָדָם יוֹתֵר מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יֹאשׁ לוֹ עֹנֶשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּשְׂכִּילִים לְמַטָּה אֶת אוֹתוֹ עֹנֶג עֶלְיוֹן כָּרָאוּי.

הַיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר בְּשִׁבְעִים עֲטָרוֹת, וְהַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ נִשְׁתַּלֵּם בְּכָל הַצְּדָדִים, וְכָל הַדְּרָגוֹת מוּאָרוֹת, וְהַכֹּל בְּשִׁמְוַת הַבְּרָכוֹת וּבִקְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁה וְתוֹסֶפֶת שֶׁל קְדֻשָּׁה.

קְדֻשָּׁה שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת זוֹהִי קְדֻשָּׁה שֶׁל שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית. שֶׁהֲרֵי מִתְקַדֵּשׁ מִשְּׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים, וְשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁל תַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. וּצְרִיכִים לְהַזְכִּיר עַל הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ אֶת כְּלַל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וּמְנוּזָה בְּסוֹד שֶׁל שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם הַשְּׁבִילִים וּשְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּכְלָלוֹת בָּהֶם, סוֹד הָעֵדוּת שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, דְּהַיְנוּ (בראשית ב) וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם וְגוֹ'. וַיְכַל אֱלֹהִים, שֶׁיֵּשׁ בָּעֵדוּת הַזּוֹ שְׁלֹשִׁים וְזָמַשׁ תֵּבוֹת, שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים עִם שְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁל הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים.

שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת, שֶׁהֵן: שְׁבִיעִי. שְׁבִיעִי. שְׁבִיעִי. וְיֵשׁ בּוֹ סוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, וְסוֹד כָּל הָאֱמוּנָה. שָׁלֹשׁ פָּעָמִים אֱלֹהִים: אֱזֵד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. אֱזֵד בַּזֵד יְצַזֵּק. וְאֱזֵד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, קִדֵּשׁ קְדֵשִׁים. צָרִיךְ אָדָם לְהָעִיר אֶת הָעֵדוּת הַזּוֹ בְּשִׁמְזָה וּרְצוֹן הַלֵּב, לְהָעִיד לִפְנֵי בַּעְלָהּ שֶׁל הָאֱמוּנָה. וְכָל מִי שֶׁמֵּעִיד אֶת זֶה וְיָשִׂים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לָזֶה, מְכַפֵּר עַל כָּל זְטָאָיו.

בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְרָצָה בָּנוּ וְכוּ', קְדוּשׁ זֶה הוּא בְּמִשְׁקָל אֱזֵד כְּנֶגֶד עֵדוּת הָאֱמוּנָה, וְהֵם שְׁלֹשִׁים וְזָמַשׁ תֵּבוֹת אֲזוּרוֹת, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּוַיְכֻלּוּ. הַכֹּל עוֹלֶה לְשִׁבְעִים תֵּבוֹת לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם שַׁבָּת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁיְּכַוֵּן רְצוֹנוֹ לַדְּבָרִים הַלָּלוּ לִכְבוֹד רִבּוֹנוֹ.

קְדוּשׁ הַיּוֹם, הֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, וְלֹא יוֹתֵר. שֶׁהֲרֵי הַיּוֹם עוֹמֵד

לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּלַּיְלָה, שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְלֹא מִתְקַדֵּשׁ הַלַּיְלָה הַזֶּה, אֶלָּא רַק בָּעָם הַקָּדוֹשׁ לְמַטָּה, כְּשֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם אוֹתָהּ רוּחַ עֶלְיוֹנָה. וְאָנוּ צְרִיכִים לְקַדְּשׁוֹ בִּרְצוֹן הַלֵּב, וּלְכַוֵּן הַדַּעַת לָזֶה.

וְהַיּוֹם מְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ, וְיִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וּמִתְקַדְּשִׁים בִּקְדֻשָּׁתוֹ בַּיּוֹם הַזֶּה. אַשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁיִּרְשׁוּ יוֹם הַזֶּה נַחֲלַת יֵרֻשָּׁה לְעוֹלָמִים.

אַחַר שֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, צָרִיךְ אָדָם לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל. לָמָּה? שֶׁהֲרֵי נִתְּנָה רְשׁוּת לַמַּזִּיקִים שֶׁלְּמַטָּה לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם, וּבְכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם לְהַרְאוֹת יְזוּד בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ, בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וּלְהַפְרִיד לְמַטָּה מִיזוּד הָעֶלְיוֹן, וּלְבָרֵךְ עַל מְאוֹרֵי הָאֵשׁ.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאִשִּׁים הָאֲזוֹרִים נִטְמְנוּ וְנִגְנְזוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, פָּרַט לְאֵשׁ אַחַת שֶׁל קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּגְלְתָה וְנִכְלְלָה בִּקְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת. וּכְשֶׁהָאֵשׁ הַזּוֹ מִתְגַּלָּה, כָּל יֶתֶר הָאִשּׁוֹת נִטְמָנוֹת וְנִגְנָזוֹת לְפָנֶיהָ. וְהָאֵשׁ הַזּוֹ הִיא שֶׁל עֲקֵדַת יִצְחָק, שֶׁלּוֹהֶטֶת עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל מְאוֹרֵי הָאֵשׁ. וְהָאֵשׁ הַזּוֹ לֹא צְרִיכָה אֵשׁ שֶׁל זוֹל, אֶלָּא אֵשׁ שֶׁל שַׁבָּת, וְהָאֵשׁ הַזּוֹ הִיא אֵשׁ שֶׁיּוֹצֵאת מֵאוֹתָהּ הָאֵשׁ שֶׁלְּמַעְלָה.

וְזוֹהִי אֵשׁ שֶׁסּוֹבֶלֶת אֵשׁ. וְכֵיוָן שֶׁהָאֵשׁ הַזּוֹ שֶׁיּוֹצֵאת מֵהָאֵשׁ שֶׁלְּמַעְלָה מִתְבָּרֶכֶת בִּבְרֵכַת הָאוֹר, אָז כָּל שְׁאָר הָאִשּׁוֹת הָאֲזוֹרוֹת יוֹצְאוֹת וְנִתְמַנּוֹת בִּמְקוֹמָן, וְנִתָּנֶת לָהֶן רְשׁוּת לְהָאִיר.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמְּבָרְכִים עַל הָאֵשׁ, מְזֻדְּמָנוֹת אַרְבַּע מֶרְכָּבוֹת, אַרְבַּע מַזָּנוֹת לְמַטָּה, לְהָאִיר מֵאוֹתָהּ אֵשׁ מְבֹרֶכֶת, וְהֵם נִקְרָאִים מְאוֹרֵי הָאֵשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לִכְפֹּף אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד יָמִין, וּלְהָאִיר לָהֶם מִתּוֹךְ אוֹתוֹ אוֹר הַנֵּר שֶׁמִּתְבָּרֵךְ.

וְאוֹתָן אֶצְבָּעוֹת רָמוּז לְאוֹתָם מְאוֹרֵי הָאֵשׁ שֶׁמְּאִירִים וְשׁוֹלְטִים מֵאוֹתוֹ

הָאוֹר שֶׁל הַנֵּר שֶׁמִּתְבָּרֵךְ. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵן דְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה, כְּשֶׁמַּרְאֶה אָדָם הָאֶצְבָּעוֹת לְפָנָיו אוֹתוֹ אוֹר הַנֵּר, צָרִיךְ לְכָפָּם לְפָנָיו, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ אוֹר שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וְהֵם מְאִירִים מִמֶּנּוּ.

בִּשְׁאָר הַבְּרָכוֹת צָרִיךְ לְזָקֵף אֶת הָאֶצְבָּעוֹת כְּדֵי לְהַרְאוֹת קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁשּׁוֹלְטוֹת עַל הַכֹּל, שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הִתְעַטֵּר בָּהֶן וְהִתְקַדֵּשׁ בָּהֶן, וְכָל הַדְּרָגוֹת מִתְבָּרְכוֹת כְּאֶזֶד, וּמְאִירִים מִתּוֹךְ הַמְּנוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ צְרִיכִים לְזָקְפָם לְמַעְלָה. וְכָאן צָרִיךְ לְכוֹפֵף אֶת הָאֶצְבָּעוֹת לְפָנֵי הַנֵּר כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֶת הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמְּאִירִים מִתּוֹךְ הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן, וּמִכָּאן שׁוֹלְטִים וּמְאִירִים מִמֶּנָּה, וְהֵם מְאוֹרֵי הָאֵשׁ.

בְּכָל יוֹם אָנוּ מְבָרְכִים מְאוֹרֵי אוֹר, שֶׁהֵם אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁעוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ אוֹר רִאשׁוֹן, וְכָל הַדְּרָגוֹת מִתְבָּרְכוֹת וּמְאִירוֹת כֵּלָּן כְּאַזֶּזת מִתּוֹךְ הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים מְאוֹרֵי הָאֵשׁ. וּמִשּׁוּם הַסּוֹד הַזֶּה מְבָרְכִים בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה בּוֹרֵא, וְלֹא אוֹמְרִים מֵאִיר מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, הוֹאִיל וּמְאִירִים מֵאוֹתָהּ הָאֵשׁ, מֵאוֹתָהּ מְנוֹרָה מְבָרֶכֶת? אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָסָת שַׁבָּת, כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה וְכָל אוֹתָם שֶׁמְּאִירִים וְשׁוֹלְטִים, כֻּלָּם נִכְנָסִים וְנִכְלָלִים בַּנֵּר הַזֶּה, וְנִטְמָנִים וְנֶעֱנָזִים וְנִשְׁמָרִים בּוֹ וְלֹא נִרְאִים בּוֹ, אֶלָּא רַק אוֹתָהּ נְקֻדָּה לְבַדָּהּ, וְכֻלָּם נִטְמְנוּ בְּתוֹכָהּ בְּכָל יוֹם הַשַּׁבָּת.

כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, הוּא מוֹצִיא אוֹתָם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּאִלּוּ נִבְרְאוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְכֻלָּם יָצְאוּ וְנִבְרְאוּ כְּבִמְקֻדָּם וְהִתְמַנּוּ עַל מְקוֹמָם לִשְׁלֹט, וְאָז הַנֵּר הַזֶּה מִתְבָּרֵךְ, וְנִכְנָעִים לְפָנָיו לְהָאִיר. כֵּיוָן שֶׁמְּאִירִים, אָז הֵם מִתְמַנִּים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עַל מְקוֹמוֹ.

כְּמוֹ זֶה אוֹתָן דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת מְאוֹרֵי אוֹר, שׁוֹלְטוֹת בַּיּוֹם וּמְאִירוֹת מִתּוֹךְ הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן. בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹרֵד הַלַּיְלָה, אוֹתוֹ מָאוֹר עֶלְיוֹן כּוֹנֵס אוֹתָם וּמַכְנִיס אוֹתָם לְתוֹכוֹ עַד שֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם. כֵּיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְבָרְכִים עַל

הָאוֹר בַּיּוֹם, אָז מוֹצִיא אוֹתָם בִּשְׁלֵמוּת הָאוֹר, וְלָכֵן מְבָרְכִים יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת וְלֹא אוֹמְרִים בּוֹרֵא (אֶלָּא יוֹצֵר). וְכָאן בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, מִשּׁוּם אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

וְהַכֹּל הוּא סוֹד הָאֶצְבָּעוֹת, בָּהֶן רְמוּזוֹת הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַדְּרָגוֹת הַתַּזְוִתוֹנוֹת. הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נוֹדָעוֹת בְּזִקִּיפַת הָאֶצְבָּעוֹת לְמַעְלָה, וּבְזִקִּיפַת הָאֶצְבָּעוֹת מִתְבָּרְכוֹת הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַדְּרָגוֹת הַתַּזְוִתוֹנוֹת כְּאֶחָד, וּבְהַנְמָכַת הָאֶצְבָּעוֹת מִתְבָּרְכִים לְהָאִיר הַדְּרָגוֹת הַתַּזְוִתוֹנוֹת לְבַדָּן.

וְהַסּוֹד הַזֶּה, הַצְּפָרְנַיִם שֶׁל אֲזוֹרֵי הָאֶצְבָּעוֹת. וְהָאֶצְבָּעוֹת לְבַדָּן לְפָנִים. הַצְּפָרְנַיִם שֶׁל אֲזוֹרֵי הָאֶצְבָּעוֹת הֵם פָּנִים אֲזוֹרוֹת שֶׁצְּרִיכוֹת לְהָאִיר מִתּוֹךְ אוֹתוֹ גֵּר, וְאוֹתָם פָּנִים שֶׁנִּקְרָאִים אֲזוֹרִים. הָאֶצְבָּעוֹת לְפָנִים בְּלִי צְפָרְנַיִם, אֵלּוּ הֵן הַפָּנִימִיִּים הַמְכֻסִּים. וְסוֹד זֶה – (שמות לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי. אֵלֶּה אֲזוֹרֵי הָאֶצְבָּעוֹת לְאָחוֹר בְּצִפָּרְנֵיהֶן. וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ, אֵלֶּה הָאֶצְבָּעוֹת לְפָנִים בְּלִי צְפָרְנַיִם, שֶׁהֵן הַפָּנִים הַפְּנִימִיִּים.

וּכְשֶׁמְּבָרְכִים עַל הַגֵּר, צָרִיךְ לְהַרְאוֹת אֶת אֲזוֹרֵי הָאֶצְבָּעוֹת בַּצְּפָרְנַיִם, לְקַבֵּל אוֹר מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַגֵּר, וְאֶת פָּנִים הָאֶצְבָּעוֹת לֹא צָרִיךְ לִכְפּוֹת (לְהַרְאוֹת) אוֹתָן שֶׁיָּאִירוּ מִתּוֹךְ אוֹתוֹ גֵּר, שֶׁהֲרֵי אֵינָן מְאִירוֹת אֶלָּא מִתּוֹךְ הַגֵּר הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא טָמִיר וְגָנוּז וְשֶׁלֹּא נִגְלָה כְּלָל. וְאֵינָן מְאִירוֹת מִתּוֹךְ גֵּר שֶׁנִּגְלוּי כְּלָל. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַרְאוֹת אֶת אֲזוֹרֵי הָאֶצְבָּעוֹת בַּצְּפָרְנַיִם, וְאֶת פָּנִים הָאֶצְבָּעוֹת לֹא צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לִפְנֵי הַגֵּר הַזֶּה. טְמִירוֹת הֵן, וּבַסֵּתֶר הֵן מְאִירוֹת. פָּנִימִיּוֹת הֵן, וּמִפָּנִימִיִּים מְאִירוֹת. עֶלְיוֹנוֹת הֵן, וּמֵעֶלְיוֹנִים הֵן מְאִירוֹת. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְצָרִיךְ לְהָרִיזַ בִּבְשָׂמִים כְּשִׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת עַל שֶׁהִסְתַּלְּקָה אוֹתָהּ רוּזַ, וְנֶפֶשׁ הָאָדָם נִשְׁאֶרֶת עֲרֵמָה (מִשְׁתַּנֶּית בִּבְקָעִים) מִשּׁוּם אוֹתוֹ סִלּוּק שֶׁהִסְתַּלְּקָה הָרוּזַ מִמֶּנּוּ, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

כָּתוּב (בראשית כז) וַיָּרַז אֶת רֵיזַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה פֵּרוּשׁוֹהוּ

וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, הֲרֵיזַ הוּא קִיּוּם הַנֶּפֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁנִּכְנָס לַנֶּפֶשׁ וְלֹא לַגּוּף. בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב וַיָּרֵז אֶת רֵיזַ בְּגָדָיו, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ שֶׁאֵלּוּ הָיוּ אוֹתָם לְבוּשֵׁי אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלָבְשָׁם.

מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁזָּטָא אָדָם, הָעָבַר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ לְבוּשׁ נִכְבָּד שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁהִכְנִיסוֹ לְגַן עֵדֶן, וְאַזַר שֶׁזָּטָא הִלְבִּישׁ אוֹתוֹ בִּלְבוּשׁ אַזַּר. הַלְּבוּשׁ הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ אָדָם בְּגַן עֵדֶן, הוּא הָיָה (מֵאוֹתָם מַלְבּוּשִׁים) מֵאוֹתָן מֶרְכָּבוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ אֲזוֹרִים, וְאוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁנִּקְרְאוּ לְבוּשֵׁי צִפָּרֶן.

וּכְשֶׁהָיָה בְּגַן עֵדֶן, כָּל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת וְכָל אוֹתָם מַזָּזוֹת קְדוֹשִׁים, כֻּלָּם הִקִּיפוּ אֶת אָדָם, וְנִשְׁמַר מֵהַכֹּל, וְלֹא הָיָה יָכוֹל דָּבָר רַע לְקָרֵב אֵלָיו. וְכֵיוָן שֶׁזָּטָא וְהָעֲבִרוּ מִמֶּנּוּ אוֹתָם לְבוּשִׁים, (וְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשֵׁי זוֹל מִדְּבָרִים) פָּזַד מִדְּבָרִים רָעִים וְרוּזוֹת רָעוֹת, וְהִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ אוֹתָם מַזָּזוֹת קְדוֹשִׁים. וְלֹא נִשְׁאֲרוּ בּוֹ אֶלָּא אוֹתָם רָאשֵׁי צִפָּרְנֵי הָאֲצָבְעוֹת שֶׁסּוֹבְבִים אֶת הַצִּפָּרְנַיִם סְבִיב וְהַמָּה אַזָּרֶת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לְגַדֵּל אוֹתָן צִפָּרְנַיִם שֶׁל וְהַמָּה, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה שֶׁמִּתְרַבּוֹת, כָּךְ גַּם מַרְבֶּה עָלָיו וְהַמָּה, וְיִדְאַג בְּכָל יוֹם וְצָרִיךְ לְגָזֵר אוֹתָן, וְלֹא יִזְרֹק אוֹתָן, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה קָלוֹן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁיָּכוֹל אוֹתוֹ אָדָם לְהִנָּזֵק. וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. שֶׁהֲרֵי לְכָל אֲזוֹרִים מַקִּיף הַצַּד הָאַזַּר, וְלֹא צְרִיכִים אוֹתוֹ בַּמָּקוֹם שֶׁל הָעוֹלָם.

אַזַּר כָּךְ עָשָׂה לְאָדָם לְבוּשִׁים אֲזוֹרִים מֵהָעֲלִים שֶׁל עֲצֵי גַּן הָעֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ. שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹתָם לְבוּשִׁים מֵאוֹתָם אֲזוֹרִים שֶׁל הַגָּן שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַכְשָׁו מֵהַגָּן שֶׁל הָאָרֶץ, וְיָצְאוּ מֵהַגָּן. וְאוֹתָם לְבוּשִׁים הָיוּ מַעֲלִים רֵיזוֹת וּבְשָׂמִים שֶׁל הַגָּן שֶׁהַנֶּפֶשׁ מִתְיַשֶּׁבֶת בָּהֶם וּשְׁמִזָּה בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּרֵז אֶת רֵיזַ בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ, שֶׁהֲרֵי הִתְיַשְּׁבָה נַפְשׁוֹ וְרוּזוֹ שֶׁל יִצְחָק בְּאוֹתוֹ רֵיזַ.

מִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, צָרִיךְ לְהָרִיזַ בַּבְּשָׂמִים לְיַשֵּׁב אֶת נַפְשׁוֹ

בְּאוֹתוֹ רֵיזָא עַל אוֹתוֹ רֵיזָא עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, וְאוֹתוֹ רֵיזָא הַמְעֻלֶּה שֶׁבַּבְּשָׂמִים הוּא הַדַּס, שֶׁהֲרֵי קִיּוּם הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת הַנְּשָׁמוֹת הוּא הַדַּס. וְזֶהוּ קִיּוּם הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כְּדֵי לְהִתְקַיֵּם מֵאוֹתָהּ הִתְעָרְטְלוּת שֶׁנִּשְׁאֲרָה.

כְּשֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, הִתְלַבֵּשׁ אָדָם בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי גַּן עֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ שֶׁמַּעֲלִים רֵיזָא וּבְשָׂמִים, לְקַיֵּם אֶת הַנֶּפֶשׁ עַל אוֹתָהּ רוּזָא קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה נִכְבָּדָה שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ. וְהַדַּס הוּא וַדַּאי קִיּוּם הַנֶּפֶשׁ, כְּדַגְמָא עֶלְיוֹנָה, שֶׁהִתְקַיְּמָה קִיּוּם הַנֶּפֶשׁ.

אוֹתָהּ רוּזָא עֶלְיוֹנָה שֶׁיּוֹרֶדֶת עַל אָדָם בְּשִׁמְּוָזָה וּמְשַׁמֶּוֶזֶת אֶת נַפְשׁוֹ, אָז עוֹמֶדֶת נֶפֶשׁ הָאָדָם כְּמוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁעָתִיד לְהָנוֹת מִמֶּנּוּ. כְּמוֹ שֶׁאָדָם מְהַנֶּה אֶת הָרוּזָא הַזּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ אוֹתָהּ רוּזָא מְהַנָּה אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה' וְגוֹ'. וְכָתוּב וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ. כְּמוֹ שֶׁאָדָם מַרְוֶה אֶת אוֹתוֹ עֹנֶג וּמְהַנֶּה אוֹתוֹ, כָּךְ גַּם הוּא מַרְוֶה אוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. אָז כְּשֶׁהָאָדָם זוֹכֶה וּמַשְׁלִים אֶת שְׁלֵמוּת כְּבוֹד שַׁבָּת כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר, (שם מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

קָם רַבִּי אַבָּא וּשְׁאָר הַזַּבְרִים וְנָשְׁקוּ רֹאשׁוֹ. בָּכוּ וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי זָכְלָנוּ שֶׁהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ זְמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָנֵינוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, לִי זְמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ כְּדֵי לְהִתְזַבֵּר עִמָּכֶם. אַשְׁרֵי זָכְלִי שֶׁזָּכִיתִי לַדֶּרֶךְ הַזֹּאת.

אָמַר לָהֶם, אֹמַר לָכֶם מַה שֶּׁרָאִיתִי, הַיּוֹם הַזֶּה יָצָאתִי לַדֶּרֶךְ, וְרָאִיתִי אוֹר אֶחָד שֶׁנֶּחֱלַק לִשְׁלֹשָׁה אוֹרוֹת, וְהָלְכוּ לְפָנַי וְנִטְמְנוּ. וְאָמַרְתִּי, וַדַּאי שְׁכִינָה רָאִיתִי, אַשְׁרֵי זָכְלִי. וְעַכְשָׁו אוֹתָם שְׁלֹשֶׁת הָאוֹרוֹת שֶׁרָאִיתִי, אַתֶּם הֵם, וַדַּאי שֶׁאַתֶּם אוֹרוֹת וּמְנוֹרוֹת עֶלְיוֹנוֹת לְהָאִיר בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַד כָּאן לֹא יָדַעְתִּי שֶׁכָּל הַמַּרְגָּלִיּוֹת הַנִּסְתָּרוֹת הַלָּלוּ הָיוּ

תַּזַּת יְדֵיכֶם, כֵּיוָן שֶׁרָאִיתִי בִּרְצוֹן מִצְוֹת רִבּוֹנְכֶם נֶאֱמְרוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, יָדַעְתִּי שֶׁכָּל הַדְּבָרִים עוֹלִים בְּיוֹם זֶה לְתוֹךְ הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן וְלוֹקְזוֹ אוֹתָם אוֹתוֹ בַּעַל הַפָּנִים וְעוֹשֶׂה מֵהֶם עֲטָרוֹת לַאֲדוֹנוֹ. וְהַיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטְּרִים (שִׁבְעִים) שִׁשִּׁים מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת לְכִבּוּד הַכִּסֵּא בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁנֶּאֶמְרוּ כָּאן בַּיּוֹם הַזֶּה.

בֵּין כָּךְ וָכָךְ אֶת עֵינָיו וְרָאָה שֶׁהֶעֱרִיב הַשֶּׁמֶשׁ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נֵלֵךְ לַכְּפָר הַזֶּה שֶׁהוּא קָרוֹב לָנוּ בַּמִּדְבָּר. הָלְכוּ וְלָנוּ שָׁם. בַּזְּוִיזוֹת הַלַּיְלָה קָם רַבִּי אַבָּא וּשְׁאָר הַזְּוִיזִים לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִכָּאן וָהָלְאָה נֹאמַר דְּבָרִים לְעַטֵּר בָּהֶם אֶת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן, שֶׁעַכְשָׁיו הוּא הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁל עֵדֶן מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּאָרֶץ.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, כָּתוּב (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה' וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, וְכָךְ צָרִיךְ לוֹמַר: הַשָּׁמַיִם לַה', וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם. מַה זֶּה הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם? אֶלָּא כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ שָׁמַיִם וְיֵשׁ שָׁמַיִם.

שָׁמַיִם לְמַטָּה, וְאָרֶץ לְמַטָּה מֵהֶם. שָׁמַיִם לְמַעְלָה, וְאָרֶץ לְמַטָּה מֵהֶם. וְכָל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְוִיתוֹנוֹת כֻּלָּן כְּמוֹ זֶה, אֶלָּה בְּאֶלָּה. שָׁמַיִם לְמַטָּה, הֵם עֶשֶׂר יְרִיעוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קד) נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם וְאֶת הַמַּזָּלוֹת שֶׁבְּתוֹכָם לְהַנְהִיג אֶת הָאָרֶץ הַתַּזְוִיתוֹנָה. הַתְּשִׁיעִי מַנְהִיג אֶת הַתַּזְוִיתוֹנִים, שֶׁסּוֹבְבִים כַּעֲבוֹתוֹת הָעֲגָלָה. הָעֲשִׂירִי הוּא הָעִקָּר.

וּבְכָל הַמַּזָּלוֹת מְמֻנִּים יֵשׁ עַד לַשְּׁבִיעִי. וּמֵהַשְּׁבִיעִי וָהָלְאָה יֵשׁ אוֹר שֶׁהִתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה מִתּוֹךְ הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, וּמֵאִיר לָעֲשִׂירִי, וְהָעֲשִׂירִי, מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁהוּא לוֹקְזוֹ, נוֹתֵן לַתְּשִׁיעִי, וְהוּא לַשְּׁמִינִי וָמַטָּה.

הַשְּׁמִינִי הַזֶּה, כְּשֶׁנִּפְקָדִים כּוֹזוֹת הַכּוֹכָבִים וּמוֹצִיא אוֹתָם, אוֹתוֹ הָאוֹר עוֹמֵד וְנוֹתֵן כּוֹזוֹ לְכָל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד לְהִתְמַנּוֹת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ, שֶׁכָּתוּב

(ישעיה מ) הַמּוֹצִיא בְמִסְפָּר צְבָאָם וְגוֹ'. מֵרֹב אוֹנִים – זֶהוּ הַזָּהָר שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁנִּקְרָא רֹב אוֹנִים.

וּבְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ יֵשׁ מְמֻנֶּה, וְנִפְקָד עַל הָעוֹלָם וְעַל הָאָרֶץ לְהַנְהִיג אֶת הַכֹּל. פָּרַט לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא מִנָּהִיג אוֹתָהּ לֹא רָקִיעַ וְלֹא כּוֹכָב אַזְהָר, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ שָׁרוּי לְזוּמָּם רָקִיעַ עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי טַל וּמָטָר יוֹרֵד עָלֶיהָ מֵהָרָקִיעַ כִּשְׁאָר כָּל אֶרֶץ אַזְהָרַת?

אֶלָּא בְּכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ יֵשׁ מְמֻנִּים שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁשּׁוֹלֵט עַל אוֹתוֹ רָקִיעַ נוֹתֵן מִן הַכּוֹכָב שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְאוֹתוֹ רָקִיעַ, (כְּדֵי לָתֵת לְמַטָּה) וְאוֹתוֹ רָקִיעַ לוֹקֵחַ מֵאוֹתוֹ מְמֻנֶּה, וְנוֹתֵן לְמַטָּה לָאָרֶץ. וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה אֵינוֹ לוֹקֵחַ אֶלָּא מֵהַתְּמוּרַת שֶׁלְּמַעְלָה. אֲבָל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה אֵין שׁוֹלֵט עַל אוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁעָלֶיהָ מְמֻנֶּה אַזְהָר, וְלֹא כּוֹכָב אַזְהָר, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, וְהוּא פּוֹקֵד אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ.

בְּכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ יֵשׁ פָּתְחֵי יְדוּעִים וְשִׁלְטוֹן כָּל הַמְמֻנִּים מִפָּתַח לְפָתַח רָשׁוּם, וּמֵאוֹתוֹ פָּתַח וְהָלְאָה לֹא שׁוֹלֵט אֲפִלּוּ כִּמְלֹא נִימָה, וְלֹא נִכְנָס זֶה (אֲפִלּוּ) לִפְתְחוֹם פָּתַח וְזֵבְרוֹ פָּרַט לִכְשֶׁנִּתְּנָת לוֹ רְשׁוּת לִשְׁלֹט אָזְדּ עַל וְזֵבְרוֹ, וְאָז שׁוֹלְטִים הַמְּלָכִים שֶׁבָּאָרֶץ אָזְדּ עַל וְזֵבְרוֹ.

בְּאֶמְצַע כָּל הָרְקִיעִים יֵשׁ פָּתַח אָזְדּ שֶׁנִּקְרָא גְּבִילוֹ"ן, וְתַזְזַת הַפָּתַח הַזֶּה יֵשׁ שִׁבְעִים פָּתְחֵים אֲזָרִים לְמַטָּה, וְשִׁבְעִים מְמֻנִּים שׁוֹמְרִים מֵרָזוֹק שֶׁל אַלְפַּיִם אַמָּה שֶׁלֹּא קְרֵבִים אֵלָיו. וּמֵאוֹתוֹ פָּתַח עוֹלֶה דֶּרֶךְ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁמַּגִּיעָה לַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, וּמֵאוֹתוֹ הַפָּתַח לְכָל הַצְּדָדִים שֶׁבָּרָקִיעַ, עַד שַׁעַר הַפָּתַח שֶׁנִּקְרָא מַגְדּוֹ"ן (מַגְדּוֹ"ן), שֶׁשָּׁם הוּא סִיּוּם הָרָקִיעַ שֶׁל תְּזוּמָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וְכָל אוֹתָם שִׁבְעִים פָּתְחֵים שֶׁרְשׁוּמִים בְּתוֹךְ אוֹתוֹ פָּתַח שֶׁנִּקְרָא גְּבִילוֹ"ן, כֻּלָּם רְשׁוּמִים בַּכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וּלְכֻלָּם קוֹרְאִים שַׁעֲרֵי צֶדֶק, שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט אַזְהָר

עֲלֵיהֶם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹקֵד אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ, מִפָּתַזוּז לְפָתַזוּז בְּפָקִידָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וּמַתְמִצִית אוֹתָהּ פְּקִידָה מְקַבְּלִים אוֹתָם שִׁבְעִים מְמֻנִּים, וְנוֹתְנִים לְכָל הַמְמֻנִּים הָאֲוֵזְרִים.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סִימָן ד)

יֵשׁ בְּצַוָּאַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, קַרְקַע הַגָּן הוּא כִּשְׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּן עֵדֶן, נָטַל שֶׁלֶג מִפָּתַזוּז כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וּמִמֶּנָּה נַעֲשָׂה קַרְקַע הַגָּן, וְזֶהוּ קַרְקָעִיתוֹ שֶׁל גַּן עֵדֶן. וְאֵינוֹ נוֹגֵעַ עִם הָאָרֶץ הַזֹּאת, שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִכָּל הָאֲרָצוֹת. רָקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי הַגָּן הוּא כְּעֵין כָּל הַגָּנִים, כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר. וּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָקוּק בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ. וְאַרְבַּע טַבָּעוֹת בְּאַרְבָּעָה קְצוֹת הָרָקִיעַ, וְאַרְבָּעָה אוֹפַנִּים בְּכָל טַבַּעַת. וּבְאֶמְצַע הָרָקִיעַ עַמּוּד אֶזֶד, וְעַמּוּד הַזֶּה נָעוּץ מִקַּרְקַע הַגָּן עַד שֶׁאוֹזֶזוֹ פָּנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְהוּא מְכֻסֶּה מֵעֲנַן הַכָּבוֹד. וְהַמַּלְאָךְ גַּבְרִיאֵל לְבוּשׁ הַבַּדִּים עוֹמֵד עָלָיו. פַּעַם כֻּלָּם אוֹזְזִים בְּטַבָּעוֹת הָרָקִיעַ, וְהָעַמּוּד זוֹזֵר וְהָרָקִיעַ סוֹבֵב, וְאוֹתִיּוֹת שֵׁם הַמְפֹרָשׁ בּוֹלְטוֹת וְנוֹצְצוֹת וְעוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת.

קוֹל קוֹרֵא: הִתְנוֹדְדוּ מַזָּזוֹת צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, אַשְׁרֵיכֶם שֶׁזְּכִיתֶם לְכָךְ. מִי שָׁמַע כָּזֹאת, מִי רָאָה כָאֵלֶּה, בִּהְיוֹת כָּל נִגּוּן הָרָקִיעַ בְּנָסְעוֹ עַל יְדֵי הָאִישׁ לְבוּשׁ הַבַּדִּים, וְהוּא מִסְתַּלֵּק וְהָרָקִיעַ עוֹמֵד. וְהָעַמּוּד מְנַגֵּן, עוֹלֶה וְיוֹרֵד, עַד שֶׁנִּמְשָׁךְ אוֹר זָהַר, אוֹר נֹעַם מִלְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד. וְהַצַּדִּיקִים עוֹמְדִים לְנֶגֶד הָאוֹר הַהוּא וְנֶהֱנִים מִמֶּנּוּ עַד זְצוֹת הַלַּיְלָה.

בַּזְצוֹת הַלַּיְלָה כְּשֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכָּנֵס עִם הַצַּדִּיקִים, שׁוֹמְעִים קוֹל סִבּוּב הָרָקִיעַ וְהָעַמּוּד מְנַגֵּן, וְקַרְקַע הַגָּן מִתְנַשֵּׂא, וְהַצַּדִּיקִים עוֹלִים מֵזְזַפּוֹתֵיהֶם לִקְרַאת בּוֹרְאָם, וְכָל הַגָּן מִתְמַלֵּא מִכְּבוֹדוֹ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִזְדַּוְּגוֹת הָרוּזוֹת זְכָרִים וּנְקֵבוֹת כְּפִי שֶׁהָיוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרְאוּ, וּמֵאוֹתוֹ נֹעַם תַּאֲוָתָם לַזְזוֹת בְּנֹעַם ה', כֻּלָּם עוֹשִׂים פָּרִי, דְּהַיְנוּ רוּזוֹת לַגָּרִים: (עַד כָּאן מֵהַהַשְׁמָטוֹת)

בְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, בָּרְקִיעַ שֶׁעוֹמֵד עָלָיו, יֵשׁ בּוֹ סוֹד עֶלְיוֹנִים. כְּשֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָרְקִיעַ, הֵבִיא אֵשׁ וּמַיִם מִתּוֹךְ כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ וְשִׁתָּפָם כְּאֶחָד, וְעָשָׂה מֵהֶם רָקִיעַ לְמַטָּה, וְהִתְפַּשְּׁטוּ עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל גַּן עֵדֶן וְיָשְׁבוּ. מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? לָקַח מֵהַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים אֵשׁ וּמַיִם אֲזוֹרִים שֶׁנִּמְצָאִים, וְלֹא נִגְלִים וְלֹא נִגְלִים, וּמֵאוֹתָם אֵשׁ וּמַיִם שֶׁנִּטְלוּ מֵהַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים, עָשָׂה מֵהֶם מְתִיזַת הָרְקִיעַ, וּמָתַח אוֹתוֹ עַל הַגַּן הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה, וּמִתְזַבֵּר לְתוֹךְ רָקִיעַ אַזִּיר.

אַרְבָּעָה גְּוָנִים בְּאוֹתָהּ מְתִיזַת הָרְקִיעַ שֶׁעַל הַגַּן – לָבָן אָדֹם יָרֹק וְשָׁזוֹר. לַגְּוָנִים הַלָּלוּ יֵשׁ אַרְבָּעָה פָּתְוִים מִתַּזַּת לְאוֹתָהּ מְתִיזַת הָרְקִיעַ, וְאוֹתָם הַפָּתְוִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָרְקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי הַגַּן. וּמֵאוֹתָם אֵשׁ מַיִם שֶׁנַּעֲשָׂה מֵהֶם אוֹתוֹ רָקִיעַ, נִפְתָּחִים בְּאַרְבָּעָה פָּתְוִים אַרְבָּעָה אוֹרוֹת. לְצַד יָמִין בְּאוֹתוֹ פֶּתַח מִתּוֹךְ מְתִיזַת צַד (הַמַּיִם) הַיָּמִין מְאִירִים שְׁנֵי אוֹרוֹת בְּאוֹתָם שְׁנֵי פְּתָחִים, בְּפֶתַח הַיָּמִין, וּבְפֶתַח שֶׁהוּא (בְּפָנִים יוֹצֵא אוֹר, וְהוּא פָּנִים) כְּנֶגֶד הַפָּנִים.

בְּתוֹךְ הָאוֹר הַמֵּאִיר לְצַד יָמִין רְשׁוּמָה אוֹת אַזַּת מְאִירָה וּבוֹלֶטֶת (וְלוֹהֶטֶת) וְנוֹצֶצֶת בְּהִתְנוֹצְצוּת מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הָאוֹר, וְהִיא הָאוֹת מ׳, וְעוֹמֶדֶת בְּאֶמְצַע אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הַפֶּתַח. הָאוֹת הַזּוֹ עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וְלֹא עוֹמֶדֶת בְּמָקוֹם אֶחָד. אוֹתוֹ הָאוֹר לוֹקֵחַ אוֹתָהּ אוֹת וּמוֹצִיא אוֹתָהּ, וּמְשׁוּם כָּךְ אֵינָהּ עוֹמֶדֶת בְּמָקוֹם אֶחָד.

בְּתוֹךְ הָאוֹר הַמֵּאִיר בַּצַּד שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַפָּנִים, רְשׁוּמָה אוֹת אַזַּת שֶׁמְּאִירָה וּבוֹלֶטֶת וְנוֹצֶצֶת בְּהִתְנוֹצְצוּת בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הָאוֹר, וְהִיא הָאוֹת ר׳, וּלְפָעָמִים נִרְאֵית ב׳ (ד׳), וְעוֹמֶדֶת בְּאֶמְצַע אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁבַּפֶּתַח, וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, לִפְעָמִים גְּלוּיָה וְלִפְעָמִים לֹא גְּלוּיָה, וְלֹא עוֹמֶדֶת בְּמָקוֹם אֶחָד. שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ עוֹמְדוֹת, וּכְשֶׁנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים נִכְנָסוֹת לְגַן עֵדֶן, שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ יוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הָאוֹר, וְעוֹמְדוֹת עַל אוֹתָהּ נְשָׁמָה, וְעוֹלִים וְיוֹרְדִים.

וְאֵלּוּ, מֵאוֹתָם שְׁנֵי הַפְּתָחִים, מַקְדִּימִים וְיוֹרְדִים מִלְמַעְלָה שְׁתֵּי מֶרְכָּבוֹת.

מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה אַוָּזת, שֶׁהִיא מֶרְכַּבְתּוֹ שֶׁל מִיכָאֵל, גְּדוֹל הַסְּגָנִים. הַמֶּרְכָּבָה הַשְּׁנִיָּה, שֶׁהִיא מֶרְכַּבְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ מְמֻנֶּה גָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא בּוֹאֵ״ל. וְזֶה שַׁמָּשׁ נִכְבָּד שֶׁנִּקְרָא רְפָאֵ״ל. וְהֵם יוֹרְדִים וְעוֹמְדִים עַל הַנְּשָׁמָה, אוֹמְרִים לָהּ: שָׁלוֹם בּוֹאֵךְ, יְבֹא שָׁלוֹם יָבֹא שָׁלוֹם. וְאָז אוֹתָן שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת וְעוֹמְדוֹת בִּמְקוֹמָן, וְנִגְנָזוֹת לְתוֹךְ אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל אוֹתָם פָּתָזִים.

שְׁנֵי פָּתָזִים אֲוַזְרִים, שְׁנֵי אוֹרוֹת אֲוַזְרִים לוֹהֲטִים מֵאוֹר הָאֵשׁ בְּאוֹתָם פָּתָזִים, אָזְד לְצַד שְׂמֹאל וְאָזְד לְאָזוֹר. שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲוַזְרוֹת לוֹהֲטוֹת בְּאוֹתָם אוֹרוֹת וְנוֹצְצִים בְּתוֹכָם. אוֹת אַוָּזת ג׳ וְאוֹת אַוָּזת נ׳. וּכְשֶׁהָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת זוֹוְרוֹת לִמְקוֹמָן, שְׁתֵּי הָאֲוַזְרוֹת הַלָּלוּ נוֹצְצוֹת, עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת, יוֹצְאוֹת מֵאוֹתָם אוֹרוֹת וְעוֹמְדוֹת עַל הַנְּשָׁמָה.

אָז יוֹרְדוֹת שְׁתֵּי מֶרְכָּבוֹת מֵאוֹתָם שְׁנֵי פָּתָזִים. מֶרְכָּבָה אַוָּזת הִיא מֶרְכַּבְתּוֹ שֶׁל גַּבְרִיאֵל, מְמֻנֶּה גָּדוֹל וְנִכְבָּד. הַמֶּרְכָּבָה הַשְּׁנִיָּה הִיא מֶרְכָּבָה אַוָּזֶרֶת קְדוֹשָׁה שֶׁל נוּרִיאֵ״ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, וְיוֹרְדוֹת מֵאוֹתָם פָּתָזִים וְעוֹמְדוֹת עַל הַנְּשָׁמָה, וְהָאוֹתִיּוֹת זוֹוְרוֹת לִמְקוֹמָן.

אָז, שְׁתֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת הַלָּלוּ נִכְנָסוֹת לְתוֹךְ הֵיכָל אָזְד טָמִיר שֶׁבַּגָּן שֶׁנִּקְרָא אֲהָלוֹ״ת, וְשָׁם שְׁנַיִם עָשָׂר מִינֵי בְּשָׂמִים גְּנוּזִים, שֶׁכָּתוּב (שיר ד) גַּרְדְּ וְכַרְכֹּם קָנֶה וְקִנָּמוֹן וְגוֹ׳. וְאוֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר מִינֵי בְּשָׂמִים שֶׁלְּמַטָּה.

וְשָׁם כָּל אוֹתָם לְבוּשֵׁי הַנְּשָׁמוֹת שֶׁרְאוּיִים לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם כָּל אָזְד וְאָזְד כָּרָאוּי. בְּאוֹתוֹ לְבוּשׁ נִרְשְׁמוּ כָּל אוֹתָם מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכֻלָּם רְשׁוּמִים בּוֹ וּמַכְרִיזִים: זֶהוּ לְבוּשׁוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי. וְנוֹטְלִים אֶת אוֹתוֹ לְבוּשׁ, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ אוֹתָהּ נִשְׁמַת הַצַּדִּיק שֶׁבַּגָּן כְּמוֹ בַּדְּיוּקָן שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְאֵילָךְ, שֶׁהֲרֵי כָּל שְׁלֹשִׁים הַיָּמִים אֵין לְךָ נְשָׁמָה שֶׁלֹּא תְקַבֵּל עֹנֶשׁ טָרֶם שֶׁתִּכָּנֵס לְגַן עֵדֶן. כֵּיוָן שֶׁקִּבְּלָה עֹנֶשׁ, נִכְנֶסֶת לְגַן עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אַוָּר שֶׁהִתְלַבְּנָה, מִתְלַבֶּשֶׁת. כֵּיוָן שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה, נוֹתְנִים לָהּ מָקוֹם כָּרָאוּי לָהּ. אָז כָּל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת יוֹרְדוֹת, וְעוֹלוֹת אוֹתָן

מְרֻכָּבוֹת.

אוֹתוֹ רָקִיעַ זוּוֵר סַעֲמִים בְּכָל יוֹם בְּאוֹתָהּ נְטִילַת הָרָקִיעַ הָאַוֵּזר הַזֶּה שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ. וְהָרָקִיעַ הַזֶּה אֵינוֹ יוֹצֵא מִזּוּעָן לְגַן. הָרָקִיעַ הַזֶּה רָקוּם בְּכָל מִינֵי גְּוָנִים.

עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת וְזַקוּקוֹת בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ, כָּל אוֹת וְאוֹת נוֹטָפֶת מֵהַמָּן (מֵהַטַּל), מֵהַטַּל שֶׁלְּמַעְלָה עַל הַגָּן, וּמֵאוֹתוֹ הַטַּל שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת רוֹוְזוֹת אוֹתָן נְשָׁמוֹת וְנִרְפָּאוֹת, אַוֵּזר שֶׁטָּבְלוּ בְּנָהָר דִּינוּר לְהִטָּהֵר. וְהַטַּל אֵינוֹ יוֹרֵד אֶלָּא מִתּוֹךְ אוֹתִיּוֹת שֶׁרְשׁוּמוֹת וַזַּקוּקוֹת בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן אוֹתִיּוֹת הֵן כְּכָל הַתּוֹרָה, וְאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הַסּוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי מֵאֵשׁ וּמַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה נַעֲשָׂה.

וְעַל כֵּן הֵם שׁוֹפְעִים טַל עַל כָּל אוֹתָם שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ רְשׁוּמִים בְּגַן עֵדֶן וְעוֹלִים עַד אוֹתוֹ רָקִיעַ, וְנוֹטְלִים מֵאוֹתָן אוֹתִיּוֹת אוֹתוֹ הַטַּל לְהָזִין אֶת הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לב) יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְוִזִי תִּזַּל כַּטַּל אִמְרָתִי.

בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ הַזֶּה עוֹמֵד פָּתַזוּ אֶזֵּד כְּנֶגֶד הַפָּתַזוּ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁל הַהֵיכָל שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁבְּאוֹתוֹ פָּתַזוּ הַנְּשָׁמוֹת פְּרוּזוֹת מֵהַגָּן שֶׁלְּמַטָּה לְמַעְלָה בְּעַמּוּד אֶזֵּד הַנָּעוּץ בַּגָּן עַד לְאוֹתוֹ פָּתַזוּ.

בְּתוֹךְ אוֹתוֹ רָקִיעַ (עַמּוּד) בְּאוֹתוֹ פָּתַזוּ, שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ שֶׁבַּגָּן, נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ שִׁלְשָׁה גְּוָנִים שֶׁל אוֹר כְּלוּלִים כְּאֶזֵּד, וּמְאִירִים לְצוּרוֹת אוֹתוֹ הָעַמּוּד. וְאָז הָרָקִיעַ (הָעַמּוּד) הַזֶּה נוֹצֵץ וּמִתְלַהֵט בְּכַמָּה גְּוָנִים (אוֹרוֹת) שֶׁמִּתְלַהֲטִים. בְּכָל שָׁעָה מְאִירִים הַצַּדִּיקִים מֵאוֹתוֹ זִיו עֶלְיוֹן. אֲבָל בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּבְכָל רֹאשׁ וַזֹדֶשׁ מִתְגַּלָּה הַשְּׁכִינָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַזְּמַנִּים בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ, וְכָל הַצַּדִּיקִים בָּאִים וּמִשְׁתַּוְזִוים לָהּ.

אַשְׁרֵי זָכְלָן שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בָּהֶם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן (שֶׁלְּמַטָּה). אֵלֶּה מִמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה אָדָם בָּעוֹלָם

הַזֶּה בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, וּבָהֶם עוֹמֶדֶת הַנְּשָׁמָה בְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בַּלְּבוּשִׁים הַנִּכְבָּדִים הַלָּלוּ.

כְּשֶׁעוֹלָה הַנְּשָׁמָה בְּאוֹתוֹ פָּתַח הָרָקִיעַ לְמַעְלָה, מְזַדְּמְנִים לָהּ לְבוּשִׁים אֲוִזְרִים נִכְבָּדִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם מֵרָצוֹן וְכַוָּנַת הַלֵּב בַּתּוֹרָה וּבִתְפִלָּה, שֶׁכְּשֶׁעוֹלָה אוֹתוֹ רָצוֹן לְמַעְלָה, מִתְעַטֵּר בָּהּ מִי שֶׁמִּתְעַטֵּר, וְנִשְׁאָר זֶלֶק לְאוֹתוֹ אָדָם, וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ לְבוּשִׁים שֶׁל אוֹר לְהַלְבִּישׁ בָּהֶם הַנְּשָׁמָה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁבַּאֲרוּכָה שֶׁאוֹתָם לְבוּשִׁים תְּלוּיִים בַּמַּעֲשִׂים – אֶלָּה לֹא תְלוּיִים אֶלָּא בִּרְצוֹן הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, לַעֲמֹד בְּתוֹךְ מַלְאָכִים וְרוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְזֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר. וְהַמְּעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לָמַד כָּךְ מֵאֵלְיָהוּ: הַלְּבוּשִׁים שֶׁלְּמַטָּה בַּגַּן שֶׁבָּאָרֶץ בְּמַעֲשִׂים, וְהַלְּבוּשִׁים שֶׁלְּמַעְלָה, (בְּרוּחַ וְרָצוֹן וְכַוָּנַת הַלֵּב) בְּרָצוֹן וְכַוָּנַת הָרוּחַ בַּלֵּב.

וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ' (בראשית ב), הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל בַּגַּן הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה, נָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן וַדַּאי. וְצָרִיךְ לָדַעַת, הַנָּהָר הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵא בַּגַּן שֶׁלְּמַטָּה, בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא עֹקְרוֹ וְשָׁרְשׁוֹ. בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בְּעֵדֶן. הָעֵדֶן הַזֶּה הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לְעַיִן הַשֵּׂכֶל לְשָׁלְטׁ בּוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר – אִלְמָלֵא הַמָּקוֹם הַזֶּה נִמְסָר לְמַטָּה לְהִתְגַּלּוֹת, הַמָּקוֹם שֶׁל הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ נִמְסָר גַּם כֵּן לָדַעַת. אֶלָּא (אֲבָל) מִשּׁוּם הַהַסְתָּרָה שֶׁל כְּבוֹד הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, נִטְמָן וְנִגְנָז הָעֵדֶן הַתַּזְוִיתוֹן שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן לֹא נִמְסָר לְהִתְגַּלּוֹת אֲפִלּוּ לְאוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן.

כְּמוֹ שֶׁהַנָּהָר הַזֶּה נִפְרָד וְיוֹצֵא מִתּוֹךְ עֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן שֶׁלְּמַעְלָה, כָּךְ גַּם מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַפָּתַח שֶׁל הָאֶמְצַע יוֹצֵא אוֹר אֶחָד שֶׁנִּפְרָד לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, בְּאַרְבָּעָה פָּתְחִים שֶׁאָמַרְנוּ. הַמָּקוֹם שֶׁעוֹמְדוֹת אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הָרְשׁוּמוֹת. וְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁנִּפְרָד לְאַרְבָּעָה אוֹרוֹת, בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁנּוֹצְצוֹת (וְיוֹצְאוֹת) יוֹצֵא מֵעֵדֶן, בָּמָקוֹם שֶׁזּוֹהֶרֶת הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּמַעְלָה.

וְאוֹתָהּ נְקֻדָּה מְאִירָה, וְנַעֲשֶׂה עֵדֶן לְהָאִיר, וְאֵין מִי שֶׁשּׁוֹלֵט לִרְאוֹת וְלָדַעַת

אֶת הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ פָּרַט לְאוֹתוֹ אוֹר שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט מִמֶּנָּה, שֶׁמִּשְׁתַּוְּוִים לְפָנָיו אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְהַנְּקֻדָּה הַתַּוְוִתּוֹנָה הַזּוֹ הִיא גַּן אֶל הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן, הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא נִתַּן לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן.

עַל כָּל זֶה כָּתוּב, (ישעיה סה) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ. הַשֵּׁם הַזֶּה הִתְפָּרֵשׁ. אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ – זוֹ הַנְּקֻדָּה הַתַּוְוִתּוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת הָעֵדֶן הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה שֶׁטָּמוּן בְּגַן, וְאֵין אַוְזֵר שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ. אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ – זֶהוּ הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, שֶׁהוּא סוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא מַכִּיר אֶת הַנְּקֻדָּה הַתַּוְוִתּוֹנָה בְּצַדִּיק אֶחָד שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, נָהָר שֶׁמַּרְוֶה אוֹתָהּ, וְאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתָהּ פָּרַט לוֹ, שֶׁכָּתוּב אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ, שֶׁהוּא אָזוּז לְמַעְלָה לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף.

וְהַנָּהָר הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן לְמַטָּה הוּא סוֹד לַזְּכָמִים בְּסוֹד הַכָּתוּב, וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַוְצָאוֹת נַפְשֶׁךָ. וְהַדָּבָר הַזֶּה הִתְפָּרֵשׁ לְמַעְלָה וָמַטָּה. הַנְּשָׁמָה שֶׁיּוֹצֵאת מֵעוֹלָם הַזּוֹהַר הַזֶּה, הִיא תְּאֵבָה לִרְאוֹת בְּאוֹר הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן כְּאָדָם הַזֶּה שֶׁתָּאֵב לִשְׁתּוֹת מַיִם בְּתַאֲוָה. כָּךְ כָּל אָזֵד וְאָזֵד הוּא צַוְצָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ה) צוֹזֵה צָמָא. צָמָא, מֵאוֹתָם צָוְזוֹת שֶׁל אוֹרוֹת שֶׁל הַגָּן וְהָרָקִיעַ וְהַהֵיכָלוֹת שֶׁל הַגָּן.

וְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת בִּלְבוּשֵׁי כָּבוֹד יוֹשְׁבוֹת עַל אוֹתוֹ נָהָר, וְאִלְמָלֵא אוֹתוֹ לְבוּשׁ, לֹא יְכוֹלִים לִסְבֹּל, וְאָז מִתְיַשְּׁבוֹת וְרָווֹת בְּאוֹתָם צָוְזוֹת וְיכוֹלוֹת לִסְבֹּל. וְאוֹתוֹ נָהָר הוּא תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת לְהִתְיַשֵּׁב וּלְהִזּוֹן וְלֵהָנוֹת מֵאוֹתָן צָוְזוֹת, וְהַנְּשָׁמוֹת נֶהֱנוֹת (מִתְתַּקְּנוֹת) עַל אוֹתוֹ נָהָר וּמִתְיַשְּׁבוֹת בּוֹ.

אוֹתוֹ נָהָר עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מוֹצִיא נְשָׁמוֹת, וְהֵן פְּרוּזוֹת מִמֶּנּוּ לְתוֹךְ הַגָּן, שֶׁהַנָּהָר הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה בַּגָּן שֶׁבָּאָרֶץ מִתְקִין נְשָׁמוֹת לְהִתְתַּקֵּן וּלְהִתְיַשֵּׁב בְּאוֹתָן צָוְזוֹת. כְּמוֹ כֵן בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּזּוּוִין, בְּרֵיוַז הַמַּיִם מִתְיַשֶּׁבֶת הַנֶּפֶשׁ לְהָאִיר, שֶׁהֲרֵי מֵהָעָקָר כְּמוֹ זֶה יוֹצֵא. וּמִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמוֹת מִתְתַּקְּנוֹת עַל אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, יְכוֹלוֹת לְהִתְיַשֵּׁב בְּאוֹתָן צָוְזוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ

פָּתוּז שֶׁבְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ, וְעַמּוּד אֶזֶד שֶׁעוֹמֵד בְּאֶמְצַע הַגָּן, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

בְּאוֹתוֹ עַמּוּד עוֹלִים לְמַעְלָה בְּתוֹךְ אוֹתוֹ פָּתוּז שֶׁל הָרָקִיעַ, וּבוֹ סְבִיבוֹ יֵשׁ בּוֹ (ישעיה ד) עָנָן [יוֹמָם] וְעָשָׁן נֹגַהּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּאַרוּהוּ לְזֶה הַפָּסוּק, אֲבָל עָנָן וְעָשָׁן אֵלּוּ מִבַּזּוּזִין, וְנֹגַהּ מִבְּפָנִים. וְזֶה הוּא לְזַפּוֹת עַל אֵלּוּ שֶׁעוֹלִים לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא יֵרָאוּ מִלְּפָנֵי אֵלּוּ שֶׁיּוֹשְׁבִים לְמַטָּה.

וַהֲרֵי כָּאן סוֹד הַסּוֹדוֹת. כַּאֲשֶׁר (רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתַקֵּן הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ) הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ רוֹצָה לְהִתְתַּקֵּן בְּתִקּוּנֶיהָ וּלְהִתְקַשֵּׁט בְּשַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדִים וּבְזַזְגִּים, שׁוֹלַזַּת אַרְבַּע פָּנֵי נָשָׂר, וְעוֹמְדִים עַל הַהֵיכָל שֶׁנִּקְרָא דְּרוֹר, וְהַיְנוּ מָר דְּרוֹר. וּבְגִלַּל כָּךְ בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל צְרִיכִים לְהַכְרִיז דְּרוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה) וּקְרָאתֶם דְּרוֹר. וְאוֹתָם אַרְבַּע פָּנִים נוֹתְנִים קוֹל, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתוֹ פָּרָט לְאוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת הָרְאוּיוֹת לַעֲלוֹת, וְהֵן מִתְכַּנְּסוֹת שָׁם, וְלוֹקְזִים אוֹתָם אַרְבַּע הַפָּנִים הַלָּלוּ, וּמַכְנִיסִים אוֹתָם פָּנִימָה בְּאוֹתוֹ עַמּוּד שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה עוֹלָה אוֹתוֹ עַמּוּד, עָנָן וְאֵשׁ וְעָשָׁן, וְנֹגַהּ מִבְּפָנִים. וּשְׁנֵי אֵלֶּה נִקְרָאִים מְכוֹן הַר צִיּוֹן וּמִקְרָאֵיהָ. מְכוֹן הַר צִיּוֹן – זֶהוּ הַתִּקּוּן שֶׁלְּמַעְלָה, כְּשֶׁהַנְּקֻדָּה הַתַּזְזִתּוֹנָה מִתְקַשֶּׁטֶת, וְהֵם מִקְרָאֶיהָ שֶׁל אוֹתָהּ נְקֻדָּה לְהִתְקַשֵּׁט.

כֵּיוָן שֶׁעוֹלוֹת הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ עַד לְאוֹתוֹ פָּתוּז הָרָקִיעַ, אֲזַי אוֹתוֹ רָקִיעַ סוֹבֵב סְבִיב הַגָּן שָׁלֹשׁ פָּעָמִים, וּמִקּוֹל נְעִימוּת שֶׁל סִבּוּב אוֹתוֹ רָקִיעַ יוֹצְאוֹת כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת וְשׁוֹמְעוֹת אוֹתוֹ נֹעַם שֶׁל אוֹתוֹ רָקִיעַ, וְרוֹאִים אוֹתוֹ הָעַמּוּד שֶׁמַּעֲלָה אֵשׁ וְעָנָן וְעָשָׁן וְנֹגַהּ שֶׁלּוֹהֵט, וְכֻלָּם מִשְׁתַּזְּזִים. וְאָז הַנְּשָׁמוֹת עוֹלוֹת בְּאוֹתוֹ הַפָּתוּז, עַד שֶׁעוֹלִים לְתוֹךְ הָעִגּוּל שֶׁסּוֹבֵב בְּאוֹתָהּ נְקֻדָּה, וְאָז רוֹאִים מַה שֶּׁרוֹאִים. וּמִתּוֹךְ הָאוֹר וְהַשְּׁמוּזָה מִמַּה שֶּׁרָאוּ, עוֹלִים וְיוֹרְדִים, מִתְקָרְבִים וּמִתְרַזְּקִים.

וְהִיא מִשְׁתּוֹקֶקֶת אֲלֵיהֶם וּמִתְקַשֶּׁטֶת בְּאוֹר. וְאָז לוֹבֵשׁ קְנָאָה (מֵאוֹר) צַדִּיק עֶלְיוֹן אֶזֶד, וּמִסְתַּכֵּל בָּאוֹר וְיַפְי שֶׁל הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ וּבְתִקּוּנֶיהָ, וְאוֹזֵז בָּהּ וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ אֲלָיו, וּמֵאִיר אוֹר בְּאוֹר וְנֶהֱיִים אֶזֶד. וְכָל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם פּוֹתְזִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים שׁוֹמְרֵי הַתּוֹרָה, אַשְׁרֵיהֶם

הַמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי שִׁמְוַת אֲדוֹנְכֶם הִיא בָּכֶם, שֶׁהֲרֵי עֲטָרַת רִבּוֹנְכֶם מִתְעַטֶּרֶת בָּכֶם.

וְאָז, כֵּיוָן שֶׁמְּאִירִים אוֹר בְּאוֹר, שְׁנֵי אוֹרוֹת מִתְוַוְּגִים כְּאֶחָד וּמְאִירִים. אַוְזַר כָּךְ יוֹרְדִים אוֹתָם גְּוָנִים וּמִתְבּוֹנְנִים לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּאוֹתָן נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, וּמִתַּקְנִים אוֹתָם לְעַטֵּר לְמַעְלָה. וְעַל זֶה נֶאֱמַר עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַכֶּה לוֹ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, כְּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי עַל רָאשֵׁיהֶם מִלְמָעְלָה. פָּסוּק זֶה פֻּרְשׁוּהוּ. אֲבָל יֵשׁ רָקִיעַ וְיֵשׁ רָקִיעַ. הָרָקִיעַ שֶׁלְּמַטָּה הוּא עוֹמֵד עַל גַּבֵּי אַרְבַּע זָיוֹת, וּמִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט וּמִתְזַיֵּל דְּיוֹקָן שֶׁל נְקֵבָה אַוְזַת שְׁאָזוֹרֵי הַזָּכָר, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (שמות לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לט) אָזוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי. וְכָתוּב (בראשית ב) וַיִּבֶן אַוְזַת מִצַּלְעֹתָיו.

הָרָקִיעַ שֶׁלְּמַעְלָה הוּא עוֹמֵד עַל גַּבֵּי הַזָּיוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט וּמִתְזַיֵּל הַדְּיוֹקָן שֶׁל זָכָר אֶזְדְּ, שֶׁהוּא סוֹד עֶלְיוֹן. וּשְׁנֵי הָרְקִיעִים הַלָּלוּ, אֶזְדְּ נִקְרָא קְצֵה הַשָּׁמַיִם, וְאֶזְדְּ נִקְרָא מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם. רָאשֵׁי הַזָּיָה שֶׁלְּמַטָּה הֵם אַרְבַּע זָיוֹת, שֶׁהֵן רְשׁוּמוֹת (אורות) עֶלְיוֹנוֹת עַל אוֹתָן אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת שֶׁבְּתוֹךְ אוֹתָם אַרְבָּעָה פָּתָזִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה הוּא בָּאָרֶץ – כָּךְ זֶה וַדַּאי. אֲבָל הַכֹּל הוּא סוֹד עֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ זֵלֶק לְמַעְלָה – כָּךְ גַּם יֵשׁ לָהּ זֵלֶק לְמַטָּה בָּאָרֶץ. וְהַגָּן הַזֶּה לְמַטָּה הוּא זֵלֶקָה שֶׁל אוֹתָהּ נְקֻדָּה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בִּרְוִוזוֹת הַצַּדִּיקִים בָּאָרֶץ, וְנֶהֱנֵית בְּכָל הַצְּדָדִים, לְמַעְלָה וְלַמַּטָּה. לְמַעְלָה בְּצַדִּיק, וּלְמַטָּה בְּאוֹתוֹ פְּרִי הַצַּדִּיק. וְלֹא נִמְצָא שֶׁעֲשׁוּעַ מַעְלָה וְלַמַּטָּה אֶלָּא בְּצַדִּיק. וְהַגָּן הַזֶּה הוּא מֵאוֹתָהּ נְקֻדָּה שֶׁנִּקְרֵאת עֵדֶן. (נְקֻדָּה שֶׁנּוֹטֶלֶת מֵאִמָּא עֶלְיוֹנָה הַטְּמוּנָה בְּגַן עֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ).

אוֹתָם רָאשֵׁי הַזַּיָּה אֵלּוּ אַרְבָּעָה רָאשֵׁי פָּנִים. אֶזֶד אַרְיֵה, שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין. וְאֶזֶד שׁוֹר, שֶׁכָּתוּב וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול. וְאֶזֶד נֶשֶׁר, שֶׁכָּתוּב וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן. וְאָדָם כְּלָל שֶׁל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. וְאַרְבָּעָה רָאשֵׁי הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁמַּשָּׂאָם (זַיּוֹת שֶׁנּוֹטְלוֹת) אֶת הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וּמִתּוֹךְ הַמַּשָּׂא שֶׁלָּהֶם הֵם מַזִּיעִים. וּמֵאוֹתָהּ זֵעָה שֶׁל מַשָּׂאָם, נַעֲשָׂה אוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר, שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) נְהַר דִּינוּר שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִלְפָנָיו אֶלֶף אַלְפִים יְשַׁמְּשׁוּהוּ.

וּכְשֶׁעוֹלוֹת הַנְּשָׁמוֹת, הֵן רוֹוְזוֹת בְּאוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר, וְעוֹלוֹת לְקָרְבָּן וְאֵינָן נִשְׂרָפוֹת, אֶלָּא רוֹוְזוֹת. בֹּא וּרְאֵה מִסַּלְמַנְדְּרָא, שֶׁעוֹשִׂים מִמֶּנָּה לְבוּשׁ, וּמִתּוֹךְ שֶׁהִיא מֵאֵשׁ, אֵין רוֹוְזִים אוֹתוֹ לְבוּשׁ אֶלָּא בְּאֵשׁ. הָאֵשׁ אוֹכֶלֶת הַזֻּהֲמָה שֶׁבּוֹ, וְנִרְוָזִין אוֹתוֹ לְבוּשׁ. כָּךְ גַּם הַנְּשָׁמָה מֵאֵשׁ שֶׁנִּלְקְוָזָה מִתּוֹךְ הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (שם) כִּסְאוֹ שְׁבִיבֵי אֵשׁ, בִּזְמַן שֶׁרוֹצָה לִרְוזִין מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁבָּהּ, עוֹבֶרֶת בָּאֵשׁ וְנִרְוָזֶת, וְהָאֵשׁ אוֹכֶלֶת כָּל אוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה שֶׁבַּנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה רוֹוֶזֶת וּמִתְלַבֶּנֶת.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, אֵין לַנְּשָׁמָה עֹנֶשׁ כָּזֶה – בֹּא וּרְאֵה, אוֹי לַנְּשָׁמָה שֶׁסּוֹבֶלֶת אֵשׁ זָרָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּתְלַבֶּנֶת. אֲבָל כְּשֶׁהַזֻּהֲמָה רַבָּה עָלֶיהָ, אוֹי לַנְּשָׁמָה שֶׁסּוֹבֶלֶת אוֹתוֹ עֹנֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ זֻהֲמָה בְּפַעֲמַיִם מִתְלַבֶּנֶת בָּאֵשׁ.

בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, כֵּיוָן שֶׁקִּבְּלָה עֹנֶשׁ בַּגּוּף, הוֹלֶכֶת הַנְּשָׁמָה, וְנוֹטְלִים אוֹתָהּ וּמַכְנִיסִים אוֹתָהּ לְתוֹךְ מָקוֹם אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא בֶּן הִנֹּם. וְלָמָּה נִקְרָא בֶּן הִנֹּם? אֶלָּא מָקוֹם אֶזֶד הוּא בַּגֵּיהִנֹּם שֶׁשָּׁם נִצְרָפוֹת הַנְּשָׁמוֹת בְּצָרוּף לְהִתְלַבֵּן טֶרֶם שֶׁנִּכְנָסוֹת לְגַן עֵדֶן. (וְאִם זָכְאִיוֹת אוֹתָן נְשָׁמוֹת, כַּאֲשֶׁר מַכְנִיסִים אוֹתָן בְּאוֹתוֹ מָקוֹם) שְׁנֵי מַלְאָכִים שְׁלוּוִזִים מְזֻמָּנִים בְּגַן עֵדֶן, וְעוֹמְדִים בַּשַּׁעַר, וְצוֹוְזִים לְאוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁבַּגֵּיהִנֹּם כְּדֵי לְקַבֵּל אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה.

וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה, בְּטֶרֶם תִּתְלַבֵּן בָּאֵשׁ, אוֹתָם שְׁלוּוִזִים צוֹוְזִים אֲלֵיהֶם וְאוֹמְרִים: הִנֹּם. וּבִזְמַן שֶׁמִּתְלַבֶּנֶת, אוֹתָם מְמֻנִּים יוֹצְאִים עִמָּהּ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם,

וּמַזְמִינִים אוֹתָהּ לְפָתְזוֹ שֶׁל גַּן עֵדֶן שֶׁשָּׁם אוֹתָם שְׁלִיזִים, וְאוֹמְרִים לָהֶם: הִנֵּם. אֶלָּה הֵם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהִתְלַבְּנוּ. וְאָז מַכְנִיסִים אוֹתָהּ נְשָׁמָה בְּגַן עֵדֶן.

וְכַמָּה הִיא שְׁבוּרָה מִתּוֹךְ אוֹתוֹ שֶׁבֶר שֶׁל הַהִתְלַבְּנוּת שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם (שֶׁל אוֹתוֹ) שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁבֶר שֶׁל הָאֵשׁ הַתַּזְתּוֹנָהּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁיּוֹרֶדֶת מִלְמַעְלָה, (אֲבָל) כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעָה לָאָרֶץ לְמַטָּה, הִיא אֵשׁ שֶׁאֵינָהּ דַּקִּיקָה, וְהַנְּשָׁמָה נֶעֱנֶשֶׁת בָּהּ וְנִשְׁבֶּרֶת. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא שֶׁמֶשׁ שֶׁמְּאִירָה מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה פָּתְזִים שֶׁמְּאִירִים בָּרָקִיעַ שֶׁמַּעַל הַגָּן, וּמַגִּיעַ לְאוֹתָהּ נְשָׁמָה וְנִרְפָּאת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה, אַזַּר שֶׁיִּשְׁבָּה בְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּשְׁבָּה וְעַד עַכְשָׁו אֵינָהּ נִפְרֶדֶת מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל מַרְאֵה הָעוֹלָם הַזֶּה מִכֹּל וָכֹל. וּכְשֶׁמַּעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה, צְרִיכָה לְהִפָּרֵד מִכָּל מַרְאֶה וּמִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁלְּמַטָּה. וּמַעֲבִירִים אוֹתָהּ בְּאוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר, וְאָז הַנְּשָׁמָה מִתְלַבֶּנֶת בּוֹ מִכֹּל וָכֹל, וְיוֹצֵאת וְנִרְאֵית לִפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם בְּרוּכָה (בְּרוּרָה) מִכָּל הַצְּדָדִים. כֵּיוָן שֶׁמִּסְתַּכֶּלֶת בְּאוֹתוֹ אוֹר, נִרְפָּאת וְנִשְׁלֶמֶת מֵהַכֹּל. וְאָז עוֹמְדוֹת אוֹתָן נְשָׁמוֹת בִּלְבוּשִׁים, מִתְעַטְּרִים לִפְנֵי רִבּוֹנָם. אַשְׁרֵי זְכְיָתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְאוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל רָאשֵׁי זְדָדִשִׁים וְשַׁבָּתוֹת, וְעוֹלוֹת עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא זוּמוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁשָּׁם כַּמָּה מְמֻנִּים וּמֻרְכָּבוֹת שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתָם הַזּוּמוֹת, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סב) עַל זוּמוֹתַיִךְ הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים. וְעוֹלִים עַד אוֹתוֹ מָקוֹם, וְלֹא נִכְנָסוֹת פָּנִימָה עַד שֶׁמִּתְלַבְּנוֹת, וְשָׁם מִשְׁתַּזְּווֹת וּשְׁמֵזוֹת מֵאוֹתוֹ אוֹר, וְשָׁבוֹת לְתוֹךְ הַגָּן.

יוֹצְאוֹת מִשָּׁם וּמְשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם, וְרוֹאוֹת בְּאוֹתָם הַגּוּפוֹת שֶׁל הָרְשָׁעִים וּבְאוֹתוֹ עָנְשׁ שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. מַה זֶּה לְכָל בָּשָׂר? לְאוֹתָם שְׁאָר הַגּוּפִים שֶׁסְּבִיבָם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְאַזַּר מְשׁוֹטְטִים

וּמְסַתַּכְּלִים בְּאוֹתָם בַּעֲלֵי מַכְאוֹבִים וּבְנֵי מַזָּלוֹת, וְאוֹתָם שֶׁסּוֹבְלִים עַל הַיִּחוּד שֶׁל רִבּוֹנָם, וְשָׂבִים וְאוֹמְרִים לַמָּשִׁיחַ.

בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמְרִים לוֹ לַמָּשִׁיחַ אֶת צַעַר יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָם, וְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁבָּהֶם שֶׁאֵינָם מִתְבּוֹנְנִים לָדַעַת אֶת רִבּוֹנָם, הוּא מֵרִים קוֹל וּבוֹכֶה עַל אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁבָּהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם נג) וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ. שֶׁבּוֹת אוֹתָן נְשָׁמוֹת וְעוֹמְדוֹת בִּמְקוֹמָן.

בְּגַן עֵדֶן יֵשׁ הֵיכָל אֶחָד שֶׁנִּקְרָא הֵיכַל בְּנֵי הַמַּזָּלוֹת. אָז הַמָּשִׁיחַ נִכְנָס לְאוֹתוֹ הֵיכָל, וְקוֹרֵא לְכָל הַמַּזָּלוֹת וְהַמַּכְאוֹבִים וְכָל יִסּוּרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיָּבְאוּ עָלָיו, וְכֻלָּם בָּאִים עָלָיו. וְאִלְמָלֵא שֶׁהוּא מֵקֵל מֵעַל יִשְׂרָאֵל וְנוֹטֵל עָלָיו, לֹא הָיָה אָדָם שֶׁיָּכוֹל לִסְבֹּל אֶת יִסּוּרֵי יִשְׂרָאֵל עַל עָנְשֵׁי הַתּוֹרָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) אָכֵן חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וְגוֹ'. כְּמוֹ כֵן רַבִּי אֶלְעָזָר בָּאָרֶץ.

מִשּׁוּם שֶׁאֵין חֶשְׁבּוֹן לְאוֹתָם יִסּוּרִים שֶׁעוֹמְדִים עַל אָדָם בְּכָל יוֹם עַל עָנְשֵׁי הַתּוֹרָה, וְכֻלָּם יָרְדוּ לָעוֹלָם בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה תוֹרָה. וּכְשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בְּאוֹתָן עֲבוֹדוֹת וְקָרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים, הָיוּ מְסַלְּקִים אֶת כָּל אוֹתָן מַזָּלוֹת וְיִסּוּרִים מִן הָעוֹלָם, וְעַכְשָׁו הַמָּשִׁיחַ מְסַלֵּק אוֹתָם מִבְּנֵי הָעוֹלָם טֶרֶם שֶׁיּוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְקַבֵּל עָנְשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. כְּשֶׁאוֹתָם זַטָּאִים יְתֵרִים שֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתָם לְתוֹךְ בְּפָנִים הַגֵּיהִנֹּם בְּאוֹתָם מָדוֹרִים תַּזְחִתוֹנִים אֲזֵרִים, וּמְקַבְּלִים עָנֶשׁ רַב מֵרֹב הַזְּהָמָה שֶׁבַּנְּשָׁמָה, אָז מַדְלִיקִים אֵשׁ יוֹתֵר, לֶאֱכֹל אוֹתָהּ זֻהֲמָה. (אוֹי לְאוֹתָהּ נְשָׁמָה שֶׁסּוֹבֶלֶת אוֹתוֹ הָעָנֶשׁ. וְעַל זֶה אוֹתָם מַלְאֲכֵי זַבְּלָה שֶׁבַּגֵּיהִנֹּם מַטְרִידִים אוֹתוֹ בְּמַקְלוֹת שֶׁל אֵשׁ לְנַעֵר אֶת אוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה. אוֹי לַנְּשָׁמָה שֶׁסּוֹבֶלֶת אוֹתוֹ עָנֶשׁ).

אַשְׁרֵיהֶם שֶׁשּׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה. אוֹתָהּ נְקֻדָּה קְדוֹשָׁה שֶׁרוֹצָה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה בְּרִוּוּחוֹת הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. כְּשֶׁאוֹתָהּ נְקֻדָּה רוֹצָה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ לְמַטָּה בְּרִוּוּחוֹת הַצַּדִּיקִים כְּאֵם שֶׁשְּׁמֵחָה עִם בְּנֶיהָ וּמִשְׁתַּעֲשַׁעַת בָּהֶם, כָּךְ גַּם בַּזְּוָגוֹת הַלַּיְלָה הִיא יוֹרֶדֶת וּמִשְׁתַּעֲשַׁעַת בָּהֶם.

הָרָקִיעַ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁעוֹמֵד עַל הַגַּן, הִיא עוֹמֶדֶת עַל אַרְבָּעָה רָאשֵׁי הַזָּוִיוֹת, וְאוֹתָן אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁאָמַרְנוּ הֵם סוֹד שֶׁל אַרְבַּע הַזָּוִיוֹת. וְהָרָקִיעַ הַזֶּה עוֹמֵד לְמַטָּה (עֲלֵיהֶן), כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. הָרָקִיעַ שֶׁל אוֹתָהּ נְקֻדָּה עוֹמֵד לְמַעְלָה עַל אוֹתָן אַרְבַּע זָוִיוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, וְאוֹתוֹ רָקִיעַ (כְּדֵי גְּמַת זֶה מִזֶּה) נִרְקָם בִּגְוָנִים קְדוֹשִׁים.

בָּרָקִיעַ הַזֶּה מִסְתַּכְּלוֹת אַרְבַּע הַזָּוִיוֹת, וְכָל אוֹתָם זַיָּלוֹת לְמַטָּה. כְּשֶׁהָרָקִיעַ הַזֶּה מֵאִיר בִּגְוָנָיו וְנוֹצֵץ, אָז יוֹדְעוֹת כָּל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת וְכָל אוֹתָם זַיָּלוֹת וּמַזָּנוֹת שֶׁהֲרֵי טַרְפָּם הִזְדַּמֵּן. הָרָקִיעַ הַזֶּה רָקוּם בְּכָל הַגְּוָנִים הַקְּדוֹשִׁים, וּבוֹ עוֹמְדִים אַרְבַּע פָּתְוִזִים רְשׁוּמִים בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת נוֹצְצוֹת.

פָּתַוז אֶזֶד רֹשׁוּם לְצַד מִזְרָז, וּבוֹ עוֹמֶדֶת בְּאוֹתוֹ פָּתַוז אוֹת אַזַת, וְאוֹתָהּ אוֹת הִיא א׳. וְזֶה נוֹצֵץ וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד בַּפָּתַוז הַזֶּה. הַפָּתַוז הַזֶּה מֵאִיר וְנוֹצֵץ מֵהִתְנוֹצְצוּת עֶלְיוֹנָה, וְהָאוֹת הַזּוֹ נוֹצֶצֶת וּבוֹלֶטֶת (וְלוֹהֶטֶת) בְּתוֹכָהּ, וְהִיא יוֹרֶדֶת וְעוֹלָה וְנִרְשֶׁמֶת בְּאוֹתוֹ פָּתַוז.

פָּתַוז שֵׁנִי רָשׁוּם לְצַד צָפוֹן, וּבוֹ עוֹמֶדֶת אוֹת אַזַת, וְהִיא הָאוֹת ד׳. וְזוֹ עוֹמֶדֶת וְנוֹצֶצֶת, עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וְלוֹהֶטֶת בְּאוֹתוֹ פָּתַוז. לִפְעָמִים נוֹצֶצֶת בְּהִתְנוֹצְצוּת, וְלִפְעָמִים נִטְמָן אוֹתוֹ אוֹר וְלֹא מֵאִיר. וְלָכֵן הָאוֹת הַזּוֹ אֵינָהּ עוֹמֶדֶת בְּקִיּוּם מַתְמִיד, וְהָאוֹת הַזּוֹ נִרְשֶׁמֶת בְּאוֹתוֹ פָּתַוז.

הַפָּתַוז הַשְּׁלִישִׁי הוּא פָּתַוז שֶׁעוֹמֵד לְצַד מַעֲרָב, וּבוֹ עוֹמֶדֶת אוֹת אַזַת שֶׁרֹשְׁמָהּ וְנָאוֹרָהּ בְּאוֹתוֹ פָּתַוז, וְזוֹהִי הָאוֹת נ׳, וְהָאוֹת הַזּוֹ נוֹצֶצֶת בְּהִתְנוֹצְצוּת בְּאוֹתוֹ הַפָּתַוז.

הַפָּתַוז הָרְבִיעִי זֶהוּ הַפָּתַוז שֶׁעוֹמֵד לְצַד דָּרוֹם, וּבוֹ עוֹמֵד רֹשֶׁם שֶׁל נְקֻדָּה תְּזוּתוֹנָה קְטַנָּה שֶׁנִּרְאֵית וְלֹא נִרְאֵית, וְזוֹהִי הָאוֹת י׳, וְאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, (נוֹצְצִים) בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ בְּאוֹתָם פָּתְוִזִים.

בָּרָקִיעַ הַזֶּה רְשׁוּמוֹת אוֹתִיּוֹת אֲזוֹרוֹת (לְד׳ צְדָדִים) בִּכְתָרִים עַל רָאשֵׁיהֶם, וְאוֹתָן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת מִתְעַטְּרוֹת בִּכְתָרִים. הָרָקִיעַ הַזֶּה נוֹסֵעַ וְסוֹבֵב

עַל גַּבֵּי הַזַּיּוֹת בָּרִשָּׁם שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, הַסּוֹד שֶׁל וְזִשְׁבּוֹן הַיִּזּוּד בְּסוֹד שֶׁל צֵרוּף אֶזֶד, וְהֵם: א״ט ב״זז ג״ז ד״ו.

הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ סוֹבְבוֹת בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ בְּסוֹד שֶׁל אוֹתִיּוֹת אֲזֶזרוֹת (שֶׁל מֶרְכָּבוֹת) עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת נִסְתָּרוֹת, וְאוֹתָן אוֹתִיּוֹת אֲזֶזרוֹת (עֶלְיוֹנוֹת) שֶׁנִּסְתָּרוֹת סוֹבְבוֹת אֶת אוֹתוֹ רָקִיעַ, וְאָז נִרְאוֹת הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בְּגִלְגּוּל (שֶׁל הָרָקִיעַ הַזֶּה), שֶׁהֵם א״ט ב״זז, וּרְשׁוּמוֹת בָּרָקִיעַ הַזֶּה.

בְּשָׁעָה שֶׁמֵּאִיר הָרָקִיעַ הַזֶּה, מְאִירִים בּוֹ אַרְבָּעָה סוֹדוֹת שֶׁל הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְהֵם צֵרוּף בַּצְּרוּפִים שֶׁל שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים. אָז יוֹרֵד טַל מֵהָרָקִיעַ הַזֶּה בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְכָל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת נְזוּנוֹת, וְכָל אוֹתָם הַזְּיָלוֹת וְהַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְכֻלָּם מְקַבְּלִים בְּשִׁמְזָה.

בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין תָּלוּי, הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ נִטְמָנוֹת וְנֶגְנָזִים אַרְבַּע בְּתוֹךְ אַרְבַּע, וְהֵם ט״זז ז״ו. בְּשָׁעָה שֶׁאֵלֶּה נֶגְנָזוּ וְנִטְמְנוּ, אָז הַקּוֹל שֶׁל צַד צָפוֹן מִתְעוֹרֵר, וְיוֹדְעִים שֶׁהַדִּין שָׁרוּי עַל הָעוֹלָם. וּבָרָקִיעַ הַזֶּה נִרְשָׁם גֶּזֶן אֶזֶד שֶׁכּוֹלֵל אֶת כָּל הַגְּוָנִים.

כְּשֶׁנּוֹסֵעַ הָרָקִיעַ הַזֶּה מִצַּד הַמִּזְרָז, אוֹתָם אַרְבָּעָה הָרָאשִׁים שֶׁאָמַרְנוּ בְּאַרְבַּע (פָּנִים) אוֹתִיּוֹת, נוֹסְעִים כֻּלָּם בְּמַסָּעוֹת, וְעוֹלִים בָּעֲלִיָּה לְמַעְלָה. וּכְשֶׁנּוֹסְעִים וְעוֹלִים לְמַעְלָה, מִסְתַּלֶּקֶת מִי שֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת, וְזוֹזְרוֹת הָאוֹתִיּוֹת וְנִרְאוֹת בִּשְׁלֵמוּת בַּסּוֹד הָרִאשׁוֹן, א״ט ב״זז ג״ז ד״ו, וְנִרְקָם אוֹתוֹ רָקִיעַ, וְאָז מֵאִיר בְּאוֹר.

וּכְשֶׁהָרָקִיעַ הַזֶּה מֵאִיר כְּמִקֶּדֶם בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, כֻּלָּם שָׂבִים וְשׂוֹאֲגִים לִטְרֹף טָרָף וּמָזוֹן. כֵּיוָן שֶׁהֵם שׂוֹאֲגִים וּמַעֲלִים קוֹלוֹת, אוֹתוֹ קוֹל נִשְׁמָע לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְאָז נוֹטֵל בְּרָכוֹת וּקְדֻשּׁוֹת מִי שֶׁנּוֹטֵל.

סוֹבְבוֹת הָאוֹתִיּוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת, וְסוֹבְבוֹת אֶת אוֹתוֹ רָקִיעַ, וְעוֹמְדוֹת אוֹתָן אוֹתִיּוֹת לְצַד דָּרוֹם. כֵּיוָן שֶׁעוֹמְדוֹת אוֹתָן אוֹתִיּוֹת לְצַד דָּרוֹם, עוֹלוֹת וְנוֹצְצוֹת בְּהִתְנוֹצְצוּת וְלוֹהֲטוֹת, וְאָז בְּאֶמְצַע אוֹתוֹ רָקִיעַ רשֵׁם אֶזֶד נִרְשָׁם, וְאוֹתוֹ

הָרִשָּׁם הוּא אוֹת אַוָּזת, וְהִיא י׳. כֵּיוָן שֶׁהָאוֹת הַזּוֹ נִרְשֶׁמֶת וְנִרְאֵית, אָז לוֹהֲטוֹת אַוָּזֶרֶיהָ שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת אֲוָזרוֹת, וְהֵן הו״ה.

אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת מְנַצְנְצוֹת בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ הַזֶּה, עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת, לוֹהֲטוֹת בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר (בִּשְׁנַיִם עָשָׂר) לְהָטִים. אָז אַוָּזר שֶׁאֵלּוּ הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פָּעָמִים לוֹהֲטוֹת, יוֹרֵד מִי שֶׁיּוֹרֵד, וְנִכְלֶלֶת בְּאוֹתָן אוֹתִיּוֹת וּמִתְעַטֶּרֶת בָּהֶן וְלֹא נוֹדַעַת. אָז כָּל הַזְּיָלוֹת וְכָל הַמַּזָּנוֹת בְּשִׁמְזָה, וְעוֹלִים שִׁירִים וְתִשְׁבָּזוֹת.

הָרָקִיעַ הַזֶּה נוֹסֵעַ שֵׁנִית וְסוֹבֵב וּמִתְגַּלְגֵּל, וְאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהֵן א״ט ב״ז, כֻּלָּן נִכְלָלוֹת בְּאוֹתָן אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַרְנוּ, וְסוֹבְבוֹת לְאוֹתוֹ הָרָקִיעַ, וְעוֹמְדוֹת אוֹתָן אוֹתִיּוֹת שֶׁהָיוּ בְּאֶמְצַע סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כֻּלָּן נִרְשָׁמוֹת לְצַד צָפוֹן, וְנִרְשָׁמוֹת וְאֵינָן נִרְשָׁמוֹת. אֵין מִי שֶׁיִּסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ הַצַּד. כֻּלָּן מְכֻסּוֹת, וְאוֹמֵר בְּקוֹל נָעִים: בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ. וּמִתְכַּסּוֹת מִצַּד צָפוֹן (שֶׁל הַפָּנִים) וְאוֹמְרוֹת אֶת זֶה, מִתְכַּסּוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים וְאוֹמְרוֹת אֶת זֶה.

הָרָקִיעַ הַזֶּה סוֹבֵב כְּמִקְדָּם וּמִתְגַּלְגֵּל מִצַּד לְצַד, וְאָז קוֹל נְעִימַת הַמַּזָּנוֹת הָרַבִּים בְּצַד זֶה, וְקוֹל נְעִימַת מַזָּנוֹת רַבִּים בְּצַד זֶה, וְכֵן לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אוֹתוֹ הָרָקִיעַ מֵאִיר בְּאוֹר אַוָּזר, יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְעוֹמֵד בְּאוֹר בְּנָוֶן אַוָּזר כָּלוּל מִכָּל הַגְּוָנִים.

וְאֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁאָמַרְנוּ עוֹלוֹת לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ, וּמְקַבְּלִים אוֹת אַוָּזת שֶׁהִיא עֶלְיוֹנָה, שֶׁמִּתְוַזֶּרֶת בְּשֵׁם זֶה שֶׁל אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת. מִשּׁוּם שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הֵן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, זֶהוּ שֵׁם שֶׁנִּכְלָל לְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד זֶה נִכְלָל לְמַעְלָה וְנִכְלָל לְמַטָּה, וּכְשֶׁנִּכְלָל לְמַטָּה, אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת לְקַבֵּל אוֹת אַוָּזת (יו״ד), שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתָהּ הָאוֹת נִזּוֹנוּ אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת לְמַטָּה, וְאוֹתָהּ הָאוֹת הִיא ו׳. וְיוֹרְדוֹת וּמִתְוַזְּרוֹת הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בְּאוֹתָהּ הָאוֹת, וְאָז כֻּלָּן בְּעִטּוּר אֲוָזד, וְנַעֲשֶׂה שֵׁם שָׁלֵם.

לְמַטָּה, שֵׁם שָׁלֵם וְלֹא שָׁלֵם. שֵׁם שָׁלֵם בְּזִמּוּשׁ אוֹתִיּוֹת (וְלֹא שָׁלֵם שֶׁל

תֵּשַׁע אוֹתִיּוֹת, שֵׁם שָׁלֵם בְּזָוְמֵשׁ אוֹתִיּוֹת) הוּא – וַיהוָ"ה. סוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה בְּרֶמֶז. הַשֵּׁם שָׁלֵם הוּא בְּתֵשַׁע אוֹתִיּוֹת, וְהֵם יְהוָ"ה אֱלֹהִים. זֶהוּ שֵׁם שָׁלֵם מֵהַכֹּל. שֵׁם אַזָּר הוּא בְּרֶמֶז, וְהוּא בְּזָוְמֵשׁ כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אֲבָל זֶהוּ שָׁלֵם בַּכֹּל.

כֵּיוָן שֶׁמִּתְזַבְּרוֹת הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, אוֹתוֹ רָקִיעַ מֵאִיר בִּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אוֹרוֹת, וְאָז הַכֹּל הוּא בְּשִׁמְוָה, הַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד אֶזֶד מַעְלָה וָמַטָּה. כָּל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת וְכָל אוֹתָן מַזָּלוֹת, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּסוֹד שֶׁל שְׁלֵמוּת, וְכָל הַהֲרָגוֹת מְתֻקָּנוֹת עַל מְקוֹמָן, כָּל אַזָּת וְאַזָּת כָּרָאוּי.

בָּרָקִיעַ הַזֶּה עוֹמֶדֶת לְצַד צָפוֹן שַׁלְהֶבֶת אַזָּת מְאִירָה שֶׁאֵינָהּ שׁוֹכֶכֶת תָּמִיד, וְהִיא רְשׁוּמָה בְּאוֹתִיּוֹת אֲזָזִרוֹת לְיָמִין, וְהֵם עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת, וְעוֹלוֹת לְשִׁבְעִים שֵׁמוֹת, וְכֻלָּן רְשׁוּמוֹת בָּרָקִיעַ הַזֶּה, וּמְאִירוֹת כֻּלָּן כְּאֶזֶד.

מֵהָרָקִיעַ הַזֶּה נוֹסְעִים כָּל אוֹתָם הָרְקִיעִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁלְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְאוֹתָם הָרְקִיעִים הָאֲזָזִרִים שֶׁלְּצַד אַזָּר, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים יְרִיעוֹת עִזִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַשׂ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן.

מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ יְרִיעוֹת וְיֵשׁ יְרִיעוֹת. יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן הֵן יְרִיעוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת רְקִיעֵי הַזָּזִיּוֹת שֶׁל הַמִּשְׁכָּן הַקָּדוֹשׁ. יְרִיעוֹת עִזִּים הֵם רְקִיעִים (יְרִיעוֹת) אֲזָזִרִים שֶׁל הַצַּד הָאַזָּר. אֵלֶּה רְקִיעִים בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁל רוּזוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְאֵלֶּה רְקִיעִים שֶׁבַּזּוּץ שֶׁעוֹמְדִים בִּדְבָרֵי הָעוֹלָם, וְהֵם צְדָדִים שֶׁל תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים שֶׁל הַגּוּף. וְאֵלֶּה מְכַסִּים עַל אוֹתָם רְקִיעִים שֶׁלְּפָנִים, כְּמוֹ קְלָפָה עַל הַמּוֹז. הָרְקִיעִים שֶׁלְּפָנִים הֵם אוֹתוֹ קָלוּשׁ שֶׁעוֹמֵד עַל הַמּוֹז, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים שָׁמַיִם לַה'. לַשֵּׁם אֶזֶד זֶה שֶׁלְּמַטָּה.

רְקִיעִים אֲזָזִרִים לְמַעְלָה, וְהֵם רְקִיעִים פָּנִימִיִּים שֶׁנִּקְרָאִים רְקִיעֵי הַזָּזִיּוֹת, שֶׁהֵם סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּסוֹד הַזָּזִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְאֵלֶּה הֵם הַסּוֹדוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת (סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים) הָעֶלְיוֹנוֹת בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה, כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זַקּוּקוֹת רְשׁוּמוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן הַשְּׁמִינִי, שֶׁהוּא רָקִיעַ עַל גַּבֵּי הַזָּזִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְזֶהוּ שֶׁאֵין לוֹ מַרְאֶה. זֶהוּ טָמִיר וְנָנוּז,

וְאֵין בּוֹ גָּוֶן.

כָּל הַגָּוָנִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ. אֵין בּוֹ גָּוֶן, וְלֹא נִרְאָה וְלֹא הִתְגַּלָּה. וְהוּא שֶׁמּוֹצִיא אֶת כָּל הָאוֹרוֹת. בּוֹ לֹא נִרְאֶה לֹא אוֹר וְלֹא זִיז וְלֹא גָּוֶן כְּלָל, פָּרַט לִנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁרוֹאוֹת מִתּוֹךְ הָרָקִיעַ הַתַּזְוִתוֹן כְּמַאֲוַר הַכּוֹכָל, אוֹר שֶׁמּוֹצִיא וּמֵאִיר הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, וְאוֹתוֹ אוֹר שֶׁלֹּא פּוֹסֵק, אֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד בּוֹ.

מִתַּזַּת לָזֶה, כָּל אוֹתָם הָרְקִיעִים נִכְלְלוּ בַּשֵּׁם הַזֶּה נִקְרָא שָׁמַיִם, וְאֵלּוּ (הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ) נִקְרָאִים הַשָּׁמַיִם אוֹתָם שֶׁהַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן נִקְרָא בָּהֶם, אוֹתָם שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הִתְעַטֵּר בָּהֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קטו) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה׳, לְאוֹתָהּ גְּנִיזַת הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

עַד כָּאן רָמַז לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, (סוד שֶׁל הַשָּׁמַיִם הַקְּדוֹשִׁים) שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בְּשֵׁמוֹת. מִכָּאן וָהָלְאָה אֵין זָכֶם בְּהַשְׂכֵּל שֶׁיָּכוֹל לָדַעַת וּלְהִדָּבֵק כְּלָל, פָּרַט לְאוֹר אָזֵד קָטָן בְּלִי קִיּוּם (קִיּוּם הַכֹּל) לְהִתְיַשֵּׁב בּוֹ. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּכְנָס וְיוֹצֵא, וְיוֹדֵעַ לְהִסְתַּכֵּל בְּסוֹדוֹת אֲדוֹנוֹ וּלְדָבְקָה בּוֹ.

בַּסּוֹדוֹת הַלָּלוּ יָכוֹל אָדָם לְדָבְקָה בַּאֲדוֹנוֹ, לָדַעַת אֶת שְׁלֵמוּת הַזְּכוּת בְּסוֹד עֶלְיוֹן כְּשֶׁעוֹבֵד לַאֲדוֹנוֹ בִּתְפִלָּה, בְּרָצוֹן וּבְכַוָּנַת הַלֵּב, מַדְבִּיק רְצוֹנוֹ כְּאֵשׁ בְּגַוָּזֶלֶת לְיַיֵּחֵד אוֹתָם רְקִיעִים תַּזְוִתוֹנִים שֶׁל עַד הַקְּדֻשָּׁה לְעַטְרָם בְּשֵׁם אָזֵד תַּזְוִתוֹן. וּמִשָּׁם וָהָלְאָה לְיַיֵּחֵד אוֹתָם רְקִיעִים עֶלְיוֹנִים פָּנִימִיִּים לִהְיוֹת כֻּלָּם אָזֵד בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ עֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם.

וּבְעוֹד שֶׁפִּיו וְשִׂפָתוֹתָיו מְרַוְּשׁוֹת, לִבּוֹ יָכִוֵן, וּרְצוֹנוֹ יִתְעַלֶּה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, לְיַיֵּחֵד אֶת הַכֹּל בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת, שֶׁשָּׁם תְּקוּעִים כָּל הָרְצוֹנוֹת וְהַמַּוְזָשָׁבוֹת בְּסוֹד שֶׁעוֹמֵד בְּאֵין סוֹף, וּלְכַוֵּן בָּזֶה בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה, בְּכָל יוֹם וָיוֹם, לְעַטֵּר אֶת כָּל יָמָיו בְּסוֹד הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים בַּעֲבוּדָתוֹ.

בַּלַּיְלָה יָשִׂים רְצוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי נִפְטָר מֵהָעוֹלָם, וְנִשְׁמָתוֹ יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, וַיְזַוְּרֶנָּה לְרִבּוֹן הַכֹּל. מִשּׁוּם שֶׁכָּל לַיְלָה וְלַיְלָה (אוֹתָהּ נְקֻדָּה עוֹמֶדֶת לִכְלֹל בְּתוֹכָהּ

אוֹתָן נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים).

סוֹד הַסּוֹדוֹת לָדַעַת לְאוֹתָם זְכֻיֵּי לֵב. הָרָקִיעַ הַזֶּה הַמְּזוּזָתוֹן, בְּסוֹד אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה הוּא עוֹמֵד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הוּא כָּלוּל מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, וְיסוֹדוֹ לְמַטָּה כַּנֵּר הַזֶּה שֶׁמַּעְלָה אוֹר שָׁוֹוֵר, לְהֵאָוֵוז בָּאוֹר הַלָּבָן, וְהַיְסוֹד שֶׁלָּהּ הוּא לְמַטָּה בְּאוֹתָהּ פָּתִילָה בְּשֶׁמֶן. אַף כָּךְ לְמַטָּה אוֹתָהּ נְקֻדָּה – בַּיּוֹם נִכְלֶלֶת מִלְמַעְלָה, וּבַלַּיְלָה נִכְלֶלֶת מִמַּטָּה בְּאוֹתָן נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

וְכָל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, כֻּלָּם זוּוָרִים לָעֵקֶר וְהַיְסוֹד וְהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁמִּמֶּנּוּ יָצְאוּ. וְכַמָּה לֵילוֹת עֲתִידִים לִטֹּל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מַה שֶּׁרָאוּי לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים טז) אַף לֵילוֹת יִסְּרוּנִי כִּלְיוֹתָי. הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת וְשָׁבָה אֶל אוֹתוֹ עֵקֶר שֶׁרָאוּי לָהּ. הַגּוּף עוֹמֵד שָׁקֵט כְּאֶבֶן, וְזוֹוֵר לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרָאוּי לוֹ לִשְׁרוֹת עָלָיו, וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁב הַגּוּף לַצַּד שֶׁלּוֹ, וְהַנֶּפֶשׁ לַצַּד שֶׁלָּהּ.

עַל הַגּוּף שׁוֹרֶה סוֹד הַצַּד הָאֶזֶר, וְלָכֵן נִטְמָאִים יָדָיו, וְצָרִיךְ לְרַזֵּק אוֹתָם. כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרְנוּ, שֶׁהֲרֵי בַּלַּיְלָה הַכֹּל שָׁב לִמְקוֹמוֹ, וְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת וְזוֹוְרוֹת לִמְקוֹמָן, וּמִתְעַטֶּרֶת (בָּהֶם) מַה שֶּׁמִּתְעַטֶּרֶת, וְנִכְלֶלֶת מִכָּל הַצְּדָדִים, וְאָז עוֹלָה כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְעַטֵּר מֵהַכֹּל.

בַּלַּיְלָה שׁוֹלְטִים הַמְּמֻנִּים שֶׁנִּפְקְדוּ עַל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לְהַעֲלוֹתָן לְמַעְלָה וּלְהַקְרִיבָן קָרְבַּן מְנֻזָּם לַאֲדוֹנָם. אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁנִּפְקָד עַל כָּל אוֹתָם מְזֻנָּנוֹת, שְׁמוֹ סוּרִי"א מְמֻנֶּה גָּדוֹל. כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה הַנְּשָׁמָה לְכָל אוֹתָם רְקִיעִים, אָז מַקְרִיבִים אוֹתָהּ אֵלָיו וּמְרִיזָ בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יא) וַהֲרִיזוֹ בְּיִרְאַת ה'. כְּמוֹ שֶׁעָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם, וְעַל יָדוֹ עוֹבְרִים כֻּלָּם בְּפָקְדוֹן עַל יָדוֹ לְהִתְקָרֵב הָלְאָה.

וְכָל הַנְּשָׁמוֹת, כְּשֶׁנִּקְרָבוֹת לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָבוֹת וְנִרְאוֹת שָׁם, זֶהוּ סוֹד, כָּל הַנְּשָׁמוֹת נִכְלָלוֹת בְּאוֹתָהּ נְקֻדָּה, וְלוֹקְזוֹת אוֹתָם פַּעַם אַזוֹת, כְּמוֹ מִי שֶׁבּוֹלֵעַ בְּלִיעַת דָּבָר, וּמִתְעַבֶּרֶת כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת. הַסּוֹד הַזֶּה לְבַעֲלֵי מִדּוֹת. כְּשֶׁנִּקְרָה זוֹ מִתְעַבֶּרֶת כְּאִשָּׁה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת, נֶהֱנֵית מֵאוֹתָהּ הֲנָאָה

שֶׁמִּכְלִילָה נְשָׁמָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים וּבְאוֹתָהּ תּוֹרָה שֶׁהִשְׁתַּדְּלָה בָּהּ בַּיּוֹם, וְנוֹטֶלֶת אוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּבוֹ נֶהֱנֵית בְּשִׁמְוָה, וְנִכְלֶלֶת מִכָּל הַצְּדָדִים.

אַוָּזר כָּךְ הִיא מוֹצִיאָה אוֹתָם הַזּוֹצָה וּמוֹלִידָה אוֹתָם כְּמִקֹּדֶם, וְהַנְּשָׁמָה הִיא וְזָדְשָׁה כָּעֵת כְּמִקֹּדֶם, וְסוֹד זֶה – (איכה ג) זְדָשִׁים לַבְּקָרִים. וְזָדְשִׁים וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. מָה הַטַּעַם הֵם וְזָדְשִׁים? מִשּׁוּם סוֹד הַכָּתוּב רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ. רַבָּה וַדַּאי, שֶׁיְּכֹלָה לְהַכְלִילָם וּלְהַכְנִיסָם לְתוֹכָהּ, וּמוֹצִיאָה אוֹתָם וְהֵם וְזָדְשִׁים, וְלָכֵן לוֹקַחַת אֲוִזִרים מִלְמַעְלָה בַּיּוֹם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֵּין כָּךְ הֵאִיר הַיּוֹם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נָקוּם וְנֵלֵךְ וְנוֹדֶה לְרִבּוֹן הָעוֹלָם. קָמוּ וְהָלְכוּ וְהִתְפַּלְלוּ, וְאַוָּזר כָּךְ וָזְרוּ אֵלָיו הַוָּזְבָרִים. אָמְרוּ לוֹ, מִי שֶׁהִתְוַזִּיל – שֶׁיְּסַיֵּם אֶת הַשַּׁבָּוז. אַשְׁרֵי וָזְלְקֵנוּ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, שֶׁכָּל זֶה וָכִינוּ לְעַטֵּר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסוֹדוֹת הַוָּזְכָמָה.

פָּתַוז רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, וַיַּעַשׂ בְּצַלְאֵל אֶת הָאָרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וְגוֹ'. כָּאן, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל סוֹדוֹת הַמִּשְׁכָּן הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַוָּזְבָרִים בַּוָּזֶדֶר הַקָּדוֹשׁ, כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי סוֹד זֶה מִתְעַטֵּר בְּכַמָּה סוֹדוֹת לִלְמֹד וָזְכְמָה. אָרוֹן זֶה הוּא סוֹד לְהַכְנִיס תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְנִגְנָזָה בּוֹ בְּשִׁשָּׁה לוּוֹזוֹת (וְנִגְנְזוּ בּוֹ שִׁשָּׁה לוּוֹזוֹת, וְהֵם שִׁשָּׁה מְסוֹבָבִים) מְסוֹבָבִים, וְזֶה נִקְרָא אָרוֹן. כְּשֶׁסּוֹבְבִים אוֹתָם שִׁשָּׁה לִהְיוֹת כְּאֶוָּזד, אָז הוּא גּוּף אֶוָּזד לְהַכְנִיס בּוֹ סוֹד הַתּוֹרָה בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים וַאֲרוֹן.

וְהַלּוּוֹזוֹת הֵם וְזַמִּשָּׁה, וּמַכְנִיסִים בּוֹ וְזַמִּשָּׁה סְפָרִים, וְאוֹתָם וְזַמִּשָּׁה הֵם שִׁשָּׁה בְּדַרְגָּה אַוָּזת שֶׁנִּכְנֶסֶת בָּהּ בְּנִסְתָּר, שֶׁנִּקְרֵאת סוֹד הַכֹּל, וְזֶהוּ סוֹד הַבְּרִית. כְּשֶׁזֶּה נִכְנָס לְתוֹךְ אוֹתָם וְזַמִּשָּׁה לוּוֹזוֹת, אָז עוֹמֵד הָאָרוֹן וְהַתּוֹרָה בְּסוֹד שֶׁל תֵּשַׁע דְּרָגוֹת, שֶׁהֵן שְׁנֵי שֵׁמוֹת, יְהוָ"ה אֱלֹהִי"ם. וְאַוָּזר כָּךְ עוֹמֵד לוּוֹז אֶוָּזד, סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁמְּכַסֶּה עַל הַכֹּל, וְהוּא אוֹתוֹ הַסּוֹד שֶׁל אוֹתוֹ רָקִיעַ שֶׁמְּסוֹבֵב וּמְכַסֶּה עַל הַכֹּל, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בַּסֵּתֶר.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת אֶת סוֹדוֹת הָאָרוֹן. יֵשׁ אָרוֹן וְיֵשׁ אָרוֹן, זֶה כְּנֶגֶד זֶה. פָּתוּז וְאָמַר, (שמואל־ב כב) הַכֹּל נָתַן אַרְוָנָה הַמֶּלֶךְ לַמֶּלֶךְ וְגוֹ'. וְכִי אַרְוָנָה הָיָה מֶלֶךְ? וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּאַרוּכָה הַזְּבֵרִים, אֶלָּא דָּוִד, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שם ה) כָּל מַכֵּה יְבֻסִי וְיִגַּע בַּצִּנּוֹר וְגוֹ', וְהוּא נָטַל וְתָפַס אֶת יְרוּשָׁלַיִם וּמֹשְׁלוֹ הָיָה, וְלָמָּה קָרָא בְּכֶסֶף? וְאִם תֹּאמַר, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם הָיְתָה שֶׁל דָּוִד – אוֹתוֹ מָקוֹם הָיָה נָזוּז שֶׁל אַרְוָנָה, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּנָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי (מלכים־א כא), שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁשָּׁלַט אַחְאָב וְהָיָה מֶלֶךְ, הִצְטָרֵךְ לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ כֶּרֶם מִנָּבוֹת, אַף כָּךְ דָּוִד?

אֶלָּא וַדַּאי אַרְוָנָה הָיָה מֶלֶךְ, וְאוֹתוֹ מָקוֹם הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ וְהָיָה שׁוֹלֵט עָלָיו, וּכְשֶׁהִגִּיעַ זְמַן לָצֵאת מִתַּחַת יָדוֹ, לֹא יָצָא אֶלָּא בְּהַרְבֵּה דָּם וְהָרֵג בְּיִשְׂרָאֵל, וְאַחַר כָּךְ עָמַד הַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית עַל אוֹתוֹ מָקוֹם, וְשָׁם, כְּשֶׁהָיָה הוֹרֵג וְעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, לֹא הָיָה יָכוֹל, וְתָשַׁשׁ כֹּחוֹ.

וְאוֹתוֹ מָקוֹם, הַמָּקוֹם שֶׁנֶּעֱקַד בּוֹ יִצְחָק הָיָה, שֶׁשָּׁם בָּנָה אַבְרָהָם מִזְבֵּחַ וְעָקַד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ מָקוֹם, הִתְמַלֵּא רַחֲמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רָאָה ה' וַיִּנָּחֶם וְגוֹ'. מַה זֶּה רָאָה ה'? רָאָה עֲקֵדַת יִצְחָק בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, וְשָׁב וְרִחֵם עֲלֵיהֶם מִיָּד.

וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית רַב עַתָּה וְגוֹ'. מַה זֶּה רַב? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, קַח אֶת הָרַב. אֶלָּא כָּךְ הוּא, כָּתוּב כָּאן רַב, וְכָתוּב שָׁם רַב לָכֶם שֶׁבֶת בָּהָר הַזֶּה. אַף כָּךְ גַּם רַב – רַב לְךָ שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם זֶה תַּחַת יָדֶךָ. שָׁנִים רַבּוֹת הָיָה תַּחַת יָדֶךָ, מִכָּאן וָהָלְאָה רַב, הַחֲזֵר אֶת הַמָּקוֹם לִבְעָלָיו. וְעִם כָּל זֶה, (בְּדָם) בְּמָוֶת וּבְמָמוֹן יָצָא מִתַּחַת יָדוֹ.

וְלָמָּה נִקְרָא אַרְוָנָה? אֶלָּא כָּתוּב אַרְוָנָה, וְכָתוּב אָרְנָן. בְּעוֹד שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם הָיָה תַּחַת יָדוֹ, נִקְרָא אַרְוָנָה, אָרוֹן שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר. וְעַל שֶׁנּוֹסְפוּ בּוֹ אוֹתִיּוֹת יְתֵרוֹת, כָּךְ צָרִיךְ לְהוֹסִיף לְאוֹתוֹ רַע עַיִן, סוֹד שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר, וְאוֹתָהּ תּוֹסֶפֶת הִיא זִסְרוֹן לוֹ.

בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה גְּוִרְעִים לוֹ אוֹתִיּוֹת, וְנוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁתוֹ. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב, (מלכים–א ז) עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר. גָּרַע מ״ם, שֶׁלֹּא כָתוּב שְׁנַיִם, אֶלָּא שְׁנֵי. וְלַצַּד הָאַוָּזר נוֹתְנִים תּוֹסֶפֶת אוֹתִיּוֹת, שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת. תּוֹסֶפֶת אוֹתִיּוֹת, וְהוּא זְסָרוֹן. וּבְצַד הַקְּדֻשָּׁה שְׁנֵי עָשָׂר וְלֹא יוֹתֵר. וְכָאן עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה, וְהַכֹּל הוּא זְסָרוֹן אֵלּוּ. וְכָךְ צָרִיךְ לְאוֹתוֹ רַע עַיִן לְהַשְׁלִים אֶת הָעַיִן שֶׁלּוֹ, וְהוּא בְּזְסָרוֹן. (כְּדַגְמָא זוֹ אֲרוּנָה, תּוֹסֶפֶת אוֹתִיּוֹת, וְלֹא כָתוּב אָרוֹן).

בֹּא וּרְאֵה, צַד הַקְּדֻשָּׁה נִקְרָא אֲרוֹן הַבְּרִית, וְאוֹתוֹ אֲרוֹן הַבְּרִית רָאוּי לַגּוּף לְהַכְנִיס בּוֹ דְּיוֹקָן אָדָם. וְעַל סוֹד זֶה, אוֹתָם זַוְסִידִים קְדוֹשִׁים, כְּשֶׁהָיוּ נִפְטָרִים מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, הָיוּ מַכְנִיסִים אוֹתָם בַּאֲרוֹן, שֶׁהֲרֵי הַצַּד הָאַוָּזר אֵינוֹ מִתְקָן בְּגוּף וְאֵינוֹ בְּכָלְל שֶׁל גּוּף הָאָדָם. וְלָכֵן לֹא נִבְרְאוּ גּוּפִים לְאוֹתוֹ צַד הָאַוָּזר, מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם בְּכָלְל שֶׁל גּוּף אָדָם.

מַה כָּתוּב בְּיוֹסֵף? וַיִּישָּׂם בָּאָרוֹן. לָמָּה שְׁתֵּי יוּדִי״ם? אֶלָּא שֶׁהִתְזַוְּגָה בְּרִית בִּבְרִית, סוֹד שֶׁלְּמַטָּה בְּסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִכְנַס בָּאָרוֹן. (בֹּא וּרְאֵה, צַד הַקְּדֻשָּׁה נִקְרָא אֲרוֹן הַבְּרִית, וְאוֹתוֹ אֲרוֹן הַבְּרִית נִתְקָן לְהַכְנִיס בּוֹ סוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא סוֹד שֶׁל הַצּוּרָה שֶׁל הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ. כְּמוֹ כֵן לְמַטָּה נִתְקָן אָרוֹן לְהַכְנִיס בְּתוֹכוֹ צוּרַת הַגּוּף, סוֹד הָאָדָם. וּמִי הוּא שֶׁנִּמְצָא בְּסוֹד אָדָם? מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹת בְּרִית הַקָּדוֹשׁ, וְעַל סוֹד זֶה אוֹתָם זַוְסִידִים קְדוֹשִׁים, כַּאֲשֶׁר הָיוּ נִפְטָרִים מֵעוֹלָם הַזֶּה, הָיוּ מַכְנִיסִים אוֹתָם בָּאָרוֹן, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָאוּי לְהַכְנֵס בָּאָרוֹן אֶלָּא מִי שֶׁשָּׁמַר לִבְרִית זוֹ, אוֹת קְיוּם הַקָּדוֹשׁ. בְּיוֹסֵף מַה כָּתוּב? וַיִּישָּׂם בָּאָרוֹן) מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ וְהִתְקַיֵּם בּוֹ. לָכֵן רָאוּי לְהִכָּנֵס בָּאָרוֹן, וְהַכֹּל כָּרָאוּי.

בָּכָה רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, אוֹי לִבְנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים אוֹתָהּ בּוּשָׁה! אוֹי לְאוֹתוֹ עָנֵשׁ שֶׁל כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִכָּנֵס לְאָרוֹן, כִּי לֹא צָרִיךְ לְהַכְנִיס לְאָרוֹן, פָּרָט לְצַדִּיק שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ וְנוֹדָע בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא זָטָא בְּאוֹתָהּ בְּרִית, אוֹת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, מֵעֲלוּמָיו, וְשָׁמַר אוֹתוֹ כָּרָאוּי. וְאִם לֹא, לֹא צָרִיךְ לְהִכָּנֵס

לְאָרוֹן וְלִפְגֹּם אֶת הָאָרוֹן.

הַסּוֹד שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְזַוֵּג בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ הוּא הַסּוֹד הָרָאוּי לוֹ, וְלֹא לְאַוֵּר. שֶׁהֲרֵי אָרוֹן אֵינוֹ מִתְזַוֵּג אֶלָּא בְּצַדִּיק שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית קֹדֶשׁ. וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אֶת הַבְּרִית וְנִכְנָס בְּאָרוֹן – אוֹי לוֹ שֶׁפָּגַם אוֹתוֹ בְּזַיָּיו, וְאוֹי לוֹ שֶׁפָּגַם אוֹתוֹ בְּמִיתָתוֹ. אוֹי לוֹ מֵאוֹתוֹ עָוֹן. אוֹי לוֹ שֶׁפָּגַם הָאוֹת וַאֲרוֹן הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, אוֹי לוֹ מֵאוֹתָהּ בּוּשָׁה, שֶׁנּוֹקְבִים מִמֶּנּוּ נְקֵבוֹת עוֹלָמִים – נְקֵבָה שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּנְקֵבָה שֶׁל אוֹתוֹ פָּגָם. וְסוֹד זֶה כָּתוּב, (תהלים קכה) כִּי לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרַל הַצַּדִּיקִים.

בְּשָׁעָה שֶׁדָּנִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, מִסְתַּכְּלִים בְּמַעֲשָׂיו. אִם הָיָה פּוֹגֵם אֶת סוֹד בְּרִית הַקֹּדֶשׁ שֶׁזָּתוּם בִּבְשָׂרוֹ, וְעַכְשָׁו פּוֹגֵם אֶת הָאָרוֹן (הַבְּרִית) שֶׁלּוֹ בָּזֶה – לָזֶה אֵין זִכָּרוֹן בַּצַּדִּיקִים. מִסְתַּכְּלִים בּוֹ וְדָנִים אוֹתוֹ, וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִכָּל שֶׁל אָדָם. כֵּיוָן שֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מִכָּל שֶׁל אָדָם, מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִכָּל שֶׁל כָּל הָאֲזוֹרִים שֶׁנֶּעֱדוּ לְזַוֵּי עוֹלָם, וְנוֹתְנִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ (אָרוֹן) עַד שֶׁאֵינוֹ נִכְלָל בַּסּוֹד שֶׁל גּוּף הָאָדָם. כֵּיוָן שֶׁנִּמְסָר לְאוֹתוֹ עַד – אוֹי לוֹ שֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם, וְלֹא יוֹצֵא מִשָּׁם לְעוֹלָמִים. עַל זֶה כָּתוּב, (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי וְגוֹ'. אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מִכָּל שֶׁל אָדָם.

וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כְּשֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, תְּשׁוּבָה שֶׁרְאוּיָה לְכַסּוֹת עַל כָּל מַעֲשָׂיו. וְעִם כָּל זֶה, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְאָרוֹן, שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהַגּוּף עוֹמֵד, הַנְּשָׁמָה נִדּוֹנִית וְלֹא נִכְנֶסֶת לִמְקוֹמָהּ, פָּרַט לְאוֹתָם וְזִסִּידִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים שֶׁרְאוּיִים לַעֲלוֹת עִם גּוּפָם. אַשְׁרֵי זְכֻלָּם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מִשּׁוּם שֶׁאֵין זִטְא קָשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ זֶה שֶׁמְּשַׁקֵּר וּפוֹגֵם אֶת אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְזֶה אֵינוֹ רוֹאֶה פְּנֵי שְׁכִינָה, וְעַל זִטְא זֶה כָּתוּב, (בראשית לח) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה'. וְכָתוּב, (תהלים ה) לֹא יְגָרְךָ רָע.

מַה כָּתוּב כָּאן? וַיַּעַשׁ בְּצַלְאֵל אֶת הָאָרֹן. וְכִי לָמָּה לֹא עָשׂוּ אוֹתָם

הַזְּכָרִים שֶׁעָשׂוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶת הָאָרוֹן? אֶלָּא בְּצַלְאֵל סִיּוּם הַגּוּף, שֶׁהוּא סוֹד הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ, וְשָׁמַר אוֹתוֹ, וְהוּא עוֹמֵד בְּנַזְקַלְתּ זְקִלְקוֹ. הוּא הִשְׁתַּדֵּל בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ וְלֹא אַזְהָר. בָּאוּ כָּל הַזְּהִירִים וְנָשְׁקוּ אוֹתוֹ.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְסִדְּרוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לְפָנָיו, כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ, פָּתַח וְאָמַר, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר. אֲבָל בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, וְאֹרַח צַדִּיקִים, אוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁהַצַּדִּיקִים הָלְכוּ בָּהּ, הִיא דֶּרֶךְ אֲמִתִּית, דֶּרֶךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהּ, הַדֶּרֶךְ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם, וְכָל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת בָּאוֹת לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים שֶׁהֵם מְדַבְּרִים וְאוֹמְרִים בְּפֵיהֶם. כְּאוֹר נֹגַהּ, שֶׁמֵּאִיר וְהוֹלֵךְ, וְלֹא נָזוּזָךְ (כְּלָל), כְּדֶרֶךְ אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁדַּרְכָּם תָּמִיד זַשׁוּכָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כְּאֲפֵלָה וְגוֹ'.

דָּבָר אַזְהָר וְאֹרַח צַדִּיקִים – מַה בֵּין אֹרַח לְדֶרֶךְ? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל דֶּרֶךְ הִיא שֶׁעַכְשָׁו נִפְתָּחָה וְנִגְלְתָה, וְנַעֲשָׂה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם דֶּרֶךְ שֶׁלֹּא כָּתְשׁוּ בָהּ רַגְלַיִם מִקֶּדֶם לָכֵן. דֶּרֶךְ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (ישעיה סג) כְּדֶרֶךְ בְּגַת, שֶׁכּוֹתְשִׁים בּוֹ רַגְלַיִם כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה.

וְעַל זֶה לַצַּדִּיקִים קוֹרֵא אֹרַח, שֶׁהֵם הָיוּ רִאשׁוֹנִים לִפְתֹּחַ אוֹתוֹ מָקוֹם, וְלֹא כָּל הַמָּקוֹם הַהוּא. אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁאֲזָהָרִים בְּנֵי הָעוֹלָם הוֹלְכִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם – עַכְשָׁו שֶׁהוֹלְכִים בָּהּ צַדִּיקִים, הוּא מָקוֹם זָדָשׁ, שֶׁעַכְשָׁו אוֹתוֹ מָקוֹם הוּא זָדָשׁ כְּמוֹ מִי שֶׁלֹּא הָלַךְ בּוֹ אָדָם אַזְהָר לְעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁצַּדִּיקִים עוֹשִׂים זִדּוּשׁ לְכָל אוֹתוֹ מָקוֹם בְּכַמָּה דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶם.

וְעוֹד, שֶׁשְּׁכִינָה הוֹלֶכֶת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֶּדֶם לָכֵן. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא אֹרַח צַדִּיקִים, מִשּׁוּם שֶׁהִתְאָרַח בּוֹ אוֹרַח עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ. דֶּרֶךְ הִיא פְּתוּחָה לַכֹּל, וְכוֹתְשִׁים בָּהּ כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה, אֲפִלּוּ אוֹתָם הָרְשָׁעִים. דֶּרֶךְ, סוֹד זֶה – (שם מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ. מִשּׁוּם שֶׁדּוֹרֵךְ בּוֹ הַצַּד הָאַזְהָר שֶׁלֹּא צָרִיךְ,

וְשׁוֹלֵט לְטַמֵּא אֶת הַמִּשְׁכָּן. וְעַל זֶה צַדִּיקִים לְבַדָּם עוֹמְדִים וְשׁוֹלְטִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אַרְזוּ. כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, דֶּרֶךְ פְּתִיחָה לַכֹּל, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה.

וְאַתֶּם, קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, דֶּרֶךְ קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה הַזְדַּמְּנָה לָכֶם וְהִתְאָרַזְתֶּם בָּהּ, וּדְבָרִים מְעֻלִּים עֶלְיוֹנִים (אֵלּוּ) הִסְתַּדְּרוּ לְפָנַי עַתִּיק הַיָּמִים. אַשְׁרֵי חֶלְקְכֶם.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (דברים לד) וַיְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה כִּי סָמַךְ מֹשֶׁה וְגוֹ'. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת מָצָאנוּ שֶׁפָּנֵי מֹשֶׁה כְּפָנֵי הַשֶּׁמֶשׁ, וַיְהוֹשֻׁעַ כְּפָנֵי הַלְּבָנָה. שֶׁאֵין אוֹר לַלְּבָנָה אֶלָּא אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ כְּשֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה, וְהַלְּבָנָה מִתְמַלֵּאת מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ. וּכְשֶׁמִּתְמַלֵּאת, אָז עוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּתָהּ.

הִשְׁתַּלְּמוּת הַלְּבָנָה מִי הוּא? סוֹד שֶׁל הַכֹּל שֶׁנִּקְרָא דְּמוּת בְּסוֹד הַשֶּׁמֶשׁ הָעֶלְיוֹן יָיְ. שֶׁהֲרֵי בַּשֶּׁם הַזֶּה אֵינוֹ עוֹמֵד, רַק בִּזְמַן שֶׁעוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה שֵׁמוֹת הֵם שֶׁיָּרְשָׁה, וְנִקְרֵאת בָּהֶם כְּפִי הַשָּׁעָה שֶׁעוֹמֶדֶת בָּהּ, (וּכְפִי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת בָּהּ) כָּךְ נִקְרֵאת בְּאוֹתוֹ שֵׁם מַמָּשׁ. וּכְשֶׁעוֹמֶדֶת בְּסוֹד הַשְּׁלֵמוּת וְנִשְׁלֶמֶת מִכָּל הַצְּדָדִים, אָז נִקְרָא יְדֹוָ"ד. הַשְּׁלֵמָתָהּ כַּהֲשְׁלָמָה שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁיָּרְשָׁה הַבַּת אֶת אִמָּהּ.

וְהַיְנוּ (הָאָרֶה) בַּזְמִשָּׁה עָשָׂר יָמִים, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) בַּזְמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַזְדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה. וְכָתוּב (שם) אַךְ בֶּעָשׂוֹר (יוֹם) לַזְדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. וְהַכֹּל סוֹד אָזְד. כְּשֶׁעוֹמֵד הָעוֹלָם הַבָּא בַּסוֹד שֶׁל כָּל עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת עַל הַזְדֶשׁ הַזֶּה, נִקְרָא בֶּעָשׂוֹר. וּכְשֶׁנִּרְשֶׁמֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת אָזְת בֵּינֵיהֶן, נִקְרָא בַּזְמִשָּׁה עָשָׂר, שֶׁהֲרֵי ה' הִתְזַּוְּגָה וְנָזְקָקָה בֵּינֵיהֶם.

וְסוֹד זֶה י"ה, וּכְשֶׁעוֹמֶדֶת בְּשֵׁם זֶה, אָז מִתְזַּוֶּגֶת בָּהּ', וְהִיא נוֹסֶפֶת (אֶל הַתַּזְוִתּוֹנִים לָזוּן אוֹתָם וְלָתֵת לָהֶם טַרְפָּם, וּמִתּוֹסֶפֶת) הִיא בְּסוֹד הָאוֹת ה' כְּמִקֹּדֶם. אָזְד, לְהֵזָּקֵק וּלְהִתְזַּוֵּג בַּסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְאָזְד, כְּדֵי לָתֵת מָזוֹן לְמַטָּה, וְאָז עוֹמֶדֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת לְכָל הַצְּדָדִים, מַעְלָה וָמַטָּה, בְּסוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה, לִהְיוֹת הַכֹּל סוֹד אָזְד וּשְׁלֵמוּת אָזְת.

יְהוֹשֻׁעַ זֶהוּ סוֹד שֵׁל הַשְׁלָמַת הַלְבָּנָה בְּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בֵּן נוּ"ן. נוּ"ן וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי נוּן הִיא סוֹד הַלְבָּנָה, מָלֵא בְּסוֹד הַהַשְׁלָמָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאָז הוּא מָלֵא רוּחַ וְזָכְמָה וַדַּאי.

מִשּׁוּם שֶׁהַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא י', מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמוֹצִיאָה רוּחַ, וְאוֹתָהּ רוּחַ עוֹשָׂה הֵיכָל. וְאוֹתָהּ רוּחַ מִתְפַּשֶּׁטֶת וְנַעֲשֵׂית לְשִׁשָּׁה צְדָדִים. אוֹתָהּ רוּחַ מִתְפַּשֶּׁטֶת בַּסּוֹד שֶׁל כָּל אֵלֶּה. וּמְמַלֵּא וְעוֹשֶׂה הֵיכָל לְמַטָּה, וְהַכֹּל מִתְמַלֵּא, וְנַעֲשֶׂה סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּהַשְׁלָמָה אַחַת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יְהוֹשֻׁעַ מָלֵא רוּחַ וְזָכְמָה, מִשּׁוּם – כִּי סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת יָדָיו עָלָיו, שֶׁהוּא הֵרִיק עָלָיו בְּרָכוֹת וְנִתְמַלְּאָה הַבְּאֵר מִמֶּנּוּ. וְאַתֶּם, קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, כָּל אֶחָד מִכֶּם הִתְמַלֵּא רוּחַ וְזָכְמָה, וְעוֹמֵד בִּשְׁלֵמוּת בְּסוֹדוֹת הַוְּזָכְמָה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּכֶם וְסָמַךְ יָדוֹ עֲלֵיכֶם. אַשְׁרֵי וְזַלְקִי שֶׁעֵינַי רָאוּ אֶת זֶה וְרָאוּ אֶת שְׁלֵמוּת רוּחַ הַוְּזָכְמָה בָּכֶם.

פָּתַח וְאָמַר, כָּתוּב (ויקרא יט) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנֵנוּ. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, וְסוֹד הַדָּבָר – זֶה מִי שֶׁאוֹכֵל בְּלִי תְּפִלָּה, שֶׁיִּתְפַּלֵּל (קֹדֶם שֶׁאוֹכֵל) עַל דָּמוֹ, שֶׁקּוֹל הוּא כִּמְנַחֵשׁ וּמְעוֹנֵן.

מִשּׁוּם שֶׁבַּלַּיְלָה הַנְּשָׁמָה עוֹלָה (וּמִשְׁתַּטַּחַת) לִרְאוֹת בְּסוֹד הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ, וְנִשְׁאָר הָאָדָם בְּאוֹתוֹ כֹּחַ שֶׁהִשְׁתַּתֵּף (שֶׁהִתְפַּשֵּׁט) בְּתוֹךְ הַדָּם לְקַיֵּם הַגּוּף, וְלָכֵן (וְעִם כָּל זֶה) טוֹעֵם טַעַם שֶׁל מָוֶת. וְאוֹתוֹ כֹּחַ לֹא נוֹעָד לְהִתְעוֹרֵר לְתוֹךְ אוֹתוֹ כֹּחַ שֶׁל הַנְּשָׁמָה וּלְקַבֵּל אוֹתוֹ. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הָאָדָם, אֵינוֹ טָהוֹר, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁצַּד הָאַחֵר שׁוֹלֵט עַל מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד בְּלִי נְשָׁמָה.

כֵּיוָן שֶׁנִּטְהָר בְּמַיִם, וְאַף עַל גַּב שֶׁהִשְׁתַּהֵל אָדָם בַּתּוֹרָה, (טוֹעֵם טַעַם מִיתָה, שֶׁהַצַּד הָאַחֵר שׁוֹלֵט בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא בְּלֹא נְשָׁמָה, וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר בֶּן אָדָם, אַף עַל גַּב שֶׁמִּשְׁתַּהֵל בַּתּוֹרָה) אוֹתָהּ נְשָׁמָה לֹא זוֹכָה לִמְקוֹמָהּ וְלֹא שׁוֹלֶטֶת בָּאָדָם, פָּרַט לְכֹחַ הַדָּם לְבַדּוֹ שֶׁנִּקְרָא נֶפֶשׁ, אוֹתָהּ שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת בְּדָם

תָּמִיד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּכְשֶׁיִּתְפַּלֵּל אָדָם תְּפִלָּה שֶׁל עֲבוֹדַת אֲדוֹנוֹ, אָז מִתְיַשֵּׁב כֹּחַ הָדָם בִּמְקוֹמוֹ, וּמִתְגַּבֵּר כֹּחַ הַנְּשָׁמָה וּמִתְיַשֶּׁבֶת עַל אוֹתוֹ מָקוֹם. וְאָז אָדָם מֻשְׁלָם לְפָנֵי אֲדוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ נֶפֶשׁ לְמַטָּה, וְסוֹד הַדָּבָר שֶׁהַנְּשָׁמָה לְמַעְלָה.

וְעַל כָּךְ, מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה טָרֵם שֶׁיֹּאכַל, מַעֲמִיד עַצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְעוֹלָה הַנְּשָׁמָה עַל מְקוֹם מוּשָׁבָהּ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְאִם אָכַל טָרֵם שֶׁיִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, שֶׁיִּתְיַשֵּׁב הָדָם עַל מְקוֹמוֹ, זֶהוּ כְּמְנַזֵּשׁ וּמְעוֹנֵן. מְשׁוּם שֶׁזּוֹ דַּרְכּוֹ שֶׁל מְנַזֵּשׁ לַעֲלוֹת כַּצַּד הָאַוֵּר, וּלְהַנְמִיךְ אֶת הַצַּד שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה.

לָמָּה נִקְרָא אוֹתוֹ אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתוֹ צַד מְנַזֵּשׁ? עַל שֶׁהִשְׁתַּדֵּל עִם אוֹתוֹ נָזוּשׁ לְזַזֵּק כֹּחוֹ וּלְהַגְבִּירוֹ. וְזֶהוּ כְּמִי שֶׁעוֹבֵד אֱלֹהִים אֲזֵרִים. וְכֵן זֶה עוֹבֵד לְאוֹתוֹ כֹּחַ שֶׁל הָדָם, וְלֹא עוֹבֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַזֵּק אֶת צַד הַנְּשָׁמָה, הַצַּד שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה.

מְעוֹנֵן, שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּזֹטָא וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בִּזְכֻיּוֹת. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי עוֹמֶדֶת נ' בָּאֶמְצַע – כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי לֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט בְּאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּר, עַד שֶׁמְּעָרְבִים בָּהּ עֵרוּב שֶׁל צַד הַקְּדֻשָּׁה כְּזוּזוּ אָזַד דַּקִיק. מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַעֲמִיד שֶׁקֶר, יְעָרֵב בּוֹ דְּבַר אֱמֶת כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם אוֹתוֹ שֶׁקֶר. וְעַל זֶה עָוֹן דְּבַר שֶׁקֶר הוּא, וּכְדֵי לְהַעֲמִידוֹ, מַכְנִיסִים בּוֹ דְּבַר אֱמֶת, וְזוּהִי נ'. בָּזֶה מַעֲמִידִים אֶת אוֹתוֹ שֶׁקֶר. וּמִי שֶׁלֹּא מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טָרֵם שֶׁיֹּאכַל עַל דָּמוֹ, כְּמְנַזֵּשׁ וּמְעוֹנֵן.

תְּפִלַּת אָדָם, כְּפִי שֶׁאָמַרְתֶּם אַתֶּם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, אַשְׁרֵי זֻלְקְכֶם, שֶׁהֲרֵי בִּתְפִלָּה מִתְתַּקְּנִים גּוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם וְנַעֲשֶׂה שָׁלֵם. תְּפִלָּה הִיא תִּקּוּנִים מְתֻקָּנִים שֶׁמִּתְתַּקְּנִים כְּאָזַד, וְהֵם אַרְבָּעָה. תִּקּוּן רִאשׁוֹן – תִּקּוּן שֶׁל עַצְמוֹ לְהִשְׁתַּלֵּם. תִּקּוּן שֵׁנִי – תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. תִּקּוּן שְׁלִישִׁי – תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה בְּכָל אוֹתָם זְיוּלוֹת הַשָּׁמַיִם. תִּקּוּן רְבִיעִי – תִּקּוּן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, וּבְסוֹד כָּל הָעוֹלָמוֹת, מַעְלָה וָמַטָּה בְּתִקּוּן (שֶׁל סוֹדוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ) כָּרָאוּי.

תִּקּוּן רִאשׁוֹן, תִּקּוּן שֶׁל עַצְמוֹ – מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ בְּמִצְוָה וּקְדֻשָּׁה, וּלְהִתְתַּקֵּן בְּקָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת לְהִטָּהֵר.

תִּקּוּן שֵׁנִי, בַּתִּקּוּן שֶׁל הַקְּיוּם שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה בְּאוֹתָם הַלְלוּיָהּ, (תהלים קמוז) הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְגוֹ', לְהַעֲמִיד אֶת קְיוּם הָעוֹלָם הַזֶּה. וְעַל זֶה בְּבָרוּךְ שֶׁאָמַר, בָּרוּךְ – בָּרוּךְ עַל הַכֹּל.

תִּקּוּן שְׁלִישִׁי, שֶׁהוּא תִּקּוּן שֶׁל הָעוֹלָם לְמַעְלָה בְּכָל אוֹתָם זְוָיְלוֹת זַיְלִים וּמַזָּנוֹת – יוֹצֵר מְשָׁרְתִים וַאֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו וְגוֹ', וְהָאוֹפַנִּים וְזִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ. תִּקּוּן רְבִיעִי, תִּקּוּן הַתְּפָלָה בַּתִּקּוּן שֶׁל סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתֶּם, אַשְׁרֵי זֶלְקֶכֶם. וְכָאן סוֹד הַתִּקּוּן שֶׁל הַשֵּׁם הַשָּׁלֵם. אַשְׁרֵי זֶלְקִי עַמְּכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁאָמַרְתֶּם בַּתְּפָלָה וַדַּאי כָּךְ הוּא. פָּתַח וְאָמַר, כָּתוּב (דברים י) אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא אֹתוֹ תַּעֲבֹד. וְכָתוּב, (ויקרא יט) וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לוֹמַר כָּךְ: וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי כָּתוּב אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא. מַה זֶּה מֵאֱלֹהֶיךָ? אֶלָּא סוֹד הוּא, מֵאֱלֹהֶיךָ וַדַּאי, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהִתְוַכֵּר וְסוֹבֵב אֶת הַמּוֹזָ שֶׁלְּפָנִים, וְזֶהוּ מֵאֱלֹהֶיךָ. יִרְאָה זוֹ לְפָזוּד מִפֶּנּוּ, שֶׁהֲרֵי שָׁם שׁוֹרֶה הַדִּין, וְהוּא דִּין שֶׁנִּשְׁאָב מִתּוֹךְ הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

(יֵשׁ אֵשׁ וְיֵשׁ אֵשׁ) שְׁלֹשָׁה גְּוָנֵי אֵשׁ כָּאן. אֵשׁ רִאשׁוֹנָה הִיא אֵשׁ שֶׁקִּבְּלָה אֵשׁ בְּשִׁמְוָזָה, וּשְׁמֵוָזִים זֶה עִם בְּאַהֲבָה. הָאֵשׁ הַשְּׁנִיָּה הִיא הָאֵשׁ שֶׁכָּתוּב בָּהּ (יזזוקאל א) וְנֹגַהּ לָאֵשׁ, שֶׁנִּרְאָה בָּהּ נֹגַהּ, וְזוֹהִי אֵשׁ שֶׁעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הָאֵשׁ הַפָּנִימִית בְּשִׁמְוָזָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. הָאֵשׁ הַשְּׁלִישִׁית הִיא אֵשׁ (שֶׁבַּזּוּוִין) שֶׁסּוֹבֶבֶת אוֹתוֹ נֹגַהּ, וּבְזוֹ הָאֵשׁ הִתְזוֹזְלָה יִרְאַת הַדִּין לְהַלְקוֹת הָרְשָׁעִים.

וְאַף עַל גַּב שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁאַרְבָּעָה צְבָעִים שֶׁל אֵשׁ הֵם, וְאֵלּוּ אַרְבָּעָה שֶׁהֵם אֶזְוָד. אֲבָל כָּאן בָּאֵשׁ הַהִיא שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים, מִתְזוֹזִיל פָּזוּד הַדִּין, וְעַל זֶה כָּתוּב

וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ, מֵאוֹתוֹ הָעָנָשׁ שֶׁלּוֹ.

וּבְאוֹתָהּ יִרְאָה צָרִיךְ לָשִׂים רְצוֹנוֹ בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה כְּאָזֵד, לְפַזֵּד בְּצַד זֶה – וְלֶאֱהֹב בְּצַד זֶה, וּבְאוֹתָם גְּוָנִים שֶׁאָמַרְנוּ, וְאוֹתוֹ הַפַּזֵּד לִהְיוֹת פַּוזֵּד מֵעָנָשׁ. שֶׁמִּי שֶׁעוֹבֵר עַל מִצְוֹות הַתּוֹרָה נֶעֱנָשׁ בְּאוֹתוֹ צַד. שֶׁכְּשֶׁמִּתְוַזֵּיל אוֹתוֹ צַד לְהַלְקוֹת, לֹא שׁוֹקֵט עַד שֶׁמְּכַלֶּה אוֹתוֹ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא. וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְפַזֵּד מֵהָאֵשׁ הַזֹּאת שֶׁשָּׂרוּי בָּהּ הַפַּזֵּד.

וּמִמֶּנָּה מִתְפַּשֶּׁטֶת אֵשׁ לַזּוּעָן שֶׁל יִרְאָה אַזֶּרֶת, וְעַל זֶה כָּתוּב (שופטים ו) לֹא תִירְאוּ אֶת אֱלֹהֵי הָאֱמֹרִי, שֶׁאָסוּר לְפַזֵּד מִמֶּנּוּ. וְהָאֵשׁ הַזּוֹ שֶׁל יִרְאָה שֶׁאָמַרְנוּ הִיא קְדֻשׁ וּמִשְׁתַּתֶּפֶת בִּקְדֻשָּׁה, וְזוֹהִי שֶׁסּוֹבֶבֶת אוֹתוֹ נֹגַהּ שֶׁאָמַרְנוּ. וְאוֹתָהּ אֵשׁ אַזֶּרֶת שֶׁבַּזּוּעָן, מִתְזַכֶּרֶת בָּזוֹ לְפָעָמִים, וְלִפְעָמִים מֻעֱבֶּרֶת מִמֶּנָּה וְלֹא מִתְזַכֶּרֶת עִמָּהּ. וּכְשֶׁגּוֹרֵם שֶׁתִּתְזַכֵּר בָּזוֹ, אֲזַי הוּא אֵשׁ שֶׁל זִשָּׁךְ, וּמַזְשִׁיכָהּ וּמְכַסֶּהָ אֶת הָאוֹר שֶׁל הָאַזֶּרוֹת הַלָּלוּ, וְסִימָנְךָ – וְאֵשׁ מִתְלַקַּזֶת, וְלֹא שֶׁתָּמִיד עוֹמֶדֶת, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר.

אַזֵּר כָּךְ הִיא אַהֲבָה, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ שֶׁאַהֲבָה שׁוֹרָה לְאַזֵּר יִרְאָה. וְסוֹד הַדָּבָר – כֵּיוָן שֶׁהִתְזִילָה יִרְאָה עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם, מִתְעוֹרֶרֶת אַזֵּר כָּךְ אַהֲבָה, שֶׁהִיא יָמִין, שֶׁמִּי שֶׁעוֹבֵד מִתּוֹךְ אַהֲבָה, נִדְבָּק בִּמְקוֹם עֶלְיוֹן לְמַעְלָה וְנִדְבָּק בִּקְדֻשַּׁת הָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי עוֹלֶה לְהִתְעַטֵּר וּלְהִדָּבֵק בְּצַד הַיָּמִין.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁעֲבוֹדָה שֶׁהִיא מִצַּד הַיִּרְאָה אֵינָהּ עֲבוֹדָה – עֲבוֹדָה נִכְבָּדָה הִיא, אֲבָל לֹא עוֹלָה לְהִדָּבֵק לְמַעְלָה. וּכְשֶׁעוֹבֵד מֵאַהֲבָה, עוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר לְמַעְלָה וְנִדְבָּק בָּעוֹלָם הַבָּא, וְזֶהוּ אָדָם שֶׁמְּזֻמָּן לָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ, שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עַל מְקוֹם הַיִּרְאָה, שֶׁהֲרֵי אֵין מִי שֶׁשּׁוֹלֵט עַל דַּרְגַּת הַיִּרְאָה, אֶלָּא רַק אַהֲבָה, סוֹד הַיָּמִין.

סוֹד הַיִּזּוּד שֶׁצָּרִיךְ לְאוֹתוֹ שֶׁרָאוּי לָעוֹלָם הַבָּא, לְיַזֵּד אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְיַזֵּד הָאֵיבָרִים וְהַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּוְזִתּוֹנוֹת, לְהַכְלִיל

אֶת כֻּלָּם וּלְהַכְנִיסָם לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לִקְשֹׁר קָשֶׁר. וְזֶהוּ סוֹד הַכְּתוּב, (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד.

וְסוֹד שֶׁל שְׁמַע – שֵׁם שֶׁעוֹלֶה לְשִׁבְעִים שֵׁמוֹת, וְזֶה כְּלָל אֶחָד. יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל סָבָא, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ קָטָן, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ. וְזֶהוּ יִשְׂרָאֵל סָבָא, סוֹד אֶחָד בִּכְלָל אֶחָד. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל – כָּאן נִכְלֶלֶת אִשָּׁה בְּבַעְלָהּ.

וְאַזַּר שֶׁנִּכְלְלוּ זֶה בָּזוֹ בִּכְלָל אֶחָד, אֲזַי צְרִיכִים לְיַחֵד אֶת הָאֵיבָרִים וּלְזַוֵּג שְׁנֵי מִשְׁכָּנוֹת כְּאֶחָד בְּכָל הָאֵיבָרִים בִּרְצוֹן הַלֵּב, לַעֲלוֹת בַּהְדֵּבְקוּת שֶׁל אֵין סוֹף, לְהִתְדַּבֵּק הַכֹּל שָׁם, לִהְיוֹת רָצוֹן אֶחָד שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים.

וְסוֹד זֶה יִהְיֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יִהְיֶה ה' אֶחָד, בְּסוֹד שֶׁל יִהְיֶה. י', לְיַחֵד וּלְהַדְבֵּק בְּה', שֶׁהוּא הַיְכָל הַפְּנִימִי, לִמְקוֹם (מְקוֹם) גְּנִיזַת הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ שֶׁהִיא י'. וְזֶהוּ סוֹד יְהוָ"ה אֱלֹהֵינוּ. אֵלּוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת (שֵׁמוֹת) שֶׁהֵם י"ה.

וּלְכְלֵל כָּל הָאֵיבָרִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא הַיְכָל הַפְּנִימִי, לְהַזְוִיר דְּבָרִים לִמְקוֹמָם לָעֲקָר וְיסוֹד וְשֹׁרֶשׁ שֶׁלָּהֶם, עַד הַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁל שֹׁרֶשׁ הַבְּרִית.

וּלְבַסּוֹף אֵלּוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת לְיַחֵד וּלְהַדְבִּיק י' בְּה'. אוֹת י' הִיא סוֹד הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ. וְאוֹת ה' הַזּוֹ הִיא הַיְכָל, מְקוֹם גְּנִיזָה שֶׁל סוֹד הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, שֶׁהוּא י'. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּאַרְנוּ שֶׁהִיא ו' הַשְּׁנִיָּה. אֲבָל י', הַסּוֹד שֶׁלּוֹ לְיַחֵד כְּאֶחָד.

אֶחָד – לְיַחֵד מִשָּׁם וְמַעְלָה הַכֹּל כְּאֶחָד, וּלְהַעֲלוֹת רָצוֹן לְהִתְקַשֵּׁר הַכֹּל (מִמַּטָּה לְמַעְלָה) בְּקָשֶׁר אֶחָד. לְהַעֲלוֹת רְצוֹנוֹ בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף, וְלֹא יַשְׁאִיר רָצוֹן מִכָּל אוֹתָן דְּרָגוֹת וְאֵיבָרִים, אֶלָּא בְּכֻלָּם יַעֲלֶה רְצוֹנוֹ לְהַשִּׂיגָם, וְיִהְיוּ כֻּלָּם קָשֶׁר אֶחָד בָּאֵין סוֹף.

וְזֶהוּ הַיִּחוּד שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא שֶׁלִּמֵּד מֵאָבִיו, וְאָבִיו מֵרַבּוֹ, עַד פִּיו שֶׁל אֵלִיָּהוּ, וְיָפֶה הוּא, וְהוּא יִחוּד בְּתִקּוּן. וְאַף עַל גַּב שֶׁאָנוּ בֵּאַרְנוּ אֶת זֶה בְּכַמָּה

סוֹדוֹת, כָּל הַסּוֹדוֹת עוֹלִים לְאָזְד. אֲבָל הַסּוֹד הַזֶּה מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ, וְיָפֶה הוּא, וְהוּא יְזוּד בְּתִקּוּן. וַהֲרֵי אָנוּ בְּיִזּוּד שֶׁל סוֹד אַזֵּר הֵעַרְנוּ דְּבָרִים, וְהוּא יָפֶה, וְהַיִּזּוּד כָּרָאוּי וְכָךְ הוּא. אֲבָל הַיִּזּוּד הַזֶּה יְזוּד בְּתִקּוּן, וְזֶהוּ יְזוּדוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא.

וְעוֹד הָיָה אוֹמֵר, מִי שֶׁרְצוֹנוֹ לְהַכְלִיל אֶת כָּל סוֹדוֹת הַיִּזּוּד בְּדָבָר אֶזְד יוֹתֵר יָפֶה. וְלָכֵן אָנוּ מַאֲרִיכִים בְּאֶזְד, לַעֲלוֹת רְצוֹנוֹ מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וּמִמַּטָּה לְמַעְלָה, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזְד. אֲבָל בְּסוֹד זֶה יְהֹוִ"ה, סִימָן (בְּעָלְמָא) הוּא לָזֶה.

וְזֶה שֶׁשָּׁנִינוּ, אֶזְד (לִהְיוֹת ד') – סוֹד מַעְלָה וּמַטָּה וְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, כָּךְ הוּא, לְיַזֵּד מַעְלָה וּמַטָּה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, (וּלְאַרְבָּעָה) וְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם אֵלּוּ הֵם סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה לְהַכְלִיל הַכֹּל כְּאֶזְד, בְּקֶשֶׁר אֶזְד, בְּיִזּוּד אֶזְד עַד אֵין סוֹף, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

הַסּוֹד שֶׁל לְהַזְכִּיר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם אַזֵּר כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה הָיְתָה בַּגָּלוּת, וּבְזְמַן שֶׁהִיא בַּגָּלוּת, אֵינוֹ זִבּוּר לְזַכֵּר זֶה בָּזֶה, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּלְהַרְאוֹת זֶרוּת שֶׁל אוֹתָהּ גְּאֻלָּה שֶׁהָיְתָה בְּכַמָּה אוֹתוֹת, בְּכַמָּה נִסִּים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְצָרִיךְ לְהַזְכִּיר אוֹתָהּ גְּאֻלָּה, וּלְהַרְאוֹת שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָיְתָה בַּגָּלוּת – עַכְשָׁו יֵשׁ לָהּ זֶרוּת. מִיּוֹם שֶׁהֻתְּרוּ אוֹתָם הַקְּשָׁרִים בְּמִצְרַיִם, אוֹתָם אוֹתוֹת וְנִסִּים נַעֲשׂוּ.

וְצָרִיךְ לְהַרְאוֹת אֶת זֶרוּתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְזַבְּרָה עִם בַּעְלָהּ, וּכְדֵי לְהַסְמִיךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל אֶזְד לְלֹא פָּרוּד, וְלֹא לְהַרְאוֹת גֵּרוּשִׁים. וְסִימָנְךָ – וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי הִיא בַּגָּלוּת, וַהֲרֵי גֵּרְשָׁהּ – לֹא כָּךְ. אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִיא בַּגָּלוּת לָדוּר עִם יִשְׂרָאֵל וּלְהָגֵן עֲלֵיהֶם, אֲבָל לֹא גֵּרְשָׁהּ. וַהֲרֵי שְׁכִינָה לֹא נִרְאֲתָה בְּבֵית רִאשׁוֹן וּבְבֵית שֵׁנִי. טֶרֶם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל עָלְתָה לְמַעְלָה, וְאַזֵּר כָּךְ שָׂמָה אֶת מְדוֹרָהּ עִמָּם, אֲבָל גֵּרוּשִׁים לֹא הָיוּ לְעוֹלָמִים.

וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַרְאוֹת גְּאֻלָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת. וְסוֹד כָּאן –

בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאָה שְׁכִינָה מִגָּלוּת מִצְרַיִם, בְּקָשָׁה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתְּנָה אוֹתָהּ עַכְשָׁו אַרְבַּע פָּעָמִים, שֶׁהֵן אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת כְּנֶגֶד אַרְבַּע גָּלֻיּוֹת, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה בַּת זוּגִין וְלֹא תִּהְיֶה מְגֹרֶשֶׁת. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה עָמְדָה וְנִגְאֲלָה אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת, בְּאוֹתָהּ יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְעַכְשָׁו שֶׁהִצְטָרְכָה בְּתִקּוּנֶיהָ לְהִתְזַוֵּג עִם בַּעְלָהּ, צָרִיךְ לְהַרְאוֹת אוֹתָהּ גְּאֻלַּת מִצְרַיִם שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת.

וְעַל זֶה יֵשׁ לְהַזְכִּיר בְּאוֹתָהּ גְּאֻלָּה אַרְבַּע פָּעָמִים אֶמֶת, אֶמֶת, אֶמֶת, אֶמֶת, עַד עֶזְרַת אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁוּוהִי עֶזְרָה וְסָמְךְ לְיִשְׂרָאֵל כֻּלָּם. וּמִשָּׁם וָהָלְאָה אַרְבַּע פָּעָמִים אֲזֻרוֹת אֶמֶת, אֶמֶת, אֶמֶת, אֶמֶת, לִהְיוֹת אַרְבַּע הַגְּאֻלּוֹת הַלָּלוּ בְּקִיּוּם זָזָק בְּזוֹתָם זָזָק שֶׁל טַבַּעַת הַמֶּלֶךְ, אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת כְּפוּלוֹת בְּקִיּוּם.

וְכֻלָּן בְּאוֹתָהּ יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁאִלּוּ לֹא נִמְצְאוּ אוֹתָן אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת בְּאוֹתָהּ יְצִיאַת מִצְרַיִם, כָּל דַּעַם שֶׁתִּהְיֶה גָּלוּת, לֹא מִתְזַוֶּגֶרֶת בְּתִקּוּנֶיהָ לְהִתְיַיזֵד בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלָכֵן צָרִיךְ תָּמִיד לְהַזְכִּיר אֶת גְּאֻלַּת מִצְרַיִם בְּכָל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

סוֹד הַקְּדֻשָּׁה (שֶׁל שְׁמוֹ) הֲרֵי בְּאַרְנוּ, שֶׁהֲרֵי בִּקְדֻשָּׁה הַכֹּל מִתְקַדְּשִׁים – מַעְלָה וּמַטָּה, וְכָל הַדְּרָגוֹת, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְתַזְוִתּוֹנוֹת, כֻּלָּם מִתְקַדְּשִׁים בַּקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ. וּבַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ בְּאַרְנוּ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים לְאוֹתָם בַּעֲלֵי סוֹדוֹת שֶׁמִּתְבּוֹנְנִים בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם, אַשְׁרֵי זָכְלָכֶם.

הַסּוֹד לְמוּסַר הַנֶּפֶשׁ לַאֲדוֹנוֹ הוּא יָפֶה שֶׁאֲמַרְתֶּם הַזְּבֵרִים. אַשְׁרֵי זָכְלָכֶם, וְאַשְׁרֵי עֵינַי שֶׁרָאוּ כָּךְ, שֶׁרָאִיתִי בְּזַיֵּי שֶׁמְּעוֹרְרִים דְּבָרִים קְדוֹשִׁים אֵלּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, (מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם) וְכֻלָּם כְּתוּבִים לְמַעְלָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

פָּתַח וְאָמַר, (מלאכי ג) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה' וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, אָז נִדְבְּרוּ?! אָז דִּבְּרוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה נִדְבְּרוּ? אֶלָּא נִדְבְּרוּ לְמַעְלָה מִכָּל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת וְכָל אוֹתָם זַיָּלוֹת קְדוֹשִׁים.

מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם דְּבָרִים קְדוֹשִׁים עוֹלִים לְמַעְלָה, וְכַמָּה הֵם שֶׁמַּקְדִּימִים

וְנוֹטְלִים אוֹתָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְעַטְּרִים בְּכַמָּה עֲטָרוֹת בְּאוֹתָם אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, וְכֻלָּם נִדְבְּרוּ מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. מִי רָאָה אֶת הַשְּׁמָזוֹת? מִי רָאָה אֶת הַתִּשְׁבָּזוֹת שֶׁעוֹלוֹת בְּכָל אוֹתָם רְקִיעִים, כְּשֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ עוֹלִים (לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ), וְהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מִסְתַּכֵּל בָּהֶם וּמִתְעַטֵּר בָּהֶם, וְהֵם עוֹלִים (עַל רֹאשׁוֹ, וְהָיוּ עֲטָרָה וְיוֹרְדִים וְיוֹשְׁבִים) וְיוֹשְׁבִים עַל זֵיקוֹ וּמִשְׁתַּעֲשְׁעַ בָּהֶם, וּמְשָׁם עוֹלִים עַל רֹאשׁוֹ וְנִהְיִים עֲטָרָה. וְעַל זֶה אָמְרָה תּוֹרָה, (משלי ז) וְאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. לֹא כָתוּב וְהָיִיתִי, אֶלָּא וָאֶהְיֶה, בְּכָל זְמַן וּבְכָל עֵת שֶׁדְּבָרִים עֶלְיוֹנִים עוֹלִים לְפָנָיו.

פַּעֲמַיִם כָּתוּב יִרְאֵי ה׳, יִרְאֵי ה׳. אֶלָּא יִרְאֵי ה׳ לְמַעְלָה, יִרְאֵי ה׳ לְמַטָּה. יִרְאֵי ה׳ עוֹמְדִים לְמַטָּה, וְאוֹתָם דְּבָרִים עוֹמְדִים בִּדְיוּקְנֵיהֶם לְמַעְלָה. וְסוֹד זֶה מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל זֵנוּחַ, שֶׁכָּל דִּבְרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּאָרֶץ הֵם מִתְעַטְּרִים וְעוֹמְדִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם. וְאַזַּר כָּךְ הֵם יוֹרְדִים וְעוֹמְדִים לְפָנָיו בִּדְיוּקָן אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁאָמַר אוֹתָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּאוֹתוֹ דְּיוּקָן, וְאַזַּר כָּךְ נִכְתָּבִים בְּסֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו, לַעֲמֹד לְפָנָיו בְּקִיּוּם תְּמִידִי.

וּלְזוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, מַה זֶּה וּלְזוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ? הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, (אֲבָל) כָּל אוֹתָם שֶׁמְּזַשְּׁבִים דִּבְרֵי תוֹרָה לְהַשִּׁיג אֶת אֲדוֹנָם בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּדֵי לְהַכִּיר אוֹתוֹ וּלְהַתְקִין אֶת זִכְמַת שְׁמוֹ בְּלִבָּם, שֶׁכָּתוּב וּלְזוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, שֶׁהוּא סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

כָּתוּב (יזזקאל א) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא. פָּסוּק זֶה הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹהוּ. אֲבָל וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ, בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּם הַזַּבְרִים. אַשְׁרֵי זֶלְקִי וְאַשְׁרֵי זֶלְקְכֶם (בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ לְמַעְלָה). שֶׁהֲרֵי בָּרָקִיעַ שֶׁלְמַעְלָה אֵין מִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן בּוֹ, וּמִלְמַעְלָה מִמֶּנּוּ עוֹמֵד אוֹתוֹ אֶבֶן סַפִּיר, שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ בּוֹ בְּסוֹד שֶׁל אוֹתָהּ מַרְגָּלִית טוֹבָה נִכְבָּדָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

דְּמוּת כִּסֵּא, וְלֹא כָּתוּב דְּמוּת הַכִּסֵּא, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ כִּסֵּא וְיֵשׁ כִּסֵּא. הַכִּסֵּא – הָעֶלְיוֹן הַטָּמִיר וְהַגָּנוּז שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה וְאֵין מִי שֶׁיּוֹמֵד בּוֹ לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן. וְלָכֵן כָּתוּב כִּסֵּא סְתָם, זֶהוּ הַכִּסֵּא שֶׁלְּמַטָּה. דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם. כֵּיוָן שֶׁאָמַר דְּמוּת, אָז לָמָּה כְּמַרְאֵה, שֶׁהֲרֵי דַּי לוֹ דְּמוּת אָדָם? אֶלָּא דְּמוּת אָדָם זֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן בְּאוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן, דְּיוּקָן שֶׁל אָדָם. אֲבָל זֶה שֶׁנּוֹסֵף כְּמַרְאֵה – לְהַכְלִיל אוֹתָם דְּיוּקָנָאוֹת שֶׁל דִּבְרֵי זָכְמָה וְאוֹתָם סוֹדוֹת שֶׁל זָכְמָה שֶׁעוֹלוֹת וּמִתְעַטְּרוֹת לְמַעְלָה, וְאַזָּר כָּךְ עוֹמְדוֹת בִּדְיוּקָן שֶׁל אָדָם בְּאוֹתוֹ הַדְּיוּקָן שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁמְּעַטְּרִים אוֹתָם, וּבְכֻלָּם מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַטְּרוּתָיו.

וְאַתֶּם הַזְּבֵרִים, הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ כָּעֵת בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁאֲמַרְתֶּם, מִתְעַטְּרִים בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ. וַהֲרֵי עֲמַדְתֶּם לִפְנֵי רִבּוֹנְכֶם בִּדְיוּקְנֵיכֶם הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֲרֵי אֲנִי, בְּשָׁעָה שֶׁרָאִיתִי אֶתְכֶם וְהִסְתַּכַּלְתִּי בִּדְיוּקְנֵיכֶם, רָאִיתִי בָּכֶם שֶׁאַתֶּם רְשׁוּמִים בְּסוֹד שֶׁל אָדָם, וְיָדַעְתִּי שֶׁהֲרֵי דְּיוּקְנֵיכֶם נוֹעָד לְמַעְלָה. וְכָךְ מְזֻמָּנִים הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁיִּהְיוּ נוֹדָעִים לְעֵין הַכֹּל, וּלְהַרְאוֹת פַּרְצוּף קָדוֹשׁ לְפָנֵי כָּל הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סא) כָּל רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ ה׳.

בֵּין כָּךְ רָאָה אֶת רַבִּי יוֹסֵי שֶׁהָיָה מְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ, יוֹסֵי, קוּם וְהַשְׁלֵם דְּיוּקְנְךָ, שֶׁאוֹת אַזָּת זַסְרָה בְּךָ. קָם רַבִּי יוֹסֵי וְשָׁמַז בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְקָם לְפָנָיו. הִסְתַּכֵּל בּוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, רַבִּי יוֹסֵי, עַכְשָׁו אַתָּה שָׁלֵם לִפְנֵי עַתִּיק הַיָּמִים וּדְיוּקְנְךָ שָׁלֵם.

פָּתַח וְאָמַר, וַיַּעֲשׂוּ אֶת צִיץ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וְגוֹ׳. לָמָּה נִקְרָא צִיץ? הִסְתַּכְּלוּת לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל הִסְתַּכְּלוּת שֶׁל אָדָם, נִקְרָא צִיץ. וְכָל מִי שֶׁהִסְתַּכֵּל בּוֹ בְּאוֹתוֹ צִיץ, הָיָה נוֹדָע בּוֹ וּמֻכָּר.

בַּצִּיץ הָיוּ אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ זְקוּקוֹת בַּזְּקִיקָה וְזְקוּקוֹת בּוֹ. וְאִם צַדִּיק הָיָה אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד לְפָנָיו, אוֹתָן אוֹתִיּוֹת שֶׁזְּקוּקוֹת בְּתוֹךְ הַזָּהָב הָיוּ בּוֹלְטוֹת

מִמַּטָּה לְמַעְלָה וְעוֹלוֹת מֵאוֹתָהּ זְקִיפָה בְּאוֹר, וְהָיוּ מְאִירוֹת בִּפְנֵי אוֹתוֹ הָאָדָם.

נוֹצֶצֶת בּוֹ הִתְנוֹצְצוּת, וְלֹא נוֹצְצִים. בַּשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִסְתַּכֵּל בּוֹ הַכֹּהֵן, הָיָה רוֹאֶה אֶת אוֹר הָאוֹתִיּוֹת כֻּלָּם בַּפָּנִים, וּכְשֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל לְעַיִן בּוֹ, לֹא הָיָה רוֹאֶה דָּבָר, אֶלָּא אֶת אוֹר פָּנָיו שֶׁמֵּאִיר כְּאִלּוּ נִיצּוֹץ שֶׁל זָהָב הָיָה נוֹצֵץ בּוֹ. רַק שֶׁהַכֹּהֵן הָיָה יוֹדֵעַ אֶת מַרְאֵה הַהִסְתַּכְּלוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיָה רוֹאֶה לְפִי שָׁעָה, שֶׁהֲרֵי רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה בְּאוֹתוֹ אָדָם, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְזֻמָּן לָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהַמַּרְאֶה הַזֶּה מְאִירִים עָלָיו מִלְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מְרֻצֶּה בּוֹ. וּכְשֶׁמִּסְתַּכְּלִים בּוֹ לֹא רוֹאִים דָּבָר, מִשּׁוּם שֶׁהַמַּרְאֶה שֶׁלְּמַעְלָה אֵינוֹ מִתְגַּלֶּה אֶלָּא לְפִי שָׁעָה.

וְאִם עוֹמֵד אָדָם לִפְנֵי אוֹתוֹ צִיץ וּפָנָיו אֵינָם מַרְאִים לְפִי שָׁעָה מַרְאֶה קָדוֹשׁ, הָיָה הַכֹּהֵן יוֹדֵעַ שֶׁהֲרֵי הוּא עַז מֵצַח, וְצָרִיךְ לְכַפֵּר עָלָיו וּלְבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים.

וַיַּעַשׂ אֶת צִיץ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח הַפָּסוּק בְּרוּת (רות ב), עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן וְגוֹ'. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, לָמָּה צָרִיךְ כָּאן לִכְתֹּב? אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְחָק, אִם כָּךְ, כַּמָּה פְּסוּקִים הֵם בַּתּוֹרָה שֶׁנִּרְאָה שֶׁלֹּא הִצְטָרְכוּ לְהִכָּתֵב, וְרָאִינוּ שֶׁכֻּלָּם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּפָסוּק זֶה מִי שֶׁרוֹאֶה וְלֹא מִתְבּוֹנֵן בּוֹ, כְּמִי שֶׁלֹּא טָעַם תַּבְשִׁיל הוּא דּוֹמֶה.

אֶלָּא סוֹד כָּאן, וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמַר. מִשּׁוּם שֶׁרָאָה בְּעַז, הַדַּיָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֶת עַנְוָתָנוּתָהּ שֶׁל אוֹתָהּ צַדֶּקֶת, שֶׁלֹּא מֵרִימָה עֵינֶיהָ לִרְאוֹת בְּמָקוֹם אַחֵר אֶלָּא לְפָנֶיהָ, וְרָאָתָה כָּל מַה שֶּׁרָאָתָה בְּעַיִן טוֹבָה, וְעַוּוֹת הַמֵּצַח לֹא הָיְתָה בָּהּ – שֶׁבַּח אֶת עֵינֶיהָ.

מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֵינַיִם שֶׁבְּשִׁבִּילָן אֵין שׁוֹלֶטֶת בְּרָכָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, וְהוּא רָאָה בָּהּ עַיִן טוֹבָה, שֶׁעַל כָּל מַה שֶּׁהִסְתַּכְּלָה הָיָה בְּעַיִן טוֹבָה. וְעוֹד, שֶׁרָאָה שֶׁהָיָה מַצְלִיחַ בְּיָדָהּ כָּל מַה שֶּׁהָיְתָה לוֹקֶזֶת נוֹסָף בַּשָּׂדֶה. וּבְעַז הִתְבּוֹנֵן שֶׁרוּחַ

הַקָּדֹשׁ שׁוֹרֶה עָלֶיהָ, וְאָז פָּתַוז וְאָמַר, עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן וְגוֹ'. אִם תֹּאמַר, בִּשְׁבִיל אוֹתָם הַלּוֹקְטִים כָּל אוֹתָם הָאֲוַזִּרִים, אֵיךְ אָמַר שֶׁתֵּלֵךְ אַוַזֵּרֵיהֶם? לֹא הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב אֶלָּא וְלָקְטָתְּ אַוַזֵּרֵיהֶן. מַה זֶּה וְהָלַכְתְּ אַוַזֵּרֵיהֶן? אֶלָּא בִּשְׁבִיל עֵינֶיהָ הוּא אָמַר, עֵינֶיהָ שֶׁהָיוּ גּוֹרְמוֹת (בְּרָכוֹת רַבּוֹת, וְעַל כֵּן) בְּרָכוֹת לְלוֹקְטִים רַבִּים, וְעַל כֵּן וְהָלַכְתְּ אַוַזֵּרֵיהֶן, אַוַזֵּר עֵינַיִךְ. כָּל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם אֵין לָהֶם רְשׁוּת לָלֶכֶת אַוַזֵּר עֵינֵיהֶם, וְאַתְּ אַוַזֵּר עֵינַיִךְ, שֶׁעֵינַיִךְ גּוֹרְמוֹת לִבְרָכוֹת רַבּוֹת.

דָּבָר אַוַזֵּר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן – בִּשְׁעָה רָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִידִים לָצֵאת מִמֶּנָּה מְלָכִים עֶלְיוֹנִים שַׁלִּיטִים, שֶׁהֵם הָעֵינַיִם שֶׁל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה תָּמָר, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (בראשית לח) וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינָיִם. הִתְיַשְּׁבָה בַּפֶּתַח שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ מְלָכִים שַׁלִּיטִים עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרָאִים עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו) אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה. כְּמוֹ שֶׁכָּל אֶבְרֵי הַגּוּף לֹא הוֹלְכִים אֶלָּא אַוַזֵּר הָעֵינַיִם, וְהָעֵינַיִם מַנְהִיגוֹת אֶת כָּל הַגּוּף – אַף כָּךְ מְלָכִים וְסַנְהֶדְרִין וְכָל אוֹתָם שַׁלִּיטִים, הַכֹּל הוֹלְכִים אַוַזֵּרֵיהֶם (שֶׁהוֹלְכִים הָאֵיבָרִים אַוַזֵּר הָעֵינַיִם), וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר לָהּ עֵינַיִךְ. אֵלּוּ הַמְּלָכִים וְהַשַּׁלִּיטִים שֶׁעֲתִידִים לָצֵאת מִמֶּנָּה.

בַּשָּׂדֶה, אֵיזֶהוּ שָׂדֶה? זֶה צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב (מיכה ג) צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ. וְכָתוּב (בראשית כז) כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה', זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. וְעַל כֵּן כָּתוּב עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה, שֶׁהֵם הָעֵינַיִם שֶׁלָּהּ, שֶׁעֲתִידִים לָצֵאת מִמֶּנָּה, לֹא יִהְיוּ שַׁלִּיטִים אֶלָּא בַּשָּׂדֶה. אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ שָׂדֶה הָיוּ לוֹקְחִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם תּוֹרָה וְאוֹר שֶׁמֵּאִיר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב) כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה.

וְהָלַכְתְּ אַוַזֵּרֵיהֶן, בַּמַּעֲשִׂים הַכְּשֵׁרִים הַלָּלוּ שֶׁאֲנִי רָאִיתִי בָּךְ. הֲלוֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים וְגוֹ', כְּמַשְׁמָעוֹ שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאִשָּׁה דַּעְתָּהּ קַלָּה. וְצָמוּת, לְשׁוֹן נְקִיּוּת נָקַט. וְצָמוּת, שֶׁאִם תִּשּׁוָקְתֵךְ לְדָבָק בְּאָדָם לְקַיֵּם זֶרַע בָּעוֹלָם – וְהָלַכְתְּ אֶל הַכֵּלִים, אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים כְּלֵי ה', שֶׁכָּתוּב (שם נב) הִבָּרוּ נֹשְׂאֵי כְּלֵי ה'. שֶׁעֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לְהָבִיא לָהֶם אֶת כָּל הָעוֹלָם דּוֹרוֹן לְמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. וְאוֹתָם כְּלֵי ה', כֵּלִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶהֱנֶה בָּהֶם, אֵלּוּ הֵם

כֵּלִים שְׁבוּרִים, שְׁבוּרִים הֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה. וְהַשְּׁמוּשׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לֹא מִשְׁתַּמֵּשׁ אֶלָּא מִתּוֹךְ הַכֵּלִים הַלָּלוּ. וּכְשֶׁתִּתְדַּבֵּק בָּהֶם, וְשָׁתִית וְגוֹ'.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (רות ג) וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ. מַה זֶּה וַיִּיטַב לִבּוֹ? שֶׁבֵּרַךְ עַל מְזוֹנוֹ, וּפָרְשׁוּהָ. וְזֶהוּ סוֹד, שֶׁמִּי שֶׁמְּבָרֵךְ עַל מְזוֹנוֹ זֶה מֵיטִיב לְלִבּוֹ, וּמִי מוֹלִיךְ? (ומי הוא?) כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים כז) לְךָ אָמַר לִבִּי. וְכָתוּב (שם עג) צוּר לְבָבִי וְגוֹ'.

וּמִשּׁוּם שֶׁבִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְזִבְיבָהּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – כָּל מִי שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַשֻּׂבָע, מֵיטִיב וּמְשַׁמֵּחַ לְמָקוֹם אַזַּר, וְסִימָנְךָ – סְעוּדַת הַשַּׁבָּת, שֶׁמָּקוֹם אַזַּר נֶהֱנָה מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁל שֻׂבָע וְשִׂמְחָה. וְכָאן נֶהֱנָה מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁל שֻׂבָע שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק בֹּעַז, וְזֶהוּ וַיִּיטַב לִבּוֹ.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַמָּזוֹן הוּא קָשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אוֹתוֹ מָקוֹם, וְכֵיוָן שֶׁאָדָם אוֹכֵל וְשׂוֹתֶה וּמְבָרֵךְ, אוֹתָהּ בְּרָכָה עוֹלָה, וְנֶהֱנָה מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל שֻׂבָע שֶׁעוֹלִים, וְנִמְצָא שֶׁנֶּהֱנִים מִן הַמָּזוֹן מִמַּטָּה וּמִלְמַעְלָה.

וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁבֵּין הַזְּוָגִים. הַסּוֹד שֶׁבְּזוּל לֹא נֶהֱנָה אוֹתוֹ מָקוֹם, אֶלָּא מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁעוֹלִים מִתּוֹךְ שֻׂבָע, וְכָל הַדְּבָרִים מִתְעַטְּרִים וְרוֹוִים וְשְׂבֵעִים בְּשִׂמְחָה, וְאוֹתוֹ מָקוֹם נֶהֱנָה מֵהֶם. בְּשַׁבָּת הוּא סוֹד אַזַּר בַּמָּזוֹן מַמָּשׁ, וּבְאוֹתָהּ שִׂמְחָה שֶׁל הַמָּזוֹן שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת, וּבַכֹּל נִמְצָא כָּלוּל – מִמַּעְלָה וָמַטָּה. וְסוֹד זֶה – כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ. וַדַּאי מֵהֲנָאָתָהּ הַזּוֹ, וּבְאוֹתָהּ שִׂמְחָה שֶׁל מָזוֹן שֶׁל מוֹצָאֵי הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ.

מִי שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ שֻׂבַע, צָרִיךְ לְכַוֵּן לִבּוֹ וְלָשִׂים רְצוֹנוֹ בְּשִׂמְחָה, וְלֹא יִמָּצֵא עָצוּב, אֶלָּא שֶׁיְּבָרֵךְ בְּשִׂמְחָה בְּסוֹד זֶה וְלָשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁהֲרֵי הוּא נוֹתֵן עֵכְשָׁו לְאַזַּר בְּשִׂמְחָה, בְּעַיִן טוֹבָה. וּכְמוֹ שֶׁהוּא מְבָרֵךְ בְּשִׂמְחָה וּבְעַיִן טוֹבָה, כָּךְ נוֹתְנִים לוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְעַיִן טוֹבָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יִמָּצֵא עָצוּב כְּלָל, אֶלָּא בְּשִׂמְחָה וּבְדִבְרֵי תוֹרָה, וְיָשִׂים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לָתֵת

בְּרָכָה זוֹ בַּסּוֹד שֶׁצָּרִיךְ.

סוֹד כָּאן, אַרְבַּע מֶרְכָּבוֹת שׁוֹלְטוֹת בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים וּמַזָּנוֹת, נְזוֹנוּ מֵאוֹתָהּ בְּרֵכַת הַשֹּׁבַע, וּבְאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל בָּרוּךְ אַתָּה, נֶהֱנָה וּמִתְרַבֶּה וּמִתְעַטֵּר בּוֹ. וּמִי שֶׁמְּבָרֵךְ, צָרִיךְ רָצוֹן בְּשִׂמְחָה וּבְעַיִן טוֹבָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ.

וְכָאן רֵד לְסוֹף הַפָּסוּק, שֶׁכָּתוּב כִּי נָתַן מִלַּזְמוֹ לַדָּל. שֶׁאִם לֹא תֹּאמַר כָּךְ – הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. אֶלָּא טוֹב עַיִן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, הוּא יְבָרֵךְ וַדַּאי, בְּעַיִן טוֹבָה וּבְשִׂמְחָה. וְאֵינוֹ לְזוּלָתָם לְבָרֵךְ בְּשִׂמְחָה, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה וּמֵאוֹתָהּ שִׂמְחָה נָתַן מִלַּזְמוֹ לַדָּל, מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְהַזּוֹן מִכָּל הָעֲדָרִים. מָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ כְּלוּם. מָקוֹם שֶׁנֶּהֱנָה מִכָּל הָעֲדָרִים וְנִכְלָל מִכָּל הָעֲדָרִים. הַדְּבָרִים הַלָּלוּ לֹא נִמְסְרוּ אֶלָּא לַזַּכְמִים שֶׁיּוֹדְעִים סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְדַרְכֵי הַתּוֹרָה.

בֹּא וּרְאֵה, בֹּעַז הָיָה טוֹב עַיִן, וְעַוּוֹת מֵעָזּוֹ מֵעוֹלָם לֹא הָיְתָה בּוֹ. מַה כָּתוּב? (רות ג) וַיָּבֹא לִשְׁכַּב בִּקְצֵה הָעֲרֵמָה. סוֹד הַכָּתוּב – (שיר ז) בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת זְטִים. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כָּרָאוּי בְּשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן הַלֵּב, כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם הַזֶּה מְתֻקָּן לוֹ מָקוֹם בְּתוֹךְ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בְּהֵיכָלוֹת קְדוֹשִׁים. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת מִצְוֹת אֲדוֹנוֹ וְיוֹדֵעַ אֶת סוֹדָן, שֶׁאֵין לְךָ מִצְוָה וּמִצְוָה בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין תְּלוּיִים בָּהּ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְאוֹרוֹת וְזִיוִים עֶלְיוֹנִים, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיוִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם. אַשְׁרֵי זֻלָּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ, שֶׁכָּל אוֹתָם עַוֵּי הַמַּצּוֹז שֶׁאֵין לָהֶם בּוּשָׁה, אֵין לָהֶם זֻלָּת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. כָּל עַוֵּי הַמַּצּוֹז שֶׁהָיוּ בְּיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ מִסְתַּכְּלִים בְּאוֹתוֹ הַצִּיץ, הָיוּ מְשַׁבְּרִים אֶת לִבָּם וּמִסְתַּכְּלִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁצִּיץ הָיָה עוֹמֵד עַל אוּת, וְכָל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בּוֹ הָיָה מִתְבַּיֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו.

וְלָכֵן הַצִּיץ מְכַפֶּר עַל אוֹתָם עֲוֹנֵי פָּנִים, עֲוֹנֵי מַצָּוֹת.

אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָיוּ וְזַקוּקוֹת עַל הַצִּיץ, הָיוּ מְאִירוֹת וּבוֹלְטוֹת וְנוֹצְצוֹת. כָּל מִי שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בְּאוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, נוֹפָלוֹת פָּנָיו מֵאֵימָה וְהָיָה נִשְׁבָּר לִבּוֹ, וְאָז הַצִּיץ מְכַפֶּר עֲלֵיהֶם. כְּמוֹ זֶה, כֵּיוָן שֶׁהוּא גּוֹרֵם לִשְׁבֹּר לִבּוֹ וּלְהִכָּנַע מִלִּפְנֵי רִבּוֹנוֹ.

כְּמוֹ כֵן הַקְּטֹרֶת, כָּל מִי שֶׁהֵרִיחַ בְּאוֹתוֹ עָשָׁן, כְּשֶׁעָלָה אוֹתוֹ עַמּוּד מֵאוֹתוֹ מַעֲלֶה עָשָׁן, הָיָה מְבָרֵר אֶת לִבּוֹ בְּבֵרוּר (בְּאוֹרָה בְּשִׂמְחָה) לַעֲבֹד אֶת רִבּוֹנוֹ וּמַעֲבִיר מִמֶּנּוּ זֻהֲמַת הַיֵּצֶר הָרָע, וְלֹא הָיָה לוֹ אֶלָּא לֵב אֶחָד כְּנֶגֶד אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁקְּטֹרֶת הִיא שֶׁבֶר לַיֵּצֶר הָרָע וַהֲאִי בְּכָל הַצְּדָדִים. כְּמוֹ שֶׁצִּיץ הָיָה עוֹמֵד עַל גַּס – אַף קְטֹרֶת. שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם לִשְׁבֹּר אֶת הַצַּד הָאַחֵר, פָּרֵט לַקְּטֹרֶת.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (במדבר יז) קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת. מָה הַטַּעַם? כִּי יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי ה' הֵחֵל הַנָּגֶף. שֶׁהֲרֵי אֵין שֶׁבֶר לְאוֹתוֹ הַצַּד פָּרֵט לַקְּטֹרֶת, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר זוֹבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ קְטֹרֶת, וְעוֹמֶדֶת לְבַטֵּל כְּשָׁפִים וּדְבָרִים רָעִים מֵהַבַּיִת. רֵיחַ וַעֲשַׁן הַקְּטֹרֶת שֶׁעוֹשִׂים בְּנֵי אָדָם, בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה הוּא מְבַטֵּל, כָּל שֶׁכֵּן הַקְּטֹרֶת.

דָּבָר זֶה גְּזֵרָה עוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל וְקוֹרֵא בְּכָל יוֹם אֶת מַעֲשֵׂה (פָּרָשַׁת) הַקְּטֹרֶת, יִנָּצֵל מִכָּל הַדְּבָרִים הָרָעִים וְכִשְׁפֵי הָעוֹלָם, וּמִכָּל הַפְּגָעִים הָרָעִים, וּמֵהָרְהוּר רַע וּמִדִּין רַע וּמִמָּוֶת, וְלֹא יִזָּקֵק כָּל אוֹתוֹ יוֹם, שֶׁלֹּא יָכוֹל הַצַּד הָאַחֵר לִשְׁלֹט עָלָיו, וְצָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן בּוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם בְּנֵי אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים כַּמָּה הוּא עֶלְיוֹן מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיוּ נוֹטְלִים כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מִמֶּנּוּ וְהָיוּ מַעֲלִים אוֹתוֹ עֲטָרָה עַל רָאשֵׁיהֶם כְּמוֹ כֶּתֶר שֶׁל זָהָב. וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בּוֹ, צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, וְאִם יְכַוֵּן בּוֹ בְּכָל יוֹם, יֵשׁ לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְיִסְתַּלֵּק הַמָּוֶת מִמֶּנּוּ וּמֵהָעוֹלָם, וְיִנָּצֵל מִכָּל הַדִּינִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה,

וּמִצְדָדִים רָעִים, וּמִדִּין הַגֵּיהִנֹּם וּמִדִּין הַמַּלְכוּת הָאַזָּרת.

בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת, כְּשֶׁהָיָה עוֹלֶה עָשָׁן בָּעַמּוּד, הַכֹּהֵן הָיָה רוֹאֶה הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ פְּרוּשׁוֹת (פְּזוּרוֹת) בָּאֲוִיר וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ עַמּוּד. אַזַּר כָּךְ כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת סוֹבְבוֹת אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים עַד שֶׁעוֹלֶה בְּאוֹר וְשִׁמְוָה, וּמְשַׁמֵּזַּ אֶת מִי שֶׁמְּשַׁמֵּזַּ, וְקוֹשֵׁר קְשָׁרִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה כְּדֵי לְיַזֵּד הַכֹּל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְזֶה מְכַפֶּר עַל יֵצֶר הָרָע וְעַל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא הַצַּד הָאַזַּר, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

פָּתַזּ וְאָמַר, (שמות ל) וַיַּעַשׂ מִזְבַּזַּ מִקְטַר קְטֹרֶת וְגוֹ'. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שְׁנֵי מִזְבְּזוֹת – מִזְּבַזּ הָעוֹלוֹת וּמִזְּבַזּ קְטֹרֶת הַסַּמִּים, זֶה בַּזּוּץ וְזֶה בְּפָנִים, מִזְּבַזּ הַקְּטֹרֶת הַזֶּה שֶׁהוּא פְּנִימִי, לָמָּה נִקְרָא מִזְּבַזַּ, וַהֲרֵי אֵין זוֹבְזִים בּוֹ זְבָזִים, וּמִזְּבַזַּ עַל כֵּן נִקְרָא?

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמְּבַטֵּל וְכוֹפֶת כַּמָּה צְדָדִים רָעִים, וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע כָּפוּת, לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט וְלֹא לִהְיוֹת קָטֵגוֹר, וְעַל כֵּן נִקְרָא מִזְּבַזַּ. כְּשֶׁאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע הָיָה רוֹאֶה (עַמּוּד הֶעָשָׁן) עֲשַׁן הַקְּטֹרֶת שֶׁעוֹלֶה – נִכְנָע וּבוֹרֵזַּ, וְלֹא יָכוֹל לְקָרֵב כְּלָל לַמִּשְׁכָּן. וּמִשּׁוּם זֶה נִטְהָר וְלֹא מִתְעָרֵב בְּאוֹתָהּ שִׁמְוָה שֶׁלְּמַעְלָה, פָּרָט לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל כָּךְ זַבִּיבָה, לֹא עוֹמֵד אוֹתוֹ מִזְּבַזַּ אֶלָּא (פְּנִימִי) לְפָנִים, שֶׁזֶּהוּ הַמִּזְּבַזַּ שֶׁנִּמְצָאוֹת בּוֹ בְּרָכוֹת, וְעַל כֵּן נִסְתָּר מִן הָעַיִן.

מַה כָּתוּב בְּאַחֲרָן? (במדבר יז) וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַזִּיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה, שֶׁכָּפַת אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט כְּלָל וְלֹא לַעֲשׂוֹת דִּין. סִימָן זֶה נִמְסַר בְּיָדֵינוּ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁאוֹמְרִים בְּכַוָּנָה וּרְצוֹן הַלֵּב אֶת מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, שֶׁאֵין שׁוֹלֵט הַמָּוֶת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְלֹא יַזִּק, וְלֹא יְכוֹלִים שְׁאָר הָעַמִּים לִשְׁלֹט עַל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, מִזְּבַזַּ מִקְטַר קְטֹרֶת. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב מִזְּבַזַּ, לָמָּה נִקְרָא מִקְטַר קְטֹרֶת? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטְלִים מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַקְטִיר כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה

אַהֲרֹן. עוֹד, הַמְּזַבֵּחַ צָרִיךְ לְהַקְטִיר לְקַדְּשׁוֹ בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת, וְעַל כֵּן מִקְטַר קְטֹרֶת. עוֹד, מִקְטַר קְטֹרֶת כְּתַרְגּוּמוֹ, לְהַקְטִיר קְטֹרֶת. שֶׁהֲרֵי אָסוּר לְהַקְטִיר בְּמָקוֹם אַחֵר קְטֹרֶת, רַק מִמַּזְרָחָהּ. (מִמַּזְרָחָהּ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים).

בֹּא וּרְאֵה, זֶה מִי שֶׁדִּין רוֹדֵף אַחֲרָיו, צָרִיךְ אֶת הַקְּטֹרֶת הַזּוֹ וְלָשׁוּב לִפָּנַי רִבּוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי הוּא סִיּוּעַ לְסַלֵּק דִּינִים מִמֶּנּוּ, וּבָזֶה וַדַּאי הֵם מִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ, אִם הוּא רָגִיל בְּכָךְ לְהַזְכִּיר פַּעֲמִים בַּיּוֹם – בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, שֶׁכָּתוּב קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, וְכָתוּב בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. וְזֶהוּ קִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם תָּמִיד, שֶׁכָּתוּב (שמות ל) קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם. וַדַּאי שֶׁהוּא קִיּוּם הָעוֹלָם לְמַטָּה וְקִיּוּם הָעוֹלָם לְמַעְלָה.

בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁלֹּא נִזְכָּר בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, הַדִּינִים שֶׁלְּמַעְלָה שְׁרוּיִים בּוֹ וּמַגֵּפוֹת רַבּוֹת בּוֹ, וְעַמִּים אֲזֵרִים שׁוֹלְטִים עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה'. תָּמִיד הִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי ה' יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת הָאֲזוֹרוֹת. וְזֹבִיב הוּא מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, שֶׁהוּא נִכְבָּד וְזֹבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת וְהָרְצוֹנוֹת (וְהַמַּעֲשִׂים) שֶׁל הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַתְּפִלָּה מְעֻלָּה מֵהַכֹּל – מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת הוּא נִכְבָּד וְזֹבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין תְּפִלָּה לְמַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת. אֶת הַתְּפִלָּה תִּקְּנוּ בִּמְקוֹם קְרֻבָּנוֹת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים, וְכָל אוֹתָם קְרֻבָּנוֹת שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל אֵינָם זָשׁוּבִים כְּמוֹ הַקְּטֹרֶת. וְעוֹד, מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא תְּפִלָּה הִיא תִּקּוּן לְתַקֵּן מַה שֶּׁצָּרִיךְ. קְטֹרֶת עוֹשָׂה יוֹתֵר, מְתַקֶּנֶת וְקוֹשֶׁרֶת קְשָׁרִים וְעוֹשָׂה אוֹר יוֹתֵר מֵהַכֹּל. וּמִי הוּא שֶׁמַּעֲבִיר זֻהֲמָה וּמְטַהֵר אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְהַכֹּל מֵאִיר וְנִתְקָן וְנִקְשָׁר כְּאָזֵד.

וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַקְדִּים מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת לַתְּפִלָּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, לְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָה מֵהָעוֹלָם, שֶׁהִיא תִּקּוּן שֶׁל הַכֹּל בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ קָרְבָּן זָבִיב שֶׁמְּרָצָה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מַה כָּתוּב בְּמשֶׁה? (שם) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קְחוּ לְךָ סַמִּים נָטָף וְגוֹ'. אַף עַל גַּב שֶׁבֵּאֲרוּהָ, אֲבָל מַה שׁוֹנָה בְּמַעֲשֶׂה זֶה יוֹתֵר מִכָּל מַה שֶּׁאָמַר לוֹ? אֶלָּא קְחוּ לְךָ – לְהַנָּאָתְךָ וּלְתוֹעַלְתֶּךָ. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁאִשָּׁה נִטְהֶרֶת, זוֹ הֲנָאָה לְבַעְלָהּ. וְסוֹד זֶה – קְחוּ לְךָ סַמִּים, לְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָה, לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

כְּמוֹ כֵן קְחוּ לְךָ עֶגֶל בֶּן בָּקָר שֶׁנֶּאֱמַר לְאַהֲרֹן, לְכַפֵּר עַל חֵטְאוֹ עַל אוֹתוֹ עֵגֶל שֶׁהוּא גָּרַם לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה כָּתוּב בְּמשֶׁה קְחוּ לְךָ, לְהַנָּאָתְךָ וּלְתוֹעַלְתֶּךָ. (לְכָךְ בֵּאֲרוּהָ בְּפָסֹל לְךָ, מֵאוֹתָהּ פָּסֹלֶת שֶׁל לוּחַ אֶבֶן נִתְעַשֵּׂר מֹשֶׁה. אַף כָּאן לְךָ – לְהַנָּאָתְךָ וּלְטוֹבָתְךָ).

הַקְּטֹרֶת קוֹשֶׁרֶת קְשָׁרִים, מְאִירָה אוֹר וּמַעֲבִירָה זֻהֲמָה, וְד' מִתְזַוֶּגֶת בָּהּ' (ד' נַעֲשִׂית ה'), ה' מִתְזַוֶּגֶת בּוֹ', ו' עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת בָּהּ', ה' מְאִירָה בִּי', וְהַכֹּל מַעֲלֶה רָצוֹן לָאֵין סוֹף. וְנִהְיָה הַכֹּל קֶשֶׁר אֶחָד, וְנַעֲשֶׂה קֶשֶׁר אֶחָד בְּסוֹד אֶחָד, שֶׁהוּא קֶשֶׁר עֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל.

מִכָּאן וָהָלְאָה, כֵּיוָן שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בַּקֶּשֶׁר הַזֶּה, אָז הַכֹּל מִתְעַטֵּר בְּסוֹד הָאֵין סוֹף, וְסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נָאוֹר, וּמִתְעַטֵּר בְּכָל הַצְּדָדִים, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְחָה, וּמְאִירִים הַמְּאוֹרוֹת, וּמְזוֹנוֹת וּבְרָכוֹת נִמְצָאוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַקְּטֹרֶת. וְאִם הַזֻּהֲמָה אֵינָהּ עוֹבֶרֶת, הַכֹּל לֹא נַעֲשָׂה, שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בָּזֶה.

בֹּא וּרְאֵה, הַקְּטֹרֶת הִיא רִאשׁוֹנָה תָּמִיד לִפְנֵי הַכֹּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת צָרִיךְ לְהַקְדִּים לַתְּפִלָּה, לַשִּׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכָּל זֶה לֹא עוֹלֶה וְלֹא נִתְקָן וְלֹא נִקְשָׁר עַד שֶׁעוֹבֶרֶת הַזֻּהֲמָה. מָה כָּתוּב? (ויקרא טז) וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ' – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ – וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם. וְעַל כֵּן צְרִיכִים לְכַפֵּר עַל הַקֹּדֶשׁ וּלְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָה וּלְטַהֵר הַקֹּדֶשׁ, וְאַזַּר כָּךְ שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וּתְפִלּוֹת, הַכֹּל כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַבֵּרִי הֵם יוֹדְעִים לְתַקֵּן תִּקּוּן שֶׁלְּמַעְלָה וְלַמַּטָּה, כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לְתַקֵּן תִּקּוּן מִמַּטָּה לְמַעְלָה עַד שֶׁהַכֹּל

נְקֵשֶׁר כְּאֶזֶד בְּקֶשֶׁר אֶזֶד בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר (קְשׁוּר) עֶלְיוֹן כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לְתַקֵּן (תִּקּוּנִים שֶׁלְּמַטָּה צְרִיכִים לְתַקֵּן) בְּתִקּוּן שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הָרְשׁוּמוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אֶזֶד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וְאֶל הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבָּה אַרְבֶּה עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ וְגוֹ'. וְלָמַדְנוּ שֶׁזֶּהוּ סוֹד עֶלְיוֹן. מֵילָא לְמַטָּה, אֲבָל הוּא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, מַה יֵּשׁ לוֹמַר?

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים מב) כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה פֻּרְשׁוּהוּ. אֲבָל זֶה אַזַּת יֵשׁ בָּעוֹלָם, וְהִיא שׁוֹלֶטֶת בְּשִׁלְטוֹן עַל אֶלֶף מַפָּתְחוֹת בְּכָל יוֹם. וְהִיא נְקֵבָה, וּתְשׁוּקָתָהּ תָּמִיד עַל אֲפִיקֵי מַיִם לִשְׁתּוֹת וּלְהִתְרַוּוֹת מִצְּמָאוֹנָהּ, שֶׁכָּתוּב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם.

כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב כְּאַיָּל, וְלֹא כָּתוּב כְּאַיֶּלֶת, וְאַזַּר תַּעֲרֹג, וְלֹא כָּתוּב יַעֲרֹג. אֲבָל סוֹד זֶה, זָכָר וּנְקֵבָה שְׁנֵיהֶם כְּאֶזֶד שֶׁאֵין לְהַפְרִידָם, וְאֶזֶד הוּא, שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת אוֹתָם זֶה מִזֶּה, אֶלָּא שְׁנֵיהֶם כְּאֶזֶד. וְהַנְּקֵבָה הַזּוֹ תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מַיִם, וְהִיא מִתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר, וְקָשֶׁה עָלֶיהָ, שֶׁהֲרֵי עַל דִּין עוֹמֶדֶת.

וּכְשֶׁמּוֹלִידָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין לָהּ נָזוֹשׁ אֶזֶד עֶלְיוֹן גָּדוֹל, וּבָא וְנוֹשֵׁךְ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וּמוֹלִידָהּ. וְסוֹד זֶה – הַרְבָּה אַרְבֶּה עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מִתְזַלְזֶלֶת בְּכָל יוֹם וּבְעֶצֶב עַל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם. בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים. בְּעֶצֶב – זֶה סוֹד הַנָּזוֹשׁ, שֶׁמַּעֲצִיב פָּנֶיהָם שֶׁל הָעוֹלָם.

וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם. וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ, הֲרֵי בְּאַרְנוּ הַסּוֹד, שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עָלֶיהָ. וְכָל זֶה לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאָמְרָה הַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקְּטִינָהּ אוֹרָהּ וְהַקְּטִינָהּ שִׁלְטוֹנָהּ, וְאֵין לָהּ רְשׁוּת מֵעַצְמָהּ, פָּרַט לְכַאֲשֶׁר נוֹתְנִים לָהּ כֹּחַ.

בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה צָרִיךְ נָזוּשׁ לָזֶה? אֶלָּא זֶה פָּתַח דֶּרֶךְ לְהוֹרִיד כָּל (בְּכָל) אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. שֶׁאִלְמָלֵא לֹא פָּתַח דְּרָכִים לְמַטָּה, לֹא יִשְׁרֶה בְּגוּף הָאָדָם. מַה כָּתוּב? לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ. מַה זֶּה לַפֶּתַח? לְאוֹתוֹ פֶּתַח שֶׁנּוֹעָד לְהוֹלִיד וּלְהוֹצִיא נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם, הוּא עוֹמֵד לְאוֹתוֹ פֶּתַח.

וְכָל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁהִצְטָרְכוּ לָרֶדֶת בְּגוּפִים קְדוֹשִׁים, הוּא אֵינוֹ עוֹמֵד לְאוֹתוֹ פֶּתַח, וְאֵין לוֹ רְשׁוּת בַּנְּשָׁמָה הַהִיא. וְאִם לֹא, הֲרֵי הַנָּזוּשׁ נוֹשֵׁךְ, וְנִטְמָא אוֹתוֹ נָהָר (מָקוֹם), וְאֵינָהּ נְשָׁמָה שֶׁנִּטְהֲרָה, וְכָאן הוּא סוֹד עֶלְיוֹן. בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים – סוֹד זֶה, זֶה נָזוּשׁ, שֶׁהֲרֵי עִמּוֹ מוֹלִידָה נְשָׁמוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הוּא עַל הַגּוּף, וְזֶה עַל הַנְּשָׁמָה, וּשְׁנֵיהֶם זֶה בָּזֶה. זֶה לוֹקֵחַ נְשָׁמָה, וְזֶה לוֹקֵחַ הַגּוּף.

וְעָתִיד הַנָּזוּשׁ הַזֶּה לְהוֹלִיד כָּל אוֹתָם גּוּפִים טֶרֶם שֶׁיָּבֹא זְמַנּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) בְּטֶרֶם תָּזִיל יָלָדָה. הַזְּמַן שֶׁל הַנָּזוּשׁ לְהוֹלִיד הוּא בְּשָׁבַע שָׁנִים, וְכָאן בְּשֵׁשׁ, מַה שֶּׁאֵינוֹ זְמַנּוֹ. וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיּוֹלִיד אוֹתָם, יָמוּת מֵאוֹתָהּ לֵדָה, שֶׁכָּתוּב (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח. וְכָתוּב (שם כו) יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיֵּעוֹרוּ הַמֵּתִים שֶׁל הָעוֹלָם וְיִזְדַּמְּנוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, יָקוּמוּ זֲיָלוֹת זֲיָלוֹת כֻּלָּם עַל אֶרֶץ הַגָּלִיל, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם עָתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לְהִתְגַּלּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זֶלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף וְשָׁם נִשְׁבְּרוּ (נֶזֶרֶב) בָּרְאשׁוֹנָה. וּמִשָּׁם הִתְזִילוּ לִגְלוֹת מִכָּל מְקוֹמוֹתֵיהֶם וּלְהִתְפַּזֵּר בֵּין הָעַמִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ו) וְלֹא נָזוּלוּ עַל שֶׁבֶר יוֹסֵף.

וְלָמָּה יָקוּמוּ שָׁם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא זֶלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁהוּשַׁם בְּאָרוֹן, שֶׁכָּתוּב (בראשית נ) וַיִּישָׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם. וְאַזַּר כְּךָ נִקְבַּר בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכָּתוּב (יהושע כד) וְאֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הֶעֱלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בִשְׁכֶם. וְזֶהוּ שֶׁעָמַד בְּקִיּוּם הַבְּרִית יוֹתֵר מֵהַכֹּל.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ כֻּלָּם זֲיָלוֹת זֲיָלוֹת, כֻּלָּם יֵלְכוּ, זֶה לְזֶלְקוֹ אֲבוֹתָם וְזֶה לְזֶלְקוֹ אֲבוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲזֻזָּתוֹ, וַיְכִירוּ זֶה

אֶת זֶה. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַלְבִּישָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְבוּשִׁים רְקוּמִים, וְיָבֹאוּ כֻּלָּם וְיִשְׁתַּחֲווּ אֶת רִבּוֹנָם בִּירוּשָׁלַיִם, וְיִתְחַזְּקוּ שָׁם הַמּוֹנִים הַמּוֹנִים, וִירוּשָׁלַיִם תִּמָּשֵׁךְ לְכָל הַצְּדָדִים יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנִּמְשְׁכָה כְּשֶׁהִתְחַזְּקוּ שָׁם מִן הַגָּלוּת.

כֵּיוָן שֶׁיִּתְחַזְּקוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ אֶת רִבּוֹנָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁמַח עִמָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) וּבָאוּ וְרִנְּנוּ בִּמְרוֹם צִיּוֹן, וְאַחַר כָּךְ – וְנָהֲרוּ אֶל טוּב ה' וְגוֹ'. כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְזֶלְקוֹ וְזֶלְקָ אֲבוֹתָיו. וְנַחֲלַת יִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה עַד (הָרָמָה שֶׁל רוֹמָא) עִיר הָרוֹמָאִים, וְשָׁם יִלְמְדוּ תוֹרָה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, וְכָתוּב (ישעיה כו) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר וְגוֹ'. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת אֵלֶּה פְקוּדֵי

אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל פִּי מֹשֶׁה וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ וְנִתְבָּאֵר, אֲבָל כָּל הַנְּזָלִים – אֵלּוּ סוֹדוֹת הַנְּזָלִים וְהַמַּעְיָנוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמִּתְמַלְּאִים וְיוֹצְאִים (מַבּוּעִים קְדוֹשִׁים) לְהָאִיר וּלְמַלֵּא אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל. וְכֵיוָן שֶׁהַיָּם הַגָּדוֹל הַזֶּה הִתְמַלֵּא מִצַּד אוֹתָם הַנְּזָלִים, אָז הוּא מוֹצִיא מַיִם וּמַשְׁקֶה אֶת כָּל זֵיוֹת הַבָּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי.

מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים וְגוֹ'. וְאַחַר כָּךְ – יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי יִשְׁבְּרוּ פָרָאִים צְמָאָם. אֵלֶּה הֵן הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַיָּם לוֹקֵחַ אוֹתָם, אֶת כֻּלָּם הוּא לוֹקֵחַ וְשׁוֹאֵב אוֹתָם לְתוֹכוֹ, וְאַחַר כָּךְ מוֹצִיא מַיִם לְצַד אַחֵר, שֶׁהֵן הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וּמַשְׁקֶה אוֹתָם, וְכֻלָּם הִתְמַנּוּ וְנִתְקַדְּשׁוּ בְּשֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) לְכֹל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי יְקָרָא. וּמְשׁוּם כָּךְ, אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ נֶגֶד בְּנֵי אָדָם. מָה רַב טוּבְךָ, כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל

וְלָדַעַת בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם יוֹצֵא קוֹל וּמַכְרִיז וְאוֹמֵר: הִשָּׁמְרוּ בְּנֵי הָעוֹלָם, סִגְרוּ דַּלְתוֹת הַזָּטָאִים, הִסְתַּלְקוּ מֵהָרְשֻׁת שֶׁתּוֹפֶסֶת טֶרֶם יִתָּפְסוּ רַגְלֵיהֶם בָּרְשֻׁת הַזּוֹ. הַגַּלְגַּל סוֹבֵב תָּמִיד, עוֹלֶה וְיוֹרֵד. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁדּוֹוְזִים רַגְלֵיהֶם מִתּוֹךְ הַגַּלְגַּל, שֶׁהֲרֵי נוֹפְלִים לְתוֹךְ הָעֹמֶק שֶׁטָּמוּן לְאוֹתָם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם.

אוֹי לְאוֹתָם שֶׁנּוֹפְלִים וְלֹא יָקוּמוּ, וְלֹא יֵאוֹרוּ בָּאוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכַּמָּה מְאוֹרוֹת גְּנוּזִים לָהֶם, כַּמָּה עִדּוּנִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם טְמוּנִים לָהֶם, שֶׁכָּתוּב מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ. מָה רַב טוּבְךָ, הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁזֶּהוּ אוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וְכָתוּב (תהלים צז) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. וְעַל זֶה מָה רַב טוּבְךָ.

כָּתוּב כָּאן מָה רַב טוּבְךָ, וְכָתוּב שָׁם וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. אֲשֶׁר צָפַנְתָּ, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ הָאוֹר וְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁעֲתִידִים לַזָּוֹטָא בָּעוֹלָם, וְגָנַז אֶת אוֹתוֹ הָאוֹר לְזַכּוֹת בּוֹ אֶת הַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

פָּעַלְתָּ. בְּרֵאשׁוֹנָה צָפַנְתָּ, וְאַזַּר כָּךְ פָּעַלְתָּ. אֶלָּא צָפַנְתָּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. פָּעַלְתָּ, בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ הָאוֹר הַגָּנוּז בּוֹ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אֻמָּנוּת הָעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, כָּתוּב בְּאַבְרָהָם, וְאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל אַבְרָהָם גָּנַז אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבוֹ עָשָׂה אֻמָּנוּת הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב פָּעַלְתָּ לַזּוֹסִים בָּךְ, לְאוֹתָם שֶׁיּוֹשְׁבִים תַּזַּת צִלּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

נָגַד בְּנֵי אָדָם, שֶׁהֲרֵי בָּאֻמָּנוּת הַזּוֹ שֶׁנַּעֲשְׂתָה בָּאוֹר הַזֶּה עוֹמְדִים בְּנֵי אָדָם בָּעוֹלָם וְקִיּוּמָם נִהְיָה. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא גָּנוּז, בְּנֵי הָאָדָם עוֹמְדִים בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. פָּעַלְתָּ, אֶת אֻמָּנוּת הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁבּוֹ נַעֲשָׂה הַכֹּל בְּזֶשְׁבּוֹן. אֻמָּנוּת הָעוֹלָם כְּמוֹ אֻמָּנוּת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהוּא אֻמָּנוּת כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

כְּתוּב כָּאן אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן, וְכָתוּב שָׁם אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָן תּוֹלְדוֹת שֶׁעָשׂוּ וְהוֹצִיאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, כֻּלָּן בְּכֹחַז שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹר הַגָּנוּז נַעֲשׂוּ וְיָצְאוּ. פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן יָצְאוּ בְּאוֹתוֹ הַכֹּחַז. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶּן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה – זֶהוּ מִצַּד הַיָּמִין. וְאִתּוֹ אָהֳלִיאָב – זֶהוּ מִצַּד הַשְּׂמאל. וְהַמִּשְׁכָּן מִצַּד יָמִין וּשְׂמאל הוּקַם וְנַעֲשָׂה, וּמִשָּׁה שָׁהָיָה בֵּינֵיהֶם הֵקִים אוֹתוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה טז) וְהוּכַן בַּחֶסֶד כִּסֵּא וְיֵשֵׁב עָלָיו בֶּאֱמֶת וגו'. וְהוּכַן בַּחֶסֶד כִּסֵּא, הֲרֵי בְּאַרְנוּ, כְּשֶׁעָלְתָה מַחֲשָׁבָה בְּרָצוֹן שֶׁל שִׁמְחָה מִטְּמִיר כָּל הַטְּמִירִים שֶׁלֹּא נוֹדַע וְלֹא נִדְבָּק, הִגִּיעָה אוֹתָהּ שִׁמְחָה וְהִכְתָּה לְתוֹךְ הַמַּחֲשָׁבָה, וְאָז נִכְנַס לַמָּקוֹם שֶׁנִּכְנַס.

עַד שֶׁנִּגְנַז בְּהֵיכָל עֶלְיוֹן אֲחוֹר, שֶׁהוּא טָמִיר לְמַעְלָה. וּמִשָּׁם שָׁפָעוּ וְנִמְשְׁכוּ כָּל הָאוֹרוֹת. שֶׁל יָמִין נָסַע בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ כֻּלָּם נָסְעוּ, וּמֵאוֹתוֹ צַד הַיָּמִין נִתְקַן הַכִּסֵּא לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְקִין אוֹתוֹ הַכִּסֵּא בְּחֶסֶד וְיָשַׁב עָלָיו בֶּאֱמֶת, שֶׁהוּא הַתִּקּוּן שֶׁל הַזּוֹתָם שֶׁל הַכֹּל. וְלֹא יוֹשֵׁב עַל אוֹתוֹ כִּסֵּא אֶלָּא בְּזוֹתָם שֶׁהוּא אֱמֶת. בְּאֹהֶל דָּוִד, שֶׁבּוֹ הוּא הַכִּסֵּא לְמַטָּה.

שָׁפָט וְדֹרֵשׁ מִשְׁפָּט וּמְהֵר צֶדֶק. שָׁפָט – מִצַּד הַדִּין. וְדֹרֵשׁ מִשְׁפָּט – מִצַּד הָרַחֲמִים. וּמְהֵר צֶדֶק – הוּא כִּסֵּא הַדִּין שֶׁהוּא הַבַּיִת דִּין לְמַטָּה. בֹּא וּרְאֵה, כְּמוֹ כֵּן הַמִּשְׁכָּן לֹא הֻתְקַן אֶלָּא בַּצַּד הַזֶּה כְּמוֹ זֶה שֶׁל חֶסֶד, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן נִמְנוּ הַתּוֹלְדוֹת וְהִתְתַּקְנוּ כֻּלָּם לְמַטָּה.

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל פִּי מֹשֶׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ וְנֶאֱמַר בְּכַמָּה צְדָדִים, אֲבָל כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה לִהְיוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה בַּדְיוֹקָן שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל אוֹתָם גְּוָנִים שֶׁל מַעְלָה הִתְקִינָם לְמַטָּה, לְהַדְבִּיק וּלְקַשֵּׁר עוֹלָם בְּעוֹלָם.

וּכְשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, הִשְׁגִּיחַ בַּתּוֹרָה וּבָרָא

אותו. וְהִסְתַּכֵּל בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם. בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, וְהֵם וָזְכְמָה וּתְבוּנָה וְדַעַת. בְּוָזְכְמָה – שֶׁכָּתוּב (משלי ג) ה' בְּוָזְכְמָה יָסַד אָרֶץ. בִּתְבוּנָה – שֶׁכָּתוּב כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה. בְּדַעַת – שֶׁכָּתוּב בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ. הֲרֵי כֻּלָּם בְּקִיּוּם הָעוֹלָם. וּבִשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה נִבְנָה הַמִּשְׁכָּן, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) וָאֲמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּוָזְכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת.

וְכָל הַשְּׁלֹשָׁה רְמוּזִים בַּפָּסוּק הַזֶּה. בְּרֵאשִׁית, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב בְּוָזְכְמָה. בָּרָא אֱלֹהִים, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב בִּתְבוּנָה. אֵת הַשָּׁמַיִם, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב בְּדַעַת. וְכֻלָּם כְּתוּבִים בְּמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן. וּבְסוֹד זֶה כָּתוּב, אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן – זֶה סוֹד הַוָּזְכְמָה. מִשְׁכַּן הָעֵדֻת – זֶה סוֹד הַתְּבוּנָה. אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל פִּי מֹשֶׁה – זֶה סוֹד הַדַּעַת. וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה – בָּרָא אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַכֹּל נִרְשַׁם בַּעֲבוּרַת הַמִּשְׁכָּן.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה עֲשֵׂה מִשְׁכָּן, הָיָה מֹשֶׁה עוֹמֵד תּוֹהֶה, שֶׁלֹּא יָדַע מַה לַּעֲשׂוֹת, עַד שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר. מַה זֶּה בְּתַבְנִיתָם? אֶלָּא לָמְדֵנוּ שֶׁהֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה דְּיוֹקָן כָּל דָּבָר וְדָבָר כְּמוֹ אוֹתוֹ דְּיוֹקָן שֶׁהוּא לְמַעְלָה, וְכָל אָזְד וְאָזְד הָיָה עוֹשֶׂה דְּיוֹקָן שֶׁלּוֹ כַּדְּיוֹקָן (שֶׁהוּא לְמַעְלָה, וְכָל אָזְד עוֹשֶׂה דְּיוֹקָן שֶׁלּוֹ כַּדְּיוֹקָן) שֶׁהוּא נַעֲשָׂה בָּאָרֶץ.

אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר, אֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא לָמְדֵנוּ שֶׁאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה הָיָה מַרְאֶה לוֹ בְּתוֹךְ כָּל אוֹתָם הַגְּוָנִים וְהַדְּיוֹקָנָאוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְמַטָּה, כַּמַּרְאֶה הַזֶּה שֶׁהֶרְאָה בְּתוֹכוֹ כָּל אוֹתָם דְּיוֹקָנָאוֹת.

מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה, אַתָּה – סוֹד הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה שֶׁהֶרְאָה לוֹ בְּתוֹךְ כָּל אוֹתָם הַדְּיוֹקָנָאוֹת. וְהָיָה מֹשֶׁה רוֹאֶה אוֹתָם כָּל

דָּבָר וְדָבָר עַל תְּקוּנוֹ כְּמוֹ שֶׁרוֹאֶה בְּתוֹךְ עֲשָׂשִׂית וְתוֹךְ מַרְאָה שֶׁמַּרְאָה אֶת כָּל הַדְּיוּקָנָאוֹת. וּכְשֶׁהִסְתַּכֵּל בָּהֶם מֹשֶׁה, הִתְקַשָּׁה לְפָנָיו. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה בְּסִימָנֵךְ וַאֲנִי בְּסִימָנִי. אָז הִתְיַשֵּׁב מֹשֶׁה בְּכָל מַעֲשֶׂה.

כְּשֶׁנַּעֲשָׂה כָּל הַמַּעֲשֶׂה, הִצְטָרֵךְ מֹשֶׁה לִמְנוֹת הַכֹּל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאַר כֶּסֶף וְזָהָב וְעָלָה לָקַחַת אוֹתָם. וְלָכֵן הִצְטָרֵךְ לִמְנוֹת אֶת הַנִּשְׁבוֹן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (במדבר לב) וִהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן כָּתוּב, אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת, שֶׁהֲרֵי רוֹזֵן הַקֹּדֶשׁ הָיְתָה מַרְאָה לְכֻלָּם אֶת נִשְׁבּוֹן כָּל הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף שֶׁנָּדְבוּ יִשְׂרָאֵל, וְרוֹזֵן הַקֹּדֶשׁ הָיְתָה אוֹמֶרֶת: וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מְאַת כִּכָּר וְגוֹ', כָּל הַזָּהָב הֶעָשׂוּי לַמְּלָאכָה וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם בְּאוֹתָם הָאֱמָנִים, וְרָצָה לְהוֹצִיא אֶת נֶאֱמָנוּתָם לִפְנֵי כֻלָּם.

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן. בֹּא וּרְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנַּעֲשָׂה מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן, הָיָה הַצַּד הָאַוֵּר הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט כְּדֵי לְהַסְטִין, וְלֹא מָצָא עִלָּה עַל נֶאֱמָנוּת הָאֱמָנִים, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹפֵף אוֹתוֹ לְפָנֵי מֹשֶׁה, וְהוּא עָשָׂה זֶשְׁבּוֹן שֶׁל נֶאֱמָנוּת בְּעַל כָּרְזוֹ, וְעָלְתָה נֶאֱמָנוּתָם לַכֹּל. וְסוֹד זֶה שֶׁכָּתוּב אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, אֵלֶּה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מט) גַּם אֵלֶּה תִּשְׁכַּוְנָה. וְכָתוּב אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל פִּי מֹשֶׁה, שֶׁשָּׁם הִתְמַנָּה וְנִפְקַד עַד שֶׁנַּעֲשָׂה הַזֶּשְׁבּוֹן שֶׁל בֵּית הַמִּשְׁכָּן לִפְנֵי מֹשֶׁה וְכָל יִשְׂרָאֵל.

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת. אֵיזוֹ עֵדוּת? אִלֵּא פְּעָמִים כָּתוּב כָּאן מִשְׁכָּן, אָזוֹד לְמַעְלָה וְאָזוֹד לְמַטָּה, וְהַמִּשְׁכָּן נִקְרָא מִשְׁכַּן הָעֵדוּת. וְאֵיזוֹ עֵדוּת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שִׁבְטֵי יָ"הּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל. שֵׁם זֶה הוּא עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל.

כְּמוֹ כֵן (תהלים פא) עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ. עֵדוּת שֵׁם יָהּ בִּיהוֹסֵף, הֵיא עֵדוּת וַדַּאי. שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ מְעִידוֹת עֵדוּת בְּכָל מָקוֹם, וְכָאן הוּא עֵדוּת. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִשְׁכַּן הָעֵדֻת, הַמִּשְׁכָּן שֶׁל הָעֵדוּת הַזּוֹ, וְלָכֵן נִקְרָא מִשְׁכָּן, עַל סוֹד

הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (שם קלב) וְעֵדֹתַי זוּ אֲלַמְּדֵם. מִשּׁוּם שֶׁמָּקוֹם זֶה הוּא סֵתֶר וּגְנִיזַת הַכֹּל.

אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה – עַד כָּאן לֹא יָדָעְנוּ אִם הַמִּשְׁכָּן פָּקַד אוֹ הָעֵדוּת הַזּוֹ. אֶלָּא פָּקַד וַדַּאי זוּ עֵדוּת. מִשּׁוּם שֶׁמִּיּוֹם שֶׁהִסְתַּלְּקוּ הָאָבוֹת מֵהָעוֹלָם וְכָל אוֹתָם שִׁבְטִים בְּנֵי יַעֲקֹב, וְנִשְׁאֲרוּ יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת בְּאוֹתָן צָרוֹת, נִשְׁכְּחָה מֵהֶם יְדִיעַת סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא שֵׁם הָעֵדוּת, קִיּוּמָם שֶׁל שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁשְּׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בֵּאֲרוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים וְכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁבָּא מֹשֶׁה, נִפְקַד וְנִזְכַּר הַשֵּׁם הַזֶּה בָּעוֹלָם. שֶׁכְּשֶׁהָיָה בַּסְּנֶה, מִיָּד שָׁאַל עַל הַשֵּׁם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב וְאָמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵהֶם. וְשָׁם נִפְקַד הַשֵּׁם הַזֶּה עַל פִּי מֹשֶׁה.

עֲבֹדַת הַלְוִיִּם. מַה זֶּה עֲבֹדַת הַלְוִיִּם? אֶלָּא סוֹד זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא. הוּא – זֶה סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא הוּא, וְלֹא נִקְרָא אַתָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם וַדַּאי. דָּבָר אַזֵּר עֲבֹדַת הַלְוִיִּם – שֶׁהֵם נוֹטְלִים אֶת הַמִּשְׁכָּן עַל כְּתֻפֵּיהֶם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, שֶׁכָּתוּב (במדבר ז) וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ.

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה יא) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא שֹׁרֶשׁ יִשַׁי וְגוֹ'. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַרְבֶּה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, יִתְקַיֵּם הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל עֵץ הַחַיִּים. וְאוֹתוֹ שֹׁרֶשׁ, מִמֶּנּוּ יִתְקַיְּמוּ שְׁאָר הַשָּׁרָשִׁים לְמַטָּה, שֶׁכֻּלָּם נִשְׁרְשׁוּ וְהִתְקַיְּמוּ מִמֶּנּוּ.

אֲשֶׁר עֻמַּד לְנֵס עַמִּים, שֶׁהֲרֵי הוּא עוֹמֵד לְנֵס וּלְאוֹת לְסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אֲלֵיו גּוֹיִם יִדְרֹשׁוּ, שֶׁשָּׁם סוֹד הַקִּיּוּם שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֲלֵיו גּוֹיִם יִדְרֹשׁוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב) וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' וְגוֹ', וְעַל זֶה – אֲלֵיו גּוֹיִם יִדְרֹשׁוּ. וְהָיְתָה מְנֻחָתוֹ כָּבוֹד, מְנֻחָתוֹ – זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד. כָּבוֹד – שֶׁכָּךְ נִקְרָא שֵׁם ה' בְּאוֹתוֹ זְמַן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כ) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר

הַזָּמָה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם.

וּמְנוּזָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שָׂרִשׁ יֵשׁ, שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹד ה', לֹא יִמָּנֵה וְלֹא יַעֲמֹד בְּזֶשְׁבּוֹן לְעוֹלָם. מָה הַטַּעַם? (מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי עוֹמֵד בְּזֶשְׁבּוֹן עַתָּה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן לֹא יַעֲמֹד בְּזֶשְׁבּוֹן. מָה הַטַּעַם?) מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹמֵד בְּזֶשְׁבּוֹן, לֹא שׁוֹרוֹת שָׁם בְּרָכוֹת בִּשְׁלֵמוּת. וְהַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת בְּמַה שֶּׁלֹּא עוֹמֵד בְּזֶשְׁבּוֹן. בַּזְּמַן הָרִאשׁוֹן עָמַד בְּזֶשְׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן.

בֹּא וּרְאֵה, הַמִּשְׁכָּן הַזֶּה עוֹמֵד בְּזֶשְׁבּוֹן, וְלָכֵן הִצְטָרֵךְ לִתְפִלַּת מֹשֶׁה, שֶׁיִּשְׂרוּ עָלָיו בְּרָכוֹת, שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה. וְאֵיזוֹ בְּרָכָה בֵּרַךְ אוֹתָם? יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּשְׁרֶה בְּרָכָה עַל מַעֲשֵׂי יְדֵיכֶם. וְהַבְּרָכוֹת לֹא שׁוֹרוֹת עַל הַזֶּשְׁבּוֹן הַזֶּה, עַד שֶׁקִּשַּׁר אוֹתוֹ מֹשֶׁה בַּמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל פִּי מֹשֶׁה. דְּאִם לֹא נַעֲשָׂה הַזֶּשְׁבּוֹן עַל יְדֵי מֹשֶׁה, אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת זֶשְׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל פִּי מֹשֶׁה.

פָּתַח וְאָמַר, (מלכים–א יז) וַיְהִי דְּבַר ה' אֶל אֵלִיָּהוּ (אֵלָיו) לֵאמֹר קוּם לֵךְ צָרְפָתָה וְגוֹ' הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָ. וְכִי אֵיפֹה צִוָּה אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא טֶרֶם שֶׁתָּבֹא לָעוֹלָם צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּגְזֵרָתוֹ לְמַעְלָה עַל הָעוֹרְבִים לְהָבִיא מָזוֹן לְאֵלִיָּהוּ וּלְאוֹתָהּ אִשָּׁה לָתֵת לוֹ מָזוֹן.

מַה כָּתוּב? וַתֹּאמֶר חַי ה' אֱלֹהֶיךָ אִם יֶשׁ לִי מָעוֹג כִּי אִם מְלֹא כַף קֶמַח בַּכַּד וּמְעַט שֶׁמֶן בַּצַּפַּחַת וְגוֹ'. וַהֲרֵי כָּאן מִדָּה הָיְתָה בְּאוֹתוֹ קֶמַח, שֶׁהֲרֵי הָיָה בּוֹ מְלֹא כַף קֶמַח בַּכַּד. כַּף הִיא הַמִּדָּה שָׁלוֹ. וְנִרְאֶה שֶׁאֵין שׁוֹרוֹת בּוֹ בְּרָכוֹת הוֹאִיל וְעוֹמֵד בְּמִדָּה. מַה כָּתוּב? כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּד הַקֶּמַח לֹא תִכְלֶה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא תֶחְסָר עַד יוֹם תֵּת ה' גֶּשֶׁם.

תֵּת – כָּתוּב תִּתֵּן, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל דּוֹר לֹא נִמְצָא מִי שֶׁיּוּכֶה לִזְכוּת כְּמוֹ הָאִשָּׁה הַזֹּאת, וְעַל זֶה כָּתוּב תִּתֵּן. אַתָּה תִּתֵּן מָטָר עַל הָעוֹלָם מִשּׁוּם שֶׁזְּכוּתְךָ רַבָּה.

וְכָתוּב כַּד הַקֶּמַח לֹא כָלְתָה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא חָסֵר כִּדְבַר ה' אֲשֶׁר דִּבֶּר

בְּיַד אֱלִיָּהוּ. וְכִי אִם אוֹתוֹ קָמֵוז שֶׁעוֹמֵד בְּמִדָּה, שֶׁהָיָה מְלֹא כַּף קָמֵוז, לֹא פָּסְקוּ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת מִשּׁוּם דְּבַר אֱלִיָּהוּ, שֶׁכָּתוּב כַּד הַקָּמֵוז לֹא תִכְלֶה, וְכָתוּב כַּד הַקָּמֵוז לֹא כָלָתָה – מִשְׁכַּן הָעֵדוּת, אַף עַל גַּב שֶׁעוֹמֵד בְּזֶוֶשְׁבּוֹן, הוֹאִיל וְנִפְקַד עַל יְדֵי מֹשֶׁה, כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁשּׁוֹרִים בּוֹ בְּרָכוֹת. וְעַל זֶה כָּתוּב, אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל פִּי מֹשֶׁה.

אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן. רַבִּי זְוָקְיָה פָּתַז וְאָמַר, (שמות ג) אַל תִּקְרַב הֲלֹם שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, שֶׁהִפְרִידוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאִשְׁתּוֹ כְּדֵי לְהַדְבֵּק בַּשְּׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא. אַדְמַת קֹדֶשׁ – זוֹ שְׁכִינָה. הִדָּבְקוּת קְדוּשָׁה נִדְבַּק מֹשֶׁה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְמַעְלָה.

שֶׁאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָשַׁר אוֹתוֹ בַּזִּוּוּגִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִפְקַד לִהְיוֹת מְמֻנֶּה גָּדוֹל עַל הַבַּיִת, וְהוּא גָּוֵר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה, שֶׁכָּתוּב (במדבר טז) וּפָצְתָה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וְגוֹ', וְכָתוּב וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר וְגוֹ', וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה. וְכָתוּב (שם י) קוּמָה ה'. שׁוּבָה ה'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל פִּי מֹשֶׁה. עַל פִּי מֹשֶׁה נִתְּנָן וְנִפְקַד בַּכֹּל. הַפְקִידָה שֶׁל הַמִּשְׁכָּן הָיְתָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות ג) פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם. שֶׁהוּא הָיָה קוֹל שֶׁהוֹצִיא אֶת אוֹתוֹ דִּבּוּר וְעָשָׂה לוֹ פְּקִידָה לָצֵאת מִן הַגָּלוּת, וְעַכְשָׁו נִפְקָד לְהַמְשִׁיךְ קְדֻשָּׁה מִמַּעְלָה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם.

וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶּן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁהֲרֵי בְּצַלְאֵל הָיָה מִצַּד הַיָּמִין, וְהוּא הִתְקִין תִּקּוּן הַכֹּל. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי יְהוּדָה הוּא שַׁלִּיט וּמֶלֶךְ עַל כָּל שְׁאָר הַשְּׁבָטִים וּמִמֶּנּוּ יָצָא מִי שֶׁהִתְקִין אֶת כָּל הַמִּשְׁכָּן. בְּצַלְאֵל, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ בְּצֵל אֵל. וּמִיהוּ בְּצֵל אֵל? זֶה יָמִין . וְעוֹד, מִצַּד זֶה הִתְקִין הַכֹּל, וְיָרַשׁ זְכוּתָהּ לַעֲשׂוֹת כָּל מַעֲשֶׂה.

וְאִתּוֹ אָהֳלִיאָב בֶּן אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה דָן. זֶהוּ מִצַּד הַשְּׁמֹאל, זֶהוּ מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה (הַקָּדוֹשׁ), וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁהֲרֵי מִשְּׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ נַעֲשָׂה הַמִּשְׁכָּן

וְהִתְחַתְּנוּ בָּהֶם לְהִיוֹת בֵּין יָמִין וּשְׂמֹאל, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר וּפָרְשׁוּהָ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים מח) יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, זָרַק אֶבֶן אַזְוֵת נִכְבָּדָה מִתַּזְוֵת כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ וְשִׁכַּע אוֹתָהּ עַד הַתְּהוֹם, וְרֹאשׁ אָזְוֵד שֶׁל אוֹתָהּ אֶבֶן נָעוּץ בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת, וְרֹאשׁ אַזְוֵר לְמַעְלָה, וְאוֹתוֹ הָרֹאשׁ הָאַזְוֵר הָעֶלְיוֹן הוּא נְקֻדָּה אַזְוַת (עֶלְיוֹנָה) שֶׁעוֹמֶדֶת בְּמֶרְכַּז הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם הִתְפַּשֵּׁט הָעוֹלָם לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל וּלְכָל הַצְּדָדִים, וְהִתְקַיֵּם בְּאוֹתָהּ נְקֻדַּת הַמֶּרְכָּז, וְאוֹתָהּ אֶבֶן נִקְרֵאת אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה, שֶׁמִּמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם לְכָל הַצְּדָדִים. עוֹד שְׁתִיָּ"ה – שֶׁת יָ"ה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם אוֹתָהּ לִהְיוֹת יְסוֹד הָעוֹלָם וְהַשְׁתַּלַּת הַכֹּל.

בִּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים הִתְפַּשְּׁטָה הָאָרֶץ סְבִיב אוֹתָהּ נְקֻדָּה. הִתְפַּשְּׁטוּת רִאשׁוֹנָה סְבִיב אוֹתָהּ נְקֻדָּה, כָּל צְוּזוֹת וְזָכוּת הָאָרֶץ שָׁם הֵם עוֹמְדִים, וְשָׁם הֵם. וְזוֹ עוֹמֶדֶת לְמַעְלָה עַל כָּל הָאָרֶץ סְבִיב אוֹתָהּ נְקֻדָּה. הִתְפַּשְּׁטוּת שְׁנִיָּה סְבִיב אוֹתָהּ הִתְפַּשְּׁטוּת רִאשׁוֹנָה, אֵין שָׁם צְוּזוֹת וְזָכוּת כְּאוֹתָהּ רִאשׁוֹנָה, אֲבָל הוּא דַּק וְצָוּז בַּצְּוּזוֹת שֶׁל הֶעָפָר יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר עָפָר אַזְוֵר. הִתְפַּשְּׁטוּת שְׁלִישִׁית הִיא זִשְׁיָךְ וְנָסוּת הֶעָפָר יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וּסְבִיב זֶה עוֹמְדִים מֵי הָאוֹקְיָנוֹס שֶׁסּוֹבֵב כָּל הָעוֹלָם. נִמְצָא שֶׁאוֹתָהּ נְקֻדָּה עוֹמֶדֶת בַּמֶּרְכָּז, וְכָל הַגְּוָנִים שֶׁל הַהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁל הָעוֹלָם סְבִיבָהּ.

הִתְפַּשְּׁטוּת רִאשׁוֹנָה הוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל אוֹתָם הֵיכָלוֹת וַעֲזָרוֹת, וְכָל אוֹתוֹ תִּקּוּן שֶׁלּוֹ וִירוּשָׁלַיִם, וְכָל הָעִיר מֵהַזְּוּמוֹת וּפָנִימָה. הִתְפַּשְּׁטוּת שְׁנִיָּה – כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְקַדְּשָׁה בִּקְדֻשָּׁה. הִתְפַּשְּׁטוּת שְׁלִישִׁית הוּא כָּל שְׁאָר הָאָרֶץ, מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁב שְׁאָר הָעַמִּים, וְיָם הָאוֹקְיָנוֹס שֶׁסּוֹבֵב הַכֹּל.

וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁסּוֹד זֶה גּוֹנֵי הָעַיִן שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתָהּ נְקֻדָּה שֶׁל מֶרְכַּז הָעַיִן, שֶׁהוּא מַרְאָה שֶׁל כָּל הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָהּ נְקֻדַּת הַמֶּרְכָּז שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהִיא מַרְאָה שֶׁל הַכֹּל, וְשָׁם עוֹמֵד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים וְאָרוֹן וְכַפֹּרֶת שֶׁהֵם הַמַּרְאָה שֶׁל

הַכֹּל. נִמְצָא שֶׁאוֹתָהּ נְקֵדָּה הִיא הַמַּרְאָה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. וְעַל זֶה כָּתוּב יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן וְגוֹ'. יְפֵה – יָפָה אוֹתוֹ הַמַּרְאָה וְשִׁמְּזַת הַכֹּל. נוֹף – נוֹף הָאִילָן, שֶׁהוּא הַיָּפֶי שֶׁל הַכֹּל.

בֹּא וּרְאֵה, הַיָּפֶי שֶׁל הָעוֹלָם וְהַמַּרְאָה שֶׁל הָעוֹלָם לֹא נִרְאָה בָּעוֹלָם, עַד שֶׁנִּבְנָה וְהוּקַם הַמִּשְׁכָּן וְנִכְנַס הָאָרוֹן לְתוֹךְ הַקֹּדֶשׁ. מֵאוֹתָהּ שָׁעָה נִרְאָה הַמַּרְאָה שֶׁל הַכֹּל בָּעוֹלָם וְהִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם, וְהוֹלְכִים בְּאוֹתוֹ מִשְׁכָּן וּבְאוֹתוֹ אָרוֹן, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְאוֹתָהּ נְקֵדָּה שֶׁהִיא יְפֵה נוֹף שִׁמְּזַת הַכֹּל. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְשָׁם, אָז פָּתַח הָאָרוֹן וְאָמַר, (תהלים קלב) זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד פֹּה אֵשֵׁב כִּי אִוִּיתִיהָ.

רַבִּי יֵיסָא אָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה אָמְרָה אוֹתוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִכְנַס הָאָרוֹן לִמְקוֹמוֹ. רַבִּי זְוַקְיָה אָמַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר אוֹתוֹ עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ וְזָס עַל הָעוֹלָם, וּבְרָכָה וְשָׁלוֹם וַזְּבִיבוּת הַכֹּל נִמְצָאִים. וְאָז אָמַר, זֹאת מְנוּחָתִי עֲדֵי עַד.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁכָּל הָאֻמָּנִים הִתְזוֹזִילוּ לַעֲשׂוֹת הָאֻמָּנוּת, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה מַמָּשׁ שֶׁהִתְזוֹזִילוּ הָיָה נִשְׁלָם מֵעַצְמוֹ. הֵם מַתְזוֹזִילִים – וְהִיא מַשְׁלִימָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה, הִיא מַמָּשׁ. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַתִּכֶל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֹהֶל מוֹעֵד.

כְּמוֹ זֶה – (בראשית ב) וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. וְאִם תֹּאמַר, וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי – וַדַּאי כָּךְ הוּא! שֶׁכָּל הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַמַּעֲשִׂים נִשְׁלְמוּ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, כָּל הָעוֹלָם לֹא הָיָה שָׁלֵם בְּקִיּוּמוֹ עַד שֶׁבָּא הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. שֶׁכְּשֶׁבָּא הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, אָז נִשְׁלְמוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים, וְהִשְׁלִים בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. בָּזֶה נִשְׁלַם, בְּקִיּוּם כָּל מַעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, וְעַל זֶה וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי.

וּכְשֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל מַעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשָׂה – נַעֲשָׂה מֵעַצְמוֹ. הָאֻמָּנִים

הִתְזִילוּ – וְהַמַּעֲשֶׂה נִרְאָה לָהֶם לְהַעֲשׂוֹת וְנִרְשַׁם לְפָנֵיהֶם וְהִשְׁתַּלֵּם מֵעַצְמוֹ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ו) וְהַבַּיִת בְּהִבָּנְתּוֹ. לֹא כָתוּב וְהַבַּיִת כַּאֲשֶׁר בָּנוּהוּ, אֶלָּא בְּהִבָּנְתּוֹ, שֶׁהוּא נִשְׁלַם מֵעַצְמוֹ. וְכָתוּב אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה. לֹא כָתוּב בָּנוּהוּ, אֶלָּא נִבְנָה, הוּא מֵעַצְמוֹ נִבְנָה. וְכָל בְּכָל מַעֲשֶׂה שֶׁהוּא קָדוֹשׁ, מִשְׁתַּלֵּם מֵעַצְמוֹ.

וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶּן חוּר. פָּסוּק זֶה לָמַדְנוּ, שֶׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִכְרִיזָה עָלָיו לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר: וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶּן חוּרִי לְמַטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֶת מֹשֶׁה. וְאֹתוֹ אָהֳלִיאָב בֶּן אֲחִיסָמָךְ, מַה זֶּה וְאֹתוֹ? אֶלָּא לָמַדְנוּ שֶׁאָהֳלִיאָב לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה לְבַדּוֹ, אֶלָּא עִם בְּצַלְאֵל, וְעִמּוֹ עָשָׂה כָּל מַה שֶׁעָשָׂה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֹתוֹ, וְאֹתוֹ וְלֹא לְבַדּוֹ. מִכָּאן שֶׁהַשְּׁמאל בִּכְלַל יָמִין תָּמִיד, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות לא) וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי אִתּוֹ אֵת אָהֳלִיאָב. זֶה יָמִין וְזֶה שְׂמאל.

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל פִּי מֹשֶׁה וְגוֹ׳. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ כָּל הַזְּכָמִים אֶת הַמִּשְׁכָּן, צָרִיךְ לְהַזְזִיר וְזֶשְׁבּוֹן מִכָּל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל זֶשְׁבּוֹן וְזֶשְׁבּוֹן, כְּשֶׁהָיָה נַעֲשָׂה זֶשְׁבּוֹן, כָּךְ הִתְקַיֵּם אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, וְהִתְקַיֵּם בִּמְקוֹמוֹ.

וְיִשְׂרָאֵל כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְרַצּוּ בְּמַה שֶׁנָּדְבוּ בָּרִאשׁוֹנָה, גַּם כָּךְ הִתְרַצּוּ בְּאוֹתוֹ זֶשְׁבּוֹן, וְאָז הִתְקַיֵּם כָּל הַמַּעֲשֶׂה בְּאוֹתוֹ רָצוֹן. וְלָכֵן צָרִיךְ כָּאן זֶשְׁבּוֹן, מִשּׁוּם שֶׁבָּזֶה מִתְקַיֵּם הַמַּעֲשֶׂה. אֵלֶּה כָּתוּב, וְלֹא כָתוּב וְאֵלֶּה. אֶלָּא זֶהוּ זֶשְׁבּוֹן שֶׁפּוֹסֵל אֶת כָּל הַזֶּשְׁבּוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְזֶה הִתְקַיֵּם יוֹתֵר מִכֻּלָּם, שֶׁבָּזֶה הִתְקַיֵּם הַמִּשְׁכָּן וְלֹא בְּאַזֵּר.

פָּתַח וְאָמַר, (שם ב) וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ וֹסֶן יְשׁוּעֹת חָכְמַת וָדַעַת יִרְאַת ה׳ הִיא אוֹצָרוֹ. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ הַזַּבְרִים, אֲבָל הֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזוֹכֶה לִקְבֹּעַ לָהּ עִתִּים, צָרִיךְ בֶּאֱמוּנָה, שֶׁיִּרְצוֹנוֹ יִתְכַּוֵּן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יִתְכַּוֵּן לְשֵׁם שָׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁאֱמוּנָה לְכָךְ הִתְכַּוְּנָה. וֹסֶן

יְשׁוּעָה, לִכְלֹל רַזְמִים בְּדִין. זָכְמַת וָדַעַת, שָׁשְׁנִי אֵלֶּה שׁוֹרִים זֶה עַל זֶה. זֶה טָמִיר וְגָנוּז, לְהַשְׂרוֹת זֶה עַל זֶה.

יִרְאַת ה׳ הִיא אוֹצָרוֹ – אוֹצָרוֹ שֶׁל כָּל אֵלֶּה, מִשּׁוּם שֶׁיִּרְאַת ה׳ הַוּוֹ לוֹקַחַת כָּל אוֹתָם גְּוָזִלִים, וַעֲשִׂיתָ אוֹצָר לְכֻלָּם. וּכְשֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנָּה כָּל אוֹתָם גְּוָזִים כֻּלָּם, מוֹצִיאָה אוֹתָם בְּזֶוֶשְׁבּוֹן. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שיר ז) עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּזֶוֶשְׁבּוֹן. בְּזֶוֶשְׁבּוֹן וַדַּאי עוֹשָׂה, וּמוֹצִיאָה אוֹתָם בְּרֵכוֹת מַיִם, וּמַשְׁגִּיחָה לְהוֹצִיא הַכֹּל בְּזֶוֶשְׁבּוֹן. (וּמַשְׁקִים לְכֻלָּם)

וְלָכֵן נִקְרֵאת אֱמוּנָה, וּבַכֹּל נִקְרֵאת אֱמוּנָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּמָה אִם כָּאן צָרִיךְ לְהַרְאוֹת אֱמוּנָה – לִשְׁאָר דִּבְרֵי הָעוֹלָם עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מוֹדִיעַ לְכָל יִשְׂרָאֵל סוֹד הָאֱמוּנוֹת שֶׁלָּהֶם בְּכָל מַה שֶּׁעָשׂוּ, וְהַכֹּל נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרָצָה בִּבְצַלְאֵל לַעֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן יוֹתֵר מִכָּל יִשְׂרָאֵל. לָמָּה? אָמַר לוֹ, הַשֵּׁם גּוֹרֵם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם שָׁמוֹת בָּאָרֶץ לְהִתְעַטֵּר (לְעוֹרֵר) בָּהֶם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם מַעֲשֶׂה בָּעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מו) אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ.

אָמַר לוֹ, סוֹד הוּא כָּאן. יְהוּדָה הָיָה מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְזָזַר וְנִדְבַּק בַּיָּמִין, וְעַל זֶה בְּצַד זֶה נַעֲשָׂה הַמִּשְׁכָּן. הִתְוַזִּיל מִצַּד שְׂמֹאל, וְנִדְבַּק בְּצַד יָמִין, וְאַזַּר כָּךְ נִכְלָל זֶה בָּזֶה וְנַעֲשָׂה הַכֹּל יָמִין. כְּמוֹ כֵן הַתּוֹרָה מַתְוַזִּילָה מִשְּׂמֹאל וְנִדְבֶּקֶת בְּיָמִין, וְנִכְלָל זֶה בָּזֶה וְנַעֲשָׂה הַכֹּל יָמִין. רְאוּבֵן הִתְוַזִּיל מִיָּמִין וְסָטָה לִשְׂמֹאל, וְנָסְעוּ עִמּוֹ שְׁאָר הַשְּׁבָטִים שֶׁהֵם שְׂמֹאל, מִשּׁוּם שֶׁהִתְוַזִּיל מִיָּמִין וְסָטָה לִשְׂמֹאל.

יְהוּדָה הִתְוַזִּיל מִשְּׂמֹאל וְסָטָה לְיָמִין. הִתְוַזִּיל מִשְּׂמֹאל, מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִצַּד שְׂמֹאל, וְנִדְבַּק בְּיָמִין, וְהַמִּשְׁכָּן נַעֲשָׂה בַּצַּד הַזֶּה. הִתְוַזִּיל מִצַּד שְׂמֹאל וְנִדְבַּק בְּצַד יָמִין. וְעַל זֶה בְּצַלְאֵל, שֶׁבָּא מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ, עָשָׂה אֶת הַמִּשְׁכָּן וְהִתְתַּקֵּן

אֶצְלוֹ. וַהֲרֵי פָּרִשׁוּהָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בּוֹ, וּבֵרַר אוֹתוֹ מִכֻּלָּם לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה.

וְנָתַן לוֹ זְכוּתָה וּתְבוּנָה וָדַעַת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, מִשּׁוּם שֶׁעָמוֹ הָיָה בָּרִאשׁוֹנָה הַשֵּׂכֶל הַלֵּב, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) וּבְלֵב כָּל זַחֲכַם לֵב נָתַתִּי זְכוּתָה. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נוֹתֵן זְכוּתָה אֶלָּא לְמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זְכוּתָה, וּפָרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים וְנִתְבָּאֵר, וְכֵן כְּמוֹ כֵן בְּצַלְאֵל. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּצַלְאֵל – שֶׁמּוֹ גָּרַם לוֹ, וְעַל זְכוּתוֹ נִקְרָא כָּךְ, וְסוֹד הַמִּלָּה בְּצַלְאֵל – בְּצֵל אֵל.

פָּתַח וְאָמַר, (שיר ב) כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי וְגוֹ'. בְּצִלּוֹ – הַיְנוּ בְּצַלְאֵל, שֶׁהוּא הִתְקִין הַמִּשְׁכָּן וְעָשָׂה אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וּזְמַרְתִּי וְיָשַׁבְתִּי. שֶׁהַמִּשְׁכָּן נָזְמָד לָשֶׁבֶת בּוֹ, שֶׁהוּא עָשָׂה וְזִמְרָה לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יוֹשֶׁבֶת בְּצֵל הָאֵל. וְזֶהוּ בְּצַלְאֵל.

וּפָרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי, שֶׁזֶּהוּ שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוֹת טוֹבִים בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (הושע יד) מִמֶּנִּי פִּרְיְךָ נִמְצָא. מִי הוּא פְּרִי? אֵלּוּ הֵם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם פְּרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן מוֹצִיא וְזוֹרֵק נְשָׁמוֹת לָעוֹלָם, וְהֵם הַפֵּרוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ פִּרְיוֹ. וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בְּצִלּוֹ – וְזֶהוּ בְּצַלְאֵל. וְעַל זֶה תִּקּוּן הַמִּשְׁכָּן עַל יְדֵי בְּצַלְאֵל הָיָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶּן חוּר. בֶּן אוּרִי – זֶה אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁיּוֹצֵא. בֶּן אוּרִי – זֶה יָמִין. בֶּן חוּר – זֶה שְׂמֹאל. בֶּן אוּרִי בֶּן חוּר (בֶּן חוּר בֶּן חוּרִי). וְעַל זֶה נִשְׁלַם בּוֹ דִּינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל.

כָּל הַזָּהָב הֶעָשׂוּי – מֵאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנָּתְנוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל, הָיָה עָשׂוּי וְנִתְתַּקֵּן מִקֶּדֶם לְכָךְ. בְּכֹל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ – כָּל אוֹתוֹ זָהָב נַעֲשָׂה וְנִתְתַּקֵּן בְּכֹל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה הָיָה מִתְתַּקֵּן בָּהּ זָהָב, שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אֶלָּא בְּרַוָּזְמִים וְדִין, וְעַל זֶה זָהָב הָיָה הוֹלֵךְ בְּכָל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ. בְּכָל אוֹתָהּ עֲבוֹדָה שֶׁנִּקְרֵאת קֹדֶשׁ הָיָה הוֹלֵךְ בָּהּ זָהָב, זָהָב בַּכֹּל.

רַבִּי אַבָּא, רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ יוֹשְׁבִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר לוֹ

רַבִּי זְוִקְיָה לְרַבִּי אַבָּא, הֲרֵי אָנוּ רוֹאִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בְּדִין בַּכֹּל לְעָרֵב זֶה בָּזֶה, וְהוּא מַאֲרִיךְ דִּין לִרְשָׁעֵי הָעוֹלָם. אִם הוּא רוֹצֶה בְּדִין, לָמָּה מְסַלֵּק אוֹתוֹ מִן הָרְשָׁעִים? אָמַר לוֹ, כַּמָּה הָרִים נֶעֱקְרוּ בַּדָּבָר הַזֶּה, אֲבָל כַּמָּה דְּבָרִים גְּלָה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בָּזֶה.

וּבֹא רְאֵה, הַדִּין שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בּוֹ הוּא דִּין בָּרוּר, הוּא דִּין שֶׁמְּעוֹרֵר אַהֲבָה וְשִׁמְוָה. אֲבָל הָרְשָׁעִים, כְּשֶׁהֵם בָּעוֹלָם, כֻּלָּם דִּין שֶׁל זְהֲמָה, כֻּלָּם דִּין שֶׁלֹּא רוֹצֶה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלָל. וְעַל זֶה לֹא צָרִיךְ לְעָרֵב דִּין קָדוֹשׁ בְּדִין טָמֵא שֶׁל זְהֲמָה, עַד שֶׁמִּתְכַּלֶּה מֵעַצְמוֹ וּמֵאֲבֵדוֹ מֵהָעוֹלָם הַבָּא, וְאוֹתוֹ דִּין שֶׁל זְהֲמָה שֶׁבּוֹ, הוּא מְאַבֵּד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים צב) בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וַיָּצִיצוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד. הַפָּסוּק הַזֶּה פֻּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב, כְּעֵשֶׂב הַזֶּה שֶׁהוּא בִּיבֵשׁ בָּאָרֶץ וְהוּא יָבֵשׁ, כְּשֶׁשּׁוֹרִים בּוֹ מַיִם הוּא פּוֹרֵחַ, וְאוֹתוֹ יֹבֶשׁ פּוֹרֵחַ. וּכְאֵילֶּן הַזֶּה קָצוּץ שֶׁצָּץ מֵזָּדוֹן, וְלֹא מַעֲלָה אֶלָּא אוֹתָם פָּאֵרוֹת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, שֶׁהֵם עֲנָפִים שֶׁעוֹלִים, וּלְעוֹלָמִים לֹא עוֹלֶה אֵילָן כְּפִי שֶׁהָיָה בָּרִאשׁוֹנָה לִהְיוֹת אֵילָן, וְכָל זֶה לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד, לְעָקְרָם מֵהַשָּׁרְשִׁים וּמֵהַכֹּל.

עוֹד יֵשׁ סוֹד אַחֵר בָּזֶה, עַל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַאֲרִיךְ רָגְזוֹ עִם הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא זֵלֶק שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר, וְהָעוֹלָם הַבָּא הוּא צַד הַקְּדֻשָּׁה. וְהוּא זֵלֶק הַצַּדִּיקִים, שֶׁהַצַּדִּיקִים יִהְיוּ בּוֹ בַּעֲטָרַת הַכָּבוֹד שֶׁל רִבּוֹנָם. וּשְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ עוֹמְדִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה. זֶה צַד הַקְּדֻשָּׁה, וְזֶה הַצַּד הָאַחֵר שֶׁטָּמֵא. זֶה עוֹמֵד לַצַּדִּיקִים, וְזֶה עוֹמֵד לָרְשָׁעִים. וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁאֵין לָהֶם זֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא בָּעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה, הַכֹּל הִתְתַּקֵּן וְהִתְגַּלָּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַף עַל פִּי שֶׁבָּלָק וּבִלְעָם לֹא הִתְכַּוְּנוּ עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַכֹּל הִתְתַּקֵּן לְמָנָיו, וְלֹא גָּרַע מִשְׁכָּרָם כְּלוּם בָּעוֹלָם הַזֶּה. בְּאוֹתוֹ זְמַן שָׁלְטוּ עַל יִשְׂרָאֵל, שָׁגָּרַם אוֹתוֹ

קָרְבָּן לְהִסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף, פָּרַט לְכָל אֵלּוּ שֶׁנֶּהֱרְגוּ, שֶׁכָּתוּב (במדבר כה) הָרְגוּ אִישׁ וַאֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר, וְכָתוּב קָזוּ אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַה'. וְעַד כְּעֵת אוֹתוֹ קָרְבָּן הָיָה תָּלוּי לְהַפָּרַע מִיִּשְׂרָאֵל. שִׁבְעָה מִזְּבּוּזוֹת כְּזֶשְׁבּוֹן אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא וּרְאֵה, אוֹתָם אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם קָרְבָּנוֹת עָשׂוּ בָּלָק וּבִלְעָם, וְנָטְלוּ אוֹתָם מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַזּוֹר לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְעַל זֶה הָיָה תָּלוּי אוֹתוֹ קָרְבָּן, שֶׁיִּטֹּל אוֹתוֹ אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזּוֹר, שֶׁנִּקְרָא קִלְלָה, מִיִּשְׂרָאֵל. וְעַד עַכְשָׁיו לֹא נָבָה מֵהֶם. וְזֶהוּ סוֹד (מלכים–ב ב) וַיִּפֹּל אַזַּרְיוֹ וַיִּרְאֵם. וַיִּפֹּל אַזַּרְיוֹ – אֲזוֹרֵי שְׁכִינָה, שֶׁעָמַד הַצַּד הָאַזּוֹר לְאָזּוֹר. וַיִּרְאֵם – הִסְתַּכֵּל בָּהֶם אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזּוֹר וְרָאָה אוֹתָם שֶׁרְאוּיִים לְהֵעָנֵשׁ, וְעַל זֶה – וַיְקַלְלֵם בְּשֵׁם ה'. בְּשֵׁם ה' – לְהוֹצִיא אוֹתוֹ שֵׁם ה' מֵזִּיּוּב זֶה, מֵאוֹתוֹ זִיּוּב שֶׁל אוֹתוֹ קָרְבָּן שֶׁהִקְרִיב אוֹתוֹ צַד אֶלָּיו, וְהַכֹּל מְתֻקָּן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נֶאֱבָד דָּבָר. כְּמוֹ כֵן הַכֹּל הִתְתַּקֵּן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע.

בֹּא וּרְאֵה, דָּוִד הוּא הָיָה שֶׁבָּרַז לְפָנֵי שָׁאוּל, וְעַל זֶה גָּרַם שֶׁנֶּאֶבְדוּ כָּל אוֹתָם כֹּהֲנֵי נוֹב, וְלֹא נִשְׁאַר מִכֻּלָּם – רַק אֶבְיָתָר לְבַדּוֹ שֶׁבָּרַז. וְזֶה גָּרַם כַּמָּה רָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל, וּמֵת שָׁאוּל וּבָנָיו, וְנָפְלוּ מִיִּשְׂרָאֵל כַּמָּה אַלְפִים וּרְבָבוֹת. וְעִם כָּל זֶה, אוֹתוֹ זִיּוּף הָיָה תָּלוּי עַל דָּוִד לִגְבוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁכָּל בְּנֵי דָּוִד נֶאֶבְדוּ בְּיוֹם אֶחָד, וְלֹא נִשְׁאַר מֵהֶם אֶלָּא יוֹאָשׁ לְבַדּוֹ, שֶׁנִּגְנַב. כְּמוֹ שֶׁלֹּא נִשְׁאַר מֵאֲזִימֶלֶךְ – רַק אֶבְיָתָר לְבַדּוֹ. וְעַד עַכְשָׁיו אוֹתוֹ זִיּוּף הָיָה תָּלוּי לַעֲשׂוֹת דִּין עַל נוֹב עַל אוֹתוֹ זִיּוּף שֶׁל נוֹב, שֶׁכָּתוּב (ישעיה י) עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד, וּפָרְשׂוּהָ.

כְּמוֹ זֶה – כָּל הַזָּהָב הֶעָשׂוּי לַמְּלָאכָה. מַה זֶּה הֶעָשׂוּי? כָּאן הִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנָּתְנוּ יִשְׂרָאֵל זָהָב לָעֵגֶל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְדִּים לָהֶם זָהָב זֶה לִרְפוּאָה, שֶׁהֲרֵי זָהָב הַמִּשְׁכָּן הִקְדִּים לָהֶם לְאוֹתוֹ הַזָּהָב שֶׁנָּתְנוּ לָעֵגֶל. שֶׁכָּל הַזָּהָב שֶׁהָיָה עִמָּהֶם וְנִמְצָא עִמָּהֶם, נָתְנוּ לִתְרוּמַת הַמִּשְׁכָּן. הָהָיָה עוֹלֶה בְּדַעְתְּךָ, שֶׁכְּשֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל נִמְצָא עִמָּהֶם זָהָב, וְהֵם פָּרְקוּ אָזְנֵיהֶם

לִטֹּל אוֹתוֹ זָהָב, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיִּתְפָּרָקוּ כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם?! וְעַל זֶה הִקְדִּים זָהָב הַתְּרוּמָה, לְכַפֵּר עַל הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. (ומשום כך)

וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה, מִצַּד הַמַּלְכוּת עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה, שֶׁהֲרֵי כָּל אֻמָּנוּת הַמִּשְׁכָּן הִתְתַּקְּנָה בָּהֶם וְעַל יְדֵיהֶם. בְּצַלְאֵל עָשָׂה אֶת הָאֻמָּנוּת, וּמֹשֶׁה הִתְקִין אֶת הַכֹּל אַחַר כָּךְ. מֹשֶׁה וּבְצַלְאֵל הָיוּ כְּאֶחָד. מֹשֶׁה לְמַעְלָה – בְּצַלְאֵל תַּחְתָּיו. סִיּוּם הַגּוּף כְּמוֹ הַגּוּף. בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב, הֲרֵי פָּרְשׂוּהָ – זֶה יָמִין וְזֶה שְׂמֹאל, וְהַכֹּל אֶחָד. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וּבְצַלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמַטֵּה יְהוּדָה וְגוֹ', וְאִתּוֹ אָהֳלִיאָב בֶּן אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה דָּן וְגוֹ'.

כָּל הַזָּהָב הֶעָשׂוּי לַמְּלָאכָה בְּכֹל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח אֶת הַפָּסוּק בֶּאֱלִישָׁע, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל מִשָּׁם בֵּית אֵל וְהוּא עֹלֶה בַּדֶּרֶךְ וְגוֹ'. וּנְעָרִים קְטַנִּים, הֲרֵי פָּרְשׂוּהָ – מְנֻעָרִים הָיוּ מִכָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וּמִכָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה. קְטַנִּים – קְטַנֵּי אֱמוּנָה, וְהִתְזַיְּבוּ בְּדִין הָעוֹלָם הַזֶּה וּבַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. יָצְאוּ מִן הָעִיר – יָצְאוּ מִסּוֹד הָאֱמוּנָה. כָּתוּב כָּאן יָצְאוּ מִן הָעִיר, וְכָתוּב שָׁם (הושע יא) וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר. (מִסּוֹד הָאֱמוּנָה נִקְרָא עִיר, (תהלים מח) עִיר ה' צְבָאוֹת עִיר אֱלֹהֵינוּ).

וַיָּפֶן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵם. וַיָּפֶן אַחֲרָיו, שֶׁהִסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרָיו אִם יַזְהִירוּ בִּתְשׁוּבָה וְאִם לֹא. וַיִּרְאֵם, מַה זֶּה וַיִּרְאֵם? הִסְתַּכֵּל בָּהֶם שֶׁהֲרֵי אֵין זֶרַע מִתְקַיֵּם עָתִיד לָצֵאת מֵהֶם, וּפָרְשׂוּהָ. וַיִּרְאֵם, הֲרֵי פָּרְשׂוּהָ שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּלֵיל יוֹם הַכִּפּוּרִים, מִיָּד – וַיְקַלְלֵם בְּשֵׁם ה'.

וְסוֹד הוּא בַּפָּסוּק הַזֶּה. וַיָּפֶן אַחֲרָיו – הִסְתַּכֵּל בָּהֶם אִם יֵעָנֵשׁ עֲלֵיהֶם וְהִתְפַּלָּה מִזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וַיִּפֶן אַהֲרֹן, שֶׁהִתְפַּלָּה מִצָּרַעְתּוֹ. אַף כָּאן הִתְפַּלָּה מֵעָנְשָׁם. וַיִּרְאֵם, שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים אַחַר כָּךְ לַעֲשׂוֹת כַּמָּה רָעוֹת לְיִשְׂרָאֵל.

וַיְפֶן אַוְזָרָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט) וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַוְזָרָיו. מַה זֶּה מֵאַוְזָרָיו? מֵאַוְזוֹרֵי הַשְּׁכִינָה. אַף כָּאן וַיְפֶן אַוְזָרָיו – הִסְתַּכֵּל מֵאַוְזוֹרֵי הַשְּׁכִינָה וְרָאָה אֶת כֻּלָּם. שֶׁהָרֵי בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל כַּפָּרַת וְזַטָּאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הִתְעַבְּרוּ מֵהֶם אִמּוֹתֵיהֶם. מִיָּד – וַיַּקְלֵם בְּשֵׁם ה' וַתֵּצֶאנָה שְׁתַּיִם דֻּבִּים מִן הַיַּעַר. שְׁתַּיִם דֻּבִּים? שְׁנַיִם דֻּבִּים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה שְׁתַּיִם דֻּבִּים? נְקֵבוֹת הָיוּ וּבְנֵיהֶם. וַתְּבַקַּעְנָה מֵהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם יְלָדִים, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ – כְּנֶגֶד הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל בָּלָק.

וַיְהִי זְהַב הַתְּנוּפָה, לָמָּה נִקְרָא זְהַב הַתְּנוּפָה, וְלֹא נִקְרָא כָּךְ: כֶּסֶף הַתְּנוּפָה? אֶלָּא שְׁנֵי אֵלֶּה נִקְרְאוּ כָּךְ: זְהַב הַתְּנוּפָה, וּנְזוּשֶׁת הַתְּנוּפָה. וְלֹא נִקְרָא כָּךְ כֶּסֶף הַתְּנוּפָה, אֶלָּא אֵלּוּ נִקְרְאוּ כָּךְ מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ הִיא הִסְתַּלְּקוּת לְמַעְלָה, שֶׁהָרֵי יֵשׁ כָּךְ לְמַטָּה, וְאֵינוֹ זְהַב (כִּדְגְמַת) הַתְּנוּפָה. וּבְכָל מָקוֹם תְּנוּפָה הִיא הָרָמָה לְמַעְלָה וְלֹא הוֹרָדָה לְמַטָּה.

וְהוּא סוֹד הַזְּשִׁבּוֹן הַזֶּה, שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת וְהַמֶּרְכָּבוֹת הַלָּלוּ כֻּלָּן עוֹמְדוֹת בִּתְנוּפָה (זו), וְהוּא זְהַב הַתְּנוּפָה, וְזֶהוּ זָהָב. שֶׁכָּל מַה שֶּׁמִּתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה, מַסְתִּיר אֶת הַמַּרְאֶה וְהַטּוֹב וְהָאוֹר שֶׁלּוֹ, וּכְשֶׁהוּא בִּתְנוּפָה, אָז הוּא זָהָב טוֹב בְּסוֹד הָאוֹר שֶׁלּוֹ. וְכָל אוֹתוֹ שֶׁלְּמַטָּה – פָּסְלַת הַזָּהָב, וְהוּא הַהִתּוּךְ שֶׁלּוֹ.

וְכֶסֶף פָּקוּדֵי הָעֵדָה, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הוּא כָּל מַה שֶּׁמִּתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה כָּךְ הוּא טוֹב, וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ בַּתְּנוּפָה הַזּוֹ – הַכֹּל הוּא לְטוֹב. אֲבָל זָהָב, כָּל מַה שֶּׁמִּתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה – הַכֹּל הוּא לְרַע. זֶה מִתְפַּשֵּׁט לְטוֹב, וְזֶה מִתְפַּשֵּׁט לְרַע. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהָנִיף תְּנוּפָה וּלְהַעֲלוֹת לְמַעְלָה. וְזֶה צָרִיךְ לְהִתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה וּלְכָל הַצְּדָדִים, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמְדִים כֻּלָּם לְטוֹב.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' וְגוֹ'. כִּי שֶׁמֶשׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמָגֵן – זֶהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁמֶשׁ – זֶהוּ סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יְהוָ"ה, שֶׁכָּאן עוֹמְדוֹת כָּל הַדְּרָגוֹת לְמִנּוּזָה. וּמָגֵן – זֶהוּ סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים. וְסוֹד זֶה שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) אָנֹכִי מָגֵן לָךְ. וְשֶׁמֶשׁ וּמָגֵן זֶהוּ

סוֹד הַשֵּׁם הַשָּׁלֵם. זֵן וְכָבוֹד יִתֵּן ה', לִהְיוֹת הַכֹּל בְּסוֹד אֶזֵּד.

לֹא יִמְנַע טוֹב לַהֹלְכִים בְּתָמִים – סוֹד זֶה (אותו) שֶׁכָּתוּב (איוב לז) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם. וְזֶהוּ אוֹר רִאשׁוֹן שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, שֶׁגְּנָזוֹ וְהִסְתִּירוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ, וְגָנַז אוֹתוֹ מֵהָרְשָׁעִים, וּמָנַע אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אֲבָל לַצַּדִּיקִים מַה כָּתוּב? לֹא יִמְנַע טוֹב לַהֹלְכִים בְּתָמִים. זֶהוּ אוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שם) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.

וְעַל זֶה לֹא צָרִיךְ זֶה לְהַעֲלוֹת וּלְהָנִיף אוֹתוֹ, אֶלָּא לְהִתְפַּשֵּׁט וּלְהִתְגַּלּוֹת, וְלֹא לְהִתְעַלּוֹת כְּמוֹ אוֹתוֹ אַוֵּר שֶׁהוּא שְׁמֹאל, וְלָכֵן נִקְרָא אוֹתוֹ תְּנוּפָה, וְלֹא זֶה. וּמְשׁוּם כָּךְ – וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה מֵאַת כִּכָּר וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה, צַד הַיָּמִין הוּא תָּמִיד עוֹמֵד לְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָם וּלְהָאִיר וּלְבָרֵךְ אוֹתוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ הַכֹּהֵן שֶׁהוּא מִצַּד הַיָּמִין, מִזַּדְמֵן תָּמִיד לְבָרֵךְ אֶת הָעָם, שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַיָּמִין בָּאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת לָעוֹלָם, וְהַכֹּהֵן נוֹטֵל בָּרֹאשׁ, וְעַל כָּךְ הוּא הִתְמַנָּה לְבָרֵךְ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן פּוֹרֵשׂ יָדָיו לְבָרֵךְ אֶת הָעָם, אַיֵּה הַשְּׁכִינָה בָּאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו וּמְמַלֵּאת אֶת יָדָיו. יַד יָמִין עוֹלָה לְמַעְלָה מִיַּעַל יַד שְׂמֹאל, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת הַיָּמִין וּלְהַגְבִּירוֹ עַל הַשְּׂמֹאל, וְאָז כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁפּוֹרֵשׂ בָּהֶן אֶת יָדָיו, כֻּלָּן מִתְבָּרְכוֹת מִמְּקוֹר הַכֹּל. מְקוֹר הַבְּאֵר מִי הוּא? זֶה צַדִּיק. מְקוֹר הַכֹּל זֶהוּ עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא מָקוֹר עֶלְיוֹן שֶׁכָּל הַפָּנִים מְאִירוֹת מִשָּׁם, שֶׁהֲרֵי הוּא הַמַּעְיָן וְהַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל, וְכָל הַמְּאוֹרוֹת וְהַמְּנוֹרוֹת מִשָּׁם נִדְלָקִים.

כְּמוֹ כֵן הַמָּקוֹר וְהַמַּבּוּעַ שֶׁל הַבְּאֵר, כָּל אוֹתָן מְנוֹרוֹת שֶׁלְּמַטָּה, כֻּלָּן מְאִירוֹת וּמִתְמַלְּאוֹת מִמֶּנּוּ בְּאוֹר, וְזֶה עוֹמֵד כְּנֶגֶד זֶה. וּמְשׁוּם כָּךְ, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן פּוֹרֵשׂ יָדָיו וּמִתְזַיֵּל לְבָרֵךְ אֶת הָעָם, אָז שׁוֹרוֹת בְּרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת מִמָּקוֹר עֶלְיוֹן לְהַדְלִיק מְנוֹרוֹת, וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעַטֶּרֶת בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְכָל אוֹתָן בְּרָכוֹת שׁוֹפָעוֹת וְנִמְשָׁכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

בא וראה, משה צוה – ובצלאל עשה, להיות הכל בסוד הגוף, וסיום הגו,, שהוא אות ברית הקדש, להרבות אהבה וקשר של יזוד במשכן. והכל נעשה בסוד הימין. ועל זה, בכל מקום שצד הימין נמצא, אין שולטת בו עין רעה. ומשום כך – וכסף פקודי העדה, משום שאותו כסף בא מצד ימין, ולכן נמנה הכל במנין.

רבי יצחק שאל את רבי שמעון. אמר לו, הרי פרשוה שברכה איזה שורה בדבר שעומד במדה ובדבר שעומד בזושבון, או למה היה כאן במשכן הכל בזושבון? אמר לו, הרי זה נתבאר, אבל בכל מקום שצד הקדשה שורה עליו – אם אותו זושבון בא מצד הקדשה, הברכה שורה עליו תמיד ולא סרה ממנו. מנין לנו? ממעשר. משום שבא הזושבון לקדש, נמצאת בו ברכה. כל שכן המשכן שהוא קדש ובא מצד הקדש.

אבל כל שאר דברי העולם שלא באים מצד הקדשה, אין הברכה שורה עליהם כשהם בזושבון, משום שהצד האוזר, שהוא רע עין, יכול לשלט עליו. וכיון שיכול לשלט עליו, אין ברכה נמצאת בו, כדי שלא יגיעו ברכות לאותו רע עין. (ואיננו מצד הקדשה).

ומדה של קדשה וזושבון של קדשה תמיד נוספות בו ברכות, ועל זה וכסף פקודי העדה. פקודי העדה באמת ודאי, ואין פוזד מעין הרע, ואין פוזד מכל זושבון זה, שהרי בכל שורות ברכות מלמעלה.

ובא ראה, בזרעו של יוסף לא שולטת בו עין רעה, משום שבא מצד הימין, ועל זה נעשה המשכן על ידי בצלאל, שהרי הוא שרוי בסוד של יוסף, שהוא סוד ברית הקדושה. ולכן משה צוה ובצלאל עשה, להיות הכל בסוד הגוף וסיום הגו,, שהוא אות ברית הקדושה, להרבות אהבה וקשר של יזוד המשכן, והכל נעשה בסוד הימין. ומשום כך – וכסף פקודי העדה, ואותו זושבון הוא זושבון הדרגות המתנות הגדולות שנאזוות מצד הימין, ועל זה כתוב מאת ככר וגו'.

רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי אָזָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים מִטְּבֶרְיָה לְצִפּוֹרִי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהָיָה בָּא וְרַבִּי וְזֵירָא עִמּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי נִשְׁתַּתֵּף עִם הַשְּׁכִינָה. זְכוּ לָהֶם עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ אֲלֵיהֶם, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (תהלים לד) עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְעָתָם. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, מַה זֶּה עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים? אִם בִּשְׁבִיל הַשְּׁגָזַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם כְּדֵי לְהֵיטִיב לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, הֲרֵי רָאִינוּ כַּמָּה צַדִּיקִים הֵם שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲפִלּוּ מְזוֹנוֹת כְּמוֹ עוֹרְבֵי הַשָּׂדֶה, לֹא יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג. אִם כָּךְ, מַה זֶּה עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים?

אֶלָּא סוֹד כָּאן יֵשׁ. בֹּא וּרְאֵה, כָּל אוֹתָם בְּרִיּוֹת הָעוֹלָם, כֻּלָּם יְדוּעִים לְמַעְלָה, בֵּין לְצַד זֶה וּבֵין לְצַד זֶה. אוֹתָם שֶׁלְּצַד הַקְּדֻשָּׁה נוֹדָעִים לְמַעְלָה אֵלּוּ, וְהַשְׁגָּזָתוֹ תָּמִיד עֲלֵיהֶם. וְאוֹתָם שֶׁלְּצַד הַטֻּמְאָה נוֹדָעִים לוֹ, וְהַשְׁגָּזָתוֹ תָּמִיד עֲלֵיהֶם. וּבְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹלֶטֶת אוֹתָהּ הַהַשְׁגָּזָה שֶׁל צַד הַקְּדֻשָּׁה, לֹא מַשְׁגִּיזִין הַצַּד הָאַחֵר, וְלֹא יִקְרַב אֵלָיו לְעוֹלָמִים וְלֹא יָכוֹל לִרְזוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה. וְלָכֵן עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים וְגוֹ', מִשּׁוּם זֶה הַצַּד הָאַחֵר לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עָלָיו. וְעַכְשָׁו יֵשׁ כָּאן סִיּוּעַ שְׁמֵימִי, וְכָל הַהַשְׁגָּזָה הַטּוֹבָה שֶׁלְּמַעְלָה הִיא כָּאן, וְכָל צַד אַחֵר וְכָל דָּבָר רַע לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיכֶם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁצַּד הַקְּדֻשָּׁה שׁוֹרָה עָלָיו – אַף עַל גַּב שֶׁעוֹמֵד בְּזִוּשְׁבּוֹן, הַבְּרָכָה אֵינָהּ נִמְנַעַת מִשָּׁם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ זֶה. אָמַר לוֹ, הֲרֵי יִשְׂרָאֵל הֵם קָדֵשׁ, וּבָאִים מִצַּד הַקְּדֻשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה'. וְכָתוּב (ויקרא יא) וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי. אָז לָמָּה כְּשֶׁדָּוִד עָשָׂה זִוּשְׁבּוֹן בְּיִשְׂרָאֵל, הָיָה בָּהֶם הַמָּוֶת, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כד) וַיִּתֵּן ה' דֶּבֶר בְּיִשְׂרָאֵל מִן הַבֹּקֶר וְעַד עֵת מוֹעֵד?

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נָטַל מֵהֶם שְׁקָלִים, שֶׁהוּא פָּדְיוֹן, שֶׁכָּתוּב וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ לַה' בִּפְקֹד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בִּפְקֹד אֹתָם. מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ קְדֻשׁ (שֶׁהוּא בִּגְלוּי) לְתֵת פָּדְיוֹן שֶׁל קְדֻשׁ, וְאוֹתוֹ פָּדְיוֹן שֶׁל קְדֻשׁ לֹא נִלְקַח מֵהֶם. בֹּא וּרְאֵה, יִשְׂרָאֵל הֵם קְדֻשׁ, שֶׁעוֹמְדִים בִּכְלִי זִוּשְׁבּוֹן (שֶׁל עַצְמָם), וְלָכֵן

צָרִיךְ פָּדְיוֹן לִטֹּל מֵהֶם, וְאוֹתוֹ פָּדְיוֹן עוֹמֵד בְּזֶוְשְׁבּוֹן, וְהֵם לֹא עוֹמְדִים בְּזֶוְשְׁבּוֹן.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁקָּדֵשׁ הוּא סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת. מָה אוֹתוֹ קָדֵשׁ עוֹלֶה עַל הַכֹּל וְיֵשׁ לוֹ בַּזוּץ קָדֵשׁ אַוֵּר לְמַטָּה שֶׁעוֹמֵד תַּזוּתָיו, וְעוֹמֵד בְּזֶוְשְׁבּוֹן וּבְמִנְיָן – אַף כָּךְ יִשְׂרָאֵל הֵם קָדֵשׁ, שֶׁכָּתוּב קָדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַה׳, וְהֵם נוֹתָנִים קָדֵשׁ אַוֵּר, כָּפָר שֶׁלָּהֶם, שֶׁעוֹמְדִים בְּזֶוְשְׁבּוֹן, וְסוֹד זֶה – יִשְׂרָאֵל הֵם אִילָן שֶׁעוֹמֵד בִּפָּנִים, פָּדְיוֹן (קָדֵשׁ) אַוֵּר עוֹמֵד בַּזוּץ וְעוֹלֶה לְזֶוְשְׁבּוֹן, וּמִגֵּן זֶה עַל זֶה. הָלְכוּ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (הושע ב) וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר וְגוֹ׳. מַה זֶּה כְּחוֹל הַיָּם? שְׁנֵי גְּוָנִים הֵם כָּאן. אֶזֶד – כְּחוֹל הַיָּם, מִשּׁוּם שֶׁהַיָּם, כְּשֶׁעוֹלִים הַגַּלִּים שֶׁלּוֹ בְּזַעַף וְרֹגֶז, וְאוֹתָם הַגַּלִּים עוֹלִים לִשְׁטֹף אֶת הָעוֹלָם, כְּשֶׁמַּגִּיעִים וְרוֹאִים אֶת זוֹל הַיָּם, מִיָּד נִשְׁבָּרִים וְשָׁבִים לְאָזוֹר וְשׁוֹכְכִים, וְלֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט וְלִשְׁטֹף אֶת הָעוֹלָם.

כְּמוֹ כֵן יִשְׂרָאֵל הֵם זוֹל הַיָּם, וּכְשֶׁשְּׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֵם גַּלֵּי הַיָּם, בַּעֲלֵי הָרֹגֶז וּבַעֲלֵי דִינִים קָשִׁים, רוֹצִים לִשְׁלֹט וְלִשְׁטֹף אֶת הָעוֹלָם, רוֹאִים אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מִתְקַשְּׁרִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְשָׁבִים וְנִשְׁבָּרִים לְפָנֵיהֶם וְלֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם. דִּגְמָא אַוֶּרֶת – מִשּׁוּם שֶׁזוֹל הַיָּם אֵין לוֹ זֶוְשְׁבּוֹן וְלֹא עוֹמֵד בְּזֶוְשְׁבּוֹן וְלֹא בְּמִדָּה, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר, אַף כָּךְ יִשְׂרָאֵל אֵין לָהֶם זֶוְשְׁבּוֹן וְלֹא עוֹמְדִים בְּזֶוְשְׁבּוֹן.

בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ מִדָּה טְמִירָה וּגְנוּזָה, וְיֵשׁ זֶוְשְׁבּוֹן שֶׁעוֹמֵד בִּגְנִיזָה טְמִירָה וְגָנוּז, וְזֶה עוֹמֵד בְּמִדָּה, וְזֶה עוֹמֵד בְּזֶוְשְׁבּוֹן. וְזֶהוּ סוֹד וְקִיּוּם הַכֹּל, שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ מִדָּה לֹא נוֹדַעַת לְעוֹלָמִים עַל מָה עוֹמֵד הַסּוֹד שֶׁל אוֹתָהּ מִדָּה וְעַל מָה עוֹמֵד סוֹד אוֹתוֹ הַזֶּוְשְׁבּוֹן, וְזֶהוּ סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁל הַכֹּל.

וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לֹא עוֹמְדִים בְּזֶוְשְׁבּוֹן, אֶלָּא בְּצַד שֶׁל דָּבָר אַוֵּר, וְהַפָּדְיוֹן הוּא שֶׁעוֹמֵד בְּזֶוְשְׁבּוֹן. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִים בְּזֶוְשְׁבּוֹן, נוֹטְלִים מֵהֶם פָּדְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְעַל כָּךְ בִּימֵי דָוִד, כְּשֶׁעָשָׂה זֶוְשְׁבּוֹן בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא נָטַל

מֵהֶם פָּרְיוֹן, הָיָה רִגְּז, וְנֶאֱבְדוּ מִיִּשְׂרָאֵל כַּמָּה זֵילוֹת וְכַמָּה מְזוֹנוֹת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן, וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדָה וְגוֹ', לְכֹל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים. וְהַכֹּל הִתְקַדֵּשׁ לַעֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ – כִּכָּרִים וְשִׁבְּוֹן אֶחָד, שְׁקָלִים וְשִׁבְּוֹן אֶחָד. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֶלְיוֹנִים שֶׁעוֹלִים לְוֶשִׁבְּוֹן עֶלְיוֹן, וְיֵשׁ אֲוֵזרִים שֶׁעוֹלִים לְוֶשִׁבְּוֹן אַוֵּזר. זֶה עֶלְיוֹן וְזֶה תַּוְזוֹתוֹן. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיְהִי מְאַת כִּכַּר הַכֶּסֶף לָצֶקֶת אֵת אַדְנֵי הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'. אֵלֶּה הָאֲדָנִים, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

עוֹד פָּתַוז וְאָמַר, (תהלים קכז) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אָמַר אוֹתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה בּוֹנֶה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהִתְוַזִּיל לִבְנוֹת, וְהָיָה רוֹאֶה שֶׁהַמַּעֲשֶׂה מִתְתַּקֵּן בִּידֵיהֶם וְהָיָה נִבְנֶה מֵעַצְמוֹ, וְאָז הִתְוַזִּיל וְאָמַר, אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת וְגוֹ'. הַיְנוּ הַסּוֹד שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא וְהִתְקִין אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, שֶׁהוּא בַּיִת.

שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ – אֵלֶּה סוֹד שֶׁל אוֹתָם נְהָרוֹת (נְזָלִים) שֶׁיּוֹצְאִים וְנִכְנָסִים כֻּלָּם בְּתוֹךְ הַבַּיִת הַזֶּה לְהִתְקִינוֹ בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם בָּאִים לְתַקֵּן וְלַעֲשׂוֹת אֶת תִּקּוּנוֹ, וַדַּאי אִם ה' – שֶׁהוּא סוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהִתְקִין (בֵּיתוֹ וְלֹא עָשָׂה) וְעָשָׂה אֶת הַבַּיִת כָּרָאוּי, אוֹתָם בּוֹנִים לְוֶזֶנָּם הֵם, אֶלָּא רַק מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה וּמַתְקִין. אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַוֵּזרִית שָׁנָה, וּפָרְשׁוּהָ. וּבַהַשְׁוָזָה הַזּוֹ הִיא שְׁמוּרָה מִכָּל הַצְּדָדִים.

וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל, וְכֻלָּם שׁוֹמְרִים אוֹתָהּ. מָה הַטַּעַם הֵם שׁוֹמְרִים אוֹתָהּ? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב מְמֻוָּזָד בַּלֵּילוֹת, זֶהוּ מָוָזד הַגֵּיהִנֹּם שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגְדָּהּ כְּדֵי לְדַוְזוֹתָהּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם מַקִּיפִים אוֹתָהּ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם עוֹמְדִים בְּאוֹר הַמְּוֻזָּשָׁבָה שֶׁלֹּא נוֹדַע, וְאָז אוֹר הַמְּוֻזָּשָׁבָה הַזֶּה שֶׁלֹּא נוֹדַע מַכֶּה בָּאוֹר שֶׁל הַמָּסָךְ, וּמְאִירִים כְּאָוָזד וְנַעֲשִׂים

תֵּשַׁע הֵיכָלוֹת.

וְהַהֵיכָלוֹת אֵינָם מְאִירִים, וְאֵינָם רוּחוֹת, וְאֵינָם נְשָׁמוֹת, וְאֵין מִי שֶׁיַּעֲמֹד בָּהֶם. רְצוֹן כָּל תִּשְׁעַת הַמְּאוֹרוֹת שֶׁכֻּלָּם עוֹמְדִים בְּמַזָּלָם, שֶׁהִיא אַחַת מֵהֶן בְּזָשְׁבוֹן, שֶׁכֻּלָּם לִרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדִים בְּמַזָּלָם. וְלֹא נִדְבָּקִים וְלֹא נוֹדָעִים, אֶלָּה לֹא עוֹמְדִים לֹא בְּרָצוֹן וְלֹא בְּמַזָּלָם עֶלְיוֹנָה. תּוֹפְסִים בָּהּ וְלֹא תּוֹפְסִים. בְּאֵלֶּה עוֹמְדִים כָּל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה וְכָל אוֹתָם מְאוֹרוֹת מִסּוֹד הַמַּזָּלָם עֶלְיוֹנָה, שֶׁלְּמַטָּה כֻּלָּם נִקְרָאִים אֵין סוֹף. עַד כָּאן מַגִּיעִים הַמְּאוֹרוֹת וְלֹא מַגִּיעִים וְלֹא נוֹדָעִים. אֵין כָּאן מַזָּלָם וְלֹא רָצוֹן.

כְּשֶׁמְּאִירָה הַמַּזָּלָם וְלֹא נוֹדָע מִמַּה מְּאִירָה, אֲוַי מִתְלַבֶּשֶׁת וְנִסְתֶּרֶת בְּתוֹךְ הַבִּינָה, וּמְאִירָה (מִי) לְמַה שֶׁמְּאִירָה, וְנִכְנָסִים זֶה בָּזֶה, עַד שֶׁכֻּלָּם נִכְלָלִים כְּאֶחָד, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וּבְסוֹד הַקָּרְבָּן, כְּשֶׁהַכֹּל עוֹלֶה, נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה וּמֵאִיר זֶה בָּזֶה, אָז עוֹמְדִים כֻּלָּם בַּעֲלִיָּה, וְהַמַּזָּלָם מִתְעַטֶּרֶת בָּאֵין סוֹף, אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמְּאִירָה מִמֶּנּוּ הַמַּזָּלָם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרָא אֵין סוֹף.

כֵּיוָן שֶׁמֵּאִיר וּמִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ זְיָלוֹת, אוֹתָהּ מַזָּלָם נִגְנָזֶת וְנִסְתֶּרֶת וְלֹא יְדוּעָה, וּמִשָּׁם מִתְפַּשְׁטָת הִתְפַּשְׁטוּת לְכָל הַצְּדָדִים, וּמִתְפַּשְׁטָת מִמֶּנּוּ הִתְפַּשְׁטוּת אַחַת, שֶׁהִיא סוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וְזֶה עוֹמֵד בִּשְׁאֵלָה, וְהוּא מַאֲמָר עֶלְיוֹן, וּפֵרְשׁוּהָ שֶׁנִּקְרֵאת מִי, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה. שְׁאֵלָה אוֹתוֹ שֶׁבָּרָא אֵלֶּה. אַחַר כָּךְ הִתְפַּשֵּׁט וְנַעֲשָׂה יָם, סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת, שֶׁהִיא לְמַטָּה. וּמִשָּׁם מַתְחִיל לִבָּנוֹת לְמַטָּה, וְהַכֹּל עָשָׂה בְּאוֹתָהּ צוּרָה מַמָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, זֶה כְּנֶגֶד זֶה וְזֶה כְּדֻגְמַת זֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ שְׁמִירַת הַכֹּל מִמַּעְלָה וּמַטָּה.

וְהִתְפַּשְׁטוּת וָו, שֶׁהִיא מַזָּלָם, שֶׁהִיא עוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וְזֶהוּ אִם ה' לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר, שֶׁהוּא שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. (שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (משלי כז) וְשֹׁמֵר אֲדֹנָיו יְכֻבָּד) שֶׁלֹּא עוֹמֵד בּוֹ שְׁמִירָה אֶלָּא בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

בֹּא וּרְאֵה, תְּכֵלֶת הַמִּשְׁכָּן, הַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וּפֵרוּשׁוֹ. תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן, אֶזְוֵד לְהִתְקַשֵּׁר בְּאֶזְוֵד. וַהֲרֵי נֶאֱמַר בְּסוֹד הַכָּתוּב, (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא. וַהֲרֵי נֶאֱמַר שֵׁשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ, וְאוֹכֶלֶת אוֹתָהּ וּמַשְׁמִידָהּ אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֵׁשׁ אֵשׁ זַזָּקָה מֵאֵשׁ, וְנִתְבָּאֵר.

וְאֶת הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַזַּמּשָׁה וּשְׁבְעִים עָשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים וְצִפָּה רָאשֵׁיהֶם וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, לָמַדְנוּ שֶׁאוֹתָם שְׁקָלִים שָׁכַזוּ אוֹתָם מֹשֶׁה וְלֹא יָדַע מַה נַּעֲשָׂה מֵהֶם, עַד שֶׁיָּצָא קוֹל וְאָמַר: וְאֶת הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַזַּמּשָׁה וּשְׁבְעִים עָשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים.

רַבִּי זְזַקְיָה פָּתַזז וְאָמַר, (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיזזוֹ. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר. אֲבָל עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל וּבָא לְסִינַי, וְכַמָּה מֶרְכָּבוֹת הָיוּ עִמּוֹ, כֻּלָּם מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁל קְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה כֻּלָּם הָיוּ שָׁם, וְתוֹרָה נִתְּנָה בִּלְהוּטִים שֶׁל אֵשׁ, וְהַכֹּל בְּצַד הָאֵשׁ, וּכְתוּבָה בְּאֵשׁ לְבָנָה עַל גַּבֵּי אֵשׁ שְׁזוֹרָה, וְהָאוֹתִיּוֹת הָיוּ פּוֹרְזוֹת וְעוֹלוֹת בָּאֲוִיר.

וְהָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַתּוֹרָה נָזוֹלְקָה לִשְׁבַע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וַזַּמּשָׁה לְכָל צַד, וְכֻלָּם נִרְאוּ בַּאֲוִיר הָרָקִיעַ בָּאוֹת ו', ו' לְצַד זֶה, ו' לְצַד זֶה. וְכֵן לְכָל הַצְּדָדִים.

וְאֵלּוּ הַוָּווִין הָיוּ עוֹמְדִים עַל עַמּוּדִים, וְאוֹתָם הָעַמּוּדִים הָיוּ עוֹמְדִים עַל גַּס, וְכָל הַוָּווִים עֲלֵיהֶם. מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הַתּוֹרָה עוֹמֵד עַל ו"ו. וְאוֹתָן וָוִי"ם שֶׁהֵם סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁל הַתּוֹרָה, כֻּלָּם עוֹמְדִים עַל עַמּוּדִים, שֶׁהֵם סוֹדוֹת שֶׁיּוֹצְאִים בָּהֶם נְבִיאִים, הַסּוֹד שֶׁלָּהֶם בְּכָל צַד. וְעַל אוֹתָם עַמּוּדִים עוֹמְדִים אוֹתָם הַוָּווִי"ם.

ו' עֶלְיוֹנָה הִיא סוֹד הַקּוֹל שֶׁנִּשְׁמַע, וְהוּא הַסּוֹד שֶׁעוֹמֶדֶת בּוֹ הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁתּוֹרָה יוֹצֵאת מֵאוֹתוֹ קוֹל פְּנִימִי, שֶׁנִּקְרָא קוֹל גָּדוֹל. וְהַקּוֹל הַגָּדוֹל הַזֶּה הוּא סוֹד הַתּוֹרָה, וְעַל זֶה כָּתוּב, (דברים ה) קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף.

בֹּא וּרְאֵה, הַקּוֹל הַגָּדוֹל הַזֶּה הוּא עִקַּר הַכֹּל וְסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן,

וְעַל זֶה פָּרְשׁוּהָ שֶׁאָסוּר לְאָדָם לְהַקְדִּים שָׁלוֹם לַזָּבִרוּ טָרֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְסוֹד זֶה פָּרְשׁוּהוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי כז) מְבָרֵךְ רֵעֵהוּ בְּקוֹל גָּדוֹל בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם קְלָלָה תֵּחָשֹׁב לוֹ. וְאֵינוֹ אָסוּר, עַד שֶׁמְּבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּקוֹל גָּדוֹל, שֶׁהוּא עִקַּר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וְלָכֵן סוֹד הַתּוֹרָה יוֹצֵא מֵאוֹתוֹ קוֹל גָּדוֹל, וְזֶהוּ מֶלֶךְ. בְּמִסְבּוֹ – זֶה מַעֲמַד הַר סִינַי, וּפָרְשׁוּהָ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, (שמות כד) כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. שֶׁהַמֶּלֶךְ – זֶהוּ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וּפָרְשׁוּהָ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבּוּל עַל הָעוֹלָם כְּדֵי לְהַשְׁוֹזִית הַכֹּל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנֹזַז: צָרִיךְ אַתָּה (לְהִסְתַּתֵּר) לְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא תֵּרָאֶה אֶת עַצְמְךָ לְפָנַי הַמַּשְׁוֹזִית, שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלֶיךָ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיָה מִי שֶׁיָּגֵן עָלָיו. כֵּיוָן שֶׁנִּקְרַב הַקָּרְבָּן שֶׁהִקְרִיב נֹזַז, אָז הִתְבַּשֵּׂם הָעוֹלָם, וְלֹא הִתְבַּסֵּם כָּל כָּךְ עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי. כֵּיוָן שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, אָז הִתְבַּשֵּׂם הָעוֹלָם, וְהַמַּשְׁוֹזִית לֹא נִמְצָא בָּעוֹלָם.

וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהַעֲבִיר אֶת אוֹתוֹ מַשְׁוֹזִית מֵהָעוֹלָם, (וְכַאֲשֶׁר) רַק שֶׁיִּשְׂרָאֵל סָרְזוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן לְיָמִים מוּעָטִים וְעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל. וְאָז מַה כָּתוּב? (שם לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר זוֹרֵב. וְעֶדְיָם הָיָה סוֹדוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁעִטֵּר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִטַּל מֵהֶם, וְאָז שָׁלַט הַמַּשְׁוֹזִית עַל הָעוֹלָם וְזָזַר כְּמוֹ בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁשָּׁלַט בָּעוֹלָם, וְעָשָׂה דִּין.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בִּימֵי הַמַּבּוּל מִי נָתַן שָׁם מַשְׁוֹזִית? שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם הָיוּ שֶׁנִּתְגַּבְּרוּ. בֹּא וּרְאֵה, אֵין לְךָ דִּין בָּעוֹלָם, אוֹ כְּשֶׁמַּכֶּה הָעוֹלָם בְּדִין, שֶׁלֹּא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם אוֹתוֹ הַמַּשְׁוֹזִית שֶׁהוֹלֵךְ בְּתוֹךְ אוֹתָם הַדִּינִים שֶׁנַּעֲשִׂים בָּעוֹלָם. אַף כָּאן הָיָה מַבּוּל, וְהַמַּשְׁוֹזִית הָיָה הוֹלֵךְ בְּתוֹךְ הַמַּבּוּל, וְהוּא נִקְרָא כָּךְ. וְלָכֵן אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנֹזַז לִטְמֹן עַצְמוֹ וְלֹא יִתְרָאֶה בָּעוֹלָם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא וּרְאֵה, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאֶת הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עֲשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים. לָמָּה וָוִים? אֶלָּא כְּמוֹ מִן ו״ הָיוּ, וְרֹאשָׁם מְצֻפֶּה זָהָב. הֵם שֶׁל כֶּסֶף, וְרֹאשָׁם מְצֻפֶּה זָהָב, מִשּׁוּם שֶׁכָּל ו״ בָּא בְּצַד הָרַחֲמִים, וְכֻלָּם הָיוּ יוֹדְעִים לְמַעְלָה בַּחֲשְׁבּוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁבָּאוּ מִצַּד הָרַחֲמִים הָיוּ נִקְרָאִים וָוי״ם, וְכָל הַשְּׁאָר תְּלוּיִים בָּהֶם. וְאֵין ו״ אֶלָּא זָהָב וָכֶסֶף כְּאָזוֹד. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל אֵלּוּ נִקְרְאוּ וָוִים שֶׁל אוֹתָם עַמּוּדִים. אֵילּוּ עַמּוּדִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָעַמּוּדִים שְׁנַיִם וְגוֹ׳. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי אֵלֶּה הֵם מִזִּוּךְ לַגּוּף, לְמַטָּה הָיוּ עוֹמְדִים.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, לֹא יָדַעְתִּי אִם זוֹ עֲבוֹדַת קֹדֶשׁ אוֹ זוֹל, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְאֶת הָאֶלֶף. שֶׁהֲרֵי כָּתוּב כָּאן הָאֶלֶף, וְכָתוּב שָׁם (שיר זז) הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה. מַה לְהַלָּן הָאֶלֶף זוֹל – אַף כָּאן הָאֶלֶף זוֹל.

אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ! שֶׁאִם הוּא הָיָה זוֹל, לֹא הָיוּ נַעֲשִׂים מִמֶּנּוּ וָוִים. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי שָׁם כָּתוּב הָאֶלֶף וְלֹא יוֹתֵר, וְכָאן כָּתוּב הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים. הָאֶלֶף שֶׁשָּׁם הֵם זוֹל, שֶׁכָּתוּב הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה, וְזֶהוּ זוֹל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל זוֹל אֵינוֹ בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה כְּלָל. זוֹל הוּא מֵהַצַּד הָאַוֵּר הַטָּמֵא, וְעַל זֶה הַבְדָּלָה בֵּין קֹדֶשׁ לְזוֹל, מִשּׁוּם שֶׁצְּרִיכִים לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְזוֹל. וְסוֹד הַכָּתוּב כָּךְ הוּא – (ויקרא י) וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַזּוֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר.

וְעִם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁהַפָּרָדָה יֵשׁ לַקֹּדֶשׁ מִן הַזּוֹל, זוֹלָק אָזוֹד יֵשׁ לוֹ בַּקְּדֻשָּׁה מִצַּד הַשְּׂמאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה, שֶׁהֵם אֶלֶף יְמֵי הַזּוֹל, וְהֵם יְמֵי הַגָּלוּת. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ אֶלֶף יָמִים שֶׁל קְדֻשָּׁה, כָּךְ גַּם אֶלֶף יָמִים לַצַּד הָאַוֵּר.

וְעַל זֶה הֵעִירוּ הַזְּבֵרִים, שֶׁאוֹתָם יְמֵי הַגָּלוּת יִהְיוּ אֶלֶף שָׁנִים. וְעַל כֵּן, יֵשׁ אֶלֶף וְיֵשׁ אֶלֶף, וְאוֹתָן אֶלֶף שְׁנוֹת הַגָּלוּת, אַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל יִהְיוּ בַּגָּלוּת וְיִתְמַשְּׁכוּ יוֹתֵר – בְּאֶלֶף הַשָּׁנִים הַלָּלוּ הֵם יִתְמַשְּׁכוּ, שֶׁל אוֹתָם אֶלֶף יָמִים שֶׁאָמַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּרְשׁוּהָ, כָּל שְׁלֹמֹה שֶׁיֵּשׁ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים – קֹדֶשׁ, פָּרָט

לָזֶה שֶׁהוּא זוֹכֵל. הָאֹכֶל שֶׁל כָּאן הוּא קָדֵשׁ, וְכָל מַעֲשָׂיו קְדֵשׁ, וְעַל זֶה עָשָׂה וָוִים לָעַמּוּדִים.

בֹּא וּרְאֵה, חֲבֵרֵי אָמַרְנוּ, כָּל ו׳ הוּא בְּסוֹד הָרַחֲמִים, וְכָל מָקוֹם שֶׁבָּא ו׳ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הוּא רַחֲמִים, כְּמוֹ (בראשית יט) וַה׳ הִמְטִיר עַל סְדֹם. (שם יג) וַה׳ אָמַר אֶל אַבְרָם. רַחֲמִים וְדִין כְּאֶחָד. שֶׁמַּה שׁוֹנָה בַּמַּבּוּל שֶׁכָּתוּב אֱלֹהִים בְּכָל מָקוֹם? לָמָּה לֹא כָתוּב וַה׳? אֶלָּא שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב וַה׳ – הוּא וּבֵית דִּינוֹ. אֱלֹהִים סְתָם – דִּין לְבַדּוֹ.

אֶלָּא בִּסְדוֹם נַעֲשָׂה דִּין, וְלֹא כְּדֵי לְהַשְׁמִיד אֶת הָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא הִתְעָרֵב עִם דִּין. אֲבָל בַּמַּבּוּל כָּל הָעוֹלָם הֻשְׁמַד, וְכָל אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ בָּעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁהֲרֵי נֹחַ וְכָל מַה שֶׁעִמּוֹ נִצְּלוּ – הֲרֵי נִסְתָּר מֵהָעַיִן הָיָה, שֶׁלֹּא נִרְאָה, וְעַל כֵּן כָּל מַה שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם הֻשְׁמִיד אוֹתוֹ.

וְעַל זֶה וַה׳ – בְּגָלוּי, וְלֹא הִשְׁמִיד הַכֹּל. אֱלֹהִים – נִסְתָּר, וְצָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר, שֶׁהֲרֵי מַשְׁמִיד הַכֹּל. וְלָכֵן אֱלֹהִים לְבַדּוֹ הָיָה, וְסוֹד זֶה – (תהלים כט) ה׳ לַמַּבּוּל יָשָׁב. מַה זֶּה יָשָׁב? אִלְמָלֵא מִקְרָא כָּתוּב, לֹא יְכוֹלִים לוֹמַר. יָשָׁב – יָשַׁב לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא בָּא עִם דִּין. כָּתוּב כָּאן יָשָׁב, וְכָתוּב שָׁם (ויקרא יג) בָּדָד יֵשֵׁב, לְבַדּוֹ.

וְסוֹד לָמַדְנוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסְתָּר וְנִגְלוּי. נִגְלוּי הוּא בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּה. נִסְתָּר הוּא הַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. מִשּׁוּם כָּךְ, כָּל דִּבְרֵי אָדָם שֶׁהֵם בְּנִסְתָּר, הַבְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת עָלָיו. וְכָל אוֹתָם שֶׁבְּנִגְלוּי, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל בֵּית דִּין שׁוֹרָה עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹם בְּנִגְלוּי. וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ (שיר א), בְּאוֹתָהּ זְבֵרוּת וְתַפְנוּק שֶׁל הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן, (הֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁזֶּה) בְּאוֹתוֹ שְׁבִיל נִסְתָּר וְגָנוּז וְלֹא יָדוּעַ, וּמִתְמַלֵּא מִמֶּנּוּ, וְיוֹצְאִים בְּנִזְלִים יְרוּעִים. נַרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ – זֶה הַיָּם הָאַזָּרוֹן שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּמַעֲלֶה רֵיחַ טוֹב עֶלְיוֹן לִשְׁלֹט וְלַעֲשׂוֹת, וְיָכוֹל וְשׁוֹלֵט וּמֵאִיר

בְּאוֹר עֶלְיוֹן.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַנֵּרְךְ הַזֶּה הָעֶלְהּ רֵיזוֹ לְמַעְלָה, אָז הַזְּבִיבוּת נִקְשְׁרָה, וְעוֹלָה הַנֵּרְךְ הַזֶּה לְהֵאָזוֹז לְמַעְלָה, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, כֻּלָּן מַעֲלוֹת רֵיזוֹת לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה. כָּל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת נִקְרָאוֹת עֶלְמוֹת שִׁיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מז) עַל עֲלָמוֹת שִׁיר, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. מַה זֶּה עֲלָמוֹת שִׁיר? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. מַה זֶּה וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כה) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. וּמְשׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם זֶשְׁבּוֹן, כָּתוּב וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר.

וְיֵם לָעֲמוּדִים, כֻּלָּם זְכָרִים. כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹלִים בְּשֶׁמֶן מִשְׁזָה לְמַעְלָה, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּסוֹד שֶׁל זְכָרִים, וְלֹא נִקְרָא זָכָר אֶלָּא ו׳, סוֹד שֶׁל הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵם זְכָרִים. וְכָל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה נִקְרָאִים נְקֵבוֹת. וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, מִצַּד הַנְּקֵבָה, הִתְמַנּוּ עַל הַשִּׁיר וְאוֹמְרִים שִׁירָה תָּמִיד. וְעַל זֶה כָּתוּב עַל עֲלָמוֹת שִׁיר. וְכֻלָּם יוֹצְאִים בְּסוֹד שֶׁל ה׳. ה׳ מוֹצִיאָה כַּמָּה זֶשְׁלוֹת לְמִינֵיהֶם בְּסוֹד שֶׁל ו׳. ו׳ – זֶה סוֹד שֶׁל זָכָר שֶׁעוֹמֵד לָתֵת מָזוֹן לַנְּקֵבָה.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם הַוָּוִים עֲשָׂה בְּצַלְאֵל, לָתֵת לָהֶם לִשְׁרוֹת עַל הַנְּקֵבוֹת, וְיוֹצְאִים מִסּוֹד שֶׁל אֶלֶף, שֶׁהוּא זֶשְׁבּוֹן שָׁלֵם. וּשְׁבַע מֵאוֹת, שֶׁהוּא סוֹד שָׁלֵם. וַזַּמְשָׁה, גַּם כָּךְ. וְשִׁבְעִים, הַכֹּל סוֹד אֶזֶד. וְעַל זֶה מִסּוֹד שֶׁל כָּךְ וְזֶשְׁבּוֹן זֶה עֲשָׂה וָוִים. וְכֻלָּם בְּסוֹד שֶׁל ו׳, וּבִדְמוּת שֶׁל ו׳ נַעֲשׂוּ, וְהַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן וּבְזֶשְׁבּוֹן לוּקְזִים.

וּזְזֹשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים כִּכָּר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל זֶה יָרַד לְמַטָּה בִּדְיוּקָן עֶלְיוֹן שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה. כְּמוֹ כֵן עָשָׂה נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע אוֹתוֹ הַצֶּלֶם שֶׁהִתְקִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הוּא לֹא עָשָׂה כָּךְ, אֲבָל בַּזְּלוֹמוֹ רָאָה כָּךְ, שֶׁהֲרֵי בַּזְּלוֹמוֹ רָאָה רֹאשׁ שֶׁל זָהָב, אַזַר כָּךְ כֶּסֶף, וְאַזַר כָּךְ נְזֹשֶׁת. וְאִם תֹּאמַר, בַּרְזֶל וְזֶרֶס לָמָּה לֹא כָּךְ? מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם כְּדַאִים לְהִכָּנֵס לַקֹּדֶשׁ, וְאֵלֶּה

שְׁלֹשֶׁת הָאֲוִזִּרִים נִכְנְסוּ.

וְסוֹדוֹ שֶׁל הַמִּשְׁכָּן בְּשָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ בְּאֵלֶּה הַמַּתָּכוֹת. וּבַשְּׁאָר אַרְבָּעָה, כְּמוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ. וּכְמוֹ אַרְבָּעָה טוּרֵי אֶבֶן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵהֶם בִּשְׁלֹשָׁה, מֵהֶם בְּאַרְבָּעָה, מֵהֶם בִּשְׁנַיִם, מֵהֶם בְּאֶזְוָד. אֲבָל כָּל מַעֲרָכָה וּמַעֲרָכָה אֵינָהּ אֶלָּא בְּשָׁלֹשׁ. שָׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת הֵן שֶׁנִּפְרָדוֹת לְכָל צַד, לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְכָל מַעֲרָכָה וּמַעֲרָכָה שֶׁהִיא לְכָל צַד, שָׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת הֵן, וּבְאַרְנוּ.

מַעֲרָכָה רִאשׁוֹנָה שֶׁלְּצַד מִזְרָח – שָׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת הֵן, וְהֵן תֵּשַׁע מַעֲרָכוֹת. מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲרָכָה מֵאוֹתָן שָׁלֹשׁ יֵשׁ לָהּ שָׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת, וְנִמְצָא שֶׁהֵן תֵּשַׁע. וְכַמָּה אֶלֶף וְרִבָּבוֹת תַּזְוִתֵיהֶן. וְתֵשַׁע הַמַּעֲרָכוֹת הַלָּלוּ, כֻּלָּן מִתְנַהֲגוֹת בְּאוֹתִיּוֹת רִאשׁוּמוֹת. וְכָל מַעֲרָכָה מִסְתַּכֶּלֶת אֶל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוּמוֹת, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְכֵן לְכָל מַעֲרָכָה וּמַעֲרָכָה, וְכֻלָּן נוֹסְעוֹת בְּאוֹתִיּוֹת רִאשׁוּמוֹת. וְאֵלּוּ עֶלְיוֹנוֹת מֵאֵלּוּ, וְעוֹמְדוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. (וּמִתְזַבְּרוֹת כֻּלָּן וְאוֹמְרוֹת שִׁירָה).

וּכְשֶׁפּוֹרְזוֹת אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת לְתוֹךְ אֲוִיר הָרוּזַן, אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה עַל הַכֹּל, אָז כֻּלָּן נוֹסְעוֹת, (וְהַשִּׁירָה מִתְבַּסֶּמֶת) וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְאוֹת אַזַּת מַכָּה מִלְמַטָּה, וְאוֹתָהּ הָאוֹת עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת פּוֹרְזוֹת עֲלֵיהֶן. וְהָאוֹת הַזּוֹ מִלְמַטָּה, עוֹלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וּמִתְזַבֶּרֶת בָּהֶן, וְנַעֲשׂוֹת שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, כֻּלָּן לְפִי אוֹתִיּוֹת יה״ו, שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ תּוֹךְ אַסַּפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ שָׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת. וְהֵן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, וְאוֹתָהּ הָאוֹת שֶׁעוֹלָה מִתְזַבֶּרֶת עִמָּהֶן, וְהֵן שָׁלֹשׁ.

בֹּא וּרְאֵה, אוֹתָן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁעוֹלוֹת בָּאֲוִיר, הֵן כְּלוּלוֹת זוֹ בָּזוֹ, רַזְמִים וְדִין, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵן שְׁתַּיִם, וְהֵן מֵהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה בְּסוֹד הַזָּכָר. וְזוֹ שֶׁעוֹלָה וּמִתְזַבֶּרֶת עִמָּהֶן הִיא נְקֵבָה, וְנִכְלֶלֶת בִּשְׁתֵּיהֶן.

כְּמוֹ שֶׁנְּקֵבָה נִכְלֶלֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, בִּימִין וּשְׂמֹאל, וּמִתְזַבֶּרֶת בָּהֶן – כָּךְ גַּם הָאוֹת הַזּוֹ נְקֵבָה, וּמִתְזַבֶּרֶת בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲוִזּוֹרוֹת, וְהֵן בִּשְׁנֵי צְדָדִים. אֵלּוּ עֶלְיוֹנִים וְאֵלּוּ תַּזְוִתּוֹנִים. וְהַכֹּל הוּא אֶזְוָד, זָכָר וּנְקֵבָה.

שֶׁכְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הֵן מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֵן הוֹלִידוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ שֶׁהֵן מַמָּשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָן וְנִזְהָר בָּהֶן, הוּא אָהוּב לְמַעְלָה וְאָהוּב לְמַטָּה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ כֻּלָּן זָכָר וּנְקֵבָה, לְהִתְכַּלֵּל כְּאֶחָד, בְּסוֹד מַיִם עֶלְיוֹנִים וּמַיִם תַּחְתּוֹנִים, וְהַכֹּל אֶחָד, וְזֶהוּ יִחוּד שָׁלֵם. וְעַל זֶה, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָן וְנִזְהָר בָּהֶן, אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַבָּא. מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעִקָּר שֶׁל הַיִּחוּד הַשָּׁלֵם כָּרָאוּי. שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, בְּיִחוּד אֶחָד בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל. וְכֻלָּן סוֹד הַמַּעֲרָכָה הָעֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי כְּמוֹ שֶׁל מַעְלָה, שֶׁאוֹתָהּ מַעֲרָכָה שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ בְּסוֹד אֶחָד.

מַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁלְּצַד דָּרוֹם, (שֶׁהוּא סוֹד הַכֶּסֶף) שָׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת הֵן לְאוֹתוֹ צַד, וְכָל מַעֲרָכָה וּמַעֲרָכָה שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, וְהֵן תֵּשַׁע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְהָאוֹתִיּוֹת נֶחְלְקוּ כָּךְ לְכָל הַצְּדָדִים, לְהִתְחַבֵּר הַכֹּל בְּאֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת בְּסוֹד הַנְּקֵבָה וְאוֹתִיּוֹת בְּסוֹד הַזָּכָר, וְכֻלָּן מִתְחַבְּרוֹת כְּאֶחָד, וְנִהְיִים אֶחָד בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַשָּׁלֵם, וְלָהֶם מַעֲרָכוֹת מְמֻנּוֹת שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְהַכֹּל יוֹצֵא מִמַּעֲרֶכֶת הָאָבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה כַּמַּעֲרָכָה שֶׁהִתְתַּקְּנוּ אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יה״ו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. כָּל הַמַּעֲרָכוֹת הַלָּלוּ מִתְנַהֲגוֹת בָּאוֹתִיּוֹת הַיְדוּעוֹת הַלָּלוּ וְנוֹסְעִים בָּהֶם, וְכַמָּה זַיָּלוֹת וּגְדוֹלִים, כֻּלָּם לְמַטָּה, שֶׁנּוֹסְעִים וּמִתְנַהֲגִים בַּמַּעֲרָכָה הַזּוֹ.

מַעֲרָכָה שְׁלִישִׁית שֶׁלְּצַד צָפוֹן, בְּשָׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת הֵן לְאוֹתוֹ צַד, וְהֵן תֵּשַׁע. וּבִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל צַד, וְהֵן תֵּשַׁע. וְאוֹתָן מַעֲרָכוֹת מִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם – שְׁלֵמוּת הָאוֹתִיּוֹת הִיא עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע. וְנִמְצָאִים כְּמוֹ שֶׁאוֹתִיּוֹת עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע, כָּךְ סִדּוּר הַמַּעֲרָכוֹת הַלָּלוּ עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע, לְשָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ מַעֲרָכוֹת לְכָל צַד. וְנִמְצְאוּ אֵלֶּה הַשָּׁלֹשׁ שֶׁל הַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵן תֵּשַׁע, וְאֵלֶּה

הַשְּׁלֹשׁ שֶׁל הַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵן תֵּשַׁע, וְאֵלֶּה הַשְּׁלֹשׁ שֶׁל הַצַּד הַזֶּה שֶׁהֵן תֵּשַׁע. נִמְצָא שֶׁכֻּלָּם לְעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע.

וְסוֹד שֶׁל הָעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע הַלָּלוּ הֵן תֵּשַׁע אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן בְּסוֹד הַנְּקֻבָּה, לְהִתְזַוֵּג בָּהֶן נְקֻבָּה עִם אוֹתָן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אֲזֵרוֹת בְּסוֹד שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי.

בֹּא וּרְאֵה, כְּמוֹ שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כָּךְ גַּם אוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת לְמַטָּה. אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאוֹתִיּוֹת תַּזְוִתּוֹנוֹת קְטַנּוֹת. וְהַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה. וְכָל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ בְּסוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, הַכֹּל הוּא בִּשְׁלֵמוּת, וְלָכֵן הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

בְּאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה מִינֵי גּוּפֵי הָאוֹרוֹת נֶחֱלָק הָעוֹלָם. שִׁבְעָה נֶחֱלָקִים לְשִׁבְעָה תְּהוֹמוֹת. כָּל אֶחָד מֵהֶּה בַּתְּהוֹם שֶׁלּוֹ, וְהָאֲבָנִים מִתְגַּלְגְּלוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם, וְנִכְנָס אוֹתוֹ אוֹר בְּאוֹתָן אֲבָנִים וְנוֹקֵב אוֹתָן, וּמַיִם יוֹצְאִים בָּהֶן, וְשׁוֹקְעוֹת כָּל אַחַת וְאַחַת עַל הַתְּהוֹם, וּמְכַסּוֹת לִשְׁנֵי צְדָדִים.

יוֹצְאִים הַמַּיִם בְּאוֹתָם נְקָבִים, וְנִכְנָס אוֹר וּמֵכֶּה לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הַתְּהוֹם, מִתְגַּלְגֵּל אוֹר בַּזְּבֵרוֹ וְנִפָּגָשִׁים בְּאֶחָד, וּמְזַלְּקִים אֶת הַמַּיִם.

וְאוֹחֲזִים כָּל אוֹתָם הַשִּׁבְעָה בְּשִׁבְעָה תְּהוֹמוֹת, וְכוֹרִים בְּזִקְּקֵי הַתְּהוֹמוֹת, וְהֶחֱזָקִים מִתְעָרְבִים בָּהֶם. עוֹלִים הַמַּיִם וְיוֹרְדִים וּמִתְגַּלְגְּלִים בְּאוֹתָם הַמְּאוֹרוֹת, וּמִתְעָרְבִים כְּאֶחָד – אוֹרוֹת וְזִקְּקֵי וּמַיִם, וְנַעֲשִׂים מֵהֶם אוֹרוֹת שֶׁלֹּא נִרְאִים זַשׁוֹכִים. מַכֶּה כָּל אֶחָד בַּזְּבֵרוֹ, וְנֶחֱלָקִים לִשְׁבְעִים וַחֲמִשָּׁה צִנּוֹרוֹת שֶׁל הַתְּהוֹמוֹת, וּבָהֶם זוֹרְמִים מַיִם.

כָּל צִנּוֹר וְצִנּוֹר עוֹלֶה בְּקוֹלוֹ, וְהַתְּהוֹמוֹת מְזַדַּעְזְעִים. וּכְשֶׁאוֹתוֹ קוֹל נִשְׁמָע, כָּל תְּהוֹם קוֹרֵא לַזְּבֵרוֹ וְאוֹמֵר: זַלֵּק אֶת הַמַּיִם שֶׁלְּךָ וְאָכְנֵס בְּךָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ.

תַּזַּת אֵלֶּה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה גִּידִים, מֵהֶם לְבָנִים, מֵהֶם שְׁחוֹרִים, מֵהֶם אֲדֻמִּים, כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה, וְנַעֲשׂוּ גֶּוֶן אֶחָד. אוֹתָם גִּידִים נִרְקָמוּ

בִּשְׁבַע עֶשְׂרֵה רְשָׁתוֹת, וְכָל אַוָּזַת נְקֵרַאת רֶשֶׁת גְּדִידִים. נִרְקְמוּ זֶה בָּזֶה וְיוֹרְדִים לִשְׁפּוֹלֵי הַתְּהוֹם. תַּוָּזַת אֵלֶּה שְׁתֵּי רְשָׁתוֹת עוֹמְדוֹת בְּמַרְאֶה שֶׁל בַּרְזֶל, וּשְׁתֵּי רְשָׁתוֹת אֲוָזְרוֹת בְּמַרְאֶה שֶׁל נְוּוֹשֶׁת.

שְׁנֵי כִסְאוֹת עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם, אָוָּזד מִיָּמִין וְאָוָּזד מִשְּׂמֹאל. כָּל אוֹתָן רְשָׁתוֹת מִתְוַּזְּבְרוֹת כְּאַוָּזַת, וְהַמַּיִם יוֹרְדִים מֵאוֹתָם צִנּוֹרוֹת וְנִכְנָסִים בָּרְשָׁתוֹת הַלָּלוּ. אוֹתָם שְׁנֵי כִסְאוֹת, אָוָּזד כִּסֵּא הָרָקִיעַ הַשָּׁוְוזר, וְאָוָּזד כִּסֵּא הָרָקִיעַ הַצְּבָעוֹנִי.

אֵלּוּ הַשְּׁנֵי כִסְאוֹת, כַּאֲשֶׁר אֵלּוּ עוֹלִים, עוֹלִים בַּכִּסֵּא הַהוּא שֶׁל הָרָקִיעַ הַשָּׁוְוזר. וְכַאֲשֶׁר יוֹרְדִים, יוֹרְדִים בַּכִּסֵּא הַהוּא שֶׁל הָרָקִיעַ הַצְּבָעוֹנִי. שְׁנֵי הַכִּסְאוֹת הַלָּלוּ, אָוָּזד מִיָּמִין וְאָוָּזד מִשְּׂמֹאל. אוֹתוֹ כִּסֵּא שֶׁל הָרָקִיעַ הַשָּׁוְוזר מִיָּמִין, וְאוֹתוֹ כִּסֵּא שֶׁל הָרָקִיעַ הַצְּבָעוֹנִי מִשְּׂמֹאל. כְּשֶׁעוֹלִים בַּכִּסֵּא שֶׁל הָרָקִיעַ הַשָּׁוְוזר, מֵעָמָק הַכִּסֵּא שֶׁל רָקִיעַ שְׂמֹאל וְיוֹרְדִים בּוֹ. מִתְגַּלְגְּלִים הַכִּסְאוֹת אָוָּזד עִם אָוָּזד. (לוֹקְוְזִים) יוֹרְדוֹת כָּל אוֹתָן רְשָׁתוֹת לְתוֹכָם וּמַכְנִיסִים אוֹתָן לִשְׁפּוֹלֵי הַתְּהוֹם הַתַּוָּזתוֹן.

עוֹמֵד כִּסֵּא אָוָּזד, וְעוֹלֶה מֵעַל לְכָל אוֹתָם הַתְּהוֹמוֹת, וְעוֹמֵד כִּסֵּא אַוָּזר מִתַּוָּזת לְכָל הַתְּהוֹמוֹת. בֵּין שְׁנֵי הַכִּסְאוֹת הַלָּלוּ מִתְגַּלְגְּלִים כָּל אוֹתָם הַתְּהוֹמוֹת וְכָל אוֹתָם הַצִּנּוֹרוֹת, וְנִנְעָצוּ בֵּין שְׁנֵי הַכִּסְאוֹת הַלָּלוּ.

שִׁבְעִים וַוָּזמִשָּׁה צִנּוֹרוֹת הֵם. שִׁבְעָה הֵם עֶלְיוֹנִים מֵהַכֹּל. וְכָל אוֹתָם אֲוָזרִים אֲוָזוּזִים בָּהֶם, וְכֻלָּם נָעוּצִים בְּגַלְגַּלֵּי הַכִּסֵּא הַוֶּה בַּצַּד הַוֶּה, וְנָעוּצִים בְּגַלְגַּלֵּי הַכִּסֵּא בַּצַּד הַוֶּה.

בָּהֶם הַמַּיִם (בַּתְּהוֹם) עוֹלִים וְיוֹרְדִים. אוֹתָם שֶׁיּוֹרְדִים כּוֹרִים בַּתְּהוֹמוֹת וּבוֹקְעִים אוֹתָם. אוֹתָם שֶׁעוֹלִים נִכְנָסִים לְאוֹתָם נְקֵבֵי הָאֲבָנִים, וְעוֹלִים וּמְמַלְּאִים אֶת שִׁבְעַת הַיַּמִּים. עַד כָּאן שִׁבְעַת גּוֹנֵי הָאוֹרוֹת בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

בֹּא וּרְאֵה, נְוּוֹשֶׁת הַתְּנוּפָה שֶׁאָמַרְנוּ, אֵלֶּה הֵם אוֹתָם הָרֵי נְוּוֹשֶׁת, שֶׁנִּקְרְאוּ הָרֵי נְוּוֹשֶׁת, וְהֵם שֶׁנִּקְרְאוּ אַדְנֵי נְוּוֹשֶׁת. (וְאֵלֶּה) עוֹמְדִים שׁוֹעֲרִים בְּכָל אוֹתָם הַפָּתָוִזים, וּמַקִּיפִים אוֹתָם, אֶת כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בִּפְנִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה הֵם

שׁוֹעֲרִים שֶׁעוֹמְדִים בַּפֶּתְוִזִים שֶׁבַּזּוּזִין, וְאֵלֶּה נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים בְּבֵית הַמֶּלֶךְ.

וּמֵהַנְּוּזְשֶׁת הַזּוֹ, כָּל אוֹתָם כְּלֵי הַמְּזֻבָּזָן לְשַׁמֵּשׁ בּוֹ. וְאֵלֶּה הֵם כֵּלִים לַמְּזֻבָּזָן. שֶׁכְּשֶׁנְּשָׂמוֹת קְרֵבוֹת לַעֲלוֹת עַל גַּבֵּי הַמְּזֻבָּזָן, אֵלֶּה הֵם עוֹבְדִים אוֹתָהּ עֲבוֹדַת הַמְּזֻבָּזָן, וְכֻלָּם מְסַיְּעִים לְשַׁמֵּשׁ אֶת אוֹתוֹ שְׁמוּשׁ, וְנִקְרָאִים כְּלֵי הַמְּזֻבָּזָן. וְכָל הַכֵּלִים הַלָּלוּ וְכָל אוֹתָם יִתְרוֹת הַמִּשְׁכָּן, כֻּלָּם נִקְרְאוּ בְּשֵׁמוֹת, כְּלֵי שָׁרֵת לְשַׁמֵּשׁ בַּקֹּדֶשׁ. וְעַל זֶה עוֹמְדִים כֻּלָּם מְמֻנִּים יְדוּעִים וּמֻרְכָּבוֹת יְדוּעוֹת וְרוּזוֹת יְדוּעוֹת, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ. וּבְהֵיכְלוֹת הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהֵם הֵיכָלוֹת יְדוּעִים, כֻּלָּם בְּזֶזֶשְׁבּוֹן.

קֶשֶׁר הַזָּהָב – בְּזָהָב. כֶּסֶף – בְּכֶסֶף. נְזוּזֶשֶׁת – בִּנְזוּזֶשֶׁת. אֵלֶּה שֶׁל הַנְּזוּזֶשֶׁת שֶׁלְּמַטָּה נוֹטְלִים כֵּזַי מִנְּזוּזֶשֶׁת שֶׁל מַעְלָה, וְכָךְ הַכֹּל. כָּל אוֹתָם גָּוָנִים מִתְעָרְבִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, לֶאֱזוֹז וּלְהִתְקַשֵּׁר אֵלֶּה בְּאֵלֶּה.

קַרְסֵי הַזָּהָב עוֹמְדִים לְקַשֵּׁר אוֹתָן יְרִיעוֹת אַזַּת עִם אַזַּת. קַרְסֵי הַנְּזוּזֶשֶׁת עוֹמְדִים לְקַשֵּׁר אֶת הַמִּשְׁכָּן. וְאֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה. וְכֻלָּם עוֹמְדִים כַּכּוֹכָבִים הַלָּלוּ שֶׁבָּרָקִיעַ. כְּמוֹ שֶׁמְּאִירִים הַכּוֹכָבִים בָּרָקִיעַ וְנִרְאִים, כָּךְ גַּם מְאִירִים אוֹתָם קְרָסִים בַּמִּשְׁכָּן, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּמְאִירִים אוֹתָם קְרָסִים וְנִרְאִים כַּכּוֹכָבִים שֶׁעוֹמְדִים וּבוֹלְטִים (וְלוֹהֲטִים) וְנוֹצְצִים, וְאוֹתָם זַמְּשִׁים שֶׁל זָהָב וַזַּמְּשִׁים שֶׁל נְזוּזֶשֶׁת, וּמְאִירִים אֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה.

מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה יוֹצֵאת הִתְנוֹצְצוּת אַזַּת שֶׁנּוֹצֶצֶת וּמְאִירָה לְתוֹךְ הָאַסַּפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, וְאוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת כְּלוּלָה מִכָּל הַגָּוָנִים שֶׁמְּאִירִים, וְנִקְרֵאת אַרְגָּמָן. וּכְשֶׁמַּכֶּה הָאַרְגָּמָן הַזֶּה בְּאוֹתוֹ אוֹר זָשׁוּךְ (תְּכֵלֶת), אָז יוֹצֵאת הִתְנוֹצְצוּת אַזַּת אַזֶּרֶת שֶׁלֹּא לוֹהֶטֶת, וּמִתְעָרְבִים זֶה בָּזֶה. וְהֵם הָיוּ לְבוּשֵׁי הַקֹּדֶשׁ שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם מִיכָאֵל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל.

וּכְשֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי כָּבוֹד, אָז נִכְנָס לְשַׁמֵּשׁ בַּקֹּדֶשׁ, וְטֶרֶם יִלְבַּשׁ הַמַּלְבּוּשִׁים הַלָּלוּ לֹא יִכָּנֵס לַקֹּדֶשׁ. כְּמוֹ כֵן – (שְׁמוֹת כח) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר, וְלָמַדְנוּ שֶׁהָיָה מִתְלַבֵּשׁ בֶּעָנָן. וּכְשֶׁהָיָה מִתְלַבֵּשׁ

בָּעָנָן, אָז וַיַּעַל אֶל הָהָר. וְטֶרֶם שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, לֹא יָכֹל לְהִכָּנֵס פָּנִימָה. כְּמוֹ כֵן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לֹא נִכְנָס לַקֹּדֶשׁ עַד שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בַּלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ כְּדֵי לְהִכָּנֵס לַקֹּדֶשׁ.

וּמִשּׁוּם שֶׁיָּצְאוּ מִסּוּדוֹת עֶלְיוֹנִים וְהֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, נִקְרָאִים בִּגְדֵי שָׂרָד, מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מֵאוֹתָם לְבוּשִׁים עֶלְיוֹנִים, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מִמַּה שֶׁנִּשְׁאַר מֵאוֹרוֹת הַזִּיווּם הָעֶלְיוֹנִים. תִּכֶלֶת וְאַרְגָּמָן – הַגְּוָנִים שֶׁל סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שֵׁם שָׁלֵם, יְדָוָ"ד אֱלֹהִים. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁיִּתְלַבֵּשׁ בּוֹ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְהִכָּנֵס לַקֹּדֶשׁ. תּוֹלַעַת שָׁנִי – הֵם גְּוָנִים אֲדֻמִּים. וּתְכֶלֶת וְאַרְגָּמָן, שֶׁהוּא כָּלוּל בְּתוֹךְ אוֹתָם גְּוָנִים. וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בַּלְּבוּשִׁים שֶׁל הַגְּוָנִים הַלָּלוּ, הָיָה נִכְנָס לִפָּנִים וְלֹא דּוֹוְזִים אוֹתוֹ הַזּוּעָה.

בֹּא וּרְאֵה, הַכֹּל נַעֲשָׂה בְּסוֹד הָאֱמוּנָה לִהְיוֹת הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב, בִּגְדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בַּקֹּדֶשׁ. וְנִקְרְאוּ בִּגְדֵי (קֹדֶשׁ) שָׂרָד, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִקְרָאִים קֹדֶשׁ אֶלָּא כְּשֶׁשּׁוֹרִים בּוֹ אוֹתָם הַגְּוָנִים, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וְכָתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ. קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁבִּישְׂרָאֵל נִרְאִים כָּל הַגְּוָנִים, כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵל, וְאֵלֶּה הֵם הַגְּוָנִים לְהֵרָאוֹת בִּפָּנִים.

בֹּא וּרְאֵה, אֵין נְשָׁמָה עוֹלָה לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עַד שֶׁזּוֹכָה לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ שֶׁל מַעְלָה לְהֵרָאוֹת שָׁם. וְכֵן כְּמוֹ זֶה לֹא יוֹרֶדֶת לְמַטָּה עַד שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בַּלְּבוּשׁ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.

כְּמוֹ כֵן הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (תהלים קב) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט, כְּשֶׁעוֹשִׂים שְׁלִיחוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֵין יוֹרְדִים לְמַטָּה עַד שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בַּלְּבוּשׁ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל הוּא כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוֹלֵךְ לְשָׁם. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁנְּשָׁמָה לֹא עוֹלָה אֶלָּא בִּלְבוּשׁ שֶׁמֵּאִיר.

וּבֹא רְאֵה, אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּשֶׁהָיָה בְּגַן עֵדֶן, הָיָה מִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ כְּמוֹ

שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא לְבוּשׁ שֶׁל אוֹר עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁגֵּרַשׁ מִגַּן עֵדֶן וְהִצְטָרֵךְ לְגוּפֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, מַה כָּתוּב? (בראשית ג) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ כָּתְנוֹת אוֹר, אוֹר שֶׁל אוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן שֶׁשִּׁמֵּשׁ בּוֹ בְּגַן עֵדֶן.

מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי גַּן עֵדֶן, אוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר מִשַּׁמֵּשׁ בּוֹ. וְעַל כֵּן, אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּשֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ הַגָּן, הִלְבִּישׁ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּלְּבוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ אוֹר וְהִכְנִיסוֹ לְשָׁם. וְאִם לֹא הֶלְבַּשׁ בָּרִאשׁוֹנָה בְּאוֹתוֹ אוֹר, לֹא יִכָּנֵס לְשָׁם. כֵּיוָן שֶׁגֵּרַשׁ מִשָּׁם, הִצְטָרֵךְ לִלְבּוֹשׁ אַוֵּזר, אָז – וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר. וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְכָאן כְּמוֹ כֵן עָשׂוּ בִּגְדֵי שְׂרָד לְשָׂרַת בַּקֹּדֶשׁ, לְהִכָּנֵס בַּקֹּדֶשׁ.

וַהֲרֵי פָּרְשׂוּהָ, שֶׁמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתָם מַעֲשִׂים מוֹשְׁכִים אוֹר שֶׁל הַזִּיו הָעֶלְיוֹן לְבוּשׁ לְהִתְתַּקֵּן בּוֹ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְאוֹתוֹ לְבוּשׁ שָׁלוֹבֵשׁ, נֶהֱנֶה וְרוֹאֶה לְתוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ.

וְעַל כֵּן הַנְּשָׁמָה מִתְלַבֶּשֶׁת בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, לִהְיוֹת לָהּ שְׁלֵמוּת בַּכֹּל – בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה וּבָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קמג) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ – בָּעוֹלָם הַזֶּה. יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ – בְּאוֹתוֹ עוֹלָם.

וַיַּעַשׂ אֶת הָאֵפוֹד זָהָב, הֲרֵי פָּרְשׂוּהָ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֵפוֹד וְזֹשֶׁן הָיוּ כְּאֶזֶּד, וּפָרְשׂוּהָ שֶׁהֲרֵי בִּמְקוֹם אוֹתוֹ הַקְּיוּם עוֹמְדִים כָּל אוֹתָן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים, כֻּלָּם נוֹטְלִים שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכֻלָּם שְׁנֵים עָשָׂר תְּזוּמִים עֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם הֵם בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל.

וְסוֹד זֶה כָּתוּב, (שם קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שִׁבְטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם ה'. שֶׁשָּׁם עָלוּ שִׁבָטִים – אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, שֶׁהֵם שִׁבְטֵי יָהּ, שֶׁהֲרֵי שֵׁם זֶה עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, בַּעֲמִים כְּתוּב שְׁבָטִים. אֶלָּא, שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים – אֵלּוּ הַשְּׁבָטִים שֶׁלְּמַטָּה. שִׁבְטֵי יָהּ – אֵלּוּ הַשְּׁבָטִים שֶׁלְּמַעְלָה. עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל – זֶה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא עֵדוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קלב) וְעֵדֹתַי זוֹ אֲלַמְּדֵם. וְאוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים הֵם שִׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים קְדוֹשׁוֹת, וְלָכֵן הֵם עוֹמְדִים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל אוֹתָם שֵׁמוֹת שֶׁל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, כֻּלָּם זְקוּקִים בְּאוֹתָן אֲבָנִים, וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל נוֹטֵל אוֹתָם.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁיַּעֲקֹב הָיָה הוֹלֵךְ לְחָרָן, מַה כָּתוּב? (בראשית כח) וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו. אֵלּוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים קְדוֹשׁוֹת, וְכֻלָּן נַעֲשׂוּ אֶבֶן אַחַת, שֶׁכָּתוּב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה. וְקוֹרֵא לָהֶן אֶבֶן, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים נִכְלְלוּ בְּאֶבֶן קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה אַחַת, שֶׁהִיא מֵעֲלֵיהֶן, שֶׁכָּתוּב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים.

וְלָכֵן כָּאן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָיָה שָׂם אוֹתָן עַל לִבּוֹ לְזָכְרָם תָּמִיד, שֶׁכָּתוּב (שמות כח) וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבּוֹ לְפָנֵי ה' תָּמִיד. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁל שְׁנֵים עָשָׂר, שְׁנֵים עָשָׂר עֶלְיוֹנִים טְמִירִים לְמַעְלָה שֶׁנִּגְנָזוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ, וְהֵם הַסּוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה, וְיוֹצְאִים מִקּוֹל דַּק אָזְדָּ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. שְׁנֵים עָשָׂר אֲזוֹרִים טְמִירִים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁהֵם, וְיוֹצְאִים תּוֹךְ קוֹל אַזּוֹר שֶׁהִיא אֶבֶן, שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל.

וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ בְּסוֹד הַכָּתוּב, (שם כט) וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן. זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת אֶבֶן בּוֹחַן, אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. שֶׁגּוֹלְלִים אוֹתָהּ וּמַכְנִיסִים אוֹתָהּ לַגָּלוּת, וְכָתוּב וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר לִמְקוֹמָהּ, וְעַל שְׁמָהּ נִקְרָאִים כָּל הָאֲבָנִים.

וְכַמָּה אֲבָנִים לַאֲבָנִים. יֵשׁ אֲבָנִים וְיֵשׁ אֲבָנִים. יֵשׁ אֲבָנִים יְסוֹדֵי הַבַּיִת, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַיִּצַּו הַמֶּלֶךְ וַיַּסִּעוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לְיַסֵּד

הַבַּיִת אַבְנֵי גָּזִית. וְיֵשׁ אֲבָנִים עֶלְיוֹנוֹת נִכְבָּדוֹת, וְהֵן (אֵלּוּ) שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, וְהֵן אַרְבַּע מַעֲרָכוֹת, שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל מַעֲרָכָה לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם. כְּמוֹ כֵן אוֹתָם אַרְבָּעָה דְּגָלִים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר, וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה לְכָל צַד לְאַרְבָּעָה רוּחוֹת הָעוֹלָם. וְהַכֹּל סוֹד אָזָד, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָיָה שָׂם אֶת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הַלָּלוּ וְלוֹבֵשׁ אוֹתָן בְּחֹשֶׁן וְאֵפוֹד, אָז שָׂרְתָה עֲלֵיו שְׁכִינָה, וְאוֹתָן שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אֲבָנִים זָקוּקוֹת בִּשְׁמוֹת כָּל הַשְּׁבָטִים, וְכָל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט וְזָקוּק עַל אֶבֶן אַזָת. שְׁקוּעוֹת הָיוּ הָאוֹתִיּוֹת עַל הָאֲבָנִים, וּכְשֶׁהֵאִירוּ הָאֲבָנִים, הָיוּ הָאוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת הַחוּצָה וּמְאִירוֹת עַל מַה שֶּׁהִצְטָרְכוּ.

(וּבְאוֹתִיּוֹת הַשְּׁבָטִים) וּבְכָל הַשְּׁבָטִים לֹא הָיוּ שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת זז' ט', בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא נִמְצָא זֵט"א בְּכֻלָּם. אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה, אִם כָּךְ, זז' שֶׁהַשֵּׁם גָּרַם – נָאֶה. אֲבָל ט', שֶׁהִיא אוֹת טוֹבָה, וְשָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה ט' בַּחֲלוֹמוֹ טוֹב לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ פָּתְחָה תוֹרָה כִּי טוֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וְהוֹאִיל וְהִיא אוֹת טוֹבָה, לָמָּה לֹא נִכְתְּבָה בְּאוֹתָם שְׁבָטִים ?

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁסְּמוּכוֹת שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת זוֹ לָזוֹ. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי הָאוֹת ט' גְּנוּזָה וּטְמִירָה, וְהִיא מְאִירָה אֶת הָאוֹר שֶׁל כֻּלָּם, שֶׁהֲרֵי אוֹת זוֹ הִיא הָאוֹר שֶׁל כֻּלָּם, וְאֵין אוֹר נִמְצָא זוּלַת מֵהָאוֹת הַזּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וְהוּא הָאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁגָּנוּז וְטָמִיר. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים פד) לֹא יִמְנַע טוֹב לַהוֹלְכִים בְּתָמִים. וְזֶהוּ הָאוֹר שֶׁל כָּל הַשְּׁבָטִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נָזְקְקָה בָּהֶן. וְעוֹד, שֶׁכָּל הַשְּׁתַּיִם עֶשְׂרֵה יוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ הָאַכְסַדְרָה הַזּוֹ הַטְּמִירָה שֶׁהִיא בְּסוֹד הָאוֹת ט', וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא טְמִירָה וּגְנוּזָה וְאֵינָהּ נִרְאֵית בָּהֶן.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל אוֹתָן אֲבָנִים עוֹמְדוֹת בְּדֶרֶךְ אוֹת וָנֵס, וְכֻלָּן כְּשֶׁהֵאִירוּ, אָז פָּנֵי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָיוּ מְאִירוֹת, וְהָאוֹתִיּוֹת מְאִירוֹת וּבוֹלְטוֹת לְהוֹדִיעַ לַזּוּז. וּכְשֶׁהָיוּ מְאִירִים פָּנֵי הַכֹּהֵן, אָז הָיוּ נוֹדָעוֹת בְּלִיטוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהוּא לְטוֹב,

וּבָזֶה נוֹדַע הַכֹּהֵן אִם צַדִּיק הָאִישׁ אִם לֹא. וְעַל כָּךְ הַכֹּל הוּא בְּאוֹת וָנֵס, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ.

רַבִּי אַבָּא הָיָה מְצוּי לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁכָּתוּב (שמות כח) וְנָתַתָּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתֻּמִּים. וְשָׁנִינוּ, אוּרִים – שֶׁמְּאִירִים בַּדָּבָר שֶׁהִצְטָרְכוּ. תֻּמִּים – שֶׁהָיוּ שְׁלֵמִים בְּדִבְּרֵיהֶם. עוֹד אָנוּ צְרִיכִים לָדַעַת. (הַסּוֹד הַזֶּה)

אָמַר לוֹ, וַדַּאי, וְכָךְ הוּא, חֹשֶׁן וְאֵפוֹד כְּנֶגֶד אוּרִים וְתֻמִּים, וְזֶהוּ סוֹד הַתְּפִלִּין וְקֶשֶׁר הַתְּפִלִּין כְּנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה. פָּתוּז וְאָמַר, (שם לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ. וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין. וּפָנַי – אֵלֶּה תְּפִלִּין מַמָּשׁ. וּפָנַי הֵם תְּפִלִּין, שֶׁהֵן סוֹד עֶלְיוֹן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אֲחֹרָי – הוּא סוֹד קֶשֶׁר הַתְּפִלִּין. וַהֲרֵי יָדוּעַ לַזְּבֵרִים. מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְזוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה.

כְּנֶגֶד זֶה, אוּרִים – שֶׁמְּאִירִים בְּדִבְּרֵיהֶם. תֻּמִּים – שֶׁמַּשְׁלִמִים בְּדִבְּרֵיהֶם. זֶה פָּנִים וְזֶה אָזוֹר. וְסוֹד זֶה – קוֹל וְדִבּוּר. הַקּוֹל מֵאִיר לַדִּבּוּר לְדַבֵּר, הַדִּבּוּר מַשְׁלִים אֶת הַדָּבָר. וְתָמִיד זֶה בָּזֶה עוֹלִים וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה לְעוֹלָמִים. מִשּׁוּם כָּךְ חֹשֶׁן וְאֵפוֹד, זֶה פָּנִים וְזֶה אָזוֹר, וְהַכֹּל סוֹד אֶזֶד בְּלִי הֶבְדֵּל כְּלָל.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ שֶׁאֵינָם נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, וּמִי שֶׁהִפְרִידָם, הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי טז) מַפְרִיד אַלּוּף, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כג) וַיְהִי בִּבְרֹזַ אֶבְיָתָר בֶּן אֲחִימֶלֶךְ אֶל דָּוִד קְעִילָה אֵפוֹד יָרַד בְּיָדוֹ, וְאִלּוּ חֹשֶׁן לֹא נֶאֱמַר?

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא. כָּל מַה שֶּׁהוּא זָשׁוּב, הוּא טָמִיר וְגָנוּז, וְלֹא נִזְכָּר כָּל כָּךְ. כְּמוֹ כֵן נוֹשְׁאֵי אֵפוֹד בַּד – מַה שֶּׁהוּא בְּגָלוּי יוֹתֵר, הוּא נִזְכָּר, בִּשְׁבִיל שֶׁמִּתְכַּסֶּה מַה שֶּׁהוּא בִּגְנִיזוּת וּטְמִירוּת, וְעַל כֵּן נִזְכָּר מַה שֶּׁהוּא בְּגָלוּי יוֹתֵר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הוּא סוֹד בְּטְמִירוּת וּגְנִיזוּת, וְלֹא נִזְכָּר אֶלָּא בַּשֵּׁם שֶׁהוּא בְּהִתְגַּלּוּת. זֶה נִזְכָּר, וְזֶה נִגְנָז. זֶה בְּגָלוּי וְזֶה בְּנִסְתָּר. וְכָל מַה שֶּׁהִתְגַּלָּה, הוּא נִזְכָּר לְעוֹלָמִים. הַשֵּׁם הַגָּנוּז הוּא יְהוָ"ה. הַשֵּׁם שֶׁהוּא בְּהִתְגַּלּוּת הוּא

אֲדָנָ"י, וְעַל זֶה נִכְתָּב בְּאוֹתִיּוֹת טְמִירוֹת וְנִקְרָא בְּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ וְנִתְכַּסָּה זֶה בָּזֶה, לִהְיוֹת הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן טָמִיר וְגָנוּז לְעוֹלָמִים. שֶׁכָּל דַּרְכֵי הַתּוֹרָה כָּךְ הֵם – גָּלוּי וְנִסְתָּר. וְכָל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, בֵּין שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וּבֵין שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, כֻּלָּם טְמִירִים וּגְלוּיִים.

פָּתַח וְאָמַר, (יונה א) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּידָה נָּא לָנוּ בַּאֲשֶׁר לְמִי הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ וְגוֹ'. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, כֻּלָּם שָׁאֲלוּ בְּסוֹד הַזְּכִמָּה, שֶׁכָּתוּב הַגִּידָה נָּא לָנוּ בַּאֲשֶׁר לְמִי. בַּאֲשֶׁר – שָׁאֲלוּ בְּסוֹד הַזְּכִמָּה. כָּאן שָׁאֲלוּ סוֹד שֶׁהוּא בִּנְגְלֶה, לָדַעַת אִם בָּא מִזַּרְעוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁכֵּיוָן שֶׁרָאָה הַיָּם אֶת אֲרוֹנוֹ, מִיָּד נִבְקַע וְהָיָה יַבָּשָׁה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיד) הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס. הַיָּם רָאָה אֶת אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית לט) וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה. מִיָּד – הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר.

וְעַל כֵּן שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ בַּאֲשֶׁר, שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּיוֹסֵף, בַּאֲשֶׁר אַתְּ אֹשְׁתּוֹ. אִם בָּאתָ מֵאוֹתוֹ הַזֶּרַע, הִתְפַּלֵּל שֶׁיִּשְׁתֹּק הַיָּם מֵאִתָּנוּ. לְמִי – וְאִם בָּאתָ מִזַּרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שם לב) לְמִי אַתָּה וְאָנָה תֵלֵךְ. וְהֵם הָיוּ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים שֶׁשָּׁלַח בִּשְׁלִיזוּתוֹ וְנִצַּל מֵאוֹתָהּ צָרָה. הִתְפַּלֵּל לְרִבּוֹנְךָ, וְיִשְׁלַח מַלְאָכוֹ וְנִנָּצֵל מֵאוֹתָהּ צָרָה.

וְאִם לֹא, מַה מְּלַאכְתְּךָ – בַּמָּה אַתָּה מִתְעַסֵּק בְּכָל יוֹם? וּמֵאַיִן תָּבוֹא – מִי הֵם אֲבוֹתֶיךָ? מָה אַרְצֶךָ – אִם הִיא אֶרֶץ שֶׁרְאוּיָה לְהֵעָנֵשׁ. וְאִי מִזֶּה עַם אָתָּה – אִם הוּא עַמָּלֵק אוֹ אֱזְרָח מִשִּׁבְעָה עַמָּמִים שֶׁרְאוּיִים לְהֵעָנֵשׁ. הַכֹּל שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ כָּרָאוּי.

מַה הֵשִׁיב לָהֶם? וַיֹּאמֶר לָהֶם עִבְרִי אָנֹכִי, מֵאוֹתוֹ זֶרַע שֶׁל אַבְרָהָם הָעִבְרִי שֶׁקִּדֵּשׁ אֶת שֵׁם רִבּוֹנוֹ בְּכָל יוֹם בָּעוֹלָם. וְאֶת ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא וְגוֹ'. הֵם לֹא שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אֶלָּא דָּבָר בִּנְגְלֶה וּבִנְסְתָּר לָדַעַת בּוֹ, וְהוּא הֵשִׁיב לָהֶם הַכֹּל בִּנְגְלֶה.

מַה כָּתוּב? וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעוּ אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִיָּד פָּזְזוּ, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם הָיוּ יוֹדְעִים אֶת הַנִּסִּים

וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיָּם. וְכֵיוָן שֶׁאָמַר לָהֶם אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִיָּד פָּזְזוּ לְפָנָיו פַּזָּז רַב.

עוֹד אָמַר לָהֶם שֶׁהוּא בּוֹרֵז מִלְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל כֵּן אָמְרוּ לוֹ, מַה זֹּאת עָשִׂיתָ שֶׁאַתָּה בָּרַזְתָּ מִפָּנָיו וְלֹא עָשִׂיתָ מִצְוָתָיו. וּמְשׁוּם כָּךְ מַה זֹּאת עָשִׂיתָ שֶׁאַתָּה עָבַרְתָּ עַל מִצְוֹת רִבּוֹנְךָ.

וּבֹא רְאֵה, כָּל אִלּוּ שֶׁהִתְגַּיְּרוּ אַזַּר כָּךְ, כְּשֶׁרָאוּ אֶת הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיוֹנָה בַּיָּם, וְכֻלָּם רָאוּ אוֹתוֹ כְּשֶׁנִּמְשָׁל בַּיָּם, וְאוֹתוֹ דָּג שֶׁעוֹלֶה וּבוֹלֵעַ אוֹתוֹ לִפָּנֵיהֶם, וּכְשֶׁבָּא אוֹתוֹ דָּג גָּדוֹל לְעֵינֵי הַכֹּל וּפָלַט אוֹתוֹ לַיַּבָּשָׁה, בָּאוּ אֵלָיו וְהִתְגַּיְּרוּ כֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יונה ב) מִשַּׁמְּרִים הַבְלֵי שָׁוְא זַסְדָּם יַעֲזֹבוּ.

וּבֹא רְאֵה, כָּל אֵלֶּה הָיוּ גֵּרֵי צֶדֶק, וְהִתְזַכְּמוּ בַּתּוֹרָה, וְהָיוּ זַכָּמִים עֶלְיוֹנִים. מִשּׁוּם שֶׁהֵרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, וּבְכָל אֵלּוּ שֶׁקָּרְבוּ אֵלָיו וּמְקַדְּשִׁים אֶת שְׁמוֹ בְּגָלוּי, שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ בְּגָלוּי, שְׁמוֹ הַנִּסְתָּר מִתְעַלֶּה עַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

(בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב) (שמות לט) וַיִּרְכְּסוּ אֶת הַזֹּשֶׁן מִטַּבְּעֹתָיו אֶל טַבְּעֹת הָאֵפֹד בִּפְתִיל תְּכֵלֶת. לָמָּה בִּפְתִיל תְּכֵלֶת? אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁהַתְּכֵלֶת הַזּוֹ נִקְשֶׁרֶת בַּכֹּל, וְעַל זֶה הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

מַה כָּתוּב? (שם כז) פַּעֲמוֹן זָהָב וְרִמּוֹן, וּבְאַרְנוּ שֶׁהַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. מַה כָּתוּב? וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי ה'. מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע, וְהַבְּרָכוֹת יִשְׁרוּ עַל הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל הַכֹּהֵן, שֶׁהוּא מְבָרֵךְ אֶת הַכֹּל וְעוֹבֵד הַכֹּל. פַּעֲמוֹן זָהָב, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ. רִמּוֹן, שֶׁמִּתְמַלֵּא כְּמוֹ הָרִמּוֹן הַזֶּה שֶׁהוּא מָלֵא מֵהַכֹּל, וְהַכֹּל בֵּאַרְנוּ.

וַיַּעַשׂ אֶת מְעִיל הָאֵפֹד מַעֲשֵׂה אֹרֵג כְּלִיל תְּכֵלֶת. הֲרֵי נִתְבָּאֵר בְּסוֹד הַזֹּשֶׁן וְהָאֵפוֹד, וְהַכֹּל אָזוּד. כְּלִיל תְּכֵלֶת, שֶׁכָּךְ רָאוּי כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁתְּכֵלֶת הוּא סוֹד שֶׁל אוֹר הַכִּסֵּא. תְּכֵלֶת שֶׁהוּא בְּקֶשֶׁר שֶׁל אוֹר לָבָן, הַכֹּל כְּאָזוּד. וְעַל זֶה

הַתְּכֵלֶת הוּא לְאֵפוֹד.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ שֶׁל הַכֹּהֵן, כֻּלָּם הֵם בְּסוֹד עֶלְיוֹן, לִהְיוֹת לְבוּשִׁים שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא וּרְאֵה, כֵּיוָן שֶׁמִּיכָאֵל הוּא כֹּהֵן גָּדוֹל וּבָא מִצַּד הַיָּמִין, לָמָּה כָּתוּב בְּגַבְרִיאֵל, (דניאל יב) הָאִישׁ לְבוּשׁ הַבַּדִּים? שֶׁהֲרֵי הַלְּבוּשִׁים הֵם לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וּמִיכָאֵל הוּא הַכֹּהֵן, וּבָא מִצַּד הַיָּמִין ? אֶלָּא מִכָּאן שֶׁשְּׁמוֹאל נִכְלָל בַּיָּמִין תָּמִיד, וְהִתְלַבֵּשׁ גַּבְרִיאֵל בַּלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ.

עוֹד, שֶׁהֲרֵי גַּבְרִיאֵל הִתְמַנָּה שָׁלִיחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל שָׁלִיחַ שֶׁהִתְמַנָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, צָרִיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשֵׁי הָעוֹלָם הַזֶּה, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ בְּסוֹד הַנְּשָׁמָה, כְּשֶׁהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה הִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בִּלְבוּשׁ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כְּדֵי לִהְיוֹת שָׁם. וְכֵן כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה מִלְּמַעְלָה, הַכֹּל הוּא כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוֹלֶכֶת לְשָׁם. כְּמוֹ כֵן כָּל אוֹתָם שְׁלוּחִים שֶׁהִתְמַנּוּ בִּשְׁלִיחוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ.

וּבֹא רְאֵה, הַמְּעִיל הַזֶּה שֶׁל הָאֵפוֹד – לְכַסּוֹת עָלָיו כְּשֶׁלּוֹבֵשׁ אוֹתוֹ. כָּתוּב (תהלים קלט) אָחוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי וַתָּשֶׁת עָלַי כַּפֶּכָה. פָּסוּק זֶה הֲרֵי פֵּרַשְׁוהוּ.

אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, זָכָר וּנְקֵבָה נִבְרְאוּ, וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם זֶה עִם זֶה קְשׁוּרִים, הַנְּקֵבָה לְאָחוֹר וְהַזָּכָר לְפָנִים, עַד שֶׁנִּסֵּר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִתְקִין אוֹתָהּ וְהִכְנִיס אוֹתָהּ לִפְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל פָּנִים בְּפָנִים. וְכֵיוָן שֶׁהִסְתַּכְּלוּ פָּנִים בְּפָנִים, אָז רָבְתָה הָאַהֲבָה בָּעוֹלָם, וְהוֹלִידוּ תּוֹלָדוֹת בָּעוֹלָם, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֶּדֶם לָכֵן, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ.

וְאָחוֹר שֶׁזָּטָא אָדָם וְהָאִשָּׁה, וּבָא נָחָשׁ עַל זַוָּהּ וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה, הוֹלִידָה זַוָּהּ אֶת קַיִן, וְהָיָה דִּיוּקָנוֹ דְּיוּקָן שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה מִסּוֹד הַזֻּהֲמָה שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר וּמֵהַצַּד שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל כֵּן הוּא הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁעָשָׂה מָוֶת בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּד שֶׁלּוֹ גָּרַם. הַנָּחָשׁ דַּרְכּוֹ הוּא לֶאֱרֹב לַהֲרֹג, אוֹתוֹ שֶׁבָּא מִמֶּנּוּ בְּדַרְכּוֹ לָקַוז וְהָלַךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית ד) וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיָּקָם קַיִן אֶל

הֶבֶל אָזְיו וַיַּהַרְגֵהוּ.

מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים, שֶׁכְּשֶׁהָרַג קַיִן אֶת הֶבֶל, הָיָה נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ נְשִׁיכוֹת כַּנָּוָשׁ, עַד שֶׁהוֹצִיא אֶת נִשְׁמָתוֹ וְהָרַג אוֹתוֹ.

וְכָל הַדְּבָרִים זָזְרוּ לַיְסוֹד הָרִאשׁוֹן, וְאִם קַיִן לֹא הָיָה מִן אוֹתוֹ הַצַּד, לֹא נִמְצָא כָּךְ לְאָזְיו. וְעַל כֵּן, כֵּיוָן שֶׁרָאָה אָדָם שֶׁנֶּהֱרַג הֶבֶל וְגֹרֶשׁ קַיִן, אָמַר: מָה אֲנִי אוֹלִיד מִכָּאן וָהָלְאָה. נָפַרד מֵאִשְׁתּוֹ מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְרוּחוֹת נְקֵבוֹת טְמֵאוֹת הָיוּ בָּאוֹת וּמִתְזַמְּמוֹת מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מוֹלִיד רוּחוֹת וְשֵׁדִים, וְנִקְרָאִים נְגָעֵי בְּנֵי אָדָם, וּבַאַרְנוּ.

אַזַר כָּךְ קֵנָא וְהִתְלַבֵּשׁ בְּקִנְאָה, וְהִתְזַוֵּג בְּאִשְׁתּוֹ וְהוֹלִיד אֶת שֵׁת, שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת. זֶהוּ בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ בָּרִאשׁוֹנָה, בְּאוֹתָם בָּנִים רִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ מִקֹּדֶם לָכֵן.

מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה הִתְזַּבְּרוּת אַזָּרֵת הָיְתָה אֲלֵיהֶם, וּפָרְשׁוּהָ, עַד שֶׁבָּאָה זָוָה וְהִתְקִינָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם, וְהִתְזַּבְּרוּ פָּנִים בְּפָנִים. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם ב) לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה. זוֹהִי אִשָּׁה, אֲבָל אַזָּרֵת לֹא נִקְרֵאת כָּךְ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וּמִשּׁוּם שֶׁאָדָם וְזַוָּה נִבְרְאוּ כְּאֶזֶד, כָּתוּב (שם ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם. שְׁנֵיהֶם כְּאֶזֶד הָיוּ. וְעַל זֶה כָּתוּב, אָזוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי.

בֹּא וּרְאֵה, אֵפוֹד וְזוֹשָׁן – אָזוֹר וָקֶדֶם הָיוּ, וּכְשֶׁהַכֹּהֵן הִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, הָיָה דּוֹמֶה בְּדִיּוּקָן עֶלְיוֹן. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁאָז פָּנָיו הֵאִירוּ וְהָאוּתִיּוֹת בָּלְטוּ, וְעָלוּ לְמַעְלָה מְאִירוֹת, וְאָז הָיָה יוֹדֵעַ אֶת הַדָּבָר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּקּוּן הַזּוֹשָׁן וְתִקּוּן הָאֵפוֹד כְּאֶזֶד נִקְשְׁרוּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁתִּקּוּן זֶה אֵינוֹ כְּתִקּוּן זֶה, וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶזֶד. קֶשֶׁר שֶׁל זֶה בָּזֶה, לְהִתְאַזֵּז זוֹשָׁן בְּאֵפוֹד בְּאַרְבַּע טַבָּעוֹת שֶׁנִּקְשְׁרוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה וּבַמָּקוֹם הַזֶּה. וְהֵם סוֹד אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁנִּקְשְׁרוּ בַּצַּד הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה לְאוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁל אוֹפַנִּים וְחַיּוֹת.

כְּתוּב, בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. וּפָרְשׁוּהָ, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל כְּמוֹ כֵן נַעֲשָׂה הַמִּשְׁכָּן. כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן עָשָׂה כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְכָל מַעֲשֵׂהוּ שֶׁעָשָׂה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה – כָּךְ גַּם הַמִּשְׁכָּן, כָּל מַעֲשָׂיו הֵם כְּמַעֲשֵׂה וּכְמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם (הָעֶלְיוֹן). (וּבְאָרוּהָ, כְּדַגְמָא זוֹ נַעֲשָׂה הַמִּשְׁכָּן, וְכָל מַעֲשָׂיו שֶׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה – כְּדַגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה עָשָׂה. וְכָךְ גַּם כֵּן הַמִּשְׁכָּן, כָּל מַעֲשָׂיו הֵם כְּדַגְמַת מַעְלָה, כְּדַגְמַת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן וּכְדַגְמַת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן).

וְסוֹד זֶה, כָּל מַעֲשֵׂי הַמִּשְׁכָּן, כֻּלָּם מַעֲשִׂים וְתִקּוּנִים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּדֵי לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָה בָּעוֹלָם בַּדִּיּוּרִים הָעֶלְיוֹנִים וּבַדִּיּוּרִים הַתַּזְוִתּוֹנִים. כְּמוֹ כֵן גַּן עֵדֶן לְמַטָּה הוּא כְּמוֹ הָעֶלְיוֹן. וּכְמוֹ הַתַּזְוִתּוֹן – כָּל הַצִּיּוּרִים וְכָל הַדְּיוּקָנָאוֹת שֶׁל הָעוֹלָם כֻּלָּם שָׁם. וְעַל כֵּן עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן וַעֲבוֹדַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, כֻּלָּם בְּסוֹד אֶחָד.

כְּתוּב (ישעיה מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה פָּרְשׁוּהוּ, אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, וְכִי בִּשְׁבִיל שֶׁיִּסְתַּכֵּל אָדָם בְּעֵינָיו לְמַעְלָה וּמַעֲלֶה אוֹתָם לְמַעְלָה, יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶׁלֹּא הֻרְשָׁה לָדַעַת וְלִרְאוֹת?

אֶלָּא, שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם – מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יְזַקֵּף עֵינָיו לְמַעְלָה וְיִרְאֶה כַּמָּה זְוָלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת מַעֲשִׂים מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, גְּדוֹלִים אֱלֹהָ מֵאֱלֹהָ, וְאָז תִּרְאוּ וְתִשְׁאֲלוּ וְתֹאמְרוּ, מִי בָרָא אֵלֶּה. מִי בָרָא אֱלֹהָ, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ סוֹד שֶׁל מִי, בָּרָא אֱלֹהָ, שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד מָרוֹם וְגָנוּז וְנִסְתָּר וְלֹא יָדוּעַ וְעוֹמֵד תָּמִיד לִשְׁאֵלָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה לְאוֹתוֹ מָקוֹם.

הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם, מַה זֶּה הַמּוֹצִיא? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם טָמִיר וְגָנוּז, הוּא מוֹצִיא הַכֹּל בְּסוֹד הַקּוֹל שֶׁיּוֹצֵא מֵהַשּׁוֹפָר. וְאוֹתוֹ קוֹל הוּא מִסְפָּר שֶׁל כָּל הַזְוָלוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְזֶשְׁבּוֹן שֶׁל הַכֹּל. וּמִשָּׁם נִמְצָא סוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה בְּכָל אוֹתָם צְדָדִים עֶלְיוֹנִים, עַד שֶׁשִּׁשִּׁים רִבּוֹא דַּרְגּוֹת וְנִמְשָׁכוֹת לְמַטָּה, וְנִפְרָדִים כַּמָּה זְוָלוֹת לִמְיֵנֵיהֶם, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּזֶשְׁבּוֹן וְנִקְרָאִים בְּשֵׁם. מֵרֹב אוֹנִים – זֶה צַד הַיָּמִין. אַמִּיץ כֹּחַ – זֶה צַד הַשְּׂמֹאל. אִישׁ לֹא נֶעְדָּר

– הַצְּדָדִים שֶׁשּׁוֹפְעִים מִשְּׁנֵי עֲבָרִים.

דָּבָר אַזֵּר שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה – הַפָּסוּק הַזֶּה כְּשֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן וְהָיָה מִתְתַּקֵּן. כָּל מִי שֶׁרָאָה אֶת הַמִּשְׁכָּן, הִסְתַּכֵּל בּוֹ לְמַעְלָה וּמַטָּה, וְאֶת הַכֹּל רָאָה בַּמִּשְׁכָּן, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהַתַּחְתּוֹן, כֻּלָּם נִתְקְנוּ בַּמִּשְׁכָּן, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ – כָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אוֹתָם הַקְּרָסִים בַּמִּשְׁכָּן וְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם, הָיָה מִסְתַּכֵּל בְּאוֹר שֶׁלָּהֶם בְּאוֹר הַכּוֹכָבִים, מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ עוֹמְדִים הַכּוֹכָבִים בָּרָקִיעַ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קמז) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת ה׳ מִן הַשָּׁמַיִם וְגוֹ׳. בֹּא וּרְאֵה, הַתְּשְׁבַּחוֹת הַזּוֹ אָמַר דָּוִד כְּנֶגֶד סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא כְּלָל שֶׁל תְּשְׁבַּחוֹת הַכֹּל. שְׁתֵּי תְּשְׁבָּחוֹת הֵן, כְּמוֹ סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל תְּשְׁבַּחוֹת הַכֹּל. וְאֵלּוּ: זֶה, וְהַשְּׁבָחוֹ הָאַזְרוֹן, שֶׁהוּא כְּלוּלוֹת הַשְּׁבָחוֹת שֶׁל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (שם קנ) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ וְגוֹ׳. אֲבָל זֶה הָיָה עַל עֶשְׂרָה מִינִים, וְזֶהוּ עַל שִׁבְעָה, וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת ה׳ מִן הַשָּׁמַיִם, זוֹהִי רֵאשִׁית שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים לְהִתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה, שֶׁזֶּהוּ סוֹד שָׁקַיִם לִשְׁאֵלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ וְגוֹ׳. עַד כָּאן יֵשׁ רְשׁוּת לִשְׁאֵלָה. מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא וְגוֹ׳, וְעַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם – מִכָּאן וָהָלְאָה לֹא עוֹמֵד לִשְׁאֵלָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹם טָמִיר וְנָעוּז.

וְעַל זֶה, הַלְלוּ אֶת ה׳ מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בַּמְּרוֹמִים – אֵלּוּ שְׁנֵי צְדָדִים, (שֶׁהֵם רוּם הַהִתְוַלָּה) יָמִין וּשְׂמֹאל. וּמִכָּאן מִתְפַּשְּׁטִים כָּל הָאֲוִזִּרִים לְמַטָּה בְּסוֹד הַדַּרְגּוֹת לְהִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי. הַלְלוּהוּ כָּל מַלְאָכָיו – אֵלּוּ הֵם שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁעוֹמְדִים תַּוֵּת הַגּוּף לְהַשְׁעִין אֶת הַגּוּף עֲלֵיהֶם.

בֹּא וּרְאֵה, אוֹתָם הָעַמּוּדִים שֶׁהַגּוּף נִשְׁעָן עֲלֵיהֶם, עוֹמְדִים כָּאן בְּסוֹד הַמַּלְאָכִים, מִשּׁוּם שֶׁהַיֵּרֵכִים הֵן שְׁלִיחוּת לָלֶכֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּמִסּוֹד זֶה יוֹצְאִים אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים מַלְאָכִים, שֶׁהֵם שְׁלִיחוּת לָלֶכֶת בִּשְׁלִיחוּת אֲדוֹנָם

מִמְּקוֹם לְמָקוֹם.

הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו – זֶהוּ מָקוֹם שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ כָּל הַזְּוַיָּלוֹת הַקְּדוֹשִׁים הָעֶלְיוֹנִים, סוֹד אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, וְהוּא רָשׁוּם בְּכָל שְׁאָר הָרְבָבוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מוז) ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ, אוֹת הוּא בְּכָל שְׁאָר הַזְּוַיָּלוֹת וְהָרְבָבוֹת.

הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ – בּוֹ עוֹמֵד הַסּוֹד הַזֶּה, וְהוּא הַשֶּׁמֶשׁ לְהָאִיר, וּבּוֹ עוֹמְדִים כּוֹכָבִים עֶלְיוֹנִים שֶׁמְּאִירִים, וּמַזָּלוֹת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. אַזַּר כָּךְ זוֹוֵר לְמַעְלָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד בְּרוּם הַמְּרוֹמִים, וְשָׁם נִתְקָעִים הַכֹּל, הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמָיִם. אַזַּר כָּךְ הַלְלוּ אֶת ה' מִן הָאָרֶץ. כְּנֶגֶד אֵלֶּה אֵשׁ וּבָרָד וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה, אוֹתָם כּוֹכָבִים לְמַטָּה עוֹמְדִים בִּמְשִׁיכָה שֶׁנִּמְשָׁכִים מִסּוֹד הָעֶלְיוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל עוֹמֵד בִּדְיוּקָן עֶלְיוֹן, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל אוֹתָם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מֵרוּם הָרָקִיעַ, כֻּלָּם עוֹמְדִים לְהַנְהִיג בּוֹ אֶת הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנּוּ, וּמִשָּׁם מִתְפַּשְּׁטוֹת דְּרָגוֹת, עַד שֶׁעוֹמְדוֹת הַדְּרָגוֹת לְאוֹתָם כּוֹכָבִים שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁכֻּלָּם אֵין עוֹמְדִים בִּרְשׁוּתָם כְּלוּם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בָּרְשׁוּת שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב, (ישעיה מז) יַעַמְדוּ נָא וְיוֹשִׁיעֻךָ הוֹבְרֵי שָׁמַיִם הַזּוֹזִים בַּכּוֹכָבִים, וְהַכֹּל הוּא בִּרְשׁוּת וְנִתְבָּאֵר.

וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַכָּתֹנֶת שֵׁשׁ וְגוֹ' וְאֵת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שם ב) וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הֶהָרִים וְגוֹ'. וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים, כְּשֶׁיִּפְקֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בַּת יַעֲקֹב וְיָקִים אוֹתָהּ מִן הֶעָפָר וְתִתְחַבֵּר הַשֶּׁמֶשׁ בַּלְּבָנָה, אָז נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה' – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה, שֶׁתִּהְיֶה מְתֻקָּנֶת בְּתִקּוּנֶיהָ לִהְיוֹת נְאוָרָה בָּאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּל אוֹרָה אֵינוֹ מִתְקָן אֶלָּא בָּאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן יֵאוֹר עָלַיִךְ אוֹר עֶלְיוֹן עַל אֶזֶד פִּי שִׁבְעָה מִמַּה שֶׁהָיְתָה מִקֹּדֶם לָכֵן, כַּכָּתוּב (שם ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַזַּמָּה וְאוֹר הַזַּמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם וְגוֹ'.

בְּרֹאשׁ הֶהָרִים, בְּרָאשֵׁי הֶהָרִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה בְּרֹאשׁ? אֶלָּא

הָאוֹר הַזֶּה שֶׁיִּהְיֶה לָהּ, בְּרֹאשׁ הָהָרִים הוּא. וּמִיהוּ רֹאשׁ הָהָרִים? זֶה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁהוּא רֹאשׁ הָהָרִים, הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל צַד הַיָּמִין. וְזֶהוּ שֶׁמְּתַקֵּן אֶת הַבַּיִת תָּמִיד וּמְבָרֵךְ אוֹתָהּ לְהָאִיר פָּנֶיהָ. וְעַל זֶה, יִהְיֶה נָכוֹן.

וּבַמֶּה יְתַקֵּן אוֹתָהּ? בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁהֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי. וְאוֹתָם לְבוּשִׁים כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּסוֹד שֶׁל שֵׁשׁ. וְהַבַּיִת הַזֶּה, כְּשֶׁיִּהְיֶה מְתֻקָּן בְּרֹאשׁ הָהָרִים הַזֶּה, שֶׁהוּא הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, אָז נִקְשָׁר וּמִתְעַלֶּה לְמַעְלָה בְּקִיּוּם עֶלְיוֹן, וְיֵאוֹר הָעוֹלָם מֵאוֹתוֹ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן. (אָז) וְזֶהוּ וְנִשָּׂא מִגְּבָעוֹת, מִכָּל שְׂאָר הַזְּיָלוֹת וְהַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וְאָז, וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה פּוֹרֵשׂ יָדָיו, אָז רוּחַ עֶלְיוֹנָה מְאִירָה וְיוֹצֵאת, וְכָל הַמְּאוֹרוֹת מְאִירִים, וְהָאוֹרוֹת נִמְשָׁכִים וְנֶאֱחָזִים וְנִקְשָׁרִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, עַד שֶׁיָּאִירוּ אֶת פָּנֶיהָ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל עַל יְדֵי הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא הַכֹּהֵן. וּכְשֶׁהַכֹּהֵן מִתְעוֹרֵר לְמַטָּה, כֹּהֵן מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. וּבַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֶרֶת הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה.

וְעַל זֶה, נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הָהָרִים וְגוֹ', וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם. מִשּׁוּם שֶׁעַכְשָׁיו, כָּל שְׂאָר הָעַמִּים יֵשׁ לָהֶם מְמֻנִּים בָּרָקִיעַ עֲלֵיהֶם, וּבְאוֹתוֹ זְמַן יְבַעֵר אוֹתָם וְיַפִּיל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשִּׁלְטוֹנָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה' עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם. וְכֵיוָן שֶׁכֻּלָּם יַעַבְרוּ מִשִּׁלְטוֹנָם, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְזַוֵּךְ לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב) וְנִשְׂגָּב ה' לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. וְאָז, וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְגוֹ'.

וְהַכֹּל הוּא בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן, שֶׁהוּא רֹאשׁ הָהָרִים, יָאִיר לָהּ, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁל שֵׁשׁ, שֵׁשׁ הֵם בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁיָּאִיר לָהּ, שֶׁהֲרֵי בְּסוֹד שֶׁל שֵׁשׁ יָאִיר לָהּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זְמַן הוּא לָלֶכֶת עִם הַשְּׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה לֹא תִשְׁרֶה עָלֵינוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ

דִּבְרֵי תוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי שֶׁהוּא הָרִאשׁ, יִפָּתֵחַ בָּרִאשׁ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תהלים קיט) צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה פִּקֻּדֶיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי. צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה – דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְפָעָמִים מִשַּׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם יח) וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם. וְכָתוּב (שמואל–ב כג) נְאֻם דָּוִד בֶּן יִשַׁי וּנְאֻם הַגֶּבֶר הוּקַם עַל מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. וּלְפָעָמִים עוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ עָנִי, שֶׁכָּתוּב (תהלים פו) כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי. וְכָתוּב צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה. וְהוּא אוֹמֵר, (שם קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

אֶלָּא, בִּזְמַן שֶׁהָיָה עוֹלֶה בְּדַרְגַּת הַשָּׁלוֹם וְהִתְעַלָּה בְּדִין שֶׁל אֱמֶת וְהָיָה שׁוֹלֵט עַל שׂוֹנְאָיו, הָיָה מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ. וּבִזְמַן שֶׁרָאָה אֶת עַצְמוֹ בְּצָרָה וְשׂוֹנְאָיו דּוֹחֲקִים אוֹתוֹ, אָז הִגְמִיךְ אֶת עַצְמוֹ, וְהָיָה קוֹרֵא לְעַצְמוֹ עָנִי, קָטָן לְכֻלָּם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלְּפָעָמִים הָיָה שׁוֹלֵט, וּלְפָעָמִים הָיָה בַּצָּרָה שֶׁל שׂוֹנְאָיו.

וְעִם כָּל זֶה, הוּא שָׁלַט עֲלֵיהֶם תָּמִיד וְלֹא יָכְלוּ לוֹ. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הָיָה מַשְׁפִּיל עַצְמוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּגְמִיךְ עַצְמוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא מַזְקִיף אוֹתוֹ עַל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִתְרָצָה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. בָּעוֹלָם הַזֶּה – שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) וַנַּנּוֹתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי. וּבָעוֹלָם הַבָּא – שֶׁכָּתוּב (הושע ג) וּבִקְשׁוּ אֶת ה׳ אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם וּפָחֲדוּ אֶל ה׳ וְאֶל טוּבוֹ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. דָּוִד הוּא הָיָה מֶלֶךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְדָוִד יִהְיֶה מֶלֶךְ לֶעָתִיד לָבֹא. וְעַל זֶה אָמַר, אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מַזְהִיר פָּנָיו וְלֹא מֵאִיר לַלְּבָנָה, מָעָבָר אוֹרָהּ (לַלְּבָנָה) וְלֹא מְאִירָהּ, וְאָז הִיא בְּעִנְיָן בְּכָל הַצְּדָדִים, וְנִתְקַדֶּרֶת וְאֵין לָהּ אוֹר כְּלָל. וּכְשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ זוֹהֵר נֶגְדָּהּ וּמֵאִיר לָהּ, אָז פָּנֶיהָ מְאִירוֹת, וְהִיא מִתְקַשֶּׁטֶת אֵלָיו כִּנְקֵבָה שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת אֶל הַזָּכָר, וְאָז הִיא שׁוֹלֶטֶת בְּשִׁלְטוֹן הָעוֹלָם.

וְעַל זֶה דָּוִד הָיָה מְעַטֵּר עַצְמוֹ בְּאוֹתוֹ גָּוֶן מַמָּשׁ. לְפָעָמִים הוּא עָנִי,

וְלִפְעָמִים הוּא בְּעִשָּׂר וּבַעֲשִׁירוּת הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיָה אוֹמֵר צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה. וְעִם כָּל זֶה – פַּקֵּדְיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי. כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לָאָדָם לִהְיוֹת נִבְזֶה בְּעֵינָיו, (וְנִבְזֶה. וּמָה אִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ כָּךְ, כָּל שֶׁכֵּן אָדָם אַזַּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ) לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ בַּכֹּל, לִהְיוֹתוֹ כִּלְי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בּוֹ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. עַכְשָׁו אֲנִי אֶפְתַּח בְּרֹאשׁ.

פָּתַח וְאָמַר, (יזוקאל מ) וַיָּבֵא אוֹתִי שָׁמָּה וְהִנֵּה אִישׁ מַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה נְחוֹשֶׁת וּפְתִיל פִּשְׁתִּים בְּיָדוֹ וּקְנֵה הַמִּדָּה וְהוּא עֹמֵד בַּשָּׁעַר. אֶת זֶה רָאָה יְזַזְקֵאל בְּאוֹתוֹ מַרְאֵה הַנִּבּוּאָה, וְזֶהוּ אִישׁ, שֶׁהוּא שְׁלִיחַ בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים.

וְכָאן לֹא אָמַר אֶלָּא רַק אִישׁ, וְלֹא אָמַר אִישׁ לְבוּשׁ הַבַּדִּים. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה שְׁלִיחוּת לַעֲשׂוֹת דִּין אוֹ לְהַרְאוֹת דִּין – נִקְרָא לְבוּשׁ הַבַּדִּים. וּבְשָׁעָה שֶׁלֹּא בָּא לְכָךְ – הִשְׁתַּנָּה לְגָמֵי אַזַּר. כְּפִי שְׁלִיחוּתוֹ – כָּךְ שִׁנּוֹתָה הַמַּרְאֶה שֶׁלּוֹ בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים וְהִשְׁתַּנָּה מִלְּבוּשִׁים לִלְבוּשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד בְּצַד שְׁמֹאל, וְכַמָּה גְּוָנִים הֵם שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִן הַצַּד שֶׁלּוֹ.

מַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה נְחוֹשֶׁת – כָּאן מִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ לְבוּשׁ שֶׁהֵם טוֹרֵי נְחוֹשֶׁת, שֶׁנִּקְרָאִים הָרֵי נְחוֹשֶׁת, וְזֶה הֵבִיא מִדָּה לַעֲשׂוֹת מִדִּידָה. זֶה (קְנֵה הַמִּדָּה) אֵינוֹ הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה הַנֶּעְלָם וְהַגָּנוּז, אֶלָּא מִשָּׁם יוֹצֵא הַקָּנֶה הַזֶּה לְמַטָּה, שֶׁנִּגְשָׁם מִתּוֹךְ אוֹר שֶׁנִּשְׁאָר מֵהַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה, כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק לְמַעְלָה וְנָזוֹקָק תּוֹךְ הַסַּפִּיר שֶׁנּוֹצַץ וְלֹא נוֹדָע. וְעַל כֵּן אוֹתוֹ קְנֵה הַמִּדָּה עוֹמֵד בְּמִדִּידַת הַמִּדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת לְמַטָּה.

וְלִפְעָמִים קְנֵה הַמִּדָּה, וְלִפְעָמִים הוּא הַמִּדָּה, וְעַל זֶה פָּתִיל וְקָנֶה, וְהַכֹּל מִדָּה לַעֲשׂוֹת מִדִּידָה. (שָׁם) כָּל הַמִּדִּידוֹת שֶׁל יְזַזְקֵאל הָיוּ בְּאוֹתוֹ קְנֵה הַמִּדָּה, וּבְמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן הַכֹּל הָיָה בְּהוּא הַמִּדָּה.

בַּמִּשְׁכָּן, בְּאוֹתָהּ מִדִּידָה שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁהִיא הוּא הַמִּדָּה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַפָּתִיל, שֶׁכְּשֶׁמַּתְזִיל לְהִתְפַּשֵּׁט, בְּכָל אַמָּה קָשֶׁר אֶזֵּד, וּבְאוֹתָהּ מִדָּה מוֹדֵד, וְנִקְרָא אַמָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, (שמות כו) שְׁמֹנָה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה, שֶׁזֶּה אֹרֶךְ, וְרֹחַב אַרְבַּע

בָּאַמָּה, וְלֹא כָּתוּב אַרְבַּע אַמּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאַמָּה הָיָה מוּדָד לְכָל צַד.

וְזֶה יוֹצֵא מִסּוֹד הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן, שֶׁהַמִּדִּידָה שֶׁל זֶה לְמַטָּה, מֵהַמִּדִּידָה הַזּוֹ שֶׁלְּמַעְלָה נִמְצֵאת. הַמִּדִּידָה שֶׁלְּמַטָּה קְטַנָּה אֶלֶף וְוָמֵשׁ מֵאוֹת צְדָדִים, וְכָל צַד וְצַד שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף אַמּוֹת, וְעַל כֵּן אַמָּה אַוָּזת הוֹלֶכֶת בְּכֻלָּן, וְאוֹתָהּ אַמָּה שֶׁזֶּה מוּדָד, מִתְפַּשֶּׁטֶת רַק הַמִּדָּה וְנִתְגַּלֵּית עוֹד אַמָּה וּמוּדָד, וְכֵן בְּכָל אוֹתָן מִדִּידוֹת. (שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף אַמּוֹת מִתְפַּשֶּׁטֶת רַק הַמִּדָּה וְנִתְגַּלֵּית אַמָּה וּמוּדָד, וְכֵן בְּכָל אוֹתָן מִדִּידוֹת, וְעַל זֶה אַמָּה אַוָּזת הוֹלֶכֶת בְּכֻלָּם, וְהִיא אַמָּה שֶׁמּוּדֶדֶת זֶה מוּדָדֶת זֶה).

שְׁמֹנָה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה, הוּא אֹרֶךְ שֶׁל אַמָּה אַוָּזת, וְהָרֹחַב אַרְבַּע בְּאוֹתָהּ אַמָּה. נִמְצָא אַמָּה אַוָּזת שֶׁהִיא שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁלִישִׁים. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מ) וְכָל בַּשָּׁלִשׁ עֲפַר הָאָרֶץ, וְהֵם שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם, כְּנֶגֶד שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים שֶׁיּוֹצְאִים מִלְּמַעְלָה.

וְכַאֲשֶׁר נַעֲשֵׂית מִדַּת הָאֹרֶךְ בַּמִּדִּידָה הַזּוֹ, הִיא אַרְבָּעָה צְדָדִים אוֹתוֹ הָאֹרֶךְ. וְכָל צַד שֶׁבַע אַמּוֹת, שֶׁלְּכָךְ עוֹלוֹת אוֹתָן שֶׁבַע אַמּוֹת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים בְּסוֹד שֶׁל שֶׁבַע, (וּמִתְזַוְּגִים) שֶׁהֵם עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה שֶׁהֵם בָּאֹרֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁשֶּׁבַע הוּא סוֹד עֶלְיוֹן בַּכֹּל. וְכָל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים כְּלוּלִים בְּשֶׁבַע, בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב מִדָּה אַוָּזת לְכָל הַיְרִיעֹת – וַדַּאי שֶׁזּוֹ מִדָּה אַוָּזת, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה אַמָּה אַוָּזר אַמָּה, וְזֶה אַוָּזר זֶה, וְהַכֹּל בְּסוֹד (מִסּוֹד) הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן זֶה בָּא, לִהְיוֹת מַעְלָה וּמַטָּה מִדָּה אַוָּזת.

וְזוֹהִי הַמִּדָּה שֶׁהִיא בִּקְדֻשָּׁה יְתֵרָה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מִדָּה אַוָּזֶרֶת שֶׁהִיא לְכַסּוֹת עַל זוֹ שֶׁהִיא בִּפָּנִים. שֶׁהֲרֵי בְּמִדָּה אַוָּזֶרֶת שֶׁמְּכַסָּה עַל זֶה עוֹלֶה בַּוָּוִשְׁבּוֹן לְוָוִשְׁבּוֹן שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע, וּבִפָּנִים לְוָוִשְׁבּוֹן שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם, (שֶׁהִיא לְכַסּוֹת עַל זֶה שֶׁהִיא לִבְפָנִים וְעוֹלָה בְּוָוִשְׁבּוֹן, בְּוָוִשְׁבּוֹן שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע, וּלְבַוּוִין לְוָוִשְׁבּוֹן שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם) וְזֶהוּ סוֹד שֶׁמְּכַסֶּה זֶה עַל זֶה, שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם

לִבְפָנִים – שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע (שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם הוּא עוֹמֵד בִּפְנִים, שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע הוּא עוֹמֵד) בַּזּוּזִין.

מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִדָּה רִאשׁוֹנָה, שֶׁהִיא קְדוּשָּׁה בִּגְוָנִים קְדוּשִׁים, שֶׁהֵם שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי, אֵלּוּ גְּוָנִים קְדוּשִׁים, וְכָל וֶזְשְׁבּוֹנוֹ עוֹלֶה לְוֶזְשְׁבּוֹן שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם. וּמִדָּה שְׁנִיָּה, שֶׁהִיא לַזּוּזִין לְכַסּוֹת עַל וֶזֶה, עוֹלֶה לְוֶזְשְׁבּוֹן שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳. בְּיוֹם רָעָה מַמָּשׁ יְמַלְּטֵהוּ ה׳.

סוֹד הַוֶּזְשְׁבּוֹן לִפְנִים, שֶׁהוּא סוֹד שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם. וּבְאוֹתוֹ וֶזְשְׁבּוֹן שֶׁל בַּזּוּזִין מַה כָּתוּב? וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים. יְרִיעֹת עִזִּים, לָמָּה עִזִּים? אֶלָּא הַסּוֹד הַגָּוֶן שֶׁלּוֹ, לָתֵת מָקוֹם בְּסוֹד הַקְּדֻשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ יְרִיעֹת עִזִּים וַדַּאי. כָּתוּב (שיר ו) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי וְגוֹ׳, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל מָה אֱגוֹז יֵשׁ לוֹ קְלִפָּה שֶׁמַּקִּיפָה וּמְכַסָּה אֶת הַמּוֹחַ, וְהַמּוֹחַ מִבִּפְנִים, אַף כָּךְ בְּכָל דָּבָר שֶׁל קְדֻשׁ – הַקְּדֻשָּׁה בִּפְנִים, וְהַצַּד הָאָחוֹר בַּזּוּזִין. וְסוֹד וֶזֶה – (זוהר פקודי א) רָשָׁע מַכְתִּיר אֶת הַצַּדִּיק. וְעַל כֵּן נִקְרָא אֱגוֹז, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּאוֹתוֹ שֶׁבַּזּוּזִין – כָּל מַה שֶּׁמּוֹסִיף, גּוֹרֵעַ. וְסִימָנְךָ פָּרֵי הֲזָגִ, שֶׁמִּתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים. אַף כָּאן גַּם, בְּמַה שֶּׁבִּפְנִים כָּתוּב, וְאֶת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת. וּבְמַה שֶּׁבַּזּוּזִין כָּתוּב, עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת. הוֹסִיף אוֹתִיּוֹת וְגָרַע מֵהַוֶּזְשְׁבּוֹן. הוֹסִיף וֶזְשְׁבּוֹן וְגָרַע (אוֹתִיּוֹת). הוֹסִיף וֶזְשְׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב (שמות כו) אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה וְרֹזַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה. וּכְשֶׁעוֹלֶה לְוֶזְשְׁבּוֹן, עוֹלֶה לְוֶזְשְׁבּוֹן שְׁלֹשִׁים וְאַרְבַּע, שֶׁאֵין בְּכָל אוֹתָם מִינֵי הָעִנְי כְּמוֹ אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא ד״ל. וּמְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁעוֹלֶה לְוֶזְשְׁבּוֹן יוֹתֵר, עוֹלֶה בְּזִזְסָרוֹן.

וּכְשֶׁהוּא גּוֹרֵעַ בַּוֶּזְשְׁבּוֹן (גּוֹרֵעַ), עוֹלֶה בַּעֲלִיָּה, שֶׁעוֹלֶה לְסוֹד שֶׁל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם, שֶׁהֵם סוֹד כָּל הָאֱמוּנָה, וְהוּא סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְלָכֵן וֶזֶה עוֹלֶה וֶזֶה גּוֹרֵעַ. וֶזֶה עוֹלֶה וְגוֹרֵעַ, וֶזֶה גּוֹרֵעַ וְעוֹלֶה. וֶזֶה לִפְנִים, וֶזֶה לַזּוּזִין.

לָקוּ הַמִּדָּה הַזֹּאת מִתְּזִיל לְהִתְפַּשֵּׁט וּמוֹדֵד הַמִּדָּה לַקְּרָשִׁים, שֶׁכָּתוּב (שמות

לו) וַיַּעַשׂ אֶת הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים. וְאֵלּוּ הֵם סוֹד הַשְּׂרָפִים, וְהֵרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים, וְכָתוּב (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים.

מִדִּידַת הַמִּדָּה הַזּוֹ – עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקֶּרֶשׁ וְאַמָּה וְזֵצִי הָאַמָּה. כָּאן כָּתוּב עֶשֶׂר אַמּוֹת, וְלֹא כָתוּב עֶשֶׂר בָּאַמָּה. אֵלּוּ שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ שֶׁהֵן תֵּשַׁע, וְאֶזֶד שֶׁשּׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם, וְזֶהוּ רוּזוֹ אַזַת שֶׁשּׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם.

וְהֵרֵי אָמְרוּ כַּמָּה הוּא שִׁעוּר הָאַמָּה, וְזֶהוּ סוֹד הַשִּׁעוּר – אַזַת עֶשְׂרֵה וְזֵצִי, שֶׁעוֹלִים וְלֹא עוֹלִים, מִשּׁוּם שֶׁגּוֹרְעִים מֵאוֹתָם הָאוֹפַנִּים. וּפָרְשׁוּהָ בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהֵם עֶשְׂרִים, עֶשֶׂר לְצַד זֶה וְעֶשֶׂר לְצַד זֶה, עַד שֶׁעוֹלִים לְסוֹד הַשְּׂרָפִים הָעֶלְיוֹנִים. וְאַזַר כָּךְ עוֹלֶה סוֹד הַקְּדֻשׁ עַד שֶׁכֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים (נִפְגָּשִׁים) בְּסוֹד אוֹתוֹ הַבְּרִיזַ הַתִּיכוֹן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ, וְלָכֵן זֵצִי יֵשׁ בּוֹ בְּלֹא שְׁלֵמוּת.

סוֹד הַמִּדָּה הַזּוֹ, לְעֶשְׂרִים קְרָשִׁים הֵם מָאתַיִם וּשְׁלֹשִׁים, וְכָל זֶה עוֹמֵד בְּמִדִּידָה בְּזֶשְׁבּוֹן, וְכָךְ עוֹלֶה כָּל זֶשְׁבּוֹן שֶׁיּוֹצֵא מֵהַמִּדִּידָה הַזּוֹ בְּסוֹד אוֹתָם הַשְּׂרָפִים.

יְרִיעוֹת הַמִּשְׁכָּן שֶׁאָמְרוּ, שֶׁהֵם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, סוֹד הַשָּׁמַיִם, וְהֵרֵי פָּרְשׁוּהָ (תהלים קד) נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה. וְהַסּוֹד שֶׁל זֶה בְּאוֹתוֹ זֶשְׁבּוֹן שֶׁאָמְרוּ. וְיֵשׁ יְרִיעוֹת שֶׁאָמְרוּ בְּסוֹד אֶזֶד, וְיֵשׁ יְרִיעוֹת בְּסוֹד אַזַר, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל כֵּן הַכֹּל הוּא כְּדֵי לָדַעַת זְכֻמָּה שֶׁל כָּל צַד וְצַד וְכָל דָּבָר וְדָבָר. וְעַל כֵּן מַבְזִין אָדָם בֵּין טוֹב לְרַע, בֵּין סוֹד הַזְּכֻמָּה וּבֵין דָּבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּזְכֻמָּה. וּבְסוֹד הַמִּדִּידָה הָרִאשׁוֹנָה הֲרֵי נִתְבָּאֵר בְּכַמָּה צְדָדִים הוּא.

הַסּוֹד הַזֶּה סוֹד הָאָרוֹן שֶׁעוֹמֵד בְּזֶשְׁבּוֹן מִמַּה שֶׁהוּא נוֹטֶל וּמִמַּה שֶׁהוּא מְקַבֵּל וּמִמַּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וּמִמַּה הוּא מְקַבֵּל? שֶׁהוּא שְׁנֵי צְדָדִים, וְלוֹקֵזַז מֵאוֹתָם שְׁנֵי צְדָדִים. וְעַל כָּךְ אַמָּה הִיא בְּצַד זֶה וְאַמָּה בְּצַד זֶה, וַזֵצִי מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, (שמות כה) אַמָּתַיִם וָזֵצִי אָרְכּוֹ. אַמָּתַיִם מִשְּׁנֵי צְדָדִים, וַזֵצִי שֶׁלּוֹ, הֲרֵי זֶה

בָּאָרֹךְ. בָּרוֹזֵב וּבַגֹּבַהּ אַמָּה וְזֵצִי, אָזָד מֵאוֹתוֹ צַד יוֹתֵר, שֶׁנּוֹטֶל כְּמוֹ שְׁיָמִין וּשְׁמֹאל, וַזַצִי שֶׁלּוֹ. שֶׁהֲרֵי אֵין שׁוֹרֵה הַדָּבָר אֶלָּא עַל דָּבָר, וּמְשׁוּם כָּךְ וַזַצִי בְּכָל וֶזְשְׁבּוֹן וְזֶשְׁבּוֹן, וּמְשׁוּם כָּךְ הָאָרוֹן מְקַבֵּל מֵהַכֹּל וְעוֹמֵד בְּסוֹד הַוֶּזְשְׁבּוֹן שֶׁל הַכֹּל.

וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, עַל מַה הוּא מְצַפֶּה בְּזָהָב בְּפָנִים וּבַזּוּץ, וַהֲרֵי הוּא שְׁעוֹר לַעֲמֹד בִּמְדִידָה רִאשׁוֹנָה? וְהַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד אָזָד. הַשַּׁלְזֶן כְּמוֹ כֵן, שֶׁמּוֹדֵד בְּאוֹתוֹ הַשְּׁעוֹר הָרִאשׁוֹן.

אֲבָל מִדַּת הָאָרוֹן הַוּוֹ, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּסוֹד הַתּוֹרָה וּבְאוֹתָהּ מִדָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁאָמַר אַבָּא, אֵין בָּהּ לַעֲשׂוֹת שְׁעוֹר יוֹתֵר כְּמוֹ שֶׁהוּא גְּלָה בְּסוֹד לַזָּכְמִים הָעֶלְיוֹנִים לָדַעַת בָּהּ אֶת סוֹד הַזָּכְמָה, לְהַבְזִין בֵּין טוֹב לְרַע, בֵּין זָכְמָה עֶלְיוֹנָה לְזָכְמָה אַזֶּרֶת, כֻּלָּם מַעֲשִׂים אֲזֵרִים, כֻּלָּם בְּמִדַּת הָאַמָּה בְּאוֹתָהּ הַמִּדָּה, פָּרַט לְמִדַּת הַזּוֹשָׁן שֶׁהִיא זֶרֶת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא וּרְאֵה, הַכְּתֹנֶת (אַף עַל גַּב) שֶׁל כֻּלָּם נַעֲשׂוּ בְּסוֹד הַקְּדֻשׁ, הַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁל שֵׁשׁ, וּבְמַעֲשֵׂה שֶׁל שֵׁשׁ, וְעוֹמֵד בְּשֵׁשׁ. וְכֻלָּם תְּקוּנִים לְהִתְלַבֵּשׁ וּלְהִתְקִין בָּהֶם שֵׁשׁ וּבְסוֹד שֶׁל שֵׁשׁ.

וְהַכֹּל בְּסוֹד שֶׁל קָו הַמִּדָּה. וּקְנֵה הַמִּדָּה בְּאוֹתָהּ מִדַּת יְזֶזְקְאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בַּיִת לְהִתְקַיֵּם (מִשּׁוּם זֶה הַבַּיִת לֹא הִתְקַיֵּם) בִּמְקוֹמוֹ בְּאוֹתָם כְּתָלִים, בְּאוֹתָן זוֹמוֹת, בְּאוֹתָם פָּתְזִים וּבְאוֹתָן דְּלָתוֹת כְּדֵי לִהְיוֹת הַכֹּל בִּמְדִידָה.

אֲבָל לָעָתִיד לָבֹא מַה כָּתוּב בְּאוֹתָהּ הַמִּדָּה? (יזזקאל מא) וְרָזְבָה וְנָסְבָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה. בְּשָׁעָה שֶׁיִּתְזוּזִילוּ לִבְנוֹתָהּ, קְנֵה הַמִּדָּה הַזֶּה עוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, לָאָרֹךְ וְלָרוֹזֶב, שֶׁתִּהְיֶה הִתְפַּשְׁטוּת הַבַּיִת לְכָל הַצְּדָדִים וְלֹא יִסְתַּכְּלוּ עָלֶיהָ לְרַע, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (זכריה ט) וְדַמֶּשֶׂק מְנוּזָתוֹ. שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא יִמָּצֵא דִּין בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל מִתְקַיֵּם עַל מְקוֹמוֹ בְּקִיּוּם שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב ז) לֹא יְרַגֵּז עוֹד וְלֹא יֹסִיפוּ בְּנֵי עַוְלָה לְעַנּוֹתוֹ וְגוֹ'.

וּבֹא רְאֵה, כָּל הַמִּדּוֹת וְכָל הַמְּדִידוֹת, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, (וְכָל הַמְּדִידוֹת שֶׁל הַמִּשְׁכָּן הַזֶּה וְהַבַּיִת הַזֶּה, כֻּלָּם) כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּסוֹד כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לְקַשֵּׁר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בָּעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד בְּסוֹד אֶחָד. וּבְאוֹת זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְעוֹרֵר לְזַוֵּג אֶת הָעוֹלָם, אָז יִמָּצְאוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּסוֹד אֶחָד, וּכְבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּכֹּל, וְאָז כָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה אַזְּרֵיו וְאָמַר, (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. פָּסוּק זֶה הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ, אֲבָל סוֹד ה' לִירֵאָיו – אוֹתוֹ סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד בִּגְנִיזוּת, (שֶׁהוּא סָתוּם וְגָנוּז) לֹא עוֹמֵד אֶלָּא לִירֵאָיו, שֶׁהֵם יְרֵאִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד, וְהֵם רְאוּיִים לְאוֹתָם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וְשֶׁיִּהְיוּ אוֹתָם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בִּגְנִיזוּת וּבְנִסְתָּר כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁהֵם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. אֲבָל וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם – הַסּוֹד שֶׁהוּא עוֹמֵד בִּבְרִית הַקֹּדֶשׁ, לְהוֹדִיעָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד לְהִגָּלוֹת וְלָדַעַת.

וְעוֹד, סוֹד ה' לִירֵאָיו – שֶׁהֵם סוֹדוֹת הָעוֹמְדִים בִּירָאָה, וְאוֹתָם יִרְאֵי זַטְא יֵרְאִים בָּהֶם בְּאוֹתָם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. אֲבָל וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם – לָדַעַת וּלְפָרֵשׁ דְּבָרִים, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַדְּבָרִים עוֹמְדִים לְפָרוּשׁ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת נָזוּזַקְק הָעוֹלָם וְהִתְקַיֵּם, וְכֻלָּם עֲטָרָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. כְּשֶׁמִּצְטָרְפוֹת, עוֹלוֹת בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וְיוֹרְדוֹת לְמַטָּה, מִתְעַטְּרוֹת בַּעֲטָרוֹת בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְיָכוֹל לְהִתְקַיֵּם.

אַזַּר כָּךְ יָצְאוּ הָאוֹתִיּוֹת וּבָרְאוּ אֶת הָעוֹלָם לְמַעְלָה וּמַטָּה, בְּעוֹלַם הַיִּחוּד וּבְעוֹלַם הַפֵּרוּד, וְנִקְרָאִים (שיר השירים ב) הָרֵי בָתֶר, הָרֵי הַפֵּרוּד שֶׁנִּשְׁקִים, כְּשֶׁצַּד הַדָּרוֹם מִתְזַוֵּג לְקֶרֶב אֵלָיו, וְאָז הַמַּיִם שׁוֹפְעִים, וּבַכֹּחַ הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה שׁוֹפֵעַ, וְהַכֹּל הוּא בְּשִׁמְזָה.

כְּשֶׁהַמַּזָּלוֹת עוֹלֶה בָּרָצוֹן שֶׁל הַשִּׁמְזָה מִטְּמִיר כָּל הַטְּמִירִים, מַגִּיעַ וְשׁוֹפֵעַ מִתּוֹכָהּ זֹהַר אֶחָד, וּמִתְקָרְבִים זֶה בָּזֶה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

וְאוֹתָן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הֵן סוֹד עֶלְיוֹן, וּבָהֶן נִבְרָא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, וְהֵן הַקַּיּוּם וְסוֹד כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְעַל שֶׁהֵן סוֹד הָעוֹלָמוֹת, כָּתוּב סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. זֶה סוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַזְּקוּקוֹת בְּהֶצֵּעַ, מְפֹרָשׁוֹת בַּזְּקִיקוֹתָיו בְּגָלוּי.

כָּתוּב (שמות כו) וְנָתַתָּ אֶל וזשן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתֻּמִּים, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. אֶת הָאוּרִים – שְׁמֹאירִים סוֹד הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְזוֹהִי זְקִיקַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּסוֹד שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שֶׁבָּהֶן נִבְרְאוּ הָעוֹלָמוֹת וְהָיוּ מְשֻׁקָּעוֹת בּוֹ. וְאֶת הַתֻּמִּים – סוֹד אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בְּמִקּוֹם הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וְהִיא מִתְנַהֶגֶת (נְאוֹרָה) בְּע"ב אוֹתִיּוֹת זְקוּקוֹת, שֶׁהֵן סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְכֻלָּן נִקְרָאוֹת אוּרִים וְתֻמִּים.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁאוֹתָן אוֹתִיּוֹת מְשֻׁקָּעוֹת שָׁם, בְּאוֹתוֹ כֹּחַ, מְאִירוֹת אוֹתִיּוֹת אֲזוֹרוֹת בַּזְּקִיקַת אוֹתָם שְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים, וּמְאִירִים אוֹ נֶחְשָׁכִים, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים בָּאוֹת עַל סוֹד הַתּוֹרָה, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בָּאִים (נִבְרְאוּ) בַּסוֹד שֶׁל אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת. הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ הָיוּ גְּנוּזִים מְשֻׁקָּעִים שָׁם, וּבְשֵׁמוֹת הַשְּׁבָטִים הָיוּ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁלָּהֶם בּוֹלְטוֹת לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן הַכֹּל מִסּוֹד אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת, וְהַכֹּל בְּאַרְנוּ.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. ב' – שֶׁהַתּוֹרָה הִתְזַוְּגָה בָּהּ, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ, ב' בָּרָא וַדַּאי בְּכֹחַ עֶלְיוֹן, בְּתַקֻּף שֶׁל סוֹד אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת. ב' נְקֵבָה, א' זָכָר. כְּמוֹ שֶׁב' בָּרָא, גַּם כָּךְ א', הוֹצִיא אוֹתִיּוֹת, כְּלַל כָּל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם הָאוֹתִיּוֹת.

ה' – זִוּוּג אֶזֶד עִם שָׁמַיִם לָתֵת לָהּ זַיִן וּלְהַשְׂרוֹת לָהּ. ו' – הָאָרֶץ, לָתֵת לָהּ מָזוֹן וּלְתַקֵּן לָהּ סְפוּקָהּ הָרָאוּי לָהּ. וְסוֹד זֶה בְּרֵאשִׁית וְגוֹ', עַד הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. ו' וְאֵת – כְּלָל שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְנִזּוֹנֶית הָאָרֶץ, וְהָאָרֶץ כּוֹלֶלֶת אוֹתָן לְתוֹכָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת א) כָּל הַנְּזוֹלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם.

וְהֵינוּ סוֹד וְאֶת הָאָרֶץ, שֶׁכּוֹנָסֶת הַכֹּל לְתוֹכָהּ וּמְקַבֶּלֶת אוֹתָם. הָאָרֶץ נוֹטָלֶת ו' וּמְקַבֶּלֶת אוֹתָהּ לְהַוּוֹן.

וְסוֹד זֶה, שֶׁאֵין הַמִּשְׁכָּן נִתְקָן אֶלָּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁמֵּאוֹתוֹ צַד מִתְעוֹרֶרֶת דַּרְגָּה אַזָּרֶת עֶלְיוֹנָה לְהַעֲמִידוֹ וּלְהָיוֹת קְיוּם שֶׁל הַכֹּל. וְסוֹד זֶה – וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. קְיוּמוֹ הָיָה בְּאוֹתָן אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בָּהֶן שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂי הַמִּשְׁכָּן הָיָה בְּצַלְאֵל עוֹשֶׂה אוֹתָם בְּסוֹד וְזַקִיפַת (צֵרוּף) הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בָּהֶן שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְלָכֵן נִקְרָא בְּצַלְאֵל, מִשּׁוּם שֶׁבְּצַלְאֵל הָיָה יוֹדֵעַ וְזַקִיפַת (צֵרוּף) הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבָּהֶן נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְאִם בְּצַלְאֵל לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אוֹתָן, לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת אוֹתָן עֲבוֹדוֹת הַמִּשְׁכָּן. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁהַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן לֹא הָיָה וְלֹא הָיוּ מִתְקָנִים כָּל מַעֲשָׂיו אֶלָּא בְּאוֹתוֹ סוֹד שֶׁל אוֹתָן אוֹתִיּוֹת, אַף כָּאן בַּמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַטָּה לֹא הָיָה וְלֹא נִתְקַן אֶלָּא בְּסוֹדוֹת אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת.

בְּצַלְאֵל הָיָה מְצֻרָף אוֹתָן אוֹתִיּוֹת, וּבְסוֹד כָּל צֵרוּף וְצֵרוּף הָיָה עוֹשֶׂה אֲמָנוּת. וְכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, בְּכָל צֵרוּף הָיָה עוֹשֶׂה אֲמָנוּת אַוָּזת, וְכָל מַה שֶּׁרָאוּי לָהּ. וְכֵן בְּכָל מַעֲשֵׂי הַמִּשְׁכָּן וְכָל אוֹתָם הַפָּרָקִים וְהַתִּקּוּנִים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, הַכֹּל הָיָה בְּצֵרוּף אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וּכְשֶׁבָּא לְהָקִימוֹ, לֹא יָכוֹל הָיָה לְהָקִימוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָרָצוֹן שֶׁעוֹלֶה עַל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת לֹא נִמְסַר אֶלָּא לְמֹשֶׁה לְבַדּוֹ, וְהוּא הָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הָרָצוֹן שֶׁעוֹלֶה לְאוֹתָן אוֹתִיּוֹת, וְעַל כֵּן הוּקַם הַמִּשְׁכָּן עַל יָדוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיָּקֶם מֹשֶׁה. וַיִּתֵּן מֹשֶׁה. וַיָּשֶׂם מֹשֶׁה. וּבְצַלְאֵל לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, וְלֹא יָכוֹל הָיָה לְהַעֲמִידוֹ.

פָּתַח רַבִּי יְצְחָק אַזָּרְיוֹ וְאָמַר, (תהלים כא) ה' בְּעָזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ וּבִישׁוּעָתְךָ מַה יָּגֵיל מְאֹד תַּאֲוַת לִבּוֹ וְגוֹ', זַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ וְגוֹ'. אֶת הַשִּׁירָה הַזּוֹ לֹא אָמַר דָּוִד אֶלָּא עַל תִּשְׁבַּחְתָּהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁמֵּחַ אוֹתָהּ בְּשִׂמְחַת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת עֹז, שֶׁכָּתוּב (שם כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן

וְגוֹ'. יִשְׂמַח מֶלֶךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל) שֶׁנִּקְרָא מֶלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ.

וּבִישׁוּעָתְךָ מַה יָּגֵיל מְאֹד – זוֹ יְשׁוּעַת הַיָּמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ס) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. וַתּוֹשַׁע לוֹ יְמִינוֹ. (דְּבָר אַזֵּר) מַה יָּגֵיל מְאֹד, י' יִתָּרָה, וְזֶהוּ סוֹד בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא שְׁמִוָּזַת הַכֹּל (שָׁלֹה), וְהַכֹּל נֶאֱמַר עַל הַמֶּלֶךְ הַזֶּה.

זַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּה לוֹ אֹרֶךְ יָמִים עוֹלָם וָעֶד. מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁלְּדָוִד הַמֶּלֶךְ לֹא הָיוּ זַיִּים כְּלָל, פָּרַט לָזֶה שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן נָתַן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ. וַהֲרֵי בֵּאַרְתִּי, שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הִתְקַיֵּם שִׁבְעִים שָׁנָה, וְאוֹתָן שִׁבְעִים שָׁנִים נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן שָׁנִים שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וּבָהֶן הוּא הִתְקַיֵּם, וְנִתְּנָה לוֹ אֲרִיכוּת יָמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל זֶה – זַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ נָתַתָּה לוֹ.

גָּדוֹל כְּבוֹדוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא גָּדוֹל, שֶׁכָּתוּב (שם קמז) גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ. וַדַּאי נִקְרָא גָּדוֹל, וְסוֹד זֶה – (בראשית א) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים. גְּדוֹלִים הָיוּ וַדַּאי. וְעִם כָּל זֶה הוּא נִקְרָא גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִקְרָא גָּדוֹל אֶלָּא בָּזֶה, שֶׁכָּתוּב (תהלים מח) גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ. בַּמֶּה הוּא גָּדוֹל? בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ.

כִּי תְשִׂיתֵהוּ בְרָכוֹת לָעַד (תהלים כא). כִּי תְשִׂיתֵהוּ בְרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹהִי בִּרְכַּת כָּל הָעוֹלָם, וְכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם מִכָּאן יוֹצְאוֹת, וְזוֹהִי בְּרָכָה. וְסוֹד זֶה – וְהָיֶה בְּרָכָה. שֶׁהֲרֵי כָּאן שׁוֹרוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּמִכָּאן יוֹצְאוֹת לְכָל הָעוֹלָם, וְלָכֵן נִקְרֵאת בְּרָכָה.

תְּזַוְּדֵהוּ בְּשִׂמְחָה. כָּתוּב כָּאן תְּזַוְּדֵהוּ בְּשִׂמְחָה, וְכָתוּב שָׁם (שמות יז) וַיְזַוְּדוּ יִתְרוֹ, מִשּׁוּם שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָקִים אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר וּלְהַזְוִיק בָּהּ בְּסוֹד הַיָּמִין, וּלְזַוְּדֵשׁ אוֹתָהּ זִוּוּשׁ הַלְּבָנָה בַּשֶּׁמֶשׁ.

כָּתוּב תְּזַוְּדֵהוּ בְּשִׂמְחָה אֶת פָּנֶיךָ. אֶת פָּנֶיךָ – לִהְיוֹת לְפָנֶיךָ וּלְהִיוֹת

בְּשִׁבְוָזָה כְּנֶגֶד פָּנֶיךָ בְּאוֹתָהּ שְׁתִּשְׁתַּלֵּם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְרוֹקְנָה מִכָּל מַה שֶּׁהִתְמַלְאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה טו) אֻמְלְלָה יֹלֶדֶת הִשְׁבִּיעָה. וְכָתוּב (יחזקאל כו) אִמְלְאָה הָחֳרָבָה.

בֹּא וּרְאֵה, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִקִּים מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, הִסְתַּכֵּל בְּכָל אוֹתָן הָעֲבוֹדוֹת שֶׁהָיוּ כָּרָאוּי, וְאָז הֵקִים אוֹתוֹ. וְכָל אוֹתָן הָעֲבוֹדוֹת שֶׁיִּהְיוּ בּוֹ בַּמִּשְׁכָּן, אֶת כָּל אַוָּזַת וַאֲוָזַת הֲבִיאוּ לְמֹשֶׁה. וְסוֹד זֶה – (תהלים מה) בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ מוּבָאוֹת לָךְ. מוּבָאוֹת לָךְ, שֶׁכָּתוּב וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת (סימן ה)

מִצְוָה לְהַקְרִיב קָרְבָּן, שֶׁהוּא הִתְחַדְּשׁוּת שֶׁל הַלְּבָנָה בְּכָל זְדָ"שׁ וְזְדָ"שׁ, וּבַהִתְחַדְּשׁוּת שֶׁלָּהּ לְקָרֵב הָאַהֲבָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָא מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְקָרְבָּן שֶׁל רֹאשׁ זְדָ"שׁ עוֹלָה לְמַעְלָה כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ הָאָרַת הַפָּנִים מִמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה, שֶׁזֶּה נִצְרָךְ מִשּׁוּם מִעוּט וְהַקְטָנַת הַלְּבָנָה, וְהַשְּׂעִיר הַהוּא שֶׁל רֹאשׁ זְדָ"שׁ הֶעֱבִיר זֻהֲמָא וְהִרְוִיק אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יְכַסֶּה אֶת הַלְּבָנָה, וְאָז הִמְשִׁיךְ הָמְשֻׁכוּת אֲצִלָּה מִמַּעְלָה לְמַטָּה וּמְאִירָה הַלְּבָנָה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. מִפָּנַי שֶׂהַשְּׂעִיר מְכַפֶּה הַזֻּהֲמָא תָּמִיד מֵהַמִּקְדָּשׁ, וְגוֹרֵם לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְקָרְבָּן זֶה עוֹלֶה לְמַעְלָה, וּמִפָּנַי כֵּן כָּתוּב בּוֹ (במדבר כט) זַטָּאת לַה', מִשּׁוּם הַזֻּהֲמָא הַהִיא שֶׁמְּכַסָּה אֶת הַלְּבָנָה, וְהוּא סוֹד שֶׁכָּתוּב (בראשית ד) לַפֶּתַח זַטָּאת רֹבֵץ.

וְאִם תֹּאמַר, מַדּוּעַ כָּתוּב זַטָּאת לַה' – אֶלָּא וַדַּאי הַשְּׂעִיר הַהוּא מַעֲבִיר הַזַּטָּאת הַהִיא וְגוֹרֵם לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר מִמַּעְלָה. וְזֶהוּ וּשְׂעִיר עִזִּים אֶזֹּד לְזַטָּאת לַה'. לְזַטָּאת – לְהַעֲבִיר לוֹ מִן הַמִּקְדָּשׁ. לַה' – לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר מִלְמַעְלָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר הַזַּטָּאת מָעֻבֶּרֶת, אוֹתוֹ אוֹר וְשִׁבְוָזָה יוֹרֵד מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וְעַל זֶה עוֹלֶה קָרְבָּן זֶה לְמַעְלָה וְקָרְבָּן זֶה נִקְרָא כַּפָּרָה, לְפַנּוֹת

הַמִּקְדָּשׁ וּלְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָא:

לָמָּה וַיָּבִיאוּ אֶל הַמִּשְׁכָּן? מִשּׁוּם שֶׁהָרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה הַזִּווּג שֶׁל מֹשֶׁה לְהִזָּדַוֵּג, וְעַל זֶה וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁמְּבִיאִים כַּלָּה לְבֵית הֶחָתָן. מִשּׁוּם שֶׁבְּרֹאשׁוֹנָה צָרִיךְ לְהַכְנִיס אֶת הַכַּלָּה לֶחָתָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כב) אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה. וְאַזַּר כָּךְ הוּא יָבֹא אֵלֶיהָ, שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לִ) וַיָּבֹא אֵלֶיהָ. וְכָתוּב (בְּמִדְבַּר יז) וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל אֹהֶל הָעֵדוּת.

וְכָאן מַה כָּתוּב? וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא הָיְתָה מִתְתַּקֶּנֶת, כְּאִשָּׁה הַזּוֹ שֶׁמִּתְתַּקֶּנֶת וּמִתְקַשֶּׁטֶת לְבַעְלָהּ, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִיא מִתְקַשֶּׁטֶת, לֹא רָאוּי לְבַעְלָהּ לְהִכָּנֵס אֵלֶיהָ. וְעַל כֵּן, וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן. מִשּׁוּם כָּךְ, וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה. עוֹד מַה כָּתוּב? וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה, בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן, בְּכֻלָּם הָיָה גָּוֶן שֶׁל תְּכֵלֶת, מִשּׁוּם שֶׁתְּכֵלֶת הוּא גָּוֶן לְהִתְעַטֵּר בְּסוֹד כָּל הַגְּוָנִים. מַה כָּתוּב? וַיַּעֲשׂוּ אֶת צִיץ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ', וַיִּתְּנוּ עָלָיו פָּתִיל תְּכֵלֶת וְגוֹ', וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בְּסוֹד הַכָּתוּב, (שְׁמוֹת כח) וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפָתַחְתָּ עָלָיו פִּתּוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַה'. וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתַּב פִּתּוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַה'.

תּוֹסָפְתָּא

בַּסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים. צוּרוֹת קְמוּטוֹת נִמְצָאוֹת, אֵלּוּ עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת וְאֵלּוּ עוֹמְדוֹת עַל קִיּוּמָן. גַּלְגַּלִּים הַסּוֹבְבִים הָיוּ קַיָּמִים מֵאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהֶעָפָר הִתְכַּנֵּס. אֵלּוּ הַגַּלְגַּלִּים סוֹבְבִים הָעוֹלָם בְּסִבּוּב.

בַּסִּבּוּב שֶׁסּוֹבְבִים הַמִּדְבָּרִיּוֹת, שְׁלִיטַת הַקְּלִיפָּה בְּתוֹכָם. גַּלְגַּל אֶזְוַד יֵשׁ בְּתוֹכָם. הַגַּלְגַּל הַזֶּה סוֹבֵב וְלֹא סוֹבֵב, עוֹמֵד בִּשְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף עוֹלָמוֹת וְנִמְצָא בֵּינֵיהֶם, עוֹלֶה וְיוֹרֵד בְּתוֹכָם.

תַּזַּת אוֹתוֹ גַּלְגַּל עוֹמֵד עַמּוּד אֶזֶד שֶׁנָּעוּץ עַד לַתְּהוֹם הַגְּדוֹלָה, וּבוֹ מִתְגַּלְגְּלִים אַבָּנִים בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת, הֵם עוֹלִים וְיוֹרְדִים. וְאוֹתוֹ עַמּוּד עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, נוֹסֵעַ וְלֹא נוֹסֵעַ, נָעוּץ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, סוֹבְבִים מָאתַיִם וְעֶשְׂרִים גַּלְגַּלִּים אֲזֵרִים סְבִיב אוֹתוֹ הָעַמּוּד.

אוֹתוֹ גַּלְגַּל אַזֵר שֶׁעָלָיו שֶׁעוֹמֵד בִּשְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף עוֹלָמוֹת, הוּא סוֹבֵב לְתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, סוֹבֵב וְלֹא סוֹבֵב. אוֹתוֹ מִשְׁכָּן עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף עוֹלָמוֹת, וּבוֹ עוֹמֵד אוֹתוֹ כָּרוּז שֶׁקּוֹרֵא: הִשָּׁמְרוּ מֵהַגַּלְגַּל שֶׁסּוֹבֵב.

מִי שֶׁהוּא בַּעַל עֵינַיִם בְּהַשְׂכֵּל, יֵדַע וְיִתְבּוֹנֵן בְּזִכְמַת רִבּוֹנוֹ, וְיֵדַע שֶׁאוֹתָם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁמַּפְתִּיעוֹת רִבּוֹנוֹ עוֹמְדִים שָׁם, שֶׁהֵם טְמוּנִים בְּתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן הַקָּדוֹשׁ. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא. עֲלֵיהֶם כָּתוּב, (תהלים פד) אַשְׁרֵי אָדָם עוֹז לוֹ בָךְ מְסִלּוֹת בִּלְבָבָם. (שם סה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ קְדֹשׁ הֵיכָלֶךָ. (ע"כ תוספתא)

בְּסוֹד הַמִּשְׁכָּן עוֹמְדִים סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ (הָעֶלְיוֹן) אֲדנָ"י, זֶהוּ סוֹד הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן, סוֹד הָאָרוֹן, כַּכָּתוּב (יהושע ג) הִנֵּה אֲרוֹן הַבְּרִית אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ – זֶהוּ הַסּוֹד הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַשֵּׁם שֶׁל אָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד. וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁהַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן יְדוֹ"ד. וְהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ כְּמוֹ הַלָּלוּ.

א' הִיא י', סוֹד שֶׁל יוּ"ד (זֶה) כְּמוֹ זֶה א', וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. ד' הִיא סוֹד ה', וְזֶה כְּמוֹ זֶה, וְהַכֹּל כְּצוּרָה וְסוֹד שֶׁל אֶזֶד. נ' הִיא סוֹד הָאוֹת ו'. וְאַף עַל גַּב שֶׁזֶּה זָכָר וְזוֹ נְקֵבָה, אֲבָל זוֹ נִכְלֶלֶת בָּזוֹ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ ן' ו' הִיא בְּאֶמְצַע, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּלָל אֶזֶד. ה' הִיא סוֹד הָאוֹת י', (י' הִיא סוֹד הָאוֹת ה') מִשּׁוּם שֶׁכָּאן (שֶׁל ה') זוֹהִי זִכְמָה קְטַנָּה, שֶׁנִּקְרֵאת זִכְמַת שְׁלֹמֹה.

וְהָאוֹתִיּוֹת נִכְלְלוּ אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְהַכֹּל הוּא סוֹד אֶזֶד, כְּלוּלִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְהַכֹּל אֶזֶד, וְהַכֹּל הוּא סוֹד אֶזֶד בְּאוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת. וְלָכֵן הַמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַטָּה בָּאָרֶץ עוֹמֵד בְּסוֹד הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן, וְאוֹתוֹ מִשְׁכָּן עֶלְיוֹן עוֹמֵד בְּסוֹד שֶׁל מִשְׁכָּן

אַזַּר עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. וְהַכֹּל כְּלוּל זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת אָזֻּד, וְלָכֵן כָּתוּב (שמות כו) וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶזֻּד.

כָּתוּב, (במדבר כד) רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק וְאַזַּרְיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד. בֹּא וּרְאֵה, בַּיּוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן שֶׁהֵקִים אוֹתוֹ מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לָקוּם עַד שֶׁהוּא הֵקִים אוֹתוֹ. לְגִבּוֹרָה שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאִישׁ אַזֵּר לַהֲקִימָהּ אֶלָּא בַּעְלָהּ. אַף כָּאן, כָּל אוֹתָם הָאֻמָּנִים, כֻּלָּם בָּאוּ לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד עַל יְדֵיהֶם, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וְהֵקִים אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה בַּעַל הַבַּיִת.

כֵּיוָן שֶׁהֵקִים מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן לְמַטָּה, הוּקַם מִשְׁכָּן אַזֵּר לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב הוּקַם, וְלֹא פֹּרַשׂ עַל יְדֵי מִי. (אֶלָּא) שֶׁלֹּא הוּקַם אֶלָּא מִסּוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא נִסְתָּר וְגָנוּז, עַל יְדֵי הַסּוֹד שֶׁל מֹשֶׁה, כְּדֵי לְהִתְתַּקֵּן עִמּוֹ.

מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שמות לו) וַיָּבֹאוּ כָּל הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֵת כָּל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'. מִי הֵם הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים? אֵלּוּ הֵם יָמִין וּשְׂמֹאל וְכָל שְׁאָר הַצְּדָדִים, שֶׁהֵם דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ הַיָּם וּלְמַלֵּא אוֹתוֹ, וְהֵם עָשׂוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן לְמַעְלָה וְהִתְקִינוּ אוֹתוֹ.

כְּמוֹ כֵן לְמַטָּה, (שם) וְעָשָׂה בְצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב. זֶה בְּצַד יָמִין, וְזֶה בְּצַד שְׂמֹאל. בְּצַלְאֵל לִימִין, וְאָהֳלִיאָב לִשְׂמֹאל. זֶה מִיהוּדָה, וְזֶה מִדָּן. וְאַזַּר כָּךְ – וְכֹל אִישׁ זְכַם לֵב, וַיָּבֹאוּ כָּל הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן הִתְבַּטֵּל הַמָּוֶת מֵהָעוֹלָם. אַל תֹּאמַר הִתְבַּטֵּל, אֶלָּא הִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא יָכֹל לִשְׁלֹט, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל יֵצֶר הָרָע מֵהָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁמַח בְּמַעֲשָׂיו, וְאָז – (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח. כְּשֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן עַל יְדֵי מֹשֶׁה, אָז נִפְרַד כֹּחַ הַיֵּצֶר הָרָע וְנִכְנַע וְלֹא יָכֹל לִשְׁלֹט. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִפְרַד סָמָא"ל, כֹּחַ הָרֹגֶז שֶׁל הַשְּׂמֹאל, מֵעַל תַּקֵּף הַנָּזוּשׁ הָרָע, וְלֹא יָכֹל לִשְׁלֹט עַל

הָעוֹלָם וְלֹא יָכֹל לְהִתְוַוֵּבֵר בְּאָדָם וּלְהַסְטוֹת אוֹתוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל, מַה כָּתוּב? (שמות לג) וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁרָאָה יֵצֶר הָרָע שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בֵּינֵיהֶם. אָמַר מֹשֶׁה: צַד הַקְּדֻשָּׁה לֹא יִשָּׁרֶה בְּתוֹךְ צַד הַטֻּמְאָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, כָּל זְמַן שֶׁצַּד הַקְּדֻשָּׁה שׁוֹלֵט, צַד הַטֻּמְאָה לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט וְנִכְנָע לְפָנָיו. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, כָּל זְמַן שֶׁיִּרּוּשָׁלַיִם תִּהְיֶה מְלֵאָה – צוּר הָרְשָׁעָה תִּהְיֶה זְרֵבָה.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית כד) וַתֹּאמֶר אֶל הָעֶבֶד מִי הָאִישׁ הַהֹלֵךְ בַּשָּׂדֶה לִקְרָאתֵנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד וְגוֹ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא אֶת יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמָל. מַדּוּעַ הֵצַרְתָּ לִכְתֹּב אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בַּתּוֹרָה? וְעוֹד, וְכִי מִשּׁוּם שֶׁרָאֲתָה אֶת פָּנָיו שֶׁל יִצְחָק (מַה הַטַּעַם) נִשְׁמְטָה מִן הַגָּמָל?

אֶלָּא, פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד. בֹּ֣א רְאֵה, (וַתֵּרֶא אֶת יִצְחָק. מִנַּיִן יָדְעָה שֶׁהוּא יִצְחָק? אֶלָּא וַתֵּרֶא אֶת יִצְחָק, רָאֲתָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַה שֶּׁלֹּא יָדְעָה) (בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהִגִּיעָה רִבְקָה אֶל יִצְחָק, שְׁעַת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה הָיְתָה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן מִתְעוֹרֵר דִּין בָּעוֹלָם), וְרָאֲתָה אוֹתוֹ בְּרֶגֶז הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְרָאֲתָה שֶׁהֲרֵי סִיּוּם הָרֶגֶז הַקָּשֶׁה הוּא גָּמָל לְמַטָּה, וְזֶהוּ סוֹד הַמָּוֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִרְכְּנָה וְהִשְׁמִיטָה עַצְמָהּ מֵאוֹתוֹ הַגָּמָל. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל הַדִּין הַקָּשֶׁה, אוֹתוֹ גָּמָל מִתְוַוֵּךְ. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִשְׁמִיטָה אֶת עַצְמָהּ מִמֶּנּוּ (סוֹד שֶׁל הַמָּוֶת. וְכַאֲשֶׁר הַדִּין הַקָּשֶׁה הַזֶּה הִתְעוֹרֵר, אוֹתוֹ גָּמָל הִתְוַוֵּךְ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִרְכִּינָה וְהִשְׁמִיטָה עַצְמָהּ מֵאוֹתוֹ גָּמָל) וְלֹא יָשְׁבָה שָׁם.

בֹּא וּרְאֵה, הַגָּמָל הַזֶּה הָיְנוּ סוֹד הַכָּתוּב (משלי יט) וּגְמֻלוֹ יְשַׁלֶּם לוֹ. זֶהוּ גְּמוֹל אוֹתָם הָרְשָׁעִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) אוֹי לָרָשָׁע רָע כִּי גְּמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ. וְזֶהוּ הַגָּמָל שֶׁעוֹמֵד לֶאֱכֹל הַכֹּל וּלְהַשְׁמִיד הַכֹּל, וְזֶהוּ שֶׁמְּזַמָּן תָּמִיד כְּנֶגֶד (לַהֲרֹג נ"א לְהַזִּיק) בְּנֵי הָאָדָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁרוֹאֶה בַּזְּלוֹמוֹ גָּמָל, הֶרְאוּ לוֹ

מָוֶת שֶׁנִּגְזַר עָלָיו וְנִצַּל מִמֶּנּוּ.

בֹּא וּרְאֵה, עַד הַטֻּמְאָה הַזֹּאת נִקְרָא כָּךְ – שֶׁגָּרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְזֶה הָיָה שֶׁהִסְטָּה אֶת אָדָם וְאֶת אִשְׁתּוֹ, וְאוֹתוֹ שֶׁרְכַב עָלָיו הוּא סָמָאֵ"ל, וְהוּא בָּא לְהַטְעוֹת אֶת הָעוֹלָם וְגָרַם מָוֶת לַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ בָּא וְשׁוֹלֵט עַל הַכֹּל. אָדָם הוּא שֶׁהִמְשִׁיךְ אוֹתוֹ אֵלָיו, וְכֵיוָן שֶׁהִמְשִׁיךְ אוֹתוֹ אֵלָיו, אָז הוּא נִמְשַׁךְ אַזְרִיהֶם עַד שֶׁהִסְטָּה אוֹתָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי ה) וְאַל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָהּ. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְקָרֵב לְבֵיתָהּ, אָז הִיא יוֹצֵאת וְנִקְשֶׁרֶת וְנִמְשֶׁכֶת אַזְרָיו.

וְעַל זֶה רִבְקָה, כְּשֶׁרָאֲתָה שֶׁהָיָה לוֹ לִדְבֹק בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אֶת יְצָוְזָק בְּסוֹד הַדִּין הַקָּשֶׁה וְרָאֲתָה שֶׁמְּאוֹתוֹ צַד יוֹצֵא דִּין אַזְרִי תַּקִּיף מִזַּהֲמַת הַזָּהָב, כְּשֶׁרָאֲתָה אֶת זֶה, מִיָּד – וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמָל, כְּדֵי לְהִתְרַפּוֹת מִן הַדִּין מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה. כָּתוּב (ישעיה סו) קוֹל ה' מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו, מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְגָרְמוּ אֶת אוֹתוֹ הַזּוֹטָא, מָה הַטַּעַם עֵגֶל וְלֹא צַד אַזְרִי? וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁהֵם בָּזְרוּ עֵגֶל – לֹא כָּךְ! אֶלָּא הֵם אָמְרוּ, (שמות לב) קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ, וּרְצוֹנוֹ שֶׁל אַהֲרֹן הָיָה לְעַכֵּב אוֹתָם.

אֶלָּא וַדַּאי הַמַּעֲשֶׂה נַעֲשָׂה כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַזָּהָב יוֹצֵאת פָּסֶלֶת כְּשֶׁנִּבְרָר הַזָּהָב, וּמִשָּׁם מִתְפַּשְׁטִים כָּל אוֹתָם צְדָדֵי הַשְּׂמֹאל, שֶׁהֵם הַתּוֹכוֹ שֶׁל אוֹתָהּ פָּסֶלֶת שֶׁל הַזָּהָב, וְנִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים. וְכָל אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַרְאֶה אָדֹם, גָּוֶן שֶׁל זָהָב עוֹמֵד בֶּהָרִים, כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ בְּתָקְפּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁתָּקֵף הַשֶּׁמֶשׁ מַרְאֶה זָהָב, וּמוֹלִיד אוֹתוֹ בָּאָרֶץ. וְאוֹתוֹ שֶׁמְּמַעֲה בְּאוֹתוֹ הַתֹּקֶף שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, הַמַּרְאֶה שֶׁלּוֹ כְּעֵגֶל, וְנִקְרָא (תהלים צא) קֶטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם, וְזֶה יוֹצֵא מִתּוֹךְ עֵגֶל הַתּוֹךְ הָאָדֹם שֶׁל הַזָּהָב, וְכָל אֵלֶּה בָּאִים מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאָדֹם, רוּחַ הַטֻּמְאָה, שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁנִּפְרָדִים מֵרוּחַ הַטֻּמְאָה מִתְפַּשְׁטִים בָּעוֹלָם.

וְרוּחַ הַטֻּמְאָה הַזּוֹ הִיא הַנָּחָשׁ הָרָע, וְיֵשׁ מִי שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, וְהֵם זָכָר וּנְקֵבָה,

וְנִקְרָאִים אֱלֹהּ, שֶׁהֵם מְזַהֲמִים בָּעוֹלָם בְּכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁלָּהֶם, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִקְרֵאת זֹאת, שֶׁהִיא סוֹד הַבְּרִית, הָרְשֶׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד עִם הָאָדָם. וְכֵן (ישעיה כה) זֶה ה', (שמות טו) זֶה אֵלִי. אֲבָל אֵלּוּ נִקְרָאִים אֱלֹהּ, וְעַל זֶה כָּתוּב אֱלֹהֵי אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב (ישעיה מט) גַּם אֱלֹהּ תִּשְׁכַּחְנָה, וְאָנֹכִי – סוֹד שֶׁל זֹאת – לֹא אֶשְׁכָּחֵךְ. וְכָתוּב (איכה א) עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה. שֶׁאוֹתוֹ זִוּוּג גָּרַם לָהֶם לִבְכּוֹת כַּמָּה בְּכִיּוֹת.

דָּבָר אַחֵר עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לַמָּקוֹם הַזֶּה לִשְׁלֹט עַל יִשְׂרָאֵל וּלְהַחֲרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט, כָּתוּב עַל אֵלֶּה אֲנִי בוֹכִיָּה. סוֹד הַדָּבָר עַל אֱלֹהּ – זֶהוּ צַד הַטֻּמְאָה שֶׁנִּתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁלֹט. אֲנִי בוֹכִיָּה – זֶו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּקְרֵאת אֲנִי.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (דברים כח) אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית – כָּךְ הוּא וַדַּאי. שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא מִתְקַיְּמִים אֶלָּא מִתּוֹךְ אֱלֹהּ, שֶׁשָּׁם כָּל הַקְּלָלוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שֶׁהוּא אָרוּר, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִקְדִּים וְאָמַר אֵלֶּה, שֶׁעוֹמֵד לְמִי שֶׁעָבַר דִּבְרֵי הַבְּרִית. (ויקרא כז) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁמִּצְוֹת הַתּוֹרָה לְטַהֵר אֶת הָאָדָם, וְלֹא יִסְטֶה מֵהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ, וְיִשָּׁמֵר מִשָּׁם וְיִפָּרֵד מֵהֶם.

וְאִם תֹּאמַר, (בראשית ו) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ – כָּךְ הוּא וַדַּאי. שֶׁהֲרֵי יָצָא זֶרַע, שֶׁהוּא אֲבִי כְּנַעַן, וְכָתוּב (שם ט) אָרוּר כְּנָעַן, וְהוּא סוֹד זֶה שֶׁל אֱלֹהּ. וְעַל זֶה כָּל אֱלֹהּ הִתּוֹךְ פָּסֹלֶת הַזָּהָב, וַאֲהַרֹן הִקְרִיב זָהָב, שֶׁהוּא הַצַּד (הָאַחֵר) שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא כָּלוּל בְּתַקֶּף הָאֵשׁ, וְהַכֹּל אֶחָד, וְצַד זֶה זָהָב וְאֵשׁ.

וְרוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁתָּמִיד נִמְצֵאת בַּמִּדְבָּר, מָצְאָה מָקוֹם בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהִתְחַזֵּק בּוֹ. וּמַה שֶּׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל טְהוֹרִים מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה רִאשׁוֹנָה שֶׁהִטִּיל בָּעוֹלָם וְגָרַם מָוֶת לַכֹּל – כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי גָּרַם לָהֶם כְּמוֹ מִקֶּדֶם לְטַמֵּא אוֹתָם וּלְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם, וְגָרַם מָוֶת לָהֶם וּלְכָל הָעוֹלָם וּלְדוֹרוֹתֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם. זֶהוּ

שֶׁכָּתוּב (תהלים פב) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וְגוֹ'. אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן וְגוֹ'. וּמְשׁוּם כָּךְ אַהֲרֹן וְזַרְעוֹ אַוזַר כָּךְ לְהִטָּהֵר בְּסוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה בְּאוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים קְדוֹשִׁים, וְאַוזַר כָּךְ לְהִטָּהֵר בָּעֶגֶל.

וּבֹא רְאֵה, בַּכֹּל רָצָה אַהֲרֹן לְהִטָּהֵר, שֶׁאִלּוּ הוּא לֹא הָיָה, לֹא הָיָה יוֹצֵא עֵגֶל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַהֲרֹן הוּא יָמִין, וְהוּא וַוְךְ הַשֶּׁמֶשׁ, וְהַזָּהָב מֵהַשֶּׁמֶשׁ. רוּוַז טֻמְאָה יָרְדָה וְנִכְלְלָה שָׁם, וְיִשְׂרָאֵל נִטְמְאוּ, וְהוּא נִטְמָא, עַד שֶׁנִּטַּהֲרוּ.

מָה הַטַּעַם נִטְמָא? מִשּׁוּם שֶׁיָּצָא עֵגֶל, שֶׁהוּא מִצַּד הַשְּׂמאל, שֶׁהוּא שׁוֹר, וּמִימִינוֹ עֵגֶל. וְהוּא שְׂמאל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב וּפָנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמאוֹל לְאַרְבַּעְתָּן. וְאַהֲרֹן שֶׁהוּא יָמִין, נִכְלַל בּוֹ שְׂמאל וְיָצָא עַל יָדוֹ. וְעַל כֵּן נִתַּן לוֹ עֵגֶל, כְּמוֹ שֶׁהוּא גָּרַם.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁרוּוַז הַטֻּמְאָה הַזּוֹ מִתְגַּבֶּרֶת וְשׁוֹלֶטֶת כְּמִקֶּדֶם עַל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל, הִמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע כְּמִקֶּדֶם. כְּשֶׁנִּטְהֲרוּ יִשְׂרָאֵל וְרָצוּ לְהִטָּהֵר, הִצְטָרְכוּ לְהַקְרִיב שָׂעִיר, מִשּׁוּם שֶׁשָּׂעִיר הוּא זִלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, אוֹתוֹ רוּוַז טֻמְאָה שֶׁאָמַרְנוּ.

כָּתוּב (תהלים קו) וַיְמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב. מַה זֶּה תַּבְנִית שׁוֹר? זֶה עֵגֶל. שׁוֹר מִצַּד הַשְּׂמאל, אַהֲרֹן יָמִין, וְנִכְלָל בּוֹ שְׂמאל וְהִתְגַּבֵּר בּוֹ וְיָצָא עַל יָדוֹ. בֹּא וּרְאֵה, וַיְמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם – זוֹ שְׁכִינָה שֶׁהָלְכָה לְפָנֵיהֶם, וְהֶוֶלִיפוּ אוֹתָהּ בְּמָקוֹם טָמֵא, אֶל אַוזַר. וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא עָבְרָה הַזַּהֲמָה הַזּוֹ מֵהָעוֹלָם עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיַּעֲבִירֶנָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יג) וְאֶת רוּוַז הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

כָּתוּב (שמות לב) וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מַסֵּכָה, וְכָתוּב וָאַשְׁלִכֵהוּ בָאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֵגֶל הַזֶּה. מַשְׁמָע שֶׁלֹּא עָשָׂה אוֹתוֹ. אִם כָּךְ, מַה זֶּה וַיַּעֲשֵׂהוּ? אֶלָּא וַדַּאי כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁאִלְמְלֹא אַהֲרֹן לֹא הִתְגַּבְּרָה רוּוַז הַטֻּמְאָה לְהִכָּלֵל בַּזָּהָב, אֲבָל כָּל תִּקּוּן שֶׁצָּרִיךְ, יֵשׁ לִבְנוֹת אוֹתוֹ (לְהִתְרוֹת).

בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ מִי שֶׁעוֹשֶׂה כְּשָׁפִים וּמַצְלִיחַ בְּיָדוֹ. וְיֵשׁ מִי שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּאוֹתוֹ גָּוֶן מַמָּשׁ וְלֹא מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ, שֶׁהֲרֵי לַמַּעֲשִׂים הַלָּלוּ צָרִיךְ אָדָם מֻכְשָׁר.

בֹּא וּרְאֵה מִבְּלָעָם, שֶׁהוּא הָיָה מֻכְשָׁר לְאוֹתָם הַכְּשָׁפִים שֶׁלּוֹ לְהַצְלָחָה בְּיָדוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (במדבר כד) וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן. שְׁתֻם הָעַיִן וּסְתוּם הָעַיִן הַכֹּל אֶחָד. שֶׁעַיִן אַחַת סְתוּמָה תָּמִיד, וּמַרְאֵה עֵינָיו לֹא הָיָה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה. מוּם הָיָה לוֹ בְּעֵינָו. כָּתוּב (ויקרא טז) וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי, מְזֻמָּן בַּכֹּל, הַמַּרְאָה שֶׁל עֵינָיו שֶׁלֹּא כַּשּׁוּרָה. אֲבָל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, מִי שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ עִמָּהּ מַה כָּתוּב? (שם כא) כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב אִישׁ עִוֵּר אוֹ פִסֵּחַ.

וְכָאן הַכֹּל הֻתְקַן לְרוּחַ הַטֻּמְאָה לָתֵת לָהּ מָקוֹם לִשְׁלֹט. מָצָא מִדְבָּר שֶׁהוּא זָרֵב מֵהַכֹּל, כַּכָּתוּב (דברים זז) נָזוּשׁ שָׁרָף וְעַקְרָב וְגוֹ', שֶׁמּוּשָׁם הוּא הַשִּׁלְטוֹן שֶׁלּוֹ. מָצָא זָהָב מַסְפִּיק כָּרָאוּי. מָצָא אַהֲרֹן כְּדֵי לְהִתְזַזֵּק בַּיָּמִין וּלְהִכָּלֵל בּוֹ. אָז הִשְׁלִים אֶת מְקוֹמוֹ כָּרָאוּי, וְיָצָא וְנִשְׁלַם הַמַּעֲשֶׂה.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁרוּחַ טֻמְאָה הָיְתָה? שֶׁכָּתוּב (שמות לב) אָנָא חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְדֹלָה. זוֹ רוּחַ הַטֻּמְאָה, נָזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וּבִזְמַן שֶׁרָצָה אַהֲרֹן לְהִטָּהֵר, הִקְרִיב עֵגֶל מֵאוֹתוֹ הַצַּד לַעֲשׂוֹת בּוֹ דִּין. בָּרִאשׁוֹנָה עָשָׂה אוֹתוֹ לִשְׁלֹט, וְעַכְשָׁו שֶׁעָשָׂה בּוֹ דִּין לְהַכְנִיעוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנַּעֲשָׂה דִּין בַּצַּד הַזֶּה, נִכְנָעִים כָּל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים מִצִּדּוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּמִצְרַיִם, בְּאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁלָּהֶם כָּתוּב (שם יב) אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וְגוֹ'. צְלִי אֵשׁ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה רֵיחוֹ נוֹדֵף. רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו, לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ, וְאָז כָּל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים מִצִּדּוֹ לֹא שׁוֹלְטִים. כְּמוֹ כֵן (במדבר יט) פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה וְגוֹ', כְּדֵי לְהַכְנִיעַ כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים הַטְּמֵאִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, וְהֲרֵי הַפָּרָה הִיא קְדוּשָׁה, הִיא טְהוֹרָה, וְלָמָּה? אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, כְּלַל שֶׁל אַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת הָיְתָה פָּרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ד) כִּי כְפָרָה סֹרֵרָה סָרַר יִשְׂרָאֵל. אֲדֻמָּה – זוֹ מַלְכוּת בָּבֶל, שֶׁכָּתוּב (דניאל ב) אַתָּה הוּא רֹאשׁ הַזָּהָב. תְּמִימָה – זוֹ מַלְכוּת מָדַי. אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם

– זוֹ מַלְכוּת יָוָן (שֶׁהֵם קְרוֹבִים לְדַרְכֵי הָאֱמוּנָה). אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל – זוֹ מַלְכוּת אֱדוֹם, שֶׁלֹּא עָלָה עָלֶיהָ עֹל. וְהַסּוֹד שֶׁל הַדָּבָר הַזֶּה, אַף עַל גַּב שֶׁכַּמָּה דְּבָרִים נִתְּנוּ לִדְרֹשׁ בַּכְּתוּבִים – כֻּלָּם אֱוֶזֶד.

הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶוֶזֶד. מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא – סוֹד זֶה כָּךְ הוּא, שֶׁזֶּהוּ טָהוֹר שֶׁיּוֹצֵא מִטָּמֵא. שֶׁהֲרֵי בַּהַתְוָלָה טָמֵא, וְעַכְשָׁו שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ דִּין וְנִתָּן לִשְׂרֵפַת אֵשׁ בְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת וְנַעֲשָׂה עָפָר, עַכְשָׁו הוּא טָהוֹר מִטָּמֵא, טָהוֹר שֶׁיָּצָא מִטָּמֵא.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל אֵלּוּ שֶׁמִּתְעַסְקִים בָּהּ, כֻּלָּם נִטְמָאִים, שֶׁהֲרֵי כָּךְ הוּא וַדַּאי. וְכֵיוָן שֶׁנַּעֲשֵׂית אֵפֶר, אָז עַד שֶׁיִּתְכַּנֵּס וְיִסְתַּלֵּק מִשָּׁם, מְטַמֵּא אֶת כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְכִבֶּס הָאסֵף וְגוֹ' וְטָמֵא. אֵפֶר, מָה הַטַּעַם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג) וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם. וְכֵיוָן שֶׁנִּתָּן עַל אוֹתוֹ אֵפֶר מַיִם, אָז הוּא טָהוֹר מִטָּמֵא.

וְסוֹד הַדָּבָר – שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) מֵי זְטָאת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) לַפֶּתַח זְטָאת רֹבֵץ. וּמְשׁוּם שֶׁהִיא פֶּתַח זְטָאת רֹבֵץ וַדַּאי, בַּהַתְוָלָה כָּתוּב, וְהוֹצִיא אוֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. וּמְשׁוּם כָּךְ נִתְּנָה לַסְּגָן וְלֹא לְכֹהֵן גָּדוֹל. וְזֶהוּ טָהוֹר מִטָּמֵא. בַּהַתְוָלָה טָמֵא, וְעַכְשָׁו טָהוֹר. וְכָל צַד רוּחַ הַטֻּמְאָה, כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה אֶת זֶה בּוֹרְחַ, וְלֹא יוֹשֵׁב בְּאוֹתוֹ מָקוֹם.

מֵי זְטָאת וַדַּאי, מֵי נִדָּה, הַכֹּל טָמֵא. וְעַל כֵּן שׁוֹלֶטֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְרוּחַ הַטֻּמְאָה נִכְנַעַת, שֶׁלֹּא שׁוֹלֶטֶת כְּלָל. וְזֶהוּ דִּין שֶׁל רוּחַ הַטֻּמְאָה – מִחוּץ לַמַּחֲנֶה, מְשׁוּם שֶׁהִיא רוּחַ טֻמְאָה, שֶׁכָּתוּב (דברים כג) וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ. בָּא רַבִּי אַבָּא וְנָשַׁק לוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַדְּבָרִים כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ שִׁלְטוֹן. וְרוּחַ הַטֻּמְאָה צְרִיךְ לְהַכְנִיעָהּ בְּכָל הַצְּדָדִים. בֹּא וְאֹמַר לְךָ סוֹד אֱוֶזֶד, וְשֶׁלֹּא נִתַּן לְגַלּוֹת פָּרַט לְאוֹתָם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים.

בֹּא וּרְאֵה, לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁהוּא רוּחַ טֻמְאָה, נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

שֶׁלְּטוֹן לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים, וְיָכוֹל לְהַזִּיק, וְאֵין לוֹ (לָנוּ) רְשׁוּת לִנְהֹג בּוֹ קָלוֹן, שֶׁצְּרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא יְקַטְרֵג עָלֵינוּ בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּנוּ. וְעַל כֵּן סוֹד אֲזַוְד יֵשׁ לָנוּ שֶׁצְּרִיכִים לָתֵת לוֹ מָקוֹם קָטָן בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּנוּ, (שֶׁלֹּא יִמָּצֵא מְקַטְרֵג בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּנוּ) שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה יוֹצֵאת שְׁלִיטָתוֹ.

שֶׁצְּרִיכִים תּוֹךְ סוֹד הַתְּפִלִּין לְהַצְנִיעַ (סוֹד שֵׁעָר שֶׁבַּתְּפִלִּין) שַׁעֲרָה אַזַּת שֶׁל עֹגֶל שֶׁתֵּצֵא הַזּוֹצָה וְתֵרָאֶה, שֶׁהֲרֵי זוֹט שֵׁעָר זֶה אֵינוֹ מְטַמֵּא, פָּרָט לְאִם מִתְזַבֶּרֶת שַׁעֲרָה זוֹ וְנַעֲשֵׂית כִּשְׁעוֹרָה, אֲבָל פָּזוּת מִזֶּה לֹא מְטַמֵּא. וְאֶת אוֹתָהּ שַׁעֲרָה צָרִיךְ לְהַכְנִיס אוֹתָהּ בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלָּנוּ וְלָתֵת לָהּ מָקוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְקַטְרֵג עָלֵינוּ בַּקְּדֻשּׁוֹת שֶׁלָּנוּ.

וְיֵצֵא מֵאוֹתָהּ שַׁעֲרָה הַזּוֹצָה שֶׁתֵּרָאֶה. שֶׁכְּשֶׁרוֹאֶה אֶת אוֹתוֹ אָדָם בְּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה וְזֶלְקוֹ מִשְׁתַּתֵּף לְשָׁם, אָז לֹא יְקַטְרֵג לוֹ, וְלֹא יוּכַל לְהַזִּיק לוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי נָתַן לוֹ מָקוֹם. וְאִם לֹא נוֹתְנִים לוֹ אוֹתוֹ זֶלֶק (מָקוֹם) בַּקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ, יָכוֹל לְהַזִּיק לוֹ לְמַטָּה, וְעוֹלֶה לְקַטְרֵג עָלָיו לְמַעְלָה, וְאוֹמֵר: פָּלוֹנִי שֶׁעַכְשָׁו מְקַדֵּשׁ, כָּךְ וְכָךְ עָשָׂה בְּיוֹם פָּלוֹנִי וְכָךְ הֵם זַטָּאָיו. עַד שֶׁיַּגִּיעַ דִּין עַל אוֹתוֹ אָדָם וְיֵעָנֵשׁ עַל יָדוֹ. (וְכֵן שָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ).

וּכְשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים סוֹד זֶה, כְּשֶׁמִּתְזַוְּגִים לְהִתְקַדֵּשׁ בְּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, הָיוּ מְסַתַּכְּלִים מִיָּד לָתֵת אֶת זֶלְקוֹ לְאוֹתוֹ מָקוֹם וְלָתֵת לוֹ זֶלֶק בֵּינֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא מְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם וְלֹא יָבוֹאוּ לְהַזְכִּיר זַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁכַּמָּה קְבוּצוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת הֵם שֶׁמְּזַדַּמְּנִים לְטֹל דָּבָר מִמֶּנּוּ כְּשֶׁבָּא לְקַטְרֵג. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא יִזָּכְרוּ זַטָּאָיו לְמַעְלָה, וְלֹא יִשְׁגִּיזוּ בּוֹ לְרַע.

בֵּין כָּךְ זָלְגוּ עֵינָיו שֶׁל רַבִּי אַבָּא. אָמַר לוֹ: אַבָּא אַבָּא, לֵךְ וְהַתֵּר קְשָׁרֵי צַעֲרֵךְ וְתַקְפֵּיד בְּהַשָּׂגָתְךָ, שֶׁהֲרֵי סוֹדוֹת הַתּוֹרָה נִתְּנוּ לַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו.

בא וּרְאֵה, בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָעוֹלָם נָדוֹן, וּבֵית הַדִּין הַקָּדוֹשׁ (הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) יוֹשֵׁב וְדָן אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּזר עוֹמֵד מִצַּד זֶה, וְכָל אוֹתָם שֶׁנִּדּוֹנוּ לַמָּוֶת הוּא מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, וְנִרְשָׁמִים לְפָנָיו. וּבְשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְעוֹרְרִים רַחֲמִים בְּאוֹתוֹ קוֹל שׁוֹפָר, אָז מִתְעָרֵב לוֹ הַכֹּל, שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ וְלֹא מַשְׁגִּיחַ בְּאוֹתָם שֶׁנִּדּוֹנוּ, עַד שֶׁאַוֵּזר כָּךְ כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא זָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה וְנִגְזַר עֲלֵיהֶם מָוֶת, וַדַּאי יוֹצְאִים עִם פָּתְקִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְנִמְסָרִים לוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּמְסְרוּ לוֹ, לֹא זוֹזְרִים הַפָּתְקִים, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה הַדִּין.

וְכָל יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ, כָּל שֶׁכֵּן אָדָם לְבַדּוֹ. (וְכָל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן) שֶׁהֲרֵי בְּסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה צְרִיכִים לְהִשָּׁמֵר וְלָתֵת לוֹ בְּכָל זוֹדֶשׁ וְזוֹדֶשׁ, כְּשֶׁהַלְּבָנָה רוֹצָה לְהִתְזַדֵּשׁ, שָׂעִיר אֶזֵּוד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַטְרֵג עַל הַהִתְזַדְּשׁוּת (הַשְּׁמִזָּה) וְיִטֹּל אֶת זֶלְקָהּ כָּרָאוּי, וְהַלְּבָנָה הַקְּדוֹשָׁה תִּינַק בְּקְדֻשָּׁה לְהִתְזַדֵּשׁ כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁמִּתְזַדֶּשֶׁת בְּכָל זוֹדֶשׁ וְזוֹדֶשׁ, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת נַעֲר, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְהָאַוֵּזר הַזֶּה, שֶׁהוּא תָּמִיד בְּטֻמְאָה וְלֹא יוֹצֵא מִמֶּנָּה, נִקְרָא מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל. וּמִשּׁוּם כָּךְ, יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם עַם אֶזֵּוד בְּיִזּוּד קָדוֹשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם עֵצָה לְהִנָּצֵל מִן הַכֹּל. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

השלמה מההשמטות (סימן ה, עי' עליו לעיל דף רל"ה ע"ב)

וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. כָּתוּב (יחזקאל א) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ, זֶהוּ הָרָקִיעַ שֶׁעוֹמֵד עַל אַרְבַּע זָיוֹת, שֶׁכְּשֶׁמִּתְעַלּוֹת בְּתוֹךְ אֲוִיר אֶזֵּוד שֶׁמַּכֶּה בָּהֶן, אֵינָן זוֹקְפוֹת רֹאשׁ לְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה.

מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ רוּזַּ זָיָה מַכָּה בְּכֻלָּן, וּבְאוֹתָהּ רוּזַּ כֻּלָּן מִתְעַלּוֹת, שֶׁכָּתוּב וּבְהִנָּשֵׂא הַזָּיוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם. וְכָתוּב כִּי רוּזַּ הַזָּיָה בָּאוֹפַנִּים.

לָמָּה מִתְעַלּוֹת? אֶלָּא כְּשֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ אֲוִיר עֲלֵיהֶן, הוּא מַעֲלֶה אֶת אוֹתָן אַרְבַּע שְׁתַּוָּזוֹת הַוַּזָּיָה הַוּ, וְהֵן מַעֲלוֹת אוֹתָהּ לְמַעְלָה, עַד שֶׁמְּבִיאוֹת אוֹתָהּ לַזְּהַר הָעֶלְיוֹן, וְהַיְנוּ סוֹד הַכְּתוּב, (תהלים מה) בְּתוּלוֹת אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ מוּבָאוֹת לָךְ. מִשּׁוּם שֶׁאַרְבַּע הַלָּלוּ נִקְרָאוֹת כָּךְ, וְלֹא זָוּ מֵהַוַּזָּיָה הַוּ, שֶׁהִיא כִּסֵּא, לְעוֹלָמִים. וּמַעֲלוֹת אוֹתָהּ מִמַּטָּה לְמַעְלָה לְהַתְקִין כִּסֵּא כְּלַפֵּי מַעְלָה. וְסוֹד זֶה – (בראשית ז) וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ. וּכְשֶׁמִּתְעַלָּה לְמַעְלָה וְאֵלֶּה מַעֲלוֹת אוֹתָהּ, אָז כָּתוּב, וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה.

וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מוּבָאוֹת לָךְ, וְכָתוּב וַיִּשְׂאוּ אֶת הַתֵּבָה. אֶל מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר דְּמוּת כִּמְרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה, וְהַיְנוּ סוֹד שֶׁל אָדָם. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא אָדָם? שֶׁכָּתוּב (שם ו) לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעֹלָם בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר, וְהַיְנוּ מֹשֶׁה. וּמִשּׁוּם כָּךְ עַל הַכִּסֵּא הַזֶּה דְּמוּת שֶׁל אָדָם עוֹמֶדֶת עָלָיו, וְהַיְנוּ מֹשֶׁה. וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן – אֵלּוּ אַרְבַּע הַוַּזִּיוֹת כְּשֶׁעוֹלוֹת, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן – אֵלּוּ כָּל אֶבְרֵי הַגּוּף, שֶׁכֻּלָּם בִּתְשׁוּקָה קְדוֹשָׁה, (אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ) כֻּלָּם אוֹוְזִים בּוֹ לְהַדְבִּיק זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד. וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן, לְהַכְנִיס כֻּלָּה לַזִּוָּגָה. בָּרִאשׁוֹנָה הֵם צְרִיכִים לְהַעֲלוֹתָהּ וְלַהֲבִיאָהּ אֵלָיו, וְאַזַּר כָּךְ הוּא יָבֹא אֵלֶיהָ תָּמִיד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן – סוֹד כָּל אוֹתָם הַקְּשָׁרִים, קְשָׁרֵי הַיְזוּד, וּמְיַזְּדִים יְזוּד שֶׁל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה בְּכָל יוֹם, (אֵלּוּ אַרְבַּע הַוַּזִּיוֹת) הֵם מַעֲלִים אוֹתָהּ לַכִּסֵּא הַזֶּה, עַד שֶׁמְּבִיאִים אוֹתָהּ לְמֹשֶׁה. וְכֵיוָן שֶׁמַּזְדִּיקִים אוֹתָהּ לְמֹשֶׁה, אָז הֵם הָיוּ שֶׁמַּרְוִיזִים בְּרָכוֹת מִמְּקוֹר הַוַּזִּיִּים עַל סוֹד זֶה, בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַיְזוּד שֶׁל אוֹתָם הַקְּשָׁרִים. וְסוֹד זֶה, כְּשֶׁמְּקַשְּׁרִים הַיְזוּד שֶׁל הַכֹּל כָּרָאוּי. וְסוֹד זֶה כָּתוּב, וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְגוֹ', וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה. הִרְוִיזוּ בְּרָכוֹת מִמְּקוֹם הַדַּרְגָּה שֶׁמֹּשֶׁה שָׁרוּי בָּהּ, וְזֶהוּ (שמות לו) הַוַּזָּכְמִים הָעֹשִׂים אֵת כָּל מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם יוֹדְעִים לְסַדֵּר אֶת עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ כָּרָאוּי.

וְעַל כֵּן, כָּל מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה (וְקְשׁוּר) וְקוֹשֵׁר יִזּוּד, מִסְתַּכְּלִים בּוֹ אִם הִיא תְּפִלָּה וְקֶשֶׁר כָּרָאוּי. וְאִם אוֹתָהּ תְּפִלָּה וְאוֹתוֹ הַקֶּשֶׁר הֵם כָּרָאוּי, אֲזַי הוּא מִתְבָּרֵךְ בָּרְאשׁוֹנָה מֵהַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ וְגוֹ'. מִיָּד – וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת, לְהַרְאוֹת בַּתִּקּוּן שֶׁל הַבַּיִת שֶׁלּוֹ, וְלוֹ צָרִיךְ לְהַרְאוֹת אֶת תִּקּוּנָיהּ וְסוֹדוֹתֶיהָ, שֶׁלֹּא נִתְּנוּ לְאַוֵּזר לְהִתְבּוֹנֵן וְלִרְאוֹת אוֹתָהּ בְּאוֹתָם סְתָרִים וּבְאוֹתָם הַסּוֹדוֹת שֶׁלָּהּ, פָּרַט לְמֹשֶׁה לְבַדּוֹ.

וְעַל כֵּן וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֹהֶל וְאֶת כָּל כֵּלָיו. וּכְשֶׁהֵבִיאוּ אוֹתוֹ לְמֹשֶׁה, אֶת הַכֹּל הֵבִיאוּ לוֹ בְּאֵיבָרִים יְדוּעִים, לְתַקֵּן אֶת כָּל אָזֶד וְאָזֶד, אֵיבָר בְּאֵיבָר, לְהַכְנִיס זֶה בָּזֶה. וּכְשֶׁהָיוּ רוֹצִים לְתַקֵּן זֶה בָּזֶה וּלְהַכְנִיס זֶה בָּזֶה, לֹא הָיָה עוֹלֶה בִּידֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁהֵבִיאוּ אוֹתוֹ לְמֹשֶׁה, מִיָּד הַכֹּל עָלָה בְּיָדוֹ, וְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר הָיָה עוֹלֶה וְנִכְנָס לִמְקוֹמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְכָתוּב הוּקַם הַמִּשְׁכָּן, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּשֶׁהִתְזִיל מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן וְהִתְזִיל לְתַקֵּן אֶת תִּקּוּנָם שֶׁל הָאֵיבָרִים לְהַכְנִיסָם זֶה בָּזֶה, אָז רָפוּ כָּל הָאֵיבָרִים וְכָל הַתִּקּוּנִים שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר הַטָּמֵא. כְּשֶׁהִתְזִיל לְהִתְזַזֵּק צַד הַקְּדֻשָּׁה הַזֶּה – מִתְרָפָה הַצַּד הָאַוֵּזר הַטָּמֵא. זֶה מִתְזַזֵּק – וְזֶה מִתְרָפֶה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּזוּזָק, מִתְרָפִים כָּל אֶבְרֵי הַצַּד הָאַוֵּזר. זֶה מִתְמַלֵּא וְזֶה נֶזֱרָב. וְסוֹד זֶה – יְרוּשָׁלַיִם וְצוֹר הָרִשָׁעָה, כְּשֶׁזּוֹ מְלֵאָה – זוֹ זֶזֱרֻבָה. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁזֶּה מִתְזַזֵּק – זֶה נִרְפֶּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, לְהִתְזַזֵּק מִסּוֹד שֶׁל מַעְלָה, וְלֹא יִתְזַזֵּק מִסּוֹד שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל כֵּן מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה מִסּוֹד שֶׁל תּוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, צָרִיךְ הוּא לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן לְהָאִיר מִמֶּנּוּ, וְלֹא מֵאַוֵּזר. (וְעַל זֶה) הַלְּבָנָה צְרִיכָה לְהָאִיר מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא מֵאַוֵּזר. בֹּא וּרְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל

צְרִיכָה לְהִתְעַלּוֹת לְמַעְלָה וּלְהִתְדַּבֵּק בְּתוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ.

פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִיא הָעֹלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. עוֹלָה עֲלִיָּה וְקֶשֶׁר שֶׁל כְּנֶסֶת לְמַעְלָה, וְדָבוּק שָׁלָה בְּתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד. נִקְרֵאת עוֹלָה קְדֶשׁ קָדָשִׁים, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא עוֹלָה, שֶׁעוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד בְּקֶשֶׁר אֶחָד בְּשִׁמְוָה.

וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה, כָּתוּב זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה. סוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. הָעֹלָה, שֶׁעוֹלָה לְתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא לְהִתְקַשֵּׁר בְּתוֹכוֹ, שֶׁנִּקְרָא וַדַּאי קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְגַם הָעוֹלָה הִיא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַסִּדּוּר שֶׁל שְׁזִיטָתָהּ לְצַד צָפוֹן, שֶׁהוּא צַד שְׂמאל, שֶׁהֲרֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לֹא עוֹלָה בַּזְּבִיבוּת, אֶלָּא רַק כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר צַד הַצָּפוֹן, שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. וְאָז הִיא עוֹלָה בַּזְּבִיבוּת וּמִתְעַטֶּרֶת בְּיָמִין, וּמִתְזַוֶּגֶת בָּאֶמְצַע, וְהַכֹּל מֵאִיר מֵהַסּוֹד שֶׁל קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְזֶה מִתּוֹךְ סוֹד הָאָדָם, בִּרְצוֹן הַכֹּהֵן וּבְשִׁירַת הַלְוִיִּם וּבִתְפִלַּת יִשְׂרָאֵל.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁעוֹלָה קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים בְּסוֹד הָרָזָא הָעֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁלֹשׁ רָזָאוֹת קְשׁוּרוֹת כְּאַחַת. רָזָא תַּתָּאָה שֶׁנִּקְרֵאת רָזָא הַקֹּדֶשׁ, רָזָא שֶׁלְּמַעְלָה בָּאֶמְצַע שֶׁנִּקְרֵאת רָזָא זַכְמָה וּבִינָה. וְכֵן נִקְרֵאת הָרָזָא הַתַּתָּאָה. אֲבָל זוֹ נִקְרֵאת רָזָא שֶׁיּוֹצֵאת מִתּוֹךְ הַשּׁוֹפָר, כְּלוּלָה בְּאֵשׁ וּבְמַיִם. הָרָזָא הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת בַּזַּיְשַׁאי, שֶׁבָּהּ עוֹמְדוֹת כָּל הָרָזָאוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְכָל הַמַּיִם מְאִירוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ זָוְוֶרֶת הָעוֹלָה לְרָזָא מַמָּשׁ.

וְאַזַּר כָּךְ, מִסּוֹד הַבְּהֵמָה מְקַבְּלִים וְנָזוֹנִים, לְקֶשֶׁר רָזָא אַזֶּרֶת שֶׁהִיא תּוֹךְ הַטְּמָאָה, מֵאוֹתָם זַלְבִּים וְשֵׂעָנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. מִשּׁוּם כָּךְ עוֹלָה קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. שְׁאָר הַקְּרְבָּנוֹת, לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, כֻּלָּם מִכַּמָּה צְדָדִים,

וּבַעֲלֵי הַדִּינִים (לְהִתְעַבֵּר) לְהִתְעָרֵב (לְהִתְעַטֵּר) וְלִהְיוֹת נֶאוּרִים מִתּוֹךְ רָצוֹן לְהִתְבַּשֵּׂם נִקְרָאִים קְדֵשִׁים קַלִּים, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מִתְעַטְּרִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה בִּקְדֻשַּׁ הַקְּדֻשִּׁים, וְלָכֵן הֵם קְדֵשִׁים קַלִּים וּשְׁזִיטָתָם בְּכָל מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אֲבָל עוֹלָה, שֶׁהִיא סוֹד שֶׁל קְדֻשַּׁ הַקְּדָשִׁים, אֵינָהּ כִּשְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת, שֶׁכָּל מַעֲשֶׂיהָ קֹדֶשׁ.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (ויקרא ו) וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד. אֵלּוּ לְבוּשִׁים מְיֻחָדִים לִקְדֻשָּׁה. בַּד – יְחִידִי, מְיֻחָד לִקְדֻשָּׁה. וְכָתוּב (שם טז) בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם. מָה הַטַּעַם (זֶה קֹדֶשׁ)? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהִיא קְדֻשַּׁ הַקְּדָשִׁים, שֶׁכֻּלָּהּ עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת בִּקְדֻשַּׁ הַקְּדָשִׁים בְּקֶשֶׁר אֶחָד, וְאַחַר כָּךְ מַפָּנָה וּמַעֲבִירָה רוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁמִּטַּמֵּאת הַכֹּל, שֶׁלֹּא תִּשְׁלֹט וְלֹא תִּתְקָרֵב לְתוֹךְ הַמִּקְדָּשׁ, וְתָעֳבַר מִכָּל צְדָדֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְהַכֹּל יִשָּׁאֵר קְדֻשׁ בִּקְדֻשָּׁה יְחִידָה.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה׳. וְכָךְ עוֹלָה סוֹד הָאָדָם, מִצַּד שֶׁל אָדָם וַדַּאי. בְּהֵמָה – מִצַּד הַבְּהֵמָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. אָדָם וַדַּאי, שֶׁזֶּה קָרְבָּנוֹ לְמַעְלָה, לְקֶשֶׁר קָשֶׁר בְּסוֹד שֶׁל אָדָם. וְאַחַר כָּךְ מִן הַבְּהֵמָה, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁל אָדָם וּבְהֵמָה. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁצָּרִיךְ לַקָּרְבָּן, אָדָם וּבְהֵמָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, כָּךְ עָשָׂה – אָדָם וּבְהֵמָה.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית א) וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי מֵהֶם מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת, וַאֲפִלּוּ עוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא א) וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ. בֹּא וּרְאֵה, מִכָּל אוֹתָם הָעוֹפוֹת לֹא מַקְרִיב אֶלָּא תּוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה. (אֶלָּא סוֹד זֶה) מַה שֶּׁהַכְשֵׁר בָּזֶה – נִפְסָל בָּזֶה. זֶה יָמִין, וְזֶה שְׂמֹאל.

אֲבָל הַסּוֹד הַזֶּה הֲרֵי בְּאַרְנוּ, כָּתוּב וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, שֶׁהוּא סוֹד הַמֶּרְכָּבָה, וּבָהֶם מִתְעַלָּה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, שֶׁהֵם שְׁנַיִם, אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לִשְׂמֹאל. עוֹף – לְיָמִין, וְזֶה מִיכָאֵל. יְעוֹפֵף – לִשְׂמֹאל, וְזֶה

גַּבְרִיאֵל. זֶה לְיָמִין וְזֶה לִשְׂמֹאל. וּמִשּׁוּם כָּךְ מַקְרִיבִים שְׁנֵי אֵלֶּה, לְהַעֲלוֹת אֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהַשְּׂמֹאל מְעַטֵּר וְזָן לְמַטָּה לְאוֹתוֹ צַד שְׂמֹאל, וְיָמִין לְיָמִין, וְנִקְשֶׁרֶת אִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ לִהְיוֹת אֶחָד, וְהַכֹּל מִתְעַלֶּה וְנִקְשָׁר כְּאֶחָד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה לְבַדּוֹ וּמִתְגַּבֵּר.

וּבְסִפְרֵי הַקְּדֻמוֹנִים, הֶעָנִי לֹא נוֹתֵן זֵלֶק לְהָזִין, אֶלָּא לְמַעְלָה לְהִתְקַשֵּׁר, אֲבָל הַכֹּל נִקְשָׁר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְצִדּוֹ כָּרָאוּי, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, הֲרֵי קָשֶׁר שֶׁל הַכֹּל (הָעוֹלָה) נִקְשָׁר בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְהָאִיר. הַהִתְבַּקְּעוּת שֶׁל רָצוֹן הַכֹּהֵן וְהַלְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, עַד הֵיכָן הִיא עוֹלָה?

אָמַר לוֹ, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, עַד אֵין סוֹף, שֶׁכָּל הַקָּשֶׁר וְהַיִּחוּד וְהַשְּׁלֵמוּת, לְהַצְנִיעַ בְּאוֹתָהּ צְנִיעוּת שֶׁלֹּא מֻשָּׂגֶת וְלֹא יְדוּעָה, שֶׁבָּהּ רָצוֹן כָּל הָרְצוֹנוֹת, הָאֵין סוֹף אֵינוֹ עוֹמֵד לְהִוָּדַע וְלֹא לַעֲשׂוֹת סוֹף וְלֹא לַעֲשׂוֹת רֹאשׁ, כְּמוֹ שֶׁהָאֵי"ן הָרִאשׁוֹן מוֹצִיא רֹאשׁ וָסוֹף. מִי הָרֹאשׁ? זוֹ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא רֹאשׁ כָּל הַנִּסְתָּר שֶׁעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַמַּוְשָׁבָה. וְעוֹשָׂה סוֹף, שֶׁנִּקְרָא (קהלת יב) סוֹף דָּבָר. אֲבָל לְשָׁם, אֵין סוֹף.

אֵין רְצוֹנוֹת, אֵין אוֹרוֹת, אֵין מְאוֹרוֹת בְּאוֹתוֹ הָאֵין סוֹף. כָּל הַמְּאוֹרוֹת וְהָאוֹרוֹת הַלָּלוּ תְּלוּיִים לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם וְלֹא נָתָן לְהַשָּׂגָה מִי שֶׁיָּדוּעַ וְלֹא יָדוּעַ, אֵינוֹ אֶלָּא רָצוֹן עֶלְיוֹן, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, אֵין.

וּכְשֶׁהַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וְהָעוֹלָם הַבָּא מִתְעַלִּים, אֵין יוֹדְעִים פָּרָט לְרֵיזָא, כְּמִי שֶׁמֵּרִיזָא אֶת הָרֵיזָא וּמִתְבַּשֵּׂם, וְאֵין זוֹ נַזֶּזֶת הַנִּיזוּזָא, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ויקרא כו) וְלֹא אָרִיזָא בְּרֵיזָא נִיזוּזֲכֶם, שֶׁהֲרֵי רֵיזָא נִיזוּזָא, הָרֵיזָא שֶׁל הָרָצוֹן שֶׁכָּל הָרְצוֹנוֹת הַלָּלוּ שֶׁל תְּפִלָּה, וְהָרָצוֹן שֶׁל שִׁירָה, וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן, שֶׁכֻּלָּם סוֹד שֶׁל אָדָם, וְאָז כֻּלָּם נַעֲשִׂים רָצוֹן אֶחָד. וְאוֹתוֹ נִקְרָא נִיזוּזָא, רָצוֹן, כְּתַרְגּוּמוֹ. וְאָז הַכֹּל נִקְשָׁר וּמֵאִיר כְּאֶחָד כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְעַל זֶה נִתַּן הַצַּד הָאַחֵר הַזֶּה בְּיַד הַכֹּהֵן, שֶׁכָּתוּב (שם ו) צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת

בָּנָיו לֵאמֹר. הַסּוד כָּאן, שֶׁהֵרֵי בְּאַרְנוּ אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה, וְכָאן נִתְּנָה לוֹ לִשְׂרֹף הַמְּזֻמָּנָה הָרָעָה וּלְהַעֲבִירָהּ מִתּוֹךְ הַקֹּדֶשׁ בָּרָצוֹן הַזֶּה שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה, בֶּעָשָׁן הַזֶּה וּבַזְּלָבִים שֶׁנִּשְׂרָפִים, כְּדֵי שֶׁיַּעַבְרוּ מִן הַקֹּדֶשׁ. וְהַצַּו הַזֶּה עוֹמֵד בִּרְשׁוּתָם לְהַפְרִידָהּ מִן הַקֹּדֶשׁ מִתּוֹךְ הַקָּרְבָּן הַזֶּה. וְאִם תֹּאמַר, (במדבר כח) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – גַּם כָּךְ, שֶׁהֵרֵי בִּרְשׁוּתָם עוֹמֵד (לְהַפְרִיד אוֹתָהּ מִן הַקְּדֻשָּׁה) כָּל זְמַן שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל רִבּוֹנָם שֶׁלֹּא יוּכַל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

וְהַמִּקְרָא הַזֶּה כֻּלּוֹ בָּא לְהַרְאוֹת אֶת סוֹד הַדָּבָר, לְעַטֵּר אֶת אוֹתָהּ רוּזַז הַקֹּדֶשׁ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּלְהַפְרִיד אֶת רוּזַז הַטֻּמְאָה הַזּוֹ לְהוֹרִידָהּ לְמַטָּה לְמַטָּה, וְזֶה בְּרָצוֹן וּבִתְפִלָּה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְזֶה בְּמַעֲשֶׂה, הַכֹּל כָּרָאוּי לוֹ.

וּפָסוּק זֶה מוֹכִיחַ עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר. צַו – זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, רוּזַז הַטֻּמְאָה. לֵאמֹר – זוֹ אִשָּׁה, שֶׁנִּקְרֵאת יִרְאַת ה'. כָּתוּב כָּאן לֵאמֹר, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה ג) לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְהֵרֵי פָּרְשׁוּהָ. וּמְשׁוּם כָּךְ הַכֹּל נֶאֱמַר, וְהַכֹּהֵן עוֹמֵד לְהַתְקִין אֶת הַכֹּל, בְּסוֹד שֶׁל אָדָם וּבְהֵמָה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא לְאוֹתָם הַיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בָּהּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה לז) ה' עֲלֵיהֶם יְזֻיוּ. מַה זֶּה עֲלֵיהֶם? אֵלּוּ דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. יְזֻיוּ – יִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה. אָמַר רַבִּי יְזֵיָא, פָּסוּק זֶה בְּאַרְנוּ אוֹתוֹ בַּגָּוֶן הַזֶּה: זֹאת תּוֹרַת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הָעֹלָה – שֶׁהִיא עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת לְמַעְלָה לְמַעְלָה לְהִתְקַשֵּׁר כָּרָאוּי עַד הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

דָּבָר אַחֵר, זֹאת תּוֹרַת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הָעֹלָה – זוֹ מַזְּלֹשֶׁבָּה רָעָה שֶׁעוֹלָה עַל רְצוֹן הָאָדָם לְהַסְטוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת. הִיא הָעֹלָה – הִיא הִיא שֶׁעוֹלָה וּמַסְטָה אֶת הָאָדָם, וְצָרִיךְ לְשָׂרְפָהּ בָּאֵשׁ כְּדֵי לֹא לָתֵת לָהּ מָקוֹם (לְהַסְטוֹת) לְרִבּוֹת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, עַל מוּקְדָּה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה. מִי הוּא הַלַּיְלָה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, (שֶׁהִיא זֹאת מִשּׁוּם) שֶׁבָּאָה לְטַהֵר אֶת הָאָדָם מֵאוֹתוֹ הָרָצוֹן. עַל מוּקְדָּה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּהֱרַר דִּינוֹר הוּא מָקוֹם לִשְׂרֹף כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא עוֹמְדִים עַל מְקוֹמָם, שֶׁהֲרֵי מַכְנִיסִים אוֹתָם בְּאוֹתָהּ אֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת, וּמַעֲבִירִים אֶת שִׁלְטוֹנָם מִן הָעוֹלָם. וּבִכְדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט, צָרִיךְ עַל מוּקְדָּה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה, וְנִכְנַעַת וְלֹא שׁוֹלֶטֶת.

וְעַל כָּךְ, כְּשֶׁזֶּה נִכְנָע, עוֹלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁעוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי עָלְיָתָהּ כְּשֶׁנִּכְנָע הַכֹּחַ הָאַוֵּר הַזֶּה וְנִפְרָד מִמֶּנָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ צְרִיכִים בְּסוֹד הַקְּרְבָּן לְהַפְרִיד אֶת הַצַּד הַזֶּה מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְלָתֵת לוֹ זֵלֶק, כְּדֵי שֶׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ תִּתְעַלֶּה לְמַעְלָה.

וּבֹא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנַעֲשָׂה, נִכְנַע הַצַּד הָאַוֵּר וְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. וּכְשֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם וְהוּקַם הַמִּשְׁכָּן עַל יְדֵי מֹשֶׁה, אָז הוּקַם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. מַה זֶּה וַיָּקֶם? אֶלָּא שֶׁהֵקִים אוֹתָהּ לְהִתְעַלּוֹת לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וּלְכָךְ וַיָּקֶם מֹשֶׁה. מַה שֶּׁהָיָה נָמוּךְ – הוּא הֱקִימוֹ, כְּמוֹ שֶׁמֵּקִים אֶת מִי שֶׁנָּפַל. כְּמוֹ כֵן לֶעָתִיד לָבֹא כָּתוּב, (עָמוֹס ט) אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנּוֹפָלֶת.

כָּתוּב (שֹׁם ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה לֹא תוֹסִיף קוּם? (מַשְׁמָע שֶׁבִּזְמַן אַוֵּר קָמָה) אֶלָּא שֶׁבִּזְמַן אַוֵּר הִיא קָמָה. הִיא קָמָה מֵעַצְמָהּ, וְלֹא הֱקִימָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי בְּגָלוּת מִצְרַיִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵקִים אוֹתָהּ וְעָשָׂה כַּמָּה נִסִּים כְּדֵי לַהֲקִימָהּ, וּבְגָלוּת בָּבֶל הוּא לֹא הֵקִים אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עָשָׂה לָהֶם נִסִּים, שֶׁגָּרַם הַזֵּוּט, אֶלָּא הִיא קָמָה. וְעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה כְּאוֹתָם שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם פָּרוּת, וְלֹא הָיְתָה תִּשּׁוּקָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁגָּרַם אוֹתוֹ הַזֵּוּט, שֶׁהֵם נָשִׁים נָכְרִיּוֹת.

וְלָכֵן לֹא הֵקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָשָׂה לָהֶם נִסִּים וּגְבוּרוֹת בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּרְאוּי. אֲבָל לֶעָתִיד לָבֹא, לֹא תוֹסִיף קוּם כָּתוּב. לֹא

תּוֹסִיף קוֹם מֵעַצְמָהּ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אוֹתָהּ, שֶׁכָּתוּב אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנּוֹפֶלֶת. וְכָתוּב (ירמיה ל) וְאֶת דָּוִד מַלְכָּם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם. וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב כָּאן, וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. וַיָּקֶם מֹשֶׁה וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁמֹּשֶׁה הֵקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן, הוֹקִם מִשְׁכָּן אַוָּזר עִמּוֹ, וְהַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן הֵקִים (כְּבֵד) וְסָעַד הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן נִסְתָּר וְגָנוּז הוּא לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּמִשְׁכָּן אַוָּזר הוּקַם עַל הַמִּשְׁכָּן לְמַטָּה וְעוֹמֵד עָלָיו (עִמּוֹ. וְהַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן הַהוּא שֶׁנִּסְתָּר וְגָנוּז לְמַעְלָה לְמַעְלָה, הֵקִים וְסָעַד הַכֹּל. וְהַמִּשְׁכָּן הָאַוָּזר הַהוּא הוּקַם עַל יְדֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַטָּה עוֹמֵד עָלָיו) בְּכוֹזוֹ שֶׁל אוֹתוֹ מִשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. וּכְמוֹ שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַטָּה עַל יַד מֹשֶׁה, אַף כָּךְ לְמַעְלָה עַל יְדֵי אוֹתוֹ שֶׁבָּנָה מֹשֶׁה (דִּרְגָּה שֶׁל מֹשֶׁה). מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. אֶת דַּוְקָא, לְהַרְאוֹת שְׁשֵׁנֵי הַמִּשְׁכָּנוֹת נִתְקְנוּ (הוּקְמוּ) בְּסוֹד שֶׁל מֹשֶׁה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְכִי וַיָּקֶם מֹשֶׁה? הֲרֵי הַכֹּל טָרֵם הִתְתַּקֵּן, וְקִימָה אֵינָהּ אֶלָּא כְּשֶׁהַכֹּל נִשְׁלָם וְנִכְנָס אֵיבָר בְּאֵיבָרוֹ. מַה זֶּה וַיָּקֶם? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים הֵקִים מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. מַה כָּתוּב? וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, וַיִּתֵּן אֶת אַדָּנָיו, וַיָּשֶׂם אֶת קְרָשָׁיו. בִּשְׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ הֵקִים מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, וּבִשְׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ הִתְעַלָּה הַמִּשְׁכָּן וְנִכְנַע הַצַּד הָאַוָּזר. וּלְכָךְ, כְּשֶׁמֹּשֶׁה הֵקִים אֶת הַצַּד הַזֶּה, נִכְנַע הַצַּד הָאַוָּזר. מִשּׁוּם כָּךְ מֹשֶׁה הֱקִימוֹ וְלֹא אַוָּזר.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב וַיִּתֵּן אֶת אַדָּנָיו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִזְדַּעְזְעוּ סְמָאֵ"ל מִמְּקוֹמוֹ, וְאַרְבָּעִים מֶרְכָּבוֹת שֶׁעִמּוֹ, וּבָרְזוּ אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת לְתוֹךְ סִתָּר נֶקֶב הָעָפָר. הִכְנִיס מֹשֶׁה אוֹתָם הָעַמּוּדִים, וְהִתְחַזֵּק הַצַּד הַזֶּה, וְאָז אוֹתָם הָעַמּוּדִים שֶׁל הַצַּד הָאַוָּזר נָפְלוּ וְהִתְרַפּוּ.

פָּתַח וְאָמַר, בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנּוֹפֶלֶת וְגוֹ'. מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? בַּיּוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה דִּין בָּעוֹלָם וְיִפָּקֵד עַל רִשְׁעֵי הָעוֹלָם

כְּמַעֲשֵׂיהֶם. שֶׁהֲרֵי אֵין קִימָה לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִן הֶעָפָר בְּעוֹד שֶׁאוֹתָם רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲמִדוּ בָּעוֹלָם. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (עמוס ט) בַּזֶּרֶב יָמוּתוּ כֹּל זַטָּאֵי עַמִּי הָאֹמְרִים לֹא תַגִּישׁ וְתַקְדִּים בַּעֲדֵינוּ הָרָעָה. מַה כָּתוּב אַזָּרְיו? בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנּוֹפָלֶת וְגוֹ'.

בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן. אֶת פִּרְצֵיהֶן?! אֶת פִּרְצָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת. וַהֲרִסֹתָיו?! וַהֲרִיסוֹתֶיהָ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת. אֶלָּא וְגָדַרְתִּי אֶת פִּרְצֵיהֶן, מִמִּי? מֵאוֹתָם הָרְשָׁעִים, שֶׁכָּתוּב בַּזֶּרֶב יָמוּתוּ כֹּל זַטָּאֵי עַמִּי, שֶׁהֲרֵי אָז יַעֲשׂוּ פְּרָצוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה, וְגָדַרְתִּי אֶת פִּרְצֵיהֶן וַהֲרִסֹתָיו אָקִים. וַהֲרִסֹתָיו, שֶׁל מִי? הֲרִיסוֹתָיו שֶׁל סֻכַּת דָּוִד. (מִמִּי? מִדָּוִד) מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁמִּתְזַוֶּגֶת מַלְכוּת הָרְשָׁעָה בָּעוֹלָם, אָז נִרְפֵּית הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וְסֻכַּת דָּוִד סוֹתֶרֶת אֶת הַבִּנְיָן שֶׁלָּהּ, וְעַל כֵּן וַהֲרִסֹתָיו אָקִים.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל זְמַן שֶׁזֶּה מִתְזַוֵּג – זֶה מִתְרַפֶּה. זֶה מָלֵא – וְזֶה זָרֵב. וּמִפָּנֵי כֵן עַד הַיּוֹם הַהוּא מַלְכוּת הָרְשָׁעָה מִתְזַוֶּגֶת. בַּיּוֹם הַהוּא יִתְזַוֵּג וְיָקִים אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזוֹ הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. וְעַל זֶה וַהֲרִסֹתָיו אָקִים, וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם, מַה זֶּה וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם? הֵימֶנּוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְגוֹ'.

וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. בַּמֶּה הֵקִים אוֹתוֹ? שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן אֶת אֲדָנָיו, וְנָתַן אוֹתָם הָעֲמוּדִים שֶׁתַּזְוִתָיו לְהָקִים עֲלֵיהֶם וּלְסוֹבֵב בָּהֶם אוֹתָם הַצְּיָרִים שֶׁל פָּתוּזִים, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הָעֲמוּדִים שֶׁתַּזְוִתֵיהֶם הֵם הָעֲמִידָה לְהַקִּיפָם. לָמָּה וַיִּתֵּן? זְוֵג וְהִתְקִין אוֹתָם בְּכִזְוֵי. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הוֹסִרוּ אוֹתָם הַתּוֹמְכִים הָאֲוִזְרִים שֶׁל הַצַּד הָאַוִזר.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (תהלים קלז) זְכֹר ה' לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלִַם הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ. וְעַל כֵּן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנוֹת אֶת יְסוֹדוֹתֶיהָ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם מִיסוֹדוֹת אֲוִזְרִים שֶׁיִּשְׁלְטוּ עַל הַכֹּל, וּמִי הֵם? סַפָּירִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) וִיסַדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים, שֶׁאֵלּוּ הֵם הַיְסוֹדוֹת וְהַתּוֹמְכִים

הַזְּקִים וְהָעֶלְיוֹנִים שֶׁאֵין בָּהֶם זְלִלָּה בָּרִאשׁוֹנָה.

מָה הַטַּעַם? כִּי הָאֲבָנִים הָרִאשׁוֹנוֹת מֵאוֹתָם הַיְסוֹדוֹת, יָכְלוּ שְׁאָר הָעַמִּים לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵין בָּהֶם אוֹר עֶלְיוֹן כָּרָאוּי. אֲבָל אֵלֶּה יִהְיוּ מְאִירִים מִתּוֹךְ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן וּמִשְׁקָעוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם. וְאֵלּוּ הֵם הַסַּפִּירִים שֶׁיָּאִירוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, (וְאִם תֹּאמַר) מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יִתּוֹסֵף אוֹר עֶלְיוֹן לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאוֹתָם יְסוֹדוֹת רִאשׁוֹנִים יִתְבַּטְּלוּ, הֲרֵי כָּתוּב (שם) הִנֵּה אָנֹכִי מַרְבִּיץ בַּפּוּךְ אֲבָנָיִךְ. מַרְבִּיץ לְתַקֵּן הַשָּׁבוּר. מַה זֶּה בַּפּוּךְ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (מלכים–ב ט) וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ עֵינֶיהָ. יֵשׁ אֲבָנִים שֶׁנִּקְרָאוֹת פּוּךְ. מָה הַטַּעַם שֶׁל זֶה? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, סוֹד הוּא, וְסוֹד זֶה נִתָּן לָדַעַת לְקוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה.

בֹּא וּרְאֵה, אוֹתָן אֲבָנִים שֶׁל יְסוֹדוֹת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם, זֹאת וְשָׁלוֹמָן שֶׁשָּׁלְטוּ עֲלֵיהֶם שְׁאָר הָעַמִּים, וְלֹא שָׁרְפוּ אוֹתָם וְלֹא נִשְׁרְפוּ, אֶלָּא כֻּלָּם נִגְנְזוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּנַז אוֹתָם, וְכָל אוֹתָם יְסוֹדוֹת הַבַּיִת הַקָּדוֹשׁ נִגְנְזוּ, וְלֹא אָבַד מֵהֶם אֲפִלּוּ אֶזְוֵד. וּכְשֶׁיְּזַוֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיָקִים אֶת יְרוּשָׁלַיִם עַל מְקוֹמָהּ, אוֹתָם הַיְסוֹדוֹת שֶׁל הָאֲבָנִים הָרִאשׁוֹנוֹת יְזַוְּרוּ לִמְקוֹמָם וְלֹא תִשְׁלֹט בָּהֶם עַיִן אַזְוֶרֶת (רָעָה), פָּרַט לִזְמַן שֶׁאָדָם יְכַוֵּן אֶת עֵינוֹ בְּאוֹתוֹ הַפּוּךְ וִימַלֵּא אֶת עֵינָיו מִמֶּנּוּ, וְאָז יִרְאֶה אֶת כָּל הָאֲבָנִים וְהַיְסוֹדוֹת שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם מְתֻקָּנִים עַל מְקוֹמָם, שֶׁלֹּא שָׁלְטוּ בָּהֶם שְׁאָר הָעַמִּים. וְכָל אוֹתָן אֲבָנִים יְקָרוֹת הָאֲזֵרוֹת, וְכָל אוֹתָם בִּנְיֵנֵי הָאֲבָנִים, כֻּלָּם עוֹמְדִים עַל מְקוֹמָם.

וְאָז, (ישעיה נב) כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן. מַה זֶּה בְּשׁוּב ה׳? אֶלָּא כְּשֶׁשָּׁלְטוּ עָלֶיהָ שְׁאָר הָעַמִּים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱלָה אוֹתָהּ לְמַעְלָה, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הוּא יְזַוְּרֶנָּה לִמְקוֹמָהּ, שֶׁכָּתוּב (שם) בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן. בְּשׁוּב ה׳ וַדַּאי.

וּבֹא רְאֵה, כָּל מַה שֶּׁנִּסְתָּר מִן הָעַיִן וְלֹא נִתְּנָה לָעַיִן רְשׁוּת לִשְׁלֹט בּוֹ, לֹא תּוּכַל לִשְׁלֹט בּוֹ הָעַיִן, פָּרַט לַאֲשֶׁר בִּכְזִזֵילַת הָעַיִן בִּדְבָרִים יְדוּעִים. וּמִשּׁוּם

כָּךְ, הִנֵּה אָנֹכִי מַרְבִּיץ בַּפּוּךְ אַבְנַיִךְ. וּבֹא רְאֵה, כָּל הָאַבָּנִים הַלָּלוּ יַעַמְדוּ בִּמְקוֹמָן וְיִהְיוּ יְסוֹדוֹת כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְיסוֹד שֶׁל סַפִּירִים (אֲזוּרִים) יַעַמְדוּ בְּמָקוֹם אַזּוּר סָבִיב, לָרוֹזֵב וְלָאֹרֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וִיסַדְתִּיךְ בַּסַּפִּירִים.

בִּזְמַן שֶׁיָּקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בֵּיתוֹ, בְּאוֹתוֹ זְמַן מַה כָּתוּב? (שָׁם כה) בְּכַלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח. בְּכַלַּע, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ (איכה ב) בְּכַלַּע ה' וְלֹא זָמַל. אוֹתָהּ כּוֹס שֶׁשָּׁתָה זֶה, יִשְׁתֶּה זֶה.

וְאִם תֹּאמַר, אוֹתוֹ בְּכַלַּע הוּא לִזְמַן יָדוּעַ וְקָצוּב כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל – לֹא כָּךְ; כָּתוּב לָנֶצַח. מַה זֶּה לָנֶצַח? לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וְלֹא כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא כְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהֵקִים מִשֶּׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. אֶלָּא לָנֶצַח – לְעוֹלָמִים.

וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהוּא יָקִים עַמּוּדִים וְסִפִּים, וְכָל אוֹתָן תִּקְרוֹת הַבַּיִת בְּתִקּוּנָיו (בְּזוֹהַר), לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. וְכָתוּב (ישעיה נד) הַרְחִיבִי מְקוֹם אָהֳלֵךְ וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁיִּבָּלַע הַצַּד הָאַזּוּר וְלֹא יָקוּם לְעוֹלָמִים. וְאָז, (שָׁם כה) וְזֶרַח עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי ה' דִּבֵּר.

וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהָעַמּוּדִים הַלָּלוּ הוּקְמוּ וְנִתְּנוּ בִּמְקוֹמָם, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הִתְרַפּוּ וְהָעָבְרוּ מִמְּקוֹמָם הָעַמּוּדִים בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל הַצַּד הָאַזּוּר, וְעַל זֶה וַיִּתֵּן אֶת אַדָּנָיו.

מַה זֶּה וַיִּתֵּן? אֶלָּא לָמַדְנוּ שֶׁרָאָה מֹשֶׁה לְפָנָיו אֶת סָמָא"ל הָרָשָׁע, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אֵלָיו לְקַטְרֵג לוֹ, וְאָז הֶחֱזִיק בּוֹ מֹשֶׁה וְקִשֵּׁר אוֹתוֹ לְפָנָיו, וְהֵקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן וְנָתַן אֶת הַתּוּמְכִים שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּתֵּן אֶת אַדָנָיו. וַיִּתֵּן – בְּכוֹזַ, שֶׁלֹּא יוּכַל אָדָם אַזּוּר לִשְׁלֹט עָלָיו וְלָתֵת תּוּמְכִים בִּמְקוֹמָם כְּמֹשֶׁה, שֶׁהֵרִי בְּזוֹזֶק רַב הֵקִים אוֹתוֹ מֹשֶׁה.

בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, כְּשֶׁהִתְזִיל מֹשֶׁה לְהָקִים אוֹתוֹ, זֶה הָיָה בְּאֶזֶד בְּנִיסָן, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הַזּוֹזֶק שֶׁל הַצַּד הָאַזּוּר הָיָה בָּעוֹלָם, שֶׁהֵרִי בִּימֵי נִיסָן, רֹאשׁ הַשָּׁנִים הוּא בָּאֱבוּס (עָלָה לַגַּג), שָׁנִינוּ. וּבְנִיסָן הִתְזִיל מֹשֶׁה וְרָאָה אֶת סָמָא"ל הוֹלֵךְ סְבִיבוֹ לְעַרְבֵּב אוֹתוֹ, וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו מֹשֶׁה, וְאָז – וַיִּתֵּן אֶת

אֲדָנָיו. הוּא הִתְנַדֵּב וְנָתַן לְמַטָּה, וְהִתְנַדֵּב מִי שֶׁהִתְנַדֵּב וְנָתַן לְמַעְלָה זֶה כְּנֶגֶד זֶה.

בְּיוֹם שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן הַזֶּה לְמַטָּה, הוּקַם מִשְׁכָּן אַזּוֹר קָדוֹשׁ לְמַעְלָה, וְהַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן הַטָּמִיר וְהַגָּנוּז הוֹצִיא אוֹרוֹת לְכָל צַד וְהוֹאֲרוּ הָעוֹלָמוֹת.

רַבִּי יוֹסֵי שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, שְׁלֹשָׁה מִשְׁכָּנוֹת רָאִינוּ בַּמִּקְרָא, שֶׁכָּתוּב (במדבר ט) וּבְיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן, כִּסָּה הֶעָנָן אֶת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדֻת, וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן כְּמַרְאֵה אֵשׁ עַד בֹּקֶר. הֲרֵי שְׁלֹשָׁה מִשְׁכָּנוֹת כָּאן. וְלָמָּה מִשְׁכָּן וְלֹא בַּיִת, שֶׁהֲרֵי בַּיִת צָרִיךְ וְלֹא מִשְׁכָּן?

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סו) כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בְּיִשְׂרָאֵל לְנַזְּלָתוֹ וְגוֹרָלוֹ וְקֵרַב אוֹתָם אֵלָיו, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁעָשָׂה מֵהֶם דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לְתַקֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּאָזְד – מַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי. לְתַקֵּן מַעְלָה וּמַטָּה וְלִהְיוֹת אָזְד.

בֹּא וּרְאֵה, הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי – זֶה הָרָקִיעַ שֶׁיַּעֲקֹב שָׁרוּי בּוֹ, שֶׁהוּא דְּיוּקָן עֶלְיוֹן לַכִּסֵּא (כִּסֵּא עֶלְיוֹן לַדְּיוּקָן) הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ. וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי – זֶהוּ הָרָקִיעַ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׁרוּי בּוֹ לֵהָנוֹת מִזִּיו הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. וּמִשּׁוּם שֶׁרוֹצָה לְהִתְעַשֵּׂט יוֹתֵר לְמַטָּה, אָמַר הֲדֹם רַגְלָי. אֵי זֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי – זֶה בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְאֵי זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי – זֶה בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים שֶׁלְּמַטָּה.

אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, הָיָה לָהֶם מִשְׁכָּן, עַד שֶׁבָּאוּ לְשִׁילֹה וְהָיָה שָׁם. וְזֶהוּ סוֹד לְהַמְשִׁיךְ זֶה בָּזֶה וּלְהַכְנִיס זֶה בָּזֶה, לְהִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה כְּדֵי לְהָאִיר, אֲבָל לֹא לִמְנוּחָה. שָׁזוּ לֹא לִמְנוּחָה, רַק כְּשֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי אָז הָיָה מְנוּחָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם זוֹקֵק הַמְּנוּחָה, וְלֹא לִנְסֹעַ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ מִשְׁכָּן וְיֵשׁ בַּיִת. מִשְׁכָּן – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם. מַה זֶּה מִשְׁכָּנִי? מִשְׁכְּנוֹתַיו שֶׁל

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּהְיוּ אֵצֶל יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא מִשְׁכָּן, כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁהוֹלֵךְ לַאֲהוּבוֹ, וְלֹא מֵבִיא אֶת כָּל גְּדוּדָיו עִמּוֹ. כְּדֵי לֹא לְהַטְרִיזַו עָלָיו, הוּא בָּא אֵלָיו בְּמוּעָט וְזֵילוֹת. בַּיִת – שֶׁאֶת כָּל וֵזילוֹתָיו וְאוּכְלוֹסָיו, אֶת כֻּלָּם מֵבִיא עִמּוֹ לָדוּר בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת. וֶזֶהוּ בֵּין מִשְׁכָּן וּבֵין בַּיִת. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הוּא דִּיוּר שֶׁל מְנוּוָזֶה לְעוֹלָמִים בְּכָל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת, וּבְכָל אוֹתָם הַדְּיוּקָנָאוֹת, וּבְכָל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לְשַׁבֵּר (לְוַזֵּבֵר) אֶת הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִשְׁכָּן, בְּקִטְנָן הַדְּמָיוֹת, בְּמַעֲשִׂים קְטַנִּים, לִנְסֹעַ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְהַכֹּל בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מֹשֶׁה עַל הַמִּשְׁכָּן, לֹא יָכוֹל הָיָה לַעֲמֹד בּוֹ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ אֶת הַכֹּל בִּדְמוּתוֹ כָּל דָּבָר וְדָבָר. בַּמָּה הוּא הֶרְאָה לוֹ? בְּאֵשׁ לְבָנָה וּבְאֵשׁ שְׁזוֹרָה וּבְאֵשׁ אֲדַמָּה וּבְאֵשׁ יְרַקָּה. מַה כָּתוּב? (שמות כה) וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם כְּכָל אֲשֶׁר מָרְאָה בָּהָר. עִם כָּל זֶה הִתְקַשָּׁה מֹשֶׁה.

בֹּא וּרְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁהֶרְאָה לוֹ עַיִן בְּעַיִן, לֹא רָצָה מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא לֹא יָדַע לַעֲשׂוֹת אוֹ שֶׁזָּכְמָה לֹא הָיְתָה עִמּוֹ – בֹּא וּרְאֵה, בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכָל שְׁאָר אוֹתָם הָאֲוֵזרִים, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא רָאוּ כְּמוֹ מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב? וַיְרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ וְגוֹ'. אִם הֵם שֶׁלֹּא רָאוּ עָשׂוּ כָּךְ – מֹשֶׁה שֶׁרָאָה עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. אֶלָּא מֹשֶׁה, אַף עַל גַּב שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהַמִּשְׁכָּן מֵהָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ, הַכֹּל הָיָה בְּיָדוֹ וְעַל יָדוֹ, וְהוּא נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב וּרְאֵה וַעֲשֵׂה.

דָּבָר אַזַּר – מֹשֶׁה הִסְתַּלֵּק מִזֶּה וְנָתַן מְקוֹמוֹ לְאַזַּר, עַד שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רְאֵה קָרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל, וְאֹתוֹ אָהֳלִיאָב. וְכָתוּב, וְעָשָׂה בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב וְכֹל אִישׁ זֵזכַם לֵב. אִם הַכָּבוֹד הַזֶּה הָיָה שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהוּא יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ – יִתְקַיֵּם בּוֹ תָּמִיד (יוֹתֵר תָּמִיד).

וְעִם כָּל זֶה, כֵּיוָן שֶׁהוּא צִוָּה וּבְמִצְוָתוֹ נַעֲשָׂה, הוּא עָשָׂה הַכֹּל. וְעוֹד, כָּל מַעֲשֶׂה אֵינוֹ עוֹמֵד אֶלָּא בְּסִיּוּם הַמַּעֲשֶׂה, וְעַל כֵּן וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. רָצוּ לַהֲקִימוֹ כָּל אוֹתָם זִכְמֵי הַלֵּב, וְלֹא הָיָה מִתְקַיֵּם, מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וְהֶקִימוֹ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (מיכה ז) אַל תִּשְׂמְחִי אֹיַבְתִּי לִי כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי וְגוֹ'. מִי אֹיַבְתִּי לִי? זוֹ מַלְכוּת הָרְשָׁעָה שֶׁשִּׁוְּנאת אֶת מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. וּפָסוּק זֶה אָמְרָה אוֹתוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אַל תִּשְׂמְחִי אֹיַבְתִּי לִי כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי, מַה שֶּׁאֵין לְךָ כָּךְ (לָהּ כָּךְ) בְּמַלְכוּת אַוֶּרֶת, שֶׁכֵּיוָן שֶׁתִּפֹּל, לֹא תָקוּם לְעוֹלָמִים. אֲבָל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל – אַף עַל גַּב שֶׁנָּפְלָה, תָּקוּם וְקָמָה שְׁאָר הַפָּעָמִים, שֶׁכָּתוּב כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי.

שֶׁהֲרֵי כַּמָּה פְּעָמִים נָפְלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת וְיָשְׁבָה בֵּין אוֹתָם שְׁאָר בַּעֲלֵי יְרִיבוּת, וּשְׁאָר הָעַמִּים קָמוּ עַל יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁמִידָם מֵהָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פג) עַל עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד, וְכָתוּב כִּי נוֹעֲצוּ לֵב יַחְדָּו וְגוֹ', אָמְרוּ לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי. וְעִם כָּל זֶה – אַף עַל גַּב שֶׁשְּׁאָר הָעַמִּים קָמוּ עֲלֵיהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִנִּיחַ אוֹתָם בִּידֵיהֶם, וְאִם נָפְלוּ – קָמוּ, שֶׁכָּתוּב כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי. שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקִים אוֹתָהּ תָּמִיד.

וַעֲתִידָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לוֹמַר בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אוֹתָהּ מִן הֶעָפָר שֶׁל הַגָּלוּת וְתִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה: אַל תִּשְׂמְחִי אֹיַבְתִּי לִי כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי. כִּי נָפַלְתִּי – בַּגָּלוּת וְהִשְׁתַּעְבְּדוּ בָנַי. קָמְתִּי – בַּזְּמַן הַזֶּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמֹּשֶׁה הוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָם הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם, אָז – וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהֲרֵי עַל יַד מֹשֶׁה הוּקַם בְּכָל זְמַן.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א) בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ וְגוֹ'. בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ וּבְעָמְדָם יַעֲמֹדוּ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ. בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ, וְכִי לֹא יָדַעְנוּ שֶׁבְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ וּבְעָמְדָם יַעֲמֹדוּ? אֶלָּא בְּלֶכְתָּם שֶׁל מִי? בְּלֶכְתָּם שֶׁל הַחַיּוֹת,

כְּשֶׁהֵן הוֹלְכוֹת, אוֹתָם הָאוֹפַנַּיִם יֵלְכוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְלֶכֶת הַחַיּוֹת יֵלְכוּ הָאוֹפַנַּיִם אֶצְלָם. וְעַל כָּךְ בְּלֶכְתָּם יֵלְכוּ וּבְעָמְדָם יַעֲמֹדוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַסְעֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם הָאוֹפַנַּיִם אֵינָם אֶלָּא בַּמַּסָּעוֹת שֶׁל הַחַיּוֹת, וְקִיּוּמָם אֵינָם עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, אֶלָּא הַכֹּל תָּלוּי בַּחַיּוֹת. וְכֵן כָּתוּב, וּבְהִנָּשֵׂא הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנַּיִם לְעֻמָּתָם, מִשּׁוּם שֶׁחַיּוֹת וְאוֹפַנַּיִם הוֹלְכִים כְּאֶחָד.

וּבֹא רְאֵה, עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מַשְׁקוֹפַיִם שֶׁל הַמִּשְׁמָרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת עוֹמְדִים בְּתוֹךְ מַשְׁקוֹף אֶחָד שֶׁבְּצַד מִזְרָח. לַפָּתַח הַזֶּה שׁוֹמְרִים עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת טְמוּנוֹת בְּתוֹךְ תֵּקֶף הַשַּׁלְהֶבֶת שֶׁעוֹטֶרֶת וְסוֹבֶבֶת לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַמַּשְׁקוֹף מֵאוֹתוֹ צַד מִזְרָח.

וְאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים עַמּוּדִים תַּזְוִתֵיהֶם, וְעַל אֵלּוּ הָעַמּוּדִים עוֹמְדִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה עַמּוּדִים, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁתָּמִיד עוֹמְדִים, וְלֹא פּוֹרְזִים לְתוֹךְ הָאֲוִיר כְּמוֹ אוֹתָם הָאֲזוֹרִים, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁנִּקְרָאִים עוֹמְדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) וְנָתַתִּי לְךָ מַהֲלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה. וְאֵלּוּ הָעַמּוּדִים עוֹמְדִים עַל אוֹתָם תּוֹמְכִים, בָּהֶם סוֹבְבִים לְהִתְקַיֵּם בִּמְקוֹמָם.

כְּשֶׁהָעַמּוּדִים הַלָּלוּ עוֹמְדִים עַל מְקוֹמָם, כָּל הַשַּׁלִּיטִים שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם מְעוֹפָפִים וְטָסִים בְּכָל הָעוֹלָם, וְהָעֵינַיִם מַשְׁגִּיחוֹת, וְהֵם מַקְשִׁיבִים לַקּוֹלוֹת וּמַעֲלִים דְּבָרִים לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל. וּמִשּׁוּם כָּךְ אוֹתָם הַתּוֹמְכִים עוֹמְדִים בְּקִיּוּם תְּמִידִי.

בֹּא וּרְאֵה, בְּלֶכְתָּם יֵלְכוּ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וּבְהִנָּשְׂאָם מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנַּיִם לְעֻמָּתָם. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁהַחַיּוֹת הָאֵלֶּה נוֹסְעִים וְעוֹלִים, כָּךְ גַּם הֵם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים. רוּחַ הַחַיָּה – רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנּוֹשֶׁבֶת וּמַכָּה בְּכָל הָאוֹפַנַּיִם לְלֶכֶת. נִמְצָא שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה, הוּא נוֹשֵׂא אֶת מִי שֶׁנּוֹשֵׂא אוֹתוֹ. בֹּא וּרְאֵה, שֶׁהָאָרוֹן הָיָה נוֹשֵׂא אֶת מִי שֶׁנּוֹשְׂאִים אוֹתוֹ. אַף כָּאן הַחַיּוֹת נוֹשְׂאוֹת אֶת הָאוֹפַנַּיִם.

וְאִם תֹּאמַר, כָּתוּב כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנַּיִם – גַּם כָּךְ, זוֹ חַיָּה שֶׁהִיא לְצַד

יָמִין, לִצַּד שְׂמֹאל, וְלִצַּד הַקִּדְמִי וְלִצַּד הָאֲחוֹרִי, וְזוֹהִי זִזָיְה, וְאֵלּוּ הֵן זִזִיּוֹת.

כָּתוּב (יזזוקאל י) הִיא הַזִּזָיְה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּזַּת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בִּנְהַר כְּבָר. זוֹהִי זִזָיְה שֶׁמְּרַבַּעַת לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְזוֹהִי שֶׁעוֹמֶדֶת בְּכִסֵּא לִדְמוּת הָאָדָם, כַּכָּתוּב (שם א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. וְהַכֹּל לְאוֹתָהּ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה נִסְתֶּרֶת שֶׁנִּקְרֵאת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

וְזוֹ הַזִּזָיְה שֶׁלְּמַטָּה שֶׁעוֹמֶדֶת תַּזַּת כָּל הַזִּזִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זִזִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. הַכִּסֵּא שֶׁתַּזַּת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל זוֹ הַדְּמוּת שֶׁל יַעֲקֹב. וְהַכִּסֵּא שֶׁלְּמַטָּה זוֹ הַדְּמוּת שֶׁל דָּוִד, הִיא הַמְּרַבַּעַת לְאַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ רוּזָז יוֹצֵאת מִלְמַעְלָה וְשׁוֹפַעַת וְנִמְשֶׁכֶת מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה, עַד שֶׁמַּגָּעָה בְּכָל הַתַּוְוִתּוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה, וְאוֹתָהּ רוּזָז מַנְהִיגָה אֶת הַכֹּל, וּמַתְקִין אֶת תִּקּוּן הַכֹּל לְתַקְּנָן.

(בְּאוֹתוֹ גָּוֹן מַמָּשׁ שֶׁיֵּשׁ תִּקּוּן לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ) וּבְאוֹתוֹ גָּוֹן מַמָּשׁ מִתְתַּקֵּן לְמַטָּה. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? כִּי רוּזָז הַזִּזָיְה בָּאוֹגָנִים. וְכָתוּב אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּזָז לָלֶכֶת יֵלֵכוּ. מַה כָּתוּב לְמַטָּה? וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. בַּמֶּה? (לְמָה?) לְהָיוֹת הָרוּזָז שֶׁל אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַטָּה בְּאוֹתָהּ הַדְּמוּת שֶׁל הָרוּזָז הָעֶלְיוֹנָה, הִיא הַזִּזָיְה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּזַּת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וּמֵהַזִּזָיְה הַזּוֹ יוֹצֵאת רוּזָז לְהַתְקִין הַכֹּל. גַּם כָּךְ מֹשֶׁה. הִיא הַזִּזָיְה, שֶׁנָּתְנָה רוּזָז לְמַטָּה לְהַתְקִין הַכֹּל. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וַיָּקֶם, וַיִּתֵּן, וַיָּשֶׂם. וּבַכֹּל שָׁם רוּזָז לְהַתְקִין הַכֹּל.

בֹּא וּרְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה, בַּמִּשְׁכָּן שֶׁמֹּשֶׁה עָשָׂה, הוּא הִתְקִין אוֹתוֹ בְּסוֹד אוֹתָהּ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בָּהּ. בַּמִּקְדָּשׁ שֶׁשְּׁלֹמֹה עָשָׂה, הוּא תִּקֵּן אוֹתוֹ בְּסוֹד אוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁהוּא שְׁלוֹם הַבַּיִת וְהוּא מְנוּזַת הַבַּיִת. וְעַל כֵּן בְּסוֹד הַמִּשְׁכָּן הוּא קִרְבַת הַזִּזִבִיבוּת בַּדַּרְגָּה (בַּסוֹד) שֶׁל הַגּוּף, אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁל מֹשֶׁה עוֹמֶדֶת בָּהּ קִרְבַת הַזִּזִבִיבוּת, וְלֹא שֶׁל מְנוּזָה. כְּשֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְהִתְקִין אֶת הַמִּקְדָּשׁ, אוֹתוֹ הַמִּקְדָּשׁ הִתְתַּקֵּן בְּסוֹד שֶׁל זִזִבִיבוּת הַמְּנוּזָה. וְלָכֵן

כְּתוּב בִּשְׁלֹמֹה, הוּא יִהְיֶה אִישׁ מְנוּחָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, זֶה הִתְקִין בְּדַרְגָּה אַוָּזת, וְזֶה הִתְקִין בְּדַרְגָּה אַוָּזת, דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל זֶה בָּזֶה. וְסוֹד זֶה – (בראשית לז) אֵלֶּה תֹּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף.

הָרֵאשִׁית שֶׁהִתְוַוזִיל מִשֶּׁה לְהַתְקִין בַּמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁהוּא צַד הַקְּדֻשָּׁה, הֵקִים קִימָה שֶׁל נְקֻדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע שֶׁהָיְתָה וָוֵשׁוּכָה וּשְׁקוּעָה בִּמְקוֹמָהּ, וְלֹא נִרְאֵית וְלֹא מְאִירָה כְּלָל. וְרֵאשִׁית הַכֹּל הֵקִים אֶת הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁשָּׁקְעָה בִּמְקוֹמָהּ, וְאַוָּזר כָּךְ כָּל הַיֶּתֶר, שֶׁהוּא בְּנָיָנָהּ שֶׁל הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ.

וְאִם נְקֻדָּה זוֹ לֹא הָיְתָה מִתְתַּקֶּנֶת (מוּקֶמֶת) בָּרִאשׁוֹנָה, כָּל מַה שֶּׁהִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנָּה לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִתְתַּקֵּן. וְכֵיוָן שֶׁנְּקֻדָּה זוֹ הוּקְמָה וּמְאִירָה, אָז כָּל שְׁאָר הַתִּקּוּן הָאַוָּזר הִתְתַּקֵּן, וְהִתְיַשְּׁבָה בִּמְקוֹמָהּ. וְעַל כֵּן, וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. (אות) זוֹ נְקֻדָּה שֶׁהָיְתָה וָוֵשׁוּכָה וּשְׁקוּעָה בִּמְקוֹמָהּ. וְאַוָּזר כָּךְ, וַיִּתֵּן אֶת אַדָּנָיו, אוֹתָם הָעַמּוּדִים שֶׁהֵם מִכָּאן וּמִכָּאן. (מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אֲדָנִים וְיֵשׁ אֲדָנִים) וְכֻלָּם הָיוּ מֵאָה לְוֶשְׁבּוֹן, וְכֻלָּם נָוְזִלְקוּ לִמְקוֹמָם, שֶׁכָּתוּב מְאַת אֲדָנִים לִמְאַת הַכִּכָּר כִּכָּר לָאָדֶן.

וְאֵלּוּ הָאֲדָנִים הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, אֲבָל לֹא כָּתוּב בָּהֶם קִימָה, אֶלָּא וַיִּתֵּן, נְתִינָה, לָשִׂים עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁצָּרִיךְ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ תַּוזְתּוֹנִים וְעֶלְיוֹנִים רוֹכְבִים זֶה עַל זֶה. וְעַל כֵּן כָּתוּב בָּהֶם נְתִינָה.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ הוּקְמָה, נִשְׁקַע הַצַּד הָאַוָּזר וְלֹא נִמְוָזה כְּלָל, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ נִמְוָזה אֶלָּא לְאוֹתוֹ הֶעָתִיד לָבֹא שֶׁיִּמָּוָזה מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, הוּקַם זֶה וְנִשְׁקַע זֶה.

וַיִּתֵּן אֶת אֲדָנָיו, אָז הִתְוַוזִיל לְהִתְוַוזֵּק הַצַּד (הָרוּוָז) הַזֶּה שֶׁל קְדֻשָּׁה, וּכְשֶׁנִּתְּנוּ אֵלּוּ הָעַמּוּדִים, נִשְׁקְעוּ כָּל אֵלּוּ שֶׁל הַצַּד הָאַוָּזר וְנִכְנְסוּ לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, מִשּׁוּם שֶׁעָלָה הַצַּד הַזֶּה שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה, וְהוּא וָוְלְקוֹ לְהִתְעַלּוֹת, וְאָז נִשְׁקַע הַצַּד הָאַוָּזר, וְנִכְנַס לְאוֹתוֹ נֶקֶב שֶׁל הַתְּהוֹם.

וְאִלְמָלֵא שֶׁיִּשְׂרָאֵל וָוְטְאוּ (בָּרִאשׁוֹנָה), לֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם יוֹתֵר.

וְאַזַּר כָּךְ אַף כָּךְ וְטָאוּ, וְהִמְשִׁיכוּ אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וּמֵאוֹתוֹ יוֹם לֹא הָיְתָה עֲצָה, אֶלָּא לָתֵת וֵזֶלֶק לְאוֹתוֹ הַצַּד הָאַזַּר בַּכֹּל – בְּסוֹד הַקְּרָבָּנוֹת וְהַנְּסָכִים וְהָעוֹלוֹת. וּבָא רְאֵה, מִשּׁוּם כָּךְ הָעוֹלָה נִשְׂרֶפֶת כֻּלָּהּ בָּאֵשׁ, לְהַכְנִיעַ אֶת הַצַּד הַזֶּה וּלְהַעֲלוֹת אֶת צַד הַקְּדֻשָּׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁמַּשָּׁה הֵקִים אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה, נִשְׁכַּע הַמָּקוֹם הַזֶּה.

בֹּא וּרְאֵה, וַיָּקָם מֹשֶׁה – זֶהוּ צַד הַקְּדֻשָּׁה, וְנִשְׁקָע הַצַּד הָאַזַּר הַטָּמֵא. וַיִּתֵּן – לְצַד הַקְּדֻשָּׁה הַזֶּה, וְנִרְפָּה הַצַּד הָאַזַּר הַטָּמֵא. וַיָּשֶׂם – לְצַד הַקְּדֻשָּׁה הַזֶּה, וְנִכְנָע הַצַּד הָאַזַּר שֶׁל הַטֻּמְאָה. וְאַזַּר כָּךְ, וַיִּתֵּן אֶת בְּרִיזָיו.

וְאַזַּר כָּךְ וַיָּקָם. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה רֵאשִׁית וְסִיּוּם בִּקְיָמָה. הִתְוַזִּיל בִּקְיָמָה וְסִיֵּם בִּקְיָמָה, מִשּׁוּם שֶׁבַּכֹּל צָרִיךְ קְיָמָה – רֵאשִׁית וְסִיּוּם. קְיָמָה בַּהַתְוָזְלָה שֶׁהִתְרַפָּה הַצַּד הָאַזַּר, וְזוֹהִי קְיָמָה לְצַד הַקְּדֻשָּׁה, כְּדֵי לְהִתְקַיֵּם וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה, לִהְיוֹת הִתְקַשְּׁרוּת אַזַּת כְּרָאוּי. מִשּׁוּם שֶׁכָּל זְמַן שֶׁקְּדֻשָּׁה שׁוֹלֶטֶת וְעוֹלָה, הַטֻּמְאָה נִשְׁפֶּלֶת וּמַנְמֶכֶת לְמַטָּה.

רֹאשׁ הַנְּקֻדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת תַּזַּת דְּרָגוֹת שֶׁבַּצַּד הָאַזַּר, הִיא רֹאשׁ הַדַּרְגָּה שֶׁלַּזּוּיִן, רֹאשׁ הַזָּכָר, וְעוֹמֵד רוֹכֵב עַל גָּמָל אָזַד, הוּא רֹאשׁ לַזּוּיִן שֶׁל עֵרֶבוּב אָזַד שֶׁל זִשָּׁף שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט.

שֶׁכְּשֶׁעָשָׂן יוֹצֵא מִתּוֹךְ רֶגֶז הַקָּשֶׁה, מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ עָשָׂן, וְהוֹלֵךְ רֶגֶז אַזַּר רֶגֶז, זֶה עַל זֶה, וְזֶה רוֹכֵב וְשׁוֹלֵט עַל זֶה בְּמַרְאֵה שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה לִהְיוֹת הַכֹּל רֶגֶז קָשֶׁה.

וּכְשֶׁמִּתְוַזִּיל הֶעָשָׂן לְהִתְפַּשֵּׁט, דּוֹזֵק מִתּוֹךְ הָרֶגֶז בְּדַזַּק שֶׁל נְקֻדָּה אַזַּת לְהִתְפַּשֵּׁט, וְאַזַּר כָּךְ מִתְפַּשֵּׁט עָשָׂן הָרֶגֶז בְּעַקְמִימוּת, כְּמוֹ נָזוּשׁ אָזַד זָכָם לְהָרַע.

הָרֹאשׁ שֶׁמִּתְוַזִּיל לְהִתְפַּשֵּׁט, הוּא דַּרְגָּה וַזְשׁוּכָה, עוֹלֶה וְיוֹרֵד, הוֹלֵךְ וְשָׁט וְנָזוּז בִּמְקוֹמוֹ, עַד שֶׁעוֹמֶדֶת הַדַּרְגָּה לְהִתְיַשֵּׁב מֵאוֹתוֹ הֶעָשָׂן שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הָרֶגֶז, וְהוּא צֵל. צֵל עַל מָקוֹם אַזַּר שֶׁנִּקְרָא מָוֶת. וּכְשֶׁשְּׁנֵיהֶם מִתְזַבְּרִים כְּאָזַד,

נִקְרָא צַלְמָוֶת, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ, שְׁתֵּי דְרָגוֹת הֵן שֶׁמִּתְזַוְּגוֹת כְּאֶזֶד.

הַצַּל הַזֶּה הוּא רֵאשִׁית שֶׁל הַנְּקֵדָה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזִּיצוֹנָה, וְזֹשֵׁכָה שֶׁמֵּרַזְּקֶת מֵהַנְּקֵדָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע. וְזוֹהִי נְקֵדָה שֶׁלֹּא עוֹמֶדֶת וְלֹא נִרְשֶׁמֶת בְּגָוְנֵיהָ, וּמִמֶּנָּה מִתְפַּשְׁטֶת הִתְפַּשְׁטוּת הַזִּוּצָה וּלְמַטָּה, וְהִיא שׁוֹקַעַת, וְלֹא נִרְאֵית וְלֹא נִרְשֶׁמֶת.

וֹו הִתְפַּשְׁטָה לְמַטָּה, לִימִין וְלִשְׂמֹאל, וְהִתְפַּשְׁטָה לְמַטָּה לְתוֹךְ הַזְּזֹשֵׁכָה כְּנֶגֶד אֶלֶף וּמֵאָה. שְׁנֵי עַמּוּדִים נָזוּקָקִים לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, מִתְפַּשְׁטֶת הַזְּזֹשֵׁכָה לְתוֹךְ גֶּזֶן שָׁזוּר וְלֹא שָׁזוּר, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ שׁוּם צֶבַע שֶׁיִּתְקַיֵּם בּוֹ. וּבְאוֹתָהּ הִתְפַּשְׁטוּת עוֹמְדוֹת הַזְּזֹשֵׁכוֹת אוֹתָן שֶׁשִּׁמְּשׁוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות י) וְלֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָזְיוֹ וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּזְזָתָיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים. וְכָתוּב וַיְמֵשׁ זֹשֶׁךְ.

הַהִתְפַּשְׁטוּת הַזּוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת בְּכַמָּה מִינִים, מִשֶּׁנִּים אֵלּוּ תּוֹךְ אֵלּוּ. בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הִתְפַּשְׁטוּת יוֹצֵא זֹהַר אֶזֶד שֶׁצָּבוּעַ בְּזָהָב, וְזֶהוּ זָהָב אָדֹם. מִתְפַּשֵּׁט הַזֹּהַר הַזֶּה וּמְכַסֶּה אֶת הַזּוֹשֶׁךְ שֶׁל הָרֹאשׁ, וְהוּא הַזָּהָב שֶׁנִּכְלָל בּוֹ הַזּוֹשֶׁךְ.

הַזּוֹשֶׁךְ הַזֶּה מִתְפַּשֵּׁט לִימִין וְלִשְׂמֹאל, וּמִתּוֹךְ שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ יוֹצֵא גֶּזֶן אֶזֶד שֶׁל כֶּסֶף שֶׁלֹּא זֹהַר. מִתְפַּשֵּׁט הַגֶּזֶן הַזֶּה שֶׁל הַכֶּסֶף, וּמְכַסֶּה אֶת הַזּוֹשֶׁךְ, וְנִכְלָל זֶה בָּזֶה וְיוֹרֵד לְמַטָּה.

מִתְפַּשֵּׁט הַזּוֹשֶׁךְ, וְעוֹמְדוֹת שְׁתֵּי זְזֹשֵׁכוֹת, שֶׁעוֹמְדוֹת (שֶׁיּוֹצְאוֹת) בָּרֹאשׁ הַשָּׁזוּר, וּמִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט וְיוֹצֵא גֶּזֶן אֶזֶד שֶׁל נְזוּשֶׁת. וּמִשָּׁם מִתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה אוֹתוֹ הַזּוֹשֶׁךְ, וְעוֹמֵד עַמּוּד, וְיוֹצֵא גֶּזֶן אֶזֶד שָׁזוּר בְּמַרְאֶה שֶׁל בַּרְזֶל, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַזְּזֹשֵׁכָה.

מִבֵּין שְׁנֵי הָעַמּוּדִים יוֹצֵא עַמּוּד אֶזֶד זָשׁוּךְ בַּזְּזֹשֵׁכָה, וְכָל הַגְּוָנִים הַלָּלוּ נִרְאִים בּוֹ, וְזוֹהִי הָעֲרָלָה שֶׁמַּנְהִיגָה זָכָר לַנְּקֵבָה לְהִזָּדַוֵּג כְּאֶזֶד וְלִהְיוֹת אֶזֶד.

הָעַמּוּדִים הַלָּלוּ יְדוּעִים בְּשֶׁבַע דְּרָגוֹת גְּדוֹלוֹת (זְכָרִים), הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה הִיא הַדַּרְגָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בַּצַּד שֶׁל הַזְּזֹשֵׁכָה הַזּוֹ. זוֹ הַזְּזֹשֵׁכָה עוֹלָה תּוֹךְ הַסְּתָרָה שֶׁל הָעָשָׁן שֶׁל הָאֵשׁ, זֶה כְּלוּל בְּגֶזֶן שֶׁל עָשָׁן, וּבְגֶזֶן שֶׁל אֵשׁ, וּבְגֶזֶן

שָׁזוּר. שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים, לְהִתְעַקֵּם בַּעֲקַמֵּי הָעוֹלָם.

גּוֹן הֶעָשָׁן הַזֶּה יוֹרֵד לָעוֹלָם וְנִכְנָס לְכַמָּה צְדָדִים, וְזֶה מִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם, וּמֵסִית אֶת רוּחוֹת הָאֲנָשִׁים לִרְגָּז, לְהַסְטוֹת אֶת דַּרְכֵיהֶם וּלְהִתְוַוֵּךְ בְּרִגְזָם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים פא) לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר. לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר – זֶה הַזָּכָר. וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר – זוֹ הַנְּקֵבָה. וְהוּא הָרִגְז שֶׁשּׁוֹלֵט וּמִתְוַוֵּךְ בָּעוֹלָם וְנִכְנָס לְתוֹךְ בְּנֵי הָאָדָם וּמְזַוֵּךְ אוֹתָם לְהָרַע.

גּוֹן הָאֵשׁ, הַגָּוֶן הַזֶּה יוֹרֵד לָעוֹלָם, וְנִכְנָס לְכַמָּה צְדָדִים לְהָרַע, לַהֲרֹג, וְלִשְׁפֹּךְ דָּמִים וּלְקַטֵּז בְּנֵי אָדָם, וְעַל זֶה כָּתוּב, (משלי א) אִם יֹאמְרוּ לְכָה אִתָּנוּ נֶאֱרְבָה לְדָם נִצְפְּנָה לְנָקִי חִנָּם. מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ שׁוֹפְכֵי דָמִים לְזוּזָם וְהוֹרְגִים לְזוּזָם. וְיֵשׁ שׁוֹפְכֵי דָמִים וְהוֹרְגִים בַּקְּרָב, וְזֶה מִצַּד הַזָּכָר וְזֶה מִצַּד הַנְּקֵבָה. צַד הַזָּכָר שׁוֹפֵךְ דָּמִים לְזוּזָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. צַד הַנְּקֵבָה, כְּדֵי לַעֲרֹךְ קְרָבוֹת וְלַהֲרֹג אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְכָל הַקְּרָבוֹת וְהַהֶרֶג שֶׁל אֵלֶּה בְּאֵלֶּה בָּאִים מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁל הַנְּקֵבָה.

גֶּוֶן שָׁזוּר, גֶּוֶן זֶה יוֹרֵד לָעוֹלָם וְיוֹרֵד לְהִתְמַנּוֹת עַל כָּל הַפָּצוּעִים וְהַמַּכִּים, וּתְפוּסֵי גּוּף, וּצְלוּבִים וַחֲנוּקִים, לְהָרַע תָּמִיד לִבְנֵי אָדָם. שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ נִפְרָדִים לְכַמָּה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם וּמִתְפַּשְּׁטִים בְּתוֹךְ בְּנֵי הָעוֹלָם.

גּוֹן הֶעָשָׁן יוֹרֵד לָעוֹלָם, וְזֶהוּ הַגָּוֶן הָרִאשׁוֹן שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַנְּקֵדָה הַשְּׁקוּעָה מֵאוֹתוֹ הַצַּל שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהוּא סָמְאֵ"ל, שֶׁרוֹכֵב עַל גָּמָל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְגוֹן הֶעָשָׁן הַזֶּה נִקְרָא קַצְפֵּיאֵ"ל הַגָּדוֹל. וְזֶהוּ הָרִגְז שֶׁל בְּנֵי אָדָם שֶׁמְּזַוְּקִים אֶת הַלֵּב בְּרִגְז.

תַּוָּזת זֶה מְמַנִּים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת קְבוּצוֹת, שֶׁהֵן רִגְז הַגּוּפִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם, מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ רִגְז שֶׁשּׁוֹלֵט בָּעוֹלָם לַעֲשׂוֹת דִּין. אֲבָל זֶה (צד) הוּא רִגְז שֶׁשּׁוֹלֵט וְנִכְנָס לְגוּף בְּנֵי הָאָדָם שֶׁמִּתְרַגְּזִים בָּרִגְז הַזֶּה. וְהָרִגְז הַזֶּה הוּא יְסוֹד לְכָל שְׁאָר הַגְּוָנִים לַעֲשׂוֹת בָּהֶם בְּנָיָן לְהָרַע, מְשׁוּם שֶׁהֶעָשָׁן הַזֶּה יוֹצֵא מִתּוֹךְ רִגְז הָאֵשׁ

הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלּוֹהֶטֶת, וְזֶהוּ הָרִאשׁוֹן לְאוֹתָהּ הָאֵשׁ.

אַרְבָּעָה רְגָזִים נִפְרָדִים מֵאוֹתוֹ הָרִגְזָ, וְרִגְזָ הָרִאשׁוֹן נִקְרָא רִגְזָ, וְזֶהוּ שֶׁמַּרְגִּיז אֶת לֵב בְּנֵי הָאָדָם, וְזֶהוּ שֶׁיּוֹרֵד וְהוֹלֵךְ וּמֵסִית אֶת בְּנֵי הָאָדָם שֶׁמִּתְרַגְּזִים בְּרִגְזָם, וְזֶהוּ שֶׁמּוֹשִׁיךְ אֶת הַמַּשְׁוְזִית עַל הָעוֹלָם. (וְעַל זֶה כָּתוּב (חבקוק ג) בְּרִגְזָ רַחֵם תִּזְכֹּר).

הָרִגְזָ הַשֵּׁנִי, זֶהוּ שֶׁיּוֹרֵד לָעוֹלָם וּמְשׁוֹטֵט וּמִתְפַּשֵּׁט לְכָל הַצְּדָדִים, וְזֶה נִקְרָא שְׁנָאָה. וְזֶה יוֹרֵד וְנִכְנָס בִּבְנֵי אָדָם. וְזֶה, כֵּיוָן שֶׁהוּא נִכְנָס, נִקְרָא מַשְׁוְזִית שָׁקֶט, וְזֶהוּ רִגְזָ שֶׁשּׁוֹתֵק, וְזֶהוּ שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַנְּקֵבָה. וְזֶהוּ רִגְזָ שֶׁל שְׁתִיקָה שֶׁעוֹמֵד בַּעֲקִימוּת זֶהוּ הַקְּשֶׁה מִכֻּלָּם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּמוֹ הַנָּזִישׁ, שֶׁשּׁוֹתֵק תָּמִיד וְהוֹרֵג אַזַּר כָּךְ.

הָרִגְזָ הַשְּׁלִישִׁי, זֶהוּ רִגְזָ הָפוּךְ מֵהָרִאשׁוֹן – שֶׁהוֹלֵךְ וּמִתְזַזֵּק וְלֹא שׁוֹתֵק, אֶלָּא נִגְלֶה אוֹתוֹ רִגְזָ, וְכָל מַה שֶּׁהוּא מִתְגַּלֶּה – כָּךְ נִשְׁבָּר בְּכָל מַה שֶּׁהִתְגַּלָּה, וְלֹא שׁוֹתֵק. כָּךְ נִשְׁבָּר, וְכָךְ נִקְרָא: רִגְזָ שָׁבוּר.

הָרִגְזָ הָרְבִיעִי, רֵאשִׁיתוֹ זָזָק וְסוֹפוֹ שָׁבוּר, וְעַל כֵּן זֶהוּ רִגְזָ שֶׁמְּהַפֵּךְ מִן הָרִאשׁוֹן. מִשּׁוּם כָּךְ זֶהוּ צַד הַשָּׁבוּר מִכֻּלָּם. וְעַל כֵּן הַכֹּל הוּא בְּדַרְגָּה רִאשׁוֹנָה.

דַּרְגָּה שְׁנִיָּה, הִיא דַּרְגָּה שֶׁיּוֹצֵאת מֵזַּשְׁכָּה, וְזֶהוּ גָּוֶן זָשׁוּךְ שֶׁעוֹמֵד מִתּוֹךְ הַזַּשְׁכָּה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל קַיָּם מִתּוֹךְ הַזַּשְׁכָּה וְעוֹמֵד בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת. וְזֶה מִתְפַּשֵּׁט מַטָּה בְּגָוָנִים יְדוּעִים.

בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ קַיָּמִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת צְדָדִים נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה. וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּשְׁנִים זֶה מִזֶּה וּמִתְגַּבְּרִים (וּמְאִירִים) זֶה מִזֶּה, הַכֹּל כָּלוּל זֶה בָּזֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַדְּרָגוֹת יְדוּעוֹת בַּצַּד הַזֶּה לְהָרַע.

מִכָּאן יוֹצְאִים כָּל אֵלּוּ הַמַּשְׁוְזִיתִים הַמְזַבְּלִים שֶׁמְּשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וְעוֹשִׂים דִּין בְּגָלוּי (בָּעוֹלָם) עַל הַמַּעֲשִׂים הַנִּסְתָּרִים שֶׁנַּעֲשׂוּ תּוֹךְ הַזּוֹשֶׁךְ בַּסֵּתֶר, וְהֵם מְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וְעוֹשִׂים בָּהֶם דִּין בְּגָלוּי. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אֵלּוּ

שֶׁמִּשּׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וְעוֹשִׂים דִּין בְּגָלוּי, כֻּלָּם עוֹמְדִים כְּנֶגֶד בְּנֵי אָדָם לְהַזִּיק תָּמִיד אֶל אוֹתָם זַטָּאִים נִסְתָּרִים שֶׁאָמַרְנוּ, וְאוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים אַף וְזֶמָּה, מִתְזַוְּגִים עִמָּם, וְעוֹשִׂים דִּין עַל בְּנֵי אָדָם. זֶה נַעֲשֶׂה בָּעוֹלָם מִבַּעֲלֵי הַדִּין הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ.

דַּרְגָּה זוֹ עוֹמֶדֶת תּוֹךְ וּשְׂךְ וְאֵשׁ, שֶׁהוּא סוֹד אֶזֶד, וּמִתּוֹךְ דַּרְגָּה זוֹ נִפְרָדוֹת כַּמָּה דְּרָגוֹת וֶזֶקוֹת (גְּבָרִים) שֶׁעוֹמְדוֹת תַּזַּת הַצַּד שֶׁל רָקִיעַ אֶזֶד, שֶׁנִּקְרָא רָקִיעַ שָׁזוֹר. דַּרְגָּה שְׁלִישִׁית זֶהוּ רָקִיעַ שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט עַל כָּל אוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁהֵן אֲדֻמּוֹת כַּשּׁוֹשַׁנָּה, וְאֵלּוּ נִקְרָאוֹת הַזְּרוֹעוֹת שֶׁל הַצַּד הַזֶּה.

תַּזַּת אֵלּוּ מִתְפַּשְּׁטוֹת לְמַטָּה דְּרָגוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעוֹת לְתוֹךְ דַּרְגָּה שְׁלִישִׁית (אוֹתוֹ רָקִיעַ שָׁזוֹר), מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ שֶׁבַּדַּרְגָּה הַשְּׁנִיָּה יוֹצְאִים מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הַשָּׁזוֹר וּמְשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם. אֵלּוּ מִיָּמִין, וְאֵלּוּ מִשְּׂמֹאל. אֵלּוּ שֶׁל הַיָּמִין נִפְרָדוֹת לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים. וְאֵלּוּ שֶׁל הַשְּׂמֹאל נִפְרָדוֹת לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים אֲזֻרִים.

הַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן עוֹמֵד לְמַעְלָה. וְעָשָׂן זָשׁוּךְ בִּרְגָז נִקְשָׁר בּוֹ. בַּקֶּשֶׁר הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים זָשׁוּכִים וּמְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְנִכְלָלִים זֶה בָּזֶה. וְהַקֶּשֶׁר הַזֶּה הוּא כָּפוּף וְלֹא מִתְפַּשֵּׁט (נִכְנָע), פָּרַט לִזְמַנִּים יְדוּעִים, וְזֶה הַנִּקְרָא עֶבֶר"ה.

וְהוּא עוֹמֵד וְלֹא שׁוֹכֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא שׁוֹכֵךְ, פָּרַט לִזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מַקְרִיבִים קָרְבָּן לְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹכֵךְ הָרִגָז וְנִכְנָע לְמַטָּה וְנֶזֶלֶשׁ רָגְזוֹ (זֶזְקוֹ), וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט וּלְהִתְזַזֵּק. וּכְשֶׁזֶּה נֶזֶלָשׁ, אָז הַקֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי, שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, לֹא יָכוֹל לִנְסֹעַ וּלְהַנְהִיג.

הַקֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי זֶהוּ שֶׁנִּקְרָא זַעַם, הַקֶּשֶׁר הַזֶּה הוּא שֶׁנּוֹסֵעַ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמַנְהִיג אֶת כָּל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים, וְכָל שְׁאָר הַקְּשָׁרִים כֻּלָּם מִתְנַהֲגִים בּוֹ, וְכֻלָּם מֻזְזָקִים בְּקֶשֶׁר הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁמַּנְהִיג אֶת כָּל הַצַּעַר שֶׁבָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁמִּתְזַזֵּר בְּדַרְגָּה אַזֶּרֶת, לְזַזֵּק אֶת הַנְּקֵבָה, אָז יוֹרְדִים לָעוֹלָם כָּל סוּגֵי הַצַּעַר וְכָל הַדְּזָקִים וְכָל הַצָּרוֹת, שֶׁהֲרֵי אֵינָם יְכוֹלִים לִשְׁלֹט זֶה בִּלְי זֶה. וְכָל

הַדְּרָגוֹת נִתְּנוּ לַנְּקֵבָה לִשְׁלֹט וּלְהַסְטוֹת אֶת הָעוֹלָם, וְאִם לֹא שֶׁרוֹכֵב זֶה עַל זֶה וּמִתְזַוְּגִים זֶה לָזֶה, לֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁהָיָה אָדָם בְּגַן עֵדֶן לְהִתְעַסֵּק בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ, יָרַד סָמָא"ל הַזֶּה וְכָל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁבּוֹ, וְהָיָה רוֹכֵב עַל אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הָרָע כְּדֵי לְהַסְטוֹת אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָחָשׁ שֶׁעָמַד תַּחְתָּיו הוּא עָקַם לְהַסְטוֹת אֶת בְּנֵי הָאָדָם וּלְפַתּוֹת אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי ה) כִּי נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה וְזָלָק מִשֶּׁמֶן חִכָּהּ. וְזֶה נוֹתֵן כֹּחַ, וְזֶה עוֹשֶׂה אֱמוּנוֹת בָּעוֹלָם, וְזֶה בְּלִי זֶה לֹא יְכוֹלִים לִשְׁלֹט.

מִשּׁוּם כָּךְ, כַּאֲשֶׁר אוֹתוֹ הַקֶּשֶׁר שֶׁל הָאֶמְצַע מִתְזַוֵּג בַּנְּקֵבָה, אָז הַדִּינִים יוֹרְדִים וְכָל הַדְּחָזְקִים לָעוֹלָם. וּכְשֶׁזֶּה לֹא מִתְחַזֵּק, שֶׁאֵינוֹ נוֹסֵעַ, הַכֹּל נִשְׁבָּר וְנִכְנָע, שֶׁלֹּא יָכוֹל לִשְׁלֹט. וְעַל כֵּן הַכֹּל נִשְׁבָּר וְנִכְנָע בְּסוֹד הַקְּרָבָנוֹת שֶׁלְּמַטָּה. וְעוֹלָה מִי שֶׁעוֹלֶה לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה וּלְהִתְבָּרֵךְ מִן הָעֻמְקָ הָעֶלְיוֹן, שֶׁמֵּאִיר לְכָל הַפָּנִים.

הַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי הוּא קָשֶׁה בְּוַדַּאי יֶתֶר, וְזֶה נִקְרָא צָרַ"ה, מִשּׁוּם שֶׁמְּזֶה יוֹצְאִים שִׁלְטוֹן לְהַשְׁרוֹת דְּחָזְקִים וְלַעֲשׂוֹת צָרוֹת לָאֲנָשִׁים. וְהַסּוֹד שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב עֶבְרָה וְזַעַם וְצָרָה. אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת קְשָׁרֵי הַיָּמִין.

שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל שְׂמֹאל, כְּשֶׁמִּתְחַזְּקִים כְּאֶחָד, אָז אוֹתוֹ הַשְּׂמֹאל נִקְרָא מִשְׁלַחַ"ת מַלְאֲכֵי רָעִים, מִשּׁוּם שֶׁמֵּהַשְּׂמֹאל הַזֶּה נִשְׁלָחִים לְמַטָּה וְנוֹטְלִים חִזּוּק כָּל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הָרָעִים, אוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַצַּד שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְכָל זֶה מִתּוֹךְ הַדַּרְגָּה הַשְּׁנִיָּה וְהַדַּרְגָּה הַשְּׁלִישִׁית.

הַדַּרְגָּה הָרְבִיעִית, הִיא דַּרְגָּה שֶׁעוֹמֶדֶת מִתּוֹךְ עֻקֶם הָרֹגֶז, גּוֹן הָאֵשׁ. וְזוֹ נִקְרֵאת אֶמְצַע, שֶׁהוּא גּוּף שֶׁעוֹמֵד בֵּין שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת. כָּאן יֵשׁ לַהַט שֶׁלּוֹהֵט בְּאָדָם כַּשּׁוֹשַׁנָּה. מִכָּאן יוֹצְאִים תֶּקֶף לָרֶדֶת לְמַטָּה, לִתְקֹף וְלִשְׁפֹּךְ דָּמִים. מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ שָׁנוּתָן רְשׁוּת וְשִׁלְטוֹן לְמַטָּה לִתְקֹף וְלִשְׁפֹּךְ דָּמִים, זֶה נוֹבֵעַ לַנְּקֵבָה, וְזֶה צָרִיךְ אֶת זֶה כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף צָרִיךְ אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ אֵינָהּ עוֹשָׂה

אֲמָנוּת אֶלָּא בַּגּוּף. וְעַל כֵּן כָּל הַכּוֹזֵז וְכָל הַתֹּקֵף יוֹצְאִים מִכָּאן, לְהַתְקִיף וְלַעֲשׂוֹת אֲמָנוּת בָּעוֹלָם לְהָרַע, כִּנְקֵבָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת מֵהַזָּכָר תָּמִיד.

בְּכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה וּבְכָל קֶשֶׁר וְקֶשֶׁר יֵשׁ כַּמָּה מְמֻנִּים וְכַמָּה גְּדוּדֵי מְזַבְּלִים, שֶׁכֻּלָּם מַנְהִיגִים בִּשְׁבִילָם, וְכָל הַמַּנְהִיגִים בִּגְלָלָם, כֻּלָּם לְמַטָּה, שֶׁהֵם וְזֵילוֹתֶיהָ שֶׁל הַנְּקֵבָה, וּלְכֻלָּם יֵשׁ דַּרְגָּה יְדוּעָה לְמַעְלָה לִהְיוֹת מַנְהִיגִים בָּהּ.

כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לַצַּד הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ הֵיכָלוֹת יְדוּעִים לִדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת לְהִכָּלֵל אֵלּוּ בְּאֵלּוּ – כָּךְ גַּם לְמַטָּה (בַּזּוֹהַר) בְּהֶפֶךְ, בַּצַּד הָאַחֵר, יֵשׁ דְּרָגוֹת לְאוֹתָם הֵיכְלוֹת הַנְּקֵבָה לְהִכָּלֵל אֵלּוּ בְּאֵלּוּ.

בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, שֶׁהִיא רְבִיעִית, עוֹמְדִים דִּינִים רָעִים לָרֶדֶת לְמַטָּה וּלְהִמָּסֵר לְאוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים דִּין רַע קָשֶׁה. מִכָּאן יוֹנְקִים אֶת זְוָקָם לְהַתְקִיף וּלְהַשְׁלִים אוֹתוֹ הַדִּין שֶׁעוֹשִׂים. וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ כְּלוּלִים בָּהֶם, בְּכָל אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת הַמְּזוּהִים שֶׁלְּצַד הַנְּקֵבָה שֶׁלְּמַטָּה. אַשְׁרֵי זֻלָּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּטִּים אֶת דַּרְכָּם מֵהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ וְהוֹלְכִים אַזַּר יִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

דַּרְגָּה וֲמִישִׁית. הַדַּרְגָּה הַזּוֹ נֶּחֱלֶקֶת לִשְׁתֵּי דְרָגוֹת (צְדָדִים), יָמִין וּשְׂמֹאל. וְאֵלּוּ נִקְרָאִים שׁוֹנְקִים, מַשִּׂיגוֹת לְהָרַע וְלִרְדֹּף, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן הַכּוֹזֵז שֶׁל הָרְדִיפָה שֶׁל כָּל הֲזָלָאִים וְכָל הָרָעוֹת שָׁרוּדִים אַזַּר הָרְשָׁעִים, וּכְשֶׁהַדִּין (הַדַּרְגָּה) הַזֶּה מִתְקָרֵב, אֲזַי (אסתר ג) הָרָצִים יָצְאוּ דְּחוּפִים. וְאוֹתָם הָרָצִים הֵם לְמַטָּה, לָרוּץ לְהָרַע. וְכָל אֵלּוּ נִקְרָאִים רוֹדְפִים, וְעַל זֶה כָּתוּב (איכה ד) קַלִּים הָיוּ רֹדְפֵינוּ מִנִּשְׁרֵי שָׁמָיִם.

הַדַּרְגָּה הַזּוֹ נֶּחֱלֶקֶת לִשְׁנֵי צְדָדִים, לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל. שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים הֵם לְיָמִין, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים הֵם לִשְׂמֹאל. וְהַקְּשָׁרִים הַלָּלוּ, וְאוֹתָם הַקְּשָׁרִים שֶׁאָמַרְנוּ, כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים לְאָזוֹר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַקְּשָׁרִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים מִסְתַּכְּלִים לְתוֹךְ הַפָּנִימִיִּים לַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) וְכָל אֲזוֹרֵיהֶם

בָּיְתָה. וְאֵלּוּ כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים לְאָזְוֹר.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא אֵלּוּ הַקְּשָׁרִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם בְּסוֹד שֶׁל אָדָם, וּמְשׁוּם שֶׁהַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁל אָדָם, כְּתוּב כָּל אֲזוֹרֵיהֶם בָּיְתָה. וְהַקְּשָׁרִים הָאֲזוֹרִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ, אוֹתָם קְשָׁרִים שֶׁל הָאֶמְצַע, כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים לְאָזְוֹר, וְאֵלּוּ הֵם בְּסוֹד שֶׁל בְּהֵמָה. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל אֲזוֹרֵיהֶם לְאָזְוֹר. וְהַסּוֹד הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ – (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה׳. זֶה בְּצַד שֶׁל אָדָם, וְזֶה בְּצַד שֶׁל הַבְּהֵמָה. וְכָךְ הַמֶּרְכָּבָה עוֹלָה – אָדָם וּבְהֵמָה.

הַקְּשָׁר הָרִאשׁוֹן, בּוֹ עוֹמֵד גָּוֶן שֶׁל זַשְׁכָּה בְּתוֹךְ עֲרָפֶל (בְּתוֹךְ טֹהַר הָעֲרָפֶל) שֶׁצּוֹמְזֵז בְּקִלְקָלָה תַּזַּת הָאֶבֶן שֶׁעוֹמֶדֶת עָלָיו, שֶׁלֹּא צוֹמְזֵז. וְזֶה עוֹמֵד עַל הַזְּכָאִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם זְכֻיּוֹת, וְאֵין לָהֶם זְכוּת אָבוֹת לְהַזְזִיק בָּהּ וּלְהָגֵן עֲלֵיהֶם.

וּקְשָׁרִים אֲזוֹרִים רוֹדָפִים אַזַּר הָרְשָׁעִים שֶׁהִטּוּ אֶת דַּרְכָּם מִקֶּדֶם לָכֵן, וְרוֹדְפִים אַזְרֵיהֶם, וְכָל אוֹתָם שָׂרְשָׁם נִרְאָה בָּהֶם לִהְיוֹת מַכְרִים. מְשׁוּם שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁרְאוּיִים לְהֵעָנֵשׁ, מַלְאָךְ אֶזְוֹד שָׁלִיזַ קָדוֹשׁ, שֶׁמִּצַּד הַגְּבוּרָה, יוֹרֵד וְרוֹשֵׁם בָּהֶם רֹשֶׁם, וְאוֹתוֹ הָרֹשֶׁם מֵכִר לְמַעְלָה לְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּין. וּכְשֶׁאוֹתוֹ רֹשֶׁם מֵכִר לָהֶם – מִי שֶׁרָאוּי לְזֻלָּאִים, מַלְקִים אוֹתוֹ בְּזֻלָּאִים. מִי שֶׁרָאוּי לְמַכְאוֹבִים וְלִשְׁאָר הָעֲנָשִׁים, הַכֹּל רוֹאִים בְּאוֹתוֹ הָרֹשֶׁם.

וּמְשׁוּם כָּךְ כָּל אוֹתָם הַקְּשָׁרִים עוֹמְדִים לְאָזְוֹר, וּבוֹעֲטִים בְּאוֹתָם שֶׁבּוֹעֲטִים בְּרִבּוֹנָם וּבְכָל אוֹתָם הָרְאוּיִים לִבְעֹט בָּהֶם, פָּרַט לְצַדִּיקִים וַזַּסִידִים וְיֶשׁ לָהֶם זְכוּת אָבוֹת שֶׁרוֹדְפִים אַזְרֵיהֶם זֻלָּאִים, שֶׁאֵלֶּה אֵין שׁוֹלְטִים בָּהֶם וְלֹא בָּאִים לָהֶם זֻלָּאִים מֵהַצַּד הַזֶּה.

וְאִם תֹּאמַר, מֵאַיָּה מָקוֹם בָּאִים לָהֶם זֻלָּאִים? בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (ישעיה נג) וַה׳ זָפַץ דַּכְּאוֹ הֶזֵּלִי. וַה׳ זָפַץ דַּכְּאוֹ, רוֹצֶה לְהַכּוֹת אוֹתוֹ וְלָתֵת לוֹ זֻלָּאִים כְּדֵי לְזַכּוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא מִצַּד הָאַזַּר, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה, וְהַכֹּל בְּמִשְׁקָל אֶזְוֹד שֶׁל הַקְּדֻשׁ עוֹלָה.

הַדְּרָגָה הַשִּׁשִּׁית, זוֹ נִקְרֵאת עָרְלָה. וְזוֹ וְכָל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הַתְּזוּתוֹנוֹת לְמַטָּה, כֻּלָּן נִקְרָאוֹת עָרְלָה, כִּי יוֹנְקוֹת מֵהַצַּד הַזֶּה. וְזֶה תּוֹךְ סוֹד שֶׁל נָזָ"שׁ בָּרוּז (ישעיה כז), וְזֶה מֵינִיק אֶת אוֹתוֹ נָזָ"שׁ עֲלֵכָלְתּוֹ"ן (שם). וְכָל הַדְּרָגוֹת הָאֲזֵרוֹת שֶׁנֶּאֱזָוֹוֹת בַּצַּד הַזֶּה נִקְרָאוֹת בֹּסֶר שֶׁל עָרְלָה, וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶזֶד הוֹלְכִים.

וּבֹא רְאֵה, עַל זֶה כָּל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת שֶׁנִּנְטְעוּ בָּאָרֶץ טֶרֶם הִשְׁרִישׁוּ, שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּזוֹ שֶׁל הָעָרְלָה הַזּוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב, (ויקרא יט) וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זַבִּיבוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל תָּמִיד אֵלָיו, וְהִרְזִיק אוֹתָם מִכָּל הַדְּרָכִים הָרָעוֹת וּצְדָדִים הָרָעִים וְהַטְּמֵאִים לְהִדָּבֵק בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא.

היכלות מסטרא דקדושה

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שָׁנִינוּ בְּאוֹתָם הַהֵיכָלוֹת, שֶׁהֵם עוֹמְדִים לְסַדֵּר אֶת סִדּוּר שִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בֵּין סִדּוּר הָעוֹמֵד בְּדָבָר, בֵּין סִדּוּר הָעוֹמֵד בְּרָצוֹן. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ סִדּוּר הָעוֹמֵד בְּדָבָר, וְיֵשׁ סִדּוּר הָעוֹמֵד בְּרָצוֹן וְכַוָּנַת הַלֵּב, לְדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל, כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף, שֶׁשָּׁם נִתְקָעִים כָּל הָרְצוֹנוֹת וְהַמַּזָּשָׁבוֹת וְלֹא עוֹמְדִים בְּדָבָר כְּלָל. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהוּא נִסְתָּר, כָּךְ כָּל דְּבָרָיו בַּסֵּתֶר.

בֹּא וּרְאֵה, זֶה שֶׁאָמַרְנוּ בְּכָל אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת (תִּלּוּיִם), כָּל אוֹתָם הַסִּדּוּרִים הֵם בִּכְלָל אֶזֶד, כְּדֵי לְהַכְלִיל תַּזּוּתוֹנִים בָּעֶלְיוֹנִים.

אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁסִּדֵּר מֹשֶׁה תְּפִלָּתוֹ בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, הוּא הֶאֱרִיךְ בַּתְּפִלָּה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ תְּפִלָּה שֶׁעוֹמֶדֶת לְמַעְלָה. וּכְשֶׁסִּדֵּר תְּפִלָּתוֹ בִּקְצָרָה עַל אֲזוּתוֹ, הוּא לֹא הֶאֱרִיךְ בָּהּ, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמֶדֶת לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ. וְלֹא הֶאֱרִיךְ יוֹתֵר, כִּי הוּא בַּעַל הַבַּיִת וְצִוָּה אֶת בֵּיתוֹ כָּרָאוּי, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הֶאֱרִיךְ יוֹתֵר בְּבַקָּשָׁתוֹ. (וְעַל זֶה כֻּלָּם) וְכָל הַסִּדּוּרִים

לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָה בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּכָל אוֹתָם (שְׁאָר) הַיְכָלוֹת שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן קָם וְאָמַר, אַשְׁרֵי יָלְקְחָךְ אָדָם הָרִאשׁוֹן, נִבְזָר מִכָּל הַנִּבְרָאִים שֶׁעוֹמְדִים בָּעוֹלָם, שֶׁהִגְדִּיל אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַכֹּל וְהִכְנִיס אוֹתְךָ לְגַן עֵדֶן, וְתִקֵּן לְךָ שֶׁבַע זַוָּגוֹת שָׁם לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּעֹנֶג שֶׁל הַנַּעַם הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כז) לַוָּזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. לַוָּזוֹת בְּנֹעַם ה' – לְמַעְלָה. וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ – לְמַטָּה. לַוָּזוֹת בְּנֹעַם ה', בְּאוֹתָם שִׁבְעַת הָרְקִיעִים לְמַעְלָה. וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, בְּאוֹתָם שִׁבְעַת הָרְקִיעִים שֶׁלְּמַטָּה, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים אֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה.

וּבְכֻלָּם עָמַדְתָּ בְּגַן עֵדֶן. אוֹתָן שֶׁבַע הַזְּוָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת עוֹמְדוֹת עָלֶיךָ לְמַעְלָה לְהִתְעַטֵּר בָּהֶן, וְאוֹתָן שֶׁבַע תַּוְזִתוֹנוֹת עָמַדְתָּ בָּהֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶן, וּבְכֻלָּן הִשְׁלִים אוֹתְךָ אֲדוֹנְךָ לִהְיוֹת שָׁלֵם בַּכֹּל.

עַד שֶׁנִּדְווּ רַגְלֶיךָ אַזַּר עָצַת אוֹתוֹ נָזוּשׁ הָרָע, וְגֵרַשְׁתָּ מִגַּן עֵדֶן, וְגָרַמְתָּ לְךָ מָוֶת וּלְכָל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁעָזַבְתָּ אֶת הָעֲדוּנִים הַלָּלוּ שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְנִמְשַׁכְתָּ אַזַּר אוֹתָן תְּשׁוּקוֹת טְמֵאוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת רֹאשׁ פָּתָנִים, שֶׁהַגּוּף מוּשָׁךְ בָּהֶן וְלֹא הָרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר. וְכָתוּב עֲנָבֵמוֹ עַנְבֵי רוֹשׁ. עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם הֶוָּסִיד וְהִתְוַזִּיל לְתַקֵּן עוֹלָם, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְתִקֵּן לְמַעְלָה וּלְמַטָּה בְּאוֹתָם רְקִיעִים עֶלְיוֹנִים וּבְאוֹתָם רְקִיעִים תַּוְזִתוֹנִים.

אוֹתָם הַתַּוְזִתוֹנִים הֵם הַיְכָלוֹת לְאוֹתָם רְקִיעִים עֶלְיוֹנִים לְהֶאָזֵז זֶה בָּזֶה וּלְהִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּאוֹתָם הַיְכָלוֹת שֶׁאָמַרְנוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁבֵּאַרְנוּ שָׁם בְּתוֹךְ הַכְּלָל, כָּאן יֵשׁ לָנוּ לְפָרֵט דְּבָרִים וּלְתַקֵּן אֶת הַיְזוּד כָּרָאוּי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעוּ הַזְּבָרִים, וְיֵלְכוּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, כַּכָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְצַדִּיקִים וְגוֹ'.

(הֵיכָל לִבְנַת הַסַּפִּיר יְסוֹד וְעַטָּרָה)

הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן – רֵאשִׁית תּוֹךְ הָאֱמוּנָה, וְזוֹהִי רֵאשִׁית לְסוֹד הָאֱמוּנָה,

וּבַדְּרָגוֹת שֶׁל מַרְאֵה הָאֱמוּנָה. נְבִיאֵי הָאֱמֶת הָיוּ רוֹאִים מִתּוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַזּוֹ שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וּמִשּׁוּם שֶׁזּוֹהִי רֵאשִׁית הָאֱמוּנָה, כָּתוּב (שֵׁם א) תְּוֹלַת דִּבֶּר ה׳ בְּהוֹשֵׁעַ. שֶׁרְאָה מִתּוֹךְ דַּרְגָּה זוֹ, שֶׁהִיא רֵאשִׁית כָּל הַדְּרָגוֹת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְסוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת לָרֶדֶת לְמַטָּה.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוֹשֵׁעַ רָאָה מִתּוֹךְ הָרֵאשִׁית הַזֹּאת, סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת, הִצְטָרֵךְ לִטֹּל אֶת אֵשֶׁת הַזְּנוּנִים הַזֹּאת, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נֶאֱוְוּוּ וְנִמְשְׁכוּ מִשָּׁם לְמַטָּה לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֵשֶׁת זְנוּנִים, מִשּׁוּם שֶׁעָזְבוּ וְלֹא נִדְבְּקוּ בְּאֵשֶׁת זַיִל הַזּוֹ, וְרָאָה מִשָּׁם כָּל אוֹתָם הֵיכָלוֹת שֶׁהֵם בְּצַד הַטֻּמְאָה (שֶׁיֵּשׁ לוֹ).

הֵיכָלוֹת הַטֻּמְאָה, כֻּלָּם טְמֵאִים לְמִי שֶׁנִּדְבָּק בָּהֶם, וְעַל זֶה כָּתוּב, קַח לְךָ אֵשֶׁת זְנוּנִים וְגוֹ׳. וְכִי נְבִיא אֱמֶת צָרִיךְ אֶת זֶה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאָסוּר לוֹ לְאָדָם לְהִכָּנֵס לְאוֹתָם הֵיכָלוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּשֵׁךְ אַזְוֵרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה נָזִר, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) וַיֵּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל.

וְהוֹשֵׁעַ פָּזַר לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתָם הֵיכָלוֹת שֶׁנִּטְמְאוּ בָּהֶם יִשְׂרָאֵל וְנִדְבְּקוּ, שֶׁלֹּא יִמָּשֵׁךְ אַזְוֵרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּנָזִר, וַיֵּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל. עַד שֶׁאָמַר לוֹ, קַח לְךָ אֵשֶׁת זְנוּנִים וְיַלְדֵי זְנוּנִים. וְכָתוּב וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח אֶת גֹּמֶר בַּת דִּבְלָיִם. לָדַעַת בַּמֶּה נִדְבְּקוּ וְנִטְמְאוּ וְעָזְבוּ אֶת סוֹד הָאֱמוּנָה, בִּשְׁבִיל אֵל נֵכָר. וְעַל זֶה רָאָה מִתּוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה, רֵאשִׁית כָּל הַדְּרָגוֹת.

הַהֵיכָל הַזֶּה רֵאשִׁית שֶׁל הַכֹּל לַעֲלוֹת בִּדְרָגוֹת. הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא מָדוֹר שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹר, לְהִתְעַטֵּר בְּדַרְגּוֹתָיו, לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

בַּהֵיכָל הַזֶּה מְמֻנֶּה אָזוֹד שַׁמָּשׁ, טָהֲרִיאֵ״ל שְׁמוֹ, וְהוּא עוֹמֵד עַל פָּתַזוֹ אוֹתוֹ הַהֵיכָל. וְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁעוֹלוֹת, עוֹמֵד הַמְמֻנֶּה הַזֶּה בְּפָתַזוֹ הַזֶּה, וְכַמָּה מְמֻנִּים אֲזוֹרִים עִמּוֹ, וְכֻלָּם אֵשׁ לוֹהֶטֶת וְשַׁרְבִיטֵי אֵשׁ בִּידֵיהֶם, וְכֻלָּם בַּעֲלֵי עֵינַיִם. הַמְמֻנֶּה הַזֶּה עוֹמֵד בְּצַד זֶה. אִם זוֹכֶה הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ לְהִכָּנֵס, הַמְמֻנֶּה הַזֶּה פּוֹתֵחַ פָּתַזוֹ וְהִיא נִכְנֶסֶת.

וְאִם לֹא זָכָה, אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הָאַוָּזר שֶׁעוֹמֵד בַּצַּד הָאַוָּזר מִזַּמָּן, וְכַמָּה אֶלֶף וְרִבָּבוֹת שׁוֹמְרֵי הַזַּוְקִים עִמּוֹ. דּוֹזֶה אוֹתָהּ אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הָאַוָּזר הַקָּדוֹשׁ, וְלוֹקְזוֹ אוֹתָהּ הָאַוָּזר הַזֶּה שֶׁבְּצַד הַטֻּמְאָה, וּמַכְנִיס אוֹתָהּ לְתוֹךְ אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת הַטְּמֵאִים, וְכָל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַזַּוְקִים אוֹזְזִים אוֹתָהּ, עַד שֶׁמּוֹרִידִים אוֹתָהּ לַגֵּיהִנֹּם, וְנִדּוֹנִית שָׁם שְׁנֵים עָשָׂר זְדָשִׁים. הַתִּקּוּן שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הָאַוָּזר, בֵּית דִּין לָדוּן בָּהֶם אֶת הָרְשָׁעִים.

כְּמוֹ כֵן אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הַקָּדוֹשׁ שֶׁעוֹמֵד עַל אוֹתוֹ פָּתַזוּ – כָּל אוֹתָן תְּפִלּוֹת שֶׁבּוֹקְעוֹת אֲוִירִים וּרְקִיעִים לְהַכְנֵס לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, אִם תְּפִלַּת רַבִּים הֵם – הוּא פּוֹתְזוֹ פָּתַזוּ וּמַכְנִיס אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה, עַד שֶׁנַּעֲשׂוֹת כָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם עֲטָרָה בְּרֹאשׁ צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי.

וְאִם תְּפִלַּת יָזִיד הִיא – עוֹלָה עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְפָתַזוּ הַהֵיכָל הַזֶּה, שֶׁהַמְמֻנֶּה הַזֶּה עוֹמֵד בּוֹ. אִם נָאָה הִיא הַתְּפִלָּה לְהִכָּנֵס לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ (יָפָה), מִיָּד פּוֹתְזוֹ פָּתַזוּ וּמַכְנִיס אוֹתָהּ. וְאִם לֹא נָאָה, הוּא דּוֹזֶה אוֹתָהּ הַזּוּצָה, וְיוֹרֶדֶת לְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם, וְעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הָרָקִיעַ הַתַּזְתּוֹן מֵאוֹתָם הָרְקִיעִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמַּנְהִיגִים תּוֹךְ הָעוֹלָם. וּבְאוֹתוֹ רָקִיעַ עוֹמֵד מְמֻנֶּה אֶזֶּד שֶׁשְּׁמוֹ סַהֲדִיאֵ"ל, וּמְמֻנֶּה עַל הָרָקִיעַ הַזֶּה, וְנוֹטֵל אֶת כָּל אוֹתָן הַתְּפִלּוֹת שֶׁנִּדְזוּז, שֶׁנִּקְרָאוֹת תְּפִלּוֹת פְּסוּלוֹת, וְגוֹנֵז אוֹתָן, עַד שֶׁנִּדּוֹן (שֶׁשָּׁב) אוֹתוֹ אָדָם.

אִם שָׁב לְרִבּוֹנוֹ כָּרָאוּי וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה זַכָּה אֲזֶרֶת – אוֹתָהּ תְּפִלָּה זַכָּה כְּשֶׁעוֹלָה, נוֹטֵל אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה סַהֲדִיאֵ"ל אֶת הַתְּפִלָּה הַזּוֹ, וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ לְמַעְלָה, עַד שֶׁפּוֹגֶשֶׁת בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה זַכָּה, וְעוֹלוֹת וּמִתְעָרְבוֹת כְּאֶזֶּד וְנִכְנָסוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וְלִפְעָמִים נִדְזֵזִית אוֹתָהּ תְּפִלָּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ אָדָם נִמְשָׁךְ אַזַּר הַצַּד הָאַוָּזר, וְהוּא נִטְמָא בְּאוֹתוֹ צַד, וְנוֹטֵל אוֹתָהּ אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁבְּאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוָּזר הַטָּמֵא. וְאָז עוֹמֵד אוֹתוֹ צַד הָאַוָּזר הַטָּמֵא, עוֹלֶה וּמַזְכִּיר אֶת זְטָאֵי אוֹתוֹ הָאָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַסְטִין עָלָיו לְמַעְלָה. וְלָכֵן כָּל הַתְּפִלּוֹת וְכָל

הַנְּשָׁמוֹת, כְּשֶׁעוֹלוֹת, כֻּלָּן עוֹלוֹת וְעוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַהֵיכָל הַזֶּה, וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה עוֹמֵד עַל פֶּתַח הַהֵיכָל הַזֶּה לְהַכְנִיס נְשָׁמוֹת וּתְפִלּוֹת, אוֹ לְדַחוֹתָן הַחוּצָה.

מֵעַל לַפֶּתַח הַזֶּה יֵשׁ פֶּתַח אַחֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹתֵר לוֹ, וְנִפְתָּח שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם וְלֹא נִנְעָל, וְעוֹמֵד לְאוֹתָם בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁשּׁוֹפְכִים דִּמְעָה בִּתְפִלָּתָם לִפְנֵי רִבּוֹנָם. וְכָל הַשְּׁעָרִים וְהַפְּתָחִים נְנְעָלִים, עַד שֶׁנִּכְנָסִים בִּרְשׁוּת, פָּרַשׁ לַשְּׁעָרִים הַלָּלוּ שֶׁנִּקְרָאִים שַׁעֲרֵי דִּמְעָה.

וּכְשֶׁהַתְּפִלָּה הַזּוֹ שֶׁל הַדִּמְעָה עוֹלָה לְמַעְלָה לְהִכָּנֵס בְּאוֹתָם הַשְּׁעָרִים, מְזַדַּמֵּן אוֹתוֹ אוֹפַן שֶׁעוֹמֵד עַל שֵׁשׁ מֵאוֹת זְיוֹת גְּדוֹלוֹת, שֶׁשְּׁמוֹ רַזְמִיאֵ"ל, וְלוֹקֵחַ אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה בְּאוֹתָן דִּמְעוֹת, הַתְּפִלָּה נִכְנֶסֶת וְנִקְשֶׁרֶת לְמַעְלָה.

וְאוֹתָן דִּמְעוֹת נִשְׁאָרוֹת כָּאן וּרְשׁוּמוֹת בַּפֶּתַח הַזֶּה. וְיֵשׁ דִּמְעוֹת אֲזוּרוֹת, וּרְשׁוּמוֹת תָּמִיד עַל כָּל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁלֹּא נִמְחוֹת (נִרְאוֹת). אֲלֶה הֵן דִּמְעוֹת שֶׁשָּׁפְכוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה כְּשֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָּיוּן. וְאוֹתָן דִּמְעוֹת שֶׁשָּׁפְכוּ עַל צַדִּיקִים וּטְהוֹרִים כְּשֶׁמִּסְתַּלְּקִים מֵהָעוֹלָם. אֶת כֻּלָּן נוֹטְלוֹת אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת וּמְעָרְבוֹת אוֹתָן בְּאוֹתָן דִּמְעוֹת שֶׁנִּשְׁפָּכוּ עַל חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה כה) וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים. מִי הַפָּנִים? אֵלּוּ הַמֶּרְכָּבוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת. וְאַחַר כָּךְ – וְחֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי ה' דִּבֶּר.

בַּהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ רוּחַ שֶׁנִּקְרֵאת סְטוֹטְרִי"ה, וְזֶהוּ מַרְאֵה הַסַּפִּיר שֶׁנּוֹצֵץ לְכָל עֵבֶר, וְזֶהוּ שֶׁעוֹמֵד לִשְׁנֵי צְדָדִים, וּמֵאֵלּוּ נִפְרָדִים נִיצוֹצוֹת כְּהִתְנוֹצְצוּת הַנֵּר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּכַמָּה צְדָדִים. וְכַמָּה גְּוָנִים לוֹהֲטִים מִזֶּה בְּצַד הַיָּמִין.

כְּשֶׁאוֹתוֹ רָקִיעַ עֶלְיוֹן, הַנָּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן מוֹצִיא נְשָׁמוֹת, לְהַכְנִיס לְתוֹךְ הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי לְמַעְלָה, אוֹתוֹ הֵיכָל שְׁבִיעִי לוֹקֵחַ אוֹתָם. וּכְשֶׁיּוֹצְאוֹת אוֹתָן נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הֵיכָל שְׁבִיעִי, יוֹרְדוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעוֹת לַהֵיכָל הַזֶּה, וְלוֹקֵחַ אוֹתָם הָרוּחַ הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁשְּׁמוֹ סְטוֹטְרִי"ה, שֶׁהוּא לְיָמִין. וְכָל

אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁל זְכָרִים שֶׁעֲתִידִים לִפָּרֵז בְּצַדִּיקִים זְכָרִים, לְיָמִין כֵּיוָן הוּא לוֹקֵחַ אוֹתָן, וּמִתְעַכְּבוֹת שָׁם עַד שֶׁנִּכְלָלוֹת בַּנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַנְּקֵבוֹת.

מֵהָרוּחַ הַזּוֹ יוֹצֵאת רוּחַ אַוֶּרֶת לִשְׂמאל, שֶׁנִּרְאֵית וְנִגְנֶזֶת וְנִכְלֶלֶת בָּרוּחַ הָרִאשׁוֹנָה הַזּוֹ, וְהֵן אַחַת כְּלוּלוֹת זוֹ בָּזוֹ. וְהָרוּחַ הָאַוֶּרֶת הַזּוֹ נִקְרֵאת אַדִּירִיָ"ה סָנוּגְיָ"א סניגיה (סנוגיא סטניה). זוהי רוּחַ לִשְׂמאל. וְזוֹ עוֹמֶדֶת. כְּשֶׁתִּשּׁוֹקֵת הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי לְהִדָּבֵק בְּאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, אוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁעוֹלֶה מִמַּטָּה לְמַעְלָה עוֹשֶׂה נְשָׁמוֹת בָּרָצוֹן שֶׁלּוֹ, וְהֵן נְקֵבוֹת.

וּכְשֶׁהָרָצוֹן שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר יוֹרֵד וְנִדְבָּק מִמַּעְלָה לְמַטָּה, עוֹשִׂים נְפָשׁוֹת שֶׁל זְכָרִים. הָרָצוֹן שֶׁלְּמַעְלָה עוֹשֶׂה זְכָרִים, וְהָרָצוֹן שֶׁלְּמַטָּה עוֹשֶׂה נְקֵבוֹת.

וּכְשֶׁהַנְּשָׁמוֹת הַנְּקֵבוֹת הַלָּלוּ יוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ הֵיכָל שְׁבִיעִי, יוֹרְדוֹת (יוֹצְאוֹת) עַד שֶׁמַּגִּיעוֹת לְרוּחַ הַשְּׂמאל הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת אַדִּירִיָ"ה, וְנִקְרֵאת (שמות כד) לִבְנַ"ת הַסַּפִּ"ר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בִּצְדָדִים אֲוֵזִרִים.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לָרוּחַ הַזּוֹ אוֹתָן נְשָׁמוֹת נְקֵבוֹת, לוֹקְחוֹת אוֹתָן הָרוּחַ הַזּוֹ וְעוֹמְדוֹת בָּהּ. וְאַחַר כָּךְ נִכְלָלוֹת רוּחַ הַשְּׂמאל הַזּוֹ בְּרוּחַ הַיָּמִין הַזּוֹ, וְאָז נַעֲשׂוֹת אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת כְּלוּלוֹת זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד, (מְזֻדָּוְגוֹת) וּפוֹרְזוֹת מֵהַהֵיכָל הַזֶּה, וְנִפְרָדוֹת בִּבְנֵי אָדָם, כְּשֶׁבָּא לְהִתְכַּלֵּל כָּל אַחַת כְּפִי דַּרְכָּהּ, וְאַחַר כָּךְ מְזֻדָּוְגוֹת כְּאֶחָד.

הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁל הַשְּׂמאל בְּיָמִין, מִכָּה זוֹ בָּזוֹ לְהִכָּלֵל, וְיוֹצְאִים נִיצוֹצוֹת שְׁמִתְפַּשְּׁטִים לְכָל עֵבֶר, וְנַעֲשִׂים אוֹתָם הָאוֹפַנִּים מֵהֶם, מֵאוֹתָם הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ רוּחַ הַשְּׂמאל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל א) מַרְאֵה הָאוֹפַנִּים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תַּרְשִׁישׁ. וְאֵלּוּ הֵם אוֹפַנִּים שֶׁלּוֹהֲטִים בָּאֵשׁ וְעוֹמְדִים בְּשִׂירָה.

כֵּיוָן שֶׁהִתְבַּשְּׂמוּ רוּחַ בְּרוּחַ וְנִכְלְלוּ כְּאֶחָד, אָז יוֹצֵא אוֹר אֶחָד שֶׁעוֹלֶה וְיוֹרֵד, וּמִתְיַשֵּׁב עַל אַרְבַּע שׁוּרוֹת שֶׁל אוֹפַנִּים, וְהִיא זִיזָהּ אַחַת שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם, וְנִקְרֵאת בָּזָק. הַבָּזָק הַזֶּה מֵאִיר בְּאוֹר שֶׁנּוֹצֵץ תּוֹךְ הַשַּׁלְהֶבֶת, וְשׁוֹלֵט עַל כָּל אוֹתָם הָאוֹפַנִּים.

וּבִתְפַשֵּׁט מִמֶּנּוּ רָקִיעַ אָזְדּ שֶׁעוֹמֵד עַל שְׁנֵי עַמּוּדִים, וְאוֹתָם שְׁנֵי הָעַמּוּדִים הֵם שְׁנֵי כְרוּבִים, אָזְדּ מִצַּד זֶה וְאָזְדּ מִצַּד זֶה, וְהָרָקִיעַ הַזֶּה עַל רֹאשָׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם י) וְאֶרְאֶה וְהִנֵּה אֶל הָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הַכְּרֻבִים. וְלֹא הָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁעַל רֹאשׁ הַחַיּוֹת. וְהַבָּזָק הַזֶּה מִמַּעְלָה עָלָיו, וְרוּחַ עֶלְיוֹנָה הַנִּכְלֶלֶת עַל הַכֹּל.

כָּל אוֹתָן תְּפִלּוֹת שֶׁמַּקְדִּימוֹת טָרֶם שֶׁסִּיְּמוּ יִשְׂרָאֵל אֶת תְּפִלּוֹתֵיהֶם, מִתְעַכְּבוֹת בָּרָקִיעַ הַזֶּה, וְהַבָּזָק הַזֶּה שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הָרָקִיעַ הַזֶּה מְתַקֵּן אוֹתָן, עַד שֶׁבָּא סַנְדַלְפוֹ"ן הַמְּמֻנֶּה הַגָּדוֹל, רוּחַ עֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מְסַיְּמִים אֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת, הוּא נוֹטֵל אוֹתָם מֵהָרָקִיעַ הַזֶּה, וְעוֹלֶה וְקוֹשֵׁר לָהֶם קְשָׁרִים (וּכְתָרִים) לַאֲדוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי.

הַבָּזָק הַזֶּה עוֹמֵד לִמְנוֹת אֶת כָּל אוֹתָן הַתְּפִלּוֹת שֶׁעוֹלוֹת, וְכָל אוֹתָם דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁמִּתְעַטְּרִים בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁרוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת וְהַלַּיְלָה נֶחֱלָק, וְכָל מִי שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים עוֹלִים, וְנוֹטֵל אוֹתָם הַבָּזָ"ק, וּמַנִּיחַ אוֹתָם בָּרָקִיעַ הַזֶּה, עַד שֶׁעוֹלֶה הַיּוֹם.

וְאַזַר שֶׁעוֹלֶה הַיּוֹם, עוֹלִים אוֹתָם דְּבָרִים וְשׁוֹרִים בַּמָּקוֹם שֶׁל הָרָקִיעַ שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה, וְזֶה נִקְרָא סֵפֶר הַזִּכָּרוֹן, שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו. לְפָנָיו, מִשּׁוּם שֶׁסֵּפֶר וְזִכָּרוֹן כְּתָב בְּקֶשֶׁר אָזְדּ.

אוֹתָם אַרְבָּעָה גַּלְגַּלִּים הֵם נוֹסְעִים עַל שְׁנֵים עָשָׂר עַמּוּדִים. אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה: אַהֲנִיאֵ"ל. קְדוּמִיאֵ"ל (קְדוּמִיָּ"א מַלְכִּיאֵ"ל) יְאַהַדוֹנָהֵ"י, יְהַדּוֹנָיָ"ה. שֶׁמַּפְתְּחוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּידֵיהֶם.

וְאֵלּוּ הָאַרְבָּעָה הֵם כְּלוּלִים בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת אֲדָנָ"י, שֶׁסַּנְדַלְפוֹ"ן בַּעַל הַמֶּרְכָּבוֹת מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ פּוֹרְזוֹת בָּאֲוִיר, שֶׁאוֹתוֹ אֲוִיר כָּלוּל בְּאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יְהוָ"ה – יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. וְאוֹתוֹ הָאֲוִיר כּוֹלֵל אוֹתָם, וְנִכְלָלוּ אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְאֵלּוּ הָאַרְבָּעָה נוֹטְלִים אוֹתָם בְּסוֹד אוֹתוֹ

הַבָּזָק.

וְאֵלּוּ הָאַרְבָּעָה נִכְנָסִים בְּאַרְבָּעָה, אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, שֶׁכָּתוּב (שמות לו) מַקְבִּילוֹת הַלְּלָאוֹת אַוזֶת עַל אֶזֶת. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וְסוֹד הוּא לְהַכְלִיל אֵלֶּה בְּאֵלֶּה וּלְשַׁלֵּב אֵלֶּה בְּאֵלֶּה בְּסוֹד אוֹתוֹ הָרוּזַ שֶׁכָּלוּל בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. שֶׁכָּלוּל שֵׁם זֶה בְּשֵׁם זֶה.

וְהַכֹּל מִתְנַהֲגִים בַּהֵיכָל הַזֶּה וְנוֹסְעִים בְּאוֹתָהּ הָרוּזַ בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל. בַּהֵיכָל הַזֶּה הוּא יְאַהֲדוֹנָהּ״י, כְּלָל שֶׁל שְׁנֵי שֵׁמוֹת, מִתּוֹךְ שֶׁהוּא רוּזַ בְּרוּזַ. וּכְשֶׁשֵּׁם זֶה, שֶׁכָּלוּל בְּסוֹד שֶׁל רוּזַ בְּרוּזַ, וְכָלוּל זֶה בָּזֶה, מֵאִיר זֶה בָּזֶה, אֲזַי הַכֹּל מֵאִיר, וְעוֹלֶה הָאוֹר וְיוֹרֵד כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וּבֵאַרְנוּ.

וְאָז (כַּאֲשֶׁר) נוֹסַעַת הָרוּזַ הַזּוֹ, הַכֹּל נוֹסְעִים בִּשְׁבִילָהּ, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּזַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ לֹא יִסַּבּוּ בְלֶכְתָּן. וּכְשֶׁרוּזַ זוֹ מְאִירָה בַּשֵּׁם הַזֶּה, אֲזַי נִכְנָסִים כֻּלָּם זֶה בָּזֶה וְנִקְשָׁרִים כֻּלָּם כְּאֶזֶד לַעֲלוֹת לְמַעְלָה בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה.

בְּאֶמְצַע הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד עַמּוּד אֶזֶד הַנָּעוּץ מֵהַהֵיכָל הַזֶּה לַהֵיכָל הַשֵּׁנִי, בָּזֶה עוֹלֶה רוּזַ שֶׁלְּמַטָּה אֶל הָרוּזַ שֶׁלְּמַעְלָה, לְהַאֲזוּז רוּזַ בְּרוּזַ, וְכֵן עַד מַעַל לְכֻלָּן, לִהְיוֹת כֻּלָּן רוּזַ אַוזֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרוּזַ אֶזֶד לָהֶם.

הָעַמּוּד הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע, שְׁמוֹ אַדְרַהֲנִיאֵ״ל, וְסוֹדוֹת הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּיָדוֹ. כְּשֶׁתְּפִלּוֹת עוֹלוֹת וּמַגִּיעוֹת לָעַמּוּד הַזֶּה, אֲזַי כָּל אֵלּוּ שֶׁבַּהֵיכָל הַזֶּה נוֹסְעִים לְתוֹךְ הַהֵיכָל הַשֵּׁנִי, לְהַאֲזוּז זֶה בָּזֶה, לִהְיוֹת הַכֹּל בְּסוֹד אֶזֶד, לְהִתְיַזֵּד מַעְלָה וּמַטָּה כְּאֶזֶד, לִהְיוֹת שָׁם קָדוֹשׁ שָׁלֵם כָּרָאוּי.

הֵיכַל עֲצֶם הַשָּׁמַיִם הוי״ד

הַהֵיכָל הַשֵּׁנִי, הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד תּוֹךְ סוֹד הָאֱמוּנָה לְהַאֲזוּז בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה. הַהֵיכָל הַזֶּה טָמִיר וְגָנוּז יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן. וּבַהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ שְׁלשָׁה פָּתְוִזִים, וְשַׁמָּשׁ אֶזֶד מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, וּשְׁמוֹ אוּרְפַנִיאֵ״ל. הַמְמֻנֶּה הַזֶּה שׁוֹלֵט עַל

שְׁלֹשֶׁת צִדְדֵי הָעוֹלָם – דָּרוֹם צָפוֹן וּמִזְרָח. דָּרוֹם מִצַּד זֶה, וְצָפוֹן מִצַּד זֶה, וּמִזְרָח בָּאֶמְצַע.

שְׁלֹשֶׁת הַפָּתוּחִים הַלָּלוּ לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים אֵלּוּ. שְׁנַיִם סְתוּמִים, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע פָּתוּחַ, בְּסוֹד הַכְּתוּב (שמות כד) וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר. הַמְמֻנֶּה הַזֶּה נִפְקָד וְעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הַפָּתוּחַ, וְתַחַת יָדוֹ שְׁנֵי מְמֻנִּים אֲחֵרִים שֶׁמְּמֻנִּים עַל אוֹתָם הַפְּתוּחִים הָאֲחֵרִים הַסְּתוּמִים.

וְכָל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת, שֶׁהֵם הָרוּגֵי בֵּית דִּין, אוֹ אוֹתָם הָרוּגֵי שְׁאָר הָעַמִּים, כֻּלָּם הִתְמַנּוּ תַּחַת יְדֵיהֶם, וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה שֶׁעֲלֵיהֶם זוֹקֵק אוֹתָם לְדַמְיוֹתֵיהֶם בִּלְבוּשָׁיו, שֶׁהֵם אֵשׁ דּוֹלֶקֶת, וּמַעֲלֶה אוֹתָם לְמַעְלָה, וּמַרְאֶה אוֹתָם לְרִבּוֹנוֹ, וְאָז הוּא נוֹטֵל אוֹתָם וְזוֹקֵק אוֹתָם בְּבִגְדֵי הַמַּלְכוּת שֶׁלּוֹ אֶת אוֹתָם הָרוּגֵי שְׁאָר הָעַמִּים.

וְאוֹתָם הָרוּגֵי בֵּית דִּין מוֹרִיד אוֹתָם הַמְמֻנֶּה הַזֶּה, וּמַכְנִיס אוֹתָם אַזַּר אוֹתָם שְׁנֵי הַפְּתוּחִים הַסְּתוּמִים שֶׁאוֹתָם שְׁנֵי הַמְמֻנִּים הָאֲחֵרִים עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם, וְשָׁם הֵם רוֹאִים אֶת כְּבוֹד כָּל אֵלּוּ שֶׁקִּיְּמוּ תוֹרָה וְשָׁמְרוּ אֶת מִצְוֹתֶיהָ, וְהֵם מִתְבַּיְּשִׁים בְּעַצְמָם וְנִכְוִים מֵהַזִּקָּה שֶׁלָּהֶם, עַד שֶׁהַמְמֻנֶּה הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם פּוֹתְחַ לָהֶם אֶת שַׁעַר הַמִּזְרָח, וּמֵאִיר לָהֶם וְנוֹתֵן לָהֶם זַיִת שֶׁנִּפְתָּחוּ בְּאוֹתוֹ שַׁעַר הַמִּזְרָח. וּבְיַד אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה כּוֹס אַזַּת שֶׁל זַיִת, שֶׁהִיא מְלֵאָה בְּאוֹרוֹת. וְזוֹ נִקְרֵאת כּוֹס תַּנְחוּמִים, כּוֹס שֶׁל זַיִת. (וּמֵאִיר וְנוֹתֵן לָהֶם זַיִת) שֶׁהֲרֵי מְשׁוּם כּוֹס אַזַּרְתָּ שֶׁשָּׁתוּ בָּרִאשׁוֹנָה, זָכוּ לָזֶה.

כְּמוֹ כֵן יֵשׁ בַּצַּד הָאַזַּר בְּהֵיכַל הַטֻּמְאָה מְמֻנֶּה אַזַּר, וּבְיָדוֹ כּוֹס שֶׁנִּקְרֵאת כּוֹס תַּרְעֵלָה, כּוֹס זַמְתּוֹ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, יֵשׁ יַיִן וְיֵשׁ יַיִן. כָּךְ גַּם יֵשׁ כּוֹס וְיֵשׁ כּוֹס, וְהַכֹּל – זוֹ לְטוֹב וְזוֹ לְרַע. יַיִן לְטוֹב, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ. וְיַיִן לְרַע, שֶׁכָּתוּב (שם עה) וְיַיִן זָמַר מָלֵא מֶסֶךְ וְגוֹ'. כּוֹס לְטוֹב, שֶׁכָּתוּב (שם קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא. כּוֹס לְרַע, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נא) כּוֹס זַמְתּוֹ, כּוֹס הַתַּרְעֵלָה.

כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה הֵיכָלוֹת וּמְמֻנִּים הַכֹּל לְטוֹב, וְרוּזוֹת קְדוֹשׁוֹת וְכָל הַצְּדָדִים הַקְּדוֹשִׁים – כָּךְ גַּם יֵשׁ בְּצַד הַטֻּמְאָה הֵיכָלוֹת וּמְמֻנִּים כֻּלָּם לְרַע, וְרוּזוֹת טְמֵאוֹת מְמֻנּוֹת וְכָל הַצְּדָדִים הַטְּמֵאִים. וְזֶה כְּנֶגֶד זֶה, כְּמוֹ יֵצֶר הַטּוֹב וְיֵצֶר הָרָע, וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶזְוָד.

הַהֵיכָל הַזֶּה נִקְרָא הֵיכָל זֹהַר, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּזָן שֶׁנִּקְרֵאת אוּרְפָּנִיאֵ"ל. וְהִיא זֹהַר שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנָּה, וְעוֹמֶד בְּאוֹר נִסְתָּר שֶׁמֵּאִיר מִלְמַעְלָה וּבְאוֹר שֶׁמֵּאִיר לְמַטָּה. וּכְשֶׁמַּכֶּה הָאוֹר שֶׁלְּמַטָּה בָּאוֹר הָעֶלְיוֹן, (וּכְשֶׁמֵּאִיר אוֹר בְּאוֹר) מְאִירָה הָרוּזָן הַזֶּה כְּמוֹ מַרְאֵה הָעַיִן, שֶׁכְּשֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת, אָז מוֹצִיאָה אוֹר שֶׁנּוֹצֵץ וְזוֹהֵר. כָּךְ גַּם בָּרוּזָן הַזֶּה. וְעַל כָּךְ הַהֵיכָל הַזֶּה נִקְרָא זֹהַר.

הָרוּזָן הַזֶּה שֶׁנִּקְרֵאת אוּרְפָּנִיאֵ"ל, זוֹהִי שֶׁמְּאִירָה לַהֵיכָל הַזֶּה, וּמְאִירָה לַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ הָרוּזָן שֶׁל הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן מְאִירָה בְּגָלוּי, בְּזֶה (מִזֶּה) הָרוּזָן שֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת. זֶה הָרוּזָן נוֹסַעַת לְמַעְלָה וְנוֹסַעַת לְמַטָּה, בְּסוֹד הַכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) זַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים. וּמַה שֶּׁאָמַר זַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ רוּזָן אַזֶּרֶת שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ לְצַד שְׂמֹאל וְנִקְשֶׁרֶת עִמּוֹ. וְעַל כָּךְ כָּתוּב פַּעֲמַיִם זַמּוּקֵי. וְרוּזָן הַשְּׂמֹאל הַזֶּה נִקְרֵאת הַדַּרְנִיאֵ"ל, וְנִכְלָלִים זֶה בָּזֶה, כְּלוּלִים כְּאֶזְוָד, וְהֵם עֻצֶם הַשָּׁמַיִם, שֶׁכָּלוּל בְּאֵשׁ וּמַיִם.

כָּתוּב, (יְחֶזְקֵאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם וְגוֹ'. הָרוּזָן הָרִאשׁוֹנָה הַזֶּה אוּרְפָּנִיאֵ"ל, שֶׁנִּסְתֶּרֶת בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה וּמְאִירָה, הִיא כְּעֵין הַזַּשְׁמַל. זֶהוּ כְּעֵין הַזַּשְׁמַל, וְלִפְעָמִים הוּא זַשְׁמַל. מִשּׁוּם שֶׁמִּמֶּנּוּ נָיְמִים כָּל אוֹתָם שְׂרָפִים זַיּוֹת אֵשׁ מְדַבְּרוֹת, זַיּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת וְלֹא עוֹמְדוֹת, וְלָכֵן הוּא זַשְׁמַל.

אוּרְפָּנִיאֵ"ל שֶׁאָמַרְנוּ, בָּזֶה נוֹדָעִים זַיִּים לָעוֹלָם. כְּשֶׁנִּדּוֹן הָעוֹלָם לְטוֹב, אָז מְאִירָה הָרוּזָן הַזֶּה, וְכָל הַזַּיִּים וְכָל הַשְּׁמָזָה נִמְצָאִים, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁזְּכוּת יוֹצֵאת, וּמְאִירִים הַדִּינִים, אָז הָרוּזָן הַזֶּה מְאִירָה. וְסִימָנְךָ – (מִשְׁלֵי טז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ זַיִּים.

וּכְשֶׁנִּדּוֹן הָעוֹלָם בְּדִין (בְּאוֹתָהּ זְכוּת), אֲזַי אוֹתוֹ הַצַּד הָאַוְזֵר הַטָּמֵא שׁוֹלֵט וּמִתְוַוֵּךְ, (וּכְשֶׁהָעוֹלָם נִדּוֹן בְּאוֹתָהּ הַזְּכוּת, אָז הָרוּחַ הָאַוְזֶרֶת שׁוֹלֶטֶת וּמִתְוַוֶּכֶת) וְהָרוּחַ הַזּוֹ נֶגֶנֶת וְנִוְוַשֶׁכֶת, וְאָז כָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד בְּדִין וְנִדּוֹן. וְהַכֹּל עוֹמֵד בָּרוּחַ הַזּוֹ, וְסִימָנְךָ – (דניאל ה) וְאַרְכְּבוֹתָיו נוֹקְשׁוֹת זוֹ לָזוֹ.

כָּאן עוֹמְדִים כָּל אוֹתָם מַלְבּוּשִׁים שֶׁל נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹלוֹת לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי רִבּוֹנָם וְלַעֲמֹד לְפָנָיו. וּכְשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה וּמַגִּיעָה לַהֵיכָל הַזֶּה, אֲזַי מִזְדַּמֵּן מְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁנִּפְקָד עַל אוֹתָם לְבוּשִׁים, וּשְׁמוֹ צִדְקִיאֵ"ל. שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה – כְּמוֹ שֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל עַל עַצְמוֹ, כָּךְ נַעֲשֶׂה לוֹ בַּהֵיכָל הַזֶּה לְמַעְלָה מַלְבּוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה, אוֹתוֹ מְמֻנֶּה נוֹטֵל אוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ שֶׁלָּהּ וְהוֹלֵךְ עִמָּהּ עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְנָהַר דִּינוּר, שֶׁהַנִּשְׁמָה צְרִיכָה לִרְוֹחֵץ וּלְהִתְלַבֵּן שָׁם, וּלְפָעָמִים שֶׁטּוֹבַעַת אוֹתָהּ נְשָׁמָה שָׁם וְנִשְׂרָפֶת וְלֹא עוֹלָה כָּל הַיּוֹם, עַד הַבֹּקֶר, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ שֶׁל צַד דָּרוֹם, אָז עוֹמְדוֹת כֻּלָּן וּמִתְוַוְּדְּשׁוֹת וְאוֹמְרוֹת שִׁירָה, וּמְזַמְּרוֹת כְּמוֹ אוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁעָבַר שִׁלְטוֹנָם וְנִשְׂרָפִים, וְעוֹמְדִים וּמִתְוַוְּדְּשִׁים כְּמִקֶּדֶם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, (וְהוֹלְכִים לָהֶם) כָּךְ גַּם הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ.

וְאִם זוֹכָה הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ וְעוֹלָה, הַמְּמֻנֶּה הַזֶּה צִדְקִיאֵ"ל נוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ, וּמַלְבִּישׁ אוֹתָהּ בְּאוֹתוֹ לְבוּשׁ, וְנִתְתַּקֶּנֶת בּוֹ, וְעוֹלָה לְקָרְבָּן עַל יְדֵי מִיכָאֵל הַכֹּהֵן לַעֲמֹד תָּמִיד כָּל הַיָּמִים לִפְנֵי עַתִּיק הַיָּמִים. אַשְׁרֵי זֶלְקָהּ שֶׁל הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ שֶׁעוֹמֶדֶת וְזוֹכָה לָזֶה.

וּבְכֹל מְתֻמָּנֶה הָרוּחַ הַזֶּה אוּרְגָּנִיאֵ"ל שֶׁאָמַרְנוּ, וְהוּא שׁוֹלֵט עַל הַהֵיכָל הַזֶּה. מִכְּלָל זֶה, כְּשֶׁנִּכְלֶלֶת רוּחַ בְּרוּחַ וּמַכָּה זוֹ בָּזוֹ לְהִכָּלֵל כְּאָזֵד, נִבְרָאִים אוֹתָם שְׁלִיטִים אֲזֵרִים שֶׁהִתְמַנּוּ עַל הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵם שְׁרָפִים שֶׁל שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֶׁמְּקַדְּשִׁים אֶת רִבּוֹנָם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁמְּדַקְדְּקִים עִם הַצַּדִּיקִים, וַאֲפִלּוּ כְּמוֹ נִימָה אַוְזֵת שֶׁל שַׂעֲרָה. וְאֵלֶּה הֵם שֶׁעוֹמְדִים לְהֵעָנֵשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וּלְאוֹתָם שֶׁמְּזַלְזְלִים בִּבְנֵי אָדָם שֶׁלָּמְדוּ מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ

דְּבַר תּוֹרָה אָזָד וְלֹא נוֹהֲגִים בּוֹ כָּבוֹד, וּלְכָל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּמִי שֶׁקּוֹרְאִים שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, לְיַיֵּזֵד אֶת יִזּוּד רִבּוֹנָם.

כְּשֶׁמִּתְיַשְּׁבוֹת רוּזַן בְּרוּזַן וּמְאִירוֹת כְּאַזַּת, מֵאוֹתוֹ הָאוֹר יוֹצֵאת זַזָּיָה אַזַּת שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל אוֹתָם שְׂרָפִים, וְאַרְבַּע תַּזְזִתֶיהָ, שֶׁפָּנֶיהָם פְּנֵי נָשֶׁר, הַזַּזָּיָה הַזּוֹ שְׁמָהּ יוֹפִיאֵ"ל, וְהִיא עוֹמֶדֶת בְּכָל סוּדוֹת הַזָּזְכְּמָה, לְכָל אוֹתָם מַפְתְּזוֹת שֶׁל הַזָּזְכְּמָה עוֹמְדִים בָּהּ.

הַזַּזָּיָה הַזּוֹ עוֹמֶדֶת לְתִבְעַ שָׂכָר מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לָתֵת לְכָל אוֹתָם שְׂרוֹדְפִים אַזַּר בַּעֲלֵי הַזָּזְכְּמָה, וַאֲפִלּוּ מִכָּל אָדָם וְלוֹמְדֵי זָזְכְּמָה לָדַעַת אֶת רִבּוֹנָם, וְאוֹתוֹ שָׂכָר שֶׁנּוֹתֵן לִבְנֵי אָדָם שְׂרוֹדְפִים אַזַּר הַזָּזְכְּמָה לְהַכִּיר אֶת רִבּוֹנָם.

שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הַזַּזָּיָה הַזּוֹ יוֹצֵאת עַל אַרְבָּעָה שְׂרָפִים מְעוֹפָפִים וְטָסָה לְפָנָיו, וְלֹא נוֹתֶנֶת לְכָל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַזָּזְקִים שֶׁבַּצַּד הָאַזַּר לְקָרֵב אֵלָיו, וְכַמָּה הֵם שְׁלִיזִים שֶׁל שָׁלוֹם סְבִיבוֹ. וְהַשְּׂרָפִים הַלָּלוּ כְּשֶׁנּוֹסְעִים וְנִרְאִים, נִכְנָעִים אוֹתָם שְׂרָפִים נְזוּשִׁים שֶׁיּוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ נָזוּשׁ שֶׁגָּרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם.

הַזַּזָּיָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ עוֹמֶדֶת כְּשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה וּמַגִּיעָה אֵלֶיהָ, וְאָז שׁוֹאֶלֶת אוֹתָהּ בְּסוֹד הַזָּזְכְּמָה שֶׁל אֲדוֹנוֹ, וּכְפִי אוֹתָהּ הַזָּזְכְּמָה שֶׁרָדַף אַזַּרְיָהּ וְהִשִּׂיג (בָּהּ) – כָּךְ נוֹתְנִים לוֹ שְׂכָרוֹ. וְאִם יָכֹל לְהַשִּׂיג וְלֹא הִשִּׂיג – דּוֹזְזִים אוֹתוֹ הַזּוּצָה, וְלֹא נִכְנָסֶת, וְעוֹמֶדֶת תַּזַּת אוֹתוֹ הַהֵיכָל בְּבוּשָׁה. וּכְשֶׁמְּרִימִים כַּנָּפֶיהָם הַשְּׂרָפִים הַלָּלוּ שֶׁתַּזְזִתֶיהָ, אָז כֻּלָּם מַכִּים בְּכַנָּפֶיהָם וְשׂוֹרְפִים אוֹתָהּ, וְנִשְׂרֶפֶת וְלֹא נִשְׂרֶפֶת, וְעוֹמֶדֶת תַּזַּת אוֹתוֹ הַהֵיכָל בְּבוּשָׁה. וּכְשֶׁמְּרִימִים כַּנָּפֶיהָם הַשְּׂרָפִים הַלָּלוּ שֶׁתַּזְזִתֶיהָ, אָז כֻּלָּם מַכִּים בְּכַנָּפֶיהָם וְשׂוֹרְפִים אוֹתָהּ, וְנִשְׂרֶפֶת וְלֹא נִשְׂרֶפֶת, וְעוֹמֶדֶת וְלֹא עוֹמֶדֶת, וְכָךְ נִדּוֹנִית בְּכָל יוֹם, מְאִירָה וְלֹא מְאִירָה.

וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ לָהּ מַעֲשִׂים טוֹבִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שָׂכָר בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם כְּמוֹ אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּזָּזְכְּמָה לְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, וְאֵין שִׁעוּר לַשָּׂכָר שֶׁל אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים הַזָּזְכְּמָה לְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם. אַשְׁרֵי זֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה

וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא חָכְמָה וְאָדָם יָפִיק תְּבוּנָה.

הָרוּחַ הַזּוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל. הַכֹּל כְּלוּלִים בָּהּ, וְכֻלָּם מִסְתַּכְּלִים אֵלֶיהָ. הַחַיָּה הַזּוֹ שׁוֹלֶטֶת עַל אַרְבַּע אֲחֹרוֹת, וְאַרְבָּעָה גַּלְגַּלִּים לְכָל אַחַת וְאַחַת. גַּלְגַּל אֶחָד מִסְתַּכֵּל לְצַד מִזְרָח, וְגַלְגַּל אֶחָד מִסְתַּכֵּל לְצַד צָפוֹן, וְגַלְגַּל אֶחָד מִסְתַּכֵּל לְצַד דָּרוֹם, וְגַלְגַּל אֶחָד מִסְתַּכֵּל לְצַד מַעֲרָב, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּשְׁלֹשָׁה עֲמוּדִים.

הַגַּלְגַּל שֶׁלְצַד מִזְרָח שְׁמוֹ וַזְנִיאֵ"ל. הַגַּלְגַּל שֶׁלְצַד צָפוֹן שְׁמוֹ קַרְשִׁיאֵ"ל. הַגַּלְגַּל שֶׁלְצַד דָּרוֹם שְׁמוֹ עַזְרִיאֵ"ל. הַגַּלְגַּל שֶׁלְצַד מַעֲרָב שְׁמוֹ עַנְיאֵ"ל. וְכָל אוֹתָם שְׁלֹשֶׁת הָעַמּוּדִים שֶׁהֵם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, כֻּלָּם מִסְתַּכְּלִים לָאֶמְצַע, מִשּׁוּם שֶׁהָאֶמְצַע נוֹטֵל אוֹתָם, וְכֻלָּם נוֹסְעִים בִּשְׁבִיל הָאֶמְצַע.

אֵלּוּ שֶׁעוֹמְדִים בָּאֶמְצַע, כֻּלָּם מְמֻנִּים בַּשִּׁירָה. וְאֵלּוּ שֶׁל הַיָּמִין אוֹמְרִים שִׁירָה, שֶׁעוֹלָה הָרָצוֹן לְמַעְלָה וְאוֹמְרִים קָדוֹשׁ. וְאֵלּוּ שֶׁל הַשְּׂמֹאל אוֹמְרִים שִׁירָה, וְעוֹלָה הָרָצוֹן לְמַעְלָה וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ. קָדוֹשׁ לְמַעְלָה, וּבָרוּךְ לְמַטָּה.

אֵלּוּ שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה לְצַד יָמִין, לוֹקְחִים קְדֻשָּׁה וּמִתְזַוְּגִים בִּקְדֻשָּׁה בְּכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים לְקַדֵּשׁ אֶת רִבּוֹנָם בַּיִּחוּד שֶׁל סוֹד הַזְּוָכְמָה. וְאֵלּוּ שֶׁעוֹמְדִים בִּשְׂמֹאל, נוֹטְלִים קְדֻשָּׁה, וּמִתְזַוְּגִים בְּכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לְקַדֵּשׁ אֶת רִבּוֹנָם כָּרָאוּי. וְכֻלָּם כְּלוּלִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה בְּיִחוּד אֶחָד וְנִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה, עַד שֶׁכֻּלָּם נַעֲשִׂים קֶשֶׁר אֶחָד וְרוּחַ אַחַת, וּמִתְקַשְּׁרִים עִם אוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד וּלְהִכָּלֵל זֶה עִם זֶה.

מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה יוֹנְקִים כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַזְּוָכְמָה שֶׁעוֹמְדִים לָדַעַת בְּמַרְאָה אוֹ בְּסוֹד הַחֲלוֹם, מִשּׁוּם שֶׁנְּבִיאִים יוֹנְקִים מִלְּמַעְלָה, וּבַעֲלֵי הַחֲלוֹם אוֹ הַמַּרְאָה יוֹנְקִים מִכָּאן. וּכְשֶׁמִּתְזַוֵּג מָקוֹם זֶה בַּמָּקוֹם שֶׁלְּמַעְלָה בְּקֶשֶׁר אֶחָד, אֲזַי הַנְּבִיאִים יוֹנְקִים מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה בְּקֶשֶׁר אֶחָד.

וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ מָשָׁל בִּדְבָרֵיהֶם, שֶׁאֵין נְבוּאָתָם מְצֻוְּצָזֶת כָּרָאוּי כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּמֹשֶׁה, שֶׁנְּבוּאָתוֹ הָיְתָה מְצֻוְּצָזֶת בַּכֹּל. מִשּׁוּם שֶׁאוֹר יוֹצֵא מִלְּמַעְלָה

מִמָּקוֹם שֶׁכָּל הָאוֹרוֹת יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וּמַגִּיעַ לְדַרְגָּתוֹ, וּמִשָּׁם הוּא יוֹנֵק אֶת נְבוּאָתוֹ וּמֵאִיר מַה שֶּׁלֹּא הָיָה אָז לְכֻלָּם, לְכָל שְׁאָר הַנְּבִיאִים. אוֹתָם בַּעֲלֵי הַזְּלוֹם, בַּעֲלֵי הַמַּרְאָה, כֻּלָּם יוֹנְקִים מִמָּקוֹם זֶה לְמַטָּה בְּלִי וִזְבּוּר שֶׁל מַעְלָה עַל יְדֵי דַּרְגָּה אַוֶּרֶת תַּוְזִתוֹנָה מִמֶּנָּה, שֶׁהִיא בַּזּוּץ.

כְּמוֹ שֶׁדַּרְגָּה שֶׁל הַנְּבִיאִים שֶׁלְּמַעְלָה, לֹא הָיוּ רוֹאִים אוֹתָהּ הַנְּבִיאִים, רַק עַל יְדֵי דַּרְגָּה אַוֶּרֶת לְמַטָּה. כָּךְ גַּם אֵלּוּ, דַּרְגַּת הַיְנִיקָה שֶׁלָּהֶם הִיא לְמַעְלָה בַּדַּרְגָּה הַתַּוְזִתוֹנָה הַזּוֹ, אֲבָל לֹא נִגְלְתָה לָהֶם אֶלָּא עַל יְדֵי דַּרְגָּה זִיצוֹנִית אַוֶּרֶת, שֶׁהִיא תַּוְזִתוֹנָה מִמֶּנָּה, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹצֵאת מֵהַהֵיכָל הַזֶּה, וּמַגִּיעַ הַדָּבָר עַד אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁעוֹמֵד עַל שַׁעַר הַהֵיכָל הַזֶּה, וּמִשָּׁם לְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁתַּוָּזֵת יָדוֹ, וְכֵן עַד (כֻּלָּם), שֶׁכַּמָּה הֵם שֶׁנּוֹטְלִים אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר וּמִתְעָרְבִים עִמּוֹ. וְלָכֵן, כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַדָּבָר לָאָדָם, כַּמָּה הֵם שֶׁמִּתְעָרְבִים עִמּוֹ, וְלָכֵן הַדָּבָר לֹא מְצֻוְּצָז כָּרָאוּי.

כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים אַרְבַּעַת הַגַּלְגַּלִּים הַלָּלוּ בְּאוֹתָם הָאַרְבָּעָה שֶׁבָּאֶמְצַע, אֲזַי כֻּלָּם נִקְרָאִים זְמוּדוֹת. וְהֵם בַּעֲלֵי הַמַּרְאָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַזְּיָה הַזּוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא דָּנִיֵּאל אִישׁ זְמוּדוֹת, שֶׁכָּתוּב (דניאל ט) כִּי זְמוּדוֹת אָתָּה. וְהַכֹּל סוֹד כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי אוֹתָם הַיּוֹדְעִים אֶת סוֹדוֹת רִבּוֹנָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הֵיכָל נוּגָה נְצוּז

הַהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי, הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא הֵיכָל שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹר עֶלְיוֹן יוֹתֵר עַל כָּל הַקּוֹדְמִים הַלָּלוּ. בַּהֵיכָל הַזֶּה קַיָּמִים אַרְבָּעָה פָּתְזוּזִים; אֶזֶד לְצַד דָּרוֹם, וְאֶזֶד לְצַד מִזְרָז, וְאֶזֶד לְצַד צָפוֹן, וְאֶזֶד לְצַד מַעֲרָב. בְּכָל פָּתַז וּפָתַז יֵשׁ מְמֻנֶּה אֶזֶד, שֶׁעוֹמֵד מְמֻנֶּה עַל כָּל פָּתַז וּפָתַז.

הַפָּתַז הָרִאשׁוֹן, זֶה פָּתַז שֶׁעוֹמֵד בּוֹ מְמֻנֶּה אֶזֶד שֶׁשְּׁמוֹ מַלְכִּיאֵ״ל, וְהוּא שׁוֹלֵט עַל כָּל אוֹתָם פָּתָקִים שֶׁיּוֹצְאִים מִבֵּית דִּינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ לָדוּן אֶת הָעוֹלָם. (בְּאוֹתוֹ פָּתָק) מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הוּא הַמְמֻנֶּה לְהַשְׁגִּיזוֹ בְּאוֹתָם הַפָּתָקִים, וּשְׁנֵי

סוֹפְרִים תַּוַּאת יָדוֹ, אֶוֶּד מִיָּמִין וְאֶוֶּד מִשְּׂמֹאל.

לָזֶה נִתְּנוּ תְּקוּנֵי הַפָּתְקִים לְהַתְקִין טֶרֶם שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַשַּׁעַר הַזֶּה הַזּוֹעֵצָה וְיִמָּסְרוּ לִידֵי אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁבַּהֵיכָל הָרִאשׁוֹן. שֶׁהֲרֵי מִזְּמַן שֶׁנִּמְסְרוּ בְּיַד אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁבַּהֵיכָל הָרִאשׁוֹן, הֲרֵי יָצְאוּ מִשָּׁם, וְאֵין רְשׁוּת לַהֲשִׁיבָם.

שֶׁהֲרֵי בְּיָד מְזַדְּמִן מְמֻנֶּה שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר הַטָּמֵא בַּעַל הַדִּין הַקָּשֶׁה הַתַּקִּיף, שֶׁלֹּא מְרַוְּזִם, וּשְׁמוֹ סַנְגְּדִיאֵ״ל (וסהדיאל), וְהוּא מְמֻנֶּה עַל שַׁעַר הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן (הָאַוֵּזר) שֶׁבַּצַּד הָאַוֵּזר, שֶׁהוּא גֵּיהִנֹּם, וְכַמָּה הֵם שׁוֹמְרֵי הַזַּוְקִים מְמֻנִּים לְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וּמְזַמָּנִים לַעֲשׂוֹת דִּין.

וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֵד אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה לְעֵין בַּפָּתְקִים, וְאוֹתָם שְׁנֵי הַסּוֹפְרִים שֶׁעוֹמְדִים תַּוַּאת הַמְמֻנֶּה הַזֶּה, שַׁמְשִׁיאֵ״ל וְקָמוּאֵ״ל, אֵלּוּ הַסּוֹפְרִים לְתַקֵּן הַפָּתְקִים, וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם שֶׁהוּא מַלְכִּיאֵ״ל. מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָם הַהֵיכָלוֹת שֶׁבַּצַּד הָאַוֵּזר הַטָּמֵא נִפְקְדוּ מְמֻנִּים יְדוּעִים, בְּהֵפֶךְ מֵהַמְמֻנִּים הַלָּלוּ שֶׁבַּהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ, וְכָל אוֹתָן רוּזּוֹת וְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים שָׁשָׁם, כֻּלָּם לְהָרַע.

בֹּא וּרְאֵה, הַסַּנְגְּדִיאֵ״ל (סעדיאל) הַזֶּה, כְּשֶׁנּוֹטֵל פָּתֶק, מִצַּד שֶׁל אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁעוֹמֵד לַפָּתַוז הָרִאשׁוֹן, פּוֹתֵוז פָּתַוז אֶוֶּד לְצַד הַזַּוְשִׁכָּה, שֶׁנִּקְרָא בְּאֵר שַׁוַּזת, וְשָׁם מְמֻנִּים אֶלֶף וְרִבָּבוֹת מְזַמָּנִים לִטֹּל אוֹתָם הַפָּתְקִים, וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה עֲלֵיהֶם. וְאָז יוֹצְאִים הַכְּרוּזִים, וְכַמָּה שׁוֹטְרִים מְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ הַדִּין נִשְׁלָם. וְעַל כֵּן הַמְמֻנֶּה הַזֶּה עוֹמֵד לְעֵין בַּפָּתְקִים וּלְהַתְקִין הַנְּהָגוֹת הַפָּתְקִים טֶרֶם שֶׁיֵּצְאוּ מֵהַפָּתַוז הַזֶּה, וְהַפָּתַוז הַזֶּה הוּא פָּתַוז הַדָּרוֹם.

הַפָּתַוז הַשֵּׁנִי, זֶהוּ פָּתַוז שֶׁזַּוִּים וּמָוֶת תְּלוּיִים בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַפָּתַוז הַזֶּה זוֹתְמִים זַוְתִימוֹת שֶׁל כָּל הַפָּתְקִים. שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַפָּתְקִים נִתְקְנוּ כָּרָאוּי, שַׁמְשׁ אֶוֶּד מְזַמָּן, שֶׁשְּׁמוֹ גַּוְרִיאֵ״ל, וְנוֹטֵל פָּתְקִים בַּפָּתַוז הַשֵּׁנִי הַזֶּה, וְשָׁם זוֹתְמִים אוֹתוֹ.

מְמֻנֶּה אֶוֶּד עוֹמֵד עַל אוֹתוֹ הַפָּתַוז, וּשְׁמוֹ עַזְרִיאֵ״ל, וְכָל פָּתַוז וּפָתַוז נִקְרָא עַל שֵׁם אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁנִּפְקָד עָלָיו. תַּוַּאת שִׁלְטוֹנוֹ וְתַוַּאת יָדוֹ שֶׁל הַמְמֻנֶּה הַזֶּה

שְׁנֵי שַׁמָּשִׁים, שֶׁשְּׁמָם (סטריה) סָנוּרִי"א עָדִיאֵ"ל. אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל. אוֹתוֹ שֶׁמִּיָּמִין, בּוֹ תְּלוּיִים הַזַּיִים. וְאוֹתוֹ שֶׁל הַשְּׂמֹאל, בּוֹ תָּלוּי הַמָּוֶת. וּשְׁנֵי זוֹתָמוֹת בִּידֵיהֶם – זוֹתָם זַיִּים וְזוֹתָם מָוֶת. זֶה עוֹמֵד לְצַד זֶה, וְזֶה עוֹמֵד לְצַד זֶה.

הַפָּתוּז הַזֶּה סָתוּם כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וּבִימֵי שַׁבָּת וּבִימֵי הַזּוֹדֶשׁ נִפְתָּח, לְהַרְאוֹת זַיִּים בְּאוֹתוֹ הַזּוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים בּוֹ זַיִּים, מִשּׁוּם שֶׁשַּׁבָּת וְזוֹדֶשׁ מִתְקַיְּמִים בָּהֶם זוֹתָם הַזַּיִים.

וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וּמִשְׁתַּדְּלִים בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם, אוֹתוֹ הַפָּתוּז סָתוּם, עַד שְׁעַת הַמִּנְחָה. כֵּיוָן שֶׁעוֹבֶרֶת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה הַזּוֹ, מִמְּקוֹם בֵּית הַדִּין שֶׁל הֵיכַל הַזְּכוּת יוֹצֵא אֲוִיר אֶחָד, וְהַפָּתוּז הַזֶּה נִפְתָּח, וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה שֶׁל הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד, וְאוֹתָם שְׁנֵי שַׁמָּשִׁים, אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל, וְזוֹתְמוֹת הַזַּיִים וְהַמָּוֶת בִּידֵיהֶם וְכָל פָּתְקֵי הָעוֹלָם לִפָּנֵיהֶם, וְאָז זוֹתְמִים – הֵן לְזַיִּים הֵן לְמָוֶת. וְזֶהוּ פָּתוּז הַמִּזְרָח.

הַפָּתוּז הַשְּׁלִישִׁי, זֶהוּ פָּתוּז שֶׁעוֹמֵד בְּקִיּוּם לְדַעַת כָּל אוֹתָם שֶׁיַּעֲבֹר עֲלֵיהֶם דִּין, בֵּין לְמַזָּלוֹת, בֵּין לְמַכְאוֹבִים, בֵּין לְעָנִי. דִּין שֶׁלֹּא עוֹבֵר לְמָוֶת. כְּשֶׁשַּׁעַר הַפָּתוּז הַזֶּה סָגוּר, אָז הַדִּין נִרְשָׁם עַל הָאָדָם, שֶׁלֹּא מְשִׁיבִים אוֹתוֹ, רַק בְּכֹחַ שֶׁל תְּפִלָּה וְזְכָקָה וּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, שֶׁכָּתוּב (איוב יב) יִסְגֹּר עַל אִישׁ וְלֹא יִפָּתֵחַ.

מְמֻנֶּה אֶחָד עוֹמֵד עַל הַפָּתוּז הַזֶּה, וּשְׁמוֹ קַפָּצִיאֵ"ל, וְזֶה מְמֻנֶּה עַל הַפָּתוּז הַזֶּה כְּדֵי לִסְגֹּר אֶת הַפָּתוּז הַזֶּה עַל אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁרָאוּי לְהֵעָנֵשׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַבֵּל בִּתְפִלָּה עַד שֶׁיָּשׁוּב לִפָּנֵי רִבּוֹנוֹ.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּגְזָר דִּין בְּבָנָיו שֶׁלֹּא זָטְאוּ, בְּאוֹתָם הַתִּינוֹקוֹת הַקְּטַנִּים, מְמֻנֶּה אֶחָד שַׁמָּשׁ תַּזַּת יָדוֹ, שְׁמוֹ עִירִיאֵ"ל, וְיוֹצֵא וּמַכְרִיז לְצַד שְׁמֹאל, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּזַ אַזַּת שֶׁהִיא רוּזַ שֶׁל פֶּגֶם שֶׁנִּבְרָא בְּפֶגֶם הַלְּבָנָה וְנִקְרָא אַסְכָּרָ"א, וְזוֹהִי הָרוּזַ שֶׁעוֹמֶדֶת עַל דַּרְגָּה (פָּתוּז) רְבִיעִית בַּהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּצַד הַטְּמְאָה, וְזֶה עוֹמֵד עַל הַהֶרֶג שֶׁלָּהֶם, וְנִרְאֶה לַתִּינוֹקוֹת כְּמוֹ אֵשָׁה

שֶׁמְּגַדֶּלֶת יְלָדִים וְאוֹוֶזֶת אוֹתָם וְהוֹרֶגֶת אוֹתָם.

וְאָז אוֹתָהּ נְשָׁמָה עוֹלָה, וְאוֹוֵז אוֹתָהּ הַמְמֻנֶּה הַזֶּה, וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ לַמְמֻנֶּה שֶׁעוֹמֵד עַל הַהֵיכָל הָרְבִיעִי, וְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה מְגַדֵּל אוֹתָם וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם וּמַעֲלֶה אוֹתָם לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת, וּבְכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְנִרְאִים לְפָנָיו וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ. וּבְשָׁעָה שֶׁרָגָז שׁוֹלֵט, מִסְתַּכֵּל בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזָס עַל הָעוֹלָם.

וְכָל אוֹתָם הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלֹּא הִשְׁלִימוּ שָׁנִים, עַד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, כֻּלָּם נִמְסָרִים בְּיָדוֹ שֶׁל זֶה. מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים עַד עֶשְׂרִים, כֻּלָּם נִמְסָרִים עַל יְדֵי רוּזַז אַזָּרַת שֶׁנִּקְרֵאת אָגִירִיסוֹ"ן, שֶׁיּוֹצֵאת מֵהַנָּזֶשׁ (הָעָקֹם) הָעָמֹק הַזֶּה שֶׁגָּרַם מָוֶת לְכָל הָעוֹלָם, וְהוּא יֵצֶר הָרָע. מֵעֶשְׂרִים שָׁנִים וָמַעְלָה, נְדוּן הָעוֹלָם מִבֵּית דִּין, הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא זְכוּת, הוּא בְּעַצְמוֹ בָּא, וּבַזָּטְאֵי נְדוּן, וְנִמְסָר בְּיַד הַנָּזֶשׁ הַזֶּה שֶׁהוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

(מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מֵעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַטָּה עַד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים), הָרוּזַז הַזּוֹ שֶׁעוֹמֶדֶת בּוֹ כְּנָזֶשׁ הוֹלֶכֶת אַזָּרְיו, זֶה אָגִירִיסוֹ"ן שֶׁאָמַרְנוּ, כִּי לֹא נִשְׁמַר כְּשֶׁהָיָה יֶלֶד קָטָן כָּרָאוּי, וְרָאָה בּוֹ סִימָן שֶׁיִּפָּגֵם אַזַּר כָּךְ. וְזֶה נִלְכָּז בְּלִי רְשׁוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. וְסוֹד זֶה כָּתוּב, וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. וְשָׁנִינוּ, (בראשית א) וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁמַּקְדִּים אוֹתוֹ טֶרֶם שֶׁיִּפָּגֵם לְאַזַּר מִכֵּן. וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד עַל הַפָּתַזּוּז הַזֶּה מַכְנִיס נְשָׁמָתוֹ וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ לְמַעְלָה.

מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַטָּה נְדוּן עַל זָטְאֵי אָבִיו, וְנִמְסָר בְּיַד הָאַסְכָּרָא הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ. וְכָל אָזַד וְאָזַד, הֵיכָל זֶה כְּנֶגֶד הֵיכָל זֶה. זֶה בְּהֵפֶךְ מִזֶּה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַפָּתַזּוּז הַזֶּה הוּא לְצַד צָפוֹן.

הַפָּתַזּוּז הָרְבִיעִי, הַפָּתַזּוּז הַזֶּה עוֹמֵד לִרְפוּאָה, וְנִקְרָא פָּתַזּוּז הָרְפוּאָה. בַּפָּתַזּוּז הַזֶּה עוֹמֵד מְמֻנֶּה אָזַד שֶׁשְּׁמוֹ פְּדִיאֵ"ל, וְזֶה עוֹמֵד עַל כָּל אוֹתָן הָרְפוּאוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וּלְהַכְנִיס תְּפִלּוֹת שֶׁל כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי מַכְאוֹבִים וּמַזָּלוֹת וָצַעַר. וְזֶהוּ

עוֹלֶה עִם כָּל (לְכָל) אוֹתָן הַתְּפִלּוֹת, וּמַכְנִיס אוֹתָן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְזֶהוּ (איוב לג) מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הָאֶלֶף עוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ הַפָּתַח, וְזֶה אֶחָד מֵהֶם. וְכָתוּב וַיְזַנְּנוּ וַיֹּאמֶר פָּדְעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁחַת מָצָאתִי כֹפֶר. מִשּׁוּם שֶׁעוֹלֶה (לְוֹז) עִם הַתְּפִלָּה הַזּוֹ וְעוֹמֵד מֵלִיץ טוֹב עַל הָאָדָם, וּמַזְכִּיר זְכוּתוֹ שֶׁעָשָׂה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד לְטוֹב, וְעַל כֵּן, כָּל רְפוּאָה עוֹמֶדֶת בַּפָּתַח שֶׁפָּדִיאֵ"ל מְמֻנֶּה בּוֹ. הַפָּתַח הַזֶּה הוּא לְצַד מַעֲרָב. וּמִשּׁוּם זֶה אַרְבַּעַת הַפָּתְחִים הַלָּלוּ עוֹמְדִים בַּהֵיכָל הַזֶּה.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֶדֶת רוּזְז אַחַת שֶׁנִּקְרֵאת נְגַהּ. זוֹהִי רוּזְז הַשּׁוֹלֶטֶת בַּהֵיכָל הַזֶּה. כָּל זִיו וְכָל תִּשְׁוּקָה עוֹמְדִים בּוֹ. הָרוּזְז הַזּוֹ עוֹמֶדֶת לְכָל אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם זְכֻלָּה בָּעוֹלָם הַבָּא. זֶה מְעַטֵּר אֶת אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת בְּזִיו שֶׁל כָּבוֹד, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לְכָל אוֹתָן רוּזְזוֹת שֶׁבַּהֵיכָלוֹת הָאֲוִזְרִים שֶׁזֶּהוּ בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא, וְיַעֲבֹר בְּכֻלָּם, וְאֵין מִי שֶׁמּוֹזֶהֶ בְּיָדוֹ.

הָרוּזְז הַזּוֹ הִיא רוּזְז טְהוֹרָה בְּרוּרָה מֵהַתְּזוּתוֹנִים הַלָּלוּ, וּשְׁמָהּ זָהֲרִיאֵ"ל, מֵאוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁזַת קֹדֶשׁ שֶׁשּׁוֹפֵעַ מִן הָעוֹלָם הַבָּא שׁוֹפֵעַ בּוֹ, וּמֵאוֹתוֹ שֶׁמֶן גִּבְרָא (גָּדֵל) וְצוֹמְזֵז. וְזֶהוּ גֵּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קלד) עָרַכְתִּי גֵר לִמְשִׁיזִי. מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַסִּדּוּר לְהַדְלִיק הַנֵּרוֹת מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, כְּשֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו אוֹר שֶׁשּׁוֹפֵעַ מִלְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה מְסֻדָּר כְּשֶׁנִּכְלְלוּ בּוֹ כָּל אוֹתָם הַתְּזוּתוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה.

וּכְשֶׁמִּסְתַּדֶּרֶת הָרוּזְז הַזּוֹ בְּכָל אוֹתָם הַתְּזוּתוֹנִים וּמְאִירָה, אָז מוֹצִיאָה מִמֶּנָּה אוֹר אֶחָד, שֶׁשְּׁמוֹ אַקְרִיאֵ"ל (אַהֲדִיאֵ"ל), וְזֶה כָּלוּל בָּרוּזְז הַזּוֹ. זֶה עוֹמֵד תַּזַּת הָרוּזְז (הַזּוֹ) לִמְשֹׁךְ (לִמְשֹׁזְז) אֶת כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁעוֹלוֹת, שֶׁיֵּשׁ לָהֶן זְכֻלָּה לָעוֹלָם הַבָּא וּרְאוּיוֹת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה.

מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁנִּשְׁמָה עוֹלָה וְנִכְנֶסֶת לְאוֹתָם הַהֵיכָלוֹת הַתְּזוּתוֹנִים, רְשׁוּמָה הִיא בְּעֶשְׂרִים וְשִׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁרְשׁוּמוֹת בַּנְּשָׁמָה הַזּוֹ. וּכְשֶׁנִּשְׁמָה זוֹכָה וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי אוֹתָהּ הָרוּזְז, הַמְמֻנָּה הַזֶּה אַהֲדִיאֵ"ל מוֹשֵׁזְז אוֹתָם, וְעוֹלִים

וְנִכְנָסִים לְאוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר, וְעוֹלִים וְנִקְרָבִים לְקָרְבָּן.

הָאוֹר הַזֶּה כָּלוּל בְּשִׁלְשָׁה אוֹרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ שֵׁמֶן מִשְׁוָּה נִכְלָל בְּשִׁלְשָׁה גְּוָנִים. וּכְשֶׁנּוֹצֵץ הָאוֹר הַזֶּה, נוֹצְצִים מִמֶּנּוּ עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם (אוֹתִיּוֹת) אוֹרוֹת כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁרְשׁוּמִים בַּנְּשָׁמָה הַזּוֹ. וְעֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ, כֻּלָּם מִמַּנִּים שַׁמָּשִׁים שֶׁעוֹמְדִים עִמּוֹ, וְכֻלָּם נִקְרָאִים עַל שֵׁם הָאוֹר הַזֶּה שֶׁעֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם נִכְלָלוּ בּוֹ. הָאוֹר הַזֶּה עִם כָּל אוֹתָם הָאוֹרוֹת נִכְלָל בָּרוּזַ הַזּוֹ, וְהָרוּזַ הַזּוֹ כְּלוּלָה בּוֹ, וּמִסְתַּכֵּל לְהִתְיַשֵּׁב בְּתוֹךְ הַהֵיכָל הָרְבִיעִי.

כְּשֶׁהָרוּזַ הַזּוֹ נִכְלֶלֶת מֵהָאוֹר הַזֶּה וּמִכָּל הָאוֹרוֹת, כְּשֶׁדּוֹוְזִים (דּוֹוְזַקִּים) לְהִתְנוֹצֵץ, יוֹצֵאת מֵהֶם זִיָּה אַוָּזת קְדוֹשָׁה כְּלוּלָה בִּשְׁנֵי גְּוָנִים, אַרְיֵה וְנָשֶׁר, וְהִיא דְּיוּקָן אֶוָּזד, וְזֶה נִקְרָא אֲהִיאֵ"ל (אֲתִיאֵל).

וְהַזִּיָּה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, יוֹצְאִים מֵהַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁלָּהּ, כְּשֶׁמַּגִּיעַ בָּהּ הָאוֹר שֶׁל הָרוּזַ הָעֶלְיוֹנָה, אַרְבָּעָה אוֹפַנִּים כְּלוּלִים בְּכָל הַגְּוָנִים, וְהֵם: הַדְרִיאֵ"ל, יְהַדְרִיאֵ"ל, אַהֲדוֹרְיָ"א, אָסִימוֹ"ן (אָטִימוֹ"ן). כָּל אֵלֶּה בִּשְׁמָנָה כְּנָפַיִם, וְאֵלֶּה הֵם מְמֻנִּים עַל כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם, עוֹרְכֵי הַקְּרָבוֹת. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תִמְצָא מִלְוָמָה אַוָּזת בָּעוֹלָם אוֹ עֲקִירַת מַלְכוּת מִמְּקוֹמָהּ, עַד שֶׁצְּבָא הַשָּׁמַיִם וְהַכּוֹכָבִים שֶׁל שְׂאָר הָרְקִיעִים, כֻּלָּם מַרְאִים קְרָבוֹת וְסִכְסוּכִים אֵלֶּה עִם אֵלֶּה. וְאַרְבַּעַת הָאוֹפַנִּים הַלָּלוּ עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם לְאַרְבַּעַת צַדְדֵי הָעוֹלָם.

אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה, כְּשֶׁנּוֹסְעִים לַעֲרֹךְ מִלְוָמוֹת, מִסּוֹד הַהֵיכָל שֶׁלְּמַעְלָה נוֹסְעִים, שֶׁהוּא בֵּית הַדִּין, וְנִקְרָא זְכוּת. מֵהַזִּיָּה שֶׁלָּהֶם הוֹצִיאוּ כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת שֶׁאֵין לָהֶם זֵוְשְׁבוֹן, וְכֻלָּם עוֹמְדִים תַּוָּזת הָאוֹפַנִּים הַלָּלוּ.

מֵהֶם עוֹמְדִים עַל שִׂירָה, וּמֵהֶם שְׁלוּזִים עַל הָעוֹלָם, כְּנֶגֶד אוֹתָם הַשְּׁלוּזִים שֶׁלְּמַעְלָה הַטְּמוּאָה שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי שֶׁלָּהּ, וְהֵם מְקַטְרְגִים עַל הָעוֹלָם לְהָרַע. וְאֵלּוּ נִמְצָאִים כְּנֶגְדָּם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַל אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ וְגוֹ'. וְכָתוּב

עַל כַּפַּיִם יְשָׁאוּנְךָ פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן וְגוֹ׳. וְזֶה (ישעיה זז) אֶבֶן נֶגֶף צוּר מִכְשׁוֹל. וְזֶה נִקְרָא אֶבֶן נֶגֶף צוּר מִכְשׁוֹל. וְזֶה נִקְרָא (שם כזז) אֶבֶן בֹּזָן פִּנַּת יִקְרַת, (שם ל) צוּר יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל עוֹמֵד זֶה כְּנֶגֶד זֶה.

מִסּוֹד הַהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבַּצַּד הָאַוֵּזר יוֹצְאִים שְׁתֵּי רוּחוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת אַ״ף וְזַעַמ״ה, וּמִשְּׁתֵי אֵלֶּה יוֹצְאִים כָּל אוֹתָם שְׁלוּחִים שֶׁהוֹלְכִים לְהַסְטוֹת בְּנֵי אָדָם מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, וְאֵלּוּ אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים וּמַקְדִּימִים עַל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ לְדֶרֶךְ מִצְוָה, וְעַל זֶה אֵלּוּ הָאוֹפַנִּים עוֹמְדִים כְּנֶגְדָּם, כְּדֵי לְהָגֵן עַל הָאָדָם שֶׁלֹּא יִנָּזְקוּ. מִשְּׁתֵי הָרוּחוֹת הַלָּלוּ פָּזַד מֹשֶׁה כְּשֶׁהָיָה יוֹרֵד מִן הָהָר, שֶׁכָּתוּב (דברים ט) כִּי יָגֹרְתִי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה.

בְּאֶמְצַע הַהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ מָקוֹם אַוֵּר שֶׁעוֹמֵד לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בְּאַרְבָּעָה פָּתְחִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, עֲשָׂרָה מְמֻנִּים לְכָל פָּתַח וָפָתַח, וּמְמֻנֶּה אֶחָד עֲלֵיהֶם. וְזֶה כָּלוּל בְּאוֹר שֶׁנִּקְרָא אַהֲדְרִיאֵ״ל, וְזֶהוּ אוֹפַן בְּתוֹךְ הָאוֹפַן, מְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה.

אֵלּוּ הָאַרְבָּעִים נוֹטְלִים דִּין מִבֵּית הַזְּכוּת לְהַלְקוֹת אֶת הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ שֶׁזָּטְאָה (וּצְרִיכָה) לְקַבֵּל מַלְקוּת, וְאֵלּוּ עוֹמְדִים בְּשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ לְאוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת, וְטָסִים מִזּוּז לַהֵיכָל הַזֶּה, וּמַלְקִים אֶת הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ, וְעוֹמֶדֶת נְזוּפָה בַּזּוּז כָּל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלֶיהָ, וְלֹא נִכְנֶסֶת לַפַּרְגּוֹד.

וְהָאַרְבָּעִים הַלָּלוּ הֵם שֶׁעוֹמְדִים וְנוֹזְפִים וּמְעַדִּים אֶת כָּל אֵלּוּ שֶׁהוֹצִיאוּ מִפִּיהֶם דָּבָר שֶׁלֹּא צָרִיךְ, וְאַוֵּר זֶה הוֹצִיאוּ מִפִּיהֶם דָּבָר קָדוֹשׁ, דִּבַּר תּוֹרָה, וּמְטַנְּפִים אֶת פִּיהֶם בָּהּ. וְאֵלּוּ עוֹמְדִים וּמְעַדִּים אוֹתָם, וְעוֹמְדִים בַּנִּדּוּי הַזֶּה אַרְבָּעִים יוֹם, שֶׁלֹּא נִשְׁמַעַת תְּפִלָּתָם.

וְכֵן אֶת כָּל אֵלּוּ שֶׁזָּטְאוּ אוֹתָם זַטָּאִים שֶׁצְּרִיכִים אֶת הַנְּזִיפָה, עֲשָׂרָה כְּרוּזִים יוֹצְאִים בְּכָל יוֹם וּמַכְרִיזִים בְּכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים וּבְכָל אוֹתָם זְיָלוֹת וּמַזָּלוֹת: הִזָּהֲרוּ בְּפָלוֹנִי שֶׁהוּא נָזוּף! הוּא נָזוּף עַל זֵטְא פָּלוֹנִי שֶׁעָשָׂה, עַד שֶׁשָּׁב לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ.

כְּשֶׁשָּׁב מֵאוֹתוֹ הַזִּוּטָא, מִתְכַּנְּסִים כָּל הָאַרְבָּעִים הַכֶּלוּ וּמַתִּירִים אוֹתוֹ, וְאָז מַכְרִיזִים עָלָיו: מְפֻלּוֹנִי הַתֵּרָה הַנְּוִיפָה! מִכָּאן וְהָלְאָה הַתְּפִלָּה נִכְנֶסֶת. וְטֶרֶם שֶׁשָּׁב, הוּא נָזוּף לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּשְׁמִירַת רִבּוֹנוֹ מוּסֶרֶת מִמֶּנּוּ. וַאֲפִלּוּ בַּלַּיְלָה נִשְׁמָתוֹ נָווּפָה, שֶׁסּוֹתְמִים לָהּ אֶת כָּל שַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא עוֹלָה, וְדוֹוְזִים אוֹתָהּ הַזְּוּעָה.

הָאוֹפֶן הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד עַל הָאַרְבָּעִים הַכָּלוּ, כְּשֶׁנּוֹסֵעַ, מַגִּיעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תָּא הָרָצִי"ם. וּכְשֶׁנִּכְנָס, נִכְנָסִים עִמּוֹ אוֹתָם הָאַרְבָּעִים שֶׁמְּמַנִּים בְּאַרְבָּעָה פָּתָזִים, וְעוֹלִים כָּל אוֹתָם הַמְּגִנִּים שֶׁל זָהָב, וְאֵלּוּ הֵם מַלְאָכִים שֶׁנִּקְרָאִים זַשְׁמַלִּי"ם. וְאוֹתָם הַמְּגִנִּים וְהַזְּרָבוֹת וְהָרְמָזִים שָׂרָצִים לְהָגֵן עַל יִשְׂרָאֵל מִשְּׁאָר הָעַמִּים, וְלַעֲרֹךְ בָּהֶם קְרָב וּלְנָקְמָם מֵהֶם לְפִי שָׁעָה בִּכְלִי אַרְךְ.

וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא תָּא הָרָצִים, מָקוֹם שֶׁאוֹתָם הָרָצִים רָצִים וּמְמַהֲרִים לְהִלָּוֵם וּלְנָקְמָם נְקָמוֹת כְּנֶגֶד רָצִים אֲזוּרִים שָׂרָצִים לְהָרַע וּלְהַזְלִישׁ מַזָּלוֹת כְּדֵי לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם. וְסוֹד זֶה – (אסתר ג) הָרָצִים יָצְאוּ דְּזוּפִים. רָצִים מִצַּד זֶה וְרָצִים מִצַּד זֶה, וּבְגָלְגָּם (שם ז) וְהָעִיר שׁוּשָׁן צָהֳלָה וְשָׂמֵחָה, אוֹ (שם ג) נָבוֹכָה. אִם מַקְדִּימִים אֵלֶּה שָׁכָאן – הָעִיר שׁוּשָׁן שָׂמֵחָה. וְאִם מַקְדִּימִים אֵלֶּה שֶׁל הַצַּד הָאַזּוּר – הָעִיר שׁוּשָׁן נָבוֹכָה.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁבְּכֹל עוֹמְדִים אֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה, צַד זֶה כְּנֶגֶד צַד זֶה, וּמְשׁוּם כָּךְ אֵלֶּה הֵם מָגִנִּים לַכֹּל. כְּשֶׁעוֹלִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, יוֹצֵא אֲוִיר אֶזּוּד שֶׁלְּמַעְלָה, וְכֻלָּם נַעֲשִׂים מָגֵן אֶזּוּד, וְסִמְנָךְ – (בראשית טו) אָנֹכִי מָגֵן לָךְ.

שְׁנֵים עָשָׂר גַּלְגַּלִּים הֵם שֶׁסּוֹבְבִים לְתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה, וְהֵם נִקְרָאִים שְׂרָפִים בִּשְׁנֵי גְוָנִים – לָבָן וְאָדֹם, רַזְמִים וְדִין. אֵלֶּה הֵם עוֹמְדִים לְהַשְׁגִּיזַ תָּמִיד עַל כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַצַּעַר שֶׁמְּצַעֲרִים אוֹתָם שְׁאָר הָעַמִּים וְדוֹוְזִקִים אוֹתָם, וְנִקְרָאִים זַלּוֹנוֹת. וְהֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (שיר ב) מַשְׁגִּיזַ מִן הַזַּלַּגוֹת.

וְאֵלּוּ עוֹמְדִים לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל אוֹתָם שֶׁמִּתְפַּלְּלִים תְּפִלּוֹתֵיהֶם, שֶׁמַּקְדִּימִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְנִמְנִים מֵאוֹתָם הָעֲשָׂרָה הָרִאשׁוֹנִים, וְאָז עוֹלִים

וְכוֹתְבִים אוֹתָם לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ נִקְרָאִים זְבֵרִים שֶׁלָּהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם זז) זְבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְסַדֵּר תְּפִלָּתָם כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הַתְּפִלָּה מַתְוִיזָה לַעֲלוֹת, אֵלּוּ עוֹלִים עִם הַתְּפִלָּה הַזֹּאת וְנִכְנָסִים לְכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים וּלְכָל אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת, עַד שַׁעַר הַפָּתַוז הָעֶלְיוֹן. וְאוֹתָהּ תְּפִלָּה נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לְהִתְעַטֵּר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל אֵלּוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים תְּפִלּוֹת וּמְקַדְּשִׁים אֶת רִבּוֹנָם בְּרָצוֹן שָׁלֵם, הַתְּפִלָּה הַזּוֹ צָרִיךְ לְהוֹצִיא אוֹתָהּ מִתּוֹךְ מַזְּשָׁבָּה, וּבְרָצוֹן שֶׁל דִּבּוּר וְרוּזַ, וְאָז מִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּכְשֶׁמַּגִּיעָה לַזְּבֵרִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם לוֹקְזִים אֶת אוֹתָהּ תְּפִלָּה, וְהוֹלְכִים עִמָּהּ עַד הַהֵיכָל הָרְבִיעִי בְּאוֹתוֹ הַפָּתַוז. וְאֵלּוּ מְשַׁבְּזִים בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמִּתְפַּלְּלִים תְּפִלּוֹת וּמְקַדְּשִׁים בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֵלּוּ הֵם שֶׁמְּמַנִּים בַּיּוֹם עַל יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת עִמָּהֶם זְבֵרִים. (וְלֹא בַּלַּיְלָה כְּאוֹתָם) וּבַלַּיְלָה בְּאוֹתָם הָאֲוִזִּרִים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה בַּלַּיְלָה.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב (משלי כוז) גְּוֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֹמַר אֵין פָּשַׁע זָכָר הוּא לְאִישׁ מַשְׁוִזִית. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מִשּׁוּם שֶׁמּוֹנֵעַ בִּרְכוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא אָבִיו, כַּכָּתוּב (דברים לב) שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ. וְכָתוּב (משלי כג) יִשְׂמַז אָבִיךָ. וּפָרְשׁוּהָ.

זָכָר הוּא לְאִישׁ מַשְׁוִזִית, מִי הָאִישׁ מַשְׁוִזִית? זֶהוּ אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁפּוֹגֵם אֶת הַלְּבָנָה, וְנִקְרָא (שם טז) אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת. (תהלים קמ) אִישׁ לָשׁוֹן. (בראשית כה) אִישׁ יוֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. וְזֶהוּ אִישׁ מַשְׁוִזִית, שֶׁזֶּהוּ שֶׁמּוֹנֵעַ בְּרָכוֹת מִן הָעוֹלָם. אַף כָּךְ, מִי שֶׁמּוֹנֵעַ בְּרָכוֹת מֵהָעוֹלָם, זָכָר הוּא לְאִישׁ מַשְׁוִזִית הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ. וְזֶהוּ סוֹד, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה כָּרָאוּי כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְיִתְזַוֵּג עִם הַזְּבֵרִים הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ וְלֹא יִמְנַע אֶת תְּפִלָּתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיִּמְנַע בְּרָכוֹת מֵהָעוֹלָם וְיִתְזַוֵּג עִם אוֹתוֹ אִישׁ מַשְׁוִזִית, שֶׁהוּא מוֹנֵעַ בְּרָכוֹת מִן הָעוֹלָם וְגָרַם מָוֶת

לְכֻלָּם.

כָּתוּב (דברים יז) וְזֹבֵר וָזָבָר. מַה זֶּה וְזֹבֵר זָבָר? זֶה אוֹתוֹ מִי שֶׁהוּא הוֹלֵךְ אַזָּר הַצַּד הָאַזָּר וּמְכַשֵּׁף כְּשָׁפִים, הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּזָז אַזֶּרֶת טְמֵאָה, וּמִתְזַוֵּג בְּאוֹתָהּ זִבְרוּת שֶׁל אוֹתוֹ זָבָר רַע, וְשׁוֹרֶה בַּזִּבְרוּת עִם אוֹתוֹ זָבָר אִישׁ מַשְׁזִית. וְלָמָּה נִקְרָא זָבָר? מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלָד אָדָם הוּא מִתְזַוֵּג עִמּוֹ, וְתָמִיד עִמּוֹ כְּזָבָר. אַזָּר כָּךְ נֶהֱפָךְ לוֹ זָבָר אִישׁ מַשְׁזִית.

וְכָךְ יֵשׁ בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, בְּצַד הַיָּמִין, זָבָר טוֹב, שֶׁעוֹשֶׂה טוֹב עִם הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְהַזִּבְרִים הַלָּלוּ עוֹמְדִים תָּמִיד עַל הָאָדָם בִּזִּבְרוּת אַזֶּרֶת לְהַצִּילוֹ וּלְהָגֵן עָלָיו וְלִהְיוֹת עִמּוֹ זִבְרִים, לְקַדֵּשׁ אֶת שֵׁם רִבּוֹנָם וּלְזַמֵּר וּלְשַׁבֵּחַ לְפָנָיו תָּמִיד.

מֵאֵלּוּ יוֹצְאִים אַרְבָּעָה תּוֹמְכִים אֲזָרִים לְאוֹתָם הַשִּׁנַּיִם עָשָׂר שֶׁאָמַרְנוּ, הַזִּבְרִים הַלָּלוּ. וְאֵלּוּ הֵם עוֹמְדִים לְאוֹתָם שֶׁיּוֹעֲצִים עֵצָה לְהַזִּיק לַצַּדִּיקִים. אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא עוֹשִׂים, וְעוֹלִים וּמוֹדִיעִים הַדָּבָר לְמַעְלָה, וּמְבַטְּלִים אֶת אוֹתָהּ הָעֵצָה. וְאֵלּוּ נִקְרָאִים אֲרָאֵלִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הִתְמַנּוּ לָזֶה, כָּל אֶזֶד הִתְמַנָּה וְנִפְקַד עַל דְּבָרִים יְדוּעִים, וַתַזַּת אֵלּוּ אֵין לָהֶם זְשִׁבּוֹן.

אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה עוֹמְדִים לְאַרְבַּעַת צַדְדֵי הָעוֹלָם, וְכָל אֶזֶד עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ עַל יִשְׂרָאֵל, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים זְרַכִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ב) מֵצִיץ מִן הַזְּרַכִּים. שְׁמוֹת אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה שֶׁנִּקְרָאִים זְרַכִּים: עִיְּנָא"ל. עִירְיָ"ה. (עזרי"ה). עָרִיאֵ"ל. יְהִירָאֵ"ל.

עִיְּנָא"ל הוּא עוֹמֵד לְצַד מִזְרָח, וְזֶה עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ עַל כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְעַל כָּל אֵלּוּ שֶׁזּוֹשְׁבִים מַזָּלָם שֶׁל מִצְוָה, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת.

עִירְיָ"ה עוֹמֵד לְצַד דָּרוֹם, וְזֶה עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ עַל כָּל אוֹתָם שֶׁמְּנַזְּמִים אֶת הָעָנִי אוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּלִבָּם צַעַר עָלָיו, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לָתֵת לוֹ. וּלְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים לְדֶרֶךְ מִצְוָה, וּלְאוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים זְסָד עִם מֵתִים. וְהוּא מַעֲמִיד קְיוּם

שֶׁל אֱמֶת. וְזֶה הִתְמַנָּה לְהַזְכִּיר אוֹתוֹ לְמַעְלָה וְלַזְוְקֵק דְּיוּקָנוֹ לְמַעְלָה, לְהַכְנִיסוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

עָרִיאֵ"ל עוֹמֵד לְצַד צָפוֹן. וְזֶה עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ עַל כָּל אוֹתָם שֶׁזָּשְׁבוּ לַעֲשׂוֹת רָעוֹת וְלֹא עָשׂוּ, אוֹ רוֹצִים לָזָטא וּבָאוּ לַעֲשׂוֹת, וְהִתְזַזֵּק בְּיִצְרוֹ וְלֹא עָשָׂה.

יְהִירָאֵ"ל עוֹמֵד לְצַד מַעֲרָב, וְזֶה עוֹמֵד לְהַשְׁגִּיחַ עַל כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּמַכְנִיסִים בְּנֵיהֶם לִלְמֹד תּוֹרָה לְבֵית הָרַב, וּלְכָל אוֹתָם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים עַל זוֹלָה כְּשֶׁהוּא בְּבֵית זָלְיוֹ, וּמַשְׁגִּיחִים עָלָיו וּמוֹדִיעִים לוֹ שֶׁיִּתְבּוֹנֵן בַּזָּטָאָיו וּבְמַעֲשָׂיו וְיָשׁוּב מֵהֶם לִרְבוֹנוֹ. מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל עִם אוֹתוֹ זוֹלָה, שֶׁיִּסְתַּכֵּל בְּמַעֲשָׂיו וְיָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא גּוֹרֵם לוֹ לְהִנָּצֵל וּלְהָשִׁיב לוֹ אֶת רוּזּוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳. מַה זֶּה בְּיוֹם רָעָה? בְּיוֹם רַע הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת: אֶלָּא בְּיוֹם רָעָה – בְּיוֹם שֶׁשּׁוֹלֶטֶת אוֹתָהּ הָרָעָה לְקַזֵּזת אֶת נִשְׁמָתוֹ. אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל – זֶהוּ זוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (שמואל–ב יג) מַדּוּעַ אַתָּה כָּכָה דַּל בֶּן הַמֶּלֶךְ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳.

וְאֵלּוּ (אוֹתָם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים) שֶׁהֵם מִסְתַּכְּלִים בְּאוֹתוֹ זוֹלָה לְהָשִׁיבוֹ מִזָּזָטָאָיו אֲצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד עָלָיו לְהַשְׁגִּיחַ. וּבְיוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה הַדִּין עַל הָעוֹלָם, יִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳. הַיּוֹם שֶׁנִּמְסָר הַדִּין לְאוֹתָהּ רָעָה לִשְׁלֹט בּוֹ (עַל הָעוֹלָם), וְכָל אֵלּוּ עוֹמְדִים לְהַשְׁגִּיחַ, וְלָכֵן נִקְרְאוּ זַזַרכִּים.

בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹמֵד בְּדִין עַל הָעוֹלָם וְאוֹתוֹ צַד הָרָע בָּא לְהַשְׂטִין, אָז מִתְכַּנְּסִים כָּל אֵלֶּה וְעוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאָז מִתְעַטְּרִים כֻּלָּם וְעוֹמְדִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּאוֹתוֹ זְמַן מַה כָּתוּב? (שיר השירים ב) מַשְׁגִּיחַ מִן הַזַּזַלְנוֹת מֵצִיץ מִן הַזַּזַרכִּים. מֵצִיץ,

כְּמוֹ שֶׁמַּשְׂגִּיחַ מִמָּקוֹם דַּק, שֶׁרוֹאֶה וְלֹא רוֹאֶה כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְאַזַּר כָּךְ, מַשְׂגִּיחַ מִן הַזְּלִלוֹת, מָקוֹם שֶׁל הַשְׁגָּחָה יִתֵּרָה, שֶׁפּוֹתְחַז פָּתוּחִים לְרַוְחָם עַל הַכֹּל. וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׂגִּיחַ עַל הָעוֹלָם, מִסְתַּכֵּל בַּזְּלוֹנוֹת הַלָּלוּ וּבַזְּרָכִים הַלָּלוּ, וְזָס עַל הַכֹּל.

וְאָז, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל תּוֹקְעִים בְּאוֹתוֹ שׁוֹפָר וּמִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִן הַשּׁוֹפָר, כָּלוּל מֵאֵשׁ וּמַיִם וְרוּחַ, וְנַעֲשֶׂה מֵהַכֹּל אוֹתוֹ הַקּוֹל, כְּדֵי לְעוֹרֵר קוֹל עֶלְיוֹן, שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַשּׁוֹפָר, שֶׁהוּא כְּמוֹ זֶה, כָּלוּל בְּאֵשׁ וּמַיִם וְרוּחַ, אָז יוֹצֵא כְּרוּז וּמַכְרִיז בְּכָל הָרְקִיעִים וְאוֹמֵר: קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא וְגוֹ' מַשְׂגִּיחַ מִן הַזְּלִלוֹת מֵצִיץ מִן הַזְּרָכִים.

וְאָז כֻּלָּם יוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עַל יִשְׂרָאֵל, וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עֵצָה בָּאָרֶץ כְּדֵי לְעוֹרֵר רַוְחָמִים מִלְמַעְלָה. וְאָז כָּתוּב, (תהלים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה. יוֹדְעֵי תְרוּעָה וַדַּאי. יוֹדְעֵי תְרוּעָה, שֶׁמְּשַׁבְּרִים אֶת הַתְּרוּעָה הַזּוֹ, שֶׁהִיא דִּין הַקָּשֶׁה שֶׁהַכֹּל נִדּוֹנִים בּוֹ. אַשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהֵם יוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיוֹדְעִים לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וּלְיַיזֵד יִזּוּד כָּרָאוּי.

הַזְּלוֹנוֹת הַלָּלוּ וְהַזְּרָכִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם עוֹמְדִים לֶאֱזוֹז אֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁעוֹלוֹת מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וּלְהַשְׁגִּיחַ בָּהֶן, לְהַכְנִיסָן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל כֵּן, כָּל בֵּית כְּנֶסֶת שֶׁאֵין בּוֹ זְלוֹנוֹת, אֵינוֹ מָקוֹם לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ כָּרָאוּי.

שֶׁהֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת לְמַטָּה כְּנֶגֶד בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁלְּמַעְלָה. בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זְלוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ – כָּךְ גַּם לְמַטָּה. לְמַעְלָה כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה יֵשׁ בָּהּ שְׁנַיִם עָשָׂר זְלוֹנוֹת – כָּךְ גַּם לְבֵית הַכְּנֶסֶת הַתַּזְוִתּוֹן. וְהַכֹּל עוֹמְדִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָמוֹת עוֹמְדִים אֵלּוּ בַּגַּוֶּן שֶׁל אֵלּוּ, וּכְבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלֶה בַּכֹּל. וְעַל כֵּן, בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה'. כְּשֶׁשּׁוֹלֵט אוֹתוֹ הַצַּד הָרָע – יְמַלְּטֵהוּ ה'.

כְּמוֹ כֵן, הַמְּמֻנֶּה הַזֶּה יְהִירָא"ל עוֹמֵד עַל כָּל אוֹתָם שֶׁזָּסִים עַל עֲנִיִּים, כְּמוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל, וּבִשְׁבִיל זֶה הַכֹּל עוֹמֵד בַּהֵיכָל הַזֶּה, וְהַהֵיכָל הַזֶּה נִכְלָל בְּהֵיכָל אֲוִיר רְבִיעִי, שֶׁשָּׁם הֵם הַגְּזֵרוֹת וְהַדִּינִים לַכֹּל. אַשְׁרֵי וְזֵלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת גְּנָזֵי רִבּוֹנוֹ, לְיַיְחֲדוֹ וּלְקַדֵּשׁ אֶת שֵׁם רִבּוֹנוֹ תָּמִיד, לְזַכּוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הֵיכַל הַזְּכוּת גְּבוּרָה

הַהֵיכָל הָרְבִיעִי. הַהֵיכָל הַזֶּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹדָע שִׁלְטוֹנוֹ בָּאָרֶץ בִּגְלָלוֹ. וְזֶהוּ הַהֵיכָל שֶׁעוֹמֵד לִשְׁמֹר אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. זֶה נִקְרָא הֵיכַל הַזְּכוּת, שֶׁבּוֹ נִדּוֹנִים כָּל דִּינֵי הָעוֹלָם וְכָל הַזְּכֻיּוֹת וְכָל הַזַּוָּטָאִים וְכָל הָעֲנָשִׁים, וְכָל שָׂכָר טוֹב לְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹמְרִים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה.

הֵיכַל הַזְּכוּת הַזֶּה מְשֻׁנֶּה מִכָּל שְׁאָר הַהֵיכָלוֹת, וְהַהֵיכָל הַזֶּה כְּלוּלִים בּוֹ אַרְבָּעָה הֵיכָלוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם הֵיכָל אֶחָד. בַּהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ רוּחַ אַחַת שֶׁנִּקְרֵאת זְכוּת אֵל. וְהַהֵיכָל הַזֶּה נִקְרָא עַל שְׁמוֹ זְכוּת, וְזֶהוּ אֵל. וְכָאן נִדּוֹנִים כָּל דִּינֵי הָעוֹלָם. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב, (תהלים ז) וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם.

אַרְבָּעָה הֵיכָלוֹת, אַרְבָּעָה אֵלּוּ שֶׁהֵם בַּהֵיכָל הַזֶּה, זֶה לִפְנִים מִזֶּה, כֻּלָּם כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה, וְכֻלָּם הֵיכָל אֶחָד, וְנִקְרָא זְכוּת. אַרְבָּעָה הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ לָהֶם פָּתְחֵי פְתָחִים. בְּמַעֲלָה אֶחָד עֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד מִזִּוּעַ לַפֶּתַח הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַהֵיכָל הַזֶּה, סַנְסַנִ"ה שְׁמוֹ, וְעַל הַשֵּׁם הַזֶּה יֵשׁ מַעֲלָה אֶחָד לְצַד הָאֲוִיר שֶׁל הַשְּׁמָאל, שֶׁנּוֹטֵל דִּינִים בְּאוֹתוֹ הַהֵיכָל שֶׁלּוֹ לְעוֹרֵר וְלַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁנּוֹטֵל מִמֶּנּוּ, נִקְרָא עַל שְׁמוֹ – סַנְסַנִ"ה. וְהוּא שׁוֹלֵט עַל אוֹתוֹ אַסְכָּרָ"א שֶׁל תִּינוֹקוֹת.

וְהַמַּעֲלָה הָעֶלְיוֹן הַזֶּה סַנְסַנִ"ה, כְּשֶׁנּוֹטֵל דִּין, מַכְרִיז לְאוֹתָם הַמַּעֲלִים שֶׁעוֹמְדִים עַל שְׁנֵים עָשָׂר הַפְּתָחִים, וְאוֹתָם הַכְּרוּזִים שֶׁמַּכְרִיזִים עַל כָּל אוֹתָם הַדִּינִים שֶׁנִּדּוֹנוּ מֵהֵיכַל הַזְּכוּת הַזֶּה.

רוּחַ זוֹ שֶׁנּוֹטֶלֶת הַכֹּל, שֶׁנִּקְרֵאת זְכוּת אֵ"ל שֶׁאָמַרְנוּ, הַכֹּל כָּלוּל בָּהּ. מִמֶּנָּה יוֹצְאִים שִׁבְעִים אוֹרוֹת נוֹצְצִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּעִגּוּל כְּדֵי לְהַרְאוֹת זֶה בָּזֶה שֶׁלֹּא מְכַסִּים זֶה מִזֶּה. כָּל הַזְּכֻיּוֹת וְכָל הָעֲנָשִׁים וְכָל הַדִּינִים, לִפְנֵי כָּל הָאוֹרוֹת

הָאֵלּוּ עוֹמְדִים.

מֵהֶם יוֹצְאִים שְׁנֵי אוֹרוֹת שֶׁעוֹמְדִים לִפְנֵיהֶם תָּמִיד. וְשִׁבְעִים הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ וּשְׁנֵי אוֹרוֹת שֶׁעוֹמְדִים לִפְנֵיהֶם, הֵם לְתוֹךְ אֶמְצַע הַהֵיכָל. וְעַל סוֹד הַהֵיכָל הַזֶּה כָּתוּב, (שיר השירים ז) שָׁרְרֵךְ אֲגַן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג.

כְּנֶגֶד אֵלּוּ יוֹצְאִים שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם אוֹרוֹת אֲחוֹרִים מִצַּד הַיָּמִין, וְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם אוֹרוֹת אֲחוֹרִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וְאֵלּוּ הָרִאשׁוֹנִים הֵם פָּנִימִיִּים לִפְנִים בְּאֶמְצַע הַהֵיכָל. לִפְנֵי הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ נִכְנָסִים כָּל הַזְּכִיּוֹת וְהַזּוֹבוֹת לְהִטָּהֵר. כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל הָעוֹלָם יוֹצְאִים מֵהַפָּנִימִיִּים הַלָּלוּ. נִמְצְאוּ שֶׁכָּל הָאוֹרוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מֵהָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ – מָאתַיִם וְשִׁשָּׁה עָשָׂר אוֹרוֹת, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בָּרוּחַ הַזּוֹ.

אוֹתָם שְׁנֵי הָאוֹרוֹת שֶׁעוֹמְדִים לִפְנֵי אוֹתָם הַשִּׁבְעִים, הֵם מְעִידִים עֵדוּת תָּמִיד, וְכוֹתְבִים פְּתְקֵי דִּין שֶׁל זְכוּת אוֹ שֶׁל זוֹבָה. אֵלּוּ הַשִּׁבְעִים הֵם גּוֹזְרִים גְּזֵרוֹת וְדָנִים דִּינִים. וְכָל דִּינֵי הָעוֹלָם, הֵן לְטוֹב הֵן לְרַע, הֵם כָּאן.

הָרוּחַ הַזּוֹ, שֶׁהִיא זְכוּת אֵ"ל כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, בָּהּ רְשׁוּמוֹת שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּדְבָּקוֹת בָּהּ מִלְמַעְלָה, שֶׁהֵן יה"ו. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ נִדְבָּקוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁל הִתְדַּבְּקוּת הַזָּכָר בַּנְּקֵבָה, אָז נִרְשָׁמוֹת בָּרוּחַ הַזּוֹ אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת. וְכָאן אָמַר דָּוִד, (תהלים צב) וֵאלֹהַי לְצוּר מַוְסִי. סוֹד הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת אֵ"ל, וְסוֹד אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁרְשׁוּמוֹת בָּהּ, שֶׁנִּקְרָאוֹת יה"ו, אֵלּוּ שִׁלְשֶׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הָאוֹרוֹת שֶׁאָמַרְנוּ.

אוֹתָם שִׁלְשֶׁת בָּתֵּי הַדִּין שֶׁנִּזְדַּלְּקִים בְּדִינִים אֲחוֹרִים בִּדְבְרֵי הָעוֹלָם; בְּעֹשֶׁר, בְּעֹנִי, בִּמְזוֹנוֹת בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהֵם אַרְבָּעָה הֵיכָלוֹת שֶׁמִּתְקַנִּים לְכָל אוֹתָם הָאֲחוֹרִים, שְׁנֵי הֵיכָלוֹת לְאֵלֶּה שְׁנֵי הַצְּדָדִים שֶׁל אוֹרוֹת אֲחוֹרִים, וְהֵיכָל אֶחָד לְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי הָעֲיָנִים שֶׁעוֹשִׂים וְזִשְׁבּוֹן מִכָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁל הָעוֹלָם. וְהֵיכָל אֶחָד לְסוֹפְרִים אֲחוֹרִים שֶׁתַּוָּוֹת אֵלּוּ הָרִאשׁוֹנִים הַפָּנִימִיִּים. אַרְבַּעַת הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ כְּלוּלִים בַּהֵיכָל הַזֶּה, שֶׁנִּקְרָא עַל שֵׁם אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁל זְכוּת,

כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

בְּכָל פָּתַח וּפָתַח שֶׁל הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ מְמֻנֶּה אֶחָד. בַּפָּתַח הָרִאשׁוֹן יֵשׁ מְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ נִקְרָא גַּזְרִיאֵ"ל. (לַפָּתַח הָרִאשׁוֹן שֶׁשָּׁם הַכֹּל סַנְסְנִי"ה שְׁמִמֶּנּוּ לוֹקְחִין) אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הָאַחֲרוֹן, אוֹתוֹ מְמֻנֶּה לְגַלּוֹת דִּינִים שֶׁנִּדּוֹנוּ וְנִגְזְרוּ לְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הָרִאשׁוֹן שֶׁשְּׁמוֹ סַנְסְנִי"ה, שֶׁמִּמֶּנּוּ נוֹטֵל הַמְמֻנֶּה הָאַחֲרוֹן הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד עַל הַהֵיכָל שֶׁל הַצַּד הָאַחֲרוֹן, וְעוֹמֵד עַל הָאַסְכָּרָה שֶׁל תִּינוֹקוֹת, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה גַּזְרִיאֵ"ל נוֹטֵל דְּבַר בֵּית הַדִּין הַפָּנִימִי, שֶׁהַכֹּל נִגְזָר שָׁם, וְאָז מוֹדִיעַ אֶת הַדָּבָר לַמְמֻנֶּה הַזֶּה שֶׁבַּחוּץ, וְכָל אוֹתָם הַכְּרוּזִים מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים בְּכָל הָרְקִיעִים: כָּךְ וְכָךְ נִגְזָר מִבֵּית הַמֶּלֶךְ. עַד שֶׁנּוֹטְלִים אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר בַּהֵיכָל שֶׁלְּמַטָּה, וּמִשָּׁם יוֹצְאִים וּמַכְרִיזִים עַל הַדָּבָר, עַד שֶׁזֶּה נִשְׁמָע בְּכָל הָרְקִיעִים הַתַּחְתּוֹנִים, וְיוֹרְדִים וּמוֹדִיעִים אֶת הַדָּבָר לְכֻלָּם לְמַטָּה.

וְנוֹטְלִים הַדָּבָר כָּל הַתַּחְתּוֹנִים, מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה. אֲפִלּוּ צִפָּרֵי הַשָּׁמַיִם וְעוֹפוֹת הָאָרֶץ, כֻּלָּם לוֹקְחִים אֶת הַדָּבָר וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם, עַד שֶׁנּוֹטְלִים הַדָּבָר כָּל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים וּמַרְאִים אֶת זֶה בַּזַּלּוֹם לָאֲנָשִׁים, וּבָא אוֹתוֹ הַדָּבָר לִזְמַן קָרוֹב.

וּלְפָעָמִים אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ לְמַלְכֵי הָאָרֶץ, שֶׁהֵם מְמֻנִּים לָזוּן וּלְהַנְהִיג עַמִּים, שֶׁמּוֹדִיעִים אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר עַד הָרָקִיעַ שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁלְּמַטָּה, וְעוֹמֵד שָׁם. עַד שֶׁאוֹתָם מְמֻנִּים שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁנִּתְמַנּוּ עַל הַשֶּׁמֶשׁ, לוֹקְחִים אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר, וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ לְאוֹתָם הַמְמֻנִּים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הַצַּד הָאַחֲרוֹן, וְהֵם מוֹדִיעִים אֶת הַדָּבָר לְמַלְכֵי הָאָרֶץ, שֶׁהֵם בַּצַּד שֶׁלָּהֶם.

וּכְשֶׁהָיוּ נְבִיאִים בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, הָיוּ נוֹטְלִים נְבוּאָתָם מִשְּׁנֵי עַמּוּדִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהַתּוֹרָה סְמוּכָה עֲלֵיהֶם. אַחַר שֶׁהִסְתַּלְּקוּ נְבִיאִים מֵהָעוֹלָם וּבָאוּ בַּעֲלֵי הַמַּרְאָה וּבַעֲלֵי הַזְּלּוֹם, הֵם נוֹטְלִים הַדָּבָר מִמְּקוֹמוֹ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וּכְשֶׁהָיוּ בֵּין יִשְׂרָאֵל מְלָכִים, וְהִסְתַּלְּקוּ הַנְּבִיאִים, וְלֹא נִמְצְאוּ בַּעֲלֵי מַרְאָה

וּבַעֲלֵי זְלוֹם, מוֹדִיעִים אֶת הַדָּבָר לְאוֹתָם מְלָכִים מֵהַפָּתַזוּז הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ נוֹטֵל הַדָּבָר מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה? בֹּא וּרְאֵה, כָּל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה וְכָל פָּתַזוּז וּפָתַזוּז, לְכֻלָּם יֵשׁ בַּזוּזִין מְמֻנִּים יְדוּעִים שֶׁהִתְמַנּוּ (בַּצַּד שֶׁלָּהֶם) בְּכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים, עַד שֶׁיּוּרְדִים לְמַטָּה לָרְקִיעִים הַתַּזְתּוֹנִים וּמוֹדִיעִים אֶת הַדָּבָר לְאוֹתָם שֶׁצָּרִיךְ, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מֵהַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ, שֶׁהֵם צַד הַקְּדֻשָּׁה וְסוֹד הָאֱמוּנָה, נִפָּרְדוֹת דְּרָגוֹת לְמַטָּה, כֵּלָּן בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְיוֹרְדוֹת מַדְרֵגוֹת עַל מַדְרֵגוֹת עַד שֶׁפּוֹרְזוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִתְמַנּוּ בּוֹ.

מֵהֶם לִשְׁמֹר בְּנֵי אָדָם מִן הַצַּד הָאַזֵּר וּמְנַזְּקֵי הָעוֹלָם, וּבְאוֹתָם הַדְּרָכִים שֶׁבָּהֶם הֵם הוֹלְכִים. וּמֵהֶם כְּדֵי לְסַיֵּעַ לִבְנֵי אָדָם כְּשֶׁבָּאִים לְהִטָּהֵר. וּמֵהֶם לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת וְנִסִּים בָּעוֹלָם, וּמֵהֶם שֶׁעוֹמְדִים כְּדֵי לְהַשְׁגִּיחַ עַל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָאָדָם לְהָעִיד עֵדוּת. וְכֵן (בְּצוּרָה זוֹ) נִפָּרְדוֹת כַּמָּה דְּרָגוֹת לִצְדֵיהֶם, וְכֻלָּם בְּסוֹד הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה.

כְּמוֹ כֵן בַּצַּד הָאַזֵּר, צַד הַטֻּמְאָה, נִפָּרְדוֹת דְּרָגוֹת מֵאוֹתָם הַהֵיכָלוֹת לְמַטָּה, כֻּלָּם דְּרָגוֹת לְהָרַע וּלְהַסְטוֹת אֶת הָעוֹלָם. מֵהֶם עוֹמְדִים לְהָסִית בְּנֵי אָדָם מִדֶּרֶךְ טוֹבָה לְדֶרֶךְ רָעָה, וּמֵהֶם הַיָּמִים לְטַמֵּא בְּנֵי אָדָם לְאוֹתָם שֶׁבָּאוּ לְהִטָּמֵא. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, בָּא אָדָם לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְהֵם נִקְרָאוּ צוֹאָה רוֹתַזַּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ל) צֵא תֹּאמַר לוֹ. וְאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת לְטַמֵּא יוֹתֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֱלֹהָ תָּמִיד כְּנֶגֶד אֱלֹהָ, וְהַכֹּל הוּא בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת כָּרָאוּי.

הַפָּתַזוּז הַשֵּׁנִי. בַּפָּתַזוּז הַזֶּה יֵשׁ מְמֻנֶּה שֶׁשְּׁמוֹ דַּהֲרִיאֵ"ל, וְהוּא לְצַד יָמִין, וְזֶהוּ מְמֻנֶּה לְהַכְנִיס אֶת כָּל הַזְּכֻיּוֹת שֶׁזָּכוּ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם, כְּדֵי שֶׁיִּדּוֹן אָדָם עֲלֵיהֶם לְטוֹב כְּשֶׁנִּדּוֹן לְטוֹב, וְאוֹתָן זְכֻיּוֹת קָיְמוֹת רַבּוֹת עַל זְטָאֵי בְּנֵי אָדָם, וְאָז הַמְּמֻנֶּה הַזֶּה מְצֻוֶּה עַל שָׂכָר וְהַזְּלָקָ שֶׁל אוֹתָן הַזְּכֻיּוֹת וְהַשָּׂכָר לְטוֹב.

וּמוֹצִיא אֶת אוֹתוֹ הַדִּין, וּמְמֻנֶּה אֶת אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁנִּקְרָא פָּדִיאֵ"ל שֶׁבַּהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי. וְאָז אוֹמֵר לוֹ, (איוב לג) פָּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁזַּת. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁאָדָם

עוֹמֵד בְּבֵית זָלְיוֹ וְנִתְפָּס בִּתְפִיסַת הַמֶּלֶךְ, אָז נָדוֹן הָאָדָם. וְכָל זְכוּת וְכָל זִטְא שֶׁעָשָׂה אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַכֹּל נִכְנָס בַּהֵיכָל הַזֶּה לִהְיוֹת נָדוֹן.

וּכְשֶׁנָּדוֹן לְטוֹב, בַּפָּתוּז הַזֶּה יוֹצֵא דִינוֹ לְטוֹב, לִימִין הַמְמֻנֶּה הַזֶּה דַּהֲרִיאֵ"ל שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, ומוֹדִיעִים אֶת דִּינוֹ לְטוֹב, עַד שֶׁנִּצּוֹל. וְיוֹרֵד אוֹתוֹ הַדִּין לְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים. הַדְּרָגוֹת שֶׁנּוֹדָעוֹת לְטוֹב לְמַטָּה, כֵּן דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, וְהַכֹּל – בֵּין לְטוֹב בֵּין לְרַע – מִבֵּית הַמֶּלֶךְ נָדוֹן אוֹתוֹ אָדָם.

הַפָּתוּז הַשְּׁלִישִׁי. בַּפָּתוּז הַזֶּה יֵשׁ מְמֻנֶּה אֶזֶד שֶׁשְּׁמוֹ גָּדִיאֵ"ל, וְהוּא לְצַד שְׂמאל, וְזֶהוּ הַמְמֻנֶּה לְהַכְנִיס (לְשִׁקֵּל) אֶת כָּל הַזְּטָאִים וְכָל הָרָעוֹת שֶׁאָדָם סָטָה אַזְרִיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, ומוֹרִיד אוֹתָם לְתוֹךְ מִשְׁקָל לְהִשָּׁקֵל עִם אוֹתָן זְכֻיוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּיַד אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הָאַזֶּר שֶׁאָמַרְנוּ.

וְאוֹתוֹ הַמִּשְׁקָל עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַפָּתוּז הָרְבִיעִי, וְשָׁם נִשְׁקָלִים זְכֻיוֹת וְזוּבוֹת כְּאֶזֶד. מִי שֶׁנִּצַּוּז מֵהֶם – כָּךְ יֵשׁ לוֹ מְמֻנִּים בְּאוֹתוֹ הַצַּד. אִם הַזְּכֻיוֹת נִצְּווּ – כַּמָּה מְמֻנִּים יֵשׁ בְּצַד יָמִין שֶׁנּוֹטְלִים אוֹתוֹ הַדִּין, וּמַעֲבִירִים אֶת הָרָעוֹת וְהַמְּזֻלּוֹת מֵאוֹתוֹ אָדָם עַד שֶׁנִּצּוֹל. אִם הַזְּטָאִים נִצְּווּ – כַּמָּה מְמֻנִּים יֵשׁ לוֹ בְּאוֹתוֹ צַד שְׂמאל, עַד שֶׁלּוֹקְוִים הַדָּבָר אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזֶּר וְכָל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים, עַד שֶׁהוּרַע מַזָּלוֹ. וְאָז יוֹרֵד אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזֶּר וְנוֹטֵל אֶת הַנִּשְׁמָה. אַשְׁרֵי זְלְקֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הַפָּתוּז הָרְבִיעִי. בַּפָּתוּז הַזֶּה עוֹמֵד מְמֻנֶּה אֶזֶד שֶׁשְּׁמוֹ וּאוּנִי"ה (מאזנ"ה). וְזֶהוּ מִשְׁקָל שֶׁנּוֹטֵל (שֶׁשּׁוֹקֵל) זְכֻיוֹת וְזוּבוֹת, וּבּוֹ נִשְׁקָלִים כֻּלָּם כְּאֶזֶד. וְזֶה נִקְרָא מאזְנֵי צֶדֶק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) מאזְנֵי צֶדֶק. בָּזֶה נִשְׁקָלִים כֻּלָּם לְהַדּוֹן.

תַּזַּת הַמְמֻנֶּה הַזֶּה יֵשׁ שְׁנֵי מְמֻנִּים, אֶזֶד לְיָמִין וְאֶזֶד לִשְׂמאל. אֶזֶד לְיָמִין, הַרְיאֵ"ל שְׁמוֹ. אֶזֶד לִשְׂמאל, גְּדוּדִיאֵ"ל שְׁמוֹ. וּכְשֶׁנִּשְׁקָלִים זְכֻיוֹת וְזוּבוֹת – זֶה מַכְרִיעַ לְצַד יָמִין, וְזֶה מַכְרִיעַ לְצַד שְׂמאל. וְכֻלָּם נִכְלָלוּ בָּרוּזַ הַזּוּ שֶׁנִּקְרֵאת זְכוּ"ת אֵל.

וּכְשֶׁכֻּלָּם נִכְלָלִים בָּהּ, מוֹצִיאָה זִזָּיָה (אֲוִזָּת) קְדוֹשָׁה, וְהַזִּזָּיָה הַזּוֹ לוֹהֶטֶת, וּשְׁמָהּ נִקְרָא תּוּמִיאֵ"ל. הַזִּזָּיָה הַזּוֹ הִיא זִזָּיָה שֶׁעוֹמֶדֶת לְהַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם בְּאוֹתָם עֵינֵי ה' שֶׁהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם. וְאוֹתָם עֵינֵי ה', כֻּלָּם נוֹטְלִים הַשְׁגָּחָה מֵאוֹתָם מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּסֵּתֶר, וּלְהַשְׁגִּיחַ בְּאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁהֵם בִּשְׁלֵמוּת הַלֵּב, וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ כָּרָאוּי.

הַזִּזָּיָה הַזּוֹ עוֹמֶדֶת בְּהַשְׁגָּחַת הַתְּפִלּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן בַּקָּשׁוֹת שֶׁמְּבַקְּשִׁים אֲנָשִׁים בִּתְפִלּוֹתֵיהֶן, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת בִּידֵי הַזִּזָּיָה הַזֹּאת, וּמַנִּיזָה אוֹתָן בַּהֵיכָל הַזֶּה. וְאוֹתָן הַבַּקָּשׁוֹת עוֹמְדוֹת בַּהֵיכָל הַזֶּה עַד אַרְבָּעִים יוֹם לְהַשְׁגִּיחַ בָּהֶן.

שֶׁהֲרֵי (בְּסוֹף אַרְבָּעִים יוֹם) בְּכָל אַרְבָּעִים וְאַרְבָּעִים יוֹצֵאת הַזִּזָּיָה הַזּוֹ וְלוֹקַחַת אֶת כָּל אוֹתָן הַבַּקָּשׁוֹת, וּמַנִּיזָה אוֹתָן לִפְנֵי אוֹתָם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם אוֹרוֹת, וְדָנִים אוֹתָן. וְאָז הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת זְכוּ"ת אֵל, מְעַיֶּנֶת בָּהֶן אִם זוֹכֶה וְאִם לֹא זוֹכֶה. אִם זוֹכֶה – יוֹצֵאת הַתְּפִלָּה הַזּוֹ, וּמִתְגַּלְגֶּלֶת הַבַּקָּשָׁה הַזּוֹ, וְיוֹצְאִים עִמָּהּ שִׁבְעִים עָשָׂר מְמֻנִּים, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד תּוֹבְעִים מֵעִם אוֹתָהּ הָרוּחַ קְיוּם בַּבַּקָּשָׁה הַזּוֹ, וּמִתְקַיֶּמֶת בָּהֶם.

חַזִּזַת הַזִּזָּיָה הַזּוֹ אַרְבָּעָה שְׂרָפִים לוֹהֲטִים: שִׂרָפָא"ל, בַּרְקִיאֵ"ל, קְרִישִׁיאֵ"ל, קְדוּמִיְ"ה. וְאַרְבָּעָה הֵלָּלוּ שֶׁחַזִּזַת הַזִּזָּיָה הַזּוֹ עוֹמְדִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה עוֹמְדִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְהֵם מְמֻנִּים לְהַשְׁגִּיחַ בְּכָל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹמְרִים אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וּמְעַנְּגִים אֶת הַשַּׁבָּת כָּרָאוּי.

מֵהָאַרְבָּעָה הֵלָּלוּ, כְּשֶׁנּוֹסְעִים, יוֹצְאִים שְׁבִיבֵי אֵשׁ, וּמֵהַשְּׁבִיבִים הֵלָּלוּ נַעֲשִׂים שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם גַּלְגַּלִּים לוֹהֲטִים בְּאֵשׁ. מִכָּאן נַעֲשָׂה נָהָר דִּינוּר. אֶלָּף אֲלָפִים יְשַׁמְּשׁוּ אֶת אוֹתוֹ הַנָּהָר. כָּל אוֹתָם שֶׁמְּעַנְּגִים שַׁבָּת, אַרְבַּעַת הַמְּמֻנִּים הֵלָּלוּ מַשְׁגִּיחִים בְּכָל אוֹתָם שֶׁמְּעַנְּגִים אֶת הַשַּׁבָּת, וְהַזִּזָּיָה הַזּוֹ עוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וְנוֹסְעִים בִּשְׁבִילָהּ חַזִּזָּתֶיהָ.

בְּכָל יוֹם וָיוֹם זוֹרֵם אוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר וְשׁוֹרֵף כַּמָּה רוּזּוֹת וְכַמָּה שַׁלְיוֹטִים. וּכְשֶׁנִּכְנֶסֶת שַׁבָּת, יוֹצֵא כָּרוּז, וְשׁוֹכֵךְ אוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר, וְהַסְּעָרוֹת וְהַזִּיקִים

וְהַשְּׁבִיבִים שׁוֹכְכִים. וְהַזְּוָיָה הַזּוֹ הוֹלֶכֶת וְעוֹלָה עַל אַרְבַּעַת הַשְּׁרָפִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ, וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ אֶמְצַע הַהֵיכָל הַזֶּה לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֵגֶל.

מִשּׁוּם שֶׁבַּמָּקוֹם הַזֶּה, כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת שַׁבָּת, מִסְתַּדְּרִים שָׁם כָּל שַׁלְוָנוּת בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁנִּקְרָאִים בְּנֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. וְאֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת עוֹמְדִים עַל אוֹתָם הַשַּׁלְוָנוּת. וְהַזְּוָיָה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ עַל אַרְבַּעַת הַשְּׁרָפִים הַלָּלוּ, וְנִכְנֶסֶת לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְרוֹאָה שָׁם אֶת כָּל אוֹתָם הַשַּׁלְוָנוּת (וְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עֲלֵיהֶם), וּמַשְׁגֶּיחָה בְּכָל שַׁלְוָן וְשַׁלְוָן, וְאֵיךְ מְעַנְּגִים אֶת כָּל שַׁלְוָן וְשַׁלְוָן, וְעוֹמֶדֶת וּמְבָרֶכֶת אֶת אוֹתוֹ הַשַּׁלְוָן. וְכָל אוֹתָם אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת, כֻּלָּם פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים אָמֵן.

וּמָה הַבְּרָכָה שֶׁמְּבָרֶכֶת עַל הַשַּׁלְוָן הַזֶּה שֶׁנֶּעֱרַךְ וְנֶעֱנַג כָּרָאוּי? (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה' וְגוֹ' כִּי פִי ה' דִּבֵּר. וְכֻלָּם אוֹמְרִים: אָז תִּקְרָא וַה' יַעֲנֶה וְגוֹ'. רוּחַ הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת זְכוּ"ת אֵל, כְּשֶׁאוֹתוֹ הַשַּׁלְוָן מִתְעַנֵּג בְּכָל הַסְּעוּדוֹת, בַּסְּעוּדָה הָאַחֲרוֹנָה הַשְּׁלִישִׁית מְסַיֵּם וְאוֹמֵר עַל כָּל אוֹתָם הָרִאשׁוֹנִים, וְאוֹמֵר: אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וְגוֹ', כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ. כָּל אוֹתָם שִׁבְעִים אוֹרוֹת אֲזוֹרִים בְּכָל הַצְּדָדִים פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים: (תהלים קכז) הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר יְרֵא ה'.

וּכְשֶׁשַּׁלְוָן הָאָדָם אֵינוֹ עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ מָקוֹם בַּעֲרִיכַת הָעֶגֶל כָּרָאוּי, אָז הַזְּוָיָה הַזּוֹ, וְאוֹתָן אַרְבַּע שֶׁתַּחְתֶּיהָ, וְכָל אוֹתָם אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת, כֻּלָּם דּוֹחִים אוֹתוֹ הַזּוּחָה לְאוֹתוֹ צַד הָאַחֹר, וְכַמָּה שׁוֹמְרֵי הַזְּקִים, כֻּלָּם נוֹטְלִים אוֹתוֹ וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁהוּא בְּהֶפֶךְ מִזֶּה, וְנִקְרָא נֶגַע. וּכְשֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתוֹ לְשָׁם, (פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים) (שם קטז) וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתִּבוֹאֵהוּ וְלֹא זָפַף בִּבְרָכָה וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ. יְנַקֵּשׁ נוֹשֶׁה לְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְגוֹ', אַל יְהִי לוֹ מֹשֵׁךְ זְסָד וְגוֹ'. הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ.

מִשּׁוּם שֶׁעֶנֶג שַׁבָּת, וֶאֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (זֶה אֵלּוּ אוֹתָם שַׁלְוָנוּת שֶׁל עֶנֶג שַׁבָּת וּמוֹעֲדִים וְזַמָּנִים, כֻּלָּם שִׁמְחָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ) הוּא. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל אוֹתָם שֶׁמְּעַנְּגִים עֶנֶג הַשַּׁבָּת וְזַמָּנִים וּמוֹעֲדִים, אַרְבַּעַת

הַכֹּל שֶׁעוֹמְדִים תַּחַת הַחַזָּיָה הַזּוֹ עוֹמְדִים כְּנֶגֶד אוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר, וְלֹא נוֹתְנִים לְהִשָּׁרֵף שָׁם אֶת כָּל אֵלּוּ שֶׁמְּעַנְּגִים עַנּוּגֵיהֶם כָּרָאוּי.

תַּחַת הָאַרְבָּעָה הַכֹּלוּ יֵשׁ מְמֻנִּים אֲוֵזְרִים שֶׁעוֹמְדִים בַּזּוּזִין, שֶׁנּוֹדָעִים מִצַּד הַהֵיכָל הַזֶּה, (וְכָל הַכְּרוּזִים בַּזּוּזִין) וּמַכְרִיזִים עַל כָּל אוֹתָם הַדִּינִים וְעַל כָּל אוֹתָן הַגְּזֵרוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ בַּהֵיכָל הַזֶּה.

הַכֹּל נִדּוֹן כָּאן, פָּרָט לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת כָּאן בַּהֵיכָל הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא זְכוּת, וְאֵלּוּ הֵם: בְּנֵי, זַיֵּי וּמְזוֹנֵי. שֶׁהֲרֵי שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה לֹא עוֹמְדִים כָּאן, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הֵם תְּלוּיִים בְּמָזֶל. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, שָׁם תְּלוּיִים הַזַּיִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְשָׁם תְּלוּיִים הַמְּזוֹנוֹת, וְשָׁם תְּלוּיִים הַבָּנִים. שֶׁהֲרֵי שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה יוֹצְאִים מִשָּׁם וְשׁוֹטְעִים וְנִמְשָׁכִים לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל עוֹמֵד בַּהֵיכָל הַזֶּה, פָּרָט לִשְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ.

כְּשֶׁאָדָם הוּא בְּבֵית זְכוּיוֹ, כָּאן הוּא נִדּוֹן, וְכֵן כָּל שְׁאָר הַדִּינִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר, אִם אָדָם בְּבֵית זְכוּיוֹ נִדּוֹן לְזַיִּים – נוֹתְנִים לוֹ. לֹא שֶׁהַזַּיִים תְּלוּיִים כָּאן, אֶלָּא כְּשֶׁנִּדּוֹן כָּאן לְזַיִּים, אֲזַי שׁוֹטְעִים הַזַּיִים מִלְּמַעְלָה וְנוֹתְנִים לוֹ (וְאִם לֹא – לֹא נוֹתְנִים). אַשְׁרֵי זְכוּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְזוֹכִים בָּהּ לְזַיֵּי עוֹלָם, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ.

היכל אהבת זוסד

הַהֵיכָל הַזְּמִישִׁי. הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד לְהָאִיר לַתַּזְוִתּוֹנִים הַלָּלוּ. וְזֶהוּ הַהֵיכָל שֶׁעוֹמֵד לְהָאִיר בְּסוֹד הָאֱמוּנָה. פָּתַזוּ אָזוּד עוֹמֵד בַּהֵיכָל הַזֶּה וּמְמֻנֶּה אָזוּד עָלָיו, וְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה נִקְרָא סַנֶּגוֹרְי"ה. הַמְמֻנֶּה הַזֶּה עוֹמֵד עַל הַפָּתַזוּ הַזֶּה כְּדֵי לְלַמֵּד (סַנֶּגוֹרְיָה עַל יִשְׂרָאֵל, וּבִגְלַל זֶה נִקְרָא שְׁמוֹ כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הוּא מְמֻנֶּה עַל כָּל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיס סַנֶּגוֹרְיָה וְכוּ') סַנֶּגוֹרְיָה שֶׁלָּהֶם לְפָנֵי רִבּוֹנָם, וְלֹא יִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם הַצַּד הָאַזּוּר.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֶדֶת רוּזַז אַזַּת שֶׁכְּלוּלָה בְּאַרְבַּע, שֶׁהֲרֵי רוּזַז זוֹ כְּלוּלָה

בְּאַרְבָּעָה גְוָנִים: לָבָן, שָׁחוֹר, יָרֹק וְאָדֹם. וְזוֹהִי רוּחַ שֶׁעוֹמֶדֶת כְּלוּלָה בַּכֹּל, וְנִקְרֵאת סוּרִיָ"ה. גְּדוֹלָה עַל כָּל אוֹתָם וְזַיְלוֹת תַּוְזוּתוֹנִים. וְכֻלָּם עוֹמְדִים תַּוְזוּתֶיהָ וּמְמֻנִּים תַּוַּזת יָדָהּ.

הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁסּוֹגֶרֶת וּפוֹתַוַּזת. כָּל הַמַּפְתְּוַזּוֹת הָעֶלְיוֹנִים כֻּלָּם מְסוּרִים בְּיָדָהּ. (שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם) כָּל הַוְזַיְלוֹת הַתַּוְזוּתוֹנִים כֻּלָּם נִכְלְלוּ וְעוֹמְדִים תַּוְזוּתֶיהָ וּמְמֻנָּה נְוּוִים. וְהִ עוֹמֵד בְּכָל סוּדוֹת רִבּוֹנוֹ, כָּל הַגְּנָזִים הָעֶלְיוֹנִים כֻּלָּם נִמְסְרוּ בְּיָדָהּ.

הָרוּחַ הַזּוֹ נִקְרֵאת אַהֲבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא הַהֵיכָל הַזֶּה הֵיכָל אַהֲבָה. מִשּׁוּם שֶׁכָּאן נִגְנְזוּ כָּל סוֹד הַסּוֹדוֹת לְמִי שֶׁצָּרִיךְ לְהִדָּבֵק בּוֹ, וְכָאן הוּא סוֹד הַכָּתוּב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) שָׁם אֶתֵּן אֶת דֹּדַי לָךְ.

הָרוּחַ הַזּוֹ הִיא הַשּׁוֹמֶרֶת אֶת כָּל הַשְּׁמִירָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְזוֹ נִקְרֵאת (תְּהִלִּים קכא) שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, (דְּבָרִים ז) שׁוֹמֵר הַבְּרִית. מִשּׁוּם שֶׁכָּאן הִיא שְׁמִירַת כָּל הַגְּנָזִים הָעֶלְיוֹנִים, וְעַל כֵּן גְּנָזֵי רִבּוֹנוֹ גְּנוּזִים בָּהּ. מִזֶּה יוֹצְאִים שְׁבִילִים וּדְרָכִים לְאוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה כְּדֵי לְעוֹרֵר בָּהֶם רוּחַ שֶׁל אַהֲבָה.

אַרְבַּעַת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁבָּהּ נִכְלְלוּ זֶה בָּזֶה. וּכְשֶׁרוֹצִים לְהִכָּלֵל, מַכֶּה זֶה בָּזֶה, וְיוֹצֵאת מִכֻּלָּם זַיְהּ קְדוֹשָׁה אַוְזַת שֶׁנִּקְרֵאת זֹהַר. וְהַוַּזְיָה הַזּוֹ עָלֶיהָ כָּתוּב, (יְזוֹקְאֵל א) הִיא הַוַּזְיָה אֲשֶׁר רָאִיתִי עַל נְהַר כְּבָר.

מֵהַהֵיכָל הַזֶּה יוֹצְאוֹת כָּל הָרוּזוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בְּקִיּוּם שֶׁל הַנְּשִׁיקוֹת (הָעֶלְיוֹנוֹת), שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתָן הַנְּשִׁיקוֹת יוֹצֵא אֲוִיר שֶׁל רוּחַ לְקִיּוּם הַנֶּפֶשׁ לְכָל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁנָּתְנוּ בִּבְנֵי אָדָם, וְסוֹד אוֹתוֹ הַכָּתוּב (דְּבָרִים ז) כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִּי הִ' יִזְיֶה הָאָדָם. מִשּׁוּם שֶׁבַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְכָל הָרוּזוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לָרֶדֶת בִּבְנֵי הָאָדָם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן הַהֵיכָל הַזֶּה לוֹקֵזַ כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹקֵעַ וְיוֹצֵא. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַהֵיכָל הַזֶּה לֹא עוֹמֵד לְעוֹלָם בְּרֵיקָנוּת.

וּמִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא נִכְנְסוּ לְכָאן נְשָׁמוֹת אֲזֵרוֹת. וּכְשֶׁיִּסְתַּיְמוּ

אֵלֶּה, הַהֵיכָל עוֹמֵד בְּרִיקָנוּת וְיִפָּקֵד מִלְמַעְלָה, וְאָז יָבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְיִתְעוֹרֵר הַהֵיכָל הַזֶּה לְמַעְלָה, וְיִתְעוֹרֵר הַהֵיכָל לְמַטָּה.

וּבְסוֹד הַהֵיכָל הַזֶּה כָּתוּב, (שיר ד) שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים וְגוֹ'. מְשׁוֹם שֶׁבַּהֵיכָל הַזֶּה אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁאָמַרְנוּ. וְאוֹתָהּ הַחַיָּה מוֹצִיאָה שְׁנֵי אוֹרוֹת כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה, שֶׁקְּשׁוּרִים זֶה בָּזֶה, וְנִקְרָאִים אֵ"ל שַׁדַּי"י. אֵלּוּ נִקְרָאִים שַׁדַּי"י, וְאֵ"ל שֶׁלְּמַטָּה, מִתְחַבְּרִים זֶה בָּזֶה וְנִכְנָסִים זֶה לָזֶה. וְנִקְרָא אֵ"ל שַׁדַּי"י, מְשׁוֹם שֶׁיּוֹצֵא מִכְּלוּת הַשָּׁדַיִם הַלָּלוּ.

וְהָאֵ"ל הַזֶּה, שֶׁהוּא מִצַּד הַיָּמִין, נוֹטֵל מִמָּקוֹם זֶה כָּל אוֹתָם הָרַחֲמִים שֶׁעוֹמְדִים לְהָזִין אֶת אוֹתוֹ הַהֵיכָל שֶׁלְּמַטָּה שֶׁנִּקְרָא זְכוּ"ת, עַל שֵׁם הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁבּוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. הַשַּׁדַּי הַזֶּה מֵינִיק אֶת כָּל אוֹתָם הַחַזָּנִים וְכָל אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת וְכָל אוֹתָם שֶׁבַּזּוּוִין שֶׁעוֹמְדִים בַּצַּד הַזֶּה, שֶׁנִּקְרָאִים יִתְדוֹת הַמִּשְׁכָּן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְלָכֵן נִקְרָא שַׁדַּי, מְשׁוֹם שֶׁמְּסַפֵּק מָזוֹן לְכָל הַחַזָּנִים, כְּמוֹ שֶׁהוּא מְקַבֵּל מִצַּד הַיָּמִין.

מִכָּאן יוֹצְאִים אוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁנִּקְרָאִים (בראשית ג) לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, מְשׁוֹם שֶׁמִּתְהַפֶּכֶת לְכַמָּה גְוָנִים, וְהֵרִי בֵּאַרְנוּ, שֶׁאֵלֶּה מְעוֹרְרִים דִּין בַּשְּׁלִיווּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהֵם בָּעוֹלָם מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כְּשֶׁנִּפְרֶדֶת (כְּשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת) הָרוּחַ הַזּוֹ וּמַכָּה לְהוֹצִיא אוֹרוֹת לְכָל הַצְּדָדִים, כְּמוֹ אוֹתָם הַשַּׁדַּים שֶׁשּׁוֹפְכוֹת זָלְבָּ לְכָל צַד, כָּךְ גַּם מֵהָרוּחַ הַזּוֹ יוֹצְאִים לְכָל צַד, וּמוֹצִיאִים זַיָּהּ אַזֶּת אַזֶּרֶת שֶׁמְּמַנָּה עַל אֵלֶּה, שֶׁנִּקְרָא לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, וְזֶה נִקְרָא.

וְאוֹתוֹ וֶזֶה שֶׁמְּמַנָּה עַל הָעוֹלָם, בִּזְמַן שֶׁמְּמַנָּה הָרָעָב עַל הָעוֹלָם וְנִדּוֹן בּוֹ, אֲזַי הַחַיָּה הַזּוֹ מַפְקֶדֶת עַל הָעוֹלָם, וּמוֹצִיאָה רוּחַ שֶׁל מָזוֹן לְכָל אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בָּרָעָב וְסוֹעֶדֶת לָבָם. מְשׁוֹם שֶׁהֵרִי מֵהַצַּד הָאַחֵר, כְּשֶׁשּׁוֹלֵט הָרָעָב בָּעוֹלָם, יוֹצְאוֹת מֵהַצַּד הַזֶּה שְׁתֵּי רוּחוֹת טְמֵאוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת שׁוֹד וְכָפָן. וְזֶהוּ סוֹד – (איוב ה) לְשֹׁד וְלָכָפָן תִּשְׂחָק. מְשׁוֹם שֶׁאֵלּוּ עוֹמְדִים

בָּעוֹלָם וְעוֹשִׂים קְטֹרוֹג לַאֲנָשִׁים. אָזָד – אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹלֵז לָהֶם רָעָב וּמֵתִים. וְאָזָד – שֶׁאֲנָשִׁים אוֹכְלִים וְלֹא שְׂבֵעִים, מְשׁוּם שֶׁהֲרֵי רוּזַז רָעָה שׁוֹלֶטֶת בָּעוֹלָם.

הַזַּיָּה הַזֶּה מוֹצִיאָה נִיצוֹץ אָזָד שֶׁיּוֹצֵא מֵהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל שְׁנֵי נִיצוֹצוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהֵם מִתְהַפְּכִים לְכַמָּה גְּוָנִים. וְהַנִּיצוֹץ הַזֶּה נִקְרָא שְׂרָפִים, וְזֶה אוֹזֵז בָּהֶם וּמַלְהִיט אוֹתָם.

בַּהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ שְׁנֵי מְמַנִּים, אוֹרוֹת שֶׁעוֹמְדִים עַל אֶלֶף וְרִבּוֹא רְבָבוֹת שֶׁנִּקְרָאִים גְּפָנִים, וְאֶלֶף וְרִבּוֹא רְבָבוֹת שֶׁנִּקְרָאִים רִמּוֹנִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בַּזְּבִיבוּת, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁמַּכְנִיסִים אַהֲבָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְמַעְלָה. וְכֻלָּם מְעוֹרְרִים אַהֲבָה וְעוֹמְדִים בְּאַהֲבָה. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה, אָז מִתְמַלֵּא הַהֵיכָל הַזֶּה מִכַּמָּה טוֹבוֹת, מִכַּמָּה זְסָדִים, מִכַּמָּה רַזָּמִים, וְאָז הָאַהֲבָה שֶׁלְּמַטָּה תּוֹךְ הָאַהֲבָה הָעֶלְיוֹנָה נִדְבָּקוֹת זוֹ בָּזוֹ.

מִכָּאן יוֹצְאִים שְׁנֵי מְמַנִּים שֶׁנִּקְרָאִים אַהֲבָה, עַל שֵׁם הַהֵיכָל. וְאֵלּוּ עוֹמְדִים לְהַשְׁגִּיזַז עַל כָּל אוֹתָם שֶׁמְּיַזְּדִים אֶת יִזּוּד רִבּוֹנָם בְּאַהֲבָה, וּמוֹסְרִים נַפְשָׁם עָלָיו בְּאַהֲבָה, וְעוֹלִים וּמְעִידִים לְמַעְלָה. וְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים זֶסֶד בָּעוֹלָם, אוֹתָם הַזְּסָדִים עוֹלִים וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה וּמִתְעַטְּרִים שָׁם, וְעוֹלִים לְהִתְעַטֵּר בְּתוֹךְ אַהֲבָה עֶלְיוֹנָה. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קלז) כִּי גָדֹל מֵעַל שָׁמַיִם זַסְדֶּךָ. בַּהֵיכָל הַזֶּה כָּתוּב, (שיר השירים ז) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ וְגוֹ'.

הֵיכָל הָרָצוֹן תִּפְאֶרֶת

הַהֵיכָל הַשִּׁשִּׁי. זֶהוּ הַהֵיכָל שֶׁנִּקְרָא הֵיכַל הָרָצוֹן, שֶׁהוּא רָצוֹן שֶׁנִּקְרָא (דברים ז) מוֹצָא פִּי ה', שְׁמוּזָה שֶׁל הַדְּבֵקוּת שֶׁל הַכֹּל. וְכָאן הוּא רְצוֹן הָרְצוֹנוֹת, בְּסוֹד הַכָּתוּב (שיר השירים ד) כְּזוּזִט הַשָּׁנִי שְׂפָתוֹתַיִךְ. רְצוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵאוֹתוֹ מוֹצָא פִּי ה'.

הַהֵיכָל הַזֶּה הֵיכַל הָרָצוֹן, שֶׁשָּׁם עוֹמְדוֹת כָּל הַבַּקָּשׁוֹת וְכָל הַשְּׁאֵלוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁרָצוֹן כָּל הָרְצוֹנוֹת כְּשֶׁנִּשִּׁיקוֹת נִמְצָאוֹת, בְּסוֹד הַכָּתוּב (בראשית כט) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל. וְאָז, כְּשֶׁנּוֹשֵׁק זֶה לָזֶה, אָז נִקְרֵאת עֵת רָצוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי אָז נִמְצֵאת שְׁלֵמוּת וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת. וּכְשֶׁתְּפִלּוֹת עוֹלוֹת, אָז הוּא עֵת רָצוֹן לְהִמָּצֵא. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (תהלים סט) וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ ה׳ עֵת רָצוֹן. שֶׁהוּא זִוּוּג זֶה עִם זֶה.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדִים שִׁשָּׁה פָּתְוִזִים. אַרְבָּעָה פָּתְוִזִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְאֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד לְמַטָּה. בַּפָּתְוִזִים הַלָּלוּ הִתְמַנָּה רוּזַז אֶזֶד שֶׁהוּא גָּדוֹל עַל כָּל הַמְמֻנִּים בְּכָל אוֹתָם הַפָּתְוִזִים, וּשְׁמוֹ רָזִיאֵ״ל. וְזֶה הִתְמַנָּה וְנִפְקָד עַל כָּל אוֹתָם הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁמְּדַבְּרִים פֶּה לְפֶה, שֶׁנּוֹשְׁקִים זֶה לָזֶה בְּאַהֲבַת הָאַהֲבָה.

הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ אֵינָם עוֹמְדִים לְגִלּוּי, אֲבָל כְּשֶׁנִּפְתָּזִים הַשְּׁעָרִים, אָז יוֹדְעִים כָּל הַהֵיכָלוֹת וְכָל אוֹתָן רוּזוֹת וְכָל אוֹתָם מַזָּלוֹת, שֶׁהֲרֵי נִפְתָּזוּ שַׁעֲרֵי רָצוֹן, וְלֹא נִכְנָסִים לַשְּׁעָרִים הַלָּלוּ אֶלָּא רְצוֹנוֹת שֶׁל תְּפִלּוֹת, רְצוֹנוֹת שֶׁל שַׁבָּזז, רְצוֹנוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

זֶהוּ הֵיכָלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. בַּהֵיכָל הַזֶּה הִתְכַּנֵּס מֹשֶׁה בְּאַהֲבָה, וְנָשַׁק נְשִׁיקוֹת. בַּהֵיכָל הַזֶּה, (שמות יט) מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל.

כְּשֶׁנִּדְבָּקוֹת נְשִׁיקוֹת בִּנְשִׁיקוֹת זוֹ עִם זוֹ, וְעַל כֵּן כָּתוּב, (שיר השירים א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ וְגוֹ׳. אֵין נְשִׁיקוֹת שֶׁל שְׁמוֹזָה וְאַהֲבָה אֶלָּא כְּשֶׁנִּדְבָּקִים זֶה בָּזֶה פֶּה בְּפֶה, רוּזַז בְּרוּזַז, שֶׁאָז רוּוִים זֶה עִם זֶה בְּתַּעֲנוּגֵי הַכֹּל, וּבִשְׁמוֹזָה, מֵהָאוֹר הָעֶלְיוֹן.

בֹּא וּרְאֵה, מֹשֶׁה יְדַבֵּר – שֶׁכָּתוּב (שם ד) הִנֶּךָּ יָפָה רַעְיָתִי, וְכָתוּב כְּזוֹט הַשֵּׁנִי שְׂפָתוֹתַיִךְ. וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל – שֶׁכָּתוּב (שם א) הִנֶּךָּ יָפָה דּוֹדִי אַף נָעִים, וְכָתוּב (שם ה) שְׂפָתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים נוֹטְפֹת מוֹר עֹבֵר.

הָרוּזַז הַזֶּה, נִמְסְרוּ בְּיָדָהּ כָּל הַסּוֹדוֹת שֶׁל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת

שֶׁמְּעוֹרְרִים תְּשׁוּקָה שֶׁל אַהֲבָה שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה כְּאֶחָד. אוֹתָן נְשָׁמוֹת עֶלְיוֹנוֹת, כְּמוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲבֵרָיו, שֶׁאֵלֶּה לֹא נִקְרְבוּ לִרְוִיזָ בְּנָהָר דִּינוּר כְּמוֹ שֶׁשְּׁאָר הַנְּשָׁמוֹת רוֹוְזָצוֹת שָׁם וְעוֹבְרוֹת בּוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

(בא וּרְאֵה) הָרוִיזָ הַזֶּה מוֹצִיאָה שְׁנַיִם עָשָׂר אוֹרוֹת, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּסוֹד תַּוָזַת הָרוִיזָ הַזֶּה. בְּאַרְבַּעַת צְדָדֵי הָעוֹלָם עוֹמְדִים אַרְבָּעָה אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁשּׁוֹלְטִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. בְּצַד הַדָּרוֹם עוֹמֵד אוֹר עֶלְיוֹן אֶחָד, הַיָּמִין שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנּוּ מַתְוִזילִים יִשְׂרָאֵל לְהֵאָוזֵז בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְהוּא מִיכָאֵל, רַב כּוֹזַ שֶׁל הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, שֶׁיּוֹרֵד מִצַּד הַדָּרוֹם, שֶׁשָּׁם הָאוֹר עוֹמֵד בְּוָזְקוֹ.

הַמִּיכָאֵל הַזֶּה, אוֹר הַיָּמִין, הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס הַגָּדוֹל שֶׁל יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר עוֹמֵד הַצַּד הָאַוזֵר לְהַשְׁטִין עַל יִשְׂרָאֵל, אָז מִיכָאֵל טוֹעֵן כְּנֶגְדּוֹ, וְנַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר עַל יִשְׂרָאֵל, וְהֵם נִצָּלִים מֵאוֹתוֹ הַקָּטֵגוֹר שֶׁל בַּעֲלֵי שִׂנְאַת יִשְׂרָאֵל.

פָּרָט לַזְּמַן שֶׁזָּרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהֲרֵי אָז הִתְגַּבְּרוּ הַזָּטָאִים, וּמִיכָאֵל לֹא יָכֹל עִמּוֹ שֶׁל הַצַּד הָאַוזֵר, שֶׁטַּעֲנָתוֹ שֶׁל מִיכָאֵל עַל יִשְׂרָאֵל נִשְׁבָּרָה, וְאָז – (איכה ב) הֵשִׁיב אָזוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב.

בְּצַד הַצָּפוֹן עוֹמֵד אוֹר אַוזֵר, שֶׁהֲרֵי הוּא עוֹמֵד (לְטֹל) לְבַטֵּל דִּין מִבֵּית הַהֵיכָל הָרְבִיעִי. וְנוֹתֵן לַמְּמֻנֶּה שֶׁל אוֹתוֹ הַפָּתַוז, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַפָּתַוז עוֹמְדִים מְמֻנִּים אֲוזָרִים שֶׁהֵם בְּצַד הַטֻּמְאָה, מְזַכִּים לְאוֹתוֹ הַמְּמֻנֶּה וְנוֹטְלִים דִּין. וְלִפְעָמִים שֶׁהָאוֹר הַזֶּה שֶׁבְּצַד הַצָּפוֹן הוּא עוֹשֶׂה דִּין, וְלֹא נִמְסָר בְּיַד הַצַּד הָאַוזֵר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַדִּינִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בּוֹ יֵשׁ לָהֶם רְפוּאוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה וֶוֶסֶד בְּאוֹתָם מְקוֹמוֹת.

גַּבְרִיאֵ״ל הוּא הָאוֹר הַזֶּה שֶׁבְּצַד הַצָּפוֹן, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא מַכֶּה, שָׁרוּי בּוֹ וֶוֶסֶד, מִשּׁוּם שֶׁגַּבְרִיאֵ״ל בִּשְׁנֵי צְדָדִים, כְּלוֹל בִּשְׁנֵיהֶם, וְלָכֵן מַכֶּה, וּבוֹ רְפוּאוֹת. בְּצַד הַזֶּה עוֹמֵד סוֹד, שֶׁכָּתוּב, (דברים זז) כִּי כַּאֲשֶׁר יְיַסֵּר אִישׁ אֶת

בְּנוֹ ה׳ אֱלֹהֶיךָ מְיַסְּרֶךָ. וְאֵלּוּ הֵם יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה, שֶׁכְּלוּלִים בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה.

בְּצַד הַמְּזָרְזוּ עוֹמֵד אוֹר אַזּוּר, שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּכָל דִּבְרֵי הָרְפוּאוֹת, לְהַכְנִיס לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ כָּל אוֹתָם שֶׁנִּשְׁכְּחוּ בְּבֵית זָלְלִים, וּלְקָרֵב זְמַנִּים וְקִצִּים לְאוֹתָן מַזָּלוֹת שֶׁהִשְׁלִימוּ אֶת נֶאֱמָנוּתָן. וְסוֹבֵב אֶת הָעוֹלָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם כְּדֵי לְהַשְׁלִים רְפוּאוֹת בְּמִצְוַת רִבּוֹנוֹ, וְהָאוֹר הַזֶּה (הוּא) שְׁמוֹ רְפָאֵ״ל. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתוֹ לְצַד אַזּוּר. וְזֶה אָזוּז לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, לְצַד שֶׁל מִיכָאֵל, וְלְצַד שֶׁל גַּבְרִיאֵל.

וְזֶהוּ הַמְּמֻצָּע, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנִּדּוֹן אָדָם בַּהֵיכָל הָרְבִיעִי לְזַוְיִים, אֲזַי הוּא מַקְדִּים בִּרְפוּאוֹת. וְהָרְפוּאוֹת הַלָּלוּ יוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ דּוֹזַק, מִשּׁוּם שֶׁמִּשְּׁנֵי צְדָדִים יוֹצְאוֹת, וְהַדּוֹזַק הַזֶּה בָּא מִתּוֹךְ צַד שְׂמֹאל, וְהָרְפוּאָה מִתּוֹךְ צַד יָמִין. וְלָכֵן, כְּשֶׁבָּאָה רְפוּאָה לְאוֹתוֹ הַזּוֹלֶה, הִיא בָּאָה לוֹ מִתּוֹךְ דּוֹזַק רַב.

וְכָךְ הוּא מִצַּד הַמַּעֲרָב. וְאַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁרָפָאֵל הוּא בְּצַד הַמְּזָרְזוּ, וּפָרְשׁוּהָ בַּצַּד הַזֶּה שֶׁל הַמַּעֲרָב – הָרְפוּאוֹת וְהַזַּוְיִים אֵינָם אֶלָּא בְּצַד הַמְּזָרְזוּ, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם נִמְשָׁכִים הַזַּוְיִים לְמַטָּה.

(וּבְצַד הַמַּעֲרָב הַזֶּה) אוֹר אָזָד שֶׁשְּׁמוֹ נוּרִיאֵ״ל, וְהוּא אוּרִיאֵ״ל. וְזֶהוּ כָּלוּל מִכֻּלָּם וְעוֹמֵד שָׁלִיזוּ בַּכֹּל. וְיֵשׁ לוֹ שִׁלְשָׁה צְדָדִים, אֲבָל הֵם שְׁנַיִם, כִּי כָּל אָזָד מֵאֵלּוּ כָּלוּל בַּזְּבֵרוֹ, שֶׁאוֹתָם אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הַתַּזְוִתּוֹנִים, מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הָעוֹלָם, עֶלְיוֹנִים עַל הַכֹּל. וּמִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם קְשׁוּרִים זֶה בָּזֶה, רָמַז הַכָּתוּב וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת.

אוֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר הָאוֹרוֹת עוֹמְדִים בְּאוֹתָהּ הָרוּזַ שֶׁאָמַרְנוּ, וְאוֹתָהּ רוּזַ עֲלֵיהֶם בִּשְׁלֵמוּת. תַּזַּת אַרְבָּעָה הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ שְׁמוֹנָה אֲזָרִים, כְּדֵי לִהְיוֹת בִּשְׁלֵמוּת, וּבְכֻלָּם יֵשׁ שְׁלֵמוּת אַזָּת, (יָרַדְתִּי לִרְאוֹת, אֵלּוּ אַרְבָּעָה אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּשׁ תַּזְוִתֵיהֶם שְׁמוֹנָה אֲזָרִים, וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר אוֹרוֹת שֶׁעוֹמְדִים תַּזַּת אוֹתָהּ רוּזַ שֶׁאָמַרְנוּ, וְאוֹתָהּ רוּזַ עֲלֵיהֶם בִּשְׁלֵמוּת, לִהְיוֹת

בְּכֻלָּם שְׁלֵמוּת אַוָּזת) וּכְשֶׁכֻּלָּם נִפְרָדִים, הֵם שְׁלֹשָׁה לְכָל צַד.

אַרְבַּעַת הָעַמּוּדִים הַלָּלוּ עוֹמְדִים לַעֲלוֹת וּלְהַאֲוִוז אֶת הַהֵיכָל הַזֶּה לְמַעְלָה בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, לְזַוֵּבֵר אֶת הַנְּשִׁיקוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ כְּאַוָּזד. תַּוַּזת אֵלּוּ כַּמָּה דְרָגוֹת לִדְרָגוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵהֶם, מֵהַיְסוֹדוֹת הַתַּוַּזתוֹנִים הַלָּלוּ, מֵהֶם מִצַּד הַמַּיִם, וּמֵהֶם מִצַּד הָאֵשׁ, וּמֵהֶם מִצַּד הָרוּזַ, וּמֵהֶם מִצַּד הֶעָפָר.

כְּמוֹ כֵן שָׁנִינוּ, אַרְבָּעָה נִכְנְסוּ לַפַּרְדֵּס, וְכֻלָּם נִבְוַזְרוּ לַמָּקוֹם הַזֶּה, לְאֵלּוּ אַרְבָּעָה הַיְסוֹדוֹת. וְכָל אֶוָּזד וְאֶוָּזד נִקְשָׁר בִּמְקוֹמוֹ; זֶה בְּצַד הָאֵשׁ, וְזֶה בְּצַד הַמַּיִם, וְזֶה בְּצַד הָרוּזַ, וְזֶה בְּצַד הֶעָפָר. וְכֻלָּם טְבוּעִים בַּיְסוֹד שֶׁלָּהֶם כְּמוֹ שֶׁנִּכְנְסוּ, פָּרַט לְאוֹתוֹ הַשָּׁלֵם הֶוָּזסִיד שֶׁבָּא מִצַּד הַיָּמִין, וְנִדְבַּק בַּיָּמִין וְעָלָה לְמַעְלָה.

וּכְשֶׁהִגִּיעַ לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא הֵיכָל אַהֲבָה, נִדְבַּק בּוֹ בִּרְצוֹן הַלֵּב. אָמַר, הַהֵיכָל הַזֶּה צָרִיךְ הוּא לְהַדְבִּיקוֹ בַּהֵיכָל שֶׁלְּמַעְלָה בְּאַהֲבָה רַבָּה, וְאָז הִשְׁתַּלֵּם בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, וְהוּא עָלָה וְהִשְׁלִים אַהֲבָה קְטַנָּה בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה כָּרָאוּי, וְלָכֵן מֵת בְּאַהֲבָה, וְיָצְאָה נִשְׁמָתוֹ בַּפָּסוּק הַזֶּה (דברים ו) וְאָהַבְתָּ. אַשְׁרֵי זָכְיוֹ.

כָּל אוֹתָם הָאַוָּזרִים יָרְדוּ לְמַטָּה כָּל אֶוָּזד וְאֶוָּזד, וְנֶעֱנְשׁוּ בְּאוֹתוֹ יְסוֹד שֶׁיָּרַד לְמַטָּה. אֶלִישָׁע יָרַד לְמַטָּה בְּצַד הַשְּׁמאל שֶׁהוּא אֵשׁ, וְיָרַד בּוֹ וְלֹא עָלָה, וּפָגַשׁ אֶת אוֹתוֹ הַצַּד הָאַוָּזר שֶׁנִּקְרָא אֵל אַוָּזר, וְנִמְנְעָה מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבָה, וְגָרַשׁ מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ, וְלָכֵן נִקְרָא אַוָּזר, וּבְאַרְנוּ.

בֶּן עַוַּאי יָרַד בְּיסוֹד הֶעָפָר, וְטָרַם הִגִּיעַ לִשְׁרַפַת הֶעָפָר שֶׁמַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוָּזר, טָבַע בְּאוֹתוֹ עָפָר וּמֵת. וְלָכֵן כָּתוּב (תהלים קטז) יָקָר בְּעֵינֵי ה' הַמָּוְתָה לַוַּזסִידָיו.

בֶּן זוֹמָא יָרַד בְּיסוֹד הָרוּזַ, וּפָגַשׁ בְּרוּזַ אַוָּזרת, שֶׁהִגִּיעַ לְצַד הַטַּמְאָה, שֶׁנִּקְרָא פֶּגַע רַע, וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּגַע בּוֹ וְלֹא הִתְיַשֵּׁב בּוֹ, וְכֻלָּם לֹא נִצְלוּ מֵעֹנֶשׁ. וְלָכֵן אָמַר שְׁלֹמֹה, (קהלת ז) יֶשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ

צַדִּיקִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים. מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה יָרְדוּ בַּדְּרָגוֹת הַלָּלוּ וְנֶעֱנְשׁוּ.

בֹּא וּרְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא עָלָה לְמַעְלָה כָּרָאוּי, נִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם. דָּוִד שֶׁאַל שְׁאֵלָה, וְלֹא הִתְפָּרֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (תהלים יז) מִמְּתִים יָדְךָ ה' מִמְּתִים מֵחֶלֶד חֶלְקָם בַּחַיִּים. (תּוֹהָה) עַל מַה זֶּה אֵלֶּה שֶׁנֶּהֱרְגוּ בַּהֲרוּגֵי הָעוֹלָם צַדִּיקִים, זַכָּאִים, שֶׁלֹּא זָטְאוּ וְזֹטָא כְּדֵי שֶׁיֵּעָנְשׁוּ.

בֹּא וּרְאֵה, מִמְּתִים יָדְךָ ה' מִמְּתִים מֵחֶלֶד חֶלְקָם בַּחַיִּים. כָּאן הוּא שְׁנֵי צְדָדִים – יָדְךָ ה', וְחֶלֶד. יָדְךָ ה' – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַנְּשָׁמָה מִתְכַּנֶּסֶת אֵלָיו. מִמְּתִים מֵחֶלֶד – זֶה הַצַּד הָאַחֵר, שֶׁהַגּוּף הוּא שׁוֹלֵט עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לז) לֹא אַבִּיט אָדָם עוֹד עִם יוֹשְׁבֵי חָדֶל.

בֹּא וּרְאֵה, הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל אֵלּוּ, לְהַשְׁלָמַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁלָּהֶם עֶשֶׂר רוּחוֹת מִלְמַטָּה כָּרָאוּי, וְגוּפָם נִמְסָר לַמַּלְכוּת הָרְשָׁעָה, כָּל אֶחָד נוֹטֵל חֶלְקוֹ בְּסוֹד הַקְּרָבָנוֹת.

וּבֹא וּרְאֵה, רֹאשׁ רֵאשִׁית הָאֱמוּנָה תּוֹךְ הַמַּחֲשָׁבָה, מַכֶּה הַנִּיצוֹץ הֶחָזָק, וְעוֹלֶה תּוֹךְ הַמַּחֲשָׁבָה (ומוציא) נִיצוֹצוֹת, וְזוֹרֵק נִיצוֹצוֹת לִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים עֲבָרִים, וּבוֹרֵר פְּסֹלֶת מִתּוֹךְ הַמַּחֲשָׁבָה, וְנִבְרָר.

אַף כָּךְ כְּמוֹ כֵּן עוֹלֶה בַּמַּחֲשָׁבָה, כְּמוֹ שֶׁנִּבְרָר בָּהּ פְּסֹלֶת, (וְהִתְבָּרֵר אַף כָּךְ. אֵלּוּ שֶׁבָּהֶם הִשְׁתַּלֵּם מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וַדַּאי כָּךְ עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה וְהַכֹּל) וְנִבְרְרוּ אֵלֶּה, שֶׁבָּהֶם הִשְׁתַּלֵּם מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וַדַּאי כְּשֶׁעָלָה, עָלָה בַּמַּחֲשָׁבָה, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. שְׁמוּזָה מִצַּד זֶה, וְעֶצֶב מִצַּד זֶה.

כָּתוּב, (קהלת ז) וְשִׂבַּחְתִּי אֲנִי אֶת הַשִּׂמְחָה אֲשֶׁר אֵין טוֹב לָאָדָם תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּי אִם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמוֹחַ וְהוּא יִלְוֶנּוּ בַּעֲמָלוֹ יְמֵי חַיָּיו אֲשֶׁר נָתַן לוֹ הָאֱלֹהִים תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. וְשִׂבַּחְתִּי אֲנִי אֶת הַשִּׂמְחָה, וְכִי שִׂלְמָה הַמֶּלֶךְ מִשַּׁבֵּחַ אֶת זֶה? אֶלָּא וְשִׂבַּחְתִּי אֲנִי אֶת הַשִּׂמְחָה – זוֹ שִׂמְחַת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בְּזְמַן שֶׁהוּא שׁוֹלֵט, בְּשַׁבָּת וּבְיָמִים טוֹבִים, שֶׁמִּכָּל הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁאָדָם

עוֹשֶׂה, אֵין טוֹב לָאָדָם תַּזוֹת הַשִּׁמְשׁ כִּי אִם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וּלְהַרְאוֹת שִׂמְחָה בְּאוֹתוֹ (זְמַן) הַצַּד, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ זֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא.

וְהוּא יִלְוֶנּוּ בַּעֲמָלוֹ, מִי? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא יַלְוֶנּוּ וְיֵלֵךְ עִמּוֹ לְהַכְנִיסוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

דָּבָר אַזֵּר וְהוּא יַלְוֶנּוּ – מִי הוּא? אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְשָׂמֵחַ – כָּל מַה שֶּׁמּוֹצִיא לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, הוּא יַלְוֶנּוּ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּהַלְוָאָה, וְהוּא יִתֵּן לוֹ כְּפָלַיִם מִכָּל מַה שֶּׁהוֹצִיא בָּזֶה. בִּשְׁנֵי אֵלֶּה מַלְוֶה אָדָם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁזָּס עַל הֶעָנִי, וּכְשֶׁמּוֹצִיא בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הַלְוָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יט) מַלְוֵה ה׳ זוֹנֵן דָּל וּגְמֻלוֹ יְשַׁלֵּם לוֹ.

וּמְשׁוֹם כָּךְ, זוֹ שִׂמְחָה וְזֶה עֶצֶב. זֶה זַיִּים וְזֶה מָוֶת. זֶה טוֹב וְזֶה רַע. זֶה גַּן עֵדֶן וְזֶה גֵּיהִנֹּם. וְהַכֹּל זֶה הֶפֶךְ שֶׁל זֶה. וְלָכֵן גּוּפָם הָיָה בְּעֶצֶב, וְהַנְּשָׁמָה בְּשִׂמְחָה. וּכְשֶׁהָיוּ עֲשָׂרָה הָאֵלּוּ, שֶׁנִּקְרָאִים הֲרוּגֵי מַלְכוּת, הָרוּגִים הָיוּ מִצַּד אַזֵּר, וְהִשְׁלִימוּ מָקוֹם אַזֵּר שֶׁל קְדֻשָּׁה. וּמְשׁוֹם כָּךְ הַכֹּל גָּלוּי לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנַעֲשָׂה כָּרָאוּי.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדִים אוֹתָם שִׁנִּים עָשָׂר. אַרְבָּעָה אֵלּוּ לְמַעְלָה, וּשְׁמוֹנָה עִמָּהֶם, מְשׁוֹם שֶׁכָּל אֶזֶד נוֹטֶל עִמּוֹ שְׁנַיִם, כְּמוֹ שֶׁסִּדּוּר (שֶׁל שְׁנֵי) הַדְּגָלִים וְכֵן בַּסִּדּוּר שֶׁלְּמַטָּה, עַד סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת.

בַּהֵיכָל הַזֶּה נִכְנָסוֹת כָּל אוֹתָן תְּפִלּוֹת, וְכָל אוֹתָן רְצוֹנוֹת שֶׁל שְׁבָזִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּאַהֲבָה, וּכְשֶׁנִּכְנָסִים לַהֵיכָל הַזֶּה, כֻּלָּם נִדְבָּקִים בּוֹ (בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא). וּבְכָל יוֹם וּבְכָל זְמַן כְּשֶׁמִּתְזַבְּרוֹת הַנְּשִׁיקוֹת, אֲזַי הוּא זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. וּמַהוּ הַשַּׁעֲשׁוּעַ? שֶׁמְּעוֹרְרִים הַנְּשִׁיקוֹת הַלָּלוּ, וְהֵן קוֹדְמוֹת לְאוֹתוֹ הָעֹנֶג, וְלָכֵן כָּתוּב (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳, וּבֵאַרְנוּ.

הַהֵיכָל הַזֶּה כְּלָל שֶׁל כָּל הַהֵיכָלוֹת הַמְּזֻזְּתוֹנִים, כֻּלָּם כְּלוּלִים בַּהֵיכָל הַזֶּה. הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן, שֶׁשָּׁם עוֹמֶדֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁאָמַרְנוּ, וְכָל אוֹתָן הַזְּוִיּוֹת

שָׁבָּה, נִסְמֶכֶת בִּשְׁנֵי עַמּוּדִים לְצַד מִזְרָז, וּבִשְׁנֵי עַמּוּדִים לְצַד דָּרוֹם, וּבִשְׁנֵי עַמּוּדִים לְצַד מַעֲרָב, וּבִשְׁנֵי עַמּוּדִים לְצַד צָפוֹן, וְהֵם שְׁמוֹנָה. וְאֵלּוּ נִקְרָאִים יִתְדוֹת הַמִּשְׁכָּן, וְעוֹמְדִים בַּזּוּז.

כְּשֶׁבָּא הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, נוֹסְעוֹת אוֹתָן הַיִּתְדוֹת, וְנֶעֱקָרִים מִמְּקוֹמָם אוֹתָם הַמֵּיתָרִים, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה אֲזוֹרִים פָּרַט לְאוֹתָן הַיִּתְדוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, וְאוֹתָהּ הָרוּזַז הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבְּתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה קוֹדֶמֶת וְנִכְנֶסֶת וְנִכְלֶלֶת בְּתוֹךְ אוֹתָהּ (שְׁנַיָּה בְּרוּזַז אַזָּרַת שָׁבּוֹ) רוּזַז שְׁנַיָּה שָׁבּוֹ.

אוֹתָם שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁלְּצַד מִזְרָז הֵם קַרְעִיאֵ"ל, שֶׁהִתְמַנָּה בַּזּוּז עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף מְמֻנִּים, שֶׁכֻּלָּם נִקְרָאִים יִתְדוֹת הַמִּשְׁכָּן. זֶה לְיָמִין. וְלִשְׁמוֹאל – שַׁמְעִיאֵ"ל, וְהִתְמַנָּה עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אֲלָפִים מְמֻנִּים אֲזוֹרִים, וְכֻלָּם יִתְדוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. (אוֹתָם מְמֻנִּים אֲזוֹרִים) הַתּוֹמְכִים שֶׁהִתְמַנּוּ לְצַד דָּרוֹם, אֶזְד סַעֲדִיאֵ"ל וְאֶזְד סְטָרִיאֵ"ל (סְעָרְיָהאֵ"ל), כָּל אֶזְד וְאֶזְד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף מְמֻנִּים אֲזוֹרִים. אֵלּוּ לֹא מָעֲבָרִים מִשְׁלְטוֹנָם לְעוֹלָמִים.

אֵלּוּ כֻּלָּם מְמֻנִּים עַל קִיּוּם הָעוֹלָם. אֵלּוּ מֵאוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בְּקִיּוּם, שֶׁאוֹתָם שֶׁנִּשְׁאוּ שֶׁשּׁוֹקְלִים בְּמִשְׁקָל זְכָרִים וּנְקֵבוֹת זֶה עִם זוֹ (אֵלּוּ הֵם שֶׁשּׁוֹקְלִים בְּמִשְׁקָל זְכָרִים וּנְקֵבוֹת לְהִנָּשֵׂא זֶה עִם זוֹ), וְאֵלּוּ נִקְרָאִים מֹאזְנַיִם. עַל זֶה כָּתוּב, (תהלים סב) בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת, וְלֹא אוֹתָם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם, (ויקרא יט) מֹאזְנֵי צֶדֶק, שֶׁאָמַרְנוּ. כָּל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹקְלִים זֶה עִם זֶה, וְלֹא שׁוֹקֵל זֶה יוֹתֵר מִזֶּה, עוֹלִים וּמִתְזַבְּרִים כְּאֶזְד, וְהֵם זִכּוּר שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶזְד, וְעַל זֶה – בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת. וְאַף עַל גַּב שֶׁלִּפְעָמִים מִסְתַּיֵּעַ הַדָּבָר וְשׁוֹקֵל זֶה יוֹתֵר מִזֶּה, עוֹלִים וּמִתְזַבְּרִים כְּאֶזְד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

אוֹתָם שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁלְּצַד צָפוֹן – פַּתְוַזְיאֵ"ל, עֲטָרִיאֵ"ל. וּמְמֻנִּים כָּל אֶזְד וְאֶזְד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אֲלָפִים מְמֻנִּים אֲזוֹרִים, וְהֵם יִתְדוֹת הַמִּשְׁכָּן, וּבְאֵלּוּ הָאֲזוֹרוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ. אוֹתָם שְׁנֵי מְמֻנִּים תּוֹמְכִים אֲזוֹרִים שֶׁלְּצַד מַעֲרָב הֵם פָּדָתִיאֵ"ל וְתוֹמִיהָאֵ"ל, וְהִתְמַנּוּ כָּל אֶזְד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אַלְפֵי מְמֻנִּים אֲזוֹרִים,

וְכֻלָּם יִתְּדוֹת הַמִּשְׁכָּן כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אֵלּוּ הֵם שֶׁשּׁוֹפְכִים דְּמָעוֹת עַל כָּל אוֹתָם שֶׁמְּגָרְשִׁים אֶת נְשׁוּתֵיהֶם הָרִאשׁוֹנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן שֶׁבַּע הַבְּרָכוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ לָהּ, הוֹסְרוּ וְלֹא הִתְקַיְּמוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְגָּרְשָׁה. וְלֹא נִדְבְּקוּ הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה כְּאֶחָד, וְלָכֵן כֻּלָּם שׁוֹפְכִים דְּמָעוֹת. שֶׁהַגֵּרוּשִׁים מַרְאִים שֶׁאוֹתָן שֶׁבַע בְּרָכוֹת כְּאִלּוּ שֶׁהָעֲבִרוּ מִמָּקוֹם אַחֵר. אָז בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹצֵא קוֹל וְאוֹמֵר: (ישעיה נ) אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ.

הַהֵיכָל הַשֵּׁנִי, שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכּוֹלֵל אֶת הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן לְהִתְיַחֵד בּוֹ. וְכָל אוֹתָן הַזִּוּיוֹת, כָּךְ גַּם יֵשׁ לוֹ שְׁמוֹנָה עַמּוּדִים כְּמוֹ הָרִאשׁוֹנִים, וְכֻלָּם מְמֻנִּים כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אַלְפֵי מְמֻנִּים אֲחֵרִים כְּמוֹ אֵלּוּ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ. שְׁנֵי עַמּוּדִים הֵם לְצַד מִזְרָח, שְׁנֵי עַמּוּדִים לְצַד דָּרוֹם, וּשְׁנֵי עַמּוּדִים לְצַד צָפוֹן, וּשְׁנֵי עַמּוּדִים לְצַד מַעֲרָב.

שְׁנֵי הָעַמּוּדִים הַכָּלוּ שֶׁל צַד מִזְרָח – יְהָדְנִיא"ל, גָּוּרְיָ"ה. שְׁנַיִם עָשָׂר אַלְפֵי מְמֻנִּים שֶׁל כָּל אֶחָד, וְכֻלָּם יִתְּדוֹת. אוֹתָם שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁלְּצַד דָּרוֹם – אַהֲרִיא"ל בָּרְהִיא"ל. כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אַלְפַּיִם כְּרָאשׁוֹנִים.

אֵלּוּ מְמֻנִּים עַל מַשְׁבֵּר, וְנוֹטְלִים אוֹתָם קוֹלוֹת הַנְּשִׁים, וּמַנִּיזִים אוֹתָם לִפְנֵי אוֹתוֹ הַהֵיכָל, וּכְשֶׁאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוִּיר בָּא לְקַטְרֵג בַּשָּׁעָה הַזּוֹ, שֶׁהִיא שְׁעַת סַכָּנָה, עוֹמְדִים אֵלֶּה וּמַכְנִיסִים אֶת הַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ לַמְּמֻנֶּה שֶׁל הַפֶּתַח, וְלֹא יָכוֹל אוֹתוֹ הַצַּד הָאַוִּיר לְקַטְרֵג. וְלִפְעָמִים שֶׁמַּקְדִּים אוֹתוֹ הַצַּד הָאַוִּיר, וְנִכְנָס וּמְקַטְרֵג, וְיָכוֹל לְהַזִּיק.

שְׁנֵי הָעַמּוּדִים הַכָּלוּ שֶׁלְּצַד צָפוֹן – זַלְזָלִיא"ל, (סַלְסָלִיא"ל) קַרְסַפְיָהָא"ל. הֵם מְמֻנִּים כָּל אֶחָד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אַלְפַּיִם אֲחֵרִים. שֶׁלְּצַד מַעֲרָב הֵם סוּגַדְיָ"ה, (סוּגַרְיָ"א) גְּדַרְיָ"ה. וְאֵלּוּ עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אַלְפַּיִם אֲחֵרִים.

וְאֵלּוּ מְמֻנִּים עַל אוֹתוֹ דַּם בְּרִית, כְּשֶׁנִּמּוֹל אוֹתוֹ וָלָד לִשְׁמֹנָה יָמִים, וְאֵלּוּ נוֹטְלִים אוֹתוֹ הַדָּם וּמַנִּיזִים אוֹתוֹ לִפְנֵי הַהֵיכָל הַזֶּה. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר רִגְּז בָּעוֹלָם,

מַשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אוֹתוֹ הָדָם, וְלֹא נָתְנָה רְשׁוּת לְאוֹתוֹ צַד הָאַוָּזר לְהִכָּנֵס לְשָׁם.

בֹּא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁנְּמוֹל אוֹתוֹ אָדָם לִשְׁמוֹנָה יָמִים וְשָׁרְתָה עָלָיו שַׁבָּת, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, אוֹתָהּ הָעֶרְלָה שֶׁגּוֹזְרִים וְזוֹרְקִים אוֹתָהּ הַזּוֹצָה, אָז עוֹמֵד אוֹתוֹ צַד הָאַוָּזר וְרוֹאֶה שֶׁזֶּהוּ זֶלְקוֹ מֵהַקְּרְבָּן הַזֶּה, וְאָז נִשְׁבָּר וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט וּלְקַטְרֵג עָלָיו, וְעוֹלֶה וְנַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר עַל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

הַהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי. הֵיכָל זֶה שֶׁעוֹמֵד לְהַכְלִיל וּלְיַוֵּד בּוֹ אוֹתוֹ הֵיכָל שֵׁנִי, וְאוֹתָהּ רוּזָז, וְכָל אוֹתָן זַיּוֹת שֶׁבָּהּ, כֻּלָּם כְּלוּלִים וּמִתְיַוְּדִים זֶה עִם זֶה, וְהֵם רוּזָז אַוָּזת שֶׁכְּלוּלָה זוֹ בָּזוֹ, כָּךְ גַּם יֵשׁ לוֹ שִׁמְנָה עַמּוּדִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְכֻלָּם נִקְרָאִים יִתְדוֹת הַמִּשְׁכָּן. שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁלְּצַד דָּרוֹם הֵם שַׁכְנִיאֵ"ל, עֲוִוזְיָ"ה. (וְהֵם מְמַנִּים עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף מְמַנִּים אַוָּזרִים, כָּל אָוָּזד כְּאוֹתָם הָאַוָּזרִים) שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁלְּצַד מִזְרָח – יְהוֹדְיָ"ה, עַוָּזריאֵ"ל. וְאֵלּוּ עוֹמְדִים כָּל אָוָּזד וְאָוָּזד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אַלְפֵי מְמַנִּים אַוָּזרִים, וְכֻלָּם נִקְרָאִים יִתְדוֹת הַמִּשְׁכָּן.

וְאֵלּוּ הִתְמַנּוּ עַל אוֹתוֹ הֶבֶל הַתִּינוֹקוֹת שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ נוֹטְלִים אוֹתוֹ הַהֶבֶל וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה. וְכָל הֶבֶל וְהֶבֶל שֶׁל אוֹתָם תִּינוֹקוֹת שֶׁלּוֹמְדִים בַּתּוֹרָה לְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ רוּזָז אַוָּזת, וְעוֹלֶה אוֹתָהּ רוּזָז לְמַעְלָה וּמִתְעַטֶּרֶת בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה, וּמִתְמַנָּה שׁוֹמֵר הָעוֹלָם, וְכֵן כֻּלָּם.

שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁהֵם לְצַד צָפוֹן – עַזְפַּיאֵ"ל, (קְטְצִירְהָאֵ"ל) קְטָטְרִירְהָאֵ"ל. וְהֵם מְמַנִּים עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אַלְפֵי מְמַנִּים אַוָּזרִים, כָּל אָוָּזד וְאָוָּזד כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁלְּצַד מַעֲרָב הֵם עַסְסַנְיָ"ה, אַדִּירִירְיָ"ה (אַדִּירִי"ה). וְאֵלּוּ מְמַנִּים עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אַלְפִים מְמַנִּים אַוָּזרִים, כָּל אָוָּזד וְאָוָּזד כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אֵלּוּ הִתְמַנּוּ לְהַכְרִיז בְּכָל הָרְקִיעִים לְכָל אוֹתָם שֶׁמַּעֲבִירִים אֶת בְּנֵיהֶם

מֵהַתּוֹרָה וּמַעֲבִירִים אוֹתָם שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ אוֹתָהּ. אָז יוֹצְאִים כָּל הַמְמֻנִּים הַלָּלוּ, וּמַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לְפָלוֹנִי שֶׁהֶעֱבִיר אֶת בְּנוֹ מֵהַתּוֹרָה! אוֹי לוֹ שֶׁאָבַד מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא!

הַהֵיכָל הָרְבִיעִי. הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא הֵיכָל שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹר יוֹתֵר. הַהֵיכָל הַזֶּה סוֹבְבִים אוֹתוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם יְתֵדוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֶלֶף אֲוִזְרוֹת שֶׁמְּמֻנּוֹת תַּוָּזֹת אֵלֶּה, וְאַרְבַּע אֲוִזְרוֹת עֶלְיוֹנוֹת עַל כֻּלָּן, וְכֻלָּן הֵן יְתֵדוֹת שֶׁל הַהֵיכָל הַזֶּה. אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה הֵם: זַסְדִּיהָאֵ"ל, קָסִירִ"ה (קסדי"ה), קְדוּמְיָ"ה, הַהֲרִיאֵ"ל. אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה מְמֻנִּים עַל כֻּלָּם, וְכָל הָאֲוִזְרִים, כֻּלָּם מְמֻנִּים תַּוָּזֹתֵיהֶם.

וְעַל יְדֵי אֵלֶּה נוֹדָע הַדִּין לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם, וְעַל אֵלּוּ כָּתוּב, (דניאל ד) וּמַאֲמַר קְדוֹשִׁים שְׁאֵלָה. לְאַרְבָּעָה הַלָּלוּ בָּאִים כָּל אוֹתָם הַזְּוָעוֹת שֶׁמְּמֻנִּים עַל הַדִּין לִשְׁאֹל אֵיךְ נִגְזַר הַדִּין בָּעוֹלָם. כָּל אוֹתָם הַדִּינִים שֶׁלֹּא נִתְּנוּ בְּפָתְקִים לְקִיּוּם הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן כֻּלָּם בָּאִים לִשְׁאֹל, וּמְשׁוּם כָּךְ כֻּלָּם מְמֻנִּים עַל זֶה.

אוֹתָם שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם הָאֲוִזְרִים הֵם מְמֻנִּים עַל כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה תָּמִיד, וְלֹא פּוֹסְקִים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. וְאֵלּוּ הָאֲוִזְרִים כֻּלָּם שֶׁתַּוָּזוֹתֵיהֶם, הֵם מְמֻנִּים עַל כָּל אוֹתָם שֶׁקּוֹבְעִים זְמַנִּים יְדוּעִים לַתּוֹרָה. וְעַל זֶה הֵם כֻּלָּם מְמֻנִּים, וּלְהַעֲנִישׁ אֶת כֻּלָּם, אֶת כָּל אוֹתָם שֶׁיָּכְלוּ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים.

הַהֵיכָל הַחֲמִישִׁי. בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה מְמֻנִּים, כְּזֶה שְׁבּוֹן יְמוֹת הַשָּׁנָה. וּמֵעֲלֵיהֶם אַרְבָּעָה עַמּוּדִים עֶלְיוֹנִים עַל כֻּלָּם. וְאֵלֶּה הֵם: קְרָשִׁיהָאֵ"ל, סַרְטִיהָאֵ"ל, עֲסִירִ"ה, קַדְמִיאֵ"ל. וְאֵלּוּ נִקְרָאִים יְתֵדוֹת שֶׁל הַהֵיכָל הַזֶּה.

אֵלּוּ הִתְמַנּוּ לְבַדְּזַ אֶת הָעוֹלָם (אֵלּוּ), כְּשֶׁנִּשְׁמָה נוֹסֶפֶת מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. וְהִיא יוֹצֵאת. כְּשֶׁהִיא יוֹצֵאת, יוֹצְאִים אֵלֶּה עִמָּהּ, וּמַעֲבִירִים מִיִּשְׂרָאֵל כָּל עֲצֻבוֹת וְכָל יְגִיעָה וְכָל מְרִירוּת הַנֶּפֶשׁ וְכָל הָרוּחַ שֶׁל הָעוֹלָם, וְאֵלֶּה הֵם

מְשַׁמְּשֵׁי הָעוֹלָם.

כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה מֵהָאַרְבָּעָה הַלָּלוּ, כֻּלָּם הִתְמַנּוּ לְהַעֲבִיר דִּין מֵאוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּין וּמֵאוֹתָם שֶׁטּוֹרְדִים אוֹתָם בַּגֵּיהִנֹּם שֶׁיַּעֲלוּ מֵהֶם אֶת הַדִּין. וְעַל כֵּן כָּל הַיְתֵדוֹת הַלָּלוּ, כֻּלָּן עוֹמְדוֹת בְּשִׁמְּוָה וְיוֹצְאוֹת מִשִּׁמְּוָה, וְכָל הַהֵיכָלוֹת עוֹמְדִים לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

הַהֵיכָל הַשִּׁשִּׁי. הַהֵיכָל הַזֶּה הֵיכָל שֶׁעוֹמֵד עַל כָּל הַהֵיכָלוֹת הַתַּזְוִתוֹנִים. בָּזֶה מֵאָה אֲוִזְרִים שֶׁעוֹמְדִים בַּזְּוִין, שֶׁנִּקְרָאִים יְתֵדוֹת כְּאוֹתָם הָאֲוִזְרִים. וְהֵם מֵאָה לְצַד יָמִין, וּמֵאָה אֲוִזְרִים לְצַד שְׂמֹאל.

שְׁנֵי מְמֻנִּים עֶלְיוֹנִים לְצַד יָמִין, וּשְׁנֵי מְמֻנִּים אֲוִזְרִים עֶלְיוֹנִים לְצַד שְׂמֹאל. אֵלּוּ שֶׁל הַיָּמִין הֵם מַלְכִּיאֵ"ל, שְׁמַעְיָהאֵ"ל. וְאֵלּוּ שֶׁל הַשְּׂמֹאל נִקְרָאִים מִסַּרְסָנְיֵ"ה, צַפְצָפְיֵ"ה. אֵלֶּה הֵם יְתֵדוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל.

וְאֵלֶּה הֵם שֶׁעוֹמְדִים וּמְזֻמָּנִים בָּעוֹלָם. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל צַדִּיק לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם וְנִתְּנָה רְשׁוּת לַצַּד הָאֲוִזְר, אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה עוֹמְדִים לְהִזָּדַּמֵּן לְשָׁם כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא נִשְׁמָתוֹ בִּנְשִׁיקָה, וְלֹא תִצְטַעֵר בִּשְׁלִיטָתוֹ שֶׁל הַצַּד הָאֲוִזְר. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁרִבּוֹנָם מַקְדִּים עֲלֵיהֶם אֶת שְׁלִיטָתָם, לִהְיוֹת שְׁמוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מֵהַהֵיכָל הַזֶּה מַתְוִזִּילִים כָּל הַסּוֹדוֹת וְכָל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְוִתוֹנוֹת לְהִתְוַזֵּבֵר, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא הַכֹּל, מַעְלָה וּמַטָּה בִּשְׁלֵמוּת, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזְד וְזִוּוּג אֶזְד, לְיַזֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וּלְהִשְׁתַּלֵּם שֶׁיָּאִיר הַשֶּׁפַע הָעֶלְיוֹן בַּתַּזְוִתוֹן (לְהַשְׁפִּיעַ אוֹרוֹת עֶלְיוֹן בַּתַּזְוִתוֹן) וְאוֹר הַמְּאוֹרוֹת כְּאֶזְד, (וּמְאִירִים הַמְּאוֹרוֹת כֻּלָּם כְּאֶזְד) שֶׁלֹּא יָזוּזוּ זֶה מִזֶּה, וְאָז שׁוֹפֵעַ וְנִמְשָׁךְ מַה שֶּׁנִּמְשָׁךְ, שֶׁלֹּא נוֹדַע וְלֹא הִתְגַּלָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְקָרֵב (שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ) וְיִתְיַזֵּד זֶה עִם זֶה לִהְיוֹת הַכֹּל בְּיִזּוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי.

אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּסוֹדוֹת רִבּוֹנוֹ לְהַכִּירוֹ כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי הֵם אוֹכְלִים זֻלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל זֶה כָּתוּב, (ישעיה סה) הִנֵּה

עֲבָדַי יֹאכֵלוּ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵם יוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיוֹדְעִים לְיַיֵּחֵד הַיִּחוּד הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַיֵּחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הַקֶּשֶׁר שֶׁל כָּל הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ כָּאן נִקְשָׁרִים, (יַעֲקֹב קֶשֶׁר שֶׁל כָּל הָאֱמוּנָה, רוּחַ שֶׁעוֹמֶדֶת כְּנֶגֶד רוּחַ שֶׁהִיא לְמַטָּה, וְזוֹ הָרוּחַ שֶׁהִיא לְמַעְלָה עוֹמֶדֶת כְּנֶגֶד רוּחַ עֶלְיוֹנָה שֶׁכָּל הָרוּחוֹת עוֹמְדוֹת בָּהּ. זֶהוּ יַעֲקֹב שֶׁהוּא רוּחַ אֶמְצָעִית שֶׁל כָּל הָרוּחוֹת, וְהוּא לוֹקֵחַ הַהֵיכָל הַשִּׁשִּׁי בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת שֶׁל דְּבֵקוּת רוּחַ בְּרוּחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. וְכָל נְשִׁיקָה הִיא) (כָּאן הַקֶּשֶׁר שֶׁל כָּל הָאֱמוּנָה. יַעֲקֹב הוּא רוּחַ אֶמְצָעִית שֶׁל כָּל הָרוּחוֹת, הוּא נוֹטֵל אֶת הַהֵיכָל הַשִּׁשִּׁי הַזֶּה בְּאוֹתָן הַנְּשִׁיקוֹת) לְהִדָּבֵק רוּחַ בְּרוּחַ, הַתַּזְוֹתוֹן בָּעֶלְיוֹן. וּבַנְּשִׁיקוֹת הַלָּלוּ מִתְעַלָּה הָרוּחַ שֶׁלְּמַטָּה לְהִדָּבֵק בָּרוּחַ שֶׁלְּמַעְלָה. וּכְשֶׁנִּדְבָּקוֹת רוּחַ בְּרוּחַ, אָז הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה הַנִּסְתֶּרֶת שׁוֹרָה עַל הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁל הָאֶמְצַע. וְטָרֶם שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת לְהִדָּבֵק רוּחַ בְּרוּחַ, הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה אֵינָהּ שׁוֹרָה עַל (זוֹ) הָרוּחַ שֶׁל הָאֶמְצַע.

וְסוֹד זֶה, כְּשֶׁנֶּאֱחָזוֹת רוּחַ בְּרוּחַ, אָז שׁוֹרוֹת הַנְּשִׁיקוֹת לְהִתְזַוֵּג, וּמִתְעוֹרְרִים שְׁאָר הָאֵיבָרִים בִּתְשׁוּקָה, וְרוּחַ זוֹ מִתְדַּבֶּקֶת בְּזוֹ. וְאָז הָאֵיבָרִים כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, לְהִקָּשֵׁר אֵיבָר בְּאֵיבָר.

וְאִם תֹּאמַר, מִי מְעוֹרֵר? הָאֵיבָרִים הַתַּזְוֹתוֹנִים אוֹ הָאֵיבָרִים הָעֶלְיוֹנִים? הָאֵיבָרִים הַתַּזְוֹתוֹנִים מִתְעוֹרְרִים תָּמִיד לָעֶלְיוֹנִים. מִי שֶׁהוּא בַּזַּשְׁכָּה, תָּאֵב תָּמִיד לִהְיוֹת בְּאוֹר. שַׁלְהֶבֶת שְׁוֹזָרָה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֶרֶת תָּמִיד לְשַׁלְהֶבֶת לְבָנָה שֶׁלְּמַעְלָה כְּדֵי לְהִדָּבֵק בָּהּ וּלְשָׁרוֹת תַּזְוֹתֶיהָ, וְסוֹד זֶה – (תהלים פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּחֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל.

כְּשֶׁנָּטַל יַעֲקֹב אֶת הַהֵיכָל הַשִּׁשִּׁי הַזֶּה, אָז נִקְרָא בְּשֵׁם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן שָׁלֵם – וה'. וְאִם תֹּאמַר, שְׁלֵמוּת הַכֹּל? לֹא כֵן, אֶלָּא כְּשֶׁנִּשְׁלְמוּ כָּל הַהֵיכָלוֹת אֵלֶּה

בְּאֵלֶּה, אָז הַכֹּל נִקְרָא בְּשֵׁם שָׁלֵם, יְהוָ"ה אֱלֹהִים. וְזֶהוּ שֵׁם שָׁלֵם מֵהַכֹּל. וְטֶרֶם שֶׁהִתְוַזְּבְּרוּ זֶה עִם זֶה, הַיְכָלוֹת בְּהֵיכָלוֹת, לֹא נִקְרָא בַּשֵּׁם הַשָּׁלֵם הַזֶּה. וּכְשֶׁמִּתְוַזְּבְּרִים כְּאֶזֶד אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, אָז מִשְׁתַּלֵּם הַכֹּל מִמַּעְלָה וּמַטָּה, וְאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה לְמַעְלָה יוֹרֵד וְשׁוֹרֶה עַל הַכֹּל, וְנִקְשָׁר הַכֹּל כְּאֶזֶד (לִהְיוֹת הַכֹּל כְּאֶזֶד) לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶד.

וְסוֹד הַדָּבָר – יַעֲקֹב נָטַל אַרְבַּע נָשִׁים, וְכָלַל אוֹתָן בְּתוֹכוֹ. וְאַף עַל גַּב שֶׁבֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה בְּסוֹד אֲזִיר, שֶׁהוּא עוֹמֵד בֵּין שְׁנֵי עוֹלָמוֹת. וְסוֹד הַכֹּל – כְּשֶׁיַּעֲקֹב נָטַל אֶת הַהֵיכָל הַזֶּה, שֶׁהוּא שִׁשִּׁי, נָטַל וְכָלַל בְּתוֹכוֹ כָּל אוֹתָן אַרְבַּע נָשִׁים, אַרְבָּעָה מַלְאָכִים, וְכֻלָּם דְּבוּקִים בַּהֵיכָל הַזֶּה. אֵלּוּ הֵם אַרְבָּעָה רָאשֵׁי הַנְּהָרוֹת, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. אֵלּוּ אַרְבָּעָה רָאשִׁים, אוֹתָן אַרְבַּע נָשִׁים שֶׁנָּטַל יַעֲקֹב, (כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְלוֹ צָרִיךְ, וְהוּא) נָטַל הַהֵיכָל הַזֶּה.

וְאָז נִקְרָא הַהֵיכָל הַזֶּה וַה', כְּשֶׁהוּא לְטוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפָּנֵיהֶם יוֹמָם. (בראשית יז) וַה' אָמַר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. וּכְשֶׁהִתְוַזְּבֵר יִצְוָזֹק בְּהֵיכַל בֵּית הַדִּין שֶׁנִּקְרָא זְכוּ"ת, אָז נִקְרָא הַכֹּל וַה', לְהַעֲנִישׁ אֶת הָרְשָׁעִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (שם יט) וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְגוֹ'. וְהַכֹּל בְּסוֹד אֶזֶד כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁיַּעֲקֹב נָטַל אֶת הַהֵיכָל הַזֶּה, אָז הַכֹּל נִקְרָא רָצוֹן שָׁלוֹם, (וְסִימָנֵךְ – (אסתר ב) וּבְהַגִּיעַ תּוֹר אֶסְתֵּר) וְזוֹהִי עֵת רָצוֹן. וּמִכָּאן וָהָלְאָה מִתְוַזְּלִים הַהֵיכָלוֹת לְהִתְוַזֵּבֵּר וּלְהִקָּשֵׁר אֵלּוּ בְּאֵלּוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁשָּׁנִינוּ דְּרוֹמִית מְזָרְזִית. וְהַכֹּל הוּא כְּאֶזֶד. כָּאן הוּא רוּזָז בְּרוּזָז, דְּבֵקוּת אֲזָזת.

מִכָּאן הִתְוַזֵּל אַבְרָהָם שֶׁהוּא יָמִין, שֶׁנִּקְרָא אַהֲבָה (רַבָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְהוּא נָטַל הַהֵיכָל שֶׁנִּקְרָא אַהֲבָ"ה.) אָז, (יזזוקאל טז) שָׁדַיִם נָכֹנוּ, וְהִתְמַלְּאוּ מִכָּל טוּב, לְסַפֵּק וּלְהָזִין הַכֹּל מִכָּאן. וּכְשֶׁאֵלֶּה הַשָּׁדַיִם נָכוֹנוּ וְהִתְמַלְּאוּ מִתּוֹךְ אַהֲבָה עֶלְיוֹנָה, אָז נִקְרָא הֵיכָל זֶה אֵל שַׁדַּ"י כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וּבָזֶה קִבֵּל כָּל

הָעוֹלָם סָפוּק כְּשֶׁנִּבְרָא.

שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, לֹא יָכֹל לַעֲמֹד בְּקִיּוּם, וְלֹא הָיָה עוֹמֵד עַד שֶׁהִתְגַּלָּה הַהֵיכָל הַזֶּה שֶׁנִּטַּל אַבְרָהָם. וּכְשֶׁנִּתְגַּלָּה אַבְרָהָם בַּהֵיכָל הַזֶּה (כְּדֵי שֶׁלָּעוֹלָם יִהְיֶה סָפוּק) אָז אָמַר לָעוֹלָם דַּי, הֲרֵי סָפוּק לְהָזִין מִמֶּנּוּ הָעוֹלָם וּלְהִתְקַיֵּם. וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא אֵל שַׁדַּי, אֵל שַׁדַּ"י לַכֹּל בּוֹ. (וּלְהָזִין מִמֶּנּוּ. בֹּא וּרְאֵה, הֵיכָל זֶה עָתִיד וְכוּ').

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלֹּא אוֹתוֹ (בּוֹ) וּלְהַתְקִינוֹ לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) לְמַעַן תִּינְקוּ וּשְׂבַעְתֶּם מִשַּׁד תַּנְחֻמֶיהָ לְמַעַן תָּמֹצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיו כְּבוֹדָהּ. שַׁד תַּנְחֻמֶיהָ וְזִיו כְּבוֹדָהּ, הַכֹּל הוּא בַּהֵיכָל הַזֶּה. וְאָז בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, (בראשית כא) מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הֵינִיקָה בָנִים שָׂרָה, שֶׁהֲרֵי הֵינִיקָה תְּלוּיָה בּוֹ בְּאַבְרָהָם.

יְצְחָק, שֶׁהוּא הַשְּׂמאל שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַמָּקוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ מִתְעוֹרְרִים כָּל הַדִּינִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְהוּא זְרוֹעַ שְׂמאל, רֵאשִׁית כָּל הַדִּינִים, וְכָל הַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים מִשָּׁם, וְהוּ שֶׁנִּטַּל וְאוּזַּן בְּאוֹתוֹ הֵיכָל שֶׁנִּקְרָא זְכוּת, לְהִתְוַוֵּבר דִּין בְּדִין וְלִהְיוֹת הַכֹּל קָשֶׁר אָזֻד, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ דִּין שֶׁלְּמַעְלָה, וּרְשִׁימוֹת הַדִּין תְּלוּיִים בּוֹ.

וְכָאן נִרְשָׁם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים זָזִים שֶׁהוּא לְמַעְלָה לְמַעְלָה נִסְתָּר מֵהַכֹּל. וְיֵשׁ אֱלֹהִים שֶׁהוּא בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֱלֹהִים שֶׁהוּא בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב, (תהלים נז) אֲךְ יֵשׁ אֱלֹהִים שֹׁפְטִים בָּאָרֶץ. אֱלֹהִים עֶלְיוֹן, סוֹד שֶׁל אֱלֹהִים זָזִים, כּוֹלֵל אֶת אֱלֹהּ שֶׁלְּמַטָּה, וְהַכֹּל הוּא אָזֻד.

בַּהֵיכָל הַזֶּה מִתְעוֹרֵר יְצְחָק, וְכָל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם הָאוֹרוֹת שֶׁכְּלוּלִים בּוֹ שֶׁמֵּהֶם נִגְזָרִים כָּל הַדִּינִים (שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה) שֶׁל מַטָּה שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) בִּגְזֵרַת מַלְאָכִים הַדָּבָר. וְלָמָּה נִקְרְאוּ עִירִין? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם עוֹמְדִים בָּעִיר הַזּוֹ, (תהלים מח) עִיר ה' צְבָאוֹת. עִיר אֱלֹהֵינוּ. כָּל

אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת לְמַעְלָה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִקְרָא עִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ד) מַלְאָךְ וְקָדוֹשׁ. וְאֵלּוּ הֵם עִירִין שֶׁעוֹמְדִים לְפָנַי וְלִפְנִים שֶׁל הַהֵיכָל, שֶׁעוֹמְדִים בְּעִיר. מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים עִירִי"ן.

הַהֵיכָל הַזֶּה נִכְלָל בְּיִצְחָק, וְהַכֹּל הוּא בַּהֵיכָל שֶׁל אַבְרָהָם, מִשּׁוּם שֶׁהַיָּמִין מַכְלִיל אֶת הַשְּׂמֹאל. וּבָא רְאֵה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כּוֹלֵל אֶת זֻוגֵרוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁבִּנְיַן זֶה אַבְרָהָם עָקַד אֶת יִצְחָק, כְּדֵי לְהַכְלִיל בּוֹ דִּין (בְּיָמִין) וּלְהָמְצִא שְׂמֹאל כָּלוּל בְּיָמִין, (וּלְהָמְצִא הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל וּלְהַשְׁלִיט וְכוּ') וּלְהַשְׁלִיט אֶת הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל.

וְעַל כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אֶת אַבְרָהָם לְהַקְרִיב אֶת בְּנוֹ לְדִין וּלְהִתְזַוֵּג עָלָיו, וְלֹא צִוָּה אֶת יִצְחָק אֶלָּא אֶת אַבְרָהָם, וְעַל כֵּן נִמְצָא זֶה בְּדִין וְזֶה בְּזֻוָּג, וְהַכֹּל אֶחָד, וְנִכְלְלוּ זֶה בָּזֶה, וְכָךְ נִכְלְלוּ הַהֵיכָלוֹת הַתְּזוּתוֹנִים בָּעֶלְיוֹנִים.

כְּשֶׁנָּטַל יִצְחָק אֶת הַהֵיכָל הַזֶּה, אֲזַי הַכֹּל הוּא לְטוֹב. דִּין בְּזְכוּת. וְעַל כָּךְ צָרִיךְ אָדָם שֶׁדָּן דִּין לָדוֹן דִּין בְּזְכוּת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד עֶלְיוֹן שְׁלֵמוּת הַדִּין. מִשּׁוּם שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת שֶׁל דִּין אֶלָּא בְּזְכוּת, זֶה בְּלִי זֶה אֵינוֹ שְׁלֵמוּת. דִּין בְּזְכוּת זוֹהִי שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּשֶׁדִּין מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לְעוֹרֵר רַחֲמִים מִתּוֹךְ שׁוֹפָר כְּמוֹ הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּצְרִיכִים לְזַוֵּבֵּר דִּין כְּנֶגֶד זְכוּת, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁעוֹמֵד דִּין בְּזְכוּת, הַכֹּל הוּא בְּזִוּוּג אֶחָד, וּמַעְלָה וּמַטָּה בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז – (איוב א) וְעוֹלָתָה קָמָצָה פִּיהָ, שֶׁאֵין לָהּ רְשׁוּת לְהַסְטִין וּלְקַטְרֵג בָּעוֹלָם. וְאָז הַכֹּל בְּיִזּוּוּד אֶחָד כָּרָאוּי, וְדִין בְּלִי זְכוּת אֵינוֹ דִּין.

וְזֶהוּ שֶׁיִּשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם דִּין בְּזְכוּת. אֲבָל לִשְׁאָר הָעַמִּים אֵין לָהֶם דִּין בְּזְכוּת, וְעַל כֵּן אָסוּר לָנוּ לְסַדֵּר דִּינִים שֶׁלָּנוּ בְּעֶרְכָּאוֹת שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהֶם זִכָּרוֹן בְּצַד הָאֱמוּנָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמז) לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם. וּמִצַּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כָּל מִי שֶׁדָּן דִּין

וְלֹא הִכְלִיל בּוֹ זְכוּת – זֶהוּ זוּטָא, שֶׁגּוֹרֵעַ סוֹד הָאֱמוּנָה, וּמַסְטֶה עַצְמוֹ לְאוֹתוֹ צַד שֶׁאֵין בּוֹ דִּין בְּלִי זְכוּת.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁעָמְדוּ סַנְהֶדְרִין לְמַטָּה לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת, הִצְטָרְכוּ לְפָתְזָז בְּזְכוּת כְּדֵי לְהַכְלִיל זְכוּת בְּדִין. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי נִקְרְאוּ מִבֵּית הַזְּכוּת. וְעַל כֵּן הִשְׁתַּדְּלוּתָם לְפָתְזָז בְּזְכוּת, וּמִתְזוֹזִילִים בַּזְּכוּת מִן הַקָּטָן, וְאָזַר כָּךְ נִשְׁלָם הַדִּין מִן הָעֶלְיוֹן, לִהְיוֹת זְכוּת כְּלוּלָה בַּדִּין. זֶה לְמַעְלָה וְזֶה לְמַטָּה. דִּין בְּזְכוּת – שְׁלֵמוּת הַדִּין. זֶה לְלֹא זֶה אֵינוֹ שְׁלֵמוּת. וּמְשׁוּם זֶה יְצָוָּק וְרִבְקָה הֵם כְּאֶזֶד, זֶה דִּין וְזוֹ זְכוּת, לִהְיוֹת שְׁלֵמוּת כְּאֶזֶד. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה שְׁלֵמָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁהֵם לֹא דָּנִים דִּין אֶלָּא בְּזְכוּת, וּלְעֵין זְכוּת בָּרְאשׁוֹנָה לִהְיוֹת כָּלוּל זֶה בָּזֶה. וְסַנְהֶדְרִין מְהֻפָּכִים בְּזְכוּת בַּדִּין, לְהַכְלִיל הַכֹּל כְּאֶזֶד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט הַצַּד הָאַזּוּר. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁזְּכוּת לֹא נִמְצֵאת, הַצַּד הָאַזּוּר נִמְצָא, שֶׁנִּקְרָא זוּבָה, וּמִתְזַוֶּגֶת בַּדִּין וּמִתְזַוֶּגֶת, וְזֶהוּ דִּין בְּזוּבָה.

וְעַל כֵּן, בְּיוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה צְרִיכִים לְזַכֵּר זְכוּת בְּדִין, שֶׁלֹּא תִּתְגַּבֵּר הַזּוּבָה. וּמְשׁוּם כָּךְ צְרִיכִים שֶׁזְּכוּת וְדִין שֶׁיִּהְיוּ כְּאֶזֶד, מְשׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם. שֶׁכְּשֶׁהַצַּד הָאַזּוּר שׁוֹלֵט, אֵינוֹ שָׁלֵם, אֶלָּא קְטֹרוֹג, כְּמוֹ שֶׁהוּא קְטֹרוֹג, וְהֵם אַרְבַּע מִיתוֹת. וּכְשֶׁהַצַּד שֶׁהוּא זְכוּת שׁוֹלֵט, הַכֹּל הוּא שָׁלֵם – (מלכים–ב כ) שָׁלוֹם וֶאֱמֶת, (תהלים קג) זֶסֶד וְרַזְמִים.

וּכְשֶׁמִּתְזַוֵּג הַצַּד הָאַזּוּר בַּדִּין, שׁוֹלֵט בְּקְטֹרוֹג בְּאוֹתָן אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין: סְקִילָה, שְׂרֵפָה, הֶרֶג וְזֶנֶק. כֻּלָּן שִׁלְטוֹן הַקְּטֹרוֹג הָרָע. סְקִילָה, מְשׁוּם שֶׁהוּא (ישעיה זז) אֶבֶן נֶגֶף. שְׂרֵפָה, מְשׁוּם שֶׁהוּא (שם) צוּר מִכְשׁוֹל, אֵשׁ זָזָקָה. הֶרֶג, זֶה זֶרֶב (דברים לב) תֹּאכַל בָּשָׂר. תֹּאכַל בָּשָׂר וַדַּאי, שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּבָּשָׂר, וְזֶהוּ (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר. זֶנֶק, מְשׁוּם שֶׁהוּא (שם כא) קְלֻלַּת אֱלֹהִי"ם. אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט עַל זֶנֶק, עַל צְלִיבָה. וּבְאַרְנוּ, מְשׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁאַר אֶלָּא בָּשָׂר לְבַדּוֹ, וְאוֹתוֹ קְלֻלַּת אֱלֹהִים שׁוֹלֵט בְּבָשָׂר, מָרָה שְׁזוֹרָה. וּמְשׁוּם כָּךְ זֶה

לְטוֹב וְזֶה לְרַע.

וְהִצְטָרְכוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּהֶם סוֹד הָאֱמוּנָה, לְהִשָּׁמֵר כְּדֵי שֶׁיִּשְׁלֹט צַד הָאֱמוּנָה, וְלֹא יִתְּנוּ מָקוֹם לַצַּד הָאַחֵר לִשְׁלֹט. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'.

הַנְּבִיאִים, שֶׁהֵם צְדָדִים עֶלְיוֹנִים, שְׁתֵּי יֵרֵכַיִם שֶׁתּוֹמְכוֹת בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֵם נוֹטְלִים אֶת הַהֵיכָל שֶׁבֵּין שְׁתֵּי רוּחוֹת, שֶׁהֵן נֹגַהּ וְזֹהַר, וְאוֹתָן שְׁתֵּי יֵרֵכַיִם לְמַטָּה לִתְמֹךְ אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁנִּקְרְאוּ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ תּוֹמְכִים לַתּוֹרָה, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, כָּךְ יֵשׁ תּוֹמְכִים עוֹמְדִים לַתּוֹרָה, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְנִכְלְלוּ זֶה בָּזֶה. אָז שְׁנֵי הַתּוֹמְכִים הַלָּלוּ שֶׁלְּמַטָּה, כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים בָּעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, נִרְשָׁם בָּהֶם צַד הַנְּבוּאָה. וּמִיהוּ? (רֶמֶז) מַרְאָה, שֶׁהוּא כְּמוֹ הַנְּבוּאָה.

וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַמַּרְאָה יוֹנְקִים מִכָּאן. לְמַעְלָה נְבוּאָה, וְכָאן מַרְאָה. וְעַל כֵּן זֶהוּ כְּמוֹ זֶה, וְזֶה כְּמוֹ זֶה. וּכְשֶׁמִּתְזַבְּרִים זֶה בָּזֶה, אָז שׁוֹלֵט עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה (נִרְשָׁם) הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא צְבָאוֹת. מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם זַיָּלוֹת קְדוֹשִׁים, כֻּלָּם עוֹמְדִים כָּאן, וְכֻלָּם נִקְרְאוּ מִצַּד הַנְּבוּאָה. מַרְאָה וְזַלּוֹם מִצַּד הַנְּבוּאָה הָיוּ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאֲנַחְנוּ אוֹמְרִים שֶׁבְּתוֹךְ אוֹתָהּ בְּרִית הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרֶה הַשֵּׁם הַזֶּה מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַזַּיָּלוֹת יוֹצְאִים מֵהָאוֹת הַזּוֹ, עִם כָּל זֶה, הַיֵּרֵכַיִם, שֶׁהֵן עוֹמְדוֹת בַּזּוּז, קְרוּיוֹת עַל הַשֵּׁם הַזֶּה, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁנִּקְרָאִים בָּרַיְתוֹת. שֶׁהֲרֵי בָּרַיְתָא מְזוּז לַמִּשְׁנָה. מִשְׁנָיוֹת עוֹמְדוֹת לְתוֹךְ הַבָּרַיְתוֹת, וְנִקְרָאוֹת יֵרֵכַיִם בָּתִּים זִיצוֹנִיִּים, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

מִשְׁנָה הִיא סוֹד שֶׁעוֹמֵד לְפָנִים, שֶׁעִקַּר הַכֹּל לוֹמְדִים מִשָּׁם, וְכֵן הַתַּנָּאִים. וְסוֹד (זֶה) שֶׁל זֶה – (שיר זז) אֲנַהֲגְךָ אֲבִיאֲךָ אֶל בֵּית אִמִּי תְּלַמְּדֵנִי. אֶל בֵּית אִמִּי – זֶה קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. תְּלַמְּדֵנִי – זֶהוּ סוֹד הַמִּשְׁנָה. שֶׁכְּשֶׁשְּׁנִכְנָס הַנָּהָר הַזֶּה שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא לְאוֹתוֹ בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, כָּתוּב תְּלַמְּדֵנִי. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁנִּקְרָא

מִשְׁנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז) אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת.

כְּשֶׁנִּמְשְׁכָה הַזִּוּוּצָה, נִקְרֵאת בָּרַיְתָא. שְׁתֵּי הַיֵּרֵכִים הֵן בָּרַיְתוֹת, סוֹד הַסּוּדוֹת שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְסַר סוֹד זֶה, רַק לַזְּקֵנִים עֶלְיוֹנִים. אוֹי אִם יִתְגַּלֶּה – וְאוֹי אִם לֹא יִתְגַּלֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד מֵהַסּוּדוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג בּוֹ אֶת הָעוֹלָם.

בַּיִת רִאשׁוֹן עָמַד בִּימֵי שְׁלֹמֹה כְּנֶגֶד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהוּא נִקְרָא בַּיִת רִאשׁוֹן, וְהַכֹּל הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבֵית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, הַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ הִשְׁתַּמֵּשׁ הַשָּׁמֶשׁ בַּלְבָנָה. וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים כֻּלָּם בִּשְׁלֵמוּת, וְהָעוֹלָם עוֹמֵד בִּשְׁלֵמוּת.

וְאַזַּר כָּךְ הַזְּוָטָאִים גָּרְמוּ, וְנִמְשְׁכוּ הַסּוּדוֹת וְנִדְחוּ מִבֵּית קָדֶשׁ הַקָּדָשִׁים הַזִּוּוּצָה. כְּשֶׁנִּדְחוּ לַיֵּרֵכִים, אָז עָמְדוּ בַּזִּוּוּץ, שֶׁנִּקְרְאוּ בָּתִּים וְזִיצוֹנִיִּים, וְהִצְטָרְכוּ לַבָּרַיְתוֹת.

בַּיִת שֵׁנִי עָמְדוּ בַּבָּתִּים הַזִּיצוֹנִיִּים בַּיֵּרֵכִים, וּמֵהֶם זָזְרוּ, וּשְׁרוּיִים (הָיוּ) בְּבֵית קָדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְהוּא בַּיִת שֵׁנִי. וְאוֹתָם אֲזֵרִים נִשְׁאֲרוּ בַּזִּוּוּץ בַּבָּרַיְתָא, בֵּין הַיֵּרֵכִים. (וְאֵלּוּ עִקָּרָם מִשְּׁנָה, שֶׁהִיא בַּיִת שֵׁנִי, וּבָרַיְתָא אֵלּוּ שֶׁשָּׁרוּ בְּבֵית הַיֵּרֵכִים וְהָיוּ וְכוּ') וְהָיוּ לוֹמְדִים מֵהַמִּשְׁנָה, וְהַנְהָגוּ מִמֶּנָּה, וְהֵינוּ סוֹד הַכָּתוּב, (ישעיה ב) כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה.

וְאַזַּר כָּךְ גָּרְמוּ הַזְּוָטָאִים, הָעֲבַר שִׁלְטוֹן הַבַּיִת הַשֵּׁנִי, (וְאַף עַל גַּב) שֶׁשִּׁלְטוֹנוֹ לֹא הָיָה כְּמוֹ בַּיִת רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בּוֹ שָׁלוֹם תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ תָּמִיד הָיָה בְּתוֹכוֹ, וְלָכֵן הָיָה בְּשָׁלוֹם. בְּבֵית שֵׁנִי לֹא הָיָה בּוֹ שָׁלוֹם כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁבָּעֶרְלָה יֵשׁ תָּמִיד קְטָרוּג. וְלָכֵן הָיוּ כֹּהֲנִים מְזֻמָּנִים בְּתוֹכוֹ לְקַטֵּרֵג בָּעֶרְלָה הַזּוֹ, וְלָהֶם הִצְטָרֵךְ דִּבּוּר לְקַטֵּרֵג כְּנֶגְדָּהּ וּלְהָגֵן עַל בַּיִת שֵׁנִי, וְהַכֹּל בְּסוֹד כָּרָאוּי.

אַזַּר כָּךְ גָּרְמוּ הַזְּוָטָאִים וְשָׁלְטָה אוֹתָהּ עָרְלָה, וְנִדְחוּ מִבֵּית שֵׁנִי הַזִּוּוּצָה, וְיָרְדוּ מִשָּׁם לַזְּמוּקֵי הַיֵּרֵכִים לְמַטָּה (וְאַזַּר כָּךְ יָרְדוּ מִשָּׁם וְנִדְחוּ מֵאוֹתָם הַזְּמוּקֵי שֶׁל מַטָּה) עַד שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִים לְמַטָּה בָּרַגְלַיִם, וּכְשֶׁיָּשְׁבוּ בָּרַגְלַיִם, אָז

– (זכריה יד) וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא, וְהָעוֹלָם יִתְנַהֵג בַּכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי. וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּדְחוּ וְלֹא נֶעֱזְבוּ מִמֶּנּוּ, וּלְעוֹלָמִים נֶאֱזָזוּ בּוֹ.

וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ וּמוֹדֵד בַּשִּׁעוּר שֶׁל כָּזֶה הַמִּדָּה אֹרֶךְ הַהֶמְשֵׁךְ שֶׁל הַיְרֵכִים עַד הָרַגְלַיִם, יָכוֹל לָדַעַת אֶת מִדַּת הַגָּלוּת שֶׁנִּמְשֶׁכֶת. וְזֶהוּ סוֹד בֵּין קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה, וְהַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן. וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּל הַבְּרִיתוֹת וְכָל הַתַּנָּאִים וְכָל הָאָמוּרָאִים עוֹמְדִים בִּמְקוֹם כָּרָאוּי, אֵלּוּ לִפָּנִים וְאֵלּוּ לַזּוּז, בְּאוֹתָם זְמוּקֵי הַיְרֵכִים (וְאֵלּוּ לַזּוּז) וּלְמַטָּה מֵהַבִּרְכַּיִם. וּבְכֻלָּם נִקְרָא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּבְכֻלָּם יָרְדוּ יִשְׂרָאֵל וְגָלוּ.

וְאָז, כְּשֶׁתִּסְתַּיֵּם הַגָּלוּת בְּהַמְשָׁכַת הָרַגְלַיִם, אָז – וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא, וְתֶעֱבַר אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה עָרְלָה מִן הָעוֹלָם, וְיִזְוְזוּ יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם לִשְׁלֹט כָּרָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ עָרְלָה הוֹרִידָה אוֹתָם לְמַטָּה עַד עַכְשָׁו. וּמִכָּאן וָהָלְאָה, שֶׁהָעָרְלָה הַזּוֹ תִּתְקַצֵּץ וְתַעֲבֹר מִתּוֹךְ הָעוֹלָם, אָז – (דברים לג) וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב. בְּאוֹתָהּ עֵין יַעֲקֹב, וְלֹא יִמָּצֵא מְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם. אַשְׁרֵי זֻלָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

יוֹסֵף הַצַּדִּיק עַמּוּד הָעוֹלָם, הוּא נָטַל בִּרְשׁוּת הַיְכָל טָמִיר וְנָגוּז, וּבִרְשׁוּתוֹ עוֹמֵד הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי. וְאַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהַהֵיכָל שֶׁל לִבְנַת הַסַּפִּיר עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ – כָּךְ הוּא, שֶׁבּוֹ מִתְתַּקֵּן. אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, הַנְּבִיאִים שֶׁאָמַרְנוּ, כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים לְמַטָּה, שְׁתֵּי דְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת מֵהֶם, מַרְאָה וְזָלוֹם, וְעוֹמְדִים בַּיְרֵכִים. בְּאוֹתָם זְמוּקִים עוֹמְדִים מַרְאָה, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא נְבוּאָה קְטַנָּה. מֵהַיְרֵכִים וּלְמַטָּה (לְמַטָּה) עוֹמֵד זָלוֹם, עַד שֶׁיַּגִּיעוּ רַגְלַיִם בִּרַגְלַיִם, וְשָׁם עוֹמֵד הֵיכָל תַּזְוִתוֹן שֶׁנִּקְרָא לִבְנַת הַסַּפִּיר.

הַכֹּל יֵרְכִים בִּירֵכִים, לְהִשְׁתַּלֵּם אֵזֶד עִם אֵזֶד, וְכֻלָּם הַדְּרָגוֹת שֶׁל הַנְּבוּאָה, שֶׁהֲרֵי בִּשָּׁם יוֹצְאִים וְשׁוֹרִים, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם מַרְאָה, וְשׁוֹרִים עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם זָלוֹם. יוֹסֵף הַצַּדִּיק הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, הוּא נָטַל הַכֹּל. מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הִתְתַּקֵּן בְּגָלְלוֹ, הַכֹּל מִשְׁתּוֹקֵק בְּתִשּׁוּקָה בְּגָלְלוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק עָמַד לְתַקֵּן הַכֹּל, אָז הוּא נָטַל הַכֹּל. וּכְשֶׁהִתְוַוְּבֵר בְּהֵיכָלוֹ, אָז כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים לְטֹל תִּשּׁוּקָה וְרָצוֹן, עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִוחוֹנִים, וְהַכֹּל הֵם בְּרָצוֹן אֶחָד וּשְׁלֵמוּת אַחַת, לְשַׁמְּשׁוֹ (לִהְיוֹת) עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִוחוֹנִים בְּרָצוֹן אֶחָד כָּרָאוּי. וְכָל הַתַּזְוִוחוֹנִים עוֹמְדִים בְּקִיּוּם בִּשְׁבִילוֹ, וְלָכֵן כָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְעַל הַיְסוֹד הַזֶּה עוֹמֵד הָעוֹלָם הַזֶּה.

לְבֻנַ"ת הַסַּפַּי"ר הַזֹּו לֹא עוֹמֶדֶת בְּקִיּוּם, עַד שֶׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק הַזֶּה מִתְתַּקֵּן. וּכְשֶׁהוּא מִתְתַּקֵּן, אָז כֻּלָּם מִתְתַּקְּנִים. זֶהוּ הַיְסוֹד שֶׁל כָּל הַבִּנְיָן. וְעַל זֶה כָּתוּב, (בראשית ב) וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע, וְלֹא כָּתוּב וַיִּיצֶר, וְלֹא כָּתוּב וַיִּבְרָא. מִשּׁוּם שֶׁזֶּה עוֹמֵד עַל יְסוֹד, וּלְאַחַר שֶׁהַיְסוֹד נִתְקַן, הַכֹּל נִבְנָה עָלָיו. וּמִשּׁוּם זֶה הַכֹּל עוֹמֵד בָּזֶה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (שם) וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע, שֶׁהָיְתָה מֵהַצַּד הָאֲזוֹרִי וְהִתְקִינָהּ לַזְּוָוג פָּנִים בְּפָנִים. כָּךְ בְּאַרְנוּ. אֲבָל וַיִּבֶן, הִסְתַּכֵּל לְהַעֲלוֹתָהּ לְאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שָׁרוּי בָּהּ, לִהְיוֹת זוֹ כְּמוֹ זוֹ.

עוֹד וַיִּבֶן – הִסְתַּכֵּל בְּצִדּוֹ וְהִתְקִין וְכִוֵּן אֶת כָּל רוּזוֹתֶיהָ לְזֶרַע וּלְהַשְׁקוֹת וּלְהוֹלִיד, וְלַעֲשׂוֹת לָהּ כָּל צָרְכֶּיהָ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְאַזַּר כָּךְ וַיְבִיאֶהָ, בַּמֶּה? בַּצַּדִּיק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (אסתר ב) וּבָזֶה הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ. שֶׁזֶּה הִמְשִׁיךְ אֶת הַכֹּל לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַטֵּר בִּשְׁלֵמוּת. כָּאן מְנִיעַת כָּל הַזְּוָוטָאִים, וְכָאן מְנִיעַת כָּל הַתְּשׁוּקוֹת הָרָעוֹת.

מַה שֶּׁאֵינוֹ בְּאוֹתוֹ הַהֵיכָל הַשִּׁשִּׁי, בַּצַּד הָאַזַּר, שֶׁשָּׁם כָּל הָעִנּוּגִים הָרָעִים וְכָל הַצְּדָדִים שֶׁל הָעִנָּג שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְשֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה מִתְנַהֵג בָּהֶם, אֲנָשִׁים נִכְשָׁלִים בָּהֶם (וּמִשּׁוּם שֶׁבְּנֵי אָדָם טוֹעִים בָּהֶם, נִכְשָׁלִים בָּהֶם) לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁרוֹאִים כַּמָּה עִנּוּגִים וּתְשׁוּקוֹת שֶׁהַגּוּף נֶהֱנֶה וּמִתְעַנֵּג מֵהֶם, וְטוֹעִים אַזַּרְיֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (בראשית ג) וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי כָּל הַתְּשׁוּקוֹת וְכָל הָעִנּוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם תְּלוּיִים בּוֹ.

וְעַל כֵּן כְּמוֹ זֶה יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהַגּוּף נֶהֱנֶה מֵהֶם, וְנִכְנָסִים לַגּוּף וְלֹא לַנְּשָׁמָה.

וְיֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהַנְּשָׁמָה נֶהֱנֵית מֵהֶם וְלֹא הַגּוּף, וְעַל כֵּן הַדְּרָגוֹת נִפְרָדוֹת זוֹ מִזּוֹ. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁלּוֹקְחִים דֶּרֶךְ יְשָׁרָה, וּמוֹנְעִים עַצְמָם מֵאוֹתוֹ הַצַּד, וְנִדְבָּקִים בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה.

בַּהֵיכָל הַזֶּה כְּלוּלִים כָּל שְׁאָר הַשֵּׁמוֹת שֶׁל כָּל אֵלּוּ הַהֵיכָלוֹת (וְזֵילוֹת) שֶׁלְּמַטָּה. שְׁנֵי שֵׁמוֹת הֵם שֶׁכְּלָלוּ אֶת שְׁאָר הַשֵּׁמוֹת הָאֲזוּרִים. אָזוּד זָכָר מִתְזַוֵּג מַעְלָה בְּמַטָּה, וְיַעֲקֹב נָטַל אֶת הֵיכָלוֹ בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְאָז כּוֹלֵל אֶת כָּל שְׁאָר הַשֵּׁמוֹת, וְנִקְרָא יְהוָ"ה אֱלֹהִי"ם, וְזֶה נִקְרָא שֵׁם מָלֵא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאָזוּד כְּשֶׁמִּתְזַוֵּג יְסוֹד הָעוֹלָם בְּהֵיכָלוֹ, וְכֻלָּם מִתְעוֹרְרִים בַּזְּוִוגִים וּבִתְשׁוּקָה אֵלָיו, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בּוֹ, אָז כּוֹלֵל שְׁאָר הַשֵּׁמוֹת וְנִקְרָא יְהוָ"ה צְבָאוֹת. וְזֶה נִקְרָא שֵׁם קָדוֹשׁ שָׁלֵם, וְלֹא שָׁלֵם כְּמוֹ הָאַזּוּר הַזֶּה.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? זֶה שׁוֹלֵט עֶלְיוֹן בַּתַּזְוִתוֹן, גּוּף בְּגוּף, (וְזֶה הוּא שׁוֹלֵט בַּכֹּל) כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְזֶה שׁוֹלֵט מִמְּקוֹם סִיּוּם הַגּוּף וּלְמַטָּה בְּאוֹתָם הֵיכָלוֹת וּבַכֹּל שֶׁלְּמַטָּה, וְסוֹד זֶה – בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי. וּמְשׁוּם כָּךְ, הַהֵיכָל הַזֶּה כּוֹלֵל אֶת כָּל שְׁאָר הַשֵּׁמוֹת שֶׁלְּמַטָּה, (וְכָל הַשֵּׁמוֹת אָנוּ כּוֹלְלִים בַּשֵּׁם הַזֶּה, כָּל הַשֵּׁמוֹת שֶׁלְּמַטָּה) כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְעַל כָּךְ הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ – זֶה עוֹלֶה וְזֶה יוֹרֵד. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה.

הַיְסוֹד הַזֶּה הִתְתַּקֵּן לִשְׁנֵי צְדָדִים. אָזוּד לְתַקֵּן אֶת כָּל הַשְּׁאָר שֶׁלְּמַטָּה, וְאָזוּד לְתַקֵּן אֶת הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי וּלְתַקֵּן זֶה בָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בְּרָצוֹן אָזוּד כָּרָאוּי. עַד כָּאן הַיִּחוּד שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים, שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, לְהִתְיַחֵד כְּאָזוּד בִּשְׁלֵמוּת, לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה.

אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַחֵד אֶת הַיִּחוּד וּלְסַדֵּר אֶת סִדּוּר הָאֱמוּנָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה. אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כָּךְ כָּתוּב, (תהלים פה) זֶסֶד וֶאֱמֶת נִפְגָּשׁוּ צֶדֶק וְשָׁלוֹם נָשָׁקוּ. וְאָז – אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם נִשְׁקָף. גַּם ה' יִתֵּן הַטּוֹב וְאַרְצֵנוּ תִּתֵּן יְבוּלָהּ.

היכל ק"ק דזעיר דבריאה

הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי. הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא הַהֵיכָל הַפָּנִימִי מִכָּל הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ. הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא נִסְתָּר, וְאֵין בּוֹ דְּיוּקָן מַמָּשׁ וְלֹא גּוּף כְּלָל. כָּאן הַנִּסְתָּר שֶׁתּוֹךְ סוֹד הַסּוֹדוֹת. וְהוּ סוֹד שֶׁהוּא מָקוֹם לְהַכְנֵס לְשָׁם בְּתוֹךְ אוֹתָם הַצְּנוּרוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. הָרוּחַ שֶׁל כָּל הָרוּחוֹת, רָצוֹן שֶׁל כָּל הָרְצוֹנוֹת, לְהִתְזַוֵּג הַכֹּל כְּאֶחָד. רוּחַ הַזְּוָגִים (שֶׁל זֶה) בָּזֶה, וְלִהְיוֹת הַכֹּל תִּקּוּן אֶחָד.

הַהֵיכָל הַזֶּה נִקְרָא בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, הַמָּקוֹם לְקַבֵּל אֶת (הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה) הַנְּשָׁמוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, שֶׁנִּקְרֵאת כָּךְ לְעוֹרֵר אֵלָיו אֶת הָעוֹלָם הַבָּא.

הָעוֹלָם הַזֶּה נִקְרָא עוֹלָם. עוֹלָם – עֲלִיָּה, שֶׁעוֹלֶה הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּמִסְתַּתֵּר בְּתוֹכוֹ וְנֶעְלָם בּוֹ, וְנִגְלֶה בַּסֵּתֶר. עוֹלָם – שֶׁהוּא עוֹלֶה עִם כָּל אוֹתָם שֶׁקְּרֵבִים לוֹ וְנִסְתָּרִים תּוֹךְ סֵתֶר עֶלְיוֹן. עוֹלָם עֶלְיוֹן – עוֹלֶה וּמִסְתַּתֵּר בְּרָצוֹן עֶלְיוֹן תּוֹךְ סֵתֶר כָּל הַנִּסְתָּרִים, שֶׁלֹּא נוֹדַע כְּלָל (כְּלָל) וְלֹא הִתְגַּלָּה, וְאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ.

הַפָּרֹכֶת, שֶׁהִיא מָסָךְ פָּרוּס, מְכַסָּה אֶת תּוֹךְ סֵתֶר הַנִּסְתָּר. הַכַּפֶּרֶת פָּרוּסָה תּוֹךְ הַסְּתָרִים הָעֶלְיוֹנִים לְהַסְתִּיר הַנִּסְתָּרִים, שֶׁהֲרֵי הֵם טְמִירִים וְנִסְתָּרִים. (הַפָּרֹכֶת פָּרוּסָה בְּתוֹךְ סְתָרִים עֶלְיוֹנִים לְשָׁמֹר הַסָּתוּם, שֶׁזֶּה נִסְתָּר וְסָתוּם) לְפָנִים מִן הַכַּפֶּרֶת יֵשׁ מָקוֹם נִסְתָּר וְטָמוּן וְגָנוּז לְהַכְנִיסוֹ לְתוֹכוֹ. שֶׁמִּן מִשְּׁזַת עֶלְיוֹן, רוּחַ הַזְּוָגִים, עַל יַד אוֹתוֹ הַנֶּהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, וְאוֹתוֹ נָהָר נִקְרָא מַבּוּעַ הַבְּאֵר, שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים. וּכְשֶׁזֶּה נִכְנָס וְשׁוֹטֵעַ כָּל אוֹתוֹ מִשְּׁזַת קְדֻשַּׁ מִלְּמַעְלָה מִמָּקוֹם שֶׁל קְדֻשַּׁ הַקָּדָשִׁים, אוֹר שֶׁל שֶׁטַּע יוֹרֵד וּבָא לְתוֹךְ אוֹתָם הַצְּנוּרוֹת, וְזֶה מִתְמַלֵּא מִשָּׁם כִּנְקֵבָה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת וּמִתְמַלֵּאת מִן הַזָּכָר.

אַף כָּךְ גַּם הַהֵיכָל הַזֶּה מִתְתַּקֵּן תָּמִיד לְקַבֵּל כִּנְקֵבָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת מִן הַזָּכָר. הַקַּבָּלָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת אֶת כָּל הָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לָעוֹלָם, וְהִתְעַבְּרוּ (וְהִתְעַכְּבוּ) שָׁם כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁצָּרִיךְ.

יִתְעַכְּבוּ עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וִיקַבְּלוּ כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת, וְיָבֹאוּ וְיִשְׁמַח הָעוֹלָם כְּמִקֶּדֶם, וְאָז יִשְׁמַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמִקֶּדֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(תהלים קד) יִשְׂמַח ה׳ בְּמַעֲשָׂיו.

בַּהֵיכָל הַזֶּה קַיָּמִים הָעִנּוּגִים וְהַתַּעֲנוּקִים שֶׁל הָרִוּוּחִים, וְהַשַּׁעֲשׁוּעַ שֶׁמִּשְׁתַּעֲשֵׁעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן. כָּאן הִיא תְּשׁוּקַת הַכֹּל וְעֹנֶג הַכֹּל לְהִתְזַוֵּג הַכֹּל כְּאֶזֶד וְלִהְיוֹת הַכֹּל כְּאֶזֶד, הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל בְּיִזּוּד אֶזֶד כָּאן עוֹמֵד.

שֶׁכְּשֶׁכָּל הָאֵיבָרִים מִתְזַוְּגִים בָּאֵיבָרִים הָעֶלְיוֹנִים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, אֵין לָהֶם תְּשׁוּקָה וְאֵין לָהֶם עֹנֶג, רַק בַּיִּזּוּד שֶׁל הַהֵיכָל הַזֶּה, וְהַכֹּל כָּאן תָּלוּי. כְּשֶׁהַהִתְזַוְּגוּת שֶׁל כָּאן מִתְיַזֶּדֶת בְּיִזּוּד אֶזֶד, אֲזַי כָּל אוֹר הָאֵיבָרִים וְכָל הָאָרַת הַפָּנִים וְכָל הַשְׂמָחוֹת, כֻּלָּם מְאִירִים וּשְׂמֵחִים.

אַשְׁרֵי זֹכְלָו שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְסַדֵּר סִדּוּרִים וּלְתַקֵּן אֶת תִּקּוּנֵי הַהִשְׁתַּלְמוּת כָּרָאוּי, אַהֲבָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְאָז כָּל הַדִּינִים וְכָל הַגְּזֵרוֹת הָרָעוֹת עוֹבְרוֹת וּמִתְבַּטְּלוֹת מִן הָעוֹלָם.

הֵיכָל זֶה הֵיכָל שֶׁל תְּשׁוּקָה, הֵיכָל שֶׁל עֹנֶג, הֵיכָל שֶׁל שַׁעֲשׁוּעַ עֶלְיוֹן וְתַזְוִתּוֹן כְּאֶזֶד. וּמְקַבְּלִים כֻּלָּם הָאוֹר שֶׁל הַגַּר הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר לַכֹּל וּלְהִתְיַזֵּד הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ בְּיִזּוּד שָׁלֵם. וְעַל זֶה הֵיכָל זֶה עוֹמֵד בְּסֵתֶר הַכֹּל, גָּנוּז מֵהַכֹּל. אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם מֻסְתָּרִים, זֶה מֻסְתָּר וְגָנוּז יוֹתֵר, לִהְיוֹת בְּרִית קַיּוּם הַכֹּל כְּאֶזֶד, זָכָר וּנְקֵבָה, לִהְיוֹת שְׁלֵמִים.

הַהֵיכָל הַזֶּה נִקְרָא אֲרוֹן הַבְּרִית, שֶׁהוּא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ מָקוֹם שֶׁיּוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם לְיַזֵּד יִזּוּד לְמַטָּה, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת הַיִּזּוּד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמַּעְלָה לְמַטָּה לָתֵת לַצַּדִּיק, מִשּׁוּם שֶׁיְּצִיאוּ מִצַּדִּיק וְנִכְנָסוֹת לַצַּדִּיק, וְאַזַר כָּךְ יְצִיאוּ מִצַּדִּיק וְנִכְנָסוֹת לַמָּקוֹם שֶׁיְּצִיאוּ מִשָּׁם.

אֲרוֹן הַבְּרִית הַזֶּה לוֹקְזוֹ הַכֹּל מִצַּדִּיק, וְאַזַר כָּךְ יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ וְנִכְנָסוֹת לַצַּדִּיק שֶׁלְּמַטָּה. אַזַר כָּךְ יוֹצְאוֹת מֵהַצַּדִּיק שֶׁלְּמַטָּה וְנִכְנָסוֹת לַאֲרוֹן הַבְּרִית הַזֶּה, שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת כְּלוּלוֹת מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה לִהְיוֹת שְׁלֵמוּת מִכָּל הַצְּדָדִים. וַאֲרוֹן הַבְּרִית הַזֶּה לוֹקְזוֹ מֵהַצַּדִּיק אוֹתָן נְשָׁמוֹת מִשְּׁנֵי צְדָדִים.

בא וראה, מבוע הבאר אינו נפרד מהבאר לעולמים, ולכן המקום הזה הוא תקון של הכל, הקיום של כל הגוף, להיות שלם בכל כראוי. כאן הוא היזוד והקשר כאחד להיות מעלה ומטה אחד בקשר אחד, שאין נפרדים כל האיברים זה מזה, ולהמצא הכל פנים בפנים.

ועל זה שנינו, מי ששמש מטתו מאחור, מכוזיש את תקון ההסתכלות פנים בפנים, לראיר הכל כאחד ולהמצא הכל פנים בפנים בדבקות כראוי, כמו שנאמר (בראשית ב) ודבק באשתו. באשתו דוקא, ולא אחורי אשתו.

שנים הם. יעקב הוא למעלה, ויוסף הוא למטה. שתי תשוקות הן, אחד ההיכל השישי, ואחד ההיכל השביעי הזה. התשוקה של למעלה באותן נשיקות של יעקב. התשוקה של למטה בשמוש הזה שנוטל יוסף. משני הצדדים הללו נוטל (זה) ארון הברית את רוזן הזווים. מהצד של יעקב נוטל את רוזן הזווים של למעלה שנדבק בו באותן נשיקות, ומכניס (באותן נשיקות) (ונכנס) את רוזן הזווים של למעלה בו לחזון ממנו. מהצד של יוסף שהוא למטה, בסיום הגוף, בהיכל הזה נוטל רוזות ונשמות להריק למטה לעולם הזה.

שני הצדדים הללו נפרדים לשני צדדים. הצד של יעקב מתפשט ונותן כזן לנבע באותם שדים שמתמלאים מאותה רוזן הזווים, ומיניק בהם את אותם מלאכים קדושים, שהם זווים וקימים לעולמים, וקיימים בקיום בו. הצד של יוסף נכנס בתשוקה ונותן כזן לפנים, ועושה נשמות ורוזות לרדת למטה ולהזין בהם בני העולם.

ועל כן קימים שני הצדדים הללו, זה למעלה וזה למטה. זה לחזין למעלה, וזה לזון למטה. כל אחד ואחד כראוי לו. (ולכן) והכל הוא אחד וסוד אחד הוא. ועם כל זה, יוסף זן את כל הגוף ומשקה אותו. שמרוזן הזווים הזו של ההדבקות של יעקב יורד למטה, ובו נדבק ארון הברית הזה ברצון למעלה, ויורדת אותה רוזן זווים למטה באותה התדבקות של יוסף,

וּכְשֶׁהַכֹּל מִתְזַוֵּג כְּאֶחָד, מִתְמַלְּאִים אוֹתָם הַשָּׂדִים לְהָנִיק לַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל הוּא אֶחָד. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְקַשֵּׁר קְשָׁרִים וּלְיַחֵד יִחוּד בְּתַפְלָתוֹ בִּרְצוֹן הַלֵּב כָּרָאוּי כְּדֵי לְהַדְבִּיק אֵיבָר בְּאֵיבָר, רוּחַ בְּרוּחַ, הַכֹּל בְּכֻלָּל אֶחָד, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד כָּרָאוּי.

בֹּא וּרְאֵה, הַהֵיכָל הַזֶּה, כְּשֶׁהָרוּחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַלָּלוּ וְכָל אוֹתָם הֵיכָלוֹת וּמֶרְכָּבוֹת כֻּלָּם מִתְיַחֲדִים כְּאֶחָד וְנִמְצָאִים בְּקֶשֶׁר אֶחָד, אֲזַי הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ שֶׁל כֻּלָּם, שֶׁהִיא נְקֵבָה אַחַת נִסְתֶּרֶת בָּהֶם, וְלֹא מִתְגַּלָּה, וְנַעֲשֵׂית רוּחַ נִסְתֶּרֶת כְּמוֹ הָעֶלְיוֹנָה. וְסִימָנְךָ – הָאֶגוֹז, יִחוּד בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, לְהַקְשִׁיר זֶה בָּזֶה, לִהְיוֹת הַכֹּל שָׁלֵם בִּשְׁלֵמוּת (זָכָר וּנְקֵבָה) כְּאֶחָד.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ כְּמוֹ כֵן, הַקְּרָבָּן עוֹלָה לְיַחֵד (יִחוּד) קָרְבָּן וּלְיַחֵד (וּלְסַפֵּק) אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ מֵאוֹתוֹ הֶעָשָׁן שֶׁעוֹלֶה – הַכֹּהֵן שֶׁהוּא לְיָמִין בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַיִּחוּד בְּרָצוֹן, וְהַלְוִים בְּשִׁירָה. כְּלוּלִים זֶה בָּזֶה, הֵיכָל בְּהֵיכָל, רוּחַ בְּרוּחַ, עַד שֶׁמִּתְזַוְּגִים בִּמְקוֹמָם אֵיבָר בְּאֵיבָר, לִהְיוֹת הַכֹּל כָּלוּל כְּאֶחָד כָּרָאוּי.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכְּשֶׁנִּשְׁלָם הַכֹּל כְּאֶחָד, הָאֵיבָרִים הָעֶלְיוֹנִים בַּתַּזְוִגּוֹתָם, אָז הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַכֹּל מִתְעוֹרֶרֶת וְנִכְנֶסֶת בְּכֻלָּם וּמְאִירָה לַכֹּל, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִגּוֹתוֹנִים מִתְבָּרְכִים, וְאוֹתוֹ שֶׁלֹּא נוֹדַע וְלֹא נִכְנָס בְּזִוּוּגָם, הָרָצוֹן שֶׁאֵינוֹ נִתְפָּס לְעוֹלָמִים, אָז הַכֹּל עוֹלֶה עַד אֵין סוֹף, וְנִקְשָׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אֶחָד, וּמִתְבַּשֵּׂם אוֹתוֹ הָרָצוֹן לְתוֹךְ וּבְפָנִים בַּסֵּתֶר.

אוֹר הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה עוֹלֶה לִפָּנִי וְלִפָּנִים וּמֵאִיר לַכֹּל. בְּתוֹךְ הָאוֹר הַזֶּה נִכְנָס סֵתֶר הַמְּזֻוָּגָה שֶׁכּוֹלֵל אֶת הַכֹּל, וְלִפָּנִי וְלִפָּנִים בְּאוֹתוֹ רָצוֹן הַמְּזֻוָּגָה מֵאִיר וּמִתְבַּשֵּׂם, וְתוֹפֵס וְלֹא תוֹפֵס, וְעוֹלֶה (הָרָצוֹן הַזֶּה) מִתּוֹךְ רָצוֹן הַמְּזֻוָּגָה לְתְפֹּס בּוֹ. וּכְשֶׁזֶּה עוֹלֶה, הָאוֹר שֶׁלְּמַטָּה תּוֹפֵס בּוֹ.

וְכֵן הַכֹּל, לְהִתְקַשֵּׁר וּלְהִתְמַלֵּא וּלְהִתְבָּרֵךְ הַכֹּל כְּאֶחָד כָּרָאוּי. וְאָז נִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, הֵיכָלוֹת בְּהֵיכָלוֹת, תַּזְוִגּוֹתוֹנִים בָּעֶלְיוֹנִים, סוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד, הָאוֹר הָעֶלְיוֹן בָּאוֹר שֶׁנִּסְתָּר וְגָנוּז בּוֹ יוֹתֵר, וְאוֹתוֹ הַגָּנוּז

כְּלוּל בְּמַה שֶׁנָּזוּז יוֹתֵר, עַד שֶׁהַכֹּל נִמְצָא כָּרָאוּי בְּיִזּוּד אֶזֶד.

וְלָכֵן מִשֶּׁה הָיָה יוֹדֵעַ לְסַדֵּר אֶת סִדּוּר רִבּוֹנוֹ מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. כְּשֶׁהִצְטָרֵךְ לְהַאֲרִיךְ – הֶאֱרִיךְ. לְקַצֵּר – קִצֵּר. כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרָנוּ, (במדבר יב) אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ. שָׁנִינוּ, מִי שֶׁמַּאֲרִיךְ בִּתְפָלָתוֹ וּמְעַיֵּן בָּהּ, בַּסּוֹף בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב. וְשָׁנִינוּ, מִי שֶׁמַּאֲרִיךְ בִּתְפָלָתוֹ, מַאֲרִיכִים יָמָיו.

וְסוֹד הַדָּבָר – מִי שֶׁמַּאֲרִיךְ בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְקַצֵּר בָּא לִידֵי כְּאֵב לֵב, אֵיזֶה לֵב? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (משלי טו) וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד. מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְקַצֵּר וְלֹא לְהַאֲרִיךְ בּוֹ, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל עוֹמֵד לְמַעְלָה, וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא לְהַמְשִׁיכוֹ, לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ בַּקֶּשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה לְלֹא אֲרִיכוּת, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל אֶזֶד בְּיִזּוּד אֶזֶד. וְכֵיוָן שֶׁנִּקְשָׁר כְּאֶזֶד, אָז אֵין צָרִךְ לְהַאֲרִיךְ בָּאָרֶךְ וּלְהִתְזַנֵּן בְּתַזְנוּנִים. וּכְשֶׁמַּאֲרִיךְ בָּאָרֶךְ בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַטֵּל תְּפָלָתוֹ, וְזֶהוּ כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁיִּזּוּד הַתְּפָלָה קוֹשֵׁר קְשָׁרִים וּמַרְבֶּה בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

בְּתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה קַיֶּמֶת נְקוּדָה אַוֹזת נִסְתֶּרֶת, וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ הִיא רוּזַ לְכַבֵּל רוּזַ אַוָזֶרֶת עֶלְיוֹנָה. וּכְשֶׁשּׁוֹרָה רוּזַ בְּרוּזַ, אָז נִכְנָסוֹת זוֹ בָּזוֹ וְהֵן אַוַזת וּדְבֵקוּת אַוַזת. וְנִרְכָּבוֹת זוֹ בָּזוֹ לִהְיוֹת אַוַזת, כְּמוֹ הָעֵץ הַזֶּה שֶׁמַּרְכִּיבִים זֶה בָּזֶה וְהֵם אֶזֶד, מִין בְּמִינוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁמַּרְכִּיב מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, כְּמוֹ אוֹתָם בְּנֵי אַהֲרֹן שֶׁרָצוּ לְהַרְכִּיב עֵץ בְּאַוַזר שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ.

וּמִי שֶׁמַּרְכִּיב מִין בְּמִינוֹ, וְיוֹדֵעַ לְקַשֵּׁר קֶשֶׁר בְּקִשְׁרוֹ, הֵיכָל בְּהֵיכָלוֹ, דַּרְגָּה בְּדַרְגָּתָהּ – לָזֶה יֵשׁ זַלָּק בָּעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרָנוּ, וְלָכֵן זוֹהִי שְׁלֵמוּת הַכֹּל. וּכְשֶׁנִּשְׁלָם זֶה בָּזֶה וְהוּא הַכֹּל מַעֲשֶׂה אֶזֶד, מִין בְּמִינוֹ שֶׁיּוֹצֵא מֵהַשְּׁלֵמוּת הַזּוֹ, הוּא נִקְרָא מַעֲשֶׂה מֻרְכָּבָה.

וְסוֹד זֶה – (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם. שֵׁם מָלֵא. וְאָדָם הוּא מַעֲשֶׂה שֶׁל הַמֻּרְכָּבָה הַזּוֹ, שֶׁמַּרְכִּיב זֶה בָּזֶה, מַעֲשֶׂה שֶׁל שְׁלֵמוּת הַכֹּל. וּכְשֶׁנִּשְׁלָמִים זֶה בָּזֶה, אָז ה׳ אֱלֹהִים, שֵׁם מָלֵא. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְקַשֵּׁר אֶת

קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה וּלְיַחֵד אֶת הַיִּחוּד כָּרָאוּי.

בֹּא וּרְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשְׁנָם שֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים מִתְזַכְּרִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, כָּךְ הוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הִתְפָּרֵשׁ לְמַעְלָה וְהִתְפָּרֵשׁ לְמַטָּה. הַשֵּׁם הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה, וְהַשֵּׁם הַזֶּה הוּא בְּאֶמְצַע, וְהַשֵּׁם הַזֶּה הוּא לְמַטָּה. יְהוָ"ה שֶׁהוּא סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הוּא אֶזֶד, הַסּוֹד שֶׁל הַכֹּל. הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בַּסֵּתֶר הַנִּסְתָּר שֶׁעָלָיו, שֶׁהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ, וְהוּא אֶזֶד. הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בְּסֵתֶר הָאֶמְצַע, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעָלֶיהָ, וּבֵאֲרָנוּ. (בֹּא וּרְאֵה, סוֹד שֵׁם הַקָּדוֹשׁ זֶה יְיָ אֱלֹהִים. שֵׁם זֶה הוּא לְמַעְלָה, שֵׁם זֶה הוּא בְּאֶמְצַע, שֵׁם זֶה הוּא לְמַטָּה. לְמַעְלָה סוֹד עוֹלָם הַבָּא בְּסִתּוּם שֶׁל הַסְּתִימוּת שֶׁעָלָיו וְהוּא אֶזֶד. לְמַטָּה סוֹד עוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן וְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁעָלָיו מִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ וְהוּא אֶזֶד. בָּאֶמְצַע בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה, וּמְבֹאָר.)

מֵהַצַּד הַזֶּה יוֹצְאוֹת אַרְבַּע מֶרְכָּבוֹת, וּמֵהַצַּד הַזֶּה אַרְבַּע מֶרְכָּבוֹת יוֹצְאוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אַזַּת וְאַזַּת נִפְרֶדֶת לְאַרְבָּעָה, כָּל מֶרְכָּבָה הֵן אַרְבַּע, כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּדְּרָגוֹת. וְכֵן כֻּלָּם הָאַרְבַּע בְּאַרְבַּע, בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהוּא אֲדנָ"י, בְּאוֹתָן מֶרְכָּבוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת וְנוֹסְעוֹת בַּשֵּׁם הַזֶּה, וְהֵן נִקְרָאוֹת (זכריה ו) הָרֵי נְזוּשָׁת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ הָרִים וְיֵשׁ הָרִים. יֵשׁ הָרִים עֶלְיוֹנִים וְיֵשׁ הָרִים תַּזְוִתוֹנִים. וְהֵם עוֹמְדִים בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים, וְיוֹצְאִים מִתּוֹךְ זָהָב וָכֶסֶף וּנְזוּשָׁת.

הַנְּזוּשָׁת לְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן מֶרְכָּבוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ אָלֶ"ף דָּל"ת נוּ"ן יו"ד שֶׁבְּתוֹךְ הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֵן אַרְבַּע מֶרְכָּבוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ אוֹתָן שְׁתֵּי רוּזוֹת יָמִין וּשְׂמֹאל, מִתּוֹךְ לִבְנַת הַסַּפִּיר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אֵלּוּ שְׁתֵּי הָרוּזוֹת שֶׁאָמַרְנוּ שָׁם, הֵן נִקְרָאוֹת שְׁנֵי הָרִים, וְהֵם הָרֵי נְזוּשָׁת.

מֵאוֹתָן שְׁתֵּי רוּזוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת הָרֵי נְזוּשָׁת, יוֹצְאוֹת אוֹתָן אַרְבַּע מֶרְכָּבוֹת שֶׁמִּשְׁתַּמְּשׁוֹת בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁל אָלֶ"ף דָּל"ת שֶׁנִּשְׁקָע בְּסַנְדַּלְפוֹ"ן, בַּעַל הַפָּנִים. וְכֻלָּם שְׁלִיזִים עַל אֵלֶּה בָּעוֹלָם בְּסוֹד סוּסִים וּמֶרְכָּבוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מֶרְכָּבָה

עַל סוּסִים שֶׁמַּסִּיעִים אוֹתָהּ.

וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה נִכְלָל בְּיו"ד הֵ"א, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ, שֶׁנִּכְלָל אָלֶ"ף דָּלֶ"ת בְּיו"ד הֵ"א, וְהוּא יְאַהַדוֹנָהִ"י. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֱלֹהִים לֹא נִכְלָל בְּשֵׁם אַזַּר, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים זָרִים, וּמִזֶּה מִתְפַּשֵּׁט לְכַמָּה צְדָדִים, וְלֹא מִתְכַּנֵּס, אֶלָּא מִתְפַּשֵּׁט.

הַשֵּׁם שֶׁכּוֹלֵל אֶת כָּל הַשֵּׁמוֹת – יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַצָּרוּף שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבּוֹ הָיָה יוֹדֵעַ הַכֹּהֵן לְצָרֵף בְּכָל צְדָדָיו, עַד שֶׁעוֹלִים הַשֵּׁמוֹת בְּכַמָּה צְדָדִים בְּאַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם גְּוָנִים בְּהִשְׁתַּטְּזוּת הַמְּנוֹרָה שֶׁל הַנִּיצוֹץ הֶחָזָק, שֶׁזֶּהוּ שֶׁכּוֹלֵל אֶת כָּל הַשֵּׁמוֹת.

וְהַשֵּׁם הַזֶּה כּוֹלֵל אֶת כָּל הַשֵּׁמוֹת. אאלדהניי"ם סימן. בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ כְּלוּלוֹת אֲזָרוֹת מְזֻוָּגוֹת, וְאֵלּוּ יוֹצְאוֹת וְאֵלּוּ נִכְנָסוֹת. אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁנּוֹטָה וּמִתְפַּשֶּׁטֶת הַמְּנוֹרָה שֶׁל הַנִּיצוֹץ הֶחָזָק, מִצְטָרְפוֹת הָאוֹתִיּוֹת בְּתוֹכָהּ, וְנִכְנָסוֹת אוֹתִיּוֹת וְיוֹצְאוֹת אוֹתִיּוֹת בְּסוֹד תֵּשַׁע הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ. וְאֵלּוּ נִמְסְרוּ לִקְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ שֶׁל סוֹד הָאוֹתִיּוֹת, לְצָרֵף יִזּוּד שֶׁל שֵׁמוֹת הָאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ הַכֹּהֵן לְצָרֵף שֵׁמוֹת בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת.

וִידֵי אָדָם מִתַּזַּת כַּנְפֵיהֶם (יזזקאל א). כֵּלָּן יְדֵי אָדָם. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁאוֹתָם (שְׂרָפִים) רוּזּוֹת וְזַיּוֹת וְאוֹפַנִּים, (כְּרוּבִים וְזַיּוֹת וְאוֹפַנִּים) כֻּלָּם עִם כְּנָפַיִם, וְיָדַיִם תַּזַּת הַכְּנָפַיִם שֶׁלָּהֶם לְקַבֵּל תְּפִלּוֹת וּלְקַבֵּל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. יְדֵי אָדָם, אֲתָרִים וּמְקוֹמוֹת לְקַבֵּל בְּנֵי אָדָם בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם, וּלְפִתְזַז פָּתְזוּזִים לְקַבֵּל אוֹתָם, לְיַזֵּד וּלְקַשֵּׁר קְשָׁרִים וּלַעֲשׂוֹת רְצוֹנָם.

וְהָאֲתָרִים וְהַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ שֶׁנִּקְרָאִים יְדֵי אָדָם, שֶׁעוֹמְדִים לִבְנֵי אָדָם, אֵלּוּ הֵם שֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה, (מִשּׁוּם) שֶׁבָּהֶם נִכְנָסִים בְּנֵי אָדָם בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם וּבְבַקָּשׁוֹתֵיהֶם בְּכָל הַשְּׁעָרִים הָעֶלְיוֹנִים, וּבָזֶה שׁוֹלְטִים הַתַּזְתּוֹנִים לְמַעְלָה. וְסוֹד זֶה – (תהלים קיט) יָדֶיךָ עָשׂוּנִי וַיְכוֹנְנוּנִי, וְאֵלּוּ שֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה נְטֵה אֶת יָדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם (שמות ט). וְכִי אֵיךְ יָכֹל לְהָרִים יָדוֹ עַל הַשָּׁמַיִם? אֶלָּא נְטֵה – הַרְכֵּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יז) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד. הַמְשָׁכָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. יָדְךָ – מִקּוֹמְךָ, מִקּוֹם הַדַּרְגָּה שֶׁלְּךָ שֶׁאַתָּה שָׁרוּי בְּתוֹכָהּ, וְזֶה בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים בְּסוֹד הַשְּׁמוֹת נוֹסְעִים וְעוֹמְדִים, וּבָהֶם נִכְנָסִים בְּנֵי אָדָם לַהֵיכָלוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְוָּזֶה בִּידֵיהֶם. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים לְסַדֵּר אֶת יִחוּד רִבּוֹנָם כָּרָאוּי וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

בֹּא וּרְאֵה, בַּהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ סוֹד עֶלְיוֹן בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה, וְכֻלָּם זִוּוּת וּמֶרְכָּבוֹת, כֻּלָּם מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה לְהִכָּלֵל אֵלֶּה בְּאֵלֶּה לְטוֹב לְהִתְתַּקֵּן, וְסִימָנְךָ – (אסתר ב) וַיְשַׁנֶּהָ וְאֶת נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב. בְּשִׁבְעַת הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ הַשְׁלֵמוּת שֶׁלְּמַעְלָה, כְּשֶׁנִּשְׁתַּלֵּם זֶה בָּזֶה וְנִכְנָסוֹת תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְסַדֵּר אוֹתָן, לְהַתְקִינָן לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת שֶׁבַע הַנַּעֲרוֹת הָרְאֻיוֹת לָתֶת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ.

הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן – (ישעיה מה) יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ. הָאוֹר שֶׁל הָאֶבֶן הַטּוֹבָה סַפִּיר, שֶׁאֶבֶן טוֹבָה נוֹצֶצֶת לִשְׁנֵי צְדָדִים, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרָנוּ, לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, אוֹר וְחֹשֶׁךְ. (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ, כֻּלָּם אוֹפַנִּים וְגַלְגַּלִּים, מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶיךָ וְגוֹ׳. הַמֶּלֶךְ הַמְּרוֹמָם לְבַדּוֹ מֵאָז, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יְאַהְדוֹנָהִ״י, הַכְּלָל שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שָׁלֵם בִּשְׁנֵי שֵׁמוֹת, וְזֶהוּ שֶׁעוֹלֶה בָּאֲוִיר וּמִתְנַשֵּׂא מִימוֹת עוֹלָם.

הַהֵיכָל הַשֵּׁנִי – אֵל בָּרוּךְ גְּדוֹל דֵּעָה, אוּרְפָּנִיא״ל, (הַסּוֹד שֶׁכּוֹלֵל אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת) שֶׁכּוֹלֵל הַסּוֹדוֹת שֶׁל אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא. כָּאן הֵם שֶׁאוֹמְרִים קָדוֹשׁ וּבָרוּךְ. וְכָאן הִיא הַקְּדֻשָּׁה וּבָרוּךְ כְּבוֹד ה׳. הַהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי – לָאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת יִתֵּנוּ.

הַהֵיכָל הָרְבִיעִי – הַמְּזֻוָּדִשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. מִשּׁוּם שֶׁכָּאן מִתְגַּלְגְּלִים הָאוֹרוֹת וְהַדִּינִים שֶׁל הָעוֹלָם. מִי שֶׁהוּא לְזַוִּים,

מִתְקַדֵּשׁ כְּמוּקְדָּם לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם בְּאוֹר הַיָּמִין שֶׁנִּקְרָא אֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

הַהֵיכָל הַזַּמִּישִׁי – הַהֵיכָל הַזֶּה נִקְרָא אַהֲבַת עוֹלָם, וְזוֹהִי מְשִׁיכָה שֶׁל אַהֲבָה שֶׁל הַהֵיכָל שֶׁנִּקְרָא אַהֲבָה, וְזוֹהִי אַהֲבַת עוֹלָם אַהַבְתָּנוּ ה׳ אֱלֹהֵינוּ, בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, בְּסוֹד שֶׁל אֵ״ל שַׁדַּ״י.

הַהֵיכָל הַשִּׁשִּׁי – אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם. וּצְרִיכִים שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בֵּין הֵיכָלוֹת אֵלּוּ (לְאֵלּוּ). שֶׁהֲרֵי בְּהַמְשָׁכַת הַתְּפִלָּה וְהָרָצוֹן מִתְזַדְּכְּרִים כְּאָזוֹד, וְנִקְשָׁרִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה בְּסוֹד הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּכָל אָזוֹד וְאָזוֹד.

הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי – אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח. סוֹד הַסּוֹדוֹת בְּלַחַשׁ, שֶׁלֹּא נִשְׁמָע הַקּוֹל. כָּאן הוּא רְצוֹן הַלֵּב, לְהִתְכַּוֵּן וּלְהַעֲלוֹת רָצוֹן מִמַּטָּה לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף, וּלְקַשֵּׁר שְׁבִיעִי בִּשְׁבִיעִי (וְכָל אָזוֹד בְּאָזוֹד) זֶה בָּזֶה (מִמַּטָּה לְמַעְלָה), וְאַזַּר כָּךְ מִמַּעְלָה לְמַטָּה, לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת מִמְּקוֹר הַזִּוּוּגִים, (שֶׁהוּא שְׁבִיעִי לְמַעְלָה) שֶׁהוּא הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי הָעֶלְיוֹן (וְזוֹ הַשְּׁכִינָה) בִּרְצוֹן הַלֵּב וּבְסִתְימַת הָעֵינַיִם שֶׁל סוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שִׁבְעָה שֵׁמוֹת עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים.

הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא מְקוֹר הַזִּוּוּגִים, זוֹהִי הַבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה, וְזֶהוּ הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן, רֵאשִׁית הַכֹּל מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְלִטֹּל הַשְּׁבִיעִי מִלְּמַטָּה לְזַוֵּג זֶה בָּזֶה, שְׁבִיעִי בִּשְׁבִיעִי. שֶׁהֲרֵי מִזֶּה שֶׁלְּמַטָּה נִכְנָס מִי שֶׁנִּכְנָס לַהֵיכָל הָעֶלְיוֹן.

וְזֶהוּ סוֹד בָּרוּךְ – רִבּוּי שֶׁל כָּל הַתַּזְהִנִּים, כְּלוֹל בְּזִוּוּגוֹת וּשְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים, וְכָל הַהֵיכָלוֹת רִבּוּי שֶׁל סוֹד קְדֻשַּׁ הַקְּדָשִׁים שֶׁשּׁוֹרֶה בְּתוֹכוֹ בִּגְנִיזָה, וְאָז נִקְרָא בָּרוּ״ךְ בְּכָל הָרִבּוּיִים הַלָּלוּ וְהַבְּרָכוֹת וְהַסּוֹדוֹת שֶׁנִּשְׁלְמוּ בּוֹ.

אַתָּ״ה – הָעִטּוּר שֶׁל סֵתֶר הָאוֹתִיּוֹת, הַכְּלָל שֶׁל כָּל כ״ב הָאוֹתִיּוֹת. וְזֶהוּ אָ״ת. ה׳ שֶׁכּוֹלֵל אוֹתָם מִלְּמַעְלָה בַּה׳ הַזֹּאת, וְכוֹנֵס אוֹתָם לְתוֹכוֹ, וְזוֹהִי אָ״ת ה׳. וּכְשֶׁהִיא בִּשְׁלֵמוּת בְּאוֹתוֹ נָהָר שֶׁאוֹזֵז בָּהּ, הִיא עוֹלָה לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (אסתר ב) וּבָזֶה הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ, וְאָז – אֵת כָּל אֲשֶׁר

תֹּאמַר יִתֶּן לָהּ. וְזֶהוּ סוֹד בָּרוּךְ אַתָּה, וְצָרִיךְ לְהִתְכַּוֵּן בַּסּוֹד הַזֶּה וְלִקְשֹׁר אֶת הָרָצוֹן בַּסּוֹד הַזֶּה.

יְיָ אֱלֹהֵינוּ – זֶהוּ קֶשֶׁר וְיִחוּד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה. בָּזֶה, כְּשֶׁהַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ, אֵת כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר יִתֶּן לָהּ.

וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ – זֶהוּ סוֹד הָאָבוֹת לְבָרֵךְ אוֹתָהּ. וְזֶהוּ סוֹד אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב. כְּמוֹ שֶׁהַנַּעֲרָה הַזּוֹ לֹא נֶעֱזֶבֶת מֵהַתַּזְוִיגִים, כָּךְ גַּם לֹא נֶעֱזֶבֶת מֵהָאָבוֹת לְעוֹלָמִים. הֵיא אֲזוּוָּגָה בָּהֶם (לִשְׁמֹר אוֹתָם וּלְעַטֵּר אוֹתָהּ) לְעַטֵּר אוֹתָהּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִתְבָּרְכָה מִכָּל אֶזֶוד מֵהֶם, צָרִיךְ לְהַזְכִּירָהּ עַל כָּל אֶזֶוד וְאֶזֶוד. וְאַזַּר כָּךְ יִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּם בְּזִוּוּג אֶזֶוד (לְתוֹךְ מְעֵי אִמָּא) וּמִתְעַטְּרִים עִמָּהּ. הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא – הֲרֵי כֻּלָּם כְּאֶזֶוד לַעֲלוֹת לְמַעְלָה בָּרִאשׁוֹנָה מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְעַכְשָׁו מִמַּטָּה לְמַעְלָה, לְהַכְלִיל אוֹתָם עִמָּהּ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, כֻּלָּם כְּלוּלִים בָּהּ. וְאָז – אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל זַסָּדִים טוֹבִים קוֹנֵה הַכֹּל. וְזֶהוּ כְּלַל הַכֹּל.

וְזוֹכֵר זַסְדֵי אָבוֹת – שֶׁהִשְׁתַּהוּ עִמָּהּ (שֶׁנִּמְצְאוּ כְּאֶזֶוד) וְנִכְנְסוּ לְמֵעֶיהָ וְהִתְבָּרְכוּ שָׁם. וְאַזַּר כָּךְ שׁוֹרֶה אוֹתָם וּמוֹצִיא אוֹתָם כְּשֶׁהֵם מִתְבָּרְכִים מִתּוֹכָהּ. וּבְאוֹתָהּ הִשְׁתַּוְוָיָה שֶׁאוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה ה' מָגֵן אַבְרָהָם, כָּאן יוֹצְאִים כֻּלָּם בִּכְלָל, שֶׁהֲרֵי בַּיָּמִין כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים כָּרָאוּי.

בֹּא וּרְאֵה, הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה סוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וּמִתְעַטְּרִים בּוֹ הָאָבוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְנִכְלְלוּ בּוֹ. וְעַד עַכְשָׁו נִכְלְלוּ, וְצָרִיךְ לְהוֹצִיא אוֹתָם הוּא הַהֵיכָל הַזֶּה, וּכְשֶׁמּוֹצִיא אוֹתָם מְבֹרָכִים (מִתְבָּרְכִים) מִשּׁוּם הַנַּעֲרָה הַזּוֹ, אָז הִיא אוֹזֶוֶּת בָּהֶם בְּכָל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי נִכְלְלוּ הֵיכָלוֹת בְּהֵיכָלוֹת, עַכְשָׁו נֶאֱזוּוּ בְּאוֹתָן בְּרָכוֹת כְּאֶזֶוד, וּכְשֶׁאוֹמֵר מָלֵךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן, אָז מוֹצִיאָה אוֹתָם מְבֹרָכִים.

וְזֶהוּ הֵיכָל אֶזֶוד הַשְּׁבִיעִי בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן בּוּכ"וּ, 'בְּרָכָה' וְזֶסֶד

כּוֹזֵ֣ו ׳ומשׁפּט, הַכְּלָל הַסּוֹד (שֶׁל סוֹד), וְהַסּוֹד הַזֶּה הוּא הַסּוֹד (שֶׁהִיא) שֶׁל אֶהְיֶ״ה, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. מִשּׁוּם שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הֵן כְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הוֹצִיאוּ אֶת אֱלֹהִ֔ה (אוֹתָם) שֶׁיָּצְאוּ מֵהֶן, הַכְּלָל שֶׁל הָאָבוֹת, וְזוֹהִי שֶׁמִּתְזַוֶּגֶת עִמָּן, שֶׁנִּקְרֵאת בְּרָכָה.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מָגֵן אַבְרָהָם, הֲרֵי הִיא אוֹזֶנֶת בְּרָכוֹת מֵהֶם בְּסוֹד הַהֵיכָל הַזְּמִישִׁי אַהֲבָה, שֶׁהוּא יָמִין, וְהוּא זְמִישִׁי, לְהִתְקַשֵּׁר בָּאַהֲבָה שֶׁל הַבְּרָכוֹת שֶׁל הַיָּמִין. וְכָךְ צָרִיךְ, מִמַּעְלָה לְמַטָּה לְהִתְבָּרֵךְ. בָּרִאשׁוֹנָה נִכְלְלוּ הֵיכָל בְּהֵיכָל כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְעַכְשָׁיו נוֹטְלִים בְּרָכוֹת שֶׁיִּמָּצְאוּ אֱלֹהִ֔ה לְפָנֵי אֱלֹהִ֔ה. וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁנּוֹטֵל (שֶׁנִּטָּל) בָּרִאשׁוֹנָה, כֵּיוָן שֶׁנִּמְצְאוּ מִצַּד הַיָּמִין בְּרָכוֹת, בַּהֵיכָל הַזְּמִישִׁי מִתְזַיֵּל לְהֵאָזֵז.

וְאַזַּר כָּךְ בְּצַד הַשְּׂמֹאל, בְּסוֹד זֶה אַתָּה גִּבּוֹר. וְזֶהוּ זִבּוּר שֶׁל אַתָּה וְגִבּוֹר, שְׁנֵי דִינִים. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְשָׁכוֹת הַבְּרָכוֹת, נִכְלָל בְּרַזְמִים, וְנִמְצָא בְּאוֹתוֹ הַצַּד הַכֹּל כְּאֶזֶד, וְזֶהוּ מְזַיֵּה מֵתִים, סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא זוֹלִים וְכוּ׳.

וְזֶהוּ בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא אַכְדַ״ם, סוֹד הוּא בְּאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִי״ם. מִשּׁוּם שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ עוֹלוֹת לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה, וּמוֹצִיאוֹת אוֹתָן אֵלּוּ לְהִקָּרֵא בָּהֶם, וְעוֹלוֹת לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה אֱלֹהִים זַיִּים, וְגוֹרֵעַ בָּאוֹתִיּוֹת. לְאַזַּד בִּגְרִיעוּת. וּמִכָּאן לְהִתְפַּשֵּׁט לְמַטָּה, לְטַל מִתּוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת הָאֲזֵרוֹת הָאֵלּוּ וְלַעֲלוֹת מֵהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ לַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים.

כֵּיוָן שֶׁנִּמְשָׁכוֹת הָאוֹתִיּוֹת בַּזְּמִישִׁי וּבָרְבִיעִי מִמַּעְלָה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, מַתְזִיל וְאוֹזֵז בְּרָכוֹת מֵהָאֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, מֵהַהֵיכָל הַשִּׁשִּׁי, וְאוֹזֵז בְּרָכוֹת בָּזֶה וּבַבָּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ (בַּכֹּל אַתָּה קָדוֹשׁ, וְנִכְלָל) אַתָּה קָדוֹשׁ, נִכְלָל אַתָּה בְּקָדוֹשׁ.

וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אַתָּה קָדוֹשׁ, לָמָּה וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ? הֵיכָן שֵׁם, הֵיכָן אַתָּה. אֶלָּא הֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצָא יִזּוּד וְקִשּׁוּר, צְרִיכִים קְדֻשָּׁה וְתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה, וְאוֹתָהּ הַתּוֹסֶפֶת הָעִקָּר הִיא יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּכֻלָּם כָּתוּב אַתָּה, וְלֹא יוֹתֵר, וְכָאן בַּמָּקוֹם הַזֶּה אוֹמֵר קְדֻשָּׁה וְתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה. אַתָּה

קָדוֹשׁ – קְדֻשָּׁה. וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ – תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה. וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם – אֵלּוּ שְׁאָר הַקְּדוֹשִׁים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁבְּכָל הֵיכָל וְהֵיכָל שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים מֵהַתּוֹסֶפֶת הַזּוֹ. מִשּׁוּם שֶׁקְּדֻשָּׁה הָרִאשׁוֹנָה הִיא לָהּ, וְתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה – לְקַדֵּשׁ כָּל אֵלּוּ הַשְּׁאָר שֶׁאָמַרְנוּ.

וְאַזַּר כָּךְ הַכֹּל מִתְקַדֵּשׁ מִלְמַעְלָה, וּמִכָּל הָאָבוֹת, נִקְשָׁר בְּקֶשֶׁר אֶזֶּד, וְהַיְנוּ בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ. כָּאן הַכֹּל קֶשֶׁר אֶזֶּד, מִשּׁוּם שֶׁאוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ. וְעַל כֵּן נִקְרָא צְרוֹר וְקֶשֶׁר שֶׁל הַכֹּל בְּיִזּוּד אֶזֶּד. אַשְׁרֵי זֹלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְסַדֵּר אֶת שִׁבְזוּ שֶׁל רִבּוֹנוֹ בַּמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. עַד כָּאן הַדְּבֵקוּת וּבְרָכוֹת וּקְדֻשָּׁה כְּאֶזֶּד בָּאָבוֹת.

מִכָּאן וָהָלְאָה עוֹמְדוֹת שְׁאֵלוֹת וּבַקָּשׁוֹת. הָרִאשִׁית שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לִשְׁאֹל, לָדַעַת בְּדִבְרֵי רִבּוֹנוֹ, כְּדֵי לְהַרְאוֹת תִּשּׁוּקָתוֹ אֵלָיו וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִשְׁתַּתֵּף בִּקְדֻשַּׁת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן לְהִתְעַטֵּר בּוֹ, וְהוּא הַשֵּׁם שֶׁל הַבְּרָכוֹת וְהַקְּדוּשִׁים, כוז״ו. סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יְהוָה שֶׁהוּא קָדוֹשׁ בִּקְדֻשָּׁה. וְהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ (הָאֲזֵרוֹת) הוֹצִיאוּ מִמֶּנּוּ אֶת הָאוֹתִיּוֹת הָאֲזֵרוֹת הַלָּלוּ, הַזִּוּוּג שֶׁל אֵלּוּ, כְּמוֹ זִוּוּג שֶׁל זָכָר בִּנְקֵבָה. וְהַקְּדוֹשִׁים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ סוֹד הַקְּדֻשָּׁה.

הָאוֹתִיּוֹת הָאֲזֵרוֹת הַלָּלוּ נִקְרָאוֹת ט״ל. טַל הַשָּׁמַיִם. סוֹד הַזִּוּוּג שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן לְמַטָּה עוֹמְדִים כָּל הַדְּבָרִים בְּזִוּוּג, וְלֹא זִוּוּג, אֶלָּא לַלְבָנָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהִתְקַשֵּׁר בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ, וְלֹא יִפָּרֵד אָדָם מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁשּׁוֹאֵל, רֵאשִׁית הַשְּׁאֵלוֹת לְהַכִּיר אֶת רִבּוֹנוֹ, לְהַרְאוֹת שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ אֵלָיו. מִכָּאן וָהָלְאָה יִפָּרֵד מְעַט מְעַט, וְיִשְׁאַל שְׁאֵלָתוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִשְׁאֹל.

וְכָל שְׁאֵלוֹתָיו יִהְיוּ אַזַּר שֶׁיְּסַדֵּר אֶת הַסִּדּוּר הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ. כְּמוֹ כֵּן כָּל שְׁאֵלוֹתָיו יִהְיוּ בְּתַזְנוּנִים וּבַקָּשׁוֹת לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ, וְלֹא יַצְדִּיק (יַרְזִיק) עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ. אַשְׁרֵי זֹלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְסַדֵּר סִדּוּר זֶה, לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כָּרָאוּי.

כְּמוֹ שֶׁהָאֵשׁ נֶאֱוָזֶת בְּמַיִם, וּמַיִם בְּאֵשׁ. דָּרוֹם בְּצָפוֹן, וְצָפוֹן בְּדָרוֹם. מִזְרָח בְּמַעֲרָב, וּמַעֲרָב בְּמִזְרָח. כָּךְ גַּם מִתְקַשֵּׁר הַכֹּל כְּאֶזֶד, וְהַיִּחוּד נִשְׁלָם זֶה עִם זֶה.

וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים לְסַדֵּר תְּפִלָּתָם כָּרָאוּי, לְכַלֵּל אֶת הַהֵיכָלוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ וְלִקְשֹׁר זֶה בָּזֶה, הָאָדָם הַזֶּה נִקְשָׁר בָּהֶם וּמְקָרְבוֹ לְהִכָּלֵל בָּהֶם. שְׁאֵלָה הוּא שׁוֹאֵל, וְנוֹתְנִים לוֹ. אַשְׁרֵי זָכְיָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אֵזוֹר שֶׁסִּים הַבַּקָּשׁוֹת וְהַגּוּף שָׁלֵם בְּכָל הַצְּדָדִים בְּשִׁמְוַת הַלֵּב וְהוּא שָׁאַל וְסִים אֶת הַבַּקָּשׁוֹת, יְזַוֵּר לְהַמְשִׁיךְ לְמַטָּה בְּרָכוֹת וּשְׁמָוזוֹת בְּסוֹד הַהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי, לְהַמְשִׁיךְ לְמַטָּה, וְזֶה הוּא רְצֹה ה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּ״ךְ יִשְׂרָא״ל. זֶהוּ (מְשׁוּם) שֶׁמַּעֲמָדוֹת הֵם הַתּוֹמְכִים שֶׁל הַגּוּף. הָרֹאשִׁית לְמַטָּה מִן הַגּוּף שְׁתֵּי יֵרֵכִים, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לַבִּרְכַּיִם.

וְאֵלּוּ הֵם סוֹד הַמַּעֲמָדוֹת שֶׁעוֹמְדִים עַל הַקָּרְבָּן. וְכָאן הוּא סוֹד שֶׁל רֹאשִׁיתָם שֶׁל שְׁתֵּי הַיֵּרֵכִים מִלְמַעְלָה עַד לַבִּרְכַּיִם, זִכּוּר הַנְּבִיאִים. וְהַמַּרְאוֹת בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא (צְבָאו״ת בְּא״ת ב״ש) הַשְׁתָּפָ״א. שֶׁהוּא סוֹד הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא צְבָאוֹת. זֶה עוֹלֶה וְזֶה יוֹרֵד. זֶה נְבִיאִים וְזֶה מַרְאוֹת.

וְכָאן הוּא סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל הַבְּרִיתוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ אָדָם לַבִּרְכַּיִם, יִכְרַע בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ הַמְיַחֵד שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן, וַהֲרֵי כָּאן זָכְרוּ הַבְּרִיתוֹת לַמִּשְׁנָה וְהִתְבָּרְכוּ כְּאֶזֶד.

בַּהֵיכָל הַשֵּׁנִי לְמַטָּה, שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בּוֹ הַנְּשָׁמוֹת לַעֲלוֹת, לְהֵרָאוֹת בְּמַרְאֵה הַזְּלוֹם. מוּדִים – לִכְרֹעַ בִּרְכַּיִם, לְהוֹדוֹת עַל הַנְּשָׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים עַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת, (כְּיוָן שֶׁנִּשְׁאַל מֵאֲדוֹנוֹ) (ס״א הֵיכָל שֵׁנִי לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לְמַטָּה מוּדִים אֲנַזְנוּ לָךְ, וְהֵיכָל זֶה הוּא שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בּוֹ הַנְּשָׁמוֹת לַעֲלוֹת לְהֵרָאוֹת בְּמַרְאֵה הַזְּלוֹם. כָּאן צָרִיךְ בֶּן אָדָם לִכְרֹעַ בִּבְרִכָּיו לְהוֹדוֹת עַל הַנְּשָׁמוֹת, וְזֶהוּ עַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת) עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְהַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה

לְהוֹדוֹת.

וְזֶהוּ תּוֹךְ סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא בָּ״ם בְּמוּכָ״ן. זֶה נִקְרָא אֵל אֱלֹהִים, שֶׁהוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן. (יהושע כב) אֵל אֱלֹהִי״ם יְהוָ״ה הוּא יֵדָעֵ. הַכֹּל שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הָאֲזֵרוֹת הַלָּלוּ שְׁיוֹצְאוֹת מֵהֶם, (וְכָאן הוּא סוֹד אֲזֵד שֶׁכָּל הַיְרֵכִים מְבָרְכוֹת) וּלְמַטָּה סוֹד הַזְּלוֹם. הַסּוֹד לְאוֹתוֹ מָקוֹם לְהַכְנִיס בָּהֶם נְשָׁמוֹת. וּצְרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ בַּבְּרָכוֹת הַלָּלוּ כְּדֵי לִמְצֹא מְנוּחָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הַהֵיכָל הַתַּזְחִתּוֹן לְמַטָּה – שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה. כָּאן הוּא כְּלַל הַשָּׁלוֹם. שָׁלוֹם לְמַעְלָה, שָׁלוֹם לְמַטָּה, שָׁלוֹם לְכָל הַצְּדָדִים, שָׁלוֹם בְּמַמְלִיא שֶׁל מַעְלָה, שָׁלוֹם בְּמַמְלִיא שֶׁל מַטָּה, וְהַהֵיכָל הַזֶּה הוּא מַמְלִיא שֶׁל מַטָּה. (שֶׁהוּא הֵיכָל שֶׁלְמַטָּה, וְזֶה בְּזִבְזוּר וְכוּ׳) בְּזִבְזוּר אֲזֵד בְּמַמְלִיא (בַּהֵיכָל) שֶׁל מַעְלָה. וּמִכָּאן שׁוֹפֵעַ לְכָל אוֹתָם הַתַּזְחִתּוֹנִים שֶׁבַּזִּוּוּן.

וְכָאן נִכְלָל וְנִרְשָׁם הַכֹּל כְּאֲזֵד, מַעְלָה וּמַטָּה, בְּאוֹר אֲזֵד, לְהִשְׁתַּלֵּם שֵׁם מָלֵא, ה׳ אֱלֹהִים. הַשֵּׁם הַזֶּה שֶׁהוּא שָׁלֵם בְּכָל אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת, בְּכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם אֲזֵד. (שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה)

הָאָדָם הַזֶּה, כְּשֶׁנִּשְׁאָל מֵהַהֵיכָל הַזֶּה לָצֵאת הַזּוּצָה, יָשִׂים עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁיּוֹצֵא מֵזִּבְרַת הַמֶּלֶךְ וּמִתּוֹךְ הֵיכָלוֹ, וְיַנְמִיךְ אֶת עַצְמוֹ לְפָנָיו. אֲבָל יְיַמֵּז אֶת עַצְמוֹ, שֶׁהֲרֵי הוּא רִאשׁוֹן לְטֹל עֲטָרָה שֶׁל מְשִׁיכַת הַבְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מִיּוּזּוּד שֶׁל רִבּוֹנוֹ. זֶהוּ הַבֵּן שֶׁהוּא מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי בַּשָּׁעָה הַזֹּאת שֶׁיּוֹצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְהַכֹּל קָשׁוּר בְּכָל הַצְּדָדִים הַלָּלוּ בְּקֶשֶׁר שֶׁל יִזּוּד וּבְרָכוֹת וּקְדֻשָּׁה וְתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לְמַמְלִיא שֶׁל מַעְלָה, וְאוֹמֵר לָהֶם: כִּתְבוּ עַל אָדָם פָּלוֹנִי הַזֶּה, מֵאוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים זוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ.

מִי הֵם זוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ? אוֹתָם שֶׁזּוֹשְׁבִים וּמְכַוְּנִים בַּסּוֹד שֶׁל שְׁמוֹ, לְיַזֵּד הֵיכָלוֹת בְּהֵיכָלוֹת, לְקַשֵּׁר קְשָׁרִים וּלְיַזֵּד אֶת כֻּלָּם בְּיִזּוּד אֲזֵד. וְאֵלּוּ הֵם זוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג) וּלְזוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. אָז כּוֹתְבִים אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם

וְנוֹדָע לְמַעְלָה, וְהוּא (נִרְשָׁם) נִשְׁלָם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וּמִי שֶׁקָּרֵב לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְלֹא הִשְׁלִים אֶת הַיִּחוּד, וְלֹא זוּשַׁשׁ לְכָבוֹד רִבּוֹנוֹ לְקַשֵּׁר קְשָׁרִים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: (ירמיה כב) כִּתְבוּ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי גֶּבֶר לֹא יִצְלַח בְּיָמָיו. וְזֶהוּ (משלי כז) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ.

כָּאן נִשְׁלָם הַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שׁוֹלֵט לְמַעְלָה, מצפ"ץ מצפ"ץ. (שמות לד) ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן. כָּאן הוּא סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה לְהִתְקַדֵּשׁ בְּאוֹתִיּוֹתָיו בְּבֵית עֲשָׂרָה, וְאוֹתִיּוֹת אֲזֹרוֹת בִּקְדֻשַּׁת הַיִּחוּדִי בַּתְּפִלָּה. אֵזוֹר שֵׁסִים, עוֹמֵד עַל רַגְלָיו (לְכַפֵּר) לְהוֹדוֹת עַל זֻלְטָאָיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה פָּתְחוֹן פֶּה לַצַּד הָאַחֵר לְהַסְטִין עָלָיו, וְנִכְנָע לְפָנָיו. וְיַעֲמֹד בְּקִיּוּמוֹ לְהִתְבָּרֵךְ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ.

וְאַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁהִתְקַדֵּשׁ בִּכְגוֹן זֶה בַּתְּפִלָּה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְקוֹשֵׁר קְשָׁרִים, וּמְיַחֵד יִחוּדִים, וּמִתְכַּוֵּן בַּכֹּל כָּרָאוּי, וְלֹא יִסְטֶה יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה. תְּפִלָּתוֹ אֵינָהּ זוֹוֶרֶת רֵיקָם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר – וְהוּא מְבַטֵּל. עַל זֶה כָּתוּב, (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ. יֵשׁ לוֹ זֻלְקָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. ((אסתר ב) בָּעֶרֶב הִיא בָאָה, הַיְנוּ

כָּתוּב, (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְגוֹ', מֵאוֹתוֹ רִבּוּי שֶׁל בְּרָכוֹת וּקְדֻשָּׁה וְתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה שֶׁנּוֹטֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) וְלָעֶרֶב יְזַלֵּךְ שָׁלָל, שֶׁמְּזַלֶּקֶת זֻלְקָ לְכֻלָּם, וַאֲפִלּוּ לַצַּד הָאַחֵר זֻלְקָ לְבַדּוֹ.

וְסוֹד זֶה סוֹד לִבְנֵי הָאֱמוּנָה. הַזֻּלְקָ שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר כָּל אוֹתָן עֲבֵרוֹת וְכָל אוֹתָם זֻלְטָאִים שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁקִּשֵּׁר אֶת קֶשֶׁר הַיִּחוּד, שֶׁהִתְוַדָּה עֲלֵיהֶם, כֻּלָּם שׁוֹרִים עַל הַצַּד הָאַחֵר, וְהֵם זֻלְקָ וְנִזְלָה שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר הַטָּמֵא. וְאִם לֹא מוֹדֶה עֲלֵיהֶם, נִמְצָא מִתְקַטֵּרֵג וְיָכוֹל לוֹ.

וְאִם מוֹדֶה עַל כָּל זֻלְטָאָיו בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, שֶׁקִּוֵּשׁ קְשָׁרֵי הַיִּחוּד וְהִתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. וּמֵאוֹתוֹ הַזֻּלְקָ שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר, כָּל אוֹתָם עֲבֵרוֹת

וַזְטָאִים שֶׁהוֹדָה עֲלֵיהֶם, נוֹטֵל אוֹתָם לְזֶבֶל. וְסוֹד זֶה הַשָּׁעִיר, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת וְגוֹ', וְכָתוּב וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר וְגוֹ'. זֶהוּ זֶבֶל וְגוֹרָלוֹ וְנַזְלָתוֹ.

וְאִם אוֹתוֹ אָדָם שָׁב לְסִרְזוֹן וַזְטָאָיו – אוֹי לוֹ! שֶׁאֶת כֻּלָּם נוֹטֵל מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַזֵּר בְּעַל כָּרְזוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד. וּמִתּוֹךְ שֶׁנּוֹטֵל אוֹתָם מֵהַצַּד הַזֶּה בְּעַל כָּרְזוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד, אָז הוּא מֵרֵעַ לוֹ, וְהוֹפֵךְ אֵלָיו לִמְקַטְרֵג וּמְקַטְרֵג לוֹ. וּכְשֶׁמּוֹדָה עֲלֵיהֶם, נוֹטֵל אוֹתָם אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזֵּר, וְהוּא זֶבֶל וְגוֹרָלוֹ.

וְהַסּוֹד הַזֶּה, כָּךְ גַּם הַקָּרְבָּן – שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹדוֹת עַל אוֹתוֹ הַקָּרְבָּן כָּל עֲוֹנוֹתָיו וַזְטָאָיו, לָתֵת זֶבֶל לְמִי שֶׁצָּרִיךְ. כָּל הַקָּרְבָּן לְזֶה הַצַּד זֶבֶל הַקְּדֵשָׁה וּרְצוֹן הַקְּדֵשָׁה. וְלַצַּד הַזֶּה אוֹתוֹ זֶבֶל שֶׁל אוֹתָם עֲוֹנוֹת וַזְטָאִים שֶׁנִּתְּנוּ בְּהוֹדָאָה עַל אוֹתוֹ בְּשַׂר הַקָּרְבָּן, כַּכָּתוּב (משלי כה) אִם רָעֵב שׂנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְגוֹ', כִּי גָּזְלִים אַתָּה זוֹתֶה וְגוֹ'. וְסִימָנְךָ – (אסתר ה) יָבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן אֶל הַמִּשְׁתֶּה. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁיּוֹדֵעַ דַּרְכּוֹ לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת.

וְכָל מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לְסַדֵּר אֶת שֶׁבַּזז רִבּוֹנוֹ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ תְּפָלָה שֶׁהִיא שְׁלֵמָה לְמַעְלָה, (מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ תְּפָלָה) מִתּוֹךְ מַזָּלָהּ וּרְצוֹן הַלֵּב וְקוֹל וְדִבְרֵי הַשְּׂפָתַיִם, לַעֲשׂוֹת שְׁלֵמוּת וְקֶשֶׁר וְיִחוּד לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁיּוֹצֵאת שְׁלֵמוּת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, כָּךְ דֶּרֶךְ מִמַּטָּה לְמַעְלָה לְקֶשֶׁר קָשֶׁר כָּרָאוּי.

הַסּוֹד לַזַּבְּרִים שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה – מַזָּלָהּ וְרָצוֹן וְקוֹל וְדִבּוּר. אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה קוֹשְׁרִים קְשָׁרִים. אַזֵּר קֶשֶׁר הַקְּשָׁרִים שֶׁל כֻּלָּם כְּאָזוֹד, נַעֲשׂוּ כֻּלָּם מֶרְכָּבָה אַזֵּת לְהַשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם שְׁכִינָה, וְנַעֲשׂוּ כֻּלָּם לְאַזֵּר אַרְבָּעָה תּוֹמְכִים לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם, וְהַשְׁכִינָה נִסְמֶכֶת עֲלֵיהֶם בְּכָל אוֹתָם הַקְּשָׁרִים הָעֶלְיוֹנִים.

מַזָּלָהּ מוֹצִיאָה רָצוֹן, (רָצוֹן מוֹצִיא הַכֹּל) רָצוֹן שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ מַזָּלָהּ, מוֹצִיאָה קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע, וְאוֹתוֹ קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע עוֹלֶה לְקֶשֶׁר קְשָׁרִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה, הֵיכָלוֹת תַּזְוִתוֹנִים בְּעֶלְיוֹנִים. הַקּוֹל שֶׁהוּא קוֹשֵׁר קְשָׁרִים וּמוֹשֵׁךְ

בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה בְּלַחַשׁ, תּוֹמֵךְ אֶת אַרְבַּעַת הַתּוֹמְכִים הַלָּלוּ: מַזָּלָשָׁבָּה וְרָצוֹן, קוֹל וְדִבּוּר. סָמֶךְ בְּסִיּוּם הַקֶּשֶׁר, הַמָּקוֹם שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ כְּאֶזֶד, וְכֻלָּם נַעֲשִׂים אֶזֶד.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁקּוֹשֵׁר קְשָׁרֵי רִבּוֹנוֹ, וְסוֹמֵךְ סְמִיכוּת כָּרָאוּי, וּמִתְכַּוֵּן בְּכָל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ. אַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עַד כָּאן נִתְקְנוּ הַהֵיכָלוֹת שֶׁבְּצַד הַקְּדֻשָּׁה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (הושע ו) וְהֵמָּה כְאָדָם עָבְרוּ בְרִית שָׁם בָּגְדוּ בִי. מִי יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ, אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אוֹתְךָ מִצְוָה אַזֶּזת וְלֹא יָכֹלְתָּ לַעֲמֹד בָּהּ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְפַּתֵּיתָ עַל דִּבְרִים רָעִים, שֶׁהֵסִית אוֹתְךָ אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרָע, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וְהַנָּזוּשׁ הָיָה עָרוּם. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִתְפַּתֵּיתָ אַזָּרְיו וְגָרַמְתָּ מִיתָה לְעַצְמְךָ וּלְכָל אוֹתָם תּוֹלָדוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִמְּךָ. בֹּא וּרְאֵה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְפַּתֶּה אַזָּרְיו וְיוֹרֵד אֵלָיו לְרַגַּע אֶזֶד, יֹאבַד אֶצְלוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, דָּוִד הָיָה קִיּוּמוֹ נָעוּץ בְּמָקוֹר שֶׁל מַיִם נוֹבְעִים, וּכְשֶׁנִּדְזֶה לְאֶרֶץ אַזֶּרֶת וְצָעֲרוּ אוֹתוֹ, וּלְפִי צַעֲרוֹ נִדְזֶה מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה – אַף עַל גַּב שֶׁיָּרַד מִדַּרְגָּתוֹ לְדַרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה עָמַד בְּקִיּוּמוֹ, וְלֹא נִכְנַס לַצַּד הָאַזֵּר וְנִשְׁמַר מִמֶּנּוּ. מַה כָּתוּב? (שמואל–א כ) וְאוּלָם זַזי ה׳ וְזַזי נַפְשֶׁךָ כִּי כְפָשַׁע בֵּינִי וּבֵין הַמָּוֶת. שֶׁהֲרֵי יָרַד בְּדַרְגָּתוֹ עַד שֶׁהָיָה בּוֹ הַשִּׁעוּר הַזֶּה. וְאַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁנִּשְׁמָר מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע, וּמִכָּל דַּרְגּוֹתָיו שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנִּמְצָאִים בָּעוֹלָם.

שֶׁכַּמָּה צְדָדִים וּדְרָגוֹת יֵשׁ לַיֵּצֶר הָרָע: נָזוּשׁ עַקַלְתּוֹן, שָׂטָן, מַלְאַךְ הַמָּוֶת, יֵצֶר הָרָע. וַהֲרֵי פָּרַשְׁנוּ. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁנִּקְרָא בַּשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, יֵשׁ לוֹ שִׁבְעָה שֵׁמוֹת: שָׂטָן, טָמֵא, שׁוֹנֵא, אֶבֶן מִכְשׁוֹל, עָרֵל, רָע, צְפוֹנִי. אֵלּוּ הֵם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת כְּנֶגֶד שִׁבַּע דְּרָגוֹת שֶׁל הַהֵיכָלוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁכֻּלָּם מִצַּד הַטֻּמְאָה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. כְּנֶגֶד שִׁבְעָה הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, אוֹתָם שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם גֵּיהִנֹּם, הַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ נִדּוֹנִים הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵם: בּוֹר, שַׁזַת, דּוּמָה, טִיט הַיָּוֵן, שְׁאוֹל, צַלְמָוֶת, אֶרֶץ תַּזְוִתִית. כָּל אֵלּוּ שִׁבְעַת מְדוֹרֵי הַגֵּיהִנֹּם כְּנֶגֶד שִׁבְעַת

הַשְּׁמוּת הַלָּלוּ שַׁיָּיִשׁ לְיֵצֶר הָרָע.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכְּמוֹ שַׁיָּיִשׁ דְּרָגוֹת וְהֵיכָלוֹת לְצַד הַקְּדֻשָּׁה – כָּךְ גַּם לְצַד הַטֻּמְאָה. וְכֻלָּם נִמְצָאִים וְשׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם בְּצַד (הַשְּׁמאל) הַטֻּמְאָה. שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת הֵם, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שִׁבְעָה שֵׁמוֹת, שֶׁבָּהֶם נִקְרָא גֵּיהִנֹּם (יֵצֶר הָרָע). וְכֻלָּם עוֹמְדִים (לְהַשְׂטִין רַע) לָדוּן וּלְטַמֵּא אֶת אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁדָּבַק בָּהֶם, וְלֹא שָׁמְרוּ אֶת דַּרְכֵיהֶם מִמֶּנּוּ כְּשֶׁהֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִטָּהֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּצַד הַטָּהֳרָה, מְטַהֲרִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא סוֹד הָאֱמוּנָה. שֶׁכַּמָּה דְּרָגוֹת חֵן וְכַמָּה מְמֻנִּים, שֶׁכֻּלָּם עוֹמְדִים לְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְטַהֵר אוֹתָם, וּמִי שֶׁבָּא לְהִטָּמֵא, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ בַּצַּד הָאַזּוֹר הַזֶּה, שֶׁהוּא טָמֵא. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה דְּרָגוֹת וְכַמָּה מְמֻנִּים, כֻּלָּם עוֹמְדִים כְּדֵי לְטַמֵּא בְּנֵי אָדָם.

מִי שֶׁקָּרֵב אֲלֵיהֶם וּבָא לְהִמָּשֵׁךְ אַזַּר אוֹתוֹ הַצַּד הָרָע, עָלָיו כָּתוּב (תהלים פט) מִי גֶּבֶר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מָוֶת יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ וגו'. מִי הוּא הָאָדָם שֶׁנִּבְרָא בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִרְאֶה מָוֶת? אוֹתוֹ שֶׁכָּל הָעוֹלָם נִמְשָׁכִים אַזָּרָיו. שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁבָּא אָדָם לָתֵת זְשִׁבּוֹן לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ, טֶרֶם שֶׁיֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, רוֹאֶה אוֹתוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וְאֵלּוּ שִׁבְעַת הַהֵיכָלוֹת, שֶׁהֵם שִׁבְעָה מְדוֹרִים לַגֵּיהִנֹּם, נִקְרָאִים שְׁנַיִם עָשָׂר וְזַדְשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שַׁיָּיִשׁ לְצַד הָאֱמוּנָה שְׁנַיִם עָשָׂר וְזַדְשִׁים, דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת, כָּךְ יֵשׁ גַּם לַצַּד הָאַזּוֹר הַזֶּה שְׁנַיִם עָשָׂר וְזַדְשִׁים שֶׁהָרְשָׁעִים נִדּוֹנִים בָּהֶם וְנִשְׁמָתָם נִדּוֹנִית בָּהֶם. אַשְׁרֵי וְזֻלָּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁמּוֹנְעִים רַגְלֵיהֶם מֵהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא מִתְקָרְבִים לְשַׁעֲרֵיהֶם, כְּדֵי לְהִנָּצֵל מֵהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן – רֵאשִׁית הַצַּד שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע. הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן הַזֶּה נִקְרָא בּוֹר רֵיק מֵהַכֹּל. מִי שֶׁבָּא לְהִכָּנֵס בּוֹ, אֵין מִי שֶׁאוֹזְזוֹ בּוֹ. כֻּלָּם דּוֹוְזִים אוֹתוֹ לְפָּל שֶׁלֹּא יָקוּם. אֵין בּוֹ תְּמִיכָה לְטוֹב.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד בִּמְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ דּוּמָה, וְזֶהוּ שֶׁעוֹמֵד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְזֶהוּ שֶׁאוֹחֵז בַּנְּשָׁמָה, כְּשֶׁנִּדְחֵזִית מִן הַהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ, עַל יְדֵי אוֹתוֹ מְמֻנֶּה טַהֲרִיא״ל, וְזֶהוּ שֶׁעוֹמֵד עַל אוֹתוֹ הַשַּׁעַר שֶׁל אוֹתוֹ צַד הַקְּדֻשָּׁה, וּמְשׁוֹם כָּךְ עוֹמֵד הַדּוּמָה הַזֶּה לֶאֱחֹז אֶת הַנְּשָׁמָה, וְכַמָּה שׁוֹמְרֵי הַחֹזְקִים עִמּוֹ.

וְתַחַת הַמְמֻנֶּה הַזֶּה עוֹמֵד מְמֻנֶּה אַחֵר, שֶׁאֶלֶף וְרִבָּבוֹת תַּחְתָּיו, וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה נִקְרָא פָּתוּ״ת. וְזֶהוּ שֶׁעוֹמֵד לְפָתוֹת בְּנֵי אָדָם, וְזֶהוּ שֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו וּמְסִית אוֹתוֹ לְהִסְתַּכֵּל וּלְעַיֵּן בְּמַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ, בְּכַמָּה זְנוּנִים וּבְכַמָּה נְאוּפִים. וְכָל אוֹתָם שֶׁעָמּוֹ, כֻּלָּם עוֹמְדִים אֶצְלוֹ וְהוֹלְכִים לְפָנָיו, וּמַכְרִיזִים אוֹתוֹ לְהָסִית עֵינָיו, לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ.

וְזֶהוּ (סַרְסָרִים שֶׁהוּא) סַרְסוּר רַע לְכָל אוֹתָן רָעוֹת, זֶהוּ שֶׁעוֹמֵד עַל הַקֶּבֶר בִּזְמַן שֶׁנִּדּוֹן אוֹתוֹ הַגּוּף וְשׁוֹבֵר לוֹ אֶת עֵינָיו, מִשּׁוּם שֶׁהוּא פָּתַח אוֹתָם כְּשֶׁהוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵם שֶׁלּוֹ.

וּבַמָּקוֹם הַזֶּה נִדּוֹנִית הַנְּשָׁמָה, עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא בּוֹר, וְכַמָּה נְזָקִים וְעַקְרַבִּים יֵשׁ בּוֹ שֶׁכֻּלָּם עוֹקְצִים אוֹתָהּ אֶת הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ, וְאוֹזְזִים בָּהּ וְדָנִים אוֹתָהּ.

לְפָנִים מִזֶּה יֵשׁ רוּחַ אַחַת אַזָּרַת טְמֵאָה, שֶׁהִיא עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל. וְזוֹ עוֹמֶדֶת עַל כָּל הַהֵיכָל הַזֶּה, וְכֻלָּם נוֹסְעִים בְּשְׁבִילוֹ, וְזֶה נִקְרָא גַּמְגִּימָ״א. וְזֶהוּ אָדָם כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה, וְהוּא עוֹמֵד לְהָרַע תָּמִיד, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּדְחֵזִית תְּפִלַּת הָאָדָם וְלֹא זוֹכֶה בָּהּ אוֹתוֹ אָדָם, הָרוּחַ הַזּוֹ עוֹמֶדֶת וְעוֹלָה וּמִשְׁתַּתֶּפֶת עִם רוּחַ טְמֵאָה עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל, וּמַשְׁטִינָה לְמַעְלָה, וּמַזְכִּירָה וַזְטָאֵי הָאָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְסִימָנְךָ – (איוב א) וַיָּבוֹא גַּ״ם הַשָּׂטָ״ן בְּתוֹכָם, וְלֹא כָתוּב וַיָּבֹא הַשָּׂטָן, אֶלָּא גַּם.

וּמֵהָרוּחַ הָרָעָה הַזּוֹ תְּלוּיִים כַּמָּה שׁוֹמְרִים אֲחֵרִים שֶׁמְּמֻנִּים לֶאֱחֹז בְּדִבּוּר רַע, אוֹ דִּבּוּר מְטַנֵּף שֶׁמּוֹצִיא אָדָם מִפִּיו, וְאַחַר כָּךְ מוֹצִיא דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים. אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְזַיֵּיהֶם! אֵלּוּ הֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁגּוֹרְמִים לַשּׁוֹמְרִים הַלָּלוּ הָאֲחֵרִים

לִשְׁלֹט וְלִבָּגֵם אֶת הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ. אוֹי לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹי לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ הָרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת נוֹטְלוֹת אֶת הַדִּבּוּר הַטָּמֵא, וּכְשֶׁמּוֹצִיא אָדָם אַוָּזר כָּךְ דִּבּוּר קָדוֹשׁ, אֵלּוּ הָרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת מַקְדִּימוֹת, וְנוֹטְלוֹת אוֹתוֹ הַדִּבּוּר הַטָּמֵא, וּמְטַמְּאוֹת אֶת אוֹתוֹ הַדִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ, וְהָאָדָם לֹא זוֹכֶה בּוֹ, וְכִבְיָכוֹל תָּשַׁשׁ כֹּחַ הַקְּדֻשָּׁה.

וּמֵעַל לְאֵלֶּה יֵשׁ מְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ סַמָּסִירִיטָ"א. וְכַמָּה שׁוֹמְרֵי זוֹק, וְזֶה מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, הֵם נוֹטְלִים אוֹתָם דִּבּוּרִים רָעִים, וְכָךְ גַּם נוֹטְלִים כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁזּוֹרֵק אָדָם בְּיָדוֹ כְּשֶׁרְגָּז שׁוֹרֶה עָלָיו. שֶׁהֲרֵי אָז, הַמְמֻנֶּה הַזֶּה סַמָּסִירִיטָ"א לוֹקֵחַ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁזָּרַק אָדָם בִּרְגָזוֹ, וְעוֹלֶה וְאוֹמֵר: זֶה קָרְבָּנוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי שֶׁהִקְרִיב לַצַּד שֶׁלָּנוּ.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל צַד שֶׁל נַזָּת הוּא מִצַּד הַיָּמִין וּמִצַּד הָאֱמוּנָה, וְכָל צַד הָרִגְזָ הוּא מֵהַצַּד הָאַוָּזר הָרָע, צַד הַטֻּמְאָה. וְלָכֵן מִי שֶׁזּוֹרֵק מִיָּדוֹ דָּבָר בְּרִגְזָ, כָּל אֵלּוּ נוֹטְלִים אֶת אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁזָּרַק וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה, וְנִקְרָב לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְאוֹמְרִים: זֶה (עֲבוֹדַת הַקָּרְבָּן) קָרְבָּנוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי.

וְהַכָּרוּז קוֹרֵא בְּכָל אוֹתָם רְקִיעִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לִפְלוֹנִי שֶׁסָּטָה אַוָּזר אֵל זָר וְעָבַד לְאֵל אַוָּזר. וְהַכָּרוּז קוֹרֵא פַּעַם שְׁנִיָּה וְאוֹמֵר: (הושע ז) אוֹי לָהֶם כִּי נָדְדוּ מִמֶּנּוּ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁנִּשְׁמָר מִדְּרָכָיו וְלֹא יִסְטֶה יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה, וְלֹא יִפֹּל בְּתוֹךְ בְּאֵר עֲמֻקָּה שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲלוֹת מִמֶּנָּה.

הַהֵיכָל הַשֵּׁנִי, הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא זָשׁוּךְ יוֹתֵר מֵהַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן. זֶה נִקְרָא שַׁוָּזת, כְּנֶגֶד הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא טָמֵא. מִשּׁוּם שֶׁהַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן נִקְרָא בּוֹר, כְּנֶגֶד הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא שָׂטָן. וְזֶה נִקְרָא שַׁוָּזת, כְּנֶגֶד הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא טָמֵא. בַּהֵיכָל הַזֶּה קַיָּמִים שִׁלְשָׁה פָּתָזִים לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים.

הַפָּתָז הָרִאשׁוֹן, בּוֹ עוֹמֵד מְמֻנֶּה אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ עַסְטִירִי"א. וְכַמָּה אֲלָפִים וְרִבָּבוֹת מְמֻנִּים תַּזּוֹתָיו, וְזֶהוּ שֶׁעוֹמֵד עַל כָּל אֵלּוּ שֶׁמַּשְׁזִיתִים דַּרְכָּם לִשְׁפֹּךְ זֶרַע עַל הָאָרֶץ, אוֹ שֶׁמּוֹצִיאִים זֶרַע שֶׁלֹּא כַּדֶּרֶךְ, אוֹ לְכָל אֵלּוּ שֶׁמְּזַנִּים

בִּידֵיהֶם. אֵלּוּ הֵם שֶׁלֹּא רוֹאִים פְּנֵי שְׁכִינָה כְּלָל. אֶלָּא הַמְמַנָּה הַזֶּה שֶׁבְּצַד הַטַּמְאָה שֶׁאָמַרְנוּ, יוֹצֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְכַמָּה הֵם אֲלָפִים וּרְבָבוֹת, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים עַל אוֹתוֹ אָדָם, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאַזַּר כָּךְ כְּשֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, הַמְמַנָּה הַזֶּה וְכָל אֵלֶּה שֶׁעִמּוֹ, מְטַמְּאִים אֶת נִשְׁמָתוֹ, וְאוֹחֲזִים בָּהּ, (וְנִטְמֵאת בָּהֶם) וּמַכְנִיסִים אוֹתָהּ לְהִדּוֹן בָּהֶם.

וְאֵלֶּה נִקְרָאִים שִׁכְבַת זֶרַע רוּתָזוֹת. שֶׁכָּל הַכְּעָסִים הַטְּמֵאִים כֻּלָּם עוֹמְדִים עַל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם עוֹמְדִים וְשׁוֹרִים עַל הָאָדָם בִּזְמַן שֶׁהִרְתִּיזוּ אֶת עַצְמוֹ וְזִמֵּם אוֹתוֹ בַּתְּשׁוּקָה הַזּוֹ. וְאָז הֵם נוֹטְלִים אֶת אוֹתָהּ הַתַּאֲוָה וְאֶת אוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁנִּשְׁפָּךְ בָּאָרֶץ, וּמַזְּזִיקִים בּוֹ וְנוֹטְלִים אוֹתוֹ, וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה, וְגוֹרְמִים שֶׁהַבְּרִית הַזּוֹ תִּשְׁתַּעְבֵּד לְצַד הַטַּמְאָה.

הַפָּתוּז הַשֵּׁנִי, בּוֹ עוֹמֵד מְמַנָּה אַזַּר שֶׁשְּׁמוֹ טַסְקִיפָּ"ה, וְזֶהוּ מְמַנָּה עַל כָּל אוֹתָם שֶׁמַּשְׁזִּיתִים דַּרְכָּם, שֶׁלֹּא שׁוֹפְכִים זֶרַע עַל הָאָרֶץ, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹפְכִים זֶרַע בִּבְהֵמוֹת אוֹ בְּאִסּוּרֵי תוֹרָה וְזָמוּרִים, בְּאוֹתָן עֲרָיוֹת – הַמְמַנָּה הַזֶּה וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת שֶׁעִמּוֹ, כֻּלָּם עוֹמְדִים עָלָיו (לְטַמֵּא אוֹתוֹ וְלָדוּן אוֹתוֹ) לָדוּן אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּאוֹתָם הָאֲזַּרִים.

בֹּא וּרְאֵה, לַמְמַנָּה הַזֶּה יֵשׁ כּוֹס אַזַּת בְּיָדוֹ, וְנִקְרֵאת (ישעיה נא) כּוֹס הַתַּרְעֵלָה כּוֹס זַמְתּוֹ. וְכָל אוֹתָם הָרוֹגֵי בֵּית דִּין שֶׁנֶּהֱרְגוּ אוֹ נֶעֶנְשׁוּ עַל הַזְּנָטִים הַלָּלוּ, כֻּלָּם נֶעֱקָרִים מֵהַצְּדָדִים הַטְּמֵאִים הַלָּלוּ, וְאֵין לָהֶם זְכוּת בָּהֶם, וּבַכּוֹס הַזֹּאת שֶׁנִּקְרֵאת כּוֹס הַתַּרְעֵלָה, מִשּׁוּם כּוֹס אַזַּרְת שֶׁשָּׁתוּ בָּרִאשׁוֹנָה. וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא שָׁתוּ אוֹתָהּ כּוֹס שֶׁל בֵּית דִּין כְּדֵי לְהֶעָקֵר מִכּוֹס הַתַּרְעֵלָה הַזּוֹ, אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, הַמְמַנָּה הַזֶּה וְכָל אֵלּוּ שֶׁעִמּוֹ אוֹחֲזִים בּוֹ, וְזֶהוּ (עמוס ז) יוֹם הַמָּר, וּמֵרָוָה אֶת הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ מִכַּמָּה דִינִים מְשֻׁנִּים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֶדֶת רוּזַז אַזַּת, שֶׁאֵלּוּ מְמַנִּים תַּוּזָּתִיהָ, וְזֶהוּ נִיאַצִּירִיאֵ"ל. מֵהָרוּזַז הַזֻּזָּקָה הַזּוֹ יוֹצְאוֹת שֶׁלֹּשׁ טִפּוֹת מָרוֹת שֶׁנּוֹפְלוֹת לְתוֹךְ כּוֹס הַתַּרְעֵלָה

הַזֹּו. אַוַּזת נִקְרֵאת וָצָ"ן, וְאַוַּזת נִקְרֵאת מַר הַמָּוֶת, וְאַוַּזת נִקְרֵאת קוּבַּע"ת. (וְכֻלָּם מִתְכַּנְּסִים לַכּוֹס הַזֹּו אַוַּר כָּךְ) וּשְׁלֹשׁ הַטִּפּוֹת הַלָּלוּ נוֹפְלוֹת אַוַּר כָּךְ מֵהַכּוֹס הַזֹּאת (יוֹצְאוֹת שָׁלֹשׁ טִפּוֹת) (בְּאוֹתָהּ) שֶׁאוֹתָהּ וֶזֶרֶב שֶׁהוֹרֶגֶת בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ.

הַפָּתוּז הַשְּׁלִישִׁי, בּוֹ עוֹמֵד מְמֻנֶּה אֶזֶד שֶׁשְּׁמוֹ סְנַנְדִּיאֵ"ל, וְזֶה מְמֻנֶּה עַל כָּל אוֹתָם שֶׁמַּכְנִיסִים אֶת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ הַזֹּו בְּאִשָּׁה אַוֶּרֶת, שֶׁהִיא מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל אֶל נֵכָר. וְכָל אֵלּוּ שֶׁמַּשְׁוִיתִים דַּרְכָּם בָּזֶה וּמְשַׁקְּרִים בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, הַמְמֻנֶּה הַזֶּה וְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁעִמּוֹ, כֻּלָּם מְצַיְּרִים בְּתוֹכָם צִיּוּרִים שֶׁל אוֹתָם נָשִׁים טְמֵאוֹת שֶׁנִּטְמָא בָּהֶן אוֹתוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ, וְכֻלָּם רְשׁוּמִים לְפָנָיו כְּשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ אַוַּר כָּךְ לְאוֹתָהּ רוּזַז.

וּבַהֵיכָל הַזֶּה תְּלוּיִים כָּל סוּדוֹת הַכִּשָּׁפִים לַהֲרֹג בְּנֵי אָדָם טֶרֶם יַגִּיעַ זְמַנָּם, וְכָל הַכִּשָּׁפִים שֶׁצְּרִיכִים בְּנֵי אָדָם, אוֹתָם שֶׁמְּכַשְּׁפִים בְּכִשָּׁפֵיהֶם לְהִטָּמֵא בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בִּלְעָם מְכַשֵּׁף בִּכְשָׁפָיו, וְנִטְמָא בַּהִתְזָלָה בְּטֻמְאַת וֶרַע רוֹתַזַּת שֶׁשָּׁפַךְ בַּבְּהֵמוֹת, וּמְשׁוּם כָּךְ נִדּוֹן בָּזֶה, בְּאוֹתָהּ שִׁכְבַת וֶרַע רוֹתַזַּת שֶׁאָמַרְנוּ. וְעַל כֵּן הַהֵיכָל הַזֶּה נִקְרָא שַׁוַּזת טָמֵא.

וּבַהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ רוּזַז אַוֶּרֶת שֶׁמְּמֻנֶּה תַּזַּת אוֹתָהּ רוּזַז שֶׁלְּמַעְלָה, וְזוֹ נִקְרֵאת סַרְטַ"א, וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת תַּזְזָתֶיהָ. וְכֻלָּם עוֹמְדִים עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁיּוֹצֵא עִם הָרוּזַז שֶׁל הָאָדָם בַּזַּלּוֹם מִתּוֹךְ הַצַּד הַקָּדוֹשׁ. הָרוּזַז הַטְּמֵאָה וְכָל אוֹתָם הַשּׁוֹמְרִים שֶׁעִמָּהּ, כֻּלָּם יוֹצְאִים וּמִתְזַּבְּרִים עִם הַדָּבָר הַזֶּה, וְיוֹרְדִים בּוֹ וּמִתְעָרְבִים עִמּוֹ כְּדֵי לְהַכְזִישׁ אוֹתוֹ מִמֶּנָּה, וּמוֹדִיעִים לוֹ לָאָדָם דְּבָרִים אֲזֵרִים, דְּבָרִים כּוֹזְבִים, עִם דְּבַר אֱמֶת.

שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַכָּזָב – שֶׁאִלְמָלֵא לֹא לוֹקְזוֹ דְּבַר אֱמֶת, לֹא יָכוֹל לְסַדֵּר אֶת כְּזָבוֹ. אַף כָּאן אֵלּוּ, כֵּיוָן שֶׁמְּעוֹרְרִים בְּדִבְרֵי אֱמֶת וּמַכְזִישִׁים אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, מוֹדִיעִים לוֹ דְּבַר אֱמֶת כְּדֵי לְהַעֲמִיד אֶת כְּזָבוֹ. אַוַּר כָּךְ מִתְפַּשְׁטִים כָּל אוֹתָם (אוֹתוֹ הַדָּבָר מִתְפַּשֵּׁט בְּאוֹתָם) הַתַּזְזוּתוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁאֵין לָהֶם קִיּוּם,

וְלֹא מִתְקַיְּמִים, וּמוֹדִיעִים דְּבָרִים בָּעוֹלָם לְכַמָּה צְדָדִים (וְכָל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה בִּדְרָגוֹת שֶׁמִּתְפָּרְדוֹת לַזּוּוּג לְכַמָּה צְדָדִים) וּלְכַמָּה מִינִים.

מֵהַהֵיכָל הַזֶּה יוֹצְאוֹת שְׁתֵּי רוּחוֹת שֶׁמִּתְהַפְּכוֹת לִפְעָמִים לִגְבָרִים וְלִפְעָמִים לְנָשִׁים, וְאֵלּוּ הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם בָּאֲוִיר, וְצוֹוְחִים עִם אֲנָשִׁים בְּתוֹךְ הַחֲלוֹם, וְנִרְאִים לַגְּבָרִים כְּמוֹ נָשִׁים יָפוֹת בְּמַרְאֵה הַחֲלוֹם, וְנוֹטְלִים אֶת תְּשׁוּקַת הָאָדָם. אַף כָּךְ לַנָּשִׁים הֵם נִרְאִים כִּגְבָרִים, וְאֵלּוּ נִקְרָאוֹת רָעָה וְנָגַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ.

וְאֵלּוּ נִקְרָאוֹת רוּחוֹת תַּזְהִמּוֹנוֹת לְמַטָּה, שֶׁיּוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ שַׁלְהֶבֶת הָאֵשׁ. שֶׁכְּשֶׁנּוֹסְעוֹת הָרוּחוֹת הַלָּלוּ שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁבְּתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה, יוֹצְאוֹת שְׁתֵּי שַׁלְהֶבוֹת אֵשׁ, וְאֵלּוּ טָסוֹת בָּעוֹלָם, וְאֵלּוּ נַעֲשׂוּ שְׁתֵּי רוּחוֹת כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַכֹּל בְּצַד הַטֻּמְאָה הַזֶּה. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּמְנָעִים מֵהַצְּדָדִים הַלָּלוּ וְנִשְׁמָרִים מֵהֶם, וְעַל זֶה כָּתוּב, (משלי ז) לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה וְגוֹ'.

הַהֵיכָל הַשְּׁלִישִׁי. הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא הֵיכָל אָפֵל וְזָשׁוּךְ, וְאֵין בּוֹ אוֹר כְּלָל, וְהוּא אָפֵל יוֹתֵר מֵהָרִאשׁוֹנִים. וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא דוּמ"ה, כְּנֶגֶד הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא שׁוֹנ"א. בַּהֵיכָל הַזֶּה קַיְמִים אַרְבָּעָה פָּתוּחִים. אֶחָד קַיָּם בְּצַד זֶה, וְאֶחָד בְּצַד זֶה, וְכֵן בְּאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים.

מְמֻנֶּה אֶחָד עוֹמֵד עַל הַפֶּתַח הָרִאשׁוֹן הַזֶּה, וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הַתֶּקֶף שֶׁל הָרֶגֶז שֶׁל הָעוֹלָם. כְּשֶׁדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, הַמְמֻנֶּה הַזֶּה שֶׁשּׁוֹרֶה בַּפֶּתַח הַזֶּה נוֹטֵל כְּלֵי זַיִן וּמַנִּיזוֹ אוֹתָם בְּאוֹתָם שַׁעֲרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת (שֶׁל בְּנֵי אָדָם), וְזֶה נִקְרָא סָקָפּוֹרְטַ"א, וְזֶהוּ הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁל הָעוֹלָם, וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כָּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשְׁלוּ. (הַמְמֻנֶּה הַזֶּה עוֹמֵד עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים לִרְאוֹת) בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא שׁוֹלֵט וְהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, הוּא עוֹמֵד לִרְאוֹת בְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ יְזִידִי בַּשּׁוּק, וְאִם הוּא פּוֹגֵשׁ אוֹתוֹ, יָכוֹל לְהַזִּיק לוֹ וּלְהָרַע אֶת מַזָּלוֹ.

הַפָּתַח הַשֵּׁנִי, בּוֹ עוֹמֵד מְמֻנֶּה אַוֵּזר אָוְזֵד, וְזֶהוּ שֶׁעוֹמֵד לִטֹּל פָּתְקֵי דִּין, וְזֶהוּ סְנַגְדִּיאֵ"ל. וְתַוַּאת יָדוֹ כְּמוֹ שׁוֹמְרֵי זוֹק שֶׁשּׁוֹלְטִים, שֶׁעוֹמְדִים לְקַבֵּל אוֹתָם פָּתְקֵי הַדִּין, וְזֶה עוֹמֵד בַּפָּתַח הַזֶּה.

וּכְשֶׁנּוֹטֵל פָּתָק שֶׁל דִּין, זֶה עוֹמֵד בַּפָּתַח הַזֶּה, וְיוֹרֵד לְמַטָּה לְאוֹתָם הַפְּתָחִים הַזְּשׁוּכִים שֶׁלְּמַטָּה. אָוְזֵד לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא שַׁוַּזת, וְאָוְזֵד לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא בּוֹר, שֶׁהֵם לְמַטָּה, וְשָׁם כַּמָּה אֶלֶף וְרִבָּבוֹת מְמֻנִּים שֶׁשּׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם לַעֲשׂוֹת דִּין, וְנִשְׁלָם הַדִּין בְּאוֹתוֹ הַפָּתָק.

הַפָּתַח הַשְּׁלִישִׁי. בַּפָּתַח הַזֶּה יֵשׁ מְמֻנֶּה אַוֵּזר שֶׁשְּׁמוֹ אַנְגַּרְיוֹ"ן, וְזֶהוּ שֶׁעוֹמֵד עַל כָּל אוֹתָם מַוָּזלוֹת וּמַכְאוֹבִים וְזִלְזוּלִים וְאֵשׁ הָעֲצָמוֹת, שֶׁהֵרִי מִמֶּנּוּ יוֹצְאִים כַּמָּה וְכַמָּה אֶלֶף וְרִבָּבוֹת שֶׁמְּמֻנִּים עִמּוֹ עַל כָּל אוֹתָם מַוָּזלוֹת וּמַכְאוֹבִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

הַפָּתַח הָרְבִיעִי. כָּאן הִיא רוּוָז אַוֶּזת שֶׁנִּבְרְאָה בְּמִעוּט הַלְּבָנָה, וְנִקְרֵאת אַסְכָּרָ"ה. וְזֶה עוֹמֵד עַל הֲרִיגַת הַתִּינוֹקוֹת, וְזוֹ נִרְאֵית לָהֶם וְצוֹוֶזֶקֶת עִמָּהֶם עַד שֶׁהוֹרֶגֶת אוֹתָם, וְנִדְמֵית לָהֶם כְּאִשָּׁה אֵם הַתִּינוֹק, וּמֵינִיקָה אוֹתָם וְצוֹוֶזֶקֶת עִמָּהֶם, וְאוֹוֶזֶת אוֹתָם וְהוֹרֶגֶת אוֹתָם.

בְּאֶמְצַע הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֶדֶת רוּוָז אַוֶּזת שֶׁנִּקְרֵאת אֲגִירִיסוֹ"ן. זוֹ הִתְמַנְּתָה עַל כָּל אוֹתָם שֶׁמֵּתִים מִבֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים עַד עֶשְׂרִים שָׁנִים. וְזֶהוּ הַהוֹרֵג שֶׁלָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְזֶהוּ בַּוָּזבְרוּת (בְּוָזכְמָה) עִם אוֹתוֹ הַנָּוָזשׁ שֶׁאָמַרְנוּ, וְעוֹמֵד עִמּוֹ וְהוֹלֵךְ עִמּוֹ. וְעַל כֵּן נִקְרָא מַלְאַךְ הַמָּוֶת טוֹב מְאֹד, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, וּבֵאַרְנוּ.

מִכָּאן מִתְפַּשְּׁטוֹת וְיוֹצְאוֹת שְׁתֵּי רוּוָזוֹת, אַ"ף וְוָזמ"ה. וְאֵלֶּה הִתְמַנּוּ עַל כָּל אוֹתָם שֶׁשּׁוֹמְעִים נְוָזיָפָה מִמִּי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, וְהֵם בּוֹטְוָזִים בּוֹ וְלֹא זוֹשְׁשִׁים מִמֶּנּוּ. וְכֵן עַל כָּל אוֹתָם שֶׁצּוֹוָזְקִים מִדִּבְרֵי תּוֹרָה אוֹ מִדִּבְרֵי זָכְמִים.

מֵהָאַף וְהַוָּזמָה הַלָּלוּ יוֹצְאִים כַּמָּה אֲלָפִים וְכַמָּה רְבָבוֹת, וְכֻלָּם יוֹצְאִים וְשׁוֹרִים עַל בְּנֵי אָדָם, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה אוֹ מִשְׁתַּדְּלִים בְּדִבְרֵי

מִצְוָה וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ שֶׁל מִצְוָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַצְּבוּ וְלֹא יִשְׁמְחוּ בָהּ. וּמִשֶּׁנֵּי אֵלֶּה פָּזַד מֹשֶׁה כְּשֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְיָרַד מֵהָהָר, שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ט) כִּי יָגֹרְתִי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה.

תַּזַּת אֵלּוּ יֵשׁ רוּחַ אַחֵרֶת שֶׁעוֹמֶדֶת עַל כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע, שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים אֲנָשִׁים בְּלָשׁוֹן הָרָע, אוֹ שֶׁאוֹתוֹ אָדָם שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּלָשׁוֹן הָרָע, אָז מִתְעוֹרֶרֶת הָרוּחַ הָרָעָה הַזּוֹ הַטְּמֵאָה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁנִּקְרֵאת סַכְסִיכ"א. וְהִיא שׁוֹרָה עַל אוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל לָשׁוֹן הָרָע שֶׁהִתְחִילוּ בָהּ בְּנֵי אָדָם, וְהוּא נִכְנָס לְמַעְלָה, וְגוֹרֵם בְּאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל לָשׁוֹן הָרָע מָוֶת וְחֶרֶב וְהֶרֶג בָּעוֹלָם. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁמְּעוֹרְרִים אֶת הַצַּד הָרָע הַזֶּה וְאֵין שׁוֹמְרִים פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם, וְלֹא זוֹשְׁשִׁים עַל כָּךְ, וְלֹא יוֹדְעִים שֶׁהֵרֵי בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה תְּלוּיָה הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה, בֵּין לְטוֹב בֵּין לְרַע.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁהִתְעוֹרְרוּת לָשׁוֹן הָרָע הַזּוֹ מִתְעוֹרֶרֶת לְמַטָּה, אֲזַי הַנָּזָשׁ הָעַקַלְתוֹן הַזֶּה מַעֲלֶה אֶת קַשְׂקַשָּׂיו וּמַעֲמִיד אוֹתָם בַּעֲלִיָּה, וּמִתְעוֹרֵר מֵרֹאשׁוֹ עַד רַגְלָיו. וּכְשֶׁקַּשְׂקַשָּׂיו עוֹלִים וּמִתְעוֹרְרִים, אֲזַי כָּל הַגּוּף מִתְעוֹרֵר. קַשְׂקַשָּׂיו, אֵלּוּ הֵם כָּל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַזֻּזָקִים שֶׁבַּזּוּזִין.

וְכֻלָּם מִתְעוֹרְרִים וְאוֹזְזִים בְּאוֹתוֹ דָּבָר רַע, וּמְעוֹרְרִים אֵצֶל אוֹתוֹ נָזָשׁ בָּרִיזַ (יְשַׁעְיָה כז). אֲזַי כָּל הַגּוּף הָרָע מִתְעוֹרֵר מֵרֹאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו בְּכָל הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ, וְכָל אוֹתָם קַשְׂקַשִּׂים שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹר יוֹרְדִים לְמַטָּה, וְאוֹתוֹ עוֹר מִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנּוּ וְיוֹרֵד לְמַטָּה. וְהַגּוּף עוֹלֶה, וּמִתְעוֹרֵר לִהְיוֹת מַלְשִׁין לְמַעְלָה.

בֹּא וּרְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁזּוֹמֵן קָבוּעַ הוּא לְכָל הַנָּזָשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם לִפְשֹׁט אֶת עוֹרָם, אֵינָם מִתְפַּשְׁטִים אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁמִּתְעוֹרְרִים בַּלָּשׁוֹן הָרָע לְמַטָּה, וְאָז מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הָרוּחַ (הַנָּזָשׁ) הָרָע לְמַעְלָה, וּפוֹשֵׁט אֶת עוֹרוֹ וְאֶת קַשְׂקַשָּׂיו מִמֶּנּוּ. זֶה עוֹלֶה וְזֶה יוֹרֵד. וְקָשֶׁה עָלָיו אוֹתָהּ הַפְשָׁטַת הַקַּשְׂקַשִּׂים מֵעוֹרוֹ מֵהַכֹּל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּפְרָד מִזִּוּוּגוֹ. שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה הַכֹּל בְּזִוּוּג אֶחָד,

לֹא יָכְלוּ הָעוֹלָמוֹת לְסָבֵל אוֹתָם, וְהַכֹּל מִשּׁוּם הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל לָשׁוֹן הָרָע שֶׁלְּמַטָּה.

וּכְשֶׁהַנְּזוֹשִׁים שֶׁלְּמַטָּה מִתְפַּשְּׁטוֹת מֵאוֹתוֹ הָעוֹר, אֲזַי כָּל אַזַּת וְאַזַּת נוֹתֶנֶת קוֹל, וּמְעוֹרֶרֶת כַּמָּה נְזוֹשִׁים שֶׁעוֹמְדוֹת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁנִּקְרָא בּוֹר, שֶׁשָּׁם קַיָּמִים כַּמָּה נְזוֹשִׁים. וְכֻלָּם מַלְשִׁינִים לְעוֹרֵר אֶת הַנָּזוֹשׁ הַגָּדוֹל הַזֶּה לִהְיוֹת מַלְשִׁין עַל הָעוֹלָם, וְהַכֹּל מִשּׁוּם הַהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ שֶׁל לָשׁוֹן הָרָע, כְּשֶׁקַּיֶּמֶת הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלּוֹ לְמַטָּה.

כְּמוֹ כֵן מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה, כַּמָּה הֵם שֶׁנִּקְרָאִים לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שֶׁמִּתְזַבְּרִים וּמְעוֹרְרִים הִתְעוֹרְרוּת לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. לָשׁוֹן מֵאוֹתוֹ קֹדֶשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. וְכַמָּה קְדֻשּׁוֹת וְקִדּוּשִׁים מִתְעוֹרְרִים מִכָּל הַצְּדָדִים. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים, אוֹתָם שֶׁגּוֹרְמִים לְעוֹרֵר קְדֻשּׁוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, קְדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה וּקְדֻשָּׁה שֶׁלְּמַטָּה.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם – אֵלּוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים. וְהֱם נִקְרָאִים מַיִם עֶלְיוֹנִים. וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים – אֵלּוּ הַמַּיִם הַמְּזוּהָמִים, וְנִקְרָאוּ מַיִם אֲזָרוֹנִים. וּמָזוֹן בָּאֶמְצַע, בֵּין מַיִם רִאשׁוֹנִים לְמַיִם אֲזָרוֹנִים. וְעַל זֶה מָזוֹן אֵינוֹ בְּמַיִם אֲזָרוֹנִים, אֶלָּא בְּמַיִם רִאשׁוֹנִים. מַיִם הָרִאשׁוֹנִים מִמַּעְלָה, שֶׁהַמָּזוֹן תָּלוּי בּוֹ, וְלֹא בְּמַיִם אֲזָרוֹנִים. וְהַסּוֹד נִתָּן לְקְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים. אַשְׁרֵי זֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הַהֵיכָל הָרְבִיעִי. הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא נִקְרָא זוֹבָ"ה. וְזֶהוּ (תהלים מ) טִיט הַיָּוֵן, כְּנֶגֶד שֵׁם אַזַּר שֶׁנִּקְרָא אָבֶן מִכְשׁוֹל, וְהַכֹּל אֶזֶד. הוּא זוֹבָ"ה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם קַיָּמִים כָּל זַזָּטָאֵי הָעוֹלָם, הַכְּרַעַת הַזַּזָּטָאִים.

מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר זוֹטָאִים בְּנֵי אָדָם, כָּל אֵלּוּ שׁוֹמְרֵי הַזַּזָּקִים לוֹקְזִים אוֹתָם הַזַּזָּטָאִים וּמַגִּיזִים אוֹתָם בַּהֵיכָל הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא זוֹבָה. וְכָל זְכֻיּוֹת הָעוֹלָם, כָּל הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּמֻנִּים עַל זְכֻיּוֹת הָעוֹלָם, כֻּלָּם נוֹטְלִים אֶת אוֹתָן הַזְּכֻיּוֹת, וּמַעֲמִידִים אוֹתָן בַּהֵיכָל הָרְבִיעִי שֶׁנִּקְרָא זְכוּת, וְשָׁם עוֹמְדוֹת זְכֻיּוֹת

בְּנֵי אָדָם, וְהַזָּטָאִים עוֹמְדִים בְּהֵיכָל אַוֵּר שֶׁנִּקְרָא זוּבָה. וְנִשְׁקָלִים כְּאָזֵד בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי (קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. וְאַוֵּר שֶׁהִכְרִיעוּ הַזְּכֻיּוֹת אוֹ הַזּוּבוֹת לְצַד זֶה אוֹ לְצַד זֶה, כָּךְ מְנַצְּחִין.

וְעַל זֶה, בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ, זְכוּת וְזוּבָה, וּבָהֶם תְּלוּיִים זַיִּים וּמָוֶת – אִם הַזְּכֻיּוֹת הִכְרִיעוּ לַצַּד הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא זְכוּת, נִכְתָּב הָאָדָם בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּקְרָא זַיִּים.

מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ עוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ יוֹם, זֶה בְּצַד זֶה וְזֶה בְּצַד זֶה. אִם זוֹכֶה אוֹתוֹ אָדָם וְנִצָּוֵּוּ אוֹתָן זְכֻיּוֹת, הֲרֵי נִכְתָּב אוֹתוֹ אָדָם לְזַיִּים, מִשּׁוּם שֶׁאָוֵּוּ בּוֹ הַצַּד הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא זְכוּת, וְהַזַּיִּים אָוֵּוּ בּוֹ, וְאוֹמֵר: זֶה שֶׁלִּי הוּא, וְשֶׁלִּי הָיָה. וְאָז נִכְתָּב אוֹתוֹ אָדָם לְזַיִּים (וְנִכְתָּב שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ).

וְאִם נִצָּוּוּ הַזַּטָּאִים – הַצַּד הָאַוֵּר הַטָּמֵא הַזֶּה, שֶׁנִּקְרָא זוּבָה וּמָוֶת, אוֹוֵּוּ בּוֹ וְאוֹמֵר: זֶה שֶׁלִּי הוּא, וְשֶׁלִּי הָיָה. וְאָז נִכְתָּב שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁהֲרֵי בַּיּוֹם הַזֶּה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִכְתָּב אָדָם אוֹ לְזַיִּים אוֹ לְמִיתָה. אִם נִכְתָּב בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה – נִכְתָּב לְזַיִּים וּמִתְקַיֵּם שָׁם וְנִדְבָּק בּוֹ. וְאִם נִכְתָּב בַּצַּד הָאַוֵּר – מִתְקַיֵּם בְּצַד הַטֻּמְאָה וְדָבֵק בּוֹ, וְזֶהוּ הֵן לְזַיִּים הֵן לַמָּוֶת. וְנִמְשָׁךְ בַּצַּד הַזֶּה אוֹ בַּצַּד הַזֶּה.

כָּל זְמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד בַּצַּד הַזֶּה שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, כָּל הַקְּדוּשִׁים וְכָל הַטְּהָרוֹת נִדְבָּקִים בּוֹ. יִקְרָא – וַהֲקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָשׁוּב וְיִשְׁמַע לוֹ. עָלָיו כָּתוּב (תהלים צא) יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי. וְכָל זְמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד בַּצַּד הָאַוֵּר שֶׁל הַטֻּמְאָה, כָּל טֻמְאָה וְכָל זוֹטָא וְכָל הָרָעוֹת נִדְבָּקוֹת בּוֹ. יִקְרָא – וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁמַע אוֹתוֹ, מְרֻחָק הוּא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עָלָיו כָּתוּב, (שם קיט) רָחוֹק מֵרְשָׁעִים יְשׁוּעָה, וְכָתוּב (ישעיה א) גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ.

הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא הַמָּקוֹם שֶׁל כָּל אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים אֱלֹהִים אֲוֵרִים, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְגַּלִּים כָּאן. וְכָל אוֹתָם שֶׁמְּפַתִּים אֶת בְּנֵי הָאָדָם בְּתַעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה,

לִזְנוּת וּלְהִתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגוֹת שֶׁל נָאוּפִים שֶׁל הָעוֹלָם, וּמוֹשְׁכִים אוֹתָם אַזַּר תַּעֲנוּגֵי וְנָאוּפֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בַּהֵיכָל הַזֶּה נִרְאֵית רוּחַ אַזַּת שׁוֹלֶטֶת חָזָק, שֶׁהִיא עַל כֻּלָּם, וְאַף זֶה נִקְרָא כָּךְ אֶל, כְּמוֹ הָאַזַּר שֶׁבְּצַד הַקְּדֻשָּׁה. וְהוּא אֵ"ל נֵכָ"ר, וְזֶהוּ שֶׁמְּפַתֶּה אֶת הָאָדָם שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה אוֹ שֶׁעוֹמֵד בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. הָרוּחַ הַזָּרָה הַזּוֹ מְפַתָּה אוֹתוֹ, וְזוֹשֵׁב כַּמָּה הִרְהוּרִים, וְאוֹמֶרֶת: מָה אַתָּה עוֹמֵד כָּאן? טוֹב לְךָ לָלֶכֶת בְּזֻבְרַת אוֹתָם שֶׁגֹּאִים עַל בְּנֵי אָדָם, וְהֵם הוֹלְכִים אַזַּר נָשִׁים יָפוֹת וּמִתְעַנְּגִים בְּתַעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁאָדָם מִתְפַּתֶּה אַזָּרֶיהָ, אָז כֻּלָּן מְשׁוֹטְטוֹת וְהוֹלְכוֹת וְנִמְשָׁכוֹת אַזָּרָיו.

וְכַמָּה הֵם אֲזָרִים שֶׁעוֹמְדִים תַּזְקָתָיו, וְכֻלָּם מְטַמְּאִים אוֹתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמְטַמְּאִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וְהֵם נִקְרָאִים צוֹאָה רוֹתַזַּת, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ל) צֵא תֹאמַר לוֹ. אוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁקְּיָמוֹת לְטַמֵּא תָּמִיד, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בְּאֶמְצַע הַהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ רוּחַ אַזֶּרֶת שֶׁנִּקְרֵאת נֶגַע. וּמִזּוֹ יוֹצֵאת רוּחַ אַזֶּרֶת שֶׁנִּקְרֵאת נֶגַע צָרַעַת, וְהִיא עוֹמֶדֶת תָּמִיד לְטַמֵּא אֶת כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע יוֹתֵר עַל כָּל מַה שֶׁמְּטַמְּאִים אוֹתוֹ. וְהַנֶּגַע הָעֶלְיוֹן הַזֶּה מְמַנֶּה עַל כָּל אוֹתָם שַׁלְוָנוֹת שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁכְּשֶׁנִּכְנֶסֶת שַׁבָּת וְלֹא עָרְכוּ אֶת עֹנֶג הַשַּׁבָּת כָּרָאוּי וְהֵם מְבַזִּים אֶת עֹנֶג הַשַּׁבָּת, הַנֶּגַע הַזֶּה נוֹטֵל אוֹתָם שַׁלְוָנוֹת שֶׁאֵינָם בְּעֹנֶג שַׁבָּת כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

וּכְשֶׁזֶּה נוֹטֵל אֶת אוֹתָם הַשַּׁלְוָנוֹת, כָּל אוֹתָם שׁוֹוְזֵרֵי הַזָּזְקִים שֶׁעוֹמְדִים בּוֹ, כֻּלָּם פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים: (תהלים קטז) וַיֶּאֱהַב קְלָלָה וַתִּבוֹאֵהוּ וְלֹא זָתָץ בִּבְרָכָה וַתִּרְזַק מִמֶּנּוּ. וַיִּלְבַּשׁ וְגוֹ'. יְנַקֵּשׁ נוֹשֶׁה לְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְגוֹ'. אַל יְהִי לוֹ מֹשֵׁךְ זָסֶד וְגוֹ'.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁבְּאוֹתוֹ לֵיל שַׁבָּת, כְּשֶׁהַשַּׁלְוָנוֹת נִתְּנוּ לְאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע, אֲזַי מִתְזַזֵּק אוֹתוֹ הַצַּד הָרָע הַטָּמֵא, וְאוֹתוֹ אָדָם נִמְסָר לְאוֹתוֹ הַצַּד. אוֹי לוֹ שֶׁנִּזְסָר מֵאוֹתוֹ הַצַּד הַקָּדוֹשׁ, צַד הָאֱמוּנָה, וְנִתְקָד בְּצַד הָאַזַּר הַטָּמֵא. כְּמוֹ כֵן בְּכָל

אוֹתָן סְעוּדוֹת שֶׁל יוֹם טוֹב.

כָּאן בַּהֵיכָל הַזֶּה – בָּנִים זָיִים וּמְזוּנוֹת הֵם בְּהֵפֶךְ. וּבְאוֹתוֹ הֵיכָל הָאַזֵּר הַקָּדוֹשׁ לֹא עוֹמְדִים שְׁלִשִּׁית אֵלָּה, וְהֵם תְּלוּיִים לְמַעְלָה, וְכָאן הֵם עוֹמְדִים לְרַע. שֶׁכַּאֲשֶׁר (מַגִּיעִים בָּנָיו שֶׁל אָדָם) מַגִּיעַ אָדָם לַהֵיכָל הַזֶּה, הֲרֵי שָׁם עוֹמְדוֹת הַזַּיּוֹת לְכַלּוֹת אוֹתָם. וַהֲרֵי שָׁם בָּנִים כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים, מִכָּאן יוֹצֵא, כְּדֵי לְהִתְמַנּוֹת הַקָּטֵגוֹר עֲלֵיהֶם. וַהֲרֵי שָׁם עוֹמְדִים הַמְּזוֹנוֹת לְהַעֲבִירָם מִמֶּנּוּ, וְהַכֹּל תָּלוּי בַּזְּטָא. וְלָכֵן נִקְרָא הַהֵיכָל הַזֶּה זוֹבָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּמִכָּאן יוֹצֵאת רוּזַ טַמְאָה אַזַּת שֶׁנִּקְרֵאת אֲרִירָ"א, וְכַמָּה אֶלֶף וְרִבָּבוֹת עִמָּהּ, וְכֻלָּם נִקְרָאִים אוֹרְרֵי יוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ג) יְקֻבֻּהוּ אֹרְרֵי יוֹם. וְהָרוּזַ הַזֶּה וְכָל אֵלֶּה שֶׁעִמָּהּ, כֻּלָּם קַיָּמִים לִטֹּל אוֹתוֹ דִּבּוּר שֶׁקִּלֵּל אָדָם אֶת עַצְמוֹ בְּרָגְזוֹ, וְאֵלּוּ מְעִירִים אֶת הַנָּזוּשׁ הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא (ישעיה כז) לְוְיָתָן נָזוּשׁ עֲקַלָּתוֹן, כְּדֵי לְהָבִיא וּלְעוֹרֵר קְלָלוֹת עַל הָעוֹלָם. וְהוּא שֶׁכָּתוּב יְקֻבֻּהוּ אֹרְרֵי יוֹם וְגוֹ'.

וְאֵלּוּ אוֹרְרֵי הַיּוֹם שׁוֹלְטִים עַל רִגְעֵי וּשְׁעוֹת הַיּוֹם, וְנוֹטְלִים אוֹתָם דִּבּוּרִים שֶׁקִּלֵּל אָדָם עַל עַצְמוֹ, בֵּין בִּרְגָזוֹ בֵּין בְּשִׁבּוּעָה, וּבְאוֹתוֹ דִּבּוּר מְעִירִים אֶת אוֹתוֹ נָזוּשׁ עֲקַלָּתוֹן שֶׁנִּקְרָא לְוְיָתָן, כְּדֵי לְהַעֲמִידוֹ לְהַשְׁוּזִית אֶת הָעוֹלָם. וְלָכֵן קִלֵּל אִיּוֹב אֶת יוֹמוֹ בְּצַעֲרוֹ, וְלֹא אֶת גּוּפוֹ, שֶׁכָּתוּב (איוב ג) וַיְקַלֵּל אֶת יוֹמוֹ – בַּתְּזוּלָה, וְאַזַּר כָּךְ – יְקֻבֻּהוּ אֹרְרֵי יוֹם. הָרוּזַמָּן יַצִּילֵנוּ מֵהַצַּד הָרַע וּמִתָּקְפּוֹ וּמִכָּל דָּבָר רַע.

הַהֵיכָל הַזַּמִּישִׁי. הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא הֵיכָל שֶׁנִּקְרָא שְׁאוֹ"ל, כְּנֶגֶד אוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא עָרֵל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁזֶּהוּ סוֹד הָעָרְלָה. בַּהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ פָּתַזּ אָזַּד וּמְמַנֶּה אָזַּד עָלָיו, וְזֶהוּ הַמְמַנֶּה לְהָעִיר תָּמִיד קְטֹרוּג עַל הָעוֹלָם, וְהָרוּזַ הַזֶּה נִקְרֵאת אֵיבָ"ה, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַפָּתַזּ הַזֶּה נִקְרָא אֵיבָ"ה, וְסִימָנְךָ – (בראשית ג) וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה וְגוֹ'.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֶדֶת רוּזַ אַזַּת שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, וְזֶה נִקְרָא שׁוֹוֵד"ד, וְהוּא

(ישעיה נט) שׁוֹד וָשֶׁבֶר. וְזֶהוּ שׁוֹדֵד בֶּהָרִים הָרָמִים, בְּתוֹךְ סְלָעִים וְהָרִים. מֵהַהֵיכָל הַזֶּה יוֹנְקִים כָּל אוֹתָם שׁוֹדְדִים וּמַשְׁמִידִים בִּמְקוֹמוֹת זָרְבָּן. וּמִכָּאן יוֹצְאִים כָּל אוֹתָם שֶׁהוֹרְגִים בַּזָּרְבוֹת וּבְרַמָּזִים, וְהוֹלְכִים אַזָּר (בראשית ג) לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, לְהַשְׁמִיד הַכֹּל.

מִזֶּה יוֹצֵאת רוּחַ אַחֶרֶת שֶׁנִּקְרֵאת שׁוֹד. וּכְשֶׁשּׁוֹלֵט הָרָעָב עַל הָעוֹלָם, הָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת שו"ד נִמְצֵאת, וְרוּחַ אַחֶרֶת מִשְׁתַּתֶּפֶת עִמָּהּ, שֶׁנִּקְרֵאת כָּפָ"ן . וְאֵלּוּ הוֹלְכִים בָּעוֹלָם, וְנִמְצָאִים כְּנֶגֶד בְּנֵי אָדָם. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ה) לְשׁוֹד וּלְכָפָן תִּשְׁזוֹק. וְאֵלּוּ עוֹשִׂים קְטָרוּג לִבְנֵי אָדָם וְשׁוֹדְדִים אֶת הַכֹּל. הָאֶחָד שֶׁנִּקְרָא שׁוֹד. שֶׁאַזָּר שֶׁהוֹלֵךְ לְתוֹךְ הָרִים רָמִים וְשׁוֹדֵד וּמַזָּרִיב וּמַשְׁמִיד הַכֹּל, אָז שָׂם וְשׁוֹדֵד בְּנֵי אָדָם, וּמֵתִים בְּזַזְלָשָׁתוֹ. וּכְשֶׁאוֹכְלִים בְּנֵי אָדָם, לֹא שְׂבֵעִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן, מִי שֶׁעוֹשֶׂה זֶסֶד עִם בְּנֵי אָדָם וְנוֹתֵן לָהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, כְּדַאי הוּא לְדָזוּת אֶת שְׁתֵּי הָרוּזוֹת הַזּוֹטָה שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּעוֹלָם. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא עוֹשִׂים זֶסֶד עִם בְּנֵי אָדָם, וּשְׁאָר הָעַמִּים עוֹשִׂים זֶסֶד בָּעוֹלָם, אָז שְׁתֵּי הָרוּזוֹת הַלָּלוּ, מִתְבַּשְּׂמִים (לִשְׁאָר עַמִּים, וּמִתְזַזְּקִים וְכוּ') דִּבְרֵיהֶם וּמִתְזַזְּקִים עַל יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי אָז הִתְזַזֵּק אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזָּר, וְיִשְׂרָאֵל נִכְנָעִים.

וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים זֶסֶד, נִכְנָע אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזָּר וְנֶזְלָשׁ, וְצַד הַקְּדֻשָּׁה מִתְזַזֵּק. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא מְעוֹרְרִים זֶסֶד, אוֹתָן שְׁתֵּי רוּזוֹת (מִתְבַּשְּׂמוֹת. אַזַּת הִתְבַּשְּׂמָה לָהֶם לִשְׁאָר הָעַמִּים) וּמִתְהַפָּכוֹת כְּדֵי לְהַכְרִיעַ אוֹתָם אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת מִלְמַעְלָה מִצַּד הַיָּמִין, יוֹנְקִים אוֹתָם שְׁאָר הָעַמִּים (וְעוֹמֵד לְאוֹתוֹ הַצַּד). וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (שיר א) שָׂמוּנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים. אֵלּוּ שְׁאָר הָעַמִּים. כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטַרְתִּי – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם שֶׁשְּׁאָר הָעַמִּים מוֹשְׁכִים אוֹתָם לְתוֹכָם בְּאוֹתָם זֶסָדִים שֶׁעוֹשִׂים עִם בְּנֵי אָדָם, וְיִשְׂרָאֵל מַרְזִיקִים אוֹתָם מִתּוֹכָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בְּאוֹתָם זֶסָדִים כְּמוֹ שְׁאָר הָעַמִּים.

וְתַזַּת הָרוּחוֹת הַלָּלוּ עוֹמְדִים כָּל אוֹתָם שֶׁנִּקְרְאוּ עָרְלָה. זְמוֹרֵי עָרְלָה, עַנְפֵי עָרְלָה. וּמֵעֲלֵיהֶם מְמַנֶּה אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא גְּוַ״ר דִּינַ״א. וְזֶהוּ שֶׁעוֹמֵד עַל כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים שְׁנוֹת עָרְלַת הָאֵילָן, וְעַל כָּל אוֹתָם שֶׁמְּעַכְּבִים אֶת הַבְּרִית לִבְנֵיהֶם. וְלָכֵן הַנָּזוֹשׁ רָצָה לַהֲרֹג אֶת בְּנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַד שֶׁמָּלָה אוֹתוֹ צִפּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וַתִּקַּח צִפֹּרָה צֹר וַתִּכְרֹת אֶת עָרְלַת בְּנָהּ וְגוֹ׳.

וְהָרוּחַ הַזּוֹ מְמֻנָּה עַל אֲנָשִׁים שֶׁמַּשְׁוִיזִיתִים דַּרְכֵיהֶם וְלֹא זוֹשְׁשִׁים לִכְבוֹד רִבּוֹנָם, לִשְׁמֹר אֶת אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְזוֹ מַכְנִיסָה אוֹתָם לַגֵּיהִנֹּם לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שְׁאוֹל וַאֲבַדּוֹן, וְנִדּוֹן שָׁם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ כָּאן.

לְתוֹךְ אֶמְצַע הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֶדֶת רוּחַ אַזַּת, שֶׁעוֹמֶדֶת וְאוֹרֶבֶת עַל דְּרָכִים וּשְׁבִילִים, לִרְאוֹת אֶת כָּל אֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כְּדֵי לְהַכְנִיס שִׂנְאָה בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַהֵיכָל הַזֶּה הוּא אֵיבָה.

זֶה וְכָל אוֹתָם הָאֲזַרִים, כֻּלָּם עוֹמְדִים לְהַרְאוֹת פָּנִים מְאִירוֹת לִבְנֵי אָדָם וּלְפַתּוֹת אוֹתָם, כְּדֵי שֶׁיִּסְטוּ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְלִמְשֹׁךְ אוֹתָם אַזַּרְיהֶם, וְאַזַּר כְּךְ הֵם הוֹרְגִים אוֹתָם, וְיָמוּתוּ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, שֶׁכָּתוּב (משלי ה) וְאַזַּרְיתָהּ מָרָה כַּלַּעֲנָה זַדָּה כְּזֶרֶב פָּיוֹת.

הָרוּחַ הַזּוֹ נִקְרֵאת אַפְרִירָ״א. עָפָר שֶׁל אֵפֶר. שֶׁלֹּא עוֹשָׂה תּוֹלָדוֹת וּפֵרוֹת לְעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ עָפָר שֶׁל אֵפֶר. וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּקְרָא עָפָר, אֵינוֹ עָפָר קָדוֹשׁ שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוֹת, וְנִקְרָא (איוב כח) עַפְרוֹת זָהָב. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (במדבר יט) מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַזָּטָאת. וְזֶהוּ עֲפַר שְׂרֵפַת הַזָּטָאת. וְסִימָן זֶה בָּא בִּשְׁנֵי צְדָדִים. אֶזֶד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כָּלוּל בַּזָּטָאת הַזּוֹ, הַסּוֹד שֶׁל אוֹתוֹ נָזוֹשׁ הַקָּשֶׁה. וְאֶזֶד, שֶׁכְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה זָטָאת, הוּא מְזַזֵּק אֶת הֶעָפָר הַזֶּה וְשׁוֹלֵט בָּעוֹלָם.

וְזֶהוּ הַכָּלוּל (במדבר ה) בְּמֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים. וְלָכֵן צָרִיךְ אוֹתוֹ לְאִשָּׁה שֶׁסָּטְתָה תַּזַּת בַּעְלָהּ וְעָשְׂתָה מַעֲשֶׂה שֶׁל אֵשֶׁת זְנוּנִים, לְהַשְׁקוֹת אוֹתָהּ מַיִם שֶׁכְּלוּלִים בְּעָפָר, שֶׁהוּא מִקַּרְקַע הַמִּשְׁכָּן, וְהֶעָפָר הַזֶּה הוּא מֵאוֹתוֹ מָקוֹם

שֶׁנִּקְרָא קַרְקַע, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא קַרְקַע שֶׁל אוֹתוֹ מִשְׁכָּן. וְהֶעָפָר הַזֶּה הוּא מֵאוֹתוֹ קַרְקַע. וּמְשׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָאִשָּׁה הַזּוֹ כְּמוֹ כֵּן. וְהַכֹּל הוּא בְּרָמְז עֶלְיוֹן.

אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אוֹתָם בְּמַיִם טְהוֹרִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם. מַיִם טְהוֹרִים הֲרֵי אָמַרְנוּ, בֵּין מַיִם רִאשׁוֹנִים לְמַיִם אַחֲרוֹנִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, מַיִם רִאשׁוֹנִים מִצָּוָה – כָּךְ נִקְרְאוּ, וּמַיִם אַחֲרוֹנִים זוֹבָה – גַּם כָּךְ נִקְרְאוּ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ עַל שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ, הַצַּד הַזֶּה שֶׁל קְדֻשָּׁה נִקְרָא מִצָּוָה, וְהַצַּד הָאַחֵר הַזֶּה נִקְרָא זוֹבָה. וּמְשׁוּם כָּךְ נָטַל וְזָלְקוּ בְּאוֹתָם הַמַּיִם, וְעַל זֶה כָּתוּב, וְזָרַקְתִּי עֲלֵיהֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם.

הַהֵיכָל הַשִּׁשִּׁי. הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד לְמַעְלָה עַל כָּל אוֹתָם שְׁאָר הַהֵיכָלוֹת הַתְּחוֹנִים. אַרְבָּעָה פָּתְחִים יֵשׁ לַהֵיכָל הַזֶּה. הָאֶחָד נִקְרָא מָוֶת, וְאֶחָד נִקְרָא רָע, וְאֶחָד נִקְרָא צַלְמָו"ת, וְאֶחָד נִקְרָא אפ"ל. אֵלּוּ אַרְבַּעַת הַפְּתָחִים עוֹמְדִים תָּמִיד לְהָרַע, וְאֵלּוּ הֵם הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל.

כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה בְּסוֹד הָאֱמוּנָה אַרְבָּעָה פָּתְחִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים זֶה בָּזֶה, וְכֻלָּם קְדוֹשִׁים, כָּךְ גַּם לְמַטָּה כָּאן. וּכְשֶׁאֵלֶּה נִקְשָׁרִים וּמִתְזַוְּגִים זֶה עִם זֶה כְּאֶחָד בַּהֵיכָל הַזֶּה, אֲזַי נִקְרָא בֵּית זָכָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (משלי כא) מֵאֶשֶׁת מִדְיָנִים וּבֵית זָכָר. וְהַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד תָּמִיד לְהָרַע.

עַל הַהֵיכָל הַזֶּה כָּתוּב, (שם כז) וַעֲתָרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן עוֹמְדִים כָּל אוֹתָן נְשִׁיקוֹת רָעוֹת וְתַאֲוֹת רָעוֹת, וְכָל עִדּוּנֵי הַגּוּף שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁבְּאוֹתָם הָעִדּוּנִים מִתְגָּרֶשׁ אָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל הַהֵיכָל הַזֶּה כָּתוּב, (שם ה) כִּי נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה וְגוֹ'.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֶדֶת רוּחַ אַזַּת שֶׁמְּמַנָּה עַל כָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה, וְהִיא כְּלָל עַל כָּל שְׁאָר הָרוּחוֹת. הַהֵיכָל הַזֶּה מִתְקַשֵּׁט בְּקִשּׁוּטֵי יָפִי עַל כָּל אוֹתָם

הַהֵיכָלוֹת. בַּהֵיכָל הַזֶּה נִלְכָּדִים רַגְלֵי הַטִּפָּשִׁים. עַל הַהֵיכָל הַזֶּה כָּתוּב, (משלי ו) אַל תַּזְמֵד יָפְיָהּ בִּלְבָבֶךָ וְאַל תִּקָּחֲךָ בְּעַפְעַפֶּיהָ.

בַּהֵיכָל הַזֶּה תְּלוּיִים כָּל תַּאֲוֹות הָעוֹלָם וְכָל אוֹתָם עֲנוּגִים שֶׁל הַטִּפָּשִׁים זִסְרֵי הַלֵּב, זַסְרֵי הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (שם ז) וְאֶרְא בַּפְּתָאיִם אָבִינָה בַּבָּנִים נַעַר חֲסַר לֵב עֹבֵר בַּשּׁוּק אֵצֶל פִּנָּה וגו'. בְּנֶשֶׁף בְּעֶרֶב יוֹם וגו'. וְאָז קְרֵבוֹת רַגְלָיו לַהֵיכָל הַזֶּה, שֶׁהוּא כְּלָל שֶׁל כָּל הַתַּזְוִתּוֹנִים. וְאָז, (שם) וְהִנֵּה אִשָּׁה לִקְרָאתוֹ שִׁית זוֹנָה וּנְצֻרַת לֵב. שִׁית – זֶהוּ הַהֵיכָל הַזֶּה שֶׁהוּא שִׁשִּׁי לְכָל שְׁאָר הַהֵיכָלוֹת, וְכָאן עוֹמֶדֶת זוֹנָה לְפַתּוֹת אֶת הַטִּפָּשִׁים.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֶדֶת וְאֵינָהּ עוֹמֶדֶת. יוֹרֶדֶת וּמְפַתָּה, עוֹלָה וּמַשְׁטִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בְּבֵיתָהּ לֹא יִשְׁכְּנוּ רַגְלֶיהָ. פַּעַם בַּזּוּץ פַּעַם בָּרְזוֹבוֹת – כְּשֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה. וְאֵצֶל כָּל פִּנָּה תֵּאָרֵב – כְּשֶׁנּוֹטֶלֶת אֶת הַנְּשָׁמָה.

מַה כָּתוּב? וְהֶזֶזְיקָה בּוֹ וְנָשְׁקָה לוֹ. אֵלּוּ אוֹתָן נְשִׁיקוֹת לְטַמֵּא וּלְהַטְעוֹת בְּנֵי אָדָם אַזָּרִיהָ, מִשּׁוּם שֶׁכָּאן הוּא מְקוֹמָם שֶׁל כָּל אוֹתָן הַנְּשִׁיקוֹת הָרָעוֹת, וּמִכָּל הַזְּנוּגִים הַזָּרִים שֶׁהֵם מְתוּקִים לְפִי שָׁעָה, אוֹי לְסוֹפָם! כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ה) וְזָלָק מִשְּׁמֶן זִכָּהּ.

וְכָתוּב, וְאַזָּרִיתָהּ מָרָה כַּלַּעֲנָה. מַה זֶּה מָרָה כַּלַּעֲנָה? אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּתֶּה אַזָּרִיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמַגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, הִיא עוֹמֶדֶת עַל הָאָדָם וּמִתְלַבֶּשֶׁת לְפָנָיו בִּגְלִימָה שֶׁל גּוּף שֶׁל אֵשׁ וְזָרֵב שְׁנוּנָה בְּיָדָהּ, וְשָׁלֹשׁ טִפּוֹת בָּהּ.

וּפָרְשׁוּהָ, וּבָהּ טִפָּה אַזּוֹת מֵאוֹתָן טִפּוֹת שֶׁהִיא מָרָה, וּבְשָׁעָה שֶׁמַּטִּילָהּ אוֹתָהּ לְפָנָיו שֶׁל אָדָם, הִיא נִכְנֶסֶת לְמֵעָיו, וְאָז הַנְּשָׁמָה מִתְבַּלְבֶּלֶת, וְאוֹתָהּ טִפָּה מְשׁוֹטֶטֶת וְהוֹלֶכֶת בְּתוֹךְ הַגּוּף וְעוֹקֶרֶת אֶת הַנְּשָׁמָה מִמְּקוֹמָהּ, וְלֹא מַשְׁאִירָה לַנְּשָׁמָה מָקוֹם לָשֶׁבֶת, וְהִיא מָרָה כַּלַּעֲנָה, וְטוֹעֵם אוֹתָהּ הָאָדָם בְּמְרִירוּת תְּמוּרַת אוֹתָהּ מְתִיקוּת שֶׁטָּעַמּוּ בָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּשֶׁנִּמְשְׁכוּ אַזָּרִיהָ. אַזּוֹר כָּךְ זוֹרֶקֶת טִפָּה אַזָּרִת, וְהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת וּמֵת הָאָדָם. וְאַזּוֹר כָּךְ זוֹרֶקֶת

טָפָה אַזָּרֵת, וּפָנָיו מוּרִיקוֹת, וּמַסְרִיחַ. מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה קְדוֹשָׁה, וּכְשֶׁשּׁוֹלֵט עָלֶיהָ הַצַּד הָאַחֵר הַזֶּה, עוֹקֶרֶת מִלְּפָנָיו, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת בְּיַזַּד.

מִשּׁוּם כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁנִּדְבַּק בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת רָעוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַף כָּךְ גַּם בַּשָּׁעָה הַזּוֹ. שֶׁאִם אָדָם נִמְשָׁךְ אַזָּרִיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹזֵב אֶת הַצַּד הַקָּדוֹשׁ, אָז הַנְּשָׁמָה אֵינָהּ זוֹכָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ. וּכְמוֹ שֶׁנִּמְשָׁךְ אַזָּרִיהָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם שׁוֹלֶטֶת עַל נִשְׁמָתוֹ, וְאָז הַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת כְּמוֹ בַּזָּבָלִים, וּפָרְשׁוּהָ. וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן נְשִׁיקוֹת שֶׁנּוֹשְׁקוֹת אוֹתָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֵן מִתּוּקוֹת, וְאַזָּר כָּךְ מְרִירוֹת בַּשָּׁעָה הַזּוֹ. וְעַל כֵּן, וְהֶזֵּיקָה בּוֹ וְנָשְׁקָה לוֹ, בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

הֵעָזָה פָּנֶיהָ וַתֹּאמַר לוֹ. מִשּׁוּם שֶׁבַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדִים כָּל הַקְּטֵגוֹרִים, וְכָל הַשְּׁלִיזִים הָרָעִים שֶׁנִּמְצָאִים אֵצֶל הָאָדָם וְגוֹרְמִים לוֹ שֶׁיִּתְתַּקֵּן בְּתִקּוּנָיו וְיִסְלְסֵל בִּשְׁעָרוֹ וְיִתְרַוֵּזֵן וְיִתְתַּקֵּן כְּדֵי שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בּוֹ. כָּאן עוֹמֶדֶת רוּזַז אַזַּת שֶׁנִּקְרֵאת סְקָטוּפָ"ה, וְזֶהוּ הַמְמֻנֶּה עַל כָּל תִּקּוּן וְסִלְסוּל שֶׁל בְּנֵי אָדָם.

לְפָנִים הַהֵיכָל הַזֶּה עוֹמֵד מְמֻנֶּה אַזָּר, שֶׁהַמְמֻנֶּה הָאַזָּר הַזֶּה מְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם אַזָּר כָּךְ לְעוֹרְרָם, שֶׁהֲרֵי הוּא מַתְקִין גּוּפוֹ וּמְסַלְסֵל בִּשְׁעָרוֹ, שֶׁיִּטֹּל בְּיָדוֹ מַרְאָה אַזַּת לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ, וּמַזְוִיקָהּ בְּיָדוֹ וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, וְרוֹאֶה אֶת דְּמוּתוֹ בְּאוֹתוֹ מַרְאָה. וּבָזֶה מְעוֹרֵר אֶת אוֹתָהּ הָרוּזַז לְכוֹזַז אַזַּר, שֶׁנִּקְרָא עַסִּירְטָ"א, וּמִכָּאן יוֹצְאִים כָּל אוֹתָם שֶׁמַּרְאִים לָאֲנָשִׁים כְּזָבִים בַּזָּלוּמוֹתֵיהֶם, וְכָל אוֹתָם שֶׁמַּרְאִים דְּבָרִים וְלֹא מִתְקַיְּמִים בָּהֶם, אֶלָּא לְבַלְבֵּל אוֹתָם.

וְאַזַּר כָּךְ, כְּשֶׁאוֹתָם אֲנָשִׁים נִמְשָׁכִים בְּאוֹתוֹ מַרְאָה שֶׁנִּקְרָא מַרְאָה, אָז כֻּלָּם בְּגַסּוּת הָרוּזַז שֶׁלָּהֶם, וְהָרוּזַז הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת עַסִּירְטָ"א, הִיא מְעוֹרֶרֶת לְרוּזַז אַזַּת הַמְמֻנֶּה שֶׁהִיא תַּזַּת יָדֶיהָ, וְנִכְנֶסֶת לַנָּקָב שֶׁלְּמַטָּה שֶׁל כָּל הַנְּקָבִים, וּמַעֲלָה מִשָּׁם רוּזַז אַזַּת אַזָּרֵת שֶׁמְּמֻנָּה עִם אוֹתָהּ רוּזַז שֶׁנִּקְרֵאת אַסְכָּרָ"ה, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וְזוֹהִי לִילִי"ת, אֵם הַשֵּׁדִים.

וּכְשֶׁאוֹתוֹ אָדָם מְעוֹרֵר אֶת הָרוּזַז הָאַזָּרֵת שֶׁנִּקְרֵאת עַסִּירְטָ"א, אָזַי

מִתְזַוֶּגֶת עִם אוֹתוֹ אָדָם, וְנִקְשָׁר עִמָּהּ תָּמִיד. וְאָז בְּכָל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ מִתְעוֹרֶרֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁל מַרְאָה רַע עִם לִילִי״ת, וְלִפְעָמִים נִזּוֹק מֵהֶם אוֹתוֹ אָדָם וְיִפֹּל לָאָרֶץ וְלֹא יוּכַל לָקוּם, אוֹ שֶׁיָּמוּת. וְכָל זֶה גּוֹרֵם אוֹתוֹ מַרְאֶה הַמַּרְאָה שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בָּהּ. שֶׁכְּמוֹ שֶׁמַּרְאָה גַּסּוּת שֶׁל רוּחַ בְּלִבּוֹ, כָּךְ גַּם מַרְבֶּה רוּחַ רָעָה אֵלָיו. וְלָכֵן הַכֹּל עוֹמֵד בְּאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה.

זְבוּזֵי שְׁלָמִים עָלַי (משלי ז). בֹּא וּרְאֵה, שְׁלָמִים לֹא בָּאִים עַל זוֹב, וְלֹא עַל זָטָאת, אֶלָּא עַל שָׁלוֹם. מַה זֶּה שְׁלָמִים? אֶלָּא שְׁלָמִים מִשְּׁנֵי צְדָדִים, שֶׁלֹּא נִמְצָא מְקַטְרֵג עָלָיו. לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. מִי הוּא הַמְקַטְרֵג? אֶלָּא אוֹתוֹ צַד הַשְּׂמֹאל שֶׁל יֵצֶר הָרָע, שֶׁיִּמָּצֵא בְּשָׁלוֹם שֶׁל הַיָּמִין. וְעַל כֵּן, זְבוּזֵי שְׁלָמִים עָלָי. (עָלַי דַּוְקָא, אוֹתָם זְבוּזֵי שְׁלָמִים עָלַי הֵם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא מְקַטְרֵג עַל הָעוֹלָם).

דָּבָר אַזּוֹר זְבוּזֵי שְׁלָמִים עָלַי – הֲרֵי אֲנִי בְּשַׁלְוָה לְגַבֶּיךָ, לְהַרְאוֹת לְךָ שָׁלוֹם. וּמְשׁוּם כָּךְ, הַיּוֹם שִׁלַּמְתִּי נְדָרַי, לְפַתּוֹת אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם תָּמִיד. עַל כֵּן יָצָאתִי לִקְרָאתֶךָ וְגוֹ' שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁאַתָּה זַסַּר לֵב, זַסַּר טוֹבָה. לְשַׁזֵּר פָּנֶיךָ, לְהִתְזַבֵּר עִמְּךָ בְּכָל הָרָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וְנָאֶה לְךָ לֵהָנוֹת וְלִטְעוֹת אַזַּת הַתְּשׁוּקוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וּמְדַרְדֶּרֶת אוֹתוֹ מִדָּבָר לְדָבָר, וּמֵרָעָה לְרָעָה. וְזִזַּרְתִּי בֵּין הַטִּפָּשִׁים וְשִׁזַּרְתִּי פָּנֶיךָ, וָאֶמְצָאֲךָ, וּכְבָר מָצָאתִי אוֹתְךָ כְּדֵי לְהִדָּבֵק בְּךָ.

לְכָה נְרֵוָה דֹדִים עַד הַבֹּקֶר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כד) וְעֵין נֹאֵף שָׁמְרָה נָּשֶׁף. שֶׁהֲרֵי אָז הוּא הַזְּמַן לִשְׁלֹט. לְכָה נְרֵוָה דֹדִים, נֵלֵךְ כְּאָזַד, הֲרֵינִי עִמְּךָ. שֶׁהֲרֵי עַד עַכְשָׁיו אַתָּה עָלֵם אַתָּה בְּכוֹזֵךְ, אִם לֹא תְּעַנֵּג אֶת עַצְמְךָ עַכְשָׁיו, אָז מָתַי? כְּשֶׁתִּהְיֶה זָקֵן?! עַכְשָׁיו זֶה הַזְּמַן! מָה הַטַּעַם? כִּי אֵין הָאִישׁ בְּבֵיתוֹ. זֶה יֵצֶר הַטּוֹב, שֶׁלֹּא שׁוֹרֶה כָּאן בְּתוֹכֵךְ, וְאֵינוֹ הַזְּמַן. הָלַךְ בְּדֶרֶךְ מֵרָזוֹק – שֶׁלֹּא שָׁרוּי בָּאָדָם אֶלָּא בְּדֶרֶךְ מֵרָזוֹק, כְּשֶׁהוּא מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה, וְלֹא בְּכָל אָדָם, וַאֲנִי עוֹמֵד עִמְּךָ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַדְתָּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ד) לַפֶּתַח זָטָאת רֹבֵץ. וְעַכְשָׁיו שֶׁאַתָּה רָזוֹק, עַכְשָׁיו הַזְּמַן לְעַנֵּג אֶת עַצְמְךָ.

צְרוֹר הַכֶּסֶף לָקַח בְּיָדוֹ (משלי ז), לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וּלְהִתְעַכֵּב שָׁם (וּלְהִתְעַנֵּג). לְיוֹם הַכֶּסֶא יָבוֹא בֵּיתוֹ. מָתַי יָבֹא כְּנֶגְדּוֹ? לְיוֹם הַכֶּסֶא, שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין לְהַשְׁגִּיחַ בַּדִּין, שֶׁכָּתוּב (תהלים פא) בַּכֶּסֶה לְיוֹם זַגֵּנוּ. בִּזְמַן שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִתְעַנֵּג בָּעוֹלָם וְלֵהָנוֹת בּוֹ – מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ. וּבִזְמַן שֶׁשּׁוֹרֵה הַדִּין בָּעוֹלָם, אֲזַי בָּא אֵלָיו לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ דִּין. וְעַל כָּךְ, הִסְתַּתּוּ בְּרֹב לְקָחָהּ וְגוֹ'. עַד יְפַלַּח זַיִן כִּבֵּדוֹ. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים דְּרָכִים קְדוֹשִׁים לָלֶכֶת בָּהֶם, וְלֹא יִסְטוּ יָמִין וּשְׂמֹאל. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי. זֶהוּ הֵיכָל שֶׁל שִׁמְרֵי הַיַּיִן לִרְווֹת בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט) וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל. סְוִזִיטַת כָּל אוֹתָם הָעֲנָבִים, כֻּלָּם עֲנָבִים רָעִים. כָּאן הִיא הַסְּוִזִיטָה שֶׁלָּהֶם, וְזֶהוּ (תהלים עה) יַיִן זָמַר. שְׁמָרִים שֶׁל יַיִן שֶׁאֵין בּוֹ שֶׁשּׁוֹתָה מִמֶּנּוּ, שֶׁלֹּא גּוֹרֵם מָוֶת לְעַצְמוֹ. מִן הַיַּיִן הַזֶּה הִטְעִימָה זַוְּה אֶת בַּעְלָהּ וְהִכְנִיסָה אוֹתוֹ לַהֵיכָל הַזֶּה. שֶׁשָּׁנִינוּ, סְוִזִיטָה עֲנָבִים וְנָתְנָה לוֹ, וְגָרְמָה מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם אֲזָרָיו.

בַּהֵיכָל הַזֶּה עוֹמְדוֹת כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת הַטְּמֵאוֹת שֶׁיּוֹרְדוֹת לְכָל אוֹתָם שֶׁנִּדְבָּקִים בַּצַּד הַזֶּה, וְאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁיּוֹרֶדֶת לְכָל אוֹתָם שֶׁמִּצַּדָּהּ, מִכָּאן יוֹצְאִים. כְּמוֹ שֶׁהֵם סָטוּ דַּרְכָּם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהִשְׁתַּדְּלוּ בִּזְנוּת בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת. וְאָז, כְּמוֹ שֶׁהוּא נִדְבָּק בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל יֵצֶר הָרָע בִּזְנוּת, כָּךְ גַּם יוֹצֵאת מֵהַהֵיכָל הַזֶּה רוּחַ טֻמְאָה לְטַמֵּא אוֹתוֹ, וְלַבֵּן שֶׁיּוֹצֵא מִשָּׁם.

וְאוֹתוֹ הַבֵּן נִקְרָא מַמְזֵר, שֶׁבָּא מִצַּד שֶׁל אֵל זָר. כְּמוֹ שֶׁהוּא נִמְצָא בְּאוֹתָהּ תַּאֲוָה וּבְאוֹתָהּ זְנוּת בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל יֵצֶר הָרָע, כָּךְ גַּם מוּשָׁךְ לְאוֹתוֹ בֵּן רוּחַ טֻמְאָה אֲזָרִית, שֶׁמְּטַמֵּאת, וְכֻלָּם מְעִידִים עָלָיו שֶׁהוּא מַמְזֵר, וְכָךְ כָּל מַעֲשָׂיו וְצִדָּדָיו בְּאוֹתוֹ גֶּוֶן מַמָּשׁ.

מֵהַהֵיכָל הַזֶּה יוֹצֵאת רוּחַ אַזַּת שֶׁמְּמַנָּה עַל אוֹתָן רוּחוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת צְפוֹנִי. וְסִימָנְךָ – (משלי כז) צְפָנֶיהָ צָפַן רוּחַ. וְזֶהוּ הַמְמֻנֶּה עַל זֶה. וְהַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי

הַזֶּה כְּנֶגֶד אוֹתוֹ שֵׁם שֶׁנִּקְרָא (יחזקאל לא) אֶרֶץ תַּחְתִּית. וְעַל זֶה כָּתוּב, (יואל ב) וְאֶת הַצְּפוֹנִי אַרְחִיק מֵעֲלֵיכֶם.

כָּאן הִיא נְקֻדָּה אַחַת שֶׁעוֹמֶדֶת לִפְנֵי וְלִפְנִים, וּמִכָּאן יוֹצְאוֹת כָּל רוּחוֹת אֲחֹרוֹת שֶׁמְּשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם וְשׁוֹלְטוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל אוֹתָם דְּבָרִים וּמַעֲשִׂים שֶׁנִּמְסְרוּ לְצַד הַשְּׂמֹאל. וּמִכָּאן יוֹצְאִים כָּל אוֹתָם זִיקִים וְנִיצוֹצוֹת שֶׁדּוֹעֲכִים מִיָּד, לוֹהֲטִים וְדוֹעֲכִים, וּמֵאֵלֶּה יוֹצְאוֹת רוּחוֹת אֲחֹרוֹת שֶׁשָּׁטוֹת בָּעוֹלָם וּמִשְׁתַּתְּפוֹת עִם אוֹתָן שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ תְּהוֹם רַבָּה. וְהוּא זֶה הַהֵיכָל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לו) מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה. וְאוֹתָן רוּחוֹת שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְהִתְנַשֵּׂם בָּעוֹלָם, וְנִרְאוֹת וְאֵינָן נִרְאוֹת, נִרְאוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְאַחַר כָּךְ אוֹתָן רוּחוֹת שֶׁמְּשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם, וְאֵלֶּה עוֹמְדוֹת לְהַרְוִיחַ נְסִים לִבְנֵי אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁאֵלֶּה לֹא עוֹמְדִים בְּטִנָּפַת שֶׁל טֻמְאָה כָּל כָּךְ כְּמוֹ הָאֲחֵרִים, וְרוּחַ אַחַת מְמֻנָּה עֲלֵיהֶן, וְנִקְרֵאת נְסִיר"א, שֶׁהִתְנַסְּרָה מֵאוֹתָם צְדָדִים שֶׁטְּמֵאִים יוֹתֵר, וְאֵלּוּ פּוֹרְחִים בָּאֲוִיר וּמְרַעְיִם לַצַּד שֶׁלָּהֶם, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נְסִים לְאוֹתָם שֶׁבְּצַד הַקְּדֻשָּׁה.

וּמֵהָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁנִּסְּרָה, שֶׁנִּקְרֵאת נְסִיר"א, מִמֶּנָּה יוֹצְאִים כַּמָּה צְדָדִים אֲחֵרִים נִפְרָדִים לִמְיֻנֵּיהֶם, וְכֻלָּם עוֹמְדִים שְׁלִיזִים בָּעוֹלָם, כָּל אֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, עַד שֶׁהִתְמַנּוּ לְמַטָּה מְלָכִים וְשָׂרִים, וְאֵין לָהֶם קִיּוּם תְּמִידִי כְּאוֹתָם הָאֲחֵרִים שֶׁלְּמַעְלָה.

בַּהֵיכָל הַזֶּה הִדְבְּקוּת שֶׁל צַד הַטֻּמְאָה וְכָל אוֹתָן הִתְשׁוּקוֹת הַטְּמֵאוֹת, וּמְטַמְּאוֹת אֶת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁעָתִיד לְהוֹצִיא אֵשׁ בְּכָל רַגַּע וְשָׁעָה, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד לְפָנָיו. מִכָּאן יוֹצֵאת אֵשׁ שֶׁל רוּחַ זָרָה לְמַטָּה לָדוּן בָּהּ אֶת רִשְׁעֵי הָעוֹלָם, וּמִכָּאן יוֹצֵאת רוּחַ לוֹהֶטֶת שֶׁהִיא אֵשׁ וְשֶׁלֶג, שֶׁנִּקְרֵאת צַלְמוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סח) תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן.

בַּהֵיכָל הַזֶּה קַיָּמִים אַרְבָּעָה פָּתְחִים שֶׁנִּפְרָדִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים לַחוּץ, וְאֵלּוּ אוֹחֲזִים וְלֹא אוֹחֲזִים בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה. לֹא נֶאֱחָז, אֶלָּא שֶׁנִּרְאֶה בְּאוֹתָם

הַפָּתְוִזים אור שֶׁמֵּאִיר, וְהוּא מָקוֹם שֶׁמִּתְקָן בְּכָל פָּתַוז וּפָתַוז לְאוֹתָם וְזַסִידֵי שְׁאָר הָעַמִּים, אוֹתָם שֶׁלֹּא הֵרְעוּ לְיִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּדְּלוּ עִמָּהֶם בֶּאֱמֶת. אֵלּוּ עוֹמְדִים בַּפָּתְוִזים וְנָוְזִים שָׁם (מֵהַצַּד הַוֶּה, וְנָוְזִים מֵהַצַּד הַוֶּה).

בְּפָתַוז הַהֵיכָל הַוֶּה בָּאֶמְצַע, לַזּוּוץ, שִׁשָּׁה פָּתְוִזים שֶׁנֶּאֱוָזִים בַּהֵיכָל הַוֶּה, וְכֻלָּם אֲוִזוּזִים בּוֹ. כָּאן יֵשׁ וַזְלוֹנוֹת פְּתוּוִזים לַצַּד שֶׁל הָאוֹר הַקָּדוֹשׁ, וְאוֹתָם מְקוֹמוֹת מְתֻקָּנִים לְמַלְכֵי שְׁאָר הָעַמִּים, אוֹתָם שֶׁלֹּא הֵצִיקוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְהֵגֵּנּוּ עֲלֵיהֶם תָּמִיד. לְאֵלֶּה יֵשׁ כָּבוֹד מִשּׁוּם יִשְׂרָאֵל, וְנֶהֱנִים בְּאוֹתָהּ הָאֲפֵלָה שֶׁבָּהּ יוֹשְׁבִים מִתּוֹךְ אוֹר שֶׁמֵּאִיר מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (ישעיה יד) כָּל מַלְכֵי גּוֹיִם כֻּלָּם שָׁכְבוּ בְכָבוֹד.

וְאִם עָשׂוּ צָרוֹת לְיִשְׂרָאֵל אוֹ שֶׁדָּוְזָקוּ אוֹתָם, כַּמָּה הֵם שֶׁאוֹוְזִים בָּהֶם, וְדָנִים אוֹתָם לְמַטָּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם בְּכַמָּה דִינִים מְשֻׁנִּים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה, אֶת אוֹתָם מְלָכִים שֶׁהֵצִיקוּ לָהֶם, שֶׁנִּדּוֹנוּ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם בְּכַמָּה דִינִים, וְכָל יוֹם וָיוֹם מְעִידִים עֵדוּת עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל אֱמוּנָתָם, וְיוֹרְדִים לְמַטָּה וְנִדּוֹנִים שָׁם. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַוֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

עַד כָּאן שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת, מְדוֹרֵי צַד הַטֻּמְאָה מִצַּד הַנָּוְזָשׁ. אַשְׁרֵי וָזֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁנִּצָּל מִמֶּנּוּ וּמִלְּוִזישָׁתוֹ שֶׁלֹּא יִתְנַשֵּׁךְ מִמֶּנּוּ וְלֹא יַטִּיל בּוֹ אֵרֶס, שֶׁיָּמוּת בּוֹ. יֵשׁ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ מִכָּל הַצְּדָדִים, מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה. מִי שֶׁנִּצָּל מֵזָּהָרָאשׁ, לֹא יִנָּצֵל מִן הַזָּנָב. כְּשֶׁמְּכוֹפֵף רֹאשׁ, זוֹקֵף אֶת הַזָּנָב, מַכֶּה וְהוֹרֵג.

וְעִם כָּל זֶה, (קהלת י) אִם יִשֹּׁךְ הַנָּוְזָשׁ בְּלֹא לָוַזשׁ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, נוֹטֵל רְשׁוּת וּמוֹצִיא נְשָׁמָה. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא יֵוֵטָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְוָזְשׁוּ לוֹ לְאוֹתוֹ נָוָזשׁ שֶׁיְּנַשֵּׁךְ וְיַהֲרֹג. (אַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים דְּרָכִים קְדוֹשׁוֹת לָלֶכֶת בָּהֶן, שֶׁלֹּא לָלֶכֶת אַוַזר אוֹתוֹ נָוָזשׁ רַע, הַצַּד הָאַוַזר הַטָּמֵא, וְנִפְרָדִים מִמֶּנּוּ וְלֹא מִתְפַּתִּים אַוְזָרָיו. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַוֶּה, אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא).

וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה (בראשית ב). עָפָר הוּא, וְלֹא

זִמְּר. עָפָר הוּא, וְיָשׁוּב לֶעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב, (לְאַוַּר שֶׁוְּטָא נַעֲשָׂה מָוֶת לַנָּוָשׁ, וּלְפֵיכָךְ וְכוּ') אַוַּר שֶׁוְּטָא. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב עַל הַנָּוָשׁ, (שם) וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. עָפָר זֶה הוּא אָדָם, שֶׁכָּתוּב כִּי עָפָר אַתָּה וְגוֹ'. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב עָפָר וְלֹא כָּתוּב אֲדָמָה וְלֹא זִמְּר, וְכָתוּב (ישעיה סה) וְנָוָשׁ עָפָר לַזִּוְמוֹ.

עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וִיבַעֵר אֶת אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וְגוֹ'. וְיָקִים אֶת אוֹתוֹ עָפָר וְיָעִיר אוֹתוֹ לִשְׁמוּחַ בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שם כו) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר וְגוֹ'.

כָּתוּב (בראשית ג) וְהַנָּוָשׁ הָיָה עָרוּם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. אֲבָל הַצַּד שֶׁרוֹכֵב עָלָיו נוֹתֵן לוֹ כֹּחַ לִשְׁלֹט וּלְהַשְׁטִין. וְזֶהוּ סוֹד הַזָּכָר, שֶׁהֲרֵי הַזָּכָר שׁוֹלֵט עַל הַנְּקֵבָה וְנוֹתֵן בָּהּ כֹּחַ. הַשָּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה מְשַׁמְּשִׁים כְּאֶוְזָד, וְלֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. וְזֶשֶׁךְ וַאֲפֵלָה מְשַׁמְּשִׁים כְּאֶוְזָד. הוּא וְזֶשֶׁךְ וְהִיא אֲפֵלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (שמות י) וַיְהִי וְזֶשֶׁךְ אֲפֵלָה. וְזֶשֶׁךְ וַעֲרָפֶל. מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ וְזֶשֶׁךְ וְיֵשׁ וְזֶשֶׁךְ.

שֵׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה נָמֶל בַּוַּלּוֹמוֹ, מִיתָה נִגְזְרָה עָלָיו וְנִצַּל מִמֶּנָּה, מְשׁוּם שֶׁהוּא צַד הַטֻּמְאָה, וְזֶהוּ (בראשית ג) קֵץ כָּל בָּשָׂר.

יוֹם אֶוְזָד הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי אֶלְעָזָר לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, קֵץ כָּל בָּשָׂר הַזֶּה, הַאִם נֶהֱנָה מֵאוֹתָם קָרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מַקְרִיבִים עַל גַּבֵּי הַמִּוְבֵּזַ אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ, כֻּלָּם הָיוּ נֶהֱנִים כְּאֶוְזָד, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וּבֹא רְאֵה, כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, הֵם נִקְרָאִים אָדָם עִם זִבּוּר לְאוֹתָם רְצוֹנוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁעוֹלִים מִתּוֹכָם, וְאוֹתוֹ שֶׁה אוֹ כֶּבֶשׂ אוֹ אוֹתָהּ בְּהֵמָה שֶׁמַּקְרִיבִים, צָרִיךְ שֶׁטָּרֵם תֻּקְרַב עַל הַמִּוְבֵּזַ, לְפָרֵשׁ עָלֶיהָ אֶת כָּל הַזְּוָטָאִים וְכָל הָעֲוונוֹת וְכָל הַהִרְהוּרִים הָרָעִים שֶׁעָשָׂה, וְאָז הִיא נִקְרֵאת בְּהֵמָה בַּכֹּל, בְּתוֹךְ אוֹתָם זְוָטָאִים וְרָעוֹת וְהִרְהוּרִים.

כְּמוֹ שֶׁהַקָּרְבָּן לַעֲאוֵל, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' – כָּךְ גַּם כָּאן. וּכְשֶׁעוֹלָה עַל גַּבֵּי הַמִּוְבֵּזַ, מַגִּיעַ לוֹ עַל כָּל אֶוְזָד

כִּפָּלַיִם. וּמִשּׁוּם כָּךְ זֶה עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ, וְזֶה עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ. זֶה בְּסוֹד אָדָם, וְזֶה בְּסוֹד בְּהֵמָה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה׳.

וְזֵבִיתִים וְכָל שְׁאָר הַמְּזוּזוֹת, לְעוֹרֵר רוּזוֹ הַקָּדֵשׁ בְּרְצוֹן הַכֹּהֵן, וְשִׁירַת הַלְוִיִּם, וּתְפִלַּת יִשְׂרָאֵל. וּבְאוֹתוֹ הֶעָנָן וְהַשֶּׁמֶן וְהַקְּמָזוֹ שֶׁעוֹלִים, נְרוֹת וְנֶהֱנִים כָּל שְׁאָר בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִשְׁלֹט בְּאוֹתוֹ דִּין שֶׁנִּמְסָר לָהֶם, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַחַת. בֹּא וּרְאֵה, הַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, לְהָנוֹת זֶה בָּזֶה, וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה מִי שֶׁצָּרִיךְ עַד אֵין סוֹף.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרִימוּתִי יָדִי בִּתְפִלּוֹת לְמַעְלָה, שֶׁכְּשֶׁהָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עוֹמֵד אוֹתוֹ רָצוֹן שֶׁלֹּא נוֹדָע וְלֹא נִתְפָּס לְעוֹלָמִים, הָרֹאשׁ הַנִּסְתָּר יוֹתֵר לְמַעְלָה, וְאוֹתוֹ רֹאשׁ מוֹצִיא מַה שֶּׁמּוֹצִיא, וְלֹא יָדוּעַ. וּמֵאִיר מַה שֶּׁמֵּאִיר, הַכֹּל בְּסֵתֶר.

רְצוֹן הַמַּזָּלְשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה, לִרְדֹּף אַזְרָיו וּלְהְיוֹת נָאוֹר מִמֶּנּוּ. מָסָךְ אֶזְד נִפְרָס, וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ מָסָךְ בִּרְדִיפַת אוֹתָהּ הַמַּזָּלְשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה, מַגִּיעַ וְלֹא מַגִּיעַ, עַד לְאוֹתוֹ מָסָךְ מֵאִיר מַה שֶּׁמֵּאִיר. וְאָז אוֹתָהּ מַזָּלְשָׁבָה עֶלְיוֹנָה מְאִירָה בְּאוֹר נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ, וְהַמַּזָּלְשָׁבָה הַזּוֹ לֹא יוֹדַעַת.

אָז מַכֶּה אוֹר הַמַּזָּלְשָׁבָה הַזֹּה שֶׁלֹּא נוֹדָע בְּהָאָרַת (הַמָּסָךְ) הַפָּרִישָׁה הַפָּרִיסָה שֶׁעוֹמֵד שֶׁמֵּאִיר מִמַּה שֶּׁלֹּא יָדוּעַ וְלֹא נוֹדַע וְלֹא הִתְגַּלָּה. וְאָז הָאָרַת הַמַּזָּלְשָׁבָה הַזּוֹ שֶׁלֹּא נוֹדַעַת מַכֶּה בְּהָאָרַת הַמָּסָךְ, וּמֵאִירִים כְּאֶזְד.

וְנַעֲשִׂים תִּשְׁעָה הֵיכָלוֹת, וְהַהֵיכָלוֹת אֵינָם אוֹרוֹת, וְאֵינָם רוּזוֹת, וְאֵינָם נִשְׁמוֹת, וְאֵין מִי שֶׁיִּעָמֵד בָּהֶם. רְצוֹנָם שֶׁל כָּל תִּשְׁעָה הָאוֹרוֹת, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּמַזָּלְשָׁבָה, שֶׁהִיא אַזְת מֵהֶן בְּזָשְׁבוֹן, כֻּלָּם לִרְדֹּף אַזְרֵיהֶם. בִּשְׁעָה שֶׁעוֹמְדִים בַּמַּזָּלְשָׁבָה, וְלֹא מַשְׂגִּים וְלֹא נוֹדָעִים, וְאֵלּוּ לֹא עוֹמְדִים, לֹא בִּרְצוֹן וְלֹא בְּמַזָּלְשָׁבָה עֶלְיוֹנָה, תּוֹפְסִים בָּהּ וְלֹא תּוֹפְסִים בָּהּ. בְּאֵלּוּ עוֹמְדִים כָּל סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה, וְכָל אוֹתָם אוֹרוֹת מִסּוֹד הַמַּזָּלְשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה וָמַטָּה, כֻּלָּם נִקְרָאִים אֵין סוֹף. עַד כָּא מַגִּיעִים הָאוֹרוֹת וְלֹא מַגִּיעִים, וְלֹא נוֹדָעִים כָּאן לֹא

רָצוֹן וְלֹא מַזְוַשָּׁבָה.

כְּשֶׁמְּאִירָה הַמַּזְוַשָּׁבָה וְלֹא נוֹדָע מַמַּה מְּאִירָה, אָז מִתְלַבֶּשֶׁת וְנִסְתֶּרֶת בְּתוֹךְ הַבִּינָה, וּמֵאִיר מִי שֶׁמֵּאִיר, וְנִכְנָסִים זֶה בָּזֶה, עַד שֶׁכֻּלָּם נִכְלָלִים כְּאֶחָד. וּבְסוֹד הַקָּרְבָּן כְּשֶׁהוּא עוֹלֶה, הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה וּמֵאִיר זֶה בָּזֶה. אֲזַי כֻּלָּם עוֹמְדִים בַּעֲלִיָּה, וְהַמַּזְוַשָּׁבָה מִתְעַטֶּרֶת בָּאֵין סוֹף. אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמְּאִירָה מִמָּנּוּ הַמַּזְוַשָּׁבָה הָעֶלְיוֹנָה (שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בָּהּ כְּלָל), נִקְרָא אֵין סוֹף, שֶׁמִּמֶּנּוּ (וּמִמֶּנּוּ) נִמְצֵאת וְעוֹמֶדֶת וּמְאִירָה לְמִי שֶׁמְּאִירָה, וְעַל זֶה הַכֹּל עוֹמֵד. אַשְׁרֵי זֵכְלָכֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה, הַצַּד הָאַוזֵר הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר, כְּמוֹ שֶׁהַקָּשָׁר נִמְצָא לְמַעְלָה בְּשִׁמְוָזָה, אַף כָּךְ גַּם לְמַטָּה בְּשִׁמְוָזָה וְרָצוֹן, לְסַפֵּק אֶת הַכֹּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהָאֵם עוֹמֶדֶת עַל יִשְׂרָאֵל כָּרָאוּי.

בֹּא וּרְאֵה, בְּכָל רֹאשׁ וְזַדֵּשׁ וְזַדֵּשׁ כְּשֶׁהַלְּבָנָה מִתְוַזֶּדֶשֶׁת, נוֹתְנִים לַקֵּץ כָּל בָּשָׂר הַזֶּה זֵכֶלְ אָוָזד יָתֵר עַל הַקָּרְבָּנוֹת לְהִתְעַסֵּק בּוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזֵכֶלְוֹ, וְיִהְיֶה הַצַּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, כְּדֵי שֶׁיִּתְאַוְזְדוּ עִם מַלְכָּם.

וְזֶהוּ הַשָּׂעִיר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זֵכֶלְוֹ שֶׁל עֵשָׂו שֶׁכָּתוּב בּוֹ שָׂעִיר. (בראשית כז) הֵן עֵשָׂו אָזִי אִישׁ שָׂעִר. וְעַל כֵּן הוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזֵכֶלְוֹ, וְיִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּזֵכֶלְכֶם. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּזַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ.

וּבֹא רְאֵה, קֵץ כָּל בָּשָׂר הַזֶּה, כָּל רְצוֹנוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּבָשָׂר תָּמִיד. וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּקּוּן הַבָּשָׂר תָּמִיד אֶלְיוֹ, וְעַל כָּךְ נִקְרָא קֵץ כָּל בָּשָׂר. וּכְשֶׁהוּא שׁוֹלֵט, הוּא שׁוֹלֵט עַל הַגּוּף, וְלֹא עַל הַנְּשָׁמָה. הַנְּשָׁמָה עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ, וְהַבָּשָׂר נִתָּן לַמָּקוֹם הַזֶּה, כְּמוֹ הַקָּרְבָּן – שֶׁהָרָצוֹן עוֹלֶה לְמָקוֹם אָזוּד, וְהַבָּשָׂר לְמָקוֹם אָזוּד.

וְאָדָם שֶׁהוּא צַדִּיק, הוּא קָרְבָּן מַמָּשׁ לְכַפָּרָה, וְאַזוּר שֶׁאֵינוֹ צַדִּיק – לֹא, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) כִּי לֹא לְרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם. וְעַל כֵּן

הַצַּדִּיק הוּא כַּפָּרָה בָּעוֹלָם וְקָרְבָּן מַמָּשׁ. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וַיְכַס הֶעָנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד. שֶׁהָרֵי כְּשֶׁכִּסָּה הֶעָנָן אֶת הַמִּשְׁכָּן, שָׁרְתָה שְׁכִינָה בָּאָרֶץ, וְהָעֲבָרָה רוּחַ הַטֻּמְאָה, שֶׁהוּא (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר, מֵהָעוֹלָם, וְהִסְתַּלֵּק וְנִכְנַס לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְרוּחַ קְדֻשָּׁה שָׁרְתָה עַל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַיְכַס הֶעָנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד.

וְכָתוּב וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן. מִשּׁוּם שֶׁרוּחַ קְדֻשָּׁה שָׁרְתָה עַל הָעוֹלָם, וְרוּחַ הַטֻּמְאָה הִסְתַּלְּקָה, פָּרַט לְשֶׁהִמְשִׁיכוּ אוֹתוֹ אוֹתָם רְשָׁעִים כְּמִקֶּדֶם עַל הָעוֹלָם. שֶׁאִם הֵם לֹא הָיוּ מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ עַל הָעוֹלָם, לֹא הָיָה נִמְצָא. וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִירוֹ מֵהָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְזִרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי ה' דִּבֵּר. וְכָתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ.

בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

סדר ויקרא

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח,(ישעיה ז)שְׁאַל לְךָ אוֹת מֵעִם ה' אֱלֹהֶיךָ הַעֲמֵק שְׁאָלָה אוֹ הַגְבֵּהַּ לְמָעְלָה. הִסְתַּכַּלְתִּי בְּדוֹרוֹת רִאשׁוֹנִים וְדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים, מַה בֵּין דּוֹרוֹת רִאשׁוֹנִים לְדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים? הַדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ יוֹדְעִים וּמִתְבּוֹנְנִים בַּזְּכֻכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְיוֹדְעִים לְצָרֵף הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, וַאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹדְעִים בְּתוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת אֶת הַזְּכֻכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְיוֹדְעִים בְּתוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְתוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת הַמְּזֻהָּמוֹת זְכֻכְמָה לְהַנְהִיג אֶת הַמַּעֲשִׂים בָּעוֹלָם הַזֶּה.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹת וְאוֹת שֶׁנִּמְסְרָה לְמֹשֶׁה, הָיוּ מִתְעַטְּרוֹת וְעוֹלוֹת עַל רָאשֵׁי הַזַּיִּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְכָל הַזַּיִּוֹת הָיוּ מִתְעַטְּרוֹת בָּהֶן, וּפוֹרְחוֹת לְתוֹךְ הָאֲוִיר שֶׁיּוֹרֵד מִתּוֹךְ הָאֲוִיר הָעֶלְיוֹן, דַּקִּיק וְלֹא יָדוּעַ.

וְעוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וְאוֹתִיּוֹת דַּקּוֹת. הָאוֹתִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת יוֹרְדוֹת מִתּוֹךְ הַהֵיכָל הָעֶלְיוֹן הַטָּמִיר שֶׁל הַכֹּל, וְהָאוֹתִיּוֹת הַדַּקּוֹת הָיוּ יוֹרְדוֹת מִתּוֹךְ הֵיכָל אַזֵּר תַּזְהִירוֹן, וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה נִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי.

וְזִוְּגוּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמִּתְזַוְּגְרוֹת בַּסֵּתֶר בְּכָל אוֹת וְאוֹת, כְּמוֹ א׳, אוֹת יְזִידָה, מִתְזַוְּגְרוֹת עִמָּהּ בַּסֵּתֶר שְׁתֵּי אֲוִזְרוֹת לְךָ. וְכֵן כֻּלָּן נִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, וְכֻלָּן נִסְתָּרוֹת בְּתוֹךְ הַזִּוְּגְרִים. אַשְׁרֵיהֶם.

שְׁאַל לְךָ אוֹת – אוֹת מַמָּשׁ. שֶׁכֻּלָּם הָיוּ נוֹסְעִים בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת. וְכֵן בְּרָזָב מַה כָּתוּב,(יהושע ב)וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת, זוֹ אוֹת ו׳, שֶׁזּוֹ נִקְרֵאת אוֹת אֱמֶת. וְאִם תֹּאמַר שֶׁשְּׁאָר הָאוֹתִיּוֹת אֵינָן אֱמֶת – כֵּן, אֶלָּא הָאוֹת הַזּוֹ נִקְרֵאת אוֹת אֱמֶת.

הַעֲמֵק שְׁאָלָה – זוֹ אוֹת ה׳ אֲוִזְרוֹנָה שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אוֹ הַגְּבֵהַּ לְמַעְלָה – זוֹ אוֹת יו״ד הָרֹאשׁ שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב, שְׁאַל נָא אוֹת מֵעִם ה׳ אֱלֹהֶיךָ, אוֹת מִן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מֵעִם ה׳, שֶׁזֶּהוּ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אוֹת אַזֵּת שֶׁבּוֹ, וְהַמִּשְׁכָּן עוֹמֵד עַל זֶה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁעָלָה הֶעָנָן עַל הַמִּשְׁכָּן וְשָׁרָה עָלָיו, כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת וְכָל אוֹתָם כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַעְלָה, כֻּלָּם הָיוּ בְּתוֹךְ הֶעָנָן. מַה כָּתוּב?(שמות מ)וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן. וְכָתוּב, וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן,(שם כד)וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה. אִם מֹשֶׁה לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִכָּנֵס לַמִּשְׁכָּן, לָמָּה הָיָה יוֹשֵׁב בָּהָר כָּל אוֹתָם אַרְבָּעִים הַיָּמִים?

אֶלָּא (כְּדֵי לְקַבֵּל הַתּוֹרָה בְּפַעַם אַזֶּרֶת, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי לוּחוֹת נִשְׁבְּרוּ בָּרִאשׁוֹנָה, וְעַתָּה הָיָה בָּהָר כְּבָרִאשׁוֹנָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן, וַהֲרֵי כָּתוּב (שמות מ) וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן וְכוּ׳, וְכָתוּב וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל

מוֹעֵד, וְכָתוּב וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְגוֹ'. וְכָתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. מַשְׁמָע שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה בָּהָר בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁקָּרָא לוֹ, וְכָתוּב מֵאֹהֶל מוֹעֵד, וְאֹהֶל מוֹעֵד לֹא הָיָה בְּהַר סִינַי, שֶׁהֲרֵי בֵּינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָיָה? אָמַר לוֹ, בְּאוֹתוֹ זְמַן נִשְׁלְמוּ אַרְבָּעִים יָמִים, וְאַרְבָּעִים יָמִים הָיָה מֹשֶׁה בָּהָר, וְעָנָן אַוִּיר עֶלְיוֹן הָיָה מִתַּקֵּן הַמִּשְׁכָּן וּמִתַּקֵּן הַשֻּׁלְחָנוֹת מִכָּל אוֹתָן רוּוְזוֹת קְדוֹשׁוֹת לְהַתְקִין מָקוֹם, שֶׁהֲרֵי)שֶׁנֵּי עֲנָנִים הָיוּ (ס"א עָנָן הַמְּאִיר וְעָנָן הַמַּוְשִׁיךְ), אֶוְזד שֶׁנִּכְנַס בּוֹ מֹשֶׁה, וְאֶוְזד שֶׁשָּׁרוּי הָיָה עַל הַמִּשְׁכָּן. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב,(שמות מ)וּכְבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן. מִלֵּא לֹא כָתוּב, אֶלָּא מָלֵא, שֶׁהָיָה שָׁלֵם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, עִם הַמִּשְׁכָּן שֶׁלְּמַטָּה. תִּקּוּן טָמִיר שֶׁיָּרַד לְמַטָּה וְנִתְקְנָה הַשְּׁכִינָה.

אַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל מַוְזַנּוֹת נִגְנְזוּ. תִּקּוּן רִאשׁוֹן שֶׁל מִשְׁמָרָה אַוְזת מֵאוֹתָן אַרְבַּע מַוְזַנּוֹת, הַכֹּל עַד שֶׁהִתְתַּקְּנוּ. הָרִאשׁוֹן לְצַד יָמִין צַדִּקִיאֵ"ל, הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּוְזַנּוֹת, שֶׁהוּא תַּוְזַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל מִיכָאֵ"ל, וְעִמּוֹ הָיוּ מִתְתַּקְּנִים כָּל אוֹתָם הַמַּוְזַנּוֹת תַּוְזַת יָדוֹ.

וּמְמֻנֶּה אֶוְזד הוּקַם עַל אַרְבַּע שָׁלֹשׁ, אַרְבַּע לְמַטָּה, לְפִי שֶׁכָּל אוֹתָם הַמַּוְזַנּוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כְּשֶׁיּוֹרְדִים לְמַטָּה, מְשַׁנִּים אֶת הַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם בְּשֵׁמוֹת אֲוִזרִים. כְּשֶׁהֵם עֶלְיוֹנִים, לֹא מִשְׁתַּנִּים לְעוֹלָמִים. וְהַמְמֻנֶּה הָעֶלְיוֹן הַוֶּה צַדִּקִיאֵ"ל עוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְפָנִים. אוֹת אַוְזת נוֹצֶצֶת עַל רָאשֵׁיהֶם, וְהִיא א קְטַנָּה. כְּשֶׁהָאוֹת הַוּוֹ נוֹצֶצֶת, כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנּוֹצֶצֶת הַהִתְנוֹצְצוּת הַוּוֹ.

לְפָנִים מֵהֶם – רְזִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּוְזַנּוֹת, שֶׁעוֹמֵד לְפָנִים תַּוְזַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל מִיכָאֵ"ל, וְעִמּוֹ כָּל אוֹתָם מַוְזַנּוֹת שֶׁתַּוְזַת יָדוֹ, וּמְמֻנֶּה אֶוְזד עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בַּשַּׁעַר, שֶׁנִּקְרָא רוּמִיאֵ"ל. וְסוֹבְבִים אוֹתוֹ י"ב מְמֻנִּים, שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ אַרְבַּע פָּעָמִים. וְרְזִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עוֹמֵד עַל כֻּלָּם, שֶׁלֹּא הִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ. אוֹת אַוְזת נוֹצֶצֶת עַל רֹאשָׁם שֶׁל כָּל אוֹתָם הַמַּוְזַנּוֹת, וְהִיא אוֹת ר'. כְּשֶׁזּוֹ נוֹצֶצֶת, כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת. הָאוֹת הַזּוֹ עוֹמֶדֶת עַל הָעֹנֶשׁ שֶׁל מְגַלֵּה הַסּוֹדוֹת, וְסִימָנְךָ – רֵישׁ וְקָלוֹן.

לְפָנִים מֵהֶם יוֹפִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּזָּנוֹת, תַּזַּת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל מִיכָאֵ"ל וְעַמּוֹ הָיוּ מִתְקָנִים כָּל אוֹתָם הַמַּזָּנוֹת שֶׁתַּזַּת יָדוֹ, וְלֹא הִתְגַּלוּ כָּאן בַּזֶּשְׁבּוֹן, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁלְמוּ כָּאן עַד שֶׁבָּאוּ לְבֵית עוֹלָמִים, שֶׁשָּׁם כֻּלָּם נִשְׁלְמוּ, וְהִתְרַבּוּ הַמַּזָּנוֹת בִּשְׁלֵמוּת. וּמַה שֶּׁאָמַרְנוּ כָּאן, כָּל אוֹתָם הַמַּזָּנוֹת שֶׁתַּזַּת יָדוֹ, שֶׁנִּמְסְרוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְהַכְנֵס עִמּוֹ וּמְמֻנֶּה אֶזְהָר עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וּשְׁמוֹ זָקְבִּיאֵ"ל, וי"ב מְמֻנִּים סוֹבְבִים אוֹתוֹ לְכָל עֵבֶר שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְיוֹפִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עוֹמֵד עַל כֻּלָּם, שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה שְׁמוֹ.

אוֹת אַזַּת נוֹצֶצֶת עַל רָאשֵׁיהֶם שֶׁל כָּל הַמַּזָּנוֹת הַלָּלוּ, וְהִיא הָאוֹת ק׳. כְּשֶׁזּוֹ נוֹצֶצֶת, כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת. הָאוֹת הַזּוֹ ק׳ תְּלוּיָה בָּאֲוִיר, נִכְנַעַת שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בְּיוֹם, וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת. שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ קַר, הֵן אוֹתִיּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בָּאֶמְצַע. אַזַּת הַמְכַסָּה עַל אוֹת א׳, וְאַזַּת שֶׁמְּכַסָּה עַל אוֹת י׳, שֶׁהִיא אַזַּר כָּךְ.

לְפָנִים מֵהֶם קְדוּמִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּזָּנוֹת, תַּזַּת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל מִיכָאֵ"ל, עַמּוֹ הָיוּ מִתְתַּקְנִים כָּל אוֹתָם הַמַּזָּנוֹת שֶׁתַּזַּת יָדוֹ. וּמְמֻנֶּה אֶזְהָר עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בַּשַּׁעַר, שֶׁנִּקְרָא אַרְיֵאֵ"ל. וי"ב מְמֻנִּים סוֹבְבִים אוֹתוֹ שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל צַד, וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה קְדוּמִיאֵ"ל עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה שְׁמוֹ לְעוֹלָמִים. אוֹת אַזַּת עוֹמֶדֶת וְנוֹצֶצֶת עַל רָאשֵׁיהֶם, וְהִיא הָאוֹת י׳. כְּשֶׁזּוֹ נוֹצֶצֶת, כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת שֶׁנּוֹצֶצֶת. הָאוֹת ק׳ כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, מְכַסָּה עַל הָאוֹת הַזּוֹ י׳, ר׳ מְכַסָּה עַל א׳.

לְפָנַי וְלִפָּנִים, בַּמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, נוֹצֶצֶת אוֹת אַזַּת בַּסֵּתֶר וּבְגְנִיזָה, וְהִיא הָאוֹת ו׳. וְהָאוֹת ו׳ הַזּוֹ נוֹצֶצֶת בְּהִתְנוֹצְצוּת עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְקוֹל יוֹצֵא מִבֵּינֵיהֶן שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, וְאָז מַכֶּה הַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל הָאוֹת ו׳ לַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל הָאוֹת י׳, וְיוֹצֵאת אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת מִתּוֹךְ מְקוֹם(שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ)הַקֹּדֶשׁ, וּמַכֶּה לְתוֹךְ הַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל הָאוֹת י׳.

וְאָז הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת י׳ מַכֶּה לִפָּנִים הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת ק׳, וְיוֹצֵאת הִתְנוֹצְצוּת

הָאוֹת ק׳ וּמַכֶּה לְתוֹךְ הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת ר׳, וְיוֹצְאִים כָּל הַנִּיצוֹצוֹת וּמִתְזַוְּגִים לְתוֹךְ הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת א׳ שֶׁעוֹמֶדֶת. וְהַקּוֹל הָיָה יוֹצֵא וּמַכֶּה בְּכָל אוֹתָם הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת כְּאֶחָד, הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת ו׳ בְּיו״ד, הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל יו״ד בְּק׳, הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל ק׳ בְּר׳, וְהַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל ר׳ בְּא׳. וּמִתְזַוְּגִים זִקּוּקֵי הַנִּיצוֹצוֹת וְיוֹצְאִים אֲוִיר כָּךְ. וְאֲוִיר שֶׁמִּתְזַוְּגִים בְּנִיצוֹצוֹתֵיהֶם, יוֹצֵא קוֹל מִבֵּינֵיהֶם, וּמִתְזַוְּגִים בְּסוֹד זֶה וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וּמֹשֶׁה הָיָה מִסְתַּכֵּל כָּל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁלֹּא נִכְנַס.

אֲוִיר כָּךְ זָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהָיוּ מִתְגַּלְגְּלוֹת בְּמַקְלוֹ, בְּצִרּוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ לְאָדָם בְּגַן עֵדֶן. הָאוֹת א׳ לְהַכְנֵס לְתוֹךְ הַסֵּתֶר, לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, וְיוֹצֵאת ו׳, וְנוֹתֶנֶת מָקוֹם לָאוֹת א׳, וּמִתְזַוֶּגֶת א׳ לְתוֹךְ ו׳ שֶׁאֲוִירֵיהּ קַר, וְי׳ נִכְנֶסֶת בֵּין ק׳ וְר׳, וְנִמְצָא קִיר. וְנֶחְקָקוֹת וּמִתְנוֹצְצוֹת כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וְקוֹל יוֹצֵא מִבֵּינֵיהֶן, וּמִתְזַוְּגִים הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, וְיוֹצְאוֹת הַזּוּעָה וּמִתְגַּלּוֹת לְכָל אוֹתָם הַמְזֻמָּנוֹת, שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים עִם הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ. וּכְשֶׁמִּתְזַוְּגִים הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, מַכֶּה קוֹל בֵּינֵיהֶם, הֵם נִרְאִים בַּזִּקִּיקוֹתֵיהֶם לְכָל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת אוֹקִיר. וְקוֹל זוּעָה מִבֵּינֵיהֶם וְקוֹרֵא בֵּין אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת:(ישעיה יג)אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז וְאָדָם מִכֶּתֶם אוֹפִיר.

אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁרָאָה אֶת כָּל זֶה, אֲבָל הַצִּרּוּף הַזֶּה לֹא נִרְאָה לְעֵינֵי מֹשֶׁה, אֶלָּא הַצִּרּוּף הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא וַיִּקְרָא, אֶת זֶה הָיָה רוֹאֶה מֹשֶׁה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. וְצִרּוּף זֶה אֲוִיר לֹא מְגַלִּים לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם לֹא מוֹדִיעִים לְפָנָיו, וְסִימָנְךָ –(במדבר יב)צְאוּ שִׁלְשִׁתְכֶם, וְכָתוּב וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם, וְכָתוּב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ, וְכָתוּב לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מוֹדִיעִים שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם לְפָנָיו.

עָלוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְזָזְרוּ בְּכָל אוֹתָם הַמְזֻמָּנוֹת כְּמוֹ זֶה, בַּצִּרּוּף הַזֶּה: אוֹקִיר. וְקוֹל יָצָא וְהִכְרִיז וְאָמַר: אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז וְגוֹ׳. אֲוִיר כָּךְ נִמְשְׁכוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהָיוּ נוֹצְצוֹת עַל רָאשֵׁי כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת, וְשָׁכְכוּ עַד שֶׁהִתְתַּקְּנוּ לִמְקוֹמוֹתֵיהֶן.

הָרֹאשׁ לְצַד שְׂמֹאל זְוִיקִיאֵ"ל, הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּזָּנוֹת לְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים לְשַׁעַר הַמִּשְׁכָּן, תַּזַּת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל גַּבְרִיאֵ"ל. וְעִמּוֹ מִתְתַּקְּנִים בְּאוֹתוֹ הַשַּׁעַר כָּל אוֹתָם הַמַּזָּנוֹת שֶׁתַּזַּת יָדוֹ, וּמְמֻנֶּה אֶזֶד הָעֻמַּד עַל הַשַּׁעַר בַּזּוּיִן, וּשְׁמוֹ גַּזְרִיאֵ"ל. וְעִמּוֹ י"ב מְמֻנִּים שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתוֹ שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ לְכָל צַד לְאַרְבָּעָה צְדָדִים.

וְאֵלּוּ שְׁנִינוֹת שֶׁל לַהַט הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת בִּידֵיהֶם. וְהַמְמֻנֶּה הַזֶּה זְוִיקִיאֵ"ל עוֹמֵד עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה בְּפָנִים. אוֹת אַזַּת נוֹצֶצֶת עַל רֹאשָׁם, וְהִיא הָאוֹת א'. שֶׁהֲרֵי אֵלֶּה לֹא עוֹמְדִים וְלֹא שׁוֹאֲלִים(נוֹסְעִים)אֶלָּא בַּסּוֹד שֶׁל א', שֶׁהִיא יָמִין, מִשּׁוּם שֶׁשְּׂמֹאל אֵין נוֹסַעַת אֶלָּא בְּיָמִין. הַיָּמִין תָּמִיד נוֹסַעַת לִשְׂמֹאל, שֶׁא' אוֹת נוֹצֶצֶת וְיוֹצֵאת מִיָּמִין. וְאָז נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנּוֹצֶצֶת אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת.

לְפָנִים מִמֶּנּוּ רַהֲטִיאֵ"ל, גְּדוֹל הַמַּזָּנוֹת, שֶׁעוֹמֵד בְּפָנִים תַּזַּת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל גַּבְרִיאֵ"ל, וְעִמּוֹ כָּל אוֹתָם מַזָּנוֹת תַּזַּת יָדוֹ, וּמְמֻנֶּה אֶזֶד עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בַּשַּׁעַר, שֶׁנִּקְרָא קַדְשִׁיאֵ"ל, וְסוֹבְבִים אוֹתוֹ י"ב מְמֻנִּים שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ אַרְבַּע פָּעָמִים. וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה רַהֲטִיאֵ"ל עוֹמֵד עַל כֻּלָּם, שֶׁלֹּא מִשְׁתַּנֶּה שְׁמוֹ. אוֹת אַזַּת נוֹצֶצֶת עַל רָאשֵׁיהֶם שֶׁל כָּל הַמַּזָּנוֹת הַלָּלוּ, וְהָאוֹת הַזּוֹ הִיא ז', וְהִיא מִתְזַלְּפָת בְּתוֹךְ תִּקּוּן הַמִּשְׁכָּן בָּאוֹת ל'. זוֹ מִתְזַלְּפָת בְּסוֹד שֶׁל (במדבר כד)יִזַּל מַיִם מִדָּלְיָו. וּמִתְזַלְּפָת בַּזְּקִיקוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, וְנִקְרָא זִלּוּף ל'. כְּשֶׁזּוֹ נוֹצֶצֶת עַל רֹאשָׁם שֶׁל כָּל הַמַּזָּנוֹת הַלָּלוּ, אָז כֻּלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתוֹ צַד שֶׁל אוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת.

לְפָנִים מִזֶּה קַפְצִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, גְּדוֹל הַמַּזָּנוֹת, תַּזַּת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל גַּבְרִיאֵ"ל, וְעִמּוֹ הָיוּ מִתְקַנִּים כָּל אוֹתָם הַמַּזָּנוֹת שֶׁתַּזַּת יָדוֹ, הֵם נִמְסְרוּ לוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וּמְמֻנֶּה אֶזֶד עוֹמֵד עֲלֵיהֶם שֶׁשְּׁמוֹ עֲזָאֵ"ל, וְי"ב מְמֻנִּים סוֹבְבִים אוֹתוֹ בְּכָל עֵבֶר שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ כְּפִי שֶׁהִקַּבְּנוּ, וְקַפְצִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עוֹמֵד עַל כֻּלָּם. אוֹת אַזַּת נוֹצֶצֶת עַל רֹאשָׁם שֶׁל כָּל הַמַּזָּנוֹת הַלָּלוּ, וְהִיא הָאוֹת ד', וְכֻלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת שֶׁל אוֹתָהּ הָאוֹת. הָאוֹת הַזּוֹ תְּלוּיָה בְּתוֹךְ הָאֲוִיר, עַל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲזָרוֹת.

לְפָנִים מִזֶּה שֶׁמְּעִיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל, זֶה מִתְזַוֵּג לְאַרְבָּעָה שֵׁמוֹת, בְּגִלַּל שֶׁלֹּא עוֹמֵד בַּזִּקִּיקוֹתָיו. לִפְעָמִים לְצַד יָמִין וְלִפְעָמִים לְצַד שְׂמֹאל, וְעָמּוֹ י"ב מְמֻנִּים שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתוֹ לְכָל עֵבֶר שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְרַגְשִׁיאֵ"ל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עַל אֵלֶּה הַי"ב, תַּזַּת אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הָאַזַּר. וְאוֹת אַזַּת נוֹצֶצֶת עַל רָאשֵׁיהֶם לְמַעְלָה, וְהָאוֹת הַזּוֹ הִיא הָאוֹת ה', וְזוֹ תְּלוּיָה בָּאֲוִיר עַל כָּל שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת בְּאוֹתָהּ הָאוֹת ד' שֶׁאָמַרְנוּ. אַרְבַּע אֵלּוּ עוֹלוֹת מֵעַל כָּל שְׁאָר הָאֲזָרוֹת, וְכֻלָּם נוֹסְעִים לְאוֹתָהּ הִתְנוֹצְצוּת שֶׁתְּלוּיָה מֵאוֹתָהּ הָאוֹת.

לְפָנַי וְלִפְנִים, בַּמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, נוֹצֶצֶת אוֹת אַזַּת בְּתוֹךְ סֵתֶר הַקֹּדֶשׁ, וְהִיא הָאוֹת ם הַסְּתוּמָה. זוֹ נוֹצֶצֶת בְּהִתְנוֹצְצוּת עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְיוֹצֵא קוֹל מִבֵּין הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ. אָז מַכָּה הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹת הַזּוֹ, וְנוֹטֶלֶת שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֲזָרוֹת נוֹצְצוֹת שֶׁתְּלוּיוֹת בָּאֲוִיר, וְהֵן ד' ה' וְנִשְׁאָר אֵל, וּמִתְזַוְּגוֹת בָּאֲזָרוֹת הַלָּלוּ שֶׁל צַד יָמִין, וּמַכּוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְכֻלָּן נוֹסְעוֹת וְזוֹוְרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת כְּבָרִאשׁוֹנָה וְיוֹצְאוֹת הַזּוּצָה, וְאָז נִקְרָאוֹת וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה.

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. רַבִּי זְזִיָּא פָּתַח וְאָמַר,(שִׁיר ה) בָּאתִי לְגַנִּי אֲזוֹתִי כַּלָּה אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשָׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם זַלְבִּי וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. כָּתוּב אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם זַלְבִּי, אַזַּר כָּךְ – אִכְלוּ רֵעִים. מִי שֶׁמַּזְמִין אֶת הָאַזַּר, כְּשֶׁמָּזוֹן מִתַּקֶּן לְפָנָיו. אַזַּר שֶׁאָכַל, אֵיךְ יַזְמִין אֶת הָאַזַּר?

אֶלָּא אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְטַהֵר אוֹתָם וְהִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּמִשֶּׁהִתְרַצָּה בָּהֶם, רָצָה לְהַעֲלוֹתָם מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם. בֹּא רְאֵה,(אַזַּר שֶׁנַּעֲשָׂה הַמּוֹשְׁכָן)בְּיוֹם שֶׁהוּקַם הַמּוֹשְׁכָן לְמַטָּה, בְּאוֹתוֹ יוֹם הוּקַם מִשְׁכָּן אַזַּר לְמַעְלָה עָמּוֹ, שֶׁכָּתוּב(שְׁמוֹת מ)הוּקַם הַמִּשְׁכָּן, סְתָם. וְאוֹתוֹ יוֹם הָיָה שִׁמְּזוֹתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

כֵּיוָן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, מַה כָּתוּב?(שם) וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. כְּשֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּךְ, אָמַר, וּמָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה הוּקַם, וְהוּא בַּזוּיִן?! מִיָּד – וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ, מֹשֶׁה, זַנֶּכֶת הַבַּיִת בַּמָּה הִיא? בְּסְעוּדָה, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בָּאתִי לְגַנִּי אֲוַזְתִּי כַלָּה וְגוֹ'.(וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַפָּסוּק הַזֶּה. אֲבָל בָּאתִי)

דָּבָר אַוָּזר בָּאתִי לְגַנִּי – זֶה גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה. אֲוַזְתִּי כַלָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם הִזְדַּוְּגוּ זְווּגִים בַּכֹּל, הִזְדַּוְּגוּ זְווּגִים בְּאוֹתוֹ גַּן עֵדֶן, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם הִתְבָּרְכוּ מֵהַשְׁקָאַת הַנַּזַל וְנִקְשְׁרוּ כָּל אֶזֶד בַּזִּוְּגוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשָׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם זַלְבִּי. כֻּלָּם הֵשִׁקוּ וְהִתְרַווּ מִמַּעְיַן הַנַּזַל.

אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה, וְכֻלָּם עֲנָפִים,(עוֹלָמוֹת)כֻּלָּם הִתְבָּרְכוּ וְנִווֹנוּ כְּשֶׁאֵלֶּה הִתְבָּרְכוּ לְמַעְלָה. וּבַמָּה מִתְבָּרְכִים וּמִתְבַּשְּׂמִים? כֻּלָּם בְּרֵיזַ הַקָּרְבָּן.

רעיא מהימנא

פָּתַזוּ וְאָמַר, בָּאתִי לְגַנִּי אֲוַזְתִּי כַלָּה – הִיא מַלְכוּת, אַדְנָ"י. אָרִיתִי מוֹרִי – זֶה זֶסֶד, הַדַּרְגָּה שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו אֵלֶיךָ לִי אֶל הַר הַמּוֹר. עִם בָּשָׂמִי – זֶה נֶצַזוּ, הַדַּרְגָּה שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וְאַתָּה קַזּוּ לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ. וְהֵם זְרוֹעַ יָמִין בְּיֶרֶךְ יָמִין, וְסוֹד הַדָּבָר – נְעָמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַזוּ. וְאוֹתָן שְׁתֵּי הַבְּרָכוֹת כְּנֶגְדּוֹ – אַוַּת מָגֵן אַבְרָהָם, וְהַשְּׁנִיָּה עֲבוֹדָה, שֶׁהִיא רְצֵה.

אָכַלְתִּי יַעְרִי – זוֹ גְּבוּרָה, פַּזַּד יִצְזָק. עִם דִּבְשִׁי – הוֹד, הַדַּרְגָּה שֶׁל דָּוִד, וְהֵינוּ זְרוֹעַ שְׂמֹאל עִם יֶרֶךְ שְׂמֹאל. שָׁתִיתִי יֵינִי עִם זַלְבִּי – גּוּף וּבְרִית, יַעֲקֹב עִם שְׁלֹמֹה. אַוַּר כָּךְ, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים – י"ב שְׁבָטִים בְּי"ב בְּרָכוֹת. תּוֹסֶפֶת בִּרְכַּת הַמִּינִים מִי אוֹכֵל אוֹתָהּ? אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ, בָּאתִי לְגַנִּי אֲוַזְתִּי כַלָּה. וְיֵשׁ מִי שֶׁמְּזַלֵּק אוֹתָם בְּסוֹד אַוָּזר. אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשָׂמִי – גּוּף וּבְרִית. יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי – שׁוֹק יָמִין עִם שְׂמֹאל. יֵינִי עִם זַלְבִּי – זְרוֹעַ שְׂמֹאל

עִם יָמִין, שֶׁהֵם – יֵינִי גְּבוּרָה, זְלָבְּי זְסֶד.(ע"כ רעיא מהימנא)

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיָּרְדָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁרוֹת דִּיוּרָהּ בָּאָרֶץ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לָהּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת וְשִׁמְוָזָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהִיא הִתְבַּשְּׂמָה, לָצֵאת מִמֶּנָּה בְּרָכוֹת לַכֹּל. כְּשֶׁאֵלּוּ הַשִּׁשָּׁה מִתְבָּרְכִים, אָז כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים כְּאָזְד לְמַטָּה וּמִתְבָּרְכִים לְמַעְלָה.(וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל)וְיִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים מִכֻּלָּם. דָּבָר אַזֵּר בָּאתִי לְגַנִּי אֲזוֹתִי כַּלָּה – רַבִּי יְצְוָק אָמַר, אֵין מְזַדַּוֵּג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא(וְיִשְׂרָאֵל)עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁאֵלּוּ הַשִּׁשָּׁה מִתְרַוִּים מֵהַשְׁקָאַת הַנַּזַל שֶׁלֹּא פָּוֹסֵק.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים. אֵלּוּ כָּל בַּעֲלֵי הַיְבָמָה וְהַיְלָלָה, שֶׁכֻּלָּם הִתְבַּשְּׂמוּ וְהִתְבָּרְכוּ כְּאָזְד, שֶׁהֲרֵי מִסְעֻדַּת הַמֶּלֶךְ כֻּלָּם נֶהֱנִים. וּמָתַי כֻּלָּם אוֹכְלִים? בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ(הִשְׁתַּמַּזז)בָּא שָׁמֵזַז, וְלָכֵן הַמֶּלֶךְ הִשְׁתַּמַּזז, וּמְשַׁמֵּזַז אֶת הַגְּבִירָה בָּרִאשׁוֹנָה, אַזַּר כָּךְ כֻּלָּם אוֹכְלִים וּשְׁמֵזִים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, אֵלּוּ הֵם הַשִּׁשָּׁה שֶׁאָמַרְנוּ, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם,(שיר א)הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ זְדָרָיו וְגוֹ'. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ, מֵאוֹתוֹ הַיַּיִן הַמְּרֻוֶּה אֶת הַכֹּל. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאוֹתָם הַשִּׁשָּׁה הִתְבָּרְכוּ, אָז כָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה מִתְבָּרְכִים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַכֹּל יָפֶה, אֲבָל סוֹד הַדָּבָר – אִכְלוּ רֵעִים לְמַעְלָה, שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים לְמַטָּה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, מִי הֵם לְמַעְלָה וּמִי הֵם לְמַטָּה? אָמַר לוֹ, יָפֶה שָׁאַלְתָּ, זֶה הַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁהֵם בְּאַוְזוּדוּת וּבְשִׁמְוָזָה שֶׁאֵין נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, אֵלּוּ נִקְרָאִים רֵעִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(בראשית ב)וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן, וְעֵדֶן וְנָהָר אֵין נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, וְנִמְצָאִים לְעוֹלָמִים בְּרָצוֹן וּבְאַוְזוּדוּת וּבְשִׁמְוָזָה. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, אֵלֶּה הֵם לְמַטָּה שֶׁנִּקְרָאִים דּוֹדִים לְזְמַנִּים יְדוּעִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָם עֶלְיוֹנִים כָּתוּב בָּהֶם אֲכִילָה בְּלֹא שְׁתִיָּה. מָה הַטַּעַם?

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ נְאדוֹת יַיִן, צָרִיךְ אֲכִילָה. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם שָׁרוּי הַיַּיִן הַמְשַׁמֵּר, כָּתוּב בָּהֶם אֲכִילָה. וּבְאוֹתָם הַתַּוְוחוֹנִים שֶׁצְּרִיכִים הַשְׁקָיָה, בָּהֶם כָּתוּב שְׁתִיָּה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּטִיעוֹת צְרִיכוֹת הַשְׁקָיָה מֵהַנָּזָל הֶעָמוֹק. וְלָכֵן, בְּאֵלּוּ אֲכִילָה וּבְאֵלּוּ שְׁתִיָּה. אֵלּוּ רֹעִים וְאֵלּוּ דוֹדִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, נִרְאֶה שֶׁהַדּוֹדִים הֵם זֲבִיבוֹת, לָמָּה הֵם תַּוְוחוֹנִים? אָמַר לוֹ, אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתּוֹקְקִים זֶה לָזֶה וְלֹא תָּמִיד נִמְצָאִים, נִקְרָאוּ דוֹדִים. וְאֵלּוּ שֶׁנִּמְצָאִים תָּמִיד וְלֹא מִתְכַּסִּים וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, נִקְרָאוּ רֹעִים. וְלָכֵן אֵלּוּ דוֹדִים וְאֵלּוּ רֹעִים, אֵלּוּ בְּרָצוֹן וּבְאַזְוָדוּת תָּמִיד וְאֵלֶּה בְּתִשּׁוּקָה לְפָעָמִים. וְזוֹהִי שְׁלֵמוּת הַכֹּל, כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז שְׁמִזָּה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

רַבִּי זְוְקִיָּה בֵּאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בַּקָּרְבָּנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵם סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ לְהַקְרִיב לְפָנָיו, וְנֶהֱנִים מִמֶּנָּה בַּעֲלֵי הַדִּינִים, וְכֻלָּם מִתְבַּשְּׂמִים, וְנִמְצֵאת שְׁמִזָּה בַּכֹּל.

רַבִּי אָזָא בֵּאֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסָה שְׁכִינָה לַמִּשְׁכָּן, כְּשֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת וּשְׁמָזוֹת בַּכֹּל, וְנִכְנְסָה הַשְׁכִינָה כְּמוֹ כַּלָּה לַחֻפָּה, וְאָז נִשְׁלְמוּ נִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה וְנֶאֱזָזוּ בַּקָּדוֹשׁ- בָּרוּךְ- הוּא בָּאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(שמות כה)וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם, וְאָז הִתְבַּשְּׂמוּ עֶלְיוֹנִים וְתַתַּזְוחוֹנִים.

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח,(שיר ב)הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב נִרְאוּ בָאָרֶץ, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ? שֶׁהֲרֵי בְּאָרֶץ אַזַּת מַסְפִּיק. אֶלָּא הַנִּצָּנִים – אֵלּוּ אוֹתָן הַנְּטִיעוֹת שֶׁעָמַר אוֹתָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשָׁתַל אוֹתָן בִּמְקוֹם אַזַּר, וְגָדְלוּ כִּנְטִיעָה כְּשֶׁמּוֹצִיאָה פָּרִזִים.

נִרְאוּ בָאָרֶץ, שֶׁהָאָרֶץ הַזּוֹ מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם כָּרָאוּי. וּמִיהוּ? הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הָאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה, אֶרֶץ וַדַּאי. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ, הָעֵת לַעֲקֹר אֶת שִׁלְטוֹן גְּדוֹלֵי הָעַמִּים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַל יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן.

וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ – זוֹ הָאָרֶץ שֶׁלְּמַטָּה שֶׁיִּרְשׁוּ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי יְהוֹשֻׁעַ. מִי הוּא קוֹל הַתּוֹר? זֶהוּ הַתַּיָּר הָעֶלְיוֹן שֶׁהוֹזְהַר עָמָּהּ כְּשֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, וְאָז הִתְעַטֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַטְרוֹתָיו כְּמוֹ זָתָן עִם כַּלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(שם ג)צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ'.

בְּסֵפֶר הָאַגָּדָה אָמַר, קוֹל הַתּוֹר – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נִקְרֵאת סְתָם תּוֹרָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה נִקְרֵאת תּוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקָּר, וַיִּקְרָא. זוֹ שְׁלֵמוּת. וְזוֹ לֹא כָּךְ, וַאֲנִי בֵּאַרְתִּי כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְכָךְ זֶה.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיָּרְדָה שְׁכִינָה לַמִּשְׁכָּן, כָּתוּב כַּלּוֹת מֹשֶׁה, וָסֵר ו', כַּלַּת מֹשֶׁה וַדַּאי, וּפָרְשׁוּהָ. אֲבָל סוֹד הַדָּבָר – כַּלַּת מֹשֶׁה זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד, וְלַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן זֶה נֶאֱמַר. כֵּיוָן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, עָמַד מֹשֶׁה בַּזּוּיִן וְאָמַר, לֹא רָאוּי לְהִכָּנֵס אֶלָּא בִּרְשׁוּת. מִיָּד – וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. מִי זֶה וַיִּקְרָא? זוֹ אוֹתָהּ שֶׁהַבַּיִת שֶׁלָּהּ הִיא, אוֹתָהּ כַּלָּה שֶׁכָּל הַבַּיִת בִּרְשׁוּתָהּ. וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא קוֹל, אוֹתוֹ שֶׁאָזוּז בּוֹ מֹשֶׁה.

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח,(ישעיה נ)מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה הֲקָצוֹר קָצְרָה יָדִי מִפָּדוֹת. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצָאוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִמָּהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם וּמִתְפָּאֵר בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל מַשְׁלִימִים אֶת הָאֻמּוֹנָה בָּאָרֶץ, וְיִשְׂרָאֵל הֵם שְׁלֵמוּת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל נִשְׁלָמִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, כְּבָיְכוֹל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִשְׁלָם. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא נִשְׁלָמִים לְמַטָּה בְּמַעֲשֵׂיהֶם וּמִתְזַיְּבִים גָּלוּת, כְּבָיְכוֹל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא שָׁלֵם לְמַעְלָה. שֶׁשָּׁנִינוּ, זֶה עוֹלֶה וְזֶה יוֹרֵד. יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה עוֹלֶה לְמַעְלָה – כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יוֹרֶדֶת לְמַטָּה. הִתְרַוְּזוּ זֶה מִזּוֹ, כְּבָיְכוֹל נִשְׁאָר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּלִי שְׁלֵמוּת, וְהַכֹּל מְשׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת.

וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם, וּבָא

וּמַקְדִּים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְקוֹרֵא וְאוֹמֵר, (ירמיה ג)שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם. וְאֵין מִי שֶׁיָּעִיר אֶת רוּזְוֹ. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה. הִקְדַּמְתִּי – וְאֵין אִישׁ, וְאֵין מִי שֶׁיָּעִיר אֶת רוּזְוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִשְׁתַּכְלֵל בֵּית הַמִּשְׁכָּן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְדִּים וְשָׂרָה בּוֹ. מִיָּד – וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו, וְהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לַזָּטֹא לְפָנָיו וְשֶׁיִּתְמַשְׁכֵּן אֹהֶל מוֹעֵד הַזֶּה בַּזָּטָאֵיהֶם וְלֹא יִתְקַיֵּם בִּידֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. מָה אָמַר לוֹ? מֵאֹהֶל מוֹעֵד, מֵעִסְקֵי אֹהֶל מוֹעֵד שֶׁעֲתִיד לְהִתְמַשְׁכֵּן בַּזָּטָאֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַעֲמֹד בִּקְיוּמוֹ. אֲבָל הָרְפּוּאָה לָזֶה – אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה׳. הֲרֵי לְךָ הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁמְּגַנִּים עַל הַכֹּל.

השלמה מההשמטות סימן א׳

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְזָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאוֹתוֹ תִינוֹק שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וְהָיָה עָיֵף. אָמַר לוֹ, אֲנִי עָיֵף שֶׁלֹּא אָכַלְתִּי הַיּוֹם הַזֶּה. הוֹצִיאוּ לָזֶם וְנָתְנוּ לוֹ. הִתְרַזֵּשׁ לָהֶם גֶּס, וּמָצְאוּ מַעְיָן דַּק שֶׁל מַיִם(תַּזַּת הָאִילָן)תַּזְתֵּיהֶם, וְשָׁתוּ מִמֶּנּוּ וְיָשְׁבוּ.

פָּתַזּ אוֹתוֹ תִינוֹק וְאָמַר, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, לָמָּה כָּאן א׳ זְעִירָה? מִשּׁוּם שֶׁהַקְּרִיאָה הַזּוֹ לֹא הָיְתָה בִּשְׁלֵמוּת. מָה הַטַּעַם? שֶׁלֹּא הָיָה אֶלָּא בַּמִּשְׁכָּן וּבְאֶרֶץ אֲזֻרָת, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת נִמְצֵאת אֶלָּא בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. עוֹד כָּאן שְׁכִינָה, שָׁם שְׁלֵמוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה,(דברי הימים–א א) אָדָם, שֵׁת, אֱנוֹשׁ. אָדָם שְׁלֵמוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. כָּאן נְקֵבָה. עוֹד, סוֹף הַכָּתוּב, וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר, מִשּׁוּם כָּךְ א׳ זְעִירָה, וְעוֹד א׳ זְעִירָה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּכִסֵּא, וְכֶתֶר מַלְכוּת עָלָיו, וְנִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כְּשֶׁיּוֹרֵד וְהוֹלֵךְ לְבֵית עַבְדּוֹ, נִקְרָא מֶלֶךְ קָטָן. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל זְמַן שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, נִקְרָא מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. כֵּיוָן שֶׁהוֹרִיד אֶת מִדּוֹרוֹ לְמַטָּה, הוּא מֶלֶךְ, אֲבָל לֹא

עֶלְיוֹן כְּמוֹ בַּתְּוֹזְלָה, מִשּׁוּם כָּךְ א' זְעִירָה.

וַיִּקְרָא, כָּךְ שָׁנִינוּ, הַזְמִין אוֹתוֹ לְהֵיכָלוֹ. מֵאֹהֶל מוֹעֵד, מִיהוּ אֹהֶל מוֹעֵד? אֹהֶל שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים מוֹעֵד וְזַג וְשַׁבָּת לִמְנוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(בראשית א)וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים, וּבוֹ מַתְוִזילִים לִמְנוֹת אֶת הַוְּשִׁבּוֹן, וּמִיהוּ? הַלְבָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(ישעיה לג)אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן בַּל יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח.

לֵאמֹר, מַה זֶּה לֵאמֹר? כְּדֵי לְגַלּוֹת, אֲבָל הַכֹּל אֶוְזד וְיָפֶה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁלֵּמוּת הוּא בָּמָקוֹם לְגַלּוֹת מַה שֶּׁהָיָה נִסְתָּר בִּפָּנִים, וּבְכָל בָּמָקוֹם לֵאמֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת, שֶׁהֲרֵי הָיָה צָווּי לַלְבָנָה אוֹתוֹ הַדְּבָר מֵהַבָּמָקוֹם שֶׁעָמַד מֹשֶׁה. וַיְדַבֵּר ה' – לְמַעְלָה, אֶל מֹשֶׁה – בָּאֶמְצַע, לֵאמֹר – בַּזּוּוִין(בַּסּוֹף), הַבָּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְגַלּוֹת.

עוֹד וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שמות לט)וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה וְגוֹ'. לָמָּה אֶל מֹשֶׁה? כָּךְ אָמְרוּ, מִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה רָאָה אוֹתוֹ בָּהָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ בְּמַרְאֵה הָעַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(שם כו)כַּאֲשֶׁר הֶרְאָה אֹתְךָ בָּהָר. כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה וְגוֹ'. וְכָתוּב וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר. עַכְשָׁו שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה אִם הוּא כְּמוֹ אוֹתוֹ הַמִּשְׁכָּן שֶׁרָאָה (כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה הוּא אוֹתוֹ מִשְׁכָּן שֶׁרָאָה).

אֲבָל לָמָּה וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה? אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְנוֹת פַּלְטֵרִין לַגְּבִירָה, צִוָּה לָאֻמָּנִים: הַהֵיכָל הַזֶּה בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, וְהַהֵיכָל הַזֶּה בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, כָּאן הַמָּקוֹם לְמִטָּתָהּ, וְכָאן הַמָּקוֹם לִמְנוּוָתָהּ. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם הָאֻמָּנִים, הֶרְאוּ לַמֶּלֶךְ. כָּךְ וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, בַּעַל הַבַּיִת אִישׁ הָאֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁנִּתְכַּן הַהֵיכָל לַגְּבִירָה, הִזְמִינָהּ אֶת הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹל, הִזְמִינָהּ אֶת בַּעְלָהּ עִמָּהּ. מִשּׁוּם כָּךְ וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וּמִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה הוּא בַּעַל הַבַּיִת, מַה כָּתוּב?(שם לג) וּמֹשֶׁה יָקַוז אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִוּוּוּץ לַמַּוְזָנֶה. מֹשֶׁה שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת עָשָׂה כָּךְ, (מַה)שֶּׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם אַוֵּר לַעֲשׂוֹת כָּךְ.

וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו, דַּרְגָּה אַוֶּרֶת עֶלְיוֹנָה. וְאָז, בְּשָׁעָה שֶׁהַזַּדְמִין מֹשֶׁה לְהִכָּנֵס, אָז פָּתַח וְאָמַר, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. מָה אָדָם כָּאן? אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה כְּאֶחָד, פָּתַח וְאָמַר אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שֶׁמֶשׁ יָרֵחַ עָמַד זְבֻלָה. עָמַד וְלֹא עָמְדוּ.

כִּי יַקְרִיב מִכֶּם, כָּאן גַּרְמָן, מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הַקָּרְבָּן שָׁלֵם, שֶׁיִּמָּצְאוּ זָכָר וּנְקֵבָה, מַשְׁמָע מִכֶּם, שֶׁנִּמְצָא כְּמוֹ הַמַּרְאָה שֶׁלָּכֶם. קָרְבָּן לַה׳, שֶׁיַּקְרִיב הַכֹּל לְהִתְאַוֵּד כְּאֶחָד מַעְלָה וּמַטָּה. מִן הַבְּהֵמָה, לְהַרְאוֹת אָדָם וּבְהֵמָה, וְהַכֹּל כְּאֶחָד. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, אֵלּוּ הַמֻּרְכָּבוֹת שֶׁהֵן טְהוֹרוֹת. כֵּיוָן שֶׁאָמַר מִן הַבְּהֵמָה, יָכוֹל מֵהַכֹּל, בֵּין טְהוֹרִים בֵּין טְמֵאִים? וָוָו וְאָמַר, מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן וְגוֹ׳.

קָרְבַּנְכֶם?! קָרְבָּנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה קָרְבַּנְכֶם? אֶלָּא בָּרִאשׁוֹנָה קָרְבָּן לַה׳, וְעַכְשָׁיו קָרְבַּנְכֶם, קָרְבָּן לַה׳ אָדָם, קָרְבַּנְכֶם מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן, לְהַרְאוֹת יִזּוּד מִמַּעְלָה לְמַטָּה. מִמַּטָּה לְמַעְלָה הָיְנוּ קָרְבָּן לַה׳. מִמַּעְלָה לְמַטָּה הָיְנוּ קָרְבַּנְכֶם. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּגַג עֶלְיוֹן לְמַעְלָה, וְכִסְאוֹ מִתֻּקָּן עַל אוֹתוֹ הַגַּג, וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. אָדָם שֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן(דורון)לַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה, עַד שֶׁעוֹלֶה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, לְמָקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וְאָז יוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי מַעֲלִים דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, וְאוֹתוֹ דּוֹרוֹן(שֶׁל הַמֶּלֶךְ)מִן הַמֶּלֶךְ הוּא. יוֹרֵד דּוֹרוֹן מִמַּעְלָה לְמַטָּה, הֲרֵי יוֹדְעִים שֶׁאוֹתוֹ דּוֹרוֹן יוֹרֵד מִלְמַעְלָה לַאֲהוּב הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא לְמַטָּה. כָּךְ בַּתְּוּזָלָה אָדָם, עוֹלֶה בְּדַרְגּוֹתָיו מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְזֶה קָרְבָּן לַה׳ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר. יוֹרֵד בְּדַרְגּוֹתָיו מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְאָז קָרְבַּנְכֶם.

מִשּׁוּם כָּךְ,(שיר השירים ה)אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי וְגוֹ׳. הָיְנוּ אָדָם קָרְבָּן לַה׳, אִכְלוּ רֵעִים, הָיְנוּ מִן הַבְּהֵמָה וּמִן הַצֹּאן, וְאָז תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם. בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצוּזָק וְנָשְׁקוּהוּ. אָמְרוּ, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁזִּכָּנוּ לִשְׁמוֹעַ אֶת זֶה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נָאֶה הוּא לְאוֹתוֹ תִּינוֹק שֶׁלֹּא יָדַע אֶת כָּל זֶה, וַאֲנִי פַּוּוזֵד

עָלָיו אִם יִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם בִּגְלַל זֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְלָמָּה? אָמַר לוֹ, שֶׁהֲרֵי יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וַאֲנִי פָּוֹזֵד עָלָיו, שֶׁטָּרַם יַגִּיעַ לְפָרְקוֹ יִתְבּוֹנֵן וְיַשְׁגִּיחֵנִי וְיַעֲנִישׁוּ אוֹתוֹ. שָׁמַע אוֹתוֹ הַתִּינוֹק, אָמַר, אֵינִי פָּוֹזֵד מֵעֲנֹשׁ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהִסְתַּלֵּק אָבִי מִן הָעוֹלָם, בֵּרַךְ אוֹתִי וְהִתְפַּלֵּל עָלַי, וְיוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁזְּכוּת אָבִי תָּגֵן עָלַי. אָמְרוּ לוֹ, מִי הוּא אָבִיךָ? אָמַר, בְּנוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא. לָקְחוּ אוֹתוֹ וְהִרְכִּיבוּ אוֹתוֹ עַל כִּתְפֵיהֶם שְׁלֹשָׁה מִילִין. הָלְכוּ וְסִדְּרוּ אֶת הַדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי יֶרֶשֶׁת הַתּוֹרָה הוּא יָרַשׁ, וְאִלְמָלֵא זְכוּת אָבִיו, הָיָה נֶעֱנָשׁ מִלְמַעְלָה, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים אַזַּר הַתּוֹרָה, מוֹרִישׁ אוֹתָהּ לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעוֹלָמִים.(ע"כ מהשמטות).

רַבִּי זְוִקְיָה הָיָה מָצוּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁנִּקְרָא קָרְבָּן, קָרוֹב הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, אוֹ קְרִיבוּת. מַה זֶּה קָרְבָּן? אָמַר לוֹ, הֲרֵי זֶה יָדוּעַ לַזְּבָרִים, קָרְבָּן הוּא מֵאוֹתָם הַכְּתָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנִּקְרָבִים כֻּלָּם כְּאֶזֶד וְנִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה עַד שֶׁכֻּלָּם נַעֲשִׂים אֶזֶד, בְּיִזּוּד שָׁלֵם, לְתַקֵּן אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קָרְבָּן לַה'. קָרְבָּן שֶׁל אוֹתָם כְּתָרִים קְדוֹשִׁים לַה' הוּא, לְהִתְתַּקֵּן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְיַזְּדוֹ כָּרָאוּי כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ רַזְמִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו לְבַשֵּׁם אֶת הַכֹּל.

וְכָל זֶה כְּדֵי לְעוֹרֵר רַזְמִים וְלֹא לְעוֹרֵר דִּין. וּמְשׁוּם כָּךְ לַה' הוּא, וְלֹא לֵאלֹהִים. לַה' – אָנוּ צְרִיכִים לְעוֹרֵר רַזְמִים, וְלֹא לֵאלֹהִים. אָנוּ רוֹצִים רַזְמִים וְלֹא דִּין. אָמַר, אַשְׁרֵי זָכְיָתִי שֶׁשָּׁאַלְתִּי וְהִרְוַוְתִי אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְזֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר. אֲבָל הֲרֵי כָּתוּב,(תהלים נא)זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. זִבְחֵי אֱלֹהִים כָּתוּב, וְלֹא זִבְחֵי ה'.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, קָרְבַּן אֱלֹהִים לֹא כָּתוּב, אֶלָּא זִבְחֵי אֱלֹהִים. וְלָכֵן שְׁזִיטָתָן בַּצָּפוֹן, שֶׁהֲרֵי זִבְיוֹנָה הִיא בִּשְׁבִיל אֱלֹהִים, אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַגְּבוּרָה שֶׁיִּתְבַּשֵּׁם וְיִשְׁבֹּר אֶת רוּחַ הַדִּין, וְיֶחֱלַשׁ הַדִּין, וְיִתְגַּבְּרוּ רַחֲמִים עַל דִּין. וְעַל כֵּן זִבְחֵי אֱלֹהִים, לִשְׁבֹּר אֶת הַכֹּחַ וְהַתֹּקֶף שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב רוּחַ נִשְׁבָּרָה,

שֶׁתִּהְיֶה אוֹתָהּ רוּחַ הַתַּקִּיפָה נִשְׁבָּרָה, וְלֹא יִתְגַּבֵּר רוּחָהּ וְכוֹחָהּ וְתָקְפָּהּ. וְאָז אָדָם צָרִיךְ לַעֲמֹד עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּרוּחַ נִשְׁבָּרָה, וְיִתְבַּיֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה אוֹתָהּ רוּחַ תַּקִּיפָה שְׁבוּרָה, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁהַדִּין יִתְבַּשֵּׁם, וְיִתְגַּבְּרוּ הָרַחֲמִים עַל הַדִּין.

אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב הַפָּסוּק הַזֶּה: אָדָם כִּי יַקְרִיב קָרְבָּן לַה'. מַה זֶּה מִכֶּם? לְהוֹצִיא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהִקְרִיב קָרְבָּן כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְכָאן כָּתוּב מִכֶּם, הָאָדָם הַזֶּה, לְהוֹצִיא אָדָם אַזַּר שֶׁלֹּא הָיָה מִכֶּם. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפָה אָמַרְתָּ, וְכָךְ זֶה.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח,(שם מזז)שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח. הַשִּׁיר הַזֶּה הִיא תִּשְׁבַּחְתָּן מְעֻלֶּה עַל כָּל שְׁאָר הַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁזָּכוּ לְשַׁבְּחָן אוֹתוֹ בְּנֵי קֹרַח. שִׁיר מִזְמוֹר – תִּשְׁבַּחְתָּן עַל תִּשְׁבַּחְתָּן, תִּשְׁבַּחְתָּן שֶׁמִּתְחַלֶּקֶת לִשְׁתֵּי תִּשְׁבָּחוֹת.

וְזָכוּ בְּנֵי קֹרַח לְשַׁבְּחָן אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַשַּׁבָּח שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הֵם אוֹמְרִים. וּמַה הוּא? שֶׁכָּתוּב(שם)גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ. מָתַי נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּדוֹל? בִּזְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִמְצֵאת עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ, הוּא גָּדוֹל בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ, עִם עִיר אֱלֹהֵינוּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, מָה עוֹשֶׂה כָּאן אֱלֹהֵינוּ? אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, הָעִיר הַזּוֹ הִיא יִרְאַת אֱלֹהֵינוּ,(כוזה)וְתִשְׁבַּחְתָּהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא. מַה מַּשְׁמָע? נִשְׁמָע שֶׁמֶּלֶךְ בְּלִי גְּבִירָה אֵינוֹ מֶלֶךְ, וְאֵינוֹ גָּדוֹל וְאֵינוֹ מְהֻלָּל. וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁלֹּא נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, אֶת כָּל הַשְּׁבָחוֹת מִסְתִּירִים מִמֶּנּוּ וְאֵינוֹ בִּכְלָל שֶׁל אָדָם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי לְהִתְבָּרֵךְ.

כָּתוּב (איוב א)וַיְהִי הָאִישׁ הַהוּא גָּדוֹל מִכֹּל בְּנֵי קֶדֶם. שָׁנִינוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שֶׁבֵּת זוּגוֹ הָיְתָה כְּמוֹהוּ בְּיִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמֵהַצַּד שֶׁל אִשְׁתּוֹ נִקְרָא גָּדוֹל. אַף כָּאן, גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד. וּבַמֶּה הוּא גָּדוֹל? זְוָוֹר וְאָמַר, בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַתְּשְׁבַּחַת הַזּוֹ בַּשֵּׁנִי. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא כָּתוּב כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי? מִשּׁוּם שֶׁעֲתִידִים לְהַפְרֵד, וְסוֹד הַדָּבָר – (בראשית ב)לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ. בְּזְמַן שֶׁהוּא לְבַדּוֹ, כָּתוּב לֹא טוֹב. וְלָכֵן לֹא כָּתוּב כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי.

גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. יָפֶה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ, הַתְּשְׁבַּחַת שֶׁל הַזִּוּוּג שֶׁלָּהֶם. יָפֶה נוֹף – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה צַדִּיק, מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ, אוֹ הִיא שְׁמוּזַת הַכֹּל, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת.

אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב וְגוֹ' – אֵלּוּ הֵם נֶצַ"ח וְהוֹ"ד, שֶׁשָּׁם הִתְכַּנְּסוּת שֶׁל כָּל הַבְּרָכוֹת, הִתְכַּנְּסוּת שֶׁל שְׁמוּזָה. מִשָּׁם יוֹצֵאת עַל יְדֵי הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת צַדִּיק, וְשָׁם הִתְכַּנְּסוּ הַבְּרָכוֹת לְבַשֵּׁם אֶת הָעִיר הַקְּדוֹשָׁה וּלְהִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם. כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ – אֵלּוּ כָּל כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ בִּכְלָל אָזָד, וּלְמָקוֹם אַזּוֹר הַדְּבָרִים הַלָּלוּ עוֹלִים.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו עַל יְדֵי קָרְבָּן, הַכֹּל מִתְבַּשֵּׁם וְנִקְרָב וְנִקְשָׁר זֶה בָּזֶה בְּיִחוּד שָׁלֵם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם. כִּי יַקְרִיב לְקַשֵּׁר אֶת הַדְּבָרִים כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, אָדָם כִּי יַקְרִיב, לְהוֹצִיא אֶת מִי שֶׁלֹּא נִשָּׂא, שֶׁהֲרֵי קָרְבָּנוֹ אֵינוֹ קָרְבָּן, וּבְרָכוֹת לֹא נִמְצָאוֹת אֲצְלוֹ(עַל יָדוֹ), לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב, שׁוֹנֶה כָּאן, שֶׁאֵינוֹ אָדָם, וְאֵינוֹ בִּכְלָל שֶׁל אָדָם, וּשְׁכִינָה אֵינָהּ שׁוֹרָה עָלָיו מִשּׁוּם שֶׁהוּא פָּגוּם, וְנִקְרָא בַּעַל מוּם, וּבַעַל מוּם מְרֻוָּק מִן הַכֹּל, כָּל שֶׁכֵּן לְהִתְּזַוֵּג לְהַקְרִיב קָרְבָּן.

וְנָדָב וַאֲבִיהוּא מוֹכִיחִים, שֶׁכָּתוּב(ויקרא י) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה'. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. אָדָם שֶׁנִּמְצְאוּ זָכָר וּנְקֵבָה, זֶה רָאוּי לְהַקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן הַזֶּה וְלֹא אַזּוֹר.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, אַף עַל גַּב שֶׁבֵּאֲרוּהָ אֶת נָדָב וַאֲבִיהוּא בְּדָבָר אַזּוֹר, כָּךְ הוּא וַדַּאי. אֲבָל קְטֹרֶת הִיא עֶלְיוֹנָה מִכָּל הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁעָלֶיהָ

מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְהַקְּרָבָן הַזֶּה שֶׁהוּא מֵעַל לְכָל הַקָּרְבָּנוֹת לֹא רְאוּיִים הֵם לְקָרְבּוֹ, שֶׁהַרֵי לֹא נִשְּׂאוּ, לַקָּרְבָּן לֹא הָיוּ רְאוּיִים, כָּל שֶׁכֵּן לִדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁיִּתְבָּרְכוּ עַל יָדָם.

וְאִם תֹּאמַר, וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה׳ וַתֹּאכַל אוֹתָם, לָמָּה? לְאָדָם שֶׁבָּא לִפְנֵי הַגְּבִירָה לְבַשֵּׂר לָהּ שֶׁהַרֵי הַמֶּלֶךְ בָּא לְבֵיתָהּ, וְיִשְׂרָה עִם הַגְּבִירָה לִשְׁמוֹעַ עִמָּהּ. בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, רָאָה הַמֶּלֶךְ שֶׁאוֹתוֹ אָדָם הוּא בַּעַל מוּמִים. אָמַר הַמֶּלֶךְ: אֵין זֶה כְּבוֹדִי שֶׁעַל יְדֵי הַפָּגוּם הַזֶּה אֶכָּנֵס אֶל הַגְּבִירָה. בֵּין כָּךְ הִתְקִינָה הַגְּבִירָה אֶת הַבַּיִת לַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הָיָה מְזַמָּן לָבֹא אֵלֶיהָ, וְאוֹתוֹ אָדָם גָּרַם שֶׁהַמֶּלֶךְ יִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, אָז צִוְּתָה הַגְּבִירָה לַהֲרֹג אֶת אוֹתוֹ אָדָם.

כָּךְ בִּזְמַן שֶׁנִּכְנְסוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא וְקִטְּרֶת בִּידֵיהֶם, שָׁמְזָה הַגְּבִירָה, וְהִתְחַתְּקָה לְקַבֵּל אֶת הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַמֶּלֶךְ אוֹתָם אֲנָשִׁים פְּגוּמִים, בַּעֲלֵי מוּמִים, לֹא רָצָה הַמֶּלֶךְ שֶׁעַל יָדָם יָבֹא לִשְׂרוֹת עָמָּהּ, וְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה הַמֶּלֶךְ. כְּשֶׁרָאֲתָה הַגְּבִירָה שֶׁבִּגְלָלָם הִסְתַּלֵּק הַמֶּלֶךְ מִמֶּנָּה, מִיָּד – וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה׳ וַתֹּאכַל אוֹתָם.

וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁלֹּא נִשָּׂא הוּא פָּגוּם. בַּעֲלֵי מוּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, קְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא שׁוֹרָה בְּתוֹכָם. וְלָכֵן כָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן. מִי שֶׁנִּקְרָא אָדָם – יַקְרִיב. וּמִי שֶׁלֹּא נִקְרָא אָדָם – לֹא יַקְרִיב.

מִן הַבְּהֵמָה – כְּלָל. מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן – פָּרָט. אֲזַי כָּךְ אֵלּוּ שֶׁכְּשֵׁרִים לֶאֱכֹל, וְשֶׁלֹּא כְשֵׁרִים לַאֲכִילָה אָסוּר לְהַקְרִיב. וּלְמָקוֹם אַחֵר הִסְתַּלְּקוּ אוֹתָם שֶׁכְּשֵׁרִים וְאוֹתָם שֶׁלֹּא כְשֵׁרִים.

אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ. רַבִּי זְיָיא פָּתַח,(ישעיה נה) כִּי לֹא מַחְשְׁבֹתַי מַחְשְׁבֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דְּרָכָי. כִּי לֹא מַחְשְׁבֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם, מַחְשְׁבֹתַי כָּתוּב זָסַר בְּלֹא ו׳. בֹּא רְאֵה, מַחֲשֶׁבֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא עֶלְיוֹנָה וְרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, וּמֵאוֹתָהּ מַחְשָׁבָה הִתְפַּשְּׁטוּ דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לְהַמְצֵא הַשֵּׁם

הַקָּדוֹשׁ וּלְתַקְּנוֹ בְּתִקּוּנָיו כָּרָאוּי. וּמֵאוֹתָהּ מַזָּלָהּ נִשְׁפַּעַת וְיוֹצֵאת הַשְּׂכָוָה נַן הָעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַכֹּל. וּמֵאוֹתָהּ מַזָּלָהּ קַיָּמִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְהוֹנִים. וּמֵאוֹתָהּ מַזָּלָהּ נִמְצֵאת תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

מַזָּלָהּ הָאָדָם הִיא הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, וּמֵאוֹתָהּ מַזָּלָהּ מִתְפַּשְׁטִים דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לְהָסִיט אֶת דְּרָכָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וּמֵאוֹתָהּ מַזָּלָהּ שׁוֹפַעַת וְיוֹצֵאת זֶהֳמַת הַיֵּצֶר הָרָע לְהָרַע לוֹ וְלַכֹּל. וּמֵאוֹתָהּ מַזָּלָהּ נִמְצָאוֹת עֲבֵרוֹת, זְנָטָאוֹת וּזְדוֹנוֹת, עֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. וְעַל זֶה, כִּי לֹא מַזְשְׁבוֹתַי מַזְשְׁבוֹתֵיכֶם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּרֹאשׁ הַכֹּל כָּתוּב, אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ. מִן הַבָּקָר, וְלֹא בָּקָר, וּמִי הוּא? הוּא פַּר בֶּן בָּקָר, שֶׁהוּא זָכָר.

רַבִּי יְצְזָק אָמַר, מִן הַבָּקָר סְתָם, וְזָזַר וּפָרַשׁ – זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ, זָכָר וְלֹא נְקֵבָה, שֶׁהֲרֵי זָכָר נוֹדָע לְמַעְלָה וּנְקֵבָה נוֹדַעַת לְמַטָּה. וְכֵן מִן הַצֹּאן וּמִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים.

מִי שֶׁבָּאִים לְעוֹלָה – כֻּלָּם זָכָר, וְלֹא נְקֵבָה, מִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה עוֹלָה עַל הַלֵּב, עַל הַלֵּב וַדַּאי, וְנוֹדָע מִי שֶׁעוֹמֵד עַל הַלֵּב. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹלָה לְמַעְלָה, וְכֻלָּם זְכָרִים. וְלָכֵן פָּתַזוּ הַכָּתוּב בָּרֹאשׁ בְּעוֹלָה יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת, שֶׁהֲרֵי הַמַּזָּלָהּ הִיא הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, בְּמָקוֹם שֶׁל מַזָּלָהּ שֶׁל מַעְלָה צָרִיךְ לְהַקְרִיב. לָמָּה לְמַטָּה יוֹתֵר? לֹא הָיָה בְיָדוֹ. בָּא לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל הוּא מַזָּלָהּ, וְסִיּוּם שֶׁל אוֹתָהּ מַזָּלָהּ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בֶּקָר, וּמִיהוּ? אוֹתוֹ סִיּוּם הַגּוּף שֶׁמְּבַשְּׁלִים אֶת הַנְּקֵבָה. כָּךְ מַזָּלָהּ שֶׁל אָדָם רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל. הַסִּיּוּם שֶׁל אוֹתָהּ מַזָּלָהּ, כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה, מָתַי? בַּבֹּקֶר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(מיכה ב)הוֹי זֹשְׁבֵי אָוֶן וּפֹעֲלֵי רָע. אֵימָתַי? עַל מִשְׁכְּבוֹתָם בְּאוֹר הַבֹּקֶר יַעֲשׂוּהָ. וְעַל כֵּן לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל מַזָּלָהּ, הַמַּזָּלָהּ עוֹלָה, וְהַמַּעֲשֶׂה מִתְקָרֵב לְסִיּוּם הַמַּזָּלָהּ וַדַּאי.

רַבִּי אָחָא הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יְהוּדָה. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל, בְּתוֹלָה שֶׁהִתְבָּרְכָה מִן שֶׁבַע(מִיִּשְׂרָאֵל), שֶׁנִּקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, וּפָרְשׁוּהָ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וּבְתוּלָה לְמַטָּה יָרְשָׁה שֶׁבַע בְּרָכוֹת בְּגִלְלָהּ. וַהֲרֵי כָּתוּב, וְאַתָּה בֶּן אָדָם שָׂא קִינָה עַל בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל, וַדַּאי עָלֶיהָ נֶאֱמַר, עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה קָשֶׁה מֵהַכֹּל, שֶׁכָּתוּב(עמוס ה)נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ כָּל הַזְּוָבִים בְּדָבָר זֶה הוּא יָפֶה. אֲבָל אִם הָפָרְשָׁה נֶאֱמְרָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל נָזְמָה, הָיִינוּ אוֹמְרִים כָּךְ, אֲבָל בִּקִינָה הַזּוֹ נֶאֱמַר, וַהֲרֵי הַכָּתוּב מוֹכִיחַ כָּךְ.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וַהֲרֵי הָיָה קָשֶׁה לִי אוֹתוֹ דָּבָר יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּבָאנוּ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּזַשְׁכּוּת פָּנִים. אָמַר לִי, מִמַּרְאֵה פָּנֶיךָ נוֹדָע מַה שֶּׁבִּלְבֶּךָ. אָמַרְתִּי לוֹ, וַדַּאי שְׂפָתַי וְלִבִּי שָׁוִים. אָמַר לִי, אֱמוֹר לִי דְּבָרֶךָ. אָמַרְתִּי לוֹ, כָּתוּב נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רָגֶז בְּאִשְׁתּוֹ וְיָצְאָה מִמֶּנּוּ, לֹא תַזְזֹר לְעוֹלָמִים. אִם כָּךְ, אוֹי לַבָּנִים שֶׁגֵּרְשׁוּ עִמָּהּ. אָמַר לִי, וְלֹא מַסְפִּיק לְךָ מַה שֶּׁאָמְרוּ כָּל הַזְּוָבִים? אָמַרְתִּי, הֲרֵי שָׁמַעְתִּי דִּבְרֵיהֶם, שֶׁהָיוּ מֵאַהֲבָה, וְלֹא מִתַּיְשְׁבִים בְּלִבִּי.

אָמַר, כָּל מַה שֶּׁאָמְרוּ הַזְּוָבִים יָפֶה וְנָאֶה, אֲבָל אוֹי לְדוֹר כְּשֶׁהָרוֹעִים אֵין נִמְצָאִים, וְהַצֹּאן סוֹטִים וְהוֹלְכִים, וְלֹא יוֹדְעִים לְאֵיזֶה מָקוֹם הוֹלְכִים, לֹא יָמִינָה וְלֹא שְׂמֹאלָה. וַדַּאי שֶׁפָּסוּק זֶה צָרִיךְ לְהַכִּיר, וְכֻלָּם גְּלוּיִים לְאוֹתָם שֶׁרוֹאִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ אֱמֶת.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל הַגָּלֻיּוֹת שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, לְכֻלָּן שָׁם זְמַן וְקֵץ, וּבְכֻלָּן הָיוּ יִשְׂרָאֵל שָׁבִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּבְתוּלַת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה שָׁבָה לִמְקוֹמָהּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנָּזַר עָלֶיהָ. וְעַכְשָׁו בַּגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה הַזּוֹ אֵינוֹ כָּךְ, שֶׁהֲרֵי לֹא לֹא תָּשׁוּב כָּךְ כְּמוֹ בַּפְּעָמִים הָאֲחֵרוֹת. וְהַפָּסוּק הַזֶּה מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. נָפְלָה וְלֹא אוֹסִיף לַהֲקִימָהּ לֹא כָּתוּב.

מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁרָגַז עַל הַגְּבִירָה וְזָרַק אוֹתָהּ מֵהֵיכָלוֹ לִזְמַן יָדוּעַ. כְּשֶׁהָיָה

מַגִּיעַ אוֹתוֹ זְמַן, מִיָּד הַגְּבִירָה הָיְתָה נִכְנֶסֶת וְשָׁבָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְכֵן פַּעַם אַחַת וּשְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים. לִפְעָמִים הָאַחֲרוֹנָה הִתְרַחֲקָה מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְהִשְׁלִיךְ אוֹתָהּ הַמֶּלֶךְ מֵהֵיכָלוֹ לְזְמַן רָחוֹק. אָמַר הַמֶּלֶךְ, הַפַּעַם הַזּוֹ אֵינָהּ כִּשְׁאָר הַפְּעָמִים שֶׁהִיא תַּחֲזֹר לְפָנַי כָּךְ, אֶלָּא אֲנִי אֵלֵךְ עִם כָּל בְּנֵי הֵיכָלִי וַאֲבַקֵּשׁ אוֹתָהּ.

כְּשֶׁהִגִּיעַ אֵלֶיהָ, רָאָה אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה שׁוֹכֶבֶת בָּעָפָר. מִי רָאָה אֶת כְּבוֹד הַגְּבִירָה בְּאוֹתוֹ זְמַן וְאֶת בַּקָּשׁוֹת הַמֶּלֶךְ כְּנֶגְדָּהּ, עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ אוֹחֵז אוֹתָהּ בְּיָדוֹ וּמֵקִים אוֹתָהּ, וּמֵבִיא אוֹתָהּ לְהֵיכָלוֹ, וְנִשְׁבָּע לָהּ שֶׁלֹּא יְפָרֵד מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים וְלֹא יִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – כָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, כְּשֶׁהָיָה מַגִּיעַ הַזְּמַן, הִיא בָּאָה וְזוֹעֶרֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְעַכְשָׁיו בַּגָּלוּת הַזּוֹ לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֶאֱזוֹז בְּיָדֶיהָ וְיָקִים אוֹתָהּ וְיִתְפַּיֵּס עִמָּהּ וְיָשִׁיב אוֹתָהּ לְהֵיכָלוֹ. וּבֹא תִרְאֶה שֶׁכָּךְ זֶה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם, וְעַל זֶה כָּתוּב,(עמוס ט) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת. הִיא לֹא תוֹסִיף קוּם כְּמוֹ בַּפְּעָמִים הָאֲחֵרוֹת, אֲבָל אֲנִי אָקִים אוֹתָהּ. וְעַל זֶה כָּתוּב, בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת, אֲנִי אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִד. מִי זוֹ סֻכַּת דָּוִד? זוֹ בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. הַנֹּפֶלֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב נָפְלָה. וְזֶהוּ כְּבוֹדָהּ שֶׁל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְתִשְׁבַּחְתָּהּ, וְזֶה לָמַדְנוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי דִּבַּרְתָּ עַל לִבִּי וְהִתְיַשֵּׁב, וְזֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר. וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ דָּבָר אֶחָד שֶׁשָּׁמַעְתִּי וְשָׁכַחְתִּי, וַעֲכְשָׁיו הִרְחַקְתִּי אוֹתוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַכְרִיז עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְיֹאמַר,(ישעיה נב)הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלִַם. כְּמִי שֶׁאוֹחֵז בִּידֵי זֻבְּרוֹ וְיֹאמַר: הִתְנַעֲרִי, קוּם! כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֹאחֵז בָּהּ וְיֹאמַר: הִתְנַעֲרִי, קוּמִי!

אָמַר לוֹ רַבִּי אָחָא, וְכָךְ כָּל אוֹתָם בְּנֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ פּוֹתְחִים בְּלָשׁוֹן זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(שם ט)קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ, הֲרֵי הַמֶּלֶךְ כָּאן, וַדַּאי שֶׁאָז הוּא

הַכָּבוֹד שֶׁלָּהּ, וְשִׁמְוַת הַכֹּל כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ מִתְפַּיֵּס עִמָּהּ. (כְּתוּב (מלכים–א א) וַתָּבֹא בַּת שֶׁבַע אֶל הַמֶּלֶךְ הַזְּדָרָה, כְּמוֹ זֶה)בְּכָל אוֹתָן הַפְּעָמִים הִיא בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ וְעוֹמֶדֶת לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(מלכים–א א)וַתָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אֲבָל בַּפַּעַם הַזּוֹ לֹא כָךְ, אֶלָּא הַמֶּלֶךְ יֵלֵךְ אֵלֶיהָ וְיִתְפַּיֵּס עִמָּהּ וְיָשִׁיב אוֹתָהּ לְהֵיכָלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבֹא לָךְ, וַדַּאי, וְלֹא אַתְּ אֵלָיו. יָבֹא לָךְ, לְפַיֵּס אוֹתָךְ. יָבֹא לָךְ, לְהָקִים אוֹתָךְ. יָבֹא לָךְ, לְהַשְׁלִים אוֹתָךְ בַּכֹּל. יָבֹא לָךְ, לְהַכְנִיס אוֹתָךְ לְהֵיכָלוֹ וּלְהִזְדַּוֵּג עִמָּךְ זִוּוּג עוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַשׁ בָּהֶם רַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ, הֲרֵי בַּעַל הַזָּוְכָמָה בָּא, נְנַקֵּבֵל פָּנֵי הַשְּׁכִינָה. כְּשֶׁקָּרְבוּ אֵלָיו, הִשְׁתַּמֵּט מֵהָאֲכָף שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עָלָיו, וְיָרַד אֲלֵיהֶם.

פָּתַח וְאָמַר,(שמות יט)וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד וְגוֹ'. וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר, כְּאֶן נֶחְלְקוּ סִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים, וְכֻלָּם בְּדָבָר אֶחָד נִתְקָעוּ. יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, קוֹל הַשֹּׁפָר – שְׁנַיִם. קוֹל – אֶחָד. הַשֹּׁפָר – שְׁנַיִם. וְדַיְיקָ זֶה מִשָּׁלֹא כָתוּב וַיְהִי הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק, אֶלָּא קוֹל הַשֹּׁפָר, קוֹל שֶׁיּוֹצֵא מֵהַשּׁוֹפָר, שֶׁוַּדַּאי נִקְרָא שׁוֹפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(ישעיה כז)יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל, וְזֶהוּ שׁוֹפָר גָּדוֹל שֶׁבּוֹ יוֹצְאִים הָעֲבָדִים לְחֵרוּת עוֹלָמִים, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁתָּהּ.

וְיֵשׁ מִי שֶׁשּׁוֹנֶה וּמְדַיְיקָ שֶׁהַכֹּל אֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב קוֹל הַשֹּׁפָר, הַקּוֹל שֶׁנִּקְרָא שׁוֹפָר. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא קוֹל? מִמַּה שֶׁכָּתוּב(דברים ה)קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף, וְהַקּוֹל הַגָּדוֹל הַזֶּה נִקְרָא שׁוֹפָר. וְעַל כֵּן, קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ כָּתוּב. לְאָן הוֹלֵךְ? אִם תֹּאמַר לְהַר סִינַי אוֹ לְיִשְׂרָאֵל, אָז יוֹרֵד הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא הַתּוֹרָה יָצְאָה מִכָּאן. וּמֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל שְׁאָר הַקּוֹלוֹת, נִתְּנָה, וּכְשֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בַּדְּבָרִים, הַכֹּל אֶחָד.

וְלָכֵן הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ רְשׁוּמִים מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב (שמות לב)חֲרוּת עַל הַלֻּחוֹת. אַל תִּקְרֵי חֲרוּת אֶלָּא חֵרוּת, חֵרוּת מַמָּשׁ,

מָקוֹם שֶׁכָּל הַזָּרוּת תְּלוּיָה בּוֹ. וּבָא רָאשֵׁה, אֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁאוֹמְרִים כָּל הַזָּבָרִים זֶה כָּךְ וְזֶה כָּךְ, שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ הַכֹּל לְמָקוֹם אָזָד וּמִתְכַּנֵּס לְמַעְיָן אָזָד.

הוֹלֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(קהלת א)כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם, וְכָתוּב הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל מָקוֹם אָזָד. וְזָזַק מְאֹד – כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּלִי מַזָּזִיק אַרְבָּעִים סְאָה. וְזָזַק מְאֹד – שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה זָלָשׁ אוֹ שָׁבוּר, שֶׁכְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל וְתַכִּיר אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא תִמְצָא אוֹתוֹ זָזָק כְּפַטִּישׁ שֶׁשּׁוֹבֵר סְלָעִים. וְאִם זֶה זָלָשׁ – זֶה מִמְּךָ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, שֶׁכָּתוּב(דברים לב)כִּי לֹא דָבָר רֵק הוּא, וְאִם רֵק הוּא – מִכֶּם הוּא. וְעַל זֶה וְזָזַק מְאֹד.

כָּתוּב, (שמות יט)מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. בַּמָּקוֹם הַזֶּה נִכְלְלוּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל, בְּקוֹלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁאוֹזֵז בּוֹ מֹשֶׁה. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁהֲרֵי הָפוּךְ הָיָה, שֶׁכָּתוּב(שם כ)וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים, וְכָאן כָּתוּב מֹשֶׁה יְדַבֵּר.

אֶלָּא יֵשׁ אוֹמְרִים, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים. וְעַל זֶה מֹשֶׁה יְדַבֵּר, וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצָא דָּבָר בַּתּוֹרָה מִפִּי מֹשֶׁה לְבַדּוֹ, וְזֶהוּ שֶׁבְּאַרוּהָ – קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֶה תּוֹרָה, מֹשֶׁה מִפִּי עַצְמוֹ אָמַר אוֹתָן. מֵעַצְמוֹ לֹא שָׁנִינוּ, אֶלָּא מִפִּי עַצְמוֹ. הַקְּלָלוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהַקְּלָלוֹ מִפִּי עַצְמוֹ, מִפִּי אוֹתוֹ קוֹל שֶׁאוֹזֵז בּוֹ שֶׁנִּקְרָא כָּךְ. וְהַדָּבָר יָפֶה.

וּבְסֵפֶר הָאַגָּדָה שֶׁל בֵּית רַב אוֹמְרִים, אַף עַל גַּב שֶׁתּוֹרָה נֶאֱמְרָה כֻּלָּהּ מִפִּי הַגְּבוּרָה – מִפִּי עַצְמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה כְּמוֹ כֵן נֶאֱמְרָה. וּמִי הוּא? כְּמוֹ קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֶה תּוֹרָה. וְאַזַּר כָּךְ נִכְלְלוּ בַּגְּבוּרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. מֹשֶׁה יְדַבֵּר – זֶה קוֹלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל – זוֹ גְּבוּרָה שֶׁמּוֹדָה לְאוֹתוֹ הַקּוֹל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל, בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁל מֹשֶׁה. וְעַכְשָׁיו מִי שֶׁפָּתַזוּ בְּדִבְרֵי תוֹרָה, (אֲנַזְנוּ נַזָּזִיק תּוֹדוֹת לוֹ. אָמְרוּ נֵשֵׁב, וּמִי שֶׁפָּתַזוּ)יְפָתַזוּ וְיֹאמַר. יָשְׁבוּ.

פָּתוּז רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, כְּתוּב(ויקרא כב) וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא בָרָא אוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁיְּקַבְּלוּ תוֹרָה בְּהַר סִינַי וְיִטַּהֲרוּ בַּכֹּל, וְיִמָּצְאוּ צַדִּיקִים לְפָנָיו.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַשְׁלַם הָעוֹלָם הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאוֹתוֹ אָדָם נִנְעַץ בָּאָרֶץ, וְרוֹמוֹ מַגִּיעַ עַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁלִים(לְהוֹצִיא)אֶת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה מִמַּעְלָה לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְאַזֵּז וְיִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(בראשית ב)וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וְגוֹ', לִהְיוֹת קָשׁוּר זֶה בָּזֶה, וְיִמָּצֵא שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וַיַּשְׁלִים וְיִתַּקֵּן עַצְמוֹ כָּךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בָּרָא אוֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה, לִהְיוֹת שָׁלֵם. וּמָתַי נִקְרָא אָדָם שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה? בְּשָׁעָה שֶׁמְּזַדַּוֵּג עִם בַּת זוּגוֹ בְּאַוְזַדּוּת וּבְשִׁמְּזָה וּבְרָצוֹן, וְיוֹצִיא מִמֶּנּוּ וּמִנְּקֵבָתוֹ בֵּן וּבַת. וְאָז הוּא אָדָם שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּמַשְׁלִים הוּא לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְאָז נִקְרָא(יִתְקַיֵּם) הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן עָלָיו.

וְאָדָם שֶׁלֹּא רוֹצֶה לְהַשְׁלִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַטָּה, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ כְּלָל זֵלֶק בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּכְשֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, לֹא נֶאֱוֶזֶת בּוֹ כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הִקְטִין אֶת דְּיוּקָן רִבּוֹנוֹ עַד שֶׁיִּתְקַשֵּׁר(שֶׁיֵּאָזֵר)וְיִתַּקֵּן בַּכֹּל.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב,(ויקרא כב)וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְגוֹ'. וּבַת כֹּהֵן – זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּקְרֵאת בַּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא מְזַוּוֶגֶת שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה יוֹצֵאת. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אֵיךְ שֶׁהַגּוּף שֶׁלְּמַטָּה הוּא מְזָכָר וּנְקֵבָה, אַף כָּךְ הַנְּשָׁמָה לְמַעְלָה. כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה, מֵאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁהִזְדַּוְּגָה בּוֹ, וּמֵת. וּגְרוּשָׁה, שֶׁגֵּרְשָׁה מֵאוֹתוֹ הַזֵּלֶק שֶׁל הַשֵּׁם

הַקָּדוֹשׁ. וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁזָּרַע אֵין לָהּ לְהִמָּצֵא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וּלְהִתְקַשֵּׁר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ, מִי וְשָׁבָה? וְשָׁבָה סְתָם, לְהִתְתַּקֵּן כְּמוֹ מִקֹּדֶם. וְאָז וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כִּנְעוּרֶיהָ – כְּבָרִאשׁוֹנָה. מִלְּשׁוֹן אָבִיהָ תֹּאכַל – לְהִתְעַנֵּג בָּעִנְּג שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

מִכָּאן וָהָלְאָה –(שם)וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. מִי הוּא הַזָּר? אוֹתוֹ שֶׁלֹּא(כְּבֵד)הֵקִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַטָּה וְאֵין לוֹ בּוֹ זֵלֶק. לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ, אֵין בּוֹ זֵלֶק מֵהָעִנְּג שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֲכִילָה, שֶׁכָּתוּב(שיר ה) אִכְלוּ רֵעִים, אֲכִילָה שֶׁלְּמַעְלָה הִיא הָעִנְּג שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָעִנְּג הַזֶּה שָׁרוּי בַּמָּקוֹם שֶׁשָּׁרוּי כַּאֲשֶׁר רֵיחַ הַקָּרְבָּן הָיָה עוֹלֶה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָא מָזוֹן לְמַטָּה, נִמְצָא מָזוֹן לְמַעְלָה. לְמֶלֶךְ שֶׁתִּקֵּן אֶת סְעוּדָתוֹ וְלֹא תִקֵּן לַעֲבָדָיו. כְּשֶׁתִּקֵּן לַעֲבָדָיו, הוּא אָכַל אֶת סְעוּדָתוֹ, וְהֵם אָכְלוּ אֶת סְעוּדָתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(שם) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי – זוֹ סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ. אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים – זוֹ סְעוּדָתָם מֵרֵיחַ הַקָּרְבָּן, כְּשֶׁרֵיחַ הַקָּרְבָּן הָיָה עוֹלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא רֵיחַ נִיחוֹחַ לַה'. רֵיחַ לַעֲבָדָיו, נִיחוֹחַ לַה'. (מִמְּקוֹם הָעִנְּג שֶׁל הָעַתִּיק נִמְצָא)וְלָכֵן סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ מִתְעַכֶּבֶת, בִּגְלַל סְעוּדָתָם שֶׁל עֲבָדָיו. וּמִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל מְפָרְנְסִים אֶת אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁנִּינוּ. וּמִסְעוּדַת הַמֶּלֶךְ מִי אוֹכֵל? אֶלָּא אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

עוֹד פָּתוּחַ וְאָמַר,(תהלים קלג)הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא נָתַן אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגָדוֹל אוֹ לְשָׁלִיחַ, אֶלָּא יִשְׂרָאֵל אֲחוּזִים בּוֹ, וְהוּא אָחוּז בָּהֶם, וּמְזַוְּגִים קָרָא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲבָדִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה)כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם. אַחַר כָּךְ קָרָא לָהֶם בָּנִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. אַחַר כָּךְ קָרָא לָהֶם אַחִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם שֶׁקָּרָא לָהֶם אַחִים, רָצָה לָשִׂים אֶת מְדוֹרוֹ בָּהֶם וְלֹא יָסוּר מֵהֶם, וְאָז כָּתוּב הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד.

וְהַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כָּךְ אָמַר, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(ויקרא כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יַקַּח אֶת אֲוֹתוֹ. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיבָא סָבָא, וְאִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲשֶׁר יַקַּח אֶת אֲוֹתוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל כָּךְ לָמָּה? וָזֶסֶד הוּא, וָזֶסֶד הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וְלָכֵן, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָזַד – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. גַּם – לְרַבּוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל(בְּאַוָּזָה בְּאַוְזָדוּת)בְּאַוָּזָדוּת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה שְׂרוּיִם בְּשִׂמְחָה גַּם הֵם עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב גַּם יָזַד. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, גַּם יָזַד – לְרַבּוֹת צַדִּיק. בָּה, בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם זְווּג אֶזֶד, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד.

וְשָׁנִינוּ בְּפָרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶזֶד, מַהוּ אֶזֶד? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲזוּוָּה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זְווּג שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה נִקְרָא אֶזֶד. בְּמָקוֹם שֶׁהַנְּקֵבָה שׁוֹרָה, אֶזֶד נִקְרָא. מָה הַטַּעַם? בִּגְלַל שֶׁזָּכָר בְּלִי נְקֵבָה נִקְרָא זַצִי גּוּף, וְזַצִי אֵינוֹ אֶזֶד. וּכְשֶׁמִּתְזַוְּגִים כְּאֶזֶד שְׁנֵי זַצָּאֵי גּוּף, נַעֲשִׂים גּוּף אֶזֶד, וְאָז נִקְרָא אֶזֶד.

וְעַכְשָׁו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִקְרָא אֶזֶד. וְסוֹד הַדָּבָר – כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהַזְּווּג נִפְרָד, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא נִמְצָא שָׁלֵם וְלֹא נִקְרָא אֶזֶד. וּמָתַי יִקָּרֵא אֶזֶד? בְּשָׁעָה שֶׁהַגְּבִירָה תִּמָּצֵא עִם הַמֶּלֶךְ וְיִזְדַּוְּגוּ כְּאֶזֶד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(עובדיה א)וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. מִי הַמְּלוּכָה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהַמַּלְכוּת קְשׁוּרָה בָּהּ, אָז(זכריה יד)בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד. וְעַל זֶה, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָזַד.

כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ. מִי שֶׁמֶן הַטּוֹב? זֶה שֶׁמֶן מִשְׁחַת קָדֶשׁ שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּמְצָא בְּאוֹתוֹ נָהָר עֶלְיוֹן, שֶׁמֵּינִיק אֶת הַבָּנִים לְהַדְלִיק מְנוֹרוֹת, וְאוֹתוֹ שֶׁמֶן שׁוֹפֵעַ עַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, וּמֵרֹאשׁוֹ לַכָּבוֹד שֶׁל הַזָּקָן הַקָּדוֹשׁ, וּמִשָּׁם שׁוֹפֵעַ לְכָל אוֹתָם לְבוּשֵׁי כָּבוֹד שֶׁהַמֶּלֶךְ מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֶׁיּוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו. עַל פִּי מִדּוֹתָיו מַמָּשׁ, וְאֵלּוּ הֵם כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַשֶּׁפַע וְכָל שִׁמְוַת הָעוֹלָמוֹת לֹא יוֹרְדִים לְבָרֵךְ אֶלָּא עַל יְדֵי הַכְּתָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ שֶׁיּוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו. עַל פִּי מִדּוֹתָיו וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ד)עַל פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה. כָּךְ עַל פִּי מִדּוֹתָיו יוֹרֵד וּמַשְׁפִּיעַ לְכָל הָעוֹלָמוֹת, לְהַמְצִיא בְּרָכוֹת לְכֻלָּם. וּבֹא רְאֵה, הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב הַזֶּה אֵינוֹ זָמִין, עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָעֲבוֹדָה שְׁלֵמָה הָיְתָה עוֹלָה וְנִסָּכִים זֶה בָּזֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(משלי כז)שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. שֶׁמֶן לְמַעְלָה וּקְטֹרֶת לְמַטָּה, אֲזַי זוֹ שִׁמְוַת הַכֹּל. רַבִּי אָוָּא וְרַבִּי יְהוּדָה זָקְפוּ יָדַיִם, וְהוֹדוּ לְרַבִּי אַבָּא.

רַבִּי אָוָּא פָּתַח,(בראשית כ)וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה, וְכָתוּב וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלֹם גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי כִּי בְתָם לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת. וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ הַזֶּה, מַה שּׁוֹנֶה בְּאֱמוּת הָעוֹלָם וַיָּבֹא אֱלֹהִים, וְלִיְשְׂרָאֵל לֹא? (אֶלָּא זֶהוּ סוֹד שֶׁל אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְיֵשׁ לְךָ לָדַעַת שֶׁהַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (ישעיה נז) רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ, וְהוּא לְבַדּוֹ מֶלֶךְ עַל כָּל מַה שֶּׁנִּמְצָא, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, וְהַהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ בָּאֶמְצַע נִתְקָן, וּסְבִיבוֹ יֵשׁ שִׁבְעִים כְּתָרִים, וּמֵהֶם נִמְשְׁכוּ שִׁבְעִים גְּדוֹלִים, וְהֵפָקְדוּ עַל שִׁבְעִים עַמֵּי הָעוֹלָם לִהְיוֹת כָּל אֶזְוָד וְאֶזְוָד שׁוֹלֵט עַל עַמּוֹ וְעַל אַרְצוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְיִשְׂרָאֵל סוֹד שֶׁל שְׁמוֹ לָהֶם בִּלְבַד וְהוּא שׁוֹלֵט עַל יִשְׂרָאֵל וְיִרוּשָׁלַיִם זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ט׳) כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמֶּךָ. וְאֵין לְעַם אַזּוֹר זוֹלֵק בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁכָּתוּב (דברים כ״ד) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְיָ׳ נִקְרָא עָלֶיךָ. וְכָתוּב (מיכה ד׳) כִּי כָל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וְגו׳. וְכָתוּב (דברים ל״ב) כִּי חֵלֶק יְיָ׳ עַמּוֹ וְגו׳) אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל אֱלֹהִים שֶׁל כָּאן, אוֹתוֹ כּוֹחַ גָּדוֹל שֶׁמְּמֻנֶּה עֲלֵיהֶם הָיָה, כְּמוֹ כֵן – וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לַיְלָה, אוֹתוֹ כּוֹחַ שֶׁמְּמֻנֶּה עָלָיו.

וְאִם תֹּאמַר, וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלֹם – כָּךְ זֶה וַדַּאי. גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי,

לָמָּה כָּאן גַּם? אֶלָּא שֶׁבָּא לְרַבּוֹת, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנִּי יָדוּעַ, גַּם אָנֹכִי יָדַעְתִּי. וְאֶוְושֶׁךָ גַּם אָנֹכִי – גַּם לְרַבּוֹת – אוֹתְךָ מֵזַּוְּטוֹ לִי. מֵזַּוְּטוֹ וָזֵסֶר אֶלֶ״ף כָּתוּב. מָה אָמַר? מִשּׁוּם שֶׁזַּוְּטָא אֵינוֹ עוֹמֵד בְּכֹחַ.

אֶלָּא כָּךְ לָמְדְנוּ, בַּזַּוְּטָאֵי הָעָם שֶׁלְּמַטָּה נִפְגָּם לְמַעְלָה. בַּזַּוְּטָאֵי הָעָם שֶׁלְּמַטָּה מָעָבָר הַגָּדוֹל שֶׁלָּהֶם שֶׁלְּמַעְלָה מִשֶּׁלְּטוֹנוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶוְושֶׁךָ גַּם אָנֹכִי אוֹתְךָ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנִּי תָּלוּי הַדָּבָר – גַּם אָנֹכִי, לְרַבּוֹת לְעַצְמוֹ, מֵזַּוְּטוֹ לִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצְאוּ אֲצָלִי, כְּמוֹ הַמַּזַּוְּט הַזֶּה הַנֶּעוֹצָה בַּבָּשָׂר, שֶׁלֹּא תִּגְרֹם לִי אַתָּה בְּזַוְּטְאֲךָ לְהַעֲבִיר אוֹתִי מִשֶּׁלְּטוֹנִי וְיָקוּצוּ בִי, שֶׁלֹּא תָּקֵץ אוֹתִי בְּמַזַּוְּטְךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(ויקרא כ)וָאָקֵץ בָּם, כְּמוֹ הַקּוֹצִים הַלָּלוּ שֶׁנֶּעוּצִים בַּבָּשָׂר. מַה מַּשְׁמִיעַ? מַשְׁמִיעַ שֶׁמַּזַּוְּטָאֵי בְּנֵי אָדָם נַעֲשִׂים פְּגָמִים לְמַעְלָה. מַה הוּא? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

וְעַל כֵּן נִקְרָב קָרְבָּן, אֵיזֶה קָרְבָּן? זֶה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכָּתוּב, וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. שֶׁהֲרֵי הַזַּוְּטָא גּוֹרֵם פֶּרוּד בְּזַוְּטָאוֹ. הַקָּרְבָּן מְקָרֵב אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לָעוֹלָם הַתַּזַּוְּתוֹן, וְהַכֹּל נַעֲשֶׂה אֶזֶּוד. בָּאוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְהוֹדוּ לוֹ לְרַבִּי אֶזֶּוא.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר,(תהלים ק)עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה וְגוֹ׳. עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה, כָּךְ לָמְדְנוּ, שֶׁכָּל עֲבוֹדָה שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צָרִיךְ בְּשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן הַלֵּב, כְּדֵי שֶׁתִּמָּצֵא עֲבוֹדָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת. וְאִם תֹּאמַר שֶׁעֲבוֹדַת הַקָּרְבָּן כָּךְ הִיא – אִי אֶפְשָׁר! שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ אָדָם שֶׁעָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ וְעַל מִצְוַת הַתּוֹרָה וְשָׁב לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, בְּאֵיזֶה פָּנִים יַעֲמֹד לְפָנָיו? הֲרֵי וַדַּאי בְּרוּזַ שְׁבוּרָה, בְּרוּזַ עֲצוּבָה, אֵיפֹה הַשִּׂמְחָה? אֵיפֹה הָרִנָּנָה?

אֶלָּא שָׁם שָׁנִינוּ, אוֹתוֹ אָדָם שֶׁזַּוְּטָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ וְעָבַר עַל מִצְוֹתָיו, וּבָא לְהַקְרִיב קָרְבָּן וּלְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ בְּרוּזַ שְׁבוּרָה, צָרִיךְ לְהִמָּצֵא בְּרוּזַ עֲצוּבָה. וְאִם הוּא בּוֹכֶה, זֶה יָפֶה מֵהַכֹּל. הֲרֵי שִׂמְחָה וַהֲרֵי רִנָּנָה אֵין נִמְצָאִים. אֶלָּא בַּמֶּה מִתְתַּקֵּן? בְּאוֹתָם כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, שֶׁהֲרֵי הֵם מַשְׁלִימִים שִׂמְחָה וְרִנָּנָה

בִּשְׁבִילוֹ. הַשְׁמוּזָה מִתְקַיֶּמֶת בְּכֹהֵן, מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד רָזוּק מִן הַדִּין, וְהַכֹּהֲנִים צְרִיכִים תָּמִיד לְהִמָּצֵא בְּפָנִים מְאִירוֹת, שְׁמֵזִים יוֹתֵר מִכָּל הָעָם, שֶׁהֲרֵי הַכֶּתֶר שֶׁלּוֹ גּוֹרֵם הָרְגָּנָה בַּלְּוִים, וְכָךְ זֶה, שֶׁהֲרֵי הַלְּוִים נִמְצָאִים תָּמִיד עַל הַשִּׁיר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ.

וְאֵלּוּ עוֹמְדִים עָלָיו, וּבָהֶם נִשְׁלֶמֶת הָעֲבוֹדָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. הַכֹּהֵן עוֹמֵד עָלָיו וּמְכַוֵּן דְּבָרִים בְּשִׁמְזָה וּבְרָצוֹן, לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וְהַלְּוִים בְּשִׁיר. אָז כָּתוּב, דְּעוּ כִּי ה׳ הוּא אֱלֹהִים. זֶהוּ קָרְבָּן לְקָרֵב רַזְמִים לְדִין, וְהַכֹּל מִתְבַּשֵּׁם.

עַכְשָׁו שֶׁלֹּא נִמְצָא קָרְבָּן, מִי שֶׁזּוֹטֵא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ וְשָׁב אֵלָיו, וַדַּאי בִּמְרִירוּת הַנָּפֶשׁ, בְּעֶצֶב, בִּבְכִיָּה, בְּרִוּחַ שְׁבוּרָה, אֵיךְ מֵקִים שִׁמְזָה וְרָנָּה? הֲרֵי אֵין הֵם נִמְצָאִים אֶצְלוֹ? אֶלָּא כָּךְ פֵּרְשׁוּהָ, שֶׁתִּשְׁבְּזוּת רִבּוֹנוֹ וְשִׁמְזַת הַתּוֹרָה וְרִנָּנוּת הַתּוֹרָה, זוֹהִי שִׁמְזָה וְרָנָּה. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, וְלֹא מִתּוֹךְ עַצְבוּת וְכוּ׳, שֶׁלֹּא יַעֲמֹד אָדָם לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ בְּעַצְבוּת, וַהֲרֵי לֹא יָכוֹל, אָז מַה תַּקָּנָתוֹ?

אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר, הֲרֵי שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יִכָּנֵס אָדָם שְׁעוֹר שְׁנֵי פָּתְזִים וְכוּ׳, וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(משלי ז)לִשְׁמֹר מְזוּזֹת פָּתְזִי. הֲזָשַׁבְתָּ שְׁנֵי פָּתְזִים? אֶלָּא אֱמֹר, שִׁעוּר שְׁנֵי פָּתְזִים. כָּאן רָמַז לְמַה שֶּׁאָמַר דָּוִד(תהלים כד), שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם. הֵם פָּעוֹן וּמָכוֹן, שֶׁהֵם לִפְנַי וְלִפְנִים. רֵאשִׁית הַדְּרָגוֹת – זֶסֶד וּפַזְד, וְהֵם הַפָּתְזִים שֶׁל הָעוֹלָם. עַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לְהִתְכַּוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ כְּנֶגֶד קְדֵשׁ הַקְּדָשִׁים, שֶׁהֵם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְאֵלֶּה הֵם שְׁעוּר שְׁנֵי פָּתְזִים, שְׁנֵי כְּתָרִים.

וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹנֶה כָּךְ: שִׁמְזָה זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְשִׁמְזָה הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, כַּכָּתוּב(ישעיה נה)כִּי בְשִׁמְזָה תֵּצֵאוּ וְגוֹ׳. וַעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לָצֵאת מֵהַגָּלוּת בַּשִּׁמְזָה הַזּוֹ, וּמִי זוֹ? כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלָכֵן עִבְּדוּ אֶת ה׳ בְּשִׁמְזָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב(ויקרא טז)בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, וְהַכֹּל אֶזְד.

בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה – זוֹ הַשְׁלֵמוּת שֶׁלָּהּ. שֶׁל שִׁמְזָה בַּלֵּב, וּרְנָנָה בַּפֶּה. וְזוֹהִי

שְׁלֵמוּת יְתֵרָה. וְהַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַשִּׁמְוָה הַוּוּ הֲרֵי יְדוּעָה וְנוֹדַעַת, וְזֶהוּ הַתִּקּוּן שֶׁל הָאָדָם לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ, וְאָז – דְּעוּ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. וְהַכֹּל בָּא בְּדָבָר אֶחָד, שֶׁצָּרִיךְ אַזָּר כָּךְ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי וְלִקְשֹׁר זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד, וְזוֹהִי עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמְרוּ לוֹ רַבִּי אָחָא וְרַבִּי אַבָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. קָמוּ וְהָלְכוּ אַחֲרֵי רַבִּי אַבָּא שְׁלֹשָׁה מִילִין.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר,(תהלים ה)וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ. כָּךְ פָּרְשׁוּהָ, שֶׁלֹּא צָרִיךְ אָדָם לְהִכָּנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת אֶלָּא אִם נִמְלַךְ בָּרִאשׁוֹנָה בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהֵם תִּקְּנוּ אֶת הַתְּפִלָּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבוֹא בֵיתֶךָ. אָבוֹא בֵיתֶךָ – זֶה אַבְרָהָם. אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשֶׁךָ – זֶה יִצְחָק. בְּיִרְאָתֶךָ – זֶה יַעֲקֹב. (וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ – זֶה יַעֲקֹב. אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשֶׁךָ – זֶה יִצְחָק) וְצָרִיךְ לְהַכְלִילָם בַּתְּחִלָּה, וְיִכָּנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְיִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אָז כָּתוּב,(ישעיה מט)וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שׁוֹנָה מִן הַבָּקָר לְעוֹלָה וּמִן הַצֹּאן לְעוֹלָה וּמִן הָעוֹף לְעוֹלָה? אִם הַכֹּל אֶחָד, מִפְּנֵי מָה שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, שֶׁהֲרֵי מֵהַכֹּל נַעֲשֶׂה דָּבָר אֶחָד? אֶלָּא מִי שֶׁהִשִּׂיגָה יָדוֹ אֶת זֶה – מַקְרִיב מִן הַבָּקָר, וְאִם לֹא יָכוֹל – אָז מִן הַצֹּאן, וְאִם לֹא יָכוֹל – אָז מִן הָעוֹף, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב(ויקרא יד)וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין מַטְרִיזִין עַל הָאָדָם יוֹתֵר בְּדָבָר שֶׁלֹּא יָכוֹל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּמוֹ שֶׁהָיָה הַוָּזָטָא – כָּךְ הָיָה מַקְרִיב. עָשִׁיר, שֶׁלִּבּוֹ גַּס בּוֹ לִפְעָמִים, הָיָה מַקְרִיב שׁוֹר, מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ זוֹשֵׁב יוֹתֵר לַוָּזָטָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. הַבֵּינוֹנִי מַקְרִיב מִן הַצֹּאן, מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹנוֹ אֵינוֹ גַּס בּוֹ כָּל כָּךְ לַוָּזָטָא. הֶעָנִי שֶׁלִּבּוֹ לֹא גַּס בּוֹ, רְצוֹנוֹ נָמוּךְ מֵהַכֹּל, מַקְרִיב מֵאוֹתוֹ הַמִּקָּל מֵהַכֹּל. וְנוֹדְעוּ הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁלָּהֶם לְכֻלָּם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְבַדָּם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן דִּינוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּמִשְׁקָל יָשָׁר.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, אָמַר לוֹ, הֲרֵי עָנִינוּ שֶׁעַל שְׁלֹשָׁה זְוָטֵאי הָעוֹלָם הָרָעָב בָּא לָעוֹלָם, וְכָל הַזְּוָטָאִים אֵינָם נִמְצָאִים אֶלָּא רַק בָּעֲשִׁירִים, מִשּׁוּם שֶׁלִּבָּם גַּס בָּהֶם, וְלֹא נִמְצָאִים בָּעֲנִיִּים. מָה הַדִּין? שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַהֲרֹג אֶת הָעֲנִיִּים וְיַעֲמִיד אֶת הָעֲשִׁירִים?! שֶׁהֲרֵי מֵעַכְשָׁו יוֹסִיפוּ לַזְּטֹא לְפָנָיו! אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים וְאָמְרוּ, כְּשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָפֵר מֵהָרְשָׁעִים וּלְאַבְּדָם מִן הָעוֹלָם, אֲזַי נוֹתֵן לָהֶם שָׁלוֹם וּמַשְׁלִים לָהֶם בַּכֹּל.

אֲבָל בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא נִמְצָאִים קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כַּכֵּלִים הַלָּלוּ שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, וּמִי הֵם? (תהלים נה)לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה.(ישעיה נז)וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. אֵלּוּ הֵם כְּלֵי הַמֶּלֶךְ. וּכְשֶׁנִּמְצֵאת בַּצָּרַת הָעוֹלָם וְהָרָעָב וְהַדִּין מִתְזַוְּקִים עַל הָעֲנִיִּים, אֲזַי בּוֹכִים וְגוֹעִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקָרֵב אוֹתָם יוֹתֵר מֵהַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(תהלים כב) כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוּת עָנִי. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פּוֹקֵד עַל מַה בָּא הָרָעָב לָעוֹלָם. אוֹי לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁגָּרְמוּ לָזֶה.

כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם עַל קוֹלוֹת הָעֲנִיִּים, הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ מֵהֶם וּמֵעֶלְבּוֹנָם, אָז כָּתוּב(שמות כב)שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ. שָׁמוֹעַ אֶשְׁמַע – שְׁתֵּי פְּעָמִים, אַחַת לְהַשְׁגִּיחַ עַל קוֹלָם, וְאַחַת לְהָפֵר מֵאוֹתָם שֶׁגּוֹרְמִים לָהֶם אֶת זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְשָׁמַעְתִּי כִּי זַנּוּן אָנִי וְזָרָה אַפִּי וְגוֹ'. וְלָכֵן בְּשָׁעָה שֶׁרָעָב נִמְצָא בָּעוֹלָם, אוֹי לְאוֹתָם הָעֲשִׁירִים הָרְשָׁעִים, מִשּׁוּם קוֹלָם שֶׁל הָעֲנִיִּים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁאוֹתוֹ קָרְבָּן שֶׁל הֶעָנִי קַל מֵהַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ שָׁבוּר, וְאַף עַל גַּב שֶׁזּוֹשֵׁב לַזְּטֹא, זֶה עוֹבֵר מִמֶּנּוּ, שֶׁהֲרֵי דַּי לוֹ בְּצַעֲרוֹ וְשֶׁל אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ. וְלָכֵן כָּל קָרְבָּן וְקָרְבָּן, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְבַדּוֹ, כֻּלָּם יְדוּעִים אֵצֶל הַכֹּהֵן.

מַעֲשֶׂה בְּאוֹתוֹ עָשִׁיר שֶׁהִקְרִיב לִפְנֵי הַכֹּהֵן שְׁנֵי יוֹנִים. כְּשֶׁרָאָה אוֹתוֹ הַכֹּהֵן, אָמַר לוֹ, הַקָּרְבָּן הַזֶּה אֵינוֹ שֶׁלְּךָ. הָלַךְ לְבֵיתוֹ וְהָיָה עָצוּב. אָמְרוּ לוֹ אֲזַיו, לָמָּה

אַתָּה עָצוּב? אָמַר לָהֶם, שֶׁהַכֹּהֵן לֹא הִקְרִיב אֶת קָרְבָּנִי. אָמְרוּ לוֹ, וּמַה הוּא? אָמַר לָהֶם, שְׁנֵי יוֹנִים. אָמְרוּ לוֹ, וַהֲרֵי זֶה שֶׁל עָנִי, וְלֹא שֶׁלְּךָ! שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת וְגוֹ', אֶלָּא הַמְקָרֵב קָרְבָּנְךָ. אָמַר לָהֶם, וּמַה הוּא? אָמְרוּ לוֹ, שׁוֹר אֶוָּז.

אָמַר לָהֶם, וּמַה כָּל כָּךְ זֻמּוּרָה מַוְזֶשֶׁבֶת הַוְזֹטְא? נָדַרְתִּי שֶׁלֹּא אַעֲלֶה עַל לִבִּי מַוְזֶשֶׁבֶת וְזֹטְא. מִשָּׁם וָהָלְאָה מָה עָשָׂה? כָּל יוֹם הִתְעַסֵּק בְּסִוְזוֹרָה, וּבַלַּיְלָה הָיָה יָשֵׁן. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, הָיָה קוֹרֵא לְאָוְזָיו, וְלִמְּדוּ אוֹתוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, וְהָיָה לוֹמֵד עַד שֶׁיַּעֲלֶה הַיּוֹם, וְנִמְצָא שֶׁלָּמַד תּוֹרָה, וְהָיוּ קוֹרְאִים לוֹ יְהוּדָה הָאַוְזָר. יוֹם אָוְזָד פָּגַשׁ בּוֹ רַבִּי יֵיסָא סָבָא, וְהָיָה מַפְרִישׁ נְכָסָיו, וְזַצִּי לַעֲנִיִּים וְזַצִּי לְסִוְזוֹרָה עַל הַיָּם עִם אוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁפּוֹרְשִׁים לַיַּמִּים, וְהָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד תּוֹרָה.

פָּתַוז וְאָמַר,(שמואל–א טו)וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל הַקֵּינִי. מִי הוּא הַקֵּינִי? אֵלּוּ בְּנֵי יִתְרוֹ, וְזִמְיוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁעָשׂוּ קֵן בַּמִּדְבָּר כְּמוֹ הַדְּרוֹר הַוֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(תהלים פד)וּדְרוֹר קֵן לָהּ, כְּדֵי לִלְמֹד תּוֹרָה. שֶׁתּוֹרָה לֹא צְרִיכָה תַּפָּנוּקִים וְלֹא סִוְזוֹרָה, אֶלָּא לַעֲמֹל בָּהּ יוֹמָם וָלַיְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ נָסְעוּ לַמִּדְבָּר מֵהָעֲנָג שֶׁל יְרִיזוֹ. וָהוּ שֶׁכָּתוּב(שופטים א) וּבְנֵי קֵינִי זוֹתֵן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים וְגוֹ'.

וְאַתָּה עָשִׂיתָ וֶזֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם שֶׁנָּתַן לְמֹשֶׁה לֵהָנוֹת בְּבֵיתוֹ, וּמֹשֶׁה הָיָה כְּלָל שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד, מִשּׁוּם שֶׁלִּמֵּד פָּרָשָׁה אַוָזת יוֹתֵר בַּתּוֹרָה, וּבָזָה עָשָׂה וֶזֶסֶד עִם יִשְׂרָאֵל.

לָמָּה בָּא הַדָּבָר הַוֶּה כָּאן בְּמִלְוֶזֶמֶת עֲמָלֵק? אֶלָּא אָמַר שָׁאוּל, כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, מִכָּל שְׁאָר אֻמּוֹת הָעוֹלָם לֹא הָיָה מִי שֶׁיִּזְדַּוֵּג עִם יִשְׂרָאֵל לְקַטְרֵג לָהֶם, אֶלָּא רַק עֲמָלֵק, וְהוּא עָשָׂה רַע לְיִשְׂרָאֵל וְעָרַךְ בָּהֶם קְרָב, וְאַתָּה הִקְדַּמְתָּ לָהֶם שָׁלוֹם וְעָשִׂיתָ וֶזֶסֶד עִם כֻּלָּם, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין אַתָּה כְּדַאי לְהִתְוַזֵּבֵר עִמָּהֶם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מַה כָּתוּב בְּיִתְרוֹ?(שמות יח) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חוֹתֵן מֹשֶׁה עֹלָה וּזְבָחִים לֵאלֹהִים, שֶׁהוּא הִקְרִיב קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וּבָא לְהִתְגַּיֵּר. מַה זֶּה אוֹמֵר? שֶׁקָּרְבָּנוֹ וְשׁוּב לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם שֶׁהוּא הִקְרִיב קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כָּתוּב וַיָּבֹא אַהֲרֹן וְכֹל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכָל לֶחֶם עִם חוֹתֵן מֹשֶׁה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. לִפְנֵי הָאֱלֹהִים דַּוְקָא. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן בִּרְצוֹן הַלֵּב, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַדַּמֵּן לְעֻמָּתוֹ.

בֹּא רְאֵה, קָרְבַּן הָעֲנִי וְשׁוּב לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הוּא הִקְרִיב שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת לְפָנָיו, אֶחָד זֶלְבּוֹ וְדָמוֹ, וְאֶחָד אוֹתוֹ שֶׁהִקְרִיב. שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ לֶאֱכֹל, וְהוּא הֵבִיא קָרְבָּן. קָרְבַּן הָעֲנִי כָּל מֵהַכֹּל – שְׁנֵי תּוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה, וְאִם לֹא – מְעַט קֶמַח, וּמִתְכַּפֵּר בּוֹ, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוּת עָנִי. כָּל כָּךְ לָמָּה? כִּי קָרְבַּן הָעֲנִי עָדִיף מֵהַכֹּל, שֶׁהֲרֵי הוּא גָּרַם לִי לִהְיוֹת בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא גּוֹרַם לִי לִהְיוֹת בַּזֶּלֶק שֶׁל הַתּוֹרָה. מִשּׁוּם כָּךְ וְזֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה(וזכלקתי כל נכסי, וזצי)לָעֲנִיִּים, שֶׁהֲרֵי הֵם גָּרְמוּ לִי כָּל זֶה.

כְּמוֹ שֶׁהֶעָנִי הִרְתִּיחַ זֶלְבּוֹ וְדָמוֹ, כָּךְ אוֹתוֹ הַקְּמַח מַרְתִּיחִים בְּשֶׁמֶן מִשְׁוָה. וְכָךְ לָמַדְנוּ, שֶׁאָפָלוּ כָּל אָדָם מַקְרִיב אֶת הַמִּנְחָה הַזּוֹ עַל הַמַּחֲבַת וּמִנְחַת מַרְחֶשֶׁת, מִשּׁוּם שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַחֲזִטָּא הִרְתִּיחַ אֶת זֶלְבּוֹ וְדָמוֹ בְּאֵשׁ הַיֵּצֶר הָרָע וְכָל אֵיבָרָיו רָתְחוּ בָּאֵשׁ – כָּךְ הַקָּרְבָּן הַזֶּה כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ, וְעִקַּר הַקָּרְבָּן כְּמוֹ הַחֲזִטָּא, וּלְהַקְרִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְצוֹן לִבּוֹ וְרוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ, שֶׁזֶּה זָבִיב מֵהַכֹּל לְפָנָיו.

אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּקְרִיבִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם אֶת הַקָּרְבָּן הַזֶּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַה הוּא? עַצְמָם וְנַפְשָׁם שֶׁמַּקְרִיבִים לְפָנָיו. וַאֲנִי רוֹצֶה לְהַקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן הַזֶּה (מַמָּשׁ), וְזֶה רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְעִם כָּל זֶה, קָרְבָּן שֶׁל הַכֹּל (מַמָּשׁ)עָדִיף, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת.

עוֹד פָּתַוז וְאָמַר,(תהלים קלה)בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם הַלְלוּיָהּ. וְכִי מִצִּיּוֹן הוּא בָּרוּךְ? וַהֲרֵי מֵהַנָּהָר הֶעָמוֹק הָעֶלְיוֹן הוּא בָּרוּךְ! אֶלָּא בָּרוּךְ ה', כְּשֶׁמְּאִירָה הַלְּבָנָה מֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וּמִתְקָרְבִים זֶה לָזֶה, וְלֹא מוּסָר הָאוֹר הַזֶּה מִזֶּה. וּלְפָעָמִים שֶׁהַלְּבָנָה נִקְרֵאת בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁהוּא נִקְרָא יְהוָ"ה, כָּךְ הִיא נִקְרֵאת יְהוָ"ה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(בראשית יט)וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמָיִם. וְלֹא זֶה לְבַדּוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ שָׁלִישׁ אֶזֶד לְפָעָמִים (מַמָּשׁ)נִקְרָא בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ.

דָּבָר אַזֵּר בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן – מֵאַיָּה מָקוֹם נוֹדָע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא בָּרוּךְ? זָזַר וְאָמַר מִצִּיּוֹן, מִמָּקוֹם שֶׁל צִיּוֹן נוֹדָע שֶׁהוּא בָּרוּךְ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים קלד)כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה וְגוֹ'. אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, אַשְׁרֵי זָלְקֵךְ שֶׁזָּכִיתָ לְכָל זֶה. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כְּאִלּוּ אוֹזֵז בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם זַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

אִם זָבַז שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַז,(בראשית א)וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם – בָּרָא שִׁבְעָה רְקִיעִים לְמַעְלָה, בָּרָא שֶׁבַע אֲרָצוֹת לְמַטָּה, שִׁבְעָה יַמִּים, שִׁבְעָה נְהָרוֹת, שִׁבְעָה יָמִים, שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת, שֶׁבַע שָׁנִים, שֶׁבַע פְּעָמִים. שִׁבְעָה אַלְפֵי שָׁנִים יִהְיֶה הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּשִּׁבְיעִי שֶׁל הַכֹּל.

שִׁבְעָה שְׁזָקִים(רְקִיעִים)לְמַעְלָה, וּבְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְשַׁמָּשִׁים שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים בְּכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ. וּבְכֻלָּם מֵאֵלּוּ, מֶרְכָּבוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם עֹל מַלְכוּת רִבּוֹנָם, וּבְכָל הָרְקִיעִים יֵשׁ מֶרְכָּבוֹת וְשַׁמָּשִׁים מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, מֵהֶם בְּשֵׁשׁ כְּנָפַיִם, וּמֵהֶם בְּאַרְבַּע כְּנָפַיִם. מֵהֶם בְּאַרְבַּע פָּנִים, וּמֵהֶם בִּשְׁתֵּי פָּנִים, וּמֵהֶם בְּאַוָּזוֹת. מֵהֶם אֵשׁ לוֹהֵט, וּמֵהֶם מַיִם. מֵהֶם רוּזַז. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(תהלים קד)עוֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּזוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט.

וְכָל הָרְקִיעִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ כִּגְלְדֵי בְצָלִים, אֵלּוּ לְמַטָּה וְאֵלּוּ לְמַעְלָה. וְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ הוֹלֵךְ וְרוֹעֵשׁ מֵאֵימַת רִבּוֹנָם. עַל פָּיו נוֹסְעִים, וְעַל פָּיו עוֹמְדִים. וּמֵעַל לְכֻלָּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁנוּשֵׂא הַכֹּל בְּזֵזילוֹ וְתָקְפּוֹ. כְּמוֹ כֵן שֶׁבַע אֲרָצוֹת לְמַטָּה, וְכֻלָּם בִּישׁוּב, פָּרַט שֶׁאֵלֶּה עֶלְיוֹנִים וְאֵלֶּה תַּזְוִתוֹנִים. וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, וִירוּשָׁלַיִם עֶלְיוֹנָה מִכָּל יִשּׁוּב.

וַזְבֵרִינוּ יוֹשְׁבֵי הַדָּרוֹם רָאוּ בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים וּבְסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁכָּךְ מְזֻלָּקִים כָּל הָאֲרָצוֹת הַלָּלוּ, שֶׁכֻּלָּם נִמְצָאִים לְמַטָּה כְּמוֹ אוֹתָם הָרְקִיעִים שֶׁלְּמַעְלָה, אֵלּוּ עַל אֵלּוּ וְאֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וּבֵין כָּל אֶרֶץ וְאֶרֶץ רָקִיעַ מַפְרִיד בֵּין זֶה לָזֶה, וְלָכֵן כָּל הָאֲרָצוֹת מְפֹרָשׁוֹת בְּשֵׁמוֹת, וּבֵינֵיהֶן נַן עֲדָן וְגֵיהִנֹּם, וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶן בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, מֵהֶן בִּשְׁתֵּי פָּנִים וּמֵהֶן בְּאַרְבַּע וּמֵהֶן בְּאַוָּזוֹת, וּמַרְאָה שֶׁל אֵלֶּה אֵינוֹ כְאֵלֶּה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יָצְאוּ מֵאָדָם, (אֵינוֹ כָּךְ, שֶׁלֹּא)וְכִי יָרַד אָדָם הָרִאשׁוֹן לְכָל הָאֲרָצוֹת וְהוֹלִיד בָּנִים? וְכַמָּה נָשִׁים הָיוּ לוֹ? אֶלָּא אָדָם לֹא נִמְצָא אֶלָּא בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה מִכֻּלָּם, שֶׁנִּקְרָא תֵּבֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב(משלי ז)(מְשֹׁוֹטֶטֶת בְּתֵבֵל אַרְצוֹ) וַיֵּצֵא לְתֵבֵל אַרְצוֹ. וְהַתֵּבֵל הַזּוֹ אֲזוּזָה בָּרְקִיעַ שֶׁלְּמַעְלָה וְנֶאֱזֶזֶת בַּשֵּׁם הָעֶלְיוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(תהלים ט)וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק. בְּצֶדֶק וַדַּאי. מִשּׁוּם כָּךְ בָּנָיו שֶׁל אָדָם נִמְצָאִים בָּאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת תֵּבֵל. וְהֵם עֶלְיוֹנִים עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

מָה הַטַּעַם? כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה לְכָל הָרְקִיעִים יֵשׁ רָקִיעַ עֶלְיוֹן מִכֻּלָּם, וּלְמַעְלָה נִמְצָא כִּסְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. אַף כָּאן בַּתֵּבֵל הַזּוֹ נִמְצָא הַמֶּלֶךְ שֶׁל הַכֹּל, וּמִיהוּ? אָדָם, מַה שֶׁלֹּא נִמְצָא בְּכָל הַתַּזְוִתוֹנִים.

וְאוֹתָם תַּזְוִתוֹנִים מֵאֵיפֹה בָּאוּ? אֶלָּא מֵהָאֲדִים(מֵעֲשֵׂן)שֶׁל הָאָרֶץ וְהַסִּיוּעַ שֶׁל הָרָקִיעַ שֶׁלְּמַעְלָה, יוֹצְאִים בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, מֵהֶם בִּלְבוּשִׁים,

מֵהֶם בִּקְלִפּוֹת, כַּתּוֹלָעִים הַלָּלוּ שֶׁנִּמְצָאוֹת בָּאָרֶץ, מֵהֶן בִּקְלִפּוֹת אֲדֻמּוֹת, שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת, וּמֵהֶן מִכָּל הַגְּוָנִים. כָּךְ כָּל הַבְּרִיּוֹת כְּמוֹ כֵן, וְלֹא נִמְצָאִים בְּקִיּוּם, רַק עֶשֶׂר שָׁנִים (אוֹ יוֹתֵר. ס"א מְעַט אוֹ פָּחוֹת מְעַט).

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא פָּרַשׁ יוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי כָּל הַיְשׁוּב מִתְגַּלְגֵּל בְּעִגּוּל כְּמוֹ כַּדּוּר, אֵלֶּה לְמַטָּה וְאֵלּוּ לְמַעְלָה, וְכָל אוֹתָן בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת בְּמַרְאֵיהֶן מִשְּׁנֵי הָאֲוִיר כְּפִי כָּל מָקוֹם וּמָקוֹם, וְעוֹמְדוֹת בְּקִיּוּמָן כְּמוֹ שְׁאָר בְּנֵי אָדָם.

וְלָכֵן יֵשׁ מָקוֹם בַּיְשׁוּב, כְּשֶׁמֵּאִיר לְאֵלֶּה וְשׁוֹרֵף לְאֵלֶּה, לְאֵלֶּה יוֹם וּלְאֵלֶּה לַיְלָה. וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁכֻּלּוֹ יוֹם, וְלֹא נִמְצָא בּוֹ לַיְלָה פָּרָט לְשָׁעָה אַוְזִית קְטַנָּה. וְזֶה שֶׁאָמַר בְּסִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים, וּבְסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן כָּךְ הוּא. שֶׁכָּךְ כָּתוּב,(תהלים קלט) אוֹרְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ. וְכָתוּב(שם קד)מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'. וְלָכֵן הַכֹּל יָפֶה. וְסוֹד זֶה נִמְסָר לְבַעֲלֵי הַזְּכֻכִּית, וְלֹא לִמְזַלְזְלֵי תְּזוּמִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד עָמֹק שֶׁל הַתּוֹרָה.

כְּמוֹ כֵן יֵשׁ בַּיָּם, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּמָּה בְּרִיּוֹת מְשֻׁנּוֹת זוֹ מִזּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב(שם)זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדַיִם שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר חַיּוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדֹלוֹת שָׁם אֳנִיּוֹת יִתְהַלֵּכוּן לִוְיָתָן וְגוֹ'. וְהַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה (וּמִתְקַשֵּׁר זֶה בָּזֶה), וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וּבְכָל הָעוֹלָמוֹת אֵין שׁוֹלֵט בַּכֹּל, רַק אָדָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעָלָיו.

רַבִּי נְהוֹרַאי סָבָא פָּרַשׁ לַיָּם הַגָּדוֹל, וְהִתְרַעֵשׁ הַיָּם, וְנֶאֱבְדוּ כָּל אוֹתָם שֶׁהָיוּ בַּסְּפִינָה, וְהִתְרַוֵּשׁ לוֹ נֵס, וְיָרַד בִּשְׁבִילִים יְדוּעִים לְלֵב הַיָּם, וְיָצָא תַּוַּאת הַיָּם לִישׁוּב אֶוְזִד, וְרָאָה מֵאוֹתָן הַבְּרִיּוֹת כֵּלָן קְטַנּוֹת, וְהָיוּ מִתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה, וְלֹא יָדַע מָה אוֹמְרִים. הִתְרַוֵּשׁ לוֹ נֵס וְעָלָה. אָמַר, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁמְּשִׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים נִסְתְּרֵי הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁזּוֹלְקִים עַל דִּבְרֵיהֶם וְלֹא מַאֲמִינִים.

מֵאוֹתוֹ יוֹם, כְּשֶׁהָיָה בָּא לְבֵית רַב וְאוֹמְרִים דְּבַר תּוֹרָה, הָיָה בּוֹכֶה. אָמְרוּ

לוֹ, לָמָּה אַתָּה בּוֹכֶה? אָמַר לָהֶם, מִשּׁוּם שֶׁעָבַרְתִּי עַל אֱמוּנַת דִּבְרֵי זַכָּמִים, וּפַוָּזוּד מַהַדְּרִין שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם (בראשית א). רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִלְמָלֵא אוֹתוֹ רָקִיעַ שֶׁמַּפְרִיד בֵּין מַיִם הָעֶלְיוֹנִים לַמַּיִם הַתַּזְוִתּוֹנִים, הָיְתָה מַזָּלֶקֶת בָּעוֹלָם מֵהֶם, אֲבָל הָרָקִיעַ הַזֶּה עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, וְהָעוֹלָם אֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל שָׁלוֹם. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא שָׁלוֹם, הוּא שָׁלוֹם וּשְׁמוֹ שָׁלוֹם, וְהַכֹּל נִקְשָׁר בְּשָׁלוֹם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, רָאִיתִי שֶׁהַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ הַכֹּל הוּא שָׁלוֹם, וְהַכֹּל אָזוֹד, וְהַדְּרָכִים נִפָּרְדוֹת לַצַּד הַזֶּה וְלַצַּד הַזֶּה.

יו״ד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ קְשׁוּרָה בִּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, מִשּׁוּם זֶה הַי׳ הַוּ׳, קוֹץ אָזוֹד לְמַעְלָה, וְקוֹץ אָזוֹד לְמַטָּה, וְאָזוֹד בָּאֶמְצַע. מִשּׁוּם שֶׁשְּׁלֹשָׁה קְשָׁרִים הִשְׁתַּלְשְׁלוּ(הִתְקַשְּׁרוּ)בָּהּ, קוֹץ אָזוֹד לְמַעְלָה, כֶּתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא עֶלְיוֹן מֵעַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים, רֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים, וְהוּא עוֹמֵד עַל הַכֹּל.

קוֹץ אָזוֹד בָּאֶמְצַע, שֶׁהוּא רֹאשׁ אַוֵּר. מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים, וְכָל אָזוֹד וְאָזוֹד רֹאשׁ לְבַדּוֹ. וְלָכֵן הַקּוֹץ שֶׁל הָאֶמְצַע זֶהוּ רֹאשׁ אַוֵּר שֶׁיּוֹצֵא מֵהַקּוֹץ שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא רֹאשׁ שֶׁל כָּל שְׁאָר הָרָאשִׁים שֶׁיִּבָּנָה מִמֶּנּוּ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהָרֹאשׁ הַזֶּה הוּא נִסְתָּר שֶׁל הַכֹּל.

רֹאשׁ אַוֵּר תַּזְוִתּוֹן, הוּא רֹאשׁ לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וְהוּא מַעְיַן הַמַּיִם שֶׁכָּל הַנְּטִיעוֹת מַשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ. וְזֶהוּ י׳ בִּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, וְלָכֵן נִקְרֵאת שַׁלְשֶׁלֶת, כְּמוֹ הַשַּׁלְשֶׁלֶת הַזּוֹ שֶׁנִּקְשְׁרָה זֶה בָּזֶה, וְהַכֹּל אָזוֹד.

שָׁנִינוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל זַנּוּחַ, בְּשָׁעָה שֶׁהֵרְאוּ לוֹ זְכֻיּוֹת הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְרָאָה אֶת הָאֵילָן שֶׁל גַּן עֵדֶן, הֵרְאוּ לוֹ זְכוּתָהּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְרָאָה שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת הָיוּ נִקְשָׁרִים זֶה בָּזֶה, שָׁאַל אוֹתָם עַל מָה קַיָּמִים? אָמְרוּ לוֹ, כֻּלָּם עוֹמְדִים עַל י׳, מִמֶּנָּה נִבְנוּ וְהִשְׁתַּלְשְׁלוּ (נִבְרְאוּ וְנִתְקְנוּ), שֶׁכָּתוּב(תהלים קד)כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. וְרָאָה שֶׁכֻּלָּם מְזֻדָּעְזָעִים מֵאֵימַת רִבּוֹנָם, וְעַל שְׁמוֹ כֻּלָּם נִקְרְאוּ.

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אָמַר, הַהַגָּעָה הִיא בְּשַׁלְשֶׁלֶת שֶׁל שִׁלּשָׁה שֶׁכְּלוּלִים בְּדֶבֶק וְקֶשֶׁר שֶׁל גּוּפוֹ. אֱזֹוד פַּזוּד(שְׁלֵמוּת) שֶׁל הַכֹּל, אֱזֹוד סוֹתֵם שְׁבִילִים, וְאֱזֹוד נָהָר עָמֹק.

אַזַר כָּךְ פָּרַט בָּאוֹתִיּוֹת, (שֶׁל אָלֶף)הַבַּיִת בְּשִׁכְלוּלוֹ יו״ד הֵ״א, הַבִּנְיָן שֶׁל הַכֹּל. (אֱזֹוד סְתוּם הַשְּׁבִילִים, וְאֱזֹוד נָהָר עָמֹק לַכֹּל)שְׁלֵמוּת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ י׳ רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, אָב לַכֹּל. ו׳ הַבֵּן שֶׁהוֹלִיד וְיָצָא מִמֶּנּוּ, וּמִמֶּנּוּ נִמְצָא ד׳, בַּת. הַגְּבִירָה שֶׁכָּל הַדִּינִים(הַדַּיָּנִים)בְּיָדֶיהָ נִמְצָאִים, טְמִירָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת,(עֶלְיוֹנִים יוֹצְאִים, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים)שֶׁעֶלְיוֹנִים יוֹצְאִים, וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים נִזּוֹנִים מִמֶּנָּה. הֲרֵי יו״ד שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִתְקָן בּוֹ, וְנִמְצָא נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ.

אַזַר כָּךְ יו״ד הוֹצִיאָה הַכֹּל, וְשִׁלְשְׁלָה הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אֱזֹוד זֶה עִם זֶה. וַהֲרֵי בְּאֶרֶה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, י׳ הוֹצִיאָה אוֹתוֹ הַנָּהָר, שֶׁכָּתוּב בּוֹ(בראשית ב)וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן.(כְּמוֹ)וֹ ה׳, סוֹד הַבִּינָה, וְהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה.

וְאוֹתוֹ נָהָר מוֹצִיא שְׁנֵי בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּמִמֶּנָּה נִזּוֹנִים. אַזַר כָּךְ יוֹצְאִים שְׁנֵי בָּנִים, וְהַבַּת נִזּוֹנֶית מִבֵּן, זֶה ו׳, הֲרֵי בֵּן הַמֶּלֶךְ הַזֶּה שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ, סוֹד שֶׁל תִּפְאֶרֶת. וְאַזַר כָּךְ נִמְצֵאת ה׳ שֶׁנִּזּוֹנֶית מִן ו׳, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.(אַזַר כָּךְ יוֹצְאִים שְׁנַיִם, בֵּן וּבַת. ו״ה זֶה בֵּן הַמֶּלֶךְ שֶׁשְּׁלֵמוּת הַכֹּל שֶׁלּוֹ. וְזוֹ ה׳ הַבַּת נִזּוֹנָה מִן ו׳, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ)נִמְצָא שֵׁי׳ עִקָּר וְשֹׁרֶשׁ וּשְׁלֵמוּת הַכֹּל. זֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב(משלי כב) בְּזָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת.

שְׁנֵינוּ, עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת הִשְׁתַּכְלְלוּ וְיָצְאוּ מֵהַיו״ד הַוּ׳. י׳ שֶׁהִיא הָעֲשִׂירִית שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת. וְאֶת כֻּלָּם הִכְנִיסָה לְאוֹתוֹ נָהָר קָדוֹשׁ כְּשֶׁהִתְעַבְּרָה. וַעֲשָׂרָה שֵׁמוֹת נִסְתָּרִים בְּאֱזֹוד. וְכֻלָּם נִסְתָּרִים בִּי׳. י׳ כּוֹלֶלֶת אוֹתָם. י׳ מוֹצִיאָה אוֹתָם. הוּא אָב לַכֹּל. אָב לָאָבוֹת.

מִמֶּנּוּ יָצְאוּ(וּבוֹ יוֹשְׁבִים) (בּוֹ עֶשֶׂר תֵּבוֹת)ו״ד. רָמוּז לַעֲשָׂרָה בְּזִוּשְׁבּוֹן.

אוֹתִיּוֹת יו״ד כּוֹלְלוֹת לָהֶן ו״ד(יו״ד), שְׁלֵמוּת הַכֹּל. ו״ד – זָכָר וּנְקֵבָה. הוּ קְוֹרְאִים לָהֶם, שְׁנַיִם. וְלָכֵן אָדָם נִבְרָא הוּ פַּרְצוּפִים, וְאוֹתָם פַּרְצוּפִים זָכָר וּנְקֵבָה הָיוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה לְמַטָּה. ו״ד מִמַּעְלָה לְמַטָּה. ד״ו מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד. י״ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים תְּלוּיִים בּוֹ, וְעַל כֵּן יו״ד כּוֹלֵל ו״ד כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וּבָא רְאֵה, עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת הֵם כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא הֵם שְׁמוֹנָה, וּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת כְּנֶגֶד שְׁנֵי רְקִיעִים. וּמִשְׁתַּנִּים הַשֵּׁמוֹת, עֲשָׂרָה, וְתִשְׁעָה, וּשְׁמוֹנָה, וְשִׁבְעָה.

הָרִאשׁוֹן – י״ה, מִשּׁוּם שֶׁי׳ כּוֹלֶלֶת ה׳, וְה׳ יוֹצֵאת מִי׳. לָכֵן זְכוּתָהּ נִקְרָא י״ה.

הַשֵּׁנִי – יֱהוֹה(יה״ו)שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר רַחֲמִים, וּמִשּׁוּם שֶׁדִּינִים מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנּוּ,(אֱלֹהִים וְיָצְאוּ) כְּתוּבוֹת אוֹתִיּוֹת הָרַחֲמִים עִם נְקוּד שֶׁל אֱלֹהִים, וְלֹא אֱלֹהִים דִּין.

הַשְּׁלִישִׁי – אֵל, וְהוּא גְּדֻלָּה, וְהוּא נִקְרָא הָאֵל הַגָּדוֹל.

הָרְבִיעִי – אֱלֹהִים, שֶׁדִּינִים מִתְעוֹרְרִים בּוֹ, וְהוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה.

הַחֲמִישִׁי – יְהוָ״ה, הַכְּלָל שֶׁל כָּל שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, וְזֶהוּ רַחֲמִים בִּשְׁלֵמוּת וְזֶהוּ תִּפְאֶרֶת. שִׁשִּׁי וּשְׁבִיעִי – צְבָאוֹת נִקְרָאִים.

הַשְּׁמִינִי – אֲ״ל זַ״י, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(תהלים קלו)כִּי שֶׁם צִוָּה ה׳ אֶת הַבְּרָכָה זַיִּים וְגוֹ׳. וְזֶה צַדִּיק, שֶׁכָּל הַזַּיִּים יוֹצְאִים מִשָּׁם, וְנִקְרָא יְהוָ״ה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(משלי כז)ה׳ צַדִּיק יִבְחָן. וְזוֹהִי ו׳ קְטַנָּה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ וָ״ו שְׁנֵי וָוִים.

הַתְּשִׁיעִי – אֲדֹנָ״י, וְזוֹ מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁדִּינִים יוֹצְאִים מִשָּׁם לָעוֹלָם, וְזֶהוּ הַכֶּתֶר הָאַזָּרוֹן שֶׁל כָּל הַשֵּׁמוֹת. וְשֵׁם אֶהְיֶ״ה, הַכְּלָל וְהַנִּסְתָּר שֶׁבָּרִאשׁוֹנָה. וְזֶהוּ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים, שְׁמוֹ נִסְתָּר וְלֹא נִגְלָה, וְנִתְבָּאֵר. וּבְסֵפֶר הָאַגָּדָה, עֲשָׂרָה שֵׁמוֹת כְּתוּבִים בְּגֶזֶן אַזּוֹר, וְאָנוּ לֹא שָׁנִינוּ כָּךְ.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח,(שיר ד)עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפֵיחִי גַּנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא דּוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מִגָּדָיו. עוּרִי צָפוֹן, אֵלּוּ עוֹלוֹת שֶׁנִּשְׁזָטוֹת בַּצָּפוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהֵן מְזֻוָּשָׁבוֹת בְּצָפוּנוֹת הַכֶּלֶב וּבִמְקוֹם הַדִּין. מִשּׁוּם שֶׁמְּזֻוָּשָׁבָה נִמְצֵאת בַּכְּלִיָּה, בְּזֹמֶן שֶׁהַדִּין נִמְצָא. רוּחַ צָפוֹן נוֹשֶׁבֶת בַּזְּוִיזוֹת הַכְּלִיָּה כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים אֲנָשִׁים, וְכִנּוֹר דָּוִד מִנַּגֵּן מֵאֵלָיו, וּמְזֻוָּשָׁבוֹת בְּנֵי אָדָם מִתְעוֹרְרוֹת.

וּבוֹאִי תֵימָן, אֵלּוּ שְׁלָמִים שֶׁנִּשְׁזָטִים בַּדָּרוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל, שְׁלוֹם הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְאֵלּוּ הֵם הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל צְדָדֵי הָעוֹלָם, הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל מִצַּד הָאֱמוּנָה. וּשְׁלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל, הַבָּעָלִים אוֹכְלִים מֵהֶם וְנֶהֱנִים מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי שָׁלוֹם הוּא לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם בְּדַרְגָּה אַחַת. וְזָטְאוֹת וַאֲשָׁמוֹת נֶאֱכָלִים לַכֹּהֲנִים מִשּׁוּם שֶׁהֵם עֲתִידִים לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם וּלְהַעֲבִיר אֶת זָטְאֵיהֶם. וּמִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת אֵין זְבִיבִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שְׁלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָא שָׁלוֹם בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים.

וּמֵעַל כֻּלָּם קְטֹרֶת, שֶׁהִיא שְׁלֵמָה מֵהַכֹּל, וְלֹא בָאָה עַל זָטְא וְלֹא עַל אָשָׁם וְלֹא עַל עָוֹן, אֶלָּא עַל שְׁמִזָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ. וְלָכֵן קְטֹרֶת לֹא קְרֵבָה אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁשֶּׁמֶן קָרֵב, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב(שמות לו)וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרוֹת יַקְטִירֶנָּה. וְכָתוּב(שם) וּבְהַעֲלוֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרוֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָאִים שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת כְּאֶחָד. בֹּא רְאֵה, שְׁלָמִים הוּא שָׁלוֹם בַּכֹּל, וּקְטֹרֶת וּקְטֹרוּג לֹא מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם. אֲבָל קְטֹרֶת קוֹשֶׁרֶת אֶת קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּל עֲשָׂרֶת הַשֵּׁמוֹת כְּתוּבִים, וְאָנוּ שָׁנִינוּ, שֶׁהָרִאשׁוֹן אֶהְיֶה, זֶה הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר: אֲנִי מִי שֶׁאֲנִי; וְלֹא נוֹדָע מִי הוּא. אַזַּר כָּךְ אֲשֶׁר אֶהְיֶה, אֲנִי שֶׁעָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת בְּאוֹתָם הַכְּתָרִים (הָאֲזוֹרִים), שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה נִסְתָּר, וְאַזַּר כָּךְ מִתְזַיֵּל לְהִתְגַּלּוֹת, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַגִּלּוּי שֶׁל הַשֵּׁם(שֶׁל שְׁלֵמוּת)הַקָּדוֹשׁ.

וְכָךְ כָּתוּב בְּמשֶׁה, אֶהְיֶה בָּרִאשׁוֹנָה, הַנִּסְתָּר שֶׁל הַכֹּל, אֲנִי הוּא מִי שֶׁאֲנִי. אַזַּר כָּךְ אֲשֶׁר אֶהְיֶה, אֲנִי עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת. אַזַּר כָּךְ אֶהְיֶה אַזַּרוֹן, וְזֶה כְּשֶׁהָאֵם מִתְעַבֶּרֶת וַעֲדַיִן הוּא נִסְתָּר. מָתַי מִתְגַּלֶּה? בִּזְמַן שֶׁכָּתוּב(שמות ג)לֵךְ וְאָסַפְתָּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם וְגוֹ'. זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְכָאן הוּא הַגָּלוּי וְהַקָּשֶׁר שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

מִשּׁוּם כָּךְ, הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל – אֶהְיֶה. הַשֵּׁנִי – יָהּ. מִשּׁוּם שֶׁזָּכְתָה מוֹצִיאָהּ ה' וְנִסְתֶּרֶת בָּהּ, וְלֹא נִפְרֶדֶת מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁכָּתוּב,(בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן, כְּמוֹ זֶה. ה.

וְכָךְ לָמַדְתִּי מֵאַבָּא, י' כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אַזַּר כָּךְ יָ"ה, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, י' מוֹצִיאָהּ ה', כְּמוֹ זֶה ה' הֲרֵי י', וְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ. וְנִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ וּלְמַטָּה, שְׁנֵי בָּנִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵהֶם. מִצַּד הָאָב י' יוֹצֵא בֵּן, שֶׁהֲרֵי אוֹזֶן בּוֹ בְּי', וְאוֹזֶן בְּאוֹתוֹ נָהָר. וּמִצַּד הָאֵם יוֹצֵאת בַּת, שֶׁהִיא הַנָּהָר הַתַּזְוִתוֹן, וְהַבֵּן הַזֶּה נִמְשָׁךְ אַזַּר כָּךְ וְיוֹצֵא מֵהֶם, וְהוּא ו', וְזֶה יוֹרֵשׁ אֶת הָאָב וְהָאֵם, וְנִקְשֶׁרֶת בּוֹ אֱמוּנַת הַכֹּל, וּמִמֶּנּוּ נִוּוֹנִית הַבַּת, מֵאוֹתָהּ יְרֻשָּׁה שֶׁהוּא יוֹרֵשׁ .

וְלָכֵן צָרִיךְ לִכְתֹּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ – י' בָּרִאשׁוֹנָה, קוֹץ אָזֵד לְמַעְלָה, וְקוֹץ אָזֵד בָּאֶמְצַע, וְקוֹץ אָזֵד לְמַטָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. אַזַּר כָּךְ יָהּ, שֶׁאֵין נִפְרָדִים זֶה מִזּוֹ לְעוֹלָמִים. כְּמוֹ כֵּן ה, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ שְׁנֵיהֶם בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, אָב וָאֵם בֵּן וּבַת. כְּמוֹ כֵּן י"ה(ו"ה). הֲרֵי לְךָ כָּל שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה.

אַזַּר כָּךְ מִתְפַּשְּׁטֹת הָאֱמוּנָה, וְיוֹצְאִים שְׁנֵי בָּנִים מִכֹּלָּ אָזֵד בְּדַרְכֵיהֶם. הַבֵּן יוֹצֵא מִשְּׁנֵיהֶם, וְהוּא ו' שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. הַבַּת יוֹצֵאת מִצַּד הָאֵם, וְהִיא ה' אַזַּרוֹנָהּ שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאֵין נִשְׁלֶמֶת אֶלָּא עִם ו', מִשּׁוּם שֶׁמִּמֶּנּוּ הִיא נִוּוֹנִית, וְלָכֵן צָרִיךְ לִכְתֹּב ו' וְאַזַּר כָּךְ ה', כְּמוֹ זֶה ה', הֲרֵי ו' וְאוֹתָהּ הַהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ אוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מִי', מִשּׁוּם שֶׁמִּמֶּנּוּ נִוּוֹנִית. ו' הֲרֵי בֵּן שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ לְמַטָּה.

וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ בֵּאֵר אוֹתָם אָבִי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֲרוּ. וַאֲנִי כְּשֶׁמַּגִּיעַ לַדְּבָרִים

הַכְּלוּ, אוֹמֵר אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁצְּוָאַת אָבִי כָּךְ. וְכָךְ צָרִיךְ אָדָם לְהַזְהֵר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁיִּכְתֹּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּמוֹ זֶה, וְזֶהוּ כָּרָאוּי. וְאִם לֹא, אֵינוֹ נִקְרָא שֵׁם קָדוֹשׁ, וְנִקְרָא פָּגוּם. וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא.

הַשְּׁלִישִׁי – יֱהוֹ"ה שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, רַחֲמִים, וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ דִּין, וְזֶהוּ אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן.

הָרְבִיעִי – אֵל גָּדוֹל. וַהֲרֵי נֶאֱמַר, וְזוֹ גְּדֻלָּה.

הַחֲמִישִׁי – אֱלֹהִים, וּבְכָל מָקוֹם הוּא גְּבוּרָה.

הַשִּׁשִּׁי – יְהוָ"ה, רַחֲמִים, שְׁלֵמוּת הַכֹּל, הָעִקָּר שֶׁל הַכֹּל. קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, אָזוּז לְכָל הַצַּדָּדִים, וְזוֹ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל.

הַשְּׁבִיעִי וְהַשְּׁמִינִי – צְבָאוֹת. וְלָכֵן יְהוָ"ה קָרוֹב בַּכֹּל. אָזוּז בְּכָל הַצַּדָּדִים, לְפָעָמִים ה' אֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי הֵם קְרוֹבִים תִּפְאֶרֶת לִגְבוּרָה. לִפְעָמִים ה' צְבָאוֹת, שֶׁהֲרֵי הֵם קְרוֹבִים תִּפְאֶרֶת לְנֵצַח וְהוֹד, שֶׁנִּקְרָאִים צְבָאוֹת. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁנּוֹדָעִים דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים מִפִּיהֶם, כְּשֶׁאוֹמְרִים כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים, וּכְשֶׁאוֹמְרִים כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, וְהָיוּ יוֹדְעִים מֵאֵיזֶה מָקוֹם בָּאִים הַדְּבָרִים.

הַתְּשִׁיעִי –(א"ל)שַׁדַּי. שֶׁאָמַר לָעוֹלָם דַּי, שֶׁהֲרֵי דַּי סִפּוּק הוּא. וְהַסִּפּוּק לֹא בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא מִצַּדִּיק שֶׁהוּא יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁאָמַר לָעוֹלָם דַּי.

הָעֲשִׂירִי – אֲדנָ"י, שֶׁהֲרֵי דִּין הַמַּלְכוּת דִּין וַדַּאי. וְזֶה לַעֲרֹךְ אֶת קְרָבוֹת הַמֶּלֶךְ בָּעוֹלָם, וְזוֹ גְּבוּרָה תַּזְקִתּוֹנָה, וְזֶהוּ צֶדֶק.

וְאֵלּוּ הֵם הָעֲשָׂרָה שֵׁמוֹת שֶׁבָּהֶם נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, קְשׁוּרִים זֶה בָּזֶה בְּיִחוּד שָׁלֵם, וְאֵלּוּ הֵם הַכְּתָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא נוֹדָע בָּהֶם, וְהֵם שְׁמוֹ, וְהוּא הֵם. וּכְשֶׁנִּקְשָׁרִים כֻּלָּם כְּאֶזּוֹד עַל רֵיזוֹ הַקְּטֹרֶת, אָז נִקְרֵאת קְטֹרֶת, הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּקְשָׁרִים כְּאֶזּוֹד. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְהַכִּיר בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, עֲלֵיהֶם כָּתוּב(ישעיה סו)וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי.

וְאִם זֶבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, כָּתוּב(במדבר ז)עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה, לְמָה זֶה בָּא? אֶלָּא עֲשָׂרָה לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וַעֲשָׂרָה לְמַתַּן תּוֹרָה. עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וַעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת בְּמַתַּן תּוֹרָה. בַּמֶּה זֶה מְדֻבָּר? מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה, וְכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם. וְכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְבַּטְּלִים מֵהַתּוֹרָה, מַה כָּתוּב?(ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

בֹּא רְאֵה, עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כְּפִי שֶׁשָּׁנִינוּ בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַתַּן תּוֹרָה, אֵלּוּ עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת. כָּתוּב(שמות ב) אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית,(בראשית א)יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַזּוֹ נִקְרֵאת אוֹר, שֶׁכָּתוּב(תהלים כז)ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא וְגוֹ'.

כָּתוּב (שמות כ)לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית,(בראשית א)יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'. יְהִי רָקִיעַ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם זֻכְלְכוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאוֹזְזִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וְהַיְנוּ הַסּוֹד, שֶׁפַּעַם אַוְזַת שָׂאַל רַבִּי יֵיסָא סָבָא לְרַבִּי אֶלְעָאי, אָמַר, הֲרֵי אֶת שְׁאָר הָעַמִּים נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִגְדוֹלִים מִמֶּנּוּ שַׂלִּיטִים, וְאֶת יִשְׂרָאֵל בְּאֵיזֶה מָקוֹם נָתַן אוֹתָם? שָׁלַז לוֹ, וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. וְיָפֶה שָׁלַז לוֹ.

בְּתוֹךְ הַמָּיִם, בֵּין דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה. וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם – בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא בְּאֵר מַיִם זַוִּים, וּבֵין עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁנִּקְרֵאת(ירמיה ב) בְּאֵרֹת נִשְׁבָּרִים וְגוֹ', שֶׁהֵם מַיִם הַמָּרִים, מַיִם עֲכוּרִים, מְכֻנָּסִים, סְרוּזִים וּמְטֻנָּפִים, וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים מַבְדִּילִים בֵּין מַיִם לָמָיִם.

כָּתוּב (שמות כ)לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, (בראשית א)יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד. בֹּא וּרְאֵה,

כָּל מִי שֶׁנִּשְׁבַּע בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַשֶּׁקֶר, כְּאִלּוּ הִפְרִיד אֶת הָאֵם מִמְּקוֹמָהּ לְמַעְלָה, וְהַכְּתָרִים הַקְּדוֹשִׁים אֵינָם מִתְיַשְּׁבִים בִּמְקוֹמָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר(משלי טז)וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. וְאֵין אַלּוּף אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָתוּב יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד, אַל תָּשִׂים פֶּרוּד בְּגַלַּל שְׁבוּעַת שֶׁקֶר. אֶל מָקוֹם אֶחָד, כָּרָאוּי בִּמְקוֹם אֱמֶת, וְלֹא בִּמָקוֹם אַחֵר לַשֶּׁקֶר. וּמָה הַשֶּׁקֶר? הוּא שֶׁהוֹלְכִים הַמַּיִם לְמָקוֹם אַחֵר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלָּהֶם.

כָּתוּב זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב. מָתַי מִתְגַּדֶּלֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וּמִתְעַטֶּרֶת בְּעַטְרוֹתֶיהָ? הֱוֵי אוֹמֵר, בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהֲרֵי אָז מִתְזַוֶּגֶת הַכַּלָּה(הַגְּבִירָה)עִם הַמֶּלֶךְ לְהוֹצִיא דְּשָׁאִים וּבְרָכוֹת לָעוֹלָם.

כָּתוּב כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אֵלּוּ הַמְּאוֹרוֹת, זֶהוּ אָבִיךָ וְאִמֶּךָ. אָבִיךָ זֶה הַשֶּׁמֶשׁ. אִמֶּךָ זוֹ הַלְּבָנָה. וְאֵין שֶׁמֶשׁ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב(תהלים פד)כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹהִים. וְאֵין לְבָנָה אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב(ישעיה ס)וְיֵרֵחַ לֹא יֶאְסֹף, וְעַל כֵּן הַכֹּל אָזַד.

כָּתוּב לֹא תִרְצַח, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, וְאַתָּה אַל תַּהֲרֹג אָדָם שֶׁנִּקְרָא כָּךְ, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. וְאַל תְּהֵיֶה כַּדָּגִים הַלָּלוּ, שֶׁגּוֹדְלִים בּוֹלְעִים אֶת הַקְּטַנִּים.

כָּתוּב לֹא תִנְאָף, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. מִכָּאן לָמְדָנוּ שֶׁלֹּא יְשַׁכֵּר אָדָם בְּאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגוֹ, וְלָכֵן כָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ, שֶׁלֹּא תּוֹלִיד אִשָּׁה אֶלָּא מִמִּינָהּ, וּמִיהוּ מִינָהּ? זֶה בֶּן זוּגָהּ.

כָּתוּב לֹא תִגְנֹב, וְכָתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע. מַה שָּׁנָתַתִּי לָכֶם וְצִוִּיתִי לָכֶם, יִהְיֶה לָכֶם, וְאַל תִּגְנְבוּ מַה שֶּׁהוּא שֶׁל אַחֵר.

כְּתוּב לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר, וְכְתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ. מִי שֶׁהוּא בְּדִיּוּקָן הַמֶּלֶךְ, אַל תָּעִיד בּוֹ שֶׁקֶר. וּמִי שֶׁמֵּעִיד שֶׁקֶר בַּזָּבְרוֹ, כְּאִלּוּ הֵעִיד לְמַעְלָה.

כְּתוּב לֹא תַזְמִד אֵשֶׁת רֵעֶךָ, וְכְתוּב בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ וְגוֹ'. הֲרֵי בַּת זוּגְךָ כְּנֶגְדְּךָ, וְלָכֵן לֹא תַזְמִד אֵשֶׁת רֵעֶךָ.

וְהַיְנוּ עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וַעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת לְמַתַּן תּוֹרָה. וְהַיְנוּ שֶׁכְּתוּב (במדבר ז) עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. נִשְׁקְלוּ כְּאֶזֶד בְּמִשְׁקָל אֶזֶד, וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹמֵד הָעוֹלָם וְנִמְצָא בּוֹ שָׁלוֹם. וְעַל כֵּן, אִם זָבַז שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ, לְהַעֲמִיד הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמְּכַפֶּר עַל מִצְוּוֹת עֲשֵׂה וְעַל מִצְוּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, כְּדֵי לְהַטִּיל שָׁלוֹם עַל הַכֹּל.

כְּתוּב (איוב כה) הַמְּשֵׁל וָפַחַד עִמּוֹ עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ הַזְּבֵרִים. אֲבָל הַמְּשֵׁל – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכְּתוּב בּוֹ (בראשית כג) נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ, וְכְתוּב (שם יב) וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ. וָפַחַד – זֶה יִצְחָק, שֶׁכְּתוּב (שם לא) וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי. עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁכְּתוּב (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וְכְתוּב (זכריה ז) וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ. שֶׁאֱמֶת וְשָׁלוֹם קְשׁוּרִים זֶה עִם זֶה, וְלָכֵן הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל.

וּשְׁלָמִים הוּא שְׁלֵמוּת, וְהַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל. וּמִי שֶׁמַּקְרִיב שְׁלָמִים, מַרְבֶּה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. יַעֲקֹב עָשָׂה שָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁאָזַז אֶת זֶה וְאֶת זֶה. וּשְׁלָמִים אֲזוּזִים בְּמִצְוּוֹת עֲשֵׂה וּבְמִצְוּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, בַּצַּד הַזֶּה וּבַצַּד הַזֶּה, וְעַל כֵּן נִקְרָא שְׁלָמִים. וְסוֹד הַדָּבָר – שֶׁכְּתוּב (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, אִישׁ שָׁלֵם, שָׁלֵם לְמַעְלָה וְשָׁלֵם לְמַטָּה. דָּבָר אַזּוֹר הַמְּשֵׁל (איוב כה) – זֶה מִיכָאֵל. וָפַחַד – זֶה גַּבְרִיאֵל. זֶה יְסוֹדוֹ מִמַּיִם, וְזֶה יְסוֹדוֹ מֵאֵשׁ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, שֶׁכְּתוּב (שם) עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו.

רַבִּי אָזַז אָמַר, כְּתוּב (ויקרא ז) אִם עַל תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה וְגוֹ'. מַה זֶּה אוֹמֵר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (שם ה) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ.

עָלֶיהָ דַּוְקָא. וְעַל זֶה זְכוּת מִצְוֹת וְגוֹ'. וְזָכוּת מִצְוֹת, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְעַל מַה בָּאָה? מַצַּת וְזָכוּת כָּתוּב וָסֵר, מִשּׁוּם שֶׁוָּטָא עָלֶיהָ.

שָׁנָה רַבִּי זְעֵירָא, כָּתוּב עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו, זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל. שְׁלָמָיו – שְׁנַיִם. תּוֹדָה, נוֹדָע. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, תּוֹדָה יָדוּעַ. שְׁלָמָיו לָמָּה זֶה שְׁנַיִם? אָמַר לוֹ, שֶׁנֵּי וָוִי"ם, וְ"ו שֶׁהֵיְנוּ שְׁלָמָיו, הַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, תּוֹדַת שְׁלָמָיו, שֶׁמַּטִּיל שָׁלוֹם בַּכֹּל, וּמְתָעְרְרִים רַוָּמִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. תּוֹדַת שְׁלָמָיו, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי זְעֵירָא – יָפֶה, שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת מֵאוֹתָם שְׁנַיִם, שֶׁהֵם הַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, לֶחֶם זָמִין הֲרֵי יָדוּעַ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, כְּמוֹ שֶׁהָיָה זָטָא, כָּךְ הָיָה מַקְרִיב בְּאוֹתוֹ גֶּוֶן מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, זְכוּת מַצַּת זָסֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁזָּים בַּשָּׁמֶן. לְמָה זֶה רוֹמֵז? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי הֵם (בראשית ג) לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם הִתְמַנּוּ עַל דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם, עַל אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן הַכֹּל סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן, לְהַמְשִׁיךְ שֶׁמֶן מִשְׁחָה מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן לְמַטָּה, וְיִתְבָּרְכוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד מֵאוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קָדֶשׁ.

וְזֶהוּ יַיִן לַנָּסֶךְ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ רְבִיעִית הַהִין. וּמָקוֹם אֶחָד (תהלים) מָלֵא יַיִן וְשֶׁמֶן וּמַיִם לְנִסּוּךְ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, מַיִם לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְאֶת כָּל אוֹתָן הַנְּטִיעוֹת. וְעַל כֵּן, יֵשׁ מַיִם וְיֵשׁ מַיִם. יַיִן, יֵשׁ מָקוֹם שֶׁהוּא טוֹב, וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁהוּא לְהַעֲנִישׁ, שֶׁהוּא דִּין.

עַל כֵּן, מִי שֶׁרוֹאֶה יַיִן בַּזְּלוּמוֹ – יֵשׁ לְמִי שֶׁהוּא טוֹב, וְיֵשׁ לְמִי שֶׁהוּא דִּין. אִם תַּלְמִיד זָכָם הוּא, כָּתוּב (תהלים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ. וְכָתוּב, (שיר א) טוֹבִים דֹּדַיִךְ מִיָּיִן. זֶהוּ יַיִן הַמְשֻׁמָּר שֶׁמְּשַׂמֵּחַ אֶת הַכֹּל. וְאִם לֹא – (משלי לא) תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ. יֵשׁ יַיִן אַזַּר שֶׁהוּא דִּין, וְעַל כֵּן נָאָה לְהַקְרִיב אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ בְּקָרְבָּנוֹ, כְּדֵי שֶׁיֵּעָבֵר הַדִּין וְיִתְעוֹרְרוּ רַוָּמִים.

עוֹבֵר יַיִן וּבָא יַיִן, וְכֵן בַּכֹּל.

וְשֶׁמֶן אֵינוֹ סָר מִקְרְבָּנוֹת לְעוֹלָמִים, פָּרַט לְמִנְחַת קְנָאוֹת, שֶׁכְּתוּב (במדבר ה) לֹא יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי כָּאן לֹא צְרִיכִים רַחֲמִים, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל דִּין, שֶׁכְּתוּב וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ. וְכָתוּב יִתֵּן ה' וְגוֹ'. וְעַל זֶה, וְזֹאת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אִם עַל תּוֹדָה יַקְרִיבֶנּוּ.

רַבִּי זְוִקְיָה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי יְצְחָק. קָמוּ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לִלְמֹד תּוֹרָה. פָּתַח רַבִּי יְצְחָק וְאָמַר, (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה' וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ הַחֲבֵרִים וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֲבָל הַשֶּׁבַח הַזֶּה הוּא שֶׁל כָּל בְּנֵי הָאֱמוּנָה, וּמִי הֵם בְּנֵי הָאֱמוּנָה? אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי. וְהַשֶּׁבַח שֶׁל אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה, אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְנִדְבָּקִים בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְרוּחַ צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, אוֹתָהּ אַיֶּלֶת עוֹמֶדֶת וּמְשַׁבַּחַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְשָׁעָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת, כַּמָּה אֲלָפִים וְכַמָּה רְבָבוֹת עוֹמְדִים עִמָּהּ בִּמְקוֹמָם, וְכֻלָּם מַתְחִילִים לְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

אוֹתוֹ מִי שֶׁזָּכָה וְקָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב לוֹ, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרוּהָ, שֶׁכְּתוּב (שיר ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי. וְכָל אוֹתָם אוּכְלוֹסִים שֶׁל מַעְלָה וְכָל בְּנֵי הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁמְּזַמְּרִים לְרִבּוֹנָם, כֻּלָּם שׁוֹכְכִים בִּשְׁבִיל הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁל אוֹתָם שֶׁעָסְקוּ בַּתּוֹרָה, וּמַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה' כָּל עַבְדֵי ה'. אַתֶּם בָּרְכוּ אֶת ה', אַתֶּם שַׁבְּחוּ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אַתֶּם עַטְּרוּ אֶת הַמֶּלֶךְ.

וְאוֹתָהּ הָאַיֶּלֶת מִתְעַטֶּרֶת בְּאוֹתוֹ אָדָם, וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאוֹמֶרֶת: רְאֵה בְּאֵיזֶה בֵּן בָּאתִי לְפָנֶיךָ, בְּאֵיזֶה בֵּן הִתְעוֹרַרְתִּי אֵלֶיךָ. וּמִי הֵם שֶׁהַשֶּׁבַח

כֻּלּוֹ שֶׁלָּהֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ? וְזוֹזֵר וְאוֹמֵר, הָעוֹמְדִים בְּבֵית ה' בַּלֵּילוֹת, אֵלּוּ נִקְרָאִים עַבְדֵי ה', אֵלּוּ רְאוּיִים לְבָרֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ, וּבִרְכָתָם בְּרָכָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת ה' וְגוֹ'. אַתֶּם רְאוּיִים שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יִתְבָּרֵךְ עַל יְדֵיכֶם, וְהַבְּרָכָה שֶׁעַל יְדֵיכֶם בְּרָכָה הִיא.

שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ. מַהוּ קֹדֶשׁ? הַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁמַּעְיַן הַנָּזוֹל הֶעָמֹק יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת. וְעֵדֶן הוּא שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ עֶלְיוֹן, מִשּׁוּם כָּךְ שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ. וְאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה כֵּן וְזוֹכֶה לָזֶה, מַה מַּכְרִיזִים עָלָיו? יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן, אַתָּה תְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ עֶלְיוֹן, וְהוּא יְבָרֵךְ אוֹתְךָ מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צִיּוֹן, שֶׁאַתָּה וְהַגְּבִירָה תִּתְבָּרְכוּ כְּאֶזֶד.

כְּמוֹ שֶׁהַזּוּג שֶׁלָּכֶם הָיָה כְּאֶזֶד לְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֶּלֶךְ, כָּךְ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם יַזְמִין לְךָ בְּרָכוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִַם. מִי הוּא טוּב יְרוּשָׁלַיִם? אוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת לָהּ מֵהַמֶּלֶךְ עַל יְדֵי אוֹתָהּ דַּרְגַּת צַדִּיק הַקְּדוֹשָׁה. וְעַל כֵּן, יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִַם, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד.

וּרְאֵה בָּנִים לִבָּנֶיךָ וְגוֹ'. וּרְאֵה בָּנִים לִבָּנֶיךָ – יָפֶה, מַה זֶּה שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל? מַה צָּרִיךְ כָּאן עַל יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמַּרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הוּא זוֹכֶה לְכָל זֶה, מַרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, סְתָם. וְהַשָּׁלוֹם הוּא שִׁבְעָה שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שֶׁבָּזוּ הוּא שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְדִבְרֵי תוֹרָה מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שם כט) ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם.

נָפַשׁ כִּי תָזוֹטָא. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שיר ב) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים וְגוֹ'. כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לִבְנֵי אָדָם לְהִזָּהֵר מִזְּזָטָאֵיהֶם שֶׁלֹּא לַזָּזטָא לִפְנֵי רִבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם יוֹצֵא כְּרוֹז וְקוֹרֵא: הָעִירוּ בְּנֵי הָעוֹלָם אֶת לִבְּכֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ! הָעִירוּ לְהִזָּהֵר מִזְּזָטָאֵיכֶם! הָעִירוּ אֶת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנָּתַן

בְּתוֹכְכֶם מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְשָׁמָה לְהוֹרִידָהּ לִבְנֵי אָדָם, הוּא מֵעִיד בָּהּ בְּכַמָּה יְעוּדִים, בְּכַמָּה עֲנָשִׁים, כְּדֵי לִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹתָיו. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּעֲבִיר אוֹתָהּ בְּאֶלֶף וּשְׁמוֹנָה עוֹלָמוֹת לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ, וְלִרְאוֹת בָּהֶם אֶת כְּבוֹד אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה. (יוֹצֵאת) וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ נִכְבָּד, בִּדְמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, בִּלְבוּשׁ נִכְבָּד עֶלְיוֹן מִסְתַּכֶּלֶת בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ בְּכָל יוֹם וּמְעַטֵּר אוֹתָהּ בְּכַמָּה עֲטָרוֹת.

בְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנָּהּ לָרֶדֶת לָעוֹלָם, הוּא עוֹשֶׂה מְדוֹרָהּ בְּגַן עֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ שְׁלֹשִׁים יָמִים, לִרְאוֹת אֶת כְּבוֹד רִבּוֹנָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים, וְעוֹלָה לִמְקוֹמָהּ לְמַעְלָה, וְאַזָּר כֹּחַ יוֹרֶדֶת לָעוֹלָם, וְהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מְעַטֵּר אוֹתָהּ בְּשִׁבַּע עֲטָרוֹת, עַד שֶׁבָּאָה וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ גּוּף שֶׁל אָדָם. וּכְשֶׁהִיא בְּגוּף שֶׁל אָדָם וְזוֹטֵאת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְעַסֶּקֶת בַּזּוֹשֶׁךְ שֶׁלָּהּ, הַתּוֹרָה תְּמַהָּה עָלֶיהָ וְאוֹמֶרֶת: וּמַה כָּל הַכָּבוֹד הַזֶּה וְכָל הַשְׁלֵמוּת שֶׁהִשְׁלִים לַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְהִיא זוֹטֵאת לְפָנָיו?! נֶפֶשׁ כִּי תָזֵוטָא, מַה הַדִּין הוּא שֶׁתָּזֵוטָא?

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נֶפֶשׁ כִּי תָזֵוטָא, זָוְרוּ לַכְּתוּב עַד שֶׁיָּפוּזוּ הַיּוֹם. הָעֵצָה לַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ לְהִזָּהֵר מִזְּוַטָּאֶיהָ וְתָשׁוּב לְהִטָּהֵר – עַד שֶׁיָּפוּזוּ הַיּוֹם, עַד שֶׁלֹּא יָפוּזוּ הַיּוֹם שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְיָבֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם הַקָּשֶׁה שֶׁיִּתְבָּעֶנָּה הַמֶּלֶךְ דִּין לָצֵאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. וְנָסוּ הַצְּלָלִים – זֶהוּ סוֹד שֶׁאוֹמְרִים בֵּין הַזְּבָרִים, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל אָדָם לָצֵאת מִן הָעוֹלָם, צֶלֶם הָאָדָם מֶעֱבָר מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַד שֶׁיָּפוּזוּ הַיּוֹם, טֶרֶם שֶׁיִּנָּשֵׁף הַיּוֹם לָצֵאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שֶׁיֶּעֱבַר הַצֶּלֶם, יָשׁוּב לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שְׁנֵי צְלָמִים יֵשׁ לָאָדָם כְּשֶׁהוּא בְּקִיּוּמוֹ, אֶזֶד גָּדוֹל וְאֶזֶד קָטָן, שֶׁכָּתוּב הַצְּלָלִים, שְׁנַיִם. וּכְשֶׁנִּמְצָאִים כְּאֶזֶד, אֲזַי הָאָדָם בְּקִיּוּמוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב וְנָסוּ הַצְּלָלִים. אֲזַי צָרִיךְ אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשָׂיו וּלְתַקְּנָם לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ וְיוֹדֶה עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא רָזוּם וְזַנּוּן, וּמְקַבֵּל

אֶת אוֹתָם שֶׁשָּׁבִים לְפָנָיו.

וְזֶהוּ עַד שֶׁיָּפוּזוּ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאוֹתָם צְלָלִים עָבְרוּ מִמֶּנּוּ וְהוּא תָּפוּס בְּקוֹלָר, זוֹ תְּשׁוּבָה, אֲבָל לֹא כָּל כָּךְ מְעֻלָּה כְּמוֹ בִּזְמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מַכְרִיז וְאוֹמֵר, (קהלת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְּחוּרֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה וְגוֹ'.

וְעַל זֶה עַד שֶׁיָּפוּזוּ הַיּוֹם, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְתַקֵּן מַעֲשָׂיו. שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעִים יָמָיו לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹהֶה עָלָיו וְאוֹמֵר, וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה, וַהֲרֵי הִשְׁבַּעְתִּי אוֹתָהּ בִּשְׁבוּעָה שֶׁל שְׁמִי שֶׁלֹּא לְשַׁקֵּר בִּי, וְהַעֲדֹתִי בָּהּ כְּשֶׁיֵּרְדָה לָעוֹלָם, וְהוּא עֵד וַדַּאי, מִכַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהַעֲדֹתִי בָּהּ לִשְׁמֹר מִצְוֹתַי. לָכֵן, הוֹאִיל וְהָאָדָם הוּא עֵד, בְּשָׁעָה שֶׁיָּשׁוּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ – אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע. אוֹ רָאָה אוֹתָם וְזַטָּאִים שֶׁעָשָׂה וְהִתְבּוֹנֵן בָּהֶם. אוֹ יָדָע בְּבֵרוּר הַדָּבָר שֶׁעָבַר עַל מִצְוַת רִבּוֹנוֹ. אִם לוֹא יַגִּיד – אִם לֹא יוּדָה עֲלֵיהֶם לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ (מַה כָּתוּב) כְּשֶׁיֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. וּכְשֶׁיִּשָּׂא עֲוֹנוֹ, אֵיךְ יִפָּתְחוּ לוֹ פֶּתַח וְאֵיךְ יַעֲמֹד לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְעַל זֶה נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא כָּתוּב.

נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים מד) כָּל זֹאת בָּאַתְנוּ וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ. כָּל זֹאת בָּאַתְנוּ, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת כָּל אֵלּוּ בָּאוּ עָלֵינוּ! אֶלָּא כָּל הַדִּינִים שֶׁלְּמַעְלָה בָּאוּ עָלֵינוּ. וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ, וְלֹא שָׁכְחוּ דִּבְרֵי תוֹרָתֶךָ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹנֶה דִּבְרֵי תוֹרָה וְלֹא רוֹצֶה לַעֲסֹק בָּהּ, כְּאִלּוּ שָׁכַח אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַדְּבָרִי כָּל הַתּוֹרָה הִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְלֹא שִׁקַּרְנוּ בִּבְרִיתֶךָ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּבְרִית הַקֹּדֶשׁ הַזּוֹ שֶׁרְשׁוּמָה בּוֹ, כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ רָשׁוּם בָּאָדָם. וּמִקְרָא אַזְהָרָה מוּזָּר לַכָּתוּב הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (שם) אִם שָׁכֹחַ נִשְׁכַּחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר. אִם שָׁכֹחַ נִשְׁכַּחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא שְׁכַחֲנוּךָ (וְזוֹהִי הַתּוֹרָה שֶׁהִיא שֵׁם אֱלֹהֵינוּ). וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא שִׁקַּרְנוּ

בִּבְרִיתֶךָ. וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד. מָה הַשְּׁקֵר כָּאן? שֶׁפָּרַשׁ כַּפָּיו לְרָשׁוּת אַחֶרֶת וּמְשַׁקֵּר בַּבְּרִית הַזּוֹ, וְלָכֵן הַתּוֹרָה אוֹחֶזֶת בָּזֶה. שֶׁכָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ כְּאִלּוּ שָׁמַר אֶת כָּל הַתּוֹרָה, וּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בָּזֶה כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בְּכָל הַתּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה, טָרֵם שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם הֲרֵי לֹא נֶאֱמַר שֶׁהוּא שָׁמַר אֶת הַתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל מַה כָּתוּב? (בראשית כו) עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי. וְהַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹל וְנִרְשַׁם בּוֹ הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ וְשָׁמַר אוֹתוֹ כָּרָאוּי, מַעֲלֶה עָלָיו כְּאִלּוּ שָׁמַר אֶת כָּל הַתּוֹרָה. אַף בְּיִצְחָק כָּתוּב, (בראשית יז) וְאֶת בְּרִיתִי אָקִים אֶת יִצְחָק. וְעַל זֶה נִקְרֵאת הַתּוֹרָה בְּרִית.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ וְלֹא רָצָה לְשַׁקֵּר בָּהּ, זָכָה לִכָּבוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה וּלְכָבוֹד בָּעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁרָה אֶת שְׁמוֹ בְּתוֹכוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פא) עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ. וְזָכָה לִבְרֵכַת הָעוֹלָם הַזֶּה וּלְבִרְכַּת הָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, זָכָה בְּשׁוֹר, שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן לְקָרְבָּן. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, לָמָּה הִתְבָּרֵךְ בְּדָבָר שֶׁהוּא שְׁמֹאל? בְּיָמִין הָיָה צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (יחזקאל א) וּפָנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל. אָמַר לוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא עַל זַטָּאֵי יָרְבְעָם.

אָמַר לוֹ, סוֹד לָמַדְנוּ בַּכָּתוּב הַזֶּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁיּוֹסֵף שָׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, שֶׁהַבְּרִית הַזּוֹ אֲזוּזָה בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת, וְאוֹתָן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת לְמַעְלָה נִקְרְאוּ בְּשֵׁמוֹת. וְלָמַדְנוּ בְּפָרָשַׁת פָּרָה אֲדֻמָּה, שֶׁהַפָּרָה הַזּוֹ הִיא דַּרְגָּה אֲזוּזָת מֵאוֹתָן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְהַזָּווּג שֶׁל פָּרָה נִקְרָא שׁוֹר, וְזֶהוּ בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו. הָדָר לוֹ וַדַּאי. וְלֹא כְּמוֹ הַשּׁוֹר הַזֶּה שֶׁל הָעוֹלָם, אֶלָּא וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו. קֶרֶן עֶלְיוֹנָה הִיא עַל כָּל הָאֲזוּרוֹת, וְעַל כֵּן – בָּהֶם עַמִּים יְנַגֵּחַ יַזְוְדֵיו אַפְסֵי אָרֶץ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִשְׁמַע שֶׁכָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת אוֹת הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ, אוֹתָן

שְׁתֵּי דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת נִקְשָׁרוֹת בּוֹ, לִשְׁמֹר אוֹתוֹ בַּכֹּל וּלְעַטְּרוֹ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן, וְלָכֵן זָכָה בִּשְׁתֵּי מַלְכֻיּוֹת – אַוָּזַת הוּא, וְאַוָּזַת בְּנוֹ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ נִדְבַּק בְּנָשִׁים נָכְרִיּוֹת, נִתְּנָה הַמַּלְכוּת לְיָרְבְעָם, וְלָכֵן הַבְּרִית זְבִיבָה מֵהַכֹּל.

מִשּׁוּם כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָאָדָם הַזֶּה שֶׁמּוֹלִיד בֵּן, נִקְשָׁר לַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא הַפָּתַוז שֶׁל כָּל הַפָּתַוזִים (וְהַתִּינוֹק הַזֶּה שֶׁנִּמּוֹל, נִקְשָׁר בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא פָּתַוז שֶׁל כָּל הַכְּתָרִים) הָעֶלְיוֹנִים, הַפָּתַוז שֶׁנִּקְשָׁר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. (שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן) וְאוֹתוֹ דָּם שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתוֹ תִּינוֹק שָׁמוּר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם, מַשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ דָּם וּמַצִּיל אֶת הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (בראשית יז) וּבֶן שְׁמֹנַת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר. וְכָתוּב (תהלים צ) וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה. וְהַכֹּל עוֹלֶה בְּמִשְׁקָל אֶוָּזַּ.

שֶׁנִּינוּ, בְּאוֹתוֹ הַדָּם זוֹכֶה הָעוֹלָם לְהִתְבַּשֵּׁם בְּוֶזֶסַּ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת עוֹמְדִים, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְגוֹ'. אִם לֹא בְּרִיתִי מֵילָא, אֲבָל לָמָּה יוֹמָם וָלָיְלָה?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שְׁנֵינוּ, שְׁנֵי כְּתָרִים מִתְאַוְּזְדִים כְּאֶוָּזַּ וְהֵם הַפָּתַוז שֶׁל כָּל הַכְּתָרִים, וְשָׁנִינוּ, אֶוָּזַּ דִּין וְאֶוָּזַּ רַוְזָמִים, וּמִתְבַּשְּׂמִים זֶה עִם זֶה, זָכָר וּנְקֵבָה. (וְשָׁנִינוּ, אֶוָּזַּ זָכָר וְאֶוָּזַּ נְקֵבָה, אֶוָּזַּ דִּין וְאֶוָּזַּ רַוְזָמִים).

בְּצַד הַזָּכָר שָׁרוּי וֶזֶסַּ, וּבְצַד הַנְּקֵבָה שָׁרוּי דִּין. (וּמִשּׁוּם כָּךְ) אֶוָּזַּ לָבָן וְאֶוָּזַּ אָדֹם. וּכְדֵי לְהִתְבַּשֵּׂם זֶה עִם זֶה, (מִשּׁוּם כָּךְ) הֵם מִתְקַשְּׁרִים זֶה בָּזֶה. וְהַבְּרִית הַזּוֹ אוֹוֶזֶת בָּהֶם בְּיוֹמָם וָלָיְלָה, בְּדִין וְוֶזֶסַּ. בְּדִין בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַוָּזר כָּךְ שׁוֹרָה בְּוֶזֶסַּ, וּמִתְבַּשֵּׂם בַּכֹּל. וְזוֹהִי הַבְּרִית שֶׁנִּקְרֵאת יוֹמָם וָלָיְלָה, שֶׁאוֹוֶזֶת בִּשְׁנֵיהֶם.

וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אֶת אוֹת הַבְּרִית הַזּוֹ כָּרָאוּי וְלֹא זוֹטֵא בָּהּ כָּל יָמָיו, הוּא אוֹוֶזֶ בְּיוֹמָם וָלָיְלָה, וְזוֹכֶה לִשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן אַבְרָהָם נִקְרָא שָׁלֵם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. וְאֵימָתַי נִקְרָא שָׁלֵם? כְּשֶׁזָּכָה בִּשְׁנֵיהֶם, בְּיוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם

יְצַוֶּה ה׳ זַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. וּשְׁנֵיהֶם יָרַשׁ אַבְרָהָם, וְלֹא הִתְקַיֵּם בּוֹ הַזֶּסֶד בְּקִיּוּם שָׁלֵם עַד שֶׁנִּמּוֹל. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, הִתְקַיֵּם בּוֹ וְזָכָה לִשְׁנֵיהֶם, וְנִקְרָא שָׁלֵם.

כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּזוֹם הַיּוֹם. פֶּתַח הָאֹהֶל, זֶהוּ הַכֶּתֶר הָעֲשִׂירִי שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהִיא פֶּתַח לְכָל הַמּוֹשְׁכָן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שְׁאָר הַכְּתָרִים, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ קוֹרֵא (לְזֶה) פֶּתַח (צֶדֶק), שֶׁכָּתוּב (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק, וְכָתוּב זֶה הַשַּׁעַר לַה׳. כְּזוֹם הַיּוֹם, כְּשֶׁמֵּאִיר הָאוֹר שֶׁל הַזֶּסֶד, וְזֶלֶק גּוֹרְלוֹ, כְּמוֹ שֶׁיָּשַׁב בָּזֶה – יָשַׁב בָּזֶה. מָתַי הִתְקַיְּמוּ בוֹ? כְּשֶׁנִּמּוֹל, וְלָכֵן נִקְרֵאת בְּרִית יוֹמָם וָלַיְלָה. שָׁנִינוּ, כָּתוּב (שמות יב) וּפָסַח ה׳ עַל הַפֶּתַח. מַה זֶּה וּפָסַח ה׳ עַל הַפֶּתַח? שֶׁשּׁוֹרֶה עַל הַפֶּתַח הַזֶּה זֶסֶד לְהִתְבַּשֵּׂם. וּמְשׁוֹם כָּךְ, וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁהַגֵּר נִמּוֹל וְנִכְנָס תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, הוּא נִקְרָא גֵּר צֶדֶק וְלֹא יוֹתֵר, גֵּר צֶדֶק וַדַּאי, זוֹכֶה לְהִכָּנֵס לְאוֹתוֹ כֶּתֶר שֶׁל צֶדֶק, וְאַתָּה אוֹמֵר יוֹמָם וָלַיְלָה שֶׁזָּכוּ לִשְׁנֵיהֶם?

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, אֵינוֹ דוֹמֶה מִי שֶׁבָּא מִשֹּׁרֶשׁ קָדוֹשׁ וּמִגָּזַע אֱמֶת, לְמִי שֶׁבָּא מִגֶּזַע רַע וּמִשֹּׁרֶשׁ שֶׁל גְּעָלִים רָעִים קָשִׁים. בְּיִשְׂרָאֵל כָּתוּב בָּהֶם, (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלָּה זֶרַע אֱמֶת. בְּאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה כָּתוּב, (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בְּשַׂר זֻמּוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם.

וּמְשׁוֹם כָּךְ, יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים זֶרַע שֶׁל אֱמֶת, גֶּזַע שֶׁהִתְבַּשְּׂמוּ בְּהַר סִינַי וּפָסְקָה מֵהֶם כָּל הַזֻּהֲמָה, כֻּלָּם מִתְבַּשְּׂמִים, וְכֻלָּם נִכְנָסִים בַּבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יוֹמָם וָלַיְלָה לִהְיוֹת שְׁלֵמִים בַּכֹּל. אֲבָל בְּאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה קָשֶׁה לְהַעֲבִיר מֵהֶם אֶת הַזֻּהֲמָה, וַאֲפִלּוּ עַד שִׁלְשָׁה דוֹרוֹת. וּמְשׁוֹם כָּךְ שָׁנִינוּ, טוֹב שֶׁבְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְכוּ׳, וּמְשׁוֹם כָּךְ גֵּר צֶדֶק וַדַּאי.

שֶׁאָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, טֶרֶם שֶׁנִּמּוֹלוּ שְׁרוּיִים הֵם בִּכְתָרִים תַּזְהִירִים שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים, וְרוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. כֵּיוָן

שֶׁהִתְגַּיְרוּ וְנִמּוֹלוּ, הֵם שׁוֹרִים בַּכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ (שֶׁל הַשְּׁכִינָה) שֶׁשּׁוֹרָה עַל שְׁאָר הַכִּתָּרִים הַתַּזְהִתוֹנִים, וְרוּחַ קְדוֹשָׁה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. אֲבָל יִשְׂרָאֵל, קְדוֹשִׁים בְּנֵי קְדוֹשִׁים שֶׁל גָּזָעִים וְשָׂרָשִׁים, וְהִתְבַּשְּׂמוּ בְּהַר סִינַי, וְנִכְנְסוּ לָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה הַקְּדוֹשָׁה בְּשָׁעָה שֶׁנִּמּוֹלִים, הֵם שׁוֹרִים בַּכֹּל, שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשַׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, (יְשַׁעְיָה נד) כִּי מֵי נֹחַ זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי נֹחַ. הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, כָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ז) וּמֵי הַמַּבּוּל הָיוּ עַל הָאָרֶץ, וְכָתוּב (שָׁם ט) וְלֹא יִכָּרֵת כָּל בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל. כָּתוּב מֵי הַמַּבּוּל, וְלֹא מֵי נֹחַ, וְכָאן כָּתוּב כִּימֵי נֹחַ זֹאת לִי. זֹאת לִי?! הֵם לִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כְּשֶׁצַּדִּיקִים מִתְרַבִּים בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ וּמִשְׁתַּבֵּחַ בָּהֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּשֶׁשָּׁרוּי צַדִּיק בָּעוֹלָם וְנִמְצָא בּוֹ, כִּבְיָכוֹל הוּא מַטִּיל שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, וְכָל הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ בִּגְלָלוֹ, וּמַטִּיל שָׁלוֹם בְּמַמְלְיָא שֶׁל מַעְלָה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה כז) אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי. שְׁנֵי שְׁלוֹמוֹת כָּאן לָמָּה? אֶלָּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי – שֶׁמַּשְׁרֶה זָכָר וּנְקֵבָה. שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי – שֶׁהָאָבוֹת מִתְבָּרְכִים.

מַה יֵּשׁ בֵּינֵיהֶם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁהָאָבוֹת מִתְבָּרְכִים, שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי, שֶׁמַּקְדִּים שָׁלוֹם בַּכֹּל. וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁלוֹם קוֹדֵם. יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי, מָה הַטַּעַם לֹא הִקְדִּים כָּאן שָׁלוֹם? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיֵּעָבֵר הַנָּזוּשׁ שֶׁשָּׁרוּי בַּנְּקֵבָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְיָבֹא הַזָּכָר לְשָׁרוֹת בִּמְקוֹמוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ הִקְדִּים יַעֲשֶׂה, וְאַזַּר כָּךְ שָׁלוֹם.

שָׁנִינוּ, בִּזְמַן שֶׁצַּדִּיק שָׁרוּי בָּעוֹלָם, הַדִּינִים לֹא מִתְעוֹרְרִים וְלֹא שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ אִישׁ צַדִּיק הוּא אוֹת בָּעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדוֹ, וְהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בִּשְׁבִילוֹ.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בִּזְמַן שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם נִמְצָאִים רְשָׁעִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם, (רוֹצֶה) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר

עִמּוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם וְיִתְפַּיֵּס עִמָּם. מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? מְדַבֵּר עִמּוֹ עַל אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם. אוֹמֵר לוֹ לְהֵיטִיב עִמּוֹ לְבַדּוֹ וּלְהַשְׁמִיד אֶת כֻּלָּם. מַהִי דַּרְכּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק? עוֹזֵב אֶת שֶׁלּוֹ וְלוֹקֵחַ אֶת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּיֵּס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּם.

מִנַּיִן לָנוּ? מִמֹּשֶׁה, שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זְטָאוּ יִשְׂרָאֵל, (שְׁמוֹת לב) עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מַסֵּכָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וְגוֹ'. עוֹד אָמַר לוֹ, הֶרֶף מִמֶּנִּי וְאַשְׁמִידֵם וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר מֹשֶׁה, אִם בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי יִשְׁמְדוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם – טוֹב לִי מָוֶת, וְלֹא יֹאמְרוּ שֶׁעָזַבְתִּי אֶת זֶה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי. מִיָּד – וַיְחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהָיו. וְהוֹשִׁיט עַצְמוֹ לְמִיתָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ, לֹא זָז מֹשֶׁה מִשָּׁם עַד שֶׁמָּחַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וַיִּנָּחֶם ה' עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ. וְכָתוּב, (בְּמִדְבַּר יד) וַיֹּאמֶר ה' סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ.

וְאִלּוּ בְּנָזָ כָּתוּב, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי וְגוֹ'. אָמַר לוֹ נָזָ, וְלִי מָה אַתָּה עוֹשֶׂה? אָמַר לוֹ, וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּךְ וְגוֹ' עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר. וְלֹא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, וְיָרְדוּ הַמַּיִם וְהֶאֱבִידוּ אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב מֵי נֹחַ. מֵי נָזָ וַדַּאי, שֶׁבּוֹ הֵם הָיוּ תְּלוּיִים, שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם.

מִכָּאן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ט) וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה. וַיָּחֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ל) לֹא יָחֵל דְּבָרוֹ, שֶׁנַּעֲשָׂה זוֹל. אִישׁ הָאֲדָמָה, שֶׁבִּזְלְזְלוּ הַשְׁמִדוּ בְּנֵי הָעוֹלָם, כִּי לֹא בִּקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. דָּבָר אַחֵר אִישׁ הָאֲדָמָה – שֶׁבִּשְׁבִילוֹ הִתְקַיְּמָה לְאַחַר שֶׁהַשְׁמִדוּ הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁכָּתוּב לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם וְגוֹ'.

שָׁנִינוּ, הֵם נִקְרְאוּ מֵי נָזָ, שֶׁהוּא גָּרַם שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֹאת לִי, מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֵי נָזָ גָּרְמוּ לִי שֶׁאֲגַלֶּה זֹאת

בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי "זֹאת" בְּרִיתִי אוֹתָם. "זֹאת" אוֹת הַבְּרִית וְגוֹ'. אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן, כְּלוֹמַר אֵין מִי שֶׁמַּשְׁגִּיחַ אֶלָּא לִכְבוֹד שְׁמִי שֶׁרָמוּז בְּזֹאת. וּמִי גָּרַם לוֹ? מֵי נֹחַ.

מִכָּאן סִימָן לְזָסִיד צַדִּיק שֶׁלֹּא מִתְגַּלָּה הַקֶּשֶׁת הַזּוֹ בְּיָמָיו, וְלֹא צָרִיךְ הָעוֹלָם בְּיָמָיו לָאוֹת הַזֹּאת. וּמִי הוּא? אוֹתוֹ שֶׁמְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם וְרָאוּי לְהָגֵן עָלָיו, כְּמוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, שֶׁלֹּא צָרִיךְ הָעוֹלָם בְּיָמָיו אֶת הָאוֹת הַזֹּאת, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה אוֹת סִימָן בָּעוֹלָם.

שֶׁלֹּא הָיְתָה גְּזֵרָה שֶׁנִּגְזְרָה עַל הָעוֹלָם לְמַעְלָה שֶׁלֹּא מְבַטֵּל אוֹתָהּ, וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (שמואל–ב כג) מוֹשֵׁל בָּאָדָם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁל בָּאָדָם. וּמִי מוֹשֵׁל בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כְּבְיָכוֹל? צַדִּיק. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר, וְהוּא מְבַטֵּל.

כְּמוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי שֶׁיּוֹם אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַדֶּלֶת שֶׁל שַׁעַר (מְעָרַת) לוּד, הֵרִים עֵינָיו וְרָאָה שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מְאִירָה, וְהִסְתִּירָה אוֹרָהּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. בֵּינָתַיִם נֶחְשַׁךְ הָאוֹר, וְנִרְאָה בַּשֶּׁמֶשׁ שָׁחוֹר וְיָרֹק. אָמַר לוֹ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, בֹּא אַחֲרַי בְּנִי, וְנִרְאֶה שֶׁהֲרֵי וַדַּאי נִגְזְרָה גְּזֵרָה לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהוֹדִיעַ לִי, שֶׁוַּדַּאי שִׁלְשִׁים יוֹם תָּלוּי אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁנִּגְזַר לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה עַד שֶׁמּוֹדִיעַ לַצַּדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (עמוס ג) כִּי לֹא יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, נִכְנְסוּ לְאוֹתוֹ כֶּרֶם. רָאוּ נָחָשׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וּפִיו פָּתוּחַ, (וְהָיָה לוֹחֵשׁ בִּלְשׁוֹנוֹ) וְלוֹהֵט בָּאָרֶץ בָּעָפָר. נֵעֵר בְּגָדָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהִכָּה יָדוֹ בְּרֹאשׁ הַנָּחָשׁ, שָׁכַךְ הַנָּחָשׁ, הִנְמִיךְ אֶת פִּיו וְרָאָה לְשׁוֹנוֹ רוֹחֶשֶׁת. אָמַר לוֹ: נָחָשׁ נָחָשׁ, לֵךְ וֶאֱמֹר לְאוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי מָצוּי בָּעוֹלָם. הִכְנִיס אֶת רֹאשׁוֹ לְנֶקֶב שֶׁל עָפָר אָחוֹר, וְאָמַר: גּוֹזֵר אֲנִי, כְּשֵׁם שֶׁהַתַּחְתּוֹן זָחַר לְנֶקֶב הֶעָפָר, כָּךְ הָעֶלְיוֹן יִזָּחֵר לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה.

רָחַשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּתְפִלָּה. עַד שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִים, שָׁמְעוּ קוֹל אָחוֹר: מְמֻנֵּי

הַמָּוֶת, הִכָּנְסוּ לִמְקוֹמְכֶם. הַמַּכּוֹת שֶׁל הַמַּשְׁוִזִּיתִים לֹא שׁוֹרוֹת בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי בִּטֵּל אוֹתָן. אַשְׁרֶיךָ רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁרְבוֹנְךָ רוֹצֶה בִּכְבוֹדְךָ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בְּמשֶׁה כָּתוּב (שמות לב) וַיִּזַּל משֶׁה וְגוֹ', שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁאָזַז אוֹתוֹ פַּרְגּוֹד, וְאַתָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן גּוֹזֵר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם. הוּא גּוֹזֵר, וְאַתָּה מְבַטֵּל.

בֵּין כָּךְ רָאָה שֶׁהָאִיר הַשֶּׁמֶשׁ וְעָבַר אוֹתוֹ הַשְּׁוִזוֹר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי שֶׁהָעוֹלָם הִתְבַּשֵּׁם. נִכְנַס לְבֵיתוֹ וְדָרַשׁ, (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָנָיו. מָה הַטַּעַם כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב? מִשּׁוּם שֶׁיָּשָׁר יֶחֱזוּ פָנָיו. מַה זֶּה פָּנִים? הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁצְּרִיכִים לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִמֶּנּוּ עַל כָּל מַה שֶּׁצְּרִיכִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, אִם כָּךְ, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת יָשָׁר יֶחֱזֶה פָּנָיו, אוֹ יְשָׁרִים יֶחֱזוּ. מַה זֶּה יָשָׁר יֶחֱזוּ? אָמַר לוֹ, סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁאוֹתָם יְמֵי קֶדֶם שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים. וִימֵי עוֹלָם שֶׁל ו"א, שֶׁהֵם נִקְרָאִים פָּנִים, (שֶׁהֵם) רוֹאִים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִרְאוֹת.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם וְרוֹאֶה שֶׁכִּשֵּׁרִים מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם לְמַטָּה, מִתְגַּלֶּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ בְּזָעִיר אַנְפִּין, וּמְסַתְּכְלִים כָּל אוֹתָם הַפָּנִים בְּפָנִים נִסְתָּרִים, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים. מָה הַטַּעַם שֶׁמִּתְבָּרְכִים? מִשּׁוּם שֶׁמְּסַתְּכְלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, שֶׁלֹּא סוֹטִים יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יָשָׁר יֶחֱזוּ פָנָיו. וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים וּמַשְׁקִים זֶה אֶת זֶה, עַד שֶׁמִּתְבָּרְכִים כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְכָל הָעוֹלָמוֹת נִמְצָאִים כְּאֶזֶד, וְאָז נִקְרָא ה' אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד.

וּכְשֶׁזַּטְאֵי הָעוֹלָם מִתְרַבִּים, נִסְתָּר הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְאֵין מַשְׁגִּיחִים פָּנִים בְּפָנִים, וְאָז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים בָּעוֹלָם, וְהַכְּסָאוֹת עוֹלִים, וְעַתִּיק הַיָּמִים סָתוּם וְלֹא מִתְגַּלֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) הֲוֵיתִי רוֹאֶה עַד שֶׁהַכְּסָאוֹת הוּרְמוּ וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב. עַד שֶׁהַכְּסָאוֹת הוּרְמוּ, שֶׁאוֹתָם הַכִּסְאוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁמַּשְׁקִים

אֶת כָּל הָאֲוִזִּרִים לְהַעֲמִידָם בְּקִיּוּמָם. וּמִי הֵם? הָאָבוֹת. וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב וְלֹא מִתְגַּלֶּה. וְאָז מְהַפְּכִים הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם רַוְזָמִים לְדִין.

שָׁנִינוּ. מִצַּד הָאֵם יוֹצְאִים שׁוֹמְרֵי הַוָּזִקִים, הַקְּלִפּוֹת שֶׁלָּהֶם, וְאוֹוָזִים בַּמַּקֵּל שֶׁל הַגְּבוּרָה, שׁוֹלְטִים עַל הָרַוְזָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו) הַנּוֹעָדִים עַל ה׳, עַל ה׳ מַמָּשׁ. וְאָז נִמְצָאִים הָעוֹלָמוֹת וָזֵסִרִים, (קְשׁוּרִים) שֶׁאֵינָם שְׁלֵמִים, וּמִתְעוֹרֶרֶת בְּכֻלָּם קְטָטָה.

וּכְשֶׁבְּנֵי אָדָם מַכְשִׁירִים מַעֲשֵׂיהֶם לְמַטָּה, אֲזַי מִתְבַּשְּׂמִים הַדִּינִים וְעוֹבְרִים, וּמִתְעוֹרְרִים רַוְזָמִים וְשׁוֹלְטִים עַל אוֹתוֹ הָרָע שֶׁמִּתְעוֹרֵר מִן הַדִּין הַקָּשֶׁה. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרְרִים רַוְזָמִים, נִמְצָאִים שְׁמוֹזָה וְנוֹזוֹמִים, מְשׁוּם שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל אוֹתוֹ הָרָע. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּנָוַח ה׳ עַל הָרָעָה. וַיָּנָוַח, מְשׁוּם (שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הָרָעָה) שֶׁנִּכְנָע הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְשׁוֹלְטִים הָרַוְזָמִים.

שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּינִים מִתְבַּשְּׂמִים וְשׁוֹלְטִים הָרַוְזָמִים, כָּל כֶּתֶר וְכֶתֶר שֶׁב לְקִיּוּמוֹ, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאָוָזד. וּכְשֶׁשָּׁבִים כָּל אָוָזד וְאָוָזד לִמְקוֹמוֹ וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאָוָזד, וְהָאֵם מִתְבַּשֶּׂמֶת בְּמַפָּתְוזוֹת הַוָּזָקוּקִים וְשָׁבִים לְצָדָה, אָז נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְהָעוֹלָם מִתְכַּפֵּר, שֶׁהֲרֵי הָאֵם יוֹשֶׁבֶת בְּשִׁמְוָזָה שְׁלֵמָה, שֶׁכָּתוּב אֵם הַבָּנִים שְׂמֵוָזָה, וְאָז נִקְרָא יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל וַזטֹאתֵיכֶם. וְנִפְתָּוזִים וַזמִשִּׁים שְׁעָרִים שֶׁל צְדָדִים וָזָקוּקִים.

שָׁנִינוּ, כָּתוּב וְהָיָה כִּי יֶוָזְטָא וְאָשֵׁם, מַה וָּזה כִּי יֶוָזְטָא, וּלְבַסּוֹף וְאָשֵׁם? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כִּי יֶוָזְטָא מֵאוֹתָם וַזטָאִים שֶׁנִּקְרְאוּ וַזטָא, שֶׁכָּתוּב מִכֹּל וַזטֹאת הָאָדָם. וְאָשֵׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַה׳. וְאָשֵׁם, וִיתַקֵּן. כְּלוֹמַר, אִם יְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּוֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וְהֵשִׁיב, לֹא כָּתוּב וְיָשִׁיב אֶלָּא וְהֵשִׁיב, וְהֵשִׁיב דַּוְקָא.

שָׁנִינוּ, בְּאַרְבַּע תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה הַקּוֹל נִפְסָק, וּמִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים, וְהַתְּשׁוּבָה תְּלוּיָה עַד שֶׁמִּתְתַּקֵּן. וּכְשֶׁהַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים, יוֹצֵא קוֹל, וְאַרְבַּע

זָוִיוֹת (פָּעָמִים) הָעוֹלָם עוֹלִים וְיוֹרְדִים. הַכָּרוּז קוֹרֵא, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׂגִּיחַ וְיִתְעוֹרֵר. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן, אִם יָשׁוּבוּ – יָשׁוּב, וְאִם לֹא – (הַכֹּל ס״א הַקּוֹל) נִפְסָק, וְהַדִּינִים נַעֲשִׂים, וְאָז נִקְרָא וְיִתְעַצֵּב, וַיִּתְעַצֵּב בַּבָּתִּים הַזִּוִיצוֹנִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שָׁנִינוּ, מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ כַּעַס רַע, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוּדָאי אָמַר רַבִּי יֵיסָא, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְצֵאת רִתְזָה בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב עֲרַוַת אָבִיךְ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה. וְכָתוּב אִמְּךָ הִיא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ. וְשָׁנִינוּ, אִמְּךָ הִיא וַדַּאי. הֲרֵי אִם גִּלָּה עֶרְוָתָהּ, לָמָּה צָרִיךְ לְהָשִׁיב אוֹתָהּ? וַדַּאי לְתַקֵּן אֶת מַה שֶּׁגִּלָּה.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר יֵצֶר הָרָע בָּאָדָם, אֵינוֹ מִתְגַּבֵּר אֶלָּא בְּאוֹתָן עֲרָיוֹת, וְכָל הַזְּוָטָאִים אֲזוּזִים בְּאוֹתָהּ עֶרְוָה. וְכָתוּב לֹא תְגַלֶּה. כְּשֶׁמִּתְתַּקֵּן, מִתְקֵן כְּנֶגֶד אוֹתוֹ שֶׁגִּלָּה, וְזוֹ נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה.

אָמַר רַבִּי יְצְזָק, כָּל זְטָאֵי הָעוֹלָם אֲזוּזִים (זֶה) בָּזֶה, עַד שֶׁהָאָם מִתְגַּלָּה בִּגְלָלָם. וּכְשֶׁהִיא מִתְגַּלָּה, כָּל אוֹתָם הַבָּנִים מִתְגַּלִּים (בִּשְׁבִילָהּ). וְכָתוּב לֹא תְגַזּוּ הָאֵם עַל הַבָּנִים. וּכְשֶׁמִּתְתַּקֵּן הָעוֹלָם לְמַטָּה, הַכֹּל מִתְתַּקֵּן, עַד שֶׁעוֹלֶה הַתִּקּוּן לָאֵם הַקְּדוֹשָׁה וּמִתְתַּקֶּנֶת, וּמִתְכַּסִּית מִמַּה שֶּׁהִתְגַּלְתָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי זְטָאָה, וְאָז נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה, תְּשׁוּבָה וַדַּאי. וְאָז נִקְרָא יוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב מִכֹּל זְטֹאתֵיכֶם לִפְנֵי ה׳ תִּטְהָרוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָתַי נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה? כְּשֶׁהָאֵם מִתְכַּסָּה וְעוֹמֶדֶת בְּשִׁמְזָה עַל הַבָּנִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵזָה. וְשָׁבָה לִקְיוֹם. וּמִי שֶׁהָיָה סָגוּר, שֶׁב לִמְקוֹמוֹ. וְכֻלָּם שָׁבִים אֲזַד לְאֲזַד, וּמִתְבָּרְכִים כָּל אֲזַד וַאֲזַד, וְאָז נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה (שְׁלֵמָה), תְּשׁוּבָה סְתָם, לְהַכְלִיל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יְצְזָק, כְּשֶׁמַּכְשֶׁר הָעוֹלָם, כֻּלּוֹ מַכְשֶׁר כְּאֲזַד. כָּתוּב כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם זִסְדֶּךָ. מֵעַל שָׁמַיִם, שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם.

וּמִי הוּא. זוֹ הָאֵם. וְהֵינוּ שֶׁנִּקְרֵאת תְּשׁוּבָה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְדַיֵּק שֶׁכָּתוּב מֵעַל שָׁמַיִם. אִלְמָלֵא כָּתוּב עַל שָׁמַיִם, מַשְׁמָע אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד עַל שָׁמַיִם וְלֹא יוֹתֵר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר מֵעַל שָׁמַיִם, מַשְׁמָע אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד עַל הַשָּׁמַיִם לְמַעְלָה. (וּמַה הִיא? אִמָּא, וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא תְּשׁוּבָה).

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמַּכְשִׁירִים הַמַּעֲשִׂים לְמַטָּה וְהָאֵם בְּשִׂמְחָה, מִתְגַּלֶּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְשָׁב הָאוֹר לְזָעֵיר אַנְפִּין, וְאָז הַכֹּל בְּשִׂמְחָה, הַכֹּל בְּשִׁלְמוּת, הַכֹּל נִמְצָאִים בִּבְרָכוֹת, וְהָרַחֲמִים מְזֻמָּנִים, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׂמְחָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ. מִי יָשׁוּב? יָשׁוּב הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לְהִתְגַּלּוֹת בְּזָעֵיר, יָשׁוּב לְהִתְגַּלּוֹת, שֶׁהָיָה נִסְתָּר בָּרִאשׁוֹנָה, וְהַכֹּל נִקְרָא תְּשׁוּבָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל בִּכְלָל, הַכֹּל סְתָם. וְכָתוּב (דברים יג) לְמַעַן יָשׁוּב ה' מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַכֹּל הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן.

וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּוִלָּה. שָׁם שָׁאֲלוּ הַחֲבֵרִים, מִפְּנֵי מָה בִּגְוִלָּה כָּתוּב וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּוִלָּה, וְלֹא יוֹתֵר? אֶלָּא הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שָׁזֶּה שָׁם יִרְאָה הָעֶלְיוֹנָה כְּמוֹ הַתַּחְתּוֹנָה, וְזֶה שֶׁגָּנַב שָׁם אֶת הַיִּרְאָה הַתַּחְתּוֹנָה כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא הַיִּרְאָה הָעֶלְיוֹנָה.

מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא. כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהַתּוֹרָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תְּמֵהִים עָלָיו וְאוֹמְרִים, נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְגוֹ'? וְכָתוּב נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְגוֹ', אוֹ – נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּתוּב נֶפֶשׁ, וְלֹא רוּחַ, וְלֹא נְשָׁמָה, וְכָאן גּוּף (רוּחַ) וְנֶפֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּוִלָּה. מִי שֶׁרוֹצֶה לְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וְהֵשִׁיב. מִי זֶה וְהֵשִׁיב? אֶלָּא כְּמִי שֶׁיְּתַקֵּן מַעֲשִׂים, כְּדֵי שֶׁיָּשִׁיב מַעְיְנוֹת הַמַּיִם לִמְקוֹמָם לְהַשְׁקוֹת אֶת הַנְּטִיעוֹת, שֶׁהֲרֵי הוּא גָּרַם בַּחֲטָאָיו לִמְנֹעַ מֵהֶם. וְעַל זֶה – וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּוִלָּה וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. נִכְנָס רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (תהלים צב) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח וְגוֹ'. צַדִּיק כַּתָּמָר, מַה זֶּה כַּתָּמָר? שֶׁהֲרֵי מִכָּל הָאִילָנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, אֵין מִי שֶׁמִּתְעַכֵּב לִפְרֹז כְּמוֹ תָּמָר שֶׁעוֹלֶה לְשִׁבְעִים שָׁנִים. מָה הַטַּעַם כַּתָּמָר? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁהַכָּתוּב מֵעִיד, הַזֵּבִרִים כֻּלָּם אֵין רוֹצִים לְגָלוֹת.

אֲבָל צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, זֶה נֶאֱמַר עַל גָּלוּת בָּבֶל, שֶׁהֲרֵי לֹא שָׁבָה שְׁכִינָה לִמְקוֹמָהּ אֶלָּא לְסוֹף שִׁבְעִים שָׁנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כט) כִּי לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם. וְזֶהוּ צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, שֶׁעוֹלֶה זָכָר וְנִקֵּבָה לְשִׁבְעִים שָׁנָה. צַדִּיק – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים יא) כִּי צַדִּיק ה' צְדָקוֹת אָהֵב. וְכָתוּב (שמות ה) ה' הַצַּדִּיק. וְכָתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב.

כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה. מַה זֶּה אֶרֶז? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בָּזוּר כָּאֲרָזִים. (שֶׁיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא שֶׁל יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם) בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה, בַּלְּבָנוֹן וַדַּאי, וְזֶהוּ הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁעָלָיו כָּתוּב (שם סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ. וְהָאֶרֶז הַזֶּה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן יִשְׂגֶּה.

וְזֶה בַּגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה הוּא כְּמוֹ הָאֶרֶז הַזֶּה שֶׁמִּתְעַכֵּב לַעֲלוֹת. וּמִשָּׁעָה שֶׁעוֹלֶה עַד שֶׁעוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ הוּא יוֹם, וּתְזוּכַת הַיּוֹם הָאַחֲרוֹן עַד שֶׁעוֹשֶׂה צֵל בְּאוֹר הַיּוֹם. וְהָאֶרֶז לֹא עוֹלֶה אֶלָּא בָּעִדּוּן שֶׁל הַמַּיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כד) כְּאֲרָזִים עֲלֵי מָיִם. כָּךְ אֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה. שֶׁמִּמֶּשֶׁם יוֹצֵא הַמַּעְיָן וְהַנָּהָר שֶׁל הַמַּיִם לְהַשְׁקוֹת. וְאֶרֶז זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שיר ה) בָּזוּר כָּאֲרָזִים.

שְׁתוּלִים בְּבֵית ה' – לְזֻמַּנּוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. בְּזַצְרוֹת אֱלֹהֵינוּ יַפְרִיחוּ – בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה – בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהָעוֹלָם יִמָּצֵא זָרֵב. דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ – לְאַחַר שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) הַשָּׁמַיִם הַזַּדָּשִׁים וְהָאָרֶץ הַזַּדָּשָׁה. וְאָז, (תהלים קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו כָּתוּב. וְכָל כָּךְ לָמָּה? (תהלים צב) לְהַגִּיד כִּי יָשָׁר ה' צוּרִי וְלֹא עַוְלָתָה בּוֹ.

עוֹד פָּתוּז וְאָמַר, (משלי טז) אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, הָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה. וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, מַפְרִיד אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

דָּבָר אַזֵּר אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן – מַה זֶּה יְשַׁלַּח? יְשַׁלַּח אֶת אוֹתָן נְטִיעוֹת. מָדוֹן – שֶׁיּוֹנְקִים מִן הַצַּד שֶׁל הַדִּין. וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פְּגָם לְמַעְלָה. מַפְרִיד – שֶׁהַיִּחוּד לֹא נִמְצָא, מַפְרִיד אֶת הַגְּבִירָה מֵהַמֶּלֶךְ, וְאֶת הַמֶּלֶךְ מֵהַגְּבִירָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִקְרָא אָזַד, שֶׁאָזַד אֵינוֹ נִקְרָא אֶלָּא כְּשֶׁהֵם בְּזִוּוּג אָזַד. אוֹי לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁעוֹשִׂים פֶּרוּד לְמַעְלָה. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמַּעֲמִידִים אֶת הַקִּיּוּם שֶׁלְּמַעְלָה, וְאַשְׁרֵי בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁמְּשִׁיבִים הַכֹּל לִמְקוֹמָם.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הַמָּקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה יוֹשְׁבִים, צַדִּיקִים גְּמוּרִים לֹא יוֹשְׁבִים בּוֹ. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא הָהֵם הִתְתַּקְּנוּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן בַּמָּקוֹם שֶׁהַשְּׂכָאת הַגָּן נִמְצֵאת מִשָּׁם. וְזוֹהִי תְּשׁוּבָה, וְעַל זֶה נִקְרָאִים בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. וְאֵלּוּ מִתְתַּקְּנִים בְּמָקוֹם אַזֵּר שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק.

וְעַל זֶה אֵלֶּה יוֹשְׁבִים בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, וְאֵלֶּה יוֹשְׁבִים בְּמָקוֹם קָטָן. מָה הַטַּעַם? אֵלּוּ מְשִׁיבִים מַיִם לִמְקוֹמָם מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַנָּהָר הֶעָמֹק, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. וְצַדִּיקִים גְּמוּרִים מַשְׁפִּיעִים מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים לָעוֹלָם הַזֶּה. וְעַל כֵּן אֵלּוּ עֶלְיוֹנִים וְאֵלּוּ תַּזּוֹתוֹנִים. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה, וְאַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגָלְלָם הָעוֹמֵד עוֹמֵד.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וְהָיָה כִּי יֵוֵטָא וְאָשֵׁם וְגוֹ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכוּ' שֶׁהֵרֵי בִּשְׁבִיל זֶה מִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל. כִּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִמְצָא בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁהֵרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִפְרָדָה מִמְּקוֹמָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲבֵדָה הָאֲמוּנָה. מַה זּוֹ הָאֲמוּנָה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. אֲבֵדָה הָאֲמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ, וְהַכֹּל אָזַד.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֲבִידָה, וְלֹא נֶאֱבֶדֶת, וְלֹא אֲבוּדָה. כְּמוֹ כֵּן הַצַּדִּיק אָבָד. אָבוּד אוֹ נֶאֱבָד לֹא כָּתוּב, אֶלָּא אָבָד. וְהוּא שֶׁכָּתוּב אֲבִידָה הָאֱמוּנָה, בִּשְׁבִיל כָּךְ – וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה וְגוֹ'.

רַעְיָא מְהֵימְנָא (רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן)

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מִקְוֹמוֹת יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם רְשׁוּמִים לִמְזַכְּלֵי שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא, וְלֹא זוֹכְרִים בִּתְשׁוּבָה מֵאוֹתוֹ זִכּוּל, וּמְמַנִּים עֲלֵיהֶם. וְאַף כָּךְ יֵשׁ מְקוֹמוֹת בַּגֵּיהִנֹּם לְאוֹתָם שֶׁמְּגַלִּים עֲרָיוֹת, וּלְאוֹתָם שֶׁמְּגַלִּים פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה, וּלְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹפְכִים דָּם נָקִי, וּלְאוֹתָם שֶׁנִּשְׁבָּעִים לַשֶּׁקֶר, וּלְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹכְבִים עִם נִדָּה אוֹ בַּת אֵל נֵכָר אוֹ זוֹנָה אוֹ שְׁפָוָזָה. וְאַף כָּךְ לְמִי שֶׁעוֹבֵר עַל שס"ה לֹא תַעֲשֶׂה.

לְכָל זֶטְא יֵשׁ מָקוֹם בַּגֵּיהִנֹּם, וּמְמַנֶּה עָלָיו. וְשָׁטָן יֵצֶר הָרָע שֶׁלּוֹ מְמַנֶּה עַל כָּל הַזֶּטְאִים וְהַמְּקוֹמוֹת וְהַמְמֻנִּים שֶׁלּוֹ. וְאִם זוֹכֵר בִּתְשׁוּבָה, מַה כָּתוּב? מָזִזְתִּי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ, נִמְזוּ הָרְשׁוּמִים שֶׁל הָרְשָׁעִים שֶׁל הַמָּקוֹם שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם מִכָּל זֶטְא וְזֶטְא.

וְיֵשׁ זֶטְאִים רְשׁוּמִים לְמַעְלָה, וְלֹא לְמַטָּה. וְיֵשׁ שֶׁרְשׁוּמִים לְמַטָּה וְלֹא לְמַעְלָה, וְיֵשׁ שֶׁרְשׁוּמִים לְמַטָּה וּלְמַעְלָה. נִמְזוּ לְמַטָּה – נִמְזוּ לְמַעְלָה, אַזְהָר שֶׁזָּהַר בִּתְשׁוּבָה. וְעוֹד בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, רָשָׁע – עֲוֹונוֹתָיו זְקוּקִים לוֹ עַל עַצְמוֹתָיו. צַדִּיק – זְכֻיּוֹתָיו זְקוּקִים לוֹ עַל עַצְמוֹתָיו. לָמָּה? כְּדֵי לִהְיוֹת רְשׁוּמִים בֵּין בַּעֲלֵי הַזֶּטְאִים שֶׁלָּהֶם לְהוֹדִיעַ בָּהֶם, וְקוֹל יוֹצֵא עָלָיו: זֶהוּ רָשָׁע, יִשָּׂרְפוּ עַצְמוֹתָיו בַּגֵּיהִנֹּם.

וּבֵאַרְנוּ, נְשָׁמוֹת שֶׁל רְשָׁעִים הֵן הֵן הַמַּזִּיקִים בָּעוֹלָם. וְהַדִּין שֶׁלָּהֶם בֵּאֲרוּ עֲלֵיהֶם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁנִּשְׁמָתָם נִשְׂרָפֶת וְנַעֲשֵׂית אֵפֶר תַּוֹּזוֹת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים. וּבַמֶּה נִשְׂרָפִים? בְּאֵשׁ הַכִּסֵּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) כָּרְסְיֵהּ שְׁבִיבִין דִּי–נוּר גַּלְגְּלוֹהִי נוּר דָּלֵק. (וְנָהַר דִּינוּר שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא) מֵאַרְבַּע זִיוֹת שֶׁל אֵשׁ שֶׁסּוֹבְבִים אֶת כִּסֵּא הַדִּין, שֶׁהוּא אֲדנ"י, דִּין שֶׁל הַמַּלְכוּת דִּין.

וְאוֹתוֹ נָהָר נֶאֱמַר בּוֹ, (שם) נָהָר דִּינוּר שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִלְפָנָיו. נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים טוֹבְלוֹת וְנִטְהָרוֹת בּוֹ, וְנִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים נִדּוֹנִים בּוֹ, וּבוֹעֲרִים לְפָנָיו כְּמוֹ קַשׁ לְפָנֵי אֵשׁ, וְהַיְנוּ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. יְהוָ"ה הוּא זַמָּה. וְנַרְתִּיקוֹ – אֲדָנָ"י וְהַיְנוּ הַסּוֹד שֶׁפֵּרְשׁוּהוּ, לְעָתִיד לָבֹא מוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זַמָּה מִנַּרְתִּיקָהּ; צַדִּיקִים מִתְרַפְּאִין בָּהּ, וּרְשָׁעִים נִדּוֹנִים בָּהּ.

וּמֵהַזַּיּוֹת שֶׁל כִּסֵּא הַדִּין הָיָה יוֹרֵד אַרְיֵה שֶׁל אֵשׁ לֶאֱכֹל אֶת הַקָּרְבָּנוֹת, אוֹתָם הַמְּמֻנִּים עַל כָּל אֵיבָר שֶׁזָּטָא מִזַּבֵּל קָטֵגוֹר אָזָד, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ, עָשָׂה עֲבֵרָה אַזַּת – קָנָה לוֹ קָטֵגוֹר אָזָד. וּמִיָּד שֶׁיּוֹרֶדֶת אֵשׁ שֶׁל גָּבוֹהַּ וְשׁוֹרֶפֶת אֶת אוֹתָם אֵיבָרִים וּפָדָרִים וְאֻמּוּרִים שֶׁל פָּרִים וּכְבָשִׂים וְעַתּוּדִים וְעֵזִּים, יְהוָ"ה שֶׁיּוֹרֵד כְּאַרְיֵה שֶׁל אֵשׁ לִשְׂרֹף אוֹתָם, נִשְׂרָפִים הָאֵיבָרִים שֶׁלָּהֶם, נִשְׂרָפִים הַמְּשֻׁזָּזִיתִים שֶׁמְּמֻנִּים עֲלֵיהֶם, וּמִתְכַּפְּרִים זַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם אֵיבְרֵי הַשְּׁכִינָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְקָרְבוֹת הַזַּיּוֹת הַמְּמֻנּוֹת עַל הַזְּכִיּוֹת, שֶׁהֵם מִכִּסֵּא הָרַחֲמִים, שֶׁהִיא תְּשׁוּבָה, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וּבַמֶּה מִתְקָרְבִים? בְּשֵׁם יְהוָ"ה שֶׁנִּכְנָס בָּהֶם. וּמְשׁוּם זֶה הַקָּרְבָּן לַיהוָ"ה. שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְקָרֵב זַיּוֹת וְיסוֹדוֹת לְהַכְנִיס שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם אֶלָּא שְׁמוֹ, שֶׁמִּתְקָרֵב בִּשְׁמוֹ מַיִם לְאֵשׁ, וְלֹא מְכַבִּים זֶה אֶת זֶה, וּמְקָרֵב רוּחַ לֶעָפָר וְלֹא מַפְרִיד אוֹתוֹ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֵלּוּ הַשְּׁלָמִים, זַיּוֹת וְיסוֹדוֹת, וְנִקְרָאִים קָדָשִׁים, שֶׁאֵין טְמֵאִים בֵּינֵיהֶם. וְעוֹד, שְׁלָמִים זוֹ ה' הָאַזְרוֹנָה, שֶׁהִיא שְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בְּכָל הַהֲוָיוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בּוֹ, לְכָל שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵן שֵׁשׁ סְפִירוֹת.

וְסוֹד הַדָּבָר – זַתַּם רוּם וּפָנָה לְמַעְלָה, בְּיהו"ו, לַיָּמִין שֶׁל וֶזֶסֶד. בְּהו"י, לַשְּׂמאל שֶׁל גְּבוּרָה. וה"י, בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. יו"ה בְּנֵצַח. בְּהוֹד הי"ו. בַּיְסוֹד וי"ה. הָאֵילָן שֶׁאוֹזֵז אֶת כֻּלָּם – תִּפְאֶרֶת. עֵץ עוֹשֶׂה פְּרִי. וּמְשׁוּם כָּךְ הַמָּקוֹם שֶׁיִּפֹּל הָעֵץ, שָׁם יה"ו. וְאַף כָּךְ בְּכָל הֲוָיָה, ה' אַזְרוֹנָה שְׁלֵמִים לָהּ, וּלְכָל הַהֲוָיוֹת שֶׁאָזוּזִים בָּהּ. כְּמוֹ זֶה, יה"ו עִם ה' – יְהוָה. הו"י עִם ה' – הֲוָיָה. וה"י עִם

ה׳ – וְהָיָ״ה. וְאַף כָּךְ שְׁאָר הַהַוָיוֹת.

וְהֵם זו״י אוֹתִיוֹת שֶׁל שֵׁשֶׁת הַצְּדָדִים שֶׁכְּלוּלִים בְּצַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים, וְעִם ה׳ נַעֲשֶׂה זַיָ״ה. וְסוֹד הַדָּבָר הִיא ה׳, כְּמוֹ תֵּבַת נֹזֶ שֶׁכֻּנֵּס בָּהּ בְּכָל מִין וּמִין, שֶׁהֵם שְׁנַיִם שְׁנַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה לְקָרְבָּן. שְׁנַיִם שְׁנַיִם – אַרְבָּעָה. שִׁבְעָה שִׁבְעָה – אַרְבָּעָה עָשָׂר. הֲרֵי י״ח. וְתֵבָה ה׳, בָּהּ נִשְׁלֶמֶת זַיָ״ה.

(פָּתוּז וְאָמַר, בָּאתִי לְגַנִּי וְגוֹ׳) וְהַצַּדִּיק כּוֹלֵל שֵׁשׁ דְּרָגוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּקְּנוּ לְפָתֵר בּוֹ זְלוֹם בִּשְׁלֹשָׁה שְׁלוֹמוֹת, בִּשְׁלֹשָׁה פָּדְיוֹנוֹת, שֶׁהוּא ו׳, בְּזֶשְׁבּוֹן ו׳. וְהוּא הַסֵּלָם שֶׁל זְלוֹם יַעֲקֹב, כּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת. מַצַּב אַרְצָה – שְׁכִינָה תַּזְהוּתָהּ, וְזוֹ ה׳ הַתַּזְהוּתָהּ. וְרֹאשׁוֹ – זֶה י׳, בּוֹ הוּא צַדִּיק שִׁבִּיעִי. מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְזוֹ ה׳ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁמִּמֶּנָּה הַזְּלוֹם ה׳ שׁוֹלֶטֶת עַל י׳, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַסֵּלָם, ה״י מִן אֱלֹהִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְגוֹ׳, וְלֹא מַלְאֲכֵי יְהוָ״ה.

הָאוֹתִיוֹת כְּסִדְרָן עוֹלוֹת בְּזֹלָם, שֶׁהוּא כֶּתֶר עַל אַרְבַּע אוֹתִיוֹת, שֶׁהַהִתְפַּשְׁטוּת שֶׁלָּהֶן מִזָּכְמָה עַד הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. מִשּׁוּם שֶׁזָּכְמָה הִיא י׳, בִּינָה ה׳, שֵׁשׁ סְפִירוֹת ו׳, מַלְכוּת ה׳ אֲזוֹרוֹנָהּ. זֹלָם כֶּתֶר עַל כָּל הָאוֹתִיוֹת. (ע״כ רעיא מהימנא).

אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֻזַּט לְאַשְׁמַת הָעָם. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שיר א) הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי וְגוֹ׳, אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי לָךְ וְגוֹ׳. אֶת הַפְּסוּקִים הַלָּלוּ בֵּאֲרוּ הַזְּבָרִים בְּמִשָּׁה בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹלֶה מִן הָעוֹלָם, שֶׁאָמַר (במדבר כז) יִפְקֹד ה׳ אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכָל בָּשָׂר וְגוֹ׳, אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְגוֹ׳. וְשָׁנִינוּ שֶׁזֶּה נֶאֱמַר עַל הַגָּלוּת.

וּבֹא רְאֵה, הַפְּסוּקִים הַלָּלוּ אָמְרָה אוֹתָם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי רְאִיתֶם. וְלַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ נֶאֱמַר, אַתָּה שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעֶה.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא אוֹמֵר, כָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִמְצֵאת עִם

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁלֵמוּת, וְרוֹעֶה בְּרָצוֹן אוֹתוֹ (וְאֶת הָאֲוִזְרִים הוּא זָן) אֶת עַצְמוֹ מֵאוֹתָהּ יְנִיקַת הֶזְנְלֵב (שֶׁל הַמֶּלֶךְ) שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וּמֵאוֹתָהּ יְנִיקָה שֶׁהוּא יוֹנֵק, מַשְׁקֶה אֶת כָּל שְׁאָר הָאֲוִזְרִים וּמֵינִיק אוֹתָם. וְלָמַדְנוּ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִמְצֵאת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁלֵמוּת, בִּשְׁמְוָזָה, שְׁרוּיוֹת בּוֹ בְּרָכוֹת וְיוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ לְכָל שְׁאָר הָאֲוִזְרִים, וְכָל זְמַן שֶׁאֵין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִמְצֵאת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּבְיָכוֹל הַבְּרָכוֹת נִמְנָעוֹת מִמֶּנּוּ וּמִכָּל שְׁאָר הָאֲוִזְרִים.

וְסוֹד הַדָּבָר – בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵין נִמְצָאִים זָכָר וּנְקֵבָה, אֵין בְּרָכוֹת שׁוֹרוֹת עָלָיו, וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹעֶה וּבוֹכֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כז) שָׁאוֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. וּמַה הוּא אוֹמֵר? אוֹי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְשָׂרַפְתִּי אֶת הֵיכָלִי וְכוּ'.

וּבְשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יְצָאָה לַגָּלוּת, אָמְרָה לְפָנָיו: הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי. אַתָּה אָהוּב נַפְשִׁי, אַתָּה שָׁכֹל אַהֲבַת נַפְשִׁי בְּךָ, אֵיכָה תִּרְעֶה? אֵיךְ תָּזוֹן אֶת עַצְמְךָ מֵעֻמָּק הַנַּזַל שֶׁלֹּא פּוֹסֵק, אֵיךְ תָּזוֹן אֶת עַצְמְךָ מֵהָאוֹר שֶׁל הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן. אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרַיִם, אֵיךְ תָּזוֹן אֶת כָּל אֵלּוּ הָאֲוִזְרִים שֶׁנִּשְׁקִים מִמְּךָ תָּמִיד?

וַאֲנִי הָיִיתִי נִזּוֹנִית מִמְּךָ בְּכָל יוֹם, וְנִשְׁקֵית וּמַשְׁקָה אֶת כָּל אוֹתָם הַתַּזוֹתוֹנִים, וְיִשְׂרָאֵל נִזּוֹנוּ בִּי, וַעֲכְשָׁו שַׁלְמָה אֶהְיֶה כְּעִטְיָה, אֵיךְ אֶהְיֶה מִתְעַטֶּפֶת בִּלְי בְּרָכוֹת, כְּשֶׁיִּצְטָרְכוּ אוֹתָן בְּרָכוֹת וְלֹא יִמָּצְאוּ בְיָדִי. עַל עֶדְרֵי זַזְבֵּרִיךְ, אֵיךְ אֶעֱמֹד עֲלֵיהֶם וְלֹא אֶהְיֶה רוֹעָה לָהֶם וְזָנָה אוֹתָם. עֶדְרֵי זַזְבֵּרִיךְ – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּנֵי הָאָבוֹת, שֶׁהֵם הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה לְמַעְלָה.

אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: תַּעֲזְבִי אַתְּ אֶת שֶׁלִּי, שֶׁהֲרֵי שֶׁלִּי הוּא דָּבָר נִסְתָּר מִלְּהִוָּדַע. אֲבָל – אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ, לְעַצְמֵךְ, הֲרֵי לָךְ עֵצָה. הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי. צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן – אֵלֶּה הֵם

הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם נְדֻשִׁים בֵּין הָעַכְבִּים, וּבִשְׁבִילָם נִתַּן לְךָ כּוֹזַ לַעֲמוֹד. (וְעִם כָּל זֶה) וּרְעִי אֶת גְּדִיֹּתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים – אֵלּוּ הֵם תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בִּשְׁבִילָם, וְנוֹתְנִים כּוֹזַ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת. מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים – אֵלּוּ בָּתֵּי רַבָּן, מְקוֹם בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁתָּמִיד נִמְצֵאת בָּהֶם הַתּוֹרָה.

דְּבָר אַוֵּר אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים וְגוֹ' – בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁצַּדִּיקִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, וְאוֹתָם תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן נִמְצָאִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, יְכוֹלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲמוֹד עִמָּם בַּגָּלוּת. וְאִם לֹא, כִּבְיָכוֹל הִיא וְהֵם אֵין יְכוֹלִים לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם. וְאִם נִמְצָאִים צַדִּיקִים, הֵם נִתְפָּסִים בָּרִאשׁוֹנָה. וְאִם לֹא, אוֹתָם הַגְּדָיִים שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בִּשְׁבִילָם נִתְפָּסִים בָּרִאשׁוֹנָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַלֵּק אוֹתָם מִן הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין נִמְצָא בָּהֶם זוֹטָא. וְלֹא זֶה בִּלְבַד, אֶלָּא מַרְזִיק מִמֶּנּוּ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְגוֹלֶה לַגָּלוּת.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם. לָמָּה יֶחֱטָא? לְאַשְׁמַת הָעָם. מִשּׁוּם זוֹטָאֵי הָעוֹלָם שֶׁגָּרְמוּ אֶת זֶה, לְאַשְׁמַת הָעָם וַדַּאי, וְלֹא לְאַשְׁמָתוֹ. יֶחֱטָא – יִגָּרַע טוּבוֹ וְדִין הוּא בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א א) וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה זוֹטָאִים. דְּבָר אַוֵּר אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. יֶחֱטָא – יֶחֱסַר מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמֵהָעוֹלָם, שֶׁלֹּא נוֹתֵן לָהֶם סִפּוּק הַבְּרָכוֹת. לָמָּה? זֶהוּ לְאַשְׁמַת הָעָם וַדַּאי, זֶה בִּשְׁבִיל הַזּוֹטָא שֶׁל הָעָם.

אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (שמות לב) זְכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ, הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה. כָּךְ הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב: זְכֹר לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה לְיִצְחָק? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם הַשְּׂמאל נִכְלָל בַּיָּמִין, וְהוּא בַּכְּלָל שֶׁל הַיָּמִין. שֶׁהַיָּמִין הַזֶּה מִתְקָן לְעוֹלָמִים לְהַכְלִיל בּוֹ אֶת הַשְּׂמאל, וְעַל כֵּן לֹא זָכַר, כְּדֵי לְהַכְלִיל אוֹתוֹ בְּאַבְרָהָם. וּמְשׁוּם כָּךְ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק (דַּוְקָא) כְּלָל אֶחָד. (אֲבָל) וּלְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹזֵז בִּכְנָפָיו (בִּכְתֵפָיו) אֶת שְׁנֵיהֶם, וְהוּא שָׁלֵם בַּכֹּל.

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ. שְׁבוּעָה נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָבוֹת,

בָּאבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ, בְּאוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה בְּאוֹתָם שֶׁשָּׁרִים בְּךָ. וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲכֶם וְגוֹ'. אֲשֶׁר אָמַרְתִּי, אֲשֶׁר אָמַרְתָּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר כָּךְ לָאָבוֹת פַּעַם וּפַעֲמַיִם. אֲשֶׁר אָמַרְתִּי – שֶׁרָצִיתִי בִּרְצוֹן נַפְשִׁי, שֶׁהֲרֵי אַמִּירָה זֶהוּ רָצוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) אֲדֹנָי אָמַר לִשְׁכֹּן בָּעֲרָפֶל. וְעוֹד מַה תֹּאמַר נַפְשִׁךְ וְאֶעֱשֶׂה לָךְ.

וְנָזְלוּ לְעֹלָם, מַה זֶּה לְעֹלָם? הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁאֲזוּזָה בּוֹ אוֹתָהּ אֶרֶץ, וְנָזוֹנֶית מֵאוֹתוֹ עוֹלָם. וְאִם הָאָרֶץ הַזּוֹ מִתְגָּרֶשֶׁת, מִמַּה זֶּה? לְאַשְׁמַת הָעָם הוּא נִהְיָה.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יָזָטָא – זֶה הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁנִּתְתַּקֵּן לָעֲבוֹדָה וְנִמְצָא בּוֹ זִיטָא, זֶה וַדַּאי קוֹרֶה לְאַשְׁמַת הָעָם. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁסּוֹמְכִים עָלָיו. כְּמוֹ כֵן שְׁלִיזַ צְבוּר שֶׁנִּמְצָא בּוֹ זִיטָא, (מִשּׁוּם שֶׁהָעָם לֹא נִמְצְאוּ צַדִּיקִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) אוֹי לְאוֹתָם שֶׁסּוֹמְכִים עָלָיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכָל שֶׁכֵּן הַכֹּהֵן, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל, וְהָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים, כֻּלָּם מְאֻזָּדִים (מְזֻכִּים) וּמְצֻפִּים לְהִתְבָּרֵךְ עַל יָדוֹ.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן מַתְוִיזִיל לְכַוֵּן דְּבָרִים וּלְהַקְרִיב קָרְבָּן עֶלְיוֹן, הַכֹּל נִמְצָאִים בִּבְרָכָה וּבְשִׁמְוָה. הַיָּמִין מַתְוִיזִיל לְהִתְעוֹרֵר, הַשְּׂמֹאל נִכְלָל לְיָמִין, וְהַכֹּל נִקְשָׁר וְנֶאֱזָז זֶה עִם זֶה, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאֻזָּד. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי הַכֹּהֵן מִתְבָּרְכִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבָּן עָלָיו, כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפֵּר זִיטָאוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁעַל יְדֵי הַכֹּהֵן מִתְכַּפֵּר זִיטָאוֹ שֶׁל אָדָם כְּשֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן. עַכְשָׁיו כְּשֶׁהוּא זוֹטֵא, מִי מַקְרִיב עָלָיו וּמִי יְכַפֵּר עָלָיו? אִם תֹּאמַר שֶׁהוּא מַקְרִיב עַל נַפְשׁוֹ – הֲרֵי הוּא הִתְקַלְקֵל, וְאֵינוֹ כְּדַאי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ עָלָיו עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים. הַתַּזְוִתּוֹנִים לֹא יִתְבָּרְכוּ עַל יָדוֹ, כָּל שֶׁכֵּן הָעֶלְיוֹנִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְלֹא? וַהֲרֵי כָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ. לָמָּה

צָרִיךְ לְכַפֵּר עָלָיו? מִשּׁוּם שֶׁהוּא זָטָא, יְכַפֵּר עַל עַצְמוֹ, שֶׁכָּתוּב וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ.

אָמַר רַבִּי זֵיְיא, הֲרֵי יָדוּעַ בְּאֵיזֶה מָקוֹם נִקְשָׁר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וּבְאֵיזֶה מָקוֹם נִקְשָׁר כֹּהֵן אַזָּר. וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא סְגָן יָדוּעַ. מִשּׁוּם כָּךְ כֹּהֵן מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וּמַעֲלֶה אוֹתוֹ עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְשָׁר בּוֹ. וְאַזָּר שֶׁהַכֹּהֵן עָלָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם, לֹא מִעַכְּבִים אוֹתוֹ לַעֲלוֹת לִמְקוֹמוֹ וּלְכַפֵּר עַל זָטָאו. וְלָכֵן אַזָּר מַקְרִיב עָלָיו אֶת קָרְבָּנוֹ. כֵּיוָן שֶׁאַזָּר הוּא הַמַּקְרִיב, וְלֹא מִסְתַּפְּקִים כָּל כָּךְ עַל יָדוֹ, אַזָּר כָּךְ הוּא מַקְרִיב, וְאוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם מִתְזַבְּרִים לְכַפֵּר אֶת זָטָאו, וְהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מַסְכִּים עַל יָדָם. כְּמוֹ כֵן הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה, יַעֲמֹד אַזָּר תַּזָּתָיו.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא הָיוּ יוֹשְׁבִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, רָאִיתִי אֶת אַבָּא בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ תְּפִלָּה מִכָּל אָדָם, אֶלָּא אִם עָמַד עָלָיו שְׁלֹשָׁה יָמִים קֹדֶם לְטַהֵר אוֹתוֹ. שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה אוֹמֵר כָּךְ: בִּתְפִלַּת הָאָדָם הַזֶּה שֶׁאֲנִי מְטַהֵר, מִתְכַּפֵּר הָעוֹלָם. וְכָל שֶׁכֵּן בִּתְקִיעַת הַשּׁוֹפָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל תְּקִיעָה שֶׁל אָדָם שֶׁאֵינוֹ זָכֶם לִתְקֹעַ בְּסוֹד הַתְּקִיעָה.

שֶׁשָּׁנִינוּ, רַבִּי יֵיסָא סָבָא אוֹמֵר, הַתְּקִיעוֹת הָלָלוּ כְּסִדְרָן. הָרִאשׁוֹנָה כְּלוּלָה מֵהַכֹּל. הַשְּׁנִיָּה – אַזָּת כְּסֵדֶר וְאַזָּת כְּסֵדֶר, גְּבוּרָה גְּדוֹלָה בֵּינֵיהֶם. שְׁלִישִׁית – אַזָּת כָּאן וְאַזָּת כָּאן, וּגְבוּרָה בֵּינֵיהֶם. הַשֶּׁבֶר עוֹלֶה, וְהַתְּרוּעָה יוֹרֶדֶת. אַזָּת קָשָׁה וְאַזָּת רָפָה. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְהֵן עֶשֶׂר. וְהֵן תֵּשַׁע. כְּלָל אֶזְהֹד שֶׁל הַכֹּל.

וּבְיוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר יִצְחָק, וְהוּא הָרֹאשׁ לָאָבוֹת. בְּיוֹם הַזֶּה כָּתוּב, (ישעיה לג) פָּזְדוּ בְצִיּוֹן זַטָּאִים. בְּיוֹם הַזֶּה יִצְחָק נֶעֱקָד, וְעָקַד הַכֹּל, וְשָׂרָה מְדַבֶּרֶת (מְיַלֶּלֶת), וְקוֹל שׁוֹפָר זָזָק מְאֹד. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁעוֹבֵר בֵּינֵיהֶם וְנִצָּל מֵהֶם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִשּׁוּם כָּךְ קוֹרְאִים פָּרָשַׁת יִצְחָק בְּיוֹם הַזֶּה, שֶׁבְּיוֹם הַזֶּה נֶעֱקַד יִצְחָק לְמַטָּה וְנִקְשַׁר בְּאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. (בְּאַבְרָהָם) מָתַי נִקְשָׁר? בְּשָׁעָה שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּיוֹם הַזֶּה מִעַטֵּר יִצְחָק אֶת אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וְהָאֱלֹהִים

נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. מַה זֶּה נִסָּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מט) וְאֶל עַמִּים אָרִים נִסִּי. (שמות יז) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נִסִּי. מַה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? מִשּׁוּם שֶׁהַיָּמִין נִתְקַן וְנִשְׁלַם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. וְהָאֱלֹהִים בְּדִיּוּק. וְזֶהוּ (בראשית לא) וּפַחַד יִצְחָק.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּתוּב (תהלים עה) כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים. כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט, אִלְמָלֵא שֶׁעָבַר הַדִּין שֶׁל יִצְחָק בַּמָּקוֹם שֶׁיַּעֲקֹב שׁוֹרֶה (וְנִרְפָּא) וְהִתְכַּסָּה (וְרוֹוֵיץ) (וְהִתְבַּשֵּׂם) שָׁם, אוֹי לָעוֹלָם שֶׁיִּפָּגֵשׁ בְּדִינוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה סו) כִּי בָאֵשׁ ה' נִשְׁפָּט. וְזוֹהִי הִתְבַּשְּׂמוּת שֶׁל הָעוֹלָם.

וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנָס לִמְקוֹמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וַיַּעֲקֹב אוֹזֵז בּוֹ, אֲזַי הָאֵשׁ שׁוֹכֶכֶת וְהַגָּזָלִים מִצְטַנְּנִים. לְאָדָם שֶׁהָיָה רוֹגֵז, וְזָגַר וְשָׁם עָלָיו כְּלֵי זַיִן, וְיָצָא מְרֻגָּז לַהֲרֹג אֲנָשִׁים. זָכָם אֶזֵּד עָמַד עַל הַפֶּתַח וְאָזַז בּוֹ. אָמַר: אִלְמָלֵא לֹא הֶזֵּזִיק בִּי וְתָפַס אוֹתִי, הֲרֵי הָיָה נִמְצָא הָרֹג שֶׁל אֲנָשִׁים. בְּעוֹד שֶׁהֶזֵּזִיקוֹ זֶה בָּזֶה וְאָזַז זֶה בָּזֶה, הִצְטַנֵּן רֻגְזוֹ עַל שֶׁיָּצָא לַהֲרֹג. יָצָא לְהוֹכִיחַ – מִי סוֹבֵל אֶת הָרֻגְזָן וְזוֹגֵק הַדִּין שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם? הֱוֵי אוֹמֵר, זֶה שֶׁעָמַד עַל הַפֶּתַח.

כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בָּנַי, אַל תִּפָּזְדוּ, הֲרֵי אֲנִי עוֹמֵד עַל הַפֶּתַח, אֲבָל הִזָּהֲרוּ בַּיּוֹם הַזֶּה וּתְנוּ לִי כֹּחַ. בַּמֶּה? בַּשּׁוֹפָר. שֶׁאִם נִמְצָא קוֹל הַשּׁוֹפָר כָּרָאוּי וּמְכֻוָּנִים בּוֹ לְמַטָּה, אוֹתוֹ הַקּוֹל עוֹלֶה, וּבוֹ מִתְעַטְּרִים הָאָבוֹת, וְעוֹמְדִים בְּמִשְׁכָּנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. וְלָכֵן צָרִיךְ לְהָזָּהֵר בַּשּׁוֹפָר וְלָדַעַת אֶת אוֹתוֹ הַקּוֹל וּלְכַוֵּן בּוֹ.

וְאֵין לְךָ קוֹל בַּשּׁוֹפָר שֶׁלֹּא עוֹלֶה רָקִיעַ אֶזֵּד, וְכָל אוֹתָם הָאוּכְלוֹסִים שֶׁל אוֹתוֹ רָקִיעַ, נוֹתְנִים מָקוֹם לְאוֹתוֹ קוֹל. וּמָה אוֹמְרִים? (יואל ב) וַה' נָתַן קוֹלוֹ לִפְנֵי זֵילוֹ וְגוֹ'. וְעוֹמֵד אוֹתוֹ הַקּוֹל בְּאוֹתוֹ הָרָקִיעַ, עַד שֶׁבָּא קוֹל אַזֵּר, וְנוֹעָדוּ (וְהִתְעוֹרְרוּ) יַזְּדוּ, וְעוֹלִים בְּזוּוּג לְרָקִיעַ אַזֵּר. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, יֵשׁ קוֹל שֶׁמַּעֲלֶה קוֹל, וּמַה הוּא? אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁל תְּקִיעָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה.

וְכֵיוָן שֶׁמִּתְזַבְּרִים כָּל הַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ שֶׁלְּמַטָּה וְעוֹלִים לְאוֹתוֹ רָקִיעַ עֶלְיוֹן

שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שׁוֹרֶה בּוֹ, מִתְעַטְּרִים (נוֹעָדִים) כֻּלָּם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְאָז הַכִּסְאוֹת עוֹלִים, וְכִסֵּא אַזַּר שֶׁל יַעֲקֹב עוֹמֵד וּמִתְתַּקֵּן.

וְעַל זֶה מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא בְּאוֹתָן תְּפִלּוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהָיָה אוֹמֵר, הַתְּפִלָּה וְקוֹל הַשּׁוֹפָר (שֶׁאוֹתוֹ קוֹל) שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ הַצַּדִּיק, שֶׁנִּמְצָא מֵרוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ בְּאוֹתוֹ הַשּׁוֹפָר שֶׁל אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה. וּבְאוֹתוֹ יוֹם עוֹמְדִים וְנִמְצָאִים מְקַטְרְגִים לְמַעְלָה. וּכְשֶׁעוֹלֶה אוֹתוֹ קוֹל הַשּׁוֹפָר, כֻּלָּם נִדְחָזִים לְפָנָיו וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לְכַוֵּן אֶת הָרָצוֹן לִפְנֵי רִבּוֹנָם וְיוֹדְעִים לְתַקֵּן עוֹלָם בַּיּוֹם הַזֶּה בְּקוֹל שׁוֹפָר. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה. יוֹדְעֵי, וְלֹא תּוֹקְעֵי.

בַּיּוֹם הַזֶּה צָרִיךְ הָעָם לְהִסְתַּכֵּל בְּאָדָם שָׁלֵם מִכֹּל, שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁיּוֹדֵעַ בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁיְּבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם בַּקָּשָׁה בַּיּוֹם הַזֶּה, וּלְזַמֵּן קוֹל שׁוֹפָר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, בְּכַוָּנַת הַלֵּב, בְּזִכְמָה, בְּרָצוֹן וּבִשְׁלֵמוּת, כְּדֵי שֶׁיִּסְתַּלֵּק הַדִּין עַל יָדוֹ מִן הָעוֹלָם. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁהַשָּׁלִיזַ שֶׁלָּהֶם לֹא נִמְצָא כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי זֻזָּטֵאי הָעוֹלָם (הָעָם) בָּאִים לְהַזְכִּיר בִּגְלָלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא – שֶׁהוּא שְׁלִיחָם שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל – לְאַשְׁמַת הָעָם הוּא, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם.

וּכְשֶׁהַשָּׁלִיזַ הוּא צַדִּיק כָּרָאוּי, אַשְׁרֵי הָעָם, שֶׁכָּל הַדִּינִים מִסְתַּלְּקִים מֵהֶם עַל יָדוֹ, כָּל שֶׁכֵּן הַכֹּהֵן שֶׁעָלָיו מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְעַל זֶה, כֹּהֵן וְלֵוִי טָרֵם שֶׁיַּעֲלֶה לָעֲבוֹדָה, בּוֹדְקִים אַזַּרְיו, וְיוֹדְעִים דְּרָכָיו וּמַעֲשָׂיו. וְאִם לֹא, אֵינוֹ עוֹלֶה לָעֲבוֹדָה, וְכֵן בַּסַּנְהֶדְרִין כְּדֵי לָדוּן דִּין.

וְאִם נִמְצָא כָּרָאוּי, נוֹתְנִים עָלָיו זֵמְרוֹת הַמִּקְדָּשׁ. וְאִם לֹא, אֵינוֹ עוֹלֶה לָעֲבוֹדָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (דברים לג) וּלְלֵוִי אָמַר תֻּמֶּיךָ וְאוּרֶיךָ לְאִישׁ חֲסִידֶךָ. מִפְּנֵי מָה זָכָה (אַהֲרֹן) לְאוּרִים וּלְתֻמִּים וְלַעֲבֹד עֲבוֹדָה? הֲוֵי אוֹמֵר, אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ

וְגוֹ׳. הָאוֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו וְגוֹ׳. וְכֵיוָן שֶׁנִּמְצְאוּ בַּדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, אָז – יוֹרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְגוֹ׳, יָשִׂימוּ קְטוֹרָה וְגוֹ׳. לְשַׁכֵּךְ אֶת הָרֶגֶז וּלְזַמֵּן שָׁלוֹם. וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ, כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִתְבַּשְּׂמוּ וְיִמָּצְאוּ בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, אָז – בָּרֵךְ ה׳ זֵילוֹ וְגוֹ׳.

וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (ישעיה לב) נָשִׁים שַׁאֲנַנּוֹת קוּמְנָה שְׁמַעְנָה קוֹלִי וְגוֹ׳. כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצֵא בְּרִיָּה שְׁלֵמָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, הוּא בָּרָא אוֹתוֹ שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְגוֹ׳. אֶת הָאָדָם – זָכָר וּנְקֵבָה. וּנְקֵבָה נִכְלֶלֶת בַּזָּכָר, וְאָז כָּתוּב יָשָׁר. אַזַּר כָּךְ – וְהַמָּה בִּקְשׁוּ וְזִמּוֹת רַבִּים.

בֹּא רְאֵה, מִנֶּקֶב תְּהוֹם רַבָּה נִמְצֵאת רוּזַז נְקֵבָה, רוּזַז שֶׁל כָּל הָרוּזוֹת, וּבְאַרְנוּ שֶׁשָּׁמָּה לִילִית, וְהִיא נִמְצְאָה לָרִאשׁוֹנָה אֵצֶל אָדָם. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּבְרָא אָדָם וְנִשְׁלַם גּוּפוֹ, הִזְדַּמְּנוּ עַל אוֹתוֹ הַגּוּף אֶלֶף רוּזוֹת מִצַּד הַשְּׂמֹאל. זֶה רָצָה לְהִכָּנֵס בּוֹ, וְזֶה רָצָה לְהִכָּנֵס בּוֹ, וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים. עַד שֶׁנֶּעֱרַר בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָדָם הָיָה שׁוֹכֵב גּוּף בְּלִי רוּזַז, וּמַרְאֵהוּ הָיָה יָרֹק, וְכָל אוֹתָן רוּזוֹת סוֹבְבוֹת אוֹתוֹ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָרַד עָנָן אֶזֹד וְדָזָה (וְזָרַק) אֶת כָּל אוֹתָן הָרוּזוֹת, וּבַשָּׁעָה הַזּוֹ כָּתוּב, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁנְּקֵבָה מִתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר מִן אוֹתָהּ נֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם, וְהִיא מוֹצִיאָה אוֹתָהּ הָרוּזַז לְנַשֵּׁב אוֹתָהּ בָּאָדָם, כְּלוֹלָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים כָּרָאוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. לְנֶפֶשׁ חַיָּה מַמָּשׁ. וּמִי שֶׁמִּסְתַּפֵּק בָּזֶה, כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם הַזִּיָּה הִוא הִיא הַזִּיָּה הַתַּזְוִתוֹנָה, אוֹ הַזִּיָּה שֶׁשָּׁמָּה יִשְׂרָאֵל, אוֹ מֵהַזָּכָר אוֹ מֵהַנְּקֵבָה. אֲבָל לֹא כָּתוּב לְנֶפֶשׁ הַזִּיָּה, אֶלָּא לְנֶפֶשׁ חַיָּה סְתָם, שֶׁמַּשְׁמָע הַכֹּל.

וּכְשֶׁעָמַד אָדָם, הָיְתָה נְקֵבָתוֹ תְּקוּעָה בְּצִדּוֹ, וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה

שֶׁבּוֹ הָיְתָה מִתְפַּשֶּׁטֶת לַצַּד הַזֶּה וְלַצַּד הַזֶּה, וְהָיְתָה מַסְפֶּקֶת לָזֶה וְלָזֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ נִכְלְלָה. אַזַּר כָּךְ נִסַּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, וְתִקֵּן אֶת נְקֵבָתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע וְגוֹ'. אֶת הַצֵּלָע, הֲרֵי בְּאַרְנוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא מד) וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן. וַיְבִיאֶהָ אֶל הָאָדָם, בְּתִקּוּנֶיהָ כְּמוֹ כַּלָּה לַחֻפָּה.

כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה לִילִית כָּךְ, בָּרְחָה, וְהִיא בִּכְרֵכֵי הַיָּם, וְעַד עַכְשָׁיו הִיא מְזֻמֶּנֶת לְהָרַע לִבְנֵי הָעוֹלָם. וּכְשֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְרִיב אֶת רוֹמִי הָרְשָׁעָה וְשֶׁתֶּחֱרַב לְעוֹלָמִים, הוּא יַעֲלֶה אֶת לִילִית הַזּוֹ, וְיָשִׂים אוֹתָהּ בַּחֲרְבָּן הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא זֶרְבָּנוֹ שֶׁל הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) אַךְ שָׁם הִרְגִּיעָה לִילִית וּמָצְאָה לָהּ מָנוֹחַ.

וּבְסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים אָמְרוּ, שֶׁהִיא בָּרְחָה מִן הָאָדָם מִקֶּדֶם לָכֵן, אֲבָל אָנוּ לֹא שָׁנִינוּ כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נְקֵבָה זוֹ נִמְצְאָה עִמּוֹ, אֲבָל טֶרֶם שֶׁקָּמָה הַנְּפָשׁ הַזּוֹ (שֶׁהֲרֵי נְקֵבָה זוֹ לֹא נִמְצְאָה עִמּוֹ, אֲבָל טֶרֶם שֶׁתַּקְנָה הַנְּקֵבָה הַזּוֹ) עִם אָדָם כָּרָאוּי, הָיְתָה מִזְדַּוֶּגֶת עִמּוֹ, וּכְשֶׁזּוֹ תַּקְנָה עִמּוֹ כָּרָאוּי, הִיא בָּרְחָה לַיָּם, וּמְזֻמֶּנֶת לְהַזִּיק לִבְנֵי הָעוֹלָם.

הָרְפוּאָה לָזֶה – בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאָדָם מִזְדַּוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ, יְכַוֵּן לִבּוֹ בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ וְיֹאמַר כָּךְ: הָעֲטוּפָה בְּסָדִין הַזְּדַמְּנָה, מֻתֶּרֶת מֻתֶּרֶת, אַל תִּכָּנְסִי וְאַל תֵּצְאִי, לֹא שֶׁלָּךְ וְלֹא בְּזֻלְּקֵךְ. שׁוּבִי שׁוּבִי, הַיָּם רוֹעֵשׁ, הַגַּלִּים שֶׁלּוֹ קוֹרְאִים לָךְ, בְּזֻלָּךְ קָדוֹשׁ אֲנִי אָזוּז, וּבִקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ הִתְעַטָּפְתִּי.

וּלְכַסּוֹת אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת אִשְׁתּוֹ עַד שָׁעָה אַוֶּזֶת, וְכֵן בְּכָל פַּעַם, עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים לַקְּלִיטָה, שֶׁכָּל הַרְכָּבָה שֶׁאֵין קוֹלְטָת לִשְׁלֹשָׁה יָמִים, שׁוּב אֵין קוֹלְטָת. וּבַסֵּפֶר שֶׁהִנִּיזוּ אַשְׁמְדַאי לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אוֹמֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְאָמַר, שֶׁלְּאַזַּר שֶׁסִּיֵּם אֶת הַמַּעֲשֶׂה, יִשְׁפֹּךְ מַיִם צְלוּלִים סָבִיב מִטָּתוֹ, וְזוֹ שְׁמִירָה שֶׁל הַכֹּל. (אַזַּר כָּךְ)

מִי שֶׁמִּינְקָה תִּינוֹק, לֹא תִזְדַּוֵּג עִם אָדָם אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַתִּינוֹק יָשֵׁן. וְאַזַּר

כָּךְ אַל תָּנִיק אוֹתוֹ עַד שָׁעָה אַחַת, כְּמוֹ שְׁנֵי מִילִין, אוֹ מִיל אֶחָד, אִם לֹא יְכוֹלָה בִּשְׁבִיל צַעַר הַתִּינוֹק בִּזְמַן שֶׁהוּא בּוֹכֶה. וּבָזֶה לֹא יִפָּחֵד מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים.

אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְלַמֵּד אוֹתָם סוֹדוֹת עֲמֻקִּים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, מִתְעַטֵּר בָּעֲטָרוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, וּמִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בָּהּ נִרְשָׁם וּמִתְעַטֵּר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאָז יוֹדֵעַ דְּרָכִים נִסְתָּרוֹת וְסוֹדוֹת עֲמֻקִּים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלֹא פָּוֹזֵד לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ יוֹם נִצְטַוּוּ עַל עֵץ אֶזֹּד וְעָבְרוּ עַל מִצְוַת רִבּוֹנָם, וּבְגִלַּל שֶׁהָאִשָּׁה זָטְאָה בָּרִאשׁוֹנָה וּבָא עָלֶיהָ אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, כָּתוּב (בראשית ג) וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ. מִכָּאן וָהָלְאָה, בְּכָל הַפְּעָמִים שֶׁאֲנָשִׁים נִמְצָאִים רְשָׁעִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁאוֹתָן נָשִׁים (שֶׁלְּמַעְלָה) שֶׁמִּצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה מְזֻמָּנוֹת לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) עַמִּי נֹגְשָׂיו מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ. נָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ וַדַּאי.

וְאֵלֶּה נִקְרָאוֹת לַהַט הַזָּוֵרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, לֹא שֶׁהֵם זָוֵרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, אֶלָּא לַהַט מֵאוֹתָהּ זָוֵרֶב, שֶׁנִּקְרָא (ויקרא כו) זָוֵרֶב נֹקֶמֶת נֹקֶם בְּרִית, (ישעיה לד) זָוֵרֶב לַה' מָלְאָה דָם. וְאוֹתוֹ לַהַט הַזָּוֵרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, לִפְעָמִים גְּבָרִים וְלִפְעָמִים נְקֵבוֹת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

אוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁאוֹתָן נָשִׁים שׁוֹלְטוֹת בָּעוֹלָם. כְּשֶׁרָאָה הַנָּבִיא שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְעַקְּמִים אֶת דַּרְכֵיהֶם וְהֵם נִמְצָאִים בַּזָּטְאִים לִפְנֵי רִבּוֹנָם, אָז אָמַר: נָשִׁים שַׁאֲנַנּוֹת, אֵיךְ אַתֶּן שַׁאֲנַנּוֹת? אֵיךְ אַתֶּן יוֹשְׁבוֹת שֶׁלֹּא לְהִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם?! קִמְנָה. וּבִמְקוֹם אַזֵּר בֵּאַרְנוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ הַזֹּבְרִים.

אֲבָל לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁמָּצָאנוּ בִּדְבוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (שופטים ה) הִיא שָׁפְטָה אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, אוֹי לְאָדָם שֶׁאִשָּׁה מְבָרֶכֶת לוֹ בְּשִׁלְזָנוֹ. כָּךְ דְּבוֹרָה, הִיא שָׁפְטָה אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא – אוֹי לְדוֹר שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהֶם מִי שֶׁיָּדוֹן אֶת הָעָם אֶלָּא רַק נְקֵבָה אַזֵּת.

בֹּא רְאֵה, שְׁתֵּי נָשִׁים הֵן שֶׁנִּמְצְאוּ בָּעוֹלָם וְאוֹמְרוֹת תִּשְׁבַּחְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל הַגְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יאמְרוּ כָּזוֹ. וּמִי הֵן? דְּבוֹרָה וְחַנָּה. חַנָּה אָמְרָה (שמואל–א ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּה' כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ, וְכָל שֶׁאָר הַפָּסוּקִים. שֶׁהִיא פָּתְחָה אֶת פֶּתַח הָאֱמוּנָה לָעוֹלָם, כְּמוֹ: מֵקִים מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן, הֲרֵי הַפֶּתַח שֶׁל הָאֱמוּנָה. לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים, הֲרֵי הָאֱמוּנָה שֶׁלְּמַעְלָה, בַּמָּקוֹם שֶׁשְּׁרוּיִים הָאָבוֹת. מִי הַנְּדִיבִים? אֵלּוּ הָאָבוֹת, כַּכָּתוּב (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ.

דְּבָר אַחֵר לְהוֹשִׁיב עִם נְדִיבִים – נִבְּאָה עַל שְׁמוּאֵל, שֶׁהוּא עָתִיד לִהְיוֹת שָׁקוּל עִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁכָּתוּב (שם צט) מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ. וְכֹסֵא כָבוֹד יַנְחִילֵם, מִי יַנְחִילֵם? זֶה שְׁמוּאֵל, שֶׁהוֹרִישׁ כְּבוֹד הַמַּלְכוּת לִשְׁנֵי מְלָכִים. דָּבָר אַחֵר וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִילֵם – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוֹרִישׁ אֶת כִּסְאוֹ לַעֲבָדָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִילֵם.

ה' יְזַכְּתוּ מְרִיבָו, מְרִבָו וְסֵר, מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא מְרִיבָו שֶׁנִּינוּ, מֵרִיב ו', וְזֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְסוֹד הַזְּכוּת נֶאֱמַר כָּאן, בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים וְהַשַּׁלִּיטִים שׁוֹלְטִים עַל הָרַחֲמִים, וְהָרַחֲמִים נִכְנָעִים, וּבְשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבָּרֵךְ מִמַּעְיַן הַנַּחַל, אֲזַי גּוֹבְרִים הָרַחֲמִים וְנִכְנָעִים הַדִּינִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, ה' יְזַכְּתוּ מְרִיבָו, מֵרִיב ו'.

עָלָו בַּשָּׁמַיִם יֵרְעֵם. עָלָו, מַה זֶּה עָלָו? בְּשָׁעָה שֶׁהַטַּל שֶׁל הָעֲתִיק הַקָּדוֹשׁ שׁוֹרֶה עָלָיו, וּמְמַלֵּא אֶת רֹאשׁוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, אֲזַי יֵרְעֵם, יִשְׁבֹּר אֶת כֹּחָם וְתָקְפָּם שֶׁל הַדִּינִים הַקָּשִׁים. וְיִתֵּן עֹז לְמַלְכּוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְיָרֹם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת קֶרֶן הַיּוֹבֵל, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מְשִׁיחוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, מְשׁוֹם כָּךְ קֶרֶן מְשִׁיחוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

דְּבוֹרָה שֶׁבָּאָה לְשַׁבֵּחַ אֶת שַׁבָּתוֹ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ: ה' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעֲדְךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם. מְלַמֵּד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְמִין אֶת כָּל שְׁאָר הָעַמִּים לְקַבֵּל תּוֹרָה, וְלֹא רָצוּ. וְכִי לֹא הָיָה גָּלוּי לְפָנָיו שֶׁלֹּא רוֹצִים? אֶלָּא

שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פַּתְחוֹן פֶּה, שֶׁאִלְמְלֵא הָיָה נוֹתֵן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה, הָיוּ שׁוֹמְרִים אוֹתָהּ. וְכָל אוֹתָם פְּסוּקִים שֶׁאָמְרָה דְּבוֹרָה, הַכֹּל הֵם בְּסוֹד הַזְּכֻמָּה, עַד אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁשִּׁבְּחָה אֶת עַצְמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר עַד שַׁקַּמְתִּי דְּבוֹרָה שַׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי בֵּאֲרוּ שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנָּה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, עוּרִי עוּרִי דְּבוֹרָה עוּרִי עוּרִי דַּבְּרִי שִׁיר.

וְכָל זֶה כְּשֶׁנִּמְצְאוּ הַגְּבָרִים בְּזֻזְטָא, וְאֵינָם כְּדָאִים לְהַשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַדַּאי.

וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהוֹרָאָה שֶׁטָּעוּ בָּהּ. אֲבָל וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, וְאִם כָּל יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא אוֹתָם (כֻּלָּם) שֶׁנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצֵאת תּוֹרָה לְכָל הָעָם, וְאִם אוֹתָם שָׁהָיוּ שָׁם טוֹעִים, אָז כָּל יִשְׂרָאֵל טוֹעִים, וְשָׁנִינוּ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁשָּׁם טוֹעִים, כָּל הָעָם טוֹעִים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נִמְשָׁכִים אַזְרֵיהֶם. וְנֶעְלָם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל – עֵינֵי הַקָּהָל אֵלּוּ הַסַּנְהֶדְרִין, אֵלּוּ הֵם שֶׁמְּמֻנִּים עַל יִשְׂרָאֵל.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה זוֹ לְהָבִיא קָרְבָּן עַל סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה שֶׁטָּעוּ, תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה הָיוּ, וּמִשָּׁה עֲלֵיהֶם. וְשִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין קְטַנָּה הָיוּ, וְאַהֲרֹן עֲלֵיהֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמִּשָּׁה הָיָה שׁוֹשְׁבִין הַמֶּלֶךְ וְזוֹ תְּפָאֶרֶת, מִשָּׁם סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה. אַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַגְּבִירָה, וְזוֹ מַלְכוּת, ה"א קְטַנָּה קוֹרְאִים לָהּ, כְּמוֹ (בראשית כט) אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְךָ הַקְּטַנָּה. וְעַל שְׁמָהּ נִקְרֵאת סַנְהֶדְרִין קְטַנָּה.

וּמִשָּׁם הָיוּ יוֹדְעִים סַנְהֶדְרִין שִׁבְעִים לָשׁוֹן, שֶׁהֵן שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעִים לָשׁוֹן מִצַּד שֶׁל הַמַּלְכוּת הָרִשָּׁעָה וְכוּ', הַכֹּל בְּפָרוּד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם לִלְשֹׁנָתָם. כָּל שִׁבְעִים הַלָּשׁוֹן בְּפָרוּד זֶה מִזֶּה.

אֲבָל בַּתּוֹרָה, שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה בִּלְשׁוֹן אַוָּזוֹת. וְזֶה יְסוֹד. ו' הַלָּכָה אַוָּזוֹת, זָכְמָה קְטַנָּה – מַלְכוּת, שֶׁבָּהּ שִׁבְעִים לָשׁוֹן כְּוָזְשְׁבוֹן סוֹד, מִן יְסוֹד. וְיסוֹד הוּא לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה, בְּשִׁבְעִים קָתֶדְרָאוֹת, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, כָּל הָעוֹנָה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ בְּכָל כּוֹזוֹ, קוֹרְעִים לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה. לָשׁוֹן אֶוָּזד, הִיא שִׁבְעִים לָשׁוֹן עַל מִדָּה קְטַנָּה שֶׁל זָכְמָה קְטַנָּה, שֶׁהִיא י' עַל מִדָּה קְטַנָּה. עַל זָכְמָה קְטַנָּה שֶׁהִיא י', עַל מִדָּה קְטַנָּה שֶׁל זָכְמָה ב', שְׁתֵּי שְׁפָתַיִם שֶׁבָּהֶן דַּעַת וּתְבוּנָה, בָּהֶן נִשְׁלְמוּ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם. (ע"כ רעיא מהימנא).

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְעֵירָא, נִשְׁתַּדֵּל בְּדִבְרֵי תוֹרָה, בְּדִבְרֵי עַתִּיק הַיָּמִים. פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (תהלים לב) זַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וְגוֹ', מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכָּל אָדָם שֶׁמְּכַסֶּה אֶת זַטָּאָיו וְאֵינוֹ מְפָרֵשׁ אוֹתָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַזְמִים, לֹא נוֹתְנִים לוֹ לְפָתְזָן פָּתַזן שֶׁל תְּשׁוּבָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ (מְכַסֶּה) מִמֶּנּוּ. וְאִם הוּא מְפָרֵשׁ אוֹתָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלָיו, וְיִתְגַּבְּרוּ הָרַזְמִים עַל הַדִּין.

וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא בּוֹכֶה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַפָּתְזִים הַסְּתוּמִים הוּא פּוֹתֵזַ, וּתְפָלָתוֹ מִתְקַבֶּלֶת. וְעַל זֶה פָּרִישַׁת זַטָּאָיו, כָּבוֹד הוּא לַמֶּלֶךְ לְהַגְבִּיר רַזְמִים עַל דִּין. וְעַל זֶה כָּתוּב, זֹבְזַ תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי. מַה זֶּה יְכַבְּדָנְנִי? שְׁנֵי כְּבוּדִים הֵם, אֶוָּזד לְמַעְלָה וְאֶוָּזד לְמַטָּה. אֶוָּזד בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאֶוָּזד בָּעוֹלָם הַבָּא.

הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה בַּכֹּל, בִּרֹב דְּבָרִים, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹדֶה עֲלֵי פָּשָׁעַי מַסְפִּיק, מַה זֶּה זַטָּאתִי אוֹדִיעֲךָ וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי, וְאַזַר כָּךְ אוֹדֶה עֲלֵי פָּשָׁעַי לַה'? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי אוֹדֶה עֲלֵי פָּשָׁעַי לַה', לְךָ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא דָּוִד, אֶת כָּל דְּבָרָיו הוּא אָמַר בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ, וְאָמַר אֶת זֶה לְמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלִיזַ מֵהַתַּזְתּוֹנִים אֶל הָעֶלְיוֹנִים, וּמֵעֶלְיוֹנִים אֶל הַתַּזְתּוֹנִים, וּמִי שֶׁרוֹצֶה אֶת הַמֶּלֶךְ, הוּא מוֹדִיעַ לָהּ בָּרִאשׁוֹנָה. וְעַל כֵּן זַטָּאתִי

אוֹדִיעֲךָ, (לְמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם אָמַר) וַעֲוֹנִי לֹא כִסִּיתִי, מִצַּדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם. אָמַרְתִּי אוֹדֶה עֲלֵי פְשָׁעַי לַה׳ – זֶהוּ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, וְהַשָּׁלוֹם שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהַכְנִיס לְפָנָיו – בְּהוֹדָאָה. שֶׁהֲרֵי כָּךְ נִקְרָבִים שְׁלָמִים בְּהוֹדָאָה, שֶׁכָּתוּב עַל זֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמָיו. וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן וַתְּכַס חַטָּאתִי סֶלָה. זֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, הַמָּקוֹם שֶׁהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ עָרוּי. מִשּׁוּם כָּךְ הַפָּסוּק הַזֶּה אוֹזֵז בַּכֹּל.

כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ לַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לְיַיֵּחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּרְצוֹנוֹ, מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְלִקְשֹׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אֶזֶד, וּבְאוֹתוֹ קֶשֶׁר נִמְצֵאת בַּקָּשָׁתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִי הֶזֶקְם לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הָיָה שׁוֹמֵר אֶת פָּתוֹז הַמֶּלֶךְ? אָמַר לוֹ רַבִּי זְזַיָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה לִמְּדָה אוֹתָנוּ אֶת דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ כְּדֵי שֶׁנֵּדַע לָלֶכֶת אַזְרָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יג) אַזְרֵי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ וְגוֹ׳.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתוֹז וְאָמַר, (יִרְמְיָה לא) כֹּה אָמַר ה׳ קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי וְגוֹ׳. כֹּה אָמַר ה׳, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁנָּבִיא מִתְזַיֵּל לְדַבֵּר, הָיוּ דְבָרִים נוֹדָעִים, וְכָאן כֹּה אָמַר ה׳ הַזֶּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמָה אָמַר? קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע.

כָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה וְיִשְׂרָאֵל הָלְכוּ לַגָּלוּת, רְזוּזִים עַל צַוְּארֵיהֶם וִידֵיהֶם מְהֻדָּקוֹת לְאָזוֹר, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל גְּרוּשָׁה מִבֵּית הַמֶּלֶךְ לָלֶכֶת אַזְרֵיהֶם, בְּשָׁעָה שֶׁיָּרְדָה אָמְרָה: אֵלֵךְ בָּרְאשׁוֹנָה וְאֶבְכֶּה עַל מְדוֹרִי, וְעַל בָּנַי, וְעַל בַּעְלִי. כְּשֶׁיָּרְדָה, רָאֲתָה אֶת מְקוֹמָהּ זָרֵב, וְכַמָּה דָּם שֶׁל זְסִידִים שָׁפוּךְ בְּתוֹכוֹ, וְהַהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ וְהַבַּיִת נִשְׂרָף בָּאֵשׁ.

אָז הֵרִימָה קוֹל, וְרָעֲשׁוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, וְהַקּוֹל הִגִּיעַ לְמַעְלָה עַד לַמָּקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ שָׁרוּי בּוֹ, וְרָצָה הַמֶּלֶךְ לְהַזְזִיר אֶת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ, עַד שֶׁיָּרְדוּ כַּמָּה אוּכְלוּסִים וְכַמָּה מַזָּלוֹת כְּנֶגְדָּהּ, וְלֹא קִבְּלָה תַּנְזוּמִים מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים רָזוּל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה

לְהִנָּזֵם עַל בָּנָיהָ, שֶׁלֹּא קִבְּלָה מֵהֶם תַּנְזוּבוֹת. כִּי אֵינָנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָיָה עוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְלֹא נִמְצָא בְּתוֹכָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אֵינֶנּוּ, וְלֹא כָתוּב כִּי אֵינָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְיָיא, מַה זֶּה רָזֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ? אָמַר לוֹ, לָמַדְנוּ שֶׁהִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְזוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וַדַּאי, שֶׁכָּתוּב וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת רָזֵל. וְכָתוּב (בראשית כט) וְרָזֵל עֲקָרָה. וְכָתוּב שָׁם, (תהלים קיג) מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה.

דְּבָר אַזֵּר כִּי אֵינֶנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (בראשית לט) אֵינֶנּוּ גָּדוֹל בַּבַּיִת וְגוֹ'. אֵינֶנּוּ – שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה וְהִתְרַזֵּק מֵהַכֹּל. אֵינֶנּוּ – בְּזִוּוּג עִמָּהּ. אֵינֶנּוּ – שֶׁיִּמָּצֵא שְׁמוֹ הַגָּדוֹל.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, מֵאֵיזֶה מָקוֹם הִתְזוֹזִילָה לִגְלוֹת? אָמַר לוֹ, מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁשָּׁם שָׂרְתָה, וְאַזַּר כָּךְ סוֹבְבָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁיָּצְאָה מִן הָאָרֶץ, עָמְדָה עַל הַמִּדְבָּר וְיָשְׁבָה שָׁם שִׁלְשָׁה יָמִים, הִנְהִיגָה אֶת אוּכְלוֹסִיָּהּ וּמַזְנַנְתָּיהָ (וישיבותיה) וְתוֹשָׁבֶיהָ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְקָרְאָה עָלֶיהָ אֵיכָה יָשְׁבָה בָּדָד וְגוֹ'. בָּכוּ רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהָאָרֶץ וְלֹא נֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עַד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל נִמְצְאוּ זַיָּבִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְעַד שֶׁמַּנְהִיגֵי הָעוֹלָם נִמְצְאוּ זַיָּבִים בָּרִאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) עַמִּי מְאַשְּׁרֶיךָ מַתְעִים וְדֶרֶךְ אָרְחוֹתֶיךָ בִּלָּעוּ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁרָאשֵׁי הָעָם הוֹלְכִים בְּרִשְׁעָ, כָּל הָעָם נִמְשָׁכִים אַזַּרְיהֶם. רַבִּי זְיָיא אָמַר מִכָּאן, וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ – בַּמֶּה זֶה הָיָה? מִשּׁוּם שֶׁנֶּעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל, שֶׁעֵינֵי הָעָם הֵם רָאשֵׁיהֶם, שֶׁכָּל הָעָם נִמְשָׁכִים אַזַּרְיהֶם.

הָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים רָאוּ מָקוֹם אָזוּד מְדֻשָּׁן בַּעֲשָׂבִים וּנְהַר מַיִם זוֹרֵם בּוֹ. יָשְׁבוּ. עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, פָּרַז עוֹף אָזַד וְרָזַשׁ לִפְנֵיהֶם. אָמַר רַבִּי זְיָיא, נָקוֹם מִכָּאן, שֶׁוַּדַּאי זוֹעֲבֵי הָרִים (שׁוֹדְדִים) נִמְצָאִים כָּאן. קָמוּ וְהָלְכוּ. עַד שֶׁהֶחֱזִירוּ רָאשֵׁיהֶם, רָאוּ אוֹתָם לִסְטִים שָׂרְצִים אַזַּרְיהֶם. הִתְרַזֵּשׁ לָהֶם נֵס

וּמְצָאוּ לְפָנֵיהֶם סֻלָּע אֶחָד וּבוֹ מְעָרָה אֲחוּזַת. נִכְנְסוּ לְשָׁם וְיָשְׁבוּ כָּל אוֹתוֹ יוֹם וְכָל הַלַּיְלָה.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (ירמיה כ) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְגוֹ', כִּי הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ מֵרָחוֹק. מֵרָחוֹק?! מִקָּרוֹב הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! וַהֲרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, מֵרָחוֹק – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ מֶרְחָק. אֲבָל מֵרָחוֹק, כְּאוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב (שם לא) מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי. וְכָתוּב (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. וּמִי הִיא? עִמְּק הַנַּחַל, הַמָּקוֹם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר יוֹצֵא וְזוֹרֵם. וְשָׁב יַעֲקֹב, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב, מַהוּ וְשָׁב יַעֲקֹב? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים י) לָמָּה ה' תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק, וּמֵאוֹתוֹ מָקוֹם רָחוֹק – הִנְנִי מוֹשִׁיעֲךָ.

וְשָׁב יַעֲקֹב – לִמְקוֹמוֹ (לִכְסָאוֹ), לְהִזְדַּוֵּג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְשָׁקַט – זֶה יְסוֹד. וְשַׁאֲנַן – לְהַשְׁרוֹת דִּיּוּרוֹ בָּהּ. וְאֵין מַזְעִיד – מִיצְחָק. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כז) וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדוֹלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית לא) וּפַחַד יִצְחָק. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הַפַּחַד, מִסְתַּלֵּק הַיְסוֹד לְמָקוֹם אַחֵר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים. בְּצִיּוֹן דַּוְקָא. וְעַל זֶה וְאֵין מַזְעִיד. וְעַכְשָׁו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אוֹתָנוּ מֵרָחוֹק וְהִסְתִּיר אוֹתָנוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה בְּהַשְׁקֵט וּבְשַׁלְוָה, וְאֵין מַזְעִיד מֵהַכֹּל. שֶׁכְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה נֵס, בַּכֹּל הוּא עוֹשֶׂה.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (שופטים ד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרָק אִם תֵּלְכִי עִמִּי וְהָלָכְתִּי וְגוֹ', מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אָמַר בָּרָק, הוֹאִיל וְרוּחַ הַקְּדֻשָּׁה שׁוֹרָה עָלֶיהָ, בְּזְכוּתָהּ אֶנָּצֵל וְלֹא יִשְׁרֶה עָלַי נֶזֶק. וּמַה בָּרָק סָמוּךְ עַל אִשָּׁה לְהִנָּצֵל בְּגִלְלָהּ – אֲנִי, שֶׁהַתּוֹרָה עִמָּנוּ, שֶׁהִיא שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

יָשְׁבוּ בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הַמְּעָרָה כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וּכְשֶׁיָּרַד הַלַּיְלָה, הֵאִירָה הַלְּבָנָה בַּמְּעָרָה. עָבְרוּ שְׁנֵי סוֹחֲרִים וַחֲמוֹרֵיהֶם טְעוּנִים מִיַּיִן וּמַאֲכָל לְעַצְמָם, נָזוּ עַל מִטְעָנָם, וְאוֹמְרִים זֶה לָזֶה: נָלוּן כָּאן, נִתֵּן אֹכֶל וּמִשְׁתֶּה

לַזְּמוֹרִים, וְאָנוּ נִכָּנֵס לַמְּעָרָה הַזּוֹ. אָמַר לוֹ זְבֵרוֹ: טָרֵם שֶׁנִּכָּנֵס, תֹּאמַר לִי הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ מְיֻשָּׁב.

אָמַר לוֹ: מַה הוּא? אָמַר לוֹ: דָּבָר אֶזְדְּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים נב) אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וְגוֹ'. מַהוּ כִּי עָשִׂיתָ וְלֹא כָּתוּב מָה? וְכָתוּב כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ, וְכִי לְאֵזֶר אֵינוֹ טוֹב? לֹא הָיָה בְיָדוֹ? אָמַר: אוֹי לִסְזוֹרֶתֵנוּ שֶׁעָזַבְנוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגִלְלָהּ. רַבִּי זְעֵיָא וְרַבִּי יוֹסֵי שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בַּמְּעָרָה שָׁמְזוּ. אָמַר רַבִּי זְעֵיָא לְרַבִּי יוֹסֵי, וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁכְּשֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֵס, בַּכֹּל הוּא עוֹשֶׂה? יָצְאוּ.

כְּשֶׁיָּצְאוּ, הִקְדִּים רַבִּי זְעֵיָא וּפָתַז, (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָזוּק. שְׁנֵי שְׁלוֹמוֹת כָּאן, אֶזְד לָרָזוּק וְאֶזְד לַקָּרוֹב, וְהַכֹּל אֶזְד. לָרָזוּק – שֶׁנַּעֲשָׂה קָרוֹב. (וְעוֹד לָרָזוּק) זֶהוּ בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה, שֶׁקֹּדֶם הָיָה רָזוּק, וְעַכְשָׁיו הוּא קָרוֹב. וְעוֹד רָזוּק – כְּשֶׁאָדָם מִתְרַזֵּק מֵהַתּוֹרָה, רָזוּק הוּא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִי שֶׁקָּרוֹב לַתּוֹרָה, מְקָרֵב אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ, וְעַכְשָׁיו הִתְזַבְּרוּ עִמָּנוּ וְתִכָּנְסוּ לַמְּעָרָה. בָּאוּ אוֹתָם סוֹזְרִים וְהִשְׁתַּתְּפוּ עִמָּם. שִׁזְזְרוּ אֶת הַמַּשָּׂא מֵזַּמּוֹרֵיהֶם וְתִקְּנוּ לָהֶם אֹכֶל, וְיָצְאוּ כֻּלָּם לְפִי הַמְּעָרָה.

אָמַר אֶזְד מֵהַסּוֹזְרִים: יֹאמְרוּ לָנוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, אוֹדְךָ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ וַאֲקַוֶּה וְגוֹ'. כִּי עָשִׂיתָ, מַה זֶּה כִּי עָשִׂיתָ, וְלֹא כָּתוּב מָה? וְכָתוּב כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ, וְכִי לְגַבֵּי אֵזֶר אֵינוֹ כִּי טוֹב?

אָמַר רַבִּי זְעֵיָא, כִּי עָשִׂיתָ וַדַּאי. וּמָה עָשִׂיתָ? לְעוֹלָם. שֶׁבְּגִלְגַּל זֶה הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִתְקִין אוֹתוֹ, מוּדֶה אָדָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּכָל יוֹם. וַאֲקַוֶּה שִׁמְךָ כִּי טוֹב נֶגֶד חֲסִידֶיךָ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, כְּנֶגֶד אוֹתָם צַדִּיקִים, שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא טוֹב, וְלֹא כְּנֶגֶד הָרְשָׁעִים שֶׁמְּבַזִּים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם וְאֵינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר לוֹ, זֶה יָפֶה, אֲבָל שָׁמַעְתִּי דָּבָר מֵאֲזוֹרֵי הַכֹּתֶל, וַאֲנִי פַּוּזֵד לְגַלּוֹת. אָמְרוּ לוֹ רַבִּי זְעֵיָא וְרַבִּי יוֹסֵי, אֱמוֹר דְּבָרְךָ, שֶׁתּוֹרָה אֵינָהּ יְרֵשָׁה לְמָקוֹם אֶזְד.

אָמַר לָהֶם, יוֹם אֶחָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ לְלוּד וְנִכְנַסְתִּי לְעִיר, וְסָמַכְתִּי אֶת עַצְמִי אֵצֶל כֹּתֶל אֶחָד, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי הָיָה בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת, וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, אוֹדֶךָּ לְעוֹלָם כִּי עָשִׂיתָ. אוֹדֶךָּ, דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא) אָמְרוֹ עַל אוֹתוֹ עוֹלָם אֲחֵרוֹן, שֶׁהוּא עָשָׂה שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ אָחוּז בּוֹ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וּבוֹ יָרַשׁ אֶת הַמַּלְכוּת. וַאֲקַוֶּה שִׁמְךָ כִּי טוֹב – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיִּחוּד שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא טוֹב. מָתַי נִקְרָא טוֹב? נֶגֶד חֲסִידֶיךָ. מִי הֵם חֲסִידֶיךָ?

אֶלָּא יֵשׁ חֶסֶד וְיֵשׁ חֶסֶד, וְאֵלּוּ נִקְרְאוּ חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים. וּכְשֶׁחַסְדֵי דָוִד הַלָּלוּ מִתְמַלְּאִים מֵאוֹתוֹ טוֹב שֶׁשּׁוֹפֵעַ שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, אֲזַי נִקְרָא הַיְסוֹד טוֹב, אֲזַי נִמְצָא לָהֶם טוֹב. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא שֶׁהוּא בּוֹ, כָּךְ הוּא מְבַשֵּׂם אֶת הָעוֹלָם הָאַחֲרוֹן הַזֶּה, וְהַכֹּל נִמְצָא בִּבְרָכָה, וְעַל כֵּן דָּוִד הָיָה מְזַכֶּה לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים שֶׁמְּאִירָה לָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא אָחוּז בָּהּ.

הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כָּךְ שָׁמַעְתִּי אוֹתָם, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי מַה זֶּה. בָּאוּ רַבִּי זֵיְיא וְרַבִּי יוֹסִי וְנָשְׁקוּ אוֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ. אָמַר רַבִּי זֵיְיא, מִי מְכַסֶּה עֵינֶיךָ בְּעָפָר, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, שֶׁאַתָּה בִּמְקוֹמְךָ וְאַתָּה מַרְעִישׁ הֶהָרִים הָעֶלְיוֹנִים, וַאֲפִלּוּ צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם וְכֻלָּם שְׁמֵחִים בְּדִבּוּרֶיךָ. אוֹי לָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּשֶׁתִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ, הֲרֵי שֶׁדָּבָר אַחֵר שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בַּפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (דניאל ט) וְעַתָּה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תַּחֲנוּנָיו וְגוֹ' לְמַעַן אֲדֹנָי. וְאָמַר כָּךְ, אִם הַשֵּׁם הַזֶּה מְעֻלֶּה (לְמַעְלָה) מֵהַכֹּל – יָפֶה הוּא. שֶׁכָּךְ אוֹמְרִים, עוֹשֶׂה לְמַעַן הַמֶּלֶךְ. אֲבָל הַשֵּׁם הַזֶּה הֲרֵי יָדוּעַ שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁל בֵּית דִּין, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵא דִּין לָעוֹלָם. מִי רָאָה שֶׁאוֹמְרִים לַמֶּלֶךְ עֲשֵׂה לְמַעַן עַבְדְּךָ, אוֹ בִּשְׁבִיל דָּבָר קָטָן מִמֶּךָּ?

אֶלָּא כָּךְ צָרִיךְ, שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה מְתַקֵּן אֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, וְזֶה אָחוּז בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְשָׁר זֶה בָּזֶה. וּכְשֶׁהַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ,

הַשֵּׁם הַזֶּה לְמַעְלָה עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר לַמֶּלֶךְ: בְּנֵה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת הַהֵיכָל הַזֶּה כְּדֵי שֶׁהַגְּבִירָה לֹא תִמָּצֵא יוֹשֶׁבֶת מִזִּוּוֹן לְהֵיכָלָהּ. אַף כָּאן – וְהָאֵר פָּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמֵם לְמַעַן אֲדָנָי. מָה הַטַּעַם לְמַעַן אֲדָנָי? שֶׁלֹּא יִמָּצֵא מִזִּוּוֹן לְמִדּוֹרוֹ.

תָּמְהוּ רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי, וְשָׁמְזוּ בְּאוֹתוֹ לַיְלָה. אַזַּר שֶׁאָכְלוּ, פָּתַזּוּ וְזַבְּרוּ הַסּוֹזֵר וְאָמַר, אֹמֶר לְפָנֶיהָם דָּבָר אֶזְדַּ שֶׁהִתְעַסַּקְתִּי בּוֹ הַיּוֹם הַזֶּה, הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (תהלים סג) מִזְמוֹר לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה. דָּוִד אָמַר שִׁירָה כְּשֶׁהָיָה בּוֹרֵחַ מֵזְּמְבִיו, לָמָּה אָמַר אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁזְּרֶךָּ צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי וְגוֹ'? אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה, שֶׁהֲרֵי בִּגְבוּרָה אֲזוּזָה תָּמִיד. אֲשַׁזְּרֶךָּ, וְכִי אֵיךְ יָכֹל דָּוִד לְשַׁזֵּר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֶרֶץ רְזוּקָה, וְגַרַשׁ מֵהָאָרֶץ שֶׁבָּה שְׁרוּיָה הַשְּׁכִינָה?

אֶלָּא, אַף עַל גַּב שֶׁגֵּרַשׁ מִשָּׁם, לֹא עָזַב אֶת שֶׁלּוֹ לְשַׁזֵּר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי, אֲשַׁזְּרֶךָּ – כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר, אֶלֵךְ לְהֵרָאוֹת לְפָנֶיךָ, רַק שֶׁלֹּא יָכֹלְתִּי. כָּךְ אֲשַׁזְּרֶךָּ, רַק שֶׁאֲנִי מִזּוּוֹן לַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם שׁוֹרָה שְׁכִינָה. צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי, שֶׁהֲרֵי נַפְשִׁי וְגוּפִי מִשְׁתּוֹקְקִים אֵלֶיךָ לְהֵרָאוֹת לְפָנֶיךָ, וְלֹא יָכֹלְתִּי, כִּי אֲנִי בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מָיִם, שֶׁהֲרֵי אֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף נִקְרָא מִזּוּוֹן לַמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה שְׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁמַּיִם זַיִּים אֵין מְצוּיִים כָּאן. וּמִי הֵם הַמַּיִם הַזַּיִּים? זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (בראשית כו) בְּאֵר מַיִם זַיִּים, וְעַל זֶה אֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מַיִם כָּתוּב.

אָמְרוּ רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי שֶׁהַדֶּרֶךְ תְּקִינָה לְפָנֵינוּ. נִכְנְסוּ לַמְּעָרָה וְיָשְׁנוּ. בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה שָׁמְעוּ אֶת קוֹל זְיוֹת הַמִּדְבָּר שֶׁנּוֹהֲמוֹת. הִתְעוֹרְרוּ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, הֲרֵי עֵת הִיא לְסַיֵּעַ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּשַׁבַּזּוֹת אֶת הַמֶּלֶךְ. אָמְרוּ, כָּל אֶזְדַּ וְאֶזְדַּ יֹאמַר דָּבָר מִמַּה שֶׁשָּׁמַע וְיֵדַע בַּתּוֹרָה. יָשְׁבוּ כֻּלָּם.

פָּתַזּוּ רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (תהלים כב) לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁזַּר מִזְמוֹר לְדָוִד. מִי זוֹ אַיֶּלֶת הַשַּׁזַּר? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת (משלי ה) אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת

זַן. וְכִי אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, וְלֹא בְּכָל הַיּוֹם? אֶלָּא אַיֶּלֶת, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שַׁחַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ו) כְּשַׁחַר נָכוֹן מוֹצָאוֹ. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵרֵי לֹא אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶת זֶה (שֶׁנִּקְרָא אַיֶּלֶת אֲהָבִים וַיַּעֲלַת חֵן, וְהִיא בָּאָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שַׁחַר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ו) כְּשַׁחַר נָכוֹן מוֹצָאוֹ, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל), מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹרֵד הַלַּיְלָה, פָּתְזִים הַסְּתוּמִים שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים נִמְצָאִים (שׁוֹכְכִים), וְכָל אוֹתָם רְזוּקִים מִתְעוֹרְרִים וְהוֹלְכִים וְשָׁטִים בְּכָל הָעוֹלָם, וּמְזַוְּרִים עַל גּוּפוֹת בְּנֵי אָדָם וְסוֹבְבִים לִמְקוֹמוֹתֵיהֶם וּלְמִטּוֹתֵיהֶם, וְרוֹאִים אֶת דְּיוֹקָן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּפָוְזָדִים, שֶׁהֵרֵי הִתְזַוְּקוּ בְּמִטּוֹתֵיהֶם בְּדִבְרֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּבְנֵי אָדָם, נִשְׁמוֹתֵיהֶם עוֹלוֹת כָּל אַוָּזַת וְאַוָּזַת כָּרָאוּי לָהּ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם עוֹלוֹת לְמַעְלָה וְלֹא מִתְעַכְּבוֹת בְּמָקוֹם אַוָּזַר שֶׁלֹּא צָרִיךְ.

כְּשֶׁנֶּזְלָק הַלַּיְלָה, הַכְּרוּז עוֹמֵד וּמַכְרִיז, וְנִפְתָּזִים הַפָּתְזִים. אָז רוּזַז אַוָּזַת שֶׁל צָפוֹן מִתְעוֹרֶרֶת וּמַקִּישָׁה בְּכִנּוֹר דָּוִד, וּמְנַגֶּן מֵאֵלָיו, וּמְשַׁבַּזַת אֶת הַמֶּלֶךְ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

אַשְׁרֵי זֶלְקָן שֶׁל מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּאוֹתוֹ זְמַן וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְכָל מִי שֶׁעוֹמֵד בְּאוֹתוֹ זְמַן וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, נִקְרָא זַבְּרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֵלּוּ נִקְרָאִים אַוָּזִים וְרֵעִים שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קפב) לְמַעַן אַוָּזַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ. וְנִקְרָאִים זַבְּרִים שֶׁל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַמַּוָּזַנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב (שיר ז) זַבְּרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ.

כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם, הַכְּרוּז עוֹמֵד וּמַכְרִיז, וּפָתְזִים שֶׁל צַד דָּרוֹם נִפְתָּזִים, וּמִתְעוֹרְרִים כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וּפָתְזֵי הָרַזְמִים נִפְתָּזִים, וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב וּמְקַבֵּל תִּשְׁבָּזוֹת. אַזֵּי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נוֹטֶלֶת אֶת אוֹתָם דְּבָרִים וְעוֹלָה, וְכָל אוֹתָם זַבְּרִים אֲזוּזִים בִּכְנָפֶיהָ, וְדִבְּרֵיהֶם בָּאִים וְשׁוֹרִים בְּזֵזִיק הַמֶּלֶךְ. אָז מְצַוֶּה

הַמֶּלֶךְ לִכְתֹּב אֶת כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים.

וּבַסֵּפֶר כְּתוּבִים כָּל אוֹתָם בְּנֵי הֵיכָלוֹ, וְזוּט שֶׁל זֶסֶד נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם, שֶׁמֵּאוֹתוֹ זוּט מִתְעַטֵּר אָדָם בַּעֲטָרַת הַמֶּלֶךְ, וּמִמֶּנּוּ פּוֹזְדִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים. הוּא נִכְנָס לְכָל שַׁעֲרֵי הַמֶּלֶךְ, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְוָזֶה בְּיָדוֹ. וַאֲפִלּוּ בִּזְמַן שֶׁבַּעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, אֵין דָּנִים עָלָיו דִּין, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִרְשָׁם בָּרְשֶׁם שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁנּוֹדָע שֶׁהוּא מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְלָכֵן לֹא דָנִים עָלָיו דִּין. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן בִּזְמַן שֶׁהַמֶּלֶךְ תָּאֵב לְדִבְרֵי תוֹרָה.

בֹּא וּרְאֵה סוֹד הַדָּבָר, אֵין עוֹמֶדֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אֶלָּא בַּתּוֹרָה, וְכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הִתְעַסְּקוּ בַּתּוֹרָה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה שְׂרוּיָה עִמָּהֶם. כְּשֶׁהִתְבַּטְּלוּ מִדִּבְרֵי תוֹרָה, לֹא יָכְלָה לַעֲמֹד עִמָּהֶם שָׁעָה אַוֶזֶת. מִשּׁוּם כָּךְ, בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעוֹרֶרֶת לַמֶּלֶךְ בַּתּוֹרָה, מִתְוַזֵּק כּוֹזָהּ, וְהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שָׁמֵוז לְקַבֵּל אוֹתָהּ.

וְכָל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֵין הַתּוֹרָה נִמְצֵאת עִמָּהּ, כִּבְיָכוֹל תָּשַׁשׁ כּוֹזָהּ. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁמַּוְזִילִישִׁים אֶת הַכּוֹז שֶׁלְּמַעְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לְהִשְׁתַּתֵּף עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֲוַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא עָלָיו, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַוז וְאָמַר, (שם כא) מַשָּׂא דּוּמָה אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְל. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַוַּזְבָּרִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל מַשָּׂא דּוּמָה, כָּל הַפָּעָמִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצְאוּ בַּגָּלוּת, נוֹדָע הַוְּמַן וְהַקֵּץ שֶׁלָּהֶם, וְזְמַן וָקֵץ שֶׁל אוֹתָהּ גָּלוּת. וְגָלוּת אֱדוֹם הוּא מַשָּׂא דּוּמָה, שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה וְלֹא נוֹדַע כְּאוֹתָן הָאַוְזֵרוֹת.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר. קוֹל שָׁמַעְתִּי בְּגָלוּת שֵׂעִיר, אוֹתָם שֶׁדְּוּוּקִים בֵּינֵיהֶם, אוֹתָם שֶׁשּׁוֹכְבִים בֶּעָפָר. וּמַה הֵם אוֹמְרִים? שֹׁמֵר

מַה בִּמְלֵאכָה שֶׁמֵּר מַה בִּמְלֵיל. הֵם תּוֹבְעִים אוֹתִי עַל הַגְּבִירָה, מָה עָשִׂיתִי מֵהַגְּבִירָה שֶׁלִּי.

אֲוַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְנִיס אֶת הַמַּלְיָא שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר: רְאוּ בָּנַי אֲהוּבַי, שֶׁהֵם דְּוּוקִים בַּגָּלוּת וְעוֹזְבִים אֶת הַצַּעַר שֶׁלָּהֶם וּמְבַקְשִׁים מִפָּנַי עַל הַגְּבִירָה, וְאוֹמְרִים: שֹׁמֵר – אַתָּה שֶׁנִּקְרָא שׁוֹמֵר, אֵיפֹה הַשְׁמִירָה שֶׁלְּךָ? אֵיפֹה הַשְׁמִירָה שֶׁל בֵּיתְךָ? מַה בִּמְלֵיל – מָה עָשִׂיתָ בִּמְלֵיל, כָּךְ שָׁמַרְתָּ אוֹתָהּ?! מַה בִּמְלֵיל? שֶׁהֲרֵי לִפְעָמִים נִקְרֵאת לַיְלָה וְלִפְעָמִים נִקְרֵאת לֵיל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יב) לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא, וְכָתוּב הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה.

אֲוַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵשִׁיב לָהֶם: הֲרֵי שְׁמִירָתִי נִמְצֵאת, שֶׁהֲרֵי אֲנִי עָתִיד לְקַבֵּל אוֹתָהּ וּלְהַמְצִא עִמָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָמַר שֹׁמֵר, אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבַּיִת, אָתָא בֹקֶר וְגַם לָיְלָה, שֶׁהֲרֵי בַּהַתְוָלָה הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהֶעֱלָה אֶת אוֹתוֹ (מקום) בֹּקֶר שֶׁמְּזֻמָּן אֶצְלוֹ תָּמִיד. עַכְשָׁו אָתָא בֹקֶר, וַהֲרֵי הוּא מְזֻמָּן לְהִתְזַוֵּג עִם הַלַּיְלָה. וְגַם לָיְלָה, הֲרֵי הִיא זְמִינָה, אֲבָל בְּגַלְלְכֶם מִתְעַכְּבִים.

וְאִם אַתֶּם רוֹצִים אֶת זֶה, עַל מָה אַתֶּם מִתְעַכְּבִים? שֻׁבוּ. שׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה. אָז אֶתְיוּ, בֹּאוּ אֵלַי, וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ בְּמָדוֹר אֶזְוָד, וְכֻלָּנוּ נָשׁוּב לִמְקוֹמֵנוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ, וְהֵשִׁיב לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא וְשָׁב. פַּעֲמַיִם וְשָׁב וְשָׁב כָּתוּב כָּאן. אֶלָּא אֶזְוָד לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֶזְוָד לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ, וְשָׁב וְקִבֶּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים.

פָּתַח אוֹתוֹ סוֹזֵר וְאָמַר, (איוב לז) בְּרָן יָזַד כִּכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן (הָעֶלְיוֹן), וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים מִתְעוֹרְרִים כְּנֶגְדּוֹ, וְכָל הָאֵילָנוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן פּוֹתְזִים בְּשָׂבַז כְּנֶגְדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א טז) אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ה' כִּי בָא. וַאֲפִלּוּ

עוֹפוֹת הָאָרֶץ, כֻּלָּם רוֹזְזִים שֶׁבַּזּוּ לְגָנָיו. אַוֵּי יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת וּמַכָּה בְּכַנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וְהוּא קוֹרֵא וּמְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְקוֹרֵא לִבְנֵי אָדָם שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה וּבְשִׁבְחוֹ שֶׁל אֲדוֹנָם וּבַעֲבוֹדָתוֹ. אַשְׁרֵי וֶאֱלְקֵם שֶׁכָּל מִי שֶׁעוֹמְדִים מִמְּטוֹתֵיהֶם לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה.

כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, פְּתָוֵי הַדְּרוֹם נִפְתָּחִים, וְשַׁעֲרֵי רְפוּאָה יוֹצְאִים לָעוֹלָם, וְרוּחַ הַמְּזָרְזִז מִתְעוֹרֶרֶת, וְנִמְצָאִים רַחֲמִים, וְכָל אוֹתָם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁמְּמֻנִּים תַּחַת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַבֹּקֶר הַזֶּה, כֻּלָּם פּוֹתְחִים בְּשֶׁבַח וּמְשַׁבְּחִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרֹן יְזַדּ כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מָה עוֹשִׂים כָּאן בְּנֵי אֱלֹהִים, שֶׁהֵם מְזַמְּנִים תְּרוּעָה בַּבֹּקֶר הַזֶּה? וַהֲרֵי כָּל הַדִּינִים הָעֲבָרוּ בִּזְמַן שֶׁיֵּצֵא מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם? אֶלָּא וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים, הֲרֵי נִשְׁבָּר תֶּקֶף הַדִּינִים הַקָּשִׁים, נִשְׁבָּר כּוֹחָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כד) רֹעָה הִתְרֹעֲעָה הָאָרֶץ.

וְכָל כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁהַבֹּקֶר הַזֶּה הִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, וְאַבְרָהָם מִתְעוֹרֵר וּבָא לִנְטֹעַ אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע. אֶת הַדָּבָר הַזֶּה כָּךְ שָׁמַעְתִּי, בִּבְאֵר שָׁבַע וַדַּאי, וְכָתוּב וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה׳ אֵל עוֹלָם.

פָּתַח זְבֻדִּי הַסּוֹזֵר וְאָמַר, הַבֹּקֶר אוֹר וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלּוֹזוּ וְגוֹ׳. מַה זֶּה הַבֹּקֶר אוֹר? כָּךְ לְמַדְנוּ, מַה זֶּה בֹּקֶר? אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁבָּא הַבֹּקֶר וְהַדִּינִים עוֹבְרִים וְזֶסֶד רוֹצֶה לְהִתְעוֹרֵר, כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מֵהַצַּד הַזֶּה, מְבַקְּרִים (פּוֹקְדִים) אֶת מְקוֹמוֹתֵיהֶם לִזְמַן בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. וְזֶהוּ הַבֹּקֶר אוֹר, שֶׁהֲרֵי הָרַחֲמִים מִתְיַשְּׁבִים לָעוֹלָם, וְהַזֶּסֶד בָּא אֲזָרָיו, אַוֵּי הוּא בֹּקֶר אוֹר. וְכָתוּב, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּל הוּא בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת. הַלַּיְלָה – הֲרֵי יָדוּעַ. בֹּקֶר אוֹר – הֲרֵי יָדוּעַ, וְהוּא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּמְצֵאת בּוֹ תָּמִיד. מָתַי? כְּשֶׁמְּאִירָה הַשֶּׁמֶשׁ. הַשֶּׁמֶשׁ יָדוּעַ, וְהִיא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁמְּבַשֶּׂמֶת אֶת הַכֹּל וּמְאִירָה לַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה׳ אֱלֹהִים. וְהַבֹּקֶר אוֹר הַזֶּה מֵאִיר

מֵהַשֶּׁמֶשׁ, וְזֶהוּ מֵאִיר לַלַּיְלָה, וְלָכֵן הַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה. וְהַבֹּקֶר אוֹר הַזֶּה, כְּשֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְאַוְּדִים בְּאַוְּדוּת וּבְשִׁמְוָה, וְהֵם נִמְצָאִים בָּעוֹלָם. וְכָעֵת הֲרֵי מֵאִיר הַיּוֹם, עֵת רָצוֹן הִיא לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ.

בֵּרְכוּ אוֹתָם רַבִּי זְזָיָא וְרַבִּי יוֹסֵי, וְנָשְׁקוּ לָהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְשָׁלְחוּ אוֹתָם. אָמַר רַבִּי זְזָיָא לְרַבִּי יוֹסֵי, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁתִּזְכֶּנּוּ לְפָנֵינוּ, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתָם אֵלֵינוּ. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְלֹא מַרְפִּים מִמֶּנָּה שָׁעָה אַחַת. יָצְאוּ רַבִּי זְזָיָא וְרַבִּי יוֹסֵי וְהָלְכוּ לְדַרְכָּם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי אַהֲבַת לִבִּי קְשׁוּרָה בַּסּוֹזְרִים הַלָּלוּ. אָמַר רַבִּי זְזָיָא, לֹא תָמַהְתִּי עַל זֶה, שֶׁהֲרֵי בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אֲפִלּוּ צִפָּרֵי הַשָּׁמַיִם מְרַחֲשׁוֹת חָכְמָה, שֶׁהֲרֵי דְּבָרָיו נוֹדָעִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

פָּתַח רַבִּי זְזָיָא וְאָמַר, (דברים לא) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבֹתֶיךָ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה קַיָּם בָּעוֹלָם, הָיָה מוֹחֲזֵה בִּידֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצְאוּ בְּחֶזְטָא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִשּׁוּם שֶׁמֹּשֶׁה נִמְצָא בֵּינֵיהֶם, לֹא יִהְיֶה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַדּוֹר עַד הַדּוֹר שֶׁיָּבֹא הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁיִּרְאוּ אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹתָם, שֶׁהֵם נִדְבְּקוּ מַה שֶּׁלֹּא נִדְבְּקוּ דּוֹרוֹת אֲחֵרִים.

שֶׁשָּׁנִינוּ, רָאֲתָה שׁוֹפָחָה עַל הַיָּם מַה שֶּׁלֹּא רָאָתָה עֵינוֹ שֶׁל יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא. אִם הֵם כָּל כָּךְ נִדְבְּקוּ, נְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כָּל שֶׁכֵּן, בְּנֵיהֶם כָּל שֶׁכֵּן, וְהַגְּבָרִים כָּל שֶׁכֵּן, הַסַּנְהֶדְרִין כָּל שֶׁכֵּן, הַנְּשִׂיאִים כָּל שֶׁכֵּן, וְכָל שֶׁכֵּן הַנָּבִיא הָעֶלְיוֹן הַנֶּאֱמָן מֹשֶׁה, שֶׁהוּא עַל הַכֹּל. וְעַתָּה אֵלּוּ סוֹזְרֵי הַמִּדְבָּר רוֹזְזִים כָּל כָּךְ הַרְבֵּה חָכְמָה, כָּל שֶׁכֵּן חָכְמֵי הַדּוֹר, כָּל שֶׁכֵּן אֵלּוּ שֶׁעוֹמְדִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְלוֹמְדִים מִמֶּנּוּ בְּכָל יוֹם. כָּל שֶׁכֵּן, וְכָל שֶׁכֵּן רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהוּא עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל.

אֵזֶר שֶׁמֵּת מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב? וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה וְגוֹ'. כָּךְ, אוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁמַּעֲיְנוֹת הַחָכְמָה יִסְתַּתְּמוּ מִן הָעוֹלָם, וְיִרְצֶה

אָדָם דִּבַּר זְכִמָּה וְלֹא יִמָּצֵא מִי שֶׁיֹּאמַר, וְכָל הָעוֹלָם טוֹעִים בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בֵּינֵיהֶם מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּזָכְמָה. עַל אוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ. וְאִם יִשְׁגּוּ בַּתּוֹרָה וְלֹא יֵדְעוּ אֶת דַּרְכֶּיהָ, בַּמֶּה זֶּה? מִשּׁוּם שֶׁנֶּעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא מִן שֶׁיּוֹדֵעַ לְגַלּוֹת עֲמֻקּוֹת הַתּוֹרָה וּדְרָכֶיהָ. אוֹי לְאוֹתָם הַדּוֹרוֹת שֶׁיִּמָּצְאוּ אָז בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹת רָזִים עֲמֻקִּים שֶׁל הַתּוֹרָה בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא מָלֵךְ הַמָּשִׁיחַ, מִשּׁוּם (ישעיה יא) שֶׁמָּלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים. וְכָתוּב (ירמיה לא) וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת ה' כִּי כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת וְגוֹ' בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם. שָׁנָה רַבִּי יְצָחָק, מַה שׁוֹנָה שֶׁבְּכָל מָקוֹם כָּתוּב בָּהֶם וְאִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא, וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, וְכָאן אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, וְלֹא כָתוּב וְאִם נָשִׂיא יֶחֱטָא? מַה זֶּה אוֹמֵר?

אֶלָּא, שֶׁהַכֹּהֲנִים הַלָּלוּ אֵינָם נִמְצָאִים כָּךְ בְּזִזְטָא, שֶׁהֲרֵי הַכֹּהֵן שׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, מִשּׁוּם שֶׁמַּשָּׂאוֹ שֶׁל אֲדוֹנוֹ עָלָיו בְּכָל יוֹם, וְהַמַּשָּׂא שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְהַמַּשָּׂא שֶׁל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, וְלָכֵן הַתְּמִיהָה, הוּא כְּשֶׁיֶּחֱטָא?! וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְאִם. וְכֵן וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ, תְּמִיהָה הִיא שֶׁכֻּלָּם יִמָּצְאוּ בְּזִזְטָא אֶזֶד, שֶׁאִם אֵלֶּה יֶחֱטְאוּ – אֵלּוּ לֹא יֶחֱטְאוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְאִם. אֲבָל כָּאן אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ גַּס בּוֹ, וְהָעָם הוֹלְכִים אַחֲרָיו וְהִתְמַנּוּ תַּזְחָתָיו. וְעַל כֵּן אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא. כְּגוֹן שֶׁהוּא עָבַר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְהוּא עָשָׂה אַחַת מֵהֶן, וְלָכֵן לֹא כָתוּב בּוֹ וְאִם, שֶׁהֲרֵי דְּבָרָיו אֵינָם בְּסָפֵק.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, וְהַנְּשִׁאִם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֶת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן. מַה שׁוֹנָה שֶׁאֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ הִקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִים וְלֹא אָדָם

אַזָּר? וַהֲרֵי כָּתוּב, (שמות לה) כֹּל נְדִיב לִבּוֹ יְבִיאָהּ אֵת תְּרוּמַת ה', וְכָתוּב וְאַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מִלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן.

אֶלָּא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁבְּכֻלָּם תְּלוּיָה הַנְּדָבָה הַזּוֹ, הָאַבָּנִים הַלָּלוּ עוֹלוֹת לַנְּשִׂיאִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֵן נִמְצָאוֹת עַל לֵב הַכֹּהֵן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יָבוֹאוּ נְשִׂיאִים שֶׁלָּבֶם גַּס בָּהֶם, וְיָבִיא אֶת הָאַבָּנִים הַלָּלוּ שֶׁנִּמְצָאוֹת עַל לִבּוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן, וְיִתְכַּפֵּר עֲלֵיהֶם מִגַּסּוּת לִבָּם. וְכָתוּב וְהָיוּ עַל לֵב אַהֲרֹן בְּבֹאוֹ לִפְנֵי ה', וְעַל זֶה – וְהַנְּשִׂיאִים הֵבִיאוּ אֵת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים, לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, וַדַּאי. וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁעָבַר עַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה. אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ. שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ גַּס בּוֹ, לֹא מַשְׁגִּיחַ בַּחֲטָאָיו, וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לוֹ וְעָשָׂה מַזֶּה תְּשׁוּבָה.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ יוֹשְׁבִים לַיְלָה אֶחָד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסֵי, רָאִיתִי שֶׁצַּחֲזוּת הַתּוֹרָה בַּלַּיְלָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּיּוֹם. לָמָּה זֶּה? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּחֲזוּת שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה, וּמִתְעוֹרֶרֶת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּיּוֹם, וּבְזְמַן שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, אָז קָיְמָת הַצַּחֲזוּת שֶׁל הַתּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (איוב לה) וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשָׂי נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן וְנֶחֱלָק הַלַּיְלָה, הֲרֵי בְּאֵרוּ שֶׁשַּׁלְהֶבֶת אַחַת יוֹצֵאת וּמַכָּה תַּחַת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל וּמַקִּישׁ אֶת כְּנָפָיו וְקוֹרֵא. וְאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת, בְּזְמַן שֶׁמַּגִּיעָה אֵלָיו וּמִתְעוֹרֶרֶת כְּנֶגְדּוֹ, הוּא מִסְתַּכֵּל בָּהּ וּמְזַדַּעֲזֵעַ וְקוֹרֵא, וּמִסְתַּכֵּל וּמַשְׁגִּיחַ בְּשִׂכְוִל כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, וְקוֹרֵא לִבְנֵי הָאָדָם.

וְלָכֵן נִקְרָא שֶׂכְוִי, הַשְׂגָּחָה. וְנִקְרָא גֶּבֶר, שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּשַׁלְהֶבֶת הַגְּבוּרָה, בְּצַד שֶׁל הַגְּבוּרָה הוּא בָּא לְעוֹרֵר אֶת הָעוֹלָם, וְאָז אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה

עוֹמְדִים וְנוֹתְנִים גְּבוּרָה וְכוֹזֵ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז נִקְרֵאת רִנַּת הַתּוֹרָה. וְלָכֵן דָּוִד יָרַשׁ אֶת הַמַּלְכוּת הוּא וּבָנָיו לְעוֹלָמִים וּלְדוֹרֵי דוֹרוֹת.

וּכְשֶׁהַתַּרְנְגוֹל קוֹרֵא וּבְנֵי אָדָם יְשֵׁנִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם וְאֵינָם מִתְעוֹרְרִים, הַתַּרְנְגוֹל קוֹרֵא אַזַּר כָּךְ, וְאוֹמֵר מַה שֶּׁאוֹמֵר, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. אַזַּר כָּךְ מַכֶּה בִּכְנָפָיו וְאוֹמֵר: אוֹי לִפְלוֹנִי הַנָּוּוֹף שֶׁל רִבּוֹנוֹ, שֶׁעָזַב אֶת רִבּוֹנוֹ, וְלֹא עוֹרֵר אֶת רוּחוֹ וְלֹא מַשְׁגִּיחַ עַל כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ.

כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם, הַכָּרוֹז קוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר: וְלֹא אָמַר אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשָׂי נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה. לְסַיֵּעַ לוֹ בְּאוֹתָן הַתִּשְׁבָּחוֹת, וְשֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בְּסִיּוּעַ אָזַד. עֹשָׂי?! עוֹשַׂנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה עֹשָׂי? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וּמִשְׁתַּדֵּל בְּרִנַּת הַתּוֹרָה, שֶׁרִנַּת הַתּוֹרָה לֹא נִקְרֵאת אֶלָּא בַּלַּיְלָה, וּכְשֶׁהוּא נִמְצָא בַּתּוֹרָה כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתַּקְנִים לוֹ חוּט אָזַד שֶׁל חֶסֶד לְהַנְצַל מִן הַכֹּל, וּלְהָאִיר לוֹ בֵּין הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֲנִי שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, אַיֵּה אֱלוֹהַּ עֹשָׂי, עוֹשֶׂה לִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַהוּ עֹשָׂי? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא קָם בַּלַּיְלָה וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם מִתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בְּאוֹתוֹ חוּט שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית יד) אֶם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל וְגוֹ'. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתַּקְנִים אוֹתוֹ, וְעוֹשִׂים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם בְּרִיָּה וְזַדָּשָׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֱלוֹהַּ עֹשָׂי.

וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, א"ל ו"ה. א"ל – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ, הָאֵל הַגָּדוֹל. ו' – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. ה' – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְזֶה הוּא אֱלוֹהַּ. וְהֵם עוֹשִׂים אֶת הָאָדָם וּמִתַּקְנִים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם, וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב עֹשָׂי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמט) יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְהַכֹּל דָּבָר אָזַד.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, אוֹ הוֹדַע אֵלָיו זַטָּאתוֹ אֲשֶׁר זָטָא. הוֹדַע אֵלָיו, מִצַּד שֶׁל מִי? אוֹ יָדַע (נוֹדַע) זַטָּאתוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה הוֹדַע אֵלָיו? אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהוֹדִיעַ לָאָדָם אוֹתוֹ

הַזֵּזְטָא שֶׁהוּא זָטָא, וּבַמֶּה מוּדִיעָה לוֹ? בְּדִינֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כ) יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ. הוֹדַע אֵלָיו, כְּמִי שֶׁמְּצַוֶּה לְאַזֵּר.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם זוֹטֵא לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא מַשְׁגִּיחַ עַל זֵזְטָאוּ לַאֲזֵר בִּתְשׁוּבָה לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ, וְזוֹרֵק אוֹתוֹ אַזַּר כְּתֵפָו, נִשְׁמָתוֹ מַמָּשׁ עוֹלָה וּמְעִידָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז מְצַוֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר: אוֹ הוֹדַע אֵלָיו זַטָּאתוֹ אֲשֶׁר זָטָא, הוֹשִׁיטִי אֶת הַדִּין עָלָיו וְהוֹדִיעִי לוֹ אֶת זֵזְטָאוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טז) הוֹדַע אֶת יְרוּשָׁלַם אֶת תּוֹעֲבֹתֶיהָ.

אַזַּר שֶׁמַּגִּיעַ עָלָיו הַדִּין, אָז מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ לַזַּזַּר בִּתְשׁוּבָה לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ, וְנִכְנָע לְהַקְרִיב קָרְבָּן, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁלִּבּוֹ גָּס בּוֹ, זוֹטֵא, וְשׁוֹכֵחַ זֵזְטָאוּ וְלֹא מַשְׁגִּיחַ עָלָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן כְּנֶגְדּוֹ, וּמְצַוֶּה לְהוֹדִיעַ לוֹ אֶת אוֹתוֹ הַזֵּזְטָא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כָּךְ זֶה וַדַּאי (מִצַּיִן שֶׁכָּךְ) וְכָךְ מָצָאנוּ בְּדָוִד, שֶׁכֵּיוָן שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁל בַּת שֶׁבַע, לֹא הִשְׁגִּיחַ בּוֹ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה עָכַזְתָּ אוֹתוֹ?! אֲנִי אַזְכִּיר לְךָ. מִיָּד מַה כָּתוּב? (שמואל–ב יב) אַתָּה הָאִישׁ כֹּה אָמַר ה'. אַתָּה הָאִישׁ שֶׁלֹּא זָכַרְתָּ אוֹתוֹ, אַתָּה הָאִישׁ שֶׁשָּׁכַחְתָּ אוֹתוֹ. וּבַמֶּה הוֹדִיעַ לוֹ? בְּדִין.

אַף כָּאן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, הוֹדַע אֵלָיו זַטָּאתוֹ אֲשֶׁר זָטָא, וְהַדָּבָר יָפֶה, וְכָךְ הוּא, שֶׁלֹּא כָתוּב אוֹ נוֹדַע אֵלָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כא) אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא, וּמִי שֶׁעוֹמֵד בַּלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, הַתּוֹרָה מוֹדִיעָה לוֹ אֶת זֵזְטָאוּ, וְלֹא בְּדֶרֶךְ שֶׁל דִּין, אֶלָּא כְּמוֹ אֵם שֶׁמּוֹדִיעָה לִבְנָהּ בְּדָבָר רַךְ, וְהוּא אֵינוֹ שׁוֹכֵחַ אוֹתוֹ, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, דָּוִד, שֶׁהָיָה קָם בַּזְּזָעוֹת הַלַּיְלָה, לָמָּה הִתְעוֹרְרוּ עָלָיו בְּדִין? אֶלָּא דָּוִד שׁוֹנֶה, שֶׁהוּא עָבַר בְּמַה שֶׁנִּקְשַׁר, וְצָרִיךְ דִּין, וּבְמַה שֶׁעָבַר הוּא נָדוֹן. הוּא זֵזְטָא כְּנֶגֶד הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה וִלְירוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ

גֵּרֵשׁ בִּירוּשָׁלַיִם, וְהַמַּלְכוּת הוֹסָרָה מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁהִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי (וְנֶעֱנַשׁ).

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱנִישׁ אֶת דָּוִד עַל יְדֵי בְּנוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יב) הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי בְּאַרְנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאִם יַעֲמֹד עָלָיו אִישׁ אַזָּר, לֹא יְרַוְּזֵם עָלָיו. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי אַבְשָׁלוֹם רָצָה לַהֲרֹג אֶת אָבִיו בְּכַמָּה עֵצוֹת רָעוֹת (וְזִבֵּל תַּוְזִבּוּלוֹת) עָלָיו יוֹתֵר מֵאָדָם אַזָּר? אָמַר לוֹ, לֹא שָׁמַעְתִּי.

אָמַר לוֹ, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, דָּוִד וְטָא בְּבַת שֶׁבַע סָתָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יָבֹא בֵּן שֶׁל בַּת אֵל נֵכָר וְיִנְקֹם נְקָמָה, וּמִיהוּ? זֶה אַבְשָׁלוֹם, שֶׁהָיָה בְּנָהּ שֶׁל יְפַת תֹּאַר, מֵהַקָּרֵב. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁלּוֹקֵחַ הָאִשָּׁה הַוּוֹ בַּקָּרֵב וְזוֹמֵד אוֹתָהּ, לַסּוֹף יוֹצֵא מִמֶּנָּה בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא פָּסְקָה מִמֶּנּוּ זִהֲמָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, נִשְׁבַּע ה׳ בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ, הַפָּסוּק הַזֶּה פָּרְשׁוּהוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם זוֹטֶא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יֵשׁ דַּרְגָּה אַזַּת נוֹדַעַת לְמַעְלָה כְּנֶגֶד הַוּוֹטֶא הַזֶּה לָדוּן אֶת הָאָדָם, וּמִסְתַּכֶּלֶת (וּמַסְכִּימָה) עָלָיו. אִם שָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, מֻעָבָר וְזוֹטוֹ וְאֵין הַדִּין שׁוֹלֵט עָלָיו וְלֹא מַגִּיעַ עָלָיו. וְאִם לֹא שָׁב, נִרְשָׁם אוֹתוֹ הַוּוֹטֶא לְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה. אִם הוֹסִיף לַוְּזוֹטֶא, הֲרֵי דַּרְגָּה אַזַּרְת מִוְּדַמֶּנֶת כְּנֶגְדּוֹ וּמַסְכִּימָה עִם הַדַּרְגָּה הָרִאשׁוֹנָה, וְאָז צָרִיךְ תְּשׁוּבָה יְתֵרָה. (וְאִם לֹא שָׁב) וְאִם מוֹסִיף לַוְּזוֹטֶא, מוֹסִיף דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, עַד שֶׁמַּשְׁלִים לְזוֹמֵשׁ דְּרָגוֹת.

כֵּיוָן שֶׁהַיָּמִין הִתְתַּקֵּן כְּנֶגְדּוֹ וְהִסְכִּים עָלָיו, הֲרֵי הַשְּׂמֹאל מְזֻמָּן לְהַסְכִּים עִם הַיָּמִין וּלְהִכָּלֵל בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהַשְּׂמֹאל מַסְכִּים עִם הַיָּמִין, אָז כְּבָר לֹא תָלוּי בִּתְשׁוּבָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְאָז הַכֹּל מַסְכִּימִים עָלָיו בַּדִּין, וְהַדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו.

וּכְשֶׁהַדִּין נִשְׁלָם וְשׁוֹרֶה עַל הָאָדָם, אָז מִסְתַּיְּמִים וּמִתְתַּקְּנוֹת הָאֲצִבָּעוֹת זְמֵשׁ בְּתוֹךְ זְמֵשׁ, יָמִין בִּשְׂמֹאל, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הִסְכִּימוּ עָלָיו בְּאוֹתוֹ דִּין, וְיָדָיו מִתְיַשְּׁרוֹת לְהַרְאוֹת דָּבָר בְּלִי כַּוָּנַת הָאָדָם, וְלֹא הִתְכַּוֵּן בּוֹ. וְעַל זֶה

כָּתוּב, (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב, לְהַכְלֵל שְׁמֹאל בְּיָמִין, וְנִשְׁלָם הַדִּין, וְאָז וְהָיָה עֲמִידָה שֶׁל הַכֹּל. וְלָכֵן, כְּשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַיֵּם הַכֹּל, כָּתוּב (ישעיה סב) נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, כָּתוּב (ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים. פְּרִי עֵץ הָדָר מַה הוּא? זֶה אֶתְרוֹג. וְכִי אֶתְרוֹג מֵעֵץ הָדָר הוּא? וַהֲרֵי כַּמָּה קוֹצִים יֵשׁ סְבִיבוֹ, מִכָּאן וּמִכָּאן, וְאַתָּה אָמַרְתָּ פְּרִי עֵץ הָדָר? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם. וְכָתוּב עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי, וְזֶהוּ פְּרִי עֵץ הָדָר. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁאָדָם נִקְרָא עֵץ? שֶׁכָּתוּב כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה.

כַּפֹּת תְּמָרִים, שֶׁעוֹלִים לְשִׁבְעִים שָׁנִים, וּבוֹ נִתְקְנוּ שִׁבְעִים שָׁנִים עֶלְיוֹנוֹת. וְזֶה כָּפוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְלָכֵן נִקְרָא כַּפֹּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כְּפָיתוֹ, שֶׁעוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, דַּוְקָא.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, פְּרִי עֵץ הָדָר – זֶה מִזְבֵּחַ, שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוֹת, וּמַעֲלֶה נְצָנִים לְכָל הַצְּדָדִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל שִׁבְעִים הַשָּׁנִים נוֹתְנִים לָהּ וְלֵךְ, וְהִיא מִתְבָּרֶכֶת מִכֻּלָּם. מַה זֶּה אוֹמֵר? מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁזּוֹטֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ, הוּא זוֹטֵא בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי כָּפוּת כְּנֶגֶד אוֹתוֹ שֶׁכָּפוּת לְמַעְלָה, וְלָכֵן נִקְשְׁרוּ זֶה עִם זֶה, פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים, וְלֹא כָּתוּב וְכַפֹּת תְּמָרִים.

כָּתוּב (ויקרא ו) זֹאת מִשְׁוַּאת אַהֲרֹן וּמִשְׁוַּאת בָּנָיו. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא זֹאת – זֶה מִזְבֵּחַ, שֶׁנִּמְשַׁח עַל יַד אַהֲרֹן, שֶׁכָּתוּב וּמָשַׁחְתָּ אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל כֵּלָיו. וּמִשְׁוַּאת (זוֹ מִשְׁוַּאת) בָּנָיו, שֶׁהֲרֵי נִמְשַׁח מִכֻּלָּם, וּמִתְגַּדֵּל וּמִתְבָּרֵךְ וּמִטַּהֵר.

בֹּא רְאֵה, בֶּזֶק סוֹבְבִים אֶת הַמִּזְבֵּחַ פַּעַם אַחַת בְּכָל יוֹם, וְאַחַר כָּךְ שֶׁבַע פְּעָמִים. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא, לְמֶלֶךְ שֶׁהַזְּמִין אוֹרְחִים וְהִתְעַסֵּק עִמָּהֶם, וְהָיְתָה לַמֶּלֶךְ בַּת יְחִידָה. אָמְרָה לוֹ: אַדּוֹנִי הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם הָאוֹרְחִים לֹא שַׂמְתָּ לֵב אֵלַי? אָמַר לָהּ: זַיְיךְ בִּתִּי, מָנָה אַעֲלֶה לָךְ בְּכָל יוֹם, (שֶׁשָּׁוֶה כְּכֻלָּם).

כָּךְ בְּכָל יוֹם וְיוֹם שֶׁל הֶזֵּג מַקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד אֻמּוֹת הָעוֹלָם. אָמַר הַמְּזַבֵּחַ לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ: לְכֻלָּם נִמְצָאִים מָנוֹת וַזַּלָקִים, וְלִי מָה אַתָּה נוֹתֵן? אָמַר לָהּ: בְּכָל יוֹם וְיוֹם יְסוֹבְבוּ אוֹתָךְ שִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים לְבָרֵךְ אוֹתָךְ, וְנוֹתְנִים לָךְ שִׁבְעִים וַזַּלָקִים (בְּכָל יוֹם). רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שִׁבְעִים וַזַּלָקִים בְּכָל יוֹם כְּנֶגֶד שִׁבְעִים פָּרִים שֶׁנִּקְרָבִים בֶּזֵּג.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שִׁבְעָה בְּכָל יוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִתְבָּרֶכֶת (מִמָּקוֹם) מִכֻּלָּם, וּלְסוֹף שִׁבְעָה הַיָּמִים מִתְבָּרֶכֶת מִמָּקוֹם שֶׁשָּׁמָּן הַמִּשְׁחָה נִמְצָא. (וְאַזַּר כָּךְ) שֶׁבַע פָּעָמִים, כְּנֶגֶד כָּל אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים כְּדֵי לְהַעֲמִיד לָהּ בְּרָכוֹת מִמַּעְיַן הַנַּזַּל שֶׁזּוֹרֵם תָּמִיד וְלֹא פּוֹסֵק. נִמְצָא שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת (תָּמִיד) בְּכָל יוֹם וְיוֹם, עַד שִׁבְעָה יָמִים שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מִמַּעְיַן הַנַּזַּל. וְכֵן בַּעַם אַזַּרְת שֶׁבַע פָּעָמִים כְּאֶזֶּד, וּמִתְקַיְּמוֹת בָּהּ הַבְּרָכוֹת אַזַּר כָּךְ מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁהַמַּעְיָן יוֹצֵא וְלֹא פּוֹסֵק, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

בְּכָל יוֹם מַכְרִיזִים עָלֶיהָ וְאוֹמְרִים, (שמואל–א ב) עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה. עַד עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מִשִּׁבְעָה בְּכָל יוֹם, וְעוֹלָה לְזֶשְׁבּוֹן עֶלְיוֹן. וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה – אֵלּוּ אֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעוֹלִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לְזֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, וְאַזַּר כָּךְ מִתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְלָכֵן הַמְּזַבֵּחַ מְכַפֵּר עַל זַזָּטָאֵי יִשְׂרָאֵל, הַמְּזַבֵּחַ מְטַהֵר אוֹתָם וּמֵרִיק לָהֶם בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

וַעֲנַף עֵץ עָבֹת – זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאָזוּז לִשְׁנֵי צְדָדִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַדַּס שְׁלֹשָׁה עֲנָפִים, שֶׁיֵּעָשֶׂה עֲנַף עֵץ עָבֹת שֶׁאָזוּז לְכָל צַד. וְעַרְבֵי נָזַל – אֵלּוּ שְׁנֵי עַמּוּדִים, שֶׁמִּכָּאן יוֹצֵא לְכַפּוֹת תְּמָרִים. כַּפּוֹת תְּמָרִים, אָזוּז לְמַעְלָה וְאָזוּז לְמַטָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. אֶתְרוֹג יוֹצֵא מִתּוֹךְ הַקּוֹצִים שֶׁל הָאִילָן, וְכָךְ זֶה. גַּם כַּפּוֹת תְּמָרִים אוֹזוּז בָּהֶם וַדַּאי. כָּל מַה שֶּׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם – מִכָּאן יוֹצֵא וּמִכָּאן בָּאִים (נִזּוֹן).

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, וְאָבוֹאָה אֶל מִזְבַּח אֱלֹהִים. מִי זֶה מִזְבַּח אֱלֹהִים? זֶהוּ

הַמְזַבֵּז שֶׁלְּמַעְלָה, מְזַבֵּז אֱלֹהִים וַדַּאי. וְהַיְנוּ בְּאֹר שֶׁל יִצְחָק, וְלִפְעָמִים מְזַבֵּז ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קֹם מְלֻפָּנַי מְזַבֵּז ה'. וְעַל זֶה יוֹרְשִׁים הָעוֹלָמוֹת מִכָּאן דִּין וְרַחֲמִים, מְשׁוּם שֶׁהִיא יוֹנֶקֶת בַּצַּד הַזֶּה וּבַצַּד הַזֶּה, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַדָּבָר.

רעיא מהימנא

מִצְוָה זוֹ, הַמּוּעָל בְּהֶקְדֵּשׁ צָרִיךְ לְהָבִיא קָרְן וְחוֹמֶשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם, קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ עָלָיו, קֶרֶן ו'. הַחוֹמֶשׁ שֶׁלּוֹ ה'. וְזוֹ קֶרֶן הַיּוֹבֵל. קֶרֶן שֶׁהָיְתָה בְּמִצְוָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ פַּר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן. זֶהוּ הָעִקָּר שֶׁל כָּל הַקָּרְבָּנוֹת. הַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וְהַפֵּרוֹת שֶׁלּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶה ה' ה'. (ע"כ רעיא מהימנא).

נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְגוֹ'. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ נֶפֶשׁ וַדַּאי. כְּתוּב וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְכָתוּב וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע.

אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם זֵכֶל עֶלְיוֹן בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, בַּזֵּכֶל הַקָּדוֹשׁ, בְּקִדּוּשׁ הַמֶּלֶךְ, מְשׁוּם שֶׁהֵם מְקַדְּשִׁים אֶת עַצְמָם בִּקְדֻשּׁוֹת רַבּוֹתָם. וְכָל מִי שֶׁמִּתְקַדֵּשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. אָדָם מְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה – מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. וּכְשֶׁמִּתְקַדֵּשׁ אָדָם בִּקְדֻשַּׁת רַבּוֹנוֹ, מַלְבִּישִׁים (מוֹרִישִׁים) אוֹתוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, יְרֻשַּׁת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז יוֹרֵשׁ אֶת הַכֹּל. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁנִּקְרָאִים בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, וּפָרְשׁוּהָ נֶפֶשׁ חַיָּה סְתָם. וּמֵאוֹתוֹ זֵכֶל יָרַשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְנִקְשַׁר בְּקֶשֶׁר עֶלְיוֹן וְיָרַשׁ מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וּמְשׁוּם כָּךְ וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁנֶּפֶשׁ נִקְשֶׁרֶת בְּרוּחַ, וְרוּחַ עִם נְשָׁמָה, וּנְשָׁמָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַשְׁרֵי זֵכֶל שֶׁל מִי שֶׁיִּוָּרֵשׁ הַיְרֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ.

אוֹי לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁנַּפְשׁוֹתֵיהֶם אֵינָן זוֹכוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב וְאֵת נֶפֶשׁ אוֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. שֶׁהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וְלֹא מוֹצְאִים מָקוֹם לִמְנוּחָה לְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ, וְנִטְמָאִים (וְנִשְׁאָבִים) בְּתוֹךְ צַד הַטֻּמְאָה, וְהַכְּרוּז קוֹרֵא וְאוֹמֵר: נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל בַּה'. מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא. שֶׁהֲרֵי לַקְדֻשָּׁה לֹא נִכְנַס, וְלֹא נִכְלַל. וְהֵם מַזִּיקֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּקִים בָּהֶם וְנִטְמָאִים.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ נֶפֶשׁ, כְּשֶׁמִּתְעַטֶּרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מִתְעַטֶּרֶת וְנִקְרֵאת צְרוֹר הַחַיִּים, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ הַכֹּל נִקְשָׁר. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כְּשֶׁשְּׁכִינָה נוֹסַעַת, הִיא נוֹסַעַת עִם הָאָבוֹת. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ וגו'.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַכֹּל נַעֲשָׂה עֲטָרָה אַחַת, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַטֵּר כְּאֶחָד, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִרְאָה בְּתוֹכָם (בְּצוּרוֹתָיו). בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִקְרָא (שיר ב) כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל רוֹאִים אֶת זִיו הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן נוֹסֵעַ לִפָּנֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, (דברים ד) וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו בְּכֹחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרַיִם. אֵלּוּ הָאָבוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשֵּׁם הַזֶּה מְשַׁבֵּר הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים, וְיֵשׁ בּוֹ לְטוֹב וּלְרַע. אַשְׁרֵי זָכְלָכֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

בֹּא רְאֵה, עֵז לְקָרְבָּן לָמָּה? וַהֲרֵי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֵז – הַשֵּׁם שֶׁלּוֹ גּוֹרֵם, לְלַמֵּד מִשְּׁמוֹ, שֶׁהֲרֵי צַד רַע, וּמִן רַע הוּא. אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶת זֶה צָרִיךְ לְהַקְרִיב, שֶׁהֲרֵי אִם עוֹבֶרֶת עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה אוֹ שֶׁהִתְעַסֵּק בּוֹ, הֲרֵי עֵז קָרְבָּנוֹ, בְּאוֹתוֹ גָּוֹן שֶׁהוּא זָטָא בּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שָׁנִינוּ, יֵשׁ מִי שֶׁזּוֹכֶה בִּנְשָׁמָה, וְיֵשׁ מִי שֶׁזּוֹכֶה בְּהִתְעוֹרְרוּת הָרוּחַ, וְיֵשׁ מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה אֶלָּא רַק בְּנֶפֶשׁ. זֶה מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה אֶלָּא רַק בְּנֶפֶשׁ, וְלֹא עוֹלָה יוֹתֵר, זֶה נִדְבָּק בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁל הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁהוּא יָשֵׁן, אוֹתָם צְדָדִים רָעִים בָּאִים וְנִדְבָּקִים בּוֹ וּמוֹדִיעִים לוֹ בַּזְּלוֹם דְּבָרִים שֶׁל הָעוֹלָם, מֵהֶם כּוֹזְבִים, וּמֵהֶם אֱמֶת. וְלִפְעָמִים שֶׁצּוֹוְקִים עִמּוֹ וּמַרְאִים לוֹ

דִּבְרֵי שֶׁקֶר, וּמְצַעֲרִים אוֹתוֹ בַּזְּלוּמוֹ. וְעַל כָּךְ אֲמוּת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, מֵהֶם שֶׁרוֹאִים בַּזְּלוּמָם דִּבְרֵי אֱמֶת, מִשּׁוּם אוֹתוֹ צַד שֶׁנִּדְבָּקִים בּוֹ, וְכֻלָּם דְּבָרִים לִזְמַן קָרוֹב.

בֹּא רְאֵה, בַּמִּינִים הָרָעִים הַלָּלוּ יֵשׁ שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. הַדְּרָגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלָּהֶם הֵם אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים בָּאֲוִיר. הַדְּרָגָה הַיּוֹתֵר תַּזְוִתוֹנָה שֶׁלָּהֶם הֵם אוֹתָם שֶׁצּוֹוְזְקִים עִם בְּנֵי אָדָם וּמְצַעֲרִים אוֹתָם בַּזְּלוּמוֹתֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם זְצוּפִים כְּמוֹ כְּלָבִים. וְיֵשׁ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה עֲלֵיהֶם, שֶׁהֵם מֵעֶלְיוֹנִים וּמִתַּזְוִתוֹנִים, וְאֵלּוּ מוֹדִיעִים לָאָדָם דְּבָרִים, מֵהֶם כּוֹזְבִים וּמֵהֶם אֲמִתִּיִּים, וְאֵלּוּ הַדְּבָרִים הָאֲמִתִּיִּים כֻּלָּם לַזְּמַן הַקָּרוֹב.

וְאוֹתָהּ דַּרְגָּה מֵאוֹתָם הַתְּלוּיִים בָּאֲוִיר, שֶׁהֵם יוֹתֵר עֶלְיוֹנִים. אוֹתוֹ שֶׁלֹּא זּוֹכֶה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּנָּפָשׁ, וְאוֹתָהּ נָּפָשׁ רוֹצָה לְהִתְתַּקֵּן וּלְקַבֵּל רוּזַ, טֶרֶם שֶׁהִרְוִיזָה אוֹתָהּ. יוֹצֵא מַה שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָהּ הַנָּפָשׁ, וּמִתְפַּשֶּׁטֶת בָּעוֹלָם, וְרוֹצָה לַעֲלוֹת וְלֹא רוֹצָה, עַד שֶׁפּוֹגֶשֶׁת בְּאוֹתָם שֶׁבָּאֲוִיר, וְהֵם מוֹדִיעִים לָהּ דְּבָרִים, מֵהֶם קְרוֹבִים וּמֵהֶם יוֹתֵר רְזוּקִים, וּבְאוֹתָהּ דַּרְגָּה הוּא הוֹלֵךְ וְנִקְשָׁר בַּזְּלוּמוֹ עַד שֶׁקְּוָנָה רוּזַ.

כֵּיוָן שֶׁקְּוָנָה רוּזַ, אוֹתָהּ רוּזַ יוֹצֵאת, מְשַׁבֶּר הָרִים וּסְלָעִים, עוֹלֶה וּמִתְפַּשֶּׁטֶ וְנִכְנָס בֵּין מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וְשָׁם יוֹדֵעַ מַה שֶׁיּוֹדֵעַ, וְלוֹמֵד דְּבָרִים, וְזוֹוֵר לִמְקוֹמוֹ. אָז הוּא קָשֶׁר שֶׁל בֶּן אָדָם בִּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁזּוֹכֶה בִּנְשָׁמָה וְקִוָּנָה אוֹתָהּ.

כֵּיוָן שֶׁקְּוָנָה נְשָׁמָה, הִיא עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְשׁוֹמְרֵי הַפְּתָזִים לֹא מְעַכְּבִים אוֹתָהּ, וְהוֹלֶכֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת וְנִכְנֶסֶת בֵּין אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁצְּרוּרִים בִּצְרוֹר הַזְּוִיִּים, וְשָׁם רוֹאָה אֶת עֶגֶ הַמֶּלֶךְ וְנֶהֱנֵית מִן הַזִּיו הָעֶלְיוֹן.

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת הָאַיֶּלֶת הַקְּדוֹשָׁה בְּרוּזַ צָפוֹן, יוֹרֶדֶת, וְעוֹמֵד אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁקְּנָהּ אוֹתָהּ, וּמִתְגַּבֵּר כְּמוֹ אַרְיֵה זָזָק בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר וְהוֹלֵךְ עִם אוֹתָהּ הָאַיֶּלֶת הַקְּדוֹשָׁה לְהַרְאוֹת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, לְקַבֵּל זוּטוֹ אֶזֶד שֶׁל זֶסֶד.

וּמִיהוּ זֶה? זוּטוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהוּא קָנָה אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית יד) אִם מִזַּוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל. הוּא לֹא נֶהֱנָה מֵאַוֵּר כְּלוּם, וְאָמַר אִם מִזַּוּט, זָכָה לַזּוּט הַזֶּה, וְזֶה נִקְרָא הַזּוּט שֶׁל אַבְרָהָם.

וּכְשֶׁבָּא אוֹתוֹ צַדִּיק עִם הָאֵילָה הַזּוֹ, אֲזַי מִתְעַטֵּר עִמָּהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְדָוִד אָמַר (תהלים כב) לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר – הַשִּׁירָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁאוֹמְרִים בַּגָּלוּת אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵיהֶם בַּעֲלֵי הַנְּשָׁמָה, בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, בְּנֵי עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אוֹי לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁאֵין זוֹכִים לְהִדָּבֵק בִּרְבוֹנָם וְלֹא זוֹכִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה בַּתּוֹרָה, לֹא זוֹכֶה לֹא בְּרוּחַ וְלֹא בִּנְשָׁמָה, וְהַהִדָּבְקוּת שֶׁלָּהֶם בְּאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַמִּינִים הָרָעִים. וְלָזֶה אֵין זוֹלֵק בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אֵין לוֹ זוֹלֵק שֶׁל קְדֻשָּׁה. אוֹי לוֹ כְּשֶׁיֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא הוּא מֵכִיר לְאוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים, בַּעֲלֵי הַזִּוּהֲמָה, עֲוֹנִים כְּמוֹ כֶּלֶב, שְׁלִיזֵי אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם, שֶׁאֵין מְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם.

בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא זוֹכֶה אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בְּנֶפֶשׁ, דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה עוֹמֶדֶת עָלָיו, וְאִם הוּא רוֹצֶה לִקְנוֹת רוּחַ וְאִם הוּא רוֹצֶה לִקְנוֹת נְשָׁמָה, הוּא קוֹנֶה וְזוֹכֶה בָּהּ. אֲבָל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה לֹא קוֹנִים לְעוֹלָמִים, פָּרַט לְאֵם נִמּוֹל, שֶׁאָז קוֹנֶה נֶפֶשׁ (תַּוֹּסֶת נֶפֶשׁ) מִמָּקוֹם אַוֵּר.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹמְדִים בְּדַרְגָּה תַּוְתּוֹנָה בַּנֶּפֶשׁ, אִם אֵינוֹ רוֹצֶה לִזְכּוֹת יוֹתֵר, עָנְשׁוֹ רַב. אוֹי לְאוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁשָּׁכַח אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא הִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁכַּח אֶת אֲדוֹנוֹ, עָלָיו כָּתוּב יִתַּמּוּ זַטָּאִים מִן הָאָרֶץ.

וּבֹא רְאֵה, יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּדְבָּקִים בַּצַּד הַזֶּה מִשּׁוּם אוֹתָהּ (בְּוֹו) נֶפֶשׁ שֶׁלֹּא זָכוּ יוֹתֵר, וּכְשֶׁעוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶם אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה, שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם וְנִדְבָּקִים בָּהּ. אֲזַי אוֹתוֹ הַזַּוָּטָא שֶׁזּוֹטֵא הָאָדָם הוּא מִצַּד שֶׁל אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה, וְקָרְבָּנוֹ הוּא עֵז אַוֵּת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בְּהֵמָה שֶׁבָּאָה מֵאוֹתוֹ צַד לְכַפֵּר עַל זַטָּאוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים כא) לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ וְגוֹ', וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתֶךָ. מִשּׁוּם שֶׁהָאָרֶץ הִיא קְדוֹשָׁה, (וּבְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה) וְרוּחַ טֻמְאָה לֹא תִמְצָא מָקוֹם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לִשְׁרוֹת עָלָיו. אִם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁעַל אוֹתָהּ בְּהֵמָה שׁוֹרָה רוּחַ טֻמְאָה, וְהִיא בָּאָה מִצִּדֶּיהָ, לָמָּה מַקְרִיבִים אוֹתָהּ לְצַד הַקְּדֻשָּׁה? אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, בְּנִי. כָּתוּב (שם ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא. יֵשׁ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. הָאֵשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹכֶלֶת אֵשׁ אֲזֶרֶת. וּבֹא רְאֵה, יֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְבַּטְּלִים כְּשֶׁהֵם מְסַיְּמִים אֶת אוֹתָהּ הַשִּׁירָה בְּנִיצוֹץ שֶׁל אֵשׁ אוֹכֶלֶת. לְמַטָּה מַזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵשׁ שֶׁל הַמְּזַבֵּחַ, וְהָאֵשׁ הַזּוֹ אוֹכֶלֶת וּמַשְׁמִידָה אֶת כָּל אוֹתוֹ הַצַּד, וְאוֹתוֹ הַצַּד מִתְבַּטֵּל בְּאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ וְלֹא מַשְׁאִירָה מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם. וְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁמַּקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ עוֹמֵד עָלָיו, וּבְאוֹתוֹ הָרֵיחַ שֶׁל הַקָּרְבָּן שֶׁעוֹלֶה, עוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַצַּד שֶׁל רוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו וּמִתְכַּפֵּר. מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל מִתְבַּטֵּל וּמֻשְׁמָד, וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי אוֹתָהּ אֵשׁ.

רַבִּי אָוָזָא הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְרַבִּי זְעִירָא וְרַבִּי יוֹסֵי נִפְגְּשׁוּ כְּאָוָזָד. אָמַר רַבִּי אָוָזָא, וַדַּאי אָנוּ שְׁלֹשָׁה עֲתִידִים לְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה. הִתְזַבְּרוּ יַזָּד וְהָלְכוּ. אָמַר רַבִּי אָוָזָא, כָּל אָוָזָד וְאָוָזָד יֹאמַר דָּבָר קָשׁוּר לַתּוֹרָה, וְגִלֵּךְ.

פָּתַח רַבִּי זְעִירָא וְאָמַר, (ישעיה מה) הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד שֶׁל זְכֻכִּית שֶׁלְּמַדְנוּ מֵהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִמַּעַל, מַה זֶּה הַרְעִיפוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי. וְעַל הַצַּד שֶׁל הַמָּטָר שֶׁהוּא הַמָּזוֹן שֶׁל הַכֹּל הוּא אָמַר. וְעַל כֵּן כָּל עֵינֵי הָעוֹלָם מְצַפִּים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לַמְּזוֹנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹתֵן מָזוֹן לַכֹּל וְזָן אֶת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְגוֹ'.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁבַּמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם הַדָּבָר תָּלוּי – הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁלֹּא בִּזְכוּת הַדָּבָר תָּלוּי, וְזִכּוּת הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ זוֹ צְדָקָה. וְתַרְגּוּם שֶׁל צְדָקָה – זְכוּת.

וְזֹכוּת וְשָׁמַיִם זֶה דָּבָר אֶחָד, וְכָאן הַרְעִיפוּ שָׁמַיִם. (וְאִם תֹּאמַר בּוֹ תָּלוּי) כָּתוּב מִמַּעַל, מִמַּעַל וַדַּאי. מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ זֶה בָּא, וְלֹא מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְנִקְרָא זְכוּת, אֶלָּא מִמַּעַל דַּוְקָא

וּשְׁזוּקִים יְזֻלוּ צָדָק. שֶׁכְּשֶׁשָּׁמַיִם נוֹטֵל אוֹתוֹ מִמַּעַל מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו, אֲזַי שְׁזוּקִים יְזֻלוּ צָדָק. מִי הַשְּׁזוּקִים? זֶה הַמָּקוֹם שֶׁטּוֹזְנִים מָן לַצַּדִּיקִים. וּמִי הֵם? נֵצַח וְהוֹד, שֶׁהֵם זַדַּאי טוֹזְנִים מָן לַצַּדִּיקִים. לְמִי? לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, שֶׁהֲרֵי הֵם טוֹזְנִים אֶת אוֹתוֹ הַמָּן שֶׁבָּא מִלְמַעְלָה, וְכָל אוֹתוֹ טוּב מִתְכַּנֵּס בְּתוֹכָם לָתֵת אוֹתוֹ לְדַרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ צָדָק מֵאוֹתָהּ נְוֵילָה שֶׁלָּהֶם, וְעַל זֶה טוֹזְנִים מָן לַצַּדִּיקִים. מִי הֵם הַצַּדִּיקִים? זֶה צַדִּיק וְצֶדֶק, יוֹסֵף וְרָזִיאֵל, שֶׁכְּשֶׁמְּזַדְּוְגִים כְּאֶחָד נִקְרְאוּ צַדִּיקִים.

וְאֵלּוּ טוֹזְנִים מָן לַצַּדִּיקִים זַדַּאי, וְעַל כֵּן – וּשְׁזוּקִים יְזֻלוּ צָדָק. אָז תִּתְפַּתַּח אֶרֶץ – לְמַטָּה. וְיִפְרוּ יֵשַׁע – בְּנֵי הָעוֹלָם. וּצְדָקָה תַּצְמִיחַ יַחַד – כָּל הָרָזִין וְכָל הַטּוּב שֶׁל הָעוֹלָם מִתְרַבִּים, וּמְזוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי אָדָם מְצוּיִים בָּעוֹלָם, אָז נוֹסֶפֶת שְׁמִוָּה עַל שְׁמִוָּה, וְכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים. אָמַר רַבִּי אָזָא, אִלְמָלֵא לֹא בָאתִי אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי לִי.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שופטים ה) לִבִּי לְחוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם בָּרֲכוּ ה׳. בֹּא רְאֵה, כָּל הָרָצוֹן וְכָל הַלֵּב שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהָרִיק בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, לְבַקֵּשׁ בִּתְפִלָּה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּרָצוֹן וּבְכַוָּנַת הַלֵּב, לְהַשְׁפִּיעַ מֵאוֹתוֹ הַנַּזֵל הֶעָמוֹק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה׳, שֶׁשָּׁם הָעֹמֶק שֶׁל הַכֹּל, בָּעֲמָקִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם הָרֵאשִׁית הָעֶלְיוֹנָה שֶׁאָבָ וְאֵם מְזַדְּוְגִים. אַף כָּאן לִבִּי לְחוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל, מִי הֵם חוֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל? לֹא כָתוּב זָקוּקֵי יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא לְחוֹקְקֵי, אֵלּוּ אַבָּא וְאִמָּא שֶׁהֵם מְחוֹקְקִים לְיִשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ שֶׁהוּא שׁוֹפֵעַ מִבֵּינֵיהֶם.

הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם – אֵלּוּ הֵם הָאָבוֹת שֶׁנִּקְרָאִים נְדִיבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם. אָז בָּרֲכוּ ה׳, לְהַשְׁפִּיעַ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת

לְמַטָּה, וְיִמָּצְאוּ בְּרָכוֹת בָּעוֹלָם כֻּלָּם, שֶׁכְּשֶׁכָּאן נִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, אָז הַכֹּל בִּשְׁמוּזָה וְהַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת. אַשְׁרֵי וֶאֱלֹקֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵרִיק עֲלֵיהֶם בְּרָכוֹת וּמַקְשִׁיב לִתְפִלָּתָם, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב, פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם וְגוֹ'.

פָּרָשַׁת צַו

זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, צְדָקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשְׁנוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, הָעוֹלָה הַזּוֹ מַעֲלָה וְקוֹשֶׁרֶת אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, וְהַדְּבֵקוּת שֶׁלָּהּ בְּתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶד בְּקֶשֶׁר אֶזֶד, בִּשְׁמוּזָה. וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כָּתוּב זֹאת תּוֹרַת, סוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה יַזַּד, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לַעֲלוֹת בַּזְּבִיבוּת.

כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּזַז צָפוֹן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁמֹאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי, אֲזַי הִיא עוֹלָה בַּזְּבִיבוּת, וּמִתְעַטֶּרֶת בְּיָמִין, וּמִתְזַכֶּרֶת עִם הָאָמְצָעִי, וְהַכֹּל מֵאִיר מִסּוֹד שֶׁל קְדֵשׁ הַקָּדָשִׁים, וְזֶה מִתּוֹךְ סוֹד שֶׁל אָדָם, בִּרְצוֹן הַכֹּהֵן וּבִתְפִלָּה וּבְשִׁירָה.

וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁעוֹלָה קְדֵשׁ קָדָשִׁים בְּסוֹד הָרוּזַז הָעֶלְיוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁלֹשׁ רוּזוֹת קְשׁוּרוֹת כְּאַזַּת: הָרוּזַז הַתַּזְתּוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת רוּזַז הַקֹּדֶשׁ, הָרוּזַז שֶׁלְּפָנִים בָּאֶמְצַע, שֶׁנִּקְרֵאת רוּזַז זְכוּכָה וּבִינָה, וְכֵן הָרוּזַז הַתַּזְתּוֹנָה. אֲבָל הָרוּזַז הַזּוֹ שֶׁיּוֹצֵאת מִתּוֹךְ שׁוֹפָר, כְּלוּלִים בְּאֵשׁ וּמַיִם. הָרוּזַז הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא סְתוּמָה בַּזַּשַׁאי, שֶׁבָּהּ מִתְקַיְּמִים כָּל הָרוּזוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ זוֹזֶרֶת הָעוֹלָה רוּזַז מַמָּשׁ.

וְאַזַּר כָּךְ מִסּוֹד שֶׁל הַבְּהֵמָה נֶהֱנִים וְנִזּוֹנִים לְהִתְקַשֵּׁר לְרוּזַז אַזֶּרֶת, שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַטְּמִיאָה מֵאוֹתָם זַלְבִּים וְשֵׁמְנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹלָה קְדֵשׁ קָדָשִׁים, שְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת כֻּלָּם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם מִכַּמָּה

צְדָדִים וּבַעֲלֵי דִינִים, לְהַעֲבִיר וְלִהְיוֹת נָאוֹר מִתּוֹךְ הָרָצוֹן לְהִתְבַּשֵּׂם, וְנִקְרָאִים קָדָשִׁים קַלִּים, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מִתְעַטְּרִים לְמַעְלָה בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְעַל זֶה הֵם קָדָשִׁים קַלִּים וּשְׁזִיטָתָם בְּכָל מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ. אֲבָל הָעוֹלָה, שֶׁהִיא סוֹד שֶׁל קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, אֵינָהּ כִּשְׁאָר קָרְבָּנוֹת, שֶׁכָּל מַעֲשֶׂיהָ קֹדֶשׁ.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד, הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ מְיֻחָדִים לִקְדֻשָּׁה, בַּד יְזִירִי, מְיֻחָד לִקְדֻשָּׁה. וְכָתוּב בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם. מָה הַטַּעַם זֶה קֹדֶשׁ? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁהִיא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, שֶׁהַכֹּל עוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר בְּקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים בְּקֶשֶׁר אָזְדָּ, וְאַזַר כָּךְ מְפֻגָּה וּמַעֲבִיר רוּחַ טֻמְאָה, שֶׁמִּטַּמֵּא הַכֹּל, שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט וְלֹא יִקְרַב לְתוֹךְ הַמִּקְדָּשׁ, וּמְעֻבָּר מִכָּל צְדָדֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְהַכֹּל נִשְׁאָר קֹדֶשׁ בִּקְדֻשָּׁה יְזִירָה.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב (תהלים לד) אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה׳. וְכָךְ עוֹלָה סוֹד שֶׁל אָדָם מִצַּד שֶׁל אָדָם. בְּהֵמָה – מִצַּד שֶׁל בְּהֵמָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם, אָדָם וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי קָרְבָּנוֹ לְמַעְלָה לְקֶשֶׁר קָשֶׁר, וְאַזַר מִן הַבְּהֵמָה. וְהַכֹּל הוּא בַּכָּתוּב – אָדָם וּבְהֵמָה. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁצָּרִיךְ לְקָרְבָּן – אָדָם וּבְהֵמָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, כָּךְ עָשָׂה – אָדָם וּבְהֵמָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב עוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי מֵהֶם מַקְרִיבִים קָרְבָּן, וַאֲפִלּוּ עוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ – בֹּא רְאֵה, מִכָּל אוֹתָם עוֹפוֹת אֵין מַקְרִיבִים אֶלָּא מִן הַתּוֹרִים אוֹ בְּנֵי יוֹנָה, אֶלָּא סוֹד זֶה – מַה שֶּׁהַכְשֵׁר בָּזֶה, פָּסוּל בָּזֶה. זֶה יָמִין וְזֶה שְׂמֹאל, וְהַכֹּל אָזְדָּ.

עוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁהֵם סוֹד הַמֶּרְכָּבָה, וּבָהֶם תִּתְעַלֶּה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, שֶׁהֵם שְׁנַיִם, אָזְדָּ לְיָמִין וְאָזְדָּ לִשְׂמֹאל. הָעוֹף לְיָמִין, וְזֶה מִיכָאֵל. יְעוֹפֵף לִשְׂמֹאל, וְזֶה גַּבְרִיאֵל. זֶה לְיָמִין, וְזֶה לִשְׂמֹאל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ מַקְרִיבִים שְׁנֵי אֵלֶּה, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהַשְּׂמֹאל

מְעַטֵּר וּמְזַיֵּן לְמַטָּה, לְאוּתוֹ הַצַּד שֶׁל הַשְּׂמאל, וְיָמִין וְיָמִין, וְאִשָּׁה נִקְשֶׁרֶת לְבַעְלָהּ לִהְיוֹת אֲזוֹד, וְהַכֹּל מִתְעַלֶּה וּמִתְקַשֵּׁר כְּאֲזוֹד, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַלֶּה לְבַדּוֹ וּמִתְזַוֵּךְ.

וּבַסְּפָרִים הַקְּדמוֹנִים, הָעָנִי לֹא נוֹתֵן זֵלֶק לְהָזִין אֶלָּא לְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה, אֲבָל הַכֹּל – לְמַעְלָה וּלְמַטָּה – כָּל אֲזוֹד נִקְשָׁר לְצַדּוֹ כָּרָאוּי, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו וְאָמַר, הֲרֵי הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל נִקְשָׁר בְּקִדֻּשִׁים הַקְּדֻשִׁים כְּדֵי לְהָאִיר, הִדָּבְקוּת שֶׁל הָרָצוֹן שֶׁל כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים לְמַעְלָה, עַד הֵיכָן הִיא עוֹלָה?

אָמַר לוֹ, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, עַד אֵין סוֹף. שֶׁכָּל קֶשֶׁר וְיִזּוּד וּשְׁלֵמוּת, לְהַצְנִיעַ בְּאוֹתָהּ צְנִיעָה שֶׁאֵינָהּ מֻשָּׂגֶת וְלֹא נוֹדַעַת שֶׁבָּהּ רָצוֹן כָּל הָרְצוֹנוֹת. אֵין סוֹף אֵינוֹ עוֹמֵד לְהִוָּדַע, וְלֹא לַעֲשׂוֹת סוֹף, וְלֹא לַעֲשׂוֹת רֹאשׁ שֶׁל אַיִן (רֹאשׁ כְּמוֹ שֶׁאַיִן). הָרִאשׁוֹן הוֹצִיא רֹאשׁ וְסוֹף, מִי הָרֹאשׁ? זוֹ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל הַנִּסְתָּר שֶׁעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַמַּוְשָׁבָה. וְעוֹשָׂה סוֹף, שֶׁנִּקְרָא סוֹף דָּבָר, אֲבָל לְשֵׁם אֵין סוֹף.

אֵין רְצוֹנוֹת וְאֵין אוֹרוֹת וְאֵין גֵּרוֹת בְּאוֹתוֹ אֵין סוֹף. כָּל הָאוֹרוֹת וְהַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ תְּלוּיִים לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם, וְלֹא עוֹמְדִים לְהַשָּׂגָה, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ וְלֹא יוֹדֵעַ, אֵינוֹ אֶלָּא רָצוֹן עֶלְיוֹן נִסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים, אַיִן.

וּכְשֶׁהַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וְהָעוֹלָם הַבָּא הִתְעַלּוּ, אֵינָם יוֹדְעִים פָּרַט לְרֵיזָן, כְּמוֹ שֶׁהֲרֵיזָן רֵיזָן וְהִתְבַּשְּׂמוּ, וְאֵין זֶה נַזָּת (נִיזּוּזָן), שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְלֹא אָרִיזָן בְּרֵיזָן נִיזּוּזָכֶם, שֶׁהֲרֵי רֵיזָן נִיזּוּזָן הוּא רֵיזָן שֶׁל רָצוֹן, שֶׁכָּל הָרְצוֹנוֹת הַלָּלוּ שֶׁל תְּפִלָּה, וְרָצוֹן שֶׁל שִׁירָה, וּרְצוֹן הַכֹּהֲנִים, שֶׁכֻּלָּם סוֹד שֶׁל אָדָם, אֲזַי כֻּלָּם נַעֲשִׂים רָצוֹן אֲזוֹד. וְהַהוּא נִקְרָא נִיזּוּזָן, רָצוֹן כְּתַרְגּוּמוֹ. אָז הַכֹּל נִקְשָׁר וּמֵאִיר כְּאֲזוֹד כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְעַל כֵּן נִתָּן הַצַּד הָאַוּזר בְּיַד הַכֹּהֵן, שֶׁכָּתוּב צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר. סוֹד כָּאן, שֶׁהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה. וְכָאן נִתָּן לוֹ לִשְׂרֹף אֶת

אוֹתָהּ מַזְּוַשְׁבָּה רָעָה וּלְהַעֲבִירָהּ מִתּוֹךְ הַקֹּדֶשׁ בָּרָצוֹן הַזֶּה שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה, וּבָעָשָׁן הַזֶּה וּבַזְּלָבִים שֶׁנִּשְׂרָפִים, כְּדֵי שֶׁיִּעָבְרוּ מִן הַקֹּדֶשׁ, וְהַצַּו הַזֶּה עוֹמֵד בִּרְשׁוּתָם לְהַפְרִידוּ מִן הַקְּרְבָּן הַזֶּה. וְאִם תֹּאמַר, צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – כָּךְ גַּם שֶׁהֵרֵי בִּרְשׁוּתָם עוֹמֵד (לְהַפְרִישׁ אוֹתָהּ מִן הַקְּדֻשָּׁה) כָּל זְמַן שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹן רִבּוֹנָם, שֶׁלֹּא יוּכַל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

וְהַפָּסוּק הַזֶּה הַכֹּל בָּא לְהַרְאוֹת סוֹד הַדָּבָר, לְעַטֵּר אֶת רוּזַז הַקֹּדֶשׁ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּלְהַפְרִיד אֶת רוּזַז הַטֻּמְאָה וּלְהוֹרִידָהּ לְמַטָּה לְמַטָּה, וְזֶה בְּרָצוֹן וּבִתְפִלָּה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְזֶה בְּמַעֲשֶׂה, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ.

וְהַכָּתוּב הַזֶּה מוֹכִיזַ עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר. צַו – זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, רוּזַז הַטֻּמְאָה. לֵאמֹר – זוֹ הָאִשָּׁה, שֶׁנִּקְרֵאת יִרְאַת ה'. כָּתוּב כָּאן לֵאמֹר, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה ג) לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל נֶאֱמַר, וְהַכֹּהֵן עוֹמֵד לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל בְּסוֹד שֶׁל אָדָם וּבְהֵמָה.

אַשְׁרֵי זֻלָּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם יוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בָּהּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה לא) ה' עֲלֵיהֶם יְזִזִיו. מִי עֲלֵיהֶם? אֵלּוּ דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. יְזִזִיו – יִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה. אָמַר רַבִּי זְזִיָּא, הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרֻנּוּהוּ בַּצּוּרָה הַזּוֹ: (זֹאת תּוֹרַת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הָעֹלָה – שֶׁהִיא עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת לְמַעְלָה לְמַעְלָה לְהִתְקַשֵּׁר כָּרָאוּי, עַד הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים).

(דָּבָר אַזּוֹר) זֹאת תּוֹרַת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הָעֹלָה – זוֹ מַזְּוַשְׁבָּה רָעָה שֶׁהִיא עוֹלָה עַל רְצוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם לְהָסִיט אוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ אֱמֶת. הִיא הָעֹלָה – הִיא שֶׁעוֹלָה וּמַשְׁטִינָה עַל הָאָדָם, וְצָרִיךְ לִשְׂרֹף אוֹתָהּ בָּאֵשׁ כְּדֵי לֹא לָתֵת לָהּ מָקוֹם לְהַשְׁטִין.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, עַל מוֹקְדָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה. מִי הַלַּיְלָה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא זֹאת, מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה לְטַהֵר אֶת הָאָדָם מֵאוֹתוֹ רָצוֹן. עַל

מוּקְדָה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּהֱנֶה דִּינוֹר הוּא בָּמָקוֹם לִשְׂרֹף כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, שֶׁהֲרֵי מַכְנִיסִים אוֹתָם בְּאוֹתָהּ אֵשׁ בּוֹעֶרֶת וּמַעֲבִירִים אֶת שִׁלְטוֹנָם מִן הָעוֹלָם, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט, צָרִיךְ עַל מוּקְדָה עַל הַמְּוַכֶּזֶן כָּל הַלַּיְלָה, וְנִכְנָע וְלֹא שׁוֹלֵט.

וְלָכֵן, כְּשֶׁזֶּה נִכְנָע, עוֹלָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי עַלְיָתָהּ זֶה כְּשֶׁנִּכְנָע הַכּוֹחַ הָאַוְזֹר הַזֶּה וְנִפָּרֵד מִמֶּנָּה, וְלָכֵן צְרִיכִים בְּסוֹד הַקָּרְבָּן, לְהַפְרִיד אֶת הַצַּד הַזֶּה מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלָתֵת לוֹ זֵלֶק, כְּדֵי שֶׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ תִּתְעַלֶּה לְמַעְלָה.

רַבִּי אָוָּא פָּתַח וְאָמַר, וְהָאֵשׁ עַל הַמְּוַכֶּזֶן תּוּקַד בּוֹ וְגוֹ'. וְהָאֵשׁ עַל הַמְּוַכֶּזֶן תּוּקַד בּוֹ, לָמָּה? וּבְעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, לָמָּה? וְכֹהֵן לָמָּה? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאֵשׁ בְּכָל מָקוֹם הִיא דִּין, וְהַכֹּהֵן בָּא מִצַּד הַיָּמִין, וְרָזוּזוֹק הוּא מִן הַדִּין, שֶׁהֲרֵי אֵין כֹּהֵן מְזַדַּמֵּן לְדִין לְעוֹלָמִים, וְכָאן הוּא צָרִיךְ לִשְׂרֹף דִּין בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וּבְעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן?

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, אָדָם שֶׁבָּא לְזַכּוֹת לִבְנֵי רִבּוֹנוֹ, הוּא שׁוֹרֵף אֶת עַצְמוֹ בְּשַׁלְהֶבֶת הַיֵּצֶר הָרָע, וְיֵצֶר הָרָע בָּא מִצַּד שֶׁל רוּחַ הַטֻּמְאָה, וַהֲרֵי שׁוֹרָה בּוֹ רוּחַ טֻמְאָה. וּלְפָעָמִים נוֹדָעִים הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁבָּאִים מֵהַצַּד הַזֶּה, וְצָרִיךְ לְהַקְרִיב עַל הַמְּוַכֶּזֶן אֶת מַה שֶּׁדּוֹמֶה לוֹ, וְלֹא מִתְכַּלָּה וְלֹא מִתְבַּטֶּלֶת אוֹתָהּ רוּחַ הַטֻּמְאָה בֵּין מֵהָאָדָם וּבֵין מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁבָּא מִמֶּנּוּ, אֶלָּא רַק בָּאֵשׁ שֶׁל הַמְּוַכֶּזֶן, שֶׁאוֹתָהּ הָאֵשׁ מַבְעֶרֶת אֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה וּמִינִים רָעִים מִן הָעוֹלָם. וְהַכֹּהֵן מִתְכַּוֵּן בָּזֶה לְתַקֵּן אֵשׁ שֶׁתִּבַּעֵר מִינִים רָעִים מִן הָעוֹלָם.

וְלָכֵן צָרִיךְ שֶׁלֹּא תִּכְבֶּה לְעוֹלָמִים וְלֹא יְזֻלַּשׁ הַכּוֹחַ וְהַתַּקָּף שֶׁלָּהּ, כְּדֵי לִשְׁבֹּר הַכּוֹחַ הָרָע הָאַוְזֹר מִן הָעוֹלָם, וְלָכֵן לֹא תִּכְבֶּה. וְהַכֹּהֵן יְסַדֵּר עָלֶיהָ אֵשׁ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלֵט הַצַּד שֶׁלּוֹ וּמִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם כְּדֵי לְבַשֵּׁם אֶת הָעוֹלָם (וּלְבַסֵּם הַדִּין), וְהַדִּינִים נִכְנָעִים וְלֹא מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, יֵשׁ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. אֵשׁ שֶׁלְּמַעְלָה אוֹכֶלֶת אֵשׁ אַוְזֹרֶת, אֵשׁ הַמְּוַכֶּזֶן

אוֹכֶלֶת אֵשׁ אַזָּרַת. וְעַל זֶה הָאֵשׁ הַזּוֹ לֹא תִכְבֶּה לְעוֹלָמִים, וְהַכֹּהֵן מְסַדֵּר אוֹתָהּ בְּכָל יוֹם.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָה כְּמִשְׁפָּטָהּ, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה וְגוֹ'. זַמְשָׁה אִשִּׁים הָיוּ יוֹרְדִים עַל הַקָּרְבָּן: אֵשׁ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׂוֹרֵף. אֵשׁ שׂוֹרֵף וְאֵינוֹ אוֹכֵל. אֵשׁ אוֹכֵל וְשׂוֹרֵף. אֵשׁ אוֹכֵל לַזִּים וִיבֵשִׁים. אֵשׁ שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׂוֹרֵף. כְּנֶגְדָּם הֵם: זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה – אַזָּת. הִיא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָהּ – שְׁתַּיִם. עַל הַמִּזְבֵּחַ – שָׁלֹשׁ. כָּל הַלַּיְלָה – אַרְבַּע. וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ – זָמֵשׁ.

וּפֵרוּשׁוֹ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הָעוֹלָה כֻּלָּהּ עוֹלָה לְגָבוֹהַּ, וְזוֹ בִּינָה, ה', ה' מַרְאוֹת שָׂלָהּ. י' בַּת יְזִידָהּ, (שמות כג) וּמַרְאֵה כְּבוֹד ה' כְּאֵשׁ אֹכֶלֶת. ו' אוֹר שֶׁל בַּת עַיִן, וְהִיא אֵשׁ שׂוֹרֶפֶת כָּל הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאוֹכֶלֶת אֶת כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה. וְאוֹכְלִים לַזִּים וִיבֵשִׁים, אוֹתָם פָּשָׁטֵי הַתּוֹרָה שֶׁהֵם כְּמוֹ עֵצִים יְבֵשִׁים, וְסוֹדוֹת הַתּוֹרָה הֵם כְּמוֹ עֵצִים לַזִּים. וְזוֹהִי אֵשׁ הָאוֹכֶלֶת לַזִּים וִיבֵשִׁים.

וְעוֹד אוֹכֶלֶת לַזִּים, כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ קְרֵבִים בִּתְפִלָּה עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה. וִיבֵשִׁים – כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ קְרֵבִים בִּתְפִלָּה עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְזֶהוּ סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק, עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. אֵלּוּ הֵם הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַשְׁכִּינָה, תְּפִלָּה, שֶׁל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. וּכְנֶגֶד זַמֵּשׁ הַמַּרְאוֹת הַלָּלוּ תִּקְנוּ זַמֵּשׁ תְּפִלּוֹת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. וּכְנֶגֶד בַּת עַיִן אוֹתָם עֲשָׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה. וְזַמֵּשׁ כְּנֶגֶד הָאוֹר שֶׁל בַּת עַיִן. זַמֵּשׁ עֲנוּיִים כְּנֶגֶד ה' אַזָּרוֹנָהּ.

הַמִּצְוָה אַזֹּר זוֹ, לַעֲשׂוֹת אֶת הַזַּטְאת כְּמִשְׁפָּטָהּ. תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, אַתֶּם שֶׁמְּצַד מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאתֶם, שֶׁטַּרְזִתֶּם הַרְבֵּה לְנַקּוֹת אֶת הַבַּת שֶׁלִּי, שֶׁהִיא הַלָּכָה, מֵאוֹתָן הַקְּלִפּוֹת שֶׁל עֶרֶב רַב, שֶׁהֵן קֻשְׁיוֹת רָעוֹת

שֶׁאֵין לָהֶם תֵּרוּץ וְלֹא פָּרוּק, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (קהלת א) מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת, אֶלָּא נֶאֱמַר בָּהֶם תִּיקוּ. וְכָל תִּיקוּ שֶׁל אָסוּר – לְזֻמְרָה. וְהוּא תִּיקוּ וָסֵר ן', שֶׁאֵין לוֹ תִּקּוּן. וָסֵר נוּן, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁתִּיקוּ שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא שִׁתִּיקָה, כְּמוֹ: שְׁתֹק, כָּךְ עָלָה בְּמַזְּשָׁבָה.

וְיֵשׁ קַשְׁיוֹת שֶׁהֵן הַלְבוּשִׁים שֶׁל הֲלָכָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם מְשֻׁבְּצוֹת זָהָב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמְשֻׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ. וְאַתֶּם פּוֹסְקִים אוֹתָם בְּכַמָּה פְּסָקִים, וְאַזָּר כָּךְ מְתַקְּנִים וּמְיַשְּׁבִים אוֹתָם בְּכַמָּה פָּרוּקִים.

וְאִם וָסֵר פָּסַק כָּלְשֶׁהוּ מִן הַמִּשְׁנָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ זֶה וָסֵר מִן הַמִּשְׁנָה, אַתֶּם מְתַקְּנִים אוֹתָם, וְזֶהוּ וֶסְרוֹן שֶׁיּוּכַל לְהִמָּנוֹת. וְאִם יָבֹא טָפֵשׁ וְיוֹצִיא שֵׁם רַע עַל אוֹתוֹ אָמֵן שֶׁזּוֹזְתֶךָ לְבוּשִׁים, וְיֹאמַר: וְכִי הַתּוֹרָה הִיא וְסֵרָה?! וַהֲרֵי כָּתוּב תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, תְּמִימָה בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף, שֶׁהֵם רמ"ז מִצְוֹת, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ, תְּמִימָה בִּלְבוּשָׁיהָ, וְאֵיךְ וָסֵר מִן הַמִּשְׁנָה?

אַתֶּם תֹּאמְרוּ לוֹ: דַּיֵּק וְתִמְצָא וָזֹתִיכָה, וְתִמְצָא אוֹתָהּ מְעֹרֶבֶת עִם שְׁאָר פְּסָקִים וּמִשְׁנָיוֹת. שֶׁדֶּרֶךְ הָאָמֵן לַזּוֹתֵךְ לְבוּשִׁים לְכַמָּה וָזֹתִיכוֹת, וְהַתַּלְמִיד שֶׁאֵינוֹ בָּקִי לְקַשֵּׁר אֶת הַהֲלָכָה בַּוָּזֹתִיכוֹת הַלָּלוּ, מִתְוַלְּפוֹת לוֹ פְּסָקוֹת וְקַשְׁיוֹת וְלֹא מוֹצֵא לָהֶם פָּרוּק, עַד שֶׁיָּבֹא הָאָמֵן וּמְפָרֵק אוֹתָם אֶת כָּל הַסְּפֵקוֹת הַלָּלוּ שֶׁלָּהֶם. בְּאוֹתוֹ זְמַן, הֲלָכָה שֶׁהִיא בַּת, עוֹלָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה בַּכֹּל, בְּגוּפָהּ בִּלְבוּשָׁהּ וּבְתַכְשִׁיטֶיהָ, וּמִתְקַיֵּם בָּהּ (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וְלִפְעָמִים יֵשׁ לָאָמֵן תַּלְמִיד בָּקִי שֶׁיִּשְׁלַח לוֹ לְתַקֵּן אוֹתָם.

קָמוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ, וַדַּאי שֶׁאַתָּה הוּא הָאָמֵן, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שֶׁבְּךָ נֶאֱמַר מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמֹשֶׁם וְאֵילָךְ כָּל הַתַּלְמִידִים הֵם שֶׁלְּךָ, מִיהוֹשֻׁעַ וְעַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. זֶהוּ שֶׁאָמַר וּמִסָּרָה לִיהוֹשֻׁעַ, וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵנִים, וּזְקֵנִים לִנְבִיאִים, עַד הַסּוֹף שֶׁל כֻּלָּם. הַתַּלְמִיד הַבָּקִי שֶׁלְּךָ מִי הוּא? הֲרֵי רָאִינוּ

שֶׁנֶּאֱמַר, הַכֹּל יְהֵא מֻנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ.

אָמַר לָהֶם, וַדַּאי כָּךְ הָיָה, שֶׁהוּא תַּלְמִיד וָזֹבֵר, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (במדבר כה) בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַהֲרֹן, (שמות ד) הוּא יִהְיֶה לְךָ לְפֶה, כָּךְ גַּם בְּנוֹ יִהְיֶה לִי לְפֶה, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. מִשּׁוּם שֶׁאֵיךְ שֶׁהָיִיתִי בָּרִאשׁוֹנָה כְּבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן, וְכָךְ יָקִים אוֹתִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – כְּבַר פֶּה בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּכְבַד לָשׁוֹן בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁלֹּא יאמְרוּ אֵלּוּ שֶׁלֹּא מַכִּירִים אוֹתִי, זֶה מִישֶׁהוּ אַזַּר. וְאֵלִיָּהוּ הוּא יִהְיֶה לִי לְפֶה, יָבֹא לְתַקֵּן אֶת כָּל הַסְּפֵקוֹת הַלָּלוּ וּלְיַשֵּׁב אוֹתָם.

בְּאוֹתוֹ זְמַן – זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה, הַבַּת, שֶׁהָיְתָה לְזוּזָה שְׁפָלָה בַּגָּלוּת, עוֹלָה עַל כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה, וַעֲלִיָּתָהּ תִּהְיֶה לְאַבָּא שֶׁהוּא לְיָמִין שֶׁל וֶסֶד, שֶׁבּוֹ הָרוֹצָה לְהַזְכִּים יַדְרִים, מִשָּׁם זָכְמָ"ה, כ"ז מ"ה.

אָמַר תַּנָּא אָזַד, וַדַּאי שֶׁבִּגְלַל כָּךְ נֶאֱמַר בְּךָ, מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה, מִשּׁוּם הַכַּלָּה שֶׁלְּךָ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְךָ שְׁלֵמוּת אֶלָּא עִמָּהּ. שֶׁכְּשֶׁאַתָּה תִּהְיֶה שָׁלֵם עִמָּהּ, נֶאֱמַר בְּךָ פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאָה וְלֹא בְּזוּדוֹת. בְּמַרְאָה, כְּמוֹ כַּלָּה שֶׁפְּוֹשֶׁטֶת מַלְבּוּשֶׁיהָ וּמִתְיַוֶּדֶת עִם בַּעְלָהּ בְּקֵרוּב בָּשָׂר, בְּרָמָ"ז אֵיבָרִים שֶׁלָּהּ, וְלֹא מְכַסָּה אֵיבָר אֶזֶד מִמֶּנָּה. וְזֶה בְּמַרְאָה, רמ"ז בְּזֶשְׁבּוֹן (רָאוּי לָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ).

אָמַר הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בָּרִאשׁוֹנָה נִרְאָה לְךָ הַמַּרְאָה הַזֹּה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּמַרְאָה, שֶׁהוּא לְךָ הַמַּרְאָה הַגָּדוֹל בַּסְּנֶה שֶׁנִּזְכַּר בּוֹ זְמַשׁ פָּעָמִים הַסְּנֶה. וְכָעֵת הִתְגַּלָּה לְךָ הַמַּרְאָה הַזֹּה בְּרמ"ז מִצְוֹות שֶׁהֵם בַּזְּמַשָּׁה זְמָשַׁי תּוֹרָה. וְלֹא בְּזוּדוֹת, שֶׁאוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁלָּהּ, שֶׁבָּהֶם רָאוּ כָּל הַנְּבִיאִים. שֶׁאֵין דֶּרֶךְ שֶׁתִּתְגַּלֶּה כַּלָּה בְּקֵרוּב בָּשָׂר אֶלָּא לְזָוְתָן שֶׁלָּהּ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בָּהֶם, (בראשית ב) וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבּוֹשָׁשׁוּ. כְּמוֹ אָדָם וְאִשְׁתּוֹ שֶׁכְּבָר הָעֲבַר הָעֲרֻבּוּב הָרַע שֶׁל עֵרֶב רַב,

קָשְׁיָה רָעָה מִן הָעוֹלָם, שֶׁהֵם הָעֲרָיוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, הָעֲרָיוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כָּל שֶׁכֵּן הָעֲרָיוֹת שֶׁלְּךָ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן. וּמֵהַהֲלָכָה שֶׁלְּךָ, שֶׁבְּשִׁבִּילָם צָרִיךְ לְכַסּוֹת אֶת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ (משלי כה) כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר, עַד שֶׁעוֹבְרִים מִן הָעוֹלָם. וְאֵין מְלָכִים אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם. בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּכְבוֹד מְלָכִים זֵקֶר דָּבָר. אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בָּרוּךְ אַתָּה לְעַתִּיק הַיָּמִים, שֶׁמּשָׁם אַתָּה, כְּעָנָף שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט מִן הָאִילָן, כָּךְ הַנְּשָׁמוֹת עָנָף מִמֶּנּוּ.

תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, הֲרֵי וַדַּאי עוֹלָה וְזַוְטָאת וְאָשָׁם הֵן שָׁלֹשׁ מִצְוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. שְׁלָמִים הַגְּבִירָה. אֵיבָר שֶׁהִיא תַּשְׁלוּמִים שֶׁל כָּל אֵיבָר, כְּמוֹ הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל זָב. (מָקוֹם שֶׁהוּא תַּשְׁלוּמִים שֶׁל הַכֹּל כְּדַגְמַת).

מִי שֶׁלֹּא זָב בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִים לָרִאשׁוֹן, וּשְׁאָר הַיָּמִים תַּשְׁלוּמִין זֶה בָּזֶה, וּבָהֶם וְזֹאת לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת. אֲבָל מִי שֶׁלֹּא זָב יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל זָב, עָלָיו נֶאֱמַר מִעֵת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וְזֹאת לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת, וְזוֹהִי הַזָּבָה שֶׁמְּעַכֶּבֶת אֶת הָעוֹלָה. (מָה הַטַּעַם) הַזָּבָה הוּא זָכָר. הַזָּבָה נְקֵבָה. וְלִפְעָמִים שֶׁהַרֵי הַזָּבָה מִתְבַּשֶּׁמֶת וְנִפְרֶדֶת מֵעוֹלָה בְּאוֹתוֹ שָׁעִיר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כח) וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת.

אָשָׁם תָּלוּי אָזוּז בִּשְׁנֵיהֶם, כְּמִי שֶׁאוֹזֵז לְכָאן וּלְכָאן, וְהוּא תָּלוּי בָּאֶמְצַע. כְּמוֹ, הַכֹּל תָּלוּי עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ וְיַפְרִידוּ מִשָּׁם. כָּךְ אָשָׁם תָּלוּי הוּא אָזוּז בִּשְׁנֵיהֶם עַד שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ אֶת מְזוֹנוֹ, הַשְּׁזֵד שֶׁלּוֹ, וְיִפָּרֵד מִשָּׁם, וּמִתְקָרְבִים הָאֵיבָרִים שֶׁל הַכַּלָּה זֶה לָזֶה. שֶׁכָּךְ הוּא אָשָׁם וְזֹאת, כְּמוֹ סְרָכוֹת שֶׁאָזוּזוֹת בָּרֵאָה, וְלֹא מְנִיזִים אוֹתָם לִפָּרֵז לַעֲלוֹת כִּכְלֵי מַעְלָה לְנַשֵּׁב בְּרוּזֵז הַקֹּדֶשׁ.

הַשֵּׂה הוּא לְעוֹלָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה. וְנֶאֱמַר בּוֹ שֵׂה תְּמִים זָכָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ תְּמִים. וַהֲרֵי צָרִיךְ לִשְׁאֹל, שֶׁהֲרֵי שֶׂה הוּא לְיָמִין, וְהַשָּׂעִיר הוּא לִשְׂמֹאל, שֶׁהֵינוּ שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְזַוְטָאת. וְיֵשׁ שָׂעִיר וְיֵשׁ שָׂעִיר. שָׂעִיר אֶחָד לַה', וְשָׂעִיר אֶחָד לַעֲזָאזֵל. וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָתַן

אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַה' וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל.

וּבְאוֹתוֹ שָׂעִיר נֶאֱמַר בְּעֵשָׂו (בראשית כז) אִישׁ שָׂעִיר. וְזֶה הַכְּבֵד שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל אוֹתָם הַשְּׁמָרִים שֶׁל הַדָּם – (שֶׁמִּשָּׁם) שְׁזִיזִין אֲבַעְבּוּעוֹת פּוֹרְזוֹת, סַפָּוֹזוֹת, וְכָל מִינֵי צָרַעַת. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה. וְהֵם עֲוֹנוֹת תָּם, שֶׁהוּא הַלֵּב, וְאָז נִפְרָד מִלְּהִתְעָרֵב בַּלֵּב, וְאָז מִתְבַּשֵּׁם, וְהוּא כָּבֵד בַּזָּטָאִים הַלָּלוּ וְלֹא כָּל לַעֲלוֹת אֶל יַעֲקֹב אִישׁ תָּם. שָׁמְזוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁל הַיְשִׁיבוֹת, שֶׁיֵּרְדוּ עִם הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים.

קָם אֶחָד מֵהֶם וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, תֵּן לִי רְשׁוּת לִשְׁאֹל, אַזַּר שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים נִכְבָּדִים אֵלּוּ מִפִּיךָ, שֶׁהַתּוֹרָה הַזּוֹ שֶׁיּוֹצֵאת מִפִּיךָ (משלי ג) יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁווּ בָּהּ, וְעִם כָּל זֶה הֲלָכָה הִיא, וְלִלְמֹד אֲנִי צָרִיךְ. בַּשָּׂעִיר הַזֶּה לַעֲזָאזֵל זֶה נֶאֱה, אַךְ אָשָׁם תָּלוּי בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא?

אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ אַתָּה בְּנִי, יָפָה שָׁאַלְתָּ. אֶלָּא מָה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי אֲזוּזִים בּוֹ יָמִין וּשְׂמֹאל, שֶׁהֵם זֶסֶד וּגְבוּרָה, כְּמוֹ גּוּף שֶׁאֲזוּזוּ בֵּין שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת שֶׁל הָאָדָם. אוֹ כְּמוֹ נֶשֶׁר, שֶׁאֲזוּזִים בּוֹ שְׁתֵּי כְּנָפַיִם לְפָרְזוֹ בָּהֶן. וּכְמוֹ יוֹנָה שֶׁאֲזוּזִים בָּהּ שְׁתֵּי כְּנָפַיִם, שֶׁנִּמְשְׁלָה לַתּוֹרָה, וּכְנָפֶיהָ לְמִצְוֹת עֲשֵׂה, וּבָהֶן הִיא הָעוֹלָה, וּפוֹרֶזֶת לְמַעְלָה. כָּךְ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה הֵן הַמַּלְכֻּדֶת שֶׁלָּהּ, כְּמוֹ צִפֳּרִים הַנֶּאֱזָוֹת בְּפָזוֹ. וְכָל הַמַּלְכוֹדוֹת שֶׁלָּהּ שֶׁמְּעַכְּבוֹת אוֹתָהּ מִלְּפָרְזוֹ נִקְרָאוֹת סְרָכוֹת, כְּמוֹ הַסְּרָכוֹת הַלָּלוּ שֶׁמְּעַכְּבוֹת אֶת כַּנְפֵי הָרֵאָה מִלִּנָּשֵׂב.

כָּךְ אָשָׁם. שֶׁיִּשְׂרָאֵל אֲזוּזִים בְּכַנְפֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֵן זְיוֹת הַכִּסֵּא, שֶׁלֹּא תִהְיֶה עוֹלָה בָּהֶם בַּזְּכֻיּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּמְעַכְּבִים אוֹתָהּ, וּמַכְבִּידִים אֶת כְּנָפֶיהָ וזי"ת זזי"ת הַזָּטָאוֹת שֶׁלָּהֶם. וְאָשָׁם, אִמָּם שֶׁל עֵרֶב רַב, הַסִּרְכָה הָאֲזוּזָה בְּכִסֵּא, שֶׁשָּׁם הַגְּבִירָה, וְלֹא מְנִיזָה אוֹתָהּ לַעֲלוֹת מִן הַגָּלוּת, וְהַזְּכֻיּוֹת אֲזוּזוֹת בָּהּ לְהַעֲלוֹתָהּ, וְנִשְׁאֶרֶת בָּאֲוִיר כְּמוֹ סִרְכָה שֶׁתְּלוּיָה בָּאֲוִיר. וְזֶהוּ הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי (שֶׁהוּא אֲוִיר). כָּךְ אָשָׁם תָּלוּי בַּצַּדִּיק, שֶׁהוּא אָזוּז בֵּין שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

הַזַּטָּאת הִיא יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד, מַכְבִּידָה עָלֶיהָ בַּזַּטָּאוּת שֶׁל לְכְלוּכִים שֶׁל זַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁהַכָּבֵד מַכְבִּיד עַל הַשְּׁמָרִים, שֶׁהֵם דָּמִים, עַל הָעֲרָקִים שֶׁל הַלֵּב. כָּךְ הַזַּטָּאוּת הַלָּלוּ מַכְבִּידוֹת עַל כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁהֵן מִצְווֹת עֲשֵׂה, שֶׁדּוֹמוֹת לְכַנְפֵי יוֹנָה. וְלֹא תַעֲשֶׂה, כְּשֶׁהֵן מַכְבִּידוֹת עַל עֲשֵׂה, שֶׁהֵן כְּשֶׁזַּטָּאֵי יִשְׂרָאֵל מְרֻבִּים מִן הַזְּכִיּוּת, נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא גּוֹוֵף, (דניאל ז ז) וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה, וְהִיא צוֹוַחַת, (איכה א) נָתַנִי ה׳ בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם, (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם.

וּמְשׁוּם זֶה תִּקְּנוּ תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים תְּפִלּוֹת בִּמְקוֹם קָרְבָּנוֹת, לְהַעֲבִיר מִמֶּנָּה זַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת, וּמְשׁוּם כָּךְ תִּקְּנוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית כְּמוֹ קָרְבַּן הַשַּׁחַר, וּתְפִלַּת מִנְחָה כְּמוֹ קָרְבַּן בֵּין הָעַרְבַּיִם, וּתְפִלַּת עַרְבִית כְּמוֹ אֵמוּרִים וּפָדָרִים שֶׁהָיוּ מִתְאַכְּלִים כָּל הַלַּיְלָה. וּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת שֶׁתִּקְּנוּ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, כְּנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה שֶׁהֵם קְשׁוּרִים בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ, הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמֶּרְכָּבָה, שֶׁהֵם פָּנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם. (ע״כ רעיא מהימנא).

אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח, (בראשית כב) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי בְנִי וְגוֹ׳. וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁל יִצְחָק, וַיֹּאמֶר אָזְדָּ שֶׁל אַבְרָהָם. לָמָּה זֶה כָּךְ? אֶלָּא שְׁלֹשָׁה לְמַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁהֵם הָיוּ הַשָּׁלֹשׁ שֶׁל יִצְחָק, וְאָזְדָּ שֶׁל אַבְרָהָם בָּרְבִיעִי, שֶׁכָּתוּב הִנֶּנִּי בְנִי, דָּזוּזוּק (וַדַּוְקָא) הִנֶּנִּי. וְכָתוּב (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, מְאֹרֹת זָסֵר.

וְאִם תֹּאמַר, וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר הֵם יוֹתֵר – אֶלָּא שֶׁהֵם הָיוּ נִסְתָּרִים בַּמַּזָּלוֹת, וְאֵלּוּ הִתְגַּלּוּ מִתּוֹךְ הַזְּוִשֵּׁכָה. וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם – וְכָתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וַיֹּאמֶר אָבִי – וְכָתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם. וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת.

רַעְיָא מְהֵימְנָא (רוֹעֶה נֶאֱמָן)

וְעוֹד אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ' – זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. לֹא תִכְבֶּה וַדַּאי, שֶׁעֲבֵרָה אֵינָהּ מְכַבָּה תּוֹרָה. אֲבָל עֲבֵרָה מְכַבָּה מִצְוָה, וּמִי שֶׁעוֹבֵר עֲבֵרָה שֶׁמְּכַבָּה מִצְוָה, שֶׁהִיא נֵר, כְּךְ מְכַבָּה אֶת נֵרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ב) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם, מְגוּפוֹ, וְזֶהוּ כִבּוּי, שֶׁנִּשְׁאָר הַגּוּף בַּזִּזְשֵׁכָה. וְכָךְ מִי שֶׁמְּסַלֵּק שְׁכִינָה מִמְּקוֹמָהּ, גּוֹרֵם (לְכָל הָעוֹלָם) כִּבּוּי וַזִּזְשֵׁכָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם. וַזִּזְשֵׁכָה הִיא עֲבֵרָה, (משלי ל) וְשִׁפָּזָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ.

וַעֲלִיַּת הַמִּצְוָה שֶׁל עַם הָאָרֶץ מְכַבָּה לָהֶם אֶת הַמִּצְוָה, לְקַיֵּם בָּהֶם וּרְשָׁעִים בַּזִּזְשֵׁךְ יִדְמוּ. אֲבָל לְבַעֲלֵי תוֹרָה אֵין לָהּ כִּבְיָה עוֹלָמִית בָּהֶם, שֶׁמְּאִירִים לָהּ בְּכַמָּה סוּדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁאוֹר נִקְרָא רָ"ז. וּמִצְוֹת הַתּוֹרָה שֶׁמְּקַיְּמִים אוֹתָן זַזְכָמִים, זוֹ תוֹרָה לְגַבֵּיהֶם, לַיְלָה וְיוֹמָם לֹא תִכְבֶּה עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁמְּקַיְּמִים בָּהּ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה.

וְהָעָשָׁן שֶׁעוֹלֶה מִפִּיהֶם בְּדִבְרֵי תוֹרָה, הוּא עָשָׁן הַמַּעֲרָכָה שֶׁמְּסַדְּרִים אוֹתָהּ וְעוֹרְכִים אוֹתָהּ לְבַעְלָהּ, כְּמוֹ (במדבר ז) בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד. וּבָעָשָׁן הַמַּעֲרָכָה וּבָעָנָן הַקְּטֹרֶת, שֶׁהַתּוֹרָה הוּא הָעָשָׁן שֶׁלָּהּ, יִתְעוֹרֵר מֵהַלֵּב לַזִּזְכָמָה, שֶׁהוּא כְּמוֹ מִזִּז, כְּמוֹ הָעָנָן. שֶׁהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָעָנָן הִיא מֵהַלֵּב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, וְאַזַּר כָּךְ – וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

כָּךְ יִתְעוֹרֵר עָשָׁן מִבִּינָה, שֶׁהִיא בַּלֵּב, שֶׁבֵּאֲרוּהָ אֶצְלוֹ, הַלֵּב מֵבִין, וְעוֹלֶה לַזִּזְכָמָה שֶׁהִיא (בַּמִּזִּז) כְּמוֹ מִזִּז. (וּמָה) וּמִי הָעָשָׁן? (דַּעַת) זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, דַּעַת, לֵב מֵבִין דַּעַת.

אַזַּר שֶׁיּוֹרֵד עָשָׁן, זַזְכָמָה לְבִינָה, שֶׁהֵם זֶה לִשְׁמֹאל וְזֶה לִימִין. הוּא יוֹרֵד מָלֵא מֵאַבָּא וְאִמָּא, מָלֵא י"ה, לִשְׁרֹף עֵצִים שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי זַזְכָמִים, מִצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּזִּים, שֶׁהֵם אֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף, שֶׁשָּׁם ה' הָעֵצִים וַדַּאי, לִשְׁרֹף אוֹתָם בְּשַׁלְהֶבֶת הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הֲלֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. בְּשַׁלְהֶבֶת נֵר

שֶׁל מִצְוָה בְּאַהֲבָה.

מִצְוָה לְהַקְרִיב בְּכָל יוֹם תְּמִידִים וְאַזְהָרָיו לְהַדְלִיק אֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. וְאַזְהָרָיו תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, וְאַזְהָרָיו הָרְכַּן נֶדֶר אוֹ נְדָבָה. תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, כָּל אֵלּוּ תְּמִידִים, הֵם מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת לָהֶם נָזוּת. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַסְּפָירוֹת כֻּלָּן אָזוּת, מִכָּל מָקוֹם כָּל סְפָירָה וּסְפָירָה מִמֶּנָּה עַל שַׁבָּתוֹת וְזְמַנִּים וְיָמִים טוֹבִים, וְאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בְּאוֹתוֹ זְמַן, כָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלָלוֹת בָּהּ, וְכֻלָּן נִקְרָאוֹת עַל שֵׁם אוֹתָהּ מִדָּה; בְּוֶסֶד וְזֶסְדִים, בִּגְבוּרָה גְּבוּרוֹת, וְכָךְ בְּכָל מִדָּה.

וְיֵשׁ הַשְׁבָּתַת מְלָאכָה, כְּמוֹ שׁוֹר שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֹל, וַזְמוֹר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַשָּׂא. בֵּין עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, כְּמוֹ תְּפִלִּין, בֵּין עֹל מַלְכוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם בַּיָּמִים הַלָּלוּ יֵשׁ לָהֶם הַשְׁבָּתַת מְלָאכָה וּמְנוּחָה. מִי שֶׁלֹּא מִתְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, יֵשׁ לוֹ עֹל מַלְכוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּמִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, יֵשׁ לוֹ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, שֶׁהִיא ה׳ אַזְהָרָתָהּ, שֶׁנִּקְרֵאת מַלְכוּת שָׁמַיִם.

עַל מִצְוֹת הִיא וַדַּאי, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ נִבְרְאוּ כָּל הַבְּרִיוֹת שֶׁל שָׁמַיִם וָאָרֶץ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. בְּה׳ בְּרָאָם. וּכְשֶׁיָּבֹא שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, יוֹרֶדֶת בִּינָה, שֶׁהִיא יה״ו, עַל ה׳, שֶׁהִיא מַלְכוּת שָׁמַיִם נְשָׁמָה יְתֵרָה, וְהוּא (שמות לב) זְרוּת עַל הַלַּוּזוֹת. אָנֹכִי בֵּיצִיאַת מִצְרַיִם, וּפוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ עַל הַבַּת וְעַל הַמְזָנוֹת שֶׁלָּהּ, וְיֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה. וְנֶאֱמַר בְּמַרְכְּבוֹתָיו שֶׁל סָמָא״ל וְנָזוּשׁ, (דברים כוז) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה׳ נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ. אוֹת תְּפִלִּין וְאוֹת שַׁבָּת וְאוֹת יָמִים טוֹבִים וְאוֹת בְּרִית – כֻּלָּם שְׁקוּלִים.

וְיֵשׁ אוֹת שֶׁל שַׁדַּ״י, שֶׁהוּא מִטַּטְרוֹ״ן עֶבֶד, וְכַמָּה עֲבָדִים תְּלוּיִים מִמֶּנּוּ, שֶׁמִּמֶּנָּה עַל אֵלּוּ שִׁעוּשִׁים מִצְוֹת עַל מִנָּת לְקַבֵּל פְּרָס. מִטַּטְרוֹ״ן וְהַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ מְמֻנִּים עֲלֵיהֶם. בִּשְׁבִילָם נֶאֱמַר, לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַזְמוֹרְךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ.

אֲבָל אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים מִצְוֹות שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס, הֵם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, וְהֵם הַכְּתָרִים וְהַתָּגִים עַל רָאשֵׁי הָעֲבָדִים בִּימוֹת הַזּוֹל, וּבְשִׁבְילָם נֶאֱמַר וְרֹאשְׁתַּמֵּשׁ בְּתָגָא וְזַלָּף, וְהַזָּהַר הַקָּרֵב אֲלֵיהֶם יוּמַת. שֶׁנִּקְרָאִים שַׁבָּתוֹת אֶל הָעֲבָדִים.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים. אִם כְּבָנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. אִם כַּעֲבָדִים, כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, וְלֹא שְׁאָר הָאֻמּוֹת. אֲבָל אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁאֵין מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹות וְאֵין עֲלֵיהֶם עֹל תּוֹרָה וְעֹל תְּפִלִּין וּשְׁאָר מִצְוֹות, הֵם עֲבָדִים לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם וּמִשְׁתַּעְבְּדִים בָּהֶם, כְּמוֹ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם.

וְאִם שׁוֹמְרִים שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, נֶאֱמַר בָּהֶם וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ. וְיִתְקַיֵּם בָּהֶם, לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמוֹרֶךָ, זְמוֹר בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹות, וְיִנָּפֵשׁ בֶּן אֲמָתְךָ וּבְהֵמְתֶּךָ, עַם הָאָרֶץ נִקְרָא בְּהֵמָה. וְאַזָּר שֶׁיַּכְנִיס אֶת עַצְמוֹ תַּחַת אָדָם בַּתּוֹרָה, יִתְקַיֵּם בּוֹ אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. אִם הוּא כְּמוֹ סוּס שֶׁרוֹכֵב עָלָיו אֲדוֹנוֹ, וְסוֹבֵל אוֹתוֹ, וְלֹא בוֹעֵט בַּאֲדוֹנוֹ.

וּמַהוּ הַסֵּבֶל שֶׁעַם הָאָרֶץ לְתַלְמִיד חָכָם? מִשּׁוּם שֶׁתַּלְמִיד חָכָם כְּמוֹ יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא צָרִיךְ, שֶׁאֵין לוֹ מִשָּׁלוֹ. וְאִם עַם הָאָרֶץ סוֹבֵל אוֹתוֹ בְּמָמוֹנוֹ וְנוֹהֵג בּוֹ כְּפִי רְצוֹנוֹ לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ וּלְהִתְנַהֵג בַּמִּצְוֹות כְּפִי רְצוֹנוֹ, יִתְקַיֵּם בּוֹ – אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. יוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ מִשּׁוֹד וּמִגְּזֵלָה, יוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו וְיִשְׁזֹּט אוֹתוֹ בְּסַכִּינוֹ הַמָּגוּמָה. וְכָל מִי שֶׁנִּשְׁזַט בְּסַכִּין מָגוּמָה, הוּא נְבֵלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ, שֶׁהוּא סְמָאֵ"ל.

וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם נִקְרֵאת שַׁבָּת הַמַּלְכָּה, נֶפֶשׁ יְתֵרָה שֶׁל שַׁבָּת, וְהָעֹנֶג שָׁלָה נְשָׁמַת זַיִן וְרוּחַ שִׂכְלִי. וְהֵם נְשָׁמָה יְתֵרָה, רוּחַ יְתֵרָה, עַל נְשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ, שֶׁהֵם עֲבָדִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּגּוּף שֶׁל יְמוֹת הַזּוֹל. נְשָׁמָה יְתֵרָה, נִשְׁמַת כָּל זַיִן, כֶּתֶר רֹאשׁ צַדִּיק, שֶׁהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת. וּבִנְשָׁמָה הַיְתֵרָה הַזּוֹ תִּתְהַלֵּל יָהּ, שֶׁהֵם אַבָּא וְאִמָּא, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ,

מִשּׁוּם שֶׁהִיא מֻרְכָּבָה לְעִלַּת הָעֹלוֹת, שֶׁהוּא מְכֻסֶּה וְלֹא שׁוֹלְטֶת עָלָיו הָעַיִן, וּמִשּׁוּם כָּךְ עַיִן לֹא רָאֲתָה.

רוּזַז יְתֵרָה, הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן מִבֵּין אַבָּא וְאִמָּא, וּמַהֲלָכוֹ וְזַמֵּשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וּמַגִּיעַ לַשִּׁשִּׁי שֶׁהוּא צַדִּיק לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ יְתֵרָה, מַלְכוּת.

הַנְּשָׁמָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בִּימוֹת הַזּוֹל עַל עֶבֶד ה׳ הִיא מִכְסֵא הַכָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַנְּשָׁמוֹת גְּוִורוֹת מִתַּוַּזַּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְרוּזַז שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בִּימוֹת הַזּוֹל עַל עֶבֶד ה׳, הִיא מֵעֶבֶד הַמֶּלֶךְ מִטַּטְרוֹ״ן, כּוֹלֵל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְהִיא שִׁשִּׁי מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בִּימוֹת הַזּוֹל הִיא מִכִּסֵּא דִּין, סַנְדַּלְפוֹ״ן, תִּכְלֶת שֶׁבַּצִּיצִית, כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר. אֲבָל בַּת הַמֶּלֶךְ, בְּפָסַוז, הִיא נֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִית, לֵיל שִׁמּוּרִים, מַצָּה שְׁמוּרָה, וְרוּזַז שְׁמוּר כְּנֶגְדָּהּ הִיא יוֹם טוֹב, וְהִיא יוֹם שַׁבָּת, זָכוֹר וְשָׁמוֹר, מִשּׁוּם שֶׁהִיא אֲצִילוּת מִמַּלְכוּת.

וְכָךְ תַּלְמִידֵי זַכַּאי, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, נִקְרְאוּ שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, וְאֵין לָהֶם מִשָּׁלָהֶם, שֶׁאֵינָם בַּעֲלֵי מְלָאכָה כְּמוֹ שְׁאָר הָעֲבָדִים בְּנֵי הַזּוֹלִין. שְׁכָרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא לְעַנֵּג אוֹתָם בְּכָל מִינֵי מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, וּלְכַבְּדָם בִּלְבוּשִׁים יָפִים כְּמוֹ שֶׁשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ, כַּבְּדֵהוּ בִּכְסוּת נְקִיָּה. כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה אָדָם לְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת לָהֶם.

וּמִי שֶׁמְּוַזֵּל שַׁבָּת זַיִב סְקִילָה. וְכֵן מִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר זוֹלֵף. וְכָךְ מִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִי שֶׁשּׁוֹנֶה הֲלָכוֹת, שֶׁמְּוַזֵּל אֶת תּוֹרָתוֹ. וְכָל שֶׁכֵּן הַמְבַזֶּה אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ מְבַזֶּה שַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדוֹת. וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַמְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת, כְּאִלּוּ כּוֹפֵר בָּעִקָּר.

וּכְמוֹ שֶׁכָּל כְּלֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּקְרְאוּ קֹדֶשׁ, כָּךְ כָּל אוֹתָם שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים תַּלְמִידֵי זַכַּאי נִקְרָאִים קְדֵשׁ. וְתַלְמִידֵי רַב, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד אֵיבְרֵי הַגּוּף, נִקְרְאוּ קְדֵשׁ קְדָשִׁים. וְסוֹד הַדָּבָר רָמוּז בָּהֶם, (שמות כו) וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וּמִטַּטְרוֹ״ן, אַתָּה וּמַזָּנוֹתֶיךָ, צְרִיכִים

לְהַקְרִיבָם קָרְבָּן לִפָנַי ה׳ בְּכָל לַיְלָה.

עֲשִׂיָּה, לְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, זוֹ קַבָּלַת יִסּוּרִים שֶׁל עֲנִיּוּת לְתַלְמִיד זַכְּמִים, שֶׁהוּא מָוֶת לְגוּף הַבְּהֵמוּת. שֶׁמְּזוֹן הַתּוֹרָה הוּא מָזוֹן שֶׁל הַנְּשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִיִּים, שֶׁהֵם כֹּהֵן לֵוִי וְיִשְׂרָאֵל. הַכֹּהֵן בּוֹ י׳, זְכוּתָה וַדַּאי. הַלֵּוִי בּוֹ ה׳, תְּבוּנָה. יִשְׂרָאֵל בּוֹ דַּעַת, וְזוֹ ו׳. נֶפֶשׁ יְתֵרָה, ה׳ אַזְרוּנָה, רמ״ז מִצְוֹת עֲשֵׂה וּשׁס״ה לֹא תַעֲשֶׂה. וְתוֹרָה זוֹ אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם. וְזֶה כּוֹלֵל אֶת הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ יו״ד ה״א וָא״ו ה״א. זוֹהִי הַתּוֹרָה מָזוֹן לָאָדָם בְּאַרְבַּע הַפָּנִים שֶׁלּוֹ. מְזוֹן הַבְּהֵמוּת לֶחֶם וְיַיִן וּבָשָׂר וְכָל מִינֵי פֵּרוֹת, (קֹהֶלֶת ו) זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים.

וְצָרִיךְ אָדָם לְהַקְרִיב בְּכָל לַיְלָה קָרְבַּן נֶפֶשׁ וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁל בְּהֵמוּת לִפָנַי ה׳, וְיִתְוַדֶּה בְּכַמָּה מִינֵי וּדּוּיִים, וְיַעֲלֶה אוֹתָם בְּמִזְבַּח בְּרִית קָרְבָּן לִפָנַי ה׳. לְהוֹצִיא אוֹתָם בִּקְרִיאַת שְׁמַע (בְּלֵב אֶחָד) לִפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹצִיא אֶת רוּחַ שֶׁדּוֹפֶקֶת בְּעוֹרְקֵי הַלֵּב. הַנֶּפֶשׁ, יְכַוֵּן בְּשֵׂרָפָתָהּ וּבְשִׁחוּטָתָהּ וּבִנְחִירָתָהּ, שֶׁהָיוּ הַכֹּהֲנִים נוֹחֲרִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל. וְהַיְנוּ חֲנָנָק. וּשְׁלֹשׁ הַמִּיתוֹת הַלָּלוּ הָיוּ כְּמוֹ מָרָה אֲדֻמָּה, יֵרָקָה וּשְׁזוּרָה, שֶׁהֵם בַּכָּבֵד, בַּמָּרָה וּבַטְּחוֹל, וְהֵם כִּשְׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הָאֲגוּז.

וְקֹדֶם לָכֵן יְתַקֵּן מִזְבַּח אֲבָנִים, וְיכַוֵּן לַעֲשׂוֹת סְקִילָה מִמָּרָה הַלְּבָנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בְּכַנְפֵי רֵאָה בְּאוֹתָן סְרָכוֹת שֶׁאוֹתָן הַבְּהֵמוֹת תְּפוּסוֹת שָׁם. וְיוֹרֶדֶת אֵשׁ תְּכֵלֶת וּמְכַלָּה אוֹתָם, וְיִהְיוּ הַזִּיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת וְהָעוֹפוֹת טְהוֹרִים לְקָרֵב לַה׳ וּלְהַשְׂרוֹת שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בָּהֶם, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים. וְיִהְיוּ כְּמוֹ סוּס שֶׁאֲדוֹנוֹ רוֹכֵב עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זוהר בקוק ג) כִּי תִרְכַּב עַל סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן – אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה׳.

וְהַתַּלְמִיד זָכָם שֶׁקּוֹל לְכָל בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, וְכָךְ צָרִיךְ לִשְׁקֹל עַצְמוֹ מִצַּדָּה שֶׁל הַתּוֹרָה, וּמִצַּד הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף צָרִיךְ לִשְׁקֹל לְעַצְמוֹ לְכָל עַמֵּי הָאָרֶץ,

כְּמוֹ שֶׁבָּאָרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בּוֹ. וְיִכֵּוֵן בְּנַפְשׁוֹ וּבְרוּחוֹ וּבְנִשְׁמָתוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם קְרָבָנוֹת עִם כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף מַזָּשָׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה. וּבָזֶה, אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה׳. קָמוּ כָּל הַתַּנָּאִים וְהָאָמוֹרָאִים אֵלָיו, וְאָמְרוּ כֻּלָּם בְּקוֹל אֶזְדּ: אַתָּה הוּא הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁיֵּשׁ לְךָ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל זֶה, שֶׁאַתָּה שָׁקוֹל לְכָל יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ שָׁלַט אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּינֵיהֶם. (ע״כ הרעיא מהימנא).

תּוֹסָפְתָּא

זֹאת תּוֹרָה הָעֹלָה. אָמַר רַבִּי זְזֵיָא, אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאַרְנוּ בַּגָּוֶן הַזֶּה: זֹאת תּוֹרַת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הָעֹלָה – זוֹ מַזָּשָׁבָה רָעָה, שֶׁעוֹלָה עַל רְצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם לַהֲסִיטוֹ מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת. הִיא הָעֹלָה – הִיא הִיא שֶׁעוֹלָה לְהַסְטִין עַל הָאָדָם, וְרוֹצָה לִשְׂרֹף אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן לוֹ מָקוֹם לְהַשְׁטִין. וְלָכֵן, עַל הַמּוּקְדָה כָּל הַלַּיְלָה. מִי הַלַּיְלָה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא זֹאת, לְטַהֵר אֶת הָאָדָם מֵאוֹתוֹ רָצוֹן.

עַל מוּקְדָה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּהֱרַ דִּינוּר הוּא מָקוֹם לִשְׂרֹף אֶת כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, שֶׁהֲרֵי מַכְנִיסִים אוֹתָם לְאוֹתָהּ אֵשׁ בּוֹעֶרֶת וּמַעֲבִירִים אֶת שִׁלִּיטָתָם מִן הָעוֹלָם. וּכְדֵי שֶׁלֹּא תִּשְׁלֹט, (צָרִיךְ) עַל מוּקְדָה כָּל הַלַּיְלָה, וְתִכְנַע וְלֹא תִּשְׁלֹט. (ע״כ תוספתא).

כָּתוּב (מלכים–א יט) וְהִנֵּה ה׳ עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְזָזָק וְגוֹ׳. רוּחַ גְּדוֹלָה שֶׁאָמַרְנוּ, וְכָתוּב לֹא בָרוּחַ ה׳. וְאַזַּר הָרוּחַ רַעַשׁ, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַזַּרֵי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל. הֲרֵי רַעַשׁ אַזַּר הָרוּחַ. וְאַזַּר הָרַעַשׁ אֵשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) נְהַר דִּינוּר יוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ מִלְפָנָיו וְגוֹ׳.

רַבִּי יְצָזָק אָמַר, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת הַזַּזִּיוֹת מַרְאֵיהֶם כְּנַזְלֵי אֵשׁ בְּעָרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַזַּזִּיוֹת וְנֹגַהּ לָאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ יוֹצֵא בָּרָק. וְאַזַּר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה, הַקּוֹל הַזֶּה קוֹל אַזַּרוֹן, שֶׁהוּא

דְּמָמָה דַּקָּה, שֶׁאֵין לָהּ דָּבָר פָּרָט מִשֶּׁלָּהּ, אֶלָּא הִיא דּוֹמֶמֶת מֵעַצְמָהּ. וּכְשֶׁמִּתְכַּנְּסִים עָלֶיהָ, הִיא נִשְׁמַעַת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכֻלָּם מִזְּדַעְזְעִים מִמֶּנָּה. דְּמָמָה דַּקָּה, לָמָּה הִיא דַּקָּה? מִשּׁוּם (שֶׁהִיא) (שֶׁבָּאָה) הַקְּטַנָּה מִכֻּלָּן.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה – זֶה אִשּׁוֹ שֶׁל יִצְחָק, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים, וַהֲיֵנוּ אֵשׁ תָּמִיד, שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד. וְהָעֵצִים – אֵלּוּ הָעֵצִים שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר.

שָׁנִינוּ, מֵהָאֵשׁ שֶׁל יִצְחָק שׁוֹפָעַ וּמַגִּיעַ לַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה, וְיוֹצֵאת גַּזֶּלֶת אַזַּת לְצַד מִזְרָח, וְגַזֶּלֶת אַזֶּרֶת לְצַד מַעֲרָב, וְגַזֶּלֶת אַזַּת לְצַד צָפוֹן, וְגַזֶּלֶת אַזַּת לְצַד דָּרוֹם, לְאַרְבַּע קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ, וְהַכֹּהֵן מְסוֹבֵב אוֹתָהּ לְאַרְבַּע קְרָנוֹת.

בַּמִּזְבֵּחַ (בַּמִּזְרָח) יֵשׁ כֶּבֶשׁ אָזֻד בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, וְהַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה מַגִּיעָה וְיוֹרֶדֶת לַתְּהוֹם הָעֶלְיוֹן, מִתּוֹךְ שֵׁשׁ אַזַּת. וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹתָן הַגַּזָּלִים מַגִּיעוֹת לְאַרְבַּע הַקְּרָנוֹת, רוּזַ אַזַּת מִתְעוֹרֶרֶת וְיוֹרֶדֶת לְאוֹתוֹ הַתְּהוֹם הָעֶלְיוֹן.

וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם יֵשׁ צְבָאוֹת צְבָאוֹת שָׁאוֹמְרִים קָדוֹשׁ בְּקוֹל גָּדוֹל עֶלְיוֹן. וּמִצַּד אַזֵּר אוֹמְרִים קָדוֹשׁ בְּקוֹל נְעִימוּת עֶלְיוֹנָה. וּמִצַּד אַזֵּר צְבָאוֹת אֲזֵרִים שֶׁאוֹמְרִים קָדוֹשׁ. וְכֵן לְאַרְבַּע הַקְּרָנוֹת. שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רְבָבוֹת צְבָאוֹת בְּכָל קֶרֶן נִמְצָאִים, וַעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אָזֻד, וְכֻלָּם לְבוּשִׁים אֵפוֹד, וְעוֹמְדִים לְסַדֵּר עֲבוֹדַת הַמִּזְבֵּחַ כְּנֶגֶד הַתַּזְוִתוֹנִים.

בְּמָקוֹם אַזֵּר נִמְצָאִים גַּלֵּי הַיָּם שֶׁנּוֹהֲמִים וְיוֹרְדִים בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, וְשָׁם צְבָאוֹת שֶׁאוֹמְרִים בְּקוֹל נְעִימוּת, בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ. וְכֻלָּם מְשַׁבְּזִים בְּשִׁירָה וְלֹא שׁוֹקְטִים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְכֻלָּם מְסַדְּרִים שֶׁבַז בְּקוֹל נְעִימוּת.

בְּמָקוֹם אַזֵּר נִמְצָאִים צְבָאוֹת צְבָאוֹת, עוֹמְדִים בְּפַזַּד, בְּזִיעַ, בְּרָתַת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזקאל א) וְנַגַּהּ לָהֶם וְיִרְאָה לָהֶם. (וְגַבַּהּ לָהֶם וְיִרְאָה לָהֶם). וְכֻלָּם מִסְתַּכְּלִים אֶל אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ שֶׁלְּמַעְלָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעָה הָאֵשׁ שֶׁל יִצְחָק עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, כַּמָּה זִיקִים עוֹלִים

וְיוֹרְדִים לְכָל עֵבֶר, וְלוֹהֲטִים מֵהֶם כַּמָּה תַּקִּיפִים בַּעֲלֵי כוֹזֵז, גִּבּוֹרִים שֶׁל הָעוֹלָם. וְאִלְמָלֵא שֶׁהַכֹּהֵן עוֹמֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ וּמְסַדֵּר עֲצִים, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד לִפָּנֵיהֶם. מֵאֵלֶּה הַגָּזָלִים וְהַזֵּיקִים שֶׁיּוֹצְאִים, לוֹהֲטִים גַּבֵּיהֶם שֶׁל אוֹתָן זַיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּדְמוּת חַזִּיּוֹת מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בָּעֳרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים.

מִצַּד יָמִין שֶׁל אוֹתָן חַזִּיּוֹת מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחַת מִלְמַעְלָה, נוֹשֶׁבֶת וְיוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתָהּ הָאֵשׁ, וּמִתְלַהֶטֶת וּמִתְבַּשֶּׁמֶת, וְלוֹהֶטֶת, וְשׁוֹכֶכֶת בְּזִיו יָקָר, וּמְאִירָה לְכַמָּה צְבָאוֹת שֶׁעוֹמְדִים בְּצַד יָמִין. וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחֶרֶת זֻוָּקָה בְּשַׁבֶּרֶת סְלָעִים וְנוֹשֶׁבֶת (וְיוֹשֶׁבֶת) בְּאוֹתָהּ הָאֵשׁ וּמִתְזַוֶּקֶת וּמִתְגַּבֶּרֶת. וְאָז מִתְלַבֶּשֶׁת מִמֶּנָּה אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁמִּצַּד שְׂמֹאל, וּמְאִירָה (וְלוֹהֶטֶת) לְכַמָּה צְבָאוֹת שֶׁעוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ צַד, וְכֵן לְאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים, לְאַרְבַּע מַחֲנוֹת. וְכֻלָּם מִתְבַּשְּׂמִים בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן עוֹלֶה עַל הַמִּזְבֵּחַ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת הֵם לְמַטָּה, וּשְׁנַיִם לְמַעְלָה, אֶחָד פָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, שֶׁנִּקְרֶבֶת בּוֹ הַקְּטֹרֶת הַפָּנִימִית וְדַקָּה, קְשֶׁר הָאֱמוּנָה, וְהַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן מֵהַכֹּל קוֹשֵׁר (מַקְטִיר) אֶת הַקְּטֹרֶת הַזּוֹ בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, וְזֶה נִקְרָא מִזְבַּח הַזָּהָב. וּמִכָּאן נִקְטָר וְנִקְשָׁר קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה בְּקֶשֶׁר אֶחָד. וּמִזְבֵּחַ אֶחָד אַחֵר שֶׁנִּקְרָא מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, וְזֶהוּ בַּזּוּיִן, (גְּדוֹל עֶלְיוֹן) וּמִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל מַקְרִיב עָלָיו קָרְבָּן נִיזּוֹנִין לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּלְמַטָּה – מִזְבַּח הַזָּהָב וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, בָּזֶה קְטֹרֶת, וּבָזֶה זְלָבִים וְאֵמוּרִים.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (משלי כו) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. וְלֹא כָּתוּב שֶׁמֶן וַזְלָבִים וְאֵמוּרִים יְשַׂמַּח, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם הִתְבַּשְּׂמוּת שֶׁל הָרֹגֶז וְהַדִּין. אֲבָל שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת הֵם שִׂמְחַת הַכֹּל, וְלֹא מִצַּד הָרֹגֶז וְהַדִּין. וְהַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה שֶׁהוּא פָּנִימִי שֶׁל קְטֹרֶת (שֶׁהֵם פָּנִימִיוּת הַקְּטֹרֶת) דַּקָּה, בְּדַקּוּת שֶׁל הַכֹּל, בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, נִקְרָא קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה, וּמְשׁוּם שֶׁהוּא הַמִּזְבֵּחַ הַפָּנִימִי שֶׁנִּקְשָׁר בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה.

מִזְבֵּחַ אֲזַי נִקְרָא מִזְבֵּחַ הַזִּיצוֹן, וְהַפָּנִימִי נִקְרָא מִזְבֵּחַ ה׳. הָאַזַּר נִקְרָא מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳ קָטֹן מֵהָכִיל וְגוֹ׳. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר מִכָּאן, (דברים לג) וְכָלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ, שְׁנַיִם. וְכָתוּב עַל מִזְבְּחוֹתַי לְרָצוֹן.

רַבִּי אַבָּא (אָוְזָא) אָמַר, כָּתוּב (שמות יז) וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וְגוֹ׳, כְּנֶגֶד אוֹתוֹ פָּנִימִי בָּנָה אֶת זֶה, וְעַל זֶה נִקְרָא ה׳ נִסִּי. מַה זֶּה נִסִּי? שֶׁרָשַׁם אֶת הָרֹשֶׁם שֶׁל אוֹת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ. שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעֲתִידִין לְהַעֲבִיר אֶת הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה מִיִּשְׂרָאֵל, הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה עָמַד כְּנֶגְדּוֹ לִנְקֹם אוֹתָהּ נְקִמַת אוֹת הַבְּרִית, וְלָכֵן נִקְרָא (ויקרא כו) זֹרֵב נֹקֵמֶת נְקַם בְּרִית. וְזוֹ הִתְקִינָה לְיִשְׂרָאֵל רֹשֶׁם קָדוֹשׁ. וּמֹשֶׁה בָּנָה כְּנֶגְדָּהּ מִזְבֵּחַ, וְקָרָא לוֹ ה׳ נִסִּי, וְזֶהוּ מִזְבֵּחַ הַפָּנִימִי, (מלכים–א יט) קוֹל דְּמָמָה דַקָּה.

וְעַל כֵּן, אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ וְגוֹ׳, אֵשׁ שֶׁנִּמְצֵאת תָּמִיד. וּמִי הִיא? הָאֵשׁ שֶׁל יְצוּנִק. וְאָז הַשֵּׁם הַזֶּה – אֲדנ״י. וּכְשֶׁיִּסַּדֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן אוֹתָם עֵצִים, הוּא מִתְבַּשֵּׁם בַּשֵּׁם, וְקוֹרְאִים לוֹ בְּשֵׁם הָרַוָּזִמִים – יְיָ, וְקוֹרְאִים לָהּ בַּשֵּׁם הַזֶּה. וְלִפָּעָמִים עוֹמֶדֶת כְּמוֹ זֶה, וְלִפָּעָמִים עוֹמֶדֶת כְּמוֹ זֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, שְׁנַיִם הָיוּ, וְהַפָּנִימִי עוֹמֵד עַל אוֹתוֹ אָוְזָד שֶׁבַּזּוּץ, וּמִמֶּנּוּ נָזוּן, וְנִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה.

זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן. רַבִּי זְוְקִיָּה פָּתַח, (תהלים קמה) צַדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו וְזָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו. צַדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו, הֲרֵי שָׁנִינוּ, כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם שֶׁלֹּא יִסְטוּ מִדַּרְכָּם הַזּוּטָה, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם הַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא וְעוֹמֵד עַל הַדִּין.

וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר מִזַּטָּאָיו, שֶׁלֹּא יֵדַע אֶת הַזְּמַן שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו. יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ – הַדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו. יוֹצֵא מִבֵּיתוֹ הַזּוּטָה – הַדִּין שׁוֹרֶה עָלָיו, וְלֹא יֵדַע אִם יָשׁוּב לְבֵיתוֹ וְאִם לֹא. יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ – עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁהֲרֵי הַדִּין יוֹצֵא כְּנֶגְדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַקְדִּים וּלְבַקֵּשׁ רַוָּזִמִים מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ כְּדֵי שֶׁיִּנָּצֵל מִן הַדִּין בְּשָׁעָה שֶׁהוּא

שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם שׁוֹרֶה הַדִּין בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶל זֵעֵם בְּכָל יוֹם.

עַתָּה יֵשׁ לוֹמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ, וְהִתְעוֹרְרוּ הַזְּבֵרִים, אֶל בְּכָל מָקוֹם וֶזֶסֶד הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) הָאֵל הַגָּדֹל, וְזֶה אוֹר שֶׁל זְכוּתָה עֶלְיוֹנָה, וְאַתָּה אָמַרְתָּ וְאֶל זֵעֵם בְּכָל יוֹם. עַוֵּב הַפָּסוּק כָּל אֵלּוּ הַשְּׁמוֹת וְאָזוֹז בָּזֶה. אִם כֵּן, לֹא עוֹמְדִים הַזְּכָרִים. וְעוֹד, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ט) אֶל גִּבּוֹר, אוֹ שֶׁנַּעֲמִיד אוֹתוֹ בְּדִין, אוֹ שֶׁנַּעֲמִיד אוֹתוֹ בְּרַחֲמִים.

אֶלָּא כָּךְ שָׁמַעְנוּ, הָרְשָׁעִים מְהַפְּכִים רַחֲמִים לְדִין. שֶׁאֵין לְךָ בְּכָל אֵלּוּ כְּתָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא כְלוּלִים רַחֲמִים בְּדִין, וְדִין בְּרַחֲמִים. וְרְשָׁעִים מְהַפְּכִים רַחֲמִים לְדִין.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, טוֹב בָּזֶה שֶׁכָּתוּב אֵל גִּבּוֹר, אֶלָּא אֵל זֵעֵם בְּכָל יוֹם מַהוּ? שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וָיוֹם עוֹמֵד בְּדִין, בֵּין שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם זַכָּאִים, בֵּין שֶׁלֹּא זַכָּאִים. לֹא הָיָה בְיָדוֹ. בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי אֵל זֵעֵם בְּכָל יוֹם, וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהָ הַזְּבֵרִים, לְעִתִּים הוּא דִּין וּלְעִתִּים הוּא רַחֲמִים. אִם זוֹכִים בְּנֵי הָעוֹלָם, הֲרֵי אֵל עוֹמֵד, וְהוּא וֶזֶסֶד. וְאִם לֹא זוֹכִים, הֲרֵי אֵל עוֹמֵד, וְנִקְרָא גִּבּוֹר, וְעַל זֶה עוֹמֵד בְּכָל יוֹם.

אֲבָל דָּבָר נֶאֱה הוּא, אֵל בְּכָל מָקוֹם זֶהוּ אוֹר (רב) הַזְּכוּתָה הָעֶלְיוֹנָה, וְעוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ בְּכָל יוֹם, שֶׁכָּתוּב (תהלים נ) וֶזֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִלְמָלֵא שֶׁאֵל הַזֶּה מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת מִלְּפָנֵי הַדִּינִים הַקָּשִׁים שֶׁמִּתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם בְּכָל יוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אַבְרָהָם עוֹמְדִים, וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, כָּל אוֹתָם הַדִּינִים שֶׁנִּמְצָאִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, הוּא דּוֹחֶה אוֹתָם הַחוּצָה וְלֹא עוֹמְדִים לְפָנָיו.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶל זֵעֵם בְּכָל יוֹם. נֶזֶעָם אוֹ זָעוּם בְּכָל יוֹם לֹא כָתוּב, אֶלָּא

זוֹעֵם. בְּכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁנִּמְצָא דִּין, הַזֶּה אוֹתָם הַזּוֹעֵם, וְהוּא עוֹמֵד וּמְבַשֵּׂם אֶת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ. וְאִלְמָלֵא זֶה, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד. וְלָכֵן הַכֹּל עוֹמֵד מִשּׁוּם אַבְרָהָם.

וְזֶה שֶׁכָּתוּב אֵל גִּבּוֹר. לֹא שֶׁהוּא גִּבּוֹר, אֶלָּא הַפָּסוּק הַזֶּה רָמַז הוּא שֶׁרוֹמֵז לָאָבוֹת, וְרָמַז הוּא שֶׁרוֹמֵז לָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכָּתוּב פָּלֵא יוֹעֵץ אֵל גִּבּוֹר אֲבִי עַד שַׂר שָׁלוֹם. פָּלֵא – זוֹ הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמַּפְלָאָה וּמְכַסֵּית מֵהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז) כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר. יוֹעֵץ – זֶהוּ נָהָר עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְלֹא פּוֹסֵק. וְזֶה יוֹעֵץ לַכֹּל וּמַשְׁקֶה אֶת הַכֹּל.

אֵל – זֶה אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ הָאֵל הַגָּדוֹל. גִּבּוֹר – זֶה יִצְחָק, שֶׁכָּתוּב הַגִּבּוֹר. אֲבִי עַד – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁאוֹוֵזוֹ בַּצַּד הַזֶּה וּבַצַּד הַזֶּה וְעוֹמֵד בְּקִיּוּם שָׁלֵם. שַׂר שָׁלוֹם – זֶה צַדִּיק, שֶׁהוּא הַשָּׁלוֹם שֶׁל הָעוֹלָם, שְׁלוֹם הַבַּיִת, שְׁלוֹם הַגְּבִירָה.

בָּאוּ רַבִּי זְוִקְיָה וְרַבִּי יְהוּדָה וְנָשְׁקוּ אֶת יָדוֹ. בָּכוּ וְאָמְרוּ: אַשְׁרֵי זֶלְקֵנוּ שֶׁשָּׂאַלְנוּ אֶת זֶה. אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁאַתָּה שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַה'. בֹּא רְאֵה, הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם גּוֹרְמִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִסְתַּלֵּק מִכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי טז) אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף. מִי הָאַלּוּף? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שֶׁהוּא אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַלּוּף נְעוּרַי אָתָּה. וְהֵם (הָרְשָׁעִים) מַפְרִידִים אֶת זֹאת מִזֶּה, שֶׁהִיא שְׁלוֹם הַבַּיִת, וְהֵם זְווּגֵי אֶזֶד.

בָּא אַהֲרֹן הַקָּדוֹשׁ וּבָנָיו, וְעַל יְדֵיהֶם נִקְרָבִים שְׁנֵיהֶם וּמְזַוְּגִים זֶה עִם זֹאת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. זֶה קָרְבַּן אַהֲרֹן וּבָנָיו. וְהֵם מְזַוְּגִים אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן בַּגְּבִירָה, וְעַל יְדֵיהֶם מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְנִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְנִמְצָא הַכֹּל אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא כָּתוּב זֹאת קָרְבָּן, לְקָרֵב זֹאת לִמְקוֹמָהּ? לֹא כָּךְ,

שֶׁהֲרֵי הַכֹּהֵן מְמַעֲלָה שׁוֹרָה לְהָבִיא אֶת הַזָּוּוּג לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָזֶה הַזֶּה לְזַוְּגוֹ עִם זֹאת וּלְקָרְבָם כְּאֶחָד, וְלָכֵן הַכֹּהֵן מַשְׁלִים אֶת הַקָּרְבָּן וּמְקָרֵב אֶת הַזָּוּוּג. אַשְׁרֵי זֶלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי זְזָיָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁא לִטְבֶרְיָה. אָמַר רַבִּי זְזָיָא, כָּתוּב (תהלים קלב) כִּי בָּחַר ה׳ בְּצִיּוֹן וְגוֹ׳. זֹאת מְנוּחָתִי וְגוֹ׳. לִפְעָמִים קוֹרְאִים אֶת זֶה כָּל הַזְּבֵרִים זָכָר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא (שֶׁצִּיּוֹן הוּא) רַזְמִים, וְכָאן הַכָּתוּב קוֹרֵא אוֹתוֹ נְקֵבָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ נִשְׁמַע לִי מֵהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, (אֲבָל) בְּשָׁעָה שֶׁהַזָּוּוּג מְזֻדָּוֵג כְּאֶחָד לְהַרְאוֹת שֶׁהַנְּקֵבָה נִכְלֶלֶת בּוֹ בִּכְלָל אֶחָד, הַנְּקֵבָה נִקְרֵאת בְּשֵׁם (הַזָּכָר), שֶׁהֲרֵי אָז נִמְצָאוֹת הַבְּרָכוֹת שֶׁל הַגְּבִירָה וְאֵין בָּהּ פְּרִישׁוּת כְּלָל, וְעַל כֵּן כָּתוּב לְמוֹשָׁב לוֹ. וְכָתוּב כִּי בָחַר ה׳ בְּצִיּוֹן, בְּצִיּוֹן בְּדִיּוּק, בְּאוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכוֹ שְׁשׁוֹרָה בּוֹ, וְלֹא כָּתוּב לְצִיּוֹן, וְהַכֹּל אֶחָד. בֵּין שֶׁקּוֹרֵא לָזֶה בְּשֵׁם שֶׁל זָכָר, וּבֵין שֶׁקּוֹרֵא לָזֶה בְּשֵׁם שֶׁל נְקֵבָה, הַכֹּל אֶחָד וְעוֹמְדִים בְּדַרְגָּה אַחַת.

(פָּתוּז רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר,) וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם פז) וּלְצִיּוֹן יֵאָמֵר אִישׁ וְאִישׁ יוּלַד בָּהּ. אֶחָד לְדִין, וְאֶחָד לְרַחֲמִים. כְּשֶׁמְּזֻדָּוְגִים כְּאֶחָד בְּזָוּוּג אֶחָד, אָז נִקְרָא צִיּוֹן, וְצִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם יְדוּעִים, וְנִמְצָא שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, כָּתוּב (ויקרא ב) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. מִי שֶׁמְּקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה, מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. וּמִי שֶׁמְּטַמֵּא אֶת עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה – נָאֶה, שֶׁהֲרֵי קְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ שׁוֹרָה עָלָיו, אֲבָל מְטַמְּאִים אוֹתוֹ מֵאֵיזֶה מָקוֹם? וְאִם תֹּאמַר מִלְּמַעְלָה, וְכִי טֻמְאָה שׁוֹרָה מִלְּמַעְלָה?

אָמַר רַבִּי זְזָיָא, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה. אִם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה בִּקְדֻשָּׁה, מִתְעוֹרֶרֶת קְדֻשָּׁה לְמַעְלָה, וּבָאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו וּמִתְקַדֵּשׁ בָּהּ. וְאִם הוּא מִטַּמֵּא לְמַטָּה, מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ טֻמְאָה מִלְּמַעְלָה, וּבָאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו וְנִטְמָא בָּהּ, שֶׁהֲרֵי הַדָּבָר תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה.

שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ טוֹב וָרַע, קְדֻשָּׁה וְטֻמְאָה, שֶׁאֵין לָהֶם עֵקֶר וְשֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה, וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה. מַה שֶּׁתָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה, בְּמַעֲשֶׂה מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה וְנַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה. וּמַה שֶּׁתָּלוּי בִּדְבָרִים, בִּדְבָרִים. כְּשֶׁנְּזַר בַּדָּבָר, מִתְעוֹרֵר כָּךְ לְמַעְלָה.

וְאִם תֹּאמַר, מָה הַדָּבָר מְעוֹרֵר? אֶלָּא כָּךְ כָּתוּב, (ישעיה נז) וְדַבֵּר דָּבָר. אוֹתוֹ הַדָּבָר מְעוֹרֵר דָּבָר אַוֵּר לְמַעְלָה שֶׁנִּקְרָא דָּבָר. (הושע א) דְּבַר ה׳ אֲשֶׁר הָיָה. (שמואל–א ג) וּדְבַר ה׳ הָיָה יָקָר. (תהלים לג) בִּדְבַר ה׳ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אוֹתוֹ הַדָּבָר עוֹלֶה וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים עַד שֶׁעוֹלֶה (שמותישב) בְּמְקוֹמוֹ וּמְעוֹרֵר אֶת מַה שֶּׁמְּעוֹרֵר, אִם טוֹב – טוֹב, וְאִם רַע – רַע. וְעַל זֶה כָּתוּב, (דברים כג) וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע.

וְאַרְבָּעָה מִינִים בַּלּוּלָב, וְהֵם שִׁבְעָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁשִּׁבְעָה מִינִים הֵם – לֹא כָךְ, אֶלָּא אַרְבָּעָה הֵם, וְהֵם נִפְרָדִים לִשְׁלֹשָׁה אֲזֻרִים, וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם מִתְעוֹרְרִים שִׁבְעָה אֲזֻרִים לְמַעְלָה לְהֵיטִיב אֶת הָעוֹלָם בְּכַמָּה צְדָדִים.

כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא בִּכְלָל, מִתְבָּרֶכֶת מִכָּל הַשִּׁשָּׁה, (וּלְהִתְבָּרֵךְ מֵאוֹתָם שִׁשָּׁה) וּמֵהַנָּזָל הָעָמוֹק שֶׁל הַמַּעְיָן שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְאֵינוֹ פּוֹסֵק אֶת מֵימָיו לְעוֹלָמִים שֶׁמַּשְׁפִּיעַ (מִלְהַשְׁפִּיעַ) עֲלֵיהֶם, וּמֵינִיק לַבַּת. שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁהִיא בַּת לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְלַתַּזְוֻתוֹן, הִיא מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם בַּהִתְעוֹרְרוּת הַזּוֹ. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם, כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְעַל כֵּן סוֹבְבִים אֶת הַמְּזֻבֵּזַ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְעוֹד, בַּהִתְעוֹרְרוּת הַזֹּאת מִתְבָּרְכִים כָּל הַשִּׁשָּׁה בְּמַיִם לֵהָנוֹת בּוֹ, וְכֻלָּם שׁוֹאֲבִים מֵהַמַּעְיָן שֶׁל הַיַּיִן (שֶׁל הַיָּם) (שֶׁל הַמַּיִם) (שֶׁל הַנָּזָל) הָעָמוֹק שֶׁל הַכֹּל לָרֶדֶת לָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ צְרִיכִים כֻּלָּם לַזִּוִּים וְלֹא יְבִישִׁים, לִמְשֹׁךְ בְּרָכוֹת לָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהָאִילָנוֹת הַלָּלוּ כֻּלָּם לַזִּוִּים תָּמִיד, וְהָעֲלִים שֶׁלָּהֶם נִמְצָאִים תָּמִיד, וּזְמַן הַשִּׁמְּוָזָה שֶׁלָּהֶם בַּזְּמַן הַזֶּה.

וְשָׁנִינוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ כִּוַּז שֶׁהֻפְקַד עַל הָאִילָנוֹת

הַלָּלוּ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֵלּוּ לֹא נוֹטֵל בְּרָכוֹת שֶׁל שִׁבְחָה לְמַעְלָה, אֶלָּא בַּזְּמַן הַזֶּה. וְהַשִּׁבְחָה שֶׁלָּהֶם כֻּלָּם לְמַעְלָה, וְשִׁבְחַת הָאֵילָנוֹת הַלָּלוּ לְמַטָּה, כֻּלָּם בַּזְּמַן הַזֶּה הוּא. וְהַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלָּהֶם בְּאוֹתָם קְדוּשֵׁי הַמֶּלֶךְ תְּלוּיִים. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹטְלִים אוֹתָם, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר בַּזְּמַן הַזֶּה, וְהָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ (לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת) לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת לָעוֹלָם.

כָּתוּב, (תהלים כט) קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶה אַבְרָהָם. קוֹל ה׳ בַּכֹּחַ – זֶה יִצְחָק. קוֹל ה׳ בֶּהָדָר – זֶה יַעֲקֹב. קוֹל ה׳ שֹׁבֵר אֲרָזִים – זֶה נָצַח. קוֹל ה׳ חוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ – זֶה הוֹד. קוֹל ה׳ יָחִיל מִדְבָּר – זֶה צַדִּיק. קוֹל ה׳ יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת – זֶה צָדָק. וְכֻלָּם גְּדֵלִים עַל הַיָּם (הַמַּיִם) וְנִשְׁקִים בַּמַּיִם כְּדֵי לְגַדֵּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וְכָל אֵלֶּה מְעוֹרְרִים בְּרָכוֹת לָעוֹלָם מֵאוֹתָהּ הַהַשְׁקָאָה שֶׁכֻּלָּם מַשְׁקִים.

בֹּא רְאֵה, שִׁבְעַת הַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ תְּלוּיִים בְּדִבּוּר הַפֶּה בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְעַכְשָׁיו אֵין תְּלוּיִים אֶלָּא בְּמַעֲשֶׂה, וְאָנוּ צְרִיכִים מַעֲשֶׂה, וְלֹא דִּבּוּר, מִשּׁוּם שֶׁבַּזְּמַן הַזֶּה מְבָרֵךְ אֶת כָּל הַשָּׁנָה.

בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁל הֶזְנֵג, הוּא סִיּוּם הַדִּין שֶׁל הָעוֹלָם, וְהַפָּתָקִים יוֹצְאִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְהַגְּבוּרוֹת מִתְעוֹרְרוֹת וּמִסְתַּיְּמוֹת בְּיוֹם הַזֶּה, וְעַרְבִי נַזָּל (תְּלוּיִים) בָּהֶם. וּצְרִיכִים לְעוֹרֵר גְּבוּרוֹת לַמַּיִם, וּלְהַקִּיף שֶׁבַע פָּעָמִים כְּדֵי לְרַוּוֹת אֶת הַמְּזֻבְזָג הַזֶּה מֵהַמַּיִם שֶׁל יִצְחָק, מִשּׁוּם שֶׁהַבְּאֵר הַזּוֹ שֶׁל יִצְחָק מִתְמַלֵּאת מַיִם, וּכְשֶׁמִּתְמַלֵּאת, כָּל הָעוֹלָם מִתְבָּרֵךְ בְּמַיִם.

וּבְיוֹם הַזֶּה צְרִיכִים גְּבוּרוֹת לַמַּיִם, וּלְסַיֵּם אוֹתָהּ אַזָּר כָּךְ, שֶׁהֲרֵי בְּיוֹם הַזֶּה מִסְתַּיֵּם הַדִּין, וּמִשּׁוּם כָּךְ צְרִיכִים לְזַבֵּט אוֹתָם בַּקַּרְקַע שֶׁלֹּא יִמָּצְאוּ, שֶׁהֲרֵי זֶהוּ יוֹם שֶׁל הִתְעוֹרְרוּת וְסִיּוּם. וְלָכֵן הִתְעוֹרְרוּת וְסִיּוּם הוּא שֶׁעוֹשִׂים בְּעַרְבֵי נַזָּל.

אָמַר רַבִּי זֵיָא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְיָפֶה. וְעַרְבֵי נָזָל, מֵהַצַּד שֶׁל נַזָּל יוֹצְאוֹת

גְּבוּרוֹת. וּבְיוֹם הַזֶּה מִתְעוֹרְרִים וּמְסַיְּמִים. בַּיּוֹם הַזֶּה כָּתוּב, (בראשית כו) וַיִּשָּׁבַע יִצְחָק וַיְזַוֵּף אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם. בְּאֵרֹת כָּתוּב וְזֹסֵר. וַיִּשָּׁבַע, מַה זֶּה וַיִּשָּׁבַע? אֶלָּא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַזּוֹדֶשׁ, רֹאשִׁית הַדִּין הָיָה בְּכָל הָעוֹלָם, וְיִצְחָק עוֹמֵד לַכַּסֵּא לָדוּן אֶת הָעוֹלָם. בַּיּוֹם הַזֶּה, וַיִּשָּׁבַע יִצְחָק, לְעוֹרֵר דִּינִים וּלְסַיֵּם דִּינִים. וַיְזַוֵּף אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם, לְהָרִיק גְּבוּרוֹת לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְעוֹרֵר אֶת הַמַּיִם, שֶׁהֵרֵי מַיִם יוֹרְדִים לָעוֹלָם בִּגְבוּרוֹת.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַגְּבוּרוֹת הַלָּלוּ אֵין יוֹרְדוֹת אֶלָּא בַּעֲנָנִים, וְיוֹם הַמְּעֻנָּן לֹא נָזָה רוּזָם שֶׁל עַמּוּדֵי הָעוֹלָם, רַק מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אוֹתָם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּדִין, וְהַכֹּל כָּךְ צָרִיךְ. מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה. וְעַל כֵּן הַכֹּהֵן בַּמַּעֲשֶׂה וּבַתִּקּוּן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, מִתְעוֹרְרִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים לְתַקֵּן אוֹתָם, וְהֵם מִתְתַּקְּנִים עַל יָדוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי שָׁנִינוּ, הָעֲרָבָה שֶׁדּוֹמָה לַשַּׁפָּתַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה, וּמַה הִיא? אָמַר רַבִּי זְוִיָּא, אַף עַל גַּב שֶׁלִּדְרָשׁ הוּא בָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי. שֶׁהֵרֵי בַּיּוֹם הַזֶּה זֶה תָּלוּי בַּשַּׁפָּתַיִם, בַּיּוֹם הַזֶּה מְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ לָתֵת פָּתָקִים לַמְמַנֶּה, וְהַדִּינִים מִסְתַּיְּמִים, וְנִסְתָּם לָשׁוֹן הָרָע מֵהָעוֹלָם. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַזּוֹדֶשׁ הוּא רֹאשִׁית הַדִּין, וְהַסִּיּוּם הוּא בַּיּוֹם הַזֶּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בַּיּוֹם הַזֶּה הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה מַשְׁלִימִים וּמְסַיְּמִים אֶת הַבְּרָכוֹת שֶׁלָּהֶם וְשׁוֹרִים בְּדִין, וְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַזֶּה מְסַיְּמִים אֶת הַדִּינִים שֶׁלָּהֶם וְשׁוֹרִים בִּבְרָכוֹת, שֶׁהֵרֵי לְיוֹם אֲזַוֵּר עֲתִידִים לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַמֶּלֶךְ, לְטֹל מְמֻנֵּה בְּרָכוֹת לְכָל הַשָּׁנָה, וּבְאוֹתָהּ שְׁמוּזָּה לֹא נִמְצָאִים עִם הַמֶּלֶךְ, רַק יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם. וּמִי שֶׁיּוֹשֵׁב עִם הַמֶּלֶךְ וְנוֹטֵל אוֹתוֹ לְבַדּוֹ, כָּל מַה שֶּׁרוֹצֶה שׁוֹאֵל, וְנוֹתֵן לוֹ. וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל מַתְזִילִים, וְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה מְסַיְּמִים. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ, הֲרֵי אֲנִי רוֹאֶה אֶת עֵשָׂו בִּשַּׁלְוָה, בְּמַלְכוּת, בִּכְרַכִּים עֶלְיוֹנִים, וְשׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם, וְאַתָּה אָמַרְתָּ וְאָשִׂים אֶת הָרָיו שְׁמָמָה?! אָמַר לוֹ, בְּכָל

מָקוֹם זֶה כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ גָּזַר גְּזֵרָה וְשָׂם אוֹתָהּ גְּזֵרָה בַּפָּתָק שֶׁלּוֹ, הַכָּתוּב מֵעִיד כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה. וְעַל כֵּן וָאָשִׂים אֶת דָּרְיָו שִׂמָמָה, שֶׁהֲרֵי שַׂמְתִּי אֶת זֶה בַּפָּתָק שֶׁלִּי, וְכֵן כָּל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁגָּזַר עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל יז) אֲנִי ה' דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי.

וְאֵת תּוֹרַת הָאָשָׁם וְאֵת תּוֹרַת הַמִּנְחָה וְאֵת תּוֹרַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים זֹאת תּוֹרַת הַזְּטָאת. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אִם לְמַטָּה – זוֹ בַּכֹּל, וְאִם לְמַעְלָה – זוֹ בַּכֹּל. וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, נוֹטֵל אוֹתָהּ לְזֶלְקוֹ בַּכֹּל וְנֶאֱזָז בְּכָל הַצְּדָדִים, וְלֹא צָרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבָּן עַל נַפְשׁוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (ירמיה ב) הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אַיֵּה ה' וְתֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא יְדָעוּנִי וְהָרֹעִים פָּשְׁעוּ בִי. הַכֹּהֲנִים – אֵלּוּ הַכֹּהֲנִים שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים בְּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה, וּמַקְרִיבִים דְּבָרִים קְדוֹשִׁים לִמְקוֹמָם, וּמְיַזְּדִים הַיְּזוּד כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי. וְתֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה, מִי הֵם תֹּפְשֵׂי הַתּוֹרָה? וְכִי כֹּהֲנִים אֵינָם תּוֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה? אֶלָּא אֵלּוּ הֵם הַלְוִיִּם שֶׁתּוֹפְשִׂים אֶת הַכִּנּוֹרוֹת, שֶׁבָּאִים מִצַּד שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה מֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם, וְהֵם מְמַנִּים עַל הַשֶּׁבַח שֶׁל תִּשְׁבַּחְזוּתוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְיַזֵּד אוֹתוֹ יְזוּד שָׁלֵם כָּרָאוּי. וְהָרֹעִים פָּשְׁעוּ בִי – אֵלֶּה הֵם גְּדוֹלֵי הָעַמִּים, שֶׁהֲרֵי רוֹעִים אֶת הָעָם כְּמוֹ רוֹעֶה שֶׁמַּנְהִיג אֶת צֹאנוֹ.

וְאֵלֶּה הֵם שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁצְּרִיכוֹת תָּמִיד לְהַמְצֵא עַל הַקָּרְבָּן לִמְצֹא רָצוֹן לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וְשִׁיִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. הַכֹּהֵן מַקְרִיב קָרְבָּן, וּמִתְכַּוֵּן לְיַזֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי וּלְעוֹרֵר אֶת הַצַּד שֶׁלּוֹ, וְהַלְוִיִּם מִתְכַּוְּנִים בַּשִּׁיר לְעוֹרֵר אֶת הַצַּד שֶׁלָּהֶם וּלְהִכָּלֵל בְּצַדּוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן, וְיִשְׂרָאֵל מְכַוְּנִין לִבָּם וּרְצוֹנָם לְתִשּׁוּבָה שְׁלֵמָה וְנִכְנָע לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְזֶה נוֹטֵל הַכֹּל וּמִתְכַּפֵּר זֶטְאוֹ, וְנִמְצֵאת שְׁמִזָּה בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזְחוֹנִים.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קד) הַמְקָרֶה בַמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו וְגוֹ'. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הוֹצִיא אוֹתוֹ מִתּוֹךְ מַיִם, וְסִדֵּר אוֹתוֹ עַל הַמַּיִם. מָה עָשָׂה? זִלֵּק אֶת הַמַּיִם לִשְׁנַיִם, מַזְצִית לְמַטָּה וּמַזְצִית לְמַעְלָה, וְעָשָׂה

מֵהֶם מַעֲשִׂים. מֵהַמַּזְצֶצֶת הַתַּזְזִתוֹנָה עָשָׂה וְתִקֵּן אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְסִדֵּר אוֹתוֹ עַל הַמַּזְצֶצֶת הַזֹּאת, וְתִקֵּן אוֹתוֹ לְמַעְלָה עֲלֵיהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם כד) כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ. וְאֶת הַמַּזְצֶצֶת הָאַזְרַת הֶעֱלָה לְמַעְלָה וְסִדֵּר בּוֹ אֶת הַתִּקְרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמְקָרֶה בַּמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו וְגוֹ'.

וְעָשָׂה רָקִיעַ בֵּין שְׁנֵי הַמַּזְצֶצֶאִים הַלָּלוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'. וַעֲלֵיהֶם תִּקֵּן וְסִדֵּר עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים מִתּוֹךְ טִפּוֹת טִפּוֹת בְּרוּזַז שֶׁנִּגְזָרָה בְּתֹאַר (בְּמָאוֹר) (וְסִדֵּר מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים מִתּוֹךְ רוּזַז שֶׁנִּגְזָרָה מִפִּיו), שֶׁכָּתוּב וּבְרוּזַז פִּיו כָּל צְבָאָם.

וּבְאֵלּוּ תִּקֵּן וְסִדֵּר הַמְמַמְּרִים אֶת תִּשְׁבַּזְזִתּוֹ בַּיּוֹם, וְהִתְעָרְבוּ בְּשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ. וְאוֹתָם גְּדוּדֵי הַצְּבָאוֹת אוֹמְרִים שִׁירָה בַּיּוֹם, תִּשְׁבָּזוֹת בַּבֹּקֶר וְזִמִּירוֹת בָּעֶרֶב. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַלַּיְלָה, כֻּלָּם מַפְסִיקִים אֶת הַשִּׁירָה. מֵעֲלֵיהֶם גְּדוּדֵי אֵשׁ בְּשַׁלְהֶבֶת זַזָּקָה עוֹמְדִים וּמְרִיזִים אֵשׁ אוֹכֶלֶת, וְזוֹזְרִים לִמְקוֹמָם.

וְיֵשׁ בַּצַּד הָאַזַּר שֶׁתְּהוֹמוֹת עוֹלִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְיֵשׁ תְּהוֹם עֶלְיוֹן וּתְהוֹם תַּזְזִתּוֹן, וּבְכֻלָּם שׁוֹרִים בַּעֲלֵי הַדִּינִים מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. וְיֵשׁ בְּתוֹךְ צַד הַתְּהוֹם הַתַּזְזִתּוֹן שַׁשּׁוּרְפוֹת זִיקִים שֶׁל אֵשׁ הַמְמֻנִּים עַל דִּינֵי הָעוֹלָם, לִשְׂרֹף אֶת הָרְשָׁעִים בְּאֵשׁ שֶׁיּוֹצֵאת מֵאוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר. וְכֻלָּם אֵשׁ, וּמַרְאֵיהֶם אֵשׁ לוֹהֶטֶת, וְעוֹמְדִים בֵּין עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים.

וּכְשֶׁעוֹלֶה עֲשַׁן הַמְּזַבֵּזַז, עוֹבְרִים וְעוֹלִים מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה, שֶׁעוֹמְדִים לְכַלּוֹת וּלְהַאֲבִיד, וְאוֹתוֹ זֶרֶם שֶׁל שֶׁל אֵשׁ זַזָּרָה שֶׁל נְהַר דִּינוּר, שֶׁהוּא תַּקִּיף וְעֶלְיוֹן, זוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ, וְכֻלָּם נֶהֱנִים מֵעֲשַׁן הַמְּזַבֵּזַז, מִשּׁוּם שֶׁנִּתְתַּקֵּן כְּנֶגֶד (הַמְּזַבֵּזַז) הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם נֶהֱנִים מִמֶּנּוּ, וְהֵם קְרֵבִים לְכָאן. וְעָשָׁן אַזַּר עוֹלֶה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד, הָרָצוֹן שֶׁל הַכֹּל שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא נַזַּזַת רוּזַז לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁבַּמְּזַבֵּזַז עוֹלֶה וְנִרְאֶה אוּרִיאֵ"ל, כְּמוֹ מַרְאֶה שֶׁל אַרְיֵה זָזָק רוֹבֵץ עַל טַרְפּוֹ, וְהָיוּ הַכֹּהֲנִים וְיִשְׂרְאֵלִים רוֹאִים וּשְׂמֵזִים, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים

שֶׁהִתְקַבֵּל בְּרָצוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְאֵשׁ אֲוֶרֶת עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה יוֹרֶדֶת כְּנֶגֶד הָאֵשׁ הַתַּזְהִתוֹנָה, וְאָז אָדָם הוֹלֵךְ (יֵרָא) וּמִזְדַּעְזֵעַ לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה.

לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁלְזוּ לוֹ דּוּרוֹן, וְהָיָה מְקַבֵּל לִפָּנָיו. אָמַר לְעַבְדּוֹ, לֵךְ וְטֹל אֶת הַדּוּרוֹן הַזֶּה שֶׁהֵבִיאוּ לִי. כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוּרִיאֵל, לֵךְ וְקַבֵּל אֶת הַדּוּרוֹן שֶׁבָּנַי מַקְרִיבִים לְפָנַי. כַּמָּה שִׁמְּזָה נִמְצֵאת בַּכֹּל, כַּמָּה הִתְבַּשְּׂמוּת נִמְצֵאת בַּכֹּל, כְּשֶׁהַכֹּהֵן וְהַלֵּוִי וְאוֹתוֹ שֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן מְכַוְּנִים לְהַקְרִיב קָרְבָּן כָּרָאוּי בְּיִזּוּד שָׁלֵם.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה׳ וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה וְגוֹ׳. זֶה אוּרִיאֵ״ל, שֶׁיּוֹרֵד בְּמַרְאָה שֶׁל אֵשׁ בְּשַׁלְהֶבֶת, עַד שֶׁיּוֹרֵד לַמִּזְבֵּחַ לְקַבֵּל אֶת הַדּוּרוֹן, וְנִרְאֶה כְּמוֹ אַרְיֵה גָּדוֹל רוֹבֵץ עַל הַקָּרְבָּן.

וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא נִמְצְאוּ צַדִּיקִים, אוֹ שֶׁאוֹתוֹ מַקְרִיב הַקָּרְבָּן לֹא הִקְרִיב כָּרָאוּי וְלֹא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ, הָיוּ רוֹאִים שֶׁהָעָשָׁן לֹא עוֹלֶה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְהָיְתָה עוֹמֶדֶת רוּחַ אַזַּת מִנֶּקֶב הַצָּפוֹן וְנִכְנֶסֶת לַמִּזְבֵּחַ, וְהָיוּ רוֹאִים דְּיוֹקָן שֶׁל כֶּלֶב אָזֶד זָצוּף רוֹבֵץ עַל הַקָּרְבָּן, וְאָז הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁלֹּא הִתְקַבֵּל בְּרָצוֹן אוֹתוֹ הַקָּרְבָּן.

לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁלְזוּ לוֹ דּוּרוֹן, רָאָה אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי לְקָרְבוֹ לְפָנָיו. אָמַר הַמֶּלֶךְ, סַלְקוּ אֶת אוֹתוֹ הַדּוּרוֹן וּתְנוּ אוֹתוֹ לַכֶּלֶב, שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי לְהִכָּנֵס לְפָנַי. כָּךְ בְּשָׁעָה שֶׁנִּקְרָב הַקָּרְבָּן וְלֹא הִתְקַבֵּל בְּרָצוֹן, הַדּוּרוֹן נִמְסָר לַכֶּלֶב, וּמְשׁוּם כָּךְ הָיוּ רוֹאִים אֶת דְּיוֹקָן הַכֶּלֶב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה׳ וַתֹּאכַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֶת הָעֹלָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה אוּרִיאֵ״ל, שֶׁנִּרְאָה בְּשַׁלְהֶבֶת אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רוֹבֵץ עַל הַקָּרְבָּן. וְאָז הָיְתָה שִׁמְּזָה בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי הִתְקַבֵּל בְּרָצוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא כְּבוֹד ה׳ אֶל כָּל הָעָם. וְאִם לֹא הָיְתָה הָעַרְבוּבְיָא שֶׁל בְּנֵי אַהֲרֹן מִיּוֹם שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא נִמְצָא רָצוֹן כָּךְ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה זוֹ לִשְׂרֹף קָדָשִׁים בָּאֵשׁ, וְאַזְהָרָתָהּ – וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזָּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף. תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, בְּסִתְרֵי תוֹרָה יֵשׁ קֹדֶשׁ, וְיֵשׁ קָדָשִׁים, וְיֵשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. מַה הֲנָאָה יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּקָּדָשִׁים שֶׁנִּשְׂרָפִו? אִם תֹּאמַר בִּשְׁבִיל יִצְחָק, שֶׁבִּשָּׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּצָרָה, עוֹלֶה אֶפְרוֹ שֶׁל יִצְחָק לְפָנָיו, שֶׁאִם זַיָּבִים שְׂרֵפָה יִנָּצְלוּ בְּגִלְגּוֹלוֹ – זֶהוּ לִדְרֹשׁ. וְאִם תֹּאמְרוּ מִשּׁוּם (הַצַּדִּיקִים) (וְאִם מִשּׁוּם) בְּנֵי אַהֲרֹן שֶׁהָיוּ שְׂרֵפַת קָדָשִׁים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה׳ וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמֻתוּ, וּמִיתָתָם כַּפָּרָה לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׂרֵפַת קָדָשִׁים – אַף זֶה לִדְרֹשׁ בָּא.

אֶלָּא שְׁלֹשָׁה אִשִּׁים בְּנַר: אֵשׁ לְבָנָה, וְאֵשׁ שְׁחוֹרָה, וְאֵשׁ תְּכֵלָה, כְּנֶגֶד תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, כְּנֶגֶד כֹּהֵן לֵוִי וְיִשְׂרָאֵל. וּתְכֵלֶת הִיא שְׁכִינָה, קְרוֹבָה לָנוּ, וְהִיא אֲזוּזָה בְּאוֹתָן פָּתִילוֹת, בְּכַנְפֵי מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית. וְהַתְּכֵלֶת הַזּוֹ שֶׁהִיא שְׁכִינָה, הִיא דִּין שֶׁאוֹכֶלֶת קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת.

אִם מוֹצֵאת בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם עֲצִים יְבֵשִׁים כְּמוֹ אוֹתָן פָּתִילוֹת יְבֵשׁוֹת, בְּלִי שֶׁמֶן, שֶׁהִיא תּוֹרָה וְרַחֲמִים, הִיא לָהֶם (שֶׁיִּדּוֹנוּ) שְׂרֵפָה, וְשׂוֹרֶפֶת אוֹתָם. וּמִשּׁוּם שֶׁעַמֵּי הָאָרֶץ הֵם בְּהֵמוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ שֶׁהֵם שֶׁקֶץ. תְּכֵלֶת, שֶׁהִיא אֲדָנָי, שׂוֹרֶפֶת אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁקְּרֵבִים אֵלֶיהָ עִם שֶׁרֶץ, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע זָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת.

וְאִם בְּמִיתָתָם זוֹוְרִים בִּתְשׁוּבָה, (כְּשֶׁשּׁוֹוֵט אוֹתָם מַלְאַךְ הַמָּוֶת, מִיכָאֵל) הַמַּלְאָךְ מִיכָאֵל שֶׁהוּא כֹּהֵן גָּדוֹל, הָאַרְיֵה שֶׁאוֹכֵל קָרְבָּנוֹת יוֹרֵד עֲלֵיהֶם לְהַקְרִיבָם קָרְבָּן לִפְנֵי ה׳.

וְלִפְנֵי שֶׁתֵּצֵא נִשְׁמָתוֹ מִתְוַדֶּה בְּכַמָּה וְדוּיִים, וּכְשֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ הוּא הָיָה מִתְכַּוֵּן לוֹמַר אֶת הַשֵּׁם, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וּבָרוּךְ שֵׁם, לְהַקְרִיב אֶת נִשְׁמָתוֹ כְּלִי (קָרְבָּן) לְשֵׁם יְהוָ״ה, וְצָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַבֵּל וּלְקָרֵב ה׳ שֶׁבִּשְׁמוֹ שֶׁאוֹכֶלֶת וּמְכַלָּה, וּלְהַזְוִיר בִּתְשׁוּבָה לִיהו״ה אֱהִיֵ״ה כְּוֻשְׁבּוֹן מ״ב. שֶׁל

אֲדנ"י קוֹרְאִים דִּין שֶׁל מַלְכוּת דִּין.

וּכְוַן בַּשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, שֶׁהוּא יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, בְּלֵב אָזְדָּ, וּבוֹ תֵּצֵא רוּחוֹ. בַּנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ מְקַבֵּל עָלָיו מִיתָה וְיִסּוּרִים, וּבַנְּשָׁמָה מוֹדֶה בְּכַמָּה וְדוּיִים וּמִתְוַדֶּרֶט.

בַּנֶּפֶשׁ מְקַבֵּל עָלָיו מִיתָה, שְׁוִיטָה, שְׂרֵפָה. וְאִם צָרִיךְ אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין, שֶׁהֵם סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק, מְקַבֵּל אוֹתָם מֵאֲדנ"י בַּנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ. וּבִנְשָׁמָתוֹ מוֹדֶה בְּכַמָּה וְדוּיִים, וְזוֹוֵר בִּתְשׁוּבָה אֶל אֱהִיֶ"ה, שֶׁאָזוּז בִּשְׁנֵי שֵׁמוֹת – יְהוָ"ה יְהוָ"ה.

בְּמַזַּשַׁבְתּוֹ יְכַוֵּן לְהוֹצִיא וְדוּי וְקַבָּלַת מִיתָה עָלָיו בְּלֵב אָזְדָּ, שֶׁהוּא שֵׁם הַמְפֹרָשׁ, כְּמוֹ זֶה: יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, (כְּבוֹד) שֶׁבּוֹ הַכֹּהֲנִים כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים עַל פְּנֵיהֶם וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. כָּבוֹד הוּא ל"ב בְּזִוּשְׁבּוֹן, וּבוֹ הָיָה מִתְכַּוֵּן לוֹמַר אֶת הַשֵּׁם. (וָא"ו הוּא אָזְדָּ בַּלֵּב).

וְתַנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, אִם תֹּאמְרוּ, וְכִי עַם הָאָרֶץ מִנַּיִן יוֹדֵעַ אֶת זֶה? אֶלָּא וַדַּאי עַם הָאָרֶץ הוּא כְּמוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה אוֹ עֵז אוֹ (פַּר) תּוֹר אוֹ יוֹנָה. מַה בְּהֵמוֹת אֵין יוֹדְעוֹת תּוֹרָה, שֶׁהִיא שֵׁם יְהוָ"ה, כָּךְ עַם הָאָרֶץ לֹא יוֹדֵעַ. אֶלָּא מִיכָאֵל כֹּהֵן גָּדוֹל הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ עוֹלָה וְקָרְבָּן לְפָנֵי ה', וְהוּא מְכַוֵּן בַּשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ בַּעֲלִיַּת רוּחוֹ שֶׁתֵּצֵא בְּלֵב אָזְדָּ, כְּמוֹ שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵאת רוּחַ הָאָדָם בְּכָל לַיְלָה.

וּמְשׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ הַזַּכְמִים, שׁוּב יוֹם אָזְדָּ לְפָנַי מִיתָתְךָ. שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם צָרִיךְ אָדָם לַזְּוֹר בִּתְשׁוּבָה וְלִבְמֹסֵר אֶת רוּחוֹ אֵלָיו שֶׁיֵּצֵא בְּאָזְדָּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי.

וְאִם הוּא תַּלְמִיד וָזָכָם, עָלָיו נֶאֱמַר (משלי יב) יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ, שֶׁאֵין וָזָכָם כְּמוֹ הַכֹּהֵן, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים. וְאִם תַּלְמִיד וָזָכָם הוּא, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ וָזָסִד, וְעַם י' שֶׁהִיא וָזְכָמָה – וָזְסִיד. וּמִי שֶׁאֵין בּוֹ וָזְכָמָה, אֵינוֹ וָזְסִיד. וּמְשׁוּם כָּךְ פָּרְשׁוּהָ, וְלֹא עַם הָאָרֶץ וָזְסִיד. וְאִם יֵשׁ בּוֹ ה', וָזְמִשָּׁה וָזְמִשֵּׁי תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנוּ מִשְּׁמֹאל, נִקְרָא גִּבּוֹר בַּתּוֹרָה וְיֵרֵא וָזֵטְא. וְאִם הוּא

בּוֹר, נֶאֱמַר בּוֹ אֵין בּוֹר יֵרֵא וְזַטְא.

וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְתִפְאֶרֶת, שֶׁהוּא ו', וְהוּא זָכָם מִבֵּין בַּתּוֹרָה וְיֵרֵא וְזַטְא, הוּא יוֹרֵשׁ אֶת מַלְכוּתוֹ, שֶׁהִיא ה"א, מִצְוַת הַמֶּלֶךְ, אִם עוֹשֶׂה אֶת מִצְוּוֹת הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁזּוֹכֶה לְשֵׁם יְהוָ"ה, זוֹכֶה לַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ שֶׁנִּקְרָא אָדָם, וְזֶה יו"ד ה"א וָא"ו ה"א. בְּאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹלֵט עַל גּוּפוֹ, שֶׁהוּא שֶׁתְּפוּת שֶׁל נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, וְרוּחַ הַבַּהֲמִית שֶׁבַּנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית עֲשִׂיַּת הַבְּלִי הָעוֹלָם, רוּחַ שֶׁמְּדַבֶּרֶת בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם, (נְשָׁמָה שֶׁבָּהּ כָּל הַהִרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל הַבְּלֵי הָעוֹלָם), וְתַלְמִיד זָכָם שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם.

וְהוּ שֶׁכָּתוּב, (בראשית א) וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ. מַה זֶּה וּבְכָל הָאָרֶץ? זֶה הַגּוּף, עוֹלָם קָטָן, וּפוֹזְרִים מִמֶּנּוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ט) וּמוֹרַאֲכֶם וְזִחְתְּכֶם. מִצַּד הַיָּמִין שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, בּוֹ וְיִרְדּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עב) וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד יָם. מִצַּד הַשְּׂמֹאל פּוֹזְרִים מִמֶּנּוּ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּמוֹרַאֲכֶם וְזִחְתְּכֶם, וְעָלָיו נֶאֱמַר יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ.

אַזַּר שֶׁהוּא צַדִּיק, לֹא נוֹתֵן לוֹ שְׂכַר מִצְוּוֹת, אֵין לוֹ שָׂכָר בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא מָזוֹן לַבְּהֵמוֹת, שֶׁעָנִי וְזָשׁוּב כְּמוֹ מֵת. הוּא עִם הַשְּׁכִינָה בִּקְבִיעוּת שֶׁלָּהּ עִמָּהּ עַל הַכֹּל.

כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא (דברים ד). הָאֵשׁ הַזּוֹ הוּא צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד עִמָּהּ, שֶׁאֵין לָהּ כִּבְיָה, שֶׁהוּא אוֹכֵל כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַתְּפִלּוֹת וְדִבְרֵי תוֹרָה. שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה הִיא פַּרְנָסָתוֹ, וּבַמֶּה? בִּתְפִלָּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) פָּתְחִי לִי. פָּתְחִי לִי, בִּתְפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים נא) אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח, שֶׁהִיא אָזְנִתִי רַעְיָתִי, וְאֵין רַעְיָתִי אֶלָּא פַּרְנָסָתִי, שֶׁבָּהּ מִתְקַנִּים מַאֲכָלִים שֶׁל קָרְבָּנוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים, בְּכַמָּה מִינֵי מַאֲכָלִים, בַּלָּזָם שֶׁל הַתּוֹרָה.

שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי, מִיָּמִין. וּבְיַיִן, שֶׁהוּא יֵין הַתּוֹרָה, מִשְּׂמֹאל. בְּנִסּוּךְ הַמַּיִם, וְיֵין הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל פֶּה, מֵהָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי

שֶׁכּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם. בְּבָשָׂר, שֶׁהוּא בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ, בְּכַמָּה קָרְבָּנוֹת, שֶׁעָלֶיהָ פָּרְשׁוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁעוֹסְקִים בְּבָשָׂר הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם. מַה זֶּה מִן הַשָּׁמַיִם? זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי.

וְזֶה בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ, שֶׁדּוֹלֶקֶת בְּכַמָּה שַׁלְהָבוֹת מִצַּד הַגְּבוּרָה בְּאַהֲבַת בַּעְלָהּ, נִשְׂרֶפֶת בְּאַהֲבָה שֶׁל אַהֲבָה בִּקְרִיאַת שְׁמַע, בְּאַהֲבַת הַיִּחוּד, שֶׁלַּיְלָה וָיוֹם לֹא תִכְבֶּה. וְהַזָּרִים, בְּזָרֵיכֶם, אַל תִּתְּנוּ דָּמִי לוֹ לְקַדְּשׁוֹ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יִהְיֶה בְּשַׁלְהָבוֹת שֶׁל אַהֲבָה שֶׁל יִחוּדוֹ בְּקִרְיאַת שְׁמַע, לְקַיֵּם בּוֹ אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁבְּנֵי אַהֲרֹן מֵתוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, זֶה הָיָה מַתְאִים בְּכַמָּה גְּוָנִים. אֶחָד – שֶׁלֹּא הָיְתָה זוֹ שְׁעַת הַקְּטֹרֶת, שֶׁהֲרֵי קְטֹרֶת אֵינָהּ עוֹלָה אֶלָּא בְּזְמַנִּים יְדוּעִים, שֶׁכָּתוּב (שמות ל) וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר. וּמָתַי? בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת וְגוֹ', לְהַמְצֹא שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת כְּאֶחָד. וְכָתוּב, וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה וְגוֹ'.

וּבִזְמַנִּים הַלָּלוּ נִקְרֶבֶת, וְלֹא בִּזְמַן אַזְהָרָה, פָּרַט לִזְמַן שֶׁהַמָּוֶת שָׁרוּי בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁקָּרָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ וְגוֹ'. וּבְנֵי אַהֲרֹן לֹא הִקְרִיבוּ בְּשָׁעָה שֶׁשֶּׁמֶן וּקְטֹרֶת נִמְצָאִים כְּאֶחָד.

וְעוֹד, שֶׁדָּוְקוּ אֶת הַשָּׁעָה בְּזֵיֵי אֲבִיהֶם, וְעוֹד שֶׁלֹּא הָיוּ נְשׂוּאִים, וְהָיוּ פְּגוּמִים. שֶׁמִּי שֶׁלֹּא נָשָׂא הוּא פָּגוּם, וְאֵינוֹ כְּדַאי שֶׁיִּמְצְאוּ בְּרָכוֹת עַל יָדוֹ בָּעוֹלָם. עָלָיו הֵן לֹא שׁוֹרוֹת, כָּל שֶׁכֵּן עַל יְדֵי אֲזָרִים. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁהָיוּ שְׁתוּיֵי יַיִן, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אֹתָם וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי הַקְּטֹרֶת הִיא זַבִּיבָה מִן הַכֹּל, וְהִיא שִׁמּוּזַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְכָתוּב שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אֵין מִצְרָע אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה בְּזִיבָה. שֶׁזִּמְּמָה דָּמִים הֵם שֶׁל דַּם נִדָּה

שְׁמוֹטַמְּאִים, שֶׁכֻּלָּם הֵם דָּם טָמֵא, וַזְמִשָּׁה דָמִים טְהוֹרִים. וּמִי שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ עָבַר עַל עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, שֶׁהֵם כְּכָל שֶׁל תַּרְיַ"ג מִצְווֹת.

וְשִׁפְוָזָה, יֵצֶר הָרָע, הִיא מְלֵאָה בְּמוּמִים, וּמְשׁוּם כָּךְ (ויקרא כא) כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב. וּמְשׁוּם זֶה הַכֹּהֵן לֹא הָיָה צָרִיךְ לְקָרֵב אֶל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם מִכָּל הַמּוּמִים שֶׁבָּעוֹלָם, מְשׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בַּגְּבִירָה, (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ, כָּךְ לֹא צָרִיךְ לְקָרֵב אֵלֶיהָ מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּם, וְאַף כָּךְ לֹא צָרִיךְ לְקָרֵב אֵלֶיהָ זָר, (במדבר ג) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת, וְהֵינוּ מַמְזֵ"ר, מו"ם זָר. מוּם נְקֵבָה, זָר זָכָר. וּמְשׁוּם כָּךְ צְוָה, (ויקרא יז) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב. וְעַל אוֹתָם שֶׁקְּרֵבִים אֵלֶיהָ כָּתוּב בָּהֶם, וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמֻתוּ.

וְקָרְבָּן שֶׁל אוֹתִיּוֹת הֵם, י' בְּאִישׁ, ה' בָּאִשָּׁה, ו' בַּבֵּן זָזָתָן, ה' בַּכַּלָּה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּקְרִיב אוֹתִיּוֹת יְהוָ"ה בּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ וּבְבָנָו וּבְבִתּוֹ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, בִּנְקִיּוּת, בַּעֲנָוָה וּבְבֹשֶׁת פָּנִים, בְּכָל מִדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁכְּתוּבוֹת עַל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה.

וּמִתְזַמְּמִים בְּאִשִּׁים קְדוֹשִׁים, שֶׁאִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁהֵם אֵשׁ, עוֹלָה וְיוֹרֵד, אֵשׁ קֹדֶשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, שֶׁהֵם עֲצֵי הַקֹּדֶשׁ אֵיבָרִים קְדוֹשִׁים, וְאֵשׁ שֶׁל גָּבוֹהַּ יוֹרֵד, שֶׁהִיא קְדֻשַּׁת הַקְּדָשִׁים, וּבִשְׁבִיל שְׁנֵי הָאִשִּׁים הַלָּלוּ אָמַר הַנָּבִיא (ישעיה כד) בָּאוּרִים כַּבְּדוּ ה', שֶׁהֵם הָאִשִּׁים שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁבָּהּ כָּתוּב (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא.

וְהֵם אֵשׁ עֶלְיוֹן, כִּסֵּא רַזְמִים. אֵשׁ תַּזְזִתּוֹנָה, כִּסֵּא דִּין. וְהֵם בִּינָה וּמַלְכוּת. מַלְכוּת – אֵשׁ עוֹלָה. בִּינָה – אֵשׁ יוֹרֵד. יְהוָה, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, אוֹזֵז בִּשְׁנֵיהֶם. בִּינָה יה"ו, ה' מַלְכוּת.

כַּאֲשֶׁר הַתְּפָאֶרֶת אוֹזֶזֶת אוֹתָם, שׁוֹרָה עֲלֵיו זְכוּתָהּ, שֶׁבָּהּ כ"זַ מ"ה. מ"ה – הוּא יו"ד ה"א וָא"ו ה"א. הַכּוֹזַ שֶׁלּוֹ – יו"ד וָא"ו דָּל"ת. ה"א אָל"ף. וָא"ו אָל"ף וָא"ו. ה"א אָל"ף. וְכֻלָּן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת נִמְצָאוֹת בָּאָדָם וּבְאִשְׁתּוֹ

וּבְבָנָיו, וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין אָדָם שָׂלֵם אֶלָּא בְּבֵן וּבַת. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בֵּן, שֶׁהוּא ו׳, מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ י׳. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בַּת, שֶׁהִיא ה׳, מִסְתַּלֶּקֶת ה׳ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא אֵם, מִבַּת זוּגוֹ. שֶׁהָאוֹתִיּוֹת לֹא שׁוֹרוֹת זוֹ בְּלִי זוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּאִישׁ וְאִשָּׁה, בֵּן וּבַת שֶׁנַּעֲשׂוּ כָּרָאוּי, שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם יְהוָ״ה, וְנִקְרָאִים (בָּנִים לַמָּקוֹם שׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב) (שם יד) בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם. (ע״כ רעיא מהימנא).

זֹאת מִשְׁוַאת אַהֲרֹן וּמִשְׁוַאת בָּנָיו. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֹאת וַדַּאי מִשִּׁיזַת אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי אַהֲרֹן נִמְשַׁז, וּבָא מִשְּׁמָן מִשְׁזָה עָלָיו מִלְמַעְלָה, וּמַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ לְמַטָּה. וְעַל יְדֵי שֶׁאַהֲרֹן נִמְשַׁז מִמִּשִׁיזָה קְדוֹשָׁה לְהִתְבָּרֵךְ, וְעַל זֶה זֹאת מִשְׁוַאת אַהֲרֹן וּמִשְׁוַאת בָּנָיו וַדַּאי.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (מלכים–ב ד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה לָךְ הַגִּידִי לִי מַה יֶּשׁ לָךְ בַּבָּיִת. מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁאֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה בְּשֻׁלְחָן רֵיק וְעַל דָּבָר רֵיקָנִי. וְתֹאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם אָסוּךְ שָׁמֶן. אָמַר לָהּ, וַדַּאי זֶהוּ סִיּוּעַ שֶׁל נֵס, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי אֲזָרָיו הוּא, וּמִשָּׁם בְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת וְשׁוֹרוֹת. מַה כָּתוּב? הֵם מַגִּישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מוֹצָקֶת. וְהִיא מוֹצָקֶת סְתָם.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֶן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ה) בְּקֶרֶן בֶּן שָׁמֶן. וְכָתוּב (שיר א) שֶׁמֶן תּוּרַק שִׁמְךָ, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי מֵהַשֶּׁמֶן הַזֶּה שׁוֹפָעוֹת בְּרָכוֹת עַל יַד הַכֹּהֵן, וְהַכֹּהֵן מַשְׁפִּיעַ אוֹתָן לְמַטָּה וּמוֹשֵׁז (וְנִמְשָׁךְ) לְזֹאת הַזּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת מִשְׁוַאת אַהֲרֹן וּמִשְׁוַאת בָּנָיו, וְכָתוּב (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו אִתּוֹ וְאֶת הַבְּגָדִים. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח, כִּי עִמְּךָ מְקוֹר זַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר. כִּי עִמְּךָ מְקוֹר זַיִּים – זֶה הַשֶּׁמֶן הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְאֵינוֹ פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, שֶׁשָּׁרוּי בְּתוֹךְ הַזָּקְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי עִמְּךָ, עִמְּךָ שָׁרוּי, וְלֹא נִפְרָד מִמְּךָ לְעוֹלָמִים, בַּזְּבִיבוּת שֶׁל הַכֹּל. מְקוֹר זַיִּים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְקוֹר וּמַעְיַן הַזַּיִּים, לְהוֹצִיא זַיִּים לָעֵץ הָעֶלְיוֹן וּלְהַדְלִיק אֶת הַנֵּרוֹת. וְעַל זֶה אוֹתוֹ הָעֵץ נִקְרָא עֵץ זַיִּים, הָאִילָן שֶׁנָּטוּעַ וְנִשְׁרָשׁ מִשּׁוּם אוֹתוֹ

מְקוֹר הַזָּיִים.

וְעַל זֶה בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר. בְּאוֹרְךָ – זֶה הָאוֹר שֶׁגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וּמֵאוֹתוֹ אוֹר עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לְהָאִיר בָּעוֹלָם הַבָּא.

דָּבָר אַחֵר כִּי עִמְּךָ מְקוֹר זַיִים וְגוֹ' – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא עֵץ עֶלְיוֹן בְּאֶמְצַע הַגָּן שֶׁאוֹזֵז אֶת כָּל הַצְּדָדִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאָזוּזוּ בּוֹ אוֹתוֹ (בְּאוֹתוֹ) מְקוֹר זַיִים, וּמְעַטֵּר אוֹתוֹ בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת סְבִיב הַגָּן כְּמוֹ אֵם שֶׁמְּעַטֶּרֶת אֶת בְּנָהּ עַל הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם כָּךְ כִּי עִמְּךָ מְקוֹר זַיִים, וְעַל זֶה בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כִּי עִמְּךָ מְקוֹר זַיִים – זֶה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְמַעְלָה, כְּנֶגְדּוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל לְמַטָּה. מִשּׁוּם כָּךְ מַשְׁפִּיעַ הַכֹּהֵן שֶׁמֶן מִשְׁחַת קָדֶשׁ עֶלְיוֹן לְמַטָּה וּמַדְלִיק מְנוֹרוֹת לְמַעְלָה. שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שָׁלֵם בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל שִׁבְעַת הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, וּלְהִתְעַטֵּר עַל הַכֹּל.

כְּנֶגֶד זֶה שִׁבְעָה יְמֵי מִלּוּאִים לַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁיִּמָּצֵא הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה יְמֵי הַמִּלּוּאִים נִקְרְאוּ יְמֵי הַהַשְׁלָמָה, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם הַכֹּהֵן בִּשְׁאָר הַיָּמִים הָאֲזוּרִים לְהַשְׁלִים שִׁבְעָה כְּאָזוֹד. וְאֵלֶּה נִקְרָאִים יְמֵי מִלּוּאִים, מִשּׁוּם שֶׁאוֹזְזִים בּוֹ שְׁאָר הָאֲזוּרִים. מַה זֶּה אוֹמֵר? שֶׁכְּשֶׁהַכֹּהֵן מִתְעַוֵּרר, כָּל שְׁאָר הָאֲזוּרִים מִתְעוֹרְרִים עִמּוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', עַד יוֹם מְלֹאת וְגוֹ'. שִׁבְעָה יָמִים תְּדַאי, וְאָז מִתְעַטֵּר הַכֹּהֵן לְמַטָּה בַּכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה, הַכֹּל יִתְעוֹרְרוּ עַל יָדוֹ לְמַעְלָה, וְיִמָּצְאוּ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה שׁוֹנָה שֶׁמָּשַׁז מֹשֶׁה אֶת אַהֲרֹן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַבֵּן שֶׁל אוֹתוֹ (אָזוּז בְּאוֹתוֹ) מָקוֹם מְקוֹר הַזַּיִים, וְכָתוּב (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ. וּמֹשֶׁה שִׁמֵּשׁ כָּל אוֹתָם יְמֵי מִלּוּאִים, לְהַשְׁרוֹת

הַכֹּל עִם אַהֲרֹן.

רַבִּי זְוִקָּיָה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ, כַּמָּה אוֹרוֹת נִבְרְאוּ טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם? אָמַר לוֹ, שִׁבְעָה. וְאֵלּוּ הֵם: אוֹר תּוֹרָה, אוֹר גֵּיהִנֹּם, אוֹר גַּן עֵדֶן, אוֹר כִּסֵּא הַכָּבוֹד, אוֹר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אוֹר תְּשׁוּבָה, אוֹרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. וְאֵלֶּה נִבְרְאוּ בְּטֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. שִׁבְעָה אוֹרוֹת וּמְאוֹרוֹת שֶׁנֶּאֱוְוּוּ בְּאַהֲרֹן, וְהוּא מַדְלִיק מְנוֹרוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (קֹהֶלֶת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר. הֲרֵי שָׁנִינוּ, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר – אֲפִלּוּ גַּלְגַּל זַמָּה. מִי הֶעָפָר? אוֹתוֹ שֶׁשָּׁרוּי תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיסָא סָבָא, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר – מָקוֹם שֶׁכּוֹנֵס אֶת הַכֹּל. מְלַמֵּד שֶׁיָּצְאוּ שְׁבִילִים לַצַּד הַזֶּה וְלַצַּד הַזֶּה, וְהִתְכַּנְּסוּ לְהָאִיר כְּמוֹ הֶעָפָר הַזֶּה שֶׁזּוֹרְקִים אוֹתוֹ לְכָל עֵבֶר. וְעַל זֶה, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר וַדַּאי.

אֶלָּא מִן הֶעָפָר – שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַקָּדוֹשׁ. וְהֶעָפָר הַזֶּה מֵהֶעָפָר הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כח) וְעַפְרוֹת זָהָב לוֹ. כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא מַעֲשֶׂה לְמַטָּה, כָּךְ הוּא לְמַעְלָה כְּמוֹ זֶה. וּבְאַרְנוּ עָפָר, עָפָר שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּהֵ"א. וְעַל זֶה – אֲפִלּוּ גַּלְגַּל זַמָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם – בְּהֵ' בְּרָאָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר. אֵיזֶה עָפָר? אוֹתוֹ שֶׁשָּׁרוּי תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ.

כָּתוּב (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ. כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמוּם אֵין בָּךְ – אֵלּוּ סַנְהֶדְרִין, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת. שִׁבְעִים נֶפֶשׁ שֶׁיָּרְדוּ עִם יַעֲקֹב, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כֻּלָּם. וְעַל זֶה אֵין בּוֹדְקִין מִן הַסַּנְהֶדְרִין וּלְמַעְלָה.

שָׁנִינוּ, כָּתוּב (שמות יט) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ. מִי זוֹ מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, זֹאת מִשְׁוַּאת אַהֲרֹן וּמִשְׁוַּאת בָּנָיו.

שֶׁכְּשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל יַד הַכֹּהֲנִים, אָז נִקְרֵאת עַל שְׁמָם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בֹּא רְאֵה, מַלְכוּת כֹּהֲנִים לֹא נִקְרֵאת, אֶלָּא מַמְלֶכֶת, שֶׁהַמְלִיכוּ אוֹתָהּ הַכֹּהֲנִים וְעָשׂוּ אוֹתָהּ גְּבִירָה עַל הַכֹּל. אֲבָל מַלְכוּת כֹּהֲנִים לֹא נִקְרֵאת, שֶׁהֲרֵי מִן הַשָּׁמַיִם נִקְרֵאת מַלְכוּת, מַלְכוּת שָׁמַיִם וַדַּאי. וְכָאן מַמְלֶכֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁכֹּהֲנִים הִמְלִיכוּ אוֹתָהּ, וּמְזַכְּרִים אוֹתָהּ עִם הַמֶּלֶךְ, וְאָז הִיא מַמְלֶכֶת עַל כָּל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ. מַמְלֶכֶת עַל כָּל כְּלֵי זֵינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ. מַמְלֶכֶת בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים. מַמְלֶכֶת עַל כָּל הָעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּתוּב (עמוס ט) וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ. וַאֲגֻדָּתוֹ – כְּשֶׁמְּזַדַּוֵּג הַמֶּלֶךְ כְּנֶגְדָּהּ בְּכָל אוֹתָן הָעֲטָרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת בְּכֶנֶס אָזֻד, אֲזַי וַאֲגֻדָּתוֹ כָּתוּב.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, וַאֲגֻדָּתוֹ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב. מַה זֶּה אוֹמֵר? שֶׁכְּשֶׁמִּתְזַכְּרִים כְּאָזֻד וּמִתְבָּרֶכֶת מֵהֶם, אֲזַי שׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל וּמְאִירָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן עוֹבֵד אֶת הָעֲבוֹדָה וּמַקְרִיב קָרְבָּן וּמַקְטִיר קְטֹרֶת וּמְכַוֵּן דְּבָרִים לְקָרֵב הַכֹּל כְּאָזֻד. אֲזַי כָּתוּב, וַאֲגֻדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יְסָדָהּ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּשֶׁנּוֹסְעַ אַהֲרֹן, הַכֹּל נוֹסְעִים עִמּוֹ, עַד שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, אֲזַי כָּתוּב (תהלים קלה) בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם הַלְלוּיָהּ. (שם עב) וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי זְוְקִיָּה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה נא) וָאָשִׂם דְּבָרַי בְּפִיךְ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךְ וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְשִׂפָתוֹתָיו מְרַוְּשׁוֹת תּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַסֶּה עָלָיו, וּשְׁכִינָה פּוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ עָלָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וָאָשִׂם דְּבָרַי בְּפִיךְ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךְ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהוּא מְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא שֶׁמֵּזַז עַמּוֹ כְּאִלּוּ אוֹתוֹ יוֹם נָטַע שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה.

מִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ בַּשֵּׁם שֶׁל צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה. וְרָאִיתִי שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (שם א) צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה.

עוֹד פָּתַזוּ וְאָמַר, (שם זז) צוֹר תְּעוּדָה וֶחָתוֹם תּוֹרָה בְּלִמָּדִי. צוֹר תְּעוּדָה – זוֹ עֵדוּת שֶׁל דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) וְעֵדוּתִי זוֹ אֲלַמְּדֵם. צוֹר – הֵיא קְשׁוּר, כְּמוֹ שֶׁקְּשׁוּר קָשֶׁר בְּמָקוֹם אֶזְוָד. וֶחָתוֹם תּוֹרָה בְּלִמָּדִי. וֶחָתוֹם תּוֹרָה – וֶחָתִימָה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכָל שֶׁפָּעַ וּמִשְׁזַת שָׁמָּן שֶׁשּׁוֹפָעִים מִלְמַעְלָה, בְּאֵיזוֹ (בֵּין) וֶחָתִימָה שֶׁלּוֹ? בְּלִמָּדִי. מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם מִתְכַּנֵּס שֶׁמֶן מִשְׁזָה בֵּין שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁשָּׁם שׁוֹרִים, מְקוֹם הַכִּנּוּס שֶׁל כָּל שֶׁמֶן מִשְׁזָה שֶׁשּׁוֹפֵעַ מִמַּעַל, לִשְׁפֹּךְ אוֹתוֹ לְפִי הָאַמָּה וּלְהָרִיק אוֹתוֹ בַּתְּעוּדָה הַזֹּאת, וְאָז נִקְשָׁר הַכֹּל קָשֶׁר אֶזְוָד נֶאֱמָן.

בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לִנְבִיאִים נֶאֱמָנִים. אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה עֲדַיִן מִנְּבִיאִים בְּכָל פַּעַם. מָה הַטַּעַם? שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר מִנְּבִיאִים, אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה עוֹמְדִים לְמַעְלָה, בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תּוֹרָה, (תִּפְאֶרֶת) שֶׁהוּא קִיּוּמָהּ שֶׁל כָּל הָאֱמוּנָה, וּנְבִיאִים עוֹמְדִים לְמַטָּה בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרְאוּ נֵצַח וְהוֹד. וְעַל כֵּן (נִקְרְאוּ) אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה עֲדַיִן מִנְּבִיאִים, וְעֶלְיוֹנִים יוֹתֵר מֵהֶם. שֶׁאֵלּוּ עוֹמְדִים לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ עוֹמְדִים לְמַטָּה. וְאוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים דְּבָרִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, עוֹמְדִים לְמַטָּה מִכֻּלָּם.

אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֵם בְּדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל. מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, לֹא צָרִיךְ לֹא לְקָרְבָּנוֹת וְלֹא לְעוֹלוֹת, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה עֲדִיפָה מֵהַכֹּל, וְקָשֶׁר שֶׁל הָאֱמוּנָה שֶׁל הַכֹּל. וְעַל זֶה כָּתוּב, דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. וְכָתוּב, (תהלים קיט) שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, מָצְאוּ אִישׁ אֶזֶד שֶׁהָיָה בָּא וּשְׁלֹשָׁה עַנְפֵי הֲדַס בְּיָדוֹ. קָרְבוּ אֵלָיו, אָמְרוּ לוֹ, לָמָּה לְךָ אֶת אֵלֶּה? אָמַר, לְהַרְוִיזַ אֲבֵדָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה לְשֵׁם מָה? אָמַר לוֹ, אֶזֶד לְאַבְרָהָם, אֶזֶד לְיִצְזָק, וְאֶזֶד לְיַעֲקֹב, וְקָשַׁרְתִּי אוֹתָם יַזַד וְהַרְוִזְתִּי בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שיר א) לְרֵיזַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ. מִשּׁוּם שֶׁבְּרֵיזַ הַזֶּה עוֹמֶדֶת זִלְשַׁת הַנֶּפֶשׁ, וּבָאֱמוּנָה הַזּוֹ מִתְקַיֶּמֶת, וְשׁוֹפָעוֹת בְּרָכוֹת מִמַּעְלָה וּמַטָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁרֵי זִלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, אֵין הָעוֹלָם (הַנֶּפֶשׁ) מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל רֵיזַ, וּמֵהָרֵיזַ הַזֶּה נוֹדָע רֵיזַ אַזֵר. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת (נִתְפָּרְדָה הַזִּוּבִילָה) וְעוֹלָה הַנֶּפֶשׁ הַיְתֵרָה, וְנִשְׁאֲרוּ הַנְּפָשׁ וְהָרוּזַ נְפָרְדוֹת עֲצוּבוֹת, בָּא הָרֵיזַ הַזֶּה, וּמִתְקָרְבִים זֶה לָזֶה וּשְׂמֵזִים. וְעַל זֶה צָרִיךְ רוּזַ אַזַר רוּזַ, לְקַבֵּל רֵיזַ. כֵּיזַן שֶׁמִּתְקַבֵּל רֵיזַ, מִתְקָרְבִים כְּאֶזֶד וּשְׂמֵזִים. כְּגוֹן זֶה רֵיזַ שֶׁל הַקָּרְבָּנוֹת, בְּרֵיזַ זֶה מִתְקָרְבִים כֻּלָּם כְּאֶזֶד, וְנִדְלָקִים הַנֵּרוֹת וּשְׂמֵזִים.

בֹּא רְאֵה, שְׁנֵי מְאוֹרוֹת, אֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד לְמַטָּה, אִם מַלְהִיט אָדָם הַמָּאוֹר שֶׁלְּמַטָּה הַזֶּה וּמְכַבֶּה אוֹתוֹ (אֶת אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה), אוֹתוֹ עָשָׁן שֶׁעוֹלֶה (מֵהַמָּאוֹר הַתַּזְתּוֹן), מַלְהִיט אוֹתוֹ הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן. כָּךְ עֲשַׁן הַקָּרְבָּנוֹת, הֶעָשָׁן הַזֶּה שֶׁעוֹלֶה, מַלְהִיט הַמְּאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים וּמִתְלַהֲטִים בְּאֶזֶד, וְכֻלָּם מִתְקָרְבִים כְּאֶזֶד בָּרֵיזַ הַזֶּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, רֵיזַ נִיזּוֹזַ לַה', (אִשֶּׁה) וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וְעַל כֵּן רֵיזַ הַקָּרְבָּן הוּא קְיוּם שֶׁל הַכֹּל וְקִיּוּם הָעוֹלָם. וְהַקָּרְבָּן עַל יַד הַכֹּהֵן שֶׁמַּקְרִיב הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ שִׁבְעָה יְמֵי הַשִּׁלֻּמִים נִשְׁתַּלְּמוּ בּוֹ, כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יִתְבָּרְכוּ בַּעֲבוּדָתוֹ, וְיִמָּצְאוּ שְׂמָזוֹת וּבְרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

כָּתוּב, (ישעיה כה) ה' אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמִמְךָ וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ, ה' אֱלֹהַי אַתָּה, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְשַׁבְּזַ אוֹתוֹ עַל הַכֹּל. וּמֵאַיָּזֶה מָקוֹם הַשֶּׁבַזּ שֶׁלּוֹ? כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ. וְכָאן מֵהָעֹמֶק שֶׁל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב

כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא. פֶּלֶא – כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ט) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פֶּלֶא, וַהֲרֵי נֶאֱמַר. עֲצוֹת מֵרָזוֹק, עֲצוֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יוֹעֵץ. מֵרָזוֹק – שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) מֵרָזוֹק ה׳ נִרְאָה לִי. וְכָתוּב (משלי לא) מִמֶּרְזָק תָּבִיא לַזְּמָהּ.

אֱמוּנָה אֹמֶן – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל. וּפָרְשׁוּהָ אֱמוּנָה בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. וְכָתוּב (איכה ג) זְדֵדִים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן

פָּרָשַׁת שְׁמִינִי

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְגוֹ׳. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (איוב לח) בְּרֶן יַזֵּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה, שִׁמְּזוֹת הַכֹּל, שִׁמְּזָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַשַּׁעֲשׁוּעַ שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וְאָהֱיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. וְכָל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם אֶחָד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וּבַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אֹמֶן. וּבַתּוֹרָה נִבְרָא אָדָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַתּוֹרָה: אֲנִי רוֹצֶה לִבְרֹא אָדָם. אָמְרָה לְפָנָיו: הָאָדָם הַזֶּה עָתִיד לַחֲזֹא וּלְהַרְגִּיז לְפָנֶיךָ, אִם לֹא תַּאֲרִיךְ רֻגְזֶךָ עָלָיו, אֵיךְ יַעֲמֹד בָּעוֹלָם?! אָמַר לָהּ: אֲנִי וְאַתְּ נַעֲמִיד אוֹתוֹ בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי לֹא לְזוּנָם נִקְרֵאתִי אֶרֶךְ אַפַּיִם. (שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה, יִתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם).

רַבִּי זֵיָא אָמַר, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הֶעֱמִידוּ אֶת הָאָדָם בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר מִכָּאן, (קהלת ב) אֵת אֲשֶׁר כִּבֶּר עָשׂוּהוּ, עָשׂוּהוּ וַדַּאי. וְזֶהוּ צֶלֶם וּדְמוּת. צֶלֶם – בְּזָכָר. דְּמוּת – בִּנְקֵבָה. וְעַל זֶה הַתְּוָזַלַת הַתּוֹרָה בְּבֹ׳, וּפָרְשׁוּהָ.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, מִפְּנֵי מָה ב׳ פָּתוּחָה וְסְתוּמָה? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא

לְהִתְזַוֵּג עִם הַתּוֹרָה, הֲרֵי הִיא פְּתוּזָה לְקַבֵּל אוֹתוֹ וּלְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁאָדָם סוֹתֵם עֵינָיו מִמֶּנָּה וְהוֹלֵךְ לְדֶרֶךְ אַזָּרַת, הֲרֵי הִיא סְתוּמָה מֵהַצַּד הָאַזָּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, אִם יוֹם תַּעַזְבֵנִי – יוֹמַיִם אֶעֱזָבֶךָ. וְלֹא יִמְצָא פָּתוּז עַד שֶׁיָּשׁוּב לְהִתְזַוֵּג עִם הַתּוֹרָה פָּנִים בְּפָנִים, וְלֹא יִשְׁכַּח מִמֶּנָּה. וְלָכֵן הַתּוֹרָה פְּתוּזָה לְפָנֵי בְּנֵי אָדָם וּמַכְרִיזָה וְקוֹרֵאת לָהֶם, (משלי ז) אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְגוֹ', וְכָתוּב (שם א) בְּרֹאשׁ הֲמִיּוֹת תִּקְרָא בְּפָתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרֶיהָ תֹאמֵר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, ב' שִׁנֵּי גַּוָּות, וְאָזְדָּ שֶׁאוֹזֵז אוֹתָם. מַהּ זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אָזְדָּ לַשָּׁמַיִם וְאָזְדָּ לָאָרֶץ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹזֵז וּמְקַבֵּל אוֹתָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, שְׁלֹשָׁה אוֹרוֹת (צְדָדִים אֵלּוּ) אֵלּוּ עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים שֶׁאָזוּזִים כְּאָזְדָּ, וְהֵם הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאֵלּוּ פְּתוּזִים פָּתוּז לַכֹּל. פְּתוּזִים פָּתוּז לָאֻמּוֹנָה, וְאֵלֶּה הַבַּיִת שֶׁל הַכֹּל, וְעַל זֶה נִקְרְאוּ בַּיִת, שֶׁאֵלֶּה הֵם הַבַּיִת.

מִשּׁוּם כָּךְ הַתְּזוֹלַת הַתּוֹרָה ה', שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה (פְּרוֹתֶיהָ הֵם הָרְפוּאָה) הִיא רְפוּאַת הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּאִלּוּ הִשְׁתַּדֵּל בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ אָזְדָּ עֶלְיוֹן, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, הִיא פְּתוּזַת בְּבֵית, שֶׁהִיא הַכְּלָל שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁלֹשֶׁת קְשָׁרֵי הָאֻמּוֹנָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, נִדְבָּקִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּמִתְעַטְּרִים בְּעַטְרוֹת הַתּוֹרָה, וַאֲהוּבִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשִׁיט לָהֶם אֶת יְמִינוֹ (וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹשֵׁם אוֹתָם). כָּל שֶׁכֵּן אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה גַּם בַּלַּיְלָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁהֵם מִשְׁתַּתְּפִים עִם הַשְּׁכִינָה (בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל) וּמִתְזַוְּגִים כְּאָזְדָּ. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַטֵּר אוֹתָם בְּזוּט אָזְדָּ שֶׁל זָסָד, לְהַוְדִּיעַ בֵּין עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים.

וְכָל אוֹתָם כּוֹכְבֵי בֹּקֶר, בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בָּאִים לְהֶרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, כֻּלָּם מְזַמְּרִים כְּאָזְדָּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרֹן

יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מַה זֶּה וַיָּרִיעוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כד) רֹעָה הִתְרֹעֲעָה הָאָרֶץ. שֶׁאוֹתָם דִּינִים מְשֻׁתָּבְּרִים, וְכֻלָּם נִשְׁבָּרִים מִלְּפָנֵי הַבֹּקֶר, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר בֹּקֶר בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. וְעַל כֵּן – וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ. מָצָא אֶת רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר שֶׁהָיָה בָּא. נָעָה זְמוֹרוֹ. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, וַדַּאי בְּמִשְׁקַל (בְּקוֹל) שִׁמְחַת הַזְּמוֹר אֲנִי רוֹאֶה שֶׁפָּנִים זְדָרְשׁוֹת יִמָּצְאוּ פֹּה. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מֵאַחַר עַנְפֵי הָהָר, רָאָה אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהָיָה בָּא. אָמַר, וַדַּאי מִשְׁקַל (קוֹל) הַשִּׁמְחָה נִשְׁלָם. יָרַד רַבִּי אֶלְעָזָר אֵלָיו וְנָשַׁק לוֹ. אָמַר לוֹ, אִם צוֹרֶת הַדֶּרֶךְ הָאַחַת אֵלֶיךָ, גֵּלֶךְ וְנִתְחַבֵּר כְּאֶחָד. וְאִם לֹא, קַח אֶת דַּרְכְּךָ וָלֵךְ. אָמַר לוֹ, וַדַּי שֶׁכְּנֶגְדְּךָ אֲנִי הוֹלֵךְ, כֵּיוָן שֶׁמְּצָאתִי אוֹתְךָ, אֵלֶךְ אַחֲרֶיךָ וְנִתְחַבֵּר כְּאֶחָד.

פָּתַח רַבִּי פִּנְחָס וְאָמַר, (תהלים קכז) יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב וְגוֹ'. יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן, מָה הַטַּעַם מִצִּיּוֹן? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לְהִשְׁתַּתֵּף (לְהִמָּצֵא). וְהוּ שֶׁכָּתוּב, כִּי שָׁם צִוָּה ה' אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לַכֹּל. וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלָם, שֶׁבִּגְלַל צִיּוֹן יְרוּשָׁלַיִם מִתְבָּרֶכֶת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁצִּיּוֹן הִתְמַלְּאָ בִּבְרָכוֹת, אָז יְרוּשָׁלַיִם מִתְבָּרֶכֶת, וְנִמְצָאִים בָּהּ רַחֲמִים. וּכְשֶׁיְּרוּשָׁלַיִם מִתְבָּרֶכֶת, כָּל הָעָם מִתְבָּרֵךְ.

כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ, שֶׁלֹּא תֵרָאֶה קָשֶׁת בְּיָמֶיךָ כְּמוֹ לְאָבִיךָ. וְעַל זֶה – וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלַם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ, יְרֵאִי חֲטָא, חֲסִידִים, קְדוֹשִׁים. אָז – שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר: שָׁלוֹם עַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא יֵחָסֵר כֹּל. כָּךְ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל, בִּזְמַן שֶׁצַּדִּיקִים יִמָּצְאוּ בָּעוֹלָם.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי יז) עֲטֶרֶת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם. בָּנִים – הֲרֵי בֵּאַרְנוּ. בְּנֵי בָנִים – אֵלּוּ שְׁאָר כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(ישעיה יד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳. וְכָתוּב (איכה ד) בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם. אֵין מִתְעַטְּרִים הַבָּנִים אֶלָּא בָּאָבוֹת. מִכָּאן לָמְדְנוּ שֶׁבָּנִים לֹא מִתְעַטְּרִים וְלֹא מֵשִׂיקִים מֵהַשְּׂקַיִת הַנַּזָּל, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָאָבוֹת מִתְעַטְּרִים וּמְבָרְכִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הִגִּיעַ זְמַן תְּפָלָה. יָרְדוּ וְהִתְפַּלְלוּ. בְּעוֹד שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְלִים, נִכְרַךְ נָזָשׁ אֶזֶד בְּרַגְלֵי זֵמוּרוֹ שֶׁל רַבִּי פָּנְזָס. בָּעַט (נִבְהַל) וְגָעָה פָּעֲמִים. אַזַר שֶׁסִּימוּ אֶת הַתְּפָלָה, אָמַר רַבִּי פָּנְזָס: וַדַּאי צַעַר הוּא לַבְּהֵמָה שֶׁלִּי, שֶׁהֲרֵי הַיּוֹם הַזֶּה הִקְדַּמְתִּי, וְהָיִיתִי מְרַזֵּשׁ בַּתּוֹרָה, וְהֶעֱבִיר אוֹתִי בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה לִכְלוֹךְ, וְעַכְשָׁו מְצַעֲרִים אוֹתוֹ. קָמוּ וְרָאוּ נָזָשׁ אֶזֶד קָשׁוּר עַל רַגְלָיו. אָמַר רַבִּי פָּנְזָס: נָזָשׁ נָזָשׁ, לֵךְ וְסוֹבֵב (וְצַדֵּד) אֶת קִשְׁרֵךְ בְּמִדְרוֹן הַזּוֹר. בֵּינְתַיִם נָשַׂר הַנָּזָשׁ וְנָפַל זֵזְתִיכוֹת זֵזְתִיכוֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּמַה כָּל כָּךְ מְדַקְדֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּצַּדִּיקִים? אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים וְשׁוֹמֵר אוֹתָם, וְרוֹצֶה לְהוֹסִיף לָהֶם קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתָם, וַעֲכָשָׁו הַזְּמוֹר הַזֶּה, שֶׁלֹּא שָׁמַר אֶת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלִּי, הוּא הִצְטַעֵר. וְהַנָּזָשׁ הַזֶּה הָיָה שָׁלִיזַ, וְכַמָּה שְׁלִיזִים יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבְכֻלָּם הוּא עוֹשֶׂה אֶת שְׁלִיזוּתוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּזַזִּיוּת הַשָּׂדֶה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְהִשְׁלַזְתִּי בָּכֶם אֶת זַזִּית הַשָּׂדֶה וְשִׁכְלָה אֶתְכֶם. וַאֲפִלּוּ בְּיַד גּוֹי, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כוז) יִשָּׂא ה׳ עָלֶיךָ גּוֹי מֵרָזוֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּבְיַד יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה שְׁלִיזוּת? אָמַר לוֹ, כֵּן, כְּמוֹ רָשָׁע בְּיַד צַדִּיק. אֲבָל רָשָׁע בְּיַד יִשְׂרָאֵל רָשָׁע אַזַר, לֹא עוֹשֶׂה בּוֹ שְׁלִיזוּת, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן בּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כא) וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ. וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה דַּוְקָא, שֶׁלֹּא לַהֲרֹג אוֹתוֹ. וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ, כְּדֵי לְהַעֲנִישׁ אֶת שְׁנֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵיךְ עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלִיזוּת בִּידֵי אֱלֹהּ וּבְיַד

גּוֹי? אָמַר לוֹ, וְאָבִיךָ לֹא אָמַר לְךָ? אָמַר לוֹ, טָרֵם שָׁאַלְתִּי.

פָּתַח וְאָמַר, (איוב לד) וְהוּא יַשְׁקִט וּמִי יַרְשִׁיעַ וְגוֹ'. וְהוּא יַשְׁקִט – בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן שֶׁקֶט וְשַׁלְוָה לָאָדָם, מִי הוּא שֶׁרַשַּׁאי לְהַזִּיק לוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ קָטֵגוֹרְיָה? וְיַסְתֵּר פָּנִים וּמִי יְשׁוּרֶנּוּ – וּבִזְמַן שֶׁהוּא מַסְתִּיר אֶת עֵינוֹ מִלְהַשְׁגִּיחַ עָלָיו, מִי הוּא שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עָלָיו לִשְׁמֹר אוֹתוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ שְׁמִירָה? וְדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזֶה עַל גּוֹי וְעַל אָדָם יַחַד. בֵּין לְכָל הָעוֹלָם, בֵּין לְעַם אֶחָד, בֵּין לְאֶחָד לְבַדּוֹ.

בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם כְּשֵׁרִים מַעֲשֵׂיהֶם לְמַטָּה, מִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה יְמִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָז מִתְעוֹרְרִים כַּמָּה אוֹהֲבִים, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הָעוֹלָם, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הָאָדָם, מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל. וְאָז נִכְנָע הַשְּׂמֹאל וְלֹא יָכוֹל לִשְׁלֹט. וּבִזְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם אֵין כְּשֵׁרִים מַעֲשֵׂיהֶם לְמַטָּה, מִתְעוֹרֵר הַשְּׂמֹאל, וְכָל אֵלּוּ שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים וְכֻלָּם נַעֲשִׂים שְׁלוּחִים לְהָרַע לִבְנֵי הָאָדָם. שֶׁהֲרֵי אוֹתָם שֶׁעָבְרוּ עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כֻּלָּם רְשׁוּמִים בְּפָנֶיהָם, וְנוֹדָעִים לְאוֹתָם שֶׁמִּתְעוֹרְרִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַזִּוּיוֹת וְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כֻּלָּם נִקְרָאִים (הֵם) שְׁלוּחִים לְאוֹתָם הָרְשׁוּמִים שֶׁמִּתְעוֹרְרִים אוֹתָם. וְיִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין מַעֲשֵׂיהֶם כְּשֵׁרִים, כֻּלָּם בָּאִים מִצַּד הַיָּמִין. וּמִשּׁוּם שֶׁהַיָּמִין נִכְנָע מִמַּעֲשֵׂיהֶם שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם הַשְּׂמֹאל, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וְלָכֵן הַשְּׁלִיזוּת בִּידֵי הַזִּוּיוֹת וְהַגּוֹי וְכָל שֶׁדּוֹמֶה לָהֶם, שֶׁהֵם מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְלֹא בַּיָּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא רָשָׁע, הוּא בָּא מִצַּד הַיָּמִין.

וְיִשְׂרָאֵל רָשָׁע שֶׁנָּפַל בְּיַד יִשְׂרָאֵל רָשָׁע אַחֵר, בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְכַּוֵּן בּוֹ – כְּדֵי שֶׁשְּׁנֵיהֶם יֵעָנְשׁוּ וְיִכָּבְלוּ עֹנֶשׁ לְטַהֵר אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִנַּיִן לָנוּ? אָמַר לוֹ, הֵם בְּיָמִין, וְלֹא נִדְבְּקוּ בַּשְּׂמֹאל, וְלֹא הִתְעָרְבוּ עִמּוֹ לְעוֹלָמִים, וְלָכֵן לִזְמַן אַחַר הֵם יַעַבְרוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִנַּיִן לָנוּ? אָמַר לוֹ, בֹּא רְאֵה מִפֵּילֶגֶשׁ בַּגִּבְעָה, שֶׁאַף עַל

גַּב שֶׁהָיוּ רְשָׁעִים, לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ אֲלֵיהֶם רִשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֲזֵרִים, וְלָכֵן מֵתוּ (מִישָׂרָאֵל) כָּל אוֹתָם פְּעָמִים שֶׁמֵּתוּ. עַד שֶׁכָּל הָרְשָׁעִים שֶׁהִתְעוֹרְרוּ עֲלֵיהֶם מֵתוּ וְנֶאֶבְדוּ, וְנִשְׁאֲרוּ אוֹתָם צַדִּיקִים יוֹתֵר שֶׁיַּעֲשׂוּ אֶת הַדָּבָר בְּדֶרֶךְ אֱמִתִּית. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם צַדִּיקִים, לֹא נִתַּן הַדָּבָר, אֶלָּא לְאוֹתָם שֶׁנִּתַּן. כְּשֶׁשְּׁקוּלִים הָעוֹלָמוֹת כְּאֶחָד, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְאוֹתוֹ הַזְּמַן לֹא נִמְצְאוּ הָעוֹלָמוֹת שְׁקוּלִים כְּאֶחָד.

וְעַל כֵּן, רְשָׁעִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְגַבֵּי רְשָׁעִים אֲזֵרִים אֵינָם שְׁלוּחֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי אֵינָם בָּאִים מִצַּד הַשְּׂמאל. מָשָׁל לִבְנֵי אָדָם שֶׁזָּטְאוּ לַמֶּלֶךְ. הִתְעוֹרֵר הַשּׂוֹטֵר אֲלֵיהֶם לִתְפֹּשׂ אוֹתָם וּלְהַעֲנִישׁ אוֹתָם, לְאוֹתָם שֶׁזָּטְאוּ לַמֶּלֶךְ. קָם זָקֵם אֶחָד מֵהֶם וְהִתְעָרֵב עִם בְּנֵי הַשּׂוֹטֵר. הֵרִים הַשּׂוֹטֵר אֶת עֵינָיו וְרָאָה אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, מִי נָתַן אוֹתְךָ בֵּינֵינוּ? וַהֲרֵי אֵינְךָ מֵאוֹתָם שֶׁזָּטְאוּ לַמֶּלֶךְ. הֲרֵי אַתָּה תֵּעָנֵשׁ בָּרִאשׁוֹנָה! לָקְחוּ אוֹתוֹ וְהָרְגוּ אוֹתוֹ.

כָּךְ יִשְׂרָאֵל בָּאִים מִצַּד הַיָּמִין, וְלֹא נִדְבְּקוּ בַּשְּׂמאל, וְלֹא הִתְעָרְבוּ עִמּוֹ לְעוֹלָמִים. וּכְשֶׁהֵם גּוֹרְמִים בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁנִּכְנָע הַיָּמִין, וְהַשְּׂמאל מִתְעוֹרֵר וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצִּדּוֹ – אִם אָזַד מִיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד לְהִתְעָרֵב עִמָּם, הֵם מַכִּירִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ: אֵינְךָ מֵאוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁנִּכְנָע מֵהָעֲוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם, וְאֵינְךָ מֵאוֹתָם שֶׁזָּטְאוּ לַמֶּלֶךְ, מִי נָתַן אוֹתְךָ אֶצְלֵנוּ? נִמְצָא שֶׁהוּא נֶעֱנָשׁ בָּרִאשׁוֹנָה. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צִוָּוַן כְּנֶגְדָּם וְאוֹמֵר, (קֹהֶלֶת ז׳) עֵת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בְּאָדָם לְרַע לוֹ. לְרַע לוֹ וַדַּאי, מִכְּיוָן שֶׁאֵינוֹ שְׁלִיחַ הַמֶּלֶךְ, וְלֹא בָּא מֵאוֹתוֹ הַצַּד.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֵׁשׁ יָמִין וְיֵשׁ שְׂמאל, רַוָּמִים וְדִין. יִשְׂרָאֵל (לְיָמִין), וְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה לִשְׂמאל. יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם רְשָׁעִים וְנִכְנָעִים, הֵם בְּיָמִין וְלֹא נִדְבָּקִים לַשְּׂמאל, וְלֹא מִתְעָרְבִים עִמּוֹ לְעוֹלָמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (תְּהִלִּים ס) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְעַלֶּה הַיָּמִין, יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָּקִים עִמּוֹ יִתְעַלּוּ וְיִתְעַטְּרוּ בּוֹ. אָז נִכְנָע הַשְּׂמאל, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצִּדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ט״ו) יְמִינְךָ ה׳ תִּרְעַץ אוֹיֵב.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא וְגוֹ'. וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, מַה זֶּה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי? אֶלָּא כָּתוּב, וּמִפָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ', כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. כִּי שִׁבְעַת?! בְּשִׁבְעַת יָמִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, אוֹ שִׁבְעָה יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. מַה זֶּה כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא?

אֶלָּא אַשְׁרֵי הַכֹּהֲנִים שֶׁמִּתְעַטְּרִים בַּעֲטָרַת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּמְשׁוּזָּם בְּשֶׁמֶן מִשְׁחַת קָדֶשׁ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְעַוֵּרר הַשֶּׁמֶן (הָאַזֵּר) הָעֶלְיוֹן שֶׁמַּשְׁקֶה אֶת כָּל הַשִּׁבְעָה, וְנִמְשָׁזִים מֵאוֹתוֹ מִשְׁחַת קָדֶשׁ, וְנִדְלָקִים מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָם שִׁבְעָה מְנוֹרוֹת, וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁזָה הַזֶּה הוּא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הַשִּׁבְעָה, וְכֻלָּם נִכְלְלוּ בּוֹ.

וְשָׁנִינוּ שֶׁהֵם שִׁשָּׁה, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בָּזֶה, וְזֶהוּ הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם, וּמִשּׁוּם כָּךְ שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא, שֶׁהֲרֵי בָּזֶה הֵם תְּלוּיִים. וְעַל כֵּן נִקְרֵאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּת שֶׁבַע. מַה הִיא בַּת שֶׁבַע? שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִשִּׁשָּׁה אֲזָרִים.

כֵּיוָן שֶׁהַשִּׁבְעָה הַזֶּה מַשְׁלִים אֶת הַכֹּהֲנִים וּמְעַטֵּר אוֹתָם וּמוֹשֵׁזָ אוֹתָם בַּכֹּל, כְּשֶׁמַּגִּיעִים לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַשְּׁמִינִית, הִצְטַוָּה אַהֲרֹן לְהַקְרִיב עֵגֶל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בְּנָהּ שֶׁל הַפָּרָה, לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ וִזְטָא הָעֵגֶל הָאַזֵּר שֶׁעָשָׂה אַהֲרֹן, וְזָטָא אֶל הַפָּרָה, שֶׁהִיא שְׁמִינִית, שִׁלְמוּתָם שֶׁל מְמֻנֵּי (שֶׁל אֻמּוּנֵי) יִשְׂרָאֵל. וְנִמְצָא הַכֹּהֵן שָׁלֵם בַּכֹּל, בְּשִׁמּוֹנָה מִינֵי לְבוּשֵׁי כָּבוֹד, שָׁלֵם בְּכָל הַכְּתָרִים, שָׁלֵם לְמַעְלָה, שָׁלֵם לְמַטָּה.

וּבְכֹל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה. וְלָכֵן נַעֲשָׂה בְּאַהֲרֹן הַמַּעֲשֶׂה לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר כָּךְ לְמַעְלָה וְהַכֹּל יִמָּצֵא בְּגָוֵן אָזוֹד, וְאָז כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְנִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת עַל יְדֵי הַכֹּהֵן. וְכָאן מִשְׁתַּלֵּם הַכֹּהֵן בַּכֹּל כָּרָאוּי.

לָמָּה עֵגֶל, שֶׁכָּתוּב עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְוִזְטָאת? מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַוִזְטָאת שֶׁעָשָׂה בָּרְאשׁוֹנָה. וְאַיִל לְעֹלָה, מָה הַטַּעַם אַיִל? מִשּׁוּם אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק, שֶׁהָיְתָה עוֹלָה תְּמִימָה, וְאֶת זֶה רָאוּי לְהַקְרִיב, כְּדֵי לְהַשְׁלִים אֶת הַכֹּל. וְהַמָּקוֹם הַזֶּה נִשְׁאָב מִצַּדּוֹ שֶׁל יִצְחָק. וְהָאַיִל הַזֶּה, בִּשְׁבִיל הָאַיִל שֶׁל יִצְחָק נִקְרָב עוֹלָה, (מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹלָה) שֶׁהֲרֵי עוֹלָה לְמַעְלָה עוֹלָה, וּכְדֵי לְעַטֵּר אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת. עֵגֶל

וְאַיִל. עֵגֶל בִּשְׁבִילָהּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אַיִל – לְהַשְׁלִים אוֹתָהּ בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל יְצוּנְק כְּרָאוּי.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁזָּטְאוּ עִם הַכֹּהֵן בָּזֶה, מַקְרִיב כְּגוֹן זֶה, שֶׁכָּתוּב וְשׁוֹר וְאַיִל לִשְׁלָמִים לִזְבֹּחַ לִפְנֵי ה׳. שׁוֹר – עַל מַה שֶׁזָּטְאוּ. וְאַיִל – לְהַשְׁלִים אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה בִּשְׁלֵמוּתוֹ שֶׁל יְצוּנְק.

מַה שׁוֹנָה בְּכֹהֵן שֶׁכָּתוּב בּוֹ עֵגֶל לִזְטָאת, וְלֹא כָּתוּב בְּיִשְׂרָאֵל שׁוֹר לִזְטָאת? אֶלָּא יִשְׂרָאֵל הֲרֵי קִבְּלוּ עָנְשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, וּמִשּׁוּם שֶׁקִּבְּלוּ עָנְשׁ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, עַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רָצָה לְהַזְכִּיר לָהֶם אֶת זִטְאֵיהֶם כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב כָּאן לִזְטָאת, אֶלָּא לִשְׁלָמִים, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שָׁלוֹם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשָׁלוֹם עִם יִשְׂרָאֵל עַל זֶה.

אֲבָל אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי לֹא קִבֵּל עָנְשׁ מִתְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ט) וּבְאַהֲרֹן הִתְאַנַּף ה׳ וְגוֹ׳, וְכָתוּב וָאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אַהֲרֹן בָּעֵת הַהִיא, וְעַד עַכְשָׁו הַזִּטְא הָיָה תָּלוּי, כָּתוּב וְעֵגֶל בֶּן בָּקָר לִזְטָאת, לִזְטָאת וַדַּאי, (וְאַיִל לְעֹלָה) כְּדֵי שֶׁיְּכַפֵּר אֶת זִטְאוֹ, וְיִטְהַר וְיִשְׁתַּלֵּם בַּכֹּל.

וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם נִשְׁלְמוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְנִמְצָא שָׁלוֹם בַּכֹּל, בִּשְׁמִזָּה שֶׁלְּמַטָּה וּמַטָּה, וְאִלְמָלֵא שֶׁנִּמְצֵאת הָעֲרֻבּוּבְיָה שֶׁל בְּנֵי אַהֲרֹן בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם – מִיּוֹם שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם לֹא נִמְצְאָה שִׁמְזָה בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים כְּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם. בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הָעֲבַר אוֹתוֹ הַזִּטְא מִן הָעוֹלָם, וְנִמְצְאוּ כֹּהֵן וְיִשְׂרָאֵל מְטֻהָרִים מִמֶּנּוּ. (כָּל) אוֹתוֹ הַיּוֹם הָעֲבִרוּ כָּל אוֹתָם הַמְקַטְרְגִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְהָיוּ הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים סְבִיבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִמְצְאוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן.

עַד שֶׁגָּרְמָה הַשָּׁעָה, וְקָמוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא וְעִכְּבוּ (וְעִרְבְּבוּ) אֶת שִׁמְזַת הַכֹּל, וְנִמְצָא רִגּוּז בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּרָא כְּבוֹד ה׳ אֶל כָּל הָעָם. מִיָּד – וַיִּקְחוּ (שְׁנֵי) בְּנֵי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מַזְּתָתוֹ וְגוֹ׳.

שֵׁנִית, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיְתָה שִׁמְזָתָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהַקְשִׁיר בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה בְּכָל הַקְּשָׁרִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֲרֵי קְטֹרֶת קוֹשֶׁרֶת הַכֹּל כְּאָזוֹד,

וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת קְטֹרֶת. וְהֵם בָּאוּ וְקָשְׁרוּ אֶת כָּל אוֹתָם הָאֲזוֹרִים כְּאָזֹד, וְהִשְׁאִירוּ אוֹתָהּ בַּזּוּץ, שֶׁלֹּא קָשְׁרוּ אוֹתָהּ עִמָּם. וְקָשְׁרוּ דָּבָר אַזּוֹר. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִזְהִיר אַזֵּר כָּךְ אֶת הַכֹּהֲנִים, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ.

וּבְכַמָּה גְּוָנִים עֵרְבְּבוּ אֶת שִׁמְוָתָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אָזֹד – שֶׁלֹּא נִשְּׂאוּ, וְלֹא רְאוּיִים הָיוּ לְהַקְרִיב, וְשֶׁיִּתְבָּרְכוּ הָעוֹלָמוֹת עַל יָדָם. וְאָזֹד – שֶׁלֹּא הָיְתָה הַשָּׁעָה כָּרָאוּי. וְאָזֹד – שֶׁדָּוְקוּ אֶת הַשָּׁעָה. וְאָזֹד – שֶׁהֲרֵי מִקֹּדֶם לָכֵן יָצָא גְּזַר דִּינָם, וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה וְגוֹ'. וַהֲאִי שֶׁדָּבָר אַזֵּר קָשְׁרוּ בַּקֶּשֶׁר הַזֶּה, וְהִשְׁאִירוּ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּזּוּץ.

אָמַר לוֹ רַבִּי פָּנְוָס, אַל תֹּאמַר שֶׁהֵם הִשְׁאִירוּ אוֹתָהּ בַּזּוּץ, אֶלָּא שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא נִקְשְׁרָה עַל יְדֵיהֶם. שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵין נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, כְּנֶסֶת לֹא שׁוֹרָה בֵּינֵיהֶם כְּלָל. מִשּׁוּם כָּךְ הִזְהִיר אֶת הַכֹּהֲנִים, שֶׁכָּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, שֶׁיִּמָּצֵא זָכָר וּנְקֵבָה. וְעַל כֵּן לֹא יִכָּנֵס הַכֹּהֵן לַקֹּדֶשׁ עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּתֵּף עִם הַקֶּשֶׁר שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁמִּי שֶׁלֹּא נָשָׂא, מַשְׁרָה אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּזּוּץ, וְהִיא לֹא מִשְׁתַּתֶּפֶת עִמּוֹ, וְעַל כֵּן נִמְצָאָה אֶצְלָם בְּאוֹתוֹ יוֹם עֲרֵבוּבְיָה.

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (שיר ב) כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת. כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְזַבִּיבוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּנֶגְדָּהּ לְהַדְבֵּק בָּהּ.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁנּוֹשֵׂא, צָרִיךְ לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְשַׁבֵּחַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בַּכֹּל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה, כְּמוֹ שֶׁאָדָם נִדְבָּק עִם בַּת זוּגוֹ וְזַבִּיבוּתוֹ כְּנֶגְדָּהּ, כְּשֶׁבָּא לַעֲבֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, הוּא מְעוֹרֵר זִוּוּג אַזֵּר, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזַבִּיבוּתוֹ לְהִדָּבֵק בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁמְּעוֹרֵר הַדָּבָר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ אוֹתוֹ, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְבָרֶכֶת

אוֹתוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וְעַל כֵּן הַשָּׁבַּזוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּזַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל – כְּשׁוֹשַׁנָּה שֶׁהִיא בֵּין הַזּוֹזוּזִים, שֶׁהִיא מְעֻלָּה וְעוֹלָה עַל הַכֹּל. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין שְׁאָר הָאוּכְלוֹסִים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת עַל הַכֹּל. וְזוֹ שׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזוּזִים, וְאֶתְרוֹג בֵּין הַזּוֹזוּזִים, לְהַרְאוֹת אֶת שִׁבְחָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל הַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, וְיִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, וְהַכֹּהֵן מִתְבָּרֵךְ עַל יְדֵי הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם.

כָּתוּב (תהלים כה) זְכֹר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה. זְכֹר רַחֲמֶיךָ – זֶה יַעֲקֹב. וַחֲסָדֶיךָ – זֶה אַבְרָהָם. כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה, וּמֵעוֹלָם נָטַל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֶעֱלָה אוֹתָם לְמַעְלָה, וְעָשָׂה מֵהֶם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מֵעוֹלָם, הוּא זוֹכֵר אוֹתָם לְהָגֵן וּלְרַחֵם עַל הָעוֹלָם. כְּמוֹ כֵן נוֹטֵל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַצַּדִּיקִים מִן הָעוֹלָם וּמַעֲלֶה אוֹתָם לְמַעְלָה, כְּדֵי לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לֹא נִזְכַּר כָּאן יִצְחָק? אֶלָּא נִשְׁאָר לְהִפָּרַע מֵאוֹתָם שֶׁמְּצִיקִים לְבָנָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם סג) עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ. וְכָתוּב (ישעיה מב) ה' כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה וְגוֹ'. וְזֶהוּ יִצְחָק שֶׁהִסְתַּלֵּק מִכָּאן. רַבִּי זְיָיא אוֹמֵר, זְכֹר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסָדֶיךָ – אֵלּוּ הֵם יַעֲקֹב וְאַבְרָהָם, שֶׁצְּרִיכִים אוֹתָם לְהָגֵן עָלֵינוּ. אֲבָל יִצְחָק עוֹמֵד כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קְרָבוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא צְרִיכִים אוֹתוֹ עִמָּם.

דָּבָר אַחֵר כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה, שֶׁכְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, נָטַל אֶת יִצְחָק וְקִיֵּם בּוֹ אֶת הָעוֹלָם. רָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲמֹד לְבַדּוֹ, נָטַל אֶת אַבְרָהָם וְהֶעֱמִיד בּוֹ אֶת הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מב) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם אֶלָּא בְּאַבְרָהָם. רָאָה שֶׁצְּרִיכִים יוֹתֵר קִיּוּם, לָקַח אֶת יַעֲקֹב וְשִׁתֵּף אוֹתוֹ עִם יִצְחָק, וְקִיֵּם אֶת הָעוֹלָם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. וְעַל זֶה בְּאַבְרָהָם וְיַעֲקֹב הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וּמְשׁוֹם כָּךְ – כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, אַזַּר שֶׁהִשְׁתַּלֵּם אַהֲרֹן בְּאוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים וְהִתְעַטֵּר בָּהֶם, (בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁזַת קָדֶשׁ עֶלְיוֹן) הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי צָרִיךְ לְהִשְׁתַּלֵּם מִן שִׁבְעָה, שֶׁהַשִּׁלְמָה עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, וְעַל זֶה הָעֲבוֹדָה בַּשְּׁמִינִי, לְהִתְעַטֵּר מִן שִׁבְעָה, וְשֶׁהַכֹּהֵן יִתְתַּקֵּן עַל אוֹתוֹ (זֵטָא) שֶׁזָּטָא (שֶׁקִּבֵּל) בָּרִאשׁוֹנָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ עֵגֶל וָדַאי, לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ עֵגֶל, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיַּעֲשֵׂהוּ עֵגֶל מַסֵּכָה. בֶּן בָּקָר, מָה הַטַּעַם בֶּן בָּקָר וְלֹא בֶּן פָּרָה? אֶלָּא שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְתַּקֵּן אֵצֶל הַפָּרָה, לֹא רָאוּי לְהַקְרִיב מִמֶּנָּה אֵלֶיהָ. מִי שֶׁשָּׁלַז דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, רְאִיתֶם שֶׁיִּקָּזוּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וְיִתֵּן לַמֶּלֶךְ?! אֶלָּא דּוֹרוֹן לִשְׁלוֹחַ לַמֶּלֶךְ צָרִיךְ מִבֵּית אַזַּר, וְלֹא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִשֶּׁלּוֹ לִשְׁלוֹ לֹא רָאוּי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִשּׁוֹם כָּךְ בֶּן בָּקָר וַדַּאי, וְלֹא בֶּן פָּרָה.

לִזַּטָּאת – לְטַהֵר עַל אוֹתוֹ הַזֵּטָא שֶׁזָּטָא בּוֹ. וְאַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם. תְּמִימִם?! תְּמִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אִם תֹּאמַר שֶׁאָמַר עַל עַיִל וְעֵגֶל – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵיהֶם לֹא עוֹלִים לְעוֹלָה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב לְעֹלָה תְּמִימִם, וְעֵגֶל עוֹלָה לִזַּטָּאת. מַה זֶּה תְּמִימִם, וְכָתוּב אַיִל?

אֶלָּא אֵילּוֹ שֶׁל יִצְחָק לְהַקְרִיב אֶל פָּרָה, שֶׁנִּזְכָּר בַּעֲמִים בַּכָּתוּב. אֶזֶד שֶׁכָּתוּב, (בראשית כב) וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל, הֲרֵי אֶזֶד. וְאֶזֶד, וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאַיִל, הֲרֵי שְׁנַיִם, וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה. וְעַל כֵּן אַיִל לְעֹלָה תְּמִימִם, שְׁנֵי אַיִל, שֶׁהוּא שְׁנַיִם. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ גְּבוּרוֹת, וּמֵהֶם נִפְרָדִים לְכַמָּה אֲזָרִים.

וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קְחוּ שְׂעִיר עִזִּים לְזַטָּאת. עֵגֶל לְזַטָּאת הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁהַכֹּהֵן. אֶלָּא יִשְׂרָאֵל הֲרֵי קִבְּלוּ עָנֶשׁ, וְעַל כֵּן לֹא

כְּתוּב בָּהֶם עֵגֶל לְזַטָּאת, אֶלָּא עֵגֶל לְעוֹלָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁזָּטְאוּ בּוֹ, קִבְּלוּ עָנֶשׁ, בֵּין בִּדְבוּר, בֵּין בְּמַעֲשֶׂה, בֵּין בַּעֲבוֹדָה. וְאַפָּלּוּ אֵלּוּ שֶׁלֹּא עָשׂוּ דָּבָר, אֶלָּא שֶׁהֶעֱלוּהוּ בִּרְצוֹן לִבָּם לַעֲבֹד אוֹתוֹ, נֶעֱנָשׁוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיִּשְׁק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל כָּל אֵלּוּ שֶׁהֶעֱלוּ אוֹתוֹ בִּרְצוֹן שֶׁלֹּא לַעֲבֹד אוֹתוֹ, אֶלָּא שֶׁהֶעֱלוּ גָּזֵל שֶׁל רָצוֹן מִמֶּנּוּ – כָּאן נִטְהָרִים, וּמַקְרִיבִים אוֹתוֹ לְעוֹלָה וְלֹא לְזַטָּאת.

אֲבָל קְזוּז שְׂעִיר עִזִּים לְזַטָּאת, לָמָּה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים רִאשׁוֹנָה לִשְׂעִירִים, שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל הֶהָרִים הָרָמִים. וְזֶהוּ לְזַטָּאת. וּצְרִיכִים לְהִטָּהֵר מֵאוֹתוֹ הַזִּזְטָא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁצָּרִיךְ לְזַדּוּשׁ הַלְּבָנָה.

וְשׁוֹר וְאַיִל לִשְׁלָמִים, שׁוֹר וְלֹא פָּר, מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹר הוּא שָׁלֵם, לְהַרְאוֹת שָׁלוֹם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לִשְׁלָמִים. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שׁוֹר וְאַיִל מִצַּד הַשְּׁמאל הֵם בָּאִים. שׁוֹר מִצַּד הַשְּׁמאל, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּפָנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׁמאל. אַיִל, מִשּׁוּם אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק. וְעוֹלִים לִשְׁלָמִים, לְהַשְׁלִים אוֹתָם לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן שׁוֹר וְאַיִל לִשְׁלָמִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל מִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעַטֶּרֶת וּמִתְבָּרֶכֶת עַל יְדֵי הַכֹּהֵן בִּשְׁלֹמוּת. וְהַיּוֹם הַזֶּה הָיָה שִׂמְחָתָם שֶׁל כֻּלָּם, שִׂמְחָתָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שִׂמְחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וּכְמוֹ שֶׁהִשְׁתַּלֵּם הַכֹּהֵן לְמַטָּה, כְּבֵיכוֹל נִשְׁתַּלֵּם הַכֹּהֵן לְמַעְלָה. רַק שֶׁנָּדַב וַאֲבִיהוּ שֶׁעוֹרְרוּ עֲרְבוּבְיָה בֵּין הַגְּבִירָה וְהַמֶּלֶךְ. וּמִשּׁוּם כָּךְ – וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה׳ וַתֹּאכַל אֹתָם וְגוֹ׳.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אִיתָמָר רָאשֵׁיכֶם אַל תִּפְרָעוּ וְגוֹ׳, כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת ה׳ עֲלֵיכֶם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁבַּמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרְרִים מַעֲשִׂים לְמַעְלָה, וְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת כְּמוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל הַשִּׂמְחָה שֶׁלְּמַעְלָה תְּלוּיָה בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן קָדוֹשׁ, שֶׁמִּשָּׁם

יוֹצְאוֹת שְׁמוּזָה וּבְרָכוֹת לְכָל הַמְּאוֹרוֹת, וְהַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן (מִמֶּנּוּ) מִתְעַטֵּר בְּשֶׁפַע שֶׁל שֶׁמֶן. וּמְשׁוּם כָּךְ הַכֹּהֵן, שֶׁשֶּׁמֶן מִשְׁוָזה שׁוֹפֵעַ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, צָרִיךְ לְהַרְאוֹת שְׁמוּזָה וְהֶאָרַת פָּנִים (יוֹתֵר מֵהַכֹּל), וְשֶׁלֹּא יֵרָאֶה זִסָּרוֹן בְּרֹאשׁוֹ וְלֹא בִּלְבוּשׁוֹ, אֶלָּא לִהְיוֹת הַכֹּל שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאַל יֵרָאֶה בּוֹ פָּגָם כְּלָל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵעָשֶׂה פָּגָם בְּמָקוֹם אַזֵּר.

בֹּא רְאֵה, אִלְמָלֵא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר הֵרְאוּ פָּגָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בִּלְבוּשָׁם אוֹ בְּרֹאשֵׁיהֶם, לֹא נִצּוֹלוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, שֶׁהֲרֵי הַשָּׁעָה עֲמִדָה לַעֲשׂוֹת דִּין. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַמַּגֵּפָה קוֹרֵאת בָּעוֹלָם, לֹא יְעוֹרֵר אָדָם אֶת עַצְמוֹ לְדָבָר בָּעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעוֹרְרוּ עָלָיו. פָּרַט אִם עוֹרֵר אֶת עַצְמוֹ לְטוֹב, וְיָכוֹל לְדַוּוֹת (לְדַוְּזֹק) אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן וּבְשָׁעָה שֶׁהַדִּין עוֹמֵד בָּעוֹלָם, מִי שֶׁפּוֹגֵעַ בּוֹ, לוֹקְטִים אוֹתוֹ וּמִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְלֹא תָמוּתוּ. וַאֲזִיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא בָּאִים מִצַּד הַכֹּהֲנִים, וְלֹא יִנָּזְקוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (שמות ו) וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב אֲחוֹת נַחְשׁוֹן לוֹ לְאִשָּׁה. וַיִּקַּח אַהֲרֹן. הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא וּרְאֵה, רְאוּיָה הָיְתָה בַּת שֶׁבַע לְדָוִד מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. רְאוּיָה הָיְתָה אֱלִישֶׁבַע לְאַהֲרֹן מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא הַכֹּל אָזוּד. אֲבָל שָׁם לְדִין, וְכָאן לְרַחֲמִים. כְּשֶׁהִתְזַבְּרָה עִם דָּוִד – זֶה לְדִין, לַעֲרֹךְ קְרָבוֹת וְלִשְׁפֹּךְ דָּמִים. כָּאן בְּאַהֲרֹן – לְשָׁלוֹם, לִשְׁמוּזָה, לְהֶאָרַת פָּנִים, לְהִתְבָּרֵךְ. וְעַל כֵּן נִקְרֵאת (כְּךְ) שָׁם בַּת שֶׁבַע, וְכָאן אֱלִישֶׁבַע. אֱלִישֶׁבַע – שֶׁהִתְזַבְּרָה עִם זֶסֶד. (בֹּא רְאֵה) בַּת שֶׁבַע לְדִין, לָרֶשֶׁת מַלְכוּת וּלְהִתְגַּבֵּר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב קוֹל הַשּׁוֹפָר – יָפֶה הוּא, וְזֶהוּ יַעֲקֹב, שֶׁעָלָה בַּמַּזְּשָׁבָה שֶׁל הָאָבוֹת, וְיָצָאוּ כְּאֶזֶד מִתּוֹךְ שׁוֹפָר, שֶׁהֲרֵי שׁוֹפָר מוֹצִיא מַיִם וְאֵשׁ וְרוּזַ כְּאֶזֶד, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם קוֹל. כָּךְ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מוֹצִיאָה אֶת

הָאָבוֹת בְּקוֹל אָזָד, וּמִתּוֹךְ מַזָּשָׁבָה הִתְעַלּוּ כְּאָזָד בְּקוֹל אָזָד, וְאוֹתוֹ קוֹל נִקְרָא קוֹל הַשּׁוֹפָר, וְזֶה יַעֲקֹב שֶׁכּוֹלֵל אֶת הָאָבוֹת כְּאָזָד, וְנִקְרָא קוֹל.

וּשְׁנֵי קוֹלוֹת הֵם, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ קוֹל יוֹצֵא קוֹל. אֲבָל קוֹל אָזָד שֶׁנִּקְרָא קוֹל הַשּׁוֹפָר, וּמִכָּאן יָצְאוּ שְׁאָר הַקּוֹלוֹת מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַשּׁוֹפָר בְּזִוּוּג שֶׁל הַמַּזָּשָׁבָה. וְשִׁבְעָה קוֹלוֹת הֵם שֶׁיּוֹצְאִים בְּזִוּוּג שֶׁל הַמַּזָּשָׁבָה עִם הַשּׁוֹפָר, וְהַשּׁוֹפָר הַזֶּה שֶׁמַּשְׁקֶה אוֹתָם וּמַרְוֶה אֶת הָאָבוֹת בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזָּר כָּךְ אֶת הַבָּנִים, וַהֲרֵי בֵּאַרוּ אֶת הַדָּבָר.

בֹּא רְאֵה, וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע, לְבַסֵּם אוֹתָהּ, לְשַׁמְּזָ אוֹתָהּ וּלְזַוְּבֵר אוֹתָהּ עִם הַמֶּלֶךְ בְּזִוּוּג שָׁלֵם, שֶׁיִּמָּצְאוּ בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת עַל יְדֵי אַהֲרֹן. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְהִמָּצֵא בְּהֶאָרַת פָּנִים, בְּשִׁמְזָהּ, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי עַל יָדוֹ בְּרָכוֹת וּשְׁמָזוֹת נִמְצָאוֹת. וְלָכֵן מְרֻזָּקִים מִמֶּנּוּ דִּין וְרִגְזָ וְעֶצֶב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּגֵם מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְשָׁר בּוֹ. וְעַל זֶה – וַאֲזֵיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה, וְלֹא הַכֹּהֵן. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דְּבָרִים לג) בָּרֵךְ ה׳ זֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה וְגוֹ׳.

יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִתּוֹךְ הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ שׁוֹמְעִים, שֶׁנָּדָב וַאֲבִיהוּא הָיוּ שְׁתוּיֵי יַיִן, מְשֻׁהֲזָהִיר בָּזֶה אֶת הַכֹּהֲנִים. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַזּ, (תְּהִלִּים קד) וְיַיִן יְשַׂמַּזּ לְבַב אֱנוֹשׁ וְגוֹ׳. אִם צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְשַׁמְזַ וּלְהִמָּצֵא בְּהֶאָרַת פָּנִים יוֹתֵר מֵהַכֹּל, לָמָּה אָסוּר לוֹ יַיִן? שֶׁהֲרֵי שִׁמְזָהּ נִמְצֵאת בּוֹ, וְהֶאָרַת פָּנִים נִמְצֵאת בּוֹ?

אֶלָּא רֵאשִׁיתוֹ שֶׁל יַיִן שִׁמְזָה, וְסוֹפוֹ עֲצָבוֹת. וְעוֹד, שֶׁיַּיִן בָּא מִצַּד הַלְוִיִּם, מֵהַמָּקוֹם שֶׁיַּיִן שׁוֹרֶה, שֶׁהֲרֵי תּוֹרָה וְיֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה הֵם מִצַּד הַגְּבוּרָה. (סוֹפוֹ עֲצָבוֹת, וְהַכֹּהֵן תְּזוֹכָּה וְסִיּוּם צָרִיךְ שִׁמְזָה וְהֶאָרַת פָּנִים. יַיִן בָּא מִצַּד הַלְוִיִּם) וְצַד הַכֹּהֵן מַיִם צְלוּלִים מְאִירִים.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּל אָזָד מַלְוֶה לַזִּבְּרוֹ, וְהַכֹּל כָּלוּל זֶה בָּזֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ יַיִן מַשְׁרֶה שִׁמְזָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּלוּל מִתּוֹךְ מַיִם, וְאַזָּר כָּךְ זוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ, וְעָצוּב

וְרוֹגֵז וְדָן דִּין. (וְהַכֹּהֵן תְּזוֹלֵל וְסִיּוּם צָרִיךְ שְׁמִזָּה וְהָאֲרַת פָּנִים).

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִמָּקוֹם אָזָד יָצְאוּ – יַיִן וְשֵׁכָר וּמַיִם (דְּבַשׁ וְזָלָב). מַיִם וְשֵׁכָר לְיָמִין, נוֹטְלִים הַכֹּהֲנִים וְיוֹרְשִׁים אוֹתָם, וְשֵׁכָר יוֹתֵר מֵהַכֹּל, שֶׁהוּא שְׁמִזָּה רִאשִׁית וְסִיּוּם, שֶׁכָּתוּב (שם קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן. וְיַיִן לִשְׂמֹאל, יוֹרְשִׁים הַלְוִיִּם, לְהָרִים קוֹל וּלְזַמֵּר, וְלֹא לִשְׁתֹּק, שֶׁהֲרֵי יַיִן לֹא שׁוֹתֵק לְעוֹלָמִים, וְשֵׁכָר הוּא תָּמִיד בַּזְּשַׁאי.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא שֵׁכָר שֶׁהוּא בַּזְּשַׁאי, בְּלַזְּשׁ תָּמִיד, בָּא מִצַּד הַמַּזְּשָׁבָה, שֶׁהִיא תָּמִיד בְּלַזְּשׁ וְלֹא נִשְׁמַעַת, וְהוּא בַּזְּשַׁאי, וְעַל כֵּן הוּא מִיָּמִין. וְיַיִן שֶׁהוּא לְהָרִים קוֹל, וְלֹא שׁוֹתֵק לְעוֹלָמִים, בָּא מִצַּד הָאֵם, וְיוֹרְשִׁים הַלְוִיִּם לְצַד הַשְּׂמֹאל, וְעוֹמְדִים לְזַמֵּר לְהָרִים קוֹל, וְעוֹמְדִים בְּדִין. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (דברים כא) וְעַל פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע.

מְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁכֹּהֵן יִכָּנֵס לַמִּקְדָּשׁ כְּדֵי לַעֲבֹד אֶת הָעֲבוֹדָה, אָסוּר לוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן, שֶׁהֲרֵי מַעֲשָׂיו הֵם בַּזְּשַׁאי, וּבַזְּשַׁאי (נִרְאָה) הֵם בָּאִים, וּמִתְכַּוֵּן, (וּבַזְּשַׁאי מִתְכַּוֵּן בְּמַה שֶׁמִּתְכַּוֵּן) וּמְזַזֵּג אֶת מֵי שֶׁמְּזַזֵּג, וּמַשְׁפִּיעַ בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל בַּזְּשַׁאי, (וְעוֹד) שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו בְּסוֹד. וְיַיִן הוּא מְגַלֶּה רָזִים, שֶׁהֲרֵי כָּל מַעֲשָׂיו עוֹמְדִים כְּדֵי לְהָרִים קוֹל.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְזָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ מִבֵּית מֵרוֹן לְצִפּוֹרִי, וְהָיָה עֻלֵּם אָזָד מְצוּי בְּתוֹכָם (אֶצְלָם) עִם יַיִן רָקוּזַז בִּדְבַשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נֹאמַר דְּבַר תּוֹרָה וְנֵלֵךְ.

פָּתַזז רַבִּי יְצְזָק וְאָמַר, (שיר ז) וְזִזְכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים וְגוֹ'. וְזִזְכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב – זֶה יֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוּא טוֹב. שֶׁהֲרֵי יַיִן אַזָּר אֵינוֹ טוֹב, וְיֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה טוֹב לַכֹּל. טוֹב לָעוֹלָם הַזֶּה, וְטוֹב לָעוֹלָם הַבָּא. וְזֶהוּ הַיַּיִן שֶׁנִּזּוּז לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וּבִזְכוּת זֶה, מִי שֶׁנִּרְזֶה מִיֵּינָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, יִתְעוֹרֵר לָעוֹלָם הַבָּא, וְיִזָּכֶה לְהֶזָּזִיוֹת כְּשֶׁיְּקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַצַּדִּיקִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, הֲרֵי שֶׁנִּינוּ, שֶׁאֲפִלּוּ בְּאוֹתוֹ

עוֹלָם יִזְכֶּה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וְהוּ שְׂפָתוּב דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים.

אָמַר אוֹתוֹ עֶלֶם, אִם כָּתוּב וְזוֹכֵךְ מִיַּיִן הַטּוֹב, הָיִינוּ אוֹמְרִים כָּךְ. אֲבָל כָּתוּב כְּיֵין הַטּוֹב, וְלֹא מִיַּיִן. הִשְׁגִּיחוּ בּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּנִי, אֱמוֹר דְּבָרֶךָ, שֶׁיָּפֶה אָמַרְתָּ.

אָמַר, אֲנִי שָׁמַעְתִּי, שֶׁמִּי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְדָבֵק בָּהּ, וְאוֹתוֹ דִּבַּר הַתּוֹרָה נִשְׁמָע בְּפִיו וְלֹא לוֹזֵשׁ אוֹתוֹ בְּלַוָּזֵשׁ, אֶלָּא מֵרִים בּוֹ אֶת קוֹלוֹ, שֶׁכָּךְ צְרִיכָה תּוֹרָה לְהֵרָמֵת קוֹל, שֶׁכָּתוּב (משלי א) בְּרֹאשׁ הֲמוּיוֹת תִּקְרָא, לְהָרִים אֶת רַנַּת הַתּוֹרָה, וְלֹא בְּלַוָּזֵשׁ. כְּיֵין הַטּוֹב, כְּמוֹ יַיִן טוֹב שֶׁלֹּא שׁוֹתֵק. וְהוּא עָתִיד לְהָרִים קוֹל, כְּשֶׁיֵּצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה. הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים, שֶׁלֹּא יִסְטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, לֹא יִמָּצֵא שֶׁיִּמְזֶה בְּיָדוֹ. דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, וַאֲפִלּוּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם שִׂפָתוֹתָיו מְרַוְּזוֹת בַּתּוֹרָה.

עוֹד שָׁמַעְתִּי, וְזוֹכֵךְ כְּיֵין הַטּוֹב – הַפָּסוּק הַזֶּה נֶאֱמַר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנֶאֱמַר בְּתִשְׁבַּזַּת. אִם כָּךְ, מִי הוּא שֶׁמְּשַׁבֵּזַ אוֹתָהּ בָּזֶה? אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מַה זֶּה הוֹלֵךְ לְדוֹדִי? הוֹלֵךְ אֵלַי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת!

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּזַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁבֵּזַת אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב זוֹכוֹ מַמְתַּקִּים, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּזַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. (שֶׁכָּתוּב) וְזוֹכֵךְ כְּיֵין הַטּוֹב. יֵין הַטּוֹב – שֶׁהוּא יַיִן הַמְשֻׁמָּר. הוֹלֵךְ לְדוֹדִי – זֶה יְצַוָּזֵק שֶׁנִּקְרָא יָדִיד מִבֶּטֶן. לְמֵישָׁרִים – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים, לְהַכְלִיל שְׂמֹאל בְּיָמִין. וְזֶהוּ מֵישָׁרִים, שֶׁבִּגְלַל הַשְׁמָזָה שֶׁל אוֹתוֹ הַיַּיִן הַטּוֹב, נִכְלַל הַשְׂמֹאל בַּיָּמִין, וְכֻלָּם שְׁמֵזִים. (דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים) שֶׁהֲרֵי הַכֹּל מִתְעוֹרְרִים בִּשְׁמָזוֹת וּבְרָכוֹת, וְכָל הָעוֹלָמוֹת נִמְצָאִים בִּשְׁמָזָה, וּמִתְעוֹרְרִים לְהָרִיק בְּרָכוֹת לְמַטָּה.

בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצַוָּזֵק וְנָשְׁקוּ לוֹ אֶת רֹאשׁוֹ, וְשָׁמְזוּ עִמּוֹ. אָמְרוּ לוֹ, מַה שְׁמָךְ? אָמַר לוֹ, יֵיסָא. אָמְרוּ, רַבִּי יֵיסָא תִּהְיֶה. יוֹתֵר תִּהְיֶה מָצוּי בָּעוֹלָם מֵרַבִּי יֵיסָא וְזַבְּרֵנוּ, שֶׁהִסְתַּלֵּק מִבֵּינֵינוּ. אָמְרוּ לוֹ, וּמִי אָבִיךָ? אָמַר לוֹ, נְפָטַר מִן

הָעוֹלָם, וְהָיָה מְלַמֵּד אוֹתִי כָּל יוֹם שְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי תוֹרָה, וּבַלַּיְלָה שְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי זְכֻמָּה שֶׁל אַגָּדָה. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ לִמַּדְתִּי מֵאָבִי, וְכֵעֵת אֲנִי גָּר עִם אָדָם אֶזְוד שֶׁמּוֹנֵעַ אוֹתִי מִן הַתּוֹרָה, וַאֲנִי הוֹלֵךְ כָּל יוֹם לָעֲבוֹדָה, וּבְכָל יוֹם אֲנִי זוֹוֵר עַל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁלָּמַדְתִּי מֵאָבִי.

אָמְרוּ לוֹ, אוֹתוֹ אָדָם יוֹדֵעַ בַּתּוֹרָה? אָמַר לָהֶם, לֹא, הוּא זָקֵן, וְלֹא יוֹדֵעַ לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים, וְלֹא שָׂם אוֹתָם בְּבֵית הָרַב. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, (אִם לֹא כָּךְ הָיָה) אִם לֹא הָיָה כָּךְ, הָיִיתִי נִכְנָס לַכְּפָר הַזֶּה לְדַבֵּר עָלֶיךָ. עַכְשָׁו אָסוּר לָנוּ לִרְאוֹת אֶת פָּנָיו, זְרֹק מִמְּךָ אֶת הַזַּמּוֹר, וְאַתָּה לֵךְ אֵלֵינוּ. אָמְרוּ לוֹ, מִי אָבִיךָ? אָמַר, רַבִּי זְעֵירָא מִכְּפָר רָאמִין.

שָׁמַע רַבִּי יְהוּדָה וּבָכָה. אָמַר, אֲנִי הָיִיתִי בְּבֵיתוֹ, וְלָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְלָמַדְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁנַיִם בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. אָמַר רַבִּי יְצָחָק, וּמָה מֵהַיְלֵד הַזֶּה בְּנוֹ לָמַדְתִּי, מִמֶּנּוּ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? הָלְכוּ וְאָזְווּ בְּיָדוֹ. רָאוּ שָׂדֶה אֶזְוד וְיָשְׁבוּ שָׁם. אָמְרוּ לוֹ, אֱמֹר דָּבָר אֶזְוד מֵאוֹתָם שֶׁלִּמֵּד אוֹתְךָ אָבִיךָ בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְגוֹ'. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים – כָּל מָקוֹם שֶׁל דִּין נִקְרָא אֱלֹהִים. וְאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן, הַמָּקוֹם שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ, כָּךְ קוֹרֵא לוֹ כָּאן. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא רַזְמִים, יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ דִּינִים, וּבוֹ הֵם תְּלוּיִים.

אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים – אֵלּוּ הָאָבוֹת, שֶׁהֵם מֻשְׁקִים בָּרִאשׁוֹנָה וּמִשְׁתָּרְשִׁים עַל הַכֹּל. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַזּוֹחֶפֶת הָרִמֶשֶׁת. וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַזּוֹחֶפֶת – זוֹ הַנֶּפֶשׁ, שֶׁאוֹתָהּ הָאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה הוֹצִיאָה מֵאוֹתָהּ זוֹחֶפֶת עֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זוֹחֶפֶת. וְזוֹהִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁמְּשַׁךְ בְּתוֹכוֹ. הָרִמֶשֶׁת – זוֹהִי הָרוֹוֶשֶׁת בְּכָל הָהָרִים (הַצְּדָדִים) לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם, שֶׁאוֹתוֹ נָהָר עֶלְיוֹן שׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וּמַשְׁקֶה אֶת הָעֵץ הַזֶּה לְהִשְׁתָּרֵשׁ בְּשָׁרָשָׁיו עַל הַכֹּל, וְשֶׁיִּמָּצֵא בּוֹ מָזוֹן לַכֹּל.

דְּבָר אַחֵר הַזַּיָּה הָרִמָּשֶׁת – זֶהוּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים קיט) לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וְגוֹ'. וְאֶת כָּל עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ – אֵלּוּ כָּל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּצוּוִּים לְקַדֵּשׁ אֶת שֵׁם אֲדוֹנָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד. וּמֵהֶם טָסִים בָּעוֹלָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹן רִבּוֹנָם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי כָּל כָּךְ לַיֶּלֶד הַזֶּה לֹא רָאוּי, אֲבָל אֲנִי רוֹאֶה בּוֹ שֶׁיַּעֲלֶה לְמָקוֹם עֶלְיוֹן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַדַּאי הַזַּיָּה (הָרִמָּשֶׁת) זוֹהִי הַזַּיָּה הָעֶלְיוֹנָה עַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי הָאֲוֵרֶת, הַכָּתוּב קָרָא לָהּ אֶרֶץ. כָּאן שֶׁכָּתוּב וְהָעוֹף יֵרֵב בָּאָרֶץ, בָּאָרֶץ וַדַּאי, וְלֹא בַּמַּיִם. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נָהָר שׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא וּמַשְׁקֶה כְּלִי פָּרוּד, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֶרֶץ, וּמִשָּׁם כָּתוּב וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְגוֹ'. וְהָעוֹף, וְאוֹתוֹ עוֹף, בָּאָרֶץ הַזּוֹ תְּלוּיִים וּמַשְׁקִים, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָעוֹף יֵרֵב בָּאָרֶץ. קָמוּ וְהָלְכוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נְשַׁתֵּף אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה עִמָּנוּ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֹאמַר דְּבַר תּוֹרָה.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּזִים וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה הֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְיָפֶה. אֲבָל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָמְרָה אֶת זֶה בַּגָּלוּת. סַמְּכוּנִי, מַה זֶּה סַמְּכוּנִי? אֶלָּא מִי שֶׁנּוֹפֵל צָרִיךְ לִסְמֹךְ אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַנּוֹפָלִים וְגוֹ'. וּמֹשֶׁה כָּךְ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּפְלָה, שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם, צְרִיכָה לִסְמִיכָה, וְהִיא אוֹמֶרֶת סַמְּכוּנִי. לְמִי הִיא אוֹמֶרֶת? לְיִשְׂרָאֵל בָּנֶיהָ, שֶׁהֵם עִמָּהּ בַּגָּלוּת.

וּבַמֶּה? בָּאֲשִׁישׁוֹת. אֵלּוּ הֵם הָאָבוֹת שֶׁמִּתְמַלְּאִים בָּרִאשׁוֹנָה מֵאוֹתוֹ יַיִן טוֹב הַמְשֻׁמָּר. וּכְשֶׁהֵם מִתְמַלְּאִים, הֲרֵי הַבְּרָכוֹת מְצוּיוֹת אֵלֶיהָ עַל יְדֵי דַּרְגָּה אַחַת שֶׁהִיא צַדִּיק. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אַף עַל גַּב שֶׁבְּרָכוֹת לֹא מְצוּיוֹת בָּעוֹלָם, הוּא סוֹמֵךְ וְסוֹעֵד אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת.

רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּזִים, הַכֹּל אֶחָד כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אֲבָל הַסּוֹד הַזֶּה, אֲשִׁישָׁה – מַכְנִיסָה יַיִן. תַּפּוּחַ – מוֹצִיא יַיִן, וּמְכַוֵּן רָצוֹן. וְעַל כֵּן אֲשִׁישׁוֹת וְתַפּוּזִים. אֲשִׁישׁוֹת, לִרְווֹת מִיַּיִן. תַּפּוּזִים, לְכַוֵּן אֶת הָרָצוֹן שֶׁהַיַּיִן לֹא יַזִּיק. וְכָל זֶה לָמָּה?

כִּי זוֹלַת אַהֲבָה אֲנִי, בַּגָּלוּת. וּמִי שֶׁמְּיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, צָרִיךְ לְיַחֵד דִּין עִם רַחֲמִים וּלְהַכְלִילָם כָּרָאוּי, שֶׁיִּתְבַּשֵּׂם וְיִתְתַּקֵּן הַכֹּל כָּרָאוּי, וְזֶה הַתּוֹמֵךְ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (דברים לב) אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְקַדֵּשׁ אוֹתָם. בֹּא רְאֵה, יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, כָּל זַיְּין עוֹלָם שֶׁיּוֹרְשִׁים, הַכֹּל תְּלוּיִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זַיְּין שֶׁל הַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁהַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר מַתְזִיל (וְנִקְרָא יַיִן), וּמִשָּׁם יוֹצְאִים זַיְּין וּקְדֻשָּׁה לַכֹּל. וְיַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁבִיל יַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אַזְהָר, וְזֶה תָּלוּי בָּזֶה. שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, בּוֹ נוֹטֵל זַיְּין, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא עֵץ זַיְּין, עֵץ מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא זַיְּין, וְיוֹצְאִים מִשָּׁם זַיְּין, וְעַל כֵּן מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיַיִן. וְיַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כְּמוֹ כֵן.

עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהוּא טָמֵא, וּמִי שֶׁקָּרֵב עִמּוֹ יִטְמָא כְּשֶׁיִּקְרַב לַיַּיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי נִטְמָא, וְאָסוּר. כָּל שֶׁכֵּן אוֹתוֹ הַיַּיִן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְלָכֵן אַל תֹּאמַר שֶׁזֶּה הוּא בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא כָּל מַה שֶׁעוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הַכֹּל הוּא כְּעֵין דֻּגְמָא שֶׁל מַעְלָה, כָּל שֶׁכֵּן יַיִן, שֶׁעוֹמֵד בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, דֻּגְמַת הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר.

מִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתִים יַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנַּעֲשָׂה כָּרָאוּי בִּקְדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַעְלָה שֶׁשּׁוֹתָה וְנִשְׂרָשׁ וּמִתְבָּרֵךְ בְּאוֹתוֹ יַיִן עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ, וְלֹא שׁוֹתִים יַיִן שֶׁנַּעֲשָׂה בְּטֻמְאָה וּמִצַּד הַטֻּמְאָה, שֶׁהֲרֵי בּוֹ שׁוֹרָה רוּחַ הַטֻּמְאָה (וְאֵינָנּוּ מִצַּד יִשְׂרָאֵל). וּמִי שֶׁשּׁוֹתָה אוֹתוֹ (אִתָּם), נִטְמֵאת רוּחוֹ, וְהוּא נִטְמָא, וְאֵינוֹ מִצַּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאֵין לוֹ זֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא הוּא יַיִן הַמְשֻׁמָּר.

וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים צְרִיכִים לִשְׁמֹר אֶת זֶה עַל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְשָׁר בַּמָּקוֹם הָעוֹלָם הַבָּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבָּרֵךְ בְּיַיִן יוֹתֵר

מֵאֲשֶׁר בַּכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ אֶת צַד הַשְּׂמֹאל, וּבְתוֹךְ שְׁמוֹנָתוֹ נִכְלָל בַּיָּמִין. וּכְשֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה יָמִין, אָז הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁמוֹנָה, וּבְרָכוֹת נִמְצָאוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה יִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל כֵּן מַזְמִינִים יַיִן כְּנֶגֶד יַיִן.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁמוּר לְמַעְלָה, צָרִיךְ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ לְמַטָּה, וְכָל שְׁמִירָתוֹ הִיא קְדֻשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אוֹתוֹ לְמַטָּה בְּצַד הַטֻּמְאָה, הוּא יִטְמָא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין לוֹ זְכוּת לָעוֹלָם הַבָּא, הַמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה אוֹתוֹ הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר. הוּא לֹא שָׁמַר אוֹתוֹ, הוּא לֹא יִשְׁתַּמֵּר לָעוֹלָם הַבָּא. הוּא טִמֵּא אוֹתוֹ, יְטַמְּאוּ אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זְכוּת בְּאוֹתוֹ יַיִן שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּקַדְּשִׁים אֶת נַפְשָׁם בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, וְשׁוֹמְרִים מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר, וּמַקְדִּישִׁים אֶת הַמֶּלֶךְ בִּשְׁמִירָה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתוּז אוֹתוֹ הַיֶּלֶד וְאָמַר, (משלי כט) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְגוֹ'. מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּמִשְׁפָּט – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל הָאָבוֹת. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת, כָּתוּב תְּרוּמַת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה) וְזֹאת הַתְּרוּמָה. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת – זֶה עֵשָׂו, שֶׁשּׁוֹאֵל עַל תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת כָּל יוֹם, וְלֹא עוֹשֶׂה דָּבָר. וְאִישׁ תְּרוּמוֹת, שֶׁאֵינוֹ מִשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי תְּרוּמָה הִיא הִסְתַּלְקוּת הָרַוָּזִמִים, מִשּׁוּם זֶה לֹא בָּאָה בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. וְעַל כֵּן, וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יֶהֶרְסֶנָּה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה אִישׁ תְּרוּמָה? אֶלָּא בְּרַוָּזִמִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא (דָּוִד הַמֶּלֶךְ אִישׁ תְּרוּמָה הָיָה, וְהָאָרֶץ הִתְקַיְּמָה בִּשְׁבִילוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי. אֲבָל הַכֹּל בְּרַוָּזִמִים הָיָה) שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה נה) וַחֲסָדַי דָּוִד הַנֶּאֱמָנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּרְמַךְ בָּזֶה – נִרְמַךְ בָּזֶה.

בֹּא רְאֵה, כָּל יְמֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל (בִּשְׁבִיל) שֶׁהַתְּרוּמָה הַזּוֹ תִּתְקַשֵּׁר לְמִשְׁפָּט וְיִזְדַּוְּגוּ כְּאָזְד. (כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּאָרֶץ) בָּא שְׁלֹמֹה וְזִוֵּג אוֹתָם

כְּאֶזֶד, וְעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְעָמְדָה הָאָרֶץ בְּקִיּוּם. בָּא צִדְקִיָּהוּ וְהִפְרִיד אוֹתָם, וְנִשְׁאֲרָה הָאָרֶץ בְּלֹא מִשְׁפָּט, וְנֶפְגְּמָה הַלְּבָנָה וְנֶחְרְבָה הָאָרֶץ, אָז וְאִישׁ תְּרוּמַת יֶהֳרְסָנָּה.

וּבֹא רְאֵה, שֶׁמָּן לַכֹּהֲנִים, יַיִן לַלְוִיִּם, לֹא מִשּׁוּם שֶׁצְּרִיכִים יַיִן, אֶלָּא מִיַּיִן הַמְשֻׁמָּר שֶׁבָּא לַצַּד שֶׁלָּהֶם כְּדֵי לְזַכֵּר הַכֹּל כְּאֶזֶד, וּלְשַׁמְּחָן אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת שֶׁהַכֹּל יִמָּצֵא בָּהֶם, יָמִין וּשְׂמֹאל כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה, שֶׁיִּמָּצֵא בָּהֶם זְכִיבוּת לַכֹּל וְאַהֲבָה שֶׁל בְּנֵי הָאֱמוּנָה.

מִי שֶׁרְצוֹנוֹ נִדְבָּק בָּזֶה, הוּא שָׁלֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְיִמָּצֵא כָּל יָמָיו שֶׁדָּבוּק בִּתְשׁוּבָה, הַמָּקוֹם שֶׁיַּיִן וְשֶׁמֶן מְצוּיִים. אָז לֹא יִדְבַּק אַחֲרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא לְעֹשֶׁר וְלֹא לַתְּשׁוּקָה שֶׁלּוֹ. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צִוָּוַ עַל כָּךְ וְאוֹמֵר, (משלי כא) אוֹהֵב יַיִן וָשֶׁמֶן לֹא יַעֲשִׁיר, שֶׁהֲרֵי עֹשֶׁר אַחֵר יִזְדַּמֵּן לוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ זֵלֶק בּוֹ וְלִהְיוֹת לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא, הַמָּקוֹם שֶׁיַּיִן וְשֶׁמֶן שׁוֹרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא צָרִיךְ עֹשֶׁר וְלֹא רוֹדֵף אַחֲרָיו. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּעֹשֶׁר הָעֶלְיוֹן כָּל יוֹם, שֶׁכָּתוּב (איוב כז) לֹא יַעֲרֹכֶנָּה זָהָב וּזְכוּכִית וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָז. זֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה. אַחֵר כָּךְ, (משלי ז) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שמות כד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וְגוֹ'. וְהַתּוֹרָה – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְהַמִּצְוָה – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. לְהוֹרֹתָם, כְּתִיב זָסֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) וְאֶל זָזֵר הוֹרָתִי. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, לְהוֹרֹתָם שֶׁל מִי? אִם תֹּאמַר הוֹרֹתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל לֹא נִזְכְּרוּ בַּכָּתוּב הַזֶּה. אֶלָּא הוֹרֹתָם שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וּמַה הִיא? זֶהוּ (מָקוֹם) יַיִן הַמְשֻׁמָּר. מִשּׁוּם שֶׁכָּל כְּתִיבָה שֶׁל הַסֵּפֶר הָעֶלְיוֹן שָׁם שְׁרוּיָה, וּמִשָּׁם יָצְאָה תּוֹרָה, וְעַל זֶה קוֹרְאִים תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְזֶהוּ אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם, לְהוֹרֹתָם וַדַּאי. (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶל זָזֵר הוֹרָתִי).

תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, תּוֹרָה אַזֶּרֶת שֶׁעוֹמֶדֶת עַל פֶּה. מַהוּ פֶּה? זֶהוּ דַּעַת,

שֶׁהִיא פָּה שֶׁל סֵפֶר וּכְתִיבָה. וְתוֹרָה זוֹ הִיא תּוֹרָה אֲזָרַת, שֶׁנִּקְרֵאת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת עַל אוֹתוֹ הַפֶּה שֶׁהוּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. מִשּׁוּם כָּךְ הִתְעַלָּה מֹשֶׁה בַּכֹּל, עַל כָּל הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים, שֶׁכָּתוּב וְאֶתְנָה לְךָ, דַּוְקָא לְךָ.

כָּתוּב (משלי כה) הָגוֹ סִיגִים מִכֶּסֶף וַיֵּצֵא לַצֹּרֵף כֶּלִי. הָגוֹ רָשָׁע לִפְנֵי מֶלֶךְ וְיִכּוֹן בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, כִּסְאוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ נִתְקָן בְּדִין, וְנִטְמָא (וְנִשְׁאָב) (וְעוֹמֵד) בְּדִין, וְשַׁלְהֲבוּתָיו שׁוֹרְפוֹת אֶת הָעוֹלָם. וּבְשָׁעָה שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹבְרִים מִן הָעוֹלָם, אָז וְיִכּוֹן בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ. בַּחֶסֶד וְלֹא בַדִּין. מַה מַּשְׁמָע?

מַשְׁמִיעַ שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן תָּלוּי בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן לְפִי דַּרְכֵי הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְיִכּוֹן בַּחֶסֶד כִּסְאוֹ, מִי שֶׁרוֹצֶה לְבָרֵךְ אוֹתוֹ, לְהַתְקִין אֶת כִּסְאוֹ בְּחֶסֶד וְלֹא בְדִין. מַה מַּשְׁמָע? שֶׁכַּאֲשֶׁר נִכְנָס לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁיִּכָּנֵס בְּחֶסֶד שֶׁהוּא מַיִם, וְלֹא יִכָּנֵס בַּיַּיִן שֶׁשּׁוֹתֶה, שֶׁהוּא גְּבוּרָה. יִכָּנֵס בָּזֶה (דָּבָר) בְּמַיִם, וְאַל יִכָּנֵס בְּיַיִן.

בָּאוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְחָק וְנָשְׁקוּ רֹאשׁוֹ, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא נִפְרַד מִבֵּית רַבִּי יְהוּדָה, וּכְשֶׁהָיָה נִכְנָס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, הָיָה עוֹמֵד רַבִּי יְהוּדָה לְפָנָיו. אָמַר, לָמַדְתִּי מִפִּיו דָּבָר, וְרָאוּי לְנָהֵג בּוֹ כָּבוֹד. אַזַּר כָּךְ הִתְעַלָּה בֵּין הַזְּבִרִים, וְהָיוּ קוֹרְאִים לוֹ רַבִּי יֵיסָא, רֹאשׁ הַפַּטִּישׁ הַמְשַׁבֵּר סְלָעִים וּמוֹצִיא שַׁלְהֲבוֹת לְכָל צַד. וְהָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר קוֹרֵא עָלָיו, (ירמיה א) בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ.

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אֲלֵיהֶם זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ וְגוֹ׳. מַה שׁוֹנָה כָּאן אַהֲרֹן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹמֵד תָּמִיד לְהַפְרִיד בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר, שֶׁכָּתוּב לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לד) מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים וְגוֹ׳, נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ׳, סוּר מֵרָע וְגוֹ׳. וְכָתוּב, (משלי כא) שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ וְגוֹ׳. מִי הָאִישׁ

הֶזְפֶּץ זַיִּים, אֵיזֶה זַיִּים? אֶלָּא אֵלּוּ זַיִּים שֶׁנִּקְרָאִים הָעוֹלָם הַבָּא, וְהַזַּיִּים שׁוֹרִים שָׁם. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, עֵץ זַיִּים הוּא עֵץ מֵאוֹתָם הַזַּיִּים, הָעֵץ שֶׁנָּטַע בְּאוֹתָם זַיִּים, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִי הָאִישׁ הֶזְפֶּץ זַיִּים.

אוֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב, מִי הַיָּמִים? אֶלָּא זֶהוּ שְׁמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאוֹזֵז בְּאוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁנִּקְרָאוּ יְמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. יְמֵי הַשָּׁמַיִם וַדַּאי, עַל הָאָרֶץ וַדַּאי. מִי שֶׁרוֹצֶה זַיִּים שֶׁלְמַעְלָה, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ זֵלֶק בָּהֶם. וּמִי שֶׁרוֹצֶה יָמִים עֶלְיוֹנִים לְהִדָּבֵק בָּהֶם וְלֶאֱהֹב אוֹתָם – יִשְׁמֹר פִּיו מֵהַכֹּל, יִשְׁמֹר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, וְיִשְׁמֹר פִּיו מִמַּאֲכָל וּמִשְׁתֶּה שֶׁמְּטַמְּאִים אֶת הַנֶּפֶשׁ וּמַרְוִיקִים אֶת הָאָדָם מֵאוֹתָם זַיִּים וּמֵאוֹתָם יָמִים, וְיִשְׁמֹר (פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ) לְשׁוֹנוֹ מִדְּבָרִים רָעִים שֶׁלֹּא יִטָּמֵא בָּהֶם, וְיִתְרַוֵּק מֵהֶם, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק בָּהֶם.

בֹּא רְאֵה, פֶּה וְלָשׁוֹן, כְּךְ נִקְרָא מָקוֹם (אַוֵּר) עֶלְיוֹן, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יִפָּגֵם אָדָם אֶת פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן לְטַמֵּא אֶת נַפְשׁוֹ וְעַצְמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנִּטְמָא הוּא בָּעוֹלָם הָאַוֵּר, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ.

זֹאת הַזַּיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. זֹאת הַזַּיָּה, בַּהַתְזָלָה, וְאַזַּר כְּךְ מִכָּל הַבְּהֵמָה? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים עַל נַפְשָׁם וְאֶת עַצְמָם שֶׁלֹּא לְטַמֵּא אוֹתָם, וַדַּאי זֹאת הַזַּיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ, יִהְיוּ מְצוּיִים בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, לְהִדָּבֵק בִּשְׁמִי, בַּבְּזִירָה שֶׁל אוֹתָהּ בְּהֵמָה שֶׁבַּזַּרְתִּי לָכֶם לֶאֱכֹל, אַל תִּטַּמְּאוּ בָּהֶם, וְתִהְיוּ דְּבֵקִים בִּשְׁמִי.

וְכָל זְמַן שֶׁאֵינָם שׁוֹמְרִים אֶת נַפְשָׁם וְאֶת עַצְמָם מִמַּאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, הֵם יִדָּבְקוּ בְּמָקוֹם אַוֵּר טָמֵא לְהִטַּמֵּא בָּהֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, זֹאת הַזַּיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל, מִכָּל וַדַּאי, שֶׁהוּא סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְהִדָּבֵק בּוֹ. מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁהָאֹכֶל שֶׁל הַבְּהֵמָה הַזּוֹ נִמְצָא טָהוֹר, וְלֹא יְטַמֵּא אֶתְכֶם, וְיִהְיֶה לָכֶם זֵלֶק בִּשְׁמִי לְהִדָּבֵק בּוֹ.

וְעוֹד, זֹאת הַזַּיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ – בְּפַרְעֹה כָּתוּב (שמות ז) בְּזֹאת תֵּדַע כִּי

אֲנִי ה׳. הֲרֵי זֹאת כְּנֶגְדְּךָ, לְהַפְרַע מִמְּךָ. אַף כָּאן זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה, הֲרֵי זֹאת כְּנֶגְדְּכֶם לְהַפְרַע מִכֶּם אִם תְּטַמְּאוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם. מָה הַטַּעַם? כִּי הַנְּפָשׁוֹת הֵן מִמֶּנָּה, וְאִם אַתֶּם תְּטַמְּאוּ אֶת אוֹתָהּ שֶׁלָּהּ, הֲרֵי זֹאת כְּנֶגְדְּכֶם. אִם לְטוֹב – הִיא עוֹמֶדֶת אֲלֵיכֶם. וְאִם רַע – הִיא עוֹמֶדֶת אֲלֵיכֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל הַבְּהֵמָה, מִכָּל אוֹתָם הָאֲזוּזִים מֵהַצַּד הַזֶּה, מֻתָּר לָכֶם לֶאֱכֹל, וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא בָאוֹת מִצַּד הַזֶּה, אָסוּר לָכֶם לֶאֱכֹל. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּהֵמוֹת מִצַּד זֶה, וְיֵשׁ שֶׁבָּאוֹת מִצַּד אַזּוֹר הַטָּמֵא. וְהַסִּימָן שֶׁלָּהֶם – שֶׁכָּתוּב כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה. וְלָמַדְנוּ שֶׁכֻּלָּם רְשׁוּמִים, וְאֶת כֻּלָּם רָשַׁם הַכָּתוּב. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מִי שֶׁאוֹכֵל מֵאוֹתָם שֶׁבָּאִים מֵהַצַּד הַטָּמֵא הַזֶּה, הוּא נִטְמָא בָּהֶם, וּמְטַמֵּא אֶת נַפְשׁוֹ שֶׁבָּאָה מִצַּד טָהוֹר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כְּלָל שֶׁל הַכֹּל – כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ עֲשָׂרָה כְתָרִים שֶׁל אֻמּוּנָה לְמַעְלָה, כָּךְ יֵשׁ עֲשָׂרָה כְתָרִים שֶׁל כִּשָּׁפִים טְמֵאִים לְמַטָּה. וְכָל מַה שֶּׁבָּאָרֶץ, מֵהֶם אֲזוּזִים בַּצַּד הַזֶּה, וּמֵהֶם אֲזוּזִים בַּצַּד הַהוּא.

וְאִם תֹּאמַר, וְהָעוֹז הַזֹּו, שֶׁשּׁוֹרָה עָלֶיהָ רוּחַ טֻמְאָה? לֹא כָּךְ. שֶׁאִם רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה בָּהּ, אָז אָסוּר לָנוּ לֶאֱכֹל. אֶלָּא שֶׁעוֹבְרִים בְּתוֹכָן וְנִרְאִים כְּנֶגְדָּן, וְלֹא שׁוֹרִים לָדוּר בָּהֶן, שֶׁכַּאֲשֶׁר הֵם שׁוֹרִים, רוּחַ אַזָּרַת עוֹבֶרֶת עֲלֵיהֶן, וְנִפְרָדִים מֵעֲצָמָן. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִרְאוֹת כְּנֶגְדָּן וּמְקַטְרְגוֹת בְּתוֹכָן, וְלֹא שׁוֹלְטוֹת בְּעַצְמָן, וְלָכֵן מֻתָּר לָנוּ לֶאֱכֹל אוֹתָן.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁהֵן בָּאוֹת לִשְׁלֹט בָּהֶן, עוֹבֶרֶת רוּחַ אַזָּרַת, זוֹקְפוֹת עֵינַיִם וְרוֹאוֹת אֶת רְשׁוּמֵיהֶן וְנִפְרָדִים מֵהֶן, אֲבָל נִרְאִים כְּנֶגְדָּן, וְלֹא אֲסוּרִים לָנוּ לְמַאֲכָל.

בֵּין בִּבְהֵמוֹת, בֵּין בְּזוּזִיוֹת, בֵּין בְּעוֹפוֹת, בֵּין דְּגֵי הַיָּם, בְּכֻלָּם נִרְאִים יָמִין וּשְׂמֹאל (רַזְמִים וְדִין), וְאֶת כָּל מִי שֶׁבָּא מִצַּד הַיָּמִין (מִצַּד הָרַזְמִים) מֻתָּר לָנוּ לְמַאֲכָל. וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל (מִצַּד הַדִּין), אֲסוּרִים כֻּלָּם לָנוּ לְמַאֲכָל, מִשּׁוּם שֶׁהַדִּרְגָּה (שֶׁעָצָם) שֶׁל כֻּלָּם טְמֵאָה, וְכֻלָּם טְמֵאִים, וְרוּחַ

טֻמְאָה שְׁרוּיָה בְּתוֹכָם וְגָרָה בָּהֶם. וְלָכֵן רוּחַ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא תִתְעָרֵב בָּהֶם וְלֹא תִטְמָא בָּהֶם, כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ קְדוֹשִׁים וְיוֹדְעִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ רוֹצֶה בָּהֶם וְרוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם וּלְקַדֵּשׁ אוֹתָם עַל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אֲחוּזִים בּוֹ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְפָּאֵר בְּיִשְׂרָאֵל, אֵיךְ בָּאִים לְהִטָּמֵא וּלְהִדָּבֵק בְּצַד הַטֻּמְאָה? וְעַל זֶה כָּתוּב וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אָנִי. וְלֹא (אַל) תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְגוֹ'. מִי (שֶׁיּוֹשֵׁב) שֶׁהוּא בִּדְמוּת הַמֶּלֶךְ, לֹא צָרִיךְ לְהִפָּרֵד מִדַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם כָּךְ רָשַׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד זֶה, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד אַזּוֹר. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (שם סא) כָּל רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ ה'. בֵּרַךְ ה' מַמָּשׁ, בֵּרַךְ ה' בַּכֹּל.

וּבֹא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁאוֹכֵל מֵאוֹתָם מַאֲכָלִים אֲסוּרִים, נִדְבָּק בְּצַד הָאַזּוֹר, וּמִתְעַבֵּד נַפְשׁוֹ וְעַצְמוֹ, וְרוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו, וּמַרְאֶה אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק בָּאֱלוֹהַּ הָעֶלְיוֹן, וְלֹא בָּא מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ וְלֹא נִדְבַּק בּוֹ. וְאִם יָצָא כָּךְ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹזְחִים בּוֹ כָּל אוֹתָם הָאֲזוּחִים בְּצַד (שָׁבָא מִצַּד) הַטֻּמְאָה, וּמִטַּמְּאִים אוֹתוֹ וְדָנִים אוֹתוֹ כְּאָדָם שֶׁהוּא נִתְעָב שֶׁל רִבּוֹנוֹ, נִתְעָב בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִתְעָב בָּעוֹלָם הַבָּא.

וְעַל זֶה כָּתוּב וְנִטְמֵתֶם בָּם, בִּלְי א', שֶׁלֹּא נִמְצֵאת רְפוּאָה לְתוֹעֲבָתוֹ, וְלֹא יוֹצֵא מִטֻּמְאָתוֹ לָעוֹלָמִים. אוֹי לָהֶם! אוֹי לְנַפְשָׁם, שֶׁלֹּא יִדְבְּקוּ בִּצְרוֹר הַחַיִּים לָעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי נִטְמְאוּ! אוֹי לְעַצְמָם! עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סו) כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְגוֹ', וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. מַה זֶּה דֵּרָאוֹן? סִרְזוֹן. מִי גָּרַם לוֹ? אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ.

יִשְׂרָאֵל בָּאִים מִצַּד הַיָּמִין. אִם נִדְבָּקִים בְּצַד הַשְּׂמֹאל, הֲרֵי פּוֹגְמִים אֶת הַצַּד הַזֶּה, וּפוֹגְמִים אֶת עַצְמָם, וּפוֹגְמִים אֶת נַפְשָׁם, פָּגוּמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה

וּפְגוּמִים בָּעוֹלָם הַבָּא. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּצַד הַטֻּמְאָה, שֶׁהַכֹּל אָזוּז זֶה בָּזֶה, וְכָתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ו) כָּל עֲמַל אָדָם לְפִיהוּ וְגוֹ'. הִסְתַּכַּלְתִּי בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְכֻלָּם אֲזוּזִים בְּוָכְמָה עֶלְיוֹנָה. כָּל עֲמַל אָדָם לְפִיהוּ, הַפָּסוּק הַזֶּה בְּשָׁעָה שֶׁדָּנִים אֶת הָאָדָם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם כָּתוּב. כָּל אוֹתוֹ הַדִּין, וְכָל מַה שֶּׁסּוֹבֵל בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְנוֹקְמִים מִמֶּנּוּ נְקִמַת הָעוֹלָם – לְפִיהוּ, בִּשְׁבִיל פִּיהוּ שֶׁלֹּא שָׁמַר אוֹתוֹ וְטִמֵּא אוֹתוֹ אֶת נַפְשׁוֹ, וְלֹא נִדְבַּק לְצַד הַזַּיִם לְצַד הַיָּמִין. וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמָּלֵא, לֹא תִשְׁתַּכֵּם דֵּינָהּ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. דָּבָר אַוֵּר לֹא תִמָּלֵא, לֹא תִשְׁתַּכֵּם לַעֲלוֹת לִמְקוֹמָהּ לְעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי הִיא נִטְמְאָה וְנִדְבְּקָה לַצַּד הָאַוֵּר.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כָּל מִי שֶׁנִּטְמָא בָּהֶם, כְּאִלּוּ עָבַד לַעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהִיא תּוֹעֲבַת ה', וְכָתוּב לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה. מִי שֶׁעוֹבֵד לַעֲבוֹדָה זָרָה, יוֹצֵא מִצַּד הַזַּיִם, יוֹצֵא מֵרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה וְנִכְנָס לְרָשׁוּת אַוֶּרֶת. אַף מִי שֶׁנִּטְמָא בַּמַּאֲכָלוֹת הַלָּלוּ, יוֹצֵא מִצַּד הַזַּיִם, וְיוֹצֵא מֵרְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה וְנִכְנָס לְרָשׁוּת אַוֶּרֶת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּטְמָא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְלָכֵן כָּתוּב וְנִטְמֵתֶם בָּם בְּלִי א'.

וְכָתוּב (ויקרא כ) וְלֹא תְשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׂ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטַמֵּא. מַה זֶּה לְטַמֵּא? לְטַמֵּא אֶת הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהֲרֵי הֵם טְמֵאִים, וְהֵם בָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְכָל צַד נִדְבָּק בִּמְקוֹמוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל, בַּמֶּה? אָמַר לוֹ, בְּמַה שֶּׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁנִּטְהָרִים מִתְקַדְּשִׁים, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָּקִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא נִקְרְאוּ קָדֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ, וְכָתוּב (שמות כו) וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי.

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר עֲלֵיהֶם, (ויקרא כו) וְהִיִּיתֶם לִי קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה', מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וּבוֹ תִדְבָּק, וְכָתוּב (תהלים קמז) לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

דָּגִים וַחֲגָבִים אֵינָם טְעוּנִים שְׁחִיטָה, אֶלָּא אֲסִיפָתָם הִיא הַמַּתֶּרֶת אוֹתָם. כָּךְ מוֹרֵי הַיְשִׁיבָה, אֵין צְרִיכִים שְׁחִיטָה, אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (בראשית מט) וְיִגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל עַמָּיו. מַה דְּגֵי הַיָּם זְיוּתָם בַּיָּם, אַף תַּלְמִידֵי זַכָּאִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה זְיוּתָם בַּתּוֹרָה, וְאִם נִפְרָדִים מִמֶּנָּה, מִיָּד מֵתִים. (תַּנָּאֵי) תַּנְיֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁבָּהּ הִתְרַבּוּ כִּדְגֵי הַיָּם, וְאִם אֵלּוּ שֶׁבַּיַּבָּשָׁה יַעֲלוּ לַמַּיִם וְלֹא יוֹדְעִים לָשׂוּט, הֵם מֵתִים. אֲבָל אָדָם (שֶׁהֵם בַּעֲלֵי קַבָּלָה, הַלָּלוּ שֶׁלְּמַעְלָה), שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִכֻּלָּם, נֶאֱמַר בּוֹ (בראשית א) וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם.

שֶׁאוֹתָם מוֹרֵי הַמִּשְׁנָה, הַתַּנְיִנִים, הַתַּנִּין הַגָּדוֹל, נָזוּשׁ בָּרִיזַז, כְּנֶגֶד וְהַבְּרִיזַז הַתֵּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים, בִּזְמַן שֶׁהַתַּנְיִנִים, בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יֵשׁ מַזָּלְקֶת וּמַקְשִׁים זֶה עַל זֶה, בּוֹלֵעַ אֶת זֻבְרוֹ, וְזֶה תַּלְמִיד קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרֶה, וְזֶה מִיתָה. וְאִם הֵם שָׁוִים זֶה לָזֶה וְיֵשׁ בָּהֶם מַזָּלְקֶת וְקַשְׁיָה, נֶאֱמַר בָּהֶם (לְבַסּוֹף) (במדבר כא) אֶת וָהֵב בְּסוּפָה, וּפָרְשׁוּהָ – אַהֲבָה בְּסוּפָה. (עַד כָּאן רַעְיָא מְהֵימְנָא).

פָּרָשַׁת תַּזְרִיעַ

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (שיר ג) עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי וְגוֹ'. עַל מִשְׁכָּבִי?! בְּמִשְׁכָּבִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה עַל מִשְׁכָּבִי? אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָמְרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְבַקֶּשֶׁת מִמֶּנּוּ עַל הַגָּלוּת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בֵּין שְׁאָר הָעַמִּים עִם בָּנֶיהָ וְשׁוֹכֶבֶת לָעָפָר. וְעַל שֶׁהִיא שׁוֹכֶבֶת בְּאֶרֶץ טְמֵאָה אֲזוּרַת, אוֹמֶרֶת: עַל מִשְׁכָּבִי אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת, שֶׁאֲנִי כּוֹאֶבֶת (שׁוֹכֶבֶת) בַּגָּלוּת, וְעַל זֶה – בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי, וּלְהוֹצִיא אוֹתִי מִמֶּנּוּ.

בַּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו, שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהִזָּדֵוֵּג עִמִּי אֶלָּא בְּהֵיכָלוֹ, קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי. שֶׁהִנֵּה בֵּין עַמִּים אֲזוֹרִים אֲנִי יוֹשֶׁבֶת, וְאֵין שׁוֹמְעִים אֶת קוֹלוֹ אֶלָּא בָּנָיו, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) הֲשָׁמַע עָם קוֹל אֱלֹהִים וְגוֹ'.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, עַל מִשְׁכְּבִי בַּלֵּילוֹת – אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עַל מִשְׁכָּבִי הִתְרַעֲמְתִּי לְפָנָיו, שֶׁהָיָה מְזַדֵּוֵּג עִמִּי לְשַׁמְּזֵנִי אוֹתִי וּלְבָרֵךְ אוֹתִי בְּשִׁמְזָה שְׁלֵמָה. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁמְּזוּוּג שֶׁל הַמֶּלֶךְ עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כַּמָּה צַדִּיקִים יָרְשׁוּ יְרֻשַּׁת גַּזְלָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכַמָּה בְּרָכוֹת נִמְצָאוֹת בָּעוֹלָם.

רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ לִכְפָר קַנְיָא (בִּסְזוֹרָה) לִמְעָרַת לוֹד, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְיָיא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (משלי יב) אֵשֶׁת זַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ וְגוֹ'. אֵשֶׁת זַיִל – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּכְרָקָב בְּעַצְמוֹתָיו מְבִישָׁה – אֵלּוּ (זוֹ הָאֱמוּנָה שֶׁל שְׁאָר) הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָכוֹל לְסַבֵּל אוֹתָם בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ב) וָאָקוּץ בָּם. כְּאוֹתָם קוֹצִים וְדַרְדָּרִים שֶׁדּוֹזְקִים אֶת הָאָדָם וְלֹא יָכוֹל לְסַבֵּל אוֹתָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה וַדַּאי. אֵשֶׁת זַיִל – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַגְּבֶרֶת מִכָּמָּה זַיָּלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת שֶׁנִּמְצְאִים בָּעוֹלָם. עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת, וְהַכֹּל אֶזֶד. (כ"ג אֵשֶׁת זַיִל – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַרֵי בְּזִוּוּג הַמֶּלֶךְ הוֹצִיאָה כַּמָּה זַיָּלוֹת, כַּמָּה מַזָּנוֹת, כַּמָּה צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, וְכֻלָּם נִקְרָאִים בָּנִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם) עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל אֶזֶד יֹאמַר דָּבָר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי אַבָּא פָּתַז וְאָמַר, אֵשֶׁת זַיִל מִי יִמְצָא – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אֵשֶׁת זַיִל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. מִי יִמְצָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר יִמְצָא אֶתְכֶם בְּאַזְרִית הַיָּמִים. (כ"ג מִי יִמְצָא – לְהָגִיזַז בּוֹ קָרֵב) מִי יִמְצָא – מִי יִזְכֶּה לִהְיוֹת עִמָּהּ בִּשְׁלֵמוּת וּלְהִמָּצֵא עִמָּהּ תָּמִיד.

וְרָזוֹק מִפָּנִינִים מִכְרָהּ, מִכְרָהּ?! מִקָּזָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא לְכָל

אוֹתָם שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ עִמָּהּ בִּשְׁלֵמוּת וְלֹא שְׁלֵמִים עִמָּהּ, הֵיא מָכְרָה אוֹתָם וְהִסְגִּירָה אוֹתָם בְּיֵדֵי עַמִּים אֲזוֹרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַזְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה׳, וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא. וְאָז הִתְרַוְּזָקוּ כֻּלָּם מֵאוֹתָן פָּנִינִים עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁלֹּא יֵהָא זֵלֶק בָּהֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרִוְזוֹק מִפָּנִינִים מִכְרָהּ.

רַבִּי זֵיָא פָּתַח בַּפָּסוּק אַזְוָרִיו וְאָמַר, בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר, בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ מִנָּה אוֹתָהּ עַל הָעוֹלָם לְהַנְהִיג אוֹתוֹ, כָּל כְּלֵי הַזַּיִן שֶׁלּוֹ הִפְקִיד בְּיָדֶיהָ, וְכָל אוֹתָם לוֹוְזֵמֵי הַקְּרָב, וְעַל כֵּן וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח בַּפָּסוּק אַזְוָרִיו וְאָמַר, גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע כֹּל יְמֵי זַיֶּיהָ. גְּמָלַתְהוּ טוֹב, הִיא הַזְּמִינָה טוֹב לָעוֹלָם, הַזְּמִינָה טוֹב לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וְלִבְנֵי הֵיכָלוֹ. וְלֹא רָע, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. מָתַי טוֹב? בִּזְמַן שֶׁאוֹתָם יְמֵי הַשָּׁמַיִם מְאִירִים עָלֶיהָ וּמְזַדְּוְגִים עִמָּהּ כָּרָאוּי, שֶׁהֵם יְמֵי זַיֶּיהָ. מִשּׁוּם שֶׁעֵץ הַזַּיִים שׁוֹלֵז לָהּ זַיִים וּמֵאִיר לָהּ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן – גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע. אָמַר רַבִּי אַבָּא, יָפֶה הוּא, וְכָל הַפָּסוּקִים נֶאֶמְרוּ עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ. שָׁנִינוּ, אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּזוֹלָה, יוֹלֶדֶת זָכָר. רַבִּי אָוָא אָמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר עַל הַטִּפָּה הַהִיא אִם הִיא זָכָר אִם הִיא נְקֵבָה, וְאַתָּה אוֹמֵר אִשָּׁה מַזְרַעַת תְּזוֹלָה יוֹלֶדֶת זָכָר? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבְזִין בֵּין טִפָּה שֶׁל זָכָר וּבֵין טִפָּה שֶׁל נְקֵבָה, וּמִשּׁוּם שֶׁמַּבְזִין בָּהּ, גָּוַר עָלֶיהָ אִם תִּהְיֶה זָכָר אוֹ נְקֵבָה.

אָמַר רַבִּי אָוָא, וְיָלְדָה זָכָר – וְכִי כֵּיוָן שֶׁמַּזְרַעַת יוֹלֶדֶת, שֶׁכָּתוּב וְיָלְדָה? (אֶלָּא) הַפָּסוּק הַזֶּה כָּךְ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת: אִשָּׁה כִּי תַהֲר וְיָלְדָה זָכָר. (תַּזְרִיעַ וְיִהְיֶה זָכָר) מַה זֶּה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִשָּׁה, מִיּוֹם שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת עַד הַיּוֹם שֶׁמּוֹלִידָה, אֵין לָהּ בְּפָחִי אֶלָּא הֵילוֹד שֶׁלָּהּ אִם יִהְיֶה זָכָר, וְעַל כֵּן – אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר.

אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ. רַבִּי זְוָקְיָה פָּתַוז, מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳, כַּמָּה רַבִּים מַעֲשֵׂי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּעוֹלָם. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁלָּקַוז בְּיָדוֹ כַּמָּה זָרְעִים יַוזַד, וְזָרַע אוֹתָם בְּפַעַם אַוזַת, וְאַוזַר כָּךְ יוֹצֵא כָּל אֶוזָד וְאֶוזָד לְבַדּוֹ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה מַעֲשָׂיו בְּוִזְכְמָה, וּבְוִזְכְמָה נָטַל הַכֹּל יַוזַד וְזָרַע אוֹתָם, וְאַוזַר כָּךְ יָצְאוּ כָּל אֶוזָד וְאֶוזָד בִּוְמַנּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) כֻּלָּם בְּוִזְכְמָה עָשִׂיתָ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳, כַּמָּה רַבִּים מַעֲשֵׂי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְכֻלָּם סְתוּמִים בְּוִזְכְמָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֻּלָּם בְּוִזְכְמָה עָשִׂיתָ. כֻּלָּם כְּלוּלִים בְּוִזְכְמָה, וְלֹא יוֹצְאִים הַוזּוּצָה אֶלָּא בְּשִׁבּוּלִים יְדוּעִים כְּלַפֵּי הַבִּינָה, וּמִשָּׁם נַעֲשִׂים הַכֹּל וְנִתְתַּקְנִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כד) וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן, וְעַל זֶה – כֻּלָּם בְּוִזְכְמָה עָשִׂיתָ, בְּבִינָה.

מָלְאָה הָאָרֶץ. הָאָרֶץ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּמֶּנָּה הַכֹּל מִתְמַלֵּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת א) כָּל הַנְּוָזלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹ'. קִנְיָנֶךָ – שֶׁהִיא מוֹצִיאָה אוֹתָם אַוזַר כָּךְ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּהֵ' בְּרָאָם. מְשׁוֹם כָּךְ, מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם בָּא לְהִתְקַדֵּשׁ לְהַוזְדִּיג בִּנְקֵבָתוֹ (בְּכַוָּנָה) בְּרָצוֹן קָדוֹשׁ שֶׁלּוֹ, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו רוּוַז (אַוזֶרֶת) קְדוֹשָׁה, כְּלוּלָה זָכָר וּנְקֵבָה, וְרוֹמֶזֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשָׁלִיוַז אֶוזָד הַמְמֻנֶּה עַל הֶרְיוֹנוֹת בְּנֵי הָאָדָם, וּמַפְקִיד בְּיָדוֹ אוֹתָהּ הָרוּוַז, וּמוֹדִיעַ לוֹ לְאֵיזֶה מָקוֹם יִפְקֹד אוֹתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ג) וְהַלַּיְלָה אָמַר הָרָה גָּבֶר. הַלַּיְלָה אָמַר לְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה: הָרָה גָּבֶר מִפָּלוֹנִי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַפְקִיד לוֹ, אֶת אוֹתָהּ הָרוּוַז, כָּל מַה שֶּׁמַּפְקִיד, וְהִגָּה פָּרְשׁוּהָ.

אָז יוֹרֶדֶת רוּוַז, וְצֶלֶם אֶוזָד עִמָּהּ, אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד בִּדְיוּקְנוֹ לְמַעְלָה, בְּאוֹתוֹ צֶלֶם נִבְרָא (הִתְגַּדֵּל), בְּאוֹתוֹ צֶלֶם הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֶּךְ אִישׁ. בְּעוֹד שֶׁהַצֶּלֶם הַזֶּה נִמְצָא עִם הָאָדָם, בַּצֶּלֶם שֶׁלּוֹ עוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁמִּתְוַזַּבְּרִים כְּאֶוזָד (נִמְצָא עִמּוֹ אָדָם עוֹמֵד בָּעוֹלָם

הַזֶּה, וּשְׁנַיִם הֵם שֶׁמִּתְזַוְּגִים כְּאֶחָד) הוּא עוֹמֵד בָּעוֹלָם הַבָּא, וּשְׁנַיִם הֵם שֶׁמִּזְדַּוְּגִים יַחַד. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מַזְהִיר אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְאוֹמֵר, (שִׁיר ב) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים, שְׁנַיִם.

וּבְסֵפֶר הַכִּשָּׁפִים שֶׁל אַשְׁמְדַאי מָצָאנוּ, שֶׁאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים (שֶׁרוֹצִים) לְכַשֵּׁף כִּשָּׁפִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל וּלְהַדְבֵּק בָּהֶם, יָקוּם לְאוֹר הַנֵּר אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁיִּרְאוּ אוֹתָם הַצְּלָמִים שֶׁלּוֹ, וְיֹאמַר אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁמִּתַּקְּנִים לְאוֹתָם הַכִּשָּׁפִים, וְיִקְרָא לָהֶם לְאוֹתָם צְדָדִים טְמֵאִים בַּשֵּׁמוֹת הַטְּמֵאִים שֶׁלָּהֶם, וְיַזְמִין (וְיַשְׁבִּיעַ) הַצְּלָמִים שֶׁלּוֹ לְאוֹתָם שֶׁקּוֹרֵא, וְיֹאמַר שֶׁהוּא מִתַּתֵּקֵן בִּרְצוֹנוֹ לָהֶם לְמִצְוָתָם, וְאוֹתוֹ הָאִישׁ יוֹצֵא מֵרְשׁוּת רִבּוֹנוֹ, וּפַקְדוֹנוֹ נוֹתֵן לַצַּד הָאַחֵר.

וּבְאוֹתָם דִּבּוּרִים שֶׁל כִּשָּׁפִים שֶׁהוּא יֹאמַר וְיַזְמִין (וְיַשְׁבִּיעַ) אוֹתָם לַצְּלָמִים, נִרְאִים שְׁתֵּי רוּחוֹת, וּמִתְתַּקְּנִים בְּאוֹתָם צְלָמִים שֶׁלּוֹ בְּמַרְאֵה שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וּמוֹדִיעִים לוֹ דְּבָרִים לְהָרַע וּדְבָרִים לְהֵיטִיב לִזְמַנִּים יְדוּעִים. וְאֵלּוּ שְׁתֵּי הָרוּחוֹת שֶׁלֹּא נִכְלְלוּ בִּכְלָל שֶׁל גּוּף, עַכְשָׁו נִכְלָלִים בַּצְּלָמִים הַלָּלוּ, וּמִתְתַּקְּנִים בָּהֶם וּמוֹדִיעִים לוֹ לָאָדָם דְּבָרִים לְהָרַע, וְזֶהוּ שֶׁיּוֹצֵא מֵרְשׁוּת רִבּוֹנוֹ, וּפַקְדוֹנוֹ נוֹתֵן לַצַּד הַטָּמֵא.

בֹּא רְאֵה, אָסוּר לָאָדָם לִזְרֹק כְּלֵי הַבַּיִת וּלְהַפְקִידוֹ לַצַּד הָאַחֵר, שֶׁלֹּא צָרִיךְ, אוֹ דָּבָר אַחֵר שֶׁכְּמוֹתוֹ (שֶׁל בֵּיתוֹ לְקַבֵּל אוֹתוֹ), שֶׁהֲרֵי כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַכְּלָלִים מְזֻמָּנִים לַדָּבָר הַהוּא לְקַבֵּל אוֹתוֹ, וּמֵאוֹתוֹ זְמַן לֹא שׁוֹרִים עָלָיו בְּרָכוֹת, שֶׁהֲרֵי הוּא מִצַּד אַחֵר. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמַּזְמִין בִּרְצוֹנוֹ עַל אוֹתוֹ הַטּוֹב הָעֶלְיוֹן שֶׁלּוֹ, לְאַחֵר וְלַצַּד הָאַחֵר, שֶׁהֲרֵי הוּא מֵאוֹתוֹ שֶׁהִזְמִין אוֹתוֹ.

וּכְשֶׁקְּרֵבִים יְמֵי הָאָדָם לָצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ הַצֶּלֶם הָעֶלְיוֹן שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ, בָּאָה אוֹתָהּ רוּחַ רָעָה שֶׁהָיָה נִדְבָּק בָּהּ בְּכָל יוֹם, וְנוֹטֶלֶת אוֹתוֹ הַצֶּלֶם, וּמִתְתַּקֶּנֶת בּוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְלֹא זוֹזֵר לָאָדָם לְעוֹלָמִים. אָז יֵדַע שֶׁהֲרֵי הוּא נִדְחֶה מִן הַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לְהִכָּנֵס לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, יוֹרֶדֶת לְגַן

הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ, וְרוֹאֶה אֶת כְּבוֹדָם שֶׁל רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹמְדִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת. אַזַּר כָּךְ הוֹלֶכֶת לַגֵּיהִנֹּם, וְרוֹאֶה אֶת הָרְשָׁעִים שֶׁצּוֹוְחִים וַי וַי, וְלֹא מְרַוְּחִים עֲלֵיהֶם. וּבְכֹל מְעִידִים בָּהּ עֵדוּת, וְאוֹתוֹ הַצֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ עוֹמֵד עָלֶיהָ, עַד שֶׁיּוֹצֵאת לָעוֹלָם.

כְּשֶׁיּוֹצֵאת לָעוֹלָם, מְזַדַּמֵּן לָהּ אוֹתוֹ הַצֶּלֶם, וּמִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ, וּמִתְגַּדֵּל עִמָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ. וּבְאוֹתוֹ הַצֶּלֶם מִשְׁתַּתְּפִים (נִמְצָאִים) יְמֵי הָאָדָם וּתְלוּיִים בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לג) כִּי תְמוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נֵדָע כִּי צֵל יָמֵינוּ עָלֵי אָרֶץ. כִּי צֵל יָמֵינוּ וַדַּאי. וּמְיוֹם שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת הָאִשָּׁה עַד הַיּוֹם שֶׁמּוֹלִידָה, לֹא יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם אֶת מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה הֵם גְּדוֹלִים וְכַמָּה הֵם עֶלְיוֹנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, כָּל רוּחוֹת הָעוֹלָם כְּלוּלוֹת זָכָר וּנְקֵבָה, וּכְשֶׁיּוֹצְאוֹת, יוֹצְאוֹת זָכָר וּנְקֵבָה, וְאַזַּר כָּךְ נִפְרָדִים בְּדַרְכֵיהֶם, אִם זוֹכֶה הָאָדָם, אַזַּר כָּךְ מְזַדַּוְּגִים יַחַד. וְהַיְנוּ בַּת זוּגוֹ, וּמִתְזַבְּרִים בְּזִוּוּג (בְּגָן) אֶזֶד בַּכֹּל, רוּחַ וְגוּף, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. מַה זֶּה לְמִינָהּ? אוֹתָהּ רוּחַ הָאָדָם שֶׁיּוֹצֵאת זְווּגוֹ שֶׁדּוֹמָה לוֹ.

וּמַה זֶּה הָאָרֶץ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רַקָּמְתִּי בְּתַוְּתֵיוֹת אָרֶץ, וְהִנֵּה פָּרְשׂוּהָ. תּוֹצֵא הָאָרֶץ וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנָּה יוֹצְאִים נֶפֶשׁ חַיָּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, זוֹ רוּחַ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ג) וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן. וּמִפְּרִי הָעֵץ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן – אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הָאִשָּׁה שָׁנִינוּ, הַיְנוּ אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר כָּתוּב. וְלֹא כוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה כְּפִי דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵם גָּרְמוּ לוֹ, שֶׁלֹּא מִתְזַוְּגִים כְּמוֹ שֶׁיּוֹצְאִים מִלְמַעְלָה זוּגוֹת.

מִשּׁוּם שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן וְזִווּגוֹ זָכוּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל כֵּן נִפְרָדִים כְּשֶׁיּוֹצְאִים מִלְמַעְלָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה רָצוֹן מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם זוֹכֶה אָדָם, נוֹתְנִים לוֹ זִוּגָתוֹ, וְאִם לֹא – מַפְרִידִים אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, וְנוֹתְנִים אוֹתָהּ לְאַזַּר, מוֹלִידִים בָּנִים שֶׁלֹּא כְּרָאוּי. וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ו) לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם. מַה

זֶה רוּזְזִי? רוּזְזוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אוֹתָן שְׁתֵּי רוּזְזוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת זוּגוֹת, לֹא יִהְיוּ יַזַּד. וְעַל זֶה כָּתוּב וְיָלְדָה זָכָר, וְלֹא כוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה כְּפִי דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵם גָּרְמוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל, זָכָר וּנְקֵבָה כְּלוּלִים יַזַּד, וְאַזַּר כָּךְ נִפְרָדִים. אֲבָל וְיָלְדָה זָכָר, כְּלוּלִים יַזַּד מִצַּד הַיָּמִין. וְאִם תֵּלֵד נְקֵבָה, כְּלוּלִים בְּאָזַד נְקֵבָה וְזָכָר מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁיּוֹתֵר שׁוֹלֵט צַד הַשְּׂמֹאל עַל צַד הַיָּמִין, וְהַזָּכָר נִכְנָע בַּיָּמִין שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט, וְאָז אוֹתוֹ הַזָּכָר שֶׁיּוֹצֵא מִן הַנְּקֵבָה מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כָּל דְּרָכָיו כְּמוֹ נְקֵבָה (וְלֹא נִקְרָא זָכָר). אֲבָל הַזָּכָר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַיָּמִין, הוּא שׁוֹלֵט, וְהַנְּקֵבָה שֶׁיּוֹצֵאת מִמֶּנּוּ נִכְנַעַת, שֶׁהֲרֵי צַד הַשְּׂמֹאל לֹא שׁוֹלֵט, וְעַל כֵּן כָּתוּב וְיָלְדָה זָכָר.

וְכַמָּה אֲלָפִים וְרִבָּבוֹת יוֹצְאִים בְּפַעַם אַזַּת בָּעוֹלָם. וּמֵהַיּוֹם שֶׁמּוֹצִיאָה אוֹתָם, לֹא נִקְרָאִים נְפָשׁוֹת, עַד שֶׁהֵן מִתְיַשְּׁבוֹת בַּגּוּף. וְכַמָּה הוּא? שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשָׁה יָמִים. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים וְגוֹ'. וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים, שֶׁהֲרֵי כָּל שִׁבְעַת יָמִים לֹא נִכְנָסִים אֵלֶיהָ רוּזְזוֹת לְהִתְקַשֵּׁר בָּהּ, וְכָל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַלָּלוּ הָרוּזְז הוֹלֶכֶת בַּגּוּף לִמְצֹא אֶת מְקוֹמָהּ, וְאָז כָּתוּב (ויקרא כב) וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּזַּת אִמּוֹ.

וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי זוּוְרִים הָרוּזְז וְהַגּוּף לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַגְּבִירָה וּלְהִתְקַשֵּׁר עִמָּהּ, וּבְזָכָר, בְּגוּף וּבְרוּזְז. וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל (בְּ)דְמֵי טָהֳרָה, שֶׁתִּתְיַשֵּׁב הָרוּזְז בַּגּוּף. וּשְׁלֹשָׁה יָמִים מָה עוֹשִׂים? אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת יְמֵי הַמִּילָה, שֶׁלַּתִּינוֹק כּוֹאֵב, וְהָרוּזְז לֹא שָׂמָה אֶת מְדוֹרָהּ בַּגּוּף כִּבְשְׁאָר הַיָּמִים, וְעַל כֵּן – וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בִּדְמֵי טָהֳרָה.

בִּדְמֵי טָהֳרָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ יְמֵי טָהֳרָה. בִּדְמֵי טָהֳרָה – אֵלּוּ דְּמֵי מִילָה, דָּם אַזַּר דָּם שֶׁבָּא מֵהַתִּינוֹק, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָם דָּמִים כָּל הַיָּמִים הַלָּלוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תֵּשֵׁב בִּדְמֵי טָהֳרָה, טָהֳרָה סְתָם, וְלֹא הִזְכִּיר הַ"א הָאַזַּרוֹנָה, שֶׁלֹּא תֹּאמַר הַטָּהֳרָה שֶׁל הַגְּבִירָה, אֶלָּא טָהֳרָה סְתָם. דְּמֵי

טָהֳרָה נִקְרָאִים יְמֵי הַטֹּהַר הַלָּלוּ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ. מִצְוָה זוֹ לָמוּל לִשְׁמֹנָה יָמִים מִילַת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ. סוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. לְמִי? לְאוֹתָם יְרֵאָיו, אוֹתָם יִרְאֵי זִנְטָא, שֶׁהֲרֵי סוֹד הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ לֹא רָאוּי לְגַלּוֹת, רַק לָהֶם. וְאֶת סוֹד הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ, וְנִתְבָּאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וְסוֹד זֶה לִשְׁמֹנָה יָמִים הוּא זִיווּב עַל הָעוֹלָם, לְכָל הָעָם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוּל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ. יוֹם הַשְּׁמִינִי – זֶהוּ אוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְהוּא שְׁמִינִי לְכָל הַדְּרָגוֹת, וּמִילַת אוֹתוֹ הַבְּרִית לְהַעֲבִיר אוֹתָהּ עָרְלָה מִלְּפָנֵי הַבְּרִית.

שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁמִּתְכַּנְּסִים הָעָם הַקָּדוֹשׁ לְהַעֲבִיר אוֹתָהּ הָעָרְלָה מִלְּפָנֵי הַבְּרִית, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַנֵּס אֶת כָּל הַמַּמְלָא שֶׁלּוֹ וּמִתְגַּלֶּה וַדַּאי לְהַעֲבִיר אֶת אוֹתָהּ הָעָרְלָה לְמַעְלָה מִלְּפָנֵי בְּרִית הַקָּדוֹשׁ. שֶׁהֲרֵי כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים לְמַטָּה, מְעוֹרְרִים מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן נִדְוֶזֶת אוֹתָהּ הָעָרְלָה מִכָּל הָעָם הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה, וּמִתְקִינִים לְאוֹתָהּ הָעָרְלָה כְּלִי אֶזֶד עִם עָפָר לְהַשְׁרוֹת אוֹתָהּ הָעָרְלָה בְּתוֹכוֹ, בְּסוֹד הַכָּתוּב (ישעיה סה) וְנָזַשׁ עָפָר לַזְּמוֹ. (בראשית ג) וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי זַיֶּיךָ.

מִכָּאן שֶׁלֹּא צָרִיךְ לִנְהֹג בְּזִיּוּן בַּמָּקוֹם הַהוּא. אַף עַל גַּב שֶׁמַּעֲבִירִים אוֹתוֹ מֵהַבְּרִית הַזּוֹ, וּמְקוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר נִפְרָד מֵהַבְּרִית הַזּוֹ הוּא עָפָר, (שֶׁהֲגֵה) שֶׁהֲרֵי אַזַּר שֶׁהַנָּזוּשׁ הַהוּא הָעֲבַר מִלְּפָנֵי הָאָדָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂם לוֹ אֶת מְדוֹרוֹ בֶּעָפָר, שֶׁכָּתוּב וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי זַיֶּיךָ. וְכֵיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהֶעֱבִיר אוֹתוֹ מִלְּפָנֵי אָדָם, שָׂם מְדוֹרוֹ בֶּעָפָר וְהִתְקִין אוֹתוֹ, כָּךְ בְּאוֹתוֹ גָּוֵן מַמָּשׁ אָנוּ צְרִיכִים כְּשֶׁמַּעֲבִירִים אֶת הָעָרְלָה, לְהַתְקִין לָהּ עָפָר שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ הַמָּדוֹר שֶׁלּוֹ.

כָּל אָדָם צָרִיךְ לְהַקְרִיב אוֹתוֹ בֵּן קָרְבָּן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּשִׁמְוָה, בִּרְצוֹן הַלֵּב, לְהַכְנִיסוֹ תַּוֵּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וְנָזוֹשֵׁב לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא קָרְבָּן שָׁלֵם שֶׁיִּתְקַבֵּל בְּרָצוֹן.

וְהַקָּרְבָּן הַזֶּה, כְּמוֹ קָרְבַּן הַבְּהֵמָה. זֶה לִשְׁמָנָה יָמִים, וְזֶה לִשְׁמוֹנָה יָמִים, שֶׁכָּתוּב וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה. בַּמֶּה יֵרָצֶה? בָּזֶה שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו שַׁבָּת אַוַּזת. כֵּיוָן שֶׁעוֹבֶרֶת עָלָיו שַׁבָּת אַוַּזת, אָז זֶה יֵרָצֶה לְקָרְבָּן, וְזֶה לְקָרְבָּן. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁגָּרַמְתָּ וְנָזַרְמִין אֶל אוֹתָהּ הַשַּׁבָּת, סוֹד בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְעַל כֵּן הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן. (ע"כ רעיא מהימנא).

בְּכָל קָדֶשׁ לֹא תִגָּע וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, בְּכָל יוֹם וָיוֹם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נוֹטֶלֶת מִבֵּית הַמֶּלֶךְ מָזוֹן לִרְווֹזוֹת בְּנֵי הָאָדָם וְזָנָה אוֹתָם בִּקְדֻשָּׁה, פָּרַט לְאֵלֶּה, שֶׁעַד שֶׁמִּתְיַשְּׁבוֹת בַּגּוֹף אוֹתָן רווזות. אַוַּז שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשָׁה יָמִים הִיא מַשְׁגִּיחָה עֲלֵיהֶם כָּל יוֹם, שֶׁהֲרֵי הָרווזות נִקְשָׁרוֹת בַּגּוֹף כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁהִיא לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם, כָּךְ כָּל מַעֲשָׂיו כְּגוֹן זֶה, עַד שֶׁנִּשְׁלָמִים. בְּכָל קָדֶשׁ לֹא תִגָּע, לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם.

וְאִם נִקְבָּה תֵּלֵד. כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁיּוֹתֵר צַד הַשְּׂמאל שׁוֹלֵט, וְהַיְמִין נִכְנָע. וְעַל כֵּן הַכֹּל, עַל כָּל אֶחָד שְׁנַיִם, רְזוֹקָה הַנְּקֵבָה מִן הַזָּכָר לְהַקְשִׁיר הָרווזַ בַּגּוֹף, שֶׁהֲרֵי הַשְּׂמאל אֵינוֹ מִתְיַשֵּׁב כָּךְ כְּמוֹ הַיְמִין, וְנִמְצָא יוֹתֵר בִּתְקֻף.

אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שמואל–א ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּה' כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, אֵין קָדוֹשׁ כַּה', מַשְׁמָע שֶׁיֵּשׁ קָדוֹשׁ אַוַּזר, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כַּה'. וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ, מַשְׁמָע שֶׁיֵּשׁ צוּר אַוַּזר.

אֶלָּא וַדַּאי, אֵין קָדוֹשׁ כַּה', שֶׁכַּמָּה קְדוֹשִׁים הֵם, קְדוֹשִׁים לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) וּמַאמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָּא. יִשְׂרָאֵל הֵם קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) קְדֹשִׁים תִּהְיוּ. וְכֻלָּם קְדוֹשִׁים, וְלֹא קְדוֹשִׁים כַּה'. וּמָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ. מַה זֶּה כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ? אֶלָּא קְדֻשַּׁת הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא בִּלְתִּי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא לֹא צָרִיךְ אֶת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם. אֲבָל הֵם אֵינָם קְדוֹשִׁים בִּלְתֶּךָ, וְזֶהוּ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ, אֵין הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם בִּלְתֶּךָ.

וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ. כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרוּהָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָר צוֹרָה בְּתוֹךְ צוֹרָה וּמַתְקִין אוֹתָהּ, וְנוֹתֵן רוּחַ וְנְשָׁמוֹת, וּמוֹצִיא אוֹתָהּ לַאֲוִיר הָעוֹלָם. דָּבָר אַחֵר וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ – יֵשׁ צוּר שֶׁנִּקְרָא צוּר, (ישעיה נא) הַבִּיטוּ אֶל צוּר חֻצַּבְתֶּם. (שמות יז) וְהִכִּיתָ בַּצּוּר. הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר בְּחוֹרֵב. וְכֻלָּם נִקְרָאִים צוּר, וְאֵין צוּר בְּכֻלָּם כֵּאלֹהֵינוּ, שֶׁלּוֹ הַשִּׁלְטוֹן וְהַמַּלְכוּת עַל הַכֹּל.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי אָחָא הֲווּ יוֹשְׁבִים כַּיְלָה אָחוּד לְפָנֵי רַבִּי אַבָּא. קָמוּ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. עַד שֶׁיָּצְאוּ הַזּוּטָה, רָאוּ כוֹכָב אֶחָד שֶׁהָיָה מַכֶּה שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בְּכוֹכָב אַחֵר וּמַסְתִּיר אוֹרוֹ. בֵּינָתַיִם שָׁמְעוּ שְׁנֵי קוֹלוֹת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, קוֹל אֶחָד לְצַד צָפוֹן לְמַעְלָה, וְקוֹל אֶחָד לְמַטָּה, וְהַקּוֹל הַהוּא מַכְרִיז וְאוֹמֵר: הִכָּנְסוּ וְהִתְכַּנְּסוּ לִמְקוֹמְכֶם, עַכְשָׁו הִשְׁתַּמְּרוּת שֶׁל נְקֵבָה פָּתוּחָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְטַיֵּל בַּגָּן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּגָּן. עָבַר אוֹתוֹ הַקּוֹל וְשָׁכַךְ.

זָזְרוּ רַבִּי אָחָא וְרַבִּי זְעֵירָא. אָמְרוּ, הֵגַּה וַדַּאי עֵת רָצוֹן, שֶׁהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל (זֹמֶן) הִיא לְהִתְזַוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אָמַר רַבִּי אָחָא, וַדַּאי לֹא (מִתְזַוֶּגֶת) מִשְׁתַּעֵת לָהּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מִתּוֹךְ שִׂירָה וּמִתּוֹךְ הַשָּׁבַח שֶׁלָּהּ אֵלָיו.

עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, וּמוֹשִׁיט לָהּ הַמֶּלֶךְ זוּט שֶׁל זֶסֶד, וְסוֹד הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, (אסתר ה) וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת שַׁרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וְגוֹ'. וְאַל תֹּאמַר שֶׁלָּהּ לְבַדָּהּ מוֹשִׁיט הַמֶּלֶךְ אֶת זֶה, אֶלָּא לָהּ, וּלְכָל אוֹתָם שֶׁמִּתְזַוְּגִים עִמָּהּ. בֹּא וְנִתְזַוֵּג יַחַד. יָשְׁבוּ.

פָּתַח רַבִּי אָחָא וְאָמַר, (בראשית ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ וְגוֹ'. לָמָּה פָּתַח הַפָּסוּק כָּךְ? אֶלָּא הִגֵּה נִתְבָּאֵר, שֶׁעַל זֶה לֹא כָתוּב כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי, מִשּׁוּם שֶׁעָתִיד אָדָם לְהִפָּרֵד, וְכָתוּב לֹא טוֹב הֱיוֹת

הָאָדָם לְבַדּוֹ.

וְכִי לְבַדּוֹ הָיָה? וַהֲרֵי כָּתוּב (שם ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם. וְשָׁנִינוּ, אָדָם דּוּ פַּרְצוּפִים נִבְרָא, וְאַתָּה אוֹמֵר לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ?! אֶלָּא שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדֵּל עִם נְקֵבָתוֹ, וְלֹא הָיְתָה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה בְּצִדּוֹ, וְהָיוּ יַחַד מֵאָזוֹר, וְאָז הָיָה הָאָדָם לְבַדּוֹ.

אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. מַה זֶּה כְּנֶגְדּוֹ? כְּנֶגֶד פָּנָיו, לְהַדְבִּיק זֶה עִם זֶה פָּנִים בְּפָנִים. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נִסֵּר אוֹתוֹ וְנָטַל הַנְּקֵבָה מִמֶּנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו. מַה זֶּה אַחַת? זוֹ הַנְּקֵבָה שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי. וַיִּבֶן אֶל הָאָדָם, הִתְקִינָהּ כְּכֻלָּהּ, וְהֵבִיא אוֹתָהּ לִהְיוֹת כְּנֶגֶד פָּנָיו הַמְאִירוֹת פָּנִים בְּפָנִים. וּבְעוֹד שֶׁהָיְתָה דְּבוּקָה הַנְּקֵבָה בְּצִדּוֹ, הָיָה הָאָדָם לְבַדּוֹ. אַזַּר כָּךְ עָלוֹ שִׁנַּיִם, וְקָמוֹ שֶׁבַע יַחַד.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסָה (שֶׁהִתְתַּקְּנָה) אֵצֶל אָדָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ אוֹתָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם א) וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים, כְּזִוּוֹג שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַכַּלָּה בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת. מִכָּאן לָמַדְנוּ, זָתָן וְכַלָּה, כֵּיוָן שֶׁמִּתְבָּרְכִים בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת, נִדְבָּקִים יַחַד, כְּמוֹ דְּגֻמָּא שֶׁלְּמַעְלָה.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁבָּא לְהִתְזַוֵּג עִם אִשָּׁה שֶׁל שֶׁל אַזַּר, הִגָּה פּוֹגֵם אֶת הַזִּוּוּג, (כְּבָיכוֹל עוֹשֶׂה שְׁתֵּי רְשִׁיוֹת לְמַעְלָה) שֶׁהֲרֵי הַזִּוּוּג שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, בְּזֶמֶן שֶׁהוּא בְּרַחֲמִים וּבְזֶמֶן שֶׁהוּא בְּדִין. בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמִּתְזַוֵּג לְאִשָּׁה שֶׁל אַזַּר, כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְכַפֵּר לוֹ בִּתְשׁוּבָה, וְהַתְּשׁוּבָה תְּלוּיָה עַד שֶׁיִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כב) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן. וּמָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס בִּתְשׁוּבָה לָעוֹלָם הַהוּא, וְיֵשׁ לוֹ לְקַבֵּל עֹנֶשׁ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא יִתְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה עַד שֶׁיִּדּוֹן בְּדִין שֶׁל גֵּיהִנֹּם. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּבַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְכָל שֶׁכֵּן אִם מַטְרִיזוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת

דְּמוּת שֶׁל מַמְזֵר בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁל הָאַוָּזר וּמַכְזִישׁ אֶת פַּרְסוּם הַמֶּלֶךְ.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (משלי כ) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹ'. אָבִיו – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִמּוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַה גּוֹזֵל? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) גְּזֵלַת הֶעָנִי בְּבָתֵּיכֶם. וּמִי הִיא? מִי שֶׁזּוֹמֵד אִשָּׁה אַוָּרֶת שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגוֹ.

שָׁם שָׁנִינוּ, כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְרָכָה, כְּאִלּוּ גּוֹזֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹ'. כָּל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּלָל זֶה הוּא הָאִשָּׁה. מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּאִשָּׁה לְהָנוֹת מִמֶּנָּה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא פְּנוּיָה, וְנֶהֱנֶה מִמֶּנָּה בְּלֹא בְרָכָה, כְּאִלּוּ גּוֹזֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזִּוּוּג שֶׁלָּהֶם הוּא בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת. וּמָה עַל פְּנוּיָה כָּךְ – מִי שֶׁנִּדְבָּק בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁל אַוָּר, שֶׁעוֹמֵד כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, בְּזִוּוּג שֶׁל שֶׁבַע בְּרָכוֹת, עַל אַוָּת כַּמָּה וְכַמָּה.

זָבַר הוּא לְאִישׁ מַשְׁזִית – זֶה יָרְבְעָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ, וְאָמַר אֵין פָּשַׁע, שֶׁאוֹמֵר הִנֵּה הִיא פְּנוּיָה, לָמָּה אָסוּר? מִשּׁוּם זֶה הוּא גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁזָּבַר הוּא לְאִישׁ מַשְׁזִית. מִי הוּא אִישׁ מַשְׁזִית? שֶׁפּוֹגֵם הַדְּמוּת וְהַתִּקּוּן שֶׁל מַעְלָה. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁזּוֹמֵד אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁל זָבַרוּ לְהִדָּבֵק (וְנִדְבָּק בָּהּ) עִמָּהּ, שֶׁפּוֹגֵם יוֹתֵר, וְעַל זֶה הוּא נִפְגָּם לְעוֹלָמִים. אִישׁ מַשְׁזִית – שֶׁפּוֹגֵם לְמַעְלָה, וּפוֹגֵם לְמַטָּה, וּפוֹגֵם אֶת נַפְשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב מַשְׁזִית, וְכָתוּב (משלי ו) מַשְׁזִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (בראשית לב) וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֻנִי כִּי עָלָה הַשַּׁחַר וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֻנִי, וְכִי קָשׁוּר הָיָה בְּיָדוֹ שֶׁל יַעֲקֹב? אֶלָּא אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עַל כְּבוֹדָם וְלֹא עָזַב אוֹתָם לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים נה) לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק. וְהִנֵּה כָּתוּב, וַתִּנָּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב.

אֶלָּא אֶת שֶׁלּוֹ גָּבָה. וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר, כָּתוּב (בראשית לב) וְהוּא לָן בַּלַּיְלָה הַהוּא בַּמַּחֲנֶה. וְכָתוּב וַיִּקָּחֶם וַיַּעֲבִרֵם אֶת הַנָּחַל. מָה הָיְתָה דַּעְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְהַעֲבִירֵם בַּנַּחַל בַּלַּיְלָה? אֶלָּא רָאָה אֶת הַמְקַטְרֵג הוֹלֵךְ בֵּין הַמַּחֲנֶה שֶׁלּוֹ,

אָמַר יַעֲקֹב, אֶעֱבֹר כַּצַּד הָאַוזֶר שֶׁל הַנָּהָר, אוּלַי לֹא יִמְצָא עֶרְבּוּבְיָה.

מָה רָאָה? רָאָה שַׂלְהֶבֶת שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת, הוֹלֶכֶת וְטָסָה בֵּין מַזָּלוֹתָיו. אָמַר יַעֲקֹב, מוּטָב לִנְסֹעַ מִכָּאן, וְהַנָּהָר מַפְסִיק בֵּינֵינוּ, וְלֹא תִמְצָא עֶרְבּוּבְיָה. מִיָּד – וַיִּקָּוֵם וַיַּעֲבֵרֵם אֶת הַמָּזָל. וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁנִּמְצָא לְבַדּוֹ בַּבַּיִת בַּלַּיְלָה, אוֹ בַּיּוֹם בְּבַיִת מְיֻזָּד, כָּל שֶׁכֵּן בַּלַּיְלָה, מַה זֶּה מְיֻזָּד? מְיֻזָּד מִשְּׁאָר הַבָּתִּים, אוֹ מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְבַדּוֹ בַּלַּיְלָה, יָכוֹל לְהִתָּזֵק.

בֹּא רְאֵה, וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, אָז – וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, הוּא בָּא מִצַּד הַדִּין, וְשִׁלְטוֹנוֹ בַּצַּד שֶׁל הַלַּיְלָה. מַה זֶּה בְּצַד הַלַּיְלָה? לְהַכְנֵס לַגָּלוּת (בְּגָלוּתָם). כֵּיוָן שֶׁעָלָה הָאוֹר, תָּשַׁשׁ כּוֹזוֹ, וּמִתְגַּבֵּר עָלָיו הַכּוֹזוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, (הוּא) שֶׁהָרֵי מִצַּד הַלַּיְלָה הוּא בָּא. וּבְזֶמֶן שֶׁהָיָה לַיְלָה, לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹ יַעֲקֹב. כְּשֶׁעָלָה הָאוֹר, הִתְוַזֵּק הַכּוֹזוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְאָוַזוֹ בּוֹ, וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו. רָאָה אוֹתוֹ יַעֲקֹב שֶׁהִגָּה הוּא שָׁלִיזוֹ.

אָמַר לוֹ, עָזֹב אוֹתִי, שֶׁאֵינִי יָכוֹל לְךָ. מָה הַטַּעַם לֹא יָכֹל לוֹ? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עוֹלֶה הָאוֹר, וְנִשְׁבַּר הַכּוֹזוֹ שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרֶן יַזּוּד כֹּכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מַה זֶּה וַיָּרִיעוּ? שֶׁנִּשְׁבְּרוּ כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַדִּין. אָז הִתְוַזֵּק יַעֲקֹב וְאָוַזוֹ בּוֹ.

אָמַר לוֹ, שַׁלְּוֵנִי כִּי עָלָה הַשָּׁוַזר, הִגִּיעַ הַזְּמַן לְשַׁבֵּוַז אֶת שִׁבְוַזוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִתְכַּנֵּס. וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלֶּוַזְךָ כִּי אִם בֵּרַכְתָּנִי. אִם תְּבָרְכֵנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אִם בֵּרַכְתָּנִי? אֶלָּא אָמַר לוֹ יַעֲקֹב, וַדַּאי שֶׁאַבָּא בֵּרַךְ אוֹתִי אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁרָצָה לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו, וַאֲנִי פָּוַזְתִּי מִפְּךָ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, אִם תּוֹדֶה לִי עֲלֵיהֶן (אוֹ) אִם לָאו, אוֹ שֶׁיִּמָּצֵא עָלַי מְקַטְרֵג בְּגָלְלָם.

מִיָּד אָמַר לוֹ, וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ. מָה אָמַר לוֹ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר לוֹ, לֹא בְּהִתְוַזְכְּמוּת וְלֹא בַּעֲקֵבוּת (שֶׁלְּךָ) הִרְוַזְתָּ אֶת אוֹתָן הַבְּרָכוֹת, לֹא יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ יַעֲקֹב, שֶׁהָרֵי לֹא בַּעֲקֵבוּת זֶה הָיָה, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל, וַדַּאי יִשְׂרָאֵל הוֹדָה עָלֶיךָ וּמִמֶּנּוּ יֵצְאוּ הַבְּרָכוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה אָוַזוּז בּוֹ, וְעַל זֶה אֲנִי

וְכָל שְׁאָר הָאוּכְלוֹסִין הוֹדִינוּ עֲלֵיהֶן.

כִּי שָׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְאִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל. עִם אֱלֹהִים – כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה. וְעִם אֲנָשִׁים – זֶה עֵשָׂו וְהָאוּכְלוֹסִים שֶׁלּוֹ. וַתּוּכָל – יָכוֹלְתָּ לָהֶם, וְהֵם לֹא יָכְלוּ לָךְ. וְלֹא עָזַב אוֹתוֹ יַעֲקֹב עַד שֶׁהוֹדָה לוֹ עַל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שָׁם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה הָאוֹר, נִכְנָעִים כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּינִים וְאֵינָם נִמְצָאִים, וְכֻנֶּסֶת יִשְׂרָאֵל מִסַּפֶּרֶת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִיא עֵת רָצוֹן לַכֹּל, וּמוֹשִׁיט לָהּ הַמֶּלֶךְ וּלְכָל אוֹתָם שֶׁנִּמְצָאִים עִמָּהּ שַׁרְבִּיט שֶׁל זְהוּט שֶׁל זֶסֶד, לְהִמָּצֵא בִּשְׁלֵמוּת עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהִנֵּה נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בְּאוֹתָם הַזְּמַנִּים שֶׁנִּמְצָא עִמָּהּ, וְהִיא מְעוֹרֶרֶת רָצוֹן אֵלָיו בָּרִאשׁוֹנָה, וּמוֹשֶׁכֶת אוֹתוֹ אֵלֶיהָ בְּרֹב זִבָּה וּתְשׁוּקָה, אָז מִתְמַלֵּאת מִצַּד הַיָּמִין, וְכַמָּה אוּכְלוֹסִים נִמְצָאִים בְּצַד הַיָּמִין בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעִיר זִבְיוֹנוֹת וְרָצוֹן בָּרִאשׁוֹנָה, וְהִיא מְעֹרָרָה אַזָּר כָּךְ, וְלֹא בִּזְמַן שֶׁהוּא מֵעִיר, אָז הַכֹּל נִמְצָא בְּצַד הַנְּקֵבָה, וְהַשְּׂמאל מִתְעוֹרֵר, וְכַמָּה אוּכְלוֹסִים עוֹמְדִים וּמִתְעוֹרְרִים בְּצַד הַשְּׂמאל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. כָּךְ גַּם כָּתוּב, (זֶהוּ שֶׁכָּתוּב) אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? שֶׁנִּינוּ, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן נִמְצָא כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה כְּדֻגְמָא שֶׁל זֶה.

וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר זָכָר אוֹ נְקֵבָה, שֶׁיִּמָּצֵא רָצוֹן בָּעוֹלָם. וּבְכֹל צָרִיךְ אָדָם לְהַדְבִּיק רָצוֹן לְמַעְלָה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיִּמָּצְאוּ רְצוֹנוֹת בָּעוֹלָם. אַשְׁרֵי זָכְלָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם יוֹדְעִים לְהַדְבִּיק אֶת רְצוֹנָם אֶל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, עֲלֵיהֶם כָּתוּב, (דְּבָרִים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שִׁיר א) אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּפָה שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ. הַפָּסוּק הַזֶּה

נִתְבָּאֵר, אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁהַלְבָּנָה מִתְכַּסֵּית בַּגָּלוּת, הִיא אוֹמֶרֶת, אַל תִּרְאֻנִי. לֹא שֶׁהִיא מְצַוָּה שֶׁלֹּא לִרְאוֹת אוֹתָהּ, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִיא רוֹאָה אֶת תְּשׁוּקָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵלֶיהָ, לִרְאוֹת אֶת אוֹרָהּ, הִיא אוֹמֶרֶת אַל תִּרְאֻנִי, לֹא תוּכְלוּ לִרְאוֹת אוֹתִי. אַל תִּרְאֻנִי וַדַּאי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזֶרֶת, מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי בְּקַדְרוּת.

מַה זֶּה שְׁזוּרְזֶרֶת? שְׁזוּרָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא שְׁתֵּי קַדְרֻיּוֹת, אַזַּת – שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנִּי הַשֶּׁמֶשׁ לְהָאִיר לִי וּלְהִסְתַּכֵּל בִּי, וְאַזַּת – שֶׁבְּנֵי אִמִּי נָזְרוּ בִּי.

שֶׁשְּׁזָפַתְנִי?! שְׁזָפָתְנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא רֶמֶז הוּא רוֹמֵז, בְּשֵׁשׁ. שֶׁכַּאֲשֶׁר מֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, בְּשִׁשָּׁה אוֹרוֹת הוּא מֵאִיר, וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק, כָּל אוֹתָם שִׁשָּׁה הָאוֹרוֹת מִסְתַּלְּקִים. בְּנֵי אִמִּי – אֵלּוּ הֵם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה. נָזְרוּ בִּי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נָזַר גְּרוֹנִי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ה) עַל צַוָּארֵנוּ נִרְדָּפְנוּ. שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיוּ יִשְׂרָאֵל נִכְנָסִים לַגָּלוּת, הָיוּ הוֹלְכִים יְדֵיהֶם מְהֻדָּקוֹת לְאָזוֹר, וְרַגְלֵיהֶם עַל צַוָּארָם, וְלֹא יָכְלוּ לִפְתֹּחַ אֶת הַפֶּה.

שָׁמוּנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים, לָלֶכֶת לַגָּלוּת, לִשְׁמֹר אֶת שְׁאָר הָעַמִּים בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכֹלְתִּי לִשְׁמֹר אוֹתָם כְּבָרִאשׁוֹנָה. בָּרִאשׁוֹנָה שָׁמַרְתִּי אֶת כַּרְמִי שֶׁלִּי, וּמִמֶּנּוּ נִשְׁמְרוּ שְׁאָר הַכְּרָמִים. עַכְשָׁו אֲנִי שׁוֹמֶרֶת אֶת שְׁאָר הַכְּרָמִים בִּשְׁבִיל כַּרְמִי שֶׁלִּי שֶׁיִּהְיֶה שָׁמוּר בֵּינֵיהֶם.

רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אַזַּת, רָאוּ עֵץ אֲפַרְסְמוֹן אֶחָד בְּצַד יְמִין הַדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עַטִּיפָה שֶׁל עָשָׁן מְצוּיָה בָּעֵינַיִם, אֵין לָנוּ רְשׁוּת לִרְאוֹת בְּשִׁמְּזָה מִיּוֹם שֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כד) לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, לָמָּה תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ? וְכִי תֵּבֵל אֵינָהּ מִן הָאָרֶץ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר, לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ – זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנִּקְרֵאת עֵץ הַזֵּיתִים.

תֵּבֵל וְיִשְׁבֵי בָהּ – אֵלּוּ שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק, שֶׁתֵּבֵל תְּלוּיָה בְּצֶדֶק, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, לַהּ׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, מֵילָא הָאָרֶץ, מַה זֶּה וּמְלוֹאָהּ? אֵלּוּ נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. תֵּבֵל וְיִשְׁבֵי בָהּ. תֵּבֵל – זוֹ הָאָרֶץ שֶׁלְּמַטָּה. וְיִשְׁבֵי בָהּ – אֵלּוּ הֵם בְּנֵי הָאָדָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָּ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁאוֹתָהּ אֶרֶץ הַזַּיִּים עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנָהָּ, שֶׁכֻּלָּם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ הַנָּהָר הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וּבָהֶם מִתְתַּקֶּנֶת לְהִתְעַטֵּר עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְלָזוּן אֶת הָעוֹלָמוֹת. (ומשום כך)

מִי יַעֲלֶה בְהַר ה׳ וְגוֹ׳, נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא נַפְשִׁי וְגוֹ׳. נַפְשׁוֹ כָּתוּב, מַה זֶּה נַפְשִׁי וְנַפְשׁוֹ? אֶלָּא הַכֹּל דָּבָר אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ו) נִשְׁבַּע אֲדֹנָי יֱהוִה בְּנַפְשׁוֹ. (שמואל–א ב) כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ נֶאֱזַז בְּאוֹתוֹ לֵב וּבְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ, וְעַל כֵּן לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשׁוֹ.

בְּעוֹדָם הוֹלְכִים, פָּגְשׁוּ בְּאִישׁ אֶזֶד, וּפָנָיו מְלֵאוֹת בְּמַכּוֹת, וְהָיָה קָם מִתַּזַּת אִילָן אֶזֶד. הִסְתַּכְּלוּ בּוֹ, וְרָאוּ פָּנָיו אֲדֻמּוֹת בְּאוֹתָן הַמַּכּוֹת. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ, אֲנִי יְהוּדִי. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זוֹטֵא הוּא, שֶׁאִם לֹא כָּךְ, לֹא נִרְשְׁמוּ פָּנָיו בְּאֵלּוּ הֶזֶלְאִים הָרָעִים, וְאֵלּוּ לֹא נִקְרָאִים יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁיִּסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה מְכֻסִּים הֵם מִבְּנֵי אָדָם.

בֹּא רְאֵה, שֶׁכָּתוּב אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת. הִנֵּה שְׁלֹשָׁה מִינִים כָּאן, וְכֻלָּם נִקְרָאִים נֶגַע צָרַעַת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת. מַה זֶּה נֶגַע צָרַעַת? הַסְגָּרָה, הַסְגָּרָה בַּכֹּל, וְכָתוּב וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְגוֹ׳. אֲבָל אוֹתָם שֶׁיֵּרָאוּ לַזּוּז, כָּתוּב וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטִמֵּא אֹתוֹ. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי אוֹתָם שֶׁיֵּרָאוּ בַּזּוּז בִּבְנֵי אָדָם, הֵם בָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְאֵינָם יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִנַּיִן לָנוּ? אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, שֶׁכָּתוּב (משלי כז) טוֹבָה תוֹכַחַת

מְגֻלֶּה מֵאַהֲבָה מְסֻתֶּרֶת. אֵיזוֹהִי תוֹכַחַת מְאַהֲבָה? (וְזוֹהִי תוֹכַחַת מְאַהֲבָה כַּאֲשֶׁר הִיא) מְסַתֶּרֶת מִבְּנֵי אָדָם. כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁמּוֹכִיחַ אֶת וְזַבֵּרוֹ בְּאַהֲבָה, צָרִיךְ לְהַסְתִּיר דְּבָרָיו מִבְּנֵי אָדָם, שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ מֵהֶם וְזַבֵּרוֹ. וְאִם דְּבָרָיו הֵם בְּגָלוּי לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם, אֵינָם בְּאַהֲבָה.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁמּוֹכִיחַ אֶת הָאָדָם, בַּכֹּל הוּא מוֹכִיחַ בְּאַהֲבָה. בָּרִאשׁוֹנָה מַכֶּה אוֹתוֹ בְּגוּפוֹ בְּפָנִים. אִם זוֹזֵר בּוֹ – מוּטָב, וְאִם לֹא – מַכֶּה אוֹתוֹ תַּזַּת לְבוּשׁוֹ, וְאֵלּוּ (בְּעוֹרוֹ) נִקְרָאִים יְסוּרִים שֶׁל אַהֲבָה. אִם זָזַר בּוֹ – מוּטָב, וְאִם לֹא – מַכֶּה אוֹתוֹ בְּגָלוּי בְּפָנָיו, לִפְנֵי כֻלָּם, כְּדֵי שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בּוֹ וְיֵדְעוּ שֶׁהַנֶּה הוּא זוֹטֵא, וְלֹא אָהוּב שֶׁל רִבּוֹנוֹ הוּא.

אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ הָאִישׁ, בְּקֶשֶׁר שֶׁל עֻצָּה אַזַּת בָּאתֶם אֵלַי, וַדַּאי אֵינְכֶם אֶלָּא מֵאוֹתָם שֶׁדִּיּוּרָם בְּבֵית רַשְׁבִּ״י, שֶׁלֹּא פּוֹזְזִים מֵהַכֹּל. אִם בָּנַי שֶׁבָּאִים אַזָּרַי יִתְגָּרוּ בָּכֶם, אֵיךְ דִּבְרֵיכֶם בְּגָלוּי? אָמַר לוֹ, הַתּוֹרָה כָּךְ הִיא, שֶׁכָּתוּב (משלי א) בְּרֹאשׁ הֲמוֹיוֹת תִּקְרָא בְּפָתְחֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרֶיהָ תֹאמֵר. וּמָה אִם בְּדִבְרֵי תוֹרָה אָנוּ פּוֹזְזִים מִפָּנֶיךָ, הֲרֵי נִמְצָא בְּבוּשָׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַתּוֹרָה צְרִיכָה צַזּוּת. פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, (מיכה ז) מִי אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן וְגוֹ׳. הֲרִים יָדָיו וּבָכָה. בֵּינָתַיִם הִגִּיעוּ בָּנָיו. אָמַר בְּנוֹ הַקָּטָן, יֵשׁ כָּאן סִיּוּעַ שְׁמֵיבִמִי.

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ז) אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ. הַפָּסוּק הַזֶּה לָמַדְנוּ בְּבֵית רַבִּי הוֹסַתַּאי סָבָא, שֶׁהָיָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יֵיסָא סָבָא. אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי, וְכִי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה זָקֵן עַל הַכֹּל, אֵיךְ אָמַר כָּךְ שֶׁהוּא רָאָה הַכֹּל בִּזְמַן שֶׁהוּא הָלַךְ בֶּזְוָשְׁכִים שֶׁל הָעוֹלָם? שֶׁהֲרֵי כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בֶּזְוָשְׁכִים שֶׁל הָעוֹלָם, לֹא רוֹאֶה דָּבָר וְלֹא יוֹדֵעַ דָּבָר?

אֶלָּא כָּךְ נִתְבָּאֵר, בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וּשְׁלֹמֹה הִתְזַכֵּם עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְאָז רָאָה הַכֹּל וְיָדַע הַכֹּל. וּמָה רָאָה? רָאָה כ״ל,

שֶׁלֹּא זָז מִן הַלִּבְנָה, וְהָיָה מֵאִיר לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ (לָהּ כַּשֶּׁמֶשׁ). זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי. מַה זֶּה הֶבְלִי? זוֹ הַלִּבְנָה שֶׁנִּכְלֶלֶת מִן הַכֹּל, מִמַּיִם וְאֵשׁ וְרוּחַ יַזָּד. כְּהֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא מִן הַפֶּה שֶׁכְּלוּל מִן הַכֹּל.

וְהוּא רָאָה כ״ל, בְּאוֹתוֹ הַהֶבֶל שֶׁלּוֹ שֶׁאָחַז בּוֹ. יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ, בֹּא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, הַכ״ל הַזֶּה לֹא זָז מֵהַלִּבְנָה לְעוֹלָמִים, וְהַכ״ל הַזֶּה נוֹטֵל כָּל שֶׁמֶן וּמִשְׁחָה וְשִׂמְחָה שֶׁלְּמַעְלָה, וּמִתְמַלֵּא (יָדָיו וְרָוָה) וְשָׂמֵחַ וְגָדֵל, כְּדֵי לְהִזְדַּוֵּג עִם הַלִּבְנָה, וְהוּא מַרְוִיחַ בִּשְׂבִילָהּ.

וּבִזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם וְהַלִּבְנָה נֶחְשֶׁכֶת, אָז הַצַּדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ. לֹא כָתוּב צַדִּיק נֶאֱבָד, אֶלָּא צַדִּיק אוֹבֵד, שֶׁהֲרֵי לֹא נִרְאָה (מִתְחַזֵּר) בַּלִּבְנָה, וְלֹא נוֹטֵל שֶׁמֶן וּמִשְׁחָה וְשִׂמְחָה לְמַלֵּא אוֹתָהּ וּלְהִזְדַּוֵּג עִמָּהּ. וְעַל זֶה צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ, זוֹ הַלִּבְנָה, שֶׁבְּגִלַּל הַלִּבְנָה שֶׁלֹּא נִמְצֵאת לְהִזְדַּוֵּג עִמּוֹ, הוּא אוֹבֵד, שֶׁלֹּא שׁוֹאֵב מֵהַשִּׂמְחָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה. וְאָז מִתְעוֹרֵר כָּל צַד הַשְּׂמֹאל, וְהָרְשָׁעִים מַאֲרִיכִים בְּשַׁלְוָה בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיֵשׁ רָשָׁע מַאֲרִיךְ בְּרָעָתוֹ. מַה זֶּה בְּרָעָתוֹ? בְּאוֹתוֹ הַצַּד (בְּאוֹתָהּ רָעָה) שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ.

עוֹד יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָרְשָׁעִים רַבִּים בָּעוֹלָם וְהַדִּין תָּלוּי (בַּזְּטָאֵיהֶם), הַצַּדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ, הוּא נִתְפָּס בְּזֶטְאָם, כְּמוֹ אַבָּא שֶׁנִּתְפָּס בַּזְּטָאֵי בְּנֵי עִירוֹ, שֶׁכֻּלָּם הָיוּ זְצוּפִים (אֶלְיוֹ), וְהוּא לֹא הִתְרָה בָּהֶם וְלֹא בִּישֵׁשׁ אוֹתָם לְעוֹלָמִים, וּמָזָה בְּיָדֵינוּ שֶׁלֹּא נִתְגָּרֶה בָּרְשָׁעִים (וְלֹא מִזָּה בְּיָדָם שֶׁלֹּא לְהִתְגָּרוֹת בָּהֶם), וְהָיָה אוֹמֵר לָנוּ, (תהלים לז) לְדָוִד אַל תִּתְחַר בַּמְּרֵעִים אַל תְּקַנֵּא בְּעֹשֵׂי עַוְלָה. אָמַר אָבִי, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱנִישׁ אוֹתִי בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי הָיְתָה רְשׁוּת בְּיָדִי לִמְזוֹת בִּידֵיהֶם וְלֹא עָשִׂיתִי, וְלֹא בִּישַּׁשְׁתִּי (הוֹכַחְתִּי) אוֹתָם לֹא בַּסֵּתֶר וְלֹא בַּגָּלוּי.

עוֹד פָּתַח בְּנוֹ אַזַּר וְאָמַר, (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וְגוֹ׳. וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים, בִּשְׁנֵי יוּדִי״ם, בִּשְׁנֵי יְצָרִים, יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע, אֵזָד כְּנֶגֶד מַיִם וְאֵזָד כְּנֶגֶד אֵשׁ. ה׳ אֱלֹהִים – שָׁם מָלֵא. אֶת הָאָדָם –

כּוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה. עָפָר מִן הָאֲדָמָה – זֶה עֲפַר הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁמִּשָּׁם נִבְרָא, וְהוּא מְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וַיָּפַח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים – זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּמְשֶׁכֶת מֵאוֹתָם הַחַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה. וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, אָדָם נִכְלָל בַּנֶּפֶשׁ הַקְּדוֹשָׁה, מֵהַחַיָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהוֹצִיאָה הָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (שם א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַחַיָּה הָעֶלְיוֹנָה הַהִיא.

השלמה מההשמטות סימן ו׳

שֶׁכָּתוּב תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, נֶפֶשׁ שֶׁל אוֹתָהּ חַיָּה עֶלְיוֹנָה, וּמִשּׁוּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ חַיָּה הַזּוֹ הִיא קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, כְּשֶׁהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה מוֹשֶׁכֶת אוֹתָהּ לְתוֹכָהּ וְנִכְלֶלֶת בָּהּ, אֲזַי קוֹרְאִים לָהּ נְשָׁמָה.

וּבָא רְאֵה, בְּכָל זְמַן שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וּפִיו וּלְשׁוֹנוֹ מְדַבְּרִים דְּבָרִים קְדוֹשִׁים, בִּתְפִלָּה וּבְתוֹרָה, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ נִדְבֶּקֶת בּוֹ, הוּא אָהוּב שֶׁל רִבּוֹנוֹ, כַּמָּה שׁוֹמְרִים עָלָיו מִכָּל הַצְּדָדִים, רָשׁוּם הוּא לְטוֹב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה שׁוֹרָה עָלָיו. וְזוֹהִי שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה וּמְדַבֶּרֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנִכְנֶסֶת לְכָל הַשְּׁעָרִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדָהּ. וְעַל זֶה נִקְרֵאת רוּחַ מְדַבֶּרֶת, שֶׁהֲרֵי לְכָל שְׁאָר הַנְּפָשׁוֹת (נְפָשׁוֹתֵינוּ) אֵין רְשׁוּת לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ פָּרֵט לָזּוֹ.

וּבִזְמַן שֶׁהוּא מַסְטֶה אֶת דְּרָכָיו, וְשִׂפָתוֹתָיו וּלְשׁוֹנוֹ מְדַבְּרִים דִּבּוּרִים רָעִים, הַשְּׁכִינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ וְלֹא נִדְבֶּקֶת בּוֹ. וּמִצַּד שֶׁל הַנָּוָשׁ הָרָע הַקָּשֶׁה מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחֶרֶת שֶׁמְּשׁוֹטֶטֶת וְאוֹכֶלֶת בָּעוֹלָם, שֶׁאֵין שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁקְּדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה הִסְתַּלְּקָה מִשָּׁם. וְאוֹתָם דִּבּוּרִים עוֹלִים לְמָקוֹם הַנָּוָשׁ הָרָע, שֶׁהַכֹּל זוֹוֵר לִמְקוֹמוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁמַּעֲלִים, הַכֹּל מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: הִסְתַּלְּקוּ מִסְּבִיבוֹ שֶׁל הַדִּבּוּר הָרָע שֶׁל פָּלוֹנִי! פַּנּוּ מָקוֹם לְדַרְכּוֹ שֶׁל הַנָּוָשׁ הַקָּשֶׁה!

וְאוֹתָהּ נְשָׁמָה עוֹלָה בְּבוּשָׁה וּבְצַעַר הַכֹּל, וְלֹא נוֹתְנִים לָהּ מָקוֹם לְדַבֵּר

כְּמִקְדָּם, וְאָז מְזַדְּמֵן הַנָּזוּשׁ. וּכְשֶׁאוֹתוֹ הַדִּבּוּר הָרָע עוֹלֶה בִּדְרָכִים יְדוּעוֹת וְשׁוֹרֶה לִפְנֵי הַנָּזוּשׁ הַקָּשֶׁה, כַּמָּה רוּחוֹת מִתְעוֹרְרוֹת בָּעוֹלָם, וְרוּחַ יוֹרֶדֶת מֵאוֹתוֹ הַצַּד, וּמוֹצֵאת שֶׁאוֹתוֹ אָדָם עוֹרֵר אוֹתָהּ בְּדִבּוּר רָע, וַהֲרֵי הָרוּחַ הַמְדַבֶּרֶת הַקְּדוֹשָׁה עָבְרָה מִמֶּנּוּ, אָז שׁוֹרָה עָלָיו וּמְטַמֵּאת אוֹתוֹ, וְאָז הוּא סָגוּר, וְנִפְגָּם בְּשָׁרוֹ בְּמַרְאֵה פָּנָיו בַּכֹּל, וְעַל זֶה כָּתוּב שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ, נַפְשׁוֹ וַדַּאי. אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה מְדַבֶּרֶת, נֶעֱשְׂתָה מְשֻׁתֶּקֶת מִשּׁוּם דִּבּוּר רָע. וּכְמוֹ שֶׁעָנְשׁוֹ שֶׁל אָדָם בָּזֶה מִשּׁוּם אוֹתוֹ דִּבּוּר רָע, כָּךְ עָנְשׁוֹ בִּגְלַל דִּבּוּר טוֹב (שֶׁבָּא לְיָדוֹ שֶׁיִּכְלֶה לְדַבֵּר וְלֹא דִּבֵּר). ע"כ מההשמטות.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ נִדְבֶּקֶת בָּאָדָם, אֲהוּב רִבּוֹנוֹ הוּא. כַּמָּה שׁוֹמְרִים שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים, רָשׁוּם הוּא לְטוֹב, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה שׁוֹרָה עָלָיו.

וּבִזְמַן שֶׁהוּא מַסְטֶה אֶת דַּרְכּוֹ, הַשְּׁכִינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה לֹא נִדְבֶּקֶת בּוֹ. וּמִצַּד הַנָּזוּשׁ הָרָע הַתַּקִּיף מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַזַּת שֶׁמְּשׁוֹטֶטֶת וְהוֹלֶכֶת בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה הִסְתַּלְּקָה מִשָּׁם, וְאָז הָאִישׁ נִטְמָא, וְנִפְגָּם בִּבְשָׂרוֹ בְּמַרְאֵה פָּנָיו בַּכֹּל.

וּבֹא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּפֶשׁ זֹאת הַזּוֹ הִיא קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, כְּשֶׁמּוֹשֶׁכֶת אוֹתָהּ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְנִכְלֶלֶת בְּתוֹכָהּ, אָז קוֹרְאִים לָהּ נְשָׁמָה, וְזוֹ הִיא שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה וּמְדַבֶּרֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְנִכְנֶסֶת בְּכָל הַשְּׁעָרִים, וְאֵין מוֹזֵזָה בְּיָדָהּ, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת רוּחַ מִמַּלְלָא, שֶׁהֲרֵי לְכָל שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת אֵין רְשׁוּת לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, פָּרֵט לָזּוֹ.

וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת: (תהלים לד) נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ', וְכָתוּב (משלי כא) שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁאִם שְׁפָתוֹתָיו וּלְשׁוֹנוֹ מְדַבְּרִים דְּבָרִים רָעִים, אוֹתָם הַדִּבּוּרִים עוֹלִים לְמַעְלָה, וּבְשָׁעָה שֶׁעוֹלִים, הַכֹּל מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: הִסְתַּלְּקוּ מִסְּבִיב הַדִּבּוּר הָרָע שֶׁל פְּלוֹנִי! פַּנּוּ מָקוֹם לְדַרְכּוֹ שֶׁל הַנָּזוּשׁ הַתַּקִּיף! אָז הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ וּמִסְתַּלֶּקֶת וְלֹא

יְכוֹלָה לְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לט) נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב.

וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה עוֹלָה בְּבוּשָׁה, בַּצָּרָה שֶׁל הַכֹּל, וְלֹא נוֹתְנִים לָהּ מָקוֹם כְּמִקֹּדֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב, שִׁמֵּר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ. נַפְשׁוֹ וַדַּאי. אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה מְדַבֶּרֶת, נֶעֱשְׂתָה מִשְׁתֶּקֶת מִשּׁוּם הַדִּבּוּר הָרָע. וְאָז מִזְדַּמֵּן הַנָּזִישׁ, שֶׁהַכֹּל וִוזֵר לִמְקוֹמוֹ, וּכְשֶׁאוֹתוֹ הַדִּבּוּר הָרָע עוֹלֶה בִּדְרָכִים יְדוּעוֹת וְשׁוֹרֶה לְפָנֵי הַנָּזִישׁ הַתַּקִּיף, כַּמָּה רוּזוֹת מִתְעוֹרְרוֹת בָּעוֹלָם, וְרוּזַז יוֹרֶדֶת מֵהַצַּד הַהוּא, וּמוֹצֵאת אוֹתוֹ הָאִישׁ מְעוֹרֵר אוֹתוֹ בְּדִבּוּר רָע, וְהָרוּזַז הַמְמַלֶּלֶת הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ עוֹבֶרֶת מִמֶּנּוּ. אָז שׁוֹרָה עָלָיו וּמְטַמֵּאת אוֹתוֹ, וְאָז הוּא סָגוּר.

כְּמוֹ שֶׁעָנְשׁוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה מִשּׁוּם דִּבּוּר רָע, כָּךְ עָנְשׁוֹ מִשּׁוּם דִּבּוּר טוֹב, שֶׁבָּא לְיָדוֹ וְיָכֹל לְדַבֵּר וְלֹא דִּבֵּר. מִשּׁוּם שֶׁגַּם אוֹתָהּ הָרוּזַז הַמְמַלֶּלֶת, שֶׁהִיא מִתַּקֶּנֶת לְדַבֵּר לְמַעְלָה וּלְדַבֵּר לְמַטָּה, וְהַכֹּל בִּקְדֻשָּׁה. כָּל שֶׁכֵּן אִם הָעָם הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ עֲקַמָּה, וְהוּא יָכוֹל לְדַבֵּר לָהֶם וּלְהוֹכִיחַ אוֹתָם, וְשׁוֹתֵק וְלֹא מְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שֶׁכָּתוּב נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר.

נֶעְכָּר בְּמַכּוֹת שֶׁל טֻמְאָה. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, מַלְכָּה בָּזֶה וּמִתְפַּנָּה מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פז) פָּנֹה אֵלַי וְחָנֵּנִי. מַה זֶּה פָּנֹה אֵלַי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וַיִּפֶן אַהֲרֹן. יָרְדוּ רַבִּי זְזָיָא וְרַבִּי יוֹסֵי וּנְשָׁקוּהוּ. הִתְחַזְּקוּ יַחַד כָּל אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ. קָרָא עֲלֵיהֶם רַבִּי זְזָיָא, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.

נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַנֶּגַע הַזֶּה בְּכָל הַנְּגָעִים שֶׁלּוֹ הִתְעוֹרְרוּ הַזְּוָוגִים, וְהַכֹּהֵן הָיָה יוֹדֵעַ בָּהֶם לְטַהֵר וּלְטַמֵּא, הָיָה יוֹדֵעַ אוֹתָם שֶׁהָיוּ יְסוּרִים שֶׁל אַהֲבָה, אוֹ אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ בְּמִי שֶׁמְּאַס בּוֹ רִבּוֹנוֹ וְהִרְוִיחַ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי לְפִי דַּרְכֵי הָאִישׁ גּוֹרֵם נֶגַע בָּעוֹלָם.

כָּתוּב (תהלים קמא) אַל תַּט לִבִּי לְדָבָר רָע לְהִתְעוֹלֵל עֲלִלוֹת בְּרָשָׁע. מִכָּאן שָׁנִינוּ, בְּדֶרֶךְ שֶׁבָּהּ רוֹצֶה אָדָם לָלֶכֶת, בָּהּ מַנְהִיגִים אוֹתוֹ. אָמַר רַבִּי יְצְוָזק, הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַסְטֶה אֶת הָאָדָם לָלֶכֶת

בְּדֶרֶךְ שֶׁל זֵטָא וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים רָעִים? אִם כֵּן, אֵין דִּין בְּזֶה הָעוֹלָם וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, וְהַתּוֹרָה לֹא מִתְקַיֶּמֶת, שֶׁכָּתוּב בָּהּ אִם תִּשְׁמַע וְאִם לֹא תִּשְׁמַע!

אֶלָּא דָּוִד הִזְהִיר אֶת לִבּוֹ לְהַנְהִיגוֹ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) וְהַשֵּׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ. מַה זֶּה וַהֲשֵׁבֹתָ? אֶלָּא פַּעַם אַוָּזת וּפַעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ לַזָּזֹר כְּנֶגְדּוֹ, וּלְהוֹלִיךְ וּלְהַזְהִיר אוֹתוֹ. וְכָךְ אָמַר לוֹ: אַל תַּט לִבִּי לְדָבָר רָע. לִלְבּוֹ אָמַר דָּוִד, (כְּלוֹמַר) אַל תַּטֶּה לְפַי דַּרְכֵי הָאָדָם (וְכָךְ אָמַר לוֹ: לִבִּי, אַל תַּט לְדָבָר רָע. שֶׁהֲרֵי דָּבָר) רָע גּוֹרֵם נֶגַע בָּעוֹלָם, וְהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, וְהַיְנוּ נֶגַע צָרַעַת.

נֶגַע צָרַעַת, הִנֵּה הִתְעוֹרְרוּ הַזָּבִרִים, אֲבָל צָרַעַת כִּתַּרְגּוּמוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה כִּתַּרְגּוּמוֹ? הַסַּגֶּרֶת, שֶׁסּוֹגֶרֶת וְלֹא פּוֹתַחַת. וּכְשֶׁהוּא סוֹגֵר וְלֹא פּוֹתֵחַ, הוּא נִקְרָא נֶגַע. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שֶׁאֵין הָאָבוֹת נֶהֱנִים, כָּל שֶׁכֵּן הַבָּנִים, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם, בָּאָדָם מַמָּשׁ, וּמִכָּאן יוֹרֵד לְמִי שֶׁיּוֹרֵד. נִמְצָא נֶגַע לַכֹּל מֵאוֹתָהּ הַהַסְגָּרָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַדַּאי זֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב (איכה ב) נֶאֱר מִקְדָּשׁוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם גָּרְמוּ אֶת זֶה, שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא, טִמֵּא מַמָּשׁ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, טִמֵּא, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקָה (הַשְּׁכִינָה מִמֶּנּוּ) מִי שֶׁהִסְתַּלְּקָה, וְהַנָּזָשׁ הַתַּקִּיף שָׁרוּי וּמַטִּיל זֻהֲמָא, וּמְטַמֵּא אֶת מִי שֶׁמְּטַמֵּא, וְכֻלָּם מִשּׁוּם זֵטָאֵי הָעוֹלָם.

לָמַדְנוּ, כְּשֶׁמַּתְזִיל הַנָּזָשׁ (הֶזָּק) לְהִתְגַּלּוֹת, מִסְתַּלְּקִים הַבִּנְיָנִים וְהָעֲמוּדִים וְעוֹבְרִים, וּבָא הַנָּזָשׁ הַתַּקִּיף וּמַטִּיל זֻהֲמָא, וְאָז נִמְצָא הַמִּקְדָּשׁ טָמֵא. מִי הַמִּקְדָּשׁ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲזָזַתְכֶם. וְכָתוּב (בראשית ג) וְהַנָּזָשׁ הָיָה עָרוּם מִכֹּל זַיְתַ הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה. אֶל הָאִשָּׁה מַמָּשׁ, שֶׁמְּקוֹם הַמִּקְדָּשׁ נֶאֱזָז בְּתוֹכָהּ, וְהַיְנוּ אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא, מִשּׁוּם זֵטָאוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְגַּלָּה הַנָּזָשׁ הַתַּקִּיף.

מַה זֵּטָאוּ? זֶה לָשׁוֹן הָרָע, שֶׁבִּגְלַל לָשׁוֹן הָרָע הַנָּזָשׁ מִזְדַּמֵּן, בֵּין לְמַעְלָה

בֵּין לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) וַיְשַׁלַּח ה' בָּעָם אֵת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים. הַשּׁוֹרְפִים אוֹ הַשְּׂרוּפִים לֹא כָתוּב, אֶלָּא הַשְּׂרָפִים. מִי הַשְּׂרָפִים? שֶׁכָּתוּב (תהלים עד) רָאשֵׁי תַנִּינִים, (שְׂנַיִם. אֶחָד נֶאֱחָז לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה) (שְׂנַיִם, אֶחָד זוֹוְרִים לְפָעָמִים) וְכָתוּב (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, מִמַּעַל לוֹ וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב א) לְהִתְיַצֵּב עַל ה', וְאָז הַסְּגָרָה בַּכֹּל, וְאֵין מִי שֶׁפּוֹתֵחַ. וְעַל זֶה כָּתוּב, (משלי ל) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאָפֶת אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְגוֹ'. מַה זֶּה מְנָאָפֶת? מְנָאֶפֶת מַמָּשׁ וַדַּאי, אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בָּרָצוֹן שֶׁל הַכֹּל לֹא נִמְצָא לְמַטָּה, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָא לְמַעְלָה. וּלְמַעְלָה לֹא נִמְצָא, אֶלָּא כְּשֶׁנִּמְצָא לְמַטָּה בַּוָּטָאֵי הָעוֹלָם, שֶׁלָּמְדָנוּ שֶׁהַכֹּל תָּלוּי זֶה בָּזֶה, וְזֶה בָּזֶה.

וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ וְגוֹ'. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ב) וָרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת וְגוֹ'. בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הִסְתַּכַּלְתִּי בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וְהִשְׁגַּחְתִּי בַּחָכְמָה הָרַבָּה שֶׁלּוֹ, וְהִסְתִּיר דְּבָרָיו בְּתוֹכוֹ, לְתוֹךְ הַהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, לָמָּה אָמַר וָרָאִיתִי אֲנִי? וְכִי שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא רוֹאִים אֶת זֶה? אֲפִלּוּ מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ חָכְמָה מִיָּמָיו וְלֹא הִשְׁגִּיחַ בָּהּ, יוֹדֵעַ אֶת זֶה שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַחָכְמָה מִן הַסִּכְלוּת כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחוֹשֶׁךְ, וְהוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ וְאוֹמֵר רָאִיתִי אֲנִי?

אֶלָּא כָּךְ לָמְדָנוּ, מִי זָכָם כְּמוֹ שְׁלֹמֹה, שֶׁבְּשָׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁל זָכְמָה נִקְרָא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. שִׁשָּׁה יָמִים לְמַעְלָה, שְׁבִיעִי עֲלֵיהֶם. שִׁשָּׁה יָמִים לְמַטָּה, שְׁבִיעִי עֲלֵיהֶם. שֵׁשׁ דְּרָגוֹת לַכִּסֵּא, הוּא עַל הַכִּסֵּא, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה' לְמֶלֶךְ. שִׁבְעָה כְּתָרִים שֶׁל יָמִים לְמַעְלָה, וְאָז כְּנֶגְדָּם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת לִשְׁלֹמֹה, לְהַרְאוֹת בּוֹ הַחָכְמָה הַקְּדוֹשָׁה. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא שִׁבְעָה שֵׁמוֹת: שְׁלֹמֹה. יְדִידְיָה. אָגוּר. בֶּן יָקֶה. לְמוּאֵל. אִיתִיאֵל. קֹהֶלֶת.

וְאָמַר שִׁבְעָה הֲבָלִים. וּמַה שֶּׁהוּא רָאָה לֹא רָאָה אָדָם אַחֵר, וּכְשֶׁכִּנֵּס

זְכוּתָה וְהִתְעַלָּה לְדַרְגּוֹת הַזְּכוּתָה, נִקְרָא קְהִלָּת. וְשִׁבְעָה הַבָּלִים אָמַר, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה כְּתָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל הֶבֶל נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ קוֹל, וְהָעוֹלָם אֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּהֶבֶל.

וְלָמַדְנוּ מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַהֶבֶל מוֹצִיא קוֹל בְּרוּזַז וּמַיִם שֶׁבּוֹ, וְאֵין קוֹל אֶלָּא עִם הֶבֶל. וְלָמַדְנוּ, בְּשִׁבְעָה הַבָּלִים מִתְקַיְּמִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוּתוֹנִים. וְלָמַד רַבִּי יִצְחָק, בֹּא תִרְאֶה שֶׁעַל הַהֶבֶל מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, שֶׁאִלְמָלֵא לֹא הָיָה הֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא מִן הַפֶּה, לֹא הִתְקַיֵּם אָדָם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַוֵּת.

כְּמוֹ כֵן אָמַר שְׁלֹמֹה דְּבָרָיו, שֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בָּהֶם, שֶׁבַּהֶבֶל הַזֶּה מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וְהַהֶבֶל הַזֶּה שֶׁמִּתְקַיֵּם בּוֹ הָעוֹלָם, בָּא מִן הַהֲבָלִים שֶׁלְּמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֲבֵל הֲבָלִים, הֶבֶל מֵהַהֲבָלִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל דְּבָרָיו הָיוּ כָּךְ. וּבַהֲבָלִים שֶׁלְּמַעְלָה כָּתוּב, (דברים זו) כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי ה׳ יִחְיֶה הָאָדָם. מַה זֶּה מוֹצָא פִי ה׳? זֶה הַהֲבָלִים שֶׁלְּמַעְלָה.

וְלָמַדְנוּ, וָרָאִיתִי אֲנִי שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַזְּכוּתָה מִן הַסִּכְלוּת. מִן הַסִּכְלוּת מַמָּשׁ בָּאָה תוֹעֶלֶת לַזְּכוּתָה. שֶׁאִלְמָלֵא לֹא נִמְצְאָה שִׁטּוּת בָּעוֹלָם, לֹא נוֹדְעָה הַזְּכוּתָה וּדְבָרֶיהָ. וְלָמַדְנוּ, זִיּוּב הוּא עַל אָדָם שֶׁלָּמַד זְכוּתָה לִלְמֹד מְעַט מִן הַשִּׁטּוּת וְלָדַעַת אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה תוֹעֶלֶת לַזְּכוּתָה בִּשְׁבִילוֹ, כְּמוֹ שֶׁבָּאָה תוֹעֶלֶת לָאוֹר מִן הַזִּיּוּפָה. שֶׁאִלְמָלֵא הַזִּיּוּפָה לֹא נוֹדַע הָאוֹר, וְלֹא בָּאָה (נִרְאֵית) לָעוֹלָם תוֹעֶלֶת מִמֶּנּוּ.

שָׁנָה, שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַזְּכוּתָה, לַזְּכוּתָה סְתָם. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אַבָּא, בֹּא וּרְאֵה סוֹד הַדָּבָר, לֹא מְאִירָה הַזְּכוּתָה שֶׁלְּמַעְלָה וְלֹא נֶאוֹרָה אֶלָּא בְּשִׁבְיל הַשִּׁטּוּת שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת מִמָּקוֹם אַוֵּר, וְאִלְמָלֵא זֶה, אוֹר וּמִשְּׁזָה רַבָּה וְיוֹתֵר לֹא הָיְתָה (לִהְיוֹת), וְלֹא נִרְאֲתָה תוֹעַלְתָּהּ שֶׁל הַזְּכוּתָה, וּמִשּׁוּם הַשִּׁטּוּת מֵאִיר יוֹתֵר, וּמְאִירִים לוֹ יוֹתֵר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֶׁיֵּשׁ יִתְרוֹן לַזְּכוּתָה, לַזְּכוּתָה סְתָם, מִן הַסִּכְלוּת סְתָם. וְכָךְ לְמַטָּה, אִלְמָלֵא לֹא הָיְתָה שִׁטּוּת מְצוּיָה בָּעוֹלָם, לֹא הָיְתָה הַזְּכוּתָה מְצוּיָה בָּעוֹלָם.

וְהַיְנוּ שֶׁרַב הַמְנוּנָא סָבָא, כְּשֶׁהָיוּ לוֹמְדִים מִמֶּנּוּ הַזְּבִרִים סוֹדוֹת הַזִּוּכְמָה, הָיָה מְסַדֵּר לִפָּנֵיהֶם פֶּרֶק שֶׁל דִּבְרֵי שְׁטוּת, כְּדֵי שֶׁתָּבֹא תוֹעֶלֶת לַזִּוּכְמָה בִּשְׁבִילוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת י) יָקָר מֵזִּוכְמָה וּמִכָּבוֹד סִכְלוּת מְעָט, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַתִּקּוּן שֶׁל הַזִּוּכְמָה וּכְבוֹד הַזִּוּכְמָה. וְעַל זֶה כָּתוּב, וְלִבּוֹ נֹהֵג בַּזִּוּכְמָה וְלֶאֱוֹוֶל בְּסִכְלוּת.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, יָקָר מֵזִּוּכְמָה וּמִכָּבוֹד, כְּלוֹמַר, כְּבוֹד הַזִּוּכְמָה וְהַנּוֹי שֶׁלָּהּ וְהַיְקָר שֶׁל הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה מַה הוּא? סִכְלוּת מְעָט, מְעַט שֶׁל שְׁטוּת, מַרְאָה וּמַגָּלָה אֶת כְּבוֹד הַזִּוּכְמָה וְהַכָּבוֹד שֶׁל מַעְלָה יוֹתֵר מִכָּל דַּרְכֵי הָעוֹלָם.

כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַזּוֹשָׁךְ, תּוֹעֶלֶת הָאוֹר לֹא בָּאָה (נִרְאֵית) אֶלָּא מִתּוֹךְ הַזּוֹשָׁכָה. (וּלְעוֹלָם) תִּקּוּן הַלְּבָן מַהוּ? הַשָּׁוְוזֹר. אִלְמָלֵא הַשָּׁוְוזֹר לֹא נוֹדַע הַלְּבָן, וּמִשּׁוּם הַשָּׁוְוזֹר מִתְעַלֶּה הַלְּבָן וּמִתְיַקֵּר. אָמַר רַבִּי יִצְוָזָק, מָשָׁל לְמָתוֹק בְּמַר, שֶׁאֵין יוֹדֵעַ אִישׁ טַעַם הַמָּתוֹק עַד שֶׁטּוֹעֵם אֶת הַמַּר. מִי עוֹשֶׂה אֶת זֶה מָתוֹק? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה הַמַּר. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שם ז) גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. וְכָתוּב טוֹב אֲשֶׁר תֶּאֱוֹוֹז בָּזֶה וְגַם מִזֶּה אַל תַּנַּוֹז אֶת יָדֶךָ.

שָׁנִינוּ, בְּכַמָּה דְּרָגוֹת נִקְרָא בֶּן אָדָם: אָדָם, גֶּבֶר, אֱנוֹשׁ, אִישׁ. גָּדוֹל שֶׁבְּכֻלָּם אָדָם, (מִשּׁוּם) שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. וְכָתוּב (שם ט) כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. וְלֹא כָּתוּב גֶּבֶר, אֱנוֹשׁ, אִישׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, וַהֲרֵי כָּתוּב (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה'. מִי צָרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבָּן? מִי שֶׁהוּא זוֹטָא, וְכָתוּב אָדָם.

אָמַר רַבִּי יִצְוָזָק, בֹּא רְאֵה, קְיוּם הָעוֹלָם שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוזְתוֹנִים הוּא קָרְבָּן, הַנַּוֹזֶת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִי רָאוּי לְהַקְרִיב לְפָנָיו אֶת הַנַּוֹזֶת הַזּוֹ? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה אָדָם, שֶׁיְּקָר מִן הַכֹּל. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הִנֵּה כָּתוּב, אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְגוֹ', וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרָעַת. אָמַר לוֹ, אֶת זֶה צָרִיךְ לְטַהֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מֵהַכֹּל, שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁל כֻּלָּם, לֹא יֵשֵׁב כָּךְ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּאָדָם, וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. וּבָא לֹא כָתוּב, אֶלָּא וְהוּבָא. שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ, מִתְזַוֵּיב בּוֹ לְהַקְרִיבוֹ לְפָנֵי הַכֹּהֵן, שֶׁהַדְּמוּת הַקְּדוֹשָׁה לֹא תֵּשֵׁב כָּךְ. וְכָתוּב אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע וְגוֹ', וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרָם בֶּהָרֹת וְגוֹ'. וְלֹא כָתוּב בָּהֶם וְהוּבָא.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה, כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ, לָמָּה לֹא נִקְרָא אָדָם? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא עֶבֶד לַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שם) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה. (יהושע א) מֹשֶׁה עַבְדִּי. וְאַף כָּךְ נִקְרָא אִישׁ כְּכַפֵּי אָדָם שֶׁלְּמַעְלָה. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה, וְלֹא כָתוּב אָדָם. אָמַר לוֹ, סוֹד ה' לִירֵאָיו. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ אֲנִי בֵּינֵיהֶם (יושב) הוֹשִׁיבוּ בַּכֹּל, וּבַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא זָכִיתִי.

אָמַר לוֹ, לֵךְ לְרַבִּי אַבָּא, שֶׁאֲנִי לָמַדְתִּי מִפִּיו שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְגַלּוֹת. הָלַךְ אֵצֶל רַבִּי אַבָּא, מָצָא אוֹתוֹ שֶׁהָיָה דּוֹרֵשׁ וְאוֹמֵר: מָתַי נִקְרֵאת שְׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה (שֶׁל הַכֹּל)? כְּשֶׁיּוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכִסֵּא, וְעַד שֶׁלֹּא יוֹשֵׁב בְּכִסֵּא, לֹא נִמְצֵאת שְׁלֵמוּת, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אָדָם, שֶׁהוּא הַכְּלָל וּשְׁלֵמוּת הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁמְּצָאתִי אוֹתְךָ בָּזֶה. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב ה' אִישׁ מִלְחָמָה, וְלֹא כָתוּב אָדָם. אָמַר לוֹ, יָפֶה שָׁאַלְתָּ.

בֹּא רְאֵה, שָׁם לֹא נִמְצֵאת שְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא אִישׁ. אֲבָל כָּאן שְׁלֵמוּת הַכֹּל וְהַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא אָדָם. קָרָא עָלָיו, (תהלים קיט) טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף.

עוֹד אָמַר לוֹ, כָּתוּב (שם לו) אָדָם וּבְהֵמָה, וְלֹא כָתוּב אִישׁ וּבְהֵמָה. אָמַר לוֹ, וְלֹא?! וַהֲרֵי כָּתוּב (שמות יא) לְמֵאִישׁ וְעַד בְּהֵמָה. אֲבָל מַה שֶּׁכָּתוּב אָדָם וּבְהֵמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן עַד הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יֹצֵא בַּקִּיר. דֶּרֶךְ הַכָּתוּב הוּא, שֶׁלּוֹקֵחַ הָעֶלְיוֹן מִכֻּלָּם וְהַנָּמוּךְ מִכֻּלָּם. אַף כָּאן הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל – אָדָם, וְהַנָּמוּךְ מֵהַכֹּל – בְּהֵמָה.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּל מַה שֶּׁבָּעוֹלָם אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל הָאָדָם, וְכֻלָּם בִּגְלָלוֹ מִתְקַיְּמִים וְלֹא נִרְאִים בָּעוֹלָם, וְכֻלָּם הִתְעַכְּבוּ עַד שֶׁיָּבֹא אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְגוֹ'. טֶרֶם: עַד שֶׁלֹּא, כְּתַרְגּוּמוֹ. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִרְאָתָה הַדְּמוּת הָעֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאָדָם אַיִן. כְּלוֹמַר, כֻּלָּם הִתְעַכְּבוּ בִּשְׁבִילָהּ שֶׁל הַדְּמוּת הַזֹּאת עַד שֶׁנִּרְאָתָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִרְאָתָה (נִבְרְאָה) הַדְּמוּת הַזּוֹ אֶלָּא בַּדְּמוּת שֶׁרָאוּיָה לָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, בְּשֵׁם מָלֵא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל וְהַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל.

לָמַדְנוּ, בְּשִׁשִּׁי נִבְרָא אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁלַם הַכִּסֵּא. וְנִקְרָא כִּסֵּא, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א י) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. וּלְפִיכָךְ נִבְרָא הָאָדָם בַּשִּׁשִּׁי, שֶׁהוּא רָאוּי לֵישֵׁב עַל הַכִּסֵּא. וְלָמַדְנוּ, כֵּיוָן שֶׁנִּבְרָא אָדָם, הַכֹּל הִתְתַּקֵּן, וְכָל מַה שֶּׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל נִכְלָל בָּאָדָם.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, וְהַכֹּל כְּלוּלִים בַּדְּמוּת הַזֹּאת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמאוֹל לְאַרְבַּעְתָּן? אָמַר לוֹ, הַכֹּל הָיוּ פְּנֵי אָדָם, וּבְאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁל אָדָם נִרְאִים כָּל הַגְּוָנִים וְכָל הַדְּמֻיּוֹת. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, פָּנָיו פְּנֵי נָשֶׁר, לֹא שֶׁהוּא נָשֶׁר, אֶלָּא שֶׁנִּרְאָה בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁכּוֹלֵל אֶת כָּל הַגְּוָנִים וְכָל הַדְּמֻיּוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁהוּא תַּוַּאת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל אָדָם, נִקְרָא אִישׁ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְתַּקֵּן בְּגָוֵן שֶׁל אָדָם מִדַּרְגָּה אַוֶּזֶרֶת שֶׁהָיְתָה לוֹ בָּרִאשׁוֹנָה. שֶׁלְּמַדְנוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן בְּסִפְרָא דִצְנִיעוּתָא, כְּשֶׁנִּבְרָא אָדָם, יָרַד בִּדְמוּת קְדוּשָׁה עֶלְיוֹנָה, וְיָרְדוּ עִמּוֹ שְׁתֵּי רוּזוֹת מִשְּׁנֵי צְדָדִים, מִיָּמִין וּמִשְּׂמאל, הַכְּלָל שֶׁל אָדָם. וְהָרוּזָ שֶׁל הַיָּמִין נִקְרֵאת נְשָׁמָה קְדוּשָׁה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. וְהָרוּזָ שֶׁל הַשְּׂמאל נִקְרֵאת נֶפֶשׁ חַיָּה, וְהָיְתָה הוֹלֶכֶת

וְיוֹרֶדֶת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת עִם הָאֲוִזֶּרֶת.

כַּאֲשֶׁר נִכְנְסָה הַשַּׁבָּת וְאָדָם הָיָה זוֹטֵא, נַעֲשׂוּ (נִשְׁפָּעוּ) מֵאוֹתָהּ רוּזַז הַשְּׁמֹאל בְּרִיּוֹת שֶׁמִּתְפַּשְׁטוֹת בָּעוֹלָם, וְגוּפָם לֹא הִסְתַּיֵּם, וְהִתְזַבְּרוּ עִם גּוּף הָאָדָם הַזֶּה, עִם זָכָר וּנְקֵבָה, וְנוֹלְדוּ בָּעוֹלָם. וְאֵלּוּ נִקְרָאִים נְגָעֵי בְּנֵי אָדָם. לָמַדְנוּ, הָעֶלְיוֹנִים מֵהֶם שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ לְמַטָּה וּתְלוּיִים בָּאֲוִיר, וְשׁוֹמְעִים מַה שֶּׁשּׁוֹמְעִים מִלְמַעְלָה, וּמֵהֶם יוֹדְעִים אוֹתָם הָאֲוִזְרִים לְמַטָּה.

לָמַדְנוּ, מֵהַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה יוֹצְאִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה נִיצוֹצוֹת, זַקוּקִים וַאֲוִוזִים יַזַּד מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁנִּקְרָאִים גְּבוּרוֹת, (וּמִתְלַכְּדִים) יַזַּד וְנַעֲשׂוּ אֶזֶד (גּוּף). וּכְשֶׁאֵלֶּה נִכְנָסִים לְגוּף, הוּא נִקְרָא אִישׁ. (וְלֹא אִישׁ זֶה) זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ, אִישׁ תָּם וְיָשָׁר אִישׁ צַדִּיק. וְהָאִישׁ שֶׁל כָּאן, כָּתוּב אִישׁ מִלְחָמָה, שֶׁהַכֹּל עוֹלֶה דִּין, וְהַכֹּל אֶזֶד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה? לֹא הָיָה בְּיָדוֹ (שֶׁל רַבִּי יְצָחָק)? בָּאוּ שָׁאֲלוּ לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לָהֶם, עוֹד קָשָׁה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב, (בראשית ב) לִזְאֹת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹּאת. וְשָׁנִינוּ, מִי זֶה אִישׁ זֶסֶד, וְכָאן אֲמַרְתֶּם שֶׁהוּא דִּין?

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, הַכֹּל הוּא בְּמִשְׁקָל אֶזֶד עוֹלֶה, וְהַכֹּל אֶזֶד. וּמִשּׁוּם שֶׁהַדִּינִים הַתְּזוּתוֹנִים אֲזוּזִים (וּמִתְלַכְּדִים) וּמְזַכְּרִים בְּשַׁעֲרוֹתָיו שֶׁל זֶה, הוּא נִקְרָא הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּכְשֶׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר שֶׁל הָרֹאשׁ – נִמְתָּק, וְהַדִּינִים שֶׁל מַטָּה לֹא מְזַדַּמְּנִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא טָהוֹר. שֶׁלֹּא נִקְרָא טָהוֹר, אֶלָּא כְּשֶׁיּוֹצֵא מִצַּד הַטֻּמְאָה, וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִצַּד הַטֻּמְאָה נִקְרָא טָהוֹר, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא. מִטָּמֵא וַדַּאי, וְכָאן כָּתוּב וְאִישׁ כִּי יָמֻרֵט רֹאשׁוֹ קֵרַזּ הוּא טָהוֹר הוּא.

וּבֹא רְאֵה, בְּרֹאשׁ הָאִישׁ הַזֶּה נִיצוֹץ הַקָּשֶׁה, וּמִשּׁוּם כָּךְ גֻּלְגֹּלֶת הָרֹאשׁ שֶׁל זֶה אֲדָמָה כֻּלָּהּ כַּשּׁוֹשַׁנָּה, וְהַשְּׂעָרוֹת אֲדֻמּוֹת בְּתוֹךְ אֲדֻמּוֹת, וּתְלוּיִים מִמֶּנּוּ כְּתָרִים תַּזּוּתוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמְּעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר וְנִגְלָשׁ, מֵהַזֶּסֶד הָעֶלְיוֹן הַכֹּל נִמְתָּק, וְנִקְרָא טָהוֹר עַל שְׁמוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם נִקְרָא עַל שְׁמוֹ – קָדוֹשׁ נִקְרָא וְלֹא טָהוֹר? אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ, שֶׁקָּדוֹשׁ לֹא נִקְרָא אֶלָּא כְּשֶׁהַשֵּׂעָר תָּלוּי, שֶׁהַהֶקְדֵּשָׁה תְּלוּיָה בַּשֵּׂעָר, שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) קָדוֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ. וְזֶה נִקְרָא טָהוֹר, מֵהַצַּד שֶׁתְּלוּיִים לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ עוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר וְנִטְהָר.

וּבֹא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁהוּא מִצַּד הַדִּין וְהַדִּינִים נֶאֱחָזִים בּוֹ, לֹא נִטְהָר, עַד שֶׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר. וּמִשֶּׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר, נִטְהָר. וְאִם תֹּאמַר אָדָם – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְנִמְצָאִים בּוֹ רַחֲמִים. מְשׁוּם כָּךְ לֹא כָּךְ, שֶׁכָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְהַקְּדוּשִׁים הִתְיַחֲדוּ בּוֹ. אֲבָל זֶה – הוּא דִּין, וְהַדִּינִים אֲחוּזִים בּוֹ, לֹא נִמְתָּק עַד שֶׁעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַשֵּׂעָר.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי הַלְוִיִּם שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַדִּין הַזֶּה לֹא נִטְהָרִים עַד שֶׁעוֹבֵר מֵהֶם הַשֵּׂעָר, שֶׁכָּתוּב (שם ז) וְכֹה תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי זְטָאת וְהֶעֱבִירוּ תַּעַר עַל כָּל בְּשָׂרָם וְגוֹ'. וּכְדֵי שֶׁיִּמְתָּקוּ יוֹתֵר, צָרִיךְ הַכֹּהֵן, שֶׁהוּא מִצַּד הַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן, לְהָרִים אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב וְהֵנִיף אַהֲרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי ה'. כְּמוֹ שֶׁהוּא לְאִישׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר רוֹצֶה לְהִתְמַתֵּק יוֹתֵר, מִתְגַּלֶּה בּוֹ חֶסֶד עֶלְיוֹן, וְנִמְתָּק. וּמַמְתִּיק הוּא לְמַטָּה.

וְהָאִישׁ הַזֶּה הוּא בִּכְלָל שֶׁל אָדָם, וּכְשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִלָּוֵם בִּקְרָב, בְּאִישׁ הַזֶּה הוּא נִלְוָם בָּהֶם בִּקְרָב, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) ה' אִישׁ מִלְחָמָה, בְּאִישׁ הַזֶּה מַמָּשׁ. וְלֹא נִלְוָם בָּהֶם בִּקְרָב, עַד שֶׁעוֹבֵר לוֹ שְׂעַר הָרֹאשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּלְשְׁלוּ מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם, וְיִשָּׁבְרוּ כָּל אוֹתָם הַכִּתָּרִים הָאֲחוּזִים בַּשְּׂעָרוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ז) בַּיּוֹם הַהוּא יְגַלַּח ה' וְגוֹ', בְּעֶבְרִי נָהָר בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת הָרֹאשׁ וְשַׂעַר הָרַגְלַיִם וְגַם אֶת הַזָּקָן תִּסְפֶּה.

לְמִדְנוּ, וְכֹה תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם. מַה זֶּה וְכֹה? כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הַזֶּה עֲלֵיהֶם מֵי זְטָאת, שִׁיּוּרֵי הַטַּל שֶׁל הַבְּדוֹלַח כָּאן מֵי זְטָאת, שֶׁהֵם שִׁיּוּרֵי הַטַּל. לֶעָתִיד לָבֹא כָּתוּב, (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים. וְכִבְסוּ בְּגָדֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁתִּקְוֵי הָאִישׁ הַזֶּה רוֹחֲצִים בְּחֶסֶד עֶלְיוֹן, וְנִטְהָר מִן

הַכֹּל.

וְשָׁנִינוּ, לָמָּה כָּתוּב בְּתַעַר, וְלֹא בְּמִסְפָּרַיִם? אֶלָּא, מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲבֹר הַשֵּׂעָר בְּשָׁרְשׁוֹ וְיַעֲבְרוּ מִמֶּנּוּ הַדִּינִים הַמְזֻהָמִים מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם. וּבְזְמַן שֶׁיִּכְשְׁרוּ הַמַּעֲשִׂים לְמַטָּה, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר לוֹ אֶת הַשֵּׂעָר הַזֶּה וּלְגַלְּזוֹ אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְמַח וְיִרְבֶּה, שֶׁכָּתוּב כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, גָּדוֹל מִכָּל הַלְוִיִּם הָיָה קְרַזוּ, שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְקָרָא לוֹ קְרַזוּ. מָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁגִּלְּזוֹ בִּשְׁבִילוֹ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב קֶרַזוּ הוּא.

וּכְשֶׁרָאָה קְרַזוּ אֶת רֹאשׁוֹ בְּלִי שֵׂעָר וְרָאָה אֶת אַהֲרֹן מִתְקַשֵּׁט בִּקְשׁוּטֵי מְלָכִים, הִזְדַּלְזֵל בְּעֵינָיו וְקִנֵּא לְאַהֲרֹן. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲנִי עָשִׂיתִי אוֹתְךָ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לֹא רָצִיתָ לַעֲלוֹת לָעֶלְיוֹנִים, רֵד לְמַטָּה וְתִהְיֶה בַּתַּזְהוֹנִים. שֶׁכָּתוּב (במדבר טז) וַיֵּרְדוּ זַיִּים שְׁאוֹלָה. מַהוּ הַשְּׁאוֹל? גֵּיהִנֹּם, שֶׁשָּׁם צוֹוְחִים הָרְשָׁעִים, וְאֵין מִי שֶׁמְּרַזְּמִים עֲלֵיהֶם. וַעֲתִידִים הֵם לִזְיוֹת וְלַעֲלוֹת כְּשֶׁיְּעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עַמּוֹ וּלְהַזְוִיתָם, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) ה׳ מֵמִית וּמְזַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ. לָמַדְנוּ, יֵשׁ פָּנִים וְיֵשׁ פָּנִים. וּמִי הַפָּנִים הַלָּלוּ? אֵלּוּ הֵם שֶׁנִּקְרָאִים פָּנִים שֶׁל זַעַם. וְכָל אֵלּוּ שֶׁתְּלוּיִים מֵאוֹתָם פָּנִים וְזַצּוּפִים, כֻּלָּם תַּקִּיפִים, כֻּלָּם לֹא מְרַזְּמִים. וּכְשֶׁעוֹבֵר הַשֵּׂעָר מִצַּד אוֹתָם הַפָּנִים, כֻּלָּם עוֹבְרִים וְנִשְׁבָּרִים.

שֶׁלָּמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים מֵהַשֵּׂעָר שֶׁל הָרֹאשׁ, הֵם עֶלְיוֹנִים עַל הָאֲזוֹרִים וְלֹא זַצּוּפִים כְּמוֹתָם, וְכָל אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים מִצַּד הַשֵּׂעָר שֶׁל אוֹתָם הַפָּנִים, כֻּלָּם זַצּוּפִים וְתַקִּיפִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ פָּנָיו מְלֹהָטִים כָּאֵשׁ, מִשּׁוּם הַנִּיצוֹץ שֶׁל הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה. וּבָזֶה כָּתוּב (איכה ד) פְּנֵי ה׳ זִלְּקָם. (תהלים לד) פְּנֵי ה׳ בְּעֹשֵׂי רָע.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַהוּ נֶגַע לָבָן אַדַּמְדָּם? נֶגַע מַמָּשׁ הוּא, אִם נִרְאָה לָבָן,

וְהָאָדָם לֹא עָבַר. מַשְׁמַע שֶׁכָּתוּב לָבָן אֲרַמִּדָּם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁהַלָּבָן לֹא נִרְאָה אֶלָּא עִם אָדָם, כְּמוֹ הַלָּבָן וְהָאָדָם. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אַף עַל גַּב שֶׁהַלָּבָן נִרְאָה, אִם הָאָדָם לֹא הוֹלֵךְ – נָּגַע הוּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) אִם יִהְיוּ וַזֹטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וּכְשֶׁמַּלְבִּין, כָּל הָרַוַזמִים נִמְצָאִים, וְדִינִים לֹא נִמְצָאִים. (שֶׁהֲרֵי נֶעֱקָרוּ).

לָמַד רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב נָּגַע הוּא, וְכָתוּב נֶגַע הִיא. אֶזְוָד זָכָר וְאֶזְוָד נְקֵבָה. אֶלָּא כְּשֶׁהַנְּקֵבָה נִטְמֵאת מִשּׁוּם וַזֹטָאֵי הַתַּזְוִתּוֹנִים, כָּתוּב נֶגַע הִיא. וּכְשֶׁהַזָּכָר לֹא נִטְהָר מִשּׁוּם וַזֹטָאֵי הַתַּזְוִתּוֹנִים, כָּתוּב נָּגַע הוּא.

וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ נוֹדָעִים לַכֹּהֵן, הַדִּינִים שֶׁבָּאִים מִזֶּה וְהַדִּינִים שֶׁבָּאִים מִזֶּה. וְנוֹדָעִים הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהַקְרִיב, שֶׁכָּתוּב זָכָר תְּמִים, וְכָתוּב נְקֵבָה תְּמִימָה יְבִיאֶנָּה. שֶׁהֲרֵי הַדְּבָרִים נוֹדָעִים מֵאֵיפָה בָּאוּ הַדִּינִים וּמֵאֵיפָה אוֹתָם הַוַזֹטָאִים, שֶׁאֲזוּזִים בָּזֶה אוֹ בָּזֶה. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (תהלים נא) זְבָזֵי אֱלֹהִים רוּזַ נִשְׁבָּרָה. לְהוֹצִיא שְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁלֹּא כָּתוּב רוּזַ נִשְׁבָּרָה, שֶׁהֵם שָׁלוֹם לָעוֹלָם וְשִׁמְזַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים.

וְאִם יְרֵאָנָּה הַכֹּהֵן. שָׁנָה רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (תהלים סה) שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה עָדֶיךָ וְגוֹ'. שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי זְזִקִיָּה אָמַר, שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה?! שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹת הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה? אֶלָּא תְּפִלָּה זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא תְּפִלָּה, שֶׁכָּתוּב (שם קט) וַאֲנִי תְּפִלָּה. ((תהלים סט) וַאֲנִי תְּפִלָּתִי) וְדָוִד אָמַר אוֹתָהּ בִּשְׁבִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמַה שֶּׁאָמַר וַאֲנִי תְּפִלָּה, הַכֹּל אֶזְוָד, וְעַל זֶה שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה, וְזוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) עַל יָדְכָה, בְּהֵ"א.

עָדֶיךָ כָּל בָּשָׂר יָבֹאוּ – בְּשָׁעָה שֶׁהַגּוּף שָׁרוּי בְּצַעַר, בְּמַזַלּוֹת וּמַכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבָשָׂר כִּי יִהְיֶה בְעוֹרוֹ. אֶת הַנֶּגַע בְּעוֹר הַבָּשָׂר. הַבָּשָׂר הַזֶּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא כָּתוּב כָּל רוּזַ יָבֹאוּ, אֶלָּא כָּל בָּשָׂר יָבֹאוּ. מַה זֶּה עָדֶיךָ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, זֶה הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזוּ שֶׁכָּתוּב וְאִם יְרֵאָנָּה

הַכֹּהֵן. בֹּא רְאֵה, בְּמָקוֹם אֶזֶד אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, וּבְמָקוֹם אַזַּר הַכֹּהֵן סְתָם, וְזֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַהֲרֵי כָּתוּב נָגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, אִם כָּךְ, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אָמַר לוֹ, כֵּן, מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ תְלוּיָה כָּל טָהֳרָה וְכָל קְדֻשָּׁה. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, לָמָּה וְהוּבָא? וְהָעֲלָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אָמַר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כז) וְהוּבָא אֶת בַּדָּיו בַּטַּבָּעֹת, שֶׁמַּכְנִיס זֶה לְתוֹךְ זֶה. אַף כָּאן וְהוּבָא, שֶׁיִּכָּנְסוּ לַכֹּהֵן לְטַהֵר אוֹתוֹ (כְּשֶׁזּוֹזֵר בּוֹ) וְיִכָּנְסוּ דְּבָר לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּךְ שָׁנִינוּ, נָגַע צָרַעַת: נָגַע – הוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה הַשָּׁרוּי בָּעוֹלָם. צָרַעַת – הַסְּגָרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הֶסְגֵּר הָאוֹר הָעֶלְיוֹן. הֶסְגֵּר שֶׁל הַטּוֹב הָעֶלְיוֹן שֶׁלֹּא יוֹרֵד לָעוֹלָם. כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם – בְּאָדָם סְתָם. וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן – זֶה הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה, וְהוּא מְתֻקָּן לְפָתְזָז אוֹתוֹ הַסֶּגֶר וּלְהַדְלִיק מְאוֹרוֹת, שֶׁיִּמָּצְאוּ עַל יָדוֹ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְיַעֲבֹר וְיִסְתַּלֵּק אוֹתוֹ הַנֶּגַע, וְיִשְׁרֶה אוֹר שֶׁל רַוְזָמִים עַל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, רָאִיתִי אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא מַשְׂגִּיזִים וְלֹא יוֹדְעִים בְּכִבּוּד רִבּוֹנָם. כָּתוּב בְּיִשְׂרָאֵל, (ויקרא כ) אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. וְכָתוּב (שם) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳. אִם הֵם מִתְרַוְזְקִים, אֵיפֹה הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם? הֲרֵי רְצוֹנָם הִתְרַוְזֵק מִמֶּנּוּ, וְהַכָּתוּב מַכְרִיז וְאוֹמֵר, (תהלים לב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין. בַּמֶּה נִפְרָדִים בְּנֵי אָדָם מִסּוּס וּפֶרֶד? בִּקְדֻשַּׁת עַצְמָם, שֶׁיִּמָּצְאוּ שְׁלֵמִים וּרְשׁוּמִים מֵהַכֹּל.

וְעַל כֵּן זְווּגָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם הוּא בְּזִמַּנִּים יְדוּעִים, לְכַוֵּן הָרָצוֹן לְהִדָּבֵק בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַהֲרֵי הֵעִירוּ, בַּזְּוָוגוֹת הַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּזֶּזֶת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִיא עֵת רָצוֹן לְדַבֵּק בָּהֶם.

וְהַזְּבָרִים שֶׁמְּשַׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, מִשְׁתַּתְּפִים עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּזֶּז אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁאֵר בְּנֵי הָאָדָם, אָז עֵת רָצוֹן לְהִתְקַדֵּשׁ

בִּקְדֻשַּׁת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְכַוֵּן רָצוֹן לְדָבְקָה בּוֹ. וְאוֹתָם הַזְּבָרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, הַזּוּוּג שֶׁלָּהֶם בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָא זִוּוּג אַזּוֹר, וְזֶה מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, לְכַוֵּן הָרָצוֹן לְדָבְקָה בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא עֵת רָצוֹן שֶׁהַכֹּל מִתְבָּרְכִים, הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים.

אִם בְּנֵי אָדָם הִתְרַחֲקוּ מִמֶּנּוּ וְעוֹשִׂים כַּבְּהֵמוֹת, אֵיפֹה הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם שֶׁיִּמָּצְאוּ קְדוֹשִׁים? אֵיפֹה הַנְּפָשׁוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁמּוֹשְׁכִים מִלְּמַעְלָה? וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר, (משלי יט) גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. גַּם בְּלֹא דַעַת, מִי הוּא הַדַּעַת? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. נֶפֶשׁ לֹא טוֹב – זוֹהִי הַנְּפָשׁ שֶׁהֵם מוֹשְׁכִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם. לֹא טוֹב, שֶׁהֲרֵי מֵהַצַּד הָאַזּוֹר נִמְשָׁכוֹת עֲלֵיהֶם נְפָשׁ שֶׁאֵינָהּ טוֹב, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מְכַוְּנִים לִבָּם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מִי שֶׁמִּתְלַהֵט בְּיֵצֶר הָרָע בְּלִי רָצוֹן וְכַוָּנַת הַלֵּב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֵהַצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרָע נִמְשֶׁכֶת עָלָיו נֶפֶשׁ שֶׁאֵינָהּ טוֹב. וְהוּא שֶׁכָּתוּב גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב וְאָץ בְּרַגְלַיִם חוֹטֵא. מִי שֶׁהוּא אָץ בָּרַגְלַיִם וְדוֹחֶה אֶת הַשָּׁעָה בְּלִי רָצוֹן קָדוֹשׁ – חוֹטֵא, חוֹטֵא וַדַּאי בַּכֹּל.

וְעַל זֶה שׁוֹרוֹת מַכּוֹת רָעוֹת בִּבְנֵי אָדָם, וּמְעִידִים בִּפְנֵיהֶם עַל זִצְפָּתָם, לְהַרְאוֹת שֶׁהַגָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹאֵס בָּהֶם וְאֵין דַּעְתּוֹ בָּהֶם, עַד שֶׁהֵם זוֹכִים וּמַכְשִׁירִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם כְּמוּקְדָּם וּמִתְבָּרְכִים (וּמִטַּהֲרִים). וְעַל זֶה נוֹדָעוֹת הַמַּכּוֹת לַכֹּהֵן, אוֹתָן שֶׁבָּאוֹת מִצַּד הַטֻּמְאָה וְאוֹתָן שֶׁבָּאוֹת מֵהַצַּד הָאַזּוֹר.

כְּמוֹ זֶה כָּתוּב, כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ', וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם. וְכִי שָׂכָר טוֹב הוּא שֶׁיִּמָּצֵא בְּאוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ? אֶלָּא הִגִּיד פָּרְשׁוֹתָהּ, לִמְצֹא מַטְמוֹנִים שֶׁהִטְמִינוּ בְּבֵיתָם, וְלֵהָנוֹת בָּהֶם אֶת יִשְׂרָאֵל.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מִתְדַּבְּקִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה'. וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ הִכְנִיס אוֹתָם לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם,

וְשֶׁיִּהְיֶה דִּיּוּרוֹ עִמָּהֶם, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּמְצְאוּ קְדוּשִׁים עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב (שמות לה) וְכָל הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן וְגוֹ'. בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה, הָיוּ אוֹמְרִים: זֶה לַמִּקְדָּשׁ, זֶה לַמִּשְׁכָּן, וְזֶה לַפָּרֹכֶת. וְכֵן כָּל אוֹתָם הָאֻמָּנִים, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה קְדֻשָּׁה עַל יְדֵיהֶם, וּמִתְקַדֶּשֶׁת אוֹתָהּ עֲבוֹדָה. וּכְשֶׁעוֹלָה לְמְקוֹמוֹ, עוֹלֶה בִּקְדֻשָּׁה.

כְּמוֹ כֵן מִי שֶׁעוֹשֶׂה עֲבוֹדָה זָרָה אוֹ לַצַּד הָאַוֵּר שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ, כֵּיוָן שֶׁמַּזְכִּיר אוֹתוֹ עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה, הֲרֵי רוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו. וּכְשֶׁעוֹלֶה הַמַּעֲשֶׂה, עוֹלֶה בְּטֻמְאָה. הַכְּנַעֲנִיִּים הֵם עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּמְדַבְּקִים כֻּלָּם יַחַד בְּרוּחַ טֻמְאָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה, וְהָיוּ בוֹנִים בִּנְיָן לְפַרְצוּפֵיהֶם (לִטְנוּפֵיהֶם) וּלְגִלּוּלֵיהֶם לַצַּד הַטָּמֵא לַעֲבוֹדָה זָרָה. וּכְשֶׁמִּתְחִילִים לִבְנוֹת, הָיוּ אוֹמְרִים דִּבּוּר. וְכֵיוָן שֶׁנִּזְכָּר בְּפִיהֶם, עוֹלָה עָלָיו רוּחַ שֶׁל טֻמְאָה. כְּשֶׁעוֹלֶה הַמַּעֲשֶׂה, הוּא עוֹלֶה בְּרוּחַ טֻמְאָה.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אוֹתָם וּלְקַדֵּשׁ לָהֶם אֶת הָאָרֶץ, וּלְהַנּוֹת מָקוֹם לַשְּׁכִינָה, שֶׁלֹּא תִּשְׁרֶה הַשְּׁכִינָה בְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה. וְעַל כֵּן בְּאוֹתוֹ נֶגַע צָרַעַת הָיוּ סוֹתְרִים בְּנָיָנִים שֶׁל עֵצִים וַאֲבָנִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטֻמְאָה.

בֹּא רְאֵה, אִם הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה הָיָה לִמְצֹא מְטֻמּוֹנִים בְּלִבַּד, יְזַזְּירוּ הָאֲבָנִים אַוֵּר כָּךְ כְּמוֹת שֶׁהֵם לִמְקוֹמָם, וְהֶעָפָר לִמְקוֹמוֹ. אֲבָל הַפָּסוּק כּוֹתֵב, וְזִלְזְלוּ אֶת הָאֲבָנִים. וְכָתוּב וְעָפָר אַוֵּר יִקָּוּז. כְּדֵי שֶׁתַּעֲבֹר רוּחַ הַטֻּמְאָה, וְיִתְפַּנֶּה וְיִתְקַדֵּשׁ כָּעֵת כְּמוּקְדָּם, וְיִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁה וּבְדִיּוּר קָדוֹשׁ, לְהַשְׁרוֹת בֵּינֵיהֶם שְׁכִינָה.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁבּוֹנֶה בִּנְיָן, כְּשֶׁמַּתְחִיל לִבְנוֹת צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בְּפִיו, שֶׁהֲרֵי לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא בוֹנֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (ירמיה כב) הוֹי בֹּנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק וְגוֹ'. וְאָז סִיּוּעַ שְׁמֵימִי שׁוֹרֶה עָלָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִין עָלָיו קְדֻשָּׁה וְקוֹרֵא עָלָיו שָׁלוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ה) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ

וְגוֹ'. מַה זֶּה וּפָקַדְתָּ נָּוְךָ? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל וּפָקַדְתָּ, לְהַפְקִיד דִּבּוּר בַּפֶּה כְּשֶׁהוּא בּוֹנֶה. וְאָז כָּתוּב וְלֹא תֶּחֱטָא. וְאִם לֹא, הֲרֵי מַזְמִין לְבֵיתוֹ אֶת הַצַּד הָאַחֵר.

כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁבּוֹנֶה, וּרְצוֹנוֹ בְּצוּרָה אַחֶרֶת, מִשּׁוּם שֶׁמְּיַחֵד הַבַּיִת לְצַד הָאַחֵר לְהִטָּמֵא בּוֹ, הֲרֵי וַדַּאי שׁוֹרָה בּוֹ רוּחַ שֶׁל טֻמְאָה, וְלֹא יוֹצֵא אוֹתוֹ אָדָם מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁנֶּעֱנָשׁ בַּבַּיִת הַהוּא. וּמִי שֶׁדָּר בּוֹ יָכוֹל לְהִנָּזֵק, שֶׁהֲרֵי בַּדִּירָה הַהִיא שׁוֹרָה בָּהּ רוּחַ טֻמְאָה, וּמַזִּיקָה מִי שֶׁנִּמְצָא בָּהּ.

וְאִם תֹּאמַר, בַּמֶּה יָדוּעַ? כְּגוֹן שֶׁנִּזּוֹק בַּבַּיִת הַהוּא אוֹתוֹ שֶׁבָּנָה אוֹתוֹ, אוֹ אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, אוֹ בְּנִזְקֵי גּוּף, אוֹ בְּנִזְקֵי מָמוֹן, הוּא וְשִׁנֵּי אֲוֵזִרִים אַזָּרָיו. הֲרֵי וַדַּאי יִבְרַח אָדָם לְהַר, וְלֹא יָדוּר בּוֹ. יָדוּר בְּמִזְלַת עָפָר, וְלֹא יָדוּר בּוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם לֹא יוֹדְעִים דָּבָר בְּכָל אוֹתָם הַבָּתִּים, וְהוּא אוֹמֵר: אַתֶּם לֹא יוֹדְעִים – אֲנִי יוֹדֵעַ, וְרָשַׁמְתִּי אוֹתָם בְּנָגַע. נָגַע דָּר בְּבַיִת, הִנֵּה נָגַע אַזֵּר תַּקִּיף שֶׁיּוֹצִיא אוֹתוֹ וְיַעֲבִיר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. וְאָז – וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֵצָיו. כֵּיוָן שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ, מָה הַטַּעַם וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת? אֶלָּא בְּכָל זְמַן שֶׁאוֹתוֹ בִּנְיָן יִהְיֶה קַיָּם – שָׁלוֹ הוּא, וְיָכוֹל לַאֲזֵר.

זֶה בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כָּל שֶׁכֵּן בְּאָרֶץ אַזָּרַת, שֶׁרוּחַ הַטֻּמְאָה מְצוּיָה יוֹתֵר, וְיָכוֹל אָדָם לְהִנָּזֵק. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁנִּקְרָא בַּקְּלִפּוֹת שֶׁל זַבֵּרָיו הָאֲוֵזִרִים לְהִמָּצֵא שָׁם, וַאֲפִלּוּ דְּפָיְקוֹת בַּכֵּלִים לֹא מַעֲבִירִים אוֹתוֹ מִן הַבַּיִת. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַפָּסוּק הַזֶּה מַכְרִיז וְאוֹמֵר, הוֹי בֹּנֶה בֵּיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק. הוֹי וַדַּאי שֶׁאוֹמְרִים כָּל יוֹם בַּבַּיִת הַהוּא.

רַבִּי יוֹסֵי נִכְנַס יוֹם אֶחָד לְבַיִת אֶחָד, הִגִּיעַ לַסַּף (טָרַז בַּטִּפּוּס) וְנִכְנַס פָּנִימָה. שָׁמַע קוֹל אֶחָד שֶׁאוֹמֵר: הִתְכַּנְּסוּ וְהִכָּנְסוּ, הִנֵּה אֶחָד מֵהַיְרִיבִים שֶׁלָּנוּ. הִתְזַבְּרוּ וְנַזִּיק אוֹתוֹ לְפָנֵי שֶׁיֵּצֵא. אָמְרוּ, לֹא נוּכַל אֶלָּא אִם דִּיּוּרוֹ כָּאן. יָצָא רַבִּי יוֹסֵי וּפָחַד. אָמַר, וַדַּאי מִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי הַזַּבְּרִים, מִתְזַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְיָיא, וַהֲרֵי הַגּוֹיִם וּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם דָּרִים בְּתוֹכוֹ, וְנִשְׁלְמוּ.

אָמַר לוֹ, הֵם מִצַּדָּם הֵם בָּאִים, אֲבָל מִי שֶׁיֵּרֵא וְזִטְאָ יָכוֹל לְהִנָּזֵק. וַאֲפִלּוּ הֵם, אִם יְעַכְּבוּ אֶת דִּיּוּרָם בּוֹ, לֹא יֵצְאוּ בְּשָׁלוֹם. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (איוב כא) בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד. אָמַר לוֹ, כְּגוֹן שֶׁהָיָה מֵאַזֵּר, וְנִבְנָה מִצַּדָּק. וְהַפָּסוּק כָּךְ הוּא, בָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפָּחַד – כְּשֶׁבָּתֵּיהֶם שָׁלוֹם מִפַּחַד, שֵׁבֶט אֱלוֹהַּ לֹא שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם.

וּבָא אֲשֶׁר לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד וְגוֹ' (ויקרא יד). וְהִגִּיד?! וַיֹּאמֶר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, אוֹ וַיְדַבֵּר. מַה זֶּה וְהִגִּיד? אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם דָּבָר שֶׁל זָכְמָה הוּא, וְהִנֵּה פֶּרְשׁוּהָ. כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת. כְּנֶגַע?! נֶגַע הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! נִרְאָה לִי?! יֵשׁ לִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם, שֶׁיֵּרָאֶה לַכֹּל! לָמָּה כְּנֶגַע נִרְאָה לִי.

אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁזֶּה נִכְנָס, אַזֵּר מִתְגַּלֶּה, וּמִתְגָּרִים זֶה בָּזֶה. וְעַל זֶה נִרְאָה לִי. אוֹתוֹ שֶׁהִתְכַּסָּה הִתְגַּלָּה, וְשֶׁהִתְגַּלָּה הִתְכַּסָּה, וְאַזֵּר כָּךְ נִרְאָה לוֹ בִּדְמוּת אוֹתוֹ הַנֶּגַע שֶׁל הַבַּיִת, וְאַזֵּר מִתְכַּסֶּה. וְעַל זֶה וְהִגִּיד לַכֹּהֵן, שֶׁדִּבֵּר זָכְמָה הוּא.

וְאָז בָּא הַכֹּהֵן, וַיַּפְלוּ הַבַּיִת, וַיִּתְּצוּ לוֹ הָאֲבָנִים וְהָעֵצִים וְהַכֹּל. כֵּיוָן שֶׁנִּתְּצוּ וְטָהֲרוּ הַכֹּל, מִתְבָּרְכִים. אָז כָּתוּב (דברים ה) וּבָתִּים טוֹבִים תִּבְנֶה וְיָשָׁבְתָּ. אֵלּוּ נִקְרָאִים טוֹבִים, שֶׁהֲרֵי הָרִאשׁוֹנִים אֵינָם טוֹבִים, וְאֵינָם בִּכְלָל שֶׁל קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, בַּמֶּה מְפָרְשִׁים אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב, (שם ו) וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב אֲשֶׁר לֹא מִלֵּאתָ? אִם רוּזַז טַמְאָה שׁוֹרָה בְּתוֹכָם, אֵיךְ מְלֵאִים כָּל טוּב? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מְלֵאִים כָּל טוּב – בְּמָמוֹן, בְּכֶסֶף וּבְזָהָב, וּבַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מה) כִּי טוּב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהִנֵּה כָּל בָּתֵּי הַמִּצְרִים הָיוּ מְלֵאִים כְּשָׂפִים וְתוֹעֵבוֹת? אֶלָּא עֲבוּר הָעֹשֶׁר שֶׁל הָאָרֶץ זֶה נֶאֱמַר. אַף כָּאן עֲבוּר הָעֹשֶׁר וְהַמָּמוֹן הוּא.

שְׁתֵּי עֲשִׁירִיּוֹת נָטְלוּ יִשְׂרָאֵל, אַזּוֹת כְּשֶׁיָּצְאוּ מִגָּלוּת מִצְרַיִם, וְאַזּוֹת כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּל זֶה וַדַּאי הָיָה לְקַדֵּשׁ אֶת הָאָרֶץ,

וּלְהַעֲבִיר רוּחַ הַטֻּמְאָה מִן הָאָרֶץ וּמִתּוֹךְ יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁהַבַּיִת הָיָה מְעֻתָּק, הָיָה נִמְצָא בּוֹ מָמוֹן לִבְנוֹת אוֹתוֹ וּלְמַלֵּא אֶת בֵּיתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטַעֵר עַל הַבַּיִת וְיִשְׁהוּ בְּדִיּוּר שֶׁל קְדֻשָּׁה.

וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָּעוֹר וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּמוֹ מָקוֹם גָּבוֹהַּ שֶׁמַּקִּיף בְּבַהֶרֶת עַזָּה, מַרְאֶה שָׁנִינוּ, וּבְמַרְאֶה נִדּוֹן, בְּאוֹתָם הַגְּוָנִים. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת טְעָמִים יֵשׁ מִי שֶׁגּוֹרֵס בְּבַהֶרֶת עַזָּה, וְכֻלָּם לָמַדְתִּי מֵאָבִי, פָּרָט לְשַׂעֲרָה (לְבָנָה) אַזַּת טֻמְאָה, עַד אֶזְוָד. שְׁנַיִם, שְׁנֵי עֵדִים, וְטָהוֹר. מִכָּאן וָהָלְאָה, אֲפָלוּ מֵאָה כִּשְׁנַיִם, וּשְׁנַיִם כְּמֵאָה. וְזֶה לָמַדְנוּ לְאַזַּר שֶׁכָּתוּב, (דברים יט) לֹא יָקוּם עֵד אֶזְוָד בְּאִישׁ וְגוֹ', עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים וְגוֹ'.

רַבִּי זְזָקְיָה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, כָּתוּב נָגַע לָבָן אֲדַמְדָּם, אָז הוּא נֶגַע, שֶׁהֲרֵי הַלָּבָן לֹא עוֹמֵד בְּעֵינוֹ. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, כָּתוּב אִם יִהְיוּ זֻטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם בַּכֹּל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצְאוּ בְּדִין לְפָנָיו, וּבַעֲלֵי הַדִּין לֹא יִשְׁלְטוּ בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל הוֹלֵךְ אַזַּר מִינוֹ. אָדֹם לְאָדֹם, וְלָבָן לְלָבָן, יָמִין לְיָמִין, וּשְׂמֹאל לִשְׂמֹאל.

בְּעֵשָׂו כָּתוּב וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי, וְעַל כֵּן שׂוֹרָה בּוֹ מִינוֹ. וְאִם תֹּאמַר אַדְמוֹנִי כָּתוּב בְּעֵשָׂו, וְכָתוּב בּוֹ בְּדָוִד, (שמואל–א טז) וַיְבִיאֵהוּ וְהוּא אַדְמוֹנִי. אֶלָּא זֶה מְזֻהָמַת הַזָּהָב נַעֲשָׂה, וְזֶה נִדְבַּק בְּזֹהַר הַזָּהָב. כָּתוּב בְּעֵשָׂו, אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר, יָצָא בְּזֻהֲמַת הַתְּחִלָּה. בְּדָוִד כָּתוּב, עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי.

בֹּא וּרְאֵה מָה הַטַּעַם. הַגֶּוַע הַלָּבָן נוֹדָע, וְהַגֶּוַע הָאָדֹם נוֹדָע. אָדֹם בָּרִאשׁוֹנָה, וְהִנֵּה נִרְאֶה בּוֹ לָבָן, הֲרֵי טָהֳרָה נוֹלְדָה בּוֹ וּמִתְזַיֵּל לְהִטָּהֵר. לָבָן בָּרִאשׁוֹנָה וְנִרְאֶה בּוֹ אָדֹם, הִנֵּה מִתְזַיֵּל לְהִטָּמֵא. וְכָתוּב וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן, שֶׁהִנֵּה נוֹלָד בּוֹ אָדֹם לְהִטָּמֵא. וְהַכֹּהֵן הָיָה יוֹדֵעַ בְּכָל אוֹתָם הַגְּוָנִים. וְלִפְעָמִים שֶׁנִּרְאֶה בּוֹ גֶּוַע שֶׁל טָהֳרָה, וַיַּסְגִּירוּ לִרְאוֹת אִם יִוָּלֵד בּוֹ גֶּוַע אַזַּר. וְאִם לֹא, מְטַהֵר אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן וְגוֹ'.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (מלכים–ב ה) וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ לְעוֹלָם וְגוֹ'. אִם הוּא זָטָא, לָמָּה יִלְקוּ בָּנָיו? אָמַר לוֹ, אֱלִישָׁע רָאָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַנְּבִיאִים. רָאָה שֶׁלֹּא יֵצֵא מִגֵּיזֲזִי בֵּן מְעֻלֶּה, וְעַל כֵּן קִלֵּל אֶת כֻּלָּם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אָמַר לוֹ: אֲנִי עָבַדְתִּי בְּשִׁמּוּשׁ עֶלְיוֹן אֵצֶל אֵלְיָהוּ, וְזָכִיתִי בִּשְׁנֵי זֻלְקִים, שֶׁהֲרֵי עָבַדְתִּי אוֹתוֹ בֶּאֱמֶת. וְאַתָּה רָשָׁע פָּגַמְתָּ אוֹתִי, נִשְׁבַּעְתָּ לַשֶּׁקֶר וְזָמַדְתָּ, הֲרֵי עָבַרְתָּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל זֶה, מֵת הוּא לָעוֹלָם הַבָּא. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁעָבַדְתָּ אוֹתִי, הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁלְּךָ לֹא יִהְיֶה לְזוּנָם; תִּהְיֶה מִיתָתְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ. (גּוֹן הַלְבָּן נוֹדָע, וְגוֹן הָאָדֹם נוֹדָע).

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֶּגֶד הַצָּמֶר אוֹ הַפְּשָׁתִים לָמָּה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בַּכֹּל שׁוֹרֶה וּבַכֹּל שׁוֹלֵט. וְיֵשׁ כְּמוֹ זֶה, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. וּמִשּׁוּם כָּךְ שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ נֶגַע שֶׁיּוֹצֵא מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, זֶה שׁוֹלֵט בַּכֹּל, בִּשְׁנֵי גְוָנִים, בְּצֶמֶר וּבְפִשְׁתִּים. וּמִשּׁוּם כָּךְ, זֹאת תּוֹרַת נֶגַע הַצָּרַעַת בֶּגֶד הַצֶּמֶר אוֹ הַפִּשְׁתִּים.

רַבִּי יִצְחָק הָיָה הוֹלֵךְ לַבָּצִיר שֶׁל אָבִיו. רָאָה אִישׁ אֶזְוָד שֶׁסָּטָה עִם קֶשֶׁר שֶׁל מַשָּׂא עַל כְּתֵפוֹ. אָמַר לוֹ, קָנִים שֶׁל עֵצִים שֶׁעַל כְּתֵפְךָ לְשֵׁם מָה? לֹא אָמַר לוֹ דָּבָר. הָלַךְ אַזְרָיו. רָאָה שֶׁנִּכְנַס לִמְעָרָה אַזְזַת, נִכְנַס אַזְרָיו. רָאָה קִיטּוֹר שֶׁל עָשָׁן שֶׁהָיָה עוֹלֶה מִתַּזַּזַת לָאָרֶץ, וְנִכְנַס הָאִישׁ הַהוּא לְנֶקֶב אֶזְוָד וְהִתְכַּסָּה מִמֶּנּוּ. פָּזַד רַבִּי יִצְחָק, וְיָצָא לְפִי הַמְּעָרָה.

בְּעוֹדוֹ יוֹשֵׁב, עָבְרוּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְזוֹקְיָה. רָאָה אוֹתָם וְקָרַב אֲלֵיהֶם. סִפֵּר לָהֶם אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִצִּילְךָ. זוֹהִי מְעָרַת הַמְּצָרְעִים שֶׁל סְרוֹנְיָא, וְכָל יוֹשְׁבֵי הַקְּרִיָּה הַהִיא הֵם מְכַשְּׁפִים, וּבָאִים לַמִּדְבָּר לַזָּוְזִשִׁים הַשְּׁזוּרִים, שֶׁהֵם בְּנֵי עֶשֶׂר שָׁנִים אוֹ יוֹתֵר, לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים, וְלֹא נִשְׁמָרִים מֵהֶם וְנַעֲשִׂים מְצֹרָעִים, וְכָל מִינֵי כְּשָׁפִים שֶׁלָּהֶם הֵם בַּמְּעָרָה

הַזּוֹ.

הָלְכוּ. בְּעוֹדָם הוֹלְכִים פָּגְשׁוּ בְּאִישׁ אָזְוָד שֶׁהָיָה בָּא, וּבְנוֹ שֶׁהָיָה זוֹלֶה קָשׁוּר עַל הַחֲמוֹר. אָמְרוּ לוֹ, מִי אַתָּה? אָמַר לָהֶם, יְהוּדִי, וְזֶה הוּא בְּנִי שֶׁקָּשׁוּר עַל הַחֲמוֹר. אָמְרוּ לוֹ, לָמָּה הוּא קָשׁוּר? אָמַר לָהֶם, מְגוּרֵי הֵם בְּכָפָר אָזְוָד, שֶׁהוּא מִבְּנֵי הָרוֹמָאִים, וּבְנִי הַזֶּה הָיָה לוֹמֵד תּוֹרָה בְּכָל יוֹם, וְהָיָה זוֹזֵר הַבַּיְתָה וְלוֹמֵד אֶת אוֹתָם הַדְּבָרִים, וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים הָיוּ מְגוּרֵי בַּבַּיִת הַהוּא וְלֹא רָאִיתִי דָּבָר. וְכָעֵת יוֹם אָזְוָד נִכְנַס בְּנִי לַבַּיִת לַחֲזֹר עַל הַדְּבָרִים, עָבְרָה רוּחַ אַחַת לְפָנָיו וְהִזִּיקָה לוֹ, הִתְעַקְּמוּ פָּיו וְעֵינָיו, וְיָדָיו הִתְעַקְּמוּ וְלֹא יָכֹל לְדַבֵּר. וּבָאתִי לִמְעָרַת הַמִּצְרָעִים שֶׁל סְרוֹנְיָא אוּלַי יְלַמְּדוּ אוֹתִי דָּבָר שֶׁל רְפוּאָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, וּבְאוֹתוֹ הַבַּיִת הַאִם יָדַעְתָּ מִקֹּדֶם לָכֵן אִם נָזוֹק בּוֹ אִישׁ אַחֵר? אָמַר לוֹ, יָדַעְתִּי, שֶׁהֲרֵי מִכַּמָּה יָמִים נָזוֹק בּוֹ אִישׁ אָזְוָד, וְהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁהָיָה זוֹלֶה, וּמֵהֶם אוֹמְרִים שֶׁרוּחַ שֶׁל הַבַּיִת, וְאַחַר כָּךְ נִכְנְסוּ בּוֹ כַּמָּה אֲנָשִׁים וְלֹא נָזוֹקוּ. אָמְרוּ, זֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים הַחֲבֵרִים, אוֹי לְאוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵיהֶם.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (ירמיה כב) הוֹי בֹּנֶה בֵיתוֹ בְּלֹא צֶדֶק, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצָא בּוֹ צֶדֶק, כָּל הָרוּחוֹת וְכָל מַזִּיקֵי הָעוֹלָם בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ, וְלֹא נִמְצָאִים לְפָנָיו. וְעִם כָּל זֶה, מִי שֶׁמַּקְדִּים וְנוֹטֵל הַמָּקוֹם, אוֹחֵז בּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי זְוָקְיָה, אִם כָּךְ, שָׁקוֹל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּרוּחַ הַטֻּמְאָה?

אָמַר לוֹ, לֹא כָךְ, אֶלָּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא שׁוֹרֶה בְּמָקוֹם טָמֵא, וּמִשּׁוּם כָּךְ, אִם הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נוֹטֵל הַמָּקוֹם מִקֹּדֶם לָכֵן, כָּל הָרוּחוֹת וְכָל מַזִּיקֵי הָעוֹלָם לֹא יְכוֹלִים לְהֵרָאוֹת בּוֹ, כָּל שֶׁכֵּן לִקְרַב עִמּוֹ. אִם רוּחַ טֻמְאָה קוֹדֶם וְנוֹטֵל אֶת הַמָּקוֹם – הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא שׁוֹרֶה בּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מְקוֹמוֹ.

וּכְשֶׁהָיָה יוֹרֵד נָגַע צָרַעַת, הָיָה מְטַהֵר אֶת הַמָּקוֹם, וּמוֹצִיא אֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה מִמְּקוֹמוֹ, וְאַחַר כָּךְ מְנַתְּצִים אֶת הַבַּיִת, הָאֲבָנִים וְהָעֵצִים וְהַכֹּל, וּבוֹנֶה אוֹתוֹ כְּמִקֹּדֶם, בַּעַד הַקָּדוֹשׁ בְּצֶדֶק, שֶׁמַּזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ

וּמַשְׁרָה עָלָיו קְדֻשָּׁה, וְעִם כָּל זֶה בְּעָפָר אַזֵּר, וְיַרְזִיק אֶת הַבַּיִת מִמְּקוֹמוֹ, מֵהַיְסוֹד הָרִאשׁוֹן שְׁנֵי טְפָזִים.

עַכְשָׁו שֶׁלֹּא נִרְאֶה וְלֹא יוֵרֵד מִי שֶׁמִּתְגָּרֶה בְּאוֹתָהּ רוּזַז טַמְאָה לְהוֹצִיאָהּ מִמְּקוֹמוֹ, מַה תַּקָּנָתוֹ? אִם יָכוֹל לָצֵאת מִן הַבַּיִת הַזֶּה – יָפֶה, וְאִם לֹא – יִבְנֶה אוֹתוֹ כְּמִקְדָּם בַּאֲבָנִים אֲזֵרוֹת, וְעֵצִים וְהַכֹּל. וְיוֹצִיא וְיַרְזִיק אוֹתוֹ מֵהַמָּקוֹם הָרִאשׁוֹן, וְיִבְנֶה אוֹתוֹ עַל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וְעִם כָּל זֶה לֹא יוֹצֵאת אוֹתָהּ הָרוּזַז מִן הַמָּקוֹם הָרִאשׁוֹן, מִשּׁוּם שֶׁקְּדֻשָּׁה לֹא שׁוֹרָה עַל מָקוֹם טָמֵא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה לוֹ לִטְרֹחַ עַל זֶה? בַּזְּמַן הַזֶּה כָּתוּב, (קהלת א) מְעַוָּת לֹא יוּכַל לִתְקוֹן וְגוֹ'. מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא נִמְצְאָה רְפוּאָה בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר, כָּךְ שֶׁיִּהְיֶה שָׁמוּר.

אָמְרוּ, נֵלֵךְ עִם הָאִישׁ הַזֶּה וְנִרְאֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָסוּר לָנוּ. אִם הָיָה הוֹלֵךְ לְאִישׁ גָּדוֹל יֵרֵא וְזִטְא, כְּמוֹ נַעֲמָן לֶאֱלִישָׁע, נֵלֵךְ אַזַּרְיוֹ. עַכְשָׁו שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לִרְזוֹקֵי הָעוֹלָם, רְזוֹקֵי הַתּוֹרָה, מְגַעֲלִים מִן הַכֹּל, אָסוּר לָנוּ לְהֵרָאוֹת לְפָנֵיהֶם. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִצִּיל אוֹתָנוּ מֵהֶם. וְהָאִישׁ הַזֶּה אָסוּר לוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, בַּכֹּל מִתְרַפְּאִים זוּטֵי מֵעֲצֵי אֲשֵׁרָה וְכוּ'. אָמַר לוֹ, וְזֶהוּ עֲבוֹדָה זָרָה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, (דברים יז) לֹא יִמָּצֵא בְךָ בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ וְגוֹ'. הָלְכוּ לְדַרְכָּם.

הָלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ לַמְּעָרָה הַהִיא, הוּא וּבְנוֹ, שָׂם אוֹתוֹ בַּמְּעָרָה. עַד שֶׁיָּצָא אָבִיו לְקַשֵּׁר אֶת זַמּוֹרוֹ, יָצָא קִיטּוֹר שֶׁל אֵשׁ וְהִכָּה אוֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְהָרַג אוֹתוֹ. בֵּינְתַיִם נִכְנַס אָבִיו וּמָצָא אוֹתוֹ מֵת. לָקַח אוֹתוֹ וְאֶת זַמּוֹרוֹ וְהָלַךְ לוֹ. וּמָצָא אַזַּר יוֹם אֶחָד אֶת רַבִּי יִצְחָק וְאֶת רַבִּי יְהוּדָה וְאֶת רַבִּי זְוִקְיָה שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים. בָּכָה לִפְנֵיהֶם, וְסִפֵּר לָהֶם אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְהַאִם לֹא אָמַרְתִּי לְךָ פְּעָמִים רַבּוֹת שֶׁאָסוּר לָלֶכֶת לְשָׁם? בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו אֱמֶת, וּדְרָכָיו אֱמֶת. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּכָל מַעֲשֵׂי הָאָדָם צָרִיךְ שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ. מַה זֶּה לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ? לְהַזְכִּיר בְּפִיו אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ עַל כָּל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה שֶׁהַכֹּל הוּא לַעֲבוֹדָתוֹ, וְלֹא יִשְׂרֶה עָלָיו הַצַּד הָאַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא תָּמִיד מְזֻמָּן לִבְנֵי הָאָדָם וְיָכוֹל לִשְׂרוֹת עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. וְעַל כֵּן, הַשְּׁתִּי אוֹ הָעֲרֵב הָיָה נִטְמָא, וְשׂוֹרֶה עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה. וּמַה בָּזֶה כָּךְ – מִי שֶׁמַּקְדִּיד דְּבָרָיו לַצַּד הָאַחֵר שֶׁלֹּא צָרִיךְ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (דברים כב) וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר רָע.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת אָבִיו (זְמִיו), וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְנֵלֵךְ. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית יב) אִמְרִי נָא אֲחוֹתִי אָתְּ. הַפָּסוּק הַזֶּה קָשֶׁה, וְכִי אַבְרָהָם שֶׁהוּא יֵרֵא וְזָטֹא, אֲהוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיָה אוֹמֵר כָּךְ עַל אִשְׁתּוֹ כְּדֵי שֶׁייֵיטִיבוּ לוֹ? אֶלָּא אַבְרָהָם, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה יֵרֵא וְזָטֹא, לֹא סָמַךְ עַל זְכוּתוֹ, וְלֹא רָצָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא מִזְּכוּתוֹ, אֶלָּא עַל זְכוּת אִשְׁתּוֹ, שֶׁיַּרְוִיחַ בִּשְׁבִילָהּ מָמוֹן שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֲרֵי הַמָּמוֹן זוֹכֶה לוֹ הָאָדָם בְּאִשְׁתּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יט) בַּיִת וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמֵה' אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת. מִי שֶׁזּוֹכֶה בְּאִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת, זוֹכֶה בַּכֹּל. וְכָתוּב, (שם לא) בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר.

וְאַבְרָהָם הָיָה הוֹלֵךְ בִּשְׁבִילָהּ לֶאֱכֹל הַשָּׁלָל מִשְּׁאָר הָעַמִּים, וְסָמַךְ עַל זְכוּתָהּ שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַעֲנִישׁוֹ וְלִצְוֹזֹק בָּהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נָתַן דָּבָר לוֹמַר אֲחוֹתִי הִיא, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁרָאָה מַלְאָךְ אֶחָד הוֹלֵךְ לְפָנֶיהָ, וְאָמַר לְאַבְרָהָם: אַל תִּפָּחֵד עָלֶיהָ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתִי לְהוֹצִיא לוֹ אֶת מָמוֹן שְׁאָר הָעַמִּים וְלִשְׁמֹר אוֹתָהּ מֵהַכֹּל. וְאָז לֹא פָּחַד עַל אִשְׁתּוֹ, אֶלָּא עָלָיו, שֶׁלֹּא רָאָה עִמּוֹ מַלְאָךְ, אֶלָּא עִמָּהּ. אָמַר, הֲרֵי הִיא שְׁמוּרָה, וַאֲנִי לֹא שָׁמוּר. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר, אִמְרִי נָא אֲחוֹתִי אָתְּ וְגוֹ'.

יִיטַב לִי?! יֵיטִיבוּ לִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁכָּתוּב וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אוֹתָךְ הַמִּצְרִים וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת, וְעַל כֵּן יֵיטִיבוּ לִי צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא יִיטַב לִי – זֶה שֶׁהוֹלֵךְ לְפָנֶיךָ. יִיטַב לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּמָמוֹן. וּוְזִיתָה

נַפְשִׁי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם בִּגְלָלֵךְ, שֶׁלֹּא תִסְטֵי מִדַּרְכִּי הָאֱמֶת. שֶׁאִם אֲזָכֶה בִּגְלָלֵךְ בְּמָמוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַתְּ תִסְטֵי בַּדֶּרֶךְ, הֲרֵי מִיתָה זְמִינָה בָּעוֹלָם הַהוּא, אֶלָּא תִּשָּׁמְרִי, שֶׁתִּזְוִי נַפְשִׁי בָּעוֹלָם הַהוּא בִּגְלָלֵךְ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַמַּלְאָךְ הַהוּא הָלַךְ לְפָנֶיהָ לִשְׁמֹר אוֹתָהּ, מַה כָּתוּב? וַיִּנַּע ה׳ אֶת פַּרְעֹה וְגוֹ׳, עַל דְּבַר שָׂרַי, וַדַּאי. שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת לַמַּלְאָךְ הַזֶּה – וְהוּא מַכֶּה. וְעַל כֵּן לֹא פָסַד אַבְרָהָם עָלֶיהָ כְּלוּם, שֶׁהֲרֵי הִיא שְׁמוּרָה. וּמַה שֶּׁפָּסַד – עַל עַצְמוֹ פָּסַד, וְלֹא רָאָה עִמּוֹ שְׁמִירָה כָּזוֹ.

בֹּא רְאֵה, עֶשֶׂר פְּעָמִים צִוְּתָה שָׂרָה לַמַּלְאָךְ לְהַכּוֹת אֶת פַּרְעֹה, וּבְעֶשֶׂר מַכּוֹת לָקָה. סִימָן עָשְׂתָה שָׂרָה לְבָנָיהָ אַזָּרִיהָ בְּמִצְרַיִם.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַרְאוֹת גְּאֻלָּה לִבָּנָיו כְּאוֹתָם הַיָּמִים שֶׁשָּׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהֶרְאָה אֶת אוֹתָן הַמַּכּוֹת לְמִצְרַיִם, וְהִלְקָה אוֹתָם בִּגְלַל יִשְׂרָאֵל. בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין הַגְּאֻלָּה הַזּוֹ לִגְאֻלַּת מִצְרַיִם. גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיְתָה בְּמֶלֶךְ אֶחָד, וּבְמַלְכוּת אַחַת – כָּאן בְּכָל הַמְּלָכִים שֶׁל הָעוֹלָם. וְאָז יִתְכַּבֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל הָעוֹלָם, וְיֵדְעוּ הַכֹּל שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם יִלְקוּ בְּמַכּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, עַל אַחַת שְׁתַּיִם, מִפְּנֵי שֶׁיִּסְרְבוּ כֻּלָּם אֶת יִשְׂרָאֵל.

וְאָז יִתְגַּלֶּה שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ. וְאָז כֻּלָּם יִתְנַדְּבוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם וְגוֹ׳. אָז יַעַמְדוּ הָאָבוֹת בְּשִׁמְוָזָה לִרְאוֹת אֶת גְּאֻלַּת בְּנֵיהֶם כְּמִקֶּדֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן

פָּרָשַׁת מִצְרָע

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְגוֹ׳.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (איוב יט) גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב כִּי זַעְמָה עֲוֹנוֹת חֶרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדִּין. שַׁדִּין, שֶׁדַּיָּין כָּתוּב. כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לִשְׁמֹר אֶת דַּרְכֵיהֶם וְלִפָּחֵד מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִסְטוּ מִדֶּרֶךְ כְּשֵׁרָה, וְלֹא לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה וְלֹא תִשְׁכַּח מִפִּיהֶם.

שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא לוֹמֵד תּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, נָזוּף הוּא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רָזוּק הוּא מִפִּיהֶם, וְלֹא שׁוֹרָה עִמּוֹ שְׁכִינָה. וְאוֹתָם הַשּׁוֹמְרִים שֶׁהוֹלְכִים עִמּוֹ, מִסְתַּלְּקִים מִפִּיהֶם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּכְרִיזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים: הִסְתַּלְּקוּ מִסָּבִיב לְפָלוֹנִי, שֶׁלֹּא זוֹשֵׁשׁ עַל כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ. אוֹי לוֹ! שֶׁהֲרֵי עָזְבוּ אוֹתוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, אֵין לוֹ זֵלֶק בְּדֶרֶךְ הַזַּיִים.

וּכְשֶׁהוּא מִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ וְלוֹמֵד תּוֹרָה, כַּמָּה שׁוֹמְרִים מְזֻמָּנִים כְּנֶגְדּוֹ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ, וּשְׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, וְכֻלָּם מַכְרִיזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים: תְּנוּ כָּבוֹד לִדְיוֹקַן הַמֶּלֶךְ. תְּנוּ כָּבוֹד לְבֶן הַמֶּלֶךְ. שָׁמוּר הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ!

בֹּא רְאֵה, בַּלָּשׁוֹן הָרָע שֶׁאָמַר הַנָּזוּשׁ לָאִשָּׁה, גָּרַם לָאִשָּׁה וּלְאָדָם לִגְזֹר עֲלֵיהֶם מִיתָה וְעַל כָּל הָעוֹלָם. בְּלָשׁוֹן הָרָע כָּתוּב, (תהלים נז) וּלְשׁוֹנָם זֶרֶב זְדָהּ. מִשּׁוּם כָּךְ, גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי זֶרֶב, מִפְּנֵי לָשׁוֹן הָרָע. כִּי זַעְמָה עֲוֹנוֹת זֶרֶב. מַהוּ כִּי זַעְמָה עֲוֹנוֹת זֶרֶב? זוֹ זֶרֶב לַה'. שֶׁשָּׁנִינוּ, יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶרֶב שֶׁבָּהּ הוּא דָּן אֶת הָרְשָׁעִים. וְהוּא שֶׁכָּתוּב, (ישעיה לד) זֶרֶב לַה' מָלְאָה דָם. (דברים לב) וְזַרְבֵּי תֹאכַל בָּשָׂר. וּמִשּׁוּם כָּךְ גּוּרוּ לָכֶם מִפְּנֵי זֶרֶב כִּי זַעְמָה עֲוֹנוֹת זֶרֶב לְמַעַן תֵּדְעוּן שַׁדִּין, שַׁדִּין כָּתוּב, כְּדֵי שֶׁתֵּדְעוּ שֶׁכָּךְ נָדוֹן. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֶרֶב בִּלְשׁוֹנוֹ, מְזֻדָּמֶנֶת לוֹ זֶרֶב (נָדוֹן בְּאוֹתָהּ זֶרֶב) שֶׁמַּשְׁמִידָה הַכֹּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (קהלת ט) וְכִצִּפֳּרִים הָאֲחֲזוֹת בַּפָּח כָּהֵם יוּקָשִׁים בְּנֵי הָאָדָם. הַפָּסוּק הַזֶּה הֲרֵי נִתְבָּאֵר. אֲבָל בֹּא רְאֵה, בְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בִּרְצוֹן אֲדוֹנָם, וְהַכְּרוּז כָּל יוֹם קוֹרֵא לִפָּנֵיהֶם, וְאֵין מִי

שֶׁמַּקְשִׁיב לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁמֵּעִיר אֶת רוּחוֹ לַעֲבוֹדַת אֲדוֹנוֹ.

בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹרֵד הַלַּיְלָה וְהַשְּׁעָרִים נִסְתָּמִים, מִתְעוֹרֵר נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְכַמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל מְזַבְּלִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם. אָז מַפִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֵׁנָה עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ עַל כָּל שֶׁבָּהֶם הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל זַיִן, וְהֵם מְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם וּמוֹדִיעִים לִבְנֵי אָדָם דְּבָרִים, מֵהֶם כּוֹזְבִים וּמֵהֶם אֱמֶת, וּבְנֵי אָדָם קְשׁוּרִים בְּשֵׁנָה.

כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן וְנֶחֱלָק הַלַּיְלָה, הַשַּׁלְהֶבֶת יוֹצֵאת וּמַכָּה תַּוָּוֹת כַּנְּפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וְהוּא קוֹרֵא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים. וְאָז הַכָּרוֹז יוֹצֵא וְקוֹרֵא, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים בְּמִטּוֹתֵיהֶם. אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל זַיִן, עוֹמְדִים לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבְשִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁבָּא הַבֹּקֶר.

כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, (כָּרוֹז קוֹרֵא וְכָל) כָּל הַזַּיָּלוֹת וְהַמַּזָּנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מְשַׁבְּחִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרֶן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וְגוֹ'. אָז כַּמָּה שְׁעָרִים נִפְתָּחִים לְכָל הַצְּדָדִים, וְהַשַּׁעַר שֶׁל אַבְרָהָם נִפְתָּח לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְזַמֵּן אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּטַּע אֹהֶל בִּבְאֵר שָׁבַע.

וּמִי שֶׁלֹּא מֵעִיר אֶת רוּחוֹ לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ, בְּאֵיזֶה פָּנִים יַעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ עָלָיו בְּדִין, וְיִתְפָּסוּ אוֹתוֹ בִּקְוֹלָר, וְלֹא תִמָּצֵא עָלָיו זְכוּת לְהִנָּצֵל? וְאָז כָּתוּב, וְכַצְּפָרִים הָאֲוֹחֲזוֹת בַּפָּז כָּהֵם יוֹקְשִׁים בְּנֵי הָאָדָם. וְטֶרֶם שֶׁיֵּצֵא אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, בְּכַמָּה דִינִים הוּא נִדּוֹן הַנֶּפֶשׁ עִם הַגּוּף טֶרֶם שֶׁיִּפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה, וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ.

(אֲפִלּוּ) בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמַּגִּיעָה שְׁעַת הַהַפָּרָדָה, לֹא יוֹצֵאת הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף עַד שֶׁמִּתְגַּלָּה עָלָיו שְׁכִינָה, וְהַנֶּפֶשׁ מִתּוֹךְ שִׁמְחָה וְזִבְיוֹת שֶׁל הַשְּׁכִינָה יוֹצֵאת מִן הַגּוּף כְּנֶגְדָּהּ. אִם הוּא צַדִּיק, הוּא נִקְשָׁר וְנִדְבָּק בָּהּ. וְאִם לֹא, הַשְּׁכִינָה הוֹלֶכֶת, וְהִיא נִשְׁאֶרֶת וְהוֹלֶכֶת וּמִתְאַבֶּלֶת עַל פֵּרֵדַת הַגּוּף. מָשָׁל אוֹמְרִים, זָתוּל לֹא נִפְרָד מֵאֵשׁ, זַיִן אֶת הַסַּכִּין, וְהוּא יֵלֵךְ אַזָּרְיו.

אַזַּר כָּךְ נִדּוֹנִים שְׁנֵיהֶם עַל יְדֵי דּוּמָה. הַגּוּף נִדּוֹן בַּקֶּבֶר עַד שֶׁשָּׁב לֶעָפָר, וְהַנֶּפֶשׁ בְּאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם בְּכַמָּה דִינִים, עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ לְקַבֵּל עֹנֶשׁ. אַזַּר שֶׁקִּבְּלָה עָנְשָׁהּ וּמַגִּיעַ הַזְּמַן לְהִטָּהֵר, אָז עוֹלָה הִיא מֵהַגֵּיהִנֹּם, וּמִתְלַבֶּנֶת מֵזְּוֻהֲמָאָיהּ כְּמוֹ בַּרְזֶל שֶׁמִּתְלַבֵּן בָּאֵשׁ, וְעוֹלִים עִמָּהּ עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת לְגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וְרוֹוֶצֶת שָׁם בְּאוֹתָם מַיִם, וְרוֹוֶצֶת בַּבְּשָׂמִים שֶׁשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה. וְעוֹמֶדֶת שָׁם עַד הַזְּמַן שֶׁנִּגְזַר עָלֶיהָ לְהִתְרַוֵּק מֵהַמָּקוֹם שֶׁיּוֹשְׁבִים בּוֹ הַצַּדִּיקִים.

וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן לַעֲלוֹת, אָז עוֹלִים עִמָּהּ דַּרְגָּה אַזַּת דַּרְגָּה, עַד שֶׁנִּקְרֶבֶת כְּקָרְבָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ שֶׁלֹּא נִטְמְאָה כָּל כָּךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה, לָזוֹ יֵשׁ תַּקָּנָה כְּמוֹ כֵן. וְאִם לֹא, אָז בְּעֵוֹת לֹא יוּכַל לְתִקֵּן וְגוֹ'.

זֹאת תּוֹרַת הַמְּצֹרָע. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, וְזָרוּז הַשָּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה נִתְבָּאֵר, וּבֵאֲרוּ אוֹתוֹ עַל נִשְׁמַת הָאָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת עִם הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אָז וְזָרוּז הַשָּׁמֶשׁ. וּבָא הַשָּׁמֶשׁ, בִּזְמַן שֶׁיּוֹצֵא בֶּן אָדָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִמְצָא בִּתְשׁוּבָה, אָז – אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרֵז הוּא שָׁם, אִם הוּא צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבָא הַשָּׁמֶשׁ וְטָהֵר, וְאַזַּר יֹאכַל מִן הַקָּדָשִׁים.

בֹּא רְאֵה, עַל כָּל זַוְטֵאי הָעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר בִּתְשׁוּבָה, פָּרַט מֵאוֹתוֹ לָשׁוֹן הָרָע שֶׁמּוֹצִיא שֵׁם רָע עַל זַבְּרוֹ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב זֹאת תּוֹרַת הַמְּצֹרָע – זֹאת הִיא תּוֹרָתוֹ שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם רָע. רַבִּי זְזָיָא אָמַר, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא שֵׁם רָע, מְטַמְּאִים לוֹ אֶת כָּל אֵיבָרָיו וְרָאוּי לְסָגֵּר, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ דִּבּוּר רָע עוֹלֶה וּמֵעִיר רוּזַּ טֻמְאָה עָלָיו, וְהוּא נִטְמָא. בָּא לְהִטָּמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. בַּדִּבּוּר שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר דִּבּוּר אַזַּר.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה א) אֵיכָה הָיְתָה לְזוֹנָה קִרְיָה נֶאֱמָנָה וְגוֹ'. מִי שֶׁהָיְתָה נֶאֱמָנָה לְבַעְלָהּ, הָפְכָה לְזוֹנָה. מְלֵאתִי מִשְׁפָּט. מִשְׁפָּט – זֶה וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. צֶדֶק – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם שֶׁהַעִירָה דָּבָר אַזַּר, הִסְתַּלֵּק

מִמֶּנָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשָׁרְתָה בָּהּ רוּחַ שֶׁל מְרַצְּחִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעַתָּה מְרַצְּחִים. וּמַה יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה כָּךְ – שְׁאָר בְּנֵי אָדָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זֹאת תִּהְיֶה וַדַּאי כְּנֶגְדּוֹ לְהַפָּרַע מִמֶּנּוּ, שֶׁל אוֹתוֹ מוֹצִיא שֵׁם רַע. בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, מַה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? מַשְׁמָע, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָשׁוֹן הָרַע, תְּפִלָּתוֹ אֵינָהּ נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי עוֹרֵר עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה. כֵּיוָן שֶׁזָּזַר בִּתְשׁוּבָה וְקִבֵּל עָלָיו תְּשׁוּבָה, מַה כָּתוּב? בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן וְגוֹ', וְרָאָה הַכֹּהֵן וְגוֹ'.

וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת. רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ מְצוּיִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. יוֹם אֶחָד אָמַר לוֹ, עֵץ אֶרֶז הֲרֵי יָדוּעַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ה) מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ עֵץ אֶרֶז לֹא נִשְׁרָשִׁים נְטִיעוֹתָיו אֶלָּא בַּלְּבָנוֹן, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. אֵזוֹב לָמָּה? וּמַה הוּא?

פָּתַח וְאָמַר, וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזוֹב. בֹּא רְאֵה, אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרֶה עָלָיו, וְהַשְׁכִּינָה מִשְׁתַּתֶּפֶת עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָדָם בָּא לְהִטָּמֵא, הַשְׁכִּינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ, וְכָל צַד הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל רִבּוֹנוֹ מְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹרֶה עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה וְכָל צַד הַטֻּמְאָה. אִם בָּא לְהִטָּהֵר, מְסַיְּעִים אוֹתוֹ. אֵזֹר שֶׁנִּטְהַר וְזָזַר בִּתְשׁוּבָה, אוֹתוֹ שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ זִוּוּר וְשׁוֹרֶה עָלָיו.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת. כֵּיוָן שֶׁאָמַר שְׁתֵּי צִפֳּרִים, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֵן חַיּוֹת? אֶלָּא הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, אֲבָל חַיּוֹת, חַיּוֹת מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וְאֶרְא הַחַיּוֹת, כְּנֶגֶד הַמָּקוֹם שֶׁיּוֹנְקִים מֵהֶם הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים. וְעֵץ אֶרֶז, הֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּשְׁנִי תוֹלַעַת, הַצַּד הָאָדֹם שֶׁל גְּבוּרָה שֶׁהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה. וְאֵזוֹב, זוֹ וֹ קְטַנָּה שֶׁמֵּינִיקָה אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם כָּךְ עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב הוֹלְכִים יַחַד, וְעַל כֵּן ו' ו' נִמְצְאוּ כְּאֶחָד, אֶחָד עֶלְיוֹן

וְאָזַד קָטָן, וְקוֹרְאִים לָהֶם ו' עֶלְיוֹנָה, ו' תַּזוֹתוֹנָה. וְכֻלָּם זוֹוְרִים לִשְׁרוֹת עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִטְהַר. כְּנֶגֶד אֵלֶּה לְמַטָּה (מֵהֶם) – עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת נִמְצְאוּ (בְּשֵׁם) בַּגְּדֵלָה הַזּוֹ, וּתְלוּיִים מֵהָעֶלְיוֹנוֹת הַלָּלוּ.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יְצְוָזְק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. יָשְׁבוּ בְּאוֹתוֹ שָׂדֶה וְהִתְפַּלְּלוּ. אַזַר שֶׁסִּימוּ אֶת הַתְּפִלָּה, קָמוּ וְהָלְכוּ. פָּתַזוּ רַבִּי יְהוּדָה בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְאָמַר, (משלי ג) עֵץ זַיִּים הִיא לַמַּוַזְזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. עֵץ זַיִּים – זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא עֵץ עֶלְיוֹן גָּדוֹל וְזָזָק. תּוֹרָה, לָמָּה נִקְרֵאת תּוֹרָה? מִשּׁוּם שֶׁמּוֹרָה וּמְגַלָּה אֶת מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם וְלֹא יָדוּעַ. זַיִּים, שֶׁכָּל הַזַּיִּים שֶׁלְּמַעְלָה נִכְלְלוּ בָהּ, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים. לַמַּוַזְזִיקִים בָּהּ, אֶת אוֹתָם שֶׁאוֹוְזִים בָּהּ, שֶׁמִּי שֶׁאוֹוֵז בַּתּוֹרָה אוֹוֵז בַּכֹּל. אָזוּז לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר, מִי זֶה תּוֹמְכֶיהָ? אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמְּטִילִים מְלַאי לְכִיסָם שֶׁל תַּלְמִידֵי זַזָּכָמִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ.

וְתֹמְכֶיהָ, זוֹכֶה שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ נְבִיאִים נֶאֱמָנִים. מְאֻשָּׁר, אַל תִּקְרֵי מְאֻשָּׁר אֶלָּא מֵרֹאשׁוֹ. אוֹתָם הַתּוֹמְכִים שֶׁל הַתּוֹרָה מֵרֹאשׁוֹ וְעַד סוֹפוֹ. מֵרֹאשׁוֹ, צַד הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל שֶׁנִּקְרָא רֹאשׁ, שֶׁכָּתוּב (שם זז) מֵעוֹלָם נִסַּכְתִּי מֵרֹאשׁ. וְרֹאשׁ זוֹ זָזְכְמָה, שֶׁהִיא הָרֹאשׁ לְכָל הַגּוּף, וְהַגּוּף מִתְפַּשֵּׁט בָּהּ עַד הַסִּיּוּם שֶׁל שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים וְתֹמְכֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ה) שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ. שֶׁאוֹתָם שֶׁמְּטִילִים מְלַאי לְכִיסָם שֶׁל תַּלְמִידֵי זַזָּכָמִים, הֵם תּוֹמְכִים אֶת הַתּוֹרָה מֵהָרֹאשׁ עַד סִיּוּם הַגּוּף, וְכָל הָאֱמוּנָה בּוֹ תְּלוּיָה, וְנִתְמָךְ. וְזוֹכֶה לְבָנִים שֶׁיֵּרָאוּ לִנְבִיאִים נֶאֱמָנִים.

רַבִּי יְצְוָזְק פָּתַזוּ, וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. וַיִּקְרָא, אָלֶף קְטַנָּה, לָמָּה? אֶלָּא כְּדֵי לְהַרְאוֹת מִיהוּ אוֹתוֹ שֶׁקָּרָא – אוֹתוֹ שֶׁשָּׁרוּי בַּמִּקְדָּשׁ, וְאָז זִמֵּן אֶת מֹשֶׁה כְּמוֹ שֶׁמַּזְמִין אוֹרֵזַ. כָּאן א' קְטַנָּה, שָׁם א' גְּדוֹלָה. אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. (אָדָם) זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל.

בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן, מִי מֵהֶם עֶלְיוֹן? אֶלָּא מֹשֶׁה הוּא הָעֶלְיוֹן, מֹשֶׁה הוּא שׁוֹשְׁבִין הַמֶּלֶךְ, וְאַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַגְּבִירָה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ

גְּבִירָה עֶלְיוֹנָה. מָה עָשָׂה? נָתַן לוֹ שׁוֹשְׁבִין לְתַקֵּן אוֹתָהּ וּלְהִסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי הַבַּיִת. וְעַל כֵּן, כְּשֶׁנִּכְנָס הַשּׁוֹשְׁבִין הַזֶּה לַמֶּלֶךְ, לֹא נִכְנָס אֶלָּא רַק עִם הַגְּבִירָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן וְגוֹ'.

מֹשֶׁה הוּא שׁוֹשְׁבִין הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם כָּךְ הִזְהִירוּן כְּאוֹרַיְתָא, וְאַזְהַר כָּךְ – וַיְדַבֵּר ה' אֶלָיו. אַהֲרֹן הוּא שׁוֹשְׁבִין שֶׁל הַגְּבִירָה, וְכָל דְּבָרָיו הָיוּ לְפַיֵּס אֶת הַמֶּלֶךְ עִם הַמַּלְכָּה, וְיִתְפַּיֵּס הַמֶּלֶךְ עִמָּהּ. וְעַל כֵּן, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שׁוֹשְׁבִין שֶׁלָּהּ, הוּא שָׂם מְדוּרוֹ עִמָּהּ לְתַקֵּן אֶת הַבַּיִת וּלְעַיֵּן תָּמִיד בְּדִבְרֵי הַבַּיִת. וְעַל כֵּן הִתְתַּקֵּן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְרָא כֹּהֵן גָּדוֹל. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ הוּא נוֹטֵל, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדוֹ. וְלָכֵן הוּא עוֹמֵד לְטַהֵר אֶת כָּל אוֹתָם שֶׁנִּכְנָסִים לְבֵית הַגְּבִירָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִמָּצֵא טֻמְאָה בְּאוֹתָם בְּנֵי הַהֵיכָל, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וְלָקַח לְמִטַּהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ב) יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק ה' יִלְעַג לָמוֹ. יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק – זֶה יִצְחָק שֶׁבָּא מִצַּד הַיַּיִן, מֵאִיר בָּרִאשׁוֹנָה, וְצוֹחֵק, וְאַזְהַר כָּךְ זוֹעֵם וּמְגָרֵשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק, וְלֹא כָּתוּב יוֹשֵׁב שָׁמַיִם. יִשְׂחָק, מֵאִיר וְצוֹחֵק. וְעַל כֵּן הַדִּין מֵאִיר וְצוֹחֵק לָהֶם לָרְשָׁעִים.

וְאַזְהַר כָּךְ מַה כָּתוּב? אָז יְדַבֵּר אֲלֵימוֹ בְּאַפּוֹ וּבַזַּרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ. וְכָךְ דַּרְכֵי הָרְשָׁעִים – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאִיר לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמֵאִיר לָהֶם כְּמוֹ יַיִן שֶׁמֵּאִיר בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזְהַר כָּךְ זוֹעֵם וְהוֹרֵג. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ אֶת הָרְשָׁעִים, אִם יַזְהִירוּ כְּנֶגְדּוֹ – יָפֶה. אִם לֹא – הוּא מְכַלֶּה אוֹתָם מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין לָהֶם בּוֹ זֵלֶק וְיִשְׁמְדוּ מֵהַכֹּל. בָּא לְהִטָּהֵר – מְסַיְּעִים לָהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אוֹתָם וּמְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו וְקוֹרֵא עֲלֵיהֶם שָׁלוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב וְגוֹ'.

וְאִשָּׁה כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֶת נִדָּתָהּ וְגוֹ'. רַבִּי זֵיְרָא פָּתַח

וְאָמַר, (זכריה יד) הִנֵּה יוֹם בָּא לַה' וְזֻלַּלְךָ שְׁלָלֵךְ בְּקִרְבֵּךְ. הַפָּסוּק הַזֶּה כְּךְ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת: הִנֵּה יוֹם יָבֹא. מַה זֶּה הִנֵּה יוֹם בָּא? אֶלָּא שֶׁכְּבָר בָּא טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְהוּא הַיּוֹם שֶׁבּוֹ יַעֲשֶׂה דִּין לָרְשָׁעִים, וְהוּא הַיּוֹם שֶׁבּוֹ יִפָּרַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם שֶׁהֵצִיקוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. הַיּוֹם הַזֶּה בָּא וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת דִּין וּלְכַלּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְנִתָּנָת לוֹ רְשׁוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְאָסַפְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לַמִּלְחָמָה וְגוֹ'.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, שְׁנֵי יָמִים הֵם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶחָד שֶׁרוֹב עַמּוֹ, וְאֶחָד בָּא לְפָנָיו, וּבְאֵלּוּ עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קְרָבוֹת עִם הַכֹּל. וּכְשֶׁבָּא הַיּוֹם הַזֶּה לַעֲרֹךְ קְרָב, הוּא מְזַדַּוֵּג עִם אוֹתוֹ יוֹם אַזַּר, וְנוֹטֵל כְּלֵי זֵינוֹ, וְעוֹרֵךְ קְרָב בְּכֻלָּם, בְּאוֹתָם רָמִים וּנְמוּכִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב) כִּי יוֹם לַה' צְבָאוֹת עַל כָּל גֵּאֶה וָרָם וְעַל כָּל נִשָּׂא וְשָׁפָל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וְאִשָּׁה כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ וְגוֹ'. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב, (שם לד) זֶרֶב לַה' מָלְאָה דָם. מָלְאָה דָם וַדַּאי, שֶׁכָּתוּב כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים. בְּלֹא עֵת נִדָּתָהּ, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ט) וַיִּשְׁקֹד ה' עַל הָרָעָה וַיְבִיאֶהָ עָלֵינוּ. שֶׁשָּׁנִינוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְדִּים פֻּרְעָנוּת לָעוֹלָם, וְהָרְשָׁעִים מַקְדִּימִים אֶת הַפֻּרְעָנוּת בַּזְּטָאֵיהֶם לָבֹא לָעוֹלָם. אוֹ כִּי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ, הַיְנוּ (ויקרא כו) וְיָסַפְתִּי לְיִסְרָהּ אֶתְכֶם. מַה זֶּה וְיָסַפְתִּי לְיִסְרָהּ? אוֹסִיף דִּין עַל דִּין וְאֶתֵּן דָּם עַל דָּם יוֹתֵר עַל מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּאוֹתָהּ הַזֶּרֶב לַה' מָלְאָה דָם.

כָּתוּב, לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. מַה זֶּה לֹא אֹסִף? אֶלָּא, לֹא אֶתֵּן עוֹד תּוֹסֶפֶת לְאוֹתָהּ זֶרֶב, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁיָּכוֹל הָעוֹלָם לִסְבֹּל. וַהֲרֵי כָּתוּב וְיָסַפְתִּי? אֶלָּא כָּתוּב לְיִסְרָהּ, וְלֹא לְכַלּוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אוֹ כִּי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ.

כָּל יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ. מַה זֶּה כָּל יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ? אֶלָּא שֶׁהָרְשָׁעִים מְטַמְּאִים אֶת עַצְמָם בַּזְּטָאֵיהֶם וּמְטַמְּאִים מָקוֹם אַזַּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(במדבר יט) כִּי אֶת מִקְדַּשׁ ה' טִמֵּא. וּמְעוֹרְרִים רוּחַ טֻמְאָה עֲלֵיהֶם. וְלָעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהַעֲבִיר אֶת אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב לֹא יוֹסִיף יָבֹא בָּךְ עוֹד עָרֵל וְטָמֵא. וְכָתוּב וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. מִן הָאָרֶץ וַדַּאי. (מִי שֶׁבָּא לְהִטַּמֵּא, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ וַדַּאי).

רַבִּי זְוָקְיָה הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר. לַיְלָה אֶחָד קָמוּ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (קהלת ז) בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב וְגוֹ', גַּם אֶת זֶה עֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב – בִּזְמַן שֶׁמַּרְבֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֶסֶד בָּעוֹלָם צָרִיךְ אָדָם לָלֶכֶת בַּשְּׁוָקִים וּלְהֶרָאוֹת לִפְנֵי הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמַּתְחִיל טוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, הוּא שׁוֹרֶה בַּכֹּל, וּבַכֹּל הוּא עוֹשֶׂה טוֹב וּמְבָרֵךְ אוֹתוֹ בָּעוֹלָם. וּמְשׁוּם כָּךְ יֵרָאֶה אָדָם בְּגָלוּי בַּשְּׁוָקִים, וְיַעֲשֶׂה טוֹב שֶׁיִּשְׁרֶה עָלָיו טוֹב אַחֵר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב. הֱיֵה בְטוֹב וַדַּאי.

וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה. לֹא כָתוּב וּבְיוֹם רָעָה הֱיֵה בְרָע, אֶלָּא בְּיוֹם רָעָה רְאֵה. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם, אֵין צָרִיךְ לָאָדָם לְהֵרָאוֹת בַּשּׁוּק וְלָלֶכֶת יְזִידִי בָּעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, עַל הַכֹּל הוּא שׁוֹרֶה. וּמִי שֶׁפּוֹגֵעַ בּוֹ וְנִפְגָּשׁ לְפָנָיו, יִדּוֹן בְּאוֹתוֹ הַדִּין, וְאָז כָּתוּב (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. שֶׁהֲרֵי מִשְׁפָּט הִסְתַּלֵּק מִצֶּדֶק, וְלֹא שׁוֹרִים זֶה עִם זֶה עַל הָעוֹלָם. וְעַל כָּךְ רְאֵה. רְאֵה וֶהֱיֵה שָׁמוּר, הַשְׁגָּזוּ וְעַיֵּן לְכָל צַד וֶהֱיֵה יוֹדֵעַ שֶׁבְּכֻלָּם שָׁרוּי הַדִּין, וְאַל תֵּצֵא הַזּוֹטָה וְאַל תֵּרָאֶה בַּשּׁוּק, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁרֶה עָלֶיךָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁגַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים. כְּמוֹ שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹרֶה הַטּוֹב בָּעוֹלָם, הוּא שׁוֹרֶה עַל הַכֹּל – כָּךְ כְּשֶׁשּׁוֹרֶה הַדִּין בָּעוֹלָם, הוּא שׁוֹרֶה עַל הַכֹּל, וּמִי שֶׁפּוֹגֵשׁ בּוֹ נִתְפָּס.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, כַּמָּה זְרָבוֹת תְּלוּיוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מֵאוֹתָהּ זֶרֶב עֶלְיוֹנָה, וְזוֹקְפִים רֹאשׁ וְרוֹאִים שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ זֶרֶב עֶלְיוֹנָה הִיא אֲדַמָּה, מְלֵאָה דָם בְּכָל הַצְּדָדִים, וְאָז גּוֹזְרִים גְּזֵרוֹת. וְכַמָּה מִינֵי זְרָבוֹת מִתְעוֹרְרִים,

(אָז מִתְזַדְּדוֹת וְזָרְבוֹת, וְכַמָּה זְקִים מִתְעוֹרְרִים) כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) אִישׁ זַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ, וְכָתוּב (יהושע ה) וַזָּרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ. וְכֻלָּם מְצוּיִים לַעֲשׂוֹת דִּין. וּמִי שֶׁפּוֹגֵשׁ בָּהֶם נִזּוֹק. כָּתוּב (בראשית יט) הִנֵּה נָא מָצְאָ עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתַּגְדֵּל חַסְדְּךָ וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה, בַּכֹּל הוּא שׁוֹרֶה, בֵּין בָּעִיר בֵּין בַּמִּדְבָּר וּסְבִיב הָעִיר.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שיר ז) שִׁימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ וְגוֹ'. שִׁימֵנִי כַחוֹתָם, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אָמְרָה אֶת זֶה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שִׁימֵנִי כַחוֹתָם, מִי הוּא הַחוֹתָם? זֶהוּ חוֹתָם הַטַּבַּעַת שֶׁל הָאֱמֶת. כַּחוֹתָם עַל לִבֶּךָ – זֶהוּ חוֹתָם שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁמְּנִיחַ אָדָם עַל לִבּוֹ. כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ – זוֹ יָד כֵּהָה שֶׁמְּנִיחַ בְּאוֹתָהּ זְרוֹעַ. וּמִיהוּ? יְצָחָק. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת, שִׁימֵנִי כַחוֹתָם. חוֹתָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה כַּחוֹתָם? כְּאוֹתָן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁמְּבִיא שָׁבָז לְכָל הַגּוּף. וְעַל כָּךְ תְּפִלִּין בַּזְּרוֹעַ, עַל הַלֵּב, וּבָזֶה נִמְצָא אָדָם שָׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה. מַה זֶּה כִּי עַזָּה כַמָּוֶת? אֶלָּא לֹא נִמְצֵאת קְשִׁיּוּת בָּעוֹלָם כְּמוֹ פָּרֵדַת הַנָּפֶשׁ מֵהַגּוּף כְּשֶׁרוֹצִים לְהִפָּרֵד. (וְעַל זֶה) כָּךְ אַהֲבַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ תְּפִלָּה שֶׁל יָד נִקְשֶׁרֶת בַּזְּרוֹעַ, לְקַיֵּם אֶת הַכְּתוּב, (שם ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי.

קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה. בְּכָל דַּרְגּוֹת הַגֵּיהִנֹּם אֵין קָשָׁה כְּמוֹ הַשְּׁאוֹל, שֶׁיּוֹרֵד לְמַטָּה מִכֻּלָּם, פָּרַט לְאוֹתָהּ מַדְרֵגָה שֶׁנִּקְרֵאת אֲבַדּוֹן, וְזֶה הִשְׁתַּתְּפוּ כְּאֶזֶד, וְזֶה קָשָׁה לָרִשָּׁעִים מֵהַכֹּל. כָּךְ קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה, שֶׁאֵין קִנְאָה אֶלָּא בְּאַהֲבָה, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָה בָּאָה קִנְאָה. וּמִי שֶׁמְּקַנֵּא לְאוֹתוֹ שֶׁאוֹהֵב בְּיוֹתֵר, קָשָׁה לוֹ לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת שְׁאוֹל, שֶׁהִיא קָשָׁה מִכָּל דַּרְגּוֹת הַגֵּיהִנֹּם.

רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָהּ. וּמִי הִיא שַׁלְהֶבֶת יָהּ? זוֹ אֵשׁ שֶׁיּוֹצֵאת מִתּוֹךְ שׁוֹפָר, כְּלוֹלָה מֵרוּזַ וּמַיִם. וּמִתּוֹךְ אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת כְּשֶׁמִּתְלַהֶטֶת בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שׁוֹרֶפֶת הָעוֹלָם בְּשַׁלְהֶבֶת בְּקִנְאָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְשָׁעָה

שֶׁהִיא מְקֻנְאָה לוֹ, אוֹי לַפּוֹגֵשׁ בַּשַּׁלְהֶבֶת, שֶׁהוּא יִשָּׂרֵף בָּהֶם.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (שיר זז) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת וְגוֹ'. מַיִם רַבִּים – זוֹ זְרוֹעַ יָמִין שֶׁצָּרִיךְ לְקַשֵּׁר בָּהּ קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלָּה עַל זְרוֹעַ שְׂמֹאל, לְקַיֵּם וִימִינוֹ תְּזַמְּרֶנִּי. דָּבָר אַחֵר מַיִם רַבִּים – זֶהוּ הַנָּהָר הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים נְהָרוֹת לְכָל הָעֲבָרִים, וְכֻלָּם שׁוֹפְעִים וְנִמְשָׁכִים מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צג) מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים. מֵאוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁל מַיִם רַבִּים שֶׁיּוֹצְאִים וְנִמְשָׁכִים מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נָשְׂאוּ נְהָרוֹת וְגוֹ'.

אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה – שֶׁאוֹהֶבֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – יָבוּז יָבוּז לוֹ. בּוּז יָבוּז לוֹ? יָבוּז הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא אִם יִתֵּן אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כד) כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים.

תּוֹסֶפְתָּא

בּוּז יָבוּז לוֹ. מַה זֶּה בּוּז? יוֹם שֵׁנִי וְיוֹם שִׁשִּׁי וְיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל סֻכּוֹת, שֶׁבָּהֶם הָיוּ מְנַסְּכִים מַיִם וְיַיִן שֶׁל שִׁבְעַת יְמֵי הַסֻּכּוֹת, בָּהֶם הָיוּ מַקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל שִׁבְעִים פָּרִים לְכַפָּר עַל שִׁבְעִים מִמְּנִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁאֵר הָעוֹלָם זָרֵב מֵהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבַזְּמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם וְגוֹ' וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה וְגוֹ'. (עד כאן תוספתא).

בָּאַהֲבָה – שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו וְלֹא לְהִתְקַשֵּׁר עִמָּהּ, בּוּז יָבוּז לוֹ – כָּל אוֹתָם אוּכְלוּסִים וְכָל אוֹתָם מַזָּנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה לְאוֹתוֹ הוֹן יָקָר, שֶׁהֲרֵי אֵין רָצוֹן לְכֻלָּם אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְקַשֶּׁרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְעַטֶּרֶת עִמּוֹ, וְאָז כָּל אוֹתָם הָאוּכְלוּסִים וְכָל אוֹתָם הַמַּזָּנוֹת וְכָל הָעוֹלָמוֹת, כֻּלָּם בְּשִׂמְחָה, בְּאוֹר וּבִבְרָכוֹת, (וְעַל זֶה אָמַר) כָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַמְּרֶנִּי.

מִי שֶׁמְּנִיחַ תְּפִלִּין, כְּשֶׁמְּנִיחַ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, צָרִיךְ לְהוֹשִׁיט זְרוֹעַ שְׂמֹאל לְקַבֵּל אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּלְקַשֵּׁר קֶשֶׁר עִם הַיָּמִין כְּדֵי לְזַוְּגָם אוֹתָהּ, לְקַיֵּם אֶת

הַכָּתוּב, שְׁמוֹאלוֹ תַּוֵּוֹת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּוַוְּבֵנִי. שֶׁיֵּרָאֶה הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וּלְהִתְעַטֵּר בַּכֹּל, וְאָז הָאָדָם שָׁלֵם בַּכֹּל, בְּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא עָלָיו, (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

רַבִּי זְוְקִיָּה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יז) שִׁמְעָה ה' צֶדֶק וְגוֹ'. כַּמָּה וְזַבִּיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּאָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַדַּמֵּן כְּנֶגְדָּהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁמְעָה ה' צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי. אָמַר דָּוִד, אֲנִי הִתְקַשַּׁרְתִּי עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁהִיא נִמְצֵאת לְפָנֶיךָ, גַּם אֲנִי כָּךְ נִמְצָא. וּמִשּׁוּם כָּךְ, שִׁמְעָה ה' צֶדֶק – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ – הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי.

בְּלֹא שְׂפָתֵי מִרְמָה, מַה זֶּה בְּלֹא שְׂפָתֵי מִרְמָה? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל תְּפִלָּה שֶׁמּוֹצִיא אָדָם מִפִּיו, עוֹלֶה לְמַעְלָה וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים, וְנִכְנָס לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנָס, וְשָׁם נִבְחָן אוֹתוֹ הַדִּבּוּר, אִם זֶה דִּבּוּר כָּשֵׁר וְאִם לֹא. אִם זֶה דִּבּוּר כָּשֵׁר – מַכְנִיסִים אוֹתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. וְאִם לֹא – מַסְטִים אוֹתוֹ הַזּוֹצָה, וּמִתְעוֹרֶרֶת בְּאוֹתוֹ דִּבּוּר רוּחַ אַחֶרֶת.

וּבֹא רְאֵה, בְּיוֹסֵף כָּתוּב, (שם קה) עָנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ וְגוֹ'. עַד מָתַי עָנּוּ בַכֶּבֶל רַגְלוֹ? עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ. עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ שֶׁל מִי? אֶלָּא עַד עֵת בֹּא דְבָרוֹ (שֶׁל יוֹסֵף, וְנִבְחָן) אוֹתוֹ דִּבּוּר. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִמְרַת ה' צְרָפָתְהוּ. וְאָז – שָׁלַח מֶלֶךְ וַיַּתִּירֵהוּ מֹשֵׁל עַמִּים וַיְפַתְּחֵהוּ. בֵּינְתַיִם הָיָה בָּא הַבֹּקֶר.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (שמואל–א כה) וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. נֶפֶשׁ אֲדֹנִי, סְתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי. הֲרֵי הַזְּמַן בַּבֹּקֶר לְקַשֵּׁר אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּלְזַוְּגָהּ לְבַעְלָהּ. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה וּבָאִים לְהִתְקַשֵּׁר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (ויקרא טו) וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְגוֹ' בְּטַמְּאָם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם. וְהִזַּרְתֶּם, כְּמוֹ הַזָּר הַזֶּה, שֶׁהוּא זָר מִכֻּלָּם וְלֹא מִתְזַוֵּג בְּמַה שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנָשִׁים מִטַּמְּאִים לְמַטָּה, מִטַּמְּאִים אוֹתָם בַּכֹּל, וַהֲרֵי זֶה נֶאֱמַר. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁרוּחַ טֻמְאָה מִתְעוֹרֶרֶת (לְמַטָּה, מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ וְכוּ') נֶחְשָׁבִתֶּם כְּזָר, אֶלָּא רוּחַ טֻמְאָה שֶׁלְּמַטָּה מְעוֹרֶרֶת רוּחַ טֻמְאָה אַחֶרֶת, וְנִתֶּנֶת לָהּ רְשׁוּת לָרֶדֶת לָעוֹלָם. אֵיזוֹ רְשׁוּת? רְשׁוּת שֶׁל קְדֻשָּׁה, שֶׁהָיָה יוֹרֵד וּמַכֶּה בּוֹ, לֹא נִמְצָא וּמִסְתַּלֵּק, וְאָז מִתְגַּלֶּה הַדִּין כְּנֶגֶד הָרְשָׁעִים, וּמוֹסִיף דִּין עַל דִּינוֹ. וְאָז שְׁתֵּי רוּחוֹת נִמְצָאוֹת בָּעוֹלָם, אַחַת רוּחַ הַדִּין, וְאַחַת רוּחַ הַטֻּמְאָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הִצְטָרַכְתִּי כָּאן לוֹמַר דָּבָר שֶׁלָּמַדְתִּי מֵאָבִי. בֹּא רְאֵה, כָּאן לָמְדָנוּ מִנֶּגַע הַבַּיִת, שֶׁכְּשֶׁרוּחַ טֻמְאָה שׁוֹרָה בַּבַּיִת וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתוֹ, שׁוֹלְחָן נֶגַע צָרַעַת בַּבַּיִת לְהִלָּוֵזם זֶה עִם זֶה, וְאוֹתוֹ הַנֶּגַע לֹא סָר מֵהַבַּיִת. וְאַף עַל גַּב שֶׁרוּחַ טֻמְאָה הִסְתַּלְּקָה מֵאוֹתוֹ בַּיִת, עַד שֶׁיְּנַתְּצוּ אֶת הַבַּיִת, הָאֲבָנִים וְהָעֵצִים וְהַכֹּל, אָז נִטְהָר הַמָּקוֹם.

כְּמוֹ כֵן בִּי שֶׁנִּמְצָא וּמֵעִיר רוּחַ טֻמְאָה וְשׁוֹרָה עָלָיו, כְּשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת הָעוֹלָם, מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ דִּין קָשָׁה, וְנִמְצֵאת בָּעוֹלָם, וְשׁוֹרָה עַל אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה, וְנִלְוָזמוֹת זוֹ עִם זוֹ עַד שֶׁתַּעֲבֹר מִן הָעוֹלָם. וְאוֹתָהּ רוּחַ הַדִּין הַקָּשָׁה לֹא מִסְתַּלֶּקֶת מִמְּקוֹמָהּ עַד שֶׁיְּנַתֵּץ אֶת הַמָּקוֹם, אֲיִבָּרִים וַעֲצָמוֹת וְהַכֹּל, וְאָז נִטְהָר הָעוֹלָם, וְעוֹבְרוֹת מִמֶּנּוּ רוּחוֹת שֶׁל טֻמְאָה, וְהָעוֹלָם נִמְצָא בְּטָהֳרָה.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הַבָּא לְטָהֵר מְסַיְּעִים אוֹתוֹ וַדַּאי. אוֹי לְאָדָם כְּשֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה וְנִמְצָא עִמּוֹ בָּעוֹלָם, שֶׁוַּדַּאי יֵדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁכֻּלָּם קְדוֹשִׁים וְנִמְצָאִים בִּקְדֻשָּׁה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְשׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּחַ קְדֻשָּׁה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, קָמוּ וְהָלְכוּ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית לב) וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ כְּנֶגֶד אָבִיו.

בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁיַּעֲקֹב נִמְצָא אֵצֶל לָבָן, לֹא דִּבֵּר עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (וְלֹא נִמְצָא אֶצְלוֹ). וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית לא) וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלַדְתֶּךָ וְגוֹ'. זֶה הָיָה בַּסּוֹף, בִּזְמַן שֶׁרָצָה לְהִפָּרֵד מִלָּבָן. וּכְשֶׁנִּפְרַד מִמֶּנּוּ, בָּאוּ לִקְרָאתוֹ אוֹתָם מַלְאָכִים וְלִוּוּהוּ בְּדַרְכּוֹ.

תּוֹסֶפְתָּא

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי זָמְיוּ הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁא לְלוּד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אֶפָּשָׁר שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ מַה שֶּׁכָּתוּב וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וְגוֹ'? אָמַר לוֹ, לֹא יָדַעְתִּי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הִגִּיעוּ לַמְּעָרָה שֶׁל לוּד. שָׁמְעוּ אוֹתוֹ קוֹל שֶׁאוֹמֵר: שְׁנֵי עֲפָרִים שֶׁל הָאַיֶּלֶת עָשׂוּ לְפָנַי רָצוֹן שֶׁל נַזָּזַת לִי, וְהֵם הָיוּ הַמַּזְנֶה הַקָּדוֹשׁ שֶׁפָּגַשׁ יַעֲקֹב לְפָנָיו. הִתְרַגֵּשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהִסְתַּעֵר בְּנַפְשׁוֹ, וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם כָּךְ דַּרְכּוֹ, טוֹב לָנוּ שֶׁלֹּא נִשְׁמַע, שָׁמַעְתִּי וְלֹא יָדַעְתִּי.

הִתְרַגֵּשׁ לוֹ נֵס, וְשָׁמַע אוֹתוֹ קוֹל שֶׁאוֹמֵר: אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָיוּ. נָפַל עַל פָּנָיו וְרָאָה אֶת דְּיוֹקָן אָבִיו. אָמַר לוֹ, אַבָּא, שֶׁאַלְתִּי וְהֶשִּׁיבוּנִי, שֶׁאַבְרָהָם וְיִצְחָק הֵם שֶׁפָּגְשׁוּ אֶת יַעֲקֹב כְּשֶׁנִּצַּל מִלָּבָן. אָמַר לוֹ, בְּנִי, הוֹצֵא אֶת (פָּסְקְךָ) פִּתְקְךָ, וְקַזּוּז אֶת דִּבְרֵי אָבִיךָ הַזָּקֵן, פָּה מְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת הָיָה. וְלֹא רַק זֶה בִּלְבַד, אֶלָּא אֶת כָּל הַצַּדִּיקִים פּוֹגְשׁוֹת נְשָׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים לְפָנֶיהֶם לְהַצָּלָתָם, וְהֵם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים.

וּבֹא רְאֵה, יִצְחָק הָיָה קַיָּם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, אֲבָל נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה נִלְקְחָה לִכְסֵא הַכָּבוֹד שֶׁל אֲדוֹנוֹ, כְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְאָז נִסְתַּמּוּ עֵינָיו מֵרְאוֹת. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב לוּלֵא וְגוֹ' וַתָּזַד יִצְחָק הָיָה לִי. (עַד כָּאן הַתּוֹסֶפְתָּא).

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. וַיִּפָּגַע בְּמַלְאֲכֵי אֱלֹהִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה בּוֹ? אֶלָּא הֵם בָּאוּ לְהִכָּלֵל בּוֹ (וְלִוּוּהוּ בַּדֶּרֶךְ). מַה זֶּה לְהִכָּלֵל בּוֹ? אֶלָּא הֵם

בָּאוּ מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁכָּתוּב מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, וְרָאָה מִצַּד אַוֵּר מַלְאֲכֵי רַוָּמִים, וְנִכְלְלוּ בּוֹ רַוָּמִים וְדִין.

בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים, זֶה אֶזֶד. אַוֵּר כָּךְ – וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַוָּנִים, שְׁנַיִם. אֶזֶד מִצַּד הַדִּין, וְאֶזֶד מִצַּד הָרַוָּמִים. מַלְאָכִים מִן הַצַּד הַזֶּה, וּמַלְאָכִים מִן הַצַּד הַזֶּה. וְעַל זֶה כָּתוּב וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ. בּוֹ דַּוְקָא. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם, רָאָה אוֹתָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה רָאָם? אֶלָּא רָאָה אוֹתָם כְּלוּלִים כְּאֶזֶד מְדֻבָּקִים זֶה בָּזֶה, מְזוּוָּגִים זֶה בָּזֶה, וְלָכֵן כָּתוּב רָאָם, וְכֻלָּם בָּאוּ לְלַוּוֹת אוֹתוֹ וּלְהַצִּילוֹ מִיַּד עֵשָׂו.

כָּתוּב בְּעֵשָׂו, (שם כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן, אִם תֹּאמַר שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה מִטָּפָּה רִאשׁוֹנָה – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן, וְלֹא כָּתוּב וַיֵּצֵא רִאשׁוֹן. וּמְשׁוּם שֶׁיִּצְחָק בָּא מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, יָצָא עֵשָׂו אַדְמוֹנִי, אָדֹם. שֶׁאִם יַעֲקֹב הָיָה בְּכוֹר, אוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה אֵיךְ יָצְאָה כָּךְ אֲדֻמָּה. אֲבָל טִפָּה שְׁנִיָּה הָיָה, וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא יָצָא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי אוֹתָהּ טִפָּה הָיְתָה מִצַּד הָרַוָּמִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה.

וְהַטִּפָּה שֶׁל עֵשָׂו לֹא הָיְתָה כְּמוֹ הַטִּפָּה שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁזֶּה שָׁלֵם וְזֶה לֹא שָׁלֵם. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה יִצְחָק מְכַוֵּן בְּסִיּוּם הַדִּין הַקָּשֶׁה, שֶׁהוֹצִיא בְּצַדּוֹ בְּאוֹרוֹת זַקּוּקִים בְּאֵיבָרָיו, וּמְשׁוּם כָּךְ עֵשָׂו זֶהֲמָא שֶׁהֶתְכָּה מֵהַזֹּהַב.

וְעַל כָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְכַוֵּן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּרָצוֹן שֶׁל רִבּוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיּוֹצִיא בָּנִים קְדוֹשִׁים לָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁיִּצְחָק לֹא הִתְכַּוֵּן – לֹא כָּךְ, אֶלָּא הִתְכַּוֵּן בְּקְדֻשָּׁה, וְהִתְכַּוֵּן בַּסִּיּוּם שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם, וְנִמְצָא כְּשֶׁיָּצְאָה אוֹתָהּ טִפָּה רִאשׁוֹנָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם מַמָּשׁ, וְלָכֵן כָּתוּב, כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר.

בֹּא רְאֵה, דָּוִד יָצָא בְּיָפְיִי שֶׁל אָדָם, וְנֶאֱוַז בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמואל–א טז) וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי. אֲבָל יַעֲקֹב הָיָה בְּכוֹר מֵעֵשָׂו, לֹא מִטִּפָּה, אֶלָּא שֶׁכִּוֵּן אֶת הָרָצוֹן לָעֵץ הָעֶלְיוֹן הַגָּדוֹל וְהַתַּקִּיף, וְעָשָׂו בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל סִיּוּם הַכֹּל, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (עובדיה א) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ

בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה שׁוֹנֶה כָּךְ. עֶשְׂרִים נִקְרָא רִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא רִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מד) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן, (שם מא) וְאֶת אַחֲרֹנִים אֲנִי הוּא. וְעָתִיד לְהַפְרִישׁ רִאשׁוֹן מֵרִאשׁוֹן, וְלִבְנוֹת רִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (ירמיה יז) כִּסֵּא כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן. וְלֶעָתִיד לָבֹא כָּתוּב, (ישעיה מא) רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְלִירוּשָׁלַם מְבַשֵּׂר אֶתֵּן.

שָׁנִינוּ, עֲתִידָה יְרוּשָׁלַיִם לִהְיוֹת זוֹמֶמֶתָה לְמַעְלָה וּלְהִתְקָרֵב עַד כִּסֵּא כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כ) בָּעֵת הַהִיא יִקְרְאוּ לִירוּשָׁלַם כִּסֵּא ה׳. אָז כָּתוּב, (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם. אָז, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת אַזְהָרֵי מוֹת

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אַזְהָרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן וְגוֹ׳. וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה, לָמָּה פָּעַם אַזְהָרַת וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָזְהִיר, שָׁהֲרֵי בַּדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן מַסְפִּיק? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה׳ אֵלָיו. וְכָתוּב (שמות כד) וְאֶל מֹשֶׁה אָמַר עֲלֵה אֶל ה׳. וַהֲרֵי בֵּאֲרוּ אֶת הַדָּבָר, כָּאן דַּרְגָּה אַחַת, וְאַחַר כָּךְ דַּרְגָּה אַחַת. אַף כָּאן, וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה – דַּרְגָּה אַחַת. וְאַחַר כָּךְ, וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָזְהִיר – דַּרְגָּה אַחַת. וְהַכֹּל עוֹלֶה בְּמִשְׁקָל אֶחָד, וּמִשְׁרֶשׁ אֶחָד הַכֹּל הִתְחַבֵּר.

אַזְהָרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (תהלים ב) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה. וְכָתוּב (שם ק) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה. הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ קָשִׁים זֶה עַל זֶה. אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּיִרְאָה – שֶׁכָּל עֲבוֹדָה שֶׁרוֹצָה בֶּן אָדָם לַעֲבֹד לְפָנַי רְבוֹנוֹ, בָּרִאשׁוֹנָה צָרִיךְ יִרְאָה,

לְפָזוּז מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם הַפָּזַד שֶׁל אֲדוֹנוֹ יִפָּצֵא אַזַּר כָּךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּשִׁמְוָה אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב, (דברים י) מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה.

וְגִילוּ בִּרְעָדָה – שֶׁאָסוּר לָאָדָם לִשְׁמוֹז יוֹתֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶה בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם. אֲבָל בְּדִבְרֵי תוֹרָה וּבְמִצְוֹות הַתּוֹרָה צָרִיךְ לִשְׁמוֹז. אַזַּר כָּךְ יִפָּצֵא אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּשִׁמְוָה אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׁמְוָה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה – סוֹד הַדָּבָר הוּא. עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה, אֵיזוֹ יִרְאָה כָּאן? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (משלי א) יִרְאַת ה' רֵאשִׁית דָּעַת, וְכָתוּב (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה'. יִרְאַת ה' – כָּךְ נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה – מִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדַת אֲדוֹנוֹ, מֵאַיְזֶה מָקוֹם מַתְחִיל, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם יְכַוֵּן אֶת הָעֲבוֹדָה לְיַזֵּד אֶת שֵׁם רִבּוֹנוֹ? זָזַר וְאָמַר, בְּיִרְאָה. בְּיִרְאָה הִיא הָרִאשִׁית, מִמַּטָּה לְמַעְלָה. (בא ראה, בְּנֵי אַהֲרֹן הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר הָדָּבָר).

בֹּא רְאֵה, מַה כָּתוּב כָּאן אַזַּרֵי מוֹת, וְאַזַּר כָּךְ – דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָזִיךְ וְגוֹ' בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן? אֶלָּא מִכָּאן הָרִאשִׁית לְהַזְהִיר אֶת הַכֹּהֲנִים, כָּל מִי שֶׁצְּרִיכִים לְהִזָּהֵר בְּזֹאת הַזּוֹ, וְזוֹהִי יִרְאַת ה'.

דָּבָר אַזַּר אַזַּרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן – רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אַזַּרֵי מוֹת נָדָב וַאֲבִיהוּא הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מָה הַטַּעַם שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, וַהֲרֵי יָדוּעַ שֶׁהָיוּ בָּנָיו? אֶלָּא כָּךְ שָׁנָה, שֶׁעַד כָּאן לֹא עָמְדוּ בִּרְשׁוּתָם, אֶלָּא בִּרְשׁוּת אֲבִיהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ – בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמֻתוּ, שֶׁהֵם דָּוְזָקוּ אֶת הַשָּׁעָה בְּזַזֵּי אֲבִיהֶם, וְהַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ זִטְא שֶׁעָשׂוּ, שֶׁכָּתוּב (במדבר ג) בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּמָקוֹם אָזַד כָּתוּב בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה, וּבְמָקוֹם אָזַד כָּתוּב בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי ה'. וְזֶה וְגַם זֶה הָיָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּנֵי אַהֲרֹן, וְכָתוּב בְּקָרְבָתָם.

אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, יוֹם אָזַד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ לָלֶכֶת אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן לִלְמֹד

מִבְּנֵי פָּרְשַׁת הַפָּסַח. פָּעַמְתִּי בְּהַר אָזָד, וְרָאִיתִי בְּקִיעִים וְזוּרִים בְּסֶלַע אָזָד וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בּוֹ. עַד שֶׁהָיִיתִי הוֹלֵךְ, שָׁמַעְתִּי קוֹל הָאֲנָשִׁים הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, (תהלים מזז) שִׁיר מִזְמוֹר לִבְנֵי קֹרַח גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד וְגוֹ'. מַהוּ שִׁיר מִזְמוֹר? אֶלָּא כָּךְ שָׁנוּ מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, שִׁיר שֶׁהוּא כָּפוּל, שִׁיר שֶׁהוּא מְשֻׁבָּח מִשְּׁאָר הַשִּׁירִים, וְעַל שֶׁהוּא מְשֻׁבָּח מִשְּׁאָר הַשִּׁירִים, פָּעָמִים נֶאֱמָר בּוֹ שִׁירָה, וְכֵן (שם צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. כְּמוֹ כֵן שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, שִׁירָה לְמַעְלָה מִשִּׁירָה.

שִׁיר מִזְמוֹר, שִׁירָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמְּזַמְּרִים בְּנֵי קֹרַח (עַל) אוֹתָם שֶׁיּוֹשְׁבִים עַל פָּתַח הַגֵּיהִנֹּם. וּמִי הֵם? אֲוִזֵיהֶם שֶׁהֵם שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי הַגֵּיהִנֹּם. וְעַל כֵּן הַשִּׁירָה הַזֹּאת נֶאֱמֶרֶת בְּיוֹם שֵׁנִי. קָרַבְתִּי אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתִּי לָהֶם: מָה עִסְקֵיכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה? אָמְרוּ: סוֹזְרִים אֲנַזְנוֹ, וּשְׁנֵי יָמִים בַּשָּׁבוּעַ אָנוּ בְּדֵלִים מֵהַיְשׁוּב וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, כִּי לֹא עוֹזְבִים אוֹתָנוּ בְּנֵי אָדָם כָּל יוֹם וָיוֹם. אָמַרְתִּי: אַשְׁרֵי חֶלְקְכֶם.

עוֹד פָּתְחוּ וְאָמְרוּ, בְּכָל זְמַן שֶׁצַּדִּיקִים מִסְתַּלְּקִים מִן הָעוֹלָם, הַדִּין מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וּמִיתַת הַצַּדִּיקִים מְכַפֶּרֶת עַל חֲטָאֵי הַדּוֹר. וְלָכֵן פָּרְשַׁת בְּנֵי אַהֲרֹן קוֹרְאִים אוֹתָהּ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁתִּהְיֶה כַּפָּרָה עַל חֲטָאֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הִתְעַסְקוּ בְּמִיתַת הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ, וְיֵזָשֵׁב לָכֶם כְּאִלּוּ אַתֶּם מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל יְהִיוּ בַּגָּלוּת וְלֹא יַקְרִיבוּ קָרְבָּנוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה, וְאֶת אוֹתָם שְׁנֵי שְׂעִירִים לֹא יְכוֹלִים לְהַקְרִיב, יִהְיֶה לָהֶם זְכָרוֹן שֶׁל שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, וְיִתְכַּפֵּר עֲלֵיהֶם.

שֶׁכָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁכָּתוּב (במדבר ג) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים וְגוֹ'. וְכָתוּב, הַבְּכֹר נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. וְאֶלְעָזָר וְאִיתָמָר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר? אֶלָּא שֶׁקּוֹדֶם הָיָה אֲבִיהוּא כִּשְׁנֵי אֲזָנָיו, וְנָדָב כְּמוֹ כֻּלָּם.

וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹנִים (אֶת זֶה הָפוּךְ), הַבְּכֹר נָדָב – זֶה לְבַדּוֹ, וַאֲבִיהוּא – לְבַדּוֹ,

וְכָל אֶזְדְּ נָזוּשָׁב בְּעֵינָיו כִּשְׁנֵיהֶם, כְּמוֹ אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. אֲבָל נָדָב וַאֲבִיהוּא לְבַדָּם שְׁקוּלִים הָיוּ כְּנֶגֶד שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין, שֶׁהָיוּ מְשַׁמְּשִׁים לִפָּנֵי מֹשֶׁה. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִיתָתָם מְכַפֶּרֶת עַל יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה כָּתוּב, (ויקרא י) וַאֲזִיכֶם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְכּוּ אֶת הַשְּׂרֵפָה. וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַבְּכֹר נָדָב – כְּלוֹמַר, אוֹתוֹ שֶׁכָּל הַשֶּׁבַח וְהַכָּבוֹד שֶׁלּוֹ (מַה שְּׁמוֹ). נָדָב וַאֲבִיהוּא, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁשְּׁנֵי אֵלֶּה לֹא נִמְצְאוּ כְּמוֹתָם בְּיִשְׂרָאֵל.

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אַזֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. רַבִּי זְזִקְיָה פָּתַזז וְאָמַר, (ישעיה כט) לָכֵן כֹּה אָמַר ה׳ אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה הוּא קָשֶׁה. לָכֵן כֹּה אָמַר ה׳ אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה כֹּה אָמַר ה׳ אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם?

אֶלָּא הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁיַּעֲקֹב פָּדָה אֶת אַבְרָהָם וַדַּאי. שֶׁבְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁנָּפַל בְּתוֹךְ אֵשׁ הַכַּשְׂדִּים, דָּנוּ דִינוֹ (ס״י וְאָמְרוּ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בְּשִׁבְיל מָה זֶּה יִנָּצֵל? זְכוּת אָבוֹת אֵין לוֹ! אָמַר לָהֶם: שֶׁיִּנָּצֵל בִּשְׁבִיל בָּנָיו, שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, הַבֵּן מְזַכֶּה אֶת הָאָב). אָמְרוּ: הֲרֵי יִשְׁמָעֵאל שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יְצְזָק שֶׁיּוֹשִׁיט צַוָּארוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּזַ. אָמְרוּ: הֲרֵי עֵשָׂו שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ. אָמַר: הֲרֵי יַעֲקֹב שֶׁהוּא כִּסֵּא שָׁלֵם וְכָל בָּנָיו שְׁלֵמִים לְפָנַי. אָמְרוּ: הֲרֵי וַדַּאי בִּזְכוּתוֹ שֶׁל זֶה יִנָּצֵל אַבְרָהָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם.

לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶזֱוָרוּ כִּי בְרְאוֹתוֹ יְלָדָיו מַעֲשֵׂה יָדַי בְּקִרְבּוֹ יַקְדִּישׁוּ שְׁמִי. מִי הֵם יְלָדָיו מַעֲשֵׂה וְגוֹ׳? אֶלָּא הֵם זְנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁהִפִּילוּ עַצְמָם לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ לְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמוֹ. לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב, מָה עוֹשֶׂה כָּאן יַעֲקֹב? וַהֲרֵי כָּתוּב (דניאל א) וַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דָּנִיֵּאל זְנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. בְּנֵי יְהוּדָה נִקְרְאוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יְהוּדָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, מַה זֶּה לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב?

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה הַזּוֹ שֶׁנִּכְפְּתוּ לַפֶּל בָּאֵשׁ, כָּל אֶזְדְּ הֲרִים קוֹלוֹ

וְאָמַר אֶל כָּל אוֹתָם עַמִּים וּמְלָכִים וְשָׂרִים. וְזַנַּיָּה אָמַר, (תהלים קיז) ה' לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם ה' לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשׂנְאָי טוֹב לַחֲסוֹת בַּה' וגו'. מִישָׁאֵל פָּתַח וְאָמַר, (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב נְאֻם ה' וגו' כִּי אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם ה' לְהוֹשִׁיעֶךָ כִּי אֶעֱשֶׂה וגו'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁשָּׁמְעוּ כֻּלָּם אֶת שֵׁם יַעֲקֹב, תָּמְהוּ וְצָוְחוּ בְּלֵיצָנוּת. עֲזַרְיָה פָּתַח וְאָמַר, (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (ישעיה מד) זֶה יֹאמַר לַה' אָנִי וגו'. זֶה יֹאמַר לַה' אֲנִי – זֶה זַנַּיָּה. וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב – זֶה מִישָׁאֵל. וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לַה' וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה – זֶה עֲזַרְיָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כִּנֵּס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמַּלְאָךְ שֶׁלּוֹ, וְאָמַר לָהֶם: בְּאֵיזֶה דִּבּוּר מֵאוֹתָם הַדִּבּוּרִים שֶׁאָמְרוּ אֱלֹהַּ הַשְּׁלשָׁה אַצִּיל אוֹתָם? פָּתְחוּ וְאָמְרוּ, (תהלים סג) וְיֵדְעוּ כִּי אַתָּה שִׁמְךָ ה' לְבַדֶּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַכִּסֵּא: כִּסֵּא שֶׁלִּי, בְּאֵיזֶה דִּבּוּר מֵאוֹתָם הַדִּבּוּרִים אַצִּיל אֶת אוֹתָם הַצַּדִּיקִים? אָמַר לוֹ: בְּאוֹתוֹ הַדִּבּוּר שֶׁכֻּלָּם צָוְחוּ עָלָיו אַצִּיל אוֹתָם, לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ. כְּמוֹ שֶׁעָמַד יַעֲקֹב אֲצֶל אַבְרָהָם בָּאֵשׁ, יָקוּם עַכְשָׁיו אֲצֶל אֵלֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וגו'. מֵהַבּוּשָׁה שֶׁל הַלֵּיצָנוּת.

שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁצָּוְחוּ מֵהַדִּבּוּר הַזֶּה, נִשְׂרְפוּ בְּאוֹתָהּ אֵשׁ, וְהָרַג אוֹתָם שִׁבְיב שֶׁל אֵשׁ. מַה הִצִּיל אֶת אֵלֶּה? עַל שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְיַחֲדִים שְׁמוֹ כָּרָאוּי, וְעַל שֶׁמְּיַחֲדִים שְׁמוֹ כָּרָאוּי, נִצְּלוּ מֵאוֹתָהּ אֵשׁ יוֹקֶדֶת.

שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן הִקְרִיבוּ אֵשׁ זָרָה, שֶׁלֹּא יְחַדּוּ אֶל שְׁמוֹ כָּרָאוּי וְנִשְׂרְפוּ בָּאֵשׁ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, כָּתוּב אַחֲרֵי מוֹת, וְכָתוּב וַיָּמֻתוּ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֲרֵי וַיָּמֻתוּ? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, שְׁתֵּי מִיתוֹת הָיוּ, אַחַת לְפָנַי

ה׳, וְאַזַּת שֶׁלֹּא הָיוּ לָהֶם בָּנִים. שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה לְבָנִים, הוּא מֵת. מִשּׁוּם כָּךְ, אַזַּרְיָ מוֹת, וַיָּמָתוּ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מַה שֶּׁכָּתוּב (במדבר ג) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי ה׳ בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי ה׳ בְּמִדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר. מַה זֶּה לְגַבֵּי זֶה, שֶׁכָּתוּב וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – זֶה שֶׁאָמַרְתִּי, וַיָּמָתוּ, שֶׁלֹּא הָיוּ לָהֶם בָּנִים. וְכָךְ זֶה וַדַּאי. אֲבָל לֹא כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִשְׂאוּ, שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ לֹא מֵתוּ אֶלָּא מִיתַת עֲצָמָם, אֲבָל מִיתַת נַפְשָׁם לֹא מֵתוּ.

מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם. אֵלֶּה, וַהֲרֵי פִּינְחָס לְבַדּוֹ הָיָה, וְכָתוּב רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם. מִשּׁוּם כָּךְ מֵתוּ מִיתַת עֲצָמָם, וּמִיתַת נַפְשָׁם לֹא מֵתוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי מַשְׁמָע אֵלֶּה, וּמַשְׁמָע רָאשֵׁי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (במדבר כה) פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, וְכָתוּב וּפִינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הָיָה כֹהֵן בַּיָּמִים הָהֵם. פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּא פִּינְחָס, בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן כָּתוּב. וְאֶלְעָזָר לֹא כָתוּב, אֶלָּא אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן, שֶׁכָּתוּב (שם כז) וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן. (שם לא) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְגוֹ׳. וְעַל כֵּן מִיתַת עֲצָמָם מֵתוּ, וּמִיתַת נַפְשָׁם לֹא מֵתוּ.

וְשָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, שְׁנַיִם זוֹג – פֶּן זָנוֹס. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, יו״ד קְטַנָּה בֵּין אוֹתִיּוֹת פִּינְחָס, שֶׁהֲרֵי יו״ד כּוֹלֶלֶת שְׁנַיִם כְּאֶחָד, וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, וְזֶה נִתְבָּאֵר.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת אָבִיו וְאָמַר לוֹ, וַהֲרֵי שְׁנַיִם הֵם וּשְׁנַיִם הָיוּ, לָמָּה לֹא נִמְצְאוּ שְׁנַיִם? אָמַר לוֹ, שְׁנֵי זְנָבַאי גּוֹף הָיוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא נִשְׂאוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם נִכְלְלוּ בְּאֶחָד, שֶׁכָּתוּב וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי וְגוֹ׳.

וְיו״ד שֶׁל פִּינְחָס לֹא נִתַּן בָּהּ לְזַוְּגָהּ הָאוֹתִיּוֹת, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁקִּנֵּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָא לְיַשֵּׁר אֶת הָעָקֹם, שֶׁרָאָה אֶת אוֹת הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ

שֶׁהִכְנִיס זְמִרִי לְרָשׁוּת אֲוֶרֶת, וּבְמַה שֶׁהִתְעַקֵּם בָּרִאשׁוֹנָה הִתְתַּקֵּן כָּאן. בְּנָכְרִיָּה הִתְעַקְּמוּ בַּהִתְוַוָּלָה, שֶׁכָּתוּב בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה, וְכָאן בְּנָכְרִיָּה הִתְתַּקְּנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר. מַה לְּהָלְאָה אֵשׁ זָרָה, אַף כָּאן גַּם אִשָּׁה זָרָה.

מַה נִּרְאֶה כָּאן? אֶלָּא בַּהִתְוַוָּלָה הִקְרִיבוּ אֶת הָרְוַוקָה, שֶׁכָּתוּב בְּהַקְרָבָם אֵשׁ זָרָה. אַף כָּאן זִמְרִי הָיָה מַקְרִיב אֶת הָרְוַוקָה, אֶת שֵׁם הַמֶּלֶךְ הָיָה מְקָרֵב לָרְוַוקָה, מִיָּד – (שם כה) וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֲדָה. כָּאן תִּקֵּן אֶת הֶעָקֹם שֶׁבָּרִאשׁוֹנָה, וְאָז נִתְּנָה יו״ד לִשְׁמוֹ לְזַוֵּבֵר אֶת הָאוֹתִיּוֹת כְּאָזֵד וְהִתְבַּשֵּׂר בְּשָׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. (בְּרִיתִי מַמָּשׁ).

מָה הַשָּׁלוֹם כָּאן? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ הַכֶּתֶר זָכְאוּ בַּתְּוַוקָה, בְּאוֹתוֹ הַכֶּתֶר הֵעִירוּ קְטָטָה בַּתְּוַוקָה, וְעַכְשָׁו שֶׁתִּקֵּן, כָּתוּב הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם, בְּרִיתִי מַמָּשׁ תִּהְיֶה עִמּוֹ בְּשָׁלוֹם, וּמְשׁוֹם כָּךְ נִתְּנָה יו״ד קְטַנָּה בִּשְׁמוֹ, שֶׁהֲרֵי הִיא מֵהָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי תִּקֵּן מַה שֶּׁהִתְעַקֵּם בַּתְּוַוקָה, וַהֲרֵי הִשְׁלִימָה עִמּוֹ. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ וְאָמַר, בָּרוּךְ הָרַוָּמָן שֶׁשָּׁאַלְתִּי דָּבָר זֶה וְלֹא אָבַד מִפִּי.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים הַזֶּה תִּקְּנוּ לִקְרֹא פָּרָשָׁה זוֹ, לְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, בִּשְׁבִיל זֶה סֵדֶר הַיּוֹם הַזֶּה כָּאן הִסְתַּדֵּר, וּמְשׁוֹם שֶׁמִּיתַת בְּנֵי אַהֲרֹן מְכַפֶּרֶת עַל יִשְׂרָאֵל.

מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל אוֹתוֹ בֶּן אָדָם שֶׁיִּסּוּרֵי רַבּוֹנוֹ בָּאִים עָלָיו – כַּפָּרַת וְזַטָּאָיו הֵם. וְכָל מִי שֶׁמִּצְטַעֵר עַל יִסּוּרֵי הַצַּדִּיקִים, מַעֲבִירִים וְזַטָּאֵיהֶם מִן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה קוֹרְאִים אַזְוֵרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, שֶׁיִּשְׁמְעוּ הָעָם וְיִצְטַעֲרוּ עַל אָבְדָן הַצַּדִּיקִים, וְיִתְכַּפְּרוּ לָהֶם וְזַטָּאֵיהֶם. וְכָל מִי שֶׁמִּצְטַעֵר עַל אָבְדָנָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים אוֹ מוֹרִיד עֲלֵיהֶם דְּמָעוֹת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז עָלָיו וְאוֹמֵר: (ישעיה ו) וְסָר עֲוֹנֶךָ וְזַטָּאתְךָ תְכֻפָּר. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בָּנָיו

בְּיָמָיו. וְעָלָיו כָּתוּב, (שם נג) יִרְאֶה זֶרַע יַאֲרִיךְ יָמִים וְגוֹ׳.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְּעֵת עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (קהלת א) כָּל הַנִּזְהָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, תְּמֵהַנִי עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהֶם עֵינַיִם לִרְאוֹת וְלֵב לְהַשְׂגִּיחַ, וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא שָׂמִים לִבָּם לְהִסְתַּכֵּל עַל רְצוֹן רִבּוֹנָם, אֵיךְ יְשֵׁנִים וְלֹא מִתְעוֹרְרִים מִשְּׁנָתָם טֶרֶם יָבֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁזּוֹשֵׁךְ וַאֲפֵלָה יְכַסּוּ עֲלֵיהֶם, וְיִתְבַּע אוֹתוֹ בַּעַל הַפָּקָדוֹן מֵהֶם וְזֶשְׁבּוֹן.

וְהַכְּרוּז בְּכָל יוֹם קוֹרֵא עֲלֵיהֶם, וְנִשְׁמָתָם מְעִידָה בָּהֶם בְּכָל יוֹם וָלַיְלָה, הַתּוֹרָה מְרִימָה קוֹלוֹת לְכָל עֵבֶר, מַכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת: (משלי א) עַד מָתַי פְּתָיִם תְּאֶהֱבוּ פֶתִי. (שם ט) מִי פֶתִי יָסֵר הֵנָּה חֲסַר לֵב אָמְרָה לּוֹ לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי וּשְׁתוּ בְּיַיִן מָסָכְתִּי. וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנוֹ וְאֵין מִי שֶׁיָּעִיר אֶת לִבּוֹ.

בֹּא רְאֵה, עֲתִידִים הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁיָּבֹאוּ שֶׁתִּשָּׁכַח תּוֹרָה מִבֵּינֵיהֶם, וְזַכְמֵי הַלֵּב יִתְכַּנְּסוּ לִמְקוֹמָם (לְזֶדֶר קָדוֹשׁ), וְלֹא יִמָּצֵא מִי שֶׁסּוֹגֵר וּפוֹתֵחַ. אוֹי לְאוֹתוֹ הַדּוֹר! וּמִכָּאן וָהָלְאָה לֹא יִהְיֶה דּוֹר כְּמוֹ הַדּוֹר הַזֶּה, עַד הַדּוֹר שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, וְהַדֵּעָה תִּתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן. וְשָׁנִינוּ, מַה שְּׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר? בֹּאֵרֵנוּ שֶׁשְּׁמוֹ יוּבַל, שֶׁכָּתוּב (ירמיה טז) וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׂרָשָׁיו. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא: זַיִּים שְׁמוֹ, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאִים זַיִּים לָעוֹלָם, וְהֵם נִקְרָאִים זַיֵּי הַמֶּלֶךְ. וַהֲרֵי בֹּאֵרֵנוּ, אוֹתוֹ עֵץ גָּדוֹל וְזָקָן שֶׁבּוֹ יֵשׁ מָזוֹן לַכֹּל נִקְרָא עֵץ הַזַּיִים. הָאֵילָן שֶׁנָּטַע שָׂרָשָׁיו בְּאוֹתָם הַזַּיִים, וְהַכֹּל הוּא נֶאֱה.

וְשָׁנִינוּ, אוֹתוֹ הַנָּהָר הוֹצִיא נְזָלִים עֲמֻקִּים בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וּלְהַרְווֹת עֵצִים וּנְטִיעוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה׳ אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע. וְאוֹתָם הַנְּזָלִים שׁוֹפְעִים וְנִמְשָׁכִים וּמִתְכַּנְּסִים לִשְׁנֵי עַמּוּדִים, וְאוֹתָן בָּרְיתוֹת (שְׁתַּיִם) קוֹרְאִים לָהֶן יָכִי״ן וּבוֹעַ״ז, וְיָפָה. וּמִשָּׁם יוֹצְאִים כָּל

אוֹתָם נְזָקִים, וּמַשְׁרִים אוֹתָם בְּדַרְגָּה אַוָּזת שֶׁנִּקְרֵאת צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְכֻלָּם הוֹלְכִים וּמִתְכַּנְּסִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא יָם, וְהוּא יָם הַנְּזָקִמָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָקִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹ'.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי מַגִּיעִים לַמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא שָׂבִים – כָּתוּב אַוָּזר כָּךְ, אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּזָקִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׂבִים לָלֶכֶת, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נָהָר לֹא פוֹסֵק לְעוֹלָמִים. הֵם שָׂבִים, לְאֵיזֶה מָקוֹם הֵם שָׂבִים? לְאוֹתָם שְׁנֵי עַמּוּדִים, נְצַזז וְהוֹד. לָלֶכֶת, בַּצַּדִּיק הַזֶּה, לִמְצֹא בְּרָכוֹת וְשִׂמְזָה. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁשָּׁנִינוּ, (תהלים קד) לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂזֵּק בּוֹ, זֶה צַדִּיק.

כֻּלָּם אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּן לָתֵת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. מִי זֶה עִתּוֹ? (זֶה עִתּוֹ שֶׁל צַדִּיק) זֶה הַגְּבִירָה, שֶׁנִּקְרֵאת עִתּוֹ שֶׁל צַדִּיק, וּמִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם מְזַכִּים לָעִתּוֹ הַזֶּה. כָּל אֵלּוּ שֶׁנְּזוּנִים לְמַטָּה, מִמָּקוֹם זֶה נְזוּנִים, וְסוֹד זֶה בֵּאַרְנוּ, (שם קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּל הַזֶּה מְבַשְּׂלִים אֶת עִתּוֹ וּמִתְזַבֵּר עִמּוֹ, אָז כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׂמְזָה וְכָל הָעוֹלָמוֹת בִּבְרָכוֹת, אָז נִמְצָא שָׁלוֹם בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזְזוֹנִים, וּכְשֶׁגּוֹרְמִים רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁשָּׁם לֹא נִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת שֶׁל אוֹתָם הַנְּזָקִים, וְהָעֵת הַזּוֹ יוֹנֶקֶת מִצַּד הָאַוָּזר, אֲזַי מִתְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם וְלֹא נִמְצָא שָׁלוֹם. וּכְשֶׁרוֹצִים בְּנֵי הָעוֹלָם לְהִתְבָּרֵךְ, לֹא יְכוֹלִים, אֶלָּא רַק עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, כְּדֵי שֶׁיְּעוֹרֵר אֶת הַכֶּתֶר שֶׁלּוֹ וְתִתְבָּרֵךְ הַגְּבִירָה, וְיִמָּצְאוּ בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

שָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר זֶה. אָמַר לוֹ, אִם בְּנֵי הָעוֹלָם יָשׁוּבוּ לְפָנֶיךָ, עַל יְדֵי מִי מִתְבָּרְכִים? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלִי אַתָּה אוֹמֵר?! דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָזִיךָ, שֶׁהֲרֵי בְּיָדוֹ מְסוּרוֹת הַבְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָזִיךָ וְאַל יָבֹא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, יֵשׁ זְמַנִּים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּמְצָאִים רְצוֹנוֹת

וְנִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת וּלְבַקֵּשׁ בַּקָּשׁוֹת, וְלִפָּעָמִים שֶׁאֵין נִמְצָאִים רְצוֹנוֹת, וְאֵין מְזַהֲמִנּוֹת בְּרָכוֹת, וְדִינִים הַקָּשִׁים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם. וְלִפָּעָמִים שֶׁהַדִּין תָּלוּי. בֹּא רְאֵה, יֵשׁ בַּשָּׁנָה זְמַנִּים שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן, וְיֵשׁ זְמַנִּים בַּשָּׁנָה שֶׁהַדִּין נִמְצָא וְתָלוּי. יֵשׁ זְמַנִּים בְּוַדַּאי שֶׁהָרָצוֹן נִמְצָא בָּהֶם, וְיֵשׁ זְמַנִּים בְּוַדַּאי שֶׁנִּמְצָאִים דִּינִים, וּתְלוּיִים עַל הַכֹּל.

יֵשׁ זְמַנִּים בַּשָּׁבוּעוֹת שֶׁרְצוֹנוֹת נִמְצָאִים, וְיֵשׁ זְמַנִּים בַּשָּׁבוּעוֹת שֶׁדִּינִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם. וְיֵשׁ זְמַנִּים בַּיָּמִים שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן בָּעוֹלָם וְהָעוֹלָם מִתְבַּשֵּׂם. וְיֵשׁ זְמַנִּים בַּיָּמִים שֶׁהַדִּינִים תְּלוּיִים וְנִמְצָאִים, וַאֲפִלּוּ בְּשָׁעוֹת, וְעַל זֶה כָּתוּב (קהלת ג) וְעֵת לְכָל חֵפֶץ וְגוֹ'. וְכָתוּב (תהלים סט) וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ וְגוֹ'. וְכָתוּב (ישעיה נה) דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ. וְכָתוּב (תהלים י) לָמָּה ה' תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק תַּעְלִים לְעִתּוֹת בַּצָּרָה. וְכָתוּב (ירמיה לא) מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי. וְלִפָּעָמִים שֶׁהוּא קָרוֹב, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו. מִשּׁוּם כָּךְ, וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדָּבָר בְּעִתּוֹ, וְכָךְ הוּא וַדַּאי, וְכָאן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהַזְהִיר אֶת אַהֲרֹן שֶׁלֹּא יִטְעֶה בְּאוֹתוֹ זְטָא שֶׁטָּעוּ בָּנָיו, שֶׁהֲרֵי הָעֵת הַזּוֹ יְדוּעָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעֶה לְזַבֵּר עֵת אַזָּרַת לַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. כְּלוֹמַר, אַף עַל גַּב שֶׁיֵּרָאֶה זְמַן שֶׁנִּמְסָר לְיַד אַזָּר לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם וְיִמָּסֵר בְּיָדוֹ לְיַזֵּד בּוֹ לְקָרְבּוֹ לַקֹּדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי אֲנִי וּשְׁמִי אָזָד הוּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ, (לְקָרֵב אוֹתוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הָעֵת הַזּוֹ יְדוּעָה. מִשּׁוּם כָּךְ) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְאִם רוֹצֶה לָדַעַת בַּמֶּה יִכָּנֵס – בְּזֹאת. בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. שֶׁהַזֹּאת הַזּוֹ הִיא עֵת שֶׁאָזוּזָה בִּשְׁמִי, בַּי' הַזּוֹ שֶׁרְשׁוּמָה בִּשְׁמִי יִכָּנֵס אֶל הַקֹּדֶשׁ, (אֲבָל) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (קהלת ג) אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ. דָּבָר זֶה בֵּאֲרוּ הַמְּנוֹרָה (בַּשֵּׁם) הַקְּדוֹשָׁה, וְכָךְ הוּא שֶׁשָּׁנִינוּ, אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ, וְכָךְ הוּא וַדַּאי. אֶת הַכֹּל וַדַּאי. עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ, זֶה עִם זֶה, שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ אֲזָרִים בֵּינֵיהֶם. בְּעִתּוֹ מַמָּשׁ, וְלֹא בְּאַזָּר. מִשּׁוּם כָּךְ אַזָּהָרָה לְאַהֲרֹן, וְאַל יָבֹא

בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. אֲבָל בַּמֶּה יִכָּנֵס? בְּזֹאת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפָּנֵי אָבִיו. אָמַר לוֹ, כָּתוּב בָּעֲדַת קֹרַח, וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל. מַה זֶּה וַיֹּאבְדוּ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, (במדבר טז) וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִקֶּרֶב עַמָּהּ. (כָּתוּב בִּבְנֵי אַהֲרֹן, (שם י) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה׳ וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמֻתוּ. וְכָתוּב בָּעֲדַת קֹרַח, וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת ה׳ וַתֹּאכַל אֶת הַחֹטְאִים וּמָאתַיִם אִישׁ. הַיַּעֲלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁשְּׁקוּלִים אֵלֶּה כְּאֵלֶּה?!) אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שׁוֹנִים בְּנֵי אַהֲרֹן, שֶׁלֹּא כָתוּב בָּהֶם אֲבֵדָה כְּאוֹתָם שֶׁל עֲדַת קֹרַח שֶׁכָּתוּב בָּהֶם, וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל, וְכָתוּב (במדבר יז) הֵן גָּוַעְנוּ אָבַדְנוּ כֻּלָּנוּ אָבָדְנוּ. לְהַכְלִיל אֶת אוֹתָם שֶׁהִקְרִיבוּ קְטֹרֶת בְּשָׂמִים, מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים שֶׁאָבְדוּ וַדַּאי, וְאֵלֶּה (נָדָב וַאֲבִיהוּא) לֹא אָבְדוּ.

אָמַר לוֹ, כָּתוּב וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְכָתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת, לָמָּה לֹא כָתוּב בְּאֵיזֶה זְמַן יִכָּנֵס? אָמַר לוֹ (רַבִּי) אֶלְעָזָר, הֲרֵי נֶאֱמַר, וְדָבָר אֶחָד הוּא, וּבְמַן אֶחָד הוּא שֶׁיֵּדְעוּ הַכֹּהֲנִים. אֲבָל עַל מַה שֶּׁחָטְאוּ בָּנָיו רָצָה לְהַחְזִיר כָּאן, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר. אָמַר לוֹ, וַאֲנִי כָּךְ סָבַרְתִּי, וּכְדֵי לְיַשֵּׁב אֶת הַדָּבָר רָצִיתִי.

אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנִי, בֹּא רְאֵה, כָּל הַקְּרְבָּנוֹת וְכָל הָעוֹלוֹת נָזוֹת הֵם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל לֹא הָיְתָה נָזוֹת כְּמוֹ הַקְּטֹרֶת הַזּוֹ, שֶׁהַקְּטֹרֶת הִיא מְעֻלָּה מֵהַכֹּל, וּמְשׁוּם כָּךְ הָיוּ מַכְנִיסִים אוֹתָהּ לִפָּנִים וְלִפָּנִים בְּלַוָּשׁ, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר. וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא נֶעֶנְשׁוּ כָּל בְּנֵי הָאָדָם בִּשְׁאָר הַקְּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת כְּמוֹ בַּקְּטֹרֶת, שֶׁכָּל הָעֲבוֹדָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּאן נִקְשֶׁרֶת וְנִקְטֶרֶת יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְלָכֵן נִקְרֵאת קְטֹרֶת. וַהֲרֵי נֶאֱמַר, (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְדָרַשׁ, (שיר א) לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים וְגוֹ׳. בַּפָּסוּק הַזֶּה הִסְתַּכַּלְתִּי, וְכָךְ הוּא: לְרֵיחַ, מַה זֶּה לְרֵיחַ? רֵיחַ הַקְּטֹרֶת שֶׁהוּא דַּק וּמְעֻלֶּה וּפָנִימִי מֵהַכֹּל, וּכְשֶׁעוֹלֶה אוֹתוֹ הָרֵיחַ לְהִתְקַשֵּׁר בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשִּׁזְהָ שֶׁל

הַנִּזְכָּלִים הַנּוֹבְעִים, מִתְעוֹרְרִים זֶה עִם זֶה וְנִקְשָׁרִים כְּאֶחָד. וְאָז הֵם שְׁמָנִים טוֹבִים לְהָאִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים.

וְאָז מוּרָק שֶׁמֶן מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה בְּאוֹתָן הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֶׁמֶן תּוּרַק שִׁמְךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. מַה זֶּה עֲלָמוֹת? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ עוֹלָמוֹת, עוֹלָמוֹת מַמָּשׁ. דָּבָר אַחֵר עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מו) עַל עֲלָמוֹת שִׁיר, וְהַכֹּל אֶחָד.

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא כָּתוּב, מַה זֶּה עֲלָמוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. נַעֲרֹתֶיהָ אֵלּוּ הָעֲלָמוֹת. אֲהֵבוּךָ, לְבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ וּלְזַמֵּר לְפָנֶיךָ, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת בְּכָל הַתַּזְהִירוֹנִים, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְהִירוֹנִים.

דָּבָר אַחֵר עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ – יָפֶה הוּא מִי שֶׁאָמַר, עַל מָוֶת אֲהֵבוּךָ. שֶׁהֲרֵי בַּדָּבָר הַזֶּה בַּעֲלֵי הַדִּינִים מִתְבַּשְּׂמִים, וּבִשְׁבִיל שֶׁהַקְּטֹרֶת הַזּוֹ נִקְשֶׁרֶת בַּשֶּׁמֶן שֶׁלְּמַעְלָה יוֹתֵר, נֶחְשֶׁבֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: אֲנִי כִּקְטֹרֶת וְאַתָּה כְּשֶׁמֶן, מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה וְגוֹ'. נָרוּצָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ, אֲנִי וְכָל הָאוּכְלוֹסִים, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם אֲחוּזִים בִּי, וְלָכֵן מָשְׁכֵנִי, שֶׁהֲרֵי בִּי הֵם תְּלוּיִים.

הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו. אִם יַכְנִיס אוֹתִי לַחֲדָרָיו, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ, אֲנִי וְכָל הָאוּכְלוֹסִים. שָׁנִינוּ, כָּל הָאוּכְלוֹסִים בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שְׁמֵחָה וּמִתְבָּרֶכֶת, כֻּלָּם שְׂמֵחִים, וְאָז הַדִּין לֹא שָׁרוּי בָּעוֹלָם. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים צו) יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ.

כִּי בָעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם. וְשָׁנִינוּ, מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, אִם אָדָם רוֹכֵב עַל סוּסוֹ, הוּא בֶּן מָוֶת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְכִּיב אֶת אֱלֹהִים עַל שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם וְגוֹ'. כָּאן מַה כָּתוּב? וְלֹא יָמוּת כִּי בָעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִכְנִיסוֹ לְמֹשֶׁה בּוֹ, זֶהוּ

שֶׁכָּתוּב (שמות כד) וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הֶעָנָן, בְּתוֹךְ הֶעָנָן מַמָּשׁ, כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב, (ישעיה ד) וּבָרָא ה׳ עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאָהּ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן. וְכָתוּב, (שמות מ) כִּי עֲנַן ה׳ עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם.

וְלָמַדְנוּ, מַה שֶּׁכָּתוּב (שם לד) וַיֵּרֶד ה׳ בֶּעָנָן. בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת. לָמַדְנוּ, מָקוֹם שֶׁהָיוּ שׁוֹרִים הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁהַכְּרוּבִים עַל אוֹת הָיוּ יוֹשְׁבִים. וְלָמַדְנוּ, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם הִתְרַוֵּזשׁ נָס בְּכַנְפֵיהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁהִתְגַּלְתָה עֲלֵיהֶם קְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ, הֵם מֵעַצְמָם הָיוּ מַעֲלִים כַּנְפֵיהֶם וּפוֹרְשִׂים אוֹתָם וּמְכַסִּים עַל הַכַּפֹּרֶת. אַזור כְּךְ סוֹגְרִים כַּנְפֵיהֶם וְנֶאֱזָזִים בְּכַנְפֵיהֶם (וְנֶאֱזָזִים בְּגוּפָם), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כה) וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה. פֹּרְשֵׂי וְלֹא פָרוּשֵׂי. סֹכְכִים וְלֹא סְכוּכִים. זֶה בְּאוֹת (בְּזֹאת) הָיוּ עוֹמְדִים וּשְׁמֵזִים עִם הַשְּׁכִינָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה רָצָה כָּאן, כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת, וְכָתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן, וַהֲרֵי הַכֹּהֵן אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַשְּׁכִינָה בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס? אֶלָּא עָנָן הָיָה יוֹרֵד, וּכְשֶׁהָיָה יוֹרֵד, מַגִּיעַ עַל הַכַּפֹּרֶת הַזּוֹ וּמִתְעַוְּרִים כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, וּמַקִּישִׁים בָּהֶם וְאוֹמְרִים שִׁירָה.

וְאֵיזוֹ שִׁירָה אוֹמְרִים? (תהלים צו) כִּי גָדוֹל ה׳ וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים. זֶה כְּשֶׁמַּעֲלִים אֶת כַּנְפֵיהֶם. וּבְשָׁעָה שֶׁפּוֹרְשִׂים אוֹתָן, אוֹמְרִים, כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַה׳ שָׁמַיִם עָשָׂה. כְּשֶׁמְּכַסִּים עַל הַכַּפֹּרֶת, אוֹמְרִים, לְפָנַי ה׳ כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק, וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים.

וְקוֹלוֹתֵיהֶם הָיָה שׁוֹמֵעַ הַכֹּהֵן בַּמִּקְדָּשׁ, אָז שָׁם קְטֹרֶת בִּמְקוֹמָהּ, וּמִתְכַּוֵּן בַּמֶּה שֶׁמִּתְכַּוֵּן, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵךְ הַכֹּל (וְקוֹלוֹתֵיהֶם). וְכַנְפֵי הַכְּרוּבִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים, וְשָׁרִים שִׁירִים, מְכַסִּים לַכַּפֹּרֶת וּמַעֲלִים לָהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב סֹכְכִים. סֹכְכִים דַּוְקָא. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁקּוֹלוֹתֵיהֶם נִשְׁמָעִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים. מַהוּ בְּמֵישָׁרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מֵישָׁרִים

אֲהֲבוּךָ – לְהַכְלִיל שְׁנֵי כְרוּבִים, זָכָר וּנְקֵבָה, מְיֻשָּׁרִים וַדַּאי. וְעַל זֶה, וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים. וְכָתוּב, (במדבר ז) וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו (וגו') מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, אֵינוֹ כְּדַאי לִרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמג) יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ, וְשָׁנִינוּ, כָּתוּב (דברים לב) צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, זָכָר וּנְקֵבָה, אַף כָּאן כְּרוּבִים זָכָר וּנְקֵבָה. וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב, (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים. וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים. וּמְשׁוֹם כָּךְ, (שמות כה) וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

שָׁנִינוּ שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פַּעַם אַחַת הָיָה צָרִיךְ הָעוֹלָם לְמָטָר, בָּאוּ לִפְנֵי (הָלְכוּ אֵצֶל) רַבִּי שִׁמְעוֹן רַבִּי יֵיסָא וְרַבִּי זְוִקְיָה וּשְׁאָר הַזְּוַבְּרִים. מְצָאוּהוּ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי פָּנְוָס בֶּן יָאִיר, הוּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלג) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. מַה זֶּה שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד?

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו. בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ אָחוּד עִם אָחוּד, מַשְׁגִּיחִים פָּנִים בְּפָנִים, כְּתוּב מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים. וּכְשֶׁהַזָּכָר מִזַּוֵּיר פָּנָיו מִן הַנְּקֵבָה – אוֹי לָעוֹלָם, שֶׁאָז כָּתוּב, (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְלֹא מִשְׁפָּט. בְּלֹא מִשְׁפָּט וַדַּאי. וְכָתוּב (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ, שֶׁלֹּא הוֹלְכִים זֶה בְּלִי זֶה. וּכְשֶׁמִּשְׁפָּט מִתְרַוֵּזֵק מִצֶּדֶק – אוֹי לָעוֹלָם. (אָז כָּתוּב (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְלֹא מִשְׁפָּט).

וְעַכְשָׁו רָאִיתִי שֶׁאַתֶּם בָּאתֶם עַל שֶׁהַזָּכָר לֹא שׁוֹרֶה עִם הַנְּקֵבָה. אָמַר, אִם לְשֵׁם זֶה בָּאתֶם אֵלַי – שְׁבוּ, שֶׁהֲרֵי הַיּוֹם הִסְתַּכַּלְתִּי, שֶׁיַּוֵּזֵר הַכֹּל פָּנִים בְּפָנִים לִשְׁרוֹת. וְאִם לַתּוֹרָה בָּאתֶם – שְׁבוּ לְפָנַי. אָמְרוּ לוֹ, לַכֹּל בָּאנוּ לִפְנֵי מוֹרֵנוּ, יִשְׁתַּמֵּט אָחוּד מֵאִתָּנוּ לְבַשֵּׁר לְאַוְזֵינוּ שְׁאָר הַזְּוַבְּרִים, וְאָנוּ נֵשֵׁב לִפְנֵי מוֹרֵנוּ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּתַח וְאָמַר, (שיר א) שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלָיִם וְגוֹ'. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שְׁזוּרָה אֲנִי בַּגָּלוּת, וְנָאוָה

אֲנִי בְּמִצְוֹות הַתּוֹרָה. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, אֵין עוֹזְבִים אוֹתָם. כְּאָהֳלֵי קֵדָר, שֶׁאוֹתָם בְּנֵי קְטוּרָה (הָרִים) שֶׁמְּקַדְּמִים פָּנֵיהֶם תָּמִיד, וְעִם כָּל זֶה – כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, כְּאוֹתוֹ מַרְאֶה הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.

אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת. מָה הַטַּעַם (אֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת מִשּׁוּם שֶׁזָּפָתְנִי) אַל תִּרְאֻנִי? מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת. שֶׁשְּׁזָפָתְנִי הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל עָלַי הַשֶּׁמֶשׁ לְהָאִיר לִי כָּרָאוּי. וּמַה יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים? בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִי. מִי הֵם אוֹתָם בְּנֵי אִמִּי? אֵלּוּ הַמַּמְנִים הַגְּדוֹלִים הַמְּנַגְּנִים עַל שְׁאָר הָעַמִּים.

דָּבָר אַחֵר, בְּנֵי אִמִּי מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ וְגוֹ'. וּכְשֶׁהִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אָרֶץ, שָׁמַנִי נִטְּרָה אֶת הַכְּרָמִים. מָה הַטַּעַם? שֶׁכַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי. וְשָׁנִינוּ, בְּנֵי אִמִּי וַדַּאי הִסְכִּימוּ עָלַי, כְּלוֹמַר, כְּשֶׁסָּרָה אֶרֶץ מִשָּׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַתִּתְצַב אֲחֹתוֹ מֵרָחֹק.

וְכָאן נֶאֱמַר וַדַּאי, הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. וּבָהֶם בְּאַרְנוּ (וְכָאן בְּאַרְנוּ), גַּם יָחַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם, שֶׁבֶת אַחִים בִּכְלָל, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב גַּם, לְהַכְלִיל כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּל הַשִּׁלְטוֹן נִמְצָא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם.

דָּבָר אַחֵר הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים וְגוֹ' – אֵלּוּ אוֹתָם הַזְּבֵרִים בְּשָׁעָה שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים כְּאָחוֹד וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, בַּהִתְוַלָּה הֵם נִרְאִים אֲנָשִׁים עוֹרְכֵי קְרָב שֶׁרוֹצִים לַהֲרֹג זֶה אֶת זֶה. אַחַר כָּךְ זוֹזְרִים לְאַהֲבָה וְאַחֲוָה. מָה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. גַּם – לְהַכְלִיל עִמָּהֶם שְׁכִינָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב לְדִבְרֵיהֶם, וְיֵשׁ לוֹ נַחַת וְשָׁמֵחַ בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו וְגוֹ'.

וְאַתֶּם הַזְּבֵרִים שֶׁל כָּאן, כְּמוֹ שֶׁהֱיִיתֶם בַּזְּבִיבוּת וְאַהֲבָה מִקֶּדֶם לָכֵן, כָּךְ גַּם מִכָּאן וְהָלְאָה לֹא תִפָּרְדוּ זֶה מִזֶּה, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁמַח עִמָּכֶם,

יִקְרָא עֲלֵיכֶם שָׁלוֹם, וִימָצֵא בְּגִלְגַּלְכֶם שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (תהלים קכב) לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ.

הָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הִגִּיעוּ לְבֵית רַבִּי פַּנְחָס בֶּן יָאִיר. יָצָא רַבִּי פַּנְחָס וְנָשַׁק אֶת הַשְּׁכִינָה. אָמַר, זָכִיתִי לְנַשֵּׁק אֶת הַשְּׁכִינָה. אַשְׁרֵי זֶלְקִי. תִּקֵּן לָהֶם מַצְעֵי מִטּוֹת בְּקִשְׁרֵי קְלִיעָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַתּוֹרָה לֹא צְרִיכָה כָּךְ. הֶעֱבִיר אוֹתָם, וְיָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי פַּנְחָס, טֶרֶם שֶׁנֹּאכַל נִשְׁמַע מִבַּעַל הַתּוֹרָה דָּבָר, שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל דְּבָרָיו הֵם בְּנִגְלֶה, הוּא אִישׁ שֶׁלֹּא פּוֹזֵד מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה לוֹמַר אוֹתָם. לֹא פּוֹזֵד מִמַּעְלָה, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עַל יָדוֹ. וְלֹא פּוֹזֵד מִמַּטָּה, כְּמוֹ אַרְיֵה שֶׁלֹּא פּוֹזֵד מִבְּנֵי הַצֹּאן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, עֲמֹד בִּמְקוֹמִךְ וֶאֱמֹר דָּבָר וְזָדַשׁ אֶל רַבִּי פַּנְחָס וּשְׁאָר הַזַּבְּרִים.

קָם רַבִּי אֶלְעָזָר, פָּתַח וְאָמַר, וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן וְגוֹ׳. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהוּא מְיֻתָּר, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב אַחֲרָיו, וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ. מִכָּאן רֵאשִׁית הַפָּרָשָׁה, הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה מַה הוּא, שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה? מַה הוּא שֶׁאָמַר לוֹ, וְאַחַר כָּךְ וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה?

אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן קְטֹרֶת בְּשָׂמִים לְאַהֲרֹן, רָצָה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּזַיָּיו אָדָם אַחֵר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַהֲרֹן מֻרְבֶּה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה רוֹצֶה לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם – עַל יָדְךָ יִרְבֶּה שָׁלוֹם לְמַעְלָה, הֲרֵי קְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים תִּהְיֶה מְסוּרָה בְּיָדְךָ מִכָּאן וָהָלְאָה, וּבְזַיָּיךְ לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ אָדָם אַחֵר. נָדָב וַאֲבִיהוּא הִקְדִּימוּ בְּזַיֵּי אֲבִיהֶם לְהַקְרִיב מַה שֶּׁלֹּא נִמְסַר לָהֶם, וְדָבָר זֶה גָּרַם לָהֶם שֶׁטָּעוּ בּוֹ.

וְשָׁנִינוּ, מֹשֶׁה הָיָה מְהַרְהֵר מַה גָּרַם לָהֶם אֶת הַטָּעוּת הַזּוֹ, וְהָיָה עָצוּב. מַה כָּתוּב? וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן. וּמָה אָמַר לוֹ? בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי ה׳ וַיָּמֻתוּ. בְּהַקְרִיבָם לֹא כָתוּב, אֶלָּא בְּקָרְבָתָם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: זֶה גָּרַם לָהֶם – שֶׁדִּזְמְנוּ אֶת הַשָּׁעָה בְּזַיֵּי אֲבִיהֶם וְטָעוּ בָּהּ, וְהַיְנוּ

מַה שֶּׁכָּתוּב אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אוֹתָם. אוֹתָם לֹא צִוָּה, אֲבָל לְאַהֲרֹן צִוָּה. וּמַה שְּׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן, עַל שֶׁדִּוְּקוּ אֶת הַשָּׁעָה בְּזִוֵּי אֲבִיהֶם גָּרְמוּ לְעַצְמָם כָּל כָּךְ – אֲנִי כִּכְלָפֵי אַבָּא וְרַבִּי פָּנְוָז וּשְׁאָר הַזְּבֻרִים עַל אַוָּזַת כַּמָּה וְכַמָּה. בָּא רַבִּי פָּנְוָז, נְשָׁקוֹ וּבֵרְכוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (שִׁיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ וְגוֹ'. הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, מִי זוֹ מִטָּתוֹ? זֶהוּ כִּסֵּא (מִטַּת) הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (משלי לא) בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ. שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, הַמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ הוּא. שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ, שֶׁנֶּאֱוָוזִים בְּצִדֶּיהָ מִן הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְנִקְרָאִים שִׁשִּׁים מַכּוֹת שֶׁל אֵשׁ (שִׁשִּׁים מְזֻיָּנִים בִּכְלֵי זַיִן קָשִׁים) שֶׁאוֹתוֹ נַעַר מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם.

מִימֵינוֹ שְׁנִינוֹת הַזֶּרֶב הַקָּשֶׁה, מִשְּׁמֹאלוֹ גַּזְלֵי אֵשׁ זְוָקָה שֶׁאֲזוּזָה בַּזִּקִּיקוֹתָיו (בְּמַקְלוֹתָיו) בְּשִׁבְעִים אֶלֶף לַהֲטֵי אֵשׁ אוֹכֶלֶת, וְהֵם שִׁשִּׁים מְזֻיָּנִים בִּכְלֵי זַיִן קָשִׁים מֵאוֹתָן גְּבוּרוֹת תַּקִּיפוֹת שֶׁל אוֹתָהּ גְּבוּרָה עֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל.

וְלָמַדְנוּ, בַּמִּטָּה הַזּוֹ מַה כָּתוּב בָּהּ? וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה, כַּאֲשֶׁר יוֹנָקֶת מִצַּד הַיָּמִין (מִצַּד הַדִּין). וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ. מָה הַטֶּרֶף? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ה) וְטָרַף וְאֵין מַצִּיל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֻּלָּם אֲזוּזֵי זֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה, זְמִינִים בְּכָל מָקוֹם לַעֲשׂוֹת דִּין, וְנִקְרָאִים בַּעֲלֵי יְבָבָה וִילָלָה.

אִישׁ זַרְבּוֹ עַל יֶרְכּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מה) וְגִבּוֹר זַרְבֵּךְ עַל יֶרֶךְ גִּבּוֹר. מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ מִפַּחְדָּהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם וְכוּ'. אֲבָל מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת, כְּלוֹמַר, אֶת כָּל זֶה מֵאַיָּה מָקוֹם לוֹקְחִים? מִפַּחַד, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא פַּחַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לא) וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי. וַיִּשָּׁבַע יַעֲקֹב בְּפַחַד אָבִיו יִצְחָק. בַּלֵּילוֹת, בְּזְמַנִּים שֶׁהֵם מֻנּוּ לַעֲשׂוֹת דִּין.

וְלָמַדְנוּ, כָּתוּב (משלי לא) זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב מ) וְכָל זִדַּיִת הַשָּׂדֶה יְשַׂחֲקוּ שָׁם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדַיִם

וְגוֹ' שָׁם אֳנִיּוֹת יְהַלֶּכוּן וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) הָיְתָה כָּאֳנִיּוֹת סוֹחֵר מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. מִמֶּרְחָק וַדַּאי. מֵרֹאשׁ הַמּוֹחַ, וּמִמַּעְלָה שֶׁל הָרֹאשׁ, תָּבִיא לַחְמָהּ, עַל יְדֵי הַצַּדִּיק כְּשֶׁמְּזַדְּוְגִים כְּאֶחָד, אֲזַי שִׁמְחָה בַּכֹּל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְוִיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֵק בּוֹ.

לָמַדְנוּ, אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת בַּעֲלֵי מָגִנִּים בַּעֲלֵי הַשִּׁלְטוֹן נֶאֱחָזִים מֵהַצַּד הַזֶּה, שֶׁהֵם גְּבוֹרִים. בִּידֵי אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא נַעַר אַרְבָּעָה מַפָּתְחוֹת גְּדוֹלִים. תַּנִּינִים שֶׁהוֹלְכִים תַּחַת הַסְּפִינָה שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל הַזֶּה לְאַרְבַּע זָוִיוֹת. זֶה הוֹלֵךְ לְצַד זֶה, וְזֶה הוֹלֵךְ לְצַד זֶה, וְכָךְ כֻּלָּם. אַרְבָּעָה מַרְאוֹת שֶׁל פָּנִים נִרְאִים בָּהֶם, וּכְשֶׁנִּכְלָלִים בְּאֶחָד, כָּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, פְּנֵיהֶם שֶׁל כֻּלָּם.

פָּנִים גְּדוֹלִים וּפָנִים קְטַנִּים כְּלוּלִים כְּאֶחָד לְמַעְלָה, שְׁנַיִם עוֹלִים וּמְשׁוֹטְטִים, וּשְׁתֵּי מַגְרֵפוֹת בִּידֵיהֶם. אֶלֶף הָרִים עוֹלִים וְנִכְנָסִים (אֵלּוּ מְכֻסִּים נִכְנָסִים וְעוֹלִים) בְּכָל יוֹם מֵהַשָּׁקַאת אוֹתוֹ הַיָּם, אַזַּר כָּךְ נֶעֱקָרִים מִמֶּנָּה וְעוֹלִים לְיָם אַזַּר.

אֵין זֶשְׁבּוֹן לְאוֹתָם הַנֶּאֱחָזִים בְּשַׁעֲרוֹתֶיהָ, שְׁנֵי בָּנִים יוֹנְקִים כָּל יוֹם, שֶׁנִּקְרָאִים מְרַגְּלֵי הָאָרֶץ, וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל סְפָרָא דִצְנִיעוּתָא, שֶׁכָּתוּב (יהושע ב) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מִן הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר. וְאֵלּוּ יוֹנְקִים מִתַּחַת צְדָדֵי אֵיבָרֶיהָ. שְׁתֵּי בָּנוֹת תַּחַת רַגְלֶיהָ, (וְאֵלּוּ יוֹנְקִים מִצַּד אַבְרָהָם, שְׁתֵּי בָּנוֹת בְּתַחְתֶּיהָ) וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם. וְאֵלּוּ נֶאֱחָזִים בַּעֲלֵי (בְּצַפָּרְנֵי) אוֹתָהּ מִטָּה, וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ג) אָז תָּבֹאנָה שְׁתַּיִם נָשִׁים זֹנוֹת אֶל הַמֶּלֶךְ. אָז תָּבֹאנָה, וְלֹא מִקֹּדֶם לָכֵן. וּבְזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה, מַזְוִירִים עֶרֶף מֵאַזַּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה כָּתוּב? (ישעיה ג) עַמִּי נֹגְשָׂיו מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ בּוֹ. וַדַּאי.

בְּיַד שְׂמֹאל שִׁבְעִים עֲנָפִים שֶׁמִּגְדָּלִים בֵּין דְּגֵי הַיָּם, כֻּלָּם אֲדֻמִּים כַּשּׁוֹשַׁנָּה, וּמֵעֲלֵיהֶם עָנָף אֶחָד יוֹתֵר אָדֹם, זֶה עוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְכֻלָּם מִתְכַּסִּים

בְּשַׁעֲרוֹתֶיהָ.

בַּעַל הַלָּשׁוֹן הָרָע, כְּשֶׁיּוֹרֵד הַנָּזָשׁ, נַעֲשֶׂה מְקַפֵּץ עַל הָהָרִים מְדַלֵּג עַל הַסְּלָעִים, עַד שֶׁיִּמְצָא טֶרֶף שֶׁאָזוּז בְּצִפָּרְנַיִם, וְיֹאכַל. אָז שׂוֹכֵךְ, וְזוֹוֶרֶת לְשׁוֹנוֹ לְטוֹב. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּזַמְּנִים לוֹ טַרְפּוֹ. זוֹוֵר לִמְקוֹמוֹ (לְאַזָּרָיו), וְנִכְנָס לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה.

כְּשֶׁעוֹלִים (עוֹלֶה עוֹלִים) בַּעֲלֵי הָרְמָזִים וְהַזָּרְבוֹת, שֶׁאֵין לָהֶם וֶשְׁבּוֹן, סְבִיב אוֹתָם שִׁשִּׁים עֶלְיוֹנִים שֶׁסְּבִיב הַמִּטָּה הַזּוֹ, אֶלֶף אַלָּפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת עוֹמְדִים בְּכָל צַד שֶׁל הַמִּטָּה הַזּוֹ לְמַעְלָה, וּמְמֻנָּה נְזוּנִים, כֻּלָּם מִלְפָּנֶיהָ (וּמְמֻנָּה נְזוּנִים, כֻּלָּם עוֹבְדִים לָהּ לְפָנֶיהָ) יַעֲמְדוּ.

מִתַּזַּת לְכֻלָּם יוֹצְאִים כַּמָּה אֶלֶף וְרִבָּבוֹת שֶׁאֵין לָהֶם וֶשְׁבּוֹן, וְיוֹרְדִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, עַד שֶׁתּוֹקְעִים בַּעֲלֵי הַשּׁוֹפָר וּמִתְכַּנְּסִים, וְאֵלֶּה אֲזוּזִים בְּזֶהֲמַת הַצִּפָּרְנַיִם.

הַמִּטָּה הַזּוֹ כּוֹלֶלֶת אוֹתָם. רַגְלֵי הַמִּטָּה הַזּוֹ אֲזוּזִים בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, כֻּלָּם נִכְלָלִים בַּכְּלָל שֶׁנִּמְצָא לְמַעְלָה וְנִמְצָא לְמַטָּה, בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּזַת, וְעַל זֶה כָּתוּב הִנֵּה. מַה זֶּה הִנֵּה? מְשׁוֹם שֶׁמְּזַמֶּנֶת לְכֻלָּם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּרְשׁוּמָה הַמִּטָּה הַזּוֹ מֵהַכֹּל, וְנִקְרֵאת אֲדָנָ"י, הָרְבּוֹן שֶׁל הַכֹּל, רְשׁוּמָה בֵּין זֵילוֹתֶיהָ.

מְשׁוֹם כָּךְ הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְכַוֵּן דְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה, לְיַיֵּחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ מֵהַמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְיַיֵּחֵדוֹ, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, כָּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, בָּזֶה צָרִיךְ לְקָרֵב קְדֻשָּׁה לִמְקוֹמָהּ, מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה צָרִיךְ אָדָם לִפָּזוֹר מִלְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל זֶה כָּתוּב, (דברים לד) לוֹ זָכְמוּ יַשְׁכִּילוּ זֹאת מִיָּד יָבִינוּ לְאַזָּרִיתָם. כְּלוֹמַר, אִם יִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי אָדָם בְּעִנְיָן, אֵיךְ זֹאת אֲזוּזָה בֵּין זֵילוֹתֶיהָ, וְאֵיךְ הִתְמַנּוּ לְפָנֶיהָ כָּל אוֹתָם בְּנֵי הַזֵּילוֹת, וְאוֹזְזִים בַּעֲבוֹדָה לְהַפָּרַע מִן הָרְשָׁעִים, מִיָּד יָבִינוּ לְאַזָּרִיתָם, וְיִשְׁמְרוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְלֹא יֵזֵטְאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִלְמֹד תּוֹרָה וְשׁוֹמֵר אֶת הַזֹּאת הַזּוֹ, הַזֹּאת הַזּוֹ שׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ וְכוֹרֶתֶת עִמּוֹ בְּרִית עַל בְּרִיתוֹ, שֶׁלֹּא תָּסוּר מִמֶּנּוּ וּמִבָּנָיו וּמִבְּנֵי בָנָיו לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם וְגוֹ'. יָשְׁבוּ לֶאֱכֹל. עַד שֶׁאָכְלוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזַּבְּרִים, כָּל אֶזְהֵד וְאֶזְהֵד יאמַר דָּבָר זָהִיר בַּתּוֹרָה עַל הַשֻּׁלְחָן לִפְנֵי רַבִּי פָּנְיָז.

פָּתַח רַבִּי זְכַרְיָה וְאָמַר, ה' אֱלֹהִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים לָדַעַת לָעוּת אֶת יָעֵף דָּבָר וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים וּקְרָאָם קָדֵשׁ, שֶׁכָּתוּב קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה', וְנָתַן לָהֶם זֵלֶק לְהֵאָוֵז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּבַמֶּה אָוֵזוּ יִשְׂרָאֵל בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ? בְּשׁוּם שֶׁזָּכוּ בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁאוֹוֵז בַּתּוֹרָה, זוֹכֶה בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. (בַּקָּדֵשׁ).

וְשָׁנִינוּ לִפְנֵי מוֹרֵנוּ, מַה זֶּה קָדֵשׁ? שְׁלֵמוּת הַכֹּל שֶׁנִּקְרֵאת הַזְּכֻמָּה הָעֶלְיוֹנָה. וּמֵהַמָּקוֹם הַזֶּה (שׁוֹפֵעַ שֶׁמֶן מִשְׁזַת קֹדֶשׁ בִּשְׁבִילִים יְדוּעִים לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בִּינָה עֶלְיוֹנָה), וּמִשָּׁם יוֹצְאִים מַעְיָנוֹת וּנְזָלִים לְכָל עֵבֶר, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְזֹאת הַזּוֹ. [וּמִמָּקוֹם זֶה מִתְעוֹרֶרֶת רוּזַז קְדוּשָׁה] וּכְשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת הַזֹּאת הַזּוֹ, נִקְרֵאת קָדֵשׁ, וְנִקְרֵאת זְכֻמָּה, וְקוֹרְאִים לָהּ (וְהַזֹּאת הַזּוֹ כְּשֶׁמִּתְבָּרֶכֶת מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, זֶה שֶׁנִּקְרָא קָדֵשׁ וְנִקְרָא זְכֻמָּה, קוֹרְאִים לוֹ) רוּזַז הַקָּדֵשׁ. כְּלוֹמַר, רוּזַז מֵאוֹתוֹ קֹדֶשׁ שֶׁלְּמַעְלָה. וּכְשֶׁיּוֹצְאִים וּמִתְעוֹרְרִים מִמָּנָּה סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, אָז נִקְרֵאת לְשׁוֹן הַקָּדֵשׁ.

וּבְשָׁעָה שֶׁשּׁוֹפֵעַ אוֹתוֹ מִשְׁזַת קֹדֶשׁ לְאוֹתָם שְׁנֵי עַמּוּדִים, שֶׁנִּקְרָאִים לְמוּדֵי ה', וְנִקְרָאִים צְבָאוֹת, מִתְכַּנֵּס לְשָׁם, וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִשָּׁם בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת יְסוֹד, לְאוֹתָהּ זְכֻמָּה קְטַנָּה, אָז נִקְרֵאת לְשׁוֹן לִמּוּדִים, וְיוֹצֵאת לְהָעִיר אוֹתָם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים. אָז כָּתוּב, ה' אֱלֹהִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים. וְלָמָּה? לָדַעַת לָעוּת אֶת יָעֵף דָּבָר. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אֶת זֶה לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רַבִּי שִׁמְעוֹן. וְעוֹד, שֶׁהֶעֱלָה אוֹתוֹ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל דְּבָרָיו בַּנִּגְלֶה נֶאֱמָרִים, וְלֹא מְכֻסִּים. עָלָיו כָּתוּב, (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְּזוִידֹת.

פָּתַח רַבִּי יֵיסָא וְאָמַר, (מלכים–א ה) וַה' נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. וַה' נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה, זֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָמְדָה הַלְבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ, הַחָכְמָה וְהַמַּדָּע נָתוּן לָךְ.

וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה. וְכִי מַה (בֵּין) זֶה לָזֶה? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, וַה' נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה. וְאֶת הַחָכְמָה הַזּוֹ בַּמָּה הֶעֱמִיד אוֹתָהּ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֶעֱמִיד אוֹתָהּ בָּזֶה בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁשְּׁלֹמֹה עָשָׂה שֶׁהוֹרִיד אֶת חִירָם מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה, שֶׁהָיָה אוֹמֵר (יחזקאל כח) מוֹשַׁב אֱלֹהִים יָשַׁבְתִּי וְגוֹ'. שֶׁלָּמְדָנוּ שֶׁחִירָם מֶלֶךְ צוֹר עָשָׂה עַצְמוֹ אֱלוֹהַּ. אַזַּר שֶׁשְּׁלֹמֹה בָּא, עָשָׂה לוֹ בְּחָכְמָתוֹ שֶׁיֵּרֵד מֵאוֹתָהּ עֲצָּה וְהוֹדָה לִשְׁלֹמֹה. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (מלכים–א ה) וַיְהִי שָׁלוֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה.

וְשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁשָּׁלַח לוֹ שֵׁד אָחָד, וְהוֹרִיד אוֹתוֹ לִשְׁבָעָה מִדּוֹרֵי גֵּיהִנֹּם, וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ וְשָׁלַח לוֹ פָּתְקִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּיָדוֹ, עַד שֶׁזָּוַּר וְהוֹדָה לִשְׁלֹמֹה. וְשָׁנִינוּ, שְׁלֹמֹה יָרַשׁ אֶת הַלְבָנָה בְּכָל הַצְּדָדִים, וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁלַט בַּכֹּל בְּחָכְמָתוֹ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שׁוֹלֵט בְּחָכְמָתוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹלִים בְּדַרְגּוֹתָיו לֹא עוֹלִים אֶלָּא לְהַשְׁלִים עִמּוֹ (אם לֹא שְׁלֵמִים עִמּוֹ).

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שיר ב) יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה וְגוֹ'. יוֹנָתִי – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַה יוֹנָה לֹא עוֹזֶבֶת אֶת בֶּן זוּגָהּ לְעוֹלָמִים, כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא עוֹזֶבֶת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים. בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁלֹּא נִמְצָאִים בִּמְנוּחָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁצְּנוּעִים, שֶׁבָּהֶם חֲסִידִים יִרְאֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵהֶם לְעוֹלָמִים. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹבֵעַ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְילָם וְאוֹמֵר, הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב, שֶׁאֵין קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע לְמַעְלָה, אֶלָּא קוֹלָם שֶׁל אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

וְלָמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, הַדְיוֹקָן שֶׁלָּהֶם נָזוּקָק לְמַעְלָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם כָּל הַיּוֹם וּמִסְתַּכֵּל בָּהֶם, וְאוֹתוֹ קוֹל (שֶׁל כָּאן) עוֹלֶה וּבוֹקֵעַ אֶת כָּל אוֹתָם רְקִיעִים עַד שֶׁעוֹלֶה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז כָּתוּב, כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאַיִךְ נָאוֶה. וְעַכְשָׁיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹקֵק אֶת דְּיוֹקָנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן לְמַעְלָה, וְקוֹלוֹ לְמַעְלָה לְמַעְלָה עוֹלֶה, וּמִתְעַטֵּר בַּכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעַטֵּר בּוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּמִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ. עָלָיו כָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (קהלת ג) מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר הוּא וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת וְגוֹ'. מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר, הַיְנוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, שֶׁטֶּרֶם בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, הָיָה בּוֹרֵא עוֹלָמוֹת וּמַחֲרִיבָם, עַד שֶׁעָלָה בִּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִמְלַךְ בַּתּוֹרָה. אָז הוּא הִתְתַּקֵּן בְּתִקּוּנָיו וְהִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו, וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל מַה שֶּׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה הֲרֵי הָיָה לְפָנָיו (שֶׁהֲרֵי עָלָה מִלְּפָנָיו) וְהִתְתַּקֵּן לְפָנָיו.

וְשָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם שֶׁנִּמְצָאִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, טֶרֶם שֶׁיָּבֹאוּ לָעוֹלָם, הֲרֵי הָיוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו בַּדְיוֹקָן שֶׁלָּהֶם. (וְכָךְ שָׁנִינוּ) אֲפִלּוּ כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת בְּנֵי הָאָדָם טֶרֶם שֶׁיֵּרְדוּ לָעוֹלָם, כֻּלָּן זְקוּקוֹת לְפָנָיו בָּרָקִיעַ בְּאוֹתוֹ דְּיוֹקָן מַמָּשׁ שֶׁהֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְכָל מַה שֶּׁלּוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַכֹּל יָדְעוּ טֶרֶם בּוֹאָם לָעוֹלָם. וְשָׁנִינוּ, זֶה בְּאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת.

וְכָל אוֹתָם שֶׁאֵין נִמְצָאִים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֲפִלּוּ שָׁם מְרַזְּקִים מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִכְנָסִים לְגַנְקֵב תְּהוֹם רַבָּה, וְדוֹוְזַקִּים אֶת הַשָּׁעָה וְיוֹרְדִים לָעוֹלָם. וְאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּהֶם, הֲרֵי לָמַדְנוּ, כְּמוֹ שֶׁהֵם קְשֵׁי עֹרֶף בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ הָיוּ טֶרֶם בּוֹאָם לָעוֹלָם.

וְאֶת אוֹתוֹ זֵלֶק קָדוֹשׁ שֶׁנָּתַן לָהֶם זָרְקוּ אוֹתוֹ, וְהוֹלְכִים וּמִשְׁוַטְטִים וְנִטְמָאִים בְּאוֹתוֹ גַּנְקֵב תְּהוֹם רַבָּה, וְנוֹטְלִים זֵלְקָם מִשָּׁם, וְדוֹוְזַקִּים אֶת הַשָּׁעָה

וְיוֹרְדִים לָעוֹלָם. אִם זוֹכֶה אַזַּר כָּךְ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ – הוּא נוֹטֵל אֶת אוֹתוֹ זֵלֶק שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (קהלת ו) מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר (נִקְרָא שְׁמוֹ) הוּא, (שם ג) וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת וְגוֹ' כְּבָר הָיָה.

בֹּא רְאֵה, לֹא נִמְצְאוּ כְּמוֹ בְּנֵי אַהֲרֹן בְּיִשְׂרָאֵל, פָּרַט לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְהֵם נִקְרְאוּ אֲצִילֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַל שֶׁטָּעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מֵתוּ. וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְאַבְּדָם? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה וֶסֶד עִם הַכֹּל, וַאֲפִלּוּ אֶת רִשְׁעֵי הָעוֹלָם אֵינוֹ רוֹצֶה לְאַבְּדָם, וְצַדִּיקֵי הָאֱמֶת הַלָּלוּ, הֲיַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁנֶּאֶבְדוּ מִן הָעוֹלָם?! אֵיפֹה הַזְּכוּת שֶׁלָּהֶם? אֵיפֹה הַזְּכוּת שֶׁל אֲבִיהֶם, וְזִכּוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה גַּם כֵּן? וְאֵיךְ הֵם נֶאֱבְדוּ?

אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ מֵהַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עַל כְּבוֹדָם, וְנִשְׂרַף גּוּפָם בְּפָנִים, וְנִשְׁמָתָם לֹא נֶאֶבְדָה, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ. וּבֹא רְאֵה, טֶרֶם שֶׁמֵּתוּ בְּנֵי אַהֲרֹן, כָּתוּב (שמות ו) וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ וְגוֹ', נִקְרָא שְׁמוֹ פָּנְוָס, שֶׁהָיָה עָתִיד לְתַקֵּן אֶת הֶעָקֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת כְּבָר הָיָה.

וְלָמַדְנוּ, כָּל צַדִּיקֵי הָאֱמֶת טֶרֶם שֶׁיָּבֹאוּ לָעוֹלָם, כֻּלָּם מִתְקָנִים לְמַעְלָה וְנִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת. וְרַשְׁבַּ"י, מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה מְזֻמָּן לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִמְצָא עִמּוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא אוֹתוֹ בְּשֵׁמוֹ, אַשְׁרֵי זֵלְקוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, עָלָיו כָּתוּב (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ. אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאִמֶּךָ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ הַזַּבְּרִים בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה נִמְצָא וּמְזֻמָּן בְּהַר סִינַי לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל. נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ, יִשְׂרָאֵל נָתְנוּ וְהָעֱלוּ רֵיחַ טוֹב שֶׁעָמַד וְהֵגֵן עֲלֵיהֶם לְדוֹרוֹ דּוֹרוֹת, וְאָמְרוּ (בראשית א) כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. דָּבָר אַזַּר עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ – בְּעוֹד שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְקַבֵּל תּוֹרָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִזְקְקָה בִּשְׁנֵי לוּחוֹת אֲבָנִים, עָזְבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת אוֹתוֹ רֵיחַ טוֹב שֶׁהָיָה מִתְעַטֵּר עֲלֵיהֶם, וְאָמְרוּ לָעֵגֶל, אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

עַכְשָׁו פָּסוּק זֶה הוּא בְּסוֹד הַחָכְמָה. בֹּא רְאֵה, כְּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. הַנָּהָר הַזֶּה הִתְפַּשֵּׁט לְצָדָדָיו, בְּשָׁעָה שֶׁמְּזַדַּוֵּג עִמּוֹ בְּזִוּוּג שָׁלֵם, כַּאֲשֶׁר הָעֵדֶן הַזֶּה (זוהר ג) בְּאוֹתוֹ נְּתִיב שֶׁלֹּא נוֹדָע לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טז) נְּתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט. וְנִמְצְאוּ בְּרָצוֹן שֶׁלֹּא נִפְרָדִים תָּמִיד אֶזֶד מֵאֶזֶד. אָז יוֹצְאִים מַעְיָנוֹת וּנְזָלִים וּמְעַטְּרִים אֶת הַבֵּן הַקָּדוֹשׁ בְּכָל אוֹתָם הַכְּתָרִים, וְאָז כְּתוּב (שיר ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יָרַשׁ אוֹתוֹ בֵּן יְרֻשַּׁת אָבִיו וְאִמּוֹ, וְאָז הוּא הִשְׁתַּעֲשַׁע בְּאוֹתוֹ עֹנֶג וְתַעֲנוּג.

וְלָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בְּתַעֲנוּגֵי מְלָכִים יוֹשֵׁב בְּעַטְרוֹתָיו, אֲזַי כְּתוּב, עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. זֶה הַיְסוֹד שֶׁמּוֹצִיא בְּרָכוֹת לְזַוֵּג אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עִם הַגְּבִירָה (בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ). וְאָז נְּתָנוֹת בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, (וְיוֹצְאִים) וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְתוֹנִים. וְעַכְשָׁו הֲרֵי הַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ מִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, הוּא וְהַזְּוָוגִים מַעֲלִים תִּשְׁבָּחוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְהִיא מִתְעַטֶּרֶת בְּאוֹתָן הַתִּשְׁבָּחוֹת. עַכְשָׁו יֵשׁ לְהוֹצִיא בְּרָכוֹת לְכָל הַזְּוָוגִים מִמַּעְלָה לְמַטָּה בַּדַּרְגָּה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, וְרַבִּי אֶלְעָזָר (שֶׁרַבִּי אֶלְעָזָר) בְּנוֹ יֹאמַר מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְּעֻלִּים שֶׁלָּמַד מֵאָבִיו.

פָּתוּז רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית כט) וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה וְגוֹ', וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וְגוֹ'. יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ, וְהֵם בְּסוֹד הַחָכְמָה שֶׁלָּמַדְתִּי מֵאַבָּא, וְכָךְ לָמַדְתִּי: וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה, אֵיזוֹ בְּאֵר? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) בְּאֵר זֻקָּרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם. וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ, אֵלּוּ הֵם נֹצְצוֹ סוֹד יְסוֹד, שֶׁאֵלּוּ הֵם הָרוֹבְצִים עָלֶיהָ וְעוֹמְדִים עָלֶיהָ. וּמְאֵלֶּה מִתְמַלֵּאת הַבְּאֵר הַזּוֹ בִּבְרָכוֹת.

כִּי מִן הַבְּאֵר הַהִיא יַשְׁקוּ הָעֲדָרִים, שֶׁהֲרֵי מֵהַבְּאֵר הַזּוֹ נִזּוֹנִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְתוֹנִים (עוֹלָמוֹת תַּזְוְתוֹנִים), וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאֶזֶד. וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר, זֶהוּ הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ מֵהַצַּד הָאַזֵּר לְהָנִיק לָהּ (מִמֶּנָּה). וְנֶאֱסְפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים, אֵלּוּ הֵם שִׁשָּׁת כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁכֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים

וּמַשְׁפִּיעִים בְּרָכוֹת מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ וּמְרִיקִים לְתוֹכָהּ. וּכְשֶׁכֻּלָּם מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶּד לְהָרִיק בָּהּ, אָז כָּתוּב וְגָלַלְתּוֹ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר, מְנַדְּדִין (גּוֹלְלִים) אֶת אוֹתוֹ הַדִּין הַקָּשֶׁה וּמַעֲבִירִים אוֹתוֹ מִמֶּנָּה.

וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן, מְרִיקִים בְּרָכוֹת מֵאוֹתָהּ בְּאֵר לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּזְוְתוֹנִים. אַזַּר כָּךְ – וְהֵשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר לִמְקוֹמָהּ. וְשָׁב אוֹתוֹ הַדִּין לִמְקוֹמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לְבַשֵּׁם אֶת הָעוֹלָם וּלְתַקֵּן הָעוֹלָם. וְעַכְשָׁו הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵרִיק עֲלֵיכֶם בְּרָכוֹת מִמַּעְיַן הַגַּוְזָל, וּמִכֶּם מִתְבָּרְכִים כָּל בְּנֵי הַדּוֹר. אַשְׁרֵי וֶלְקְכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיכֶם כָּתוּב (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קמט) יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם וְגוֹ'. לָמַדְנוּ, בִּי"ג מִדּוֹת נִקְשָׁר הֶאֱמוּנָה, שֶׁיִּמָּצְאוּ בְּרָכוֹת לַכֹּל. וְכָל אֱמוּנָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסְתְּרוּ בְּשָׁלֹשׁ. וְעַל זֶה בְּשָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת מִתְעַטֶּרֶת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ מִקַּל וָחֹמֶר וּמִגְּזֵרָה שָׁוָה וְכוּ', וְכַמָּה פְּעָמִים בֵּאַרְנוּ אֶת זֶה, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ מִתְעַטֵּר בָּזֶה.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שָׂרָצָה יַעֲקֹב שֶׁיִּתְבָּרְכוּ בָּנָיו בְּשֵׁם (בְּקָשֶׁר) הָאֱמוּנָה, מַה כָּתוּב? (בראשית מט) כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר וְזֹאת – הֲרֵי שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, שֶׁהִשְׁתַּתְּפָה עִמָּהֶם שְׁכִינָה וְהִתְקַיְּמוּ הַבְּרָכוֹת. וַהֲיֹנוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר כְּבִרְכָתוֹ בֵּרַךְ אֹתָם. מַה זֶּה כְּבִרְכָתוֹ? בְּאוֹתָהּ דִּגְמָא שֶׁל מַעְלָה, כְּבִרְכָתָהּ שֶׁל כָּל מִדָּה וּמִדָּה.

וְלָמַדְנוּ, כָּל אוֹתָן מִדּוֹת עוֹלוֹת וּמִתְעַטְּרוֹת וְנָזוֹת בְּרֹאשׁ אָזֶּד, וְשָׁם מִתְעַטֵּר רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁל זַסִידוּת, וְהַזַּסִידִים יוֹרְשִׁים כָּל אוֹתוֹ הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד – בָּעוֹלָם הַזֶּה, יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם – בָּעוֹלָם הַבָּא. רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם – שֶׁיּוֹדְעִים לְקַשֵּׁר אֶת הֶאֱמוּנָה כָּרָאוּי, וְאָז זֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם. אֵיזוֹ זֶרֶב פִּיפִיּוֹת? זוֹהִי זֶרֶב לַה', זֶרֶבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. פִּיפִיּוֹת – לוֹהֶטֶת בִּשְׁנֵי דִינִים.

וְלָמָּה? לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם וְגוֹ׳.

וַהֲרֵי רַבִּי פָּנְוָס בֶּן יָאִיר, כֶּתֶר הַזְּסָד, רֹאשׁ הָעֶלְיוֹן, מְשׁוֹם כָּךְ יָרַשׁ אֶת הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא קֶשֶׁר עֶלְיוֹן, קֶשֶׁר קָדוֹשׁ, קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עַל הַשַּׁלְוָן הַזֶּה נֶאֱמַר, (יחזקאל מא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳. קֻם רַבִּי פָּנְוָס וְנָשַׁק לוֹ וּבֵרַךְ אוֹתוֹ, וְנָשַׁק לְרַבִּי אֶלְעָזָר וּלְכָל הַזְּוַבְּרִים וּבֵרַךְ אוֹתָם. נָטַל כּוֹס וּבֵרַךְ.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כג) תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי וְגוֹ׳. יָשְׁבוּ (שָׁמְחוּ) שָׁם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְהָיוּ כָּל הַזְּוַבְּרִים שְׂמֵחִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וְשִׂמְחָתוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיְתָה רַבָּה. לָקַח רַבִּי פָּנְוָס אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר, וְלֹא עָזַב אוֹתוֹ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, וְהָיָה שָׂמֵחַ עִמּוֹ. קָרָא עָלָיו, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳. כָּל הַשִּׂמְחָה וְהָעֹנֶג הַיְתֵר הַזֶּה – שֶׁל זֶלְקִי הוּא, (עַל זֶה שֶׁעַמִּי הוּא, עַל זֶה כָּתוּב (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ וְגוֹ׳) עֲתִידִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם לְהַכְרִיז עָלַי: אַשְׁרֵי זֶלְקְךָ רַבִּי פָּנְוָס, שֶׁאַתָּה זָכִיתָ לְכָל זֶה, שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעוֹזְרֶךָ כִּי עֻזְּרָךְ אֱלֹהֶיךָ. הִשְׁכִּימוּ לָלֶכֶת. קָם רַבִּי פָּנְוָס וְאָזַז בְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְלֹא הִשְׁאִיר אוֹתוֹ לָלֶכֶת. לְוָה רַבִּי פָּנְוָס אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבֵרְכוֹ, וְאֶת כָּל הַזְּוַבְּרִים. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזְּוַבְּרִים, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳.

בָּא רַבִּי אַבָּא וְשָׁאַל, כָּתוּב וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גֹּרָלוֹת וְגוֹ׳. הַגּוֹרָלוֹת הַלָּלוּ לָמָּה? וְאַהֲרֹן לָמָּה לוֹ לָתֵת גּוֹרָלוֹת? וְהַפָּרָשָׁה הַזּוֹ לָמָּה? וַהֲרֵי לָמַדְנוּ לְפָנֵי מוֹרֵנוּ אֶת סֵדֶר הַיּוֹם, וַהֲרֵי רוֹצִים לָדַעַת.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (בראשית מב) וַיִּקַּח מֵאִתָּם אֶת שִׁמְעוֹן וַיֶּאֱסֹר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם. וְכִי מָה רָאָה יוֹסֵף לָקַחַת אֶת שִׁמְעוֹן עִמּוֹ יוֹתֵר מֵאֲחֵיו? אֶלָּא אָמַר יוֹסֵף בְּכָל מָקוֹם שִׁמְעוֹן (וְלֵוִי) הוּא (הֵם) פְּתִיזַת הַדִּין, וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהָלְכְתִי מֵאָבִי אֶל אָזְיִי, שִׁמְעוֹן פָּתַח בָּרִאשׁוֹנָה בְּדִין, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לו) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָזְיוּ הִנֵּה בַּעַל הַזְּלָמוֹת הַלָּזֶה בָּא וַעֲתָה לְכוּ וְגוֹ׳. אָזַר כָּךְ

בִּשְׁכֶם, (שם לד) וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי, כֻּלָּם בְּדִין הָיוּ. טוֹב לָקַחַת אֶת זֶה, וְלֹא יָעִיר קְטָטָה עִם כָּל הַשְּׁבָטִים.

וְשָׁנִינוּ, מָה רָאָה שִׁמְעוֹן לְהִזְדַּוֵּג עִם לֵוִי יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וַהֲרֵי רְאוּבֵן הָיָה אָוְזִיו וְסָמוּךְ לוֹ? אֶלָּא שִׁמְעוֹן רָאָה וְיָדַע שֶׁלֵּוִי בָּא מִצַּד הַדִּין, וְשִׁמְעוֹן נֶאֱוָז יוֹתֵר בְּצַד הַדִּין הַקָּשֶׁה. אָמַר, נִתְעָרֵב אֲוָז עִם אֲוָז, וְאָנוּ נַזְעִירִיב אֶת הָעוֹלָם. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נָטַל לְזָכְלְקוֹ אֶת לֵוִי וְאָמַר: מִכָּאן וָהָלְאָה שֶׁיֵּשֵׁב שִׁמְעוֹן עִם שַׁלְשֶׁלֶת הַגְּבוּרָה עִמּוֹ לְבַדּוֹ.

לָמַדְנוּ, בְּצַד הָאֵם שְׁנֵי שׁוֹמְרִים זוֹקְרֵי דִּין (מָגֵנִים) אֲזוּזִים בְּיָד שְׂמֹאל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁהֵם מְרַגְּלִים אֶת הָאָרֶץ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְהַיְנוּ סוֹד הַכָּתוּב, (יהושע ב) שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים.

וְשָׁנִינוּ, אַשְׁרֵי זָכְלָקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם וּלְרַוְּחָם עֲלֵיהֶם, שֶׁהֵם זָכְלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם) יַרְכִּבֵהוּ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ. עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ דַּוְקָא, שֶׁהֲרֵי הֵם אֲזוּזִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְעַל כֵּן אַהֲבָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִדְבֶּקֶת בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה', וְכָתוּב (דברים ז) כִּי מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם וְגוֹ'. וּמִתּוֹךְ הָאַהֲבָה הַיְתֵרָה שֶׁאוֹהֵב אוֹתָם, נָתַן לָהֶם יוֹם אֶזְוָד בַּשָּׁנָה לְטַהֵר אוֹתָם וּלְזַכּוֹת אוֹתָם מִכָּל זֻטָּאֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ', כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ צַדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא יִמָּצֵא בָהֶם זֻטָּא. וְעַל כֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטְּרִים יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹלְטִים עַל כָּל זוֹקְרֵי הַדִּין וְעַל כָּל הָרוּזוֹת.

לָמַדְנוּ, וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גֹּרָלוֹת. וְנָתַן אַהֲרֹן, מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִצַּד הַזֶּסֶד. עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים, בְּדִיּוּק עַל, כְּדֵי שֶׁתִּתְבַּשֵּׂם הַגְּבִירָה. גּוֹרָל אֶזְוָד לַה' וְגוֹרָל אֶזְוָד לַעֲזָאזֵל, וַהֲרֵי שְׁנֵי שְׂעִירִים הֵם. אָז לָמָּה אֶזְוָד לַה'? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יֵשֵׁב זֶה אֶצְלִי, וְאֶזְוָד יֵלֵךְ וְיִשְׁוּטֵט בָּעוֹלָם, שֶׁאִלְמָלֵא שְׁנֵיהֶם מְזֻדָּוְגִים, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסִבֹּל.

יָצָא זֶה, הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם, וּמוֹצֵא אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה עֲבוֹדוֹת, בְּכַמָּה דְּרָגוֹת, בְּכַמָּה הַנְהָגוֹת טוֹבוֹת, וְלֹא יָכוֹל לָהֶם, בֵּין כֻּלָּם שָׁלוֹם, וְלֹא יָכוֹל לְהִכָּנֵס עִמָּהֶם בְּמַלְשִׁינוּת. (הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וּמוֹצֵא אֶת יִשְׂרָאֵל בַּצּוּרָה הַזּוֹ) (אַף יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה כָּךְ בַּצּוּרָה הַזּוֹ) אֶת הַשָּׂעִיר הָאַזָּר שׁוֹלְזִים אוֹתוֹ עִם מַשָּׂא שֶׁל כָּל זַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל.

לָמַדְנוּ, כַּמָּה קְבוּצוֹת מְזַבְּלִים מְזַדַּוְּגִים (מְזַדַּמְּנִים), שֶׁהֵם תַּזַּת יָדוֹ, וּמְמַנִּים לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ עַל כָּל אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, וְאוֹתוֹ יוֹם לֹא מָצוּי הַמַּלְשִׁין (פַּתְוזוֹן) לְדַבֵּר עַל יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַשָּׂעִיר הַזֶּה אֶל הָהָר, כַּמָּה שִׁמְזָה עַל שִׁמְזָה מִתְבַּשְּׂמִים כֻּלָּם בּוֹ. וְאוֹתוֹ שׁוֹמֵר שֶׁיּוֹצֵא, זוֹזֵר וְאוֹמֵר אֶת תִּשְׁבַּוְזָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הַקָּטֵגוֹר נַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר.

וּבֹא רְאֵה, לֹא זֶה לְבַדּוֹ הוּא, אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁרוֹצִים יִשְׂרָאֵל לְהִטָּהֵר מִזַּטָּאֵיהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָהֶם עֵצָה לְקַשֵּׁר אֶת בַּעֲלֵי הַדִּין וּלְבַשֵּׁם אוֹתָם בְּאוֹתָם קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת שֶׁקְּרֵבִים לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז לֹא יְכוֹלִים לְהָרַע. וְאוֹתוֹ יוֹם יוֹתֵר עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְבַשְּׂמִים לְמַטָּה אֶת הַכֹּל, כָּךְ מְבַשְּׂמִים אֶת כָּל אֵלּוּ שְׁלָהֶם יֵשׁ הַלְשָׁנָה (פַּתְוזוֹן), וְהַכֹּל הוּא קָרְבָּן וַעֲבוֹדָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

לָמַדְנוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁכָּתוּב וְלָקַח אַהֲרֹן אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְגוֹ', הֵם מִתְעוֹרְרִים בְּאוֹת יוֹם לְמַעְלָה וְרוֹצִים לִשְׁלֹט (לְשַׁטּוֹת) וְלָצֵאת לָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהַכֹּהֵן מַקְרִיב אֶת אֵלּוּ לְמַטָּה, אָז נִקְרָבִים אוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְאָז עוֹלִים הַגּוֹרָלוֹת בְּכָל הַצְּדָדִים. הַכֹּהֵן נוֹתֵן גּוֹרָלוֹת לְמַטָּה, הַכֹּהֵן נוֹתֵן גּוֹרָלוֹת לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁאָזַד נִשְׁאָר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, וְאֶת הָאָזַד מוֹצִיאִים לְאוֹתוֹ הַמִּדְבָּר, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה אָזַד נִשְׁאָר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָזַד יוֹצֵא לְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם לְאוֹתוֹ הַמִּדְבָּר הָעֶלְיוֹן, וְאָזַד נִקְשָׁר בְּאָזַד.

כָּתוּב וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָו עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר הַזֵּי וְהִתְוַדָּה עָלָיו וְגוֹ'. מִשּׁוּם כָּךְ וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָו, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עַל יָדוֹ. עַל

רֹאשׁ הַשָּׁעִיר הַזֶּה, הַזֶּה דַּוְקָא, לְהַכְלִיל אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ויקרא ה) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וּבְאַרְנוּ עָלֶיהָ, שֶׁנִּטְהָר הָאָדָם וְנִשְׁאָר עָלֶיהָ כָּל אוֹתוֹ הַחֵטְא. אַף כָּאן וְהִתְוַדָּה עָלָיו, אַחֵר שֶׁהִתְוַדָּה הַכֹּהֵן בַּעֲבוּרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל – עָלָיו, כְּלוֹמַר, כֻּלָּם יִשָּׂאֲרוּ עָלָיו.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, אִם כָּךְ, כָּתוּב וְלֹא יְזֻבְּזוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים. אָמַר לוֹ, כָּאן שׁוֹנֶה, שֶׁשָּׁם לַשְּׂעִירִים הָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּן, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא כָּתוּב וְלֹא יְזֻבְּזוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם שְׂעִירִים, אֶלָּא לַשְּׂעִירִים, שֶׁשָּׁם לַשְּׂעִירִים הָיוּ עוֹשִׂים פֻּלְחָן וְשִׁלְטוֹן, וְכָאן – וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם, וְהַקָּרְבָּן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בֹּא וּרְאֵה שֶׁבְּגִלַּל הַקָּרְבָּן מִתְבַּשְּׁמִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְהוּנִים וְהַדִּין לֹא שׁוֹלֵט וְשׁוֹרֶה עַל יִשְׂרָאֵל.

לְמִדְנוּ, וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה. מַהוּ אִישׁ עִתִּי? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר כָּךְ הוּא – בְּכָל מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה, צָרִיךְ אָדָם מְזֻמָּן לְאוֹתוֹ דָּבָר. יֵשׁ אָדָם שֶׁהַבְּרָכָה מִתְקַיֶּמֶת עַל יָדוֹ יוֹתֵר מֵאַחֵר. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בְּכֹהֵן, טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ, אַל תִּקְרֵי יְבֹרָךְ אֶלָּא יְבָרֵךְ, כִּי הוּא מְזֻמָּן שֶׁתִּתְקַיֵּם בְּרָכָה עַל יָדוֹ בָּזֶה. (וְשׁוֹרָה הַבְּרָכָה בְּהַשְׁגָּחָתוֹ).

וְיֵשׁ אָדָם שֶׁמְּזֻמָּן שֶׁיִּתְקַיְּמוּ עַל יָדוֹ קְלָלוֹת, וּבְכָל מַה שֶׁיִּתְבּוֹנֵן יָבֹאוּ קְלָלוֹת וּמְאֵרָה וּבְעָתָה, כְּמוֹ בִּלְעָם שֶׁנִּקְרָא רַע עַיִן, שֶׁהָיָה מְזֻמָּן לְכָל רַע וְלֹא הָיָה מְזֻמָּן לְטוֹב, וְאַף עַל גַּב שֶׁבֵּרַךְ, בִּרְכָתוֹ אֵינָהּ בְּרָכָה וְלֹא הִתְקַיְּמָה. וּכְשֶׁהָיָה מְקַלֵּל, כָּל מַה שֶׁקִּלֵּל הִתְקַיֵּם, וַאֲפִלּוּ בְּרֶגַע אָזוּד, וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר כד) שְׁתֵם הָעַיִן. בְּכָל מָקוֹם שֶׁעֵינוֹ שָׁלְטָה – הִתְקַלֵּל.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (שם) וַיָּשֶׁת אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר מֵאוֹתוֹ צַד שֶׁהוּא שׁוֹלֵט שָׁם, וְיָבֹא בְּהַלְשָׁנָה עַל יִשְׂרָאֵל. מַה כָּתוּב בַּכֹּהֲנִים? (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ, שֶׁהוּא הָיָה מְזֻמָּן לָזֶה וְשׁוֹרָה בְּרָכָה בַּהַשְׁגָּחָה שֶׁלּוֹ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, יִסְטֶה אָדָם אֲפִלּוּ מִמְּאָה דְּרָכִים וְלֹא יִפָּגֵשׁ אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַיִן

רָעָה.

אַף כָּאן, וְשִׁלַּחְתָּ בְּיַד אִישׁ עִתִּי – שֶׁהוּא מְזֻמָּן לָזֶה וְרָשׁוּם לָזֶה, וְהַכֹּהֵן הָיָה מַכִּיר בּוֹ עַיִן אַזַּת יוֹתֵר מֵאַזֶּרֶת מְעַט. הָעוֹר שֶׁעַל הָעַיִן מְכֻסֶּה בְּשְׂעָרוֹת רַבּוֹת, הָעַיִן מְכֻזֶּלֶת וְלֹא מִסְתַּכֵּל יָשָׁר, וְזֶהוּ הָאָדָם הַמְזֻמָּן לְכָךְ וְהָרָאוּי לוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב בְּיַד אִישׁ עִתִּי.

בְּגוּשׁ זָלָב הָיָה אָדָם, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁמַּכָּה בְּיָדוֹ, הָיָה מֵת, וְלֹא הָיוּ אֲנָשִׁים מִתְקָרְבִים אֵלָיו. בְּסוּרְיָה הָיָה אָדָם, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁבּוֹ הִסְתַּכֵּל, אֲפָלוּ לְטוֹב, הַכֹּל הִתְהַפֵּךְ לְרַע. יוֹם אֶזָּד הָיָה אִישׁ אֶזָּד הוֹלֵךְ בַּשּׁוּק, וְהָיוּ פָּנָיו מְאִירוֹת. בָּא אוֹתוֹ אִישׁ וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וְנִבְקְעָה עֵינוֹ. מִשּׁוּם כָּךְ לַכֹּל הָיָה אָדָם מוּכָן, לָזֶה וְלָזֶה. וְעַל זֶה כָּתוּב טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ, אַל תִּקְרֵי יְבֹרָךְ אֶלָּא יְבֻרַךְ.

וְלָמַדְנוּ, הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לַמִּדְבָּר, כְּשֶׁהִגִּיעַ שָׁם אוֹתוֹ שָׂעִיר, הָיָה עוֹלֶה לָהָר, וְדוֹחֶה אוֹתוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וְלֹא הָיָה מַגִּיעַ לַזְּצִי הָהָר עַד שֶׁנַּעֲשָׂה אֵיבָרִים אֵיבָרִים, וְאוֹתוֹ אִישׁ הָיָה אוֹמֵר: כְּךְ יִמָּזוּ עֲוֹונוֹת עַמְּךְ וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹלֶה אוֹתוֹ קָטֵגוֹר וְנַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶת כָּל זְטָאֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל מַה שֶּׁכָּתוּב בְּאוֹתָם פָּתָקִים שֶׁלְּמַעְלָה לְהַזְכִּיר אֶת זְטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, הוּא נוֹטֵל אוֹתָם וְזוֹרֵק אוֹתָם כְּמוֹ זֶה לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מְצוּלוֹת יָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל זְטָאתָם.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה זוֹ, שֶׁיַּעֲבֹד הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶת עֲבוֹדַת אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְלִשְׁלֹחַ שָׂעִיר לַעֲזָאזֵל. הַסּוֹד הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, כְּדֵי שֶׁיִּפָּרֵד מֵהָעָם הַקָּדוֹשׁ וְלֹא יִתְבַּע אֶת זְטָאֵיהֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא יְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ תִּקּוּן וְשִׁלְטוֹן (בָּהּ) אֶלָּא רַק כְּשֶׁמִּתְזַזֵּק הָרֶגֶז מִלְּמַעְלָה, וּבְאוֹתוֹ דּוֹרוֹן מִתְהַפֵּךְ אַזַּר כָּךְ לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס עֲלֵיהֶם, וְעַל כֵּן נִדְחֶה מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קֵץ כָּל בָּשָׂר.

וְהָעָם הַקָּדוֹשׁ נוֹתְנִים לוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא צָרִיךְ שָׂעִיר, וְסוֹד זֶה – (בראשית כז) הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר. כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה זָכָר וּנְקֵבָה, אַף כָּךְ בְּצַד הַטֻּמְאָה זָכָר וּנְקֵבָה. מָשָׁל אוֹמְרִים, זְרֹק עָצֶם לְכֶלֶב, וְהוּא יְלַוֵּחַ אֶת עַפַּר רַגְלֶךָ.

שָׁאֲלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא, הַאִם לְסָרֵס כֶּלֶב? אָמַר לָהֶם, (ויקרא כב) וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ, כֹּל שֶׁבְּאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ. כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אֶת זֶה, כָּךְ צָרִיךְ הָעוֹלָם אֶת זֶה. וְעַל זֶה נֶאֱמַר, (בראשית א) וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד – זֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֵין לְבַטְּלוֹ מִן הָעוֹלָם, שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אוֹתוֹ. אַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב בּוֹ (ישעיה נב) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה וְגוֹ', לֹא יִתְבַּטְּלוּ מִן הָעוֹלָם. הַכֹּל צָרִיךְ, טוֹב וָרָע.

וּמְשׁוּם כָּךְ יֵשׁ לָנוּ בַּיּוֹם הַזֶּה לְזָרֹק עָצֶם לַכֶּלֶב, עַד שֶׁהוּא גּוֹרֵר, יְכֻנַּס מִי שֶׁיְּכֻנַּס לְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְוֶה בְּיָדוֹ. אַזַּר כָּךְ יְכַשְׁכֵּשׁ בְּזָנָבוֹ.

מַה כָּתוּב? וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם. כֵּיוָן שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת הַשָּׂעִיר הַזֶּה, תְּשׁוּקָתוֹ אֵלָיו וּלְהִתְדַּבֵּק עִמּוֹ, וְלֹא יוֹדֵעַ מֵאוֹתָם הַחֲטָאִים שֶׁנּוֹטֵל הַשָּׂעִיר. הוּא שָׂב אֶל יִשְׂרָאֵל, רוֹאֶה אוֹתָם בְּלִי חֲטָאִים, בְּלִי פְּשָׁעִים, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם שׁוֹרִים עַל רֹאשׁ הַשָּׂעִיר, עוֹלֶה לְמַעְלָה וּמִשְׁתַּבֵּחַ אוֹתָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת עֵדוּת אוֹתוֹ הַמְקַטְרֵג, וְהוֹאִיל וּתְשׁוּקָתוֹ לְרַחֵם עַל עַמּוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה, הוּא זָס עַל יִשְׂרָאֵל.

וְהַכֹּל שׁוֹרֶה עַל זֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעוֹרֵר אֶת סוֹד הַדִּין בִּמְלַמְעְלָה, וְזֶה יִתְחַזֵּק וְיִשְׁתַּמֵּד בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי זֶה בָּא מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְאִם זֶה יִתְעוֹרֵר, הוּא מִתְעוֹרֵר בַּחֲטָאֵי בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ הִתְעוֹרְרוּת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְעוֹרֵר דִּין קָשֶׁה רַק מִשּׁוּם חֲטָאֵי בְּנֵי אָדָם. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה חֵטְא, זֶה מִתְאַסֵּף, וְכַמָּה אֲלָפִים מְסִיעִים שָׁלוֹ, וּמִתְכַּנְּסִים שָׁם וְנוֹטְלִים אוֹתוֹ וְעוֹלִים לְמַעְלָה. הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ. וְעַל הַכֹּל נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֵצָה לְיִשְׂרָאֵל

לְהִנָּצֵל מִכָּל הַצָּרָרִים, וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קמה) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו. (עד כאן הרעיא מהימנא).

לָמַדְנוּ, וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקְּחוּ שְׁנֵי שְׂעִירֵי עִזִּים לְחַטָּאת. וּמֵאֵת עֲדַת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מִכֻּלָּם וְיִתְכַּפֵּר לְכֻלָּם, שֶׁהֲרֵי כָּל חַטָּאֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּאן תְּלוּיִים, וְכֻלָּם מִתְכַּפְּרִים בָּזֶה, וְלֹא מַסְפִּיק מֵאִישׁ אֶחָד. וּמֵאַיְזֶה מָקוֹם נִלְקָחִים? מֵאוֹתָן קְפּוֹת שֶׁבָּעֲזָרָה נוֹטְלִים שָׁכָר, וּמְבִיאִים אוֹתָם מֵאוֹתָם דָּמִים שֶׁהָיוּ מִכֻּלָּם.

וְאוֹתוֹ הַשָּׂעִיר הָאַחֵר, שֶׁהָיָה נִשְׁאָר לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עוֹשִׂים אוֹתוֹ חַטָּאת בָּרִאשׁוֹנָה. וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ בְּאֵיזֶה מָקוֹם הָיָה נִקְשָׁר. וְאַחַר כָּךְ מַקְרִיבִים אֶת אֵלֶּה, וְהַכֹּל מִתְבַּשְּׁמִים, וְיִשְׂרָאֵל נִשְׁאָרִים צַדִּיקִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל הַזְּנוּתִים שֶׁעָשׂוּ וְזָכְאוּ לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹ'.

עוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, (בראשית כז) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק. מַה הוּא רוֹמֵז? אֶלָּא וַדַּאי שֶׁעֵשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, וְהוּא מֵאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא שָׂעִיר, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ צַד הוּא בָּא. וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק – אִישׁ מֵאוֹתוֹ שֶׁזּוֹכֶה לְכָל שְׁאָר הָעַמִּים מְמֻנִּים גְּדוֹלִים, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) אֲשֶׁר חָלַק ה' אֱלֹהֶיךָ אֹתָם, וְכָתוּב (שם לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ וְגוֹ'. עוֹד אִישׁ חָלָק, מִשְּׁנֵי שְׂעִירִים, וְנִשְׁאָר אֶחָד. שֶׁהַכֹּהֵן זוֹכֶה אוֹתָם – אֶחָד לְחֶלְקוֹ, וְאֶחָד לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. לָמָּה? כְּדֵי שֶׁיִּטְעַן עַל כְּתֵפוֹ אֶת כָּל חַטָּאֵי יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם, עֲוֹנֹת תָּם.

לָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ יוֹם כַּמָּה פָּתוּזִים פְּתוּזִים כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל תְּפִלּוֹתֵיהֶם. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם וּלְזַכּוֹת אוֹתָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ'. בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר הַכֹּהֵן בְּכַמָּה עֲטָרוֹת. בַּיּוֹם הַזֶּה עֲבוֹדַת הַכֹּהֵן נִכְבָּדָה וּגְדוֹלָה מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת. לְכֻלָּם נוֹתֵן חֶלְקָם בְּאוֹתָם הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר (מִתְעוֹרֵר)

הַזָּסָד בָּעוֹלָם עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, מַקְרִיב אֶת הַקְּרְבָּנוֹת עַל זַטָּאֵי הָעָם, עַל זָטְאוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַר כָּךְ עַל זַטָּאֵי הָעָם. הוּא מַקְרִיב עוֹלוֹת עָלָיו וְעַל הָעָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, יָשְׁבוּ בְשָׂדֶה אַוָּזת וְהִתְפַּלְלוּ. יָרַד עָנָן אָזָד שֶׁל אֵשׁ וְהִקִּיף אוֹתָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵינִי רוֹאֶה שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּאן. נֵשֵׁב. יָשְׁבוּ וְהָיוּ אוֹמְרִים דִּבְרֵי תוֹרָה. פָּתַז וְאָמַר, (משלי כה) מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְזָק. הֲרֵי הִסְתַּכַּלְתִּי בְּדִבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְאֶת כֻּלָּם אָמַר בְּזָכְמָה.

בֹּא רְאֵה, שְׁלֹשָׁה סִפְרֵי זָכְמָה הוֹצִיא שְׁלֹמֹה לָעוֹלָם, וְכֻלָּם בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה. שִׁיר הַשִּׁירִים – זָכְמָה, קֹהֶלֶת – תְּבוּנָה, וּמִשְׁלֵי – דַּעַת. כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה עָשָׂה שְׁלֹשָׁה סְפָרִים. שִׁיר הַשִּׁירִים כְּנֶגֶד זָכְמָה כָּךְ הוּא. קֹהֶלֶת כְּנֶגֶד תְּבוּנָה כָּךְ הוּא. מִשְׁלֵי כְּנֶגֶד דַּעַת. בַּמֶּה זֶה נִרְאֶה? אֶלָּא כָּל אוֹתָם הַכְּתוּבִים הֵם בִּשְׁנֵי גְוָנִים, רֹאשׁ וְסוֹף, שְׁנֵי גְוָנִים נִרְאִים. וּכְשֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּכְּתוּבִים, זֶה כָּלוּל בָּזֶה וְזֶה כָּלוּל בָּזֶה, מִשּׁוּם כָּךְ שָׁקוּל כְּנֶגֶד הַדַּעַת.

הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ, וּכְשֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ, הַכֹּל כָּלוּל אָזָד עִם אָזָד, בֵּין מִסּוֹפוֹ לְרֹאשׁוֹ, בֵּין מֵרֹאשׁוֹ לְסוֹפוֹ. שְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְזָק מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה. מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְזָק, וֶזֶה וָזֶה נַזַּת רוּזַז. כְּמוֹ שֶׁזֶּה נַזַּת רוּזַז, כָּךְ זֶה נַזַּת רוּזַז.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, בָּא אִישׁ אָזָד וְאָמַר, אִשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן נִרְפְּאָה מִזְּלָיָה. וְהַזַּבְּרִים שָׁמְעוּ קוֹל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָזַל לְאוֹתָם זַטָּאֵי הַדּוֹר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי הִתְקַיֵּם כָּאן הַפָּסוּק, וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְזָק, כָּךְ זֶה נַזַּת רוּזַז, כְּמוֹ מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה. אָמַר לָהֶם, נָקוּם וְנֵלֵךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרוֹזְזִישׁ לָנוּ נִסִּים.

פָּתַז וְאָמַר, מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה – זוֹ הַתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּמַרְוֶה מִמֶּנָּה אֶת הַנֶּפֶשׁ, מַה כָּתוּב? וּשְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְזָק.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז עָלָיו כַּמָּה טוֹבוֹת לְהֵיטִיב לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּשְׁמוּעָה טוֹבָה. מֵאֵיזֶה מָקוֹם? מֵאֶרֶץ מֶרְחָק, מִמָּקוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה רָחוֹק מִמֶּנּוּ בַּתְּחִלָּה, מִמָּקוֹם שֶׁהָיָה אָדָם בְּשִׁנְאָה עִמּוֹ בַּתְּחִלָּה, שֶׁכָּתוּב (איוב כ) וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמַּקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאֶרֶץ מֶרְחָק. וְכָתוּב, (ירמיה לא) מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד.

וְיָצָא אֶל הַמְּזַבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלָיו. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. לָמַדְנוּ, אֶלֶף וְחָמֵשׁ מֵאוֹת וְחָמִשִּׁים רִבּוֹא בַּעֲלֵי שִׁירָה מְזַמְּרִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם. וְאֶלֶף וְחָמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה בַּצָּהֳרַיִם. וְאֶלֶף וְחָמֵשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים אֶלֶף רִבּוֹא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנִּקְרַאת בֵּין הָעַרְבַּיִם.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם, כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי יְבָבָה מְשַׁבְּחִים בְּדִבְרֵי תִּשְׁבָּחוֹת כְּנֶגֶד הַבֹּקֶר הַזֶּה. (כְּשֶׁשְּׁמִתְעוֹרֵר) שֶׁכְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר הַזֶּה, כֻּלָּם מִתְבַּשְּׂמִים, וְהַדִּין שׁוֹכֵךְ, וְאוֹמְרִים תִּשְׁבָּחוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לט) בְּרָן יַזַּד כִּכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. וְאוֹתוֹ זְמַן (אֲמוּנָה) שְׁמוּזָה וּבְרָכוֹת נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵעִיר אֶת אַבְרָהָם לְהַזְוִיתוֹ, וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמּוֹ וּמַשְׁלִיטוֹ בָּעוֹלָם. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהַבֹּקֶר הַזֶּה הוּא שֶׁל אַבְרָהָם? שֶׁכָּתוּב (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁכָּל בֵּין הָעַרְבַּיִם, כָּל אוֹתָם אֶלֶף וְחָמֵשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים אֶלֶף רִבּוֹא בַּעֲלֵי יְלָלָה נִקְרָאִים, וּמְזַמְּרִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְהַקְּטֹרֶת שׁוֹרָה בָּעוֹלָם. וְאוֹתָהּ שָׁעָה הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁמֵּעִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִצְחָק, וְעוֹמֵד וְדָן אֶת הָרְשָׁעִים שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, וְשִׁבְעָה נַהֲרוֹת אֵשׁ זוֹרְמִים וְיוֹצְאִים וְזוֹלְפִים עַל רָאשֵׁי הָרְשָׁעִים, וְשַׁלְהֶבוֹת גֶּחָלִים שֶׁל אֵשׁ מִתְעוֹרְרוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וְאָז שָׁב אַבְרָהָם לִמְקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקוֹמוֹ. וְהַיּוֹם פּוֹנֶה, וְרִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב. וְאוֹתָהּ שָׁעָה צָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר בִּתְפִלַּת

הַמְּנָזָה.

בְּזְמַן שֶׁמַּגִּיעַ הַלַּיְלָה, אוֹתָם אֶלֶף וַזַּמֵּשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה נִקְרָאִים מְזוּזִין לַפָּרֹכֶת וְאוֹמְרִים שִׁירָה. אָז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְאֵלֶּה אוֹמְרִים שִׁירָה עַד שֶׁנָּזַקְתָּ הַלַּיְלָה מִשְּׁמֶרֶת וָזַצִי. אַזַר שֶׁנָּזַקְתָּ הַלַּיְלָה, מְזַהֲמִנִּים כָּל הָאֲזָרִים כְּאֶזֶד וְאוֹמְרִים תְּהִלּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) וּתְהִלּוֹת ה' יְבַשֵּׂרוּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁנִּמְצָא רָצוֹן בַּבֹּקֶר, תְּהִלּוֹת ה' מְבַשְּׂרִים.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אַזַר שֶׁרוּזַז הַצָּפוֹן הִתְעוֹרְרָה בַּזָּזוֹת הַלַּיְלָה וְהָלְכָה לָהּ, מְבַשְּׂרִים תְּהִלּוֹת עַד שֶׁיָּבֹא הַבֹּקֶר, וּמִתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר הַזֶּה, וְאָז שְׁמוֹזָה וּבְרָכוֹת נִמְצָאִים בָּעוֹלָם.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא, כֻּלָּם כָּךְ, וּמֵעַל כֻּלָּם שְׁלֹשָׁה שָׂרִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר הַזֶּה וּמְעוֹרְרִים תִּשְׁבָּזוֹת עַל כָּל אוֹתָם אֶלֶף וַזַּמֵּשׁ מֵאוֹת וַזַּמֵּשִׁים רִבּוֹא, מִתְמַנֶּה עֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶזֶד, וּשְׁמוֹ הֵימָן, כְּנֶגֶד שֶׁלְּמַטָּה, וְתַזַּת יָדוֹ שָׁרִים מְמֻנִּים עֲלֵיהֶם לְתַקֵּן שִׁיר. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר זְמַן שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם וּמְזַמְּרִים כָּל אוֹתָם אֶלֶף וַזַּמֵּשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים אֶלֶף רִבּוֹא בַּעֲלֵי הַיְלָלָה, מִתְמַנֶּה עֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶזֶד, וּשְׁמוֹ יְדוּתוּן, כְּנֶגֶד שֶׁלְּמַטָּה, וְתַזַּת יָדוֹ מְמֻנִּים עֲלֵיהֶם שָׁרִים לְתַקֵּן אוֹתוֹ הַזֶּמֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כה) זַמְּירוּ עָרִיצִים.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ הַלַּיְלָה, מִתְעוֹרְרִים כָּל אוֹתָם שֶׁמְּזוּזִין לַפָּרֹכֶת, וְאָז הַכֹּל שׁוֹכֵךְ, וּפָתַזוּ לֹא נִמְצָא, וְהַדִּינִים שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרְרִים, כֻּלָּם מִתְמַנִּים כְּאֶזֶד אֵלָּה עַל אֵלֶּה, עַד שֶׁנָּזַקְתָּ הַלַּיְלָה. אַזַר שֶׁנָּזַקְתָּ הַלַּיְלָה וְכֻלָּם מִתְכַּנְּסִים, מִתְמַנֶּה עֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶזֶד וּמְכַנֵּס אֶת כָּל הַמַּזָּנוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר י) מְאַסֵּף לְכָל הַמַּזָּנוֹת וְגוֹ', וּשְׁמוֹ אָסָף, כְּנֶגֶד שֶׁלְּמַטָּה, וְתַזַּת יָדוֹ כָּל אוֹתָם שָׂרִים מְמֻנִּים וּמְבַשְּׂרִים תְּהִלּוֹת.

עַד שֶׁיָּבֹא הַבֹּקֶר. כֵּיוָן שֶׁיָּבֹא הַבֹּקֶר, קָם אוֹתוֹ נַעַ"ר וְיוֹנֵק מִשְּׁדֵי אִמּוֹ לְטַהֵר

אוֹתָם, וְנִכְנָס לַשִּׁמּוּשׁ. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר, אָז הִיא עֵת רָצוֹן שֶׁמִּדַּבֶּרֶת הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ מוֹשֵׁךְ מִמֶּנּוּ זוּט אֶזֶד שֶׁל בְּרָכוֹת וּפוֹרֵס עַל הַגְּבִירָה וְעַל אוֹתָם שֶׁמְּזַדְּוְגִים עִמָּהּ. מִי הֵם שֶׁמְּזַדְּוְגִים עִמָּהּ? אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁנִּזְקָק.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁבָּא עִם הַגְּבִירָה בְּשָׁעָה שֶׁבָּאָה לְקַבֵּל אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ לְדַבֵּר עִמָּהּ, וְנִמְצָא עִמָּהּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ מוֹשִׁיט אֶת יְמִינוֹ לְקַבֵּל אֶת הַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלט) אָשָׁא כַנְפֵי שָׁחַר אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם. מִי אַחֲרִית הַיָּם? אוֹתָהּ שָׁעָה אַחֲרִית שֶׁל אוֹתוֹ יָם הִיא. שֶׁכְּשֶׁנִּזְקָק, הָיְתָה רֵאשִׁית, וְהָיָה דִּין, וְעַכְשָׁו הָאַחֲרִית הוּא שֶׁלָּהּ, שֶׁמִּסְתַּלְּקִים דִּינֶיהָ, וְנִכְנֶסֶת לְכַנְפֵי הַמֶּלֶךְ הִיא וְכָל אוֹתָם שֶׁמְּזַדְּוְגִים עִמָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם.

וְלָמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בְּשָׁעָה שֶׁנִּזְקָק הַלַּיְלָה, מִשְׁתַּתְּפִים עִם הַשְּׁכִינָה. וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר וְהַגְּבִירָה מִתְזַוֶּגֶת עִם הַמֶּלֶךְ, הוּא נִמְצָא עִמָּהּ עִם הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ פּוֹרֵס עַל כֻּלָּם אֶת כְּנָפָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי וְגוֹ'.

לָמַדְנוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָאָבוֹת מְזַדַּמְּנִים עִם הַגְּבִירָה, וּמַקְדִּימִים לְדַבֵּר עִמָּהּ וּלְהִתְוַוְּדֵר עִמָּהּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר עִמָּהּ עֲלֵיהֶם, וְהוּא קוֹרֵא לָהּ לִפְרֹס עֲלֵיהָ אֶת כְּנָפָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ וְגוֹ'. אֵל – זֶה אוֹר הַזָּכְמָה, וְנִקְרָא זֶסֶד. אֱלֹהִים – זוֹ גְּבוּרָה. יְהוָה – זוֹ שְׁלֵמוּת הַכֹּל, רַזְמִים. וְעַל זֶה – דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ וְגוֹ'.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ אֱלֹהִים בְּכָל מָקוֹם הוּא דִּין. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. יֵשׁ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים, כְּמוֹ אֲדנ"י יְהוָ"ה. לָמָּה נִקְרָא אֱלֹהִים, וַהֲרֵי אוֹתִיּוֹת הָרַזְמִים הֵן בְּכָל מָקוֹם?

אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה כָּתוּב בַּמִּקְרָא, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, וְכָתוּב (מלכים–א יז) ה' הוּא הָאֱלֹהִים. אָמַר

לוֹ, דָּבָר זֶה יָדַעְתִּי, שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ דִּין יֵשׁ רַוָּחִים, וְלִפְעָמִים בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רַוָּחִים יֵשׁ דִּין. אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּכָה זֶה, יְהוָ"ה בְּכָל מָקוֹם רַוָּחִים. וּבְשָׁעָה שֶׁמְּהַפְּכִים הָרְשָׁעִים רַוָּחִים לְדִין, אָז כָּתוּב יְהוָ"ה, וְקוֹרְאִים אוֹתוֹ אֱלֹהִים.

אֲבָל בֹּא רְאֵה סוֹד הַדָּבָר, שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן, וְכָל דַּרְגָּה וַדַּרְגָּה לְבַדָּהּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אֶחָד וּמְקֻשָּׁרִים בְּאֶחָד, וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה. בֹּא רְאֵה, כָּל הַנְּטִיעוֹת וְכָל הַמְּאוֹרוֹת (שֶׁמִּתְלַהֲטִים) כֻּלָּם מְאִירִים וּמִתְלַהֲטִים וְנִשְׁקִים וּמִתְבָּרְכִים מֵאוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹתֶה וְיוֹצֵא שֶׁהַכֹּל כָּלוּל בּוֹ, וּבוֹ כְּלַל הַכֹּל.

וְהַנָּהָר הַזֶּה נִקְרָא א"ם לַגָּן, מִשּׁוּם שֶׁעֵדֶן מִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַמַּעְיָנוֹת יוֹצְאִים וְשׁוֹתִים וְנִשְׁקִים לְכָל עֵבֶר וּפוֹתְזִים בָּהּ פָּתְזִים, וְעַל כֵּן רַוָּחִים נִמְצָאִים מִמֶּנָּה, וְרַוָּחִים פָּתוּזִים בָּהּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁקּוֹרְאִים לָהּ אֵם, נִקְבָּה גְּבוּרָה, וְדִין יוֹצֵא מִמֶּנָּה. נִקְרֵאת רַוָּחִים לְבַדָּהּ, הֲרֵי מִצַּדָּיהָ מִתְעוֹרְרִים דִּינִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּרַוָּחִים וְנָקוּד בְּדִין. הָאוֹתִיּוֹת בְּרַוָּחִים, וְנִשְׁפָּע דִּין מִצָּדָהּ, כְּמוֹ כֵּן יְהוָ"ה, הַגָּה דַּרְגָּה אַוָּזת.

דַּרְגָּה שְׁנִיָּה – מִצַּד הָרִאשׁוֹנָה הַזּוֹ יוֹצֵאת וּמִתְעוֹרֶרֶת דַּרְגָּה אַוָּזֶרֶת שֶׁנִּקְרֵאת גְּבוּרָה, וְזֶה נִקְרָא אֱלֹהִים בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ מַמָּשׁ. וְהָרִאשִׁית (אַוָּזת) הִיא מִזֶּעִיר אַנְפִּין, וּבוֹ נֶאֱוָזָה. וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱוָזָה (זֶה) בָּזֶה כָּתוּב ה' הָאֱלֹהִים, כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, בְּאֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְהוּא אָזַד, וְזוֹהִי דַּרְגָּה שְׁנִיָּה.

דַּרְגָּה שְׁלִישִׁית – צָדָק. כֶּתֶר אַוָּזרוֹן, הֲרֵי בֵּית דִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְלָמַדְנוּ אֲדנָ"י כָּךְ כָּתוּב וְכָךְ נִקְרָא, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת בַּשֵּׁם הַזֶּה, וְהַשֵּׁם הַזֶּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה נִשְׁלָם, וְאֵלּוּ הֵן שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת בִּשְׁמוֹת הַדִּין, וְהַכֹּל נִקְשָׁר אָזַד עִם אָזַד בִּכְלִי פָּרוּד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

אָמַר לוֹ, אִם נוֹזַז לְפָנַי אַבָּא, הֲרֵי שָׁמַעְתִּי עַל זֶה, שֶׁכָּתוּב (שמות ג) אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה, וְלֹא עוֹמֵד בּוֹ. אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנִי, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַזַּוְבְּרִים, וְעַכְשָׁו בְּדָבָר אָזַד הַכֹּל נִקְשָׁר.

וְסוֹד הַדָּבָר כָּךְ הוּא. אֶהְיֶה, זֶה כְּלָל שֶׁל הַכֹּל. שֶׁכְּשֶׁשְּׁבִילִים סְתוּמִים וְלֹא מִתְפָּרְשִׁים, וּכְלוּלִים בְּמָקוֹם אֶחָד, אָז נִקְרָא אֶהְיֶה, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, סָתוּם וְלֹא נִגְלֶה.

אַחַר שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנּוּ רֵאשִׁית וְאוֹתוֹ נָהָר עָבַר לְמִשְׁךְ אֶת הַכֹּל, אֲזַי נִקְרָא אֲשֶׁר אֶהְיֶה. כְּלוֹמַר, עַל כֵּן אֶהְיֶה, אֶהְיֶה מְזֻמָּן לְהַמְשִׁיךְ וּלְהוֹלִיד הַכֹּל. אֶהְיֶה – כְּלוֹמַר, עַכְשָׁו אֲנִי הוּא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, הַכְּלָל שֶׁל כָּל פָּרָט. אֲשֶׁר אֶהְיֶה – שֶׁהִתְעַבְּרָה הָאֵם, וַעֲתִידָה לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַפָּרָטִים וּלְגַלּוֹת אֶת הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן.

אַחַר כָּךְ רָצָה מֹשֶׁה לָדַעַת מַהוּ פָּרָט הַדָּבָר, עַד שֶׁפָּרַשׁ וְאָמַר אֶהְיֶה (יהוה) – זֶהוּ פָּרָט. וְכָאן לֹא כָּתוּב אֲשֶׁר אֶהְיֶה. וּמָצָאתִי בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר – בְּקֶשֶׁר שֶׁל עִדּוֹן הַמְּמֻשָּׁלָה נִמְצֵאת בְּזִוּבְרוּתָא עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, אֶהְיֶה עֲתִידָה לְהוֹלִיד.

בֹּא וּרְאֵה אֵיךְ יוֹרֵד מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה לְהוֹדִיעַ אֶת סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ (לְהַרְאוֹת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) לְמֹשֶׁה. בָּרִאשׁוֹנָה אֶהְיֶה, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְסִימָן – (משלי ז) וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וְגוֹ', וְכָתוּב (איוב כח) לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ וְגוֹ'. אַחַר כָּךְ הוֹצִיא (סוֹד שֶׁל הָרִאשִׁית הָעֶלְיוֹנָה, תְּוַזַּלַת הַכֹּל ו) אוֹתוֹ הַנָּהָר, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִתְעַבְּרָה וַעֲתִידָה לְהוֹלִיד. וְאָמַר אֲשֶׁר אֶהְיֶה, עֲתִידָה לְהוֹלִיד וּלְתַקֵּן הַכֹּל. אַחַר כָּךְ הִתְזַוְּגָה לְהוֹלִיד, וְלֹא כָּתוּב אֲשֶׁר, אֶלָּא רַק אֶהְיֶה. כְּלוֹמַר, עַכְשָׁו יוֹצִיא וְיִתְתַּקֵּן הַכֹּל.

אַחַר שֶׁהַכֹּל יָצָא וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הִתְתַּקֵּן בִּמְקוֹמוֹ, עָזַב אֶת הַכֹּל וְאָמַר יְהוָ"ה. זֶה פָּרָט, וְזֶה הַקָּיוּם. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יָדַע מֹשֶׁה אֶת סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַנִּסְתָּר וְהַנִּגְלֶה, וְנִדְבָּק בְּמַה שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ. בֹּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ.

אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר בְּנִי, מִכָּאן וָהָלְאָה הִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִכְתֹּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ

אֶלָּא כָּרָאוּי. שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לִכְתֹּב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי וְלִקְשֹׁר אֶת קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה קָשֶׁר שֶׁל אֶזְוֵד עִם אֶזְוֵד כְּדֵי לְיַחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כָּתוּב עָלָיו (במדבר טו) כִּי דְבַר ה' בָּזָה וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפֵר הִכָּרֵת תִּכָּרֵת וְגוֹ'. אֲפִלּוּ שֶׁהֶחֱסִיר דַּרְגָּה אַחַת אוֹ קֶשֶׁר אֶזְוֵד מֵאוֹת אַחַת מֵהֶן.

בֹּא רְאֵה, י' בְּרֵאשׁוֹנָה – הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, נִסְתָּר מִכָּל הַצְּדָדִים, הַשְּׁבִילִים לֹא נִפְתָּחִים, הַכְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. קוֹצוֹ שֶׁל יו"ד שֶׁלְּמַעְלָה רוֹמֵז לְאַיִן. אַחַר כָּךְ י' שֶׁמּוֹצִיאָה אֶת אוֹתוֹ הַנֶּהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וּלְהִתְעַבֵּר מִמֶּנּוּ ה', בָּזֶה כָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן. יֹצֵא וְלֹא יָצָא. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא צָרִיךְ לְהִתָּרֵד מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב רַעְיָתִי.

וְאִם תֹּאמַר, כָּתוּב נָהָר, מַשְׁמָע אֶזְוֵד, וַהֲרֵי כָּאן שְׁלֹשָׁה? זֶה כָּךְ וַדַּאי. י' מוֹצִיאָה שְׁלֹשָׁה, וּבִשְׁלֹשָׁה הַכֹּל נִכְלָל. י' מוֹצִיאָה לְפָנֶיהָ אוֹתוֹ נָהָר, וּשְׁנֵי בָנִים שֶׁמְּנִיקָה הָאֵם, וְהִתְעַבְּרָה מֵהֶם, וּמוֹצִיאָה אוֹתָם אַזַר כָּךְ. ה' – כְּמוֹ כֵן ה', וְהֵם בָּנִים תַּזַּת הָאָב וְהָאֵם.

אַזַר שֶׁהוֹלִידָה, הוֹצִיאָה בֵּן זָכָר, וְשָׁמָה אוֹתוֹ לְפָנֶיהָ, וְצָרִיךְ לִכְתֹּב ו', וְזֶה יוֹרֵשׁ אֶת נַזַּלַת הָאָב וְהָאֵם, וְיוֹרֵשׁ שְׁנֵי זַלְקִים, וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹנִית הַבַּת. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִכְתֹּב אַזַר כָּךְ ו"ה כְּאֶזְוֵד, כְּמוֹ שֶׁה"א רִאשׁוֹנָה י"ה כְּאֶזְוֵד, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְרִידָם. אַף כָּאן ו"ה כְּאֶזְוֵד, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְרִידָם. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ עוֹלִים לְמָקוֹם אַזַר. אַשְׁרֵי זַלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּרְאוּיִים לְהוֹדוֹת לוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, (שם נ) אֵל אֱלֹהִים דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ. שְׁלֵמוּת הַכֹּל, שְׁלֵמוּתָם שֶׁל הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים. דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ, לְהַמְצִיא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֵמוּת וּבִשְׁמִזָּה. וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הוּא נִמְצָא עִמָּהּ? זָזַר וְאָמַר, מִצִּיּוֹן מִכְלַל יְפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ.

לָמַדְנוּ, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה, עָשָׂה

הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. עָשָׂה יְרוּשָׁלַיִם מֶרְכַּז כָּל הָאָרֶץ, וּמָקוֹם אָזוֹד שֶׁנִּקְרָא צִיּוֹן עָלֶיהָ, וּמֵהַמָּקוֹם הַזֶּה מִתְבָּרֶכֶת. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁל צִיּוֹן מַתְזִיל הָעוֹלָם לְהִבָּנוֹת, וּמִמֶּנּוּ נִבְנָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב, אֵל אֱלֹהִים ה׳ דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. וּמֵאַיְזֶה מָקוֹם? מִצִּיּוֹן מִכְלַל יְפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. כְּלוֹמַר, מִצִּיּוֹן, שֶׁהִיא שְׁלֵמוּת שֶׁל הַיְפִי שֶׁל הָעוֹלָם, אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. בֹּא רְאֵה, לֹא הִתְבָּרְכָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא רַק מִצִּיּוֹן. וְצִיּוֹן מִלְמַעְלָה, וְהַכֹּל נִקְשָׁר אָזוֹד עִם אָזוֹד.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְיָצָא אֶל הַמְזַבֵּזַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳ וְכִפֶּר עָלָיו. אֶל הַמְזַבֵּזַ סְתָם. (כְּבְיָכוֹל) כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה לְמַטָּה, נַעֲשָׂה לְמַעְלָה, וְהַכֹּל נִקְשָׁר אָזוֹד בְּאָזוֹד. וְלָמַדְנוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּיוֹם הַזֶּה מְכַפֵּר הַכֹּהֵן לְמַטָּה, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה. וּכְשֶׁהַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה מְסַדֵּר אֶת עֲבוֹדָתוֹ, כָּךְ גַּם הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַעְלָה (כְּבְיָכוֹל) לֹא נִמְצָא לְמַעְלָה עַד שֶׁנִּמְצָא לְמַטָּה. וּמִמַּטָּה מַתְזִילָה לַעֲלוֹת קְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְכָל הָעוֹלָמִים נִמְצָאִים אָזוֹד לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא הָיוּ יוֹדְעִים יִשְׂרָאֵל לָמָּה צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל לְהוֹכִיזַ אוֹתָם יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים, יֵדְעוּ שֶׁחֵרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁאִיר אֶת שָׁלוֹ, וְלֹא נָבָה מֵהֶם אָזוֹד מִמְּאָה. לָמַדְנוּ שֶׁלְּפִי הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא יֵשׁ כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת וְכַמָּה זַיָּלוֹת וְכַמָּה שַׁלִּיטִים מְמֻנִּים שֶׁנִּמְצָאִים בַּעֲבוֹדָתוֹ, כְּשֶׁזִּמֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה הִכְתִּירָם בִּכְתָרִים קְדוֹשִׁים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הִשְׁרָה אוֹתָם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְקָשַׁר אֶת כָּל הָעֶלְיוֹנִים עִם יִשְׂרָאֵל.

וּשְׁמָזוֹת לֹא נִכְנָסוֹת לְפָנָיו, וַעֲבוֹדָה לֹא נַעֲשִׂית לְפָנָיו לְמַעְלָה, עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים לְמַטָּה. כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצָאִים בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם לְמַטָּה, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה. (כְּבְיָכוֹל) בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְבַטְּלִים אֶת הָעֲבוֹדָה לְמַטָּה, הֵם מְבַטְּלִים לְמַעְלָה, וְהָעֲבוֹדָה לֹא נִמְצֵאת לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. וְעַל שֶׁיִּשְׂרָאֵל בִּטְּלוּ אֶת עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהָיוּ שְׁרוּיִים בָּאָרֶץ, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה, כָּל שֶׁכֵּן אַזַר כָּךְ.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִשְׂרָאֵל, אִם אַתֶּם יוֹדְעִים כַּמָּה אוּכְלוּסִים וְכַמָּה זְיָלוֹת מִתְעַכְּבִים בִּשְׁבִילְכֶם, תֵּדְעוּ שֶׁאֵינְכֶם כְּדָאִים לַעֲמֹד בָּעוֹלָם אֲפִלּוּ שָׁעָה אַוַּזת, וְעַל כָּל זֶה מַה כָּתוּב? (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְגוֹ'. (מִשּׁוּם כָּךְ) וְיָצָא אֶל הַמּוֹבֵזַז, אֶל הַמּוֹבֵזַז סְתָם, אֲשֶׁר לִבָּנֵי ה' סְתָם. וְכִפֶּר עָלָיו אַוַּזר כָּךְ, וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת עֹלָתוֹ וְאֶת עֹלַת הָעָם וְגוֹ'. וְכִפֶּר עָלָיו, מַה זֶּה אוֹמֵר? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לְהָעִיר זְסֶד בָּעוֹלָם בַּתְּזוּלָה.

לָמַדְנוּ, וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ? אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁהָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פָּגָם לְמַעְלָה, וּמְעוֹרְרִים דִּינִים, וְגוֹרְמִים לְטַמֵּא הַמִּקְדָּשׁ. וְהַנָּזוּשׁ הַקָּשֶׁה מַתְזִיל לְהָגָלוֹת, וְאָז מִתְעוֹרְרִים דִּינִים בָּעוֹלָם, וּבְיוֹם הַזֶּה צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְטַהֵר אֶת הַכֹּל וּלְהִתְעַטֵּר (וּלְעוֹרֵר) הַכֶּתֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, כְּדֵי שֶׁיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִשְׂרוֹת עִם הַגְּבִירָה. וּכְשֶׁרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ נוֹסֵעַ, הַכֹּל נוֹסֵעַ, וְיָבֹא לְהִזְדַּוֵּג עִם הַגְּבִירָה וּלְעוֹרֵר שִׂמְזָה וּבְרָכוֹת בָּעוֹלָם. (כְּדֵי שֶׁיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לְהִזְדַּוֵּג עִם הַגְּבִירָה וּלְעוֹרֵר שִׂמְזָה וּבְרָכוֹת בָּעוֹלָם. וּכְשֶׁרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ נוֹסֵעַ, הַכֹּל נוֹסֵעַ).

נִמְצָא שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם (הַשְּׁלֵמוּת) שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה תְּלוּיָה בַּכֹּהֵן. שֶׁאִם הוּא מְעוֹרֵר אֶת הַכֶּתֶר שֶׁלּוֹ, הַכֹּל מִתְעוֹרֵר וְהַכֹּל נִמְצָא בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ. בָּרִאשׁוֹנָה וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ, לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם וּלְהַרְבּוֹת שִׂמְזָה בָּעוֹלָם. וּכְשֶׁשִּׂמְזַת הַזִּוּוּג נִמְצֵאת עִם הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה, כָּל הַשְּׂמָחִים וְכָל בְּנֵי הַהֵיכָל, כֻּלָּם נִמְצָאִים בְּשִׂמְזָה (וְכָל שִׂמְזַת הָעוֹלָם). וְכָל הַזְּוָטָאִים שֶׁזָּטְאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, מִתְכַּפְּרִים לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִכֹּל זַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד צֵאתוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לְזַוֵּג אוֹתָם, וּבְשָׁעָה שֶׁמְּזַדְּוְגִים הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, אוֹתָהּ שָׁעָה – וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ.

לָמַדְנוּ, וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד. רַבִּי יְצִזְק פָּתַזּ, (שָׁם) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת בְּרִיתִי יְצִזְק וְגוֹ', וְהַפָּסוּק הַזֶּה פֻּרְשׁוּהוּ. בֹּא וּרְאֵה,

בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, כִּבְיָכוֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהֶם בַּגָּלוּת, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵהֶם לְעוֹלָמִים. בֹּא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצְאוּ בְּגָלוּת בָּבֶל, הַשְּׁכִינָה שָׁרְתָה בֵּינֵיהֶם וְשָׁבָה עִמָּהֶם מִן הַגָּלוּת, וּבְזְכוּת אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בָּאָרֶץ, שָׁרְתָה בָּאָרֶץ וְלֹא זָזָה מֵהֶם לְעוֹלָמִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁזָּזְרָה הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ, וְזָזַר הַכֹּל בִּסְעוּדַת הַשִּׁמְוָזָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרְאוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וַדַּאי.

לָמַדְנוּ, בְּכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, אִם הֵם צַדִּיקִים – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְדִּים לְרַוְּזם עֲלֵיהֶם וּלְהוֹצִיאָם מֵהַגָּלוּת, וְאִם הֵם אֵינָם צַדִּיקִים – הוּא מְעַכֵּב אוֹתָם בַּגָּלוּת עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּגְזַר. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן וְהֵם אֵינָם רְאוּיִים – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיזַ עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹכֵזַ אוֹתָם בַּגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְגוֹ'. אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁל הַכֹּל, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

רַבִּי זְזֵיָא אָמַר, מָה הַטַּעַם יַעֲקֹב רִאשׁוֹן כָּאן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב הוּא כְּלַל הָאָבוֹת, וְהוּא הָעֵץ הַקָּדוֹשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ ו' שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אֲזוּזָה בּוֹ, וְכָךְ קוֹרְאִים יַעֲקוֹב בּוֹ'. רַבִּי יִצְזָק אָמַר, וָא"ו בְּאוֹתִיּוֹתָיו שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, שֶׁיָּרַשׁ יֶרֶשׁ שֶׁל שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מַעְיָנוֹת שֶׁל הַמַּעְיָן הַנִּסְתָּר הַקָּדוֹשׁ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, וָא"ו לָמָּה כוֹלֶלֶת ו' א' ו'? אֶלָּא, ו' שֶׁיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. א' נִסְתֶּרֶת בְּתוֹכוֹ וְלֹא מְגֻלֶּה, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה', מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְלֹא נִקְרָא אֲזַרוֹן כְּלָל שֶׁל הָרִאשׁוֹן. הָאֲזַרוֹן, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ (ו' אֲזַרוֹנָהּ כְּלָל שֶׁל ו' רִאשׁוֹנָהּ, ו' אֲזַרוֹנָהּ) זֶה יה"ו יְסוֹד, שֶׁהוּא סִיּוּם הַגּוּף וְהַכְּלָל שֶׁלּוֹ. וְעַל כֵּן כְּלוּלוֹת הָאוֹתִיּוֹת זוֹ עִם זוֹ – וָא"ו, רֹאשׁ וְסִיּוּם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

וְלָמַדְנוּ, שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת הֵן, כְּמוֹ זֶה וָא"ו שֶׁאָמַרְנוּ, נו"ן אַף כָּךְ. וְאַף עַל גַּב שֶׁבֵּאֲרוּ אֶת הַדָּבָר, נו"ן כָּךְ מִתְפָּרֶשֶׁת: נ' כְּפוּפָה זוֹ הַגְּבִירָה. וְסִמּוּכָהּ לָהּ ו',

שֶׁהוּא יְסוֹד, כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ. ן' פְּשׁוּטָה, זוֹ הִתְפַּשְׁטוּת הַתְּפָאֶרֶת. וְלָכֵן כְּלוּלוֹת הָאוֹתִיּוֹת וְנֶאֱזָוֹת זוֹ בָּזוֹ. וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה מַזְוֵזִיר ו' פָּנָיו מִנּו"ן כְּפוּפָה, וּמַזְוֵזִיר פָּנָיו אֶל הַן' הַפְּשׁוּטָה. אֶלָּא בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הוּא מַזְוֵזִיר פָּנָיו כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ.

וְלָמַדְנוּ, מ"ם לֹא כוֹלֶלֶת בְּתוֹכָהּ אוֹת אַוֶּרֶת, (מְשׁוּם) אֶלָּא מ' פְּתוּחָה, ס' סְתוּמָה. מ' פְּתוּחָה – שֶׁהוּא כְּשֶׁהַזָּכָר מִתְזַוֵּג עִמָּהּ. ס' סְתוּמָה – יוֹבֵל. שֶׁהֲרֵי נִסְתָּרִים דְּרָכֶיהָ וְאַף עַל גַּב שֶׁלִּפְעָמִים מִתְפַּשְׁטִים, וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹנִים בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ד) גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ זוֹכֵר אֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוּר שְׁמוֹ וְזוֹוֶרֶת הַגְּבִירָה לִמְקוֹמָהּ, (אָז) כָּתוּב וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ. כָּךְ הַכֹּהֵן, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לְיַיֵּחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ, לְזַוֵּג אֶת הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, כָּתוּב וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ'.

לָמַדְנוּ, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּהֵן מְעוֹרֵר שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְלָמַדְנוּ, נִכְנָס בְּדַרְגָּה אַוֶּרֶת, רוֹוֵחַ גּוּפוֹ. יוֹצֵא מִדַּרְגָּה זוֹ לְדַרְגָּה אַוֶּרֶת, רוֹוֵחַ גּוּפוֹ. אוֹוֵחַ שָׁלוֹם בָּזֶה וּבָזֶה. קְדֻשָּׁה יָדָיו, וּמִתְבָּרְכִים כְּאֶחָד. וּבְכֹל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה, וְצָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְבוּשׁוֹ שֶׁיִּתְלַבֵּשׁ כְּגוֹן שֶׁהַמַּעֲשֶׂה יִתְכַּוֵּן, עַד שֶׁיְּסַדֵּר הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְיִתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוַחְתּוֹנִים.

לָמַדְנוּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (ד') יו"ד בַּוַּקִיקוֹתָיו, אוֹתִיּוֹת בַּצְּדָדִים הִתְקַשְּׁרוּ בְּיו"ד. יו"ד הוֹלֵךְ לְיו"ד [לְוָי"ו]. יו"ד עוֹלֶה בְּיו"ד. יו"ד הוֹלֵךְ לְוָי"ו, מִתְכַּנְּסִים בָּהּ'. וּמְכַוֵּן אֶת הַדַּעַת, וּמִתְזַוְּגִים ה' עִם וָא"ו.

ה' עֶלְיוֹנָה אוֹוֶזֶת שְׁעָרִיהָ (בְּשְׁעָרִיהָ) בְּוַוְקוּקֵי תַכְסִיסִים, אוֹוֶזֶת בְּהֶאָרַת אֶלֶף וַוָּמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אַכְסַדְרוֹת נִסְתָּרוֹת. עוֹלָה ה', וּמִתְעַטֶּרֶת וַוָּמֵשׁ פָּעָמִים לַוָּמֵשׁ שְׁעָרִים עֲמוּדִים שֶׁעוֹמְדִים. כְּשֶׁמִּתְגַּלֶּלֶף בְּעַטְרוֹתָיו, מְאִירִים פָּנֵי הַמֶּלֶךְ, וָא"ו מִתְפַּשֶּׁטֶת לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם וַוַּקִיקוֹת.

מְעַטָּרֶת ה׳ אֶת ו׳ (נ״א מִתְעַטֶּר בְּיו״ד, ה׳ לו׳) בְּשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּתָרִים שֶׁמִּתְעַטְּרִים בְּכֶתֶר אֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ג) בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. ו׳ בִּשְׁנֵי רָאשִׁים, רֹאשׁ הַגֻּלְגֹּלֶת וְקִוּקְ הָרֹאשׁ שֶׁלּוֹ, קוֹץ אֶחָד לְמַעְלָה וְקוֹץ אֶחָד לְמַטָּה, וְי׳ יוֹרֶדֶת לוֹ׳, זַקִּיקַת הַחֲקִיקוֹת בְּתוֹכָם, שִׁבְעִים פָּנִים שֶׁל עֲטָרוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה. בּוֹ טָסִים גְּבִיעִים וּפָרָחִים, זֶה עוֹלֶה וְזֶה יוֹרֵד, וְנֶחְקָקִים אֶחָד עִם אֶחָד.

נִקְשֶׁרֶת י׳ עִם ה׳, ה׳ עִם ו׳, ו׳ עִם ה׳ (ו׳ בְּה׳, ה׳ בְּו׳, ו׳ בְּו׳, ו׳ בְּה׳). זֶה אָזוּז בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֻזוּ זְרוֹעֵי יָדָיו מִידֵי אֲבִיר יַעֲקֹב. וְכָתוּב, (במדבר כד) אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ. אָז הַכֹּל מִתְקַשֵּׁר אֶחָד עִם אֶחָד, זֶה עִם זֶה, מְאִירִים הַמַּפְתְּחוֹת וּמְאִירִים כָּל הַפָּנִים. אָז כֻּלָּם נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וּמְזַדַּעְזְעִים וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

הַקּוֹל נִקְשָׁר עִם הַכֹּהֵן, וְהוּא מֵשִׁיב אֲלֵיהֶם וְאוֹמֵר תִּטְהָרוּ. תִּטְהָרוּ אֵין אוֹמְרִים שְׁאָר הַכֹּהֲנִים וְהָעָם, פָּרַט לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, כְּשֶׁנִּקְשָׁר בּוֹ אוֹתוֹ הַקּוֹל.

לָמַדְנוּ, מִכֹּל זַטְאתֵיכֶם לִפְנֵי ה׳. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב מִכֹּל זַטְאתֵיכֶם, לָמָּה לִפְנֵי ה׳? אֶלָּא אָמַר רַבִּי יְצְחָק, לִפְנֵי ה׳ מַמָּשׁ.

שֶׁשָּׁנִינוּ, מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ הַסְּפָרִים פָּתוּחִים וְהַדַּיָּנִים דָּנִים. בְּכָל יוֹם וָיוֹם בָּתֵּי הַדִּין נִמְסָרִים לְהִתָּחֵז לְדִין, עַד אוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּקְרָא תִּשְׁעָה לַחֹדֶשׁ. בְּאוֹתוֹ יוֹם כָּל הַדַּיָּנִים עוֹלִים לְבֵעֶל הַדִּין וּמִתְקְנִים כִּסֵּא עֶלְיוֹן שֶׁל רַחֲמִים לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. בְּאוֹתוֹ יוֹם צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה לִשְׁמֹחַ בְּשִׂמְחָה לִפְנֵי אֲדוֹנָם שֶׁעָתִיד לְיוֹם אַחֵר לָשֶׁבֶת עֲלֵיהֶם בַּכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַחֲמִים, בְּכִסֵּא שֶׁל וַתְּרָנוּת.

וְכָל אוֹתָם הַסְּפָרִים הַפְּתוּחִים לְפָנָיו וּכְתוּבִים לְפָנָיו אֶת כָּל אוֹתָם הַחֲטָאִים, הוּא מְזַכֶּה אוֹתָם וּמְטַהֵר אוֹתָם מִכֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִכֹּל זַטְאתֵיכֶם לִפְנֵי ה׳ תִּטְהָרוּ. לִפְנֵי ה׳ מַמָּשׁ. אוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים אֶת הַפָּסוּק,

אוֹמְרִים עַד כָּאן וְלֹא יוֹתֵר. וְאֵין רְשׁוּת לְאַזָּר לוֹמַר תִּטְהָרוּ, אֶלָּא הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁעוֹבֵד אֶת הָעֲבוֹדָה, וְקוֹשֵׁר אֶת הַשֵּׁם הַמְּקֹדָשׁ בְּפָיו. וּכְשֶׁהָיָה נִקְשָׁר וּמִתְבָּרֵךְ בְּפָיו, אוֹתוֹ קוֹל יוֹרֵד וּמַכֶּה בּוֹ, וּמְאִירָה הַמִּלָּה בְּפֵי הַכֹּהֵן, וְאוֹמֵר תִּטְהָרוּ. עָבַד עֲבוֹדָה, וּמִתְבָּרְכִים כָּל אוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ.

אַזָּר כָּךְ רוֹזְנִין גּוּפוֹ וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו לְהַכְנֵס לַעֲבוֹדָה קְדוֹשָׁה אַזֶּרֶת. עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְהַכְנֵס לְמָקוֹם אַזָּר עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ מֵהַכֹּל. שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ; שֶׁל אֲזָיו הַכֹּהֲנִים, וּלְוִיִּם, וּמִכָּל שְׁאָר הָעָם. (בְּרָכוֹת לְפָנָיו) זוֹקְפִים יָדַיִם עָלָיו בְּתְפָלָה, וְקָשֶׁר שֶׁל זָהָב תָּלוּי בְּרַגְלוֹ. נוֹטֵל שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם וְלֹא הוֹלְכִים אַזָּרָיו. (הָיָה מַקְטִיר קְטֹרֶת).

הוֹלֵךְ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת אֲזֹרוֹת, (רְשׁוּמָה בַּלֵּב) מַקִּיף אֶת מְקוֹמוֹ. הוֹלֵךְ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת, וְסוֹתֵם אֶת עֵינָיו וְנִקְשָׁר לְמַעְלָה. נִכְנָס לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנָס, שׁוֹמֵעַ קוֹל כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים שֶׁמְּזַמְּרִים וּמַקִּישִׁים בַּכְּנָפַיִם הַפְּרוּשׁוֹת לְמַעְלָה. הָיָה מַקְטִיר אֶת הַקְּטֹרֶת, וְשׁוֹכֵךְ קוֹל כַּנְפֵיהֶם וְנִדְבָּקִים בְּלַוָּשׁ.

אִם הַכֹּהֵן זוֹכֶה, שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה נִמְצָא בְּשִׁמְזָה – אַף כָּאן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹצֵא רְצוֹן הָאוֹר הַמִּתְבַּשֵּׂם מֵרֵיזוֹת שֶׁל הָרֵי אֲפַרְסְמוֹן טָהוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוֹלֵךְ בְּכָל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם. נִכְנָס הָרֵיזָן לִשְׁנֵי נִקְבֵי זָטְמוֹ, וְלִבּוֹ מִתְיַשֵּׁב. אָז הַכֹּל הוּא בְּלַוָּשׁ, וְלֹא נִמְצָא שָׁם פָּתְזוֹן פֶּה. פּוֹתְזוֹ הַכֹּהֵן אֶת פָּיו בִּתְפָלָה בְּרָצוֹן, בְּשִׁמְזָה, וּמִתְפַּלֵּל אֶת תְּפָלָתוֹ.

אַזָּר שָׁסִים, זוֹקְפִים הַכְּרוּבִים כְּמוֹ מִקֶּדֶם אֶת כַּנְפֵיהֶם וּמְזַמְּרִים. אָז יוֹדֵעַ הַכֹּהֵן שֶׁהָיָה רָצוֹן, וְעֵת שִׁמְזָה לַכֹּל, וְהָעָם יוֹדְעִים שֶׁתְּפָלָתוֹ הִתְקַבְּלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) אִם יִהְיֶה זִבְחֲאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וְהוּא שָׁב לַאֲזוֹרָיו וּמִתְפַּלֵּל תְּפָלָתוֹ. אַשְׁרֵי זֻלְכָּן שֶׁל הַכֹּהֵן, שֶׁהֲרֵי עַל יָדוֹ שִׁמְזָה עַל שִׁמְזָה נִמְצֵאת בְּאוֹתוֹ יוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. עַל אוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

וְהָיְתָה לָכֶם לְזֵכֶת עוֹלָם בַּזְּדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַזְּדָשׁ תְּעַנּוּ אֶת

נַפְשֹׁתֵיכֶם וְגוֹ׳. רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ וְגוֹ׳. נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה, נַפְשִׁי אִוִּיתָךְ בַּלַּיְלָה הָיָה צָרִיךְ לְהָיוֹת! מַהוּ נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ? אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, יְשַׁחֲרֶךָּ הָיָה צָרִיךְ לְהָיוֹת! אֶלָּא כָּךְ לָמְדָנוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַכֹּל, וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: נַפְשִׁי וְרוּחִי אָתָּה. מִשּׁוּם כָּךְ אִוִּיתִיךָ לִדְבֹקְךָ בִּךְ, וַאֲשַׁחֲרֶךָּ לִמְצֹא אֶת רְצוֹנֶךָ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יָשֵׁן בְּמִטָּתוֹ, יוֹצֵאת נַפְשׁוֹ, עוֹלָה וּמְעִידָה בָּאָדָם עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה בְּכָל הַיּוֹם. הַגּוּף אוֹמֵר לַנֶּפֶשׁ: נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה, אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ.

דָּבָר אַחֵר נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ – אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה, בְּעוֹד שֶׁאָנוּ בַּגָּלוּת בֵּין הָעַמִּים, וּמְנוּעָה נַפְשִׁי מִכָּל רַע (וְשָׁבְעָה נַפְשִׁי מִכָּל הַבְּזָיוֹנוֹת) שֶׁקִּשּׁוּרָה בֵּין הָעַמִּים, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ, כְּדֵי לָשׁוּב לִמְקוֹמִי. אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, כְּלוֹמַר, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם מְשַׁעְבְּדִים אֶת בָּנַי בְּכָל שִׁעְבּוּד, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא זָזָה מִמֶּנִּי כְּדֵי לְשַׁחֲזֵר אוֹתְךָ וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתֶיךָ.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בְּעוֹד שֶׁנַּפְשִׁי בִּי, אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה. מָה הַטַּעַם בַּלַּיְלָה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ בַּשָּׁעָה הַזּוֹ צְרִיכָה לַזְּמֹד אוֹתְךָ. אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, כַּאֲשֶׁר מִתְעוֹרֶרֶת בִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, אֲשַׁחֲרֶךָּ בְּהִתְעוֹרְרוּת לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ.

כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ, בְּזְמַן שֶׁהַמִּשְׁפָּט יוֹרֵד לָאָרֶץ לְבַשֵּׁם אֶת הָעוֹלָם, אָז צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵּבֵל. כְּלוֹמַר, יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת הַדִּין שֶׁל צֶדֶק, וְלֹא יִשְׁמַד הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ. מָתַי צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵּבֵל? כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לָאָרֶץ. רַבִּי זְכַרְיָה אָמַר, נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אַף רוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּזְּעוֹת הַלַּיְלָה

לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. קָמוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא עִמּוֹ. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים מב) כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ הַוַּתִּיקִים, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מִכָּל הָעַמִּים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה וְהוֹרִישׁ לָהֶם נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו וּלְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּתּוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּתּוֹרָה, לֹא פָּווֹז מִכֹּל, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) לוּלֵי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשָׁעָי אָז אָבַדְתִּי בְעָנְיִי.

מִי הֵם שַׁעֲשָׁעָי? תּוֹרָה. שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת שַׁעֲשׁוּעִים, שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וְאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם. וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. מַה זֶּה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ? כְּדֵי לִשְׁמֹעַ עִמָּהֶם, שֶׁשָּׁנִינוּ, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (ישעיה נז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה', כְּדֵי לְהִתְעַנֵּג מֵאוֹתָהּ הַשְּׂכָאָה שֶׁל הַנַּזָּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ. כִּבְיָכוֹל מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּהֶם מֵאוֹתָהּ הַשְּׂכָאַת הַנַּזָּל שֶׁבָּהּ מִתְעַנְּגִים הַצַּדִּיקִים, וְעַל כֵּן בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים. וְכָל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, זוֹכֶה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים מֵאוֹתָהּ הַשְּׂכָאִית הַנַּזָּל.

רַעְיָא מְהֵימְנָא (רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן)

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בְּאוֹתוֹ זְמַן בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הַלָּלוּ, בַּעֲלֵי הַזָּוְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, בַּעֲלֵי קַבָּלָה, בַּעֲלֵי רָזֵי תוֹרָה, הַשָּׁעָה דְּזוּקָה לָהֶם. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם, שֶׁאוֹתָם אֲפִיקֵי מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה אֶל הַשְּׁכִינָה. וְאֵין תּוֹרָה אֶלָּא עֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁיִּהְיוּ אֲפִיקֵי הַמַּיִם הַלָּלוּ בְּצַעַר, בְּיָגוֹן וּבְעָנִי, וְאֵלּוּ הֵם זֻבָלִים, צֵירִים שֶׁל יוֹלֶדֶת, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, שֶׁבָּהּ נֶאֱמַר (משלי כג) וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ. וּבְאוֹתָם הַזֻּבָלִים תִּהְיֶה בְּצַעַר שֶׁלָּהֶם.

וּבְאוֹתָם זֻבָלִים שֶׁצּוֹעֶקֶת בָּהֶם, מִתְעוֹרְרִים שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין שֶׁלְּמַעְלָה, עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר קוֹלָהּ עַד יְהוָ"ה, וּמִיָּד – (תהלים כט) קוֹל ה' יְזוֹלֵל אַיָּלוֹת, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בְּתוּלוֹת אַזְרֵיהָ רֵעוֹתֶיהָ, לְכֻלָּם יִהְיֶה זִיל כַּיּוֹלֶדֶת מַמָּשׁ בַּדְּזוּקִים שֶׁהַשָּׁעָה דּוֹזֶקֶת אוֹתָם בְּכַמָּה נְשִׁיכוֹת שֶׁל יֵצֶר הָרָע, שֶׁל נָזוּשׁ

שֶׁנּוֹשֵׁךְ אוֹתָם כְּכַמָּה דְרָזָקִים.

בְּאוֹתוֹ זְמַן נִפְתַּחַת לְהוֹלִיד אֶת הַמָּשִׁיחַ, מִשּׁוּם הַזְּבָלִים וְהַדְּרָזָקִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים, וּבַעֲלֵי מִדּוֹת וּבַעֲלֵי רָזִים שֶׁל הַתּוֹרָה, בַּעֲלֵי בְּשֶׁת וַעֲנָוָה, בַּעֲלֵי יִרְאָה וְאַהֲבָה, בַּעֲלֵי זֶסֶד, אַנְשֵׁי זַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים, אַנְשֵׁי אֱמֶת, שׁוֹנְאֵי בָּצַע, שֶׁדְּרָזָקָה אוֹתָם הַשָּׁעָה. וְזֶהוּ שֶׁבְּאַרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, חוֹר שֶׁבֶּן דָּוִד בָּא, אַנְשֵׁי זַיִל יְסוֹבְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יְזוֹנָנוּ, וְיִרְאֵי זֶטְא יִמָּאֲסוּ, וְזָכְמַת סוֹפָרִים תִּסְרַזּ, וּתְהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת, וְהַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ, וְהַיַּיִן בִּיקָר.

וּמֵאוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת, שֶׁהֵם שִׁבְעִים, כְּנֶגֶד שִׁבְעִים תֵּבוֹת שֶׁל יַעֲנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה, נִפְתַּחַת רַזְמָהּ, שֶׁהִיא שְׁתַּיִם, כְּלוֹלָה מִשְּׁתֵּי בֵּיתִי״ם, לְהוֹלִיד שְׁנֵי מְשִׁיזִים, וּמַכְנִיסָה אֶת רֹאשָׁהּ בֵּין בִּרְכֶּיהָ, שֶׁהוּא הָרֹאשׁ שֶׁלָּהּ, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. שְׁתֵּי שׁוֹקֶיהָ, נֵצַח וְהוֹד, שְׁנֵי נְבִיאִים. מִשָּׁם מוֹלִידָה שְׁנֵי מְשִׁיזִים. בְּאוֹתוֹ זְמַן וַיֶּזֶשׁ יְעָרוֹת, יָעֲבַר הַנָּזוֹשׁ מֵהָעוֹלָם. (עד כאן רעיא מהימנא).

לָמַדְנוּ, כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֱיָלוּתִי לְעֶזְרָתִי וזוּשָׁה. תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם, וַדַּאי כְּדֵי לְהִשָּׁקוֹת מֵהַשְּׁקָיָה שֶׁל מַעְיְנוֹת הַנַּזַל עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. תַּעֲרֹג, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) לַעֲרֻגוֹת הַבֹּשֶׂם. כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים, לְקַבֵּל מִמְּךָ הַשְּׁקָאָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מַעְיְנוֹת הַנַּזַל מִי הֵם? מַעְיָן אָזוֹד לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ׳, וּמִשָּׁם שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וּמַשְׁקֶה אֶת הַגָּן. כָּל אוֹתָם הַנְּזָלִים שׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים וּמִתְכַּנְּסִים לִשְׁנֵי מַעְיָנוֹת שֶׁנִּקְרָאִים נֵצַח וְהוֹד, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים אֲפִיקֵי מַיִם, בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, שֶׁמִּמֶּנּוּ שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְנִשְׁקָה הַגָּן. מִשּׁוּם כָּךְ אַיָּל וּצְבִי נִמְצָאִים כְּאָזוֹד, (אַיָּל וּצְבִי נִקְרָאִים עֲטֶרֶת וְיסוֹד) צָדֵק וְצַדִּיק.

לָמַדְנוּ, כָּתוּב קוֹל ה׳ יְזוֹלֵל אַיָּלוֹת. אַיָּלוֹת, אַיֶּלֶת כָּתוּב זָסֵר, זוֹ אַיָּלוֹת הַשָּׁדֶה (נ״א זוֹ אַיֶּלֶת הַשַּׁזַר) (ד״א אַיְלוֹת הַשָּׁדֶה). אַיָּלוֹת הַשָּׁדֶה, שֶׁשָּׁנִינוּ,

בַּזְּוָגוֹת הַלַּיְלָה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, הַקּוֹל הַזֶּה יוֹצֵא וּמַכְאִיב לְכָל אוֹתָן הָאֲיָלוֹת שֶׁסְּבִיבַ הַכִּסֵּא הַנִּכְבָּד הַקָּדוֹשׁ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ. דָּבָר אַחֵר יְזוֹלְלֵל אַיָּלוֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כו) זוֹלְלָה יָדוֹ נָחָשׁ בָּרִחַ. וַיְזֻוְּשֵׁף יְעָרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א יד) בְּיַעֲרֶת הַדְּבָשׁ, וְכָתוּב (שיר ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי, וּמִינִיקָה אוֹתָם כְּמוֹ אֵם שֶׁמֵּינִיקָה אֶת הַבָּנִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת נַפְשִׁי אִוְּתָךְ בַּלַּיְלָה! אֲשַׁחֲרֶךָּ?! יְשַׁחֲרֶךָּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אָמַר לוֹ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב יב) אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ.

בֹּא רְאֵה, הַנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ נוֹדָעוֹת (נִפְגָּשׁוֹת) (מִשְׁתַּתְּפוֹת) כְּאֶחָד לְעוֹלָמִים. לָמַדְנוּ, עֲבוּדָה שְׁלֵמָה שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, שֶׁיְּאַהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַהֲבַת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ, וְזוֹהִי אַהֲבָה שְׁלֵמָה, אַהֲבַת נַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ. כְּמוֹ שֶׁאֵלֶּה נִדְבָּקִים בְּגוּף, וְהַגּוּף אוֹהֵב אוֹתָם, (אָז) כָּךְ יִדְבַּק אָדָם לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַהֲבַת נַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ לִדְבֹק בּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה, (כְּלוֹמַר) נַפְשִׁי מַמָּשׁ.

אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ, אֶתְדַּבֵּק בְּךָ אַהֲבָה רַבָּה בַּלַּיְלָה, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם מֵאַהֲבָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲמֹד בְּכָל לַיְלָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדָתוֹ עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַבֹּקֶר, וְיִמָּשֵׁךְ עָלָיו זוּט שֶׁל זֶסֶד. שֶׁשָּׁנִינוּ, אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁאוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַהֲבָה כָּזוֹ, וְצַדִּיקֵי הָאֱמֶת הַלָּלוּ שֶׁאוֹהֲבִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּךְ, הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם בַּעֲבוּרָם, וְשׁוֹלְטִים עַל כָּל הַגְּוָרוֹת הַקָּשׁוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. (הֵיא) (כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם הָעוֹלָם בַּעֲבוּרָם).

לָמַדְנוּ, אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁנִּדְבָּק בְּרוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ לְמַעְלָה בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בְּאַהֲבָה כָּרָאוּי, שׁוֹלֵט בָּאָרֶץ שְׁלֵמָה, וְכָל מַה שֶּׁגּוֹזֵר עַל הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם. מִנַּיִן לָנוּ?

מֵאֱלֹהוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְּבָרִי.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּאוֹת הַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְאוֹתָם צַדִּיקֵי הָעוֹלָם שׁוֹלְטִים אוֹתָם מֵהַמֶּלֶךְ וּמֵהַגְּבִירָה, מְעַטִּים הֵם. שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיּוֹרֶדֶת, עוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ לְהִתְבּוֹנֵן בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹשֵׂב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּחַ בְּכָל זַיִל וְזַיִל שֶׁל הַשָּׁמַיִם, כָּל הַזַּיָלוֹת נַעֲשִׂים, וְעוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם. וּמֵהֶן מִתְעַכְּבוֹת עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִיד אוֹתָן לְמַטָּה.

וְלָמַדְנוּ, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הֵן עוֹמְדוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְעַכְּבוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן לְהוֹרִיד אוֹתָן לָאָרֶץ, וְאֵלּוּ שׁוֹלְטוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו. אֲשֶׁר אֲנִי עוֹמֵד לֹא כָתוּב, אֶלָּא אֲשֶׁר עָמַדְתִּי. אַזַּר כְּחַ זוֹנֶרֶת לִמְקוֹמָהּ וְנִכְנֶסֶת לְזַדְרָה, וְאוֹתָן אֲזוֹרוֹת לֹא עוֹלוֹת עַד שֶׁיָּמוּתוּ, כִּי לֹא עָמְדוּ קֹדֶם כְּאוֹתָן הָאֲזוֹרוֹת. וּמְשׁוּם כָּךְ אֱלִיָּהוּ נַעֲשָׂה שָׁלִיזַ, מַלְאָךְ לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ שֶׁמִּתְדַּבְּקִים יוֹתֵר לַמֶּלֶךְ.

מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּל הָרוּחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלְּמַעְלָה עוֹשׂוֹת שְׁלִיזוּת, וְכֵן בָּאוֹת מִמָּקוֹם אֶחָד. שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים הֵן מִשְּׁתֵּי דְּרָגוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בְּאַזַּת, וּמְשׁוּם כָּךְ עוֹלוֹת יוֹתֵר, וְדַרְגָּתָן יְתֵרָה, וְכָךְ זֶה. וְכָל אוֹתָן שֶׁהָיוּ טְמוּנוֹת שָׁם, יָרְדוּ וְעָלוּ בְּזַיֵּיהֶן, כְּמוֹ זָנוּחַ שֶׁלֹּא נִמְצָאָה בּוֹ מִיתָה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדָּבָר הַזֶּה בַּזָּנוּחַ וְאֵלִיָּהוּ.

וְלָמַדְנוּ, מֵאָה וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף דְּרָגוֹת (לַצַּדִּיקִים) הֵן לִנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁעָלוּ בְּרָצוֹן בְּטֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן אוֹתָן לָעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְעוֹלוֹת וְטָסוֹת בָּעוֹלָם, וְנִקְשָׁרוֹת לִצְרוֹר הַחַיִּים. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַדֵּשׁ בָּהֶן אֶת הָעוֹלָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סו) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה וְגוֹ'.

תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם, נַפְשֹׁתֵיכֶם הוּא אָמַר, כִּי יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים צַדִּיקִים

לְפָנַי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְיִהְיֶה הָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִדָּבֵק בּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפֵּר לָהֶם וְזִטְאָם. וְלָכֵן, מִי שֶׁאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה בַּתְּשִׁיעִי וּמְעַנֶּג אֶת נַפְשׁוֹ בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה, נִמְצָא בַּעֲשִׂירִי עִנּוּי נֶפֶשׁ בִּשְׁנֵי זֵלָקִים, וְנִמְצָא כְּאִלּוּ הִתְעַנָּה תְּשִׁיעִי וַעֲשִׂירִי. אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם – לְהַכְלִיל אֶת הַכֹּל, גּוּף וְנֶפֶשׁ, וּלְהַכְנִיעַ בַּיּוֹם הַזֶּה, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל וְזִטְאָם.

לָמַדְנוּ, כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. בַּיּוֹם הַזֶּה?! הַיּוֹם הַזֶּה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא בַּיּוֹם הַזֶּה דַּוְקָא, שֶׁבּוֹ מִתְגַּלֶּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לְכַפֵּר עַל וְזִטְאֵי כֻלָּם.

דִּבֶּר אַוֵּר תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם – רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט וְגוֹ'. עִיר קְטַנָּה, הַרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל עִיר קְטַנָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) עִיר עָז לָנוּ יְשׁוּעָה יָשִׁית זוֹמוֹת וָחֵל וְגוֹ'. וְכָתוּב (הושע יא) וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר. עִיר קְטַנָּה, קְטַנָּה הִיא, שֶׁהִיא אַוֵּרוֹנָה מֵהַכֹּל וְתַזְוִתוֹנָה מֵהַכֹּל. זוֹמוֹתֶיהָ גְּדוֹלוֹת, זֵלָקוֹת, קְדוֹשׁוֹת, נִקְרֵאת עִיר הַקֹּדֶשׁ. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט, מְעַטִּים אוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לִכְנֵס לְתוֹכָהּ וּלְשִׂרוֹת בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְהַר ה' וּמִי יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ וְגוֹ'. וְעַל זֶה אֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט.

וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְהִזָּדַוֵּג עִמָּהּ וּלְשִׂרוֹת בָּהּ. וְסָבַב אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ב) וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם ה' זוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וְגוֹ'. וּבָנָה עָלֶיהָ מְצוּדִים גְּדֹלִים, שֶׁבָּנָה זוֹמוֹתֶיהָ גְּדוֹלִים וַזֵּזָקִים, נָאִים וְיָפִים (מִכָּל אֲבָנִים יְקָרוֹת) וּקְדוֹשִׁים. וְנִקְרֵאת עִיר הַקֹּדֶשׁ, וְאֶת כָּל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הִכְנִיס לְתוֹכָהּ. וּמְשׁוּם כָּךְ הִיא לְבַדָּהּ כְּלוּלָה מִכָּל עַטְרוֹת הַמֶּלֶךְ, וְכָל עַטְרוֹת הַמֶּלֶךְ מִתְעַטְּרִים בָּהּ. מְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט.

וּמָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן (ו)זָכָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב. מִסְכֵּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות א) וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה. מִתְעַטֵּר בַּעֲטָרוֹת זֵזָקוֹת, בְּעַטְרוֹת הַתּוֹרָה, בַּעֲטָרוֹת שֶׁל מִצְוֹת תּוֹרַת הַמֶּלֶךְ. וְזָכָם, שֶׁזּוֹכֶה בָּהּ בַּזְּכֻיּוֹת הָאֵלּוּ. וְזָכָם, שֶׁהוּא יוֹתֵר זָכָם מִכֻּלָּם לְעֵין בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ כְּדֵי

לִזְכּוֹת בָּהּ וּלְהִכָּנֵס אֵלֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּמֹלַט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָקְמָתוֹ. וּמֹלַט, כְּמוֹ (שמואל–א כ) אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת אָזְנִי, אִמָּלְטָה נָּא שָׁמָּה. אַף כָּאן, וּמֹלַט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָקְמָתוֹ.

וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא. וְאָדָם לֹא זָכַר, לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּאוֹתוֹ אִישׁ עָנִי שֶׁהִתְזַכֵּר בַּכֹּל כְּדֵי לִזְכּוֹת בָּהּ. (קהלת ט) וְאָמַרְתִּי אֲנִי טוֹבָה זְקָמָה מִגְּבוּרָה. שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ עוֹלָם לֹא נוֹתְנִים רְשׁוּת לְהִכָּנֵס, פָּרַט לְאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת, אֲלוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת, וּמִתְעַסְּקִים בְּמִצְוֹות הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִכָּנֵס בָּהֶם לָעוֹלָם הַבָּא.

וְזָקְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוִיָּה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים. שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם אֵינָם מִסְתַּכְּלִים עָלָיו, וְלֹא רוֹצִים לְהִתְזַכֵּר עִמּוֹ וּלְהַקְשִׁיב לִדְבָרָיו. שֶׁלָּמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁמַּקְשִׁיב לְדִבְרֵי הַתּוֹרָה, אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּכְאִלּוּ קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי. וַאֲפִלּוּ מִכָּל אָדָם גַּם כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה. וּמִי שֶׁמַּרְכִּין אָזְנָיו כְּנֶגְדּוֹ, נוֹתֵן כָּבוֹד לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְנוֹתֵן כָּבוֹד לַתּוֹרָה. עָלָיו כָּתוּב, הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם לַה' אֱלֹהֶיךָ.

לָמַדְנוּ, יוֹם אֶחָד הָיוּ הוֹלְכִים הַזַּבְרִים עִם רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רָאִיתִי שֶׁהָעַמִּים הַלָּלוּ כֻּלָּם עֶלְיוֹנִים, וְיִשְׂרָאֵל תַּחְתּוֹנִים מִכֻּלָּם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ שָׁלַט מִמֶּנּוּ אֶת הַגְּבִירָה, וְהִכְנִיס אָמָּה בִּמְקוֹמָהּ (כְּלוֹמַר שִׁפְחָה), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (משלי ל) תַּחַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ'. תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְגוֹ'. וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. מִי הַשִּׁפְחָה? זוֹהִי כֶּתֶר הַנָּכְרִי, שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַבְּכוֹר שֶׁלָּהֶם בְּמִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות יא) עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרֵחַיִם. אַחַר הָרֵחַיִם הִיא הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בָּרִאשׁוֹנָה, וְעַכְשָׁיו הַשִּׁפְחָה הַזּוֹ תִּירַשׁ גְּבִרְתָּהּ.

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, מֶלֶךְ בְּלִי גְּבִירָה לֹא נִקְרָא מֶלֶךְ. מֶלֶךְ שֶׁנִּדְבָּק בַּשִּׁפְחָה, בָּאָמָּה (שֶׁלָּהּ) שֶׁל הַגְּבִירָה, אֵיפֹה כְּבוֹדוֹ? וְעָתִיד קוֹל לְבַשֵּׂר לַגְּבִירָה וְלוֹמַר: (זכריה ט) גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה מַלְכֵּךְ

יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא. כְּלוֹמַר, צַדִּיק הוּא נוֹשָׁע, כִּי הָיָה רוֹכֵב עַד עַכְשָׁו בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, בִּמְקוֹם נָכְרִי, וּמֵינִיק אוֹתוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב עָנִי וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר. עָנִי (שֶׁלֹּא) הָיָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, אוֹתָם כְּתָרִים תַּזְהִירִים שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַבְּכוֹר שֶׁלָּהֶם בְּמִצְרַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יא) וְכָל בְּכוֹר בְּהֵמָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים. כִּבְיָכוֹל צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא, הוּא וַדַּאי יוֹתֵר מֵהַכֹּל. כִּי עַד עַכְשָׁו שָׁרוּי צַדִּיק בְּלִי צֶדֶק. וְעַכְשָׁו שֶׁיִּזְדַּוְּגוּ כְּאָזְדָּ, צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יוֹשֵׁב בַּצַּד הָאַזֵּר. לָמַדְנוּ, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. הַצַּדִּיק אָבָד?! נֶאֱבַד הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה אָבָד? אֶלָּא אָבַד מַמָּשׁ. וּמָה אָבַד? אָבַד לַגְּבִירָה, וְנִדְבַּק בְּמָקוֹם אַזֵּר, שֶׁנִּקְרָא שִׁפְחָה.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם נוֹזַז לְפָנֵי מוֹרִי, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁעַל שִׁבְעָה עַמּוּדִים עוֹמֵד הָעוֹלָם, וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר עַל עַמּוּד אֶחָד עוֹמֵד הָעוֹלָם, אֵיךְ הַדְּבָרִים מִתְיַשְּׁבִים? אָמַר לוֹ, הַכֹּל הוּא דָּבָר אֶחָד, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעָה הֵם, וּבָהֶם יֵשׁ עַמּוּד אֶחָד שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְעוֹמְדִים עָלָיו, וְהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עַל זֶה. וּכְשֶׁהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם עָלָיו, כְּאִלּוּ שֶׁהִתְקַיֵּם עַל כָּל הַשִּׁבְעָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וְלָמַדְנוּ, הַשִּׁפְחָה הַזּוֹ עֲתִידָה לִשְׁלֹט בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה הַגְּבִירָה שׁוֹלֶטֶת בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב צֶדֶק יָלִין בָּהּ, וְעַכְשָׁו שִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ, בַּכֹּל. וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב אֶת הַגְּבִירָה לִמְקוֹמָהּ כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְאָז שֶׁל מִי הִיא הַשִּׁמְוָזָה? הֲוֵי אוֹמֵר, שִׁמְוַזַּת הַמֶּלֶךְ וְשִׁמְוַזַּת הַגְּבִירָה. שִׁמְוַזַּת הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁיָּשִׁיב אוֹתָהּ וְיִפָּרֵד מִן הַשִּׁפְחָה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וְשִׁמְוַזַּת הַגְּבִירָה, כִּי תָּשׁוּב לְהִזְדַּוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְהָיְתָה זֹאת לָכֶם לְזֵכֶר עוֹלָם. וְהָיְתָה לָכֶם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה זֹאת? זֶה שֶׁאָמַרְנוּ, לִזְכֹּר עוֹלָם. בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם וְזֵכֶר עוֹלָם נִקְרֵאת, גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ, שֶׁמַּכְנִיס אֶת כָּל הַנְּהָגוֹתָיו בַּמָּקוֹם הַזֶּה וּמַסְתִּיר אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁמַּסְתִּיר הַכֹּל בְּאוֹצָר אָזוּד. זֵכֶר עוֹלָם וַדַּאי. בָּזֹאת הַזּוֹ רָשַׁם וְזָכַךְ אֶת כָּל הַגְּנָזִים שֶׁלּוֹ וְאֶת כָּל הַמַּטְמוֹנִים שֶׁלּוֹ.

בַּזְּדָ"שׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַזְּדָ"שׁ. בֶּעָשׂוֹר בְּדִיּוּק, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וַהֲרֵי נֶאֱמַר נַפְשֹׁתֵיכֶם וַדַּאי. שֶׁהֲרֵי בַּנֶּפֶשׁ תָּלוּי הַדָּבָר, וּמְשׁוּם כָּךְ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה מֵהַתְּשִׁיעִי יוֹתֵר מִיּוֹם אַזּוֹר. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה נֶאֱמַר בְּגָנֵן אַזּוֹר, וְהַכֹּל יָפֶה, וְזֶה וָזֶה דָּבָר אָזוּד, וְכָל אָזוּד בִּמְקוֹמוֹ, וְכָךְ זֶה.

וְלָמַדְנוּ, בַּיּוֹם הַזֶּה כָּל הַשִּׁמְּזָה וְכָל הָאוֹר וְכָל הַסְּלִיזָה שֶׁל הָעוֹלָמוֹת, כֻּלָּם תְּלוּיִים בָּאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּל הַמַּעְיָנוֹת שׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים מִמֶּנָּה, וְאָז מְאִירִים כָּל אוֹתָם מְאוֹרוֹת, וּמְאִירִים בְּאוֹר וּבְשִׁמְּזָה, עַד שֶׁהַכֹּל מִתְבַּשֵּׁם. וְאָז כָּל אוֹתָם הַדִּינִים נִמְצָאִים בְּאוֹר, וְהַדִּין לֹא נַעֲשֶׂה, וְעַל כֵּן תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי מוֹרֵנוּ בֵּאֵר אוֹתָהּ מִגּוֹף הַמִּשְׁנָה – לֹא נָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם עַד שֶׁכָּפְרוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כ) אֵין לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה (לָנוּ) בְּבֶן יִשַׁי, וַהֲרֵי נֶאֱמַר. פָּסוּק אַזּוֹר מָצָאנוּ עַל זֶה, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יא) רְאֵה בֵּיתְךָ דָּוִד. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, בֵּית דָּוִד נִקְרָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ה) בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה'. בֵּית יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ס) וּבֵית תִּפְאַרְתִּי אֲפָאֵר. לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר ה', שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, וְנָטַע אֶת הַגָּן הַזֶּה לְהִשְׁתַּעֲשַׁע בּוֹ עִם הַצַּדִּיקִים, שֶׁבּוֹ הֵם שְׂרוּיִים.

לָמַדְנוּ, כָּתוּב אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַזְּדָ"שׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא וְגוֹ' וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם. וְכָתוּב וְהָיְתָה לָכֶם לְזֵכֶר עוֹלָם בַּזְּדָ"שׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ'.

מַה שֶּׁכָּתוּב אַךְ, מַה הוּא רוֹצֶה כָּאן? אָמַר לוֹ, זֶה בָּא לְמַעֵט, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ, אָמַר (אוּלַי כָּךְ) אַךְ בֶּעָשׂוֹר, וְהָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת אַךְ עָשׂוֹר! שֶׁבֶּעָשׂוֹר הַדָּבָר תָּלוּי.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, (שמות יב) אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם, וְשָׁנִינוּ אַךְ – וְזֹלֶק, וְצִוִּיו אָסוּר בַּאֲכִילַת זָמֵץ וְצִוִּיו מֻתָּר. אַף כָּאן אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, אֲמוֹר שֶׁצִּוִּיו אָסוּר בִּמְלָאכָה (בַּאֲכִילָה) וְצִוִּיו מֻתָּר. אָמַר לוֹ, אַף כָּאן בְּוַעֲנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם זֶה תָּלוּי, שֶׁהֲרֵי עִנּוּי לֹא נִמְצָא אֶלָּא מְזוֹנוֹת הַיּוֹם וְאֵילָךְ, וְיָפֶה הוּא אַךְ וְזֹלֶק בְּוַעֲנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹ'. אֲכַפֵּר עֲלֵיכֶם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם – לְהַכְלִיל אֶת הַיּוֹבֵל שֶׁשּׁוֹפֵעַ מַעְיָנוֹת לְהַשְׁקוֹת בַּיּוֹם הַזֶּה לְכָל עֵבֶר לְרַוּוֹת אֶת הַכֹּל וּלְהַשְׁקוֹת אֶת הַכֹּל. וְזֶה עֲלֵיכֶם, כְּלוֹמַר עֲבוּרְכֶם, לְטַהֲרְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ, וְלֹא יִשְׁלֹט עֲלֵיכֶם הַדִּין.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם וְרוֹצֶה לְטַהֵר אוֹתָם שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָהֶם זִטְא, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי הֵיכָלוֹ וְיָדוּרוּ בְּהֵיכָלוֹ. וְלֶעָתִיד לָבֹא כָּתוּב, (יזוקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים קכל) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, רָצָה לִבְרֹא אָדָם. נִמְלַךְ בַּתּוֹרָה. אָמְרָה לְפָנָיו: תִּרְצֶה לִבְרֹא הָאָדָם הַזֶּה?! עָתִיד הוּא לַזְטֹא לְפָנֶיךָ וְעָתִיד הוּא לְהַרְגִּיז לְפָנֶיךָ. אִם תַּעֲשֶׂה לוֹ כְּמַעֲשָׂיו, הֲרֵי הָעוֹלָם לֹא יוּכַל לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ, כָּל שֶׁכֵּן אוֹתוֹ הָאִישׁ. אָמַר לָהּ: וְכִי לְזוֹתָם נִקְרֵאתִי (שמות לד) אֶל רַזּוּם וְזַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם?

וְטֶרֶם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא תְּשׁוּבָה. אָמַר לָהּ לַתְּשׁוּבָה: אֲנִי רוֹצֶה לִבְרֹא אָדָם בָּעוֹלָם, עַל מְנָת שֶׁכְּשֶׁיָּשׁוּבוּ לָךְ מִזַּזְטָאֵיהֶם, שֶׁתִּהְיִי עֲתִידָה לַעֲזֹב אֶת זַזְטָאֵיהֶם וּלְכַפֵּר עֲלֵיהֶם. וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה

הַתְּשׁוּבָה זְמִינָה לָאֲנָשִׁים, וּכְשֶׁאֲנָשִׁים שָׁבִים מִזְּוָטָאֵיהֶם, הַתְּשׁוּבָה הַזּוֹ שָׁבָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מְכַפֵּר עַל הַכֹּל, וְהַדִּינִים נִכְנָעִים, וְכֻלָּם מִתְבַּשְּׂמִים, וְאָדָם נִטְהָר מִזְּוָטָאוֹ.

מָתַי נִטְהָר אָדָם מִזְּוָטָאוֹ? בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לַתְּשׁוּבָה הַזּוֹ כָּרָאוּי. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, שֶׁשָּׁב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה מֵעֹמֶק הַלֵּב. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה׳.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה׳, מָקוֹם גָּנוּז הוּא לְמַעְלָה, וְהוּא עֹמֶק הַבְּאֵר, וּמֶזֶה יוֹצְאִים נְזָקִים וּמַעְיָנוֹת לְכָל עֵבֶר, וְאוֹתוֹ עֹמֶק הָעֲמָקִים נִקְרָא תְּשׁוּבָה. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב וּלְהִטָּהֵר מִזְּוָטָאָיו, מֵהָעֹמֶק הַזֶּה הוּא צָרִיךְ לִקְרֹא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה׳.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה אָדָם זוֹטֵא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ וּמַקְרִיב קָרְבָּנוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְהַכֹּהֵן מְכַפֵּר עָלָיו וּמְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ עָלָיו, מִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים, וְהַדִּינִים מִתְבַּשְּׂמִים, וְהַתְּשׁוּבָה מְרִיקָה בְּרָכוֹת בְּמַעְיָנוֹת שֶׁשּׁוֹפְעִים וְיוֹצְאִים, וְכָל הַמְּאוֹרוֹת מִתְבָּרְכִים כְּאָזֹד, וְהָאָדָם נִטְהָר מִזְּוָטָאוֹ.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא עֲשָׂרָה כְּתָרִים, עֲטָרוֹת קְדוּשׁוֹת לְמַעְלָה, שֶׁהִתְעַטֵּר בָּהֶם וּמִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְהוּא זֶה הֵם, וְהֵם זֶה הוּא, כְּשֶׁלְּהֶבֶת הָאֲזוֹזָה בְּגַוְוֵלֶת, וְאֵין שָׁם פָּרוּד. כְּנֶגֶד זֶה יֵשׁ עֲשָׂרָה כְּתָרִים שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים לְמַטָּה, וְהֵם אֲזוּזִים בְּזֶהֳמַת הַצִּפָּרֶן שֶׁל עֲטָרָה קְדוֹשָׁה שֶׁנִּקְרֵאת זָכְמָה, וְעַל כֵּן נִקְרְאוּ זָכְמוֹת.

וְלָמַדְנוּ, עֲשֶׂרֶת מִינֵי הַזָּכְמוֹת הַלָּלוּ יָרְדוּ לָעוֹלָם, וְכֻלָּם נִטְמְאוּ (נִשְׁאֲבוּ) בִּמְצָרִים, פָּרַט לְאָזֹד שֶׁהִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם, וְכֻלָּם הֵם מִינֵי כְּשָׁפִים, וּמֵהֶם יָדְעוּ הַמִּצְרִים כְּשָׁפִים עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וּכְשֶׁהַמִּצְרִים רָצוּ לַעֲשׂוֹת כְּנוּס בִּכְשָׁפֵיהֶם לְמַעֲשֵׂיהֶם, הָיוּ יוֹצְאִים לַשָּׂדֶה לֶהָרִים הַגְּבוֹהִים, וְזוֹבְזִים זְבָזִים, וְעוֹשִׂים גֲּמוּת בָּאָרֶץ, וּמְסוֹבְבִים אוֹתוֹ הָדָם סְבִיב הַגֲּמוּת הַלָּלוּ, וּשְׁאָר הָדָם מְכַנְּסִים בַּגֲּמוּת הַלָּלוּ, וְשָׂמִים עֲלֵיהֶם בָּשָׂר, וּמַקְרִיבִים אֶת קָרְבְּנוֹתֵיהֶם

לְאוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים, וְאוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים מִתְכַּנְּסִים וּמִתְקָרְבִים כְּאָזֹד, וּמִתְפַּיְּסִים עִמָּם בְּאוֹתוֹ הָהָר.

יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים לָהֶם, הָיוּ מִתְקָרְבִים לָהֶם, וְלָמְדוּ מֵהֶם, וְהָיוּ טוֹעִים אַחֲרֵיהֶם. וְהֵיכָן מַה שֶּׁכָּתוּב, כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ'. וְכָתוּב וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִם וְגוֹ'. לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים לָהֶם עַל גַּבֵּי הַשָּׂדֶה וְהָיוּ מְזַמְּנִים אוֹתוֹ הַדָּם וּמַקְרִיבִים קָרְבְּנוֹתֵיהֶם, הָיוּ מִתְכַּנְּסִים כָּל אוֹתָם מִינִים רָעִים, וְרוֹאִים אוֹתָם כְּמוֹ הַשְּׂעִירִים, כֻּלָּם מְלֵאִים בְּשֵׂעָר, וּמוֹדִיעִים לָהֶם מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים.

בֹּא רְאֵה, מַה כָּתוּב בְּיִצְחָק? (בראשית כז) וַיְגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו וַיְמֻשֵּׁהוּ. אָמַר, זֶה לֹא זָסַר (כָּאן לֹא מִתְעוֹרֵר), אֶלָּא מִטַּל הַשָּׁמַיִם שֶׁנִּוָּזֵל עַל הָאָרֶץ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, בַּכֹּל הוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ. מָה הַטַּעַם? כִּי רָאָה אוֹתוֹ עִם שֵׂעָר. אָמַר, שֶׁכְּדַי לְהַעֲבִיר אֶת זֶה, צָרִיךְ וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ, וְלֹא זֶהַמַּת הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי זֶהַמָּה הִיא שֶׁל הָאָרֶץ, וּכְשֶׁטַּל הַשָּׁמַיִם וּמָגֵד הָאָרֶץ מִתְזַּבְּרִים, עוֹבֶרֶת הַזֶּהַמָּה הַזּוֹ.

אָמַר רַבִּי זֵזָיָא, הָאַזְרוֹן שֶׁל אוֹתָם הַכְּתָרִים הַתַּזְהוֹתוֹנִים שֶׁאֵינָם קְדוֹשִׁים, זֶהוּ הוּא מַה שֶּׁכָּתוּב (דברים י) וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים, וְזֶהוּ הָעַשִּׁירִי שֶׁל הַכֹּל. שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נַפָּשׁוֹת הָרְשָׁעִים אֵלּוּ הֵם מַזִּיקֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ טוֹב לָרְשָׁעִים שֶׁנַּעֲשִׂים מַזִּיקִים בָּעוֹלָם, אֵיפֹה הוּא עָנְשׁ הַגֵּיהִנֹּם? אֵיפֹה הָרַע שֶׁעָתִיד לָהֶם בָּעוֹלָם הַהוּא? אָמַר רַבִּי זֵזָיָא, כָּךְ שָׁנִינוּ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים. נַפָּשׁוֹת הָרְשָׁעִים בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי ◌ְהַזִּקִים מְזַדְּמְנִים כְּנֶגְדָּם וּלְהַכְנִיסָם בַּגֵּיהִנֹּם, וּמַכְנִיסִים אוֹתָם בִּשְׁלֹשָׁה דִינִים בְּכָל יוֹם בַּגֵּיהִנֹּם. אַזָּר כָּךְ מְזַדְּוְגִים עִמָּם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וּמַטְעִים אֶת הָרְשָׁעִים לְאוֹתָם שֶׁנִּסְתַּמָּה

מִלְּפָנֵיהֶם הַתְּשׁוּבָה. אַזַּר כָּךְ מְשִׁיבִים אוֹתָם לַגֵּיהִנֹּם, וְנִטְמָאִים (וְנִדּוֹנִים) שָׁם, וְכָךְ בְּכָל יוֹם.

אַזַּר שֶׁהוֹלְכִים עִמָּם וּמְשׁוֹטְטִים עִמָּם בָּעוֹלָם, מַזְהִירִים לִקְבְרֵיהֶם, וְרוֹאִים אֶת הַתּוֹלַעַת שֶׁל הַגּוּף מְנַקֶּרֶת אֶת הַבָּשָׂר וּמִתְאַבְּלִים עֲלֵיהֶם, וְאוֹתָם מְכַשְּׁפִים הָיוּ הוֹלְכִים לְבֵית הַקְּבָרוֹת וּמְכַשְּׁפִים בְּכִשְׁפֵיהֶם, וְעוֹשִׂים צֶלֶם אֶזְדּ שֶׁל הָאָדָם, וְזוֹבְזִים לְפָנָיו שָׁעִיר אֶזְדּ. אַזַּר כָּךְ מַכְנִיסִים אוֹתוֹ הַשָּׁעִיר לְאוֹתוֹ קֶבֶר, וְאֶת אוֹתוֹ צֶלֶם מְשַׁבְּרִים (מַנְהִיגִים) אוֹתוֹ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לְאַרְבַּע זָוִיוֹת הַקֶּבֶר, וְאָז מְכַשְּׁפִים בְּכִשְׁפֵיהֶם, וּמְכַנְּסִים אוֹתָם כִּנּוּסִים וְאוֹתָם מִינִים רָעִים, וּמְבִיאִים אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ, וּמַכְנִיסִים לַקֶּבֶר וּמְדַבְּרִים עִמָּם.

אָמַר רַבִּי יְצְזָק, אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם קְדוֹשִׁים. גּוּפָם קָדוֹשׁ. נַפְשָׁם קְדוֹשָׁה. רוּזָם קְדוֹשָׁה. נִשְׁמָתָם קָדֵשׁ קְדָשִׁים. שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַזָיָה, זוֹהִי נְשָׁמָה (עֶלְיוֹנָה) שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן (עֶלְיוֹן). בֹּא רְאֵה, שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן, וְנִדְבְּקוּ כְּאַזַּת – נֶפֶשׁ, רוּזַ, נְשָׁמָה. וְהָעֶלְיוֹנָה מֵהֵן – נְשָׁמָה.

שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּכָל הָאֲנָשִׁים יֵשׁ נֶפֶשׁ, וְיֵשׁ נֶפֶשׁ עֶלְיוֹנָה מֵהַנֶּפֶשׁ. זָכָה אָדָם בַּנֶּפֶשׁ הַזּוֹ – מְרִיקִים עָלָיו עֲטָרָה אַזַּת שֶׁנִּקְרֵאת רוּזַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לב) עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּזַ מִמָּרוֹם. אָז מִתְעוֹרֵר אָדָם בְּהִתְעוֹרְרוּת אַזֶּרֶת עֶלְיוֹנָה, לְהִסְתַּכֵּל בְּנִימוּסֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. זָכָה אָדָם בְּאוֹתָהּ הָרוּזַ – מְעַטְּרִים אוֹתוֹ בְּכֶתֶר קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן שֶׁכּוֹלֵל הַכֹּל, שֶׁנִּקְרָא נְשָׁמָה, שֶׁנִּקְרֵאת נִשְׁמַת אֱלוֹהַּ.

וְלָמַדְנוּ בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת, בְּתוֹךְ הַסּוֹדוֹת שֶׁל סִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (קהלת ד) וְשַׁבֵּזַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וְשַׁבֵּזַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים, לָמָּה שֶׁכְּבָר מֵתוּ? אֶלָּא שֶׁכְּבָר מֵתוּ בָּעוֹלָם

הַזֶּה בַּעֲבוּדַת רִבּוֹנָם.

וְשָׁם כָּתוּב, שִׁלְשָׁה מְדוֹרִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים, אֶזֶד (שֶׁזָּכוּ אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁלֹּא נֶאֶבְדוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וְכָךְ צָרִיךְ) לְנַפְּשׁוֹת אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא הִסְתַּלְּקוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמְצוּיִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּכְשֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ רַחֲמִים, וְאוֹתָם הַחַיִּים יוֹשְׁבִים בְּצַעַר, הֵם מִתְפַּלְּלִים עֲלֵיהֶם תְּפִלָּה, וְהוֹלְכִים וּמוֹדִיעִים אֶת הַדָּבָר לְאוֹתָם יְשֵׁנֵי וֶזְבְרוֹן, וּמִתְעוֹרְרִים וְנִכְנָסִים לְגַן הָעֵדֶן שֶׁל הָאָרֶץ, שֶׁשָּׁם רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים מְלַבָּשׁוֹת בְּעַטְרוֹת אוֹר, וּמִתְיַעֲצִים עִמָּם, וְגוֹזְרִים גְּזֵרָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנָם וְזֶזס עַל הָעוֹלָם.

וְאוֹתָן נַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים נִמְצָאוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהָגֵן עַל הַחַיִּים, וְזוֹ נִקְרֵאת נֶפֶשׁ, וְזוֹ לֹא מִסְתַּלֶּקֶת (נֶאֱבֶדֶת) מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְצוּיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת וּלְהָגֵן עַל הַדּוֹר. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ הַחֲזֶבְרִים, שֶׁהַמֵּתִים יוֹדְעִים בְּצַעֲרוֹ שֶׁל הָעוֹלָם. וְעֶנֶשׁ הָרְשָׁעִים שֶׁבָּאָרֶץ הוּא בָּזֶה, שֶׁכָּתוּב וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעַמֶּיהָ.

וְהַמָּדוֹר הַשֵּׁנִי הוּא גַּן הָעֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, בּוֹ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדוֹרִים עֶלְיוֹנִים נִכְבָּדִים, כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה וּכְמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהֵיכָלוֹת בִּשְׁנֵי גָּנִים שֶׁאֵין לָהֶם זֶשְׁבּוֹן, וְאֵילָנוֹת וַעֲשָׂבִים וֵרִיזוֹת שֶׁעוֹלִים בְּכָל יוֹם. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה שׁוֹרָה אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרֵאת הָרוּזַ שֶׁל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים, וְהַמָּדוֹר שֶׁל אוֹתָהּ רוּזַ שֶׁבּוֹ שׁוֹרָה, וְכָל רוּזַ וְרוּזַ מִתְלַבֶּשֶׁת בִּלְבוּשׁ נִכְבָּד כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּכְמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם עֶלְיוֹן.

הַמָּדוֹר הַשְּׁלִישִׁי, אוֹתוֹ מָדוֹר קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא צְרוֹר הַחַזִּיִּים, שֶׁשָּׁם מִתְעַדֶּנֶת אוֹתָהּ דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה שֶׁנִּקְרֵאת נְשָׁמָה, וְזוֹ דְּבֵקָה לְהִתְעַנֵּג בָּעֹנֶג הָעֶלְיוֹן. עָלֶיהָ כָּתוּב, (ישעיה נזז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳ וְהִרְכַּבְתִּיךְ וְגוֹ׳.

וְלָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ הָעוֹלָם רַחֲמִים וְאוֹתָם צַדִּיקִים זַכָּאִים, אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּמְצֵאת בָּעוֹלָם לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם, הַנֶּפֶשׁ עוֹלָה וְהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וּמוֹדִיעָה לָרוּזַ, וְהָרוּזַ עוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת וּמוֹדִיעָה לַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה

לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז זָכָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָעוֹלָם. אָז יוֹרֶדֶת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְהַנְּשָׁמָה מוֹדִיעָה לָרוּחַ, וְהָרוּחַ מוֹדִיעָה לַנֶּפֶשׁ.

וּבְכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ, כֻּלָּם מִתְזַבְּרוֹת וּמִתְעַטְּרוֹת כְּאֶחָד, עַד שֶׁמְּזַדַּוְּגוֹת לָבֹא לְהִשְׁתַּתְּפוּת לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וְאַחַר כָּךְ זוֹכְרוֹת לִמְקוֹמָן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם סו) וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבֹא כָל בָּשָׂר וְגוֹ'.

וּבְשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ רַחֲמִים, וְהַחַיִּים הוֹלְכִים וּמוֹדִיעִים לְנַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים וּבוֹכִים עַל קִבְרֵיהֶם, אוֹתָם שְׁרָאוּיִים לְהוֹדִיעַ לָהֶם. מָה הַטַּעַם? כִּי שָׂמִים רְצוֹנָם לְהַדְבֵּק נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ, אָז מְעוֹרְרִים אֶת נַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים, וּמִתְכַּנְּסִים וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים לִישֵׁנֵי זֶבְרוֹן, וּמוֹדִיעִים לָהֶם אֶת צַעַר הָעוֹלָם. וְכֻלָּם נִכְנָסִים לְאוֹתוֹ גַּן הָעֵדֶן וּמוֹדִיעִים לָרוּחַ. וְאוֹתָן רוּחוֹת שֶׁמִּתְעַטְּרוֹת בְּגַן עֵדֶן, הוֹלְכִים בֵּינֵיהֶן מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, וְכֻלָּם מוֹדִיעִים לַנְּשָׁמָה. וְהַנְּשָׁמָה מוֹדִיעָה לַקָּבָ"ה, וְכֻלָּם מְבַקְּשִׁים רַחֲמִים עַל הַחַיִּים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָכָה עַל הָעוֹלָם בַּעֲבוּרָם. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, וְשַׁבֵּחְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְיָרָא, תְּמַהֲנִי אִם יֵשׁ מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהוֹדִיעַ לַמֵּתִים פָּרָט לָנוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַצַּעַר מוֹדִיעַ לָהֶם, הַתּוֹרָה מוֹדִיעָה לָהֶם. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אֶת זֶה, מוֹצִיאִים אֶת הַתּוֹרָה סָמוּךְ לַקְּבָרִים, וְהֵם מִתְעוֹרְרִים עַל הַתּוֹרָה עַל מָה גָּלְתָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וְאָז דּוֹמָה מוֹדִיעַ לָהֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְהֵם יוֹדְעִים שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְהַחַיִּים לֹא רְאוּיִים וְלֹא יוֹדְעִים לְהוֹדִיעַ לָהֶם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כֻּלָּם צוֹוְחִים עַל שֶׁהַתּוֹרָה נִקְלְתָה וְגָלְתָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם. אִם בְּנֵי אָדָם שָׁבִים וּבוֹכִים בְּלֵב שָׁלֵם וְשָׁבִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים וּמְבַקְּשִׁים רַחֲמִים וּמוֹדִיעִים לְאוֹתָם יְשֵׁנֵי זֶבְרוֹן, וְנִכְנָסִים וּמוֹדִיעִים לָרוּחַ שֶׁבְּגַן עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וְאִם הֵם לֹא שָׁבִים בְּלֵב שָׁלֵם לְבַקֵּשׁ וּלְבְכוֹת עַל צַעַר הָעוֹלָם – אוֹי

לָהֶם: שֶׁכֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים לָרִיק וְאוֹמְרִים: מִי גָּרַם לַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לִגָּלוֹת עַל יְדֵיהֶם בְּלִי תְּשׁוּבָה? וְכֻלָּם בָּאִים לְזַדֵּשׁ (לְהַזְכִּיר) זְנֻטָאֵיהֶם. מְשׁוֹם כָּךְ אַל יֵלְכוּ לְשָׁם בְּלִי תְּשׁוּבָה וּבְלִי תַּעֲנִית לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁה לְפָנֵיהֶם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, (הַכֹּל עַל שָׁלֹשׁ) בְּלִי שָׁלֹשׁ תַּעֲנִיּוֹת. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, אֲפָלוּ אַוָּזַת וּבְאוֹתוֹ יוֹם, וּבִלְבַד שֶׁהָעוֹלָם יֵשֵׁב בְּצַעַר יָתֵר, אָז כֻּלָּם מְזֻדָּוְגִים לְבַקֵּשׁ רַוָּזַמִּים עַל הָעוֹלָם.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יוֹם אָוָּזַד הָיוּ הוֹלְכִים רַבִּי זְוָּקְיָה וְרַבִּי יֵיסָא בַּדֶּרֶךְ. פָּגְעוּ בְּגוּשׁ זָקָב, וְהָיָה זָרֵב. יָשְׁבוּ סָמוּךְ לְבֵית הַקְּבָרוֹת, וּבִידֵי רַבִּי יֵיסָא הָיָה מַקֵּל (קֶשֶׁר) שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁנִּקְרַע. בְּעוֹד שֶׁיָּשְׁבוּ, רָעַשׁ קֶבֶר אֶוָּזַד לִפְנֵיהֶם וְצָוַוז: אוֹי אוֹי! שֶׁהַחַיִּים בָּאוּ לְצַוּוֹת עָלֵינוּ וּלְבַיֵּשׁ אוֹתָנוּ בְּבוּשָׁה בְּתוֹרָתָם! הִוָּדַעְוָעוּ רַבִּי זְוָּקְיָה וְרַבִּי יֵיסָא.

אָמַר רַבִּי זְוָּקְיָה, מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ: אֲנִי מֵת, וַהֲרֵי הִתְעוֹרַרְתִּי לְסֵפֶר הַתּוֹרָה. שֶׁפַּעַם אַוָּזַת הָיָה הָעוֹלָם יוֹשֵׁב בְּצַעַר, וּבָאוּ לְכָאן הַזַּיִּים לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ עִם סֵפֶר תּוֹרָה, וַאֲנִי וַזַּבֲרֵי הִקְדַּמְנוּ אֶל יְשֵׁנֵי וָזְבְרוֹן, וּכְשֶׁהִתְוַזְבְּרוּ בְּגַן עֵדֶן עִם רוּזּוֹת הַצַּדִּיקִים, נִמְצָא לְפָנֵיהֶם, שֶׁאוֹתוֹ סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁהֵבִיאוּ לְפָנֵינוּ אוֹתָם הַזַּיִּים הָיָה פָּסוּל וּמְשֻׁקָּר בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ, עַל שֶׁנִּמְצְאָה וָא״ו יְתֵרָה בְּאוֹתוֹ פָּסוּק שֶׁל (ויקרא יא) וְשִׁסְעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פָּרָסוֹת. וְאָמְרוּ, שֶׁהוֹאִיל וְשִׁקְּרוּ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ, שֶׁלֹּא יָשׁוּבוּ אֲלֵיהֶם, וְדָוְזוּ אוֹתִי וְאֶת הַוָּזְבְרִים שֶׁלִּי מִבֵּית הַיְשִׁיבָה.

עַד שֶׁזָּקֵן אֶוָּזַד שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם הָלַךְ וְהֵבִיא אֶת סִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, וְאָז הִתְעוֹרֵר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיָה קָבוּר עִמָּנוּ, וְהָלַךְ וּבִקֵּשׁ בְּגַן עֵדֶן עֲלֵיהֶם, וְנִרְפָּא הָעוֹלָם. וְאָז הִתִּירוּ לָנוּ, וּמֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהֶעֱלוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר מִבֵּית הַקְּבָרוֹת הַזֶּה וְנָתַן לְאָבִיו, אֵין מִי שֶׁיִּתְעוֹרֵר לַעֲמֹד לִפְנֵי יְשֵׁנֵי וָזְבְרוֹן, שֶׁאָנוּ פּוֹוָזְדִים מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁדָּוְזוּ אוֹתִי וְאֶת וַזַּבְרֵי. וְעַכְשָׁו בָּאתֶם אֲלֵינוּ עִם סֵפֶר תּוֹרָה עִמְּכֶם, אָמַרְנוּ שֶׁהַחַיִּים הָעוֹלָם מָצוּי בְּצַעַר. וְעַל כֵּן

הוֹדַעְנוּ, שֶׁאָמְרוּ: מִי יַקְדִּים לְהוֹדִיעַ לְאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת יְשֵׁנֵי זֶבְרוֹן? נִשְׁמַט רַבִּי יֵיסָא עִם אוֹתוֹ וֵלֶךְ שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה. אָמַר רַבִּי זְוִקָיָה, זֹס וְשָׁלוֹם אֵין הָעוֹלָם בְּצַעַר, וְאָנוּ לֹא בָּאנוּ לְכָךְ.

קָמוּ רַבִּי זְוִקָיָה וְרַבִּי יֵיסָא וְהָלְכוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי בְּשָׁעָה שֶׁצַּדִּיקִים לֹא נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, הָעוֹלָם אֵינוֹ מִתְקַיֵּם אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַמֵּתִים. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, בְּשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ אֶת הַמָּטָר, לָמָּה הוֹלְכִים אֵצֶל הַמֵּתִים, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים יז) וְדָרַשׁ אֶל הַמֵּתִים, וְאָסוּר? אָמַר לוֹ, עַד כָּאן לֹא רָאִיתָ כְּנַף צְפוֹר הָעֵדֶן. וְדָרַשׁ אֶל הַמֵּתִים, דַּוְקָא אֶל הַמֵּתִים. שֶׁהֵם רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם מֵעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁנִּמְצָאִים תָּמִיד עִם הַמֵּתִים. אֲבָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם צַדִּיקֵי אֱמֶת, עֲלֵיהֶם קָרָא שְׁלֹמֹה, (קהלת ד) וְשַׁבֵּחְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, בִּזְמַן אַחֵר וְלֹא עַכְשָׁו. שֶׁכְּבָר מֵתוּ, וְעַכְשָׁו הֵם חַיִּים.

וְעוֹד, שֶׁשְּׁאָר הָעַמִּים, כְּשֶׁהֵם בָּאִים לְמִתָּתָם, הֵם בָּאִים עִם כְּשָׁפִים לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם מִינִים רָעִים. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל בָּאִים לְמִתָּתָם, בָּאִים בְּכַמָּה תְּשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּשִׁבְרוֹן לֵב וּבְתַעֲנִית כְּנֶגְדּוֹ, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁנִּשְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים יְבַקְּשׁוּ רַחֲמִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֹס עַל הָעוֹלָם בַּעֲבוּרָם.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, צַדִּיק, אַף עַל גַּב שֶׁנִּפְטָר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא מִסְתַּלֵּק וְלֹא נֶאֱבָד מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁהֲרֵי בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הוּא נִמְצָא יוֹתֵר מִבְּחַיָּיו, שֶׁבְּחַיָּיו נִמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּלְבַד, וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא בִּשְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת וּמְזֻמָּן אֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (שיר א) עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ, אַל תִּקְרֵי עֲלָמוֹת אֶלָּא עוֹלָמוֹת. אַשְׁרֵי זֶלְקָם.

לְמִדְנוּ, כָּתוּב (שמואל–א כה) וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי?! נִשְׁמַת אֲדֹנִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁאַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר זֶה עִם זֶה, נֶפֶשׁ בְּרוּחַ, וְרוּחַ בִּנְשָׁמָה, וּנְשָׁמָה בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. נִמְצָא שֶׁהַנֶּפֶשׁ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה שֶׁאָמְרוּ הַזַּבְרִים, גְּלוּתוֹ שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה אֲפָלוּ מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת אַזַּר אָסוּר, וְכָל שֶׁכֵּן לָרְזוּב. לָמָּה לָרְזוּב? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ עָלֵינוּ וִיבַקְּשׁוּ רַזְמִים עַל הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּשֶׁשְּׁכִינָה גָּלְתָה כָּךְ גַּם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, עַד שֶׁאָמְרָה (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אוֹרְחִים וְגוֹ', אַף כָּאן בָּרִאשׁוֹנָה מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת, אַזַּר כָּךְ לָרְזוּב, אַזַּר כָּךְ בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אוֹרְחִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּנֵי בָבֶל פַּוְּזַדִּים וְלֹא מַעֲבִירִים אֲפָלוּ מִבֵּית כְּנֶסֶת לְבֵית כְּנֶסֶת, כָּל שֶׁכֵּן זֶה.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזַּבְרִים, בְּיָמַי לֹא יִצְטָרְכוּ בְּנֵי הָעוֹלָם אֶת זֶה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי הַצַּדִּיקִים מְגַנִּים עַל הָעוֹלָם בְּזַוַּיֵּיהֶם, וּבְמִיתָתָם יוֹתֵר מִבְּזַוַּיֵּיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לז) וְגַנּוֹתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי. וְאִלּוּ בְּזַוַּיָּיו לֹא כָתוּב. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה שׁוֹנָה כָּאן שֶׁכָּתוּב לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי, שֶׁשָּׁקוּל זֶה לָזֶה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד זָכָה לְהַקְשֵׁר לַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הָאָבוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל אֶחָד. בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (תהלים קכב) לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם ה' וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלָם. שָׁם שָׁנִינוּ, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִסְתָּר וְנִגְלֶה. וְהַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, נִסְתֶּרֶת וְנִגְלֵית. וְכָל פָּסוּק שֶׁבַּתּוֹרָה, וְכָל פָּרָשָׁה שֶׁל הַתּוֹרָה, נִסְתָּר וְנִגְלֶה.

שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵאֵיזֶה פָּתַח שֶׁל צַדִּיקָה אַזַּת יָצְאוּ כַּמָּה טוֹבוֹת לָעוֹלָם, וּמִי הִיא? תָּמָר, שֶׁכָּתוּב (בראשית לח) וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, פָּרָשָׁה זוֹ מוֹכִיחָה שֶׁהַתּוֹרָה נִסְתֶּרֶת וְנִגְלֵית. וַהֲרֵי הִסְתַּכַּלְתִּי בְּכָל הַתּוֹרָה וְלֹא מָצָאתִי מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא פֶּתַח עֵינַיִם, אֶלָּא הַכֹּל נִסְתָּר, וְסוֹד הַסּוֹדוֹת הוּא.

וְלָמַדְנוּ, מָה רָאָתָה הַצַּדֶּקֶת הַזּוֹ לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה? אֶלָּא הִכִּירָה בְּבֵית זְמִיהָ אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵיךְ מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם עִם בְּנֵי הָאָדָם. וּמִשּׁוּם

שֶׁהִיא הַכִּירָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵקִים אֶת הַדָּבָר עַל יָדָהּ. וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, מְזֻמָּנֶת הָיְתָה בַּת שֶׁבַע מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית לִהְיוֹת אִמּוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ. אַף כָּאן מְזֻמֶּנֶת הָיְתָה תָּמָר לְכָךְ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם. מִי זֶה פֶּתַח עֵינַיִם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל. וְכָתוּב (שמות יב) וּפָסַז ה׳ עַל הַפֶּתַח. וְכָתוּב (תהלים קיט) פֲּתַח לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק וְגוֹ׳. עֵינַיִם – שֶׁכָּל עֵינֵי הָעוֹלָם מְצַפִּים לַפֶּתַח הַזֶּה. אֲשֶׁר עַל דֶּרֶךְ תִּמְנָתָה, מַה זֶּה תִּמְנָתָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וּתְמוּנַת ה׳ יַבִּיט. וְכָךְ בְּאַרְנוּ, תָּמָר הֵקִימָה הַדָּבָר לְמַטָּה, וְהַפָּרִיזָה פָּרְזוֹם וְנִצְנְצָה עֲנָפִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

וִיהוּדָה עֹד רָד עִם אֵל וְעִם קְדוֹשִׁים נֶאֱמָן (הושע יב). וַיִּרְאֶהָ יְהוּדָה וַיְזַשְׁבֶהָ לְזוֹנָה וְגוֹ׳. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאָפֶת. כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ, וּבְאַרְנוּ כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ, שָׁרְפָה אֶת הָעוֹלָם בְּשַׁלְהֶבֶתְיָהּ, וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי כִסְּתָה פָּנֶיהָ, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ דְּרָכֶיהָ לְהִנָּצֵל מִמֶּנָּה. וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל הַדֶּרֶךְ, אֶל הַדֶּרֶךְ מַמָּשׁ, לְזַכֵּר לָבָן בְּאָדָם. וַיֹּאמֶר הָבָה נָּא אָבוֹא אֵלַיִךְ וְגוֹ׳, הֲרֵי בְּאַרְנוּ הָבָה בְּכָל מָקוֹם.

כִּי לֹא יָדַע כִּי כַלָּתוֹ הִיא. כִּי כַלָּתוֹ הִיא שֶׁל הָעוֹלָם, מִתַּרְגְּמִים: אֲשֶׁר הַשְׁמָדַת הָעוֹלָם הִיא. מָה הַטַּעַם לֹא יָדַע? מִשּׁוּם שֶׁהֶאֱירוּ פָּנֶיהָ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְהִזְדַּמְּנָה לְבַשֵּׁם וּלְרַזֵּם עַל הָעוֹלָם. כִּי כַלָּתוֹ הִיא – זוֹ כַּלָּה מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב (שיר ד) אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה.

וַתֹּאמֶר מַה תִּתֶּן לִי כִּי תָבוֹא אֵלָי. עַכְשָׁו הַכַּלָּה צְרִיכָה תַּכְשִׁיטֶיהָ. וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדִי עִזִּים מִן הַצֹּאן. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן מִשְׁפָּחָה אַזַּת שֶׁהָלַךְ בַּהֵיכָל, רָצָה הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת גְּבִירָה עֶלְיוֹנָה וּלְהַכְנִיסָהּ לְהֵיכָלוֹ. אָמְרָה: מִי נָתַן אֶת זֶה בְּתוֹךְ הֵיכַל הַמֶּלֶךְ? (מִי נָתַן אֶת זֶה בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ? אָמַר הַמֶּלֶךְ:) אָמַר: מִכָּאן וָהָלְאָה אֲשַׁלַּח וַאֲגָרֵשׁ אֶת בֶּן הַמִּשְׁפָּחָה מֵהֵיכָלִי.

כָּךְ גַּם כָּאן, אָנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדִי עִזִּים מִן הַצֹּאן. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ בְּלֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי. וְכָל אוֹתָם שֶׁמּוֹצֵד בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הֵם בָּאוּ. וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב אָנֹכִי אֶתֵּן, אֶלָּא אָנֹכִי אֲשַׁלַּח, אֲגָרֵשׁ וַאֲשַׁלַּח אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בְּהֵיכָלִי.

וַתֹּאמֶר אִם תִּתֵּן עֵרָבוֹן עַד שָׁלְחֵךְ. אֵלּוּ הֵם סִימָנֵי הַגְּבִירָה שֶׁהִתְבָּרְכָה מֵהַמֶּלֶךְ בְּזִוּוּגָהּ. וַיֹּאמֶר מָה הָעֵרָבוֹן אֲשֶׁר אֶתֵּן לָךְ, וַתֹּאמֶר וּזְתָמְךָ וּפָתִילֶךָ וּמַטְּךָ. אֵלּוּ הֵם (צְדָדֵי) הַקְּשָׁרִים הָעֶלְיוֹנִים, תַּכְשִׁיטֶיהָ שֶׁל הַכַּלָּה מִתְבָּרְכִים מִשְּׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, נֵצַח הוֹד יְסוֹד, וְהַכֹּל נִמְצָא בִּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, וְהַכַּלָּה (מִנֵּצַח הוֹד יְסוֹד) מִתְבָּרֶכֶת מִכָּאן. מִיָּד – וַיִּתֶּן לָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַתַּהַר לוֹ.

וַיְהִי כִּמְשֹׁלֹשׁ וְזָדָשִׁים. מַה זֶּה מִשְּׁלֹשׁ וְזָדָשִׁים? אַוָּזר שֶׁיִּשַּׁלְּשׁוּ הֶוְזָדָשִׁים, וַהֲרֵי שְׁלֹשָׁה וְזָדָשִׁים בְּאַרְנוּ. וְכָאן כִּמְשֹׁלֹשׁ וְזָדָשִׁים, שֶׁהִתְוַזִּיל הַוְזָדָשׁ הָרְבִיעִי לְעוֹרֵר דִּינִים בָּעוֹלָם מֵוְזָטָאֵי בְּנֵי אָדָם, וְהִיא יוֹנָקֶת מִצַּד הָאַוָּזר. אָז – וַיַּגֶּד לִיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָה תָּמָר כַּלָּתֶךָ. הֲרֵי כַּלָּה בַּצַּד הָאַוָּזר נִמְצֵאת. מַה כָּתוּב? הוֹצִיאוּהָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. וְתִשָּׂרֵף, בְּשַׁלְהֶבֶת הַצָּהֳרַיִם בַּגָּלוּת.

מַה כָּתוּב? הִיא מוּצֵאת, לְהָמְשִׁיךְ לַגָּלוּת. וְהִיא שָׁלְחָה אֶל חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ. לֹא כָתוּב לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה מִמֶּנּוּ, אֶלָּא לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ. שֶׁלּוֹ הַסִּימָנִים הַלָּלוּ הַמְּצוּיִים, אָנֹכִי הָרָה. מִיָּד – וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה מִמֶּנִּי. צָדְקָה וַדַּאי, וְהַשֵּׁם גּוֹרֵם. מַה גָּרַם לָהּ? הַשֵּׁם הַזֶּה. זָזַר וְאָמַר, מִמֶּנִּי, שֶׁכָּתוּב כִּי צַדִּיק ה׳ צְדָקוֹת אָהֵב יָשָׁר יֶזֱווּ פָּנָיו. צָדְקָה – צָדַק ה׳, שֶׁמִּמֶּנִּי נָטְלָה אֶת הַשֵּׁם הַזֶּה. מִמֶּנִּי יָרְשָׁה, מִמֶּנִּי נִמְצֵאת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם כָּתוּב זָמִיהָ בְּמָקוֹם אָזוּד, וִיהוּדָה בְּמָקוֹם אַוָּזר? אָמַר לוֹ, הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה עִם זֶה. זָמִיהָ תָּלוּי בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ בְּאַרְנוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן בְּכַמָּה גְּוָנִים. כְּשֶׁיִּתְבּוֹנְנוּ בַּדְּבָרִים, מִמֶּנָּה יִשָּׁמְעוּ הַסּוֹדוֹת שֶׁל דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְדִינָיו בְּכָל מָקוֹם. וְהִיא יָדְעָה וְהִקְדִּימָה עַצְמָהּ לַדָּבָר הַזֶּה, לְהַשְׁלִים אֶת

דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה מְלָכִים שַׁלִּיטִים, שֶׁעֲתִידִים לִשְׁלֹט עַל הָעוֹלָם. וְרוּת עָשְׂתָה כְּגוֹן זֶה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, פָּרָשָׁה זוֹ נִקְשְׁרָה בְּסוֹד זְכִמַּת הַתּוֹרָה, וְהַכֹּל נִסְתָּר וְנֶגְלֶה. וְכָל הַתּוֹרָה מִצְוֹיָה כְּגוֹן זֶה, וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא רָשׁוּם בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּסְתָּר וְנִגְלֶה. מִשּׁוּם כָּךְ הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים יוֹרְשִׁים אוֹתָם, וְנִגְלֵית לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. כְּמוֹ כֵן כָּתוּב, (תהלים קכב) לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם ה' וּתְהִלָּתוֹ בִּירוּשָׁלָם. שֶׁהֲרֵי בְּצִיּוֹן בַּמִּקְדָּשׁ מֻתָּר לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וּבַזּוּץ בְּכִנּוּיו. וְלָכֵן הַכֹּל נִסְתָּר וְנִגְלֶה. לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁגּוֹרֵעַ אוֹת אַחַת מֵהַתּוֹרָה אוֹ מוֹסִיף אוֹת אַחַת לַתּוֹרָה, כְּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַעֲשֶׂה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁעוֹבְדִים לִשְׁתָּוָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מַעֲשֶׂה שֶׁל כְּנַעַן שֶׁעוֹבְדִים לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא (שמות יב) שִׁבִּי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר. וְעַל זֶה כָּתוּב, (בראשית ט) אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם מַכְתִּיבִים (מְבָרְכִים) (מְכַוְּבִים) בִּדְבָרִים קְדוֹשִׁים, וְעוֹשִׂים מַעֲשִׂים (עֲרָיוֹת) בַּכֹּל. מִשּׁוּם כָּךְ, כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁעוֹשִׂים דִּינִים (מִינִים) רָעִים לִשְׁלֹט (לְטַמֵּא) עַל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ. וְכָתוּב וַתִּטְמָא הָאָרֶץ.

כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח, (איוב לח) לֶאֱזֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְגוֹ'. לָמַדְנוּ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַהֵר אֶת אַרְצוֹ מִכָּל טֻמְאַת הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁטִּמְּאוּ אוֹתָהּ, כְּמִי שֶׁאוֹזֵז בְּטַלִּיתוֹ וּמְנַעֵר אֶת הַטִּנֹּפֶת מִמֶּנָּה. וְכָל אוֹתָם שֶׁנִּקְבְּרוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, לְזָרְקָ אוֹתָם הַזּוּצָה, וּלְטַהֵר אֶת הָאָרֶץ מֵהַצַּד הָאַוֵּר (קְדוֹשׁ אַוֵּר), כִּבְיָכוֹל שֶׁהָיְתָה מְזִינָה אֶת שְׁאָר גְּדוֹלֵי הָעַמִּים וּלְקַבֵּל אֶת טֻמְאָתָם וּלְהַנְהִיגָם, וְעָתִיד לְטַהֵר אוֹתָהּ וּלְהַעֲבִירָם הַזּוּצָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה מְטַהֵר אֶת (הָרֵי) שׁוּקֵי טְבֶרְיָה, וְכָל שֶׁהָיָה שָׁם מֵת, הָיָה

מַעֲלֶה אוֹתוֹ וּמְטַהֵר אֶת הָאָרֶץ. לָמַדְנוּ, כְּתוּב וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי זְכָאִי שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה בְּזַוָּיו לְהַשְׁרוֹת מְדוֹרוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לָהּ, זוֹכֶה לְהַשְׁפִּיעַ מִטַּל הַשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁיּוֹרֵד עַל הָאָרֶץ. וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַקְשֵׁר בְּזַוָּיו בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, זוֹכֶה לְהַקְשֵׁר אַוָּזר כָּךְ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה.

וְכָל מִי שֶׁלֹּא זוֹכֶה בְּזַוָּיו, וּמְבִיאִים אוֹתוֹ לְהִתְקַבֵּר שָׁם, עָלָיו כָּתוּב וְנִזַּלְתִּי שַׁמְתֶּם לְתוֹעֵבָה. רוּזוּ יָצְאָה בִּרְשׁוּת נְכִרְיָה אַוָּזֶרֶת, וְגוּפוֹ בָּא תַּוָּזת רְשׁוּת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה כִּבְיָכוֹל, עָשָׂה קְדֵשׁ זוֹל, וְזוֹל קְדֵשׁ. וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהוֹצִיא נִשְׁמָתוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִתְכַּפְּרִים זַוָּטָאָיו, וְזוֹכֶה לְהִתְקַשֵּׁר תַּוָּזת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אִם זוֹכֶה בְּזַוָּיו, זוֹכֶה לִמְשֹׁךְ עָלָיו רוּזוֹ קְדֻשָּׁה תָּמִיד, וְכָל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּרְשׁוּת אַוָּזֶרֶת, נִמְשֶׁכֶת עָלָיו רוּזוֹ אַוָּזֶרֶת נָכְרִיָּה.

לָמַדְנוּ, כְּשֶׁעָלָה רַב הַמְנוּנָא סָבָא לְשָׁם, הָיוּ עִמּוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר בְּנֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁלּוֹ. אָמַר לָהֶם, אִם אֲנִי הוֹלֵךְ לַדֶּרֶךְ הַזּוֹ, לֹא עַל שֶׁלִּי אֲנִי עוֹשֶׂה, אֶלָּא כְּדֵי לְהָשִׁיב הַפָּקָדוֹן לִבְעָלָיו. שָׁנִינוּ, כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא זָכוּ לָזֶה בְּזַוֵּיהֶם, הֵם מְשִׁיבִים אֶת פָּקְדוֹן רִבּוֹנָם לְאַוָּזר.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזק, מִשּׁוּם כָּךְ, כָּל מִי שֶׁמַּעֲבִיר מֵאוֹתָם מִינִים רָעִים אוֹ רָשׁוּת אַוָּזֶרֶת לָאָרֶץ, הָאָרֶץ נִטְמֵאת. אוֹי לְאוֹתוֹ הָאִישׁ! אוֹי לְנַפְשׁוֹ! שֶׁהֲרֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה לֹא תְקַבֵּל אוֹתוֹ אַוָּזר כָּךְ, עָלָיו כָּתוּב (תהלים קד) יִתַּמּוּ זַוָּטָאִים מִן הָאָרֶץ – בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם – בִּתְוַוּזַּיִת הַמֵּתִים. אָז – בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ.

אֶת מִשְׁפָּטַי תַּעֲשׂוּ וְאֶת זַוְקַתַי תִּשְׁמְרוּ לָלֶכֶת בָּהֶם וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא אָמַר, אַשְׁרֵי זְכָאִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרָצָה בָּהֶם מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּבִשְׁבִיל אַהֲבָתוֹ עֲלֵיהֶם נָתַן לָהֶם הַנְהָגוֹת אֱמֶת, נָטַע בָּהֶם אֶת עֵץ הַזַּוִּים וְהַשָּׁרָה שְׁכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל

רְשׁוּמִים בְּרִשָּׁם קָדוֹשׁ בִּבְשָׂרָם, וְנוֹדָעִים שֶׁהֵם שֶׁלּוֹ, [נוֹדָעִים] מִבְּנֵי הֵיכָלוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שֶׁלֹּא רְשׁוּמִים בָּרִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּבְשָׂרָם, הֵם אֵינָם שֶׁלּוֹ, וְנוֹדָעִים שֶׁכֻּלָּם מִצַּד הַטֻּמְאָה הֵם בָּאִים, וְאָסוּר לְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם וּלְדַבֵּר עִמָּם בְּדִבְרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָסוּר לְהוֹדִיעָם דִּבְרֵי תוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל אוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה נִקְשֶׁרֶת לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְכָל מִי שֶׁלֹּא רָשׁוּם בָּרִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּבְשָׂרוֹ, אָסוּר לְהוֹדִיעוֹ דִּבַּר תּוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן לְהִתְעַסֵּק (לְהִסְתַּכֵּל) עִמּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שמות יב) זֹאת חֻקַּת הַפָּסַח כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ, וְכָתוּב וְכָל עֶבֶד אִישׁ וְגוֹ', וְכָתוּב תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ. וּמַה פָּסַח שֶׁהוּא בָּשָׂר לְמַאֲכָל, עַל שֶׁנִּרְמָז בְּדָבָר קָדוֹשׁ אָסוּר לְכָל אֵלֶּה לֶאֱכֹל בּוֹ וְלָתֵת לָהֶם לֶאֱכֹל עַד שֶׁיִּמּוֹלוּ – הַתּוֹרָה שֶׁהִיא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים (שֶׁל קָדָשִׁים), הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאָסוּר לְלַמֵּד תּוֹרָה לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְיָפָה הֵעִירוּ הַזְּבָרִים מִבָּבֶל, שֶׁכָּתוּב לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָמַר מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב, לָמָּה זָקְקָיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַזְּלָקָ הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה נָטַע בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם, לָכֶם וְלֹא לְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא גְּנוּזָה עֶלְיוֹנָה נִכְבָּדָה, שְׁמוֹ מַמָּשׁ, הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ נִסְתָּר וְנִגְלֶה בַּסּוֹד שֶׁל שְׁמוֹ, וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל הֵם בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת, נִסְתָּר וְנִגְלֶה. שֶׁשָּׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן שֶׁנִּקְשָׁרוֹת זוֹ בָּזוֹ: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל. וְכָל אַחַת דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, נִסְתָּר וְנִגְלֶה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה, נִסְתָּר וְנִגְלֶה. הַתּוֹרָה גַּם כֵּן נִסְתָּר וְנִגְלֶה. יִשְׂרָאֵל גַּם כֵּן דַּרְגָּה עַל דַּרְגָּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמז) מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל. שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן – יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל, אָזַד גָּלוּי וְאָזַד נִסְתָּר.

מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא כָּל מִי שֶׁנִּמּוֹל וְנִרְשָׁם בַּשֵּׁם (בָּרִשָׁם) הַקָּדוֹשׁ, נוֹתְנִים לוֹ בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהִתְגַּלּוּ בַּתּוֹרָה, כְּלוֹמַר, מוֹדִיעִים לוֹ בְּרָאשֵׁי אוֹתִיּוֹת וּבְרָאשֵׁי פָּרָקִים, נוֹתְנִים עָלָיו זִמְרָה שֶׁל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, וְלֹא יוֹתֵר, עַד שֶׁיִּתְעַלֶּה לְדַרְגָּה אַחֶרֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב (לְיַעֲקֹב יָפֶה). אֲבָל זֶקֶן וּמְשֻׁבָּח לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה, וְכָתוּב (בראשית לב) לֹא יֵאָמֵר שִׁמְךָ עוֹד יַעֲקֹב וְגוֹ'. זֶקֶן וּמְשֻׁבָּח לְיִשְׂרָאֵל, אֵלּוּ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְהַנְּהָגוֹת הַתּוֹרָה וְסִתְרֵי תוֹרָה, שֶׁלֹּא יִטָּרְכוּ לְגַלּוֹת אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי.

וּמַה לְיִשְׂרָאֵל כָּזֶה, לְעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה. וְכָל מִי שֶׁלֹּא נִמּוֹל וְנוֹתְנִים לוֹ אֲפִלּוּ אוֹת קְטַנָּה שֶׁל הַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הֶזֵּרִיב עוֹלָם וּמְשַׁקֵּר בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בָּזֶה, וְזֶה בָּזֶה נִקְשָׁר, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׂם, אֲבָל לִשְׁאָר הָעַמִּים לֹא שָׂם. מִשּׁוּם כָּךְ דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (ויקרא ב) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר. וְכֵן כֻּלָּם. יָנוּזוּ אֲבוֹת הָעוֹלָם, הֵם הִלֵּל וְשַׁמַּאי, שֶׁכָּךְ אָמְרוּ לְאוּנְקְלוֹס, וְלֹא הוֹדִיעוּ לוֹ דְּבַר תּוֹרָה עַד שֶׁנִּמּוֹל.

וּבֹא רְאֵה, הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנּוֹתְנִים לַתִּינוֹקוֹת אָלֶ"ף בֵּי"ת, זֶה דָּבָר שֶׁאֵין בְּנֵי הָעוֹלָם יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג בְּשִׂכְלָם וּלְהַעֲלוֹתוֹ בָּרָצוֹן, וְכָל שֶׁכֵּן לְדַבֵּר אוֹתוֹ בְּפִיהֶם, וַאֲפִלּוּ מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וְעֶלְיוֹנֵי הָעֶלְיוֹנִים אֵין יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג, כִּי הֵם נִסְתָּרוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְאֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְזָמֵשׁ רִבְבוֹת שֶׁל עוֹלָמוֹת, כֻּלָּם תְּלוּיִים בְּקוֹצוֹ שֶׁל אָלֶ"ף, וְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים זְקוּקִים בְּאוֹתִיּוֹתָיו רְשׁוּמִים, שֶׁעָמְדוּ בָהֶם עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְכִסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ, תְּלוּיִים מִצַּד אֶזֶד לְצַד אֶזֶד, שֶׁפְּשִׁיטוּת הָאָלֶף קִיּוּמָם שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְתוֹמְכִים שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה.

וּשְׁבִילִים נִסְתָּרִים וּנְהָרוֹת עֲמֻקִּים וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ

קוֹץ תַּזְוִתּוֹן שֶׁתַּזַּת הָאָלָף. מִכָּאן וָהָלְאָה מַתְחִיל לְהִתְפַּשֵּׁט אָלָף בְּבֵי״ת, וְאֵין זֶשְׁבּוֹן לַזָּכְמָה שֶׁנָּזְקְקָה כָּאן.

מִשּׁוּם כָּךְ הַתּוֹרָה הִיא הַקְּיוּם שֶׁל הַכֹּל וֶאֱמוּנַת הַכֹּל, לְקָשֵׁר קֶשֶׁר שֶׁל הָאֱמוּנָה זֶה עִם זֶה כָּרָאוּי. וּמִי שֶׁנִּמּוֹל, נִקְשָׁר בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה. וּמִי שֶׁלֹּא נִמּוֹל וְלֹא נִקְשָׁר בּוֹ, כָּתוּב בּוֹ (ויקרא כב) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ. (שמות יג) וְעָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ. שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרְרָה רוּחַ הַטֻּמְאָה שֶׁמִּצִּדּוֹ, וּבָא לְהִתְעָרֵב בַּקְּדֻשָּׁה. בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִפְרִיד אֶת יִשְׂרָאֵל בָּנָיו, רְשׁוּמִים בְּרִשָּׁם קָדוֹשׁ, מֵהֶם וּמֵהַמְּתָם. עֲלֵיהֶם כָּתוּב, (ירמיה כ) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךָ שׂוֹרֵק כֹּלָּה זֶרַע אֱמֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וְלֹא לְאַחֵר. תּוֹרַת אֱמֶת, לְזֶרַע אֱמֶת. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁקוֹ עַל יָדוֹ.

רַבִּי יְזַקְיָה אָמַר, כָּתוּב (שמואל–א יב) כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה׳ אֶת עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ וְגוֹ׳. כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה׳ אֶת עַמּוֹ, מָה הַטַּעַם בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל? כִּי הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה עִם זֶה. וּבַמֶּה נִקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? בְּאוֹתוֹ רֶשֶׁם קָדוֹשׁ שֶׁנִּרְשָׁם בִּבְשָׂרָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יִטֹּשׁ ה׳ אֶת עַמּוֹ. וְלָמָּה? בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל שֶׁנִּרְשָׁם בָּהֶם.

לָמַדְנוּ, הַתּוֹרָה נִקְרֵאת בְּרִית, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בְּרִית, וְהָרֶשֶׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה נִקְרָא בְּרִית. וְלָכֵן הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה עִם זֶה וְלֹא נִפְרָד זֶה מִזֶּה. אָמַר לוֹ רַבִּי יֵיסָא, תּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל – יָפֶה, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא בְּרִית? אָמַר לוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ, וַהֲרֵי נוֹדָע, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וְאֶת זֻקֹתַי תִּשְׁמְרוּ (ויקרא יח). זֻקֹתַי – אֵלּוּ הֵן הַנְּהָגוֹת הַמֶּלֶךְ. מִשְׁפָּטַי – אֵלּוּ הֵן גְּזֵרוֹת הַתּוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כָּל אוֹתָן הַנְּהָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת עֶדֶךְ, נִקְרְאוּ זֻקֹתַי, וְהֵן גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מִשְׁפָּט, הֵן נִקְרָאוֹת דִּינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בִּמְקוֹם שֶׁשְּׁנֵי זַלָּקִים אֲזוּזִים זֶה עִם זֶה. וְעַל זֶה

כָּתוּב, (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ, וְהֵם דִּין וְרַחֲמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ זוֹכֵר וּמִשְׁפָּט. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קמז) זַכָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל. לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא לִשְׁאָר הָעַמִּים.

מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי. וְשָׁנִינוּ, אַף עַל גַּב שֶׁנִּמּוֹל וְלֹא עָשָׂה אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, הֲרֵי הוּא כְּמוֹ גּוֹי בַּכֹּל, וְאָסוּר לְלַמְּדוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, (שמות כ) מִזְבַּח אֲבָנִים, זֶה מִזְבַּח אֲבָנִים מַמָּשׁ. וַהֲרֵי קְשֵׁי הַלֵּב עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, וְהַזְּהָמָה לֹא פָסְקָה מִמֶּנּוּ.

מִשּׁוּם כָּךְ לֹא עוֹלָה בְּיָדוֹ אוֹתָהּ מִילָה וְלֹא מוֹעִילָה לוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב, כִּי זָרְבְּךָ הֵנַפָּתָּ עָלֶיהָ וַתִּזָּלֶלָהּ. מִשּׁוּם כָּךְ, לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי סְתָם. וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם, לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. דָּבָר אַחֵר (קָטָן), לֹא נוֹתְנִים לָהֶם כָּל שֶׁכֵּן סוֹדוֹת תּוֹרָה וְהַנְהָגוֹת הַתּוֹרָה. וְכָתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

מִשְׁנָה, בְּדַרְכֵי הָאוּרוֹת הָעֶלְיוֹנִים. אַרְבָּעָה מַפָּתְחוֹת נַעֲשׂוּ לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּבְזִוּיוֹתֵיהֶם נִמְצָאִים אֶחָד לְצַד אַרְבָּעָה, וְאַרְבָּעָה לְצַד אֶחָד. נֶחֱקָקִים (נֶחֱלְקוּ) בְּגַן אֶחָד. בְּאוֹתוֹ גַּן, תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְצֶבַע זָהֹר וְלָבָן וְאָדֹם. זֶה נִכְנָס לַגַּן שֶׁל זֶבֶרוֹ, וְשֶׁלּוֹ רָשׁוּם בּוֹ.

אַרְבָּעָה רָאשִׁים עָלוּ כְּאֶחָד, וּבְרִיוֹקָן אֶחָד נִדְבָּקִים. רֹאשׁ אֶחָד עוֹלֶה מִתּוֹךְ הָרַחְצָה שֶׁרוֹחֵץ. שְׁתֵּי אַיָּלוֹת קְצוּבוֹת בְּשִׁעוּר אֶחָד עוֹלוֹת מֵאוֹתָהּ רַחְצָה, שֶׁכָּתוּב (שיר ד) כְּעֲדֶר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ מִן הָרַחְצָה. בַּשֵּׁעָר שֶׁלָּהֶם מַרְאֶה שֶׁל אֶבֶן טוֹבָה שֶׁל אַרְבָּעָה גְּוָנִים.

אַרְבַּע כְּנָפַיִם שֶׁמְּכַסּוֹת עַל הַגּוּף, וְיָדַיִם קְטַנּוֹת תַּחַת כַּנְפֵיהֶם. וְזָמַשׁ בְּזָמַשׁ וְזַקּוּקִים. טָסִים (שׁוֹאֲפִים) לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִן הַהֵיכָל, שֶׁהוּא יָפֶה תֹאַר וְנָאֶה לְמַרְאֶה.

עֶלֶם אֶחָד יֶלֶד יוֹצֵא שְׁנוֹן וָזֶרֶב, שֶׁמִּתְהַפֶּכֶת לִגְבָרִים וְלִנְקֵבוֹת. לוֹקְחִים מִדִּירַת הָאֵיפָה בֵּין שָׁמַיִם וּבֵין אָרֶץ. לִפְעָמִים לוֹקְחִים (עוֹלִים) לָהּ בְּכָל

הָעוֹלָם, וְכָל הַמִּדּוֹת מוֹדִים בָּהּ, שֶׁכָּתוּב אֵיפַת צֶדֶק וְגוֹ׳.

מַרְאֶה אֲזָוד שֶׁל בְּרוֹלַזוּ עוֹמֵד עַל זֶרֶב אַזַּת, בְּרֹאשׁ אוֹתוֹ יֶלֶד (זֶרֶב) מְלַהֵט אָדֹם מִתּוֹךְ הַבְּרוֹלַזוּ. שְׁנֵי צְדָדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, נִרְאֵית אוֹתָהּ הַזֶּרֶב בִּרְשָׁמִים עֲמֻקִּים, גֶּבֶר אֲזָוד תַּקִּיף, סֵלָם שֶׁעוֹמֵד בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר עוֹלָמוֹת זָגוּר אוֹתָהּ הַזֶּרֶב לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת, וְעִמּוֹ זַגּוּרִים שִׁשִּׁים אֲזֵרִים, כֻּלָּם מֻזְלָפִים (מְלַבְּדֵי) (שׁוֹלְפֵי) מְנַצְּזֵי קְרָב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) זַגּוֹר זַרְבְּךָ עַל יֶרֶךְ גִּבּוֹר הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ. וְכָתוּב (שיר ג) כֻּלָּם אֲזֵזֵי זֶרֶב מְלַבְּדֵי מִלְחָמָה וְגוֹ׳. בְּכַמָּה גְוָנִים מִתְהַפְּכִים פָּנֶיהָם, שֶׁאֵין מַכִּיר אוֹתָם פָּרַט לְתוֹלַעַת אַזַּת שֶׁשָּׁטָה (שֶׁשּׁוֹרָה) בֵּין דְּגֵי הַיָּם, כָּל הָאַבָּנִים שֶׁעוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם נִבְקָעוֹת.

בְּאוֹתוֹ זְמַן הַקּוֹל שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָם זַגּוּרֵי הַזֶּרֶב, מְבַקֵּעַ שְׁמוֹנָה עָשָׂר הָרִים גְּדוֹלִים, וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנָיו. כָּל הָעוֹלָם סְתוּמֵי עֵינַיִם, אֲטוּמֵי לֵב, אֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ, שֶׁהֲרֵי הַבִּנְיָן סָתוּר כְּשֶׁעוֹשִׂים מַעֲשִׂים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים, סוֹטִים מִדֶּרֶךְ תְּקִינָה, הַיָּמִין סָרָה וְהַשְּׂמֹאל שׁוֹלֶטֶת, וְאָז מְצוּיוֹת עֲרָיוֹת. אוֹי לָרְשָׁעִים שֶׁגּוֹרְמִים אֶת זֶה בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אֵין מִתְבָּרְכִים לְמַעְלָה עַד שֶׁיִּכְלוּ אוֹתָם לְמַטָּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה׳ הַלְלוּיָהּ. (עד כאן)

עֶרוַת אָבִיךָ וְעֶרוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה. רַבִּי זְזָיָא פָּתַזוּ, (שיר ב) כְּתַפּוּזַּ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים וְגוֹ׳. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַזְּבֵרִים, אֲבָל כַּמָּה זְבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִיא מְשַׁבַּזַּת אוֹתוֹ בָּזֶה. כָּאן יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, לָמָּה הִיא מְשַׁבַּזַּת אוֹתוֹ בְּתַפּוּזַּ וְלֹא בְּדָבָר אַזַּר, אוֹ בְּגְוָנִים אוֹ בְּרֵיזַּ אוֹ בְּטַעַם?

אֲבָל הוֹאִיל וְכָתוּב תַּפּוּזַּ, בַּכֹּל הִיא מְשַׁבַּזַּת אוֹתוֹ – בַּגְּוָנִים, בָּרֵיזַּ, וּבַטַּעַם. מַה תַּפּוּזַּ הוּא רְפוּאָה לַכֹּל – אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְפוּאָה לַכֹּל. מַה תַּפּוּזַּ נִמְצָא בְּגְוָנִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ – אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּגְוָנִים עֶלְיוֹנִים. מַה תַּפּוּזַּ יֵשׁ בּוֹ רֵיזַּ דַּק מִכָּל שְׁאָר הָעֵצִים – אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

כְּתוּב בּוֹ וְרֵיזַז לוֹ כַּלְבָּנוֹן. מַה תַּפּוּזַז טַעֲמוֹ בְּתוֹךְ – אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּתוּב בּוֹ וְזִכּוֹ מַמְתַּקִּים.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבְּזַז אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים לָמָּה כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מַעֲלָה רֵיזוֹת טוֹבִים, וּמִתְבָּרֶכֶת מִן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְגָנְיָהּ מְאִירִים. וּבְזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם, כִּבְיָכוֹל אֵין כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מַעֲלָה רֵיזוֹת טוֹבִים, וְטוֹעֶמֶת מֵהַצַּד הָאַזֵּר הַמַּר, אָז כְּתוּב (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ וְגוֹ', וְגָנְיָהּ זַשּׁוּכִים.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, כְּתוּב (שם ב) שְׁמֹאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַבְּקֵנִי. וּבְזְמַן שֶׁמִּתְרַבִּים רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, כְּתוּב הֵשִׁיב אָזְוֹר יְמִינוֹ. רַבִּי זְזְקִיָּה אָמַר מִכָּאן, (משלי יז) וְנֶרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף, כְּלוֹמַר, מַפְרִיד אֶת הַמֶּלֶךְ מֵהַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי אָבִיו. אָמַר לוֹ, אִם פָּרַקְלִיט יֵשׁ בָּעוֹלָם, הוּא נִמְצָא עִם הַגְּבִירָה. וְאִם יֵשׁ בָּעוֹלָם קָטֵגוֹר, הוּא נִמְצָא עִם הַגְּבִירָה. לָמָּה? אָמַר לוֹ, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן מִן הַגְּבִירָה – כָּל זְמַן שֶׁאוֹתוֹ הַבֵּן עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, הַמֶּלֶךְ שָׁם מְדוֹרוֹ עִם הַגְּבִירָה. וְכָל זְמַן שֶׁאוֹתוֹ בֵּן לֹא עוֹשֶׂה אֶת רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, מַפְרִיד אֶת מְדוֹרוֹ מִן הַגְּבִירָה.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל – כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם מְדוֹרוֹ עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְכָל זְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם מְדוֹרוֹ עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? כִּי יִשְׂרָאֵל הוּא בְּנוֹ הַבְּכוֹר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. הָאֵם זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (משלי א) וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ.

בֹּא רְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְזוּקִים מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, כִּבְיָכוֹל הַגְּבִירָה הִתְרַזְּקָה עִמָּהֶם. מָה הַטַּעַם? כִּי הַגְּבִירָה לֹא הִקְדִּימָה שִׁבְטָהּ לַבֵּן הַזֶּה

לְהַלְקוֹתוֹ כְּדֵי לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, כִּי הַמֶּלֶךְ לֹא מַלְקֶה אֶת בְּנוֹ לְעוֹלָמִים, אֶלָּא מַשְׁאִיר הַכֹּל בְּיַד הַגְּבִירָה לְהַנְהִיג אֶת הַהֵיכָל וּלְהַלְקוֹת אֶת בְּנָהּ וּלְהַנְהִיגוֹ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ.

וְסוֹד הַדָּבָר – שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דִּבְרֵי לְמוּאֵל מֶלֶךְ מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ, (אִמּוֹ וַדַּאי) זוֹ בַּת שֶׁבַע, וַהֲרֵי נֶאֱמַר הַכָּתוּב (שם י) מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֵּן זָקֶם יְשַׂמַּח אָב וּבֵן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. תּוּגַת אִמּוֹ וַדַּאי. רְאֵה מַה כָּתוּב, בֵּן זָקֶם יְשַׂמַּח אָב. בְּעוֹד שֶׁהַבֵּן הַזֶּה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה וְהוּא זָקֶם – יְשַׂמַּח אָב (כְּלָל), זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה. יְשַׂמַּח אָב סְתָם. נִמְצָא הַבֵּן הַזֶּה בְּדֶרֶךְ כּוֹשֶׁלֶת – מַה כָּתוּב? וּבֵן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. תּוּגַת אִמּוֹ וַדַּאי, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְסוֹד הַדָּבָר כָּתוּב, (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

בֹּא רְאֵה, לֹא נִמְצֵאת שְׁמוּזָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַיּוֹם שֶׁעָלָה שְׁלֹמֹה לַזְּוָכְמָה וְאָמַר שִׁיר הַשִּׁירִים. אָז הֵאִירוּ פָּנֵי הַגְּבִירָה, וּבָא הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁרוֹת אֶת מְדוֹרוֹ עִמָּהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ד) וַתֶּרֶב זְכְמַת שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. מַה זֶּה וַתֶּרֶב? שֶׁעָלָה הַיָּפֶה שֶׁל הַגְּבִירָה וְהִתְגַּדְּלָה בְּדַרְגּוֹתֶיהָ עַל כָּל שְׁאָר הַדְּרָגוֹת, כִּי הַמֶּלֶךְ שָׁם אֶת מְדוֹרוֹ עִמָּהּ. וְכָל כָּךְ לָמָּה? כִּי הוֹצִיאָה אֶת הַבֵּן הֶזְּכָם הַזֶּה לָעוֹלָם (לַמֶּלֶךְ).

וּכְשֶׁהוֹצִיאָה אֶת שְׁלֹמֹה, הִיא הוֹצִיאָה לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְכֻלָּם הָיוּ בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת צַדִּיקִים כִּשְׁלֹמֹה (בְּשָׁלוֹם), שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמֵחַ בָּהֶם, וְהֵם בּוֹ. וּבְיוֹם שֶׁתִּקֵּן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת לְמַטָּה, תִּקְּנָה הַגְּבִירָה בַּיִת לַמֶּלֶךְ, וְשָׂמוּ מְדוֹרָם יַחַד, וְהֵאִירוּ פָּנֶיהָ בְּשִׁמְּזָה וּשְׁלֵמוּת. אָז נִמְצְאָה שְׁמוּזָה לַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְכָל כָּךְ לָמָּה? כִּי כָּתוּב מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ, שֶׁהִנְהִיגָה אוֹתוֹ לִרְצוֹן הַמֶּלֶךְ.

וּכְשֶׁהַבֵּן הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ (שֶׁצָּרִיךְ), אֵינוֹ מִתְנַהֵג לִרְצוֹן הַמֶּלֶךְ, אָז זוֹ עֶרְוַת הַכֹּל, עֶרְוַת כָּל הַצְּדָדִים, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ פָּרַשׁ מֵהַגְּבִירָה, וְהַגְּבִירָה הִתְרַחֲקָה מֵהֵיכָלוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ זוֹהִי עֶרְוַת הַכֹּל. וְכִי אֵין זוֹ עֶרְוָה, מֶלֶךְ בְּלִי

גְּבִירָה, וּגְבִירָה בְּלִי מֶלֶךְ?! וְעַל זֶה כָּתוּב, עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה אִמְּךָ הִיא. אִמְּךָ הִיא וַדַּאי, וְשׂוֹרֶה עִמְּךָ. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הַקִּישׁ יָדָיו וּבָכָה וְאָמַר: אוֹי אִם אוֹמֵר וַאֲגַלֶּה סוֹד, אוֹי אִם לֹא אוֹמֵר, שֶׁיֹּאבְדוּ הַזּוֹבְרִים דָּבָר. (יחזקאל יא) אֲהָהּ ה' אֱלֹהִים כָּלָה אַתָּה עֹשֶׂה אֵת שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה אֲהָהּ? וּמַה זֶּה כָּלָה אַתָּה עֹשֶׂה? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – בִּזְמַן שֶׁה' תַּזְזִתוֹנָה הִתְגָּרְשָׁה מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, ה' אַזֶּרֶת עֶלְיוֹנָה מוֹנַעַת בִּרְכָתָהּ, וְאָז כָּתוּב, אֲהָהּ כָּלָה אַתָּה עֹשֶׂה. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהִיא (הַה' הַזֹּאת) נְמְנַעַת מִבְּרָכוֹת, ה' אַזֶּרֶת מוֹנַעַת אוֹתָם מֵהַכֹּל. מָה הַטַּעַם? כִּי בְּרָכוֹת אֵינָן מְצוּיוֹת, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרִים זָכָר וּנְקֵבָה.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (ירמיה כה) ה' מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. עַל נָוֵהוּ מַמָּשׁ. זוֹ הַגְּבִירָה, וְזֶהוּ וַדַּאי. וּמַהוּ אוֹמֵר? אוֹי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְכוּ'. בֵּיתִי זֶהוּ זִוּוּג הַגְּבִירָה. וְזֶהוּ וַדַּאי עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה. שֶׁהֲרֵי מִכָּל הַצְּדָדִים זוֹ עֶרְוָה. וְאָז, לָבְשׁוּ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק הוּשַׂם כְּסוּתָם, שֶׁהֲרֵי מִקּוֹם יְרֵשַׁת הַבְּרָכוֹת שֶׁל מַעְיְנוֹת הַנָּזָלִים שֶׁהָיוּ שׁוֹפְעִים וּמַשְׁקִים כָּרָאוּי, נִמְנְעוּ.

שָׁנִינוּ, כְּשֶׁנִּפְרַד הַמֶּלֶךְ מִן הַגְּבִירָה וְאֵין בְּרָכוֹת מְצוּיוֹת, אָז נִקְרָא ו"י. מָה הַטַּעַם ו"י? שֶׁלָּמַדְנוּ, רֹאשׁ הַיְסוֹד י', שֶׁהֲרֵי יְסוֹד הוּא ו' קְטַנָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ו' גְּדוֹלָה עֶלְיוֹנָה. וְלָכֵן כָּתוּב ו"ו, שְׁתֵּי וָוִי"ם כְּאָזְד. וְהָרֹאשׁ שֶׁל הַיְסוֹד הַזֶּה הוּא י'. וּכְשֶׁמִּתְרַוְּקֶת הַגְּבִירָה מִן הַמֶּלֶךְ וְהַבְּרָכוֹת נִמְנָעוֹת מִן הַמֶּלֶךְ, וְהַזִּוּוּג לֹא נִמְצָא בְּרֹאשׁ הַיְסוֹד, נוֹטֵל ו' הָעֶלְיוֹן אֶת הָרֹאשׁ הַזֶּה שֶׁל הַיְסוֹד, שֶׁהוּא י', וּמַשְׁפִּיעוֹ אֵלָיו, וְאָז הוּא ו"י, ו"י לַכֹּל, לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּזְזִתוֹנִים.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, מִיּוֹם שֶׁחָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם לֹא נִמְצְאוּ בְּרָכוֹת בָּעוֹלָם, וְאֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא מְצוּיִים בּוֹ קְלָלוֹת, שֶׁהֲרֵי הַבְּרָכוֹת מְנוּעוֹת בְּכָל יוֹם. אָמַר לוֹ, אוֹ כָּךְ: אוֹ"י, אוֹ: הוֹ"י. (אוֹ וה') מַה הוּא?

אָמַר לוֹ, כְּשֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה וְלֹא שָׁבִים, אָז ה' הָעֶלְיוֹנָה נוֹטֶלֶת

אוֹתָם וּמַשְׁפִּיעָה לָוֶא"ו וְי' אֱלֹהָ, כִּי לֹא שָׁבִים, וְאָז נִקְרָא הוֹי. הוֹי כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק הַמֶּלֶךְ לְמַעְלָה, וְצוֹוְזִים בְּנֵי אָדָם וְאֵין מַשְׁגִּיזִז בָּהֶם. וְאוֹתוֹ הָעֶלְיוֹן אֶהְיֶה הוּא הַטָּמִיר, מַעֲלֶה לוֹ', וְי' אֱלָיו, כִּי לֹא הִתְקַבְּלָה תְּפָלָתוֹ, אָז נִקְרָא אוֹי, שֶׁהָרֵי א' עוֹלֶה לוֹ' וְי', (שֶׁהֵיא א' עוֹלָה לָהּ' לוֹ' לִי') וְאָז אֵין מְצוּיָה תְּשׁוּבָה, וְלָכֵן הִסְתַּלְּקָה מֵהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ ה', שֶׁהָרֵי לֹא תָלוּי בִּתְשׁוּבָה.

וַדַּאי כְּשֶׁהִתְרַבּוּ יוֹתֵר וֶזֶטָאֵי הָעוֹלָם, וּתְשׁוּבָה הָיְתָה תְּלוּיָה בָּרִאשׁוֹנָה וְלֹא רָצוּ, אֲזַי הִסְתַּלְּקָה ה', וְא' הֶעֱלְתָה אֶת ו' וְיו"ד אֱלָיו, וְנִקְרָא אוֹי. וּכְשֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהַתְּשׁוּבָה הִסְתַּלְּקָה (וְלֹא מְעֻלָּה), אֲזַי צָוְוזוּ וְאָמְרוּ, (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָגָה הַיּוֹם. מַה זֶּה כִּי פָגָה הַיּוֹם? זֶהוּ הַיּוֹם הָעֶלְיוֹן, שֶׁנִּקְרָא תְּשׁוּבָה, שֶׁהִסְתַּלֵּק וְעָבַר וְלֹא מָצוּי. אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנּוֹדָע, לְפָשְׁט הַיָּמִין כְּנֶגֶד הָרְשָׁעִים, וַהֲרֵי הִתְפַּגָּה מֵהַכֹּל וְלֹא נִמְצָא, וְלָכֵן אָמְרוּ אוֹי וְלֹא הוֹי. כִּי יָגָטוּ צְלָלֵי עֶרֶב, שֶׁהָרֵי נִתְּנָה רְשׁוּת לִגְדוֹלֵי הַמְמֻנִּים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

לָמַדְנוּ, עֶלְתָה ו' לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהַהֵיכָל נִשְׂרַף, וְהָעָם גָּלָה, וְהַגְּבִירָה גִּרְשָׁה, וְהַבַּיִת נֶזֶזַרב. אַזַר כָּךְ שֶׁיָּרַד וָ"ו לִמְקוֹמוֹ, הִשְׁגִּיזַז עַל בֵּיתוֹ וְהִנָּה זָרַב, בִּקֵּשׁ אֶת הַגְּבִירָה, וְהִנֵּה הִתְרַזְקָה וְהָלְכָה. רָאָה אֶת הֵיכָלוֹ, וְהִנֵּה נִשְׂרַף. בִּקֵּשׁ אֶת הָעָם, וְהִנֵּה גָּלָה. רָאָה אֶת בִּרְכוֹת הַנָּוְזלִים הָעֲמֻקִים שֶׁהָיוּ שׁוֹפָעִים, וְהִנֵּה נִמְנְעוּ. וְאָז כָּתוּב, (ישעיה כב) וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וּלְקָרְזָה וְלַזֶּגֶר שָׂק. וְאָז לָבְשׁוּ שְׂמִים לַדְּרוֹת.

אֲזַי ו' ה' (ו' י') נִמְשְׁכוּ אֶזֶד כְּנֶגֶד הָאֶזֶד, וְה' הָעֶלְיוֹנָה הִשְׁפִּיעָה אֶת הַמַּעְיָנוֹת לַצַּד הָאֶזֶר, וְהַבְּרָכוֹת לֹא נִמְצְאוּ, שֶׁהָרֵי לֹא נִמְצְאוּ הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה וְלֹא שְׁרוּיִים כְּאֶזֶד. אֲזַי שָׁאַג יִשְׂאַג עַל נָוֵהוּ. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּבָכָה רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּכִיָּה תְּקוּעָה בְּלִבִּי מִצַּד אֶזֶד, וְשִׁמְזָה בְּלִבִּי מִצַּד אֶזֶר, שֶׁהָרֵי שָׁמַעְתִּי דְּבָרִים שֶׁלֹּא שָׁמַעְתִּי עַד עַתָּה. אַשְׁרֵי זֶלְקִי!

עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. מִי זוֹ אֵשֶׁת אָבִיךָ? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה נִסְתָּר וְנִגְלֶה, כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִסְתָּר וְנִגְלֶה,

הַתּוֹרָה שֶׁהִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, כָּךְ גַּם נִסְתָּר וְנֶעְלֶה. כָּאן הַכֹּל בְּנֶעְלֶה, יְדִיעָה נִסְתֶּרֶת כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרֻנוּ.

וְהַפָּסוּק הַזֶּה הוּא כָּךְ: אֵשֶׁת אָבִיךָ – לָמַדְנוּ, כָּל זְמַן שֶׁהַגְּבִירָה נִמְצֵאת עִם הַמֶּלֶךְ וְהִיא מֵינִיקָה אוֹתָךְ, נִקְרֵאת אִמְּךָ. בְּעֵת שֶׁגָּלְתָה עִמְּךָ וְהִתְרַוְּקָה מִן הַמֶּלֶךְ, הִיא נִקְרֵאת אֵשֶׁת אָבִיךָ. אֵשֶׁת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לֹא נִפְטֶרֶת בְּגֵרוּשִׁין מִמֶּנּוּ, הִיא וַדַּאי אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ג) כֹּה אָמַר ה' אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ. אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהִיא אֵשֶׁת הַמֶּלֶךְ, אַף עַל גַּב שֶׁגָּלְתָה.

וְלָכֵן צִוָּה עָלֶיהָ פַּעֲמַיִם – כְּשֶׁיִּשְׁבָּה עִם הַמֶּלֶךְ בְּזִוּוּג אָזְדְּ, וְנִקְרֵאת אִמְּךָ, שֶׁכָּתוּב עָרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה, אַל תַּעֲשֶׂה שֶׁיִּתְרַוְּקוּ זֶה מִזֶּה וְתִשָּׁלֵז עַל זֶטְאַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. וְאָזְדְּ כְּשֶׁהִיא בַּגָּלוּת עִמְּךָ וְגָלְתָה מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וְנִקְרֵאת אֵשֶׁת הַמֶּלֶךְ. אַף עַל גַּב שֶׁהִתְרַוְּקָה מִמֶּנּוּ, אַל תַּעֲשֶׂה כְּדֵי שֶׁתָּזוּז מִבֵּינְךָ וְיִשְׁלְטוּ בְךָ שׂוֹנְאֶיךָ, וְלֹא תִשְׁמֹר עָלֶיךָ בַּגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עָרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי עָרְוַת אָבִיךָ הוּא. אַף עַל גַּב שֶׁהִתְרַוְּקָה מִן הַמֶּלֶךְ, בָּהּ הַשְּׁגָזוֹת הַמֶּלֶךְ תָּמִיד, וְצָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר כְּנֶגְדָּהּ יוֹתֵר וְלֹא תֶּזֶטָא אֵלֶיהָ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (דברים כג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַזַּנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְגוֹ'. כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּמְצֵאת עִם יִשְׂרָאֵל, וְכָל שֶׁכֵּן בַּגָּלוּת, לְהָגֵן עֲלֵיהֶם תָּמִיד מִכָּל הַצְּדָדִים וּמִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמִידוּ אֶת יִשְׂרָאֵל.

שֶׁלְּמַדְנוּ, לֹא יְכוֹלִים שׂוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְהַזִּיק לָהֶם עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל מַזַּלִּישִׁים כּוֹחַ הַשְּׁכִינָה מִכַּפָּנֵי גְּדוֹלֵי הַמַּמְנִים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וְאָז יְכוֹלִים לָהֶם שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם וְגוֹזְרִים עֲלֵיהֶם כַּמָּה גְּזֵרוֹת רָעוֹת. וּכְשֶׁהֵם שָׁבִים אֵלֶיהָ, הִיא מְשַׁבֶּרֶת הַכּוֹחַ וְהַתַּקָּף שֶׁל שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל וְנִפְרַעַת לָהֶם מִן הַכֹּל.

וְעַל כֵּן וְהָיָה מַזַּנֶךָ קָדוֹשׁ, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם שֶׁלֹּא יִטְמָא בְּזֶטָאָיו וְיַעֲבֹר עַל

דִּבְרֵי תוֹרָה. שֶׁאִם הוּא עוֹשֶׂה כָּךְ, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְנִטְמֵתֶם בָּם, בְּכׇל א׳. וְלָמַדְנוּ, מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים בַּגּוּף, וְכֻלָּם נִטְמָאִים כְּשֶׁהוּא נִטְמָא. כְּלוֹמַר, כְּשֶׁהוּא רוֹצֶה לְהִטָּמֵא.

וְעַל כֵּן וְהָיָה מַזְנֶיךָ קָדוֹשׁ. מַה זֶּה מַזְנֶיךָ? אֵלּוּ הֵם אֵיבְרֵי הַגּוּף. וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר, מַה זֶּה עֶרְוַת דָּבָר? עֶרְוָה נָכְרִיָּה שֶׁזֶּה (שֶׁהוּא) דְּבַר רֶמֶז, לַדָּבָר הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. שֶׁאִם כָּךְ, וְשָׁב מֵאַזָּרֶיךָ וַדַּאי. וְעַל כֵּן עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב עֶרְוַת אָבִיךָ הִוא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

לָמַדְנוּ, עַל שִׁלְשָׁה דְּבָרִים מִתְעַכְּבִים יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת: עַל שֶׁעוֹשִׂים קָלוֹן בַּשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, וּמַזְנִיחִים פָּנֵיהֶם מֵהַשְּׁכִינָה, וְעַל שֶׁמְּטַמְּאִים אֶת עַצְמָם לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה, וְאֶת כֻּלָּם בְּאַרְנוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ.

רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ לְקַפּוֹטְקִיָּא, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אִישׁ אֶזְוָד שֶׁהָיָה בָּא עִם רִשָּׁם אֶזְוָד בְּפָנָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, נִסְטָה מֵהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי פָּנָיו שֶׁל זֶה מְעִידִים עָלָיו שֶׁעָבַר עַל עֶרְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה, כִּי כָּךְ רִשּׁוּם בְּפָנָיו. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם הָרִשָּׁם הַזֶּה הָיָה לוֹ כְּשֶׁהָיָה תִּינוֹק, אֵיזוֹ עֶרְוָה תִּמְצָא בּוֹ? אָמַר לוֹ, אֲנִי רוֹאֶה בְּפָנָיו שֶׁמְּעִידִים עַל עֶרְוָה שֶׁל הַתּוֹרָה.

קָרָא לוֹ רַבִּי אַבָּא, אָמַר לוֹ, אֱמוֹר דְּבָרְךָ, הָרִשָּׁם הַזֶּה שֶׁבְּפָנֶיךָ מַה זֶּה? אָמַר לָהֶם, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, אַל תַּעֲנִישׁוּ יוֹתֵר אֶת אוֹתוֹ אָדָם, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי גָּרְמוּ לוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַהוּ ? אָמַר לוֹ, יוֹם אֶזְוָד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ אֲנִי וַאֲזוּתִי, וְשָׁהִינוּ בְּמָלוֹן אֶזְוָד וְשָׁתִיתִי יַיִן, וְכָל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה אָזַזְתִּי בַּאֲזוּתִי. בַּבֹּקֶר קַמְנוּ, וּבַעַל בֵּית הַמָּלוֹן הִתְקוֹטֵט עִם אִישׁ אֶזְוָד, וְנִכְנַסְתִּי בֵּינֵיהֶם, וְקִשְּׁרוּ אוֹתִי זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, וְהָרִשָּׁם הַזֶּה הָיָה נִכְנָס לַמּוֹז, וְנִצַּלְתִּי עַל יְדֵי רוֹפֵא אֶזְוָד שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכֵנוּ.

אָמַר לוֹ, מִי הָרוֹפֵא? אָמַר לוֹ, זֶה רַבִּי שִׁמְלַאי. אָמַר לוֹ, אֵיזוֹ רְפוּאָה נָתַן

לְךָ? אָמַר לוֹ, רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ. וּמֵאוֹתוֹ יוֹם זָזַרְתִּי בִּתְשׁוּבָה. וּבְכָל יוֹם אֲנִי רוֹאֶה אֶת פָּנַי בְּמַרְאָה אַוָּת, וַאֲנִי בּוֹכֶה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, עַל אוֹתוֹ הַזִּוּטָא, וּמֵאוֹתָן דְּמָעוֹת רָוַצְתִּי פָּנַי. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אִם לֹא שֶׁנִּמְנָעָה מִמְּךָ תְּשׁוּבָה, הָיִיתִי מַעֲבִיר מִפָּנֶיךָ אֶת אוֹתוֹ הָרִשָּׁם, אֲבָל אֲנִי קוֹרֵא עָלֶיךָ, (ישעיה ו) וְסָר עֲוֹנֶךָ וְחַטָּאתְךָ תְּכֻפָּר. אָמַר לוֹ, אֱמוֹר שָׁלֹשׁ פָּעָמִים. אָמַר לוֹ שָׁלֹשׁ פָּעָמִים וְהָרִשָּׁם עָבַר.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי אֲדוֹנְךָ רָצָה לְהַעֲבִירוֹ מִמְּךָ, שֶׁוַּדַּאי נִמְצֵאתָ בִּתְשׁוּבָה. אָמַר לוֹ, נָדַרְתִּי מֵהַיּוֹם הַזֶּה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה. אָמַר לוֹ, מַה שְׁמְךָ? אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ, אֵל עָזַר, וַדַּאי שֶׁהַשֵּׁם גּוֹרֵם שֶׁאֶלְקֶיךָ סַיַּע לְךָ וְהָיָה בְּעֶזְרֶךָ. שָׁלַח אוֹתוֹ רַבִּי אַבָּא וּבֵרַךְ אוֹתוֹ.

בְּפַעַם אַוָּזֶרֶת הָיָה רַבִּי אַבָּא הוֹלֵךְ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן, נִכְנַס לְעִירוֹ, מָצָא אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ (תהלים צב) אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת. אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וְגוֹ', כַּמָּה טִפָּשִׁים אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא מַשְׂגִּיוִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל מַה הֵם עוֹמְדִים בָּעוֹלָם, מִי מְעַכֵּב אוֹתָם לָדַעַת? טִפָּשׁוּתָם, כִּי לֹא עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. שֶׁאִלּוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הָיוּ יוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת, שֶׁלֹּא מִתְבּוֹנֵן וְלֹא יוֹדֵעַ הַהַנְהָגוֹת שֶׁל זֹאת בָּעוֹלָם. (שֶׁאַף עַל גַּב) שֶׁדָּן אֶת הָעוֹלָם בְּדִינָיו וְרוֹאִים אֶת דִּינָיהָ שֶׁל זֹאת הַזּוֹ שֶׁמַּגִּיעִים לִבְנֵי אָדָם שֶׁהֵם צַדִּיקִים, וְלֹא מַגִּיעִים עַל הָרִשָּׁעִים הַזְּוִיבִים שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב בְּפָרוּזַז רְשָׁעִים כְּמוֹ עֲשָׂב וְגוֹ'. שֶׁאֶת הָעוֹלָם הַזֶּה הֵם יוֹרְשִׁים אוֹתוֹ בְּכָל צְדָדָיו, וְהַדִּינִים לֹא מַגִּיעִים אֲלֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִלְמָלֵא שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הוֹדִיעַ אוֹתוֹ בְּסוֹף הַכְּתוּב, לֹא הָיִינוּ יוֹדְעִים, שֶׁכָּתוּב לְהַשְׁמִדָם עֲדֵי עַד, לְהַשְׁמִידָם מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְשֶׁיִּהְיוּ עָפָר תַּזּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וַעֲסוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּזּוֹת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם.

עוֹד פָּתוּז וְאָמַר, (איוב טז) וַיָּקָם בִּי כַזְּשִׁי בְּפָנַי יַעֲנֶה. בַּמֶּה מְדַבֵּר? אֶלָּא אַשְׁרֵי זְכוּתָן שֶׁל אָדָם שֶׁמְּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְדַעַת אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הִשְׁתַּדֵּל בִּשְׁמוֹ מַמָּשׁ. מַה שְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה הַנְהָגוֹת, אַף הַתּוֹרָה גַּם כֵּן. בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, הַתּוֹרָה עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת וְעוֹשָׂה בָּאָדָם רְשׁוּמִים בְּפָנָיו, כְּדֵי שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בּוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְהוֹנִים, וְכֻלָּם שׁוֹפְכִים קְלָלוֹת עַל רֹאשׁוֹ.

וְלָמַדְנוּ, כָּל אוֹתָם עֵינֵי ה' שֶׁהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם לָדַעַת אֶת דַּרְכֵי בְּנֵי אָדָם, כֻּלָּם זוֹקְפִים עֵינַיִם וּמִסְתַּכְּלִים בְּפָנָיו אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְרוֹאִים אוֹתָם, וְכֻלָּם פּוֹתְזִים עָלָיו: וַי וַי. אוֹי לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹי לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא. הִסְתַּלְּקוּ מִסָּבִיב לְפָנָיו, שֶׁהֲרֵי עֵדוּת בְּפָנָיו, וְרוּזַ טֻמְאָה שׁוֹרָה עָלָיו. וְכָל אוֹתָם יָמִים שֶׁנִּמְצָא רֹשֶׁם בְּפָנָיו לְעֵדוּת, אִם מוֹלִיד בֵּן, הוּא שׁוֹלֵחַ לוֹ רוּזַ מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְאֵלּוּ הֵם הָרְשָׁעִים שֶׁל הַדּוֹר, עַזֵּי הַפָּנִים, שֶׁרְבּוֹנָם עוֹזֵב אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהַשְׁמִידָם לָעוֹלָם הַבָּא.

שֵׁנִינוּ, הַצַּדִּיק הַזֹּכֶאי הַזֶּה שֶׁמְּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו זוּט אֶזֶד שֶׁל זֶסֶד וְנִרְשָׁם לוֹ בְּפָנָיו, וּמֵאוֹתוֹ רֹשֶׁם פּוֹזְזִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְהוֹנִים. כָּךְ גַּם מִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, מוֹשְׁכִים עָלָיו רוּזַ טֻמְאָה וְנִרְשָׁם לוֹ בְּפָנָיו, וּמְמַנּוּ בּוֹרְזִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְהוֹנִים. וְכֻלָּם מַכְרִיזִים עָלָיו: הִסְתַּלְּקוּ מִסָּבִיב לְפָלוֹנִי, שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה וְעַל מִצְוֹת רִבּוֹנוֹ. אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ! הֲרֵי שָׁלַח רוּזַ טֻמְאָה שֶׁנִּמְצֵאת עִמּוֹ וְהוֹרִישָׁהּ לִבְנוֹ, וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין לוֹ בּוֹ זְלֶקְ, וְעוֹזֵב אוֹתוֹ לְהַשְׁמִידוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל מִנַּיִן לְךָ אֶת זֶה? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְתִּי, וְלָמַדְתִּי שֶׁהַיְרֻשָּׁה הָרָעָה הַזּוֹ יוֹרְשִׁים כָּל בָּנָיו, אִם לֹא שֶׁיָּשׁוּבוּ, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּבָר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי תְּשׁוּבָה. וַאֲנִי כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁרְפוּאָה זוֹ נָתְנוּ לִי פַּעַם אַזַּת, שֶׁהָיִיתִי רָשׁוּם בְּפָנַי, וְיוֹם אֶזֶד הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַשְׁתִּי צַדִּיק אֶזֶד, וְעַל יָדוֹ עָבַר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם. אָמַר לִי, מַה שִּׁמְךָ? אָמַרְתִּי לוֹ, אֶלְעָזָר, וְקָרָא עָלַי אֶלְעָזָר אַזַּר. אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ הָרַזְזָמָן שֶׁרָאִיתִי אוֹתְךָ וְזָכִיתִי

לִרְאוֹתְךָ בָּזֶה. אַשְׁרֵי זֶלְקְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (אָמַר לוֹ,) אֲנִי הוּא שֶׁפָּגַשְׁתִּי בְךָ.

הִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו וְהֵבִיאוּ לְבֵיתוֹ. הִתְקִין לְפָנָיו זַכַּת (טִרְכּוֹסָא) לֶזֶם וּבָשָׂר שֶׁל עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת. אַזַר שֶׁאָכְלוּ, אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ: רַבִּי, אֱמוֹר לִי דָּבָר אֶזֶד, פָּרָה אַדַּמָּה יֵשׁ לִי, אִמּוֹ שֶׁל הָעֶגֶל שֶׁאֶת בְּשָׂרוֹ זֶה עַתָּה אָכַלְנוּ, וְיוֹם אֶזֶד טָרַם שֶׁהִתְעַבְּרָה וְהוֹלִידָה, הָלַכְתִּי אַזַרְיֶהָ לַמִּרְעֶה בַּמִּדְבָּר, בְּעוֹד שֶׁאֲנִי מַנְהִיג אוֹתָהּ עָבַר לְפָנַי אִישׁ אֶזֶד, אָמַר לִי, מַה שְׁמָהּ שֶׁל הַפָּרָה הַזּוֹ? אָמַרְתִּי, מִיּוֹם שֶׁנּוֹלְדָה לֹא קְרָאתִיהָ בְּשֵׁם. אָמַר לִי, הִיא נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע אִם שְׁלֵמָה, אִם תְּזֻכֶּה לְכַפָּרָה. וַאֲנִי, בְּעוֹד שֶׁהֶחֱזַרְתִּי אֶת רֹאשִׁי, לֹא רָאִיתִי אוֹתוֹ, וְצָוַחְתִּי מֵאוֹתוֹ הַדָּבָר.

וְעַכְשָׁו שֶׁזָּכִיתִי בַּתּוֹרָה, הִתְעוֹרַרְתִּי עַל הַדָּבָר הַהוּא, וּמִיּוֹם שֶׁנִּפְטַר מִכָּאן רַבִּי שַׁמְלַאי, לֹא הָיָה אִישׁ שֶׁיָּאִיר לָנוּ בַּתּוֹרָה כְּמוֹתוֹ, וַאֲנִי פָּזַרְתִּי לוֹמַר דָּבָר תּוֹרָה שֶׁלֹּא לָמַדְתִּי. וְהַדָּבָר הַזֶּה שֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי שֶׁדָּבָר זָכְמָה הוּא, וְלֹא יָדַעְתִּי. אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁזֶּהוּ דָּבָר זָכְמָה, וְרֶמֶז עֶלְיוֹן הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, בַּת שֶׁבַע נִקְרֵאת מַמָּשׁ בְּסוֹד הַזָּכְמָה, מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּהּ הַכֹּל בְּשֶׁבַע: שֶׁבַע פָּרוֹת, שֶׁבַע שִׁרְפּוֹת, שֶׁבַע הַזָּאוֹת, שִׁבְעָה כְּבוּסִים, שִׁבְעָה טְמֵאִים, שִׁבְעָה טְהוֹרִים, שִׁבְעָה כֹּהֲנִים. וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בַּזֶּשְׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְגוֹ׳. וְיָפֶה אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁאָמַר בַּת שֶׁבַע, וְהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל זָכְמָה.

אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ הָרַזְמָן שֶׁשָּׁמַעְתִּי דָּבָר זֶה, בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הִקְדִּים לִי שָׁלוֹם בָּרִאשׁוֹנָה לִזְכוֹת לָזֶה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָזוּק וְלַקָּרוֹב אָמַר ה׳. כְּשֶׁאֲנִי הָיִיתִי רָזוּק, הִקְדִּים לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלוֹם לִהְיוֹת קָרוֹב. קָרָא עָלָיו רַבִּי אַבָּא, (שמואל–א כה) אַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם.

עֶרְוַת אֲזוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה. רַבִּי זְיָיא פָּתַח, וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲזוֹתוֹ

בַּת אָבִיו אוֹ בַּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְגוֹ'. שָׁם שָׁנִינוּ, מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה פָּרַשׁ אָדָם מֵאִשְׁתּוֹ וְלֹא הָיָה מוֹלִיד. מִשֶּׁהִרְגִּ קַיִן אֶת הֶבֶל לֹא רָצָה אָדָם לְהִזָּדַוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, מִשָּׁעָה שֶׁנִּגְזְרָה עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מִיתָה. אָמַר, לָמָּה אֲנִי אוֹלִיד לַבֶּהָלָה? מִיָּד פָּרַשׁ מֵאִשְׁתּוֹ.

וּשְׁתֵּי רוּחוֹת נְקֵבוֹת הָיוּ בָּאוֹת וּמְזַדַּוְּגוֹת עִמּוֹ וְהוֹלִידוּ. וְאוֹתָם שֶׁהוֹלִידוּ הָיוּ הַמַּזִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְנִקְרָאִים נְגָעֵי בְּנֵי אָדָם, וְאֵלֶּה מְסִיתִים בְּנֵי אָדָם וְשׁוֹרִים בְּפָתַח הַבַּיִת וּבְבוֹרוֹת וּבְבָתֵּי הַכִּסֵּא. וְעַל כֵּן בֶּן אָדָם שֶׁנִּמְצָא בְּפָתַח בֵּיתוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שַׁדַּי בִּכְתָבִים עֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם בּוֹרְחִים וּמִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) וָנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. מַה זֶּה וָנֶגַע לֹא יִקְרַב? אֵלּוּ נְגָעֵי בְּנֵי אָדָם.

וְלָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיָּרַד אָדָם בִּדְיוֹקָנָן עֶלְיוֹן, בִּדְיוֹקָנָן קָדוֹשׁ, וְרָאוּ אוֹתוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כֻּלָּם קָרְבוּ אֵלָיו וְהִמְלִיכוּהוּ עַל הָעוֹלָם הַזֶּה. לְאַחַר שֶׁבָּא הַנָּחָשׁ עַל חַוָּה וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה, אַחַר כָּךְ הוֹלִידָה אֶת קַיִן, וּמִשָּׁם (נִתְיַחֲסוּ) נִתְחַבְּרוּ כָּל דּוֹרוֹת הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם. וּמִדּוֹר הַשֵּׁדִים וְהָרוּחוֹת מִשָּׁם נִמְצְאוּ, וּמִצָּדּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּל הַשֵּׁדִים וְהָרוּחוֹת, זַוְּגֵי יֵשׁ בָּהֶם מִבְּנֵי אָדָם שֶׁלְּמַטָּה, וַזַּוְּגֵי מִמַּלְאָכִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה. וְכֵן כְּשֶׁנּוֹלְדוּ מֵאָדָם אוֹתָם אֲחָזִרִים, כֻּלָּם נִמְצְאוּ כְּגוֹן זֶה – זַוְּגֵי מֵהַתַּחְתּוֹנִים, וַזַּוְּגֵי מֵהָעֶלְיוֹנִים.

אַחַר שֶׁנּוֹלְדוּ מֵאָדָם, (זָזְרוּ לוֹ קְצָת מֵאוֹתָן רוּחוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִתְּשׁוּקָתוֹ בַּזְּלוֹם) הוֹלִיד מֵאוֹתָן רוּחוֹת בָּנוֹת שֶׁדּוֹמוֹת לִיפֵי הָעֶלְיוֹנִים וְלִיפֵי הַתַּחְתּוֹנִים, וְעַל זֶה כָּתוּב, (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וְגוֹ', וְטָעוּ כֻּלָּם אֲחֲרֵיהֶן. וְזָכַר אֶזֶד נִמְצָא שֶׁבָּא לָעוֹלָם מֵרוּחוֹ שֶׁל צַד קַיִן, וְקָרְאוּ לוֹ תּוּבַל קַיִן, וּנְקֵבָה אַחַת יָצְאָה עִמּוֹ, וְהָיוּ הַבְּרִיּוֹת טוֹעִים אַחֲרֵיהָ, וְנִקְרֵאת נַעֲמָ"ה. מִמֶּנָּה יָצְאוּ רוּחוֹת וְשֵׁדִים אֲחָזִרִים, וְהֵם תְּלוּיִים בָּאֲוִיר וּמוֹדִיעִים דְּבָרִים לְאוֹתָם אֲחָזִרִים שֶׁמְּצוּיִים לְמַטָּה.

וְתוּבַל קַיִן הַזֶּה הוֹצִיא כְּלֵי זַיִן לַהֲרֹג לָעוֹלָם, וְנַעֲמָה הַזּוֹ הִתְרַעֲשָׁה

בִּרְגְּשָׁהּ, וְנִדְבְּקָה בְּצִדָּהּ. וְעַד עַכְשָׁיו הִיא קַיֶּמֶת, וּמְדוֹרָהּ בֵּין שְׁאוֹן הַיָּם הַגָּדוֹל, וְיוֹצֵאת וְצוֹוֶתֶת עִם בְּנֵי אָדָם, וּמִתְזַמֶּמֶת מֵהֶם בַּזְּלוֹם בְּאוֹתָהּ הַתְּשׁוּקָה שֶׁל אָדָם, וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ. תְּשׁוּקָהּ הִיא נוֹטֶלֶת, וְלֹא יוֹתֵר. וּמֵאוֹתָהּ תְּשׁוּקָה הִיא מִתְעַבֶּרֶת, וּמוֹצִיאָה מִינִים אֲזוֹרִים לָעוֹלָם.

וְהַבָּנִים הַלָּלוּ שֶׁמּוֹלִידָה מִבְּנֵי אָדָם נִמְצָאִים כְּנֶגֶד נְקֵבוֹת בְּנֵי הָאָדָם, וּמִתְעַבְּרוֹת מֵהֶם וּמוֹלִידוֹת רוּזוֹת, וְכֻלָּם הוֹלְכִים אֶל לִילִית הָרִאשׁוֹנָה, וְהִיא מְגַדֶּלֶת אוֹתָם. וְהִיא יוֹצֵאת לָעוֹלָם וְרוֹצָה תִּינוֹקוֹתֶיהָ. וְרוֹאָה תִּינוֹקוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם וְנִדְבֶּקֶת לָהֶם לַהֲרֹג אוֹתָם, וּלְהִשָּׁאֵב לְרוּזוֹת תִּינוֹקוֹת בְּנֵי הָאָדָם, וְהוֹלֶכֶת עִם אוֹתָהּ הָרוּזָ (תִּינוֹק), וּמְזַדְּמְנִים שָׁם שָׁלֹשׁ רוּזוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְטָסִים לְפָנֶיהָ, וְנוֹטְלִים מִמֶּנָּה אוֹתָהּ הָרוּזָ (תִּינוֹק), וּמַנִּיזִים אוֹתָהּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשָׁם נֶזְקָקִים (לוֹמְדִים) לְפָנָיו.

מִשּׁוּם כָּךְ הַתּוֹרָה מַזְהִירָה אֶת בְּנֵי הָאָדָם, וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים, וַדַּאי. אִם נִמְצָא אָדָם קָדוֹשׁ, לֹא פָּווֹז מִמֶּנָּה, שֶׁאָז מַזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אוֹתָם שְׁלֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאָמַרְנוּ, וְשׁוֹמְרִים אֶת אוֹתוֹ הַתִּינוֹק, וְהִיא לֹא יְכוֹלָה לְהָרַע לוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. מָה הַטַּעַם לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה? מִשּׁוּם שֶׁכִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ. וְכָתוּב כִּי בִי זָשַׁק וַאֲפַלְטֵהוּ.

שֶׁאִם אָדָם לֹא נִמְצָא קָדוֹשׁ, וְשׁוֹלֵף רוּזָ מִצַּד הַטֻּמְאָה, אֲזַי הִיא בָּאָה וְצוֹוֶתֶת עִם אוֹתוֹ תִּינוֹק. וְאִם הִיא הוֹרֶגֶת אוֹתוֹ, הִיא נִשְׁאֶבֶת לְאוֹתָהּ הָרוּזָ וְלֹא זֶזָה מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים. וְאִם תֹּאמַר, אוֹתָם הָאֲזוֹרִים שֶׁהָרְגָה אוֹתָם וְהִזְדַּמְּנוּ לְפָנֶיהָ הֵם אוֹתָם שְׁלֹשָׁה קְדוֹשִׁים, וְנוֹטְלִים מִמֶּנָּה אוֹתָהּ הָרוּזָ, הֲרֵי לֹא נִמְצְאוּ בְּצַד הַטֻּמְאָה, לָמָּה הִיא שׁוֹלֶטֶת לַהֲרֹג אוֹתָם? אֶלָּא זֶה כְּשֶׁהָאִישׁ הַזֶּה אֵינוֹ מִתְקַדֵּשׁ, אֲבָל לֹא מִתְכַּוֵּן לְהִטָּמֵא וְלֹא נִטְמָא, כִּי כָּךְ הִיא יְכוֹלָה לִשְׁלֹט בַּגּוּף וְלֹא בָּרוּזָ.

וְלִפְעָמִים נִמְצָא שֶׁיּוֹצֵאת נַעֲמָה לָעוֹלָם לְהִתְזַמֵּם עִם בְּנֵי אָדָם, וְנִמְצָא

אָדָם בְּקָשֶׁר (בִּקְשׁוּי) שֶׁל תְּשׁוּקָה עַזָּה, וּמִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ, וְאוֹחֵז בְּאִשְׁתּוֹ וְשׁוֹכֵב עִמָּהּ, וְהָרָצוֹן שֶׁלּוֹ בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּקָה שֶׁהָיְתָה לוֹ בַּזְּלוֹמוֹ, אָז אוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁמּוֹלִיד בָּא מִצָּדָהּ שֶׁל נַעֲמָה, שֶׁהֲרֵי בַּתְּשׁוּקָה שֶׁלָּהּ זֶה נִמְצָא. כְּשֶׁיּוֹצֵאת לִילִי"ת וְרוֹאָה אוֹתוֹ, הִיא יוֹדַעַת הַדָּבָר וְנִקְשֶׁרֶת בּוֹ, וּמְגַדֶּלֶת אוֹתוֹ כְּמוֹ הָאֲוִזִּרִים בְּנֵי נַעֲמָה, וְנִמְצֵאת עִמּוֹ זְמַנִּים רַבִּים וְלֹא הוֹרֶגֶת אוֹתוֹ.

זֶהוּ אִישׁ, שֶׁבְּכָל לְבָנָה וּלְבָנָה נָזוֹר, וְלֹא מִתְיָאֶשֶׁת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּכָל לְבָנָה וּלְבָנָה כְּשֶׁהִיא מִתְחַדֶּשֶׁת בָּעוֹלָם, לִילִי"ת יוֹצֵאת, וּפוֹקֶדֶת עַל כָּל אֵלֶּה שֶׁהִיא מְגַדֶּלֶת וְצוֹזֶקֶת בָּהֶם, וְאָז אוֹתוֹ הָאִישׁ פָּגוּם בְּאוֹתוֹ זְמַן. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים בִּקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ, עֲלֵיהֶם כָּתוּב, (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חׇדֶשׁ בְּחׇדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ וְגוֹ'.

אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ גִּלָּה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אַשְׁמְדַאי הַמֶּלֶךְ, וּמָצְאוּ בּוֹ אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה מִינֵי טֻמְאָה שֶׁנִּטְמָאִים בָּהֶם בְּנֵי אָדָם. אֶת זֶה גִּלָּה אַשְׁמְדַאי לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה.

אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם, שֶׁכֻּלָּם אֲטוּמִים וּסְתוּמֵי עֵינַיִם, וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא שׁוֹמְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים אֵיךְ הֵם עוֹמְדִים בָּעוֹלָם. וְהִנֵּה עֵצָה וּרְפוּאָה לְפָנֵיהֶם, וְאֵינָם מִסְתַּכְּלִים. שֶׁהֲרֵי אֵין אֲנָשִׁים יְכוֹלִים לְהִנָּצֵל אֶלָּא בָּעֵצָה שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים כג) כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא טָהוֹר מִקְרֵה לָיְלָה. אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר דַּוְקָא, מִקְרֵה לָיְלָה דַּוְקָא, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים בַּעֲצַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁכָּךְ כָּתוּב בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

לָמַדְנוּ, אַזַּר שֶׁהִסְתַּלְקוּ קַיִן וְהֶבֶל, זָזַר אָדָם לְאִשְׁתּוֹ, וְהִתְלַבֵּשׁ בְּרוּזַּ אַזָּרַת, וְהוֹלִיד אֶת שֵׁת. מִכָּאן הִתְיַזְּסוּ דּוֹרוֹת הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם, וְהִגְדִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַזֶּסֶד בָּעוֹלָם, וּלְכָל אָזַד נוֹלָדָה עִמּוֹ נְקֵבָה, שֶׁיִּתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים בִּסְתָם מִשְׁנָה, שֶׁכָּתוּב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲזוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַּת אִמּוֹ וְגוֹ', זֶסֶד הוּא. זֶסֶד

הוּא וַדַּאי. וְאַזַּר שֶׁשָּׁרָה הַזֶּסֶד, יָצְאוּ גָּזָעִים וְשָׁרָשִׁים מִתַּזַּת לְמַעְלָה, וְנִפְרְדוּ הָעֲנָפִים, וְהַקָּרוֹב הִתְרַזֵּק. אָז גָּדֵל הֶעָנָף וּבָא לְהִתְזַוֵּג בְּזִוּוּג אֲזָד עִם הָאִילָן. זֶה בָּרְאשׁוֹנָה, וְזֶה בְּסֵתֶר הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים פב) אָמַרְתִּי עוֹלָם זֶסֶד יִבָּנֶה. אֲבָל מִכָּאן וָהָלְאָה, אֲנָשִׁים שֶׁיִּמְצְאוּ בּוֹ – וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם.

לְמַדְנוּ, עֶרְוַת אֲזוֹת אָבִיךָ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְגַּלָּה בְּנִסְתָּר. כָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וְגוֹ'. אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהוֹלְכִים בָּהֶם וְנוֹדָעִים אֲלֵיהֶם. אַשְׁרֵי זֻלְקָם.

לְמַדְנוּ, הִתְעַבְּרָה ה' עֶלְיוֹנָה בְּאַהֲבָה וְזִבּוּת שֶׁאֵין נִפְרָד מִמֶּנָּה יו"ד לְעוֹלָמִים. הִתְעַבְּרָה וְהוֹצִיאָה וָא"ו, אַזַּר כָּךְ עָמַד לְפָנֶיהָ וְהֵינִיקָה אוֹתוֹ, וְזוֹ (וְדֶן בָּעוֹלָם) הַוָּא"ו כְּשֶׁיְּצָאָה, בַּת זוּגוֹ יָצְאָה עִמּוֹ. בָּא הַזֶּסֶד וְהִתְעוֹרֵר אֵלָיו, וְהִפְרִיד אוֹתָם, וְיָצְאוּ גָּזָעִים מִתַּזַּת לְמַעְלָה, וְהִתְפַּשְּׁטוּ עֲנָפִים וְהִתְרַבּוּ, וְנֶעֱשְׂתָה ה"א תַּזּוּתוֹנָה. וְהִתְרַבְּתָה בַּעֲנָפֶיהָ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁהִזְדַּוְּגָה בְּאִילָן הָעֶלְיוֹן, וְהִתְזַבְּרוּ וָא"ו עִם ה"א. מִי גָּרַם לָהֶם? זֶסֶד הוּא. זֶסֶד הוּא וַדַּאי. שֶׁזִּבְּרָם כְּאֲזַד.

יו"ד עִם ה"א עֶלְיוֹנָה, אֵין תָּלוּי זִבּוּרָן בְּזֶסֶד, אֶלָּא זִבּוּרָן תָּלוּי בְּמַזָּל, וְזִבּוּתָן, שֶׁלֹּא נִפְרְדוּת לְעוֹלָמִים. יו"ד נִקְשֶׁרֶת לְהֵ"א, וְהֵ"א נִקְשֶׁרֶת לְוָא"ו, וָא"ו נִקְשֶׁרֶת בְּהֵ"א, וְהֵ"א נִקְשֶׁרֶת בַּכֹּל. וְהַכֹּל הוּא קֶשֶׁר אֲזַד וְדָבָר אֶזַד. לֹא נִפְרָדוֹת זוֹ מִזּוֹ לְעוֹלָמִים. כִּבְיָכוֹל מִי שֶׁגָּזַר אֶת הַפָּרוּד כְּאִלּוּ הֶזֵּרִיב עוֹלָם, וְנִקְרָא עֶרְוַת הַכֹּל.

וְלֶעָתִיד לָבוֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב שְׁכִינָה לִמְקוֹמָהּ, וְשֶׁיִּמָּצֵא הַכֹּל בְּזִוּוּג אֶזַד, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזַד וּשְׁמוֹ אֶזַד וְגוֹ'. וְאִם תֹּאמַר, עַכְשָׁו אֵינוֹ אֶזַד?! לֹא, שֶׁהֲרֵי עַכְשָׁו הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם גָּרְמוּ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא אֶזַד, שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה הִתְרַזְּקָה מִן הַמֶּלֶךְ, וְלֹא נִמְצָאִים בְּזִוּוּג. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הִתְרַזְּקָה מֵהַמֶּלֶךְ וְלֹא מֵינִיקָה אוֹתוֹ.

כִּי מֶלֶךְ בְּלִי גְּבִירָה לֹא מִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו עַמָּהּ (שֶׁל הָאֵם) כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁהִתְזַוֵּג עִם הַגְּבִירָה, שֶׁעִטְּרָהּ אוֹתוֹ בְּכַמָּה עֲטָרוֹת, בְּכַמָּה זְהָרִים בַּעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ', שֶׁהִזְדַּוֵּג עִם הַגְּבִירָה, אָז עִטְּרָהּ אוֹתוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה כָּרָאוּי. וְכָעֵת שֶׁאֵין נִמְצָא הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, אַזַּי הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נוֹטֶלֶת אֶת כִּתְרָהּ (עֲטָרָתָהּ) וּמוֹנַעַת מִמֶּנּוּ אֶת מַעְיְנוֹת הַנְּזָלִים, וְלֹא נִמְצָא בְּקָשֶׁר אָזוּד. כִּבְיָכוֹל אֵינוֹ בַּנִּמְצָא אָזוּד.

וּבְזֶמֶן שֶׁתָּשׁוּב הַגְּבִירָה לִמְקוֹם הֵיכָלָהּ וְהַמֶּלֶךְ יִזְדַּוֵּג עִמָּהּ בְּזִוּוּג אָזוּד, אָז יִתְזַוֵּג הַכֹּל כְּאָזוּד בְּלִי פָּרוּד. וְעַל זֶה כָּתוּב, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְדָּ וּשְׁמוֹ אָזוּד. בַּיּוֹם הַהוּא, בְּזֶמֶן שֶׁתָּשׁוּב הַגְּבִירָה לַהֵיכָל, אָז הַכֹּל יִמָּצֵא אָזוּד בְּלִי פָּרוּד. וְאָז – (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט וְגוֹ'.

שֶׁלְּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא תִכָּנֵס הַגְּבִירָה בְּשִׁמְזָה לְהֵיכָלוֹ עַד שֶׁתִּתְּרוֹן מַלְכוּת עֵשָׂו וְתִתַּקֵּז מִמֶּנּוּ נְקָמוֹת שֶׁגָּרְמָה כָּל זֶה. אַזַּר כָּךְ תִּזְדַּוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ וְתִהְיֶה שִׁמְזָה שְׁלֵמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ – וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. מִי הַמְּלוּכָה? זוֹ הַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. וְאַזַּר שֶׁיִּזְדַּוֵּג כְּאָזוּד מַה כָּתוּב? וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְדָּ וּשְׁמוֹ אָזוּד.

עֶרְוַת אֲזִי אָבִיךְ לֹא תְגַלֵּה, שָׁנָה רַבִּי יְהוּדָה – זֶהוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. וַאֲזוּת אִמֵּךְ – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַטָּה. בַּזְּטָאִים הַלָּלוּ יִגְלוּ יִשְׂרָאֵל לְבֵין הָעַמִּים וְתֶחֱרַב יְרוּשָׁלַיִם לְמַטָּה. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁקָּרָא לְיִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכב) לְמַעַן אֲזַי וְרֵעַי אֲדַבְּרָה נָּא וְגוֹ'. (וּבְאַרְנוּ הַדְּבָרִים, וְשָׁם (דְּבָרִים שָׁם) בַּת בְּנָה וּבַת בְּתָהּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּגָּלוּת וּבַנִּסָּתָר וְכֵן אֲזוּזָרָיו. שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם צָרִיךְ לָהֶם, וְהֵם יְשׁוּבוּ הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ) וְזֶה סוֹד הַדָּבָר. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם אֲזוּזִי, לָמָּה רֵעִי? וְאִם רֵעִי, לָמָּה אֲזוּזִי? אֶלָּא לָמַדְנוּ,

אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁלֹּא סָר לְעוֹלָמִים נִקְרָא רַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב. וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת רַעְיָה, כִּי לֹא זֶזָּה אַהֲבַת הָאָב מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים. וְהָאֵם הַתַּזְוִתוֹנָה נִקְרֵאת כַּלָּה, וְנִקְרֵאת אָזוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ (שיר זז) אָזוֹת לָנוּ קְטַנָּה.

וְהַיְנוּ סְתָם מִשְׁנָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁכְּתוּב כָּאן עֶרְוַת אֲזוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַּת אִמֶּךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר בַּת אָבִיךָ, מַה זֶּה אוֹ בַּת אִמֶּךָ? אֶלָּא, אִם הִיא נִמְצֵאת מִצַּד הָאָב, נִקְרֵאת זָכְמָה. וְאִם מִצַּד הָאֵם, נִקְרֵאת בִּינָה. וְעַל כָּל פָּנִים, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, הִיא נִמְצֵאת מֵהָאָב וְהָאֵם. שֶׁהֲרֵי יו"ד אֵינָהּ זֶזֶּה מֵהּ׳ לְעוֹלָמִים. וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, מוֹלֶדֶת בַּיִת – מִצַּד הָאָב. אוֹ מוֹלֶדֶת זוּוִן – מִצַּד הָאֵם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, (משלי כד) בְּזָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. מִי הַבַּיִת שֶׁנִּבְנֶה בְּזָכְמָה? הֱוֵי אוֹמֵר זֶה הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן. מִשּׁוּם כָּךְ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת זוּוִן, כְּשֶׁיָּצְאָה מִו׳, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית ב) עָצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי. וְכָתוּב וַיִּקַּוּ אֲזוֹת מִצַּלְעָתָיו, וְזֶהוּ מוֹלֶדֶת זוּוִן, מִמָּקוֹם שֶׁל זְעֵיר אַנְפִּין נִמְצָא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים אֲזוֹזִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא סָרָה אַהֲבָתָם לְעוֹלָמִים. יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַטָּה נִקְרֵאת אֲזוֹת אִמֶּךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁזֻּבְּרָה לָהּ יַזְּדוּ וְגוֹ׳. מַה זֶּה שֶׁזֻּבְּרָה לָהּ יַזְּדוּ? כְּדֵי שֶׁיְּזַדְּגוּ עִמָּהּ הַמֶּלֶךְ מִשִּׁשָּׁה צְדָדִים, בְּכָל צִדְדֵי הַמֶּלֶךְ, בְּדַרְגַּת הַצַּדִּיק, וְכָל כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁכְּלוּלִים בּוֹ. וְהַיְנוּ שֶׁזֻּבְּרָה לָהּ יַזְּדוּ.

רַבִּי יְצְזָק אָמַר, שֶׁשָּׁם עָלוּ שִׁבְטִים שִׁבְטֵי יָהּ. מִי הַשִּׁבָטִים? אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר תְּזוּמִים שֶׁנִּפְרָדִים מֵאוֹתוֹ אֵילָן גָּדוֹל וְזָזָק שֶׁיָּרַשׁ אוֹתָם מִצַּד הָאָב וְהָאֵם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁבְטֵי יָהּ, מִיָּפֵי הָעֵדוּת שֶׁמֵּעִיד הַבֵּן הַקָּדוֹשׁ, (שֶׁמֵּעִיד אַבָּא וְאִמָּא בַּבֵּן הַקָּדוֹשׁ) שֶׁכָּתוּב שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, וְהֵם נְהָרוֹת עֲמֻקִּים שֶׁשּׁוֹפָעִים וְנִמְשָׁכִים מִן י"ה. וְהַכֹּל (וְכָל כָּךְ לָמָּה?) לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה׳. כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד, לָרֶשֶׁת אֶת הַמַּלְכוּת

הַקְּדוֹשָׁה הוּא וּבָנָיו לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וְזוֹהִי הַשִּׁירָה שֶׁאָמַר דָּוִד עַל הַמַּלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה.

רַבִּי זְוְקִיָּה אָמַר, הַכֹּל בְּסוֹד עֶלְיוֹן הוּא, לְהַרְאוֹת שֶׁמִּי שֶׁפּוֹגֵם לְמַטָּה – פּוֹגֵם לְמַעְלָה. עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה, שֶׁשָּׁנִינוּ, עוֹנָתָן שֶׁל תַּלְמִידֵי זַכַּאִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. מִכֵּיוָן שֶׁיּוֹדְעִים אֶת סוֹד הַדָּבָר וְיַכְוִונוּ אֶת הַלֵּב, וְיִמְצָא רְצוֹנָם שָׁלֵם, וְהַבָּנִים שֶׁמּוֹלִידִים נִקְרָאִים הַבָּנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ. וְאִם אֵלֶּה פּוֹגְמִים דָּבָר לְמַטָּה, כִּבְיָכוֹל הֵם פּוֹגְמִים בְּכַלָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאָז כָּתוּב עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה. זֶה בִּשְׁבִיל אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דִּינֵי הַתּוֹרָה. שְׁאָר הָעָם אוֹתוֹ שֶׁבַּנְּגָלָה, כַּלָּתְךָ מַמָּשׁ, וּבַזּוֹטָא הַזֶּה הַשְּׁכִינָה מִסְתַּלֶּקֶת מִבֵּינֵיהֶם.

לָמַדְנוּ, נָזוּקָק הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּצָדָדִים יְדוּעִים, בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם (י׳ בְּא׳, א׳ בְּי׳, י׳ בְּב׳, ב׳ בְּי׳, י׳ בְּא׳, ב׳ בְּה׳, ו׳ בְּג׳, י׳ בְּה׳, י׳ בְּג׳, ה׳ בְּי׳, ג׳ בְּה׳, ה׳ בְּד׳) י׳ בְּא׳, א׳ בְּי׳. י׳ בְּב׳, ב׳ בְּי׳. י׳ בְּא׳ ה׳ בְּג׳, יו״ד בְּה״א, יו״ד בְּגִימ״ל, ה״א בְּיו״ד גִּימ״ל בְּה״א, ה״א בְּדל״ת. כֵּלָּן נָזוּקָקוֹת בְּיו״ד, יו״ד מַעֲלֶה אוֹתָן.

ה״א כְּלוּלָה בְּיו״ד, מִמֶּנּוּ יוֹצֵאת, אָז מְעַטְּרִים אֶת הָאָבוֹת. נִפְתַּחַת ה״א בַּנְּזָקִים שֶׁלָּהּ, וּמְעַטֶּרֶת אֶת רֹאשׁ הַו׳, שֶׁשָּׁם שְׁרוּיִים הָאָבוֹת.

ו׳ כּוֹלֶלֶת שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת, וְאֶת כֻּלָּם כּוֹלֶלֶת יו״ד. יו״ד נָזוּקֶקֶת בְּגִלּוּפֶיהָ, וְעוֹלֶה לְהִתְעַטֵּר בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת אֲזוֹרוֹת, מִמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת עֶשֶׂר אֲמִירוֹת בַּגִּלּוּפִים שֶׁלּוֹ, וְכֻלָּם שְׁבִילִים שֶׁל הַדֶּרֶךְ הָעֶלְיוֹנָה, (שֶׁל דַּרְכֵי הַתּוֹרָה) הַנִּכְבָּדָה מֵהַכֹּל. אֲוַי ה״א אֲזוֹרֶת נִכְלֶלֶת מִכֻּלָּם, זְקוּקָה מִצַּד מָתוּז (מִתְיַזֶּדֶת) טָמִיר לְהוֹלִיד לְמַטָּה.

נָזוּקְקוּ (נָזוּלְקוּ) כֻּלָּם בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְאֶת כֻּלָּם פָּרְשׁוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ, וְכֻלָּם עוֹלִים לְרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ.

שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת שְׁלֵמוֹת מִתְפָּרְשׁוֹת בְּשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת. שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם עָלוּ, וְהֵן עָלוּ בָּאוֹת ו׳ (יו״ד), רְשׁוּמוֹת בְּפָרָשַׁת וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה בְּפָסוּק וַיִּסַּע וַיָּבֹא

וַיט. כְּשֶׁהַשְּׁכִינָה נוֹטֶלֶת וְשִׁבְעָה רְשׁוּמִים נִרְשָׁמוּ בָהּ, מִתְעַלּוֹת שֶׁבַע מִמָּנָּה בְּמַעֲשִׂים רְשׁוּמִים. לָמַדְנוּ שֶׁהִתְעַלּוּ הָאוֹתִיּוֹת בִּרְשָׁמִים יְדוּעִים וּדְרָכִים סְתוּמוֹת, פָּרַט לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, עַמּוּדֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רְאֵה, עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁזַּקּוּקוֹת בַּתּוֹרָה, כֻּלָּן מִתְפָּרְשׁוֹת (מֵאֵלּוּ) בְּעֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת הַלָּלוּ, כָּל אֲמִירָה וַאֲמִירָה מֵאוֹתָן הָעֶשֶׂר, שֶׁהֵן כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ, כֻּלָּן זַקּוּקוֹת בְּאוֹתִיּוֹת יְדוּעוֹת (אֲזֻרוֹת). מִשּׁוּם כָּךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ מִתְכַּסֶּה בְּאוֹתִיּוֹת אֲזֻרוֹת, וְכָל אֲמִירָה מַלְוָה לַאֲמִירָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה אֶת אוֹתִיּוֹתֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלָלוֹת זוֹ עִם זוֹ. וְלָכֵן אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ זָקַקְנוּ אוֹתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת אֲזֻרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִתְכַּסּוּ זוֹ בְּזוֹ וְזוֹ בָּזוֹ, עַד שֶׁכֻּלָּן נִקְשָׁרוֹת כְּאַזֻּזַת.

וּמִי שֶׁרוֹצֶה לָדַעַת אֶת צִרּוּפֵי הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁיֵּדַע אֶת אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הָרְשׁוּמוֹת בְּכָל כֶּתֶר וְכֶתֶר, וְאָז יֵדַע וְיִתְקַיֵּם בַּכֹּל. וַהֲרֵי זָקַקְנוּ אוֹתָם בְּכָל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁרְשׁוּמוֹת וִידוּעוֹת בְּכָל כֶּתֶר וְכֶתֶר מֵהַסֵּפֶר הָעֶלְיוֹן שֶׁל שְׁלֹמֹה. וְכָךְ עָלָה בְיָדֵינוּ, וְהַזְּבֵרִים זָקְקוּ אוֹתָם, (וְלַזְּבֵרִים גִּלִּינוּ אוֹתָם) וְיָפֶה הוּא. שֶׁהֲרֵי כָּל כֶּתֶר וְכֶתֶר מַלְוֶה לַזְּבֵרוֹ אֶת אוֹתִיּוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְלִפְעָמִים שֶׁלֹּא צָרִיךְ אֶלָּא בְּאוֹתִיּוֹת אוֹתָם שֶׁרְשׁוּמִים בּוֹ. וְכֻלָּם יְדוּעִים לַזְּבֵרִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתָם.

אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם וּמְגַלֶּה לָהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁלֹּא גָּלָה לְעֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, וְעַל זֶה יָכֹל מֹשֶׁה לְהִתְעַטֵּר בֵּין קְדוֹשִׁים, וְכֻלָּם לֹא יָכְלוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, כְּאֵשׁ יוֹקֶדֶת וְגַזְלֵי אֵשׁ. שֶׁאִם לֹא כָּךְ, מִי הָיָה לוֹ לְמֹשֶׁה לַעֲמֹד בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא אַשְׁרֵי זָכְלָכוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁהִתְזִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רָצָה לָדַעַת אֶת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים), נִסְתָּר וְנִגְלֶה, בְּכָל אָזְנָד וְאָזְנָד כָּרְאוּי, וְאָז נִדְבַּק וְיָדַע יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְתוֹךְ הֶעָנָן הַנִּכְבָּד, נִכְנַס לְבֵין קְדוֹשִׁים.

פָּגַע בּוֹ מַלְאָךְ אֶזֶד בְּשַׁלְהֶבוֹת אֵשׁ, בְּעֵינַיִם לוֹהֲטוֹת, וּכְנָפָיו שׂוֹרְפוֹת. רָצָה לִשְׁאַף אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ. וְשָׁם אוֹתוֹ מַלְאָךְ גַּבְרִיאֵל (גזריא"ל) (גזרנא"ל). אָז הִזְכִּיר מֹשֶׁה שֵׁם קָדוֹשׁ אֶזֶד שֶׁהָיָה זָקוּק עִם שִׁתִּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת, וְהִזְדַּעֲזַע וְהִתְרַגֵּשׁ, עַד שֶׁעָלָה מֹשֶׁה בֵּינֵיהֶם, וְכֵן לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה. לָמַדְנוּ, בְּתִקּוּנֵי הַגְּבִירָה בֵּאַרְנוּ אֶת הָעֲרָיוֹת הַכְּלוּלוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם (עֲרָיוֹת הֵם) בַּנְּגָלָה וּבַנִּסְתָּר, וְשָׁם בַּת בְּנָהּ וּבַת בִּתָּהּ. שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם צָרִיךְ אוֹתָם, וְהֵם יְשׁוּבוּ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּמִי שֶׁמְּגַלֶּה עֶרְוָה אַוַּת מֵהֶן, אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, שֶׁהֲרֵי גָּלָה בְּשִׁבְיל זֶה עֲרָיוֹת אֲזוּרוֹת.

וְלָמַדְנוּ, הַדִּבּוּר הָאָזָרוֹן שֶׁל עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה – (שמות כ) לֹא תַזְמִד אֶשֶׁת רֵעֶךָ, כִּי זֶהוּ הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם. וּמִי שֶׁזּוֹמֵד אִשָּׁה אֲזוּרַת כְּאִלּוּ עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה. בְּרַם, אֵין דָּבָר שֶׁעוֹמֵד לְפָנֵי תְּשׁוּבָה, וְכָל שֶׁכֵּן אִם קִבֵּל עָנְשׁוֹ כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁזָּטָא וּפָרַשׁ מֵאוֹתוֹ זֵטָא, הַתְּשׁוּבָה מוֹעִילָה לוֹ יוֹתֵר. וְאִם לֹא, לֹא עוֹלָה בְּיָדוֹ תְּשׁוּבָה וְלֹא מוֹעִילָה לוֹ. אִם כָּךְ, אָז אֵיךְ דָּוִד לֹא פָּרַשׁ מִבַּת שֶׁבַע לְאַזַּר מִכֵּן? אָמַר לוֹ, בַּת שֶׁבַע הָיְתָה שֶׁלּוֹ, וְאֶת שֶׁלּוֹ הוּא לָקַזּ, שֶׁהֲרֵי מֵת בַּעְלָהּ.

שֶׁלָּמַדְנוּ, מְזֻמֶּנֶת הָיְתָה בַּת שֶׁבַע לְדָוִד מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּמָה עִכֵּב אוֹתוֹ? שֶׁנָּשָׂא אֶת בִּתּוֹ שֶׁל שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ, וְאוֹתוֹ יוֹם נָשָׂא אוֹתָהּ אוּרִיָּה בְּרַזְמִים, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הָיְתָה שֶׁלּוֹ. אַזַּר כָּךְ בָּא דָּוִד וְנָטַל אֶת שֶׁלּוֹ. וְעַל שֶׁדָּוִד דָּזַק אֶת הַשָּׁעָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַהֲרֹג אֶת אוּרִיָּה וְלַעֲשׂוֹת כָּךְ, הֵרַע לְפָנָיו, וְהֶעֱנִישׁ אֶת דָּוִד, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לַהֲשִׁיבָהּ לְדָוִד, לְקַיֵּם לוֹ אֶת הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה. וּכְשֶׁהִשְׁתּוֹקַק, לְשֶׁלּוֹ הִשְׁתּוֹקַק.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי ה' – אֲנִי ה' עָתִיד לִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. אֲנִי ה' עָתִיד לְהַפְרַע מִן הָרְשָׁעִים לֶעָתִיד לָבֹא, אוֹתָם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם הַפְּשָׁעִים בִּי. כָּתוּב אֲנִי ה', וְכָתוּב (דברים לב) אֲנִי אָמִית

וַאֲזַיֵּיהּ. אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי בְּמִדַּת הָרַחֲמִים, הָרְשָׁעִים הוֹפְכִים אוֹתִי לְמִדַּת הַדִּין. שֶׁלָּמַדְנוּ, שֵׁם מָלֵא – ה׳ אֱלֹהִים. זָכוּ – ה׳, וְאִם לֹא – אֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָרְשָׁעִים עוֹשִׂים פָּגָם לְמַעְלָה. אֵיזֶה פָּגָם? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ פָּגָם מַמָּשׁ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

לָמַדְנוּ, כָּתוּב וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ. שָׁנָה רַבִּי יְהוּדָה, הוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ, כֻּלָּם צַדִּיקִים, וְסִידִים, כֻּלָּם הֵם יְרֵאֵי וֶזֶטְא, וּשְׁכִינָה שׁוֹרָה בֵּינֵיהֶם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּדוֹרוֹת אֲוֵזְרִים. מִשּׁוּם כָּךְ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִתְפָּרְשִׁים וְלֹא נִטְמָנִים. בְּדוֹרוֹת אֲוֵזְרִים לֹא כֵן, וּדְבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים לֹא יְכוֹלִים לְגַלּוֹת, וְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים פּוֹוְזְדִים. שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר סוֹד הַפָּסוּק הַזֶּה, עֵינַי כָּל הַוְזַבְּרִים נָבְעוּ דְּמָעוֹת, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר הָיוּ בְּעֵינֵיהֶם גְּלוּיִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְּזִזִידֹת.

שִׁיּוּם אָזְנְךָ שָׁאַל רַבִּי יֵיסָא, אָמַר, בֵּיצָה שֶׁל אֵמֶת (מִדָּה) שֶׁיָּצְאָה מֵעוֹף שֶׁשָּׁרוּי (שֶׁנִּזְרָק) בְּאוּר, וְהִתְבַּקְּעָה לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, שְׁנַיִם עוֹלִים מֵהֶם, וְאָזְנְךָ מִתְנַמֵּךְ, וְאָזְנְךָ רוֹבֵץ בְּמִרְבָּץ (מַבּוּעֵי הַמַּעְיָן) שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל. אָמַר רַבִּי אַבָּא, עָשִׂיתָ לְפָנַי רַבִּי שִׁמְעוֹן קְדֵשׁ וזל, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, טָרֶם שֶׁתִּתְבַּקַּע הַבֵּיצָה, תִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וְכָךְ הָיָה בָּאִדְּרָא שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן.

לָמַדְנוּ, בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה אוֹמֵר אָדָם לַוְזַבְרוֹ: פָּתַוז פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ. אַוזַר שֶׁנִּפְטַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָיוּ אוֹמְרִים: (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַוְזַטִּיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם בְּנֵי הָעוֹלָם מִסְתַּכְּלִים בְּמַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, לֹא יָבוֹאוּ לְהַרְגִּיז לְפָנַי רִבּוֹנָם. לָמַדְנוּ, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים הַדִּינִים הַקָּשִׁים לָרֶדֶת לָעוֹלָם, וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ וְגוֹ׳. כָּאן כָּתוּב (תהלים כה) סוֹד ה׳ לִירֵאָיו, וּבְאִדְּרָא (וּבְזוֹר הַוֶּה) הַקְּדוֹשָׁה נֶאֱמַר, כָּאן הִצְטָרְכְנוּ לְגַלּוֹת,

שֶׁהֲרֵי לַמָּקוֹם הַזֶּה הִסְתַּלֵּק.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַנָּזוּשׁ הַתַּקִּיף שֶׁל מַעְלָה הִתְעוֹרֵר בִּשְׁבִיל זַטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם, הִתְזִיל לְהִתְזַבֵּר עִם נְקֵבָה וְהִטִּיל בָּהּ זֶהֲמָה, נִפְרָד מִמֶּנָּה הַזָּכָר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי נִטְמְאָה וְנִקְרֵאת טְמֵאָה, וְאֵין רָאוּי לַזָּכָר לִקְרַב אֵלֶיהָ. שֶׁאִם הוּא נִטְמָא עִמָּהּ בִּזְמַן שֶׁהִיא טְמֵאָה.

וְלָמַדְנוּ, מֵאָה עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה מִינֵי טֻמְאָה יָרְדוּ לָעוֹלָם שֶׁאֲחוּזִים מִצַּדּוֹ שֶׁל הַנָּזוּשׁ הֶחָזָק, וְשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים גְּרוֹלִים מֵהֶם נֶאֱחָזִים בַּנְּקֵבוֹת וְנִדְבָּקִים בָּהֶם. אוֹי לְמִי שֶׁיִּקְרַב אֵלֶיהָ בְּאוֹתוֹ זְמַן, שֶׁמִּי שֶׁיִּקְרַב עִמָּהּ, מַרְאֶה פָּגָם לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בַּזְּטָא הַזֶּה מִתְעוֹרֵר הַנָּזוּשׁ הַקָּשֶׁה לְמַעְלָה וּמַטִּיל זֶהֲמָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ, וּמִתְזַבֵּר עִם הַנְּקֵבָה, וּגְדֵלוֹת שַׁעֲרוֹתָיו שֶׁל הַזָּכָר, וְהַנְּקֵבָה נִטְמֵאת, וּשְׁעָרָה גָּדוֹל וְצִפָּרְנֶיהָ גְּדוֹלוֹת, וְאָז הַדִּינִים שׁוֹרִים לְהִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם וְנִטְמָאִים הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יט) כִּי אֶת מִקְדַּשׁ ה׳ טִמֵּא, מִקְדַּשׁ ה׳ נִטְמָא בַּזַּטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם.

לָמַדְנוּ, מַה שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה, אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים מִינֵי טֻמְאָה הִטִּיל הַנָּזוּשׁ בַּנְּקֵבָה כְּשֶׁהִתְזַבֵּר עִמָּהּ, כְּזִזְשְׁבּוֹן וְאֵיבָה, וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינִים (דִּינִים) מִתְעוֹרְרִים לְמַעְלָה, וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְמַטָּה. וְשֵׁעָר גָּדוֹל וְצִפָּרְנַיִם גְּדוֹלוֹת, וְאָז מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים בַּכֹּל. וְלָמַדְנוּ, כְּשֶׁרוֹצָה אִשָּׁה לְהִטָּהֵר, צְרִיכָה לְסַפֵּר אוֹתוֹ שֵׁעָר שֶׁגָּדַל בַּיּוֹם שֶׁהִיא טְמֵאָה, וּלְסַפֵּר אֶת צִפָּרְנֶיהָ, וְכָל אוֹתָהּ זֶהֲמָה שֶׁבָּהֶן.

שֶׁלָּמַדְנוּ בְּסוֹדוֹת הַטֻּמְאָה, שֶׁזֶּהֲמַת הַצִּפָּרְנַיִם מְעוֹרֶרֶת זֶהֲמָה אַזָּרֶת, וּמִשּׁוּם כָּךְ צְרִיכִים גְּנִיזָה, וּמִי שֶׁמַּעֲבִירָם לְגַמְרֵי, כְּאִלּוּ הֵעִיר זְסָד בָּעוֹלָם. שֶׁלָּמַדְנוּ, אֵין צָרִיךְ אָדָם לָתֵת זֵכֶר לְמִינִים רָעִים. שֶׁשָּׁנִינוּ, אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה מִינִים רָעִים נֶאֱחָזִים בְּאוֹתָהּ הַזֶּהֲמָה שֶׁהִטִּיל הַנָּזוּשׁ הֶחָזָק, וְכֻלָּם מִתְעוֹרְרִים בְּאוֹתָהּ זֶהֲמַת הַצִּפָּרְנַיִם.

וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁרוֹצָה, יַעֲשֶׂה בָּהֶם כִּשָּׁפִים לִבְנֵי אָדָם, מִשּׁוּם אוֹתָם שֶׁתְּלוּיִים

בָּהֶם. וּמִי שֶׁמַּעֲבִירָם, כְּאִלּוּ הִרְבָּה וְזָסַד בָּעוֹלָם, וְדִינִים רָעִים לֹא נִמְצָאִים, וְתַעֲבֹר אוֹתָהּ וַהֲמָה וְצַפָּרְנֶיהָ שֶׁרְשׁוּמוֹת בָּהּ. שֶׁלָּמַדְנוּ, מִי שֶׁדּוֹרֵךְ בְּרַגְלוֹ אוֹ בְּנַעֲלוֹ עֲלֵיהֶן, יָכוֹל לְהִנָּזֵק. וּמַה בְּשִׁיּוּרֵי הַשִּׁירַיִם שֶׁל הַוַּהֲמָה שֶׁלְּמַעְלָה כָּךְ – אִשָּׁה שֶׁמְּקַבֶּלֶת וּמִתְוַזֶּרֶת עִם הַנָּוָשׁ וְהִטִּיל בָּהּ וַהֲמָה עַל אַוַּת כַּמָּה וְכַמָּה. אוֹי לָעוֹלָם שֶׁמְּקַבֵּל מִמֶּנָּה אוֹתָהּ וַהֲמָה. מִשּׁוּם כָּךְ, וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה בְּרֹאשׁ זוֹדֵשׁ. עָלַי וַדַּאי, כְּדֵי שֶׁיֵּעָבֵר אוֹתוֹ הַנָּוָשׁ וְיִתְבַּשֵּׁם מִי שֶׁצָּרִיךְ. עָלַי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב בְּקַרְזוּ, (במדבר טז) הַנֶּעֱדָים עַל ה׳, שֶׁבְּגִלְלָם מִתְעוֹרֵר מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר שֶׁבָּא מִצִּדָּם. אַף כָּאן הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, עָלַי מַמָּשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּתְבַּשֵּׁם וְיֵעָבֵר וְלֹא יִמָּצֵא הַנָּוָשׁ בִּמְקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה. וְכָל כָּךְ לָמָּה? עַל שֶׁמִּעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ וְשׁוֹלֵט בָּהּ מִי שֶׁלֹּא צָרִיךְ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב.

אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ. אַשְׁרֵי גּוֹרְלוֹ בֵּין עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. עָלָיו כָּתוּב (קהלת י) אַשְׁרֶיךָ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן זוּרִים. מַהוּ בֶּן זוּרִים? שֶׁזּוֹקֵף רֹאשׁ לְגַלּוֹת וּלְפָרֵשׁ דְּבָרִים וְאֵינוֹ פּוֹזֵד. כָּזֶה שֶׁהוּא בֶּן זוּרִין, וְיֹאמַר מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה וְלֹא פּוֹזֵד. מִי זֶה מַלְכֵּךְ? זֶה הוּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, בַּעַל הַתּוֹרָה, בַּעַל הַזְּכוּת. שֶׁכְּשֶׁהָיָה רַבִּי אַבָּא וְהַוַּבְרִים רוֹאִים אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָיוּ רָצִים אַזְרָיו וְאוֹמְרִים: (הושע יא) אַזְרֵי ה׳ יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זוֹדֵשׁ בְּזָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ. לָמָּה שָׁקוּל זֶה בָּזֶה? אֶלָּא הַכֹּל בְּדַרְגָּה אַוַּת עוֹלָה. זֶה מִזְדַּוֵּג עִם זֶה, וְשִׁמְוָה שֶׁל זֶה עִם זֶה לֹא נִמְצֵאת, אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְגַּלָּה הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, אָז זוֹהִי זָדְוַת הַכֹּל. וְשָׁנִינוּ, כָּתוּב (תהלים צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, לְיוֹם הַשַּׁבָּת מַמָּשׁ. הַשַּׁבָּזז שֶׁמְּשַׁבֵּזז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲוַי נִמְצֵאת שִׁמְוָה, וּנְשָׁמָה מִתּוֹסֶפֶת. שֶׁהֲרֵי הָעַתִּיק הִתְגַּלָּה, וְהַוַּוּג יְזַדַּמֵּן.

אַף כָּךְ בְּזוּדוּשׁ הַלְּבָנָה, שֶׁהֲרֵי בְּאִיר הַשֶּׁמֶשׁ בְּשִׁמְוַת הָאוֹר שֶׁל הָעַתִּיק לְמַעְלָה. מִשּׁוּם כָּךְ הַקְּרְבָּן הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִתְבַּשֵּׁם וְתִמָּצֵא שִׁמְוָה בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, דָּבָר מְדֻיָּק.

לְמַדְנוּ, כָּתוּב (במדבר כח) עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד, שֶׁצָּרִיךְ לְכַוֵּן אֶת הַלֵּב לְמַעְלָה יוֹתֵר מִבְּשְׂאָר הַיָּמִים. וְעַל זֶה עַל עֹלַת הַתָּמִיד דַּוְקָא. לְמַדְנוּ, כָּתוּב בְּזַוְּגָה (שמואל–א א) וַתִּתְפַּלֵּל זַוְּגָה עַל ה׳, עַל דַּוְקָא, מִשּׁוּם שֶׁהַבָּנִים תְּלוּיִים בַּמַּזָּל הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה אוֹ אוֹת קְטַנָּה בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא רְמוּזָה בַּזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה, וּתְלוּיִים מִמֶּנָּה תְּלֵי תְלִים שֶׁל סוֹדוֹת הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יוֹסֵי מָצָא אֶת רַבִּי אַבָּא שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְקוֹרֵא אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב, (תהלים נה) הַשְׁלֵךְ עַל ה׳ יְהָבְךָ, עַל דַּוְקָא. שֶׁהֲרֵי מְזוֹנוֹת תְּלוּיִים בְּמַזָּל. רַבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא, (שם לב) עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצֹא. עַל זֹאת וַדַּאי. לְעֵת מְצֹא, הֲרֵי בְּאַרְנוּ. אֲבָל לְעֵת מְצֹא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב. דָּבָר אָזוֹר לְעֵת מְצֹא – בְּשָׁעָה שֶׁנְּהָרוֹת שׁוֹטְפִים וְנִמְשָׁכִים, וְהָאֲבוֹת נֶהֱנִים, וְהַכֹּל מִתְבָּרְכִים. רַק לִשֵּׁטֶף מַיִם רַבִּים, מִי זֶה הַשֵּׁטֶף מַיִם רַבִּים? זֶהוּ עֹמֶק הַנְּזָקִים וְהַנְּהָרוֹת, שֶׁמִּי יוּכָה לוֹ וּמִי יִזָּכֶה לְהִתְקָרֵב וְלַעֲלוֹת לְשָׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹ, (תהלים לה) רַק לִשֵּׁטֶף מַיִם רַבִּים אֵלָיו לֹא יַגִּיעוּ, שֶׁהֲרֵי לֹא זוֹכִים וְלֹא יְכוֹלִים.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כָּתוּב (שם כז) אַזַּת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת ה׳ אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ וְגוֹ׳. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁכַּמָּה גְּנָזִים עֶלְיוֹנִים שְׁמוּרִים לָהֶם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמָּם בְּאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּנֹעַם ה׳, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. רַבִּי זְזָקְיָה אָמַר, מִכָּאן (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַכֶּה לוֹ. יַעֲשֶׂה?! תַּעֲשֶׂה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא יַעֲשֶׂה וַדַּאי. הַיְנוּ (שם לז) יוֹסֵף עַל יָמֶיךָ זַמֵּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וְהַיְנוּ הַשְׁלֵךְ עַל ה׳ יְהָבְךָ. וְכָתוּב וַתִּתְפַּלֵּל עַל ה׳. וְהַכֹּל אֶזֹּד.

אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים ה) וְיִשְׂמְחוּ כָל חוֹסֵי בָךְ לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ וְתָסֵךְ עֲלֵימוֹ וְיַעְלְצוּ בְךָ אֹהֲבֵי שְׁמֶךָ. וְכָתוּב (שם קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ. וְכָתוּב (שם ט) וְיִבְטְחוּ בְךָ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ כִּי לֹא עָזַבְתָּ דֹרְשֶׁיךָ ה׳. בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת קְדֹשִׁים

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים לב) אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין וְגוֹ׳. בְּכַמָּה פָּעָמִים הַתּוֹרָה מְעִידָה בִּבְנֵי אָדָם, כַּמָּה פְּעָמִים הִיא מְרִימָה קוֹלוֹת לְכָל הַצְּדָדִים לְהָעִיר אוֹתָם, וְכֻלָּם רְדוּמִים בְּשֵׁנָה בַּזָּטָאֵיהֶם (בְּזוֹרֵיהֶם), אֵינָם מִסְתַּכְּלִים וְאֵינָם מַשְׁגִּיחִים בְּאֵיזֶה פָּנִים יַעַמְדוּ לְיוֹם הַדִּין הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁיִּתְבַּע אוֹתָם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן עַל עֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה שֶׁצּוֹעֶקֶת כְּנֶגְדָּם, וְאֵינָם מַזִּיזִים פָּנֵיהֶם מוּלָהּ, שֶׁכֻּלָּם פְּגוּמִים בַּכֹּל, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים אֶת אֱמוּנַת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם!

שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְעִידָה בּוֹ וְאוֹמֶרֶת, (משלי ט) מִי פֶתִי יָסֻר הֵנָּה חֲסַר לֵב (וְאָמְרָה) אָמְרָה לוֹ. מַה זֶּה חֲסַר לֵב? שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה. שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵין בּוֹ אֱמוּנָה וּפָגוּם הוּא מֵהַכֹּל. (וְאָמְרָה) אָמְרָה לוֹ?! אוֹמְרָה לוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מב) אוֹמְרָה לְאֵל סַלְעִי. מַה זֶּה אָמְרָה? אֶלָּא לְהַכְלִיל וּלְהוֹסִיף אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהִיא קוֹרֵאת לוֹ חֲסַר לֵב, פָּגוּם מֵהָאֱמוּנָה.

שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אָסוּר לוֹ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, לְהִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ וְלַעֲשׂוֹת עִמּוֹ סְחוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן לָלֶכֶת עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, שֶׁהֲרֵי אֵין בּוֹ אֱמוּנָה. (וְעַל זֶה) שָׁנִינוּ, כָּל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְאֵין עִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. כָּל שֶׁכֵּן מִי מִתְחַבֵּר בַּדֶּרֶךְ עִם מִי שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה, שֶׁלֹּא מַחֲשִׁיב אֶת כְּבוֹד אֲדוֹנוֹ וְאֶת שֶׁלּוֹ, שֶׁלֹּא חָס עַל נַפְשׁוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מִי שֶׁלֹּא זָכָה עַל נַפְשׁוֹ, אֵיךְ יִשְׁלַח נֶפֶשׁ כְּשֵׁרָה לִבְנוֹ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, תְּמַהֲנִי עַל הַדּוֹר, וַהֲרֵי הַדָּבָר נֶאֱמַר וְכוּ'. וְעַל זֶה כָּתוּב אַל תְּהִיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד אֵין הָבִין. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁמּוּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְקַדְּשִׁים אֶת עַצְמָם בִּקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ, וְנִמְצָאִים קְדוֹשִׁים בַּכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ שׁוֹלְפִים רוּחַ שֶׁל קְדֻשׁ מִלְמַעְלָה, וְכָל בְּנֵיהֶם הֵם צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְנִקְרָאִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, בָּנִים קְדוֹשִׁים.

אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים, שֶׁכֻּלָּם זָצוּפִים וּמַעֲשֵׂיהֶם זָצוּפִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ יוֹרְשִׁים בְּנֵיהֶם נֶפֶשׁ זָצוּפָה מִצַּד הַטֻּמְאָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְנִטְמֵתֶם בָּם. בָּא לְהָטֵמֵא – מְטַמְּאִים אוֹתוֹ. אַל תִּהְיוּ כְּסוּס כְּפֶרֶד, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי זְנוּת (שֶׁל טֻמְאָה) עַל הַכֹּל. אֵין הָבִין, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּדְּלוּ אֲנָשִׁים בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ. שֶׁאִם כָּךְ, כָּתוּב כָּאן אֵין הָבִין, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה נו) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה וְהֵמָּה רֹעִים לֹא יָדְעוּ הָבִין. כְּלוֹמַר, יִהְיוּ מְזַדַּמְּנִים אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים עַזֵּי נֶפֶשׁ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָדְעוּ הָבִין.

וְהֵמָּה רֹעִים, מַה זֶּה רֹעִים? אֵלּוּ אוֹתָם הַמּוֹבִילִים וְהַמַּנְהִיגִים אֶת הָאָדָם לַגֵּיהִנֹּם. לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב. מִשּׁוּם כָּךְ שֶׁהֵם הַב הַב, לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה. כֻּלָּם לְדַרְכָּם פָּנוּ אִישׁ לְבִצְעוֹ מִקָּצֵהוּ. שֶׁהֲרֵי הֵם תַּיָּרֵי הַגֵּיהִנֹּם. וְכָל זֶה מִי גָּרַם לָהֶם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְקַדְּשׁוּ בְּאוֹתוֹ זִוּוּג כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב, קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים לֹא רָצִיתִי לְהַדְבִּיק בִּי אֶלָּא רַק יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה'. אַתֶּם, וְלֹא שְׁאָר הָעַמִּים. (וְעַל כֵּן כָּתוּב כָּאן קָדוֹשׁ) מִשּׁוּם כָּךְ (קְדֹשִׁים תִּהְיוּ דַּוְקָא).

קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (ישעיה יז) הוֹי אֶרֶץ צִלְצַל כְּנָפָיִם וְגוֹ'. וְכִי מִשּׁוּם שֶׁהִיא אֶרֶץ צִלְצַל כְּנָפַיִם נִמְצָא בָּהּ קִנְטוֹר, שֶׁכָּתוּב הוֹי אֶרֶץ? אֶלָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם וְרָצָה לְגַלּוֹת עֲמֻקּוֹת מִתּוֹךְ הַהֶסְתֵּר, וְאוֹר מִתּוֹךְ הַזִּיּוּשָׁכָה, הָיוּ כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִתּוֹךְ הַזִּיּוּשָׁכָה יָצָא אוֹר, וּמִתּוֹךְ הַהֶסְתֵּר יָצָא וְהִתְגַּלָּה הָעָמוֹק,

וְזֶה יָצָא מִזֶּה. שֶׁמִּתּוֹךְ הַטּוֹב יוֹצֵא הָרָע, וּמִתּוֹךְ הָרַחֲמִים יוֹצֵא דִּין, וְהַכֹּל נִכְלָל זֶה בָּזֶה – יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרָע, יָמִין וּשְׂמֹאל, יִשְׂרָאֵל וּשְׁאָר הָעַמִּים, לָבָן וְשָׁוֹר, וְהַכֹּל תָּלוּי הָאָזְנָד בָּאָזְנָד.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְצְזָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִרְאָה, אֶלָּא בַּעֲטָרָה אַוֵּת הַמֻּדְבֶּקֶת (הַזּוֹהֶרֶת) בִּקְשָׁרָיו. כְּשֶׁנִּדּוֹן הָעוֹלָם בְּדִין, הוּא נִדּוֹן כָּלוּל בְּרַחֲמִים. וְאִם לֹא, אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לַעֲמֹד רֶגַע אֶזְנָד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם כו) כִּי כַאֲשֶׁר מִשְׁפָּטִיךָ לָאָרֶץ צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵבֵל.

וְלָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם וְצָדָק מִתְעַטֵּר בְּדִינָיו, כַּמָּה בַּעֲלֵי כְנָפַיִם מִתְעוֹרְרִים כְּנֶגֶד בַּעֲלֵי הַדִּין הַקָּשֶׁה לִשְׁלֹט בָּעוֹלָם. פּוֹרְשִׁים כְּנָפַיִם מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה לְהִשְׁתַּטְּזָז (לְהִשְׁתַּטְּזָזוֹ) בָּעוֹלָם. אָז מִתְעוֹרְרוֹת הַכְּנָפַיִם לִפְרֹשׂ אוֹתָן וּלְהִשָּׁאֵב (וּלְהִשְׁתַּתֵּף) בַּדִּין הַקָּשֶׁה, וּמְשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם לְהָרַע. אָז כָּתוּב, הוֹי אֶרֶץ צִלְצַל כְּנָפָיִם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רָאִיתִי בְּנֵי הָעוֹלָם בְּזֻזְצָפָה, פָּרַשׂ לְאוֹתָם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כִּבְיָכוֹל, הַכֹּל כָּךְ נִמְצָא. בָּא לְהִטָּהֵר – מְסַיְּעִין אוֹתוֹ. בָּא לְהִטָּמֵא – כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְנִטְמֵתֶם בָּם.

רַבִּי יוֹסֵי הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, פָּגַשׁ בּוֹ רַבִּי זְזַיְיא. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁבֵּאַרְנוּ הַזְּזַבְּרִים, שֶׁכָּתוּב בְּעֵלִי (שמואל–א ג) וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם יִתְכַּפֶּר עֲוֹן בֵּית עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְזָחָה עַד עוֹלָם, בְּזֶבַח וּמִנְזָחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר, אֲבָל מִתְכַּפֵּר הוּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה עוֹלִים עַל כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְוּהָ שֶׁכָּתוּב, (ויקרא ז) זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְזָחָה וְלַזֶּזַטָּאת וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים, שֶׁקּוֹלָה הַתּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּל הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אַף עַל גַּב שֶׁנִּגְזַר עָלָיו עֹנֶשׁ מִלְמַעְלָה, נוֹזֵז לוֹ מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת, וְאוֹתוֹ הָעֹנֶשׁ נִקְרָע. (וּמִשּׁוּם שֶׁעוֹסֵק בָּהּ לִשְׁמָהּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְפַּיֵּס עִמּוֹ).

וּבֹא רְאֵה, הָאָדָם לֹא נִטְהָר לְעוֹלָמִים, אֶלָּא בְּדִבְרֵי תוֹרָה. מִשּׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי תוֹרָה לֹא מְקַבְּלִים טֻמְאָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לְטַהֵר אֶת אֵלּוּ הַטְּמֵאִים, וְהָרְפוּאָה נִמְצֵאת בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) רִפְאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ. וְהַטָּהֳרָה נִמְצֵאת בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) יִרְאַת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד. מַה זֶּה עוֹמֶדֶת לָעַד? שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד בְּאוֹתָהּ טָהֳרָה, וְלֹא זֶה מְמֻנֶּה לְעוֹלָמִים.

אָמַר לוֹ, יִרְאַת ה' כָּתוּב, וְלֹא תוֹרָה. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהַדִּבְרֵי הַתּוֹרָה בָּאָה מִצַּד הַגְּבוּרָה. אָמַר לוֹ, וּמִשָּׁם יָצְאָה?! מִכָּאן יָצְאָה?! שֶׁכָּתוּב רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה', וְכָתוּב יִרְאַת ה' טְהוֹרָה.

וְתוֹרָה נִקְרֵאת קְדֻשָּׁה, שֶׁכָּתוּב כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה', וְזוֹ הַתּוֹרָה שֶׁהִיא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן. וְעַל כֵּן, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ נִטְהָר, וְאַזַּר כָּךְ מִתְקַדֵּשׁ, שֶׁכָּתוּב קְדֹשִׁים תִּהְיוּ. לֹא כָתוּב קְדֹשִׁים הֱיוּ, אֶלָּא תִּהְיוּ, תִּהְיוּ וַדַּאי. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא, וּמִקְרָא כָּתוּב, (שמות יט) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ, וְכָתוּב אֵלֶּה הַדְּבָרִים וְגוֹ'.

לָמַדְנוּ, קְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה קְדֻשָּׁה שֶׁעוֹלָה עַל כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת. וְהַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הַזָּכְמָה הַנִּסְתֶּרֶת עוֹלָה עַל הַכֹּל. אָמַר לוֹ, אֵין תּוֹרָה בְּלִי זָכְמָה, וְאֵין זָכְמָה בְּלִי תוֹרָה, וְהַכֹּל הוּא בְּדַרְגָּה אַוָּזת וְהַכֹּל אֶזֶד. אֶלָּא תּוֹרָה נִמְצֵאת עִם הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וּבָהּ הִיא עוֹמֶדֶת, וּבָהּ נִטְעוּ שָׁרְשֶׁיהָ מִכָּל הַצְּדָדִים.

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים מָצְאוּ אִישׁ אֶזֶד בִּלְקִיטַת עֵצִים (בִּלְקִיטַת זָרְעִים) רָכוּב עַל סוּסוֹ. הִשְׁמִיט יָדוֹ לְעָנָף אֶזֶד שֶׁל הָאִילָן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. אָדָם מְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מִלְמַטָּה – מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'.

שָׁנָה רַבִּי אַבָּא, הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ הִיא כְּלָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְזוֹתָם הָאֱמֶת שֶׁל הַזּוֹתֶמֶת הִיא. בְּפָרָשָׁה זוֹ הִתְזַדְּשׁוּ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַתּוֹרָה בְּעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וּגְזֵרוֹת וַעֲנָשִׁים, וּמִצְווֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעִים לַפָּרָשָׁה הַזּוֹ הָיוּ

שְׁמוּזִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה הַטַּעַם שֶׁפָּרָשַׁת עֲרָיוֹת וּפָרָשַׁת קְדֵשִׁים תִּהְיוּ סְמוּכוֹת זוֹ לָזוֹ? אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁנִּשְׁמָר מִן הָעֲרָיוֹת הַלָּלוּ, וַדַּאי שֶׁנַּעֲשָׂה בְּקֵדֵשָׁה. וְכָל שֶׁכֵּן אִם מִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ, וַהֲרֵי הֵעִירוּ הַוָּזְבֵרִים.

מָתַי הִיא עוֹנָתָם שֶׁל כֻּלָּם שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ אָדָם? בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקַדֵּשׁ בִּרְצוֹן רִבּוֹנוֹ, אַל יְשַׁמֵּשׁ אֶלָּא מֵוָזֵצוֹת הַלַּיְלָה וְאֵילָךְ, אוֹ בַּוָּזֵצוֹת הַלַּיְלָה. שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בְּגַן עֵדֶן, וְהַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה מִתְעוֹרֶרֶת, וְאָז הַשָּׁעָה לְהִתְקַדֵּשׁ. זֶה לִשְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם, תַּלְמִידֵי וְזַכָּמִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, בַּוָּזֵצוֹת הַלַּיְלָה שְׁעָתָם לַעֲמֹד וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, לְהִוָּדֵוֹג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, לְשַׁבְּזָן אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

בְּלֵיל שַׁבָּת, שֶׁנִּמְצָא הָרָצוֹן שֶׁל הַכֹּל, הַוִּוּוּג שֶׁלָּהֶם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְהוֹצִיא אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁכָּתוּב, (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. וְאֵלֶּה נִקְרָאִים קְדוֹשִׁים, שֶׁכָּתוּב קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה'. וְכָתוּב (תהלים א) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְגוֹ'.

קְדֹשִׁים תִּהְיוּ. רַבִּי אַבָּא פָּתַז, (שמואל–ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶזְוָד בָּאָרֶץ. בֹּא רְאֵה, בְּכָל עַמֵּי הָעוֹלָם לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּהֶם, פָּרַט לְיִשְׂרָאֵל בִּלְבַדָּם, וְעָשָׂה אוֹתָם עַם יָוִזִיד בָּעוֹלָם, וְקָרָא לָהֶם גּוֹי אֶזְוָד כִּשְׁמוֹ, וְעִטֵּר אוֹתָם בְּכַמָּה עֲטָרוֹת וְכַמָּה מִצְוֹוֹת לְהִתְעַטֵּר בָּהֶן. וְעַל כֵּן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּתְפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ שֶׁיִּתְעַטֵּר בָּהֶן בֶּן אָדָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְהַמְצִא אֶזְוָד שָׁלֵם בַּכֹּל.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמִּתְעַטֵּר בָּהֶן אָדָם וּמִתְקַדֵּשׁ בָּהֶן, נַעֲשֶׂה שָׁלֵם וְנִקְרָא אֶזְוָד, שֶׁלֹּא נִקְרָא אֶזְוָד אֶלָּא כְּשֶׁהוּא שָׁלֵם. וּמִי שֶׁפָּגוּם, לֹא נִקְרָא אֶזְוָד. וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא אֶזְוָד – בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, בִּשְׁלֵמוּת הָאָבוֹת,

בַּשְּׁלֵמוּת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה נִקְרָאִים אָזָד. שֶׁכַּאֲשֶׁר מֵנִיזָן אָדָם תְּפִלִּין וּמִתְכַּסֶּה בְּכִסּוּי שֶׁל מִצְוָה, אֲזַי הוּא מִתְעַטֵּר בַּעֲטָרוֹת קְדוּשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְרָא אָזָד.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, יָבֹא אָזָד וְיִשְׁתַּדֵּל עִם אָזָד. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אָזָד יִשְׁתַּדֵּל עִם אָזָד, שֶׁהֲרֵי אֵין מֶלֶךְ מִשְׁתַּדֵּל אֶלָּא בְּמַה שֶּׁרָאוּי לוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְהוּא בְּאָזָד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרֶה וְלֹא נִמְצָא אֶלָּא בְּאָזָד. בְּאָזָד?! אָזָד צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא בְּמִי שֶׁמִּתְתַּקֵּן בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה לִהְיוֹת אָזָד, אָז הוּא שׁוֹרֶה בְּאָזָד, וְלֹא בְּמָקוֹם אַזֵּר.

וּמָתַי נִקְרָא אָדָם אָזָד? בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, וּמִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁה (בַּעֲטָרָה) עֶלְיוֹנָה, וּמִתְכַּוֵּן לְהִתְקַדֵּשׁ. וּבֹא רְאֵה, בִּזְמַן שֶׁנִּמְצָא אָדָם בְּזִוּוּג אָזָד זָכָר וּנְקֵבָה וּמִתְכַּוֵּן לְהִתְקַדֵּשׁ כָּרָאוּי, אָז הוּא שָׁלֵם, וְנִקְרָא אָזָד בְּלִי פָּגָם.

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְשַׁמֵּחַ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, לְזַמֵּן אוֹתָהּ בְּרָצוֹן אָזָד עִמּוֹ. וְיִתְכַּוְּנוּ שְׁנֵיהֶם כְּאָזָד לְאוֹתוֹ הַדָּבָר. וּכְשֶׁנִּמְצָאִים שְׁנֵיהֶם כְּאָזָד, אֲזַי הַכֹּל אָזָד בַּנֶּפֶשׁ וּבַגּוּף. בַּנֶּפֶשׁ – לְהִדָּבֵק זֶה בָּזֶה בְּרָצוֹן אָזָד. וּבַגּוּף – כְּמוֹ שֶׁלְּמַדְנוּ שֶׁאָדָם שֶׁלֹּא נָשָׂא הוּא כְּמִי שֶׁנָּזַלְק, וּכְשֶׁמִּתְזַוְּגִים זָכָר וּנְקֵבָה, אָז נַעֲשִׂים גּוּף אָזָד. נִמְצָא שֶׁהֵם נֶפֶשׁ אַזַּת וְגוּף אָזָד, וְנִקְרָא אָדָם אָזָד. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרֶה בְּאָזָד, וּמַפְקִיד רוּזַּ שֶׁל קְדֻשָּׁה בְּאוֹתוֹ אָזָד.

וְאֵלּוּ נִקְרָאִים בָּנִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וּמִשּׁוּם כָּךְ קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא בֵּאֵר הַדָּבָר הַזֶּה בְּמָקוֹם אַזֵּר, אֶלָּא בּוֹ מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳, כְּדֵי לְהִדָּבֵק בּוֹ וְלֹא בְּאַזֵּר. וְעַל כֵּן קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם.

אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְגוֹ׳. הֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁפָּרָשָׁה זוֹ הִיא הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה. מַקִּישׁ יִרְאַת אָב וָאֵם לְשַׁבְּתוֹתַי. אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַכֹּל אָזָד. מִי שֶׁיָּרֵא

מִזֶּה, שׁוֹמֵר אֶת זֶה.

אִישׁ אִמּוֹ, מָה הַטַּעַם הִקְדִּים אִמּוֹ לְאָבִיו בַּיִּרְאָה? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ. אֲבָל הָאֵם שֶׁאֵין רְשׁוּת בְּיָדֶיהָ כָּל כָּךְ כְּמוֹ אָבִיו, (אֲבָל בֹּא רְאֵה, אִמּוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם שֶׁבָּהּ שׁוֹרָה הַיִּרְאָה וְהִיא נִקְרֵאת יִרְאַת ה') הִקְדִּים אֶת יִרְאָתָהּ.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? קְדֹשִׁים תִּהְיוּ. בָּא אָדָם לְהִתְקַדֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ כְּאָזֵד, מִמִּי הוּא יוֹתֵר שֶׁבַּזּוּ בְּאוֹתָהּ קְדֻשָּׁה? הֱוֵי אוֹמֵר מֵהַנְּקֵבָה. מִשּׁוּם כָּךְ אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, כְּגוֹן זֶה (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. וּבְמָקוֹם אַזּוֹר הִקְדִּים שָׁמַיִם לָאָרֶץ. אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁשְּׁנֵיהֶם כְּאָזֵד נַעֲשׂוּ. אַף כָּאן הִקְדִּים אֵם לְאָב, וּבְמָקוֹם אַזּוֹר הִקְדִּים אָב לְאֵם, לְהַרְאוֹת שֶׁשְּׁנֵיהֶם כְּאָזֵד הִשְׁתַּדְּלוּ בּוֹ.

וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. זֶה שָׁקוּל לָזֶה, וְהַכֹּל כְּאָזֵד נִשְׁקָל בְּמִשְׁקָל אָזֵד, שֶׁכָּתוּב (שמות לה) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם, וְכָתוּב (ויקרא כו) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. אֶלָּא אָזֵד לָאָב, וְאָזֵד לָאֵם. כָּתוּב כָּאן, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. וְכָתוּב שָׁם, אֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ. מַהוּ מִקְדָּשִׁי? כְּמַשְׁמָעוֹ. עוֹד מִקְדָּשִׁי – אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמְּקַדְּשִׁים עַצְמָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. כְּמוֹ זֶה, (יזזקאל ט) וּמִמִּקְדָּשִׁי תָּחֵלּוּ. אַל תִּקְרֵי מִמִּקְדָּשִׁי אֶלָּא מִמְּקַדָּשַׁי. מַה לְמַעְלָה מִמְּקַדָּשַׁי, אַף כָּאן מִמְּקַדָּשַׁי, שֶׁהֵם הָאָב וְהָאֵם.

אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבָּקִים בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (הֵם וְלֹא אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת) וּמִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּקִים בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כֻּלָּם נִדְבָּקִים כְּאָזֵד זֶה עִם זֶה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מִתְקַדֵּשׁ לְמַטָּה, כְּמוֹ הַזְּכָרִים שֶׁמְּקַדְּשִׁים אֶת

עַצְמָם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, בְּשָׁעָה שֶׁהַזִּווּג הָעֶלְיוֹן נִמְצָא, שֶׁהֵרֵי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִמְצָא הָרָצוֹן וְהַבְּרָכָה מִזְדַּמֶּנֶת, אָז כֻּלָּם נִדְבָּקִים כְּאֶחָד – הַנֶּפֶשׁ שֶׁל שַׁבָּת, וְהַגּוּף שֶׁמִּזְדַּמֵּן בְּשַׁבָּת. וְעַל זֶה כָּתוּב אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, שֶׁהֵם זִווּג אֶחָד בְּגוּף בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה לְהִתְקַדֵּשׁ.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת סִימָן ב׳

שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, הַהוּא בְּמִדָּה שְׁבִיעִית נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ. מַה זּוֹ מִדָּה שְׁבִיעִית? הֱוֵי אוֹמֵר, זוֹ מִדַּת טוּבוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמָה הַטַּעַם אָמַר שַׁבְּתֹתַי וְלֹא אָמַר שַׁבַּתַּי?

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ אִשָּׁה נָאָה, וְכָל שָׁבוּעַ וְשָׁבוּעַ מַזְמִינָהּ יוֹם אֶחָד לִהְיוֹת עִמּוֹ, וְהַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ בָּנִים נָאִים וְאוֹהֲבָם, וְאָמַר לָהֶם: הוֹאִיל וְכֵן הוּא, שִׁמְּזוּ גַּם אַתֶּם בְּיוֹם שִׁמְּזָתִי, כִּי אֲנִי בְּשֶׁלָּכֶם אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל, וְגַם אַתֶּם הַדְּרוּ אוֹתִי. וּמָה הַטַּעַם זָכוֹר וְשָׁמוֹר? זָכוֹר לַזָּכָר, וְשָׁמוֹר לַכַּלָּה. וּמָה הַטַּעַם וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ? שִׁמְרוּ עַצְמְכֶם מִן הַהֶרְהוּר, כִּי מִקְדָּשִׁי קָדוֹשׁ הוּא, לָמָּה? כִּי אֲנִי ה׳ בְּכָל צַד: (ע״כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת).

וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ – זוֹ שַׁבָּת הָעֶלְיוֹנָה וְשַׁבָּת הַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהֵן מְזַמְּנוֹת אֶת הַנֶּפֶשׁ לְאוֹתוֹ הַגּוּף מֵאוֹתוֹ הַזִּווּג הָעֶלְיוֹן. וְעַל כֵּן, וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ – שְׁנַיִם, וְהַכֹּל נִדְבָּק זֶה עִם זֶה. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

דָּבָר אַוֵּר וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ – לְהַזְהִיר אֶת אוֹתָם שֶׁמְּזַכִּים לְזִווּגָם מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, (ישעיה נו) לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתֹתַי. מִי הֵם הַסָּרִיסִים? אֵלּוּ אוֹתָם הַזְּוָוגִים שֶׁמְּסָרְסִים אֶת עַצְמָם כָּל שְׁאָר הַיָּמִים כְּדֵי לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְהֵם מְזַכִּים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתֹתַי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לו) וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר, וּמִשּׁוּם כָּךְ – וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ – זֶה הַגּוּף. וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ – זוֹ הַנֶּפֶשׁ. וְהַכֹּל נִדְבָּק זֶה עִם זֶה. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. מִצְוָה זוֹ שְׁקוּלָה זוֹ כָּלָּהּ. שָׁקוּל כִּבּוּד אָב וָאֵם לְכִבּוּד הַשַּׁבָּת. לָאָב הִקְדִּים כָּבוֹד, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (מלאכי א) וְאִם אָב אָנִי אַיֵּה כְּבוֹדִי וְאִם אֲדוֹנִים אָנִי אַיֵּה מוֹרָאִי. כְּבוֹדִי עוֹלֶה בְּזִוּשְׁבּוֹן עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְל״ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית.

וּבְכָל מָקוֹם (משלי ג) כָּבוֹד זְכָמִים יְנַחֲלוּ, וּפֵרוּשׁוֹ רַבּוֹתֵינוּ, אֵין כָּבוֹד אֶלָּא תּוֹרָה. מִשּׁוּם שֶׁהֵם ל״ב אֱלֹהִים שֶׁל תּוֹרָה, הַכָּבוֹד שֶׁלּוֹ. וְאֵלּוּ (הֵם) הַזְּכָמִים שֶׁל הַתּוֹרָה, זְכָמִים בְּזָכְמָה יוֹרְשִׁים אֶת הַכָּבוֹד הַזֶּה וְלֹא טִפְּשִׁים, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַתּוֹרָה נִקְרָא כְּסִיל? שֶׁכָּתוּב (תהלים צב) וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת. וְאֵין זֹאת אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה.

רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מִשּׁוּם שֶׁזִּלּוּשׁ אַתָּה פָּתַזְתִּי אֶת הַפָּרָשָׁה בַּמִּצְוֹת הַלָּלוּ, לִהְיוֹת לְךָ מִעַט לְעֵזֶר. הִתְזַזֵּק בְּךָ, שֶׁהֲרֵי הַמַּזָּנוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבוֹת בָּאִים אֵלֶיךָ, בְּמִצְוָה אַזַּר זוֹ, שֶׁהִיא מִצְוָה לְהַעֲמִיד עָלֶיךָ מֶלֶךְ לְמַעְלָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲמִיד אוֹתְךָ מֶלֶךְ בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזְזְתוֹנִים בְּדִיּוֹקָנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁרַבּוֹתֵינוּ מֵהַיְשִׁיבָה, עֲלֵיהֶם שְׁכִינָה וְתַזְזְתוֹנָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ בָּאֶמְצַע, אוֹזֵז בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזְזְתוֹנִים. כָּךְ אַתָּה תִּהְיֶה בְּדִיּוֹקָנוֹ, הַבֵּן שֶׁלּוֹ, עֲמֹד לִכְבוֹד הַמֶּלֶךְ.

עֲמֹד הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וְהֵרִים יָדָיו לְמַעְלָה וְאָמַר: יְהִי רְצוֹנְךָ, עִלַּת הָעִלּוֹת, שֶׁאַתָּה מִתְעַלֶּה מֵעִלּוּי לְעִלּוּי, עַד אֵין עִלּוּי, אֶלָּא שֶׁאַתָּה מֵעַל לְכָל עִלּוּי, (לָתֵת) לִי כֹּחַ לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנְךָ בְּדַרְגּוֹתֶיךָ, שֶׁהֵן אָב וָאֵם, וַאֲנִי הַבֵּן שֶׁלָּהֶם, וּבִיזּוּד שֶׁלְּךָ שְׁנֵיהֶם אֶזֹּד. וְאַתָּה הִשְׁוֵיתָ אֶת יִרְאַת אָב וָאֵם לְיִרְאָתְךָ, אַזַּר שֶׁאַתָּה בָּאֶמְצַע, אֶזֹּד וְלֹא שְׁנַיִם, בְּלִי שֶׁתָּפוּת, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּשֻּׁתָּפוּת שֶׁלְּךָ, אֲבָל אַתָּה אֶזֹּד בְּלִי שֻׁתָּפוּת שֶׁל שְׁנֵי. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּךָ, וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי.

תֵּן לִי כֹּחַ לְהִתְעוֹרֵר בִּכְבוֹדְךָ בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ בִּכְבוֹד אָבִי וְאִמִּי

שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁעֲלֵיהֶם בֵּאֲרוּ, גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאוֹמֵר אֵין פָּשַׁע זָבֵר הוּא לְאִישׁ מַשְׁוֵזִית. וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַכָּבוֹד שֶׁלְּךָ, אַבָּא, זְכֻמָּה, שֶׁכּוֹלֶלֶת עֶשֶׂר סְפִירוֹת מִמַּטָּה שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה, וּשְׁנֵיהֶם הֵם כְּסֵא סַמָּכֵל תַּזְוֵתֶיךָ לִכְבוֹדֶךָ.

וְכָךְ תִּקְּנוּ, שֶׁיִּהְיֶה קָטָן מְכַבֵּד אֶת הַגָּדוֹל שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ. אָב הוּא זְכֻמָּה, הֲלֹא אָב אֶזֶד לְכֻלָּנוּ, לִהְיוֹת מְשַׁמֵּשׁ תַּזְוֵתֶיךָ, וְאַתָּה כֶּתֶר עֶלְיוֹן עַל רֹאשׁוֹ. וְאֵין עָלֶיךָ כֶּתֶר, וְאֵין אֱלוֹהַּ אַזֵּר. וְהָאֵם לְשַׁמֵּשׁ אֶת הָאָב, שֶׁהִיא תַּזְוֵתָיו, לִהְיוֹת כִּסֵּא תַּזְוֵתָיו.

וַיֹּאמֶר הוּא בְּכָל מַאֲמָר עַד שִׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם, יְהִי כֵן, וַיְהִי כֵן. וְהִיא עָשְׂתָה מַאֲמָרוֹ מִיָּד. וּמְשׁוּם שֶׁעָשְׂתָה מַאֲמָרוֹ וְצִוּוּיוֹ בְּלִי עִכּוּב כְּלָל בְּכ״ב שְׁבִילִים שֶׁבָּהֶם נִבְרָא כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, נִקְרֵאת כָּבוֹד, (תהלים כט) וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד. (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ. אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ.

וְתַרְגּוּם כְּבוֹד אָבִיו – יְקָרָא דַּאֲבוּהִי. וְזֶה (תהלים יט) תּוֹרַת ה׳ תְּמִימָה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (משלי ו) יְקָרָה הִיא מִפָּנִינִים.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים, בִּכְלַל בֵּן וּבַת, מִצַּד שֶׁל תִּפְאֶרֶת וּמַלְכוּת, שֶׁהֵם בֵּן וּבַת, הַכָּבוֹד שֶׁל אָבִיו וְאִמּוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת הַצִּוּוּי שֶׁלּוֹ, וְהַצִּוּוּי שֶׁלּוֹ אוֹתָן מִצְוֹת עֲשֵׂה. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יֵשׁ מִצְוֹת וְעוֹשֶׂה. וּמְשׁוּם כָּךְ הוּא נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וְזֶהוּ כִּבּוּד אָב וָאֵם, שֶׁיְצַוֶּה אֶת בְּנוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּךְ, וְהוּא עוֹשֶׂה מִיָּד בְּלִי עִכּוּב כְּלָל.

וְעִלַּת עַל הַכֹּל, אֲנִי רוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכִבּוּדֶךָ, לְתַקֵּן אֶת הַמִּדּוֹת שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא לְכִבּוּדֶךָ. תִּהְיֶה בְּעֶזְרִי לְסַדֵּר הַכֹּל כָּרָאוּי. וְאַתָּה תְּסַדֵּר אוֹתִי וְאֶת כָּל רָאשֵׁי הַיְשִׁיבוֹת מַעְלָה וּמַטָּה, וּמְזֻמָּנוֹת הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוֵתוֹנִים, לִהְיוֹת מְתַקְּנִים וּמְסַדְּרִים לִכְבוֹדֶךָ וְלִכְבוֹד אַבָּא וְאִמָּא, לִהְיוֹת סַמָּכֵל תַּזֵּת רַגְלָיו, וְלַעֲשׂוֹת צִוּוּיָיו בְּכָל מִצְוֹתָיו, וְלִירָא מִמֶּנּוּ בְּכָל הַמִּצְוֹת שֶׁל לֹא תַעֲשֶׂה.

וְזֶהוּ אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, וְסָמַךְ לוֹ וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. וּבְפָסוּק אַוזֵר וְאֶת מִצְוֹתַי תַּעֲשׂוּ. מִצַּד שֶׁל מִצְוֹות עֲשֵׂה שֶׁהֵם כָּבוֹד, הִקְדִּים אָב לְאֵם, וְזֶה י״ה. מִצַּד שֶׁל לֹא תַעֲשֶׂה הִקְדִּים אֵם לְאָב, וְזֶה ה״י, וְהַיְנוּ (משלי כה) כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר. לְאֵלּוּ שֶׁאֵינָם מִשְׁתַּדְּלִים בַּכָּבוֹד הַזֶּה, הַסְתֵּר דָּבָר מֵהֶם.

וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, (משלי ג) וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן. אֵלּוּ הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, מֵאַוזֵר שֶׁאֵינָם מִשְׁתַּדְּלִים בַּכָּבוֹד הַזֶּה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאֵיךְ אוֹמְרִים, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם שְׁמַע קוֹלֵנוּ זוּס וְרַזּוּם עָלֵינוּ וְקַבֵּל תְּפִלָּתֵנוּ? הֲרֵי הוּא יֹאמַר לָהֶם: וְאִם אָב אֲנִי אַיֵּה כְּבוֹדִי? אַיֵּה הִשְׁתַּדְּלוּתְכֶם בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹתַי לַעֲשׂוֹת אֶת הַצַּוּוּיִם שֶׁלִּי? שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אֶת הַצַּוּוּי שֶׁל אֲדוֹנוֹ, אֵיךְ יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ?

פֵּרַשׁ לְמִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ מֵאֲחֵרִים וְעוֹשֶׂה, וְזֶהוּ שֶׁקִּבֵּל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע. וְעִם כָּל זֶה, מִי שֶׁלֹּא קִבֵּל מֵאֲדוֹנוֹ, אֶלָּא מִשְׁלוּזוּז, יֵשׁ הֶבְדֵּל. וְאֵיזֶה הֶבְדֵּל יֵשׁ בֵּין זֶה לָזֶה? שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וְאַוזֵר כָּךְ מְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ. אֲנִי קִבַּלְתִּי, וְאַוזֵר כָּךְ מָסַרְתִּי לְכֻלָּם. וְכָךְ מִי שֶׁמְּקַבֵּל מֵאַוזֵר, כְּקַבָּלַת הַלְּבָנָה וְהַכּוֹכָבִים מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וּבְקִבּוּל הַזֶּה הוּא מִתְמַלֵּא. וּמִי שֶׁמְּקַבֵּל, יְכוֹלָה לְהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַנְּבִיעָה, כְּמוֹ שֶׁרָאִיתִי בַּשֶּׁמֶשׁ וּבַלְּבָנָה, שֶׁמִּסְתַּלֵּק הָאוֹר שֶׁלָּהֶם בַּלַּיְלָה, שֶׁאֵין הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר, אֶלָּא בַּיּוֹם. וְהַלְּבָנָה בַּלַּיְלָה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאוֹתוֹ אוֹר שֶׁל הַלְּבָנָה הוּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְכַּנֵּס, הוּא מֵאִיר בַּלְּבָנָה וּבַכּוֹכָבִים, הֲרֵי רָאִינוּ מִצַּד אַוזֵר בִּלְקוּי הַלְּבָנָה וְהַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמִּסְתַּלֵּק אוֹרָם, וְנִשְׁאָרִים כְּמוֹ גּוּף בְּלִי נְשָׁמָה, שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם אָדוֹן שֶׁמַּוְזִשִׁיךְ אֶת מְאוֹרֵיהֶם. אֲבָל עִקַּר הָאוֹר אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנּוֹבֵעַ, שֶׁאֵין הֶפְסֵק לָאוֹר שֶׁלּוֹ, וְאֵין עָלָיו אֱלוֹהַּ אַוזֵר לְהַפְסִיק מִמֶּנּוּ אֶת מְאוֹרוֹ.

וְעִלַּת הָעִלּוֹת, מֵאַוזֵר שֶׁאַתָּה שָׁם, אֵין הֶפְסֵק לִנְבִיעַת אוֹר הַתּוֹרָה. יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא תָּזוּז מֵאַבָּא וְאִמָּא שֶׁלִּי וְלֹא מִבָּנָיו. וְכָךְ מִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ עַל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא יִקָּרָה, מִתְקַיֶּמֶת בּוֹ וְאֵינָהּ מַפְסִיקָה מִמֶּנּוּ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן מִי

שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁעוֹשֶׂה צִוּוּי זְכָמִים, הוּא שַׁמָּשׁ שֶׁלָּהֶם, עֶבֶד וְלֹא בֵּן. אֲבָל אִם הוּא נֶאֱמָן, אֲדוֹנוֹ מַשְׁלִיט אוֹתוֹ בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ.

אֲבָל מִי שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא מְשַׁמֵּשׁ זְכָמִים לִשְׁמוֹעַ מֵהֶם מִצְוֹות, לְקַיֵּם נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, אֶלָּא שֶׁסָּרַז וְעָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, הוּא שָׁקוּל לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, בְּנֵי סָמְאֵ"ל וְנָזוֹשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (משלי ג) וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן, שֶׁלֹּא רָצוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁכֹּל שֶׁאֵין בּוֹ תּוֹרָה, אֵין בּוֹ כָּבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם) כָּבוֹד זְכָמִים יְנַחֵלוּ.

וְעִם כָּל זֶה, רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה, לֹא כָּל כָּבוֹד שָׁוֶה, שֶׁהַרֵי בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדוֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד, עַל מְנָת שֶׁלֹּא לְקַבֵּל שָׂכָר, אֲבָל הוּא מְצֻוֶּה בְּכִבּוּד אָב וָאֵם. וְאִם לֹא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת צִוּוּיו, יַכּוּ אוֹתוֹ הָאָב וְהָאֵם עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּעַל כָּרְחוֹ. וְאִם הָיָה בֵּן גָּדוֹל, בֵּית דִּין כּוֹפִים אוֹתוֹ. שֶׁאִם אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת, מַה כָּתוּב בּוֹ? (דברים כא) בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ, וְדָנִים אוֹתוֹ בִּסְקִילָה. אֲבָל עֶבֶד שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, אִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת צִוּוּי רַבּוֹ, אֲדוֹנוֹ מַעֲבִיר אוֹתוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְיַקָּזוּ אַזֵּר, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כָּךְ לִבְנוֹ, אֶלָּא אוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת הַצִּוּוּי שֶׁלּוֹ, אוֹ שֶׁיַּהֲרֹג אוֹתוֹ.

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִי גָּרַם שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה אֶת צִוּוּיו, הוֹאִיל וּבְנוֹ הוּא? אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַדַּאי תַּעֲרֹבֶת שֶׁל רַע, וְסוֹד זֶה גָּרַם לְיִשְׂרָאֵל לַזֵּזֵטא לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְסוֹד זֶה – (תהלים קו) וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם. וְזֶה גָּרַם הֶרֶג לְיִשְׂרָאֵל, וְהֶחֱרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּמִשּׁוּם זֶה אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, אֶלָּא – (דברים לב) ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר.

שְׁיִשְׂרָאֵל הֵם מֵעֵין הַזַּיִת, עֶבֶד טוֹב וְעֶבֶד רַע. מִצַּד שֶׁל מְטַטְרוֹ"ן עֶבֶד טוֹב, עֶבֶד נֶאֱמָן לְרַבּוֹ. עֶבֶד רַע – סָמְאֵ"ל. מִי שֶׁהוּא מֵעֵין הַזַּיִת, הוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא, בֵּן מִצַּד שֶׁל בֶּן י"ה, בִּינָה. וְיוֹרֵשׁ אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא ה'. וְאֵיךְ יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ? אִם עוֹשֶׂה אֶת הַצִּוּוּי שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מַלְכוּת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ, וְעָלָיו נֶאֱמַר (אסתר ג) מַדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ. הִיא מִצְוָה,

וְצִוּוּיוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ עַל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה.

מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא תְּפָאֶרֶת. וְכָאן אֵין שָׁם פֶּרוּד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמֶת, תּוֹרָתוֹ תּוֹרַת אֱמֶת, הוּא תּוֹרָתוֹ וּמִצְוָתוֹ. כְּמוֹ שֶׁבִּינָה, תּוֹרָתוֹ וּמִצְוָתוֹ שֶׁל זְכָרְמָה. שֶׁיֵּשׁ תּוֹרָה שֶׁל בְּרִיאָה, וְזָכְרְמָה שֶׁל בְּרִיאָה, וּבִינָה שֶׁל בְּרִיאָה, וְכָךְ בְּכָל הַמִּדּוֹת. בָּזֶה יָכוֹל בֵּן בַּתּוֹרָה הַזּוֹ לִהְיוֹת בְּלִי מִצְוָה, וּמִצְוָה בְּלִי תּוֹרָה בְּפֶרוּד. וּמִכָּאן בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. אֲבָל מִצַּד שֶׁל אֲצִילוּת אֵין הֶבְדֵּל שָׁם, וְכֵן מִשָּׁם אֵין זֶטְא בָּא עַל יָדוֹ, וְאֵין בּוֹ עֲנָשׁ וְלֹא שָׂכָר וְלֹא מִיתָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, הַתּוֹרָה זֶה עֵץ הַחַיִּים, שֶׂכַר הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָאֵילָן הַזֶּה נִקְרָא עֵץ הַחַיִּים, וְנִקְרָא הָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא נִקְרָא בּוֹ שָׂכָר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בֵּן. מִשָּׁם לֹא מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְקַבֵּל שָׂכָר, לֹא בְּמַעֲשֶׂה וְלֹא בְּדִבּוּר וְלֹא בְּמַחֲשָׁבָה.

בָּא הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְנַשֵּׁק אֶת יָדוֹ. אָמַר, וַדַּאי אַתָּה הוּא בֵּן מִשָּׁם, בַּדְּיוּקָן שֶׁל בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ, תִּפְאֶרֶת בֵּן שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא הָעֶלְיוֹנִים, הָאֲצִילוּת שֶׁלּוֹ בְּלִי הַפָּסָקָה, לֹא קָדַם אוֹתְךָ בֵּן אַזֵּר, לֹא בְּמַחֲשָׁבָה, וְלֹא בְּדִבּוּר, וְלֹא בְּמַעֲשֶׂה. אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וְאַתָּה וְהַזְּבֵרִים, וָרָאשֵׁי מוֹרֵי הַיְשִׁיבוֹת, שֶׁמְּזֻמָּנִים לְכָאן עִמִּי בְּלִי הַפָּסָקָה כְּלָל וּבְלִי תַּעֲרֹבֶת. נָשְׁקוּ כֻּלָּם זֶה לָזֶה, וְהִכִּירוּ בָּאַחֲוָה וּבָכוּ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, עִם כָּל זֶה, בֵּן בְּכוֹר זַיְבִים כָּל אֶחָיו בִּכְבוֹדוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שמות כ) כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ, וּפֵרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, אֶת – לְרַבּוֹת אֶחָיךָ הַגְּדוֹל. וַאֲפִלּוּ מִכָּל צַד הוּא מְפֹרָשׁ עָלֶיךָ בַּתּוֹרָה, בְּשַׁגַּ"ם – זֶה הֶבֶל. וְלֹא הָיָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן בֵּן קַדְמוֹן מִמֶּנּוּ, וּפֵרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, בְּשַׁגַּ"ם – זֶה מֹשֶׁה. שֶׁבֵּן הַמֶּלֶךְ בְּכָל מָקוֹם, אַתָּה הַבְּכוֹר מִצַּד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים שֶׁל טוֹב וָרָע, אַתָּה הוּא טוֹב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, (שמות ב) וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא.

וּמִשָּׁם קָרָא אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֶבֶד נֶאֱמָן. אַזֵּר כָּךְ עָלִיתָ לִהְיוֹת מֶלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ. אַזֵּר כָּךְ בֵּן בַּיִת לְמַעְלָה.

מֶלֶךְ מִצַּד שֶׁל מַלְכוּת שֶׁל בְּרִיאָה, בֶּן בַּיִת מִצַּד שֶׁל בִּינָה שֶׁל בְּרִיאָה. כָּעֵת אַתָּה מֶלֶךְ מִצַּד שֶׁל עֵץ הַמַּלְכוּת שֶׁל אֲצִילוּת. בֶּן בַּיִת מִצַּד שֶׁל בֶּ"ן יָ"ה. תִּפְאֶרֶת שֶׁל אֲצִילוּת, אַשְׁרֵי זֶלְקֵךְ. וּמִי גָּרַם לְךָ אֶת זֶה? מִשּׁוּם הִשְׁתַּדְּלוּתְךָ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה, לְיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, לְהַעֲלוֹת אֶת הַמֶּלֶךְ עַל מְקוֹמוֹ וְעַל מַזָּנוֹתָיו לְמַעְלָה וְעַל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ (וּבְגִלְגֻלְךָ) כֻּלָּם יוֹרְשִׁים נְשָׁמוֹת שֶׁל אֲצִילוּת מִמֶּנּוּ, וְנִקְרָאִים בָּנִים שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם יְהוָ"ה שֶׁל אֲצִילוּת שֶׁאֵין שָׁם פֶּרוּד וְקִצּוּץ. שֶׁבְּרֹאשׁוֹנָה נֶאֱמַר בָּהֶם בָּנִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, מִצַּד יְהוָ"ה שֶׁל בְּרִיאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו, כְּגוֹן בָּנִים לַיהוָ"ה שֶׁל אֲצִילוּת.

וּבְךָ הִתְקַיְּמָה הַמִּצְוָה, שֶׁהִיא מִצְוָה עַל יִשְׂרָאֵל לְהַעֲמִיד לָהֶם מֶלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (שם י) שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ. וְהִתְקַיֵּם בְּךָ (שם לג) וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ, כְּבָרִאשׁוֹנָה. וְכֻלָּם מִתְנַהֲגִים אַזֶּרִיךְ, כְּמוֹ אֵיבָרִים שֶׁכֻּלָּם מִתְנַהֲגִים בְּתִנּוּעַת הַנְּשָׁמָה שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת עַל כָּל אֵיבָר. מִשּׁוּם שֶׁכֶּתֶר עֶלְיוֹן אַתָּה תִּהְיֶה מְעֻטָּר בּוֹ, שֶׁבּוֹ עֹלַת הָעֹלוֹת הוּא כֶּתֶר עַל הַכֹּל, טָמִיר וְגָנוּז מִכָּבָנִים מִמֶּנּוּ. וּמִמֶּנּוּ מִתְפַּשֶּׁטֶת עַל כָּל הַסְּפִירוֹת, וּמְסַדֵּר אוֹתָם לִהְיוֹת זֶה גָּדוֹל, וְזֶה קָטָן, וְזֶה בֵּינוֹנִי, וּמַנְהִיג אוֹתָם לִרְצוֹנוֹ וּמֵאִיר בָּהֶם, וּמְקַשֵּׁר אוֹתָם וּמְיַחֵד אוֹתָם.

כָּכָה אַתָּה תִּהְיֶה מַנְהִיג לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁלּוֹ, וּתְסַדֵּר כָּל אֶחָד כָּרָאוּי לוֹ – הַבְּכוֹר כִּבְכוֹרָתוֹ, וְהַצָּעִיר כִּצְעִירוּתוֹ, וְהַבֵּינוֹנִי כְּפִי דַּרְגָּתוֹ. וּתְקַשֵּׁר אוֹתָם קֶשֶׁר אֶחָד לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, לִהְיוֹת כֻּלָּם בְּשָׂפָה בְּרוּרָה, לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְקַדְּשׁוֹ וּלְיַחֲדוֹ בַּדַּרְגָּה שֶׁלְּךָ, בַּמַּחֲשָׁבָה שֶׁלְּךָ, בָּאֲצִילוּת שֶׁלְּךָ, שֶׁהִתְקַיֵּם בְּךָ (במדבר יא) וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם. קוֹם הִתְעוֹרֵר בַּמִּצְוָה, לְהַכְרִית זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק.

אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לְכַבֵּד אָב וָאֵם, שֶׁצָּרִיךְ בֶּן אָדָם לִירָא מֵאָבִיו וּמֵאִמּוֹ וּלְכַבֵּד אוֹתָם. כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ בֶּן אָדָם לְכַבֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצַּד הָרוּחַ שֶׁנָּתַן בְּתוֹכוֹ וְלִירָא מִמֶּנּוּ, כָּךְ צָרִיךְ לְכַבֵּד אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ

מִצַּד שֶׁל הַגּוּף שֶׁלּוֹ וְלִירָא מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי הֵם מִשְׁתַּתְּפִים עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹשִׂים לוֹ גּוּף. וְהוֹאִיל וְהֵם שֻׁתָּפִים בַּמַּעֲשֶׂה, יִהְיוּ שֻׁתָּפִים בְּיִרְאָה וְכָבוֹד.

כְּמוֹ כֵן, שְׁלֹשָׁה שֻׁתָּפִים נִמְצְאוּ לוֹ לְמַעְלָה בְּסוֹד שֶׁל אָדָם. אָדָם הָרִאשׁוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁגּוּפוֹ הָיָה מֵעָפָר, לֹא מֵעָפָר שֶׁל כָּאן הָיָה, אֶלָּא מֵעָפָר שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מַעְלָה. הָאָב וְהָאֵם נִמְצְאוּ, וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הִשְׁתַּתֵּף עִמָּם, וְשָׁלַז בּוֹ רוּזַז שֶׁל זַיִּים וְנִבְרָא. וּכְמוֹ זֶה נִמְצָא הַכֹּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְעַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לִירָא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִירָא מֵאָבִיו וְאִמּוֹ.

בְּסִתְרֵי תוֹרָה, אָדָם הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה לוֹ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה כְּלוּם. צַדִּיק אֶזְדַּ עָשָׂה שִׁמּוּשׁ עִם נְקֵבָתוֹ, וְנַעֲשָׂה מֵאוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ גּוּף אֶזְדַּ, שֶׁאוֹרוֹ יוֹתֵר מִכָּל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַשְּׁלוּזִים לְמַעְלָה. וּכְשֶׁנִּבְרָא אוֹתוֹ הַגּוּף, הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שָׁלַז בְּאוֹתוֹ הַצַּדִּיק עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּם וְיָצָא לָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁיָּצָא, רָאוּ אוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ וְהַלְּבָנָה וְהִסְתִּירוּ אֶת אוֹרָם, שֶׁתַּפּוּזַז רַגְלוֹ הֶזּוּשִׁיךְ אֶת הָאוֹר שֶׁלָּהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁמִּמַּעֲשֵׂה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה יָצָא. כֵּיוָן שֶׁזָּטָא, נָזוּשַׁךְ, וְהִקְטִין עַצְמוֹ, וְהִצְטָרֵךְ לְגוּף אַזַּר בְּעוֹר וּבְבָשָׂר, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם. כְּמוֹ אוֹתוֹ הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ צַדִּיק עִם נְקֵבָתוֹ, לֹא נִמְצָא מִקֹּדֶם לָכֵן וּלְאַזַּר מִכֵּן, שֶׁהֲרֵי טָרֵם יָצָא לְצוֹרֶךְ אֶמְּן.

עַד שֶׁבָּא זַנּוּךְ, וְנָטַל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִן הָאָרֶץ, וְנִבְרְרָה הַפָּסֹלֶת וְהַזֻּהֲמָה מִן הַכֶּסֶף, וְכֵן בְּכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּאָרֶץ. אַזַּר כָּךְ הִתְתַּקֵּן אוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וְנַעֲשׂוּ רוּזוֹת וּנְשָׁמוֹת בִּשְׁמוּשֵׁיהֶם וְהַגּוּף מִלְמַטָּה בָּאָרֶץ. וְעַל כֵּן, בְּשֶׁתַּפּוּת שֶׁלְמַעְלָה וּלְמַטָּה בָּא הָאָדָם לָעוֹלָם, וְצָרִיךְ לִירָא מֵאוֹתָם הַשֻּׁתָּפִים וּלְכַבֵּד אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. (עד כאן רעיא מהימנא).

זֹהַר

אַל תִּפָּנוּ אֶל הָאֱלִילִים וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַז, (דברים ט) אַל תֵּפֶן אֶל קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְגוֹ'. אַל תֵּפֶן, וְכִי מִי שֶׁיֹּאמַר לַמֶּלֶךְ אַל

תֵּפֶן? וַהֲרֵי כָּתוּב (איוב לד) כִּי עֵינָיו עַל דַּרְכֵי אִישׁ. וְכָתוּב (ירמיה כד) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה׳, וַהֲרֵי בַּכֹּל מַשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים, וּמַכְנִיס בְּדִין עַל כֻּלָּם, אִם טוֹב וְאִם רָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת יב) הָאֱלֹהִים יָבִא בְּמִשְׁפָּט עַל כָּל נֶעְלָם אִם טוֹב וְאִם רָע, וּמֹשֶׁה אוֹמֵר אַל תֵּפֶן?!

אֶלָּא כַּמָּה צָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר מִזְּוִטְאוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֶזֶּטָא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. בֹּא רְאֵה, בֶּן אָדָם שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוָה, אוֹתָהּ מִצְוָה עוֹלָה וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֶרֶת: אֲנִי מִפָּלוֹנִי שֶׁעָשָׂה אוֹתִי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹנֶה אוֹתָהּ לְפָנָיו, לְהַשְׁגִּיחַ בָּהּ כָּל יוֹם, לְהֵיטִיב לוֹ בִּשְׁבִילָהּ. עָבַר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה – אוֹתָהּ עֲבֵרָה עוֹלָה לְפָנָיו וְאוֹמֶרֶת: אֲנִי מִפָּלוֹנִי שֶׁעָשָׂה אוֹתִי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹנֶה אוֹתָהּ, וְעוֹמֶדֶת שָׁם לְהַשְׁגִּיחַ בָּהּ, לְכַלּוֹת אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) וַיַּרְא ה׳ וַיִּנְאָץ מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו. מַה זֶּה וַיַּרְא? אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד לְפָנָיו.

שָׁב בִּתְשׁוּבָה – מַה כָּתוּב? (שמואל–ב יב) גַּם ה׳ הֶעֱבִיר זַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. שֶׁהֶעֱבִיר אוֹתוֹ הַזֶּטָא מִלְּפָנָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בּוֹ, לְהֵיטִיב לוֹ. וְעַל כֵּן, אַל תֵּפֶן אֶל קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל רִשְׁעוֹ וְאֶל זַטָּאתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְכֵן מִכָּאן מַשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי.

רַבִּי יוֹסֵי הַקָּטָן נִכְנַס לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן יוֹם אֶזּוֹד, מָצָא אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְקוֹרֵא, כָּתוּב (בראשית ב) וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִיא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ וָאֹכֵל. מַשְׁמַע שֶׁאָדָם וְזַוָּה נִבְרְאוּ כְּאֶזּוֹד וּבְגוּף אֶזּוֹד, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי, וְלֹא כָּתוּב אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, וַהֲרֵי כָּתוּב (שמואל–א א) אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצָּבָת עִמְּכָה בָּזֶה, וְלֹא כָּתוּב הַנִּצָּבֶת לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, אִם כָּתוּב הַנִּתֶּנֶת עִמְּךָ – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי, אֲבָל הַנִּצָּבֶת כָּתוּב.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וַיֹּאמֶר ה׳ אֱלֹהִים לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם

לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. אֶעֱשֶׂה לוֹ עַכְשָׁיו. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁאָדָם הָיָה לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ סָמֶךְ מִנְּקֵבָתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה בְּצִדּוֹ כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּמַה שֶּׁאָמַר אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר – כָּךְ הוּא, שֶׁלֹּא כָּתוּב אֶבְרָא לוֹ עֵזֶר, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם. אֲבָל כָּתוּב אֶעֱשֶׂה. וּמַה הוּא אֶעֱשֶׂה? אֲתַקֵּן. מַשְׁמָע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַל אוֹתָהּ מִצִּדּוֹ, וְתִקֵּן אוֹתָהּ בְּתִקּוּן, וְהֵבִיא אוֹתָהּ לְפָנָיו. וְאָז הִשְׁתַּמֵּשׁ אָדָם בְּאִשְׁתּוֹ, וְהָיָה לוֹ סָמֶךְ.

וְשָׁנִינוּ, יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם כְּסֵא שֶׁל הַקֶּשֶׁר הָעֶלְיוֹן, מֵהַזּוֹהַר הַמֵּאִיר. יָפָיָהּ שֶׁל זַוָּהּ, שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים כָּל הַבְּרִיּוֹת לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ. וַאֲפִלּוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה מִסְתַּכֵּל בָּהּ, עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁזְּטָאוּ, וְהוֹסֵר (וְהַקְּטַן) הַיֹּפִי שֶׁלָּהֶם. אָז הִסְתַּכֵּל בָּהּ אָדָם וְהִכִּיר בָּהּ לְשַׁמֵּשׁ עִמָּהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ד) וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ. וַיֵּדַע – בַּכֹּל. וַיֵּדַע – בְּתַשְׁמִישׁ. וַיֵּדַע – שֶׁהִכִּיר בָּהּ וְהִסְתַּכֵּל בָּהּ.

וְשָׁנִינוּ, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּיָפְיָהּ שֶׁל אִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא לְהִרָּהוֹר רַע, וְיֵעָקֵר לְדָבָר אַוֵּר. וְכָךְ הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן עוֹשֶׂה – כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בָּעִיר וְהָיוּ הַזּוֹנוֹת הוֹלְכוֹת אַוְזָרָיו וְרָאָה נָשִׁים יָפוֹת, הִשְׁפִּיל אֶת עֵינָיו, וְהָיָה אוֹמֵר לַזּוֹנוֹת: אַל תִּפָּנוּ.

וְכָל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בִּיפְיָהּ שֶׁל אִשָּׁה בַּיּוֹם, בָּא לְהִרָּהוֹר בַּלַּיְלָה. וְאִם עוֹלָה אוֹתוֹ הִרָּהוֹר רַע עָלָיו, עוֹבֵר מִשּׁוּם וַאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. וְעוֹד, אִם שִׁמֵּשׁ עִם אִשְׁתּוֹ בִּזְמַן שֶׁעוֹלָה בּוֹ אוֹתוֹ הַהִרָּהוֹר הָרָע, אוֹתָם בָּנִים שֶׁמּוֹלִידִים נִקְרָאִים אֱלֹהֵי מַסֵּכָה. וְעַל זֶה כָּתוּב אַל תִּפָּנוּ אֶל הָאֱלִילִים וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בֶּאֱלִילֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּבִנְשׁוֹת הָעַמִּים, וְלֹא לַהֲנוֹת מֵהֶן, וְלֹא לְהִתְרַפֵּא בָּהֶן. שֶׁאָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים פו) פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ. פְּנֵה אֵלַי וְחָנֵּנִי, וְכִי לֹא הָיָה לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם יָפָה כְּדָוִד, שֶׁהוּא אוֹמֵר פְּנֵה

אֵלַי וְזָנֵנִי? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, דָּוִד אָזַר יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל כַּמָּה אוּכְלוּסִים עֶלְיוֹנִים וּמְזוֹנוֹת. וּכְשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְרַזֵּם עַל הָעוֹלָם, מִסְתַּכֵּל בַּדָּוִד הַזֶּה, וּמֵאִיר לוֹ פָּנִים, וְהוּא מֵאִיר לָעוֹלָמוֹת וְזָן עַל הָעוֹלָם.

וְיָפָיו שֶׁל הַדָּוִד הַזֶּה מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָמוֹת, רֹאשׁוֹ גֻּלְגֹּלֶת זָהָב שֶׁנִּרְקָמָה בְּשִׁבְעָה תַּכְשִׁיטֵי מִינִים שֶׁל זָהָב, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְזִבְיבוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּנֶגְדּוֹ, וּמֵרֹב אַהֲבָתוֹ אֵלָיו אָמַר לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּזְזִיר עֵינָיו כְּנֶגְדּוֹ וְיִסְתַּכֵּל בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם יָפִים בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי וְגוֹ'. הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָעֵינַיִם הַלָּלוּ מִסְתַּכְּלוֹת בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָז מִתְעוֹרְרִים בְּלִבּוֹ זִיזֵי בַּלִּיסְטְרָאוֹת בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה, וּמְגַדֵּל הַשַּׂלְהֶבֶת שֶׁל הָאַהֲבָה הָעֶלְיוֹנָה אֵלָיו, אָמַר הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי, סוֹבְבִי עֵינַיִךְ לְצַד אָזְנִי מִמֶּנִּי, שֶׁהֵם שׁוֹרְפִים אוֹתִי בְּשַׂלְהֶבוֹת אַהֲבָה. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּדָוִד, (שמואל–א טז) וְהוּא אַדְמֹנִי עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי. וּבִשְׁבִיל אוֹתוֹ דָּוִד עֶלְיוֹן הַנֶּאֱה, אַהֲבָתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִדָּבֵק עִמּוֹ, אָמַר דָּוִד פָּנֵה אֵלַי וְזָנֵנִי.

כְּמוֹ זֶה, (בראשית כז) וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה'. מַשְׁמָע שֶׁנִּכְנַס עִם יַעֲקֹב גַּן עֵדֶן, שֶׁהוּא שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים. וְכִי אֵיךְ יָכוֹל גַּן עֵדֶן לְהִכָּנֵס עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי גַּן עֵדֶן כַּמָּה הוּא גָּדוֹל בָּרַזָּב וּבָאֹרֶךְ, כַּמָּה מִינִים שֶׁל בָּתִּים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת, מְדוֹרִים עַל מְדוֹרִים יֵשׁ שָׁם?

אֶלָּא גַּן אָזַר עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹתוֹ הַגָּן הוּא אַהֲבָתוֹ, וְנִדְבָּק בּוֹ, וְאֵינוֹ שָׁמוּר אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁהוּא נִכְנָס בּוֹ. וְזֶה הוֹרִישׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִמָּצֵא תָּמִיד עִם הַצַּדִּיקִים, וְכָל שֶׁכֵּן לְהִמָּצֵא בּוֹ עִם יַעֲקֹב, וְזֶה מַה שֶּׁזִּמֵּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִכָּנֵס עִמּוֹ לְסַיֵּעַ לוֹ.

כְּמוֹ כֵן, (שם כח) אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ וְגוֹ'.

שֶׁנִּינוּ, מִלַּמֵּד שֶׁנִּתְקַלְּלָה לוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה עַל אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה, אֵיךְ נֶעֱקְרָה מִמְּקוֹמָהּ וְיָשְׁבָה תַּוְותָּיו? אֶלָּא אֶרֶץ אַזֶּרֶת עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִקְרֵאת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהִיא תַּוְות דַּרְגַּת יַעֲקֹב שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ, וְהוֹרִישׁ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בִּשְׁבִיל אַהֲבָתָם, לָדוּר עִמָּם וּלְהַנְהִיג אוֹתָם וּלְהָגֵן עֲלֵיהֶם מֵהַכֹּל, וְנִקְרֵאת אֶרֶץ זַיִת.

בֹּא רְאֵה, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמָקוֹם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹאֵס בּוֹ וְנַפְשׁוֹ רְזוּקָה מִמֶּנּוּ. וּמַה בְּמַה שֶׁאוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ – בְּמַה שֶׁרָזוּק עַל אַזֶּת כַּמָּה וְכַמָּה. שֶׁבֹּא רְאֵה, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בַּקֶּשֶׁת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מַרְאֶה שֶׁל דְּיוּקָן עֶלְיוֹן. אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹת הַבְּרִית שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא רוֹמֵז לְצַדִּיק שֶׁל עוֹלָם. אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּאֶצְבְּעוֹת הַכֹּהֲנִים בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹרְשִׂים יְדֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם שָׁרוּי כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וּמַה בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל – בְּמָקוֹם טָמֵא רָזוּק לֹא כָּל שֶׁכֵּן. מִשּׁוּם כָּךְ, אַל תִּפָּנוּ אֶל הָאֱלִילִים. רַבִּי יְצְוָזָק אָמַר, וּמַה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם אָסוּר – לַעֲבֹד אוֹתָם אוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם עַל אַזֶּת כַּמָּה וְכַמָּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אַל תִּפָּנוּ אֶל הָאֱלִילִים. כָּאן בָּא לְהַזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל כְּבָרִאשׁוֹנָה, כְּנֶגֶד (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם, כְּנֶגֶד לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. כְּנֶגֶד אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ – אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. כְּנֶגֶד כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ – וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. לֹא תִשְׁבְּעוּ בִּשְׁמִי לַשָּׁקֶר – לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. לֹא תִגְנֹבוּ – לֹא תִגְנֹב. וְלֹא תְכַזְּבוּ – וְלֹא תְשַׁקְּרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ, לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. מוֹת יוּמַת הַנֹּאֵף וְהַנֹּאֶפֶת – לֹא תִנְאָף. לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ – לֹא תִרְצַח. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְעַל כֵּן כְּלַל הַתּוֹרָה בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ.

אָמַר רַבִּי זְזַיְיא, בָּרִאשׁוֹנָה – אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. לֹא

תִּשָּׂא. לֹא תִרְצַח. לֹא תִנְאָף. לֹא תִגְנֹב. בִּלְשׁוֹן יָחִיד. וְכָאן – אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים. בִּלְשׁוֹן רַבִּים. אֶלָּא בֹּא רְאֵה, מִיּוֹם שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצוּיִים בָּעוֹלָם, לֹא נִמְצְאוּ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּלֵב אֶחָד וּבְרָצוֹן אֶחָד כְּמוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁעָמְדוּ בְּהַר סִינַי, וְעַל כֵּן הַכֹּל נֶאֱמַר בִּלְשׁוֹן יָחִיד. אַזַּר בִּלְשׁוֹן רַבִּים, שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְצְאוּ כָּל כָּךְ בְּאוֹתוֹ הָרָצוֹן.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא זְמָנִיו, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אַזַּת, יָשְׁבוּ תַּזַּת אִילָן אֶחָד. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אֶחָד יֹאמַר דְּבַר תּוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (הושע יג) וְאָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וֵאלֹהִים זוּלָתִי לֹא תֵדָע. לֹא כָתוּב אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֶלָּא אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. וְכִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָהֶם לְמֶלֶךְ, וְלֹא מִקֶּדֶם לָכֵן? וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית לה) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו הָסִרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּתֹכְכֶם, וְכָתוּב וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל, וְאַתָּה אָמַרְתָּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם?!

אֶלָּא, מִיּוֹם שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם, לֹא הִכִּירוּ אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רַק בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה קָשָׁה וְצָוְחוּ כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא שָׁנוּ מִנְּימוּסֵיהֶם לְעוֹלָמִים. וְשָׁם נִבְזַנּוּ הָאָבוֹת, כְּזָהָב מִתּוֹךְ הַפֶּסֶלֶת (כְּהִתּוּךְ הַזָּהָב מִתּוֹךְ הַשַּׁלְהֶבֶת). וְעוֹד, שֶׁהָיוּ רוֹאִים בְּכָל יוֹם כַּמָּה כְשָׁפִים, כַּמָּה מִינִים רָעִים, לְהַטְעוֹת אֶת בְּנֵי הָאָדָם, וְלֹא סָטוּ מִן הַדֶּרֶךְ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הָיוּ מַכִּירִים כָּל כָּךְ בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא הָיוּ הוֹלְכִים אַזַּר מִנְהֲגֵי אֲבוֹתֵיהֶם.

וְאַזַּר כָּךְ רָאוּ כַּמָּה נִסִּים וְכַמָּה גְּבוּרוֹת, וְלָקְחוּ אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲבוֹדָתוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם רָאוּ כַּמָּה נִסִּים וְאוֹתוֹת בְּעֵינֵיהֶם, וְכָל אוֹתָם נִסִּים וּגְבוּרוֹת, אָמַר וְאָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. שֶׁשָּׁם הָיָה כְּבוֹדוֹ בְּהִתְגַּלּוּת. וְהִתְגַּלָּה עֲלֵיהֶם עַל הַיָּם, וְרָאוּ אֶת זִיו הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן פָּנִים בְּפָנִים. שֶׁלֹּא תֹאמְרוּ שֶׁאֱלוֹהַּ אַזַּר הוּא שֶׁדִּבֵּר עִמָּנוּ, אֶלָּא אֲנִי הוּא שֶׁרְאִיתֶם בְּאֶרֶץ

מִצְרַיִם, אֲנִי הוּא שֶׁהָרַגְתִּי אֶת שׁוֹנְאֵיכֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲנִי הוּא שֶׁעָשִׂיתִי כָּל אוֹתָן עֶשֶׂר מַכּוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ, וֵאלֹהִים זוֹלָתִי לֹא תֵדָע, שֶׁלֹּא תֹאמַר שֶׁאֲזוֵר הָיָה, אֶלָּא אֲנִי הוּא הַכֹּל.

עוֹד פָּתוּז, לֹא תַעֲשֹׂק אֶת רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל וְלֹא תָלִין פָּעֻלַּת שָׂכִיר עַד בֹּקֶר. לָמָּה לֹא תָלִין פָּעֻלַּת שָׂכִיר? אֶלָּא מִכָּתוּב אַזְהָר נִשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב (דברים כד) בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ כִּי עָנִי הוּא וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ. לֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ, הָזְהֵר שֶׁלֹּא תִתְכַּנֵּס בְּגָלְלוֹ מִן הָעוֹלָם טֶרֶם יַגִּיעַ זְמַנְךָ לְהִתְכַּנֵּס, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת יב) עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. מִכָּאן לָמְדָנוּ דָּבָר אַזְהָר – מִי שֶׁמַּשְׁלִים לְנַפְשׁ הֶעָנִי, אַפְלוּ שֶׁהִגִּיעוּ יָמָיו לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁלִים לְנַפְשׁוֹ וְנוֹתֵן לוֹ יוֹתֵר וְזִיִּים.

לֹא תָלִין פָּעֻלַּת שָׂכִיר. בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁנּוֹטֵל אֶת שְׂכַר הֶעָנִי, כְּאִלּוּ נָטַל אֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת שֶׁל אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ. הוּא הִקְטִין אֶת נַפְשָׁם – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְטִין אֶת יָמָיו וּמַקְטִין אֶת נַפְשׁוֹ מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם הַהֲבָלִים שֶׁיּוֹצְאִים מִפָּיו כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, כֻּלָּם עוֹלִים לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹמְדִים לְפָנָיו, אַזְהָר כָּךְ עוֹלָה נַפְשׁוֹ וְנַפְשׁוֹת בְּנֵי בֵּיתוֹ, וְעוֹמְדִים עִם אוֹתָם הַהֲבָלִים שֶׁל פָּיו. וְאָז, אֲפִלּוּ נְגָזַר עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ כַּמָּה יָמִים וְכַמָּה טוֹבוֹת, כֻּלָּם נֶעֱקָרִים מִפָּנָיו וּמִסְתַּלְּקִים מִפָּנָיו.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנַּפְשׁוֹ אֵינָהּ עוֹלָה לְמַעְלָה, וְהֵינוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי אַבָּא: הָרַוָּזְמָן יַצִּילֵנוּ מֵהֶם וּמֵעֶלְבּוֹנָם. וּפָרְשׁוּהָ, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא עָשִׁיר, וְאֵלָיו הוּא נֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ דַּוְקָא, אֲפִלּוּ מִכָּל אָדָם גַּם כֵּן, וְכָל שֶׁכֵּן עָנִי. וְהֵינוּ מַה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה רַב הַמְנוּנָא, כְּשֶׁהָיָה אוֹתוֹ שָׂכִיר מִסְתַּלֵּק מֵעֲבוֹדָתוֹ, הָיָה נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: טֹל אֶת נַפְשְׁךָ שֶׁהִפְקַדְתָּ בְּיָדִי, טֹל אֶת פִּקָּדוֹנְךָ.

וַאֲפִלּוּ אָמַר יְהִי בְיָדְךָ, שֶׁאֲנִי (לא) רוֹצֶה לִוָּתֵר עַל שְׂכָרִי – לֹא הָיָה רוֹצֶה. אָמַר: פִּקָּדוֹן שֶׁל גּוּפְךָ לֹא רָאוּי לִהְיוֹת מֻפְקָד בְּיָדִי, כָּל שֶׁכֵּן פִּקָּדוֹן הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהֲרֵי פִּקָּדוֹן הַנֶּפֶשׁ לֹא נִתַּן אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים לא)

בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, וּבְיַד אַחֵר מַזְהָר. אָמַר לוֹ, אֲפִלּוּ בְּיָדוֹ, אַחֵר שֶׁנָּתַן.

כָּתוּב לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר, וְכָתוּב וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ. אֶלָּא הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, אֵין לְךָ יוֹם וְיוֹם שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט בּוֹ יוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן. וְאִם הוּא אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ אֶת נַפְשׁוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם, כְּמִי שֶׁפּוֹגֵם אֶת אוֹתוֹ יוֹם עֶלְיוֹן. וּמְשׁוּם כָּךְ בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבוֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תָלִין, מִשּׁוּם שֶׁנַּפְשׁוֹ לֹא עוֹלָה, וְעוֹלָה אוֹתָהּ נֶפֶשׁ הֶעָנִי וְשֶׁל אַנְשֵׁי בֵיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח וְאָמַר פָּסוּק אַזְהָרָיו, לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה כְּמַשְׁמָעוֹ, אֲבָל מִפָּרָשָׁה זוֹ כֻּלָּהּ לָמְדְנוּ מִמֶּנָּה דְּבָרִים אֲזָהָרִים, וְכֻלָּם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה. בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁמְּקַלֵּל אֶת חֲבֵרוֹ, וְהוּא לְפָנָיו, וּמְבַיֵּשׁ אוֹתוֹ, כְּאִלּוּ שָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ. וּפָסוּק זֶה כְּשֶׁאֵין חֲבֵרוֹ עִמּוֹ, וְהוּא קִלֵּל אוֹתוֹ, אוֹתוֹ הַדִּבּוּר עוֹלֶה.

שֶׁאֵין לְךָ דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו שֶׁאֵין לוֹ קוֹל. אוֹתוֹ קוֹל עוֹלֶה לְמַעְלָה, וְכַמָּה מַלְאָכֵי חַבָּלָה מִתְחַבְּרִים לְאוֹתוֹ הַקּוֹל, עַד שֶׁעוֹלֶה וּמֵעִיר אֶת הַתְּהוֹם הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ, וְכַמָּה הֵם שֶׁמִּתְעוֹרְרִים עַל הָאָדָם. אוֹי לְמִי שֶׁמּוֹצִיא דָּבָר רַע מִפִּיו, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, כְּמַשְׁמָעוֹ. וּפָרְשׁוּהָ, בְּמִי שֶׁגּוֹרֵם לְאַחֵר לַחֲטֹא. וְכֵן מִי שֶׁמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ הַגָּדוֹל. וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן וְגוֹ', בְּמִי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרָה, (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר) שֶׁכָּתוּב (משלי ז) כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וַעֲצֻמִים כָּל הֲרָגֶיהָ. וְזֶה עָבַר, מִשּׁוּם וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, מִשּׁוּם שֶׁהִכְשִׁיל אֶת חֲבֵרוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

שֶׁשָּׁנִינוּ, מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה בַּתּוֹרָה וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי, יֵשׁ לוֹ תָּמִיד חֵלֶק טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁאוֹתוֹ דִּבַּר הַתּוֹרָה שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו, הוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה. וְכַמָּה עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים מִתְחַבְּרִים עִם אוֹתוֹ הַדִּבּוּר, וְעוֹלֶה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וּמִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה, וְרוֹחֵץ הַנָּהָר

שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן, וּמִתְקַבֵּל בּוֹ וְנִשְׁאָב לְתוֹכוֹ, וּמִתְעַנֵּג (וְנִטָּע) סְבִיב אוֹתוֹ הַנָּהָר, הָעֵץ הָעֶלְיוֹן. וְאָז שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא אוֹר עֶלְיוֹן וּמִתְעַטֵּר עִם אוֹתוֹ אָדָם כָּל יוֹם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּמִי שֶׁעוֹסֵק (שֶׁלּוֹמֵד) בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁתַּדֵּל בָּהּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וּבְדֶרֶךְ יְשָׁרָה, אוֹתוֹ הַדָּבָר עוֹלֶה וְסוֹטֶה בַּדְּרָכִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּתְזַבֵּר עִמּוֹ, וְהַכֹּל דּוֹזְזִים אוֹתוֹ הַזּוֹעֲזָה, וְהוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם וְלֹא יִמְצָא מָקוֹם. מִי גָּרַם לוֹ אֶת זֶה? אוֹתוֹ שֶׁהִסְטָּה אוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי ה׳.

וּמִי שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְלֹא מוֹצֵא מִי שֶׁיְּלַמֵּד אוֹתוֹ, וְהוּא בְּאַהֲבַת הַתּוֹרָה לוֹמֵד אוֹתָהּ, וּמְגַמְגֵּם בָּהּ בְּגִמְגּוּם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ – כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר עוֹלֶה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמֵחַ בְּאוֹתוֹ דִּבּוּר וּמְקַבֵּל אוֹתוֹ, וְנוֹטֵעַ אוֹתוֹ סְבִיב אוֹתוֹ הַנָּזָל, וְנַעֲשִׂים מֵאוֹתָם דִּבּוּרִים עֵצִים גְּדוֹלִים, וְנִקְרָאִים עַרְבֵי נַחַל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָּמִיד.

וְדָוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (תהלים פו) הוֹרֵנִי ה׳ דַּרְכֶּךָ אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ. וְכָתוּב (שם כז) וּנְחֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרָי. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וּמִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, שֶׁהֵם נוֹטְעִים עֲצֵי זַיִת לְמַעְלָה, שֶׁכֻּלָּם רְפוּאָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (מלאכי כ) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ. וְכִי יֵשׁ תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ אֱמֶת? כֵּן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁמּוֹרֶה מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ, וְאֵינוֹ אֱמֶת, וְאוֹתוֹ שֶׁלּוֹמֵד מִמֶּנּוּ, לוֹמֵד דָּבָר שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ.

וְעִם כָּל זֶה, צָרִיךְ אָדָם לִלְמֹד דִּבְרֵי תוֹרָה מִכָּל אָדָם, אֲפִלּוּ מִמִּי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ. מִשּׁוּם שֶׁעַל כֵּן יִתְעוֹרֵר בַּתּוֹרָה, וְיָבֹא לִלְמֹד מִמִּי שֶׁיּוֹדֵעַ, וְאָז כָּךְ נִמְצָא שֶׁהוֹלֵךְ בַּתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. בֹּא רְאֵה, יִשְׁתַּדֵּל אָדָם בָּעוֹלָם בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹתֶיהָ אֲפִלּוּ שֶׁאֵין עוֹשֶׂה לִשְׁמָהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ בָּא לִשְׁמָהּ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח בַּפָּסוּק אַזְּרִיו וְאָמַר, לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט וְגוֹ׳. לֹא תַעֲשׂוּ

עָוֹל בַּמִּשְׁפָּט, כְּמַשְׁמָעוֹ. אֲבָל הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁבַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ יֵשׁ בָּהּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וְנִכְבָּדִים בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה. מִסּוֹף הַפָּסוּק הַזֶּה מַשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ. בֹּא רְאֵה, שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן כָּאן – מִשְׁפָּט וָצֶדֶק. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא אֶזְדְּ רַזְמִים וְאֶזְדְּ דִּין, וְזֶה מִתְבַּשֵּׁם עִם זֶה.

כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר צֶדֶק, הוּא דָּן דִּין אֶת הַכֹּל כְּאֶזְדְּ, שֶׁאֵין בּוֹ רַזְמִים וְלֹא וַתְּרָנוּת. כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר מִשְׁפָּט, יֵשׁ בּוֹ רַזְמִים. יָכוֹל יִהְיֶה הַכֹּל בְּמִשְׁפָּט? בֹּא הַכְּתוּב וְאוֹמֵר, בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁצֶּדֶק לֹא דָן אֶת זֶה וְעוֹזֵב אֶת זֶה, אֶלָּא כֻּלָּם כְּאֶזְדְּ בְּמִשְׁקָל אֶזְדְּ. כְּמוֹ כֵן, לֹא תִשָּׂא פְּנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל, אֶלָּא כֻּלָּם בְּמִשְׁקָל אֶזְדְּ, בְּצֶדֶק. יָכוֹל יִהְיֶה הַכֹּל בְּצֶדֶק בְּלִבְדּוֹ? בֹּא הַכְּתוּב וְאָמַר תִּשְׁפֹּט, שֶׁצָּרִיךְ לְזַכֵּר אוֹתָם כְּאֶזְדְּ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא זֶה בְּלִי זֶה, וְזוֹהִי שְׁלֵמוּת הַדִּין.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָצוּי שָׁם. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת הַדִּין. כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ עוֹשֶׂה לְמַעְלָה. וּבֹא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם כִּסֵּא שֶׁל דִּין בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשְׁבִים הַדַּיָּנִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ. וּמִשָּׁם נִתְּנָן כִּסְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִי הוּא הַכִּסֵּא? אֵלּוּ הֵם צֶדֶק וּמִשְׁפָּט. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ. וּמִי שָׁדַן דִּין, צָרִיךְ לָדוּן (לָשֶׁבֶת) בְּכִסֵּא הַמֶּלֶךְ. וְאִם פּוֹגֵם אֶזְדְּ מֵהֶם, כְּאִלּוּ פָּגַם אֶת כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּלֵּק מִבֵּין הַדַּיָּנִים, וְלֹא עוֹמֵד בְּדִינֵיהֶם. וּמָה אוֹמֵר? (שם יב) עַתָּה אָקוּם יֹאמַר ה' וְגוֹ'. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמֶרֶת, (שם נז) רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

לֹא תִשָּׂא אֶת אָזְיְךָ בִּלְבָבֶךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לְהוֹכִיחַ אֶת אוֹתוֹ שֶׁזָּטָא לְהַרְאוֹת לוֹ אַהֲבָה רַבָּה, שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁהוּא לֹא יֵעָנֵשׁ. שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה' יוֹכִיחַ. וּכְמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמוֹכִיחַ אֶת מִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, כָּךְ יִלְמַד אָדָם

מֵאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ וְיוֹכִיחַ אֶת זַבֵּרוֹ. בַּמֶּה מוֹכִיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם? הוּא מוֹכִיחוֹ בְּאַהֲבָה בַּסֵּתֶר. אִם יְקַבֵּל אוֹתוֹ – יָפֶה. וְאִם לֹא מוֹכִיחוֹ בֵּין אוֹהֲבָיו, אִם יְקַבֵּל – יָפֶה, וְאִם לֹא – מוֹכִיחוֹ בְּגָלוּי לְעֵין כֹּל. אִם יְקַבֵּל – יָפֶה. וְאִם לֹא – מְנִיחַ אוֹתוֹ וְלֹא מוֹכִיחַ אוֹתוֹ, וְעוֹזֵב אוֹתוֹ שֶׁיֵּלֵךְ וְיַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ.

בָּרִאשׁוֹנָה מוֹדִיעָהּ לוֹ בַּסֵּתֶר, כְּדֵי לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ וּלְעוֹרֵר אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יַכִּיר בּוֹ בֶּן אָדָם. וְזֶה הוּא בֵּינוֹ לְבֵינוֹ. אִם מְקַבֵּל – טוֹב, וְאִם לֹא – מוֹדִיעַ לוֹ בֵּין אוֹהֲבָיו. בִּזְמַן שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָיָה בָּעוֹלָם, נָתַן לוֹ מַזָּלָהּ בְּמִטָּתוֹ, וּבָאוּ אוֹהֲבָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמוֹדִיעִים לוֹ, שֶׁאִם יֵשׁ בּוֹ זוֹבָהּ שֶׁיְּשׁוּבוּ מִמֶּנָּהּ וְיַעֲיֵן בִּדְבָרָיו. אִם מְקַבֵּל – מוּטָב, וְאִם לֹא – מוֹכִיחַ אוֹתוֹ בְּגָלוּי, בְּמָמוֹנוֹ, בְּבָנָיו, שֶׁכֻּלָּם מְדַבְּרִים עָלָיו וְיָבוֹאוּ אֵלָיו. אִם מְקַבֵּל – מוּטָב, וְאִם לֹא – מַתִּיר לוֹ קוֹנוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, וְלֹא מַזְוִיק בּוֹ לְעוֹלָמִים. כְּגוֹן זֶה צָרִיךְ לוֹ לְהוֹכִיחַ לַזָּבֵרוֹ בָּרִאשׁוֹנָה בַּסֵּתֶר, וְאַזָּר כָּךְ בֵּין אוֹהֲבָיו, וּלְבַסּוֹף בְּגָלוּי. מִכָּאן וּלְהָלְאָה יַעֲזֹב לוֹ וְיַעֲשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ. הוֹכֵחַ – בַּסֵּתֶר, שֶׁלֹּא יֵדַע בּוֹ בֶּן אָדָם. תּוֹכִיחַ – בֵּין זַבָּרָיו וְאוֹהֲבָיו. אֶת עֲמִיתֶךָ – בְּגָלוּי. וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב בָּרִאשׁוֹנָה תּוֹכִיחַ, אֶלָּא הוֹכֵחַ. וְעוֹד הוֹכֵחַ – אִם הוּא אָדָם שֶׁיִּתְבַּיֵּשׁ, לֹא יֹאמַר לוֹ וְלֹא יוֹכִיחַ אוֹתוֹ אֲפִלּוּ בַּסֵּתֶר, אֶלָּא יֹאמַר לְפָנָיו כְּמִי שֶׁמְּסַפֵּר בְּדְבָרִים אֲזָרִים. וּבְתוֹךְ אוֹתָם דְּבָרִים יַזְכִּיר מִי שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ הַזֵּטֹא הוּא כָּךְ וְכָךְ, כְּדֵי שֶׁהוּא יֵדַע בְּעַצְמוֹ וְיַעֲזֹב אֶת אוֹתוֹ הַזֵּטֹא. וְעַל כֵּן הוֹכֵחַ. וְאִם לֹא – תּוֹכִיחַ. וְאַזָּר כָּךְ אֶת עֲמִיתֶךָ – בְּגָלוּי. מִכָּאן וָהָלְאָה – וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו זֵטֹא.

דָּבָר אַזָּר וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו זֵטֹא – שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁאָדָם מוֹכִיחַ אֶת זַבָּרוֹ וּמְזַדַּמֵּן לְהוֹכִיחוֹ בְּגָלוּי, לֹא יַעֲלֶה לְפָנָיו אוֹתוֹ זֵטֹא שֶׁעָשָׂה, שֶׁאָסוּר לוֹ וַדַּאי, אֶלָּא יֹאמַר סְתָם, וְלֹא יַעֲלֶה עָלָיו אוֹתוֹ זֵטֹא בְּגָלוּי, וְלֹא יִרְשֹׁם עָלָיו זֵטֹא. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזֹס עַל כְּבוֹדוֹ שֶׁל אָדָם אֲפִלּוּ בָּרְשָׁעִים. (עד כאן רעיא מהימנא).

פָּתַח וְאָמַר, וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְגוֹ'. וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר, כְּאִן נָזְכְּרוּ סִפְרֵי הַקַּדְמוֹנִים וְכוּ', עַד שֶׁבָּאוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה, וְהוֹדוּ לְרַבִּי אָזָא.

קָמוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ, לֹא תִשְׂנָא אֶת אָזִיךָ, לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתָם, וְכֻלָּם הִתְעוֹרְרוּ עֲלֵיהֶם הַזֹּבְרִים. אֲבָל נֶאֱמַר דָּבָר בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ. כָּתוּב אֶת וֵזְקֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם, שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם, וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, אַתֶּם עֵדַי נְאֻם ה' וַעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ וְגוֹ'. אַתֶּם עֵדַי, אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל. וְשָׁנִינוּ, אֵלּוּ הֵם שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) הַעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל הֵם עֵדִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְשָׁמַיִם וְאָרֶץ וְהַכֹּל עֵדִים עֲלֵיהֶם. וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר, וְכָתוּב אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, זֶה דָּוִד. וְנִקְרָא דָּוִד עַבְדִּי, שֶׁכָּתוּב (שם לז) לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי, זֶה דָּוִד הָעֶלְיוֹן.

לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ לִי וְתָבִינוּ כִּי אֲנִי הוּא (ישעיה מג). מַה זֶּה כִּי אֲנִי הוּא? שֶׁהִתְרַצֵּיתִי בְּאוֹתוֹ דָּוִד וּבְאוֹתוֹ יַעֲקֹב, אֲנִי הוּא הֵם מַמָּשׁ. לְפָנַי לֹא נוֹצַר אֵל, שֶׁשָּׁנִינוּ, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב אֵל, שֶׁכָּתוּב (בראשית לו) וַיִּקְרָא אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיַעֲקֹב אֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְפָנַי לֹא נוֹצַר אֵל וְאַזָּרַי לֹא יִהְיֶה. וּמְשׁוֹם כָּךְ אֲנִי הוּא, הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאַזָּרַי לֹא יִהְיֶה, שֶׁהֲרֵי דָּוִד נִקְרָא כָּךְ, וְאֵין אַזָּרָיו אַזּוֹר.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, תִּקֵּן כָּל דָּבָר וְדָבָר, כָּל אָזֶד וְאָזֶד בְּצִדּוֹ, וּמִנָּה עֲלֵיהֶם כּוֹזוֹת עֶלְיוֹנִים. וְאֵין לְךָ אֲפָלוּ עֵשֶׂב קָטָן בָּאָרֶץ שֶׁאֵין לוֹ כּוֹזֵ עֶלְיוֹן לְמַעְלָה. וְכָל מַה שֶּׁעוֹשִׂים עִם כָּל אָזֶד וְאָזֶד,(שתי נוסחאות) וְכָל מַה שֶּׁכָּל אָזֶד וְאָזֶד עוֹשֶׂה, הַכֹּל הוּא בְּזִוּוּג שֶׁל אוֹתוֹ הַכּוֹזֵ

הָעֶלְיוֹן שֶׁמְּמַנֶּה עָלָיו מִלְמַעְלָה. וְכָל הַהַנְהָגוֹת גְּווּרוֹת מִן הַדִּין, עַל דִּין הֵם נוֹסְעִים, וְעַל הַדִּין הֵם עוֹמְדִים. אֵין מִי שֶׁיּוֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ הַזּוֹצֶה.

וְכָל הַמְמֻנִּים, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִתְמַנּוּ שַׁלִּיטִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, וְכֻלָּם מִתְנַהֲגִים עַל הַנְהָגָה אַוֶּרֶת עֶלְיוֹנָה שֶׁנּוֹטְלִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְזוֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁנּוֹטְלִים אוֹתוֹ זוֹק, כֻּלָּם נִקְרָאִים זֻקּוֹת, וְאוֹתוֹ הַזּוֹק שֶׁנִּתָּן לָהֶם בָּא מִשָּׁמַיִם, וְאָז נִקְרָאִים זֻקּוֹת שָׁמַיִם. וּמִנַּיִן שֶׁבָּאִים מִשָּׁמַיִם? שֶׁכָּתוּב (תהלים פא) כִּי זוֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא.

וְעַל כֵּן כָּתוּב אֶת זֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מְמֻנֶּה עַל דָּבָר יָדוּעַ בָּעוֹלָם, בְּאוֹתוֹ הַזּוֹק. מִשּׁוּם כָּךְ אָסוּר לְהַזֵּלִיף מַיִם וּלְהַכְנִיס מִין בְּמִין אַוֵּר, מִשּׁוּם שֶׁעוֹקֵר אֶת כָּל כּוֹז וְכוֹז מִמְּקוֹמוֹ, (וּמַכְזִישׁ פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה) וּמַכְזִישׁ אֶת פָּרְסוּם הַמֶּלֶךְ.

כִּלְאַיִם, מַהוּ כִּלְאַיִם? כְּמוֹ שֶׁנּוֹתֵן מִישֶׁהוּ אַוֵּר בְּבֵית הָאֲסוּרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לז) אֶל בֵּית הַכֶּלֶא, כְּדֵי לֹא לַעֲשׂוֹת דָּבָר. כִּלְאַיִם – מְנִיעָה, שֶׁמּוֹנֵעַ אֶת כָּל אוֹתָם הַכּוֹזוֹת מִן הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם. כִּלְאַיִם – עֵרְבּוּבְיָה, שֶׁעוֹשֶׂה עֵרְבּוּבְיָה בַּכּוֹז שֶׁלְּמַעְלָה וּמַכְזִישׁ אֶת פָּרְסוּם הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (בראשית ב) וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁשָּׁנָה מִצְוַת הַמֶּלֶךְ, וְהֶזֵּלִיף עֵץ זַיִּים, שֶׁבּוֹ הִשְׁתַּלֵּם הַכֹּל וּבוֹ תְּלוּיָה הָאֱמוּנָה, וְנִדְבַּק בְּמָקוֹם אַוֵּר. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, בַּכֹּל צָרִיךְ אָדָם לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְאִם שָׁנָה בְּדָבָר אַוֵּר, הוּא מַשְׁפִּיעַ לְהַשְׂרוֹת בּוֹ דָּבָר אַוֵּר שֶׁלֹּא צָרִיךְ.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מַרְאֶה לְמַטָּה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, שׂוֹמַעַת וְיוֹצֵאת וְשׂוֹרָה עָלָיו רוּזוֹ קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה. וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מַרְאֶה

מַעֲשֶׂה לְמַטָּה בְּדֶרֶךְ עֲקֻמָּה, שֶׁאֵינָהּ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה, אֲז שׁוֹפַעַת וְיוֹצֵאת וְשׂוֹרָה עָלָיו רוּחַ אַוֶּרֶת, שֶׁלֹּא צְרִיכָה, שֶׁמַּסְטָה אֶת הָאָדָם לְצַד רַע. מִי מוֹשֵׁךְ עָלָיו אוֹתָהּ הָרוּחַ? הֱוֵה אוֹמֵר, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁהֶרְאָה בְּצַד אַוֶּר.

כְּתוּב (משלי לא) דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. דָּרְשָׁה, מַהוּ דָּרְשָׁה? שֶׁמְּבַקֶּשֶׁת וְדוֹרֶשֶׁת עַל צֶמֶר וּפִשְׁתִּים, מִי שֶׁמְּזַבֵּר אוֹתָם כְּאָזְד. וְאִם תֹּאמַר לָמָּה בְּצִיצִית מֻתָּר? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל שָׁם הוּא אוֹתוֹ לְבוּשׁ בְּתִקּוּנוֹ, בְּהַשְׁלָמַת הַמַּעֲשֶׂה כָּרָאוּי.

(וְזֶה) עוֹד, דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים – לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בְּמִי שֶׁמְּזַבֵּר אוֹתָם יַזַּד. אֲבָל מָתַי שׁוֹרָה? בְּשָׁעָה שֶׁהוּא בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁכָּתוּב וַתַּעַשׂ בְּזוֹפָן כַּפָּיָהּ. וְצִיצִית, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁשָּׁם בְּאוֹתוֹ הַכְּלָל שֶׁל הַשְׁלֵמוּת נִמְצָא, וְלֹא עוֹשֶׂה דָּבָר. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁלֹּא נִמְצָא בִּשְׁלֵמוּת, מִי שֶׁבָּא לְזַבְּרָם יַזַּד, מְעוֹרֵר עָלָיו רוּחַ שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה.

מִי מוֹכִיחַ דָּבָר זֶה? קַיִן וְהֶבֶל מוֹכִיחִים, שֶׁזֶּה בָּא מִצַּד אָזְד, וְזֶה בָּא מִצַּד אַוֶּר, וּמְשׁוּם כָּךְ אֵינָן צְרִיכִים לְזַבְּרָם יַזַּד. (מִי מוֹכִיחַ דָּבָר זֶה? קַיִן וְהֶבֶל מוֹכִיחִים) וְקָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן הִתְרַחֵק מִלְּפָנַי קָרְבָּנוֹ שֶׁל הֶבֶל.

וְעַל כֵּן, וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ סְתָם, לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ רוּחַ אַוֶּרֶת לִשְׁלֹט בְּךָ. וְצָרִיךְ לוֹ לָאָדָם לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה כָּשֵׁר כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וּבְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שׁוֹרָה עָלָיו רוּחַ קְדוֹשָׁה, רוּחַ עֶלְיוֹנָה, לְהִתְקַדֵּשׁ בּוֹ. בָּא לְהִתְקַדֵּשׁ – מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳.

כְּתוּב וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וּמָה עַל זֶה גָּרַם אָדָם מִיתָה בָּעוֹלָם – מִי שֶׁמַּרְאֶה מַעֲשֶׂה אַוֶּר שֶׁלֹּא צָרִיךְ עַל אַוֶּת כַּמָּה וְכַמָּה. שׁוֹר וַוַּמּוֹר מוֹכִיחִים. מִצַּד זֶה נִקְרָא שׁוֹר, וּמִצַּד זֶה נִקְרָא וַוַּמּוֹר. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (דִּבְרִים כב) לֹא תַזְרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַוַּמּוֹר יַחְדָּו. אַל תַּעֲשֶׂה עֲרֵבוּבְיָה יַזַּד, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְהִתְוַזֵּבֵר הַצַּד הָאַוֶּר כְּאָזְד לְהָרַע לָעוֹלָם. וּמִי שֶׁמַּפְרִידָם, מֻרְבֶּה שָׁלוֹם

בָּעוֹלָם. אַף כָּאן מִי שֶׁמַּפְרִיד אוֹתָם בְּאוֹתוֹ עָוֹן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, שֶׁלֹּא נִמְצָא שׁוֹעֵט טָווּי וְנוֹוֵ כְּאֶחָד, זֶה אָדָם שֶׁמַּרְבֶּה שָׁלוֹם עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם.

קָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן הָיָה פְּשִׁתִּים, וְקָרְבָּנוֹ שֶׁל הֶבֶל הָיוּ צֶמֶר, לֹא זֶה כְּזֶה, וְלֹא זֶה כְּזֶה. סוֹד הַדָּבָר – קַיִן הָיָה כִּלְאַיִם, עֵרְבּוּבְיָה שֶׁאֵינָהּ נִצְרֶכֶת, הַצַּד הָאַחֵר, שֶׁאֵינוֹ מִינָם שֶׁל אָדָם וְזַוָּה, וְקָרְבָּנוֹ מֵאוֹתוֹ הַצַּד הוּא בָּא. הֶבֶל מִצַּד אֶחָד שֶׁל אָדָם וְזַוָּה. וּבְמֵעָיָהּ שֶׁל זַוָּה הִתְזַוְּגוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִתְזַוְּגוּ כְּאֶחָד, לֹא בָאָה מֵהֶם תּוֹעֶלֶת לָעוֹלָם וְנֶאֶבְדוּ.

וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה הַצַּד שֶׁלָּהֶם קַיָּם. וּמִי שֶׁמַּרְאֶה אֶת עַצְמוֹ בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַזִּוּוּג הַזֶּה, מְעוֹרֵר עָלָיו אֶת אוֹתָם הַצְּדָדִים כְּאֶחָד, וְיָכוֹל לְהִנָּזֵק, וְשׁוֹרֶה עָלָיו רוּחַ אַזֶּרֶת שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה. וְיִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רוּחַ קְדֵשָׁה לִהְיוֹת קְדוֹשִׁים, לְהִמָּצֵא בְּשָׁלוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

כָּתוּב (ויקרא ו) וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ, (שם טז) וּבְאַבְנֵט בַּד יַזְגֹּר. לָמָּה נִקְרָא בַּד, יְזִידִי? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְזַוֵּג אֶת הַפְּשִׁתִּים הַזֶּה עִם אַזֶּר, וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב מִדּוֹ פְּשִׁתִּים, אֶלָּא בַּד, יְזִידִי.

וְלָמָּה הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת בָּזֶה? אֶלָּא לְבוּשֵׁי הַבַּד הָלָלוּ צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת בָּהֶם עַל מְזַבַּח הָעוֹלָה, כְּשֶׁהָיָה מְפַנֶּה אֶת הַדֶּשֶׁן (הָאֵפֶר) שֶׁל דֶּשֶׁן הָעוֹלָה, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָה בָּאָה מֵהַצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה וְהִרְהוּר רַע. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת בָּהֶם בִּלְבַדָּם, וְלֹא בְּעֵרְבּוּבְיָה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ לָאָדָם כָּל אוֹתָם וְזַטָּאִים שֶׁבָּאִים מֵאוֹתוֹ הַצַּד.

וּכְשֶׁנִּכְנָס לַמִּקְדָּשׁ, הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם נִמְצֵאת הַשְּׁלֵמוּת וְכָל אוֹתָן עֲבוֹדוֹת הַשְּׁלֵמוּת, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְזַוְּגוּ, אֵין לָנוּ בָּזֶה עִנְיָן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ בְּצִיצִית, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִמְצְאוּ וְהִתְזַוְּגוּ כָּל אוֹתָם הַמִּינִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל אוֹתָם כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ, נִמְצָאִים בּוֹ כַּמָּה מִינִים שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם נִכְלְלוּ שָׁם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת, תּוֹרָה שֶׁל אֱמוּנָה, וְאָהַב אוֹתָם מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה,

שֶׁכָּתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה׳.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא אַזְרֵיו וְאָמַר, כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וְגוֹ׳, וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַה׳. כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים. אֲבָל בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי הָאִילָן אֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, אֶלָּא בָּאָרֶץ, וְהָאָרֶץ מוֹצִיאָה אוֹתָם וּמַרְאָה אֶת אוֹתוֹ הַפֶּרִי לָעוֹלָם. וְאֵין הָאָרֶץ עוֹשָׂה פֵּרוֹת אֶלָּא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ כּוֹחַ אַזְוֵר שֶׁמֵּעָלֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁהַנְּקֵבָה אֵינָהּ עוֹשָׂה פֵּרוֹת אֶלָּא מִתּוֹךְ כּוֹחַ הַזָּכָר.

וְאוֹתוֹ הַפֶּרִי לֹא נִשְׁלָם בִּשְׁלֵמוּת עַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְהַכּוֹחַ לֹא נִפְקָד עָלָיו לְמַעְלָה עַד שֶׁנִּשְׁתַּלֵּם. אַזְוֵר שֶׁהִשְׁתַּלֵּם, נִפְקָד עָלָיו הַכּוֹחַ, וְהָאָרֶץ מִתְתַּקֶּנֶת בּוֹ. שֶׁהֲרֵי עַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין הָאָרֶץ מִתְתַּקֶּנֶת בּוֹ וְלֹא (נִמְצֵאת) מִשְׁתַּלֶּמֶת (מִתְבַּשֶּׁלֶת) (מַסְכִּימָה) עִמּוֹ. אַזְוֵר שֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ וְהִתְתַּקְּנוּ כְּאָזְוֵד, אֲזַי זוֹ שְׁלֵמוּת.

בֹּא רְאֵה, הַנְּקֵבָה, עַד שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, פְּרֵי מֵעֶיהָ לֹא נִשְׁלָם. אַזְוֵר שְׁלֹשָׁה הֲרְיוֹנוֹת הַנְּקֵבָה מִתְתַּקֶּנֶת בְּאוֹתוֹ הַפֶּרִי, וּמַסְכִּימִים כְּאָזְוֵד. אֲזַי אוֹתוֹ הַפֶּרִי הוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל וְהַיָּפֶה שֶׁל הַכֹּל. אַזְוֵר שֶׁיָּצָא, עַד שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין לוֹ כּוֹחַ לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אָז הִיא הַבְשָׁלָתוֹ. לֵוִי נִרְצָה מֵהַכֹּל, שְׁלִישֵׁי לְאִמּוֹ, שֶׁהִתְתַּקְּנָה בּוֹ וְהִסְכִּימָה (וְהִתְבַּשְּׁלָה) עִמּוֹ.

אַזְוֵר שָׁלֹשׁ שָׁנִים הִתְמַנָּה עָלָיו (הִתְמַנָּה עָלֶיהָ) כּוֹחַ עֶלְיוֹן לְמַעְלָה, וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים. מַהוּ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים? תִּשְׁבָּוחוֹת לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַד כָּאן. מִכָּאן וְאֵילָךְ סוֹד הַדָּבָר, שֶׁבַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית מְזַדַּוֶּגֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִלּוּלָה אַזַּת נִמְצֵאת, שֶׁכָּתוּב קֹדֶשׁ הִלּוּלִים, הִלּוּלָה וְשִׁמְחָה בְּפַעַם (בְּזִוּוּג) אַזַּת.

מַה זֶּה הַשָּׁנָה (הָרְבִיעִית)? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְשָׁנִינוּ, שָׁנָה הָרְבִיעִית זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא עֲמוּד רְבִיעִי לַכִּסֵּא, וְהַכֹּל אָזַד, שֶׁהֲרֵי אָז מְזַדַּוֵּג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז הִיא קֹדֶשׁ, וְנִמְצֵאת הִלּוּלָה

קְדוּשָׁה, (וְהַקָּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַדַּוֵּג עִמָּהּ) וְאָז הַזְּוָיְלוֹת מִתְמַנִּים עַל הָעוֹלָם, עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר כָּרָאוּי לוֹ. מִכָּאן וָהָלְאָה כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים וּמַתָּרִים לְמַאֲכָל, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, בַּשְּׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

וְעַד שֶׁלֹּא נִשְׁלָם בַּכֹּל מִמַּטָּה וּמִמַּעְלָה, אָסוּר לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ. וּמִי שֶׁאוֹכֵל מִמֶּנּוּ, כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק בַּקָּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַפָּרִי עוֹמֵד בִּכְלִי רְשׁוּת עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה, שֶׁאֵינָהּ שׁוֹרָה עָלָיו עַד שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם. וּבִכְלִי רְשׁוּת תַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהֲרֵי לֹא הִסְכִּימָה (הִתְבַּשְּׂמָה) כֹּחַ הָאָרֶץ בּוֹ. וְאוֹתוֹ שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ, מַרְאֶה אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאִם בֵּרַךְ עָלָיו, זוֹ בְּרָכָה לְבַטָּלָה, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד עַכְשָׁו לֹא שׁוֹרָה עָלָיו, וְאֵין בּוֹ חֵלֶק. הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ מֵאוֹתָם שֶׁאֵינָם מַשְׂגִּיחִים לִכְבוֹד רִבּוֹנָם.

אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ. מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יִסְתַּלֵּק הַנָּחָשׁ, שֶׁשָּׂרָה עִם הַנְּקֵבָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְיָבֹא הַזָּכָר לִשְׂרוֹת בִּמְקוֹמוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְהַכֹּל יִהְיֶה שָׁלֵם. לָמַדְנוּ, בִּזְמַן שֶׁצַּדִּיק שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם וְכוּ', עַד צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח בְּפָסוּק וְאָמַר, לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם. הֲרֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת פֵּרְשׁוּהָ הַזְּוֵבְרִים, וְכָל הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ אַזְהָרָיו, וְכָל אֶזְהָר וְאֶזְהָר בְּגָלוּי. אֲבָל יֵשׁ לְהִתְעוֹרֵר בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב מִפְּנֵי שִׂיבָה תָּקוּם וְגוֹ'. מִפְּנֵי שֵׂיבָה, שֵׂיבָה שֶׁל הַתּוֹרָה סְתָם. תָּקוּם, מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲמֹד בְּעָמְדוֹ (מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לַעֲמֹד) מִלְּפָנֵי סֵפֶר תּוֹרָה, וְכָךְ רַב הַמְנוּנָא (ייסא) סָבָא, כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה סֵפֶר תּוֹרָה, הָיָה קָם מִלְּפָנָיו וְאוֹמֵר: מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם. (כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה זְמַשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, הָיָה עוֹמֵד מִלְּפָנָיו) (עוֹשֶׂה לוֹ הִדּוּר) (וְהָיָה אוֹמֵר: וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן) כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ אָדָם לַעֲמֹד בִּמְקוֹמוֹ מִלְּפָנֵי תַּלְמִיד זָכָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּמָקוֹם (בְּדִיוּקָן) קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן. וְרָמַז לַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן (וְכָאן רָמַז לָעַתִּיק) הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן, שֶׁהוּא בָּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִכָּאן רָמַז לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְרָמַז לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

וְעוֹד שָׁנִינוּ, הַפָּסוּק הַזֶּה בָּא לִדְרָשָׁה. מִפָּנֵי שֵׁיבָה תָּקוּם, כְּמוֹ שֶׁהֵעִירוּ בּוֹ הַזֹּהַר, מִפָּנֵי שֵׁיבָה תָּקוּם, הַזְהֵיר אֶת הָאָדָם טֶרֶם שֶׁיַּעֲלֶה לְשֵׁיבָה שֶׁיַּעֲמֹד בְּקִיּוּם טוֹב בָּעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַהֲדוּר שֶׁלּוֹ. אֲבָל לְסוֹף יָמָיו אֵין לָאָדָם שֶׁבַּזּוּ כָּל כָּךְ, כְּשֶׁהוּא זָקֵן, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת רַע. אֶלָּא הַשֶּׁבַח שֶׁלּוֹ כְּשֶׁהוּא בְּכוֹזְוֹ, וְהוּא טוֹב. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צוֹוְוֹ וְאוֹמֵר, (שם ב) גַּם בְּמַעֲלָלָיו יִתְנַכֵּר נָּעַר וְגוֹ'. כְּמוֹ כֵן כָּתוּב, (קהלת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי (כָּךְ הוּא) שֶׁהַדֶּרֶךְ הַזּוֹ מְתֻקֶּנֶת לְפָנֵינוּ, וְזוֹהִי דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים א) כִּי יוֹדֵעַ ה' דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד. מַה זֶּה כִּי יוֹדֵעַ ה'? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ וּמַשְׁגִּיחַ עַל דַּרְכֵי הַצַּדִּיקִים לְהֵיטִיב לָהֶם וּלְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְהוּא הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם לִשְׁמֹר אוֹתָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, צָרִיךְ שֶׁאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ תִּהְיֶה דַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִשַּׁתֵּף אוֹתוֹ עִמּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, כִּי יוֹדֵעַ ה' דֶּרֶךְ צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד. הֵיא מֵעַצְמָהּ, מִשּׁוּם שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכִּיר בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁלָּהֶם, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ עִמָּם.

כָּתוּב דֶּרֶךְ, וְכָתוּב אֹרַח. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא, דֶּרֶךְ – שֶׁשְּׁאָר כַּרְסֵלֵי בְּנֵי אָדָם הָלְכוּ בָהּ. אֹרַח – שֶׁהוּא נִפְתָּח מִזֶּמֶן מוּעָט (זֶה אֹרַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לד) וְאָרַח לְוֻזְבָרָה עִם פֹּעֲלֵי אָוֶן), וְעַל הָאֹרַח הַזֶּה כָּתוּב, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלוֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת אֱמוֹר

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַטַּעַם זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה, וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ, וְסָמוּךְ לוֹ אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים? אֶלָּא (מַשְׁמָע) כֵּיוָן שֶׁהִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לְקַדֵּשׁ אוֹתָם בַּכֹּל, הִזְהִיר אֶת

הַכֹּהֲנִים לְקַדֵּשׁ אוֹתָם, וְכֵן אֶת הַלְוִיִּם. לַכֹּהֲנִים מִנַּיִן? שֶׁכָּתוּב אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים. וּמִנַּיִן לַלְוִיִּם? שֶׁכָּתוּב (במדבר יא) וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם. כְּדֵי שֶׁיִּמָּצְאוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים טְהוֹרִים.

אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן. מָה הַטַּעַם כָּאן בְּנֵי אַהֲרֹן? וְכִי לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהֵם בְּנֵי אַהֲרֹן? אֶלָּא בְּנֵי אַהֲרֹן וְלֹא בְּנֵי לֵוִי, שֶׁאַהֲרֹן הוּא רֹאשֵׁיתָם שֶׁל כָּל הַכֹּהֲנִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁבּוֹ הִתְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַכֹּל כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁאַהֲרֹן, דַּרְכּוֹ הָעֲלוּ אוֹתוֹ לָזֶה, שֶׁכָּל יָמָיו שֶׁל אַהֲרֹן הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. וּמִשּׁוּם שֶׁדַּרְכּוֹ כָּךְ, הֶעֱלָה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָזֶה, לְהַכְנִיס שָׁלוֹם בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ – אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן.

אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וְגוֹ'. מָה רַב טוּבְךָ, כַּמָּה עֶלְיוֹן וְנִכְבָּד אוֹתוֹ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא טוֹב, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וְזֶה הוּא הָאוֹר הַגָּנוּז, שֶׁבּוֹ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹב בָּעוֹלָם, וְלֹא מוֹנֵעַ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם, מִכֵּיוָן שֶׁבּוֹ מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם וְעוֹמֵד עָלָיו. אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, שֶׁשָּׁנִינוּ, אוֹר עָלְיוֹן עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וְגָנַז אוֹתוֹ לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ.

פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ. פָּעַלְתָּ, בִּזְמַן שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם אוֹתוֹ הָאוֹר הָיָה עוֹמֵד וּמֵאִיר מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם לְסוֹפֵי הָעוֹלָם. כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד, גָּנַז אֶת אוֹתוֹ הָאוֹר, שֶׁכָּתוּב (איוב לח) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם. וְעָתִיד לְהָאִיר לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה הוּא אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, וְכָתוּב (מלאכי ג) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם עוֹמֵד לָלֶכֶת לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְהוּא בְּבֵית זְקִלִּיו, בָּאִים עָלָיו שְׁלֹשָׁה שְׁלוּזִים, וְרוֹאֶה שָׁם מַה שֶּׁלֹּא יָכוֹל לִרְאוֹת אָדָם כְּשֶׁהוּא

בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם הַדִּין הָעֶלְיוֹן, שֶׁמְּבַקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת פָּקְדוֹנוֹ. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁמֵּשִׁיב לַמֶּלֶךְ אֶת פָּקְדוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתַּן לוֹ בְּתוֹכוֹ. אִם אוֹתוֹ הַפָּקָדוֹן הִתְטַנֵּף בְּטִנּוּפֵי הַגּוּף, מַה יֹּאמַר לְבַעַל הַפָּקָדוֹן?

מֵרִים עֵינָיו, וְרוֹאֶה אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת עוֹמֵד לְפָנָיו, וְזַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ, קְוֻשָּׁר בְּקְשָׁרִים בַּמַּאֲסָר שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ. וְאֵין לַנֶּפֶשׁ קְשִׁי בַּכֹּל כְּפֻרְדָּתָהּ מִן הַגּוּף. וְאָדָם לֹא מֵת עַד שֶׁרוֹאֶה אֶת הַשְּׁכִינָה, וּמִתּוֹךְ גֹּדֶל הַתְּשׁוּקָה לַשְּׁכִינָה, הַנֶּפֶשׁ יוֹצֵאת לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁכִינָה.

אַזַּר שֶׁיְּצָאָה, מִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּדְבֶּקֶת בָּהּ (וְתִתְקַבֵּל) וְיִקַּבֵּל בַּגּוּף (לְתוֹכָהּ)? וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. אַזַּר שֶׁיְּצָאָה הַנֶּפֶשׁ מִן הַגּוּף וְנִשְׁאָר הַגּוּף בְּלִי רוּחַ, אָסוּר לְהַשְׁאִירוֹ בְּלִי קְבוּרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים כא) לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא. מִשּׁוּם שֶׁמֵּת שֶׁיִּשְׁתַּהֶה כ״ד שָׁעוֹת, שֶׁהֵם יוֹמָם וָלַיְלָה, בְּלִי קְבוּרָה, נוֹתֵן זֶלְזָה בְּאִיבְרֵי הַמֶּרְכָּבָה, וּמְעַכֵּב אֶת מַעֲשֵׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְהַעֲשׂוֹת, שֶׁאָפָּשָׁר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עָלָיו כְּדֵי לָבֹא בְּגִלְגּוּל אַזַּר מִיָּד בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּפְטָר לְהֵיטִיב לוֹ, וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא נִקְבַּר הַגּוּף, הַנְּשָׁמָה לֹא נִכְנֶסֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא יְכוֹלָה לִהְיוֹת בְּגוּף אַזַּר עַד שֶׁיִּקָּבֵר הָרִאשׁוֹן. וְזֶה דּוֹמֶה לְאָדָם שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ, לֹא רָאוּי לוֹ לִשָּׂא אִשָּׁה אַזַּרת עַד שֶׁקּוֹבֵר אֶת הָרִאשׁוֹנָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמְרָה תוֹרָה, לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ.

דָּבָר אַזַּר – כְּשֶׁנִּפְרֶדֶת הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף וְרוֹצָה לָלֶכֶת לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, לֹא תִכָּנֵס לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם עַד שֶׁנּוֹתְנִים לָהּ גּוּף אַזַּר מֵאוּר, וְאַזַּר כָּךְ יְכוֹלָה לְהִכָּנֵס. וּמֵאֵלְיָהוּ תֵּדַע, שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי גּוּפִים, אֶזֶד שֶׁבּוֹ נִרְאָה לְמַטָּה לִבְנֵי אָדָם, וְאֶזֶד שֶׁבּוֹ נִרְאָה לְמַעְלָה בֵּין מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים. וְכָל עוֹד שֶׁהַגּוּף לֹא נִקְבָּר, זֶהוּ צַעַר לַנְּשָׁמָה, וְרוּחַ טֻמְאָה מְזַדַּמֶּנֶת לִשְׁרוֹת עָלָיו וּלְטַמֵּא אֶת אוֹתוֹ הַגּוּף.

וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ רוּחַ הַטֻּמְאָה מְזַדַּמֶּנֶת, לֹא צָרִיךְ לְאִישׁ לְהָלִין אֶת אוֹתוֹ

הַגּוּף לַיְלָה אֶזְוָד, כִּי רוּזַז טֻמְאָה נִמְצֵאת בַּלַּיְלָה וּמִשְׁתַּטַּזַּת בְּכָל הָאָרֶץ לִמְצֹא גּוּף בְּלִי נֶפֶשׁ לְטַמֵּא אוֹתָהּ, וְנִטְמָא יוֹתֵר, וְעַל כֵּן הִזְהִיר אֶת הַכֹּהֲנִים וְאָמַר, לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו. מִשּׁוּם שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, לֹא תִּשְׁרֶה עֲלֵיהֶם רוּזַז טֻמְאָה, וְלֹא יִטַּמְּאוּ.

אֶמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים. רַבִּי יִצְזָק אָמַר, אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים, בְּלַוַּשׁ. כְּמוֹ שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הַכֹּהֲנִים בְּלַוַּשׁ, כָּךְ אֲמִירָתָם בְּלַוַּשׁ. אֱמֹר וְאָמַרְתָּ – פַּעַם אַזַּת וּפַעֲמַיִם, לְהַזְהִיר אוֹתָם עַל קְדֻשָּׁתָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטַּמְּאוּ. שֶׁמִּי שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ בַּאֲתַר קָדוֹשׁ, צָרִיךְ שֶׁיִּמָּצֵא קָדוֹשׁ בַּכֹּל. לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, שֶׁגּוּף בְּלִי רוּזַז טָמֵא הוּא, וְשׁוֹרֶה עָלָיו רוּזַז טֻמְאָה, שֶׁהֲרֵי תְּשׁוּקָתָם שֶׁל הָרוּזוֹת הַטְּמֵאוֹת הִיא אֶל גּוּפוֹת יִשְׂרָאֵל, מִכֵּיוָן שֶׁהִתְרוֹקְנָה מֵהֶם הָרוּזַז הַקְּדוֹשָׁה, וְעִם כְּלִי שֶׁל קֹדֶשׁ הֵם בָּאִים לְהִתְזַוֵּבֵר. וְהַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁה, לֹא צְרִיכִים כְּלָל לְהִטָּמֵא, כִּי כָּתוּב כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ. וְכָתוּב כִּי שֶׁמֶן מִשְׁזַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי ה׳.

וְהוּא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה עוֹמֵד לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרְנוּ. אֲבָל כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ, זֶהוּ שֶׁמֶן מִשְׁזַת קֹדֶשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מִמְּקוֹם הַנָּהָר הָעָמוֹק שֶׁל הַכֹּל. דָּבָר אַזֵּר, שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא מֵרֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים, הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים. עַל הָרֹאשׁ, וַדַּאי עַל הָרֹאשׁ, רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

יֹרֵד עַל הַזָּקָן – זֶה הַזָּקָן הַנִּכְבָּד, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. זְקַן אַהֲרֹן – זֶה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁלְּמַעְלָה, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וְאוֹתוֹ שֶׁמֶן יֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו, שֶׁמְּאוֹתָן הַמִּדּוֹת שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וְיוֹרֵד לַתַּזְזוּתוֹנִים. וּכְמוֹ זֶה שׁוֹפֵעַ וּמִתְעַטֵּר הַכֹּהֵן הַתַּזְזוּתוֹן בְּשֶׁמֶן מִשְׁזָה לְמַטָּה.

הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ, וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. כָּתוּב אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא. לֹא יִטַּמְּאוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת; מַה זֶּה

לֹא יִטַּמְּאוּ? אֶלָּא עַל אוֹתוֹ הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן מִכֻּלָּם הוּא אָמַר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו? אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַכֹּהֵן שֶׁעוֹמֵד לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, בִּקְדֻשָּׁה הוּא צָרִיךְ לְהִמָּצֵא יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה זוֹ, שֶׁיְּסַדֵּר הַכֹּהֵן בְּכָל יוֹם גֵּרוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ בְּסוֹד הַמְּנוֹרָה. וְהוּא סוֹד כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהָאוֹר הָעֶלְיוֹן בְּשֶׁמֶן מִשְׁחָה יוֹרֵד עַל רֹאשׁ הַכֹּהֵן בָּרֹאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ הוּא מַדְלִיק וּמֵאִיר אֶת כָּל הַגֵּרוֹת, שֶׁכָּתוּב כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ וְגוֹ', וְכָתוּב כִּי שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו וְגוֹ'. וְעַל כֵּן נִתְּנָה רְשׁוּת לַכֹּהֵן לְסַדֵּר אֶת הַגֵּרוֹת וּלְהַדְלִיק אוֹתָם בְּכָל יוֹם בַּעֲמִים, כְּנֶגֶד אוֹר הַיְּזוּד בַּעֲמִים, קָרְבָּן בְּכָל יוֹם בַּעֲמִים, וְהַכֹּל צָרִיךְ.

וְעַל יְדֵי הַכֹּהֵן מְאִירִים הַגֵּרוֹת בַּכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, לִשְׁמוֹז בְּשִׁמְוָזָה וּלְהָמְצָא שִׁמְוָזָה בְּכָל הַצְּדָדִים בְּהַדְלָקַת הַגֵּרוֹת, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי אֵלֶּה עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, לְהַמְצִיא שִׁמְוָזָה בְּכָל הַצְּדָדִים, וְאֵלּוּ הֵם הַדְלָקַת הַגֵּרוֹת וְהַקְטֹרֶת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׁמּוֹז לֵב. (עַד כָּאן רַעְיָא מְהֵימְנָא).

וְלַאֲזוֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו וְגוֹ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם וְזָמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה וְגוֹ'. מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם? עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִלְבֹּשׁ בִּגְדֵי נְקָמָה עַל אֱדוֹם, שֶׁהֶחֱרִיבוּ אֶת בֵּיתוֹ וְשָׂרְפוּ אֶת הֵיכָלוֹ, וְהִגְלוּ אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַמִּים, וְלַעֲשׂוֹת לָהֶם נְקָמוֹת עוֹלָמִים, עַד שֶׁיְּמַצְּאוּ כָּל הֶהָרִים מֵהָרֵי הָעוֹלָם מְלֵאִים מֵהֲרוּגֵי הָעַמִּים, וּלְקָרֵא לְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם עֲלֵיהֶם, וְכָל זְיוֹת הַבָּר יְזוֹנוּ מֵהֶם שְׁנֵים עָשָׂר זֶדָשִׁים, וְעוֹף הַשָּׁמַיִם שֶׁבַע שָׁנִים, עַד שֶׁלֹּא תִסְבֹּל הָאָרֶץ אֶת הַנְּוֵול שֶׁלָּהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לד) כִּי זֶבַח לַה' בְּבָצְרָה וְטֶבַח גָּדוֹל בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, עַד שֶׁאוֹתָם לְבוּשִׁים יִטַּמְּאוּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם סג) וְכָל מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי.

וְזֶמּוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה, מִשּׁוּם שֶׁמִּמֶּנָּה יָצְאוּ אוּכְלוֹסֵי הָעוֹלָם לִצְבָא עַל יְרוּשָׁלַיִם, וְהֵם הִתְזִיזוּ לִשְׂרֹף אֶת הַהֵיכָל, וּבְנֵי אֱדוֹם מְהָרְסִים אֶת הַזְּזוּמוֹת, וְעָקְרוּ אֶת אַבְנֵי הַיְסוֹד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלז) זְכֹר ה׳ לִבְנֵי אֱדוֹם וְגוֹ׳, הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ.

וְזֶה הָדוּר בִּלְבוּשׁוֹ, בְּאוֹתָם לִבּוּשֵׁי הַנְּקָמָה שֶׁעָתִיד לִלְבֹּשׁ. צֹעֶה בְּרֹב כּוֹזוֹ, מַה זֶּה צֹעֶה? מְשַׁבֵּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים מה) עַמִּים תַּזְוֹזֶתֶיךָ יִפְּלוּ וְגוֹ׳. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִישַׁעְיָה, מִי הוּא זֶה שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּל כָּךְ? פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סג) אֲנִי מְדַבֵּר בִּצְדָקָה, אוֹתוֹ שֶׁהוּא רַב לְהוֹשִׁיעַ, אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים לג) אֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וְהוּא צְדָקָה מַמָּשׁ, וְהוּא רַב לְהוֹשִׁיעַ.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁגָּרְמוּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת שׁוֹכֶבֶת לָעָפָר בַּגָּלוּת וְלִנָּפֵל לָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִלְבַּשׁ לְבוּשֵׁי נְקָמָה עֲלֵיהֶם לְטַמֵּא אוֹתָם בְּרֹב הַהֲרוּגִים, שֶׁכָּתוּב וְכָל מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי.

וְכָל כָּךְ לָמָּה? שֶׁכָּתוּב וְלַאֲוַזְתּוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ. שֶׁאֵינָהּ זְקוּקָה שֶׁל עֲשָׂו, וְלֹא הָיְתָה בְּגוֹרָלוֹ שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית כה) אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה. לָהּ יִטַּמְּא, בְּאוֹתָם לִבּוּשֵׁי נְקָמָה, שֶׁעָתִיד לְהִטָּמֵא בֵּין אוֹתָם הַהֲמוֹנִים, שֶׁכָּתוּב בּוֹ לָהּ יִטַּמְּא, בִּשְׁבִילָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא שׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר, וְהוּא רוֹצֶה לְהָקִים אוֹתָהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ. ((עמוס ט) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת).

לֹא יְקָרְזֶה קָרְזָה בְּרֹאשָׁם. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, לֹא יְקָרְזֶה בְּהֵ״א, מָה הַטַּעַם? אֶלָּא, אוֹתוֹ שֶׁמֶּן עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא שֶׁמֶן מִשְׁזַת קֹדֶשׁ, שֶׁמַּשְׁלִים אֶת כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (ויקרא ז׳) כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם, אוֹתוֹ שֶׁמֶן עֶלְיוֹן הוֹסֵר מִמֶּנּוּ וְנִקְרַזּ, אִם הוּא פָּגַם אֶת רֹאשׁוֹ. מִשּׁוּם שֶׁרֹאשׁוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן הִנּוֹ אוֹתוֹ שֶׁמֶן עֶלְיוֹן, וְעַל כֵּן לֹא צָרִיךְ לְכֹהֵן שֶׁלְּמַטָּה לְהֵרָאוֹת בְּעַצְמוֹ פָּגַם כְּלָל, וַהֲרֵי זֶה נֶאֱמַר. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּהֵ״א.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכו) בְּשׁוּב ה׳ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים. בְּשׁוּב ה׳ אֶת שִׁיבַת, זֶה נֶאֱמַר בְּגָלוּת בָּבֶל, שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ יוֹתֵר בַּגָּלוּת אֶלָּא שִׁבְעִים שָׁנִים, שֶׁכָּתוּב (ירמיה כט) כִּי לְפִי מְלֹאת לְבָבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם. וְכָתוּב הָיִינוּ כְּחֹלְמִים, מַה זֶּה כְּחֹלְמִים? אֶלָּא הֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזַּבְרִים, שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעִים שָׁנִים בַּזֶּלוֹם.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב כִּי שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. מִי שִׁבְעַת הַיָּמִים? הֲרֵי נִתְבָּאֵר, אוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁהוּא כְּלָל שֶׁל כָּל שֵׁשֶׁת הָאֲוִזִּרִים נִקְרָא שִׁבְעַת יָמִים, וְנִקְרָא תְּשׁוּבָה. שָׁנִינוּ, מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית בְּשַׁבָּת, קוֹרְעִים לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, וְשִׁבְעִים שָׁנָה הֵם שֶׁבַע פָּנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁאֲפִלּוּ הִסְכִּימוּ כָּלָם עָלָיו (הַכֹּל) לְרַע, נִקְרָע אוֹתוֹ גְּזַר הַדִּין. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאָזַז בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בַּכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם, שֶׁנִּקְרָא שִׁבְעָה, וְנִקְרָא תְּשׁוּבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּכֻלָּם הוּא אָזַז, וְזָוַר בִּתְשׁוּבָה, וְנִקְרַע גְּזַר הַדִּין בְּכֻלָּם. וְעַל כֵּן שִׁבְעִים שָׁנָה יֵשׁ בַּזֶּלוֹם.

כְּמוֹ כֵן הַכֹּהֵן מִתְעַטֵּר בְּשִׁבְעָה, שֶׁנִּקְרָא שִׁבְעַת יָמִים. אִם פָּגַם אֶת רֹאשׁוֹ, אוֹתוֹ שִׁבְעָה שֶׁהוּא כְּלָל שֶׁל כֻּלָּם, מַקְרִיזוֹ מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָהּ קְדֻשָּׁה שֶׁל כֻּלָּם שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו. וְעַל כֵּן הַזְהִירוּ שֶׁלֹּא יִקְרְזֶה קָרְזָה בְּרֹאשָׁם, וְיִמָּצְאוּ פְּגוּמִים מֵהַכֹּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְהִמָּצֵא בִּשְׁלֵמוּת יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כָּל שֶׁכֵּן אוֹתוֹ שֶׁהוּא עֶלְיוֹן מִכֻּלָּם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּאן בְּה״א תַּזְוִתוֹנָהּ, כָּאן בְּה״א עֶלְיוֹנָה. כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁהוּא עֶלְיוֹן מִכֻּלָּם, בְּה״א עֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ וְגוֹ׳. וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ, שֶׁכָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים יְמַלֵּא אֶת יֶדְכֶם. כֹּהֵן אַזֵּר בְּה׳ תַּזְוִתוֹנָהּ, שֶׁכָּתוּב לֹא יִקְרְזֶה קָרְזָה בְּרֹאשָׁם, וְכָתוּב אַזְרֵיו, וְלֹא יְזַלְזְלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם. וְהַשֵּׁם הַזֶּה הִנּוֹ יָדוּעַ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה לִלְבֹּשׁ אֶת הַבְּגָדִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא קָדוֹשׁ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כָּתוּב וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (דניאל ט) לְךָ ה׳ הַצְּדָקָה וְלָנוּ בּשֶׁת הַפָּנִים כְּהַיּוֹם

הַזֶּה לְאִישׁ יְהוּדָה וּלְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם מִכָּל הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתָם נָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת, לָדַעַת אֶת דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הִשְׁתַּדֵּל בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא. וּמְשׁוּם כָּךְ, מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, מִתְעַסֵּק בִּשְׁמוֹ, וּמִי שֶׁמִּתְרַחֵק מִן הַתּוֹרָה, הוּא רָחוֹק מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בֹּא רְאֵה, לְךָ ה' הַצְּדָקָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים–א כט) לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה. מִי הַצְּדָקָה? הַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַפָּנִים הַמְּאִירוֹת אֲזוּזִים בּוֹ, וְהוּא אוֹזֵז בְּכֻלָּם וּבוֹ נִמְצָאִים. וְלָנוּ בִּשְׁת הַפָּנִים, הַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַפָּנִים הַמְּאִירוֹת מִתְרַחֲקִים מִמֶּנּוּ. צְדָקָה, אֱמֶת קְשׁוֹט, וְאוֹר הַכֹּל, וְאוֹר שֶׁל פָּנִים שְׁמוּחַת הַכֹּל. בִּשְׁת, בּוּשָׁה וְהָרְזוּק שֶׁל הָאֱמֶת מִי שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהָאֱמֶת, שֶׁהִיא צְדָקָה, הִתְרַחֲקָה מִמֶּנּוּ רְזוּק שֶׁל פָּנִים מְאִירוֹת.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת בִּיפִי הַפָּנִים, בְּהֶאָרַת הַפָּנִים, בְּשִׁמְחָה יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְלֹא צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת בּוֹ עַצְבוּת וְרָגָז, אֶלָּא הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ, שֶׁעָלָיו כָּתוּב אֲנִי זֻלְקְךָ וְנַזְלָתְךָ. וְכָתוּב (דברים יזז) ה' הוּא נַזְלָתוֹ. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת שָׁלֵם בַּכֹּל, בְּעַצְמוֹ, בִּלְבוּשׁוֹ, שֶׁלֹּא יִפָּגֵם עַצְמוֹ כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּחוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שם כב) וְהִנֵּה הוּא שָׁם עֲלִילַת דְּבָרִים וְגוֹ'. וְכָתוּב וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְגוֹ', כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. וְכִי בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל הִיא? בְּתוּלַת אָבִיהָ אוֹ בְּתוּלַת בַּעְלָהּ הִיא. מַה זֶּה בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל כָּאן? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ. אַף כָּאן הַכֹּהֵן שֶׁעוֹמֵד כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כָּתוּב וְהוּא אִשָּׁה בִּבְתוּלֶיהָ יִקָּחוּ, כָּךְ גַּם בִּבְתוּלֶיהָ, שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִשַּׁעַר וְזֹאת הָרָה עַם הַזּוֹצָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקָּח אִשָּׁה. פָּתַח הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, מִצְוָה זוֹ שֶׁיִּשָּׂא כֹּהֵן גָּדוֹל בְּתוּלָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה. וְלָמָּה צְרִיכִים שֶׁלֹּא יִשָּׂא אֶלָּא בְּתוּלָה בִּלְי פָּגָם? אֶלָּא אִשָּׁה הִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. טָעֲמוּ – פָּגָמוּ. וְכֹהֵן שֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּן לִפָּנֵי ה׳, צָרִיךְ שֶׁהוּא יִהְיֶה שָׁלֵם בִּלְי פָּגָם, שָׁלֵם בְּאֵיבָרָיו בִּלְי פָּגָם, שֶׁמּוּמִים פּוֹסְלִים בְּכֹהֲנִים. שָׁלֵם בְּגוּפוֹ, שָׁלֵם בִּנְקֻבָתוֹ, לְקַיֵּם בָּהּ (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ.

שֶׁקָּרְבָּן הוּא מִנְוָזָה, וּצְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לִשְׁלֹוַז אֶת מִנְוָזָתָם לַמֶּלֶךְ עִם אִישׁ (בְּגוּף) שָׁלֵם, שֶׁהֵם בַּהֲפָךְ שֶׁל הַצַּד הָאַוזֵר, שֶׁהֲרֵי בְּיַד אִישׁ עִתִּי פָּגוּם הָיוּ שׁוֹלְוִזִים לוֹ הוֹרוֹן, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) גֹּורָל אֶוזָד לַה׳ וְגֹורָל אֶוזָד לַעֲזָאזֵל. שֶׁאֱלֹהִים אֲוזֵרִים כֻּלָּם פָּגוּמִים מִצַּד הַצָּפוֹן, וְכֵן רֹב בָּתֵּי הָעֲבוֹדָה זָרָה הֵם פָּגוּמִים בַּנְּקֻבָה שֶׁלָּהֶם, זָרְבָּה, לִילִית, פָּגוּמָה וְכוּ׳.

(וְרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן) הוּא ו׳ מָלֵא, וְהוּא בְּסִדּוּר זֶה הי״ו. ה׳ אַוזֵרוֹנָה, כּוֹס מָלֵא בִּרְכַּת ה׳, מִצַּד הַיָּמִין וּמִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁהוּא דִּין, הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת הוי״ה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ט) הִנֵּה י״ד יְהֹוָ״ה הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה. קָם רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְהִשְׁתַּטַּוז לְפָנָיו, וְאָמַר: אַשְׁרֵי זֶוְלְקִי שֶׁבַּעֲלֵי הַגְּבִירָה (וְהַגְּבִירָה) הֵם בְּעֶזְרִי. (עד כאן רעיא מהימנא).

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִזְחָקְיָה. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קיא) טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ. טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו – אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים, אוֹתָם יִרְאֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּרָא מִמֶּנּוּ נִקְרָא מֵאַנְשֵׁי בֵּית הַמֶּלֶךְ, וְעָלָיו כָּתוּב (שם קיב) אַשְׁרֵי אִישׁ יָרֵא אֶת ה׳.

מַהוּ טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ. מִכָּאן לָמְדָנוּ, שֶׁכָּל אָדָם שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, וְקָם בַּזְוַצּוֹת הַלַּיְלָה, בְּשָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעוֹרֶרֶת לְהַתְקִין בַּיִת לַמֶּלֶךְ – זֶה

מִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ, וְזֶה נִקְרָא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, וְנוֹתְנִים לוֹ כָּל יוֹם מֵאוֹתָם תִּקּוּנֵי הַבַּיִת. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. מִי זֶה בֵּיתָהּ? כָּל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים עִמָּהּ בַּלַּיְלָה נִקְרָאִים בֵּיתָהּ, בְּנֵי בֵּיתָהּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו.

מַה זֶּה טֶרֶף? טֶרֶף מַמָּשׁ, שֶׁהִיא נוֹטֶלֶת מִמָּקוֹם רָחוֹק עֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. וּמִי זוֹכֶה לַטֶּרֶף הַזֶּה? סוֹף הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיא) זִכֶּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ. מִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן (שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל) בַּתּוֹרָה לְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ בַּלַּיְלָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁצַּדִּיק אֶחָד עֶלְיוֹן יֵשׁ לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא מִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ, וְיוֹרְשִׁים שְׁנֵיהֶם אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, וְלֹא יְזַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ. בֹּא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה, לֹא זוֹכֶה לִרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה, וְנִקְרָא רָע, שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע. זֶה מִי שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ בְּיָדוֹ, אוֹ בְּאִשָּׁה אֲזֵרַת שֶׁאֵינָהּ כְּשֵׁרָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ בְּאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מִתְעַבֶּרֶת, כָּךְ גַּם? לֹא. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וְעַל כֵּן יְבַקֵּשׁ אָדָם מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיְּזַמֵּין לוֹ כְּלִי כָּשֵׁר, שֶׁלֹּא יְפַגֵּם זַרְעוֹ. מִי שֶׁמּוֹצִיא זֶרַע בִּכְלִי שֶׁלֹּא כָּשֵׁר, פּוֹגֵם אֶת זַרְעוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁפּוֹגֵם אֶת זַרְעוֹ. וּמַה בִּשְׂאָר בְּנֵי אָדָם כָּךְ – בְּכֹהֲנִים שֶׁעוֹמֵד לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

בְּעַמָּיו, מַה זֶּה בְּעַמָּיו? שֶׁהֲרֵי כָּתוּב לְמַעְלָה, אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח, וְכָתוּב וְלֹא יְזַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו. בָּהֶם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, מַה זֶּה בְּעַמָּיו? אֶלָּא דָּבָר זֶה קָלוֹן בְּעַמָּיו, פָּגָם בְּעַמָּיו, וְעַל כֵּן כָּתוּב, כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה, מֵעַמָּיו וַדַּאי, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ, מַה זֶּה מְקַדְּשׁוֹ? אֶלָּא אֲנִי הוּא אוֹתוֹ שֶׁמְּקַדֵּשׁ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא יְפַגֵּם זַרְעוֹ וְלֹא יִמְצָא בּוֹ פָּגָם. (וּמִשּׁוּם זֶה) שֶׁהֲרֵי אֲנִי ה' מְקַדְּשׁוֹ, שֶׁאֲנִי

רוֹצֶה לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ, וְיִמָּצֵא קָדוֹשׁ בַּכֹּל, שֶׁקָּדוֹשׁ יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי קָדוֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, וְיִמָּצֵא קָדוֹשׁ כְּשֶׁבָּא לְשַׁמֵּשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי הַכֹּהֵן שֶׁהוּא קָדוֹשׁ, הַכֹּהֵן יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי טָהוֹר, שֶׁהִתְקַדֵּשׁ בְּטָהֳרָתוֹ, וּמִי הוּא? זֶה לֵוִי. אָדָם (כֹּהֵן) אַוֵּר יִשְׁתַּמֵּשׁ עַל יְדֵי קָדוֹשׁ אַוֵּר, כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יִמָּצְאוּ בִּקְדֻשָּׁה לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ויקרא כ) וָאַבְדִּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי. כַּמָּה פְּרוּשִׁים הֵם יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁה לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (תהלים ג) לַה' הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה. לַה' הַיְשׁוּעָה – כָּךְ שָׁנִינוּ, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁלְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ, שְׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם. כְּשֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִבַּגָּלוּת, לְמִי הַגְּאֻלָּה – לְיִשְׂרָאֵל אוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא הֵרִי פָּרְשׁוּהָ בְּכַמָּה כְתוּבִים, וְכָאן – לַה' הַיְשׁוּעָה וַדַּאי. מָתַי? עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶלָה. בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַשְׁגִּיחַ בִּבְרָכוֹת עַל יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא אוֹתָם מִן הַגָּלוּת וּלְהֵיטִיב לָהֶם, אָז – לַה' הַיְשׁוּעָה וַדַּאי. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָשׁוּב עִם יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (דברים ד) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ.

אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, מִשּׁוּם שֶׁהוּא פָּגוּם, וּמִי שֶׁהוּא פָּגוּם לֹא רָאוּי לְשַׁמֵּשׁ בַּקֹּדֶשׁ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁאָדָם שֶׁנִּמְצָא פָּגוּם אֵין בּוֹ אֱמוּנָה, וְאוֹתוֹ הַפָּגָם מֵעִיד עָלָיו, כָּל שֶׁכֵּן כֹּהֵן, שֶׁצָּרִיךְ לְהִמָּצֵא שָׁלֵם, בַּעַל הָאֱמוּנָה, יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה יוֹשֵׁב בַּהֵיכָל שֶׁל בֵּית זָמְיוֹ, וְהוּא הָיָה אוֹמֵר, לְזִלְזֵגַת הַדְּמָעוֹת שֶׁבַּהֵיכָל יֵשׁ עֵצָה לִמְצֹא. בֵּין כָּךְ עָבַר אִישׁ אָזֵוד פָּגוּם בְּעַיִן אַוֵּת. אָמַר זָמְיוֹ, נִשְׁאַל אֶת זֶה. אָמַר, הוּא פָּגוּם וְלֹא נֶאֱמָן. אָמַר, נִשְׁאַל אוֹתוֹ. בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, מִיהוּ הַמְאֻשָּׁר שֶׁבָּעוֹלָם? אָמַר, הֶעָשִׁיר, אֲבָל אִם

יִנָּתֵק, עִמּוֹ אֲנִי מִכֻּלָּם. (הֶעָשִׁיר, אֲבָל אִם יִנָּתֵק, אוֹי עַל זֶה, עִמּוֹ אֲנִי מִכֻּלָּם) אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִדְּבָרָיו נִשְׁמָע שֶׁאֵין בּוֹ אֱמוּנָה, וְלֹא בֶּן אֱמוּנָה הוּא. בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב, שֶׁהֲרֵי הַקְּדֵשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה אֵינָהּ שׁוֹרָה בְּמָקוֹם פָּגוּם.

פָּתוּז וְאָמַר, (ישעיה ז) לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה אִם לֹא יֹאמְרוּ כַּדָּבָר הַזֶּה. לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה, מִי הִיא תוֹרָה, וּמִי הִיא תְּעוּדָה? אֶלָּא תּוֹרָה – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. תְּעוּדָה – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה אֵינָהּ שׁוֹרָה בְּמָקוֹם פָּגוּם, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נִבְנֵית. כְּתוּב צוֹר תְּעוּדָה וְזֹאת תּוֹרָה בְּלִמָּדִי. צוֹר תְּעוּדָה – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִצְרָר צְרוֹר הַזְּיִים, וּבִתְעוּדָה נִקְשָׁר קֶשֶׁר הַזְּיִים (קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה) שֶׁלְּמַעְלָה, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזְוָד.

וּמִשָּׁם לְמַטָּה נִפְרָדוֹת הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים, וּמִשָּׁם נִפְרָדוֹת הַדְּרָכִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים.

וְזֹאת תּוֹרָה, וְזֹאת יְמָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בְּלִמָּדִי, אֵלּוּ הַנְּבִיאִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) וַיָּקֶם אֶת הָעַמּוּד הַיְמָנִי וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יָכִין וַיָּקֶם אֶת הָעַמּוּד הַשְּׂמְאלִי וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ בֹּעַז. וּמִשָּׁם נִפְרָדוֹת הַדְּרָכִים לַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים. וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בְּקִיּוּם לַגּוֹף, לְשִׁשָּׁת הָאוֹרוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ. וְהַכֹּל לֹא עוֹמֵד אֶלָּא בִּשְׁלֵמוּת, וְלֹא שׁוֹרָה קְדֵשָּׁה שֶׁל הַכֹּל אֶלָּא בִּשְׁלֵמוּת, כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים זֶה עִם זֶה, הַכֹּל הוּא שָׁלֵם, הַכֹּל הוּא אֶזְוָד, לֹא נִפְגָּם הַמָּקוֹם. וְלָכֵן נִקְרֵאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יד) וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם, (תהלים עו) וַיְהִי בְשָׁלֵם סוּכּוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא שׁוֹרָה הַכֹּל אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם. וְעַל כֵּן כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב. כְּמוֹ כֵן הַקָּרְבָּן שֶׁבּוֹ מוּם לֹא יִתְקָרֵב. מָה הַטַּעַם? שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא לְרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא

בְּמָקוֹם שָׁבוּר, בִּכְלִי שָׁבוּר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. הַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא שָׁלֵם יוֹתֵר מֵהַכֹּל, (שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ) מִשּׁוּם שֶׁמַּמְתִּיק עַצְמוֹ לְהַשְׁרוֹת עָלָיו אֶת גְּאוּת הַכֹּל, הַגְּאוּת שֶׁלְמַּעְלָה, וְזֶהוּ שָׁלֵם. אֲבָל לֹא כָּתוּב, וְאֶת עִוֵּר וְשָׁבוּר וְזָרוּם וְשָׁרוּעַ, אֶלָּא וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ. מִי שֶׁמַּמְתִּיק עַצְמוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹקֵף אוֹתוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, הַכֹּהֵן שֶׁעוֹמֵד לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְמַּעְלָה צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׁלֵם יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְלֹא יֵרָאֶה פָּגוּם, וְעַל כֵּן הַזְהִיר אֶת הַכֹּהֲנִים, שֶׁכָּתוּב אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם.

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) וְכִי תַגִּשׁוּן עִוֵּר לִזְבֹּחַ אֵין רָע וְכִי תַגִּישׁוּ פִּסֵּחַ וְחֹלֶה אֵין רָע. וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר אֵין רָע? אִם כָּךְ טוֹב הוּא! אֶלָּא סוֹף הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּאוֹתָם הַיָּמִים הָיוּ מְמַנִּים כֹּהֲנִים בַּעֲלֵי מוּמִים עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וּלְשַׁמֵּשׁ עַל הַמִּקְדָּשׁ, וְאוֹמְרִים: מָה אִכְפַּת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶה אוֹ אַחֵר. וְהֵם הָיוּ שֶׁאוֹמְרִים אֵין רָע. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵשִׁיב לָהֶם אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים. אָמַר: יִשְׂרָאֵל, אַתֶּם אוֹמְרִים כְּשֶׁמַּקְרִיבִים בַּעֲלֵי מוּמִים לַעֲבוֹדָתִי אֵין רָע, מָה אִכְפַּת לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בְּסוֹף הַפָּסוּק מַה כָּתוּב? הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצֶךָּ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ. אָדָם מִכֶּם, אִם תִּרְצוּ לְשַׁלֵּם לַמֶּלֶךְ וּלְהַקְרִיב לְפָנָיו דּוֹרוֹן, אַתֶּם שׁוֹלְחִים לוֹ עִם פָּגֹם אוֹ לֹא?! הֲיִרְצֶךָּ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹרוֹן?! כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁאַתֶּם מַקְרִיבִים לְפָנַי אָדָם פָּגוּם לְהַקְרִיב דּוֹרוֹן, הֲרֵי הַדּוֹרוֹן שֶׁלָּכֶם נִמְסָר לַכֶּלֶב, שֶׁוַּדַּאי אָדָם שֶׁהוּא פָּגוּם, פָּגוּם הוּא מֵהַכֹּל, פָּגוּם הוּא בָּאֱמוּנָה. וְעַל כֵּן כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁלִים עִם יִשְׂרָאֵל וְשֶׁיִּמָּצְאוּ שְׁלֵמִים בַּכֹּל, שֶׁהֲרֵי לֹא יִהְיוּ בָהֶם כְּלָל בַּעֲלֵי מוּמִים, מִשּׁוּם שֶׁיִּהְיוּ תְּקוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּמוֹ הַכֵּלִים הַלָּלוּ וּלְבוּשׁוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁהֵם תִּקּוּן הַגּוּף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) וַיִּתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ.

(דְּבָר אַזּוֹר) בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ מֵהָעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנִּכְנְסוּ כָּךְ יָקוּמוּ, זוֹגְרִים אוֹ סוּמִים נִכְנְסוּ, זוֹגְרִים וְסוּמִים – יָקוּמוּ, בְּאוֹתוֹ לִבּוּשׁ. שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁאַזּוֹר הוּא שֶׁהִתְעוֹרֵר. וְאַזַּר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַרְפֵּא אוֹתָם וְיִמָּצְאוּ שְׁלֵמִים לְפָנָיו, וְאָז יִהְיֶה הָעוֹלָם שָׁלֵם בַּכֹּל, אָז – (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים לו) צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, אַבָּל בֹּא רְאֵה, צָדָק – כֶּתֶר קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן. כְּהַרְרֵי אֵל – כְּמוֹ אוֹתָם הָרִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים שֶׁנִּקְרָאִים הָרֵי אֲפַרְסְמוֹן זַךְ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹלָה לְהִתְקַשֵּׁר בָּהֶם לְמַעְלָה, כָּל דִּינֶיהָ בְּמִשְׁקָל אֶזֶד לַכֹּל, שֶׁאֵין בְּאוֹתוֹ הַדִּין רַוְזָמִים. מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה – מִשְׁפָּט שֶׁהוּא רַוְזָמִים יוֹרֵד לְמַטָּה לְאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה לְתַקֵּן עוֹלָמוֹת, וְזָס עַל הָעוֹלָם, וְעוֹשֶׂה דִּין בְּרַוְזָמִים לְבַשֵּׁם אֶת הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא רַוְזָמִים – אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. לַכֹּל בְּמִשְׁקָל אֶזֶד. אָדָם וּבְהֵמָה, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מִי שֶׁהוּא אָדָם וְשָׂם אֶת עַצְמוֹ כַּבְּהֵמָה. אָדָם וּבְהֵמָה – דִּין אָדָם וְדִין בְּהֵמָה אֶזֶד הוּא. אָדָם – (בראשית יז) וּבֶן שְׁמֹנַת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר. בְּהֵמָה – וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה', כְּדֵי שֶׁתַּעֲבֹר עֲלֵיהֶם שַׁבָּת אַזַּת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

רַבִּי זְזָיָא פָּתַח, (שופטים ה) ה' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם שָׁמַיִם נָטָפוּ. בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרָצָה בָּהֶם, וְהֵם נִדְבָּקִים בּוֹ וְנִקְרָאִים קְדוֹשִׁים, עַם קָדוֹשׁ. וְכֵן עַד שֶׁהֶעֱלָה אוֹתָם לְדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ. כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל מִשְּׁמוֹנָה יָמִים נִדְבָּקִים בִּשְׁמוֹ וּרְשׁוּמִים בִּשְׁמוֹ וְהֵם שָׁלוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶזֶד בָּאָרֶץ. וְהָעַמִּמִים לֹא נִדְבָּקִים בּוֹ וְלֹא הוֹלְכִים

בְּהַנְהָגוֹתָיו, וְהָרִשָׁם הַקָּדוֹשׁ נֶעְדָּר מֵהֶם, עַד שֶׁהֵם נִדְבָּקִים לַצַּד הָאַוֵּר שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִזְמִין אוֹתָהּ לִבְנֵי עֵשָׂו. אָמַר לָהֶם: רוֹצִים אַתֶּם לְקַבֵּל תּוֹרָה? בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָגְזָה הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְרָצְתָה לְהַכְנֵס לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹן הָעוֹלָם, שַׁעֲשׁוּעֵי הַשִּׁמְוָזָה (שֶׁל הָעוֹלָם) אֵלֶּה שְׁנַיִם טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, יְזַדְּמְנוּ לְפָנָיו (יְזַדַּמֵּן לְפָנַי) עֲרֵלִים שֶׁאֵינָם רְשׁוּמִים בִּבְרִיתְךָ?!

אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כִּסֵּא כִּסֵּא, יֹאבְדוּ אֶלֶף אֲמוֹת כְּמוֹתָם, וּבְרִית הַתּוֹרָה לֹא תְּזַדַּמֵּן לְפָנֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ה׳ בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה. וַדַּאי מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה לֹא נִתְּנָה (מִשּׁוּם שֶׁהִיא בְּרִית קְדוֹשָׁה) אֶלָּא לְמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ. וּמִי שֶׁמְּלַמֵּד תּוֹרָה לְמִי שֶׁלֹּא נִמּוֹל, מְשַׁקֵּר בִּשְׁתֵּי בְּרִיתוֹת – מְשַׁקֵּר בִּבְרִית הַתּוֹרָה, וּמְשַׁקֵּר בַּבְּרִית שֶׁל צַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה לַמָּקוֹם הַזֶּה, וְלֹא לְאַוֵּר.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מְשַׁקֵּר בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת עֶלְיוֹנִים – מְשַׁקֵּר בַּתּוֹרָה, מְשַׁקֵּר בַּנְּבִיאִים, מְשַׁקֵּר בַּכְּתוּבִים. מְשַׁקֵּר בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה וְגוֹ׳. מְשַׁקֵּר בַּנְּבִיאִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳. הֵם לִמּוּדֵי ה׳ וְלֹא אַוֵּר, וְכָתוּב (שם ז) זֵאתוֹם תּוֹרָה בְּלִמֻּדָי, הֵם וְלֹא אַוֵּר. מְשַׁקֵּר בַּכְּתוּבִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים עח) וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל, וְכָתוּב (שם קמז) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ. מִי הַצַּדִּיקִים? זֶה צַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁמִּי שֶׁלֹּא נִמּוֹל וְלֹא נִכְנַס לַבְּרִית שֶׁלָּהֶם, לֹא יוֹדוּ לִשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי זֵזָיְיא, כֵּיוָן שֶׁהִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַר סִינַי לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, שָׁכְכָה הָאָרֶץ וְשָׁבָה לִמְנוּחָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם עו) אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקָטָה.

בֹּא רְאֵה, אָדָם שֶׁנּוֹלַד לֹא הִתְמַנָּה עָלָיו הַכּוֹכָב שֶׁלְּמַעְלָה עַד שֶׁנִּמּוֹל. כֵּיוָן שֶׁנִּמּוֹל, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו (רוּחַ) הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רוּחַ שֶׁל מַעְלָה. זוֹכֶה לְהִתְעַסֵּק

בַּתּוֹרָה – מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת יְתֵרָה. זוֹכֶה וְעוֹשֶׂה מִצְוֹות הַתּוֹרָה, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת יְתֵרָה. זוֹכֶה וְנוֹשֵׂא – זוֹכֶה וּמוֹלִיד בָּנִים וּמְלַמֵּד אוֹתָם אֶת דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, הֲרֵי אָז הוּא אָדָם שָׁלֵם, שָׁלֵם בַּכֹּל.

אֲבָל בְּהֵמָה שֶׁנּוֹלְדָה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנּוֹלְדָה, אוֹתוֹ כֹּחַ שֶׁיֵּשׁ לָהּ בְּסוֹפָהּ יֵשׁ לָהּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנּוֹלְדָה, וְהִתְמַנָּה עָלֶיהָ. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד. עֶגֶל אוֹ טָלֶה אוֹ שָׂעִיר אוֹ גְּדִי לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז. אוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַסּוֹף – יֵשׁ לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד.

וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ, כְּדֵי לְיַשֵּׁב בּוֹ אוֹתוֹ כֹּחַ וּמִתְקַיֵּם בּוֹ. וּבַמֶּה יִתְקַיֵּם בּוֹ? כְּשֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו שַׁבָּת אַחַת, וְאִם לֹא – לֹא יִתְקַיֵּם. (וְעוֹד, שֶׁיִּתְיַשֵּׁשׁ מִזֶּהַמַּת אִמּוֹ) וְאַחַר שֶׁיִּתְקַיֵּם בּוֹ אוֹתוֹ הַכֹּחַ, כָּתוּב יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה', בְּקִיּוּם שֶׁל שַׁבָּת אַחַת שֶׁעָבְרָה עָלָיו.

וּבֶן אָדָם, בְּקִיּוּם שֶׁל שַׁבָּת אַחַת מִתְקַיֶּמֶת בּוֹ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַכֹּחַ שֶׁלּוֹ. אַחַר שֶׁנִּגְמוֹל, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רוּחַ עֶלְיוֹנָה, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עוֹבֶרֶת עָלָיו וְרוֹאָה אוֹתוֹ בְּרִשָּׁם קָדוֹשׁ, וּמִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו וְשׁוֹרָה עָלָיו הָרוּחַ שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם קָדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טז) וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ וגו'. בְּדָמַיִךְ – בִּשְׁנַיִם.

וְאִם תֹּאמַר, שָׁם כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שֶׁהָיוּ מָצוּי בֵּינֵיהֶם דַּם פֶּסַח וְדַם מִילָה, אַיְ כָּתוּב בְּדָמַיִךְ זַיִי, כָּאן מַה זֶּה בְּדָמַיִךְ? אֶלָּא שְׁנַיִם – אֶזְהֳרַת שֶׁל מִילָה וְאֶזְהֳרַת שֶׁל פְּרִיעָה. אֶזְהֳרַת שֶׁל מִילָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֶזְהֳרַת שֶׁל פְּרִיעָה בְּצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְאֵלּוּ שְׁנֵי דָמִים שֶׁאָדָם עוֹמֵד בִּשְׁבִילָם בַּקִּיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּדָמַיִךְ זַיִי.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. סוֹד ה' לִירֵאָיו – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם – זֶה צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, בְּקֶשֶׁר אֶזְהֳרָה.

יו"ד, שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל. י' רֵאשִׁית הַכֹּל. י' עֶלְיוֹנָה שֶׁל

הַכֹּל, וְאִ"ו אֶמְצַע, שְׁלֵמוּתָם שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים, מַעֲבִיר אֶת כָּל הָרוּזוֹת, בּוֹ תְּלוּיָה הָאֱמוּנָה. דְּל"ת, הַגָּן, צְרוֹר הַחַיִּים. הָאוֹת הַזּוֹ קְטַנָּה, שְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל.

הָאוֹת הַזּוֹ סְתוּמָה שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים. כְּשֶׁיּוֹצֵאת, יוֹצֵאת כְּמוֹ מֶלֶךְ עִם זֵילוֹתָיו. שָׁבָה (יוֹשֶׁבֶת) אַזַר כְּךְ י' לְבַדָּהּ, בָּהּ נִסְתָּר הַדָּבָר, בָּהּ יוֹצֵא, סוֹגֵר וּפוֹתֵחַ. (שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וּפוֹתֵחַ).

ה"א (וּו) הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, ה"א ה', הֲרֵי יְדוּעָה. א' הִיא יו"ד, שְׁלֵמוּת שֶׁל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן בָּרֹאשׁ, שֶׁסְּתוּמוֹת (בְּיוּ"ד, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ) בּוֹ ו' עַל גַּבֵּי א' (שְׁא' הֵא), וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ (בְּי', וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ), וְהַכֹּל הוּא דָּבָר אֶחָד, שְׁלֵמוּת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הוּא שְׁלֵמוּת שֶׁל מַעְלָה (וּמַטָּה). מִשּׁוּם כָּךְ לְפָעָמִים ה"א נוֹטֶלֶת א', בִּזְמַן שֶׁהִיא מִתְעַטֶּרֶת בְּעַטְרוֹתָיו.

בֹּא רְאֵה, בְּכָל אוֹת וְאוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִרְאֵית הַשְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַשֵּׁם. יו"ד הֲרֵי נִתְבָּאֵר שְׁלֵמוּת הַכֹּל. ה' שְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל, וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵינָהּ בְּאָלֶף, ה' בִּלְבַדָּהּ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר בִּדְיוּקָן (וּו א' הִיא וְכוּ') ה"י (הִיא) (וּו ה'). הִוא שְׁלֵמוּת הַכֹּל. ו' בֵּין בְּצַד זֶה בֵּין בְּצַד אַחֵר, שְׁלֵמוּת הוּא שֶׁל הַכֹּל. ו"ה הִיא שְׁלֵמוּת יְתֵרָה, לְעַטֵּר אֶת הַכֹּל זֶה שֶׁהַכֹּל אָחוּז, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַזְּוָגִים.

בֹּא רְאֵה, וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים וְגוֹ'. יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א (וָא"ו הֵ"א יו"ד הֵ"א) – נֶחְזְקוּ אוֹתִיּוֹת (וְהָיָה). ו' ה', הֲרֵי שִׁבְעַת יָמִים נִכְלְלוּ כְּאָחוּד. י' ה', שִׁבְעַת יָמִים. י' אָחוּד, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. ה' שְׁלִשָּׁה, הִיא וּשְׁנֵי בָנִים. וּבֵן אָחוּד, שְׁנֵי אָבוֹת כְּלוּלִים בּוֹ – הֲרֵי שִׁשָּׁה (וְזַמְשָׁה). בַּת נְקֵבָה אַחַת – הֲרֵי שִׁבְעָה (שִׁשָּׁה). נִשְׁמָע שֶׁה' עֶלְיוֹנָה כְּלָל שֶׁל שִׁשָּׁה. י"ה הֲרֵי שִׁבְעָה. הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א זז) שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם.

וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּוָּזַת אִמּוֹ. תַּוָּזַת אִמּוֹ, הִתְעַטְּרוּ שִׁבְעַת יָמִים, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א כט) לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹ'. וְעַל כֵּן שִׁבְעַת יָמִים לְמַטָּה לְכָבוֹד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. תַּוָּזַת אִמּוֹ לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) עַד עָקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה. הָעִקָּר שֶׁל כָּל הַבַּיִת, יָלְדָה שִׁבְעָה, אֵלּוּ

שִׁבְעַת הַיָּמִים שֶׁל זֶגֶ הַסֻּכּוֹת. וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה – אֵלּוּ קָרְבְּנוֹת הֶזֶגֶ שֶׁיּוֹרְדִים בְּכָל יוֹם מִן הַמִּנְיָן.

וּבֹא רְאֵה, אֵלּוּ עוֹלִים לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ יוֹרְדִים לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עובדיה א) אִם תַּגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר וְאִם בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם ה׳. וְיִשְׂרָאֵל עוֹלִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כח) וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ, וְכָתוּב (שם כו) וְהִרְבֵּיתִי אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם. וְאַזַּר כָּךְ עוֹלִים עַל הַכֹּל וְנִדְבָּקִים בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ׳.

וְשׁוֹר אוֹ שֶׂה אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּתַרְגּוּמוֹ: אוֹתָהּ וְאֶת בִּתָּהּ. שֶׁעִקַּר הָאֵם לָדַעַת אֶת בִּתָּהּ, וְהוּא הוֹלֵךְ אַזַּרְיָהּ, וְלֹא הוֹלֵךְ אַזַּר אָבִיו, וְאָנוּ לֹא יוֹדְעִים מִי הוּא? לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה הַטַּעַם? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם עָגְמַת נֶפֶשׁ שֶׁל הַבְּהֵמָה, אָז נִשְׁחַט אֶת זֶה בְּבֵית אֶחָד וְאֶת הַהוּא בְּבֵית אַזַּר, אוֹ אֶת זֶה עַכְשָׁו וְאֶת זֶה אַזַּר כָּךְ. אָמַר לוֹ, יֵשׁ מִי שֶׁמַּתִּיר, וְלֹא כָךְ, אֶלָּא בְּיוֹם אֶחָד מַמָּשׁ.

בֹּא רְאֵה, יָפָה תַּעֲנִית לַזְּלוֹם כְּאֵשׁ לַנַּעֲרֶת. וְעִקַּר הַתַּעֲנִית הִיא בְּאוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ, וְלֹא בְּיוֹם אַזַּר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵין לְךָ יוֹם לְמַטָּה שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט בּוֹ יוֹם אַזַּר עֶלְיוֹן. וּכְשֶׁהוּא שָׁרוּי בְּתַעֲנִית זְלוֹם, לָמַדְנוּ שֶׁאוֹתוֹ יוֹם לֹא מוֹסֶר, עַד שֶׁמִּתְבַּטֶּלֶת אוֹתָהּ גְּזֵרָה. וְאִם דִּוּוֵהוּ אוֹתָהּ לְיוֹם אַזַּר, הֲרֵי שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַיּוֹם הָאַזַּר הוּא, וְלֹא נִכְנָס יוֹם בְּיוֹם אַזַּר שֶׁל זַבְּרוֹ. כְּמוֹ זֶה, אֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא הִתְמַנָּה עָלָיו יוֹם עֶלְיוֹן לְמַעְלָה. וְצָרִיךְ אָדָם לְהִשָּׁמֵר שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה פָּגָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְלֹא יִפָּגֵם לִפְנֵי שְׁאָר הַיָּמִים הָאַזַּרִים.

וְשָׁנִינוּ, בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה. אִם אָדָם עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה לְמַטָּה כָּרָאוּי, כָּךְ מִתְעוֹרֵר כּוֹזֵ כָּרָאוּי לְמַעְלָה. עוֹשֶׂה אָדָם זֶסֶד בָּעוֹלָם – מִתְעוֹרֵר זֶסֶד לְמַעְלָה, וְשׁוֹרֶה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וּמִתְעַטֵּר בּוֹ בִּשְׁבִילוֹ. וְאִם נוֹהֵג אָדָם בְּרַזְמִים לְמַטָּה – מְעוֹרֵר רַזְמִים עַל אוֹתוֹ יוֹם, וּמִתְעַטֵּר

בְּרַזְמִים בִּשְׁבִילוֹ. וְאָז אוֹתוֹ הַיּוֹם עוֹמֵד עָלָיו לְהִיוֹת אַפּוֹטְרוֹפּוֹס עָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְטָרֵךְ אוֹתוֹ.

כְּמוֹ זֶה בַּהֲפָךְ שֶׁל זֶה. (וְעַל הַכֹּל) אִם עוֹשֶׂה אָדָם מַעֲשֶׂה אַכְזָרִי, כָּךְ מְעוֹרֵר בְּאוֹתוֹ יוֹם וּמַזְכִּיר אוֹתוֹ, וְאַזְהָר כָּךְ עוֹמֵד עָלָיו כְּמוֹ אַכְזָרִי לְכַלּוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד – בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ.

שֶׁנִּינוּ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְנָעָה מֵהֶם אַכְזָרִיוּת מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים, וְלֹא יִרְאוּ מֵהֶם מַעֲשֶׂה בָּעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה בַּעֲלֵי עֵינַיִם עוֹמְדִים עַל הָאָדָם בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּרְאֶה מַעֲשֶׂה כָּשֵׁר לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי בְּמַעֲשֶׂה תָּלוּי הַדָּבָר בַּכֹּל, לְעוֹרֵר דָּבָר אַזְהָר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (בראשית מב) וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ סוֹד שֶׁל זְכוּת, וְיֵשׁ לָנוּ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, שֶׁאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ וְאֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ.

אֶלָּא בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לָדוּן אֶת הָעוֹלָם בְּרָעָב, אֵינוֹ נוֹתֵן דָּבָר זֶה לִידֵי הַכָּרוּז, שֶׁהֲרֵי כָּל הַדִּינִים הָאֲזוּרִים שֶׁל הָעוֹלָם, הַכָּרוּז מַכְרִיז עֲלֵיהֶם טֶרֶם שֶׁיָּבֹאוּ לָעוֹלָם, וְהַדִּין הַזֶּה לֹא נִתָּן לַכָּרוּז, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז עָלָיו וְקוֹרֵא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ז) כִּי קָרָא ה' לָרָעָב. מֵאוֹתָהּ שָׁעָה נִפְקָדִים עַל הָעוֹלָם מְמֻנִּים אֲזוּרִים בִּפְקִידַת הָרָעָב (שֶׁל הַשְּׁעָרִים).

וְאָסוּר לְאָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֹׂבַע לְהַרְאוֹת בְּעַצְמוֹ שׂבַע, שֶׁהֲרֵי מַרְאֶה פָּנִים לְמַעְלָה וּמַכְזִישׁ אֶת דְּבַר הַמֶּלֶךְ, וְכִבְיָכוֹל הֶעֱבִיר אֶת הַמְמֻנִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ מִמְּקוֹמָם. וְעַל כֵּן אָמַר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ, לָמָּה תַעֲשׂוּ פָּנִם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְהַכְזִישׁ אֶת דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים בַּכְּרִיזָה שֶׁלּוֹ.

אֲבָל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה, וְשָׁם הַרְאוּ אֶת עַצְמְכֶם בְּשׂבַע, וְאַל תַּכְזִישׁוּ פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה כָּאן. וּבֹא רְאֵה, כַּמָּה תְּבוּאָה הָיְתָה לְיַעֲקֹב, וְלֹא רָצָה לִשְׁבֹּר אֶלָּא בְּתוֹךְ הַבָּאִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא

פָּגָם בְּמַעֲשֵׂהוּ.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת סִימָן ג

אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו אֶל הָעָם וַיְבָרֲכֵם וַיֵּרֶד, וַהֲרֵי כְּבָר יָרַד? אֶלָּא וַיֵּרֶד מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה, וְאַחַר כָּךְ וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו אֶל הָעָם! נְשִׂיאוּת זוֹ לָמָּה? לְפִי שֶׁהִקְרִיב קָרְבָּן וְנִתְרַצָּה לִפָּנֵי אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. כְּמוֹ שֶׁאָמַר, צָרִיךְ אוֹתוֹ שֶׁמְּקָרְבָם לָעֲלִיּוֹנִים וּמְיַחֲדָם, לְיַחֵד בְּכֻלָּם אֵלּוּ. וּמַהוּ אֶל הָעָם? בַּעֲבוּר הָעָם. וּמָה הַטַּעַם בִּנְשִׂיאוּת לְבָרֵךְ אוֹתָם בִּבְרָכָה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת, רֶמֶז לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁנֶּחְתְּמוּ בָּהֶן שָׁמַיִם וָאָרֶץ: (ע"כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת).

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו אֶל הָעָם וַיְבָרֲכֵם. וְשָׁנִינוּ, יָדוֹ כָּתוּב, שֶׁרָצָה לְזַקֵּף יָמִין עַל שְׂמֹאל. וְלָמָּה? לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה לְמַטָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה.

כָּתוּב (שם כה) וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ'. לָמָּה שׁוֹפַר תְּרוּעָה? אֶלָּא שׁוֹפָר שֶׁמְּשַׁבֵּר שַׁלְשֶׁלְאוֹת, שֶׁמְּשַׁבֵּר אֶת הַשִּׁלְטוֹן מִכָּל הָעֲבָדִים. וְצָרִיךְ לְהַרְאוֹת שׁוֹפָר שֶׁהוּא פָּשׁוּט, וְלֹא כָּפוּף, לְהַרְאוֹת זֶרוּת לַכֹּל, שֶׁהֲרֵי הַיּוֹם גּוֹרֵם. וּבְכֹל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה, וְעַל כֵּן שׁוֹפָר וְלֹא קֶרֶן, כְּדֵי לְהַרְאוֹת מִיהוּ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שׁוֹפָר.

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם יוֹדְעִים לְהַדְבֵּק בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּלְעוֹרֵר כֹּחַ שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת קְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם עֲלֵיהֶם. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ וְגוֹ'. (שם ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

הַקְדָּמַת רַעְיָא מְהֵימְנָא

וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְגוֹ'. מִצְוֹתָיו שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁכָּתוּב וּשְׁמַרְתֶּם מִצְוֹתַי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. אִי שְׁמִירָה הֵם צְרִיכִים, לָמָּה מַעֲשֶׂה? וְעוֹד, כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה הֵם בִּשְׁנֵי גְוָנִים שֶׁהֵם אָזוֹר, זָכוֹר וְשָׁמוֹר.

זָכוֹר לְזָכָר, וְשָׁמוֹר לִנְקֵבָה, וְכֻלָּם כְּלָל אֶחָד. אִם שָׁמוֹר לִנְקֵבָה, לָמָּה כָּתוּב וּשְׁמַרְתֶּם (אֶת כָּל) מִצְוֹתַי?

אֶלָּא הַכֹּל בַּפָּסוּק הַזֶּה. וּשְׁמַרְתֶּם – זֶה שָׁמוֹר. וַעֲשִׂיתֶם – זֶה זָכוֹר, שֶׁהַכֹּל סוֹד אֶחָד. זְכִירָה וְהִי עֲשִׂיָּה. שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁמַּזְכִּיר הַדָּבָר לְמַטָּה, מַתְקִין (עוֹשִׂים מִשָּׁם לְאוֹתוֹ סוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְכָל מִי שֶׁעוֹשֶׂה דָּבָר לְמַטָּה) וַנַּעֲשֶׂה אוֹתוֹ הַסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה. מִצְוֹת הַתּוֹרָה אֵלּוּ הֵן שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת, שֶׁהֵן כְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְהַכֹּל סוֹד אֶחָד.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וְלֹא תְזַלְזְלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם לְהַעֲלוֹת קְדֻשָּׁתוֹ מִמַּטָּה לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁהוּא קָדוֹשׁ לְמַעְלָה, עַד שֶׁעוֹלָה קְדֻשָּׁתוֹ לְאָבוֹת וּבָנִים. וְסוֹד זֶה, וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מַעְלָה וּמַטָּה. מַעְלָה בְּשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת, לְמַטָּה בְּשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת.

קְדֻשָּׁה זוֹ הֲרֵי בֵּאַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, אֲבָל כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ קְדֻשָּׁה לְמַעְלָה עַל הַכֹּל, כָּךְ יֵשׁ קְדֻשָּׁה בָּאֶמְצַע, קְדֻשָּׁה לְמַטָּה. וְהַכֹּל בְּסוֹד שֶׁלְּמַטָּה (בְּשִׁלְשָׁה), קְדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה לְמַעְלָה, בְּסוֹד אֶחָד. קְדֻשָּׁה בָּאֶמְצַע וּלְמַטָּה, שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁהֵן אַחַת.

קָדוֹשׁ הוּא צַד עֶלְיוֹן, שֶׁנִּמְצָא רֵאשִׁית לְכָל הַדְּרָגוֹת. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא צַד טָמִיר וְנִקְרָא קֹדֶשׁ, מִשָּׁם הִתְפַּשְּׁטָה הִתְפַּשְּׁטוּת, שֶׁמְּאִירָה בִּשְׁבִיל אֶחָד דַּק וְנִסְתָּר תּוֹךְ הָאֶמְצַע. כֵּיוָן שֶׁמְּאִירָה הָאֶמְצָעִית, אָז נִרְשָׁמֶת ו' אַחַת שֶׁמְּאִירָה בְּתוֹךְ הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה, וְנִקְרֵאת קָדוֹשׁ. מֵהָאוֹר הַזֶּה מִתְפַּשֶּׁטֶת הִתְפַּשְּׁטוּת לְמַטָּה, הַסּוֹף שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת. כֵּיוָן שֶׁמְּאִירָה בַּסּוֹף, אָז נִרְשָׁמֶת בָּאוֹר ה' אַחַת, וְנִקְרֵאת קְדֻשָּׁה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּהָ.

וּמַה שֶּׁנִּקְרָא קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי קֹדֶשׁ צָרִיךְ לוֹ, הַסּוֹד שֶׁל רֵאשִׁית (שֶׁהוּא רֵאשִׁית) הַכֹּל, הוֹאִיל וּמִשָּׁם נִמְצָא, וְאִם כָּךְ, לָמָּה נִקְרָא לְמַעְלָה קָדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי שָׁם לֹא נִמְצֵאת ו' ?

אֶלָּא הַסּוֹד כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְיִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (ישעיה ו) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ. וְכֵיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים, הֵם מַעֲלִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה אֶת הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, עַד שֶׁמִּתְעַלִּית ו', שֶׁהִיא סוֹד שֶׁל הַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁאוֹתָם הַשָּׁמַיִם הִתְעַלּוּ לְמַעְלָה, מֵאִיר בָּהֶם אוֹתוֹ הַקָּדֵשׁ, וְאָז נִקְרָא לְמַעְלָה קָדוֹשׁ. וְאַזַּר כָּךְ מֵאִיר אוֹתוֹ אוֹר עֶלְיוֹן עַל הַכִּסֵּא, שֶׁהוּא שָׁמַיִם. וְאוֹתָם שָׁמַיִם שָׁבִים לִמְקוֹמָם, וְהִתְיַשְּׁבוּ בּוֹ בְּאוֹתוֹ הָאוֹר, וְאָז נִקְרָא קָדוֹשׁ. אַזַּר כָּךְ יוֹרֵד אוֹתוֹ הָאוֹר, עַד שֶׁנּוֹטֵל הַכֹּל צַדִּיק עֶלְיוֹן אָזַד, הַדַּרְגָּה הַנִּכְבָּדָה לְקַדֵּשׁ הַכֹּל לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁהוּא נוֹטֵל אֶת הַכֹּל, אָז נִקְרָא קָדוֹשׁ, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הַכֹּל.

וּמִי שֶׁשָּׁם רְצוֹנוֹ בָּזֶה, עוֹשֶׂה יָפֶה. וּמִי שֶׁשָּׁם רְצוֹנוֹ בִּשְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁל הָאָבוֹת בִּכְלָל אָזַד, לְיַחֵד אוֹתָם בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ, אִם אֵינוֹ יָכוֹל לָשִׂים רְצוֹנוֹ יוֹתֵר, הוּא עוֹשֶׂה יָפֶה, וְהַכֹּל לְהוֹרִיד מִתּוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה לְמַטָּה. שֶׁכָּל אָזַד יְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בַּקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ וְלִשְׁמֹר אוֹתָהּ, לִפְרֹשׁ אֶת פָּרִישַׁת הַקְּדֻשָּׁה עָלָיו. וְסוֹד זֶה, וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ – אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם.

בְּאֵיזֶה מָקוֹם יְקַדֵּשׁ אָדָם אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ לְהַכְלִיל אֶת עַצְמוֹ בָּהּ? כְּשֶׁמַּגִּיעַ אָדָם לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת, וְסוֹד זֶה – אֲנִי ה' מְקַדִּשְׁכֶם. זֶה מָצָאנוּ בְּסוֹד שֶׁל סִפְרֵי הַקְּדֻמוֹנִים, וְאָנוּ לֹא עוֹשִׂים כָּךְ, אֶלָּא אַזַּר ה' צְבָאוֹת לְבַדּוֹ. וְאַזַּר כָּךְ כְּשֶׁמַּגִּיעַ אָדָם לִמְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אָז יִכְלֹל אֶת עַצְמוֹ בְּאוֹתָהּ קְדֻשָּׁה, לְהִתְקַדֵּשׁ לְמַטָּה בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַטָּה, וְסוֹד זֶה – (שמות כט) וְנִקְדַּשׁ בִּכְבוֹדִי. וְאַזַּר כָּךְ יַעֲשֶׂה בְּדֶרֶךְ פָּרָט, שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ הַכֹּל. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים לְעֻמָּתָם שֶׁל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁאוֹמְרִים (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ, זֶה כָּבוֹד עֶלְיוֹן. וְאַזַּר כָּךְ, (תהלים קמו) יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם וְכוּ', זֶה הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַטָּה.

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיבָא סָבָא, קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ וְכוּ' – זוֹהִי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁתִּתְקַדֵּשׁ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בִּכְלָל אָזַד. וְאַזַּר כָּךְ לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' –

אֵלּוּ נְבִיאִים. וְאַזַּר כָּךְ יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם. סוֹד זֶה אָנוּ צְרִיכִים בְּקְדֻשָּׁה זוֹ, שֶׁתִּמָּצֵא שָׁם קְדֻשָּׁה וּבְרָכָה וּמַלְכוּת שֶׁיִּמָּצֵא הַכֹּל כְּאֶזֶד. קְדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר קָדוֹשׁ. בְּרָכָה, בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ. מַלְכוּת, יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם. וְעַל כֵּן אָנוּ צְרִיכִים לְהַשְׁלִים אֶת הַכֹּל, וְעַל כֵּן יְכַוֵּן אָדָם וְיָשִׂים אֶת רְצוֹנוֹ בְּכָל יוֹם. (ע״כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה׳ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְגוֹ׳. שָׁנִינוּ, הָאוֹר שֶׁהָיָה בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם עַד סוֹף הָעוֹלָם, כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרְשָׁעִים שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בָּעוֹלָם, גָּנַז אוֹתוֹ לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) וַיְמַנַּע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם. וְכָתוּב (תהלים צז) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק.

בֹּא רְאֵה, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. הֲרֵי שָׁנִינוּ, יְהִי אוֹר, אוֹר שֶׁכְּבָר הָיָה. וְכָאן, אִם תֹּאמַר אוֹר שֶׁהוּא יוֹם בִּלְבַדּוֹ, זָזַר וְאָמַר, וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. אִם תֹּאמַר כָּל אֶזֶד לְבַדּוֹ – זָזַר וְאָמַר, וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶזֶד. שֶׁאֵין לַיְלָה בִּלְי יוֹם, וְאֵין יוֹם בִּלְי לַיְלָה. וְלֹא נִקְרָא אֶזֶד אֶלָּא בְּזִוּוּג אֶזֶד, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרָא אֶזֶד, וְזֶה בִּלְי זֶה לֹא נִקְרָא אֶזֶד.

בֹּא רְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַכְשָׁיו בַּגָּלוּת, כִּבְיָכוֹל לֹא נִקְרָא אֶזֶד. וּמָתַי נִקְרָא אֶזֶד? בְּשָׁעָה שֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הַזָּזָר לִמְקוֹמָהּ לְהִזְדַּוֵּג עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד. (מִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶזֶד) וְזֶה בִּלְי זֶה לֹא נִקְרָא אֶזֶד.

בֹּא רְאֵה, מוֹעֲדֵי ה׳ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם וְגוֹ׳. לְזַמֵּן אֶת הַכֹּל לְמָקוֹם אֶזֶד וְשֶׁיִּמָּצֵא הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת בְּסוֹד שֶׁל אֶזֶד, וְלִהְיוֹת יִשְׂרָאֵל (בְּזִוּוּג אֶזֶד) לְמַטָּה

גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. נַגִּיזַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָא אֶחָד – יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה שֶׁהֵם מְזֻמָּנִים כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, בַּמֶּה יִהְיוּ נִקְרָאִים אֶחָד?

אֶלָּא בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה יִקָּרְאוּ יִשְׂרָאֵל אֶחָד. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל–ב ז) גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וַדַּאי, בָּאָרֶץ הֵם גּוֹי אֶחָד, עַמָּה הֵם נִקְרָאִים אֶחָד, וְאֵינָם לְבַדָּם. שֶׁהֲרֵי וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד מַסְפִּיק לוֹ, אֲבָל לֹא נִקְרְאוּ אֶחָד אֶלָּא בָּאָרֶץ, בַּוּוּג שֶׁל הָאָרֶץ הַזּוֹ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וּמְשׁוּם כָּךְ הַכֹּל קָשׁוּר זֶה עִם זֶה בְּזוּוּג אֶחָד. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שִׁשָּׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה נֶאֱמַר, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ.

אֱלֶה מוֹעֲדֵי ה׳ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (תְּהִלִּים כז) לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנַי אֶת פָּנֶיךָ ה׳ אֲבַקֵּשׁ. אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֲרוּ הַזּוֹבְרִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, אֲבָל הַפָּסוּק הַזֶּה כָּךְ נֶאֱמַר, לְךָ אָמַר לִבִּי, דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה בִּשְׁבִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וּמָה אָמַר? לְךָ אָמַר לִבִּי, בִּשְׁבִילְךָ אָמַר לִבִּי לִבְנֵי הָעוֹלָם, וְהוֹדִיר אוֹתָם לִבִּי, שֶׁהוּא אָזוּז בּוֹ, שֶׁאֶת זֶה בִּשְׁבִיל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הוּא אָמַר. בַּקְּשׁוּ פָנַי, אֵלּוּ עַטָּרוֹת הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא אָזוּז בָּהֶן, וְהֵם בּוֹ. הֵם שְׁמוֹ, וְהוּא וּשְׁמוֹ דָּבָר אֶחָד הוּא. מְשׁוּם כָּךְ אָמַר דָּוִד, אֶת פָּנֶיךָ ה׳ אֲבַקֵּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם קה) דִּרְשׁוּ ה׳ וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד.

בֹּא רְאֵה, רָאוּי הוּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ לוֹמַר שִׁירָה בִּשְׁבִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְלוֹמַר דְּבָרִים שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לַמֶּלֶךְ, מְשׁוּם שֶׁהוּא אָזוּז בָּהּ.

דָּבָר אַוֵּר לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנַי – בִּשְׁבִילְךָ אָמַר לִבִּי לִבְנֵי הָעוֹלָם בַּקְּשׁוּ פָנַי, (אֶת פָּנֶיךָ ה׳ אֲבַקֵּשׁ) אֵלּוּ זְמַנִּים וְזַגִּים שֶׁכֻּלָּם הַזְמִין לָהֶם לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קָדֵשׁ, כְּדֵי לְעַטֵּר אוֹתָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּיוֹמוֹ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּזְמַנּוֹ, וְיִשְׁאֲבוּ כֻּלָּם מֵאוֹתוֹ עֹמֶק הָעֲמֻקִּים שֶׁהַנְּזָלִים וְהַמַּעְיָנוֹת יוֹצְאִים מִשָּׁם. מְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, מְזֻמָּנִים הֵם לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קָדֵשׁ, לְהִתְעַטֵּר בּוֹ

וּלְהִשָּׂאֵב בּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַדְּשׁוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד, וְתִמָּצֵא בָּהֶם שִׁמְחָה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ – זְמַנִּים שֶׁל קְדֻשׁ. וּכְשֶׁמְּזַמְּנִים הֵם מְזַמְּנִים, הֵם מְזַמְּנִים מִן הַנָּזוֹל שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא. לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין בְּנֵי אָדָם לִסְעוּדָתוֹ, עִטֵּר לְפָנֵיהֶם בְּכָל מִינֵי מַאֲכָלִים שֶׁבָּעוֹלָם, פָּתַח לָהֶם זְבִית יַיִן, יָפָה בְּרֵיחַ וְיָפָה לִמְשִׁתֶּה. שֶׁכָּךְ רָאוּי, מִי שֶׁמַּזְמִין – לְמַאֲכָל וּלְמִשְׁתֶּה הוּא מַזְמִין. כָּךְ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ – כֵּיוָן שֶׁהֵם מְזַמְּנִים לִסְעוּדַת הַמֶּלֶךְ, מְזַמְּנִים הֵם לְיַיִן טוֹב וְיָפָה שֶׁמְּשַׁמָּר. (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים א) כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן) וְעַל כֵּן כָּתוּב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם, כָּתוּב (שמות כב) וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי. יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה נִקְרָאִים אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁהֵם מְזַמְּנִים מִקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, אַתֶּם אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ לְמַטָּה הַזְמִינוּ אוֹתָם, אָז הַתְקִינוּ סְעוּדָה וְשִׁמְּחוּ, שֶׁהֲרֵי לָכֶם רָאוּי זֶה, מִשּׁוּם שֶׁאַתֶּם נִקְרָאִים אַנְשֵׁי קֹדֶשׁ, וִיהִיוּ כֻּלָּם מְזַמְּנִים בְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁל קֹדֶשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

דָּבָר אַוזֵר אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה׳, מַה זֶּה מוֹעֲדֵי ה׳? רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הֵם מֵה׳, שֶׁבּוֹ נִקְשְׁרוּ מִמַּטָּה לְמַעְלָה וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה. כֻּלָּם קְשׁוּרִים בּוֹ, וְכֻלָּם מִתְעַטְּרִים (וּמְזַמְּנִים) (וּמִתְאַוְּזְדִים) לְהִקָּשֵׁר קֶשֶׁר אֶוזֶד בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַמֶּלֶךְ. מָה הַטַּעַם? כְּמוֹ שֶׁמֶּלֶךְ יוֹרֵשׁ אֶת הָאָב וְהָאֵם, וְאָוזוּז בְּאוֹתוֹ קֹדֶשׁ וּמִתְעַטֵּר בָּהֶם. (בִּשְׁבִיל) כָּךְ כָּל אוֹתָם שֶׁאָוזוּזִים בַּמֶּלֶךְ צְרִיכִים לְהִזְדַּמֵּן לְאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יִתְאַוְּזְדוּ כְּאֶוזֶד (לַמֶּלֶךְ). וְעַל כֵּן נִקְרָא מוֹעֲדֵי ה׳, וְאָוזַר כָּךְ מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי בָּהֶם מִתְעַטֵּר בַּמֶּלֶךְ.

אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם, שְׁנֵי זַלָקִים יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל בָּהֶם. אִם מִצַּד הַמֶּלֶךְ – יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל זַלָק עֶלְיוֹן בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ׳, (שם לב) כִּי זַלָק ה׳ עַמּוֹ. וְאִם מִצַּד הָעֶלְיוֹן שֶׁל קֹדֶשׁ – יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל זַלָק עֶלְיוֹן בּוֹ, שֶׁכָּתוּב וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי, וְכָתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה׳. וְעַל כֵּן רָאוּי לָכֶם לְזַמֵּן אוֹתָם וּלְתַקֵּן לַכֹּהֲנִים שִׁמְחָה

וּסְעוּדָה וְלִשְׁמוֹעַ בָּהֶם.

וּמִי שֶׁמְּמַהֵן לְאַוְזֵר (לְאוֹרְזַן), צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לוֹ שְׁמוּזָה וּפָנִים מְאִירוֹת לְעַטֵּר (לְשַׁמֵּר) אֶת אוֹרְזוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹרְזַן. לְמֶלֶךְ שֶׁהַזְמִין אוֹרְזַן יָקָר, אָמַר לִבְנֵי הֵיכָלוֹ: כָּל שְׁאָר הַיָּמִים הֱיִיתֶם כָּל אֶוְזֵד בְּבֵיתוֹ, זֶה עוֹשֶׂה עֲבוֹדָתוֹ, וְזֶה הוֹלֵךְ עִם סְוְזוֹרָתוֹ, וְזֶה הוֹלֵךְ בְּשָׁדֵהוּ. פָּרַט לְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁלִּי, שֶׁכֻּלְּם מִתְעוֹרְרִים (מְזֻמָּנִים) לִשְׁמוּזָתִי. עַכְשָׁו הִזְמַנְתִּי אוֹרְזַן עֶלְיוֹן וְיָקָר, אֵינִי רוֹצֶה שֶׁתִּשְׁתַּדְּלוּ בַּעֲבוֹדָה, וְלֹא בְּסִוְזוֹרָה, וְלֹא בְּמִדְבָּרִיוֹת, אֶלָּא כֻּלָּם הִוְדַּמְּנוּ, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ יוֹם שֶׁלִּי, וְהַתְקִינוּ עַצְמְכֶם לְקַבֵּל אֶת אוֹתוֹ אוֹרְזַן בְּפָנִים מְאִירוֹת, בְּשִׁמוּזָה וּבְתִשְׁבַּוְזוֹת. הַתְקִינוּ לוֹ סְעוּדָה נְכְבָּדָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מִוְדַּמֵּן אֲלֵי בְּכָל הַצְּדָדִים.

כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בָּנַי, כָּל שְׁאָר הַיָּמִים אַתֶּם מִשְׁתַּדְּלִים בַּעֲבוֹדָה וּבְסִוְזוֹרָה, פָּרַט לְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁלִּי. עַכְשָׁו אוֹרְזַן עֶלְיוֹן וְיָקָר הִוְמַנְתִּי, אַתֶּם קַבְּלוּ אוֹתוֹ בְּפָנִים מְאִירוֹת, הַזְמִינוּ אוֹתוֹ, תַּקְּנוּ לוֹ סְעוּדוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֻׁלְזָנוֹת עֲרוּכִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁלִּי. מִשּׁוּם כָּךְ, תִּקְרְאוּ אֶתֶם בְּמוֹעֲדָם.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה שְׁמֵזִים בַּמּוֹעֲדִים הַלָּלוּ וּמְשַׁבְּזִים שֶׁבַז לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עוֹרְכִים שֻׁלְזָנוֹת, מְתַקְּנִים עַצְמָם בִּכְלֵי נְכְבָּדִים, הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים אוֹמְרִים: מַה טִּיבָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָךְ? אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹרְזַן עֶלְיוֹן יֵשׁ לָהֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. אוֹמְרִים: וְלֹא שֶׁלְּךָ הוּא, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קָדֵשׁ? אוֹמֵר לָהֶם: וְכִי יִשְׂרָאֵל אֵינָם קְדֵשׁ, וְנִקְרָאִים קְדֵשׁ?! לָהֶם רָאוּי לְהַזְמִין אֶת הָאוֹרְזַן שֶׁלִּי, אֶוְזֵד מֵהַצַּד שֶׁלִּי, שֶׁהֲרֵי הֵם דְּבֵקִים בִּי, וְאֶוְזֵד מִצַּד שֶׁל קְדֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה'. הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים קְדֵשׁ, וַדַּאי שֶׁהוּא אוֹרְזַן שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַזְמָנַת הָאוֹרְזַן הַזֶּה הִיא מִקְּדֵשׁ, שֶׁכָּתוּב מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. פָּתְזוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ: (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ.

שְׁלֹשָׁה הֵם מְזַמְּנִים מִקְּדֵשׁ, וְלֹא יוֹתֵר: זוֹג הַמְצוֹת, וְזוֹג הַשָּׁבוּעוֹת, וְזוֹג הַסֻּכּוֹת. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, וְכִי שַׁבָּת אֵינָהּ מִקְּדֵשׁ מְזַמֶּנֶת? אָמַר לוֹ, לֹא, בִּשְׁנֵי צְדָדִים, אֶחָד – שֶׁהוּא וַדַּאי נִקְרָא קְדֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם. וְאֶחָד – שֶׁשַּׁבָּת אֵינָהּ זְמִינָהּ, שֶׁהֲרֵי יֵרֶשְׁתּוֹ הִיא וַדַּאי. יֵרֶשָׁה שֶׁל קְדֵשׁ הוּא יוֹרֵשׁ וְאֵינוֹ מְזַמֵּן, וְעַל כֵּן כֻּלָּם מְזַמְּנִים בַּקְּדֵשׁ, וּמִתְקַשְּׁרִים בְּשַׁבָּת וּמִתְעַטְּרִים בּוֹ. בּוֹ. בָּזֶה הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתְעַטֵּר בּוֹ, וְעַל כֵּן שַׁבָּת אֵינָהּ מְזַמֶּנֶת.

לְבֵן שֶׁנִּכְנַס לְבֵית אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָכַל וְשָׁתָה בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יָזִיד, וְזַבִּיב נַפְשׁוֹ, נָתַן לוֹ שׁוֹשְׁבִין לִשְׁמֹר אוֹתוֹ וּלְהִתְוַכֵּחַ עִמּוֹ. אָמַר הַמֶּלֶךְ, נָאֶה הוּא לְהַזְמִין אֶת הַשּׁוֹשְׁבִינִים הַלָּלוּ שֶׁל בְּנִי וּלְהַרְאוֹת אֶת הַכָּבוֹד וְהַזִּבּוּת שֶׁלִּי עִמָּם. הִזְמִין אֶת הַשּׁוֹשְׁבִינִים הַלָּלוּ. הַבֵּן לֹא רָאוּי לְזַמֵּן, אֶלָּא לְהִכָּנֵס וְלֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בְּבֵית אָבִיו בְּשָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֶה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם טו) מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה׳ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ. נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ וַדַּאי, כְּבֵן שֶׁהִתְתַּקֵּן (שֶׁהִתְוַזֵּק) בְּאָבִיו נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ, וְלֹא מְזַמֵּן מֵהַקְּדֵשׁ.

שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה. שֵׁשֶׁת יָמִים מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, וְלֹא כָתוּב בְּשֵׁשֶׁת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְכָל יוֹם וָיוֹם עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂהוּ, וְנִקְרָאִים יְמֵי מְלָאכָה.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזֵק, אִם כָּךְ, לָמָּה נִקְרְאוּ שֵׁשֶׁת יְמֵי זוֹל? לָמָּה זוֹל? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עַכְשָׁו מִתְנַהֵג הָעוֹלָם עַל יְדֵי הַשְּׁלוּזִים שֶׁלָּהֶם, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים יְמֵי זוֹל.

רַבִּי זְיָיא אָמַר, מִשּׁוּם שֶׁמֻּתָּר לַעֲשׂוֹת בָּהֶם עֲבוֹדָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִקְרָאִים קְדֵשׁ, וּמִי שֶׁלֹּא נִקְרָאִים קְדֵשׁ, נִקְרָאִים זוֹל, וְעַל כֵּן הִתְקִינוּ הַזַּבְּרִים בַּהַבְדָּלָה, בֵּין קְדֵשׁ לְזוֹל. מָה הַהַבְדָּלָה כָּאן? אֶלָּא קְדֵשׁ הוּא דָּבָר בְּעַצְמוֹ, וּמַתְוְזִילוֹת מִמֶּנּוּ הָאוֹתִיּוֹת. וְעַל כֵּן אֵלּוּ לְמַעֲשֶׂה, וְאֵלּוּ לִשְׁמֹר. וּמָתַי נִמְצֵאת בָּהֶם שְׁמִירָה? כְּשֶׁמְּזַמְּנִים מִקְּדֵשׁ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַשְּׁמִוָּה וְהַשְּׁמִירָה שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת הֵם עַל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר בְּאַבָּא וּבְאִמָּא, וְנוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשְׁאָר הַיָּמִים, שֶׁהֲרֵי הוּא קָדֵשׁ וּמִתְעַטֵּר בְּקָדֵשׁ, וּמוֹסִיף קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ הַיּוֹם הַזֶּה הוּא שְׁמִוַּת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּוְזְתוֹנִים, כֻּלָּם שְׁמֵוזִים בּוֹ, מְמַלֵּא בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. כֻּלָּם נִתְקְנוּ (נִזּוֹנוּ) מִמֶּנּוּ. בַּיּוֹם הַזֶּה מְנוּוַּזַת עֶלְיוֹנִים וְתַוְזְתוֹנִים. בַּיּוֹם הַזֶּה מְנוּוַּזַת הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם.

לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה הִלּוּלָא לִבְנוֹ הַיָּוִזִיד, עִטֵּר אוֹתוֹ בַּעֲטָרָה עֶלְיוֹנָה, מִנָּה אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ עַל הַכֹּל. בַּיּוֹם הַזֶּה שְׁמִוַּת הַכֹּל. שׁוּטֵר אֶזְוד שֶׁהָיָה מַפְקֵד עַל דִּינָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם, הָיוּ בְיָדוֹ גְּבָרִים שֶׁצְּרִיכִים הֲרִיגָה, וּגְבָרִים שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לְהַלְקָאָה. בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַיּוֹם הַזֶּה שֶׁל שְׁמִוַּת הַמֶּלֶךְ עָוַב אֶת דִּינָיו, וְשָׁמַר אֶת שְׁמִוַּת הַמֶּלֶךְ.

כָּךְ אוֹתוֹ הַיּוֹם, הִלּוּלַת הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה, שְׁמִוַּת הָאָב וְהָאֵם עָלָיו, שְׁמִוַּת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּוְזְתוֹנִים. בִּשְׁמִוַּת הַמֶּלֶךְ כֻּלָּם שְׁמֵוזִים, וְלֹא יִצְטַעֲרוּ בּוֹ. עַל זֶה כָּתוּב (ישעיה נזז) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג. מַה זֶּה עֹנֶג? עֹנֶג לֹא נִמְצָא אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֵה הַקְּדֻשׁ הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳. שֶׁהֲרֵי עֹנֶג הוּא עַל ה׳. וְהַיּוֹם הַזֶּה שֶׁהוּא הִלּוּלַת הַמֶּלֶךְ, מִתְעַטֵּר בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה שֶׁל עֹנֶג. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג, מַה שֶּׁאֵין נִמְצָא כֵּן בְּשְׁאָר הַיָּמִים.

בַּיּוֹם הַזֶּה שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת צְרִיכִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ לְזַמֵּן וְלַעֲרֹךְ שֻׁלְזָנוֹת בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּכְשֶׁמְּזַדַּמֵּן בּוֹ זַגָּ אוֹ זְמַן, לֹא יְסַדֵּר אָדָם שְׁנֵי שֻׁלְזָנוֹת בְּכָל סְעוּדָה, אֶזְוד לְשַׁבָּת וְאֶזְוד לָאוֹרְזָ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ט) עַל שֻׁלְזָן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אוֹכֵל, הַהֶנָּאָה הִיא בְּשֻׁלְזָן הַמֶּלֶךְ לְאוֹתוֹ הָאוֹרְזָ שֶׁבָּא אֵלָיו. וְעַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לַעֲרֹךְ שֻׁלְזָן שָׁלֵם לַמֶּלֶךְ, וְהוּא נוֹתֵן מִמֶּנּוּ לָאוֹרְזָ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַסְּעוּדָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, כְּשֶׁנִּזְכְּרָה בָּהּ אוֹרְזָ, הַאִם עוֹזְבִים אוֹתָהּ אוֹ לֹא עוֹזְבִים אוֹתָהּ? אִם לֹא עוֹזְבִים אוֹתָהּ, נִמְצָא

הָאוֹרֵז דָּזוּי מִשֻּׁלְחַן הַמֶּלֶךְ. וְאִם עוֹזְבִים אוֹתָהּ, נִמְצָא גַּם בְּשֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו, לְמֶלֶךְ שֶׁנִּקְרָה לוֹ אוֹרֵז, וְלָקַח מֵאֵצֶל מִלְפָּנָיו וְהֶעֱלָהוּ לְאוֹרֵז. נִמְצָא, אַף עַל גַּב שֶׁהַמֶּלֶךְ לֹא אָכַל עִמּוֹ – מִמַּאֲכַל הַמֶּלֶךְ הוּא אוֹכֵל, וְהַמֶּלֶךְ נָתַן לוֹ לֶאֱכֹל. וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁהוּא אוֹרֵז הַמֶּלֶךְ. וּבְבֵית רַב הַמְנוּנָא סָבָא לֹא זוּשְׁשִׁים לְאוֹרֵז בְּשָׁעָה זוֹ, וְאַזָּר כָּךְ עוֹרְכִים שֻׁלְחָן לְאוֹרֵז.

בַּיּוֹם הַזֶּה אָסוּר דִּבּוּר, וְהוּא שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) מִמְּצֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר. וְשָׁנִינוּ, חֶפְצְךָ כָּתוּב, מִשּׁוּם שֶׁבְּיוֹם זֶה נִקְשֶׁרֶת בּוֹ כָּל הָאֱמוּנָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאֵיךְ אָנוּ עוֹשִׂים שֶׁלֹּא לַעֲרֹךְ (לְסַלֵּק) סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ לְאוֹרֵז, שֶׁהֲרֵי אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, עוֹלָה סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ לְפָסַח, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ הָאוֹרֵז שֶׁלּוֹ.

אָמַר לוֹ, כָּךְ אֲנִי אוֹמֵר, שֶׁאִם הוּא הָאוֹרֵז שֶׁלּוֹ – (כָּל אוֹתוֹ יוֹם) יָכוֹל לְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ, וְאִם לֹא – אֵינוֹ מַעֲלֶה אוֹתוֹ. וְאִם נֹאמַר שֶׁי"ד שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, נִדְחֵית סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ מִלְּפָנֵי סְעוּדַת הַפָּסַח – שׁוֹנָה הַפָּסַח, שֶׁסְּעוּדַת שַׁבָּת נִדְחֵית מִכַּמָּה גְּוָנִים: אֶחָד בְּשִׁבְיל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁאָדָם יִהְיֶה תָּאֵב. וְאֶחָד מִשּׁוּם פָּסַח. וַהֲרֵי לָזֶם אֵינוֹ נִמְצָא מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וָמַעְלָה, שֶׁעֲרִיכַת הַשֻּׁלְחָן בְּלִי לָזֶם אֵינָהּ עֲרִיכָה.

וְאִם תֹּאמַר בְּיַיִן – בְּיַיִן מֻתָּר, מִשּׁוּם שֶׁהַלֵּב תָּאֵב (שֶׁגּוֹרֵר. ס"א שֶׁגּוֹבֵר). אֲבָל בְּיָמֵי הִשְׁתַּדְּלוּתִי שֶׁלֹּא בְּטַלְתִּי סְעוּדַת שַׁבָּת, אֲפָלּוּ אוֹתָם יָמִים שֶׁנִּמְצָא בּוֹ. בַּיּוֹם הַזֶּה שְׁדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים מִתְבָּרֵךְ, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְהַיּוֹם הַזֶּה הוּא הַקִּשּׁוּר שֶׁל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ הָיָה עוֹשֶׂה רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּזְמַן שֶׁעָלְתָה סְעוּדַת שַׁבָּת, עוֹרֵךְ שֻׁלְחָנוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל בְּמַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה, וְהָיָה אוֹמֵר: הֲרֵי סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ שֶׁיָּבֹא לֶאֱכֹל אֶצְלִי. מִשּׁוּם כָּךְ נִמְצֵאת שַׁבָּת עֲדִיפָה בַּכֹּל מִכָּל הַזְּמַנִּים וְהַזְּגִּים, וְנִקְרֵאת קָדֵשׁ וְלֹא מִקְרָא קֹדֶשׁ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל הַמּוֹעֲדִים קוֹרְאִים בָּהֶם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. אֲבָל יוֹצְאִים רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם כִּפּוּר שֶׁלֹּא נִמְצְאַת בָּהֶם שְׁמִיזָה, שֶׁהֲרֵי הֵם דִּין הֵם, אֲבָל אֵלּוּ הַשְּׁלשָׁה מְזֻמָּנִים מֵהַקָּדֵשׁ לִשְׁמִיזַת הַכֹּל, לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יב) וּשְׁמַזְתֶּם לְפָנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם, וְכָתוּב (שם כז) וְשָׁמַזְתָּ לְפָנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ. בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה נִשְׁכָּזוּ כָּל הַצַּעַר וְכָל הָרָגָז וְכָל הַדַּוָּק מִכָּל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא יוֹם הִלּוּלַת הַמֶּלֶךְ, שֶׁנִּשְׁמוֹת מִתּוֹסָפוֹת, כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יְצְזָק לְרַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב (שמות כ) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, וְשָׁנִינוּ, זָכְרֵהוּ עַל הַיַּיִן. לָמָּה עַל הַיַּיִן? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיַּיִן הוּא שְׁמִיזַת הַתּוֹרָה, וְיֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה הוּא שְׁמִיזַת הַכֹּל. וְהַיַּיִן הַזֶּה מְעַטֵּר אֶת הַמֶּלֶךְ בְּעַטָּרוֹתָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. וְשָׁנִינוּ, בַּכֹּל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת אָדָם מַעֲשֶׂה. שֶׁלֹּא נִמְצְאַת קְדֻשָּׁה אֶלָּא בְּיַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר א) כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן, מִיַּיִן הֵם טוֹבִים, נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן. וְעַל כֵּן קְדֻשָּׁה שֶׁל שַׁבָּת בְּיַיִן, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וּבַזְזַדֵּשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַזְזַדֵּשׁ וְגוֹ'. רַבִּי זְזֵיָא פָּתַזז, (שם ה) אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק וְגוֹ'. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֲנִי יְשֵׁנָה – בְּגָלוּת מִצְרַיִם, שֶׁהָיוּ בָנַי בְּשִׁעְבּוּד שֶׁל קְשִׁי. וְלִבִּי עֵר – לִשְׁמֹר אוֹתָם שֶׁלֹּא יִכְלוּ בַּגָּלוּת. קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָמַר (שמות ג) וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי.

פָּתְזִי לִי פָּתַזז כְּפָתְזוֹ שֶׁל מַזַּט, וַאֲנִי אֶפְתַּזז לָכֶם שְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים. פָּתְזִי לִי אֲזוּתִי, שֶׁהֲרֵי הַפָּתַזז לְהַכְנִיס אוֹתִי הוּא בָּךְ, שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ אֶצְלִי בָּנַי אֶלָּא בָּךְ, אַתְּ הוּא הַפָּתַזז לְהַכְנִיס אוֹתִי (בָּךְ). אִם אַתְּ לֹא תִּפָּתְזִי פָּתְזִי, הֲרֵי אֲנִי סָגוּר, שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ אוֹתִי. מִשּׁוּם כָּךְ פָּתְזִי לִי. פָּתְזִי לִי וַדַּאי. וְעַל כֵּן אָמַר דָּוִד, כְּשֶׁרָצָה לְהִכָּנֵס לַמֶּלֶךְ, אָמַר (תהלים קיז) פִּתְזוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ. זֶה הַשַּׁעַר לַה', זֶהוּ וַדַּאי הַפָּתַזז לְהִכָּנֵס לַמֶּלֶךְ. זֶה הַשַּׁעַר לַה',

לִמְצֹא אוֹתוֹ וּלְהִדָּבֵק בּוֹ, וְעַל כֵּן פָּתְזִי לִי אֲזוֹתִי רַעְיָתִי שֶׁרֹאשִׁי וְגוֹ'. כְּדֵי לְהִזָּדַוֵּג עִמּוֹ, וְלִהְיוֹת עִמּוֹ בְּשָׁלוֹם לְעוֹלָמִים.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה הוֹרֵג אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, כָּל אוֹתָם שֶׁהָרַג בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה וְהוֹרִיד דְּרָגוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל בַּקִּיּוּם שֶׁל הָאוֹת הַקָּדוֹשׁ, נִמּוֹלוּ וְהִשְׁתַּתְּפוּ עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנֶאֱזְזוּ בָּהּ. אָז אוֹתוֹ הַדָּם הֶרְאוּ אוֹתוֹ עַל הַפָּתְזוֹ. וּשְׁנֵי דָּמִים הָיוּ – אֶזְדֵּ שֶׁל הַפָּסַזּ, וְאֶזְדֵּ הַדָּם שֶׁנִּמּוֹלוּ. וְהָיָה רָשׁוּם עַל הַפָּתְזוֹ רֹשֶׁם הָאֱמוּנָה, אֶזְדֵּ כָּאן וְאֶזְדֵּ כָּאן וְאֶזְדֵּ בֵּינֵיהֶם, וַהֲרֵי נֶאֱמַר (שמות יב), וְנָתַנּוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף, כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֱמוּנָה.

וּבְאַרְבָּעָה (וּבַזְּמִשָּׁה) עָשָׂר, הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁהֲרֵי אָז מְבַטְּלִים זָמֵץ וּשְׂאוֹר, וְהִתְעַלּוּ יִשְׂרָאֵל בְּרָשׁוּת הָאַזָּרת, וְנֶעֱקְרוּ מִמֶּנָּה וְנֶאֱזְזוּ בְּמַצָּה, הַקֶּשֶׁר הַקָּדוֹשׁ. אַזַּר שֶׁנִּמּוֹלוּ נִכְנְסוּ בָּהּ, עַד שֶׁנִּפְרְעוּ וְהִתְגַּלָּה הָרֹשֶׁם שֶׁלָּהֶם, וְאָז נָתַן לָהֶם קֶשֶׁר בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הָאֱמוּנָה, בְּמָקוֹם שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנֵּנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶזֶם מִן הַשָּׁמַיִם, מִן הַשָּׁמַיִם דַּוְקָא, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, בְּאַרְבָּעָה (בַּזְּמִשָּׁה) עָשָׂר, בְּשָׁעָה שֶׁווֹוּג הַלְּבָנָה נִמְצָא בְּשִׁלֻּמוּת עִם הַשֶּׁמֶשׁ, וְהַכְּתָרִים הַתַּזְחוֹנִים לֹא נִמְצָאִים כָּל כָּךְ בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּזִוּדּוּשׁ הַלְּבָנָה נִמְצָאִים מִינִים רָעִים, וּמִתְעוֹרְרִים לְהִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם. וּבְשָׁעָה שֶׁהַזִּווּג שֶׁל הַלְּבָנָה נִמְצָא בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ בִּשְׁלֻמוּת, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים לִמְקוֹם אֶזְדֵּ, וְהַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ מִתְעוֹרְרוֹת. אָז כָּתוּב, (שם יב) לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַה', שֶׁהֲרֵי הַזִּווּג הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא, וְהוּא שְׁמוּרִים בַּכֹּל.

רַבִּי אֶזָּא אָמַר, מִשּׁוּם כָּךְ תִּקּוּן שֶׁל הַכֹּל (שֶׁל הַכַּלָּה) הוּא בְּאוֹתוֹ יוֹם, וּבַלַּיְלָה נִמְצָא הַיְשׁוּב שֶׁל הַבַּיִת. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁאֵינָם מִבְּנֵי הַבַּיִת, כְּשֶׁבָּאִים לְהִזָּדַוֵּג הַתּוֹרָה (הָאֲרִיוֹת) יַזַּד. אוֹי לְאוֹתָם שֶׁלֹּא נוֹדָעִים אֶצְלָם. מִשּׁוּם כָּךְ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים מִתַּקְּנִים לָהֶם הַבַּיִת כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְעַל יָדָם נִכְנָסִים מִי שֶׁנִּכְנָסִים, וְהֵם שְׁמוּזִים וּמְזַמְּרִים שְׁנֵיהֶם. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה

וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָמָּה לָנוּ לְהַטְרִיזַ כָּל זֶה, מִקְרָא שָׁלֵם הוּא, שֶׁהֲרֵי בַּלַּיְלָה הַזֶּה הַוּוּגָ הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ מִתְעוֹרֵר וְנִמְצָא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לַהֹ' שִׁמֻּרִים. מַה זֶּה שִׁמֻּרִים? שְׁנַיִם, הַוּוּגָ שֶׁל הַלְּבָנָה עִם הַשֶּׁמֶשׁ. לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם, שֶׁהֲרֵי מִכָּאן וָהָלְאָה נִתְאַוְּדוּ וְנִקְשְׁרוּ בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְיָצְאוּ מֵרְשׁוּת אַוְזֶרֶת. מִשּׁוּם כָּךְ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר מְתַקְּנִים אֶת עַצְמָם, וּמְבַעֲרִים זָמֵץ מִבֵּינֵיהֶם וְנִכְנָסִים לָרְשׁוּת הַקְּדוֹשָׁה, וְאָז מִתְעַטְּרִים זָתָן וְכַלָּה בְּעַטָּרוֹת הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְצָרִיךְ אָדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ בֶּן זוּרִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אַרְבַּע הַכּוֹסוֹת הַלָּלוּ שֶׁל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה לָמָּה? אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזַּבְּרִים, כְּנֶגֶד אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת. אֲבָל יָפֶה הוּא בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב יֵיסָא סָבָא, שֶׁאָמַר, הוֹאִיל וְהַוּוּגָ הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא בַּלַּיְלָה הַזֶּה בְּכָל הַצְּדָדִים, וְהַוּוּגָ הוּא בְּאַרְבָּעָה קְשָׁרִים, שֶׁהֵם אַרְבַּע דְּרָגוֹת, וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, כְּשֶׁהַוּוּגָ הַזֶּה נִמְצָא, וְאָנוּ בְּשִׁמְזָתָם מִתְעוֹרְרִים, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי זָכִינוּ בָּהֶם, שְׁמִי שֶׁאוֹזֵז בָּזֶה – זוֹכֶה בַּכֹּל. וְעַל כֵּן הִשְׁתַּדָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל שְׁאָר הַלֵּילוֹת, וּצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת שָׁם בַּכֹּל וְלִשְׁמוֹז בַּלַּיְלָה הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁמְזָה הִיא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעוֹד אָמַר, שֶׁאַרְבַּע אֵלּוּ אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת קוֹרְאִים לָהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַדַּרְגָּה הָאַוְזְרוֹנָה הַזּוֹ נִקְרֵאת גּוֹאֵל, הַמַּלְאָךְ הַגּוֹאֵל. וְלֹא נִקְרֵאת גּוֹאֵל אֶלָּא עַל יְדֵי דַּרְגָּה אַוְזֶרֶת עֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת עָלֶיהָ וּמְאִירָה לָהּ, וְזוֹ לֹא מוֹצִיאָה לָהּ אוֹר, אֶלָּא בִּשְׁתֵּי (בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת) הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁעָלָיו. נִמְצָא שֶׁאַרְבַּע אֵלּוּ הֵן אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה שָׁאַל אֶת רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי כָּתוּב (זֶהוּ שֶׁכָּתוּב) שִׁבְעַת יָמִים שְׁאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם, וְשִׁמְזָה הִיא כָּל שִׁבְעָה, לָמָּה לֹא נִשְׁלָם הַלֵּל כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים כְּמוֹ בְּסֻכּוֹת, שֶׁנִּמְצָא שְׁמוֹנָה יָמִים הַלֵּל, בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל שִׁמְזָה כָּל יוֹם וָיוֹם?

אָמַר לוֹ, יָפֶה אָמַרְתָּ, אֲבָל יָדוּעַ הוּא, שֶׁהֲרֵי כָּאן לֹא נִקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל כְּלָל כָּךְ בַּכֹּל כְּמוֹ שֶׁנִּקְשְׁרוּ אַזָּר כָּךְ. מִשּׁוּם כָּךְ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, שֶׁזּוּוּג נִמְצָא (בְּכָל אוֹתָן דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת) וְשִׁמְוָזַת הַכֹּל נִמְצֵאת, וְיִשְׂרָאֵל נִקְשְׁרוּ בְּאוֹתָהּ שִׁמְוָזָה, עוֹשִׂים שְׁלֵמוּת, וְהַהַלֵּל נִשְׁלָם. (אֲבָל בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת) אַזָּר כָּךְ, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם נִמְצָאִים, עַד כָּעֵת יִשְׂרָאֵל לֹא נִקְשְׁרוּ בָּהֶם, וְלֹא נִפָּרְעוּ לְגַלּוֹת אֶת הָרֹשֶׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא קִבְּלוּ תוֹרָה, וְלֹא נִכְנְסוּ בְּמַה שֶׁנִּכְנְסוּ אַזָּר כָּךְ.

מִשּׁוּם כָּךְ בַּסֻּכּוֹת שְׁלֵמוּת הַכֹּל נִמְצֵאת בּוֹ וְשִׁמְוָזָה שֶׁל הַכֹּל יוֹתֵר, אֲבָל כָּאן עַד עַכְשָׁיו לֹא זָכוּ, וְלֹא נִמְצֵאת בּוֹ שְׁלֵמוּת כָּל כָּךְ, אַף עַל גַּב שֶׁנִּמְצָאִים כָּל הַשִּׁבְעָה אֵינוֹ בְּהִתְגַּלּוּת, וְיִשְׂרָאֵל טֶרֶם נִקְשְׁרוּ בָּהֶם כָּרָאוּי.

וְעַל כֵּן שִׁמְוָזַת הַכֹּל וּשְׁלֵמוּת הַהַלֵּל בַּלַּיְלָה הַזֶּה, מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַזִּוּוּג שֶׁנִּקְשְׁרוּ בּוֹ. מָה הַטַּעַם? שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּמְצָא בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה זִוּוּג, כָּל הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל נִמְצָא בַּצַּד שֶׁל הַזִּוּוּג, וְלֹא בַּצַּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁכַּאֲשֶׁר זִוּוּג נִמְצָא בָּהּ, נִמְצָאוֹת שְׁתֵּי (שְׁלֹשׁ) הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁעוֹמְדוֹת עָלֶיהָ. וּכְשֶׁאֵלֶּה נִמְצָאוֹת, הֲרֵי כָּל הַגּוּף נִמְצָא בָּהֶם, וְאָז שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְשִׁמְוָזָה מִן הַכֹּל, וְהַהַלֵּל נִשְׁלָם, שֶׁהֲרֵי אָז מִתְעַטֶּרֶת הַלְּבָנָה בַּכֹּל, אֲבָל לֹא אַזָּר כָּךְ, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם נִמְצָאִים, וְיִשְׂרָאֵל טֶרֶם זָכוּ בָּהֶם, הֲרֵי אֵין הַהַלֵּל שָׁלֵם כְּמוֹ בְּזְמַנִּים אֲזָרִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, יָפֶה הוּא, וְכָךְ הוּא וַדַּאי, וַהֲרֵי פַּעַם אַזָּרַת שָׁמַעְתִּי אוֹתוֹ בַּגָּוֵן הַזֶּה, וְשִׁבַּחְתִּי אֶת הַדְּבָרִים. עַכְשָׁו דַּבֵּר אַזָּר אֲנִי רוֹצֶה לָדַעַת, הֲרֵי רָאִינוּ בְּפָסוּז ז׳ וּבְסֻכּוֹת ז׳, וּשְׁלֵמוּת הַשִּׁמְוָזָה בְּיוֹם אַזָּר. בְּשָׁבוּעוֹת לָמָּה נִמְצְאוּ בּוֹ ז׳ יָמִים, וַהֲרֵי כָּאן רְאוּיִים יוֹתֵר מֵהַכֹּל?

פָּתַח וְאָמַר, (שמואל–ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְכִי מַה שׁוֹנֶה כָּאן שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ אֶחָד יוֹתֵר מִמָּקוֹם אַזָּר? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהַשַּׁבָּז שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּא לְפָרֵשׁ, קָרָא לָהֶם אֶחָד, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם הַשַּׁבָּז שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא אֶחָד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַקֶּשֶׁר שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים נִמְצָא בַּמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל. שֶׁנִּקְשָׁר בְּמַה שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְשָׁר בְּמַה

שֶׁלְּמַטָּה, וְנִקְשָׁר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן הַכֹּל נִקְרָא אֶזְוָד. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה נוֹדַעַת הָאֱמוּנָה, וְהַקֶּשֶׁר הַשָּׁלֵם, וְהַיִּחוּד הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ.

וְעַל כֵּן הַיּוֹם הַזֶּה הוּא קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּל. וְכָתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, עֵץ הוּא שֶׁנִּקְרָא אֶזְוָד. וְעַל כֵּן, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נִקְשָׁרִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה, נִקְרָא כָּךְ. וְעֵץ חַיִּים הוּא וַדַּאי אֶזְוָד נִקְרָא, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ, וְהַיּוֹם (וְהַשֵּׁם) שֶׁלּוֹ וַדַּאי אֶזְוָד, קֶשֶׁר שֶׁל הַכֹּל וְאֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל.

וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן, בְּתוֹךְ מַמָּשׁ, בָּאֶמְצַע, וְאָזוּז בְּכָל הַצְּדָדִים וְנִקְשָׁר בּוֹ. וְעַל כֵּן פָּסַז וְסָכוֹת, וְהוּא בָּאֶמְצַע. מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָאֶמְצַע שֶׁל הַכֹּל, וְזֶהוּ הַשַּׁבָּז שֶׁל הַתּוֹרָה בַּיּוֹם הַזֶּה, וְלֹא יוֹתֵר. שַׁבָּז הָאֱמוּנָה וְקֶשֶׁר שֶׁל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשְּׁאַלְתִּי וְזָכִיתִי לַדְּבָרִים הַלָּלוּ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, שִׁמְחָה וְשִׂירָה עַתִּידִים יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּז אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַשַּׁבָּז שֶׁמְּשַׁבְּחִים יִשְׂרָאֵל בְּלֵיל הַפָּסַז, שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְקַדֶּשֶׁת בִּקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ל) הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג. כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג דַּוְקָא. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה׳ בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְגוֹ׳ (במדבר כח). רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַז, (דברי הימים–א טז) אָז יָרְנְנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ה׳ כִּי בָא לִשְׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל אוֹתָם הַמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, שֶׁיּוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנֶאֱחָזִים בִּשְׁמוֹ (כָּל יוֹם). אוֹי לְאוֹתָם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהֶם חֵלֶק בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא נֶאֱחָזִים בּוֹ, לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. מִי שֶׁזּוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה, זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַבָּא. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, (שיר ז) דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, שִׂפְתוֹתֵיהֶם מְרַחֲשׁוֹת שָׁם תּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה, עַד עַכְשָׁו הִקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל תְּבוּאַת הָאָרֶץ, תְּבוּאַת הָאָרֶץ וַדַּאי,

וְהִתְעַסְקוּ בָּהּ וְנִקְשְׁרוּ בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַדִּין נִמְצָא, נִמְצָא בּוֹ דִּין בְּשָׁלוֹם (שֶׁהָעוֹלָם הִתְנַהֵג בּוֹ). וְהִקְרִיבוּ שְׁעוֹרִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא רִאשׁוֹן מִכָּל שְׂאֹר הַתְּבוּאָה, וּמַקְרִיבִים מֵהָרִאשׁוֹן וְלֹא מֵאוֹתוֹ שֶׁמִּתְאַוֵּר, שֶׁהֲרֵי הָאֲוִזָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נֶאֱוָזוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִיא כָּאן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי נָתַתִּי לָכֶם מָן בַּמִּדְבָּר מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם, וְאַתֶּם מַקְרִיבִים לְפָנַי שְׁעוֹרִים.

וְסוֹד הַדָּבָר – זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאוֹת, זָסֵר. אַזְהָרָה לִנְשׁוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִסְטוּ תַּזַּת בַּעְלֵיהֶן. וְאִם לֹא, אָז קָמַזּ שְׁעָרִים עָתִיד לְהַקְרִב. וּמֵהַדָּבָר הַזֶּה נוֹדָע דָּבָר אַזַּר. אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא מִשַּׁקֶּרֶת בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְעוֹלָמִים. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תְּמִהָּה, (במדבר ה) אֲשֶׁר תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּזַּת אִישָׁהּ?! מִשּׁוּם כָּךְ דִּין הָאִשָּׁה הַזּוֹ מְמֻקוֹמָהּ הִיא בָּאָה. וּמִי הוּא מְקוֹמָהּ? אוֹתָהּ שֶׁכָּתוּב בָּהּ (משלי לא) אֵשֶׁת זַיִל מִי יִמְצָא וְרָזוֹק מִפָּנִינִים מִכְרָהּ. (שם יב) אֵשֶׁת זַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ.

וְאוֹתוֹ קָמַזּ שְׁעוֹרִים שֶׁמְּבִיאָה אוֹתָהּ אִשָּׁה, נִקְרָא מִנְזַזַת קְנָאוֹת, זָסֵר. כָּךְ נִקְרֵאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּפָנְוָס, תַּזַּת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו, שֶׁקִּנְאָה כָּאן נֶאֱוָזָת. שֶׁמִּי שֶׁמִּשַּׁקֵּר בַּבְּרִית הַזּוֹ, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו קִנְאָה, וְלָכֵן קַנָּאִים פּוֹגְעִים בּוֹ. בֹּא רְאֵה, קָמַזּ שְׁעָרִים, הָעֹמֶר הַזֶּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָיָה מַגִּיעַ לְרֻזִּים שֶׁל גְּרוּסוֹת, מְפֻיָּקִים מִמֶּנּוּ עֶשְׂרוֹן מְנֻפֶּה בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה נָפָה.

וְזֶה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת. אַזַּר שֶׁעוֹלוֹת שֶׁבַע הַשַּׁבָּתוֹת הַלָּלוּ, בָּא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לְהִזְדַּוֵּג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנָה הַתּוֹרָה. וְאָז הִתְעַטֵּר הַמֶּלֶךְ בְּיִזּוּד שָׁלֵם, וְנִמְצָא אֶזֶד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וּמַגִּיעַ זְמַן הַתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת שֶׁמְּבַכְּרִים אֶת הַפֵּרוֹת שֶׁלָּהֶם, מַעֲלִים שִׁירָה. וּמַה הֵם אוֹמְרִים בְּשָׁעָה שֶׁלּוֹקְטִים אוֹתָם? פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים, (תהלים קג) ה' בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. (שם לו) ה' בְּהַשָּׁמַיִם זַסְדֶּךָ. וְכָתוּב (ישעיה נה) וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְזְאוּ כָף.

עוֹד פָּתוּז וְאָמַר, (תהלים צח) מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה' שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה. שִׁיר חָדָשׁ הוּא נִקְרָא. מְשׁוּם כָּךְ בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה. שָׁם מִנְחַת קְנָאוֹת, כָּאן מִנְחָה חֲדָשָׁה. חֲדָשָׁה, שֶׁחִדּוּשׁ הַכֹּל (הַכַּלָּה) יֵשׁ כָּאן. הֲשֶׁר שֶׁל הַכֹּל שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, הֲשֶׁר הָאֱמוּנָה, וְלָכֵן יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם הִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו, וְנִתְּנָה הַתּוֹרָה.

וּכְשֶׁמַּגִּיעִים הַבְּכוּרִים לַכֹּהֵן, הָיָה צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר וּלְפָרֵשׁ דְּבָרִים עַל אוֹתוֹ הָעֵץ שֶׁבָּאָרֶץ, שֶׁנִּשְׁלָם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּשִׁנִּים עָשָׂר תְּזוּמִים, בְּשִׁבְעִים עֲנָפִים, וְצָרִיךְ לְאַבֵּד אֶת לָבָן הָאֲרַמִּי, שֶׁבִּגְלָלוֹ נִפְגַּם הָעוֹלָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אוֹתוֹ וְהִתְעַטֵּר בְּדִינָיו (בְּבָנָיו), כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מְשׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הָעֵץ, שֶׁכָּל הֲשֶׁר הָאֱמוּנָה תָּלוּי בּוֹ, וְעַל כֵּן נִקְרָא מִנְחָה חֲדָשָׁה. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁהִיא שִׁבְחַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְהוֹנִים וְשִׁבְחַת הַלְּבָנָה. וּבְכָל זְמַן שֶׁל הַלְּבָנָה, הוּא הֲשֶׁר הָאֱמוּנָה וְשִׁבְחָתָהּ (שֶׁל הַלְּבָנָה).

לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ בָּנִים וּבַת אַוָּזוֹת, הִתְקִין סְעוּדָה לְכָל הַבָּנִים, לֹא נִמְצְאָה אוֹתָהּ הַבַּת עַל הַשֻּׁלְחָן. כְּשֶׁבָּאָה, אָמְרָה לַמֶּלֶךְ: אֲדוֹנִי, אֶת כָּל אַוָּזַי הִזְמַנְתָּ וְנָתַתָּ לְכָל אָחָד כֵּלִים יְדוּעִים, וְלִי לֹא נָתַתָּ וְזָלַק בֵּינֵיהֶם. אָמַר לָהּ: זַיִּיךְ בִּתִּי, הַכְּלִי שֶׁלָּךְ יִמָּצֵא עַל אָחָד פִּי שְׁנַיִם, הֲרֵי כֻּלָּם יִתְּנוּ לָךְ מִזְּלִקָּם. נִמְצָא לְאַוָּזר בְּיָדֵיהָ זְלָקִים, עַל כָּל אָחָד פִּי שְׁנַיִם מֵהַכֹּל. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מֵהַכֹּל נָטְלָה זְלָקִים, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת כַּלָּה כְּלוּלָה, כְּכַלָּה שֶׁכֻּלָּם מַזְמִינִים לָהּ כֵּלִים וְזְלָקִים וְתַכְשִׁיטִים. כָּךְ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הַחִדּוּשׁ שֶׁלָּהּ (שִׁבְחָתָהּ) בַּכֹּל, וְכֻלָּם נוֹתְנִים לָהּ זְלָקִים וְכֵלִים.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא בְּעַטְרוֹתָיו, זוֹ שִׁבְחָתָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה, הִתְעַטְּרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וּמְשׁוּם שֶׁכָּל הֲשֶׁר הָאֱמוּנָה נִקְשָׁר בָּעֵץ הַזֶּה, נִקְרָא יוֹם אַוָּזד, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִוָּדַע לַה'. יוֹם אַוָּזד וַדַּאי, שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יוֹם אַוָּזד בַּהֲשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה.

הַקָּשֶׁר שֶׁלְּמַעְלָה – הָרֹאשׁ וְהַגַּלְגַּלְתָּ וְהַמּוֹזְנַיִם. קָשֶׁר אַוֵּר – שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת וְגוּף, שֶׁאֲוִוזִּים מֵהַכּוֹז שֶׁבָּרֹאשׁ. וּבְאֵרָה רַב הַמְּנוּנָא, (בִּשְׁנֵי) בִּשְׁלֹשֶׁת קְשָׁרֵי הָאָבוֹת (קֶשֶׁר אַוֵּר). שְׁנֵי עַמּוּדִים (כְּלָיוֹת שֶׁלְּמַטָּה) שֶׁנִּמְשְׁכוּ בְּשֶׁמֶן מִשְׁזָה (בְּקָיוֹם) בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת, שְׁנֵי נְוָזְלִים לְכַנֵּס אֶת הַזֶּרַע, לְהוֹצִיא לְדַרְגָּה אַוֶּרֶת, בְּפִי הָאַמָּה. הָעֵץ הַזֶּה הוּא גּוּף הָאֶמְצַע, שֶׁאוֹוֵז אֶת כָּל אֵלֶּה, וְכֻלָּם מְקֻשָּׁרִים בּוֹ, וְהוּא בָּהֶם, וְעַל כֵּן הַכֹּל אָוָזד. וּכְשֶׁמְּזַדַּוֶּגֶת עִמּוֹ הַגְּבִירָה, אֲזַי הוּא אָוָזד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת. מִי הָעֲצֶרֶת? אֶלָּא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁרִים כְּאָוָזד נִקְרָא עֲצֶרֶת. מַה זֶּה עֲצֶרֶת? (כְּנוּפָיָה) הִתְכַּנְּסוּת. וְאִם תֹּאמַר, כָּאן שֶׁנִּקְרָא עֲצֶרֶת מָה הַטַּעַם? אֶלָּא בְּכָל אוֹתָם יָמִים, יְמֵי הַסְּעוּדוֹת שֶׁל עַנְפֵי הָאִילָן הָיוּ. וְעַל כֵּן שִׁבְעִים פָּרִים הֵם. אַוֵּר כְּךָ שִׁמְזַת (הַגּוּף) הָאִילָן מַמָּשׁ וְשִׁמְזַת הַתּוֹרָה. וּבְגִלְגָּלוֹ הוּא יוֹם אָוָזד עֲצֶרֶת. שִׁמְזַת הַתּוֹרָה, שִׁמְזַת הָאִילָן, שֶׁהוּא הַגּוּף.

וְעַל כֵּן אֵין זֵלֶךְ בַּיּוֹם הַזֶּה אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם כָּךְ עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, לָכֶם וְלֹא לְאַוֵּר. (אַוֵּר כָּךְ שִׁמְזַת הָאִילָן מַמָּשׁ, וּבְגִלְגָּלוֹ הוּא יוֹם אָוָזד, וְאֵין זֵלֶךְ בַּיּוֹם הַזֶּה אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְלָכֵן כָּתוּב עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. אַף כָּאן בַּיּוֹם הַזֶּה שִׁמְזַת הַתּוֹרָה, שִׁמְזַת הָאִילָן, שֶׁהוּא גּוּף, וְהַכֹּל נִמְצָא בּוֹ) שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ נִמְצָא, הַכֹּל נִמְצָא בּוֹ. וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא אָוָזד, אָוָזד וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, מַה כָּתוּב? מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה וְגוֹ', סֹלֶת תִּהְיֶינָה זְמֵץ תֵּאָפֶינָה. מַה שׁוֹנֶה כָּאן זְמֵץ (בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל)? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל אֲזוּזִים בּוֹ (וְכֵן) בָּאִילָן, שֶׁהֲרֵי בָּאִילָן אֲזוּזִים עֲנָפִים, בָּאִילָן אֲזוּזִים עָלִים, קְלִפּוֹת, דִּינִים רַבִּים בְּכָל הַצְּדָדִים, הַכֹּל נִמְצָא בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהָאִילָן הַזֶּה מְכֻפָּר עַל יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא בְּבֵית מוֹשַׁב הָאָדָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵהָאֵילָן הַזֶּה נְזוּנִים כָּל שְׁאָר הָאֵילָנוֹת לְמַטָּה, וְהוּא הִשְׁתָּרֵשׁ עַל נָהָר אֶזֶד עָמוֹק שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וְאֵין פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים. עָלָיו כָּתוּב (ירמיה יז) וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת תּוֹרָה (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא וְגוֹ'. וּמַה זֶּה וְתִמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל וְתִמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וְהֵנִיף אֶת הָעֹמֶר וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לְהַקְרִיב קָרְבַּן הָעֹמֶר. הַקָּרְבָּן הַזֶּה הוּא כֻּלּוֹ בִּדְבֵקוּת מַעְלָה וּמַטָּה, הַגְּבִירָה וּבָנֶיהָ הוֹלְכִים כְּאֶזֶד. הָעֹמֶר הַזֶּה מַקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל בְּטָהֳרָתָם, וְאוֹתוֹ הַקָּרְבָּן הוּא מִשְּׁעוֹרִים, וְזֶה הִקְרִיבוּ, לְהַכְנִיס אַהֲבָה בֵּין אִשָּׁה וּבַעְלָהּ.

אֵשֶׁת זָנוּנִים הִרְזִיקָה עַצְמָהּ מִבֵּיתֵיהֶם, שֶׁלֹּא יְכוֹלָה לַעֲמֹד עַל גַּבָּהּ. אֵשֶׁת זַיִל הִקְרִיבָה עַצְמָהּ לְהִתְקָרֵב לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, וַדַּאי הִיא טְהוֹרָה, (במדבר ה) וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע, וּמוֹסִיפָה כֹּחַ וְאַהֲבָה לְבַעְלָהּ. אֵשֶׁת זָנוּנִים בּוֹרַזַת מֵהַמּוּקְדָּשׁ, שֶׁלֹּא לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, שֶׁאִלְמָלֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁאֵשֶׁת זַיִל בּוֹדֶקֶת עַצְמָהּ, הִיא מִתְקָרֶבֶת אֵלָיהָ, הָיְתָה אוֹבֶדֶת מִן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן לֹא רוֹצָה לְהִתְקָרֵב לַמּוּקְדָּשׁ, וּבוֹרַזַת מִמֶּנּוּ, וְנִשְׁאָרִים יִשְׂרָאֵל זַכָּאִים, בְּלִי עֵרְבּוּב אַזֵּר, אֶל סוֹד הָאֱמוּנָה.

סוֹד הַסֵּתֶר הַזֶּה שְׁתֵּי אֲזָיוֹת. וּכְשֶׁהֵרִיזוֹ זוֹ אֶת זוֹ בַּבְּדִיקָה שֶׁלָּהּ, צָבְתָה בִּטְנָהּ וְנָפְלָה יֶרֶכָהּ. שֶׁהֲרֵי בְּדִיקַת אֵשֶׁת זַיִל הוּא סַם הַמָּוֶת לְאֵשֶׁת זָנוּנִים. וְזוֹהִי הָעֵצָה שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבָנָיו לְהַקְרִיב קָרְבָּן זֶה בְּשִׁבִּיל אֵשֶׁת זַיִל, שֶׁתִּבָּרֵז מִמֶּנָּה אֵשֶׁת זָנוּנִים, וְנִשְׁאָרִים יִשְׂרָאֵל בְּלִי עֵרְבּוּבְיָא אַזֵּרֵת. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (ע"כ רעיא מהימנא).

רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי זֵזַיָּא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי זֵזַיָּא, כָּתוּב וְסַפַּרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה. מַה זֶּה אוֹמֵר? אָמַר

לוֹ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּבוּרִים.

אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ בְּרָשׁוּת אַחֶרֶת, וְהָיוּ אוֹחֲזִים בַּטֻּמְאָה כְּאִשָּׁה הַזּוֹ כְּשֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בִּימֵי טֻמְאָתָהּ. אַחַר שֶׁנִּמּוֹלוּ, נִכְנְסוּ בַּזֶּלֶק הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנִּקְרָא בְּרִית. כֵּיוָן שֶׁנֶּאֱחֲזוּ בּוֹ, פָּסְקָה מֵהֶם הַטֻּמְאָה, כְּאִשָּׁה הַזּוֹ שֶׁפּוֹסְקִים מִמֶּנָּה דְּמֵי טֻמְאָתָהּ. אַחַר שֶׁפָּסְקוּ מִמֶּנָּה, מַה כָּתוּב? (ויקרא טו) וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים. אַף כָּאן, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ בַּזֶּלֶק הַקָּדוֹשׁ, פָּסְקָה מֵהֶם טֻמְאָה, וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִכָּאן וָהָלְאָה יֶזְשְׁבוּן לְטָהֳרָה.

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם, לָכֶם דַּוְקָא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים. לָהּ – לְעַצְמָהּ. אַף כָּאן לָכֶם – לְעַצְמְכֶם. וְלָמָּה? כְּדֵי לְהִטָּהֵר בְּמַיִם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, וְאַחַר כָּךְ לְהִתְחַבֵּר עִם הַמֶּלֶךְ וּלְקַבֵּל תּוֹרָה.

שָׁם וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים, כָּאן שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת. לָמָּה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת? כְּדֵי לְזַכּוֹת לְהִטָּהֵר בַּמַּיִם שֶׁל אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא, וְנִקְרָא מַיִם זַיִּים. וְאוֹתוֹ הַנָּהָר, שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת יָצְאוּ מִמֶּנּוּ. וְעַל כֵּן שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת וַדַּאי, כְּדֵי לְזַכּוֹת בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאִשָּׁה טְהֳרָתָהּ בַּלַּיְלָה לְשַׁמֵּשׁ עִם בַּעְלָהּ.

כָּךְ כָּתוּב, וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל הַמַּזֹּנָה לָיְלָה. עַל הַמַּזֹּנָה כָּתוּב, וְלֹא כָּתוּב וּבְרֶדֶת הַטַּל לָיְלָה, אֶלָּא עַל הַמַּזֹּנָה, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹרֵד מֵאוֹתָהּ נְקֻדָּה עַל אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּקְרְאוּ מַזֹּנָה, וּמִתְזַוֶּגֶת עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וּמָתַי יוֹרֵד הַטַּל הַזֶּה? כְּשֶׁנִּקְרְבוּ יִשְׂרָאֵל לְהַר סִינַי, אָז יָרַד אוֹתוֹ הַטַּל בִּשְׁלֵמוּת, וְנִטְהֲרוּ וּפָסְקָה מֵהֶם טֻמְאָתָם, וְהִתְזַוְּגוּ עִם הַמֶּלֶךְ וְעִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְקִבְּלוּ תּוֹרָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וּבְאוֹתוֹ זְמַן, וַדַּאי כָּל הַנִּזְקָלִים הִלְכִים אֶל הַיָּם, לְהִטָּהֵר וְלִרְחוֹץ, וְהַכֹּל נִקְשְׁרוּ (הִתְקַדְּשׁוּ) וְהִתְזַוְּגוּ עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

בֹּא רְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁאֵינוֹ מוֹנֶה וֶזְשְׁבוֹן זֶה, אוֹתָן שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת, לְזַכּוֹת לַטָּהֳרָה הַזּוֹ, לֹא נִקְרָא טָהוֹר, וְאֵינוֹ בִּכְלַל שֶׁל טָהוֹר, וְאֵינוֹ כְּדַאי לִהְיוֹת לוֹ זֶזְלֶק בַּתּוֹרָה. וּמִי שֶׁמַּגִּיעַ טָהוֹר לַיּוֹם הַזֶּה וְהַוֶּזְשְׁבוֹן לֹא נֶאֱבָד מִמֶּנּוּ, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לַלַּיְלָה הַזֶּה צָרִיךְ לוֹ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וּלְהִתְזַוֵּג עִמָּהּ, וְלִשְׁמֹר טָהֳרָה

עֶלְיוֹנָה שֶׁמַּגִּיעָה עָלָיו בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה, וְנִטְהָר.

וְלָמַדְנוּ, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לַעֲסֹק בַּלַּיְלָה הַזֶּה – תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּטָּהֲרוּ (שֶׁיִּתְדַּבֵּק) כְּאֶזֶד מִמַּעְיַן הַנַּזַּל הֶעָמֹק. אַזַר כָּךְ בַּיּוֹם הַזֶּה תָּבֹא תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְיִתְזַבֵּר (בָּהֶם) עִמָּהּ, וְיִמָּצְאוּ כְּאֶזֶד בְּזִוּוּג אֶזֶד לְמַעְלָה. אָז מַכְרִיזִים עָלָיו וְאוֹמְרִים: (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר ה' רוּזִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּפִיךָ וְגוֹ'.

וְעַל כֵּן זֻזְסִידִים הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיוּ יְשֵׁנִים בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְהָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וְאוֹמְרִים: נָבִיא אֶת הַיְרֻשָּׁה הַקְּדוֹשָׁה לָנוּ וּלְבָנֵינוּ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. וְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה מִתְעַטֶּרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם, וּבָאָה לְהִזְדַּוֵּג עִם הַמֶּלֶךְ, וּשְׁנֵיהֶם מִתְעַטְּרִים עַל רֹאשָׁם שֶׁל אוֹתָם שֶׁזּוֹכִים לָזֶה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן כָּךְ אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְכַּנְּסִים הַזְּזֵבְרִים בַּלַּיְלָה הַזֶּה אֵלּוּ, נָבֹא לְתַקֵּן אֶת תַּכְשִׁיטֵי הַכַּלָּה, כְּדֵי שֶׁתִּתְמַצֵּא לְמָזוֹר בְּתַכְשִׁיטֶיהָ וּבְתִקּוּנֶיהָ אֶל הַמֶּלֶךְ כָּרָאוּי. אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל הַזְּזֵבְרִים כְּשֶׁיְבַקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת הַגְּבִירָה, מִי תְקַן תַּכְשִׁיטֶיהָ וְהֵאִיר אֶת הָעֲטָרֶת שֶׁלָּהּ וְשָׂם אֶת תִּקּוּנֶיהָ. וְאֵין לְךָ בָּעוֹלָם מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְתַקֵּן אֶת תַּכְשִׁיטֵי הַכַּלָּה, אֶלָּא הַזְּזֵבְרִים. אַשְׁרֵי זֻלְקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא רְאֵה, הַזְּזֵבְרִים מְתַקְּנִים בַּלַּיְלָה הַזֶּה אֶת הַתַּכְשִׁיטִים לַכַּלָּה, וּמְעַטְּרִים אוֹתָהּ בָּעֲטָרָה שֶׁלָּהּ אֶל הַמֶּלֶךְ. וּמִי מַתְקִין לַמֶּלֶךְ בַּלַּיְלָה הַזֶּה לְהִתְמַצֵּא עִם הַכַּלָּה, לְהִזְדַּוֵּג עִם הַגְּבִירָה? הֲנָהָר הַקָּדוֹשׁ הֶעָמֹק שֶׁל כָּל הַנְּהָרוֹת, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ'. אַזַר שֶׁהִתְקִינָה אֶת הַמֶּלֶךְ וְעִטְּרָה אוֹתוֹ, הִיא בָּאָה לְטַהֵר אֶת הַגְּבִירָה וְאֶת אוֹתָם שֶׁנִּמְצָאִים עִמָּהּ.

לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יָזִיד, בָּא לְזַוֵּג אוֹתוֹ עִם הַגְּבִירָה הָעֶלְיוֹנָה. מָה עָשְׂתָה אִמּוֹ כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה? נִכְנְסָה לְבֵית גְּנָזֶיהָ, הוֹצִיאָה עֲטָרָה עֶלְיוֹנָה עִם שִׁבְעִים אֲבָנִים יְקָרוֹת סְבִיבָהּ וְעִטְּרָה אוֹתוֹ. הוֹצִיאָה כְּלֵי מִילַת וְהִלְבִּישָׁה אוֹתוֹ,

וְתִקְנָה אוֹתוֹ בְּתִקּוּנֵי מְלָכִים.

אַזַּר כָּךְ גְּכִנְסָה לְבֵית הַכִּסֵּא, רָאֲתָה אֶת עַלְמוּתֶיהָ שֶׁמְּתַקְּנוֹת אֶת הָעֲטָרָה שֶׁלָּהּ וְאֶת לְבוּשֶׁיהָ וְאֶת תַּכְשִׁיטֶיהָ לְתַקֵּן אוֹתָהּ. אָמְרָה לָהֶן: הֲרֵי הִתְקַנְתִּי בֵּית טְבִילָה, מָקוֹם שֶׁמַּיִם נוֹבְעִים, וְכָל הָרֵיחוֹת וְהַבְּשָׂמִים סְבִיב אוֹתָם הַמַּיִם לְטַהֵר אֶת כַּלָּתִי, שֶׁתָּבֹא כַּלָּתִי, הַגְּבִירָה שֶׁל בָּנַי, וְעַלְמוּתֶיהָ, וְיִטָּהֲרוּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהִתְקַנְתִּי בְּאוֹתוֹ בֵּית הַטְּבִילָה שֶׁל הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים שֶׁעִמִּי. אַזַּר כָּךְ תַּקְּנוּ אוֹתָהּ בְּתַכְשִׁיטֶיהָ, הַלְבִּישׁוּ אוֹתָהּ אֶת לְבוּשֶׁיהָ, עַטְּרוּ אוֹתָהּ בָּעֲטָרָה שֶׁלָּהּ. לְמָחָר כְּשֶׁיָּבֹא בְנִי לְהִזָּדַוֵּג עִם הַגְּבִירָה, יְתַקֵּן הֵיכָל לְכֻלָּם, וְיִמְצָא אֶת מִדּוֹרוֹ עִמָּכֶם כְּאָחֳד.

כָּךְ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְהַגְּבִירָה וְהַזִּוָּגִים כְּמוֹ זֶה, וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמְּתַקֶּנֶת אֶת הַכֹּל. נִמְצָא שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְהַגְּבִירָה וְהַזִּוָּגִים, מְדוֹרָם כְּאָחֳד, וְאֵין נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ וְגוֹ', הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק. מִי הוּא פֹּעֵל צֶדֶק? אֶלָּא אֵלּוּ שֶׁמְּתַקְּנִים אֶת הַגְּבִירָה עִם תַּכְשִׁיטֶיהָ, בִּלְבוּשֶׁיהָ, וּבָעֲטָרָה שֶׁלָּהּ. וְכָל אָחָד נִקְרָא פּוֹעֵל צֶדֶק.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, אִלְמָלֵא לֹא זָכִיתִי בָּעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּי לִי. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים אֶת דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁרְצוֹנָם בַּתּוֹרָה, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים צא) כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ. וְכָתוּב אֲחָזְקֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לִסְפֹּר סְפִירַת הָעֹמֶר הֲרֵי בֶּאֱרַנוּ. וְסוֹד זֶה – יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁנִּטְהֲרוּ לַעֲשׂוֹת פָּסַח וְיָצְאוּ מִן הַטֻּמְאָה, לֹא הָיוּ שְׁלֵמִים וּטְהוֹרִים כָּרָאוּי. וְעַל כֵּן אֵין הַכֹּל גָּמוּר בִּימֵי הַפָּסַח, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִשְׁתַּלְּמוּ כָּרָאוּי.

כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁיּוֹצֵאת מִטֻּמְאָה, וְכֵיוָן שֶׁיָּצְאָה, מִשָּׁם וָהָלְאָה, וְסָפְרָה לָהּ. אַף כָּאן יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, יָצְאוּ מִטֻּמְאָה, וְעָשׂוּ פָּסַח לֶאֱכֹל בְּשַׁלְוָן

אֲבִיהֶם, וּמִשָּׁם וָהָלְאָה יַעֲשׂוּ וֶשְׁבּוֹן לִקְרַב אִשֶּׁה לְבַעְלָהּ, לְהִתְוַוֵּבֵר עִמּוֹ, וְאוֹתָם וֶזַמּשִׁים יָמִים שֶׁל טָהֳרָה לְהִכָּנֵס לְסוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, וּלְקַבֵּל תּוֹרָה, וְלִקְרַב אִשֶּׁה לְבַעְלָהּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהַיָּמִים הַלָּלוּ יָמִים שֶׁל עוֹלַם הַזָּכָר, לֹא נִמְסַר וֶשְׁבּוֹן זֶה אֶלָּא לַגְּבָרִים לְבַדָּם. וְלָכֵן וֶשְׁבּוֹן זֶה הוּא בַּעֲמִידָה, וְדִבְרֵי הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בִּישִׁיבָה, וְלֹא בַּעֲמִידָה. וְסוֹד זֶה, תְּפִלַּת הָעֲמִידָה וּתְפִלָּה שֶׁל מִיֶּשֶׁב.

וְהַוֶּזַמּשִׁים הַלָּלוּ הֵם אַרְבָּעִים וָתֵשַׁע, כְּכֹל הַפָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי בְּיוֹם הַוֶּזַמּשִׁים הוּא סוֹד תּוֹרָה מַמָּשׁ. וְאֵלּוּ הֵם וֶזַמּשִׁים יָמִים שֶׁבּוֹ שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל. וְאִם תֹּאמַר, וֶזַמּשִׁים? הֲרֵי הֵם אַרְבָּעִים וָתֵשַׁע! אֶזֶד הוּא טָמִיר, וְהָעוֹלָם נִסְתָּךְ עָלָיו. וּבְאוֹתוֹ יוֹם הַוֶּזַמּשִׁים הִתְגַּלָּה הַטָּמִיר וְהִתְכַּסָּה (וְנִמְצָא) בּוֹ, כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁבָּא לְבֵית שׁוֹשְׁבִינוֹ וְנִמְצָא שָׁם, אַף כָּאן יוֹם הַוֶּזַמּשִׁים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַסּוֹד הַזֶּה.

הַמִּצְוָה (ל״ג) שֶׁאַזַּר זוֹ, לַעֲשׂוֹת וֶזַג שָׁבוּעוֹת, שֶׁכָּתוּב (דברים טז) וְעָשִׂיתָ וֶזַג שָׁבֻעוֹת לַה׳ אֱלֹהֶיךָ. שָׁבוּעוֹת – עַל שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְסוֹד וֶזַמּשִׁים הַיָּמִים, שֶׁהֵם שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת, וּבְקָרְבַּן הָעֹמֶר הִתְבַּטֵּל יֵצֶר הָרָע, שֶׁבּוֹרְזִין מֵאֵשֶׁת זֵיל. וּכְשֶׁשָּׁם לֹא נִקְרַב, מִתְדַּבְּקִים יִשְׂרָאֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְבַּטֵּל מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא בְּגָן זֶה עֲצֶרֶת, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בִּטּוּל יֵצֶר הָרָע, וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב בּוֹ וַזָּטָאת כְּמוֹ שְׁאָר הַוְּמַנִּים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם וַזָּטָאת (לַה׳). וְאָז כָּל הָאוֹרוֹת מִתְכַּנְּסִים לְאֵשֶׁת זֵיל, וּמִשּׁוּם כָּךְ עֲצֶרֶת.

שָׁבֻעוֹת, וְלֹא כָּתוּב כַּמָּה הֵם. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר סְתָם, הַשֵּׁם גָּזַרם שֶׁהֵם מִן שֶׁבַע. וְכָתוּב (שם) שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ, לָמָּה כָּתוּב שָׁבֻעֹת לְבַדּוֹ? אֶלָּא כָּךְ צָרִיךְ שָׁבוּעוֹת סְתָם, לְהַכְלִיל מַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵלּוּ מִתְעוֹרְרִים, אַף אֵלֶּה מִתְעוֹרְרִים עִמָּם. טֶרֶם שֶׁהָיָה שְׁלֹמֹה, לֹא הָיוּ מִתְגַּלִּים. כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, עָשָׂה מֵהֶם פָּרָט, שֶׁכָּתוּב שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים. זֶהוּ פָּרָט.

בִּזְמַן אַזְהָרָה בִּכְלָל, שָׁבוּעוֹת סְתָם. וְלֹא צָרִיךְ לְאָדָם אַזְהָרָה לַעֲשׂוֹת מֵהֶם פָּרָט, זוּץ מִשְּׁלֹמֹה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם שִׁבְעַת יָמִים שֶׁלְּמַטָּה, לֹא מְאִירִים בִּשְׁלֹמוֹת, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, וְאָז עָמְדָה הַלְּבָנָה בְּהַשְׁלָמָתָהּ בְּאוֹתָם שִׁבְעַת הַיָּמִים. וְכָאן זֶגֶ שָׁבוּעוֹת סְתָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלְלוּ תַּזְהוּנִים בָּעֶלְיוֹנִים, וְלֹא הֵאִירוּ כְּמוֹ הַיּוֹם שֶׁל שְׁלֹמֹה.

מִצְוָה (ל״ד) אַזְהָרָה זוֹ – לְהַקְרִיב שְׁתֵּי הַלֶּחֶם. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם – שְׁתֵּי שְׁכִינוֹת, עֶלְיוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה, וְהִתְחַבְּרוּ כְּאֶחָד. לְגַבֵּיהֶם, שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בְּשַׁבָּת, שֶׁהוּא מָזוֹן שֶׁל אֶחָד שְׁנַיִם שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה. וְעַל זֶה כָּתוּב, שְׁנֵי הָעֹמֶר לָאֶחָד. לָאֶחָד וַדַּאי, לְהִתְיַחֵד בְּמָקוֹם אֶחָד אֶל אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא אֶחָד. וּמִי הוּא? הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא יוֹרֵשׁ מַעְלָה וּמַטָּה שְׁנֵי לְזָמִים כְּאֶחָד. וּמִשּׁוּם שֶׁשַּׁבָּת הוּא סוֹד שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, וְהַכֹּל הוּא שַׁבָּת, (נִקְרָאוּ) שְׁנֵי לְזָמִים. (עַד כָּאן)

מִצְוָה אַזְהָרָה זוֹ – לְהַסְדִּיר לֶחֶם וּלְבוֹנָה, לְהַקְרִיב עֹמֶר, שֶׁכָּתוּב וַעֲשִׂיתֶם בְּיוֹם הֲנִיפָכֶם אֶת הָעֹמֶר כְּבָשׂ תְּמִים לְעֹלָה. וְכֵן בְּשָׁבוּעוֹת לְהַקְרִיב שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְכָךְ בְּכָל הַיָּמִים הַטּוֹבִים לְהַקְרִיב קָרְבַּן שֶׁל מוּסָפִים. אֶלָּא וַדַּאי בְּכָל יוֹם שֶׁל מוּעָדִים צָרִיךְ לְהַקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן שֶׁלּוֹ. צָרִיךְ לְהַקְרִיב עָלָיו תּוֹסָפֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ, כְּמוֹ תּוֹסָפֶת כְּתֻבָּה וּמַתָּנָה שֶׁמּוֹסִיף זָתָן לְכַלָּה. וְשַׁבָּת הַמַּלְכָּה, שֶׁהִיא כַּלָּה, בְּשַׁבָּתוֹת וּבְכָל יָמִים טוֹבִים, צְרִיכָה תּוֹסָפֶת, שֶׁהֵם מוּסָפִים שֶׁל קָרְבָּנוֹת, וּמַתָּנוֹת, שֶׁהֵן מַתָּנוֹת כְּהֻנָּה.

וּבְשָׁבוּעוֹת שֶׁהוּא מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנוּ שְׁנֵי לוּחוֹת הַתּוֹרָה מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִת, צָרִיךְ לְהַקְרִיב לָהֶם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵן ה״ה. שֶׁשְּׁנֵי יָמִים שֶׁל שָׁבוּעוֹת הֵם י״ו צָרִיךְ לְהַקְרִיב לָהֶם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם מֵאוֹתָן ה״ה, שֶׁזָּהוּ לֶחֶם שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחֲמִי, ה״ה, מִן הַמּוּצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

וְזֶהוּ מַאֲכַל אָדָם, שֶׁהוּא יו״ד ה״א וָא״ו ה״א. (בְּמִדְבַּר יט) זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם. (וַיִּקְרָא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה׳. עֹמֶר שְׁעוֹרִים, מַאֲכַל

בְּהֵמוֹת, שֶׁהֵן זְיוֹת הַקֹּדֶשׁ, שֶׁמֵּהֶם צָרִיךְ לְהַקְרִיב, וְהוּא שֶׁכָּתוּב מִן הַבְּהֵמָה. אֵילִם – מְנַגְּזִים בַּמִּשְׁנָה, בְּאֵלּוּ הַפָּשָׁטִים. מִן הַבָּקָר – פָּרִים מְנַגְּזִים בַּמִּשְׁנָה, בְּזוֹקֶק יָתֵר. וּמִן הַצֹּאן – שְׂאָר הָעָם, הַקְּרֵבָן שֶׁלָּהֶם תְּפִלּוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (יזזוקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם.

שֶׁבַּעֲלֵי קַבָּלָה וּבַעֲלֵי מִדּוֹת הֵם מִצַּד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים. שְׂאָר הָעָם מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ טוֹב וָרָע, אִסּוּר וְהֶתֵּר. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִן הַבְּהֵמָה, מַאֲכָל שֶׁלָּהֶם עִמָּר, לָזֶם שְׁעוֹרִים. וָמֶד שֵׁשׁ שְׁעָרִים וַיֶּשֶׁת עָלֶיהָ – תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. אֲבָל אֵלּוּ שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהֵם אָדָם, הַתּוֹרָה שֶׁלָּהֶם הִיא לַזְּמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי, וְהַיְנוּ שִׁתֵּי הַלֶּחֶם. שֶׁמִּזּוּ כָּל הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים וְאָמְרוּ: מִי עוֹמֵד לְפָנַי סִינַי? (ע״כ רעיא מהימנא).

בַּזֹּהַר שִׁבְעִי בְּאָזְנֶךָ לַזֹּהַר. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (שם פא) תִּקְעוּ בַּזֹּהַר שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קֵרַב אוֹתָם אֵלָיו מִכָּל הָאֻמּוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְהִתְרַצָּה בָּהֶם, וּמִמָּקוֹם רָזוֹק קֵרַב אוֹתָם אֵלָיו. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (יהושע כד) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר ה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. לְהַרְאוֹת שֶׁהֵרִי מִמָּקוֹם רָזוֹק הִתְרַצָּה בָּהֶם וְקֵרַב אוֹתָם אֵלָיו, וְכָתוּב, וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וְגוֹ׳. בַּפָּסוּקִים הַלָּלוּ יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְכִי כָּל יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֶת זֶה, וְכָל שֶׁכֵּן יְהוֹשֻׁעַ?

אֶלָּא כָּל הַתּוֹרָה נִסְתֶּרֶת וְנִגְלֵית, כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִסְתָּר וְנִגְלֶה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ, וְעַל כֵּן הִיא נִסְתֶּרֶת וְנִגְלֵית. אִם יְהוֹשֻׁעַ וְיִשְׂרָאֵל הָיוּ יוֹדְעִים, לָמָּה כָּתוּב כֹּה אָמַר ה׳? אֶלָּא וַדַּאי סֵתֶר הַדָּבָר – הַטּוֹב הָרַב שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִתְרַצָּה בָּאָבוֹת, וְעָשָׂה אוֹתָם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה לִכְבוֹדוֹ, וְהוֹצִיא אוֹתָם מִתּוֹךְ נָהָר עֶלְיוֹן נִכְבָּד קָדוֹשׁ, מְאוֹר כָּל הַמְּאוֹרוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְעַטֵּר בָּהֶם. וְהוּא שֶׁכָּתוּב, כֹּה אָמַר ה׳ בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם. הַנָּהָר – אוֹתוֹ הַנָּהָר שֶׁמֵּכִּר וְנוֹדָע.

מֵעוֹלָם – מַה הוּא רוֹצֶה כָּאן? אֶלָּא לְהַרְאוֹת זְכוּתָהּ. מֵעֵבֶר הַנָּהָר מֵעוֹלָם, אֶלָּא אוֹתוֹ נָהָר נִקְרָא עוֹלָם, וְעַל כֵּן בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, לְהַרְאוֹת הַטּוֹב וְהָאֱמֶת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל. וְאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא אַבְרָהָם לֹא נִדְבַּק בְּאוֹתוֹ נָהָר כְּמוֹ יִצְחָק שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ בְּצִדּוֹ לְהִתְזַוֵּג.

בֹּא רְאֵה, הַנָּהָר הַזֶּה, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינוֹ דִּין, יוֹצְאִים דִּינִים מִצִּדּוֹ וּמִתְזַוְּגִים בּוֹ. וּכְשֶׁיִּצְחָק מִתְזַוֵּג (בִּדְיָנָיו) בְּבָנָיו, אֲזַי הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִגּוֹנִים מִתְכַּנְּסִים לְדִין, וְכִסֵּא הַדִּין מִתְתַּקֵּן, וְהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין וְדָן אֶת הָעוֹלָם. אָז, תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים לְסַלֵּק כִּסֵּא הַדִּין וּלְתַקֵּן כִּסֵּא שֶׁל רַחֲמִים, וּבַמֶּה? בַּשּׁוֹפָר.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, הֲרֵי פְּעָמִים רַבּוֹת שָׁאַלְתִּי עַל הַשּׁוֹפָר הַזֶּה מַה זֶּה אוֹמֵר, וְעַד כָּאן לֹא הִתְיַשַּׁבְתִּי בּוֹ. אָמַר לוֹ, הֲרֵי וַדַּאי זֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר, שֶׁיִּשְׂרָאֵל צְרִיכִים בְּיוֹם הַדִּין (הַזֶּה) שׁוֹפָר וְלֹא קֶרֶן, מִשּׁוּם שֶׁקֶּרֶן הֲרֵי נוֹדָע בְּאֵיזֶה מָקוֹם הִיא, וּלְהַדְבִּיק בְּדִין אֵינָנּוּ רוֹצִים. אֲבָל הֲרֵי שָׁנִינוּ, בִּדְבָרִים וּבְמַעֲשִׂים צְרִיכִים לְהָרָאוֹת וּלְהָעִיר דְּבָרִים נִסְתָּרִים.

בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאוֹתוֹ שׁוֹפָר עֶלְיוֹן, שֶׁבּוֹ הָאוֹר שֶׁל הַכֹּל, מִסְתַּלֵּק וְלֹא מֵאִיר לַבָּנִים, אֲזַי מִתְעוֹרֵר הַדִּין, וְהַכִּסְאוֹת מִתְקָנִים לְבֵית הַדִּין, וְזֶה הַשּׁוֹפָר, נִקְרָא אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק, תָּקְפּוֹ שֶׁל יִצְחָק, תִּשְׁבַּחַת הָאָבוֹת, כְּשֶׁמִּתְעַלֶּה אוֹתוֹ שׁוֹפָר גָּדוֹל שֶׁאֵין מֵיטִיק אֶת הַבָּנִים, אֲזַי יִצְחָק מִתְזַוֵּג, וּמִתְתַּקֵּן לָדוּן אֶת הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַשּׁוֹפָר הַזֶּה וּכְשֶׁבְּנֵי אָדָם שָׁבִים מֵזַּטָּאֵיהֶם, צְרִיכִים לְהַשְׁפִּיעַ קוֹל שׁוֹפָר מִמַּטָּה, וְאוֹתוֹ קוֹל עוֹלֶה לְמַעְלָה, אֲזַי מִתְעוֹרֵר שׁוֹפָר אַזּוֹר עֶלְיוֹן, וּמְעוֹרֵר רַחֲמִים וּמִסְתַּלֵּק הַדִּין. וּצְרִיכִים לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה בַּשּׁוֹפָר, לְעוֹרֵר שׁוֹפָר אַזּוֹר, וּלְהוֹצִיא בַּשּׁוֹפָר הַזֶּה לְמַטָּה אוֹתָם קוֹלוֹת, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל אוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בְּאוֹתוֹ שׁוֹפָר עֶלְיוֹן, יִתְעוֹרְרוּ לָצֵאת.

וּבַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ שֶׁלְּמַטָּה נוֹתְנִים יִשְׂרָאֵל כּוֹזֵז (לְרַוְּחִים מִלְּמַטָּה, וּמִתְעוֹרֵר הַשּׁוֹפָר הַגָּדוֹל) לְמַעְלָה, וְעַל כֵּן צְרִיכִים לְזַמֵּן שׁוֹפָר בַּיּוֹם הַזֶּה וְלַעֲרֹךְ קוֹלוֹת, לְכַוֵּן בּוֹ כְּדֵי לְעוֹרֵר שׁוֹפָר אַוָּזר, שֶׁבּוֹ כְּלוּלִים הַקּוֹלוֹת לְמַעְלָה (וּלְסַדֵּר קוֹלוֹת בַּשּׁוֹפָר).

סִדְרָה רִאשׁוֹנָה – יוֹצֵא קוֹל וּמִתְעַטֵּר לְמַעְלָה, עוֹלֶה רְקִיעִים, וְנִבְקָע בֵּין הָרִים רָמִים, וּמַגִּיעַ לְאַבְרָהָם וְשׁוֹרֵה בְּרֹאשׁוֹ וּמִתְעַטֵּר, וְהוּא מִתְעוֹרֵר וּמַתְקִין אֶת הַכִּסֵּא. וּבְסֵפֶר הָאַגָּדָה שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ קוֹל רִאשׁוֹן עוֹלֶה, מִתְעוֹרֵר וּמִתְעַטֵּר אַבְרָהָם, וּמַתְקִין אֶת הַכִּסֵּא, וּפוֹקֵד עָלָיו (אַבָּא וְאִמָּא) אַבָּא.

בֵּינָתַיִם עוֹלֶה הַשֵּׁנִי, הַתַּקִּיף (לְזַבֵּר) לִשְׁבֹּר אֶת הַדִּינִים הַקָּשִׁים. וְזֶה הַסֵּדֶר הַשֵּׁנִי, אוֹתוֹ הַקּוֹל שׁוֹבֵר בְּכוֹזוֹ. וְאָז עוֹלֶה, וְכָל הַדִּינִים שֶׁמִּתְעוֹרְרִים (שֶׁנִּקְרִים) לָפָנָיו נִשְׁבָּרִים, עַד שֶׁעוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ שֶׁל יְצְזָק. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר יְצְזָק וְרוֹאֶה אֶת אַבְרָהָם, מִתַּקֵּן אֶת הַכִּסֵּא לַעֲמֹד לְפָנָיו. אָז נִכְנָע, שׁוֹבֵר אֶת הַתַּקֶּף הַקָּשֶׁה. וּבָזֶה צָרִיךְ בִּי שֶׁתּוֹקַע לְכַוֵּן הַלֵּב וְהָרָצוֹן, כְּדֵי לִשְׁבֹּר הַכּוֹזוֹ וְהַתַּקֶּף שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה, יוֹדְעֵי תְרוּעָה וַדַּאי.

סִדְרָה שְׁלִישִׁית – יוֹצֵא קוֹל וְעוֹלֶה, וּבוֹקֵעַ כָּל אוֹתָם רְקִיעִים, וּמִתְעוֹרְרִים רַוְּחִים, וּמַגִּיעַ אוֹתוֹ קוֹל לְרֹאשׁוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב מִתְעוֹרֵר וְרוֹאֶה אֶת אַבְרָהָם מִתְתַּקֵּן בַּצַּד הָאַוָּזר. אֲזַי אוֹוָזִים שְׁנֵיהֶם בְּיְצְזָק, זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, וְלֹא יְכוֹלִים הַתַּקֶּף שֶׁלּוֹ לָצֵאת הַזּוּצָה, וּשְׁלֹשׁ הַסְּדָרוֹת הַלָּלוּ הֵן סִדְרָה אַוָּזת.

סִדְרָה אַוָּזֶרֶת – קוֹל יוֹצֵא וְעוֹלֶה, וְנוֹטֵל אֶת אַבְרָהָם מִמְּקוֹמוֹ, וּמַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ לְמָטָּה, לְמָקוֹם שֶׁהַגְּבוּרוֹת שֶׁל יְצְזָק שׁוֹרִים שָׁם, וּמַקְיִמִים אֶת אַבְרָהָם בְּתוֹכָם.

סִדְרָה שְׁנִיָּה – יוֹצֵא קוֹל שָׁבוּר, לֹא זָזָק כְּמוֹ הָרִאשׁוֹן. לֹא שֶׁזָּלַשׁ אוֹתוֹ

קוֹל שֶׁתִּקַּע, אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ קוֹל אֵינוֹ אֶצֶל יְצִוְּוק כְּבָרַאשׁוֹנָה, שֶׁשָּׁם שׁוֹרֶה הַתֶּקֶף הַתַּקִּיף, אֶלָּא רַק לְאוֹתָם בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה שֶׁהֵם יוֹתֵר רָפִים, וְכֻלָּם רוֹאִים אֶת אַבְרָהָם אֲבִיהֶם, וְנִכְנָעִים לְפָנָיו.

בֵּינְתַיִם סִדְרָה שְׁלִישִׁית – יוֹצֵא קוֹל וְעוֹלֶה, וּמִתְעַטֵּר בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וּמַשְׁפִּיעַ אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאוֹתָן הַגְּבוּרוֹת שׁוֹרוֹת, וְעוֹמֵד כְּנֶגְדָּן, אַבְרָהָם מִצַּד זֶה וְיַעֲקֹב מִצַּד זֶה, וְהֵם בָּאֶמְצַע, וְאָז כֻּלָּם נִכְנָעִים וְנִמְצָאִים (וְשׁוֹכְכִים) בִּמְקוֹמָם. וְאֵלּוּ כֻּלָּם סֵדֶר אַזֵּר שֵׁנִי.

סִדְרָה אַזֵּרוֹנָה – שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲלוֹתָם לִמְקוֹמָם וּלְיַשֵּׁב (וּלְיַשֵּׁר) בֵּינֵיהֶם אֶת יְצִוְּוק כְּמִקְדָּם, מִשּׁוּם שֶׁאֶת זֶה צָרִיךְ לְיַשֵּׁר בִּמְקוֹמוֹ, וְלֹא יֵצֵא בִּגְבוּרוֹתָיו הַזּוֹטָה, אָז כָּל הַדִּינִים נִכְנָעִים, וּמִתְעוֹרְרִים רַזְוַמִים.

עַל כֵּן צָרִיךְ לְכַוֵּן אֶת הַלֵּב וְהָרָצוֹן בַּקּוֹלוֹת הַלָּלוּ, וְלַזְוַזֵּר בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנָם. אֲזַי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתַּקְּנִים וּמְסַדְּרִים קוֹלוֹת בִּרְצוֹן הַלֵּב כָּרָאוּי בַּשּׁוֹפָר הַזֶּה, זוֹזֵר אוֹתוֹ שׁוֹפָר עֶלְיוֹן. וּכְשֶׁזּוֹזֵר, מְעַטֵּר אֶת יַעֲקֹב, וְהַכֹּל נִתְקָן. וְכִסֵּא אַזֵּר עוֹלֶה, וְאָז נִמְצֵאת שְׁמִזָּה בַּכֹּל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַזֵּם עַל הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים לְהַנְהִיג וּלְמָשְׁךְ אֶת רִבּוֹנָם מִדִּין לְרַזְוַמִים, וּלְתַקֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת עַל יְדֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, כְּנֶגֶד זֶה נִפְתָּזִים שְׁלֹשָׁה סְפָרִים בְּיוֹם זֶה, וּכְמוֹ שֶׁרַזְוַמִים מִתְעוֹרְרִים וְהַדִּינִים הַקָּשִׁים נִכְנָעִים וְנִכְנָסִים לִמְקוֹמָם – כָּךְ הוּא לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, הַדִּינִים הַקָּשִׁים נִכְנָעִים וּמֵעֲבָרִים מִן הָעוֹלָם. וּמִי הֵם? אֵלּוּ אוֹתָם רְשָׁעִים גְּמוּרִים, שֶׁהֵם דִּינִים קָשִׁים שֶׁנִּכְנְעוּ וְהֶעְבִּרוּ מִן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן נִכְתָּבִים וְנֶחְתָּמִים וְכוּ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי זֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר. בָּרוּךְ הָרַזְוַמָן שֶׁשָּׁאַלְתִּי וְהִרְוַוְזְתִּי אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב זִכְרוֹן תְּרוּעָה, עוֹשִׂים זִכָּרוֹן, לְכַוֵּן אֶת הַלֵּב וְהָרָצוֹן. יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים זִכָּרוֹן לְמַטָּה, בַּמֶּה? בְּמַעֲשֶׂה, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר דָּבָר בְּאוֹתוֹ גָּוֹן שֶׁלְּמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (תהלים פא) בַּכֶּסֶה לְיוֹם זַגֵּנוּ, שֶׁמִּתְכַּסֶּה בּוֹ הַלְּבָנָה. וְאֵיךְ מִתְכַּסֶּה? אֶלָּא כְּשֶׁעוֹמֵד עָנָן וְהַשֶּׁמֶשׁ אֵינוֹ מֵאִיר, אֲזַי הַלְּבָנָה מִתְכַּסֶּה וְלֹא מְאִירָה. וְעַל כֵּן מִלְּפָנֵי עָנָן הַשֶּׁמֶשׁ אֵינָהּ מְאִירָה, כָּל שֶׁכֵּן הַלְּבָנָה שֶׁמִּתְכַּסֶּה וְאֵינָהּ מְאִירָה. וְעַל כֵּן בַּכֶּסֶה לְיוֹם זַגֵּנוּ, בְּהֵ"א, שֶׁמִּתְכַּסֶּה הַלְּבָנָה. וּבַמֶּה מְאִירָה? הַכֹּל בִּתְשׁוּבָה, וּבְקוֹל שׁוֹפָר, שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה. אָז – ה' בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

בַּזְּדָ"שׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶזְדְּ לַזְּדָ"שׁ וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לִתְקֹעַ שׁוֹפָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין לָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב תִּקְעוּ בַּזְּדָ"שׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם זַגֵּנוּ. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. שֶׁזֶּהוּ יוֹם שֶׁבּוֹ מִתְכַּסֶּה הַלְּבָנָה, וְהָעוֹלָם עוֹמֵד בְּדִין. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַמְּקַטְרֵג זוֹלֵף וּמְכַסֶּה וְנוֹעֵל אֶת הַפֶּתַח עַל הַמֶּלֶךְ, הַמָּקוֹם שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה לִתְבֹּעַ דִּין עַל הָעוֹלָם.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ נִתָּנָת רְשׁוּת לְאוֹתוֹ הַמְּקַטְרֵג לְכַסּוֹת וְלִתְבֹּעַ דִּין? אֶלָּא וַדַּאי בְּיַד הַמְּקַטְרֵג הַזֶּה שָׂם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְבֹּעַ דִּין עַל כָּל הָעוֹלָם, וְשָׂם לוֹ יוֹם יָדוּעַ לִתְבֹּעַ לְפָנָיו אֶת כָּל דִּינֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ וְשָׂם אוֹתוֹ לְפָנָיו, שֶׁתִּהְיֶה יִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלָה וְשׁוֹרָה עַל הַכֹּל. וְסוֹד זֶה – (קהלת ג) וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו. מַה עָשָׂה? עָשָׂה אֶת הַמְּקַטְרֵג הַזֶּה וְהִתְקִין אוֹתוֹ לְפָנָיו לִהְיוֹת זֶרֶב שִׂנְאָה עַל כָּל הָעוֹלָם, וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁיִּירְאוּ כֻּלָּם מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ הַשִּׁעְבּוּד שֶׁתּוֹבֵעַ אֶת זַטְאֵי בְּנֵי הָאָדָם, וְתוֹבֵעַ דִּין, וְתוֹפֶסֶת בְּנֵי אָדָם וְהוֹרֶגֶת אוֹתָם, וּמַלְקָה אוֹתָם, הַכֹּל כְּפִי שֶׁיּוֹצֵא מִן הַדִּין.

כְּמוֹ אוֹתוֹ הַמְּמֻנֶּה שֶׁל בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁנִּתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְהַזְכִּיר לִפְנֵי בֵּית הַדִּין: פְּלוֹנִי עָשָׂה כָּךְ, וּפְלוֹנִי עָבַר עַל כָּךְ. וְלִתְבֹּעַ עֲלֵיהֶם דִּין. וְשָׁנִינוּ, נִתְּנָה רְשׁוּת לְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה בֵּית דִּין לִנְעֹל עַל בֵּית הַדִּין אֶת הַפֶּתַח עַד שֶׁיִּגְזְרוּ דִּין עַל כָּל מַה שֶׁהוּא תּוֹבֵעַ, וְאֵין רְשׁוּת לְבֵית הַדִּין לְדַחוֹת אוֹתוֹ, מִשּׁוּם

(ישעיה סא) כִּי אֲנִי ה' אוֹהֵב מִשְׁפָּט. וְהוּא רוֹצֶה שֶׁהָעוֹלָם יַעֲמֹד בְּדִין, וּלְהוֹדִיעַ שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן.

כְּמוֹ זֶה שָׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת זֶה לְפָנָיו, שֶׁהוּא תּוֹבֵעַ דִּין לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּבְיוֹם הַזֶּה נִתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת לְכַסּוֹת אֶת פָּתַזּ הַמֶּלֶךְ, וְהַלְבָּנָה מִתְכַּסָּה לִפְנֵים, עַד שֶׁיִּגָּזֵר הַדִּין עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל גָּלוּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא צָרִיךְ אֶלָּא בְּדִין.

הַכֹּל כְּגָוֶן אֶזֶד מַעְלָה וּמַטָּה, הִתְקִין כִּסֵּא דִּין בַּיּוֹם הַזֶּה, וְהַשּׁוֹטֵר בָּא וְתוֹבֵעַ דִּין עַל כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּפִי דַּרְכּוֹ וּכְפִי מַה שֶּׁעָשָׂה, וְהָעֵדִים בָּאִים וּמְעִידִים עַל כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעוֹלָם. וְאֵלּוּ הֵם עֵינֵי ה', שֶׁהֵם מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָעוֹלָם. וְכַמָּה הֵם עֵינֵי ה', שֶׁאֵין לָהֶם וֶזְשְׁבּוֹן, שֶׁהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָעוֹלָם, וְרוֹאִים כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעוֹלָם.

אוֹי לְאוֹתָם שֶׁאֵינָם מַשְׁגִּיזִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁהֲרֵי לְנַגְּבֵיהֶם עוֹמְדִים הָעֵדִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַלָּלוּ, וּמַשְׁגִּיזִים וְרוֹאִים אֶת כָּל מַה שֶּׁהֵם עוֹשִׂים, וְאוֹמְרִים, שֶׁהֲרֵי הֵם עוֹלִים וּמְעִידִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְהַשּׁוֹטֵר הַזֶּה עוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְתוֹבֵעַ דִּין: פָּלוֹנִי עָבַר עַל דִּין, וּפָלוֹנִי עָשָׂה כָּךְ. וַהֲרֵי כָּאן עֵדִים. וְעַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שׁוֹאֵל אוֹתָם, אֵין לָהֶם רְשׁוּת לְהָעִיד, אָז הֵם עֵדִים שֶׁל הָעֵדוּת.

וְהַכֹּל נִכְתָּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּפָתָק. בְּבֵית הַמֶּלֶךְ יֵשׁ הֵיכָל אֶזֶד. הַהֵיכָל הַזֶּה מָלֵא בְּאֵשׁ לְבָנָה, וְהָאֵשׁ הַזּוֹ מִתְגַּלְגֶּלֶת בְּעִגּוּל, וְהַשְּׁבִיבִים לוֹהֲטִים, וְזֶה לֹא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים. בְּתוֹךְ הַהֵיכָל הַזֶּה יֵשׁ הֵיכָל אַזַר מָלֵא אֵשׁ שְׁזוֹרָה, שֶׁלֹּא פּוֹסֶקֶת לְעוֹלָמִים. שְׁנֵי סוֹפְרִים עוֹמְדִים תָּמִיד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. בְּשָׁעַת הַדִּין מְעִידִים כָּל הָעֵדִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אוֹתָם עֵדִים נ"א סוֹפְרִים) נוֹטְלִים מֵאוֹתוֹ עִגּוּל שֶׁל אֵשׁ לְבָנָה, וְכוֹתְבִים עָלָיו בְּאוֹתָהּ הָאֵשׁ הַשְּׁזוֹרָה.

וְאָז הַמֶּלֶךְ מְעַכֵּב אֶת הַדִּין עַד זְמַן יָדוּעַ, אוּלַי בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יְזַכְּרוּ בִּתְשׁוּבָה. אִם יְזַכְּרוּ – נִקְרָעִים הַפָּתָקִים. וְאִם לֹא – הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב, וְכָל אוֹתָם

שֶׁל בֵּית הַזְּכוּת עוֹמְדִים לְפָנָיו, הַכְרוֹז קָם וּמַכְרִיז: פְּלוֹנִי עָשָׂה כָּךְ, מִי יְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת? אִם יֵשׁ מִי שֶׁיְּלַמֵּד עָלָיו זְכוּת – יָפֶה. וְאִם לֹא – הוּא נִמְסָר לַשּׁוֹטֵר.

וְהַכֹּל יוֹדֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָמָּה צָרִיךְ אֶת כָּל זֶה? שֶׁלֹּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה פָּתוּחַ פֶּה לִבְנֵי הָעוֹלָם, אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל עוֹשֶׂה בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וְנוֹזַלְפָנָיו מִי שֶׁנִּצָּל מִן הַדִּין. וְאִם תֹּאמַר, מִנַּיִן לָנוּ? זֶה נִמְסַר לַזְּכָמִים. וַאֲפִלּוּ לְמִי שֶׁאֵין יוֹדְעִים, מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל, יַשְׂגִּיחַ בְּמַה שֶּׁהוּא בְּנִגְלֶה, וְיֵדַע מַה שֶּׁהוּא בְּנִסְתָּר, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בְּגָוֹן אָזְדָּ. כָּל מַה שֶּׁמְּנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, הַכֹּל הוּא כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

הַיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא יוֹם הַדִּין, וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בְּכִסֵּא הַדִּין, הַשּׁוֹטֵר בָּא וּמְכַסֶּה אֶת פָּתַח הַמֶּלֶךְ וְתוֹבֵעַ דִּין. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת הַדִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סא) כִּי אֲנִי ה' אוֹהֵב מִשְׁפָּט, מְנַצֵּחַת אַהֲבַת בָּנָיו אֶת אַהֲבַת הַדִּין. וּבְשָׁעָה שֶׁהַשּׁוֹטֵר קָם לִטְעֹן דְּבָרִים עֲלֵיהֶם, הוּא מְצַוֶּה לְתִקְעַ בַּשּׁוֹפָר, כְּדֵי לְעוֹרֵר רַחֲמִים מִלְמַטָּה לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ שׁוֹפָר.

אוֹתוֹ הַקּוֹל עוֹלֶה, כָּלוּל בְּאֵשׁ רוּחַ וּמַיִם, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם קוֹל אָזְדָּ, וּמִתְעוֹרֵר קוֹל אַחֵר לְמַעְלָה. כְּשֶׁאוֹתוֹ הַקּוֹל מִתְעוֹרֵר מִמַּעְלָה וּמִמַּטָּה, אֲזַי כָּל הַטְּעָנוֹת שֶׁטּוֹעֵן אוֹתוֹ מְקַטְרֵג מִתְעָרְבְּבוֹת.

בַּיּוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹצֵא יְצִוְּזָק לְבַדּוֹ, וְקוֹרֵא לְעֲשָׂו, לְהַטְעִים אוֹתוֹ תַּבְשִׁילִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, כָּל אָזְדָּ כְּפִי דַּרְכּוֹ, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה (בראשית כז) וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת, שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ מִי שֶׁהַזּוֹשִׁיךְ אֶת פָּנֵי הַבְּרִיּוֹת, וְנָפַרַד, וְשׁוֹכֵב עַל מִטַּת הַדִּין, וְקוֹרֵא לְעֲשָׂו וְאוֹמֵר, וְצוּדָה לִי צַיִד וַעֲשֵׂה לִי מַטְעַמִּים, וְהָבִיאָה לִי.

וְרִבְקָה אֲמִרָה אֶל יַעֲקֹב בְּנָהּ, אֲהוּב נַפְשָׁהּ, הַבֵּן הָאָהוּב שֶׁנִּמְסַר לָהּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּמְצַוָּה אוֹתוֹ שֶׁהוּא יִתְעוֹרֵר בְּאוֹתָם מַטְעַמִּים שֶׁלּוֹ. וְיַעֲקֹב מִתְעוֹרֵר מִלְּמַטָּה, מְלַבֵּשׁ בִּתְפִלּוֹת וּבְבַקָּשׁוֹת, וְהַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ שׁוֹפָר שֶׁעוֹלֶה, וּמִתְעוֹרֵר יַעֲקֹב אֵלָיו, וְנִקְרָב עִמּוֹ, וַיֹּאשׁ לוֹ וַיֹּאכַל, וְנִכְלָלִים זֶה

עִם זֶה. כֵּיוָן שֶׁנִּכְלַל עִמּוֹ, וַיָּבֵא לוֹ יַיִן, זֶה יַיִן הַמְשֻׁמָּר, הַיַּיִן שֶׁהוּא שִׁמְּוַזַּת הַלֵּב, הַסּוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. אָז – וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו, הַתְּפִלּוֹת שֶׁעוֹלוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת. וַיְבָרֲכֵהוּ, זֶה הָרֵגֶז וְשִׁמְּוַזַּ הַלֵּב, וְהַכֹּל הוּא רַוָּזְמִים.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְלַל בְּיַעֲקֹב, כָּל אוֹתָם זְוָיְלוֹת וּגְבוּרוֹת שֶׁהָיוּ מְזֻמָּנִים הִתְפַּזְּרוּ, וְלֹא נִמְצְאוּ שָׁם. וְיִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים מִן הַדִּין בְּשִׁמְּוַזַּה וּבִבְרָכוֹת. וַיְהִי אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְזָק אָבִיו, בַּיּוֹם הַזֶּה, בְּשִׁמְּוַזַּה וּבִבְרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְעֵשָׂו אָזְיוּ בָּא מִצֵּידוֹ, טוֹעֵן טְעָנוֹת מִמַּעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וַיַּעַשׂ גַּם הוּא מַטְעַמִּים, לְשׁוֹנוֹ זַזָּדָה לִטְעֹן טְעָנוֹת. מְסַדֵּר עֵדִים, וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר יָקָם אָבִי, יִתְעוֹרֵר עִם דִּינָיו, וְיֹאכַל כַּמָּה מַעֲשִׂים רָעִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם שֶׁמָּצָאתִי.

וַיְזֻזַּרְ יִצְזָק זְזָרָדָה גְּדֹלָה עַד מְאֹד, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִכֹּלָּ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּשִׁמְּוַזַּה. וַיֹּאמֶר מִי אֵפוֹא הוּא הַצָּד צַיִד, בְּכַמָּה תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וְאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא וַאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה. כִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו אֶת דִּבְרֵי (יִצְזָק) אָבִיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וְגוֹ', שֶׁרָאָה שֶׁהֲרֵי צֵידוֹ לֹא הָיָה כְּלוּם. עַד לְאַוזַר שֶׁאָמַר לוֹ, הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְגוֹ', אֵלּוּ הַזְּוָזָקִים וְהַהֲמוֹנִים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וְזֶה קָשֶׁה לוֹ מֵהַכֹּל. וַיִּשְׁטֵם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב, לָלֶכֶת אַזְרֵיו וּלְהִתְגָּרוֹת בּוֹ תָּמִיד.

וַיַּעֲקֹב הָלַךְ בְּאוֹתָם יָמִים שָׁבִין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים, בָּרַזּ לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ. שָׁב בִּתְשׁוּבָה, וְשָׁם עָצְמוּ בְּתַעֲנִית, עַד שֶׁבָּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, אָז יוֹדְעִים יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲשָׂו בָּא, וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ, כֻּלָּם מְקַטְרְגִים מְזֻמָּנִים לְקַטְרֵג לָהֶם. מִיָּד – וַיֵּרָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ, וְהִרְבָּה בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת. (בראשית לב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי וְגוֹ'. עַד שֶׁנִּטַּל עֵצָה וְאָמַר, כִּי אָמַר אֲכַפְּרָה פָּנָיו בַּמִּנְזָה הַהֹלֶכֶת לְפָנָי. וַיַּקְזוּ מִן הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְזָה וְגוֹ', עִזִּים מָאתַיִם וּתְיָשִׁים עֶשְׂרִים רְזֻזִלִים מָאתַיִם וְגוֹ'.

גְּמַלִּים וְגוֹ', כָּךְ הוּא הַצַּד שֶׁלּוֹ. גְּמַלִּים הוּא נָזוּשׁ, כְּמִין גָּמָל. בְּשָׁעָה שֶׁפָּתָה

סְמָאֵ"ל אֶת אָדָם, רָכַב עַל נָחָשׁ כְּמִין גָּמָל. שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה גָּמָל בַּחֲלוֹמוֹ, מִיתָה נִקְנְסָה עָלָיו מִלְמַעְלָה וְנִצּוֹל מִמֶּנָּה. וְהַכֹּל אֶחָד.

וְאָז זָזַר עֵשָׂו לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יַעֲקֹב, וְיַעֲקֹב לֹא רָצָה דַּבְשׁוֹ וְעֻקְצוֹ. יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ. אָז – וַיִּשָּׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ. מָתַי? בִּשְׁעַת נְעִילָה, שֶׁהֲרֵי נִפְרָד מִן הָעָם הַקָּדוֹשׁ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזֵב אֶת חֲטָאֵיהֶם וּמְכַפֵּר עֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ הַמְקַטְרֵג הוֹלֵךְ עִם אוֹתוֹ דּוֹרוֹן וְנִפְרָד מֵהֶם, רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמֹחַ עִם בָּנָיו. מַה כָּתוּב? וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וְגוֹ'. עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת. כֵּיוָן שֶׁיּוֹשְׁבִים בַּסֻּכּוֹת, הֲרֵי נִצּוֹלוּ מִן הַמְקַטְרֵג, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ עִם בָּנָיו. אַשְׁרֵי זְכֻלָּם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (ע"כ רעיא מהימנא).

בֹּא רְאֵה, בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְכַּסָּה הַלְּבָנָה, וְלֹא מְאִירָה עַד בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ, כְּשֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה, וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שָׂבָה וּמְאִירָה לָהּ. וְהַיּוֹם הַזֶּה אֶת אוֹר הָאֵם נוֹטֵל, וְנִמְצֵאת שִׁמְחָה בַּכֹּל. וְעַל כֵּן כָּתוּב, יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא. יוֹם כִּפּוּר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵי מְאוֹרוֹת מְאִירִים כְּאֶחָד. הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן מֵאִיר לַמָּאוֹר הַתַּחְתּוֹן, וּבַיּוֹם הַזֶּה מֵאִיר מֵהָאוֹר הָעֶלְיוֹן, וְלֹא מֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בַּכֶּסֶה לְיוֹם זַגֵּנוּ.

רַבִּי אַבָּא שָׁלַח לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, מָתַי הַזִּווּג שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ? שָׁלַח לוֹ, (בראשית כ) וְגַם אָמְנָה אֲחֹתִי בַּת אָבִי הִיא אַךְ לֹא בַּת אִמִּי וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה. הִתְרַגֵּשׁ רַבִּי אַבָּא, הֵרִים קוֹלוֹ, בָּכָה וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אוֹי וַאֲבוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁתֵּצֵא מִמֶּנּוּ! אוֹי לַדּוֹר שֶׁיִּהְיוּ בָּעוֹלָם כְּשֶׁתִּסְתַּלֵּק מֵהֶם וְיִשְׁאֲרוּ יְתוֹמִים מִמְּךָ! אָמַר לוֹ רַבִּי זְיָיא לְרַבִּי אַבָּא, זֶה שֶׁשָּׁלַח לְעֻמָּתְךָ, מָה אָמַר?

אָמַר, וַדַּאי שֶׁאֵין זִווּג הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁמֵּאִיר מֵהָאָב הָעֶלְיוֹן, וּכְשֶׁנֶּאוֹר מִמֶּנּוּ, קוֹרְאִים לוֹ קָדֵשׁ, שֶׁהֲרֵי מִבֵּית אַבָּא זֶה נוֹטֵל, וְאָז מִזְדַּוְּגִים כְּאֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ נִקְרָא קָדֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה כ) קָדֵשׁ

יִשְׂרָאֵל לַה', שֶׁנִּוטֵל מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קָדֵשׁ. אֲוַי אֲזוּתִי בַּת אָבִי הִוא אַךְ לֹא בַּת אִמִּי, שֶׁהָרֵי מִבֵּית אַבָּא הַשֵּׁם הַוֶּה, וְלֹא מִבֵּית אִמָּא. וְעַל כֵּן וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה, לְהִזָּדַוֵּג כְּאֶזֶד, בַּזְּמַן הַזֶּה וְלֹא בְּזְמַן אַזַּר, בִּזְמַן שֶׁנִּוטָלִים מִבֵּית אַבָּא, וְלֹא בִּזְמַן שֶׁנִּוטָלִים מִבֵּית אִמָּא. וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מוֹכִיזַ, שֶׁתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה אָסוּר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין נִמְצָא זִוּוּג, שֶׁהָרֵי מִבֵּית אִמָּא נִוּטָל, וְלֹא מִבֵּית אַבָּא. אָמַר רַבִּי זְזָיָא, וַדַּאי אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים לְפָנָיו כָּל יוֹם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִבְרָא אָדָם, וְעָמַד בְּדִין לִפָּנַי אֲדוֹנוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, וְקִבֵּל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ, אָדָם, אַתָּה תִּהְיֶה סִימָן לְבָנֶיךָ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, בְּיוֹם הַזֶּה יַעֲמְדוּ בְּדִין. אִם יָשׁוּבוּ, אֲנִי אֲקַבֵּל אוֹתָם, וְאֶעֱמֹד מִכִּסֵּא דִין, וְאֶתְיַשֵּׁב עַל כִּסֵּא רַזְזָמִים וַאֲרַזְזֵם עֲלֵיהֶם. וְדָוִד אָמַר, (תהלים קד) אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי תַּזְזֻנוֹנָי. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קל) כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיזָה לְמַעַן תִּוָּרֵא. וְכָתוּב, (שם לו) כִּי עִמְּךָ מְקוֹר זַזִּיִם בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר.

אַךְ בֶּעָשׂוֹר לַזֹּדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפֻּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם. רַבִּי זְזָיָא פָּתַזּ, (שם לב) לָדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי זַזָּטָאָה. לָדָוִד מַשְׂכִּיל, הֲרֵי שָׁנִינוּ, בַּעֲשָׂרָה מִינֵי זֶמֶר נִקְרָא (נִתְקַן) סֵפֶר תְּהִלִּים: בְּנִצּוּזַ, בְּנִגּוֹן, בְּמַשְׂכִּיל, בְּמִכְתָּם, בְּמִזְמוֹר, בְּשִׁיר, בְּאַשְׁרֵי, בִּתְפִלָּה, בְּהוֹדָאָה, בְּהַלְלוּיָהּ. וְהָעֶלְיוֹן מִכֻּלָּם – הַלְלוּיָהּ, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁוּהָ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה זוֹ, לְהִתְעַנּוֹת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, לְהַכְנִיעַ אֶת הַגּוּף וְאֶת הַנֶּפֶשׁ, בְּסוֹד שֶׁכָּל זְמַנֵּי עִנּוּיִים שֶׁכָּל זְמַנֵּי דְּרָגוֹת שֶׁכָּל יוֹם הַכִּפּוּרִים. שֶׁהָרֵי הַמְקַטְרֵג בָּא לְהַזְכִּיר אֶת זַזָּטָאֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְכֻלָּם בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפָּנַי אֲבִיהֶם. הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. (ע"כ רעיא מהימנא).

כָּאן מַשְׂכִּיל, מְקוֹמוֹ יָדוּעַ. מַהוּ מַשְׂכִּיל? מַיִם שֶׁמַּזְכִּימִים אֶת אוֹתָם

שֶׁשּׁוֹתִים אוֹתָם, אוֹתוֹ הַמָּקוֹם (שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם) שֶׁנִּקְרָא מַשְׂכִּיל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יז) מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר יִמְצָא טוֹב. וּמִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא כָּךְ, תְּלוּיָה בּוֹ סְלִיחָה, וְזֶרוּת הַזָּרִיוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה.

מַה זֶּה כְּסוּי חֲטָאָה? הֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ, שֶׁהוּא כִּסּוּי מִבְּנֵי אָדָם אוֹתוֹ חֲטָא שֶׁחָטָא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהוֹדָה לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲבָל (כְּסוּי חֲטָאָה) בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאָדָם חוֹטֵא, וּמִתְחַיֵּב פַּעַם אַחַת וּפַעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ וְלֹא חוֹזֵר בּוֹ, הֲרֵי חֲטָאָיו הֵם בְּגָלוּי, וּמְפֻרְסָמִים אוֹתָם לְמַעְלָה, וּמְפֻרְסָמִים אוֹתָם לְמַטָּה. וְהַכְּרוּזִים הוֹלְכִים לְפָנָיו וּמַכְרִיזִים: הִסְתַּלְּקוּ מִסָּבִיב לְפָלוֹנִי, נָזוּף הוּא מֵאֲדוֹנוֹ, נָזוּף הוּא לְמַעְלָה, נָזוּף הוּא לְמַטָּה, אוֹי לוֹ שֶׁפָּגַם אֶת דְּיוֹקַן רִבּוֹנוֹ! אוֹי לוֹ שֶׁאֵינוֹ זוֹשֵׁשׁ עַל כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ! הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְגַלֶּה וְטֹאוֹ לְמַעְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב, (איוב כ) יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ. וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רִבּוֹנוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְהִזְדַּמֵּן לוֹ חֲטָא אֶחָד – הַכֹּל מְכַסִּים עָלָיו, עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, זֶה נִקְרָא כְּסוּי חֲטָאָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, עַד עַכְשָׁו לֹא הִגַּעְתָּ לְעִקַּר הַדָּבָר, וְיָפָה אָמַרְתָּ. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ הַחֲבֵרִים – יָפָה. אֲבָל אִם כָּךְ, מְכֻסֶּה חֲטָאָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַהוּ כְּסוּי חֲטָאָה?

אֶלָּא שְׁנֵי דִּבְרֵי חָכְמָה יֵשׁ בּוֹ, וּשְׁנֵיהֶם כָּךְ. אֲחָד, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, עוֹשִׂים לוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם לְבוּשׁ נִכְבָּד עֶלְיוֹן לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם. וּכְשֶׁאָדָם מְתַקֵּן מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְגוֹבְרִים עָלָיו מַעֲשִׂים רָעִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׂגִּיחַ בּוֹ, וּמַעֲשָׂיו הָרָעִים רַבִּים, וְהוּא רָשָׁע, שֶׁנִּמְצָא זוֹטֵא לְפָנָיו אֲדוֹנוֹ, וְתוֹהֶה עַל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה בָּרִאשׁוֹנָה, הֲרֵי נֶאֱבָד הוּא מִן הַכֹּל, מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא. מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה הַזּוֹטֵא הַזֶּה בָּרִאשׁוֹנָה?

אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ רָשָׁע זוֹטֵא נֶאֱבָד, אוֹתָן טוֹבוֹת וְזָכֻיוֹת לֹא נֶאֱבָדוֹת. יֵשׁ צַדִּיק שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וּמַתְקִין

לְבוּשָׁיו מִמַּעֲשָׂיו, וְטָרַם שֶׁהִשְׁלִים אֶת לְבוּשָׁיו הִסְתַּלֵּק – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁלִים לוֹ מֵאוֹתָם הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה (שֶׁאבֵד) הָרָשָׁע הַזּוֹטֵא הַזֶּה, וּמַשְׁלִים אֶת לְבוּשָׁיו שֶׁיִּתְתַּקֵּן בָּהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כז) יָכִין וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ. אוֹתוֹ זוֹטֵא הִתְקִין, וְהַצַּדִּיק מִתְכַּסֶּה מִמַּה שֶּׁהוּא הִתְקִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּסוּי וְזַטָּאָה, (הַכְסוּי הוּא מִזֶּה הַזַּטָּאָה, מִתְכַּסֶּה מֵהַזַּטָּאָה) וְעַל כֵּן לֹא כָתוּב מְכֻסֶּה, אֶלָּא כְּסוּי.

וְאֶזְדָּ, שֶׁהִתְכַּסָּה אוֹתוֹ הַזּוֹטֵא שֶׁל הַצַּדִּיק הַזֶּה בְּאוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים מְצוּלוֹת יָם, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁנּוֹפֵל בִּמְצוּלוֹת יָם, לֹא נִמְצָא לְעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהַמַּיִם מְכַסִּים עֲלֵיהֶם, (מַהוּ הַמְּצוּלוֹת יָם?) כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ז) וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל זַטּאתָם. מִי הֵם מְצֻלוֹת יָם? אֶלָּא סוֹד נִכְבָּד הוּא, וַהֲרֵי (בֶּאֱרָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר) בֵּאֵר אוֹתוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַקְּשָׁה, וְנֶאֱזְזוּ בְּמַיִם רָעִים, בַּכְּתָרִים הַתַּזְזִתּוֹנִים, כְּמוֹ עֲזָאזֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, זֶה נִקְרָא מְצוּלוֹת יָם, כְּמוֹ פֶּסֶלֶת הַכֶּסֶף כְּשֶׁבּוֹזְזִים אוֹתוֹ בָּאֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הָגוֹ סִיגִים מִכֶּסֶף.

כָּךְ זֶה, הוּא מֵאוֹתָם מְצוּלוֹת יָם, וְנִקְרָא מְצוּלוֹת יָם, מְצוּלוֹת מֵאוֹתוֹ יָם קָדוֹשׁ, מְצוּלוֹת – זֶהֱמַת הַכֶּסֶף. וְעַל כֵּן כָּל אוֹתָם הַזַּטָּאִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל שׁוֹרִים לְתוֹכוֹ (אֶצְלוֹ), וְהוּא מְקַבֵּל אוֹתָם, וְנִשְׁאָבִים לְתוֹכוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִקְרָא זוֹטֵא. מַה זֶּה זוֹטֵא? זִסָּרוֹן. וְעַל כֵּן הוּא זִסָּרוֹן שֶׁל הַכֹּל, וְנָטַל אֶת זִסָּרוֹן הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ. בַּיּוֹם הַזֶּה יוֹרֵד מְצוּלוֹת הַיָּם הַזֶּה, זֶהֱמַת (הַכֶּסֶף) הַנֶּפֶשׁ, וְנוֹטֵל זֶהֱמַת הַגּוּף. מִי הוּא זֶהֱמַת הַגּוּף? זֶה אֵלּוּ הַזַּטָּאִים שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל יְדֵי יֵצֶר הָרָע שֶׁנִּקְרָא מְזֹהָם מְעֻוָּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שָׁנִינוּ, וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גֹּרָלוֹת, אִם כָּךְ, כָּבוֹד הוּא שֶׁל הָעֲזָאזֵל, רְאִיתֶם עֶבֶד שֶׁיּוֹרֵק גּוֹרָלוֹת עִם רִבּוֹנוֹ?! דֶּרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעֶבֶד אֵינוֹ נוֹטֵל אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתֵן לוֹ רִבּוֹנוֹ. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁסְּמָא"ל מְזֻמָּן בַּיּוֹם הַזֶּה עַל מַלְשִׁינוּת, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ פָּתְחוֹן פֶּה, (בַּגּוֹרָל הַזֶּה הוּא עוֹלֶה בּוֹ) נוֹתְנִים לוֹ וְזֶלֶק בָּזֶה.

וְהַגּוֹרָל הַזֶּה מֵעַצְמוֹ הוּא שֶׁעוֹלֶה בּוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, דָּבָר עֶלְיוֹן מָצָאנוּ בַּגּוֹרָל. בַּגּוֹרָל שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ כָּתוּב בּוֹ, (במדבר כו) עַל פִּי הַגּוֹרָל, עַל פִּי הַגּוֹרָל וַדַּאי, שֶׁהוּא אָמַר: זֶה יֵצְלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה, זֶה שֶׁל בִּנְיָמִין וְכוּ', וְכֵן כֻּלָּם. אַף כָּאן, כֵּיוָן שֶׁהַכֹּהֵן שָׂם יָדָיו, אוֹתָם הַגּוֹרָלוֹת מְדַלְּגִים וְעוֹלִים בְּיַד הַכֹּהֵן (וְעוֹלִים הַגּוֹרָלוֹת בְּיַד הַכֹּהֵן, הֵם מְדַלְּגִים מִיָּדָיו) וְשׁוֹרִים בִּמְקוֹמָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל, עָלָה עָלָיו וַדַּאי.

וְלֹא זֶה בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא בְּכָל פַּעַם שֶׁמְּזַמָּן הַמַּלְשִׁין וְנִתָּנֶת לוֹ רְשׁוּת, צְרִיכִים לָשִׂים כְּנֶגְדּוֹ בְּמַה שֶׁיִּתְעַסֵּק וְיַעֲזֹב אֶת יִשְׂרָאֵל. בַּיּוֹם הַזֶּה מְזַמָּן הַמַּלְשִׁין לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא. וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, מְשׁוֹטֵט בָּאָרֶץ, מַה זֶּה? אֶלָּא זֶהוּ הַמַּלְשִׁין הַגָּדוֹל מְקַטְרְגָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּבֻרִים, (שֶׁוַּדַּאי) בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְזֻמָּנִים לַעֲבֹר בַּיָּם וּלְהָפֵרַע מִן הַמִּצְרִים, אָמַר: אֲנִי עָבַרְתִּי בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְרָאִיתִי שֶׁאֵלֶּה לֹא רְאוּיִים לְהִכָּנֵס לְתוֹכָהּ. אִם אַתָּה דָּן דִּין – הַדִּינִים שֶׁלָּהֶם כָּאן כְּמוֹ הַמִּצְרִים. מַה שׁוֹנִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ? אוֹ שֶׁיָּמוּתוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד, אוֹ שֶׁיַּזְוְזוּ כֻּלָּם לְמִצְרַיִם. וְלֹא אַתָּה הוּא שֶׁאָמַרְתָּ, (בראשית טו) וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה? וַהֲרֵי לֹא עָלוּ מֵהֶם אֶלָּא מָאתַיִם וְעֶשֶׂר, וְלֹא יוֹתֵר.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מָה אֶעֱשֶׂה? כָּאן צְרִיכָה הִשְׁתַּדְּלוּת, לְהָבִיא קָרֵב כְּנֶגְדּוֹ. אֶתֵּן לוֹ בְּמַה שֶׁיִּתְעַסֵּק, וְיַעֲזֹב אֶת בָּנַי, וַהֲרֵי נִמְצָא בְּמַה שֶׁיִּתְעַסֵּק. מִיָּד אָמַר לוֹ: הַשָּׂטָן לִבְּךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ. מִיָּד זָכַק לוֹ הַמַּלְשִׁין בִּדְבָרִים, וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת ה' וַיֹּאמַר הֲזֻנָּם יָרֵא אִיּוֹב אֱלֹהִים.

לְרוֹעָה שֶׁרָצָה לְהַעֲבִיר צֹאנוֹ בְּנָהָר אָזוּד. עָבַר זְאֵב לְהִתְגָּרוֹת בְּצֹאנוֹ. הָרוֹעֶה הָיָה זָקֵן, אָמַר: מָה אֶעֱשֶׂה, שֶׁבְּעוֹד שֶׁאֲנִי מַעֲבִיר אֶת הַטְּלָאִים, הוּא יִתְגָּרֶה בַּצֹּאן? הֵרִים עֵינָיו וְרָאָה בֵּין הַצֹּאן תַּיִשׁ אָזוּד מֵאוֹתָם תֵּישֵׁי הַבָּר, שֶׁהָיָה גָּדוֹל וְזָקֵן. אָמַר: אֻזְרַק זֶה כְּנֶגְדּוֹ, וּבְעוֹד שֶׁמִּתְגָּרִים זֶה בָּזֶה, אַעֲבִיר אֶת כָּל הַצֹּאן וְיִנָּצְלוּ בִּמְנוּחָה.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר: וַדַּאי הַתַּיִשׁ הַזֶּה גָּדוֹל אָזוֹד וְזָקֵן וְאַלִּים, אֶזְרֹק כְּנֶגְדּוֹ, וּבְעוֹד שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק עִמּוֹ, יַעַבְרוּ בָּנַי, וְלֹא יִמָּצֵא קָטֵגוֹר עֲלֵיהֶם. מִיָּד – וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ. עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָג אוֹתָם כְּאֶזֶד, שֶׁכָּתוּב הִנּוֹ בְיָדֶךָ. בְּעוֹד שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בּוֹ, עָזַב אֶת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִמְצָא מְקַטְרֵג אֲלֵיהֶם.

אַף כָּאן בַּיּוֹם הַזֶּה הַמַּלְשִׁין מְזֻמָּן לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ, וְצָרִיכִים לְשַׁלְּזוֹ כְּנֶגְדּוֹ בְּמַה שֶׁיִּתְעַסֵּק (בַּדְּגָמָה שֶׁלּוֹ), וּבְעוֹד שֶׁהוּא מִתְעַסֵּק בּוֹ, עוֹזְבִ אֶת יִשְׂרָאֵל. וּמָשָׁל אוֹמְרִים לַמְזֻלְזָל שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ: תֵּן לוֹ מְעַט יַיִן, וְיִשְׁתַּבְּזֵךְ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְאִם לֹא, יֹאמַר לַמֶּלֶךְ דִּבּוּר רָע. לִפְעָמִים נוֹטְלִים אֶת אוֹתוֹ דִּבּוּר עֶלְיוֹנֵי בֵּית הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ עוֹשֶׂה בְּגָלְלוֹ דִּין.

רַבִּי יְצָזוֹק אָמַר, לְשׁוֹטֶה שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, תֵּן לוֹ יַיִן, וְאַזַּר כָּךְ אֱמֹר לוֹ וְהַרְאֵה לוֹ כָּל אוֹתָן טָעֲיוֹת שֶׁעָשִׂיתָ וְכָל אוֹתָן רָעוֹת, וְהוּא יָבֹא וִישַׁבְּזוֹ אוֹתָךְ, וְיֹאמַר שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּעוֹלָם כְּמוֹתָךְ. אַף כָּאן, הֲרֵי עוֹמֵד הַמַּלְשִׁין תָּמִיד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, יִשְׂרָאֵל נוֹתְנִים לוֹ אֶת הַדּוֹרוֹן הַזֶּה, וּבַדּוֹרוֹן הַזֶּה פָּתַק לְכָל הָרָעוֹת וּלְכָל הַטָּעֲיוֹת וּלְכָל הַזְּוָטָאִים שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא בָּא וּמְשַׁבְּזָן אֶת יִשְׂרָאֵל, וְנַעֲשֶׂה עֲלֵיהֶם סָנֵגוֹר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְזִיר אֶת הַכֹּל לְרֹאשׁ הָרָעִים שֶׁל עַמּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (משלי כה) כִּי גֶּזָלִים אַתָּה זוֹתָה עַל רֹאשׁוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אוֹי לוֹ לָעָם שֶׁל עֲשָׂו בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹלְזִים אֶת הַשָּׂעִיר הַזֶּה לְאוֹתוֹ הַמַּלְשִׁין שֶׁמְּמַנֶּה עֲלֵיהֶם, שֶׁבְּגָלְלוֹ בָּא לְשַׁבְּזָן אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְזִיר אֶת כָּל הַזְּוָטָאִים עַל רֹאשׁ עַמּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים קא) דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא הָיוּ יוֹדְעִים אֻמּוֹת הָעוֹלָם מֵהַשָּׂעִיר הַזֶּה, לֹא מַשְׁאִירִים אֶת יִשְׂרָאֵל יוֹם אֶזֶד בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתוֹ יוֹם הוּא מִתְעַסֵּק עִם אוֹתוֹ שָׂעִיר, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר לְיִשְׂרָאֵל וּמְטַהֵר אוֹתָם מֵהַכֹּל, וְלֹא נִמְצֵאת קָטֵגוֹרְיָה לְפָנָיו. אַזַּר כָּךְ הוּא בָּא וּמְשַׁבְּזָן אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאָז שׁוֹאֵל אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר,

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא. מֵשִׁיב בְּתִשְׁבַּחְתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהַקָּטֵגוֹר נַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר וְהוֹלֵךְ לוֹ.

אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לִשְׁבְעִים הַשָּׂרִים שֶׁסְּבִיב הַכִּסֵּא: רְאִיתֶם אֶת הַמַּלְשִׁין הַזֶּה, אֵיךְ עוֹמֵד עַל בָּנַי תָּמִיד? (מַסְכִּימִים) הֲרֵי שָׁעִיר אֶחָד שֶׁנִּמְצָא (שֶׁנִּשְׁלַח) אֶצְלוֹ בְּפֶתַח עִם כָּל זַטְאֵיהֶם וְכָל טָעֲיוֹתֵיהֶם, וְכָל מַה שֶּׁזָּטְאוּ וְזָבוּ לְפָנַי, וְהוּא קִבֵּל אוֹתָם. אֲזַי כֻּלָּם מַסְכִּימִים שֶׁיַּזְזְרוּ אוֹתָם הַזַּטָּאִים עַל עַמּוֹ.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּל אוֹתָם עֲוֹנוֹת וְזַטָּאִים נִדְבָּקִים בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל זַטֹּאתָם. וְאַזַּר כָּךְ כֻּלָּם זוֹזְרִים עַל רֹאשֵׁי עַמּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה. בַּיּוֹם הַזֶּה מִתְעַטֵּר הַכֹּהֵן בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְהוּא עוֹמֵד בֵּין עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתוֹנִים, וּמְכַפֵּר עָלָיו וְעַל בֵּיתוֹ, וְעַל הַכֹּהֲנִים, וְעַל הַמִּקְדָּשׁ, וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס עִם דַּם הַפָּר, מְכֻוָּן בְּרֹאשׁ הָאֱמוּנָה, וּמַזֶּה בְּאֶצְבָּעוֹ, כַּכָּתוּב וְהִזָּה אֹתוֹ עַל הַכַּפֹּרֶת וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת. וְאֵיךְ עוֹשֶׂה? טוֹבֵל בְּרֹאשֵׁי (בְּדִבּוּק) הָאֶצְבָּעוֹת, וּמַזֶּה כְּמַצְלִיף בְּטִפּוֹת הָאֶצְבַּע לְצִדֵּי הַטַּבּוּר (הַשִּׁפּוּעַ) (הַכַּפֹּרֶת), מַזֶּה וּמִתְכַּוֵּן, וּמַתְזִיל לְמַעְלָה: אַזַּת, אַזַּת וְאַזַּת. אַזַּת לְבַדָּהּ, וְאַזַּת שֶׁכּוֹלֶלֶת הַכֹּל. אַזַּת הַשַּׁבָּז שֶׁל הַכֹּל, הָאַזַּת שֶׁהַכֹּל זוֹזְרִים כְּנֶגְדָּהּ, אַזַּת הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל. אַזַּר כָּךְ אַזַּת וְאַזַּת, שֶׁהֵם שׁוֹרִים כְּאֶחָד, בְּרָצוֹן וּבְאַזָּוָה, וְלֹא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים.

אַזַּר שֶׁמַּגִּיעַ לַוְאַזַּת הַזּוֹ, שֶׁהִיא אִם הַכֹּל, מִכָּאן מַתְזִיל לְמַעְלָה בְּוָוג, וּמוֹנֶה וְאוֹמֵר: אַזַּת וּשְׁתַּיִם, אַזַּת וְשָׁלֹשׁ, אַזַּת וְאַרְבַּע, אַזַּת וְזָמֵשׁ, אַזַּת וְשִׁשׁ, אַזַּת וְשָׁבַע. כְּדֵי לְמָשְׁךְ וּלְהַשְׁפִּיעַ לָאַזַּת הַזּוֹ, שֶׁהִיא הָאֵם (הַיָּם) הָעֶלְיוֹנָה, בִּדְרָגוֹת יְדוּעוֹת, לַכֶּתֶר (לַנָּהָר לָאִמָּא) שֶׁל אִמָּא הַתַּזְזִתוֹנָה, וּלְהַמְשִׁיךְ נְהָרוֹת עֲמֻקִּים מִמְּקוֹמָם לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי שְׁנֵי

אוֹרוֹת מְאִירִים כְּאָזְוָד, הָאִם הָעֶלְיוֹנָה מְאִירָה לָאִם הַתַּזְוִתוֹנָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב יוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

אָמַר רַבִּי יְצְזָוְק, שַׁרְשֶׁרֶת אַוְזַת קְשׁוּרָה לְרַגְלֵי הַכֹּהֵן בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה נִכְנָס, שֶׁאִם יָמוּת שָׁם, יוֹצִיאוּהוּ מִבַּוְזוּץ. וּבַמֶּה יוֹדְעִים? בְּאוֹתָהּ זְהוֹרִית נוֹדַע וְהַכַּר, כְּשֶׁלֹּא נֶהְפַּךְ צִבְעוֹ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נוֹדַע שֶׁהַכֹּהֵן נִמְצָא בְּפָנִים בְּוַזְטָא. וְאִם יֵצֵא בְּשָׁלוֹם, בַּזְהוֹרִית יְוָדַע וְיַכַּר, שֶׁיֶּהֱפַךְ צִבְעוֹ לְלָבָן, אֲזַי שִׁמְוָזָה הִיא בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזְוִתוֹנִים. וְאִם לֹא, כֻּלָּם נִמְצְאוּ בְּצַעַר, וְהָיוּ כֻּלָּם יוֹדְעִים שֶׁלֹּא הִתְקַבְּלוּ תְּפִלּוֹתֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּיוָן שֶׁהָיָה נִכְנָס, וְטִמְטֵם אֶת עֵינָיו שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶׁלֹּא צָרִיךְ, וְהָיָה שׁוֹמֵעַ קוֹל כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים מְזַמְּרִים וּמְשַׁבְּזִים, הָיָה יוֹדֵעַ הַכֹּהֵן שֶׁהַכֹּל הָיָה בְּשִׁמְוָזָה, וְיֵצֵא בְּשָׁלוֹם. וְעִם כָּל זֶה, בִּתְפָלָתוֹ הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהַמּוֹלִים יוֹצְאִים בְּשִׁמְוָזָה וּמִתְקַבְּלִים וּמִתְבָּרְכִים כָּרָאוּי, וְאָז הִיא שִׁמְוָזָה בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזְוִתוֹנִים.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה בַּמָּקוֹם הַזֶּה הַיּוֹם הַזֶּה תָּלוּי וְלֹא בְּדַרְגָּה אַוְזֶרֶת, שֶׁרָאוּי הוּא לִהְיוֹת בְּדַרְגָּה שֶׁשָּׁם שׁוֹרֵה הַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מֵהַכֹּל? אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, כָּךְ הוּא וַדַּאי, וְיָפָה שָׁאַלְתָּ.

בֹּא רְאֵה, הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הִשְׁאִיר אֶת הֵיכָלוֹ וּבֵיתוֹ בְּיַד הַגְּבִירָה, וְהִשְׁאִיר אֶת בָּנָיו עִמָּהּ כְּדֵי לְהַנְהִיגָם וּלְהַלְקוֹתָם וְלִשְׁרוֹת בְּתוֹכָם. שֶׁאִם זוֹכִים, הַגְּבִירָה נִכְנֶסֶת בְּשִׁמְוָזָה וּבְכָבוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ. וְאִם לֹא זוֹכִים, הִיא וְהֵם זוֹוְרִים לַגָּלוּת. וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי יט) מְשַׁדֵּד אָב יַבְרִיזַ אֵם. וְכָתוּב (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּזָה אִמְּכֶם.

וְעַל כֵּן יֵשׁ יוֹם אָזְוָד בְּשָׁנָה לְהַשְׁגִּיזַ בָּהֶם וּלְעַיֵּן בָּהֶם. וּכְשֶׁמְּזַדַּמֵּן הַיּוֹם הַזֶּה, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּל הַזְּוִרוּת בְּיָדֶיהָ, מְזַדַּמֶּנֶת כְּנֶגְדּוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּיִשְׂרָאֵל. וְיִשְׂרָאֵל מְזַדְּרְזִים בַּיּוֹם הַזֶּה בְּכַמָּה עֲבוֹדוֹת, בְּכַמָּה תְּפִלּוֹת, בְּכַמָּה עִנּוּיִים, כֻּלָּם בְּזְכוּת. וְאָז מְזַדַּמֶּנֶת לָהֶם זְוִרוּת, מֵהַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַזְּוִרוּת

בְּיָדֶיהָ שֶׁל הַגְּבִירָה. בְּנֵי הַמֶּלֶךְ בָּנֶיהָ, שֶׁנִּפְקְדוּ בְּיָדֶיהָ, כֻּלָּם זְכָאִים, כֻּלָּם בְּלִי זֻטָּאִים, בְּלִי עֲוונוֹת. אָז מְזַדַּוֶּגֶת (וְכַאֲשֶׁר מְזַדַּמֵּן הַיּוֹם הַזֶּה וְיִשְׂרָאֵל הִזְדַּמְּנוּ בַּיּוֹם הַזֶּה בְּכַמָּה עֲבוֹדוֹת, בְּכַמָּה תְּפִלּוֹת, בְּכַמָּה עִנּוּיִים – הַכֹּל בִּזְכוּת. אָז הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁכָּל הַזֻּוגִיּוֹת בְּיָדֶיהָ מְזַדַּמֶּנֶת כְּנֶגְדּוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּיִשְׂרָאֵל, וְרוֹאָה אֶת בְּנֵי הַמֶּלֶךְ בָּנֶיהָ (בְּנָהּ) שֶׁנִּפְקְדוּ בְּיָדֶיהָ שֶׁל הַגְּבִירָה, כֻּלָּם זַכָּאִים בְּלִי זֻטָּאִים, בְּלִי זוּבוֹת, וְאָז מְזַמֶּנֶת לָהֶם זִוּוּגִיּוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּל הַזִּוּוּגִיּוֹת בְּיָדֶיהָ שֶׁל הַגְּבִירָה, וְאָז הַגְּבִירָה הָעֶלְיוֹנָה) לַמֶּלֶךְ בְּאוֹר, בִּשְׁמִזָּה, בִּשְׁלֵמוּת, בְּרָצוֹן. שֶׁהֲרֵי גְּדֵלָה בָּנִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן כָּרָאוּי.

וּכְשֶׁבַּיּוֹם הַזֶּה אֵינָם נִמְצָאִים כָּרָאוּי – אוֹי לָהֶם! אוֹי לִשְׁלוּזֵיהֶם! אוֹי שֶׁהֲרֵי הַגְּבִירָה הִתְרַוְּזָקָה מִן הַמֶּלֶךְ, וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מִסְתַּלֶּקֶת, וְלֹא יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ זִוּוּגִיּוֹת לְעוֹלָמִים. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמֵּד אוֹתָם אֶת דַּרְכָּיו כְּדֵי לְהִנָּצֵל מִן הַדִּין, וְיִמָּצְאוּ צַדִּיקִים לְפָנָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם. וְכָתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וְגוֹ'.

וּבַזְּמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַזּוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי שָׁאַל אֶת רַבִּי אַבָּא. אָמַר לוֹ, הַזְּמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם הַלָּלוּ, מַה הֵם אוֹמְרִים? אָמַר לוֹ, וַדַּאי זֶהוּ סוֹד נִכְבָּד. בֹּא רְאֵה, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, כָּל אָזְוָד וְאָזְוָד בְּדַרְכּוֹ נוֹסֵעַ, וּבְדַרְכּוֹ יוֹשֵׁב, וּבְדַרְכּוֹ מִתְעוֹרֵר וְעוֹשֶׂה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה. הֶעָשׁוֹר הַזֶּה הֵם מִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַיּוֹם הָעֲשִׂירִי עוֹמֵד בָּעֲשִׂירִי. וְעַל כֵּן, (שמות יב) בֶּעָשׂוֹר לַזּוֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית וְגוֹ'. וְהַיּוֹם הַזֶּה הוּא שֶׁלָּהּ. וַזְּמִשָּׁה יָמִים אֲזוֹרִים הוּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ, הַיּוֹם שֶׁבָּא עָלֶיהָ. שֶׁהֲרֵי הַזְּמִישִׁי, בּוֹ יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ בְּכִסֵּא. וּבְכָל מָקוֹם בֶּעָשׂוֹר, הוּא שֶׁל הַגְּבִירָה. זַמְּשָׁה עֲלֵיהֶם, שֶׁל הַמֶּלֶךְ הוּא (אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעָלֶיהָ מִשּׁוּם שֶׁהַדַּרְגָּה הַזְּמִישִׁית בָּהּ יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ בְּכִסֵּא, וּבְכָל מָקוֹם וְכוּ'). אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁבָּא עָלֶיהָ, שֶׁהֲרֵי הַזְּמִישִׁי, בּוֹ יוֹשֵׁב הַמֶּלֶךְ בַּשַּׁעַר.

וּבְכָל מָקוֹם בֶּעָשׂוֹר, הוּא שֶׁל הַגְּבִירָה. זַמְּשָׁה עֲלֵיהֶם, שֶׁל הַמֶּלֶךְ הוּא,

אוֹתוֹ יוֹם שֶׁבָּא עָלֶיהָ. מִשּׁוּם כָּךְ זַמְּשָׁה יָמִים מֵהַזְּדַשׁ לַתּוֹרָה. וְאִם תֹּאמַר שְׁבִיעִי, בִּזְמַן שֶׁשְּׁנֵי אָבוֹת נִמְצָאִים בּוֹ, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ בָּהֶם, וְאָז מִתְעַטֵּר בַּכֹּל. וְדָבָר אָזָד שְׁבִיעִי וַזַּמִּישִׁי.

בֹּא רְאֵה, הַזַּמִּישִׁי הוּא שֶׁלּוֹ וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְאָז מֵאִיר הָאָב לָאֵם, וּמְאִירִים מִמֶּנָּה זַמִּשִּׁים שְׁעָרִים לְהָאִיר לַזַּמִּישִׁי. וְאִם תֹּאמַר הַשְּׁבִיעִי, מִשּׁוּם שֶׁהַמֶּלֶךְ בַּשִּׁלְמוּת שֶׁל הָאָבוֹת, וַעֲטָרָה יוֹרֶשׁ מֵהַשְּׁבִיעִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן. וְעַל זֶה בַּשְּׁבִיעִי הוּא הַיּוֹם שֶׁמְּעַטֵּר הַמֶּלֶךְ בַּעֲטָרָתוֹ, וְאָז יוֹרֵשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת הָאָב וְאֶת הָאֵם, שֶׁמְּזַדְּוְגִים כְּאָזָד. וְעַל כֵּן הַכֹּל תָּלוּי בְּאָזָד.

וּבַזַּמִּשָּׁה עָשָׂר יוֹם. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזז, (במדבר כא) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד. שָׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ מַתָּנוֹת עֶלְיוֹנוֹת הִזְדַּמְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁלֹשָׁה אֲזוּזִים: מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם. מָן – בִּזְכוּת מֹשֶׁה. עַנְנֵי כָבוֹד – בִּזְכוּת אַהֲרֹן. בְּאֵר – בִּזְכוּת מִרְיָם. וְכֻלָּם אֲזוּזִים לְמַעְלָה. מָן בִּזְכוּת מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם. מִן הַשָּׁמַיִם (דְּוָקָא) – זֶה מֹשֶׁה.

עַנְנֵי כָבוֹד בִּזְכוּת אַהֲרֹן, שֶׁכָּתוּב (במדבר יד) אֲשֶׁר עַיִן בְּעַיִן (אַהֲרֹן) נִרְאָה אַתָּה ה' וְגוֹ', וְכָתוּב (ויקרא טז) וְכִסָּה עֲנַן הַקְּטֹרֶת. מַה לְמַעְלָה שִׁבְעָה, אַף כָּאן גַּם שִׁבְעָה, שֶׁהֲרֵי בַּקְּטֹרֶת שִׁבְעָה עֲנָנִים נִקְשָׁרִים כְּאָזָד (וְעוֹד). וְאַהֲרֹן הוּא רֹאשׁ לְכָל שִׁבְעַת הָעֲנָנִים, וְהוּא קוֹשֵׁר אֶת שִׁשֶּׁת הָאֲזוֹרִים עִמּוֹ בְּכָל יוֹם.

בְּאֵר בִּזְכוּת מִרְיָם, שֶׁהֲרֵי הִיא וַדַּאי נִקְרֵאת בְּאֵר. וּבְסֵפֶר הָאַגָּדָה, (שמות ב) וַתֵּתַצַּב אֲזוֹתוֹ מֵרָזוֹק לְדֵעָה וְגוֹ' – זוֹהִי בְּאֵר מַיִם זַזִּים, וְהַכֹּל קָשׁוּר אָזָד. מֵתָה מִרְיָם – הִסְתַּלְּקָה הַבְּאֵר, שֶׁכָּתוּב (במדבר ב) וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה רָצְתָה בְּאֵר אֲזֶרֶת לְהִסְתַּלֵּק, שֶׁהָיְתָה מְצוּיָה עִם יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁרָאֲתָה שִׁשָּׁה עֲנָנִים שֶׁהָיוּ קְשׁוּרִים עָלֶיהָ, נִקְשְׁרָה הִיא בָּהֶם.

מֵת אַהֲרֹן, הִסְתַּלְּקוּ אוֹתָם עֲנָנִים וְהִסְתַּלֵּק עֲנַן הַבְּאֵר עִמָּהֶם. בָּא מֹשֶׁה,

הֶעֱזִיר אוֹתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים סזז) עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם. לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת וַדַּאי, אוֹתָן מַתָּנוֹת שֶׁהָיוּ בָּרְאשׁוֹנָה – בְּאֵר וַעֲנָנִים.

בְּאֵר – זוֹ בְּאֵרוֹ שֶׁל יִצְחָק. עֲנָנִים – אֵלּוּ הָעֲנָנִים שֶׁל אַהֲרֹן. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִפְּנֵי מָה זָכָה אַהֲרֹן לָזֶה? מִשּׁוּם שֶׁהוּא קָשׁוּר בָּעֲנָנִים (ראש לָעֲנָנִים), וְהוּא נִקְשָׁר כָּל יוֹם וְיוֹם לְכֻלָּם כְּאֶחָד, שֶׁכֻּלָּם מִתְבָּרְכִים עַל יָדוֹ.

בֹּא רְאֵה, עַל כָּל זֶסֶד שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, קָשַׁר עִמָּם שִׁבְעָה עֲנָנִים נִכְבָּדִים, וְקָשַׁר אוֹתָם עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הֶעָנָן שֶׁלָּהּ נִקְשָׁר עִם שִׁשָּׁה אֲחֵרִים. וְעִם כָּל הַשִּׁבְעָה הָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם הֵם הַקֶּשֶׁר שֶׁל הָאֱמוּנָה, וְעַל זֶה בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. מַה זֶּה אוֹמֵר? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שיר ב) בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי. וְצָרִיךְ אָדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ שֶׁיּוֹשֵׁב תַּחַת צֵל הָאֱמוּנָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁעָמַד אַהֲרֹן, הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּצֵל הָאֱמוּנָה תַּחַת הָעֲנָנִים הַלָּלוּ. אַזַּר שֶׁמֵּת אַהֲרֹן, הִסְתַּלֵּק עָנָן אֶחָד, שֶׁהוּא הַיָּמִין שֶׁל הַכֹּל. וּכְשֶׁזֶּה הִסְתַּלֵּק, הִסְתַּלְּקוּ כָּל הַשְּׁאָר עִמּוֹ (עֲנָנִים) וְנִרְאוּ כֻּלָּם בְּזוֹסָרוֹן. וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן. אַל תִּקְרֵי וַיִּרְאוּ אֶלָּא וַיִּירְאוּ. מִיָּד – וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עָרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים. שָׁמַע שֶׁהִסְתַּלְּקוּ אוֹתָם הָעֲנָנִים, וּמֵת הַתַּיָּר הַגָּדוֹל שֶׁכָּל אוֹתָם הָעֲנָנִים נִקְשְׁרוּ עִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עָרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב וַדַּאי. וּכְשֶׁבָּאוּ אוֹתָם מְרַגְּלִים שֶׁשָּׁלַח מֹשֶׁה, אָמְרוּ (שם יג) עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, כְּדֵי לִשְׁבֹּר אֶת לִבָּם, שֶׁהֲרֵי בָּעֲמָלֵק נִשְׁבַּר כּוֹחָם בָּרִאשׁוֹנָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי, מַה זֶּה אוֹמֵר כָּאן אַזַּר שֶׁהִסְתַּלְּקוּ אוֹתָם הָעֲנָנִים? אֶלָּא בִּכְנַעַן כָּתוּב, וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. כָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁמּוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִצֵּל הָאֱמוּנָה, רָאוּי לִהְיוֹת עֶבֶד לְעַבְדֵי

עֲבָדִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּלָּוֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי. הוּא נָטַל עֲבָדִים מִיִּשְׂרָאֵל לְעַצְמוֹ.

וְעַל כֵּן כָּתוּב, כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת. כָּל מִי שֶׁהוּא מִשָּׂרֹשׁ וְגֶזַע קָדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת, תַּזַּת צֵל הָאֱמוּנָה. וּמִי שֶׁאֵינוֹ מִגֶּזַע וְשֹׁרֶשׁ קָדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לֹא יוֹשֵׁב בָּהֶם, וּמוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִתַּזַּת צֵל הָאֱמוּנָה.

כָּתוּב (הושע יב) כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֹאזְנֵי מִרְמָה, זֶה אֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם. וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב אָרוּר כְּנָעַן, וּמִשּׁוּם שֶׁזָּכָה כְּנַעַן זֶה לְשַׁמֵּשׁ אֶת אַבְרָהָם, כַּיָּוֹן שֶׁשִּׁמֵּשׁ אֶת אַבְרָהָם, יָשַׁב תַּזַּת צֵל הָאֱמוּנָה, זָכָה לָצֵאת מֵאוֹתָהּ קְלָלָה שֶׁהִתְקַלֵּל, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּרָכָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיֹּאמְרוּ בֹּא בְּרוּךְ ה'. מַה זֶּה אוֹמֵר? שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב תַּזַּת צֵל הָאֱמוּנָה, יוֹרֵשׁ זֶרֶת לוֹ וּלְבָנָיו לְעוֹלָמִים וּמִתְבָּרֵךְ בְּרָכָה עֶלְיוֹנָה. וּמִי שֶׁמּוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִצֵּל הָאֱמוּנָה, יוֹרֵשׁ גָּלוּת לוֹ וּלְבָנָיו, שֶׁכָּתוּב וַיִּלָּוֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי.

בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ זָסֵר, וְזֶה עָנָן אֶזְדְּ שֶׁכֻּלָּם קְשׁוּרִים בּוֹ, שֶׁכָּתוּב כִּי עֲנַן ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם. וְכָתוּב וּבְעַמֶּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. זֶהוּ עֲנָנוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁנִּקְרָא יוֹמָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' וְזִסְדּוֹ. עָנָן אֶזְדְּ נוֹטֵל עִמּוֹ וְזִמְשָׁה אֲוִזְרִים, וְהֵם שִׁשָּׁה. וְעָנָן אַוִזר, שֶׁכָּתוּב וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה, זֶה הֵאִיר לְיִשְׂרָאֵל מֵהָאוֹר שֶׁל אוֹתָם הַשִּׁשָּׁה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים וְגוֹ'. מִצְוָה (מ"ה) זוֹ לֵישֵׁב בְּסֻכָּה. וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁיִּשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה בְּלִי פַּזַּד כְּלָל, שֶׁהֲרֵי הַמְקַטְרֵג נִפְרָד מֵהֶם, וְכָל מִי שֶׁהוּא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, יוֹשֵׁב בַּסֻּכָּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת. מִי שֶׁהוּא בְּסוֹד הָאֱמוּנָה וּמֵהַזֶּרַע וְהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת. וְהַסּוֹד הַזֶּה נֶאֱמַר בִּכְמָה מְקוֹמוֹת.

מִצְוָה (מ״ו) אַזַּר זוֹ, לְהַקְרִיב קָרְבָּן בְּכָל יוֹם, וְהַקָּרְבָּן הַזֶּה לִהְיוֹת זֵלֶק בַּכֹּל, בְּשִׁמְוַת בָּנָיו, מִכְיוָן שֶׁכֻּלָּם אֲזוּזִים בָּאֵילָן. הָעֲנָפִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁלְּגַבֵּי שֹׁרֶשׁ הָאִילָן, הַכֹּל מִתְבָּרְכִים מִשּׁוּם הָאִילָן. אַף עַל גַּב שֶׁאֵין בָּהֶם תּוֹעֶלֶת, כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים. וְשִׁמְוַת יִשְׂרָאֵל בַּאֲבִיהֶם שֶׁלְּמַעְלָה, נוֹתְנִים זֵלֶק שֶׁל בְּרָכוֹת לְכָל אוֹתָם שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֲזוּזָה וְנֶאֱזָזוּ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל.

וְכָל הַקָּרְבָּנוֹת הַלָּלוּ, לָתֵת מָזוֹן לְאוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ הָאַהֲבָה שֶׁאוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בָּנָיו, רוֹצֶה שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ אוֹהֲבִים שֶׁלָּהֶם. וְסוֹד זֶה – (משלי יז) בִּרְצוֹת ה׳ דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִם אִתּוֹ. אֲפִלּוּ כָּל אוֹתָם הַמְקַטְרְגִים הָעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם זוּזְרִים לִהְיוֹת אוֹהֲבִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהַזֵּלוּת שֶׁל מַעְלָה הוֹפְכִים לְאוֹהֲבֵי יִשְׂרָאֵל – כָּל אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְאִם תֹּאמַר, לָהֶם הָיוּ מַקְרִיבִים הַקָּרְבָּן? לֹא כָּךְ. אֶלָּא הַכֹּל עוֹלֶה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִקְרָב. וְהוּא מַפְרִיד הַמָּזוֹן לְכָל הַהֲמוֹנִים שֶׁל הַצְּדָדִים הָאֲזוּרִים שֶׁיֵּהָנוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוּרוֹן שֶׁל בָּנָיו, וְיֵהָפְכוּ לְאוֹהֲבִים שֶׁלָּהֶם, שֶׁיֵּדְעוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה שֶׁאֵין עַם כְּעַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם זֵלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְעַלָּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעְלָה וּמַטָּה כָּרָאוּי. וְכָל הָאוּכְלוֹסִים הָעֶלְיוֹנִים פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים: (שמואל–ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶזְוַד בָּאָרֶץ. (עד כאן רעיא מהימנא).

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַזז, כֹּה אָמַר ה׳ זָכַרְתִּי לָךְ זֶסֶד נְעוּרַיִךְ וְגוֹ׳. הַפָּסוּק הַזֶּה נֶאֱמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת בַּמִּדְבָּר עִם יִשְׂרָאֵל. זָכַרְתִּי לָךְ זֶסֶד – זֶהוּ עֲנָנוֹ שֶׁל אַהֲרֹן שֶׁנּוֹסֵעַ עִם זַמְשָׁה אֲזוּרִים שֶׁנִּקְשְׁרוּ עָלַיִךְ וּמְאִירִים עָלַיִךְ. אַהֲבַת כְּלוּלָתַיִךְ – שֶׁנִּתְקְנוּ לְךָ (וְכֻלָּם נִתְקְנוּ בְךָ) וְעִטְּרוּ אוֹתָךְ, וְהִתְקִינוּ אוֹתָךְ כְּמוֹ כַלָּה שֶׁעוֹנֶדֶת אֶת תַּכְשִׁיטֶיהָ. וְכָל כָּךְ לָמָּה? בִּשְׁבִיל לָכֶתֵךְ אַזְרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יוֹשֵׁב בַּמָּדוֹר הַזֶּה, צֵל הָאֱמוּנָה, הַשְּׁכִינָה

פּוֹרֶסֶת אֶת כְּנָפֶיהָ עָלָיו מִלְמַעְלָה, וְאַבְרָהָם וַזְמִשָּׁה צַדִּיקִים אֲזוֹרִים שָׁמַיִם אֶת מְדוֹרָם עִמּוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַבְרָהָם וַזְמִשָּׁה צַדִּיקִים וְדָוִד הַמֶּלֶךְ שָׁמַיִם מְדוֹרֵיהֶם עִמּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב, בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. שִׁבְעַת יָמִים כָּתוּב, וְלֹא בְּשִׁבְעַת יָמִים. כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְגוֹ'. וְצָרִיךְ אָדָם לִשְׁמוֹז בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּפָנִים מְאִירוֹת בָּאוֹרְזִים הַלָּלוּ שֶׁשּׁוֹרִים עִמּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים, וְאַזַר כָּךְ יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת. בָּרִאשׁוֹנָה תֵּשְׁבוּ, וְאַזַר כָּךְ יֵשְׁבוּ. אֶלָּא הָרִאשׁוֹן לָאוֹרְזִים, הַשֵּׁנִי לִבְנֵי הָעוֹלָם. הָרִאשׁוֹן לָאוֹרְזִים, כְּמוֹ שֶׁרַב הַמְנוּנָא סָבָא, כְּשֶׁהָיָה נִכְנָס לַסֻּכָּה הָיָה שָׁמַוְז, וְעוֹמֵד עַל פֶּתַוז הַסֻּכָּה מִבַּזוּץ וְאוֹמֵר: נְזַמִּין לָאוֹרְזִים. מְסַדֵּר (נְסַדֵּר) אֶת הַשֻּׁלְזָן, וְעוֹמֵד עַל רַגְלָיו, וּמְבָרֵךְ וְאוֹמֵר: בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. שְׁבוּ אוֹרְזִים עֶלְיוֹנִים, שְׁבוּ. שְׁבוּ אוֹרְזֵי הָאֱמוּנָה, שְׁבוּ. הֵרִים (רָזַז) יָדָיו וְשָׁמַוז, וְאָמַר: אַשְׁרֵי זֶלְקֶנּוּ, אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ וְגוֹ'. וְהָיָה יוֹשֵׁב.

הַשֵּׁנִי – לִבְנֵי הָעוֹלָם, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֶלֶק בָּעָם וּבָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, יוֹשֵׁב בְּצֵל הָאֱמוּנָה, לְקַבֵּל אֶת הָאוֹרְזִים, לִשְׁמוֹז בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְצָרִיךְ לְשַׂמֵּוז אֶת הָעֲנִיִּים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזֶּלֶק שֶׁל אוֹתָם אוֹרְזִים שָׁזְמִין, הוּא לָעֲנִיִּים. וְאוֹתוֹ שֶׁיּוֹשֵׁב בְּצֵל הַזֶּה שֶׁל הָאֱמוּנָה, וּמַזְמִין אֶת הָאוֹרְזִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, אוֹרְזֵי הָאֱמוּנָה, וְלֹא נוֹתֵן לָהֶם זֶלְקָם, כֻּלָּם קָמִים מִמֶּנּוּ וְאוֹמְרִים: (משלי כג) אַל תִּלְזַם אֶת לֶזֶם רַע עַיִן וְגוֹ'. נִמְצָא שֶׁאוֹתוֹ שֻׁלְזָן שֶׁתִּקֵּן – שֶׁלּוֹ הוּא, וְלֹא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עָלָיו כָּתוּב (מלאכי ב) וְזֵרִיתִי פֶרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם וְגוֹ', פֶּרֶשׁ זַגֵּיכֶם, וְלֹא זַגַּי. אוֹי לוֹ לְאוֹתוֹ אָדָם בְּשָׁעָה שֶׁאוֹרְזֵי הָאֱמוּנָה הַלָּלוּ קָמִים מִשֻּׁלְזָנוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, אַבְרָהָם, כָּל יָמָיו הָיָה עוֹמֵד בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים לְזַמֵּן אוֹרְזִים וּלְסַדֵּר לָהֶם שֻׁלְזָנוֹת. עַכְשָׁו שֶׁמַּזְמִינִים אוֹתוֹ וְאֶת כָּל הַצַּדִּיקִים וְאֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְאֵין נוֹתְנִים לָהֶם אֶת זֶלְקָם, אַבְרָהָם עוֹמֵד מֵהַשֻּׁלְזָן וְקוֹרֵא:

(במדבר טז) סורו נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה. וְכֻלָּם עוֹלִים אַזְרֵיו. יְצַוָּק אָמַר, (משלי יג) וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר. יַעֲקֹב אָמַר, (שם כג) פָּתְךָ אָכְלָה תְקִיאֶנָּה. וּשְׁאָר כָּל הַצַּדִּיקִים אוֹמְרִים, (ישעיה כז) כִּי כָּל שִׂלְוָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאָה בְּלִי מָקוֹם.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, וְהִשְׂלִים דִּינוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כה) וַיְהִי כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגֹּף ה׳ אֶת נָבָל וַיָּמֹת. מַה זֶּה אוֹמֵר? מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד שָׁאַל מִנָּבָל וַנַּעֲשָׂה לוֹ אוֹרְזַ, וְלֹא רָצָה. וְזֶה הִזְמִין אוֹתוֹ, וְלֹא נָתַן לוֹ זֵלֶק. וּבְאוֹתָם עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ דָּן אֶת הָעוֹלָם, נִדּוֹן עָלָיו אוֹתוֹ אָדָם שֶׁהִשְׂלִים לוֹ רַע יוֹתֵר מִנָּבָל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, (מִשּׁוּם כָּךְ) אֵין הַתּוֹרָה מַטְרִיזָה עַל אָדָם יוֹתֵר, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהוּא יָכוֹל, שֶׁכָּתוּב (דברים טז) אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ וְגוֹ׳. וְלֹא יֹאמַר אָדָם אֹכַל וְאֶשְׂבַּע וְאֶשְׁתֶּה בָּרְאשׁוֹנָה, וּמַה שֶּׁיִּשָּׁאֵר אֶתֵּן לָעֲנִיִּים. אֶלָּא רְאשִׁית הַכֹּל הוּא שֶׁל הָאוֹרְזִים. וְאִם שִׁמַּזְ אֶת הָאוֹרְזִים וְהִשְׂקָה אוֹתָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמֵזַ עִמּוֹ, וְאַבְרָהָם קוֹרֵא עָלָיו, (ישעיה נז) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳ וְגוֹ׳. וְיִצְוָק קוֹרֵא עָלָיו, (שם נד) כָּל כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶת זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל כְּלֵי הַזַּיִן שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַקְּרָבוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ נִפְקְדוּ בְּיַד דָּוִד. אֲבָל יְצַוָּק אָמַר, (תהלים קכב) גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ וְגוֹ׳, הוֹן וָעֹשֶׁר וְגוֹ׳.

יַעֲקֹב אָמַר, (ישעיה נז) אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךְ וְגוֹ׳. שְׁאָר הַצַּדִּיקִים אוֹמְרִים, (שם) וְנָזַךְ ה׳ תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ וְגוֹ׳. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (שם נד) כָּל כְּלִי יוּצַר עָלַיִךְ לֹא יִצְלָח, שֶׁחֲרֵי הוּא נִפְקָד עַל כָּל כְּלֵי הַזַּיִן שֶׁל הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי זְלִקְוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁזּוֹכֶה לְכָל זֶה. אַשְׁרֵי זְלִקְכֶם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (שם ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ׳.

וּלְכַוְּזְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזְ, (שם מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו. כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי – זֶה אָדָם,

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אוֹתוֹ בִּשְׁמוֹ (בִּדְמוּתוֹ), שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. וְקָרָא לוֹ בִּשְׁמוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁהוֹצִיא אֱמֶת וְדִין בָּעוֹלָם, וְנִקְרָא אֱלֹהִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה (מ״ז) זוֹ לְטַל לוּלָב בְּאוֹתוֹ יוֹם עִם אוֹתָם הַמִּינִים שֶׁלּוֹ, וְהַסּוֹד הַזֶּה בֵּאַרְנוּ, וּפֵרְשׁוּהָ הַוְזֵבְרִים, כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אֶת יִשְׂרָאֵל בַּיָּמִים הַלָּלוּ וְשָׁמֵוּז בָּהֶם, אַף כָּךְ יִשְׂרָאֵל נוֹטְלִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְוָזְלְקָם וּשְׁמֵוּזִים עִמּוֹ. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הַלּוּלָב וְהַמִּינִים שֶׁבּוֹ, שֶׁהוּא סוֹד הַדְּמוּת שֶׁל אָדָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. (ע״כ רעיא מהימנא).

קָרָא לוֹ בִּשְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, וְיָפָה. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַזּוּוּג נֶאֱמַר. וְכָךְ הוּא בַּזּוּוּג שֶׁל שְׁנֵיהֶם, בְּצֶלֶם וּדְמוּת. וְאָדָם יָצָא מִזָּכָר וּנְקֵבָה.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מָצָאנוּ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהַזּוּוּג נִמְצָא לְמַטָּה, שׁוֹלְזֵז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דְּיוֹקָן אָזָד כְּמוֹ פַּרְצוּף אָדָם, רָשׁוּם וְזָקוּק בְּצֶלֶם, וְעוֹמֵד עַל אוֹתוֹ זְווּג. וְאִלְמָלֵא נִתְּנָה רְשׁוּת לָעַיִן לִרְאוֹת, רוֹאֶה אָדָם עַל רֹאשׁוֹ צֶלֶם אָזָד רָשׁוּם בְּפַרְצוּף שֶׁל אָדָם, וּבְאוֹתוֹ צֶלֶם נִבְרָא הָאָדָם. וְעַד שֶׁעוֹמֵד (וְטֶרֶם שֶׁעוֹמֵד) אוֹתוֹ צֶלֶם שֶׁשָּׁלַזּוּ לוֹ רִבּוֹנוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְיִמָּצֵא שָׁם, לֹא נִבְרָא הָאָדָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ.

אוֹתוֹ הַצֶּלֶם מִזְּדַמֵּן כְּנֶגְדּוֹ עַד שֶׁיּוֹצֵא לָעוֹלָם. כְּשֶׁיּוֹצֵא, הוּא מִתְגַּדֵּל עִם אוֹתוֹ צֶלֶם, בְּאוֹתוֹ צֶלֶם הוֹלֵךְ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ. וְהַצֶּלֶם הַזֶּה הוּא מִלְמַעְלָה.

בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָן רוּזוֹת יוֹצְאוֹת מִמְּקוֹמָן, כָּל רוּזָז וְרוּזָז מִתְתַּקְּנֶת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בְּתִקּוּנֵי כָּבוֹד, בְּפַרְצוּף שֶׁעוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ דְּיוֹקָן תִּקּוּן כָּבוֹד יוֹצֵא הַצֶּלֶם הַזֶּה. וְזֶה שְׁלִישִׁי לָרוּזָז, וּמַקְדִּימָה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּזִמָּן

שֶׁנִּמְצָא הַזְּווּג. וְאֵין לְךָ זְווּג בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא נִמְצָא בְּתוֹכָם צֶלֶם. אֲבָל יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, הַצֶּלֶם הַזֶּה קָדוֹשׁ, וּמִמָּקוֹם קָדוֹשׁ הוּא נִמְצָא בְּתוֹכָם. וּלְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת צֶלֶם מֵאוֹתָם הַמִּינִים הָרָעִים, מִצַּד הַטֻּמְאָה נִמְצָא בְּתוֹכָם. וְעַל כֵּן לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לְעָרֵב צֶלֶם שֶׁלּוֹ בְּצֶלֶם שֶׁל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה קָדוֹשׁ – וְזֶה טָמֵא. בֹּא רְאֵה מַה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְכוּ׳.

שֶׁכָּתוּב (במדבר כט) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם, שֶׁהֲרֵי הַיּוֹם הַזֶּה מֵהַמֶּלֶךְ הוּא בִּלְבַדּוֹ, שִׁמְזָתוֹ עִם יִשְׂרָאֵל. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִזְמִין אוֹרְזִים, וְהִשְׁתַּדְּלוּ עִמָּהֶם כָּל בְּנֵי הֵיכָלוֹ. אָזַר כְּךָ אָמַר הַמֶּלֶךְ: עַד כָּאן אֲנִי וְאַתֶּם הִתְעַסַּקְנוּ כֻּלָּם בָּאוֹרְזִים, וְהִקְרַבְתֶּם קָרְבָּנוֹת עַל שְׁאָר הָעַמִּים בְּכָל יוֹם, מִכָּאן וָהָלְאָה אֲנִי וְאַתֶּם נִשְׁמַזּוּ יוֹם אֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. לָכֶם, לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת עֲלֵיכֶם. אֲבָל אוֹרְזֵי הָאֻמּוֹת נִמְצָאִים בַּמֶּלֶךְ תָּדִיר, וּבַיּוֹם שֶׁל שִׁמְזַת הַמֶּלֶךְ, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים עִמּוֹ וְנִמְצָאִים. וְעַל זֶה כָּתוּב עֲצֶרֶת, תַּרְגּוּמוֹ: כְּנוּס.

וְהַיּוֹם הַזֶּה יַעֲקֹב הוּא רֹאשׁ לַשִּׁמְזָה, וְכָל אוֹתָם אוֹרְזִים שְׁמֻזִּים עִמּוֹ. וְעַל כֵּן כָּתוּב (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ. וְכָתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וְיִקְזוּז אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל לָמָּה הִסְמִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּרָשָׁה זוֹ לְפָרָשַׁת מוֹעֲדִים? אֶלָּא כָּל הַמְּאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם מְאוֹרוֹת לְהַדְלִיק שֶׁמֶן מִשִּׁזָּה עֶלְיוֹן, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְעַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וְנִדְלָקִים הַמְּאוֹרוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתָּ, שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וְקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, שִׁמְזַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים לב) שִׂמְחוּ בַה׳ וְגִילוּ צַדִּיקִים, (שִׁמְזוּ בַה׳, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר) וְכָתוּב (שם קיח) זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה׳ נָגִילָה וְנִשְׂמְזָה בוֹ. וּפָרְשׁוּהָ,

שֶׁהֲרֵי בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (בַּמּוֹעֲדִים) צָרִיךְ לִשְׁמוֹז וּלְהָאִיר פָּנִים, וְיִמָּצֵא אָדָם בְּשִׁמְוָזָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שִׁמְוָזָה הִיא שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב נָגִילָה וְנִשְׂמְוָזָה בּוֹ – בַּיּוֹם. בּוֹ – בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַכֹּל דָּבָר אֶוָזד.

שִׁמְוזוּ בַּה', כְּשֶׁהַדִּינִים נִכְנָעִים וּמִתְעוֹרְרִים רַוָזמִים, וְכַאֲשֶׁר מִתְעוֹרְרִים הָרַוָזמִים, אֲוַי וְגִילוּ צַדִּיקִים, (כָּתוּב) צַדִּיק וְצֶדֶק מִתְבָּרְכִים יַוָזד, שֶׁנִּקְרָאִים צַדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁהֲרֵי אֵלּוּ מִתְבָּרְכִים (מְבָרְכִים) לְעוֹלָמִים, וּשְׁמֵוזִים לְעוֹלָמִים כֻּלָּם. וְהַרְנִינוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב – אֵלּוּ בְּנֵי הָאֱמוּנָה, לְהָקָשֵׁר לָהֶם.

וּבְכֹל צָרִיךְ מַעֲשֶׂה לְמַטָּה לְעוֹרֵר לְמַעְלָה. בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁלֹּא צָרִיךְ מַעֲשֶׂה בַּכֹּל, אוֹ דְּבָרִים לְהוֹצִיא אוֹתָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם קוֹל, תְּפֻזוּ רוּזוּ. וַהֲרֵי כָּאן הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ תוֹכִיזַ, הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת וּקְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים, (כְּאֶוָזד, מִשּׁוּם) שֶׁכָּתוּב שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּוז לֵב. (וְכָזֶה) וּבַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה נִמְצֵאת הַדְּלָקָה לְמַעְלָה וְשִׁמְוָזָה לְמַטָּה (הַדְּלָקָה וְשִׁמְוָזָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה) וְהִתְקַשְּׁרוּת יַוָזד כָּרָאוּי. (וּבַמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה) אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַמְּזַבֵּזַ שֶׁלְּמַטָּה מְעוֹרֵר מְזַבֵּזַ אַוזר. הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה מְעוֹרֵר כֹּהֵן אַוזר. בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יִצְוָזק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יִצְוָזק, כָּתוּב (ישעיה נזז) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ ה' מְכֻבָּד וְגוֹ', וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ – יָפֶה. אֲבָל מִמְּצוֹא זֶפֶץ וְדַבֵּר דָּבָר מַה זֶּה? וּמַה זִּסָּרוֹן הוּא לְשַׁבָּת?

אָמַר לוֹ, וַדַּאי שֶׁזֶּהוּ זִסָּרוֹן, שֶׁאֵין לְךָ דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו שֶׁל אָדָם שֶׁאֵין לוֹ קוֹל, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְעוֹרֵר דִּבּוּר אַוזר. וּמַה הוּא? אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא זוֹל, (לְמַעְלָה) מֵאוֹתָם יָמִים שֶׁל זוֹל וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר זוֹל בְּיוֹם קָדוֹשׁ, וַדַּאי זֶהוּ זִסָּרוֹן לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹאֲלִים עָלָיו: מִי הוּא שֶׁרוֹצֶה לְהַפְרִיד הַזִּווּג שֶׁלָּנוּ? מִי הוּא שֶׁרוֹצֶה זוֹל כָּאן? הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ לֹא נִרְאֶה, וְלֹא שׁוֹרֶה עַל זוֹל.

מִשּׁוּם כָּךְ הִרְהוּר מֻתָּר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִרְהוּר לֹא עוֹשֶׂה דָּבָר וְלֹא

נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ קוֹל, וְלֹא עוֹלֶה. אֲבָל אַזַּר שֶׁהוֹצִיא דִּבּוּר מִפִּיו, אוֹתוֹ דִּבּוּר נַעֲשֶׂה קוֹל, וּבוֹקֵעַ אֲוִירִים וּרְקִיעִים, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְעוֹרֵר דָּבָר אַזַּר, וְעַל כֵּן כָּתוּב מִמְּצוֹא וֶזֶפֶצְךָ וַדַּבֵּר דָּבָר. וּמִי שֶׁמּוֹצִיא דִּבּוּר קָדוֹשׁ מִפִּיו, דִּבֵּר תּוֹרָה, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ קוֹל וְעוֹלֶה לְמַעְלָה, וּמִתְעוֹרְרוֹת קְדֻשּׁוֹת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וּמִתְעַטְּרוֹת בְּרֹאשׁוֹ, וְאָז נִמְצֵאת שִׁמְוָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וַהֲרֵי שָׁמַעְנוּ אֶת הַדָּבָר. אֲבָל מִי שֶׁשָּׁרוּי בְּתַעֲנִית בְּשַׁבָּת, עוֹשֶׂה זִסְרוֹן לְשַׁבָּת אוֹ לֹא? אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה זִסְרוֹן, הֲרֵי סְעוּדַת הָאֱמוּנָה בְּטֵל מִמֶּנּוּ וְעָנְשׁוֹ רַב, הֲרֵי שִׁמְוָת הַשַּׁבָּת בְּטֵל מִמֶּנּוּ.

אָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה שָׁמַעְתִּי, שֶׁזֶּהוּ שֶׁמַּשְׁגִּיחִים עָלָיו מִלְמַעְלָה מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה הוּא שִׁמְוָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שִׁמְוָת כָּל הַשַּׁמָּוֹות, שִׁמְוָה שֶׁכָּל הָאֱמוּנָה נִמְצֵאת בָּהּ, וַאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם נָוִים בַּיּוֹם הַזֶּה. וְהָאִישׁ הַזֶּה אֵין לוֹ שִׁמְוָה וְאֵין לוֹ מְנוּחָה, וְזֶה שׁוֹנֶה מִכָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. כֻּלָּם שׁוֹאֲלִים עָלָיו: מַה שּׁוֹנֶה שֶׁפָּלוֹנִי הוּא בְּצַעַר?

וּבְשָׁעָה שֶׁהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ מִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם הַזֶּה וְזֶה נִמְצָא בְּצַעַר, תְּפָלָתוֹ עוֹלָה וְעוֹמֶדֶת לְפָנָיו, אָז נִקְרָעִים כָּל גְּזֵרֵי הַדִּינִים שֶׁנִּגְזְרוּ עָלָיו, וַאֲפִלּוּ הִסְכִּימוּ בְּבֵית הַדִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ עָלָיו לְרַע – הַכֹּל נִקְרָע, מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה הָעַתִּיק, נִמְצָאִים כָּל הַזְּוָוגוֹת וְכָל הַשִּׁמְוָה, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּהִלּוּלַת הַמֶּלֶךְ.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, קוֹרְעִים לוֹ גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה. מִי הַשִּׁבְעִים שָׁנָה? אֶלָּא, אַף עַל גַּב שֶׁהִסְכִּימוּ עָלָיו כָּל אוֹתָם שִׁבְעִים כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא נִרְאֶה בָּהֶם, הַכֹּל נִקְרָע, מִשּׁוּם שֶׁהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ נוֹטֵל (מְבַטֵּל אוֹתוֹ וּמְהַנֶּה) אֶת הָאָדָם, וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים עָלָיו בַּזְּלוֹם בְּלֵיל שַׁבָּת.

לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה הִלּוּלָא לִבְנוֹ, וְגָזַר שִׁמְוָה עַל הַכֹּל. בַּיּוֹם הַזֶּה שֶׁל הַהִלּוּלָא כָּל הָעוֹלָם הָיוּ שְׂמֵחִים, וְאִישׁ אֶזְוָד הָיָה עָצוּב, תָּפוּס בְּקוֹלָר. בָּא הַמֶּלֶךְ לַשִּׁמְוָה, רָאָה אֶת כָּל הָעָם שְׂמֵחִים כְּמוֹ שֶׁהוּא גָּזַר. הֵרִים עֵינָיו, רָאָה אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ הַתָּפוּס בַּקּוֹלָר עָצוּב. אָמַר, וּמַה כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שְׂמֵחִים

בַּהֲלוּלָא שֶׁל בְּנֵי, וְזֶה תָּפוּס בְּקוֹלָר? מִיָּד צִוָּה וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ וְהִתִּירוּ אוֹתוֹ מִקּוֹלָרוֹ (מִקְּשָׁרָיו).

כָּךְ זֶה שֶׁשָּׁרוּי בְּתַעֲנִית בְּשַׁבָּת, כָּל הָעוֹלָם שְׂמֵחִים – וְהוּא עָצוּב, וְזֶה נִתְפָּס בְּקוֹלָר. בְּשָׁעָה שֶׁהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ מִתְנַלֶּה בַּיּוֹם הַזֶּה וְנִמְצָא הָאִישׁ הַזֶּה תָּפוּס בְּקוֹלָר – אַף עַל גַּב שֶׁהִסְכִּימוּ עָלָיו כָּל אוֹתָם שִׁבְעִים שָׂנִים שֶׁאָמַרְנוּ, הַכֹּל נִקְרָע, וְלֹא שׁוֹרָה עָלָיו הַדִּין. בְּיוֹם אַוֵּר יֵשׁ בּוֹ רְשׁוּת לִקְרֹעַ אוֹתוֹ. בְּאוֹתוֹ יוֹם, כָּל שֶׁכֵּן בְּשַׁבָּת.

שֶׁאֵין לְךָ יוֹם שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ כֹּוַז, וּמִי שֶׁשָּׁרוּי בְּתַעֲנִית זֻלּוֹם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, לֹא עוֹלָה אוֹתוֹ הַיּוֹם עַד שֶׁקּוֹרֵעַ דִּינוֹ. אֲבָל לֹא שִׁשְּׁבְעִים שָׁנָה כְּיוֹם הַשַּׁבָּת. מִשּׁוּם כָּךְ, בְּאוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ, וְלֹא בְּיוֹם אַוֵּר, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְיוֹם עַל יוֹם אַוֵּר. כָּל יוֹם, מַה שֶּׁאֵרַע בְּיוֹמוֹ – עוֹשֶׂה. שֶׁלֹּא אֵרַע בְּיוֹמוֹ – אֵינוֹ עוֹשֶׂה. וְעַל כֵּן לֹא צָרִיךְ לָאָדָם לְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ מִיּוֹם זֶה לְיוֹם אַוֵּר. וּמִשּׁוּם כָּךְ שָׁנִינוּ, דִּבַּר יוֹם בְּיוֹמוֹ, וְלֹא דִּבַּר יוֹם לְיוֹם אַוֵּר.

וּבֹא רְאֵה, לֹא לְזֻנָּם מִתְעוֹרְרִים עָלָיו בַּזֻּלּוֹם, כְּדֵי לְבַקֵּשׁ עָלָיו רַזֻּמִים. אוֹי לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁלֹּא מִתְעוֹרְרִים עָלָיו וְלֹא מוֹדִיעִים לוֹ בַּזֻּלּוֹם, שֶׁזֶּה נִקְרָא רָע. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, (תהלים ה) לֹא יְגָרְךָ רָע. וְכָתוּב (משלי יט) בַּל יִפָּקֵד רָע. בַּל יִפָּקֵד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא רָע.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (ישעיה נח) מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ, מַהוּ וְדַבֵּר דָּבָר? אֶלָּא, עַד שֶׁיִּגָּזֵר הַדָּבָר כָּרָאוּי וִידַבֵּר אֹתוֹ. וַדַּאי כָּךְ הוּא בְּרוּר הַדָּבָר, מִשְּׁמַע שֶׁכָּתוּב וְדַבֵּר דָּבָר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב וַיֹּאמֶר אַךְ עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יְשַׁקְּרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ.

וַיֵּצֵא בֶּן אִשָּׁה יִשְׂרְאֵלִית וְהוּא בֶּן אִישׁ מִצְרִי וְגוֹ'. וַיֵּצֵא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, יָצָא מִכְּלָל שֶׁל הַזֻּלָּק שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיָּצָא מִכְּלַל הַכֹּל, יָצָא מִכְּלַל הָאֱמוּנָה. וַיִּנָּצוּ בַּמַּזֻּנָּה, מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁבָּא מִזֶּהֱמַת הַזֶּרַע, בַּסּוֹף מְגַלִּים אוֹתוֹ

לְפָנָיו הַכֹּל. מִי גָּרַם לוֹ? וְהַמַּת הַזֹּלֵק הָרָע שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ זֵלֶק בְּכָל יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (משלי כה) כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר וּכְבוֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר. כְּבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְאִישׁ לְגַלּוֹת דְּבָרִים סְתוּמִים שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ לְגַלּוֹי, דְּבָרִים שֶׁכְּסָהּ אוֹתָם עַתִּיק הַיָּמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כג) לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה וְלִמְכַסֶּה עָתִיק. לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה, עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת וְלֹא יוֹתֵר. וְעִם כָּל זֶה, וְלִמְכַסֶּה עָתִיק, לִמְכַסֶּה עָתִיק וַדַּאי.

דָּבָר אַחֵר לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה – אוֹתָם הַזְּוַבְּרִים שֶׁיּוֹדְעִים דְּרָכִים וּשְׁבִילִים לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ הָאֱמוּנָה כָּרָאוּי, כְּמוֹ הַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ. וְלִמְכַסֶּה עָתִיק – מִדּוֹרוֹת אֲחֵרִים, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם לֹא רְאוּיִים לֶאֱכֹל וּלְשָׂבְעָה וְשֶׁיִּתְגַּלּוּ דְּבָרִים בְּתוֹכָם, אֶלָּא לִמְכַסֶּה עָתִיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה אָדָם אוֹמֵר לַזְּוַבְּרוּ: פָּתַח פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ. אַחֵר שֶׁנִּפְטַר, הָיוּ אוֹמְרִים: אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ וְגוֹ'. בְּיָמָיו – לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה. אַחֵר שֶׁנִּפְטַר – וְלִמְכַסֶּה עָתִיק. שֶׁהַזְּוַבְּרִים מְגַמְגְּמִים וְלֹא עוֹמְדִים בַּדְּבָרִים. דָּבָר אַחֵר לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה – בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהִתְגַּלּוּ. וְלִמְכַסֶּה עָתִיק – בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהִתְכַּסּוּ.

וַיִּקַּב בֶּן הָאֲשָׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם. מַה זֶּה וַיִּקַּב? רַבִּי אַבָּא אָמַר, וַיִּקַּב וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א יב) וַיִּקֹּב זוֹר בְּדַלְתּוֹ, נָקַב אֶת מַה שֶּׁהָיָה סָתוּם. וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת דִּבְרִי, עַד כָּאן נִסְתַּר הַשֵּׁם שֶׁל אִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּב, נָקַב אֶת שֵׁם אִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, אִם לֹא שֶׁהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם, לֹא הֻרְשִׁינוּ לְגַלּוֹת, (מִכָּאן וָהָלְאָה) שֶׁהֲרֵי לֹא נִתַּן דָּבָר זֶה לְגַלּוֹי אֶלָּא לַזְּוַבְּרִים, שֶׁהֵם בֵּין קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. (שֶׁאִם לָאו) תִּפָּזֵז רוּחָם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים לְגַלּוֹת לְאוֹתָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים.

בֹּא רְאֵה, כְּתוּב וַיִּנָּצוּ בַּמִּזְנָה בֶּן הַיִּשְׂרְאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי. הַפָּסוּק הַזֶּה הֲרֵי בֵּאַרְנוּ, אֲבָל זֶה בֶּן אִשָּׁה אֲזֵרַת שֶׁל אָבִיו, בַּעְלָהּ שֶׁל שְׁלוֹמִית הָיָה. וְכֵיוָן שֶׁבָּא עָלֶיהָ אוֹתוֹ הַמְּצָרִי, בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה, שָׁב לְבֵיתוֹ וְיָדַע אֶת הַדָּבָר, נִפְרַד מִמֶּנָּה וְלֹא בָא עָלֶיהָ. וְנָשָׂא אִשָּׁה אֲזֵרַת וְהוֹלִיד אֶת זֶה, וְנִקְרָא אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, וְהָאֲזֵר בֶּן הַיִּשְׂרְאֵלִית. אִם הֵם רַבּוּ כָּאן יַזַּד, מָה רוֹצֶה כָּאן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ? וְלָמָּה קִלֵּל אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ?

אֶלָּא, אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי אָמַר הַדָּבָר מֵאִמּוֹ מִתּוֹךְ קְטָטָה. מִיָּד – וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקֹּב זוֹר בְּדַלְתּוֹ. סוֹד הַדָּבָר – נָטַל ה׳ שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְקִלֵּל, לְהָגֵן עַל אִמּוֹ. וְזוֹהִי נְקִיבָה, שֶׁהוּא נָקַב וּפָרַשׂ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְנֶאֱמַר לִקּוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. וְסוֹד הַדָּבָר – (משלי ל) כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאָפֶת וְגוֹ׳. אַשְׁרֵי זְכֻלָּם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים דָּבָר וּמְכַסִּים אוֹתוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (שם כה) רִיבְךָ רִיב אֶת רֵעֶךָ וְסוֹד אַזֵּר אַל תְּגַל.

ה׳ אַזְרוֹנָהּ הָיְתָה נְקֵבָה שֶׁיּוֹנֶקֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, מִשּׁוּם כָּךְ נָטְלָה אֶת כְּלֵי זֵינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְנוֹקֶמֶת נְקָמוֹתֶיהָ, שֶׁכְּתוּב הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל. עַל זֶה כָּתוּב, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, יִרְאַת הָאֵם הִקְדִּים לָאָב. אַשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא וֶחֱטְאוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו סָתוּם. וּמִשּׁוּם שֶׁאָמַר אֱלֹהָיו סְתָם, לְכָךְ וְנָשָׂא וֶחֱטְאוֹ. שֶׁהֲרֵי אֵין יוֹדְעִים מִי הוּא אֱלֹהָיו, מִי הַיִּרְאָה שֶׁלּוֹ, אִם אֶזֶד מִן הַשָּׂרִים, אוֹ אֶזֶד מִן הַכּוֹכָבִים, אוֹ אֶזֶד מִמַּנְהִיגֵי הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם הוּא צַדִּיק גָּמוּר, לֹא יְעוֹרֵר (דָּבָר) אֶת הַכּוֹזֵ שֶׁלָּהֶם, וְכֵיוָן שֶׁעוֹרֵר הַדָּבָר הַזֶּה, וּוּשְׁשִׁים שָׁנִּזְרְקָה בּוֹ מִיתוּת, וְלֹא יָמוּת (אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר לֹא יָמוּת) עַל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא דָּבָר סָתוּם.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, דָּנִים אוֹתוֹ לְטוֹב בָּזֶה, שֶׁאִם אָמַר אֱלֹהַי, יָכוֹל לִטְעֹן: אֱלֹהַי שֶׁהָיָה עַד עַכְשָׁיו, שֶׁנִּמְשַׁכְתִּי אַזְרָיו בְּלִבִּי, וְעַכְשָׁיו זְזַרְתִּי כְּנֶגֶד הָאֱמוּנָה

הָעֶלְיוֹנָה. אֲבָל אִם אָמַר יְיָ אֱלֹהִים, אוֹ יְיָ, וְנָקַב אוֹתוֹ בִּשְׁמוֹ – לָזֶה אֵין לִטְעֹן בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁזֹּהִי אֱמוּנַת הַכֹּל, וְכָל אוֹת וְאוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה עוֹלֶה לַשֵּׁם הַשָּׁלֵם (לְעַיֵּן).

דָּבָר אַזֵּר וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל – רַבִּי יְצְחָק אָמַר, וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה, לָמָּה? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ. אֲבָל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, בַּעְלָהּ שֶׁל שְׁלוֹמִית הָיָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּנוֹ שֶׁל בַּעְלָהּ שֶׁל שְׁלוֹמִית מֵאִשָּׁה אַזֶּרֶת הָיָה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, רַבּוּ כְּאָזְד, וְאָמַר לוֹ דָּבָר עַל אִמּוֹ, וְכִי אָבִיו הָיָה שֶׁנֶּהֱרַג בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אֹמֵר, שֶׁזֶּה בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָרַג אוֹתוֹ מֹשֶׁה, וְעַל כֵּן הוֹשִׁיט דִּבּוּר כְּנֶגְדּוֹ.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה. לָמָּה? (אֶל מֹשֶׁה? מִשּׁוּם שֶׁהָרַג אֶת אָבִיו וְכוּ') מִשּׁוּם שֶׁהִגִּיעַ אֶל מֹשֶׁה עַל שֶׁהָרַג אֶת אָבִיו בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ אֶל מֹשֶׁה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה, מִיָּד וַיַּנִּיחֵהוּ בַּמִּשְׁמָר, וְהָאָב וְהַבֵּן נָפְלוּ בִּידֵי מֹשֶׁה.

אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא וְזָטְאוֹ. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (תהלים פא) שְׁמַע עַמִּי וְאָעִידָה בָּךְ יִשְׂרָאֵל אִם תִּשְׁמַע לִי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, מַה זֶּה וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר? אֶלָּא לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, שֶׁלֹּא יַכְנִיס אָדָם אֶת הַיֵּצֶר הָרָע לְתוֹכוֹ. שֶׁכָּל מִי שֶׁבָּא לְהִתְזַבֵּר עִמּוֹ, אֵל זָר שָׂרוּי בְּתוֹכוֹ, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּתְזַבֵּר בּוֹ אָדָם, מִיָּד בָּא לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, וּבָא לַעֲבֹר עַל אֱמוּנַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּבָא אַזֶּר כָּךְ לְהִשְׁתַּחֲוֻוֹת לָאֱלִילִים אֲזֵרִים, וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר. כֵּיוָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְךָ אֵל זָר, לֹא תָּבֹא לְהִשְׁתַּחֲוֻוֹת לָאֱלִילִים אֲזֵרִים וְלַעֲבֹר עַל אֱמוּנַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר, וְזוֹהִי אֱמוּנָה רָעָה שֶׁל הָאָדָם.

וְעַל זֶה, כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו, שֶׁיָּכוֹל לִטְעֹן שֶׁהוּא קִלֵּל אֶת אוֹתוֹ אֵל זָר, יֵצֶר הָרָע שֶׁלְּפָעָמִים שׁוֹרֶה עָלָיו, וְאָנוּ אֵינָנוּ יוֹדְעִים אִם דִּבָּרָיו אֱמֶת אוֹ לֹא. וְעַל

זֶה, וְנָשָׂא וְזִטְאוֹ. אֲבָל וְנִקֵּב שֵׁם ה׳ מוֹת יוּמָת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, לָמָּה וְנָשָׂא וְזִטְאוֹ? וְנִסְלַח וְזִטְאוֹ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! (אֶלָּא) אָמַר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֱלֹהֵי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ סְתָם, וְלֹא פָּרַשׁ. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו סְתָם, וְלֹא פָּרַשׁ, וְזֶה וַדַּאי וְנָשָׂא וְזִטְאוֹ. אֲבָל וְנִקֵּב שֵׁם ה׳ מוֹת יוּמָת, שֶׁהֲרֵי כָּאן תְּלוּיָה אֲמוּנַת הַכֹּל, וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לִטְעֹן עָלָיו כְּלָל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הַזֶּה הִנּוֹ אֲמוּנַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְעַל זֶה עוֹמְדִים כָּל הָעוֹלָמוֹת, בְּאוֹת וְעִירָה אַזַּת תְּלוּיִים אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רִבְבוֹת עוֹלָמוֹת שֶׁל תְּשׁוּקוֹת, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ קְשׁוּרוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְכַמָּה אֶלֶף רְבָבוֹת עֶלְיוֹנִים (עוֹלָמוֹת) תְּלוּיִים בְּכָל אוֹת וְאוֹת, וְעוֹלוֹת וְנִקְשָׁרוֹת בָּאֱמוּנָה (בְּגָלוּי), וְנִסְתָּר בָּהֶם מַה שֶּׁלֹּא הִשִּׂיגוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, הַתּוֹרָה תְּלוּיָה בָּהֶם, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, הוּא וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (תהלים לט) אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מִזַּטּוֹא בִּלְשׁוֹנִי. וְכָתוּב, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַזַּטִּיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

רַבִּי זְוִקְיָה פָּתַח, (שמות יט) לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בְּמָשְׁךְ הַיֹּבֵל. וּמַה הַר סִינַי, שֶׁהוּא הַר כִּשְׁאָר הָרֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּרְאָה עָלָיו כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ כָּתוּב לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה – מִי שֶׁקָּרֵב לַמֶּלֶךְ לֹא כָּל שֶׁכֵּן. וּמַה הַר סִינַי, שֶׁיָּכוֹל אָדָם לְהוֹשִׁיט בּוֹ יָד דֶּרֶךְ כָּבוֹד בְּיִרְאָה, כָּתוּב בּוֹ לֹא תִגַּע בּוֹ יָד סְתָם, וַאֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ כָּבוֹד – מִי שֶׁמּוֹשִׁיט יָדוֹ בְּדֶרֶךְ קָלוֹן כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

רַבִּי יֵיסָא פָּתַח וְאָמַר, (שם ג) אַל תַּקְרֵב הֲלֹם שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא. וּמַה מֹשֶׁה, מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד, לֹא סָר מִמֶּנּוּ הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, כָּתוּב בּוֹ אַל תִּקְרַב הֲלֹם. אָמַר לוֹ, מֹשֶׁה, עַד כָּאן אֵינְךָ כְּדַאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְבוֹדִי שֶׁל נְעָלֶיךָ. וּמַה מֹשֶׁה כָּךְ, שֶׁהָיָה מִתְקָרֵב בִּירָאָה בִּקְדֻשָּׁה כָּתוּב בּוֹ כָּךְ – מִי שֶׁקָּרֵב בְּאַרְזֵי שֶׁל קָלוֹן אֶל

הַמֶּלֶךְ עַל אֲתוֹן כַּמָּה וְכַמָּה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא וֶחֱטְאוֹ. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, הָיוּ מַכִּירִים אֶת אוֹתָם הַגְּדוֹלִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁמְּמַנִּים עַל שְׂאָר הָעַמִּים, וּלְכָל אֶחָד וְאֶחָד הָיָה לוֹ פַּחַד לִבַּדּוֹ מֵהֶם. כֵּיוָן שֶׁנִּקְשְׁרוּ בְּקֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, וְקֵרַב אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲבוֹדָתוֹ, נִפְרְדוּ מֵהֶם וְקָרְבוּ לָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו, וְאַף עַל גַּב שֶׁזּוֹהִי עֲבוֹדָה זָרָה, כֵּיוָן שֶׁאֲנִי הִפְקַדְתִּי לָהֶם מִמְּנָה לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם, מִי שֶׁמְּקַלֵּל וּמְבַזֶּה אוֹתָם, וַדַּאי וְנָשָׂא וֶחֱטְאוֹ, שֶׁהֲרֵי בִּרְשׁוּתִי עוֹמְדִים וְהוֹלְכִים וּמַנְהִיגִים אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם. אֲבָל וְנֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת, לֹא וְנָשָׂא וֶחֱטְאוֹ כְּמוֹ לְאֵלּוּ, אֶלָּא מוֹת יוּמָת. מוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, יוּמָת בָּעוֹלָם הַבָּא. לְאֵלֶּה וְנָשָׂא וֶחֱטְאוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמְּבַזֶּה מַעֲשֵׂי יָדָיו, מְבַזֶּה אֶת הַשַּׁמָּשִׁים שֶׁלִּי שֶׁאֲנִי הִפְקַדְתִּי, וְאָסוּר הוּא, אֲבָל מִיתָה לֹא הִתְחַזִּיבָה בָּהֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה. הִגִּיעוּ לְנָהָרִיץ מַיִם אֶחָד. הֶחֱלִיק רַבִּי יוֹסֵי בִּבְגָדָיו לְתוֹךְ הַמַּיִם, אָמַר, הַלְוַאי שֶׁנָּהָרִיצֵי הַמַּיִם לֹא הָיוּ נִמְצָאִים. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָסוּר לְךָ! שַׁמָּשׁ שֶׁל הָעוֹלָם הוּא, וְאָסוּר לִנְהֹג קָלוֹן בְּשַׁמָּשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהֵם מַעֲשִׂים שֶׁל אֱמֶת שֶׁנִּמְצָאִים בְּהַנְהָגוֹת הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה – סְתָם, אֲפִלּוּ נְזָקִים וְעַקְרַבִּים וְיַתּוּשִׁים, וַאֲפִלּוּ אוֹתָם שֶׁנִּרְאִים מְזַבְּלֵי הָעוֹלָם, בְּכֻלָּם כָּתוּב וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, כֻּלָּם שַׁמָּשֵׁי הָעוֹלָם, מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם, וּבְנֵי אָדָם אֵין יוֹדְעִים.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ נָזָק אֶחָד הוֹלֵךְ לִפָּנֵיהֶם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי זֶה הוֹלֵךְ לְהַרְוִיחַ לָנוּ נֵס. רָץ אוֹתוֹ נָזָק לִפָּנֵיהֶם וְנִקְשַׁר בְּאֶפָעָה אֶחָד בְּקֶשֶׁר הַדֶּרֶךְ, הֵסִיטוּ (נִלְוַזְמוּ) זֶה אֶת זֶה וּמֵתוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ, רָאוּ אֶת שְׁנֵיהֶם שׁוֹכְבִים

בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִרְוִוישׁ לָנוּ נֵס, שֶׁהֲרֵי כָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בָּזֶה כְּשֶׁהוּא בְּקִיּוּמוֹ, אוֹ שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בָּאָדָם, לֹא יִנָּצֵל בְּוַדַּאי. כָּל שֶׁכֵּן אִם יִקְרַב אֵלָיו. קָרָא עָלָיו, (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ. וּבַכֹּל עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁלִיחוּתוֹ, וְאֵין לָנוּ לְנַהֵג בְּזִיוֹן בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קמה) טוֹב ה' לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְכָתוּב, יוֹדוּךָ ה' כָּל מַעֲשֶׂיךָ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (שיר ב) אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. כַּמָּה חֲבִיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אוֹתָהּ, וְהִיא מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ תָּמִיד. וְכַמָּה שְׁבָחִים וּזְמִירוֹת מַתְקִינָה לַמֶּלֶךְ תָּמִיד. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲחוּזִים בְּגוֹרָל הַחֶלֶק הַקָּדוֹשׁ, כַּכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת חֲבַצֶּלֶת, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּיַפְיָי שֶׁל נוֹי בְּגַן עֵדֶן לְהִתְעַטֵּעַ. הַשָּׁרוֹן, שֶׁהִיא (שׁוֹמֶרֶת נ"א שָׂרָה) וּמְשַׁבַּחַת אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. דָּבָר אַחֵר אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן – שֶׁצְּרִיכָה לִהְיוֹת מֻשְׁקָה מֵהַשְׁקָאַת הַנְּחָלִים הָעֲמוֹקִים, מַעְיַן הַנְּוָזְלִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הָיָה הַשָּׁרוֹן (כְּעֲרָבָה). [לַאֲגַם מַיִם) שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, שֶׁעוֹמֶדֶת בָּעֹמֶק שֶׁל הַכֹּל.

שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, מִי הֵם הָעֲמָקִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קל) מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. וְחֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהַשְׁקָאַת הַנְּוָזְלִים הָעֲמֻקִּים יוֹצְאִים וְלֹא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים, הַשּׁוֹשַׁנָּה שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֹמֶק הַכֹּל, נִסְתָּר מִכָּל הַצְּדָדִים.

בֹּא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה חֲבַצֶּלֶת יֵרָקָה עִם עָלִים יְרֻקִּים, אַחַר כָּךְ שׁוֹשַׁנָּה בִּשְׁנֵי גְוָנִים – אָדֹם וְלָבָן. שׁוֹשַׁנַּת – בְּשִׁשָּׁה עָלִים. שׁוֹשַׁנַּת – שֶׁשִּׁנְּתָה אֶת גְּוָנֶיהָ, וּמִשְׁתַּנָּה מִגָּוֶן לְגָוֶן. שׁוֹשַׁנַּת, בָּרִאשׁוֹנָה חֲבַצֶּלֶת. בִּזְמַן שֶׁרוֹצָה לְהִתְעַדֵּג עִם הַמֶּלֶךְ, נִקְרֵאת חֲבַצֶּלֶת. אַחַר שֶׁנִּדְבְּקָה עִם הַמֶּלֶךְ עִם אוֹתָן נְשִׁיקוֹת, נִקְרֵאת שׁוֹשַׁנָּה, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שיר ה) שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים.

שֶׁהִיא מִשְׁתַּנָּה וּמְשַׁנָּה אֶת גְּוָנֶיהָ, לִפְעָמִים לְטוֹב, וְלִפְעָמִים לְרָע. לִפְעָמִים לְדִין, וְלִפְעָמִים לְרַחֲמִים.

וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם וְגוֹ' (בראשית ב). בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי בְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא מַשְׂגִּיחִים, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם וְכִבֵּד אוֹתוֹ בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן, רָצָה מִפָּנּוּ לְהַדְבֵּק בּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּמְצֵא יִחוּדִי, וּבַלֵּב יִחוּדִי, וּבְמָקוֹם שֶׁל דְּבֵקוּת יִחוּדָהּ, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּנֶּה וְלֹא יִתְהַפֵּךְ לְעוֹלָמִים בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה הַיִּחוּדָהּ, שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן.

וְאַחַר כָּךְ סָטוּ מִדֶּרֶךְ הָאֱמוּנָה, וְעָזְבוּ אֶת הָעֵץ הַיִּחוּד הָעֶלְיוֹן מִכָּל הָעִצִּים, וּבָאוּ לְהִדָּבֵק בְּמָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה וּמִתְהַפֵּךְ מִגָּוֶן לְגָוֶן, וּמִטּוֹב לְרָע, וּמֵרָע לְטוֹב, וְיָרְדוּ מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְנִדְבְּקוּ לְמַטָּה בְּשִׁנּוּיִים רַבִּים, וְעָזְבוּ אֶת הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהוּא אָחוּד, וְלֹא מִשְׁתַּנֶּה לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים. וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים וַדַּאי, אָז הִתְהַפֵּךְ לִבָּם לְאוֹתוֹ צַד מַמָּשׁ, לִפְעָמִים לְטוֹב, לִפְעָמִים לְרָע, לִפְעָמִים לְרַחֲמִים, לִפְעָמִים לְדִין. כְּמוֹ אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁנִּדְבְּקוּ בּוֹ וַדַּאי. וְהֵמָּה בִּקְשׁוּ חִשְׁבֹּנוֹת רַבִּים, וְנִדְבְּקוּ בָּהֶם.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אָדָם, עָזַבְתָּ אֶת הַחַיִּים וְדָבַקְתָּ בַּמָּוֶת. חַיִּים, שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן, הָעֵץ שֶׁנִּקְרָא חַיִּים, שֶׁמִּי שֶׁאוֹחֵז בּוֹ לֹא טוֹעֵם טַעַם הַמָּוֶת לְעוֹלָמִים, וְנִדְבַּקְתָּ בְּעֵץ אַחֵר – הֲרֵי וַדַּאי מָוֶת הוּא כְּנֶגְדֵּךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת וְגוֹ'. וְכָתוּב (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה. וַדַּאי שֶׁנִּדְבַּקְתָּ לְמָקוֹם שֶׁל מָוֶת, וְעָזַב אֶת הַמָּקוֹם שֶׁל חַיִּים, מִשּׁוּם כָּךְ נִגְזַר עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם מָוֶת.

אִם הוּא זָטָא, מָה זָטְאוּ כָּל הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל הַבְּרִיּוֹת בָּאוּ וְאָכְלוּ מֵהָעֵץ הַזֶּה וְנִלְכְּדוּ מִכֻּלָּם – לֹא כָּךְ. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עָמַד עַל רַגְלָיו, רָאוּ אוֹתוֹ כָּל הַבְּרִיּוֹת וּפָחֲדוּ מִפָּנָיו, וְהָיוּ נוֹסְעִים אַחֲרָיו כְּמוֹ עֲבָדִים

לְפָנַי הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: אֲנִי וְאַתֶּם, (תהלים צה) בּוֹאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נִבְרְכָה לִפְנֵי ה׳ עוֹשֵׂנוּ. וְכֻלָּם בָּאוּ אַחֲרָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁאָדָם מִשְׁתַּחֲוֶה לַמָּקוֹם הַזֶּה וְנִדְבָּק בּוֹ, כֻּלָּם נִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו, וְגָרַם מָוֶת לוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם.

אָז הִשְׁתַּנָּה הָאָדָם לְכַמָּה גְוָנִים, לְפָעָמִים לְטוֹב לִפְעָמִים לְרָע. לִפְעָמִים רֹגֶז, לִפְעָמִים נַחַת. לִפְעָמִים דִּין, וְלִפְעָמִים רַחֲמִים. לִפְעָמִים זַיִן, לִפְעָמִים מָוֶת. וְלֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּם תְּמִידִי בְּאֶחָד מֵהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם גָּרַם לוֹ. וְלָכֵן נִקְרָא לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, מִצַּד זֶה לְצַד זֶה, מִטּוֹב לְרַע, מֵרַחֲמִים לְדִין, מִשָּׁלוֹם לְקָרֵב, הִיא מִתְהַפֶּכֶת לַכֹּל. וְנִקְרָא טוֹב וָרַע, שֶׁכְּתוּב וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ.

וְהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, הַמְרַחֵם עַל מַעֲשֵׂי יָדָיו, הוֹכִיחַ אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, וְהוּא לֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ, וְנִמְשַׁךְ אַחַר אִשְׁתּוֹ וְנִתְגָּרֵשׁ לְעוֹלָמִים. שֶׁהֲרֵי הָאִשָּׁה עוֹלָה לַמָּקוֹם הַזֶּה, וְלֹא יוֹתֵר. וְהָאִשָּׁה גָּרְמָה מָוֶת לַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, לָעוֹלָם הַבָּא כָּתוּב, (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי. כִּימֵי הָעֵץ – אוֹתוֹ עֵץ שֶׁנּוֹדָע. בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, (שם כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה׳ אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים.

בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת בְּהַר

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְגוֹ׳. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִיא הָעֹלָה וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָנוּ, שֶׁהִיא עוֹלָה וּמִתְזַכֶּרֶת עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בְּזִוּוּג שָׁלֵם.

הִיא הָעֹלָה עַל מוּקְדָּה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹ׳. בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה וְהַשְּׁעָרִים סְתוּמִים, הַדִּינִים הַתַּזוּתוֹנִים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים זֻמּוֹרִים וַאֲתוֹנוֹת וּכְלָבִים. זֻמּוֹרִים הֲרֵי בְּאַרְצֵנוּ, וּכְלָבִים וַאֲתוֹנוֹת

לֹא מְשׁוֹטְטִים וְלֹא הוֹלְכִים, אֶלָּא בָּהֶם עוֹשִׂים כְּשָׂפִים לִבְנֵי אָדָם, כְּמוֹ בִּלְעָם, וּפַרְשׁוּהָ. אָז כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יְשֵׁנִים, וְהַמְּזֻבֵּזָה הַתַּזְוִתְתוֹן הַזְּזִיצוֹן שׁוֹרֵף.

בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה מִתְעוֹרֶרֶת רוּזָה צָפוֹן, וּמֵאוֹתוֹ הַמְּזֻבֵּזָה הַתַּזְוִתְתוֹן יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ, וְהַשְּׁעָרִים נִפְתָּזִים, וְהַדְּיָנִים הַתַּזְוִתְתוֹנִים מִתְכַּנְּסִים לַנָּקְבִים שֶׁלָּהֶם, וְאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת הוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת, וְשַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן נִפְתָּזִים, עַד שֶׁמַּגִּיעָה (הַבֹּקֶר) אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת, וּמִתְזַלֶּקֶת לְכַמָּה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְנִכְנֶסֶת תַּזָּת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וְהוּא קוֹרֵא.

אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בֵּין הַצַּדִּיקִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּזָּת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר נִמְצָאִים מְסַפְּרִים בְּסוֹד אֶזֶּד, וְיֵשׁ לָהּ נַזָּת עִם בַּעְלָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַל מוּקְדָּה עַל הַמְּזֻבֵּזָה כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹ'. עַד הַבֹּקֶר, שֶׁהֲרֵי בַּבֹּקֶר הַדְּיָנִים וְהַשַּׁלְהָבוֹת שׁוֹכְכִים, וְאָז מִתְעוֹרֵר אַבְרָהָם בָּעוֹלָם, וּמְנוּזָה הִיא שֶׁל הַכֹּל.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ, לֹא נִמְצְאוּ בָהּ הַדְּיָנִים הַתַּזְוִתְתוֹנִים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה בָּהּ בִּמְנוּזָה עַל פָּנֵי הַכְּרוּבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ. אָז הָיָה לָהּ נַזָּת מֵהַכֹּל, שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יְשֵׁנִים עַד שֶׁמַּקְרִיבִים אֶת הַקָּרְבָּן שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, וּמְסַתַּלְקִים הַדְּיָנִים. וְהָעוֹלָה הָיְתָה בּוֹעֶרֶת עַל הַמְּזֻבֵּזָ, וְאָז הָיָה לָהּ נַזָּת מֵהַכֹּל, וְלֹא נִמְצָא אֶלָּא אִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי תָבֹאוּ וְגוֹ' וְשָׁבְתָּה הָאָרֶץ, מְנוּזָה בְּוַדַּאי. וְשָׁבְתָּה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה', שַׁבָּת לַה' מַמָּשׁ.

עוֹד פָּתַז רַבִּי אֶלְעָזָר, (שמות כא) כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁכָּל בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמּוֹל, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֹשֶׁם קָדוֹשׁ, יֵשׁ לוֹ מְנוּזָה בַּשְּׁמִטָּה, שֶׁהֲרֵי שָׁלוֹ הִיא אוֹתָהּ שְׁמִטָּה, לָנוּזַ בָּהּ. וְזוֹ נִקְרֵאת שַׁבַּת הָאָרֶץ, וַדַּאי זֶרוּת יֵשׁ בָּהּ. מְנוּזָה בָּהּ. כְּמוֹ שֶׁשַּׁבָּת הִיא מְנוּזַת הַכֹּל, כָּךְ גַּם הַשְּׁמִטָּה הִיא מְנוּזַת הַכֹּל, מְנוּזָה הִיא שֶׁל רוּזַ וְגוּף.

בֹּא רְאֵה, ה' הִיא מְנוּזַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתְתוֹנִים. מִשּׁוּם כָּךְ, ה' עֶלְיוֹנָה, ה'

תַּזְוִתוֹנָה. מְנוּזַת הָעֲלִיוֹנִים, מְנוּזַת הַתַּזְוִתוֹנִים. ה' עֶלְיוֹנָה, שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים. ה' תַּזְוִתוֹנָה שֶׁבַע שָׁנִים בִּלְבַדָּן. זוֹ שְׁמִטָּה, וְזֶה יוֹבֵל.

וּכְשֶׁמִּסְתַּכְּלִים בִּדְבָרִים הַכֹּל אֶזֶד. מְשׁוּם כָּךְ וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ, בְּאוֹתָהּ מְנוּזַת הָאָרֶץ צְרִיכִים הָעֲבָדִים מְנוּזָה. וּמְשׁוּם כָּךְ, וּבַשְּׁבִיעִית יֵצֵא לַחָפְשִׁי זִנָּם. זִנָּם, מַה זֶּה זִנָּם? שֶׁלֹּא נוֹתֵן לַאֲדוֹנוֹ כְּלוּם.

אֶלָּא סוֹד זֶה כָּאן לָמַדְנוּ, כָּתוּב (במדבר יא) זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם זִנָּם, בְּלִי בְרָכָה. שֶׁלֹּא הָיָה עָלֵינוּ בְּמִצְרַיִם הָעֹל שֶׁלְּמַעְלָה. בֹּא וּרְאֵה, עֲבָדִים פְּטוּרִים מֵעֹל הַמַּלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְלָכֵן פְּטוּרִים מִן הַמִּצְוֹות. מַה זֶּה עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם? אֶלָּא כְּאוֹתוֹ שׁוֹר שֶׁנּוֹתְנִים עָלָיו עֹל בַּהַתְזָלָה כְּדֵי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ טוֹב לְעוֹלָם. וְאִם לֹא מְקַבֵּל עָלָיו אוֹתוֹ עֹל, לֹא עוֹשֶׂה דָּבָר. כָּךְ גַּם צָרִיךְ לְאָדָם לְקַבֵּל עָלָיו עֹל בַּהַתְזָלָה, וְאַזַּר כָּךְ שֶׁיַּעֲבֹד בּוֹ בְּכָל מַה שֶׁצָּרִיךְ. וְאִם לֹא יְקַבֵּל עָלָיו אֶת זֶה בַּהַתְזָלָה, לֹא יוּכַל לַעֲבֹד.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (תהלים ב) עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה. מַה זֶּה בְּיִרְאָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה', וְזוֹ מַלְכוּת שָׁמַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ, עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְעַל כָּךְ זוֹ הִיא הָרֵאשִׁית שֶׁל הַכֹּל. מִי מוֹכִיזַ? תְּפִלָּה, בַּהַתְזָלָה שֶׁל יָד, מְשׁוּם שֶׁבָּזֶה הוּא נִכְנָס לִשְׁאָר הַהְקְדֵּשָׁה. וְאִם זֶה לֹא נִמְצָא אֲצְלוֹ, לֹא שׁוֹרָה עָלָיו הְקְדֵּשָׁה לְמַעְלָה, מְשׁוּם זֶה כָּתוּב, (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ'.

וְהָעֹל הַזֶּה לֹא שׁוֹרָה בְּמִי שֶׁכָּפוּת לְאַזַּר, וְעַל כֵּן עֲבָדִים פְּטוּרִים מֵעֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְאִם מֵהָעֹל הַזֶּה הֵם פְּטוּרִים, מִכָּל הַשְּׁאָר הֵם פְּטוּרִים, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁאָר לֹא שׁוֹרָה עַל הָאָדָם, עַד שֶׁנִּמְצָא עִמּוֹ הָעֹל הַזֶּה, וּמְשׁוּם זֶה הָיוּ אוֹכְלִים יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם זִנָּם. אַף כָּאן יֵצֵא לַחָפְשִׁי זִנָּם, שֶׁהֲרֵי עֶבֶד הָיָה, וְכָל מַה שֶׁעָשָׂה – זִנָּם הוּא, בְּלִי עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְאַף עַל גַּב שֶׁזִּנָּם הָיוּ מַעֲשָׂיו – יֵצֵא לַחָפְשִׁי, וְתִהְיֶה לוֹ מְנוּזָה.

לְאַזַּר שֶׁהוּא בְּזֵרוּת וְנִמְצֵאת בּוֹ מְנוּזָה, נוֹתְנִים עָלָיו עֹל, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם

שֶׁהוֹצִיא אוֹתוֹ לַזָּרוּת. וְאִם בֵּן אָדָם יִסָּרֵב לָצֵאת לַזָּרוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאִם אָמוֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי וְגוֹ', הֲרֵי בְּוַדַּאי פָּגַם אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם, שֶׁעָזַב עֹל מַלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה וְלָקַח אֶת עֹל אֲדוֹנוֹ. וְעַל זֶה מַה כָּתוּב? וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת וְגוֹ'. וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים, אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם, אֶל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁפָּגַם אוֹתוֹ שֶׁגַּם כֵּן נִקְרָא אֱלֹהִים.

וּלְאֵיזֶה מָקוֹם יִקְרַב אֵלָיו? אֶל הַדֶּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה. מִשּׁוּם שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא הַפָּתוּז שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְרָא מְזוּזָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְכֵיוָן שֶׁהוּא הִתְכַּוֵּן לִפְגֹּם אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה, אוֹתוֹ פָּגָם נִשְׁאָר עִמּוֹ בּוֹ בְּגוּפוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם. יִהְיֶה עֶבֶד תַּזּוּת רַגְלֵי אֲדוֹנוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל.

לָמָּה אֶת אָזְנוֹ? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל שְׁמִיעָה תְּלוּיָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה, עֲשִׂיָּה לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל, כְּשֶׁקָּרְבוּ לְהַר סִינַי וְהָיוּ בְּאַהֲבַת לִבָּם לְהִתְקָרֵב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה הַשְּׁמִיעָה, וְאַזְהָר כָּךְ עֲשִׂיָּה. הַשְּׁמִיעָה תְּלוּיָה בַּשְּׁמִטָּה הַזּוֹ. וְעַל זֶה שֶׁהוּא פָּגַם אֶת הַשְּׁמִיעָה הַזּוֹ, תִּפָּגֵם שְׁמִיעָתוֹ וְיִשָּׁאֵר בּוֹ פָּגָם, וְהוּא לֹא יִשָּׁאֵר עֶבֶד לַאֲדוֹנוֹ, עַד שֶׁיִּתְקָרֵב לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁפָּגַם, וְיִפָּגֵם הוּא לְפָנָיו, וְיִשָּׁאֵר בּוֹ אוֹתוֹ פָּגָם. וּמִשּׁוּם זֶה, וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל הָאֱלֹהִים סְתָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְעַל זֶה, וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה'.

שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְגוֹ', וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שַׁבָּת לַה'. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב (שמות כג) וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם וְאָכְלוּ אֶבְיֹנֵי עַמֶּךָ? מִשּׁוּם שֶׁהָעֲנִיִּים תְּלוּיִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וּמִשּׁוּם זֶה תַּשְׁאִיר אוֹתָם לֶאֱכֹל. וְעַל זֶה, מִי שֶׁמְּרַוֵּחַ עַל הֶעָנִי, נוֹתֵן שָׁלוֹם בְּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּמוֹסִיף בְּרָכָה לָעוֹלָם, וְנוֹתֵן שְׁמוּזָה וְכוֹזָ לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צְדָקָה, לְהוֹרִיק בְּרָכָה לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּבְאַרְנוּ.

רעיא מהימנא

וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שַׁבָּת שַׁבָּתוֹן וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לִשְׁבֹּת בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית,

וּלְאַזָּרִיהָ לִשְׁבֹּת בַּשְּׁבִיעִי, וְאַזָּרִיהָ לְהַשְׁמִיט כְּסָפִים בַּשְּׁבִיעִית, וְאַזָּרִיהָ לִמְנוֹת שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לְךָ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבְּתֹת הַשָּׁנִים תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה. כָּאן הַסּוֹד שֶׁל כָּל הַשְּׁבִיעִיּוֹת, מִצַּד הַשְּׁכִינָה שֶׁנִּמְצֵאת שֶׁבַע, מִצַּד הַצַּדִּיק שֶׁהוּא שְׁבִיעִי לַבִּינָה, וְהִיא בַּת שֶׁבַע, מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ.

שֶׁבַע שֵׁמוֹת הֵם אבגית"ץ, וּבָהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, כְּלַל הָאוֹתִיּוֹת וְהַתֵּבוֹת הֵם תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שְׁנַת הַזְּמִשִּׁים שָׁנָה, שֶׁבָּהּ וּקְרָאתֶם דְּרוֹר. בָּהּ תִּהְיֶה שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה, דְּרוֹר פָּרוּת וּשְׁבִיתָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ.

לְכָל סְפִירָה מֵהַשֶּׁבַע הַלָּלוּ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם, שֶׁהֵן שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת לְכָל אַזַּת. וּבָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (וּשְׁכִינָתוֹ) בְּכָל סְפִירָה מֵהַשֶּׁבַע הַלָּלוּ, (ישעיה ו) בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבִשְׁתַּיִם יְעוֹפֵף, וּבִינָה הִיא אַזַּת, וְהַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה הִיא שֶׁבַע, וּלְמַעְלָה מִבִּינָה אַזַּת וְאַזַּת – הֲרֵי עֶשֶׂר סְפִירוֹת. שְׁתַּיִם, גּ, וְד, וְה, וּ, וְז.

כָּאן וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל. מִצַּד זָר – וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר, מָתַי? בְּמָקוֹם שֶׁהַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה שׁוֹרָה בְּז'. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַתָּנָז הַתֵּבָה בַּזּוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה. בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַזּוֹדֶשׁ, הִיא הַשְּׁבִיעִית וְהָעֲשִׂירִית.

שֶׁעוֹלָה בָּהֶם אֶהְיֶה, שֶׁהִיא בִּינָה, שְׁנַת הַיּוֹבֵל, הִיא אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה, פַּעֲמַיִם אֶהְיֶה וֶשְׁבּוֹן מ"ב, וּשְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת בָּהֶם וַזְמִשִּׁים, שֶׁבָּהֶם מִצְוָה לְזַשֵּׁב שְׁנַת הַיּוֹבֵל. וּבוֹ מִצְוָה לַזָּזֵר לַאֲזָזָתוֹ בַּיּוֹבֵל, בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשֻׁבוּ וְגוֹ'. כָּל אֶזֶד יָזֵזֹר בּוֹ לַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ אֲזוּזָה מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרוּהָ (קהלת יב) וְהָרוּזַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים וְגוֹ'.

שְׁמִטָּה – שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהִיא מִשֶּׁבַע שָׁנִים. יוֹבֵל – הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, בִּינָה, הִיא לַזַּמִשִּׁים שָׁנִים, וּבָהּ מִתְיַזְּסִים יִשְׂרָאֵל בִּיצִיאָתָם מֵהַגָּלוּת. וְהוּ

שֶׁכָּתוּב וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ. כְּגוֹן שֶׁיְּצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁאוֹתָם בַּעֲלֵי תוֹרָה בָּהּ, נֶאֱמַר בָּהֶם (שמות יג) וַיַּחֲמֹשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּפֵרְשׁוּהָ אָזוֹד מְזֻמְּשִׁים.

וּשְׁכִינָה תַּזְהִירָה הִיא גְּאֻלַּת בָּתֵּי עָרֵי זוּמָה נֶאֱמַר בָּהּ, וּבָתֵּי עָרֵי הַזְּוֻזָרִים. שֶׁשְּׁנֵי בָתִּים יֵשׁ בַּלֵּב: אִם הֵם מִבַּעֲלֵי תוֹרָה, הֵם נִקְרָאִים בָּתֵּי עָרֵי זוּמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, (שם יד) וְהַמַּיִם לָהֶם זוּמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם. לַאֲוִזְרִים שֶׁאֵינָם בַּעֲלֵי תוֹרָה, נִקְרְאוּ בָּתֵּי הַזְּוֻזָרִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַהֲרֵי מָצָאנוּ זְוֻזָרִים שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (אסתר ה) וַתַּעֲמֹד בַּזְוַזַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ. וּבְכָל מָקוֹם הַמֶּלֶךְ סְתָם, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַתַּעֲמֹד, אֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה. נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ, נֹכַח בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתָם לְשָׁם וְלִהְיוֹת נֹכַח בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. מִי זוֹ כָּאן זְוֻזָר הַפְּנִימִית? וַדַּאי שְׁנַיִם הֵם זְוֻזָרוֹת בֵּית ה׳.

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שְׁנֵי זְוֻזָרִים, הֵם הַזְּוִיזוֹנִיִּים שֶׁל הַלֵּב, וְהֵם שְׁנֵי אָזְנַיִם שֶׁל הַלֵּב. וּשְׁנֵי בָתִּים פְּנִימִיִּים, שְׁנֵי בָּתֵּי הַלֵּב. וּשְׁנַיִם הֵם הַבָּתִּים הַפְּנִימִיִּים, וּשְׁנַיִם הֵם בָּתִּים זְוִיזוֹנִיִּים. וּבְזְמַן שֶׁיִּהְיֶה פָּרְקָן, תִּהְיֶה גְּאֻלָּה לְכֻלָּם, לְאוֹתָם הַקְּרוֹבִים לַלֵּב, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וּלְאֵלֶּה הָרְזוּקִים שֶׁהִתְקָרְבוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָזוּק וְלַקָּרוֹב. וּפֵרְשׁוּהָ, לָרָזוּק מֵעֲבֵרָה, וְלַקָּרוֹב מִמִּיצְוָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מִצְוָה לְתִקְעַ בַּשּׁוֹפָר בַּיּוֹבֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יז) כִּנְשֹׂא נֵס הָרִים תִּרְאוּ וְכִתְקֹעַ שׁוֹפָר תִּשְׁמָעוּ. כְּמוֹ שֶׁבִּתְקִיעַת שׁוֹפָר הַיּוֹבֵל כָּל הָעֲבָדִים יוֹצְאִים לְזֵרוּת, כָּךְ בַּגְּאֻלָּה הָאַזְרוֹנָה בִּתְקִיעַת שׁוֹפָר מִתְכַּנְּסִים כָּל יִשְׂרָאֵל מֵאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם עַבְדֵי הַיּוֹבֵל. שֶׁבְּבַעֲלֵי תוֹרָה, יֵשׁ בָּהֶם עֲבָדִים עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס, וְנִקְרָאִים עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה. אֲבָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – (שמות יט) וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וָאָבִא אֶתְכֶם אֵלָי, שֶׁהֵם כַּנְפֵי זְיוּת הַמֶּרְכָּבָה.

מִצְוָה אַזְהָר זוֹ – לָתֵת לַלְוִיִּם עָרִים לָשֶׁבֶת. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא הִשְׁתַּתְּפוּ

בָּעֵגֶל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזָלַק אוֹתָם אֵלָיו, שֶׁיִּהְיוּ מְנַגְּנִים לוֹ בְּכַמָּה מִינֵי נְגוּן. שֶׁכֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם, וּלְוִיִּם לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם, וְיִשְׂרָאֵל לְנַגֵּיהֶם. כֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם, שֶׁיֵּשׁ שָׁם כַּמָּה מִצְוֹות.

מִצְוָה אַחַת – לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. ב׳ – לְוִיִּם שׁוֹמְרִים בַּמִּקְדָּשׁ. ג׳ – יִשְׂרָאֵל לֵירָא מִן הַמִּקְדָּשׁ. ד׳ – עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. ה׳ – לְהַקְטִיר קְטֹרֶת בַּעֲמִים. ו׳ – כֹּהֲנִים תּוֹקְעִים בַּחֲצוֹצְרוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. ז׳ – לְקַדֵּשׁ זֶרַע אַהֲרֹן בַּמִּקְדָּשׁ. ז״ז – לִלְבֹּשׁ בִּגְדֵי כְהֻנָּה בַּמִּקְדָּשׁ. ט׳ – רְוִיצַת יָדַיִם וְרַגְלַיִם לַעֲבֹד בַּמִּקְדָּשׁ.

י׳ – לִהְיוֹת הַכֹּהֲנִים עוֹשִׂים קָרְבָּנוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. י״א – לִפְדּוֹת פְּסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁים. י״ב – קָרְבַּן הַיּוֹלֶדֶת בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. י״ג – לִמְלֹז קָרְבָּנוֹת בַּמִּקְדָּשׁ. י״ד – לַעֲשׂוֹת הָעוֹלָה כְּמִשְׁפָּטָהּ. ט״ו – לַעֲשׂוֹת הַזָּטָאת כְּמִשְׁפָּטוֹ. ט״ז – אֲכִילַת קָדָשִׁים כַּמִּשְׁפָּט לַכֹּהֲנִים. י״ז – אֲכִילַת שְׁיָרֵי מְנָחוֹת. ז״י – לַעֲשׂוֹת מְנָחוֹת כְּמִצְוָתָן. י״ט – לְהָבִיא קָרְבָּנוֹת לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. כ׳ – לְהָבִיא נֶדֶר אוֹ נְדָבָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. כ״א – לְהָבִיא קָרְבְּנוֹת קָדָשִׁים, תְּמוּרוֹת וְוְלָדוֹת. כ״ב – לְהַקְרִיב שְׁנֵי תְּמִידִין כְּהִלְכָתָן. כ״ג – לְהַדְלִיק אֵשׁ תָּמִיד עַל הַמִּזְבֵּחַ.

כ״ד – לַעֲשׂוֹת תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן. כ״ה – לְהַדְלִיק נֵרוֹת הַמְּנוֹרָה. כ״ו – לְהַקְרִיב מִנְחָה בְּכָל יוֹם. כ״ז – לְהַקְרִיב מוּסָף בְּשַׁבָּת. כ״ז – לְהַסְדִּיר לֶחֶם וּלְבוֹנָה. כ״ט – לְהַקְרִיב קָרְבַּן מוּסָף בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. ל׳ – לְהַקְרִיב בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַפָּסַח. ל״א – לְהַקְרִיב בְּיוֹם הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ לְעוֹלָה. ל״ב – לְהַקְרִיב (קָרְבַּן) הָעֹמֶר (הַיְנוּ סְפִירַת הָעֹמֶר). ל״ג – לְהַקְרִיב קָרְבַּן מוּסָף בְּשָׁבוּעוֹת. ל״ד – לְהַקְרִיב שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בְּשָׁבוּעוֹת. ל״ה – לְהַקְרִיב מוּסָף בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. ל״ו – לְהַקְרִיב מוּסָף בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. ל״ז – לְהַקְרִיב מוּסָף בְּשִׁבְעַת יְמֵי הֶחָג. ל״ז – לְהַקְרִיב מוּסָף בְּשִׁמִינִי עֲצֶרֶת. ט״ל – לִשְׂרֹף אֶת הַנּוֹתָר בָּאֵשׁ. מ׳ – לִשְׂרֹף קָדָשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ. מ״א – לַעֲבֹד כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.

מ״ב – הַמּוּעָל בַּהֶקְדֵּשׁ, קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ. מ״ג – (לְהָבִיא הַזּוֹטֵא קָרְבַּן זוֹטָאת עַל זוֹטָאוֹ) קָרְבַּן זוֹטָאת. מ״ד – אָשָׁם תָּלוּי עַל סְפֵקוֹ. מ״ה – קָרְבַּן אָשָׁם וַדַּאי, עַל הַיָּדוּעַ. מ״ו – קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד. מ״ז – קָרְבַּן סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה שֶׁטָּעוּ. מ״ז – לְהַקְרִיב הַזָּב אַזָּר שֶׁיִּטָּהֵר. מ״ט – קָרְבַּן זָבָה אַזָּר שֶׁתִּטָּהֵר. נ׳ – קָרְבַּן יוֹלֶדוֹת. נ״א – קָרְבַּן מְצֹרָעִים. מִשָּׁם וְאֵילָךְ שְׁאָר הַמִּצְוֹות.

בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבוֹת, בְּשִׁבּוּעָה עֲלֵיכֶם, אַל תָּזוּזוּ מִמֶּנִּי עַד שֶׁאַתְקִין קָרְבָּנוֹת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא קָרְבָּן לַה׳ בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁל הַמֶּלֶךְ, בְּזִבּוּר שָׁלֵם, בְּזָכָר וּנְקֵבָה. בְּכָל הָאֵיבָרִים, שֶׁהֵם: מֵהֶם בָּראשׁ, עֵינַיִם בָּעֵינַיִם, אָזְנַיִם לְגַבֵּי אָזְנַיִם, זוֹטֶם בְּזוֹטֶם, פָּנִים בְּפָנִים, פֶּה בְּפֶה, כְּגוֹן (מלכים–ב ד) וַיָּשֶׂם פִּיו עַל פִּיו וְעֵינָיו עַל עֵינָיו. וּבָזֶה הָיָה מְזַוֵּג אֶת הַיֶּלֶד. וְכָךְ יְדֵי הַמֶּלֶךְ עִם יְדֵי הַגְּבִירָה, גּוּף בְּגוּף, בְּכָל אֵיבָרָיו. קָרְבָּן שָׁלֵם.

שֶׁבֶּן אָדָם בְּלִי אִשָּׁה הוּא זֵצִי גּוּף, וְאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו. כָּךְ (כַּאֲשֶׁר) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא אֵינֶנּוּ בְּקָרְבָּן עִם הַשְּׁכִינָה, בְּכָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם אֲנָשֵׁי מִדּוֹת, שֶׁהֵם הָאֵיבָרִים שֶׁלָּהּ. עֹלַת הָעֹלוֹת לֹא שׁוֹרָה שָׁם, וּכְאִלּוּ לֹא הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶחָד, מֵאַזָּר שֶׁהוּא אֵינוֹ עִם שְׁכִינָתוֹ. וּבְזוּצָה לָאָרֶץ, שֶׁהַשְּׁכִינָה מְרֻחֶקֶת מִבַּעְלָהּ, נֶאֱמַר, כָּל הַדָּר בְּזוּץ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ. מִשּׁוּם שֶׁאֵין שָׁם קָרְבָּנוֹת בְּזוּצָה לָאָרֶץ. וּבִזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְקָרֵב עִם שְׁכִינָתוֹ, יִתְקַיֵּם בּוֹ הַפָּסוּק הַזֶּה, (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְעֹלַת הָעֹלוֹת שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם.

אַף עַל גַּב שֶׁתִּתְקְנוּ הָאָבוֹת תְּפִלּוֹת בִּמְקוֹם קָרְבָּנוֹת, זֶה הוּא לְקָרֵב נְפָשׁוֹת וְרוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת, שֶׁהֵם שִׁכְלִיִּים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ כְּאֵיבָרִים לְגַבֵּי הַגּוּף. אֲבָל מִצַּד הַכִּסְאוֹת וְהַמַּלְאָכִים, שֶׁהֵם גּוּפִים וְאֵיבָרִים שֶׁמְּזוּוָּג לַמֶּלֶךְ וּמֵהַגְּבִירָה, אֵין שָׁם קָרְבָּן. וְלָכֵן נֶאֱמַר בַּכִּסֵּא, (שמות יז) וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ. (כס, וזסר מכס א׳) (ה״ו וזסר משם) (ירמיה יז) כִּסֵּא כָּבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן מְקוֹם מִקְדָּשֵׁנוּ. וְהָאֵיבָרִים בְּפֶרוּד מֵהַגּוּף. הוּא בְּפָנִים, וְהֵם בַּזּוּוּג. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה, מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם. וְדַאי.

יְהִי רָצוֹן שֶׁלְּךָ, לְהַזְזִירֵנוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, לְקַיֵּם הַתְּפִלָּה שֶׁבְּאֵרוּבָּה הַקַּדְמוֹנִים: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ, וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ, וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִין כְּסִדְרָן, כָּל אֶחָד בְּסִדּוּרוֹ, וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם. שֶׁכְּעֵת מִזְוִוץ לָאָרֶץ אֵין שָׁם קָרְבָּנוֹת, כְּמוֹ הַגּוֹיִם שֶׁל הַבְּרִיאָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, מִצַּד הָאֲצִילוּת שֶׁלּוֹ, אֵין שָׁם פֶּרוּד וְהַפְרָדָה. שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא יְזוּדוֹ וּבִרְכָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ, וְלֹא נִקְרֵאת גּוּף אֶלָּא כְּשֶׁהִתְגַּשְּׁמוּ בַּכִּסְאוֹת. וּמַלְאֲכֵי הַבְּרִיאָה כְּמוֹ נְשָׁמָה שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּגוּף שָׁפָל. וְלָכֵן, כְּשֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא מִזְוִוץ לְהֵיכַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּמִזְוִוץ לְכִסְאוֹתֶיהָ, כִּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ לֹא הָיְתָה אֶזְוָד עִמּוֹ.

מִצַּד הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא גּוּף לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַמַּלְאָכִים שֶׁתְּלוּיִים מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ אֵיבָרִים שֶׁתְּלוּיִים מִן הַגּוּף, שֶׁהֵם זְכָרִים. וְהַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִמֶּנּוּ זְכָרִים. הַכִּסֵּא הַשֵּׁנִי גּוּף הַשְּׁכִינָה, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁתְּלוּיִים מִמֶּנּוּ נְקֵבוֹת, וְהַמַּלְאָכִים שֶׁתְּלוּיִים מֵאוֹתוֹ כִּסֵּא נְקֵבוֹת, וְקִרְבָתָם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ.

כָּךְ יְזוּדוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם כִּנְשָׁמוֹת לְגַבֵּי הַכִּסֵּא וְהַמַּלְאָכִים, כָּךְ הֵם לְגַבֶּיךָ עִלַּת הָעִלּוֹת, כְּגוּף, שֶׁאַתָּה הוּא שֶׁמְּיַיזֵּד אוֹתָם וּמְקָרֵב אוֹתָם, וְלָכֵן אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם, וְאַתָּה אֵין נְשָׁמָה עָלֶיךָ, שֶׁתִּהְיֶה אַתָּה כְּגוּף אֵלֶיהָ, שֶׁאַתָּה הוּא נְשָׁמָה לַנְּשָׁמוֹת, וְאֵין נְשָׁמָה עָלֶיךָ, וְלֹא אֱלוֹהַּ עָלֶיךָ. אַתָּה מִזְוִוץ לַכֹּל, וּבְתוֹךְ הַכֹּל, וּלְכָל צַד, וּלְמַעְלָה מֵהַכֹּל, וּלְמַטָּה מֵהַכֹּל. וְאֵין אֱלוֹהַּ אַזֵּר לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּמִכָּל צַד, וּמִתּוֹךְ עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, שֶׁמֵּהֶם הַכֹּל, וּבָהֶם הַכֹּל תָּלוּי, וְאַתָּה בְּכָל סְפִירָה, בְּאָרְכָּהּ וְרָזְבָּהּ, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּבֵין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה, וּבָעֲבִי כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה.

וְאַתָּה הוּא שֶׁמְּקָרֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁכִינָתוֹ בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, וּבְכָל הָעֲנָפִים שֶׁל הַמְּאוֹרוֹת שֶׁתְּלוּיִים מֵהֶם, כַּעֲצָמוֹת, וְגִידִים, וְעוֹר, וּבָשָׂר, הַתְּלוּיִים מִן הַגּוּף. וְאַתָּה אֵין לְךָ גּוּף, וְלֹא אֵיבָרִים, וְאֵין לְךָ נְקֵבָה. אֶלָּא אֶזְוָד בְּלִי שֵׁנִי. יְהִי רָצוֹן שֶׁלְּךָ, שֶׁתְּקָרֵב אַתָּה אֶת הַשְּׁכִינָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא בְּכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁהֵן אֲצִילוּת שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵן נְשָׁמוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי מִדּוֹת. נְשִׁיאֵי יִשְׂרָאֵל. זְקֵנִים. נְבוֹנִים. זַסִּידִים. גִּבּוֹרִים. אַנְשֵׁי אֱמֶת. נְבִיאִים. צַדִּיקִים. מְלָכִים. כֻּלָּם מֵאֲצִילוּת, שֶׁיֵּשׁ אֲוִזֵרִים שֶׁל בְּרִיאָה.

שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא קָרְבָּן, שֶׁמֶן הַמִּשְׁוָה. מִיָּמִין שֶׁמֶן לַמָּאוֹר, כְּגוֹן (בראשית א) אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל. שֶׁמֶן מִשְׁוַאת קָדֶשׁ הוּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַלְוִיִּם. שֶׁמֶן כְּתִית הוּא מִצַּד שֶׁל צַדִּיק, שֶׁהוּא כּוֹתֵשׁ כְּתִישׁוֹת מֵאֵיבָרִים, שֶׁהֵם זֵיתִים, לְהוֹרִיד שֶׁמֶן לְגַבֵּי פָּתִילָה, פָּתִיל תְּכֵלֶת. וְהַגְּבוּרָה מִשָּׁם הִיא יְרָאָה, וּלְוִיִּם שׁוֹמְרִים הַמִּקְדָּשׁ.

וּמִשָּׁם מִצְוָה לִירָא מִן הַמִּקְדָּשׁ, וְהִיא מִצְוַת עֲבוֹדַת הַלְוִיִּם בַּמִּקְדָּשׁ בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת לְוִיִּם שֶׁבָּהֶן הָיוּ מְזַמְּרִים לְוִיִּם בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה לְפָנֶיךָ לְהַעֲלוֹת שְׁכִינָה, שֶׁהִיא שִׁירָה וְזִמְרָה, בָּהֶם לַה'. כ"ד עִם שִׁירָה וְזִמְרָה – כ"ו, כְּזֶשְׁבּוֹן יְהוָ"ה. וּלְאַוְזֵרִיהָ מִצְוָה, הִיא מִצְוַת קְטֹרֶת תָּמִיד לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַקְּטֹרֶת כְּקָרְבָּן.

וְהָפַשְׁיט אֶת הָעֹלָה וְנִתַּח אֹתָהּ לְנְתָחֶיהָ. וְאֵמוּרִים וּפָרָדִים שֶׁהֵם מִתְעַכְּלִים כָּל הַלַּיְלָה, הֵם כַּפָּרַת אֵיבְרֵי הַגּוּף שֶׁלּוֹ וְנַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא יִשָּׂרְפוּ בַּגֵּיהִנֹּם, וְלֹא יִמָּסְרוּ בְּיַד מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וּמִשּׁוּם שֶׁבֶּן אָדָם זָטָא בַּיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא צָפוֹנִי, כָּךְ שְׁזִיטָתוֹ בַּצָּפוֹן, לְהַצִּילוֹ מֵאוֹתוֹ צָפוֹנִי.

וּבַקָּרְבָּנוֹת, זֶה בָּהֶם כָּל וְזֹאת מִנְּבִיאִים. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַתּוֹרָה הִיא שֶׁם יְהוָ"ה, וְהַנְּבוּאָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ישעיה סג) רוּחַ ה' תְּנִיחֶנּוּ – עִם כָּל זֶה, לֹא כָּל בַּעֲלֵי תוֹרָה שְׁקוּלִים, וְלֹא כָּל הַנְּבִיאִים שְׁקוּלִים, שֶׁיֵּשׁ נְבִיאִים שֶׁנִּבּוּאָתָם בִּלְבוּשֵׁי הַמֶּלֶךְ, וְכָךְ הִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, כַּמָּה בַּעֲלֵי סְפָקוֹת וּפֻרוּקִים בִּלְבוּשׁ הַמֶּלֶךְ.

וְיֵשׁ אֲוִזֵרִים שֶׁעוֹלִים יוֹתֵר בְּאֵיבְרֵי גּוּף הַמֶּלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וָאִרְאֶה, וְרָאִיתִי, בַּמַּרְאָה – בָּעֵינַיִם. (חבקוק ג) ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי – בִּשְׁמִיעָה. יְזֻזְקֵאל, הִסְתַּכְּלוּתוֹ וּנְבוּאָתוֹ מֵהָעֵינַיִם. זַבַּקּוּק מֵהָאָזְנַיִם, בִּשְׁמִיעָה. וְלָכֵן

רָאָה יְזַוְּקֵאל כָּל מַרְאוֹת הַמֶּרְכָּבָה הָאֵלֶּה בִּרְאִיָּה, בְּעֵין הַשֵּׂכֶל. וְזַבַקּוּק בִּשְׁמִיעָה. וְיֵשׁ נָבִיא שֶׁנִּבּוּאָתוֹ בַּפֶּה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּגַּע עַל פִּי. נְבוּאָה אַזֶּרֶת מֵרֵיזַז הַזּוֹטֶם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל ב) וַתָּבֹא בִי הָרוּזַז. וְיֵשׁ שֶׁנִּבּוּאָתוֹ בַּיָּד, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה. וַאֲזֵרִים לִפָּנִים בְּזַזֵּי הַמֶּלֶךְ, וַאֲזֵרִים לִפָּנַי וְלִפָּנִים.

וְכָךְ בַּתּוֹרָה, פָּשָׁטִי"ם, רְאָיו"ת, דְּרָשׁוֹ"ת, סוֹדוֹ"ת שֶׁל סִתְרֵי תוֹרָה, וּלְמַעְלָה סִתְרֵי סִתְרִים לַה'. כָּךְ בְּקַרְבָּנוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁקָּרְבָּנוֹת כֻּלָּם לַיהוָ"ה, הוּא לוֹקֵחַ הַכֹּל וּמְזַכֵּךְ אֶת הַקָּרְבָּנוֹת לְמַזָּנוֹתָיו. מֵהֶם מְזַכֵּךְ לַכְּלָבִים, אוֹתָם קָרְבָּנוֹת פְּסוּלִים, שֶׁנּוֹתֵן אוֹתָם לְסָמָא"ל הַכֶּלֶב וּלְמַזָּנוֹתָיו, וְלָכֵן הָיְתָה יוֹרֶדֶת דְּמוּת כֶּלֶב. וּמֵהֶם לַשֵּׁדִים, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כַּבְּהֵמוֹת, וּמֵהֶם כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת, וּמֵהֶם כִּבְנֵי אָדָם. לְאוֹתָם שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם כְּשֵׁדִים, מְזַכֵּךְ קָרְבְּנוֹתֵיהֶם לַשֵּׁדִים.

אֵלֶּה שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם כְּמַלְאָכִים, מְזַכֵּךְ אֶת קָרְבְּנוֹתֵיהֶם לַמַּלְאָכִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב, (במדבר כח) אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי. שֶׁאוֹתָם קָרְבְּנוֹתֵיהֶם לֹא תְּלוּיִים בַּבְּהֵמוֹת. שֶׁקָּרְבָּנוֹת שֶׁל בְּהֵמוֹת הֵם שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ. אוֹתָם קָרְבָּנוֹת (שֶׁל מַלְאָכִים) שֶׁל בְּנֵי אָדָם – תְּפִלּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל תַּלְמִידֵי זַכַּמִים, בַּעֲלֵי מִדּוֹת, אֵלֶּה בַּעֲלֵי סוֹדוֹת תּוֹרָה וְהַסְּתָרִים הַגְּנוּזִים שֶׁבָּהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד בְּעַצְמוֹ לְקַבֵּל אֶת קָרְבְּנוֹתֵיהֶם, שֶׁהִיא תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, שְׁכִינָה קְדוֹשָׁה, מֵעֲשֶׂר מִדּוֹת.

וְתַלְמִידֵי רַבּוֹתֵינוּ, אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁלָּהֶם כְּמוֹ אֲכִילַת שְׂיָרֵי מְזוֹנוֹת. וְיֵשׁ אֲזֵרִים שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עֲלֵיהֶם, שֶׁתּוֹרָתָם כַּאֲכִילַת מְזוֹנוֹת עַצְמָן, וְלֹא שְׂיָרֵי מְזוֹנוֹת. וְיֵשׁ אֲזֵרִים שֶׁתּוֹרָתָם אֲכִילַת קָדָשִׁים, מַאֲכָלִים מִכַּמָּה מִינִים לַמֶּלֶךְ. וְאֶת כָּל הַמְזוֹנוֹת שֶׁל מַאֲכָלִים שֶׁל קָרְבָּנוֹת צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַקְרִיב לוֹ כֻּלָּם בְּבֵיתוֹ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה. וְזֹהִי הַמִּצְוָה לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת בְּבֵית הַבְּחִירָה, לְקַיֵּם (ירמיה ט) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל וְגוֹ'.

לְמֶלֶךְ שֶׁעֲבָדָיו וְשָׂרָיו וְשַׁלִּיטֵי מַלְכוּתוֹ שׁוֹלְזִים לוֹ כַּמָּה דוּרוֹנוֹת. אָמַר: מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁלוֹז לִי דּוּרוֹן, לֹא יִשְׁלוֹז, רַק בִּידֵי הַגְּבִירָה, לְקַיֵּם בָּהּ (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה קָרְבָּן לַה׳, עֹלָה לַה׳, אִשֶּׁם לַה׳, וַאֲפִלּוּ קָרְבַּן נְדוֹת וְיוֹלְדוֹת וּמְצֹרָעִים וְזָבִים וְזָבוֹת, הַכֹּל צָרִיךְ לְהַקְרִיב לַה׳ וּשְׁכִינָתוֹ, וְאַזַּר כָּךְ הִיא מְזַלֶּלֶת לַכֹּל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְזוֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. וַאֲפִלּוּ מְזוֹן הַזַּיּוֹת, כְּגוֹן קָרְבַּן שְׂעוֹרִים מַאֲכַל הַבְּהֵמוֹת, וּמַאֲכַל עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ, וַאֲפִלּוּ שֶׁל כְּלָבִים וְשֶׁל זֻמּוֹרִים וּגְמַלִּים, לְקַיֵּם בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁעַל יָדֶיהָ מִתְזַלֵּק הַכֹּל? שֶׁכָּתוּב וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְזוֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ.

מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּן י״ה, ו׳ בֶּן י״ה, כּוֹלֵל יה״ו. וּשְׁלֵמוּתוֹ ה׳, הִיא עוֹלָה לַיהוָ״ה. קָרְבָּן לַיהוָ״ה. שְׁלָמִים לַה׳. קְרֵבוּתוֹ, שְׁלֵמוּתוֹ, שֶׁבּוֹ הִשְׁלִים יה״ו, לִהְיוֹת יְהוָ״ה.

וְהַכֹּל זוּוֵר בּוֹ, וְלָכֵן (שמות כב) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָזֻרָם בִּלְתִּי לַה׳ לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא נוֹתֵן שִׁלְטוֹן לַצַּד הָאַוֵּר בַּקָּרְבָּן, שֶׁכָּל אֱלֹהִים אֲזוּרִים הֵם עוֹלַם הַפֶּרוּד, וְאֵין לָהֶם קִרְבָה וְיִזּוּד, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִפְרִידָם מִשְּׁמוֹ כְּמוֹ שֶׁהִפְרִיד וְזֹשֶׁךְ מֵאוֹר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַוֹּזֶשֶׁךְ. וּמִי שֶׁמִּקְרֵב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַה שֶּׁהִפְרִיד, כְּמִי שֶׁקִּרֵב טֻמְאַת הַנִּדָּה לִבַעְלָהּ, וְזֶהוּ סוֹד (ויקרא יז) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ.

וְלֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ הַזֶּה – קֵרוּב, שֶׁכָּל הָעֲרָיוֹת שְׁקוּלִים לַעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים הָאֲזוּרִים, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (בראשית י) מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אִיֵּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם. וְכָתוּב, לִלְשֹׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵהֶם. כִּי שָׁם בָּלַל ה׳ שְׂפַת כָּל הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הֱפָיָצָם ה׳. וְכָל מִי שֶׁמַּקְרִיב שׁוּם קָרְבָּן לַצְּדָדִים הָאֲזוּרִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַפְרִישׁוֹ מִשְּׁמוֹ, וְאֵין לוֹ זִכְלָךְ בִּשְׁמוֹ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזַר בְּיִשְׂרָאֵל מִכָּל שְׁאָר אֻמּוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְךָ בָּזַר ה׳. וְזִכְלָקָם מֵהֶם לְזֻלְקוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֶלֶק ה׳ עַמּוֹ.

וְלָכֵן נָתַן לָהֶם תּוֹרָה מִשְּׁמוֹ. (שמות ג) זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, י"ה עִם שְׁמִי – שס"ה. ו"ה עִם זִכְרִי – רמ"ז. בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה קוֹשֵׁר אֶת יִשְׂרָאֵל בִּשְׁמוֹ, לִהְיוֹת כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁלָּהֶם זֵלֶק גּוֹרָלוֹ וִירֻשָּׁתוֹ, וְלָכֵן זֹבְזוֹ לֵאלֹהִים יְזֻמָּרָם וְכוּ'.

צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְשַׁתֵּף אֶת ה' בַּהֲלִיכָתָם, בִּיקִיצָתָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ו) בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. קָם אוֹתוֹ תַּלְמִיד וְהִשְׁתַּטֵּחַ לְפָנָיו וְאָמַר: אַשְׁרֵי הוּא זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלֶּה, כֻּלָּם שֵׁם ה' בְּכָל צַד, וְלֹא יוֹצֵא מִפִּיו הַזּוּטָה בְּכָל צְדָדָיו. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (תהלים לז) בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה. לְעוֹלָם יִהְיֶה בֶּן אָדָם זָהִיר בִּרְבוֹנוֹ, וְיִדָּבֵק לִבּוֹ בָּאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם עִם רִבּוֹנוֹ. שֶׁכְּשֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם עִמּוֹ, לֹא יוּכְלוּ לְהַזִּיקוֹ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב, מַה זֶּה וַעֲשֵׂה טוֹב? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה שֶׁלְּמַעְלָה. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם – כִּבְיָכוֹל אַתֶּם תַּעֲשׂוּ אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלָּכֶם שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים לְמַטָּה, מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב וַעֲשֵׂה טוֹב, וְאֵין טוֹב אֶלָּא צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. כֵּיוָן שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים אֶת זֶה, וַדַּאי שֶׁהַטּוֹב הַזֶּה יִתְעוֹרֵר, וְאָז שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה, וְהַכֹּל אָזוּד.

שְׁכָן אֶרֶץ, אֶרֶץ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ בָּעוֹלָם שֶׁיָּכוֹל לִשְׂרוֹת עָמָּהּ עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַטּוֹב הַזֶּה אֵלֶיהָ. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר אוֹתוֹ, כִּבְיָכוֹל הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ, וְאָז שְׁכָן אֶרֶץ, שְׁרֵה בְּתוֹכָהּ וֶאֱכֹל פָּרְיָהּ, הִשְׁתַּעֲשַׁע עִמָּהּ. וּרְעֵה אֱמוּנָה, זוֹ אֶרֶץ, וְהַכֹּל אָזוּד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צב) וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. וּרְעֵה אֱמוּנָה, הַנְהִיגָהּ בְּכָל רְצוֹנֶךָ.

וְאִם לֹא תִתְעוֹרֵר כְּנֶגְדָּהּ, הַטּוֹב הַזֶּה מִתְרַחֵק מִמֶּנָּה, וְאַל תִּתְקָרֵב אֵלֶיהָ, אַל תִּתְקָרֵב לְתוֹךְ כִּבְשַׁן אֵשׁ יוֹקֶדֶת. וְאִם תִּקָּרֵב אֵלֶיהָ – בְּפַזָּז, כְּמוֹ שֶׁפַּזָּז בֶּן הַמָּוֶת, שֶׁהֵרֵי אָז הָאֵשׁ דּוֹלֶקֶת וְשׂוֹרֶפֶת אֶת הָעוֹלָם בְּשַׁלְהֶבוֹתֶיהָ. וְכֵיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר כְּנֶגְדָּהּ הַטּוֹב הַזֶּה, אָז הוּא שׁוֹרֶה בְּתוֹכָהּ, וְאַתָּה אַל תִּפָּזֵז מִמֶּנָּה. אָז – (איוב כב) וְתִגְזַר אֹמֶר וְיָקָם לָךְ וְעַל דְּרָכֶיךָ נֹגַהּ אוֹר.

בֹּא רְאֵה, בְּנֵי הָאֱמוּנָה מַנְהִיגִים אֶת זֹאת לִרְצוֹנָם בְּכָל יוֹם. מִי הֵם בְּנֵי הָאֱמוּנָה? אוֹתָם שֶׁמְּעוֹרְרִים הַטּוֹב הַזֶּה כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא זָז עַל שֶׁלּוֹ, וְיוֹדְעִים שֶׁהֵרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתֵּן לוֹ יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יא) יֵשׁ מְפַזָּר וְנוֹסֵף עוֹד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁזֶּה מְעוֹרֵר בְּרָכוֹת כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא יֹאמַר: אִם אֶתֵּן אֶת זֶה עַכְשָׁו, מָה אֶעֱשֶׂה לְמָזוֹר? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ בְּרָכוֹת עַד בְּלִי דַּי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת וְגוֹ', מַה כָּתוּב? וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְעָשָׂת אֶת הַתְּבוּאָה לִשְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים. וְעָשָׂת?! וְעָשְׂתָה הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה וְעָשָׂת? אֶלָּא לְהוֹצִיא ה', שֶׁיֵּשׁ לָהּ שִׁמְטָה וּמְנוּוָּה וְלֹא עוֹשָׂה מַעֲשֶׂה. כָּתוּב (שמות טז) רְאוּ כִּי ה' וְגוֹ', נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לֶחֶם יוֹמָיִם וְגוֹ'. כְּגוֹן זֶה, וְצִוִּיתִי אֶת בִּרְכָתִי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשִּׁשִּׁית וְגוֹ'.

רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, פָּגְעוּ בְּאוֹתוֹ הַר, מָצְאוּ שְׁנֵי גְּבָרִים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים. בֵּין כָּךְ רָאוּ אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא, וְאָמַר לָהֶם: בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, תְּנוּ לִי מְזוֹן אַת לֶחֶם, שְׁנֵי יָמִים אֵלֶּה שָׁתָעִיתִי בַּמִּדְבָּר וְלֹא אָכַלְתִּי דָּבָר. נִשְׁמַט אֶחָד מֵאוֹתָם שְׁנֵי גְּבָרִים, וְהוֹצִיא מְזוֹנוֹ שֶׁהוּא הֵבִיא לַדֶּרֶךְ, וְנָתַן לוֹ וְהֶאֱכִיל וְהִשְׁקָה אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ זַבְּרוּ: מַה תַּעֲשֶׂה עִם הַמָּזוֹן, שֶׁהֵרֵי אֲנִי אֶת שֶׁלִּי אֲנִי אוֹכֵל? אָמַר לוֹ: וּמָה עַל שֶׁלְּךָ אֲנִי הוֹלֵךְ? יָשַׁב אֲצָלוֹ אוֹתוֹ עָנִי, עַד שֶׁאָכַל כָּל מַה שֶּׁהָיָה אֶצְלוֹ, וְאוֹתוֹ לֶחֶם שֶׁנִּשְׁאַר נָתַן לוֹ לַדֶּרֶךְ, וְהָלַךְ לוֹ.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁדָּבָר זֶה יֵעָשֶׂה עַל יָדֵינוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אוּלַי נִגְזַר דִּין עַל אוֹתוֹ אִישׁ, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְמִין

לְפָנָיו אֶת זֶה כְּדֵי לְהַצִּילוֹ. בְּעוֹד שֶׁהָלְכוּ, הִתְעַיֵּף אוֹתוֹ אִישׁ בַּדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ זְבֵרוֹ: וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁלֹּא תִתֵּן לָזוּם לְאַוְזֵר? אָמַר רַבִּי זְזָיָא לְרַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי מָזוֹן עִמָּנוּ, נִתֵּן לוֹ לֶאֱכֹל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַתִּרְצֶה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת הַזְּכוּת? נֵלֵךְ וְנִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי בְּוַדַּאי בְּצוּרַת פָּנָיו שֶׁל זֶה, הַרְפּוּס שֶׁל הַמָּוֶת נֶאֱוָז, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַמֵּן זְכוּתוֹ כְּדֵי לְהַצִּילוֹ.

בֵּין כָּךְ יָשַׁב אוֹתוֹ הָאִישׁ וְיָשַׁן תַּזַּת אִילָן אֶוָּד, וְזֵבְרוֹ הִתְרַזֵּק מִמֶּנּוּ וְיָשַׁב בְּדֶרֶךְ אַוָּרֶת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְזָיָא, כְּעֵת נֵשֵׁב וְנִרְאֶה, שֶׁוַּדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַרְזִישׁ לוֹ נֵס. קָמוּ וְזִכּוּ. בֵּין כָּךְ רָאוּ צוּרָה אַוָּת שֶׁל שַׁלְהֶבוֹת עוֹמֶדֶת לְפָנָיו. אָמַר רַבִּי זְזָיָא, אוֹי עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ, שֶׁעַכְשָׁו יָמוּת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַרְזִישׁ לוֹ נֵס. בֵּין כָּךְ יָרַד מֵאִילָן אֶוָּד נָזוֹשׁ אֶוָּד וְרָצָה לְהָרְגוֹ. קָמָה אוֹתָהּ צוּרָה עָלָיו וַהֲרָגַתּוּ. סוֹבְבָה הַצּוּרָה בְּרֹאשָׁהּ, וְהָלְכָה לָהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַרְזִישׁ לוֹ נֵס, וְלֹא תוֹצִיא זְכוּתוֹ מִמֶּנּוּ? בֵּין כָּךְ הִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְקָם וְהָלַךְ לוֹ. אָזְזוּ בּוֹ רַבִּי זְזָיָא וְרַבִּי יוֹסֵי, וְנָתְנוּ לוֹ לֶאֱכֹל. אַוַּר שֶׁאָכַל, הֵרְאוּ לוֹ הַנֵּס שֶׁהִרְזִישׁ לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

פָּתַזּ רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (תהלים לז) בְּטַזּ בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל הָאִישׁ שֶׁעוֹשֶׂה טוֹב מִשֶּׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי מְעוֹרֵר טוֹב עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּבַמֶּה? בִּצְדָקָה. שֶׁכְּשֶׁצְּדָקָה מִתְעוֹרֶרֶת, הוּא טוֹב, אָז מִתְעוֹרֵר אֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי י) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁצְּדָקָה הִיא עֵץ הַזַּזִּים, וּמִתְעוֹרֶרֶת עַל אוֹתוֹ עֵץ הַמָּוֶת, וְלוֹקְזָז אוֹתָם שֶׁאֲזוּזִים בּוֹ וּמַצִּילָם מֵהַמָּוֶת. מִי גָּרַם לְאוֹתוֹ עֵץ זַזִּים שֶׁיִּתְעוֹרֵר לָזֶה? הֱוֵה אוֹמֵר, אוֹתָהּ צְדָקָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, כְּבְיָכוֹל הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קו) עָשֹׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

הַשְׁלֵמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת סִימָן ז׳

וְכִי בְּכָל עֵת יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת צְדָקָה? אִם כֵּן, שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת בְּיוֹם מִי יָכוֹל?! אֶלָּא כָּךְ לָמְדֵנוּ, מִי שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. מַהוּ בְּכָל עֵת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, וּבְאַרוּכָּה. וְלֹא תֹאמַר בְּכִנֶּסֶת יִשְׂרָאֵל לְבַדָּהּ, שֶׁהִיא עֵת רָצוֹן קָדוֹשׁ בְּצַדִּיק, אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּכָל עֵת שֶׁלְּמַטָּה מַרְבֶּה צְדָקָה עֲלֵיהֶם, וּמִתְעוֹרֶרֶת צְדָקָה בְּכֻלָּם, בְּעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. מִפָּנֵי כֵן יֵשִׁים אָדָם לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ וְיִדְבַּק בּוֹ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, סָפְרוּ לוֹ הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר, וּמַה זֶּה בְּעַצְמוֹ, אֲפִלּוּ כָּל מִי שֶׁמַּזְהִיק לְאִילָן (בְּאִילָן) הַזַּיִם נִצּוֹל בָּעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲפִלּוּ מִן מִיתַת הָעוֹלָם מִשְׁאָר בְּנֵי אָדָם, כָּל שֶׁכֵּן מֵאַזֵּר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּכֻלָּם מְעוֹרֶרֶת הַצְּדָקָה אֶת אִילַן הַזַּיִם, וּמָקוֹם זֶה הוּא הַמָּזוֹן לַכֹּל, וּלְתַלְמִידֵי הַזְּקֵנִים מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? שֶׁהֲרֵי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יְכוֹלִים לְעוֹרֵר צְדָקָה עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי הֵם אֲזוּזִים בִּצְדָקָה, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם נְזוּנִים בִּזְכוּתָם, בָּהֶם מַמָּשׁ. וְהֵם לֹא יְכוֹלִים לְהִתְפַּרְנֵס מֵהֶם מַמָּשׁ, מִפָּנֵי שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מִשְׁתַּדֵּל בְּאִילַן הַזַּיִם שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְפַּרְנְסִים מִמֶּנּוּ.

נִמְצָא שֶׁהַתַּלְמִידֵי זַכָּמִים מְעוֹרְרִים מָזוֹן לָעוֹלָם וְשָׁלוֹם. אִם לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְעוֹרֵר מָזוֹן, מַדּוּעַ לָהֶם לֹא מִתְעוֹרֵר? אֶלָּא תַּלְמִיד זַכַּם הוּא אִילַן הַזַּיִם מַמָּשׁ, וְאִילַן הַזַּיִם לֹא נִזּוֹן אֶלָּא מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָעוֹלָם הַבָּא לֹא נִמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא לְאַזֵּר שֶׁעוֹלֶה לָעוֹלָם הַהוּא, אָז נִזּוֹן מִמֶּנּוּ וְנִשְׂרָשׁ שָׁרָשָׁיו עָלָיו. עַכְשָׁו אוֹכְלִים מִפְּרִי עֵץ הַזַּיִם. וּמַה הוּא? אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּמְצָא אֵצֶל הָעֲנִיִּים, וְהוּא נִקְרָא (בראשית ג) פְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן. וְעַל זֶה אוֹכְלִים מֵהַפְּרִי הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְעַל זֶה לָמְדֵנוּ, הֵם נִזּוֹנִים בִּזְרוֹעַ. מַהִי הַזְּרוֹעַ? זוֹ גְּבוּרָה. וְהֵם מְזַמָּנִים לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁמָּזוֹן הָעוֹלָם הַבָּא אֵינוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא צְמִצּוּם קָטָן שֶׁל

הַכּוֹזֵ שֶׁלּוֹ שֶׁנִּמְצָא בִּמְתִיקוּת הַתּוֹרָה. וְזֶה טָעֲמוֹ עַל הַפָּרִי הַהוּא שֶׁל הָעֵץ הַתַּוְּתוֹן, וְזוֹ שִׁמְוָה שֶׁל הַתַּלְמִידֵי זַכָּמִים וּמָזוֹן הָעֶלְיוֹן שֶׁלָּהֶם. כֵּיוָן שֶׁיַּעַבְרוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה נְזָקִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא מַקִּיפִים לִמְקוֹמָם, וְיִשְׁתָּרְשׁוּ בּוֹ וְיַעֲלוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַכֶּה לוֹ.

מַהוּ יַעֲשֶׂה? זֶה הַיּוֹבֵל, זֶה שֶׁנִּקְרָא עוֹלָם הַבָּא. לִמְוַכֶּה לוֹ, וַדַּאי. שֶׁלֹּא רוֹצִים מָזוֹן לָעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁיַּגִּיעוּ (שֶׁיִּתַּקֵּן) לַמָּזוֹן שֶׁלָּהֶם. וּמַהוּ הַמָּזוֹן שֶׁלָּהֶם? הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל זֶה זָכְאִים בַּכֹּל, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים וְגוֹ׳: (עַד כָּאן מֵהַהַשְׁמָטוֹת).

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וְהִתְנַזַּלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם וְגוֹ׳, לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וְגוֹ׳. מִצְוָה זוֹ לַעֲבֹד בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי, שֶׁכָּתוּב לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ, וְהֵם מֵהַצַּד שֶׁל זֶם שֶׁגָּלָה עֲרָיוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (בראשית ט) אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. לָמָּה עֶבֶד עֲבָדִים? אֶלָּא עֶבֶד לְאוֹתוֹ עֶבֶד עוֹלָם, שֶׁהוּא עוֹלְמוֹ שֶׁל יוֹבֵל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֵי אֲזוּיהֶם שֶׁל שֵׁם וְיֶפֶת הָיָה, לָמָּה לֹא הָיָה כְּךָ כְּמוֹתָם? וְכֵן, מֵהַזֶּרַע שֶׁל זֶם הָיָה אֶלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם, לָמָּה לֹא הָיָה כְּמוֹתוֹ, שֶׁיָּצָא צַדִּיק, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדָה בִּבְרָכָתוֹ כְּשֶׁבֵּרַךְ אוֹתוֹ לָבָן?

אֶלָּא וַדַּאי כָּאן בְּסוֹד הַגִּלְגּוּל, גּוֹלֵל אוֹר מִפָּנֵי זוֹהַר – עֶבֶד אַבְרָהָם שֶׁיָּצָא מֵהַזּוֹהַר, וְזֶה הַזֶּרַע שֶׁל זֶם, דַּיּוֹ לְעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרִבּוֹ, שֶׁהוּא אַבְרָהָם, שֶׁיָּצָא מִתֶּרֶז עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, וְזוֹהַר מִפָּנֵי אוֹר – זֶה יִשְׁמָעֵאל שֶׁיָּצָא מֵאַבְרָהָם, וְעָשָׂו מִיְּצָזָק.

וְסוֹד תַּעֲרֹבֶת טְפוֹת בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ גָּרַם אֶת זֶה. מִי שֶׁמְּעָרֵב טְפָּה שֶׁלּוֹ בְּשִׁפְוָה מַזְּלַת בַּת יִשְׁמָעֵאל, אוֹ בְּבַת אֵל נֵכָר, שֶׁהֵם רָע וְזוֹהַר, וְהַטְּפָּה שֶׁלּוֹ טוֹב אוֹר, (שם א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, מְעָרֵב טוֹב עִם רָע, עוֹבֵר עַל מַאֲמַר רִבּוֹנוֹ שֶׁאָמַר, (שם ב) וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל

מִמֶּנּוּ.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְכִּיב אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ שֶׁעֵרֶב (רַב), וּמְבִיאוֹ בְּגִלְגּוּל לְקַבֵּל עָנְשׁוֹ. אִם זָוַר בְּתִשּׁוּבָה, הִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְהִפְרִיד טוֹב מֵרָע, שֶׁהֵם אִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל – בָּזֶה נִפְרָד הָרַע מֵהַטּוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיִּיצֶר, יְצִירָה לְטוֹב וְיִצְרָה לְרָע. בַּתּוֹרָה הִפְרִיד אוֹתָם. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִישׁ לוֹ נְשָׁמָה מִמֶּנּוּ, שֶׁיִּהְיֶה שׁוֹלֵט עַל שְׁנֵיהֶם, בְּאֶזְדֶּ שֶׁהוּא אוֹר – הָעוֹלָם הַבָּא, וּבְאֶזְדֶּ שֶׁהוּא זוֹשֶׁךְ – הָעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים.

וּכְפִי זְכֻיּוֹת וְזוּבוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי, הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת מֵיטִיבִין לוֹ. בֵּינוֹנִי – זְכֻיּוֹת וְזוּבוֹת שְׁקוּלִים, זְצִי זְכֻיּוֹת לְמַעְלָה (וְזַצִי לְמַטָּה) וַזְצִי זְטָאָיו לְמַטָּה, וְזֶה סוֹד (אסתר ה) מַה שְּׁאֵלְתֵךְ וְיִנָּתֶן לָךְ וּמַה בַּקָּשָׁתֵךְ עַד וְזַצִי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ. צַדִּיק גָּמוּר – כָּל זְכֻיּוֹתָיו לְמַעְלָה, וְזוּבוֹתָיו לְמַטָּה. רָשָׁע גָּמוּר – זוּבוֹתָיו לְמַעְלָה, וְזְכֻיּוֹתָיו לְמַטָּה.

וּבֶן אָדָם שֶׁזָּטָא בְּגָלוּי, הוּא בִּשְׁנֵי דְּרָגוֹת: אִם זָוַר בִּתְשׁוּבָה בְּגָלוּי – בֵּין צַדִּיקִים, מִשּׁוּם שֶׁיּוֹדְעִים דִּינֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹמְרִים עַצְמָם מִלַּזָּטָא. וּבְמִכְסֶה – בֵּין רְשָׁעִים, לְקַיֵּם בָּהֶם (איוב יא) וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה.

וּמִשּׁוּם זֶה הַזָּטָא שֶׁאָדָם עָבַר עַל (בראשית ב) וַיְצַו ה׳ אֱלֹהִים, וּפָרְשׁוּהָ אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה, עָבַר עָלָיו, הֶרְכִּיב אוֹתוֹ בְּטִפַּת תַּרְזִז, שֶׁבּוֹ הִרְגִּיז אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעָבַר עַל צַו מֵעֲבוֹדָה זָרָה. זָוַר בִּתְשׁוּבָה, וְשָׁבַר צַלְמֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְכָל מְזוֹנוֹ. הוּא תִּקֵּן בְּמַה שֶׁזָּטָא, וְשָׁבַר אֶת הַזָּטָא וְאֶת הַבִּנְיָן הָרַע שֶׁבָּנָה, וְהִמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ עַל הָעוֹלָם.

בַּמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁקִּדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בָּרַבִּים וְנִכְנַס לָאֵשׁ לִשְׂרֹף אֶת עַצְמוֹ, לְקַיֵּם בּוֹ (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֶת אָבִיו תֶּרַזז הֶזֵּזִיר בִּתְשׁוּבָה, וְהִכְנִיס אוֹתוֹ וְאֶת אִמּוֹ וְאֶת כָּל פַּרְנְסֵי אוֹתוֹ דּוֹר לְגַן עֵדֶן, וְכָךְ הִתְלַבֵּן בָּאֵשׁ כַּכֶּסֶף, שֶׁהִיא מַטְבֵּעַ הַמֶּלֶךְ, וְזִיֵּף אוֹתָהּ בְּעָפָרֶת,

הִכְנִיס אוֹתָהּ לָאִישׁ, וְיָצְאָה הָעֶגֶרֶת הַזּוֹעֶקֶת, יִשְׁמָעֵאל. וּלְפִיכָךְ יָצָא מְצַוְּוֵק בַּעֲבוֹדָה זָרָה. וְנִשְׁאַר אָדָם מְלֵבָן, וְזֶהוּ שִׁנּוּי הַשֵּׁם. שֶׁכְּשֶׁמִּתְגַּלֶּגֶל אָדָם, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ שִׁנּוּי הַשֵּׁם, שִׁנּוּי מָקוֹם, וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה.

אַזַּר כָּךְ בָּא יְצַוְּוֵק, וְהִתְזַוֵּק בּוֹ מֵהַזִּוּוּג הַשֵּׁנִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ עַל הָאָדָם, שֶׁזֶּה שְׁפֵיכוּת דָּמִים, וְזֶה גָּרַם אֶת הַנְּסָיוֹן שֶׁל יְצַוְּוֵק בְּסַכִּין, וְהִתְבָּרֵר בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבּוֹרֵר אֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת, וְיָצְאָה הַפְּסֹלֶת הַזּוֹעֶקֶת, עֵשָׂו שׁוֹפֵךְ דָּמִים.

אַזַּר כָּךְ בָּא יַעֲקֹב וְהִרְכִּיב אוֹתוֹ בְּלָבָן, וַנַּעֲשֶׂה עֶבֶד אֵלָיו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל. וּבְאוֹתָהּ סִבָּה שֶׁהֶחֱלִיפָה בַּאֲחוֹתָהּ, עָשָׂה שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת, לְהוֹצִיא שְׁתֵּי טִפּוֹת שֶׁזָּרַק אָדָם בְּמָקוֹם נָכְרִי, וְזֶה גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְזֶהוּ לֵאמֹר. וְהוֹצִיאָם מִלָּבָן הָאֲרַמִּי, נָזוֹשׁ.

וּבִשְׁלִשִּׁית אֵלֶּה הָיָה לְאָדָם שִׁנּוּי הַשֵּׁם, וְשִׁנּוּי מָקוֹם, וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה. שִׁנּוּי הַשֵּׁם – בְּאַבְרָהָם. וְשִׁנּוּי מָקוֹם – בְּיִצְוַּוק. וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה – בְּיַעֲקֹב. וְאִם לְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (איוב כח) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ הֵכִין בְּתִשּׁוּבָה, כָּל שֶׁכֵּן לַאֲזוֹרִים.

וּמְשׁוּם זֶה, עֶבֶד טוֹב הַמָּקוֹם גּוֹרֵם, וְעֶבֶד רָע גַּם כֵּן. אֲבָל שְׁאָר עֲבָדִים, לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ. כָּמוֹ בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה וְאָמְרוּ, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ, שֶׁכָּכָ"ה בְּגִימַטְרִיָּא מֹשֶׁה. קָם הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְגוֹ'. מִצְוָה לַעֲבֹד בְּכָל מִינֵי עֲבוֹדָה בַּמִּקְדָּשׁ, וּמִזּוּן לַמִּקְדָּשׁ בְּכָל אוֹתָן עֲבוֹדוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת עֲבוֹדָה, בִּתְפִלָּה, לְהִשְׁתַּדֵּל אַזַּר מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהַכֹּל נִקְרָא עֲבוֹדָה, כְּעֶבֶד שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל אַזַּר רַבּוֹ בְּכָל מַה שֶׁצָּרִיךְ.

מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל קָרָא לָהֶם עֲבָדִים, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם. מָה הַטַּעַם הֵם עֲבָדִים? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת אַזַּר כָּךְ,

שֶׁכָּתוּב אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לַעֲבֹד אוֹתוֹ כְּעֶבֶד שֶׁעוֹבֵד אֶת רַבּוֹ שֶׁפָּדָה אוֹתוֹ מִמָּוֶת, וְשֶׁפָּדָה אוֹתוֹ מִכָּל הָרָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

בִּשְׁנֵי סוּגִים (שֵׁמוֹת אֵלּוּ) נִקְרָאִים יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲבָדִים, שֶׁכָּתוּב עֲבָדַי הֵם (שָׁם), וְנִקְרָאִים בָּנִים, שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. בִּזְמַן שֶׁמַּכִּיר הָאָדָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל, אָז הוּא נִקְרָא עֶבֶד שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוַת רַבּוֹ, וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לְזַפֵּשׁ בִּגְנָזָיו וּבְסוֹדוֹת בֵּיתוֹ. בִּזְמַן שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ הָאָדָם בְּדֶרֶךְ פָּרָט, אָז נִקְרָא בֵּן, אָהוּב שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ בֵּן שֶׁמְּזַפֵּשׁ בִּגְנָזָיו, בְּכָל סוֹדוֹת בֵּיתוֹ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּקְרָא בֵּן, בֵּן בְּכוֹר לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, אַל יוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִכָּלָל שֶׁל עֶבֶד, לַעֲבֹד אֶת אָבִיו בְּכָל הָעֲבוֹדוֹת שֶׁהֵן כְּבוֹד אָבִיו. וְכָךְ צָרִיךְ לְכָל בֶּן אָדָם לִהְיוֹת בֵּן לְגַבֵּי אָבִיו, לְזַפֵּשׁ בִּגְנָזָיו וְלָדַעַת סוֹדוֹת בֵּיתוֹ וּלְהִשְׁתַּדֵּל אַזְרִיהֶם, וְלִהְיוֹת עֶבֶד לְגַבֵּי אָבִיו.

וְסוֹד הַדָּבָר – שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן לְמַעְלָה שֶׁצָּרִיךְ בֶּן אָדָם לְהִתְעַטֵּר בָּהֶן, וְהֵן סוֹד הָאֱמוּנָה, וְהֵן אַזַּת. אַזַּת סוֹד שֶׁל עֶבֶד, וְאַזַּת סוֹד שֶׁל בֵּן. וְהָעֶבֶד הַזֶּה נִקְרָא אַדּוֹן כָּל הָאָרֶץ. בֵּן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, בְּנֵי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל סוֹד אֶזֶד שֶׁל הָאֱמוּנָה. וְצָרִיךְ בֶּן אָדָם לְהִתְעַטֵּר בַּדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, לְהִכָּלֵל בְּסוֹד הָאֱמוּנָה.

עֶבֶד, לַעֲבֹד בְּכָל מִינֵי עֲבוֹדָה, בִּתְפִלָּה שֶׁנִּקְרֵאת עֲבוֹדָה, כְּמוֹ אוֹתוֹ עֶבֶד שֶׁהוּא סוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁלֹּא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים תָּמִיד, וּמְשַׁבֵּחַ וּמְנַגֵּן תָּמִיד. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר בַּעֲבוֹדוֹת אֲזֵרוֹת, שֶׁכָּל הָעֲבוֹדוֹת וְדִבְרֵי הָעוֹלָמוֹת, כֻּלָּם הוּא עוֹשֶׂה וְעוֹבֵד. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָא אָדוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עֶבֶד לַעֲבֹד, נִקְרָא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. בֶּן אָדָם שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּסוֹד הַזֶּה, לִהְיוֹת עֶבֶד לַעֲבֹד עֲבוֹדַת רַבּוֹ, הוּא עוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר לִהְיוֹת בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְנִקְרָא אַף כָּאן אָדוֹן, שֶׁהֲרֵי הוּא מְבָרֵךְ בְּכָל הָעֲבוֹדוֹת הָאֵלֶּה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וּמַעֲמִידוֹ, וְעַל זֶה נִקְרָא אָדוֹן.

(אֲדוֹנֵי הָאָרֶץ).

אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל הַבֵּן הַזֶּה, שֶׁזּוֹכֶה לְהִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת בְּגָנְזֵי אָבִיו וּבְכָל סוֹדוֹת בֵּיתוֹ, כְּמוֹ בֵּן יְזִידִי שֶׁהִשְׁלִיטוֹ אָבִיו בְּכָל גְּנָזָיו, וְזֶהוּ הַכָּבוֹד, שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לָדַעַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְאוֹתָם הַגָּנָזִים שֶׁלּוֹ נִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּכָל כּוֹזוֹת הַשָּׁמַיִם אֵין מִי שֶׁיִּמְזֶה בְּיָדוֹ, בְּכָל שָׁעָה שֶׁמִּצְטָרֵךְ לְהָכֵנֵס אֶל אָבִיו. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה, כְּשֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לְהַכִּירוֹ בְּדֶרֶךְ פָּרָט, בְּסוֹד הַזְּכָמָה, אָז נִקְרָא בֵּן.

בָּעֲבוּדָה שֶׁבֵּן אָדָם עוֹבֵד לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ עֲבוּדָה שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִכָּלֵל בִּשְׁנֵיהֶם, לִהְיוֹת עֶבֶד וּבֵן, לְהִתְעַטֵּר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַהוּ? זוֹ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת בָּהּ עֶבֶד וּבֵן, לְהִכָּלֵל בַּדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַלָּלוּ. לַעֲבֹד וּלְהִתְקִין תְּפִלָּה בְּסוֹד שֶׁל עֶבֶד, לַעֲבֹד אֶת הָעֲבוֹדָה שֶׁל תִּקּוּן הָעוֹלָמוֹת, וּלְהַדְבִּיק רְצוֹנוֹ בְּסוֹדוֹת הַזְּכָמָה, לְהִתְדַּבֵּק בְּרַבּוֹ בִּגְנָזִים עֶלְיוֹנִים כָּרָאוּי.

בֵּן נִדְבָּק תָּמִיד בְּאָבִיו לְלֹא פָּרוּד כְּלָל, אֵין מִי שֶׁיִּמְזֶה בְּיָדוֹ. הָעֶבֶד עוֹשֶׂה עֲבוֹדַת רַבּוֹ וּמַתְקִין תִּקּוּנֵי הָעוֹלָם. מִי שֶׁיִּהְיֶה שְׁנֵיהֶם בִּכְלָל אֶחָד, בְּזִוּוּג אֶחָד, זֶהוּ אָדָם שֶׁמַּתְקִין אֶת סוֹד כָּל הָאֱמוּנָה בִּכְלָל אֶחָד, לְלֹא פָּרוּד כְּלָל, וּמְזַוֵּג אֶת הַכֹּל כְּאֶחָד. זֶהוּ בֶּן אָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז עָלָיו בְּכָל אוֹתָם זְיָלוֹת וּמַזָּנוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת וּבְכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים: הִזָּהֲרוּ בְּפָלוֹנִי נֶאֱמָן בֵּית הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל גְּנָזַי רַבּוֹ בְּיָדוֹ. אַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַבָּא.

מֵאוֹתוֹ יוֹם וָהָלְאָה נוֹדָע הָאָדָם וְנִרְשָׁם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ, כָּל הַזְּיָלוֹת וְהַמַּזָּנוֹת, כֻּלָּם מְזֻהָרִים לִהְיוֹת אֶצְלוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה אֶלָּא אוֹתוֹ בִּלְבַדּוֹ. וְקוֹל מִתְעוֹרֵר: רָאוּי הוּא לְיָזִיד לִהְיוֹת אֵצֶל הַיָּזִיד וּלְהִתְעַסֵּק יָזִיד בְּיָזִיד.

וְהַסּוֹד שֶׁל שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הָאֵלּוּ מְצָאנוּ בְּפָסוּק אֶחָד, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט)

וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה – הֲרֵי עֶבֶד. יִשְׂרָאֵל – הֲרֵי בֵּן. שֶׁכַּאֲשֶׁר הֵם כְּלָל אֶחָד, אָז כָּתוּב אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת בְּזִזְקָתַי

אִם בְּזִזְקָתַי תֵּלֵכוּ וְגוֹ׳. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח, (מיכה ו) עַמִּי זְכָר נָא מַה יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמָה עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר וְגוֹ׳. עַמִּי זְכָר נָא, אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל הָעָם הַזֶּה שֶׁרִבּוֹנָם מוֹכִיזָ אוֹתָם כָּךְ. עַמִּי זְכָר נָא, אַף עַל גַּב שֶׁאַתֶּם סוֹטִים מִדַּרְכִּי – עַמִּי אַתֶּם, שֶׁאֵינִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לָכֶם כְּמַעֲשֵׂיכֶם.

רַבִּי יְצָזָק אָמַר, אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל הָעָם שֶׁרִבּוֹנָם אוֹמֵר לָהֶם: עַמִּי מָה עָשִׂיתִי לָךְ וּמָה הֶלְאֵתִיךָ עֲנֵה בִי. מַה יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב. בְּכַמָּה דְּבָרִים וּמַעֲשִׂים אָמַר לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם מֵהָעוֹלָם, וְכַמָּה כִּשָּׁפִים עוֹרֵר כְּנֶגְדְּכֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: זְכָר נָא. אוֹי שֶׁאָנוּ צְווּזִים בְּכָל יוֹם, וְגוֹעִים וּבוֹכִים, (איכה ה) זְכֹר ה׳ מֶה הָיָה לָנוּ, (תהלים קלז) זְכֹר ה׳ לִבְנֵי אֱדוֹם, וְלֹא רוֹצֶה לְהַשְׁגִּיזַ עָלֵינוּ, הוּא אָמַר לָנוּ: בְּבַקָּשָׁה זְכָר נָא. אֵין נָא אֶלָּא לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה, וְאָנוּ לֹא הִשְׁגַּזְנוּ בּוֹ. כְּמוֹ כֵן אָנוּ צְווּזִים: זְכֹר ה׳ מֶה הָיָה לָנוּ, זְכֹר ה׳ לִבְנֵי אֱדֹם, (שם עד) זְכֹר עֲדָתְךָ קָנִיתָ קֶדֶם, (שם קו) זָכְרֵנִי ה׳ בִּרְצוֹן עַמֶּךָ, וְלֹא רוֹצֶה לְהַשְׁגִּיזַ עָלֵינוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיזַ עָלֵינוּ תָּמִיד וְזוֹכֵר אוֹתָנוּ, שֶׁאִם הוּא לֹא יַשְׁגִּיזַ עַל יִשְׂרָאֵל וְזוֹכֵר אוֹתָם, לֹא יַעַמְדוּ יוֹם אֶזְזָד בַּגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ׳. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ עוֹשֶׂה לָנוּ כְּמַעֲשֵׂינוּ.

בֹּא רְאֵה, בָּלָק זָכָם הָיָה, וּגְדוֹל הַמְּכַשְּׁפִים בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו יוֹתֵר מִבִּלְעָם. וְכָךְ לָמַדְנוּ, כָּל מַה שֶׁרוֹצֶה בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בַּעֲבוּדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צָרִיךְ לְעוֹרֵר בַּמַּעֲשֶׂה לְמַטָּה. שֶׁבַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר מַעֲשֶׂה לְמַעְלָה, וְהַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה צָרִיךְ בִּקְדֻשָּׁה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַעֲשֶׂה,

יֵשׁ דִּבּוּר. וּבְדִבּוּר הַפֶּה תָּלוּי הַמַּעֲשֶׂה, לְעוֹרֵר לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לְעוֹרֵר קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּר, כָּךְ גַּם אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה צְרִיכִים לְעוֹרֵר אֶת הַצַּד שֶׁלָּהֶם בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּר הַפֶּה.

וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּלְעָם הָיָה הַגָּדוֹל מִכָּל מְכַשְּׁפֵי הָעוֹלָם – מְכַשֵּׁף עֶלְיוֹן מִמֶּנּוּ הָיָה בָּלָק. בִּקְסֵם הָיָה בָּלָק גָּדוֹל מִכָּל הַנְּזָכָמִים, וּבִלְעָם בְּנַחַשׁ (וַהֲרֵי פַּרְשׁוּהָ). קֶסֶם וְנַחַשׁ שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן. קֶסֶם תָּלוּי בְּמַעֲשֶׂה, נַחַשׁ לֹא תָלוּי בְּמַעֲשֶׂה, אֶלָּא בְּהִסְתַּכְּלוּת וּבְדִבּוּר הַפֶּה, וְאָז מְעוֹרְרִים עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְעוֹשֶׂה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה.

וְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לֹא כָּךְ, אֶלָּא כֻּלָּם קְדוֹשִׁים, וְכָל מַעֲשֵׂיהֶם לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רוּחַ קְדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לב) עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (במדבר כג) כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הֵם אֲחוּזִים בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה. וּמַעֲשֵׂיהֶם בִּקְדֻשָּׁה בָּאִים, וּקְדֻשָּׁה מִתְעוֹרֶרֶת עֲלֵיהֶם וּמִתְלַבְּשִׁים בָּהּ.

וּבֹא רְאֵה, בִּקְסֵם הָיָה בָּלָק גָּדוֹל מִכָּל הַנְּזָכָמִים, וּבִלְעָם בְּנַחַשׁ. וְעַל זֶה, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה בָּלָק לְהִתְחַבֵּר עִמּוֹ, מַה כָּתוּב? (שם כב) וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וְקֶסָמִים בְּיָדָם. (וּבִלְעָם מַעֲשָׂיו בְּנַחַשׁ) בֹּא רְאֵה, בְּדִבּוּר הַפֶּה הָיָה בִּלְעָם גָּדוֹל מִכָּל הַמְּכַשְּׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם, וּבְהִסְתַּכְּלוּת אוֹתוֹ נָחָשׁ הָיָה יוֹדֵעַ לְכַוֵּן אֶת הַשָּׁעָה, וְעַל זֶה רָצָה בָּלָק לְהַשְׁלִים דָּבָר (הַכֹּל) קֶסֶם וְנַחַשׁ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע, הֲרֵי קִדְמוּךָ בָּנַי. מַעֲשֶׂה יֵשׁ בְּתוֹכָם שֶׁכָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים וְהַמִּינִים הָרָעִים וְכִשְׁפֵי הָעוֹלָם לֹא יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, שֶׁכֻּלָּם בּוֹרְזִים מִלְּפָנָיו. וּמַהוּ? אֹהֶל מוֹעֵד, וּבְגָדֵי קֹדֶשׁ, וְשִׁמּוּשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ, וּקְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים, שֶׁמְּבַטֶּלֶת כָּל רִתְּזָהּ וְרִגְּזָ שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעוֹלוֹת וְקָרְבָּנוֹת בְּכָל יוֹם, וּשְׁנֵי מְזֻבְּזוֹת, לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה מְזֻבְּזוֹת, וְשַׁלְוָן וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְאֶת הַכִּיּוֹר וְאֶת כַּנּוֹ, וְכַמָּה שִׁמּוּשִׁים לַמַּעֲשֶׂה, לְדִבּוּר הַפֶּה, הָאָרוֹן וּשְׁנֵי לוּחוֹת הַתּוֹרָה, וְאַהֲרֹן לְכַפֵּר עַל הָעָם בִּתְפִלָּה בְּכָל יוֹם.

כֵּיוָן שֶׁהִשְׁגִּיזוֹ אוֹתוֹ רָשָׁע בָּזֶה, אָמַר כִּי לֹא נָזוֹשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קָסָם בְּיִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? ה׳ אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ.

וְעַל זֶה עֲמִי זְכָר נָא, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, זִכְרוּ אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִתְזַבְּרוּ בָּלָק וּבִלְעָם לְהַשְׁמִידְכֶם וְלֹא יָכְלוּ, שֶׁאֲנִי אָזַוְתִּי בָּכֶם כְּמוֹ אָב שֶׁאוֹזֵז אֶת בְּנוֹ וְלֹא מַשְׁאִיר אוֹתוֹ בְּיַד אַוֵּר. מִן הַשִּׁטִּים עַד הַגִּלְגָּל, מַה זֶּה לְעֲמַת זֶה? אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִשְׂרָאֵל, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, תִּהְיוּ זוֹכְרִים כָּל זְמַן שֶׁהֱיִיתֶם אֲזוּזִים בִּי, וְלֹא יָכֹל אוֹתוֹ רָשָׁע בִּכְשָׁפָיו וּקְסָמָיו לִשְׁלֹט עֲלֵיכֶם. כֵּיוָן שֶׁעֲזַבְתֶּם אֶת יְדֵיכֶם מִלֶּאֱזוֹז בִּי וְהֱיִיתֶם בַּשִּׁטִּים, מַה כָּתוּב? וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן. בַּגִּלְגָּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יב) בַּגִּלְגָּל שָׁוְרִים זָבֵחוּ, וְאָז שָׁלְטוּ בָּכֶם שׂוֹנְאֵיכֶם.

וְכָל זֶה לָמָּה? לְמַעַן דַּעַת צִדְקוֹת ה׳. כָּל אוֹתָן צְדָקוֹת שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם בִּזְמַן שֶׁאַתֶּם אֲזוּזִים בִּי, וְלֹא הִשְׁאַרְתִּי דָּבָר בָּעוֹלָם לִשְׁלֹט בָּכֶם, וְהָרָגוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה וְהַמִּינִים הָרָעִים לֹא יְכוֹלִים לְקָרֵב לָכֶם.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר ה׳ אֵלָי. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַשֶּׁמֶשׁ, וְכָל הַשְּׁעָרִים נִסְתָּמִים, וְנִכְנָס הַלַּיְלָה וּמְזַזְּשִׁיךְ, כַּמָּה קְבוּצוֹת מַזָּרִים מְשַׁלְשְׁלוֹתֵיהֶם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם, וְכַמָּה מְמֻנִּים גְּדוֹלִים עֲלֵיהֶם שֶׁמַּנְהִיגִים אוֹתָם. וְיֵשׁ מְמֻנֶּה גָּדוֹל עַל הַכֹּל מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְאוֹתוֹ רָשָׁע הָיָה מָצוּי אֵצֶל אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הָעֶלְיוֹן מֵהַכֹּל בִּכְשָׁפָיו. וְהוּא הָיָה אוֹמֵר בִּכְשָׁפָיו בַּלַּיְלָה, בִּזְמַן שֶׁהוּא שׁוֹלֵט בְּכָל סִיעָתוֹ, וְהוּא הָיָה בָּא לְהַמְצֵא אָצְלוֹ, וּמוֹדִיעַ לוֹ מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה.

כְּגוֹן זֶה, (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי, אוֹתוֹ שֶׁמָּצוּי אֶצְלוֹ. (שם כ) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ, כֻּלָּם כְּגוֹן זֶה. בְּכָל מָקוֹם קוֹרְאִים לוֹ בְּאוֹתָם כְּשָׁפִים, וְעַל זֶה הָיָה מָצוּי בַּלַּיְלָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בַּיּוֹם, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁתִּיהָ. וְכָל הַמְכַשְּׁפִים וְהַזְּכָמִים הָאֵלּוּ הָיוּ לַאֲבִימֶלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (שם כו) וַיִּשְׁקֹף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחַלּוֹן. כָּתוּב כָּאן בְּעַד הַחַלּוֹן, וְכָתוּב שָׁם,

(שופטים ה) בְּעַד הַזֹּלוֹן נִשְׁקְפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא. לָבָן הֲרִי פָּרְשׁוּהָ, בִּלְעָם כְּמוֹ זֶה.

וְעַל זֶה כָּתוּב בְּכָלָם אֱלֹהִים; וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ. הוּא בָּא אֲלֵיהֶם, וְלֹא הֵם אֵלָיו, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהֶם מָקוֹם זָמִין. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב אֱלֹהִים! אֶלָּא שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה מִשְׁתַּתֵּף בַּכֹּל, וַאֲפִלּוּ עֲבוֹדָה זָרָה גַּם נִקְרֵאת אֱלֹהִים, אֱלֹהִים אֲזֵרִים, וּבְכֻלָּל שֶׁל אֱלֹהִים אֲזֵרִים אֵלֶּה מְמַנִּים, וּבְכֻלָּל זֶה הָיוּ, וְלָכֵן נִקְרָא כָּךְ. וְאוֹתוֹ רָשָׁע הָיָה אוֹמֵר בְּכִשָּׁפָיו וְקוֹרֵא לוֹ, וּבָא אֵלָיו. וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב, לֵינוּ פֹּה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֵלָי. אוֹתוֹ רָשָׁע מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב בּוֹ, אֶלָּא וַיָּבֹא אֱלֹהִים.

דָּבָר אֲזֵר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֵלָי – עַל יְדֵי אוֹתוֹ שָׁלִיחַ שֶׁל הַצַּד הָאַזֵּר. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בַּיּוֹם נִמְצָא אָצֹל בָּלָק. אֶלָּא) – אֶלָּא וַדַּאי בְּנַחַשׁ הַהִתְבּוֹנְנוּת הָיְתָה בּוֹ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הָיָה מִסְתַּכֵּל לְכַוֵּן אֶת הַשָּׁעָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים. וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ יוֹם הִסְתַּכֵּל לְכַוֵּן אֶת הַשָּׁעָה, וְלֹא נִמְצָא כִּשְׁאָר הַיָּמִים, וְאָז רָאָה שֶׁאֵין רֹגֶז גָּדוֹל נִמְצָא בָּעוֹלָם, אָז יָדַע כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתוֹ זְמַן הֶעֱוִיב אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַנְּחָשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם, וְלֹא הִסְתַּכֵּל בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהָרָגוּ נִמְצָא, אָז הַשְּׁמוּאל מִתְעוֹרֵר, וְהָיָה יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הָרָשָׁע אֶת הַמָּקוֹם לֶאֱזוֹז בְּצַד הַשְּׁמוּאל לְקַלְקֵל. וְהִתְבּוֹנֵן בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וְלֹא מָצָא. וְאָז מַה כָּתוּב? (במדבר כג) מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם ה'. וּמְשׁוּם כָּךְ, (מיכה ו) עַמִּי זְכָר נָא מַה יָּעַץ בָּלָק וְגוֹ' וּמָה עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, אַשְׁרֵי זֻלָּקָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (שֶׁרִבּוֹנָם הוֹכִיחַ לָהֶם כָּךְ).

אִם בְּזֻלָּקַתִּי תֵּלֵכוּ. אִם בְּזֻלָּקַתִּי – זֶה מָקוֹם שֶׁגְּזֵרוֹת הַתּוֹרָה תְּלוּיוֹת בְּאוֹתוֹ

מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט) אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ. וְזֹאת הוּא שֶׁנִּקְרָא כָּךְ, וּגְזֵרוֹת הַתּוֹרָה בּוֹ נִכְלָלוֹת. (שם כה) וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ. מִשְׁפָּטַי – זֶהוּ מָקוֹם אַזְהָרָה שֶׁאוֹתָהּ זְקָקָה אֲזוּזָהּ בּוֹ, וּמִתְחַזְּבִרִים זֶה בָּזֶה, שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל גְּזֵרוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל קְדֻשּׁוֹת הַתּוֹרָה בָּזֶה אֲזוּזִים, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְזוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

וְעַל זֶה אִם בְּזִקְקַתַי. כָּל אוֹתָם גְּזֵרוֹת וְדִינִים וְעֲנָשִׁים וּמִצְוֹת, שֶׁהֵם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה – זְקָקָה. וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב. וְזֶה אֲזוּז בָּזֶה וְזֶה בָּזֶה, וְהַכֹּל אָזוּד. וְזֶהוּ כְּכָל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ פָּגַם אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹק וּמִשְׁפָּט זֶהוּ הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל זֶה, אִם בְּזִקְקַתַי תֵּלֵכוּ – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְזֶהוּ כְּכָל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. מַה זֶּה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם? כֵּיוָן שֶׁאָמַר תֵּלְכוּ וְתִשְׁמְרוּ, לָמָּה וַעֲשִׂיתֶם? אֶלָּא מִי שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְהוֹלֵךְ בִּדְרָכֶיהָ, כִּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ עָשָׂה אוֹתוֹ לְמַעְלָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּאִלּוּ עָשָׂאנִי, וּפָרְשׁוּהָ. וְעַל זֶה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וַעֲשִׂיתֶם אַתֶּם כָּתוּב וַדַּאי, וְהוֹאִיל וּמִתְעוֹרְרִים עֲלֵיכֶם לְהִתְחַבֵּר זֶה בָּזֶה, שֶׁיִּמָּצֵא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וַעֲשִׂיתֶם אַתֶּם וַדַּאי.

כְּמוֹ זֶה אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, (שמואל–ב ז) וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם, וְכִי דָּוִד עָשָׂה אוֹתוֹ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָלַךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְעָשָׂה מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְהִנְהִיג אֶת הַמַּלְכוּת כָּרָאוּי, כִּבְיָכוֹל עָשָׂה שֵׁם לְמַעְלָה, וְלֹא הָיָה מֶלֶךְ בָּעוֹלָם שֶׁזָּכָה לָזֶה כְּמוֹ דָוִד, שֶׁהָיָה קָם בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה וְהָיָה מְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁעוֹלָה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בַּכִּסֵּא, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה הַיּוֹם. כִּבְיָכוֹל הוּא עָשָׂה שֵׁם מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כד) וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם וַיְקַלֵּל. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם. וְעַל זֶה כָּתוּב וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְאִם אַתֶּם תִּשְׁתַּדְּלוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתָם, לְהַתְקִין אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, כָּל אוֹתָן בְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה יִמָּצְאוּ אֶצְלְכֶם בְּתִקּוּנֵיהֶן כָּרָאוּי.

וְנָתַתִּי גִּשְׁמֵיכֶם בְּעִתָּם וְגוֹ'. כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִתֵּן כּוֹחוֹ עֲלֵיכֶם. מִי הֵם? אוֹתוֹ תִּקּוּן שֶׁעָשִׂיתֶם שֶׁל אוֹתוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (בראשית יז) וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וְכִי כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה', לָמָּה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט? אֶלָּא מִי שֶׁשּׁוֹמֵר דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, כִּבְיָכוֹל הוּא עוֹשֶׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט. וּמַה זֶּה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם. מִי עוֹשֶׂה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל יוֹם? יְיָ אוֹמֵר, מִי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לָעֲנִיִּים.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי פֵּרַשְׁתִּי כָּךְ הוּא, שֶׁהָעָנִי אָזוּז בַּדִּין, וְכָל מַאֲכָלוֹ הוּא בְּדִין, הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף. תְּפִלָּה, זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, וּבַאֲרֻנּוֹ. וּמִי שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לֶעָנִי, הוּא עוֹשֶׂה לְמַעְלָה שֵׁם קָדוֹשׁ שָׁלֵם כָּרָאוּי. כִּי צְדָקָה זֶה עֵץ הַחַיִּים, וּצְדָקָה נוֹתֵן לְצַדִּיק. וּכְשֶׁנּוֹתֵן לְצַדִּיק, אָז מִתְזַוֵּג זֶה עִם זֶה, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא שָׁלֵם.

מִי שֶׁעוֹשֶׂה זוֹ הַהִתְעוֹרְרוּת (שֶׁעוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת זוֹ) שֶׁלְּמַטָּה, בְּוַדַּאי כְּאִלּוּ עָשָׂה אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁלֵמוּת. כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמַטָּה, כָּךְ מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם קו) אַשְׁרֵי שֹׁמְרֵי מִשְׁפָּט עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת. עֹשֵׂה צְדָקָה – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּבְיָכוֹל הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ.

בֹּא רְאֵה, הָעָנִי הֲרֵי נִתְבָּאֵר מִיהוּ מְקוֹמוֹ. מָה הַטַּעַם? כִּי הָעָנִי אֵין לוֹ מִשֶּׁלּוֹ כְּלוּם אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ, וְהַלְבָנָה אֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁלָּהּ אֶלָּא מַה שֶּׁהַשֶּׁמֶשׁ נוֹתֵן לָהּ.

בֹּא רְאֵה, לָמָּה עָנִי זָשׁוּב כְּמֵת? מָה הַטַּעַם? כִּי אוֹתוֹ מָקוֹם גּוֹרֵם לוֹ, שֶׁהֲרֵי בְּמָקוֹם הַמָּוֶת הוּא מָצוּי, וְלָכֵן נִקְרָא מֵת. אוֹתוֹ שֶׁזּוֹס עָלָיו הוּא נוֹתֵן לוֹ צְדָקָה, עֵץ הַחַיִּים שׁוֹרֶה עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. וּכְמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם לְמַטָּה, כָּךְ גַּם הוּא עוֹשֶׂה לְמַעְלָה מַמָּשׁ. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל הַזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת שֵׁם קָדוֹשׁ לְמַעְלָה, מִשּׁוּם כָּךְ הַצְּדָקָה עוֹלָה עַל הַכֹּל.

וְהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כְּשֶׁהַצְּדָקָה לִשְׁמָהּ, שֶׁהֲרֵי מְעוֹרֵר צְדָקָה לְצַדִּיק

לְזַבְּרָם כְּאָזָד, וְשֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שֵׁם קָדוֹשׁ כָּרָאוּי. שֶׁהֲרֵי צָדֵק לֹא מִתְתַּקֵּן וְלֹא נִשְׁלָם אֶלָּא בִּצְדָקָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) בִּצְדָקָה תִּכּוֹנָנִי. וְלִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם וְגוֹ'.

וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַזְרִיד וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים ד) רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ וְגוֹ'. רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ, פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, שֶׁצָּרִיךְ בֶּן אָדָם לְהַרְגִּיז יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע, וְיָפֶה. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹרֵד הַלַּיְלָה וּבֶן אָדָם שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, כַּמָּה מְמֻנִּים עַל הַזּוֹקִים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים, וּבְנֵי אָדָם צְרִיכִים לְהֵזָּרֵד מִלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִפָּזֵד מִמֶּנּוּ, בְּשִׁבִּיל שֶׁלֹּא תִּמָּצֵא נַפְשׁוֹ בְּתוֹכָם וְיִנָּצֵל מֵהֶם, וְיִצְטָרֵךְ לוֹ לְבֶן אָדָם שֶׁלֹּא יוֹצִיא מִלָּה בְּפִיו מֵהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְעוֹרֵר אוֹתָם אֲלֵיו וְלֹא יִמָּצְאוּ עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדֹמּוּ סֶלָה. שֶׁלֹּא יוֹצִיא מֵהֶם דִּבּוּר בְּפִיו.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָאִים יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה כָּתוּב? וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ. זֶה לְמַעְלָה. שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְזַבֵּר עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אָז, וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַזְרִיד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם וְהִשְׁבַּתִּי זַיְתָה רָעָה מִן הָאָרֶץ. זוֹ זַיְתָה שֶׁל מִין רַע לְמַטָּה. וּמַהִי? אַגָּרַת בַּת מַזָּלַת, הִיא וְכָל סִיעָתָהּ. זֶה בַּלַּיְלָה. בַּיּוֹם, בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּאִים מִצָּדָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזֵרַב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁאַפָּלוּ זֵרַב שֶׁל שָׁלוֹם, כְּמוֹ פַּרְעָה נְכֹה. אֲבָל וְזֵרַב לֹא תַעֲבֹר, זוֹ הַסִּיעָה שֶׁלָּהּ. וְהִשְׁבַּתִּי זַיְתָה רָעָה, שֶׁלֹּא תִּשְׁלֹט בָּאָרֶץ, וַאֲפָלוּ הַעֲבָרָה בְּעָלְמָא לֹא תַעֲבֹר עֲלֵיכֶם, וַאֲפָלוּ זֵרַב שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וַאֲפָלוּ בֶּן אָדָם מְזֻיָּן לֹא יַעֲבֹר עֲלֵיכֶם.

וְאֶת זֶה דָּרַשׁ יאשִׁיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, וּפֵרְשׁוּהָ שֶׁהוּא נִתְפַּס בַּזַּטָּאֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איכה ד) רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ ה' נִלְכַּד בִּשְׁחִיתוֹתָם וְגוֹ'. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אִם רֹאשׁ הָעָם הוּא טוֹב, כָּל הָעָם נִצּוֹלִים בְּגָלְלוֹ.

וְאִם רֹאשׁ הָעָם לֹא כָשֵׁר, כָּל הָעָם נִתְפָּסִים בְּזִזְטָאוֹ. וַהֲרֵי יֹאשִׁיָּהוּ רֹאשׁ כָּשֵׁר הָיָה וּמַעֲשָׂיו כְּשֵׁרִים, לָמָּה נִתְפַּס בַּזִּזְטָאֵי יִשְׂרָאֵל?

אֶלָּא עַל שֶׁלֹּא הֶאֱמִין בְּיִרְמְיָהוּ וְלֹא יִסֵּר אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁזִּזְשֵׁב שֶׁכֻּלָּם צַדִּיקִים כְּמוֹתוֹ. וְיִרְמְיָה הָיָה אוֹמֵר לוֹ, וְלֹא הֶאֱמִין בּוֹ, וְלָכֵן נִתְפַּס בַּזִּזְטָאֵיהֶם. וְעוֹד, שֶׁהַלְבָּנָה הִנְמִיכָה אֶת אוֹרָהּ, וְרָצְתָה לְהִסָּתֵם.

וָאֶתְחַנַּן אֶל יְיָ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר. וָאֶתְחַנַּן אֶל יְיָ בָּעֵת הַהִיא – זוֹ הַשְׁכִּינָה. מִשְׁכָּנִי – מַשְׁכּוֹנִי, שֶׁהִתְמַשְׁכְּנָה בַּזִּזְטָאֵי יִשְׂרָאֵל. וָאֶתְחַנַּן אֶל יְיָ בָּעֵת הַהִיא, מַשְׁכּוֹנִי בְּוַדַּאי. מָשָׁל לְבֶן אָדָם שֶׁהָיָה אוֹהֵב אָוְזָד אַוֵּזר, אָמַר לוֹ: וַדַּאי בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה שֶׁיֵּשׁ לִי אֵלֶיךָ אֲנִי רוֹצֶה לָדוּר עִמְּךָ. אָמַר, אֵיךְ אֵדַע שֶׁתָּדוּר אֶצְלִי? לָקַח כָּל זֶמְדַּת בֵּיתוֹ וְהֵבִיא אֵלָיו. אָמַר, הִנֵּה הַמַּשְׁכּוֹן אֶצְלְךָ שֶׁלֹּא אֶפָּרֵד מִמְּךָ לְעוֹלָמִים.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לָדוּר עִם יִשְׂרָאֵל, מָה עָשָׂה? לָקַח אֶת זֶמְדָּתוֹ וְהוֹרִיד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. אָמַר לָהֶם: יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה מַשְׁכּוֹנִי אֶצְלְכֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶפָּרֵד מִכֶּם לְעוֹלָמִים. וְאַף אַף גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַזֵּק מֵאִתָּנוּ, אֶת הַמַּשְׁכּוֹן הִשְׁאִיר בְּיָדֵינוּ, וְאָנוּ שׁוֹמְרִים אֶת אוֹתָהּ זֶמְדָּתוֹ. מִי שֶׁיִּרְצֶה אֶת מַשְׁכּוֹנוֹ, יָבֹא לָדוּר אֶצְלֵנוּ. לָכֵן וָאֶתְחַנַּן מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכֶכֶם, מַשְׁכּוֹן אֶתֵּן בְּיֶדְכֶם כְּדֵי שֶׁאָדוּר עִמָּכֶם. וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל כָּעֵת בַּגָּלוּת, מַשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶצְלָם, וְלֹא עָזְבוּ אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים.

וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם. לְאָדָם שֶׁאוֹהֵב אֶת זֶבֶרוֹ וְרוֹצֶה לָדוּר עִמּוֹ, מָה עָשָׂה? לָקַח מִטָּתוֹ וְהֵבִיאָהּ לְבֵיתוֹ. אָמַר, זוֹ מִטָּתִי בְּבֵיתְךָ כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתְרַזֵּק מִמְּךָ, מִמִּטָּתְךָ וּמִכֵּלֶיךָ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, וָאֶתְחַנַּן מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכֶכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם. הִנֵּה מִטָּתִי בְּבֵיתְכֶם. כֵּיוָן שֶׁמִּטָּתִי עִמָּכֶם, תֵּדְעוּ שֶׁלֹּא אֶפָּרֵד מִכֶּם, וְלָכֵן וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם.

וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכֶכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁמִּשְׁכָּנִי אֶצְלְכֶם, בְּוַדַּאי תֵּדְעוּ שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ עִמָּכֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַזְּנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַזְּנֶיךָ קָדוֹשׁ.

רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ מְצוּיִים לַיְלָה אֶחָד בִּכְפָר קָרוֹב לָיָם טְבֶרְיָה, קָמוּ בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק לְרַבִּי יְהוּדָה, נֹאמַר בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאָנוּ בְּמָקוֹם זֶה, לֹא צְרִיכִים לְהַפְרֵד מֵעֵץ הַחַיִּים.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (שמות לג) וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל וְנָטָה לוֹ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְגוֹ'. וּמֹשֶׁה יִקַּח אֶת הָאֹהֶל לָמָּה? אֶלָּא אָמַר מֹשֶׁה, הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל מְשַׁקְּרִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֶחֱלִיפוּ אֶת כְּבוֹדוֹ, הֲרֵי מַשְׁכּוֹנוֹ יִהְיֶה בְּיָד שֶׁל נָאֶמָן, עַד שֶׁנִּרְאֶה אֵצֶל מִי יִשָּׁאֵר.

אָמַר לוֹ לִיהוֹשֻׁעַ, אַתָּה תִּהְיֶה הַנָּאֶמָן בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵין יִשְׂרָאֵל, וְיִשָּׁאֵר הַמַּשְׁכּוֹן בְּיָדֶיךָ בְּנֶאֱמָנוּת, וְנִרְאֶה אֵצֶל מִי יִשָּׁאֵר. מַה כָּתוּב? וְשָׁב אֶל הַמַּחֲנֶה וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל. מָה הַטַּעַם לִיהוֹשֻׁעַ? מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּלִבָּנָה לְגַבֵּי הַשֶּׁמֶשׁ, וְהוּא רָאוּי לִשְׁמֹר אֶת הַמַּשְׁכּוֹן, וְעַל זֶה לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה, לֹא רָאוּי כָּךְ, שֶׁהֲרֵי מַשְׁכּוֹנִי נָתַתִּי בִּידֵיהֶם. אַף עַל פִּי שֶׁהֵם וָטְאוּ אֵלַי, הַמַּשְׁכּוֹן יִהְיֶה אֶצְלָם, שֶׁלֹּא יְפָרְדוּ מִמֶּנּוּ (שֶׁלֹּא יִפָּרֵד מֵהֶם). הֲתִרְצֶה שֶׁאֶפָּרֵד מִיִּשְׂרָאֵל, וְלֹא אָשׁוּב אֲלֵיהֶם לְעוֹלָמִים?! אֶלָּא הָשֵׁב אֶת מַשְׁכּוֹנִי אֲלֵיהֶם, וּבִגְלָלוֹ לֹא אֶעֱזֹב אוֹתָם בְּכָל מָקוֹם.

אַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל וָטְאוּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶת הַמַּשְׁכּוֹן הַזֶּה שָׁלוֹ הֵם לֹא עָזְבוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא לוֹקְחוֹ אוֹתוֹ מִבֵּינֵיהֶם. וְעַל זֶה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁכִינָה עִמָּהֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכֵכֶם, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

פָּתַח רַבִּי יְצְחָק וְאָמַר, (שיר השירים ב) דּוֹמֶה דוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה זֶה וְגוֹ'. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁזָּכוּ שֶׁמַּשְׁכּוֹן זֶה יִהְיֶה אֶצְלָם מֵהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בְּכָל רֹאשׁ זוֹדֶשׁ וְשַׁבָּתוֹת וּזְמַנִּים לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, וּלְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ מַשְׁכּוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְלָם,

שֶׁהוּא וְזִמְרָתוֹ.

לְמֶלֶךְ שֶׁסָּרְזָה הַגְּבִירָה, וְהוֹצִיאָה מֵהֵיכָלוֹ. מָה עָשְׂתָה? לָקְחָה אֶת הַבֵּן שֶׁלּוֹ, וְזִמְרַת הַמֶּלֶךְ, אֲהוּבוֹ. וּמְשׂוּם שֶׁדַּעַת הַמֶּלֶךְ עָלֶיהָ, הִשְׁאִירוּ בְּיָדֶיהָ. בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה רְצוֹן הַמֶּלֶךְ עַל הַגְּבִירָה וְעַל בְּנוֹ, הָיָה עוֹלֶה לַעֲלִיּוֹת וְיוֹרֵד מַדְרֵגוֹת, וְעוֹלֶה עַל הַכְּתָלִים, לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַשְׁגִּיחַ בֵּין נְקֵבֵי הַכֹּתֶל עֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁרוֹאָה אוֹתָם, הוּא מַתְזִיל לִבְכּוֹת מֵאֲזוֹרֵי זְרֹעֵי הַכֹּתֶל, וְאַזָּר כָּךְ הוֹלֵךְ לוֹ.

כָּךְ יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁיָּצְאוּ מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, אוֹתוֹ הַמִּשְׁכּוֹן הֵם לֹא עָזְבוּ, וּמְשׂוּם שֶׁרְצוֹן הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם, הִשְׁאִיר אוֹתוֹ עִמָּהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה רְצוֹן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עַל הַגְּבִירָה וְעַל יִשְׂרָאֵל, הוּא עוֹלֶה עֲלִיּוֹת (מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת), יוֹרֵד מַדְרֵגוֹת, וְעוֹלֶה עַל הַכְּתָלִים, לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַשְׁגִּיחַ בֵּין זְרֹעֵי הַכֹּתֶל עֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁרוֹאָה אוֹתָם, מַתְזִיל לִבְכּוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב דּוֹמָה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים, לְדַלֵּג מִכֹּתֶל לַעֲלִיָּה, וּמֵעֲלִיָּה לְכֹתֶל.

הִגָּה זֶה עוֹמֵד אַזָּר כָּתְלֵנוּ, בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מַשְׁגִּיחַ מִן הַזְּלֻזָּלוֹת, (שֶׁבְּוַדַּאי בֵּית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ זְלוּזוֹת). מֵצִיץ מִן הַזַּרְכִים, לְהִסְתַּכֵּל וּלְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם. וְלָכֵן יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לִשְׁמֹעַ בְּאוֹתוֹ יוֹם, שֶׁהֵם יוֹדְעִים זֶה וְאוֹמְרִים, (תְּהִלִּים קִיּוּז) זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ.

וְאִם בְּזִקְתֵי תִּמְאָסוּ וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַז, (מִשְׁלֵי ג) מוּסַר ה' בְּנִי אַל תִּמְאָס וְאַל תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ. כַּמָּה זְבִיבִים יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהוֹכִיחַ אוֹתָם וּלְהַנְהִיגָם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, כְּמוֹ אָב שֶׁאוֹהֵב אֶת בְּנוֹ, וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ אֵלָיו יֵשׁ בְּיָדוֹ שַׁרְבִיט תָּמִיד לְהַנְהִיגוֹ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, שֶׁלֹּא יִסְטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה' יוֹכִיחַ וּכְאָב אֶת בֵּן יִרְצֶה. וּמִי שֶׁלֹּא אוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשׂוֹנֵא אוֹתוֹ, הוּא מְסַלֵּק מִמֶּנּוּ תּוֹכָחָה, וּמְסַלֵּק מִמֶּנּוּ אֶת הַשַּׁרְבִיט.

כָּתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְגוֹ'. מִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ יֵשׁ בְּיָדוֹ

תָּמִיד שַׁרְבִיט לְהַנְהִיגוֹ. וְאֶת עֲשָׂו שָׂנֵאתִי, מִשּׁוּם כָּךְ סִלַּקְתִּי מִמֶּנּוּ אֶת הַשַּׁרְבִיט, סִלַּקְתִּי מִמֶּנּוּ תוֹכָוָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתֵּן לוֹ זֵלֶק בִּי. הוּא רִזּוּק נַפְשִׁי, אֲבָל אַתֶּם – אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם וַדַּאי. וּמִשּׁוּם כָּךְ, מוּסַר ה' בְּנִי אַל תִּמְאָס וְאַל תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ. מַה זֶּה וְאַל תָּקֹץ? כְּמוֹ מִי שֶׁבּוֹרְרוֹ מִתּוֹךְ קוֹצִים, שֶׁאוֹתָם דְּבוּרִים כְּמוֹ קוֹצִים אֵלּוּ בְּעַצְמוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר צָדָק בְּדִינָיו, כַּמָּה צְדָדֵי רוּחוֹת מִתְעוֹרְרִים מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, כַּמָּה שַׁרְבִיטִים יוֹצְאִים, מֵהֶם שַׁרְבִיטֵי אֵשׁ, שַׁרְבִיטֵי גָּוָזִלִים, שַׁרְבִיטֵי שַׁלְהֶבֶת, כֻּלָּם יוֹצְאִים וּמִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם וּמַלְקִים בְּנֵי אָדָם. תַּוְתֵיהֶם מְמַנִּים אֲוִזִּרִים, בַּעֲלֵי זַבָּלָה, מְמַנִּים שֶׁל אַרְבָּעִים זָסֵר אַוָּת. מְשׁוֹטְטִים וְיוֹרְדִים, מַלְקִים וְעוֹלִים וְנוֹטְלִים רְשׁוּת, נִכְנָסִים לְנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, מְצַבְּעִים צוּרוֹת, וְאֵשׁ שְׁדוּלָקֶת מִתְזַבֶּרֶת עִמָּהֶם, יוֹצְאִים הַגָּוָזִלִים וּמְשׁוֹטְטִים וְיוֹרְדִים, וְנִמְצָאִים כְּנֶגֶד בְּנֵי אָדָם. וְהֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב, וְיַסָּפְתִּי לְיִסְרָה אֶתְכֶם. אֶתֵּן לְבַעֲלֵי הַדִּין תּוֹסֶפֶת עַל הַדִּין שֶׁלָּהֶם.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (בראשית ז) לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. מַה זֶּה לֹא אֹסִף? לֹא אֶתֵּן תּוֹסֶפֶת לְבַעֲלֵי דִּין לְהַשְׁמִיד אֶת הָעוֹלָם, אֶלָּא תּוֹסֶפֶת כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם יָכוֹל לִסְבֹּל. וְעַל זֶה וְיַסָּפְתִּי, אֶתֵּן תּוֹסֶפֶת וַדַּאי.

לָמָּה תּוֹסֶפֶת? כְּדֵי לְיַסֵּר אֶתְכֶם שֶׁבַע עַל זַטְאַתֵיכֶם. שֶׁבַע? וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם גּוֹבֶה אֶת שֶׁלּוֹ, אֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לִסְבֹּל אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קל) אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁבַע עַל זַטְאַתֵיכֶם?!

אֶלָּא מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שֶׁבַע? אֶלָּא הֲרֵי שֶׁבַע כְּנֶגְדְּכֶם, וּמִי הִיא? זוֹ שְׁמִטָּה, שֶׁהִיא שֶׁבַע, שֶׁנִּקְרֵאת שֶׁבַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טו) מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה. וְעַל זֶה שֶׁבַע עַל זַטְאַתֵיכֶם, וְנִקְרֵאת שֶׁבַע, וְנִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא שֶׁבַע לְבַדָּהּ, לַעֲשׂוֹת שְׁמִטָּה וְלַעֲשׂוֹת דִּינִים, לְהוֹצִיא זֵרוּת, שֶׁהַכֹּל בָּהּ. נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, שֶׁהִתְזַבְּרָה עִם אַוִּיר כְּאָוָּד,

לְהָאִיר, לִשְׁלֹט בַּמַּלְכוּת, לְהוֹדִיעַ הַמַּלְכוּת בָּאָרֶץ וּבַכֹּל, בַּת שֶׁבַע נִקְרֵאת. כָּתוּב, עַל כֵּן שֵׁם הָעִיר בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה. בְּאֵר שֶׁבַע, בְּאֵרוֹ שֶׁל יִצְחָק הִיא, וְהַכֹּל הוּא דָּבָר אֶחָד.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע עַל זַטְאַתֵיכֶם. וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם, עַל יְדֵי מְמֻנִּים אֲזֵרִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ. אַף אֲנִי, הֵרֵיתִי מִתְעוֹרֵר כְּנֶגְדְּכֶם, וַהֲרֵי שֶׁבַע לְהִתְעוֹרֵר עֲלֵיכֶם.

בֹּא רְאֵה אֶת הָאַהֲבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן יְחִידִי, וְהָיָה זוֹטֹא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. יוֹם אֶחָד סָרַז לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, אָמַר הַמֶּלֶךְ: כָּל הַיָּמִים הַלָּלוּ הִלְקֵיתִי אוֹתְךָ וְלֹא קִבַּלְתָּ. מִכָּאן וְאֵילָךְ רְאֵה מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ; אִם אֲגָרֵשׁ אוֹתְךָ מִן הָאָרֶץ וְאוֹצִיא אוֹתְךָ מִן הַמַּלְכוּת, אוֹלַי יָקוּמוּ עָלֶיךָ דֻּבֵּי הַשָּׂדֶה, אוֹ זְאֵבֵי הַשָּׂדֶה, אוֹ לִסְטִים, וְיַעֲבִירוּ אוֹתְךָ מִן הָעוֹלָם. מָה אֶעֱשֶׂה? אֶלָּא אֲנִי וְאַתָּה נֵצֵא מִן הָאָרֶץ.

כָּךְ אַף אֲנִי, אֲנִי וְאַתָּה נֵצֵא מִן הָאָרֶץ [אַף אֲנִי וְאַתָּה נֵלֵךְ בַּגָּלוּת וְנֵצֵא יַזַּד]. כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִשְׂרָאֵל, מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם? הֲרֵי הִלְקֵיתִי אֶתְכֶם וְלֹא הִרְכַּנְתֶּם אָזְנֵיכֶם. הֲרֵי הֵבֵאתִי עֲלֵיהֶם בַּעֲלֵי מַגָּנִים, בַּעֲלֵי זַבָּלָה, לְהַלְקוֹת אֶתְכֶם, וְלֹא שְׁמַעְתֶּם. אִם אוֹצִיא אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ לְבַדְּכֶם, אֲנִי פָּוֹזֵד עֲלֵיכֶם מִכַּמָּה דֻּבִּים, מִכַּמָּה זְאֵבִים שֶׁיָּקוּמוּ עֲלֵיכֶם וְיַעֲבִירוּ אֶתְכֶם מִן הָעוֹלָם. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם? אֶלָּא אֲנִי וְאַתֶּם נֵצֵא מִן הָאָרֶץ וְנֵלֵךְ לַגָּלוּת.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם, לְלֶכֶת בַּגָּלוּת. וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁאֶעֱזֹב אֶתְכֶם – אַף אֲנִי עִמָּכֶם. שֶׁבַע עַל זַטְאַתֵיכֶם – זוֹ שֶׁבַע שֶׁתִּתְגָּרֵשׁ עִמָּכֶם. וְלָמָּה? עַל זַטְאַתֵיכֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתֶּם גָּרַמְתֶּם שֶׁאֲנִי וְאַתֶּם לֹא נָדוּר (בָּאָרֶץ) בָּעוֹלָם (נִגָּרֵשׁ מֵהָאָרֶץ) מֵהָעוֹלָם), הֲרֵי הַגְּבִירָה יָצְאָה מֵהֵיכָלָהּ עִמָּכֶם. הֲרֵי הַכֹּל נָזוֹרַב, הַהֵיכָל שָׁלִי וְשֶׁלָּכֶם נָזוֹרַב. שֶׁהֲרֵי לְמֶלֶךְ לֹא רָאוּי הֵיכָל אֶלָּא כְּשֶׁהוּא נִכְנָס עִם הַגְּבִירָה. וְשִׁמְוַזַּת הַמֶּלֶךְ אֵינָהּ נִמְצֵאת.

אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס לְהֵיכַל הַגְּבִירָה, וְנִמְצָא בְּנָהּ עִמָּהּ בַּהֵיכָל, כֻּלָּם שְׁמֵחִים כְּאֶחָד. עַכְשָׁו שֶׁאֵין נִמְצָאִים הַבֵּן עִם הַגְּבִירָה, הֲרֵי הַהֵיכָל זָרֵב מֵהַכֹּל. אֶלָּא אֲנִי מָה אֶעֱשֶׂה? אַף אֲנִי עִמָּכֶם. וְעַכְשָׁו, אַף עַל גַּב שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם בַּגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא עִמָּהֶם וְלֹא עִזְּבָם אוֹתָם. שֶׁכַּאֲשֶׁר יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָשׁוּב עִמָּם, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ, וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ וַדַּאי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי זְיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, נִפְגְּשׁוּ בְּאוֹתָהּ מְעָרָה בַּשָּׂדֶה. אָמַר רַבִּי זְיָיא לְרַבִּי יוֹסֵי, זֶה שֶׁכָּתוּב (שם כוז) אֱלֹהֵי הַבְּרִית וְגוֹ', מִלְּבַד הַבְּרִית. מַה זֶּה הַבְּרִי הַבְּרִית? הַבְּרִי גְּבוּרָה (הָאֱלֹהֵי) הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אָמַר לוֹ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, הַלָּלוּ מִפְּי הַגְּבוּרָה, וְהַלָּלוּ מִפְּי עַצְמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

בֹּא רְאֵה, אֱלֹהֵי וְאֵלֶּה הָיוּ הַבְּרִי הַבְּרִית. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַדְּבָרִים הָיוּ מִפְּי הַגְּבוּרָה – הַבְּרִי בְּרִית הָיוּ, שֶׁהֲרֵי טוֹב וָרָע תְּלוּיִים בּוֹ. הַטּוֹב שֶׁבָּא מִצַּדִּיק, וְהָרָע שֶׁבָּא מִן הַדִּין. הַדִּין מִמְּקוֹם הַדִּין, וְהֵינוּ צָדָק. וְצַדִּיק וְצָדָק הֵם בְּרִית, וְנִקְרָאִים בְּרִית. וְלָכֵן מִלִּים אֵלּוּ הַבְּרִי בְּרִית הֵן, וְקָשֶׁר הַבְּרִית כְּאֶחָד. וּמְשׁוּם כָּךְ זָכוֹר וְשָׁמוֹר נֶאֶמְרוּ כְּאֶחָד. זָכוֹר בַּיּוֹם, שָׁמוֹר בַּלַּיְלָה. הֲרֵי בְּרִית כְּאֶחָד, וּמְשׁוּם כָּךְ בְּרִית וַדַּאי, הַבְּרִי הַבְּרִית הֵם. וּבְכָל מָקוֹם הַבְּרִית הִיא בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וּמְשׁוּם כָּךְ שַׁבָּת, שֶׁהִיא זָכוֹר וְשָׁמוֹר, נִקְרֵאת בְּרִית, שֶׁכָּתוּב (שמות לוז) וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם. וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד, וְהַמָּקוֹם הַזֶּה נִקְרָא בְּרִית בְּכָל מָקוֹם.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ, הוּא יְסוֹד, שֶׁהוּא שְׁלוֹם הָאָרֶץ, שְׁלוֹם הַבַּיִת, שְׁלוֹם הָעוֹלָם. וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע. מַה זֶּה שֶׁבַע? זֶה צָדָק. הֲרֵי וַדַּאי הַבְּרִית, וּמְשׁוּם כָּךְ דִּבְרֵי הַבְּרִית הֵם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. וְאַף גַּם זֹאת, וְאַף – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַף אָנִי. גַּם – לְרַבּוֹת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת זֹאת, שֶׁלֹּא עֲזָבַת אוֹתָם לְעוֹלָמִים. בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם – בִּהְיוֹתָם הַכֹּל כְּאֶזֶד. לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים – כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶתְזַבֵּר עִמָּם. לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם – שֶׁאִם לֹא אֶפָּרֵד אוֹתָם, הֲרֵי בְּרִיתִי מִתְזַלֶּקֶת. וּמְשׁוּם כָּךְ, לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, אֲנִי שָׁמַעְתִּי דָּבָר זָדָשׁ, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם, לֹא הִכִּיתִים וְלֹא הֲרַגְתִּים לְכַלֹּתָם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים – מִי שֶׁשּׁוֹנֵא מִישֶׁהוּ אַזְהָר, הוּא מָאוּס כְּנֶגְדּוֹ, וּמַגְעִיל בְּגַעַל לְפָנָיו. אֲבָל כָּאן, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁזְּבִיבוּת נַפְשִׁי בֵּינֵיהֶם, וּבִגְלָלָהּ כֻּלָּם זְבִיבִים עֲבוּרִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְכַלֹּתָם. לְכַלֹּתָם כָּתוּב, וְסֵר יו"ו, בִּגְלָלָהּ לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא אַהֲבַת נַפְשִׁי, אַהֲבָתִי אֶצְלָהּ.

לְאָדָם שֶׁאוֹהֵב אִשָּׁה, וְהָיְתָה גָּרָה בְּשׁוּק שֶׁל בּוּרְסְקִים, אִם הִיא לֹא הָיְתָה שָׁם, לֹא הָיָה נִכְנָס לְשָׁם לְעוֹלָמִים. כֵּיוָן שֶׁהִיא שָׁם, דּוֹמֶה בְּעֵינָיו כְּמוֹ שׁוּק שֶׁל רוֹכְלִים, שֶׁכָּל הֲרֵיזוֹת שֶׁל עוֹלָמוֹת טוֹבִים נִמְצָאִים שָׁם.

אַף כָּאן, וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם, שֶׁהוּא שׁוּק שֶׁל בּוּרְסְקִים, לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים, וְלָמָּה? לְכַלֹּתָם. בִּשְׁבִיל כֻּלָּם, שֶׁאֲנִי אוֹהֵב אוֹתָהּ, שֶׁהִיא אַהוּבַת נַפְשִׁי, שֶׁשּׁוֹרָה שָׁם, וְדוֹמָה עָלַי כְּמוֹ כָּל הֲרֵיזוֹת הַטּוֹבִים שֶׁל הָעוֹלָם מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַכַּלָּה שֶׁבְּתוֹכָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִלּוּ לֹא בָּאנוּ לְכָאן אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי לִי.

פָּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן יְכַבֵּד אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד אָב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, וּפָרְשׁוּהָ, בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה וּבַכֹּל. זֶה בְּזִוָּיו שֶׁהִתְזַיֵּב בּוֹ. אַזְהָר שֶׁמֵּת, אִם תֹּאמַר הֲרֵי הוּא פָּטוּר מִמֶּנּוּ – לֹא כָּךְ. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁמֵּת, הִתְזַיֵּב בִּכְבוֹדוֹ יוֹתֵר, שֶׁכָּתוּב כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ.

שֶׁאִם אוֹתוֹ הַבֵּן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ עַקְּשָׁת, וַדַּאי שֶׁהוּא מְבַזֶּה אֶת אָבִיו, וַדַּאי שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ קָלוֹן.

וְאִם אוֹתוֹ הַבֵּן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וּמְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, וַדַּאי שֶׁזֶּה מְכַבֵּד אֶת אָבִיו, מְכַבֵּד אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם אֵצֶל בְּנֵי אָדָם, מְכַבֵּד אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלָיו וּמוֹשִׁיב אוֹתוֹ בְּכִסֵּא כְּבוֹדוֹ. וַדַּאי בֵּן יְכַבֵּד אָב.

כְּמוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁמְּכַבֵּד אֶת אָבִיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, עַכְשָׁו מִתְרַבֶּה כְּבוֹדוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת – בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבְאוֹתוֹ הָעוֹלָם יוֹתֵר אֲשֶׁר בְּזַוָּיו. שֶׁזָּכָה לְבָנִים קְדוֹשִׁים וְלִגְזָעִים קְדוֹשִׁים. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים לְבָנִים קְדוֹשִׁים, לִגְזָעִים קְדוֹשִׁים. עֲלֵיהֶם נִקְרָא, כָּל רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ ה׳. אָמֵן. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

בְּמִדְבַּר

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ וְגוֹ׳. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶת הָאָדָם, עָשָׂה אוֹתוֹ בִּדְמוּת שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וְהָיָה כָּלוּל מֵהַכֹּל, וְהָיָה אוֹרוֹ מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְהָיוּ פּוֹזְרִים מִמֶּנּוּ הַכֹּל.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בַּפָּסוּק הַזֶּה. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, כֵּיוָן שֶׁאָמַר בְּצַלְמוֹ, מַה זֶּה בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ? אֶלָּא וַדַּאי שְׁתֵּי דְּרָגוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת זָכָר וּנְקֵבָה, אַוָּזת לְזָכָר וְאַוָּזת לִנְקֵבָה.

וְלָכֵן שְׁנֵי פַּרְצוּפִים הָיוּ בְּוַדַּאי, וְסוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. וְכֻלּוֹל הָיָה מִכָּל הַצְּדָדִים (מִשְּׁנֵי צְדָדִים). וְאַף עַל גַּב שֶׁהַנְּקֵבָה אֲחוּזָה בְּצִדּוֹ, הֲרֵי הִיא גַּם כְּלוּלָה מִשְּׁנֵי צְדָדִים, לִהְיוֹת שָׁלֵם בַּכֹּל.

וְהָיָה מִסְתַּכֵּל בַּזְּכוּתָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁסָּרַז, הִתְמַעֲטוּ הַפַּרְצוּפִים, וְהַזְּכוּתָה הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ, וְלֹא הָיָה מִסְתַּכֵּל אֶלָּא בִּדְבָרֵי גּוּפוֹ. אַזַר כָּךְ הוֹלִיד בָּנִים מֵעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְלֹא הִתְיַשְּׁבוּ זֶה וָזֶה בָּעוֹלָם עַד שֶׁהוֹלִיד בֵּן, וּמִמֶּנּוּ נִשְׁלַם (נִשְׁתַּכֵּל) הָעוֹלָם, שֶׁנִּקְרָא שֵׁת, וְכָךְ פֵּרְשׁוּהָ.

וְעִם כָּל זֶה, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן לֹא הָיָה שָׁלֵם וְלֹא הָיָה שָׁלֵם וְלֹא נִמְצָא בְּקִיּוּמוֹ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְעָמַד הָעוֹלָם. אֲבָל לֹא הָיָה שָׁלֵם עַד שֶׁאַבְרָהָם נִמְצָא בּוֹ בָּעוֹלָם, וְאָז בּוֹ בְּיָמִין כְּמוֹ שֶׁאוֹחֵז בִּימִינוֹ אֶת מִי שֶׁנּוֹפֵל. בָּא יִצְחָק וְאָחַז בִּידֵי הָעוֹלָם בִּשְׂמֹאל וְהִתְקַיֵּם יוֹתֵר. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, אָחַז בְּאֶמְצַע הַגּוּף, וְנִכְלַל בִּשְׁנֵי צְדָדִים, עָמַד הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה מִתְמוֹטֵט.

וְעִם כָּל זֶה לֹא נִשְׁתַּכֵּל (נִשְׁלַם) בְּשָׁרָשָׁיו עַד שֶׁהוֹלִיד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים וְשִׁבְעִים נֶפֶשׁ, וְנִשְׁתַּכֵּל (וְנִשְׁלַם) הָעוֹלָם. וְעִם כָּל זֶה לֹא הִשְׁתַּלֵּם עַד שֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה בְּהַר סִינַי וְהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, וְאָז עָמְדוּ הָעוֹלָמוֹת וְנִשְׁלְמוּ, וְהִתְבַּשְּׂמוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

כֵּיוָן שֶׁהַתּוֹרָה וְהַמִּשְׁכָּן הוּקְמוּ, רָצָה הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְפָקֵד הַזֵּיָלוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, כַּמָּה צְבָאוֹת הֵם שֶׁל הַתּוֹרָה, כַּמָּה צְבָאוֹת הֵם שֶׁל הַמִּשְׁכָּן. בֹּא רְאֵה, כָּל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְיַשֵּׁב בִּמְקוֹמוֹ, לֹא מִתְיַשֵּׁב עַד שֶׁנִּזְכָּר בַּפֶּה, וּמִתְמַנֶּה עָלָיו. אַף כָּאן – רָצָה הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לִפְקֹד זֵילוֹת הַתּוֹרָה וְזֵילוֹת הַמִּשְׁכָּן, וְכֻלָּם הָיוּ כְּאֶחָד וְלֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, הַכֹּל כְּמוֹ לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּשְׁכָּן לֹא נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה, וְהוֹלְכִים כְּאֶחָד.

וּמִשּׁוּם זֶה זֵילוֹתֵיהֶם עוֹלִים בְּזֶשְׁבּוֹן לְהַוְדִּיעַ אֲלֵיהֶם, פָּרַט לְאוֹתָם אֲזַרִים שֶׁאֵין לָהֶם זֶשְׁבּוֹן. וְלָכֵן כָּתוּב, וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי בְּאֹהֶל מוֹעֵד. אִם בְּאֹהֶל מוֹעֵד, לָמָּה בְּמִדְבַּר סִינַי? אֶלָּא אֲזַד לַתּוֹרָה וַאֲזַד

לַמִּשְׁכָּן. וְזֶה וָזֶה – בְּאָזְד לַוְזָדֵשׁ הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית, וְהַכֹּל אָזְד, וְזֶה נִקְרָא וְזָדֵשׁ זִיו, רֶמֶז לְאוֹתוֹ וְזָדֵשׁ וְשָׁנָה שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה, שֶׁהֲרֵי אָז כָּל הָעוֹלָמוֹת נִמְצָאִים בִּשְׁלֵמוּת. לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לְהוֹדִיעַ שֶׁכְּשֶׁיָּצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, זֶה הָיָה בַּוְזָדֵשׁ הָרִאשׁוֹן.

רַבִּי יְצְזָק פָּתַוז, (תהלים קטו) ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית וְגוֹ'. ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ – אֵלֶּה הַגְּבָרִים, שֶׁהָיוּ עוֹלִים בַּוְזָשְׁבוֹן בַּמִּדְבָּר, וְהַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מְבָרֵךְ אוֹתָם וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶם בְּכָל זְמַן.

בֹּא רְאֵה, מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁבַּוז זָבְרוּ, שֶׁל בָּנָיו, אוֹ שֶׁל מָמוֹנוֹ – צָרִיךְ לְבָרְכוֹ וּלְהוֹדוֹת עָלָיו בִּבְרָכוֹת. מִנַּיִן לָנוּ? מִמּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (דברים א) וְהִנְּכֶם הַיּוֹם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב. אַוזַר כָּךְ מַה כָּתוּב? ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וְגוֹ'. שְׁתֵּי בְּרָכוֹת הָיוּ: אַוזַת – ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם, הֲרֵי אַוזַת. אַוזַר כָּךְ – וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם. לְהוֹדוֹת עֲלֵיהֶם, בְּרָכוֹת עַל בְּרָכוֹת.

וְאִם הוּא מוֹנֶה אֶת שֶׁבַּוז זָבְרוֹ וְלֹא מוֹדֶה עָלָיו בְּרָכוֹת – הוּא נִתְפָּס בַּתְּוזֹלָה מִלְמַעְלָה. וְאִם הוּא מְבָרֵךְ אוֹתוֹ – הוּא מִתְבָּרֵךְ מִלְמַעְלָה. וְהַבְּרָכָה צְרִיךְ לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּעַיִן טוֹבָה, וְלֹא בְּעַיִן רָעָה. וּבַכֹּל רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אַהֲבַת הַלֵּב. וּמַה מִּי שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת זָבְרוֹ, רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁיְּבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּעַיִן טוֹבָה, בְּלֵב טוֹב – מִי שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עַל אַוזַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁצָּרִיךְ עַיִן טוֹבָה וְלֵב טוֹב וְאַהֲבַת הַלֵּב. בְּגִלַּל זֶה, (שם ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, הֲרֵי פָּרָשׁוּהָ, אֵין הַבְּרָכָה שֶׁלְּמַעְלָה שׁוֹרָה עַל דָּבָר שֶׁנִּמְנָה. וְאִם תֹּאמַר, יִשְׂרָאֵל אֵיךְ נִמְנוּ? אֶלָּא כֹּפֶר לָקַוז מֵהֶם, וַהֲרֵי פָּרָשׁוּהָ, וְהַוְזֻשְׁבּוֹן לֹא הָיָה עַד שֶׁנֶּאֱסַף כָּל אוֹתוֹ הַכֹּפֶר וְעָלָה לַוְזֻשְׁבּוֹן. וּבַתְּוזֹלָה מְבָרְכִים אֶת יִשְׂרָאֵל, אַוזַר כָּךְ מוֹנִים אוֹתוֹ כֹּפֶר, אַוזַר כָּךְ זוֹזְרִים וּמְבָרְכִים אֶת יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים בַּתְּוזֹלָה וּבַסּוֹף, וְלֹא עוֹלָה בָּהֶם מַגֵּפָה.

לָמָּה הַמַּגָּפָה עוֹלָה בְּמִנְיָן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁבְּרָכָה לֹא שׁוֹרָה בְּמִנְיָן. כֵּיוָן שֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת הַבְּרָכָה, הַצַּד הָאַוָּזר שׁוֹרֶה עָלָיו, וְיָכוֹל לְהַנֵּזֵק. בִּגְלַל זֶה בְּמִנְיָן לוֹקְוִזִים כֹּפֶר וּפְדִיוֹן, לְסַלֵּק אוֹתוֹ מֵהֶם.

יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל – אֵלּוּ הַנָּשִׁים, שֶׁלֹּא עוֹלוֹת בַּמִּנְיָן. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן – שֶׁהֵם מְבָרְכִים אֶת הָעָם בְּעַיִן טוֹבָה וּבְלֵב טוֹב וּבְאַהֲבַת הַלֵּב. אֶת בֵּית אַהֲרֹן – כָּךְ גַּם הַנָּשִׁים (שֶׁלָּהֶם), שֶׁמִּתְבָּרְכוֹת בַּבְּרָכָה (שֶׁלָּהֶם).

יְבָרֵךְ יִרְאֵי ה׳ – אֵלֶּה הֵם הַלְוִיִּם, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים, כִּי הֵם יְרֵאִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הַתְּקַטַּנִּים עִם הַגְּדֹלִים – אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא עוֹלִים בַּמִּנְיָן.

בֹּא רְאֵה, לֹא נִמְצָא מִנְיָן בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְבָּרְכוּ בּוֹ כְּמִנְיָן זֶה, שֶׁמִּנְיָן זֶה לְהִתְבָּרֵךְ הָיָה, וּלְהַשְׁלִים שִׁלֵּמוּת הָעוֹלָמִים הָיָה, וּבְמָקוֹם שֶׁהַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת נִמְנוּ, שֶׁכָּתוּב בְּאָזְדּ לַוזְדֵּשׁ הַשֵּׁנִי, שֶׁהוּא זִיו בִּרְכוֹת הָעוֹלָם, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵא זִיו לָעוֹלָם. וְעַל זֶה נִקְרָא וזְדֵּשׁ זִי״ו, שֶׁהַזִּיו שֶׁל הַכֹּל יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קלד) יְבָרֶכְךָ ה׳ מִצִּיּוֹן, וְהַכֹּל דָּבָר אֶזְדּ, וְכָתוּב (שם קלג) כִּי שָׁם צִוָּה ה׳ אֶת הַבְּרָכָה וְגוֹ׳.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה מָצוּי לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ, יִשְׂרָאֵל, מֵאֵיזֶה מָקוֹם הֵם מִתְבָּרְכִים? אָמַר לוֹ, אוֹי לָעוֹלָם שֶׁלֹּא מַשְׂגִּיחִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּנֵי אָדָם בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהָעוֹלָמוֹת הָיוּ (עֲמוּ) מְצוּיִים בְּעֵץ אֶזְדּ עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ, שֶׁהַמָּזוֹן שֶׁל הַכֹּל בּוֹ, הָיָה מִתְבָּרֵךְ מִמָּקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת כְּנוּסוֹת בּוֹ, וּבוֹ נִנְטַע וְנִשְׁתַּלּוּ שָׁרָשָׁיו.

וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה הָיוּ מִתְבָּרְכִים (וְנִשְׁתַּלּוּ שָׁרָשָׁיו) מִמָּקוֹם שֶׁכָּל אוֹתָן בְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת בּוֹ וְלֹא מִתְעַכְּבוֹת לָצֵאת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְבָרֶכְךָ ה׳ מִצִּיּוֹן, וְכָתוּב כְּטַל זֶרְמוֹן שֶׁיֵּרֵד עַל הָרְרֵי צִיּוֹן כִּי שָׁם צִוָּה ה׳ אֶת הַבְּרָכָה זַיִּים עַד הָעוֹלָם. וְזֶהוּ אוֹר הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים ג) מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ. הוֹפִיעַ – הֵאִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן. (וְזֶה אוֹר) וּכְשֶׁמֵּאִיר,

מֵאִיר לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

וּכְשֶׁאוֹר זֶה מִתְעוֹרֵר, הַכֹּל הוּא בַּזְּוַּוגִּיוּת (הַכֹּל הוּא בַּזְּוַּוגִּיבוּת), הַכֹּל הוּא בְּאַהֲבָה, הַכֹּל הוּא בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז הוּא שָׁלוֹם הַכֹּל, שָׁלוֹם שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ.

אִישׁ עַל דִּגְלוֹ יַחֲנוּ בְּאוֹתוֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' (במדבר א). רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה סו) שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֹהֲבֶיהָ וְגוֹ'. כַּמָּה חֲבִיבָה הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה נִשְׁמָעִים, הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְכָל חֵילוֹתָיו, כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לִדְבָרָיו, וְהַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בָּא לָדוּר עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כ) בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי וְגוֹ'. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹנְאָיו נוֹפְלִים לְפָנָיו, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

בֹּא רְאֵה, מִצְוֹת הַתּוֹרָה הֵן עֶלְיוֹנוֹת לְמַעְלָה. בָּא אָדָם וְעָשָׂה מִצְוָה אַחַת – אוֹתָהּ הַמִּצְוָה עוֹמֶדֶת לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּמִתְעַטֶּרֶת לְפָנָיו וְאוֹמֶרֶת: פָּלוֹנִי עָשָׂה אוֹתִי, וּמְפָלוֹנִי אֲנִי. מִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹרֵר אוֹתָהּ לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁהוּא עוֹרֵר אוֹתָהּ לְמַטָּה, כָּךְ גַּם עוֹרֵר אוֹתָהּ לְמַעְלָה, וְעָשָׂה שָׁלוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כז) אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי. יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי – לְמַעְלָה. שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי – לְמַטָּה. אַשְׁרֵי זְכוּתָן שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוֹת הַתּוֹרָה.

שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁזְּוָּגָהּ לֹא נִמְצֵאת אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שָׁשָׂם מִתְזַוֶּגֶת אִשָּׁה בְּבַעְלָהּ, וְאָז זוֹהִי שִׂמְחַת הַכֹּל, הַשִּׂמְחָה שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה. בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא נִמְצָאִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אָסוּר לָאָדָם לִשְׂמֹחַ וּלְהַרְאוֹת שִׂמְחָה, שֶׁכָּתוּב שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ וְגוֹ', וְגִילוּ בָהּ דַּוְקָא.

רַבִּי אַבָּא רָאָה אִישׁ שֶׁהָיָה שָׂמֵחַ בְּבֵית טְרוֹנְיָא שֶׁבְּבָבֶל. הִכָּה בּוֹ וְאָמַר, שִׂמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם כָּתוּב (אָמַר רַבִּי אַבָּא), בִּזְמַן שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם בְּשִׂמְחָה צָרִיךְ

אָדָם לִשְׁמוֹז. רַבִּי אֶלְעָזָר לְטַעְמוֹ, שֶׁאָמַר שִׁמְּזוּ אֶת יְרוּשָׁלַם, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה.

כָּתוּב אֶזֶד אוֹמֵר, עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה. וְכָתוּב אֶזֶד אוֹמֵר, (שם ב) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא, כָּאן בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה – כָּאן בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים בְּאֶרֶץ אַזֶּרֶת. (ד״א) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּיִרְאָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בִּזְמַן שֶׁהִיא בַּגָּלוּת בֵּין הָעַמִּים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה נה) כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ, וְזוֹ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁאָמַר תֵּצֵאוּ, מֵהַגָּלוּת הוּא, וְנִקְרֵאת שִׂמְחָה. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא זֶה, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִיא בַּגָּלוּת וְשׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר, לֹא נִקְרֵאת שִׂמְחָה, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא יָבֹא אֵלֶיהָ, וְיָקִימָהּ מֵהֶעָפָר וְיֹאמַר, (שם נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי וְגוֹ׳, (שם ס) קוּמִי אוֹרִי וְגוֹ׳, וְיִתְזַבְּרוּ כְאֶזֶד, (וְיָקִימָהּ מֵעֲפָרָהּ) וְאָז זֶזְדָוָהּ נִקְרֵאת, זֶזְדָוֹת הַכֹּל, וְאָז בְּשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ וַדַּאי. אָז כַּמָּה זֶזָלוֹת יֵצְאוּ מוּל הַגְּבִירָה לְזֶזְדָוֹת הַלּוֹלֵת הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נה) הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפָּצְחוּ וְגוֹ׳, וְכָתוּב (שם נב) כִּי הֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם ה׳ וּמְאַסְפָכֶם וְגוֹ׳.

אִישׁ עַל דִּגְלוֹ בְּאוֹתֹת – אֵלּוּ אַרְבַּע מַזָּנוֹת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים סָבִיב סָבִיב לָהּ. הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, כָּתוּב (תהלים קכב) שָׁשָׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ וְגוֹ׳. שָׁשָׁם עָלוּ שְׁבָטִים – אֵלּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים שֶׁלְּמַטָּה.

שִׁבְטֵי יָהּ – הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מִשּׁוּם שֶׁי״ה עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל וַדַּאי. וְלָכֵן (במדבר כו) הָרְאוּבֵנִי, הַשְׁמִעוֹנִי, י״ה בְּכָל אֶזֶד וְאֶזֶד. אֲבָל וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הָעֵץ הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, בּוֹ זוֹוְתֶם בְּזוֹוָתָמוֹ. וּפָרְשׁוּהָ שֶׁכָּתוּב, (יזזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין וְגוֹ׳. דְּמוּת אָדָם נִכְלֶלֶת בְּכֻלָּם, וְהַפָּנִים הָיוּ לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְנִפְרָדִים בִּדְמִיוֹתֵיהֶם, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בּוֹ בָּאָדָם.

מִיכָאֵל מִיָּמִין, גַּבְרִיאֵל מִשְּׂמֹאל, אוּרִיאֵל לְפָנֵיהֶם, רָפָאֵל לַאֲזוֹרֵיהֶם, הַשְּׁכִינָה מֵעֲלֵיהֶם. שְׁנַיִם מִכָּאן, וּשְׁנַיִם מִכָּאן, וְהִיא בָּאֶמְצַע. כְּמוֹ זֶה בָּאָרֶץ

שֶׁלְּמַטָּה – שְׁנַיִם מִכָּאן, וּשְׁנַיִם מִכָּאן, וְיָ"ה בֵּינֵיהֶם.

כֵּיוָן שֶׁלּוֹקְחִים שְׁנֵי דְּגָלִים, מַה כָּתוּב? וְנָסַע אֹהֶל מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם וְגוֹ'. וְאַחַר כָּךְ אוֹתָם שְׁנַיִם אֲחוֹרִים אַרְבַּע מַחֲנוֹת הֵן לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְנִמְצָאִים שְׁנֵים עָשָׂר. אַף כָּךְ לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְנָסַע בָּרִאשׁוֹנָה דֶּגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה מוּל מַחֲנֵה אוּרִיאֵל. וּמַחֲנֵה רְאוּבֵן מוּל מַחֲנֵה מִיכָאֵל. זֶה לַדָּרוֹם, וְזֶה לַמִּזְרָח. כָּךְ גַּם הַמִּזְבֵּחַ דְּרוֹמִית מִזְרָחִית. וּמַחֲנֵה דָן לַצָּפוֹן. מַחֲנֵה אֶפְרַיִם יָמָּה. מַחֲנֵה דָן מוּל מַחֲנֵה גַּבְרִיאֵל. מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לַמַּעֲרָב מוּל מַחֲנֵה רְפָאֵל. כָּךְ גַּם הַמִּזְבֵּחַ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית. הַכֹּל אָזוּז זֶה בָּזֶה, עַד שֶׁהַכֹּל עוֹלֶה וְנֶאֱזָז בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא הָרִאשִׁית שֶׁל הַכֹּל, הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַכֹּל, הַכֹּל כָּלוּל בּוֹ.

י' מִזְרָח הוּא רֵאשִׁית הָאוֹר, הוֹלֵךְ וּמִשְׁוַטֵּט וּמוֹצִיא לַדָּרוֹם, וְדָרוֹם יוֹצֵא וְתָלוּי בְּרֵאשִׁית הַמִּזְרָח. ה' דָּרוֹם, מִמֶּנּוּ יוֹצֵא דָּרוֹם בָּעוֹלָם. וְנִכְנָס י' בְּרֵאשִׁית הַמִּזְרָח, וּמוֹצִיא אוֹתוֹ.

וּמֵה' תְּלוּיִים דָּרוֹם וְצָפוֹן, וְאוֹתוֹ שֶׁבֵּינֵיהֶם, י' מִזְרָח, יָ"ה – דָּרוֹם וְצָפוֹן תְּלוּיִים בּוֹ. ו' בָּאֶמְצַע, וְזֶה הוּא בֵּן זָכָר. בִּגְלַל זֶה הוּא בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, מִי שֶׁנּוֹתֵן מִטָּתוֹ בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, יִהְיוּ לוֹ בָּנִים זְכָרִים. שֶׁהֲרֵי בֵּן זָכָר הוּא בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם. ה' עֶלְיוֹנָה, בָּהּ תְּלוּי צָפוֹן וְדָרוֹם, וּבֵן זָכָר בֵּינֵיהֶם, בְּסוֹד שֶׁל יו"ה. ה' הָאַחֲרוֹנָה – מַעֲרָב.

וְעַל זֶה הַדָּרוֹם אָזוּז בַּמִּזְרָח, שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַשֶּׁמֶשׁ וְתָלוּי בּוֹ. וְעַל זֶה לְמַדְנוּ, מִצַּד אַבָּא אָזוּז וְתָלוּי הַחֶסֶד הָעֶלְיוֹן, מִצַּד הָאִמָּא תְּלוּיָה גְּבוּרָה. כְּמוֹ זֶה אָזוּז הַכֹּל זֶה בָּזֶה.

זָוִיוֹת הַמִּזְבֵּחַ גַּם כֵּן מְסוֹבְבִים, וּבָא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית. שֶׁהַדָּרוֹם כּוֹזֵז בַּמִּזְרָח, שֶׁהוּא רֵאשִׁית הַשֶּׁמֶשׁ, וְזֵנֶק הַשֶּׁמֶשׁ אֵין שׁוֹרָה אֶלָּא בָּרֵאשִׁית. מִזְרָחִית צְפוֹנִית – כֵּיוָן שֶׁדָּרוֹם נוֹטֵל תָּקְפּוֹ שֶׁל הַמִּזְרָח, הוּא מֵאִיר לַצָּפוֹן, וְהַצָּפוֹן נִכְלָל בַּדָּרוֹם, שֶׁהֲרֵי שְׂמאל נִכְלָל בַּיָּמִין.

צְפוֹנִית מַעֲרָבִית – שֶׁהֲרֵי הַמַּעֲרָב, שֶׁהוּא בְּהּ' אַזְרוֹעָה, נוֹסֵעַ מֵהַצָּפוֹן. וְעַל זֶה הַצָּפוֹן נוֹסֵעַ לַמַּעֲרָב. מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית – הִיא הוֹלֶכֶת (לְהִתְוַסֵּבֵק) לְהִתְוַסֵּבֵר בַּדָּרוֹם כְּמוֹ שֶׁדָּרוֹם תָּלוּי בַּמִּזְרָח, וְזִזְקוֹ הוֹלֵךְ בָּרֵאשִׁית. כָּךְ גַּם הַמַּעֲרָב הוֹלֵךְ (לְהִתְוַסֵּבֵק) לְהֵאָוֵז בַּדָּרוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמִימִינוֹ תְּוַסְּבֶקְנִי. הַיְמִין הַזֶּה הוּא הַדָּרוֹם, בְּגִלַּל זֶה יוֹנֵק מִשְּׁנֵי צְדָדִים – מִצָּפוֹן וּמִדָּרוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּוַסְּבֶקְנִי. שְׂמֹאלוֹ – זֶהוּ צָפוֹן, וִימִינוֹ – זֶהוּ דָּרוֹם.

וְסוֹד זֶה לָמַדְנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא נוֹתֵן מִטָּתוֹ בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, וְאוֹזֶנֶת הַבֵּן הַזֶּה בְּוַדַּאי, וְעַל זֶה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לָתֵת מִטָּתָם בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם. וְזֶה לִמֵּד אוֹתִי אַבָּא, שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ בָּנִים זְכָרִים. שֶׁהֲרֵי הוּא הִתְכַּוֵּן כְּכַפֵּי הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה הָעֶלְיוֹנָה, בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, לְגַבֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, וּלְגַבֵּי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּאִירִים (שֶׁהִיא) שֶׁהִיא בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם – וַדַּאי יִהְיוּ לוֹ בָּנִים זְכָרִים.

וּבְכֹל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וּכְמוֹ שֶׁמַּרְאֶה מַעֲשֶׂה לְמַטָּה, כָּךְ מְעוֹרֵר לְמַעְלָה, וּפַרְשׁוּהָ. שָׁמַע רַבִּי פִּנְחָס וְנָשַׁק לְרַבִּי אֶלְעָזָר, וּבָכָה וְצָוַח וְאָמַר, אַשְׁרֵי זֶלְקִי בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים כז) ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא וְגוֹ'. ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי, כֵּיוָן שֶׁאָדָם הִסְתַּכֵּל (נֶאֱוָז) בָּאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאִיר עָלָיו, לֹא פּוֹוֵזַד מֵעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) וְעָלַיִךְ יִזְרַח ה' וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה. ה' מָעוֹז חַיַּי, כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹזֵז בָּאָדָם, לֹא יִפָּזַד בְּאוֹתוֹ עוֹלָם מִכָּל בַּעֲלֵי הַדִּינִים. גַּם אֲנִי כְּמוֹ זֶה, כֵּיוָן שֶׁאָזַזְתִּי בְּאָבִיךְ וּבְךְ, לֹא אֶפָּזַד בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הָאָזַר.

וְעָלַיִךְ כָּתוּב, (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךְ וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב יִשְׂמַח אָבִיךְ וְאִמֵּךְ, מַה זֶּה וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ? שֶׁהֲרֵי בְּאִמֵּךְ מַסְפִּיק. אֶלָּא יִשְׂמַח אָבִיךְ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאִמֵּךְ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ – יוֹלַדְתֵּךְ שֶׁלְּמַטָּה. אֵיפָה שְׁמִזְתּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיךְ? אֶלָּא פָּסוּק הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם) גִּיל יָגִיל

אֲבִי צַדִּיק – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְיוֹלֵד זָכָם יִשְׁמַח בּוֹ – זֶה אָבִיךָ שֶׁלְּמַטָּה. דָּבָר אַחֵר, גִּיל יָגִיל אֲבִי צַדִּיק – זֶה אָבִיךָ שֶׁלְּמַטָּה. וְיוֹלֵד זָכָם יִשְׁמַח בּוֹ, כְּתוּב בְּתוֹסֶפְתָּא וְא״ו – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָה אוֹתִי ה׳ אֵל אֱמֶת. יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בַּפָּסוּק הַזֶּה. רְאִיתֶם מִי שֶׁמַּפְקִיד דָּבָר בִּידֵי הַמֶּלֶךְ? אֶלָּא, וַדַּאי אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְלֹא זוֹטֵא לְפָנָיו. בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, עֵץ הַמָּוֶת שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, וְעֵץ הַחַיִּים מִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְכֵיוָן שֶׁעֵץ הַמָּוֶת שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם לְבַדּוֹ, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם מָוֶת. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ עֵץ גּוֹרֵם.

וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהַקְדִּים וּלְהַפְקִיד בְּיָדוֹ אֶת נַפְשׁוֹ בְּפָקָדוֹן, כְּפָקָדוֹן שֶׁל אָדָם שֶׁנּוֹתֵן פָּקָדוֹן לְאַחֵר. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא הִתְחַזֵּב אֵלָיו יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ פָּקָדוֹן – לֹא כְּדַאי לְהֶאָחֵז בּוֹ, הוֹאִיל וְהַפָּקָדוֹן נִמְסַר לוֹ, וְאִם יִסָּרֵב בּוֹ – וַדַּאי נִבְדַּק אַחֲרָיו, שֶׁאֵין הוּא מִזֶּרַע קֹדֶשׁ וְלֹא מִבְּנֵי הָאֱמוּנָה.

כָּךְ אוֹתוֹ עֵץ, בְּנֵי אָדָם מַקְדִּימִים וְנוֹתְנִים לוֹ פִּקָּדוֹן נַפְשָׁם, וְלוֹקֵחַ כָּל נִשְׁמוֹת בְּנֵי הָעוֹלָם. וְכֻלָּם טוֹעֲמִים טַעַם מָוֶת, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה עֵץ הַמָּוֶת הוּא. וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל נְפָשׁוֹת אֵלּוּ, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם הִתְחַזְּבוּ לוֹ, וְלֹא כְּדַאי הוּא לְהָשִׁיב הַפָּקָדוֹן לָאָדָם. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם נִמְסְרוּ לוֹ בְּפָקָדוֹן, מַזְהִיר כָּל הַפְּקִדּוֹנוֹת לְבַעְלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, לֹא כְּדַאי לְעֵץ הַמָּוֶת הַזֶּה לְהַזְהִיר פִּקְדוֹנוֹ לָאָדָם אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעֵץ הַחַיִּים מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם. וּמָתַי מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ עֵץ חַיִּים? בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה הַבֹּקֶר. וְאָז, כֵּיוָן שֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם חַיִּים, וּמַשְׁאִיר וּמַזְהִיר אוֹתוֹ עֵץ הַמָּוֶת כָּל הַפְּקִדּוֹנוֹת שֶׁהֶפְקִדוּ אֶצְלוֹ, וְהוֹלֵךְ לוֹ. מָה הַטַּעַם הֵם חַיִּים? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ עֵץ הַחַיִּים גָּרַם.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בְּנֵי אָדָם רַבִּים הֵם מִתְעוֹרְרִים בַּלַּיְלָה בְּעוֹד שֶׁעֵץ הַמָּוֶת שׁוֹלֵט? אֶלָּא וַדַּאי אוֹתוֹ עֵץ הַחַיִּים עוֹשֶׂה אֶת זֶה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם

שֶׁכָּתוּב (תהלים יד) לִרְאוֹת הֲיֵשׁ מַשְׂכִּיל דֹּרֵשׁ אֶת אֱלֹהִים. וְלֹא יִהְיֶה פֶּתְוֹזוֹן פֶּה לְאָדָם שֶׁיֹּאמַר: אִלְמָלֹא שָׁלַטְתִּי בְּנַפְשִׁי בַּלַּיְלָה, הָיִיתִי מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה בְּיִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי, וְכָךְ הוּא! אֲבָל בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁרָאִינוּ כָּזֶה, מָה הַטַּעַם? אָמַר לוֹ: יָפֶה מַה שֶּׁאָמַרְתָּ.

פֶּתְוֹזוֹ וְאָמַר, (במדבר כג) מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם ה׳. בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְמַעְלָה יֵשׁ לְמַטָּה. לְמַעְלָה יֵשׁ יָמִין וְיֵשׁ שְׂמֹאל – לְמַטָּה יִשְׂרָאֵל וְהָעַמִּים. יִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים לְיָמִין בִּקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִשְׂמֹאל, לְצַד רוּזַז הַטֻּמְאָה. וְכֻלָּם לְמַטָּה מִכָּל דַּרְגּוֹת הַשְּׂמֹאל. וְכָל הַדְּרָגוֹת אֲזוּזוֹת זוֹ בָּזוֹ עַד שֶׁתְּלוּיוֹת מֵהָרֹאשׁ. וּכְמוֹ שֶׁהָרֹאשׁ נוֹסֵעַ, בְּאוֹתוֹ הַגֶּוֶן נוֹסֵעַ הַגֶּנֶב, שֶׁהוּא תַּזוּתוֹן. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁאָזוּז בּוֹ. וּמְשׁוּם זֶה הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, בְּאוֹתוֹ צַד הַטֻּמְאָה שֶׁלָּהֶם כָּךְ מֻנְהָגִים.

בִּלְעָם הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל הַדְּרָגוֹת הַתַּזוּתוֹנוֹת, וְהוּא הָיָה רוֹאֶה בַּתַּזוּתוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא הַגֶּנֶב, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִתְנַהֵג אֶלָּא בָּרֹאשׁ. מְשׁוּם כָּךְ אָמַר מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל, (שֶׁהוּא הָרֹאשׁ מְשׁוּם) שֶׁאוֹתוֹ הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן אֵינוֹ נִמְצָא בְּדִין בְּאוֹתָם הַיָּמִים.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהָאֵל הַזֶּה בְּאַרְנוּ, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ לוֹקַזַת שָׁם כְּמוֹ הַכֹּל, וְהַטּוֹב וְהַזֻּסָּד שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, (בְּאַרְנוּ בְּמָקוֹם אַזַּר עֶלְיוֹן, וְהוּא טוֹב וְזֻסָּד שֶׁל הָעוֹלָם, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ לוֹקַזַת שָׁם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה) וּמְשׁוּם זֶה נִקְרֵאת אֵל, אֶלָּא שֶׁהוּא זוֹעֵם בְּכָל יוֹם, שֶׁנִּמְצָא בּוֹ דִּין.

וּבֹא רְאֵה, אֵל שַׁדַּי בְּאַרְנוּ שֶׁבּוֹ הַנָּאַת הָעוֹלָם, וְהוּא אָמַר לָעוֹלָם דַּי. שֶׁהֲרֵי הָאֵל זֶה הוּא שֶׁמְּזַדַּוֵּג עִמּוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא אֵל שַׁדַּי, אֵל שֶׁל שַׁדַּי. וְעַל זֶה מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל. מְשׁוּם כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁמִּתְעוֹרֵר הָרֹאשׁ – כָּךְ מִתְעוֹרֵר הַתַּזוּתוֹן.

בָּכָה רַבִּי אֶלְעָזָר, פֶּתְוֹזוֹ וְאָמַר, (ירמיה מו) קוֹלָהּ כַּנָּזוּשׁ יֵלֵךְ וגו׳. כְּעֵת (כְּמוֹ

זֶה) שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הֵיא וַדַּאי הוֹלֶכֶת כַּנָּזוּשׁ. נָזוּשׁ, כְּשֶׁהוּא (בִּדְרִין) כּוֹפֵף רֹאשׁוֹ לָעָפָר, עוֹלֶה הַנָּגָב, שׁוֹלֵט וּמַכֶּה אֶת כָּל אוֹתָם שֶׁנִּמְצָאִים לְפָנָיו. אַף כָּךְ כְּעֵת בַּגָּלוּת – כְּגוֹן זֶה הָרֹאשׁ כָּפוּף לָעָפָר, וְהַנָּגָב שׁוֹלֵט. מִי עָשָׂה שֶׁהַנָּגָב יַעֲלֶה לְמַעְלָה, יִשְׁלֹט וְיַכֶּה? הָרֹאשׁ שֶׁמִּתְכּוֹפֵף לְמַטָּה. וְעִם כָּל זֶה, מִי מַנְהִיג אֶת הַנָּגָב וּמִי מַסִּיעוֹ לְמַסָּעָיו? זֶה הָרֹאשׁ. אַף עַל גַּב שֶׁהוּא כָּפוּף לָעָפָר, הוּא מַנְהִיג אֶת מַסָּעָיו. בְּגִלַּל זֶה, קוֹלָה כַּנָּזוּשׁ יֵלֵךְ.

וְעַכְשָׁו, שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁהֵם אֲזוּזִים בַּנָּגָב, עוֹלִים לְמַעְלָה, וְשׁוֹלְטִים וּמַכִּים, וְהָרֹאשׁ כָּפוּף לָעָפָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם וְגוֹ'. וְעִם כָּל זֶה, הָרֹאשׁ הַזֶּה מַנְהִיג אֶת הַנָּגָב וְשׁוֹמֵר (וּמַסִּיעַ) אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים א) שָׂמַנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים. אֵלֶּה עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהֵם הַנָּגָב. בָּא רַבִּי יְהוּדָה, וְנָשַׁק יָדָיו וְאָמַר, אִלְמָלֵא לֹא שָׁאַלְתִּי דָּבָר בָּעוֹלָם, אֶלָּא שֶׁשָּׁאַלְתִּי זֶה וְהִרְוַוְתִּי אוֹתוֹ – דַּי לִי, שֶׁעַכְשָׁו יָדַעְתִּי עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְשׁוֹלְטוֹנָם אֵיךְ מַנְהָג. אַשְׁרֵי זְכֻלָּכֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה זֶּה לִסְגֻלָּתוֹ? אָמַר לוֹ, שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת הַלָּלוּ נִקְרְאוּ סְגֻלָּה, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, כְּמוֹ זֶה כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, וְהַכֹּל אֶחָד. וְאֵלֶּה סְגֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּסְגֻלָּתוֹ לְמַטָּה, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יט) וִהְיִיתֶם לִי סְגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים.

וְנָסַע אֹהֶל מוֹעֵד מַזְנֶגֶה הַלְוִיִּם וְגוֹ'. אַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? [וְנָסַע] דֶּגֶל מַזְנֶגֶה אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם יָמָּה. הֵינוּ שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בַּמַּעֲרָב, וּפָרְשׁוּהָ. כָּתוּב (בראשית מז) וַיְבָרֲכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמוֹר בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְגוֹ', וַיָּשֶׂם אֶת אֶפְרַיִם וְגוֹ'. בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סָבָא. מַה מַּשְׁמִיעֵנוּ?

אֶלָּא בְּךָ יִתְבָּרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֹא כָּתוּב, אוֹ בְּךָ יְבֹרַךְ יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא יִשְׂרָאֵל הַקָּדוֹשׁ לֹא יְבָרֵךְ אֶת הָעוֹלָם אֶלָּא בְּךָ, שֶׁאַתָּה בַּמַּעֲרָב, וְכָתוּב (שם לה) אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה. לָמַדְנוּ שֶׁרָאָה עִמּוֹ שְׁכִינָה,

וְאָז אָמַר בְּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר. בְּךְ יְבָרֵךְ אֶת הָעוֹלָם.

וְאֵיךְ רָאָה? וַהֲרֵי כָּתוּב (שם) וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן וְגוֹ'? אֶלָּא כָּתוּב, שִׂכֵּל אֶת יָדָיו. מַה זֶּה שִׂכֵּל? אֶלָּא הַיָּמִין הָיָה זָקוּף, וְהַשְׁכִּינָה הֵסִיטָה כְּלַפֵּי אֶפְרַיִם, וְהֵרִיזַ רֵיזַ שְׁכִינָה עַל רֹאשׁוֹ, וְאָז אָמַר בְּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, וְרָאָה שֶׁהוּא בַּמַּעֲרָב.

וַדַּאי שְׁכִינָה בַּמַּעֲרָב, וַהֲרֵי בְּאַרְנוֹ, כִּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, וּלְהִתְזַוֵּג בְּגוּף וְלִהְיוֹת בְּזִוּוּג אֶזֶד. וְצָפוֹן מְקַבֵּל אוֹתָהּ תַּזַּת רֹאשׁ, וְהַדָּרוֹם מְזַוֵּבֵק אוֹתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ב) שְׂמֹאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַוְּבֵקֵנִי. וַהֲרֵי בְּאַרְנוֹ וַדַּאי, (שם ג) מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה, בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, וּלְהִתְזַוֵּג בְּגוּף, וְאָז כְּלָל אֶזֶד לְהִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם. לָמַדְנוּ, כָּל הָאוֹמֵר תְּהִלָּה לְדָוִד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא. וַהֲרֵי בְּאַרְנוֹ, כִּדֵי לְזַוֵּג אֶת הַתְּהִלָּה הַזּוֹ, וְשֶׁתִּמָּצֵא בְּכָל יוֹם בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם.

בָּא אָדָם בַּבֹּקֶר – מְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם (כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מְסַדֵּר שֶׁבַּזּוּ) בְּאוֹתָן תִּשְׁבָּזוֹת שֶׁאוֹמֵר תְּהִלָּה לְדָוִד, וְכָל הַהַלְלוּיָהּ, שֶׁהֵם סִדּוּר שֶׁל עֶשֶׂר תִּשְׁבָּזוֹת שֶׁל עֲשָׂרָה כְּתָרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמְשׁוֹם זֶה עֲשָׂרָה הֵם הַלְלוּיָהּ. אַזַּר כָּךְ סַיֵּם בְּעֶשֶׂר תִּשְׁבָּזוֹת, שֶׁהֵן: (תהלים קנ) הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ וְגוֹ', הַלְלוּהוּ וְגוֹ'. מִי אֵלֶּה עֲשָׂרָה הַלְלוּיָהּ, וַהֲרֵי זֶמְשָׁה הֵם? אֶלָּא מַתְזִיל שֶׁבַּזּוּ בְּהַלְלוּיָהּ, וּמְסַיֵּם בְּהַלְלוּיָהּ.

לְאַזַּר הָעֲלוּי שֶׁל סִדּוּר הַשֶּׁבַּזּוּ בְּאָז יָשִׁיר מֹשֶׁה, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַכֹּל, וּבָזֶה מְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה. אַזַּר כָּךְ מַשְׂרָה אוֹתָהּ בְּזֶסֶד בְּסוֹף הַתְּפִלָּה, לְהִתְקַדֵּשׁ בּוֹ. אַזַּר כָּךְ בִּתְפִלַּת מִנְזָה, שֶׁהַגְּבוּרָה תְּלוּיָה וְהַדִּין שׁוֹרֶה. נִמְצָא בְּכָל הַדָּרוֹם (הַיּוֹם) הַמִּטָּה הַזּוֹ שֶׁנִּתּוֹנָה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, לְהִתְזַוֵּג בְּזִוּוּג זֶה בַּגּוּף כָּרָאוּי. וּמִי שֶׁמְּסַדֵּר וּמְזַוֵּבֵר אוֹתָהּ בְּכָל יוֹם כָּךְ, וַדַּאי הוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא.

מִשּׁוֹם כָּךְ דָּגֹל שֶׁל מַזָּנָה אֶפְרַיִם יָמָּה, וְהוּא בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם. דָּרוֹם

רְאוּבֵן מִצַּד אֶזְוָד, שֶׁכְּתוּב דֶּגֶל מַזְוֵנָה רְאוּבֵן תֵּימָנָה. צָפוֹן דָּן מִצַּד אַזְוֵר, שֶׁכְּתוּב דֶּגֶל מַזְוֵנָה דָּן צָפְנָה. אֲפָרַיִם בֵּין זֶה לָזֶה. נַפְתָּלִי מַעֲרָב, שֶׁהוּא אֲפָרַיִם, בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, הַכֹּל כְּמוֹ לְמַעְלָה.

סוֹד לְיוֹשְׁבֵי הַדָּרוֹם אַזְוֵינוּ. וְכָךְ שָׁלַח לָהֶם: אַזְוֵינוּ, מִצַּד הַמְּנוֹרוֹת (מְסַדְּרִים מְנוֹרוֹת) בְּסוֹדוֹת קְשׁוּרִים, שֶׁרְצִיתֶם לְיַחֵד יִחוּד בַּטְּפָס שֶׁל קֶשֶׁר עֶלְיוֹן, קַבְּלוּ עֲלֵיכֶם עֹל מַלְכוּת הַקְּדוּשָׁה בְּכָל יוֹם בַּהִתְוַעְדָה, וּבָזֶה תַּעֲלוּ (בְּקֶשֶׁר) בְּהֵעֲלֵם (בְּהֵיכָל) קָדוּשׁ שֶׁל הַדָּרוֹם, וְסוֹבְבוּ צַדְדֵי הָעוֹלָם עַד שֶׁיִּתְקַשְּׁרוּ בְּקֶשֶׁר אֶזְוָד, וּבַדָּרוֹם (הִתְוַעְדוּ) (תִּקְבְּעוּ) מָקוֹם, וְשָׁם תִּהְיוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, סִימָן לְוִוּוּג הַיִּחוּד מִנַּיִן? אָמַר לוֹ, בְּנִי, אַף עַל גַּב שֶׁבֹּאַרְנוּ דְּבָרִים לְכָל צַד וְצַד, וְהִתְפַּזְּרוּ כָּאן דָּבָר וְכָאן דָּבָר – סִימָן זֶה נָקוֹט בְּיָדְךָ, וְכָךְ זֶה, כְּמוֹ סְבִיב הַמְּזַבֵּחַ. שֶׁלְּמִדְנוּ, וּבָא לוֹ לְקֶרֶן דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, מִזְרָחִית צְפוֹנִית, צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי לֹא יָכוֹל עַד שֶׁמְּקַבֵּל עָלָיו אָדָם עֹל מַלְכוּת הַקְּדוּשָׁה בַּהִתְוַעְדָה וְנוֹתֵן עָלָיו עֹל זֶה, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁיָּבֹא לַדָּרוֹם בַּהִתְוַעְדָה?!

אָמַר לוֹ, הַכֹּל אָמַרְתִּי לְךָ, שֶׁהֲרֵי וּבָא לוֹ לְקֶרֶן, אָמַרְתִּי בַּהִתְוַעְדָה, וַהֲרֵי יָדַעְתָּ סוֹד הַקֶּרֶן, וְזֶהוּ עֹל מַלְכוּת הַקְּדוּשָׁה. אַזְוֵר כָּךְ דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, שֶׁשָּׁם הוּא עֵץ הַחַיִּים, וְזֶה לְוַוֵּג אוֹתוֹ בַּמִּזְרָח, שֶׁהוּא הָאָב הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי הַבֵּן מִצַּד אַבָּא הוּא בָּא. וְלָכֵן מִדָּרוֹם לַמִּזְבֵּחַ, שֶׁכֵּן הַדָּרוֹם הוּא בַּמִּזְרָח, וְצָרִיךְ לְהִתְקַשֵּׁר כְּאֶזְוָד, דָּרוֹם בְּמִזְרָח.

וְהַמִּזְרָח שֶׁמִּתְקַשֵּׁר בַּצָּפוֹן, (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יז) וּצְפוּנְךָ תְּמַלֵּא בִטְנָם) מִשּׁוּם שֶׁזֶּה מַשְׁלִים וּמְמַלֵּא נְזָקִים וּמַעֲנוֹת, וְעַל זֶה מִזְרָחִית צְפוֹנִית, אֲלוּ אַבָּא וְאִמָּא שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָם, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ. וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר צְפוֹנִית, שֶׁהוּא סֵתֶר עֶלְיוֹן, וּמִצָּדָה יוֹצֵא צָפוֹן, וּמִצָּדָה מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא רַוְזָמִים וְשִׁמְוָה. וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ. וּכְשֶׁהִיא יוֹצֵאת – צָפוֹן יוֹצֵא עִמָּהּ, שֶׁהוּא נְכְלָל וְנִקְשָׁר בַּדָּרוֹם.

אַזַר כְּךָ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, שֶׁהֲרֵי מִצַּד הָאַבָּא יוֹצֵא בֵּן, וּמִצַּד הָאִמָּא יוֹצֵאת בַּת, וּמְשׁוּם כָּךְ צְפוֹנִית מַעֲרָבִית, וְזוֹהִי קֶרֶן שֶׁל הַתְּזוֹלָה, שֶׁכְּעֵת נִקְשֶׁרֶת בַּצָּפוֹן סְתָם. אַזַר כְּךָ צָרִיךְ לְקָשְׁרָהּ בַּדָּרוֹם, שֶׁשָּׁם הוּא קָשֶׁר הַכֹּל, וְהַגּוּף בָּהּ נִמְצָא, וְעַל כָּךְ מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית.

נִמְצֵאת קֶרֶן זוֹ שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים: אַזַּת לְקַבֵּל אוֹתָהּ אָדָם בַּתְּזוֹלָה, אַזַר כְּךָ לְקָשְׁרָהּ בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, לְהִתְזַבֵּר בַּגּוּף וְלִהְיוֹת הַכֹּל אֶזְוָד. וְזֶהוּ סִדּוּר שֶׁל הַיִּזּוּד הַשָּׁלֵם. וְכָל צַד וְצַד בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר שֶׁרָאוּי לוֹ, וְלֹא יַזְלִיף צַד בְּצַד אַזַר שֶׁלֹּא רָאוּי לוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵעָנֵשׁ. מִי שֶׁעוֹשֶׂה יִזּוּד זֶה כָּרָאוּי כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, אַשְׁרֵי זָכְלְקוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי יוֹדֵעַ לְסַדֵּר שֶׁבַּזּוֹ רִבּוֹנוֹ וְיִזּוּד רִבּוֹנוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ. עָלָיו כָּתוּב, (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (תהלים כה) לְדָוִד אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֶשָּׂא אֱלֹהַי בְּךָ בָּטַחְתִּי וְגוֹ'. מָה רָאָה דָּוִד לְסַדֵּר שֶׁבַּזּוֹ זֶה כָּכָה? וְכָל הַשְּׁבָזִים שֶׁהֵם בְּא"ב, כֻּלָּם שְׁלֵמִים, וְזֶה זָסַר, שֶׁאֵין בּוֹ ו'? וְלָמָּה סִדּוּר זֶה לְפָל עַל אַפַּיִם?

אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא גָּנוּז בֵּין הַזְּבָרִים. בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, (וְשׁוֹלֵט) הָעֵץ הַתְּזוּתוֹן שֶׁהַמָּוֶת תָּלוּי בּוֹ, פּוֹרֵשׂ עַנָּפָיו וּמְכַסֶּה הַכֹּל. וְעַל כָּךְ מַזְשִׁיךְ, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם הַמָּוֶת, וּמַקְדִּים אָדָם וְנוֹתֵן פָּקְדוֹן נַפְשׁוֹ, וּמַפְקִיד בְּיָדוֹ בְּפָקָדוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁלּוֹקְזַז אוֹתָם בְּפָקָדוֹן, זוֹזֵר הַפָּקָדוֹן לִבְעָלָיו בְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר וְזוֹזֵר אֵלָיו פָּקְדוֹנוֹ, צָרִיךְ לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא הַנֶּאֱמָן הָעֶלְיוֹן.

אַזָּרֵי שֶׁקֶם, נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת, מִתְעַטֵּר בִּתְפִלִּין, מִתְכַּסֶּה בְּכִסּוּי צִיצִית, נִכְנָס וּמִטַּהֵר עַצְמוֹ בַּקְּרְבָּנוֹת בַּתְּזוֹלָה, אַזַר כָּךְ מְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת בַּסִּדּוּר שֶׁל שִׁבְזֵי דָוִד, שֶׁהֵם סִדּוּר שֶׁל עֹל מַלְכוּת. וּבְסִדּוּר שֶׁבַּזּוֹ זֶה מַשְׁרֶה עָלָיו אוֹתוֹ עֹל. אַזַר כָּךְ סִדּוּר תְּפִלַּת מִיּשֵׁב, וּתְפִלָּה מֵעֹמֶד, לְקָשְׁרָם כְּאֶזְוָד.

בֹּא רְאֵה סוֹד הַדִּבּוּר, אַף עַל גַּב שֶׁתְּפִלָּה תְּלוּיָה בְּמֶלֶךְ וְדִבּוּר הַפֶּה – הַכֹּל תָּלוּי בְּעִקַּר הַמַּעֲשֶׂה בַּתְּוּזָלָה, אַוְזַר כָּךְ בְּדִבּוּר וּבְמֶלֶךְ הַפֶּה. אֵיזֶה מַעֲשֶׂה? אֶלָּא אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם בַּתְּוּזָלָה כְּמוֹ תְּפִלָּה זוֹ. וְלֹא יִתְפַּלֵּל אָדָם תְּפִלָּה, עַד שֶׁיִּרְאֶה מַעֲשֶׂה בַּתְּוּזָלָה כְּמוֹ הַתְּפִלָּה.

מַעֲשֶׂה רִאשׁוֹן (בָּרִאשׁוֹנָה מַעֲשֶׂה) בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם קָם – צָרִיךְ לְטַהֵר עַצְמוֹ בַּתְּוּזָלָה, וְאַוְזַר כָּךְ יְקַבֵּל עָלָיו עֹל זֶה, יִפְרֹשׂ עַל רֹאשׁוֹ פָּרִיסַת מִצְוָה. אַוְזַר כָּךְ יְקַשֵּׁר קֶשֶׁר הַיְזוּד, שֶׁהֵם תְּפִלִּין, (מַהוּ תְּפִלִּין?) תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ וְשֶׁל יָד, וּלְתַקְּנָם בְּקֶשֶׁר אֶזֶד בִּשְׁמֹאל וְעַל הַלֵּב, כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) שְׂמֹאלוֹ תַּזַת לְרֹאשִׁי וְגוֹ'. וְכָתוּב (שָׁם ז) שִׂימֵנִי כַזוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּזוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְזֶהוּ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁבַּתְּוּזָלָה.

אַוְזַר כָּךְ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת, יְטַהֵר עַצְמוֹ בַּתְּוּזָלָה בַּקְּרְבָּנוֹת, בְּדִבּוּר הַפֶּה. אַוְזַר כָּךְ יְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת זֶה, לִפְרֹשׂ עַל רֹאשׁוֹ (פָּרִיסַת מִצְוָה) בְּשִׁבְזֵי דָּוִד הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁפּוֹרֵס עַל רֹאשׁוֹ פָּרִיסַת מִצְוָה. אַוְזַר כָּךְ תְּפִלַּת מִישָׁב כְּנֶגֶד תְּפִלִּין שֶׁל יָד, וְאַוְזַר כָּךְ תְּפִלַּת מֵעֹמֶד שֶׁהִיא כְּנֶגֶד תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וְזֶה כְּמוֹ זֶה. מַעֲשֶׂה כְּמוֹ דִּבּוּר. וַדַּאי בְּמַעֲשֶׂה וְדִבּוּר תְּלוּיָה הַתְּפִלָּה.

וְאִם פּוֹגֵם אֶת הַמַּעֲשֶׂה, הַדִּבּוּר לֹא מוֹצֵא מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה בּוֹ, וְזוֹ לֹא תְּפִלָּה, וְנִמְצָא הָאִישׁ הַהוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, (וְלֹא עוֹד, אֶלָּא) שֶׁצָּרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה וּלְמַלֵּל דִּבּוּר עָלָיו, וְזוֹהִי תְּפִלָּה שְׁלֵמָה. אוֹי לָאִישׁ שֶׁפּוֹגֵם בִּתְפִלָּתוֹ, עֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ, עָלָיו כָּתוּב (ישעיה א) כִּי תָבֹאוּ לֵרָאוֹת פָּנָי וְגוֹ'. גַּם כִּי תַרְבּוּ תְּפִלָּה אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ. שֶׁהֲרֵי בְּמַעֲשֶׂה וְדִבּוּר הַדִּבּוּר תָּלוּי.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה תְּפִלּוֹת כָּךְ, בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּר, וְקוֹשֵׁר קֶשֶׁר הַיְזוּד, נִמְצָא שֶׁעַל יָדוֹ מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזוֹתוֹנִים. וְאָז צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְאוֹת עַצְמוֹ, אַוְזֵרֵי שִׁסִּים תְּפִלַּת עַמִּידָה, כְּאִלּוּ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי נִפְרָד מֵעֵץ הַזַּיִּים וְכִנֵּס רַגְלָיו לְאוֹתוֹ עֵץ הַמָּוֶת, שֶׁהֶזֶזִיר לוֹ פָּקִדוֹנוֹ, כְּמוֹ

שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, שֶׁהֲרֵי הוֹדָה עַל זֻטָאָיו וְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם.

עַכְשָׁו צָרִיךְ לְהִתְכַּוֵּן לְאוֹתוֹ עֵץ הַמָּוֶת, וּלְנַפֵּל וְלוֹמַר אֵלָיו, אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֶשָּׂא. בַּהַתְוָלָה נָתַתִּי לְךָ בְּפָקְדוֹן. כְּעֵת שֶׁקִּשַּׁרְתִּי אֶת הַיִּזּוּד וְעָשִׂיתִי מַעֲשֶׂה וְרִבּוּר כָּרָאוּי וְהוֹדֵיתִי עַל זֻטָאַי, הֲרֵי נַפְשִׁי מָסַרְתִּי לְךָ בְּוַדַּאי.

וְיֵרֶאֶה אָדָם עַצְמוֹ כְּאִלּוּ נִפְטַר מֵהָעוֹלָם, שֶׁנַּפְשׁוֹ מָסַר לִמְקוֹם הַמָּוֶת הַזֶּה, מִשּׁוּם כָּךְ אֵין בּוֹ וָא"ו, שֶׁוְּא"ו עֵץ הַזַּיִּים הוּא, וְזֶה עֵץ הַמָּוֶת הוּא. וְזֶה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ, שֶׁסּוֹד הַדָּבָר (מַה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ סוֹד הַדָּבָר) – שֶׁיֵּשׁ זֻטָאִים שֶׁלֹּא מִתְכַּפְּרִים עַד שֶׁנִּפְטָר הָאָדָם מֵהָעוֹלָם, וְהוּא שֶׁכָּתוּב (ישעיה כב) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן. וְזֶה נָתַן עַצְמוֹ וַדַּאי לָמוּת וּמָסַר נַפְשׁוֹ לְמָקוֹם זֶה, לֹא בְּפָקְדוֹן כְּמוֹ בַּלַּיְלָה, אֶלָּא כְּמִי שֶׁנִּפְטָר מֵהָעוֹלָם וַדַּאי.

וְתִקּוּן זֶה צָרִיךְ בְּכַוָּנַת הַלֵּב, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַוֵּם עָלָיו וּמְכַפֵּר לוֹ עַל זֻטָאָיו. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁיּוֹדֵעַ לְפַתּוֹתוֹ וְלַעֲבֹד לְרִבּוֹנוֹ בְּרָצוֹן וּבְכַוָּנַת הַלֵּב. אוֹי לְמִי שֶׁבָּא לְפַתּוֹת לְרִבּוֹנוֹ בְּלֵב רָזוּק, וְלֹא בְּרָצוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עז) וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ. הוּא אוֹמֵר (שם כה) אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֶשָּׂא, וְלֹא כָּל דְּבָרָיו, אֶלָּא בְּלֵב רָזוּק, זֶה גָּרַם עָלָיו לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם טֶרֶם שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ יָמָיו, בִּזְמַן שֶׁאֵילָן זֶה מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם לַעֲשׂוֹת דִּין.

וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהַדְבִּיק נַפְשׁוֹ וּרְצוֹנוֹ בְּרִבּוֹנוֹ, וְלֹא יָבֹא אֵלָיו בְּרָצוֹן כּוֹזֵב, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם קא) דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. מַה זֶּה לֹא יִכּוֹן? בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מַתְקִין עַצְמוֹ לָזֶה וְלִבּוֹ רָזַק מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, קוֹל יוֹצֵא וְאוֹמֵר: לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. (לָמָּה) זֶה צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ, לֹא יִכּוֹן, אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיִּתְתַּקֵּן. כָּל שֶׁכֵּן אִם הוּא בָּא לְיַיֵּחֵד שֵׁם הַקָּדוֹשׁ וְלֹא מְיַיְחֲדוֹ כָּרָאוּי.

אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סו) וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי וְגוֹ'. וְכָתוּב (תהלים קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ

לִשְׁמֶךָ וְגוֹ׳. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ וְאָמַר, אִלְמָלֵא לֹא בָאתִי לָעוֹלָם רַק לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ – דַּי לִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי זֶלְקִי וְאַשְׁרֵי זֶלֶק יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּדְבָּקִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים וְגוֹ׳. (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ׳.

בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן

פָּרָשַׁת נָשֹׂא

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר נָשֹׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גֵּרְשׁוֹן וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים לב) אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב ה׳ לוֹ עָוֹן וְאֵין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה. הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ, וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ. וְיֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וְכָךְ פָּרְשׁוּהוּ.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעַת תְּפָלַת מִנְחָה הַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, וְיִצְחָק תִּקֵּן תְּפָלַת מִנְחָה, וּגְבוּרָה עֶלְיוֹנָה שׁוֹלֶטֶת בָּעוֹלָם, עַד שֶׁבָּא וְנִכְנָס הַלַּיְלָה, בְּשְׁבִיל לְקַבֵּל אוֹתוֹ (לַלַּיְלָה). וּמִזְּמַן שֶׁשּׁוֹרָה תְּפָלַת מִנְחָה, נִפְרָד הַשְּׁמֹאל לְקַבֵּל (אוֹתוֹ) וּמִתְעוֹרֵר הַלַּיְלָה. אַזַּר שֶׁמִּתְעוֹרְרִים כָּל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַפְּתָזִים שֶׁבַּזּוִין, כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם וּמִתְפַּשְׁטִים, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם מָוֶת.

וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ מִתְעוֹרֵר הַשְּׁמֹאל כְּמוּקְדָּם, וְשׁוֹעֲנָה הַקְּדוֹשָׁה מַעֲלָה רֵיזוֹת וּמְשַׁבַּזַּת וּמְרִימָה קוֹל, וְאָז עוֹלָה וְשׁוֹרֶה הָרֹאשׁ לְמַעְלָה בַּשְּׁמֹאל, וְהַשְּׁמֹאל אָז מְקַבְּלָה.

אָז הַכְּרוּז קוֹרֵא בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי זְמַן הוּא לְהִתְעוֹרֵר לְשַׁבְּזַז לַמֶּלֶךְ. וְאָז תִּשְׁבָּזוֹת מִתְעוֹרְרוֹת, וְנִמְצָאת הִתְבַּשְּׂמוּת הַכֹּל. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְזַוֵּג זִוּוּג זֶה כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, וְהַיָּמִין מִתְעוֹרֵר וּמְזַבְּקָהּ, וְאָז זִוּוּג הַכֹּל נִמְצָא כְּאָזְדּ. (לַמֶּלֶךְ, כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר וְהַיָּמִין מִתְעוֹרֵר וּמְזַבֵּק אוֹתָהּ, אָז נִמְצָא זִוּוּג הַכֹּל כְּאָזְדּ, וְאָז הִתְשַׁבְּזוּת מִתְעוֹרְרוֹת וְנִמְצָאת הִתְבַּשְּׂמוּת הַכֹּל. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמְּעוֹרֵר לְזַוֵּג זִוּוּג זֶה).

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם יְשֵׁנִים וְטוֹעֲמִים טַעַם מָוֶת וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה

לְמַעְלָה – עוֹמֶדֶת בְּמָקוֹם שֶׁעוֹמֶדֶת, וְנִבְזֶנֶת עַל מַעֲשֶׂיהָ שֶׁעָשְׂתָה כָּל הַיּוֹם, וְכוֹתְבִים אוֹתָם עַל פָּתֶק. מַדּוּעַ? מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְמַעְלָה וּמְעִידָה עַל מַעֲשֵׂי הָאָדָם וְעַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו.

וּכְשֶׁאוֹתוֹ דִּבּוּר שֶׁהוֹצִיא הָאִישׁ מִפִּיו הוּא כָּרָאוּי, דִּבּוּר קָדוֹשׁ שֶׁל תְּפִלָּה וְתוֹרָה – אוֹתוֹ דִּבּוּר עוֹלֶה וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים, וְעוֹמֵד בְּמָקוֹם שֶׁעוֹמֵד, עַד שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה וְאוֹזֶנֶת אוֹתוֹ הַדִּבּוּר וּמַכְנִיסָתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

וּכְשֶׁאוֹתוֹ דִּבּוּר אֵינוֹ כָּרָאוּי, וְהוּא דִּבּוּר מִדִּבּוּרִים רָעִים, מִלְּשׁוֹן הָרַע – אוֹתוֹ הַדִּבּוּר עוֹלֶה לְמָקוֹם שֶׁעוֹלֶה, וְנִרְשָׁם אוֹתוֹ דִּבּוּר וְאוֹתוֹ זֵוֶט עַל הָאָדָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) מִשְׁכֶּבֶת זִיקֶךָ שְׁמֹר פְּתִזֵי פִיךָ. וְלָכֵן אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַזְשִׁב ה' לוֹ עָוֹן, אֵימָתַי? כְּשֶׁאֵין בְּרוּזוֹ רְמִיָּה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא (רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן)

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן זָמִשִּׁים שָׁנָה כָּל הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא בְּאֹהֶל מוֹעֵד. מִצְוָה זוֹ לִהְיוֹת הַלְוִיִּם מְשׁוֹרְרִים בַּמִּקְדָּשׁ. וְאַף עַל גַּב שֶׁבַּאַרְנוּ לְמַעְלָה, כָּאן צָרִיךְ לְזַדֵּשׁ דְּבָרִים, שֶׁהֲרֵי הַכֹּהֵן מַקְרִיב קָרְבָּן, וְהוּא מִיכָאֵל. לֵוִי הוּא גַּבְרִיאֵל, הוּא צָרִיךְ לְנַגֵּן.

וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' זַסְדּוֹ, זֶה וֶזֶסֶד כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁמִּיכָאֵל הוּא כֹּהֵן הֶדְיוֹט לְגַבֵּי רִבּוֹנוֹ, וְעִם כָּל זֶה שֶׁהֶדְיוֹט הוּא אֵצֶל רִבּוֹנוֹ – הוּא מֶלֶךְ זִיוֹת הַקֹּדֶשׁ. וּבִרְכַּת הֶדְיוֹט אַל תְּהִי קַלָּה בְּעֵינֶיךָ, וְזֶהוּ יוֹמָם יְצַוֶּה ה' זַסְדּוֹ.

וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי – זוֹ גְּבוּרָה. שִׁירָה – (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ. (יזזקאל א) וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׁמֹאל. וְגַבְרִיאֵל שְׁלוּזוֹז, וְצָרִיךְ לְשׁוֹרֵר וּלְנַגֵּן בְּזֶזְדָּוָה בְּיֵין הַתּוֹרָה, (לְהִתְעַסֵּק לִשְׁלֹזֵז קָרְבוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּשִׁמְזָה. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת) לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, יְקַיֵּם (איכה ב) קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָ לִרְאשׁ אַשְׁמֻרוֹת.

וְיֹאמַר בְּאַשְׁמוּרוֹת כַּמָּה סְלִיזוֹת וְתַזְנוּנִים וּבַקָּשׁוֹת בְּכָל מִינֵי רִנָּה בִּגְרוֹנוֹ, שֶׁהוּא כִּנּוֹר לְהוֹצִיא בּוֹ קוֹל בְּשֵׁשׁ כַּנְפֵי רַאֲה עִם וָרְדִים בְּשֵׁשֶׁת

צְנוּרוֹת הַקָּנֶה, וְזוֹ ו׳. וְיוֹצִיאוֹ מֵהַלֵּב, שֶׁשָּׁם בִּינָה, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הַלֵּב מֵבִין. יוֹצִיא בֵּן מִבִּינָה, מִבֵּן יָהּ, שֶׁהוּא ו׳, שֶׁהוּא אֶפְרוֹזֵן בְּשֵׁשׁ כְּנָפַיִם, וְיַעֲלֶה בְּשֵׁשֶׁת צְנוּרוֹת הַקָּנֶה, שֶׁהֵם (מלכים–א י) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא.

וּשְׁנֵי כְּסָאוֹת הֵם, (ירמיה יז) כִּסֵּא כָּבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן, וְהֵם הַלֵּב וְהַפֶּה. לֵ״ב, (שמות יז) וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַה׳ בַּעֲמָלֵק. כָּבֵד, סָמְאֵ״ל, פֶּה הַכִּסֵּ״ה, כֵּס ה׳, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר וְגוֹ׳.

מַהוּ שׁוֹפָר? קָנֶה, ו׳, קוֹל שֶׁעוֹלֶה מִן הַקָּנֶה אֶל הַפֶּה, שֶׁשָּׁם ה׳, בַּזְּמוֹשָׁה מִיגֵי תִּקּוּנֵי דִּבּוּר, שֶׁהֵם: הַשְּׂפָתַיִם וְשִׁנַּיִם וְזֵוֶךְ. שְׂפָתַיִם שִׁנַּיִם. שִׁנַּיִם וְטוֹוְזָנוֹת שְׁנֵי מִינִים. וְזֵוֶךְ – הֲרֵי זַמּוֹשָׁה. שֶׁטּוֹוְזָנִים כְּנָהָר, שֶׁהוּא קוֹל, כְּמוֹ שֶׁטּוֹוְזָנִים הָרַוְזִים. לְהוֹצִיא קוֹל וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מֵהַבִּינָה שֶׁל הַלֵּב בְּמַוְזֶשָׁבָה.

שֶׁהוּא שָׁם מְפָרֵשׁ בַּעֲשָׂרָה מִינֵי תִּלִּים. וּבְשׁוֹפָר, אֵין פּוֹוְזָתִין מֵעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת. וְהַתּוֹרָה – הַקּוֹל שֶׁלָּהּ, הַדִּבּוּר שֶׁלָּהּ, הַבִּינָה שֶׁלָּהּ, שֶׁפֵּרְשׁוּהָ, אֵיזֶהוּ זָכָם? הַמֵּבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. מַוְזֶשָׁבָה שֶׁלּוֹ וְשׁוּבָה לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא ז) זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה [וְ]לַמִּנְחָה. (עד כאן רעיא מהימנא)

אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל זַטאת הָאָדָם וְגוֹ׳ (במדבר ה). בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (שופטים ד) וְזֶבֶר הַקֵּינִי נָפָרֵד מִקַּיִן מִבְּנֵי זוֹבָב זוֹתֵן מֹשֶׁה וְגוֹ׳. וְזֶבֶר הַקֵּינִי מִבְּנֵי בָּנָיו שֶׁל יִתְרוֹ הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א טו) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקֵּינִי וְגוֹ׳. לָמָּה נִקְרָא קֵינִי? וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וְכָתוּב (בראשית טו) אֶת הַקֵּינִי וְאֶת הַקְּנִזִּי. וְנִתְבָּאֵר שֶׁעָשָׂה קֵן בַּמִּדְבָּר כְּעוֹף זֶה, כְּדֵי לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְנָפָרֵד מִן הָעִיר. נָפָרֵד מִקַּיִן, נָפָרֵד מֵאוֹתוֹ עִם שֶׁהָיָה שָׁם קֹדֶם וְנִדְבָּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, נָפָרֵד מִקַּיִן.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁזּוֹכֶה בַּתּוֹרָה לָלֶכֶת וּלְהִתְדַּבֵּק בִּדְרָכֶיהָ. שֶׁכְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּזַ קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לב) עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּזַ מִמָּרוֹם. וּכְשֶׁאָדָם סוֹטֶה בִּדְרָכָיו, מוֹשֵׁךְ עָלָיו רוּזַ אַזֶּרֶת

מִצַּד אַזַּר, שֶׁהוּא צַד טֻמְאָה, וְצַד הַטֻּמְאָה מִתְעוֹרֵר מִצַּד נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, שֶׁשָּׁם מְדוֹרֵי רוּזוֹת רָעוֹת שֶׁמַּזִּיקִים לָאֲנָשִׁים שֶׁנִּקְרָאִים מַזִּיקֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי מִצַּד קַיִן הָרִאשׁוֹן נִמְצְאוּ.

וְיִתְרוֹ בַּהַתְוָזָלָה הָיָה כֹּמֶר לַעֲבוֹדָה זָרָה, וּלְאוֹתוֹ צַד עָבַד, וּמָשַׁךְ עָלָיו רוּזַז מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, וְלָכֵן נִקְרָא קֵינִי, אַזַּר שֶׁנִּפְרַד מִקַּיִן (וַדַּאי) וְנִדְבַּק (נ"א וְהִתְוַזֵּבֵר) בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. (מַה מַּשְׁמִיעֵנוּ?) שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּדְבָּק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְעוֹשֶׂה מִצְוֹת הַתּוֹרָה, כִּבְיָכוֹל הוּא מַעֲמִיד עוֹלָמוֹת, עוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְעוֹלָם הַתַּזְוֹתָן. וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם.

וְכָל מִי שֶׁעוֹבֵר עַל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, כִּבְיָכוֹל פּוֹגֵם לְמַעְלָה, פּוֹגֵם לְמַטָּה, פּוֹגֵם אֶת עַצְמוֹ, פּוֹגֵם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. מָשָׁל לְאוֹתָם סַפָּנִים שֶׁבַּיָּם שֶׁשָּׁטִים בָּאֳנִיָּה, קָם שׁוֹטֶה אֶזֶד בֵּינֵיהֶם וְרָצָה לַעֲשׂוֹת זוֹר בַּסְּפִינָה וכו'.

וְלָכֵן, אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ וְגוֹ', הָאָדָם וְגוֹ'. (בֹּא רְאֵה) (הושע ו) וְהֵמָּה כְּאָדָם עָבְרוּ בְּרִית. אָדָם עָבַר מִצְוָה אַזַּת שֶׁל הַתּוֹרָה – גָּרַם לְעַצְמוֹ מִיתָה, וְגָרַם לְכָל הָעוֹלָם, גַּם לְמַעְלָה, גַּם לְמַטָּה. וְאוֹתוֹ זוֹטָא תָּלוּי עַד שֶׁיַּעֲמִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם כְּמִקֶּדֶם וְיַעֲבֹר אוֹתוֹ גַּם מֵהָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כה) בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְגוֹ'. וְלָכֵן כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל זַטּאת הָאָדָם. (כְּתוּב) הָאָדָם – אָדָם הָרִאשׁוֹן.

לְמַעְלָה מַעַל בַּה', שֶׁמִּי שֶׁיּוֹצֵא מֵרַזַּמִּים וְיוֹנֵק מִדִּין, גּוֹרֵם גַּם. וְלָכֵן הָרַזָּמִן יַצִּילֵנוּ מֵרִשְׁעֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִפָּגְמֵיהֶם. כַּמָּה צַדִּיקִים מִסְתַּלְּקִים בְּגִלְגָּלָם, מִלְּבַד לְכָל מַה שֶּׁגּוֹרְמִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

רַבִּי יְצְוָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁא לְלוּד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה (יְצְוָק), נֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְנֵלֵךְ. פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה (יְצְוָק) וְאָמַר, (שמות כא) כִּי יִתֵּן אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֹּר וְגוֹ'. מַה כָּתוּב אַזַּרְיו? בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם וְגוֹ'. וּמָה עַל זֶה כָּךְ – מִי שֶׁגּוֹרֵם לְהַסְרִיזַז הָעוֹלָם בַּזַּטָּאָיו עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. אֶלָּא תָּמַהְנוּ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁמַּסְרִיזַז הָעוֹלָם, לָמָּה יֵשׁ לוֹ תְּשׁוּבָה,

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ וְגוֹ' וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם וְהֵשִׁיב?

אֶלָּא וַדַּאי זֶה מוֹעִיל לָהֶם מִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, כְּבְיָכוֹל הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ מַמָּשׁ. שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁגַּם לְמַעְלָה – תִּקֵּן, וּבַמֶּה? בִּתְשׁוּבָה, שֶׁכָּתוּב אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ וְגוֹ', וְהִתְוַדּוּ אֶת חַטָּאתָם וְהֵשִׁיב, וּתְשׁוּבָה מְתַקֶּנֶת הַכֹּל, מְתַקֶּנֶת לְמַעְלָה – מְתַקֶּנֶת לְמַטָּה, מְתַקֶּנֶת עַצְמוֹ – מְתַקֶּנֶת לְכָל הָעוֹלָם.

פָּתוּז רַבִּי יְצָזָק (יְהוּדָה) אַזָּרְיוּ וְאָמַר, (דברים ד) בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגוֹ'. בַּצַּר לְךָ – מִכָּאן שֶׁתְּשׁוּבָה מְעֻלָּה מֵהַכֹּל עַד שֶׁלֹּא יִשָּׂרֵף הַדִּין בָּעוֹלָם. שֶׁאֲזַר שֶׁשּׂוֹרֵף הַדִּין מִתְזַזֵּק כּזוֹז, מִי יַעֲבִירוּ מֵהָעוֹלָם וְיסַלְקוּ? שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁשּׂוֹרֵף הַדִּין, לֹא מִסְתַּלֵּק עַד שֶׁנִּשְׁלָם. אַזָּר שֶׁנִּשְׁלַם וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, מִתַּקֵּן כָּל הָעוֹלָמוֹת. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַזָּרִית הַיָּמִים, וְכָתוּב וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'. כִּי אֵל רַזּוּם ה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'.

בְּאַזָּרִית הַיָּמִים, מַה יֵּשׁ כָּאן? אֶלָּא לְהַכְלִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בַּגָּלוּת וְנִמְצֵאת בְּצָרָתָם, וְלֹא עוֹזֶבֶת אוֹתָם לְעוֹלָמִים. וְלָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל גַּב שֶׁמַּשְׂרֵף דִּין בָּעוֹלָם, רוֹצֶה שֶׁיַּזָּזְרוּ יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה לְהֵיטִיב לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְאֵין לְךָ מִי שֶׁיַּעֲמֹד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה.

בֹּא רְאֵה, אֲפִלּוּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה. וְאִם תֹּאמַר, (תְּשׁוּבָה) עֶלְיוֹנָה (מְעֻלָּה) (וְאוֹת עֶלְיוֹנָה) מִכָּל מָקוֹם לֹא נִמְצֵאת – אֶלָּא זוֹ נִקְרֵאת תְּשׁוּבָה, כְּשֶׁזּוֹזֵר רַזִּמִים לְמוּלָהּ, וְהִיא זוֹזֶרֶת עַל כָּל אוֹתָם אוּכְלוֹסִים וּמֵינִיקָתָם. וּתְשׁוּבָה מְעֻלָּה – כְּשֶׁנִּמְסֶרֶת הַנֶּפֶשׁ אֵלֶיהָ וְלוֹקַזֵּת אוֹתָהּ בְּזֶמֶן שֶׁהִיא בִּתְשׁוּבָה, אָז הַכֹּל מִתְתַּקֵּן לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּמִתְתַּקֵּן הוּא וְכָל הָעוֹלָם.

רָשָׁע אֶזּוּד בָּעוֹלָם – בִּגְלָלוֹ יֵשׁ קִלְקוּל לְכַמָּה אֲזָרִים. אוֹי לָרָשָׁע, אוֹי לִשְׁכֵנוֹ! בֹּא רְאֵה, יוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָצָה לָלֶכֶת בִּשְׁלִיזוּת רִבּוֹנוֹ, כַּמָּה אֲנָשִׁים הָיוּ אוֹבְדִים בִּגְלָלוֹ בַּיָּם, עַד שֶׁכֻּלָּם זָזְרוּ עָלָיו וְדָנוּ אוֹתוֹ בְּדִין בַּיָּם, וְאָז נִצְלוּ כֻּלָּם, וְאַזַּר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רִזֵּם עָלָיו, וְהִצִּיל כַּמָּה

אוּכְלוֹסִים בָּעוֹלָם. מָתַי? כְּשֶׁזָּזַר לְרִבּוֹנוֹ מִתּוֹךְ צָרָתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יונה ב) קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל ה' וַיַּעֲנֵנִי. וְכָתוּב (תהלים קיז) מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַּמֶּרְחָב יָהּ וְגו'.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה זוֹ הִיא מִצְוַת תְּשׁוּבָה, וְזוֹהִי בִּינָה. וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ, מִשֶּׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לֹא נִשְׁאַר לָנוּ אֶלָּא וּדוּי דְּבָרִים לְבַד, וְזוֹ מַלְכוּת. וּמַה זֶּה בִּינָה? בֵּן יָ"ה. וּבֵן זֶה הוּא ו' בְּוַדַּאי. וְכָל מִי שֶׁזּוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, כְּאִלּוּ הֶזֵּזִיר ה' לָאוֹת ו', שֶׁהִיא בֵּן יָ"ה, וְנִשְׁלָם בּוֹ יְהוָ"ה. וְזוֹהִי תְּשׁוּבָה – תָּשׁוּב ה' וַדַּאי לְוֹ'.

שֶׁאוֹת ה' וַדַּאי הִיא וּדוּי דְּבָרִים, וְסוֹד הַדָּבָר – (הושע יד) קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה' אִמְרוּ אֵלָיו וְגו' וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ. שֶׁוַּדַּאי כְּשֶׁאָדָם זוֹטֶא, גּוֹרֵם לְהַרְוִיחַ ה' מֵאוֹת ו'. שֶׁמִּסְתַּלֵּק בֵּן יָ"ה, זֶה יה"ו, מֵאוֹת ה'. וְלָכֵן זָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהִתְרַוְּקוּ יִשְׂרָאֵל מִשָּׁם וְנָלוּ לְבֵין הָעַמִּים. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, גּוֹרֵם לְהַזְוִיר ה' לָאוֹת ו', וְהַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בָּזֶה. וּמִשּׁוּם זֶה הַכֹּל תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה. שֶׁכָּךְ אָמְרוּ הָרִאשׁוֹנִים, כָּל הַקְּצִים כָּלוּ, וְאֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא בִּתְשׁוּבָה, שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת שְׁמוֹ.

וְעַל כָּךְ, (יחזקאל כ) וָאֶעֱשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי. וְעוֹד, (ישעיה מח) לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה. וְאִם לֹא זוֹזְרִים, אֲנִי אַעֲמִיד לָהֶם מֶלֶךְ שֶׁקָּשִׁים גְּזֵרוֹתָיו מִשֶּׁל פַּרְעֹה, וְיַזְוְזוּ בְּעַל כָּרְחָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ, עַד יְהוָ"ה וַדַּאי.

וּתְשׁוּבָה זוֹ נִקְרֵאת זַיִן, (משלי ד) כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת זַיִן, שֶׁהֵם נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְהוּא הֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא וְנִכְנָס בְּפִי הָאָדָם בְּלֹא עָמָל וּבְלֹא יְגִיעָה, ה' שֶׁל הַבְּרָאָם, וְעָלָיו נֶאֱמַר (דברים יז) כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִי ה' יִזְיֶה הָאָדָם. וְהִיא עַל רֹאשׁ הָאִישׁ, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (במדבר יב) וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט. (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֶּךְ אִישׁ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא עַל רֹאשׁ הָאִישׁ, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לָלֶכֶת אַרְבַּע אַמּוֹת בְּגִלּוּי

רֹאשׁ, שֶׁאִם הִיא מִסְתַּלֶּקֶת מֵעַל רֹאשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם, מִיָּד מִסְתַּלְּקִים מִפָּנָיו הַזִּיִּים.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁכָּךְ שׁוֹרָה עַל רֹאשׁ אֻמּוֹת הָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ בָּהֶם שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל תּוֹלְדוֹתֵיהֶם – לֹא שׁוֹרָה וַדַּאי. שֶׁמּשֶׁה בִּקֵּשׁ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא תִשְׁרֶה שְׁכִינָה עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְנָתַן לוֹ. הַהֶבֶל הָעוֹמֵד עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם מֵאֵיפֹה יוֹצֵא? אוֹ עַל הָרְשָׁעִים שֶׁהֵם עֵרֶב רַב, מְעָרְבִים עִם יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא וַדַּאי לֹא כָּל הַפָּנִים שָׁוִים. אֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל אֵינָם שָׁוִים, כָּל שֶׁכֵּן אֲזָרִים.

אֶלָּא וַדַּאי עַל דְּמוּת זוֹ שֶׁל אוֹת ה׳ פָּרְשׁוּהָ, מַתָּנָה טוֹבָה יֵשׁ לִי בְּבֵית גְּנָזַי וְשַׁבָּת שְׁמָהּ. וּכְשֶׁהִיא שׁוֹרָה עַל יִשְׂרָאֵל, אֵין לָהֶם יְגִיעָה וְלֹא שִׁעְבּוּד, וּבָהּ נָפֶשׁ עֲמֵלָה וְיֵגֵעָה (שמות לב) שָׁבַת וַיִּנָּפֵשׁ.

שֶׁנָּפֶשׁ אֲזָרַת יֵשׁ עַל רֹאשׁ הָאָדָם, שֶׁנִּקְרֵאת עֶבֶד, וְהִיא דְּמוּת עַל הָאִישׁ, וְהוּא עֶבֶד הַמֶּלֶךְ, שֶׁמְּנַעֲנַעַת כָּל אֵיבְרֵי הָאָדָם לָלֶכֶת בְּדְרָכִים טוֹבוֹת וּלְמַצְוֹת בָּהֶם רמ״ח מִצְוֹות, לְהַשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם ה׳ שֶׁל בְּהִבָּרְאָם, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה הִבָּרְאָם לְרמ״ח.

וּדְיוֹקָן אֲזָר עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁנִּקְרָא יִרְאָה, וְזֶה י׳. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים. שְׁתֵּי דְּמֻיּוֹת טוֹבוֹת, שֶׁהֵם זָכָר וּנְקֵבָה. זָכָר מִצַּד הָאוֹת י׳, נְקֵבָה מִצַּד הָאוֹת ה׳.

וּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת מְעוֹרְרוֹת אֶת הָאָדָם לַתּוֹרָה וְלַמִּצְוָה. י׳ יִרְאָה, וְזוֹהִי עַל רֹאשׁ הָאָדָם, וּמִמֶּנָּה תִּכָּנֵס יִרְאָה לְלֵב הָאָדָם לִירָא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. ה׳ אַהֲבָה עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם, וּמִמֶּנָּה נִכְנֶסֶת אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל רמ״ח אֵיבָרָיו לְקַיֵּם בָּהֶם מִצְוֹת עֲשֵׂה. ו׳ הִיא עַל רֹאשׁ הָאָדָם, וּמִמֶּנָּה יִכָּנֵס עַל פֶּה הָאָדָם דְּבוּרִים לִלְמֹד בַּתּוֹרָה.

וּבָזֶה קְוֹזוּ עִמְּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל ה׳. וּבְזֶה שֶׁתִּהְיֶה בָּכֶם הַיִּרְאָה

וְהָאַהֲבָה וְהַתּוֹרָה, יַזְהִיר יְהוָ"ה שֶׁהוּא בִּינָה, תְּשׁוּבָה, ו' תָּשׁוּב לְהּ', שֶׁהִיא מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְהִיא כ"ב אֱלֹהִים. וְיִשְׁתַּלֵּם יְהוָה, וּבָהּ תִּהְיֶה לָכֶם מְנוּחָה וַנַּזָּת מֵהַכֹּל, וּבָהּ שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ.

וּבָהּ יִכָּלֵל יה"ו, וּמִשּׁוּם זֶה וַיְכֻלּוּ – שְׁלֵמוּת הַכֹּל. בָּהּ נִבְרָא כָּל הָעוֹלָם, וְעָלֶיהָ עוֹמְדִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְהַיָּם וְכָל הַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּהֵ' בְּרָאָם. וְאִם הִיא תִּתְרַוֵּק מֵהָעוֹלָם אֲפִלּוּ רֶגַע, הַכֹּל יֵוָּרֵב וְיִתְבַּטֵּל, וְלֹא תִּהְיֶה עֲמִידָה לָעוֹלָם.

ה' זֹאת לֹא תֵלֵךְ מֵהַגּוּף, וּבוֹ הוּא עוֹמֵד. וּכְשֶׁהִיא תֵּלֵךְ מִמֶּנּוּ, הוּא סַם הַמָּוֶת יָבֹא וְיִשְׁרֶה עָלָיו, שֶׁתִּקָּרֵא טֻמְאָה, נְבֵלָה, פָּסוּלָה, מַלְאַךְ הַמָּוֶת, זוֹשֶׁךְ, אֲפֵלָה, וְשׁוֹרֶה עַל גּוּף הָאִישׁ. וּבְאוֹתוֹ זְמַן נִקְרָא הָאָדָם מֵת, וְסוֹד הַדָּבָר – (יחזקאל יח) כִּי לֹא אֶזְפַּק בְּמוֹת הַמֵּת נְאֻם ה' אֱלֹהִים וְהָשִׁיבוּ וִחְיוּ.

כָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהָיוּ עֲתִידוֹת לִשְׁרוֹת בְּרמ"ז אֵיבָרָיו, כֵּלָּן מִתְאַבְּלוֹת עָלָיו, וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה נז) דְּרָכָיו רָאִיתִי וְאֶרְפָּאֵהוּ וְגוֹ', וַלַּאֲבֵלָיו. מַה זֶּה וְלַאֲבֵלָיו? אֵלּוּ רמ"ז אֵיבָרִים שֶׁמִּתְאַבְּלִים עָלָיו, שֶׁהֵם דְּמוּת עֶלְיוֹנָה שֶׁשּׁוֹרָה עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁבָּהּ שׁוֹרֶה הַוָיְ"ה. שֶׁכְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ דְּמוּת טוֹבָה עַל צַדִּיק וּמַנְהִיגָה אוֹתוֹ לְכָל מַעֲשִׂים טוֹבִים לְזַכּוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, כָּךְ יֵשׁ דְּמוּת רָעָה עַל רֹאשׁ הָרְשָׁעִים לְהַנְהִיגָם בְּמַעֲשִׂים רָעִים, שֶׁיָּרְשׁוּ גֵּיהִנֹּם. וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ הֶבֶל וְיֵשׁ הֶבֶל. יֵשׁ הֶבֶל טוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִּי ה' יִחְיֶה הָאָדָם. וְיֵשׁ הֶבֶל רָע, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ גַּם זֶה הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּמַעֲשֵׂי הָאָדָם נוֹדָע הַפַּרְצוּף שֶׁעָלָיו וּפַרְצוּף פָּנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ג) הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם. בַּדְּמוּת נוֹדָע פַּרְצוּף הַזַּוָיָה שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו, אִם הוּא אַרְיֵה, אוֹ שׁוֹר, אוֹ נָשֶׁר, אוֹ אָדָם. מִמֶּרְכֶּבֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, אוֹ מִמֶּרְכֶּבֶת מַלְאַךְ שַׂר הַפָּנִים, אוֹ מִמֶּרְכָּבָה רָעָה שֶׁל סָמָא"ל, אוֹ מִמֶּרְכֶּבֶת אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וְאֵין בָּהֶם לֹא הַיֵּצֶר הַטּוֹב, וְלֹא הַיֵּצֶר הָרָע, אֶלָּא כִּבְהֲמוֹת הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם זֶה כַּמָּה הֲבָלִים יֵשׁ בִּבְנֵי אָדָם, כָּל אֶחָד לְמִינוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר – (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. וּמִשּׁוּם זֶה, בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד – בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ. וּלְכָל פַּרְצוּף יֵשׁ מְמֻנֶּה עָלָיו.

בֹּא רְאֵה, לְשִׁשָּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, לְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת פַּרְצוּפּוֹ שֶׁל אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁמַּנְהִיגָה אוֹתוֹ, וְלֹא תִמְצָא יוֹם שֶׁאֵין בּוֹ טוֹב. וְאַף עַל גַּב שֶׁבַּיּוֹם הַשֵּׁנִי אֵין בּוֹ טוֹב, תִּמְצָאֵנּוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בּוֹ פַּעֲמַיִם כִּי טוֹב.

וּלְכָל יוֹם יֵשׁ גָּדֵר מִבַּזּוּין שֶׁלֹּא יִכָּנֵס כָּל אָדָם לְאוֹתוֹ טוֹב, כְּמוֹ זוֹשָׁף שֶׁמְּכַסֶּה אֶת הָאוֹר. שֶׁתִּמְצָא בְּיוֹם רִאשׁוֹן אוֹר, וְתִמְצָא בּוֹ זוֹשָׁף. בְּכָל יוֹם תִּמְצָא שְׁמִירָה, וְאוֹתָם שׁוֹמְרִים הֵם כְּמוֹ קוֹצִים לַכֶּרֶם. וְיֵשׁ שׁוֹמְרִים אֲזוֹרִים, כְּמוֹ גְּזָזִים וַעֲקְרַבִּים וּשְׂרָפִים, וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ טוֹב שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְשָׁם מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהִכָּנֵס. וְאִם לֹא – כָּל הָרְשָׁעִים הָיוּ נִכְנָסִים בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה.

וּמִשּׁוּם זֶה, מִי שֶׁהוּא רָשָׁע וְיִכָּנֵס לָדַעַת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, כַּמָּה מַלְאָכֵי זַבָּלָה שֶׁנִּקְרָאִים זוֹשָׁף וַאֲפֵלָה, גְּזָזִים וְעַקְרַבִּים, זַיּוֹת בָּר נִקְרָאִים, וּמְבַלְבְּלִים מַזָּלוֹתָיו שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ.

אֲבָל מִי שֶׁהוּא טוֹב, כָּל הַשּׁוֹמְרִים הֵם לְמֵרוּתוֹ, וְקָטֵגוֹר נַעֲשֶׂה סָנֵגוֹר, וְיַכְנִיסוּ (אוֹתוֹ) לַטּוֹב הַגָּנוּז, וְיֹאמְרוּ לוֹ: מוֹרֵנוּ, אִישׁ זֶה הוּא טוֹב וְצַדִּיק, יְרֵא שָׁמַיִם, רוֹצֶה לְהִכָּנֵס לְפָנֶיךָ, אֱמֹר לָנוּ (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ. אוֹתוֹ טוֹב הַגָּנוּז יֹאמַר לָהֶם: פִּתְחוּ לוֹ בְּשַׁעַר זֶה שֶׁנִּקְרָא אַהֲבָה, אוֹ בְּשַׁעַר זֶה שֶׁנִּקְרָא תְּשׁוּבָה. כָּל צַדִּיק יִכָּנֵס כְּפִי דַּרְגָּתוֹ, וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה כו) פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק וְגוֹ'.

כְּעֵת צָרִיךְ לַזָּזֹר עַל פִּתְחוֹ הַתְּשׁוּבָה. וְכִי מִכַּמָּה מִינִים הִיא הַתְּשׁוּבָה שֶׁעוֹשִׂים בְּנֵי אָדָם? כֻּלָּם טוֹבִים, אֲבָל לֹא כָּל הַפָּנִים שָׁוִים. יֵשׁ אָדָם שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר כָּל יָמָיו, וְהוּא עוֹבֵר עַל כַּמָּה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וּמִתְזָרֵז וּמוֹדֶה עֲלֵיהֶם, וְאַזָּר כֹּחַ לֹא עוֹשֶׂה לֹא טוֹב וְלֹא רַע – לָזֶה בְּוַדַּאי יִמְזֹל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל לֹא יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה עֶלְיוֹנָה. יֵשׁ אָדָם שֶׁלְּאַזָּר שֶׁיָּשׁוּב

מֵזֶנֶטָאָיו וּמִתְכַּפֵּר לוֹ, הוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ מִצְוָה וּמִתְעַסֵּק בְּכָל כּוֹזוֹ בְּיִרְאָה וְאַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – זֶה זוֹכֶה לִתְשׁוּבָה תַּזְוִתוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת ה', וְזוֹ הִיא תְּשׁוּבָה תַּזְוִתוֹנָה.

וְיֵשׁ אָדָם שֶׁלְּאַזָּר שֶׁהִתְזָרֵט עַל זֶנֶטָאָיו וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, וְיִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה בְּיִרְאָה וְאַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס – זֶה זוֹכֶה לָאוֹת ו', וְהוּא בֶּן י"ה, וְעַל שְׁמוֹ נִקְרֵאת בִּינָה, וְזֶה גּוֹרֵם שֶׁתָּשׁוּב ו' לִהּ'. וּמִלַּת תְּשׁוּבָה כָּךְ הִיא, תָּשׁוּב ו' לִהּ'.

וּלְעוֹלָם לֹא שׁוֹרָה ה' בְּאִישׁ, וְלֹא ו', לְלֹא יִרְאָה וּלְלֹא אַהֲבָה, שֶׁהֵם י"ה, יִרְאָה וְאַהֲבָה נִקְרָאִים בְּוַדַּאי. וּמִשָּׁם נִתְּנוּ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, שֶׁהֵם בֵּן וּבַת. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, נִקְרְאוּ בָּנִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יב) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם.

הַנִּסְתָּרוֹת (דברים כט) – יִרְאָה וְאַהֲבָה, שֶׁהֵם בַּמּוֹחַ וּבַלֵּב, בַּזֶּלֶל הַגּוּף וּבָרֹאשׁ. וְהַנִּגְלוֹת – הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, שֶׁהֵם בַּגּוּף וּבָרֹאשׁ מִבַּחוּץ. וְסוֹד הַדָּבָר כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁאִם הָאָדָם פָּוֵזֵד מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹ אוֹהֵב אוֹתוֹ – אֶת זֶה לֹא יוֹדֵעַ אָדָם אַזָּר, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ דָּבָר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה אֶלָּא בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ.

אֲבָל אָדָם שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּמִתְעַסֵּק בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה – זֶה גָּלוּי לְכָל אָדָם, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה לוֹ פֶּה בְּגָלוּי לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְעֵינַיִם לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ, וְאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ אוֹתָהּ, וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדַיִם וְרַגְלַיִם וְגוּף לַעֲשׂוֹת בָּהּ מִצְוֹת עֲשֵׂה.

אִם כָּךְ, זוֹטֶם לָמָּה צָרִיךְ? (בראשית ב) וַיִּפַּוַּז בְּאַפָּיו נִשְׁמַת זֶזִיִּים, זוֹהִי דְּמוּת שֶׁעַל הָאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם כז) וַיְזָלֵם וְהִנֵּה סֵלָם. סֵלָם וַדַּאי הִיא נִשְׁמַת זֶזִיִּים, כִּסֵּא לְשֵׁם יְהוָ"ה, שֶׁהוּא הַיִּרְאָה וְהָאַהֲבָה, הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה, וּבוֹ שׁוֹרָה. וְכִסֵּא זֶה, מִמֶּנּוּ גְּזוּרוֹת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהִיא דְּמוּת עַל רֹאשׁ הָאָדָם.

וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ – אֵלּוּ הַבָּלִים שֶׁעוֹלִים וְיוֹצְאִים

בַּגּוּף בְּסֵלֶם זֶה. הוּא אָזְוָד, שִׁבְיעִי שֶׁל הַכֹּל. וְהוּא מֵצַּב אַרְצָה – שְׁנַיִם. וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה – שְׁלֹשָׁה. וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים – שְׁנַיִם. וְיֹרְדִים – שְׁנַיִם. אֵלֶּה כְּנֶגֶד אַרְבַּע רוּחוֹת וְהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. וְסוֹד הַדָּבָר – (קֹהֶלֶת א) הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת הֶבֶל הַבָּלִים הַכֹּל הָבֶל. הֵם שִׁבְעָה כְּנֶגֶד הַכִּסֵּא, שֶׁהוּא הַסֶּלֶם, וְהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וְאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת הָעוֹלָם, וְהֵם שִׁבְעָה כְּנֶגֶד שִׁבְעַת יְמֵי בְרֵאשִׁית. יֵשׁ כָּל בְּרִיוֹת הַשָּׁמַיִם וְהַיָּם וְהָאָרֶץ, כְּמוֹ חַיּוֹת, עוֹפוֹת, בְּהֵמוֹת וְדָגִים, וְכַמָּה תּוֹלָדוֹת שֶׁתְּלוּיוֹת מִמֶּנּוּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל נִבְרָא בַּצֶּלֶם הַזֶּה שֶׁעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא צַדִּיק, נֶאֱמַר בָּהֶם (בראשית ט) וּמוֹרַאֲכֶם וְזִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמָיִם וְגוֹ'. וְזֶה מְדַבֵּר עַל בְּנֵי אָדָם שֶׁמְּשׁוּלִים לְחַיּוֹת הַשָּׂדֶה, לִבְהֵמוֹת וּלְעוֹפוֹת וְלִדְגֵי הַיָּם. שֶׁיֵּשׁ אָדָם שֶׁמָּשָׁלוֹ שׁוֹר, וּמָשָׁלוֹ אַרְיֵה, וּמָשָׁלוֹ נָשֶׁר, וּמָשָׁלוֹ אָדָם.

וְכָל אֵלֶּה לָמָּה מִתְפַּזְּרִים מִדְּמוּת זוֹ שֶׁהֵם נִבְרְאוּ מִשָּׁם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם ה' שׁוֹרֶה עָלָיו. סוֹד הַדָּבָר – (דברים כח) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְכָל מִי שֶׁפּוֹגֵם מַעֲשָׂיו, נִפְגֶּמֶת דְּמוּתוֹ, וְשָׁם ה' לֹא שׁוֹרֶה בְּמָקוֹם פָּגוּם. וּבְאוֹתוֹ פָּגָם שׁוֹרֶה וְזֹשֶׁךְ, בִּגְלַל פְּגִימַת הַלְּבָנָה שֶׁהַזֹּשֶׁךְ שׁוֹרֶה בָּהּ. וְאָדָם זֶה, כְּמוֹ שֶׁהוּא פָּגַם דְּמוּתוֹ – כָּךְ נִפְגָּם הוּא לְמַטָּה, אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה אִלֵּם, אוֹ חֵרֵשׁ, אוֹ סוּמָא, אוֹ זִגֵּר, בִּשְׁבִיל שֶׁיִּהְיֶה רָשׁוּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְאוֹתוֹ זֹשֶׁךְ שׁוֹרֶה בַּפָּגָם שֶׁלּוֹ, וּמִיָּד יוֹדְעִים בּוֹ דַּרְגּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁהֵם כִּזְוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְרַוְּקִים מִמֶּנּוּ, שֶׁכְּבָר יוֹדְעִים שֶׁבְּאוֹתוֹ פָּגָם לֹא שׁוֹרֶה הַמֶּלֶךְ. וּמִשּׁוּם זֶה זִיּוֹת הַמֶּלֶךְ מִתְרַוְּקוֹת מִמֶּנּוּ, שֶׁזִּיּוֹלוֹת הַמֶּלֶךְ לֹא שׁוֹרִים וְלֹא מִתְקָרְבִים, אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ שׁוֹרֶה. שֶׁכָּךְ הֵם מִתְנַהֲגִים אֲוִזָּרָיו, כְּאֵיבָרִים אַוְזַר הַגּוּף.

וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה אוֹתוֹ זֹשֶׁךְ, כַּמָּה מַלְאֲכֵי זֻבְלָה, שֶׁנִּקְרָאִים נְזָקִים וְעַקְרַבִּים, מִתְקָרְבִים אֵלָיו, וְנוֹתְנִים לוֹ כַּמָּה נְשִׁיכוֹת, וְאֵלֶּה אוֹתָם יְסוּרִים.

וְאִם יֵשׁ לוֹ מָמוֹן שֶׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה – יִתְמַעֲטוּ מִמֶּנּוּ. וְאֵיךְ יִתְמַעֲטוּ מִמֶּנּוּ? אֶלָּא כָּל זְכוּת שֶׁיּוֹרֶדֶת לוֹ מִלְמַעְלָה, נוֹתְנִים אוֹתָהּ לְאוֹתָם מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, וּמְבַטְּלִים מִמֶּנּוּ יְסוּרִים. וְאִם אֵין לוֹ זְכוּת וְלֹא זוֹבָה לְמַעְלָה, אֶלָּא הַכֹּל לְמַטָּה – בְּכָל זְכוּת שֶׁעוֹשֶׂה, יוֹרֵד לוֹ מָמוֹנוֹת, וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם מִתְקָרְבִים אֵלָיו כְּנֶגֶד מַלְאֲכֵי הַזַּבָּלָה, וְנוֹתֵן לָהֶם מָמוֹן וְנִצָּל מֵהֶם.

וּמְשׁוּם זֶה הָיוּ יִשְׂרָאֵל מַקְרִיבִים לַעֲזָאזֵל אֵצֶל אוֹתוֹ הַזּוֹשֵׁף. וְשִׁבְעִים פָּרִים כְּנֶגֶד שִׁבְעִים אֻמּוֹת, לְקַיֵּם הַפָּסוּק (משלי כה) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם. וּמִיָּד שֶׁזּוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, עוֹבֵר אוֹתוֹ זוֹשֵׁף מֵאוֹתוֹ פֶּגֶם וְנִשְׁלָם. וְסוֹד הַדָּבָר – (שמואל־ב יב) גַּם ה' הֶעֱבִיר זַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. וּמִיָּד זוֹזֵר בּוֹ שֵׁם ה' וּמִתְרַצֶּה (וּמִתְרַפֵּא) בּוֹ מֵאוֹתָן נְשִׁיכוֹת שֶׁל הַיְסוּרִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) וְשָׂב וְרָפָא לוֹ. וּמִנַּיִן שֶׁזּוֹזֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיָּד כְּשֶׁזָּזַר בִּתְשׁוּבָה וְנִשְׁלָם אוֹתוֹ הַפֶּגֶם? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם.

וְזוֹהִי תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה שֶׁגּוֹרֶמֶת לְהַזָּזִיר בִּינָה, שֶׁהִיא יה"ו, לְגַבֵּי ה' שֶׁהִיא מַלְכוּת. שֶׁהוֹלֶכֶת וְנוֹדֶדֶת מִמְּקוֹמָהּ, שֶׁהִיא אוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁנִּקְשָׁרוֹת בָּהּ כָּל הַמִּצְוֹות, וּבָהּ נִקְשָׁרוֹת עֶשֶׂר סְפִירוֹת. כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה אַזַּת וְלֹא יוֹתֵר, וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּיִרְאָה וְאַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּגִלְגֻּלָּהּ שׁוֹרוֹת עָלָיו עֶשֶׂר סְפִירוֹת. וְכָל מִי שֶׁקַּיֵּם מִצְוָה אַזַּת כָּרָאוּי, כְּאִלּוּ מְקַיֵּם רמ"ז מִצְוֹות עֲשֵׂה, שֶׁאֵין מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ כְּלוּלָה מִכָּל הָרמ"ז. (עד כאן רעיא מהימנא).

אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וְגוֹ'. מַה זֶּה לְגַבֵּי זֶה. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, לִמְעֹל מַעַל בַּה'. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אִישׁ אִישׁ, מַה זֶּה אִישׁ אִישׁ, שֶׁהֲרֵי בְּאָזַד מַסְפִּיק? אֶלָּא הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֲבָל אִישׁ אִישׁ, מַשְׁמִיעַ אִישׁ שֶׁהוּא אִישׁ, וְקַיֵּם פָּסוּק שֶׁכָּתוּב (משלי ה) שְׁתֵּה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְגוֹ', אָז הוּא אִישׁ בָּעוֹלָם, אִישׁ לְגַבֵּי אִשְׁתּוֹ. וּמַעֲלָה בּוֹ מָעַל, הֲרֵי בְּאָזַד מַסְפִּיק, לָמָּה שְׁנַיִם? אֶלָּא אָזַד לְמַעְלָה וְאָזַד לְמַטָּה, אָזַד לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְאָזַד לְבַעְלָהּ. בְּגִלְגַּל זֶה, וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ.

לָמָּה אָל הַכֹּהֵן? סוֹד הַדָּבָר – מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּהֵן הוּא שׁוֹשְׁבִין הַמַּלְכָּה. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, הֲרֵי כָּתוּב (ויקרא א) וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר, וְשָׁחַט אַזַּר וְלֹא הַכֹּהֵן, שֶׁהַכֹּהֵן אָסוּר לוֹ בִּדִּין בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִפָּגֵם אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוּא אָחוּז בּוֹ, וְאַתָּה אָמַרְתָּ וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אָל הַכֹּהֵן, לָדוּן דִּינָהּ? אֶלָּא וַדַּאי כֹּהֵן לָזֶה רָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שׁוֹשְׁבִין הַמַּלְכָּה, וְכָל נְשׂוֹת הָעוֹלָם מִתְבָּרְכוֹת (נֶאֱחָזוֹת) בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה הָאִשָּׁה שֶׁלְּמַטָּה מִתְבָּרֶכֶת בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת, שֶׁאֲחוּזָה בָּהּ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּהֵן עוֹמֵד לְתַקֵּן דִּבְרֵי הַמַּלְכָּה וּלְעַיֵּן בְּכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וּמִשּׁוּם זֶה הַכֹּהֵן לָזֶה, וְלֹא אַזַּר.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה דִּין – לֹא כָךְ, אֶלָּא כְּדֵי לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם הוּא מִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה, וּלְהַגְדִּיל וָזֶסֶד. שֶׁאִם אוֹתָהּ אִשָּׁה תִּמָּצֵא צַדֶּקֶת וְזַכָּאִית, הַכֹּהֵן מַגְדִּיל שְׁלוֹמָם, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת בְּבֵן זָכָר, וְנַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עַל יָדוֹ. וְאִם לֹא תִּמָּצֵא צַדֶּקֶת, הוּא לֹא עוֹשֶׂה דִּין, אֶלָּא אוֹתוֹ שֵׁם קָדוֹשׁ שֶׁהִיא מִשַּׁקֶּרֶת בּוֹ, הוּא עוֹשֶׂה אֶת הַדִּין וְהוּא בּוֹדֵק אוֹתָהּ.

בֹּא רְאֵה, הַכֹּהֵן לֹא מַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ לָזֶה, רַק כְּשֶׁהִיא נוֹתֶנֶת אֶת עַצְמָהּ לְפָנָיו לְכַסּוֹת (לְהִזְדַּכּוֹת), פַּעַם וּפַעֲמַיִם שׁוֹאֵל אוֹתָהּ. כֵּיוָן שֶׁהִיא רוֹצָה לְהִמָּצֵא זַכָּאִית, אָז הַכֹּהֵן עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה כְּדֵי לְהַרְבּוֹת שָׁלוֹם.

הַכֹּהֵן כּוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ פַּעַם בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, אַזַּר כָּךְ כּוֹתְבוֹ לְמַפְרַעַ אוֹתִיּוֹת (רְשׁוּמוֹת) מְהֻפָּכוֹת בְּאוֹרוֹתֵיהֶן, דִּין בְּדִין, רַזְמִים בְּרַזְמִים, רַזְמִים בְּדִין, וְדִין בְּרַזְמִים. נִמְצְאָה זַכָּאִית – אוֹתִיּוֹת הָרַזְמִים נִמְצָאִים, וְהַדִּינִים מִסְתַּלְּקִים. לֹא נִמְצֵאת כָּרָאוּי – הָרַזְמִים מִסְתַּלְּקִים, וְנִשְׁאָרִים הַדִּינִים, וְאָז נַעֲשֶׂה הַדִּין.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (שמות טו) וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים הֵם, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ. אָמַר, תּוֹהֶה אֲנִי אֵיךְ בְּנֵי אָדָם לֹא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, לָמָּה כָּתוּב כָּאן, שָׁם שָׁם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ?

אֲבָל וַדַּאי סוֹד הַדָּבָר, שֶׁכָּאן עַל מַיִם זֶה הָיָה, מִשּׁוּם שֶׁהַמְּצָרִים הָיוּ אוֹמְרִים, שֶׁבָּנִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָיוּ מֵהֶם, וְהָיוּ כַּמָּה בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁוָּשְׁדוּ בָּזֶה בְּנָשׁוֹתֵיהֶם, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵבִיאָם לְמָקוֹם זֶה וְרָצָה לְבָדְקָם. מַה כָּתוּב? וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וגו'. וַיִּצְעַק אֶל ה' וגו'.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה, מָה אַתָּה רוֹצֶה? הֲרֵי כַּמָּה זְבִילוֹת עוֹמְדוֹת עֲלֵיכֶם כָּאן, וַאֲנִי רוֹצֶה לִבְדֹּק כָּאן אֶת נְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל. כְּתֹב שֵׁם קָדוֹשׁ וּזְרֹק אוֹתוֹ לַמַּיִם, וְיִבָּדְקוּ כֻּלָּם, נָשִׁים וּגְבָרִים, וְלֹא יִשָּׁאֵר לַעַז עַל בָּנַי. וְעַד שֶׁיִּבָּדְקוּ כֻּלָּם כָּאן, לֹא אַשְׁרֶה אֶת שְׁמִי עֲלֵיהֶם. מִיָּד – וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶת הַמַּיִם, זֶה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אוֹתוֹ שֶׁהַכֹּהֵן הָיָה כּוֹתֵב לִבְדֹּק אֶת נְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאָז – שָׁם שָׂם לוֹ וזק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ.

וְאִם תֹּאמַר, נְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל רָאוּי, הֵם לָמָּה? אֶלָּא גַּם הֵם צְרִיכִים, שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ בְּנָשׁוֹת מִצְרַיִם. וּנְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא נִטְמְאוּ בַּמִּצְרִים כָּל אוֹתָן שָׁנִים שֶׁהָיוּ בֵּינֵיהֶם, וְכֻלָּם יָצְאוּ, גְּבָרִים וְנָשִׁים, זְכָאִים, וְנִמְצְאוּ זֶרַע יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וְזַכָּאִים. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִשְׁרָה שְׁמוֹ בֵּינֵיהֶם, וְעַל זֶה עַל מַיִם וַדַּאי, שָׁם שָׂם לוֹ וזק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ. גַּם כָּאן בְּמַיִם בּוֹדֵק הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה, וּבַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וּמִן הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּקַּרְקַע הַמִּשְׁכָּן. אֵיזֶה עָפָר? הֲרֵי לָמַדְנוּ, כְּתוּב (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר וְהַכֹּל שָׁב אֶל הֶעָפָר. הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר – אֲפִלּוּ גֻּלְגֹּל זִמָּה, כָּל שֶׁכֵּן בֶּן אָדָם שֶׁנִּמְצָא מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִלּוּ כָּתוּב וּמִן הֶעָפָר וְלֹא יוֹתֵר – הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וּמִן הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן, מַשְׁמָע שֶׁאַזּוֹר הוּא. אֶלָּא כָּתוּב (ישעיה מא) יִתֵּן כֶּעָפָר זַרְבּוֹ, אֵלֶּה בַּעֲלֵי כְלֵי זַיִן וּבַלִּיסְטְרָאוֹת, בַּעֲלֵי דִּין הַקָּשֶׁה. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן, שֶׁאֲזוּזִים לְמַטָּה. וְעַל זֶה, יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמָּיִם.

מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים – אֵלֶּה מֵי יָם שֶׁהֵם מְרִירִים. מַהוּ? זֶה שֵׁם הַקָּדוֹשׁ

בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָא בְּדִין, אָז נִקְרָאִים מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים. וּמְשׁוּם זֶה מֵי הַיָּם שֶׁלְּמַטָּה כֻּלָּם מְרִירִים.

בֹּא רְאֵה, יָם קָדוֹשׁ זֶה, כַּמָּה נְהָרוֹת מְתוּקִים נִכְנָסִים בְּתוֹכוֹ, וּמְשׁוּם שֶׁהוּא דִּין הָעוֹלָם, מֵימָיו מְרִירִים, מִשּׁוּם שֶׁאָזוּז בָּהֶם הַמָּוֶת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם מְרִירִים, כְּשֶׁמִּתְפַּשְׁטִים הֵם מְתוּקִים. לְפָעָמִים מֵי הַיָּם מְרִירִים. לְפָעָמִים הַיָּם שֶׁבּוֹלֵעַ לְכָל שְׁאָר הַמַּיִם, וְנִקְרָא יָם קָפוֹא, וּבוֹלֵעַ כָּל אוֹתָם אֲזוֹרִים וְשׁוֹאֵב אוֹתָם לְתוֹכוֹ, וְלֹא נִגָּרִים הַזּוֹטָה. לְפָעָמִים שׁוֹרִים הַמַּיִם וּמַשְׁפִּיעִים מֵאוֹתוֹ הַיָּם כָּל מַה שֶּׁשּׁוֹפֵעַ לַתְּזוּתוֹנִים. וּבְכַמָּה גְּוָנִים עָמַד יָם זֶה. הַמַּיִם הַמְאָרְרִים, בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַנָּזוּשׁ וְהִטִּיל זֻהֲמָה, אָז הַמַּיִם הַמְאָרְרִים, וְעַל כָּךְ הַכֹּהֵן עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה לְמַטָּה, וְנִשְׁבָּע שְׁבוּעָה, וַעֲשֶׂה דִּין.

בֹּא רְאֵה, אִם הָאִשָּׁה נִמְצֵאת זַכָּאית, מַיִם אֵלֶּה נִכְנָסִים בְּתוֹכָהּ וְנֶהְפָּכִים לִמְתוּקִים, וּמְנַקִּים עַצְמָהּ, וְעוֹמְדִים בְּתוֹכָהּ עַד שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת, הָיוּ מְיַפִּים בִּיפְיָ לָעֻבָּר שֶׁבְּמֵעֶיהָ, וְיוֹצֵא בֶּן יָפֶה, נָקִי בְּלִי מוּם שֶׁל הָעוֹלָם. וְאִם לֹא – הַמַּיִם הָאֵלֶּה נִכְנָסִים בְּתוֹכָהּ, וּמְרִיזָה רֵיזַ זֻהֲמָה, וְאוֹתָם מַיִם מִתְהַפְּכִים לְנָזוּשׁ בְּמֵעֶיהָ. בְּמַה שֶׁקִּלְקְלָה נִתְפָּסֶת, וְנִרְאֶה קָלוֹן לַכֹּל, וְכָךְ פָּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים.

בֹּא רְאֵה, כָּל נְשׁוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדוֹת בִּמְקוֹמָן וְנִדּוֹנוֹת, וְעַל כָּךְ, אוֹתוֹ מָקוֹם מַמָּשׁ שֶׁהֵן עוֹמְדוֹת, שָׁם נִדּוֹנוֹת. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶם וְרוֹצֶה לְזַכּוֹתָם.

רַבִּי זְזָקְיָה פָּתַח, (תהלים קכז) אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה וְגוֹ'. מַה גֶּפֶן לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ אֶלָּא מִשָּׁלָּהּ – כָּךְ אֵשֶׁת יִשְׂרָאֵל עוֹמֶדֶת בִּכְגוֹן זֶה, שֶׁלֹּא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ אֶלָּא אוֹתוֹ בֶּן זוּגָהּ, כְּמוֹ הַיּוֹנָה (כְּיוֹנָה) הַזּוֹ שֶׁלֹּא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ אֶלָּא אוֹתוֹ בֶּן זוּגָהּ. וְעַל כֵּן, כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ. מַה זֶּה פֹּרִיָּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כט) פֶּרֶה רֹאשׁ. פֹּרִיָּה – פּוֹרַזְתָּ, שֶׁמּוֹצִיאָה עֲנָפִים לְכָל צַד. וְאֵיפָה? בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ, וְלֹא לַזּוּז בַּשּׁוּק, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תָּבֹא לְשַׁכֵּר בִּבְרִית

עֶלְיוֹנָה.

וּשְׁלֹמֹה אָמַר, (משלי ב) הַעֹזֶבֶת אַלּוּף נְעוּרֶיהָ וְאֶת בְּרִית אֱלֹהֶיהָ שָׁכֵחָה. מַה זֶּה בְּרִית אֱלֹהֶיהָ? אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּרִית וְהֵיא הִתְקַשְּׁרָה בּוֹ, בְּגִלַּל כָּךְ בְּיִרְכְּתֵי בֵיתֶךָ.

אָמַר רַבִּי זְוַקְיָה, קְלָלָה תָּבֹא עַל אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁמַּשְׁאִיר אֶת אִשְׁתּוֹ לְהֶרָאוֹת עִם שַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ בַּזּוּוִין, וְזֶה אֶזְוָד מֵאוֹתָם צְנִיעֻיּוֹת שֶׁל הַבַּיִת. וְאִשָּׁה שֶׁמּוֹצִיאָה מִשַּׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ הַזּוּוּצָה לְהִתְתַּקֵּן בּוֹ, גּוֹרֶמֶת עָנִי לַבַּיִת, וְגוֹרֶמֶת לְבָנֶיהָ שֶׁלֹּא יֵזָּשְׁבוּ בַּדִּוּר, וְגוֹרֶמֶת דְּבָר אַזֵּר שֶׁשּׁוֹרֶה בַּבַּיִת. מִי גָּרַם זֶה? אוֹתוֹ שֵׂעָר שֶׁנִּרְאֶה מֵרֹאשָׁהּ הַזּוּוּצָה. וּמַה בַּבַּיִת כָּךְ – כָּל שֶׁכֵּן בַּשּׁוּק, וְכָל שֶׁכֵּן וְזַצִיפוּת אַזֶּרֶת. וּמְשׁוּם זֶה, אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֵׂעָר רֹאשׁ הָאִשָּׁה שֶׁמִּתְגַּלֶּה, גּוֹרֵם לְשֵׂעָר אַזֵּר לְהִתְגַּלּוֹת וְלִפָּגֵם אוֹתָהּ. מְשׁוּם כָּךְ צְרִיכָה אִשָּׁה שֶׁאֲפִלּוּ קוֹרוֹת בֵּיתָהּ לֹא יִרְאוּ שַׂעֲרָה אַזַּת מֵרֹאשָׁהּ, וְכָל שֶׁכֵּן בַּזּוּוִין.

בֹּא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁבַּזָּכָר הַשֵּׂעָר הוּא זֵמֶרֶת הַכֹּל – כָּךְ גַּם לַנְּקֵבָה. צֵא וּרְאֵה כַּמָּה פָּגַם גּוֹרֵם אוֹתוֹ שֵׂעָר הָאִשָּׁה: גּוֹרֵם לְמַעְלָה וְגוֹרֵם לְמַטָּה, גּוֹרֵם לְבַעְלָהּ לְהִתְקַלְקֵל, גּוֹרֵם עָנִי, וְגוֹרֵם דָּבָר אַזֵּר בַּבַּיִת, גּוֹרֵם שֶׁתִּסְתַּלֵּק זְשִׁיבוּת מִבָּנֶיהָ. הָרַוְזָמָן יַצִּילֵנוּ מִוְזַצִיפוּתָן.

וְעַל כָּךְ צְרִיכָה אִשָּׁה לְהִתְכַּסּוֹת בְּזָוִיוֹת בֵּיתָהּ. וְאִם עוֹשָׂה כָּךְ, מַה כָּתוּב? (תהלים קכח) בָּנַיִךְ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים. מַה זֶּה כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים? מַה זַּיִת זֶה, בֵּין בַּסְּתָו בֵּין בַּקַּיִץ לֹא אוֹבְדִים עָלָיו, וְתָמִיד נִמְצֵאת בּוֹ זְשִׁיבוּת יְתֵרָה עַל שְׁאָר הָאִילָנוֹת – כָּךְ בָּנֶיהָ יַעֲלוּ בַּזְשִׁיבוּת עַל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁבַּעְלָהּ מִתְבָּרֵךְ בַּכֹּל: בַּבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, בַּבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַטָּה, בְּעֹשֶׁר, בְּבָנִים וּבְבְנֵי בָנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) הִנֵּה כִּי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר יְרֵא ה׳. וְכָתוּב, יְבָרֶכְךָ ה׳ מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלִָם כֹּל יְמֵי זַזֶּיךָ וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל. (יִשְׂרָאֵל הַזָּקֵן הַקָּדוֹשׁ)

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אֱלִיָּהוּ, קוּם פָּתַח אִתִּי בְּמִצְוֹות, שֶׁאַתָּה הוּא עוֹזֵר לִי בְּכָל צַד, שֶׁהֲרֵי עָלֶיךָ נֶאֱמַר בַּתְּוֹרָה, (במדבר כה) פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. וּבֶן אַהֲרֹן הוּא וַדַּאי אָז שֶׁלִּי, אָז לְצָרָה יִוָּלֵד.

פָּתַח וְאָמַר, מִצְוָה לָדוּן בְּדִינֵי סוֹטָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָבַר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא וגו'. וַדַּאי רוּחַ קִנְאָה נִמְצֵאת בְּשִׁנֵּי צְדָדִים, אֶחָד בְּשֶׁקֶר וְאֶחָד בֶּאֱמֶת, בְּגִלַּל זֶה, בְּרוּחַ שֶׁקֶר – וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ, וְהִיא לֹא נִטְמְאָה. וְלָמַדְנוּ, וְעָבַר עָלָיו וגו', וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִיא נִטְמְאָה.

וְכִי יֵשׁ אֱמֶת בְּרוּחַ טֻמְאָה? אֶלָּא בָּאָדָם מִצַּד עֵץ טוֹב וָרָע, שָׁם יֵצֶר הָרָע, נָזוּשׁ. בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם אִשָּׁה יָפָה בְּכָל מַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי יב) אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ, לַיֵּצֶר הָרָע יֵשׁ קִנְאָה, כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ שֶׁקִּנֵּא אָדָם עַל אִשְׁתּוֹ, עַד שֶׁפָּתָה אוֹתָהּ וְגָרַם לָהּ מִיתָה. וּלְפָעָמִים שׁוֹלֵט עָלֶיהָ בַּעֲבֵרוֹת וּמְטַמֵּא אוֹתָהּ וְנַעֲשֵׂית נְבֵלָה.

וְיֵצֶר הָרָע מִצַּד יָמִין שֶׁלּוֹ, דַּרְגַּת יִשְׂמָעֵאל, נִקְרָא נָזוּשׁ. וּמִצַּד שְׂמֹאלוֹ דַּרְגַּת עֵשָׂו, סָמָא"ל, נִקְרָא כֶּלֶב, מִמֵּנָּה שֶׁל גֵּיהִנֹּם שֶׁצּוֹוְחַ הַב הַב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב. וּבִרְצוֹנוֹ לֶאֱכֹל נְשָׁמָה טְמֵאָה בָּאֵשׁ שֶׁלּוֹ, גֵּיהִנֹּם. וְעָבַר עָלָיו רוּחַ טֻמְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ בֶּאֱמֶת, וְהִיא נִטְמְאָה.

וּבְגִלָּלָהּ נֶאֱמַר, (ויקרא כא) וּבַת אִישׁ כֹּהֵן – זֶה מִיכָאֵל – כִּי תֵּחֵל לִזְנוֹת אֶת אָבִיהָ הִיא מְזַלָּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף. וְשָׁם נִשְׂרָפֶת אוֹתָהּ זֳהֲמָא, וּמִתְלַבֶּנֶת הִיא מִמֶּנּוּ כְּכֶסֶף שֶׁמִּתְלַבֵּן בָּאֵשׁ, וְאוֹתָהּ עֲפָרֶת שֶׁל זֳהֲמָא נִשְׂרָפֶת, וְנַעֲשֵׂית עָפָר וְנֶאֱבָדֶת.

כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהֵם מְזַלְזְלִים אֶת הַתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְנִיס אוֹתָם לְגָלוּת בְּנֵי עֵשָׂו וּבְנֵי יִשְׁמָעֵאל שֶׁהֵם שִׁעְבּוּדָם, שֶׁהֵרְגָתָם כֻּלָּ"ב וְנָזוּ"שׁ, וְנִדּוֹנִים שָׁם, וּבָהֶם יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצְרְפוּ כִּצְרֹף הַכֶּסֶף וְכִבְזוֹן הַזָּהָב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וּצְרַפְתִּים כִּצְרֹף אֶת הַכֶּסֶף וּבְזַנְתִּים כִּבְזוֹן אֶת הַזָּהָב, עַד

שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּהֶם, (ישעיה א) אִם יִהְיוּ זִנְטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ.

וְעֵץ טוֹב וָרָע, בְּגִלְגֹּל נֶאֱמַר (שמות טו) וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עִם עֵרֶב רַב, כֻּלָּם הָיוּ עֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, וְעַל זֶה זָצְיוּ בָּתוֹךְ מִצַּד יָמִין, וְזָצְיוּ מַר מִצַּד שְׂמֹאל. וּבִזְמַן שֶׁעֵרֶב רַב הָיוּ מַזְטִיאִים אֶת יִשְׂרָאֵל, הָיָה כְּאִלּוּ הָיוּ כֻּלָּם מִצַּד הָרָע, וְהַמַּיִם זָזְרוּ לִהְיוֹת מְרִירִים כְּמוֹ אוֹתוֹ עֵץ מַר בַּמַּיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים הֵם.

וְעֵץ מַר זֶה הוּא כְּמוֹ נִסְיוֹן הַסּוֹטָה. אִם סָטְתָה תַּזַּת בַּעְלָהּ, אוֹתָם מַיִם שֶׁמַּשְׁקִים אוֹתָם זוֹזְרִים לִהְיוֹת מְרִירִים, וּבָהֶם צָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יֶרֶכָהּ. וְאִם לֹא סָטְתָה, מַה כָּתוּב? וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע, וּמוֹלִידָה בֵּן. אַף כָּאן וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם.

כְּמוֹ זֶה יַעֲשֶׂה לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל בַּגְּאֻלָּה הָאַזְרוֹנָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים – שֶׁהֵם מִצַּד הַטּוֹב, וְעוֹמְדִים בַּנִּסָּיוֹן. וְהָרְשָׁיעוּ רְשָׁעִים – הֵם מִצַּד הָרָע, וְיִתְקַיֵּם בָּהֶם (יחזקאל יג) וְאֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ, וְהוֹרֵג אוֹתָם.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ – מִצַּד הַבִּינָה, שֶׁהוּא עֵץ הַזַּיִים, בְּגִלְגֹּלָם נֶאֱמַר (דניאל יב) וְהַמַּשְׂכִּלִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, בְּזִבּוּר זֶה שֶׁלְּךָ, שֶׁהוּא סֵפֶר הַזֹּהַר, מִזֹּהַר הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה תְּשׁוּבָה. בְּאֵלֶּה לֹא צָרִיךְ נִסָּיוֹן, וּמִשּׁוּם שֶׁעַתִּידִים יִשְׂרָאֵל לִטְעֹם מֵעֵץ הַזַּיִים, שֶׁהוּא סֵפֶר הַזֹּהַר הַזֶּה, יֵצְאוּ בּוֹ מֵהַגָּלוּת, וְיִתְקַיֵּם בָּהֶם (דברים לב) ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר.

וְעֵץ טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא אִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, לֹא שׁוֹלֵט יוֹתֵר עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי פָּרָשָׁתֵנוּ לֹא תִהְיֶה אֶלָּא מִצַּד עֵץ הַזַּיִים, שֶׁאֵין שָׁם לֹא קְשִׁי מִצַּד הָרָע, וְלֹא מַזְלַקְתָּ מֵרוּזַ הַטֻּמְאָה, שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּזַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ.

שֶׁלֹּא יִתְפָּרְנְסוּ תַּלְמִידֵי זַכָּמִים מֵעַמֵּי הָאָרֶץ אֶלָּא מִצַּד הַטּוֹב, שֶׁאוֹכְלִים

טָהֳרָה, כָּשֵׁר, הֶתֵּר, וְלֹא מֵעֶרֶב רַב שֶׁאוֹכְלִים טֻמְאָה, פָּסוּל, אָסוּר. שֶׁהֵם טְמֵאִים, שֶׁמִּטַּמְּאִים עַצְמָם בְּנִדָּה שִׁפְחָה גּוֹיָה זוֹנָה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בְּנֵי לִילִית, שֶׁהִיא נִדָּה שִׁפְחָה גּוֹיָה זוֹנָה, וְזוֹרִים לְשָׁרְשָׁם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה יד) כִּי מִשֹּׁרֶשׁ נָזוֹשׁ יֵצֵא צֶפַע.

וּבְזְמַן שֶׁעֵץ טוֹב וָרָע שׁוֹלֵט, שֶׁהוּא וְזֵכִין שֶׁל טָהֳרָה וְזֵכִין שֶׁל טֻמְאָה, הֵם זְכָאִים שֶׁדּוֹמִים לְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, אֵין לָהֶם אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לָהֶם אוֹתָם וְזֵכִין, כְּמוֹ יוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁמְּתַקְּנִים לוֹ בִּימוֹת הַזּוֹל.

וּבְזְמַן שֶׁשּׁוֹלֵט עֵץ הַחַיִּים, נִכְפֶּה עֵץ טוֹב וָרָע, וְלֹא יִהְיֶה לְעַמֵּי הָאָרֶץ, רַק מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לָהֶם תַּלְמִידֵי זְכָאִים, וְנִכְפִּים תַּזְוִתֵיהֶם, וּכְאִלּוּ לֹא הָיוּ בָּעוֹלָם.

וְכֵן אָסוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, לֹא עוֹבֵר מֵעַמֵּי הָאָרֶץ, שֶׁמִּמְּצָדָם אֵין בֵּין גָּלוּת לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ (אֲלֵיהֶם) אֶלָּא שִׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת בִּלְבַד, שֶׁהֵם לֹא טוֹעֲמִים מֵעֵץ הַחַיִּים, וְצָרִיךְ לָהֶם מִשְׁנָה בְּאָסוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה. אֶלָּא יִהְיוּ מְזֻוִּים לְפָנֵי תַּלְמִידֵי זְכָאִים כְּמוֹ זִשָּׁף לִפְנֵי הָאוֹר, שֶׁעֵרֶב רַב הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, הֵם וְזֵשׁוּכִים. וְלֹא נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא עֲבָדִים מְכוּרִים לְיִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם כִּבְהֵמוֹת, וְכָךְ פֵּרְשׁוּהָ.

וְיִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ אָדָם. וּמִנַּיִן שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם בְּהֵמָה וְאָדָם? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם. וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי – הֵם עַמֵּי אֲרָצוֹת טוֹבִים מִצַּד הַטּוֹב. אָדָם אַתֶּם – תַּלְמִידֵי זְכָאִים.

וּבְפָסוּק זֶה גַּם רָמוּז לוֹ, (תהלים פא) לוֹ עַמִּי שׁוֹמֵעַ לִי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. אַזַּר שֶׁאָמַר עַמִּי, לָמָּה אָמַר יִשְׂרָאֵל? אֶלָּא עַמִּי – עַמֵּי הָאֲרָצוֹת. יִשְׂרָאֵל – תַּלְמִידֵי זְכָאִים וּבְגָלְלוֹ נֶאֱמַר (שמות יד) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְצֵאִים בְּיָד רָמָה.

כְּמוֹ שֶׁזְּכוּתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּהַר סִינַי, כָּךְ זְכוּתָם בַּגְּאֻלָּה הָאַזַּרוֹנָה, שֶׁיִּשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם יג) וַזַּמְשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, מִצַּד עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהֵם וַזַּמְשִׁים שְׁנוֹת יוֹבֵל, נֶאֱמַר בָּהֶם (שם יט) הַמָּה יַעֲלוּ בָהָר. וּבָהֶם (שם יד) וַיּוֹסַע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַזַּנָּה יִשְׂרָאֵל. וְלָהֶם

נֶאֱמַר (שם יט) וְאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים, שֶׁהֵם עַנְנֵי כָבוֹד, וְאָבֹא אֶתְכֶם אֵלָי. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְצֵאִים בְּיָד רָמָה, כָּךְ יוֹצִיא אֶת הַתַּלְמִידֵי זְקֵנִים בְּכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה.

וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּעַמִּי הָאָרֶץ מִצַּד הַטּוֹב, (שם) וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַזְוִיתִית הָהָר – כָּךְ יִהְיֶה בַּיְצִיאָה הָאַחֲרוֹנָה תַּוְוֹת תַּלְמִידֵי זְקֵנִים, כְּעֵבֶד שֶׁהוֹלֵךְ לְרַגְלֵי סוּס בְּעָלָיו, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר לָהֶם בְּתַזְוִיתִית הָהָר: אִם תְּקַבְּלוּ תוֹרָתִי – מוּטָב, וְאִם לָאו – שָׁם תְּהֵא קְבוּרַתְכֶם. כָּךְ יִהְיֶה בִּיצִיאַת גְּאֻלָּה אַחֲרוֹנָה: אִם תְּקַבְּלוּ עֲלֵיכֶם תַּלְמִידֵי זְקֵנִים בִּיצִיאַת הַגָּלוּת, כְּאָדָם שֶׁרוֹכֵב עַל סוּס וְעֶבֶד שֶׁמְּשַׁמְּשׁוֹ – מוּטָב. וְאִם לֹא – שָׁם תְּהֵא קְבוּרַתְכֶם בַּגָּלוּת.

וְעֵרֶב רַב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם, (שמות כ) וַיַּרְא הָעָם וַיָּנֻעוּ וַיַּעַמְדוּ מֵרָחֹק. כָּךְ יִהְיוּ רְזוּקִים מִן הַגְּאֻלָּה, וְיִרְאוּ תַּלְמִידֵי זְקֵנִים וְהָעָם הַקָּדוֹשׁ בְּכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה, וְהֵם רְזוּקִים מֵהֶם. וְאִם יֵרְדוּ לְהִתְזַבֵּר אִתָּם, מַה כָּתוּב בָּהֶם? (שם יט) לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בְּיִשְׂרָאֵל, (דברים לב) ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. (שמואל–א ב) וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ – הֵם עֵרֶב רַב. וּמְשׁוּם זֶה אָמַר עֲלֵיהֶם הַנָּבִיא, (יחזקאל יג) וְאֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ.

אָמַר אֱלִיָּהוּ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הֲרֵי שָׁעָה הִיא לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, בִּשְׁבוּעָה אֶמוֹר אַתָּה, שֶׁהֲרֵי בְּגָלְלְךָ אֲנִי רוֹצֶה לַעֲלוֹת. שֶׁנָּתַן לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְשׁוּת לְהִתְגַּלּוֹת לְךָ בְּבֵית הָאֲסוּרִים שֶׁלְּךָ, בִּקְבוּרָתְךָ, וְלַעֲשׂוֹת עִמְּךָ טוֹב, שֶׁאַתָּה מְזוּלָּל בַּזְּטָאֵי הָעָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נג) וְהוּא מְזוּלָּל מִמֶּפְשָׁעֵינוּ.

אָמַר לוֹ רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בִּשְׁבוּעָה עָלֶיךָ בְּשֵׁם ה', אַל תִּאָזֵר בְּכָל יְכָלְתֶּךָ, שֶׁהֲרֵי אֲנִי בְּצַעַר רַב. (שמות ב) וַיִּפֶן כֹּה וָכֹה וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ, עָוַר לִי, לְהוֹצִיאֵנִי מִצַּעַר זֶה, בִּקְבוּרָה זוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עָלַי, (ישעיה נג) וַיִּתֵּן אֶת הָרְשָׁעִים קִבְרוֹ, וְלֹא נוֹדַע בִּי, וַאֲנִי זָשׁוּב בְּעֵינֵיהֶם, בֵּין עֵרֶב רַב הָרְשָׁעִים, כְּכֻלָּם מֵת

שֶׁסָּרַז בֵּינֵיהֶם, שֶׁזָּכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַז בֵּינֵיהֶם בְּכָל עִיר וָעִיר וּבְכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְפֻזָּרִים בֵּינֵיהֶם בֵּין הַמְּלָכִים. וְזָזְרוּ אוֹתָם עֵרֶב רַב רוֹעִים עַל יִשְׂרָאֵל, צֹאן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם, וְאֵין לָהֶם יְכֹלֶת לַעֲשׂוֹת טוֹב עִם תַּלְמִידֵי זַקָּמִים.

וְאַנְשֵׁי זַיִל וְיִרְאֵי וֶזֶטְא מְסוּבָּבִים מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יְזוּנָנוּ, וּמַזַּרִימִים עֵרֶב רַב בֵּינֵיהֶם. וְלֹא נוֹתְנִים לָהֶם בִּמְקוֹמוֹת רַבִּים, אֶלָּא דָּבָר קָצוּב, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה תְּקוּמָה לִנְפִילָתָם, וַאֲפִלּוּ זַיֵּי שָׁעָה. וְכָל הַזַּקָּמִים וְאַנְשֵׁי זַיִל וְיִרְאֵי וֶזֶטְא בְּדַזַּק וְיָגוֹן, וְזֵשׁוּבִים כִּכְלָבִים, בָּנִים הַמְסֻלָּאִים בַּפָּז אֵיכָה נֶחְשְׁבוּ לִנְבְלֵי זֶרֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל זוּצוֹת. שֶׁלֹּא מָצְאוּ אַכְסַנְיָה בֵּינֵיהֶם.

וְאוֹתָם עֵרֶב רַב הֵם עֲשִׁירִים בְּשַׁלְוָה, בְּשִׂמְחָה, בְּלִי צַעַר, בְּלֹא יָגוֹן כְּלָל, גַּוְלָנִים, בַּעֲלֵי שִׁזּוּר, שֶׁהֵם דַּיָּנִים רָאשֵׁי הָעָם. (בראשית ז) כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ זִמָּס מִפָּנֵיהֶם. עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (איכה א) הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ. בְּשִׁבּוּעָה עָלֶיךָ פַּעַם שְׁנָיָה, בְּזַי ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים, שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֹא יִפָּלוּ מִפִּיךָ, בְּכָל יְכָלְתְּךָ לְדַבֵּר אוֹתָם לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהַרְאוֹת אֶת הַדַּזַּק שֶׁלָּהֶם. (עד כאן רעיא מהימנא).

אִישׁ כִּי יַפָּלֵא לִנְדֹּר וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ וְגוֹ'. מַדּוּעַ בָּאתִי. כַּמָּה זְבִיבִים יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבְּכָל מָקוֹם בּוֹ הֵם שׁוֹרִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מַעֲבִיר אַהֲבָתוֹ מֵהֶם. מַה כָּתוּב? (שמות כה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם. וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ סְתָם. שֶׁכָּל בֵּית כְּנֶסֶת בָּעוֹלָם נִקְרָא מִקְדָּשׁ, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ. וְהַשְּׁכִינָה מַקְדִּימָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁנִּמְצָא מֵעֲשָׂרָה הָרִאשׁוֹנִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ נִשְׁלָם מַה שֶׁנִּשְׁלָם, וְהֵם מִתְקַדְּשִׁים בַּהַתְוָזָלָה בַּשְּׁכִינָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וַהֲרֵי צָרִיךְ שֶׁיִּמָּצְאוּ עֲשָׂרָה בְּזִמַּן אָזוּד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְלֹא יָבֹאוּ קְבוּצוֹת קְבוּצוֹת, שֶׁלֹּא תִּתְעַכֵּב שְׁלֵמוּת הָאֵיבָרִים, שֶׁהֲרֵי הָאָדָם בְּזִמַּן אָזוּד עֲשָׂאוּ הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא, וְהִתְקִינוֹ כְּאָזֵד כָּל הָאֵיבָרִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) הוּא עָשְׂךָ וַיְכוֹנְנֶךָ.

בֹּא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלְמוּ אֵיבְרֵי הָאָדָם, בְּאוֹתוֹ זְמַן הִתְתַּקֵּן לְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר כָּרָאוּי. כְּמוֹ זֶה, כֵּיוָן שֶׁשִּׁכִּינָה מַקְדִּימָה לִבֵּית הַכְּנֶסֶת, צָרִיךְ עֲשָׂרָה שֶׁיְּמַצְאוּ שָׁם כְּאָזֵד, וְיִשְׁתַּלֵּם מַה שֶּׁיִּשְׁתַּלֵּם. וְאַזַּר שֶׁמִּתְתַּקֵּן הַכֹּל. וּבַמָּה הוּא תִּקּוּן הַכֹּל? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יד) בְּרֹב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ. וְעַל זֶה הָעָם שֶׁבָּא אַזַּר כָּךְ, כֻּלָּם תִּקּוּן הַגּוּף.

וּכְשֶׁבָּאָה וּמַקְדִּימָה שְׁכִינָה, וּבְנֵי אָדָם לֹא בָּאִים כָּרָאוּי – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא, מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ. מַה זֶּה וְאֵין אִישׁ? שֶׁלֹּא מִתְקָנִים הָאֵיבָרִים וְלֹא הַשְּׁלֵם הַגּוּף. שֶׁכְּשֶׁגּוּף לֹא מֻשְׁלָם, אֵין אִישׁ. וּמִשּׁוּם זֶה, וְאֵין אִישׁ דַּוְקָא. וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַגּוּף הַשְּׁלֵם לְמַטָּה, קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה בָּאָה וְנִכְנֶסֶת בְּגוּף זֶה, וְנַעֲשֶׂה לְמַטָּה כְּמוֹ לְמַעְלָה מַמָּשׁ, וְאָז הַכֹּל צְרִיכִים שֶׁלֹּא יִפָּתְזוּ פֶּה בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי עוֹמְדִים יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה וּמִתְקַדְּשִׁים בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, אַשְׁרֵי חֶלְקָם.

אִישׁ כִּי יַפְלִא וְגוֹ'. מַה זֶּה כִּי יַפְלִא? שֶׁנִּפְרָד מִשְּׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם לְהִתְקַדֵּשׁ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה וּלְהַמְצֵא שָׁלֵם. בְּשָׁעָה שֶׁבָּא אָדָם לִטָּהֵר – מְטַהֲרִים אוֹתוֹ. אָדָם שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקַדֵּשׁ – מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ, וּפוֹרְסִים עָלָיו קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, קְדֻשָּׁה שֶׁהִתְקַדֵּשׁ בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים קג) לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ. כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי בְּכָל יוֹם וְיוֹם הַכָּרוֹז קוֹרֵא וְאוֹמֵר: (משלי א) עַד מָתַי פְּתָיִם תְּאֵהֲבוּ פֶתִי וְגוֹ'. (ירמיה ג) שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּה מְשׁוּבֹתֵיכֶם. וְאֵין מִי שֶׁיַּרְכִּין אָזְנָיו. הַתּוֹרָה מַכְרִיזָה לִפָּנֵיהֶם, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ.

בֹּא רְאֵה, בֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְזוֹשֵׁב שֶׁשָּׁלוֹ הוּא תָּמִיד וְיִשָּׁאֵר בְּתוֹכוֹ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. עַד שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם, נוֹתְנִים אוֹתוֹ בְּקוֹלָר. עַד שֶׁהוּא

יוֹשֵׁב, דָּנִים אוֹתוֹ בְּמוֹשַׁב הַדַּיָּנִים עִם שְׁאָר בְּנֵי הַדִּין. אִם נִמְצָא לוֹ סָנֵגוֹר – הֲרֵי נִצּוֹל מֵהַדִּין. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לג) אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף לְהַגִּיד לְאָדָם יָשְׁרוֹ וַיְחֻנֶּנּוּ וַיֹּאמֶר וְגוֹ'. מִי הוּא הַסָּנֵגוֹר? אֵלֶּה מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים שֶׁעוֹמְדִים עַל הָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁמְּצְטָרֵךְ לָהֶם.

וְאִם לֹא יִמָּצֵא עָלָיו סָנֵגוֹר – הֲרֵי הִתְחַיֵּב מֵהַדִּין לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כְּשֶׁשּׁוֹכֵב בְּקִבְרוֹ הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁמֵּרִים עֵינָיו, רוֹאֶה שֶׁבָּאִים אֵלָיו שְׁנַיִם שֶׁכּוֹתְבִים לְפָנָיו כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל מַה שֶּׁהוֹצִיא מִפִּיו, וְנוֹתֵן דִּין (וְשִׁבּוֹן) עַל הַכֹּל וְכוֹתְבִים לְפָנָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (עמוס ד) כִּי הִנֵּה יוֹצֵר הָרִים וּבֹרֵא רוּחַ וּמַגִּיד לְאָדָם מַה שֵּׂחוֹ וְגוֹ'. וְהוּא מוֹדֶה עֲלֵיהֶם.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה, עוֹלֶה וְעוֹמֵד עָלָיו לְהָעִיד בּוֹ, וְעוֹמְדִים לְהָעִיד עָלָיו, וְכֻלָּם יוֹרְדִים וְנִרְשָׁמִים לְפָנָיו וְעוֹמְדִים לְפָנָיו, וְלֹא עוֹבְרִים מִמֶּנּוּ עַד שָׁעָה שֶׁנִּדּוֹן בָּהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁעָשָׂה בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּם זְמִינִים וְעוֹמְדִים לְהָעִיד בּוֹ, וְלֹא נֶאֱבְדוּ מִמֶּנּוּ.

וּבְשָׁעָה שֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתוֹ לַקֶּבֶר, כֻּלָּם מְזַדַּמְּנִים וְהוֹלְכִים לְפָנָיו. וּשְׁלֹשָׁה כְּרוּזִים מַכְרִיזִים; אֶחָד לְפָנָיו, וְאֶחָד מִימִינוֹ, וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ, וְאוֹמְרִים: זֶה פָּלוֹנִי שֶׁמָּרַד בִּרְבוֹנוֹ; מָרַד לְמַעְלָה, מָרַד לְמַטָּה, מָרַד בַּתּוֹרָה, מָרַד בְּמִצְוֹתָיו. רְאוּ מַעֲשָׂיו! רְאוּ דְּבָרָיו! טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא!

עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַקֶּבֶר, כָּל הַמֵּתִים רוֹגְזִים עָלָיו מִמְּקוֹמָם וְאוֹמְרִים: אוֹי אוֹי שֶׁזֶּה נִקְבָּר בְּתוֹכֵנוּ! מַעֲשָׂיו וּדְבָרָיו מַקְדִּימִים וְנִכְנָסִים לַקֶּבֶר, וְעוֹמְדִים עַל אוֹתוֹ גּוּף, וְרוֹזְנוֹ הוֹלֶכֶת וְשָׁטָה וּמִתְאַבֶּלֶת עַל הַגּוּף. כֵּיוָן שֶׁהָאָדָם נִטְמָן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, דּוּמָ"ה מַקְדִּים וְיוֹצֵא תַּזַּת יָדָיו שְׁלֹשָׁה בָּתֵּי דִינִים שֶׁמְּמַנִּים עַל דִּין הַקֶּבֶר, וּשְׁלֹשָׁה שַׁרְבִיטֵי אֵשׁ בִּידֵיהֶם, וְדָנִים רוּחַ וְנֶפֶשׁ כְּאֶחָד. אוֹי עַל אוֹתוֹ הַדִּין! אוֹי עַל מַעֲשָׂיו!

בְּשָׁעָה שֶׁהוּא תָּפוּס בְּקִבְרוֹ הַמֶּלֶךְ וְנִדּוֹן דִּינוֹ וְנִשְׁלָם, שֶׁלֹּא נִמְצָא עָלָיו

סַגְנוֹר, וְשׁוֹטֵר הַמֶּלֶךְ נוֹזֶזֶת, וְעוֹמֵד לְפָנָיו לְרַגְלָיו, וְזֶרֶב שְׁנוּנָה אֲזֻזַת בְּיָדוֹ.

מֵרִים הָאִישׁ אֶת עֵינָיו, וְרוֹאֶה כְּתָלֵי הַבַּיִת לוֹהֲטִים בְּאֵשׁ (הַזּוֹיו) מִמֶּנּוּ. וּבֵין כָּךְ רוֹאֶה אוֹתוֹ לְפָנָיו כֻּלּוֹ מָלֵא עֵינַיִם, לְבוּשׁוֹ אֵשׁ לוֹהֵט לְפָנֵי הָאָדָם. כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה בְּנֵי אָדָם רָאוּ מַלְאָךְ בַּשּׁוּק וְעָמְדוּ לְפָנָיו, וּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם לֹא רָאוּ אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת וְגוֹ', אֵיךְ יָכוֹל לִהֱרָאוֹת בָּאָרֶץ? אֶלָּא דָּבָר זֶה כָּךְ בְּאַרוּהוּ: שֶׁכֵּיוָן שֶׁיּוֹרֵד מַלְאָךְ לָאָרֶץ, מִתְלַבֵּשׁ בְּגוּף, וְנִרְאֶה לְמִי שֶׁנִּרְאֶה בְּאוֹתוֹ לְבוּשׁ שֶׁהוּא לָבוּשׁ בּוֹ. וְאִם לֹא, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לְסָבְלוֹ וּלְהֵרָאוֹת בּוֹ. כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן זֶה שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם צְרִיכִים אוֹתוֹ.

שָׁלֹשׁ טִפּוֹת בְּזַרְבּוֹ, וַהֲרֵי בְּאַרוּהוּ הַזַּבְּרִים. כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶהוּ, מִזְדַּעֲזֵעַ כָּל גּוּפוֹ וְרוּחוֹ, וְלִבּוֹ לֹא שׁוֹכֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁל כָּל הַגּוּף. וְרוּחוֹ הוֹלֶכֶת בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְנִפְרֶדֶת מֵהֶם, כְּמוֹ בֶּן אָדָם שֶׁנִּפְרָד מִזַּבְּרוֹ לָלֶכֶת לְמָקוֹם אַחֵר. אָז הוּא אוֹמֵר אוֹי עַל מַה שֶּׁעָשָׂה – וְלֹא עוֹזֵר לוֹ, אֶלָּא אִם הִקְדִּים רְפוּאַת הַתְּשׁוּבָה עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעָה אוֹתָהּ שָׁעָה.

פּוֹזֵז אוֹתוֹ הָאִישׁ וְרוֹצֶה לְהִסְתַּתֵּר וְלֹא יָכוֹל. כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל, הוּא פּוֹתֵחַ עֵינָיו, וְיֵשׁ לוֹ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וּמִסְתַּכֵּל בּוֹ בְּעֵינַיִם פְּקוּחוֹת. וְאָז הוּא מוֹסֵר עַצְמוֹ וְנַפְשׁוֹ. וְאוֹתָהּ שָׁעָה הוּא זְמַן דִּין הַגָּדוֹל שֶׁהָאָדָם נִדּוֹן בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאָז הָרוּחַ הוֹלֶכֶת בְּכָל הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף וְנִפְרֶדֶת מֵהֶם, וּמִשּׁוֹטֶטֶת בְּכָל הָאֵיבָרִים וּמִזְדַּעֲזַעַת לְכָל הַצְּדָדִים, וְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף כֻּלָּם מִזְדַּעְזְעִים.

כְּשֶׁמַּגִּיעָה הָרוּחַ לְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר וְנִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ, נוֹפֶלֶת זִיעָה עַל אוֹתוֹ אֵיבָר, וְהָרוּחַ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וּמֵיָּד מֵת אוֹתוֹ אֵיבָר, וְכֵן בְּכֻלָּם.

כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעָה הָרוּחַ לָעֵצֶת, שֶׁהֲרֵי נִפְרֶדֶת מִכָּל הַגּוּף, אָז הַשְּׁכִינָה עוֹמֶדֶת עָלָיו, וּמִיָּד פּוֹרַחַת מֵהַגּוּף. אַשְׁרֵי זָכְיוֹ שֶׁל מִי שֶׁנִּדְבָּק בָּהּ! אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁרָחוֹקִים מִמֶּנָּה וְלֹא מִתְדַּבְּקִים בָּהּ!

וְכַמָּה בָּתֵּי דִינִים עוֹבֵר הָאִישׁ כְּשֶׁיּוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה? אָזַד – אוֹתוֹ דִּין עֶלְיוֹן שֶׁאָמַרְנוּ כְּשֶׁיּוֹצֵאת הָרוּחַ מֵהַגּוּף. וְאָזַד דִּין, כְּשֶׁמַּעֲשָׂיו וּדְבָרָיו הוֹלְכִים לְפָנָיו וְהַכְּרוּזִים מַכְרִיזִים עָלָיו. וְאָזַד דִּין כְּשֶׁנִּכְנָס לַקֶּבֶר. וְאָזַד דִּין הַקֶּבֶר. וְאָזַד דִּין הַתּוֹלַעַת. וְאָזַד דִּין הַגֵּיהִנֹּם. וְאָזַד דִּין הָרוּחַ שֶׁהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וְלֹא מוֹצֵאת מָקוֹם עַד שֶׁיִּשְׁתַּלְמוּ מַעֲשָׂיו. וַדַּאי שִׁבְעָה עֲדָנִים יַזְלְפוּ עָלָיו. בִּגְלַל זֶה צָרִיךְ הָאָדָם כְּשֶׁהוּא נִמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה לִירָא מֵרִבּוֹנוֹ וּלְהִסְתַּכֵּל בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּמַעֲשָׂיו, וְיָשׁוּב מֵהֶם לִפָּנֵי רִבּוֹנוֹ.

כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּאוֹתָם דִּינֵי הָאָדָם כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, הִקְדִּים וְאָמַר, (תהלים קג) בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה', עַד שֶׁלֹּא תֵּצֵא מֵהָעוֹלָם, כָּעֵת שֶׁאַתְּ נִמְצֵאת עִם הַגּוּף. וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ, אַתֶּם הָאֵיבָרִים שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים בָּרוּחַ, כָּעֵת שֶׁהִיא נִמְצֵאת אִתְּכֶם, הַקְדִּימוּ לְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ עַד שֶׁלֹּא יִגְיַע זְמַן שֶׁלֹּא תוּכְלוּ לְבָרְכוֹ וּלְהוֹדוֹת עֲלֵיכֶם.

בֹּא רְאֵה, אִישׁ כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר. נָזִיר שֶׁהִקְדִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנוֹ, מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר וְגוֹ' וְגוֹ'. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, כֵּיוָן שֶׁאָסוּר לוֹ יַיִן – עֲנָבִים לָמָּה? שֶׁהֲרֵי בַּכְּתוּבִים כָּתוּב (ויקרא י) יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ וְגוֹ'. יָכוֹל גַּם עֲנָבִים? לֹא. בַּעֲנָבִים מֻתָּר. כָּאן לַנָּזִיר, מָה הַטַּעַם אָסוּר לוֹ עֲנָבִים?

אֶלָּא מַעֲשֶׂה זֶה וְדָבָר זֶה סוֹד עֶלְיוֹן הוּא לְהַפְרֵד מֵהַדִּין בַּכֹּל. וַהֲרֵי יָדוּעַ אוֹתוֹ עֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, עֲנָבִים הָיוּ. וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, שֶׁהֲרֵי יַיִן וְשֵׁכָר וַעֲנָבִים בְּצַד אֶזֶד נֶאֱזָזוּ. יַיִן לְמַעְלָה, וּפַרְשׁוּהָ. שֵׁכָר לִשְׂמאל, שֶׁהֲרֵי שֵׁכָר יוֹצֵא מִיַּיִן. עֲנָבִים, שֶׁכּוֹנְסִים כֻּלָּם אֲלֵיהֶם, וְזֶהוּ עֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן. בִּגְלַל זֶה הַכֹּל נֶאֱזָז בְּצַד אֶזֶד. וְאִם תֹּאמַר שֶׁנָּזִיר זֶה עָזַב אֱמוּנָה עֶלְיוֹנָה – (כְּלוּם) לֹא כָךְ, אֶלָּא לֹא נִרְאָה בּוֹ מַעֲשֶׂה מִצַּד שְׂמאל כְּלוּם.

בֹּא רְאֵה, שֶׁהֲרֵי לָמַדְנוּ מִסִּפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, וְכָךְ הוּא: כָּתוּב גָּדֵל פָּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ, צָרִיךְ שֶׁיִּתְרַבֶּה שְׂעַר רֹאשׁוֹ וְזָקְנוֹ, וְיִפָּרֵשׁ מִיַּיִן וְשֵׁכָר וַעֲנָבִים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם צַד שְׂמאל, וְהַשְּׂעָרוֹת לֹא תְּלוּיוֹת. יַיִן – הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה

(בִּינָה). שֵׂכָר – צַד שֶׁאֲזוּזִים בּוֹ לְוִים, וְיוֹצֵא מִיַּיִן עֶלְיוֹן, וְלֹא תָּלוּי הַשַּׁעַר. וּמְשׁוּם כָּךְ עוֹלִים הַלְוִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם, צָרִיךְ לְהַעֲבִיר כָּל שְׁעָרָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ז) וְהֶעֱבִירוּ תַּעַר עַל כָּל בְּשָׂרָם.

עֲנָבִים – הָאֵם הַתַּזוּזְתוֹנָה, שֶׁכּוֹנֶסֶת יַיִן וְשֵׂכָר לְתוֹכָהּ, וְעַל כָּךְ נִפְרָד מִכָּל צַד שְׁמֹאל, שֶׁלֹּא לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם אֵלּוּ. עֲנָבִים זֶה לֹא תוֹלֶה שַׁעַר וְזָקָן, שֶׁהֲרֵי הַנְּקֻבָּה צְרִיכָה לְסַפָּר שְׂעָרָהּ כְּשֶׁבָּאָה לְהִזְדַּוֵּג בְּזָכָר, וַהֲרֵי זָקָן לֹא נִמְצָא בָּהּ. בִּגְלַל זֶה הוּא תּוֹלֶה שַׂעַר רֹאשׁ וְהַזָּקָן, וְסוֹד הַדָּבָר – נְזִיר אֱלֹהִים (שופטים יג) נִקְרָא, וְלֹא נְזִיר ה׳, פָּרוּשׁ מֵהַדִּין כֻּלּוֹ.

בֹּא רְאֵה, עַל זֶה כָּתוּב, וְכֹפֶר עָלָיו מֵאֲשֶׁר זָטָא עַל הַנָּפֶשׁ וְגוֹ׳. עַל נַפְשׁוֹ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא עַל הַנָּפֶשׁ סְתָם. וּמַהוּ? זֶה עֲנָבִים, שֶׁנִּקְרָא נָפֶשׁ. וְלָכֵן כָּתוּב זָטָא, מִשּׁוּם שֶׁצַּד שֶׁלּוֹ יַיִן וְשֵׂכָר הוּא, וְגָרַע מִמֶּנּוּ מְקוֹם דִּין. זָטָא, מַה זֶּה זָטָא? אֶלָּא גָּרַע דִּין הַנָּפֶשׁ.

אִם כָּךְ, לָמָּה וְכֹפֶר עָלָיו? מִשּׁוּם שֶׁעַכְשָׁו בָּא לְהִתְזַבֵּר אִתָּם, וְלֹא מְקַבְּלִים אוֹתוֹ מְקוֹמוֹת אֵלֶּה, עַד שֶׁיִּמָּלֵךְ בַּכֹּהֵן וִיכַפֵּר עָלָיו. מִשּׁוּם שֶׁהוּא זָרַק אוֹתָם הַזּוּצָה בַּהַתְזָלָה, כֵּיוָן שֶׁכְּעֵת בָּא אֲלֵיהֶם, צָרִיךְ לְהִתְזַבֵּר תִּקּוּן שֶׁל כַּפָּרָה וִיקַבְּלוּהוּ, וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר. (וַדַּאי בַּכֹּל).

וְאִם תֹּאמַר, שִׁמְשׁוֹן נְזִיר אֱלֹהִים הָיָה, לָמָּה נֶעֱנַשׁ? אֶלָּא נָאֶה הוּא הַדָּבָר, שֶׁבָּעַל בַּת אֵל נֵכָר, וְהָיָה לוֹ לְהִתְזַבֵּר בְּשֶׁלּוֹ, בְּמַה שֶׁרָאוּי לוֹ. וְהוּא, שֶׁהָיָה קָדוֹשׁ, עֵרֵב אוֹתָהּ קְדֻשָּׁה בְּבַת אֵל נֵכָר, וְעָזַב מְקוֹמוֹ שֶׁרָאוּי לְאוֹתָהּ קְדֻשָּׁה, וְלָכֵן נֶעֱנַשׁ.

וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁאֵין לוֹ זֵלֶק בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאָמַר (שופטים טז) תָּמוּת נַפְשִׁי עִם פְּלִשְׁתִּים, וּמָסַר זֵלְקוֹ בְּזֵלֶק פְּלִשְׁתִּים, שֶׁתָּמוּת נַפְשׁוֹ אִתָּם בָּעוֹלָם הַהוּא. כָּךְ הָיוּ מַכְרִיזִים עַל הַנָּזִיר: לֵךְ לֵךְ, אוֹמְרִים לְנָזִיר, סָבִיב סָבִיב, וְלַכֶּרֶם אַל תִּקְרַב. וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ הַזְּבָרִים.

לְוִים, מַה כָּתוּב בָּהֶם? (במדבר ז) וְכֹה תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֵּה

עֲלֵיהֶם מֵי זוֹטָאת וְהֶעֱבִירוּ תַּעַר עַל כָּל בְּשָׂרָם. כֵּיוָן שֶׁהֶעֱבִירוּ שֵׂעָר וְעָשׂוּ כָּל זֶה, אֲנִי נִקְרָאִים הַלְוִיִּם טְהוֹר, וְלֹא קָדוֹשׁ. אֲבָל נָזִיר הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁנִּפְרַד מִצַּד זֶה, נִקְרָא קָדוֹשׁ, וְלֹא טָהוֹר. בְּגִלַּל כָּךְ כָּתוּב, כָּל יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ וְגוֹ' אֲשֶׁר יַזִּיר לַה' קָדֹשׁ יִהְיֶה וְגוֹ'.

גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ, מִשּׁוּם זֶה שֶׁכָּתוּב (דניאל ז) וּשְׂעַר רֹאשׁוֹ כְּצֶמֶר נָקִי, שֶׁבָּזֶה דּוֹמֶה לַגֶּזֶן הָעֶלְיוֹן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר רַב, בַּשְּׂעָרוֹת מַמָּשׁ נוֹדָע שֶׁהוּא קָדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ה) קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים.

שָׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִלְמָלֵא יָדְעוּ בְּנֵי אָדָם מָה אוֹמְרִים בַּשַּׂעָר הַזֶּה וּבְסוֹדוֹ (בְּאֵלּוּ הַשְּׂעָרוֹת וּבְאֵלּוּ הַדְּבָרִים) כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת, יָזְדָּעוּ לִרְבוֹנָם בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה. עַד כָּאן סוֹדוֹת הַתּוֹרָה. מִכָּאן וָהָלְאָה כִּתְרֵי (סִתְרֵי) תוֹרָה, (ישעיה כג) סַוְּרָה וְאֶתְנַנָּה קְדֵשׁ לַה'.

הָאִדְּרָא רַבָּא קַדִּישָׁא

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזַּבְּרִים, עַד מָתַי נֵשֵׁב בְּקִיּוּם עַמּוּד אֶזְדְּ? כָּתוּב (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. הַיָּמִים קְטַנִּים, וּבַעֲלֵי הַזּוּב הוֹזְקִ. הַכָּרוֹז קוֹרֵא כָּל יוֹם, וְקוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה קְטַנִּים הֵם, וְהֵם בְּשׁוּלֵי הַכֶּרֶם, לֹא מַשְׂגִּיזִים וְלֹא יוֹדְעִים לְאֵיזֶה מָקוֹם הוֹלְכִים כָּרָאוּי. הִתְכַּנְּסוּ הַזַּבְּרִים לְבֵית הָאִדְּרָא, לְבוּשִׁים שְׁרִיוֹן סַיִף, וּרְמָזִים בִּידֵיכֶם! הִזָּדְרְזוּ בְּתִקּוּנֵיכֶם, בְּעֵצָה, בְּזָכְמָה, בְּשֵׂכֶל, בְּדַעַת, בְּמַרְאָה, בַּיָּדַיִם, בָּרַגְלַיִם. הַמְּלִיכוּ עֲלֵיהֶם לְמִי שֶׁבְּרְשׁוּתוֹ זַיִּים וּמָוֶת, לִגְזֹר דִּבְרֵי אֱמֶת, דְּבָרִים שֶׁקְּדוּשִׁים עֶלְיוֹנִים מַקְשִׁיבִים לָהֶם וּשְׁמֵזִים לְשָׁמְעָם וְלָדַעַת אוֹתָם.

יָשַׁב רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבָכָה וְאָמַר, אוֹי אִם אֲגַלֶּה! אוֹי אִם לֹא אֲגַלֶּה! הַזַּבְּרִים שֶׁהָיוּ שָׁם שָׁתְקוּ. עָמַד רַבִּי אָמַר וְאָמַר לוֹ, אִם נוֹזַז לְפָנֶיךָ מַר לְגַלּוֹת, הֲרֵי כָּתוּב (שם כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו, וַהֲרֵי זַבְּרִים אֵלּוּ הֵם יִרְאֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְבָר נִכְנְסוּ בְּאִדְּרַת בֵּית הַמִּשְׁכָּן, מֵהֶם נִכְנְסוּ, מֵהֶם יָצְאוּ.

שָׁנִינוּ, נִמְנוּ הַזָּבִרִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְנִמְצְאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וְרַבִּי אַבָּא, וְרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר יַעֲקֹב, וְרַבִּי יְצְחָק, וְרַבִּי זְוְקִיָּה בַּר רַב, וְרַבִּי זְיָיא, וְרַבִּי יוֹסֵי, וְרַבִּי יֵיסָא. יָדַיִם נָתְנוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָצְבָּעוֹת זָקְפוּ לְמַעְלָה, וְנִכְנְסוּ בְּשָׂדֶה בֵּין הָעֲצִים וְיָשְׁבוּ. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, יָשַׁב בְּתוֹכָם וְאָמַר, כָּל אֶזְוד יְשִׁים יָדוֹ בְּזְוְקוֹ. שָׂמוּ יְדֵיהֶם, וְלָקְזוּ אוֹתָם. פָּתַזז וְאָמַר, (דברים כז) אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶּסֶל וּמַסֵּכָה [וְגוֹ'] מַעֲשֵׂה יְדֵי זְרָשׁ וְשָׂם בַּסָּתֶר וְעָנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן.

פָּתַזז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, עֵת לַעֲשׂוֹת לַה', מְדוּעַ עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'? מִשּׁוּם הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ. מַה זֶּה הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ? תּוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהִיא מִתְבַּטֶּלֶת אִם לֹא יַעֲשֶׂה בְּתִקּוּנֵי זֶה. וּלְעַתִּיק הַיָּמִים נֶאֱמַר. כָּתוּב (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ, וְכָתוּב (שמות טו) מִי כָמוֹךָ בָּאֵלִם ה'.

קָרָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, הוֹשִׁיבוֹ לְפָנָיו, וּלְרַבִּי אַבָּא מִצַּד אַזְוֵר, וְאָמַר, אָנוּ כְּלַל הַכֹּל. עַד עַכְשָׁו הִתְתַּקְּנוּ הָעוֹמְדִים. שָׁתְקוּ. שָׁמְעוּ קוֹל, וְאַרְכֻּבּוֹתֵיהֶם נָקְשׁוּ זֶה לָזֶה. אֵיזֶה קוֹל? קוֹל שֶׁל כְּנֶסֶיָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמִּתְכַּנְּסִים.

שָׁמַזז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (זבקוק ג) ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי. שָׁם רָאוּי לִהְיוֹת יָרֵא. אָנוּ בַּזְּבִיבוּת תָּלוּי הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְכָתוּב (שם ז) מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם, וְכָתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם וְגוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזז וְאָמַר, (משלי יא) הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד וְנֶאֱמַן רוּזַז מְכַסֶּה דָּבָר. הוֹלֵךְ רָכִיל, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, אִישׁ רָכִיל הָיָה לוֹ לוֹמַר, מַה זֶּה הוֹלֵךְ? אֶלָּא מִי שֶׁלֹּא הִתְיַשֵּׁב בְּרוּזוֹ וְאֵינוֹ נֶאֱמָן, אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁשָּׁמַע הוֹלֵךְ בְּתוֹכוֹ כְּקָנֶה בְּמַיִם עַד שֶׁמּוֹצִיאוֹ הַזּוּצָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵין רוּזוֹ רוּזַז שֶׁל עֲמִידָה. אֲבָל מִי שֶׁרוּזוֹ רוּזַז עֲמִידָה, כָּתוּב בּוֹ וְנֶאֱמָן רוּזַז מְכַסֶּה דָּבָר. וְנֶאֱמַן רוּזַז, קַיּוּם הָרוּזַז. (כְּמוֹ וּתְקַעְתִּיו יָתֵד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן) בָּרוּזַז (בְּסוֹד) הַדָּבָר תָּלוּי. וְכָתוּב (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַזַּטִּיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

וְאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּסוֹד. וְכִי אִם בִּדְבָרֵי הָעוֹלָם צָרִיךְ סוֹד – בִּדְבָרִים סוֹדִיִּים שֶׁל סוֹדוֹת עַתִּיק הַיָּמִים שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ אֲפִלּוּ לְמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים עַל אֲוֵזַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לַשָּׁמַיִם לֹא אמַר שֶׁיַּקְשִׁיבוּ, לָאָרֶץ לֹא אמַר שֶׁתִּשְׁמַע, שֶׁהֲרֵי אָנוּ קְיוּמֵי הָעוֹלָמוֹת. לָמַדְנוּ סוֹדֵי הַסּוֹדוֹת. כְּשֶׁפָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּסוֹדֵי הַסּוֹדוֹת, הִזְדַּעֲזַע הַמָּקוֹם, וְהַזִּבְרִים הִתְזַלְזְלוּ.

דִּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרֲכוּ וגו׳. רַבִּי יְצְחָק פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קג) וְחֶסֶד ה׳ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו וְצִדְקָתוֹ לִבְנֵי בָנִים. כַּמָּה גְּדוֹלָה הַיִּרְאָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבִּכְלַל הַיִּרְאָה עֲנָוָה, וּבִכְלַל הָעֲנָוָה זְסִידוּת. נִמְצָא שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת חֵטְא, יֶשְׁנוֹ בְּכֻלָּן. וּמִי שֶׁאֵינוֹ יֵרֵא שָׁמַיִם, אֵין בּוֹ לֹא עֲנָוָה וְלֹא זְסִידוּת.

רעיא מהימנא

מִצְוָה (כ״ב) זוֹ לְבָרֵךְ הַכֹּהֵן אֶת הָעָם בְּכָל יוֹם בִּזְקִיפוּת הָאֶצְבָּעוֹת, וּלְבָרֵךְ בְּרָכָה בְּכָל יוֹם, לְהַמְצִא בְּרָכוֹת מַעְלָה וּמַטָּה. שֶׁהֲרֵי הָאֶצְבָּעוֹת עוֹמְדוֹת בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְזַמֵּשׁ תּוֹךְ וְזַמֵּשׁ. וְזַמֵּשׁ שֶׁל הַיָּמִין וְזַמֵּשׁ שֶׁל שְׂמֹאל. וְזַמֵּשׁ שֶׁל הַיָּמִין הֵן שֶׁבַּזוּ יוֹתֵר עַל אוֹתָן שֶׁל שְׂמֹאל, מִשּׁוּם שֶׁיָּמִין זוֹ יֵשׁ לָהּ שֶׁבַּזוּ יָתֵר עַל שְׂמֹאל. וְעַל זֶה בַּבְּרָכָה שֶׁמְּבָרֵךְ הַכֹּהֵן אֶת הָעָם, צָרִיךְ לְזַקֵּף יָמִין עַל שְׂמֹאל וּלְעַיֵּן בְּעַיִן טוֹבָה.

וּכְשֶׁפּוֹרֵשׂ הַכֹּהֵן אֶת יָדָיו, הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עַל אוֹתָן הָאֶצְבָּעוֹת, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עִם הַכֹּהֵן בְּאוֹתָן בְּרָכוֹת. וְיִשְׂרָאֵל מִתְבָּרְכִים מִשְּׁנֵי צְדָדִים – מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה. מִלְמַעְלָה – הַשְּׁכִינָה שֶׁשּׁוֹרָה עַל אוֹתָן אֶצְבָּעוֹת, וְהַכֹּהֵן שֶׁמְּבָרֵךְ.

בֹּא רְאֵה, דְּבָרִים שֶׁעוֹשִׂים, מְעוֹרְרִים דְּבָרִים לְמַעְלָה. כְּמוֹ זֶה בְּפָרִישַׁת אֶצְבְּעוֹת הַכֹּהֵן לְמַטָּה, מִתְעוֹרֶרֶת הַשְּׁכִינָה לָבֹא וְלִשְׁרוֹת עָלֵינוּ. וְכֵן כַּמָּה דְּבָרִים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁמְּעוֹרְרִים דְּבָרִים לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה מִתְעוֹרֵר כּוֹזֵ אַוֵּזר לְמַעְלָה, וְזֶה בֵּאַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְהַיְנוּ טַעַם

הַלּוּלָב וְהַיְנוּ טַעַם הַשּׁוֹפָר. וּכְמוֹ הֵם בְּגָוֶן זֶה עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת מְעוֹרְרוֹת הַשְׁכִּינָה לִשְׁרוֹת עֲלֵיהֶן. מִתְעוֹרְרוֹת עֶשֶׂר מַעֲלוֹת אֲוִזְרוֹת לְהָאִיר, וְהַכֹּל בְּשָׁעָה אַוְזַת.

וְעַל כָּךְ אָסוּר לְבָנֵן אָדָם לְזָקֵף אֶצְבָּעוֹת בִּזְקִיפוּת לְוִזְנָם, אֶלָּא בַּתְּפִלָּה וּבִבְרָכוֹת וּבַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁהֵם הַמְעוֹרְרִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְסוֹד הָאֱמוּנָה. זְקִיפוּת הָאֶצְבָּעוֹת, מְמַנִּים בְּאוֹתָהּ זְקִיפוּת שֶׁלָּהֶן עֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְהַכֹּהֵן צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּעַיִן טוֹבָה בְּהַסְכָּמַת הַשְׁכִּינָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁבָּרְכָה זוֹ יוֹצֵאת מִפִּי הַכֹּהֵן, אוֹתָן שִׁשִּׁים אוֹתִיּוֹת יוֹצְאוֹת וְטָסוֹת בָּרָקִיעַ, וּמְמַנִּים שִׁשִּׁים גְּדוֹלִים עַל כָּל אוֹת וְאוֹת, וְכֻלָּם מוֹדִים עַל כָּל הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ. מָה הַטַּעַם שִׁשִּׁים אוֹתִיּוֹת בַּבְּרָכוֹת הַלָּלוּ? מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וְסוֹד שִׁשִּׁים רִבּוֹא עוֹמְדִים בָּעוֹלָם, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד הוּא (רִבּוֹא) אֶזֶד.

הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁיּוֹצֵא מִזֶּה עוֹלֶה לְמַעְלָה עַד אוֹתוֹ הַכִּסֵּא שֶׁלְּמַעְלָה. וְהַכֹּל, שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה וּשְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה, מוֹדִים לַכֹּהֵן בְּאוֹתָן הַבְּרָכוֹת וְעַל אוֹתָם שִׁשִּׁים מְמַנִּים. וְעַל זֶה כָּתוּב, וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. (ע"כ רעיא מהימנא)..

לָמַדְנוּ, מִי שֶׁיָּצָא מִן הַיִּרְאָה וְנִתְלַבֵּשׁ בַּעֲנָוָה – עֲנָוָה עֲדִיף, וְנִכְלָל בְּכֻלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כב) עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה'. כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, זוֹכֶה לַעֲנָוָה. כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲנָוָה, זוֹכֶה לַזִּוְסִידוּת. וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, זוֹכֶה לְכֻלָּם. לַעֲנָוָה – שֶׁכָּתוּב עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה'. לַזִּוְסִידוּת – שֶׁכָּתוּב (תהלים קג) וְזִוְסֶד ה' מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו.

לָמַדְנוּ, כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זִוְסִידוּת, נִקְרָא מַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ב) כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת הוּא. מִפָּנֵי מָה זָכָה כֹּהֵן לְהִקָּרֵא מַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,

מַה מַּלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת כֹּהֵן לְמַעְלָה, אַף כֹּהֵן מַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת לְמַטָּה.

וּמִי הוּא מַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת לְמַעְלָה? (דניאל יב) זֶה מִיכָאֵ״ל הַשַּׂר הַגָּדוֹל, שֶׁבָּא מֵעֵסֶד שֶׁל מַעְלָה, וְהוּא כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁל מַעְלָה. כְּבְיָכוֹל כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁלְּמַטָּה נִקְרָא מַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת, מִשּׁוּם שֶׁבָּא מִצַּד הַחֶסֶד. מַהוּ חֶסֶד? רַחֲמִים תּוֹךְ רַחֲמִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ כֹּהֵן לֹא נִמְצָא מִצַּד הַדִּין. מָה הַטַּעַם זָכָה כֹּהֵן לְחֶסֶד? בִּגְלַל הַיִּרְאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קג) וְחֶסֶד ה׳ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו.

מַהוּ עוֹלָם וְעוֹלָם? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּמוֹ שֶׁהַתִּקֵּן בַּחֶזֶר הַקָּדוֹשׁ, עוֹלָם אֶחָד, וְעוֹלָם שְׁנַיִם. אָמַר רַבִּי זֵיָיא, אִם כָּךְ, מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת! אָמַר לוֹ, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, וְזָזְרוּ לִהְיוֹת אֶחָד. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יִצְחָק, עַד מָתַי תִּסְתֹּם דְּבָרֶיךָ? מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם כְּלָל שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן, אָדָם שֶׁלְּמַעְלָה וְאָדָם שֶׁלְּמַטָּה, וְהֵינוּ עוֹלָם וְעוֹלָם. וְכָתוּב יְמֵי עוֹלָם, וְכָתוּב שְׁנוֹת עוֹלָם, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ בַּחֶזֶר הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן.

עַל יְרֵאָיו – שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא יְרֵא וְזַטְאָ, נִקְרָא אָדָם. מָתַי? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאָה, עֲנָוָה, וְזִסְידוּת, כְּלָל שֶׁל הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, אָדָם כְּלַל זָכָר וּנְקֵבָה. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה בְּכְלָל שֶׁל אָדָם, שֶׁמִּי שֶׁמִּתְחַבֵּר זָכָר וּנְקֵבָה, נִקְרָא אָדָם, וְאָז יְרֵא וְזַטְאָ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹרָה בּוֹ עֲנָוָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹרָה בּוֹ חֶסֶד. וּמִי שֶׁלֹּא נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה, אֵין בּוֹ לֹא יִרְאָה וְלֹא עֲנָוָה וְלֹא זִסְידוּת. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא אָדָם כְּלַל הַכֹּל. וְכֵיוָן שֶׁנִּקְרָא אָדָם, שׁוֹרָה בּוֹ חֶסֶד, שֶׁכָּתוּב (שם פט) אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה וְגוֹ׳. וְלֹא יָכוֹל לְהִבָּנוֹת אִם לֹא נִמְצָא זָכָר וּנְקֵבָה.

וְכָתוּב (תהלים קג) וְחֶסֶד ה׳ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו. יְרֵאָיו – כְּלָל שֶׁל אָדָם. דָּבָר אַחֵר וְחֶסֶד ה׳ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם – אֵלֶּה אוֹתָם כֹּהֲנִים שֶׁבָּאוּ מִצַּד הַחֶסֶד, וְיָרְשׁוּ יְרֻשָּׁה זוֹ שֶׁיָּרְדָה מֵעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה לָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה. עַל יְרֵאָיו – כֹּהֲנִים שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ,

לְהִתְכַּלֵּל בְּכָלָל שֶׁל אָדָם. (שם) וְצִדְקָתוֹ לִבְנֵי בָנִים, מִשּׁוּם שֶׁזָּכָה לִבְנֵי בָנִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כָּךְ, מַהוּ וְצִדְקָתוֹ? וְוַסְדוֹ הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת!

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַיְנוּ סוֹד שֶׁשָּׁנִינוּ בְּזֹאת, (בראשית ב) כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹּאת. וְכָתוּב לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה. וְזֹאת נִכְלְלָה בָּאִישׁ, שֶׁהַיְנוּ וָסֶד, וְזֹאת נִקְבָּה. וָסֶד זָכָר. וּמִשּׁוּם כָּךְ זָכָר שֶׁבָּא מִצַּד הַלָּבָן הַוֵּה, נִקְרָא וָסֶד. וְזֹאת נִקְרֵאת צֶדֶק, שֶׁבָּאָה מִצַּד אָדֹם, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת אִשָּׁה. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב וְצִדְקָתוֹ. מַה זֶּה וְצִדְקָתוֹ? צִדְקָתוֹ שֶׁל וָסֶד, בַּת זוּגוֹ, לְהִתְבַּשֵּׂם זֶה בָּזֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ לָמַדְנוּ, כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵין לוֹ בַּת זוּג, אָסוּר בָּעֲבוֹדָה, שֶׁכָּתוּב וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה בְּמִי שֶׁלֹּא נָשָׂא אִשָּׁה, וְכֹהֲנִים צְרִיכִים יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעָם לְהַשְׁרוֹת בָּהֶם שְׁכִינָה. וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹרָה בָּהֶם שְׁכִינָה, שׁוֹרָה בָּהֶם וָסֶד, וְנִקְרָאִים וַסִּידִים, וּצְרִיכִים לְבָרֵךְ אֶת הָעָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) וַוַסִּידֶיךָ יְבָרְכוּכָה. וְכָתוּב (דברים לג) תֻּמֶּיךָ וְאוּרֶיךָ לְאִישׁ וַסִּידֶךָ. וּמִשּׁוּם שֶׁכֹּהֵן נִקְרָא וָסִיד, צָרִיךְ לְבָרֵךְ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרֲכוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָאִים וַסִּידִים, וְכָתוּב וַוַסִּידֶיךָ יְבָרְכוּכָה.

כֹּה תְבָרֲכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם. כֹּה תְבָרֲכוּ – בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. כֹּה תְבָרֲכוּ – בִּירָאָה. כֹּה תְבָרֲכוּ – בַּעֲנָוָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כֹּה תְבָרֲכוּ – לָמַדְנוּ, הַצַּדִּיק הַזֶּה נִקְרָא כ״ה, שֶׁכָּל הַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים מִכ״ה (מִמֶּנּוּ), וְהַיְנוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה זֶּה מַכָּה (שֶׁכֹּה) רַבָּה? כְּלוֹמַר, מַכָּה מִכֹּה. וְכָתוּב (שמות ז) וְהִנֵּה לֹא שָׁמַעְתָּ עַד כ״ה, כְּמוֹ שֶׁהִתְוַוזִּיד מֹשֶׁה. וְכָתוּב בְּזֹאת תֵּדַע כִּי אֲנִי ה׳, וַהֲכֹל אָוֶן. וְכָתוּב וְלֹא שָׁת לִבּוֹ גַּם לָזֹאת, שֶׁהִזְמִינָה לְהַזְרִיב אֶת אַרְצוֹ.

מֵהַכ״ה הַזֹּאת מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים, וּמִשֶּׁהִתְוַוזֵּר עִמָּהּ וָסֶד, מִתְבַּשֵּׂמֶת. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְסָר זֶה לַכֹּהֵן שֶׁבָּא מִוָּסֶד, כְּדֵי שֶׁתִּתְבָּרֵךְ וְתִתְבַּשֵּׂם כ״ה. זֶהוּ

שֶׁכָּתוּב כֹּה תְבָרְכוּ. כְּלוֹמַר, אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּה הַזֹּאת נִמְצֵאת בְּדִינִים, תְּבַשְּׂמוּ אוֹתָהּ וּתְבָרְכוּ אוֹתָהּ, שֶׁכָּתוּב כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. תְּבָרְכוּ בְּוָוֶסֶד זֶה אֶת כ״ה, וּתְבַשְּׂמוּ אוֹתָהּ מוּל יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצְאוּ בָּהּ דִּינִים.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם. לֹא כָתוּב אִמְרוּ, אֶלָּא אָמוֹר, לְהוֹצִיא מִשֶּׁרַבּוּ הַפָּרִיצִים שֶׁלֹּא מְפָרְסְמִים דָּבָר, שֶׁהֲרֵי לֹא הִצְטַוּוּ לְפָרְסֵם הַשֵּׁם, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אָמוֹר לָהֶם. אָמוֹר סְתָם. דָּבָר אַוֵּר אָמוֹר – כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב כֹּה תְבָרְכוּ, לָמָּה לֹא כָתוּב תֹּאמְרוּ? אֶלָּא שָׁנָה רַבִּי יְהוּדָה, אָמוֹר לָהֶם, זָכוּ – לָהֶם. לֹא זָכוּ – אָמוֹר סְתָם.

רַבִּי יְצְוָזְק פָּתַזז, (דניאל י) וְרָאִיתִי אֲנִי דָּנִיֵּאל לְבַדִּי אֶת הַמַּרְאָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת הַמַּרְאָה וְגוֹ׳. וְרָאִיתִי אֲנִי דָּנִיֵּאל לְבַדִּי?! וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, הֵם נְבִיאִים, וְהוּא לֹא נָבִיא, וּמִי הֵם? זַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי. אִם כָּךְ, נַעֲשָׂה קָדֵשׁ זוֹל, וַהֲרֵי כָּתוּב לֹא רָאוּ, לָמָּה פָּזְזוּ? וּבְדָנִיֵּאל כָּתוּב וְרָאִיתִי אֲנִי, וְלֹא פָזַז, וְהוּא לֹא נָבִיא, הֲרֵי זוֹל קָדֵשׁ?

אֶלָּא כָּךְ לָמְדָנוּ, כָּתוּב (תהלים כז) אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי אִם תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ. בְּזֹאת, זֶה שֶׁאָמַרְנוּ. זֹאת וְגַם כָּל וֶזֶלְקוֹ לִירַשׁ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ נְקָמוֹת. וְשָׁנִינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת דָּוִד מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עִם הָאָבוֹת, כִּסְּרִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים שֶׁל הַכֹּל, שֶׁיָּרְשׁוּ הָאָבוֹת. וְלָמְדָנוּ שֶׁדָּוִד הוֹרִישׁ מַלְכוּת לְבָנָיו, וּבִמְקוֹם מַלְכוּת הָעֶלְיוֹנָה הִתְוַזֵּק וְיָרַשׁ הוּא וּבָנָיו מַלְכוּת זוֹ שֶׁלֹּא תַעֲבֹר מִשֻּׁלְטוֹנָם לְדוֹרֵי דוֹרוֹת.

וְלָמְדָנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁכָּתַר הַמַּלְכוּת הַזֶּה הִתְעוֹרֵר לִבְנֵי דָּוִד, אֵין בִּי שֶׁיַּעֲמֹד לְפָנָיו. וְרָאִיתִי אֲנִי דָּנִיֵּאל לְבַדִּי אֶת הַמַּרְאָה, מִשּׁוּם שֶׁמִּבְּנֵי דָּוִד הָיָה, שֶׁכָּתוּב (דניאל א) וַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דָּנִיֵּאל זַנַּנְיָה וְגוֹ׳. וְהוּא רָאָה וְשָׁמַז בָּזֶה שֶׁהוּא מִצַּד יֵרֵשַׁת וֶזֶלְק וֶזֶבֶל אָבִיו, וּמִשּׁוּם שֶׁהָיָה שֶׁלּוֹ הוּא סָבַל, וַאֲזוֹרִים לֹא סָבְלוּ. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁהַכ״ה הַזֹּאת מִתְעוֹרֶרֶת בְּדִינֶיהָ, לֹא יְכוֹלִים בְּנֵי הָעוֹלָם לַעֲמֹד לְפָנֶיהָ.

וּבְשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים פּוֹרְשִׂים יָדֵיהֶם, שֶׁבָּאִים מֵעֹזֶּסֶד, מִתְעוֹרֵר עֹזֶּסֶד שֶׁלְּמַעְלָה וּמִתְזַוֵּג בַּכ״ה הַוָּאוֹת, וּמִתְבַּשֶּׂמֶת וּמִתְבָּרֶכֶת בְּפָנִים מְאִירוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמַעֲבִירִים מֵהֶם דִּינִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה תְבָרֲכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אֶת שְׁאָר הָעַמִּים.

בִּגְלַל כָּךְ כֹּהֵן וְלֹא אַזָּר. כֹּהֵן, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַכָּתֵר הַזֶּה שֶׁלּוֹ, וְעֹזֶּסֶד, עַל יָדוֹ, שֶׁנִּקְרָא וָזִסִיד, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) לְאִישׁ וָזִסִידֶךָ. וְהוּא בָּא מִצַּד הַעֹזֶּסֶד. וְכָתוּב (תהלים קמה) וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה. אַל תִּקְרֵי יְבָרְכוּכָה, אֶלָּא יְבָרְכוּ כ״ה. כֹּה תְבָרֲכוּ – בַּשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ. כֹּה תְבָרֲכוּ – בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה קָם וּפוֹרֵשׂ יָדָיו, כָּל הַכְּתָרִים (סְפִירוֹת) הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלְּמַעְלָה מִתְעוֹרְרִים וּמִתְקָנִים לְהִתְבָּרֵךְ, וּמְאִירִים מֵעֹמֶק הַבְּאֵר שֶׁנִּמְשָׁךְ לָהֶם מֵאוֹתוֹ עֹמֶק שֶׁיּוֹצֵא תָּמִיד, וְלֹא פּוֹסְקִים הַבְּרָכוֹת הַנּוֹבְעוֹת מַבּוּעִים לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִתְבָּרְכִים וּמַשְׁקִים מִכֻּלָּם.

וְלָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן לַזַּשׁ וּשְׁתִיקָה יֵשׁ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. לְמֶלֶךְ שֶׁרוֹצֶה לְהִזְדַּוֵּג בַּמַּלְכָּה וְרוֹצֶה לְהִכָּנֵס אֵלֶיהָ בְּלַזַּשׁ, וְכָל הַשַּׁמָּשִׁים מִתְעוֹרְרִים בְּאוֹתוֹ זְמַן וּמִתְלַזְּשִׁים: הֲרֵי הַמֶּלֶךְ בָּא לְהִזְדַּוֵּג בַּמַּלְכָּה. מִי הַמַּלְכָּה? זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מִי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל? כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל סְתָם.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְצְזָק, כֹּהֵן צָרִיךְ לְזָקֹף יָמִין עַל שְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם. יָדוֹ כָּתוּב, וְלֹא יָדָיו, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁבַז הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, סוֹד הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ.

לָמַדְנוּ, כֹּהֵן שֶׁרוֹצֶה לִפְרֹשׂ יָדָיו, צָרִיךְ שֶׁיִּתּוֹסֵף קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְקַדֵּשׁ יָדָיו עַל יַד הַקָּדוֹשׁ. מִי יָד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ? זֶה לֵוִי, שֶׁצָּרִיךְ כֹּהֵן לִטֹּל קְדֻשָּׁה שֶׁל מַיִם מִיָּדָיו, שֶׁכָּתוּב וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַלְוִיִּם. הֲרֵי הֵם קְדוֹשִׁים. וְכָתוּב בַּלְוִיִּם, (במדבר יז) וְגַם אֶת אֲזָזִיךָ מַטֵּה לֵוִי וְגוֹ׳. שֵׁבֶט אָבִיךָ – כְּלָל. מִכָּאן שֶׁכָּל כֹּהֵן שֶׁפּוֹרֵשׂ יָדָיו, צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ עַל יְדֵי קָדוֹשׁ, לְהוֹסִיף קְדֻשָּׁה

עַל קְדֻשָּׁתוֹ. וְלָכֵן לֹא יִטֹּל קְדֻשָּׁה שֶׁל מַיִם מִבֶּן אָדָם אַזָּר שֶׁאֵינֶנּוּ קָדוֹשׁ.

וּבְסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא לָמַדְנוּ, לְוִי שֶׁהִתְקַדֵּשׁ כֹּהֵן עַל יָדוֹ, צָרִיךְ הוּא לְהִתְקַדֵּשׁ בַּתְּוִוכָּה. וְלָמָּה לְוִי? שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ עַל יְדֵי כֹּהֵן אַזָּר. לָמַדְנוּ, כֹּהֵן אַזָּר לֹא צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ שָׁלֵם, לֹא צָרִיךְ זֶה הַכֹּהֵן הַשָּׁלֵם לְהַגֵּם עַל יְדֵי פָּגוּם שֶׁלֹּא שָׁלֵם. אֲבָל לְוִי שֶׁהוּא שָׁלֵם וְרָאוּי לַעֲלוֹת לַדּוּכָן וְלַעֲבֹד בְּאֹהֶל מוֹעֵד, הֲרֵי הוּא שָׁלֵם, וַהֲרֵי נִקְרָא קָדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַלְוִיִּם. אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם, אַף נִקְרָא טָהוֹר, שֶׁכָּתוּב וְטִהַרְתָּ אֹתָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְהוֹסִיף כֹּהֵן קְדֻשָּׁה עַל קְדֻשָּׁתוֹ.

לָמַדְנוּ, כֹּהֵן שֶׁפָּרַשׁ יָדָיו, צָרִיךְ שֶׁהָאֻצְבָּעוֹת לֹא יִתְזַבְּרוּ זוֹ בָּזוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כְּתָרִים קְדוֹשִׁים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְבַדּוֹ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הַקָּדוֹשׁ צָרִיךְ לְהִתְפָּרֵשׁ בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת שֶׁלֹּא לְעָרֵב זֶה בָּזֶה, וְלֹא יִתְכַּוֵּן (וּלְהִתְכַּוֵּן) בְּאוֹתָם דְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי יְצָזָק, רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ תַּזְזִתּוֹנִים, וְיִתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה עַל יְדֵי הַתַּזְזִתּוֹנִים, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים מִכָּל קְדוֹשִׁים שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) וַזַסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל כֹּהֵן שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ סוֹד זֶה, וּלְמִי מְבָרֵךְ, וּמַהִי הַבְּרָכָה שֶׁמְּבָרֵךְ – אֵין בִּרְכָתוֹ בְּרָכָה, וְהַיְנוּ מַה שֶׁכָּתוּב (מלאכי ב) כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַּעַת וְתוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ. מַה זֶּה דַּעַת? דַּעַת סְתָם. וְתוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ, עֶלְיוֹנִים יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ. וּמַה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ? תּוֹרָה. תּוֹרָה סְתָם. אֵיזֶהִי אֲזוּזָה תּוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁנִּקְרֵאת תּוֹרָה סְתָם? שֶׁלָּמַדְנוּ, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה בְּאוֹתָם כְּתָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרְאוּ כָּךְ. מָה הַטַּעַם? כִּי מַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת הוּא. וְלָמַדְנוּ שֶׁצָּרִיךְ הַכֹּהֵן לְכַוֵּן בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה לְיַזֵּוֵג אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּפִי שֶׁצָּרִיךְ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה אַזַּר זוֹ – בִּרְכַּת כֹּהֲנִים. יְבָרֶכְךָ ה׳, יָאֵר ה׳, יִשָּׂא ה׳. מָקוֹר מִשְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת אֵלּוּ: יוֹד הֵ״א וָא״ו הֵ״א (יו״ד הֵ״י וָא״ו הֵ״י). קְדֻשָּׁה, אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה, שֶׁמְּקוֹרוֹ יו״ד הֵ״א וָא״ו הֵ״א. הַקְּשׁוּר שֶׁל שְׁנֵיהֶם, הַיִּחוּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם – אֲדנָ״י, שֶׁבּוֹ א״י, שֶׁרְמוּזִים איהדונה״י (יאהדונה״י, וְזֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהַשְּׁכִינָה הִיא יאהדונה״י) (מָקוֹר מִגִּ׳ שֵׁמוֹת אֵלּוּ יו״ד הֵ״י וָי״ו הֵ״י שֶׁרְמוּזִים יאהדונה״י, וְזֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַשְּׁכִינָה איההדונה״י) (אידהונה״י), וּרְמוּזִים א״י רִבְּיעֵי מִשְּׁנֵי שֵׁמוֹת מְפֹרָשִׁים שֶׁרְשׁוּמִים בָּהֶם. (עַד כָּאן רָעְיָא מְהֵימְנָא).

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לָמַדְנוּ בְּסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, שֵׁם הַקָּדוֹשׁ גָּלוּי וּמְכֻסֶּה, שֶׁגָּלוּי הֲרֵי כָּתוּב בְּיו״ד הֵ״א וָא״ו הֵ״א. שֶׁמְּכֻסֶּה כָּתוּב בְּאוֹתִיּוֹת אֲוִזֵּרוֹת, וְאוֹתוֹ שֶׁמְּכֻסֶּה הוּא הַנִּסְתָּר (אֲוִזֵּרִים, וְאוֹתוֹ שֶׁמְּכֻסֶּה הוּא נִסְתָּר) שֶׁל הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַאֲפִלּוּ אוֹתוֹ שֶׁמְּגֻלֶּה מְכֻסֶּה בְּאוֹתִיּוֹת אֲוִזֵּרוֹת, בִּגְלַל אוֹתוֹ טְמִיר הַטְּמִירִים בְּפָנִים.

שֶׁהֲרֵי כָּאן צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְצָרֵף שֵׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְהוֹרִיד רִוָּזִים, (כֻּלָּם) שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בְּדִבּוּר שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת (שֶׁכֻּלָּן מִדּוֹת) (בִּשְׁנֵי כְתָרִים) כִּתְרֵי הָרִוָּזִים. וּבְאוֹתִיּוֹת אֵלּוּ שֶׁל הַשֵּׁם הַזֶּה סְתוּמִים עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם מִדּוֹת הָרִוָּזִים, וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שֶׁל הָעַתִּיק נִסְתָּר וְגָנוּז מִן הַכֹּל. וְתֵשַׁע שֶׁהִתְגַּלּוּ מִזְּעֵיר אַנְפִּין (בִּזְעֵיר אַנְפִּין), וּמִתְזַוְּגִים כֻּלָּם בְּצֵרוּף שֵׁם אֶזֶד שֶׁהָיָה הַכֹּהֵן מְכַוֵּן כְּשֶׁפָּרַס יָדָיו בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זְקוּקוֹת.

וְלָמַדְנוּ, כְּשֶׁהָיְתָה צְנִיעוּת בָּעוֹלָם, הָיָה מִתְגַּלֶּה שֵׁם זֶה לַכֹּל. מִשֶּׁרָבְתָה הַזְּנוּתָה בָּעוֹלָם, נִסְתַּר בְּאוֹתִיּוֹתָיו. שֶׁכְּשֶׁהָיָה מִתְגַּלֶּה, הַכֹּהֵן הָיָה מְכַוֵּן, וְהַשֵּׁם מִתְפָּרֵשׁ. בַּמֶּה מְכַוֵּן? מְכַוֵּן בַּנִּסְתָּר שֶׁטָּמִיר וְגָנוּז, וּמִתְגַּלֶּה וּמִתְפָּרֵשׁ. מִשֶּׁהִתְרַבְתָה הַזְּנוּתָה בָּעוֹלָם, נִסְתַּר הַכֹּל בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת.

וּבָא רְאֵה שֶׁכָּל אֵלּוּ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת (רִוָּזִים) (שֶׁכָּל אֵלּוּ עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם מִדּוֹת הָרִוָּזִים), מִשֶּׁה אָמַר אוֹתָן בִּשְׁתֵּי פָּעָמִים. פַּעַם רִאשׁוֹנָה אָמַר

שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל עַתִּיק הָעַתִּיקִים, נִסְתַּר הַכֹּל, לְהוֹרִיד אֵלֶּה לְמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא הַדִּין, לִכְפוֹתָם. פַּעַם שְׁנִיָּה אָמַר תֵּשַׁע מִדּוֹת רַחֲמִים שֶׁכְּלוּלִים בַּזְּעֵיר אַנְפִּין, וּמְאִירִים מֵהָעַתִּיק נִסְתַּר הַכֹּל. וְכֻלָּם כּוֹלֵל הַכֹּהֵן כְּשֶׁפּוֹרֵשׂ יָדָיו לְבָרֵךְ אֶת הָעָם, וְנִמְצָאִים שְׁמוֹתָבָרְכִים כָּל (הָעֶלְיוֹנִים) הָעוֹלָמוֹת בְּצַד הָרַחֲמִים שֶׁנִּמְשָׁכִים מֵהָעַתִּיק הַטָּמִיר, נִסְתַּר הַכֹּל. וְכָל הָעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַכְּלוּלוֹת מִדּוֹת נִסְתָּרוֹת.

יְבָרֶכְךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ, אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה פָּסוּקִים וּשְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת שֶׁל שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת הַכְּלוּלוֹת כְּנֶגְדָּם, וּבְכֹל הִתְכַּוֵּן הַכֹּהֵן. וְכָל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מִתְבַּשְּׂמִים בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּסְתָּרוֹת בִּשְׁלֹשֶׁת הַפָּסוּקִים הָאֵלּוּ, כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם (אוֹתִיּוֹת) מִדּוֹת רַחֲמִים שֶׁכְּלוּלוֹת הַכֹּל. וְלָכֵן כָּתוּב אָמוֹר, וְלֹא אִמְרוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. אָמוֹר – שֶׁצָּרִיךְ לְכַוֵּן בְּכָל הַנִּסְתָּרִים הָאֵלּוּ בְּכָל הַמַּעֲלוֹת הָאֵלּוּ. אָמוֹר – בְּדִבָּרִים נִסְתָּרִים שֶׁל מַעְלָה. אָמוֹר – זֶשְׁבּוֹן רמ"ז אֵיבָרִים שֶׁבָּאָדָם זָסֵר אָזָד. מָה הַטַּעַם? שֶׁבְּאָזָד כֻּלָּם תְּלוּיִים. וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים בִּבְרָכָה זוֹ בִּשְׁלֹשֶׁת הַפָּסוּקִים הָאֵלּוּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. לָהֶם – לְכֹלָּל בִּבְרָכָה זוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יוֹם אָזָד יָשַׁבְתִּי לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ, אָמַרְתִּי, רַבִּי, מָה רָאָה דָּוִד שֶׁאָמַר (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'? אָדָם מֵיכָא, בְּהֵמָה לְמָה? אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ, הַכֹּל הוּא בְּמִנְיָן. זָכוּ – אָדָם. לֹא זָכוּ – בְּהֵמָה.

אָמַרְתִּי, רַבִּי, סוֹד הַדָּבָר אֲנִי רוֹצֶה. אָמַר לוֹ, הַכֹּל נֶאֱמַר, וּבֹא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָא לְיִשְׂרָאֵל אָדָם, כְּדִכְתִיב שֶׁלְמַעְלָה, וְקָרָא לָהֶם בְּהֵמָה, וְהַכֹּל בְּפָסוּק אָזָד, שֶׁכָּתוּב וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי וְגוֹ'. (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי – הֲרֵי בְּהֵמָה. אָדָם אַתֶּם – הֲרֵי אָדָם. וְיִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ אָדָם וּבְהֵמָה, וּמִשּׁוּם זֶה אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'. וְעוֹד סוֹד הַדָּבָר, זָכוּ – אָדָם כְּדִכְתִיב שֶׁלְמַעְלָה, לֹא זָכוּ – נִקְרְאוּ בְּהֵמָה, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים בְּזֶמֶן אָזָד – אָדָם שֶׁלְמַעְלָה וּבְהֵמָה שֶׁלְמַטָּה. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁהַכֹּל יֵשׁ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה׳.

וּבֹא רְאֵה, הַבְּרָכָה לֹא נִמְצֵאת לְמַטָּה עַד שֶׁתִּמָּצֵא לְמַעְלָה, וּמִשֶּׁנִּמְצְאָה לְמַעְלָה – גַּם לְמַטָּה נִמְצֵאת, וְהַכֹּל תָּלוּי כָּךְ לְטוֹב וּלְרַע. לְטוֹב, שֶׁכָּתוּב (הושע ב) אֶעֱנֶה אֶת הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת הָאָרֶץ. לְרַע, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפָּקֹד ה׳ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם וְעַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה עַל הָאֲדָמָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּגִלַּל זֶה (הַתְּפָאֶרֶת הַזּוֹ פָּתַח בּוֹ) כָּתוּב אָמוֹר לָהֶם, סְתָם, לְהִתְבָּרֵךְ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים כֻּלָּם כְּאֶחָד, שֶׁכָּתוּב כֹּה תְבָרֲכוּ בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם סְתָם, לְהִתְבָּרֵךְ כֻּלָּם כְּאֶחָד. יְבָרֶכְךָ ה׳ – לְמַעְלָה. וְיִשְׁמְרֶךָ – לְמַטָּה. יָאֵר ה׳ פָּנָיו – לְמַעְלָה. וִיחֻנֶּךָּ – לְמַטָּה. יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו – לְמַעְלָה. וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם – לְמַטָּה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאֶחָד בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זַקּוּקוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּכְלָל וְנִסְתָּר כָּאן, בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים. וְהֵם רַזִּמִים תּוֹךְ רַזִּמִים, שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהֶם דִּין. וְלֹא? וַהֲרֵי כָּתוּב יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ! אָמַר רַבִּי אַבָּא, יִשָּׂא – יְסַלֵּק וְיַעֲבִיר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא דִּין כְּלָל.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן פּוֹרֵשׂ יָדָיו, אָסוּר לָעָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה שׁוֹרָה בְּיָדָיו. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אִם כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא רוֹאִים, אָז מָה אִכְפַּת לָהֶם, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי, בְּוַדַּאי הֵם לֹא רוֹאִים, אֲבָל בְּמִיתָתָם רוֹאִים? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ רָמוּז בְּאַצְבְּעוֹת יָדָיו, וְצָרִיךְ הָאָדָם לְפָחֵד. אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא רוֹאֶה שְׁכִינָה, לֹא צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַיָּדַיִם שֶׁל הַכֹּהֲנִים, כְּדֵי שֶׁהָעָם לֹא יִמָּצֵא בְּזַעֲפָה אֶל הַשְּׁכִינָה.

לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן פּוֹרֵשׂ יָדָיו, צָרִיךְ הָעָם לָשׁוּב בִּירָאָה, בְּאֵימָה, וְלָדַעַת שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה עֵת רָצוֹן נִמְצָא בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְאֵין דִּין בְּכֻלָּם, וְהִיא הַשָּׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה הַנִּסְתָּר עַתִּיק הָעַתִּיקִים

בְּזֶעֵיר אַנְפִּין, וְנִמְצָא שָׁלוֹם בַּכֹּל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּרָאשִׁי שְׁלֹשֶׁת הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ יו״ד יו״ד יו״ד: יְ״בָרֶכְךָ יְ״אֵר יְ״שָׁא. כֻּלָּם לְהַרְאוֹת אֱמוּנָה הַשְׁלֵמָה, וּלְהִתְבָּרֵךְ מֵהָעַתִּיק מִי שֶׁצָּרִיךְ. יו״ד יו״ד יו״ד, לְהִתְבָּרֵךְ זְעֵיר אַנְפִּין מֵעַתִּיק הַכֹּל. וּמְשׁוּם כָּךְ, יְבָרֶכְךָ ה׳ לְמַעְלָה, וְיִשְׁמְרֶךָ הוּא לְמַטָּה, וְכֵן כֻּלָּם.

וְשָׁנָה הַתַּנָּא לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִי שֶׁמְּצַטַּעֵר בַּזְּלוּמוֹ, שֶׁיָּבֹא בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים פּוֹרְשִׂים יְדֵיהֶם, וְיֹאמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי שֶׁלְּךָ וְזַלּוּמוֹתַי שֶׁלְּךָ וְכוּ׳. לָמָּה? מְשׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה נִמְצָאִים רַוָּזְמִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ תְּפִלָּתוֹ בְּצַעֲרוֹ, מִתְהַפֵּךְ לוֹ דִּין לְרַוָּזְמִים.

וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי. מַה זֶּה וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יִתַּקְּנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר ד) וְשָׂמוּ אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְאֶל מַשָּׂאוֹ. לְהַתְקִין בִּבְרָכָתָם כְּתָרִים שֶׁל יָמִין לְיָמִין, וּכְתָרִים שֶׁל שְׂמֹאל לִשְׂמֹאל כָּרָאוּי, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁלֹּא יִטְעוּ בָּהֶם לְהַתְקִין הַכֹּל כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוֻתוֹנִים.

וְאִם יַעֲשׂוּ כָּךְ, מַה כָּתוּב? וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם. לְמִי? לְאוֹתָם כֹּהֲנִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וּמְבָרֲכֶיךָ בָּרוּךְ. וְכָתוּב (שם יב) וַאֲבָרְכָה מְבָרֲכֶיךָ. הֵם מְבָרְכִים אֶת הָעָם, וַאֲנִי אֲבָרֵךְ אוֹתָם, וּלְפִיכָךְ כָּתוּב וְשָׂמוּ, וְלֹא כָּתוּב יֹאמְרוּ אוֹ יְזָכְּרוּ.

לְמַדְנוּ, כָּל כֹּהֵן שֶׁלֹּא אוֹהֲבִים אוֹתוֹ הָעָם, לֹא יִפְרֹשׂ יָדָיו. וּמַעֲשֶׂה הָיָה בְּכֹהֵן אֶחָד שֶׁקָּם וּפָרַשׂ יָדָיו, וְעַד שֶׁלֹּא הִשְׁלִים נַעֲשָׂה גַּל עֲצָמוֹת. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם שֶׁלֹּא בֵּרַךְ בַּזְּבִיבוּת. וְקָם אָחִיו וּפָרַשׂ יָדָיו וּבֵרַךְ, וְהִתְתַּקֵּן אוֹתוֹ הַיּוֹם. כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ אוֹהֵב אֶת הָעָם אוֹ הָעָם לֹא אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, לֹא יִפְרֹשׂ יָדָיו לְבָרֵךְ אֶת הָעָם, שֶׁכָּתוּב (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ, אַל תִּקְרֵי יְבֹרָךְ, אֶלָּא יְבָרֵךְ.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בְּאוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע. בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְסַר לוֹ לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, הָיָה מַשְׁגִּיחַ בְּעַיִן רָעָה כְּדֵי שֶׁלֹּא

תִּתְקַיֵּם הַבְּרָכָה, וְהָיָה תּוֹלֶה דְּבָרָיו בְּאוֹתָהּ עַיִן רָעָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כד) נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר. מַה זֶּה בְּנוֹ בְעֹר? מֵאוֹתוֹ שֶׁהָיָה שׂוֹנֵא אוֹתוֹ יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְאִם הַגֶּבֶר שְׁתוּם הָעַיִן, שֶׁסְּתוּם הָעַיִן טוֹב מֵהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבָּרְכוּ וְלֹא תִּתְקַיֵּם הַבְּרָכָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי, שֶׁנִּמְצֵאת פְּתִיזוּת (שֶׁנִּמְצֵאת פְּקִיזוּת) עַיִן לְבָרֵךְ, שֶׁכָּתוּב (דניאל ט) פְּקַח עֵינֶיךָ, כְּדֵי לְבָרֵךְ. וּבִרְכַּת רַב הַמְנוּנָא סָבָא כָּךְ הָיָה אוֹמֵר: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִפְקַח עֵינוֹ עָלֶיךָ. וּבְאוֹתוֹ רָשָׁע כָּתוּב שְׁתוּם הָעַיִן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבָּרְכוּ עַל יָדוֹ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָכֵן צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְבָרֵךְ בְּעַיִן טוֹבָה, בִּרְכָתוֹ תִּתְקַיֵּם. וְשֶׁלֹּא מְבָרֵךְ בְּעַיִן טוֹבָה, כָּתוּב (משלי כג) אַל תִּלְוַם אֶת לֶוֶם רַע עָיִן וְאַל תִּתְאָו לְמַטְעַמּוֹתָיו. כְּלוֹמַר, אַל תְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ בְּרָכָה כְּלָל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (דברים כג) וְלֹא אָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם וְגוֹ'. לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם?! אֶל כָּל הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּל עָשָׂה הַכֹּל! מַה זֶּה אֶל בִּלְעָם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיָה סוֹתֵם עֵינָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבָּרְכוּ יִשְׂרָאֵל. לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבִלְעָם: רָשָׁע, אַתָּה סוֹתֵם עֵינֶיךָ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבָּרְכוּ בָּנַי – אֲנִי אֶפְקַח עֵינַי, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁתֹּאמַר, אֶהְפֹּךְ אוֹתָם לִבְרָכָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיַּהֲפֹךְ ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ וְגוֹ'.

וְעַל כֵּן כָּתוּב, (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרַךְ כִּי נָתַן מִלַּחְמוֹ לַדָּל. מַה זֶּה מִלַּחְמוֹ? כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כא) לֶחֶם אֱלֹהָיו מִקָּדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים וְגוֹ'. מַשְׁמָע שֶׁקָּדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, לֶחֶם אֱלֹהָיו יָצָא מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן כִּי נָתַן מִלַּחְמוֹ לַדָּל. לָמַדְנוּ כַּמָּה זְבִיבִים יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מִתְבָּרְכִים רַק בִּגְלַל יִשְׂרָאֵל.

שֶׁלְּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם

שֶׁל מַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר. כְּלוֹמַר, כָּל זְמַן שֶׁהַשְּׁכִינָה כָּאן בַּגָּלוּת, הַשֵּׁם שֶׁלְּמַעְלָה לֹא נִשְׁתַּלֵּם, וְכָל הַתִּקּוּנִים לֹא נִתְקְנוּ, כִּבְיָכוֹל נִשְׁאָר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וָזֹסֵר.

רַבִּי אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ לְלוּד, פָּגַע בּוֹ רַבִּי זֵירָא בַּר רַב. אָמַר לוֹ, הֲרֵי רָאִיתִי פָּנֵי הַשְּׁכִינָה, וּמִי שֶׁרוֹאֶה פָּנֵי הַשְּׁכִינָה, צָרִיךְ לָלֶכֶת וְלָרוּץ אַזְרֵיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע ו) וְנֵדְעָה נִרְדְּפָה לָדַעַת אֶת ה'. וְכָתוּב (ישעיה ב) וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' וְגוֹ'. כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְגוֹ'. וַאֲנִי רוֹצֶה לָלֶכֶת אַזְרֵיךְ וְלִלְמֹד מֵאוֹתָם דְּבָרִים מְעֻלִּים שֶׁאַתֶּם טוֹעֲמִים כָּל יוֹם מֵהַזֵּדֶר הַקָּדוֹשׁ.

מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב, (בראשית טו) וְהֶאֱמִן בַּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה? אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָשַׁב אוֹתָהּ לְאַבְרָהָם אוֹ אַבְרָהָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא? וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָשַׁב אוֹתָהּ לְאַבְרָהָם, וְלֹא הִתְיַשֵּׁב בְּלִבִּי. אָמַר לוֹ, כָּךְ בֵּאַרְנוּ, וְלֹא הָיָה כָּךְ. בֹּא רְאֵה, וַיַּחְשְׁבֶהָ, לֹא כָּתוּב וַיַּחְשֹׁב לוֹ, אֶלָּא וַיַּחְשְׁבֶהָ, וַדַּאי שֶׁאַבְרָהָם זָשַׁב אוֹתָהּ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. שֶׁלְּמַדְנוּ, כָּתוּב וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צֵא מֵאִצְטַגְנִינוּת שֶׁלְּךָ, לֹא אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ לָדַעַת שְׁמִי, אַתָּה רוֹאֶה וַאֲנִי רוֹאֶה, אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד, אַבְרָהָם מוֹלִיד. מִכָּאן וָהָלְאָה הִשְׁתַּדְּלוּ בְּדֶרֶךְ אַזְרֵת, כ"ה יִהְיֶה זַרְעֶךָ. מַה זֶּה כ"ה? הִיא כֶּתֶר עֶשְׂירִי הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַמֶּלֶךְ לָדַעַת אֶת שְׁמוֹ, וְהִיא הַכֶּתֶר שֶׁהַדִּינִים מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנָּה.

וְלָמַדְנוּ, כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ מַמָּשׁ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שָׁמַז אַבְרָהָם לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת אֶת שְׁמוֹ וּלְהָדְבֵק בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בְּכ"ה, וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּתְעוֹרְרִים מִמֶּנָּה הַדִּינִים, זָשַׁב אַבְרָהָם לְאוֹתוֹ הַכֶּתֶר, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא דִּין, כְּאִלּוּ הִיא רַוָזְמִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּחְשְׁבֶהָ. מַה זֶּה וַיַּחְשְׁבֶהָ? אֶת אוֹתוֹ הַכֶּתֶר, צְדָקָה וְרַוָזְמִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כ"ה הִיא כֶּתֶר עֶשְׂירִי, וְנִקְרֵאת צְדָקָ, וּמִמֶּנָּה מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים. וְאַבְרָהָם, אַף עַל גַּב שֶׁיָּדַע שֶׁמִּהַצְדָקָ הַזֶּה מִתְעוֹרְרִים הַדִּינִים, הוּא זָשַׁב אוֹתָהּ צְדָקָה שֶׁלֹּא מִתְעוֹרְרִים מִמֶּנָּה הַדִּינִים,

בִּגְלַל שֶׁהִיא רַוָּמִים.

עוֹד אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַה שֶּׁכָּתוּב (שם כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים–א כט) כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. וְכָתוּב כֹּה תְּבָרְכוּ. שֶׁבִּגְלַל יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת הַכ"ה עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְבָּרְכוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, וְתִמָּצֵא בְּרָכָה בַּכֹּל. וְלֶעָתִיד לָבֹא (כָּתוּב) כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (תהלים קלד) יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וְגו'. (שם קלה) בָּרוּךְ ה' מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָם.

וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה וְגו'. שָׁנָה רַבִּי יוֹסֵי, בַּיּוֹם שֶׁנִּכְנְסָה כַּלָּה לַחֻפָּה. בַּמָּה בֶּאֱרָנוּ בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה? אֶלָּא מִלַּמֵּד שֶׁעַל יְדֵי מֹשֶׁה נִכְנְסָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכִי עַד עַכְשָׁיו הִתְעַכְּבָה שֶׁלֹּא נִכְנְסָה לִמְקוֹמָהּ, וַהֲרֵי כָּתוּב (שמות מ) וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְגו'? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין מֵקְדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה.

וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה, וַדַּאי כַּלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים סז) עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי וְגו'? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שמות ג) שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ, הִזְדַּעֲזַע הָהָר. אָמַר מִיכָאֵל לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֲתִרְצֶה לִסְתֹּר אָדָם? וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם, וְאֵין נִמְצֵאת הַבְּרָכָה אֶלָּא בְּמִי שֶׁהוּא זָכָר וּנְקֵבָה, וְאַתָּה אוֹמֵר לְהַפְרֵד מֵאִשְׁתּוֹ?

אָמַר לוֹ: הֲרֵי קַיִם מֹשֶׁה פָּרִיָּה וְרִבְיָה, כְּעֵת אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּשָּׂא אֶת הַשְּׁכִינָה, וּבִשְׁבִילוֹ תֵּרֵד הַשְּׁכִינָה לָדוּר עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי. וּמַהוּ הַשֶּׁבִי? שְׁכִינָה שֶׁנִּשְׁאָה לְךָ. לְקַוְּתָךְ מַתָּנוֹת בָּאָדָם. בְּאָדָם לֹא כָתוּב, אֶלָּא בָּאָדָם הַיְדוּעַ לְמַעְלָה. וּבְיוֹם שֶׁיָּרְדָה הַשְּׁכִינָה, אוֹתוֹ יוֹם שֶׁנִּשְׁאָה לְמֹשֶׁה הִיא יָרְדָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כַּלּוֹת מֹשֶׁה, כַּלַּת מֹשֶׁה מַמָּשׁ.

וּבִיהוֹשֻׁעַ שֶׁפָּנָיו כְּפָנֵי הַלְּבָנָה, כָּתוּב (יהושע ה) שַׁל נַעֲלְךָ, שֶׁלֹּא נִפְרַד אֶלָּא בִּזְמַנִּים יְדוּעִים, שֶׁהַרֵי הַשְּׁכִינָה לֹא נִשְׂאָה לוֹ כָּל כָּךְ וְלֹא נִרְאֲתָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל [עַל] פָּנָיו אַרְצָה. אֲבָל כָּאן כַּלַּת מֹשֶׁה וַדַּאי.

מַתָּנוֹת בָּאָדָם, מַתְנַת כְּתוּב. אַשְׁרֵי זְכִלְקָן שֶׁל מִשֶּׁה שֶׁרִבּוֹנוֹ זָקַף בִּיקָרוֹ עַל כָּל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה נָשִׂיא אֶזְד לַיּוֹם. מַהוּ לַיּוֹם? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָמִים שֶׁלְמַעְלָה שֶׁהִתְוַוְּנְכוּ לְהִתְבָּרֵךְ בְּאוֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר תְּוּוּמִים שֶׁנִּפְרָדִים, וְכָל אֶזְד הִתְתַּקֵּן וְהִתְוַוֵּךְ בִּבְרָכָה עַל יְדֵי אוֹתָם שֶׁלְמַטָּה. לָמַדְנוּ, כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים בְּגָלַל מִזְבֵּזַ שֶׁלְמַעְלָה, וַאֲפִלּוּ הַתַּוְזִתּוֹן, וַאֲפִלּוּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מִתְבָּרְכִים.

שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִלְמָלֵא לֹא הִקְרִיבוּ שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂיאִים אֵלּוּ, לֹא יָכוֹל הָעוֹלָם לַעֲמֹד לִפְנֵי שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂיאֵי יִשְׁמָעֵאל, שֶׁכָּתוּב, (בראשית כה) שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאִים לְאֻמֹּתָם. מִשֶּׁהִקְרִיבוּ אֵלּוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לָקְחוּ שִׁלְטוֹן שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם כָּךְ נָשִׂיא אֶזְד לַיּוֹם.

וְכָל מַה שֶּׁהִקְרִיבוּ, כְּדַגְמָה שֶׁלְמַעְלָה הִקְרִיבוּ, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כֻּלָּם. אֵילִם שִׁשִּׁים, עַתּוּדִים שִׁשִּׁים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ג) שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ, שֶׁבְּצַד הַגְּבוּרָה. כַּף אַזוֹת עֲשָׂרָה זָהָב וְגוֹ׳, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. אַשְׁרֵי זְכִלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִיק עֲלֵיהֶם בְּרָכוֹת וּמַקְשִׁיב לִתְפִלּוֹתֵיהֶם, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים קכב) בָּזָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָּזָה אֶת תְּפִלָּתָם וְגוֹ׳.

בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ

וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרֹת וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזּ, (תהלים יט) וְהוּא כְּזָזְתָן יֵצֵא מִזִּזָּפָתוֹ וְגוֹ׳. אַשְׁרֵי זְכִלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בָּהֶם, וְנָתַן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת, עֵץ זַזִּיִּים, שֶׁבּוֹ הָאָדָם אוֹזֵזּ (יורש) זַזִּיִּים לָעוֹלָם הַזֶּה וְזַזִּיִּים לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְאוֹזֵזּ בָּהּ, יֵשׁ לוֹ זַזִּיִּים (אוֹזֵזּ בַּזַזִּיִּים). וְכָל מִי שֶׁעוֹזֵב דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וְנִפְרָד מֵהַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ נִפְרָד מֵהַזַזִּיִּים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא זַזִּיִּים, וְכָל

דִּבָּרִיהָ זַיִּים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ד) כִּי זַיִּים הֵם וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם ג) רְפָאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְגוֹ'.

בֹּא רְאֵה, עֵץ הַזַּיִּים אָזוּז מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וְשֶׁמֶשׁ זוּ שֶׁמְּאִירָה לַכֹּל, אוֹרָהּ מִתְזַיֵּל מֵהָרָאשׁ, וּמִתְפַּשֵּׁט בְּגוּף הָאִילָן בְּדֶרֶךְ יָשָׁר. שְׁנֵי צְדָדִים אֲזוּזִים בּוֹ, אָזוּד לַצָּפוֹן וְאָזוּד לַדָּרוֹם, אָזוּד יָמִין וְאָזוּד שְׂמֹאל, (וְהֵם) בְּשָׁעָה שֶׁמְּאִירָה הַשֶּׁמֶשׁ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, מֵאוֹתוֹ גּוּף (גּוּף) הָאִילָן, מְזַזֵּק לִזְרוֹעַ יָמִין וּמֵאִיר בְּתָקְפּוֹ, וּמִתָּקְפּוֹ מֵאִיר הַשְּׂמֹאל וְנִכְלָל בְּאוֹרוֹ.

וְהוּא כְּזָתָן יֵצֵא מְזַזָּפְתּוֹ. מַהִי זַזָּפְתּוֹ? וְהוּ (שיר השירים א) עֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם זִוַּגְתּוֹ. יֵצֵא מְזַזָּפְתּוֹ – וְהוּ רֹאשׁ שֶׁל כָּל אוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּפָּסוּק שֶׁלְּאַזָּרָיו, מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ. זוֹ רֵאשִׁית הַכֹּל שֶׁנִּקְרֵאת מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם. וְאָז יֵצֵא כְּזָתָן מַמָּשׁ, כְּשֶׁיּוֹצֵא לִפָּגֵשׁ אֶת כַּלָּתוֹ אֲהוּבַת נַפְשׁוֹ, וּפוֹרֵשׂ זְרוֹעוֹתָיו וּמְקַבְּלָהּ.

כְּמוֹ זֶה וְהוּא כְּזָתָן יֵצֵא מְזַזָּפְתּוֹ, הוֹלֶכֶת הַשֶּׁמֶשׁ וּמִתְפַּשֶּׁטֶת לַמַּעֲרָב. כֵּיוָן שֶׁמַּעֲרָב מִתְקָרֵב, צַד צָפוֹן מִתְעוֹרֵר מוּלוֹ בַּתְּזוּלָה, וּמִתְקָרֵב לַמַּעֲרָב, וּמְזַוֵּג אוֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁכָּתוּב (שם ב) שְׂמֹאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי. וְאַזַּר כָּךְ צַד דָּרוֹם, שֶׁהוּא יָמִין, שֶׁכָּתוּב וִימִינוֹ תְּזַבְּקֵנִי. אָז יָשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח, לְהָאִיר הַלְּבָנָה, וּפָרְשׁוּהָ. בֹּא רְאֵה, בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרוֹת – אֵלּוּ מְנוֹרוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁכֻּלָּן מְאִירוֹת כְּאַזַּת מֵהַשֶּׁמֶשׁ.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן. הַפָּסוּק הַזֶּה פֻּרְשׁוּהוּ, אֲבָל בֹּא רְאֵה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלִמְּדָם דַּרְכָּיו לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ, וְלִשְׁמֹר מִצְוֹות הַתּוֹרָה לִזְכּוֹת בָּהֶן לָעוֹלָם הַבָּא, וְקָרְבָם בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, שֶׁהָרֵי אָז הוֹצִיאָם מֵרְשׁוּת אַזָּרַת, וְהֶעֱלָם לְהֵאָזֵז בִּשְׁמוֹ, וְאָז נִקְרְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנֵי זוּרִין מֵהַכֹּל, שֶׁלֹּא יָשְׁבוּ תַּזַּת רְשׁוּת אַזָּרַת, וְהֶעֱלָם לְהֵאָזֵז בִּשְׁמוֹ, שֶׁעוֹלֶה עַל הַכֹּל, שֶׁשּׁוֹלֵט עַל עֶלְיוֹנִים וְתַזּוּתוֹנִים.

וּמִתּוֹךְ אַהֲבָתָם קָרָא לָהֶם (שמות ז) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵגְמָה (שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה) עֶלְיוֹנָה. (וְעַל זֶה) הָרַג (וְהָרַג) כָּל בְּכוֹר שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, וְהִתִּיר קְשָׁרִים וַאֲסוּרִים שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים כְּדֵי לְהוֹצִיאָם, וַעֲשָׂאָם בְּנֵי זוּרִין מֵהַכֹּל. וְעַל זֶה לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מַלְאָךְ וְלֹא שָׂרָף, אֶלָּא רַק הוּא. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי הוּא יָדַע לְהַבְזִין וְלָדַעַת הַכֹּל וּלְהַתִּיר אֲסוּרִים, וְאֵינָם בִּרְשׁוּת שָׂלִיוַ אַזַּר, אֶלָּא בְּיָדוֹ.

בֹּא רְאֵה, בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַהֲרֹג כָּל אוֹתָם בְּכוֹרוֹת כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, בְּשָׁעָה שֶׁיָּרַד הַלַּיְלָה, בָּאוּ מְזַמְּרִים לְזַמֵּר לְפָנָיו. אָמַר לָהֶם, לֹא זְמַן הוּא, שֶׁהֲרֵי שִׁירָה אַזָּרַת מְזַמְּרִים בָּנַי בָּאָרֶץ.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּזְדַּמֵּן הַלַּיְלָה הִתְעוֹרְרָה רוּחַ צָפוֹן, וְאָז עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָמוֹת, וְיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים שִׁירָה בְּקוֹל רָם, (וְיִשְׂרָאֵל מְזַמְּרִים וְאוֹמְרִים הַלֵּל בְּקוֹל רָם) וְאָז עָשָׂאָם בְּנֵי זוּרִין מֵהַכֹּל, וּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וְכָל מַרְכְּבוֹתֵיהֶם הָיוּ מַקְשִׁיבִים לָהֶם לְקוֹלוֹת יִשְׂרָאֵל. אַזַּר שֶׁנִּמּוֹלוּ, רָשְׁמוּ אֶת בָּתֵּיהֶם מֵאוֹתוֹ דָּם וּמִדַּם הַפֶּסַח בִּשְׁלֹשָׁה רְשׁוּמִים: (שם יב) עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת.

מָה הַטַּעַם? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֹשֶׁם קָדוֹשׁ, וְהַמַּשְׁזִּית כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא וְרוֹאֶה אוֹתוֹ דָּם שֶׁהָיָה רָשׁוּם עַל אוֹתוֹ פֶּתַח, זוֹכֵר עַל יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּפָסַח ה׳ עַל הַפֶּתַח וְגוֹ׳. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא וְהָרַג בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא שָׂלִיוַ אַזַּר, רֹשֶׁם זֶה שֶׁעַל הַפֶּתַח לְשֵׁם מָה, וַהֲרֵי הַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו? וְעוֹד, מַה זֶּה וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁזִּית? וְלֹא יַשְׁזִּית צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת!

אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁכָּתוּב (שם) וַה׳ הִכָּה כָּל בְּכוֹר. וַה׳ – הוּא וּבֵית דִּינוֹ. וְאוֹתוֹ בֵּית דִּין כָּאן נִמְצָא. (מִכָּאן שֶׁבַּכֹּל) וּבַכֹּל צָרִיךְ לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה כְּדֵי לְהִנָּצֵל, שֶׁהֲרֵי כְּגוֹן זֶה עַל הַמְּזוּזָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא הַמַּשְׁזִּית.

זֶה בְּמַעֲשֶׂה, וּבִזְמַן שֶׁלֹּא צָרִיךְ אֶת זֶה, כְּמוֹ רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין, וּבַעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע עוֹמְדִים עַל יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים דְּבָרִים, תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וּצְרִיכִים לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה (בְּרוּזַ וָנָפָשׁ) כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּבַמֶּה?

בַּשּׁוֹפָר, (לְהַרְאוֹת שׁוֹפָר) לְעוֹרֵר שׁוֹפָר אַזְהָר. וְאָנוּ מוֹצִיאִים בְּאוֹתוֹ קוֹל רַעֲמִים וְדִין כְּאָזְהָר, הַכֹּל כָּרָאוּי. כְּמוֹ שֶׁלְּאוֹתוֹ שׁוֹפָר עֶלְיוֹן מוֹצִיא קוֹל שֶׁהוּא כְּכָל שֶׁל אָזְהָר. וּלְעוֹרֵר רַעֲמִים אָנוּ הוֹלְכִים, וְלִשְׁבֹּר אֶת בַּעֲלֵי הַדִּין שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בַּיּוֹם הַזֶּה. וּכְשֶׁמִּתְעוֹרְרִים הָרַעֲמִים, כָּל הַמְּנוּרוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת מְאִירוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְאָז (משלי טז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ זֹאת.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן (הַגָּדוֹל) מִתְכַּוֵּן לְהַדְלִיק נֵרוֹת לְמַטָּה וְהָיָה מַקְרִיב קְטֹרֶת בְּשָׁמִים, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָז מְנוֹרוֹת עֶלְיוֹנוֹת מְאִירוֹת, וְנִקְשָׁר הַכֹּל כְּאָזְהָר, וְשִׁבְחָה וְזִוּוּהָ נִמְצֵאת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, וְעַל זֶה בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְצְחָק הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. פָּגְעוּ בְּאוֹתָם הָרֵי קַרְדּוֹ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הֵרִים רַבִּי אֶלְעָזָר עֵינָיו, וְרָאָה אוֹתָם הָרִים רָמִים, וְהָיוּ זַשׁוּכִים, וּפָזוּרִים בְּפַזְרָד. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאוֹתָם זַבְּרִים, אִלּוּ אַבָּא כָּאן, לֹא הָיִינוּ פָּזוּרִים. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאָנוּ שִׁלְשָׁה וְדִבְרֵי תוֹרָה בֵּינֵינוּ, הַדִּין כָּאן לֹא נִמְצָא.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, כָּתוּב (בראשית ז) וַתָּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ', עַל הָרֵי אֲרָרָט וְגוֹ'. כַּמָּה זְבִיבִים דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁבְּכָל דָּבָר וְדָבָר יֵשׁ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, וְהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ נִקְרֵאת עֶלְיוֹנָה. וְשָׁנִינוּ בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה: כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד, לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא, אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ יָצָא.

שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא כְּלָל עֶלְיוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנָּה סִפּוּר אָזְהָר בָּעוֹלָם, וַדַּאי לֹא בָּאָה לְהַרְאוֹת אֶת אוֹתוֹ סִפּוּר, אֶלָּא לְהַרְאוֹת דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. וְלֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא, אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ יָצָא. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ סִפּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה אוֹ אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא יוֹצֵא מִכְּלַל הַתּוֹרָה, לֹא לְהַרְאוֹת עַל עַצְמוֹ יָצָא בִּלְבַד, אֶלָּא לְהַרְאוֹת עַל אוֹתוֹ כְּלָל עֶלְיוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ יָצָא.

כְּגוֹן זֶה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַתָּנַח הַתֵּבָה בַּחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחוֹדֶשׁ עַל הָרֵי אֲרָרָט. וַדַּאי פָּסוּק זֶה יָצָא מִכְּלַל הַתּוֹרָה, וּבָא בְּסִפּוּר הָעוֹלָם. מָה אִכְפַּת לָנוּ אִם שׁוֹרָה בָּזֶה אוֹ בָזֶה, שֶׁהֲרֵי בְּמָקוֹם אָחוֹז שֶׁיִּשָּׁרֶה? אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ יָצָא. וְאַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁנָּתְנָה לָהֶם תּוֹרָה עֶלְיוֹנָה תּוֹרַת אֱמֶת. וּמִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁאוֹתוֹ סִפּוּר שֶׁל הַתּוֹרָה, לְהַרְאוֹת עַל אוֹתוֹ סִפּוּר בִּלְבַד הוּא בָּא – תִּתָּפַח רוּחוֹ. שֶׁאִם כָּךְ, הֵיא אֵינָהּ תּוֹרָה עֶלְיוֹנָה, תּוֹרַת אֱמֶת, אֶלָּא וַדַּאי תּוֹרָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה הִיא תּוֹרַת אֱמֶת.

בֹּא רְאֵה, מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם לֹא מִכְבּוֹדוֹ לְדַבֵּר דִּבְרֵי הֶדְיוֹט, כָּל שֶׁכֵּן לְכָתְבָם. וְאִם עוֹלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁמֶּלֶךְ עֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הָיוּ לוֹ דְּבָרִים קְדוֹשִׁים לִכְתֹּב וְלַעֲשׂוֹת מֵהֶם תּוֹרָה, אֶלָּא שֶׁהוּא כִּנֵּס דִּבְרֵי הֶדְיוֹטוֹת, כְּמוֹ דִּבְרֵי עֵשָׂו, דִּבְרֵי הָגָר, דִּבְרֵי לָבָן בְּיַעֲקֹב, דִּבְרֵי הָאָתוֹן, דִּבְרֵי בִּלְעָם, דִּבְרֵי בָּלָק, דִּבְרֵי זִמְרִי, וְכִנְעָם, וְכָל שְׁאָר הַסְּפּוּרִים שֶׁכְּתוּבִים, וְעָשָׂה מֵהֶם תּוֹרָה.

אִם כָּךְ, לָמָּה נִקְרֵאת תּוֹרַת אֱמֶת, (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, עֵדוּת ה' נֶאֱמָנָה, פִּקּוּדֵי ה' יְשָׁרִים, מִצְוַת ה' בָּרָה, יִרְאַת ה' טְהוֹרָה, מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת, וְכָתוּב הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב, אֱלֹהִ אוֹתָם דִּבְרֵי תּוֹרָה? אֶלָּא וַדַּאי תּוֹרָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה הִיא תּוֹרַת אֱמֶת, תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, וְכָל דָּבָר וְדָבָר בָּא לְהַרְאוֹת דִּבְרִים (אֲזוֹרִים) עֶלְיוֹנִים. שֶׁאוֹתוֹ דָּבָר שֶׁל אוֹתוֹ סִפּוּר לֹא לְהַרְאוֹת עַל עַצְמוֹ יָצָא בִּלְבַד בָּא, אֶלָּא לְהַרְאוֹת עַל אוֹתוֹ כְּלָל הוּא בָּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

בֹּא רְאֵה, וַתָּנַח הַתֵּבָה וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה כָּךְ, כָּל שֶׁכֵּן אֲזוֹרִים, (הַפָּסוּק הַזֶּה כָּךְ הוּא, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר) בְּשָׁעָה שֶׁדִּין תָּלוּי עַל הָעוֹלָם וְהַדִּינִים שְׁרוּיִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין לָדוּן הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ כִּסֵּא, כַּמָּה רְשׁוּמִים נִרְשָׁמוּ בּוֹ, כַּמָּה פְּתָקִים גְּנוּזִים בְּתוֹכוֹ בְּתוֹךְ תִּיק הַמֶּלֶךְ. כָּל הַסְּפָרִים שֶׁפְּתוּחִים שָׁם נִגְנָזוּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִשְׁכַּח דָּבָר מֵהַמֶּלֶךְ, וְכִסֵּא זֶה לֹא נִתְקַן וְלֹא שׁוֹרָה אֶלָּא בַּחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין, יוֹם שֶׁבּוֹ כָּל בְּנֵי

הָעוֹלָם נִפָּקָדִים בּוֹ, כֻּלָּם עוֹבְרִים לִפָּנָיו אוֹתוֹ כִּסֵּא. וְעַל זֶה וַתָּנוּחַ הַתֵּבָה בַּחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, בַּחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וַדַּאי, שֶׁהוּא דִּין הָעוֹלָם.

עַל הָרֵי אֲרָרָט – אֵלּוּ (עַמּוּדֵי הַכִּסֵּא) בַּעֲלֵי הַדִּין, בַּעֲלֵי יְבָמָה וְיִלָּלָה, וְכֻלָּם שְׁלוּחִים (שֶׁכֻּלָּם שְׁקֻטִים) בְּאוֹתוֹ יוֹם לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכַמָּה בַּעֲלֵי מָגֵנִּים מִתְעוֹרְרִים בְּיוֹם זֶה, וְכֻלָּם עוֹמְדִים תַּוַּאת אוֹתוֹ כִּסֵּא בְּדִין הָעוֹלָם.

וְיִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה בְּאוֹתוֹ יוֹם, וּמְבַקְּשִׁים וּמִתְזַנְּגִים לְפָנָיו, וְתוֹקְעִים בַּשּׁוֹפָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָוֵס עֲלֵיהֶם וְהוֹפֵךְ דִּין לְרַחֲמִים, וְכָל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים: (שם פט) אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה. וְעַל זֶה צָרִיךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁאוֹתוֹ שֶׁתּוֹקֵעַ שֶׁיֵּדַע עִנְיַן הַדָּבָר, וְיכַוֵּן בָּהּ בִּתְרוּעָה, וְיַעֲשֶׂה הַדָּבָר בְּזָכְמָה, וְעַל זֶה כָּתוּב אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה, וְלֹא כָתוּב תּוֹקְעֵי תְרוּעָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

הָלְכוּ כָּל אוֹתוֹ יוֹם. כְּשֶׁיָּרַד הַלַּיְלָה עָלוּ לְמָקוֹם אָזְדּ, וּמָצְאוּ מְעָרָה אֲזֻזַת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יִכָּנֵס אָזְדּ לְתוֹךְ הַמְּעָרָה, אִם נִמְצָא מָקוֹם שֶׁהוּא יוֹתֵר מִתָּקֵן. נִכְנַס רַבִּי יוֹסֵי, וְרָאָה מְעָרָה אֲזֻזֶרֶת בְּתוֹכָהּ, אוֹר הַנֵּר בָּהּ. שָׁמַע קוֹל אָזְדּ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרֹת אֶל מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת. כָּאן לָקְוָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹר, וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מִתְעַטֶּרֶת, וְכָל הַנֵּרוֹת מִמֶּנָּה מְאִירִים. בָּהּ שְׁתֵּי שַׁלְהֶבוֹת דַּקִּיקוֹת פְּזוּרוֹזוֹת, כֻּלָּם שׁוֹשְׁבִינִים (מְסָרְגִים) קְשׁוּרִים לָעֶלְיוֹנָה, וּמִשָּׁם לְמַטָּה.

שָׁמַע רַבִּי יוֹסֵי וְשָׁמַז. בָּא אֶל רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, נִכָּנֵס, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְדִּימָנוּ הַיּוֹם הַזֶּה לְהַרְוִיחַ לָנוּ בְּנָסִים. נִכְנְסוּ. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ, רָאוּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, (תהלים לו) מַה יָּקָר זַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶוָּסָיוּן. קָמוּ אֱלֹהָ, וְיָשְׁבוּ כֻּלָּם, וְשָׁמְזוּ כֻּלָּם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה יָּקָר זַסְדְּךָ אֱלֹהִים, שֶׁמְּצָאנוּ אֶתְכֶם. זֶסֶד עָשָׂה לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמָקוֹם זֶה. עַכְשָׁו הַדְלִיקוּ נֵרוֹת.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרֹת, בְּהַעֲלֹתְךָ מִמֹּשֶׁ, בְּהַדְלָקָתְךָ. שֶׁהֲרֵי כְּאַוָּת נַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי הַכֹּהֵן שְׁתֵּי עֲבוֹדוֹת, שֶׁהֵן קָשֶׁר אֶזֶד, וּמַהֵן? שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, שֶׁכָּתוּב (שמות ל) וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן וְגוֹ'. וְכָתוּב וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה. מַה שׁוֹנָה כָּאן בְּהֵיטִיבוֹ, וּמַה שׁוֹנָה שָׁם וּבְהַעֲלֹת? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַכֹּל דָּבָר אֶזֶד.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בְּהֵיטִיבוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים א) כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן. טוֹבִים – רְוויֵי יַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה מד) וַנִּשְׂבַּע לָהֶם וַנְּהִיֶה טוֹבִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַטָּבָה מִמֹּשֶׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טו) וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד. וּבְהַעֲלֹת, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁמַּשְׁקִים וּמֵרִים מֵהַשְׁקָאַת הַנַּזָל, אָז עֶלְיוֹנִים מִתְעַלִּים, וּבְרָכוֹת (עֶלְיוֹנוֹת וַתַּזוֹתוֹנוֹת) נִמְצָאוֹת בְּכֻלָּם, וּשְׁמֵזִים בַּכֹּל. וְעַל זֶה וּבְהַעֲלֹת.

רַבִּי אָזָא אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁעֹמֶק הַכֹּל מֵאִיר, (שֶׁסְּתוּם הַכֹּל מֵאִיר) מֵאִיר בַּנַּזָל, וְהַנַּזָל שׁוֹפֵעַ (מֵאִיר) בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לְהַשְׁקוֹת הַכֹּל, וְאָז כָּתוּב בְּהַעֲלֹת (בְּהֵיטִיבוֹ), מִשּׁוּם שֶׁזֶּה יוֹצֵא מֵעֹמֶק הַכֹּל. בְּהַעֲלֹת, שֶׁבָּא מִצַּד עֶלְיוֹן שֶׁל עֹמֶק (שֶׁל סְתוּם) הַכֹּל שֶׁנִּקְרָא מַזָּלוֹת. וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד. וְאָז כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבָּרֶכֶת, וּבְרָכוֹת נִמְצָאוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

רַבִּי יְצֻזָק פָּתַח, כְּתוּב (מלכים–א ז) בָּנֹה בָנִיתִי בֵּית זְבֻל לָךְ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים. בֵּית זְבֻל, בֵּית זְבוּל וַדַּאי. כְּשֶׁנִּפְקְדוּ בְיָדֵיהֶ כָּל גְּנָזֵי הַמֶּלֶךְ וְשׁוֹלְטֶת בָּהֶם, אָז נִקְרָא בֵּית זְבוּל. וְרָקִיעַ אֶזֶד יֵשׁ שֶׁנִּקְרָא זְבוּל, שֶׁהֲרֵי זֶה נִמְצָא לְקַבֵּל בְּרָכוֹת וּלְסַדֵּר הַכֹּל, וְזֶה נִקְרָא בֵּית זְבוּל.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (דברים לג) וְלִזְבוּלֻן אָמַר שְׂמַזׂ זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר בְּאָהָלֶךָ. מִלַּמֵּד שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ כְּאֶזֶד. זֶה יוֹצֵא וְעוֹרֵךְ קְרָב, וְזֶה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְזֶה נוֹתֵן וְזֶלֶק לָזֶה, וְזֶה נוֹתֵן וְזֶלֶק לָזֶה. בְּזְזֶלֶק זְבוּלוֹן הַיָּם, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת יָם כִּנֶּרֶת. וְכָךְ רָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁתִּכֹּלֶת זוֹ יוֹצֵאת מִשָּׁם, וּפָרְשׁוּהָ,

שֶׁהֲרֵי לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. יָם כִּנֶּרֶת לְמַעְלָה – יָם כִּנֶּרֶת לְמַטָּה, תְּכֵלֶת לְמַעְלָה – תְּכֵלֶת לְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּמָקוֹם אֶחָד.

וְעַל זֶה יָרַשׁ זְבוּלוּן, לָצֵאת לַעֲרֹךְ קְרָב. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁכָּךְ זֶה? שֶׁכָּתוּב (שם) עַמִּים הַר יִקְרָאוּ שָׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי צֶדֶק. זִבְחֵי צֶדֶק בְּוַדַּאי. מָה הַטַּעַם? כִּי שֶׁפַע יַמִּים יִינָקוּ. וְיִשָּׂשכָר זֶלְקוֹ בַּתּוֹרָה, וְנוֹתֵן לְזְבוּלוּן זֶלֶק שֶׁל הַתּוֹרָה בְּוַדַּאי. וְעַל זֶה הִשְׁתַּתְּפוּ כְּאֶחָד, לְהִתְבָּרֵךְ זְבוּלוּן מִיִּשָּׂשכָר, שֶׁבִּרְכַּת הַתּוֹרָה הִיא בִּרְכַּת הַכֹּל.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, יְרֵשַׁת הַתּוֹרָה בְּוַדַּאי כָּךְ הִיא, וְדַרְגָּה שִׁשִּׁית זוֹ נוֹתֶנֶת שְׂכַר (שִׁשִּׁית אַזַּת נוֹתֶנֶת שְׂכַר) תּוֹרָה, וּמוֹרִישָׁהּ לָהּ לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מוֹרִישׁ הַלָּבָן לַתְּכֵלֶת. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, (ברכות א) מְשַׁכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן, שֶׁיְּוַדְּעוּ הַגְּוָנִים, שֶׁהֲרֵי אָז נִקְרָא בֹּקֶ״ר, וְהַלָּבָן בָּא לָעוֹלָם, וְהַתְּכֵלֶת נֶעֱבַר. וְעַל זֶה כָּל קְרָבוֹת הַמֶּלֶךְ וְכָל כְּלֵי זֵין הַמֶּלֶךְ נִמְנוּ בְּיָדֶיהָ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בְּאֵר זְוָפָרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם. בְּאֵר – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. זְוָפָרוּהָ שָׂרִים – זֶה אַבָּא וְאִמָּא שֶׁהוֹלִידוּ אוֹתָהּ. כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם – אֵלּוּ הָאָבוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְגוֹ׳. בִּשְׁבִיל לְהִתְבָּרֵךְ מֵהֶם עַל יְדֵי דַּרְגָּה אַזֶּרֶת. וּמִי הַדַּרְגָּה? צַדִּיק שֶׁעוֹמֵד עָלֶיהָ. וְעַל זֶה אָמַרְנוּ, כְּשֶׁבְּאֵר זוֹ נוֹטֶלֶת – בְּסִיּוּעַ הָאָבוֹת נוֹטֶלֶת.

וְנִקְרֵאת בְּאֵר, וְנִקְרֵאת יָם. נִקְרֵאת בְּאֵר בְּשָׁעָה שֶׁיִּיצְוָק יוֹצֵא מְזֻיָּן מִצַּד אִמָּא וּבָא לְהַמְשִׁיךְ אֲזָרֵי זֶה וּמְמַלֵּא אוֹתָהּ, אָז נִקְרֵאת בְּאֵר יִצְוָק, בְּאֵר מִרְיָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. יָם, כְּשֶׁמְּאִירָה מֵאוֹר עֶלְיוֹן שֶׁל אַבָּא, אָז נִקְרֵאת יָם, שֶׁנִּוָּזְלִים הוֹלְכִים לְתוֹכָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת א) כָּל הַנְּוָזְלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא.

וּבְיוֹם שֶׁגָּלְתָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, כָּתוּב (איוב יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ – זֶה צַדִּיק. וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְגוֹ׳. שֶׁהוּא הָיָה נָהָר עֶלְיוֹן וּמְכֻבָּד שֶׁנִּכְנָס לְתוֹכָהּ, וְהוּא כּוֹנֵס כָּל

אוֹתָם נְהָרוֹת וּנְזָלִים שֶׁשּׁוֹתָעִים מִשָּׁתָּע אוֹתוֹ נָהָר קָדוֹשׁ שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים, שֶׁשּׁוֹתָע וְיוֹצֵא מֵעֵדֶן הָעֶלְיוֹן, וְהוּא נִכְנָס לְתוֹכָהּ וּמְמַלֵּא אֲגַמֶּיהָ, וּמִשָּׁם יוֹרְשִׁים כָּל הָעוֹלָמוֹת (נְוֹוֹנוֹ וְיוֹרְשִׁים) בְּרָכוֹת בַּכֹּל.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים, וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה יוֹנְקִים וּמִתְבָּרְכִים בִּגְלָלָהּ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁהִיא מְגִנָּה עַל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

כָּתוּב (שמות יד) וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ וְגוֹ'. מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה בְּסִיּוּעַ הָאָבוֹת לוֹקַחַת. וּכְשֶׁהֵם נִמְצָאִים אֶצְלָהּ, הַכֹּל נִמְצָאִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְסָר בְּפָסוּקִים אֵלּוּ שֵׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכּוֹלֵל בָּהֶם הָאָבוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. פָּסוּק אֶזֶד כַּסֵּדֶר, וְאֶזֶד לְמַפְרֵעַ, וְאֶזֶד כַּסֵּדֶר.

וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ וְגוֹ' – זֶה כַּסֵּדֶר, מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם נִמְצָא כָּאן וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאִים מִצִּדּוֹ, וְעַל כָּךְ הוּא כַּסֵּדֶר כְּמוֹ זֶה.

כָּאן הִתְעַטֵּר אַבְרָהָם בְּעַטְרוֹתָיו וְעִטֵּר אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וְאוֹתִיּוֹת אֵלּוּ כֻּלָּן בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לָלֶכֶת בַּיּוֹם, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. וְעַל זֶה כָּתוּב וַיִּסַּע. אֵימָתַי לוֹקְחִים בְּמַשְׂאוֹתֵיהֶם? הֲוֵי אוֹמֵר בַּיּוֹם, כְּשֶׁמֵּאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, וְזֶהוּ פָּסוּק אֶזֶד שֶׁהוּא בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

שֵׁנִי שֶׁל יְצַוֶּק, כָּךְ גַּם שֶׁנִּמְצָא בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, לְהַמְצִא בְּדִין לְגַבֵּי הַמִּצְרִים וּלְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל בְּרַוָּחִים. וְעַל זֶה כָּתוּב וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, לְמוּל אֵלֶּה וּלְמוּל אֵלֶּה. וַיְהִי הֶעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ, שֶׁכָּךְ הוּא יוֹם שֶׁל יְצַוֶּק, שֶׁמִּעֵנָּן הָיָה, עָנָן וְחֹשֶׁךְ מִמֶּנּוּ הוּא. וּמִשּׁוּם כָּךְ סִדּוּר הָאוֹתִיּוֹת לְמַפְרֵעַ, (בְּדֶרֶךְ עָקֹם) וְלֹא בְּדֶרֶךְ יָשָׁר כְּמוֹ זֶה.

וְעַל זֶה כָּל הָאוֹתִיּוֹת לְמַפְרֵעַ, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי הֶעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס יְצַוֶּק בְּדִינָיו, לֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה. כָּתוּב זֶה אֶל זֶה. אוֹתָם שֶׁבָּאוּ מִצַּד אַבְרָהָם

לֹא קָרְבוּ זֶה לָזֶה, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכְלוּ, מִשּׁוּם שֶׁבְּאֵר זוּ נִדְבְּקָה בְּיִצְחָק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְאָר אֶת הַלָּיְלָה. שֶׁכְּשֶׁהִתְמַלְאָה לְהִתְזַוֵּג (לְהִתְזַוֵּק) בְּיִצְחָק, לֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה וְלֹא יָכֹל לְהִתְקָרֵב, עַד שֶׁבָּא יַעֲקֹב וְהִתְזַוֵּג בְּאַבְרָהָם, וְלָקַח אֶת יִצְחָק וְשָׂם אוֹתוֹ בָּאֶמְצַע, וְאָז הִתְקַשְּׁרָה הָאֱמוּנָה זֶה בָּזֶה וְזֶה בָּזֶה, וְנִצְּלוּ יִשְׂרָאֵל.

וְשָׁנִינוּ, בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים הָאָבוֹת, שָׁאר הַצַּדִּיקִים נִמְצָאִים אִתָּם, וְעַל זֶה שֵׁם זֶה עוֹלֶה לִצְדָדִים אֲוִזְרִים מְפֻרָדִים, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם יוֹצְאִים לְדֶרֶךְ אֶזֶד.

כְּשֶׁמּוֹאִירָה בְּאֵ"ר זוּ מִצַּד יִצְחָק וְנִקְשֶׁרֶת בּוֹ, נַעֲשֶׂה יָם הַגָּדוֹל תַּקִּיף, וְגַלִּים זַזָּקִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בְּזַעַף וְרֹגֶז בְּתַקִּיפוּת, נוֹטֵל לְמַעְלָה, עוֹלֶה, וְיוֹרֵד לְמַטָּה. אַבְרָהָם בָּא מוּלוֹ (כְּנֶגְדּוֹ), וּמִתּוֹךְ רֹגֶז וְזַעַף וְזַמָּה וְתַקִּיפוּת זֶה אֶל זֶה לֹא הָיוּ מִתְקָרְבִים, עַד שֶׁבָּא יַעֲקֹב וְשׂוֹכֵךְ הָרֹגֶז, וּמֵמִיךְ וְשׁוֹבֵר גַּלֵּי הַיָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּזַ קָדִים עַזָּה וְגוֹ'. מַה זֶּה בְּרוּזַ קָדִים עַזָּה? זוּ רוּזַ יַעֲקֹב, עַזָּה, תַּקִּיפָה לְמוּלוֹ לְשָׁבֵר רֹגֶז יָם זֶה. וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶזָּרָבָה וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם, (הוּא) רוֹקֵן הַיָּם מִמֵּי רֹגֶז, וְנֶזְלְקוּ הַמַּיִם לְצַד אַבְרָהָם וּלְצַד יַעֲקֹב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, וְעַל כָּךְ כָּל הָאוֹתִיּוֹת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר כָּרָאוּי.

אֵלֶּה אוֹתִיּוֹת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר בְּצַד יַעֲקֹב, וְכָל אוֹתָם שֶׁבָּאוּ מִצַּדּוֹ. וּכְשֶׁבָּא יַעֲקֹב, הִתְזַוֵּג בְּאַבְרָהָם וְלָקַח אֶת יִצְחָק, וְהִשְׁרָהוּ בָּאֶמְצַע. אָז הִתְקַשְּׁרָה הָאֱמוּנָה זֶה בָּזֶה וְזֶה בָּזֶה. וְעַל זֶה מַעֲשֶׂה בְּתִקּוּן בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּוָוּג הָאָבוֹת נוֹדָע, שֶׁהוּא קָשֶׁר אֶזֶד, קָשֶׁר נֶאֱמָן, לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה, וּבְוָוּג הָאָבוֹת כְּאֶזֶד נַעֲשֶׂה הַכֹּל.

וְיוֹדְעִים הַזַּוְּגִים לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, לְהַתְקִין מַעֲשֶׂה כָּרָאוּי, וּבְשֵׁם זֶה קָשֶׁר הָאָבוֹת, נִמְצְאוּ דְּרָכִים לְדִין וּלְרַזְמִים, לְסִיוּעַ, לְזַסֵּד, לְיִרְאָה, לְתוֹרָה, לְזַיִּים, לְמָוֶת, לְטוֹב, לְרַע. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים דַּרְכֵי הַתּוֹרָה

וְיוֹדְעִים לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הֲרֵי הָאָבוֹת בְּמַסָּעוֹת, בְּמַעֲשִׂים, בְּקְשָׁרִים שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים זֶה בָּזֶה. וּכְשֶׁמִּתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד, אֵין מִי שֶׁיָּקוּם לִפָּנֵיהֶם. וְשָׁנִינוּ, בְּמָקוֹם שֶׁהָאָבוֹת נִמְצָאִים, שְׁאָר הַצַּדִּיקִים נִמְצָאִים עֲלֵיהֶם. וְעַל זֶה שֵׁם זֶה עוֹלֶה לִצְדָדִים אֲזֵרִים נִפְרָדִים, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם יוֹצְאִים לְדֶרֶךְ זֶה.

השלמה מההשמטות סימן זז

שִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, וַעֲלֵיהֶם שָׁתַל וּבָנָה עוֹלָמוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳, וְלֹא כָתוּב בְּשִׁשָּׁת.

וּכְנֶגֶד אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ שִׁבְעָה צַדִּיקֵי אֱמֶת, לְהַעֲמִידָם וּלְהָאִיר לָהֶם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּנֶגֶד יוֹמוֹ, וְשָׁתַל אוֹתָם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד בְּדוֹר שֶׁרָאוּי, וְהֵם אָבוֹת הָעוֹלָם, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב יוֹסֵף מֹשֶׁה אַהֲרֹן דָּוִד.

וְהֵם נִקְרָאִים הָרִים, הָרֵרֵי קֶדֶם, שֶׁהֵם תְּלוּיִים מֵאוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים, וְהַשְּׁבִיעִי שֶׁעוֹמֵד לִפָּנֵיהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה יב) וּבֵית דָּוִיד כֵּאלֹהִים כְּמַלְאַךְ ה׳ לִפָּנֵיהֶם.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא שְׁבִיעִי כְּשֶׁנִּכְלָל בּוֹ בְּיוֹסֵף וְנוֹתֵן לוֹ תַּתָּנוּק מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, נִקְרָא גַּם הוּא שְׁבִיעִי.

וְכֻלָּם אֲזוּזִים בַּשְּׁכִינָה בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, בַּת מֵאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא כְּכֹל שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁעָמוֹ, וְהִיא דַּרְגָּה שֶׁל צֶדֶק הָעֲשִׁירִי, שֶׁהֵן סְפִירוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְנִקְרָא שְׁבִיעִי בַּכָּתוּב, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א כט) לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּ״ה וְהַגְּבוּרָ״ה וְהַתִּפְאֶרֶ״ת וְהַנֵּצַ״ח וְהַהוֹ״ד כִּי כֹל וְכוּ׳, עַד הַמַּמְלָכָה. וּמָה הַטַּעַם? וַהֲרֵי הִיא רְבִיעִית לַיָּמִים! אֶלָּא בִּגְלַל נְטִיעָה אֲזֵרוֹנָה וְנִכְלֶלֶת בַּשְּׁבִיעִית, מִשּׁוּם כָּךְ לָקְחָה שְׁמוֹ, וְהַכֹּל אֶזֶד.

וְכָל אָזְדָּ וְאָזְדָּ מֵהָאָבוֹת יָדַע אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ דַּרְגָּתוֹ וְאָזַז בּוֹ בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה. אַבְרָהָם יָדַע אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא מִדַּת הַגְּדֻלָּה, מִדַּת הַחֶסֶד, שֶׁהִיא יְמִין הַמֶּלֶךְ, וְעַל כָּךְ הוּא אָזַז בָּהּ וְלֹא עָזַב אוֹתָהּ לְעוֹלָמִים, וְעָשָׂה טוֹב עִם כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּפָרְשׂוּהָ שֶׁהֲרֵי מַעֲשָׂיו הֶעֱלוּהוּ לַדַּרְגָּה הַזֹּאת.

יִצְחָק יָדַע אוֹתוֹ בְּדַרְגַּת הַגְּבוּרָה, שֶׁנִּקְרֵאת פַּחַד יִצְחָק, וּפָחַד מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. יַעֲקֹב יָדַע אוֹתוֹ מִתּוֹךְ דַּרְגַּת הַתִּפְאֶרֶת, שֶׁהוּא כָּלוּל מֵחֶסֶד וּמִפַּחַד, וְנִקְרָא אֱמֶת, וְאָזַז אוֹתָהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב.

יוֹסֵף יָדַע אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ אוֹתָהּ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁנִּקְרֵאת כֹּל, וְנִקְרָא יְסוֹד, וְעַל זֶה נִקְרָא יוֹסֵף כַּלְכ"ל, שֶׁכָּתוּב וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף, וְכָתוּב וְנִקְרָא יְסוֹד עוֹלָם.

מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הֵם שְׁנֵי כְרוּבִים שֶׁנִּשְׁמַע קוֹל שֶׁל מַעְלָה מִבֵּינֵיהֶם, וְעַל זֶה נִתְּנָה תוֹרָה עַל יָדָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ, וְהֵם שְׁנֵי כְרוּבִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְהֵם נֶצַ"וז וְהוֹ"ד, וְהֵם שְׁנֵי הָעַמּוּדִים שֶׁל הַגּוּף.

כְּמוֹ זֶה יֵשׁ לַמַּלְכָּה לְמַטָּה שְׁנֵי כְרוּבִים תַּוְוֹתֶיהָ שֶׁיּוֹנְקִים מִמֶּנָּה, וְהֵם וַדַּאי עֶלְיוֹנִים, עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת, שֶׁנִּקְרָא צֶדֶק, אֲרוֹן הָעֵדוּת. וּמִי עֵדוּת? זֶה יוֹסֵף, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ, וְנִקְרָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְאָרוֹן זֶה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

בֹּא רְאֵה, כָּל אוֹתָם אָבוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁאָזוּזִים לְמַעְלָה, כֻּלָּם רְמוּזִים בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְדָוִד שֶׁאָזוּז בָּאַזָּרוֹנָה, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, רְמוּזָה בְּדִבְרֵי קַבָּלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת קַבָּלָה, שֶׁמְּקַבֶּלֶת אוֹר מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב.

וְאוֹתָם שְׁנֵי כְרוּבִים עֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים עַל אוֹתוֹ עֵדוּת וְאָרוֹן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַנֵּצוּז וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. וְזֶהוּ סִיּוּם הַשָּׁמַיִם, וּמְזַוֵּג אֶת הָאָרֶץ הַזּוֹ.

וְכָךְ הוּא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה – בָּרָא כְּנֶגְדּוֹ לְמַטָּה. וְיוֹסֵף נִקְרָא עֵדוּת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ, וְעַל זֶה שְׁמוֹ שֶׁל

יוֹסֵף שָׁלֵם בַּכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁיּוֹסֵף וְהָאָרוֹן וְהַשְּׁכִינָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר בְּיַחַד, וְכָל הָעוֹלָם הָיוּ אוֹמְרִים: מַה טִּיבָן שֶׁל שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הַלָּלוּ? וּמְשִׁיבִים לָהֶם: קַיֵּם זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב בָּזֶה. קַיֵּם בְּוַדַּאי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, הוּא קְיוּם הָעוֹלָם.

בָּא דָּוִד, שֶׁהוּא שִׁבְעִי שֶׁל הָאָבוֹת, אָזַז בָּהּ בְּבַת שֶׁבַע הַזֹּאת, שֶׁהִיא מַמְלָכָה, וְלֹא עֲזָבָהּ לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לז) וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם, וְכָתוּב (תהלים פט) כִּסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי. וְכָל זֶה לִמְדַּתְנוּ הַתּוֹרָה, שֶׁכֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשְּׁכִינָה בְּסוֹד שֶׁל שֶׁבַע.

בֹּא וּרְאֵה, אַבְרָהָם נֵר רִאשׁוֹן קָדוֹשׁ שֶׁל הָעוֹלָם, כְּשֶׁרָצָה לְהִתְקָרֵב לְדַרְגָּתוֹ, לֹא יָכֹל, עַד שֶׁעָלָה וְנוֹדַע בְּאוֹתָן שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁעָלָיו, שֶׁהוּא זֵלֶק שֶׁלּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁעָלָה וְהִתְוַדַּע לוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ– הוּא מִתּוֹךְ אוֹתָן שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת, שֶׁעִם אוֹתָן שֶׁבַע, וְשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת, הֵן כֶּתֶר עֶלְיוֹן זָכְמָה בִּינָה, וְהֵן שְׁלֵמוּת עֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכֵיוָן שֶׁעָלָה אַזַּר כָּךְ בְּאוֹתָן שָׁלֹשׁ, שֶׁהֵן עַתִּיק וְאַבָּא וְאִמָּא, שֶׁשּׁוָּעַ מֵהֶן אוֹר לְמַטָּה, אָז אָזַז לְזַלְּקוֹ אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁתַּזַּת אוֹתָן שָׁלֹשׁ, שֶׁנִּקְרָא זֵעֵד.

שֶׁאֶת כֻּלָּן הוּא הִדְבִּיק מִתּוֹךְ אוֹתָהּ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה, שֶׁבָּהֶן וַדַּאי לֹא הָיָה אָדָם שֶׁיֵּדַע כְּלוּם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ בֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים הִכִּיר אַבְרָהָם אֶת בּוֹרְאוֹ, דַּוְקָא בֶּן שָׁלֹשׁ.

וּבֹא רְאֵה סוֹד שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵלּוּ וְלֹא זֵעֵר, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, וְלֹא יָכֹל לְהִתְקָרֵב אֵלֶיהָ עַד שֶׁעָלָה לְהִוָּדַע מִתּוֹכָהּ וּלְהִיוֹת מוּאָר וּלְהָאִיר לַכֹּל, מַה שֶּׁהוּא לְמַטָּה בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת עִם אוֹתָן שֶׁבַע וְשָׁלֹשׁ, הֲרֵי עֶשֶׂר דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת סוֹד שֶׁל שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְכֵיוָן שֶׁהָיָה נָאוֹר בְּאוֹתָן שָׁלֹשׁ, רָצָה לְהַעֲלוֹת בְּאוֹתָן שֶׁבַע בְּסוֹד הַכָּתוּב

(בראשית כא) וַיַּצֵּב אַבְרָהָם אֶת שֶׁבַע כִּבְשֹׁת הַצֹּאן. וְסוֹד זֶה רָמְזוּ לַאֲבִימֶלֶךְ שֶׁלֹּא יִפָּרְעוּ מֵהֶם, עַד שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ אוֹתָם שִׁבְעָה צַדִּיקֵי אֱמֶת בְּיִשְׂרָאֵל. כְּנֶגֶד אוֹתָן שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה.

כֵּיוָן שֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ, יִהְיֶה הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּקִיּוּם שָׁלֵם, וְיָבֹא דָּוִד, שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, וְיעוֹרֵר אֶת אוֹתָהּ בַּת שֶׁבַע שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהִיא נוֹקְמָת נְקָמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְתִפָּרַע מֵהֶם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב זז) וַיְהִי אַוְזֵרֵי כֵן וַיַּךְ דָּוִד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם וַיִּקַּוז דָּוִד אֶת מֶתֶג הָאַמָּה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. מַה זֶּה וַיְהִי אַוְזֵרֵי כֵן? אַוְזֵר שֶׁנִּשְׁתַּלְּמוּ יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ כְּמוֹ לְמַעְלָה, אָז וַיַּךְ דָּוִד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם. שֶׁהֲרֵי עַד עַכְשָׁיו לֹא יָכְלוּ יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר אֶת כּוֹזָם, שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּבֵרִים בְּאוֹתוֹ מֶתֶג הָאַמָּה, וּפָרְשׁוּהָ.

וּבֹא וּרְאֵה, זֶה שֶׁרָמַז לוֹ אַבְרָהָם בִּכְבָשׂוֹת הַצֹּאן וְלֹא בְּעִזִּים וְלֹא בְּדָבָר אַוְזֵר, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִצַּד הַזְּסָד, שֶׁמְּאוֹתָם מְמַנִּים שֶׁיּוֹנְקִים מִצַּד הַזְּסָד יוֹנְקִים לְמַטָּה אוֹתָם כְּבָשִׂים שֶׁתַּזּוֹת שִׁלְטוֹנָם, וְאַבְרָהָם אָזַז לְזַלְקָו מִדַּת הַזְּסָד, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַזִּוְכְמָה.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, מִי שֶׁשָּׁרוּי בְּתוֹךְ צֹאן לֹא מִסְתַּכֵּן לְעוֹלָמִים. וְאִם הוּא שָׁרוּי בְּתוֹךְ עִזִּים וְרוֹעֶה אוֹתָם, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזַּזְקִים יוֹשְׁבִים כְּנֶגְדּוֹ לְהַסְטוֹתוֹ, בְּגַלַל שֶׁהֵם מִצַּד שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה.

אֲבָל כְּשֶׁבָּא יִצְזָק לִכְרֹת אִתּוֹ בְּרִית, כָּרַת אִתּוֹ בְּשִׁבְעָה שֶׁנִּגְלָה מִתּוֹךְ אוֹתוֹ בְּאֵר, שֶׁכָּתוּב (בראשית כו) וַיִּקְרָא אֹתָהּ שִׁבְעָה.

בֹּא וּרְאֵה, אַבְרָהָם קָרָא לְאוֹתָהּ בְּאֵר מַיִם נוֹבְעִים בְּאֵר שֶׁבַע, וְיִצְזָק קָרָא לָהּ שִׁבְעָה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיִּצְזָק אָזַז לְזַלְקָו דַּרְגָּה שֶׁל פַּזַּד, שֶׁהוּא דִּין, וְעַל זֶה הוֹסִיף בָּהּ ה׳. וְה׳ בְּכָל מָקוֹם הִיא מִדַּת הַדִּין. וְסִימָנְךָ – (יזזקאל טז) הֵא דַּרְכֵּךְ בְּרֹאשׁ נָתַתִּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֹתָהּ שִׁבְעָה. שֶׁלֹּא עָשָׂה בַּכְּבָשִׂים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אָבִיו, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַזִּוְכְמָה, וְהוֹסִיף בָּהּ ה׳,

לְהַרְאוֹת שֶׁהִיא וְזִלְקוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא אוֹתוֹ בְּדִין. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁלֹּא מִתְקַיֵּם, שִׁתֵּף בּוֹ וְסֶד, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים, וּפָרְשׁוּהָ בְּאַבְרָהָם הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. בְּגִלַּל כָּךְ הַבְּאֵר הַזֹּאת בֵּית הָעוֹלָם עַל שְׁמָהּ נִקְרָא, וְהוּ שֶׁכָּתוּב עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הָעִיר בְּאֵר שָׁבַע. אַף עַל גַּב שֶׁהַבְּאֵר הַזּוֹ נִדְבְּקָה בְּיִצְחָק, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֹתָהּ שִׁבְעָה – שְׁמָהּ בְּאֵר שֶׁבַע עַד שֶׁל אַבְרָהָם, וְלֹא בְּאֵר שִׁבְעָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ב) וִימִינוֹ תְּזַבְּקֵנִי.

וּבֹא וּרְאֵה, אַרְבָּעָה מֵאוֹתָם שִׁבְעָה צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, כְּשֶׁרָצוּ לְהִתְקָרֵב לַשְּׁכִינָה בְּסוֹד שֶׁל שֶׁבַע, כֻּלָּם פָּגְשׁוּ בַּבְּאֵר הַזּוֹ שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימֶיהָ לְעוֹלָמִים.

אַבְרָהָם כָּרָה אֶת הַבְּאֵר הַזֹּאת מִשּׁוּם שֶׁהוּא לִמֵּד אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֵיוָן שֶׁכָּרָה אוֹתָהּ, הוֹצִיא מַיִם נוֹבְעִים שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים.

וְכֵיוָן שֶׁמֵּת אַבְרָהָם מַה כָּתוּב? (בראשית כו) וְכָל הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם. כָּתוּב בְּאֵרֹת, וְרַק אַחַת הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב בְּאֵר שָׁבַע, וְקוֹרְאִים בְּאֵרוֹת, מַשְׁמָע שֶׁרַבִּים הָיוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַבְּאֵר הַזֹּאת נִרְאֵית לָאָבוֹת בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הָיְתָה נִרְאֵית לָהֶם גְּדוֹלִים וְכַבִּירִים.

כֵּיוָן שֶׁמִּלְאוֹהָ הַפְּלִשְׁתִּים עָפָר, סוֹד שֶׁחָזְרוּ בְּנֵי הָעוֹלָם לָעֲבוֹדָה זָרָה, וְהָעוֹלָם הָיָה שָׁמֵם, שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁבָּא יִצְחָק מַה כָּתוּב? (שם) וַיָּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו. מַה זֶּה וַיָּשָׁב? אֶלָּא שֶׁהֵשִׁיב אֶת הָעוֹלָם לְתִקּוּנוֹ וְלִמֵּד אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁיֵּדְעוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כה) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ.

בְּאֵר זוֹ מִמִּי הָיְתָה? מִמִּי שֶׁכָּל זַיְינֵי הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים תְּלוּיִים בּוֹ וְרוֹאֶה

הַכֹּל, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ב) יוֹדֵעַ מַה שֶּׁבַּחֹשֶׁךְ וְאוֹר שָׁרוּי עִמּוֹ.

וּבֹא וּרְאֵה, אוֹתָם עַבְדֵי יִצְחָק, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, כְּשֶׁזִּוְּגוּ אוֹתָהּ מַה כָּתוּב? שִׂטְנָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, עַד שֶׁהוּא בָּא וַיִּזְדַּוֵּג בְּאֵר אֲזֻרֶת וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְזוּבוֹת וַדַּאי. אֲבָל עַבְדֵי אָבִיו, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם בָּאִים מִצַּד הַיָּמִין, וְלֹא הָיְתָה שִׂטְנָה בָּעוֹלָם, וְלֹא יָצָא דִּין מֵהַבְּאֵר הַזֹּאת לְהַסְטִין עֲלֵיהֶם כְּשֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם לֹא הָיוּ כְּשֵׁרִים.

וּמֵהַבְּאֵר הַזֹּאת הוּא הַמֻּתָּזוּ לָדַעַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) פָּתְזוּ לִי שֵׂעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ. וְעַד שֶׁלֹּא הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, בֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב וּשְׁלָחוֹ לְזָרָן לְהִזְדַּוֵּג. וּכְשֶׁהָלַךְ לְזָרָן מַה כָּתוּב? (בראשית כט) וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ אוֹתָהּ בְּאֵר שֶׁנִּקְרֵאת בְּאֵר שֶׁבַע, אָז אָמַר לְלָבָן, (שם) אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְךָ הַקְּטַנָּה, דַּוְקָא הַקְּטַנָּה.

בֹּא וּרְאֵה, כְּנֶגֶד אוֹתָם שִׁבְעָה צַדִּיקִים צְוָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה לְהַקְרִיב קָרְבַּן מוּסָף שֶׁבַע פָּעָמִים בַּשָּׁנָה, כְּדֵי לְהוֹסִיף לָהֶם תַּעֲנוּגִים וְעֲדוּנִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ. הָאָבוֹת יִשְׁבְּעוּ בַּתְּזוּלָה, וְאַזַּר כְּךָ הַבָּנִים, וְהֵם שֶׁבַע פְּעָמִים וְלֹא יוֹתֵר.

בְּשַׁבָּת כְּנֶגֶד צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם שֶׁנִּקְרָא כ״ל, וְנִקְרָא מוּסָף שַׁבָּת, לְהוֹסִיף לוֹ עֲדוּנִים מֵהַמּוֹזֵן הַנִּסְתָּר. וּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּנֶגֶד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת לְבָנָה.

וּמְזֻמָּשָׁה עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ רִאשׁוֹן כְּנֶגֶד אַבְרָהָם אֲבִיהֶם שֶׁאָזוּזוּ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְנִקְרָא רִאשׁוֹן. וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי בַּעֲצֶרֶת שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ תּוֹרָה בְּשִׁבְעָה קוֹלוֹת, כְּנֶגֶד יַעֲקֹב שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי לָאָבוֹת וְאָזוּזוּ בְּקוֹל, קוֹל יַעֲקֹב. וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּנֶגֶד יִצְחָק שֶׁנּוֹלַד בּוֹ, וְאָנוּ מַזְכִּירִים בּוֹ עֲקֵדַת יִצְחָק, וְהוּא יוֹם הַדִּין כְּנֶגֶד מִדַּת הַדִּין הָאֲזוּזָה בּוֹ.

בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים כְּנֶגֶד מֹשֶׁה, שֶׁבּוֹ קִבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת תַּפְלָתוֹ וְזָס עַל יִשְׂרָאֵל וְהֶזֵּיר לוֹ אֶת הַתּוֹרָה. בְּזַוֵּג הַסֻּכּוֹת כְּנֶגֶד אַהֲרֹן, שֶׁבִּזְכוּתוֹ הָלְכוּ

אוֹתָם שִׁבְעָה עֲנָנִים שֶׁכִּסּוּ עַל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ סֻכָּה, וּמִשּׁוּם זֶה עוֹשִׂים סֻכָּה, וּבְכָל הַתּוֹרָה יֵשׁ כַּמָּה סוּדוֹת עֶלְיוֹנִים נִסְתָּרִים בָּהּ. וּכְשֶׁשִּׁבְעַת אֵלֶּה מִתּוֹסָפִים בַּבְּרָכוֹת, כָּל הָעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת רַבָּה. ע"כ מההשמטות.

שִׁבְעָה קְשׁוּרִים הֵם שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים בָּהֶם שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת וְאַרְבָּעָה אֲוֵזְרִים. רֹאשׁ וְאֶמְצַע בְּקֶשֶׁר אֶוְזֶד. וְאֵלֶּה אוֹתָם שֶׁזָּפְרוּ בְּאֵר מַיִם. שֵׁנִי זֶה אֶל זֶה, וְהֵם קֶשֶׁר אֶוְזֶד בְּשָׁלֹ֫שׁ יוּדִי"ן.

שְׁלִישִׁי שְׁלֵמוּת כָּל הָאֱמוּנָה. רְבִיעִי שְׁנֵי עַמּוּדִים שֶׁהַגּוּף עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. הַזַּמִּישִׁי טוֹב וָרָע, נָהָר שֶׁמּוֹצִיא עֵץ הַזֵּיתִים וְהַתְּמָרִים, הָעֹמֶק שֶׁל הַכֹּל. שִׁשִּׁי דִּין בְּרַזְמִים. שְׁבִיעִי בַּתְּזוֹלָה נֶאֱמַר בְּאוֹתוֹ רֹאשׁ שֶׁאָמַרְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא אֶמְצַע הַכֹּל. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא אֶמְצַע הַכֹּל, נִקְרָא אֲנִי, עַמּוּד שֶׁכָּל הָעֲנָפִים נֶאֱזָזִים מִסְּבִיבוֹ.

שֶׁבַע דְּרָגוֹת אֵלּוּ, מִדְרָגָה אַזַּת לְדַרְגָּה אַזַּת (אַזֶּרֶת), נוֹדַעַת מֶרְכָּבָה אַזַּת בְּכָל אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱזָזִים בָּהּ. וְכֵן מִדְרָגָה לְדַרְגָּה, וְכֻלָּם מִתְנַהֲגִים אַזָּרִיהָ שֶׁל אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּפְקְדָה עֲלֵיהֶם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים.

בֹּא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁדַּרְגּוֹת אֵלּוּ נִמְצָאוֹת, כָּל הָאֱמוּנָה נִמְצֵאת. וְאֵלּוּ שִׁבְעַת הָעֲנָנִים שֶׁסָּבְבוּ אֶת יִשְׂרָאֵל. בִּגְלַל זֶה כְּשֶׁנּוֹטֶלֶת הַשְּׁכִינָה – בָּאָבוֹת הִיא נוֹטֶלֶת. וּכְשֶׁאֵלֶּה נוֹטְלִים, כָּל הַדַּרְגּוֹת הָאֲזֵזרוֹת נוֹטְלוֹת בָּהֶם, וְאָז מִתְעַטֶּרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כָּרָאוּי.

בֹּא רְאֵה, זְבוּלוּן שֶׁאָמַרְנוּ יוֹרֵשׁ יָם כִּנֶּרֶת. יָם כִּנֶּרֶת סְתָם, וְכָךְ רָאוּי. אִם כָּךְ, יְהוּדָה מַה זֶּלֶךְ יֵשׁ בּוֹ? אֶלָּא יְהוּדָה נָטַל מַלְכוּת הַכֹּל וְנֶאֱזַז בָּהּ בְּכָל הַצְּדָדִים.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, בְּפָרָשָׁה זוֹ הֲרֵי נֶאֱמַר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַמְּנוֹרָה וְתִקּוּנֶיהָ וְכָל מַה שֶּׁבָּהּ, מַדּוּעַ כָּךְ בְּסֵדֶר אַזֶּרֶת? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהַנְּשִׁיאִים הִקְרִיבוּ (לְמַעְלָה) קָרְבַּן הַמִּזְבֵּחַ וְכָל תִּקּוּן שֶׁרָאוּי לוֹ, בָּא הַכָּתוּב וְדִבֵּר שׁוּב עַל מַעֲשֵׂה הַמְּנוֹרָה שֶׁהוּא תִּקּוּן עַל יָדוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה מְנוֹרָה, וְכָל

הַנֵּרוֹת (הַתְּקוּנִים) שָׁלָה, עַל יְדֵי אַהֲרֹן הַכֹּל מְאִירִים.

בֹּא רְאֵה, הַמִּזְבֵּחַ, שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂיאִים הָיוּ לְזַנְּכוֹ וּלְהַתְקִינוֹ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שְׁנַיִם עָשָׂר הֵם הַשְּׁבָטִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, אַרְבָּעָה דְּגָלִים, וְכֻלָּם שְׁנַיִם עָשָׂר, וְהַכֹּל כְּדַגְמָה עֶלְיוֹנָה. הַמְּנוֹרָה נִמְנֵית בְּשִׁבְעָה נֵרוֹת לְהָדְלֵק עַל יְדֵי הַכֹּהֵן, וְהַכֹּל כְּדַגְמָה עֶלְיוֹנָה. וְהַמְּנוֹרָה עַל אוֹת עוֹמֶדֶת וּבְנֵס נֶעֱשְׂתָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בְּמַעֲשֵׂה הַמְּנוֹרָה.

וּמִזְבֵּחַ פָּנִימִי וּמְנוֹרָה עוֹמְדִים כְּאֶחָד לִשְׁמוּשַׁת הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. וּבְאַרְנוּ שֶׁשְּׁנֵי מִזְבְּחוֹת הָיוּ: אֶחָד פָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, וְזֶה עוֹמֵד לְזֻרְזָהּ, וְאֶחָד בַּחוּץ לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת. וּמֵהַפָּנִימִי הַזֶּה יוֹצֵא לָזֶה שֶׁבַּחוּץ. וּמִי שֶׁרוֹאֶה וְיִסְתַּכֵּל, יֵדַע זְכוּתָהּ עֶלְיוֹנָה, סוֹד הַדָּבָר אֲדֹנָי יְהוָה, וְעַל כָּךְ לֹא נִקְרְבָה הַקְּטֹרֶת אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁשֶּׁמֶן נִמְצָא.

מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהַקְּטֹרֶת הִיא לְזֻרְזָהּ וּלְסַלֵּק הַמָּוֶת. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַדִּין נִמְצָא מִזֶּה שֶׁבַּחוּץ, וְשִׁמְּזָהּ וְזֻרְזָהּ וְקָשֶׁר שֶׁמֵּאִיר מֵאוֹתוֹ פָּנִימִי שֶׁכָּל שִׁמּוּזָהּ בּוֹ קַיֶּמֶת. וּכְשֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר, כָּל הַדִּין מִסְתַּלֵּק מִזֶּה וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דִּין, וּמִשּׁוּם זֶה קְטֹרֶת עוֹמֶדֶת לְבַטֵּל הַמָּוֶת, וְעַל זֶה קְטֹרֶת הִיא קָשֶׁר הַכֹּל, וְזוֹ נִקְרֶבֶת בַּפָּנִימִי. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

קַח אֶת הַלְוִיִּם וְגוֹ'. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁצָּרִיךְ לְטַהֲרָם (לְהַנְהִיגָם) וּלְהַמְשִׁיכָם לְהִתְקַשֵּׁר בִּמְקוֹמָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם זְרוֹעַ שְׂמֹאל וְצַד הַדִּין. וְכָל מִי שֶׁבָּא מִצַּד הַדִּין, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יַרְבֶּה שֵׂעָר, מִשּׁוּם שֶׁמַּרְבֶּה דִּין בָּעוֹלָם. וְעַל כָּךְ אִשָּׁה כְּמוֹ זֶה, שֶׁלֹּא תִתְרָאֶה שַׂעֲרָה הַזּוֹצָה, וּצְרִיכָה לְכַסּוֹת רֹאשָׁהּ וּלְכַסּוֹת שְׂעָרָהּ, וּבְאַרְנוּ וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְאֵלּוּ מִתְבָּרְכִים כָּל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים מִצַּד הַדִּין. וְעַל כָּךְ כָּתוּב בַּלְוִיִּם, וְכֹה תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם וְגוֹ', וְהֶעֱבִירוּ תַעַר וְגוֹ'. וְנֶאֱמַר כִּי הַלְוִיִּם לֹא עוֹלִים לִמְקוֹמָם עַד שֶׁיָּרִים אוֹתָם הַכֹּהֵן, מִשּׁוּם שֶׁהַיָּמִין מַנְהִיג תָּמִיד לַשְּׂמֹאל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בַּיּוֹם שֶׁעוֹלִים הַלְוִיִּם לִמְקוֹמָם, בִּשְׁנֵי פָּרִים. מָה הַטַּעַם פָּרִים? אֶלָּא הֵם כְּפָרִים לְכַפֵּל בִּשְׁמאל אֶת הַפָּרָה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת פָּרָה אֲדֻמָּה. הַכֹּהֵן, כָּל הַכּוֹז וְכָל תִּקּוּן תָּלוּי בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל כּוֹז הַגּוּף עוֹמֵד בִּזְרוֹעַ יָמִין, וְעַל כָּךְ הַכֹּהֵן הוּא זְרוֹעַ שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, וּבּוֹ עוֹמֵד לְהַתְקִין הַכֹּל וּלְהַתְקִין עוֹלָם, (מָה הַטַּעַם פָּרִים? אֶלָּא הֵם שְׁמאל כְּמוֹ הַפָּרִים לְכַפֵּל בִּשְׁמאל. בֹּא רְאֵה, הַכֹּהֵן זְרוֹעַ יָמִין שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל הָיָה, וּבּוֹ עוֹמֵד לְהַתְקִין הָעוֹלָם וּלְהַתְקִין הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל כּוֹז הַגּוּף בִּזְרוֹעַ הַיָּמִין עוֹמֵד, וְכָל הַתִּקּוּן בּוֹ תָּלוּי) וְעִם כָּל זֶה לֹא נִמְצָא לְבַדּוֹ, אֶלָּא בְּגוּף וּשְׁמאל, וְהַגּוּף הוּא עִקַּר הַכֹּל.

השלמה מההשמטות סימן ט

וְהֵנִיחַ אַהֲרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי ה'. רַבִּי יְהוּדָה שָׁאַל אֶת רַבִּי אַבָּא, לָמָּה הָיָה הַכֹּהֵן מֵנִיף אֶת הַלְוִיִּם? אָמַר לוֹ, מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְתִינוֹק כְּשֶׁהוּא בּוֹכֶה וְכוֹעֵס, מָה עוֹשִׂין כְּדֵי לְפַיְּסוֹ? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, מְנִיפִין אוֹתוֹ וּמְנַעְנְעִים אוֹתוֹ כְּדֵי לְשַׁתְּקוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, יְהוּדָה יְהוּדָה, מִלָּה זֹאת בָּאָה לְיָדְךָ וְלֹא זָכַרְתָּ בָּהּ?! וַהֲלֹא יִשְׁמְעוּ אָזְנֶיךָ מַה שֶּׁפִּיךָ מְדַבֵּר! כָּךְ הִיא מִדַּת הַגְּבוּרָה, כּוֹעֶסֶת וְרוֹגֶזֶת, שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אַחִים כְּלֵי זֶמֶס מְכֵרֹתֵיהֶם, וְכָתוּב אָרוּר אַפָּם כִּי עָז וְעֶבְרָתָם כִּי קָשָׁתָה, לְפִי שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים וּמִתְקַשִּׁים בְּאַפָּם וְעֶבְרָתָם לָצֵאת לַעֲשׂוֹת דִּין לְכַלּוֹת וּלְהַכְרִית בְּנֵי הָעוֹלָם, אֲזַי הַכֹּהֵן, שֶׁהוּא הַזָּוֵסד הָעֶלְיוֹן, מֵנִיף אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל הַלְוִיִּם, שֶׁהוּא מִדַּת הַגְּבוּרָה, כְּדֵי לְשַׁכֵּךְ וּלְשַׁקֵּט רָגְזָהּ וְכַעֲסָהּ, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּבְּרוּ הַשְּׁעָרוֹת מִכָּל שׁוּלֶיהָן וְלֹא יִתְגַּבְּרוּ וְלֹא יִתְזַוְּקוּ, כְּעֵין דָּגְמָא זוּ הַכֹּהֵן שֶׁמֵּנִיף אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה כְּדֵי שֶׁיְּשַׁקֵּט הַצַּד שֶׁל הַגְּבוּרָה שֶׁלָּהֶן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעוֹרֵר הַדִּין בָּעוֹלָם.

בֹּא רַבִּי יְהוּדָה וְנַשֵּׁק אֶת יָדָיו. וּכְשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ הַדִּינִין בָּעוֹלָם, כָּל הַדִּינִים הַנִּמְצָאִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הוּא דּוֹחֶה אוֹתָם לַזּוּיִן

וְאֵינָם עוֹמְדִים לְפָנָיו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם: ע"כ מההשמטות.

זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם וְגו'. בֹּא רְאֵה, לֵוִי בֶּן עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד, בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנִים עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ וּמִתְעַטֵּר, וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ יַעֲבֹד, שֶׁהֲרֵי אָדָם (בֹּא רְאֵה, לֵוִי בֶּן עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים עוֹלֶה לִמְקוֹמוֹ וּמִתְעַטֵּר, וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד, עַד שֶׁעוֹלֶה לְדַרְגַּת חֲמִשִּׁים), כְּשֶׁעוֹלֶה לְדַרְגָּה זוֹ שֶׁל חֲמִשִּׁים שָׁנִים וָהָלְאָה, יוֹרֵד מִתַּקֶּף הָאֵשׁ שֶׁבּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהָאֵשׁ וְהַחֲמִימוּת מִתְקָרֶרֶת, הֲרֵי הוּא פּוֹגֵם לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְשָׁר בּוֹ.

וְעוֹד, שֶׁקּוֹל זִמְרָה לֹא כָּל כָּךְ נִקְשָׁר בּוֹ, וְקוֹל צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִפָּגֵם, אֶלָּא צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק, שֶׁהֲרֵי בִּמְקוֹם הַדִּין הַקָּשֶׁה עוֹמֵד, וְלֹא בְּחֻלְשָׁה. וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִפָּגֵם אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוּא קָשׁוּר בּוֹ, שֶׁהוּא דִּין הַקָּשֶׁה, וְלֹא הַחֻלְשׁ, וְעַל זֶה לֹא צָרִיךְ לְהַרְאוֹת חֻלְשָׁה כְּלָל בְּכָל הַצְּדָדִים. אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְיֵדַע דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא סוֹטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, שֶׁכָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה'.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי וְגו'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה הַטַּעַם הִזְהִירָם כָּאן עַל פָּסַח, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר לָהֶם בְּמִצְרַיִם? אֶלָּא בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית זֶה הָיָה, שֶׁחָזְרוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּסַח זֶה הוּא רַק בְּמִצְרַיִם, וְכֵיוָן שֶׁעָשׂוּ אוֹתוֹ פַּעַם אַחַת בְּמִצְרַיִם, חָזְרוּ שֶׁלֹּא צָרִיךְ יוֹתֵר. בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִזְהִירָם עָלָיו, שֶׁלֹּא יַחְזְרוּ שֶׁעֲבַר זְמַנּוֹ בְּמִצְרַיִם וְלֹא יִצְטָרֵךְ. בִּגְלַל זֶה בְּמִדְבַּר סִינַי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית, לְהַתְקִין לָהֶם לְדוֹרֵי דוֹרוֹת.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהִזְהִירָם בְּמִצְרַיִם, עַכְשָׁיו צִוָּה לָהֶם פַּעַם אַחֶרֶת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁבּוֹ נִתְּנוּ כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה. וְעַל כָּךְ בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית. מַה זֶּה בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן? אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא שָׁנָה אַחַת וְחֹדֶשׁ אֶחָד. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? חֹדֶשׁ זוֹ הַלְבָנָה. שָׁנָה זֶה הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה. וְאָז הָיָה בִּזְמַן שֶׁכָּל הַמִּצְוֹות נִמְסְרוּ בּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אוֹי לְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁאָמַר שֶׁתּוֹרָה זוֹ בָּאָה לְהַרְאוֹת

סְפִירִים בְּעָלְמָא וְדִבְרֵי הֲדְיוֹטוֹת. שֶׁאִם כֵּן, אֲפִלּוּ בִּזְמַן זֶה אָנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תּוֹרָה בְּדִבְרֵי הֲדְיוֹטוֹת, וּבְשַׁבָּזוּ יוֹתֵר מִכֻּלָּם. אִם לְהַרְאוֹת דְּבַר הָעוֹלָם, אֲפִלּוּ אוֹתָם סוֹפְרִים בָּעוֹלָם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם דְּבָרִים יוֹתֵר עֶלְיוֹנִים. אִם כֵּן, גַּלֵּךְ אַזְרִיהֶם וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם תּוֹרָה כְּמוֹ זֶה. אֶלָּא כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים הֵם וְסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים.

בֹּא רְאֵה, עוֹלָם עֶלְיוֹן וְעוֹלָם תַּזְוִתּוֹן בְּמִשְׁקָל אֶזֶד נִשְׁקְלוּ. יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה – מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה. בַּמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים כָּתוּב, (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּזוֹת. (זֶה בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן) בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹרְדִים לְמַטָּה (אַף עַל גַּב שֶׁיּוֹרְדִים), מִתְלַבְּשִׁים בִּלְבוּשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם לֹא יִתְלַבְּשׁוּ בִּלְבוּשׁ כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוּכְלוּ לַעֲמֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהָעוֹלָם לֹא יִסְבֹּל אוֹתָם. וְאִם בְּמַלְאָכִים כָּךְ, הַתּוֹרָה שֶׁבָּרְאָה אוֹתָם וּבָרְאָה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת וְעוֹמְדִים בִּגְלָלָהּ עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה, כֵּיוָן שֶׁיָּרְדָה לָעוֹלָם הַזֶּה, אִם לֹא תִּתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשֵׁי הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוּכַל הָעוֹלָם לִסְבֹּל.

וְעַל זֶה סִפּוּר זֶה שֶׁל הַתּוֹרָה, לְבוּשׁ הַתּוֹרָה הוּא. מִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁאוֹתוֹ לְבוּשׁ הִיא הַתּוֹרָה מַמָּשׁ וְלֹא דָּבָר אַזַּר – תִּפַּזּוּ רוּזוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זְכוּת לָעוֹלָם הַבָּא. בְּגִלַּל זֶה אָמַר דָּוִד, (שם קיט) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ. מַה שֶּׁתַּזַּת לְבוּשׁ הַתּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה, יֵשׁ לְבוּשׁ שֶׁנִּרְאֶה לַכֹּל, וְאוֹתָם הַטִּפְּשִׁים כְּשֶׁרוֹאִים לְבוּשׁ עַל בֶּן אָדָם שֶׁנִּרְאֶה יָפֶה, לֹא מִסְתַּכְּלִים יוֹתֵר. וְזוֹשְׁבִים שֶׁאוֹתוֹ לְבוּשׁ הוּא הַגּוּף, וְזוֹשְׁבִים שֶׁהַגּוּף הִיא הַנְּשָׁמָה.

כְּמוֹ זֶה הַתּוֹרָה יֵשׁ לָהּ גּוּף, וְהֵם מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאִים גּוּפֵי תּוֹרָה. גּוּף זֶה מִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים, שֶׁהֵם סִפּוּרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. טִפְּשֵׁי הָעוֹלָם לֹא מִסְתַּכְּלִים, רַק בְּאוֹתוֹ לְבוּשׁ, שֶׁהוּא סִפּוּר הַתּוֹרָה, וְלֹא יוֹדְעִים יוֹתֵר, וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּמַה שֶּׁתַּזַּת אוֹתוֹ לְבוּשׁ. אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים יוֹתֵר לֹא מִסְתַּכְּלִים בַּלְּבוּשׁ, אֶלָּא בַּגּוּף שֶׁהוּא תַּזַּת אוֹתוֹ לְבוּשׁ. הַזַּכְּמִים עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן,

שֶׁהֵם עָמְדוּ בְּהַר סִינַי, לֹא מִסְתַּכְּלִים אֶלָּא רַק בַּנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא עִקַּר הַכֹּל, תּוֹרָה מַמָּשׁ. (וּלְעוֹלָם) וְלָעָתִיד לָבֹא עֲתִידִים לְהִסְתַּכֵּל בַּנְּשָׁמָה שֶׁל נִשְׁמַת הַתּוֹרָה.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ גַּם לְמַעְלָה יֵשׁ לְבוּשׁ, וְגוּף, וּנְשָׁמָה, וּנְשָׁמָה לִנְשָׁמָה. הַשָּׁמַיִם וְזִיזִלּוֹתֵיהֶם אֵלֶּה אוֹתָם לְבוּשִׁים, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל זֶה הַגּוּף שֶׁמְּקַבֵּל אֶת הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל, וְעַל כָּךְ הִיא גּוּף לַנְּשָׁמָה. נְשָׁמָה שֶׁאָמַרְנוּ זוֹ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא תּוֹרָה מַמָּשׁ. וּנְשָׁמָה לִנְשָׁמָה זֶהוּ הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְהַכֹּל אָזוּז זֶה בָּזֶה.

אוֹי לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁהַתּוֹרָה הִיא רַק סִפּוּר בְּעָלְמָא, וְהֵם מִסְתַּכְּלִים בִּלְבוּשׁ זֶה וְלֹא יוֹתֵר. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּתּוֹרָה כָּרָאוּי. יַיִן אֵינוֹ יוֹשֵׁב, רַק בְּכַנָּנָן. כָּךְ הַתּוֹרָה אֵינָהּ יוֹשֶׁבֶת אֶלָּא בִּלְבוּשׁ זֶה, וְעַל כָּךְ לֹא צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל אֶלָּא בְּמַה שֶׁיֵּשׁ תַּוֹוֹת הַלְּבוּשׁ. וְעַל כָּךְ כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ וְכָל הַסִּפּוּרִים הַלָּלוּ הֵם לְבוּשִׁים.

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפָּסַח בְּמוֹעֲדוֹ. מַה זֶּה וַיַּעֲשׂוּ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, כָּל מִי שֶׁמַּרְאֶה מַעֲשֶׂה לְמַטָּה כָּרָאוּי, כְּאִלּוּ עָשָׂאוּ לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי בְּגָלְלוֹ הִתְעוֹרֵר דָּבָר זֶה, כִּבְיָכוֹל, כְּאִלּוּ הוּא עָשָׂאוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא וְגוֹ'. אִישׁ אִישׁ – שְׁתֵּי פְּעָמִים, לָמָּה? אֶלָּא אִישׁ שֶׁהוּא אִישׁ וְרָאוּי לְקַבֵּל נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה, וְהוּא פָּגַם עַצְמוֹ שֶׁלֹּא שָׁרָה עָלָיו שְׁכִינָה (תְּזוֹלָה) (נְשָׁמָה) עֶלְיוֹנָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא גָּרַם וְהוּא טִמֵּא אֶת עַצְמוֹ. וְעַל זֶה אִישׁ אִישׁ. אִישׁ שֶׁרָאוּי לִהְיוֹת אִישׁ, וְהוּא מְטַמֵּא אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא תִּשְׁרֶה עָלָיו קְדֻשָּׁה שֶׁל מַעְלָה.

אוֹ בְּדֶרֶךְ רְזוֹקָה – זֶהוּ אָזוּד מֵעֲשָׂרָה שֶׁהֵם נְקוּדִים בַּתּוֹרָה, וְכֻלָּם בָּאִים לְהַרְאוֹת דָּבָר. מַה זֶּה בְּדֶרֶךְ רְזוֹקָה? מִשּׁוּם שֶׁאָדָם שֶׁהוּא מְטַמֵּא אֶת עַצְמוֹ, מְטַמְּאִים אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁמְּטַמְּאִים אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה, הֲרֵיהוּ בְּדֶרֶךְ רְזוֹקָה. מֵאוֹתוֹ מָקוֹם וְדֶרֶךְ שֶׁזָּרַע יִשְׂרָאֵל אֲזוּזִים בּוֹ, הֲרֵי בְּדֶרֶךְ רְזוֹקָה

אָזוּז, שֶׁהִתְרַזֵּק (מִלְּהִתְקָרֵב) לִקְרַב אֲלֵיכֶם וּלְהִתְקַשֵּׁר בָּכֶם כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם מִתְקַשְּׁרִים.

אָמַר רַבִּי יְצָזָק, וַהֲרֵי כָּתוּב כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ אוֹ בְּדֶרֶךְ רְזוּקָה, שְׁנֵּרְאֶה שְׁנֵי דְּבָרִים מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּאן עַד שֶׁלֹּא מִטַּמְּאִים אוֹתוֹ, כָּאן אַזָּר שֶׁטִּמְּאוּ אוֹתוֹ. וּמַשְׁמָע אֲפָלוּ זֶה אוֹ זֶה לֹא תִשְׁרֶה עָלָיו קְדֻשָּׁה שֶׁלְּמַעְלָה, וְלֹא יַעֲשׂוּ פָּסַח בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי בַּזְּדָשׁ הַשֵּׁנִי עוֹשֶׂה אִם לֹא תִקֵּן עַצְמוֹ – לֹא! אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁנִּטְהַר וְתִקֵּן עַצְמוֹ, הֲרֵי הַזְּדָשׁ הַשֵּׁנִי לַעֲשׂוֹת פָּסַח. מִכָּאן, כָּל אִישׁ שֶׁמִּטַּהֵר עַצְמוֹ, מְטַהֲרִים אוֹתוֹ.

שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁבְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר עוֹמֵד בַּזְּדָשׁ הַשֵּׁנִי – לֹא כָךְ! שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל זֶרַע קֹדֶשׁ שֶׁעָשׂוּ פָּסַח בְּזְמַנּוֹ, לָקְחוּ אֶת הַלְּבָנָה וְאֶת הַשָּׁמֶשׁ כְּאֶזְּד, וּמִי שֶׁלּוֹקְזוֹ יְסוֹד בַּתְּזוּלָה – לוֹקְזוֹ הַבִּנְיָן. מָה הַיְסוֹד? אַל תֹּאמַר יְסוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל צַדִּיק הָעוֹלָם, אֶלָּא יְסוֹד שֶׁל אֶבֶן טוֹבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. וְזוֹהִי הָאֶבֶן שֶׁשּׁוֹרָה עָלֶיהָ מִי שֶׁשּׁוֹרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי הַכֹּל אֲפָלוּ בַּזְּדָשׁ הַשֵּׁנִי, אֲבָל אֵינוֹ כְּמִי שֶׁנִּוּטַל בְּזְמַנּוֹ. מָה הַטַּעַם? זֶה שֶׁנִּוּטַל פָּסַח בְּזְמַנּוֹ, נִוּטַל מִמַּטָּה לְמַעְלָה וְלֹא יוֹרֵד, מִשּׁוּם שֶׁמַּעֲלִים בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִים. וְזֶה שֶׁנִּוּטַל אַזָּר זְמַנּוֹ, יוֹרֵד מִמַּעְלָה לְמַטָּה. בִּגְלַל זֶה שָׁוִים בַּכֹּל, וְלֹא שָׁוִים. שֶׁזֶּה עוֹלֶה וְלֹא יוֹרֵד, וְזֶה יוֹרֵד וְלֹא עוֹלֶה. בִּגְלַל כָּךְ מִי שֶׁמַּקְרִיב פָּסַח בְּזְמַנּוֹ, יֵשׁ לוֹ שָׁבוּז יוֹתֵר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁזַּכְאִים בַּכֹּל, שֶׁזַּכְאִים בַּתּוֹרָה, וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה בַּתּוֹרָה, זוֹכֶה לוֹ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה לַעֲשׂוֹת פָּסַח שֵׁנִי עַל אֲלוּ שֶׁלֹּא יָכְלוּ אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ בְּטֻמְאָה אַזֶּרֶת. אִם סוֹד הַפָּסַח סוֹד הָאֱמוּנָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִים בָּהּ, שׁוֹלֵט בְּנִיסָן, וְאָז הוּא זְמַן לְשִׁמְזָה, אֵיךְ יָכְלוּ אֵלֶּה שֶׁלֹּא יָכְלוּ אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ לַעֲשׂוֹת בַּזְּדָשׁ הַשֵּׁנִי, שֶׁהֲרֵי

עָבַר הַזְּמַן?

אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעַטֶּרֶת בְּעַטְרוֹתֶיהָ בְּנִיסָן, לֹא מַעֲבִירָה כְּתָרֶיהָ וַעֲטָרוֹתֶיהָ מִמֶּנָּה שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְכָל אוֹתָם שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיּוֹם שֶׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִפָּסַח, יוֹשֶׁבֶת הַמַּלְכָּה בְּעַטְרוֹתֶיהָ, וְכָל זֵילוֹתֶיהָ בְּזֻזְדָּה. מִי שֶׁרוֹצֶה לִרְאוֹת אֶת הַמַּלְכָּה יוֹכַל לִרְאוֹת. הַכְּרוּז מַכְרִיז: כָּל מִי שֶׁלֹּא יָכוֹל לִרְאוֹת אֶת הַמַּלְכָּה, יָבֹא וְיִרְאֶה עַד שֶׁלֹּא יִנָּעֲלוּ הַשְּׁעָרִים. אֵימָתַי הַכְּרוּז מַכְרִיז? בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַזּוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם וְעַד שִׁבְעָה יָמִים הַשְּׁעָרִים פְּתוּחִים. מִכָּאן וָהָלְאָה יִנָּעֲלוּ הַשְּׁעָרִים. וְעַל זֶה פָּסַח שֵׁנִי.

מִצְוָה זוֹ – שְׁזִיטַת הַפֶּסַח בִּזְמַנּוֹ. וְאַזְרָיו פֶּסַח רִאשׁוֹן וּפֶסַח שֵׁנִי לֶאֱכֹל אוֹתָם כְּמִשְׁפָּטָן. וּטְמֵאִים לִהְיוֹת נִדְוֹזִים לְפֶסַח שֵׁנִי, שֶׁהִיא מִצְוָה שְׁלִישִׁית. תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, יֵשׁ בְּנֵי אָדָם כְּמוֹ זֵילִין שֶׁל טָהֳרָה מִצַּד מִיכָאֵל, וּכְמוֹ זֵילִין שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, כְּגוֹן בְּשַׂר קֹדֶשׁ, וְהֵם מִצַּד גַּבְרִיאֵל. כֹּהֵן וְלֵוִי. וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם כְּמוֹ יָמִים טוֹבִים, וְהֵם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים.

שְׁכִינָה הִיא פֶּסַח רִאשׁוֹן מִיָּמִין, וּפֶסַח שֵׁנִי מִשְּׂמֹאל. פֶּסַח רִאשׁוֹן מִיָּמִין, שֶׁשָּׁם זָכְמ"ה. פֶּסַח שֵׁנִי מִשְּׂמֹאל, שֶׁשָּׁם בִּינָה. וּמִשּׁוּם שֶׁבִּגְבוּרָה עוֹבְרִים כָּל הָאֵשִׁים הַנָּכְרִיִּים, שֶׁהֵם כִּקַּשׁ וְתֶבֶן לְגַבֵּי אֵשׁ שֶׁל גְּבוּרָה, הַטְּמֵאִים נִדְוֹזִים לְפֶסַח שֵׁנִי.

וְכָל טֻמְאָה נִדָּה, וּמִצָּרַעַת, וָזָב וְזָבָה וְיוֹלֶדֶת, בְּאֵשׁ הַגְּבוּרָה הוּא שׂוֹרֵף. שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא כְּלִי שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא לֹא שׂוֹרֶה בָּהּ עַד שֶׁמִּתְלַבֶּנֶת בְּאֵשׁ הַגְּבוּרָה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. וּבְאֵשׁ זוֹ, אִם בַּרְזֶל הוּא – מִתְפּוֹצֵץ, וְאִם אֶבֶן הוּא – נִמּוֹחַ.

וּבְיָמִין, שֶׁשָּׁם תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁהִיא מַיִם – (ויקרא יב) וְטָהֳרָה מִמְּקוֹר דָּמֶיהָ, וְנִטְהָר בָּהּ מִצָּרַעַת, וּטְמֵא מֵת, וָזָב, וְטָמֵא בְּכָל מִינֵי שֶׁרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם וְגוֹ'.

בָּעֲמוּד הָאֶמְצָעִי כְּלִי מִתְיַחֶדֶת בְּבַעְלָהּ, שֶׁהִיא אִשָּׁה, אַזָּר שֶׁמִּתְקַדֶּשֶׁת

בִּשְׁמוֹאל וְנִטְהֶרֶת בְּמֵי מִקְוֶה בְּיָמִין, וְאוֹמְרִים עַל כְּלֵי פָּסַז: כֵּלִים שֶׁנִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶם בְּצוֹנֵן, מַטְבִּילָם בְּצוֹנֵן וְהֵם טְהוֹרִים. אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁהֵן מִצַּד הָרַוָּזְמִים, וְהֵן רַוָּזְמָנִים, בַּעֲלֵי זֵן וָוֶסֶד, לֹא צְרִיכִים לְהִטָּהֵר בְּמַיִם פּוֹשְׁרִים כְּבֵינוֹנִיִּים. כָּל שֶׁכֵּן בְּזַמֵּי זַמִּים, שֶׁבָּהֶם נִטְהָרִים רִשְׁעִים גְּמוּרִים שֶׁמְּזַמְּמִים עַצְמָם בְּאֵשׁ יֵצֶר הָרָע, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (במדבר לא) כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ, בְּגָלַל שֶׁזִּמְּתָם רַבָּה. אֲבָל צַדִּיקִים גְּמוּרִים בְּצוֹנֵן, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, כָּל הַמַּשִּׁים רָוַוז בֵּין הַדְּבֵקִים מְצַנְּנִין לוֹ גֵּיהִנֹּם.

וְאִם נְשָׁמוֹת זָמְרִיּוֹת, שֶׁהֵם כִּכְלֵי זֶרֶס – שְׁבִירָתָן זוֹהִי טָהֳרָתָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נִשְׁבָּרוּ, נִטְהָרוּ. וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה וְגוֹ'. אֲבָל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהֵם אֵשׁ וּמַיִם, וְאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא אוֹר, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (משלי ו) וְתוֹרָה אוֹר, הֵם נִטְהָרִים בָּהּ.

וְעוֹד בְּפֶרֶק הָרוֹאֶה: הָרוֹאֶה תְּמָרִים בַּזָּלוֹם, תַּמּוּ עֲוֹונוֹתָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ד) תַּם עֲוֹנֵךְ בַּת צִיּוֹן. מִשּׁוּם שֶׁתְּמָרִים, בּוֹ תָּם, דִּרְגַּת יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם. עֲבֵרוֹת מָרוֹת, וְעַל כֵּךְ תְּמָרִים – שָׁם תָּ"ם, וְשָׁם מָ"ר.

כָּאן רָמוּז, וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ, וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם. מִכָּאן, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא עֵץ, עֲוֹונוֹתָיו, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (שם א) וַיְמָרְרוּ אֶת זַיֵּיהֶם בַּעֲבָדָה קָשָׁה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹזֵל לוֹ, וַיְזוֹרְרוּ מְתוּקִים.

שֶׁיָּבֹאוּ יָמִים שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּהֶם כִּיצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם) וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל אֶחָיו וְכֹל הַדּוֹר הַהוּא. וּבַגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה אֵין מִיתָה, אֶלָּא עֹנִי, שֶׁעָנִי זָשׁוּב כְּמֵת, לְקַיֵּם בָּהֶם (צפניה ג) וְהִשְׁאַרְתִּי בְקִרְבֵּךְ [בָּךְ] עַם עָנִי וָדָל וְוָסוּ בְּשֵׁם ה'. לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם (שמואל–ב כב) וְאֶת עַם עָנִי תוֹשִׁיעַ. וַעֲשִׁירִים אֵלּוּ שֶׁיִּשְׁאֲרוּ בָּהֶם, יִתְקַיֵּם בָּהֶם (שמות ה) נִרְפִּים אַתֶּם נִרְפִּים. נִרְפִּים הֵם

בַּתּוֹרָה, נִרְפִּים הֵם לַעֲשׂוֹת טוֹבוֹת עִם בַּעֲלֵי תוֹרָה וְאַנְשֵׁי זֵיל הַמְּסוּבְּבִים מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יְזוֹנָנוּ.

וְנִרְפִּים הֵם בְּכִבֵּד הַמַּס. שֶׁאִם תֹּאמַר, כְּבֵדִים הֵם בְּכִבֵּד הַמַּס וְלֹא עוֹשִׂים טוֹבוֹת – בְּגִלַּל זֶה (שם) תִּכְבַּד הָעֲבֹדָה עַל הָאֲנָשִׁים וְיַעֲשׂוּ בָהּ, שֶׁכִּבֵּד הַמַּס עֲלֵיהֶם, וְאַל יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי שָׁקֶר, שֶׁהֵם מְשַׁקְּרִים וְאוֹמְרִים שֶׁכִּבֵּד הַמַּס עֲלֵיהֶם, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא יַעֲשׂוּ טוֹבוֹת. הֵם מְשַׁקְּרִים בְּדִבְרֵיהֶם, וְאוֹמְרִים שֶׁמֵּהַכִּבֵּד שֶׁתִּכְבַּד עֲלֵיהֶם, תֶּבֶן אֵין נִתָּן, מָמוֹן הַשֶּׁקֶר שֶׁבּוֹ טוֹעִים (מְדַבְּרִים) לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא מְדַבְּרִים בּוֹ וְלֹא זָסוּ בְּשֵׁם ה׳, אֵין נִתָּן לַעֲבָדִיךְ.

וְאֵלֶּה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם נִסָּתָר וְגָנוּז הַמָּמוֹן מִבְּפָנִים, שֶׁהוּא תֹּכֶן, כְּמוֹ תוֹךְ הָאוֹצָר וְתֵבָה, מִתְקַיֵּם בָּהֶם וְתֹכֶן לִבֵּנִים תִּתֵּנוּ. וְזֶה כְּסָפִים לִבָּנִים שֶׁיִּהְיוּ בְּאוֹתוֹ דּוֹר.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, (שמות טו) שָׁם שָׂם לוֹ זוֹק וּמִשְׁפָּט, וְהֵם בַּעֲלֵי מִשְׁנָה. גַּם כָּאן וַיָּבֹאוּ מָרָתָה, זוּוֶרֶת לָהֶם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה מָרָה בִּדְזוֹקִים רַבִּים, בַּעֲנִיּוּת, שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּהֶם (שם א) וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – זוֹ קַשְׁיָא. בְּזוֹמֶר – זֶה כַּלָּל וְזוֹמֶר. וּבִלְבֵנִים – זֶה לִבּוּן הֲלָכָה. וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה – זוֹ בָּרַיְתָא. אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ – זֶה תֵּיקו״ו.

וְרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שָׁם הִתְקַיֵּם בְּךָ, שָׁם שָׂם לוֹ זוֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נְסָהוּ. וּבְעֵין הַדַּעַת הַזֶּה טוֹב וָרַע, שֶׁהוּא אִסּוּר וְהֶתֵּר, וּבְאוֹתָם סוֹדוֹת שֶׁהִתְגַּלּוּ עַל יָדֶךָ, וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם. כְּמוֹ מֶלַח שֶׁמַּמְתִּיק אֶת הַבָּשָׂר, כָּךְ יִתְמַתְּקוּ בְּסוֹדוֹת שֶׁמִּתְגַּלִּים עַל יָדֶךָ כָּל אוֹתָן קָשְׁיוֹת וּמַזָּלוֹקוֹת שֶׁל מַיִם מְרִירִים שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, יַזּוּזְרוּ מְתוּקִים מֵי הַתּוֹרָה. וְיִסּוּרֶיךָ, בְּסוֹדוֹת אֵלּוּ שֶׁהִתְגַּלּוּ עַל יָדֶךָ, יִהְיוּ לְךָ מְתוּקִים, וַיִּזּוּזְרוּ לְךָ כָּל הַדְּזוֹקִים שֶׁלְּךָ כַּזָּלוֹמוֹת שֶׁעָבְרוּ. וַזַּל״ם בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת – מֶל״ז, שֶׁמַּמְתִּיק אֶת הַבָּשָׂר. גַּם יִסּוּרִים מְמַתְּקִים, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתָּ.

וְלָרְשָׁעִים זוּוְרִים הַיִּסּוּרִים מֶלַח סְדוֹמִית, שֶׁמְּעַוֵּר אֶת הָעֵינַיִם, לְקַיֵּם

בָּהֶם (איוב יא) וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה. וְהֵם עֵרֶב רַב רְשָׁעִים, שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּהֶם בְּאוֹתוֹ זְמַן, (דניאל יב) יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים וְהִרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים. יִתְלַבְּנוּ – אֵלֶּה בַּעֲלֵי מִשְׁנָה. וְיִצָּרְפוּ – הֵם זֶרַע קֹדֶשׁ שֶׁל שְׁאָר הָעָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וּצְרַפְתִּים כִּצְרֹף אֶת הַכֶּסֶף. וְהִרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים – אֵלֶּה עֵרֶב רַב.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ (דניאל שם) – אֵלּוּ בַּעֲלֵי קַבָּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם) וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בְּזֹהַר זֶה שֶׁנִּקְרָא סֵפֶר הַזֹּהַר, שֶׁהוּא כְּמוֹ תֵּבֵת נֹחַ שֶׁמִּתְכַּנְּסִים בָּהּ שְׁנַיִם מֵעִיר וְשֶׁבַע מִמַּלְכוּת, וְלִפָּעָמִים אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה, שֶׁבָּהֶם יִתְקַיֵּם (שמות א) כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ. וְזֶה אוֹרָה שֶׁל סֵפֶר זֶה, וְהַכֹּל עַל הַסִּבָּה שֶׁלְּךָ.

וּמִי גָּרַם זֶה? עֵרֶב, שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה בְּאוֹתוֹ זְמַן כְּיוֹנָה, שֶׁשִּׁלִּיזַ אַזֵּר שֶׁנִּקְרָא בְּשִׁבְךָ, כָּעֵרֶב שֶׁנִּשְׁלַח בַּתְּחִלָּה וְלֹא זָזַר בַּשִּׁלִּיזוּת, שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בַּשְּׁקָצִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁקֶץ, בְּגִלַּל מָמוֹנָם, וְלֹא הִשְׁתַּדֵּל בְּשִׁלִּיזוּתוֹ לְהַזְזִיר צַדִּיקִים בִּתְשׁוּבָה, כְּאֵלּוּ לֹא עָשָׂה שִׁלִּיזוּת רִבּוֹנוֹ.

וּבְךָ יִתְקַיֵּם סוֹד הַיּוֹנָה שֶׁנִּכְנַס בְּעִמְקֵי תְּהוֹם רַבָּה, כָּךְ תִּכָּנֵס אַתָּה בְּעִמְקֵי תְּהוֹמֵי הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יונה ב) וַתַּשְׁלִיכֵנִי מְצוּלָה בִּלְבַב יַמִּים. וְיִהְיוּ זְכֻיּוֹת וְסֵדֶר נֵצַוּוּ לְיָמִין, שֶׁבִּגְלָלָם אָמַר דָּוִד (תהלים קיח) יְמִין ה' רוֹמֵמָה יְמִין ה' עֹשָׂה חָיִל. וְשָׁלֹשׁ מִשְּׁמֹאל יִתְקַשְּׁרוּ כְּאֶחָד, שֶׁהֵם בִּינָה גְּבוּרָה הוֹד, וְשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת שֶׁבָּאֶמְצַע – כֶּתֶר תִּפְאֶרֶת יְסוֹד – שֶׁאֲזוּזוֹת בִּימִין וּשְׂמֹאל.

וּמִשּׁוּם שֶׁרָאָה אוֹתְךָ נָבִיא מִתְקַשֵּׁר בִּשְׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הָאֶמְצַע, פָּתַח עָלֶיךָ פָּסוּק זֶה, (ישעיה נב) הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד. וּמִשּׁוּם שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה אָזוּז בִּשְׁנֵי מְשִׁיזִים, אָמַר דָּוִד עַל שְׁלֹשָׁה יְמִינִים שֶׁל מָשִׁיזַ בֶּן דָּוִד, יְמִין ה' שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה שְׂמָאלִים שֶׁאָזוּז בָּהֶם מָשִׁיזַ בֶּן אֶפְרַיִם, אָמַר מִצַּד אֶחָד שְׂמֹאל, גְּבוּרָה, לֹא אָמוּת. כִּי אֶזְיֶה – מִצַּד שְׂמֹאל שֶׁל הו"ד שֶׁלְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְנִתַּן הַהוֹד לְמֹשֶׁה, נִתַּן בְּךָ מִצַּד בִּינָה.

מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ הָיְתָה זְרֵעַ וְיָבֵשׁ בַּכֹּל, בִּגְלַל מָשִׁיזָ בֶּן אֶפְרַיִם, בְּתוֹרָתְךָ, בִּנְבִיאוּתְךָ עָלָיו, בְּגוּפְךָ שֶׁסָּבַלְתָּ כַּמָּה מִינֵי יִסּוּרִים כְּדֵי שֶׁהוּא לֹא יָמוּת, וּבַקָּשְׁתָּ עָלָיו רַחֲמִים, נֶאֱמַר בּוֹ כִּי אֱוִיֶּה, מִצַּד הַבִּינָה. וּמִשּׁוּם זֶה לֹא אָמוּת – מִצַּד הַגְּבוּרָה. כִּי אֱוִיֶּה – מִצַּד הַבִּינָה, עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהִתְגַּבְּרָה עָלָיו קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, וְקוֹשֵׁר אוֹתוֹ בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין בִּימִין אַבְרָהָם, שֶׁהוּא שַׁחֲרִית.

וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ – מִצַּד הַהוֹד. יַסֵּר יִסְּרַנִּי יָהּ – זְכֻכָּה וּבִינָה, מִימִין וּמִשְּׂמֹאל, בִּשְׁלֹשָׁה יְמָנִים וּבִשְׁלֹשָׁה שְׂמָאלִים. וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי – הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי בְּנֹ שֶׁכּוֹלֵל כֶּתֶר וְצַדִּיק, וְהוּא בֶּן יָ״ה. וּמִיָּד יָקוּם ו׳ לְהֹ׳ בְּיָ״ה, בְּיָמִין וּשְׂמֹאל, בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, בְּכַמָּה פָּיוּסִים לָהּ וּלְבָנֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (עמוס ט) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַנָּבִיא (ירמיה לא) בִּבְכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם.

הֲם רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְנָשַׁק לוֹ וּבֵרֵךְ אוֹתוֹ, וְאָמַר, וַדַּאי שְׁלִיחַ רִבּוֹנְךָ אַתָּה אֵלֵינוּ. פָּתְחוּ תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְאָמְרוּ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אַתָּה הָיִיתָ יוֹדֵעַ כָּל זֶה, וְעַל יָדְךָ הִתְגַּלְתָּה, אֲבָל בָּעֲנָוָה שֶׁלְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד, בְּמִקּוֹמוֹת אֵלּוּ שֶׁאַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ לְהַזְכִּיר טוֹבָה אֵלֶיךָ, מִנָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָנוּ וְלַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לִהְיוֹת בְּיָדְךָ וּבְפִיךָ בְּמִקּוֹמוֹת אֵלּוּ. (עַד כָּאן רעיא מהימנא).

וּבְיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן. רַבִּי זֵיְיא פָּתַח, (תהלים קיב) פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד. פָּזַר לָאֶבְיוֹנִים, מַה זֶּה פָּזַר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יא) יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד. יָכוֹל פָּזוּר בָּעֶלְמָא? בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים. כֵּיוָן שֶׁנָּתַן לָעֲנִיִּים, פָּזוּר זֶה נָאֶה. מַה זֶּה וְנוֹסָף עוֹד? בַּכֹּל. וְנוֹסָף עוֹד – בְּעֹשֶׁר. וְנוֹסָף עוֹד – בְּזַיִּים.

פָּסוּק זֶה כָּךְ צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת: יֵשׁ מְפַזֵּר וְיוֹסֵף עוֹד. מַה זֶּה וְנוֹסָף? אֶלָּא אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה בּוֹ מִיתָה, הוּא גּוֹרֵם לוֹ שֶׁיִּתּוֹסֵף מֵזַּיִים שֶׁלְּמַעְלָה לְהוֹסִיף לוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי וְזֵיְיא, הַפָּסוּק מֵעִיד שֶׁכָּל מִי שֶׁנּוֹתֵן לַעֲנִיִּים, מְעוֹרֵר עֵץ הַזֵּיתִים לְהוֹסִיף לְאוֹתוֹ עֵץ הַמָּוֶת, וְאָז נִמְצָא זֵיתִים וְשִׁמְוָה לְמַעְלָה. וְהָאָדָם שֶׁגּוֹרֵם אֶת זֶה, בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ, אוֹתוֹ עֵץ הַזֵּיתִים עוֹמֵד עָלָיו, וְאוֹתוֹ עֵץ הַמָּוֶת מֵגֵן עָלָיו, וּמְשׁוּם כָּךְ וְנוֹסֵף עוֹד (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר).

צִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד (תהלים קיא). מַה זֶּה עֹמֶדֶת לָעַד? עוֹמֶדֶת עַל הָאָדָם לְזַמֵּן לוֹ קָיוּם וְזֵיתִים. כְּמוֹ שֶׁהוּא נָתַן לוֹ זֵיתִים וְעוֹרֵר לְנַבֵּי הַזֵּיתִים, כָּךְ גַּם נוֹתְנִים לוֹ, וְאֵלּוּ שְׁנֵי אֵילָנוֹת (נוֹתְנִים לוֹ) עוֹמְדִים עָלָיו לְהַצִּילוֹ וּלְהוֹסִיף לוֹ זֵיתִים.

קַרְנוֹ תָּרוּם בְּכָבוֹד. בֹּא רְאֵה, הָעוֹלָם שֶׁאָמַרְנוּ, אוֹתָהּ קֶרֶן תָּרוּם, וּבַמֶּה? בַּכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁאִישׁ זֶה נָרַם לְזַכְּרָם כְּאָזְד, וּלְרוֹקְנָן בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּמַטָּה.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בְּכָל זְמַן שֶׁהַמִּשְׁכָּן מוּקָם בְּמַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם, אָז אוֹתוֹ יוֹם, יוֹם שֶׁל שִׁמְוַת הַכֹּל, וְשֶׁמֶן מִשְׁוַת קֹדֶשׁ מִתְרוֹקְנָן בְּאוֹתָם גֵּרוֹת, וּמְאִירִים כֻּלָּם. מִי שֶׁגּוֹרֵם אֶת זֶה, גּוֹרֵם לוֹ (בְּאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא) שֶׁיִּנָּצֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיִהְיוּ לוֹ זֵיתִים בָּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יא) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת, וְכָתוּב (שם ד) וְאַרְזוֹ צַדִּיקִים כְּאוֹר נָגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.

עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (יחזקאל א) וּבְלֶכֶת הַחַיּוֹת יֵלְכוּ הָאוֹפַנִּים אֶצְלָם וּבְהִנָּשֵׂא הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים. וּבְלֶכֶת הַחַיּוֹת, בָּרְשׁוּת שֶׁלְּמַעְלָה הָיוּ הוֹלְכִים. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁזֶּה לְמַעְלָה לְמַעְלָה – לֹא. לְמַטָּה. אֶלָּא כְּמוֹ זֶה מִלְּפָנֵי הַפָּנִים, וְזֶה לְאַחַר הַפָּנִים.

רוּחַ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בְּאַרְבָּעָה מָדוֹרִים וּבְאַרְבָּעָה צְדָדִים, בְּזִיוּם שֶׁנִּבְרְאוּ בְּהֲדוּר הַפָּנִים הַמְּאִירוֹת. בִּגְלַל זֶה כְּעֵין (נאש"ר) כְּמַרְאֵה הַחַיּוֹת, שֶׁהֵם אַרְבַּע זָוִיוֹת, דְּגָלִים פָּרוּשִׁים, אַרְיֵ"ה נָשָׁ"ר שׁוֹ"ר אָדָ"ם, שֶׁכּוֹלֵל כֻּלָּם אַרְבָּעָה מַלְאָכִים שֶׁשּׁוֹלְטִים וְכוֹלְלִים הַכֹּל.

דֶּגֶל רִאשׁוֹן, מֻרְכָּבָה מְזֻיֶּנֶת, אַרְיֵ"ה, מִיכָאֵ"ל, רָשׁוּם בְּפָרִישַׁת הַדֶּגֶל הַפָּרוּשׁ לְיָמִין. מִזְרָח רֵאשִׁית הַשָּׁמֶשׁ הוֹלֵךְ בְּמַשָּׂאוֹ בְּאוֹר. שְׁנֵי מְמֻנִּים תַּזַּת

יָדָיו, יוֹפִיאֵ"ל צַדְקִיאֵ"ל. אָזְדּ לְלַמֵּד (לַתּוֹרָה), וְאָזְדּ לָלֶכֶת בַּשּׁוּק שֶׁהוֹלֵךְ.

כְּשֶׁאֵלֶּה לוֹקְזִים, לוֹקְזִים כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת מְזֻיָּנוֹת מִצַּד יָמִין, וְהַכֹּל אָזְדּ. לְצַד שְׂמֹאל הַשֶּׁמֶשׁ הוֹלֵךְ (לוֹקְזִין כְּאָזְדּ לְצַד הַשְּׂמֹאל, הַשֶּׁמֶשׁ הוֹלֵךְ) וּמֵאִיר וּמְעַטֵּר אוֹתָם. אֶלֶף וּרְבָבוֹת מְמֻנִּים תַּזְוָתָיו, וְכֻלָּם בִּירָאָה וּבְאֵימָה, בְּזִיעַ וּבְרֶתֶת.

אַרְיֵה מוֹשִׁיט יַד יְמִינוֹ, כּוֹס לְכָל זֵילוֹתָיו אֵלָיו. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אֶלֶף אֲרָיוֹת סְבִיב אוֹתוֹ אַרְיֵ"ה, וְהוּא בֵּינֵיהֶם בָּאֶמְצַע.

כְּשֶׁגּוֹעָה הָאַרְיֵה הַזֶּה, הָרְקִיעִים מִזְדַּעְזְעִים, וְכָל הַזֵּילוֹת וְהַמֶּרְכָּבוֹת מִזְדַּעְזְעִים מִיִּרְאָתוֹ. מֵאוֹתוֹ קוֹל מִתְלַהֵט נְהַר דִּי נוּר, וְיוֹרֵד בְּאֶלֶף וַזְמֵשׁ מֵאוֹת דַּרְגּוֹת הַגֵּיהִנֹּם שֶׁל מַטָּה. אָז מִזְדַּעְזְעִים כָּל רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם, וְהָאֵשׁ לוֹהֶטֶת, וְעַל זֶה כָּתוּב (עמוס ג) אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא.

גּוֹעָה פַּעַם שְׁנִיָּה – שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אֶלֶף אֲרָיוֹת, כֻּלָּם גּוֹעִים. מוֹשִׁיט יַד שְׂמֹאלוֹ – כָּל בַּעֲלֵי הַדִּין לְמַטָּה פּוֹזְרִים וְנִכְפָּפִים תַּזַּת אוֹתָהּ יָד, וְאוֹתָהּ יָד פּוֹשֶׁטֶת עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם תַּזְתָּיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ.

אַרְבַּע כְּנָפַיִם לְכָל אָזְדּ וְאָזְדּ מֵאֵשׁ לְבָנָה. כֻּלָּם לוֹהֲטִים. כָּל פָּנִים שֶׁל כַּפָּתוֹר וָפַרְזוֹ בְּלִבָּן שֶׁל אוֹתָהּ אֵשׁ שְׁקוּעִים.

אַרְבַּע פָּנִים לְכָל אָזְדּ וְאָזְדּ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, כֻּלָּם מְאִירִים בְּלִבָּן הַשֶּׁמֶשׁ. אָזְדּ לְצַד מִזְרָח מֵאִיר בְּשִׁמְשָׁה, וְאָזְדּ לְצַד מַעֲרָב, (זֶה כּוֹס) שֶׁהַכְנִיס מְאוֹרוֹ. וְאָזְדּ לְצַד צָפוֹן, זָשׁוּךְ בְּלִי אוֹר, כְּצֵל הַשֶּׁמֶשׁ לְגַבֵּי הַשֶּׁמֶשׁ. הַצֵּל זָשׁוּךְ, הַשֶּׁמֶשׁ מֵאִיר. מִשּׁוּם שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ וְהַצֵּל – יָמִין וּשְׂמֹאל, וְהוֹלְכִים כְּאָזְדּ. זַשּׁוּכִים (זֻשְׁבּוֹן) שֶׁהוֹלְכִים עִמּוֹ, כָּל אֵלּוּ שֶׁלּוֹקְזִים כְּלֵי זַיִן.

וְכֻלָּם בִּימִין וּמִשְּׂמֹאל בִּשְׁלֹשָׁה רָאשִׁים. רֹאשׁ אָזְדּ שֶׁלּוֹ, שִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. אֵלֶּה אוֹתָם רֹאשׁ אָזְדּ. יוֹצְאִים כּוֹזֵ בִּימִין שֶׁהוּא הֵרִים עֲלֵיהֶם, פָּרַט לְכָל אוֹתָם מְמֻנִּים שֶׁלְּמַטָּה, תַּזַּת אֵלֶּה. שִׁלְטוֹנִים אֵלֶּה

עַל אֵלֶּה, דְּרָגוֹת תַּזְהִתוֹנוֹת עִם עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁאֵין לָהֶם וְזִשְׁבּוֹן.

רֹאשׁ שֵׁנִי, שֶׁהוֹלֵךְ בָּרֹאשׁ הָרִאשׁוֹן, וְזִשְׁבּוֹנוֹ וַזְמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת, פָּרַט לְכָל הַמְמֻנִּים הַלָּלוּ שֶׁתַּזּוֹת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁאֵין לָהֶם וְזִשְׁבּוֹן. רֹאשׁ שְׁלִישִׁי, שֶׁהוֹלֵךְ אַוְזֵרֵיהֶם, וַזְמִשִּׁים וְשִׁבְעָה אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת. כְּמוֹ שֶׁנּוֹטֵל הַיָּמִין, כָּךְ גַּם נוֹטֵל הַשְּׂמֹאל. כָּךְ גַּם מִלְפָנֵיהֶם, כָּךְ גַּם מֵאַוְזֵרֵיהֶם.

כֵּיוָן שֶׁנּוֹסֵעַ רֹאשׁוֹן – וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן. וְכָל הַלְוִים אוֹמְרִים שִׁירָה. בַּעֲלֵי הַתְּשְׁבָּזוֹת כֻּלָּם מִצַּדּוֹ. וְאָז כָּתוּב, (יזזקאל א) כִּי רוּזַ הַוַּיָּה בָּאוֹפַנִּים.

דֶּגֶל שֵׁנִי, מֻרְכָּבָה מְזַיֶּנֶת, נָשָׂ״ר, אוּרִיאֵ״ל, דָּרוֹ״ם. וּשְׁנֵי מְמֻנִּים עִמּוֹ – שַׁמְשִׁיאֵ״ל, זַסְדִּיאֵ״ל. נָשָׂר זֶה עוֹלֶה, וְכָל בַּעֲלֵי הַכְּנָפַיִם מִלְפָנָיו. כַּמָּה מֻרְכָּבוֹת עוֹלוֹת בְּכָל הַצְּדָדִים, כָּל אַוּוֹת וְאַוּוֹת בְּוִוֵּק הַשָּׁמֶשׁ.

רוּזַ שֶׁל רוּזַ פָּנִימִית יוֹצֵאת, וְאוֹתָהּ הָרוּזַ מַגִּיעָה לַנָּשָׂר הַזֶּה, וְעוֹלִים אֵיבָרָיו וּמְכַסִּים אֶת הַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לט) הֲמִבִּינָתְךָ יַאֲבֶר נֵץ יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו לְתֵימָן. כְּמוֹ דִּגְמַת כְּעֵין (דברים לב) כְּנָשֶׂר יָעִיר קִנּוֹ, נָשָׂר נֵץ זֶה עִם יוֹנָה, עִם נֵץ, וְכָל בַּעֲלֵי הַכְּנָפַיִם כֻּלָּם מְצַפְצְפִים וּשְׁמֵזִים. אָזַד מִצַּד (עַמּוּד אָזַד) לְפָנָיו עוֹלָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה. כַּמָּה צִפָּרִים יוֹרְדוֹת וְעוֹלוֹת, מְצַפְצְפוֹת וּשְׁמֵזוֹת, הוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת.

כְּשֶׁנּוֹסֵעַ, מוֹשִׁיט כָּנָף יָמִין, כּוֹנֵס לְכָל זֵילָיו, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַזַּמִּשִּׁים אֶלֶף בַּעֲלֵי כְנָפַיִם בִּשְׁנֵי גּוּפִים, נָשָׂ״ר וְאַרְיֵ״ה כְּאָזַד. מֵרִים קוֹל, כָּל הָאַוְזֵרִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים, מְצַפְצְפִים מִצַּדָּם מִכַּמָּה דְּרָגוֹת.

שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים הֵם כְּאָזַד בְּמַוְזֵנוֹת אֵלּוּ, וְכֻלָּם בְּוִזְשְׁבּוֹן אָזַד. וְוִזְשְׁבּוֹן הָרָאשִׁים הַלָּלוּ – רֹאשׁ אָזַד, אַרְבָּעִים וְשִׁשָּׁה אֶלֶף וַזַּמֵּשׁ מֵאוֹת. רֹאשׁ שֵׁנִי, זַמִּשִּׁים וְתִשְׁעָה אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת. רֹאשׁ שְׁלִישִׁי, אַרְבָּעִים וַזַּמִּשָּׁה אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַזַּמִּשִּׁים.

מִשְּׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ יוֹצְאִים שְׁנֵי כְרוּזִים שֶׁהוֹלְכִים לִפְנֵי כָּל הַמַּוְזֵנוֹת, כְּשֶׁשְּׁנֵי

אֵלֶּה מַכְרִיזִים: כָּל הַזַּיָּלוֹת וְכָל הַמַּזָּנוֹת, זַיוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים. מִי רָאָה נְסִיעַת כָּל הָרַקִּיעִים, כֻּלָּם נוֹסְעִים בְּמַשָּׂא בַּמַּזָּנוֹת לְפָנָיו אוֹתוֹ מִשְׁכָּן.

בְּשָׁעָה שֶׁאָזַד מֵהֶם, אוֹתוֹ שָׁבָא מִצַּד אַרְיֵה, פּוֹשֵׁט קוֹל כְּדֵי שֶׁלֹּא יְזַדַּעְזְעוּ כָּל אוֹתָם קוֹלוֹת, אָז מִתְכַּנְּסוֹת כָּל אוֹתָן מַזָּנוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁאָזַר קוֹרֵא, נִשְׁבָּר הַקּוֹל וְלֹא פּוֹשֵׁט, כָּל אוֹתָן הַמַּזָּנוֹת שֶׁל הַנָּשֶׂר הַזֶּה, כֵּיָן מִתְכַּנְּסוֹת לִנְסֹעַ בְּמַסָּעָם. כְּנֶגֶד אֵלּוּ שְׁתֵּי זְצוּצְרוֹת כֶּסֶף, כְּגוֹן זֶה הַכֹּל לְמַטָּה. בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאֵלֶּה נוֹסְעִים, מַה כָּתוּב? (יחזקאל א) וּבְלֶכֶת הַחַיּוֹת יֵלְכוּ הָאוֹפַנִּים אֶצְלָם, אוֹתָם שֶׁמִּתְכַּנְּסִים אֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁהָרֹאשׁ מִסְתַּכֵּל, כָּךְ גַּם כֻּלָּם.

דָּגֶל שְׁלִישִׁי, שׁוֹר, גַּבְרִיאֵל, צָפוֹן. שְׁנֵי מְמֻנִּים עָמוֹ, קַפְצִיאֵ"ל זוְזִקִיאֵ"ל. הַשּׁוֹר הַזֶּה מִצַּד שְׂמֹאל. קַרְנָיו עוֹלוֹת בֵּין שְׁתֵּי עֵינָיו. רוֹגֶז בְּהִסְתַּכְּלוּת, עֵינַיִם לוֹהֲטוֹת כְּאֵשׁ שֶׁל נוּר דּוֹלֵק. נוֹגֵז וְרוֹפֵס בְּרַגְלָיו וְלֹא יָזֹס.

כְּשֶׁנּוֹעֵהַּ הַשּׁוֹר הַזֶּה, יוֹצְאִים מִנֶּקֶב תְּהוֹם רַבָּה כַּמָּה זֻבּוּרוֹת מַכִּים (מְזַבְּלִים), כֻּלָּם גּוֹעִים וּמְשׁוֹטְטִים לְפָנָיו, וְהַזֻּמָּת וְהַתִּיק שֶׁבּוֹ שֶׁל כָּל עֲוֹנוֹת תְּלוּיִים לְפָנָיו, שֶׁהֲרֵי כָּל עֲבֵרוֹת הָעוֹלָם כְּתוּבִים בְּסֵפֶר וְעוֹלִים.

שִׁבְעָה נַהֲרוֹת אֵשׁ שׁוֹטְפִים לְפָנָיו. כְּשֶׁצָּמָא הוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר, וְשׁוֹאֵב אוֹתוֹ בִּגְמִיעָה אַזַּת. וְאוֹתוֹ נָהָר מִתְמַלֵּא כְּבַתְּחִלָּה וְלֹא נִהְיֶה אַכְזָב. כָּל אוֹתָם זַיָּלוֹת שׁוֹאֲבִים אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. וְאִלְמָלֵא שֶׁמִּצַּד אַרְיֵה יוֹצֵא נָהָר אֶזַּד שֶׁל מַיִם שֶׁמְּכַבִּים אֶת הַגָּזָלִים שֶׁלָּהֶם, לֹא יוּכַל הָעוֹלָם לִסְבֹּל.

וּשְׁךְ הַשָּׁמֶשׁ שָׁם נִמְצָא, לֹא נִמְצָא אוֹר. כַּמָּה זַיָּלוֹת שֶׁל שׁוֹמְרֵי זוֹק הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בַּוּשְׁךְ, וְאוֹתוֹ נָהָר שֶׁדּוֹלֵק בַּצַּד הַזֶּה, אֵשׁ שְׁזוֹרָה וְשׁוֹכָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאֵין אֵשׁ לְבָנָה, אֵשׁ שְׁזוֹרָה, אֵשׁ אֲדַמְדָּמָה, אֵשׁ שֶׁל שְׁנֵי גְוָנִים – אַל תֹּאמַר, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי כָּךְ זֶה! וְעִם כָּל זֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה כָּךְ נִמְצָא, וּמִשָּׁם שׁוֹפֵעַ לַתַּזּוּתוֹנִים הַלָּלוּ.

שָׁנִינוּ, הַתּוֹרָה בַּמֶּה נִמְצֵאת? אֵשׁ לְבָנָה, וְאֵשׁ שְׁזוֹרָה עַל גַּבֵּי לְבָנָה. בְּשְׁנֵי

סוּגֵי אֵשׁ נִמְצֵאת הַתּוֹרָה. בֹּא רְאֵה, הָאֵשׁ אַוָּזִית הִיא, וּמִתְוַלֶּקֶת לְאַרְבָּעָה. הַמַּיִם אֶוָּזִד הֵם, וּמִתְוַלְּקִים לְאַרְבָּעָה. הָרוּחַ אַוָּזִית הִיא, וּמִתְוַלֶּקֶת לְאַרְבָּעָה.

שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים נִמְצָאִים (מִתְוַבְּרִים) בְּמֶרְכָּבוֹת אֵלּוּ. וְזֶשְׁבּוֹנָם – רֹאשׁ אֶוָּזִד, שִׁשִּׁים וְשִׁנַּיִם אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת. רֹאשׁ שֵׁנִי, אַרְבָּעִים וְאֶוָּזִד אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת. רֹאשׁ שְׁלִישִׁי, וַחֲמִשִּׁים וּשְׁלֹשָׁה אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת. פָּרַט לְכָל אֵלּוּ הַדַּרְגּוֹת הָאֲוִזרוֹת שֶׁנִּפְרָדוֹת בְּצַדֵּיהֶן, וְאֵין לָהֶן וְזֶשְׁבּוֹן. כֵּלָן דַּרְגּוֹת עַל דַּרְגּוֹת, פָּרַט לְכַמָּה וְזֶילוֹת שֶׁל שׁוֹמְרֵי וזֹק שֶׁהֵם לְמַטָּה, וְצוֹפִים כַּכֶּלֶב, נוֹשְׁכִים כַּוְזַמּוֹר. אוֹי לְמִי שֶׁנִּמְצָא לְפָנֵיהֶם, וְדִין שֶׁלָּהֶם בְּצַד רְבִיעִי.

דֶּגֶל רְבִיעִי, אָדָ״ם, רָפָא״ל, מַעֲרָב. יַוַּד אוֹתוֹ רְפוּאָה. בַּצַּד שֶׁאָדָם נִכְלָל, דִּין עֶלְיוֹן עָלָיו מִתְרַפֵּא. וֶה (אֶוָּזד) אוֹוֶזן בְּקַרְנֵי הַשּׁוֹר, כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַכְנִיסָם לְתֹהוּם רַבָּה, וְכוֹפֶת אוֹתָם שֶׁלֹּא יְשָׁרֵף הָעוֹלָם. לְאַוַּר וֶה שׁוֹרֵה קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה, דִּין. (כָּאן) דָּבָר בַּוְזַשַּׁאי, לֹא נִשְׁמָע דְּבַר הַבָּרָה כְּלָל.

בְּצַד וֶה שׁוֹרֵה מִי שֶׁשּׁוֹרֵה, עוֹלֶה מִי שֶׁעוֹלֶה, הַשֶּׁמֶשׁ מִתְכַּוֵּן לְהָאִיר לְמָקוֹם וֶה. בִּגְלַל וֶה וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה בְּצַד דָּרוֹם. אֲבָל כָּאן לֹא וֶה וְלֹא וֶה. מַדּוּעַ תְּרוּעָה? לִכְפּוֹת צַד צָפוֹן, וְלָכֵן צַד צָפוֹן לְאָוזוֹר.

בֹּא רְאֵה, שְׁתֵּי וְזַצוֹצְרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִצַּד שְׁנַיִם שֶׁאָמַרְנוּ, מִמְּזָרְזִז וּמִדָּרוֹם. הֵן עֲתִידוֹת לִשְׁבֹּר דִּינִים וְלִכְפּוֹתָם. וְעַל וֶה הֵן מִכֶּסֶף. וּמִשּׁוּם וֶה, וּבְיוֹם שִׂמְוַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וְגוֹ', וּתְקַעְתֶּם בַּוְזַצְצְרוֹת. סְתָם, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם וְנָתַן לָהֶם וֶזלֶק עֶלְיוֹן עַל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בְּתִשְׁבְּוֶזוֹתֵיהֶם. וֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, נ' שֶׁהִיא (מְנֻוֶּרֶת) מְוַזֻוֶּרֶת לְאָוזוֹר, כָּאן בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, לָמָּה? וְאִם תֹּאמַר נ' כְּפוּפָה, הֲרֵי יָדוּעַ נ' כְּפוּפָה נְקֵבָה. נ' פְּשׁוּטָה, כְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. וַהֲרֵי

בְּאַרְנוּ בְּמָקוֹם זֶה, וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן. לָמָּה זָזַר לְאַזָּר כָּךְ כְּמוֹ זֶה?

בֹּא רְאֵה, נ' בְּאַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ לֹא נֶאֱמְרָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּגָּלוּת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַמְזַבְּרִים, שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. אֶלָּא מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַאֲרוֹן בְּרִית ה' נָסַע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לָתוּר לָהֶם מְנוּחָה. כֵּיוָן שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ הָאָרוֹן, נו"ן נוֹסַעַת עָלָיו (עמו), וַהֲרֵי הַשְּׁכִינָה יוֹשֶׁבֶת עַל גַּבֵּי הָאָרוֹן.

בֹּא רְאֵה וְזִבְיבוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁהֵם סוֹטִים מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה לְעָזְבָם, וּבְכָל זְמַן מַזְזִיר פָּנָיו לְמוּלָם, שֶׁאִם לֹא כָּךְ, לֹא יַעַמְדוּ בָּעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, הָאָרוֹן הָיָה נוֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁה יָמִים, נ' לֹא הָיְתָה נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ, וְנוֹסַעַת עִמּוֹ. וּמִתּוֹךְ אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל מַזְזִיר פָּנָיו וּמִסְתּוֹבֵב מִלְּגַבֵּי הָאָרוֹן, כְּמוֹ עֶפֶר הָאַיָּלִים, כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ, מַזְזִיר פָּנָיו לַמָּקוֹם שֶׁמִּשָּׁם יָצָא. וְעַל כֵּן בִּנְסֹעַ הָאָרֹן, נו"ן מְסוֹבֶבֶת פָּנִים לְמוּל יִשְׂרָאֵל, וְכִתְפֵּי הַגּוֹף לְגַבֵּי הָאָרוֹן.

וְעַל כָּךְ, כְּשֶׁהָאָרוֹן הָיָה נוֹסֵעַ, מֹשֶׁה אָמַר קוּמָה ה', לֹא תַעֲזֹב אוֹתָם, הַזְזֵר פָּנִים אֵלֵינוּ, וְאָז נו"ן זוֹעֶרֶת לְגַבֵּיהֶם כְּצוּרָה זוֹ, כְּמִי שֶׁמַּזְזִיר פָּנָיו לְמִי שֶׁאוֹהֵב. וּכְשֶׁהָיָה מַתְזִיל הָאָרוֹן (וְיִשְׂרָאֵל) לִשְׂרוֹת, אָז הֶזֵּזָרָה נו"ן פָּנֶיהָ מִיִּשְׂרָאֵל, וְהָזֵּזָרָה לְגַבֵּי הָאָרוֹן, וּבְכֹל הָזֵּזָר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, בְּוַדַּאי כָּךְ הוּא, אֲבָל כָּאן לֹא הֶזֵּזִיר פָּנָיו מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁאִם כָּךְ, צְרִיכָה נו"ן לְהִתְהַפֵּךְ מִגֶּזֶן שֶׁל אַזָּר עֶלְיוֹן (שֶׁלְמַעְלָה), זֶה מְעַזֵּר לְאָזוֹר, וְזֶה בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לְגַבֵּי הָאָרוֹן.

אֶלָּא וַדַּאי לֹא הֶזֵּזִיר פָּנָיו מֵהֶם. וּמָה עָשָׂה בְּשָׁעָה שֶׁהָאָרוֹן הִתְזִיל לְהַשְׂרוֹת? אָמַר מֹשֶׁה שׁוּבָה ה', וְאָז שׁוֹרֶה הָאָרוֹן, וְהַשְּׁכִינָה עוֹמֶדֶת בְּצַד אַזָּר, וְהַפָּנִים מוּל יִשְׂרָאֵל וּמוּל הָאָרוֹן. (וּמִשּׁוּם כָּךְ) וְאָז הַכֹּל נִכְלָל (לְתוֹכָהּ) לַכִּוּוּן, לָאָרוֹן וּלְיִשְׂרָאֵל. אֶלָּא שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּרְמוּ אַזָּר כָּךְ, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי הָעָם

כְּמִתְאַנִּים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֲנִי שֶׁאָמַרְתִּי מִסְּפָרוֹ שֶׁל רַב יֵיבָא סָבָא, שֶׁאָמַר שֶׁבֵּין מִצַּד זֶה וּבֵין מִצַּד זֶה וָזָר. אָמַר לוֹ, נָאֶה אָמַר, אֲבָל זֶה שֶׁאָמַרְנוּ, כָּךְ תִּמְצָא בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, וְכָךְ זֶה בְּוַדַּאי.

וְהַמָּן כִּזְרַע גַּד הוּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לְהַעֲמִיד זֶרַע וַזְלוֹת בָּאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ. מַה זֶּרַע גָּד נָטְלוּ וְזִלְקָם בְּאֶרֶץ אַוְזֶרֶת, כָּךְ הַמָּן שָׂרָה עַל יִשְׂרָאֵל מִזּוּץ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

דָּבָר אַוְזֶר כִּזְרַע גַּד הוּא – כִּזְרַע גָּד לָבָן, וְנִקְפָּה כְּשֶׁיּוֹרֵד לָאֲוִיר, וְנִטְוָזָן (וְהִתְגַּשֵּׁם) (וְנִבְלַע) בַּגּוּף, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַוָּזַבְרִים. וְעֵינוֹ כְּעֵין הַבְּדֹלַח, כְּמוֹ אוֹתוֹ בְּדוֹלַח שֶׁהוּא לָבָן, כְּגוֹן הַיָּמִין (לְבָן הָעַיִן) שֶׁלְּמַעְלָה. (כִּזְרַע גָּד, כָּךְ לֹא נִקְרְאוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲבָל לְכָךְ מְכַשְּׁפִים זֶרַע כִּזְרַע גָּד הוּא, כִּזְרַע גָּד לָבָן, וְכוּלוֹ כַּאֲשֶׁר יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה).

אָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, מַה שׁוֹנָה (שֶׁאָמַר) מֹשֶׁה בְּדָבָר זֶה (וָזָלַשׁ) לְמַעְלָה כִּנְקֵבָה, שֶׁכָּתוּב אִם כָּךְ אַתְּ עֹשֶׂה לִי? אַתְּ?! אַתָּה צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת! אֶלָּא לְמָקוֹם שֶׁהַמָּוֶת שׁוֹרֶה בּוֹ הוּא אָמַר, וְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַנְּקֵבָה הוּא. בְּגִלַּל זֶה אָמַר הָרֶגֶנִּי נָא הָרוֹג, וְזֶה עֵץ הַמָּוֶת. וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁבְּעֵין הַוָּזִיִּים לֹא שׁוֹרֶה הַמָּוֶת. וְעַל כָּךְ וָזַר לְגַבֵּי אִילָן הַמָּוֶת וְאָמַר אַתְּ, וְלֹא אָמַר אַתָּה, וְכָךְ צָרִיךְ לוֹ.

מִיָּד – וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ וְגוֹ׳. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתָּה רוֹצֶה מָוֶת בְּכָל זְמַן – הֲרֵי לְךָ, וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּזַ וְגוֹ׳. בֹּא רְאֵה שֶׁכֵּאן יָדַע מֹשֶׁה שֶׁהוּא יָמוּת וְלֹא יִכָּנֵס לָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי אֶלְדָּד וּמֵידָד הָיוּ אוֹמְרִים דָּבָר זֶה.

עַל כָּךְ לֹא צָרִיךְ לוֹ לָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁהָרָגָן שׁוֹרֶה בּוֹ לְקַלֵּל עַצְמוֹ, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה עוֹמְדִים עָלָיו שֶׁמְּקַבְּלִים אוֹתוֹ דָּבָר. בִּזְמַן אַוְזֶר שֶׁרָצָה מִיתָה, לֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הָיָה לְתוֹעֶלֶת יִשְׂרָאֵל. כְּעֵת אֵינוֹ, אֶלָּא מִתּוֹךְ רָגָן וְדוֹזַק, וּמִשּׁוּם זֶה קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ. וְעַל כָּךְ נִשְׁאֲרוּ לְאַוְזֶר כָּךְ אֶלְדָּד וּמֵידָד וְאָמְרוּ אֶת זֶה,

שֶׁמּוֹשֶׁה יִתְאַסֵּף, וִיהוֹשֻׁעַ יַכְנִיסָם לְיִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ.

וּמִשּׁוּם זֶה בָּא יְהוֹשֻׁעַ לְמוֹשֶׁה וְקִנֵּא עַל מֹשֶׁה, וּמֹשֶׁה לֹא הִשְׂגִּיזַו בִּכְבוֹדוֹ, וְעַל כָּךְ אָמַר, אֲנִי מֹשֶׁה כִּכְלָאֵם. מַה זֶּה כִּכְלָאֵם? מָנַע מֵהֶם אוֹתָם דְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לו) וַיִּכָּלֵא הָעָם מֵהָבִיא. (בראשית זז) וַיִּכָּלֵא הַגֶּשֶׁם מִן הַשָּׁמָיִם. מְנִיעוּת מַמָּשׁ. וּמֹשֶׁה לֹא רָצָה. צֵא וּרְאֵה עֲוֹנָתָנוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב? הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי וְגוֹ'. אַשְׁרֵי זָכְלְכוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהוּא עָלָה עַל כָּל הַנְּבִיאִים הָעֶלְיוֹנִים (שֶׁל הָעוֹלָם). אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל שְׁאָר הַנְּבִיאִים לְגַבֵּי מֹשֶׁה כִּלְבָנָה לְגַבֵּי הַשֶּׁמֶשׁ.

רַבִּי אַבָּא הָיָה יוֹשֵׁב לַיְלָה אֶזְדּ וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְהָיוּ עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְוְקִיָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כַּמָּה אוֹתָם בְּנֵי הָאָדָם זְוְקֵי לֵב, שֶׁלֹּא מַשְׂגִּיזִים בִּדְבָרֵי אוֹתוֹ עוֹלָם כְּלוּם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּשַׂר הַלֵּב שֶׁאָזוּז בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף עוֹשָׂה לָהֶם. פָּתַזּ וְאָמַר, (קהלת ו) יֵשׁ רָעָה אֲשֶׁר רָאִיתִי תַּזַּת הַשֶּׁמֶשׁ וְרַבָּה הִיא עַל הָאָדָם. יֵשׁ רָעָה – זֶה הוּא זְזָק רַע שֶׁל הַלֵּב, שֶׁרוֹצָה לִשְׁלֹט בִּדְבָרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא מַשְׂגִּיזַו בִּדְבָרֵי הָעוֹלָם הַהוּא דָּבָר.

מַדּוּעַ הִיא רָעָה? הַפָּסוּק אַזָּר כָּךְ מוֹכִיזַ, שֶׁכָּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֹשֶׁר וּנְכָסִים וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וְאֵינֶנּוּ וָזֵסֶר לְנַפְשׁוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִתְאַוֶּה, לָמָּה וְלֹא יַשְׁלִיטֶנּוּ הָאֱלֹהִים לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ וָזֵסֶר לְנַפְשׁוֹ כְּלוּם? אֶלָּא סוֹד הוּא, וְכָל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מִתְלַבְּשִׁים הֵם בִּדְבָרִים אֲזָרִים, כְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בְּסִפּוּרֵי הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁרוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל בַּלְּבוּשׁ, כְּעֵת פָּסוּק זֶה כָּךְ אוֹמֵר, שֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֹשֶׁר כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה בּוֹ לָעוֹלָם הַבָּא וְתִשָּׁאֵר אֶצְלוֹ הַקֶּרֶן. מַהִי הַקֶּרֶן? אוֹתָהּ שֶׁעוֹמֶדֶת, שֶׁהוּא מָקוֹם לִצְרֹר בּוֹ הַנְּשָׁמָה. בְּגַלַל זֶה צָרִיךְ לְהַשְׁאִיר אַזָּרָיו לְאוֹתָהּ קֶרֶן, וְקֶרֶן זוֹ יְקַבְּלָהּ לְאַזַר שֶׁיֵּצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה.

מִשּׁוּם שֶׁקֶּרֶן זוֹ הִיא עֵץ הַזַּיִים שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם, וְלֹא עוֹמֵד בָּעוֹלָם הַזֶּה

אֶלָּא אוֹתוֹ פָּרִי שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן אוֹכֵל הָאָדָם פָּרָיו, שֶׁזּוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לְאוֹתוֹ עוֹלָם לִזְכוֹת בָּהּ בְּזַיִּים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה.

וּמִי שֶׁמְּטַמֵּא עַצְמוֹ וְנַפְשָׁךְ אַזָּר עַצְמוֹ וְלֹא מְזַסֵּר לְנַפְשׁוֹ וּלְעַצְמוֹ כְּלוּם, וְאוֹתוֹ עֵץ נִשְׂאָר וְלֹא שָׂם אוֹתוֹ מוּלוֹ בְּיִרְאָה וּלְקַבְּלוֹ לְמַעְלָה, אָז – וְלֹא יַשְׁלִיטֻנּוּ הָאֱלֹהִים לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ, וְלִזְכּוֹת בְּאוֹתוֹ עֵשֶׂר. וַדַּאי אָדָם אַזָּר יֹאכְלֶנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כז) יָכִין וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ. בִּגְלַל זֶה צָרִיךְ הָאָדָם לִזְכּוֹת בְּמַה שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ עוֹלָם, וְאָז אוֹכֵל מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְתִשָּׁאֵר לוֹ אוֹתָהּ קֶרֶן לְעוֹלָם אַזָּר, לִהְיוֹת צָרוּר בִּצְרוֹר הַזַּיִּים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי.

עוֹד אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּתוּב אִם כָּכָה אַתְּ עֹשָׂה לִי הָרְגֵנִי נָא וְגוֹ'. וְכִי מֹשֶׁה, שֶׁהוּא עָנָו מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל בָּסָר עַצְמוֹ לְמִיתָה? לָמָּה? אָמַר רַבִּי אַבָּא, דָּבָר זֶה לָמַדְנוּ וְסוֹד עֶלְיוֹן הוּא. מֹשֶׁה לֹא הֵרַע לְפָנָיו וְלֹא שָׁאַל מִיתָה עַל שֶׁשָּׁאֲלוּ יִשְׂרָאֵל.

בֹּא וּרְאֵה, מֹשֶׁה נֶאֱזַז, וְהָיָה עוֹלֶה בְּמַה שֶׁלֹּא נֶאֱזַז נָבִיא אַזָּר. (שֶׁהֲרֵי הָיָה אָזוּז בְּצִדָּקָה) וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, שָׁמַז מֹשֶׁה וְאָמַר, וַדַּאי כָּעֵת אוֹתָהּ שְׁלֵמוּת נִמְצֵאת בִּי, שֶׁהֲרֵי בְּגָלְלִי נִמְצָא מָן לְיִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה שֶׁזָּזְרוּ לָרֶדֶת לְדַרְגָּה אַזֶּרֶת וְשָׁאֲלוּ בָּשָׂר, וְאָמְרוּ (במדבר כא) וַנַּפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלֶּחֶם הַקְּלוֹקֵל, אָמַר, אִם כָּךְ זֶה, הֲרֵי דַּרְגָּתִי פְּגוּמָה, שֶׁהֲרֵי בְּגָלְלִי יֹאכְלוּ יִשְׂרָאֵל מָן בַּמִּדְבָּר. הֲרֵי אֲנִי פָּגוּם, וְאַהֲרֹן פָּגוּם, וְנָזְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב פָּגוּם.

אָמַר, וְאִם כָּכָה אַתְּ עֹשֶׂה לִי הָרְגֵנִי נָא הָרֹג, שֶׁנָּזוּשַׁבְתִּי נְקֵבָה בְּמַאֲכָלָהּ, (וַאֲנִי יוֹרֵד מֵהַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה, לָרֶדֶת לְדַרְגַּת נְקֵבָה, וַאֲנִי עָדִיף מִשְּׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם. וְעַל זֶה אָמַר, וְאַל אֶרְאֶה (אֲזוּתִי) בְּרָעָתִי, כַּמֵּת, וַדַּאי לָרֶדֶת לְדַרְגָּה תַּזְזִתּוֹנָה. אָז, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ. אַתָּה שָׁאַלְתָּ מָקוֹם שֶׁמִּיתָה לֹא תִצְטָרֵךְ, מָקוֹם שֶׁלֹּא תִהְיֶה פָּגוּם בַּדַּרְגָּה שֶׁלְּךָ, וְעַל זֶה כָּתוּב וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ, שֶׁכֻּלָּם הֵם שֶׁנֶּאֱזְזוּ שָׁם). (וַאֲנִי יָרַדְתִּי

מִן הַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ. אַתְּ עֲשֵׂה לִי, לָרֶדֶת לִמְקוֹם הַנְּקֵבָה וּלְפַגֵּם מִקְוֹמִי וְדַרְגָּתִי. אִם כָּךְ, הָרְגֵנִי נָא הָרֹג אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאַל אֶרְאֶה בְּרָעָתִי. רָעָתִי הִיא וַדַּאי לֶאֱוֹז בְּדַרְגָּה תַּזְוִתוֹנָה. אָז, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל. הֲרֵי הֵם לָתֵת לָהֶם אֹכֶל אַוֵּר, וְלֹא תִהְיֶה פָּגוּם בְּדַרְגָּתְךָ. וְעַל זֶה, וָאֶצַלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֵם נֶאֱוָזוּ בַּלְּבָנָה וְכוּ') בַּלְּבָנָה, וְרָצָה הַשֶּׁמֶשׁ לְהָאִיר לָהּ. וְעַל כָּךְ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם, כְּדֵי לְהָאִיר מֵהַשֶּׁמֶשׁ, כְּאוֹר הַלְּבָנָה. (וּמִשּׁוּם זֶה אֹכֶל זֶה לֹא) בָּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּגֵם.

אַשְׁרֵי וֶזְלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בִּכְבוֹדוֹ, עָלָיו כָּתוּב (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְגוֹ'. יִשְׂמַח אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאִמֶּךָ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ – זוֹ אֵם מֹשֶׁה שֶׁלְּמַטָּה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב יוֹתֵר מִכָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם לְלֹא אֶמְצָעִי כְּלָל, (שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה נִתְעַלָּה עַל כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם לְלֹא אֶמְצָעִי כְּלָל, כְּמוֹ) שֶׁכָּתוּב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ. הֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ, וְהוּא סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ מֵאַוֵּת עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת, וְלֹא רָצָה מֹשֶׁה לְהִתְפַּלֵּל יוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁעַל שֶׁלּוֹ לֹא רָצָה לְהַטְרִיזַ יוֹתֵר לַמֶּלֶךְ. בִּגְלַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בִּכְבוֹד מֹשֶׁה. וּבְכָל מָקוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹד הַצַּדִּיקִים יוֹתֵר עַל שֶׁלּוֹ. וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתְבֹּעַ עֶלְבּוֹן יִשְׂרָאֵל מֵעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וּלְשַׁמְּזָם בְּזִוְּדַוּת צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) וּבָאוּ וְרִנְּנוּ בִּמְרוֹם צִיּוֹן וְגוֹ'. וְאָז (ישעיה נט) וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וְגוֹ'. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת שְׁלַזּוֹ לְךָ

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר שְׁלַזּוֹ לְךָ אֲנָשִׁים וְיָתֻרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַזּ, (איוב לזז) הַמְיָמֶיךָ צוּיתָ בֹּקֶר יְדַעְתָּה שַׁזַּר מְקֹמוֹ. כָּתוּב שַׁזַּר,

הֵ״א הִתְרַוְּזָה מִשֶּׁזֶּר. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא אָמַר רַבִּי זֵזֶיאָ, בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹטָה הָעֶרֶב וְהַשֶּׁמֶשׁ נוֹטָה לְהִכָּנֵס, אָז נֶּזֶקְלָשׁ כּוֹזוֹ, וְאָז שׁוֹלֵט, הַשְּׂמאל וְנִמְצָא דִּין בָּעוֹלָם וּמִתְפַּשֵּׁט (לְמַעְלָה). וְאָז צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל וּלְכַוֵּן רָצוֹן (לְהִתְפַּלֵּל שֶׁיִּמָּצֵא רָצוֹן) לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ.

שֶׁאָמַר רַבִּי יֵיסָא, כְּשֶׁנּוֹטָה הַשֶּׁמֶשׁ וְנֶּזֶקְלָשׁ, אָז נִפְתָּזוּ פָּתַזוּ אֶזֶד בַּשֶּׁמֶשׁ וּמִתְכַּנֵּס כּוֹזוֹ, וְהַשְּׂמאל שׁוֹלֵט, וְיִצְזָק כּוֹרֶה בְּאֵר תַּזְזָתָיו.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, הַשִּׁטָּר שֶׁל הַכְּרִיתָה מָצוּי בְּאוּצָרוֹ, וְכַמָּה קְבוּצוֹת מְזַזְּבְלִים מַזִּיקִים (נְזָרִקִים) מִתְפַּשְּׁטִים בָּעוֹלָם, וְכֻלָּם מְשׁוֹטְטִים בְּעַרְבוּבְיָה, וְהוֹלְכִים וְצוֹזְקִים בְּנַפָּשׁוֹת הָרְשָׁעִים (שֶׁל בְּנֵי אָדָם) וּמוֹדִיעִים לָהֶם דְּבָרִים, מֵהֶם כּוֹזְבִים וּמֵהֶם אֱמֶת, וּמִי שֶׁנִּמְצָא בֵּינֵיהֶם, נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְזַזְּבֵל, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם יְשֵׁנִים (וְהִתְכַּנְּסוּ) וְטוֹעֲמִים טַעַם מָוֶת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּזַ צָפוֹן, אָז מִתְקַבֶּלֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשְׂמאל, (וּמִתְזַזְּבְרִים כְּאֶזֶד) וְשׁוֹרֶה בַּזְּרוֹעַ בִּמְקוֹמָהּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן, וְאָז כָּל מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִשְׁתַּתֵּף יַזַד אִתָּהּ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא (יוֹשֶׁבֶת) וְכָל אוּכְלוֹסִיָּהּ מְשַׁבְּזִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְכָל אֵלּוּ שֶׁנִּמְצָאִים (שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ אִתָּהּ) בְּתִשְׁבְּזוֹת הַתּוֹרָה, כֻּלָּם כְּתוּבִים בִּבְנֵי הַהֵיכָל וְנִקְרָאִים בִּשְׁמוֹתָם, וְאֵלֶּה רְשׁוּמִים בַּיּוֹם.

בֹּא וּרְאֵה, שָׁם קָדוֹשׁ אֶזֶד יֵשׁ בְּאוֹתִיּוֹת זַקּוּקוֹת, שֶׁהוּא שׁוֹלֵט מֵזַזְצוֹת הַלַּיְלָה וְאֵילָךְ, וְהֵן אוֹתִיּוֹת (כל״ך סע״ה יאע״ה) ס׳ שֶׁל מִנְצַפ״ך כּוֹלֵל אוֹתָם. ם פָּרְשׁוּהָ (ישעיה ט) לְמַ֫רְבֵּה הַמִּשְׂרָה. נ׳ הָיְתָה סְתוּמָה לָזֶה וְלָזֶה, וְאָז כְּתָרִים כְּלוּלִים הוּא ו׳ (י׳) שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הִתְקִינוֹ, וְסָתַם מַבּוּעָיְהּ. אַזַר שֶׁיָּלְדָה, פָּתוּזָה הָיְתָה בְּרֹאשׁ אֶזֶד שֶׁל הַפָּתַזוּ.

כְּשֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִסְתַּמּוּ הַמַּבּוּעִים מִכָּל הַצְּדָדִים, (אוֹת זוֹ כּוֹלֶלֶת אוֹתִיּוֹת) וְנִכְלְלוּ אוֹתִיּוֹת אֲזוֹרוֹת, וְהֵן שֶׁבַע. שָׁלֹשׁ מִצַּד זֶה, וְאַרְבַּע מִצַּד זֶה. כל״ך. וְסִימָן – (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ. ן׳ זָכָר וּנְקֵבָה

כְּלוּלִים כְּאֶחָד, זֶה כּוֹלֵל שָׁלֹשׁ מִכָּאן וְשָׁלֹשׁ מִכָּאן, וְהֵם שֵׁשׁ. וּבְאַרְנוּ, בְּשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֱלֶהּ, ם׳ ן׳, נִכְלְלוּ שְׁתִּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת. הָסֵר מֵהֶן שְׁתַּיִם, אַחַת לְמָקוֹם אֶחָד, וְאַחַת לְמָקוֹם אֶחָד.

כל״ך סע״ה יאע״ו״ה, כְּךָ נִזְדַּקְּקוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְסוֹד זֶה בְּכִי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה, פָּסוּק שֶׁכָּתוּב (דברים כב) כִּי יִהְיֶה נַעֲרָה בְּתוּלָה. נַעֲרָ כָּתוּב. אַחַר שֶׁהִסְתַּלֵּק הַלַּיְלָה וְהַבֹּקֶר מֵאִיר, אָז ה׳ עוֹלָה וְנִכְלֶלֶת בְּאוֹר עֶלְיוֹן, וְאָז – יְדַעְתָּה שַׁזַּר מְקוֹמוֹ, שֶׁיְּדַע (שֶׁוַּדַּאי) שַׁזַּר מְקוֹמוֹ שֶׁל ה״א, וְנִכְלָל בְּתוֹכוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, מֹשֶׁה הָיָה הַשֶּׁמֶשׁ, וְרָצָה לְהַכְנֵס לָאָרֶץ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מֹשֶׁה, כְּשֶׁבָּא אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, נִכְלֶלֶת הַלְּבָנָה בְּתוֹכוֹ. כָּעֵת שֶׁאַתָּה שֶׁמֶשׁ, אֵיךְ יָקוּמוּ כְּאֶחָד שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה? הַלְּבָנָה אֵינָהּ מְאִירָה אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְכַּנֶּסֶת הַשֶּׁמֶשׁ, אֲבָל כָּעֵת אֵינָךְ יָכוֹל. אִם תִּרְצֶה לָדַעַת מִמֶּנָּה, שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים, לְעַצְמְךָ, כְּדֵי לָדַעַת.

בֹּא וּרְאֵה, מֹשֶׁה, אִם תֹּאמַר שֶׁהוּא לֹא יָדַע שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לָאָרֶץ בִּזְמַן זֶה – לֹא כָּךְ, אֶלָּא יָדַע, וְרָצָה לָדַעַת מִמֶּנָּה עַד שֶׁלֹּא יִסְתַּלֵּק, וְשָׁלַח אֶת הַמְרַגְּלִים הַלָּלוּ. כֵּיוָן שֶׁלֹּא הֵשִׁיבוּ דָּבָר כָּרָאוּי, לֹא שָׁלַח פַּעַם אַחֶרֶת, עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶרְאָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת הָאָרֶץ. וְכָתוּב (שם לד) וַיַּרְאֵהוּ ה׳ אֶת כָּל הָאָרֶץ. וְלֹא זֶה בִּלְבַד, אֶלָּא כָּל אֵלּוּ שֶׁעֲתִידִים לַעֲמֹד בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, כֻּלָּם הֶרְאָה לְמֹשֶׁה. וְנִתְבָּאֵר, וּפָרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים.

כֵּיוָן שֶׁהֻתַּר מֹשֶׁה לִשְׁלֹחַ, מָה אָמַר לָהֶם? הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ. וְכִי מַהוּ שֶׁאָמַר? וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא יָדַע? אֶלָּא (לְפָנֵינוּ יֹאמַר דָּבָר, אֲבָל כָּאן) כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה: אִם יֵשׁ בָּהּ עֵץ, הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁאֲנִי אֶכָּנֵס לְשָׁם. אֵיזֶהוּ עֵץ? זֶה עֵץ הַזֵּיתִים. וְשָׁם לֹא הָיָה, אֶלָּא בְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ. אָמַר, אִם יֵשׁ בָּהּ עֵץ זֶה, אֲנִי אֶכָּנֵס לְשָׁם. וְאִם לֹא, לֹא אוּכַל אֲנִי לְהִכָּנֵס.

אָמַר רַבִּי זֵיָיא, כָּתוּב (במדבר טו) וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם

הַשַּׁבָּת. אֵיזֶה עֵצִים כָּאן? וּמַה הוּא זֶה? אֶלָּא זֶה צְלָפָוזָד, וְהָיָה מְדַקְדֵּק עַל הָעֵצִים הַלָּלוּ אֵיזֶה גָּדוֹל מֵהָאַוזֶר, וְלֹא זָשַׁשׁ לְכָבוֹד רִבּוֹנוֹ, וְהֶוֶלִיף שַׁבָּת לְשַׁבָּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כז) כִּי בְוֶזְטָאוֹ מֵת, בְּוֶזְטָא ו' מֵת. (וְסוֹד הַכֹּל וַדַּאי מְקוֹשֶׁשׁ עֵצִים) בִּגְלַל זֶה הָיָה דִּינוֹ סָתוּם, וְלֹא הִתְפָּרֵשׁ דִּינוֹ כְּדִינִים אֲוֶזְרִים, מִשּׁוּם שֶׁדָּבָר זֶה צָרִיךְ בַּוֶזַשַּׁאי וְנִסְתָּר וְלֹא גָּלוּי, וְעַל זֶה לֹא נֶאֱמַר בְּגָלוּי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה כָּבוֹד לִכְבוֹדוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, שְׁאָר הָעֵצִים יַוַזד עִם שַׁבָּת הָיָה מְקוֹשֶׁשׁ, וְקִבֵּל עָנֶשׁ לְפִי שָׁעָה וְהִתְכַּפֶּר וֶזְטָאוֹ. וְעַל זֶה הִתְקַשָּׁה מֹשֶׁה בְּדִין הַבָּנוֹת, שֶׁלֹּא יָדַע אִם הִתְכַּפֶּר לִהְיוֹת לִבְנוֹתָיו זְלָפְחָד וְנַוַזלָה אִם לֹא. כֵּיוָן שֶׁהִוְכִּיר שְׁמוֹ (שֶׁל צְלָפָוזָד) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם) כֵּן בְּנוֹת צְלָפָוזָד דֹּבְרֹת, נוֹדַע שֶׁהִתְכַּפֶּר וֶזְטָאוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, שְׁנֵי עֵצִים הֵם, אֶוֶזד לְמַעְלָה וְאֶוֶזד לְמַטָּה, בָּזֶה זַוִיִם וּבָזֶה מָוֶת. מִי שֶׁמְּוַזלִיפָם, גּוֹרֵם לוֹ מָוֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵין לוֹ וֶזלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי כה) דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכֹל דֵּיֶךָ וְגוֹ'.

אָרוֹן וְתוֹרָה בְּאֶוֶזד עוֹמְדִים. תּוֹרָה הָעִקָּר. הָאָרוֹן הַבַּיִת. וְעַל זֶה אָרוֹן וָזסֵר בְּלִי וָאִ"ו בְּכָל מָקוֹם; אֲרוֹן הַבְּרִית, אֲרוֹן הָעֵדֻת. בְּכָל מָקוֹם אַהֲרֹן זְרוֹעַ יָמִין, פָּרָט לְאֶוֶזד, שֶׁכָּתוּב (במדבר ג) כָּל פְּקוּדֵי הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, נָקוּד לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי יִצְוָזק, מֹשֶׁה נָקַט עֵץ הַוַזיִּים, וְלָכֵן רָצָה לָדַעַת אִם הָיָה מָצוּי בָּאָרֶץ אִם לֹא, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם אַיִן וְהִתְוַזַּקְתֶּם וּלְקַוַזְתֶּם מִפְּרִי הָאָרֶץ. שָׁהֲרֵי עֵץ הַוַזיִּים נָוַזמָד לַכֹּל. וְהֵם לֹא הֵבִיאוּ אֶלָּא עֲנָבִים וְרִמּוֹנִים וּתְאֵנִים, בְּאֵילֶּן אַוזֵר תְּלוּיִים וַאֲוַזוּזִים.

בֹּא וּרְאֵה, שְׁלַוז לְךָ אֲנָשִׁים, בִּשְׁבִילְךָ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַוז, (משלי כה) כִּצְנַת שֶׁלֶג בְּיוֹם קָצִיר צִיר נֶאֱמָן לְשֹׁלְוָזיו וְנֶפֶשׁ אֲדֹנָיו יָשִׁיב. כִּצְנַת שֶׁלֶג בְּיוֹם קָצִיר, שֶׁמְּהַנֶּה אֶת הַגּוּף וְאֶת הַנֶּפֶשׁ. צִיר נֶאֱמָן לְשֹׁלְוָזיו, אֵלּוּ כֶּלֶב וּפָנְוַזס שֶׁהָיוּ

שְׁלִיזִים נֶאֱמָנִים לִיהוֹשֻׁעַ. וְנֶפֶשׁ אֲדָנָיו יָשִׁיב, שֶׁהֶחֱזִירוּ שְׁכִינָה לָדוּר בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, וְלֹא הִסְתַּלְּקָה מֵהֶם.

וְאֵלּוּ שֶׁשָּׁלַח מֹשֶׁה גָּרְמוּ בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת אֲזֵרוֹנִים, וְגָרְמוּ לְהִסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל כַּמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת, וְגָרְמוּ לְסַלֵּק שְׁכִינָה מֵהָאָרֶץ מִבֵּין יִשְׂרָאֵל. אוֹתָם שֶׁשָּׁלַח יְהוֹשֻׁעַ, וְנֶפֶשׁ אֲדָנָיו יָשִׁיב.

רַבִּי זְוִקָּיָה וְרַבִּי יֵיסָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יֵיסָא לְרַבִּי זְוִקָּיָה, אֲנִי רוֹאֶה בְּפָנֶיךָ שֶׁבְּתוֹכְךָ יֵשׁ הִרְהוּר. אָמַר לוֹ, הֲרֵי וַדַּאי בְּפָסוּק זֶה הִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה, (קהלת ג) כִּי מִקְרֶה בְנֵי הָאָדָם וּמִקְרֶה הַבְּהֵמָה מִקְרֶה אֶחָד לָהֶם וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ, שֶׁכָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כֻּלָּם נִסְתָּרִים מִדַּרְגּוֹת הַזָּכְמָה. אִם כָּךְ, בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי נִמְצָא בּוֹ פֶּתַח לְאוֹתָם שֶׁאֵינָם בְּנֵי הֶאֱמוּנָה.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וְיֵשׁ בּוֹ לְדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל. בֵּין כָּךְ רָאוּ אָדָם שֶׁהָיָה בָּא, וּבִקֵּשׁ מֵהֶם מַיִם, שֶׁהָיָה צָמֵא וְעָיֵף מֵזִּיקָ הַשֶּׁמֶשׁ. אָמְרוּ לוֹ, מִי אַתָּה? אָמַר לָהֶם? יְהוּדִי אֲנִי, וַאֲנִי עָיֵף וְצָמֵא. אָמְרוּ, עָסַקְתָּ בַּתּוֹרָה? אָמַרלָהֶם, עַד שֶׁאֲנִי אִתְּכֶם בְּדִבָּרִים, אֶעֱלֶה לָהָר הַזֶּה, וְשָׁם אֶקַּח מַיִם וְאֶשְׁתֶּה.

הוֹצִיא רַבִּי יֵיסָא כְּלִי אֶזֶד מָלֵא מַיִם וְנָתַן לוֹ. אַזַר שֶׁשָּׁתָה, אָמַר, נַעֲלֶה אִתְּךָ לַמַּיִם. עָלָה לָהָר, וְנִמְצְאוּ זוּט מַיִם דַּקִּיק, וּמִלְּאוּ כְּלִי אֶזֶד. יָשְׁבוּ. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ הָאָדָם, כְּעֵת תִּשְׁאָלוּ, שֶׁהֲרֵי אֲנִי הִשְׁתַּדַּלְתִּי בַּתּוֹרָה עַל יְדֵי בְּנֵי אֶזֶד, שֶׁאֲנִי הִכְנַסְתִּיו לְבֵית רַב וּבִגְלָלוֹ הִרְוַוְחִתִּי בַּתּוֹרָה. אָמַר רַבִּי זְוִקָּיָה, אִם עַל יְדֵי בְּנֶךָ – טוֹב הוּא. אֲבָל הַדָּבָר שֶׁאָנוּ בּוֹ, אֲנִי רוֹאֶה שֶׁלְּמָקוֹם אַזַר רוֹצֶה לַעֲלוֹת. אָמַר אוֹתוֹ הָאָדָם, אֱמוֹר דְּבָרֶךָ, שֶׁלִּפְעָמִים בְּתַרְמִיל הֶעָנִי תִּמְצָא מַרְגָּלִית.

אָמַר לוֹ פָּסוּק זֶה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה. סָזַז לוֹ. אָמַר לוֹ, וְכִי (כְּמוֹ) בַּמָּה אַתֶּם נִפְרָדִים מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים? אָמְרוּ לוֹ, וּבַמֶּה? אָמַר לָהֶם, עַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה פָּסוּק זֶה, וְלֹא אָמַר זֶה מֵעַצְמוֹ כְּשְׁאָר אוֹתָם דְּבָרִים, אֶלָּא זְוַזר

עַל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל טִפְּשֵׁי הָעוֹלָם שֶׁאוֹמְרִים כָּךְ. וּמָה אוֹמְרִים? כִּי מִקְרֶה [בְּנֵי] הָאָדָם וּמִקְרֶה הַבְּהֵמָה וְגוֹ'. טִפְּשִׁים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בַּזְּכוּכִית, אוֹמְרִים שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוֹלֵךְ בְּמִקְרֶה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם, אֶלָּא מִקְרֶה [בְּנֵי] הָאָדָם וּמִקְרֶה הַבְּהֵמָה וּמִקְרֶה אֶחָד וְגוֹ'.

וּכְשֶׁשְּׁלֹמֹה הִסְתַּכֵּל בַּטִּפְּשִׁים הַלָּלוּ שֶׁאוֹמְרִים אֶת זֶה, קָרָא לָהֶם בְּהֵמָה, שֶׁהֵם עוֹשִׂים עַצְמָם בְּהֵמָה מַמָּשׁ מִשּׁוּם שֶׁאוֹמְרִים דְּבָרִים אֵלּוּ. וּמִנַּיִן לָנוּ? הַפָּסוּק שֶׁעָלָיו מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב (קהלת ג) אָמַרְתִּי אֲנִי בִּלְבִּי עַל דִּבְרַת בְּנֵי הָאָדָם לְבָרָם הָאֱלֹהִים וְלִרְאוֹת שְׁהֶם בְּהֵמָה הֵמָּה לָהֶם. אָמַרְתִּי אֲנִי בִּלְבִּי, וְזָשַׁבְתִּי בָּזֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל מָה? עַל דִּבְרַת בְּנֵי הָאָדָם, עַל אוֹתוֹ דְּבַר טִפָּשׁוּת שֶׁהֵם אוֹמְרִים לְבָרָם הָאֱלֹהִים לְבַדָּם, וְלֹא יִתְזַבְּרוּ יַזַד עִם בְּנֵי אָדָם אֲזֵרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֱמוּנָה, וְלִרְאוֹת שְׁהֶם בְּהֵמָה הֵמָּה לָהֶם.

וְלִרְאוֹת בָּהֶם אוֹתָם בְּנֵי אֱמוּנָה שֶׁהֵם בְּהֵמָה מַמָּשׁ, וְדַעְתָּם כַּבְּהֵמָה. הֵמָּה לָהֶם – בִּלְבָדָם, וְלֹא לְהַכְנִיס אֶת בְּנֵי הָאֱמוּנָה בְּדַעַת וְטִפָּשׁוּת זוֹ, וְעַל כָּךְ הֵמָּה לָהֶם, וְלֹא לַאֲזֵרִים. וּמַה דַּעְתָּם? כִּי מִקְרֶה בְּנֵי הָאָדָם וּמִקְרֶה הַבְּהֵמָה וּמִקְרֶה אֶזֶד לְכֻלָּם וְגוֹ'. תִּמַּוֵּז רוּזָם שֶׁל אוֹתָן בְּהֵמוֹת, אוֹתָם טִפָּשִׁים אוֹ מְזַסְּרֵי אֱמוּנָה. אוֹי לָהֶם! אוֹי לְנַפְשָׁם! טוֹב לָהֶם שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לָעוֹלָם!

וּמַה הֻשִּׁיבָם שְׁלֹמֹה עַל זֶה? הַפָּסוּק אַזָּרָיו, וְאָמַר, וּמִי יוֹדֵעַ רוּזַז בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּזַז הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ. מִי יוֹדֵעַ בְּאוֹתָם טִפָּשִׁים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בַּתּוֹרָה, רוּזַז בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה, לְמָקוֹם עֶלְיוֹן, לְמָקוֹם נִכְבָּד, לְמָקוֹם קָדוֹשׁ, לְהֶזּוֹן מֵאוֹר עֶלְיוֹן, מֵאוֹר הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, לִהְיוֹת צָרוּר בִּצְרוֹר הַזַּזִּים, וְנִמְצָא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עוֹלָה תְּמִימָה, וְזוֹהִי הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה.

וְרוּזַז הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ, וְלֹא לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָיָה כָּל אָדָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית ט) בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְכָתוּב (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם. אֵיךְ אוֹמְרִים אוֹתָם טִפָּשִׁים שֶׁאֵינָם מִבְּנֵי

הָאֱמוּנָה, וְרוּחַ אֱוִלִּים לַכֹּל (קהלת ג)? תְּפַזֵּז רוּחָם: עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים לה) יְהִיו כְּמֹץ לִפְנֵי רוּחַ וּמַלְאַךְ ה' דּוֹחֶה. אֶלָּה יִשְׁאֲרוּ בַּגֵּיהִנֹּם לְאוֹתָן דְּרָגוֹת תַּזְהִתוֹנוֹת, וְלֹא יַעֲלוּ לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (שם קד) יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ. בָּאוּ רַבִּי זְזַקְיָה וְרַבִּי יֵיסָא וְנָשְׁקוּ רֹאשׁוֹ. אָמְרוּ, וּמַה כָּל זֶה הָיָה אִתְּךָ וְלֹא יָדַעְנוּ? אַשְׁרֵי הַשָּׁעָה הַזּוֹ שֶׁפָּגַשְׁנוּ אוֹתְךָ.

עוֹד אָמַר, וְכִי עַל זֶה בִּלְבַד תָּמַהּ שְׁלֹמֹה, וַהֲרֵי בְּמָקוֹם אַזְהָר אָמַר כְּמוֹ זֶה? פָּתוּז וְאָמַר, (קהלת ט) זֶה רָע בְּכֹל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּזוּת הַשֶּׁמֶשׁ. זֶה רָע וַדַּאי. מַהוּ זֶה רָע? זֶהוּ מִי שֶׁשּׁוֹפֵךְ זֶרַע בְּרִיקָנוּת וּמְזַבֵּל דְּרָכָיו, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה אֵין מְדוֹרוֹ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ זְכֶלְךָ לָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) כִּי לֹא אֵל חָפֵץ רֶשַׁע אָתָּה לֹא יְגָרְךָ רָע. עַל זֶה אָמַר, זֶה רָע, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ מָדוֹר לְמַעְלָה.

כִּי מְקֹרֶה אֶזְהָר לַכֹּל וְגַם לֵב בְּנֵי הָאָדָם מָלֵא רָע (מִשּׁוּם זֶה) וְהוֹלֵלוֹת בִּלְבָבָם בְּחַזְיֵיהֶם (קהלת ט). שְׁטוּת תִּקּוּעָה בְּלִבָּם, וְהֵם מְזַסְּרֵי אֱמוּנָה, וְאֵין לָהֶם זְכֶלְךָ בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וּבְאוֹתָם בְּנֵי אֱמוּנָה, לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְאַזָּרָיו אֶל הַמֵּתִים.

בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְהִיר לִבְנֵי הָעוֹלָם וְאָמַר, (דברים ל) וּבָזַרְתָּ בַּזַּיִם לְמַעַן תִּוָּזֶה, (בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבָעוֹלָם הַבָּא) וְהַזַּיִם שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם הֵם. אוֹתָם רְשָׁעִים מְזַסְּרֵי אֱמוּנָה מָה אוֹמְרִים? כִּי מִי אֲשֶׁר יְבַזַּר וְגוֹ'. אַף עַל גַּב שֶׁיְּבַזַּר אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם (בְּאוֹתוֹ עוֹלָם) כְּמוֹ שֶׁאָמַר – לֹא כְלוּם הוּא, שֶׁהֲרֵי מָסוּר בְּיָדֵינוּ, (קהלת שם) אֶל כָּל הַזַּיִם יֵשׁ בְּטָזוּזוֹן, וּמָסוּר הוּא בְּיָדֵינוּ, (שם) כִּי לִכְלֶב זַי הוּא טוֹב מִן הָאַרְיֵה הַמֵּת. אֵיךְ יִהְיֶה לָנוּ זַיִּים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם? וְעַל כֵּן זֶה רָע וַדַּאי, שֶׁלֹּא יָדוּרוּ בַּמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם בּוֹ זְכֶלְךָ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַפָּסוּקִים הַלָּלוּ תִּמְצָא סְמוּכִין לַזְּבָרִים בִּדְבָרִים

אֲזֵרִים, אֲבָל שְׁלֹמֹה בָּא לְגַלּוֹת עַל אוֹתָם רְשָׁעִים מְזַזְּרֵי אֱמוּנָה שֶׁאֵין לָהֶם זֵלֶק בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר לוֹ, הֲתִרְצֶה שֶׁנִּתְזַבֵּר אִתְּךָ וְתֵלֵךְ אִתָּנוּ? אָמַר לָהֶם, אִם אֶעֱשֶׂה כָּךְ, הַתּוֹרָה תִּקָּרֵא עָלַי כְּסִילִי! וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֶתְזַיֵּב בְּנַפְשִׁי. אָמְרוּ לוֹ, לָמָּה? אָמַר לָהֶם, שֶׁהֲרֵי אֲנִי שָׁלִיזִי, וּשְׁלָזוּנִי בִּשְׁלִיזוּת, וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אָמַר, (משלי כו) מְקַצֶּה רַגְלַיִם וְזָמָס שֹׁתֶה שׁלֵזַי דְּבָרִים בְּיַד כְּסִיל. בֹּא וּרְאֵה, הַמְרַגְּלִים, עַל שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בְּנֵי הָאֱמוּנָה וּשְׁלוּזֵי אֱמוּנָה, הִתְזַזְּיבוּ בְּנַפְשָׁם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. נְשָׁקָם וְהָלַךְ לוֹ.

הָלְכוּ רַבִּי זְזַקְיָה וְרַבִּי יֵיסָא. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים פָּגְעוּ בְּאוֹתָם בְּנֵי אָדָם. שָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי זְזַקְיָה וְרַבִּי יֵיסָא עָלָיו. אָמְרוּ, מַה שְׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם? אָמְרוּ, רַבִּי זַגַּי הוּא, וְזָבֵר בֵּין הַזַּבְּרִים הוּא, וּשְׁלָזוּהוּ הַזַּבְּרִים מִכָּבֵל לָדַעַת דְּבָרִים מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי וּשְׁאָר הַזַּבְּרִים. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, וַדַּאי זֶהוּ רַבִּי זַגַּי, שֶׁכָּל יָמָיו לֹא רָצָה לְהַרְאוֹת עַצְמוֹ בְּמַה שֶּׁיָּדַע, וְעַל זֶה אָמַר לָנוּ שֶׁהֲרֵי בְּנוֹ זָכָה לוֹ בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁאָמַר הַפָּסוּק, (שם) רָאִיתָ אִישׁ זָזְכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ. וַדַּאי שָׁלִיזַ נֶאֱמָן הוּא, (וַאֲשָׁרָיו הוּא שָׁלִיזַ נֶאֱמָן) וְאַשְׁרֵיו מִי שֶׁשָּׁלַזוּ דְּבָרָיו בִּידֵי שָׁלִיזַ נֶאֱמָן.

בֹּא וּרְאֵה, אֶלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם מִבְּנֵי כְנַעַן הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יב) כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֹאזְנֵי מִרְמָה. וְעַל כְּנַעַן כָּתוּב, (בראשית ט) אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶזְיו. וּמִשּׁוּם שֶׁהָיָה שָׁלִיזַ נֶאֱמָן, מַה כָּתוּב בּוֹ? (שם כד) בֹּא בְּרוּךְ ה'. בְּרוּךְ ה' מַמָּשׁ. וְעַל זֶה נִכְתַּב כָּךְ בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁיָּצָא מֵאוֹתָהּ קְלָלָה וְהִתְבָּרֵךְ. וְלֹא דַּי לוֹ שֶׁיָּצָא מִמֶּנָּה, אֶלָּא שֶׁהִתְבָּרֵךְ בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלָמַדְנוּ שֶׁבָּא מַלְאָךְ, וְהִכְנִיס דָּבָר זֶה בְּפִי לָבָן.

וַיִּשְׁלַזוּ אֹתָם מִשָּׁה וְגוֹ', כֻּלָּם אֲנָשִׁים. כֻּלָּם צַדִּיקִים הָיוּ וְרָאשֵׁי יִשְׂרָאֵל הָיוּ, אֲבָל הֵם לָקְזוּ לְעַצְמָם עֵצָה רָעָה. מַדּוּעַ נָטְלוּ עֵצָה זוֹ? אֶלָּא אָמְרוּ, אִם יִכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ – יַעֲבִירוּ אוֹתָנוּ מִלְהִיוֹת רָאשִׁים, וּמַנָּה מֹשֶׁה רָאשִׁים אֲזֵרִים,

שֶׁהֲרֵי אָנוּ זְכִינוּ בַּמִּדְבָּר לִהְיוֹת רָאשִׁים, אֲבָל בָּאָרֶץ לֹא נִזְכֶּה. וְעַל שֶׁלָּקְחוּ עֵצָה רָעָה לְעַצְמָם, מֵתוּ הֵם וְכָל אוֹתָם שֶׁלָּקְחוּ דִּבְרֵיהֶם.

אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֹשֶׁה הִסְתַּכֵּל וְיָדַע שֶׁלֹּא יַצְלִיחוּ בְּדַרְכֵיהֶם, וְאָז הִתְפַּלֵּל עַל יְהוֹשֻׁעַ. וְאָז כָּלֵב הָיָה בְּדַוְקָא, וְאָמַר מָה אֶעֱשֶׂה? הֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ הוֹלֵךְ בְּסִיּוּעַ עֶלְיוֹן שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁשָּׁלַח בּוֹ אוֹר הַלְּבָנָה, וְהוּא הֵאִיר עָלָיו בִּתְפִלָּתוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁמֶשׁ. מֶה עָשָׂה כָּלֵב? נִשְׁמַט מֵהֶם וְהָלַךְ לְקִבְרֵי הָאָבוֹת, וְהִתְפַּלֵּל שָׁם תְּפִלָּתוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, דֶּרֶךְ אַוְזֵר לָקוּז, וְעִקְּמָם שְׁבִילִים, וְהִגִּיעַ עַל קִבְרֵי הָאָבוֹת וְהִסְתַּכֵּן בְּעַצְמוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְשָׁם אֲזִימָן וְשֵׁשַׁי וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק. אֲבָל מִי שֶׁהוּא בְּדַוְקָא, לֹא מִסְתַּכֵּל עַל דָּבָר. כָּךְ כָּלֵב, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה בְּדַוְקָא, לֹא הִסְתַּכֵּל עַל דָּבָר, וּבָא לְהִתְפַּלֵּל עַל קִבְרֵי הָאָבוֹת לְהִנָּצֵל מֵעֵצָה זוֹ.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וְכִי הוֹשֵׁעַ קָרָאוֹ הַפָּסוּק? וַהֲרֵי כָּתוּב (שמות יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ. (שם לג) יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר. (שם יז) וַיְזַלְּשׁ יְהוֹשֻׁעַ. אֶלָּא אָמַר לוֹ מֹשֶׁה, יָהּ יוֹשִׁיעֲךָ מֵהֶם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כֵּיוָן שֶׁשִּׁלְּחוּ לְהַכְנֵס לְשָׁם, הִצְטָרֵךְ לִהְיוֹת שָׁלֵם, וּבַמֶּה? בַּשְּׁכִינָה. שֶׁעַד אוֹתָהּ שָׁעָה נִקְרָא נַעַר, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרָנוּ, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה קְשָׁרוֹ מֹשֶׁה אֵלָיהָ. וְאַף עַל גַּב שֶׁמָּצָאנוּ יְהוֹשֻׁעַ בַּתְּוִזְלָה, הַפָּסוּק קְרָאוֹ כָּךְ עַל שֶׁעָתִיד לְהִקָּרֵא כָּךְ. אָמַר מֹשֶׁה, וַדַּאי זֶה לֹא צָרִיךְ לְהִכָּנֵס לְשָׁם, אֶלָּא בַּשְּׁכִינָה, וְכָךְ רָאוּי.

הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם אַיִן וְגוֹ'. רַבִּי זֵיָא אָמַר, וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מֹשֶׁה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כַּמָּה עֵצִים מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה? וַהֲרֵי הוּא שִׁבְּזוֹ אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל כַּמָּה פְּעָמִים, וְהוּא הִסְתַּפֵּק בָּזֶה?! וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה בַּתְּוִזְלָה שֶׁהִיא אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בָּזֶה הִתְעוֹרְרוּ הַחֲבֵרִים, שֶׁכָּתוּב (איוב א) אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עוּץ אִיּוֹב שְׁמוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רָמַז לָהֶם רֶמֶז זְכוּתָהּ עַל מַה שֶּׁשָּׁאֲלוּ בַּתְּוִזְלָה, שֶׁכָּתוּב

(שמות יז) הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן. אָמַר, שָׂם תִּרְאוּ אִם הֵיא רְאוּיָה לָזֶה אוֹ לָזֶה. אָמַר לָהֶם, אִם תִּרְאוּ שֶׁפְּרֵי הָאָרֶץ כִּשְׁאָר אַרְצוֹת הָעוֹלָם – יֵשׁ בָּהּ עֵץ הַזַּיִּים, וְלֹא בִּמְקוֹם יוֹתֵר עֶלְיוֹן. וְאִם תִּרְאוּ שֶׁפְּרֵי הָאָרֶץ יָתֵר וּמְשֻׁנֶּה מִכָּל מָקוֹם בָּעוֹלָם, תֵּדְעוּ שֶׁהֲרֵי מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שׁוֹפֵעַ וְנִמְשָׁךְ אוֹתוֹ שִׁנּוּי עֶלְיוֹן מִכָּל מְקוֹמוֹת הָעוֹלָם. וּבָזֶה תֵּדְעוּ – הֲיֵשׁ בָּהּ ע״ץ אִם אַי״ן, וְזֶה צְרִיכִים אַתֶּם בַּתְּזִלָּה (שֶׁבְּמֹעֵיכֶם רְצִיתֶם) לָדַעַת זֶה, שֶׁכָּתוּב הֲיֵשׁ ה׳ בְּקִרְבֵּנוּ. בְּקִרְבֵּנוּ דַּוְקָא, אוֹ אִם אַיִן. וְעַל זֶה וְהִתְזַזְקְתֶּם וּלְקַזְזְתֶּם מִפְּרִי הָאָרֶץ, לָדַעַת שִׁנּוּי שֶׁלּוֹ.

וְהַיָּמִים יְמֵי בְּכוּרֵי עֲנָבִים. וְהַיָּמִים, מַה בָּא לוֹמַר, שֶׁהֲרֵי וְאָז בְּכוּרֵי עֲנָבִים מַסְפִּיק לוֹ? אֶלָּא וְהַיָּמִים – אוֹתָם הַנּוֹדָעִים, כֻּלָּם הָיוּ מְזֻמָּנִים בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּאוֹתוֹ עֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ עֲנָבִים הָיוּ, וְעַל זֶה וְהַיָּמִים – אוֹתָם הַיְדוּעִים – יְמֵי בְּכוּרֵי עֲנָבִים דַּוְקָא.

וַיַּעֲלוּ בַּנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן. וַיָּבֹאוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּלֵב הוּא שֶׁבָּא לְהִתְפַּלֵּל עַל קִבְרֵי הָאָבוֹת. אָמַר כָּלֵב, יְהוֹשֻׁעַ הֲרֵי בֵּרְכוֹ מֹשֶׁה בְּסִיּוּעַ עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ וְיָכוֹל לְהִנָּצֵל מֵהֶם, וַאֲנִי מָה אֶעֱשֶׂה? נִמְלַךְ לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁה עַל קִבְרֵי הָאָבוֹת כְּדֵי שֶׁיִּנָּצֵל מִסּוֹדוֹתֵיהֶם (מֵעֲצָה רָעָה) שֶׁל שְׁאָר מְרַגְּלִים.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, מִי שֶׁהָיָה רָשׁוּם מִכֻּלָּם, זֶה נִכְנַס בּוֹ, שֶׁבּוֹ תָּלוּי הַכֹּל. וּבֹא וּרְאֵה, מִי הוּא מִשְׁאָר אֲזוֹרִים שֶׁיָּכוֹל לְהִכָּנֵס לְשָׁם? שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְשָׁם אֲזוֹיְמָן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי, וּמִפַּזְדָּם מִי יָכוֹל לְהִכָּנֵס בַּמְּעָרָה? אֶלָּא הַשְּׁכִינָה נִכְנְסָה שָׁם עִם כָּלֵב, לְבַשֵּׁר לָאָבוֹת שֶׁהֲרֵי הִגִּיעַ זְמַן לְהַכְנִיס בְּנֵיהֶם לָאָרֶץ שֶׁנִּשְׁבַּע לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן.

לְמִדְנוּ, אֲזוֹיְמָן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי מִמִּי יָצְאוּ? זֶרַע הָיוּ מֵאוֹתָם נְפִילִים שֶׁהִפִּילָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ וְהוֹלִידוּ מִבְּנוֹת הָאָרֶץ, וּמֵהֶם יָצְאוּ גִּבּוֹרֵי עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) הֵמָּה הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם אַנְשֵׁי הַשֵּׁם. אֲשֶׁר מֵעוֹלָם, שַׁמָּשַׁי (מִשְׁנִבְרָא) הָעוֹלָם נִמְצְאוּ. אַנְשֵׁי הַשֵּׁם, אֲזוֹיְמָן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי.

וַיָּבֹאוּ עַד נַזָּל אֶשְׁכֹּל וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (ישעיה מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם וְגוֹ'. כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לִבְנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לְהִסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי תוֹרָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כְּאִלּוּ מַקְרִיב כָּל קָרְבָּנוֹת הָעוֹלָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַפֵּר לוֹ עַל כָּל זְוָטָאֵיו, וּמִתַּקְנִים לוֹ כַּמָּה כִסְאוֹת לָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ יַזַּד עִם רַבִּי אַבָּא. שָׁאַל אוֹתוֹ, אָמַר, דָּבָר אֶזֶד אֲנִי רוֹצֶה לִשְׁאֹל; כֵּיוָן שֶׁיָּדַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעָתִיד הָאָדָם לַזָּטָא לְפָנָיו וְלִגָּזֵר עָלָיו מִיתָה, מַדּוּעַ בְּרָאוֹ? שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה הָיְתָה אַלְפַּיִם שָׁנִים עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְכָתוּב בָּהּ בַּתּוֹרָה, (במדבר יט) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל. (שם כז) אִישׁ כִּי יָמוּת. וַיָּמָת. וַיִּזֹּי פָּלוֹנִי וַיָּמָת. מָה רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאֲפָלוּ אִם יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה יָמוּת, וְאִם לֹא יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמוּת, הַכֹּל בְּדֶרֶךְ אֶזֶד, פָּרַט לְפָרִישׁוּת אוֹתוֹ עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ט) כַּטּוֹב כַּזּוֹטֶא.

אָמַר לוֹ, דַּרְכֵי רִבּוֹנְךָ וּגְזֵרוֹת רִבּוֹנְךָ מַה לְךָ לְטָרְזָן בָּהֶם? מַה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ רְשׁוּת לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל – שְׁאַל, וּמַה שֶּׁאֵין לְךָ רְשׁוּת לָדַעַת – כָּתוּב (שם ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַזָּטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ, שֶׁדַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְסִתָרָיו גְּנוּזִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהוּא נִסְתָּר וְגָנוּז אֵין לָנוּ לִשְׁאֹל. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ נִסְתֶּרֶת וּגְנוּזָה, שֶׁהֲרֵי הִיא שָׁם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, וּמִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה כְּאִלּוּ הִתְעַסֵּק בִּשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְאִם כָּךְ אֵין לָנוּ לִשְׁאֹל וּלְהִסְתַּכֵּל.

אָמַר לוֹ, כָּל הַתּוֹרָה נִסְתֶּרֶת וּגְלוּיָה, וּשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ נִסְתָּר וְנִגְלוּי, וְכָתוּב (דברים כט) הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ. הַנִּגְלֹת לָנוּ, שֶׁיֵּשׁ לָנוּ רְשׁוּת לִשְׁאֹל וּלְעַיֵּן וּלְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם וְלָדַעַת בָּהֶם. אֲבָל הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁלּוֹ הֵם, וְלוֹ נִרְאִים, שֶׁמִּי יָכוֹל לָדַעַת וּלְהִתְדַּבֵּק בְּדַעְתּוֹ הַנִּסְתֶּרֶת, וְכָל שֶׁכֵּן לִשְׁאֹל?

בא וראה, אין רשות לבני העולם לומר דברים נסתרים ולפרשם, פרט למנורה הקדושה רבי שמעון, שהרי הקדוש ברוך הוא הסכים עליו ידו. ומשום שדורו רשום למעלה ולמטה. ועל זה דברים נאמרים בגלוי על ידו, ולא יהיה דור כדור שהוא שרוי בתוכו, עד שיבא מלך המשיח.

אבל בא וראה, כתוב (בראשית א) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו. (בכ״ל הוא כעין דגמה שלמעלה. בא ראה) סוד הדבר – שלשה עולמות יש לקדוש–ברוך–הוא שהוא נסתר בתוכם. עולם ראשון, אותו עליון נסתר הכל, שלא מסתכל בו ולא נודע בו, פרט לו שהוא גנוז בתוכו.

עולם שני, שהוא קשור באותו שלמעלה, וזהו שהקדוש ברוך הוא נודע מפנו, כמו שכתוב (תהלים קיז) פתחו לי שערי צדק, זה השער לה׳. וזהו עולם שני.

עולם שלישי, אותו עולם תזוזתון מהם שנמצא בו פרוד, וזהו עולם שמלאכים עליונים שורים בתוכו, והקדוש ברוך הוא נמצא בו ולא נמצא. נמצא בו כעת. כשרוצים להסתכל ולדעת אותו, מסתלק מהם, ולא נראה, עד שכלם שואלים איה מקום כבודו. (יזזקאל ג) ברוך כבוד ה׳ ממקומו. וזהו עולם שלא נמצא בו תמיד.

כמו זה, (בראשית ט) בצלם אלהים עשה את האדם. או יש לו שלשה עולמות. עולם ראשון – העולם הזה שנקרא עולם הפרוד, והאדם נמצא בו ולא נמצא. כשרוצים להסתכל בו, מסתלק מהם ולא נראה.

עולם שני – עולם שהוא קשור באותו עולם עליון, וזהו גן עדן שבארץ, שזהו קשור בעולם עליון אזור, ומזה נודע ומתידע עולם אזור.

עולם שלישי – עולם עליון טמיר, גנוז ונסתר, שאין מי שיידע אותו, כמו שכתוב (ישעיה סד) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למוזכה לו. והכל כדגמה עליונה, (ראשון שאמרתי ובאמת) שכתוב (בראשית ט) בצלם

אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. (בא ראה, וַאֵרָא)

עַל זֶה כָּתוּב, (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתָּ. וְאֵלּוּ הֵם בְּצֶלֶם אֱלֹהִים, וְאֵלּוּ יוֹרְשִׁים יְרֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה כְּמוֹ שֶׁלּוֹ. וְעַל זֶה מַזְהָרִים בַּתּוֹרָה (דברים יד) לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְזָה. שֶׁהֲרֵי לֹא נֶאֱבָד, וַהֲרֵי מָצוּי בְּעוֹלָמוֹת טוֹבִים עֶלְיוֹנִים וּמְכֻבָּדִים, לִהְיוֹת שְׁמֵזִים כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק (צַדִּיק) מֵהָעוֹלָם הַזֶּה.

וּבֹא וּרְאֵה, אִלְמָלֵא לֹא זָכָה אָדָם, לֹא יִטְעַם טַעַם הַמָּוֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּזְמַן שֶׁיִּכָּנֵס לְעוֹלָמוֹת אֲזֵרִים. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁזָּכָה, טוֹעֵם טַעַם הַמָּוֶת עַד שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְאוֹתָם עוֹלָמוֹת, וּמִתְפַּשֶּׁטֶת הָרוּזָ מִגּוּף זֶה, וּמַשְׁאִירוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהָרוּזָ מִתְרַזֶּצֶת בִּנְהַר דִּינוּר לְקַבֵּל עָנְשָׁהּ. וְאַזַר כָּךְ נִכְנֶסֶת לְגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, וּמְזֻדַּמֶּן לָהּ כְּלִי אוֹר אַזֵר, כְּפַרְצוּף הַגּוּף שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה מַמָּשׁ. וּמִתְלַבֶּשֶׁת וְנִתְקָנֶת בּוֹ, וְשָׁם הוּא מְדוֹרָהּ תָּמִיד. וְנִקְשֶׁרֶת בְּרָאשֵׁי זְדָשִׁים וְשַׁבָּתוֹת בַּנְּשָׁמָה, וְעוֹלָה וּמִתְעַטֶּרֶת לְמַעְלָה לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זֹדֶשׁ בְּזָדְשׁוֹ וְגוֹ'.

לָמָּה מִדֵּי זֹדֶשׁ בְּזָדְשׁוֹ? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר, בִּגְלַל הִתְזַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת (עֲטָרוֹת) לְהָאִיר מֵהַשֶּׁמֶשׁ בְּאוֹתוֹ זְמַן. וְכֵן מִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ. מִדֵּי שַׁבָּת – זוֹ הַלְּבָנָה. בְּשַׁבָּתוֹ – זֶה הַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁהָאוֹר בָּא לָהּ מִשָּׁם. וְעַל זֶה הַכֹּל דָּבָר אֶזֵד. וְזֶה בֵּרוּר הַדָּבָר, פָּרַט לָרְשָׁעִים שֶׁכָּתוּב בָּהֶם מִיתָה לְכָל הָעוֹלָמוֹת, כָּרֵת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וּמְשֻׁמָּדִים מֵהַכֹּל כְּשֶׁלֹּא נִכְנָסִים בִּתְשׁוּבָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּרוּךְ הָרַזָּמָן שֶׁשָּׁאַלְתִּי וְהִרְוַזְתִּי דְּבָרִים הַלָּלוּ וְעָמַדְתִּי עֲלֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִפָּרָשָׁה זוֹ לָמַדְנוּ סוֹד זָכְמָה, וְנִשְׁמָעִים מִמֶּנָּה סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְנִכְבָּדִים. בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ בַּתּוֹרָה וְאוֹמֵר: לְכוּ בִּדְרָכַי, הִשְׁתַּדְּלוּ בַּעֲבוֹדָתִי, וַהֲרִיגִי מַכְנִיסְכֶם לְעוֹלָמוֹת טוֹבִים, לְעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים. בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים, לֹא מַאֲמִינִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא: לְכוּ תִּרְגְּלוּ אוֹתוֹ עוֹלָם טוֹב, אוֹתוֹ עוֹלָם עֶלְיוֹן שֶׁל כִּסּוּפִים. הֵם אוֹמְרִים: אֵיךְ נוּכַל לִרְגֹּל אוֹתוֹ וְלָדַעַת כָּל זֶה?

מַה כָּתוּב? עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב. הִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה וְתִרְאוּ שֶׁהֲרֵי הִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵיכֶם, וּמִמֶּנָּה תֵּדְעוּ אוֹתוֹ. וּרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מַה הִיא וְגוֹ'. תִּרְאוּ מִמֶּנָּה אוֹתוֹ עוֹלָם, שֶׁהֲרֵי יֵרֹשָׁה שֶׁל זֶלֶק שֶׁאֲנִי מַכְנִיסְכֶם בָּהּ. וְאֶת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ – אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁבְּנֵן עֵדֶן, שֶׁעוֹמְדִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת בְּכָבוֹד עֶלְיוֹן בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

הֱוָזָק הוּא הֲרָפָה. בָּהּ תִּרְאוּ אִם זָכוּ לְכָל זֶה כְּשֶׁהִתְגַּבְּרוּ עַל יִצְרָם וּשְׁבָרוּהוּ, אִם לֹא. אוֹ כְּשֶׁהִתְחַזְּקוּ בַּתּוֹרָה לַעֲסֹק בָּהּ יוֹמָם וָלַיְלָה. אוֹ אִם הֲרָפוּ יְדֵיהֶם מִמֶּנָּה, וְזָכוּ לְכָל זֶה. הַמְּעַט הוּא אִם רָב, אִם רַבִּים אֲלוּ שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בַּעֲבוֹדָתִי וְהִתְחַזְּקוּ בַּתּוֹרָה מִשּׁוּם שֶׁזָּכוּ לְכָל זֶה, אִם לֹא.

וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׁמֶנָה הִיא אִם רָזָה. מֵהַתּוֹרָה תֵּדְעוּ מָה הָאָרֶץ, מָה אוֹתוֹ עוֹלָם, אִם מַרְבֶּה טוֹבָה עֶלְיוֹנָה לִיוֹשְׁבֶיהָ, אוֹ אִם מַמְעִיט מִמֶּנּוּ כְּלוּם. הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם אַיִן. הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ הַזַּיִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, אוֹ שֶׁצָּרוֹר הַזַּיִים נִמְצָא בְּתוֹכָהּ, אִם לֹא.

וַיַּעֲלוּ בַּנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן. וַיַּעֲלוּ בַּנֶּגֶב, בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ בַּנֶּגֶב, בְּלֵב עָצֵל, כְּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּזִמָּם, בְּיֵצֶשׁ, שֶׁזּוֹשֵׁב שֶׁאֵין בָּהּ שָׂכָר. רוֹאֶה שֶׁעֹשֶׁר הָעוֹלָם הַזֶּה אָבַד בְּגָלָלָהּ, זוֹשֵׁב שֶׁהוּא הַכֹּל. בַּנֶּגֶב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ז) חֶזְרוּ הַמַּיִם, וּמִתְרַגְּמִים נָגְבוּ.

אַזַּר כָּךְ – וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן. עַד שֶׁבָּא לְהִתְחַזֵּב בָּהּ, קוֹרֵא וְשׁוֹנֶה בָּהּ. וְשָׁם אֲחִימָן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי, שָׁם רוֹאֶה פְּלוּגִים רַבִּים, טָמֵא וְטָהוֹר, אָסוּר וּמֻתָּר, (כָּשֵׁר וּפָסוּל) עֲנָשִׁים וּשְׁכָרִים. אֵלֶּה אוֹתָם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה, דִּקְדּוּקֵי הַתּוֹרָה. יְלִידֵי הָעֲנָק, שֶׁנּוֹלְדוּ מִצַּד הַגְּבוּרָה.

וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה – אֵלֶּה אוֹתָם שִׁבְעִים פָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה. שִׁבְעִים פָּנִים יֵשׁ לָהּ, לְכָל צַד עֶשֶׂר. וְחֶבְרוֹן, זוֹ הַתּוֹרָה, מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ

נִקְרָא זָבֵר. לִפְנֵי צַעַן מִצְרַיִם. שֶׁנִּינוּ, יֵשׁ תּוֹרָה מוּל תּוֹרָה, וְהַיְנוּ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְזֶה (מַלְכוּת) זָבְרוֹן. מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב יוֹצֵאת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ז) אֱמֹר לַחָכְמָה אֲחֹתִי אָתְּ. וְזוֹ נִבְנְתָה שֶׁבַע שָׁנִים, שֶׁבִּגְלַל זֶה נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, לִפְנֵי צַעַן מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם וּמִכֹּל חָכְמַת מִצְרָיִם.

וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכּוֹל – אֵלֶּה אוֹתָם דִּבְרֵי אַגָּדָה, דְּרָשָׁה, שֶׁתְּלוּיִים מִצַּד הָאֱמוּנָה. וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוֹרָה וְגוֹ', לוֹמְדִים מִשָּׁם רָאשֵׁי פְּרָקִים, רָאשֵׁי דְּבָרִים, אוֹתָם שֶׁבְּנֵי הָאֱמוּנָה שְׁמֵחִים בִּדְבָרִים, וּמִתְבָּרְכִים דְּבָרִים בְּתוֹכָם, וּמִסְתַּכְּלִים שֹׁרֶשׁ אֶחָד וְעִקָּר אֶחָד, וְלֹא נִמְצָא בָּהֶם פָּרוּד. אוֹתָם שֶׁלֹּא נִמְצָאִים בְּנֵי אֱמוּנָה וְלֹא לוֹמְדִים תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שָׂמִים אֶת הָאֱמוּנָה בְּפָרוּד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׁאֲהוּ בַּמּוֹט בִּשְׁנָיִם, בְּפָרוּד. מַהוּ בַּמּוֹט? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכא) אַל יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ. וּמִן הָרִמּוֹנִים וּמִן הַתְּאֵנִים, הַכֹּל שָׁוִים לִדְבָרִים אֵלֶּה לְצַד אַזּוֹר, לְצַד הַמִּינִים, לְצַד הַפָּרוּד.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּשֻׁבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ. וַיָּשֻׁבוּ, שָׁבִים לְצַד הָרָע וְשָׁבִים מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת. אוֹמְרִים, מָה אִכְפַּת לָנוּ? עַד הַיּוֹם לֹא רָאִינוּ טוֹב לָעוֹלָם. עָמַלְנוּ בָּהּ, הַבַּיִת רֵיק, יָשַׁבְנוּ בְּקָלוֹן בָּעָם, וּלְאוֹתוֹ עוֹלָם מִי יְזָכֶּה וּמִי יִכָּנֵס לְתוֹכוֹ? טוֹב לָנוּ שֶׁלֹּא טָרַחְנוּ כָּל זֶה. וַיְסַפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ וְגוֹ', הֲרֵי עָמַלְנוּ וְעָיַפְנוּ בְּשִׁבְיל לָדַעַת וְזֶלֶק אוֹתוֹ עוֹלָם. וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִיא, טוֹב הוּא אוֹתוֹ עוֹלָם עֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְנוּ בַּתּוֹרָה, אֲבָל מִי יָכוֹל לִזְכּוֹת בּוֹ?

אֶפֶס כִּי עַז הָעָם, תַּקִּיף הוּא, שֶׁלֹּא יַזְשִׁיב כָּל הָעוֹלָם כְּכֻלָּל, מִשּׁוּם שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֹשֶׁר רַב לְהִשְׁתַּדֵּל בּוֹ, מִי הוּא שֶׁיִּזְכֶּה בָּהּ? וַדַּאי אֶפֶס כִּי עַז הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּאָרֶץ. מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת בָּהּ, צָרִיךְ לִהְיוֹת זָוָק בְּעֹשֶׁר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יז) וְעָשִׁיר יַעֲנֶה עַזּוֹת. וְהָעָרִים גְּדֹלֹת בְּצָרוֹת, בָּתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב שֶׁלֹּא יֶזְסְרוּ מֵהַכֹּל. וְעִם כָּל זֶה, וְגַם יִלְדֵי הָעֲנָק רָאינוּ שָׁם, צָרִיךְ גּוּף זָוָק, גִּבּוֹר כַּאֲרִי. (שֶׁיִּמָּצֵא שָׁם תָּמִיד) מִשּׁוּם שֶׁהִיא מַתֶּשֶׁת כּוֹזוֹ שֶׁל אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתוֹ אִסּוּר וְהֶתֵּר, טָמֵא וְטָהוֹר, כָּשֵׁר וּפָסוּל. מִי יָכוֹל לִזְכּוֹת בָּהּ?

וְעוֹד, עַמְלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב. אִם יֹאמַר אָדָם שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְכָל זֶה, עַמְלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, הֲרֵי יֵצֶר הָרָע, הַקָּטֵגוֹר, מְקַטְרֵג עַל הָאָדָם, שֶׁנִּמְצָא תָּמִיד בַּגּוּף. וְהַזְהִירִי וְהָאֱמִרִי וְגוֹ', כַּמָּה מְקַטְרְגִים נִמְצָאִים שָׁם, (כְּדֵי) שֶׁלֹּא יָכוֹל הָאָדָם לְהִכָּנֵס לְאוֹתוֹ עוֹלָם כְּלָל, מִי יִזְכֶּה בּוֹ וּמִי יִכָּנֵס לְתוֹכוֹ? בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ (במדבר לב) וַיָּנִיאוּ אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהוֹצִיאוּ שֵׁם רַע עָלֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ.

אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה מָה אוֹמְרִים? אִם זָפַף בָּנוּ ה' [וְגוֹ'] וּנְתָנָהּ לָנוּ. כֵּיוָן שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל אָדָם בִּרְצוֹן הַלֵּב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא צָרִיךְ מִמֶּנּוּ אֶלָּא הַלֵּב, וְיִשְׁמְרוּ אוֹתוֹ רְשׁוּם קָדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ.

אֲבָל, אַךְ בַּה' אַל תִּמְרְדוּ. צָרִיךְ שֶׁלֹּא תִּמְרְדוּ בַּתּוֹרָה, שֶׁהַתּוֹרָה לֹא צְרִיכָה עֶשֶׂר וְלֹא כְּלִי כֶּסֶף וְזָהָב. וְאַתֶּם אַל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ, שֶׁהֲרֵי גּוּף שָׁבוּר, אִם יִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יִמְצָא רְפוּאָה בַּכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ג) רְפָאוֹת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ. וְכָתוּב (שם ד) וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא. וְכָל אוֹתָם מְקַטְרְגִים מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: פַּנּוּ מָקוֹם לִפְלוֹנִי עֶבֶד הַמֶּלֶךְ!

בִּגְלַל זֶה אַל תִּירְאוּ, כִּי לַזְמָנוּ הֵם. הֵם בְּעַצְמָם מְזַמְּנִים מְזוֹנוֹת בְּכָל יוֹם לְכָל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א יז) וְאֶת הָעֹרְבִים צִוִּיתִי לְכַלְכְּלֶךָ, וְכָתוּב (שם) וְהָעוֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר. סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם. מַהוּ צִלָּם? זֶה תֹּקֶף הַדִּין הַקָּשֶׁה. מָה הַטַּעַם סָר? מִשּׁוּם שֶׁה' אִתָּנוּ אַל תִּירָאֵם. הַכֹּל זֶה בִּגְלַל הַתּוֹרָה. אַשְׁרֵי זֹאת לְךָ אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, שֶׁהֲרֵי מִתְקַשְּׁרִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מַמָּשׁ, וְנִקְרָאִים אֲזוֹזִים וֵרֵעִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) לְמַעַן אֲזוֹזַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ.

וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכּוֹל וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא אָמַר, כָּרְתוּ אוֹתוֹ אֶשְׁכּוֹל, בָּאוּ לַהֲרִימוֹ, לֹא יָכְלוּ. בָּאוּ לְקַוְּזוֹתוֹ, לֹא יָכְלוּ. בָּאוּ כֻּלָּם וְיהוֹשֻׁעַ וּלְקַוְּזוֹהוּ וְהֶעֱלוּהוּ, וְעָלָה עַל יָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׂאֵהוּ בַּמּוֹט בִּשְׁנָיִם. בִּשְׁנָיִם, בְּאוֹתָם

שְׁנַיִם יְזִירִים. זְמוֹרָה מָה רָצוּ? אֶלָּא אֶשְׁכּוֹל הָיָה תָּלוּי בָּהּ, וּבְעוֹד שֶׁהָיָה מְזֻוָּג בִּמְקוֹמוֹ, נִקְרָא זְמוֹרָה. אַזַּר כָּךְ קְרָאוֹ מוֹט, שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂאֵהוּ בַּמּוֹט, אוֹתוֹ הַנּוֹדָע, אוֹתוֹ שֶׁכָּרְתוּ.

מִכָּאן יָדְעוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב שֶׁהֵם רְאוּיִם לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ וְלִהְיוֹת לָהֶם בָּהּ זֵלֶק וְנַזָּלָה. עַד שֶׁבָּאוּ, נִמְלְכוּ עֲלֵיהֶם כֻּלָּם. עָמַד כָּלֵב בִּפָּרִי, אָמַר: פָּרִי פָּרִי, אִם בִּגְלָלְךָ אָנוּ נֶהֱרָגִים, מָה אָנוּ בְּזֶלְקְךָ? מִיָּד עָשָׂה עַצְמוֹ כַּל וְנִתַּן לָהֶם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא נָתְנוּ לָאֲוִזְרִים, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וַיִּשָּׂאֵהוּ בַּמּוֹט, וְכָתוּב בִּשְׁנָיִם, וּבְכֻלָּם לֹא הָיוּ שְׁנַיִם כְּמוֹתָם. וּמִכָּאן לָמַד יְהוֹשֻׁעַ אַזַּר כָּךְ, שֶׁכָּתוּב (יהושע ב) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מִן הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים. וּשְׁנַיִם אֵלֶּה הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַמַּדְמוֹנִים. וּכְשֶׁהִגִּיעוּ אֶל יִשְׂרָאֵל, נָתְנוּ לָהֶם, וְהֵם נִשְׁאֲרוּ וְעָשׂוּ עַצְמָם כְּשִׁירַיִם.

רַבִּי יְצְזָק אָמַר, כְּשֶׁהָיוּ מַגִּיעִים לְאוֹתָם עֲנָקִים, הָיוּ שָׁמִים אוֹתוֹ מַטֶּה שֶׁל מֹשֶׁה לִפָּנֵיהֶם, וְנִצָּלוּ. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁאוֹתוֹ מַטֶּה נָתַן לָהֶם? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב. כָּתוּב כָּאן עֲלוּ זֶה, וְכָתוּב שָׁם (שמות ד) וְאֶת הַמַּטֶּה הַזֶּה וְגוֹ', וּבִגְלָלוֹ נִצָּלוּ. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁהָעֲנָקִים הַלָּלוּ עָזְבוּ אוֹתָם? אֶלָּא בָּאוּ לְקַוְזָתָם, וְהָיוּ שָׁמִים מוּלָם אוֹתוֹ מַטֶּה, וְנִצּוֹלִים (ובורזים) מִלְּפָנֵיהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מָסְרָת שָׁם הַקָּדוֹשׁ מָסַר לָהֶם מֹשֶׁה , וּבִגְלָלוֹ נִצְּלוּ מֵהֶם.

רַבִּי זְיֵרָא אָמַר, שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת נִקְרְאוּ: נְפִילִים, עֲנָקִים, רְפָאִים. וְכֻלָּם הָאֱרִיכוּ יָמִים. נְפִילִים נִקְרְאוּ בַּתְּזוּזָלָה. אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁהִתְזַבְּרוּ בִּבְנוֹת בְּנֵי הָאָדָם וְהוֹלִידוּ מֵהֶם, נִקְרְאוּ עֲנָקִים. אַזַּר כָּךְ שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְרַפְּאִים מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, נִקְרְאוּ רְפָאִים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב (איוב כו) הָרְפָאִים יְזוֹלָלוּ, (דברים ב) רְפָאִים יֵזָּשְׁבוּ אַף הֵם כַּעֲנָקִים. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁעֲנָקִים בָּאוּ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה וְהִתְזַזְּקוּ יוֹתֵר בָּאָרֶץ. כְּמוֹ זֶה רְפָאִים, וּמֵהֶם יָצְאוּ, וְהָיוּ מַאֲרִיכִים יָמִים. וּכְשֶׁנְּזֻלְשִׁים, נֶזֱלָשׁ זְצִי גּוּף, וַזְצִי עוֹמֵד. כֵּיוָן שֶׁזְּצִי הַגּוּף הָיָה מֵת, הָיוּ

לוֹקְוִזים עֲשָׂב מֵעִשְׂבֵי הַשָּׂדֶה וְזוֹרְקִים לְפָנֵיהֶם וּמֵתִים. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם רָצוּ לַהֲרֹג עַצְמָם, נִקְרְאוּ רְפָאִים. אָמַר רַבִּי יְצְוָזק, זוֹרְקִים עַצְמָם לַיָּם הַגָּדוֹל, וְטוֹבְעִים וּמֵתִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב הָרְפָאִים יְזוֹלָלוּ מִתַּוַּזת מַיִם וְשׁוֹכְנֵיהֶם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אִלְמְלֵא הָיוּ נִכְנָסִים יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ בְּסִימָן (בְּאֶמְנוּת) לָשׁוֹן הָרָע, לֹא הָיָה הָעוֹלָם עוֹמֵד אֲפָלוּ רֶגַע אֶוזד. מִי אֶמְּן שֶׁל לָשׁוֹן הָרָע? הַנָּוזשׁ. וְסוֹד הַדָּבָר – מִשֶּׁבָּא הַנָּוזשׁ עַל זַוָּה הִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְעַל הַכֹּל מוּוזָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, פָּרַט לְלָשׁוֹן הָרָע, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים יב) אֲשֶׁר אָמְרוּ לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ.

בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה עָשָׂה אוֹתוֹ לָשׁוֹן הָרָע; גָּזַר עַל אֲבוֹתֵינוּ שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לָאָרֶץ, וּמֵתוּ אֵלֶּה שֶׁאָמְרוּ, וְנִגְזָרָה בְכִיָּה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. (כָּל שֶׁכֵּן כָּאן שֶׁהוֹצִיא לָשׁוֹן הָרָע עַל הַכֹּל) כִּבְיָכוֹל כֵּיוָן שֶׁהוֹצִיאוּ עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כְּאִלּוּ הוֹצִיאוּ עָלָיו. בִּגְלַל זֶה קִנֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל זֶה, (כְּלוֹמַר קִנֵּא לִשְׁמוֹ) וְעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם לְהִשָּׁמֵד מֵהָעוֹלָם אִלְמְלֵא תְּפִלַּת מֹשֶׁה.

וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי זְזֵיָא, מַה שׁוֹנָה כָּאן וַיִּסְפְּרוּ, וְלֹא כָתוּב וַיַּגִּידוּ אוֹ וַיֹּאמְרוּ? אֶלָּא כָּל אֶוזד מִלַּמֵּד דָּבָר לְבַדּוֹ. וַיַּגִּידוּ – בְּכָל מָקוֹם רָמֵז הוּא רוֹמֵז בְּזָוזְכְמָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וַיֹּאמֶר – אֲמִירָה בְּעָלְמָא. וַיֹּאמְרוּ – הֲרְהוּר הַלֵּב. וַיֹּאמְרוּ – פְּקֻדָּה. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וַיִּסְפְּרוּ – פָּרוּשׁ הַדָּבָר בְּכָל מָקוֹם.

בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ. הָלַכְנוּ הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת! אֶלָּא בָּאנוּ, נִכְנַסְנוּ לְשָׁם לְאוֹתָהּ אֶרֶץ שֶׁהָיִיתָ מְשַׁבְּזָהּ בְּכָל יוֹם וְהָיִיתָ אוֹמֵר שֶׁאֵין כְּמוֹתָהּ, וְגַם זָבַת זָלָב וּדְבַשׁ הִיא. רַבִּי יְצְוָזק אָמַר, מִי שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר כָּזָב, אוֹמֵר דְּבַר אֱמֶת בַּהַתְזָלָה, כְּדֵי שֶׁיַּאֲמִינוּ לוֹ כְּזָבָיו.

רַבִּי זְזֵיָא אָמַר, (אֶלָּא) כָּךְ אָמְרוּ: נִכְנַסְנוּ לְאוֹתָהּ אֶרֶץ שֶׁהָיִיתָ מְשַׁבְּזָהּ כָּל יוֹם וְאָמַרְתָּ שֶׁאֵין כָּמוֹהָ, (וְגַם זָבַת זָלָב וּדְבַשׁ הִיא), וְהֵרַמְתָּ שִׁבְזָהּ עַל הַכֹּל – וְלֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי זֶה פָּרְיָהּ, אֶשְׁכּוֹל אֶוזד מֵאוֹתָם קְטַנִּים קָטְפוּ. אָמְרוּ:

אִם לָזֶה הוֹרִישׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל וְסִבְּלוּ כָּל אוֹתָן צָרוֹת וַעֲיֵפוּת, הֲרֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם יֵשׁ אֶשְׁכּוֹלוֹת וּפֵרוֹת הָאָרֶץ יוֹתֵר, עַל אֲחַת שְׁנַיִם.

אֶפֶס כִּי עַז הָעָם. דֶּרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁאוֹתָם גִּבּוֹרִים עוֹרְכֵי הַקְּרָב יוֹשְׁבִים בַּזּוּז לִשְׁמוֹר הַדְּרָכִים, וְכָאן אֲפָלּוּ אוֹתָם בְּנֵי הָעִיר תַּקִּיפִים גִּבּוֹרִים. וְהָעָרִים בְּצָרוֹת, שֶׁאֲפָלּוּ כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם יִתְכַּנְּסוּ עֲלֵיהֶם, לֹא יַעֲשׂוּ בָּהֶם פָּגָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל מַה שֶׁאָמְרוּ, בִּלְשׁוֹן הָרָע אָמְרוּ, וְהַקָּשֶׁה מֵהַכֹּל – שֶׁכָּתוּב עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב. לְבֶן אָדָם שֶׁנִּשְׁכּוֹ נָזָשׁ, כְּשֶׁרוֹצִים לְהַפְזִיד אוֹתוֹ, אוֹמְרִים: הִנֵּה נָזָשׁ כָּאן.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, וַדַּאי זֶה קָשֶׁה מִכָּל מַה שֶּׁאָמְרוּ, כְּלוֹמַר, אוֹתוֹ שֶׁעוֹרֵךְ קְרָב בַּכֹּל הֲרֵי כָּאן זָמִין. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם? בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, שֶׁהֲרֵי הוּא הַמָּקוֹם לְהִכָּנֵס בּוֹ. מִיָּד – וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם. קָבְעוּ בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת, לְעוֹלָמִים, בְּאוֹתוֹ לַיְלָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עֵצָה לָקְזוּ עַל הַכֹּל לְהוֹצִיא שֵׁם רַע. מַה זֶּה עַל הַכֹּל? עַל הָאָרֶץ וְעַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל הָאָרֶץ בְּסֵדֶר, עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִנַּיִן? אָמַר לוֹ, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אֶפֶס כִּי עַז הָעָם. מִי יָכוֹל לָהֶם? כִּי עַז הָעָם דַּוְקָא. וְכָתוּב עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, וְאָז גָּרְמוּ כָּל זֶה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁמִידָם מֵהָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו וְגוֹ'.

וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ ה'. רַבִּי אָחָא וְרַבִּי יוֹסֵי אָמְרוּ, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל מֵעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בָּהֶם וְהִתְכַּנָּה בָּהֶם וְהִתְפָּאֵר בָּהֶם, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁאָזַד הִתְקַשְּׁרוּ, וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה הֵם קְיוּמוֹ, וְקִיּוּם שֶׁל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹן רִבּוֹנָם.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָדָם בָּעוֹלָם, הִתְקִינוֹ כְּדַגְמָה

עֶלְיוֹנָה (מְכֻבֶּדֶת), וְנָתַן לוֹ כּוֹזוֹ וְתָקְפוֹ בְּאֶמְצַע הַגּוּף, שֶׁשָּׁם שׁוֹרֶה הַלֵּב, שֶׁהוּא זִזֵּק (וּמְזוֹן) כָּל הַגּוּף וּמִשָּׁם נָזוֹן כָּל הַגּוּף. (וְכָל אוֹתָם אֵיבָרִים שֶׁבַּגּוּף מִשָּׁם נְזוֹנוּ) וַהֲרֵי הַלֵּב אָזוּז וּמִתְזַזֵּק בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה (וְאָזוּז בּוֹ), שֶׁהוּא מִזַּז הָרֹאשׁ שֶׁשּׁוֹרֶה לְמַעְלָה, וְזֶה נִקְשָׁר בָּזֶה.

וּבְצוּרָה זוֹ הִתְקִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם וְעָשָׂה (אוֹתוֹ) גּוּף אֶזָּד, וְהִתְקִין אֵיבְרֵי הַגּוּף סְבִיב הַלֵּב, וְהַלֵּב שׁוֹרֶה בְּאֶמְצַע כָּל הַגּוּף. וְכָל אוֹתָם אֵיבָרִים נְזוּנִים מֵאוֹתוֹ לֵב, שֶׁהוּא זִזֵּק הַכֹּל, וְהַכֹּל בּוֹ תְּלוּיִים. וְאוֹתוֹ לֵב נִקְשָׁר וְנֶאֱזָז בַּמִּזַּז הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹרֶה לְמַעְלָה.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם, הִשְׁרָה (סִדֵּר) אֶת יָם הָאוֹקְיָנוֹס סְבִיב יָשׁוּב כָּל הָעוֹלָם, וְיָשׁוּב כָּל שִׁבְעִים הָאֻמּוֹת כֻּלָּם סְבִיב לִירוּשָׁלַיִם, וּירוּשָׁלַיִם שׁוֹרָה בְּאֶמְצַע כָּל הַיִּשּׁוּב, וְהִיא מְסוּבֶּבֶת לְהַר הַבַּיִת, וְהַר הַבַּיִת סְבִיב עֲזֵרוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאוֹתָן עֲזֵרוֹת סוֹבְבוֹת לְלִשְׁכַּת הַגָּזִית, שֶׁשָּׁם יוֹשְׁבִים סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה. וְשָׁנִינוּ שֶׁאֵין יְשִׁיבָה בָּעֲזָרָה, אֶלָּא לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד לְבַדָּם.

וְלִשְׁכַּת הַגָּזִית סְבִיב הַמִּזְבֵּחַ, וְהַמִּזְבֵּחַ סְבִיב בֵּית הָאוּלָם, וְהָאוּלָם לַהֵיכָל, וְהַהֵיכָל לְבֵית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁשָּׁם שׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה וְכַפֹּרֶת וּכְרוּבִים וְאָרוֹן. וְכָאן הוּא הַלֵּב שֶׁל כָּל הָאָרֶץ וְהָעוֹלָם, וּמִכָּאן נְזוּנוּ כָּל אוֹתָם מְקוֹמוֹת הַיִּשּׁוּב, שֶׁהֵם אֵיבְרֵי הַגּוּף. וְלֵב זֶה נָזוּן מִמִּזַּז הָרֹאשׁ וְנֶאֱזָז זֶה בָּזֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טז) מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה׳. כְּמוֹ זֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהוּא בְּסוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, בְּסוֹד נִכְבָּד נִסְתָּר.

הַיָּם הָעֶלְיוֹן כְּנֶגֶד זֶה. שֶׁיֵּשׁ יָם לְמַעְלָה מִן הַיָּם, וְיָם מִן יָם. בֹּא וּרְאֵה, נְהַר דִּינוּר סוֹבֵב לְכַמָּה מֶרְכָּבוֹת. כְּנֶגְדּוֹ שִׁבְעִים צְדָדִים וְזַקּוּקִים מִשֶּׁבַע דְּלָקוֹת, וְהֵם סוֹבְבִים לְאוֹתָם שַׁמָּשִׁים שֶׁלְּתוֹכָם. וְאֵלֶּה סוֹבְבִים לְאַרְבַּע מֶרְכָּבוֹת, וְאֵלּוּ סוֹבְבִים לְאוֹתָהּ עִיר קְדוֹשָׁה שֶׁרוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם.

וְלָמַדְנוּ, שָׁם עֲזֵרוֹת לְפָנִים מֵעֲזָרוֹת. וְאֵין יְשִׁיבָה בָּעֲזָרָה שֶׁל שָׁם, אֶלָּא

לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד לְבַדָּם, וְשָׁם נִמְצָאִים וְיוֹשְׁבִים. וְסַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה נִמְצָאִים שָׁם בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית, וְאוֹתוֹ בֵּית דִּין עֲלֵיהֶם, שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ לְמָקוֹם שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ. וְהַדִּין נָתָן מִשָּׁם לִקְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קְדֵשׁ הַקָּדָשִׁים שֶׁבּוֹ הַכֹּל, וְשָׁם הַלֵּב שׁוֹרֶה, וְזֶה נִזּוֹן מִמִּזַּו הָעֶלְיוֹן, וְנֶאֱזָז זֶה בָּזֶה.

כְּמוֹ זֶה לְמַעְלָה, וְהוּא בְּסוֹד מֶלֶךְ הָעֶלְיוֹן, בְּסוֹד נִכְבָּד סָתוּם, עַד שֶׁנִּמְצָא, שֶׁהַכֹּל נִזּוֹן מִמִּזַּו עֶלְיוֹן סָתוּם שֶׁל הַכֹּל. וּכְשֶׁיִּסְתַּכְּלוּ עַל הַדְּבָרִים, הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה וְזֶה בָּזֶה.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁמֵּאִיר הָעַתִּיק הַסָּתוּם בַּמִּזַּו, וְהַמִּזַּו מֵאִיר לַלֵּב, בְּדֶרֶךְ נֹעַם ה׳. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, וְזֶהוּ כִּזַּו ה׳. אוֹתוֹ כִּזַּו שֶׁבָּא מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, סָתוּם כָּל הַסְּתוּמִים, יִגְדַּל נָא, שֶׁיִּתְרַבֶּה וְיִגְדַּל לְמַעְלָה וְיִשְׁפַּע וְיָמָשִׁךְ לְמַטָּה. כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי. לֵאמֹר, לְלַמֵּד מִכָּאן לְכָל הַדּוֹרוֹת הָאַזָּרוֹנִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. לֵאמֹר, לוֹמַר לָזֶה בִּשְׁעַת צָרָה, לוֹמַר זֶה בִּשְׁעַת רְוָוחָה. וּמַה הוּא? ה׳ אֶרֶךְ אַפַּיִם וְגוֹ׳, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אֱמֶת לָמָּה עוֹלֶה מִכָּאן? אָמַר רַבִּי זֵיְיא, הֵם גָּרְמוּ שֶׁעָלָה מִכָּאן, שֶׁהַרֵי בְּשֶׁקָּר דִּבְּרוּ עַצְמָם. בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ. וְכֵן שְׁאָר הָאַזָּרִים הִסְתַּלְקוּ, שֶׁלֹּא יָכֹל מֹשֶׁה לְאָמְרָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ. סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ, כִּדְבָרְךָ מַמָּשׁ, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּוַוְגִּים, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

זֶה עִם זֶה, מַה שֶּׁלֹּא יָכְלוּ לְדַבֵּר מִקֹּדֶם זֶה. יָצְאוּ מֵאוֹתוֹ פָּתַז, וְיָשְׁבוּ בְּגִנָּה תַּזַּת אִילָנוֹת. אָמְרוּ זֶה לָזֶה, כֵּיוָן שֶׁאָנוּ כָּאן וְרָאִינוּ כָּל זֶה, אִם נָמוּת כָּאן, וַדַּאי נִכָּנֵס לָעוֹלָם הַבָּא. יָשְׁבוּ. שָׁנָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וְנִרְדְּמוּ. בֵּין כָּךְ בָּא אוֹתוֹ מְמֻנֶּה וְהֶעֱרָם. אָמַר לָהֶם, קוּמוּ צְאוּ לְתוֹךְ פַּרְדֵּס שֶׁבַּזּוּזִין. יָצְאוּ. רָאוּ אוֹתָם בַּעֲלֵי מִקְרָא שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים בְּאוֹתוֹ פָּסוּק, בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ – הֲרֵי בְּמָקוֹם אַזַּר לֹא. וְשָׁם יָמֻתוּ – הֲרֵי בְּמָקוֹם אַזַּר לֹא. וְזֶה בַּגּוּפִים, אֲבָל בַּנְּשָׁמוֹת לֹא כְּמוֹ בְּנֵי הַגָּן.

אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ מְמֻנֶּה, צְאוּ. יָצְאוּ עִמּוֹ. אָמַר לָהֶם, שִׁמְעֲתֶם דָּבָר לְתוֹךְ

אוֹתָהּ דַּרְגָּהּ? אָמְרוּ, שֶׁמַּעֲנוּ, שֶׁהֲרֵי קוֹל אָזְוָד הָיָה אוֹמֵר: מִי שֶׁפָּסַק – יִפָּסֵק, וּמִי שֶׁקִּצֵּר – יִתְקַצֵּר. מִי שֶׁקִּצֵּר – יִתְאָרֵךְ. אָמַר לָהֶם, יְדַעְתֶּם מַהּ זֶּהּ? אָמְרוּ, לֹא. אָמַר לָהֶם, רְאִיתֶם אוֹתוֹ נָשָׁר גָּדוֹל וְאוֹתוֹ תִּינוֹק שֶׁמְּלַקֵּט עֲשָׂבִים? זֶהּ הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִנְּצִיבִין, הוּא וּבָנוֹ, וְהִגִּיעַ לְכָאן, וְרָאָה הוּא וּבְנוֹ הַתִּינוֹק מְעָרָה זוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הַזּוֹשָׁךְ, לֹא יָכְלוּ לִסְבֹּל, וּמֵתוּ.

וְאוֹתוֹ תִּינוֹק בְּנוֹ עוֹמֵד כָּל יוֹם לִפָּנָיו בְּצַלְאֵל בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹרֵד מֵהַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְאוֹמֵר לְפָנָיו שִׁלְשָׁה דְּבָרִים, עַד שֶׁלֹּא יְפַתַּח בְּצַלְאֵל בְּסוֹדוֹת סְתוּמִים שֶׁל הַזָּכְמָה, שֶׁכָּל דְּבָרָיו סוֹדוֹת סְתוּמִים הֵם, (ישעיה סד) שֶׁעַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ. (מי) זֶהּ שֶׁאָמַר מִי שֶׁפָּסַק יִפָּסֵק. מִי שֶׁפּוֹסֵק דִּבְרֵי תוֹרָה עַל דְּבָרִים בְּטֵלִים, יִפָּסְקוּ זַיָּיו מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וְדֵינוֹ עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. מִי שֶׁקִּצֵּר יִתְקַצֵּר – מִי שֶׁקִּצֵּר אָמֵן וְלֹא מַאֲרִיךְ בּוֹ תּוֹךְ מְנוּחָה, יִתְקַצֵּר מִזַּיָּיו הָעוֹלָם הַזֶּה. מִי שֶׁקִּצֵּר יִתְאָרֵךְ – מִי שֶׁאוֹמֵר אָזְוָד, צָרִיךְ לַזְּטַף אָלֶ״ף וּלְקַצֵּר קְרִיאָתָהּ, וְלֹא יַעֲכֵּב בָּאוֹת הַזֹּאת כְּלָל. מִי שֶׁעָשָׂה כֵּן, יִתְאָרְכוּ זַיָּיו.

אָמְרוּ לוֹ, עוֹד אָמַר, שְׁנַיִם הֵם, וְאָזְוָד הִשְׁתַּתֵּף בָּהֶם, וְהֵם שְׁלֹשָׁה. וּכְשֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה, הֵם אָזְוָד. אָמַר לָהֶם, אֶלָּה שְׁנֵי שֵׁמוֹת שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם ה׳ ה׳. אֱלֹהֵינוּ הִשְׁתַּתֵּף בָּהֶם, וְהוּא זוֹתָם הַטַּבַּעַת, אֱמֶת. וּכְשֶׁמִּתְזַבְּרִים כְּאָזְוָד, הֵם אָזְוָד בְּיִזּוּד אָזְוָד.

עוֹד אָמַר, שְׁנַיִם הֵם, וְאָזְוָד זָזַר. כְּשֶׁשּׁוֹלֵט, טָס עַל כַּנְפֵי הָרוּזַ וְשָׁט בְּמָאתַיִם אֶלֶף, וְנִסְתָּר. אָמַר לָהֶם, אֵלּוּ שְׁנֵי כְּרוּבִים שֶׁהָיָה רוֹכֵב בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְיוֹם שֶׁנִּגְנַז יוֹסֵף מֵאָזְיו, נִגְנַז הוּא (אָזְוָד), וְנִשְׁאַר אָזְוָד אֶצֶל בִּנְיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים יז) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעָף וַיֵּרָא עַל כַּנְפֵי רוּזַ. וְנִגְנַז בְּמָאתַיִם אֶלֶף עוֹלָמוֹת, וְנִסְתַּר אוֹתוֹ שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, שֶׁהֵם מָאתַיִם אֶלֶף גְּנָזִים, הֵם שֶׁלּוֹ בָּרוּךְ הוּא.

צְאוּ מִכָּאן, אַשְׁרֵיכֶם. יָצְאוּ. נָתַן לָהֶם אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שׁוֹשַׁנָּה (אַזְרֵת) אַזַּת וְיָצְאוּ. כְּשֶׁיָּצְאוּ, נִסְתַּם פִּי הַמְּעָרָה וְלֹא נִרְאָה כְּלָל. רָאוּ אוֹתוֹ נָשָׁר שֶׁהָיָה יוֹרֵד

מֵאוֹתוֹ עֵץ וְנִכְנַס לִמְעָרָה אַחֶרֶת. הֵרִיחוּ הֵם בְּאוֹתָהּ שׁוֹשַׁנָּה וְנִכְנְסוּ לְשָׁם, מָצְאוּ אוֹתוֹ נָשָׁר עַל פִּי הַמְּעָרָה. אָמַר לָהֶם, הִכָּנְסוּ צַדִּיקֵי אֱמֶת וְזַבְּרִים, שֶׁהֲרֵי לֹא רָאִיתִי שִׁמְוַזַּת הַזַּבְּרוּתָא מִיּוֹם שֶׁאֲנִי כָּאן, אֶלָּא בָּכֶם.

נִכְנְסוּ. הִגִּיעוּ לְפַרְדֵּס אַחֵר, וְאוֹתוֹ נָשָׁר עִמָּהֶם. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְאוֹתָם בַּעֲלֵי מִשְׁנָה, זָזַר אוֹתוֹ נָשָׁר בִּדְמוּת אָדָם בִּלְבוּשׁ נִכְבָּד מֵאִיר כְּמוֹתָם, וְיָשַׁב אִתָּם כְּאֶחָד. אָמַר לְאוֹתָם שִׁיּוּשְׁבִים, תְּנוּ כָּבוֹד לְבַעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁבָּאוּ לְכָאן, שֶׁהֲרֵי רִבּוֹנָם הֵרָאָה לָהֶם נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת כָּאן. אָמַר אֶחָד מֵהֶם, יֵשׁ בָּכֶם סִימָן? אָמְרוּ, הֵן. הוֹצִיאוּ שְׁנֵי שׁוֹשַׁנִּים וְהֵרִיחוּ בָּהֶם. אָמְרוּ, שְׁבוּ בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה, שְׁבוּ צַדִּיקֵי אֱמֶת. אָזְזוּ בָּהֶם וְיָשְׁבוּ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לָמְדוּ שָׁם שִׁלְשִׁים הֲלָכוֹת שֶׁלֹּא יָדְעוּ מִקֶּדֶם, וְסוֹדוֹת תּוֹרָה אֲזוּרִים.

זָזְרוּ לָפָנָי אוֹתָם בַּעֲלֵי מִקְרָא, וּמָצְאוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, (שם פב) אֲנִי אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֶלְיוֹן כֻּלְּכֶם. אֲנִי אָמַרְתִּי, בְּשָׁעָה שֶׁהִקְדַּמְתֶּם עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה, שֶׁהֲרֵי אֱלֹהִים אַתֶּם וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁנִּמְשַׁכְתֶּם אַזַּר יֵצֶר הָרָע – אָכֵן כְּאָדָם תְּמוּתוּן וְגוֹ'. מַה מִּיתָתוֹ שֶׁל אָדָם מוֹרִידָתוֹ לָעָפָר כְּדֵי שֶׁיִּמָּזֵהּ אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע שֶׁבְּתוֹכוֹ, וְאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע הוּא שֶׁמֵּת וְנִתְעַכֵּל בְּתוֹכוֹ.

אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן שֶׁעֲלֵיהֶם, גַּם כָּךְ כָּתוּב, וּפֹגְרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה. מַה זֶּה פִּגְרֵיכֶם? זֶה יֵצֶר הָרָע, כּוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה. וְזִסְרוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּכֶם, שֶׁיֵּצֶר הָרָע יוֹרֵד תָּמִיד לְוִזְסָרוֹן, וְלֹא עוֹלֶה. בַּקְּדֵשׁ מַעֲלִים וְלֹא מוֹרִידִים. בַּטֻּמְאָה מוֹרִידִים תָּמִיד וְלֹא מַעֲלִים. וְעַל זֶה נִקְרְאוּ פִּגְרֵיכֶם, וְזִסְרוֹנוֹתֵיכֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א ל) אֲשֶׁר פָּגְרוּ מֵעֲבֹר אֶת [הַ]נַּחַל וְגוֹ'. סוֹף הַפָּסוּק מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב יִפָּלוּ, וְלֹא תִפָּלוּ. וְעַל כָּךְ, בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ אוֹתָם פְּגָרִים וְשָׁם יָמוּתוּ, מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁמִיד אוֹתָם פְּגָרִים מֵהָעוֹלָם לְעוֹלָם.

אָמַר לָהֶם רַבִּי אִילָאִי, צַדִּיקֵי אֱמֶת, הִכָּנְסוּ וּרְאוּ, שֶׁהֲרֵי רְשׁוּת נִמְסְרָה לָכֶם לְהִכָּנֵס עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁפָּרֹכֶת פְּרוּסָה. אַשְׁרֵי זֶלְקְכֶם. קָמוּ וְנִכְנְסוּ לְתוֹךְ מָקוֹם אָזוּד, וְהָיוּ שָׁם בַּעֲלֵי אַגָּדָה, וּפָנֵיהֶם מְאִירִים כְּאוֹר הַשָּׁמֶשׁ.

אָמְרוּ, מִי אֱלֹהּ? אָמַר לָהֶם, אֱלֹהּ בַּעֲלֵי אַגָּדָה, וְרוֹאִים בְּכָל יוֹם אוֹר הַתּוֹרָה כָּרָאוּי. עָמְדוּ וְשָׁמְעוּ כַּמָּה דְּבָרִים זָרִים בַּתּוֹרָה, וְלֹא נִתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְתוֹכָם.

אָמַר לָהֶם רַבִּי אִילָאִי, הִכָּנְסוּ לְמָקוֹם אַזָּר וְתִרְאוּ. נִכְנְסוּ לְתוֹךְ גִּנָּה אַזָּרַת, וְרָאוּ גַּם כָּךְ כּוֹרִים קְבָרִים, וּמֵיָּד מֵתִים, וְזוֹזְרִים זַיִּים בְּגוּפוֹת מְאִירִים קְדוֹשִׁים. אָמְרוּ לוֹ, מַה זֶּה? אָמַר לָהֶם, זֶה עוֹשִׂים בְּכָל יוֹם, וּמֵיָּד שֶׁשּׁוֹכְבִים, מִתְעַכֶּלֶת אוֹתָהּ זַהֲמָה רָעָה שֶׁקִּבְּלוּ בַּתְּזוֹלָה, וְעוֹמְדִים מִיָּד בְּגוּפִים זָרִים מְאִירִים, בְּאוֹתָם גּוּפִים קְדוֹשִׁים שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם רוֹאִים, עָמְדוּ כֻּלָּם עַל הַר סִינַי בְּגוּפִים לְלֹא לִכְלוּךְ כְּלָל. כֵּיוָן שֶׁהִמְשִׁיכוּ עֲלֵיהֶם יֵצֶר הָרָע, זָזְרוּ בְּגוּפִים אֲזָרִים שֶׁל גּוּפִים רִאשׁוֹנִים, גּוּפִים נָכְרִיִּים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר זוֹרֵב.

קוֹל הִתְעוֹרְרוּ: לְכוּ הִתְכַּנְּסוּ, הֲרֵי אֲהֲלִיאָב עוֹמֵד עַל עָמְדוֹ, וְכָל אוֹתָן קְהָתְרָאוֹת עִמּוֹ. לְשָׁעָה פָּרְזוּ כֻּלָּם וְלֹא רָאוּ דָּבָר. נִשְׁאֲרוּ לְבַד תַּזַּת אִילָנוֹת הַגִּנָּה. רָאוּ פָּתַז אַזָּר, נִכְנְסוּ לְשָׁם, רָאוּ הֵיכָל אָזָד, נִכְנְסוּ וְיָשְׁבוּ שָׁם. שְׁנֵי עֲלָמִים הָיוּ שָׁם. הֵרִימוּ עֵינַיִם, וְרָאוּ מִשְׁכָּן אָזָד מְרֻקָּם בְּכָל מִינֵי צִיּוּרִים וּגְוָנִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְעָלָיו פָּרוֹסָה פָּרִיסַת אוֹר נוֹצֶצֶת שֶׁלֹּא יְכוֹלוֹת הָעֵינַיִם לְהִסְתַּכֵּל. (וּכְפִי שְׁנֵי מִילִין רָאוּ תּוֹךְ אוֹתוֹ הַמִּשְׁכָּן עַד מְקוֹם פָּרִיסַת הַפָּרֹכֶת שֶׁלֹּא רָאוּ) מִשָּׁם וָהָלְאָה לֹא רָאוּ כְּלוּם.

הִרְכִּינוּ אָזְנַיִם, וְשָׁמְעוּ קוֹל אָזָד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: בְּצַלְאֵל רְבִיעִי הוּא לְאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. יוֹסֵף רְבִיעִי הוּא תּוֹךְ אוֹרוֹת אָדָם הָרִאשׁוֹן. עֲלִיָּה שֶׁל מַעֲלָה וְזַבִּיבַת הַכֹּל, עָלֶיהָ כָּתוּב (במדבר כוז) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הַהִין בַּקֹּדֶשׁ וְגוֹ'. מִי שֶׁיִּסְתַּכֵּל וְיִרְאֶה, יִסָּמְאוּ עֵינָיו. מִי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל, יִרְאֶה וְיִפָּתְזוּ עֵינָיו. עַיִן שֶׁל שִׁמְנָה עֶשְׂרֵה, כְּשֶׁמִּתְכּוֹפֵף, יִזְקֹף וְיַעֲמֹד. אִם לֹא מִתְכּוֹפֵף, נָזוּשׁ רַע יֹאכַל אוֹתוֹ. מִי שֶׁמַּכְנִיס שְׁנֵי כְּרוּבִים לְפָנִים, רְצוֹנוֹ יֵעָשֶׂה. מִי שֶׁמְּעַיֵּן רָזוּק מֵרְצוֹנוֹ, קָרְבַּן הַתִּינוֹק שֶׁלֵּם לְהִתְקַבֵּל. פָּסַק אוֹתוֹ הַקּוֹל.

אָמְרוּ אוֹתָם שְׁנֵי עֲלָמִים, סִימָן יֵשׁ בָּכֶם? אָמְרוּ, הֵן. הוֹצִיאוּ שְׁנֵי שׁוֹשַׁנִּים וְהֵרִיזוּ בָּהֶם. אָמְרוּ, שְׁבוּ עַד שֶׁתִּשְׁמְעוּ שְׁנֵי דְּבָרִים בְּסוֹדוֹת עַתִּיקִים מִתּוֹךְ רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה, וִיהִיוּ תָּמִיד בְּסוֹד בְּתוֹכְכֶם. אָמְרוּ, הֵן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ וְכָל מַה שֶּׁרָאוּ, כָּתְבוּ. וּכְשֶׁהִגִּיעוּ לְכָאן, הָיָה כָּתוּב (תהלים לט) אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מֵחֲטוֹא בִלְשׁוֹנִי. וַאֲנִי שָׁאַלְתִּי לַאֲבִי אַבָּא, כַּמָּה הָיוּ אוֹתָם שְׁנֵי דְּבָרִים? וְאָמַר לִי, זַיֶּיךְ בְּנִי, אוֹתָם שְׁנֵי דְּבָרִים בָּנוּ עוֹלָמוֹת וְהֶחֱרִיבוּ עוֹלָמוֹת מִי שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.

כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעוּ שְׁנֵי דְּבָרִים אֵלּוּ, אָמְרוּ אוֹתָם תִּינוֹקוֹת, צְאוּ צְאוּ! אֵין לָכֶם רְשׁוּת יוֹתֵר לִשְׁמוֹעַ! הוֹצִיא אֶזְוָד מֵהֶם תַּפּוּזַ אֶזְוָד, וְנָתַן לָהֶם וְאָמַר, הָרִיזוּ בָּזֶה, הָרִיזוּ בּוֹ. וְיָצְאוּ, וּמִכָּל מַה שֶּׁרָאוּ לֹא שָׁכְחוּ כְּלוּם. יָצְאוּ.

הֲרֵי מְמַנָּה אַזַּר בָּא וְאָמַר לָהֶם, זַבְּרִים, רַבִּי אִילָאִי שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם, זַכּוּ לִי כָּאן עַל פִּי הַמְּעָרָה, וְהוּא יָבֹא וְיוֹדִיעַ לָכֶם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלֹּא יְדַעְתֶּם. שֶׁהוּא תָּבַע מִתּוֹךְ הַיְשִׁיבָה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רְשׁוּת לְגַלּוֹת לָכֶם דְּבָרִים. יָצְאוּ אִתּוֹ וְזָכוּ עַל פִּי הַמְּעָרָה, וְהָיוּ מַזָּזִירִים דְּבָרִים זֶה לָזֶה מִכָּל מַה שֶּׁרָאוּ וְלָמְדוּ שָׁם.

בֵּין כָּךְ הֲרֵי רַבִּי אִילָאִי בָּא מֵאִיר כַּשֶּׁמֶשׁ. אָמַר לוֹ, תּוֹרָה זָדָשָׁה שָׁמַעְתָּ? אָמַר לָהֶם, בְּוַדַּאי! וְנָתְנוּ לִי רְשׁוּת לוֹמַר לָכֶם דְּבָרִים. הִתְזַבְּרוּ כְּאֶזְוָד עַל פִּי הַמְּעָרָה וְיָשְׁבוּ. אָמַר לָהֶם, צַדִּיקִים אַתֶּם, שֶׁרִבּוֹנְכֶם הֶרְאָה לָכֶם כְּמוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, וַהֲרֵי אֵין לָכֶם פַּוְזַד וְאֵימָה. אָמְרוּ, וַדַּאי הֲרֵי נִשְׁכַּזז מֵאִתָּנוּ דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם, וּתְמִיהָה הִיא עַל כָּל מַה שֶּׁרָאִינוּ בָּהָר הַזֶּה.

אָמַר לָהֶם, רְאִיתֶם הָרִים אֱלֹהִי? כֻּלָּם רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת לָעָם הַזֶּה שֶׁבַּמִּדְבָּר. וְזָכוּ כָּעֵת מַה שֶּׁלֹּא זָכוּ כְּשֶׁהָיוּ בַּזְּזִים. וְאֵלֶּה רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת, כֻּלָּם בְּרָאשֵׁי זְדָשִׁים וְשַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדִים מִתְכַּנְּסִים לְהַר אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וּמִתְעוֹרְרִים אֵלָיו, וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ יְשִׁיבָתוֹ וּמִתְזַדְּשִׁים שָׁם בְּטֹהַר הַטַּל הַקָּדוֹשׁ שֶׁיּוֹרֵד עַל רֹאשׁוֹ, וְשָׁמֶן מִשְׁזָה שֶׁשּׁוֹפֵעַ עָלָיו, וְעָמוּ מִתְזַדְּשִׁים כֻּלָּם בְּזִזְדּוּשִׁים אֲהוּבִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, עַד שֶׁנִּקְרָא כָּאן יְשִׁיבַת הָאַהֲבָה.

וְהוּא לוֹקֵחַ בְּכָל יְשִׁיבָה, בְּסֵתֶר דַּקִּיק מִתְעוֹפְפִים כַּנְּשָׁרִים לְתוֹךְ יְשִׁיבַת הָאוֹר, וְהִיא יְשִׁיבַת מֹשֶׁה, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בַּזּוּץ וְלֹא נִכְנָסִים פָּנִימָה, פָּרַט לְאַהֲרֹן לְבַדּוֹ, וּלְפִי שָׁעָה נִקְרָאִים בְּשֵׁם.

וְאֵין מִי שֶׁיִּרְאֶה אֶת מֹשֶׁה, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ מַסְוֶה שֶׁעַל פָּנָיו פָּרוּשׂ לְפָנָיו, וְשִׁבְעָה עֲנָנֵי כָבוֹד סְבִיבוֹ. אַהֲרֹן עוֹמֵד תּוֹךְ הַפָּרְגּוֹד שֶׁלְּמַטָּה מִמֹּשֶׁה. וּפָרְגּוֹד פָּוֹסֵק, וְלֹא פָּוֹסֵק בְּתוֹכָם. וְכָל רָאשֵׁי הַיְשִׁיבוֹת מִזּוּץ לְפָרֹכֶת הַפָּרְגּוֹד הַזֶּה, וְכָל הַשְּׁאָר מִזּוּץ לְאוֹתָם עֲנָנִים. וּכְפִי זְדוּשֵׁי אוֹר הַתּוֹרָה שֶׁמְּאִירָה, כָּךְ מְאִירִים אוֹתָם עֲנָנִים.

וְנִהְיִים קְלוּשִׁים בְּדַקִּיקוּת הָאוֹר, עַד שֶׁנִּרְאֶה אוֹתוֹ מַסְוֶה, וּמִתּוֹךְ אוֹתוֹ מַסְוֶה רוֹאִים אוֹר שֶׁמֵּאִיר יוֹתֵר מִכָּל אוֹרוֹת הָעוֹלָם, וְהֵם פָּנֵי מֹשֶׁה. פָּנָיו לֹא נִרְאִים כְּלָל, וְאֵין מִי שֶׁיִּרְאֶה אוֹתָם, פָּרַט לְאוֹתוֹ אוֹר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ מַסְוֶה אַזַּר כָּל אוֹתָם הָעֲנָנִים.

מֹשֶׁה אָמַר דָּבָר סְתָם לְאַהֲרֹן, וְאַהֲרֹן מְפָרֵשׁ לִגְדוֹלֵי הַיְשִׁיבוֹת. בַּמֶּה מְפָרֵשׁ? בְּכָל אוֹתָם מַבּוּעִים שֶׁנִּסְתְּמוּ מִמֶּנּוּ כְּשֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ. וְכָעֵת הוּא מַזְהִיר לָהֶם בְּכַמָּה פָּלָאוֹת, וּמְקוֹרוֹת וּמַבּוּעִים וּנְזָלִים שֶׁנּוֹבְעִים מִכָּל דָּבָר וְדָבָר.

כָּל נָשִׁים צִדְקָנִיּוֹת שֶׁל הַדּוֹר הַזֶּה בָּאוֹת לְמִרְיָם גַּם כָּאן בַּזְּמַנִּים הַלָּלוּ, וְאָז עוֹלוֹת כֻּלָּן כִּתְמִרוֹת עָשָׁן לְתוֹךְ הַמִּדְבָּר הַזֶּה, וְאוֹתוֹ יוֹם נִקְרָא יוֹם הַהִלּוּלָא. נָשִׁים בְּלֵילֵי שַׁבָּתוֹת וּבְלֵילֵי יָמִים טוֹבִים, כֻּלָּן בָּאוֹת לְמִרְיָם, וְיוֹדְעוֹת הִשְׁתַּדְּלוּת בִּידִיעָה שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי דּוֹר זֶה מִכָּל דּוֹרוֹת הָעוֹלָם. יוֹצְאִים מִיְּשִׁיבַת מֹשֶׁה, וּפוֹרְזִים לִיְשִׁיבַת הָרָקִיעַ, וְאֵלֶּה שֶׁנִּרְאִים פּוֹרְזִים לַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה. עַל אוֹתוֹ דּוֹר כָּתוּב, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו.

פָּתַח רַבִּי אִילָאי וְאָמַר, (דברים יז) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ. מַה בֵּין תָּם לְתָמִים? בְּאַבְרָהָם כָּתוּב, (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. יַעֲקֹב

שֶׁהִשְׁתַּלֵּם יוֹתֵר, כְּתוּב בּוֹ, (שם כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם. לָמָּה נִקְרָא אִישׁ תָּם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִשְׁאַר בּוֹ פְּסֹלֶת כְּלָל, שֶׁהֲרֵי פְּרִיעָה הָיְתָה בּוֹ.

בַּמֶּה נִפְרַע (פְּרִיעָה הָיְתָה בּוֹ שֶׁנִּפְרַע) וְנִטְהַר מֵאוֹתָהּ פְּסֹלֶת? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמְּזַוֵּק פְּסֹלֶת, שֶׁלְּתוֹךְ מְקוֹם הַפְּרִיעָה שׁוֹרָה, הוּא שׁוֹר, דְּמוּת הַשְּׁמֹאל שֶׁל כִּסֵּא שֶׁלּוֹ. וְאוֹתוֹ שׁוֹר נִקְרָא שׁוֹר תָּם, שֶׁהֲרֵי מֶרְכֶּבֶת הַכִּסֵּא, רֹשֶׁם שֶׁל בְּרִית יֵשׁ בּוֹ. וְעַל זֶה שׁוֹר זֶה נִקְרָא תָּם, וְיַעֲקֹב אָזוּז בּוֹ בְּתוֹכוֹ, וּבְשׁוֹר זֶה עוֹשִׂים פְּרִיעָה, וּמַעֲבִירִים זַהֲמַת הַפְּסֹלֶת כֻּלָּהּ.

בְּמִשְׁנַת בְּצַלְאֵל כָּתוּב, (שם ל) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל. בְּשָׁרָה כָּתוּב פָּקִידָה, וּבְרָחֵל כָּתוּב זְכִירָה. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁזָּכוֹר נִרְשָׁם בְּיַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּרִית שָׁלֵם כְּשֶׁנַּעֲשָׂה (כְּשֶׁנּוֹלַד) יוֹסֵף, וּבַמֶּה? כְּשֶׁנָּטַל שׁוֹר עִמּוֹ שֶׁלֹּא יִתְזַוֵּק לַצַּד הָאָזוּר, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָא יוֹסֵף בְּכוֹר שׁוֹר, בְּכוֹר שֶׁל אוֹתוֹ שׁוֹר שֶׁלָּקַח יַעֲקֹב (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ.

וַדַּאי, וְאוֹתוֹ שׁוֹר שׁוֹר תָּם, (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם. רִבּוֹן וְשַׁלִּיט, בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁאוֹתוֹ שׁוֹר תָּם שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ שׁוֹר מוּעָד בְּצַד עָרְלָה פְּרִיעָה. וְכַמָּה מְמֻנִּים עַל הַזַּוְקִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ עַד דַּרְגָּה אַזְרוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת שְׁאִיָּ"ה, אוֹתוֹ שֶׁמַּפִּיל בָּתֵּי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא דָּרִים בָּהֶם אֲנָשִׁים. וְכֻלָּם יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ שׁוֹר מוּעָד. וְזֶה בְּזִוּוּג עִם זַמּוֹר רַע. וּמִשּׁוּם זֶה (דברים כב) לֹא תַזְרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו, כְּדֵי לֹא לְעוֹרֵר אוֹתָם.

וּבְאוֹתָהּ יְשִׁיבַת בְּצַלְאֵל, וְכֵן בִּשְׁתֵּי יְשִׁיבוֹת, וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, בַּעְלָהּ שֶׁל אוֹתוֹ תָּם. וּמִיהוּ א'? סוֹד ו"ו. וּכְשֶׁהָיוּ כְּלַל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד, אָז נוֹטֵל כָּל אוֹתִיּוֹת אֱלֹהִ"ם, וְהוּא אֶמֶ"ת. (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב. כְּלַל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד, שְׁלֵמוּת הַכֹּל.

אַבְרָהָם לֹא הִצְטַוָּה עַל פְּרִיעָה, וּכְשֶׁנִּכְנַס, נִכְנַס לְתָם זֶה וּלְתוֹךְ דַּרְגּוֹתָיו, שֶׁנִּקְרְאוּ כְּאֶחָד יָם, וַהֲיָנוּ תְּמִים. אַזַּר כָּךְ הִתְעַלָּה אַבְרָהָם, וְנִכְנַס פְּנִימָה, וְנִקְשַׁר עִם יָמִין הָעֶלְיוֹן.

תְּמִים תִּהְיֶה עִם ה׳ אֱלֹהֶיךָ וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁהוּא תָּמִים, כְּלָל אֱוָזד, גַּם אַתָּה תִּהְיֶה עִמּוֹ תָּמִים, עִמּוֹ וַדַּאי. בַּמֶּה נַעֲשֶׂה בֶּן אָדָם תָּמִים, שֶׁיִּהְיֶה תָּ״ם יָ״ם? תָּ״ם – כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. יָ״ם – כָּל אוֹתָן דְּרָגוֹת קְדוּשׁוֹת שֶׁלּוֹ נִקְרָאִים יָ״ם, וְלֹא נִפְרָדִים מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. (שִׁתֵּי נֻסְחָאוֹת) גַּם אַתָּה כְּמוֹ זֶה, לְהַעֲבִיר מִפְּךָ דְּרָגוֹת נָכְרִיוֹת, וּלְהִתְקַשֵּׁר בְּתָמִים, לִהְיוֹת בְּךָ דְּרָגוֹת קְדוּשׁוֹת, סוֹד שֶׁל הַיָ״ם, וַדַּרְגָּה קְדוּשָׁה תָּ״ם, כְּנֶגֶד א׳ סוֹד שֶׁל יַעֲקֹב. בֶּן אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּכָל יוֹם תָּ״ם יָ״ם כְּמוֹ זֶה מַמָּשׁ.

כְּעֵת פָּרַשׁ מַה שֶּׁפָּרַשׁ בַּיִּשִׁיבָה, שֶׁהַלְּבָנָה הַקְּדוֹשָׁה יָפָה הִיא בְּלִבֵּן, וְכָל הַגְּוָנִים נוֹצְצִים בָּהּ וּמְרַקְּמִים, וְהִיא כְּאוֹתוֹ יְפִי וְלִבֵּן הַשָּׁמֶשׁ מַמָּשׁ. וּבְאוֹתוֹ הַיָּם שֶׁלָּהּ בְּתוֹךְ שִׁבְעִים שָׁנָה יוֹצֵא דָּג אֱוָזד, וּמוֹצִיא מִמֶּנָּה גֶּוֶן תְּכֵלֶת, וְהִיא לוֹקַחַת גֶּוֶן זֶה וּמַתְקִינָה אוֹתוֹ, וּמִתְזַוֶּגֶת בַּזִּוּוּג בַּגֶּוֶן הַזֶּה.

לֹא שֶׁגֶּוֶן זֶה הוּא לִבּוּשָׁהּ, שֶׁהֲרֵי (משלי לא) שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לִבּוּשָׁהּ. אֲבָל צַפְוִי וְזִיצוֹנִי הוּא הַגֶּוֶן הַזֶּה. כְּמוֹ זֶה הָיָה הַמִּשְׁכָּן, שֶׁכֻּלּוֹ בִּיפִי מְרֻקָּם לְפָנִים, וְאַזַּר כָּךְ – (במדבר ד) וּפָרְשׂוּ בֶּגֶד כְּלִיל תְּכֵלֶת. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁתַּזַּת יָם זֶה יֵשׁ מְצוּלוֹת יָ״ם, כְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְיֵשׁ לָהֶם עַיִן הָרָע לְהִסְתַּכֵּל. וּכְשֶׁמִּסְתַּכְּלִים, מִזְדַּמֵּן לְעֵינֵיהֶם צֶבַע תְּכֵלֶת, וְלֹא יְכוֹלָה עַיִן לִשְׁלֹט, וְהִיא מִתְתַּקֶּנֶת לְפָנִים בְּכָל גְּוָנִים מְרֻקָּמִים כָּרָאוּי, מִתְתַּזְּמִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם.

כְּמוֹ זֶה בֶּן אָדָם שֶׁלּוֹבֵשׁ צִיצִית, נַעֲשֶׂה בְּכָל יוֹם תָּמִים. תָּ״ם, בְּאַרְבַּע כְּנָפַיִם מְתֻקָּנוֹת כָּרָאוּי. יָ״ם, בְּאוֹתוֹ תְּכֵלֶת שֶׁל הַדָּג שֶׁל שִׁבְעִים דַּרְגּוֹת הַיָּם, עַד הָרָע כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל בָּאָדָם זֶה לֹא יָכוֹל לְהַזִּיקוֹ בְּעַיִן הָרָע, וְאָז הוּא תָּם יָ״ם עִם ה׳ אֱלֹהָיו מַמָּשׁ בְּתִקּוּן אֱוָזד, הוּא לְמַעְלָה, וְהוּא לְמַטָּה.

אַזַּר כָּךְ מִסְתַּלֶּקֶת הִיא לְתוֹךְ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת. גַּם כָּךְ הַבֶּן אָדָם עוֹלֶה הוּא אַזַּר כָּךְ בַּתְּפִלִּין לְתוֹךְ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת. וְעַל זֶה תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה׳ אֱלֹהֶיךָ, עִמּוֹ וַדַּאי. וַדַּאי בְּשָׁעָה אַזַּת, בְּרֵגַע אֱוָזד, הִיא מִתְתַּקֶּנֶת לְמַעְלָה, וּבֵן

אָדָם מִתַּקֵּן לְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי אִילָאִי, כָּל אֵלּוּ שֶׁל כָּאן, כְּמוֹ זֶה מִתַּקְּנִים לִהְיוֹת כָּל אֶחָד תָּמִים עִם ה׳. וְעַל סוֹד זֶה, בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ. אִם תֹּאמְרוּ שֶׁכְּשֶׁנֶּאֱמַר, לְרַע נֶאֱמַר – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, שֶׁהָיָה לָהֶם לִהְיוֹת כָּל אֶחָד תָּמִים עִם ה׳ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מָקוֹם שֶׁה׳ שָׁרוּי שָׁם, לִהְיוֹת פָּנִים בְּפָנִים כְּאֶחָד עַמּוֹ, וְכָעֵת כָּל אֶחָד הָיָה תָּמִים בְּמִדְבָּר זֶה לַזּוּז, מָקוֹם רָזוּק מִשָּׁם, שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל פָּנִים בְּפָנִים אִתּוֹ לִהְיוֹת עִם ה׳ כָּרָאוּי. וְשָׁם יָמוּתוּ, כְּמוֹ שֶׁרְאִיתֶם שֶׁעוֹשִׂים בְּכָל יוֹם.

אַשְׁרֵי זֻלְקְכֶם, זַבְּרִים קְדוֹשִׁים, שֶׁזְּכִיתֶם לְכָל זֶה. שִׁתֵּי מְעָרוֹת אֵלֶּה אֲזֵרוֹת שֶׁלָּכֶם, שֶׁלֹּא תִמְצְאוּ כָּל זֶה שָׁם, שֶׁהֵם תּוֹךְ יְשִׁיבַת מֹשֶׁה יוֹשְׁבִים מֻרָזוֹק. וְעַל זֶה כָּתוּב בְּמֹשֶׁה, (במדבר יב) עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם. וְנָבִיא עֶלְיוֹן קִבְּלָם לִישִׁיבָתוֹ מִיּוֹם שֶׁהֻתַּר לִרְאוֹת כָּל זֶה עַד אוֹתָהּ שָׁעָה שִׁבְעָה יָמִים. וַהֲרֵי לֹא הָיוּ מִסְתַּכְּלִים בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּלוּם.

אָמַר לוֹ רַבִּי אִילָאִי, צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, אֹמֵר לָכֶם דְּבָרִים שֶׁשְּׁמַעְתֶּם. וְדָבָר רִאשׁוֹן כְּשֶׁתִּדְעוּ מְדִידַת הַמִּשְׁוָה בְּשֵׁם זָקוּק מְפֹרָשׁ, תֵּדְעוּ (שָׁאַף עַל גַּב) שֶׁבְּצַלְאֵל הוּא רְבִיעִי שֶׁל אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) וָאֲמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחָכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת. מִי שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל, רוֹאֶה וְנִפְקָח.

מִי שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל בְּאוֹתָם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים טְמִירִים, מַה לְמַעְלָה מַה לְמַטָּה וְכוּ׳, עָתִיד הוּא לְהִפָּקַחַ בַּתּוֹרָה וְלִפָּקַחַ בָּהּ עֵינָיו. עֵין שֶׁל שְׁמוֹנָה עָשָׂר, שִׁדְרַת הַבֵּן אָדָם, כְּשֶׁמִּתְכּוֹפֵף לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, יִזְקֹף וְיַעֲמֹד לִתְוִזִּית הַמֵּתִים. אִם לֹא כּוֹפֵף בְּמוּדִים, נַעֲשֶׂה נָזוּשׁ, וְאֵין לוֹ תְּקוּמָה לְאוֹתוֹ הַזְּמַן.

מִי שֶׁנִּכְנָס לְבֵין שְׁנֵי כְּרוּבִים פָּנִימָה, מִי שֶׁנִּכְנָס שִׁעוּר שְׁנֵי פָּתָוִזִים לְתוֹךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת, נִדְבָּק בְּרִבּוֹנוֹ, וּרְצוֹנוֹ נַעֲשֶׂה. מִי שֶׁמְּעַיֵּן בְּתִפְלָתוֹ וּמִסְתַּכֵּל בָּהּ, רָזוּק מֻרְצוֹנוֹ שֶׁשּׁוֹאֵל. קָרְבַּן הַתִּינוֹק כְּשֶׁמַּקְרִיב אָדָם בְּנוֹ לְבֵית סֵפֶר אוֹ לְמִילָה, זֶה קָרְבָּן שָׁלֵם לְהִתְקַבֵּל. מִכָּאן וּלְהָלְאָה, אֲהוּבִים, לְכוּ.

אֶלְעָזָר בְּנִי, יָפָה אָמַרְתָּ כְּפִי מַה שֶּׁלָּמַדְתָּ. אֲבָל זֹס וְשָׁלוֹם, שֶׁאַף עַל גַּב

שֶׁרָזַל הָיְתָה עֲקָרָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, יַעֲקֹב זָכָם הָיָה. וְאִלְמָלֵא לֹא יָדַע יַעֲקֹב שֶׁלֵּאָה אִשְׁתּוֹ, לֹא קָבַר אוֹתָהּ בַּמְּעָרָה לְהִתְזַוֵּג עִמּוֹ בְּזִוּבּוּר אָזָד, וְיִקְבֹּר אוֹתָהּ מִזּוּץ לָאָרֶץ. אֲבָל אֶת לֵאָה הִכְנִיס לְתוֹךְ הָאָרֶץ, וְרָזַל שָׁם בַּזּוּץ. מֵת יַעֲקֹב, נִקְבַּר בְּתוֹכָהּ בְּזִוּבּוּר אָזָד.

כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ כָּל שְׁאָר הָאָבוֹת, גַּם כֵּן אָדָם. מֵתָה זַוָּה בַּתְּזוֹלָה, וּקְבָרָהּ שָׁם, וְשָׁם יָדַע אָדָם שֶׁזֶּה מָקוֹם רָאוּי לוֹ. מֵת אָדָם, נִקְבַּר בְּתוֹכָהּ בְּזִוּבּוּר אָזָד. מֵתָה שָׂרָה, נִקְבְּרָה שָׁם, וְזַוָּה רָאֲתָה וְשָׁמְזָה לִקְרָאתָהּ וְקָמָה וְקִבַּלְתָּהּ. שִׁעוּר זַוָּה לְגַבֵּי שָׂרָה, שִׁעוּר שֶׁל שְׁתֵּי אַמּוֹת וְלֹא יוֹתֵר. מֵת אַבְרָהָם, נִקְבַּר לְיַד שָׂרָה בְּזִוּבּוּר אָזָד. מֵתָה רִבְקָה, נִקְבְּרָה שָׁם, וְשָׂרָה רָאֲתָה וְקָמָה וְקִבַּלְתָּהּ. מֵת יִצְזָק, נִקְבַּר אִתָּהּ בְּזִוּבּוּר אָזָד. מֵתָה לֵאָה, נִקְבְּרָה שָׁם, וְרִבְקָה רָאֲתָה וְקָמָה וְקִבַּלְתָּהּ. מֵת יַעֲקֹב, הִתְזַוֵּבר אִתָּהּ בְּזִוּבּוּר אָזָד. וְכֻלָּם זָכָר וּנְקֵבָה כְּאָזָד בְּזִוּבּוּר אָזָד.

סִדּוּרָם אֵיךְ שׁוֹכְנִים? נָשִׁים לְיַד נָשִׁים, וּזְכָרִים לְיַד זְכָרִים. אָדָם בָּרִאשׁ, זַוָּה סְמוּכָה לוֹ. שָׂרָה לְיַד זַוָּה. אַבְרָהָם סָמוּךְ לְשָׂרָה. יִצְזָק סָמוּךְ לְאַבְרָהָם. רִבְקָה סְמוּכָה לְיִצְזָק. לֵאָה סְמוּכָה לְרִבְקָה. יַעֲקֹב סָמוּךְ לְלֵאָה. נִמְצָא אָדָם בְּצַד זֶה וְיַעֲקֹב בְּצַד זֶה, זֶה רֹאשׁ וְזֶה סוֹף.

בְּסֵפֶר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הוּא כָּרָאוּי, וְכָךְ זֶה: אָדָם וְזַוָּה בַּתְּזוֹלָה, וְשָׂרָה וְאַבְרָהָם סְמוּכִים לָהֶם. יִצְזָק וְרִבְקָה לְוָוִית אַזָּרַת, בְּדֶרֶךְ יָשָׁר בְּשׁוּרָה אַזַת. יַעֲקֹב וְלֵאָה בָּאֶמְצַע. וְאוֹתָם נָשִׁים לְיַד נָשִׁים, וּזְכָרִם לְיַד זְכָרִים. וְאָדָם וְזַוָּה, שָׂרָה וְאַבְרָהָם, יַעֲקֹב וְלֵאָה, רִבְקָה וְיִצְזָק. אָדָם בְּצַד זֶה, וְיִצְזָק בְּצַד זֶה, וְיַעֲקֹב בָּאֶמְצַע. יִצְזָק לְיַד אָבִיו לֹא דֶּרֶךְ הָעוֹלָם. וְעִם כָּל זֶה יַעֲקֹב צָרִיךְ בָּאֶמְצַע.

וּבְכָל הַזּוּגוֹת הַלָּלוּ, כְּמוֹ שֶׁנִּקְבְּרוּ – כָּךְ יָקוּמוּ וְכָךְ יִמָּצְאוּ. לֵאָה תִּשְׁמַזּ עִם מָשִׁיזָ בֶּן דָּוִד שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּה לְפָנִים. רָזַל תִּשְׁמַזּ בְּמָשִׁיזָ בֶּן יוֹסֵף שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּה מִזּוּץ לִירוּשָׁלַיִם, וְהַכֹּל לִמְקוֹמוֹתֵיהֶם.

אֵלֶּה כָּאן וְאֵלֶּה כָּאן. שֶׁהֵם (מִגְדָּלִים) מַרְגָּלִיּוֹת שֶׁל אֶבֶן טוֹבָה כֻּלָּם. בֵּין כָּל הַמִּגְדָּלִים יֵשׁ מִגְדָּל אֶחָד שֶׁל אֶבֶן טוֹבָה בָּאֶמְצַע, וְזֶה עוֹלֶה לְרוֹם הָרָקִיעַ, וְלֹא נִרְאֶה כְּעֵת, עַד אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּתְגַּלֶּה. רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה רָאָה אוֹתוֹ, וְהָיָה רָשׁוּם שָׁם פָּסוּק זֶה לְמַעְלָה, (משלי יז) מִגְדַּל עֹז שֵׁם ה' בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק וְנִשְׂגָּב. וּפָרַשׁ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה פָּסוּק זֶה, מִגְדַּל עֹז – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק – בּוֹ רְצוֹן הַצַּדִּיק תָּמִיד. וְעַל זֶה, וְנִשְׂגָּב אוֹתוֹ מִגְדָּל שֶׁלֹּא יִפֹּל לְעוֹלָמִים כְּמוֹ שֶׁהָיָה.

וְרַבִּי כְּרוּסְפַּדַאי זָמוּד הַלֵּב פָּרַשׁ פָּסוּק זֶה עַד שֶׁלֹּא הִסְתַּלֵּק, וּפָרַשׁ יָפֶה. מִגְדַּל עֹז – זוֹ תֵּבָה. וְסֵפֶר תּוֹרָה שֶׁהוּא עֹז, לָשִׂים בּוֹ, וּלְהוֹצִיאוֹ מִתּוֹךְ הַהֵיכָל, דְּמוּת הֵיכָל הַפָּנִימִי, שֶׁמִּמֶּנּוּ יָצְאָה תּוֹרָה, וְאוֹתוֹ מִגְדָּל שֵׁם ה' הוּא וּדְמוּתוֹ, וְצָרִיךְ בְּשֵׁשׁ דְּרָגוֹת.

בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק, בַּמֶּה? בְּמִגְדָּל אוֹ בְּסֵפֶר תּוֹרָה? אֶלָּא הַפָּסוּק נִדְרָשׁ בָּזֶה וּבָזֶה. כְּשֶׁדּוֹרְשִׁים בְּמִגְדָּל, צָרִיךְ צַדִּיק זֶה שֶׁיִּהְיֶה זַוַּן הַכְּנֶסֶת צַדִּיק אֱמֶת, וּדְמוּת שֶׁל צַדִּיק עֶלְיוֹן. כְּשֶׁדּוֹרְשִׁים בְּסֵפֶר תּוֹרָה, מִי שֶׁעוֹלֶה לַסֵּפֶר תּוֹרָה לִקְרֹא בַּתּוֹרָה, צָרִיךְ צַדִּיק, וְצַדִּיק נִקְרָא. מִי נִקְרָא צַדִּיק מִכֻּלָּם? הַשִּׁשִּׁי שֶׁעוֹלֶה מֵאוֹתָם שִׁבְעָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי שֶׁהוּא לֹא עוֹלֶה כָּל יָמָיו, אֶלָּא שִׁשִּׁי לְאוֹתָם שֶׁעוֹלִים. בּוֹ יָרוּץ צַדִּיק, בְּסֵפֶר תּוֹרָה יָרוּץ דִּבְרֵי צַדִּיק זֶה. וְנִשְׂגָּב מִמָּה? מִמַּזַּד מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהַרֵי מַאֲרִיךְ יָמִים. וְנִשְׂגָּב שֶׁלֹּא יִנָּזֵק לְעוֹלָם.

בְּאוֹתוֹ מִגְדָּל שֶׁעוֹלֶה בֵּין אוֹתָם מִגְדָּלִים קַיָּם אוֹר אֶחָד בִּדְמוּת סֵפֶר תּוֹרָה. כְּשֶׁבָּאָה אוֹתָהּ צְפוֹר, לוֹקַחַת אוֹתוֹ מִגְדָּל מִמְּקוֹמוֹ, וְעוֹמֶדֶת תּוֹךְ אֶמְצַע הָעֲזָרָה תּוֹךְ כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים הָיָה. (וּמַה שֶּׁהָיָה), רוֹמוֹ לְרוֹם הַשָּׁמַיִם נִשְׂכָּל וְנִכְנָס תַּזַּת אוֹתָם כְּרוּבִים, וְזוֹמוֹתָיו בֵּין רָאשֵׁי הַכְּרוּבִים.

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פָּתְזִים שָׁם, בַּפָּתְזוֹ הָאֶמְצָעִי עוֹמֵד מָאוֹר זֶה, דְּמוּת סֵפֶר תּוֹרָה, בּוֹ עָתִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לִקְרֹא בְּפָרָשַׁת הַקְהֵל, וְזֶה יִהְיֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ,

וְלֹא אַזְהָר.

וּבְאוֹתוֹ סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁל אוֹתוֹ אוֹר, אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּפָיו יִשְׁמְעוּ קוֹל נְעִימוּת שֶׁל דְּבָרָיו מֵאוֹתָם דְּבָרִים סְתוּמִים שֶׁפָּרַשׁ בַּתּוֹרָה. בְּכָל רֹאשׁ זְזָדֵשׁ וְשַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדִים וְזַגִּים, כְּשֶׁרוֹצִים כָּל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְתוֹךְ יְשִׁיבַת הָרָקִיעַ, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים אֶל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיזָ, וְהוּא מְפָרֵשׁ דְּבָרִים, וּמִתּוֹךְ מְתִיקוּת דְּבָרָיו בְּעֶרְגָּה עוֹלִים. כָּל עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים גְּנוּזִים לְךָ מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁפָּרַשׁ לַיּוֹם שֶׁל הַשְּׁאֵלוֹת שֶׁלְּךָ.

כְּשֶׁעוֹמֵד אוֹתוֹ מִגְדָּל בְּאֶמְצַע הָעֲזָרָה וּפָתַזוּ זֶה פּוֹתְזִים אוֹתָם כְּרוּבִים פָּיהֶם, וּפוֹרְשִׁים כַּנָּפֵיהֶם, וּמֵאִיר אוֹר עֶלְיוֹן עַל אוֹתוֹ פָּתַזוּ. וְאוֹתוֹ סֵפֶר תּוֹרָה נִפָּתָזוּ, וְאוֹתָם כְּרוּבִים פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים: (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וְגוֹ'. נִסְגָּרִים הַפָּתָזִים, וְסֵפֶר הַתּוֹרָה נִגְלָל.

מִי רָאָה אוֹר הַמֵּאִיר שֶׁל אוֹתוֹ סֵפֶר תּוֹרָה, כֻּלּוֹ אוֹר מֵאִיר, אוֹתִיּוֹת שֶׁלּוֹ, שַׁלְהֲבוֹת אֵשׁ מֵאַרְבָּעָה גְּוָנִים שֶׁהֵם מֵעוֹלָם עֶלְיוֹן, כֻּלָּם בּוֹלְטִים וְנוֹצְצִים, אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד בָּהֶם פָּרַט לַמְּשִׁיזָ. נִסְגָּר פָּתַזוּ זֶה, וּכְרוּבִים שׁוֹכְכִים, וְאוֹתוֹ מִגְדָּל פּוֹרֵז וְעוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ בֵּין שְׁאָר הַמִּגְדָּלִים.

בְּאוֹתוֹ פָּתַזוּ אֶמְצָעִי יֵשׁ עֲטָרַת פָּז עֶלְיוֹנָה וְנִכְבָּדָה גְּנוּזָה, שֶׁלֹּא נִרְאֵית כָּעֵת, גְּלוּפָה וַזַקוּקָה בְּכָל מִינֵי אֲבָנִים יְקָרוֹת, וַעֲתִידָה לִהְיוֹת עַל רֹאשׁ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיזָ כְּשֶׁעוֹלֶה בְּאוֹתוֹ מִגְדָּל, וּשְׁנֵי נְשָׁרִים, זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, לוֹקְזִים אוֹתוֹ בִּידֵיהֶם.

כְּשֶׁעוֹלֶה מֶלֶךְ הַמְּשִׁיזָ, מִתְתַּקְנִים הַנְּשָׁרִים, וְלוֹקְזִים עֲטָרָה זוֹ בְּשָׁעָה שֶׁיַּתְזִיל לִקְרֹא, יְפָתַזוּ פָּתַזוּ אַזְהָר, וּמִשָּׁם תֵּצֵא אוֹתָהּ יוֹנָה שֶׁשָּׁלַזוּ נַזָּז בִּימֵי הַמַּבּוּל, שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיְשַׁלַּזוּ אֶת הַיּוֹנָה. הַיּוֹנָה, אוֹתָהּ הַנּוֹדַעַת, וְלֹא דִּבְּרוּ בָהּ הַקְּדְמוֹנִים וְלֹא יָדְעוּ מַה הִיא, אֶלָּא מִכָּאן יָצְאָה וְעָשְׂתָה שְׁלִיזוּתָהּ.

וּבְשָׁעָה שֶׁכָּתוּב וְלֹא יָסְפָה שׁוּב אֵלָיו עוֹד, לֹא יָדַע אָדָם לְאָן הָלְכָה, וְהִיא שָׁבָה לִמְקוֹמָהּ וְנִגְנְזָה בְּפָתַזוּ זֶה, וְהִיא תַּקָּזוּ עֲטָרָה בְּפִיהָ וְתָשִׂים עַל רֹאשׁ

מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, הִגִּיעַ וְלֹא הִגִּיעַ, וְאָז כָּתוּב, (תהלים כא) תָּשִׁית לְרֹאשׁוֹ עֲטָרַת פָּז.

וְכֵיוָן שֶׁיִּקָּרֵא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּסֵפֶר תּוֹרָה, יָקוּמוּ שְׁנֵי נְשָׂרִים, זֶה מִכָּאן וְזֶה מִכָּאן, וְיוֹנָה מִתְכּוֹפֶפֶת, וּמֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יוֹרֵד, וַעֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ, עַד מַדְרֵגָה אַחֲרוֹנָה. וּשְׁנֵי נְשָׂרִים פּוֹרְזִים לְמַעְלָה עַל רֹאשׁוֹ, וְיוֹנָה שָׁבָה וַעֲטָרָה בְּפִיהָ, וְיַקְבְּלוּ אוֹתָהּ שְׁנֵי נְשָׂרִים אֵלּוּ.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ נִקְרָא זַיִת רַעֲנָן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים נב) וַאֲנִי כְּזַיִת רַעֲנָן בְּבֵית וְגוֹ'. עֵלֶה זַיִת – זֶה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בֶּן דָּוִד. וְזֶהוּ שֶׁרָמְזָה יוֹנָה זוֹ בִּימֵי נֹחַ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וְהִנֵּה עֲלֵה זַיִת טָרָף בְּפִיהָ. אוֹתוֹ עֲלֵה זַיִת טָרַף וְנָזוֹטַף לִכְבוֹדוֹ, בַּמֶּה? בְּפִיהָ. שֶׁעוֹמֶדֶת עַל רֹאשׁוֹ, וּמְקַבֵּל כָּבוֹד מִיּוֹנָה זוֹ. וּמַה שֶּׁכָּתוּב טָרָף וְלֹא טָרְפָה, (אֶלָּא) כַּזָּכָר הַזֶּה שֶׁעוֹשֶׂה זַיִל וּמְנַצֵּחַ. בִּישִׁיבַת הָרָקִיעַ יוֹנָה זָכָר הוּא. מִתּוֹךְ שֶׁנִּקְרָא יוֹנָה כָּתוּב כִּנְקֵבָה, וְכָתוּב כְּזָכָר בִּזְמַן שֶׁמְּקַבֵּל כָּבוֹד זֶה.

מִגְדָּל זֶה כְּשֶׁשָּׂב לְמְקוֹמוֹ, מֵאִיר כְּאוֹר עֵין הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) כִּסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי, וְאַף שֶׁכִּסֵּא אַזּוֹר יִהְיֶה לוֹ בְּנָסִים וְאוֹתוֹת גְּדוֹלִים. בְּרֹאשׁ מִגְדָּל זֶה יֵשׁ עוֹפוֹת אֵשׁ (דְּרוֹר) שֶׁמִּצַּפְצְפִים, כְּשֶׁעוֹלֶה הַבֹּקֶר, צִפָּצוּף שֶׁל נְעִימוּת, שֶׁאֵין נַעַם וְנִגּוּן כְּאוֹתָהּ נְעִימוּת.

לְמַעְלָה מִכֻּלָּם מִינִים אֲחֵרִים וְיוֹנִים אֲחֵרִים שֶׁפּוֹרְזִים בָּאֲוִיר, עוֹלִים וְיוֹרְדִים, יוֹרְדִים וְעוֹלִים, לֹא שׁוֹכְכִים לְעוֹלָמִים. אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וְאוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת פּוֹרְזוֹת בֵּינֵיהֶם.

אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, בְּשָׁעָה שֶׁהָאוֹתִיּוֹת פּוֹרְזוֹת, רוֹאֶה הָאָדָם בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת. כָּתוּב בָּאֲוִיר לִפְנֵי שָׁעָה, בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. (וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְגוֹ', מִכָּאן זוֹזְרוֹת הָאוֹתִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת כְּבַתְּוֹזְלָה) מַכּוֹת אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת בָּהֶם וּפוֹרְזוֹת, וְנִרְאֶה מֵהֶן כָּתוּב, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וְגוֹ', וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר וְגוֹ'. אַזּוֹר כָּךְ זוֹזְרוֹת אוֹתִיּוֹת

קְטַנּוֹת וּמַכּוֹת בְּאוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְנִרְאֶה מֵהֶן שֶׁכָּתוּב, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ וְגוֹ'. וְכֵן כָּל מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית, פְּלָאוֹת גְּדוֹלוֹת, וְשִׁמְוָה לְעֵינַיִם מַעֲשִׂים שֶׁל אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁלְּכָל זֶה מְצַפִּים.

אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית, שָׁם אוֹתוֹ אַזָּרָיו, וְהוּא לַהַתְוָלָה. וְאִם תֹּאמַר, מִי שׁוֹמֵר לְאָזוֹר? הֲרֵי שְׁמִירָה גְּדוֹלָה וְעֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל שֶׁשּׁוֹמְרוֹ. וּמִי הוּא? צַדִּיק עֶלְיוֹן בְּאַהֲבָה רַבָּה. נִכְנָס בֵּין צַדִּיק וְצָדָק, וְנִמְצָא שָׁמוּר מִכָּל הַצְּדָדִים. אַשְׁרֵי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית זוֹ. וְעַל כֵּן יִשְׂרָאֵל נִרְאִים כָּל הַזְּכָרִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹת בְּרִית זוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. מִיהוּ שֶׁיָּכוֹל לְהַזִּיק לְבֵן שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע אָבִיו מִכָּאן, וְאִמּוֹ מִכָּאן, וְהוּא בֵּינֵיהֶם? וְזֶה כְּשֶׁהוּא אַזָּרֵי ה'.

בֹּא וּרְאֵה, אוֹתוֹ רָקִיעַ כְּשֶׁסּוֹבֵב בְּגִלְגּוּל, מְנַגֵּן בְּנִגּוּן, וּמִקּוֹל נַהֲמַת הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים לֹא יָדוּעַ אוֹתוֹ נִגּוּן. כָּל אוֹתָם הָאֲנָנִים שֶׁבְּאַרְבָּעָה צְדָדִים מִתְמַלְּאִים מִנְּבִיעַת הַמַּיִם שֶׁנּוֹבְעִים. מִי שֶׁהוּא בְּפָנִים, בִּשְׁנֵי צְדָדִים עוֹמֵד שָׁם. אָזַד בְּשִׁמְוָה, שֶׁאֵין שִׁמְוָה כְּאוֹתָהּ שִׁמְוָה בָּעוֹלָם, לְקַיֵּם (שם ק) עִבְדוּ אֶת ה' בְּשִׁמְוָה. וְאָזַד בְּיִרְאָה, שֶׁאֵין יִרְאָה כְּאוֹתָהּ יִרְאָה בָּעוֹלָם, לְקַיֵּם (שם ב) עִבְדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה.

מַעְיַן מַיִם אָזַד שֶׁנּוֹבֵעַ מִצַּד מִזְרָז, זֶהוּ שֶׁאָמַר יְזֶזְקֵאל הַנָּבִיא. מִמַּעְיַן זֶה לֹא יְכוֹלִים לְסַיֵּם שֶׁבַּזּז כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. בִּמְקוֹם שֶׁנּוֹלַד שָׁם לְצַד מִזְרָז, אֵין עֹמֶק וְרוּם שֶׁלּוֹ אֶלָּא זֶרֶת, וְלֹא יוֹתֵר.

כְּשֶׁנּוֹבְעִים הַמַּיִם וְעוֹלִים, עוֹלִים כָּל מִינֵי מַרְגָּלִיּוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וְלֹא נוֹפְלִים בַּזּוּץ. כָּעֵת נִרְאִים בְּגָן אָזַד, לְפִי שָׁעָה נוֹפְלִים אֵלֶּה, וְהִנֵּה עוֹלִים אֲזוֹרִים בְּגָן אַזֵּר בְּכָל מִינֵי גְּוָנִים שֶׁבָּעוֹלָם. נוֹפְלוֹת אוֹתָן מַרְגָּלִיּוֹת, וְלֹא נוֹפְלוֹת בַּזּוּץ.

סְבִיב אוֹתָהּ נְבִיעָה סוֹבְבִים כַּפְתּוֹר וָפֶרַז, וְלֹא יְכוֹלִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לַעֲמֹד עַל אוֹתָם גְּוָנִים, כֻּלָּם שַׁלְהֶבֶת לוֹהֶטֶת, וְלֹא יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם. לֹא יָדוּעַ וְזֶשִׁיבוּת הַמַּעֲשֶׂה. הֶעָלִים שֶׁלָּהֶם נוֹצְצִים בְּכַמָּה גְּוָנִים.

מַעֲשֶׂה צִיּוּר, אֱמָנוּת רִבּוֹן הָעוֹלָם, מְכַסִּים עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים

וְזַמּשָׁה כְּרוּבִים שֶׁתַּוְוֹתֵיהֶם, אַוַּר שְׁבָכִים אֲוֵזִרִים לִפָּנִים. וְאוֹתָם שְׁבָכִים סְבִיב הָעֲזָרָה לִפָּנִים.

וּלְמַעְלָה מֵהֶם אוֹתָן פָּנִים פָּרוּשׁוֹת, תַּוַּת הַגְּפָנִים אוֹתָם כְּרוּבִים, כֵּלָם בִּכְנָפַיִם פָּרוּשׁוֹת מְשֻׁלְבוֹת אֵלּוּ בְאֵלּוּ. כָּאן אָמַר רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּאוֹתָן פָּנִים, מְאִירִים פָּנָיו כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ.

אוֹתָם שְׁבָכִים שֶׁתּוֹוְזַמִים סָבִיב סָבִיב לָעֲזָרָה, כֵּלָם מְרֻקָּמִים בְּזוּוִטִים שֶׁמְּאִירִים בִּגְוָנִים גְּדוֹלִים, לוֹהֲטִים בְּאַרְבָּעָה מִינֵי זֹהַר שֶׁל אֵשׁ. שַׁלְהָבוֹת עוֹלוֹת, וּגְוָנִים נוֹצְצִים, וְלַפָּעָמִים הַשַּׁלְהָבוֹת שׁוֹכְכוֹת, וְאוֹרוֹת וּגְוָנִים עוֹלִים וּמַכִּים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה.

שֵׁשֶׁת אֲלָפִים אַמָּנִים לְגַבֵּי אוֹתָם שְׁבָכִים, אַרְבָּעָה גְוָנִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעֲזָרָה. אֵלֶּה הֵם גְּדוֹלִים, וּגְבִיעַת הַמַּיִם הַזַּיִים בְּכָל הַצְּדָדִים. וְהֵם נוֹפְלִים בְּאוֹתָם אַמָּנִים, וְנִבְלָעִים בִּמְקוֹמָם, וּמַיִם אֵלֶּה לֹא יוֹדְעִים לְאָן הוֹלְכִים.

בְּאֶמְצַע הָעֲזָרָה יָקוּמוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְיֵרָאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. בְּצַד דָּרוֹם בַּעֲזָרָה זוֹ נוֹלַד מַעְיָן מַיִם אֲזָד, וְנִדְמָה (וְהִתְרַבָּה) שֶׁיִּשְׁטְפוּ הַמַּיִם אֶת כָּל הָעוֹלָם. מִי שֶׁיִּכָּנֵס בָּהֶם, יִהְיוּ עַד הַבִּרְכַּיִם. יִכָּנֵס בָּהֶם גִּבּוֹר גָּדוֹל, יִכָּנֵס בָּהֶם עַד הַבִּרְכַּיִם. אִם תִּינוֹק בֶּן יוֹם, עַד הַבִּרְכַּיִם. מִי שֶׁשּׁוֹתֶה מֵהֶם יִתְזַכֵּם, וְיִתְפַּקֵּז בְּזָכְמָה.

מַעְיָן זֶה יוֹצֵא מִתּוֹךְ מַרְגָּלִית קְטַנָּה אַוַּת בְּכֹתֶל דָּרוֹם. אוֹתָם הַמַּיִם נִבְלָעִים תּוֹךְ הַמָּקוֹם (תּוֹךְ הַמָּקוֹם הַזֶּה), וּמִשָּׁם יֵצְאוּ הַזּוּוֹצָה מֵהַמִּקְדָּשׁ, שֶׁעַד שֶׁיַּעֲלוּ לְנַזּוֹל שִׁטִּים, יִשְׁטְפוּ אוֹתָהּ זְמָה שֶׁיָּלְדוּ הַמַּיִם שֶׁבַּשִּׁטִּים. וְעַל כָּךְ מַיִם אֵלֶּה בָּעֲזָרָה, בְּגִלַּל אֵלּוּ שֶׁנִּרְאוּ שָׁם זְכָרִים, הָיוּ שׁוֹתִים מֵהַמַּיִם, לֹא נִתְעוֹרְרוּ לַנְּקֵבוֹת בְּבוֹאָם לְהִתְרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי יִתְפַּקְּזוּ לָדַעַת דְּבָרִים סְתוּמִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, תּוֹךְ הַמִּקְדָּשׁ הַזֶּה כָּל הַהִרְהוּרִים נִשְׁכְּזוּ, פָּרַט לַהִרְהוּר שֶׁל זְדוֹנוֹת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

עָנָף אֶזְדָּ יוֹצֵא בְּתוֹךְ אֶמְצַע אוֹתוֹ מַעְיָן. אָמַר רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, כְּשֶׁהִתְקָרַבְתִּי לְאוֹתוֹ עָנָף שֶׁבְּתוֹךְ הַמַּעְיָן, עָלָה עָנָף לְמַעְלָה לְמַעְלָה. כָּל מַה שֶׁהִתְקָרַבְתִּי – כָּךְ עָלָה. יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ אוֹתוֹ עָנָף אֵינוֹ רַק בַּמַּיִם. אוֹתוֹ עָנָף מְכַסֶּה עוֹלָמוֹת. כָּל גּוֹנֵי הָעוֹלָם בְּאוֹתָם הָעֲנָפִים שָׁלוֹ. פֵּרָיו לֹא יָדוּעַ מַהוּ, וְלֹא יְכוֹלִים לָדַעַת. וְאָמַר שֶׁשָּׁאַל אֶת הַמְּשִׁיזָ עַל אוֹתוֹ פֶּרִי, וְאָמַר, פֶּרִי זֶה גָּנוּז (זכריה ז) לְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֹב יָמִים. מִי שֶׁזּוֹכֶה לָדַעַת זֶה – שֶׁיֵּדַע.

רָקִיעַ אֶזְדָּ יֵשׁ עַל אוֹתוֹ עָנָף פָּרוּשׁ לְמַעְלָה. מֵאוֹתוֹ רָקִיעַ הוֹלֵךְ טַל עַל גַּבֵּי אוֹתוֹ מַעְיָן, וְלֹא יוֹתֵר. כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל אָדָם עַל אוֹתוֹ רָקִיעַ מֵרָזוֹק, דּוֹמֶה תְּכֵלֶת יוֹתֵר קָרֵב, דּוֹמֶה אָדֹם. קָרֵב יוֹתֵר, דּוֹמֶה יָרֹק. קָרֵב יוֹתֵר, דּוֹמֶה לָבָן, שֶׁאֵין בָּעוֹלָם לָבָן כְּמוֹתוֹ. טַל שֶׁהוֹלֵךְ מִמֶּנּוּ נִשְׁאָב בְּאוֹתוֹ עָנָף, וְעוֹשֶׂה פֶּרִי זֶה וּמִתְגַּדֵּל. אוֹתוֹ רָקִיעַ הוּא הוֹלֵךְ בְּגִלְגּוּל יוֹתֵר מִמַּה שֶׁעֵינַיִם יְכוֹלוֹת לְהִסְתַּכֵּל.

כָּל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי בְּרִית הַקֹּדֶשׁ (רוֹצִים) שֶׁרוֹצִים לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי לֹא נִרְאוּ אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְהֵרָאוֹת שֶׁהֵם בְּנֵי מִילָה קְדוֹשָׁה. וְעַל זֶה, (שמות כג) יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ, אוֹתָם בְּנֵי בְּרִית קֹדֶשׁ. דְּיֵק רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, זְכוּרְךָ וְלֹא זְכָרְךָ, שֶׁהֲרֵי זָכָר כָּתוּב, וְלֹא זָכוּר. מַה זֶּה זְכוּרְךָ? אֶלָּא כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁמְרוּ בְּרִית קֹדֶשׁ וְלֹא זָזְטָאוּ בּוֹ, הֵם הָיוּ בְּנֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁבְּכָל יוֹם מִשְׁתַּבְּחִין בָּהֶם וְזוֹכֵר אוֹתָם תָּמִיד. וְעַל כֵּן זְכוּרְךָ, הַהוּא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּרִית קְדוֹשָׁה, שֶׁזּוֹכֵר אוֹתָם הַמֶּלֶךְ בְּכָל יוֹם, שֶׁאֵין שָׁבַזּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן (אֶלָּא) כְּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית זוֹ.

וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה לְפָנָיו. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים לָמָּה? אֶלָּא בִּגְלַל אָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁקִּבְּלוּ בְּרִית זוֹ רִאשׁוֹנָה לְכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הֵם בְּשָׁנָה. אַבְרָהָם קִבֵּל בְּרִית, יִצְחָק קִבֵּל בְּרִית, יַעֲקֹב הָיָה שָׁלֵם מִכֻּלָּם, וְעַל כֵּן כָּתוּב בּוֹ (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, שָׁלֵם מֵהַכֹּל.

אַבְרָהָם נִקְרָא תָּמִים, וְלֹא הָיָה כָּל כָּךְ שָׁלֵם, אֲבָל תָּם – שָׁלֵם מֵהַכֹּל. מַה כָּתוּב בְּנֹחַ? (שם ו) אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו. הָיָה רָשׁוּם בְּרִשָּׁם קָדוּשׁ בֵּינֵיהֶם. וְאָמַר רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב תָּמִים, שֶׁרָשׁוּם בְּרִשָּׁם קָדוּשׁ בְּאוֹת קִיּוּם הַבְּרִית, וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר הַבְּרִית נִקְרָא תָּמִים בְּדֹרֹתָיו, מַה שֶּׁלֹּא הָיוּ כֻּלָּם כָּךְ, שֶׁהֵם מְזַבְּלִים דַּרְכֵיהֶם.

וְעַל זֶה כָּתוּב אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלָּךְ נֹחַ. וְכִי מִי יָכוֹל לָלֶכֶת עִמּוֹ? אֶלָּא כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית קֹדֶשׁ, מְזֻדָּוֶגֶת בּוֹ שְׁכִינָה וְשׁוֹרָה עָלָיו. וּמִשּׁוּם כָּךְ, (דברים יז) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ. תָּמִים תִּהְיֶה, וְאַזֵּר כָּךְ עִם ה' אֱלֹהֶיךָ. בְּזִוּוּג אֶזֶּד. שֶׁכֵּיוָן שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית זוֹ, עִם ה' לִהְיוֹת, וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנּוּ.

בְּאַבְרָהָם כָּתוּב, (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים, מִילַת אוֹתוֹ בְּרִית. הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי – מִכָּאן שֶׁלֹּא יֵלֵךְ גֶּבֶר אַזֵּר אִשָּׁה, אֶלָּא לְפָנֶיהָ דֶּרֶךְ כָּשֵׁר הוּא. וַהֲרֵי כָּתוּב (שמות כג) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ. (שם לג) וְשָׁלַחְתִּי לְפָנֶיךָ מַלְאָךְ. לְאַבְרָהָם שֶׁלֹּא הָיָה מָהוּל, דִּיְּזָה אוֹתוֹ לְפָנֶיהָ. וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב הֱיֵה תָמִים וְהִתְהַלֵּךְ לְפָנַי, אֶלָּא הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי, שֶׁלֹּא רָאוּי אַתָּה עַד שֶׁתִּהְיֶה תָמִים. וְכֵן בְּכֻלָּם, כֵּיוָן שֶׁבֶּן אָדָם תָּמִים וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ, מִיָּד הִיא לְפָנָיו, וְהוּא אַזָּרֶיהָ, כָּשֵׁר הוּא לָזֶה. לְזַסְּרוֹן מַה כָּתוּב? (שמואל–א טו) כִּי שָׁב מֵאַזָּרַי.

נֹחַ מָהוּל הָיָה וְתָמִים, פְּרִיעָה לֹא הָיְתָה בּוֹ, וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיְתָה בּוֹ פְּרִיעָה, מַה כָּתוּב? אֶת הָאֱלֹהִים, וְלֹא אַזֵּר הָאֱלֹהִים. לְפָנִים לֹא הָיָה, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מָהוּל. לְאָזוּר לֹא הָיָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִפְרַע. אָז אֵיךְ הָיָה? אֶת הָאֱלֹהִים, סָמוּךְ לוֹ, וְלֹא יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, שֶׁלֹּא כָּל כָּךְ כָּשֵׁר.

בְּיִשְׂרָאֵל כָּתוּב, (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן [וְגוֹ'] וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל (שם יד) הֲמִבְּלִי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם וְגוֹ', כִּי טוֹב לָנוּ עֲבֹד אֶת מִצְרַיִם – כִּבְיָכוֹל נָזְזַלְשׁ דַּעְתּוֹ. כָּתוּב וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַזְזַנֵּה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַזָּרֵיהֶם. וַיִּסַּע, לַעֲשׂוֹת בָּהֶם

נְקָמוֹת.

וְעַל זֶה עָמַדוּ הַמְּשִׁיזַ וְשָׁמַזוּ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בָּזֶה. וְאָמַר רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, שֶׁהֲרֵי דִּיֵּק לַמְּשִׁיזַ וְאָמַר, מִנַּיִן הָיָה לְדָנִיֵּאל שֶׁאָמַר, (דניאל ה) שָׁבַר מַלְכוּתְךְ לְשֻׁנַּיִם וְנִתְּנָה לְמָדַי וּפָרַס? מֵאוֹתָן אוֹתִיּוֹת שֶׁל וּפַרְסִין נִשְׁמַע לוֹ. וְכָאן מַהוּ? אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה וַדַּאי, פָּרַס פָּרִיסַת מַלְכוּתָךְ (שָׁבַר מַלְכוּתְךְ) הָרְשָׁעָה עַל יְדֵי מָשִׁיזַ אַזַּר, וְאַזַּר כָּךְ יִשְׁלֹט מֶלֶךְ פָּרַס וְיִטֹּל מַמְלָכוֹת רַבּוֹת, וְיִשְׁלֹט עַל אֶרֶץ הַקָּדֶשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר זְדָדִשִׁים, וְיִשְׁלֹט וַיַּהֲרֹג רַבִּים וְאוֹתוֹ מָשִׁיזַ, וְאַזַּר כָּךְ יִפֹּל, וְיִקָּבְלוּ אֶת הַמַּלְכוּת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים. וְעַל זֶה וּפַרְסִין, מֶלֶךְ פָּרַס נִשְׁמָע כָּאן.

אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, כַּמָּה זָזְדָוָה עַל זָזְדָוָה בְּאוֹתוֹ מַעְיָן. בְּאוֹתוֹ מַעְיָן מְגַדְּלִים כָּל מִינֵי אִילָנוֹת שֶׁהִצִּיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן, וְכֻלָּם קַיָּמִים לִרְפוּאָה, עָלִים וּפֵרוֹת וַעֲנָפִים, וּלְשִׁמְזַת הַלֵּב תָּמִיד. וְאֵין בֵּינֵיהֶם רָעָב וּדְאָגָה וַאֲנָזָה לְעוֹלָמִים. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁלְּכָל זֶה מְצַפִּים וְכָל זֶה גָּנוּז לָהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּקַרְקַע הַמִּקְדָּשׁ הַזֶּה יֵשׁ מֵאוֹתָן הַפָּלָאוֹת. אָמַר לוֹ, אִי רַבִּי, אִי רַבִּי, אַשְׁרֵי זָלְקְךְ שֶׁכָּל זֶה בְּאוֹתוֹ עַל גַּבֵּי אוֹתוֹ מַעְיָן רָקוּם, אֲבָל אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ. לִפְעָמִים אוֹרוֹ אוֹר, לִפְעָמִים זזשְׁךְ, לִפְעָמִים גּוֹן אַרְגָּמָן, נוֹצְצִים שֶׁהָעֵינַיִם לֹא יְכוֹלוֹת לְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה. (הַהִיא) הִיא שֶׁשָּׁאַלְתָּ, וְזָסִיד קָדוֹשׁ, מֵאוֹתוֹ קַרְקַע הַמִּקְדָּשׁ, רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה לֹא נִפְרַד מִמֶּנּוּ, שֶׁהֲרֵי גָּנוּז הוּא בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן, וַהֲרֵי אָמַרְתִּי לְךְ מַה שֶּׁאָמַרְתִּי, אֲבָל נִשְׁאַל דָּבָר זֶה, וְתֵדַע מַה שֶּׁתֵּדַע.

יַרְדֵּן זֶה נִכְנָס וְנִמְשָׁךְ זְמַן אָזוּד בַּשָּׂנָה לְתוֹךְ אוֹתוֹ נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְלֹא מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה נְהָרוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִים מִמֶּנּוּ, אֶלָּא בּוֹ מַמָּשׁ. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו, הוּא נִמְשָׁךְ וּמִתְפַּשֵּׁט וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַיַּרְדֵּן. וְכֵיוָן שֶׁמַּגִּיעַ לְתוֹךְ קַרְקַע הַמִּקְדָּשׁ, נִמְצָא שָׁם שִׁלְשָׁה יָמִים, וְלֹא מִתְפַּשֵּׁט וְלֹא נִמְשָׁךְ לְמָקוֹם אַזַּר. וְאָמַר רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, שֶׁכְּשֶׁזּוֹזֵר אוֹתוֹ נָהָר לְמְקוֹמוֹ, מַשְׁאִיר שָׁם כָּל מִינֵי צִיּוּרִים שֶׁעוֹשָׂה

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן, שֶׁאוֹתָם צְיוּרִים גְּנוּזִים תַּוָּת מְקוֹמָם.

אֵלֶּה כָּאן וְאֵלֶּה כָּאן, וְעוֹלִים וְיוֹרְדִים כְּמִקְדָּם. בְּאוֹתוֹ צַד דָּרוֹם יֵשׁ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְזַמְשִׁים עַמּוּדִים מִכָּל מִינֵי מַרְגָּלִיּוֹת. וְאֵלֶּה אוֹתָם שֶׁמְּאִירִים תָּמִיד, וְנוֹטָפִים בְּשָׂמִים נִסְתָּרִים שֶׁלֹּא הִתְגַּלּוּ מֵעוֹלָם. אַרְבָּעָה אַגָּנִים בְּכָל עַמּוּד וְעַמּוּד נְעוּצִים. וּכְשֶׁאוֹתָם בְּשָׂמִים נוֹטְפִים מֵאוֹתָם עַמּוּדִים, נוֹפְלִים בָּהֶם, וּמִתְמַלְּאִים כָּל הָאַגָּנוֹת, וְלֹא יוֹצְאִים הַבְּשָׂמִים הַזּוֹעָה.

מֵאוֹתָם בְּשָׂמִים עֲתִידִים לֶעָתִיד לָבֹא לְהַקְטִיר בְּכָל יוֹם קְטֹרֶת לִפָּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִכְתִּישַׁת בְּנֵי הָאָדָם. אוֹתָם בְּשָׂמִים לֹא יָדוּעַ עִקָּרָם, וּמִמָּה הָיוּ, אֶלָּא מֵאוֹתָם עַמּוּדִים שֶׁנּוֹפְלִים שָׁם.

שְׁנֵי נְשָׁרִים בְּכָל עַמּוּד וְעַמּוּד נוֹצְצִים וְלוֹהֲטִים בְּכָל הַגְּוָנִים. שִׁבְעִ מֵאוֹת נְשָׁרִים הֵם, פּוֹרְזִים אֵלֶּה כָּאן וְאֵלֶּה כָּאן בְּגִלְגּוּל הָעַמּוּדִים. כְּשֶׁמִּסְתּוֹבְבִים, לֹא יְכוֹלוֹת הָעֵינַיִם לְהִסְתַּכֵּל הַמָּקוֹם שֶׁבָּהֶם.

שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת וּפוֹרְזוֹת מִפֶּה זֶה לְפֶה זֶה. בְּגִלְגּוּל הָעַמּוּדִים וְנִשָּׂרִים. כָּל אוֹתָן אוֹתִיּוֹת מְרֻקָּמוֹת בְּאֵשׁ לְבָנָה וְזָהָב יָרֹק. אַלְפַּיִם וּמֵאָה מְנוֹרוֹת תְּלוּיוֹת בֵּין אוֹתָם עַמּוּדִים, וְאַלְפַּיִם וּמֵאָה נֵרוֹת בְּכָל מְנוֹרָה וּמְנוֹרָה. דּוֹלְקִים בַּיּוֹם, וּבַלַּיְלָה דּוֹעֲכִים עַל צַעַר יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר דּוֹלְקִים כֻּלָּם מֵעַצְמָם.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, אָמְרוּ, הֲרֵי יָרַד הַלַּיְלָה. אָמַר לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, אִי וָסִיד קָדוֹשׁ, אוֹר הָעוֹלָם, קַוּז פָּנָקָס שֶׁל תִּיק זֶה, וְקַוּז נֵר וּכְתֹב דְּבָרִים אֵלּוּ, שֶׁהֲרֵי הִגִּיעַ זְמַנָּנוּ לִפָּקֵד כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לְתוֹךְ קִבְרוֹ עַד זְצוֹת הַלַּיְלָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְתוֹךְ הַגָּן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ יַזַד עִם הַצַּדִּיקִים, וְאָז כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד פּוֹרְזִ לְשָׁם. וּלְמָזָר נִהְיֶה אֲצִלְהּ, הוֹאִיל וְנָתְנוּ לָנוּ רְשׁוּת לְהַשְׁלִים דּוֹרוֹן שֶׁמְּשַׁלְּזִים לְהּ. פָּרְזוּ, וּבָכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר.

פָּתַזְ וְאָמַר, (משלי ה) אַיֶּלֶת אֲהָבִים וְיַעֲלַת זֵן דַּדֶּיהָ יְרַוֶּךָ בְּכָל עֵת בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָּמִיד. תּוֹרָה תּוֹרָה, אוֹר כָּל הָעוֹלָמוֹת, כַּמָּה יַמִּים וּנְזָלִים

וּמְקוֹרוֹת וּמַבּוּעִים מִתְפַּשְּׁטִים מִמֶּךָּ לְכָל הַצְּדָדִים. מִמֶּךָּ הַכֹּל, עָלֶיךָ עוֹמְדִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוֻתוֹנִים, אוֹר הָעֶלְיוֹן (בָּזֶה) מִמֶּךָּ יוֹצֵא. תּוֹרָה תּוֹרָה, מָה אֹמַר לְפָנֶיךָ? אַיֶּלֶת אֲהָבִים אַתְּ, וְיַעֲלַת חֵן, (אֲצָל) מַעְלָה וּמַטָּה אֲהוּבִים שֶׁלָּךְ. מִי יִזְכֶּה לִינֹק מִמֶּךָּ כָּרָאוּי? תּוֹרָה תּוֹרָה, שַׁעֲשׁוּעִים שֶׁל רִבּוֹנֵךְ, מִי יָכוֹל לְגַלּוֹת וְלוֹמַר סְתָרִים וּגְנִיזוֹת שֶׁלָּךְ? בָּכָה, וְהִכְנִיס רֹאשׁוֹ בֵּין בִּרְכָּיו וְנָשַׁק אֶת הֶעָפָר.

בֵּין כָּךְ רָאָה כַּמָּה דְמֻיּוֹת שֶׁל זַבְּרִים סְבִיבוֹ. אָמַר לוֹ, אַל תִּירָא בַּר יוֹזַאי, אַל תִּפָּזַד מִנּוֹרָה קְדוֹשָׁה, כְּתֹב וּשְׁמַע תּוֹךְ שְׁמוֹנַת רִבּוֹנֵךְ. כָּתַב כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁשָּׁמַע בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, וְלָמַד בָּהֶם וְעָסַק בָּהֶם, וְלֹא שָׁכַח דָּבָר. וְאוֹתוֹ נֵר הֵאִיר לְפָנָיו כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה עַד שֶׁהִגִּיעַ הַבֹּקֶר. כְּשֶׁהִגִּיעַ הַבֹּקֶר, הֵרִים עֵינָיו, וְרָאָה אוֹר אֶחָד שֶׁהָיָה מֵאִיר בָּרָקִיעַ. הוֹרִיד עֵינָיו לְמַטָּה. זָזַר כְּמִקֹּדֶם וְרָאָה אוֹר בְּכָל הָרָקִיעַ שֶׁמֵּאִיר וְעוֹלֶה בְּאוֹתוֹ אוֹר דְּמוּת הַבַּיִת בְּכַמָּה צִיּוּרִים. שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּלְפִי רֶגַע נִגְנַז כָּל אוֹתוֹ הָאוֹר.

בֵּין כָּךְ הֵרִי אוֹתָם שְׁנֵי שִׁלְיוּזִים בָּאִים. מְצָאוּהוּ רֹאשׁוֹ בֵּין בִּרְכָּיו. אָמְרוּ לוֹ, שָׁלוֹם עָלֶיךָ מוֹרֵנוּ! שָׁלוֹם לְמִי שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַזְוֻתוֹנִים רוֹצִים לְהַקְדִּים לוֹ שָׁלוֹם. קוּם! קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְשָׁמַע מֵהֶם. אָמְרוּ לוֹ, וְלֹא רָאִיתָ נַזָּת רוּזַּ שֶׁעָשָׂה לְךָ רִבּוֹנֵךְ? רָאִיתָ אוֹר הַבַּיִת בָּרָקִיעַ? אָמַר לָהֶם, רָאִיתִי. אָמְרוּ לוֹ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הוֹצִיא הַתְּהוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהֶעֱבִירוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיָּם הַגָּדוֹל, וּמֵאוֹרוֹ הָיָה מוּאָר בָּרָקִיעַ.

אָמְרוּ לוֹ, רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה דּוֹרֵשׁ בְּשִׁלּוּמְךָ, וַהֲרֵי יוֹדֵעַ שֶׁאָנוּ שִׁלְיוּזִים אֵלֶיךָ, וְכַמָּה דְּבָרִים זָדָשִׁים עַתִּיקִים הִתְזַדְּשׁוּ בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה הַזֶּה. אָמַר לָהֶם, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, אִמְרוּ דָּבָר אֶחָד מֵהֶם. אָמְרוּ, לֹא נִתְּנָה לָנוּ רְשׁוּת לְמַה שֶׁבָּאנוּ אֵלֶיךָ, אֲבָל דָּבָר זָדָשׁ הָיָה אֵלֶיךָ כְּעֵת.

פָּתַח רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה וְאָמַר, (בראשית יב) וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וְגוֹ׳. זֶה בְּשִׁבְיל שֶׁנִּרְאָה בּוֹ אוֹר כְּמוֹ זֶה. מִי שֶׁלֹּא זָכָה בְּמָקוֹם זֶה, יֵלֵךְ וְיַקְזֵז עַצְמוֹ לְמָקוֹם אַזַּר וְיִזְכֶּה בּוֹ. עַיִן שָׁדוֹלֵק, וְהָאוֹר לֹא עוֹלֶה וּמֵאִיר

בּוֹ, יַעֲנֶנּוּ אוֹתוֹ וְיַעֲלֶה בּוֹ הָאוֹר וְיָאִיר. וְהָיִינוּ עֲתִידִים לִשְׁמוֹעַ, אֲבָל בִּשְׁבִיל לָבֹא אֵלֶיךָ לֹא רָצִינוּ לְהִתְעַכֵּב. שָׁמַז רַבִּי שִׁמְעוֹן.

אָמְרוּ לוֹ, אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבְּתוֹכֵנוּ בַּתּוֹרָה, דְּבָרִים קְטַנִּים הֵם בְּכָל דָּבָר וְדָבָר. וְאוֹתָם דְּבָרִים קְטַנִּים, כַּמָּה הֵם דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְעֶלְיוֹנִים עַד שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר? שֶׁהֲרֵי אֵין בָּנוּ סָפֵק, אֶלָּא בְּרוּר הַתּוֹרָה עַל בֵּרְיָה. וְכָעֵת רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה פָּרַשׁ דְּבָרִים סְתוּמִים עַל זֶה בְּגִלַּל מַה שֶּׁעִקַּר הַנְּשָׁמָה לָמָּה לֹא מֵאִיר בְּמָקוֹם זֶה וְזוֹכֶה לִהְיוֹת מוּאָר בְּמָקוֹם אַזֵּר? וְעַד עַתָּה לֹא זָכִינוּ בָּזֶה בִּשְׁבִיל לָבֹא אֵלֶיךָ.

וְדָבָר אַזֵּר זָכִינוּ לִשְׁמוֹעַ מִפִּיו: רוּזַז שֶׁהוֹלֶכֶת עֲרֻמָּה בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בִּלִי בָּנִים, אִשְׁתּוֹ תֵּעָשֶׂה כִּלִי לִבְנוֹתוֹ. מָה הַטַּעַם? אִשְׁתּוֹ הִיא נֵר שֶׁנִּדְלֶקֶת מִפִּיו, וּשְׁנֵיהֶם נֵר אֶזְדְּ הָיוּ, אוֹר זֶה יוֹצֵא מֵאוֹר זֶה. דֶּרֶךְ זֶה, נִדְלָק מִתּוֹךְ אוֹרוֹ מַמָּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ אוֹר אֶזְדְּ.

כָּעֵת, רַבִּי, נַזָּזוֹר לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים, וּכְשֶׁנַּזָּזוֹר לִמְקוֹמֵנוּ נִטֹּל רְשׁוּת מֵרֹאשׁ הַיְשִׁיבָה בְּאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁנִּתְקַבֵּל מִפִּיו, וְנֹאמַר לְפָנֶיךָ. אַשְׁרֵי זֶלְקֶךְ שֶׁאַתָּה זוֹכֶה לְאוֹרוֹת נִסְתָּרִים מִכָּל הַצְּדָדִים מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵעוֹלָם אַזֵּר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, דָּבָר אֶזְדְּ רָצִיתִי לָדַעַת, אִם תּוּכַל לְהוֹדִיעַ לִי. נָשִׁים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם אִם זַכָּאִיוֹת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, אוֹ אֵיךְ הֵן שָׁם? אָמַר לוֹ, אִי רַבִּי אִי רַבִּי, בָּזֶה יֵשׁ לָנוּ סוֹד יָתֵר (נִכְבָּד) כִּדֵי לֹא לְגַלּוֹת סוֹדוֹת שֶׁל שָׁם, אֲבָל זֶה יֵלֵךְ וְיִטֹּל רְשׁוּת, וְנֹאמַר לְךָ. בֵּין כָּךְ פָּרַז אֶזְדְּ וְהִתְכַּסָּה מֵהֶם וְהָלַךְ לוֹ.

וּלְפִי שָׁעָה שָׁב אֲלֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, עֲתִיד הָיִיתִי לְהַכָּנֵס, וְהָיוּ כֻּלָּם בְּעִטּוּר אֶזְדְּ, שָׁדְנוּ דִּין בֶּן אָדָם אֶזְדְּ שֶׁעָמַד עַל פֶּתַח הַגַּן עֵדֶן, וְאוֹתָם כְּרוּבִים אֶזְזוּ בּוֹ, וְלֹא נָתְנוּ אוֹתוֹ לְהִכָּנֵס שָׁם, וְהָיָה בְּצַעַר בֵּינֵיהֶם, וְצָזוּז צָזוּזוֹת עַל גַּבֵּי הַפֶּתַח, וְשָׁמְעוּ כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁשָּׁם, וְכָעֵת הָיוּ מִתְכַּנְּסִים כָּל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה לְהִכָּנֵס אֶל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזָ לְעֵין בְּדִינוֹ. וּבָאתִי לְהוֹדִיעַ לָכֶם, וְזֶה זֶבֶרי הִצְטָרֵךְ

לָלֶכֶת לְשָׁם, שֶׁכְּרוֹז הָעֲבַר בְּכָל אוֹתָם בְּנֵי הַיְשִׁיבוֹת שֶׁיִּהְיוּ מִתְכַּנְּסִים כָּעֵת לְפָנָיו הַמְּשִׁישִׁוֹ. לָקָוז פָּתְקָה אַוָּת וְנָתַן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, קָוז אֶת זֶה וְעַיִן בְּמַה שֶׁשָּׁם עַד שֶׁנָּבֹא אֵלֶיךָ. וּפָרְזוּ שְׁנֵיהֶם.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן לָקָוז הַפָּתְקָה וְרָאָה מַה שֶּׁרָאָה בַּסּוֹדוֹת שֶׁשָּׁם כָּל אוֹתוֹ יוֹם. בַּלַּיְלָה רָאָה נֵר, וְנָפְלָה עָלָיו שֵׁנָה, וְנִרְדַּם עַד הַבֹּקֶר. כְּשֶׁהֵאִיר הַיּוֹם קָם, וּפָרְזָה אוֹתָהּ פָּתְקָה מִמֶּנּוּ, וְהִנֵּה שְׁנֵיהֶם בָּאִים. אָמַר לוֹ, עֲמֹד רַבִּי, אַשְׁרֵי זֻלְקֵךְ. עֲמֹד. בִּגְלָלְךָ רָאִינוּ וְזָכִינוּ לְכַמָּה סְתָרִים עֶלְיוֹנִים, כַּמָּה וְזְדָוָה הֶרְאוּ לָנוּ כְּשֶׁנָּתְנוּ רְשׁוּת לְגַלּוֹת לְךָ כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה. רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה יָצָא אֵלֵינוּ וְאָמַר: שַׁאֲלוּ בְּשָׁלוֹם בַּר יוֹזַאי, מְקוֹמוֹ שֶׁל בַּר יוֹזַאי הֲרֵי פָּנוּי לוֹ מִכַּמָּה יָמִים, אֵין מִי שֶׁיִּקְרַב אֵלָיו, אַשְׁרָיו!

רַבִּי רַבִּי, כְּשֶׁפָּרַזְנוּ מִמְּךָ (בִּשְׁבִילְךָ), נִכְנַסְנוּ וְרָאִינוּ כָּל בְּנֵי הַיְשִׁיבוֹת שֶׁהֲרֵי מִתְכַּנְּסִים לְתוֹךְ הֵיכָל אֶזְוָד שֶׁשָּׁם הַמְּשִׁישִׁוֹ, וְדָנוּ דִּין שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם שֶׁעָמַד עַל הַפָּתָזוּ, שֶׁשִּׁמּוֹ אֵין לָנוּ רְשׁוּת לְגַלּוֹת. הִצְטַעֵר רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל זֶה. אָמַר לוֹ, אַל תִּצְטַעֵר רַבִּי עַל זֶה, אַתָּה תֵּדַע בַּלַּיְלָה הַזֶּה בַּזְּלוֹמְךָ. אֲבָל דִּין דָּנוּ עָלָיו, שֶׁגָּזַר מָשִׁישִׁוֹ שֶׁיִּהְיֶה אוֹתוֹ אָדָם בַּזּוּוִין בְּאוֹתוֹ צַעַר אַרְבָּעִים יוֹם, וּלְסוֹף אַרְבָּעִים יוֹם יְצַעֲרוּ אוֹתוֹ בְּדִין בְּצַעַר הַגֵּיהִנֹּם שָׁעָה וְזֵצִי.

וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁיּוֹם אֶזְוָד מִן הַזְּבוּבִים הָיָה מְפָרֵשׁ דִּבְרֵי תוֹרָה, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְדָבָר אֶזְוָד, יָדַע הָאָדָם הַזֶּה שֶׁיִּכָּשֵׁל בּוֹ, וְאָמַר לַזְּבוּבִים: שִׁתְקוּ, אַל תֹּאמְרוּ דָּבָר. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁתְקוּ הַזְּבוּבִים, נִכְשַׁל בְּאוֹתוֹ דָּבָר וְהִתְבַּיֵּשׁ. וְעַל אוֹתָהּ בּוּשָׁה שֶׁגָּרַם אָדָם זֶה, דָּנוּ אוֹתוֹ בַּדִּין הַזֶּה הַקָּשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁאִיר עָוֹן הַתּוֹרָה אֲפָלוּ כִּמְלֹא נִימָה.

דָּנוּ דִּינוֹ, וְיָצְאוּ כָּל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה, וַאֲנִי שָׁאַלְתִּי רְשׁוּת, שֶׁהֲרֵי בַּר יוֹזַאי שָׁאַל שְׁאֵלָה זוֹ. וְעַל זֶה הֶרְאוּ לִי מַה שֶּׁלֹּא יָדַעְתִּי מִלְּפָנַי כֵּן. אִי רַבִּי, שֶׁשָּׁה הֵיכָלוֹת הֶרְאוּ לִי, בְּכַמָּה עֲנוּגִים וְעִדּוּנִים, בְּמָקוֹם שֶׁפָּרְכֶת פְּרוּשָׁה בַּגָּנָה. שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתָהּ פָּרְכֶת וּלְהָלְאָה לֹא נִכְנָסִים זְכָרִים כְּלָל.

בְּהֵיכָל אֲזַד יֵשׁ בַּתְיָה בַּת פַּרְעֹה, וְכַמָּה רִבּוֹא וְאַלְפֵי נָשִׁים זוֹכוֹת אִתָּהּ, וּלְכָל אַוָּזַת וְאַוָּזַת מֵהֶן יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁל אוֹרוֹת וְעִדּוּנִים לְלֹא דַּוָּזַק כְּלָל. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם הַכְּרוּזוֹת מַכְרִיזִים: הֲרֵי דְּמוּת מֹשֶׁה נָבִיא הַנֶּאֱמָן בָּאָה! וּבַתְיָה יוֹצֵאת לִמְקוֹם פַּרְגּוֹד אֲזַד שֶׁיֵּשׁ לָהּ, וְרוֹאָה דְּמוּת מֹשֶׁה וּמִשְׁתַּוָּזָה אֵלָיו, וְאוֹמֶרֶת: אַשְׁרֵי זֻלְקִי שֶׁגִּדַּלְתִּי אוֹר זֶה. וְזֶה עֲנוּגִים שֶׁלָּהּ יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

זוֹוֶרֶת לַנָּשִׁים וּמִשְׁתַּדֶּלֶת בְּמִצְוֹות הַתּוֹרָה. כֻּלָּן בְּאוֹתָן דְּמֻיּוֹת שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּלְבוּשׁ אוֹר, (כִּלְבוּשׁ) בִּלְבוּשׁ הַזְּכָרִים, פָּרַט שֶׁלֹּא מְאִירִים כָּךְ, מִצְוֹות הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא זָכוּ לְקַיְּמָן בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִשְׁתַּדְּלוֹת בָּהֶן וּבְטַעֲמֵיהֶן בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וְכָל הַנָּשִׁים הַלָּלוּ שֶׁיּוֹשְׁבוֹת יַזַּד עִם בַּת פַּרְעֹה נִקְרָאוֹת (ישעיה לב) נָשִׁים שַׁאֲנַנּוֹת, שֶׁלֹּא הִצְטַעֲרוּ כְּלָל בְּצַעַר הַגֵּיהִנֹּם.

בְּהֵיכָל אַוָּזַר יֵשׁ סָרַוּז בַּת אָשֵׁר, וְכַמָּה נָשִׁים רִבּוֹא וַאֲלָפִים יַזַּד אִתָּהּ. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם מַכְרִיזִים לְפָנֶיהָ: הֲרֵי דְּמוּת יוֹסֵף הַצַּדִּיק בָּאָה! וְהִיא שְׁמֵזָה וְיוֹצֵאת לְגַבֵּי פַּרְגּוֹד אֲזַד שֶׁיֵּשׁ לָהּ, וְרוֹאָה אוֹר דְּמוּת יוֹסֵף, וּשְׁמֵזָה, וּמִשְׁתַּוָּזָה אֵלָיו וְאוֹמֶרֶת: אַשְׁרֵי הַיּוֹם שֶׁעוֹרַרְתִּי בְּשׁוּרָתִךְ לְסָבִי. אַוָּזַר כָּךְ זוֹוֶרֶת לִשְׁאָר הַנָּשִׁים, וּמִשְׁתַּדְּלוֹת בִּתְשׁוּבָזוֹת רִבּוֹן הָעוֹלָם וּלְהוֹדוֹת לִשְׁמוֹ. וְכַמָּה מְקוֹמוֹת וְשִׁמְזָה יֵשׁ לְכָל אַוָּזַת וְאַוָּזַת. אַוָּזַר כָּךְ זוֹוְרוֹת לְהִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוֹות הַתּוֹרָה וּבְטַעֲמֵיהֶן.

בְּהֵיכָל אַוָּזַר יֵשׁ יוֹכֶבֶד אֵם מֹשֶׁה נָבִיא הַנֶּאֱמָן, וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת עִמָּהּ. בְּהֵיכָל זֶה לֹא מַכְרִיזִים כְּלָל, אֶלָּא שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם מוֹדָה וּמְשַׁבַּזַת לְרִבּוֹן הָעוֹלָם הִיא וְכָל הַנָּשִׁים שֶׁאִתָּהּ. וְשִׁירַת הַיָּם מְזַמְּרוֹת בְּכָל יוֹם, וְהִיא לְבַדָּהּ אוֹמֶרֶת מִכָּאן, (שמות טו) וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה וְגוֹ', אֶת הַתֹּף בְּיָדָהּ וְגוֹ'. וְכָל אוֹתָם צַדִּיקֵי גַּן עֵדֶן מַקְשִׁיבִים לִנְעִימוּת קוֹלָהּ, וְכַמָּה מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים מוֹדִים וּמְשַׁבְּזִים עִמָּהּ לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ.

בְּהֵיכָל אַוָּזַר יֵשׁ דְּבוֹרָה, גַּם כָּךְ וְכָל שְׁאָר הַנָּשִׁים אִתָּהּ מוֹדוֹת וּמְזַמְּרוֹת בְּאוֹתָהּ שִׁירָה שֶׁהִיא אָמְרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִי רַבִּי, אִי רַבִּי, מִי רָאָה זְוָזַת

הַצַּדִּיקִים וְשֶׁל נְשִׁים זַכָּאיוֹת שֶׁעוֹשׂוֹת לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

לְפָנַי וּלְפָנִים שֶׁל אוֹתָם הֵיכָלוֹת יֵשׁ אַרְבָּעָה הֵיכָלוֹת טְמִירִים שֶׁל הָאֱמָהוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלֹּא נִמְסָר לְהַגָּלוֹת, וְאֵין מִי שֶׁרוֹאֶה אוֹתָן. בְּכָל הַיּוֹם הֵן לְבַדָּן, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ, וְהַגְּבָרִים גַּם כֵּן.

וּבְכָל לַיְלָה נִכְלָלִים כֻּלָּם כְּאֶחָד, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁעַת הַזִּוּוּג הִיא בַּזְּוָגוֹת הַלַּיְלָה, בֵּין בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבֵין בָּעוֹלָם הַבָּא. זִוּוּג אוֹתוֹ עוֹלָם – הִתְדַּבְּקוּת נְשָׁמָה בִּנְשָׁמָה, אוֹר בְּאוֹר. זִוּוּג הָעוֹלָם הַזֶּה – גּוּף בְּגוּף. וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, מִין אַזַּר מִינוֹ, זִוּוּג אַזַּר זִוּוּג, גּוּף אַזַּר גּוּף, זִוּוּג אוֹתוֹ עוֹלָם אוֹר אַזַּר אוֹר. הֵיכְלֵי אַרְבַּע הָאֱמָהוֹת נִקְרָאִים הֵיכָלוֹת שֶׁל בָּנוֹת בִּטְזוּזוֹת (ישעיה לב), וְלֹא זָכִינוּ בָּהֶם לִרְאוֹת. אַשְׁרֵי זוֹכֵי הַצַּדִּיקִים, גְּבָרִים וּנְקֵבוֹת שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזַכָּאִים לְכָל הָעִנּוּגִים שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם.

אִי רַבִּי, אִי רַבִּי, אִלְמָלֵא בַּר יוּזַאי אַתָּה, לֹא נִמְסַר לְגַלּוֹת. זִוּוּג אוֹתוֹ עוֹלָם נַעֲשֶׂה פְּרִי יוֹתֵר מִפְּרִי שֶׁנַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה. בַּזִּוּוּג שֶׁלָּהֶם, בְּזִוּוּג אוֹתוֹ עוֹלָם, בָּעֲרָה שֶׁלָּהֶם כְּאֶחָד, כְּשֶׁהַנְּשָׁמוֹת נִדְבָּקוֹת זוֹ בָּזוֹ, עוֹשׂוֹת פֵּרוֹת, וְיוֹצְאִים אוֹרוֹת מֵהֶם וְנַעֲשִׂים נֵרוֹת. וְהֵם הַנְּשָׁמוֹת לַגֵּרִים הַמִּתְגַּיְּרִים, וְכָל אֵלֶּה עוֹלִים לְהֵיכָל אֶחָד.

וּכְשֶׁמִּתְגַּיֵּר גֵּר אֶחָד, פּוֹרַזַת מֵאוֹתוֹ הֵיכָל נְשָׁמָה, וְנִכְנֶסֶת תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וְנוֹשֶׁקֶת אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא פְּרִי הַצַּדִּיקִים, וְשׁוֹלַחַת אוֹתָהּ לְתוֹךְ אוֹתוֹ גֵּר וְשׁוֹרָה בּוֹ, וּמֵאוֹתוֹ זְמַן נִקְרָא גֵּר צֶדֶק. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב, (משלי יא) פְּרִי צַדִּיק עֵץ חַיִּים. מָה עֵץ הַחַיִּים מוֹצִיא נְשָׁמוֹת, גַּם צַדִּיק פֵּרְיוֹ עוֹשֶׂה נְשָׁמוֹת.

רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה אָמַר, כָּתוּב (בראשית יא) וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד. מִמַּה שֶׁאָמַר וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה, אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לָהּ וָלָד? מַה זֶּה אֵין לָהּ וָלָד? אֶלָּא כָּךְ אָמַר רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, וָלָד לֹא הָיְתָה מוֹלִידָה, אֲבָל נְשָׁמוֹת הָיְתָה מוֹלִידָה בְּהִתְדַּבְּקוּת עֶרְוָה, שֶׁאוֹתָם שְׁנֵי צַדִּיקִים הָיוּ מוֹלִידִים נְשָׁמוֹת לַגֵּרִים

כָּל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיוּ בְּזָרְן כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ צַדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם יב) וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּזָרְן. נֶפֶשׁ עָשׂוּ בְּוַדַּאי.

שִׁמְוֹן רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ, אִי רַבִּי, מָה אֹמַר לְךָ, בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְשַׁבָּתוֹת וּמוֹעֲדִים וּזְמַנִּים, אוֹתָם זְכָרִים עוֹלִים לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, זְכָרִים וְלֹא נְקֵבוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ. וּכְשֶׁזּוֹזְרִים, זוֹזְרִים בְּכַמָּה דְּבָרִים זְדָשִׁים, וּמַזְזִירִים דְּבָרִים לִפְנֵי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה.

יוֹם זֶה הֶזֵּזִירוּ דְּבָרִים זְדָשִׁים לִפְנֵי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה עַל סוּדוֹת עַתִּיקִים – צַדִּיק וְטוֹב לוֹ, צַדִּיק וָרָע לוֹ. שֶׁכֻּלָּם עוֹלִים תּוֹךְ מִשְׁקָל הָאִילָן עַד שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לָעוֹלָם, וּכְפִי מִשְׁקָלָת הַמִּשְׁקָל כָּךְ יֵשׁ לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה. רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה יָרַד וְגִלָּה מִפֶּה שֶׁשָּׁמַע לְמַעְלָה, דָּבָר אֶזֶד גִּלָּה וְלֹא יוֹתֵר. עֵץ שֶׁלֹּא עוֹלֶה אוֹרוֹ, יַכּוּ בּוֹ וְיָאִיר. גּוּף שֶׁלֹּא עוֹלֶה בּוֹ אוֹר הַנְּשָׁמָה, יַכּוּ בּוֹ וְיַעֲלֶה אוֹר הַנְּשָׁמָה, וְיֹאזְזוּ זֶה בָּזֶה לְהָאִיר. (שִׁתֵּי נָסְזָאוֹת)

מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ גּוּף שֶׁאוֹר הַנְּשָׁמָה לֹא מֵאִיר בּוֹ עַד שֶׁיַּכּוּ בּוֹ, אָז מֵאִיר אוֹר הַנְּשָׁמָה וְנֶאֱזָז בַּגּוּף, וְהַגּוּף נֶאֱזָז בּוֹ. הַגּוּף אָז עוֹלֶה אוֹר מִתּוֹךְ הַנְּשָׁמָה, מְהַדֵּר מְרוֹמֵם וּמְשַׁבֵּז, מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וּבַקָּשָׁתוֹ, מְבָרֵךְ לְרִבּוֹנוֹ. הֲרֵי אָז הַכֹּל מֵאִיר, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ גּוּף שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה יְכוֹלָה לְהָאִיר בּוֹ עַד שֶׁיַּכּוּ בּוֹ, וְאָז מֵאִיר וְנֶאֱזָז זֶה בָּזֶה. יֵשׁ עֵץ שֶׁלֹּא נֶאֱזָז בָּאוֹר, וְלֹא עוֹלֶה בּוֹ אוֹר עַד שֶׁיַּכּוּ בּוֹ, וְאָז מֵאִיר.

צַד הָאֲזֵר רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כָּךְ, וּמַכֶּה בָּרְשָׁעִים, וְכָל מַה שֶּׁמַּכֶּה, אָז (משלי יג) וְגֵר רְשָׁעִים יְדָעֶךְ. מְזָרֵף וּמְצָרֵף לְכָל הַצְּדָדִים וְלֹא יָכוֹל לְהָאִיר כְּלָל, וְאָז כָּתוּב (קהלת ב) כִּי מָה הָאָדָם שֶׁיָּבוֹא אַזְרֵי הַמֶּלֶךְ. וְרוֹצֶה לְהַדְּמוֹת לוֹ וְלֹא יָכוֹל. וְעַל זֶה (תהלים יא) ה' צַדִּיק יִבְזָן, וּמַכֶּה בּוֹ, וְאָז מֵאִיר וּמִתְזַזֵּק בָּאוֹר. יִבְזָן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כח) אֶבֶן בּוֹזָן. גָּזָן רַבִּי שִׁמְעוֹן וְנָשַׂק לָעָפָר. אָמַר, דָּבָר דָּבָר אַזְרֵיךְ רָדַפְתִּי מִיּוֹם שֶׁהָיִיתִי, וְכָעֵת נוֹדַע לִי הַדָּבָר מִתּוֹךְ שֹׂרֶשׁ וְעִקַּר הַכֹּל.

אָמַר לוֹ, אִי רַבִּי, אִי רַבִּי, כְּשֶׁעוֹלִים לְמַעְלָה, כָּל אוֹתָם רוּחוֹת וְכָרִים וּנְקֵבוֹת בְּאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹמְעִים (כַּמָּה) דְּבָרִים זָרִים וַעֲתִיקִים, יוֹרְדִים וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ הַיְשִׁיבָה, וּמְזַוְּזִירִים דְּבָרִים לְפָנֵי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, וְהוּא מְלַמְּדָם דָּבָר עַל קְיוּמוֹ. כְּשֶׁעוֹלִים, מִתְפַּשְׁטִים מִלְּבוּשֵׁיהֶם וְעוֹלִים. כְּשֶׁיּוֹרְדִים, מִתְלַבְּשִׁים בִּלְבוּשֵׁיהֶם שֶׁל אוֹתוֹ גּוּף.

אִי רַבִּי, אִי רַבִּי, כַּמָּה דְּבָרִים זָרִים מִתּוֹךְ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה. אַשְׁרֵיו מִי שֶׁמַּקְטִין עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה הוּא גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן בָּעוֹלָם הַהוּא. וְכָךְ פָּתַח רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה: מִי שֶׁהוּא קָטָן – הוּא גָּדוֹל, וּמִי שֶׁהוּא גָּדוֹל – הוּא קָטָן, שֶׁכָּתוּב (בראשית כג) וַיִּהְיוּ זֵמֵי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים. מֵאָה, שֶׁהוּא וֶשְׁבּוֹן גָּדוֹל, כָּתוּב בּוֹ שָׁנָה, קְטַן הַשָּׁנִים, לְאֶזְוַד הִקְטִינוֹ. שֶׁבַע, שֶׁהוּא וֶשְׁבּוֹן קָטָן, הִגְדִּילוֹ וְרִבָּה אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב שֶׁבַע שָׁנִים.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא הִגְדִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא לַמַּקְטִין. לֹא הִקְטִין אֶלָּא לְמִי שֶׁהִתְגַּדֵּל. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּקְטִין עַצְמוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה הוּא גָּדוֹל בְּעֶלְוִי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

בֵּין כָּךְ שָׁמְעוּ שִׁירַת הַיָּם בְּקוֹל נָעִים שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרְאוּ, קוֹל נָעִים שֶׁל שִׁירָה כְּאוֹתָהּ נְעִימָה שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים. וּכְשֶׁסִּיְּמוּ (שמות טו) ה' יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד, רָאוּ אַרְבַּע דְּמָיוֹת בָּרְקִיעַ, וְאֶזְוַד מֵהֶם גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן מִכֻּלָּם. וְאוֹתוֹ גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן מֵהֶם עוֹרֵר קוֹל וְאָמַר, (ירמיה ב) כֹּה אָמַר ה' זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ וְגוֹ'. שָׁט בָּרְקִיעַ וְנִגְנַז, עָמַד אַזְוַר אַזְוָרָיו וְאָמַר, (ישעיה מב) וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ בִּנְתִיבוֹת לֹא יָדְעוּ וְגוֹ'. סִיֵּם וְשָׁט בָּרְקִיעַ וְנִגְנַז.

פָּתַח הָאַזְוַר וְאָמַר, (שם לה) יִשְׂשׂוּם מִדְבָּר וְצִיָּה וְתָגֵל עֲרָבָה וְתִפְרַח כַּחֲבַצָּלֶת. וְשָׁט בָּרְקִיעַ וְנִגְנַז. פָּתַח הָאַזְוַר וְאָמַר, (שם מג) כֹּה אָמַר ה' בּוֹרֵאֲךָ יַעֲקֹב וְגוֹ'. (שם) כֹּה אָמַר ה' הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ וּבְמַיִם עַזִּים נְתִיבָה וְגוֹ', תְּכַבְּדַנִי חַיַּת הַשָּׂדֶה תַּנִּים וּבְנוֹת יַעֲנָה וְגוֹ'. סִיֵּם וְשָׁט בָּרְקִיעַ וְנִגְנַז. אָז פָּתַח גָּדוֹל וְאֵימָה נָפַל עֲלֵיהֶם.

כְּשֶׁהָאִיר הַיּוֹם, קוֹל הִתְעוֹרֵר כְּמוּקְדָּם וְאָמַר: עַם תַּקִּיף כְּאַרְיֵה, גִּבּוֹרִים כַּנְּמֵרִים, תְּנוּ כָּבוֹד לְרִבּוֹנְכֶם, שֶׁכָּתוּב (שם כה) עַל כֵּן יְכַבְּדוּךָ עַם עָז וְגוֹ'. שָׁמְעוּ קוֹל, זְיָלוֹת וּמֶרְכָּבוֹת שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, (דברי הימים–א כט) לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד וְגוֹ', עַד (נחמיה ט) וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה. תָּמְהוּ וְהָלְכוּ. בֵּין כָּךְ הֵאִיר הַיּוֹם, הֶזֶּזִירוּ רֹאשׁ, וְרָאוּ כָּל הַמִּדְבָּר מְכֻסֶּה בְּעַנְנֵי כָבוֹד מְאִירִים, נוֹצְצִים בִּגְוָנִים רַבִּים.

אָמְרוּ זֶה לָזֶה, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּבֵּחַ בַּתִּשְׁבַּחוֹת שֶׁל דּוֹר הַמִּדְבָּר, שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָם דּוֹר עֶלְיוֹן כְּדוֹר זֶה, וְלֹא יִהְיֶה עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. וַדַּאי כָּל מַה שֶּׁהֶרְאָה לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָיָה אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְהוֹדִיעֲנוּ וְזִכְיוּת רַבּוֹתָם עֲלֵיהֶם, לְהוֹדִיעַ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם זֵכֶל טוֹב, וְהֵם בְּנֵי עוֹלָם הַבָּא. וְלָעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁיָּקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמֵּתִים, עַתִּידִים אֵלּוּ לַעֲמֹד לִתְחִיָּה בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כו) יִחְיוּ מֵתֶיךָ, וְאֵלֶּה הֵם דּוֹר הַמִּדְבָּר.

אָמַר לוֹ, הַאִם דָּבָר זָדָשׁ יָדַעְתָּ שֶׁאֲנִי מְעֹרָטָל מִמֶּנּוּ? אָמַר לוֹ, אֱמֹר. אָמַר, קוֹל הַזּוֹזֵר רָצִיתִי לָדַעַת. בֶּן אָדָם נוֹתֵן קוֹל בַּעֲדֵה אוֹ בְּמָקוֹם אַזֵּר, וְזוֹזֵר קוֹל אַזֵּר וְלֹא יָדוּעַ. אָמַר לוֹ, אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, עַל דָּבָר זֶה כַּמָּה קוֹלוֹת הִתְעוֹרְרוּ, וְכַמָּה דְּקְדוּקִים הָיוּ לְפָנַי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה. וּכְשֶׁיָּרַד רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, אָמַר, כָּךְ פֵּרְשׁוּהָ דָּבָר בִּישִׁיבַת הָרָקִיעַ, וְסוֹד נִכְבָּד הוּא.

בֹּא וּרְאֵה, שִׁלְשָׁה קוֹלוֹת הֵם שֶׁלֹּא נֶאֱבָדִים לְעוֹלָמִים, פָּרָט לְקוֹל הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, שֶׁאֵלֶּה עוֹלִים לְמַעְלָה וּבוֹקְעִים רְקִיעִים. אֲבָל קוֹלוֹת אֲזֵרִים הֵם שֶׁלֹּא עוֹלִים וְלֹא אוֹבְדִים.

וְהֵם הַשְּׁלֹשָׁה: קוֹל הַזְּוָיָה בְּשָׁעָה שֶׁהִיא עַל הַמַּשְׁבֵּר, אוֹתוֹ קוֹל מְשׁוֹטֵט וְהוֹלֵךְ בָּאֲוִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. קוֹל הַבֶּן אָדָם בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִגּוּפוֹ, אוֹתוֹ קוֹל מְשׁוֹטֵט וְהוֹלֵךְ בָּאֲוִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. קוֹל הַנָּזוּשׁ בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹשֵׁט עוֹרוֹ, אוֹתוֹ קוֹל מְשׁוֹטֵט בָּאֲוִיר וְהוֹלֵךְ מִסּוֹף

הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם.

אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, כַּמָּה דָּבָר זֶה גָּדוֹל וְנִכְבָּד. אֶלָּה הַקּוֹלוֹת מַה נַּעֲשָׂה מֵהֶם, וּלְאֵיזֶה מָקוֹם נִכְנָסִים וְשׁוֹרִים? אֶלָּה הֵם קוֹלוֹת צַעַר, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם בָּאֲוִיר, וְהוֹלְכִים מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ נְקִיקִים וּמְזוּזוֹת עָפָר וְנִסְתָּרִים שָׁם. וּכְשֶׁנּוֹתֵן אָדָם קוֹל, הֵם מִתְעוֹרְרִים לְאוֹתוֹ קוֹל. קוֹל נָזָשׁ לֹא מִתְעוֹרֵר לְקוֹל אָדָם. אֵיךְ יִתְעוֹרֵר? בְּמַכָּה. כְּשֶׁמַּכֶּה אָדָם מַכָּה, מִתְעוֹרֵר קוֹל הַנָּזָשׁ שֶׁנִּסְתָּר אֲלָיו אוֹתוֹ קוֹל, וְלֹא קוֹל אַזַּר. קוֹל מִתְעוֹרֵר אַזַּר קוֹל, מִין אַזַּר מִינוֹ.

וְעַל כָּךְ בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה קוֹל שׁוֹפָר מְעוֹרֵר קוֹל שׁוֹפָר אַזַּר , מִין אַזַּר מִינוֹ הוֹלֵךְ. דֶּרֶךְ הַנָּזָשׁ הוּא לְרַע, לַהֲרֹג וּלְהַכּוֹת. בְּאוֹתוֹ קוֹל מַמָּשׁ לֹא מִתְעוֹרֵר קוֹל נָזָשׁ זֶה אֶלָּא אַזַּר מִינוֹ. וְזֶהוּ כְּשֶׁאָדָם מַכֶּה בְּמַקֵּל בָּאָרֶץ וְקוֹרֵא לוֹ לְמִינוֹ, אָז מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ קוֹל הַנָּזָשׁ לְהָשִׁיב לְמִינוֹ. וְסוֹד זֶה הוּא נִסְתָּר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי דָּבָר זֶה הוּא דָּבָר נִסְתָּר, וְתָמַהְנוּ אֵיךְ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ לֹא יָדַע דָּבָר זֶה. אָמַר לוֹ, שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ יָדוּעַ יָדַע, וְלֹא כָּל כָּךְ. אֲבָל מַה שֶּׁלֹּא יָדַע, אוֹתוֹ קוֹל מַה תּוֹעֶלֶת יֵשׁ בּוֹ, וְאֵיךְ יוֹשֵׁב?

וְרֹאשׁ הַיְשִׁיבָה כָּךְ אָמַר, דִּקְדּוּק זֶה לֹא יָדַע שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ קוֹל כְּלוּל רוּזַ וְנָפָשׁ, וְהֶבֶל עֲצָמוֹת מֵעֲצָבוֹן בָּשָׂר, וּמְשׁוֹטֵט בָּאֲוִיר, וְכָל אֶזֶד נִפְרָד זֶה מִזֶּה. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּכְנַס בּוֹ, יוֹשֵׁב כְּמֵת. וְכָל אוֹתָם מְכַשְּׁפִים וְקוֹסְמִים יוֹדְעִים מְקוֹמוֹת אֵלּוּ בְּכִשְׁפֵיהֶם, וְגוֹזְנִים לָאָרֶץ, וְשׁוֹמְעִים קוֹל זֶה שֶׁמִּתְזַבְּרִים אוֹתָם רוּזַ וְנָפָשׁ וְהֶבֶל עֲצָמוֹת, וּמוֹדִיעִים דָּבָר, וְזֶהוּ (ישעיה כט) אוֹב מֵאָרֶץ. וְעַל זֶה רָדַף שְׁלֹמֹה לָדַעַת מַה נַּעֲשָׂה מֵאוֹתוֹ קוֹל, וְלֹא יָדַע. אַשְׁרֵי זָכְקָךְ, רַבִּי, שֶׁהִבְרַר לְךָ דָּבָר אֱמֶת.

כְּשֶׁבֶּן אָדָם מְעוֹרֵר קוֹל, מִיָּד (מִתְזַבְּרִים) מִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ קוֹל, וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר, אֶלָּא כְּעֵין אוֹתוֹ קוֹל שֶׁעוֹרֵר הָאָדָם, וְלֹא יוֹתֵר. וְאִם

הָאֲרִיךְ הָאִישׁ קוֹלוֹ, הוּא לֹא מַאֲרִיךְ כָּל כָּךְ אִתּוֹ, אֶלָּא לְסוֹף הַקּוֹל, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהַאֲרִיךְ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵא בַּהַתְוָזָלָה, מִתְאָרֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. וְכָעֵת שֶׁנִּכְנָס לְשָׁם, לֹא יָכוֹל לְהַאֲרִיךְ קוֹל, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ מָקוֹם לְהִתְפַּשֵּׁט שָׁם כְּבַהַתְוָזָלָה.

שָׁמַוְז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אִלְמָלֵא לֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ אֶלָּא דָּבָר זֶה – דַּי לִי לִהְיוֹת שָׁמֵוְז שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ דְּבַר אֱמֶת שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם. אָמַר לוֹ, אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, אִלְמָלֵא יָדַעְתָּ זֶזְדַוֹת דִּבְרֵי אוֹתוֹ עוֹלָם לְפָנֵי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, תִּשְׁמַוְז יוֹתֵר.

אָמַר לוֹ, מַה זִּדּוּשׁ הָיָה כָּעֵת כְּשֶׁבָּאתָ אֵלַי? אָמַר, רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה פָּתַוְז וְאָמַר, (בראשית מו) וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. זֶזְדָוָה הִיא. מַדּוּעַ סְתִימַת הָעֵינַיִם לְמֵת? מִשּׁוּם שֶׁהָעֵינַיִם הֵן גָּנְזֵי שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמַרְאֵה וְדִמּוּת הָעוֹלָם בָּהֶן. הוּא נִסְתָּם מִמֶּנּוּ עוֹלָם הַזֶּה וּמַרְאֵה הָעוֹלָם הַזֶּה, נִסְתְּמוּ עֵינָיו. כָּל מַרְאֵה הָעוֹלָם הַזֶּה נֶזְוַשָׁךְ מִמֶּנּוּ, וְנֶזְוַשְׁכוּ מִמֶּנּוּ מַרְאֵה עֵינָיו, אֵין לוֹ מַרְאֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה מִשָּׁם וָהָלְאָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, נָאֶה תִּקּוּן הַקַּדְמוֹנִים, וְזָכְמָתָם יְתֵרָה מִמַּלְאָכִים קְדוֹשִׁים.

אָמַר לוֹ, לָמָּה יוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ מִכָּל בָּנָיו? וְאִם תֹּאמַר עַל בְּשׂוֹרָה שֶׁלּוֹ, צָרִיךְ לוֹמַר וְיוֹסֵף זַי תִּרְאֶה. אָמַר לוֹ יָשִׁית יָדוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאַהֲבָתוֹ הָיָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ זֶה נִסְתָּם מִמֶּנּוּ אוֹר הָעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶה לָקַוז אוֹתוֹ. מִי שֶׁסּוֹתֵם עֵינָיו, אֲהוּבוֹ מַרְאֶה כָּךְ: מַרְאֶה שֶׁלְּךָ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה אָבַד, הֲרֵינִי מַרְאֶה שֶׁלְּךָ בִּמְקוֹמְךָ. מִכָּאן וָהָלְאָה יִתַּקְּנוּ לְךָ מַרְאֶה אַוֵּזר שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה הַנָּאָה זוֹ לַמֵּת, וּמַה תּוֹעֶלֶת יֵשׁ לוֹ בָּזֶה? מִי שֶׁיִּרְצֶה לִשְׁאֹל יוֹם מַה שֶּׁהִצְטָרֵךְ לְפָקְזַו עֵינָיו, בִּשְׁבִיל לְהַרְאוֹת שֶׁעֲדַיִן הוּא מְזֻדְּמָן לְהָשִׁיב לְמַרְאֵה הָעוֹלָם הַזֶּה כְּמִקֶּדֶם.

אָמַר לוֹ, אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, וַדַּאי אִם לֹא נִסְתָּם מִמֶּנּוּ כָּל מַרְאֵה הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא נֶאֱבַד מִמֶּנּוּ הַכֹּל, לֹא יִהְיֶה לוֹ מַרְאֶה וְזֶלֶק שֶׁל הָעוֹלָם הַהוּא. עוֹלָם זֶה

הוּא בְּהַפּוּךְ מֵאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁאָנוּ בוֹ, שֶׁבִּזְמַן תְּחִיַּת הַמֵּתִים אֲפִלּוּ כְּזוּט הַשַּׁעֲרָה לֹא יִהְיֶה מִמַּעֲשֵׂה הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהַכֹּל נֶאֱבָד בַּהַתְחָלָה (הַטַּל יְבַטֵּל אוֹתוֹ וְיָשִׁים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הַטַּל (בַּהַתְחָלָה), וְיֶעֱבַר מִמֶּנּוּ כָּל זֶהֱמָה, וְאַחַר כָּךְ יַעֲשֶׂה כְּחָמֵץ זֶה, וּמִמֶּנּוּ יֵעָשֶׂה הַגּוּף בְּרִיָּה וְחָדָשָׁה, כָּךְ כָּאן.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי יָדַעְתִּי שֶׁאַתֶּם מְלֻבָּשִׁים שָׁם בִּלְבוּשׁ נִכְבָּד שֶׁל גּוּף זַךְ קָדוֹשׁ. הַאִם הָיָה כְּמוֹ זֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה, אָדָם שֶׁנִּרְאֶה בְּאוֹתוֹ גּוּף כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם עוֹמְדִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם?

אָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה שָׁאֲלוּ לְפָנַי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, שְׁנֵי עֲלָמִים שֶׁהִתְלַבְּשׁוּ בֵּינֵינוּ אַחַר שֶׁסָּבְלוּ צַעַר עַל זִטְא שֶׁלֹּא נִתַּן לְגַלּוֹת, וְשָׁאֲלוּ זֶה לְפָנַי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, וְהוּא אָמַר שֶׁזֶּה הָיָה כָּךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (אסתר ה) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת, הִתְלַבְּשָׁה בְּאוֹתָהּ דְּמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַהוּא. מַלְכוּת – זוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהֲרֵי מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם נוֹשֶׂבֶת רוּחַ מֵאוֹתָהּ רוּחַ הָאֲוִיר שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם, וּבָהּ הִתְלַבְּשָׁה אֶסְתֵּר.

וּכְשֶׁנִּכְנְסָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְרָאָה אוֹתוֹ לְבוּשׁ שֶׁל אוֹר, דְּמוּתָהּ נִדְמְתָה לְמַלְאַךְ אֱלֹהִים, וּפָרְחָה מִמֶּנּוּ נִשְׁמָתוֹ לְפִי שָׁעָה. מָרְדְּכַי גַּם כָּךְ, שֶׁכָּתוּב (שם ה) וּמָרְדֳּכַי יָצָא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת. לְבוּשׁ מַלְכוּת וַדַּאי, דְּמוּת שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם. וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ט) כִּי נָפַל פַּחַד מָרְדֳּכַי עֲלֵיהֶם. פַּחַד מָרְדֳּכַי, וְלֹא פַּחַד אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה מְתוּקִים דְּבָרִים אֵלּוּ. אַשְׁרֵי זִלְקִי. וַהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁצַּדִּיקִים (בְּזֶה) בְּאוֹתוֹ עוֹלָם מִתְלַבְּשִׁים בִּלְבוּשׁ שֶׁנִּקְרָא לְבוּשׁ מַלְכוּת, וְכָךְ הוּא וַדַּאי.

אָמַר לוֹ, אֲוִיר גַּן עֵדֶן, נְשִׁיבַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הֵם, וּבוֹ מִתְלַבְּשִׁים הַצַּדִּיקִים כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאַחַר כָּךְ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עַל רֹאשׁ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, וּמִתְעַטֶּרֶת וְנַעֲשֵׂית לוֹ עֲטָרָה. וְכָךְ הָיָה לְמָרְדֳּכַי, שֶׁכָּתוּב (שם ז) בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת, דְּמוּת אוֹתוֹ הָעוֹלָם. אַחַר כָּךְ וַעֲטֶרֶת זָהָב גְּדוֹלָה – זוֹ עֲטֶרֶת שֶׁשּׁוֹרָה עַל רָאשֵׁי הַצַּדִּיקִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. כְּשֶׁקִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה, כְּמוֹ זֶה הָיָה לָהֶם

עַד שֶׁזָּטְאוּ, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (שמות לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב. הִתְפַּשְּׁטוּ מֵאוּתוֹ לְבוּשׁ.

וְכֵן כָּתוּב בִּיהוֹשֻׁעַ כֹּהֵן גָּדוֹל, (זכריה ג) הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו. וְכָתוּב וַיַּלְבִּישֵׁהוּ בְּגָדִים, אֵלּוּ לְבוּשֵׁי הָעוֹלָם הַהוּא. מִכָּאן דְּבָרִים רִאשׁוֹנִים. וּמִכָּאן, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁגּוּף הָעוֹלָם הַזֶּה קַיָּם בַּקֶּבֶר בְּקִיּוּמוֹ, לֹא מִתְלַבֵּשׁ רוּחַ בִּלְבוּשׁ אוּתוֹ עוֹלָם, שֶׁכָּתוּב וַיָּסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו – בַּהִתְזָלָה, וְאַזַּר כָּךְ – וַיַּלְבִּישֵׁהוּ בְּגָדִים. וּמַלְאַךְ ה׳ עֹמֵד. מַה זֶּה עֹמֵד? אֶלָּא זוֹהִי עֲטָרָה שֶׁנִּקְרֵאת מַלְאַךְ ה׳, שֶׁעוֹמֶדֶת עַל רָאשֵׁי הַצַּדִּיקִים. וְזֶהוּ עֹמֵד, עוֹמֵד עַל הָרֹאשׁ לְמַעְלָה לְאַזַּר שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בִּלְבוּשׁ כָּבוֹד זֶה.

שְׁנֵי גּוּפִים כְּאֶזֶד לֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד. כָּל זְמַן שֶׁזֶּה קַיָּם, הָרוּחַ לֹא מְקַבֶּלֶת אַזַּר. הָעֲבַר זֶה, הֲרֵי אַזַּר מְזֻמָּן מִיָּד וַדַּאי. זֶה יוֹצֵא וְזֶה נִכְנָס. כְּמוֹ שֶׁיֵּצֶר טוֹב וְיֵצֶר בָּעוֹלָם הַזֶּה לֹא רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁשְּׁנֵיהֶם יַעַמְדוּ כְּאֶזֶד.

אָמַר לוֹ, תָּהִינוּ עַל מַה שֶּׁכָּתוּב, וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ. וְכִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק כָּךְ, שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר לוֹ, וְזֹסִיד קָדוֹשׁ, כַּמָּה טְמִירִים נִסְתָּרִים הַדְּבָרִים הַלָּלוּ. (אָמַר לוֹ,) אַף עַל גַּב שֶׁהַזְּבֵרִים יוֹדְעִים בְּדִבְרֵי אוּתוֹ עוֹלָם, לֹא יְכוֹלִים לָדַעַת בְּסוֹדוֹת הַלָּלוּ.

אָמַר לוֹ, כֵּיוָן שֶׁבֶּן אָדָם בְּאוּתוֹ עוֹלָם, מַה תּוֹעֶלֶת יֵשׁ לְאוּתוֹ שָׂטָן לְהַשְׂטִינוֹ? וְלֹא דַי לוֹ שֶׁהוֹצִיא נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ וְהָרַג אוֹתוֹ?! אָמַר לוֹ, אִי וְזֹסִיד קָדוֹשׁ, אַשְׁרֵי חֶלְקְךָ. בֹּא וּרְאֵה, תַּאֲוַת הַשָּׂטָן לֹא הָיְתָה, אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְלַבֵּשׁ אוֹתוֹ צַדִּיק בִּלְבוּשׁ זַךְ קָדוֹשׁ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ שָׂטָן שֶׁלְּבוּשׁוֹ נְדֹזֶה וְלֹא נָזוּשָׁב, עַל כָּךְ מַסְטֶה אוֹתוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאִם יִתְלַבֵּשׁ בְּאוּתוֹ לְבוּשׁ נִכְבָּד, מִיָּד לְבוּשׁ הַזֹּהֲמָה וּמַעֲשֶׂה אוֹתוֹ שָׂטָן יִתְבַּטֵּל וְיַעֲבֹר מֵהָעוֹלָם, וְלֹא נוּזַז לוֹ לַשָּׂטָן.

וְעוֹד, שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא הִתְלַבֵּשׁ, פּוֹקֶדֶת הָרוּחַ לְאוּתוֹ הַגּוּף שֶׁהַזֹּהֲמָה שֶׁלּוֹ, וְנוּזַז לוֹ לַשָּׂטָן. וְכֵיוָן שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בְּאוּתוֹ לְבוּשׁ נִכְבָּד, הֲרֵי הִתְבַּטְּלוּ גּוּפֵי

יֵצֶר הָרָע וְהַגּוּף שָׁלוֹ, וְאֵין לוֹ זְכָרוֹן עִמּוֹ לְעוֹלָמִים.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאָנוּ פּוֹקְדִים בָּהֶן הַקְּבָרוֹת בְּרֹאשׁ כָּל לַיְלָה – לֹא עַל הַגּוּף, אֶלָּא עַל הַנֶּפֶשׁ (שֶׁהוֹלֶכֶת מִעֲרָטֶלֶת). שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁהַבָּשָׂר קַיָּם, הָרוּחַ פּוֹקֶדֶת עַל הַנֶּפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ פּוֹקֶדֶת עַל הַגּוּף. אֲבָל עַכְשָׁיו פָּקְדוֹנֵנוּ הוּא לַנֶּפֶשׁ, שֶׁהִיא שׁוֹכֶכֶת, וְנִשְׁאֶרֶת שׁוֹכֶכֶת תּוֹךְ הָעֲצָמוֹת. וּמְשׁוּם זֶה בְּרֹאשׁ כָּל לַיְלָה פָּקְדוֹן הָרוּחַ לַנֶּפֶשׁ, וְלֹא עַל הַבָּשָׂר.

אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, בֹּא אֲגַלֶּה לְךָ דָּבָר נִסְתָּר. בִּנְיַן גּוּף הָאָדָם כָּךְ הוּא: הָרוּחַ מֵעִם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, הַנְּשָׁמָה מִתּוֹךְ עֵץ הַחַיִּים. כֵּיוָן שֶׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נָתְנָה כֹּחַ, מִיָּד מַרְכִּבוֹתָיו נוֹתְנִים כֹּחָם. כֹּחָם הוּא עֲצָמוֹת וְאֵיבָרִים. כֻּלָּם מִצִּדָּם, וְתִקּוּנָם זֶה עַל זֶה. הַסִּטְרָא אַחֲרָא נוֹתֶנֶת בָּשָׂר, וּמִצִּדָּהּ בָּא הַבָּשָׂר, וְלֹא דָּבָר אַחֵר. מַרְכִּבוֹתֶיהָ נוֹתְנִים כָּל אוֹתָם גִּידִים וְעוֹרְקִים לְהַמְשִׁיךְ דָּם לַבָּשָׂר. אַחֲרֵי שֶׁאֵלֶּה נוֹתְנִים חֵילָם, הַשָּׁמַיִם נוֹתְנִים חֵילָם, וּמִי הֵם? עוֹר שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל הַכֹּל כְּמוֹהֶם.

אַחַר כָּךְ מִתְחַבְּרִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ כְּאֶחָד, וְנוֹתְנִים אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת אֵלּוּ: אֵשׁ וּמַיִם וַאֲוִיר וְעָפָר, לְהָגֵן עַל אֵלֶּה וּלְכַסּוֹת עַל הַכֹּל. אַחַר כָּךְ כָּל אֶחָד נוֹטֵל חֶלְקוֹ שֶׁנָּתַן, וְהִתְבַּטֵּל. רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּמַרְכִּבוֹתֶיהָ, חֶלְקָם קַיָּם. רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, רוּחוֹ קַיָּם וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה. מַרְכִּבוֹת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲצָמוֹתֵיהֶם קַיָּמִים, וְעַל זֶה חֶזְשִׁיבוּת הַגּוּף אֵלּוּ הָעֲצָמוֹת, וּמְשׁוּם זֶה כָּתוּב (ישעיה נח) וְעַצְמוֹתַיִךְ יַחֲלִיץ, וּבָשָׂר לֹא כָתוּב בּוֹ כָּךְ.

וְכָל זְמַן שֶׁהַבָּשָׂר שֶׁל צַד הָאַחֵר עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, אוֹתוֹ שֶׁטָּן עוֹמֵד לְהַשְׂטִין. אֲבָל הַבָּשָׂר, אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהַשְׂטִין, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ עַל מַה שֶׁיִּסְמֹךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב, (איוב לג) יִכֹּל בְּשָׂרוֹ מֵרֹאִי וְשֶׁפּוּ עַצְמֹתָיו לֹא רֵאוּ. מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁטָּן שֶׁעוֹמֵד לְהַשְׂטִין שֶׁלֹּא יָכוֹל, כֵּיוָן שֶׁיִּכֹּל בְּשָׂרוֹ. וְשֶׁפּוּ עַצְמֹתָיו לֹא רֵאוּ, לֹא רְאוּיִים לְקָרֵב אֵלָיו, שֶׁאֵין לוֹ זֵלֶק בָּהֶם, כֵּיוָן שֶׁזֶּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמְּקוֹמוֹ, לֹא תּוֹבֵעַ עֲלֵיהֶם וְלֹא עוֹמֵד לְהַשְׂטִין בִּגְלָלוֹ.

לְאַזַּר שֶׁמִּתְעַכֵּל הַבָּשָׂר הֲרֵי לֹא יִתְבַּע דִּין וְלֹא עוֹמֵד לְהַשְׁטִין, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ עַל מַה שֶׁיִּסְמֹךְ, וְלֹא מַזְכִּיר לָאָדָם בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁל הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּעֵת יָדַעְתִּי דְּבָרִים עַל תִּקּוּנָם, וַדַּאי נָאֶה הוּא לוֹ לְקַטְרֵג.

אָמַר לוֹ רַבִּי (שִׁמְעוֹן), זַגֵּר כְּלֵי זֵינְךָ וְהַתְקֵן עַצְמְךָ. אִם תִּרְצֶה לָדַעַת דְּבָרִים שֶׁהִתְוַכְּחָתָ, אוֹ אִם תִּשְׁאַל בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֱמֹר לִי. אָמַר לוֹ, וַדַּאי, הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁאִשְׁתִּי מֵתָה, שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי מִמֶּנָּה כְּלוּם. וְהַזְּבֵרִים יוֹדְעִים. נָשִׁים מָה הַטַּעַם דַּעְתָּן קַלָּה?

אָמַר לוֹ, הַדַּעַת בָּאָה בְּשֵׁשׁ דְּרָגוֹת, וְכָל אַוָּת לוֹקַוָּת וְזִלְקָה, מַה שֶּׁנִּשְׁאָר, הוּא קַל. אֲבָל נְכְבָּדָה זוֹ, אִם לֹא שֶׁאִשָּׁת כְּסִילוּת מִשְׁתַּתֶּפֶת בָּהּ, בְּדָבָר זֶה אַל תִּשְׁאַל, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁלֹּא עַל אִשְׁתְּךָ שָׁאַלְתָּ, אֶלָּא עַל מַה שֶּׁכָּתוּב, (ישעיה יט) הִנֵּה ה׳ רֹכֵב עַל עָב קַל. וְאוֹתוֹ עָב קַל נִקְרָא דַּעַת, מֵאוֹתָהּ כְּלָה יִרְאַת ה׳, וְהִיא עוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע כְּמוֹ שֶׁדַּעַת עֶלְיוֹנָה. אֲבָל (וְעַל זֶה) נִקְרֵאת קַל. וַהֲרֵי יָדַעְתִּי שְׁאֵלָתְךָ מַהִי.

אֲבָל הַתֵּר וְזַגֵּר כְּלֵי זֵינְךָ וּקְשֹׁר קְשָׁרֶךָ, שֶׁהֲרֵי זְמַן הוּא לְגַלּוֹת כְּמוֹ שֶׁהִתְוַכְּחָתָ אֶת הַמַּעֲשֶׂה. שֶׁעַל פָּנֵי רוֹזֵב הַבַּיִת אוּלַם הָעֲזָרָה לִפָּנִים. בַּעֲזָרָה זוֹ יֵשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר פָּתְוִזִים לְפִי וֶזְשִׁבּוֹן שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל. בְּפָתְוִז אֶזְד כָּתוּב רְאוּבֵן, בְּפָתְוִז אַוַּר כָּתוּב שִׁמְעוֹן, וְכֵן כָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל רְשׁוּמִים עַל אוֹתָם פָּתְוִזִים בִּזְמַן שֶׁיַּעֲלוּ לְהֶרָאוֹת לִפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם. מִי שֶׁיִּכָּנֵס בַּפָּתְוִז שֶׁרָשׁוּם בּוֹ רְאוּבֵן – אִם מִשֶּׁבֶט רְאוּבֵן הוּא, הַפָּתְוִזִים מְקַבְּלִים אוֹתוֹ. וְאִם לֹא, פּוֹלְטִים אוֹתוֹ הַזּוּצָה. וְכֵן בְּכֻלָּם, שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ הַפָּתְוִזִים אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא מֵאוֹתוֹ שֵׁבֶט שֶׁרָשׁוּם בָּהֶם, וּבָזֶה יִתְוַזְּקוּ וְיִוָּדְעוּ כָּל אֶזְד וְאֶזְד.

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַזְמִשָּׁה עַמּוּדֵי אוֹר לוֹהֵט יֵשׁ בְּכָל צַד מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה צְדָדִים. כָּל הָעַמּוּדִים הַלָּלוּ נִקְרָאִים עַמּוּדִים זַזִּים, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עוֹמֵד אוֹרָם שׁוֹכֵךְ בְּמָקוֹם אֶזְד. וְכֻלָּם, אֵלּוּ עוֹלִים וְאֵלּוּ יוֹרְדִים, נוֹתְנִים מָקוֹם זֶה לָזֶה. אֵלּוּ שֶׁעוֹלִים מַכִּים זֶה בָּזֶה וּמְעַנְּנִים נְגוֹן, וְאֵלֶּה שֶׁיּוֹרְדִים גַּם

כֵּן׃

אֵלֶּה שֶׁעוֹלִים שֶׁמְּנַגְּנִים נִגּוּן, אֵיזֶה נִגּוּן מְנַגְּנִים? שִׁיר יָתוֹם. (תהלים צב) מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה׳ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה וְגוֹ׳. שִׁיר חָדָשׁ, וְכִי יֵשׁ שִׁיר עַתִּיק? אֶלָּא שִׁיר, שֶׁעַד כָּעֵת מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים לֹא שִׁבְּחוּ לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא חָדָשׁ. מָה הַטַּעַם הוּא חָדָשׁ? בְּגִלַּל אוֹתוֹ אָזוֹד שֶׁמְּחַדֵּשׁ עֲלוּמָיו, מְשַׁבְּחוּ וְאוֹמֵר לוֹ. וְכֵן אָמַר רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, זֶה נִקְרָא חָדָשׁ וְהוּא חָדָשׁ, מִשּׁוּם שֶׁדָּבֵק בַּשֶּׁמֶשׁ וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנּוּ. לְהוֹצִיא סִטְרָא אַחֲרָא שֶׁאֵין בָּהּ זוֹהַר שֶׁכָּתוּב בָּהּ (קהלת א) וְאֵין כָּל חָדָשׁ. זֶכֶן הוּא וּבָלָה, וְלֹא הִתְחַדֵּשׁ. (וְלֹא עוֹשָׂה תוֹלָדוֹת. וְאִלְמָלֵא עָשָׂה תוֹלָדוֹת, הָיָה מְטַשְׁטֵשׁ הָעוֹלָם).

עוֹד פָּתַח רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה. שָׂרָה הִתְחַדְּשָׁה בְּעִדּוּן, דִּרְגָּתָהּ גָּרְמָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית יח) אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִי עֶדְנָה. מַה זֶּה עֶדְנָה? מְשִׁיכַת עֵדֶן הָעֶלְיוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁנִּמְשַׁךְ עָלֶיהָ מִצַּד נְקֵבָה, כָּתוּב עֶדְנָה בְּהֵ״א, וּמִשּׁוּם זֶה כָּתוּב הָיְתָה, וְלֹא הָיָה.

וַאדְנִי זָקֵן. וְכִי אַף עַל גַּב שֶׁהוּא זָקֵן לֹא רָאוּי לְהוֹלִיד? אֶלָּא לֹא דָּבָר קָטָן אָמְרָה עָלָיו, (שֶׁאַבְרָהָם אֶלָּא) שֶׁבְּגִלַּל (לְהַקְטִין עַצְמָהּ שֶׁנִּדְבְּקָה) אוֹתוֹ (מֶלֶךְ) זָקֵן (שֶׁנִּדְבְּקָה) (וּכְסִיל), לֹא מִתְחַדֵּשׁ וְלֹא עוֹשָׂה תוֹלָדוֹת, שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה עוֹשָׂה תוֹלָדוֹת, הָיָה מְטַשְׁטֵשׁ אֶת הָעוֹלָם. (אֶלָּא אָמְרָה עַל אַבְרָהָם, בְּגִלַּל שֶׁהוּא זָקֵן לֹא יִתְחַדֵּשׁ וְלֹא יַעֲשֶׂה תוֹלָדוֹת) וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶזֶּזִיר דְּבָרִים, לָמָּה זֶה צָחֲקָה שָׂרָה וְגוֹ׳. וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם כד) וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים? אֶלָּא בָּא בַּיָּמִים, בְּאוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים שֶׁמְּחַדְּשִׁים עֲלוּמִים כַּנֶּשֶׁר. וְעַל זֶה נִגּוּן זֶה נִגּוּן שֶׁל אוֹתוֹ זָקֵן הוּא. הוֹשִׁיעָה לוֹ, לְמִי? לְאוֹתוֹ זָקֵן, הוֹשִׁיעָה יְמִין הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וּזְרוֹעוֹ.

אוֹתָם שֶׁיּוֹרְדִים גַּם כֵּן מְנַגְּנִים, וְאוֹמְרִים שִׁירָה יְתוֹמָה אַחֲרִית. וּמַהִי? (תהלים ק) מִזְמוֹר לְתוֹדָה, שֶׁהוּא יָתוֹם, גַּם כֵּן׃

אוֹרֶם אָזוֹד נְרָאָה. וּכְשֶׁמִּתְגַּלְגֵּל, נִרְאִים וְזַמּשָׂה גְּוָנִים שֶׁל אוֹרוֹת בְּכָל

עַמּוּד וְעַמּוּד. הָעַמּוּדִים הַלָּלוּ כֻּלָּם זַלּוּלִים מִבִּפְנִים, וּכְשֶׁעוֹלִים וְיוֹרְדִים, יוֹצְאִים מֵהֶם שַׁלְהֲבוֹת אֵשׁ, כְּצוּרוֹת כַּפָּתוֹר וָפָרַח. מֵעַל כָּל עַמּוּד וְעַמּוּד יֵשׁ שְׁלֹשָׁה תַּפּוּזִים שֶׁמַּכִּים בָּהֶם שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים, אָדֹם יָרֹק וְלָבָן. בְּכָל גָּוֶן וְגָוֶן לוֹהֲטוֹת אוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת מִשַּׁלְהֶבֶת יֶרֶקָה שֶׁל אֵשׁ, וְלֹא שׁוֹכְכִים לְעוֹלָמִים, וְאֵין מִי שֶׁיָּקוּם עֲלֵיהֶם.

אַרְבָּעָה גַּלְגַּלִּים תּוֹזְמִים מַעֲשֵׂה צִיּוּר בְּכָל עַמּוּד וְעַמּוּד. בְּאוֹתָם גַּלְגַּלִּים יֵשׁ פָּלִיאוֹת גְּדוֹלוֹת. כְּשֶׁמִּסְתּוֹבְבִים, מוֹצִיאִים מֵהֶם זַגִּים שֶׁל זָהָב וַאֲבָנִים יְקָרוֹת. וּמִיָּד מִתְכַּנְּסִים בְּתוֹכָם וְלֹא נוֹפָלִים לָאָרֶץ. כְּשֶׁיּוֹצְאִים אוֹתָם זַגֵּי זָהָב וְאוֹתָם אֲבָנִים יְקָרוֹת תּוֹךְ סִבּוּב הַגַּלְגַּלִּים, נִשְׁמָע קוֹל שֶׁאוֹמְרִים: (ישעיה נד) זֹאת נַחֲלַת עַבְדֵי ה׳ וְצִדְקָתָם מֵאִתִּי נְאֻם ה׳.

שְׁנֵי אֲרָיוֹת בְּכָל גַּלְגַּל וְגַלְגַּל, אַרְיֵה אָזֹד מִצַּד אָזֹד, וְאַרְיֵה אָזֹד מִצַּד אָזֹד, וְכֻלָּם מֵאֵשׁ יְרֻקָּה, וּבַגִּלְגּוֹל שֶׁמִּסְתּוֹבְבִים הַגַּלְגַּלִּים מִתְזַבְּקִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְהוֹלְכִים כֻּלָּם בְּגִלְגּוֹל, מִתְדַּבְּקִים זֶה בָּזֶה. כְּשֶׁעוֹלִים הָעַמּוּדִים, נוֹהֲמִים הָאֲרָיוֹת אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְהַתַּפּוּזִים פּוֹרְזִים בָּאֲוִיר וְעוֹלִים לְמַעְלָה וּמַכִּים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה בָּאֲוִיר. וְשָׁבִים לִמְקוֹמוֹתֵיהֶם, וּמִשָּׁם נוֹפָלִים. וְהָאֲרָיוֹת פּוֹשְׁטִים יְדֵיהֶם לְקַבְּלָם, וְעוֹלִים אֵלֶּה מֵעַצְמָם. אִי זְסִיד קָדוֹשׁ, מִי רָאָה זְכֻמַּת הָאָמָנוּת שֶׁצִּיֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעַמּוּדִים הַלָּלוּ?

בַּזְּוָיוֹת הַיּוֹם יוֹצְאִים שְׁנֵי נְשָׁרִים בְּכָל גַּלְגַּל וְגַלְגַּל, וְלֹא יָדוּעַ מָקוֹם שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאִים, וְשׁוֹרִים עַל רֹאשׁ הָאֲרָיוֹת הַלָּלוּ, וְאָז שׁוֹכְכִים הָעַמּוּדִים וְהַגַּלְגַּלִּים, וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם. וְהַתַּפּוּזִים נוֹפָלִים עַל פָּיהֶם שֶׁל הַנְּשָׁרִים, וּמְקַבֶּלֶת אוֹתָם. וּמִיָּד פּוֹרְזִים מִמָּה לְמָּה, וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בֵּינֵיהֶם, וְשָׁבִים לִמְקוֹמוֹתֵיהֶם, וְלֹא יָדוּעַ מִי הִיא. לְאַזָּר שָׁעָה וְזִצִי מְרִימִים הַנְּשָׁרִים קוֹל, וּמְנַגְּנִים נִגּוּן מָתוֹק, וְנִסְתָּרִים, וְלֹא יָדוּעַ בְּאֵיזֶה מָקוֹם.

סְבִיב אוֹתָם הָעַמּוּדִים יֵשׁ שְׁבָכִים מַעֲשֵׂה צִיּוּר. אֵשׁ אַדַּמָּה וְאוֹר לָבָן וְזוּטֵי זָהָב סָבִיב סָבִיב סוֹבְבִים לְכָל צַד, וּמַעְיַן מַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד)

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מַיִם חַיִּים מִירוּשָׁלַם חֶצְיָם אֶל הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי וְחֶצְיָם אֶל הַיָּם הָאַחֲרוֹן.

כְּאן פָּרַשׁ רַאשׁ הַיְשִׁיבָה פָּסוּק זֶה לְפָנִים, וְקוֹלוֹ נִשְׁמַע הַחוּצָה. מִשֶּׁהָיָה מְפָרֵשׁ פָּסוּק זֶה, (אִי קָדוֹשׁ, אִי קָדוֹשׁ) קוֹל תִּינוֹק הִתְעוֹרֵר מִבַּחוּץ, אוֹתוֹ תִּינוֹק שֶׁהָיָה מְפָרֵשׁ תַּלְמוּדוֹ, וְלָמַד לִפָנַי עַמּוּד אֶחָד שֶׁל הָעוֹלָם, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה שֶׁנִּדַּלְתָּ. וְאָחֲזוּ בּוֹ לְדִין, וְקוֹלוֹ הִתְעוֹרֵר מִבַּחוּץ בְּפָסוּק זֶה. וְאָמַר, מַיִם שֶׁהֵם מִלְּמַטָּה, אֵיךְ יַעֲלוּ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, לְמָקוֹם עֶלְיוֹן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ בְּכַמָּה מַעֲלוֹת? וּמַה צָּרִיךְ לְאוֹתָם מַיִם לְמַעְלָה? וּמַה מָּקוֹם שֶׁכָּל (תַּפּוּחֵי) הַמַּבּוּעִים וְהַנְּחָלִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, וְאֵין הֶפְסֵק לַמַּבּוּעִים וְהַנְּחָלִים, הֵשָּׁקָה מִמָּקוֹם יָבֵשׁ? מִי רָאָה זַלָּפַיִת הַבְּאֵר נוֹתֵן מַיִם לַמַּבּוּעַ שֶׁנּוֹבֵעַ?

וְכִי יְרוּשָׁלַיִם תִּתֵּן מַיִם אֶל הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי, מָקוֹם שֶׁכָּל מֵימֵי הָעוֹלָם יוֹצְאִים מִשָּׁם וְנוֹבְעִים מִשָּׁם? אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, לְקוֹל זֶה שָׁכְכוּ וְשָׁמְעוּ כָּל קוֹלוֹת בְּנֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁל שָׁם, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא יָכְלוּ בַּעֲלֵי הַדִּין לִקְרַב אֵלָיו.

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹ, אַל תִּבְכֶּה מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אַשְׁרֵי חֶלְקְךָ שֶׁאַתָּה תִינוֹקוֹת מִפִּיךָ אוֹמְרִים סוֹדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁל הַתּוֹרָה. בֹּא וְאֹמַר לְךָ מַה שֶּׁעָשׂוּ בְּנֵי הַיְשִׁיבָה עַל קוֹל אוֹתוֹ תִּינוֹק. כְּשֶׁנִּכְנַס קוֹל אוֹתוֹ תִּינוֹק כְּזֵעַ פָּנִימָה וְכֻלָּם הִקְשִׁיבוּ לוֹ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִזְדַּעְזַע רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה וְכָל אֵלּוּ שֶׁהָיוּ לְפָנָיו, וְאָמַר, מִי אֵלּוּ שֶׁלֹּא הִשְׁאִירוּ אֶת אוֹתוֹ בֶּן אֱלֹהִים חַיִּים לְהִכָּנֵס? קָמוּ וְאָחֲזוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה עַמּוּדִים שֶׁעוֹמְדִים לִפָנַי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, וְנִכְנַס, וְכָל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה נִכְנְסוּ אֵלָיו. אָמַר רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, פָּסַק פָּסוּקְךָ בֶּן קָדוֹשׁ!

אָמַר, עַד כָּעֵת פָּחַדְתִּי, שֶׁהֵרִיגִי מִישִׁיבָה אַחֶרֶת, וְכָךְ אָמְרוּ לִי כְּשֶׁבַּעֲלֵי הַדִּין אָחֲזוּ בּוֹ. אָמַר לוֹ, אַל תִּפָּחֵד בֶּן קָדוֹשׁ, כָּאן תִּהְיֶה בֵּינֵינוּ שִׁבְעָה יָמִים, וְתִתְרַחֵץ בְּכָל יוֹם מִטַּל הַקָּדוֹשׁ, וְאַחַר כָּךְ יַעֲלוּ אוֹתְךָ לְתוֹךְ אוֹתָהּ יְשִׁיבָה כְּשֶׁאַר הַתִּינוֹקוֹת מִכָּאן.

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, הַהוּא – לֹא יָדוּעַ מִיהוּ. אֶלָּא

בְּכָל מָקוֹם בַּיּוֹם הַהוּא, יוֹם אֲזָרוֹן הוּא. לָמָּה נִקְרָא יוֹם הַהוּא? אֶלָּא זֶהוּ יוֹם שֶׁאוֹזְזוֹ סוֹף בָּרֹאשׁ. רֵאשִׁית נִקְרָא הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יז) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא. עֲבוֹדַת הַלֵּוִי לְדַרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת הוּא, טָמִיר וְנָעוּז. וְנִקְרָא הַהוּא (ה' הוא), לְהַרְאוֹת סוֹף כָּל הַמַּעֲלוֹת, שֶׁהִיא רֵאשִׁית, וְהַכֹּל אָזָד. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹף, הִתּוֹסֵף בּוֹ ה'. (הַלֵּוִי הוּא טָמִיר וְנָעוּז. וְנִקְרָא יוֹם הַהוּא, לְהַרְאוֹת סוֹף שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת, שֶׁאָזוּזוּ תְּזוּלָה, וְהַכֹּל אָזָד).

עֲתִידָה יְרוּשָׁלַיִם לְהוֹצִיא מַיִם וְלִנְבֹּעַ מַבּוּעַ. כָּאן יֵשׁ לוֹמַר, סוֹף לְכָל הַדְּרָגוֹת אֵינָהּ יְרוּשָׁלַיִם, אֶלָּא וַדַּאי יְרוּשָׁלַיִם וְיוֹם הַהוּא, הַכֹּל אָזָד. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא יְרוּשָׁלַיִם, כָּל הַדְּרָגוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלָּהּ, כְּשֶׁסּוֹבְבִים נִקְרָאִים יְרוּשָׁלַיִם, וְכָךְ נִרְאִים. וְיֵשׁ דְּרָגוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת, וְנִקְרָאוֹת עֲזָרוֹת. אֵלֶּה פָּנִימִיּוֹת וְאֵלֶּה בַּזּוּזִין. וְיֵשׁ דְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת כְּשֶׁסּוֹבְבוֹת לְשָׁכוֹת. (כְּשֶׁמִּסְתּוֹבְבוֹת אֵלּוּ הַפָּנִימִיּוֹת וְאֵלּוּ לְבַזּוּזִין, נִקְרְאוּ יְרוּשָׁלַיִם. וְיֵשׁ דְּרָגוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת, וְנִקְרָאוֹת עֲזָרוֹת. וְיֵשׁ דְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת לְשָׁכוֹת) וְיֵשׁ דְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת כְּשֶׁסּוֹבְבוֹת הֵיכָל וּדְבִיר. לְפָנִים מִכָּל אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת יֵשׁ נָקְדָּה אַוֵּזֶת, (תהלים מה) כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה. נָקְדָּה זוֹ נִקְרֵאת יוֹם הַהוּא, וְסִימָנָךְ – (דברים ג) הַהוּא יִקָּרֵא אֶרֶץ.

וּכְשֶׁיַּעֲמֹד יוֹם זֶה מִתּוֹךְ שִׁבְכֵי הָעֲזָרָה, תָּקוּם נְבִיעַת מַיִם, וְאוֹתָהּ נְבִיעָה תִּהְיֶה מֵהַיָּם הַקַּדְמוֹנִי, כְּמוֹ אִמָּא שֶׁבְּנָהּ בֵּין זְרוֹעוֹתֶיהָ, וּמֵרֹב זָלְבָ שֶׁיּוֹנֵק, מִתְמַלֵּא פִּיו וְנִתְגַּדֵּל בּוֹ, מֵרִיק זָלְבָ לְפִי אִמּוֹ. כָּךְ זָצִים אֶל הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי.

לְקָזוֹז רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה וְנָשְׁקוֹ. אָמַר, זַיֶּיךְ (זַיֵּי עוֹלָם שָׁדְבָר זֶה כָּךְ), כָּךְ פָּרְשׁוּהוּ בִּישִׁיבַת הָרָקִיעַ, וְכָךְ זֶה וַדַּאי. יָם הָאֲזָרוֹן – מַעֲלוֹת אֲזָרוֹנוֹת שֶׁלָּהּ. אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, כַּמָּה זָדָוָה עַל זָדָוָה נִתּוֹסָפָה בְּאוֹתוֹ תִּינוֹק תּוֹךְ בְּנֵי הַיְשִׁיבָה. עֶשְׂרִים וְשֵׁבַע טַעֲמֵי הַתּוֹרָה, אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק. וְשִׁבְעִים כְּתָרִים עִטְּרוּ לְאָבִיו בְּאוֹתוֹ יוֹם. אַשְׁרֵי זָלְקוֹ מִי שֶׁזּוֹכֶה לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא זָכָה אָבִיו לְלַמֵּד. אָמַר, אָבִיו הִשְׁאִיר.

וְסוֹד נִסְתָּר הָיָה בְּתִינוֹק זֶה עַל מַה שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם וְעַל שֶׁרָצוּ לָדוּן דִּינוֹ (בְּגָלוּי) וְנִצַּל מִמֶּנּוּ. זֶה הָיָה בְּגָלוּי, שֶׁהָיָה מְבַיֵּשׁ לְרַבּוֹ לִפְנֵי הַכֹּל בִּשְׁאֵלוֹת וְקֻשְׁיוֹת שֶׁלּוֹ, וְלֹא זָשַׁשׁ לָלֶכֶת לְאַוזֵר לְהִתְקִין תַּלְמוּדוֹ, וְהֶוֶזְלִישׁ דַּעַת רַבּוֹ, וְלָכֵן רָצוּ לָדוּן אוֹתוֹ בְּדִין קָשֶׁה. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אַף עַל גַּב שֶׁנִּצַּל מִבַּעֲלֵי הַדִּין, לֹא נִצַּל כָּאן. שִׁבְעָה יָמִים הָיוּ שֶׁלֹּא הִשְׁתַּכֵּם דִּיוּקָנוֹ (דִּינוֹ). וּכְשֶׁהָיָה מִתְרַוְזֵן, בְּכֹאֵב יָתֵר לִפְנֵי הַכֹּל כָּל אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים עַד שֶׁהִשְׁתַּכֵּם דִּיוּקָנוֹ. וְעַל שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם לֹא תִּרְצֶה לָדַעַת. אִי רַבִּי, אִי רַבִּי, אַשְׁרֵי וֶזְלְקְךָ!

בֹּא וּרְאֵה, תַּוֶזֶת הָעֲגוֹל שֶׁל אוֹתָם שְׁבָכִים שֶׁשָּׁם, בְּאוֹתָם מַיִם שֶׁל אוֹתוֹ מַבּוּעַ הַמַּעְיָן, גְּרִשָּׁם מַבּוּעַ אָוֶזד, וּמִתְפַּשֵּׁט וְיוֹצֵא הַוֶזוּצָה, וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל, (שֶׁשָּׁם) וְרוֹשֵׁם בּוֹ דֶּרֶךְ בְּלֵב הַיָּם, וּמִמֶּנּוּ שׁוֹתֶה לְוָיָתָן וְרָוֶה וְשָׂמֵוֶז, וּמִתְרַבֶּה בְּרִבּוּי. וּכְשֶׁיּוֹצֵא מַבּוּעַ אָוֶזר, אוֹתוֹ מַבּוּעַ מִתְפַּשֵּׁט וְהוֹלֵךְ בַּסֵּתֶר תַּוֶזת הַתְּהוֹם לְתוֹךְ הַיָּם הָאָוֶזרוֹן. וְכָל אוֹתָם מַיִם יְיֵדוֹנִים וּמַיִם תַּקִּיפִים מַגְמִיךְ אוֹתָם וּמְכוֹפֵף אוֹתָם שֶׁלֹּא יֵצְאוּ לְזַבֵּל בִּבְנֵי הָעוֹלָם. וְסִימָן – (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ וּבְמַיִם עַזִּים נְתִיבָה.

וּבְאֶמְצַע אוֹתָהּ עֲזָרָה יֵשׁ שְׁנֵי כְּרוּבִים, מַעֲשֵׂה אָמָנוּת שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד בָּהֶם עֶלְיוֹנִים וְתַוזְתוֹנִים. וְתַוזְתֵיהֶם עֲתִידִים כָּל יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד, שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִתַּוזַת כַּנְפֵיהֶם הַוזוּצָה, וַכְּאִים יִהְיוּ כָּל הַנִּכְנָס תַּוזַת כַּנְפֵיהֶם. שִׁלְשָׁה עָשָׂר אֶלֶף מִגְדָּלִים שֶׁל שֶׁמֶשׁ שֶׁמֵּאִיר מִנִּיצּוֹץ שֶׁל מַרְגָּלִית בְּצַעֲצוּעַ (בְּנִיצּוֹץ) כָּרָאוּי. רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה בְּגָלַל זֶה זָכָה לְאוֹתוֹ כָּבוֹד.

מִי יָכוֹל לוֹמַר מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁמִּתְוַזְדְּשִׁים בְּכָל יוֹם מִלִּפְנֵי רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה. אִי רַבִּי, בְּכָל זְמַן שֶׁרוּוֹזוֹת זְכָרִים עוֹלוֹת לְמַעְלָה, נָשִׁים בְּאוֹתוֹ זְמַן יוֹצְאוֹת כֻּלָּן, וּמִתְכַּנְּסוֹת לְתוֹךְ הַהֵיכָל שֶׁשָּׁם בַּתְיָה, וּשְׁמוֹוֹת שָׁם בְּכַמָּה דְּבָרִים עַתִּיקִים. וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת, וְנִכְנָסוֹת כֻּלָּן, וְהִיא עִמָּהֶן, לְתוֹךְ הֵיכַל סָרוֹז, וּשְׁמוֹוֹת בְּכַמָּה דְּבָרִים וְזַדְשִׁים וְעַתִּיקִים, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת וְהִיא עִמָּהֶן, וְנִכְנָסוֹת לְתוֹךְ הֵיכַל יוֹכֶבֶד. וְכֵן בְּכָל אוֹתָם הֵיכָלוֹת.

כְּעֵת, רַבִּי, אֹמַר לְךָ סוֹד אֶזָּד. בֹּא וּרְאֵה, בְּכָל שְׁמִטָּה וּשְׁמִטָּה הַכָּרוּז יוֹצֵא: הִתְכַּנְּסוּ גְּבָרִים וְנָשִׁים וְכָל אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה וַעֲלוּ. אָז כֻּלָּם מִתְפַּשְׁטִים, זְכָרִים וְנָשִׁים, וְעוֹלִים. וְכָל אוֹתָם תִּינוֹקוֹת מֵזָלָב נִכְנָסִים לְתוֹךְ יְשִׁיבַת (הִתְכַּנְּסוּ בְּנֵי הָאֱמוּנָה גְּבָרִים וְנָשִׁים, וְכָל אוֹתָם יוֹנְקֵי זָלָב, וַעֲלוּ. אָז כֻּלָּם מִתְפַּשְׁטִים, גְּבָרִים וְנָשִׁים, וְעוֹלִים. וְכֻלָּם נִכְנָסִים לְתוֹךְ יְשִׁיבַת) הָרָקִיעַ, וּשְׁמוֹזִים בְּזֶזְדָוָה וְעִלּוּי שֶׁלָּהֶם, וְשָׂם שְׁמוּזָה עַל שְׁמוּזָה. וְאוֹתוֹ נַעַר שֶׁמַּפְתְּזוֹת רִבּוֹנוֹ בְּיָדוֹ עוֹמֵד, וְאוֹמֵר לָהֶם כַּמָּה דְּבָרִים זַדְּשִׁים וְעַתִּיקִים, וְכֻלָּם רוֹאִים שְׁמוּזָה שֶׁאֵין שְׁמוּזָה כְּאוֹתָהּ שְׁמוּזָה.

אַזַּר כָּךְ נִכְנָסִים כֻּלָּם לְתוֹךְ כַּמָּה פָּרוֹכוֹת, וְכַמָּה הֵיכָלוֹת גְּנוּזִים שָׁם, שֶׁהֵם מְאִירִים בְּנֹעַם ה׳ בְּתוֹךְ הֵיכַל אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה׳ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. אַזַּר כָּךְ פּוֹרְזִים הַתִּינוֹקוֹת לְמַעְלָה, וְהֵם פּוֹרְזִים לְמַטָּה, וְזוֹוְרִים לִמְקוֹמוֹתֵיהֶם וּמִתְלַבְּשִׁים כְּבַתְּזוֹלָה. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁלְּכָל טוֹב אוֹתוֹ עוֹלָם מְצַפִּים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה מְתוּקִים הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ. אַשְׁרֵי זָלְקִי שֶׁזָּכִיתִי לְכָל לִשְׁמֹעַ אֶת כָּל זֶה. אַשְׁרֵי הַיּוֹם שֶׁיָּצָאתִי לְכָאן. אָמְרוּ לוֹ, רַבִּי, שִׁלְשָׁה יָמִים יֵשׁ לָנוּ רְשׁוּת לָבֹא אֵלֶיךָ, וְאַזַּר כָּךְ יוֹם אֶזָּד (נֵלֵךְ, וְאֵין לָנוּ רְשׁוּת לָבֹא. בְּאוֹתוֹ יוֹם נוֹסָפֶת) שְׁמוּזָה שֶׁלְּךָ.

הוּא מוֹשֵׁךְ מְשִׁיכוּת מִצְדּוֹ, וְנִסְתָּר וּמִתְכַּסֶּה תַּזַּת מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא תָּא הָרָצִים עַד זֻזּוֹת הַלַּיְלָה. מֵאַזַּר זֻזּוֹת הַלַּיְלָה יוֹצֵאת שַׁלְהֶבֶת עֲמוּד יְצֻזָּק, וּמַכָּה בַּתַּרְנְגוֹל הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא גֶּבֶר, כְּמוֹ גֶּבֶר אַזַּר עֶלְיוֹן מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁמַּכֶּה בּוֹ גֶּבֶר זֶה, קוֹרֵא וְנוֹתֵן שִׁשָּׁה קוֹלוֹת, וְכֻלָּם בְּהַשְׂכֵּל.

בְּשָׁעָה שֶׁהוּא קוֹרֵא, כָּל תַּרְנְגוֹלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה קוֹרְאִים, וְיוֹצֵאת מִמֶּנּוּ שַׁלְהֶבֶת אֲזֻרֶת וּמַגִּיעָה תַּזַּת כַּנְפֵיהֶם, וְקוֹרְאִים. מַה הוּא קוֹרֵא? בְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה קוֹרֵא וְאוֹמֵר: (תהלים כט) קוֹל ה׳ בַּכֹּזַ קוֹל ה׳ בֶּהָדָר. וּבְשָׁעָה שְׁנִיָּה קוֹרֵא וְאוֹמֵר: (מיכה ו) קוֹל ה׳ לָעִיר יִקְרָא, (תהלים כט) קוֹל ה׳ שֹׁבֵר אֲרָזִים.

בְּשָׁעָה שְׁלִישִׁית קוֹרֵא וְאוֹמֵר: קוֹל ה׳ זוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ. בְּשָׁעָה רְבִיעִית קוֹרֵא וְאוֹמֵר: קוֹל ה׳ יָזִיל מִדְבָּר וְגוֹ׳. בְּשָׁעָה חֲמִישִׁית קוֹרֵא וְאוֹמֵר: קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם וְגוֹ׳. בְּשָׁעָה שִׁשִּׁית קוֹרֵא וְאוֹמֵר: קוֹל ה׳ יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וְגוֹ׳. וְאַזַר כָּךְ קוֹרֵא וְאוֹמֵר: (ישעיה מ) קוֹל אוֹמֵר קְרָא וְאָמַר מָה אֶקְרָא וְגוֹ׳. וְזֶהוּ הַתַּרְגּוֹל שֶׁקּוֹרֵא וְלֹא שׁוֹכֵךְ, וְאַזַר כָּךְ קוֹרֵא כְּמוֹ מִקֶּדֶם.

וּמַה קוֹרֵא? כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בַּעַל הַתִּיק (שֶׁל הַזָּכְמָה) וְקֶסֶת הַסּוֹפֵר בְּמָתְנָיו, וְכָל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעוֹלָם כּוֹתֵב בְּכָל יוֹם. וּבַלַּיְלָה לְאַזַּר שֶׁקּוֹרֵא כָּל הַקְּרִיאוֹת הַלָּלוּ, קוֹרֵא כָּל מַה שֶּׁכָּתַב בַּיּוֹם.

וְאִלְמָלֵא רַגְלָיו אֲצְבָעוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם שְׁתֵּי דְּרָגוֹת – אֶזֶד אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע שֶׁהוּא גָּדוֹל, וְאוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד מֵאָזוֹר שֶׁהוּא קָטָן, שֶׁמְּעַכְּבִים אוֹתוֹ – יִשְׁרֹף הָעוֹלָם בְּשַׁלְהֶבוֹתָיו. וּמָה עוֹשִׂים? כֵּיוָן שֶׁעוֹלֶה הַבֹּקֶר וְזוֹטֵ אוֹר יוֹצֵא מִצַּד דָּרוֹם, אָז מִתְזַבְּרִים כֻּלָּם וְנַעֲשִׂים שְׁתֵּי רַגְלַיִם שֶׁנֵּי טַלְפֵי עֵגֶל, לְקַיֵּם הַכָּתוּב (יחזקאל א) וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל. וַהֲרֵי יָדַעְתָּ סוֹד זֶה. שְׁאֵלַת עֲנַף הַגֶּרֶן.

לְתוֹךְ עֲזָרָה זוֹ יֵשׁ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה הֵיכָלוֹת, כְּזֶשְׁבּוֹן יְמוֹת הַשָּׁנָה. וּבְכָל פָּתַזוֹ וּפָתַזוֹ כָּתוּב: יְהִי שָׁלוֹם בְּזֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ (תהלים קכב). לֹא יָדוּעַ מַהוּ בַּהֵיכָלוֹת הָאֵלֶּה, אֶלָּא כֻּלָּם נִרְאִים מַעֲשֵׂה צִיּוּר. שִׁבְעָה סִדְרֵי מַרְגָּלִיּוֹת נִרְאִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ בְּכָל אֶזֶד וְאֶזֶד.

אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, כַּמָּה מְשַׁבְּזוֹ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הֵיכָל אֶזֶד שֶׁהוּא בְּרֹאשׁ צַד מִזְרָזוּ הָעֲזָרָה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאַרְבָּעָה הֵם בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. אֲבָל הֵיכָל שֶׁל צַד מִזְרָזוּ מַרְבֶּה אוֹרוֹתָיו יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

יוֹם אֶזֶד בַּיָּם הַגָּדוֹל יָצָא לִוְיָתָן, וְכָל הַיָּם הִזְדַּעֲזַע, וְכָל הַדָּגִים הָלְכוּ לְכָאן וּלְכָאן. כְּשֶׁהִגִּיעַ הַלִּוְיָתָן לְפָתַזוֹ פָּתַזוֹ הַתְּהוֹם, מַתְזִיל לִשְׁמוֹזַ, וְשָׁכַךְ שָׁם הַתְּהוֹם, אֶלָּא אוֹתוֹ כְּמַרְאֵה הַמַּעְיָן, וּמִתְכַּסִּים הָאוֹרוֹת, וְלֹא נִרְאוּ כָּל אוֹתָם אוֹרוֹת, פָּרַט לְאוֹר הַהֵיכָל שֶׁבְּצַד הַמִּזְרָזוּ הַזֶּה.

אוֹתָהּ מַרְגָּלִית שֶׁמּוֹצִיא הַכִּלְיָתָן מִתּוֹךְ אוֹתוֹ תְּהוֹם שֶׁנִּקְרָא סַנְדּוֹ"ן, מִפְּנֵי מָה נֶּעֶשְׂתָה? אֶלָּא יוֹם זֶה שֶׁמּוֹצִיא הַכִּלְיָתָן שֶׁהוּזְעַזַּע הַיָּם, יוֹם שֶׁנִּזְדַּוֵּג בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הוּא ט' בְּאָב. וְאוֹתָהּ מַרְגָּלִית, שֶׁכְּשֶׁזּוֹכֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בָּנָיו וְזוֹרֵק שְׁתֵּי דְּמָעוֹת לְתוֹךְ הַיָּם הַגָּדוֹל, אַזַּת נוֹפֶלֶת לְתוֹךְ תְּהוֹם זֶה שֶׁנִּקְרָא סַנְדּוֹ"ן, וְאַזַּת נוֹפֶלֶת לְתוֹךְ תְּהוֹם אַזַּר שֶׁנִּקְרָא גִּילְבָּ"א.

מִשּׁוּם שֶׁזְּמַשָּׁה תְּהוֹמוֹת אֲזַזִּרִים הֵם בַּיָּם הַגָּדוֹל, אֲבָל לֹא זַשּׁוּבִים כְּאֵלּוּ הָאֲזַזִּרִים. וְכֵיוָן שֶׁנּוֹפָלוֹת אֵלּוּ הַדְּמָעוֹת, צָפוֹת תּוֹךְ תְּהוֹם אָזָד. וְאָזָד נִטְבָּע תּוֹךְ תְּהוֹם שֶׁנִּקְרָא גִּילְבָּ"א.

שֶׁלְּמַטָּה תּוֹךְ שִׁבְרֵי הַיַּיִן, שְׁמָרִים רָעִים, יוֹצֵא עֵרְעוּר אָזָד מְקַטְרֵג, מַזִּיק קַדְמוֹן, וְהוּא בְּרוּזַ דְּמוּת אָדָם כְּשֶׁמִּתְקָרֵב לַקְּדֵשׁ. כֵּיוָן שֶׁנַּעֲבָר מִשָּׁם וְרוֹצֶה לָרֶדֶת לְמַטָּה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּלִבּוּשׁ לְהַזִּיק אֶת הָעוֹלָם, יוֹרֵד הוּא וּמַרְכִּבוֹתָיו, וּלְבוּשׁ קַדְמוֹן שֶׁלּוֹבֵשׁ תַּבְנִית שׁוֹר, דְּמוּת שׁוֹר. וְרֹאשׁוֹן לַנְּזִיקִין מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה הוּא שׁוֹר, וְאוֹתָם אַרְבָּעָה אָבוֹת לְהַזִּיק הָעוֹלָם. וְכֻלָּם שִׁלְשָׁה אָבוֹת נְזִיקִין פָּרָט לַשּׁוֹר כֻּלָּם שָׁלוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (תהלים קו) וַיָּמִירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב. מַהוּ אֹכֵל עֵשֶׂב? הֲרֵי דְּרַשְׁנוּ בוֹ, אֲבָל עִקַּר הַדָּבָר מִתַּמְצִית הַלֶּזֶם, וְלֹא מִשִּׁבְעַת מִינֵי דָּגָן, אֵין לוֹ בָּהֶם זֵלֶק, וְלֹא רָאוּי לוֹ לִהְיוֹת שָׁם.

מִפְּקוֹמוֹתֵיהֶם, וְאֵלֶּה יוֹשְׁבִים בִּמְקוֹמוֹתֵיהֶם. עַד שֶׁלֹּא יוֹצְאִים אֵלּוּ, מְזַמְּנִים אֵלּוּ. אוֹר וְהִתְנוֹצְצוּת שֶׁלָּהֶם אֵין הָעֵינַיִם יְכוֹלוֹת לִסְבֹּל. הוֹלְכִים מִסָּבִיב, אֵין הֵם שׁוֹכְכִים לְעוֹלָמִים.

כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל בֶּן אָדָם בְּהֵיכָל זֶה, מִיָּד בְּהִסְתַּכְּלוּת רִאשׁוֹנָה נִרְאֶה קָטָן וְלֹא קָטָן, מִסְתַּכֵּל יוֹתֵר – נִרְאֶה גָּדוֹל. עוֹד מִסְתַּכֵּל – נִרְאֶה יוֹתֵר גָּדוֹל. כָּל מַה שֶּׁמִּסְתַּכֵּל, כָּךְ נִרְאֶה בְּהִתְפַּשְּׁטוּת גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן, עַד שֶׁנִּדְמֶה בַּהִסְתַּכְּלוּת כִּמְלֹא נִימָה שֶׁאֵין לָהּ שִׁעוּר.

מַעֲשִׂים גְּדוֹלִים לִפָּנִים שֶׁלֹּא יְדוּעָה אֱמֻנּוּתָם, מִשָּׁם מְאִירָה עֲוָרָה וְכָל מַה

שֶׁיֵּשׁ בָּהּ, פָּרַט לַכְּרוּבִים שֶׁאוֹרָם עוֹלֶה עַד רוֹם הָרָקִיעַ בְּגָוָנִים רַבִּים, וְאוֹרוֹת נוֹצְצִים. אֶלֶף וְזַמֵּשׁ מֵאוֹת וְזַמְשָׁה וְשִׁבְעִים גְּפָנִים עוֹשִׂים פֵּרוֹת בַּעֲזָרָה זוֹ.

יוֹתֵר – (קְהֹלֶת ד) וְזַבֵּק אֶת יָדָיו, בִּמְרִירוּת וַאֲנִינוּת שֶׁלּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ – אֹכֶל אֶת בְּשָׂרוֹ, בְּעַל כָּרְחוֹ, שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לִשְׁלֹט עַל דָּבָר אַזַּר. מָה עוֹזֵר לוֹ בְּכָל מַה שֶּׁמַּסְטָה וְעוֹשֶׂה וְעָמֵל שֶׁלְּאַזַּר כָּךְ אֵין לוֹ רְשׁוּת אֶלָּא עַל שֶׁלּוֹ, אַזַּר כָּךְ מַרְקִיד וְשָׁמֵחַ כִּכְסִיל בְּלִי דַּעַת כְּלָל, וְהוֹלֵךְ לְלֹא תוֹעֶלֶת וְאוֹכֵל הַבָּשָׂר. וּבַשְּׁאָר אֵין לוֹ רְשׁוּת. מְרִירוּת שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּצָרָה וְאוֹכְלִים אוֹתָם שׁוֹנְאֵיהֶם, וְלֹא נוֹתְנִים כֹּחַ בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ.

וַאֲפִלּוּ מִבְּשָׂרוֹ שֶׁהוּא מִצַּד זֶה, מֵרֵעַ לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא רַחוּם וְחַנּוּן. אֲבָל עַל שֶׁלּוֹ, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּנְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, אֵין עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עָלָיו כְּלָל. וְעַל כָּךְ כָּל הָעֲלִילוֹת וְכָל מַה שֶּׁמַּסְטָה אוֹתוֹ רָע, שֶׁחוֹשֵׁב לִשְׁלֹט עַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאַזַּר כָּךְ לֹא יָכוֹל, וְיָשׁוּב וְאוֹכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ, מַה תּוֹעֶלֶת הָיָה לוֹ? וְעוֹד, שֶׁהֵם מְכַסִּים כֻּלָּם כְּמוֹ מְעַרְפֶּל זָוָק, וְאֵין שׁוֹכְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

בֹּא וְאֹמַר לְךָ דָּבָר. אִם תֹּאמַר שֶׁשִּׁמְחָה הִיא לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת כְּשֶׁהוֹרֵג בְּנֵי אָדָם – לֹא. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁרוֹאֶה שֶׁרְצוֹן רִבּוֹנוֹ בְּכָךְ, מַרְאֶה עַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמוז) רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְּבָרוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַהֲרֵי הוּא מְרַקֵּד וְהוֹלֵךְ בְּזֻוְּדָוָה לִפְנֵי נָשִׁים. אָמַר לוֹ, אִי זָסִיד קָדוֹשׁ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁנּוֹחַ לוֹ בִּרְצוֹן הַמֶּלֶךְ. אֲבָל הַנַּחַת שֶׁלּוֹ בְּהֶסְפֵּד הַנָּשִׁים. הוּא רוֹקֵד, וְאָזְנָיו לַהֶסְפֵּד.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, מַדּוּעַ הוֹלֵךְ וּמַסְטֶה עַל הָאָדָם לְמַעְלָה וּמַזְכִּיר זַטְאָיו? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא (קְהֹלֶת ד) זָקֵן וּכְסִיל, וְחוֹשֵׁב לִשְׁלֹט עַל הָרוּחַ, וְכָל תַּאֲוָתוֹ הִיא בְּגַלַּל זֶה. בַּסּוֹף לֹא שׁוֹלֵט אֶלָּא עַל שֶׁלּוֹ, בְּשָׂרוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב (תְּהִלִּים ז) יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּרֹאשׁוֹ.

הוֹלֵךְ וְרוֹצֶה לְרַגֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם, וּמַיִם עוֹלִים מִתּוֹךְ שְׁאָר תְּהוֹמוֹת וְרוֹצִים

לְכַסּוֹת הָעוֹלָם. אוֹתָן דְּמָעוֹת רוֹתְזוֹת יוֹתֵר מִכָּל אֵשׁ שֶׁבָּעוֹלָם. וּמִתּוֹךְ תֹּקֶף הָרְתִיזָה שֶׁלָּהֶן, קוֹפְאִים הַמַּיִם תּוֹךְ הַיָּם הַקָּפוּא, וְאִלְמָלֵא שֶׁרָמַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְשִׁיבָה אַוָּזִת מִצַּד אַבְרָהָם מֵעַמּוּד שֶׁלּוֹ וְנִרְאֶה כָּל הָעוֹלָם, לֹא יָכוֹל לַעֲמֹד אֲפָלוּ רֶגַע אֶוָּזד.

אוֹתָן דְּמָעוֹת כְּשֶׁנּוֹפָלוֹת לְתוֹךְ הַיָּם, נִשְׁמָע קוֹל בֵּין הַיָּם עַד מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה. מִקּוֹל נַהֲמָתָם שֶׁנִּשְׁמָע שָׁם כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְתוֹךְ הַיָּם, מִתְעוֹרְרִים אָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים, וְקָמוּ, וְנִזְשְׁבוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לַהֲפֹךְ אֶת הָעוֹלָם, עַד שֶׁקּוֹל יוֹצֵא וְאוֹמֵר לָהֶם: אַל תְּמַהֲמְהוּ אֲהוּבִים קְדוֹשִׁים, בִּגְלַלְכֶם זוֹכֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בְּנֵיכֶם, וְהוּא רוֹצֶה לִגְאֹל אוֹתָם, וְאַתֶּם תִּרְאוּ.

כָּל הָאַלְפָּא בֵּיתוֹת מְשֻׁלָּבוֹת וּמִצְטָרְפוֹת אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וּמִתְזַבְּרוֹת בְּצֵרוּף הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. כֵּיוָן שֶׁנִּרְאוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּצֵרוּף זֶה, אֵלֶּה נִגְנָזִים, וְיוֹצְאִים אֲוַזִּרִים, וְכֵן כֻּלָּם. אֵלֶּה נִגְנָזִים, וְאֵלֶּה יוֹצְאִים, כֻּלָּם לִפָּנִים בַּזַּלַּל אוֹתָם כַּפָּתוֹרִים.

שׁוּב פּוֹרְזִים שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בַּיּוֹם בָּאֲוִיר וְיוֹצְאִים הַזּוּצָה, וְעוֹמֵד הַשֵּׁם בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, תְּלוּיִים בָּאֲוִיר שָׁעָה וְזֵצִי. לְאַוָּזר שֶׁנִּגְנָז זֶה מִיָּד יוֹצֵא מִתּוֹךְ זַלַּל הָאֲוִיר שֵׁם שֶׁל שְׁתִּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת, פּוֹרְזוֹ וְתָלוּי בָּאֲוִיר שָׁעָה אַוָּזת, וְלֹא יוֹתֵר. אַוָּזר כָּךְ זֶה נִגְנָז, וְיוֹצֵא מִיָּד צֵרוּף אוֹתִיּוֹת אֲוַזִּרוֹת, שֵׁם שֶׁל כ׳ (שֶׁל כ״ב] אוֹתִיּוֹת, וְתָלוּי בָּאֲוִיר שָׁעָה אַוָּזֶרת וְנִגְנָז. וּמִיָּד יוֹצְאוֹת אוֹתִיּוֹת מֵזַּלַּל אַוָּזר, שֵׁם שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת, מִתְעַטְּרִים כֻּלָּם בְּכִתְרֵיהֶם, וְעוֹמְדִים שָׁעָה וְזֵצִי, וְנִגְנָז זֶה. וּמִיָּד יוֹצְאִים תְּלוּיִים בָּאֲוִיר שֵׁם שֶׁל עֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת בְּצֵרוּפֵיהֶן, וְעוֹמֵד שָׁעָה וּשְׁלֹשָׁה רְגָעִים. יוֹצְאוֹת אוֹתִיּוֹת שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְעוֹמְדוֹת לְעוֹלָם.

הַשֵּׁמוֹת. אֶלָּא כֻּלָּם אוֹתִיּוֹת, לֹא שׁוֹכְכִים לְעוֹלָמִים, בּוֹלְטִים וְנוֹצְצִים הַזּוּצָה, וְעוֹלִים וְיוֹרְדִים. אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד בָּהֶם, פָּרַט לַמָּשִׁיזָ בְּטַרְזִז גָּדוֹל. זֶה גָּנוּז, לְאַוָּזר שֶׁעוֹמֵד שִׁבְעָתַיִם וְעֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם רְגָעִים, וְהַשֵּׁם הֶזָּקוּק שֶׁל ע״ב אוֹתִיּוֹת יוֹצֵא וְעוֹמֵד וְתָלוּי בָּאֲוִיר שָׁעָה וְזֵצִי. כָּל הַשֵּׁמוֹת הָאֵלֶּה לֹא

יוֹצְאִים וְלֹא נִרְאִים, אֶלָּא פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם, אֲבָל אוֹתָן א״ב נִרְאוֹת פְּרוּזוֹת בָּאֲוִיר, וּמִצְטָרְפוֹת אֵלֶּה בְּאֵלֶּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם.

כְּשֶׁפְּרוּזוֹת אוֹתִיּוֹת הָאָלֶף בֵּית, אֵלֶּה פְּרוּזוֹת מִכָּאן וְאֵלֶּה מִכָּאן, וּמִצְטָרְפוֹת כֻּלָּן. כְּשֶׁיּוֹרֵד שָׁם רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, מַתְחִיל, מָשִׁיחַ רוֹאֶה בְּצֵרוּף א״ב אוֹתִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁרָאָה דָּנִיֵּאל, שֶׁהֵם: ממתוס ננקפי אאלרן (מְמֻנָּא מְגֻנָּא תְּקֵל וּפַרְסִין (דניאל ה, כה)).

כָּל עֶרֶב שַׁבָּת, כְּשֶׁמְּקַדְּשִׁים יִשְׂרָאֵל אֶת הַיּוֹם לְמַטָּה, כָּרוּז מַכְרִיז לְאַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם: הִתְכַּנְּסוּ מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת! הַתְקִינוּ כִּסְאוֹת (קְדוֹשִׁים) מִי רָאָה וְזִדָּוֶה בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים? כַּמָּה מְמֻנִּים, כַּמָּה שַׁלִּיטִים מִתְכַּנְּסִים לְמִקּוֹמוֹתֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה מְקַדְּשִׁים (לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא), אָז מִתְעוֹרֵר עֵץ הַחַיִּים, וּמַקִּישׁ בְּאוֹתָם הָעֶלִים שֶׁלּוֹ רוּחַ נְשִׁיבוּת אַחַת מִתּוֹךְ עוֹלָם הַבָּא, וְאוֹתָם עֲנָפֵי הָאִילָן מִתְנַעְנְעִים, וְעוֹלִים רֵיחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא.

אוֹתוֹ עֵץ הַחַיִּים מִתְעוֹרֵר, וּמוֹצִיא נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּפוֹרֵשׂ עַל הָעוֹלָם. וְעִם כָּל זֶה נְשָׁמוֹת יוֹצְאוֹת וּנְשָׁמוֹת נִכְנָסוֹת. אֵלֶּה מְעוֹרְרִים אֵלֶּה, אֵלֶּה יוֹצְאִים וְאֵלֶּה נִכְנָסִים, וְעֵץ הַחַיִּים בְּזִוְּגָה.

וְאָז יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם מִתְעַטְּרִים בָּעֲטָרוֹת שֶׁל אוֹתָן נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, כֻּלָּם בְּזִוְּגָה בִּמְנוּחָה. וְכָל הַשַּׁבָּת יֵשׁ לָהֶם אוֹתָהּ זִוְּגָה וְאוֹתָהּ מְנוּחָה, וְכָל הַצַּדִּיקִים שָׁבַגָּן, כֻּלָּם עוֹלִים וּמִתְעַנְּגִים בְּעֹנֶג עֶלְיוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, כָּל הַנְּשָׁמוֹת פְּרוּזוֹת וְעוֹלוֹת.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁנִּכְנָסֶת שַׁבָּת, נְשָׁמוֹת יוֹרְדוֹת לִשְׂרוֹת עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ, וְנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלוֹת לְמַעְלָה. כְּשֶׁיּוֹצֵאת הַשַּׁבָּת, הַנְּשָׁמוֹת עוֹלוֹת, אוֹתָן שֶׁשָּׁרוּ עַל יִשְׂרָאֵל. וּנְשָׁמוֹת יוֹרְדוֹת, אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים.

כֵּיוָן שֶׁעוֹלוֹת כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁשָּׁרוּ עַל יִשְׂרָאֵל, עוֹלוֹת וְעוֹמְדוֹת בִּדְמוּת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל אֶת כֻּלָּם: אֵיזֶה זִוּוּג הָיָה

לָכֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בַּתּוֹרָה? אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוֹמֵר לְפָנָיו זִוּוּשׁ עַל הַתּוֹרָה. כַּמָּה זִוָּוהּ עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מְכַנֵּס פָּמַלְיָה שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר: שִׁמְעוּ זִוּוּשׁ תּוֹרָה שֶׁאוֹמֶרֶת נִשְׁמַת פָּלוֹנִי זֶה. וְכֻלָּם מַעֲמִידִים אוֹתוֹ דָּבָר בִּשְׁתֵּי יְשִׁיבוֹת. הֵם לְמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה זוֹתֵם לְאוֹתוֹ דָּבָר.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁדָּבָר מִתְזַוֵּשׁ בַּתּוֹרָה וְנִשְׁמָה שֶׁיּוֹרֶדֶת בְּשַׁבָּת הִתְעַסְּקָה בְּאוֹתָם דְּבָרִים זָדָשִׁים וְעוֹלָה לְמַעְלָה, כָּל הַפָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה מַקְשִׁיבָה לְאוֹתוֹ דָּבָר, וְזַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ מִתְרַבִּים בִּכְנָפַיִם וּמִתְלַבְּשִׁים בִּכְנָפַיִם. וּכְשֶׁשּׁוֹאֵל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא מְשִׁיבִין, וְשׁוֹתְקִין, אָז זַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ מַה כָּתוּב? (יזזוקאל א) בְּעָמְדָם תְּרַפֶּינָה כַּנְפֵיהֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לב) כִּי עָמְדוּ לֹא עָנוּ עוֹד. (נזזמיה זז) וּכְפָתְזוֹ עָמְדוּ כָּל הָעָם.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה לַשְׁתִּיקָה קָרְאוּ עֲמִידָה? אֶלָּא בַּדִּבּוּר יֵשׁ שִׁבְעָה אֵיבָרִים שֶׁמִּתְנַעְנְעִים יַזַּד אִתּוֹ: לֵב, רֵאָה, קָנָה, לָשׁוֹן, שִׁנַּיִם, שְׂפָתַיִם, בָּשָׂר. וּבַשְׁתִּיקָה עוֹמְדִים בְּעָמְדָם לְלֹא נְעָנוּעַ, וְעַל זֶה קוֹרְאִים לַשְׁתִּיקָה עֲמִידָה.

שֶׁהֲרֵי רַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר, (תהלים כ) יִשְׁלַזּ עֶזְרְךָ מִקָּדֶשׁ וְגוֹ'. מִקָּדֶשׁ – זֶה קְדוּשׁ יָדַיִם. וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ – זֶה הַמּוֹצִיא, שֶׁהוּא סוֹעֵד לֵב הָאָדָם. יִזְכֹּר כָּל מִנְזָחֶיךָ, כָּל – לִרְבּוֹת דָּבָר אַזֵּר, זוֹ נְטִילַת יָדַיִם אַזְרוֹנָהּ. וְעוֹלָתְךָ יְדַשְּׁנֶה סֶלָה – זוֹ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּזִמּוּן. אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן, יִתֶּן לְךָ כִּלְבָבֶךָ וְכָל עֲצָתְךָ יְמַלֵּא. וּבְשַׁבָּת מְקַדֵּשׁ, זֶה קִדּוּשׁ הַגָּדוֹל. וְעַל דָּבָר זֶה הִתְעַטְּרוּ הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת אַזֶּרֶת.

עוֹד פָּתַזוֹ וְאָמַר, (ישעיה מ) עַל הַר גָּבֹהַ עֲלִי לָךְ מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן וְגוֹ'. עַל הַר גָּבֹהַ – זֶה וַדַּאי הַר הָעֲבָרִים, מָקוֹם שֶׁמֹּשֶׁה נִקְבַּר בּוֹ. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ, שֶׁשְּׁכִינָה תַּעֲלֶה לְשָׁם וּתְבַשֵּׂר לָעוֹלָם. אֲבָל הַכֹּל הוּא מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן, זוֹהִי וְזָפְצִי בָּהּ, אֶשֶׁת נָתָן בֶּן דָּוִד, אִם הַמְּשִׁיזָז, מְנַזֵּם בַּ"ר עַמִּיאֵ"ל, וְהִיא תֵּצֵא וּתְבַשֵּׂר, וְהִיא בִּכְלַל מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן.

קוֹל יִשָּׁמַע בָּעוֹלָם, וּשְׁנֵי מְלָכִים יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם לַעֲרֹךְ קְרָב, וְיֵצֵא שָׁם

הַקָּדוֹשׁ עַל הָעוֹלָם. מַה תְּבַשֵּׂר וְתֹאמַר? (שם) הִנֵּה ה' אֱלֹהִים בְּחָזָק יָבֹא וּזְרֹעוֹ מֹשְׁלָה לוֹ הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו. הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ – שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז בְּכָל פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה וְיֹאמַר לָהֶם: הִתְכַּנְּסוּ וְדוּנוּ דִּין, מִי שֶׁמָּסַר נַפְשָׁמְתוֹ עַל קְדֻשַּׁת שְׁמִי מַהוּ שְׂכָרוֹ? וְאִלּוּ יֹאמְרוּ כָּךְ וְכָךְ. מִי שֶׁסָּבַל כַּמָּה זִרוּפִים וְגִדּוּפִים בְּכָל יוֹם עָלַי מַה שְׂכָרוֹ? הֵם יֹאמְרוּ כָּךְ. מִי שֶׁנֶּעֱנָשׁ בְּכָל יוֹם יוֹם עָלַי מַה שְׂכָרוֹ? הֵם יֹאמְרוּ כָּךְ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו.

מַהוּ וּפְעֻלָּתוֹ? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, (תהלים לא) מָה רַב טוּבְךָ וְגוֹ', פָּעַלְתָּ לַחוֹסִים בָּךְ. וְהוּ פְעֻלָּתוֹ. נֶגֶד בְּנֵי אָדָם מַה זֶּה? אֶלָּא נֶגֶד עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, מַה זֶּה אֲשֶׁר צָפַנְתָּ? וְכִי מִי יִגְזֹל וְיִטֹּל מִיָּדוֹ מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה לָתֵת, שֶׁכָּתוּב צָפַנְתָּ?

אֶלָּא צֵא וּרְאֵה מַעֲשֵׂי הָרַחֲמָנוּת שֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּמַה שֶּׁהוּא מַכֶּה – בּוֹ נוֹתֵן רְפוּאָה. בַּמֶּה מַכֶּה? בִּשְׂמֹאל. בִּימִין מְקָרֵב וּבִשְׂמֹאל מַכֶּה. בְּמַה שֶּׁמַּכֶּה – בּוֹ נוֹתֵן רְפוּאָה לָעוֹלָם. כָּתוּב (ירמיה א) מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה, וּבְצָפוֹן מַכֶּה, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצְאִים כָּל הַדִּינִים וְכָל הַגְּזֵרוֹת הַקָּשׁוֹת – וּבוֹ שׁוֹרֶה כָּל שָׂכָר טוֹב וְכָל טוֹב שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת לְיִשְׂרָאֵל. לָעָתִיד לָבֹא קוֹרֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצָּפוֹן וְיֹאמַר לוֹ: בְּךָ נָתַתִּי כָּל טוֹב וְכָל שָׂכָר טוֹב לְבָנַי שֶׁסָּבְלוּ כַּמָּה רָעוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה עַל קְדֻשַּׁת שְׁמִי, תֵּן שְׂכָרִים טוֹבִים שֶׁנָּתַתִּי בְּךָ.

וְהוּ שֶׁכָּתוּב, (ישעיה מג) אֹמַר לַצָּפוֹן תֵּנִי וּלְתֵימָן אַל תִּכְלָאִי וְגוֹ'. וְכִי דֶּרֶךְ הָדְרוֹם כָּךְ הוּא, לִמְנֹעַ בְּרָכוֹת? וַהֲרֵי כָּל הַבְּרָכוֹת מִצַּד דָּרוֹם, וְכָל טוֹבוֹת הָעוֹלָם מִדָּרוֹם יוֹצְאוֹת, וְהוּא אוֹמֵר לְתֵימָן אַל תִּכְלָאִי?!

אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אַבְרָהָם וְיֹאמַר לוֹ: קוּם, שֶׁהֲרֵי הִגִּיעַ זְמַן שֶׁאֲנִי גּוֹאֵל אֶת בָּנֶיךָ לָתֵת לָהֶם שָׂכָר טוֹב עַל כָּל מַה שֶּׁסָּבְלוּ בַּגָּלוּת. וּמִתּוֹךְ שֶׁאַבְרָהָם הָיָה בִּמְכִירָתָם, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) אִם לֹא כִּי

צוּרָם מְכָרָם – זֶה אַבְרָהָם, הָיָה לוֹ כְּמִי שֶׁלֹּא טוֹב בְּעֵינָיו, וּמַרְאֶה עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּלְקוּ עַל זַטְּאֵיהֶם יוֹתֵר וְיֹאמַר: גְּבוּ מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם! גְּבוּ מֵזַטְּאֵיהֶם! אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם: יָדַעְתִּי כָּל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ לְפָנַי. אֲנִי גַּם כֵּן לְפָנַי. אַל תִּכְלָאִי. אֲנִי רוֹצֶה לְפַיֵּסְךָ עַל בָּנֶיךָ, אַל תִּמְנַע מֵהֶם טוֹבוֹת, אַל תִּמְנַע מֵהֶם שָׂכָר טוֹב, כַּמָּה וְכַמָּה סָבְלוּ עַל זַטְּאֵיהֶם. וּמְשׁוּם כָּךְ – אֹמַר לַצָּפוֹן תֵּנִי. וְהַיְנוּ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ, וְזֶהוּ הַדָּבָר (שֶׁתִּהְיֶה) שֶׁל אוֹתָהּ מְבַשֶּׂרֶת.

וְעוֹד תְּבַשֶּׂר פַּעַם שְׁנִיָּה, בְּשָׁעָה שֶׁהַשְּׁכִינָה תַּעֲלֶה עַל אוֹתוֹ הַר עֶלְיוֹן, וְתֵלֵךְ וּתְבַשֶּׂר לָאָבוֹת. מִיָּד תֵּלֵךְ לִירוּשָׁלַיִם וְתִרְאֶה אוֹתָהּ בְּזֵרְבָּנָהּ. תִּכָּנֵס לְצִיּוֹן, וְשָׁם תְּקָרְקֵר קִיר כְּמִקְדָּם עַל מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבָהּ וְעַל כְּבוֹדָהּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. וְשָׁם נִשְׁבַּעְתָּ שֶׁלֹּא תִּקַּוּז מִשָּׁם וְלֹא תֵּצֵא עַד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִגְאַל אֶת בָּנֶיהָ, וְזֶהָ שֶׁאָמְרָה בָּהּ זוֹ תְּבַשֵּׂר כְּמִקְדָּם וְאוֹמֶרֶת: (ישעיה יב) צַהֲלִי וָרְנִי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל בְּקִרְבֵּךְ וְגוֹ'. מַה זֶּה גָּדוֹל בְּקִרְבֵּךְ? זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבָּא אֵלֶיהָ לַהֲקִימָהּ מִן הֶעָפָר, וְיֹאמַר לָהּ: (שם נב) הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלָם. יְרוּשָׁלַיִם הִיא, וִירוּשָׁלַיִם שְׁמָהּ בְּוַדַּאי.

וּבָזֶה גַּם כָּךְ כַּמָּה שִׂמְחָה עַל שִׂמְחָה תִּהְיֶה לַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וּמְשׁוּם זֶה אַשְׁרֵיו מִי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ בְּשַׁבָּת מְעִידָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ עַל זִהוּשׁ הַתּוֹרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל פָּמַלְיָתוֹ וְכָל אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בְּגַן עֵדֶן, כֻּלָּם מִתְעַטְּרִים בְּאוֹתוֹ דָּבָר.

עוֹד שָׁמַעְתִּי מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכַּמָּה כָּבוֹד עַל כָּבוֹד וַעֲטָרָה עַל עֲטָרָה מְעַטְּרִים לַאֲבִי אוֹתוֹ אָדָם שָׁם בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הִתְכַּנְּסוּ לִשְׁמֹעַ זִהוּשׁ וְדְבָרִים זְרָשִׁים בַּתּוֹרָה מִשָּׁם פָּלוֹנִי בֶּן פָּלוֹנִי. כַּמָּה הֵם שֶׁמְּנַשְּׁקִים אֶת רֹאשׁוֹ. כַּמָּה צַדִּיקִים מְעַטְּרִים אוֹתוֹ כְּשֶׁיּוֹרְדִים. אַשְׁרֵי זָכְלָכֶם שֶׁל כָּל אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מִשְּׁאָר יָמִים. (עַד כאן)

רַעְיָא מְהֵימְנָא

רֵאשִׁית עֲרִסְתֵּכֶם וְזֹלָה תָּרִימוּ וְגוֹ'. מִצְוָה לוֹ לְהַפְרִישׁ חַלָּה לַכֹּהֵן. וְזֹלָ"ה

כָּךְ זְשִׁבּוֹנָהּ: מ״ג בֵּיצִים וּזְמָשׁ בֵּיצָה, אָזָד מִזָּמֵשׁ. וְיֵשׁ זְמָשׁ אָזָד מִזָּמִשִּׁים, שֶׁהוּא ן׳. וְזֶה סִימָן מָגֵ״ן, שֶׁהוּא מִיכָאֵ״ל גַּבְרִיאֵ״ל נוּרִיאֵ״ל. זַלָּה – שְׁכִינָה. שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁמַּלְאָכִים אֵלֶּה שָׁם – הָאָבוֹת שָׁם. וּבִמְקוֹם שֶׁהָאָבוֹת שָׁם – שְׁכִינָה שָׁם. וּבָהּ וַיִּזַּל, בָּהּ אָנוּ מִתְפַּלְלִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיִּזַּל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי ה׳ אֱלֹהָיו. (דברים ג) אֲדֹנָי אֱלֹהִים אַתָּה הַזּוֹלְתָּ לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ. וּבָהּ זָלָה זְכוּת אָבוֹת, וּבָהּ תַּמָּה זְכוּת אָבוֹת לָרְשָׁעִים, שֶׁהָיוּ מְקַבְּלִים שְׂכָרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

שֶׁמִּצַּד יָמִין שָׁשָׁם י׳, שֶׁהִיא זָכְמָה, רֵאשִׁית שֵׁם ה׳, שֶׁהִיא מַרְאָה זְכוּת עַל בָּנֶיהָ מִיָּמִין, שָׁשָׁם רמ״ז מִצְוֹות עֲשֵׂה מִצַּד אוֹת ה׳ אַזְרוֹנָהּ, שֶׁהִיא שְׁמאל שֶׁל גְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁהֵם שס״ה, שֶׁשָּׁם נְדוֹנִים רְשָׁעִים גְּמוּרִים, תַּמָּה לָהֶם זְכוּת אָבוֹת, וּמִתְהַפֵּךְ לָהֶם שֵׁם יְהוָ״ה – הוה״י. וְלָמַדְנוּ מֵהָמָן הָרָשָׁע, (אסתר ה) וְכָל זֶה אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי. (עד כאן רעיא מהימנא).

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳ וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְגוֹ׳. רַבִּי זְזָקְיָה פָּתַזז, (זכריה ג) וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְגוֹ׳. כַּמָּה צַדִּיקִים הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְנָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה, וְנָתַן לָהֶם נְבִיאֵי אֱמֶת שֶׁמַּנְהִיגִים אוֹתָם בַּתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ אֱמֶת.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל נְבִיאִים וּנְבִיאִים שֶׁהֶעֱמִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, עַל כֻּלָּם הִתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְרָאוּ זִיו כָּבוֹד קָדוֹשׁ שֶׁל הַמֶּלֶךְ מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, אֲבָל לֹא קָרוֹב כְּמשֶׁה, שֶׁהָיָה קָרוֹב לַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מֵהַכֹּל, שֶׁהַרְבֵּה אַשְׁרֵי זָכְלָה יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁעָלָיו כָּתוּב (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאָה וְלֹא בְּזוִירִת. וּשְׁאָר נְבִיאִים הָיוּ רוֹאִים מִמָּקוֹם רָזוּק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) מֵרָזוֹק ה׳ נְרָאָה לִי.

אָמַר רַבִּי זְזָקְיָה, כָּךְ לָמַדְנוּ, כָּתוּב (שמות ב) וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּזז אֶת בַּת לֵוִי. וַיֵּלֶךְ אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) ה׳

אִישׁ מִלְוָמָה. מִבֵּית לֵוִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מָקוֹם שֶׁזָּכְתָה עֶלְיוֹנָה וְאוֹתוֹ זֹהַר (נָהָר) מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד, שֶׁלֹּא נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים. מִבֵּית לֵוִי – שֶׁהִשְׂרָה לִוְיָתָן (כָּל שִׁמְוָה) בִּלְבַדּוֹ בָּעוֹלָם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) לִוְיָתָן זֶה יָצַרְתָּ לְשַׂחֶק בּוֹ. וַיַּקָּז אֶת בַּת לֵוִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מָקוֹם שֶׁאוֹר הַלְּבָנָה מֵאִיר.

וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן. הָאִשָּׁה וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה. בַּהַתְוָלָה בַּת לֵוִי, כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי. וְכִי בַּת לֵוִי בַּהַתְוָלָה וְכָעֵת אִשָּׁה? אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, אִשָּׁה עַד שֶׁלֹּא מִזְדַּוֶּגֶת נִקְרֵאת בַּת פָּלוֹנִי. אַזַּר שֶׁהִזְדַּוְּגָה נִקְרֵאת אִשָּׁה. וְכָאן בַּת וְאִשָּׁה, הַכֹּל בְּדַרְגָּה אַזַּת הִיא.

וַתִּצְפְּנֵהוּ שְׁלֹשָׁה יְרָחִים – אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הֶזְדָּשִׁים שֶׁהַדִּין הַקָּשֶׁה שָׁרוּי בָּעוֹלָם. וּמֵהֶם? תַּמּוּ"ז וְאָ"ב וְטֵבֵ"ת. מַה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? שֶׁעַד שֶׁלֹּא יָרַד מֹשֶׁה לָעוֹלָם, מָצוּי הָיָה לְמַעְלָה, וְעַל זֶה הִזְדַּוְּגָה בּוֹ שְׁכִינָה בְּיוֹם שֶׁנּוֹלַד. מִכָּאן אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים מְצוּיוֹת הֵן לְמַעְלָה עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָעוֹלָם.

וְלֹא יָכְלָה עוֹד הַצְּפִינוֹ וַתִּקַּח לוֹ וְגוֹ'. מַה זֶּה וַתִּקַּח לוֹ תֵּבַת גֹּמֶא? שֶׁכִּסְּתָה אוֹתוֹ בְּסִימָנֶיהָ לִהְיוֹת שָׁמוּר מֵאוֹתָם דְּגֵי הַיָּם שֶׁשָּׁטִים בַּיָּם הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר. וְהִיא כִּסְּתָה אוֹתוֹ לִהְיוֹת שָׁמוּר מֵהֶם בְּכִסּוּי (שֶׁל צַד הַיּוֹבֵל הַמְכֻבָּד) שֶׁבְּנֵי הַיָּם בְּלֹא כָּבוֹד בִּשְׁנֵי צְבָעִים, לָבָן וְשָׁחוֹר, וְהִנִּיחָה אֶת מֹשֶׁה לָשׂוּט בֵּינֵיהֶם, לִהְיוֹת נוֹדָע בֵּינֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁעָתִיד הוּא לַעֲלוֹת בֵּינֵיהֶם בְּפַעַם אַזֶּרֶת לְקַבֵּל תּוֹרָה.

וַתֵּרֶד בַּת פַּרְעֹה – זוֹהִי שֶׁבָּאָה מִצַּד שְׂמֹאל שֶׁל דִּין הַקָּשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לִרְחֹץ עַל הַיְאֹר. עַל הַיְאוֹר דַּוְקָא, וְלֹא עַל הַיָּם. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (שמות יז) וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר, וּמֹשֶׁה לֹא הִכָּה אֶלָּא בַּיָּם, וּקְרָאוֹ הַכָּתוּב יְאוֹר! אֶלָּא יְאוֹר הָיָה שֶׁהִכָּה אַהֲרֹן עַל יְדֵי מֹשֶׁה, וְשָׁמוֹ הַכָּתוּב שֶׁהוּא עָשָׂה.

כְּמוֹ זֶה, (שם ז) וַיַּכּוּ אֵת כָּל הַיְאֹר. וְכֵן (שם ח) וַיְמַלֵּא שִׁבְעַת יָמִים אַזְּרֵי הַכּוֹת ה' אֶת הַיְאֹר. וְאַהֲרֹן

הִכָּה. אֶלָּא (שֶׁעַל זֶה) עַד שֶׁבָּא מִצַּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קְרָאוֹ הַכָּתוּב הַכּוֹת ה'. אַזַּר כָּךְ קְרָאוֹ בַּשֵּׁם שֶׁל מֹשֶׁה. וְנַעֲרֹתֶיהָ הֹלְכוֹת – אוֹתָן שֶׁאָר מֶרְכָּבוֹת שֶׁבָּאוֹת מִצַּד זֶה.

וַתִּפָּתַח וַתִּרְאֵהוּ אֶת הַיֶּלֶד. וַתִּרְאֵהוּ?! וַתֵּרָא הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב: מַה זֶּה וַתִּרְאֵהוּ? וַהֲרֵי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה אוֹ אוֹת אַזַּת בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בָּהּ סוֹדוֹת נִכְבָּדִים וְעֶלְיוֹנִים. אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, רַשָּׁם הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה נִמְצָא בּוֹ, וְהֵם רַשָּׁם שֶׁל וָא"ו ה"א. מִיָּד – וַתַּזְמֵל עָלָיו וְגוֹ'. עַד כָּאן לְמַעְלָה. מִכָּאן וָהָלְאָה לְמַטָּה, פָּרַט לְפָסוּק זֶה שֶׁכָּתוּב וַתִּתְצַב אֲחוֹתוֹ מֵרָחוֹק. אָחוֹת שֶׁל מִי? אָחוֹת שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁקָּרָא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲחוֹתִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ה) פִּתְחִי לִי אֲחוֹתִי. מֵרָחוֹק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִי.

מַה מַּשְׁמָע? מַשְׁמָע שֶׁאוֹתָם צַדִּיקִים, עַד שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָעוֹלָם, נוֹדָעִים הֵם לְמַעְלָה לְגַבֵּי הַכֹּל, וְכָל שֶׁכֵּן מֹשֶׁה. וּמַשְׁמָע שֶׁנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים נִמְשָׁכוֹת מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ. וְסוֹד הַדָּבָר לָמַדְנוּ, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁאָב וְאֵם יֵשׁ לַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ אָב וְאֵם לַגּוּף בָּאָרֶץ. וּמַשְׁמָע שֶׁבְּכָל הַצְּדָדִים, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, הַכֹּל בָּא וְנִמְצָא מִזֶּכֶר וּנְקֵבָה. וַהֲרֵי בֵּאֲרוּ הַסּוֹד, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. הָאָרֶץ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. נֶפֶשׁ חַיָּה – נֶפֶשׁ אָדָם הָרִאשׁוֹן הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. בָּא רַבִּי אַבָּא וְנָשַׁקוֹ. אָמַר, וַדַּאי נָאֶה אָמַרְתָּ, וְכָאן הוּא הַכֹּל.

אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה נָבִיא הַנֶּאֱמָן עַל כָּל שְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם. בִּגְלַל זֶה לֹא הִשְׁתַּדֵּל בּוֹ כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֶעֱלָהוּ לְפָרְגּוֹדוֹ. וְעַל כָּךְ עָלָה מֹשֶׁה בִּנְבוּאָה עֶלְיוֹנָה וּבִדְרָגוֹת נִכְבָּדוֹת מִכָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם, וּשְׁאָר הַנְּבִיאִים רָאוּ אַזַּר כְּתָלִים גְּדוֹלִים.

וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל (זכריה ג). מָה רָאָה? שֶׁהָיָה עוֹמֵד לִפְנֵי מַלְאָךְ וּמִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים מְלֻכְלָכִים, עַד שֶׁיָּצָא הַכְּרוֹז וְאָמַר: הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעָלָיו. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, כָּתוּב כָּאן וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ. מַה

זֶה לְפָנַי הַמַּלְאָךְ? שֶׁהָיָה דָּן דִּינוֹ, אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (קהלת ה) וְאַל תֹּאמַר לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ כִּי שְׁגָגָה הִיא. מַה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? שֶׁכָּל בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִתְעַטֵּף בְּעִטּוּף מִצְוָה וּלְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ מִצְוָה, כְּשֶׁנִּכְנָס בָּעוֹלָם הַהוּא עוֹמֵד בִּלְבוּשׁ טִנּוֹפֶת שֶׁלֹּא צָרִיךְ, וְעוֹמֵד בַּדִּין עָלָיו.

בֹּא וּרְאֵה, כַּמָּה לְבוּשִׁים מְזֻדָּמָנִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְאוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁלֹּא זוֹכֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּלְבוּשֵׁי מִצְוָה, כְּשֶׁנִּכְנָס לָעוֹלָם הַהוּא מַלְבִּישִׁים אוֹתוֹ בִּלְבוּשׁ נוֹרָע אֶזֶד לִפְנֵי בַּעֲלֵי הַגֵּיהִנֹּם, וְאוֹתוֹ לְבוּשׁ אוֹי לְמִי שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בּוֹ. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזֻּזִקִּים עֲתִידִים לֶאֱזֹז בּוֹ, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צִוָּוַז וְאוֹמֵר: (קהלת ט) בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָנִים.

לָמַדְנוּ בְּסוֹד סִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, אַרְבָּעָה מְלָכִים יוֹצְאִים לְמוּל אַרְבָּעָה. תְּלוּיִים בָּהֶם כַּעֲנָבִים בְּאֶשְׁכּוֹל, צְרוּרִים בָּהֶם שִׁבְעָה רָצִים, מְעִידִים עֵדוּת, וְלֹא עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

צִיצִית. מִצְוָה זוֹ הִיא לְהַזְכִּיר כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה בִּשְׁבִילָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה׳ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם (במדבר טו). זֶהוּ סִימָן הַמֶּלֶךְ לְהַזְכִּיר וְלַעֲשׂוֹת.

כָּתוּב (שמות כח) וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ – סוֹד הַצִּיץ לְהִתְעַטֵּר בּוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל. וְזֶהוּ צִיץ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ בָּעֵינַיִם, שֶׁהוּא סִימָן שֶׁל עוֹלָם הָעֶלְיוֹן שֶׁהִתְעַטֵּר בּוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל.

וּמִשּׁוּם זֶה הִסְתַּכְּלוּתוֹ מְכֻפֶּרֶת עַל עֲוֹוֹת פָּנִים, שֶׁלֹּא עוֹמֶדֶת לְפָנָיו אֶלָּא פְּנֵי אֱמֶת, סוֹד שֶׁל כָּל אֵלּוּ הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם פְּנֵי אֱמֶת, פָּנִים שֶׁל אֱמֶת, שֶׁכְּלוּלִים בָּאֱמֶת שֶׁל יַעֲקֹב.

צִיצִית הִיא נְקֵבָה, סוֹד עוֹלָם הַתַּזְוֹתוֹן, הִסְתַּכְּלוּת לְהַזְכִּיר. צִיץ זָכָר. צִיצִית נְקֵבָה, וְזֶה לְכָל אָדָם. צִיץ לַכֹּהֵן.

וְשָׁנִינוּ, אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בַּשְּׁכִינָה, בְּגִלַּל זֶה יֵשׁ תְּכֵלֶת, מִשּׁוּם שֶׁתְּכֵלֶת הִיא כִּסֵּא לְבֵית דָּוִד וְתִקּוּנוֹ. וְזֶהוּ פַּוַּזַד מִלְפָנַי ה׳ לְפַוְּזוֹד מֵאוֹתוֹ מָקוֹם. וְעַל זֶה וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה׳. וְזֶה הַכִּסֵּא שֶׁדָּנִים בּוֹ דִּינֵי נְפָשׁוֹת, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּהָ, וְכָל הַגָּוָנִים טוֹבִים לַזְּלוֹם, פָּרַט לִתְכֵלֶת, שֶׁהוּא כִּסֵּא שֶׁעוֹלֶה בְּדִין הַנְּפָשׁוֹת.

כָּתוּב וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְנָתְנוּ עַל הַכָּנָף לֹא כָתוּב, אֶלָּא וְנָתְנוּ עַל צִיצִת. שֶׁזֶּהוּ שֶׁמְּכַסֶּה עַל שְׁאָר הַזּוֹטִים. וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם. וְכָתוּב (דברים כה) זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמָלֵק. מָה הַטַּעַם זֶה? אֶלָּא מָשָׁל לְבֶן שֶׁפָּרַץ גָּדֵר וְנָשַׁכּוֹ כֶּלֶב – כָּל זְמַן שֶׁאָבִיו רוֹצֶה לְהוֹכִיחַ אֶת בְּנוֹ, הָיָה אוֹמֵר: זָכוֹר כְּשֶׁנָּשַׁךְ אוֹתְךָ הַכֶּלֶב! גַּם כָּאן – וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם, שֶׁזֶּהוּ מָקוֹם שֶׁעוֹלוֹת הַנְּשָׁמוֹת לְהִדּוֹן.

כְּמוֹ זֶה – (במדבר כא) וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי. לָמָּה? אֶלָּא כְּשֶׁמַּעֲלֶה אֶת עֵינָיו וְרוֹאֶה דְּמוּת אוֹתוֹ שֶׁנְּשָׁכוֹ, הָיָה פַּוַּזַד וּמִתְפַּלֵּל לִפָנַי ה׳, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא עָנָשׁ הָרְשָׁעִים. כָּל זְמַן שֶׁהַבֵּן רוֹאֶה רְצוּעַת אָבִיו, פַּוַּזַד מֵאָבִיו. נְצוֹל מֵהָרְצוּעָה – נְצוֹל מֵהַכֹּל. מִי גָּרַם לוֹ לְהִנָּצֵל? זֶה שֶׁרָאָה בְּעֵינָיו אוֹתָהּ רְצוּעָה – אוֹתָהּ רְצוּעָה גָּרְמָה לוֹ לְהִנָּצֵל. וְלָכֵן, וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי. רָאָה רְצוּעָה שֶׁמַּלְקָה אוֹתוֹ, וְהִיא עָשְׂתָה לוֹ לְהִנָּצֵל. גַּם כָּךְ וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם – וַעֲשִׂיתֶם וַדַּאי. וְאִם לֹא – הֲרֵי הָרְצוּעָה, שֶׁזּוֹ תִּגְרֹם לָכֶם לָשׁוּב לַעֲבוֹדָתִי תָּמִיד, וְאָז וַעֲשִׂיתֶם.

וְלֹא תָתוּרוּ אַזְרֵי לְבַבְכֶם, יִמְנַע מִכֶּם דְּרָכִים רָעִים אֲזֵרִים, וַדַּאי לֹא תָתוּרוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ רָעוֹת. וְעַל זֶה עוֹלֶה גָּוֶן תְּכֵלֶת. זוֹ תְּכֵלֶת דּוֹמָה לְכִסֵּא הַכָּבוֹד. מַה כִּסֵּא הַכָּבוֹד עוֹשֶׂה אֶת הָאָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לְזַכּוֹתוֹ, גַּם תְּכֵלֶת זוֹ עוֹשָׂה אֶת הָאָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר. וַדַּאי שֶׁהַכֹּל יֵשׁ לְפַוְּזוֹד מִמָּקוֹם זֶה לָלֶכֶת יָשָׁר.

כָּתוּב (ישעיה כד) מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ פָּרִי לַצַּדִּיק וְאֹמַר רָזִי לִי וְגוֹ׳.

מִכְּנַף הָאָרֶץ – זֶה כְּנַף הַצִּיצִית, שֶׁהוּא כְּנַף הָאָרֶץ. זְמִרוֹת שָׁמַעְנוּ – אֵלּוּ שְׁאָר הַזּוּטִים שֶׁיּוֹצְאִים וּתְלוּיִים מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן תּוֹךְ אוֹתָם שְׁבִילִים עֶלְיוֹנִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵעֲטָרָה עֶלְיוֹנָה. צְבִי לַצַּדִּיק – זֶה צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים, שֶׁאוֹתָם זוּטִים אֵלּוּ יָפִיו, שֶׁהֵרִי מִמֶּנּוּ יוֹצְאִים, וְכָל זוּט כְּלוּל בִּשְׁנֵי צְדָדִים. וּכְשֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי, אָמַרְתִּי: רָזִי לִי רָזִי לִי. שֶׁהֵרִי מִתּוֹךְ סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁל כָּל הָאֱמוּנָה יוֹצְאִים. וּכְשֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי בַּתִּכְלִית וְרָאִיתִי רְצוּעָה לְהַלְקוֹת, מָקוֹם יְרֵאָה לְפָזוֹר, אָמַרְתִּי: אוֹי לִי שֶׁבְּנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים לְהַשְׁגִּיחַ וּלְהִסְתַּכֵּל עַל מַה נֶּעֱנָשִׁים לַשָּׁקֶר. בָּזֶה בְּגָדִים בָּגָדוּ, שֶׁהֵרִי קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע לְלֹא צִיצִית וּמְעִידִים עֵדוּת שֶׁקֶר, וְאֵלּוּ הֵם בּוֹגְדִים שֶׁבָּגָדוּ, מְשַׁקְּרִים בְּעַצְמָם.

וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ – לְבוּשָׁם בְּלִי צִיצִית, נִקְרָא בֶּגֶד בּוֹגְדִים. לְבוּשׁ שֶׁל אוֹתָם בּוֹגְדִים שֶׁבָּגָדוּ, שֶׁמְּשַׁקְּרִים וּמְעִידִים עֵדוּת שֶׁקֶר בְּכָל יוֹם. אוֹי לָהֶם! אוֹי לְנַפְשָׁם! שֶׁעוֹלִים בְּאוֹתוֹ כִּסֵּא תְּכֵלֶת לְהַדּוֹן, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים קא) דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. אוֹתוֹ בֶּגֶד שֶׁלָּהֶם נוֹדָע לְכָל בַּעֲלֵי הַדִּינִים. אוֹי לָהֶם! שֶׁאֵין לָהֶם זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁלְּבוּשֵׁיהֶם וְתִקּוּנֵיהֶם נוֹדָעִים לְמַעְלָה לְהֵיטִיב לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (עד כאן רעיא מהימנא).

מִצְוָה זוֹ מִצְוַת צִיצִית, כּוֹלֶלֶת תְּכֵלֶת וְלָבָן, דִּין וְרַחֲמִים בְּאֵשׁ. אֵשׁ לְבָנָה לֹא אוֹכֶלֶת, תְּכֵלֶת אוֹכֶלֶת וּמַשְׁמִידָה. (דברי הימים–ב ז) וַתֹּאכַל הָעֹלָה. לָבָן בִּימִין, תְּכֵלֶת בִּשְׂמֹאל. הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי מְיַחֵד בֵּין שְׁנֵיהֶם – יָרֹק. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית? מִשֶּׁיַּכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן. וּמִשּׁוּם זֶה הִתְקִינוּ לְקָרְאָהּ בְּיִחוּד.

השלמה מההשמטות סימן ד

פָּתַח רַבִּי נְהוֹרַאי בְּפָרָשַׁת צִיצִית וְדָרַשׁ, וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת וְגוֹ'. כָּאן כָּתוּב לְדֹרֹתָם, וְגַבֵּי שַׁבָּת לְדֹרֹתָם, שֶׁכָּתוּב לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם, (יְחֶזְקֵאל).

שֶׁשְּׁנֵינוּ, תִּקְּנוּ פָּרָשַׁת צִיצִית בִּקְרִיאַת שְׁמַע, וּבִדְיָרְתּוֹ שֶׁל אָדָם נִמְצָא קְרִיַּת

שְׁמַע, זוּז מִפָּרָשַׁת צִיצִית שֶׁזֻּסְרָה מִשָּׁם. בַּמֶּה נִשְׁלָם? אֶלָּא כְּשֶׁהָאָדָם מִתְעַטֵּף בְּצִיצִית וְיוֹצֵא בּוֹ לְפָתַּזוּז דִּירָתוֹ שָׁלֵם.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמְזַז, וּמַלְאָךְ הַמָּוֶת זָז מִשָּׁם, וְנִצּוֹל הָאָדָם מִכָּל נֶזֶק וּמִכָּל מַשְׁוְזִית. וְהָיְנוּ לְדוֹרָתָם, בְּשִׁבְיל דִּירָתָם. שֶׁהָיָה שָׁם שָׁלֵם וְיָצָא מִפָּתַּזוּז בֵּיתוֹ בְּמִצְוֹת, מַלְאָךְ הַמַּשְׁוְזִית זָז מִשָּׁם, וְנִצּוֹל הָאָדָם מִכָּל נֶזֶק וּמִכָּל מַשְׁוְזִית. מִנַּיִן לָנוּ? מִמַּה שֶׁכָּתוּב מְזֻזּוֹת. מֵהָאוֹתִיּוֹת מַשְׁמָע – זָ"ז מָוֶ"ת, שֶׁלֹּא נִתָּן רְשׁוּת לַמַּשְׁוְזִית לְזַוֵּבֵל וְזָז מִפָּתְזוֹ.

בְּשַׁבָּת שֶׁכָּתוּב לְדֹרֹתָם, מָה הַטַּעַם? כֵּיוָן שֶׁקָּדַשׁ הַיּוֹם, דִּירָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּגֶר דּוֹלֵק וְשֶׁלְוָן עָרוּךְ וּמוּטָה מַצַּעַת, וְדִירָתוֹ מִתְקָנֶת כִּדְרַת זָתָן לְקַבֵּל בּוֹ הַכַּלָּה. וּמִי הִיא? הַשַּׁבָּת הִיא כַּלָּה, וּלְעוֹלָם אֵין מַכְנִיסִין אוֹתָהּ אֶלָּא בְּדִירָה מִתְקָנֶת לְכְבוֹדָהּ כְּפִי הָרָאוּי לָהּ, וְעַל זֶה כָּתוּב לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת. וְכָתוּב לְדֹרֹתָם? לְהַכְנִיס בָּהּ כַּלָּה קְדוֹשָׁה לְדִירָתָהּ וְלִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ.

בְּשָׁעָה שֶׁקָּדַשׁ הַיּוֹם, וְאִם כַּלָּה זוֹ בָּאָה וְאֵינָהּ מוֹצְאָה דִּירָה מִתְקָנֶת וְשֶׁלְוָן עָרוּךְ וְגֶר דּוֹלֵק – כַּלָּה זוֹ אוֹמֶרֶת: אֵין דִּירָה זוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. כָּתוּב בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֵין זֶה מִיִּשְׂרָאֵל, אֵין דִּירָתוֹ לִקְדֻשָּׁה. וְעַל כֵּן צָרִיךְ כָּאן קְדֻשָּׁה לְדִירַת יִשְׂרָאֵל, וְעַל זֶה כָּתוּב לְדֹרֹתָם – בְּשַׁבָּת וּבְצִיצִית.

אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, מֵעִיד אֲנִי עָלַי, מִי שֶׁיּוֹצֵא מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה וּתְפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא מִבֵּין שְׁנֵי שְׁעָרִים מְזֻדָּמֶנֶת עָלָיו הַשְׁכִּינָה, וּשְׁנֵי מַלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו, אֶזֶד מִימִינוֹ וְאֶזֶד מִשְּׂמֹאלוֹ, כֻּלָּם מְלַוִּים אוֹתוֹ עַד בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמְבָרְכִים אוֹתוֹ. מִקַּטֵּרֵג אֶזֶד שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַפָּתַּזוּז שֶׁל הָאָדָם הוֹלֵךְ אַזְרֵיהֶם, וְעַל כָּרְזוֹ מֵשִׁיב וְאוֹמֵר אָמֵן: ע"כ מֵהַהַשְׁמָטוֹת.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת סִימָן ה סֵפֶר הַבָּהִיר

מָה הַטַּעַם אָנוּ מַטִּילִים תְּכֵלֶת בַּצִּיצִית, וּמָה הַטַּעַם שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם? מָשָׁל

לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ גַּן נָאֶה וְלוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת, וְשָׂם שׁוֹמֵר עֲלֵיהֶן, וְהוֹדִיעוֹ לְבַדּוֹ אוֹתָן הַנְּתִיבוֹת. אָמַר לוֹ: שָׁמְרֵם וְלֵךְ בָּהֶם בְּכָל יוֹם, וּבְכָל זְמַן שֶׁתַּדְרִיכֵם שָׁלוֹם לָךְ.

מָה עָשָׂה הַשּׁוֹמֵר? אָמַר: אִם אֲנִי אֶהְיֶה לְבַדִּי בְּאֵלֶּה הַנְּתִיבוֹת, אֵי אֶפְשָׁר לְשׁוֹמֵר אָזוֹד לְכַיִּם אֵלּוּ הַנְּתִיבוֹת, וְעוֹד, כִּי יֹאמְרוּ הָעוֹלָם, כֵּילַי הוּא מֶלֶךְ זֶה וְשׁוֹמֵר זֶה. לְכָךְ שָׂם שׁוֹמֵר זֶה שׁוֹמְרִים אֲחֵרִים עַל הַנְּתִיבוֹת, אֵלֶּה הֵן שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת.

וּמָה הַטַּעַם שֶׁל הַתְּכֵלֶת? אָמַר הַשּׁוֹמֵר: שֶׁמָּא יֹאמְרוּ הַשּׁוֹמְרִים הַגָּן שֶׁלִּי הוּא. נָתַן לָהֶם סִימָן וְאָמַר: רְאוּ הַסִּימָן לַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ, שֶׁהַגָּן הַזֶּה וְאֵלֶּה הַנְּתִיבוֹת הוּא תִּקְּנָם, וְאֵינָם שֶׁלִּי, וְהִגָּה זוֹתָמוֹ.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ וּבְתּוֹ שֶׁהָיוּ לָהֶם עֲבָדִים, בִּקְּשׁוּ לֵילֵךְ מֵרָזוֹק – פָּזְזוּ מִן אֵימַת הַמֶּלֶךְ, נָתַן לָהֶם הַמֶּלֶךְ סִימָנוֹ. פָּזְזוּ מִן הַבַּת, וְנָתְנָה לָהֶם סִימָן. אָמְרוּ: מֵעַתָּה בִּשְׁנֵי סִימָנִים אֵלּוּ – (תהלים קכא) ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע, יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ. וּמַה הִיא? אֶרֶץ שֶׁנִּזְצְבָה מִמֶּנָּה שָׁמַיִם, וְהִיא כִּסְאוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִיא אֶבֶן יְקָרָה, וְהִיא יָם הַזָּכְמָה, וּכְנֶגְדָּהּ תְּכֵלֶת בְּטַלִּית צִיצִית.

שֶׁאָמַר רַבִּי מֵאִיר, מַה נִּשְׁתַּנָּה (שֶׁאָמַר) תְּכֵלֶת מִכָּל מִינֵי צִבְעוֹנִין? מִפְּנֵי שֶׁתְּכֵלֶת דּוֹמָה לַיָּם, וְהַיָּם דּוֹמֶה לָרָקִיעַ, וְהָרָקִיעַ דּוֹמֶה לְכִסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כד) וַיִּרְאוּ אֵת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר. וְכָתוּב (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא: ע"כ מהשמטות.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כַּמָּה עֵדִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָעִיד בָּהֶם בְּנֵי אָדָם, וְכֻלָּם בְּעֵצָה וּבְעֵדוּת עוֹמְדִים מוּלוֹ. קָם בַּבֹּקֶר, מוֹשִׁיט רַגְלָיו לָלֶכֶת – עֵדִים עוֹמְדִים מוּלוֹ, מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: (שמואל–א ב) רַגְלֵי זַסִּידָיו יִשְׁמֹר וְגוֹ'. (קהלת ד) שְׁמֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ. (משלי ד) פַּלֵּס מַעְגַּל רַגְלֶךָ. פַּוּתְזַז

עֵינָיו לְהִסְתַּכֵּל בָּעוֹלָם – הָעֵדִים אוֹמְרִים: (שם) עֵינֶיךָ לְנָכְזוּ יַבִּיטוּ. קָם לְדַבֵּר – הָעֵדִים אוֹמְרִים: (תהלים לד) נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וְגוֹ'. מוֹשִׁיט יָדָיו בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם – הָעֵדִים אוֹמְרִים: (שם) סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב.

אִם מְצִיאִית לָהֶם – יָפָה, וְאִם לֹא – כָּתוּב (זכריה ג) וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ. כֻּלָּם מְעִידִים עָלָיו בַּזָּטָאָיו לְמַעְלָה. אִם רוֹצֶה הָאִישׁ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – כֻּלָּם מְעִידִים סָנֵגוֹרְיָא לְפָנָיו, וְעוֹמְדִים לְהָעִיד עָלָיו טוֹבוֹת בְּשָׁעָה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ.

קָם בַּבֹּקֶר, מְבָרֵךְ כַּמָּה בְּרָכוֹת. מֵנִיזַז תְּפָלִין בְּרֹאשׁוֹ בֵּין עֵינָיו – רוֹצֶה לְהָרִים רֹאשׁוֹ, רוֹאֶה שֵׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן אָזוּז וְרָשׁוּם עַל רֹאשׁוֹ. וּרְצוּעוֹת תְּלוּיוֹת לוֹ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה עַל לִבּוֹ. הֲרֵי מִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ. מוֹשִׁיט יָדָיו, רוֹאֶה יָד אֲזֻרַת מִתְקַשֶּׁרֶת בְּקֶשֶׁר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מַזְזִיר יָדוֹ וּמִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ. מִתְעַטֵּף בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה בְּאַרְבַּע זָוִיוֹת כְּסוּתוֹ, אַרְבָּעָה מְלָכִים יוֹצְאִים לִכְנֶגֶד אַרְבָּעָה. אַרְבָּעָה עַדֵי אֱמֶת שֶׁל הַמֶּלֶךְ, תְּלוּיִים מֵאַרְבַּע זָוִיוֹת, וּתְלוּיִים בָּהֶם כַּעֲנָבִים בָּאֶשְׁכּוֹל.

מָה אֶשְׁכּוֹל שֶׁהוּא אָזֻד וּתְלוּיִים בּוֹ כַּמָּה עֲנָבִים, מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, כָּךְ זֶה מִצָּה אֲזֻזַת, וּתְלוּיִים בָּהּ כַּמָּה עֲנָבִים זַגִּים וּזְמוֹרוֹת צְרוּרִים בָּהֶם. שִׁבְעָה רָצִים אֵלּוּ הֵם שִׁבְעָה צְרוֹרוֹת שֶׁל תְּכֵלֶת שֶׁצָּרִיךְ לִכְרֹךְ בָּהּ בְּכָל אָזֻד וְאָזֻד, אוֹ לְהַגְדִּיל עַד שִׁלשָׁה עָשָׂר. מִי שֶׁיּוֹסִיף, לֹא יוֹסִיף עַל שִׁלשָׁה עָשָׂר. מִי שֶׁיְּמַעֵט, לֹא יְמַעֵט מִשִּׁבְעָה.

וְלָמַדְנוּ, תְּכֵלֶת זוֹ הִיא סוֹד דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְזֶה זוּט אַבְרָהָם שֶׁזָּכָה בּוֹ לְבָנָיו אַזְרָיו. מַה זֶּה תְּכֵלֶת? תַּכְלִית הַכֹּל. (וַאי) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כִּסֵּא הַכָּבוֹד נִקְרָא.

רַבִּי יְצָזָק אָמַר, שִׁבַּע כְּרִיכוֹת שֶׁהִיא שְׁכִינָה שְׁבִיעִית הַכֹּל בְּוַאי. שֶׁהֲרֵי הִיא מִתְבָּרֶכֶת מִשִּׁשָּׁה אֲזָרִים עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. וְאִם שִׁלשָׁה עָשָׂר, שִׁלשָׁה עָשָׂר הֵם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, וְזֶהוּ פָּתַזּ הַכֹּל.

וְהִיא זוּטוֹ אֶזֶד, וּרְשׁוּמָה בִּגְוָנֶיהָ, וְצִבְעָהּ יוֹצֵא מִדַּג אֶזֶד שֶׁהוֹלֵךְ בְּיָם כִּנֶּרֶת. וְכִנֶּרֶת נִקְרֵאת עַל שְׁמָהּ. וְעַל זֶה כִּנּוֹר הָיָה תָּלוּי מֵעַל מִטַּת דָּוִד, שֶׁהַרֵי (שֶׁל דָּוִד) וַדַּאי הוּא כִּנּוֹר דָּוִד מְנַגֵּן מֵאֵלָיו לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְלָכֵן גְּוָנָיו עוֹלִים עַד הָרָקִיעַ, וּמֵהָרָקִיעַ עַד הַכִּסֵּא.

וְכָאן כָּתוּב מִצְוָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב יז) מִצְוַת הַמֶּלֶךְ הִיא. (אסתר ג) מַדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ. כִּי מִצְוַת הַמֶּלֶךְ. וְלָמַדְנוּ, יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ בַּמֶּלֶךְ מִתְעַטְּרִים כְּאֶזֶד, וְזוֹהִי זְכָרוֹן וּפָתַזז לְכָל שְׁאָר הַכְּתָרִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) פָּתְזוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק. וְכָתוּב זֶה הַשַּׁעַר לַה׳. וְעַל זֶה כָּתוּב וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת מִצְוֹת ה׳, לְהַכְלִיל בָּזֶה כָּל שְׁאָר הַכְּתָרִים. וְלָכֵן הֵם מְעִידִים עֵדוּת וְלֹא עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מִצְוַת.

וְשָׁנִינוּ, תַּשְׁמִישֵׁי מִצְוָה גְּזָרָקִין. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי לוּלָב וַעֲרָבָה תַּשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה הֵם, לָמָּה גְּזָרָקִים? אֶלָּא תַּשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה, מִשּׁוּם שֶׁרְשׁוּמִים בִּכְתִיבַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

אָמַר רַבִּי יְצָזָק, אוֹתָם זוּטִים, לְהַרְאוֹת אֵיךְ תְּלוּיִים מִכָּאן וּמִכָּאן לְאַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם מִמָּקוֹם זֶה, וְהִיא שׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל בְּסוֹד הַלֵּב, שֶׁהִיא לֵב כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֵב הָעֶלְיוֹנִים, וּתְלוּיָה בַּלֵּב הָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל הוּא בַּלֵּב שֶׁיּוֹצֵא מִזָּכְמָה עֶלְיוֹנָה. אָמַר רַבִּי יְצָזָק, שִׁעוּר שֶׁל זֶה (וארך) שֶׁל זֶה נִתְבָּאֵר בְּאוֹתִיּוֹת זַזַקוּקוֹת שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִי שֶׁרוֹצֶה לָלֶכֶת אַזַּר יְרֵאָתִי, יֵלֵךְ אַזַּר הַלֵּב הַזֶּה וְאַזְרֵי הָעֵינַיִם שֶׁעוֹמְדִים עָלֶיהָ. מִי הֵם עֵינַיִם אֵלֶּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לד) עֵינֵי ה׳ אֶל צַדִּיקִים. אֲבָל אַתֶּם, לֹא תָּתוּרוּ אַזְרֵי לְבַבְכֶם וְאַזְרֵי עֵינֵיכֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאַתֶּם זָנִים אַזְרֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, מָה הַטַּעַם כָּאן יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, נִכְנְסוּ בְּזִזְלָק זֶה, וּבָזֶה הָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרֶג בְּמִצְרַיִם. וְלָכֵן בִּמְקוֹמוֹ נִזְכַּר, וּבִמְקוֹמוֹ

הַזְהִירָם בָּזֶה. מַה זֶּה בִּמְקוֹמוֹ? מִשּׁוּם שֶׁמִּצְוָה זוֹ הִיא מְקוֹמָהּ.

שָׁנָה רַבִּי יֵיסָא, כָּתוּב (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. כִּימֵי?! כַּיּוֹם הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב, שֶׁהָרֵי בְּזֻמַּן אֶזְוָד יָצְאוּ, וְלֹא הִתְעַכְּבוּ! אֶלָּא כְּמוֹ אוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהִתְבָּרְכָה בָּהֶם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כָּךְ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, וְאֵין כָּתוּב (ישעיה יב) וַאֲמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קִרְאוּ וְגוֹ', זָמְרוּ ה' כִּי גֵאוּת עָשָׂה מוּדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ. מַה זֶּה מוּדַעַת זֹאת? מִשּׁוּם שֶׁעַכְשָׁיו נוֹדָעָה זֹאת בְּעִטּוּף מִצְוָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן תִּוָּדַע זֹאת בְּכַמָּה מִנְהָגִים שֶׁלָּהּ שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹת וְנִסִּים בָּעוֹלָם, אֵין כָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזְוָד וּשְׁמוֹ אֶזְוָד. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת קְרַזוּז

וַיַּקְזוּ קְרַזוּז בֶּן יִצְהָר בֶּן קְהָת בֶּן לֵוִי וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַזוּז, (תהלים יט) הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רַב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים. כַּמָּה עֶלְיוֹנִים הֵם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, כַּמָּה מְכֻבָּדִים הֵם, אֲהוּבִים הֵם לְמַעְלָה, אֲהוּבִים הֵם לְכֻלָּם, בְּגָלַל שֶׁהֵם שֵׁם קָדוֹשׁ. וְכָל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מִשְׁתַּדֵּל בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְנִצָּל מֵהַכֹּל. נִצָּל בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְנִצָּל בָּעוֹלָם הַבָּא. בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אָזוּז בְּעֵץ הַזַּיִם. כֵּיוָן שֶׁאָזוּז בּוֹ – בַּכֹּל אָזוּז, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּזַּזִיקִים בָּהּ וְגוֹ'.

רַבִּי יְצָזָק אָמַר, כָּל מִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ זְרוּת מֵהַכֹּל, זְרוּת מִבְּמִיתָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁזְּרוּת שׁוֹרָה עָלָיו וַאֲזוּזָה בּוֹ. אִלּוּ יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְּרִים בַּתּוֹרָה, יִנָּצְלוּ מֵהַכֹּל, וְלֹא יִמָּצְאוּ בַּגָּלוּת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (אִלּוּ יִשְׂרָאֵל מְשַׁמְּרִים אֶת הַתּוֹרָה, יִנָּצְלוּ מֵהַכֹּל, וְלֹא יִמָּצְאוּ בַּגָּלוּת. כָּתוּב) (שמות לב) זְרוּת עַל הַלֻּזוֹת, אַל תִּקְרֵי זָרוּת אֶלָּא זְרוּת. וְזְרוּת זוֹ (בְּאֲרוּכָה) נִמְצֵאת בַּתּוֹרָה. הַתּוֹרָה הִיא כּוֹזַ הַיָּמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. וְהַשְּׂמֹאל נִכְלָל בַּיָּמִין. מִי שֶׁעוֹשֶׂה יָמִין שְׂמֹאל וּשְׂמֹאל יָמִין, הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ

מַזָּרִיב עוֹלָם.

בֹּא וּרְאֵה, אַהֲרֹן יָמִין, לְוִיִּם שְׂמֹאל. קְרֵזוּ רָצָה לַעֲשׂוֹת זִלּוּף הַיָּמִין לַשְּׂמֹאל, וּמְשׁוּם זֶה נֶעֱנַשׁ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּמְצָא בּוֹ לָשׁוֹן הָרַע, וְנֶעֱנַשׁ בַּכֹּל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַשְּׂמֹאל נִכְלָל תָּמִיד בַּיָּמִין. קְרֵזוּ רָצָה לְהַזָּלִיף תִּקּוּן שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, בְּגָלַל זֶה נֶאֱבַד מִלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וַיַּקְזוּ קְרֵזוּ. מַה זֶּה וַיַּקְזוּ? לָקְחוּ עֵצָה רָעָה לְעַצְמוֹ. כָּל מִי שֶׁרוֹדֵף אַזַּר מַה שֶּׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ – זֶה בּוֹרְזוֹ מִמֶּנּוּ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ – נֶאֱבָד מִמֶּנּוּ. קְרֵזוּ רָדַף אַזַּר מַה שֶּׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ – אֶת שֶׁלּוֹ אִבֵּד, וְאַזַּר לֹא הִרְוִיחַ.

קְרֵזוּ הָלַךְ בְּמַזָּלְקֶת. מַה זֶּה מַזָּלְקֶת? פָּלוּגְתָּא. מַזָּלְקֶת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לְזַלֵּק תִּקּוּן הָעוֹלָם, נֶאֱבָד מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. מַזָּלְקֶת הִיא מַזָּלְקֶת שֶׁל הַשָּׁלוֹם, וּמִי שֶׁזּוֹלֵק עַל הַשָּׁלוֹם זוֹלֵק עַל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִקְרָא שָׁלוֹם.

בֹּא וּרְאֵה, אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד אֶלָּא עַל שָׁלוֹם. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, לֹא יָכֹל לְהַתְקִים וְלַעֲמֹד, עַד שֶׁבָּא וְהִשְׁרָה עָלָיו שָׁלוֹם, וּמַהוּ? שַׁבָּת, שֶׁהִיא שָׁלוֹם הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים, וְאָז עָמַד וְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. וּמִי שֶׁזּוֹלֵק עָלָיו, יֹאבַד מֵהָעוֹלָם.

צְלָפְחָד זָלַק עַל שַׁבָּת, שֶׁהָיָה (במדבר טו) מְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים. מִי אוֹתָם עֵצִים? אוֹתָם עֵצִים אֲזוֹרִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְאֵלּוּ דִּבְרֵי (אילנות) זוֹל, וְזוֹל בַּקְּדֵשׁ לֹא שׁוֹרֶה, (מִכָּאן וָהָלְאָה דִּבְרֵי זוֹל בְּשַׁבָּת אָסוּר וַדַּאי) שֶׁזָּלַק עַל שָׁלוֹם שֶׁלְּמַעְלָה.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, כָּתוּב (תהלים קיט) שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְגוֹ'. הַתּוֹרָה הִיא שָׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם. וּקְרֵזוּ בָּא לְפָגֵם שָׁלוֹם שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, וּמִשּׁוּם זֶה נֶעֱנַשׁ מִלְּמַעְלָה וּמַטָּה.

וַיִּקָּמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ הַזֹּהֲרִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, קְרָאֵי מוּעָד, קְרָאֵי כְּתוּב, וְזֹסֵר יו"ד. לָמָּה קְרָאֵי? אֶלָּא כָּךְ הוּא – מַלְכוּת הָאָרֶץ

כְּעֵין מַלְכוּת הָרָקִיעַ. וְסוֹד זֶה – כָּל אוֹתָם כְּתָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נֶאֱוָוז בָּהֶם, כֻּלָּם מְזֻמָּנִים מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קָדֵשׁ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. וְאֵימָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁמּוּעָד זָמִין בָּעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁאוֹתָם כְּתָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁמְּזֻמָּנִים מִקָּדֵשׁ הָעֶלְיוֹן, כָּךְ גַּם קָדֵשׁ תַּזְוִתּוֹן זָמִין לְזַיְּלָיו לְעַטָּרָם וּלְהַעֲלוֹתָם.

קָדֵשׁ עֶלְיוֹן יָדוּעַ, קָדֵשׁ תַּזְוִתּוֹן זָכְמַת שְׁלֹמֹה, כָּךְ גַּם הִיא מְזֻמֶּנֶת לְכָל זַיְּלֶיהָ, וְאוֹתָם זַיָּלוֹת כֻּלָּם עֲתִידִים לְהִתְעַטֵּר בְּקָדֵשׁ תַּזְוִתּוֹן זֶה בִּזְמַן שֶׁמּוּעָד שָׁרוּי בָּעוֹלָם. וּכְמוֹ שֶׁזַּיְּלֶיהָ עוֹמְדִים לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם עוֹמְדִים מִמַּיָּי הָעַמִּים כְּדַגְמָתָהּ לְמַטָּה, וְעַל זֶה נִקְרְאוּ קְרָאֵי מוֹעֵד. וּמְשׁוּם שֶׁהֵם לְמַטָּה, קְרָאֵי מוֹעֵד זָעֵר, (כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה) אֲבָל הֵם בִּשְׁלֵמוּת יִתֵּרָה.

אַנְשֵׁי שֵׁם וַדַּאי, וְלֹא אַנְשֵׁי ה׳. וְזֶהוּ סוֹד (ויקרא כד) בְּנָקְבוֹ שֵׁם יוּמָת, וּבְאַרְנוּ, וְעַל זֶה נִקְרָא כָּאן אַנְשֵׁי שֵׁם וַדַּאי. כֵּיוָן שֶׁמִּצַּד הַגְּבוּרָה בָּאִים, אַנְשֵׁי שֵׁם הֵם, הֲרֵי שִׁבְעָתָם יָתֵר, אֲבָל הֵם לָקְחוּ לְעַצְמָם וְנֶאֱוְזוּ בְּמַזָּלְכָה.

בֶּקֶר וַיֵּדַע ה׳ אֶת אֲשֶׁר לוֹ. לָמָּה בֶּקֶר? וְלָמָּה קָדוֹשׁ וְלֹא טָהוֹר? אֶלָּא הֵם בָּאוּ מִצַּד שֶׁל טָהוֹר, וְקָדוֹשׁ הַכֹּהֵן. אָמַר מֹשֶׁה, בֶּקֶר, כְּשֶׁכְּתָר הַכֹּהֵן מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם – אִם אַתֶּם כֹּהֲנִים, הֲרֵי בֶּקֶר, עִבְדוּ עֲבוֹדַת הַבֶּקֶר, וְאָז וַיֵּדַע ה׳ אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקָּדוֹשׁ. אֶת אֲשֶׁר לוֹ – סְתָם, זֶה הַלְוִיִּם. וְאֶת הַקָּדוֹשׁ – זֶה הַכֹּהֵן. אָז וְהִקְרִיב אֵלָיו. וְאֵין מִי שֶׁיִּבְוֹזִין בַּדָּבָר אֶלָּא בֶּקֶר. אִם תִּהְיוּ רְאוּיִים לְהִשָּׁאֵר בְּצַד הַדִּין, בֶּקֶר לֹא יִסְבֹּל אֶתְכֶם, שֶׁהֲרֵי לֹא זְמַנּוֹ הוּא. וְאִם תִּתָּרְאוּ לְהִשָּׁאֵר בְּוֹזֶסֶד, הֲרֵי זְמַנּוֹ הוּא, וְתִשָּׁאֲרוּ אֲצָלוֹ וְיַקְבֵּל אֶתְכֶם.

בַּמֶּה? בַּקְטֹרֶת. שֶׁהֲרֵי קְטֹרֶת צְרִיכָה שׁוּשְׁבִּין לְהִתְקַטֵּר עַל יָדוֹ בַּכֹּל וּלְהִתְקַשֵּׁר. מִי הַשּׁוּשְׁבִּין? זֶה הַכֹּהֵן. וּמְשׁוּם כָּךְ, וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְוַר ה׳ הוּא הַקָּדוֹשׁ, וְלֹא הַטָּהוֹר. שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן: קָדוֹשׁ וְטָהוֹר. כֹּהֵן קָדוֹשׁ, לֵוִי טָהוֹר. וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ כָּתוּב.

וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכָל בָּשָׂר. בֹּא וּרְאֵה, מֹשֶׁה

וְאַהֲרֹן מָסְרוּ עַצְמָם לְמִיתָה, בַּמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת. רוּחוֹת כָּתוּב וְסֵר וָא״ו. וּמִשּׁוּם זֶה עֵץ הַמָּוֶת הוּא, וּבְכָל מָקוֹם נָפַיְלַת אַפַּיִם לְאוֹתוֹ מָקוֹם. וְעַל זֶה אֵל אֱלֹהֵי, אֵל – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ז) וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם. אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת – שֶׁהוּא מְקוֹם צְרוֹר נִשְׁמוֹת הָעוֹלָם, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת לְשָׁם עוֹלוֹת, וּמִשָּׁם בָּאוֹת. (שָׁם נִרְאוֹת).

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (איוב לד) שִׁמְעוּ זֲכָמִים מִלָּי וְיֹדְעִים הַאֲזִינוּ לִי. פָּסוּק זֶה אֱלִיהוּא אָמָרוֹ. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (שם לב) וּבִשְׁלִשֹׁת רֵעָיו זָרָה אַפּוֹ עַל אֲשֶׁר לֹא מָצְאוּ מַעֲנֶה וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי הֵם הָיוּ אוֹמְרִים דְּבָרִים, וְאִיּוֹב לֹא הָיָה מִתְנַוֵּם עֲלֵיהֶם. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁנִּכְנָס לְנַוֵּם אֶת הָאָבֵל, צָרִיךְ לְיַסֵּד דְּבָרִים בַּתְּוֹלָה, שֶׁהֲרֵי זְבֶדָיו שֶׁל אִיּוֹב הָיוּ אוֹמְרִים דִּבְרֵי אֱמֶת, אֲבָל לְנַוְּמוֹ לֹא, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ דְּבָרִים שֶׁהוּא יוֹדֶה עֲלֵיהֶם (בְּדֶרֶךְ אֱמֶת), וְאָז יְקַבֵּל עָלָיו אֶת הַדִּין וְיוֹדֶה לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ עָלָיו. מַה כָּתוּב? וֶאֱלִיהוּא זִכָּה אֶת אִיּוֹב בְּדְבָרִים וְגוֹ'. שֶׁהוֹדָה אַזַּר כְּךָ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְקִבֵּל עָלָיו דִּין שָׁמַיִם.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (איוב לד) לָכֵן אַנְשֵׁי לֵבָב שִׁמְעוּ לִי זְלִלָה לָאֵל מֵרָשַׁע וְשַׁדַּי מֵעָוֶל. לָכֵן אַנְשֵׁי לֵבָב שִׁמְעוּ לִי, שִׁלְמִים בַּכֹּל לְהַבְחִין דְּבָרִים. זְלִלָה לָאֵל מֵרָשַׁע, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ז) וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם. וְשַׁדַּי מֵעָוֶל, זֶה סָמוּךְ כְּנֶגֶד זֶה, (וְהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ) אֵל שַׁדַּי. (שם) כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ, הֲרֵי אָדָם הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְעוֹשֶׂה מַעֲשָׂיו וְזוֹטֵא לִפְנֵי רַבּוֹנוֹ, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה תָּלוּי עָלָיו לְשַׁלֵּם לוֹ דִּין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה יְשַׁלֶּם לוֹ.

וְעִם כָּל זֶה – אִם יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ. כֵּיוָן שֶׁהָאָדָם שָׂם לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לָשׁוּב לִפְנֵי רַבּוֹנוֹ, אָז אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף לְהִצָּרֵר בִּצְרוֹר הַחַיִּים, וְלֹא מַשְׁאִיר נַפְשׁוֹ בַּזּוּץ לְהִדּוֹן בְּדִין אַזַּר.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, דָּבָר זֶה סוֹד (אַזַּר) הוּא בַּדִּינִים הַנִּסְתָּרִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֶּם לוֹ, לְהִדּוֹן בְּדִינוֹ, וּבְאוֹתָם מַעֲשִׂים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמַעֲלֵהוּ לְהִדּוֹן כְּמַעֲשָׂיו, וְיֹאבַד מֵהָעוֹלָם. מַה כָּתוּב

אַזְרֵיו? מִי פָּקַד עָלָיו אָרְצָה וּמִי שָׂם תֵּבֵל כֻּלָּהּ. מִי פָּקַד עָלָיו אָרְצָה – זֶהוּ אָזְיו שֶׁגּוֹאֵל אוֹתוֹ. וּמִי שָׂם תֵּבֵל כֻּלָּהּ – שֶׁבּוֹנָהּ בַּיִת וּבוֹנָהּ בִּנְיַן עוֹלָם וְתִקּוּן וְיִשּׁוּב. מַה כָּתוּב אַזְרֵיו? אִם יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ. אָדָם זֶה שֶׁצָּוָּה עָלָיו לִבְנוֹת בִּנְיָן, צָרִיךְ לְכַוֵּן לֵב וְרָצוֹן אֶל אוֹתוֹ הַמֵּת. מִכָּאן, אָדָם שֶׁבָּא עַל אוֹתָהּ אִשָּׁה בִּשְׁבִיל יָפְיָ וְתַאֲוָה שֶׁלּוֹ, הֲרֵי בִּנְיַן עוֹלָם לֹא נִבְנָה, שֶׁהֲרֵי רָצוֹן וְלֵב לֹא הִתְכַּוֵּן אֶל הַמֵּת.

וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב אִם יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ, בִּרְצוֹן הַלֵּב שֶׁיְּכַוֵּן אֵלָיו, אָז רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף, וְנִמְשָׁךְ אֵלָיו לְהִבָּנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה. מַה כָּתוּב אַזְרֵיו? יִגְוַע כָּל בָּשָׂר יָזַד וְאָדָם עַל עָפָר יָשׁוּב. יִגְוַע כָּל בָּשָׂר יָזַד – אוֹתוֹ גּוּף יִבְלֶה בֶּעָפָר וְכָל אוֹתוֹ בָּשָׂר. וְעַכְשָׁו אָדָם עַל עָפָר יָשׁוּב. הֲרֵי הִתְוַדְּשׁוּת הַבִּנְיָן כְּמִקֹּדֶם, וְיָשׁוּב עַל עָפָר שֶׁל בִּנְיָן שֶׁל גּוּף אַזֵּר כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּהַתְוָלָה. וְעַל זֶה רוּחַ וּנְשָׁמָה בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזָס עַל בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יֹאבְדוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵעוֹלָם אַזֵּר, בְּגִלַּל זֶה אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת לְכָל בָּשָׂר.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמְּזוּקָּה וְגוֹ'. רַבִּי זְיָיא פָּתַח, (משלי טז) זָמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה. כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לִבְנֵי אָדָם לְפַחֵד מֵחֲטָאֵיהֶם וְלִשְׁמֹר מַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁהֲרֵי בְּכַמָּה זְמַנִּים הָעוֹלָם נִדּוֹן, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם הַמַּעֲשִׂים עוֹלִים בְּמִשְׁקָל, וּמַשְׁגִּיחִים עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה וְנִכְתָּבִים לְפָנָיו. וּכְשֶׁמַּעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם לֹא כְּשֵׁרִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, עוֹלֶה הָרִגָּז וּמִתְעוֹרֵר הַדִּין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זָמַת מֶלֶךְ מַלְאֲכֵי מָוֶת, וְעַל זֶה בְּכָל יוֹם וָיוֹם צָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר מֵחֲטָאָיו.

וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה. בְּשָׁעָה שֶׁבַּעֲלֵי הַדִּינִים עוֹמְדִים עַל הָעוֹלָם וְהָרִגָּז תָּלוּי – אִם יֵשׁ בַּדּוֹר צַדִּיק שֶׁרָאוּי לְמַעְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ עָלָיו וְשׁוֹכֵךְ הָרִגָּז. לְמֶלֶךְ שֶׁרָגַז עַל עֲבָדָיו, וְהָיָה תּוֹבֵעַ אֶת הַשּׁוֹטֵר הַמּוֹצִיא לַפֹּעַל לַעֲשׂוֹת דִּין. בֵּין כָּךְ נִכְנַס אֲהוּב הַמֶּלֶךְ וְעָמַד לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ, אוֹרוּ פָּנָיו. נִשְׁאַר אוֹתוֹ אֲהוּב הַמֶּלֶךְ לְדַבֵּר אִתּוֹ, וְהַמֶּלֶךְ שָׁמַח. אַזֵּר כָּךְ כְּשֶׁהִגִּיעַ הַשּׁוֹטֵר וְרָאָה פָּנָיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ שְׂמֵחִים, הִסְתַּלֵּק וְהָלַךְ לוֹ וְלֹא עָשָׂה

דִּין. וְאָז אוֹתוֹ אֲהוּב הַמֶּלֶךְ בְּקֶשׁ מֵהַמֶּלֶךְ עַל עֲבָדָיו, וּמְכַפֶּר לָהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה, וְאִישׁ זָכָם יְכַפֶּרֶנָּה.

גַּם כָּאן, כְּשֶׁמֹּשֶׁה רָאָה רַגָּז תָּלוּי, מִיָּד – וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שׁוֹשְׁבִין הַמַּלְכָּה, וּקְטֹרֶת עוֹלָה רַק בְּיָדוֹ, שֶׁהוּא מַרְבֶּה שָׁלוֹם בָּעוֹלָם וְקוֹשֵׁר קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה. קְטֹרֶת, הֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ, שִׁמְזָה שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה, קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, סְלוּק הָרַגָּז. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב. וְאָז – וְאִישׁ זָכָם יְכַפֶּרֶנָּה, יְנַקֶּה וִיטַהֵר אוֹתוֹ רַגָּז, וְרַגָּזִים מִתְעוֹרְרִים.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, (במדבר ד) אַל תַּכְרִיתוּ אֶת שֵׁבֶט מִשְׁפְּחוֹת הַקְּהָתִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּזַע וְשֹׁרֶשׁ הַלְוִיִּם. וְזֹאת עֲשׂוּ לָהֶם וְחָיוּ וְלֹא יָמֻתוּ, שֶׁצָּרִיךְ הַכֹּהֵן לְתַקְּנָם. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵם קְרוֹבִים לַקֹּדֶשׁ, לֹא יִכָּנְסוּ אֶלָּא רַק בְּתִקּוּן הַכֹּהֵן, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ סִימָן שֶׁיַּגִּיעוּ אֵלָיו, וְלֹא יוֹתֵר. וּכְשֶׁמְּכַסִּים לִכְלֵי הַקֹּדֶשׁ, אָז שׁוֹרָה כִּסּוּי אַזָּר, וְאָסוּר לָהֶם לְהִתְקָרֵב וְלִרְאוֹת, שֶׁהֲרֵי דָּבָר בַּזָּשַׁאי אֵין לָהֶם, אֶלָּא לַכֹּהֵן, (וְעַל זֶה) שֶׁדִּבְּרֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם בְּסוֹד וּבַזָּשַׁאי, וְלַלְוִיִּם לְהָרִים קוֹל.

בְּגָלַל זֶה כֹּהֲנִים בַּזָּשַׁאי וּבְסוֹד, וְעַל זֶה אָסוּר לָהֶם יַיִן, שֶׁיַּיִן לַהֲרָמַת קוֹל וּלְגִלּוּי סוֹד הוּא. בְּגָלַל זֶה לְוִיִּם נִמְסְרוּ לַהֲרָמַת קוֹל, שֶׁהֲרֵי בְּדִין נֶאֱזָזִים, דִּין בְּגָלוּי הוּא וּלְפָרֵסֵם דָּבָר לִפְנֵי הַכֹּל. אֲבָל כֹּהֵן, כָּל דְּבָרָיו בְּסוֹד וַזָּשַׁאי, וְלֹא בְּגָלוּי. (סִימָן הַכֹּל – שְׁמֹאל תְּהֵא דּוֹחָה, וְיָמִין מְקָרֶבֶת) מִשּׁוּם שֶׁהוּא יָמִין (מְקָרֵב), כְּשֶׁדִּינִים שְׁרוּיִים בָּעוֹלָם מִצַּד שְׂמֹאל, יָמִין תְּהֵא מְקָרֶבֶת, וּבַמֶּה? בִּקְטֹרֶת, שֶׁהִיא בַּזָּשַׁאי, בְּסוֹד דַּקִּיק וּפָנִימִי מֵהַכֹּל.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁמִּזְבֵּחַ אַזָּר מַתְזִיל לְעוֹרֵר הִתְעוֹרְרוּת, כְּשֶׁלֹּא נִמְצָאִים צַדִּיקִים, מִזְבֵּחַ פָּנִימִי מִתְעוֹרֵר אֵלָיו וְעוֹמֵד מוּלוֹ, וְהַדִּינִים שׁוֹכְכִים. וְעַל זֶה עוֹמֵד מוּל זֶה, וְאָז הַדִּין מִסְתַּלֵּק.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, (במדבר ד) זֹאת עֲבֹדַת בְּנֵי קְהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי קְהָת לוֹקְזִים קָדֶשׁ קָדָשִׁים, אָז בָּא כֹּהֵן וְזוֹקֵף הַכֹּל,

עַד שֶׁלֹּא יִקְרְבוּ לְלָקְווֹז, וְלֹא רָאוּ מֵעוֹלָם מַה שֶּׁהֵם לוֹקְווֹזִים, אֶלָּא הַכֹּל מְכֻסֶּה מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם) וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בְּנָסְעַ הַמַּוְזָנָה וְהוֹרִדוּ אֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ. וְרֹב כְּסוּיֵי כְּלֵי הַמִּקְדָּשׁ הֵם תְּכֵלֶת, מִשּׁוּם שֶׁתְּכֵלֶת הֲרֵי בְּאֲרוּכָה וְנִתְבָּאֵר. אַוְזָרֵי שֶׁהִתְכַּסָּה הַכֹּל, מִתְקָרְבִים בְּנֵי קְהָת שֶׁלּוֹקְווֹזִים, וְלֹא מִתְקָרְבִים אֶלָּא בְּאוֹתָם בַּדִּים שֶׁיּוֹצְאִים הַווּצָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְכִלָּה אַהֲרֹן וּבָנָיו לְכַסּוֹת אֶת הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ', בְּנָסְעַ הַמַּוְזָנָה וְאַוְזָרֵי כֵּן יָבֹאוּ בְּנֵי קְהָת לָשֵׂאת וְגוֹ'.

בִּגְלַל כָּךְ קְטֹרֶת, שֶׁהִיא פָּנִימִית, וְכָל מַה שֶּׁבְּסוֹד – לַכֹּהֵן נִמְסַר. וְעַל זֶה, וַיַּקְווֹ אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיָּרֶץ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל [וְגוֹ'] וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת, שֶׁהִיא פָּנִימִית, סוֹד הַכֹּהֵן. אָז – וַיְכַפֵּר עַל הָעָם וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַוִּיִּים, בֵּין עֵץ הַחַוִּיִּים וּבֵין עֵץ הַמָּוֶת. אָז הַיָּמִין מַקְרִיב זֶה לָזֶה, וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. אַשְׁרֵי זֵלֶק הַכֹּהֵן, שֶׁלַּכֹּהֵן יֵשׁ כּוֹז לְמַעְלָה וְיֵשׁ לוֹ כּוֹז לְמַטָּה, וְהוּא גָּוֹרֵם שָׁלוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּבְכָל זְמַן הַשְּׁמֹאל עוֹבֵד לַיָּמִין. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יז) וְיִלָּווּ עָלֶיךָ וְיִשָּׁרְתוּךָ, וְיָמִין בִּשְׁמֹאל נִמְצָאִים בַּמִּקְדָּשׁ.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה עוֹמֵד לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, כָּתוּב (קהלת ט) רְאֵה חַזַּיִם עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ כָּל יְמֵי חַזֵּי הֶבְלֶךָ. אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה, רְאֵה חַזַּיִם עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ – (וְהָיָה אוֹמֵר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב (קהלת ט) רְאֵה חַזַּיִם עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ) זֶהוּ סוֹד שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהַכְלִיל חַזַּיִם בְּמָקוֹם זֶה. זֶה בְּלִי זֶה לֹא הוֹלֵךְ. וְצָרִיךְ אָדָם לְהַכְלִיל מִדַּת יוֹם בְּמִדַּת לַיְלָה, וּמִדַּת לַיְלָה בַּיּוֹם. וְזֶהוּ רְאֵה חַזַּיִם עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ. מָה הַטַּעַם? כִּי הוּא זֵלֶק בַּחַזַּיִם, שֶׁחַזַּיִם לֹא שׁוֹרִים אֶלָּא עַל זֶה. וּבַעֲמָלֵךְ אֲשֶׁר אַתָּה עָמֵל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (משלי ג) בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ וְהוּא יְיַשֵּׁר אָרְחֹתֶיךָ.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, כֻּלָּם נִסְתָּרִים לְתוֹךְ הַחָכְמָה. וּפָסוּקִים אֵלּוּ נִרְאִים שֶׁהַתּוֹרָה הָרְצוּעָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב) אַוְזָרָיו, (קהלת ט) כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת

בְּכוֹחַ עֲשֵׂה, וְכִי שְׁלֹמֹה שֶׁזְּכָמָה עֶלְיוֹנָה בּוֹ יוֹתֵר עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם אָמַר כָּךְ?!

אֶלָּא (אָמַר לוֹ) כָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עַל סוֹד זְכָמָה נֶאֶמְרוּ. בֹּא וּרְאֵה, כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכוֹחַ עֲשֵׂה, זֶהוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהַכְלִיל שְׂמֹאל בַּיָּמִין, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה צָרִיךְ לוֹ שֶׁלֹּא יִהְיוּ, אֶלָּא כְּלוּלִים בַּיָּמִין. כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ – זוֹ הַשְּׂמֹאל. לַעֲשׂוֹת בְּכוֹחַ – זֶהוּ הַיָּמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ. וְכֵיוָן שֶׁהָאָדָם יָזְהֵר שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו יִהְיוּ לְצַד יָמִין וַיַּכְלִיל שְׂמֹאל בַּיָּמִין, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרֶה בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיִכְנֹס אוֹתוֹ אֵלָיו לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם הַבָּא.

וְלֹא יאמַר אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁאָבֹא לְאוֹתוֹ עוֹלָם, אָז אֶתְבַּע מֵהַמֶּלֶךְ רַחֲמִים וְאָשׁוּב לְפָנָיו, אֶלָּא – כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה, אֲזַי שֶׁיִּסְתַּלֵּק אָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. אֶלָּא אִם רוֹצֶה אָדָם שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יָאִיר לוֹ לְאוֹתוֹ עוֹלָם וְיִתֵּן לוֹ זֵלֶךְ בָּעוֹלָם הַבָּא, יִשְׁתַּדֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהַכְלִיל מַעֲשָׂיו בַּיָּמִין, וְכָל מַעֲשָׂיו יִהְיוּ לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי לְאַזַּר כְּשֶׁיִּתְכַּנֵּס מֵהָעוֹלָם הַזֶּה לְהִדּוֹן בְּדִין הַקָּשֶׁה בְּדִין הַגֵּיהִנֹּם, אֵין שָׁם עֵצָה וְזְכָמָה וְשֵׂכֶל לְהִנָּצֵל מִן הַדִּין.

דָּבָר אַזַּר כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְחֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְחָכְמָה בִּשְׁאוֹל – בַּגֵּיהִנֹּם יֵשׁ בּוֹ מָדוֹרִים עַל מָדוֹרִים; מָדוֹר תַּזְוִתוֹן שְׁאוֹל, מָדוֹר תַּזְוִתוֹן מִמֶּנּוּ אֲבַדּוֹן, וְזֶה סָמוּךְ לָזֶה. מִי שֶׁיּוֹרֵד לַשְּׁאוֹל, יָדוּנוּ אוֹתוֹ, וּמִשָּׁם יְצַפְצֵף וְעוֹלֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל. וּמִי שֶׁיּוֹרֵד לָאֲבַדּוֹן, שׁוּב לֹא עוֹלֶה לְעוֹלָמִים.

מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה טוֹב אוֹ שֶׁהוּא (אִם טוֹב הוּא) בַּעַל זְשְׁבּוֹן, הֲרֵי בְּאֶרוּכָה, שֶׁבְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה טֶרֶם יִשְׁכַּב וְטֶרֶם יִישַׁן, צָרִיךְ אָדָם לַעֲשׂוֹת זְשְׁבּוֹן מִמַּעֲשָׂיו שֶׁעָשָׂה כָּל אוֹתוֹ יוֹם, וְיָשׁוּב מֵהֶם וִיבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. מָה הַטַּעַם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה עֵץ הַמָּוֶת שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם, וְכָל

בְּנֵי הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם הַמָּוֶת, וְצָרִיךְ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לַעֲשׂוֹת וֶוִשְׁבּוֹן מַעֲשָׂיו וְיוֹדֶה עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁל הַמָּוֶת, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים בַּעֲלֵי וֶוִשְׁבּוֹן.

וְכֵן מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּדַעַת וּבְזָכְמָה לָדַעַת אֶת רִבּוֹנוֹ, כְּשֶׁיַּעֲבִירוּ אוֹתוֹ לַוָּוֹות וּלְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁנִּטְרְדוּ בַּגֵּיהִנֹּם וּבְדַרְגַּת הַשְּׁאוֹל, וְכֻלָּם צְוָוחִים מֵאוֹתָן דְּרָגוֹת – הוּא לֹא יִשָּׁאֵר שָׁם וְלֹא יִמָּצֵא בֵּינֵיהֶם, וְעַל זֶה אֵין מַעֲשֶׂה וֶוִשְׁבּוֹן וְדַעַת בִּשְׁאוֹל, וְלֹא יִמָּצֵא אֶלָּא לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בְּמָקוֹם שֶׁכַּמָּה אוֹרוֹת וּמְנוֹרוֹת וְכַמָּה כִסּוּפִים שׁוֹרִים שָׁם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא (בו) (וּמִשְׁתּוֹקֵק לוֹ) לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם שְׁאָר הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן. אַשְׁרֵי זֹאת לְךָ הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים קמ) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא אֶת עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (ישעיה מ) הַיּוֹשֵׁב עַל חוּג הָאָרֶץ וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא הָעוֹלָם, עָלָה בְּרָצוֹן לְפָנָיו וּבָרָא אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה, (כְּשֶׁעָלָה בְּרָצוֹן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא הָעוֹלָם, הִסְתַּכֵּל בַּתּוֹרָה וּבָרָא אוֹתוֹ) וּבָהּ נִתְקַן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) בַּהַכִינוֹ שָׁמַיִם שָׁם אָנִי. וְכָתוּב (שם) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן. וַהֲרֵי הֻקִּימוּ, אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אֻמָּן.

כְּשֶׁבָּא לִבְרֹא אָדָם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, אָמְרָה תוֹרָה: וְכִי לְזוֹתָם נִקְרֵאתָ אֲרֹךְ אַפַּיִם וְרַב וֶוֶסֶד? בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיָּצָא אָדָם לָעוֹלָם, הָיָה זִיו פָּרְצוּפוֹ מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה, וְהָיוּ פּוֹוְזְדִים מִמֶּנּוּ כָּל הַבְּרִיוֹת, וּפָרְשׁוּהָ. בֹּא וּרְאֵה, לֹא הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם וְלֹא הֻשְׁלַם עַד אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁיָּצָא אָדָם בִּשְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם וְנִתְקַן כִּסֵּא קָדוֹשׁ לַמֶּלֶךְ, אָז הִשְׁתַּלְּמוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְזוּנִים, וְנִמְצְאוּ שְׁמָוְזוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁרָצָה הַיּוֹם לְהִתְקַדֵּשׁ, הָיוּ יוֹצְאִים רוּוְזוֹת שֶׁל הַשֵּׁדִים לְהִבָּרְאוֹת גּוּף שֶׁלָּהֶם, וְהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם וְלֹא נִבְרְאוּ, וְנִשְׁאַר הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁנִּמְלַאכְתּוֹ וּמִסְתּוֹבֵב (וְנָוְזַר). כֵּיוָן שֶׁהִתְקַדְּשׁוּ יִשְׂרָאֵל וְנִשְׁלְמוּ

בְּדַרְגּוֹתֵיהֶם וְנִמְצְאוּ לְוִיִּם מִצַּד הַשְּׂמֹאל, כַּאֲשֶׁר (אָז) נִשְׁלַם אוֹתוֹ פֶּגֶם שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁמִּצַּד שְׂמֹאל.

וְעַל זֶה צְרִיכִים הַלְוִיִּם לְהִטַּהֵר, וְאָז הַכֹּל נִכְלָל בַּיָּמִין וְהָעוֹלָם לֹא נִפְגָּם, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב, וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא. הוּא הִשְׁלִים לְצַד שְׂמֹאל, הוּא הִשְׁלִים לְפֶגַם הָעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ אוֹתוֹ צַד צָפוֹן שֶׁנִּשְׁאָר זָסֵר בָּעוֹלָם, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם, הַלֵּוִי הִשְׁלִים בָּאָרוֹן לַכֹּל. מַה זֶּה בָּאָרוֹן? בְּאוֹתוֹ מַשָּׂא שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים בַּמִּשְׁכָּן, נִשְׁלַם כָּל אוֹתוֹ פֶּגֶם עַל יָדוֹ.

הוּא – לְמַעְלָה לִשְׂמֹאל. הוּא – נִכְלָל בַּיָּמִין. עוֹד הוּא – זֶה הָעַתִּיק. אִלְמָלֵא הַדִּין לֹא נִמְצָא בָּעוֹלָם, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים אֲנָשִׁים אֱמוּנָה עֶלְיוֹנָה, וְלֹא יִשְׁתַּדְּלוּ בְּנֵי אָדָם בַּתּוֹרָה, וְלֹא יִתְקַיְּמוּ מִצְוֹות הַתּוֹרָה. עֲבוּדָה בִּשְׁלֵמוּת שֶׁתִּמָּצֵא בָּעוֹלָם אֶל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ מִי יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ? הֱוֵה אוֹמֵר זֶה הַלֵּוִי.

וְעוֹד וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד) כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. הוּא הִשְׁלִים שְׁלֵמוּת לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד. הוּא – פָּשׁוּט לְקַבֵּל אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי, בִּשְׁבִיל לְזַוֵּג זִוּוּג כְּאֶחָד. מִי עוֹרֵר אֶת הָאַהֲבָה? הֱוֵי אוֹמֵר הוּא. עוֹד הוּא – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (עוד הוא – זֶה עַתִּיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים) (תהלים ק) הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ עַמּוֹ. בִּגְלַל כָּךְ הוּא לְמַטָּה, הוּא לְמַעְלָה, הוּא נִגְלֶה, הוּא נִסְתָּר, הוּא אֱלֹהִים.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָאִיר לַלְּבָנָה כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ יִהְיֶה עַל אֶחָד שֶׁבַע פְּעָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ל) וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְגוֹ׳. וְכָתוּב (שם ס) לֹא יָבוֹא עוֹד שִׁמְשֵׁךְ וְיָרֵחַךְ לֹא יֵאָסֵף. וְכָתוּב (שם) לֹא יִהְיֶה לָךְ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ׳.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל בָּשָׂר וְגוֹ׳, וְאֵת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה. מִצְוָה זוֹ לְפָדוֹת פֶּטֶר חֲמוֹר, לְפָדוֹת לָעוֹלָם הַבָּא. וְאִם קְדֵם שֶׁהָלַךְ לְאוֹתוֹ עוֹלָם לֹא

יְפָדֶה נַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ בַּתּוֹרָה, עָתִיד לַזָּזֹר לָעוֹלָם הַזֶּה כְּבַתְּזוֹלָה, (איוב לג) יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו, וּלְקַבֵּל נַפְשׁ וְרוּחַ וּנְשָׁמָה.

כְּתוּב (שם) הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. וְיִשְׂרָאֵל, בִּגְלַל שֶׁפָּדְיוֹנָם הָיָה בְּלִי תוֹרָה, שֶׁהִיא כֶּסֶף, כְּסוּף הָעוֹלָם הַבָּא, זָזְרוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים אֲזֵרוֹת בַּגָּלוּת. וּבַגְּאֻלָּה הָאַזְרוֹנָה, שֶׁגְּאָלָתָם תִּהְיֶה בַּתּוֹרָה, לֹא יָזוּזוּ לְעוֹלָם בַּגָּלוּת. בָּאוּ רַבּוֹתֵינוּ וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ וְאָמְרוּ: רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִפְדֶּה אוֹתְךָ, וְכָל יִשְׂרָאֵל יִפָּדוּ עַל יָדְךָ, וְתִתְזַדֵּשׁ עִמָּהֶם, וְהֵם עִמְּךָ.

מִצְוָה אַזַּר זוֹ – לָדוּן בְּעֶרְכֵי בַּיִת. וּבְסוֹד הַזְּכִמָּה – בֵּית הָאִישׁ זוֹ אִשְׁתּוֹ. אִם הִיא אִשָּׁה שֶׁל טוּב וָרַע וְרוֹצָה לְהָמִיר רָעָה בְּטוֹבָה, יִפָּדֶה אוֹתָהּ מֵאוֹתוֹ רַע וְיִתֵּן לוֹ עֵרֶךְ שָׁלָהּ. אֲבָל אִשָּׁה שֶׁל עֵץ הַזַּיִים, נֶאֱמַר בָּהּ (שם כזז) לֹא יַעֲרֹכֶנָּה זָהָב וְזְכוּכִית וּתְמוּרָתָהּ כְּלִי פָּז, וְאֵין לָהּ עֵרֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יב) אֵשֶׁת זַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ, וְנֶאֱמַר (שם לא) אֵשֶׁת זַיִל מִי יִמְצָא וְגוֹ', וְזוֹ הַשְׁכִּינָה. מִי שֶׁגּוֹמֵל וֶזֶסֶד עִמָּהּ, אֵין עֵרֶךְ לִשְׂכָרוֹ. וּמִי שֶׁמַּרְשִׁיעַ אֵלֶיהָ, אֵין עֵרֶךְ לְעָנְשׁוֹ.

כַּמָּה שְׁפָוזוֹת יֵשׁ לָהּ שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים אוֹתָהּ, וּלְכָל אַזַּת וְאַזַּת מֵהֶן יֵשׁ לָהּ עֵרֶךְ, וְכָל אַזַּת וְאַזַּת צְרִיכָה פָּדְיוֹן. אֲבָל מִי שֶׁיִּוָּרֵשׁ נְשָׁמָה אוֹ רוּזַ אוֹ נֶפֶשׁ מֵהַשְׁכִּינָה, לֹא צָרִיךְ פָּדְיוֹן, שֶׁעַל הַשְׁכִּינָה נֶאֱמַר (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַזַּר לֹא אֶתֵּן. שֶׁהַפָּדְיוֹן שֶׁלָּהּ תָּלוּי בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. שֶׁמּוֹשְׁכִים אוֹתָהּ (אֶל) יִשְׂרָאֵל בְּקֶשֶׁר תְּפִלִּין, בְּאוֹת שַׁבָּת, בְּאוֹת יָמִים טוֹבִים, בְּאוֹת הַבְּרִית וְתוֹרָה וּבְכַמָּה מִצְוֹות, שֶׁפָּדְיוֹנָהּ תָּלוּי בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל כ) וָאֵעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי, וּבִגְלָלָהּ (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת. כְּךָ כַּמָּה מִצְוֹות הֵן שֶׁעוֹשִׂים בְּנֵי אָדָם עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס, וְכַמָּה עֲבֵרוֹת, וּלְכָל מִצְוָה יֵשׁ עֵרֶךְ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. (אֲבָל עָנֶשׁ) וּלְכָל עָנֶשׁ לְמִי שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶן, אֵין לוֹ עֵרֶךְ וְשִׁעוּר.

מִצְוָה אַזַּר זוֹ – לָדוּן בַּמַּזָּרִים נְכָסָיו לַכֹּהֵן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל זָזָרם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה. וְסוֹד זֶה (בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה) – כָּל פֶּטֶר רֶזֶם לְכָל בָּשָׂר אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ

לַה׳ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה. רֶזֶם בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת כְּוָזְשְׁבּוֹן מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים שֶׁבָּאָדָם, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (זכריה ג) בְּרִגְוָ רֶזֶם תְּזֻכּוֹר. אַזַּר שֶׁכּוֹעֵס אָדָם וּמַזְּרִים אוֹתָהּ בְּהֵמָה אֵלּוּ, הֲרֵי שׁוֹרָה אֶל אַזַּר, נָזָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית ג) אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה, וְהוּא לִשְׁמֹאל הָאָדָם. בִּגְלַל זֶה פָּקַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת לַכֹּהֵן, שֶׁהוּא רַזַּמִּים, בְּרָכָה, לִכְפּוֹת רִגְזוֹ, שֶׁעוֹרֵר אוֹתוֹ הָאִישׁ מָרָה, וְזֶרֶב מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וּמְעוֹרֵר הַיָּמִין אֵלָיו בְּרַזַּמִּים וְנִכְפָּה רִגְזוֹ הַשְּׁמֹאל, וְזֶהוּ בְּרִגְוָ רֶזֶם תְּזֻכּוֹר.

מִי שֶׁכּוֹעֵס, שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּכַּעַס סַם הַמָּוֶת, שֶׁעָלָיו בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. מִשּׁוּם שֶׁצַּד הָאַזַּר בּוֹעֵר בָּאָדָם, וּבְאוֹתָהּ בְּהֵמָה שֶׁנּוֹתֵן לַכֹּהֵן, נִפְרָד מִמֶּנּוּ הַזֶּרֶם, וְסָמְאֵ״ל אֶל אַזַּר זֶרֶם, וּנְקֻבָתוֹ קְלָלָה, כְּלוֹלָה מִכָּל קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְכָל הַבְּרָכוֹת מִיָּמִין, שֶׁבָּהּ אָזְנוֹ הַכֹּהֵן. וּמִשּׁוּם זֶה כָּל זֶרֶם צָרִיךְ לָתֵת לַכֹּהֵן, שֶׁהוּא אוֹכֵל אוֹתָהּ בָּאֵשׁ וּמַשְׁמִיד אוֹתָהּ מֵהָעוֹלָם, וְשׁוֹכֶכֶת הָאֵשׁ מִשְּׁמֹאל בַּיָּמִין, שֶׁהוּא מַיִם, וּבוֹ (אסתר ג) וַזַּמַּת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה.

מִצְוָה אַזַּר זוֹ – לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה, וּפְרִשׁוּהָ שְׁנַיִם מִמֵּאָה. מַה זֶּה תְּרוּמָה? זִכְמֵי הַיְשִׁיבָה, הַתְּרוּמָה הַזּוֹ שֶׁצְּרִיכִים לְהַפְרִישׁ שְׁנַיִם מִמֵּאָה, בְּסִתְרֵי תוֹרָה מִי הֵם? מִי שֶׁרוֹצֶה לִטְעֹם – אִם הוּא זָר, יוּמָת. וְהַיְנוּ אֶל זָר, סָמְאֵ״ל. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר (שמות שכה) וְיִקְּחוּ לִי תְּרוּמָה, תֵּרֵי (שְׁנַיִם) מִמֵּאָה, לְיַזְּדוּ פַּעֲמַיִם בַּיּוֹם, שֶׁהֵיְנוּ שְׁנַיִם מִמֵּאָה, בְּאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע אוֹתִיּוֹת שֶׁל ״שְׁמַע״ וּ״בָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד״ שֶׁל עַרְבִית, וּבְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע אוֹתִיּוֹת שֶׁל שַׁזְּרִית. וְזַסְרִים שְׁנַיִם מִמֵּאָה, הֵם שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה, בִּשְׁנֵיהֶם צָרִיךְ לְיַזֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַמָּה שֶׁל שְׁנֵיהֶם, מִדָּה שֶׁל שְׁנֵיהֶם, מֵאָה בָּאַמָּה. אַמָּ״ה בְּאוֹתִיּוֹת מֵאָ״ה הוּא, וְהוּא בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת הָאֵ״ם.

וְעוֹד, (במדבר טו) וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַה׳. תָּרִימוּ, כְּמוֹ (זכריה ג) רוֹם יָדֵיהוּ נָשָׂא. וְאוֹתָן עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת שֶׁעֲלֵיתֶם לְעֶשֶׂר

סְפִירוֹת, שֶׁהֵן יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, שֶׁעוֹלִים מ"ה. וּבְאוֹתִיּוֹת אַלְפָּא בֵּיתָא, מָה עוֹלֶה מֵאָ"ה, י"ם ה'צ. וְזֶהוּ שֶׁפֵּרַשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָ"ה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ. וְאָמְרוּ, אַל תִּקְרֵי מָה אֶלָּא מֵאָה, כְּנֶגֶד מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁמְּזַיֵּב אָדָם לְבָרֵךְ אֶת רִבּוֹנוֹ בְּכָל יוֹם, וְזֶהוּ שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהַטְעִים בְּכָל יוֹם לְרִבּוֹנוֹ, וּמְשׁוּם זֶה וְיִקָּוזוּ לִי תְּרוּמָה.

וְכַמָּה תְּרוּמוֹת הֵן? יֵשׁ תְּרוּמָה מֵהַתּוֹרָה, תּוֹרָה מ'. וְזוֹהִי תְּרוּמָה, תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּאַרְבָּעִים יוֹם. וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁאָכַלְתִּי מִמֶּנָּה, הֲרֵי כָּתוּב (שמות כד) וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה. (שמות לד) לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה. שְׁמוּרָה הָיְתָה תְּרוּמָה זוֹ עַד כָּעֵת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְכֵיוָן שֶׁהַמֶּלֶךְ לֹא אָכַל, אֵיךְ אָכְלוּ הָעֲבָדִים? שֶׁהֲרֵי לְאַזַּר שֶׁאָמַר (שיר השירים ה) אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי, אַזַּר כָּךְ – אָכְלוּ רֵעִים, יֹאכְלוּ עֲבָדָיו.

מִצְוָה אַזַּר זוֹ – לְהַפְרִישׁ (לְוִי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְהִיא) (תְּרוּמוֹת) מַעֲשֵׂר לַלְוִי, וְהִיא שְׁכִינָה מִצַּד יָמִין, שֶׁהוּא וֶסֶד. תְּרוּמָה גְּדוֹלָה לַכֹּהֵן, מִצַּד שְׂמֹאל, שֶׁהוּא גְּבוּרָה. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לַלְוִי, שֶׁהִיא שְׁכִינָה.

יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"י. (במדבר כז) שְׁלֹשָׁה עָשָׂר נִים לַפָּר, מִצַּד אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ, (יחזקאל א) וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל, וְזוֹ גְּבוּרָה. וְעֶשְׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ, וְזֶהוּ יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א (יו"ד הֵ"י וָא"ו הֵ"י), שֶׁעוֹלֶה לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, עִשָּׂרוֹן זֶה. וְעֶשֶׂר לְמ"ה, וּמ"ה לְמֵאָה.

אֲבָל שְׁלֹשָׁה עָשָׂרנִים י' י', (זֶה יו"ד הֵ"י וָא"י הֵ"י) וְעוֹלִים (לכל ו' י') לִשְׁלֹשִׁים, וְעֶשֶׂר סְפִירוֹת בָּהֶם עוֹלִים אַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ בֵּיצִים, וְהַכֹּל יו"ד, זִמְּשׁ בֵּיצָה, וְתוֹסֶפֶת מִצַּד ה', וְכָךְ מַעֲשֵׂר, שֶׁהִיא מִצְוָה לְהַפְרִישׁ יִשְׂרָאֵל מַעֲשֵׂר מִצַּד הָאוֹת י', מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר, אֶזֶד מֵזִמְּשׁ מִצַּד אוֹת ה'. כָּל הָעֶשׂוּרִים שֶׁל אוֹת י', וְהִיא הַשְּׁכִינָה, אַזַּת מַעֲשֵׂר סְפִירוֹת. א' מֵזִמְּשׁ הוּא מִצַּד הַתִּפְאֶרֶת, שֶׁהוּא זִמְּשׁ מִכֶּתֶר. וּכְשֶׁתַּזּוּשׁ מִמַּלְכוּת עַד תִּפְאֶרֶת, תִּמְצָא תִּפְאֶרֶת זִמְּשׁ מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וּשְׁכִינָה זִמִּישִׁית אֲלָיו.

וּמִצַּד אַזָּר הִיא שְׁנֵי עֶשְׂרִים לָאֵיל, וְכוֹלֶלֶת י׳ י׳ הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה י׳ ה״ה. לָאֵיל – זֶה ו׳, שֶׁהוּא שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, וְזֶהוּ (במדבר ז) עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. וְעוֹד שְׁנֵי עֶשְׂרִים – י׳ י׳ מִן (בראשית ב) וַיִּיצֶר. לָאֵיל – ו׳ מִן וַיִּיצֶר. וְהַכֹּל א׳. י׳ לְמַעְלָה, י׳ לְמַטָּה, ו׳ בָּאֶמְצַע. וְעוֹד שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים – הֵם י׳ י׳ י׳.

מִצְוָה אַזָּר זוֹ – לְהַפְרִישׁ תּוֹדָה. וְרַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה פָּרְשׁוּהָ שְׁתּוֹדָה עֶשְׂרִים עֶשְׂרוֹנִים, וּמִתְזַלְקִים עֲשָׂרָה עֶשְׂרוֹנִים לְזֶמֶן, וַעֲשָׂרָה לְמַצָּה. וּמֵעֲשָׂרָה שֶׁל מַצָּה עוֹשִׂים שְׁלֹשִׁים מַצּוֹת. וּמֵעֲשָׂרָה שֶׁל זֶמֶן עוֹשִׂים עֶשֶׂר זַלּוֹת. וְזֶהוּ סֹלֶת, (ויקרא ז) זַלּוֹת מַצּוֹת בְּלוּלֹת בַּשָּׁמֶן. מֵעֲשָׂרָה עֶשְׂרוֹנִים, שֶׁהֵם יו״ד ה״י וְא״ו ה״י, הָיוּ עוֹשִׂים שְׁלֹשִׁים מַצּוֹת, שֶׁהֵם י׳ י׳ י׳. שֵׁם זֶה לִפְעָמִים הוּא לִימִין וְלִפְעָמִים הוּא לִשְׂמֹאל וְלִפְעָמִים בָּאֶמְצַע. רַזְמִים מִכָּל צַד, לִימִינוֹ וְלִשְׂמֹאלוֹ.

וְלִפְעָמִים עֲשָׂרָה לִימִין, וְאֵין פּוֹזְתִין בּוֹ מֵעֲשֶׂר מַלְכִיּוֹת. וְלִפְעָמִים יו״ד לִשְׂמֹאל, וְאֵין פּוֹזְתִין בּוֹ מֵעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת. וְלִפְעָמִים יו״ד בָּאֶמְצַע, וְאֵין פּוֹזְתִין בּוֹ מֵעֲשָׂרָה זִכְרוֹנוֹת.

עַל פִּי ה׳ יַזְנוּ וְעַל פִּי ה׳ יִסָּעוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת ה׳ שָׁמְרוּ (במדבר ט). שֶׁלְּכָל י׳ יֵשׁ אַרְבָּעָה פָּנִים, שָׁלֹשׁ זְיוֹת הֵן כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ יוֹדִין, וְאַרְבָּעָה פָּנִים לְכָל זַיָּה כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה פָּנִים (אוֹתִיּוֹת) שֶׁל יְהוָ״ה, עַל פִּי ה׳ יַזְנוּ וְיִסָּעוּ.

שָׁמְרוּ – זוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁשּׁוֹמֶרֶת לְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹמְרִים שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, שֶׁבְּגַלַל זֶה לֹא זָזָה שְׁכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּתוֹת (בֵּימֵי) הַזּוֹל, אֶלָּא שֶׁהִיא סוֹגֶרֶת וּמְסַגֶּרֶת בָּהֶם.

וּבְכָל תְּפִלָּה הִיא עוֹלָה לְשֵׁם יְהוָה, עַד שֶׁמַּגִּיעָה לַמֶּרְכָּבָה (שֶׁל הַזַּיּוֹת) שֶׁל הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם: גְּדֻלָּה, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת. שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שְׁנֵים עָשָׂר פָּנִים כְּנֶגֶד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים. וּכְפִי שֶׁהִיא מִלַּמֶּדֶת זְכוּת עַל אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַתְּפִלָּה וּבַעֲלֵי זְכֻיּוֹת בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה מֵהַתּוֹרָה – כָּךְ יַזְנוּ עַל זְכֻיּוֹת שֶׁלָּהֶם

וְכֵן יִסְעוּ לְגַבָּם, וְכָךְ יוֹרֶדֶת שְׁמִירָה אֲלֵיהֶם.

אֵלּוּ שֶׁעוֹשִׂים זְכֻיּוֹת עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס, יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמֶרְכְּבוֹתָיו שֶׁעָשָׂה, וּבְאַרְבָּעָה שׁוֹמְרִים שֶׁלּוֹ, וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה זְכֻיּוֹת שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס, יוֹרֵד עֲלֵיהֶם בְּמֶרְכַּבְתּוֹ, וְעַל הָרְשָׁעִים יוֹרֵד עֲלֵיהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם בְּאוֹתָם שֵׁדִים וּמַזִּיקִים וּמַלְאֲכֵי זַבָּלָה בְּמֶרְכַּבְתָּם לְהַפֵּרַע מֵהֶם. (זְכֻיּוֹת שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עֲלֵיהֶם בְּמֶרְכַּבְתּוֹ וּבְאַרְבַּע הַזִּיוֹת שֶׁלּוֹ. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה זְכֻיּוֹת עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס, יוֹרֵד עֲלֵיהֶם בַּמֶּרְכָּבָה שֶׁל הָעֲבָד מִטַּטְרוֹ"ן וּבְאַרְבָּעָה הַשּׁוֹמְרִים שֶׁלּוֹ. וְלָרְשָׁעִים יוֹרֵד עֲלֵיהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם, בְּאוֹתָם שֵׁדִים וּמַזִּיקִים וּמַלְאֲכֵי זַבָּלָה עָוֹן וּמַשְׁחִית אַף וְזַעֲמָה בַּמֶּרְכָּבָה שֶׁלָּהֶם לְהַפֵּרַע מֵהֶם) פָּתְחוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְאָמְרוּ, וַדַּאי כָּךְ זֶה. אַשְׁרֵי זֻלְקָךְ רוֹעָה הַנֶּאֱמָן. (עַד כָּאן רַעְיָא מְהֵימְנָא). בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת זָכוֹר

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר זֹאת זְכֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בֹּא וּרְאֵה, דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הֵם קְדוֹשִׁים, הֵם עֶלְיוֹנִים, הֵם מְתוּקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְגוֹ'. מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּאִלּוּ עוֹמֵד כָּל יוֹם עַל הַר סִינַי וּמְקַבֵּל הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כז) הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיֵיתָ לְעָם. וְכָךְ פָּרְשׁוּהוּ הַזָּכַרִים.

כָּתוּב כָּאן זֹאת זְכֻקַּת הַתּוֹרָה, וְכָתוּב וְזֹאת הַתּוֹרָה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, וְכָךְ לָמַדְנוּ: וְזֹאת הַתּוֹרָה, לְהַרְאוֹת הַכֹּל בְּיִזּוּד אֶזֶד וּלְהַכְלִיל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, לְהַמְצִא הַכֹּל אֶזֶד. בְּגִלַּל זֶה וְזֹאת הַתּוֹרָה. לָמָּה תּוֹסֶפֶת וָא"ו? אֶלָּא זֶה נֶאֱמַר לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל אֶזֶד, לְלֹא פָּרוּד. וְזֹאת – כְּלָל וּפְרָט כְּאֶזֶד, זָכָר וּנְקֵבָה. וּמְשׁוּם זֶה וְזֹאת הַתּוֹרָה וַדַּאי. אֲבָל זֹאת בְּלֹא תּוֹסֶפֶת וָא"ו, זְכֻקַּת הַתּוֹרָה וַדַּאי, וְלֹא הַתּוֹרָה, דִּין הַתּוֹרָה,

גְּזֵרַת הַתּוֹרָה.

בֹּא וּרְאֵה, (במדבר ז) זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם, וְלֹא וְזֹאת. שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַדִּין (הַקָּשֶׁה) הֵם בָּאִים, וְלֹא מִצַּד הָרַחֲמִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי כָּתוּב (במדבר ד) וְזֹאת עֲשׂוּ לָהֶם וְחָיוּ. וְזֶה בַּלְוִיִּם נֶאֱמַר, וְאַתָּה אָמַרְתָּ זֹאת, וְלֹא וְזֹאת. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וְהַפָּסוּק מוֹכִיחַ. מִי שֶׁאוֹחֵז סַם הַמָּוֶת, אִם לֹא יְעָרֵב בּוֹ סַם הַחַיִּים, הֲרֵי וַדַּאי יָמוּת. וְעַל זֶה, וְזֹאת עֲשׂוּ לָהֶם וְחָיוּ וְלֹא יָמֻתוּ, מְשׁוּם שֶׁסַּם הַחַיִּים מְעָרֵב אִתּוֹ. וְזֹאת עֲשׂוּ וְחָיוּ וְלֹא יָמֻתוּ, וַדַּאי וְזֹאת צָרִיךְ לָהֶם, וְלֹא זֹאת. מְשׁוּם כָּךְ וְזֹאת הַתּוֹרָה מַמָּשׁ, בְּיִזּוּד אֶחָד, בְּיִזּוּד שָׁלֵם, כְּכָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. ו״ה. זֹאת – ה׳ בִּלְבָדָהּ, וְעַל זֶה זֹאת זַכַּת הַתּוֹרָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יִצְחָק הָיוּ מְצוּיִים בְּבֵית רַבִּי פָּנְחָס בֶּן יָאִיר. אָמַר רַבִּי פָּנְחָס לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, אַתָּה שֶׁעוֹמְדִים עָלֶיךָ לְמַעְלָה וּדְבָרֶיךָ בְּגָלוּי, מַה שֶּׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת לְאָדָם אַחֵר, בְּפָרָשָׁה זוֹ אֱמֹר דָּבָר חָדָשׁ. אָמַר לוֹ, וּמַהוּ? אָמַר לוֹ, זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה. אָמַר לוֹ, הִנֵּה שְׁאָר הַחֲבֵרִים יֹאמְרוּ. אָמַר לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, אֶלְעָזָר עֲמֹד בְּעָמְדְךָ, וֶאֱמֹר דָּבָר אֶחָד בְּפָרָשָׁה זוֹ, וְהַחֲבֵרִים יֹאמְרוּ אַחֲרֶיךָ.

קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (רות ד) וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָה וְעַל הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם וְגוֹ׳. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְאִם רִאשׁוֹנִים אֵלּוּ עָשׂוּ הַסְכָּמָה זוֹ בְּדִין תּוֹרָה וּבָאוּ אֲחֵרוֹנִים וּבִטְּלוּהָ, לָמָּה בִּטְּלוּהָ? וַהֲרֵי מִי שֶׁמְּבַטֵּל דְּבַר תּוֹרָה כְּאִלּוּ הֶחֱרִיב עוֹלָם שָׁלֵם? וְאִם זֶה אֵינוֹ בְּדִין תּוֹרָה, אֶלָּא הַסְכָּמָה בְּעָלְמָא, לָמָּה הַנַּעַל כָּאן?

אֶלָּא וַדַּאי בְּדִין הַתּוֹרָה הָיָה, וּבְסוֹד עֶלְיוֹן נַעֲשָׂה הַדָּבָר. וּמְשׁוּם שֶׁהָיוּ הָרִאשׁוֹנִים וְזַכַּאי הַדִּין צַדִּיקִים, הַדָּבָר הַזֶּה הִתְגַּלָּה בֵּינֵיהֶם, וּמְשֶׁהִתְרַבּוּ רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, נַעֲשָׂה (הֶעֱבִירוּ) דָּבָר זֶה בְּצוּרָה אַחֶרֶת כְּדֵי לְכַסּוֹת דְּבָרִים שֶׁהֵם בְּסוֹד עֶלְיוֹן. (וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ)

בֹּא וּרְאֵה, (שמות ג) וַיֹּאמֶר אַל תִּקְרַב הֲלֹם שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ וְגוֹ׳.

וְכִי לָמָּה הַנַּעַל כָּאן? אֶלָּא נִתְבָּאֵר שֶׁצִּוָּה לוֹ עַל הָאִשָּׁה לְהִתָּרֵד מִמֶּנָּה, וּלְהִזָּהֵר (בְּמָקוֹם) בְּאִשָּׁה אֲזֶרֶת שֶׁל אוֹר קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, וְהִיא הַשְׁכִּינָה.

וְאוֹתָהּ נַעַל בֵּאֲרוּהָ בְּמָקוֹם אֲזֵר, (וְהִיא הַשְׁכִּינָה) הֶעֱבִירוּהָ מֵעוֹלָם הַזֶּה, וּבֵאֲרוּהָ בְּעוֹלָם אֲזֵר. וְעַל כָּךְ, כָּל מַה שֶּׁנּוֹתֵן הַמֵּת לָאָדָם בַּזְּלוֹם – זֶה טוֹב. לָקַוז כֵּלָיו מֵהַבַּיִת – זֶה רָע, כְּמוֹ סַנְדָּלוֹ. מַדּוּעַ? כִּי הֶעֱבִיר רַגְלָיו, שֶׁהֵם עֲמִידַת הָאָדָם, מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וְכָנָס אוֹתָם לְעוֹלָם אֲזֵר, מָקוֹם שֶׁהַמָּוֶת שׁוֹרֶה בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שיר ז) מַה יָּפוּ פָעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב. (מַהִי בַּת נָדִיב? זוֹ בַּת אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, וְלֹא אֱלֹהֵי יִצְחָק) וְסוֹד הַדָּבָר הוּא בֵּין הַזְּוָגִים.

וְזֶה כְּשֶׁהַמֵּת לוֹקְזוֹ אוֹתָם. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁהַזַּי שׁוֹלֵף נַעֲלוֹ וְנוֹתֵן לְאִישׁ אַזֵּר כְּדֵי לְקַיֵּם בְּרִית, עוֹשֶׂה בְּגֶזֶרָה עֶלְיוֹנָה. נַעַל שֶׁל זְלִיצָה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה נַעַל אֲזֶרֶת, וְהַכֹּל מָקוֹם אֶזֶד (הַכֹּל מִתְיַזֵּד) (סוד אֶזֶד).

בֹּא וּרְאֵה, אוֹתוֹ מֵת שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם בְּלֹא בָנִים, בַּת נָדִיב זוֹ לֹא כּוֹנֶסֶת אוֹתוֹ אֵלֶיהָ, וְהוֹלֵךְ לִהְיוֹת מֻטָּרָד בָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא מוֹצֵא מָקוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלָיו, וּמְצַוֶּה לְאָזְיו לִגְאֹל אוֹתוֹ, לָשׁוּב וְלִהְיוֹת מְתֻקָּן בְּעָפָר אַזֵּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב לד) וְאָדָם עַל עָפָר יָשׁוּב, וּפָרְשׁוּהָ.

וְאִם אוֹתוֹ גּוֹאֵל לֹא רוֹצֶה לְהַעֲמִיד אֶת אָזְיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, צָרִיךְ לְקַשֵּׁר נַעַל אֲזֶרֶת בְּרַגְלוֹ, וְאוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁתִּשְׂרָה אוֹתוֹ, מְקַבֶּלֶת אֵלֶיהָ אוֹתָהּ נַעַל. וְלָמָּה נַעַל? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ נַעַל הִיא בְּגִלַּל הַמֵּת (מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ נַעַל הִיא קְיוּם הַמֵּת בָּעוֹלָם הַזֶּה), וְנִתְּנָה בְּרַגְלֵי אָזְיו הַזַּי, וְהָאִשָּׁה מְקַבֶּלֶת אֵלֶיהָ אוֹתָהּ נַעַל, לְהַרְאוֹת שֶׁאוֹתוֹ מֵת זָזַר לְבֵין הַזַּיִים בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה.

וְהוּא בְּהֶפֶךְ מֵאוֹתָהּ נַעַל שֶׁלּוֹקְזוֹ הַמֵּת מֵהַזַּי, וְכָעֵת נַעַל זוֹ לוֹקְזוֹ הַזַּי מִן הַמֵּת, וּבְאוֹתָהּ נַעַל אוֹתוֹ הַמֵּת הוֹלֵךְ בֵּין הַזַּיִים, (וְצָרִיךְ נַעַל שֶׁל הַמֵּת הַזֶּה הוֹלֵךְ בּוֹ בְּזַיָּיו) וְהָאִשָּׁה לוֹקַזַת אוֹתָהּ אֵלֶיהָ, לְהַרְאוֹת שֶׁאוֹתָהּ אִשָּׁה (משלי יב) עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ, לָקְזָה אוֹתָהּ וּמְקַבֶּלֶת אוֹתָהּ אֵלֶיהָ.

וְצָרִיךְ לְהַכּוֹת בְּאוֹתָהּ נַעַל בָּאָרֶץ, לְהַרְאוֹת שֶׁשָּׁכַךְ גּוּף אוֹתוֹ הַמֵּת. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּזִמַּן זֶה אוֹ לְאַזַּר זְמַן יָזוּס עָלָיו וִיקַבֵּל אוֹתוֹ לְעוֹלָם אַזַּר. עוֹד הַכָּאָה שֶׁל אוֹתָהּ הַנַּעַל בַּיָּד (מֵהַיָּד) שֶׁל הָאִשָּׁה לָאָרֶץ, לְהַרְאוֹת שֶׁיִּבָּנֶה אוֹתוֹ הַמֵּת בְּעָפָר אַזַּר בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְכָעֵת יָשׁוּב לַעֲפָרוֹ שֶׁהָיָה מִשָּׁם בַּהַתְזָלָה, (וְאָז יָשׁוּב לַעֲפָרוֹ) וְאָז אוֹתָהּ אִשָּׁה תַּתַּר לַעֲשׂוֹת זֶרַע אַזַּר, וְכָךְ פֵּרוּשׁוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, עַל כָּךְ מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַעֲמִיד בְּרִית, נוֹטֵל נַעֲלוֹ וְנוֹתֵן לַזָּבְרוּ לְהַעֲמִיד עָלָיו בְּרִית. (שַׁבַּת נָדִיב) זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָה. מַה זֶּה וְזֹאת? בְּרִית שְׁלֵמָה בַּכֹּל. לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ צְנוּעִים קְדוֹשִׁים. לְקַיֵּם כָּל דָּבָר, כָּל דָּבָר מַמָּשׁ, שֶׁהֵרֵי זֶהוּ הַעֲמָדָה. וְאָז – וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, וַדַּאי. שֶׁלֹּא תֹאמַר שֶׁהַסְּכָמָה בְּעָלְמָא הִיא, וּמִדַּעְתָּם עָשׂוּ אוֹתָהּ, אֶלָּא הַעֲמָדָה עֶלְיוֹנָה הָיְתָה, לִהְיוֹת מַעֲשֵׂיהֶם בְּסוֹד שֶׁל מַעְלָה.

כֵּיוָן שֶׁהִתְרַבּוּ רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, כִּסּוּ הַדָּבָר בְּגָוֶן אַזַּר, בְּכָנָף הַמַּלְבּוּשׁ, וְהַמַּלְבּוּשׁ הַזֶּה הוּא תִּקּוּן עֶלְיוֹן. וְסוֹד הַדָּבָר – כָּתוּב (דברים כג) וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו.

זֹאת וְזַקַת הַתּוֹרָה. זֹאת – זוֹ אוֹת הַבְּרִית, שֶׁלֹּא יְפָרְדוּ זֶה מִזֶּה (וְכַאֲשֶׁר נִפְרָע זֶה הַכֹּל) שֶׁנִּקְרָא זֶה , וּמֵהַנְּקֵבָה עוֹלָה לַזָּכָר. וְעַל זֶה שָׁמוֹ"ר וְזָכוֹ"ר מִתְזַבְּרִים כְּאֶזֶד. וְזַקַת הַתּוֹרָה?! זוֹק הַתּוֹרָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! מַה זֶּה וְזַקַת?

אֶלָּא וְזַקַת בְּוַדַּאי, וּבְאַרְנוּ, ה' הָיְתָה ד' (זוֹק), וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. אֲבָל ת' הוּא ד' וְנ' מִזַּבְּרִים כְּאֶזֶד. וְנוֹ"ן הֲרֵי נִתְבָּאֵר, נוֹ"ן לָמָּה נִקְרֵאת כָּךְ בְּנוֹ"ן? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ. שֶׁכָּעֵת הִיא בְּפָנִים מְאִירוֹת וְעוֹשָׂה אוֹנָאָה לִבְנֵי אָדָם, וְאַזַּר כָּךְ מַכָּה כְּמוֹ נָזָשׁ, וּמַשְׁמִידָה וְהוֹרֶגֶת, (משלי ל) וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן. וְעַל זֶה כָּךְ נִקְרֵאת בְּנוֹ"ן שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ. ת' הַכֹּל כְּאֶזֶד – דָּלֶ"ת נוֹ"ן. ד' נוֹ"ן דָּלֶ"ת רֵי"שׁ (הֵ"א הֵ"א) (נוֹ"ן רֵי"שׁ), רֵי"שׁ וְדָלֶ"ת דָּבָר אֶזֶד הוּא. וּבְאוֹתִיּוֹת וְזַקּוּקוֹת הֵם זוֹק וְת', וְהַכֹּל דָּבָר אֶזֶד.

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְּחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה. פָּרָה זוֹ בָּאָה לְטַהֵר. לְטַהֵר לַטְּמֵאִים. פָּרָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת מֵהַשְּׁמֹאל. וּמִי הוּא לַשְּׁמֹאל? שׁוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וּפָנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל. אֲדֻמָּה – סְמוּקָה כַּשּׁוֹשַׁנָּה, שֶׁכָּתוּב (שיר ב) כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים. אֲדֻמָּה – גְּוֶרֶת הַדִּין.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם וְגוֹ'. אָסוּר לַזָּרִשׁ בְּשַׁבָּת וְזָרִישָׁה שֶׁל שׁוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכט) עַל גַּבִּי זָרְשׁוּ זוֹרְשִׁים. וּשְׁכִינָה תַּחְתּוֹנָה הִיא פָּרָה אֲדֻמָּה – מִצַּד הַגְּבוּרָה. תְּמִימָה – מִצַּד הַחֶסֶד, שֶׁהוּא דַּרְגַּת אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם – מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל – מִצַּד שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא זָרוּת. בְּמָקוֹם שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, וְהַזָּר הַקָּרֵב אֵין לוֹ רְשׁוּת לַצַּד הָאַחֵר לִשְׁלֹט, לֹא עָטָן וְלֹא מַשְׁחִית וְלֹא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהֵם מִצַּד הַגֵּיהִנֹּם. (עד כאן רעיא מהימנא).

תְּמִימָה, מַה זֶּה תְּמִימָה? כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, שׁוֹר תָּם וְשׁוֹר מוּעָד. שׁוֹר תָּם דִּין רָפָה. שׁוֹר מוּעָד דִּין קָשֶׁה. גַּם כָּךְ תְּמִימָה דִּין רָפָה, גְּבוּרָה תַּחְתּוֹנָה, זוֹהִי תְּמִימָה. גְּבוּרָה עֶלְיוֹנָה, זֶהוּ דִּין קָשֶׁה, וְהִיא יָד הַחֲזָקָה תַּקִּיפָה.

אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ. אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל, עַל כָּתוּב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב כג) וְנֹאַם הַגֶּבֶר הוּקַם עָל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא (שם כ) שְׁלֵמֵי אֱמוּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעָלֶיהָ לֹא הִיא, אֶלָּא עִמָּהּ. אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל, הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (עמוס ה) בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, (בראשית כד) בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יְדָעָהּ.

וְנָתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר, מִצָּתָהּ בַּסְּגָן, וּפָרְשׁוּהָ. מָה הַטַּעַם לוֹ וְלֹא לְאַהֲרֹן? אֶלָּא אַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַמַּלְכָּה. וְעוֹד, שֶׁאַהֲרֹן לֹא בָּא מִצַּד שֶׁל טָהוֹר, אֶלָּא מִצַּד שֶׁל קָדוֹשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁזֶּה בָּא לְטָהֳרָה, לֹא נִתַּן לוֹ.

כָּל דָּבָר בְּפָרָה זוֹ הִיא בְּשֶׁבַע, שְׁבָעָה כְבוּסִים וְכוּ', וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. מָה

הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא שֶׁבַע שְׁנֵי שְׁמוּטָּה, וּבַת שֶׁבַע נִקְרֵאת, וְעַל כָּךְ כָּל מַעֲשֶׂיהָ בְּשֶׁבַע. בֹּא וּרְאֵה, כָּל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה מִפָּרָה זוֹ – בִּשְׁבִיל לְטַהֵר, וְלֹא לְקַדֵּשׁ. וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּתְּנָה לַסָּגָן, הוּא לֹא שׁוֹזֵט וְלֹא שׁוֹרֵף, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִמָּצֵא דִּין בְּצִדּוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן אַהֲרֹן, שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה יוֹתֵר מִשְּׁלֻמֶּת, וְלֹא צָרִיךְ לְהִמָּצֵא שָׁם וּלְהִזְדַּמֵּן לְשָׁם.

פָּרָה זוֹ, כֵּיוָן שֶׁנֶּעֱשְׂתָה אֵפֶר, צָרִיךְ לִזְרֹק בָּהּ עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת, וַהֲרֵי אֵלֶּה נֶאֱמְרוּ. וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר, וְלֹא קָדוֹשׁ. וְהִנִּיזַ מִזּוּץ לַמַּזָּנָה בְּמָקוֹם טָהוֹר, שֶׁהֲרֵי טָהוֹר לֹא נִקְרָא אֶלָּא מִצַּד שֶׁמִּטַּמֵּא בַּהַתְזָלָה.

סוֹד הַכֹּל, זֶה שֶׁכָּתוּב לְמֵי נִדָּה זֹאת הִיא. מִשּׁוּם שֶׁכָּל דִּינִים הַתַּזְהוּנִים וְכָל אֵלּוּ שֶׁבָּאִים מִצַּד הַטֻּמְאָה, כְּשֶׁיּוֹנְקִים מִצַּד אַזֵּר וְיוֹשְׁבִים בְּדִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לד) מָלְאָה דָם הֻדְּשָׁנָה מֵוֵלֶב, אָז כֻּלָּם מִתְעוֹרְרִים וּמִסְתַּלְקִים וְשׁוֹרִים בָּעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁעוֹשִׂים מַעֲשֶׂה זֶה שֶׁלְּמַטָּה, וְכָל הַדִּין הַזֶּה בְּמָקוֹם זֶה שֶׁל פָּרָה זוֹ, וְזוֹרְקִים עָלֶיהָ עֵץ אֶרֶז וְגוֹ', אָז נֶּחֱלָשׁ כּוֹחָם, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרִים נִשְׁבָּרִים וְנֶחֱלָשִׁים וּבוֹרְחִים מִשָּׁם, שֶׁהֲרֵי כּוֹחָם נִרְאֶה כְּמוֹ זֶה לְגַבֵּיהֶם, וְאָז לֹא שׁוֹרִים בָּאָדָם, וְהוּא נִטְהָר.

וְעַל זֶה נִקְרָאִים מֵי נִדָּה, מַיִם לְטַהֵר. כְּשֶׁהָעוֹלָם שָׁרוּי בְּדִין וְצַד הַטֻּמְאָה מִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם, כָּאן נִכְלָלִים כָּל מִינִים שֶׁל טֻמְאָה וְכָל מִינֵי טָהֳרָה, וּמִשּׁוּם זֶה טֻמְאָה וְטָהֳרָה כְּלָל עֶלְיוֹן בַּתּוֹרָה, וּבְאַרוּכָה הַזְּכָרִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, עָשִׂיתָ שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הַזְּכָרִים דָּבָר אַזְּרִיךְ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קד) הַמְשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים בַּנְּחָלִים וְגוֹ'. יַשְׁקוּ כָּל חַיְתוֹ שָׂדָי וְגוֹ'. פְּסוּקִים אֵלּוּ אָמָרָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְיֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁזְּכוּת עֶלְיוֹנָה מַכָּה בַּזְּקִיקוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת בְּכָל הַצְּדָדִים, נִפְתָּח וְשׁוֹפֵעַ מִמֶּנָּה נָהָר אֶחָד מָלֵא (וּמְמַלֵּא לַשְּׁעָרִים) בִּשְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים.

כְּמַעְיָן וּמָקוֹר שֶׁל מַיִם שֶׁמְּמַלֵּא כְּלִי גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִים מַעְיָנוֹת

שֶׁל נְזָקִים וּנְהָרוֹת בְּכָל צַד – כָּךְ זֶה, בִּשְׁבִיל דַּקִּיק אֶחָד שֶׁלֹּא נוֹדָע, מוֹשֵׁךְ וְשׁוֹפֵעַ אוֹתוֹ נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא וּמְמַלֵּא לְאוֹתוֹ נַזָּל עָמֹק, וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִים מַבּוּעִים וּנְזָקִים וּמִתְמַלְּאִים מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמְשַׁלְּגֵז מַעְיָנִים בַּנְּזָקִים וְגוֹ'. אֵלֶּה נְהָרוֹת עֶלְיוֹנֵי קְדֻשׁ שֶׁל אֲפַרְסְמוֹן זַךְ, וְכֻלָּם מֵשִׁקִּים מֵאֶחָד מֵאוֹתָהּ נְבִיעַת הַנַּזָּל הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁיּוֹצֵא וְשׁוֹפֵעַ.

אַזַּר כָּךְ, יַשְׁקוּ כָּל זַיְתוֹ שָׂדַי, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. אַרְבָּעָה רָאשִׁים אֵלֶּה הֵם זַיְתוֹ שָׂדַי, כְּלַל כָּל אוֹתָן מֶרְכָּבוֹת וְכָל אוֹתָם זַיָּלוֹת שֶׁשָּׂדַי אֲזוּזָה בָּהֶם. אַל תִּקְרֵי שָׂדַי אֶלָּא שַׁדַּי, שֶׁהוּא נוֹטֵל וּמַשְׁלִים אֶת הַשֵּׁם מִיסוֹד הָעוֹלָם.

יִשְׁבְּרוּ פָּרַאִים צְמָאָם – אֵלֶּה אוֹתָם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (יחזקאל א) וְהָאוֹפַנִּים יִנָּשְׂאוּ לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים. מִי הַחַיָּה? אֶלָּא אֵלּוּ זַיְתוֹ שָׂדַי, אַרְבַּע הֵן, וְכָל אַזַּת וְאַזַּת לְצַד אֶחָד שֶׁל הָעוֹלָם. וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא חַיָּה, וְאוֹפַנִּים מוֹל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְלֹא הוֹלְכִים אֶלָּא מֵרוּחַ אוֹתָהּ חַיָּה שֶׁהוֹלֶכֶת עֲלֵיהֶם, וְכַאֲשֶׁר אֵלֶּה מֵשִׁקִּים מֵאוֹתָהּ הַשְּׁקָאָה עֶלְיוֹנָה, כָּל שְׁאָר הַזַּיָּלוֹת הָאֲזוּרִים מֵשִׁקִּים וּמֵרִים וּמִשְׁתָּרְשִׁים בְּשָׁרְשֵׁיהֶם, וְנֶאֱזָזִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה בְּדַרְגוֹת יְדוּעוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוֹן וְגוֹ'. מֵשִׁקָּה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו וְגוֹ' – אֵלּוּ שְׁאָר דַּרְגוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

אַזַּר כָּל זֶה – מִפְּרִי מַעֲשֶׂיךָ תִּשְׂבַּע הָאָרֶץ, (לְמַטָּה, וְכָל הָעוֹלָמוֹת וְכוּ') אֶרֶץ עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. וּכְשֶׁהִיא מִתְבָּרֶכֶת, כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׂמְחָה, וּמִתְבָּרְכִים. וְזֶה בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָאוֹת בְּרָכוֹת מֵהַשְׁקָאַת הַנַּזָּל הָעָמֹק שֶׁל הַכֹּל.

וּבְשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם יוֹשֵׁב בְּדִין, שֶׁבְּרָכוֹת לֹא נִמְצָאוֹת לָרֶדֶת בָּעוֹלָם, אָז נִטְמָא הַמִּקְדָּשׁ. (וּבְשָׁעָה שֶׁאֵין נִמְצָאוֹת בְּרָכוֹת לָרֶדֶת לְמַטָּה, אָז הָעוֹלָם יוֹשֵׁב בְּדִין. וּמִצַּד שְׂמֹאל מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ וּמִתְפַּשֶּׁטֶת בָּעוֹלָם) וְכַמָּה זַבְּילוֹת שֶׁל מַזִּיקִים נִמְצָאִים בָּעוֹלָם וְשׁוֹרִים (בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת) עַל בְּנֵי אָדָם, וּמְטַמְּאַת אוֹתָם אוֹתָהּ הָרוּחַ, כְּמוֹ בֶּן אָדָם שֶׁנָּוַע (כְּבָר הָרוּחַ הַזּוֹ) וְרוּחַ הַטֻּמְאָה שׁוֹרָה

עָלָיו. כָּךְ גַּם שׂוֹרָה, לְמִי שֶׁיִּקְרַב אֵלָיו.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה מַהוּ אוֹמֵר? אֶלָּא תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן, שֶׁהַרֵי לֹא הִשְׁקוּ לְהַמְצֵא בְּרָכוֹת לָעוֹלָמוֹת. תּוֹסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן, (לְעוֹרֵר) וּמִתְעוֹרֵר רוּחַ אַזָּר מִצַּד שְׂמֹאל, וְרוּחַ סַּמְאָה שׂוֹרָה עַל בְּנֵי אָדָם, עַל אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ וּמִי שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם וְעַל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם, מָה רְפוּאָתָם? זֶה שֶׁכָּתוּב וְאֶל עָפָר יְשׁוּבוּן. זֶה עֲפַר שְׂרֵפַת הַחַזָּטָאת (זֶה עֲפַר הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה) בִּשְׁבִיל לְטַהֵר בּוֹ, וְהַיְנוּ סוֹד (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, וַאֲפָלוּ גַּלְגַּל זַמָּה.

לְאַזָּר שֶׁזּוֹזְרִים לָעָפָר זֶה בִּשְׁבִיל לְטַהֵר בּוֹ, נֶעֱבֶרֶת רוּחַ הַסַּמְאָה, וּמִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַזָּרֵת קְדוּשָׁה וְשׂוֹרָה בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תְּשַׁלַּח רוּחֲךָ יִבָּרְאוּן, יִבָּרֵאוּן וְיֶרֶפְאוּ בִּרְפוּאָה עֶלְיוֹנָה שֶׁל רוּחַ אַזָּרֵת. וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה, שֶׁהַרֵי נִטְהֲרָה (אִשָּׁה לְבַעְלָהּ), וְזוּהַשׁ הַלְּבָנָה נִמְצָא, וְכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים. אַשְׁרֵי זֹלֶק יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם עֵצָה שֶׁכְּלָהּ רְפוּאָה כְּדֵי שֶׁיִּזְכּוּ לְזַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְיִמָּצְאוּ טְהוֹרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, קְדוֹשִׁים לָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (יחזקאל לו) וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם.

וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְבַּר צִן וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לָמָּה פָּרָשַׁת פָּרָה סְמוּכָה לְמִיתַת מִרְיָם, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֶלָּא כֵּיוָן (כְּמוֹ) שֶׁנַּעֲשָׂה הַדִּין בְּפָרָה זוֹ לְטַהֵר הַטְּמֵאִים, נַעֲשָׂה דִּין בְּמִרְיָם לְטַהֵר הָעוֹלָם, וְהִסְתַּלְּקָה מֵהָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִרְיָם, הִסְתַּלְּקָה אוֹתָהּ בְּאֵר שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת עִם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, וְהִסְתַּלְּקָה הַבְּאֵר בַּכֹּל.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב וְאַתָּה בֶּן אָדָם שָׂא קִינָה עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. וְכִי עָלֶיהָ לְבַדָּהּ? לֹא. אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל נִשְׁבַּר בִּגְלָלָהּ. בִּגְלָלָהּ נִשְׁבַּר הַיָּמִין אַזָּרֵיהָ, שֶׁהָיָה מְקֹרָבָה לַגּוֹף. וְהַגּוֹף, שֶׁהוּא שֶׁמֶשׁ, נֶחְשַׁךְ בִּגְלָלָהּ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ס) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. גּוֹף, (בִּגְלָלָהּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יג)

זְוַשַׁ"ך הַשֶּׁמֶשׁ בְּצֵאתוֹ, וְכָתוּב) שֶׁכָּתוּב (ישעיה נ) אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת, שֶׁהֲרֵי הַשֶּׁמֶשׁ נֶזְוַשַׁ"ך בִּגְלָלָהּ. כְּמוֹ זֶה, וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וְגוֹ'.

וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה, שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלְּקָה הַבְּאֵר שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה, אַזַר כָּךְ נִשְׁבַּר הַיָּמִין, שֶׁכָּתוּב יֵאָסֵף אַהֲרֹן אֶל עַמָּיו. וְאַזַר כָּךְ נֶזְוַשַׁ"ך הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) וּמֵת בָּהָר וְגוֹ', וְהֶאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ וְגוֹ'. הֲרֵי זְרוֹעַ יָמִין נִשְׁבְּרָה, וְהַגּוּף, שֶׁהוּא שֶׁמֶשׁ, נֶזְוַשַׁ"ך.

וּבֹא וּרְאֵה, לֹא נִמְצָא דּוֹר בָּעוֹלָם כְּמוֹ הַדּוֹר שֶׁעָמַד מֹשֶׁה בָּעוֹלָם, וְאַהֲרֹן וּמִרְיָם. וְאִם תֹּאמַר בִּימֵי שְׁלֹמֹה גַּם כָּךְ – לֹא! שֶׁהֲרֵי בִּימֵי שְׁלֹמֹה שָׁלְטָה הַלְּבָנָה, וְהַשֶּׁמֶשׁ הִתְכַּנְּסָה. וּבִימֵי מֹשֶׁה הִתְכַּנְּסָה הַלְּבָנָה וְשָׁלַט הַשֶּׁמֶשׁ .

שְׁלֹשָׁה אֲוִזִּים הָיוּ: מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ו) וָאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אַהֲרֹן וּמִרְיָם. מִרְיָם – לְבָנָה. מֹשֶׁה – שֶׁמֶשׁ. אַהֲרֹן – זְרוֹעַ יָמִין . זוּר – זְרוֹעַ שְׁמֹאל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים נֶזְוְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב. בַּהַתְחָלָה מֵתָה מִרְיָם – הִסְתַּלְּקָה הַלְּבָנָה וְהִסְתַּלְּקָה הַבְּאֵר. אַזַר כָּךְ נִשְׁבְּרָה זְרוֹעַ יָמִין שֶׁמְּקָרֶבֶת תָּמִיד אֶת הַלְּבָנָה בְּאַזָּוָה וּבְשִׁמְזָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות טו) וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן. אֲחוֹת אַהֲרֹן בְּוַדַּאי, שֶׁהִיא זְרוֹעַ שֶׁמְּקָרֶבֶת בְּאַזְדּוּת וּבְאַזָּוָה עִם הַגּוּף.

אַזַר כָּךְ הִתְכַּנֵּס הַשֶּׁמֶשׁ וְנֶזְוַשַׁ"ך, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כז) וְנֶאֱסַפְתָּ [וְהֶאָסֵף] אֶל עַמֶּיךָ גַּם אָתָּה וְגוֹ'. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם שֶׁנִּמְצְאוּ בָּעוֹלָם. בִּימֵי שְׁלֹמֹה שָׁלְטָה הַלְּבָנָה בְּתִקּוּנֶיהָ וְנִרְאֲתָה בָּעוֹלָם, וְהִתְקַיֵּם שְׁלֹמֹה בְּזָוְכְמַת הָאוֹר שֶׁלָּהּ וְשָׁלַט בָּעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהַלְּבָנָה יָרְדָה בַּעֲוֹנוֹתָיו, נִפְגַּם יוֹם אַזַר יוֹם, עַד שֶׁנִּמְצָא בְּקֶרֶן מַעֲרָבִית וְלֹא יוֹתֵר, וְנִתַּן שֵׁבֶט אֶזְוָד לִבְנוֹ. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה נָבִיא הַנֶּאֱמָן.

כָּתוּב (קהלת א) וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאַרְנוּ. אֲבָל וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שֶׁהֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא הַלְּבָנָה. וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף וְגוֹ'. הֲרֵי כָּתוּב וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ, בַּמִּדְבָּר, עִם שְׁאָר מֵתֵי מִדְבָּר. כֵּיוָן

שֶׁנִּכְנַס הַשֶּׁמֶשׁ, לְאֵיזֶה מָקוֹם הִתְכַּנֵּס? אֶל מְקוֹמוֹ, בִּשְׁבִיל לְהָאִיר לַלְּבָנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שׁוֹאֵף זוֹרְזוֹ הוּא שָׁם. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְכַּנֵּס, זוֹרְזוֹ הוּא שָׁם וַדַּאי. שֶׁהֲרֵי לֹא מוּאֶרֶת הַלְּבָנָה אֶלָּא מֵאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (דברים לא) הַנֵּךְ שֹׁכֵב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם. אַף עַל גַּב שֶׁהִתְכַּנֵּס, הַנֵּךְ קָיֵם לְהָאִיר לַלְּבָנָה (וְעָלֶיהָ זֶה הוּא יְהוֹשֻׁעַ).

כָּךְ הוּא מֹשֶׁה. וְעָלָיו כָּתוּב פָּסוּק זֶה, מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ וְגוֹ'. מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ – זֶה יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל לְהוֹרִישׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא זָכָה לְהַשְׁלִים לַלְּבָנָה כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי הוּא עָמַל בְּיִשְׂרָאֵל תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ, תַּזוֹת מֹשֶׁה. בֹּא וּרְאֵה, אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לְאוֹתָהּ כְּלִמָּה, מִשּׁוּם שֶׁעָבַד וְלֹא לָקַח מְקוֹמוֹ מַמָּשׁ, אֶלָּא תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא הָיָה לוֹ אוֹר מִשֶּׁלּוֹ, אֶלָּא אוֹר שֶׁהֵאִיר לוֹ. וְאִם כָּךְ מַהוּ שִׁבְזוּ, הוֹאִיל וְלֹא הִשְׁלִים לְכָאן וּלְכָאן?

וּבְכָל מָקוֹם שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ, עַל דַּרְגָּתוֹ אָמַר. (קהלת ה) רָאִיתִי תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ. (שם ג) וְעוֹד רָאִיתִי תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ. (שם ט) שַׁבְתִּי וְרָאָה תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ. וְכֵן כֻּלָּם. וּמִשּׁוּם דַּרְגָּתוֹ אָמַר, וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר בְּוַדַּאי.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וַדַּאי מִי שֶׁנּוֹטֵל סַם הַמָּוֶת לְבַדּוֹ, עָלָיו כָּתוּב (שם א) בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ וַדַּאי. וּמִי הוּא תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ? הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ הַלְּבָנָה. וּמִי שֶׁאוֹזֵז הַלְּבָנָה בְּלִי הַשֶּׁמֶשׁ, עֲמָלוֹ תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ וַדַּאי. וְזֶהוּ הַזֵּטָא הַמַּדְמוֹן שֶׁל הָעוֹלָם. וְעַל זֶה מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ, לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְכֵן לְכָל מִי שֶׁבָּא אַזְרָיו שֶׁזָּטְאוּ בְּמָקוֹם זֶה.

הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן, הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. יְמִינוֹ – זֶה דָּרוֹם. אֵשׁ דָּת – זֶה צָפוֹן. וְזֶה כָּלוּל בָּזֶה.

סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ. פָּסוּק זֶה קָשֶׁה. סוֹבֵב סוֹבֵב הַשֶּׁמֶשׁ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב, מַה זֶּה הוֹלֵךְ הָרוּחַ? מִי רוּחַ זוֹ? זֶהוּ תַּזוֹת הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁנִּקְרָא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְזֶה (הוא) רוּחַ שֶׁהוֹלֵךְ וְסוֹבֵב לְאוֹתָם שְׁנֵי צְדָדִים לְהִתְזַבֵּר בְּגוּף, וְעַל זֶה כָּתוּב הָרוּחַ, אוֹתוֹ שֶׁנּוֹדָע הַשֶּׁמֶשׁ סְתָם, שֶׁנּוֹדָע (לְהִתְזַבֵּר בְּגוּף שֶׁהוּא

הַשָּׁמַיִם, אוֹתוֹ שֶׁנּוֹדָע) וְזֶלֶק יִשְׂרָאֵל.

וְעַל סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ. מִי זֶה סְבִיבֹתָיו? אֵלּוּ הָאָבוֹת, שֶׁהֵם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, וְהֵם שִׁלְשָׁה, וְדָוִד וְאַרְבָּעָה רוּחוֹת שֶׁהִתְוַסְּבְרוּ בָּהֶם (ס"י וְזֶהוּ רוּחַ שֶׁהִתְוַסֵּבֵּר בָּהֶם) (וְדָוִד הוּא רוּחַ רְבִיעִי שֶׁהִתְוַסֵּבֵּר בָּהֶם), הֲרֵי הֵם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה שְׁלֵמָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קיוז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ נִסְתָּרִים כֻּלָּם בְּזָוְכְמָה, וְכֻלָּם פָּנִים פְּנִימָה שֶׁל הֵיכַל הַקָּדוֹשׁ, וּבְנֵי אָדָם לֹא מִסְתַּכְּלִים בָּהֶם, וְרוֹאִים דְּבָרָיו כְּדִבְרֵי אָדָם אַזֵּר. אִם כָּךְ, מַהוּ הַשֶּׁבַח לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּזָוְכְמָתוֹ מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם? אֶלָּא וַדַּאי כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ נִסְתָּר בְּזָוְכְמָה.

פָּתוּז וְאָמַר, (קהלת ז) טוֹבָה זָוְכְמָה עִם נַוָּלָה וְיֹתֵר לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ. אִם לֹא הִתְגַּלָּה דָּבָר זֶה, לֹא (שָׁמַעְנוּ וְלֹא) יָדַעְנוּ מָה אָמַר. טוֹבָה זָוְכְמָה – זוֹהִי זָוְכְמָה שֶׁהִיא תַּוָּוֹת הַשָּׁמֶשׁ, (לַכְּסֵא) כִּסֵּא מְתֻקָּנֶת לוֹ. טוֹבָה זָוְכְמָה עִם נַוָּלָה, יָפָה וְנָאָה כְּשֶׁהִיא שׁוֹרָה עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם נַוָּלָתָהּ וְזֶלְקָהּ לְהִתְקַשֵּׁר בָּהּ.

אֲבָל שֶׁבַּזּוּ יוֹתֵר לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ, לְאוֹתָם שֶׁזָּכוּ לְהִתְוַסֵּבֵּר בַּשָּׁמֶשׁ וּלְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ, שֶׁהֲרֵי אָזוּז בְּעֵץ הַזַּיִם, וּמִי שֶׁאוֹזֵז בּוֹ, אוֹזֵז בַּכֹּל, בְּזַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה וּבְזַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְיִתְרוֹן דַּעַת הַזָּוְכְמָה תְּזַיֶּה בְּעָלֶיהָ. מַה זֶּה וְיִתְרוֹן דַּעַת? זֶה עֵץ הַזַּיִם. יִתְרוֹנוֹ מַהוּ? הַזָּוְכְמָה וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי תּוֹרָה יוֹצֵאת מִזָּוְכְמָה עֶלְיוֹנָה.

עוֹד טוֹבָה זָוְכְמָה עִם נַוָּלָה – טוֹבָה זָוְכְמָה וַדַּאי עִם נַוָּלָה, זֶה צַדִּיק הָעוֹלָם שֶׁהוּא אוֹר הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁהֲרֵי שְׁתֵּי דְּרָגוֹת אֵלּוּ יוֹשְׁבוֹת כְּאָזֵד, וְזֶהוּ יָפָיִן, אֲבָל וְיֹתֵר לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ, לְאוֹתָם שֶׁנֶּאֱזָזִים בַּשָּׁמֶשׁ, זִזֵּק הַכֹּל, שֶׁבַּזּוּ הַכֹּל.

וְזֶהוּ דַּעַת, עֵץ הַזַּיִם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ, (משלי יט) בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. אֵיזוֹ נֶפֶשׁ? זוֹ נֶפֶשׁ טוֹבָה שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְזוֹ הַזָּוְכְמָה שֶׁאָמַרְנוּ. וּמִשּׁוּם זֶה יִתְרוֹן דַּעַת הַזָּוְכְמָה, שֶׁמִּשָּׁם נִשְׂרַשׁ עֵץ וְנִנְטַע לְכָל הַצְּדָדִים, וְכֵן לְכָל אֵלּוּ

שֶׁאֲזוּזִים בָּעֵץ הַזֶּה. וְעַל זֶה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ לֹא נִמְצָא אֶלָּא בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, וּמִשָּׁם יָדַע הַכֹּל, וְהָיָה אוֹמֵר: עוֹד רָאִיתִי תַּזוֹת הַשָּׁמֶשׁ, וְשַׁבְתִּי וְרָאִיתִי וְגוֹ'. וְכֵן כֻּלָּם. אַשְׁרֵי אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְיוֹדְעִים דַּרְכֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ וְנִסְתָּרוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁגְּנוּזִים בַּתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְגוֹ'.

יֹאסֵף אַהֲרֹן אֶל עַמָּיו וְגוֹ'. רַבִּי זְיָיא פָּתַח, (קהלת ד) וְשַׁבְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר וּפֵרְשׁוּהוּ. בֹּא וּרְאֵה, כָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדִין וֶאֱמֶת, וְאֵין מִי שֶׁיַּקְשֶׁה כְּנֶגְדּוֹ וְיִמְוָזֶה בְּיָדוֹ וְיֹאמַר לוֹ מָה אַתָּה עוֹשֶׂה, וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה הַכֹּל.

וְשַׁבְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים. וְכִי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ מְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֵּתִים יוֹתֵר מֵהַחַיִּים? וַהֲרֵי לֹא נִקְרָא חַי אֶלָּא מִי שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ אֱמֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב כג) וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע בֶּן אִישׁ חַי, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ הַחַיִּבִּרִים, וְרָשָׁע שֶׁלֹּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת נִקְרָא מֵת, וְהוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת הַמֵּתִים מֵהַחַיִּים?

אֶלָּא וַדַּאי כָּל דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּחָכְמָה נֶאֶמְרוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְשַׁבְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים, אִלּוּ לֹא כָתוּב יוֹתֵר, הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב שֶׁכְּבָר מֵתוּ, נִמְצָא דָּבָר אַחֵר בְּחָכְמָה. שֶׁכְּבָר מֵתוּ – זְמַן אַחֵר הִסְתַּלְּקוּ מֵהָעוֹלָם, וְהִתְתַּקְּנוּ בָּעָפָר, (שֶׁהַזֹּהַר הַמְמַנֶּה עָלָיו וּמֵת בְּחַיֵּי עוֹלָם כְּדֵי שֶׁיִּתְתַּקֵּן (שֶׁהַזֹּהַר הַמְמַנֶּה עָלָיו וְשָׁב בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁיִּתְתַּקֵּן) (הַמְמַנֶּה עָלָיו וּמֵת בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִתְקַן בָּעָפָר כְּדֵי שֶׁיִּתְתַּקֵּן בְּמָקוֹם שֶׁיִּשְׁלַם זְמַנּוֹ – מֵת הוּא וַדַּאי, זֶהוּ שֶׁבַּזּוּ מִשְּׁאָר מֵתֵי הָעוֹלָם. אִם תֹּאמַר לֹא יִדּוֹן פַּעַם אַחֶרֶת בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, הֲרֵי כָּתוּב לֹא תָקוּם וְגוֹ') לְאַחֵר שֶׁנִּשְׁלַם זְמַנּוֹ – מֵת, וַדַּאי הוּא שֶׁבַּזּוּ מִשְּׁאָר מֵתֵי הָעוֹלָם. אִם תֹּאמַר לֹא יִדּוֹן פַּעַם אַחֶרֶת בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, שֶׁכָּתוּב לֹא תָקוּם פַּעֲמַיִם צָרָה) כָּל שֶׁכֵּן שֶׁזֶּה קִבֵּל עָנְשׁ פַּעַם וּפַעֲמַיִם, וְזֶה וַדַּאי מְקוֹמוֹ נִתְקַן בְּשֶׁבַּזּוּ יוֹתֵר מֵאוֹתָם חַיִּים שֶׁעֲדַיִן לֹא קִבְּלוּ עָנְשָׁם.

וְעַל זֶה כָּתוּב וְשַׁבְתִּי אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, דַּוְקָא. אֲלֶּה אוֹתָם חַיִּים,

וְנִקְרָאִים מֵתִים. מָה הַטַּעַם נִקְרָאִים מֵתִים? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי טָעֲמוּ טַעַם הַמָּוֶת. וְאַף עַל גַּב שֶׁעוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, הֵם מֵתִים, וּמִבֵּין הַמֵּתִים זָזְרוּ, וְעוֹד עַל מַעֲשִׂים רְאשׁוֹנִים עוֹמְדִים לְתִקּוּן, וְנִקְרָאִים מֵתִים. מִן הַזַּיִם אֲשֶׁר הֵמָּה זַיִם – שֶׁעוֹד לֹא טָעֲמוּ טַעַם מָוֶת וְלֹא קִבְּלוּ עָנְשָׁם, וְלֹא יוֹדְעִים אִם זַכָּאִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְאִם לֹא.

בֹּא וּרְאֵה, צַדִּיקִים שֶׁזּוֹכִים לְהִתְקַשֵּׁר בִּצְרוֹר הַזַּיִם, הֵם זַכָּאִים לִרְאוֹת בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. וְאוֹתָם מְדוֹרֵיהֶם יוֹתֵר וְעֶלְיוֹן מִכָּל אוֹתָם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים וְכָל דַּרְגּוֹתֵיהֶם. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ מָקוֹם (זֶזְדָוָה) עֶלְיוֹן לֹא זוֹכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים לִרְאוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ וְגוֹ'.

וְאוֹתָם שֶׁלֹּא זוֹכִים לַעֲלוֹת כָּל כָּךְ כְּאוֹתָם אֵלֶּה, (מָקוֹם יֵשׁ וְכוּ') מְקוֹמוֹת יֵשׁ לָהֶם לְמַטָּה כְּפִי דַּרְכֵיהֶם, וְאֵלֶּה לֹא זוֹכִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם וְלִרְאוֹת כְּפִי שֶׁרוֹאִים אֵלּוּ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בִּקְיוּם שֶׁל עֵדֶן הַתַּזְוִתוֹן וְלֹא יוֹתֵר. וְאִם תֹּאמַר, מַה זֶּה עֵדֶן תַּזְוִתוֹן? אֶלָּא זֶה עֵדֶן שֶׁנִּקְרָא זָכְמָה תַּזְוִתוֹנָה, וְזֶה עוֹמֵד עַל גַּן שֶׁבָּאָרֶץ, וְהַשְּׁגָזוֹת עֵדֶן זֶה עָלָיו (ולא יותר), וְאֵלֶּה עוֹמְדִים בְּגַן זֶה וְנֶהֱנִים מֵעֵדֶן זֶה.

מַה בֵּין עֵדֶן תַּזְוִתוֹן לָעֶלְיוֹן? (קהלת ב) כִּיתְרוֹן הָאוֹר מִן הַזּוֹשָׁךְ. עֵדֶן תַּזְוִתוֹן נִקְרָא עֵדֶן נְקֵבָה, עֵדֶן עֶלְיוֹן נִקְרָא עֵדֶן זָכָר, עָלָיו כָּתוּב עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ. עֵדֶן תַּזְוִתוֹן זֶה נִקְרָא גַּן לְעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, וְגַן זֶה נִקְרָא עֵדֶן לַגַּן שֶׁלְּמַטָּה. וְאֵלֶּה שֶׁנִּמְצָאִים בַּגַּן הַתַּזְוִתוֹן נֶהֱנִים מֵהָעֵדֶן הַזֶּה שֶׁעֲלֵיהֶם בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּבְכָל זוֹדֶשׁ וְזוֹדֶשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זוֹדֶשׁ בְּזוֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ.

וְעַל אֵלֶּה אָמַר שְׁלֹמֹה, מִן הַזַּיִם אֲשֶׁר הֵמָּה זַיִם עֲדָנָה. שֶׁהֲרֵי אֵלֶּה בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר מֵהֶם. מִי אֵלּוּ? אֵלּוּ שֶׁכְּבָר מֵתוּ וְקִבְּלוּ עָנְשׁ פַּעֲמַיִם, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים כֶּסֶף מְזֻקָּק, שֶׁנִּכְנָס לָאֵשׁ פַּעֲמַיִם וּשְׁנַיִם, וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ זֶהָמָא,

וְהִתְבָּרֵר וְהִתְנַקָּה. וְטוֹב מִשְּׁנֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר עֵרֶן לֹא הָיָה – אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁעוֹמֶדֶת לְמַעְלָה וְהִתְעַכְּבָה לָרֶדֶת לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי עוֹמֵד בְּעָמְדוֹ וְאֵין לוֹ לְקַבֵּל עֹנֶשׁ, וְיֵשׁ לוֹ מָזוֹן מֵאוֹתוֹ מָזוֹן עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה לְמַעְלָה.

טוֹב מִכֻּלָּם מִי שֶׁלֹּא הִתְפָּרֵשׁ וְלֹא הִתְגַּלָּה וְכָל דְּבָרָיו בְּנִסְתָּר הֵם, וְהוּ זַכַּאי וְזָסִיד שֶׁשָּׁמַר מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְקִיְּמָן, וְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה. וְהָ נֶאֱוָוז וְנֶהֱנָה בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל שְׁאָר בְּנֵי אָדָם, וְכֻלָּם נֶאֱוָוזִים (נִכְוִים) מֵזַּפָּתוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה יֵאָסֵף אַהֲרֹן אֶל עַמָּיו, נֶחֱלַשׁ כּוֹזוֹ, וְיָדַע שֶׁנִּשְׁבָּרָה זְרוֹעוֹ הַיְמָנִית, וְהִזְדַּעֲזַע כָּל גּוּפוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, הֲרֵי זְרוֹעַ אֲחֶרֶת הִלְוֵיתִי לְךָ (זִמַּנְתִּי לְךָ), וְהַפְשֵׁט אֶת אַהֲרֹן וְגוֹ', וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף, הֲרֵי אֶלְעָזָר יִהְיֶה אֶצְלְךָ בִּזְמַן (יָמִין) זֶה תַּחַת אָבִיו. וְעִם כָּל זֶה לֹא הִשְׁלִים מָקוֹם בְּאוֹתוֹ זְמַן כְּאָבִיו, שֶׁהֲרֵי עֲנָנֵי הַכָּבוֹד הִסְתַּלְקוּ, וְלֹא זָזְרוּ אֶלָּא בִּזְכוּת מֹשֶׁה, וְלֹא בִּזְכוּת אֶלְעָזָר.

וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה וְגוֹ'. לָמָּה לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאַהֲרֹן הָיָה אָהוּב הָעָם יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְלֹא יֹאמְרוּ שֶׁזֶּה נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי מֹשֶׁה. וּמֹשֶׁה מָשַׁךְ לְאַהֲרֹן בִּדְבָרִים עַד שֶׁעָלוּ לָהָר, וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ רוֹאִים בְּשָׁעָה שֶׁהִפְשִׁיט מֹשֶׁה לְבוּשֵׁי אַהֲרֹן וְהִלְבִּישָׁם לְאֶלְעָזָר.

מָה הַטַּעַם מֹשֶׁה (וּלְאַהֲרֹן)? אֶלָּא מֹשֶׁה הִלְבִּישָׁם אֶת אַהֲרֹן כְּשֶׁעָלָה לַכְּהֻנָּה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּלְבֵּשׁ מֹשֶׁה אֶת אַהֲרֹן אֶת בָּנָיו, וְכָתוּב (ויקרא ז) וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ אֶת הַמְּעִיל. כָּעֵת מֹשֶׁה הוֹרִיד מִמֶּנּוּ מַה שֶׁנָּתַן לוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹרִיד מִמֶּנּוּ מַה שֶׁנָּתַן לוֹ, וּשְׁנֵיהֶם הִפְשִׁיטוּ אֶת אַהֲרֹן מֵהַכֹּל, וּמֹשֶׁה הוֹרִיד מִבְּזוּיוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִבְּפָנִים. וְעַד שֶׁמֹּשֶׁה הוֹרִיד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הוֹרִיד. אַשְׁרֵי זָכְיָן שֶׁל מֹשֶׁה.

אַשְׁרֵי זָכְיָן שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדָם. הִתְקִין

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַהֲרֹן מִטָּה וּמְנוֹרַת זָהָב שֶׁמְּאִירָה. וּמִשָּׁלוֹ לָקַח, מֵאוֹתָהּ מְנוֹרָה שֶׁהִדְלִיק בְּכָל יוֹם בַּעֲמַיִם, וְנִסְתַּם פִּי הַמְּעָרָה וְיָרְדוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, פִּי הַמְּעָרָה הָיָה פָּתוּחַ, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת אַהֲרֹן שׁוֹכֵב וְעֵר הַמְּנוֹרָה דּוֹלֵק לְפָנָיו, וּמִטָּתוֹ יוֹצֵאת וְנִכְנֶסֶת, וְעָנָן אֶזְדָּד עוֹמֵד עָלָיו. וְאָז יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֲרֵי מֵת אַהֲרֹן, וְרָאוּ שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלְקוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן וְגוֹ', וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וְעַל זֶה בָּכוּ לְאַהֲרֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, גְּבָרִים וְנָשִׁים וְטַף, שֶׁהֲרֵי אָהוּב מִכֻּלָּם הָיָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, שִׁלּשֶׁת אֲזוֹזִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים אֵלּוּ לָמָּה לֹא נִקְבְּרוּ בְּמָקוֹם אֶזְדָּד, וְהָאֵיבָרִים הִתְפַּזְּרוּ, אֶזְדָּד כָּאן וְאֶזְדָּד כָּאן וְאֶזְדָּד בְּמָקוֹם אַזּוֹר? אֶלָּא יֵשׁ אוֹמְרִים, בְּמָקוֹם שֶׁצְּרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְהִסְתַּכֵּן בּוֹ, מֵת כָּל אֶזְדָּד וְאֶזְדָּד, בִּשְׁבִיל לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְנִצְּלוּ. אֲבָל כָּל אֶזְדָּד וְאֶזְדָּד מֵת כָּרָאוּי עֲלֵיהֶם. מִרְיָם בְּקָדֵשׁ, בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם. אַהֲרֹן לִצַּד יָמִין. מֹשֶׁה כָּרָאוּי לוֹ. אָזוֹז אוֹתוֹ הַר לְהַר אַהֲרֹן, וְכָנֵס לִקְבוּרַת מִרְיָם לְגַבֵּי אוֹתוֹ הָהָר, אָזוֹז לִשְׁנֵי צְדָדִים. וְעַל זֶה נִקְרָא (דברים לב) הַר הָעֲבָרִים, שֶׁשְּׁנֵי צִדֵּי הָהָר שֶׁעוֹבְרִים, וְאָזוֹז לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה.

אַשְׁרֵי זֵלֶק הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בְּמָקוֹם אַזּוֹר, בְּעוֹלָם אַזּוֹר עֶלְיוֹן, זְכוּתָם עוֹמֶדֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. וּבְשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל זוֹוְרִים בִּתְשׁוּבָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּגְזֵרָה נִגְזֶרֶת עֲלֵיהֶם, אָז קוֹרֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹמְדִים לְפָנָיו לְמַעְלָה וּמוֹדִיעַ לָהֶם, וְהֵם מְבַטְּלִים אוֹתָהּ גְּזֵרָה, וְזֶס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יִשְׂרָאֵל. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה נז) וְנָזַחַךְ ה' תָּמִיד וְגוֹ'.

וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה וְגוֹ'. פָּרָשָׁה זוֹ בְּמָקוֹם אַזּוֹר עָלְתָה עִם אוֹתָם מֵי מְרִיבָה שֶׁל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן.

רַבִּי יְצָזָק פָּתַז, (אסתר ה) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וְגוֹ'. מְגִלַּת אֶסְתֵּר בְּרוּזַז הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמְרָה, וּמְשׁוּם זֶה כְּתוּבָה בֵּין הַכְּתוּבִים. וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁנִּזְקְלָשׁ כְּזַז הַגּוּף, וַהֲרֵי קָיָם בָּרוּזַז בְּלֹא גּוּף, אָז – וַתִּלְבַּשׁ

אֶסְתֵּר מַלְכוּת. אֵיזוֹ מַלְכוּת? אִם תֹּאמַר בִּלְבוּשׁ כָּבוֹד וְאַרְגָּמָן, הֲרֵי לֹא כָּךְ נִקְרָא. אֶלָּא וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת, שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בְּמַלְכוּת עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה, וַדַּאי לָבְשָׁה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

מָה הַטַּעַם זָכְתָה לְמָקוֹם זֶה? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמְרָה פִּיהָ שֶׁלֹּא לְהַרְאוֹת דָּבָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (אסתר ב) אֵין אֶסְתֵּר מַגֶּדֶת מוֹלַדְתָּהּ. וְלָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ, זוֹכֶה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְכָל מִי שֶׁסּוֹטֶה פִּיו לְדָבָר רָע, הֲרֵי וַדַּאי אוֹתוֹ דָּבָר רָע עָלָיו. (וְאִם לֹא,) הֲרֵי נְגָעִים אוֹ צָרַעַת שֶׁשּׁוֹרָפִים כְּנָוָשׁ עָלָיו, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ.

וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה, שֶׁאָמְרוּ דָּבָר רָע בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וּכְתַרְגּוּמוֹ – וְעַם מֹשֶׁה נְצוּ. לָמָּה הֶעֱלִיתָנוּ, שָׁמוּ כָּל הַפָּנִים שָׁווֹת, בִּגְלַל זֶה הִזְדַּמְּנוּ לָהֶם נְוָשִׁים, שֶׁשּׁוֹרָפִים אוֹתָם כְּאֵשׁ וּמַכְנִיסִים אֵשׁ לִמְעֵיהֶם וְנוֹפָלִים מֵתִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁלַח ה' בָּעָם אֵת הַנְּוָשִׁים הַשְּׂרָפִים.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, נְוָשִׁים הָיוּ בָּאִים, מְלַוְּזִשִׁים בְּפִיהֶם, וְנוֹשְׁכִים וּמֵתִים. מַה מְלַוְּזִשִׁים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת י) אִם יִשֹּׁךְ הַנָּחָשׁ בְּלוֹא לָחַשׁ. אֵשׁ הָיוּ מְלַהֲטִים בְּפִיהֶם, וְנוֹשְׁכִים וְזוֹרְקִים בָּהֶם אֵשׁ, וּמְעֵיהֶם יוֹקְדִים וּמֵתִים. וַהֲרֵי דְּבָרִים אֵלּוּ עָלוּ לְמָקוֹם אַחֵר.

וּמֹשֶׁה בְּאֵרָה הוּא הַבְּאֵר. מַה שּׁוֹנָה שָׁכָאן בְּאֵרָה וְאַחַר כָּךְ בְּאֵר? אֶלָּא בְּאֵרָה, לְאַחַר שֶׁמִּתְכַּנְּסִים הַמַּיִם לְתוֹךְ הַיָּם וְיוֹרְדִים לְמַטָּה. בְּאֵר, בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְחָק מְמַלֵּא אוֹתָם. הִוא הַבְּאֵר, הוּא כָּתוּב, וְסוֹד זֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, בְּכָל מָקוֹם הוּא, וְקוֹרְאִים הִיא – זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶחָד. וּכְלָל עֶלְיוֹן – ה' נְקֵבָה, ו' זָכָר, א' כְּלַל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי א' בִּשְׁלֵמוּת שׁוֹרָה. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל. אַף עַל גַּב שֶׁהֵם לְמַטָּה, הֵם אֲזוּזִים בַּכְּלָל הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם זֶה כָּתוּב (תהלים ק) הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ, בְּאָלֶף כָּתוּב. כְּלַל שֶׁל ו"ה, וְא' שֶׁכּוֹלֵל הַכֹּל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, רוּחַ הַמַּיִם זוֹהִי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנֶּאֶמְרָה בַּהַתְחָלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) הָפֶיזִי גַּנִּי. אַחַר כָּךְ נוֹזְלִים מַיִם לְמַלֵּא אוֹתָהּ (כֻּלָּהּ), וְהוּא שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קְמז) יַשֵּׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מָיִם. יַשֵּׁב רוּחוֹ בַּהַתְחָלָה, וְאַחַר כָּךְ יִזְלוּ מָיִם. וְעַד שֶׁלֹּא נוֹשְׁבֶת רוּחַ זוֹ, לֹא נוֹזְלִים מַיִם. מַה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? מַשְׁמִיעַ שֶׁצָּרִיךְ בַּכֹּל לְעוֹרֵר הַדָּבָר, בְּמַעֲשֶׂה אוֹ בְדָבָר, אוֹ לְהַרְאוֹת כְּמַרְאֵה הַמַּעֲשֶׂה. וְכָאן, עַד שֶׁרוּחַ לֹא נוֹשֶׁבֶת, לֹא נוֹזְלִים אֵלֶיהָ מַיִם לְגַבֵּי אוֹתָהּ הָרוּחַ.

הוּא הַבְּאֵר, קוֹרְאִים הִיא הַבְּאֵר. מַה שׁוֹנָה שֶׁבַּהַתְחָלָה בְּאֵרָה וְכָאן בְּאֵר? אֶלָּא בַּהַתְחָלָה נִקְּבָה לְבַדָּהּ, וְכָעֵת שֶׁאָמַר הוּא – כֹּלָּל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה – נִקְרָא בְּאֵר. וּבְמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא זָכָר, אֲפִלּוּ (מֵאָה) מִלָּה נְקֵבָה, נִקְרָא זָכָר לַכֹּל.

אֲשֶׁר אָמַר ה' לְמֹשֶׁה אֱסֹף אֶת הָעָם, מִשּׁוּם שֶׁבְּאֵר זוֹ לֹא זָזָה (בְּאֵר) מֵהֶם. וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ יָכְלוּ לִשְׁאֹב מִמֶּנָּה כֻּלָּם? אֶלָּא הוּא מוֹצִיא לִשְׁלִשָּׁה עָשָׂר נְזָזִלִים, וְהַמַּעְיָן מִתְמַלֵּא וְיוֹצֵא לְכָל הַצְּדָדִים, וְאָז הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁזּוֹזִים וְרוֹצִים מַיִם, עוֹמְדִים עָלֶיהָ וְאוֹמְרִים שִׁירָה. וּמָה אוֹמְרִים? עֲלִי בְּאֵר. הַעֲלִי מֵימַיִךְ לְהוֹצִיא מַיִם לַכֹּל וְלִהְיוֹת מַשְׁקִים מִמֵּךְ. וְכֵן אוֹמְרִים שֶׁבַּזּוֹ שֶׁל בְּאֵר זֹאת, בְּאֵר זָרָפוּהָ שָׂרִים וְגוֹ'. דִּבַּר אֱמֶת הָיוּ אוֹמְרִים, וְכָךְ הוּא.

מִכָּאן לָמַדְנוּ (בָּא רְאֵה), כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְעוֹרֵר דְּבָרִים שֶׁל מַעְלָה, בֵּין בְּמַעֲשֶׂה בֵּין בְּדִבּוּר – אִם אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה אוֹ אוֹתוֹ דִּבּוּר לֹא נַעֲשָׂה כָּרָאוּי, לֹא מְעוֹרֵר דָּבָר. כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הוֹלְכִים לְעוֹרֵר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת דָּבָר שֶׁלְּמַעְלָה, אֲבָל מְעַטִּים אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים לְעוֹרֵר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרוֹב לְכָל הַיּוֹדְעִים לִקְרֹא לוֹ וּלְעוֹרֵר הַדָּבָר כָּרָאוּי. אֲבָל אִם לֹא יוֹדְעִים לִקְרֹא לוֹ, הוּא אֵינוֹ קָרוֹב, שֶׁכָּתוּב (שָׁם קמה) קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו וְגוֹ'. מַה זֶּה בֶּאֱמֶת? שֶׁיּוֹדְעִים לְעוֹרֵר דְּבַר אֱמֶת כָּרָאוּי, וְכֵן בַּכֹּל.

גַּם כָּאן הָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים דִּבּוּרִים אֵלֶּה, דִּבְרֵי אֱמֶת, כְּדֵי לְעוֹרֵר בְּאֵר

הַזֹּאת וּלְהַשְׁקוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל, וְעַד שֶׁאוֹמְרִים מִלִּים אֵלּוּ, לֹא מִתְעוֹרֶרֶת. וְכֵן אֲפִלּוּ בְּאוֹתָם מְכַשְּׁפֵי הָעוֹלָם שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּמִינִים רָעִים, עַד שֶׁעוֹשִׂים מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל אֱמֶת אֲלֵיהֶם – אִם לֹא אוֹמְרִים דִּבְרֵי אֱמֶת בִּשְׁבִיל לְהַמְשִׁיךְ אוֹתָם בְּגָנַּיִם אֵלּוּ שֶׁרוֹצִים, לֹא מִתְעוֹרְרִים לְגַבֵּיהֶם. וַאֲפִלּוּ שֶׁצְּוִוזִים כָּל הַיּוֹם בִּדְבָרִים אֲזוּרִים אוֹ בְּמַעֲשֶׂה אָזוּר, לֹא מוֹשְׁכִים אוֹתָם אֲלֵיהֶם לְעוֹלָמִים וְלֹא מִתְעוֹרְרִים אֲלֵיהֶם.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (מלכים–א יז) וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? אֲזָדְ, שֶׁאֵין רְשׁוּת בְּאוֹתוֹ בַּעַל בָּזֶה. וְעוֹד, שֶׁהַדְּבָרִים לֹא מַכְשִׁירִים בֵּינֵיהֶם, וְהַשְּׁכִינָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְאַתָּה הָסִבֹּתָ אֶת לִבָּם אֲחֹרַנִּית. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים לִקְרֹא לִרְבוֹנָם כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּאן צָרִיךְ לְגַלּוֹת דָּבָר. בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְסַדֵּר מַעֲשֶׂה כָּרָאוּי וּלְסַדֵּר דְּבָרִים כָּרָאוּי, זֶה בְּוַדַּאי מְעוֹרֵר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַמְשִׁיךְ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁמַּכְשִׁירִים. (וְאִם לֹא, לֹא יַכְשִׁיר לָהֶם). וְלֹא הַכְשֵׁר לָהֶם. אִם כָּךְ, כָּל הָעוֹלָם יוֹדְעִים לְסַדֵּר מַעֲשֶׂה וּלְסַדֵּר דְּבָרִים, מַה זֶּשֶׁיִּבּוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹדְעִים עִקַּר הַדָּבָר וְהַמַּעֲשֶׂה, וְיוֹדְעִים לְכַוֵּן לֵב וְרָצוֹן יוֹתֵר מֵאֵלּוּ הָאֲזוּרִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים כָּל כָּךְ?

אֶלָּא אֶלָּה שֶׁלֹּא יוֹדְעִים עִקַּר הַמַּעֲשֶׂה כָּל זֶה, אֶלָּא סִדּוּר בְּעָלְמָא וְלֹא יוֹתֵר, מוֹשְׁכִים עֲלֵיהֶם מְשִׁיכוּת שֶׁאָזַר כֹּתֵף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא טָס בָּאֲוִיר, שֶׁהַשְּׁגָזָה נִקְרָא.

וְאֵלֶּה שֶׁיּוֹדְעִים וּמְכַוְּנִים לֵב וְרָצוֹן, מוֹצִיאִים בְּרָכוֹת מִמְּקוֹם הַמְּזֻוָּשָׁה, וְיוֹצְאִים בְּכָל הַגְּוָעִים וְהַשָּׁרְשִׁים בְּדֶרֶךְ יָשָׁר כָּרָאוּי, עַד שֶׁמִּתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וְשָׁם הַקָּדוֹשׁ מִתְבָּרֵךְ עַל יָדָם. אַשְׁרֵי זָכְלָכֶם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרוֹב אֲלֵיהֶם וּמְזֻמָּן כְּנֶגְדָּם. בְּשָׁעָה שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ הוּא מְזֻמָּן אֲלֵיהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁהֵם בְּצָרָה הוּא אִצְלָם. הוּא מְכַבֵּד אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (משלי לא) לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים. בֹּא וּרְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יוֹנָקֶת מִשְּׁנֵי צְדָדִים, כָּעֵת בְּרַוָּחִים, כָּעֵת בְּדִין. כְּשֶׁרוֹצָה לִינָק בְּרַוָּחִים, נִמְצָא מָקוֹם לְהִתְיַשֵּׁב בּוֹ. כְּשֶׁרוֹצָה לִינָק בְּדִין, מָקוֹם נִמְצָא לְהִתְיַשֵּׁב בּוֹ וְלִשְׁרוֹת עָלָיו, שֶׁכָּךְ הוּא בְּכָל מָקוֹם – לֹא שׁוֹרֶה דָּבָר שֶׁלְּמַעְלָה עַד שֶׁנִּמְצָא מָקוֹם לִשְׁרוֹת עָלָיו. וְעַל כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים, לֹא שׁוֹרֶה זֶה אֶלָּא בָּזֶה, לָבָן בְּאָדָם וְאָדֹם בְּלָבָן, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. (בֹּא רְאֵה, כְּתוּב)

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ (אותו). שְׁנֵי אוֹתוֹ הֵם שְׁלֵמִים בַּתּוֹרָה בִּשְׁנֵי וָוי״ם, אֶזֶד זֶה, וְאֶזֶד – (דברים כב) עַד דְּרֹשׁ אָזִיךָ אֹתוֹ (אותו). מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֵם אוֹת מַמָּשׁ. עַד דְּרֹשׁ אָזִיךָ (אָזִיךָ מַמָּשׁ) אֹתוֹ (אותו), שֶׁצָּרִיךְ לְפָרֵשׁ אֶת אוֹתוֹ הָאוֹת שֶׁל אוֹתָהּ אֲבֵדָה.

גַּם כָּךְ אוֹתוֹ הַזֶּה, זֶה עוֹג שֶׁנִּדְבַּק בְּאַבְרָהָם, וּמֵאַנְשֵׁי בֵיתוֹ הָיָה, וּכְשֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם מַה כָּתוּב? (בראשית יז) וְכָל אַנְשֵׁי בֵיתוֹ וְגוֹ׳. זֶה עוֹג שֶׁנִּמּוֹל עִמּוֹ וְקִבֵּל אוֹת הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה עוֹג שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְקָרְבִים אֵלָיו, אָמַר: הֲרֵי וַדַּאי אֲנִי הִקְדַּמְתִּי זְכוּת שֶׁעוֹמֶדֶת לָהֶם, וְזֶה שָׁם לְמוּלוֹ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פָּזַד מֹשֶׁה, אֵיךְ יָכוֹל לַעֲקֹר רִשָּׁם שֶׁרָשַׁם אַבְרָהָם? אָמַר, בְּוַדַּאי הַיָּמִין שֶׁלִּי מֵת, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין צָרִיךְ לָזֶה. אִם נֹאמַר הֲרֵי אֶלְעָזָר – יְמִין הַלְּבָנָה הוּא וְלֹא יְמִינִי. וְהָאוֹת הַזֶּה לְיָמִין הוּא, שֶׁאַבְרָהָם הוּא לְיָמִין.

מִיָּד אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַל תִּירָא אֹתוֹ. אַל תִּירָא אֶת אוֹתוֹ הָאוֹת שֶׁלּוֹ, וַאֲפִלּוּ לַיָּמִין לֹא צָרִיךְ. כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי. שְׁמֹאלְךָ תַּעֲקֹר אוֹתוֹ מֵהָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הוּא פָּגַם הָרִשָּׁם שֶׁלּוֹ, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם אוֹת זוֹ רָאוּי לְהֶעָקֵר מֵהָעוֹלָם, כָּל שֶׁכֵּן שְׁמֹאל שֶׁלְּךָ, שֶׁהִיא יָדְךָ, יַעֲקֹר אוֹתוֹ מֵהָעוֹלָם, בְּגִלַּל זֶה נֶעֱקַר מֵהָעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ שֶׁהוּא תַּקִּיף מִבְּנֵי הַגִּבּוֹרִים וְרָצָה לְהַשְׁמִיד אֶת יִשְׂרָאֵל, נָפַל בִּידֵי מֹשֶׁה וְהֻשְׁמַד.

בִּגְלַל זֶה הַכֹּל הִשְׁמִידוּ יִשְׂרָאֵל, בָּנָיו וְכָל עַמּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו וְאֶת כָּל עַמּוֹ, וְכָתוּב (דברים ב) וַנַּךְ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָו. בְּנוֹ כָּתוּב, וְזֶסֶר יו"ד, וְקוֹרְאִים בָּנָיו, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ הַמְזַבְּרִים.

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁמֹּשֶׁה הַנָּבִיא הָיָה בֵּינֵיהֶם, שֶׁבִּגְלָלוֹ עָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל הָאוֹתוֹ הַלָּלוּ, וּפָרְשׁוּהָ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא גָּזַר בְּרִיתוֹ עִם שְׁאָר הָעַמִּים לְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ, אֶלָּא עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּנֵי אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית יז) וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לִבְרִית עוֹלָם. וְכָתוּב (ישעיה נט) וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְגוֹ', לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וְגוֹ'. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן

פָּרָשַׁת בָּלָק

וַיַּרְא בָּלָק בֶּן צִפּוֹר וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, וַיַּרְא, אֵיזוֹ רְאִיָּה רָאָה? וַדַּאי רְאִיָּה מַמָּשׁ רָאָה בְּמַשְׁקוֹף הַזָּכְמָה, וְרָאָה בְּעֵינָיו. רָאָה בְּמַשְׁקוֹף הַזָּכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כו) וַיַּשְׁקֵף אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַזַּלּוֹן. מַה זֶּה בְּעַד הַזַּלּוֹן? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים ה) בְּעַד הַזַּלּוֹן נִשְׁקְפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא. (אֶלָּא) (וַדַּאי) זַלּוֹן הַזָּכְמָה שֶׁל זְנֻבוֹת שׁוּלֵי הַכּוֹכָבִים, וְהֵם זַלּוֹנֵי הַזָּכְמָה. וְיֵשׁ זַלּוֹן אֶחָד שֶׁכָּל הַזָּכְמָה שׁוֹרָה בּוֹ, וּבוֹ רוֹאֶה מִי שֶׁרוֹאֶה בְּעִקַּר הַזָּכְמָה. אַף כָּאן וַיַּרְא בָּלָק, בְּזָכְמָתוֹ.

בֶּן צִפּוֹר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ. אֲבָל בֶּן צִפּוֹר מַמָּשׁ, שֶׁהֲרֵי כְּשָׁפָיו הָיוּ בְּכַמָּה מִינִים שֶׁל אוֹתָהּ צִפּוֹר. לוֹקֵחַ צִפּוֹר, מְכַשְּׁכֵּשׁ בְּעֵשֶׂב, מַפְרִיחַ בָּאֲוִיר, עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים וְלוֹוֵשׁ לְזָשִׁים, וְאוֹתָהּ צִפּוֹר הָיְתָה בָּאָה וְאוֹתוֹ עֵשֶׂב בְּפִיהָ, (פּוֹרַחַת בָּאֲוִיר) מְצַפְצֶפֶת לְפָנָיו. וּמַכְנִיסָהּ בְּכִלּוּב אֶחָד. מְקַטֶּרֶת קְטֹרֶת לְפָנָיהָ, וּמוֹדִיעָה לוֹ כַּמָּה דְּבָרִים. עוֹשֶׂה כְּשָׁפָיו, וְהָעוֹף מְצַפְצֵף, פּוֹרֵחַ וְטָס אֵצֶל גְּלוּי עֵינַיִם וּמוֹדִיעַ לוֹ, וְהוּא בָּא. וְכָל דְּבָרָיו בְּאוֹתָהּ צִפּוֹר הָיוּ.

יוֹם אֶחָד עָשָׂה מַעֲשָׂיו, וְלָקַח אוֹתָהּ צִפּוֹר, וּפָרְחָה וְהָלְכָה וְהִתְעַכְּבָה וְלֹא

בָּאָה. הָיָה מִצְטַעֵר בְּנַפְשׁוֹ. עַד שֶׁהִגִּיעָה, רָאָה שֶׁלְּהֶבֶת אֵשׁ אַוָּזַת טָסָה אֲוִזֶּרְיָהּ וְשׁוֹרָפָת כְּנָפֶיהָ. אָז רָאָה מַה שֶּׁרָאָה, וּפָוַזד מִלְּפָנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה שְּׁמָהּ שֶׁל אוֹתָהּ צִפּוֹר? יָדוּ"עַ. וְכָל אֵלּוּ שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים וְיוֹדְעִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּצִּפּוֹר הַזּוֹ, לֹא יוֹדְעִים כְּשֶׁהָיָה כְּמוֹ שֶׁבָּלָק יָדַע.

וְכָל הַזְּכוּת שֶׁיָּדַע, בְּאוֹתָהּ צִפּוֹר הָיָה יוֹדֵעַ. וְכָךְ הָיָה עוֹשֶׂה: גּוֹוְזִין לְפָנָיהָ וּמְקַטֵּר קְטֹרֶת, מְכַסֶּה רֹאשׁוֹ וְגוֹוְזִין וְאוֹמֵר. הוּא אוֹמֵר הָעָם, וְהַצִּפּוֹר מְשִׁיבָה יִשְׂרָאֵל. הוּא אוֹמֵר מְאֹד, וְהַצִּפּוֹר מְשִׁיבָה רַב, עַל שׁוּם הַגָּדוֹל הָעֶלְיוֹן שֶׁהוֹלִיךְ אִתָּם. שִׁבְעִים פָּעָמִים צִפְצְפוּ זֶה וָזֶה. הוּא אָמַר דַּל, וְהַצִּפּוֹר אוֹמֶרֶת גָּדוֹל. וְאָז פָּוַזד, שֶׁכָּתוּב וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב הוּא. רַב הוּא בְּוַדַּאי.

וּבְמִינֵי הַכְּשָׁפִים (שֶׁל קַסְרִיאֵ"ל) שֶׁל קַסְדִּיאֵ"ל (נ"א כַּשְׁדִּיאֵ"ל) הָרִאשׁוֹן מָצָאנוּ, שֶׁצִּפּוֹר זוֹ הָיוּ עוֹשִׂים לוֹ בְּזְמַנִּים יְדוּעִים מִכֶּסֶף מְעֹרָב בְּזָהָב. רֹאשׁ מִזָּהָב, פֶּה מִכֶּסֶף, כְּנָפַיִם מְגֻוָּזוֹת קָלָל מְעֹרֶבֶת בְּכֶסֶף, גּוּף מִזָּהָב, נְקֻדּוֹת שֶׁל הַנּוֹצוֹת בְּכֶסֶף, רַגְלַיִם מִזָּהָב. וְשָׂמִים בַּפֶּה לָשׁוֹן שֶׁל אוֹתָהּ צִפּוֹר יָדוּ"עַ.

וְשָׂמִים אוֹתָהּ צִפּוֹר בְּזַלּוֹן אָזְד, וּפוֹתְזִים זַלּוֹנוֹת מוּל הַשֶּׁמֶשׁ, וּבַלַּיְלָה פּוֹתְזִים זַלּוֹנוֹת לַלְּבָנָה, מְקַטְּרִים קְטֹרֶת וְעוֹשִׂים כְּשָׁפִים, וּמַשְׁבִּיעִים אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, וּבַלַּיְלָה מַשְׁבִּיעִים אֶת הַלְּבָנָה, וְאֶת זֶה עוֹשִׂים שִׁבְעָה יָמִים. מִכָּאן וָהָלְאָה אוֹתָהּ לָשׁוֹן מְכַשְׁכֶּשֶׁת בַּפֶּה שֶׁל אוֹתָהּ צִפּוֹר, נוֹקְדִים אוֹתָהּ לָשׁוֹן בְּמַוְזֵט זָהָב וְהִיא מְדַבֶּרֶת גְּדוֹלוֹת מֵעַצְמָהּ, וְהַכֹּל הָיָה יוֹדֵעַ בָּלָק מִצִּפּוֹר זוֹ (וַדַּאי). לָכֵן בֶּן צִפּוֹר, וּמִשּׁוּם זֶה רָאָה מַה שֶּׁאִישׁ אַוֵּר לֹא יָכוֹל לָדַעַת וְלֹא יָכוֹל לִרְאוֹת.

כָּתוּב (תהלים סזז) אָמַר ה' מִבָּשָׁן אָשִׁיב אָשִׁיב מִמְּצֹלוֹת יָם. יֵשׁ לָנוּ לָשִׂים לֵב לֶאֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל דְּבָרָיו דִּבְרֵי אֱמֶת וֶאֱמוּנָה רַבָּה. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאוֹמֵר דָּבָר, הַכֹּל נַעֲשָׂה. וְזֶה הָאִישׁ דּוֹוֵזק הַלֵּב, וְאוֹמֵר: לְכַמָּה שָׁנִים וּלְכַמָּה זְמַנִּים יִשְׁתַּלֵּם זֶה, שֶׁהוּא כָּךְ. כְּפִי גְּדֻלָּתוֹ, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת מְלֵאִים

כְּבוֹדוֹ, כָּךְ זֶה. דִּבְרֵיו אָדָם קָטָן, וְכָל דִּבְרֵיו הֵם לְפִי שָׁעָה, כָּךְ הוּא לְפִי שָׁעָה. אֲבָל בִּתְשׁוּבָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וּבִרְמָעוֹת רַבּוֹת, הוּא קָדוֹשׁ גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן עַל כָּל הָעוֹלָם, מַזְהִיר אוֹרוֹ, וּמְקַמֵּט קְדֻשָּׁתוֹ לָאָדָם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ.

אָמַר ה׳. לֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעוֹרֵר וּלְהָשִׁיב מִבָּשָׂן כָּל אוֹתָם שֶׁהֲרָגוּם זִיוֹת הַשָּׂדֶה וְאָכְלוּ אוֹתָם. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם (אַף כָּאן מֶלֶךְ הַבָּשָׂן) מְקוֹם מוֹשָׁב שֶׁל כָּל זִיוֹת גְּדוֹלוֹת וְהָרִים רָמִים וּגְדוֹלִים וְנִסְתָּרִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וַעֲרַד הַמִּדְבָּר הַתַּקִּיף שָׁם, הוּא עוֹג, (בֵּין) עֲרוֹדֵי הַמִּדְבָּר הָיָה, וּמָצוּי שָׁם כּוֹזוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מֶלֶךְ הַבָּשָׂן, שֶׁכָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם לֹא יָכְלוּ לַעֲרֹךְ נֶגְדּוֹ קְרָב בְּגִלַּל וִוֶּק הַבָּשָׂן, וּבָא מֹשֶׁה וְעָרַךְ נֶגְדּוֹ קְרָב.

סִיזוֹן – סִיזוּ בַּמִּדְבָּר הָיָה סִיזוֹן, וּבְטִוזוֹן מוֹאָב הָיָה עָלָיו, (במדבר כא) כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהֶזֶּרִיבוּ יִשְׂרָאֵל עִיר סִיזוֹן, הָעֲבַר כְּרוּז בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם: הִתְכַּנְּסוּ גִּבָּרִים שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל שְׁאָר עַמִּים, וְתִרְאוּ אֵיךְ מַלְכוּת הָאֱמֹרִי תֶּזָּרֵב בַּמַּלְכוּת.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כָּל אוֹתָם שַׁלִּיטִים שֶׁהָיוּ מְמֻנִּים עַל שִׁבְעָה עַמִּים הִתְכַּנְּסוּ, וְרָצוּ לְהַזֶּזִיר מַלְכוּת לְיִשְׂנָהּ. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ עָצְמַת מֹשֶׁה, זָזְרוּ לְאָזוֹר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן. אוֹתָם שַׁלִּיטִים הַמְמֻנִּים עֲלֵיהֶם שֶׁהִתְכַּנְּסוּ וְאָמְרוּ בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן, מִי הוּא זֶה שֶׁהֶזֶּרִיבָהּ? תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן כְּבַתְּחִלָּה, וְתַזֶּזֵר מַלְכוּת לְיִשְׂנָהּ.

כְּשֶׁרָאוּ גְּבוּרַת מֹשֶׁה וְשַׁלְהֶבֶת הַמַּלְכוּת, אָמְרוּ, כִּי אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב מֵחֶשְׁבּוֹן, לָמָּה מִקִּרְיַת סִיחֹן, שֶׁהֲרֵי קִרְיַת סִיחֹן הָיְתָה חֶשְׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי?

אֶלָּא, שַׁלְהֶבֶת שֶׁל מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם יָצְאָה וְהֶזֶּרִיבָהּ הַכֹּל. בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר סִיחֹן סְתָם, וְלֹא אָמְרוּ חֶשְׁבּוֹן, שֶׁחֶשְׁבּוּ שֶׁבְּגִלַּל זֶה תִּבָּנֶה לְמוֹשֶׁבֶת הָאֱמֹרִי, אָז הֵשִׁיבוּ וְאָמְרוּ לֹא יְכוֹלִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל

הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים נִסְתְּמוּ בְּעָצְמַת הַגָּדוֹל הָעֶלְיוֹן שֶׁלָּהֶם. אִם נָזַר וְנֹאמַר וְנִזְכֹּר וֶשְׁבוֹן שֶׁתִּבָּנֶה, הֲרֵי אֵשׁ יָצְאָה מֵוֶשְׁבּוֹן. אִם נָזַר וְנֹאמַר (סְתָם) קְרִיַּת סִיזוֹן, הֲרֵי לֶהָבָה יָצְאָה מִקְּרִיַּת סִיזוֹן וַדַּאי. כֵּיוָן שֶׁאוֹתָהּ שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ שָׂרְתָה שָׁם עָלֶיהָ, אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לָהּ לְהַוָּזִירָהּ מִיָּשְׁנָהּ, שֶׁהֲרֵי מִכָּל הַצְּדָדִים אֵין לָנוּ רְשׁוּת.

מִכָּאן וָהָלְאָה – אוֹי לְךָ מוֹאָב, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ שֶׁהֵגֵן עָלֶיךָ נִשְׁבַּר. וּמִשּׁוּם זֶה, כֵּיוָן שֶׁרָאָה מוֹאָב שֶׁמְּגִנּוֹ נִשְׁבַּר, אָז וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד. מַה זֶּה מְאֹד? יוֹתֵר מֵהַמָּוֶת.

כִּי רַב הוּא. שֶׁהֲרֵי אָז הוּא הָיָה גָּדוֹל, וְגָדוֹל הָיָה קָטָן, שֶׁכָּתוּב (עובדיה א) הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ בַּגּוֹיִם. וְיִשְׂרָאֵל הָיָה גָּדוֹל בַּמָּקוֹם שֶׁל עֲשָׂו, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וְרַב. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁרָאוּ שֶׁשִּׁלְטוּ יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֱמֹרִי. אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב, מַה זֶּה אֵת כָּל? לְרַבּוֹת מַעְלָה וּמַטָּה. מַעְלָה, שֶׁאָבְדוּ מִשִּׁלּוּטֵיהֶם הַגְּדוֹלִים וְהַשִּׁלּוּטִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְאָבְדוּ מִשִּׁלּוּטֵיהֶם הַגְּדוֹלִים וְהַשִּׁלּוּטִים שֶׁלְּמַטָּה. וְלָכֵן אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה. וְלָכֵן כִּי רַב הוּא, בְּמָקוֹם שֶׁגָּדוֹל בְּכוֹר קָדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה כָּךְ וְלֹא מִן הַדִּין – בֹּא וּרְאֵה. עֲשָׂו קָלְקָלָה הָיָה וְצַד אַזּוֹר הָיָה. כֵּיוָן שֶׁיָּצְאָה קְלָלָה וְהָעֲבָרָה, הֲרֵי הַמּזֹן מָצוּי (שְׁפָוָה), עָרְלָה רִאשׁוֹנָה עוֹמֶדֶת בַּזּוּין. בְּרִית הִיא (גְּדוֹלָה וְעֶלְיוֹנָה) וְנִכְבָּדָה מֵהַכֹּל, וְהִיא מִתְגַּלָּה אַזּוֹר כָּךְ.

וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל זִקְנֵי מִדְיָן עַתָּה יְלַחֲכוּ וְגוֹ'. רַבִּי זְזַיָּא פָּתַח, (זכריה ג) וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ ה' וְגוֹ'. כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לִשְׁמֹר דְּרָכָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הָאָדָם כְּתוּבִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּרְשׁוּמִים לְפָנָיו, וְכֻלָּם בְּמִנְיָן. שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים עוֹמְדִים וּמְעִידִים, עוֹמְדִים וְתוֹבְעִים דִּינִים צוֹדְקִים. וְהַדַּיָּן עוֹמֵד לְקַבֵּל עֵדוּת, וְאוֹתָם

שֶׁטּוֹעֲנִים טְעָנוֹת מְרַוְּשִׁים, וְלֹא יוֹדְעִים אִם יֵלְכוּ מִיָּמִין, אִם יַשְׂמְאִילוּ מִשְּׂמֹאל.

שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁרוּוְוֹת בְּנֵי אָדָם יוֹצְאוֹת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה הֵם מְקַטְרְגִים שֶׁעוֹמְדִים לְפָנֵיהֶם, וְהַכְּרוּזִים יוֹצְאִים הֵן לְטוֹב הֵן לְרָע, כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹצֵא מֵהַדִּין. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּכַמָּה דִינִים נִדּוֹן הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, בֵּין בְּזַוָּיָיו בֵּין אַוָּר כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּל דְּבָרָיו הֵם בְּדִין, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד בְּרַוְזָמְנוּת וְרַוְזָמְיו עַל הַכֹּל, וְלֹא רוֹצֶה לָדוּן בְּנֵי אָדָם כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם. שֶׁכְּךְ אָמַר דָּוִד, (תהלים קכ) אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ, אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, כֵּיוָן שֶׁאָמַר אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ, לָמָּה ה' (אֲדֹנָי)?

אֶלָּא, שָׁלֹשׁ דַּרְגּוֹת רַוְזָמִים הַזְּכִיר כָּאן דָּוִד. אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ, אִם רַבִּים הָעֲוֹנוֹת עַד שֶׁעוֹלִים לִמַּעְלָה לְאַבָּא וְאִמָּא, הֲרֵי ה' (אֲדֹנָי), שֶׁהוּא רַוְזָמִים. וְאִם שֵׁם זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא רַוְזָמִים, יִתְעוֹרֵר בְּדִין וְכָל הַדְּרָגוֹת נִסְתָּמוּ בְּדִין – דַּרְגָּה אַוָּת יֵשׁ לַוָּוֹר אֵלֶיהָ, שֶׁכָּל הָרְפוּאוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה, הִיא תָּזוּוּ עָלֵינוּ. וּמִי הִיא? מִי. מ"י תַּעֲמֹד בְּוַדַּאי. מִ"י יִרְפָּא לָךְ. (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ב) כִּי גָדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ מִי יִרְפָּא לָךְ) וְלָכֵן יָהּ ה' (אֲדֹנָי). אִם הַשְּׂמוֹת הַלָּלוּ יִסְתַּתְּמוּ מֵאִתָּנוּ, מ"י יַעֲמֹד, שֶׁכָּל דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה פְּתוּוִזִים מִמֶּנָּה.

בֹּא וּרְאֵה, יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הָיָה צַדִּיק גָּמוּר, גֶּבֶר שֶׁהָיָה נִכְנָס לִפְנֵי וְלִפְנִים, שֶׁהִכְנִיסוּהוּ לִישִׁיבַת הָרָקִיעַ. הִתְכַּנְּסוּ כָּל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה שָׁם לְעַיֵּן בְּדִינוֹ. וְכָךְ דַּרְכֵי אוֹתָהּ יְשִׁיבַת הָרָקִיעַ: כְּשֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתוֹ לְדִין, הַכָּרוּז יוֹצֵא וּמַכְרִיז: כָּל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה הִכָּנְסוּ לַגַּרְן הַנָּעֳלָם. וּבֵית הַדִּין מִתְכַּנֵּס.

וְאוֹתָהּ רוּוַז הָאִישׁ עוֹלָה עַל יְדֵי שְׁנֵי מְמֻנִּים. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס, קָרֵב אֶל עַמּוּד אֶוָּד שֶׁל שַׁלְהֶבֶת לוֹהֶטֶת שֶׁעוֹמֶדֶת שָׁם, וּמִתְגַּלֶּם בְּרוּוַז הָאֲוִיר שֶׁנּוֹשֵׁב בְּאוֹתוֹ עַמּוּד. וְכַמָּה הֵם שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָם לְשָׁם, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וּמְוַדְּשִׁים בָּהּ וְזוֹהֲרִים, מִיָּד נִכְתָּבִים הַדְּבָרִים אֶל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה, וְאָז כָּל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה בָּאִים לִרְאוֹתוֹ. אוֹתָם שְׁנֵי מְמֻנִּים יוֹצְאִים,

וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְאוֹתָהּ יְשִׁיבַת הָרָקִיעַ. מִיָּד מִתְקָרֵב אֶל אוֹתוֹ עַמּוּד שֶׁמִּתְגַּלֶּם עָם.

נִכְנָס לַיְשִׁיבָה וְרוֹאִים אוֹתוֹ. אִם הַדָּבָר כָּרָאוּי – זַכַּאי הוּא, כַּמָּה עֲטָרוֹת נוֹצְצוֹת מְעַטְּרִים אוֹתוֹ כָּל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה. וְאִם דָּבָר אַוֵּר הָיָה – אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה! דּוֹוְזִים אוֹתוֹ הַזּוֹצָה, וְעוֹמֵד תּוֹךְ הָעַמּוּד עַד שֶׁמַּעֲלִים אוֹתוֹ לְדִין. הָרַוְזָמָן יַצִּילֵנוּ.

וְיֵשׁ אֲוֵזִרִים שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָם לְשָׁם כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַוְזַלְקֶת עִם בְּנֵי הַיְשִׁיבָה, וְאוֹמְרִים מִי מוֹכִיזַ? הֲרֵי פָּלוֹנִי הוֹכִיזַ הַדָּבָר. אָז מַעֲלִים אוֹתוֹ לְשָׁם, וּמוֹכִיזַ אוֹתוֹ הַדָּבָר בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵין בְּנֵי הַיְשִׁיבָה. וְיֵשׁ אֲוֵזִרִים שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָם שָׁם לְדִין, וְדָנִים אוֹתוֹ שָׁם לְבָרְרָם וּלְלַבְּנָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, בְּלִי דִּין נִפְטָר אָדָם וּמִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם הַזֶּה? וְאִם בְּדִין הִסְתַּלֵּק, מַדּוּעַ נָדוֹן בָּעֵם אַוֵּרֶת? אָמַר לוֹ, כָּךְ לָמַדְנוּ וְכָךְ שָׁמַעְנוּ, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי בְּדִין הִסְתַּלֵּק הָאָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. אֲבָל עַד שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לִמְוּזַצַּת הַצַּדִּיקִים, מַעֲלִים אוֹתוֹ לְדִין, וְשָׁם נָדוֹן בְּאוֹתָהּ יְשִׁיבַת הָרָקִיעַ.

וְשָׁם עוֹמֵד אוֹתוֹ מְמֻנֶּה הַגֵּיהִנֹּם לְהַשְׁטִין. אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה בַּדִּין. וְאִם לֹא, אוֹתוֹ מְמֻנֶּה הַגֵּיהִנֹּם לוֹקְזַ אוֹתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹסְרִים אוֹתוֹ בְּיָדָיו, וּמְקַלֵּעַ אוֹתוֹ מִשָּׁם לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁקּוֹלֵעַ אֶבֶן בְּקֶלַע (בְּכַף הַקֶּלַע), שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע וְגוֹ'. וְזוֹרְקוֹ לַגֵּיהִנֹּם, וּמְקַבֵּל עָנְשׁוֹ כְּפִי מַה שֶׁנָּדוֹן.

בֹּא וּרְאֵה, (זכריה ג) וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ וְגוֹ'. שֶׁהֶעֱלוּהוּ לְדִין לְתוֹךְ אוֹתָהּ יְשִׁיבַת הָרָקִיעַ בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְטַר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ ה' – זֶהוּ אוֹתוֹ נַעַר רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, שֶׁהוּא זוֹתֵךְ דִּין עַל הַכֹּל.

וְהַשָּׂטָן, מִי זֶה וְהַשָּׂטָן? אוֹתוֹ מְמֻנֶּה עַל הַנִּפָּשׁוֹת בַּגֵּיהִנֹּם, שֶׁתַּאֲוָתוֹ לְקַוְזוֹתוֹ, וְתָמִיד עוֹמֵד וְאוֹמֵר הַב הַב, תְּנוּ רְשָׁעִים לַגֵּיהִנֹּם. לִשְׁטְנוֹ – לְהַזְכִּיר זַוְטָאָיו. וְאָז – וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׂטָן יִגְעַר ה' בְּךָ הַשָּׂטָן וְיִגְעַר ה' בְּךָ. שְׁתֵּי גְּעָרוֹת לָמָּה?

אֶלָּא אָזַד לִדוּמָה, וְאָזַד לְאוֹתוֹ שֶׁיּוֹצֵא מִגֵּיהִנֹּם שֶׁעוֹמֵד תָּמִיד לְהַשְׁטִין.

בֹּא וּרְאֵה, אוֹתוֹ שָׂטָן עֶלְיוֹן יוֹרֵד כְּמוֹ שֶׁפָּרַשְׁתִּי, שֶׁהִתְגַּלֵּם בִּדְמוּת שׁוֹר, וְכָל אוֹתָן רוּחוֹת רָעוֹת שֶׁנִּדְּונוּ לְהִכָּנֵס לַגֵּיהִנֹּם, לוֹחֵץ אוֹתָן בְּרֶגַע אָזַד וְזוֹטָן, וְיוֹרֵד וְנוֹתְנָן לְדוּמָה לְאַזַר שֶׁבּוֹלְעָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל זִקְנֵי מִדְיָן עַתָּה יְלַחֲכוּ הַקָּהָל אֶת כָּל סְבִיבֹתֵינוּ כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר, הַנּוֹדָע, הַשּׁוֹר שֶׁעוֹמֵד לְרַע עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה – אוֹתָן רוּחוֹת בְּנֵי אָדָם, שֶׁהֵם יֶרֶק הַשָּׂדֶה. הַשָּׂדֶה – אוֹתוֹ הַשָּׂדֶה הַיָּדוּעַ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, בָּלָק הָיָה זָקֵם. אָמַר לוֹ, בְּוַדַּאי, וְכָךְ הִצְטָרֵךְ לָדַעַת כָּל דַּרְכֵי אוֹתוֹ הַשּׁוֹר, וְאִם לֹא יוֹדֵעַ אוֹתָם, לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּשֶׁפָּיו וּקְסָמָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְנָאֶה אָמַרְתָּ. וְכֵן אוֹתוֹ הַשּׁוֹר מִכְּשֶׁמַּכְרִיזִים עַל הַתְּבוּאָה. כָּל אוֹתָם יָמִים שֶׁמַּכְרִיזִים וְכָל הַיָּמִים שֶׁמַּכְרִיזִים עַל רוּחוֹת בְּנֵי אָדָם, וְהֵם יְמֵי נִיסָן, וְיִמֵּי תִשְׁרֵי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. הִגִּיעוּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל כְּפַר סְכְנִין, שֶׁהָיָה שָׁם רַב הַמְנוּנָא סָבָא. הִתְאָרְזוּ אֵצֶל אִשְׁתּוֹ, שֶׁהָיָה לָהּ בֵּן אָזַד קָטָן, וְכָל הַיּוֹם הָיָה בְּבֵית הַסֵּפֶר. אוֹתוֹ יוֹם עָלָה מִבֵּית הַסֵּפֶר וּבָא הַבַּיְתָה, רָאָה אֶת אוֹתָם הַזָּכְמִים. אָמְרָה לוֹ אִמּוֹ, הִתְקָרֵב לַגְּבָרִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ וְתַרְוִיחַ מֵהֶם בְּרָכוֹת. קָרַב אֲלֵיהֶם, וְעַד שֶׁלֹּא קָרַב, זָזַר לְאָזוֹר. אָמַר לְאִמּוֹ, אֵינִי רוֹצֶה לְקָרַב אֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי יוֹם זֶה לֹא קָרְאוּ קְרִיאַת שְׁמַע, וְכָךְ לִמְּדוּנִי, כָּל מִי שֶׁלֹּא קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנָתָהּ, הוּא בְּנִדּוּי כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם.

שָׁמְעוּ הֵם וְתָמְהוּ, הֵרִימוּ יְדֵיהֶם וּבֵרְכוּהוּ. אָמְרוּ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וְיוֹם זֶה הִשְׁתַּדְּלוּנוּ יַזַּד עִם זָתָן וְכַלָּה שֶׁלֹּא הָיוּ לָהֶם צָרְכֵיהֶם וְהָיוּ מִתְאַזְּרִים לְהִזָּדֵוֹג, וְלֹא הָיָה אָדָם שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל עֲלֵיהֶם, וְאָנוּ הִשְׁתַּדַּלְנוּ בָּהֶם וְלֹא קָרָאנוּ קְרִיאַת שְׁמַע בְּעוֹנָתָהּ, וּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּמִּצְוָה – פָּטוּר מֵהַמִּצְוָה. אָמְרוּ לוֹ, בְּנִי, אֵיךְ יָדַעְתָּ? אָמַר לָהֶם, בְּרִיזִו לִבּוּשְׁכֶם יָדַעְתִּי כְּשֶׁקָּרַבְתִּי אֲלֵיכֶם. תָּמְהוּ. יָשְׁבוּ, נָטְלוּ יְדֵיהֶם וְכָרְכוּ פַּת.

רַבִּי יְהוּדָה הָיוּ יָדָיו מְלֵכְלָכוֹת, וְנָטַל יָדָיו וּבֵרַךְ טֶרֶם שֶׁנָּטַל. אָמַר לוֹ, אִם תַּלְמִידֵי רַבּ שְׁמַעְיָה הֶוָּסִיד אַתֶּם, לֹא הָיָה לָכֶם לְבָרֵךְ בְּיָדַיִם מְזֻהָמוֹת, וּמִי שֶׁמְּבָרֵךְ בְּיָדַיִם מְזֻהָמוֹת זַיָּב מִיתָה.

פָּתַז אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, (שמות ל) בְּבֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מַיִם וְלֹא יָמֻתוּ וְגוֹ'. לָמַדְנוּ מִפָּסוּק זֶה, שֶׁמִּי שֶׁלֹּא חוֹשֵׁשׁ לָזֶה וְיִתְרָאֶה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּיָדַיִם מְזֻהָמוֹת, זַיָּב מִיתָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיְּדֵי הָאָדָם יוֹשְׁבִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם. אֶצְבַּע אַחַת יֵשׁ בְּיַד הָאָדָם, וְהִיא הָאֶצְבַּע שֶׁהֵרִים מֹשֶׁה.

כָּתוּב (שם כו) וְעָשִׂיתָ בְּרִיזִם עֲצֵי שִׁטִּים זְמִשָּׁה לְקַרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָד וַזְמִשָּׁה בְּרִיזִם לְקַרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית. וְכָתוּב וְהַבְּרִיזַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִזַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאוֹתוֹ בְּרִיזַ הַתִּיכוֹן הוּא אַזּוֹר, שֶׁלֹּא הָיָה בְּכָל אוֹתָם זְמִשָּׁה – לֹא כָךְ. אֶלָּא אוֹתוֹ בְּרִיזַ הַתִּיכוֹן הָיָה מֵאוֹתָם זְמִשָּׁה, שְׁנַיִם מִכָּאן וּשְׁנַיִם מִכָּאן וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. הֲרֵי הָיָה בְּרִיזַ הַתִּיכוֹן עָמוּד יַעֲקֹב, סוֹד מֹשֶׁה. כְּנֶגֶד זֶה זָמַשׁ אֶצְבָּעוֹת בְּיַד הָאָדָם. וְהַבְּרִיזַ הַתִּיכוֹן בָּאֶמְצַע, גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן מֵהַכֹּל, בּוֹ עוֹמְדִים שְׁאָר הָאֶזְרִים.

וְהֵם זְמִשָּׁה בְּרִיזִים, שֶׁנִּקְרָאִים זָמַשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, שֶׁהוֹלֵךְ בָּהֶם עֵץ הַחַיִּים. וּבְרִית קֹדֶשׁ מִתְעוֹרֵר (נמול) בַּזָּמַשׁ אֶצְבָּעוֹת הַיָּדַיִם, וְדָבָר (נִסְתָּר) תַּמָּה הוּא עַל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ. וְלָכֵן כָּל בִּרְכוֹת הַכֹּהֵן תְּלוּיוֹת בָּאֶצְבָּעוֹת. פְּרִישַׂת יְדֵי מֹשֶׁה עַל זֶה הָיְתָה.

אִם כָּל זֶה יֵשׁ בָּהֶם, אֵין דִּין לִהְיוֹת בִּנְקָיוֹן כְּשֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁבָּהֶם וּבְדַגְמָתָם מִתְבָּרֵךְ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְלָכֵן אַתֶּם שֶׁזָּכִים אַתֶּם הַרְבֵּה, אֵיךְ לֹא הִשְׁגַּזְתֶּם לָזֶה? וְלֹא שְׁמַשְׁתֶּם אֶת רַבִּי שִׁמְעָיָה הֶוָּסִיד, וְהוּא אָמַר שֶׁכָּל טִנּוּף וְכָל לִכְלוּךְ הֶעֱלוּהוּ לַצַּד הָאַזּוֹר, שֶׁהֲרֵי הַצַּד הָאַזּוֹר נָזוּן מֵהַטִּנּוּף וְהַלִּכְלוּךְ הַזֶּה, וְעַל זֶה מַיִם אֲזָרוֹנִים זוֹבָה, וְזוֹבָה הֵם?!

תָּמְהוּ וְלֹא יָכְלוּ לְדַבֵּר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּנִי, מַהוּ שֵׁם אָבִיךָ? שָׁתַק הַתִּינוֹק רֶגַע אֶזּוֹד, עָמַד לִפְנֵי אִמּוֹ וְנָשַׁק לָהּ. אָמַר לָהּ, אִמִּי, עַל אַבָּא שָׁאֲלוּ

הַזְּכוּיִים הַלָּלוּ, הַאִם אֹמֵר לָהֶם? אָמְרָה לוֹ אִמּוֹ, בְּנִי, בָּדַקְתָּ אוֹתָם? אָמַר, הֲרֵי בָּדַקְתִּי וְלֹא מְצָאתִים כָּרָאוּי. לָזֶה עָשָׂה לוֹ אִמּוֹ וְזָזַר אֲלֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, אַתֶּם שְׁאַלְתֶּם עַל אַבָּא, וַהֲרֵי הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, וּבְכָל יוֹם שֶׁזַּסִּידִים קְדוֹשִׁים הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, הוּא סוֹזֵר אַזְרִיהֶם. וְאִם אַתֶּם קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, אֵיךְ לֹא מְצָאתֶם אוֹתוֹ, הָלַךְ הַסּוֹזֵר אַזְרִיכֶם?

אֲבָל בַּהַתְזָלָה רָאִיתִי בָּכֶם, וְכָעֵת רָאִיתִי בָּכֶם, שֶׁאַבָּא לֹא רָאָה וְזַמּוֹר שֶׁלֹּא (שֶׁיִּהְיֶה) טָעַן אַזְרָיו וְזַמּוֹר לִסְבֹּל עַל הַתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁלֹּא זְכִיתֶם שֶׁאַבָּא יִטְעַן אַזְרֵיכֶם, לֹא אֹמַר לָכֶם מִיהוּ אַבָּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יְצָזָק, כְּנִרְמֶה לָנוּ, תִּינוֹק זֶה אֵינוֹ בֶּן אָדָם. אָכְלוּ, וְאוֹתוֹ תִּינוֹק הָיָה אוֹמֵר דִּבְרֵי תוֹרָה וְזִדּוּשֵׁי תוֹרָה. אָמְרוּ, הָבָה נְבָרֵךְ. אָמַר לָהֶם, נָאֶה אֲמַרְתֶּם, מִשּׁוּם שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא מִתְבָּרֵךְ בִּבְרָכָה זוֹ אֶלָּא בְּהַזְמָנָה.

פָּתַזוֹ וְאָמַר, (תהלים לד) אֲבָרְכָה אֶת ה׳ בְּכָל עֵת וְגוֹ׳. וְכִי מָה רָאָה דָּוִד לוֹמַר אֲבָרְכָה אֶת ה׳? אֶלָּא רָאָה דָּוִד שֶׁצָּרִיךְ הַזְמָנָה, וְאָמַר אֲבָרְכָה. בִּגְלַל שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאָדָם יוֹשֵׁב עַל שֻׁלְזָנוֹ, הַשְּׁכִינָה עוֹמֶדֶת שָׁם, וְהַצַּד הָאַוזֵר עוֹמֵד שָׁם. כְּשֶׁמְּזַמְּנִין הָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַשְּׁכִינָה מִתְתַּקֶּנֶת (בְּהַזְמָנָה זוֹ) לְגַבֵּי מַעְלָה לְקַבֵּל בְּרָכוֹת, וְהַצַּד הָאַוזֵר מִתְכּוֹפֵף. (וְאִם נִתְקַנֶּת בִּבְרָכוֹת לְגַבֵּי מַעְלָה וְהַצַּד הָאַוזֵר אֵינוֹ בַּכְּלָל) וְאִם לֹא מַזְמִין הָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַצַּד הָאַוזֵר שׁוֹמֵעַ וּמִכַּשְּׁכֵּשׁ לִהְיוֹת לוֹ זֵלֶק בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה.

וְאִם תֹּאמַר, לָמָּה אֵין הַזְמָנָה בִּשְׁאָר הַבְּרָכוֹת? אֶלָּא אוֹתוֹ דָּבָר הַבְּרָכָה שֶׁמְּבָרְכִים עָלָיו, הוּא הַזְמָנָה. וּבֹא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ זֶה, שֶׁזֶּה שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַפֵּרִי, אוֹתוֹ פֵּרִי הוּא הַזְמָנָה וּמְבָרְכִים עָלָיו, וְאֵין לוֹ זֵלֶק לַצַּד הָאַוזֵר. וְקֹדֶם זֶה שֶׁהָיָה אוֹתוֹ פֵּרִי בִּרְשׁוּת הַצַּד הָאַוזֵר, לֹא מְבָרְכִים עָלָיו, וְכָתוּב (ויקרא יט) לֹא יֵאָכֵל, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יְבָרְכוּ עַל אוֹתוֹ הַפֵּרִי וְלֹא יִתְבָּרֵךְ הַצַּד הָאַוזֵר. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא מֵרְשׁוּתוֹ, יֵאָכֵל, וּמְבָרְכִים עָלָיו. וְהֵיא הַזְמָנָה לִבְרָכָה. וְכֵן כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם שֶׁמְּבָרְכִים עֲלֵיהֶם, כֻּלָּם הַזְמָנָה לִבְרָכָה, וְאֵין בָּהֶם זֵלֶק לַצַּד

הָאַזָּר.

וְאִם תֹּאמַר, אַף כָּךְ לְבִרְכַּת זְמוּן כּוֹס בְּרָכָה הָיְתָה הַזְּמָנָה, מַדּוּעַ הָבָה וְנָבָרֵךְ? אֶלָּא הוֹאִיל וּבַתְּזוֹלָה כְּשֶׁהָיָה שׁוֹתֶה אָמַר "בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן", הֲרֵי זֶה הָיָה הַזְּמָנָה. וְכָעֵת לְבִרְכַּת הַמָּזוֹן צְרִיכִים שִׁנּוּי לְהַזְמָנָה אַזֶּרֶת, שֶׁהֲרֵי כּוֹס זוֹ הוּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְלֹא לַמָּזוֹן, וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ הַזְּמָנַת הַפָּה.

וְאִם תֹּאמַר, נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וְזֹהִי הַזְּמָנָה, בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וְזֹהִי בְּרָכָה – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. אֲבָל נְבָרֵךְ וְזֹהִי הַזְּמָנָה אַזֶּרֶת, הַזְּמָנָה שֶׁל בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. (שֶׁל הַפָּה) שֶׁהַקְּוֶרֶמֶת הִיא הַהַזְמָנָה לְכוֹס שֶׁל בְּרָכָה סְתָם. וְכוֹס זוֹ, כֵּיוָן שֶׁנִּטַּל, הִיא הַזְּמָנָה אַזֶּרֶת בְּמִלַּת נְבָרֵךְ לְגַבֵּי עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּל מְזוֹנוֹת וּבְרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִשָּׁם. וּמִשּׁוּם זֶה הוּא בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, שֶׁעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא נִסְתָּר וְאֵין אֵלָיו הַזְּמָנָה, אֶלָּא בְּדַרְגָּה זוֹ כּוֹס בְּרָכָה. (שֶׁבְּמִלַּת נְבָרֵךְ) אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי זֶלְקֵנוּ שֶׁמִּיּוֹם הָעוֹלָם עַד כְּעֵת לֹא שָׁמַעְנוּ דְּבָרִים אֵלּוּ, וַדַּאי הֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁזֶּה אֵינוֹ בֶּן אָדָם.

אָמַר לוֹ, בֵּן, מַלְאַךְ ה׳, אֲהוּבוֹ, מַה שֶּׁאָמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ בְּרִיזוּם עֲצֵי שִׁטִּים זֶמְשָׁה לְקַרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן וְגוֹ׳, וְזֶמְשָׁה בְּרִיזוּם וְגוֹ׳, וְזֶמְשָׁה בְּרִיזוּם לַיְרֵכָתַיִם יָמָּה – הֲרֵי הָרְבֵּה בְּרִיזִים יֵשׁ כָּאן, וְיָדִים הֵם שְׁתַּיִם. אָמַר לוֹ, זֶהוּ שֶׁאָמַרְנוּ, מִפִּי הָאָדָם נִשְׁמָע מִיהוּ. אֲבָל הוֹאִיל וְלֹא הִשְׁגַּזְתָּם – אֲנִי אֹמַר.

פָּתַז וְאָמַר, (קֹהֶלֶת ב) הָזָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְגוֹ׳. וְכִי אֵיפָה עֵינָיו שֶׁל הָאָדָם? אֶלָּא בְּרֹאשׁוֹ! שָׁמָא בְּגוּפוֹ אוֹ בִּזְרוֹעוֹ, שֶׁהוֹצִיא אֶת הָזָכָם יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם?! אֶלָּא הַפָּסוּק כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי. שֶׁלָּמַדְנוּ, לֹא יֵלֵךְ אָדָם בְּגִלּוּי רֹאשׁ אַרְבַּע אַמּוֹת. מָה הַטַּעַם? שֶׁשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עַל רֹאשׁוֹ, וְכָל זָכָם עֵינָיו וּדְבָרָיו בְּרֹאשׁוֹ הֵם, בְּאוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹרָה וְעוֹמֶד עַל רֹאשׁוֹ.

וּכְשֶׁעֵינָיו שָׁם, יֵדַע שֶׁאוֹתוֹ אוֹר שֶׁדּוֹלֵק עַל רֹאשׁוֹ צָרִיךְ שָׁמָּן, מִשּׁוּם שֶׁגּוּף הָאָדָם הִיא פְּתִילָה, וְאוֹר דּוֹלֵק לְמַעְלָה, וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צָוַוז וְאָמַר: (שָׁם ט) וְשֶׁמֶן עַל רֹאשְׁךָ אַל יֶחְסָר, שֶׁהֲרֵי הָאוֹר שֶׁבְּרֹאשׁוֹ צָרִיךְ שָׁמָּן וְאוֹתָם מַעֲשִׂים

טוֹבִים. וְלָכֵן הֶזָּכֶם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ, וְלֹא בְּמָקוֹם אָזְנַיִם.

אַתֶּם זְכָרִים, וַדַּאי הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה עַל רָאשֵׁיכֶם, אֵיךְ לֹא הִשְׁגַּחְתֶּם לָזֶה? שֶׁכָּתוּב וְעָשִׂיתָ בְּרִיזִם וְגוֹ', לְקַרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הָאֶזֶד. וְזַמְשָׁה בְּרִיזִם לְקַרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית. הָאֶזֶד וְהַשֵּׁנִית אָמַר הַפָּסוּק, שְׁלִישִׁית וּרְבִיעִית לֹא אָמַר הַפָּסוּק. שֶׁהֲרֵי אֶזֶד וְשֵׁנִית נֶזְשָׁבִים לִשְׁנֵי צְדָדִים, וּמְשׁוּם זֶה הַזֶּשְׁבּוֹן בִּשְׁנֵי אֵלֶה.

בָּאוּ הֵם וְנָשְׁקוּהוּ. (כְּבַתְּוִלָה) בָּכָה רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵי זֶלְקֵךְ! אַשְׁרֵי הַדּוֹר! שֶׁהֲרֵי בִּזְכוּתֵךְ אֲפָלוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן הֵם סְלָעִים רָמִים תַּקִּיפִים. בָּאָה אִמּוֹ. אָמְרָה לָהֶם, רַבּוֹתַי, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם אַל תַּשְׁגִּיזוּ עַל בְּנִי, אֶלָּא רַק בְּעַיִן טוֹבָה. אָמְרוּ לָהּ, אַשְׁרֵי זֶלְקֵךְ אִשָּׁה כְּשֵׁרָה, אִשָּׁה בְּרוּרָה מִכָּל שְׁאָר הַנָּשִׁים, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַר זֶלְקֵךְ וְהֵרִים דִּגְלֵךְ עַל כָּל שְׁאָר נְשׁוֹת הָעוֹלָם!

אָמַר הַתִּינוֹק, אֲנִי לֹא פּוּזַד מֵעַיִן רָעָה, שֶׁבֵּן דָּג גָּדוֹל וְנִכְבָּד אֲנִי, וְדָג לֹא פּוּזַד מֵעַיִן רָעָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית מוז) וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ. מַה זֶּה לָרֹב? לִרְבּוֹת עַל הָעַיִן. וְשָׁנִינוּ, מַה דְּגֵי הַיָּם הַמַּיִם מְכַסִּים עֲלֵיהֶם וְאֵין עַיִן רָעָה וְכוּ'. לָרֹב וַדַּאי, בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, בְּתוֹךְ בְּנֵי הָאָדָם עַל הָאָרֶץ. אָמְרוּ, בֵּן, מַלְאַךְ ה', אֵין בָּנוּ עַיִן רָעָה, וְלֹא מִצַּד עַיִן רָעָה בָּאנוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַסֶּה עָלֶיךָ בִּכְנָפָיו.

פָּתוּז וְאָמַר, (שם) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה אָמַר יַעֲקֹב בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ. אִם בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר אוֹתוֹ, סוֹד זְכוּתָה יֵשׁ בּוֹ. הַמַּלְאָךְ, קוֹרֵא לוֹ מַלְאָךְ, וְקוֹרֵא לוֹ שְׁמוֹת אֲזָרִים. מַדּוּעַ נִקְרָא כָּאן מַלְאָךְ? אֶלָּא כְּשֶׁהוּא שָׁלִיזַ מִלְמַעְלָה וּמְקַבֵּל זֹהַר מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלְמַעְלָה, (שָׁאנ) שֶׁכְּשֶׁמְּבָרְכִים אַבָּא וְאִמָּא לָזֶה, אוֹמְרִים לָהּ: בִּתִּי, לְכִי שִׁמְרִי בֵּיתֵךְ! פָּקְדִי אֶת בֵּיתֵךְ! כָּךְ עֲשִׂי לְבֵיתֵךְ! לְכִי וְזוּנִי אוֹתָם. לְכִי, שֶׁאוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁלְמַטָּה מְזַכָּה לָךְ, בְּנֵי בֵּיתֵךְ מְזַכִּים לְמָזוֹן מִמֵּךְ! הֲרֵי לָךְ כָּל מַה שֶׁתִּצְטָרְכִי לָתֵת

לָהֶם. וְאָז הִיא מַלְאָךְ.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת נִקְרָא מַלְאָךְ, וְלֹא בָּא לָזוּן עוֹלָמוֹת, וְעוֹד, שֶׁבְּשֵׁם זֶה לֹא זָן אֶת הָעוֹלָמוֹת, אֶלָּא בַּשֵּׁם שֶׁל הַשֵּׁם – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. כְּשֶׁשָּׁלִיזַ מִתּוֹךְ אַבָּא וְאִמָּא, נִקְרָא מַלְאָךְ. וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עַל מְקוֹמוֹת, עַל שְׁנֵי כְּרוּבִים, שְׁמוֹ ה׳.

כְּשֶׁנִּרְאָה לְמֹשֶׁה בַּתְּוִזְלָה נִקְרָא מַלְאָךְ. לְיַעֲקֹב לֹא נִרְאָה כָּךְ, אֶלָּא בְּדַגְמָא, שֶׁכָּתוּב (שם כט) וְרָוִזל בָּאָה. זוֹ דְּמוּת שֶׁל רָוִזל אַוֶּרֶת, שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה׳ קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע וְגוֹ׳, רָוִזל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ. וְרָוִזל בָּאָה, סְתָם. עִם הַצֹּאן, הַדְּרָגוֹת שֶׁלָּהּ. אֲשֶׁר לְאָבִיהָ, וַדַּאי. וְכֻלָּם נִמְנוּ וְהִתְפַּקְּדוּ בְּיָדֶיהָ. כִּי רֹעָה הִיא, הִיא מַנְהִיגָה אוֹתָם וּמַפְקֶדֶת עֲלֵיהֶם.

וְכָךְ כָּתוּב בְּמֹשֶׁה, (שמות ג) וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁשָּׁבַז אַבְרָהָם יוֹתֵר, שֶׁלֹּא כָּתוּב בּוֹ מַלְאָךְ – אֶלָּא (בראשית יז) וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא וְגוֹ׳. שָׁם בְּאַבְרָהָם נִרְאָה לוֹ אֲדָנָי, בְּאָלֶ״ף דָּלֶ״ת, בִּגְלַל שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן קִבֵּל בְּרִית. וּמַה שֶּׁעַד עַכְשָׁיו הִתְכַּסָּה מִמֶּנּוּ, נִרְאָה לוֹ רִבּוֹן וְשַׁלִּיט, וְכָךְ נִרְאָה, שֶׁהֲרֵי אָז הִתְקַשֵּׁר בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה וְלֹא יוֹתֵר. וּמֹשֶׁה זֶה בְּשֵׁם שֶׁל אָדוֹן רִבּוֹן עָלָיו.

אֲבָל מֹשֶׁה שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ פָּרוּד, שֶׁכָּתוּב (שמות ג) מֹשֶׁה מֹשֶׁה, שֶׁאֵין טַעַם מַפְסִיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) אַבְרָהָם אַבְרָהָם, שֶׁמַּפְסִיק הַטַּעַם, בִּגְלַל שֶׁכְּעֵת שָׁלֵם מַה שֶּׁלֹּא הָיָה לִפְנֵי כֵן. יֵשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּין אַבְרָהָם הַנּוֹכְזִי לְבֵין אַבְרָהָם שֶׁבַּתְּוִזְלָה. אֲבָל מֹשֶׁה, מִיָּד שֶׁנּוֹלַד, אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה הָיְתָה עִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא. וְכָתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. מִיָּד נִקְשַׁר מֹשֶׁה בְּדַרְגָּתוֹ, וּמֹשֶׁה זֶה מֹשֶׁה, וְלֹא מַפְסִיק הַטַּעַם.

וְלָכֵן לְגַבֵּי מֹשֶׁה הִקְטִין עַצְמוֹ, שֶׁכָּתוּב מַלְאַךְ ה׳. יַעֲקֹב קָרָא לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. מַלְאָךְ, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה

יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ לִשְׁלֹט. מֹשֶׁה בְּזִוָּיו. יַעֲקֹב לְאַזֵּר שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. מֹשֶׁה בְּגוּף. יַעֲקֹב בְּרוּזַּ. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

הַגָּאֵל אוֹתִי מִכָּל רָע, שֶׁלֹּא הִתְקָרֵב לְעוֹלָמִים לְצַד הָרָע, וְלֹא יָכֹל הָרָע לִשְׁלֹט בּוֹ. יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים, אָז יַעֲקֹב הָיָה מִתַּקֵּן אֶת בֵּיתוֹ כְּאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ לְבַיִת זָדֵשׁ וּמִתַּקְּנוֹ בְּתִקּוּנָיו וּמַקְשְׁטוֹ בְּקִשּׁוּטָיו. יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים – אוֹתָם הַנּוֹדְעִים, אוֹתָם שֶׁנִּפְקְדוּ עַל הָעוֹלָם לִמְשֹׁךְ מֵהֶם בְּרָכוֹת, הֵם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים. וְיִקָּרֵא בָּהֶם שְׁמִי, כָּעֵת הִתְקִין בֵּיתוֹ, וְהוּא הִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁזִּוּוּג הָיָה בְּיַעֲקֹב. הַגּוּף נִדְבַּק בְּמָקוֹם שֶׁהִצְטָרֵךְ, וּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת אֹתוֹ.

לְאַזֵּר שֶׁאוֹתָם נְעָרִים מִתְבָּרְכִים כָּרָאוּי, אָז וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ. דֶּרֶךְ הַדָּגִים לְהִתְרַבּוֹת בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְאִם יוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַמַּיִם לַיַּבָּשָׁה, מִיָּד מֵתִים. אֵלּוּ לֹא כָּךְ, אֶלָּא הֵם מֵהַיָּם הַגָּדוֹל, וּגְדֻלָּתָם לְהִתְרַבּוֹת וּלְהִתְגַּדֵּל בְּקֶרֶב הָאָרֶץ הִיא, מַה שֶּׁאֵין כָּךְ בְּכָל הַדָּגִים שֶׁבָּעוֹלָם.

מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וַיְבָרֶךְ אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמַר. וְלֹא מָצָאנוּ לוֹ כָּאן בְּרָכוֹת, שֶׁהֲרֵי אַזֵּר כָּךְ בֵּרְכוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם מט) בֶּן פֹּרָת יוֹסֵף. אֶלָּא, כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַנְּעָרִים הַכָּלוּ, בֵּרַךְ אֶת יוֹסֵף. שֶׁהֲרֵי לֹא יָכְלוּ לְהִתְבָּרֵךְ אֶלָּא מִתּוֹךְ יוֹסֵף, וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא נִסְתָּר וְלֹא נִרְאָה בְּגָלוּי, כָּתוּב בְּנִסְתָּר – וַיִּקָּרֵא בָּהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבֹתַי. (לְכַסּוֹת עָלָיו) מִן הָאָבוֹת מִתְבָּרְכִים, וְלֹא מִמָּקוֹם אַזֵּר. בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, זֶהוּ כִּסּוּי לְכַסּוֹת מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

בָּאוּ וְנָשְׁקוּ אוֹתוֹ כְּמִקֹּדֶם. אָמְרוּ, הָבָה וְנִבָּרֵךְ. אָמַר הוּא, אֲנִי אֲבָרֵךְ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁשְּׁמַעְתֶּם עַד כָּאן מִפִּי הָיָה, וַאֲנִי בִּי (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ. קוֹרְאִים בּוֹ יְבָרֵךְ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנָּתַן מִלַּזְמוֹ לַדָּל. מִלָּזֵם וְאֹכֶל שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁלִּי אֲכַלְתֶּם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּן אָהוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי שָׁנִינוּ בַּעַל הַבַּיִת בּוֹצֵעַ וְאוֹרְזֵ מְבָרֵךְ. אָמַר לוֹ, אֵינִי בַּעַל הַבַּיִת וְאֵינְכֶם אוֹרְזִים. אֲבָל מָצָאתִי פָּסוּק וַאֲקַיְּמוֹ, שֶׁהֲרֵי אֲנִי בְּוַדַּאי טוֹב עַיִן, בְּלִי שְׁאֲלוֹתֵיכֶם אָמַרְתִּי עַד עַתָּה, וְלָזֵם וְאֹכֶל שֶׁלִּי אֲכַלְתֶּם.

לָקַח כּוֹס בְּרָכָה וּבֵרַךְ, וְיָדָיו לֹא יָכְלוּ לִסְבֹּל אֶת הַכּוֹס וְרָעֲדוּ. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְעַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן, אָמַר, (תהלים קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם ה׳ אֶקְרָא. עָמַד הַכּוֹס עַל תְּקוּנוֹ, וְהִתְיַשֵּׁב בִּימִינוֹ וּבֵרַךְ. בַּסּוֹף אָמַר: יְהִי רָצוֹן שֶׁלְּאָזְדּ מֵאֵלֶּה יִמָּשְׁכוּ לוֹ זַיִּים מִתּוֹךְ (הַמָּלֵךְ) עֵץ הַזַּיִּים, שֶׁכָּל הַזַּיִּים תְּלוּיִים בּוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֶעֱרַב לוֹ, וְיִמְצָא עָרֵב לְמַטָּה שֶׁיַּסְכִּים בְּעַרְבוּתוֹ אֶצֶל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ, סָתַם עֵינָיו רֵגַע אֶזְדּ, וְאַזַּר כְּךְ פָּתַזּ אוֹתָם. אָמַר, זַבְּרִים, שָׁלוֹם לָכֶם מֵרִבּוֹן הַטּוֹב שֶׁכָּל הָעוֹלָם שֶׁלּוֹ הוּא. תָּמְהוּ וּבָכוּ, וּבֵרְכוּהוּ. לָנוּ אוֹתוֹ לַיְלָה. בַּבֹּקֶר הִשְׁכִּימוּ וְהָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן סִפְּרוּ לוֹ אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. תָּמַהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, בֶּן סָלַע תַּקִּיף הוּא וְרָאוּי הוּא לְכָךְ, וְיוֹתֵר מִמַּה שֶׁלֹּא זָשׁוּב בֶּן אָדָם, בְּנוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא הוּא. הִזְדַּעֲזַע רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, עָלַי לָלֶכֶת לִרְאוֹת אוֹתוֹ גֵּר דּוֹלֵק. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה לֹא עוֹלֶה בַּשֵּׁם בָּעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי דָּבָר עֶלְיוֹן יֵשׁ בּוֹ. וְסוֹד הוּא, שֶׁהֲרֵי אוֹר הַשָּׁמֶן (הַהַמְשָׁכָה) שֶׁל אָבִיו מֵאִיר עָלָיו, וְסוֹד זֶה לֹא מִתְפַּשֵּׁט בֵּין הַזַּבְּרִים.

יוֹם אֶזְדּ הָיוּ הַזַּבְּרִים יוֹשְׁבִים וּמִתְנַגְּזִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְהָיוּ שָׁם רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי זְזַיָּא וְרַבִּי יוֹסֵי וּשְׁאָר הַזַּבְּרִים. אָמְרוּ, הֲרֵי כָּתוּב (דברים ב) אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה וְגוֹ׳. בִּגְלַל רוּת וְנַעֲמָה שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לָצֵאת מֵהֶם. צִפּוֹרָה אֵשֶׁת מֹשֶׁה שֶׁהָיְתָה מִמִּדְיָן, וְיִתְרוֹ וּבָנָיו שֶׁיָּצְאוּ מִמִּדְיָן, שֶׁהָיוּ כֻּלָּם צַדִּיקֵי אֱמֶת, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. וְעוֹד מֹשֶׁה שֶׁגִּדְּלוּהוּ בְּמִדְיָן, וְאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (במדבר לא) נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים. אִם כְּךְ, מַשּׁוֹא פָּנִים יֵשׁ בַּדָּבָר, שֶׁיּוֹתֵר רְאוּיִם בְּנֵי מִדְיָן לְהִנָּצֵל מִמּוֹאָב.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא דּוֹמֶה מִי שֶׁעֲתִיד לִלְקֹט תְּאֵנִים לְמִי שֶׁכְּבָר לִקֵּט אוֹתָן. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף עַל גַּב שֶׁכְּבָר לִקֵּט לָהֶם, שֶׁבַּוּז הוּא. אָמַר לוֹ, מִי שֶׁלֹּא לִקֵּט תְּאֵנִים, שׁוֹמֵר אֶת הַתְּאֵנָה תָּמִיד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ פֶּגֶם בִּשְׁבִיל הַתְּאֵנִים שֶׁעֲתִידָה לְהָבִיא. כֵּיוָן שֶׁלִּקֵּט תְּאֵנִים, עָזַב אֶת הַתְּאֵנָה, וְיוֹתֵר לֹא

שׁוֹמֵר אוֹתָהּ.

כָּךְ מוֹאָב, שֶׁעֲתִידָה לְהָבִיא אוֹתָן תְּאֵנִים, שָׁמַר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב. מִדִּין שֶׁנָּתַן כְּבָר תְּאֵנִים וְלִקְּטוּ אוֹתָן, כָּתוּב (במדבר כה) צָרוֹר אֶת הַמִּדְיָנִים. שֶׁהֲרֵי מִכָּאן וָהָלְאָה תְּאֵנָה זוֹ לֹא עֲתִידָה לְהָבִיא פֵּרוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה רְאוּיָה לִשְׂרֵפַת אֵשׁ. פָּתַח וְאָמַר, וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל זִקְנֵי מִדְיָן וְגוֹ'. מוֹאָב הֵם מֻתָּרִים, וּמִשּׁוּם אוֹתָן תְּאֵנִים שֶׁעֲתִידִ מוֹאָב לְהוֹצִיא לָעוֹלָם נִצְּלוּ מֵעָנֶשׁ.

רַבִּי אֶלְעָזָר רָצָה לִרְאוֹת אֶת רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא זְמַנּוּ, וְהָיוּ הוֹלְכִים רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי אִתּוֹ. הָלְכוּ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ אוֹמְרִים דִּבְרֵי תוֹרָה כָּל אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַה שֶּׁכָּתוּב (דברים ב) וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה וְגוֹ', וְכָתוּב (שם) וְקָרַבְתָּ מוּל בְּנֵי עַמּוֹן וְגוֹ' – דָּבָר זֶה כְּדָבָר זֶה. מַה הֶבְדֵּל בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא נִרְאָה שֶׁשְּׁקוּלִים הָיוּ. וְשָׁנִינוּ, כְּשֶׁהָיוּ מִתְקָרְבִים לִבְנֵי מוֹאָב, הָיוּ יִשְׂרָאֵל נִרְאִים לְפָנֵיהֶם בְּכָל כְּלֵי קֶרֶב כְּשֶׁרָצוּ לְהִתְגָּרוֹת בָּהֶם. וּלְגַבֵּי בְּנֵי עַמּוֹן הָיוּ יִשְׂרָאֵל מְעַטָּפִים בְּעִטּוּפֵיהֶם, וְלֹא נִרְאוּ כְּלָל כְּלֵי קֶרֶב. וְהַפָּסוּקִים מוֹכִיחִים בְּשִׁקּוּל זֶה כָּזֶה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא. וְשָׁנִינוּ, שֶׁזּוֹ שֶׁהָיְתָה זְצוּפָה וְאָמְרָה מוֹאָב, שֶׁכָּתוּב (בראשית יט) וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ מוֹאָב, נִרְאוּ יִשְׂרָאֵל זְצוּפִים אֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהִיא הָיְתָה זְצוּפָה, שֶׁאָמְרָה מוֹאָב, מֵאָב הָיָה בֵּן זֶה. אֲבָל הַקְּטַנָּה שֶׁאָמְרָה בֶּן עַמִּי וְכִסְּתָה דְּרָכֶיהָ, יִשְׂרָאֵל הָיוּ מְכַסִּים דַּרְכֵיהֶם אֲלֵיהֶם, מְעַטָּפִים עִטּוּף הַטַּלִּית, וְנִרְאִים לְפָנֵיהֶם כְּאַוְזִים מַמָּשׁ, וְכָךְ פֵּרְשׁוּהָ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, נִזְכַּר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּתִינוֹק זֶה. סָטוּ מִן הַדֶּרֶךְ שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת וְהִגִּיעוּ לְשָׁם. הִתְאָרְזוּ בְּאוֹתוֹ בַּיִת, נִכְנְסוּ וּמָצְאוּ אֶת אוֹתוֹ תִּינוֹק שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, וּמִתַּקְנִים לְפָנָיו שֻׁלְחָן. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, הִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, הִכָּנְסוּ וְזַסִּידִים קְדוֹשִׁים, הִכָּנְסוּ שְׁתִילֵי הָעוֹלָם, אוֹתָם שֶׁמְּשַׁבְּחִים

אוֹתָם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, אוֹתָם שֶׁאָפְלוּ הַדָּגִים שֶׁבַּיָּם הַגָּדוֹל יוֹצְאִים אֲלֵיהֶם לַיַּבָּשָׁה. בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וּנְשָׁקוֹ בְּרֹאשׁוֹ. זָזַר כְּמִקֹּדֶם וְנָשְׁקוֹ בְּפָיו. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נְשִׁיקָה רִאשׁוֹנָה עַל הַדָּגִים שֶׁעָזְבוּ אֶת הַמַּיִם וְהָלְכוּ לַיַּבָּשָׁה, וּנְשִׁיקָה שְׁנִיָּה עַל בֵּיצֵי הַדָּגִים שֶׁעָשׂוּ פָּרִי טוֹב בָּעוֹלָם.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, בְּרִיזַ לִבּוּשְׁכֶם רָאִיתִי שֶׁעַמּוֹן וּמוֹאָב מִתְגָּרִים בָּכֶם. אֵיךְ נִצַּלְתֶּם מֵהֶם? כְּלֵי קֶרֶב לֹא הָיוּ בִּידֵיכֶם. וְאִם לֹא, לְבִטְזָה תֵּלְכוּ בְּלִי פַּזַּד. תָּמְהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וְהַזַּבְּרִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵי הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ וְאַשְׁרֵי זֻכְּנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִרְאוֹת אֶת זֶה. הַתְקִינוּ שֻׁלְחָן כְּמִקֹּדֶם.

אָמַר, זְכָמִים קְדוֹשִׁים, תִּרְצוּ לָזֶם תַּפָּנוּקִים לְלֹא קֶרֶב (אוֹ לָזֶם קֶרֶב וְשֻׁלְחָן שֶׁל כְּלֵי קֶרֶב) וְשֻׁלְחָן שֶׁל כְּלֵי קֶרֶב, אוֹ לָזֶם קֶרֶב, אוֹ תִּרְצוּ לְבָרֵךְ לַמֶּלֶךְ בְּכָל כְּלֵי הַקֶּרֶב, שֶׁהֲרֵי הַשֻּׁלְחָן לֹא עוֹלֶה בִּלְי קֶרֶב? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֵּן אָהוּב זָבִיב קָדוֹשׁ, כָּךְ אָנוּ רוֹצִים, בְּכָל הַמִּינִים שֶׁל הַקֶּרֶב הָאֵלֶּה הִשְׁתַּדַּלְנוּ בָהֶם, וְיוֹדְעִים אָנוּ לַעֲרֹךְ בְּזֶרֶב וּבְקֶשֶׁת וּבְרִמָּזוּ וּבְאַבְנֵי בְלִיסְטְרָאוֹת, וְאַתָּה תִּינוֹק עוֹד לֹא רָאִיתָ אֵיךְ עוֹרְכִים קְרָב גְּבָרִים זֻזָּקִים שֶׁל הָעוֹלָם.

שָׁמַזּוּ אוֹתוֹ תִּינוֹק, אָמַר, וַדַּאי שֶׁלֹּא רָאִיתִי, אֲבָל כָּתוּב (מלכים–א כ) אַל יִתְהַלֵּל זוֹגֵר כְּמְפַתֵּזַּ. הַתְקִינוּ שֻׁלְחָן בְּלָזֶם וּבְכָל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כַּמָּה שִׁמְזָה יֵשׁ בְּלִבִּי בְּתִינוֹק זֶה, וְכַמָּה זִדּוּשִׁים יִתְזַדְּשׁוּ עַל שֻׁלְחָן זֶה, וְלָכֵן אָמַרְתִּי שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁזּוֹג פַּעֲמוֹנֵי רוּזַ הַקֹּדֶשׁ הָיוּ הוֹלְכִים בָּהּ.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, מִי שֶׁרוֹצֶה לָזֶם עַל פִּי הַזֶּרֶב – יֹאכַל. שָׁמַזּוּ רַבִּי אֶלְעָזָר, זָזַר וְקָרַב הַתִּינוֹק אֲלֵיו, אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁבַּזְתָּ עַצְמְךָ, אַתָּה צָרִיךְ לַעֲרֹךְ קְרָב בַּתְּזוּלָה, וַאֲנִי אָמַרְתִּי בַּתְּזוּלָה, שֶׁהַקְּרָב יִהְיֶה אַזְרֵי הָאֲכִלָה. אֲבָל כָּעֵת, מִי שֶׁרוֹצֶה סִלְּת, תּוֹלֶה (יְבִיא) כְּלֵי הַקְּרָב בְּיָדָיו. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לְךָ רָאוּי לְהַרְאוֹת מֵאוֹתָם כְּלֵי הַקְּרָב שֶׁלְּךָ.

פָּתַזּוּ אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, (במדבר טו) וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלָּזֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ

תְּרוּמָה לַה׳. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל עִמֶּר הַתְּנוּפָה. אֵיזוֹ תְּנוּפָה? אִם בִּגְלַל שֶׁהֻנִּיפָה הַכֹּהֵן לְמַעְלָה, הִיא תְּנוּפָה. מָה אִכְפַּת לָנוּ אִם הֻנִּיף אוֹ הִנְמִיךְ?

אֶלָּא וַדַּאי צָרִיךְ לַהֲרִימָה לְמַעְלָה, וְהַיְנוּ תְּרוּמָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁדַּרְשָׁנוּ שְׁנַיִם מִמֵּאָה וְכָךְ זֶה, אֲבָל תְּנוּפָה מַהִי הֲרָמָה (וֹ)? וְסוֹד זָכְמָה כָּאן. אִי זֻסִידִים קְדוֹשִׁים, בַּעֲלֵי רְמָזִים, לֹא שְׁמַשְׁתֶּם אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן הֶזָּסִיד, שֶׁאִם לֹא תֵּדְעוּ מַהִי תְּנוּפָה, מַהִי זִטָּה, מַהִי שְׁעוֹרָה.

תְּנוּפָה שֶׁאָמַרְנוּ, הַיְנוּ תְּנ״וּ פָּ״ה. וְסוֹד שֶׁלּוֹ – (ירמיה יג) תְּנוּ כָבוֹד לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם. שֶׁהֲרֵי פֶּה הַיְנוּ כָּבוֹד שֶׁרוֹצִים לָתֵת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְלָכֵן צְרִיכִים לְהָרִים לְמַעְלָה, לְהַרְאוֹת (שֶׁאֵינָם נוֹתְנִים אֶלָּא לַפֶּה הַזֶּה) שֶׁאָנוּ נוֹתְנִים שֶׁלּוֹ לַפֶּה הַזֶּה. שֶׁאֵין שֶׁבַח לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן אֶלָּא כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְקַנִּים לוֹ לַכָּבוֹד הַזֶּה וְנוֹתְנִים כָּבוֹד לַמֶּלֶךְ. וְזֶהוּ תְּנוּ פֶּה, תְּנוּ כָבוֹד, וַהֲרָמָה הִיא בְּוַדַּאי.

הַפָּסוּק שֶׁהִתְזַלְנוּ – וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ. וְכִי לֶחֶם הָאָרֶץ הִיא שְׂעוֹרָה? לֹא כָךְ. וְאָנוּ מַקְרִיבִים שְׂעוֹרָה מִשּׁוּם שֶׁשְּׂעוֹרָה קָדְמָה לִשְׁאָר הַלֶּחֶם שֶׁבָּעוֹלָם. שְׂעוֹרָה הוּא (שְׁעוֹר הַ״א, שֶׁהֲרֵי מָקוֹם) שְׂעוֹרָה שֶׁל הַ״א יָדוּעַ הוּא בַּשְּׁעוֹר שֶׁל הַ״א. (זִטָּה בְּהַ״א נְקוּדָה וְכוּ׳) זִטָּה נְקוּדָה בָּאֶמְצַע, שֶׁאֵין זֵלֶק לַצַּד הָאַזָּר שֶׁזִּטָּא שָׁם. (אֶלָּא) זִטָּה בַּת שֶׁמִּתְזַטֵּאת לִפָּנֵי אָבִיהָ וְעוֹשָׂה רְצוֹנָהּ. וּמַה זִּטָּה? כְּכֹל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה לָנוּ לִשְׁמֹעַ, כָּאן יֵשׁ לָנוּ לוֹמַר וְלִדְרֹךְ קָשֶׁת. אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, הֲרֵי מָגֵן מוּל הַזַּיִן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי זִטָּה כָּךְ קוֹרְאִים לָהּ. אֲבָל רָאִינוּ שֶׁבַּשְּׁבָטִים כֻּלָּם אֵין זַ״ט, וּבָהּ יֵשׁ זַ״ט, וְקוֹרְאִים זִטָּה. אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁהֲרֵי זַ״ט זוֹנָה סָמוּךְ לָהּ. בַּשְּׁבָטִים אֵין הָאוֹתִיּוֹת הָאֵלּוּ, שֶׁהֲרֵי בָּאוּ מִצַּד קְדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה, אֲבָל אֵלֶּיהָ יֵשׁ.

וְאִם תִּרְצֶה לְהוֹצִיא זֶרַע וְתֹאמַר לָמָּה נָקְטָה אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ הַבַּת הַזּוֹ, אֶלָּא אִם תֵּדַע זִטָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁאָמְרוּ זִטָּה הָיָה, תֵּדַע זֶה. וְעֵץ זֶה כְּשֶׁנָּצַז,

הַכֹּל צַד הַטּוֹב נָקַט לְכָל הַצַּד הָאַוֵּר, וְכוֹפֶף אוֹתוֹ.

הַוַּבְּרִים הָרִאשׁוֹנִים פֵּרְשׁוּ דָּבָר זֶה וְשָׁמוּ אוֹתָהּ מֵרָזוֹק, זִטָּה סְתָם. בָּאוּ אַוְּרוֹנִים וְאָמְרוּ זִטָּה מַמָּשׁ. בָּא יְשַׁעְיָה וּפֵרְשָׁהּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) וּמִמְּוּזָתָהּ כִּי לֹא תִקְרַב אֵלָיִךְ. וְלָכֵן נְקוּדָה בָּאֶמְצַע, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה זַטָּאָה. שֶׁאִלּוּ לֹא הָיְתָה נְקוּדָה, תִּהְיֶה זַטָּאָה. וְזִלּוּף בֵּין ט׳ לְת׳ שָׁבְרוּ אֶת הַצַּד הָאַוֵּר, בְּרוּר (שָׁלָהּ) שֶׁל הַדָּבָר.

אַתֶּם הַוַּבְּרִים, שֶׁלֹּא שְׁמַשְׁתֶּם אֶת רַבִּי שְׁמַעְיָה הֶוָּסִיד, אוֹמְרִים שֶׁבַּוָּמֶשֶׁת מִינֵי דָגָן אֵין וֵזֶלֶק לַצַּד הָאַוֵּר. וְלֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּל מַה שֶּׁנִּבְלָה בָּאָרֶץ יֵשׁ בּוֹ וֵזֶלֶק לַצַּד הָאַוֵּר, וּמַהוּ וֵזֶלְקוֹ? מוֹץ שֶׁתִּדְּפָנּוּ רוּוַח, שֶׁכָּתוּב (תהלים א) לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּוַח, וְזוֹהִי רוּוַח שֶׁל קְדֻשָּׁה. וְכָתוּב (שם קג) כִּי רוּוַח עָבְרָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ וְגוֹ׳. מִשּׁוּם שֶׁרוּוַח הַקֹּדֶשׁ מְפַוֶּרֶתּוּ בְּכָל צִדְדֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִמָּצֵא. זֶה בַּנְּקֻבָּה. הַזָּכָר מַהוּ? תֶּבֶן.

וּמוֹץ וְתֶבֶן הוֹלְכִים כְּאֶזֶד, וְלָכֵן פָּטוּר מִמַּעֲשֵׂר, שֶׁאֵין בּוֹ וֵזֶלֶק בַּקְדֻשָּׁה. ה׳ – דָּגָן בְּנִקָּיוֹן (שֶׁל דָּגָן) בְּלִי תֶּבֶן וּמוֹץ. וז״ט – זָכָר וּנְקֵבָה, מוֹץ וְתֶבֶן. ה׳ בְּנִקְיוֹן הַדָּגָן. וְלָכֵן שְׁלֵמוּת הָעֵץ הוּא זִטָּה, וְהָעֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה זִטָּה, שֶׁהַכֹּל הוּא בְּסוֹד, וּבְרַבַּר זִטָּה. (בְּקְדֻשָּׁה ה׳ נְקִיוֹן הַדָּגָן בְּלִי תֶּבֶן וּמוֹץ, וְעַל זֶה שְׁלֵמוּת הָאִילָן הוּא זִטָּה, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד הַזִּטָּה) תָּמַהּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְתָמְהוּ הַוַּבְּרִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ זֶה.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי הַפָּסוּק שֶׁהָיִינוּ שְׁרוּיִים בּוֹ, שֶׁהֲרֵי שְׁעוֹרָה קָדְמָה לָבֹא לָעוֹלָם, וְהִיא מְזֻקֶּנֶת לְמַאֲכַל בְּהֵמָה סְתָם. הִיא סוֹד אֶלֶף הָרִים שֶׁמְּגַדְּלִים בְּכָל יוֹם, וְהִיא אוֹכֶלֶת אוֹתָם. וְנִקְרֵאת לָזֶם תְּרוּמָה, אֹכֶל שֶׁל אוֹתָהּ תְּרוּמָה, (וְנִקְצֶרֶת) וְנִקְרֶבֶת בַּלַּיְלָה, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ויקרא כב) וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר וְאַוַּר יֹאכַל מִן הַקָּדָשִׁים כִּי לַזְמוֹ הוּא. מִן הַקָּדָשִׁים – זוֹ תְּרוּמָה. מִן הַקָּדָשִׁים וְלֹא קָדָשִׁים, שֶׁהֲרֵי קֹדֶשׁ סְתָם לֹא נִקְרָא תְּרוּמָה, שֶׁזּוֹמֵר בַּקֹּדֶשׁ מִבַּתְּרוּמָה לָמַדְנוּ.

אֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בִּרְשׁוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיְתָה, וְרָשׁוּת אַזָּרַת לֹא נִכְנְסָה לְשָׁם. אֵיךְ נִבְדֶּקֶת הָאָרֶץ אִם עוֹמֶדֶת בֶּאֱמוּנָה וְלֹא הִתְזַנְּבָרָה בְּרָשׁוּת אַזָּרַת? בְּהַקְרֵבַת תְּרוּמָה זוֹ שֶׁל שְׂעוֹרִים, כְּמוֹ סוֹד הַסּוֹטָה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי שְׁנִינוּת הַזָּרַב אֵלֶיךָ. אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, וַדַּאי הִתְזַנְּקְתִּי בְּמָגֵן וְצִנָּה לְהִתְגּוֹנֵן מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה אֵין רָשׁוּת אַזָּרַת וְלֹא נִכְנֶסֶת לְשָׁם. מוּץ וְתֶבֶן מַה הָיוּ?

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ וְגוֹ'. וְכָתוּב וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ. וְכִי אִם לֹא שָׁבָא נָזְשׁ עַל זָוָה, לֹא יַעֲשֶׂה תּוֹלָדוֹת לָעוֹלָם?! אוֹ אִם לֹא זָטְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּזוֹטָא הָעֶגֶל, לֹא יַעֲשׂוּ תּוֹלָדוֹת?! אֶלָּא וַדַּאי אִם לֹא יָבֹא נָזְשׁ עַל זָוָה, יַעֲשֶׂה אָדָם תּוֹלָדוֹת מִיָּד וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי נִגְזָרָה גְּזֵרָה מִיָּד שֶׁנִּבְרָא, שֶׁכָּתוּב פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ. וְאוֹתָם תּוֹלָדוֹת הָיוּ כֻּלָּם בִּנְקָיוֹן לְלֹא זֻהֲמָה כְּלָל. גַּם כָּךְ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֲרֵי לֹא נִכְנְסָה בָּהּ רָשׁוּת אַזָּרַת, יֵשׁ בָּהּ מוּץ וְתֶבֶן שֶׁלֹּא מֵאוֹתוֹ הַצַּד. וּמִזּוּץ לָאָרֶץ אוֹתוֹ מוּץ וְתֶבֶן מִצַּד אַזָּר הוּא, שֶׁהוֹלְכִים אַזַּר קְדֵשָׁה כְּקוֹף אַזָּרֵי בְּנֵי אָדָם.

בָּאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהַזָּבְרִים וְנָשְׁקוּהוּ. אָמַר לוֹ, נִדְמֶה לִי שֶׁהִרְוַזְנוּ בִּכְלֵי הַקֶּרֶב לָזֶם הַשִּׁלְזֹן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁהֲרֵי כָּל מִינֵי קְרָב הֵם בְּיָדְךָ וּמַצְלִיזִים בְּיָדְךָ. בָּאוּ וְנָשְׁקוּהוּ כְּמִקֹּדֶם.

פָּתַח הוּא וְאָמַר, (שם מז) וּבַגָּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם וְגוֹ'. עַד כָּאן זֶזְיוֹן הַדָּבָר, שֶׁהֲרֵי מִכָּאן וָהָלְאָה זֶזְיוֹנוֹ הָיָה, שֶׁכָּתוּב וְכוֹס פַּרְעֹה בְּיָדִי. אֲבָל זֶזְיוֹן הַדָּבָר הָיָה בִּגְלַל יוֹסֵף וּלְבַשְּׂרוֹ, שֶׁיִּשְׁמַע יוֹסֵף וְיֵדַע.

שְׁנֵינוּ, שִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם, וְהֵם (שִׁבְעָה) הֵיכָלוֹת. וְשִׁשָּׁה הֵם, וַזַּמִּשָּׁה הֵם, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִתּוֹךְ יַיִן עַתִּיק עֶלְיוֹן. אוֹתוֹ יַיִן מְשָׁכוֹ יַעֲקֹב מֵרָזוֹק, וּסְזָטוֹ מֵעִנְבֵי אוֹתָהּ הַגָּפֶן. אָז יַעֲקֹב הִמְשִׁיךְ אוֹתוֹ יַיִן שֶׁנִּרְאָה לוֹ, וְשָׁמַז וְשָׁתָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כז) וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ. כָּאן נִכְלַל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְלָכֵן הִרְזִיק

הַדָּבָר וּמְשָׁכוֹ בִּמְשִׁיכוֹת שְׁתֵּי תְנוּעוֹת, וְהֵינוּ לוֹ. לוֹ לְמַטָּה, לוֹ לְמַעְלָה. (בִּשְׁנֵי צְדָדִים אָזַוְז).

זֶנּוֹךְ מְטַטְרוֹן אָמַר, וְיָבֵא לוֹ יַיִן – שֶׁשָּׁם מַיִם בְּאוֹתוֹ יַיִן. אִם לֹא יָשִׂים בּוֹ מַיִם, לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל, וְנָאֶה אָמַר זֶנּוֹךְ מְטַטְרוֹן. וּמְשׁוּם זֶה הִמְשִׁיכוֹ בִּשְׁנֵי טְעָמִים, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁנֵי צְדָדִים אָזַוְז, וְאוֹתוֹ יַיִן הָלַךְ מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה, וְכָל הַטְּעָמִים בּוֹ, עַד שֶׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק טָעַם אוֹתוֹ, שֶׁהוּא דּוֹד נֶאֱמָן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים. מַהוּ כְּיֵין הַטּוֹב? שֶׁבָּא יַעֲקֹב וְשָׂם בּוֹ מַיִם. וְזֶהוּ יַיִן הַטּוֹב וְכָךְ וְזֶה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר זֶנּוֹךְ מְטַטְרוֹן. תָּמַהּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְתָמַהּ רַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ, הֲרֵי הַיַּיִן (ס"י מַלְאָךְ) שֶׁלְּךָ הוּא נִצּוֹז מַלְאָךְ קָדוֹשׁ עַל פֶּה (פֶּה) רוּזַז הַקָּדֵשׁ.

אָמַר לוֹ, עַד עַתָּה אוֹתָהּ גֶּפֶן מְזַכָּה לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת. וּבַגֶּפֶן – זוֹהִי גֶּפֶן הַנּוֹדַעַת בַּקָּדֵשׁ. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ גֶּפֶן אַזָּרַת שֶׁנִּקְרֵאת גֶּפֶן נָכְרִיָּה, וַעֲנָבֶיהָ אֵינָם עֲנָבִים, אֶלָּא קָשִׁים, אוֹזְזִים הַלֵּב, נוֹשְׁכִים כַּכֶּלֶב. אוֹתָם עֲנָבִים נִקְרָאִים (ירמיה ב) סוּרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה. אֲבָל גֶּפֶן זוֹ, עָלֶיהָ כָּתוּב וּבַגֶּפֶן, אוֹתָהּ הַיְדוּעָה, אוֹתָהּ שֶׁכָּל הַקְּדוֹשִׁים טָעֲמוּ יַיִן עַתִּיק, יַיִן טוֹב, יַיִן שֶׁיַּעֲקֹב נָתַן בּוֹ מַיִם, עַד שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים לִטְעֹם טָעֲמוּ אוֹתוֹ, וְהָיָה טוֹב לַזֶּזֶךְ.

וְאוֹתָהּ גֶּפֶן, כְּשֶׁמַּגִּיעַ אֵלֶיהָ, מוֹשִׁיטָה שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִים, וְהֵם שְׁלֹשׁ דְּמֻיּוֹת הָאָבוֹת שֶׁהִתְקַדְּשָׁה בָּהֶם, וְאֵין קְדֻשָּׁה אֶלָּא בְּיַיִן, וְאֵין בְּרָכָה אֶלָּא בְּיַיִן, בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ זְזָדָה. וְהִיא כְּפַרְזַת, כְּמוֹ כַּלָּה שֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת וְנִכְנֶסֶת בְּאַהֲבָה, בְּזְזָדַת אוֹתוֹ יַיִן שֶׁהִתְעָרֵב בְּמַיִם, וְאָז עָלְתָה נִצָּה, עוֹלָה אַהֲבָתָהּ לְדוֹדָהּ וְשׁוֹרָה לְנַגֵּן וּלְהִכָּנֵס בְּאַהֲבָה, וְאָז מִתְמַלְאִים וּמִתְבַּשְּׂלִים אוֹתָם עֲנָבִים, רְכוּת וּמְלֵאוּת מֵאוֹתוֹ יַיִן טוֹב עַתִּיק, יַיִן שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם בּוֹ מַיִם.

וְעַל זֶה מִי שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וּמַגִּיעִים עַל הָאָרֶץ, צָרִיךְ לָשִׂים בּוֹ מַיִם, בִּגְלַל שֶׁאֵין לוֹ לְבָרֵךְ רַזְזָם ה' עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ, פָּרַט לְמַיִם תּוֹךְ הַיַּיִן. וְאִם לֹא, מִי יָכוֹל לִסְבֹּל? זֶה הָיָה לְבַשֵּׂר לְיוֹסֵף, מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ הָיָה הַדָּבָר תָּלוּי.

זֶנוּחַ מִטַּטְרוֹן אָמַר, שְׁלֹשָׁה שָׁרִיגִם בְּוַדַּאי, כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. וַהֲרֵי אַרְבָּעָה הֵם שֶׁלָּהּ? אֶלָּא זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהִיא כְּפַרְזוֹת. בִּזְמַן שֶׁהִיא עוֹלָה וּפוֹרַזֶת בִּכְנָפֶיהָ לַעֲלוֹת, אָז עָלְתָה נִצָּה. זֶהוּ אוֹתוֹ רְבִיעִי שֶׁנִּשְׁאָר, שֶׁעוֹלֶה אִתָּהּ וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כב) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעָף. כְּשֶׁיַּעוּף כְּפַרְזוֹת, בִּזְמַן שֶׁפּוֹרַזֶת. וְנָאֶה אָמַר זֶנוּחַ מִטַּטְרוֹן, וְכָךְ זֶה.

תָּמַהּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְתָמַהּ רַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ, מַלְאָךְ קָדוֹשׁ, שְׁלִיחַ מִלְמַעְלָה, הֲרֵי יֵינָךְ הוּא נִצּוֹתָ בְּסוֹד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. בָּאוּ כָּל הַחֲבֵרִים וְנִשָּׁקוּהוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשִּׁלְחָנִי לְכָאן.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, זַבֵּרִים, לֶזֶם וְיַיִן עִקַּר הַשֻּׁלְחָן הֵם. כָּל שְׁאָר הַמַּאֲכָלִים נִמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם. וְהַתּוֹרָה הִרְוִיחָה אוֹתָם, וְשָׁלָה הֵם. הַתּוֹרָה רוֹצָה מִכֻּם בְּבַקָּשָׁה, בְּאַהֲבָה, וְאוֹמֶרֶת, (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי וּשְׁתוּ בְיַיִן מָסָכְתִּי. וְהוֹאִיל וְהַתּוֹרָה מְזַמֶּנֶת לָכֶם וְהִיא רוֹצָה מִכֻּם דָּבָר זֶה, יֵשׁ לָכֶם לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנָהּ. (הוא) בְּבַקָּשָׁה מִכֻּם, הוֹאִיל וְהִיא מְזַמֶּנֶת לָכֶם, שֶׁתַּעֲשׂוּ רְצוֹנָהּ. אָמְרוּ, כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. יָשְׁבוּ וְאָכְלוּ וְשָׂמְחוּ אִתּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָכְלוּ, הִתְעַכְּבוּ עַל הַשֻּׁלְחָן.

פָּתַח הוּא וְאָמַר, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל זִקְנֵי מִדְיָן וְגוֹ'. וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְאֶל זִקְנֵי מִדְיָן לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיֹּאמֶר מוֹאָב. עֲלֵמִים לָקְחוּ עֵצָה מִסְּבִים, וְהַסָּבִים נִמְשְׁכוּ אַחֲרֵיהֶם, וְהֵם נָתְנוּ לָהֶם עֵצָה. אֵיזוֹ עֵצָה נָתְנוּ לָהֶם? עֵצָה רָעָה לָקְחוּ לְעַצְמָם. אָמְרוּ לָהֶם לְמוֹאָב: גָּדוֹל רָע גָּדַלְנוּ בֵּינֵינוּ. וּמִיהוּ? מֹשֶׁה רַבָּם. עַל כַּמָּה אֲזָדֶ שֶׁהָיָה בֵּינֵינוּ, שֶׁגִּדְּלוֹ וְהִגְדִּילוֹ בְּבֵיתוֹ וְנָתַן לוֹ בִּתּוֹ לְאִשָּׁה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא נָתַן לוֹ מָמוֹן וְשִׁלְּחוֹ לְמִצְרַיִם, לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הָאָרֶץ. וְהוּא וְכָל בֵּיתוֹ נִמְשְׁכוּ אֲזָרָיו. אִם נוֹכַל לַעֲקֹר אוֹתוֹ רַבָּם מֵהָעוֹלָם, כָּל עַמּוֹ יֵעָקְרוּ מִיָּד מִן הָעוֹלָם. וְכָל הָעֵצָה הָרָעָה מֵאוֹתוֹ דִּבֵּר פְּעוֹר הָיָה מִמִּדְיָן.

וּבֹא וּרְאֵה שֶׁהַכֹּל הָיָה מִמִּדְיָן, וְכָל עֲצָתָם הָיְתָה עַל מֹשֶׁה. וּבַעֲצָתָם שָׁכְרוּ אֶת בִּלְעָם כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁבִּלְעָם לֹא יָכוֹל, לָקְחוּ עֵצָה אֲזָרַת לְעַצְמָם,

וְהִפְקִירוּ נְשֵׁיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם יוֹתֵר מִמּוֹאָב, שֶׁהֲרֵי עַל נְשׁוֹת מִדְיָן כָּתוּב, (במדבר לא) הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וְהַכֹּל הָיָה מִמִּדְיָן. לָקְחוּ עֶצָּה יַחַד עִם נְשֵׁיאָם שֶׁיַּפְקִיר בִּתּוֹ, שֶׁזָּשְׁבוּ לִתְפֹּס אֶת מֹשֶׁה בִּרְשָׁתָם, בְּכַמָּה מִינֵי כְשָׁפִים עִטְּרוּ אוֹתָהּ שֶׁיִּתְפֹּס הָרֹאשׁ שֶׁלָּהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (ישעיה מד) מֵשִׁיב זַכְמִים אָחוֹר.

הֵם רָאוּ שֶׁהָרֹאשׁ יִתָּפֵס בִּרְשָׁתָם, וְלֹא יָדְעוּ, רָאוּ וְלֹא רָאוּ. רָאוּ רֹאשׁ הָעָם שֶׁנּוֹפֵל אִתָּהּ וְכַמָּה אֲלָפִים אֲזֵרִים, וְזָשְׁבוּ שֶׁזֶּה מֹשֶׁה. הִפְקִירוּ אוֹתָהּ וְצִוּוּ אוֹתָהּ עַל מֹשֶׁה, שֶׁלֹּא תְּזַדַּוְּגִי לְאַזֵּר אֶלָּא בּוֹ. אָמְרָה לָהֶם, בַּמָּה אֲדַע? אָמְרוּ, אוֹתוֹ שֶׁתִּרְאִי שֶׁכֻּלָּם עוֹמְדִים לְפָנָיו, בּוֹ תְּזַדַּוְּגִי וְלֹא בְּאַזֵּר. כֵּיוָן שֶׁבָּא זִמְרִי בֶּן סָלוּא, עָמְדוּ לְפָנָיו עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה (וְזַמְשִׁים וְתִשְׁעָה) אֶלֶף מִשִּׁבְטֹ שִׁמְעוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה נְשִׂיאָם, וְהִיא זָשְׁבָה שֶׁהוּא מֹשֶׁה, וְהִזְדַּוְּגָה אִתּוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ כָּל אוֹתָם הַיֶּתֶר אֶת זֶה, עָשׂוּ מַה שֶּׁעָשׂוּ, וְהָיָה מַה שֶּׁהָיָה.

וְהַכֹּל הָיָה מִמִּדְיָן בְּכַמָּה מִינִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶעֱנְשׁוּ מִדְיָן, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה, (במדבר לא) נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים. לְךָ רָאוּי וּלְךָ נָאֶה. לְמוֹאָב אֲנִי מַשְׁאִיר אוֹתָם לְאַזֵּר שֶׁיֵּצְאוּ מֵהֶם שְׁתֵּי מַרְגָּלִיּוֹת – הֲרֵי דָּוִד בֶּן יִשַׁי, שֶׁהוּא יִנְקֹם נְקָמוֹת מוֹאָב וְיִרְזַיִן קְדֵרָה הַמְּלֵאָה טִנֹּפֶת פָּעוֹר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ס) מוֹאָב סִיר רַחְצִי, בְּוַדַּאי. וְעַד שֶׁאוֹתָן שְׁתֵּי מַרְגָּלִיּוֹת לֹא יֵצְאוּ, לֹא נֶעֱנְשׁוּ. כֵּיוָן שֶׁיָּצְאוּ, בָּא דָּוִד וְרִזַּיִן הַקְּדֵרָה מֵהַטִּנֹּפֶת שֶׁלָּהֶם. וְכֻלָּם נֶעֱנְשׁוּ – מִדְיָן בִּימֵי מֹשֶׁה, וּמוֹאָב בִּימֵי דָּוִד.

בֹּא וּרְאֵה, רִשְׁעֵי מִדְיָן עִם כָּל זֶה לֹא שָׁכְכוּ מִכָּל רָעוֹתֵיהֶם. אַזֵּר דּוֹרוֹת שֶׁרָאוּ שֶׁמֵּת יְהוֹשֻׁעַ וְכָל אוֹתָם זְקֵנִים שֶׁרָאוּיִם הָיוּ לְהֵעָשׂוֹת נֵס עַל יְדֵיהֶם, אָמְרוּ: כָּעֵת הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לָנוּ. מָה עָשׂוּ? בָּאוּ לַעֲמָלֵק וְאָמְרוּ: יֵשׁ לָכֶם לִזְכֹּר מָה עָשׂוּ לָכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמֹשֶׁה רַבָּם וִיהוֹשֻׁעַ תַּלְמִידוֹ, שֶׁהִשְׁמִידוּ אֶתְכֶם מֵהָעוֹלָם. כָּעֵת הוּא זְמַן שֶׁאֵין מִי שֶׁמֵּגֵן עֲלֵיהֶם, וְאָנוּ יַחַד אִתְּכֶם, שֶׁכָּתוּב (שופטים ו) מִדְיָן וַעֲמָלֵק וּבְנֵי קֶדֶם וְגוֹ', (שם) מִפְּנֵי מִדְיָן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמְּנָהָרוֹת וְגוֹ'. לֹא הָיָה בָּעוֹלָם מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה רָע בַּכֹּל כְּמוֹ מִדְיָן. וְאִם תֹּאמַר

עַמָּלֵק – בִּגְלַל קְנְאַת בְּרִית שֶׁהִתָּקְרבוּ לַבְּרִית, וְעַל זֶה מְקַנֵּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קְנְאַת עוֹלָמִים שֶׁלֹּא נִשְׁכַּחַת. אָמְרוּ, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וְאֵין כָּאן סָפֵק בָּעוֹלָם.

פָּתוּז וְאָמַר, (דברים ב) וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, וְכִי עַד עַכְשָׁו לֹא יָדַעְנוּ שֶׁעִם מֹשֶׁה הָיָה מְדַבֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא עִם אַזַּר שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי?! אֵלַי לָמָּה? אֶלָּא אֶת מֹשֶׁה צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לְהַזִּיק אֶת מוֹאָב, אֲבָל לְאַזַּר לֹא. לְדָוִד לֹא צִוָּה אֶת זֶה, וּמִשּׁוּם זֶה, אֵלַי אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב, אֲפִלּוּ לְתַזּוּם קָטָן שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֲרֵי מִכֶּם יֵצֵא מִי שֶׁיִּהְיֶה נָקָמוֹת לְיִשְׂרָאֵל וְיִנְקֹם נִקְמוֹתֵיהֶם, וְהוּא דָּוִד שֶׁבָּא מֵרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה.

וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה. כָּל זֶה צִוָּה אֶת מֹשֶׁה, אֲבָל לְאַזַּר מֻתָּר. וְאִם תֹּאמַר לִיהוֹשֻׁעַ וְלַזְּקֵנִים שֶׁהָיוּ שֶׁהֶאֱרִיכוּ יָמִים אַזָּרְיוּ מֻתָּר – לֹא כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם מִבֵּית דִּין שֶׁל מֹשֶׁה הָיוּ, וּמַה שֶּׁנֶּאֱסַר לְמֹשֶׁה נֶאֱסַר לָהֶם. וְעוֹד, שֶׁלֹּא יָצְאוּ עֲדַיִן אוֹתָן מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת, שֶׁהֲרֵי בִּימֵי הַשּׁוֹפְטִים יָצְאָה רוּת, וּבַת עֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב הָיְתָה. מֵת עֶגְלוֹן, שָׁהָרַג אוֹתוֹ אֶהוּד, וּמִנּוּ מֶלֶךְ אַזַּר, וְזוֹ בִּתּוֹ שֶׁנִּשְׁאֲרָה, וְהָיְתָה בְּבֵית אוּמָּן, וּבִשְׁדֵי מוֹאָב. כֵּיוָן שֶׁבָּא שָׁם אֱלִימֶלֶךְ, לְקָחָהּ לִבְנוֹ.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאֱלִימֶלֶךְ גִּיֵּרָהּ שָׁם – לֹא. אֶלָּא כָּל דַּרְכֵי הַבַּיִת וְאֹכֶל וּמִשְׁתֶּה לָמְדָה. מָתַי הִתְגַּיְּרָה? אַזַּרְיָה שֶׁהָלְכָה עִם נָעֳמִי, אָז אָמְרָה (רות א) עַמֵּךְ עַמִּי וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי. נַעֲמָה יָצְאָה בִּבְנֵי עַמּוֹן בִּימֵי דָּוִד.

כְּשֶׁשָּׁרְתָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל דָּוִד, אָמַר לוֹ, דָּוִד, כְּשֶׁמְּדַדְתִּי אֶת כָּל הָעוֹלָם וְהִפַּלְתִּי גּוֹרָלוֹת, יִשְׂרָאֵל זֻכָּל נַזְלָתוֹ הָיוּ, זָכַרְתִּי מַה שֶּׁעָשׂוּ מוֹאָב בְּזֻכָּל נַזְלָתוֹ. מַה כָּתוּב? (שמואל–ב יז) וַיְמַדֵּדֵם בַּזֻּכָּל. בְּאוֹתוֹ זֻכָּל נַזְלַת ה'. כָּל אוֹתָם שֶׁהָיוּ מֵאוֹתוֹ זֶרַע, אוֹתוֹ זֻכָּל אָזַז בָּהֶם.

כָּתוּב מְלֹא הַזֻּכָּל. מַה זֶּה מְלֹא הַזֻּכָּל? אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְהָיָה אוֹמֵר, זֶהוּ לְהַזְוִיּוֹת וְזֶהוּ לְהָמִית. וְאוֹתוֹ זֻכָּל אָזַז

בְּאוֹתָם שֶׁנִּרְאוּ לַהֲמָתָה. בִּגְלַל זֶה אָזַז בְּזִבְלֹ, וּפָשַׁט וְזָבָל עַל מַה שֶׁעָשׂוּ בְּאוֹתוֹ וְזָבָל נַזְלַת ה׳.

וּמִדִּין, גְּדְעוֹן הִשְׁמִיד כָּל אוֹתוֹ הַזֶּרַע, שֶׁלֹּא הִשְׁאִיר מֵהֶם מִכָּל אֵלּוּ שֶׁהִזִּיקוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּעֵצָה אוֹ בְּדָבָר אַזַּר. וּלְכָל אֵלּוּ שֶׁהִזִּיקוּ לְיִשְׂרָאֵל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר לָהֶם שְׂנָאָה וְלוֹקְזָז מֵהֶם נְקָמוֹת. אֲבָל אִם עֲתִידִים לָבֹא מֵהֶם טוֹב לָעוֹלָם, מַאֲרִיךְ רֻגְזוֹ וְאַפּוֹ אִתָּם עַד שֶׁיֵּצֵא אוֹתוֹ טוֹב לָעוֹלָם, וְאַזַּר כָּךְ לוֹקְזָז נְקָמָה וְדִין מֵהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, וְזֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר. אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, מִכָּאן וָהָלְאָה וְזַבְרִים, הַתְקִינוּ כְּלֵי הָרָב בִּידֵיכֶם וְעִרְכוּ קְרָב.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תהלים קג) בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹזַז וְגוֹ׳. דָּוִד הַמֶּלֶךְ הִזְמִין לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִזְמִין אֶת כּוֹזוֹת הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וּשְׁאָר זְיָלוֹת, וְשִׁתֵּף אֶת נִשְׁמָתוֹ אִתָּם לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בָּרְכוּ ה׳ כָּל מַעֲשָׂיו בְּכָל מְקֹמוֹת מֶמְשַׁלְתּוֹ בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה׳. וְזֹאת בְּנַפְשׁוֹ כָּל הַבְּרָכוֹת.

הִזְמִין מַלְאֲכֵי מָרוֹם לְבָרְכוֹ, שֶׁכָּתוּב בָּרְכוּ ה׳ מַלְאָכָיו וְגוֹ׳, וְעַד שֶׁלֹּא בָּאוּ יִשְׂרָאֵל מַלְאֲכֵי מָרוֹם הָיוּ עוֹשִׂים וּמְשַׁלְּמִים עֲשִׂיָּה. כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל וְעָמְדוּ עַל הַר סִינַי וְאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, לָקְזוּ עֲשִׂיָּה מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, נִכְלְלוּ בִּדְבָרוֹ. וּמֵאָז עֲשִׂיָּה הָיְתָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וּמַלְאָכִים קְדוֹשִׁים לְבַדָּם. יִשְׂרָאֵל גּוֹמְרִים וּמַשְׁלִימִים עֲשִׂיָּה, וְלָכֵן גִּבֹּרֵי כֹזַז עֹשֵׂי דְּבָרוֹ בַּהֲזָזָלָה, וְאַזַּר כָּךְ לִשְׁמֹעַ. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּקְזוּ מֵהֶם עֲשִׂיָּה וְהִתְקִימָה בָּהֶם.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, שְׁמֹר עַצְמְךָ וְהַצְּלֵז בְּכֵלִיךָ. וְכִי שֶׁבַּזז זֶה בִּלְבַד לָקְזוּ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אַזַּר? אָמַר, שֶׁבַּזז זֶה מָצָאנוּ, וְלֹא אַזַּר. אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, כֵּיוָן שֶׁזַּרְבְּךָ לֹא הִצְלִיזָה, אוֹ שֶׁאֵינְךָ מְנַעְנֵעַ כָּרָאוּי, הַשְּׁאֵר הַזָּרֵב לְמִי שֶׁעוֹרֵךְ קְרָב.

שֶׁבַּזז עֶלְיוֹן שֶׁלֹּא נִמְסַר לְמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים לְבַדָּם, אֶלָּא יַזַּד עִם יִשְׂרָאֵל,

מיהו? קָדוֹשׁ. בְּרָכָה נִמְסְרָה לָהֶם לְבַדָּם כְּמוֹ שֶׁנִּמְסְרָה לְיִשְׂרָאֵל, אֲבָל קָדוֹשׁ לֹא נִמְסַר לָהֶם לְבַדָּם, אֶלָּא עִם יִשְׂרָאֵל. שֶׁלֹּא מִקַּדְּשִׁים קְדֻשָּׁה אֶלָּא עִם יִשְׂרָאֵל. וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (ישעיה ו) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר, מָתַי? בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים לְמַטָּה. וְעַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא מְקַדְּשִׁים לְמַטָּה, הֵם אֵינָם אוֹמְרִים קְדֻשָּׁה.

מִשּׁוּם שֶׁקְּדֻשָּׁה עוֹלָה מִשְּׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת, וְלֹא מִשְּׁנַיִם, וְהַיְנוּ, וְקָרָא זֶה – הֲרֵי אֶזֶד. אֶל זֶה – הֲרֵי שְׁנַיִם. וְאָמַר – הֲרֵי שְׁלֹשָׁה. שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת הֵם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ שֶׁבַּוּז שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלּוֹקְוִזִים קְדֻשָּׁה לְמַטָּה לְבַדָּם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ זֶה וַדַּאי, וּדְבָרִים אֵלּוּ בְּאַרְנוֹם. וְעוֹד בְּאַרְנוֹ, שֶׁהֲרֵי שָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת נִמְסְרוּ לְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה מִפָּסוּק זֶה, (ויקרא כ) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים, (שם) כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳. וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם – אֶזֶד. וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים – שְׁנַיִם. כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳ – הֲרֵי שְׁלֹשָׁה. כָּאן נִמְסְרָה לָהֶם קְדֻשָּׁה. אָמַר לוֹ, נָאָה, וַהֲרֵי לֹא נִזְכַּרְתָּ בָּרַמַּזוּ עַד שֶׁלְּקַוְּזִתִּיהוּ מֵאֲזוֹרֵי כְתֵפֶךָ וְשַׂמְתִּיהוּ בְּיָדֶךָ. מִכָּאן וְהָלְאָה תִּזָּכֵר בָּרַמַּזוּ, שֶׁהוּא בְּיָדֶךָ. שׁוּב לַמָּקוֹם שֶׁהִשְׁאַרְתָּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַדְּבָרִים שֶׁאָנוּ בָהֶם, בִּבְרָכָה הֵם. בָּרְכוּ, מַה זֶּה בָּרְכוּ? מְשִׁיכַת הַבְּרָכוֹת מִמָּקוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת, עַד שֶׁנַּעֲשׂוֹת בְּרֵכָה, מֵרֹב מְשִׁיכוּת שֶׁנִּמְשָׁכַת, וּמִתּוֹךְ רֹב הַמַּיִם בְּאוֹתָהּ בְּרֵכָה מִיָּד יִרְבּוּ הַמַּיִם הַרְבֵּה דָּגִים לְכַמָּה מִינִים, וְאוֹתָהּ מְשִׁיכַת מַיִם מַה הִיא? ה׳ מְשִׁיכוּת אוֹר הַמֵּאִיר מִתּוֹךְ אוֹתָהּ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה.

זֶה לְמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם בְּבֵית מָרוֹם שֶׁל הַגֶּרֶן הָעֶלְיוֹן, נָאֱמַר בָּרְכוּ ה׳. אָנוּ שֶׁיּוֹשְׁבִים לְמַטָּה, מַדּוּעַ בָּרְכוּ אֶת ה׳? מִשּׁוּם שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לִמְשֹׁךְ עָלֵינוּ אֶת הָאֶת הַזֹּאת, וּבָהּ נִכְנָס לַמֶּלֶךְ לִרְאוֹת פָּנָיו. וְלָכֵן אָמַר דָּוִד, (תהלים יז) אֲנִי בְצֶדֶק אֶזֶזֶה פָּנֶיךָ. אֲנִי בְּצֶדֶק בְּוַדַּאי. וְלָכֵן רֵאשִׁית הַתְּפִלָּה – בָּרְכוּ אֶת ה׳, לִמְשֹׁךְ עַל רָאשֵׁינוּ הָאֶת הַזֹּאת. וְכֵיוָן שֶׁאָנוּ מוֹשְׁכִים עָלֵינוּ אֶת הָ"אֶת" הַזֹּאת, יֵשׁ לָנוּ לוֹמַר תְּפִלָּה וּלְשַׁבְּזָן.

וְלָכֵן אָסוּר לְבָרֵךְ אָדָם עַד שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל הָאָדָם תְּפִלָּתוֹ וְיִבְּשֵׂךְ אֶת ה"אֶת" הַזֹּאת עַל רֹאשׁוֹ. וְאִם יַקְדִּים וִיבָרֵךְ לְאָדָם בַּתְּזוֹלָה, הֲרֵי הִמְשִׁיךְ לְאוֹתוֹ אָדָם בָּמָה עַל רֹאשׁוֹ בִּמְקוֹם ה"אֶת" הַזֹּאת.

וְלָכֵן לַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים כָּתוּב בָּרְכוּ ה', וְאָנוּ אֶת ה', לְתוֹסֶפֶת. אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, וַדַּאי הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁכְּלֵי הַקֹּדֶשׁ הֵם טוֹבִים, (אִם תִּזְכֹּר) הַזָּכַר בָּהֶם וְאַל תִּשְׁכָּזֵם, וַדַּאי גְּבוּרַת הָאָדָם שֶׁעוֹרֵךְ קְרָב בָּרַמַּזוּ, וְזֶרֶב הִיא. אֲבָל מַה זֶּה גִּבְּרֵי כוֹזַ עֹשֵׂי דְּבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרֵי אָמַרְתִּי. אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, הֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁכּוֹזַ זְרוֹעֲךָ נָזֶוַלַּשׁ, כְּעֵת הוּא זְמַן שֶׁלֹּא לְהַמְתִּין, אֶלָּא לְהַלְקוֹת בְּבַלִּיסְטְרָאוֹת אֶבֶן אַזַּר אֶבֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל–א יז) בַּקֶּלַע וּבָאֶבֶן. בִּבְהִילוּת זֶה אַזַּר זֶה. שָׁמַזּוּ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְשָׁמְזוּ רַבִּי אַבָּא וְהַזַּבְּרִים.

פָּתַזּוּ אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלָיִם וְגוֹ'. אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת וְגוֹ'. דִּבְּרִים הַלָּלוּ הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁהִיא בְּתוֹךְ אַהֲבָה רַבָּה לַאֲהוּבָהּ, מִתּוֹךְ דּוֹזֶק הָאַהֲבָה שֶׁלֹּא יְכוֹלָה לִסְבֹּל מַקְטִינָה עַצְמָהּ בְּקִטֶּן רַב עַד שֶׁלֹּא נִרְאָה (אֶת) מִמֶּנָּה, רַק קַטְנוּת שֶׁל נְקֵבָה אַזַּת, (וּמַהִי? י'). וְאָז מִתְכַּסָּה מִכָּל הַזְּיָלוֹת וּמַזְנַזְנוֹתֶיהָ וְאוֹמֶרֶת שְׁזוּרָה אֲנִי, שֶׁאֵין בָּאוֹת הַזּוֹ לִבֶּן כְּמוֹ בִּשְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת. וְזֶה שְׁזוּרָה אֲנִי. וְאֵין לִי מָקוֹם לְהַכְנִיסְכֶם תַּזַּת כְּנָפַי. כְּאָהֳלֵי קֵדָר – שָׁנִינוּ, זוֹ י', שֶׁאֵין בָּהּ לִבֶּן בִּפָּנִים. כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה – זוֹ ו'.

וּמִשּׁוּם זֶה אַל תִּרְאֻנִי, אַל תִּסְתַּכְּלוּ בִּי כְּלָל, שֶׁאֲנִי נְקֵבָה קְטַנָּה. מָה עוֹשִׂים גְּבָרִים זְזָקִים, זֵילוֹתֶיהָ? שׁוֹאֲגִים כַּאֲרָיוֹת תַּקִּיפִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קד) הַכְּפִירִים שֹׁאֲגִים לַטָּרֶף. וּמִתּוֹךְ קוֹלוֹת וּשְׁאָגוֹת זְזָקוֹת שֶׁשּׁוֹאֲגִים כְּמוֹ אֲרָיוֹת גִּבּוֹרִים תַּקִּיפֵי כוֹזַ, שׁוֹמֵעַ הָאָהוּב לְמַעְלָה, וְיוֹדֵעַ שֶׁאֲהוּבָתוֹ בְּאַהֲבָה כְּמוֹתוֹ מִתּוֹךְ אַהֲבָתוֹ, עַד שֶׁלֹּא נִרְאֵית מִדְּמוּתָהּ וְיָפְיָהּ כְּלָל.

וְאָז, מִתּוֹךְ קוֹלוֹת וּשְׁאָגוֹת שֶׁל אוֹתָם גִּבּוֹרֵי זַיִל שֶׁלָּהּ, יוֹצֵא דּוֹדָהּ אֲהוּבָהּ מִתּוֹךְ הֵיכָלוֹ בְּכַמָּה מַתָּנוֹת, בְּכַמָּה אוֹצָרוֹת, בְּרִיזּוֹת וּבְשָׂמִים, וּבָא אֵלֶיהָ, וּמוֹצֵא אוֹתָהּ שְׁזוּרָה קְטַנָּה לְלֹא דְּמוּת וְיָפְי כְּלָל. קָרֵב אֵלֶיהָ, מְזַבֵּק אוֹתָהּ וּמְנַשְּׁקָהּ עַד שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת לְאַט לְאַט מִתּוֹךְ רֵיזּוֹת וּבְשָׂמִים וּבְזֶדָוָה שֶׁאֲהוּבָהּ עִמָּהּ, וְנִבְנֵית וְנַעֲשֵׂית בְּתִקּוּנָהּ, בִּדְמוּתָהּ, בְּיָפְיָהּ, ה׳ כְּמִקֶּדֶם.

וְזֶה גִּבּוֹרֵי כוֹזַ. עָשׂוּ לָהּ וְהֶזֵּזִירוּהָ לִדְמוּתָהּ וְיָפְיָהּ, שֶׁתָּקְמָם וּגְבוּרָתָם גָּרְמוּ אֶת זֶה, וְעַל זֶה כָּתוּב גִּבּוֹרֵי כוֹזַ עֹשֵׂי דְּבָרוֹ בְּוַדַּאי, שֶׁמְּתַקְּנִים אֶת הַ"דָּבָר" הַזֶּה וּמַזֵּזִירִים אוֹתוֹ לִדְמוּת רֹאשׁוֹנָה. (וּמִכָּאן וּלְהָלְאָה) כֵּיוָן שֶׁהִתְתַּקְּנָה וְנַעֲשְׂתָה בִּדְמוּתָהּ יָפָה כְּמִקֶּדֶם, אֲזַי הֵם וְכָל שְׁאָר הַזַּיָלוֹת עוֹמְדִים לִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁהִיא אוֹמֶרֶת, וְהִיא עוֹמֶדֶת כְּמוֹ מֶלֶךְ בְּתוֹךְ זֵילוֹתָיו, וְזֶהוּ עֹשֵׂי דְּבָרוֹ בְּוַדַּאי.

כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה – בִּזְמַן שֶׁהָרְשָׁעִים בַּדּוֹר, הִיא מִתְכַּסָּה וּמַקְטִינָה עַצְמָהּ עַד שֶׁלֹּא נִרְאֵית מִכָּל דְּמֻיּוֹתֶיהָ, פָּרַט לִנְקֻדָּה אַוָּזת. וּכְשֶׁבָּאִים גִּבּוֹרֵי כוֹזַ וְצַדִּיקֵי אֱמֶת, כִּבְיָכוֹל עוֹשִׂים אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, וּמוֹאֶרֶת לְאַט לְאַט, וְנַעֲשֵׂית בִּדְמוּתָהּ, בְּיָפְיָהּ, ה׳ כְּמִקֶּדֶם.

בָּאוּ הַזַּבָּרִים וּנְשָׁקוּהוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִלְמָלֵא יְזַזְקֵאל הַנָּבִיא אָמַר אֶת זֶה, תְּמִיהָה הָיְתָה בָּעוֹלָם. לְקָוזוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר וּנְשָׁקוֹ כְּמִקֶּדֶם. אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, אֲנִי אַבָּרֵךְ. אָמְרוּ לוֹ, אַתָּה בָּרוּךְ, וּלְךָ נָאֶה לְבָרֵךְ. אָמַר, כַּמָּה קְדוֹשִׁים אַתֶּם, כַּמָּה בְּרָכוֹת מְזֻמָּנוֹת לָכֶם מֵאֵם הַקְּדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מְנַעְתּוּנִי לְבָרֵךְ.

פָּתַז וְאָמַר, (משלי יא) מְנַעֵ בָּר יִקְּבֵהוּ לְאוֹם וּבְרָכָה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר. פָּסוּק זֶה כְּמַשְׁמָעוֹ, אֲבָל שָׁנִינוּ, כָּל אָדָם זַיָּב בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן, וְאִם לֹא יָדַע – אִשְׁתּוֹ אוֹ בָּנָיו מְבָרְכִין לוֹ. וְתָבֹא מְאֵרָה לְאוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁלֹּא יוֹדַע לְבָרֵךְ עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְאִשְׁתּוֹ וּלְבָנָיו שֶׁיְּבָרְכוּ לוֹ.

וְאִם הוּא יוֹדֵעַ, צָרִיךְ לְזַנֵּךְ אֶת בְּנוֹ וְלָתֵת לוֹ כּוֹס לְבָרֵךְ. שֶׁמִּי שֶׁמּוֹנְעוֹ

שֶׁלֹּא יִתְזַנֵּךְ, יְקַבֵּהוּ לְאוֹם. מִנַּיִן בָּר – שֶׁלֹּא לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא יִתְזַנֵּךְ בְּמִצְוֹת – יְקַבֵּהוּ לְאוֹם. יְקַבֵּהוּ הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב, אוֹ יְקַבּוּהוּ לְאֻמִּים, שֶׁהֲרֵי לְאֹם זֶה אָזָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כה) וּלְאֹם מִלְּאֹם יֶאֱמָץ. מַה זֶּה יְקַבֵּהוּ לְאוֹם? אֶלָּא לְאֹם כָּתוּב, לָאֹם הַקָּדוֹשָׁה. יְקַבֵּהוּ לָאָדָם הַזֶּה שֶׁמּוֹנֵעַ אוֹתוֹ בָּר מִלְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אֲנִי בֶּן יָזִיד הָיִיתִי לְאִמִּי, תְּנוּ לִי כּוֹס וַאֲבָרֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁנָּתַן בְּבֵית אִמִּי גְּבָרִים שֶׁל כֹּזַז שֶׁדִּבַּרְתִּי לִפָּנֵיהֶם דְּבָרִים זַזָּקִים וְנִצַּוְּחִתִי אוֹתָם, וּמִשּׁוּם זֶה אֲנִי אֲבָרֵךְ. וְקָדֵם זֶה הִתְיַשֵּׁב הַפָּסוּק עַל תִּקּוּנוֹ זֶה שֶׁהִתְזַלְּנוּ בּוֹ.

מִנַּיִן בָּר יְקַבֵּהוּ לְאוֹם. מִי שֶׁמּוֹנֵעַ בָּר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, יְקַבֵּהוּ לְאוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כד) וַיִּקֹּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרְאֵלִית אֶת הַשֵּׁם. אַף כָּאן יְקַבֵּהוּ, וְיָפְרְשׁוּ אוֹתוֹ לְאֹם, יְפָרְשׁוּ אֶת זַזָּטָאָיו לָאֹם הַקְּדוֹשָׁה. וּבְרָכָה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר, לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁיְּזַנֵּךְ אֶת בְּנוֹ לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְזַנְּכוֹ בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה.

וְסוֹד הַדָּבָר כָּתוּב בְּסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, (משלי ל) מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע. אוֹתוֹ שֵׁם יָדוּעַ, (ירמיה לא) ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ. שֵׁם בְּנוֹ, יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. וַהֲרֵי יִשְׂרָאֵל תְּלוּיִים בּוֹ כָּל מַפָּתְוֹזוֹת הָאֱמוּנָה, וְהוּא מִשְׁתַּבֵּזַ וְאוֹמֵר, (תהלים ב) ה' אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה. וְכָךְ זֶה בְּוַדַּאי, שֶׁהֲרֵי אַבָּא וְאִמָּא עִטְּרוּ אוֹתוֹ וּבֵרְכוּהוּ בְּכַמָּה בְּרָכוֹת וְאָמְרוּ וְצִוּוּ אֶת הַכֹּל. נַשְּׁקוּ בַּר, נַשְּׁקוּ אֶת יַד הַבֵּן הַזֶּה כִּבְיָכוֹל נָתַן לוֹ שִׁלְטוֹן עַל הַכֹּל, שֶׁהַכֹּל יַעַבְדוּ אוֹתוֹ. פָּן יֶאֱנַף, מִשּׁוּם שֶׁעִטְּרוּ אוֹתוֹ בְּדִין וּבְרַזְמִים. מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדִין – לְדִין. מִי שֶׁזּוֹכֶה לְרַזְמִים – לְרַזְמִים.

כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה עוֹלוֹת לַבֵּן הַזֶּה וּמִתְעַטְּרוֹת. וּמִי שֶׁמּוֹנֵעַ בְּרָכוֹת מֵהַבֵּן הַזֶּה, יְפָרְשׁוּ אֶת זַזָּטָאָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ (אִמָּא) הַקָּדוֹשׁ, לָאֹם מַמָּשׁ. וּבְרָכָה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר, מִי שֶׁמְּבָרֵךְ וּמַזְמִין כּוֹס בְּרָכָה לְמִי שֶׁצָּרִיךְ אוֹתוֹ, בָּזֶה נִשְׁבָּר הַצַּד הָאַזַר וְנִכְנָע בִּשְׁבִירָה, וְעוֹלֶה צַד הַקְּדֻשָּׁה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְרָכָה

לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר. כְּמוֹ שֶׁהוּא מַעֲלֶה וּמְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹשֶׂה שֶׁיִּשְׁתַּבַּר צַד הָאַזֵּר, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא בְּרָכָה שׁוֹרֶה עַל רֹאשׁוֹ.

מִכָּאן וָהָלְאָה, זֻבְּרִים, הָבָה וּנְבָרֵךְ. נָתְנוּ לוֹ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה וּבֵרַךְ. וְהַזָּבִים כֻּלָּם הָיוּ בְּזִוְּדָוָה, שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם הַהִלּוּלָא שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר לֹא שָׁמְעוּ הַזָּבִים כְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיִּשְׁתַּבּוּ שָׁם. הִקְדִּימוּ וּבֵרְכוּהוּ בְּזִוְּדָוָה בִּרְצוֹן הַלֵּב. אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, אֵין לָכֶם לְהַפְרֵד אֶלָּא מִתּוֹךְ דִּבְרֵי תוֹרָה, וְכָךְ לְמַדְנוּ.

פָּתַח וְאָמַר, (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן וְגוֹ'. וַה' – זָקֵף טַעַם לְמַעְלָה, לָמָּה זֶה? אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כַּמָּה נָאֶה וְיָפֶה הָיָה לַכַּלָּה הַזֹּאת שֶׁהָיְתָה כְּפוּפָה עַד עַתָּה בַּגָּלוּת, וְכֵיוָן הוֹלֶכֶת בְּזִקִּיפוּת רֹאשׁ בְּאוּכְלוֹסִיהַ בִּשְׁמִזָּה.

בְּוַה' זָקֵף טַעַם לְמַעְלָה. הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. עַד כָּאן לֹא יָדַע אִם כַּלָּה זוֹ הָלְכָה לִפְנֵיהֶם אִם לֹא, שֶׁהֲרֵי טַעַם מַפְסִיק בְּוַה'. אֶלָּא הֵיא הָיְתָה שָׁם, אֲבָל מִי שֶׁהָלַךְ לִפְנֵיהֶם, זֶהוּ עֶלְיוֹן, בַּעַל הַבַּיִת, אוֹתוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִשְׁבַּע (שֶׁהִזְמִין) לוֹ, וּמִיהוּ? אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ. וְכָתוּב (ירמיה לא) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה. יוֹם שֶׁכָּל הַיָּמִים כְּלוּלִים בּוֹ, יוֹם שֶׁל שְׁאָר הַיָּמִים, הוּא שְׁאָר כָּל הַיָּמִים בְּוַדַּאי. וְעַל זֶה נִקְרָא יוֹמָם וְלֹא יוֹם, וּמִשּׁוּם זֶה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. הוּא הוֹלֵךְ בַּיּוֹם, וְהַכַּלָּה הוֹלֶכֶת בַּלַּיְלָה, שֶׁכָּתוּב וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם, זוֹ כַּלָּה, כָּל אֶזְוֵד כָּרָאוּי לוֹ. וְאַתֶּם זֻבְּרִים, יוֹמָם וָלַיְלָה יִהְיֶה לִפְנֵיכֶם בְּכָל שָׁעָה. נָשְׁקוּהוּ וּבֵרְכוּהוּ כְּמִקֶּדֶם וְהָלְכוּ.

בָּאוּ לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְסִפְּרוּ לוֹ הַמַּעֲשֶׂה. תָּמַהּ. אָמַר, כַּמָּה נָאֶה הוּא, אֲבָל לֹא עוֹלָה בְּשֵׁם. עֵץ דַּק, כְּשֶׁעוֹלָה אוֹרוֹ, עוֹלָה לְפִי שָׁעָה, וּמִיָּד כָּבָה וְשׁוֹקֵעַ. וְעוֹד הֲרֵי אָמְרוּ אוֹר זֶה מִמַּה נֶּהֱנָה.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיב) גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ דּוֹר יְשָׁרִים יְבֹרָךְ.

כְּשֶׁבֶּן אָדָם גִּבּוֹר בָּאָרֶץ, גִּבּוֹר בַּתּוֹרָה, גִּבּוֹר בְּיִצְרוֹ – גִּבּוֹר בָּאָרֶץ וַדַּאי. עוֹלָה אוֹרוֹ וְנִמְשָׁךְ בּוֹ מְשִׁיכוּת יֶתֶר, אָז דּוֹר יְשָׁרִים יְבֹרָךְ, יְבָרֵךְ כָּתוּב.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַהֲרֵי רָאינוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁאוֹמְרִים דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וְאַזַּר כָּךְ עוֹמְדִים רָאשֵׁי הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ, תִּינוֹק שֶׁאָמַר דָּבָר אֶזְדָּ אוֹ שְׁנַיִם לְפִי שָׁעָה, בְּלִי כַּוָּנָתָם, מַבְטָחוֹ אָדָם בָּזֶה, שֶׁיּוּכָה לְלַמֵּד תּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל. אֲבָל זֶה שֶׁאוֹרוֹ עוֹמֵד עַל עָמְדוֹ בְּדַעַת שְׁלֵמָה, לֹא כָּךְ. וְעוֹד, שֶׁהַרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעֶרְכָּתוֹ לְהָרִיזַ תַּפּוּזַ זֶה. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ.

אַשְׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים, שֶׁכְּתוּב בָּכֶם (מלכים–ב יט) וְיִסְפָּה פְּלֵיטַת בֵּית יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה שֹׁרֶשׁ לְמָטָּה וְעָשָׂה פְּרִי לְמָעְלָה. שֹׁרֶשׁ לְמָטָּה, כְּמוֹ אָבִיו שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, וְהוּא שֹׁרֶשׁ לְמָטָּה בִּישִׁיבַת הָרָקִיעַ. וְעָשָׂה פְּרִי לְמָעְלָה, בַּיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה. כַּמָּה טוֹב הַשֹּׁרֶשׁ וְהַפְּרִי. וְאִם לֹא שֶׁלֹּא אֶהְיֶה מְקַטְרֵג לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הוֹאִיל וְעֶרְכָּתוֹ לְהָרִיזַ בּוֹ, לֹא הָיָה מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁלֹט בּוֹ. אֲבָל יְהִי רָצוֹן שֶׁאִמּוֹ לֹא תִרְאֶה צַעַר עָלָיו. וְכֵן הָיָה.

וַיִּשְׁלַזוּ מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר וְגוֹ'. הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם וְגוֹ'. כְּאֵן יֵשׁ עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה דַּרְגּוֹת הַמְּכַשְּׁפִים קוֹסְמֵי הַצָּפוֹר. וְיֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, מִי שֶׁרָצָה לְדַבֵּר עִם בִּלְעָם וּלְהִתְוַזֵּבֵר אִתּוֹ, לָמָּה שָׁלַזוּ לוֹ מִיָּד עַד שֶׁלֹּא יָבֹא אֵלָיו דְּבָרִים בְּפָרוּשׁ, שֶׁאָמַר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם וְעַתָּה לְכָה אָרָה לִי? הָיָה לוֹ לְהִתְוַזֵּבֵר אִתּוֹ בַּתְּוַזְלָה וּלְפַיְסוֹ וּלְשַׁוְּזֵד אוֹתוֹ, וְאַזַּר כָּךְ לְהוֹדִיעוֹ דְּבָרָיו!

אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִכָּאן נוֹדָע שֶׁהַרֵי יָדַע בָּלָק רְצוֹן אוֹתוֹ רָשָׁע, שֶׁרָצָה לְהִתְכַּבֵּד תָּמִיד בִּדְבָרִים גְּדוֹלִים, וְאֵין תַּאֲוָתוֹ אֶלָּא כְּשֶׁעוֹשֶׂה רָעוֹת.

בָּלָק קֹסֵם קְסָמִים וְעָשָׂה כְּשָׁפִים וְתִקֵּן צִפּוֹר, וְיָדַע שֶׁמַּעֲלוֹת מֹשֶׁה עֶלְיוֹנוֹת וְנִכְבָּדוֹת, וְכִשֵּׁף בִּכְשָׁפָיו וְקִסֵּם בִּקְסָמָיו, וְיָדַע שֶׁדַּרְגּוֹת בִּלְעָם הָיוּ לְעֻמָּתוֹ, מִיָּד – וַיִּשְׁלַזוּ מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר.

פְּתוֹרָה – שֵׁם הַמָּקוֹם הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג) מִפְּתוֹר אֲרַם נַהֲרַיִם

לְקַלְקֵל. לָמָּה נִקְרָא כָּךְ? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (ישעיה סה) הָעֹרְכִים לַגָּד שֻׁלְחָן. וְשֻׁלְחָן הָיָה מְסַדֵּר שָׁם כָּל יוֹם. שֶׁכָּךְ הוּא תִּקּוּן שֶׁל צְדָדִים רָעִים – מְסַדְּרִים לִפָּנֵיהֶם שֻׁלְחָן בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, וְעוֹשִׂים כְּשָׁפִים וּמְקַטְּרִים לִפְנֵי הַשֻּׁלְחָן, וּמִתְכַּנְּסִים שָׁם כָּל רוּזוֹת הַטֻּמְאָה וּמוֹדִיעִים לָהֶם מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים. וְכָל מְכַשְּׁפִים וְקוֹסְמִים שֶׁל הָעוֹלָם הָיוּ עַל אוֹתוֹ הַשֻּׁלְחָן, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא פָּתוֹרָא, שֶׁכָּךְ קוֹרְאִים בַּאֲרַם נַהֲרַיִם לְשֻׁלְחָן פָּתוֹרָא.

פָּתַז וְאָמַר, (שמות כה) וְעָשִׂיתָ שֻׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים וְגוֹ'. וְכָתוּב וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים וְגוֹ'. כָּל אוֹתָם כְּלֵי קֹדֶשׁ רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְפָנָיו לְהַמְשִׁיךְ רוּחַ קֹדֶשׁ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. אוֹתוֹ רָשָׁע בְּלְעָם הָיָה מְסַדֵּר כָּךְ לַצַּד הָאַחֵר, וְהָיָה מְסַדֵּר שֻׁלְחָן, וְלֶחֶם שֶׁהָיָה נִקְרָא (מלאכי א) לֶחֶם מְגֹאָל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. שֶׁכָּךְ הוֹלֵךְ הַצַּד הָאַחֵר אַחַר הַקְּדֻשָּׁה כְּקוֹף אַחַר בְּנֵי אָדָם. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צִוָּוַ וְאוֹמֵר, (קהלת ב) כִּי מָה הָאָדָם שֶׁיָּבוֹא אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֶת אֲשֶׁר כְּבָר עָשׂוּהוּ. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר פָּסוּק זֶה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (שופטים ה) ה' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה וְגוֹ'. בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הָלַךְ וְזִמֵּן אֶת בְּנֵי עֵשָׂו וְלֹא קִבְּלוּהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לג) ה' מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ, וְלֹא רָצוּ לְקַבְּלָהּ. הָלַךְ לִבְנֵי יִשְׁמָעֵאל, וְלֹא רָצוּ לְקַבְּלָהּ, שֶׁכָּתוּב הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן. כֵּיוָן שֶׁלֹּא רָצוּ, זָזַר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. כָּךְ שָׁנִינוּ.

עַכְשָׁו יֵשׁ לִשְׁאֹל, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁאֵין זִמְטָאָה כְּשֶׁאָדָם מִדַּקְדֵּק דִּיּוּקִים בַּתּוֹרָה וְיִשְׂרָאֵל שְׁאֵלוֹתָיו לְהָאִיר דְּבָרָיו. פָּסוּק זֶה לֹא מִתְיַשֵּׁב, וְיֵשׁ לִשְׁאֹל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהָלַךְ לְשֵׂעִיר, לְאֵיזֶה נָבִיא שֶׁלָּהֶם הִתְגַּלָּה? וּכְשֶׁהָלַךְ לְפָארָן, לְאֵיזֶה נָבִיא שֶׁלָּהֶם הִתְגַּלָּה? אִם תֹּאמַר שֶׁהִתְגַּלָּה לְכֻלָּם, לֹא מָצָאנוּ זֶה לְעוֹלָמִים, פָּרַט לְיִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וְעַל יְדֵי מֹשֶׁה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁכָּךְ צָרִיךְ הַפָּסוּק לוֹמַר: ה' לְסִינַי בָּא וְזָרַח לְשֵׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ לְהַר פָּארָן. מַה זֶּה מִשֵּׂעִיר לָמוֹ? וּמַה זֶּה מֵהַר פָּארָן? הַכֹּל יֵשׁ לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל, וַהֲרֵי שָׁאַלְנוּ, וְלֹא שָׁמַעְנוּ וְלֹא יָדַעְנוּ.

כְּשֶׁבָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּא וְשָׁאַל דָּבָר כְּמוּקְדָּם. אָמַר לוֹ, הֲרֵי שְׁאֵלָה זוֹ נֶאֱמְרָה. ה' מִסִּינַי בָּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יט) הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן, וּמִסִּינַי בָּא וְהִתְנַּלָּה עֲלֵיהֶם. וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ, מִמַּה שֶׁאָמְרוּ בְּנֵי שֵׂעִיר שֶׁלֹּא רוֹצִים לְקַבֵּל, מִזֶּה הֵאִיר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל וְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם אוֹר וְזַבִּיבוּת גְּדוֹלָה. גַּם כְּךָ הוֹפִיעַ וְהֵאִיר לְיִשְׂרָאֵל מֵהַר פָּארָן, מִמַּה שֶׁאָמְרוּ בְּנֵי פָארָן שֶׁלֹּא רוֹצִים לְקַבֵּל, מִזֶּה הוֹסִיפוּ יִשְׂרָאֵל זַבִּיבוּת וְאוֹר יוֹתֵר כָּרָאוּי.

וּמַה שֶּׁשָּׁאַלְתָּ עַל יְדֵי מִי הִתְנַּלָּה אֲלֵיהֶם – (בא ראה) סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, וְהִתְנַּלָּה הַדָּבָר עַל יָדְךָ. הַתּוֹרָה יָצְאָה מִסּוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁל רֹאשׁ (קדוש) הַמֶּלֶךְ הַנִּסְתָּר. כְּשֶׁהִגִּיעָה לִזְרוֹעַ שְׂמאל (ימין), רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ זְרוֹעַ דָּם רַע שֶׁמִּתְרַבֶּה מִשָּׁם. אָמַר, צָרִיךְ לְבָרֵר וּלְלַבֵּן זְרוֹעַ זוֹ, וְאִם לֹא יִמּוֹךְ אוֹתוֹ דָּם רַע, יִפָּגֵם הַכֹּל. אֲבָל צָרִיךְ לְבָרֵר מִכָּאן כָּל פָּגָם.

מָה עָשָׂה? קָרָא לְסָמָאֵ"ל, וּבָא לְפָנָיו, וְאָמַר לוֹ: הַתִּרְצֶה תּוֹרָתִי. אָמַר: מַה כָּתוּב בָּהּ? אָמַר לוֹ: לֹא תִרְצַח. דִּלֵּג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. אָמַר: זֶס וְשָׁלוֹם, תּוֹרָה זוֹ שֶׁלְּךָ הִיא, וְשֶׁלְּךָ תִּהְיֶה. לֹא רוֹצָה תּוֹרָה זוֹ. שָׁב וְהִתְוַוְּנָן לְפָנָיו. אָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, אִם אַתָּה נוֹתֵן לִי אוֹתָהּ, כָּל שִׁלְטוֹנִי עוֹבֵר, שֶׁהֲרֵי שִׁלְטוֹנִי עַל הָרֶגֶ הוּא, וּקְרָבוֹת לֹא יִהְיוּ, וְשִׁלְטוֹנִי עַל כּוֹכָב מַאְדִּים. אִם כָּךְ הַכֹּל יִתְבַּטֵּל מִן הָעוֹלָם.

רִבּוֹן הָעוֹלָם, גַּזּוּז תּוֹרָתְךָ, וְלֹא יִהְיֶה לִי וְזֶלֶק וְנַוָּזָלָה בָּהּ. אֲבָל אִם נוֹוַז לְפָנֶיךָ, הֲרֵי עַם בְּנֵי יַעֲקֹב לָהֶם רְאוּיָה. וְהוּא זָשַׁב שֶׁלָּשׁוֹן הָרָע אָמַר עֲלֵיהֶם. וְזֶהוּ וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ, מִשֵּׂעִיר מַמָּשׁ יָצָא לְיִשְׂרָאֵל אוֹר. אָמַר סָמָאֵ"ל: וַדַּאי אִם בְּנֵי יַעֲקֹב יְקַבְּלוּ אֶת זֶה, יַעַבְרוּ מִן הָעוֹלָם וְלֹא יִשְׁלְטוּ לְעוֹלָמִים. שָׁב אֵלָיו כַּמָּה פְּעָמִים וְאָמַר זֶה, וְאָמַר לוֹ: אַתָּה בְּכוֹר, וּלְךָ רְאוּיָה. אָמַר לוֹ: הֲרֵי לוֹ בְּכוֹרָתִי, וַהֲרֵי מְכַרְתִּיהָ לוֹ, וַאֲנִי הוֹדַיְתִי.

אָמַר לוֹ: הוֹאִיל וְלֹא רָצִיתָ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בָּהּ וְזֶלֶק, תַּעֲבֹר מִמֶּנָּה בַּכֹּל. אָמַר: יָפָה. אָמַר לוֹ: הוֹאִיל וְכָךְ, תֵּן לִי עֵצָה אֵיךְ אֶעֱשֶׂה שֶׁיְקַבְּלוּהָ בְּנֵי יַעֲקֹב שֶׁאַתָּה

אוֹמֵר. אָמַר לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, צָרִיךְ לְשַׁזֵּד אוֹתָם. קָזוּ אוֹר מֵאוֹר זֵילוּת הַשָּׁמַיִם וְתֵן עֲלֵיהֶם, וּבָזֶה יִקָּבְלוּהָ, וַהֲרֵי שֶׁלִּי יְהֵא בַּתְּזוֹלָה. הִפְשִׁיט מִמֶּנּוּ אוֹר שֶׁכִּסָּה אוֹתוֹ, וְנָתַן לוֹ לָתֵת לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזָרוּז מִשְּׁעִיר לָמוֹ. מִשְּׁעִיר מַמָּשׁ. זֶה סָמָאֵ״ל, שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו. לָמוֹ – לְיִשְׂרָאֵל.

כֵּיוָן שֶׁבֹּעַר זֶה וְהֶעֱבִיר דָּם רַע מִזְּרוֹעַ שְׂמֹאל, זָזַר לִזְרוֹעַ יָמִין (שְׂמֹאל). רָאָה בּוֹ גַּם כֵּן. אָמַר: כָּךְ גַּם צָרִיךְ לְנַקּוֹת מִדָּם רָע זְרוֹעַ זוֹ. קָרָא לְרַהַ״ב, אָמַר לוֹ: הֲתִרְצֶה תּוֹרָתִי? אָמַר לוֹ: מַה כָּתוּב בָּהּ? דִּלֵּג לוֹ וְאָמַר: לֹא תִנְאָף. אָמַר: אוֹי אִם יֵרָשֶׁה זוֹ יוֹרִישׁ לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יֵרָשָׁה רָעָה שֶׁיֵּעָבֵר מִמֶּנִּי כָּל שִׁלְטוֹנִי בָּהּ, שֶׁהֲרֵי בִּרְכַּת הַמַּיִם נָטַלְתִּי, בִּרְכַּת דְּגֵי הַיָּם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) פְּרוּ וּרְבוּ וְגוֹ׳, וְכָתוּב (שם יז) וְהִפְרֵיתִי אֹתוֹ וְהִרְבֵּיתִי אֹתוֹ וְגוֹ׳, וְכָתוּב (שם טז) וְהוּא יִהְיֶה פֶּרֶא אָדָם.

הִתְזִיל לְהִתְזַנֵּן לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ וְאָמַר לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, שְׁנֵי בָּנִים יָצְאוּ מֵאַבְרָהָם – הֲרֵי בְּנֵי יִצְחָק, תֵּן לָהֶם, וְלָהֶם רְאוּיָה. אָמַר לוֹ: אֵינִי יָכוֹל, שֶׁאַתָּה הַבְּכוֹר וּלְךָ רְאוּיָה. הִתְזִיל לְהִתְזַנֵּן לְפָנָיו, וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, בְּכוֹרָתִי תְּהֵא שָׁלוֹ, וְאוֹר זֶה שֶׁיָּרַשְׁתִּי עַל זֶה, קָזוּ וְתֵן לָהֶם. וְכָךְ עָשָׂה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן.

מַה שׁוֹנָה שֶׁבְּסָמָאֵ״ל כָּתוּב וְזָרוּז, וּבְרַהַ״ב כָּתוּב הוֹפִיעַ? אֶלָּא נָטַל בְּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁהִפְשִׁיט מִמֶּנּוּ סָמָאֵ״ל זֵרֶב וְהֶרֶג, לַהֲרֹג בְּדִין וְלַהֲרֹג כָּרָאוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַאֲשֶׁר זָרַב גַּאֲוָתֶךָ. אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הָיְתָה שֶׁלְּךָ. וְנָטַל אוֹתָהּ בִּרְכָּה שֶׁהִפְשִׁיט מִמֶּנּוּ רַהַ״ב קְצָת, כְּמוֹ שֶׁהוֹפִיעַ קְצָת מִבִּרְכָתָם לַעֲשׂוֹת פָּרְיָה וּרְבִיָּה. בִּגְלַל כָּךְ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן, וְלֹא כָּתוּב וְזָרוּז.

כֵּיוָן שֶׁנָּטַל מַתָּנוֹת אֵלּוּ לְיִשְׂרָאֵל מֵאוֹתָם שַׁלִּיטִים גְּדוֹלִים, בָּא וְקָרָא לְכָל אוֹתָם רִבְבוֹת קְדֹשׁ שֶׁמְּמֻנִּים עַל שְׁאָר הָעַמִּים, וְהֵשִׁיבוּ לוֹ גַּם כָּךְ, וּמִכֻּלָּם קִבֵּל וְנָטַל מַתָּנוֹת לָתֵת לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל. לְרוֹפֵא שֶׁהָיָה לוֹ כְּלִי אֶזֵּד מָלֵא סַם

זַיִּים וּשְׁמָרוֹ לִבְנוֹ. רָצָה לָתֵת לִבְנוֹ אֶת אוֹתוֹ כְּלִי שֶׁמֶן אֲפַרְסְמוֹן שֶׁל סַם זַיִּים. הָרוֹפֵא הָיָה זָקֵן, אָמַר: עֲבָדִים רָעִים יֵשׁ בְּבֵיתִי, אִם יֵדְעוּ שֶׁאֲנִי נוֹתֵן לִבְנִי אוֹצָר זֶה, יֵרַע בְּעֵינֵיהֶם וְיִרְצוּ לְהָרְגוֹ.

מָה עָשָׂה? לָקַח קְצָת סַם הַמָּוֶת וְנָתַן עַל פָּתַח הַכְּלִי, קָרָא לַעֲבָדָיו וְאָמַר לָהֶם: אַתֶּם נֶאֱמָנִים לְפָנַי, הַתִּרְצוּ אֶת אוֹתוֹ הַסַּם? אָמְרוּ: נִרְאֶה מַה זֶּה. טָרַם הֵרִיזוּ רָצוּ לָמוּת. אָמְרוּ בְּלִבָּם: אִם סַם זֶה יִתֵּן לִבְנוֹ, וַדַּאי יָמוּת, וְאָנוּ נִירַשׁ אֶת אֲדוֹנֵנוּ. אָמְרוּ לְפָנָיו: מוֹרֵנוּ, סַם זֶה לֹא רָאוּי אֶלָּא לִבְנְךָ, וַהֲרֵי שְׂכַר עֲבוֹדָתֵנוּ הִשְׁאַרְנוּ אֶצְלְךָ, לֵךְ וְתֵן לוֹ לִשְׁזֹד שֶׁיְּקַבֵּל סַם זֶה.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא רוֹפֵא זָקֵן, יָדַע שֶׁאִם יִתֵּן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל טָרֵם שֶׁיּוֹדִיעַ לָהֶם, בְּכָל יוֹם הָיוּ רוֹדְפִים אֶת יִשְׂרָאֵל עָלֶיהָ וְהוֹרְגִים אוֹתָם. אֲבָל עָשָׂה אֶת זֶה, וְהֵם נָתְנוּ לוֹ מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת כְּדֵי שֶׁיְּקַבְּלוּהָ, וְכֻלָּם קִבְּלָם מִשֶּׁה לְתִתָּם לְיִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים סח) עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי וְגוֹ'. וּמְשׁוּם זֶה יָרְשׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה בִּכְלִי עֵרָעוּר וּבִכְלִי קִטְרוּג כְּלָל. בָּרוּךְ הוּא, בָּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

בֹּא וּרְאֵה, עֲדָיִם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵלּוּ מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת שֶׁקִּבְּלוּ, וּמְשׁוּם זֶה לֹא הָיָה שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם הַמָּוֶת וְלֹא צַד הָאַזֵּר. וְלֹא דַי לָהֶם שֶׁלָּקְחוּ הַתּוֹרָה בִּכְלִי עֵרָעוּר כְּלָל, אֶלָּא שֶׁקִּבְּלוּ אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת מִכֻּלָּם. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ מַה כָּתוּב? (שמות לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם. הֵם מַתָּנוֹת בָּאָדָם. מַה נִּשְׁאַר מֵהֶם? אוֹתוֹ שְׁבִי, שֶׁכָּתוּב עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי וְגוֹ'.

הוֹסִיפוּ וְזָטְאוּ, מַה כָּתוּב? (במדבר כא) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד. וְכָתוּב וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי. (וְעִם כָּל זֶה) וְכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שָׁבִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אוֹתָם אוֹצָרוֹת (וְהַכֹּל) זוֹוְרִים אֲלֵיהֶם וּמִתְכַּסִּים בָּהֶם, וְלָעָתִיד לָבֹא הַכֹּל יָזֵזֹר, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְגוֹ'. מִכָּאן וָהָלְאָה אֱמֹר דְּבָרְךָ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, (שופטים ה) ה' בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר בְּצַעֲדְךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם

אֶרֶץ רָעָשָׁה. בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁב מִשֵּׂעִיר, שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, אֶרֶץ רָעָשָׁה וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם רָעָשָׁה? מִשּׁוּם שֶׁרָצְתָה לַחֲזוֹר לְתֹהוּ וָבֹהוּ, שֶׁכָּךְ הִתְנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם: אִם יְקַבְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה – מוּטָב, וְאִם לֹא – יַחֲזֹר הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה הָאָרֶץ שֶׁהֲרֵי הִזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל הָעַמִּים לְקַבֵּל הַתּוֹרָה וְלֹא קִבְּלוּ, וּמִכָּל הָעַמִּים לֹא נִשְׁאֲרוּ אֶלָּא יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם, וְנִשְׁבָּה הָאָרֶץ שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא יְקַבְּלוּ כְּמוֹתָם, וּמִשּׁוּם זֶה אֶרֶץ רָעָשָׁה. כֵּיוָן שֶׁאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, מִיָּד שָׁקְטָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים עו) אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקְטָה. יָרְאָה בַּהַתְוָזָלָה, וּלְבַסּוֹף וְשָׁקְטָה.

וּבֹא וּרְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל אָמְרוּ נַעֲשֶׂה, לֹא פִּוְּזוּם מִכָּל עֲשִׂיָּה שֶׁיּוּכְלוּ כָּל מְכַשְּׁפֵי הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת, וְלֹא מִכָּל קְסָמִים וּכְשָׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם. מָה הַטַּעַם? אֶוָּזד בִּגְלַל זֶה, וְאֶוָּזד מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָם מִמִּצְרַיִם, שָׁבַר לִפָּנֵיהֶם כָּל מִינֵי כְּשָׁפִים וּקְסָמִים שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִשְׁלֹט בָּהֶם, וְאוֹתָהּ שָׁעָה שָׁבָא בָּלָק הוּא יָדַע זֹאת. מִיָּד – וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל הַנָּהָר וְגוֹ'. מַה זֶּה פְּתוֹרָה? אֶלָּא שֶׁיַּתְקִין שִׁלְוָזָן וְיִרְצֶה מִשָּׁם עֲצָה מַה לַּעֲשׂוֹת. אֲשֶׁר עַל הַנָּהָר?! עַל הַנְּהָרִים הָיָה לוֹ לִכְתֹּב! מַה זֶּה עַל הַנָּהָר? וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁעַל נָהָר אֶוָּזד עוֹמֵד תָּמִיד.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא הָיוּ הוֹלְכִים לִרְאוֹת אֶת רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוּנְיָא, זְמָנוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר. קָמוּ בַּזְּזָעוֹת הַלַּיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. יָשְׁבוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּעֵת הוּא הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּצַּדִּיקִים שֶׁל שָׁם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, שֶׁעֲשׁוּעַ זֶה מַהוּ? וְאֵיךְ מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דָּבָר זֶה סוֹד נִסְתָּר הוּא, טָמִיר אֲלַי, שֶׁלֹּא יָדוּעַ. אָמַר לוֹ, וְכִי בְּרִיקָנוּת הָיוּ עֲמוּדִים גְּדוֹלִים שֶׁמּוֹלָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא רָדְפוּ אַזְוָזֵרְיהָ לָדַעַת עַל מָה עוֹמְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּלְמָה הָיוּ מִצְטַפִּים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם?

פָּתַוז רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה כה) ה' אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמְמֶךָּ אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה הוּא סוֹד הָאֱמוּנָה. ה' – סוֹד עֶלְיוֹן, רֵאשִׁית נִקְדָּה

עֶלְיוֹנָה נִסְתֶּרֶת שֶׁלֹּא יְדוּעָה. אֱלֹהַי – סוֹד (מלכים–א יט) קוֹל דְּמָמָה דַקָּה, וְהִיא הָרִאשִׁית שֶׁעוֹמֶדֶת לִשְׁאֵלָה, וְנִסְתֶּרֶת וְלֹא יְדוּעָה, וְאֵין מִי שֶׁמֵּשִׁיב עָלֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת וּמְבִירָה וְגָנוּזָה.

אַתָּה – זוֹ הַיָּמִין, רֵאשִׁית שֶׁעוֹמֶדֶת לִשְׁאֵלָה וּלְהָשִׁיב בָּהּ, וְהוּא כֹּהֵן עֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק. מַה זֶּה עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק? אֶלָּא כֹּהֵן עֶלְיוֹן זֶה, שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל דָּבָר, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ דָּבָר לֹא עוֹמֵד אֶלָּא בִּימִין. וְאוֹתוֹ דָּבָר מַהוּ? מַלְכִּי צֶדֶק, כָּךְ שְׁמוֹ. וּמַה שֶּׁאָמַר דִּבְרָתִי, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְשָׁר בְּדָוִד. וְכָל דִּבְרֵי הַשֶּׁבַח שֶׁלּוֹ בָּאוּ בְּאוֹתוֹ דָּבָר. וְעַל זֶה דִּבְרָתִי. וּמִשּׁוּם זֶה, אַתָּה – זֶה כֹּהֵן. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁשִּׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הֵם שֶׁכָּל אֶזֶד נִקְרָא אַתָּה.

אֲרוּמְמְךָ, הַכֹּל כְּאֶזֶד. אוֹדֶה שִׁמְךָ כָּרָאוּי, וְשֵׁם זֶה יָדוּעַ. כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא, כִּסּוּי וּלְבוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ אוֹר נִסְתָּר עַתִּיק, רֵאשִׁית הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה, אָדָם הָרִאשׁוֹן, טָמִיר בְּכִסּוּי שֶׁל אוֹר אַזִּיר.

דָּבָר אַזִּיר כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא – כִּי עָשִׂיתָ אָלֶ"ף. וּמַהוּ אָלֶ"ף? הֲרֵי שָׁנִינוּ, אָלֶ"ף בֵּי"ת, אֵלֶּף בִּינָה. אֲבָל דְּמוּת שֶׁל א' הִיא שְׁלֹשָׁה צְדָדִים, רֵאשִׁית הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, מִשּׁוּם שֶׁבְּדְמוּת א' יֵשׁ שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, אַזַּת מִכָּאן וְאַזַּת מִכָּאן, וְהַגּוּף בָּאֶמְצַע, וְהַכֹּל סוֹד אֶזֶד, וְהוּא סוֹד הַיִּחוּד – א'. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָלֶ"ף לְיַשְּׁבוֹן אֶזֶד, וְהֵינוּ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא. וְרַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר כָּךְ, כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא, פֶּלֶא זוֹהִי דַּרְגָּה אַזַּת מֵאוֹתָם פְּלָאוֹת זַכְמָה, וּמִיהוּ? זֶה (איוב כז) נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט. וְהוּא פֶּלֶא.

עֲצוֹת מֵרָזוֹק. קְרָא לָזֶה בַּתְּחִלָּה פֶּלֶא, וְכָאן אָמַר פֶּלֶא עֲצוֹת מֵרָזוֹק. אֶלָּא שָׁם צָרִיךְ לִמְנוֹת שִׁשָּׁה צְדָדִים לִדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, (ישעיה ט) פֶּלֶא יוֹעֵץ אֵל גִּבּוֹר אֲבִי עַד שַׂר שָׁלוֹם. וְכָאן לֹא בָּא לִמְנוֹת זֶשְׁבּוֹן. אֲבָל עֲצוֹת מֵרָזוֹק מִי הֵם? שְׁנֵי בַּדֵּי עֲרָבוֹת, שֶׁכָּל עֵצָה שֶׁל הַנְּבִיאִים בָּא מִשָּׁם. הֵם נִקְרָאִים עֲצוֹת מֵרָזוֹק. אֱמוּנָה אֹמֶן, שְׁנַיִם שֶׁהֵם אֶזֶד, נָהָר וְגַן. זֶה יוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְזֶה מַשְׁקֶה

מִמֶּנּוּ. הֲרֵי כָּאן כָּל הַסּוֹד הַנִּסְתָּר שֶׁל הָאֱמוּנָה.

הַשְׁלָמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת סִימָן י

שֶׁהֵם אָזֶד, נָהָר וְגַן. נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן וְגַן שֶׁהַשְּׁקָה מִמֶּנּוּ. כָּאן כָּל הַסּוֹד הַסָּתוּם שֶׁל הָאֱמוּנָה. וְלָמַדְנוּ שֶׁמִּי שֶׁמִּתְעוֹרֵר בַּלַּיְלָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנִּכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָזֵד עִם הַצַּדִּיקִים בַּגָּן, צָרִיךְ לוֹמַר פָּסוּק זֶה בִּרְצוֹן הַלֵּב וּלְכַוֵּן דַּעְתּוֹ בּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלָאתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד. (וְאַזַּר כָּךְ וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן וְגוֹ'). וְזֶהוּ שֶׁבַּזּוֹ הַזֻּוְּסִידִים הָרִאשׁוֹנִים כְּשֶׁהִתְעוֹרְרוּ בַּזֻּוְּצוֹת הַלַּיְלָה, וְאַזַּר כָּךְ מְסַדְּרִים הַשֶּׁבַּזּוֹ שֶׁלָּהֶם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

מַהוּ שַׁעֲשׁוּעוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹמְדִים בִּדְמֵיוֹתֵיהֶם וּמִתְלַבְּשִׁים בַּגָּן בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כֵּיוָן שֶׁרוֹזְּצִים בַּטַּל שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְּיוֹת בּוֹ מֵתִים, נִכְנָסִים כֻּלָּם לַמִּשְׁיזָ וְשׁוֹאֲלִים מַה שֶּׁשּׁוֹאֲלִים, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזֻּוְּבֵרִים.

אַזַּר כָּךְ מִתְכַּנְּסִים וּמִשְׁתַּדְּלִים כֻּלָּם בְּדַעַת עֶלְיוֹנָה בְּכָל הַיְשִׁיבוֹת שֶׁשָּׁם, וַעֲלֵיהֶם כַּמָּה מְמֻנִּים, וּמִתְזַדְּשִׁים שָׁם כַּמָּה זִדּוּשִׁים בַּתּוֹרָה. אַזַּר כָּךְ יוֹצְאִים כֻּלָּם וְרוֹאִים כְּשֶׁבָּא אֵלָיְהוּ לָאָבוֹת, הוּא יוֹצֵא וְהֵם נִכְנָסִים, וְעוֹמְדִים לִפְנֵי הָאָבוֹת, וּשְׁמֻזּוֹת בָּהֶם וּבְכַמָּה בָּנִים קְדוֹשִׁים שֶׁסְּבִיבָם וּשְׁמֻזּוֹת כֻּלָּם.

כְּשֶׁנִּכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזֻּוְּצוֹת הַלַּיְלָה, כֻּלָּם עוֹמְדִים מִתְקַנְּאִים כָּרָאוּי, וְכָל הַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּזִדּוּשֵׁי תוֹרָה, תַּאֲוַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁזִּדְּשׁוּ בָּהּ דְּבָרִים, וּמִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהֶם וּבְאוֹתָם הַדְּבָרִים.

אַזַּר כָּךְ כֻּלָּם מִתְקַנְּאִים זָכָר וּנְקֵבָה, וְאַזַּר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִיזָ וְהִשְׁתַּעֲשַׁע בָּהֶם בְּכָל אוֹתָם דְּבָרִים סוֹדוֹת זָכְמָתָם, מִתְגַּלֶּה עֲלֵיהֶם, וְהֵם רוֹאִים בְּאוֹתוֹ נֹעַם ה', אָז כֻּלָּם שְׁמֻזּוֹת בְּזִדָּוָה רַבָּה עַד שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט יוֹם

וְאוֹרָם, וּמֵאוֹתוֹ הֶמְשֵׁךְ זִיו וְאוֹר שֶׁל זֶוְדָוָה שֶׁלָּהֶם עוֹשִׂים פֵּרוֹת וְתוֹלָדוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹתוֹ פְּרִי וְתוֹלָדָה נִכְנָס תַּוַּוֹת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה עַד זְמַן שֶׁצָּרִיךְ.

וְכָךְ מִשְׁתַּעְשֵׁעַ בְּכָל צַדִּיק וְצַדִּיק, (וְאָמַר) וְאוֹמְרִים: אַשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁבָּנִים הַלָּלוּ נִבְרְרוּ לְזֶוְלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ!

קוֹל מִתְעוֹרֵר מֵאֶמְצַע הָרָקִיעַ וְקוֹרֵא בְּקוֹל זָוָק וְאוֹמֵר: זְכֹר ה׳ לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָם הָאוֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ. וְאָז רַעַשׁ הַשְּׁמוּזָה שֶׁלּוֹ וְהַקְּרְקוֹר שֶׁלּוֹ וּמִכָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁשָּׁם נִשְׁמָעִים בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין זֶוְדָוָה וְשַׁעֲשׁוּעַ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדִים בָּהֶם (שֶׁעוֹמֵד יַזַּד עִם) הַצַּדִּיקִים שֶׁשָּׁם, וּמִשּׁוּם זֶה נִשְׁבַּע וְאָמַר: אִם אֶשְׁכָּזֵוךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּח יְמִינִי תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְזוֹכִי אִם לֹא אֶזְכְּרֵכִי אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְזָתִי. בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ זֶוְדָוָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, קוֹל זֶה יוֹצֵא וְקוֹרֵא.

אָז יוֹצֵא מִשָּׁם וְעוֹלֶה וּמַכֶּה רְקִיעִים וְשׁוֹאֲגֹ שְׁאָגוֹת, עַד שֶׁכָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם כֻּלָּם בְּרַעַשׁ הַשְּׁמוּזָה, וְאָז נוֹשֶׁבֶת רוּזַז וּמַכָּה בֶּעָלִים שֶׁל אוֹתוֹ אִילָן גָּדוֹל, וְכָל הָעֲנָפִים שֶׁלּוֹ מַכִּים זֶה בָּזֶה, וְקוֹל מִתְעוֹרֵר מִתּוֹךְ נוֹף הָאִילָן, וְקוֹרֵא וְאוֹמֵר: זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְזָק. כֵּיוָן שֶׁקּוֹל זֶה מִתְעוֹרֵר, שׁוֹמֵעַ אַבְרָהָם סָבָא וּמִתְעוֹרֵר, (אָז) כַּאֲשֶׁר הוּא רָצוֹן לַמֶּלֶךְ, וּמִתְנַזֵּם אִתּוֹ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִתְעוֹרֶרֶת רוּזַז אַזַּת מִצַּד דָּרוֹם, וְכָל רָצוֹן וְזֶוְדָוָה וְרָפוּאָה מִתְעוֹרְרִים עַל הָעוֹלָם. וְאָז עוֹלֶה הַבֹּקֶר, וְנִמְצָא רָצוֹן וּמְנוּזָה לְכָל אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהֵם בְּבֵית זוֹלִים. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּכוֹלִים לָדַעַת מֵהַסּוֹדוֹת הַטְּמִירִים וְהַנִּסְתָּרִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹם אֶזֵּד הָיִיתִי אֲנִי וְרַבִּי יְהוּדָה שֶׁמִּן עַכּוֹ (הוֹלְכִים) בַּמִּדְבָּר, וְנִכְנַסְנוּ בְּמְעָרָה אַזַּת, וּמָצָאנוּ שָׁם סֵפֶר עַתִּיק אֶזֵּד מְיָמִים רִאשׁוֹנִים. פָּתַזְנוּ אוֹתוֹ, וּמָצָאנוּ שֶׁהָיָה כָּתוּב בּוֹ בְּרֵאשׁ דְּבָרָיו: (ישעיה מב)

הָרִאשׁוֹנוֹת הִנֵּה בָאוּ וַחֲדָשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד, וּבֵאֵר הַפָּסוּק בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. מִיּוֹם שֶׁעָלָה בְּמַחֲשָׁבָה לִבְרֹא עוֹלָם.

וְעַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, כָּל רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים הָיוּ גְּנוּזוֹת בְּמַחֲשָׁבָה לְפָנָיו, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּדְמוּתוֹ. כֵּיוָן שֶׁצִּיֵּר אֶת הָעוֹלָם, הִתְגַּלּוּ כֻּלָּם וְעָמְדוּ בִּדְמוּתָם לְפָנָיו בְּרוּמֵי מְרוֹמִים, אַחַר כָּךְ נָתַן אוֹתָם בְּאוֹצָר אֶחָד בְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, וְאוֹתוֹ אוֹצָר לֹא מָלֵא לְעוֹלָמִים, וְתָמִיד קוֹרֵא: הָרִאשׁוֹנוֹת הִנֵּה בָאוּ וַחֲדָשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד. מַה הֵם אֲנִי מַגִּיד כֻּלָּם בִּשְׁמוֹת. וְאֵין תַּאֲוָה וְכִסּוּף לָאוֹצָר הַזֶּה, אֶלָּא רַק לְהוֹרִיק בּוֹ נְשָׁמוֹת תָּמִיד.

כְּמוֹ שֶׁלַּגֵּיהִנָּם אֵין תַּאֲוָה וְכִסּוּף אֶלָּא רַק לְקַבֵּל נְשָׁמוֹת לְטַהֵר שָׁם. וְכָל יוֹם קוֹרֵא: הַב הַב. מַה זֶּה הַב הַב? (אֶלָּא) שְׁרֹף שְׁרֹף. וְאוֹתוֹ אוֹצָר לוֹקֵחַ כָּל (אוֹתָן) הַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ, עַד זְמַן שֶׁמַּלְבִּישָׁם וּמוֹרִידָם לָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִתּוֹךְ זֶטֶא אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהִמְשִׁיךְ צַד הָרָע לָעוֹלָם, הִצְטָרְכוּ לְהַלְבִּישׁ אוֹתָן נְשָׁמוֹת בִּלְבוּשׁ זֶה, שֶׁהֲרֵי לְבוּשׁ אַחֵר רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַלְבִּישׁ לְאוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת. (וְאָמַר בְּאוֹתוֹ סֵפֶר) וַהֲהוּא (וְהָיָה) אָמַר אוֹתוֹ סוֹפָר: עַד כָּאן שִׁתְקוּ (שִׁתְקוּ). וְעוֹד רָאִיתִי מִכָּאן וָהָלְאָה אוֹתִיּוֹת מְזוּוָקוֹת שֶׁלֹּא יְדוּעוֹת.

וְאַחַר כָּךְ רָאִיתִי אוֹתָן בַּזְּלוֹם, וְאָמְרוּ לִי: שְׁתֹק וְאַל תְּגַלֶּה, אֶלָּא לַסֶּלַע הַתַּקִּיף. וְכָךְ עָשִׂיתִי. וּמָצָאתִי בּוֹ שֶׁכְּלִים שֶׁל לְבוּשׁ אַחֵר עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַלְבִּישׁ אֶת אוֹתָן נְשָׁמוֹת לַעֲתִידִים (לֶעָתִיד) לָבֹא. (אִם כֵּן,) מֵתִים שֶׁזָּזוּ עַל יְדֵי יְזֻזְקָאל, מָה הַטַּעַם לֹא עָשָׂה לָהֶם אֶת אוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ?

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַן לְהַעֲבִיר בָּעוֹלָם אוֹתוֹ אֲוִיר טָהוֹר שֶׁעוֹשֶׂה לְבוּשִׁים, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא הִלְבִּישָׁם אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהֵם הָיוּ, וְכָךְ יִהְיֶה לִתְחִיַּת הַמֵּתִים, פָּרַט שֶׁאוֹתָהּ זֻהֲמָא שֶׁל הַהִתְזּוֹלָה לֹא נִמְצֵאת שָׁם.

כְּשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּם, בֵּין צַדִּיקִים בֵּין זַסִּידִים וּתְמִימִים וְרִשָּׁעִים וְזַיְבִים, כֻּלָּם עוֹבְרִים בְּדֶרֶךְ זוֹ לִרְאוֹת אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן לִבְנֵי הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם לוֹקְחִים דֶּרֶךְ, הֵן לְגַן עֵדֶן הֵן לְגֵיהִנָּם.

כָּל אוֹתָם שֶׁדַּרְכָּם לִגֹּן עֵדֶן, מִתְקָרְבִים לַזּוּמָה הַזִּיצוֹנִית מֵאוֹתָן שָׁלֹשׁ זוּמוֹת שֶׁשָּׁם, וְאָז יוֹצֵא מְמֻנֶּה אֶזֶד, וּמִתְעוֹרֵר לִפָּנֵיהֶם וְקוֹרֵא וְאוֹמֵר: אַשְׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים (בְּכָל הָעוֹלָמוֹת) בָּעוֹלָם! וְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה, שְׁמוֹ יַעְזְרָאֵ"ל, מְלַמֵּד אוֹתָם אֶת הַדֶּרֶךְ, וְהוֹלְכִים לְפָנָיו עַד שַׁעַר אֶזֶד שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם, וְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה קוֹרֵא בְּזַוִּיל וְאוֹמֵר: צַנְּנוּ הֶעָשָׁן! צַנְּנוּ הַשְׁרָפָה! בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מְצַנְּנִים אוֹתָהּ בִּבְהִילוּת, וְנִכְנָסִים כֻּלָּם וְטוֹבְלִים וְעוֹבְרִים, וְכָל אוֹתָם רְשָׁעִים נִמְסָרִים בְּיַד דּוּמָ"ה וְנִכְנָסִים בַּגֵּיהִנֹּם, וְכָל אוֹתָם צַדִּיקִים לֹא נִמְסָרִים בְּיָדָיו, אֶלָּא (בִּידֵי) הַמְמֻנֶּה הַזֶּה.

וְאַזַר שֶׁטּוֹבְלִים וְעוֹבְרִים, הַמְמֻנֶּה הַזֶּה הוֹלֵךְ לִפָּנֵיהֶם עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְזוּמַת גַּן עֵדֶן, וְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה קוֹרֵא לַפֶּתֶזוּ וְאוֹמֵר: פֶּתְזוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים (ישעיה כו). אָז פּוֹתְזִים פֶּתֶזוּ וּמַכְנִיסִים אוֹתָם, וְכָךְ בְּכָל פֶּתֶזוּ.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָסוּ לְתוֹךְ מָקוֹם שֶׁצַּדִּיקִים אֲזוּרִים עוֹמְדִים, כַּמָּה זְדָזָה עַל זְדָזָה עַל הַצַּדִּיקִים, וְכָל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה שְׁמֻזִּים. לְסוֹף שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁמִּתְזַבְּאִים בְּהֵיכָלוֹת יְדוּעִים, יוֹצְאִים וַאֲוִירִים נוֹשְׁבִים, וּמְצַטַּיְרִים כֻּלָּם בִּדְמֻיּוֹתֵיהֶם. מִכָּאן וָהָלְאָה יוֹרְשִׁים יֵרֵשָׁה כָּרָאוּי לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד.

מַרְאֶה שֶׁנִּרְאֶה בְּגַן עֵדֶן מִמַּרְאֶה נִכְבָּד, דְּמוּת כָּל הַדְּמֻיּוֹת, וְגָוֶן שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים. שֶׁמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ לֹא מִתְגַּלֶּה בַּהֵיכָל וְלֹא בְּמָקוֹם אֶזֶד, אֶלָּא נִפְתָּז רָקִיעַ מְרֻקָּם עַל גַּב הַגָּן לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וּמִתְמַלֵּא מְזִיו כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ וְנִרְאֶה שָׁם, וְנֶהֱנִים כָּל הַצַּדִּיקִים. מִי רָאָה זְדָזָה וְכִסּוּף קָדוֹשׁ שֶׁל אוֹתוֹ נֹעַם ה'.

עַד כָּאן הָיָה לִי רְשׁוּת לִרְאוֹת בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. כְּשֶׁהִקְפַּנוּ לִרְאוֹת בּוֹ יוֹתֵר, פָּרַז מִיָּדִי וְלֹא רָאִיתִי אוֹתוֹ. נִשְׁאַרְתִּי עָצוּב וּבָכִיתִי, יָשַׁנְתִּי שָׁם בְּאוֹתָהּ מְעָרָה וְרָאִיתִי אוֹתוֹ (אֶת אוֹתוֹ) שֶׁהָיָה לָבוּשׁ מַדִּים. אָמַר לִי, רַבִּי, לָמָּה לְךָ לִבְכּוֹת? וְאַל תִּתְעַצֵּב (מִמִּי) מִמַּה שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. פָּרַז אֵלָיו וּלְקָזוֹז, וְעַד שֶׁלֹּא יָצָא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, גָּנַז אוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ מְעָרָה שֶׁבַּמִּדְבָּר הַזֶּה, וְכָעֵת שֶׁהָיָה מִתְגַּלֶּה

לַזַּיִּים כָּאן, פָּרַז בָּאֲוִיר וּלְקָוזוֹ.

מִכָּאן וָהָלְאָה לֵךְ לְדַרְכְּךָ. וּמֵאוֹתוֹ יוֹם וְעַד עַכְשָׁו לֹא הִתְגַּלָּה לִי וְלֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִפִּי הָיָה, וּבְכָל זְמַן שֶׁאֲנִי נִזְכָּר, אֲנִי נִשְׁאָר עָצוּב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אוּלַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדוֹ שֶׁלֹּא רוֹצֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם.

עַד שֶׁיָּשְׁבוּ וְעָסְקוּ בִּדְבָרִים אֲזוֹרִים עֶלְיוֹנִים וְנִכְבָּדִים, הֵאִיר הַיּוֹם. קָמוּ וְהָלְכוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּעֵת עֵת רָצוֹן מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, נֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְנִתְעַסֵּק בָּהּ וְנִשְׁתַּתֵּף בַּשְּׁכִינָה. פָּתַח וְאָמַר, ה' בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי בֹּקֶר אֶעֱרָךְ לְךָ וַאֲצַפֶּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בִּלְעָם הָרָשָׁע מִי הָרַג אוֹתוֹ, וְאֵיךְ נָהֳרַג? אָמַר רַבִּי יִצְחָק וְכֵלִי: ע"כ מההשמטות.

השלמה מההשמטות נ"א סימן י

לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם. אִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ לָקַוזַת שְׁמוֹת וְיוּוְזַסִין שֶׁלָּהֶם – לֹא צָרִיךְ, אֶלָּא דֶּרֶךְ כְּלָל, שֶׁכָּתוּב הִנֵּה עַם יָצָא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ קָרָא לָהֶם הַפָּטְרוֹן שֶׁלָּהֶם כַּמָּה פְּעָמִים. וְעַל זֶה אַל תִּטְעֶה שֶׁכָּתוּב שַׁלַּוז אֶת עַמִּי, בְּכָל זְמַן.

וְעוֹד, כְּשֶׁלָּקַוזְתָּ עֵצָה עֲלֵיהֶם עִם פַּרְעֹה, בְּלָשׁוֹן זֶה יָכֹלְתָּ לָהֶם, שֶׁכָּתוּב הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ. גַּם כָּאן, שֶׁכָּתוּב הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם. וְלֹא הוֹצִיא אוֹתָם אֲזוֹר, אֶלָּא הוּא מֵעַצְמוֹ יָצָא, וּמִשּׁוּם כָּךְ תּוֹכַל לְהָרַע לָהֶם.

הִנֵּה כִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ. יֵשׁ אוֹמְרִים, סִיזוֹן וְעוֹג שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָרְגוּ אוֹתָם, שֶׁהָיוּ עֵין הָאָרֶץ. אֶלָּא כְּשֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַרְבֶּה עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם, כָּתוּב וַיְכַס אֶת עֵין כָּל הָאָרֶץ וַתֶּזוֹשֵׁךְ הָאָרֶץ, לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִכַּשְּׁפֵי וְקוֹסְמֵי הָעוֹלָם לֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים, אֶלָּא רַק דָּבָר אֶזְדִּ בְּדַרְגָּה אַזַּת בְּזִמַּן אֶזְדִּ, וְעַם זֶה הֵבִיא עָרֹב מְבֻלְבָּל מִכַּמָּה מִינִים מְבֻלְבָּלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, עַד שֶׁלֹּא יָכְלוּ כָּל מִכַּשְּׁפִים וְקוֹסְמִים לַעֲמֹד, וְזֶהוּ וַיְכַס אֶת עֵין כָּל הָאָרֶץ, וְכָאן כָּתוּב וַיְכַס אֶת עֵין הָאָרֶץ, וְכָךְ הוּא וַדַּאי.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בָּלָק וּבִלְעָם לֹא הָיוּ בָּעוֹלָם מְכַשְּׁפִים וְקוֹדְמִים כְּמוֹתָם.

(בִּלְעָם), זֵילוֹ וְכוּזוֹ הָיָה בְּפִיו וְעֵינוֹ. בָּלָק, זֵילוֹ וְכוּזוֹ הָיָה בְּמַעֲשֶׂה יָדַיִם. וְזֶה צָרִיךְ אֶת זֶה, שֶׁהַֽרֵי כָּל סוּגֵי הַכִּשָּׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם, בַּפָּה וּבְמַעֲשֶׂה הוּא, וּבָהֶם תְּלוּיִים. לְבִלְעָם הָיָה לָשׁוֹן וְלֹא יָדַיִם, לְבָלָק הָיוּ יָדַיִם וְלֹא לָשׁוֹן.

הָלְכוּ הַזָּבֵרִים עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אֲוִזִּית, וְהַשֶּׁמֶשׁ הָיְתָה זְוָקָה מְאֹד. רָאוּ אֶת אוֹתוֹ בֵּית הַשָּׂדֶה בִּיפֵי הָעֲשָׂבִים, וּמַיִם יוֹצְאִים לְכָל צַד וַעֲצֵי הַשָּׂדֶה רַבִּים. יָשְׁבוּ שָׁם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כַּמָּה נָאֶה מָקוֹם זֶה לָנוּחַ בּוֹ.

עַד שֶׁיָּשְׁבוּ הַֽרֵי נָזוּשׁ גָּדוֹל בָּא בְּזוֹזֶק הַשֶּׁמֶשׁ וְעָבַר לִפָּנֵיהֶם. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, נָזוּשׁ נָזוּשׁ, סְטֵה לְךָ מִדַּרְכְּךָ, שֶׁהַֽרֵי שָׂב אוֹתוֹ הָאִישׁ וְהִתְנַזֵּם עַל מַה שֶּׁעָשָׂה וְלֹא יוֹסִיף לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר. תָּמְהוּ הַזָּבֵרִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַהוּ? אָמַר לָהֶם, שִׁתְקוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נָזוּשׁ נָזוּשׁ, לְאַזַּר שֶׁלָּזַשׁוּ לְךָ מֵהַשָּׁמַיִם, הִתְנַזֵּם אוֹתוֹ הָאִישׁ וְשָׂם בִּרְצוֹנוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב בּוֹ לְעוֹלָמִים, סְטֵה לְךָ מִדַּרְכְּךָ. עָמַד הַנָּזוּשׁ עַל עָמְדּוֹ, וְלֹא לָקַז לְכָאן וּלְכָאן. שָׁב כְּמוֹ מִקֶּדֶם. אָמַר לוֹ, נָזוּשׁ נָזוּשׁ, יָדַעְתִּי מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה, שׁוּב מִדַּרְכְּךָ, שֶׁהַֽרֵי גּוֹי רָשָׁע בָּא שֶׁעָשָׂה רַע לִיהוּדִי אֶזְוָד, וַהֲרֵי הוּא יָשֵׁן שׁוֹכֵב בַּמְּעָרָה שֶׁלְּךָ, לֵךְ וְהָרְגֵהוּ. מִיָּד זָזַר אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ וְדִלֵּג דִּלּוּגִים לִפָּנֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם לֹא הָיִיתִי פֹּה, כַּמָּה רָעוֹת הָיָה עוֹשֶׂה הַנָּזוּשׁ הַזֶּה, שֶׁהַֽרֵי אָדָם יְהוּדִי אֶזְוָד עָשָׂה מַעֲשֶׂה שֶׁל זִטְא, וְעַד שֶׁלֹּא שָׁב בִּתְשׁוּבָה לָזַשׁוּ לַנָּזוּשׁ הַזֶּה לַהֲרֹג אוֹתוֹ, וְנִמְלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, וְהִתְנַזֵּם מִזִּזְטְאוֹ, וְאָמַר שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְעוֹלָמִים לְאוֹתוֹ הַזִּזְטְא, וְעַל כָּךְ נִצּוֹל מִן הַדִּין.

אָמְרוּ הַזָּבֵרִים לְרַבִּי אֶלְעָזָר, בַּמָּה יָדַעְתָּ? אָמַר לָהֶם, סִימָן נָתַן לִי אַבָּא, וַאֲנִי יוֹדֵעַ אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, מֵילָא הַנָּזוּשׁ שֶׁיָּדַעְתָּ בּוֹ, אוֹתוֹ שֶׁהִתְנַזֵּם וְשָׁב מִזִּזְטְאוֹ בַּמָּה יָדַעְתָּ? אָמַר לָהֶם, כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, הַקַּשְׁקַשִּׁים שֶׁלּוֹ הָיוּ עוֹלִים וְנָבוֹ זָקוּף, וְהוּא שֶׁהוֹלֵךְ (הוֹלֵךְ) בִּבְהִילוּת, רוּזַ אַזַּת הָיְתָה הוֹלֶכֶת כְּנֶגְדּוֹ וְקוֹרֵאת לְפָנָיו: שׁוּב מִדַּרְכְּךָ, שֶׁהַֽרֵי שָׂב מִזִּזְטְאוֹ וְהִתְנַזֵּם אוֹתוֹ הָאִישׁ.

וְאוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ הָרַע לֹא הָיָה מְצַיֵּת עַד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ כֹּפֶר אֹתוֹ בִּמְקוֹם אוֹתוֹ אָדָם שֶׁהִתְנַזֵּיב מִיתָה וְשָׁב. שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַנָּזוֹשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה – כֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה לוֹ רְשׁוּת, לֹא שָׁב עַד שֶׁהִשְׁלִים אוֹתוֹ הַדִּין הָרַע שֶׁנִּתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת, אוֹ שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ בִּמְקוֹמוֹ רָשָׁע אַוֵּזר בְּכֹפֶר, שֶׁהֲרֵי בְּרִיקָנוּת הוּא לֹא יֵצֵא, כֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה לוֹ רְשׁוּת.

אָמְרוּ לוֹ, מֵיכָא כָּל זֶה, אוֹתוֹ גּוֹי שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁנָּתַתָּ לוֹ כֹּפֶר בַּמֶּה יָדַעְתָּ? אָמַר לָהֶם, כֵּיוָן שֶׁדִּבַּרְתִּי לַנָּזוֹשׁ, אוֹתוֹ רוּוַז שֶׁהָיְתָה כְּנָגְדּוֹ וְלוֹוָזֶשֶׁת לוֹ שֶׁיְּשׁוּב לְדַרְכּוֹ, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ אָדָם הִתְנַזֵּם, דִּלְגָה אוֹתָהּ רוּוַז עַל אָזְנוֹ (אָזְנַי וְאָמְרָה לִי).

תָּמְהוּ הַזַּבְּרִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נֵלֵךְ וְנִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי הַנָּזוֹשׁ עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה. קָמוּ וְקָרְבוּ לְסֶלַע אָזָד בְּאוֹתוֹ בֵּית שָׁדֶה, וּמָצְאוּ אוֹתוֹ הַגּוֹי מֵת וְאוֹתוֹ נָזוֹשׁ כָּרוּךְ עַל עֻקְבּוֹ, וְלֹא הָיָה נִבְדָּל מִמֶּנּוּ. וְאַוֵּזר כָּךְ נִפְרַד מֵעֻקְבּוֹ וְעָלָה עַל גְּרוֹנוֹ וְנִכְרַךְ שָׁם, וּמִשָּׁם הָיָה יוֹרֵד עַל עֻקְבּוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה נִפְרָד מִמֶּנּוּ.

מָצְאוּ לוֹ אַרְנָק אָזָד מָלֵא דִּינָרִים שֶׁגָּזַל מִיהוּדִי אָזָד בַּדֶּרֶךְ וְהִכָּה אוֹתוֹ. לָקַוז רַבִּי אֶלְעָזָר אֶת הָאַרְנָק. אָמַר, בָּרוּךְ הָרַוָּזָמָן שֶׁבְּכֹל הוּא עוֹשֶׂה שְׁלִיזוּת. שָׁבוּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָיוּ (הוֹלְכִים).

פָּתַוז רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ בְעֵינַי נִכְבַּדְתָּ וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךָ וְאֶתֵּן אָדָם תַּוָזֶתֶיךָ וּלְאֻמִּים תַּוָזַת נַפְשֶׁךָ (ישעיה מג). מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ?! יָקָר צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב! וְכָךְ צָרִיךְ: מֵאֲשֶׁר אַתָּה יָקָר בְּעֵינַי. מַהוּ יָקַרְתָּ? מִכֹּל שֶׁהוּא מֵעַצְמוֹ הִתְכַּבֵּד, אֶלָּא כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי. שֶׁכָּל בֶּן אָדָם שֶׁהוּא בְּוִזּוּב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּהִתְוַזְלָה הוּא מְוַלְזֵל וּמִתְעַב (תּוֹעֵבָה) לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַוֵּזר שֶׁנִּמְלַךְ וְשָׁב מֵוִזְטָאוֹ, עַכְשָׁו הוּא הִתְכַּבֵּד מֵעַצְמוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר, מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ בְעֵינַי נִכְבַּדְתָּ. אַתָּה מֵעַצְמְךָ נִכְבַּדְתָּ.

בְּעֵינַי נִכְבַּדְתָּ וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךָ. שֶׁהֲרֵי אֵין אַהֲבָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עִם הַבֶּן אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא בִּמְי שֶׁשָּׁב מֵוִזְטָאוֹ, וְעַל זֶה אֲנִי אֲהַבְתִּיךָ, אֲבָל מַה אֶעֱשֶׂה שֶׁהֲרֵי נָתַתִּי רְשׁוּת לַנָּזוֹשׁ לְהַוִּיק? זוֹהִי הֶעֱצָה – וְאֶתֵּן אָדָם תַּוָזֶתֶיךָ.

מַהוּ אָדָם שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תַּזְוָתָיו? אוֹתוֹ אָדָם שֶׁבָּא מֵעִם אֲוִיר, שֶׁאוֹתוֹ נָזוּשׁ יֹאכַל מִשָּׁלוֹ, שֶׁכָּתוּב וְאֶתֶן אָדָם, אַל תִּקְרֵי אָדָם אֶלָּא אֱדוֹם. וּלְאֱמִים, זֶהוּ (בראשית כה) לְאֹם מִלְּאֹם יֶאֱמָץ, וְזֶה זֶרַע עֵשָׂו שֶׁנָּתַן תַּוְזַת נַפְשׁוֹ.

עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ הֲרֵי הַיְהוּדִי הַזֶּה שֶׁאוֹתוֹ הַגּוֹי גָּזַל וְהַנָּזוּשׁ הָרָגוֹ, בָּא בַּדֶּרֶךְ לֵאָה וְעָיֵף, וּמִתּוֹךְ זִזֻּק הַשִּׁמְשׁ נִכְנַס בְּאוֹתוֹ שָׂדֶה וְיָשַׁב תַּוְזַת עֵץ אָוְזָד, וְהָיָה מִתְרַעֵם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וּמַצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין וְאוֹמֵר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁאֵינִי זוֹשֵׁשׁ עָלַי וְעַל גּוּפִי וְעַל מָמוֹנִי כְּלוּם, שֶׁהֲרֵי בְּדִין נַעֲשָׂה כָּל (מַה) שֶׁנַּעֲשָׂה, אֲבָל אָב וָאֵם זְקֵנִים יֵשׁ לִי, שֶׁאֵין לִי בַּמֶּה אֲפַרְנֵס אוֹתָם, וְעַל זֶה זָשַׁשְׁתִּי.

וְעוֹד עַל כָּל זֶה – צְרוֹר אָוְזָד שֶׁל דִּינָרִים שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ הָאַרְנָק, שֶׁל עָנִי אָוְזָד לַעֲשׂוֹת זִוָּגָה לְבִתּוֹ הָעֲנִיָּה, מָה אֶעֱשֶׂה? רִבּוֹן הָעוֹלָם, עַל זֶה כּוֹאֲבִנִי בְּלִבִּי יוֹתֵר.

בָּכָה וְאָמַר, (תהלים יט) מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת צָדְקוּ יַזְוָדוּ. דִּינָיו שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם הֵם אֱמֶת. לָמָּה הֵם אֱמֶת? מִשּׁוּם שֶׁצָּדְקוּ יַזְוָדוּ. שֶׁהֲרֵי בִּשְׁעַת הַדִּין, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת (דִּין), כַּמָּה בַּעֲלֵי מָגִנִּים עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וּמַצְדִּיקִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְנִלְוָזִמִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ. כֵּיוָן שֶׁצָּדְקוּ אֵלּוּ בְּאֵלּוּ וְהִסְכִּימוּ כְּאֶזָד, אֲזַי מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת. אֵימָתַי צָדְקוּ יַזְוָדוּ? כְּשֶׁמַּצְדִּיקִים כָּל בְּנֵי הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה, רִבּוֹן הָעוֹלָם, אֲנִי בּוֹכֶה, וְלֹא עַל שֶׁלִּי!

שָׁמַע רַבִּי אֶלְעָזָר וְהַזַּבְּרִים, וְקָמוּ אֵלָיו. רָאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב תַּוְזַת אוֹתוֹ הָעֵץ, וְהֶזֶּזִיקוּ בּוֹ, וְנָטְלוּ אוֹתוֹ אֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, (אַל תְּפַזֵּז) צַדִּיק אֱמֶת, שֶׁאִם אֵינְךָ צַדִּיק, לֹא יַרְזִישׁ לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֵס גָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה. בָּרִאשׁוֹנָה טֹל אַרְנָקְךָ, וְתֵלֵךְ וְתִרְאֶה מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּגְלָלְךָ.

הָלַךְ עִמָּם, וְרָאָה אוֹתוֹ הַגּוֹי מֵת, וְהַנָּזוּשׁ הָיָה עוֹשֶׂה בּוֹ נְקָמוֹת, וְהָיָה כָּרוּךְ

עַל צַוָּארוֹ. הִשְׁתַּטֵּחַ אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי בָּעָפָר, וְהוֹדָה וְשִׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְקָם וְנָשַׁק יְדֵי רַבִּי אֶלְעָזָר וְהַזַּבְּרִים. אָמַר לָהֶם: כָּעֵת יָדַעְתִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְוִיחַ נֵס זֶה בִּגְלַלְכֶם.

אֲבָל זַכְמִים, עַל הָאָב וְהָאֵם הַזְּקֵנִים שֶׁיֵּשׁ לִי אֲנִי בּוֹכֶה, וְעַל הָעָנִי שֶׁנָּתַן לִי אֶת הַצְּרוֹר. פָּתַח הָאַרְנָק וְהֶרְאָה לָהֶם אֶת הַצְּרוֹר, וְכֵן הֶרְאָה לָהֶם הַמַּכָּה שֶׁעָשָׂה לוֹ אוֹתוֹ הַגּוֹי. הִתְפַּלֵּל עָלָיו רַבִּי אֶלְעָזָר, וְנִרְפָּא.

קָרְבוּ לְאוֹתוֹ הַגּוֹי כְּמוּקְדָּם, וְרָאוּ אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה בּוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, נָזָשׁ נָזָשׁ, כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ – נָאֶה עָשִׂיתָ, וְעוֹד שֶׁהֶרְאֵיתָ כּוֹזֶךְ וּגְבוּרָתְךָ בּוֹ וְעָשִׂיתָ בּוֹ נְקָמוֹת רַבּוֹת, וַהֲרֵי רָאִינוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְהֶרְאֵיתָ כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ. מִכָּאן וָהָלְאָה לֵךְ וְהִתְזַבֵּא בִּמְעָרָתְךָ, וְגוֹוְרֵנִי עָלֶיךָ, שֶׁלֹּא תַזִּיק לִבְרִיָּה בָּעוֹלָם. נִפְרַד אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ, וְכָפַף רֹאשׁוֹ וְהָלַךְ לוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאוֹתוֹ הַיְּהוּדִי: טֹל אֶת תַּכְשִׁיטֵי שׁוֹנַאֲךָ, שֶׁהֲרֵי כִּיס שֶׁל זָהָב יֵשׁ לוֹ אֲצָלוֹ שֶׁהִשְׁאִיר לוֹ בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ גּוֹי לְאָבִיו, וְאַל תִּטֹּל מִשָּׁלוֹ כְּלוּם, וְלֵךְ לָאִישׁ שֶׁבְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, וְתִמְצָא שָׁמְּתָה אִשְׁתּוֹ. לֵךְ אֵלָיו, וְתֵן לוֹ כִּיס הַדִּינָרִים הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁלְּאוֹתוֹ הָאִישׁ יֵשׁ בֵּן אָוָזֹד, וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן, וְהָיָה הוֹלֵךְ עִם סְוֹזוֹרָה עַל הַיָּם, וְהֵם בַּסְּפִינָה, וּבְנוֹ שֶׁל הַגּוֹי הַזֶּה גָּנַב לוֹ אוֹתוֹ הַכִּיס וְנָתַן אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ רָשָׁע. וְאָמַר לְאוֹתוֹ הַיְּהוּדִי שֶׁיַּעֲלֶה כִּיס זֶה לִבְנוֹ, שֶׁבִּמְהֵירוּת יֵלֵךְ אֵלָיו, וְיוֹדֶה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁהֶזֶּוִיר אֲבֵדָה לִבְעָלָיו. וְכָךְ עָשָׂה. נָטַל הַכִּיס, וְהִשְׁתַּזָּוָה לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר וְנָשַׁק יָדוֹ. תָּמְהוּ הַזַּזַּבְּרִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּכָל הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ יֵשׁ תְּמִיהָה בְּכָל מַה שֶּׁרָאִינוּ בְּךָ, וְכָעֵת הֵיא תְּמִיהָה עַל תְּמִיהָה, מַה זֶּה? אָמַר לָהֶם: דָּבָר זֶה אֵינוֹ בְּסִימָן הוּא וְלֹא בְּזָכְמָה, אֶלָּא שֶׁרוּזִי מִסְתַּכֵּל, וַאֲנִי רָאִיתִי כְּאִלּוּ בָּעַיִן רָאִיתִי. תָּמְהוּ כָּל הַזַּזַּבְּרִים. הָלְכוּ כָּל הַזַּזַּבְּרִים וְאוֹתוֹ הַיְּהוּדִי עִמָּהֶם, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְזָמְיוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְשָׁם, מָצְאוּ אֶת זָמְיוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל גַּבֵּי מִטָּתוֹ וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. בֵּרַךְ בִּרְכָּה רַבִּי אֶלְעָזָר, וּבֵרְכוּ הַזַּזַּבְּרִים, וְהוּא שָׁמַזּ עִמָּם.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ירמיה יז) רְפָאֵנִי ה׳ וְאֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה. כֵּיוָן שֶׁאָמַר רְפָאֵנִי ה׳, מַהוּ וְאֵרָפֵא? כֵּיוָן שֶׁאָמַר הוֹשִׁיעֵנִי, מַהוּ וְאִוָּשֵׁעָה? כֵּיוָן שֶׁהָרוֹפֵא מְרַפֵּא, מִי הוּא שֶׁיַּכֶּה?

אֶלָּא (אָמַר רַבִּי יוֹסֵי זְמִינוּ), כָּל רְפוּאָה שֶׁבָּעוֹלָם בְּיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל יֵשׁ מֵהֶם עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ בְּיַד שָׁלִיחַ. וְאוֹתָם שֶׁנִּמְסְרוּ בְּיַד שָׁלִיחַ הֵם רְפוּאָה, אֲבָל לִפְעָמִים זוֹזְרִים. אֲבָל אוֹתָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַפֵּא לֹא זוֹזְרִים לְעוֹלָמִים, וְעַל זֶה רְפוּאָתוֹ הִיא רְפוּאָה, שֶׁאֵין בָּהּ זוֹלִי כְּלָל. וּמְשׁוּם כָּךְ רְפָאֵנִי ה׳ וְאֵרָפֵא, וְזֶה בְּלִי קְטָרוּג כְּלָל. וְכָעֵת, זַבְּרִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לִי רְפוּאָה, וְעָשַׂק לִי וְעָרַב לִי.

סִפְּרוּ לוֹ כָּל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. תָּמַהּ וּבָכָה וְשָׁמַח. אָמַר, זַבְּרִים, נָדַרְתִּי שֶׁאֵלֵךְ אֵלָיו וְאֶתְוַדֶּה וְנִשְׁבַּח לְרִבּוֹן הָעוֹלָם. שָׁמְחוּ עִמּוֹ.

אָמְרוּ לוֹ: בַּמֶּה הָיִיתָ מִתְעַסֵּק? אָמַר לָהֶם, הָיִיתִי מִתְעַסֵּק בְּפָרָשַׁת בָּלָק, וְרָאִיתִי שֶׁזְּכוּתוֹ הָיְתָה זַזָּקָה וְיוֹתֵר מִזְּכוּתוֹ שֶׁל בִּלְעָם. זְכוּת בִּלְעָם פַּעַם אַחַת – וְזְכוּת בָּלָק בְּכָל זְמַן. אֲבָל כָּל הַמַּפְתְּחוֹת הָיוּ בִּידֵי בִּלְעָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָיָה שָׁלֵם בַּפֶּה. בָּלָק הָיָה יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת כִּשָּׁפָיו, וְלֹא יָדַע לְהַשְׁלִים בַּפֶּה.

פָּתַח וְאָמַר, (שם מו) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב כו׳. הַפָּסוּק הַזֶּה (יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ) פֵּרְשׁוּהוּ. אֲבָל אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב – מֵהַכִּשָּׁפִים שֶׁל בִּלְעָם. וְאַל תֵּחַת – מֵהַקְּסָמִים שֶׁל בָּלָק.

בֹּא וּרְאֵה אֵיךְ הָיוּ שְׁנֵיהֶם זֶה עִם זֶה בְּעֵצָה רָעָה כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל. אָמַר בִּלְעָם: יַעֲקֹב הָיָה בְּבֵית לָבָן אַבָּא, וְנִזּוֹשׁ נְזוֹשִׁים כְּנֶגְדּוֹ וְיָכֹל לוֹ, אֲנִי אֲסַדֵּר נְזוֹשִׁים כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר בָּלָק: וַאֲנִי אֲסַדֵּר קְסָמִים לַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצְאָה רוּזָז אַזַּת מִצַּדּוֹ שֶׁל יוֹסֵף מִתּוֹךְ עַנְפֵי הָאִילָן, וְנָשְׁבָה בְּאוֹתָם נְזוֹשִׁים וּבִטְלָתָם, וְהֵינוּ שֶׁאָמַר יוֹסֵף (בראשית מד) כִּי נַזּוֹשׁ יְנַזֵּשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי. מַה זֶּה אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי? בִּשְׁבִילִי יֵשׁ אִישׁ שֶׁיְּבַטֵּל הַנְּזוֹשִׁים

לִבְנֵיכֶם. בִּשְׁבִילִי הוּא לְמַעְלָה, וְהֵינוּ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמוֹנִי. כָּמוֹנִי יֵשׁ אִישׁ לְמַעְלָה שֶׁמּוֹצִיא רוּחַ אַוֶּרֶת מִתּוֹךְ הָעֵץ שֶׁלְּמַטָּה, וְנָשַׁב בְּאוֹתוֹ הַקֶּסֶם וּבִטֵּל אוֹתוֹ.

וְהֵינוּ (משלי טז) קֶסֶם עַל שִׂפְתֵי מֶלֶךְ. מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה הָעֵץ שֶׁלְּמַטָּה. אֲזַי הֵשִׁיב בִּלְעָם וְאָמַר, (במדבר כג) כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל. וּשְׁנֵיהֶם הָיוּ מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ.

כִּי אִתְּךָ אָנִי. לֹא הָיוּ יָמִים מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁהִצְטָרֵךְ לִהְיוֹת כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל כְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁרָצָה בִּלְעָם לְכַלּוֹת אֶת שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם. וְעַל זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בִּלְעָם רָצָה לְהַשְׁמִידְכֶם מִן הָעוֹלָם, אֲבָל אֲנִי לֹא אֶעֱשֶׂה כָּךְ, (ירמיה מו) כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הַדַּחְתִּיךָ שָּׁמָּה וְאוֹתְךָ לֹא אֶעֱשֶׂה כָלָה.

שֶׁאִלּוּ יָבְאוּ כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם, לֹא יְכוֹלִים לְהַשְׁמִידְכֶם מִן הָעוֹלָם. בָּא לָבָן בָּרַאשׁוֹנָה וְרָצָה לַעֲקֹר אֶת יַעֲקֹב לְבַדּוֹ מִן הָעוֹלָם – בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֵגֵן עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע. בָּא פַּרְעֹה וְרָצָה לְהַשְׁמִידָם מִן הָעוֹלָם – בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֵגֵן עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (שמות א) וְכַאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ. בָּא הָמָן וְרָצָה לְהַשְׁמִידָם – בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֵגֵן עֲלֵיהֶם וְהֵשִׁיב הַכֹּל עַל רֹאשׁוֹ. וְכֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵגֵן עַל יִשְׂרָאֵל תָּמִיד.

וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים, (איכה ג) חַסְדֵי ה' כִּי תָמְנוּ כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו. כִּי לֹא תַמּוּ הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! אֶלָּא חַסְדֵי ה' בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הָיוּ בְּעֶזְרֵנוּ כִּי לֹא תַמְנוּ וְלֹא הֻשְׁמַדְנוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְנְעוּ רַחֲמָיו מֵעָמָּנוּ, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בָּרַאשׁוֹנָה, (במדבר כב) וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר, וְאַחַר כָּךְ וַיֵּלְכוּ זְקֵנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן. הָיָה לוֹ לוֹמַר וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים, מָה הַטַּעַם שְׁנָה הַדָּבָר מִמַּה שֶׁאָמַר בָּרַאשׁוֹנָה?

אֶלָּא, אוֹתוֹ בָּלָק הָרָשָׁע הָיָה וָזָקֵם בְּכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, אוֹתָם

שֶׁקּוֹשְׁרִים קְשָׁרִים לַעֲשׂוֹת בָּהֶם כְּשָׁפִים וּקְסָמִים, וְכָל אוֹתָן דְּרָגוֹת יוֹתֵר עֶלְיוֹנוֹת (מֵהֶן) דִּבְּרִיהֶם, שֶׁבָּהֶן כּוֹפִים אֶת הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת.

אָמַר לוֹ, בְּכָל פַּעַם שֶׁאָנוּ מְכַשְּׁפִים וְקוֹסְמִים וּמְנַחֲשִׁים, יֵשׁ לָנוּ דְּרָגוֹת וּמַלְאָכִים יְדוּעִים, שֶׁנּוֹדָעִים לַמְכַשְּׁפִים וְלַקּוֹסְמִים, אֲבָל מִכָּאן וָהָלְאָה יֵשׁ לְךָ לְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן.

כָּתַב לוֹ שֵׁמוֹת אֲחֵרִים בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת. וְכָךְ דַּרְכֵי הַקּוֹסְמִים וְהַמְכַשְּׁפִים, שֶׁיּוֹדְעִים אוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁאוֹתוֹ קֶסֶם שׁוֹרֶה בָּהֶם, וְעוֹשִׂים כִּשְׁפֵיהֶם, וּמַשְׁבִּיעִים אוֹתָם בִּדְרָגוֹת אֲחֵרוֹת עֶלְיוֹנוֹת מֵהֶם, וְעוֹשִׂים מַה שֶּׁעוֹשִׂים.

שָׁלַח לוֹ כָּךְ: הָעָם הַזֶּה, אֵין הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהֶם כִּשְׁאָר עַמֵּי הָעוֹלָם, אֲבָל הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהֶם בְּמָקוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן נִקְשָׁרִים מֵעַל לְכָל הַדְּרָגוֹת.

כָּתַב וְשָׁלַח לוֹ שְׁמוֹת הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת וְהָאֲבָהוּת שֶׁל שְׁנַיִם עָשָׂר נִיצוֹצוֹת (נְשִׁיאִים) שֶׁסּוֹבְבִים גַּלְגַּלֵּי הַמֶּרְכָּבָה שֶׁל הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ. אָמַר לוֹ: אִם תִּסְתַּכֵּל, בְּאֵלּוּ תִּסְתַּכֵּל, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁנַיִם עָשָׂר הַלָּלוּ שֶׁנִּקְשָׁרִים בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים. וְאִם בְּאֵלֶּה תַּעֲשֶׂה כְּשָׁפִים, בַּדְּיוֹקָן שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה, שֶׁהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים וּשְׁנַיִם עָשָׂר דְּגָלִים פָּרוּשִׁים, נוֹכֵל לָהֶם, וְנִלָּוֶם בָּהֶם בִּקְרָב, וְנַעֲקֹר אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

וְהָיְנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים וַדַּאי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּקְסָמִים בְּיָדָם, שְׁמוֹת הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת שֶׁל מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים הָיוּ מְבִיאִים בִּידֵיהֶם. וְהוּא לֹא יָדַע שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הֵם בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה וָשַׁב בָּלָק? וָשַׁב שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִמְסְרוּ לַמַּלְאָכִים כִּשְׁאָר הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן כָּתַב שְׁמוֹת שֶׁל שְׁנַיִם עָשָׂר הַמַּלְאָכִים הַלָּלוּ וְשָׁלַח לוֹ, וְהָיְנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים.

אָמַר לוֹ: בֹּא וּרְאֵה, כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁקּוֹשְׁרוֹת קְשָׁרִים לִשְׁבֹּר אֶת הָעָם הַזֶּה, הֵן מִצַּד הַצָּפוֹן, וּמִצַּד הַצָּפוֹן עֲתִידִים לִפֹּל, וְשִׁלְטוֹן הַמְכַשְּׁפִים שֶׁלָּנוּ הֵם מִצַּד הַצָּפוֹן. עַכְשָׁו נוֹכֵל לְהִלָּוֶם בָּהֶם בַּקְּרָב, שֶׁהֲרֵי שְׁנַיִם עָשָׂר הַלָּלוּ (שֶׁהֵם)

קְשׁוּרִים בָּהֶם, וּמִצַּד הַצָּפוֹן מַתְזִילִים לְהַמָּנוֹת.

וְהוֹאִיל וּמִשְׁמֹאל מַתְזִיל, הַתַּקָּף שֶׁלָּהֶם נָזֶלֶשׁ וְנִשְׁבָּר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל תָּקְפָּם הוּא לְאוֹתוֹ הַצַּד. מַהוּ שֶׁאָמַר שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) עַמֵּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צָפוֹנָה, מִצָּפוֹן מַתְזִיל לְמָנוֹת? אָמַר, הִנֵּה הַתַּקָּף שֶׁלָּנוּ הוּא מִצָּפוֹן, וְאוֹתָן אַרְבָּעִים וָסֵר אַזַּת, דְּרָגוֹת זְזָקוֹת מִמַּרְזֵל וּנְזוּשֶׁת, וְשֶׁתַּזְזֵתֵיהֶן אֵין לָהֶן זֶשְׁבּוֹן, וְעַל כֵּן נוֹכַל לַעֲרֹךְ בָּהֶם קְרָב וּלְהִתְגָּרוֹת בָּהֶם.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָשָׂה כָּךְ, שֶׁלֹּא הִשְׁאִיר אוֹתָם לַמַּלְאָכִים וְלֹא לִצְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְבַדּוֹ. וְכָל הַמַּלְאָכִים הַגְּדוֹלִים וְהַשַּׁלִּיטִים זִכֵּךְ אוֹתָם עַל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים. וּכְשֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל, נָטַל אוֹתָם הוּא לְבַדּוֹ, וְהִנְזִיל אוֹתָם בְּתַקָּף בְּגוּף הָאֵילָן, וְלֹא עָזַב אוֹתָם בְּיַד הַמַּלְאָכִים, וְלֹא בְּיַד מְמֻנִּים וּגְדוֹלִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) בְּהַנְזֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם. וְאֵלּוּ שִׁבְעִים עָשָׂר תְּזוּמִים מְתֻזָּמִים בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, אַזַּר שֶׁפָּזַר עֲנָפִים וְעָלִים, נָטַל אֶת יִשְׂרָאֵל וְהִנְזִיל אוֹתָם בְּתַקָּף גּוּף הָאֵילָן, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב זֶבֶל נַזֶּלָתוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כַּמָּה יָפָה וְנָאֶה זֶהָ. אַשְׁרֵי דַּרְכֵּנוּ, וְכַמָּה דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים הִרְוַזְנוּ אוֹתָם וְרָאִיתִי. וְאוֹתוֹ יְהוּדִי הָיָה שָׁם לְפָנֵיהֶם. אָמַר לָהֶם, זֻכְמִים, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ כַּמָּה טוֹבִים, וּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים הֵם. מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב אַזַּרְיו (שם) יִמְצָאֻהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן וְגוֹ'?

אָמַר לוֹ, אִם יָדַעְתָּ בּוֹ דָּבָר – אֱמוֹר, שֶׁהֲרֵי הַדָּבָר הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ בְּאַבְרָהָם, שֶׁמָּצָא אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֶרֶץ שֶׁעוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵין מַכִּירִים אֶת אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא כֻּלָּם הָיוּ טוֹעִים אַזַּר עֲבוֹדָה זָרָה, וְקָם אַבְרָהָם, וְהִפְרִיזַ בֵּינֵיהֶם עָנָף אֶזֵּד שֶׁלֵּם לְפָנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם, וּמָצָא אוֹתוֹ שָׁם.

מַה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נָטַל אֶת אוֹתוֹ הָעָנָף וְעָקַר אוֹתוֹ מִשָּׁם, וְהִשְׁרָה אוֹתוֹ וְהִשְׁתַּדֵּל וְשָׁתַל אוֹתוֹ בְּאֶרֶץ אַזֶּרֶת, שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) לֶךְ

לְךָ מֵאַרְצְךָ וְגוֹמֵר, וְעָשָׂה מִמֶּנּוּ עַם קָדוֹשׁ, וְזוֹ הַמְּצִיאָה שֶׁמָּצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, בְּאֶרֶץ שֶׁלֹּא מַאֲמִינִים בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְלֹא יוֹדְעִים מִי הוּא.

אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי, יָפֶה זֶה, וְנָאֶה דָּבָר זֶה, אֲבָל יֵשׁ לִשְׁאֹל אִם אַבְרָהָם הָיָה דְּיוֹקָן שֶׁהֻצְרַךְ? וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי הַכָּתוּב לֹא מוֹכִיחַ עַל אַבְרָהָם כְּלָל, וְלֹא הִזְכִּיר אֶת אַבְרָהָם כְּלָל, וְלֹא אֶת יִצְחָק, אֶלָּא אֶת יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, וְאַחַר כָּךְ כָּתוּב יִמְצָאֵהוּ וְגוֹמֵר.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עִם כָּל זֶה לֹא קָשָׁה כָּאן, שֶׁהֲרֵי מָצָאנוּ שֶׁאַבְרָהָם יָצָא מִתּוֹךְ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְכָאן – אַף עַל גַּב שֶׁיַּעֲקֹב נִזְכָּר, הוּא מְדַבֵּר עַל אַבְרָהָם, וְאֵין כְּלָל קְשִׁיָּה בְּדָבָר זֶה. אֲבָל אִם יָדַעְתָּ דָּבָר אוֹ זִדּוּשׁ – אֱמוֹר. ע"כ מההשמטות.

השלמה מההשמטות סימן יא

פָּתַח אוֹתוֹ יְהוּדִי וְאָמַר, (בראשית א) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְגוֹמֵר. מִי הָאָרֶץ? אוֹתָהּ הַנּוֹדַעַת לְמַעְלָה וּמַטָּה. הָיְתָה תֹהוּ, מַה זֶּה תֹהוּ? זֶה הַוֵי יָרֵק שֶׁמַּקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא הַוֵי תֹהוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) וְנָטָה עָלֶיהָ הַוֵי תֹהוּ וְאַבְנֵי בֹהוּ. בֹהוּ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת שֶׁמְּשַׁקָּעוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת, וּמֵהֶן יוֹצְאִים מַיִם.

עַכְשָׁו יֵשׁ לָדַעַת, תֹּהוּ, שֶׁהוּא הַוֵי יָרֵק, מַהוּ הַוֵי יָרֵק? אֶלָּא מָצָאנוּ בְּסֵפֶר הָרוֹפֵא מִקַּרְטִינָאָה, וְיוֹדְעֵי שֵׁל סַפְסְרֵי שְׁמוֹ, וְקוֹרְאִים אֶת שְׁמוֹ הָרוֹפֵא הַקַּרְטִינָאִי, מִשּׁוּם שֶׁהוּא גָּדוֹל עַל כָּל הָרוֹפְאִים וְנִכְבָּד בְּזִכְמָה. וְכָךְ אוֹמְרִים בְּלָשׁוֹן פָּרְסִי לְאָדָם נִכְבָּד. וְהוּא הָיָה אוֹמֵר, וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ, מַה זֶּה תֹהוּ? הוּא הַוֵי יָרֵק שֶׁמַּקִּיף כָּל הָעוֹלָם, וּמִי הוּא? קְלִפַּת הָאֱגוֹז, וְזוֹהִי הַקְּלִפָּה הַזִּיצוֹנָה, שֶׁהִיא יֵרֵקָה.

לְבֹנִים מִמֶּנּוּ – בֹּהוּ, וְהֵן אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת שֶׁמֵּהֶן יוֹצְאִים מַיִם. מִתֹּהוּ נִמְשָׁךְ עוֹר וּבָשָׂר. מִן בֹּהוּ נִמְשָׁכוֹת הָעֲצָמוֹת. לְבֹנִים מִמֶּנּוּ – וּוְשָׁךְ. זוֹ הַהַמְשָׁכָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנָּה הָעֹם שֶׁל עֶשָׂו. וְאִם תֹּאמַר מַה זֶּה תֹהוּ? הֲרֵי הִיא בְּוַדַּאי שֶׁהֲרֵי

הַזּוֹשָׁךְ תָּלוּי מִמֶּנּוּ, אֶלָּא אוֹתָן אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת נִכְנְסוּ בָּאֲמִצַּע, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכוֹת הָעֲצָמוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְזוֹשָׁךְ – מְשִׁיכָה דַּקָּה, שֶׁמִּמֶּנָּה נִמְשָׁךְ עֵשָׂו.

וְרוּחַ אֱלֹהִים – זֶה מִזַּו הָאֶגּוֹז, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, כְּמוֹ הָאֶגּוֹז הַזֶּה, סוֹד הַכְּתוּב (יחזקאל א) וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן, כְּנֶגֶד הַתְּהוֹ. לְפָנִים מִמֶּנּוּ – עָנָן גָּדוֹל, כְּנֶגֶד הַבֹּהוּ. לְפָנִים מִמֶּנּוּ – וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, כְּנֶגֶד הַזּוֹשָׁךְ. לְפָנִים מִמֶּנּוּ – וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב, כְּנֶגֶד שֶׁל וְרוּחַ אֱלֹהִים.

וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַזַּשְׁמַל – לְפָנִים מֵהַכֹּל, כְּנֶגְדּוֹ מְרֻזָּפֶת עַל פָּנֵי הַמַּיִם, זוֹ רוּחַ הָאֱם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמְּרֻזָּפֶת עַל הַכֹּל. וְיַעֲקֹב הַשָּׁלֵם הוּא, וְזֶה מִזַּו הָאֶגּוֹז, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וַדַּאי. אַזַּר כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל אוֹתָן הַקְּלִפּוֹת, שֶׁכֻּלָּן יִהְיוּ מְשֻׁעְבָּדוֹת לוֹ.

עַד כָּאן הָיָה כָּתוּב בְּאוֹתוֹ סֵפֶר שֶׁל הָרוֹפֵא הַקַּרְטִינָאִי. אַזַּר כָּךְ הָיָה רָשׁוּם בַּכָּתוּב הַזֶּה: כָּל שְׁמִירָה שֶׁצָּרִיךְ רוֹפֵא זָקֵם לַעֲשׂוֹת לְזוֹלֶה שֶׁשּׁוֹכֵב בְּבֵית זָלְיוֹ אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ, לַעֲבֹד לְרִבּוֹן הָעוֹלָם, שֶׁכְּשֶׁהוֹלֵךְ רוֹפֵא זָקֵם אֲלֵיהֶם, יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתוֹכָהּ יֶלֶל יִשְׁמָן, מְזֻזָּלוֹת שֶׁשּׁוֹרוֹת עָלָיו, מוֹצֵא אוֹתוֹ בַּאֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ.

אִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְצָוָה לִתְפֹּס אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּדֵּל שׁוּם אָדָם אַזָּרָיו – לֹא כָךְ! שֶׁהֲרֵי דָּוִד אָמַר אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל וְגוֹמֵר. דַּל הוּא שֶׁשּׁוֹכֵב בְּבֵית זָלְיוֹ, וְאִם הָרוֹפֵא זָקֵם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתֵּן בְּרָכוֹת לְאוֹתוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בּוֹ, וְאוֹתוֹ רוֹפֵא יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר, שׁוֹכֵב בְּבֵית זָלְיוֹ.

וּבְתוֹכוֹ יֶלֶל יִשְׁמָן, שֶׁאוֹתָם זֻלָּאִים דּוֹזְקִים אוֹתוֹ. מַה צָּרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת? יְסַבֵּבֶנְהוּ, יְסוֹבֵב סְבוֹת וְיָבִיא עֵלוֹת כְּדֵי שֶׁיִּמָּנַע מִמֶּנּוּ אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁמַּזִּיקִים לוֹ, יַקִּיז לוֹ וְיוֹצִיא מִמֶּנּוּ דָּם רַע.

יְבוֹנֲנֶהוּ, יְסַתֵּכֵל וְיָבִין אוֹתוֹ הַזּוֹלִי מִמָּה הָיָה, וְיִסְתַּכֵּל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְרַבֶּה עָלָיו וְיַזְמִיךְ אוֹתוֹ. אַזַּר כָּךְ יְצָרְנֶהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁמוּר כָּרָאוּי בְּאוֹתָם מַשְׁקִים וּבְאוֹתָן רְפוּאוֹת שֶׁצָּרִיךְ לוֹ וְלֹא יִטְעֶה מֵהֶם, שֶׁאִלְמָלֵא יִטְעֶה

אֲפִלּוּ בְּדָבָר אֶזְוָד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְוֵשִׁיב עַל הָרוֹפֵא כְּאִלּוּ שָׁפַךְ דָּם וְהָרָגוֹ.

כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁאָדָם עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ אָדָם הוּא בְּבֵית אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל עָלָיו בֶּן אָדָם וִיסַיֵּעַ לוֹ לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים.

וְהָיָה אוֹמֵר כָּךְ: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן דִּינֵי בְּנֵי הָעוֹלָם לְמַעְלָה הֵן לָמוּת, הֵן לְשָׁרֵשׁ, הֵן לַעֲקֹר, הֵן לָתֵת עָנֶשׁ נְכָסִים. מִי שֶׁרָאוּי לְעָנֶשׁ נְכָסִים נוֹפֵל בְּבֵית זָלְיוֹ, וְלֹא יִתְרַפֵּא עַד שֶׁעוֹשֶׂה כָּל מַה שֶּׁנִּגְזַר עָלָיו. כֵּיוָן שֶׁנָּעֲנָשׁ בְּמָמוֹנוֹ וְנָתַן כָּל מַה שֶּׁנִּגְזַר עָלָיו, מִתְרַפֵּא וְיוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְעַל זֶה צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל עָלָיו שֶׁיִּתֵּן עָנֶשׁ וְיֵצֵא.

מִי שֶׁרָאוּי לְשָׁרֵשׁ, יִתְפָּסוּ אוֹתוֹ וְיִתְּנוּ אוֹתוֹ בְּבֵית הָאֲסוּרִים עַד שֶׁיִּשְׁתָּרֵשׁ מֵהַכֹּל, וְלִפְעָמִים שֶׁיִּשְׁתָּרֵשׁ מֵאֵיבָרִים אוֹ מֵאֶזְוָד מֵהֶם, וְאַזָּר כָּךְ יוֹצִיאוּהוּ מִבֵּית הָאֲסוּרִים.

מִי שֶׁרָאוּי לָמוּת כָּךְ זֶה, שֶׁאִלּוּ יִתֵּן כָּל כֹּפֶר וְכָל מָמוֹן שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יִנָּצֵל, וְעַל זֶה צָרִיךְ רוֹפֵא וָזָכָם לְהִשְׁתַּדֵּל עָלָיו. אִם יָכוֹל לָתֵת לוֹ רְפוּאָה מִן הַגּוֹף – יָפֶה, וְאִם לֹא – יִתֵּן לוֹ רְפוּאָה לְנִשְׁמָתוֹ וְיִשְׁתַּדֵּל עַל רְפוּאַת הַנְּשָׁמָה, וְזֶהוּ רוֹפֵא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁתַּדֵּל עָלָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עַד עַכְשָׁו לֹא שָׁמַעְתִּי מֵהָרוֹפֵא הַזֶּה וּמֵהַסֵּפֶר הַזֶּה, זוּץ מִפְּנֵי אַזַּת שֶׁאָמַר לִי סוֹזֵר אֶזְוָד שֶׁשָּׁמַע מֵאָבִיו, שֶׁרוֹפֵא אֶזְוָד הָיָה בְּיָמָיו, שֶׁכְּשֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בְּאָדָם כְּשֶׁהוּא בְּבֵית זָלְיוֹ, הָיָה אוֹמֵר: זֶה יִזְיֶה, וְזֶה יָמוּת. וְהָיוּ אוֹמְרִים עָלָיו (שֶׁהוּא הָיָה צַדִּיק) יֵרֵא וְזִטְא, וְכָל מִי שֶׁלֹּא יָכוֹל הָיָה לְהַשִּׂיג (לִקְנוֹת) מַה שֶּׁצָּרִיךְ, הוּא הָיָה קוֹנֶה לוֹ וְנוֹתֵן מִשֶּׁלּוֹ, וְהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁאֵין זָכָם בָּעוֹלָם כְּמוֹתוֹ, וּבִתְפִלָּתוֹ הָיָה עוֹשֶׂה יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה בְּיָדָיו, וּכְדוֹמֶה לָנוּ, זֶה הָיָה אוֹתוֹ רוֹפֵא. אָמַר אוֹתוֹ סוֹזֵר, וַדַּאי סִפְּרוּ בְּיָדֵי הוּא, שֶׁיְּרַשְׁתִּיו מִסָּבִי, וְכָל דִּבְרֵי אוֹתוֹ הַסֵּפֶר הִתְיַסְּדוּ כֻּלָּם עַל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְסוֹדוֹת נִסְתָּרִים מָצָאתִי בּוֹ.

וְדִבְרֵי רְפוּאָה שֶׁהוּא אָמַר שֶׁלֹּא רָאוּי לַעֲשׂוֹתָם, פָּרַט לְמִי שֶׁהוּא יֵרֵא זֵטֹא, וְהֵם מִמַּה שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה בִּכְלָעָם, שֶׁהָיָה לוֹחֵשׁ לְזוֹשִׁים עַל זוֹלֶה, וְהָיָה אוֹמֵר בְּפִיו וּמִיָּד מִתְרַפֵּא, וְכֻלָּם מְבֹרָרִים בְּאוֹתוֹ הַסֵּפֶר.

וְאָמַר זֶה אָסוּר וְזֶה מֻתָּר לְמִי שֶׁיֵּרֵא זֵטֹא, מִשּׁוּם שֶׁזַּטָּאִים רַבִּים אָמַר שֶׁרְפוּאָתָם תְּלוּיָה בְּלַחַשׁ הַפֶּה, וְהֵם מִצַּד הַנַּחַשׁ, וּמֵהֶם מִצַּד הַקֶּסֶם. וְכָל אוֹתָם שֶׁאָסוּר לוֹמַר בַּפֶּה וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת בְּמַעֲשֶׂה הָיָה אוֹמֵר. עַד שֶׁמָּצָאתִי בְּמַזָּלוֹת יְדוּעוֹת שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר כָּךְ וּלְנַדּוֹת בְּנִדּוּי וּשְׁמָתָא עַל אוֹתוֹ זוֹכֵי, וְזוֹ תְּמִיהָה גְּדוֹלָה לָנוּ. שָׁמְזוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְשָׁמְזוּ הַזַּבְּרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם הָיָה לָנוּ סֵפֶר זֶה, נִרְאֶה מַהוּ. אָמַר, אֲנִי אֶמְסֹר בִּמְסִירָה עַל מְנָת לְהַרְאוֹת לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וְשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אוֹתוֹ סֵפֶר הָיָה בְּיָדִי שְׁנַיִם עָשָׂר וְזָדָשִׁים, וּמָצָאתִי אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. כְּשֶׁהִגַּעְתִּי לְאוֹתָם סוֹדוֹת שֶׁהָיוּ מִבִּלְעָם, תָּמַהְתִּי.

יוֹם אֶזֵּד לָזַשְׁתִּי בְּמָקוֹם אֶזֵּד, וְהָיוּ הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת, עַד שֶׁרָאִיתִי בַּזְּלוֹם וְאָמַר לִי, מַה לְךָ לְהִכָּנֵס בִּתְזוּם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ? הִתְעוֹרַרְתִּי, וְהָיָה רַע לְפָנַי עַל סוֹדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁהָיוּ שָׁם. שֶׁלִּוַּזְתִּי לְאוֹתוֹ יְהוּדִי וְנָתַתִּי לוֹ הַסֵּפֶר, וּבַסּוֹדוֹת שֶׁל בִּלְעָם מָצָאתִי מֵאוֹתָם שְׁמוֹת הַמַּלְאָכִים שֶׁשָּׁלַט לוֹ בָּלָק וְלֹא הָיוּ מִסְתַּדְּרִים עַל תִּקּוּנֵיהֶם.

אֲבָל כַּמָּה מִינֵי רְפוּאָה מָצָאתִי בּוֹ שֶׁמִּתְקָנִים עַל תִּקּוּנֵי הַתּוֹרָה וְסוֹדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁלָּהּ, וְרָאִיתִי בַּזְּסִידוּת וּתְפִלּוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה רְפוּאָה בְּפָסוּקֵי הַתּוֹרָה – זֹס וְשָׁלוֹם! אֶלָּא הָיָה אוֹמֵר סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל אוֹתוֹ סוֹד מוֹצִיא סוֹדוֹת רְפוּאָה שֶׁלֹּא רָאִיתִי כָּאֵלֶּה לְעוֹלָמִים. אָמַרְתִּי, בָּרוּךְ הָרַזְמָן שֶׁהַזּוֹכִים בְּנֵי אָדָם בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה. וּמֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁל בִּלְעָם לָקַזְתִּי, וְרָאִיתִי בָּהֶם שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָם זָכְם בְּכִשָּׁפִים כָּמוֹהוּ. אָמַרְתִּי, בָּרוּךְ הָרַזְמָן שֶׁבִּטֵּל מֵהָעוֹלָם כִּשָּׁפִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעוּ בְּנֵי אָדָם מֵאַזְהָרַת יִרְאַת ה׳: ע״כ מההשמטות.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בִּלְעָם הָרָשָׁע מִי הָרָגוֹ, וְאֵיךְ נֶהֱרַג? אָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, פָּנְוָז וְסִיעָתוֹ הֲרָגוּהוּ, שֶׁכָּתוּב (במדבר לא) הָרְגוּ עַל זַלְלֵיהֶם. וְשָׁנִינוּ, בְּעִיר מִדְיָן הָיָה עוֹשֶׂה בְּוָזְכְמַת כְּשָׁפָיו שָׁטָסִים בָּאֲוִיר הוּא וּמַלְכֵי מִדְיָן. וְאִלְמָלֵא צִיץ הַקְּדֻשָּׁה וּתְפִלַּת פָּנְוָז שֶׁהַפִּילוּם עַל הַהֲרוּגִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַל זַלְלֵיהֶם, וְכָתוּב (יהושע יג) וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרְגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּוָזֶרֶב. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל זֶה יָדַעְתִּי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, כָּל דִּבְרֵי בִלְעָם הָרָשָׁע תַּקִּיפִים הֵם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַוָזַבְרִים, שֶׁכָּתוּב (דברים לד) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמשֶׁה. וְאָמְרוּ, בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קָם, אֲבָל בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם קָם, ומיהו? בִּלְעָם, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ הַדָּבָר, מֹשֶׁה אֵין כְּמוֹתוֹ בַּכְּתָרִים הָעֶלְיוֹנִים, בִּלְעָם אֵין כְּמוֹתוֹ בַּכְּתָרִים הַתַּוְזתוֹנִים. זֶה בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה, וְזֶה בְּצַד שְׂמאל. וְאִם כָּל זֶה הָיָה בְּיָדוֹ וְכָל כָּךְ תַּקִּיף בְּוָזְכְמָה, אָדָם שֶׁיִּשְׁתַּבַּוז אֶת עַצְמוֹ בְּכוַז תַּקִּיף, שֶׁכָּתוּב (במדבר כג) וְאָנֹכִי אִקָּרֶה כֹּה – אֶעֱקֹר אֶת כֹּה מִזֶּה, אֵיךְ יָכְלוּ לְהָרְגוֹ?

אֶלָּא בְּסֵפֶר וָזְכְמַת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כָּךְ אָמַר: שְׁלֹשָׁה סִימָנִים הֵם; סִימָן לַעֲבֵרָה – יֵרָקוֹן. סִימָן לִשְׁטוּת – דְּבָרִים. סִימָן שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ כְּלוּם – שְׁבָוזִים. וְזֶה הִכְרִיעַ לַשְּׁאָר, שׁוֹטֶה בְּכָל עֲבֵרוֹת, הַכֹּל יֵשׁ בּוֹ.

וַהֲרֵי כָּתוּב (משלי כז) יְהַלָּלְךָ זָר וְלֹא פִיךָ. וְאִם לֹא זָר – פִּיךָ! – לֹא כָּךְ. אֶלָּא אִם אֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתְךָ, פָּתַוז פִּיךָ לְדַבֵּר בַּתּוֹרָה וּלְהוֹדִיעַ דִּבְרֵי אֱמֶת בַּתּוֹרָה, וְאָז פָּתְוזוֹן פִּיךָ בַּתּוֹרָה יִשְׁתַּבַּוז דְּבָרֶיךָ וְיֵדְעוּ מִי אַתָּה, שֶׁאֵין דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁמּוֹדִיעַ עַל הָאִישׁ אֶלָּא בְּוָמַן שֶׁפִּוותֵוז פִּיו. פִּיו מוֹדִיעַ לִבְנֵי אָדָם מִי הוּא.

אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, תִּשְׁבָּוזוֹת מִשְׁתַּבַּוז עַצְמוֹ בַּכֹּל. וְעִם כָּל זֶה גְּנֻבַת דַּעַת הָיָה גּוֹנֵב, וְהִתְעַלָּה בִּדְבָרָיו. בִּדְבָרִים קְטַנִּים הָיָה עוֹשֶׂה גְּדוֹלִים. מַה שֶּׁאָמַר עַל אוֹתָן מַעֲלוֹת, דִּבְרֵי טֻמְאָה הָיָה אוֹמֵר, וֶאֱמֶת אָמַר. אֲבָל אוֹתוֹ רָשָׁע הָיָה אוֹמֵר וּמִשְׁתַּבַּוז עַצְמוֹ בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, וְהִתְעַלָּה בִּדְבָרָיו. שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ,

וְזֹאת שֶׁהִתְעַלָּה עַל כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (במדבר טו) שִׁמְעוּ אִמְרֵי אֵל וְיֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן. מִי הָאִישׁ בָּעוֹלָם שֶׁהָיָה שׁוֹמֵעַ מִפִּיו דְּבָרִים אֵלּוּ שֶׁלֹּא וְזֹאת שֶׁאֵין בָּעוֹלָם נָבִיא נֶאֱמָן כְּמוֹתוֹ?!

וֶאֱמֶת הָיָה, וְכָךְ הָיָה. נֶאֱם שִׁמְעוּ אִמְרֵי אֵל, כָּךְ הָיָה. וְיֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן, כָּךְ הָיָה. וְאוֹתוֹ רָשָׁע הָיָה אוֹמֵר עַל מַעֲלוֹת שֶׁנִּדְבַּק בָּהֶם, שִׁמְעוּ אִמְרֵי אֵל. דָּבָר שֶׁהוּא בְּמַעֲלָה עֶלְיוֹנָה.

וְכָךְ אָמַר, שִׁמְעוּ אִמְרֵי אֵל. לֹא כָתוּב הָאֵל, שֶׁהֲרֵי (תהלים יז) הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ. אֲבָל סְתָם אֵל, אֵל אַזֵּר הוּא. (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַזֵּר. שִׁמְעוּ אִמְרֵי אֵל – דָּבָר קָטָן הוּא, וְדוֹמֶה לְמִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן. שִׁמְעוּ אִמְרֵי אֵל – אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא אֵל אַזֵּר, שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַזֵּר.

וְיֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן, עַל כָּל דַּרְגּוֹת הַטֻּמְאָה, אוֹתָם שֶׁמְּנַהֲגִים אֲנִיַּת הַיָּם וְסְעָרָה. אַרְבָּעִים זָסֵר אֶזְדֵּ הֵם. וְאוֹתוֹ רַב זוּבֵל שֶׁכֻּלָּם מְנַהֲגִים עַל יָדָיו, הוּא עֶלְיוֹן עַל כֻּלָּם. בָּזֶה הָיָה נִדְבַּק אוֹתוֹ רָשָׁע, וְאָמַר שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן, דַּרְגָּה שֶׁהוּא עֶלְיוֹן עַל כָּל מְנַהִיגֵי הַסְּפִינָה. מִי שׁוֹמֵעַ זֶה שֶׁלֹּא יִבָּהֵל בְּדַעְתּוֹ וְיֹאמַר שֶׁאֵין כְּמוֹהוּ בָּעוֹלָם? אֶלָּא אוֹתוֹ רָשָׁע מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר וְאָמַר דִּבְרֵי אֱמֶת, וְגָנַב דַּעַת בְּנֵי הָעוֹלָם.

אֲשֶׁר מַזְוֵזָה שַׁדַּי יֻזָּזֶה. מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶת זֶה וְזֹאת שֶׁהָיָה רוֹאֶה מַה שֶּׁלֹּא רָאָה אַזֵּר בָּעוֹלָם. מַזְוֵזָה שַׁדַּי – זֶה עָנָף אֶזְדֵּ מֵאוֹתָם עֲנָפִים שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים מִשַּׁדַּי, וְלָמָּה? שֶׁבְּוַזְכְמָה זוֹ נִרְאִים שִׁלְשָׁה כְּנֶגֶד שׁ׳ שֶׁל שַׁדַּי, כְּנֶגֶד שִׁלְשָׁה עֲנָפִים שֶׁבּוֹ, וּמַרְאֵה שְׁנֵי נְבִיאִים, בַּדֵּי עֲרָבוֹת, שֶׁתּוֹמְכִים בּוֹ, כְּנֶגֶד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם עֲנָפֵי עַיִן הָרָע לִסְתֹּם אוֹתָם. כְּשֶׁבָּא בָּלָק, אָמַר, אֲנִי אוֹכֵל לָהֶם. עַמָּלֵק בְּיַזַּד עִם וְזֹאת מַזְכְמָה זוֹ בָּא אֲלֵיהֶם וְיָכֹל לָהֶם.

וְשָׁלַז לְבִלְעָם וְאָמַר לוֹ, אֲנִי יֵשׁ בִּי שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת שֶׁל עֲמָלֵק, שֶׁהֵם ל״ק, שֶׁהֵם סִיּוּם עֲמָלֵ״ק. לִי יֵשׁ ל״ק, וַעֲמָלֵק ל״ק. לִי הַסִּיּוּם, וּבְךָ הַרֹאשִׁית – ב״ל. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּךְ אֱמוֹר, רֵאשִׁית בָּלָק ב״ל, וְרֵאשִׁית בִּלְעָם ב״ל.

רֵאשִׁית בָּלָק הָיְתָה בּוֹ בִּבְלְעָם, וְסִיּוּם עֲמָלֵק הָיָה בְּבָלָק, וְסִיּוּם בִּלְעָם הָיָה רֵאשִׁית עֲמָלֵק.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא נוֹכַל לָהֶם מִשּׁוּם שֶׁכִּשְׁפֵי מִשֶּׁה רַבָּם שֶׁהָיָה פּוֹשֵׁט יָדָיו, הֲרֵי יָד זוֹ יֵשׁ בְּאוֹתָם גְּדוֹלִים שֶׁיְּכוֹלִים בִּכְשָׁפִים לְהִתְוַוֵּךְ יוֹתֵר. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וּקְסָמִים בְּיָדָם. בִּידֵיהֶם לֹא כָתוּב, אֶלָּא בְּיָדָם. יָד מוּל יָד. כָּךְ שָׁלַח לוֹ בָּלָק לְבִלְעָם.

וְלָכֵן מַזָּזֵה שַׁדַּי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְלָכֵן נֶעֶנְשׁוּ, וְנֶעֶנְשׁוּ לְמַעְלָה, וְנִקְרָאִים מַזָּזֵה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) וּמוֹל מֶזֶזָה אֶל מֶזֶזָה. עָנָף שֶׁיּוֹצֵא מִשָּׁם. וּמִיהוּ אוֹתוֹ מַזָּזֵה? עֲזָא וַעֲזָאֵל, שֶׁהֵם נֹפֶל וּגְלוּי עֵינַיִם, וְהוּא מַזָּזֵה שַׁדַּי, שֶׁהָיָה רוֹאֶה נוֹפֶל וּגְלוּי עֵינַיִם.

אֵיפֹה הָיָה בִּלְעָם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה? אִם תֹּאמַר בְּמִדְיָן, הֲרֵי כָּתוּב וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי. אִם הָלַךְ לוֹ, מִי נָתַן אוֹתוֹ בְּמִדְיָן? אֶלָּא אוֹתוֹ רָשָׁע, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁנָּפְלוּ מִיִּשְׂרָאֵל כ״ד אֶלֶף עַל עֲצוֹתָיו, הִתְעַכֵּב שָׁם, וְהָיָה רוֹצֶה מֵהֶם שְׂכָרוֹ. וּבְעוֹד שֶׁהִתְעַכֵּב שָׁם, בָּא פָּנְוָז וּגְדוֹלֵי הַזִּיל לְשָׁם.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת פָּנְוָז, פָּרַז בָּאֲוִיר, וּשְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ, יוֹנוֹס וְיוּמְבְּרוֹס. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי מֵתוּ בְּמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל, שֶׁהֲרֵי הֵם עָשׂוּ אוֹתוֹ? אֶלָּא כָּךְ הָיָה בְּוַדַּאי, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיִּפֹּל מִן הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא כִּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ. וְכִי לֹא הָיוּ יוֹדְעִים יְשִׁשְׁבּוֹן בָּטָן זֶה? וַהֲרֵי כַּמָּה יְשִׁשְׁבּוֹנוֹת רָמִים עֶלְיוֹנִים וּגְדוֹלִים יָדַע הַכָּתוּב לִמְנוֹת, וְכָאן כִּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ? אֶלָּא אֵלּוּ בְּנֵי בִלְעָם, יוֹנוֹ״ס וְיוּמְבְּרוֹ״ס, שֶׁהָיוּ שְׁקוּלִים כִּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ.

אֶלָּא אוֹתוֹ רָשָׁע, כָּל כִּשְׁפֵי הָעוֹלָם הָיָה יוֹדֵעַ, וְלָקוּז גַּם כָּךְ כִּשְׁפֵי בָּנָיו שֶׁהָיוּ רְגִילִים בָּהֶם, וּבָהֶם טָס וְעָלָה. פָּנְוָז רָאָה אוֹתוֹ, שֶׁהָיָה אָדָם אָזוּד טָס בָּאֲוִיר וְהָיָה מִתְעַלֶּה בָּאֲוִיר מֵהָעַיִן, הֵרִים קוֹל לִבְנֵי זִיל וְאָמַר: יֵשׁ מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לִפְרוֹז אֲזָרַי אוֹתוֹ רָשָׁע, שֶׁהֲרֵי בִּלְעָם הוּא? רָאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה טָס.

צַלְיָה בֶּן שֵׁבֶט דָּן קָם, וְלָקוּז שִׁלְטוֹן שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כִּשְׁפִים וּפָרַז אֲזָרָיו. כֵּיוָן

שֶׁרָאָה אוֹתוֹ אוֹתוֹ רָשָׁע, עָשָׂה דֶּרֶךְ אֲוִיר בָּאֲוִיר, וּבָקַע וְזָמִשָׂה אֲוִירִים בְּאוֹתוֹ דֶּרֶךְ, וְהִתְעַלָּה וְהִתְכַּסָּה מֵהָעַיִן, וְאָז הִסְתַּכֵּן צַלְיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְהָיָה בְּצַעַר, שֶׁלֹּא יָדַע מַה יַּעֲשֶׂה. הֵרִים אֵלָיו פָּנָזָס קוֹל וְאָמַר: צֵא הַתַּנִּינִים שֶׁרוֹבְצִים עַל כָּל הַנְּזָשִׁים, הֲפֹךְ בְּשַׁעֲרוֹתֶיךָ. מִיָּד יָדַע וְגִלָּה אוֹתוֹ מָקוֹם, וְנִכְנַס אֵלָיו. מִיָּד הִתְגַּלָּה, וְיָרְדוּ שְׁנֵיהֶם לְפָנֵי פָּנָזָס.

בֹּא וּרְאֵה, אוֹתוֹ רָשָׁע כָּתוּב בּוֹ וַיֵּלֶךְ שָׁפָי, זֶהוּ עֶלְיוֹן שֶׁדַּרְגּוֹתָיו נָזָשׁ זָכָר. צַלְיָה לָקָזוּ שְׁנַיִם, זָכָר וּנְקֵבָה, וּבּוֹ שָׁלַט עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁהַשִּׁלְטוֹן שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם לָקָזוּ וְהִתְכּוֹפְפוּ לְפָנָיו. וְזֶה הָיָה (בראשית מט) שְׁפִיפֹן עֲלֵי אֹרַח. עַל אוֹתוֹ אֹרַח שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ רָשָׁע, שֶׁכָּתוּב (שם) יְהִי דָן נָזָשׁ עֲלֵי דָרֶךְ – זֶה שִׁמְשׁוֹן. שְׁפִיפֹן עֲלֵי אֹרַח – זֶה צַלְיָה.

הַנּשֵׁךְ עִקְבֵי סוּס – זֶה עִירָה, שֶׁהָיָה עִם דָּוִד, שֶׁהָיָה בָּא מִדָּן, וּבִגְלָלוֹ תְּלוּיָה גְּבוּרָתוֹ בְּדָוִד, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב ז) וַיַּעֲקֹר דָּוִד אֶת כָּל הָרֶכֶב. וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָזוֹר – זֶה שְׂרָיָה, שֶׁעָתִיד לָבֹא יַזַּד עִם מָשִׁיזָ בֶּן אֶפְרַיִם, וְהוּא מִשֵּׁבֶט דָּן, וְעָתִיד הוּא לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת וּקְרָבוֹת בִּשְׁאָר הָעַמִּים. וּכְשֶׁזֶּה יָקוּם, אָז מְזַכֶּה לִגְאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה׳. וְאַף עַל גַּב שֶׁפָּרְשׁוּהוּ לְפָסוּק זֶה, אֲבָל בֵּרוּר הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּכְמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּהוּ, וְעַל זֶה בָּא הַפָּסוּק וּמוֹכִיזָ.

כֵּיוָן שֶׁיָּרַד אוֹתוֹ רָשָׁע אֶל פָּנָזָס, אָמַר לוֹ: רָשָׁע! כַּמָּה גְּלְגּוּלִים רָעִים עָשִׂיתָ עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ. אָמַר לוֹ לְצַלְיָה: בֹּא וַהֲרֹג אוֹתוֹ, וְלֹא בַּשֵּׁם, שֶׁלֹּא רָאוּי זֶה לְהַזְכִּיר עָלָיו קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תֵּצֵא נִשְׁמָתוֹ וְתִכָּלֵל בִּדְבָרִים שֶׁל דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְתִתְקַיֵּם בּוֹ מַה שֶּׁאָמַר תָּמוּת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָשָׂה בּוֹ כַּמָּה מִינֵי מָוֶת וְלֹא מֵת, עַד שֶׁלָּקָזוּ זֶרֶב שֶׁהָיָה מִתְקָן (זקוק) עָלֶיהָ נָזָשׁ מִצַּד אֶזּוּד וְנָזָשׁ מִצַּד שֵׁנִי. אָמַר לוֹ פָּנָזָס: בְּשֶׁלּוֹ קָזוּ (הֲרֹג אוֹתוֹ), וּבְשֶׁלּוֹ יָמוּת. אָז הָרַג אוֹתוֹ וְיָכֹל לוֹ. שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ אוֹתוֹ צַד – מִי

שֶׁהוֹלֵךְ אַזְרָיו, בּוֹ יָמוּת, וּבוֹ תֵּצֵא נִשְׁמָתוֹ, וּבוֹ יִכָּלֵל. וְכָךְ מֵת בִּלְעָם, וְדָנִים אוֹתוֹ בְּדִינֵי אוֹתוֹ הָעוֹלָם וְלֹא נִקְבָּר לְעוֹלָמִים. וְכָל עַצְמוֹתָיו נִרְקְבוּ, וְנַעֲשׂוּ כַּמָּה נְזָקִים מְזֻהָמִים מַזִּיקִים שְׁאָר בְּרִיּוֹת, וַאֲפִלּוּ הַתּוֹלָעִים שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים בְּשָׂרוֹ הָפְכוּ לִנְזָקִים.

מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אַשְׁמְדַאי שֶׁנָּתַן לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים וְזֻקִּים נִסְתָּרִים מֵהָעַיִן, אִם יֵדַע הַסֶּלַע שֶׁשָּׁם נָפַל בִּלְעָם, יִמְצָא מֵאוֹתָם נְזָקִים שֶׁהָיוּ מֵעַצְמוֹת אוֹתוֹ הָרָשָׁע, אִם יַהֲרֹג אָזְנוֹ מֵהֶם – בְּרֹאשׁוֹ יַעֲשֶׂה כְּשָׁפִים עֶלְיוֹנִים, בְּגוּפוֹ כְּשָׁפִים אֲוִזְרִים, בְּזָנָבוֹ כְּשָׁפִים אֲוִזְרִים. שְׁלֹשָׁה מִינֵי כְּשָׁפִים בְּכָל אָזְנוֹ וְאָזְנוֹ.

כְּשֶׁבָּאָה מַלְכַּת שְׁבָא לִשְׁלֹמֹה, מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁשָּׁאֲלָה אֶת שְׁלֹמֹה, אָמְרָה: עֶצֶם הַנָּזָשׁ שֶׁל שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים בַּמֶּה נִתְפָּס? מִיָּד – (מלכים–א י) לֹא הָיָה דָּבָר נָעֳלָם מִן הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא הִגִּיד לָהּ. הִיא שָׁאֲלָה עַל זֶה, וְהָיְתָה צְרִיכָה אוֹתָם נְזָשִׁים, וְלֹא יָכְלָה לָקַוֵּזת אָזְנוֹ מֵהֶם. מַה הֵשִׁיב לָהּ? דְּבָרִים שֶׁהָיוּ בְּלִבָּהּ. כָּךְ הוֹדִיעַ לָהּ, שֶׁכָּתוּב וַיַּגֶּד לָהּ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל דְּבָרֶיהָ. אוֹתָם נְזָשִׁים לֹא יְכוֹלִים לָהֶם כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, פָּרַט לְדָבָר שֶׁל סוֹד אָזְנוֹ. וּמַהוּ? שִׁכְבַת זֶרַע רוֹתַזֵּת.

וְאִם תֹּאמַר, מִי יָכוֹל? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהָאִישׁ מוֹצִיא אוֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע כְּשֶׁהוּא בְּתַאֲוָה, מוֹצִיא אוֹתָהּ לְשֵׁם אוֹתוֹ נָזָשׁ בִּרְצוֹן הַתַּאֲוָה. כְּשֶׁיּוֹצֵאת רוֹתַזֵּת, לוֹקְזִים אוֹתָהּ מִיָּד בִּלְבוּשׁ אָזְנוֹ, וְאוֹתוֹ לְבוּשׁ זוֹרְקִים לַנָּזָשׁ, מִיָּד כּוֹפֶף רֹאשׁוֹ, וְתוֹפְסִים אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁתּוֹפְסִים תַּרְנְגוֹל הַבַּיִת. וְאִם בְּכָל כְּלֵי הַקֶּרֶב שֶׁל הָעוֹלָם יַעֲרֹכוּ בְּאָזְנוֹ מֵהֶם – לֹא יְכוֹלִים לֹא. וּבָזֶה לֹא צָרִיךְ אָדָם בָּעוֹלָם כְּלֵי קֶרֶב וְלֹא דָּבָר אַזֵּר, וְלֹא צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם נִכְפָּפִים אֵלָיו. אָז דָּבְקוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ בִּלְבָּהּ, וְהִתְאַוְּתָה לָזֶה.

מִכָּאן וָהָלְאָה, אֶלְעָזָר בְּנִי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה בְּאוֹתוֹ רָשָׁע, וְסוֹדוֹת נִסְתָּרִים אֵלּוּ לֹא הִצְטָרְכוּ לְהִתְגַּלּוֹת. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁהַזְּבָרִים

שֶׁכָּאן יָדְעוּ דְּרָכִים נִסְתָּרִים שֶׁל הָעוֹלָם, גִּלִּיתִי לָכֶם. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה מִנְהָגִים נִסְתָּרִים הֵם בָּעוֹלָם וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים, וְאוֹתָם פְּלָאוֹת נִסְתָּרִים, גְּדוֹלִים וְעֶלְיוֹנִים. עָלָיו וְעַל שֶׁדּוֹמֶה לוֹ קָרָאנוּ, (משלי י) וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקָב. אַשְׁרֵיהֶם צַדִּיקֵי הָאֱמֶת, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ וְגוֹ׳.

וְעַתָּה לְכָה נָּא אָרָה לִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְגוֹ׳. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שם קב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְגוֹ׳. שִׁלְשָׁה הֵם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם תְּפִלָּה. וּבֵאֲרוּ דָּבָר זֶה (אֲבָל דָּבָר זֶה) – אֲזַוד הָיָה מֹשֶׁה, וְאָזַוד הָיָה דָּוִד, וְאָזַוד עָנִי, שֶׁנִּכְלָל בָּהֶם וְהִתְזַוֵּבֵר בָּהֶם. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (זבקוק ג) תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק הַנָּבִיא – הֲרֵי אַרְבָּעָה הֵם? אֶלָּא חֲבַקּוּק לֹא בִּגְלַל תְּפִלָּה הָיָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב בּוֹ תְּפִלָּה, תִּשְׁבַּחְזַת וְהוֹדָאָה הִיא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא עַל שֶׁהֶחֱזָיָהוּ וְעָשָׂה אִתּוֹ נִסִּים וּגְבוּרוֹת, שֶׁהֲרֵי בֶּן הַשּׁוּנַמִּית הָיָה.

אֲבָל שָׁלֹשׁ הֵן שֶׁנִּקְרָאוֹת תְּפִלָּה: (תהלים צ) תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים, תְּפִלָּה זוֹ שֶׁאֵין כְּמוֹתָהּ בְּאִישׁ אַזַּר. תְּפִלָּה לְדָוִד, תְּפִלָּה זוֹ הִיא תְּפִלָּה שֶׁאֵין כְּמוֹתָהּ בְּמֶלֶךְ אַזַּר. תְּפִלָּה לְעָנִי, תְּפִלָּה הִיא מֵאוֹתָן שָׁלֹשׁ. מִי זַשּׁוּבָה מִכֻּלָּן? הֱוֵי אוֹמֵר תְּפִלַּת הֶעָנִי. תְּפִלָּה זוֹ קוֹדֶמֶת לִתְפִלַּת מֹשֶׁה, וְקוֹדֶמֶת לִתְפִלַּת דָּוִד, וְקוֹדֶמֶת לְכָל שְׁאָר תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֶעָנִי הוּא שְׁבוּר לֵב, וְכָתוּב (שם לד) קָרוֹב ה׳ לִנְשְׁבְּרֵי לֵב וְגוֹ׳. וְהֶעָנִי עוֹשֶׂה תָּמִיד קְטָטָה בַּקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרָיו. כֵּיוָן שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, פּוֹתֵזַ כָּל זַלּוֹנוֹת הָרְקִיעִים, וְכָל שְׁאָר הַתְּפִלּוֹת שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה, דּוֹוֶזֶה אוֹתָן אוֹתוֹ עָנִי שְׁבוּר לֵב, שֶׁכָּתוּב תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף. כִּי יִתְעַטֵּף צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב! מַה זֶּה כִּי יַעֲטֹף? אֶלָּא הוּא עוֹשֶׂה עִטּוּף לְכָל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא נִכְנָסוֹת עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת תְּפִלָּתוֹ.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: יִתְעַטְּפוּ כָּל הַתְּפִלּוֹת, וּתְפִלָּה זוֹ תִּכָּנֵס אֵלַי. אֵינִי רוֹצֶה כָּאן בֵּית דִּין שֶׁיִּדּוֹן בֵּינֵינוּ. לְפָנַי יִהְיוּ תַּרְעוֹמוֹת שֶׁלּוֹ, וַאֲנִי וְהוּא

לְבַדּוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְיַיחֵד לְבַדּוֹ בְּאוֹתָן הַתַּרְעוֹמוֹת, בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, שֶׁכָּתוּב וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ. לִפְנֵי ה' בְּוַדַּאי.

כָּל זֵילוּת הַשָּׁמַיִם שׁוֹאֲלִים אֵלֶּה לְאֵלֶּה: בַּמֶּה מִתְעַסֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? בַּמֶּה מִשְׁתַּדֵּל? אוֹמְרִים: מִתְיַיחֵד בְּעָרְבָה בַּכְּלִים שֶׁלּוֹ. כֻּלָּם לֹא יוֹדְעִים מַה נַּעֲשָׂה מִתְּפִלַּת אוֹתוֹ עָנִי וּמִכָּל אוֹתָן תַּרְעוֹמוֹתָיו. שֶׁאֵין תַּאֲוָה לָעָנִי אֶלָּא כְּשֶׁשּׁוֹפֵךְ דִּמְעוֹתָיו בְּתַרְעֹמֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְאֵין תַּאֲוָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא כְּשֶׁמְּקַבֵּל אוֹתָם וְנִשְׁפָּכִים לְפָנָיו. וְזוֹהִי תְּפִלָּה שֶׁעוֹשָׂה עִטּוּף וְעוֹטֶפֶת כָּל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם.

מֹשֶׁה הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְהִתְעַכֵּב כַּמָּה יָמִים בִּתְפִלָּה זוֹ. דָּוִד רָאָה שֶׁכָּל הַזַּלּוּלוֹת וְכָל שַׁעֲרֵי הַשָּׁמַיִם, כֻּלָּם מְזֻמָּנִים לְהִפָּתֵחַ לְעָנִי, וְאֵין בְּכָל תְּפִלּוֹת הָעוֹלָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְשִׁיב מִיָּד כְּמוֹ לִתְפִלַּת הֶעָנִי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת זֶה, עָשָׂה עַצְמוֹ עָנִי וּמִסְכֵּן. פָּשַׁט לְבוּשׁ הַמַּלְכוּת וְיָשַׁב עַל הָאָרֶץ כְּמוֹ עָנִי וְאָמַר תְּפִלָּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים פו) תְּפִלָּה לְדָוִד הַטֵּה ה' אָזְנְךָ עֲנֵנִי. וְאִם תֹּאמַר לָמָּה? בִּגְלַל כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, וְלֹא מֶלֶךְ אַתָּה, וְשׁוֹלֵט עַל מְלָכִים וְזֻקִים, וְאַתָּה עוֹשֶׂה עַצְמְךָ עָנִי וְאֶבְיוֹן?! מִיָּד הֶזֵּיז תְּפִלָּתוֹ לְגָוֵן אַזֵּר וְעָזַב דְּבַר אֶבְיוֹן וְעָנִי, וְאָמַר שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי. וְעִם כָּל זֶה, הַכֹּל הָיָה בְּדָוִד.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, יָפָה אָמַרְתָּ, וְעִם כָּל זֶה (וְעַל זֶה) צָרִיךְ לְאָדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ (לִהְיוֹת שָׁם עָנִי וְאֶבְיוֹן) לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ עָנִי, כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס תְּפִלָּתוֹ בְּכֹלֶל כָּל הָעֲנִיִּים. שֶׁהֲרֵי כָּל שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים לֹא מַשְׁאִירִים כָּךְ לְהִכָּנֵס כְּמוֹ שֶׁמַּשְׁאִירִים אֶת הָעֲנִיִּים, שֶׁהֲרֵי בְּלִי רְשׁוּת נִכְנָסִים. וְאִם עוֹשֶׂה אָדָם עַצְמוֹ וְשָׁם רְצוֹנוֹ תָּמִיד כְּעָנִי, תְּפִלָּתוֹ עוֹלָה וְנִפָּשֶׁת עִם אוֹתָן תְּפִלּוֹת הָעֲנִיִּים וּמִתְזַכֶּרֶת אִתָּן, וְעוֹלָה יַזַּד אִתָּן וְנִכְנֶסֶת בִּכְלָלָן, וּמִתְקַבֶּלֶת בְּרָצוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ (בָּהֶם).

דָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׂם אֶת עַצְמוֹ בְּאַרְבָּעָה דְּרָכִים: שָׂם עַצְמוֹ יַזַּד עִם עֲנִיִּים,

שָׁם עַצְמוֹ יַזִּד עִם זֵסִידִים, שָׁם עַצְמוֹ יַזִּד עִם עֲבָדִים, וְשָׁם עַצְמוֹ יַזִּד עִם אוֹתָם שֶׁמּוֹסְרִים עַצְמָם וְנַפְשָׁם עַל קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ. שָׁם עַצְמוֹ עִם עָנִי, שֶׁכָּתוּב כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי. שָׁם עַצְמוֹ יַזִּד עִם זֵסִידִים, שֶׁכָּתוּב שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי זָסִיד אָנִי, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם שֶׁלֹּא לָשִׂים עַצְמוֹ רָשָׁע. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, לֹא יִפָּרֵט זַטָּאָיו לְעוֹלָמִים? לֹא כָךְ! אֶלָּא כְּשֶׁיִּפָּרֵט זַטָּאָיו, אָז הוּא זָסִיד, שֶׁבָּא לְקַבֵּל תְּשׁוּבָה. מוֹצִיא עַצְמוֹ מִצַּד הָרָע שֶׁהָיָה בַּטִּנָּפַת שֶׁלּוֹ עַד עַכְשָׁו, וְכָעֵת נִדְבָּק בַּיְמִין הָעֶלְיוֹן, שֶׁהִיא פָּשׁוּטָה לְקַבְּלוֹ.

וְלֹא תֹאמַר שֶׁלֹּא יְקַבְּלוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁיִּפָּרֵט זַטָּאָיו מִיּוֹם שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם, (אִם כָּךְ) אֵיפֹה (אוֹ) אוֹתָם שֶׁהִתְכַּסּוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהַגִּיעַ. אֶלָּא לֹא צָרִיךְ לְפָרֵשׁ, פָּרַט לְאוֹתָם שֶׁיִּזְכֹּר מֵהֶם. וְאִם שָׁם רְצוֹנוֹ בָּהֶם, כָּל הָאֲזָרִים נִמְשָׁכִים אַזְרֵיהֶם. שֶׁהֲרֵי לָמַדְנוּ, אֵין בּוֹדְקִים זוֹרֵי הַבַּיִת הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, וְלֹא אוֹתָם הַזּוֹתוֹנִים לְמַטָּה בְּבִעוּר זָמִץ. אֵין כֵּיוָן שֶׁבָּדַק כְּפִי מַרְאֵה עֵינָיו מַה שֶּׁיָּכוֹל לְהַגִּיעַ, הַכֹּל נִמְשָׁךְ אַזְרֵי זֶה וְהִתְבַּטֵּל יַזִּד אִתּוֹ.

וְכָךְ פָּרַסְנוּ בִּנְעָעִים: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה רָאשֵׁי אִיבָרִים הֵם שֶׁלֹּא מִטַּמְּאִים מִשּׁוּם מִזְוָיָה. וְהַכֹּהֵן לֹא טוֹרְזוּ אַזְרֵיהֶם, וְהֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב, (ויקרא יג) לְכָל מַרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן. מָקוֹם שֶׁיָּכוֹל לִרְאוֹת מַכְתֵּשׁ בְּהִסְתַּכְּלוּת אַזַּת, וְלֹא צָרִיךְ לְהַנְמִיךְ אֶת עַצְמוֹ וּלְהָרִים עֵינָיו כָּאן וְכָאן. גַּם כָּךְ לֹא צָרִיךְ לְפָרֵט זַטָּאָיו (לְבַקֵּשׁ) מִיּוֹם שֶׁהָיָה, שֶׁהֲרֵי זוֹרֵי הַבַּיִת הַתַּזּוֹתוֹנִים, וְלֹא אֵלּוּ שֶׁהִתְכַּסּוּ שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהַגִּיעַ, שֶׁהֵם זוֹרֵי הַבַּיִת הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, (אֶלָּא) בֹּא רְאֵה, לְכָל מַרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן. וְכֻלָּם נִמְשָׁכִים אַזְרֵיהֶם. וְעַל זֶה שָׁם דָּוִד עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַזֵּסִידִים.

הוּא שָׁם עַצְמוֹ יַזִּד עִם עֲבָדִים, שֶׁכָּתוּב (תהלים קכג) הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד אֲדוֹנֵיהֶם. וְכָתוּב (שם פו) הוֹשִׁיעַ עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהָי. שָׁם עַצְמוֹ עִם אוֹתָם שֶׁמְּסָרוּ נַפְשָׁם עַל קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם) שַׁמְּרָה נַפְשִׁי עַבְדֶּךָ כִּי אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֶשָּׂא. בְּכָל הָאַרְבָּעָה הַלָּלוּ שָׁם עַצְמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי אֲדוֹנוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרַמְתִּי יָדַי בִּתְפִלָּה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. שֶׁהֲרֵי עֲנִינוּ, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְהָרִים יָדָיו לְמַעְלָה פָּרַט לִתְפִלָּה, וּבִבְרָכוֹת וּבְתַזְנוּגִים לַאֲדוֹנוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית יד) הֲרַמְתִּי יָדִי אֶל ה' אֵל עֶלְיוֹן, וּמִתַּרְגְּמִים: הֲרַמְתִּי יָדִי בִּתְפִלָּה. שֶׁהֲרֵי בְּאַבְעוֹת הַיָּדַיִם יֵשׁ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים. וְכָעֵת כָּךְ אֲנִי עוֹשֶׂה, וְאוֹמֵר שֶׁכָּל מִי שֶׁאַרְבָּעָה אֵלּוּ יְסַדֵּר לְפָנֵי אֲדוֹנוֹ וְעוֹשֶׂה עַצְמוֹ בְּרָצוֹן בְּתִקּוּן זֶה כָּרָאוּי, בְּתִקּוּן זֶה לֹא תַזְוֵזר תְּפִלָּתוֹ רֵיקָם.

בַּתְּזוּלָה עֶבֶד – לְסַדֵּר שֶׁבַּזּוּ לְפָנֵי אֲדוֹנוֹ וּלְוַמֵּר לְפָנָיו, וְזֶה בַּתְּשְׁבָּזוּת שֶׁלְּפָנֵי הַתְּפִלָּה. אַזַּר כָּךְ עֶבֶד לְאַזַּר שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עֲמִידָה, הוּא עֶבֶד שֶׁסִּדֵּר תְּפִלַּת אֲדוֹנוֹ. אַזַּר כָּךְ עֶבֶד אַזַּר שֶׁהִתְפַּלֵּל כָּל תְּפִלָּתוֹ וְהָלַךְ לוֹ. וְעַל זֶה עָשָׂה עַצְמוֹ דָּוִד שֶׁלֹּשׁ פָּעָמִים בִּתְפִלָּה זוֹ עֶבֶד, שֶׁכָּתוּב הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהָי. שַׂבְּזֵז נָפֶשׁ עַבְדֶּךָ. וְכָתוּב (תהלים פו) תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ. הֲרֵי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים צָרִיךְ לָשִׂים עַצְמוֹ עֶבֶד.

אַזַּר כָּךְ לָשִׂים עַצְמוֹ תּוֹךְ אֵלּוּ שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ, כְּלוֹמַר בַּיְזוּד שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׂם כָּךְ רְצוֹנוֹ בְּזֶה הַפָּסוּק, נָזְזָשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ מָסַר עַצְמוֹ עַל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם.

לְאַזַּר שֶׁשָּׂם עַצְמוֹ עָנִי, בְּזִמַּן שֶׁנִּכְנָס וְדוֹפֵק עַל פָּתְזִים שֶׁל רוּמֵי מְרוֹמִים, כְּשֶׁאוֹמֵר אֱמֶת וַיַּצִּיב (וְסוֹמֵךְ) גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, לִהְיוֹת בִּתְפִלַּת עֲמִידָה שְׁבוּר לֵב עָנִי וּמִסְכֵּן. וְלָשִׂים רְצוֹנוֹ לְהִכָּלֵל בְּתוֹךְ הָעֲנִיִּים בְּשִׁבְרוֹן לֵב בְּנָמִיכוּת נָפֶשׁ.

לְאַזַּר שֶׁשָּׂם עַצְמוֹ בְּתוֹךְ זְוִסִידִים בְּשׁוֹמְעַ תְּפִלָּה לְפָרֵשׁ זַזְטָאִיו, שֶׁכָּךְ צָרִיךְ יָזִיד בְּשׁוֹמְעַ תְּפִלָּה בְּשִׁבִּיל לְהִתְדַּבֵּק בַּיָּמִין שֶׁפָּשׁוּטָה לְכַבֵּל שָׁבִים, אָז נִקְרָא זְוִסִיד. הֲרֵי אַרְבָּעָה אֵלֶּה כָּרָאוּי.

מִי כּוֹלֵל כָּל אֵלֶּה? אוֹתוֹ שֶׁצָּרִיךְ לִכְלֹל אוֹתָם, וְזֶהוּ עֶבֶד שֶׁכּוֹלֵל אֶת כָּל הַשְּׁאָר. שְׁלֹשָׁה עֲבָדִים הֵם בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת, וְכֻלָּם אָזוּד. וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (שם קכג) הִנֵּה כְעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד אֲדוֹנֵיהֶם וְגוֹ'. בֵּין עֶבֶד לְעֶבֶד הֵם אוֹתָם

אֲזֻרִים. בֵּין עֶבֶד רִאשׁוֹן לְעֶבֶד שֵׁנִי יֵשׁ לוֹ לִמְסֹר נַפְשׁוֹ עַל יִחוּד קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ, וְלָשִׁים עַצְמוֹ עָנִי וּמִסְכֵּן בִּתְפִלַּת עֲמִידָה, וְלָשִׁים עַצְמוֹ בְּתוֹךְ זְסִידִים בְּשׁוּמְעַ תְּפִלָּה. עֶבֶד שְׁלִישִׁי לְאַזֵּר שֶׁסִּים וְסִדֵּר הַכֹּל.

לְמִדְנוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמְּסַדֵּר בֶּן אָדָם כָּל אַרְבָּעָה הַסִּדּוּרִים הַלָּלוּ בִּרְצוֹן הַלֵּב, נוֹזַן לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּפוֹרֵשׁ יְמִינוֹ עָלָיו, בְּאוֹתוֹ עֶבֶד שְׁלִישִׁי, וְקוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר לוֹ עַבְדִּי אַתָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. וַדַּאי תְּפִלָּה שֶׁל אָדָם זֶה לֹא תַזֻּזֹר רֵיקָם לְעוֹלָמִים. בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא וּרְאֵה, שְׁנֵי עֶבֶד מֵאוֹתָם הַשְּׁלֹשָׁה הֵם שֶׁכּוֹלְלִים כָּל אֵלֶּה, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁלִישִׁי עוֹמֵד לַזְּוּתָם בּוֹ זְוּתָם לְמַעְלָה לָשִׁים בּוֹ יָד מִימִין הַמֶּלֶךְ וּלְהִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ. אֲבָל שְׁנֵי אֵלֶּה, רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, הֵם כְּלַל הַכֹּל. וְדָוִד מְשַׁבֵּחַ עַצְמוֹ בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) אָנָּה ה' כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי עַבְדְּךָ וְגוֹ', שֶׁאֵלּוּ כּוֹלְלִים כָּל הַשְּׁאָר. שְׁלִישִׁי בְּךָ עוֹמֵד לִגְאֹל אוֹתִי, שֶׁכָּתוּב הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהָי. מִי שֶׁמְּסַדֵּר אֶת זֶה, שֶׁיִּהְיֶה יָדוּעַ לוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ, וְקוֹרֵא עָלָיו עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר. בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַל זֶה קָרָאנוּ, (שם יט) הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב וְגוֹ'. כַּמָּה מְתוּקִים דְּבָרִים עַתִּיקִים שֶׁסִּדְּרוּ הָרִאשׁוֹנִים. וְאָנוּ, כְּשֶׁטּוֹעֲמִים אוֹתָם, לֹא יְכוֹלִים לֶאֱכֹל. וַדַּאי זֶה כָּךְ, וְהַפָּסוּק מוֹכִיחַ עַל שְׁלֹשָׁה עֲבָדִים, וְהֵם אָזַד וּבְמָקוֹם אָזַד. וּשְׁנַיִם כְּפִי שֶׁאָמַרְתָּ, וְאָזַד הוּא לְהִתְעַטֵּר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדַי הֵם וְגוֹ'. לֹא יִמָּכְרוּ מִמְכֶּרֶת עָבֶד. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָרִיךְ לְהִתְעַטֵּר בִּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה. וְעַל זֶה לֹא יִמָּכְרוּ לִשֵּׁם עֶבֶד, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה נ) מִי בָכֶם יְרֵא ה' וְגוֹ'. מַה זֶּה שֹׁמֵעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ? פָּסוּק זֶה בְּאַרְוּהוּ הַזּוֹהֲרִים בִּתְפִלָּה, וְכָךְ הוּא. מִי שֶׁרָגִיל לָבֹא לְבֵית

הַכְנָסַת לְהִתְפַּלֵּל וְיוֹם אֶחָד לֹא בָּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל עָלָיו וְאוֹמֵר: מִי בָּכֶם יְרֵא ה' שֹׁמֵעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ אֲשֶׁר הָלַךְ וְזֹשֵׁכִים וְאֵין נֹגַהּ לוֹ. מַה זֶּה שֹׁמֵעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ? בְּמִי? אִם תֹּאמַר בְּנָבִיא אוֹ בְּאִישׁ אֲחֵר – מִי נָתַן נָבִיא אוֹ אָדָם אַחֵר לְתִפְלָה, שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל נָבִיא אוֹ אָדָם בָּעוֹלָם?!

אֶלָּא אוֹתוֹ שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלּוֹת בְּכָל יוֹם, הוּא שׁוֹמֵעַ בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁקּוֹרֵא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ וְאָמַר שֶׁהוּא עַבְדּוֹ וַדַּאי. שֹׁמֵעַ בְּקוֹל, בְּאֵיזֶה קוֹל? בְּאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עַבְדּוֹ. שֶׁבַּזּ עֶלְיוֹן הוּא שֶׁיּוֹצֵא עָלָיו קוֹל שֶׁהוּא עַבְדּוֹ. וְעוֹד, שֶׁקּוֹל נִשְׁמָע בְּכָל אוֹתָם רְקִיעִים שֶׁהוּא עֶבֶד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְזֶהוּ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל עַבְדּוֹ.

אֲשֶׁר הָלַךְ וְזֹשֵׁכִים וְאֵין נֹגַהּ לוֹ. וְכִי מִשּׁוּם שֶׁלֹּא בָּא לְהִתְפַּלֵּל הָלַךְ וְזֹשֵׁכִים? אֶלָּא פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל עַד שֶׁלֹּא יִתְכַּנְּסוּ יִשְׂרָאֵל לְבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת לְהִתְפַּלֵּל, הַצַּד הָאַזֵּר עוֹמֵד וְסוֹגֵר כָּל הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁלֹּא יִתְפַּשְׁטוּ וְיֵצְאוּ עַל הָעוֹלָם. וְשָׁלֹשׁ פָּעָמִים בְּיוֹם הוֹלְכִים צַד הָאַזֵּר, זָכָר וּנְקֵבָה, וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם. וְאוֹתוֹ זְמַן נִתְקָן לְתִפְלָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שָׁם קְטֵרוּג כְּלָל.

וְאָז הוּא זְמַן לְתִפְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הוֹלְכִים לְשׁוֹטֵט בְּהָרֵי הַזּוֹשָׁךְ, וְהַר נִשְׁפָּה, אָז נִפְתָּחִים זַלּוֹנוֹת אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, וְיוֹצְאִים וְשׁוֹרִים עַל בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת בְּרֹאשׁ אֵלּוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים תְּפִלּוֹת, וּמִתְזַלְּקִים אוֹרוֹת עַל רָאשֵׁיהֶם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל עַל אוֹתוֹ שֶׁלֹּא נִמְצָא שָׁם וְאוֹמֵר: זֶבֶל עַל פָּלוֹנִי שֶׁהָיָה רָגִיל כָּאן, וְכָעֵת שֶׁהָלַךְ וְזֹשֵׁכִים וְעָבַר מִלְּפָנַי הָאוֹרוֹת וְהָלַךְ לְשׁוֹטֵט בְּהָרֵי הָעוֹלָם, וְיָצָא מֵאוֹתוֹ נֹגַהּ אוֹר שֶׁמֵּאִיר וְאֵין (לוֹ) בּוֹ זִזְלָק, אֵין נֹגַהּ לוֹ, כְּמוֹ שֶׁמִּתְזַלֵּק וְשׁוֹרֶה עַל הָאֲזֵרִים שֶׁשָּׁם, כַּמָּה טוֹבוֹת אָבְדוּ מִמֶּנּוּ. (אֵין נֹגַהּ לוֹ כָּעֵת שֶׁהָלַךְ וְזֹשֵׁכִים) וְאִלּוּ הָיָה שָׁם, יִבְטַח בְּשֵׁם ה' – בְּכֹלַל הָעֶבֶד הָרִאשׁוֹן, וְיִשָּׁעֵן בֵּאלֹהָיו – בְּסוֹד הָעֶבֶד הַשֵּׁנִי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, וַדַּאי רוּזָּא נְבוּאָה שׁוֹרָה עָלֶיךָ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַרְיֵה בֶּן אַרְיֵה, מִי יָקוּם לִפָּנֶיהֶם כְּשֶׁשּׁוֹאֲגִים לִטְרֹף טָרֶף? כָּל אַרְיוֹת

הָעוֹלָם הֵם תַּקִּיפִים, וְאֵלֶּה יוֹתֵר מִכֻּלָּם. כָּל הָאֲרָיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם קָשִׁים לְהוֹצָאַת הַטֶּרֶף מִפִּיהֶם, וְאֵלּוּ נוֹזְזִים לְהוֹצִיא מִפִּיהֶם טֶרֶף. הֵם טוֹרְפִים טֶרֶף וְנוֹתְנִים לְכֻלָּם.

אֲשֶׁר הָלַךְ וְזַשַּׁכִים, אֲשֶׁר הָלְכוּ צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִשּׁוּם שֶׁהֵם שְׁרוּיִים בְּזוּבּוּר וּמִיָּד נִפְרָדִים. הָלַךְ הַזּוּבּוּר – וְזַשַּׁכִים נִפְרְדוּ. שׁוֹרִים בְּזוּבּוּר וְנִפְרָדִים מִיָּד. כְּמוֹ זֶה (יחזקאל א) רוּחַ סְעָרָה בָּאָה, כְּכֹלֵל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. בָּאָה וְהִיא עוֹוֶבֶת אוֹתוֹ, מִיָּד נִפְרָדִים.

וַיֵּרָא בָּלָק וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַדַּאי מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי זְעֵיָא, דָּבָר נִסְתָּר הָיָה. אֲבָל כָּתוּב, (תהלים פד) גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ וְגוֹ'. וְכִי דָּוִד הַמֶּלֶךְ עַל צִפּוֹר בָּעוֹלָם הָיָה אוֹמֵר דָּבָר זֶה?

אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ כַּמָּה זֵבִיבוֹת הַנִּשְׁמוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם תֹּאמַר כָּל נִשְׁמוֹת הָעוֹלָם – לֹא כָךְ! אֶלָּא אוֹתָן נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁשָּׁם מְדוֹרָן אִתּוֹ, מְדוֹרֵיהֶן לְמַעְלָה וּמְדוֹרֵיהֶן לְמַטָּה, וְכָךְ נֶאֱמַר. גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת – אֵלּוּ רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים.

שָׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ זוּמּוֹת הֵן לְגַן עֵדֶן, וּבֵין כָּל אַזַּת וְאַזַּת כַּמָּה רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת מְטַיְּלוֹת שָׁם וְנֶהֱנוֹת מֵרֵיחַ שֶׁל עִנּוּגֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּפָנִים, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא זָכוּ לְהִכָּנֵס. אֲבָל עִנּוּג רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּפָנִים – (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים וְגוֹ'.

וְיָמִים רְשׁוּמִים יֵשׁ בְּשָׁנָה, וְהֵם יְמֵי נִיסָן וִימֵי תִּשְׁרֵי, שֶׁאוֹתָן רוּחוֹת מְשׁוֹטְטוֹת וּפוֹקְדוֹת מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. וְאַף עַל גַּב שֶׁפָּעָמִים רַבּוֹת מְשׁוֹטְטוֹת, אֲבָל יָמִים אֵלּוּ רְשׁוּמִים הֵם וְנִרְאִים עַל גַּבֵּי זוּמּוֹת הַגִּנָּה, כָּל אַזַּת וְאַזַּת כְּמַרְאֵה צְפָרִים מְצַפְצְפוֹת בְּכָל בֹּקֶר וּבֹקֶר.

וְאוֹתוֹ צְפִצוּף שֶׁבַּזּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּתְפִלָּה עַל זַיֵּי בְּנֵי אָדָם שֶׁל הָעוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם יָמִים כָּל יִשְׂרָאֵל מִתְעַסְּקִים בְּמִצְוֹת, וּבְמִצְוֹת רַבּוֹן הָעוֹלָם. וְאָז בְּשִׁמְּזָה נִרְאוֹת צְפָרִים מְצַפְצְפוֹת, וְעַל גַּבֵּי הַזּוּמּוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן

מִצַּפָּצְפוֹת מְשַׁבְּזוֹת וּמוֹדוֹת וּמִתְפַּלְלוֹת עַל זַוֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, וַדַּאי יָפָה אָמַרְתָּ שֶׁוַּדַּאי אוֹתָן רוּזוֹת שָׁם. אֲבָל מַה תֹּאמַר עַל וְדְרוֹר קֵן לָהּ? אָמַר, כָּךְ לָמַדְתִּי, זוֹהִי נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה, וְעוֹלָה לְמָקוֹם טָמִיר וְגָנוּז שֶׁעַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, וַדַּאי יָפָה אָמַרְתָּ וְיָפָה הוּא, אֲבָל כָּל זֶה בְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה הוּא, וּכְמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ הוּא וְכָךְ זֶה וַדַּאי. גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַּיִת – אֵלּוּ רוּזוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁזָּכוּ לְהִכָּנֵס וְלָצֵאת אַזַּר כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁמִּשּׁוֹטְטוֹת וְנִרְאוֹת כְּמַרְאֵה צִפָּרִים, וְאֵלּוּ רוּזוֹת מָצְאָה בַּיִת. וַדַּאי שֶׁלְּכָל אַזַּת וְאַזַּת יֵשׁ לָהֶן מְדוֹרִים יְדוּעִים בְּפָנִים.

וְעִם כָּל זֶה, כֻּלָּם נְכוֹנִים מְזֻמָּנִים זַכְרִיהֶם. אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם דְּרוֹר וְזֵרוּת מֵהַכֹּל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְאֶה לָהֶם הֵיכָל טָמִיר גָּנוּז אֶזֶד שֶׁעַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ, וְאוֹתוֹ הֵיכָל נִקְרָא קֵן צִפּוֹר, וּמִשָּׁם מִתְעַטְּרִים עֲטָרוֹת לַמָּשִׁיחַ לֶעָתִיד לָבֹא. וּבְיָמִים רִשּׁוּמִים, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּאוֹתָם הַצַּדִּיקִים, וּמַרְאֶה לָהֶם הֵיכָל טָמִיר גָּנוּז שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מַכִּירִים אוֹתוֹ כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁשָּׁם.

אֲשֶׁר שָׂתָה אֶפְרָזְיָהּ אֶת מְזֻבְּזוֹתָיִךְ – אֵלּוּ אוֹתָם צַדִּיקִים שֶׁנִּתְקְנוּ בְּבָנִים קְדוֹשִׁים, שֶׁזָּכוּ לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְלַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאֵלּוּ נִקְרָאִים שְׁנֵי מְזֻבְּזוֹת. מִתְעַטְּרִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי זְכוּת בְּנֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה מְגִנָּה עֲלֵיהֶם, וּמְעַטְּרִים אוֹתָם שָׁם. מִי הָרוּזוֹ שֶׁזּוֹכָה לְכָל זֶה? זוֹ שֶׁשָּׁתָה אֶפְרָזְיָהּ, לְלַמֵּד לְמְזֻבְּזוֹתָיִךְ וְגוֹ׳. מִכָּאן וָהָלְאָה אֱמוֹר דְּבָרְךָ, שֶׁהֲרֵי בְּלִי בוּשָׁה אֲנִי נִרְאֶה שָׁם.

פָּתַח כְּמִקֹּדֶם רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַּיִת – זֶה יִתְרוֹ. וּדְרוֹר קֵן לָהּ – זֶה בָּנָיו שֶׁהָיוּ בִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית מְלַמְּדִים תּוֹרָה וְזוֹתְכִים דִּבְרֵי תוֹרָה בְּפִיהֶם. מַה זֶּה מָצְאָה בַּיִת? אֶלָּא בַּהַתְוָלָה לָקְזוּ וְזָנוּ בַּמִּדְבָּר, לָקְזוּ מֵעֹנֶג מִדִּין וּמֵהַמְתִּיקוּת שֶׁשָּׁם וְזָנוּ בַּמִּדְבָּר. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

שֶׁכִּסּוּם הָיָה עַל הַתּוֹרָה, מָשַׁךְ אוֹתָם מִשָּׁם וְהִכְנִיסָם לִלְשִׁכַּת הַגָּזִית. וּדְרוֹר קָן לָהּ – הַכֹּל אָזָד. צְפוֹר דְּרוֹר הַכֹּל הוּא אָזָד. (שופטים ד) וְזֶבֶר הַקֵּינִי. (שמואל–א טו) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל הַקֵּינִי וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיַּרְא בָּלָק בֶּן צִפּוֹר. וְכִי מַה שּׁוֹנָה שֶׁהִזְכִּיר שֵׁם אָבִיו מִשְּׁאָר מְלָכִים? אֶלָּא יִתְרוֹ נִמְשַׁךְ וְנֶעֱבַר מֵעֲבוֹדָה זָרָה, וּבָא לִדְבֹק בְּיִשְׂרָאֵל הוּא וּבָנָיו, וְכָל הָעוֹלָם נִדּוּ אוֹתוֹ וְרָדְפוּ אַזָּרָיו.

בָּלָק מִבְּנֵי בָנָיו הָיָה, וְעָבַר מִדֶּרֶךְ אָבִיו. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ זְקֵנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן, שֶׁהָיוּ יַזַד בְּאַזָּוָה שֶׁלָּהֶם בַּעֲבוֹדָה זָרָה בַּזֶּלֶק שֶׁלָּהֶם, שֶׁיִּתְרוֹ וּבָנָיו נִדְבְּקוּ בַּשְּׁכִינָה וְזֶה נִמְשַׁךְ מֵהֶם, בָּאוּ וְהִמְלִיכוּהוּ עֲלֵיהֶם בְּשָׁעָה זוֹ, שֶׁכָּתוּב וּבָלָק בֶּן צִפּוֹר מֶלֶךְ לְמוֹאָב בָּעֵת הַהִיא. בְּאוֹתָהּ עֵת הָיָה מֶלֶךְ, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֹּדֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב בֶּן צִפּוֹר, מַה שֶּׁלֹּא רָאוּי לַעֲשׂוֹת כָּךְ. וַיַּרְא בָּלָק, וַיִּשְׁמַע הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב: מַה זֶּה וַיַּרְא? רְאִיָּה רָאָה, וְיָדַע שֶׁעָתִיד הוּא לִפֹּל בִּידֵי יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל יִפְלוּ בְיָדוֹ בַּהַתְוָלָה, וְאַזָּר כָּךְ הוּא בִּידֵי יִשְׂרָאֵל. וַיַּרְא בָּלָק בֶּן צִפּוֹר.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (שיר השירים א) אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מַה זֶּה כְּנֶסֶת? זוֹהִי עֲצֶרֶת הִתְכַּנְּסוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר י) מְאַסֵּף לְכָל הַמַּזָּנוֹת. מִי שֶׁמְּכַנֵּס כָּל הַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים אֵלּוּ.

וּמִתּוֹךְ שֶׁלְּפָעָמִים הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת נְקֵבָה, וְנֶאֱמַר עֲצֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כ) כִּי עָצוֹר עָצַר ה', שֶׁמַּזָּזִיק וְלֹא נוֹתֵן – כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ אֱמוּנָה רַבָּה שֶׁלָּהּ שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהּ מוּם (מזז), נוֹתְנִים לָהּ לִלֹּא עִכּוּב כְּלָל. וְהִיא, כְּשֶׁבָּאָה אֵלֶיהָ, כָּל מַה שֶּׁכּוֹנֶסֶת עָצַר וּמְעַצֵּר וּמְעַכֶּבֶת, שֶׁלֹּא יוֹרֵד וּמֵאִיר אֶלָּא כְּפִי הַטַּל, טִפִּין טִפִּין, מְעַט מְעַט. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצֵאת לְמַטָּה אֱמוּנָה, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כז) זְעֵיר שָׁם זְעֵיר שָׁם. זְכוּת קְטַנָּה וְהָאָרַת טַל קְטַנָּה, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.

שֶׁאִלְמָלֵא תְּמִצָּא אֱמוּנָה כְּמוֹ שֶׁנִּמְצְאוּ בָּהּ, הִיא מְרֻקֶּנֶת בְּכָל צַד וְצַד לְלֹא עִכּוּב כְּלָל, וְהִיא שְׁמֵזָה. וְאָז נוֹתְנִים לָהּ מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת רַבִּים זֶה עַל זֶה, וְלֹא יְעַכְּבוּ אוֹתָהּ כְּלָל. אֲבָל הַתַּזְהִתוֹנִים מְעַכְּבִים אוֹתָם וּמְעַכְּבִים אוֹתָהּ, וְאָז הִיא עֲצֻרֶת. עָצוֹר עָצַר ה׳ וַדַּאי. כִּבְיָכוֹל נוֹתֵן תַּמְצִית, וְלֹא יוֹתֵר.

וְעִם כָּל זֶה, כְּמוֹ אִמָּא נוֹתֶנֶת לְבָנִים בַּסֵּתֶר שֶׁלֹּא יוֹדְעִים עָלֶיהָ, כָּךְ הִיא עוֹשָׂה לְבָנֶיהָ יִשְׂרָאֵל. וְלָמַדְנוּ מִתּוֹךְ מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהִיא עוֹלָה לָקַוָּזת עֲנוּגִים וְכִסּוּפִים וְנִמְצָא מוּם בְּיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, אָז מַגִּיעָה אֵלֶיהָ טִפַּת זִרְדָּל וּמִיָּד נִפָּרֶדֶת, וְיוֹשֶׁבֶת עָלֶיהָ יָמִים בְּמִנְיָן, וְאָז יוֹדְעִים לְמַעְלָה שֶׁהַמּוּם בְּיִשְׂרָאֵל.

וּמִתְעוֹרֵר הַשְּׁמֹאל מִיָּד, וּמוֹשֵׁךְ זוּט לְמַטָּה. (בראשית כז) וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת, מַה שֶּׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בְּעַיִן יָפָה בְּכֹכַל אַבְרָהָם בְּלִי דִּין כְּלָל, אָז וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת, מֵרֹאת בְּוַדַּאי מִלְּהִסְתַּכֵּל בְּכְלָל שֶׁל רַזְמָנוּת. אָז הִתְעוֹרְרוּת סָמְאֵ״ל בְּקוֹל תַּקִּיף לְהִתְעוֹרֵר עַל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וְגוֹ׳. גָּדוֹל הוּא לְגַבֵּי מַזְּנוֹת הַצַּד הָאַזֵּר, הוּא גָּדוֹל, וּמַנְהִיג לְכָל סְפִינוֹת הַיָּם שֶׁמְּעַרְעֲרִים בְּרוּזַז רָעָה, לְהַטְבִּיעָם בְּעֹמֶק הַיָּם בְּאוֹתָן מְצוּלוֹת יָם שֶׁלּוֹ.

וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרַזְמָנוּת, אָז כָּל זַזְטָאֵי וְכָל עֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן לוֹ, וְהוּא מַטִּיל אוֹתָם לִמְצוּלוֹת יָם. כָּל מַזְּנוֹתָיו נִקְרָאִים מְצוּלוֹת יָם, וְהֵם לוֹקְזִים אוֹתָם וּמְשׁוֹטְטִים בָּהֶם בְּכָל שְׁאָר הָעַמִּים. וְכִי זַזְטָאֵי יִשְׂרָאֵל וַעֲוֹנוֹתֵיהֶם זוֹרְקִים וּמְזַלְּקִים לָעָם שֶׁלָּהֶם? אֶלָּא הֵם מְצַפִּים וּמְזַכִּים לַמַּתָּנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה כְּמוֹ כְּלָבִים לְיַד הַשֻּׁלְחָן. וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹקֵזַז כָּל זַזְטָאֵי יִשְׂרָאֵל וְזוֹרֵק עֲלֵיהֶם, כֻּלָּם זוֹשְׁבִים שֶׁמַּתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת שֶׁהוּא רוֹצֶה לָתֵת לְיִשְׂרָאֵל הֶעֱבִיר אוֹתָם מֵהֶם וְנָתַן לָהֶם, וּמִיָּד כֻּלָּם כְּאֶזֹּד זוֹרְקִים (וּמַרְאָה וְזוֹרְקִים) אוֹתָם עַל שְׁאָר הָעַמִּים.

בֹּא וּרְאֵה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִיא אוֹמֶרֶת בַּתְּזוֹלָה (בַּגָּלוּת), (שיר השירים א)

שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה. מַקְטִינָה עַצְמָהּ לְיַד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וְאָז שׁוֹאֶלֶת מִמֶּנּוּ וְאוֹמֶרֶת, (שם) הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעֶה אֵיכָה תַרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם. לָמָּה שְׁתֵּי פָּעָמִים אֵיכָה אֵיכָה? אֶלָּא הִיא רוֹמֶזֶת עַל שְׁנֵי זִוּוּגוֹת שֶׁל שְׁנֵי בָּתֵּי הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁקּוֹרְאִים הַכֹּל אֵיכָה אֵיכָה. אֵיכָה תִרְעֶה – בְּזִוּוּגוֹ בֵּית רִאשׁוֹן. אֵיכָה תַרְבִּיץ – בְּזִוּוּגוֹ בֵּית שֵׁנִי. וְעַל זֶה פָּעָמִים אֵיכָה אֵיכָה.

תִרְעֶה, תַרְבִּיץ, לֹא זֶה כָּזֶה. גָּלוּת בָּבֶל שֶׁהִיא זְמַן מוּעָט, קוֹרֵא בָּהּ תִרְעֶה. וְעַל גָּלוּת אֱדוֹם שֶׁהִיא לִזְמַן מְרֻבֶּה, קוֹרֵא בָּהּ תַרְבִּיץ. וְעַל זֶה פָּעָמִים אֵיכָה אֵיכָה. וְעוֹד תִרְעֶה, תַרְבִּיץ – יִרְעֶה הָיָה לוֹ לִכְתֹּב: יַרְבִּיץ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב: גַּם כָּךְ, שֶׁהֲרֵי עַל יִשְׂרָאֵל הִיא אָמְרָה. אֶלָּא הִיא אָמְרָה עַל עַצְמָהּ: אֵיכָה תִרְעֶה כַּלָּתְךָ לְבָנֶיהָ בַּגָּלוּת כְּשֶׁיִּהְיוּ בֵּין שְׁאָר הָעַמִּים? אֵיכָה תַרְבִּיץ בַּצָּהֳרַיִם, אֵיךְ תַּטִּיחַ עֲלֵיהֶם טַל וּמַיִם תּוֹךְ זְמִימוּת הַצָּהֳרַיִם?

שַׁלְמָה אָהְיֶה כְּעֹטִיָּה. בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִים מִתּוֹךְ צָרָה וְדוֹזֵק שֶׁלָּהֶם, וּשְׁאָר הָעַמִּים מְזוֹרָפִים וּמְגֻדָּפִים אוֹתָם: מָתַי תֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת? אֵיךְ אֱלֹהֵיכֶם אֵינוֹ עוֹשֶׂה לָכֶם נִסִּים? (וְהֵם מַמְצִיאִים עַצְמָם וְאוֹמְרִים, כֹּה תִרְעֶה אוֹתָנוּ בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כֹּה תַרְבִּיץ בַּמַּיִם הַמְּקֻדּוֹשִׁים לְצַנֵּן הַזְּמִימוּת שֶׁל רְשָׁפִים וְשַׁלְהֶבוֹת שֶׁלָּהֶם. וְהֵם מְשַׁבְּזִים כָּל זֶה) (וְהֵם מְשַׁבְּזִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וּמוֹדִים לוֹ עִם כָּל הַצַּעַר וַאֲרִיכוּת הַגָּלוּת, וְאוֹמְרִים, כֹּה תִרְעֶה אוֹתָנוּ בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כֹּה תַרְבִּיץ עִמָּנוּ בַּגָּלוּת וְתִגְאַל אוֹתָנוּ לַזְּמַן הָאַזָּרוֹן. כָּל זֶה שֶׁבַּזּוּ וֶאֱמוּנָה שֶׁמַּתְאִים לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל) וַאֲנִי יוֹשֶׁב כְּעֹטִיָּה וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לָהֶם נִסִּים וְלָתֵת לָהֶם נְקָמוֹת. הוּא מֵשִׁיב לָהּ: אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים. פָּסוּק זֶה כָּךְ צָרִיךְ לִכְתֹּבוֹ: אִם לֹא תֵּדְעִי הַיָּפָה בַּנָּשִׁים. לָמָּה לָךְ? אֶלָּא, אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ – לְזַוֵּג עַצְמֵךְ בַּגָּלוּת וּלְהַגְבִּיר כֹּחַ לְהָגֵן עַל בָּנַיִךְ – צְאִי לָךְ, צְאִי לָךְ לְהִתְזַוֵּג בְּעִקְבֵי הַצֹּאן. אוֹתָם תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה.

וּרְעִי אֶת גְּדִיֹּתַיִךְ – אֵלּוּ (ישעיה כוז) עַתִּיקֵי מִשָּׁדַיִם שֶׁמִּסְתַּלְקִים מֵהָעוֹלָם וְנִמְשָׁכִים לְבֵית הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים. עַל דַּוְקָא.

בְּמִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים לֹא כָתוּב, אֶלָּא עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים, זֶה יְשִׁיבַת מְטַטְרוֹ"ן שֶׁשָּׁם כָּל הַזְּקֵנִים וְתִינוֹקוֹת הָעוֹלָם וּמַנְהִיגֵי הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּאֵסוּר וְהֶתֵּר, בְּכָל מַה שֶּׁצְּרִיכִים בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי עִקְּבֵי הַצֹּאן אוֹתָם תִּינוֹקוֹת שֶׁאָמְרוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עִקְּבֵי הַצֹּאן – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי בֵּית רַב שֶׁאַזַּר כָּךְ בָּאִים בָּעוֹלָם וּמוֹצְאִים תּוֹרָה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה וְדֶרֶךְ פְּתוּזָה, וְעַל זֶה הֵם מְזַדְּשִׁים דְּבָרִים עַתִּיקִים בְּכָל יוֹם, וְשׁוֹרָה עֲלֵיהֶם הַשְּׁכִינָה וּמַקְשִׁיבָה לִדְבְרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג) וַיַּקְשֵׁב ה' וַיִּשְׁמָע. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

דָּבָר אַחֵר אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ – לָךְ לָמָּה? אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, הִיא עִמָּם בַּגָּלוּת, וְעַל זֶה כָּתוּב לָךְ. וְכָתוּב (ישעיה סג) בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר, וְזֶהוּ לָךְ. הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, הַיָּפָה – הִיא אָמְרָה שֶׁהִיא שְׁחוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים א) שְׁחוֹרָה אֲנִי. וְהוּא אָמַר אֵלֶיהָ: יָפָה אַתְּ, נָאָה, הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, נָאָה עַל כָּל הַדְּרָגוֹת, וְכָתוּב (שם ו) יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי.

דָּבָר אַחֵר הַיָּפָה בַּנָּשִׁים – טוֹבָה בְּטוֹבוֹת. שֶׁעוֹשָׂה טוֹבוֹת לְבָנֶיהָ בְּטִמְירוּת בְּצוּרָה גְּנוּזָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְבָּה טוֹב עָלָיו, כָּל מַה שֶּׁהִיא עוֹשָׂה לְבָנֶיהָ בְּצוּרָה טְמִירָה וּגְנוּזָה, אַף עַל גַּב שֶׁהַמַּעֲשִׂים לֹא כְשֵׁרִים. מִכָּאן שֶׁרָאוּי לְאַבָּא כְּשֶׁאִמָּא מְרַוֶּזֶת עַל הַבָּנִים וְטוֹב לוֹ כָּל מַה שֶּׁעוֹשָׂה לְבָנֶיהָ רַוְזָמִים בְּנִסְתָּר, אַף עַל גַּב שֶׁמַּעֲשֶׂיו לֹא כְשֵׁרִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, תְּמַהֲנִי עַל מַה שֶּׁכָּתוּב (דברים כא) כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה וְגוֹ', וְתָפְשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה כְּתֹב. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה, רִבּוֹן הָעוֹלָם, תַּעֲזֹב אֶת זֶה, יֵשׁ אָב שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּךְ לִבְנוֹ? וּמֹשֶׁה מַרְוִזִיק הָיָה לִרְאוֹת בְּזִוְכְמָה כָּל מַה שֶּׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי לְיִשְׂרָאֵל. אָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, תַּעֲזֹב דָּבָר זֶה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, אֲנִי רוֹאֶה מַה שֶּׁאַתָּה אוֹמֵר. כְּתֹב וְקַבֵּל שָׂכָר.

אַתָּה יוֹדֵעַ, וַאֲנִי יוֹדֵעַ יוֹתֵר. מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה, עָלַי אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה. דְּרֹשׁ הַמִּקְרָא וְתִמְצָא.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רָמַז לִיוּפְיאֵ"ל, רַבַּן הַתּוֹרָה, אָמַר לְמֹשֶׁה: אֲנִי דָּרַשְׁתִּי פָּסוּק זֶה. כָּתוּב כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. בֵּן – זֶה יִשְׂרָאֵל. סוֹרֵר וּמוֹרֶה – שֶׁכָּתוּב (הושע ד) כִּי כְּפָרָה סֹרֵרָה סָרַר יִשְׂרָאֵל. אֵינָן שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְיִסְרוּ אֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב יז) וַיָּעַד ה' בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה בְּיַד כָּל נְבִיאֵי כָל חֹזֶה וְגוֹ'. וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶל ה' וְגוֹ'. וְתָפְשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ – בְּדַרְעַת אַזַּת, בְּהַסְכָּמָה אַזַּת.

וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מְקוֹמוֹ. אֶל זִקְנֵי עִירוֹ?! אֶל זִקְנֵי עִירָם וְאֶל שַׁעַר מְקוֹמָם הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב! מַה זֶּה אֶל זִקְנֵי עִירוֹ, וְאֶל שַׁעַר מְקוֹמוֹ? אֶלָּא, אֶל זִקְנֵי עִירוֹ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאֶל שַׁעַר מְקוֹמוֹ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. זִקְנֵי עִירוֹ – אֵלּוּ יָמִים רִאשׁוֹנִים, יָמִים עַתִּיקִי (סָבִי) הַכֹּל. שַׁעַר מְקוֹמוֹ – זֶה מוֹסַף שַׁבָּת.

וְעִם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם יוֹדְעִים, דִּין לְמַעְלָה הוּא, מִשּׁוּם שֶׁבֵּית דִּין שֶׁל אִמָּא קְרוֹבִים הֵם לְיִשְׂרָאֵל וְאוֹוְזִים בָּהֶם, וְכָל קָרוֹב לֹא דָן דִּין לְקְרוֹבִים (לְקְרוֹבָיו), וּפָסוּל הוּא לְדִין. בַּתְּזוֹלָה מַה כָּתוּב? אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מְקוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֵם קְרוֹבִים, מִיָּד סִלֵּק הַדִּין מִשַּׁעַר מְקוֹמוֹ. מַה כָּתוּב אַזַּרְיוֹ? וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ, לְזוּוד. וְאֶל שַׁעַר מְקוֹמוֹ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא אֶל זִקְנֵי עִירוֹ.

בְּנֵנוּ זֶה, וַדַּאי, וְלֹא שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. סוֹרֵה וּמוֹרֶה אֵינָן שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלֵנוּ. מַה שׁוֹנֶה שֶׁהֲרֵי בַּהַתְזוֹלָה לֹא כָּתוּב זוֹלֵל וְסֹבֵא, וְאַזַּר כָּךְ כָּתוּב זוֹלֵל וְסֹבֵא? אֶלָּא מִי גָּרַם לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת סוֹרֵר וּמוֹרֶה לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם? בִּגְלַל שֶׁהוּא זוֹלֵל וְסֹבֵא בִּשְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיִּתְעָרְבוּ בַגּוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם, וְכָתוּב (במדבר כה) וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּזּוּוּ, שֶׁעִקַּר וִיסוֹד אֲכִילָה

וּשְׁתֵּיהֶ כְּשֶׁעוֹשִׂים בִּשְׁאָר הָעַמִּים. זֶה גּוֹרֵם לָהֶם לִהְיוֹת בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

וְעַל זֶה, וּרְנָמֵהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ בָּאֲבָנִים. אֵלֶּה כָּל שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁהָיוּ מְקַלְּעִים אוֹתָם בַּאֲבָנִים, וְסוֹתְרִים אֶת הַזּוֹמוֹת וּמְנַתְּצִים אֶת הַמִּגְדָּלִים, וְלֹא מוֹעִיל לָהֶם כְּלוּם. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע מֹשֶׁה, אָז כָּתַב פָּרָשָׁה זוֹ.

וְעִם כָּל זֶה – הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, טוֹבָה וְנִכְבָּדָה בִּנְשׁוֹת הָעוֹלָם. צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ – אֵלּוּ בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. וּרְעִי אֶת גְּדִיּוֹתַיִךְ – אֵלּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁלֹּא טָעֲמוּ טַעַם זֵטֹא בָּעוֹלָם. עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים – אֵלּוּ מְלַמְּדֵי תִּינוֹקוֹת וְרָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת.

דָּבָר אַזֵּר עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים, זָסַר ו' – אוֹתָם רוֹעִים אֵלּוּ מַלְכֵי הָאֱמוֹרִי שֶׁלָּקְחוּ יִשְׂרָאֵל אֶת אַרְצָם לִרְעוֹת מִקְנֵיהֶם, וּלְבֵית מִרְעֶה נָתַן יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ זוֹ. אָז שָׁמַע בָּלָק שֶׁהָאָרֶץ שֶׁהָיְתָה זֵשׁוּבָה כָּל כָּךְ, עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל הֶרֶב זֶה וְסָתְרוּ אוֹתָהּ, עַד שֶׁשָּׁמוּהָ בֵּית מִרְעֶה. אָז הִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מַה שֶּׁהִשְׁתַּדֵּל, וְשִׁתֵּף אִתּוֹ אֶת בִּלְעָם.

וַיַּרְא בָּלָק. רַבִּי זְזִקְיָה פָּתַזז, (ישעיה נו) כֹּה אָמַר ה' שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי קְרוֹבָה יְשׁוּעָתִי וְגוֹ'. כַּמָּה זְכֻיּוֹת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁזְּטֵאוּ לְפָנָיו וְזוֹטְאִים לְפָנָיו בְּכָל פַּעַם וּפַעַם, הוּא עוֹשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל זְדוֹנוֹת כִּשְׁגָגוֹת.

וְכָךְ אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שְׁלֹשָׁה שַׁעֲרֵי דִּין תִּקְּנוּ (זְכֻיּוֹת) בְּסִדְרֵי הַמִּשְׁנָה: אֶזֶד – רִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה אָבוֹת נְזִיקִין, הַשּׁוֹר וְכוּ'. שֵׁנִי – טַלִּית שְׁנִמְצְאָה. שְׁלִישִׁי – שְׁתָּפִים וְסוֹד אֲבֻדָּה. מָה הַטַּעַם? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל זְמַן עוֹשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל זְדוֹנוֹת כִּשְׁגָגוֹת, וְאֵלּוּ שֶׁסִּדְּרוּ מִשְׁנָיוֹת שֶׁל שָׁלֹשׁ בָּבוֹת – דֶּרֶךְ הַכָּתוּב נָקְטוּ, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) עַל כָּל דְּבַר פָּשַׁע, וְזֶהוּ פָּשַׁע שֶׁלֹּא בְזָדוֹן, וּמַהוּ? עַל שׁוֹר, עַל זְמוֹר, עַל שֶׂה – זֶה בָּבָא קַמָּא, שֶׁכָּאן הוּא בְּאוֹתָם דְּבָרִים. עַל שַׂלְמָה – זוֹ בָּבָא מְצִיעָא. עַל כָּל אֲבֵדָה – זוֹ בָּבָא

שְׁלִישִׁית.

שֶׁדֶּרֶךְ הַכָּתוּב לְקַצֵּר. שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעַ לְבָבָא מְצִיעָא, הָיָה אוֹמֵר: רֵאשִׁית שֶׁלְּקָצוּר בְּטַלִּית זוֹ לָמָּה? כֵּיוָן שֶׁנִּמְצָא פָּסוּק, אָמַר: וַדַּאי זוֹ הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וּבֵאֲרוּ כָּל דִּבְרֵי זִכָּרוֹנִים.

כֹּה אָמַר ה׳. מַה שׁוֹנָה בְּכָל מָקוֹם שֶׁל נְבִיאִים שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה׳, וּבְמֹשֶׁה לֹא כָתוּב כָּךְ? אֶלָּא מֹשֶׁה שֶׁנִּבּוּאָתוֹ הָיְתָה מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה שֶׁלְּמַעְלָה, לֹא כָתוּב בּוֹ כֹּה. אֲבָל שְׁאָר הַנְּבִיאִים שֶׁהָיוּ מִתְנַבְּאִים מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, הִתְנַבְּאוּ מִתּוֹךְ כֹּה. (לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל הוּא אֶזֶד לְלֹא פָּרוּד, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאָמְרוּ וְכוּ׳, לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ כֹּה).

וְעַתָּה לְכָה נָּא אָרָה לִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְגוֹ׳. וְעַתָּה, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אָמַר אוֹתוֹ רָשָׁע, וַדַּאי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לִי לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁאֲנִי רוֹצֶה. רָאָה, וְלֹא רָאָה יָפֶה. רָאָה כַּמָּה אֻלְפָּנִים נוֹפָלִים מִיִּשְׂרָאֵל עַל יָדוֹ לִזְמַן מוּעָט, אָמַר, וַדַּאי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לִי, וְלָכֵן וְעַתָּה, וְלֹא בִּזְמַן אַזָּר.

לְכָה?! לֵךְ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב! מַה זֶּה לְכָה? אָמַר, נָזַרְתִּי עַצְמֵנוּ לְאוֹתוֹ שֶׁמְּרַזֵּף בְּכִנָּיָו עֲלֵיהֶם לְאוֹתוֹ שֶׁשְּׁמוֹ כ״ה. וְעַתָּה לְכָה, נַעֲרֹךְ קְרָב בְּאוֹתוֹ כ״ה. (וְעַתָּה לְכָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב ג) וְעַתָּה לַשָּׁלָל מוֹאָב).

אָמַר, עַד עַתָּה לֹא הָיָה בָּעוֹלָם מִי שֶׁיָּכוֹל לָהֶם, בִּגְלַל אוֹתוֹ הַפָּטְרוֹן שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם. כְּעֵת שֶׁהַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לָנוּ, לְכָה נַעֲשֶׂה קְרָב. וְכָל עֲצַת אוֹתוֹ רָשָׁע לְכ״ה הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב וְאָנֹכִי אֶקְרָה כֹּה. אֶעֱקֹר אֶת אוֹתָהּ כֹּה מִמְּקוֹמָהּ. וּשְׁנֵיהֶם בְּעֵצָה רָעָה הָיוּ לַכֹּה הַזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ב) עַל ה׳ וְעַל מְשִׁיחוֹ. לֹא יָדְעוּ שֶׁהֲרֵי אַזָּר כָּךְ הַכֹּה הַזּוֹ תַּעֲקֹר אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

כִּי עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי. וְכִי עַד אוֹתָהּ שָׁעָה אֵיפֹה עָרְכוּ קְרָב בּוֹ וְנִצְּחוּ אוֹתוֹ? בְּאֵיזֶה מָקוֹם נִפְגְּשׁוּ בְּזַרְבָּם וְהָיוּ גִּבָּרִים כְּגִבּוֹרִים לְהַרְאוֹת גְּבוּרָתָם? מַה זֶּה כִּי עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי? אֶלָּא אוֹתוֹ רָשָׁע הָיָה זָקֵם וְרָאָה לְמַרְזוֹק. רָאָה אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁבָּא מֵרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה גִּבּוֹר תַּקִּיף כְּאַרְיֵה, וְעָשָׂה קְרָבוֹת תַּקִּיפִים וְנִצַּח

אֶת מוֹאָב, וְשָׂם אוֹתָם תַּוֵּת רַגְלָיו. אָמַר, עָצוּם הוּא. אוֹתוֹ שֶׁיָּרַשׁ אוֹתָהּ גְּבוּרָה, מֶלֶךְ אֶזְדּ מֵהֶם יֵצֵא מֵאִתָּנוּ לְהַשְׁמִיד אֶת מוֹאָב.

אוּלַי אוּכַל נַכֵּה בּוֹ. פָּסוּק זֶה כָּךְ הָיָה לוֹ לוֹמַר: אוּלַי אוּכַל אַכֵּה בּוֹ, אוֹ אוּלַי נוּכַל נַכֵּה בּוֹ. אֶלָּא אוֹתוֹ רָשָׁע הָיָה וָזָקֵם. אָמַר, רָאִיתִי יָד אַוֵּזת שֶׁל אַרְיֵה תַּקִּיף אֶזְדּ, פָּרוּשׁ רֶגֶל (יָד), אִם אוּכַל עִמּוֹךְ שֶׁנִּתְוַזֵּבֵר (שְׁנֵינוּ) שְׁנֵיהֶם (וְנִתְוַזֵּבֵר) וְנִגָּרַע מֵאוֹתוֹ אַרְיֵה יָד זוֹ, עַד שֶׁלֹּא יָבֹא אִתּוֹ מֶלֶךְ לָעוֹלָם וְלֹא יְגָרֵשׁ אֶת מוֹאָב מִמְּקוֹמוֹ.

אָרָה לִי. מַה זֶּה אָרָה לִי? אָמַר רַבִּי אַבָּא, אוֹתוֹ רָשָׁע בִּשְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת אָמַר לְבִלְעָם. אֶזְדּ אָמַר אָרָה לִי, וְאֶזְדּ אָמַר קָבָה לִי. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא אָמַר לוֹ, אָרָה לִי עֲשָׂבִים וְכִשְׁפֵי רָאשֵׁי נְזָזִשִׁים, וְשִׂים אוֹתָם בִּקְדֵרַת הַמְכַשְּׁפִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁכּוֹזֵז יוֹתֵר בְּפָיו, שָׁב וְאָמַר וּלְכָה נָּא קָבָה לִי.

וַאֲפָלוּ כָּךְ, אוֹתוֹ בָּלָק הָרָשָׁע לֹא עָזַב אֶת כִּשָּׁפָיו, אֶלָּא לִקֵּט כָּל מִינֵי עֲשָׂבִים, כִּשּׁוּף שֶׁל רָאשֵׁי נְזָזִשִׁים, וְלָקַח קְדֵרַת מְכַשְּׁפִים וְנָעַץ אוֹתָהּ תַּוֵּת הַקַּרְקַע אֶלֶף וַזְמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה (עַל אֶלֶף וַזְמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה), וְגָנַז אוֹתָהּ לְסוֹף הַיָּמִים. כֵּיוָן שֶׁבָּא דָּוִד, כָּרָה בַּתְּהוֹם אֶלֶף וַזְמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה, וְהוֹצִיא מַיִם מֵהַתְּהוֹם וְנִסַּךְ עַל הַמְּזֻבֵּזַ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר, אֲנִי אֶרְזֹז אוֹתָהּ הַקְּדֵרָה. (תהלים קזז) מוֹאָב סִיר רַזְצִי. סִיר רַזְצִי בְּוַדַּאי.

עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי. מַה זֶּה אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי? אֶלָּא גַּם זֶה כָּךְ הָיָה לְמֵרָזוֹק, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה כִּי עָיֵף אָנֹכִי. הַלְעִיטֵנִי, הַלְעָטָה מַמָּשׁ, פָּתִיזַת הַפָּה וְהַגָּרוֹן לִבְלֹעַ. אָמַר דָּוִד לְאוֹתוֹ הַבַּלְעָן מַלְעִיט הַלְעָטִים: אֲנִי אֶזְרֹק עָלָיו נַעֲלִי לְסָתֹם אֶת גְּרוֹנוֹ.

עֲלֵי פְלֶשֶׁת אֶתְרוֹעָע. גַּם כָּךְ זֶה לְמֵרָזוֹק הִסְתַּכֵּל דָּוִד, וְאָמַר: כְּנַעַן הוּא צַד רַע שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר הַהוּא, וּפְלִשְׁתִּים הֵם מִשָּׁם, לְצַד אַוֵּזר מַה צָּרִיךְ? תְּרוּעָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר י) וְכִי תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם [וְגוֹ'] וַהֲרֵעֹתֶם וְגוֹ',

לִשְׁבֹּר כּוֹזוֹ וְתָקְפוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ עָלֵי פָּלְשָׁת אֶתְרוֹעָע. וְכָךְ רָאוּי לָהֶם.

וְעַתָּה לְכָה נָּא אָרָה לִי אֶת הָעָם הַזֶּה כִּי עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי. רַבִּי זְכַרְיָה פָּתַח, (ישעיה יא) וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו וְהָאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו. פָּסוּק זֶה הַכֹּל הוּא אָזוֹד. מַה זּוֹדוֹשׁ בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? שֶׁהֲרֵי צֶדֶק הַיְנוּ אֱמוּנָה, וֶאֱמוּנָה הַיְנוּ צֶדֶק. אֵזוֹר מָתְנָיו הַיְנוּ אֵזוֹר חֲלָצָיו. וְלֹא מָצָאנוּ פָּסוּק כְּמוֹ זֶה.

אֶלָּא לֹא צֶדֶק כְּמוֹ אֱמוּנָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָזַד, וַדַּרְגָּה אַחַת הִיא. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁעוֹמְדִים בְּדִין קָשֶׁה וּמְקַבְּלִים מִצַּד שְׂמֹאל, אָז נִקְרָא צֶדֶק דִּין מַמָּשׁ, וְהַיְנוּ (שם כו) כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטִיךָ לָאָרֶץ צֶדֶק לָמְדוּ יֹשְׁבֵי תֵּבֵל. שֶׁדַּרְגָּה זוֹ שֶׁל מִשְׁפָּט הִיא רַוָּמִים. וּכְשֶׁמִּתְקָרֵב מִשְׁפָּט בְּצֶדֶק, אָז מִתְבַּשֵּׂם (הַכֹּל), וְיכוֹלִים בְּנֵי הָעוֹלָם לִסְבֹּל דִּין בְּצֶדֶק.

(וְעַל זֶה צֶדֶק אֵינוֹ כֶּאֱמוּנָה) אֱמוּנָה, בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְזַבֶּרֶת בָּהּ (אָז הוּא) אֱמֶת, לְשִׁמְזָהּ. וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, אָז נִקְרֵאת אֱמוּנָה. וְיֵשׁ וַתְּרָנוּת לַכֹּל, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת עוֹלוֹת, מִתְזַיְבוֹת בְּכַמָּה זִיוּבִים שֶׁל רְשָׁעִים רָעִים, וְכֵיוָן שֶׁהֵן עוֹלוֹת בְּפָקָדוֹן (מַקְדִּים), הוּא מַזָּזִירָן בְּרַוָּמִים וְזָס עֲלֵיהֶן, וְאָז נִקְרֵאת אֱמוּנָה, וְאֵין אֱמוּנָה לְלֹא אֱמֶת.

כְּעֵת אֵזוֹר מָתְנָיו וְאֵזוֹר חֲלָצָיו. מַה כָּאן שְׁנֵי אֵזוֹרִים? וּמִתְנַיִם וַחֲלָצַיִם, אַף עַל גַּב שֶׁהֵן אַחַת, שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן, אַחַת לְמַעְלָה וְאַחַת לְמַטָּה. לְמַעְלָה בְּרֵאשִׁית נִקְרָא מָתְנַיִם, וּלְמַטָּה בַּסּוֹף נִקְרָא חֲלָצַיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לב) וַחֲגוֹרָה עַל חֲלָצָיִם. בַּסּוֹף, עַל רֹאשׁ הַיֵּרֵכִים. כְּשֶׁאִשָּׁה בְּצַעַר, מְנַתֶּקֶת אוֹתָם וַחֲלָצַיִם מֵרֹאשׁ הַיֵּרֵכִים, וְשָׂמָה יָדֶיהָ בְּכֹאֵב עֲלֵיהֶם.

וְלָכֵן לִגְבוּרָה וּלְקָרֵב – צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו, וְכָךְ צָרִיךְ. לְרַוָּמָנוּת וּלְטוּב – אֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו. בְּדַרְגָּה אַחַת יָדוֹן אֶת הָעוֹלָם וְשׁוֹלֵט לִשְׁנֵי צְדָדִים, אֶזֹד לְרַוָּמִים לְיִשְׂרָאֵל, וְאֶזֹד דִּין לִשְׁאָר הָעַמִּים.

וְאִם תֹּאמַר, צֶדֶק הוּא דִּין הַקָּשֶׁה? וַהֲרֵי כָּתוּב (ויקרא יט) בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ, (דברים טז) צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף, וְכַמָּה הֵם – וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁהֲרֵי בְּצֶדֶק

אֵין כְּלָל וַתְּרָנוּת. גַּם כָּךְ מִי שֶׁדָּן אֶת זַכְּרוֹ, לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ וַתְּרָנוּת מֵהַדִּין כְּלָל, אֶלָּא בְּצֶדֶק, שֶׁלֹּא יַשְׂגִּיזוּ עַל הָאַהֲבָה, (ויקרא יט) מֹאזְנֵי צֶדֶק, בְּלִי וַתְּרָנוּת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה לְמִי שֶׁנּוֹתֵן וּלְמִי שֶׁמְּקַבֵּל. וּמִשּׁוּם זֶה דַּרְגָּה אַזַּת הִיא, וּמִתְזַכֶּכֶת לִשְׁנֵי צְדָדִים. וּשְׁנֵי צְדָדִים אֵלֶּה, שְׁנֵי אֲזוּרִים, עוֹמְדִים, אָזַד לִשְׁאָר הָעַמִּים וְאָזַד לְיִשְׂרָאֵל. וּבְשָׁעָה שֶׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הִתְאַזְּרוּ בָּאֲזוּרִים הַלָּלוּ – אָזַד שֶׁל קֶרֶב, וְאָזַד הָיָה שֶׁל שָׁלוֹם.

(וְהַכֹּל הָיָה בְּצֶדֶק) כְּשֶׁיִּתְיַעֵץ בָּלָק, אָמַר וַאֲגָרְשֵׁנוּ מִן הָאָרֶץ. אָמַר, אוֹתָהּ דַּרְגָּה (שֶׁנֶּאֱזְקָה בּוֹ הָאָרֶץ, וְזֶה וְכוּ') שֶׁהֵם נֶאֱזָזִים בָּהּ, מִן הָאָרֶץ וַדַּאי. וְזֶהוּ כִּי עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי, בְּוַדַּאי. מִי יָכוֹל לְהִלָּזֵם וְלַעֲמֹד בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל?! דַּרְגָּתָם זַזָּקָה הִיא מִשֶּׁלִּי! וּמִשּׁוּם זֶה – וַאֲגָרְשֵׁנוּ מִן הָאָרֶץ. וְאִם אֲגָרְשֵׁנוּ מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת וַאֲגָרֵשׁ אוֹתָם מִמֶּנָּה, אוּכַל לַעֲשׂוֹת כָּל רְצוֹנִי. כֹּזֶם הוּא בַּמֶּה? בַּפֶּה וּבְמַעֲשֶׂה. הֲרֵי הַפֶּה שֶׁלְּךָ, וְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁלִּי.

כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וְגוֹ'. וְכִי מֵאַיִן הָיָה יוֹדֵעַ? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהֲרֵי בַּהַתְזָלָה כָּתוּב, (במדבר כא) וְהוּא נִלְזַם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּזּז אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ. שֶׁשָּׂכַר אֶת בִּלְעָם וְכוּ'. אֲבָל כִּי יָדַעְתִּי, יְדִיעָה וַדַּאי יָדַע בְּזָכְמָתוֹ. אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וְגוֹ', מַה צָּרִיךְ כָּאן בְּרָכָה, שֶׁהֲרֵי בִּשְׁבִיל קְלָלָה הָלַךְ? וְאִם אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ מִבִּלְעָם בַּהַתְזָלָה הָיָה קְלָלָה, מַה זֶּה אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ?

אֶלָּא דָּבָר זֶה לֹא יְדַעְתִּיו וְלֹא זָכִיתִי בּוֹ עַד שֶׁבָּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְדָרַשׁ, (תהלים לד) אֲבָרְכָה אֶת ה' בְּכָל עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי. וְכָתוּב (שם טז) אֲבָרֵךְ אֶת ה' אֲשֶׁר יְעָצָנִי. מִי (צָרִיךְ) שֶׁצָּרִיךְ בְּרָכָה מִן הַתַּזְזִתוֹנִים. אֶת, שֶׁהֲרֵי נֶאֱזָזוּ בָּהֶם כְּשַׁלְהֶבֶת בְּפָתִילָה. וְדָוִד שֶׁיָּדַע אֶת זֶה, אָמַר אֲבָרְכָה אֶת. אָמַר אוֹתוֹ רָשָׁע, אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלָּהֶם, אֲזוּזָה בָּהֶם בְּגִלַּל בִּרְכוֹתֵיהֶם, שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתָהּ בְּכָל יוֹם. כֹּזֶ יֵשׁ לְךָ לְבָרֵךְ אֶת אוֹתָהּ דַּרְגָּה, וְתַעֲקֹר אוֹתָהּ מֵהֶם. וְזֶהוּ כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ וְגוֹ'. וּבָזֶה נוֹכַל לָהֶם. תְּבָרֵךְ אֶת אוֹתָהּ דַּרְגָּה, וּתְנַקֵּל אֶת הַפְּתִילָה. וְעַל זֶה אָמַר וְאָנֹכִי אֶקָּרֵהוּ כֹּה, אֶעֱקֹר אוֹתָהּ

מֵהֶם שֶׁלֹּא תאוֹזוֹ בָּהֶם.

וְעוֹד אִקְּרֵהוּ כֹּה – אַשְׁפַּיעַ וְאַמְשִׁיךְ אֶת אוֹתָהּ דַּרְגָּה בַּוָּזָטָאִים וְטַמְאָה וּבְקֶרִי וּבְטַמְאָה שֶׁעָשׂוּ בָּנֶיהָ, וְהִיא תַּעֲשֶׂה אִתָּם גְּמָר. מִיָּד – וַיֵּלְכוּ זְקֵנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וּקְסָמִים בְּיָדָם. שֶׁלֹּא יאמַר אוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁאֵין עִמּוֹ אוֹתָם מִינֵי כִּשָּׁפִים שֶׁצָּרִיךְ בְּיָדוֹ לְהִתְעַכֵּב עֲלֵיהֶם (וְיִתְעַכֵּב עֲלֵיהֶם).

פָּתוֹז וְאָמַר, (ירמיה מו) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל [וְגוֹ'], כִּי אִתְּךָ אָנִי וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר וְהִתְעוֹרְרוּ בּוֹ, אֲבָל עַד כְּעֵת יֵשׁ לְהִתְעוֹרֵר יוֹתֵר. אַתָּה מַהוּ? סוֹד אֲרוֹן הַבְּרִית, שֶׁזּוֹהִי דַּרְגָּה שֶׁהוֹלֶכֶת בַּגָּלוּת עִם בָּנֶיהָ, הָעָם הַקָּדוֹשׁ. בְּשָׁעָה שֶׁבִּקֵּשׁ מֹשֶׁה רַחֲמִים עַל יִשְׂרָאֵל, מַה כָּתוּב? (במדבר יא) וְאִם כָּכָה אַתְּ עֹשֶׂה לִי הָרְגֵנִי נָא הָרֹג, וּפָרְשׁוּהָ.

אֲבָל כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה, דַּרְגָּה אַחַת שֶׁנָּתַתָּ לִי נִקְרֵאת אַתָּה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהּ פָּרָדָה מִמְּךָ. ה' שֶׁלָּהּ נֶאֱחָזָה בְּיִשְׂרָאֵל. אִם אַתָּה (תַּשְׁמִידֵם מֵהָעוֹלָם) יִשָּׁמְדוּ בָּעוֹלָם, הֲרֵי ה' שֶׁל הַשֵּׁם הַזֶּה שֶׁאֲחוּזָה בָּהֶם מָעֻבֶּרֶת מִמֶּנּוּ, אִם כָּךְ אַתְּ עֹשֶׂה לִי – שֶׁה', עִקַּר הַשֵּׁם הַזֶּה, תֵּעָקֵר.

וְעַל זֶה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ אֲחַר כָּךְ, (יהושע ז) וּמַה תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי שֵׁם זֶה עִקַּר וְיסוֹד הַכֹּל, אַתָּה הוּא ה'. וּמֹשֶׁה, אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא אָמַר לוֹ כָּךְ, יָדַע שֶׁזֶּה בָּזֶה תָּלוּי וְהַוָּזָטָא גּוֹרֵם. וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְגוֹ', הַכֹּל אָזוֹד. כִּי אִתְּךָ אֲנִי, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ כִּי אִתִּי אַתָּה לֹא כָּתוּב, אֶלָּא כִּי אִתְּךָ אָנִי. כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל הַגּוֹיִם, בְּכָל הַגּוֹיִם אֶעֱשֶׂה כָלָה.

רַב הַמְנוּנָא הָרִאשׁוֹן אָמַר, דּוֹזַק וְצָרוּת יִשְׂרָאֵל כַּמָּה טוֹב וְכַמָּה תּוֹעֶלֶת גָּרְמוּ לָהֶם. רְפָיוֹן שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים כַּמָּה רָעוֹת גָּרְמוּ לָהֶם. דּוֹזַק וְצָרוּת יִשְׂרָאֵל גּוֹרֵם לָהֶם שֶׁטּוֹב יִהְיֶה וְתוֹעֶלֶת, וּמַהֵם? כָּלָה. הַכֹּל דָּזוּק. רְפָיוֹן שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים גּוֹרֵם לָהֶם רְפָיוֹן וָרַע, וְזֶהוּ כָּלָה. וְכָךְ רָאוּי לָהֶם, שֶׁהֲרֵי כָּל רְפָיוֹן בְּלֹא דּוֹזַק שֶׁהָיָה לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, גּוֹרֵם לָהֶם רְפָיוֹן אַחַר כָּךְ בְּלִי דּוֹזַק. כָּלָה. (ישעיה כוז) כִּי כָלָה וְנֶחֱרָצָה שָׁמַעְתִּי. כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה. כָּלָה בִּרְפָיוֹן.

לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה לָהֶם דִּוּזַק וְצָרוֹת – כַּלָּה, (שם סא) וְכַכַּלָּה תַּעְדֶּה כֵּלְיָה.

מַה זֶּה כֵּלְיָה? אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם כְּכֵלִי הַכַּלָּה הַזּוֹ. יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה לָהֶם דִּוּזַק וְצָרוֹת – (עמוס ט) אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת, סֻכַּת שָׁלוֹם. לִשְׁאָר הָעַמִּים שֶׁהָיָה לָהֶם רַפָּיוֹן צָרָה וְצוּקָה – כָּלָה בְּרַפָּיוֹן, כְּמוֹ שֶׁהָיָה לָהֶם בַּתְּזוּלָה. וְעַל זֶה (ירמיה מו) כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל הַגּוֹיִם וְגוֹ', וְאוֹתְךָ לֹא אֶעֱשֶׂה כָלָה. שֶׁהֲרֵי אֵין רָאוּי לְךָ, שֶׁהֲרֵי דִּוּזּוּקִים הֱיִיתֶם בַּתְּזוּלָה פְּעָמִים רַבּוֹת בְּדִוּזַק שֶׁל גָּלוּת תָּמִיד, וְדִוּזּוּק תִּהְיֶה כַּלָּה. (תּוֹרִישׁ כֵּלְיָה).

וְיִסַּרְתִּיךָ לַמִּשְׁפָּט. פָּסוּק זֶה כְּךָ צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב: וְיִסַּרְתִּיךָ בַּמִּשְׁפָּט, שֶׁהֲרֵי מָתַי יִסּוּרִים? בְּשָׁעַת הַדִּין. (וְכָאן לֹא כָּךְ, אֶלָּא) מַה זֶּה וְיִסַּרְתִּיךָ לַמִּשְׁפָּט? אֶלָּא כָּתוּב (ישעיה ג) ה' בְּמִשְׁפָּט יָבֹא עִם זִקְנֵי עַמּוֹ. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הִקְדִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְפוּאָה לְיִשְׂרָאֵל עַד שֶׁלֹּא יַעֲלוּ לַדִּין כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לַעֲמֹד בּוֹ. וּמָה רְפוּאָתָם? הִיא שְׁבְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן יִסּוּרִים לְיִשְׂרָאֵל מְעַט מְעַט בְּכָל בַּעַם וּבַעַם וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר, כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁיִּכָּנְסוּ לְיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל שֶׁיְּזַיְּפוּ הַמֵּתִים, לֹא יִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם הַדִּין.

וְנַקֵּה לֹא אֲנַקֶּךָּ, מַהוּ? אֶלָּא כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְבַדָּם וְלֹא נִכְנָסִים בְּדִין עִם שְׁאָר הָעַמִּים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָהֶם לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וְהוּא מְכַפֵּר עֲלֵיהֶם. וּבְזְמַן שֶׁנִּכְנָסִים בְּדִין עִם שְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, מָה עוֹשֶׂה? יוֹדֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁסָּמָא"ל אַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל עֵשָׂו יָבֹא לְהַזְכִּיר זְכוּתָאֵי יִשְׂרָאֵל וְכוּלָּם כֻּלָּם אֵלָיו לְיוֹם הַדִּין, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְדִּים לָהֶם רְפוּאָה, וְעַל כָּל זוֹטָא וְזוֹטָא הִלְקָה וְנִקָּה אוֹתָם בְּיִסּוּרִים מְעַט מְעַט. וְזֶהוּ וְנַקֵּה, בְּיִסּוּרִין. וּמְשׁוּם זֶה בְּדִין אֱמֶת לֹא אֲנַקֶּךָּ מֵעוֹלָם בְּדִין אַזְוֵרֵי שֶׁסְּבַלְתָּ יִסּוּרִים מְעַט מְעַט.

וְעוֹד לֹא אֲנַקֶּךָּ – אַף עַל גַּב שֶׁאַתֶּם בָּנַי, לֹא אֶעֱזֹב אֶת זְטָאֵיכֶם, אֶלָּא אֶפָּרַע מִכֶּם מְעַט מְעַט, כְּדֵי שֶׁתִּהְיוּ צַדִּיקִים לְיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל. כְּשֶׁבָּאִים לַדִּין, בָּא סָמָא"ל בְּכִסְּמָה פָּתְקִים עֲלֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא פָּתְקֵי

הַיסוּרִים שֶׁסָּבְלוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּל זֵטָא וְזֵטָא, וְנִמְוְזוּ כָּל הַזֵּטָאִים, וְלֹא עָשָׂה לָהֶם וַתְּרָנוּת כְּלָל. אָז תָּשַׁשׁ כֹּזוֹ וְזֵילוֹ שֶׁל סָמָא"ל וְלֹא יָכוֹל לָהֶם, וְיַעֲבֹר מֵהָעוֹלָם הוּא וְכָל צְדָדָיו וְכָל הָעַמִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְגוֹ', בְּגִלַּל זֶה וְיַסַּרְתִּיךְ לַמִּשְׁפָּט וְנַקֵּה לֹא אֲנַקֶּךָּ.

וְדָוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר, (תהלים יא) כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן קֶשֶׁת כּוֹנְנוּ וְגוֹ'. וְאַף עַל גַּב שֶׁפָּסוּק זֶה הֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ, עַל שָׁבְנָא וְיוֹאָח הַמְמֻנִּים שֶׁל זְוִקְיָה נֶאֱמַר. אֲבָל פָּסוּק זֶה עַל סָמָא"ל וְסִיעָתוֹ גַּם כֵּן נֶאֱמַר, שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו וַעֲצוּתָיו הֵם עַל יִשְׂרָאֵל. בָּלָק וּבִלְעָם אוֹתוֹ דֶּרֶךְ מַמָּשׁ נָקְטוּ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁזּוֹבוּר רָע עָשׂוּ. אָמְרוּ, עַמָּל"ק – ע"ם לָ"ק, עַם שֶׁהִלְקָה אוֹתָם כְּנָוָשׁ שֶׁמַּכֶּה בְּזָנָבוֹ. הֲרֵי אָנוּ יוֹתֵר. בָּלָ"ק – בָּ"א לָ"ק, בָּא מִי שֶׁמַּלְקֶה אוֹתָם בִּרְצוֹנוֹ. בִּלְעָ"ם – בַּ"ל ע"ם, אֵין עַם וְאֵין רוֹעֶה. שֵׁם שָׁלְנוּ גּוֹרֵם לְהַשְׁמִידָם וְלַעֲקֹר אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָשַׁב בְּגָן אַזַּר אֶת שְׁמוֹתֵיהֶם. בְּבָלָק בַּ"ל, בְּבִלְעָם בַּ"ל – הֲרֵי בִּלְבֵּ"ל. אֵיזֶה אוֹתִיּוֹת נִשְׁאֲרוּ? עֵמֶ"ק. בִּלְבֵּל עֵמֶק מַזַּשַׁבְתָּם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּעוֹלָם וְלֹא יִשָּׁאֲרוּ בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל בָּלָק תִּפַּזּז רוּזּוֹ בַּגֵּיהִנֹּם, וּבִלְעָם יִשְׁתַּזְּקוּ שָׁם עַצְמוֹתָיו וְרוּזּוֹ. וְכָךְ הוּא עֵצָה רָעָה לָקְזוּ עַל הַפֶּטְרוֹן, עַל הַכֹּהֵ הַזּוֹ, שֶׁזָּשְׁבוּ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּהֵ הַזּוֹ, וְזָשְׁבוּ לְסַלְקָהּ לְצַד רָע בַּפֶּה וּבְמַעֲשֶׂה.

אָמַר אוֹתוֹ רָשָׁע, הָרְאשׁוֹנִים הִשְׁתַּדְּלוּ וְלֹא יָכְלוּ, דּוֹר הַפַּלָּגָה הִשְׁתַּדְּלוּ וְלֹא יָכְלוּ. עָשׂוּ מַעֲשֶׂה, וּפָה וָסֵר מֵהֶם, שֶׁלְּשׁוֹנָם הִתְבַּלְבְּלָה וְלֹא יָכְלוּ. אֲבָל אַתָּה, הֲרֵי פִּיךָ שָׁנוּן וּלְשׁוֹנְךָ מְתֻקָּנֶת בִּשְׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ – אֵת אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ, וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוֹאָר. אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְסַלֵּק לְמַעְלָה בְּפִיךָ וּלְשׁוֹנְךָ, הִסְתַּלֵּק. וְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְקַלֵּל, בְּכֹזַז פִּיךָ תְּקַלֵּל (וְצַד לְפָנֶיךָ) וְהַכֹּל תָּלוּי בְּךָ, שֶׁהֲרֵי הַמַּעֲשֶׂה נִתְתַּקֵּן. אֲבָל בְּרִבּוּר הַכֹּל תָּלוּי, וְעַל זֶה (בְּמַעֲשֶׂה) כְּמַעֲשֶׂה נָזַשׁ אֲנִי אַתְקִין, וְאַתָּה תַּשְׁלִים הַכֹּל בְּפִיךָ. אוֹתוֹ צַד

שֶׁתִּבָּרֵךְ – מְבֹרָךְ, וְאוֹתוֹ צַד שֶׁתָּאַר – יוֹאָר.

וְהוּא לֹא יָדַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (איוב יב) מֵסִיר שָׂפָה לְנֶאֱמָנִים וְטַעַם זְקֵנִים יִקָּוּז, וְהַכֹּל עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ. מֵסִיר שָׂפָה לְנֶאֱמָנִים – אֵלּוּ דּוֹר הַפַּלָּגָה, שֶׁבִּלְבֵּל לְשׁוֹנָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בַּדָּבָר כְּלָל, שֶׁכָּתוּב (בראשית יא) אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ. וְטַעַם זְקֵנִים יִקָּוּז – אֵלּוּ בִּלְעָם וּבָלָק שֶׁשְּׁנֵיהֶם הָיוּ בְּעֵצָה אַוָּת, שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ.

בֹּא וּרְאֵה, אוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע כָּל מַעֲשָׂיו לְרָע, בְּרוּם לֵב. שְׁנֵיהֶם הָיוּ מַעֲלִין קָרְבָּן, שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם. וְכָל הַמִּזְבְּחוֹת הָיָה בָּלָק מְסַדֵּר, וְהוּא הָרָשָׁע הָיָה מְשַׁבֵּחַ עַצְמוֹ וְאוֹמֵר (במדבר כג), אֶת שִׁבְעַת [שִׁבַּע] הַמִּזְבְּחוֹת עָרַכְתִּי וָאַעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ. וְאִלּוּ אֶת בָּלָק לֹא שִׁתֵּף יַחַד אִתּוֹ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע! הַכֹּל יָדַעְתִּי, אֶלָּא שׁוּב אֶל בָּלָק, וְאַתָּה לֹא צָרִיךְ לְדַבֵּר, אֶלָּא – וְכֹה תְדַבֵּר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְטַעַם זְקֵנִים יִקָּוּז.

דָּבָר אַוָּר וְטַעַם זְקֵנִים יִקָּוּז – שֶׁכָּתוּב וַיֵּלְכוּ זְקֵנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וּקְסָמִים בְּיָדָם. טַעַם אוֹתָם זְקֵנִים נָטַל מֵהֶם, וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁלֹט כְּלָל בִּכְשָׁפֵיהֶם. וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דִּבְרֵי בָלָק, דְּבָרִים בְּגָלוּי וְלֹא בְּלַוַּאי. פֶּגוּם אֹזֶן הָיָה, וּפֶגוּם עַיִן, וּפֶגוּם רֶגֶל. מִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת הָיָה פָּגוּם. מְתֻקָּן הָיָה לַצַּד הָאַוָּר, וְכָךְ צָרִיךְ אוֹתוֹ צַד אַוָּר – מָקוֹם שֶׁהַפֶּגֶם שָׁרוּי, כָּל מִין לְמִינוֹ.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי. הֵם כָּתוּב, וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו. וְהוּא כָּתוּב, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם. לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַלַּיְלָה הוּא שְׁעַת הַצַּד הָאַוָּר לִכְשָׁפִים, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְצָאִים וְשׁוֹלְטִים צְדָדִים רָעִים וּמִתְפַּשְּׁטִים בָּעוֹלָם. כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֵלָי, שֶׁבָּזוֹ הָיָה מְשַׁבְּזוֹ אֶת עַצְמוֹ בְּשֵׁם ה'.

וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי מוֹאָב. וְשָׂרֵי מִדְיָן נִפְרְדוּ מֵהֶם וְלֹא רָצוּ לָשֶׁבֶת שָׁם. וְזִקְנֵי מוֹאָב נִשְׁאֲרוּ, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי מוֹאָב, לְבַדָּם. נָאֶה עָשׂוּ מִדְיָן שֶׁנִּפְרְדוּ מִכֹּל וָכֹל מֵהֶם. וְאִלְמָלֵא לֹא הָיוּ מַכִּים בַּסּוֹף שֶׁהָיוּ בַּעֲצַת בִּלְעָם, לִשְׁלֹחַ נְשׁוֹתֵיהֶם לְיִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים לְיִשְׂרָאֵל לְהַטְעוֹתָם. וְהַכָּתוּב מוֹכִיחַ אֶת זִטְאָם,

שֶׁכָּתוּב (במדבר כה) כִּי צֹרְרִים הֵם לָכֶם בְּנָכְלֵיהֶם אֲשֶׁר נָכְלוּ לָכֶם עַל דְּבַר פְּעוֹר וְעַל דְּבַר כָּזְבִּי בַּת נָשִׂיא מִדְיָן אֲחוֹתָם וְגוֹ'. בִּשְׁנֵי אֵלֶּה זָטְאוּ, וְהָיָה זֶטְאָם גָּדוֹל. הִכּוּ אַזָּר כָּךְ בַּגָּב. וְלָכֵן אֵלּוּ נִשְׁאֲרוּ אִתּוֹ, וְאֵלּוּ הָלְכוּ לְבֵתָם.

דָּבָר אַזָּר וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי מוֹאָב עִם בִּלְעָם – כַּמָּה נָאֶה הָיָה לָהֶם לִבְנֵי מִדְיָן שֶׁהָלְכוּ, אִם רְצוֹנָם כָּךְ. אֲבָל יִשִּׁיבָה שֶׁיָּשְׁבוּ הֵם בְּמוֹאָב גָּרְמָה לָהֶם טוֹב מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ שָׁם. וּמַה שֶּׁהָלְכוּ אוֹתָם שֶׁל מִדְיָן, גָּרְמוּ לָהֶם רָע. מָה הַטַּעַם? אֵלּוּ זָשְׁשׁוּ לִכְבוֹד דְּבַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיָשְׁבוּ. וְאֵלּוּ לֹא זָשְׁשׁוּ לָזֶה כְּלוּם, וְהָלְכוּ לְדַרְכָּם.

בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר אוֹתוֹ רָשָׁע וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר ה', מִיָּד הִזְדַּעְזְעוּ אוֹתָם שֶׁל מוֹאָב לַדָּבָר הַזֶּה וְיָשְׁבוּ שָׁם. וְאוֹתָם שֶׁל מִדְיָן לֹא זָשְׁשׁוּ לָזֶה כְּלוּם וְהָלְכוּ לָהֶם, וְנֶעֱנְשׁוּ אַזָּר כָּךְ. וְעַל זֶה, וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי מוֹאָב עִם בִּלְעָם. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה אוֹתוֹ רָשָׁע לָזַשׁ לְזָשִׁים וְעָשָׂה בִּקְסָמִים, וְהִמְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם רוּחַ מִלְמָעְלָה. מִיָּד – וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם, אֱלֹהִים סְתָם, דַּרְגָּתוֹ מִצַּד אַזָּר שֶׁל הַשְּׂמאל.

וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ. דַּרְגָּתוֹ מִצַּד הַשְּׂמאל הָיְתָה, שֶׁהִצְטָרֵךְ לִשְׁאל. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַזַּבְרִים הִתְעוֹרְרוּ בָּזֶה בְּגָלַל אַזָּר, וְהֵם אָמְרוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (עָשָׂה בוֹ) נִסָּה אוֹתוֹ בִּדְבָרָיו. שְׁלֹשָׁה הָיוּ; אָזָד זְזַקְיָה, וְאָזָד יְזַזְקֵאל, וְאָזָד בִּלְעָם. שְׁנַיִם לֹא עָמְדוּ כָּרָאוּי, וְאָזָד עָמַד, וּמִיהוּ? יְזַזְקֵאל, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לו) הַתְּזוּיֶינָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה. וְהוּא שָׁב וְאָמַר, וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים אַתָּה יָדָעְתָּ. זְזַקְיָה אָמַר, (מלכים–ב כ) מֵאֶרֶץ רְזוֹקָה בָּאוּ [אֵלַי] מִבָּבֶל. בִּלְעָם אָמַר, בָּלָק בֶּן צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב שְׁלָזַז אֵלַי. זָשׁוּב אֲנִי בְּעֵינֵי מְלָכִים וְשַׂלִּיטִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁאַל אוֹתוֹ לְהַטְעוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (איוב יב) מַשְׁגֶּיא לַגּוֹיִם וַיְאַבְּדֵם, וּפָרְשׂוּהָ.

כּוּתִי אָזָד שָׁאַל אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר לוֹ, כּוֹזַ זָזָק רָאִיתִי בְּבִלְעָם יוֹתֵר מִמֹּשֶׁה. שֶׁאִלּוּ בְּמֹשֶׁה כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, וּבְבִלְעָם כָּתוּב וַיִּקָּר אֱלֹהִים

אֶל בִּלְעָם, וְכָתוּב וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם.

אָמַר לוֹ, לְמֶלֶךְ שֶׁיּוֹשֵׁב בְּהֵיכָלוֹ עַל כִּסֵּא, וּמְצָרָע אֶוְזֵד קָרָא לַפָּתַזז. אָמַר: מִי הוּא שֶׁמַּכֶּה לַשַּׁעַר. אָמְרוּ: מְצָרָע פָּלוֹנִי. אָמַר: אַל יִכָּנֵס לְכָאן וְלֹא יְטַנֵּף אֶת הַהֵיכָל, יָדַעְתִּי שֶׁאִם עִם שָׁלִיוַז אמַר לוֹ, לֹא יַוִשֹׁשׁ, וְיֵלֵךְ בְּנִי וְיִטָּמֵא וְיִקָּרֵב אֵלָיו. אֲבָל אֲנִי אֵלֵךְ וְאַתָּרֵהּ בּוֹ שֶׁיַּרְוִזיק דַּרְכּוֹ מִמּוֹשַׁב בְּנִי וְלֹא יְטַמֵּא אוֹתוֹ. הִקְדִּים הַמֶּלֶךְ וְהָלַךְ אֵלָיו וְהִתָּרֵהּ, וְאָמַר לוֹ: מְצָרָע מְצֹרָע, מְעַע רַגְלְךָ מֵהַדֶּרֶךְ שֶׁבְּנִי נִמְצָא שָׁם, וְאִם לֹא – אֲנִי נִשְׁבַּע שֶׁיַּעֲשׂוּ בְּנֵי שִׁפְוזוֹתַי מִגּוּפְךָ וְזַתִיכוֹת.

כְּשֶׁאֲהוּב הַמֶּלֶךְ קוֹרֵא לַפָּתַזז, אָמַר הַמֶּלֶךְ: מִי הוּא? אָמְרוּ: פָּלוֹנִי אוֹהַבְךָ. אָמַר הַמֶּלֶךְ: אֲהוּבִי זַבִּיב נַפְשִׁי, לֹא יִקְרָא לוֹ קוֹל אַוזר, אֶלָּא אֲנִי. צָוַוז הַמֶּלֶךְ וְאָמַר: פָּלוֹנִי הַכֶּנֶס, זַבִּיב נַפְשִׁי, אֲהוּבִי, הַתְקִינוּ הֵיכָלוֹת לְדַבֵּר אִתּוֹ.

כָּךְ בִּלְעָם אוֹתוֹ מְצֹרָע, רָזוּק מִבְּנֵי אָדָם, קָרָא לְפָתַזז הַמֶּלֶךְ. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ וְאָמַר: מְצֹרָע טָמֵא לֹא יִכָּנֵס וְלֹא יְטַנֵּף אֶת הֵיכָלִי. אֲנִי צָרִיךְ לָלֶכֶת לְהִתְרוֹת בּוֹ שֶׁלֹּא יִקָּרֵב לְשַׁעַר בְּנִי וְלֹא יְטַמֵּא אוֹתוֹ. וְעַל זֶה, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם. אָמַר לוֹ: מְצֹרָע מְצֹרָע, לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם, לֹא תָאַר אֶת הָעָם כִּי בָרוּךְ הוּא. אַל תִּקָּרֵב לִבְנִי הֵן לְרָע, טָמֵא אַתָּה בַּכֹּל. אֲבָל בְּמשֶׁה כָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל משֶׁה, קוֹל הַמֶּלֶךְ, וְלֹא עַל יְדֵי שָׁלִיוַז אַוזר. מֵאָהֳל מוֹעֵד, מֵהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, מֵהֵיכָל הַמְּתֻקָּן, מֵהֵיכָל הַנִּכְבָּד שֶׁעֲלִיוֹנִים וְתַזְוזתוֹנִים תְּאֵבִים אֵלָיו וְלֹא יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו.

וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן צִפּוֹר. וְהוּא אָמַר מֶלֶךְ מוֹאָב, מֶלֶךְ זָשׁוּב, שָׁלַוז אֵלַי. מֶלֶךְ מוֹאָב. רְאוּ גַּאֲוָה שֶׁל אוֹתוֹ הָרָשָׁע, (שֶׁאֲפִלּוּ לְבָלָק לֹא הֶזְשִׁיב כְּלוּם) שֶׁכָּתוּב מֶלֶךְ מוֹאָב וְלֹא אָמַר לְמוֹאָב, מִכָּלָל אָדָם שֶׁלֹּא רָאוּי לְמֶלֶךְ, וַהֲרֵי נַעֲשָׂה מֶלֶךְ לְמוֹאָב. רִאשׁוֹן מַה כָּתוּב בּוֹ? (במדבר כא) וְהוּא נִלְוַזם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן. מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ. זָשׁוּב בֶּן זָשׁוּב. אֲבָל זֶה כָּתוּב

מֶלֶךְ לִמוֹאָב, הַפָּסוּק מֵעִיד מֶלֶךְ לִמוֹאָב. וַהֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ שֶׁהִתְכַּוֵּן הוּא לְגַאוֹת לֵב גְּדוֹלָה: כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם שׁוֹלְזִים אֲבָל שְׁלִיזֵיהֶם. (וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן צִפֹּר מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח אֵלָי. רְאוּ גַּאֲוָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, שֶׁאָמַר מֶלֶךְ מוֹאָב וְלֹא אָמַר מֶלֶךְ לִמוֹאָב. בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן מַה כָּתוּב בּוֹ? (במדבר כא) וְהוּא נִלְוָם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרִאשׁוֹן. מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ. וְזָשׁוּב בֶּן וְזָשׁוּב. אֲבָל זֶה מֶלֶךְ לִמוֹאָב כָּתוּב. וְהַפָּסוּק מֵעִיד עָלָיו, מֶלֶךְ לִמוֹאָב בָּעֵת הַהִיא גָּבֶר שֶׁלֹּא רָאוּי לְמֶלֶךְ וְהִגָּה נַעֲשָׂה מֶלֶךְ. וַהֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ שֶׁמִּתְכַּוֵּן לְגַאֲוַת לֵב גְּדוֹלָה, שֶׁכָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם שׁוֹלְזִים אֲבָל שְׁלִיזִים) (וְזָשׁוּב אֲנִי אֲלֵיהֶם).

רַבִּי פָּנְוָז הָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת בִּתּוֹ, אִשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהָיְתָה זוֹלָה, וְהָיוּ הוֹלְכִים אִתּוֹ הַזַּבְּרִים, וְהוּא רָכַב עַל זַמּוּרוֹ. עַד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, פָּגַע בִּשְׁנֵי עֲרָבִים. אָמַר לָהֶם, בְּשָׂדֶה זֶה הִתְעוֹרֵר קוֹל מִימֵי הָעוֹלָם. אָמְרוּ לוֹ, מִימֵי הָעוֹלָם אֵין אָנוּ יוֹדְעִים, מִיָּמֵינוּ אָנוּ יוֹדְעִים. שֶׁהֲרֵי יוֹם אֶחָד הָיוּ אוֹתָם לִסְטִים מְקַפְּזִים דְּרָכִים שֶׁל אֲנָשִׁים בְּאוֹתוֹ שָׂדֶה, וּפָגְעוּ בְּאוֹתָם יְהוּדִים וְרָצוּ לְקַפְּזָם, וְנִשְׁמַע מֵרָזוֹק בַּשָּׂדֶה הַזֶּה קוֹל הַזַּמּוֹר הַזֶּה שֶׁנָּעַר פַּעֲמַיִם, וּבָאָה שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ בְּאוֹתוֹ קוֹל (בְּאוֹתוֹ שָׂדֶה) וְשָׂרַף אוֹתָם, וְנִצְּלוּ אוֹתָם יְהוּדִים. אָמַר לָהֶם, עֲרָבִים, בְּדָבָר זֶה שֶׁאֲמַרְתֶּם לִי, תִּנָּצְלוּ יוֹם זֶה מִלִּסְטִים אֲזוֹרִים שֶׁמְּזַכִּים לָכֶם בַּדֶּרֶךְ.

בָּכָה רַבִּי פָּנְוָז וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם הִתְרַזְשׁוּת גַּס זֶה עָשִׂיתָ בִּגְלָלִי, וְנִצְּלוּ אוֹתָם יְהוּדִים וְלֹא יָדַעְתִּי. פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלו) לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם זַסְדּוֹ. כַּמָּה טוֹבוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם בְּנֵי הָאָדָם, וְכַמָּה נִסִּים מַרְזִישׁ לָהֶם בְּכָל יוֹם, וְלֹא יוֹדֵעַ, רַק הוּא בִּלְבַדּוֹ. אָדָם קָם בַּבֹּקֶר וְנָזַשׁ בָּא לְהָרְגוֹ, וְהָאָדָם שָׂם רַגְלוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְהוֹרְגוֹ, וְלֹא יָדַע בָּזֶה הָאִישׁ, פָּרַט לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בִּלְבַדּוֹ – הָוֵי לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ. אָדָם הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְלִסְטִים מְזַכִּים לְהָרְגוֹ, בָּא אַזָּר וְנָתַן כֹּפֶר תַּזְתָּיו וְהוּא נִצָּל, לֹא יָדַע הַטּוֹב שֶׁעָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַנֵּס שֶׁהִרְזִישׁ לוֹ, רַק הוּא

בִּלְבַדּוֹ – הָוֵי לְעִשָּׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ. לְבַדּוֹ עָשָׂה וְיוֹדֵעַ, וְאַזַּר לֹא יוֹדֵעַ.

אָמַר לַזַּבֵּרִים, זַבֵּרִים, מַה שֶּׁשָּׁאַלְתִּי לָעֲרֵבִים הָאֵלֶּה שֶׁנִּמְצָאִים תָּמִיד בַּשָּׂדוֹת אִם קוֹל הַזַּבֵּרִים שֶׁהֵם מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה שָׁמְעוּ, שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וּשְׁאָר הַזַּבֵּרִים הָלְכוּ לְפָנֵינוּ וְלֹא יָדְעוּ מֵאִתָּנוּ, וְשָׁאַלְתִּי לָעֲרֵבִים הַלָּלוּ עֲלֵיהֶם, שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁקּוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן יַרְגִּיז שָׂדוֹת וְהָרִים, וְהֵם גָּלוּ לִי מַה שֶּׁלֹּא יָדַעְתִּי.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אוֹתָם עֲרֵבִים זָזְרוּ אֵלָיו. אָמְרוּ לוֹ, זָקֵן זָקֵן, אַתָּה שְׁאַלְתָּנוּ מִימֵי הָעוֹלָם, וְלֹא שָׁאַלְתָּ עַל יוֹם זֶה, שֶׁרָאִינוּ תְּמִיהָה עַל תְּמִיהָה. רָאִינוּ זַמּוּשָׁה בְּנֵי אָדָם יוֹשְׁבִים, וְזָקֵן אֶחָד יָחִיד אִתָּם, וְרָאִינוּ עוֹפוֹת מִתְכַּנְּסִים וּפוֹרְשִׂים כְּנָפַיִם עַל רָאשֵׁיהֶם, אֵלּוּ הוֹלְכִים וְאֵלּוּ שָׁבִים, וְהַצֵּל לֹא עָבַר מֵעַל רָאשֵׁיהֶם, וְאוֹתוֹ זָקֵן הֵרִים קוֹלוֹ עֲלֵיהֶם, וְהֵם שׁוֹמְעִים.

אָמַר, עַל זֶה שָׁאַלְתִּי. עֲרֵבִים עֲרֵבִים, תֵּלְכוּ, וְדֶרֶךְ זוֹ תְּהֵא תְּקִינָה לִפָּנֶיכֶם בְּכָל מַה שֶּׁתִּרְצוּ. שְׁנֵי דְבָרִים אֲמַרְתֶּם לִי שֶׁשָּׂמַחְתִּי בָּהֶם. הָלְכוּ. אָמְרוּ לוֹ הַזַּבֵּרִים, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁרוּי בּוֹ, אֵיךְ אָנוּ יוֹדְעִים? אָמַר לָהֶם, תַּשְׁאִירוּ לְבַעַל פְּסִיעוֹת הַבְּהֵמוֹת שֶׁהוּא יַדְרִיךְ פְּסִיעוֹתָיו לְשָׁם. לֹא הָיָה טוֹעֵן זְמוֹרוֹ, וְזְמוֹרוֹ סָטָה מֵהַדֶּרֶךְ שְׁנֵי מִילִין, וְהָלַךְ לְשָׁם.

הִתְזִיל לְנָהָר שָׁלֹשׁ פָּעָמִים, יָרַד רַבִּי פַּנְוָז וְאָמַר לַזַּבֵּרִים, נָקוּם לְקַבֵּל סַבָּר פָּנֵי הַיָּמִים, שֶׁעַכְשָׁו יֵצְאוּ אֵלֵינוּ פָּנִים גְּדוֹלוֹת וּפָנִים קְטַנּוֹת. שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן נַהֲרַת הַזְּמוֹר, אָמַר לַזַּבֵּרִים, נָקוּם שֶׁהֲרֵי קוֹל (שִׁמְזַת) הַזְּמוֹר שֶׁל הַזָּקֵן הֶזְסִיד הִתְעוֹרֵר אֵלֵינוּ. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְקָמוּ הַזַּבֵּרִים.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים צח) מִזְמוֹר שִׁירוּ לַה' שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה וְגוֹ'. מִזְמוֹר, זָקוּף טַעַם לְמַעְלָה, (שִׁיר יָתוֹם קָרָאנוּ לָזֶה) לָמָּה? אֶלָּא רָשׁוּם טַעַם גָּדוֹל, שֶׁהֲרֵי בָּא אוֹתוֹ מִזְמוֹר מִתְעַטֵּר בַּעֲטָרַת עֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה עַל רֹאשׁוֹ וּבָא זָקוּף. מִי אָמַר שִׁירָה זוֹ? אוֹתָן פָּרוֹת בְּאוֹתָן גְּעִיוֹת שֶׁהָיוּ גּוֹעוֹת. שִׁירוּ לַה' שִׁיר חָדָשׁ, לְמִי הָיוּ אוֹמְרוֹת שִׁירוּ? לְכַמָּה מֶרְכָּבוֹת, לְכַמָּה

מְמֻנִּים, לְכַמָּה דְרָגוֹת, שֶׁהָיוּ בָּאִים שָׁם וְיָצְאוּ לְקַבֵּל אֶת הָאָרוֹן (סְתָם), וְלָהֶם הָיוּ אוֹמְרוֹת.

שִׁירוּ לַה' שִׁיר חָדָשׁ – זָכָר. מָה הַטַּעַם כָּאן שִׁיר, וּמִשָּׁה אָמַר שִׁירָה, נְקֵבָה? אֶלָּא שָׁם בְּמִשָּׁה אָרוֹן אֶזֶד (לְזוּד). זֹאת, יָצְאָה מֵהַגָּלוּת הִיא וְאוּכְלוֹסֶיהָ, וְלֹא יוֹתֵר, וּמִשּׁוּם זֶה אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת, נְקֵבָה. אֲבָל כָּאן אָרוֹן וּמַה שֶּׁהָיָה בְּתוֹכוֹ יָצָא, וּמִשּׁוּם אוֹתוֹ שֶׁהָיָה גָּנוּז בְּתוֹכוֹ נֶאֱמַר שִׁיר חָדָשׁ, זָכָר.

כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה – מַה שֶּׁעָשָׂה לְפָלְשְׁתִּים וּמַה שֶּׁעָשָׂה לָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם. הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ, לְמִי? לְעַצְמוֹ. מִי זֶה עַצְמוֹ? אוֹתוֹ מִזְמוֹר עַצְמוֹ, וְרוּזַ עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה גְּנוּזָה בּוֹ. יְמִינוֹ – אוֹתוֹ שֶׁיָּרַשׁ הַיָּקָר, וְזוֹ יְמִינוֹ, שֶׁהֶחֱזִיק בְּאוֹתוֹ מִזְמוֹר וְלֹא הִשְׁאִירוֹ בְּיַד אַזַּר.

כָּאן יֵשׁ לְגַלּוֹת דָּבָר אֶזֶד: כָּל פַּעַם שֶׁאוֹתוֹ יָמִין הָיָה לְהַרְזִישׁ גֵּס, הָיָה מַזְזִיק בְּמִזְמוֹר זֶה וְשָׁם אוֹתוֹ לְפָנָיו לְהַזְזִיק בּוֹ, כְּאַבָּא שֶׁמְּזַזֵּק יְמִינוֹ בְּזָזֶה בְּנוֹ לְפָנָיו וְאוֹמֵר: מִי הוּא שֶׁיִּקְרַב לִבְנִי? כֵּיוָן שֶׁסָּרַז לְגַבֵּי אָבִיו, שָׁם אָבִיו יָדָיו עַל כְּתֵפָיו לְאָזוֹר, וְזָרְקוֹ בִּידֵי שׂוֹנְאָיו.

כְּבְיָכוֹל בַּהַתְוָלָה כָּתוּב, (שמות טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכּזַ. בְּכוֹזַ מִי? אוֹתוֹ הַנּוֹדָע. בְּעַרְבִית קוֹרְאִים לְזָזֶה כּזַ. אוֹתוֹ יָמִין נֶאְדָּרִי וְנִתְזַזֵּק בְּכוֹזַ. מִי הוּא שֶׁיִּקְרַב לִבְנִי. אַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? (איכה ב) הֵשִׁיב אָזוֹר יְמִינוֹ מִפָּנֵי אוֹיֵב. שָׁם יְמִינוֹ עַל כְּתֵפוֹ וְדָזָה אוֹתוֹ לִידֵי שׂוֹנְאָיו. בַּהַתְוָלָה יְמִינוֹ לְפָנָיו בְּזָזֶהוּ לְהִתְוַזֵּק בּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ לַאֲזוֹרָיו עַל כְּתֵפָיו לְדָזוֹת אוֹתוֹ. וְכָאן – הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ, שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת לְהִתְוַזֵּק בּוֹ.

שֶׁאִם אוֹתָן פָּרוֹת שֶׁלֹּא הִתְרַגְּלוּ בְּנָסִים, אֶלָּא אוֹתָהּ שָׁעָה בַּגְּעִיָּה שֶׁלָּהֶן אָמְרוּ שִׁירָה זוֹ, נְעִירַת זֶמוֹר הַזָּקֵן הֶזְסִיד שֶׁרָגִיל בְּנָסִים עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁאָמַר שִׁירָה. זֶבַרִים, אִם תֹּאמְרוּ שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ שֶׁל הַזֶּמוֹר בְּכָךְ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, צְאוּ וּרְאוּ אֶתוֹן בִּלְעָם הָרָשָׁע שֶׁנִּצְזָה אֶת בְּעָלֶיהָ בַּכֹּל. זֶמוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי פָּנְזָס בֶּן יָאִיר עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. וְעוֹד, אֶתוֹן בִּלְעָם

כְּשֶׁדִּבְּרָה, מַלְאָךְ עֶלְיוֹן הָיָה עָלֶיהָ מִלְּמַעְלָה.

כָּעֵת יֵשׁ לְגַלּוֹת. זֻבְּרִים שִׁמְעוֹ. פִּי הָאָתוֹן שֶׁנִּבְרָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, הֲעוֹלֶה בְּדַעְתְּכֶם שֶׁהַפֶּה הָיָה פָּתוּחַ מֵאוֹתוֹ זְמַן, אוֹ שֶׁתְּנַאי הִתְנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתוֹ זְמַן? לֹא כָךְ. וְסוֹד כָּאן שֶׁנִּמְסַר לַזַּכְאִים שֶׁלֹּא מַשְׁגִּיחִים עַל טָפְשׁוּת הַלֵּב. פִּי הָאָתוֹן – דַּרְגַּת הָאֲתוֹנוֹת, אוֹתוֹ עֶלְיוֹן שֶׁל צַד נְקֵבוֹת, אוֹתוֹ שֶׁהָיָה שָׁרוּי עַל אוֹתָהּ אָתוֹן וְדִבֵּר מֵעָלֶיהָ. וּכְשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדַרְגָּה זוֹ שֶׁנִּקְרֵאת פִּי הָאָתוֹן, סָתַם אוֹתָהּ בְּתוֹךְ (הָאָתוֹן) נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְסָתַם עָלֶיהָ עַד אוֹתוֹ זְמַן. כְּשֶׁהִגִּיעַ אוֹתוֹ זְמַן, פָּתַח אוֹתוֹ נֶקֶב, וְיָצָא וְשָׁרָה עָלֶיהָ וְדִבְּרָה.

כְּמוֹ זֶה, (במדבר טז) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ. אֶת – לְרַבּוֹת דּוּמָ"ה, שֶׁהוּא פִּי הָאָרֶץ. אֶת פִּי הָאָתוֹן – לְרַבּוֹת קַמְרִיאֵ"ל, שֶׁנִּקְרָא פִּי הָאָתוֹן. פִּי הַבְּאֵר כְּמוֹ זֶה. מַה זֶּה פִּי הַבְּאֵר? אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁהָיְתָה מְמַנָּה עָלֶיהָ לְמַטָּה, וְהִיא תַּזַּת פִּי ה', וּמִיהוּ? יְהַדְרִיאֵ"ל שְׁמוֹ. שִׁלְשֶׁת הַפָּיוֹת הַלָּלוּ נִבְרְאוּ עֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם, עוֹלֶה פִּי הַמְמֻנֶּה עַל כָּל יֶתֶר הַפָּיוֹת, וּמִיהוּ? אוֹתוֹ יוֹם שֶׁהִתְעַלָּה וְהִתְקַדֵּשׁ בַּכֹּל, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא (ישעיה נח) פִּי ה'. עֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת נִבְרְאוּ שְׁאָר הַפָּיוֹת. הִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, עָלָה הַפֶּה שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, פִּי ה'.

בֵּין כָּךְ רָאוּ אֶת רַבִּי פִּנְחָס שֶׁהָיָה בָּא. הִגִּיעוּ אֵלָיו, בָּא רַבִּי פִּנְחָס וְנָשַׁק אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, נָשַׁקְתִּי אֶת פִּי ה', הִתְבַּשֵּׂם בַּבְּשָׂמִים שֶׁל גִּנָּתוֹ. שָׁמְחוּ כְּאֶחָד וְיָשְׁבוּ. כֵּיוָן שֶׁיָּשְׁבוּ, פָּרְחוּ כָּל אוֹתָם עוֹפוֹת שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים צֵל וְהִתְפַּזְּרוּ. הֶחֱזִיר רֹאשׁוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהֵרִים לָהֶם קוֹל וְאָמַר, עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם! אֵינְכֶם מַשְׁגִּיחִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנְכֶם שֶׁעוֹמֵד כָּאן?! עָמְדוּ, וְלֹא לָקְחוּ מְקוֹמָם, וְלֹא קָרְבוּ אֵלָיו. אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, אֹמֶר לָהֶם שֶׁיֵּלְכוּ לְדַרְכָּם, שֶׁהֲרֵי לֹא נָתְנוּ לָהֶם רְשׁוּת לַזַּזֵּר?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָדַעְתִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַרְוִיחַ לָנוּ נֵס.

עוֹפוֹת עוֹפוֹת: לְכוּ לְדַרְכְּכֶם, וְאִמְרוּ לְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה עֲלֵיכֶם שֶׁהֲרֵי בַּהַתְחָלָה הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ, וְכָעֵת זֶה לֹא הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ. אֲבָל הֶעֱלִינוּ אוֹתוֹ לְיוֹם הַסֶּלַע, כְּשֶׁעוֹלֶה עָנָן בֵּין שְׁנֵי זְקָנִים, וְלֹא מִתְזַכְּרִים. הִתְפַּזְּרוּ אוֹתָם עוֹפוֹת וְהָלְכוּ.

בֵּין כָּךְ הֲרֵי שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת מִתְפַּשְׁטִים בַּעֲנָפִים לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים עֲלֵיהֶם, וּמַעְיַן מַיִם נוֹבְעִים לְפָנֵיהֶם. שָׁמְזוּ כָּל הַזַּבְּרִים, וְשָׁמְזוּ רַבִּי פָּנְוָז וְרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי פָּנְוָז, טַרְזוּ גָּדוֹל הָיָה לְאוֹתָם עוֹפוֹת בַּהַתְחָלָה, וְטַרְזוּ בַּעֲלֵי זַיִּים לֹא צְרִיכִים, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (תהלים קמה) וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֲנִי לֹא הִטְרַחְתִּי אוֹתָם. אֲבָל אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָכַר עָלֵינוּ, אֵינָנוּ יְכוֹלִים לִדְחוֹת אֶת הַמַּתָּנוֹת שֶׁלּוֹ. יָשְׁבוּ תַּחַת אוֹתוֹ הָאִילָן, וְשָׁתוּ מֵהַמַּיִם וְנֶהֱנוּ שָׁם.

פָּתַח רַבִּי פָּנְוָז וְאָמַר, (שיר השירים ד) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם זַיִים וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. מַעְיַן גַּנִּים, וְכִי אֵין מַעְיָן אֶלָּא אוֹתוֹ מִן גַּנִּים? וַהֲרֵי כַּמָּה מַעְיָנוֹת טוֹבִים וְנִכְבָּדִים יֵשׁ בָּעוֹלָם! אֶלָּא אֵין כָּל הַהֲנָאוֹת שָׁווֹת. יֵשׁ מַעְיָן שֶׁיּוֹצֵא בַּמִּדְבָּר בְּמָקוֹם יָבֵשׁ – הֲנָאָה יֵשׁ לְמִי שֶׁיּוֹשֵׁב וְשׁוֹתֶה. אֲבָל מַעְיַן גַּנִּים, כַּמָּה טוֹב הוּא וְנִכְבָּד. אוֹתוֹ מַעְיָן עוֹשֶׂה טוֹב לָעֲשָׂבִים וְלַפֵּרוֹת, מִי שֶׁמִּתְקָרֵב אֵלָיו נֶהֱנֶה בַּכֹּל; נֶהֱנֶה בַּמַּיִם, נֶהֱנֶה בָּעֲשָׂבִים, נֶהֱנֶה בַּפֵּרוֹת. אוֹתוֹ מַעְיָן מִתְעַטֵּר בַּכֹּל. כַּמָּה שׁוֹשַׁנִּים, כַּמָּה עִשְׂבֵי רֵיזָן סְבִיבוֹ, כַּמָּה נָאֶה אוֹתוֹ מַעְיָן מִשְּׁאָר הַמַּעְיָנוֹת, בְּאֵר מַיִם זַיִים.

וְכָךְ בְּאַרְנוּ, הַכֹּל בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמֵר, הֵיא מַעְיַן גַּנִּים. מִי הַגַּנִּים? זֶמְשָׁה גַּנִּים יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא שֶׁמִּשְׁתַּעְשֵׁעַ בָּהֶם, וּמַעְיָן אָזַד מֵעֲלֵיהֶם שֶׁמַּשְׁקָה אוֹתָם וּמַרְוֶה אוֹתָם, טָמִיר וְגָנוּז, וְכֻלָּם עוֹשִׂים פֵּרוֹת וּתְבוּאָה. גִּנָּה אַוֵּזת יֵשׁ תַּוֵּזת מֵהֶם, וְאוֹתָהּ הַגִּנָּה שְׁמוּרָה סָבִיב מִכָּל צְדָדֵי הָעוֹלָם. תַּוֵּזת גִּנָּה זוֹ יֵשׁ גַּנִּים אֲוֵזרִים עוֹשִׂים פֵּרוֹת לְמִינֵיהֶם.

וְגִנָּה זוֹ הִתְהַפָּכָה וְהָיְתָה לְמַעְיָן שֶׁמַּשְׁקָה אוֹתָם, בְּאֵר מַיִם זַיִים. כְּשֶׁצָּרִיךְ זֶה מַעְיָן, וּכְשֶׁצָּרִיךְ זֶה בְּאֵר. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? לֹא דוֹמֶה. כְּשֶׁנִּמְשָׁכִים הַמַּיִם

מֵאֲלֵיהֶם לִכְשֶׁשּׁוֹאֲבִים מַיִם לְהַשְׁקוֹת. וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן, אֵיזֶה נוֹזְלִים? נוֹזְלִים אֵלּוּ זוֹזְרִים לְמַעְיָן, (שֶׁל כֻּלָּם) כְּשֶׁנּוֹבְעִים מַיִם וְנוֹזְלוֹת טִפּוֹת לְמַעְלָה (מִלְמַעְלָה) אֵלּוּ אַזַר אֵלּוּ, מַיִם מְתוּקִים שֶׁהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת אַזַרְיהֶם. כָּךְ הֵם זַמְשָׁה מְקוֹרוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִן לְבָנוֹן, נַעֲשׂוּ נוֹזְלִים בְּמַעְיָן זֶה. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְוִיחַ לָנוּ גַּס בְּמָקוֹם זֶה, קָרָאנוּ עַל מַעְיָן זֶה פָּסוּק זֶה. (מָה הַנּוֹזְלִים? אֵלּוּ זַמְשָׁה מְקוֹרוֹת שֶׁיָּצְאוּ מִלְּבָנוֹן לְמַעְלָה, נַעֲשׂוּ נוֹזְלִים כַּאֲשֶׁר זָזְרוּ לְמַעְיָן, נוֹבְעִים מַיִם וְנוֹזְלוֹת טִפּוֹת אֵלּוּ אַזַר אֵלּוּ מַיִם מְתוּקִים, שֶׁהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת אַזַרְיהֶם. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְוִיחַ לָהֶם גַּס בְּמָקוֹם זֶה בְּמַעְיָן זֶה, וְעַל מַעְיָן זֶה קָרָאנוּ פָּסוּק זֶה).

עוֹד פָּתַח וְאָמַר, (דְּבָרִים כ) כִּי תִצּוֹר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֶם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ וְגוֹ'. כַּמָּה טוֹבִים הֵם דַּרְכֵי וּשְׁבִילֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי בְּכָל דָּבָר וְדָבָר יֵשׁ כַּמָּה עֲצוֹת, כַּמָּה טוֹבוֹת לִבְנֵי אָדָם, כַּמָּה מַרְגָּלִיּוֹת שֶׁמְּאִירוֹת לְכָל צַד, וְאֵין לְךָ דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ כַּמָּה גֵּרוֹת מְאִירִים לְכָל צַד. פָּסוּק זֶה הוּא כְּפָשׁוּטוֹ, וְיֵשׁ בּוֹ כְּפִי מִדְרָשׁוֹ, וְיֵשׁ בּוֹ זְכֻכָּה עֶלְיוֹנָה לְהַזְהִיר לְמִי שֶׁצָּרִיךְ. אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה תָּמִיד.

מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ, מַה כָּתוּב בּוֹ? (תְּהִלִּים א) כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה, וְהָיָה כְּעֵץ. לָמָּה זֶה סָמוּךְ לָזֶה? אֶלָּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, לֹא יִהְיֶה כְּעֵץ יָבֵשׁ, אֶלָּא כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם. מָה אִילָן יֵשׁ בּוֹ שָׁרָשִׁים, וְיֵשׁ בּוֹ קְלִפּוֹת, וְיֵשׁ בּוֹ מוֹזֵז, וְיֵשׁ בּוֹ עֲנָפִים, וְיֵשׁ בּוֹ עָלִים, וְיֵשׁ בּוֹ פָּרִזִים, וְיֵשׁ בּוֹ פֶּרִי – שִׁבְעָה סוּגִים אֵלּוּ עוֹלִים לְשִׁבְעָה עָשָׂר, לְשִׁבְעִים, גַּם דִּבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ בָּהֶם פָּשַׁט הַמִּקְרָא, דְּרָשׁ, רֶמֶז שֶׁרוֹמְזוֹ זְכֻכָּה, גִּימַטְרִיָּאוֹת, סוֹדוֹת טְמִירִים, סוֹדוֹת נִסְתָּרִים אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, פָּסוּל וְכָשֵׁר, טָמֵא וְטָהוֹר, אִסּוּר וְהֶתֵּר. מִכָּאן וָהֶלְאָה מִתְפַּשְׁטִים הָעֲנָפִים לְכָל צַד, וְהָיָה כְּעֵץ וַדַּאי. וְאִם לֹא – אֵינוֹ זָכָם בְּזָכְכָּה.

בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה זַבִּיבִים אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֲפִלּוּ בִּזְמַן שֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם וְנִתְּנָה רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית לְהַשְׁחִית,

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֵּהוּ עֲלֵיהֶם, עַל אוֹתָם הַמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְכָךְ אוֹמֵר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כִּי תָצוּר אֶל עִיר, בְּגִלַּל הַזָּטָאִים הָרַבִּים שֶׁזָּטְאוּ לְפָנַי וְהִתְזַיְּבוּ בְּדִין.

יָמִים רַבִּים, מַה זֶּה רַבִּים? (שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַזַּר זֶה נִקְרְאוּ יָמִים רַבִּים. אַף כָּאן כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים) שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַזַּר זֶה שֶׁנּוֹדָע דֶּבֶר בָּעִיר. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁיָּמִים רַבִּים הֵם שְׁלֹשָׁה? שֶׁכָּתוּב (ויקרא טו) וְאִשָּׁה כִּי יָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים. וְכִי יָמִים רַבִּים הֵם? אֶלָּא שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַזַּר זֶה נִקְרָאִים יָמִים רַבִּים. גַּם כָּךְ, כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים – שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַזַּר זֶה שֶׁנּוֹדָע דֶּבֶר בָּעִיר. בֹּא וַאֲצַוְּךָ עַל (כָּל) בְּנֵי בֵיתִי: לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ – זֶה תַּלְמִיד וָתִיק שֶׁהוּא בָּעִיר, שֶׁהוּא עֵץ הַזַּיִּים, אֵילָן שֶׁנּוֹתֵן פֵּרוֹת.

דֶּבֶר אַזַּר אֶת עֵצָהּ – אוֹתוֹ שֶׁנּוֹתֵן עֵצָה לָעִיר לְהִנָּצֵל מִן הַדִּין וּמְלַמֵּד אוֹתָם דֶּרֶךְ שֶׁיֵּלְכוּ בָהּ, וְעַל זֶה לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לְנַדְּזוֹ עָלָיו גַּרְזֶן. לְנַדְּזוֹ עָלָיו דִּין, וְלֹא לְהוֹשִׁיט עָלָיו וָזֶרֶב לְהָמִית, וָזֶרֶב שְׁנוֹנָה, אוֹתָהּ שֶׁהוֹרֶגֶת שְׁאָר אַנְשֵׁי הָעוֹלָם. כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל. וְכִי אוֹתוֹ מְזַבֵּל אוֹכֵל מִמֶּנּוּ? לֹא. אֶלָּא כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל, אוֹתוֹ סָלַע קָשָׁה, אוֹתָהּ שֶׁכָּל רוּזוֹת וְזַזָקוֹת וּקְדוֹשׁוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה, שֶׁאֵין הֲנָאָה וְתַאֲוָה לְרוּזַ הַקָּדֵשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא תּוֹרָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק. כִּבְיָכוֹל הוּא מְפָרְנֵס אוֹתָהּ וְנוֹתֵן לָהּ מָזוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה יוֹתֵר מִכָּל קָרְבָּנוֹת הָעוֹלָם.

בְּקָרְבָּן מַה כָּתוּב? (שיר השירים ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי אָכַלוּ רֵעִים. וּמִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבָטְלוּ הַקָּרְבָּנוֹת, אֵין לוֹ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא אוֹתָם דִּבְרֵי תוֹרָה, וְהַתּוֹרָה שֶׁמִּתְוַדֶּשֶׁת בְּפִיו. בִּשְׁבִיל כָּךְ כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל, וְאֵין לָהּ מָזוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא מִמֶּנּוּ וּמֵאוֹתָם שֶׁכְּמוֹתוֹ. וְכֵיוָן שֶׁמִּמֶּנּוּ תֹאכֵל וְהוּא זָן אוֹתָהּ – אֹתוֹ לֹא תִכְרֹת. תִּהְיֶה (טָמִיר) זָהִיר בּוֹ שֶׁלֹּא תִתְקָרֵב אֵלָיו.

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה – זֶה נִקְרָא אָדָם שֶׁנּוֹדָע מַעְלָה וּמַטָּה. עֵץ הַשָּׂדֶה

– עֵץ גָּדוֹל וְתַקִּיף שֶׁאוֹתוֹ עָדָה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה׳, (זֶה) סָמוּךְ עָלָיו, אֵילָן שֶׁנּוֹדַע לְאוֹתוֹ עָדָה תָּמִיד. לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמְצוֹר – דָּבָר זֶה זוֹוֵר לְרֹאשׁ הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב לֹא תַשְׁוִזִית אֶת עֵצָהּ, אוֹתוֹ שֶׁנּוֹתֵן לָהֶם עֵצָה וּמַתְקִין אֶת הָעִיר. לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמְצוֹר, הוּא נוֹתֵן לָהֶם עֵצָה לְהִתְתַּקֵּן וְלַזְוֵזר בִּתְשׁוּבָה, וּמַתְקִין לוֹ כְּלֵי זַיִן, זְצוֹצְרוֹת וְשׁוֹפָרוֹת. לָבֹא מִפָּנֶיךָ, מַה זֶּה לָבֹא מִפָּנֶיךָ? לָבֹא לְפָנַי וְלַעֲלוֹת מִפָּנֶיךָ, מִפָּנַי הַפַּזַּד שֶׁלְּךָ. בַּמְצוֹר, בְּמָקוֹם שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים לֹא יְכוֹלִים לַעֲלוֹת לְשָׁם. וּמִיהוּ? דַּרְגָּה שֶׁבַּעֲלֵי תְשׁוּבָה נִכְנָסִים לְשָׁם. וּמִי הִיא? תְּשׁוּבָה. זֶהוּ מָצוֹר, מָקוֹם זָזָק וְסֶלַע זָזָק.

וְכֵיוָן שֶׁעֵצָה זוֹ לוֹקְזִים, אֲנִי מְכַפֶּר לַזַּטָּאֵיכֶם וּמִתְקַבְּלִים בְּרָצוֹן לְפָנַי. וְכָל זֶה פַּוְקֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אוֹתָם הַמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה. מִשּׁוּם כָּךְ צַדִּיקִים הֵם כְּשֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה הֵם עֹצִים גְּדוֹלִים בָּעוֹלָם הַזֶּה.

רְאוּ מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנָּטַע אִילָנוֹת אֵלּוּ, אַשְׁרֵי הַדֶּרֶךְ הַזֶּה. וְלֹא דַּי אִילָן אֶזְוֵד, אֶלָּא שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת גְּדוֹלִים פָּרְשׂוּ עֲנָפִים לְכָל צַד עָשָׂה לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. יְהִי רָצוֹן לִפְנֵי הַשָּׁמַיִם שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ לְעוֹלָם אִילָנוֹת אֵלּוּ וּמַעְיָן זֶה מִמְּקוֹם זֶה, וְעַד הַיּוֹם עוֹמְדִים שָׁם, וְאוֹתוֹ מַעְיַן מַיִם. וְהָאֲנָשִׁים קוֹרְאִים לָהֶם נְצִיבוֹת שֶׁל רַבִּי פָּנְזָס בֶּן יָאִיר.

פָּתַזּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (בראשית לג) וַיִּשָּׂא אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הַנָּשִׁים וְאֶת הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה לָךְ וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים אֲשֶׁר זָנַן אֱלֹהִים אֶת עַבְדֶּךָ. בֹּא וּרְאֵה, אוֹתוֹ עֵשָׂו הָרָשָׁע נָתַן עֵינוֹ לְעַיֵּן בַּנָּשִׁים, וּבִגְלָלוֹ הִתְקִין יַעֲקֹב תְּקוּנָיו. שָׁם שְׁפָוזוֹת מִקָּדִימָה, וּבְנֵיהֶם לְאָוזוֹר, שֶׁזְּשׁוּבִים יוֹתֵר. לֵאָה אַוְזֵרֵיהֶם, וּבָנֶיהָ מֵאָוזוֹר. אַוזֵר כָּךְ יוֹסֵף, וְאַוְזֵרֵיהָ רָוזֵל, וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם.

כְּשֶׁכֻּלָּם הִשְׁתַּוְזוּ, מַה כָּתוּב? וַתִּגַּשְׁן ׀ הַשְּׁפָוזוֹת הֵנָּה וְיַלְדֵיהֶן וַתִּשְׁתַּוְזִיוְן ׀. וְאַוזַר כָּךְ כָּתוּב, וַתִּגַּשׁ גַּם לֵאָה וְיַלְדֶיהָ וַיִּשְׁתַּוְזוּ וְאַוזַר נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָוזֵל וְגוֹ׳. וַהֲרֵי יוֹסֵף לְאָוזוֹר הָיָה, וְרָוזֵל לְפָנָיו! אֶלָּא בֵּן טוֹב, בֵּן אָהוּב, צַדִּיק הָעוֹלָם,

יוֹסֵף. כֵּיוָן שֶׁרָאָה עֵינוֹ שֶׁל אוּתוֹ רָשָׁע מִסְתַּכֵּל בַּנָּשִׁים, פָּזַד עַל אִמּוֹ. יָצָא מֵאַזְרֵיהָ וּפָרַשׁ זְרוֹעוֹתָיו וְגוּפוֹ וְכִסָּה עָלֶיהָ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתֵּן אוּתוֹ רָשָׁע עֵינוֹ בְּאִמּוֹ. כַּמָּה הִתְגַּדֵּל? שֵׁשׁ אַמּוֹת לְכָל צַד, וְכִסָּה עָלֶיהָ, וְלֹא יָכְלָה עֵינוֹ שֶׁל אוּתוֹ רָשָׁע לִשְׁלֹט עָלֶיהָ.

כְּמוֹ זֶה, וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו. עֵינוֹ כָּתוּב, אוֹתָהּ עַיִן רָעָה (שְׁתֵּי עֵינַיִם הָיָה זוֹקֵף. אֶלָּא בְּשָׁעָה) שֶׁרָצָה לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם. וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו. מַה זֶּה שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו? אֶלָּא שֶׁבֶט יוֹסֵף הָיָה שָׁם וְשֶׁבֶט בִּנְיָמִין. שֶׁבֶט יוֹסֵף שֶׁלֹּא שׁוֹלְטֶת בָּהֶם עַיִן הָרָע, שֶׁכָּתוּב (שם מט) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף. מַה זֶּה בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף? שֶׁהִתְגַּדֵּל לְכַסּוֹת עַל אִמּוֹ. בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן, שֶׁלֹּא שָׁלְטָה בּוֹ עַיִן הָרָע. שֶׁבֶט בִּנְיָמִין, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (דברים לג) וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן. וְכָתוּב יִשְׁכֹּן לָבֶטַח עָלָיו. מַה זֶּה לָבֶטַח? שֶׁלֹּא פּוֹזֵד מֵעַיִן הָרָע וְלֹא פּוֹזֵד מִפָּגָעִים רָעִים.

אָמַר אוּתוֹ רָשָׁע, אֲנִי אַעֲבִיר זוֹמָה זוֹ שֶׁלֹּא תַּעֲמֹד, וַאֲנִי אֶסְתַּכֵּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. רָזַל הָיְתָה שָׁם, רָאֲתָה שֶׁעַיִן אוּתוֹ רָשָׁע שְׁנוּנָה לְהַזִּיק. מֶה עָשְׂתָה? יָצְאָה וּפָרְשָׂה כְּנָפֶיהָ עֲלֵיהֶם וְכִסְּתָה עַל בָּנֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה רוּזַז הַקֹּדֶשׁ, עַיִן שְׁנוּנָה, מִיָּד – וַתְּהִי עָלָיו רוּזַז אֱלֹהִים. עַל מִי? עַל יִשְׂרָאֵל. שֶׁפָּרְשָׂה כְּנָפֶיהָ וְכִסְּתָה עֲלֵיהֶם, וּמִיָּד שָׁב אוּתוֹ רָשָׁע לְאָזוֹר.

בַּהִתְוַעְלָה הַבֵּן כִּסָּה עַל אִמּוֹ. וְכָעֵת הָאֵם מְכַסָּה עַל בְּנָהּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהוּא כִּסָּה עַל רָזַל אִמּוֹ שֶׁלֹּא תִּשְׁלֹט הָעַיִן שֶׁל אוּתוֹ רָשָׁע עָלֶיהָ, זַיֶּיךְ בְּשָׁעָה שֶׁתָּבֹא עַיִן רָעָה אַזֶּרֶת לְהִסְתַּכֵּל עַל בָּנַיִךְ וְעַל בָּנַי – אִמֵּךְ תְּכַסֶּה עֲלֵיהֶם. אַתָּה כְּסִיתָ עַל אִמֵּךְ – אִמֵּךְ תְּכַסֶּה עָלֶיךָ.

וַיִּשָּׂא אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הַנָּשִׁים. פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה, בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם עוֹמְדִים בְּדִין, וְיִשְׂרָאֵל שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם. וְאוּתוֹ מְקַטְרֵג עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, שֶׁזּוֹשֵׁב לְאַבֵּד אוֹתָם עַל זַטָּאֵיהֶם, שׁוֹלְזִים לוֹ אוּתוֹ דּוּרוֹן, וְאָז כָּתוּב (בראשית לב) כִּי אָמַר

אֲכַפְּרָה פָּנָיו בַּמִּנְחָה הַהֹלֶכֶת לְפָנָי. אוֹזֵר שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתוֹ מְקַטְרֵג הַדּוֹרוֹן, מִתְהַפֵּךְ לָהֶם לְסָנֵגוֹר.

מְזַדַּקֵּף וְרוֹאֶה אֶת יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם מִתְעַנִּים, יְזֵפֵי רַגְלַיִם. רוֹאֶה נָשִׁים, רוֹאֶה תִּינוֹקוֹת, כֻּלָּם בְּתַעֲנִית, כֻּלָּם נְקִיִּים בְּנָקְיוֹן. וַיֹּאמֶר מִי אֱלֹהּ לָךְ. שֵׁם קָדוֹשׁ לָךְ. מִי אֱלֹהּ לָךְ. שׁוֹאֵל עַל הַתִּינוֹקוֹת, וְאוֹמֵר, הַיְלָדִים אֲשֶׁר זָנַן אֱלֹהִים אֶת עַבְדֶּךָּ. וְכִי לָמָּה צָרִיךְ לַהֲשִׁיבוֹ כְּלוּם? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתוֹ שׁוֹזֵד, מִתְהַפֵּךְ לָהֶם לְסָנֵגוֹר. מֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ זֶה, זוֹשֵׁב שֶׁבְּגָלַל פַּזְוּדוֹ הֵם עוֹמְדִים כָּךְ.

שׁוֹאֵל עַל הַתִּינוֹקוֹת, וְאוֹמֵר מִי אֱלֹהּ לָךְ. (וְאָמַר בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר הַיְלָדִים) מַה זֶּה מִי אֱלֹהּ לָךְ? אֶלָּא אָמַר, מֵילָא אַתֶּם שֶׁזְּטָאתֶם לְפָנַי הַמֶּלֶךְ, אֲבָל תִּינוֹקוֹת אֵלּוּ מַדּוּעַ עוֹמְדִים כָּךְ? מִי אֱלֹהּ לָךְ? וַיֹּאמַר הַיְלָדִים. רוּזַז הַקָּדֵשׁ אוֹמֶרֶת, וְעַל זֶה טַעַם זָקוּף. וַיֹּאמַר הַיְלָדִים, בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, אֲשֶׁר זָנַן אֱלֹהִים אֶת עַבְדֶּךָּ. וְכִי רוּזַז הַקָּדֵשׁ אָמְרָה אֶת עַבְדֶּךָּ? אֶלָּא רוּזַז הַקָּדֵשׁ אוֹמֶרֶת: אֱלֹהּ אוֹתָם תִּינוֹקוֹת שֶׁלֹּא זָטְאוּ וְלֹא טָעֲמוּ טַעַם זֵטְא, וּמִסָּרָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיַד הַמְמַנֶּה שֶׁלְּךָ וְהָרַג אוֹתָם בְּלִי זֵטְא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ד) וּמִיַּד עֹשְׁקֵיהֶם כּוֹזֵז. וֶזֶהוּ אֶת עַבְדֶּךָּ.

כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע מֵאוֹתָם תִּינוֹקוֹת, מִיָּד עוֹלֶה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא וְאוֹמֵר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, כָּל דִּרְכֶיךָ בְּדִין אֱמֶת, וְאִם הַדִּין שׁוֹרֶה עַל יִשְׂרָאֵל בְּגִלַּל זֵטְאֵיהֶם הֵם, תִּינוֹקוֹת שֶׁלָּהֶם שֶׁלֹּא זָטְאוּ לְפָנֶיךָ, לָמָּה מְסַרְתָּ אוֹתָם לְהָרְגָם בְּלִי זֵטְא? וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹקֵזַז דְּבָרָיו בְּכָךְ וְזָס עֲלֵיהֶם. וְאוֹתָהּ שָׁעָה אֵין אַסְכָּרָה בַּתִּינוֹקוֹת.

וְאוֹתוֹ מְקַטְרֵג לוֹקֵזַז קְנָאָה מֵאוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁתַּזַּת יָדָיו, וְאוֹמֵר: וְכִי לִי נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָם שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בַּזְּטָאִים וַעֲוונוֹת, וּלְאוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁלִּי מָסַר תִּינוֹקוֹת בְּלִי זֵטְא שֶׁלֹּא טָעֲמוּ טַעַם זֵטְא?! מִיָּד הוֹלֵךְ לְהוֹצִיאָם מִתַּזַּת יָדוֹ וְלֹא יִשְׁלֹט בָּהֶם. וְעַל זֶה מַקְדִּים לוֹ וְאוֹמֵר לוֹ, הַיְלָדִים אֲשֶׁר זָנַן אֱלֹהִים

אֶת עַבְדֶּךָ. לְאוֹתוֹ עַבְדֶּךָ, בְּלִי זֵטָא וּבְלִי זַטָּאָה. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁבַח לַמְמַנֶּה שֶׁלּוֹ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, רוֹצֶה לְהוֹצִיאָם מִיָּדוֹ.

כְּשֶׁעוֹלוֹת תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם זֶה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה כָּתוּב? וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם. הֲרֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עוֹבֶרֶת לִפְנֵיהֶם, (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִיכָה ב) וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם לִפְנֵיהֶם) וְהוּא וַדַּאי עָבַר לִפְנֵיהֶם. וַיִּשְׁתַּוּוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִקְטִינָה עַצְמָהּ לְגַבֵּי מַעְלָה שֶׁבַע פְּעָמִים לְגַבֵּי שֶׁבַע דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁמֵּעָלָיו, וְהִקְטִינָה עַצְמָהּ לִכְלֹל אוֹתָם עִמּוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד. עַד גְּשָׁתוֹ עַד אָזְיו, לְאוֹתָהּ דַּרְגַּת הָרַחֲמִים, שֶׁהֲרֵי הֵם בֵּן וּבַת. בֵּן – (שְׁמוֹת ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. בַּת – כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עָשְׂתָה הַקְּטָנַת עַצְמָהּ, עַד גְּשָׁתוֹ.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו, תָּבַע מִמֶּנּוּ וְהוֹדִיעַ לוֹ צַעַר בְּנֵיהֶם לְמַטָּה, וּשְׁנֵיהֶם נִכְנָסִים לְהֵיכָל טָמִיר גָּנוּז שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, אִם שֶׁלָּהֶם, וְתוֹבְעִים עַל יִשְׂרָאֵל לְכַפֵּר לָהֶם, וְאָז כָּתוּב (וַיִּקְרָא טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם וְגוֹ'. אֲכַפֵּר עֲלֵיכֶם לֹא כָתוּב, אֶלָּא יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם.

וְכָעֵת הַיְלָדִים, זְכָמִים אֵלּוּ שֶׁל כָּאן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם סוֹדוֹת הַתּוֹרָה לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם וּלְהִתְתַּקֵּן (וּלְהִשְׁתַּדֵּל) בָּהֶם, עַיִן רָעָה לֹא שׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם בִּגְלַל עַיִן טוֹבָה, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁל רַבִּי פָּנְוָז שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. בָּא רַבִּי פָּנְוָז וְנָשְׁקוֹ. אָמַר, אִלְמָלֵא לֹא בָאתִי בְּדַרְכְּךָ זוֹ אֶלָּא לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ – דַּי לִי. אַשְׁרֵי דֶּרֶךְ זוֹ שֶׁבָּאתִי אֵלֶיךָ.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּאן, שֶׁהִסְכִּים אִתָּנוּ. וְלֹא דַּי אִילָן אֶזֶד, אֶלָּא שְׁלֹשָׁה. אֲבָל מַעְיָן זֶה דְּמוּת עֶלְיוֹנָה הִיא אֶל אוֹתוֹ מַעְיָן טָמִיר וְגָנוּז. שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת אֵלּוּ, שְׁלֹשָׁה אֲרָזִים הֵם שֶׁנִּקְרָאִים אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן, וְהֵם דְּמוּת שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת גְּדוֹלִים, סוֹד הָאָבוֹת. (שֶׁהִסְכִּים עִמָּנוּ. מַעְיָן זֶה דִּגְמַת אוֹתוֹ מַעְיָן עֶלְיוֹן שֶׁטָּמִיר וְגָנוּז. שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת הֵם דְּמוּת שֶׁל שְׁלֹשָׁה אִילָנוֹת גְּדוֹלִים, סוֹד הָאָבוֹת) אַשְׁרֵי זָכִינוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה.

הִרְכִּינוּ הָאֵילָנוֹת אֲזָד עַל רֹאשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאֲזָד עַל רֹאשׁ רַבִּי פָּנְזָס, וְאֲזָד עַל רֹאשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר. הִתְפַּשְׁטוּ הָעֲנָפִים לְכָל צַד עַל רָאשֵׁי הַזַּבְּרִים. בָּכָה (שָׁמַזז) רַבִּי פָּנְזָס וְאָמַר, אַשְׁרֵי זָלְקִי וְאַשְׁרֵי עֵינַי שֶׁרָאוּ כָךְ. וְלֹא עַל שֶׁלְּךָ וְעַל שֶׁלִּי שָׁמַזְתִּי בִּלְבַדָּם, אֶלָּא עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנֵנוּ אֲנִי שָׁמַזְתִּי, שֶׁזָּשׁוּב הוּא לְפָנֶיךָ הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ כְּאֲזָד מֵאִתָּנוּ. קָם וְנָשָׁקוֹ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, קוּם בְּעָמְדְךָ וֶאֱמֹר לְפָנֵי רִבּוֹנְךָ דְּבָרִים שֶׁלּוֹ. קָם רַבִּי אֶלְעָזָר.

פָּתַזז וְאָמַר, (מיכה ו) עַמִּי זָכָר נָא מַה יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וְגוֹ'. עַמִּי, כַּמָּה רַזְמָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל בָּנָיו. אַף עַל גַּב שֶׁזָּטְאוּ לְפָנָיו, כָּל דְּבָרָיו בְּאַהֲבָה אֲלֵיהֶם כְּאָב אֶל בְּנוֹ. זָטָא הַבֵּן לְאָבִיו – מַלְקֶהוּ. כָּל עוֹד כְּשֶׁמַּלְקֶהוּ וְלֹא שָׁב מִדַּרְכּוֹ, נִזּוֹף בּוֹ בִּדְבָרִים וְלֹא מְקַבֵּל. אָמַר אָבִיו: אֵינִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לִבְנִי כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתִי עַד הַיּוֹם. אִם אַלְקֶנּוּ – יַזַּשֵּׁשׁ בְּרֹאשׁוֹ, הֲרֵי הַכְּאֵב שֶׁלּוֹ אֶצְלִי. אִם אֶנּוֹף בּוֹ – דְּמוּתוֹ מִשְׁתַּנֶּית. מָה אֶעֱשֶׂה? אֶלָּא אֵלֵךְ וְאֶתְזַנֵּן אֵלָיו וְאֹמַר לוֹ דְּבָרִים רַכִּים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַצֵּב.

כָּךְ בְּכָל הַמִּינִים הוֹלֵךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל. שׁוּרָה אַתָּם הַלָּקָאָה, וְלֹא קִבְּלוּ. נָזַף בָּהֶם, וְלֹא קִבְּלוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲנִי רוֹאָה בִּבְנִי שֶׁבִּגְלַל הַמַּלְקוּת שֶׁהִלְקֵיתִי אוֹתָם, הֵם זוֹשְׁשִׁים בְּרֹאשָׁם. אוֹי, שֶׁהֲרֵי מִתּוֹךְ כְּאֵבָם אֲנִי זוֹשֵׁשׁ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר. נָזַפְתִּי בָּהֶם, הִשְׁתַּנְּתָה דְּמוּתָם, שֶׁכָּתוּב (איכה ד) זָשַׁךְ מִשְּׁזוֹר תָּאָרָם לֹא נִכְּרוּ בַּזּוּצוֹת. אוֹי כְּשֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי בָּהֶם וְלֹא נוֹדְעוּ. כָּעֵת אֶתְזַנֵּן לִפְנֵיהֶם תּוֹךְ תַּזְנוּגִים. עַמִּי מָה עָשִׂיתִי לָךְ וּמָה הֶלְאֵיתִיךָ. בְּנִי יָזִיד שֶׁלִּי, וְזַבִּיב נַפְשִׁי, רְאֵה מָה עָשִׂיתִי לָךְ, הִשְׁלַטְתִּי אוֹתְךָ עַל כָּל בְּנֵי הֵיכָלִי, הִשְׁלַטְתִּי אוֹתְךָ עַל כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם. וְאִם עָשִׂיתִי לְךָ מַעֲשִׂים אֲזֻרִים, עֲנֵה בִּי, אַתָּה תָּעִיד בִּי.

עַמִּי זָכָר נָא מַה יָּעַץ בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמָה עָנָה אֹתוֹ בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר (מיכה ו). זָכָר נָא, הֱיֵה זוֹכֵר בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, מַה יָּעַץ. כָּעֵת יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל מָה הָיְתָה עֲצַת בָּלָק עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ, וְהַתּוֹרָה לֹא הֵזְשִׁיבָה אֶת בָּלָק כְּלוּם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְלָבָן, שֶׁכָּתוּב (דברים כו) אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי.

אֲשׁוּרֵנוּ וְגוֹ', צִיּוּר וּדְמוּת אָבִיו נִרְשָׂם בּוֹ מַמָּשׁ. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָיָה בִּמְעֵי אִמּוֹ, מִצַּד שֶׁלָּהּ הִתְמַתֵּז וְהוֹשִׁיט פָּסִיעָה לַזּוּזִין יוֹתֵר. כִּי מֵרֹאשׁ צֵרִים אֶרְאֶנּוּ, זוֹ דְּמוּת וְצִיּוּר אָבִיו (מַמָּשׁ). כֵּיוָן שֶׁהָיָה בִּמְעֵי אִמּוֹ, אֲשׁוּרֵנוּ, הוֹשִׁיט פָּסִיעָה לַזּוּזִין, כְּמוֹ זֶה ת' (ו').

וְזֶהוּ וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ. בַּיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה גְּבָעַת זְעֵיר ו' (גְּבוֹהַת הַכֹּל אוֹתָהּ עֶלְיוֹנַת הַכֹּל). בִּישִׁיבַת הָרָקִיעַ וּמִגְּבָעוֹת, בְּאוֹת ו'. וּמַשְׂכִּילִים לִשְׁנֵי צְדָדִים. אָזְדָּ, שֶׁהֲרֵי הַגִּבְעַת הַזּוֹ לֹא נִפְרֶדֶת מִבְּנָהּ לְעוֹלָמִים וְאֵינָהּ עוֹזֶבֶת אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן נִכְלָל ו' אִתָּהּ לְעוֹלָם. וְאָזְדָּ, שֶׁהֲרֵי גִּבְעָה שֶׁלְּמַטָּה, בְּנָהּ שֶׁנִּכְלָל עִמָּהּ צָרִיךְ לָעָתִיד לָבֹא כְּשֶׁיָּבֹא מָלְךְ הַמָּשִׁיחַ לָקַחַת לוֹ גִּבְעַת עֶלְיוֹנָה, וּלְהַכְנִיסוֹ תּוֹךְ כְּנָפֶיהָ כְּדֵי לְזַוְּגָהּ אוֹתוֹ וּלְהַעֲמִידוֹ בְּזַוִּים עֶלְיוֹנִים, וּמִמֶּנָּה יֵצֵא בְּאוֹתוֹ יוֹם מָלְךְ הַמָּשִׁיחַ.

וְסוֹד זֶה – (תהלים ב) אֶסַּפְּרָה אֶל זוֹק ה' אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ. עָתִיד אֲנִי לוֹמַר לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא זוֹק וּלְבַשְּׂרוֹ, (ה' אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ). בְּאוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ יוֹצִיא אוֹתוֹ הַזּוֹק הַהוּא מִתַּזַּת כְּנָפֶיהָ בְּכַמָּה זַוִּים, בְּכַמָּה עֲטָרוֹת, בְּכַמָּה בְּרָכוֹת כָּרָאוּי.

וְאוֹתוֹ זוֹק לֹא יִשָּׁאֵר לְבַדּוֹ. יִכָּלֵל בּוֹ מָשִׁיחַ אַזַּר, בֶּן יוֹסֵף, וְשָׁם יִתְזַוֵּק, וְלֹא בְּמָקוֹם אַזַּר. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא גִּבְעָה תַּזַּתּוֹנָה שֶׁאֵין בָּהּ זַוִּים, יָמוּת מָשִׁיחַ זֶה וְיֵהָרֵג, וְיָמוּת עַד שֶׁתִּלָּקֵט גִּבְעָה זוֹ זַוִּים מֵאוֹתָהּ גִּבְעָה עֶלְיוֹנָה, וְיָקוּם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בִּישִׁיבַת הָרָקִיעַ וּמִגְּבָעוֹת שָׁלֵם, בְּאוֹת ו', עַל שְׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ (כָּתוּב). אֲבָל בַּיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה זְעֵיר, בְּלִי ו', לְהַרְאוֹת דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ קֻשְׁיָה וְסָפֵק. הֵן עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן, בִּיזּוּד, בְּלִי עֵרְבּוּבְיָה אַזָּרַת.

כָּל יִזּוּד שָׁלֵם כָּאן הוּא. ה' אֱלֹהֵינוּ ה'. שֶׁהֲרֵי סוֹדוֹ מֵרֹאשׁ צֵרִים הוּא, וְהִתְיַזֵּד בָּרֹאשׁ, בַּגָּזַע וּשְׁבִיל. ה' – זֶה הָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן, אֲוִיר שֶׁעוֹלֶה. אֱלֹהֵינוּ – זֶה הַגָּזַע, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יא) גֶּזַע יִשַׁי. ה' – זֶה הַשְּׁבִיל שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל סוֹד זֶה הִתְיַזֵּד בּוֹ כָּרָאוּי. וּמִשּׁוּם שֶׁנִּמְתָּז בּוֹ שְׁבִיל, צָרִיךְ סוֹד שֶׁנִּגְזָר בִּשְׁתֵּי

יְשִׁיבוֹת.

אַשְׁרֵי זֶלְקְהּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁזָּכִיתָ לִדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל רִבּוֹנְךָ, וְרִבּוֹנְךָ הִתְרַצָּה בְּךָ. כַּמָּה שִׁעוּר שֶׁל הִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל שְׁבִיל זֶה בְּשִׁעוּר עֶלְיוֹן שֶׁל רֹאשׁ וְגָזַע וּשְׁבִיל, וְהִתְלַבְּשׁוּ בְּהִתְפַּשְׁטוּת זוֹ. (וְעַל זֶה הִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל אָזְנָד, שִׁעוּר שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים, וְהַכֹּל הִתְיַזֵּד בָּאוֹת ד׳ הַוֹּ, אוֹז ד׳) וְעַל זֶה הִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל א׳ (ה׳) שִׁעוּר שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים. וְהַכֹּל הִתְיַזֵּד בָּאוֹת (אוֹז) הַוֹּ. וּמְשׁוֹם כָּךְ לְבָדָד יִשְׁכֹּן כָּרָאוּי.

וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְוַשָּׁב. לְיִשְׂרָאֵל יֵשׁ כְּתָב וְלָשׁוֹן, וּבְכָל אוֹת יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל בִּדְמוּת וְצִיּוּר כָּרָאוּי, אֲבָל בַּגּוֹיִם – עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת – לֹא יִתְוַשָּׁב. הַסּוֹד שֶׁלָּנוּ, מְשׁוֹם שֶׁאֵין לָהֶם כְּתָב וְלָשׁוֹן, וְאֵין לָהֶם לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת כְּלוּם, שֶׁהֲרֵי (ירמיה י) הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים, וְלֹא יִתְוַשָּׁב סוֹד שֶׁלָּנוּ בְּמַזָּלָם וּבְהִסְתַּכְּלוּת שֶׁלָּהֶם, הוֹאִיל וְאֵין לָהֶם כְּתָב. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל.

מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל. (מִי) אוֹתָהּ נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה, רֹאשׁ וְגָזַע וּשְׁבִיל, בִּנְסְתָּר הִיא, וְלֹא עוֹמֶדֶת לִשְׁאֵלָה לַזּוּז. אֲבָל מִשָּׁעָה שֶׁמַּתְזִילָה לְהִתְבַּנּוֹת וְלַעֲשׂוֹת הֵיכָל בִּרְצוֹנוֹ, וְנִקְרֵאת מ״י, מַתְזִילָה לְהִתְבַּנּוֹת. הַדְּמוּת, שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ. מוֹצִיא נְקֻבָּה שֶׁלּוֹ בִּדְמוּת אִמּוֹ.

מַה זֶּה מִי? זֶה רֹאשׁ וְגָזַע וּשְׁבִיל. (י׳) וְהִתְפַּשֵּׁט לְהִתְבַּנּוֹת בְּפָשִׁיטוּת הֵיכָל אָזְנָד, לִשְׁנֵי צְדָדִים בּוֹנֶה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא ו׳ – גַּם כָּךְ הוֹצִיא אֶת נְקֻבָּתוֹ כְּאָזְנָד וְהִזְמִינָהּ אֵלָיו. מָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל א) וַיְמַן לָהֶם הַמֶּלֶךְ, (אסתר ט) וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת. נָתַן לוֹ אוֹצָר גָּדוֹל וְיָקָר, וְהוֹצִיא אוֹתָהּ כְּאָזְנָד מִמֶּנּוּ. בְּאוֹתָהּ פָּשִׁיטוּת שֶׁהִתְפַּשֵּׁט, הוֹצִיא שְׁנֵיהֶם כְּאָזְנָד, (כְּדַגְמָה זוֹ פָּשׁוּט לְכָאן וּלְכָאן, הוֹצִיא בֵּן וּבַת בְּרֶגַע אָזְנָד, וְעַל זֶה שָׁמַיִם וָאָרֶץ בְּרֶגַע אָזְנָד נִבְרְאוּ כְּאָזְנָד) בְּשָׁעָה אַזַּת.

וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל. רֹבַע יִשְׂרָאֵל, סוֹד זֶה בְּגִלְגֻּלְךָ, רַבִּי, נִמְסַר. אַשְׁרֵי זֶלְקְהּ! רֹבַע יִשְׂרָאֵל, רְבִיעִית מְמַדִּידוּת יִשְׂרָאֵל, הִיא בְּרִית. לָמָּה

נִקְרָא רִבַּע? אֶלָּא שִׁעוּר הַגּוּף, אַרְבַּע בְּרִיתוֹת הָיוּ בַּשִּׁעוּר שֶׁלּוֹ. וּבְרִית רִבַּע הוּא בַּשִּׁעוּר שֶׁל מְדִידוֹת הַגּוּף. הַכֹּל הוֹצִיא מִי.

רַבִּי אֶלְעָזָר הָיָה הוֹלֵךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי יוֹסֵי זְמַנּוֹ, רַבִּי אַבָּא וְזַבְּרָיו הָלְכוּ עִמּוֹ. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (תהלים ה) ה' בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי וְגוֹ'. ה' בֹּקֶר, אֵיזֶה בֹּקֶר? אֶלָּא זֶה בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁהִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, אוֹתוֹ בֹּקֶר מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, וְהוּא עֵת רָצוֹן לַכֹּל, וְלַעֲשׂוֹת טוֹב לְכָל הָעוֹלָם, לַצַּדִּיקִים וְלָרְשָׁעִים. וְאָז זְמַן תְּפִלָּה הוּא לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וְעַל זֶה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, כָּל אוֹתָם אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ מוּצְאִים מְנוּחָה, זְמַן תְּפִלָּה הוּא עֲלֵיהֶם, וְכָל שֶׁכֵּן אוֹתָם שֶׁזּוֹוְרִים בִּתְשׁוּבָה וּמְבַקְּשִׁים בַּקָּשׁוֹתֵיהֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה זוֹ יוֹצֵא מְמֻנֶּה אֶחָד לְצַד דָּרוֹם, וּרְפָאֵל שְׁמוֹ, וְכָל מִינֵי רְפוּאָה בְּיָדוֹ. וּמִצַּד דָּרוֹם יוֹצֵאת רוּחַ אַחַת וּמַגִּיעָה לְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הָרְפוּאָה. וּכְשֶׁמַּגִּיעָה הָרְפוּאָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא פּוֹקֵד לְבֵית דִּינוֹ שֶׁלֹּא יִפָּתְחוּ בְּדִין, מִשּׁוּם שֶׁהַזַּיִן בְּיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא בִּידֵיהֶם.

וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא עֵת רָצוֹן, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְכוּת אוֹתוֹ הָאִישׁ. אִם יִמְצֵא בִּתְפִלָּה (יָפָה. וְאִם לֹא – נָזוּשָׁב לוֹ בְּשׁוֹגֵג) אוֹ שֶׁהוּא בַּעַל תְּשׁוּבָה – זֶס עָלָיו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִשְׁמָע קוֹל צִפָּרִים הַמְמַקְנְנוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ. וְאוֹתָן צִפָּרִים מוֹדוֹת וּמְשַׁבְּחוֹת לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. וְאוֹתָהּ אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר מִתְעוֹרֶרֶת בָּעוֹלָם וְאוֹמֶרֶת, (שם לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ וְגוֹ'. אָז אוֹתוֹ מְמֻנֶּה יוֹצֵא, וְעוֹשֶׂה כָּל מַה שֶּׁנִּצְטַוָּה.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁמִּינֵי רְפוּאָה בְּיָדוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ – לֹא כָךְ! שֶׁהֲרֵי רְפוּאָה לֹא הָיְתָה, רַק בִּידֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹקֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְפוּאָה לְאוֹתוֹ הָאָדָם, הוּא יוֹצֵא, וְכָל הַמְקַטְרְגִים הַמְמֻנִּים עַל מַזָּלוֹת רָעוֹת פּוֹזְרִים מִמֶּנּוּ. אָז אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁנִּסְעָה מִצַּד דָּרוֹם מוֹשִׁיטָה לוֹ לְאוֹתוֹ אָדָם,

וַהֲרֵי הָרְפוּאָה נִמְצֵאת, וְהַכֹּל בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ה) ה' בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי, וְלֹא כָתוּב ה' בַּבֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי. אֶלָּא לְגַבֵּי הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם הוּא אָמַר. בֹּקֶר אֶעֱרָךְ לְךָ וַאֲצַפֶּה. שְׁנֵי בֹּקֶר לָמָּה? אֶלָּא אֶחָד בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, וְאֶחָד בֹּקֶר שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב (בראשית מד) הַבֹּקֶר אוֹר, וּמִתַּרְגְּמִים: בֹּקֶר מֵאִיר, מֵאִיר וַהֲאִי. אֶעֱרָךְ לְךָ וַאֲצַפֶּה, מַה זֶּה אֶעֱרָךְ לְךָ? אֶלָּא אֲסַדֵּר לְךָ נֵר שֶׁלְּךָ לְהַדְלִיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קלב) עָרַכְתִּי נֵר לִמְשִׁיחִי. וּלְגַבֵּי הַבֹּקֶר שֶׁל יוֹסֵף הוּא אָמַר, שֶׁאוֹתוֹ סִדּוּר שֶׁל נֵר שֶׁלּוֹ הוּא.

וַאֲצַפֶּה, מַה זֶּה וַאֲצַפֶּה? הֲרֵי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם מְצַפִּים וּמְזַכִּים לְטוֹב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַאֲפִלּוּ בַּהֲמוֹת הַשָּׂדֶה, וּמַה שֶּׁבַּזּוּ שֶׁל דָּוִד יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם? אֶלָּא דָּבָר זֶה שֶׁאָלְתִּי, וְכָךְ אָמְרוּ לִי, וְהוּא דִּבֵּר אֱמֶת שֶׁבָּא מֵרָזוֹק. אוֹר רִאשׁוֹן שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מֵאִיר עַד שֶׁלֹּא יָכְלוּ הָעוֹלָמוֹת לִסְבֹּל אוֹתוֹ. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? עָשָׂה אוֹר לְאוֹרוֹ לְהִתְלַבֵּשׁ זֶה בָּזֶה. וְכֵן כָּל שְׁאָר הָאוֹרוֹת, עַד שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת הִתְקָיְמוּ בְּקִיּוּמָם וְיָכְלוּ לִסְבֹּל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הִתְפַּשְׁטוּ דְּרָגוֹת וְהִתְלַבְּשׁוּ אוֹרוֹת, וְהֵם נִקְרָאִים כְּנָפַיִם עֶלְיוֹנִים, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְבֹקֶר זֶה שֶׁל יוֹסֵף, וְהוּא לוֹקֵחַ כָּל הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וּמִתּוֹךְ שֶׁכָּל הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים בּוֹ תְּלוּיִים, זִיוּו עוֹלֶה מִסּוֹף הָעוֹלָם עַד סוֹף הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, עַד שֶׁהָעוֹלָמוֹת שֶׁלְּמַטָּה לֹא יְכוֹלִים לִסְבֹּל. בָּא דָּוִד וְהִתְקִין נֵר זֶה, כִּסּוּי לְבֹקֶר זֶה שֶׁל יוֹסֵף לְהִתְכַּסּוֹת בּוֹ וּלְהַעֲמִיד עוֹלָמוֹת שֶׁלְּמַטָּה בְּסִדּוּר הַנֵּר הַזֶּה, וְעַל זֶה כָּתוּב בֹּקֶר אֶעֱרָךְ לְךָ וַאֲצַפֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לז) וַיִּצֹק לוֹ זָהָב טָהוֹר. (וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ נֵר, דָּוִד תָּלוּי בּוֹ וְכוּ') וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַנֵּר הוּא שֶׁל דָּוִד וּבּוֹ תָּלוּי, אָמַר שֶׁהוּא יִהְיֶה כִּסּוּי לַבֹּקֶר הַזֶּה. בָּא רַבִּי אַבָּא וּנְשָׁקוֹ, וְאָמַר, אִלְמָלֵא לֹא יָצָאתִי לַדֶּרֶךְ רַק לִשְׁמֹעַ דָּבָר זֶה – דַּי לִי!

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, בָּאָה יוֹנָה אַוָּזַת לְרַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁרְתָה וְצִפְצְפָה לְפָנָיו. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יוֹנָה כְּשֶׁרָה, תָּמִיד הָיִית נֶאֱמָנָה בִּשְׁלִיזוּתֵךְ. לְכִי וְאִמְרִי לוֹ, הֲרֵי הַזַּבְּרִים בָּאִים אֵלַיִךְ, וַאֲנִי עִמָּהֶם, וְגַר יִתְרַוֵּשׁ לָנוּ לִשְׁלֹשָׁה יָמִים, וְלֹא יִפֹּל עָלָיו פַּוָּז, שֶׁהֲרֵי בְּוֶזְדָּוָה אָנוּ הוֹלְכִים אֵלָיו. הֵשִׁיב פַּעַם אַוָּזֶרֶת וְאָמַר, לֹא שָׁמַוְנוּ מַסְפֵּיק, וְרַע בְּעֵינַי הָרִבֵּה עַל רִמּוֹן אֶוָּזד מָלֵא שֶׁנָּתָן תַּוָּזְתָּיו, וְיוֹסֵי שָׁמוֹ. הָלְכָה אוֹתָהּ הַיּוֹנָה מִלְפָנָיו, וְאוֹתָם הַזַּבְּרִים הָלְכוּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי אֶלְעָזָר, מַה זֶּה? תָּמַהְתִּי הָרִבֵּה מִמַּה שֶּׁרָאִיתִי. אָמַר לוֹ, הַיּוֹנָה הַזּוֹ בָּאָה אֵלַי בִּשְׁלִיזוּת רַבִּי יוֹסֵי זְמִי, שֶׁהוּא בְּבֵית זָלְיוֹ, וְיָדַעְתִּי מֵהַיּוֹנָה הַזּוֹ שֶׁהוּא נִצַּל, וְזִלּוּף נִתַּן עָלָיו וְנִתְרַפֵּא.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הֲרֵי עוֹרֵב אֶוָּזד עָמַד לִפְנֵיהֶם, קוֹרֵא בְּכוֹזַ וּמְצַפְצֵף צְפָצוּף גָּדוֹל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לְכָךְ אַתָּה בָּיִם וּלְכָךְ אַתָּה מְתֻקָּן. לֵךְ לְדַרְכֵּךְ, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זַבְּרִים, גֵּלֵךְ וְנִגְמֹל וֶזֶסֶד לְרִמּוֹן שֶׁהָיָה מָלֵא מֵהַכֹּל, וְרַבִּי יוֹסֵי מִפָּקִיעִין הוּא שְׁמוֹ, שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וְאֵין מִי שֶׁרָאוּי לְהִשְׁתַּדֵּל בּוֹ, וְהוּא קָרוֹב אֵלֵינוּ.

סָטוּ מֵהַדֶּרֶךְ וְהָלְכוּ לְשָׁם. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ אוֹתָם כָּל בְּנֵי הָעִיר, יָצְאוּ אֲלֵיהֶם, וְנִכְנְסוּ שָׁם לְבֵית רַבִּי יוֹסֵי מִפָּקִיעִין אוֹתָם הַזַּבְּרִים הַלָּלוּ. בֶּן קָטָן הָיָה לוֹ לְרַבִּי יוֹסֵי, וְלֹא נָתַן לְשׁוּם אָדָם שֶׁיַּגִּיעַ לְמִטַּת אָבִיו אַוָּזר שֶׁמֵּת, אֶלָּא הָיָה לְבַדּוֹ סָמוּךְ לוֹ, וּבָכָה עָלָיו, פִּיו בְּפִיו מִתְדַּבֵּק.

פָּתַוז אוֹתוֹ תִּינוֹק וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, כָּתוּב בַּתּוֹרָה (דברים כב) כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ וְגוֹ', שַׁלֵּוֵז תְּשַׁלַּוֵז אֶת הָאֵם וְגוֹ'. הָיָה צוֹעֵק אוֹתוֹ תִּינוֹק וּבוֹכֶה, וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, קַיֵּם דָּבָר זֶה שֶׁל הַתּוֹרָה! שְׁנֵי בָנִים הָיִינוּ מֵאַבָּא וְאִמִּי, אֲנִי וַאֲוַוּתִי הַקְּטַנָּה מִמֶּנִּי, הָיָה לְךָ לְקַוֵּזת אוֹתָנוּ וּלְקַיֵּם דְּבַר הַתּוֹרָה. וְאִם תֹּאמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, אִם כָּתוּב, וְלֹא אָב – הֲרֵי כָּאן הַכֹּל הוּא, אַבָּא וְאִמָּא. אִמָּא מֵתָה, וְלָקַוְתָּ אוֹתָהּ מֵעַל הַבָּנִים. כְּעֵת אַבָּא שֶׁהָיָה מְכֻסֶּה עָלֵינוּ נִלְקַוז מֵעַל הַבָּנִים. אֵיפֹה דִּין הַתּוֹרָה? בָּכוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהַזַּבְּרִים מוּל הַבְּכִי

וְהַצְּעָקָה שֶׁל אוֹתוֹ תִּינוֹק.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי כה) שָׂמִים לָרוּם וָאָרֶץ לָעֹמֶק וְגוֹ'. עַד שֶׁהָיָה אוֹמֵר רַבִּי אֶלְעָזָר פָּסוּק זֶה, הָיָה עַמּוּד אֵשׁ מַפְסִיק בֵּינֵיהֶם, וְאוֹתוֹ תִּינוֹק הָיָה דָּבֵק בְּפִי אָבִיו וְלֹא הָיוּ נִפְרָדִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אוֹ שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַרְוִיחַ נֵס, אוֹ שֶׁרוֹצֶה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּל אָדָם אַזֵּר עָלָיו, אֲבָל עַל דִּבְרֵי אוֹתוֹ הַתִּינוֹק וְדִמְעוֹתָיו אֵינִי יָכוֹל לִסְבֹּל.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, שָׁמְעוּ קוֹל אָזְדָּ שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אַשְׁרֶיךָ רַבִּי יוֹסֵי שֶׁדִּבְרֵי הַגְּדֵי הַקָּטָן הַזֶּה וְדִמְעוֹתָיו עָלוּ אֶל כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְדָנוּ דִּין, וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר בְּנֵי אָדָם הַזְּמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת בִּגְלָלְךָ, וַהֲרֵי עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים הוֹסִיפוּ לְךָ עַד שֶׁתְּלַמֵּד תּוֹרָה אֶת הַגְּדֵי הַשָּׁלֵם הַזֶּה הֶזְבִּיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

קָמוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהַזֵּבִרים, וְלֹא הִשְׁאִירוּ אָדָם לַעֲמֹד בַּבַּיִת. מִיָּד רָאוּ אוֹתוֹ עַמּוּד אֵשׁ שֶׁעוֹלֶה, וְרַבִּי יוֹסֵי פָּתַח עֵינָיו, וְאוֹתוֹ תִּינוֹק דָּבוּק פִּיו בְּפִיו. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁרֵי זָכְיָנוּ שֶׁרָאִינוּ תְּזוּיַת הַמֵּתִים עַיִן בְּעַיִן. קָרְבוּ אֵלָיו, וְהָיָה אוֹתוֹ תִּינוֹק יָשֵׁן כְּאִלּוּ שָׁנָה מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. אָמְרוּ, אַשְׁרֵי זָכְיָךְ רַבִּי יוֹסֵי, וּבָרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִרְוִיחַ לְךָ נֵס עַל הַצְּעָקָה וְהַבְּכִי שֶׁל בְּנֵךְ וּבִדְבָרָיו, שֶׁכָּךְ דָּוְקָ בִּדְבָרִים יָפִים לְשַׁעֵר הַשָּׁמַיִם, בִּדְבָרָיו וּבְדִמְעוֹתָיו הוֹסִיפוּ לְךָ זַיִּים.

לָקְחוּ אֶת אוֹתוֹ תִּינוֹק וְנָשְׁקוּהוּ, וּבָכוּ עִמּוֹ מֵרֹב זְדָוָה, וְהוֹצִיאוּהוּ לְבֵית אַזֵּר, וְהִתְעוֹרְרוּ עָלָיו, וְלֹא הוֹדִיעַ לוֹ מִיָּד, אֶלָּא אַזֵּר כָּךְ. שָׁמְזוּ שָׁם שִׁלֹּשָׁה יָמִים, וְזִדְּשׁוּ יַזַּד עִם אוֹתוֹ רַבִּי יוֹסֵי כַּמָּה זִדּוּשֵׁי תוֹרָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, זֵבִרִים, לֹא נִתְּנָה לִי רְשׁוּת לְגַלּוֹת מִמַּה שֶׁרָאִיתִי בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, אֶלָּא לְאַזֵּר שִׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים. אֲבָל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ דְּמָעוֹת שֶׁשָּׁפַךְ בְּנִי, נִכְנְסוּ בְּזֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וַאֲנִי נִשְׁבָּע לָכֶם, זֵבִרִים, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁפָּתַח בְּאוֹתוֹ הַפָּסוּק וְצָעַק בַּדְּבָרִים הָהֵם, הִזְדַּעְזְעוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף סַפְסָלֵי יְשִׁיבַת הָרָקִיעַ, וְכֻלָּם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּבִקְּשׁוּ

עָלַי רַעֲמִים וְעָרְבוּ לִי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְמַלֵּא רַעֲמִים עָלַי.

וְיָפֶה לְפָנָיו אוֹתָם דְּבָרִים וְאֵיךְ בָּסַר נַפְשׁוֹ עָלַי. וְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס אֶחָד הָיָה לְפָנָיו, וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, הֲרֵי כָּתוּב (תהלים ז) מִפְּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁזְּכוּת הַתּוֹרָה וְזְכוּת אוֹתוֹ הַתִּינוֹק שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל אָבִיו, שֶׁתָּזוּז עָלָיו וְיִנָּצֵל.

וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר בְּנֵי אָדָם הַזְּמִין לוֹ תַּזְתַּי, וְעֵרְבוֹן נָתַן לוֹ מִדִּין קָשָׁה זֶה. אָז קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְצִוָּה אוֹתוֹ עָלַי שֶׁיְּזַוֵּג לְאַזָּר עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים, שֶׁהֲרֵי אֵין הָעֵרְבוֹן לְפָנָיו, אֶלָּא לְהָשִׁיב לְיָדוֹ מַשְׁכּוֹנוֹת שֶׁהָיוּ בְּיָדוֹ. כְּעֵת זְבֵרִים, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֲתֶם צַדִּיקֵי אֱמֶת, הִתְרַוֵּשׁ הַגַּס לְעֵינֵיהֶם.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, (שמואל–א ב) ה' מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל. בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וְכִי ה' מֵמִית? וַהֲרֵי שֵׁם זֶה סַם חַיִּים הוּא לַכֹּל, וְדָבָר זֶה שֶׁל מָוֶת לֹא שׁוֹרֶה בּוֹ, וּבְכָל מָקוֹם שֵׁם זֶה נוֹתֵן חַיִּים לְכָל הָעוֹלָם, אָז מַה זֶּה ה' מֵמִית? וּשׁוּבִים בְּנֵי אָדָם שֶׁהוּא הוֹרֵג לְכָל בְּנֵי הָאָדָם?! אֶלָּא ה' מֵמִית בְּוַדַּאי. אֵיךְ הוּא מֵמִית? אִם תֹּאמַר מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵעַל בְּנֵי אָדָם, שֶׁהֲרֵי בְּעוֹד שֶׁהוּא עָלָיו, לֹא יְכוֹלִים כָּל מְקַטְרְגֵי הָעוֹלָם לְהַזִּיק לוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁמִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, מִיָּד כָּל הַמְקַטְרְגִים יְכוֹלִים לוֹ וּמֵת הַבֶּן אָדָם. לֹא כָּךְ?!

אֶלָּא ה' מֵמִית, אֶת מִי הוּא מֵמִית? לְאוֹתָהּ הִתְפַּשְׁטוּת הַצַּד הָאַזָּר הָרָע. כֵּיוָן שֶׁמִּשִּׁיכוּת הַצַּד הָרָע רוֹאָה אֶת זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִיָּד מֵתָה, וְאֵין לָהּ קִיּוּם אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד. כֵּיוָן שֶׁאוֹתָהּ הִתְפַּשְׁטוּת צַד הָאַזָּר מֵתָה וְעָבְרָה מִן הָעוֹלָם, מִיָּד מְחַיֶּה. אֶת מִי הוּא מְחַיֶּה? אוֹתָהּ הִתְפַּשְׁטוּת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁבָּאָה מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, מְחַיֶּה אוֹתָהּ וּמַעֲמִידָהּ בְּקִיּוּם שָׁלֵם. הַכֹּל עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְמַן אֶחָד. וּמַה שֶּׁאָמַר מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל – מוֹרִיד אוֹתָהּ רוּחַ קְדֻשָּׁה לִשְׁאוֹל, וְעוֹשֶׂה לָהּ שָׁם טְבִילָה לְהִטַּהֵר, וּמִיָּד מַעֲלֶה אוֹתָהּ, (לִשְׁאֹל, לְהַדְּוֹן שָׁם, וּמִיָּד מַעֲלֶה אוֹתָהּ וְעוֹשֶׂה לָהּ טְבִילָה) וְנִכְנָס

לַמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ בְּנַן עֵדֶן.

וַאֲנִי, זָבְרִים, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִסְתַּלַּקְתִּי מֵהָעוֹלָם, רוּחִי עָלְתָה וְנִרְדְּמָה מִיָּד, עַד שָׁעָה קַלָּה שֶׁהֶחֱזִירַנִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַגּוּף הָיָה מֵת. בְּשָׁעָה שֶׁפָּתְחוּ בְּנֵי בְּאוֹתָם דְּבָרִים, אָז פָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ (נִשְׁמָתִי), וּפָגְשָׁה בְּנִשְׁמָתִי שֶׁהָיְתָה עוֹלָה מִתּוֹךְ טָהֳרָה וּמִתּוֹךְ טְבִילָה, וְנִכְנְסָה בְּמָקוֹם שֶׁנִּכְנְסָה, וְשָׁם דָּנוּ אֶת דִּינָהּ, וְנָתְנוּ לִי עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנוֹת זַיִּים בְּגִלְגַּל דִּמְעוֹת וְדִבְרֵי בְנֵי. מִכָּאן וָהָלְאָה יֵשׁ לִי לְהִשְׁתַּדֵּל בְּמַה שֶׁרָאִיתִי, שֶׁהֲרֵי אֵין לִי לְהִשְׁתַּדֵּל בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁרָאִיתִי מַה שֶׁרָאִיתִי, וְרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יֹאבַד וְיִשָּׁכַח מִמֶּנִּי כְּלוּם.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיז) יַסֹּר יִסְרַנִּי יָהּ וְגוֹ'. דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה עַל כָּל מַה (שֶׁעָבַר) שֶׁעָשָׂה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאָמַר עַל הַהַבְטָחָה שֶׁהָיְתָה לוֹ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. עַל כָּל מַה שֶׁעָבַר בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁרְדָפוּ אוֹתוֹ, וְהָיָה (לוֹ) בּוֹרְזַן בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה, בְּאֶרֶץ מוֹאָב וּבְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, וּמִכֻּלָּם הִצִּילוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא הִשְׁאִירוֹ לָמוּת, וְאָמַר עַל הַהַבְטָחָה שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם.

אָמַר דָּוִד, אִם כָּאן זָטָאתִי לַקָּדוֹשׁ- בָּרוּךְ-הוּא, כָּאן לָקִיתִי וְקִבַּלְתִּי עָנְשִׁי, וְטָהֵר אוֹתִי מִכָּל מַה שֶׁזָּטָאתִי, וְלֹא הִשְׁאִיר עָנֶשׁ שֶׁלִּי לָעוֹלָם הַהוּא לְאַזָּר מִיתָה, וַדַּאי יַסֹּר יִסְרַנִּי יָהּ – בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לְנַקּוֹתֵנִי, וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי – בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם לָקַוֵּת מִמֶּנִּי נְקָמָה. וַאֲנִי, הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָה אוֹתִי פַּעַם אַזָּת בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִכָּאן וָהָלְאָה אֲנִי צָרִיךְ שֶׁלֹּא לִהְיוֹת בְּבוּשָׁה בָּעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק בְּנוֹ וְאָמַר, (במדבר כז) אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה וְגוֹ'. אָבִינוּ, הֲרֵי הַטַּעַם לְמַעְלָה, הֶאֱרִיךְ בַּמִּלָּה וּמָשַׁךְ אוֹתָהּ. אִי זֶסִידִים קְדוֹשִׁים, כַּמָּה מְשִׁיכוּת צַעַר בִּקְרִיאַת אָבִינוּ. אֵין צַעַר וְאֵין כְּאֵב שֶׁל רוּחַ וָנֶפֶשׁ אֶלָּא כְּשֶׁקָּרָאנוּ כָּךְ, אָבִינוּ, בִּכְאֵב מִלֵּב. מֵת בַּמִּדְבָּר, וְכִי אֲזָרִים לֹא מֵתוּ בַּמִּדְבָּר שָׁכָּאן רָשַׁם אוֹתוֹ וְאָמַר שֶׁהוּא מֵת בַּמִּדְבָּר? וַהֲרֵי אֲלָפִים

וּרְבָבוֹת מֵתוּ בַּמִּדְבָּר׃

אֶלָּא כַּמָּה בְּנֵי אָדָם מְעֻרְטָלִים עַל זֶה, מֵהֶם אוֹמְרִים שֶׁהוּא הָיָה מְקוֹשֵׁשׁ הָעֵצִים, שֶׁכָּתוּב כִּי בְזֶוְטֹאוֹ מֵת. וּמֵהֶם אָמְרוּ כָּךְ, וּמֵהֶם אָמְרוּ כָּךְ, וַאֲנִי כָּךְ לָמַדְתִּי: יוֹם שֶׁאַבָּא נָפַל בְּבֵית זָלְיוֹ, לִמְּדַנִי אֶת זֶה, וַאֲנִי רָאִיתִי מַה שֶּׁרָאִיתִי, שֶׁצִּוָּה אוֹתִי אַבָּא שֶׁלֹּא לְגַלּוֹת. אֶלָּא כַּמָּה וְכַמָּה הָיוּ שֶׁמֵּתוּ בַּמִּדְבָּר, וְלֹא עַל זֶוְטֹא קָרַז וְלֹא עַל זֶוְטֹא הַמְרַגְּלִים. כָּךְ נְגָזְרָה הַגְּזֵרָה. (וְלֹא עַל זֶוְטֹא הָעֶגֶל שֶׁעָשׂוּ וְכוּ׳) אֶלָּא קֹדֶם (שֶׁמֵּתוּ עַל זֶוְטֹא קָרַז, עַל זֶוְטֹא הַמְרַגְּלִים, כַּאֲשֶׁר נְגְזְרָה הַגְּזֵרָה, וְקֹדֶם) מַתַּן תּוֹרָה, וְאַזַּר הָעֶגֶל שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם מַטְעֵי הָעוֹלָם וְאֵלּוּ שֶׁנִּמְשְׁכוּ אַזְוֵרֵיהֶם.

אֲבָל טַעֲנָה שֶׁטָּעֲנוּ אוֹתָן בָּנוֹת, שֶׁמֵּת בַּמִּדְבָּר הוּא, וְהָיָה צְלָפְחָד גָּדוֹל לְבֵית יוֹסֵף, וּמִתּוֹךְ שֶׁלֹּא יָדַע דִּרְכֵי הַתּוֹרָה כָּרָאוּי, לֹא הָיָה נָשִׂיא, וְהוּא הָיָה שֶׁלֹּא שָׁמַר פִּיו וּדְבָרָיו מוֹל מֹשֶׁה, וְעָלָיו כָּתוּב (שֹׁם כא) וַיָּמָת עַם רַב מִיִּשְׂרָאֵל. גֶּבֶר שֶׁלֹּא יָדַע אֶת הַתּוֹרָה, (לֹא גָּדוֹל בַּתּוֹרָה) וְהוּא גָּדוֹל הַמִּשְׁפָּחָה. גָּדוֹל שֶׁל זֶרַע יוֹסֵף, מִבְּנֵי מְנַשֶּׁה. וּמִשּׁוּם שֶׁזְּטָא בַּמִּדְבָּר בְּדִבּוּר לְמֹשֶׁה, זָשְׁבוּ שֶׁמֹּשֶׁה שָׁמַר לוֹ שִׂנְאָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ קָרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר וְכָל הַנְּשִׂיאִים וְכָל רָאשֵׁי הָאָבוֹת, וְלֹא דִּבְּרוּ עִם מֹשֶׁה אֶלָּא לִפָּנֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁקִּנְאוּ מִמֶּנּוּ קִנְאָה.

מִכָּאן, מִי שֶׁזּוֹשֵׁשׁ מִן הַדִּין, יְקָרֵב אֲזֵרִים וְיַרְבֶּה אֲנָשִׁים אֵצֶל אוֹתוֹ דַּיָּן, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ דִּין מִפִּיו וְיָפָזַד מֵהֶם, וְלֹא יְהֵא דָּן אֶלָּא כָּרָאוּי, וְאִם לֹא – יִדְזֶה אוֹתוֹ מִן הַדִּין. וְהֵם לֹא יָדְעוּ שֶׁהֲרֵי (שֹׁם יב) מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְלֹא יָדְעוּ שֶׁמֹּשֶׁה לֹא כָּךְ.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה כָּךְ, אָמַר, רָאִיתִי שֶׁכָּל הִתְכַּנְּסוּת שֶׁל אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים מִיִּשְׂרָאֵל וְכָל רָאשֵׁי הָאָבוֹת וְכָל נְשִׂיאֵי הַכְּנֶסֶת קָרְבוּ אֵלַי. מִיָּד פָּרַשׂ מֹשֶׁה מִן הַדִּין, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שֹׁם כז) וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה׳. (אָמַר מֹשֶׁה, לֹא רָאוּי לִי לְדִין זֶה) עַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, הִקְרִיב אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה׳. דַּיָּנִים

אֲזֵרִים לֹא לוֹקְזִים דֶּרֶךְ זוֹ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִתְכַּנְּסוּת גְּדוֹלָה עֲלֵיהֶם. הֵם נִקְרָאִים דַּיָּנִים עַזֵּי פָּנִים, אֵין בָּהֶם מֵעַנְוְתָנוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה כְּלָל. אַשְׁרֵי זוֹכְיוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. שָׁמְזוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהַזַּבְּרִים.

אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, זָזְרוּ לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים. אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר. אָבִינוּ, הַטַּעַם דּוֹמֶה לְנָזוּשׁ שֶׁתָּלוּי עַל עָרְפּוֹ, וּמוֹשֵׁךְ זְנָבוֹ בְּפִיו בְּטַעַם שֶׁאֹתוֹ שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלָיו לְמַעְלָה. מֵת בַּמִּדְבָּר, בְּדִבּוּר פִּיו. הִתְבַּהֵל אוֹתוֹ תִּינוֹק בְּבֶהָלָה וְתָפַס בְּעֹרֶף אָבִיו, וּבָכָה וְאָמַר, צְלָפְחָד זֶה מֵת בְּדִבּוּר, וְאַתָּה אַבָּא, בְּדִבּוּר זָזַרְתָּ לָעוֹלָם הַזֶּה. זָזַר אָבִיו וּנְשָׁקוֹ וְזִבְּקוֹ. בָּכוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְכָל הַזַּבְּרִים, וְאָבִיו בָּכָה אִתָּם. לְקָזוּהוּ כֻּלָּם וּנְשָׁקוּהוּ בְּפִיו, עַל רֹאשׁוֹ, וְעַל עֵינָיו, וְאָבִיו הָיָה בּוֹכֶה עִמּוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּנִי, הוֹאִיל וְאָמַרְתָּ דָּבָר זֶה, מַה זֶּה כִּי בְזָזְטָאוֹ מֵת? אָמַר אוֹתוֹ תִּינוֹק, אַבָּא אַבָּא, בְּדָבָר אֶזֶד מַסְפִּיק לָהֶם, בְּזָזְטָאוֹ שֶׁל אוֹתוֹ (כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ) נָזוּשׁ הַכָּרוּךְ בְּזָנָבוֹ לְמַעְלָה, מָשַׁךְ טַעַם בְּזָזְטָאוֹ. מַה זֶּה בְּזָזְטָאוֹ? בְּזֵזְטָא אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ (וְלֹא בְּזֵזְטָא אַזֵּר). וּמַהוּ? דִּבּוּר פִּיו, כִּי בְזָזְטָאוֹ מֵת, טַעַם אוֹתָהּ מְשִׁיכוּת שֶׁל אוֹתוֹ נָזוּשׁ הַכָּרוּךְ בְּזָנָבוֹ, בְּזָזְטָאוֹ וַדַּאי.

לְקָזוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּכוּזוֹ בֵּין זְרוֹעוֹתָיו, וּבָכוּ כָּל הַזַּבְּרִים. אָמַר לָהֶם, רַבּוֹתֵינוּ, הַשְׁאִירוּנִי אֵצֶל אַבָּא, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הִתְיַשְּׁבָה רוּזִזִי (רוּזוֹ). אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יוֹסֵי, אֱמֹר כַּמָּה יָמִים וְשָׁנִים לַתִּינוֹק הַזֶּה? אָמַר לָהֶם, זַבְּרִים, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, אַל תְּבַקְּשׁוּ זֶה, שֶׁהֲרֵי עוֹד לֹא הִגִּיעוּ עָלָיו זְמַשׁ שָׁנִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, זַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהֲרֵי בְּעַיִן טוֹבָה אָנוּ מַשְׁגִּיזִים בּוֹ. וּמַה שֶּׁאָמַרְתָּ זְמַשׁ שָׁנִים, אוֹתָם זְמַשׁ שָׁנִים (בראשית מה) אֲשֶׁר אֵין זָרִישׁ וְקָצִיר, שֶׁלֹּא תִּקְצֹר אוֹתוֹ לְעוֹלָמִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי אַבָּא, נֵשֵׁב כָּאן עַד שִׁבְעָה יָמִים כְּדֵי שֶׁהִתְיַשֵּׁב הַבַּיִת. שֶׁהֲרֵי כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצֵאת מֵהַגּוּף, הוֹלֶכֶת עֲרֻמָּה. וְכָעֵת שֶׁזְּזָרָה, עַד עַכְשָׁו לֹא הִתְיַשְּׁבָה

בִּמְקוֹמָהּ עַד שִׁבְעָה יָמִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כְּתוּב (דברים טו) פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לְאָחִיךָ לַעֲנִיֶּךָ וּלְאֶבְיֹנְךָ. פָּסוּק זֶה הֲרֵי לָמַדְנוּ אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יַשְׁאִיר אָדָם אֶת הֶעָנִי שֶׁלּוֹ וְיִתֵּן לְאַחֵר. הֲרֵי רַבִּי יוֹסֵי זָמִיךְ בְּבֵית זָלְיוֹ, גַּלֵּךְ וְנִגְמֹל אִתּוֹ חֶסֶד, וְאַחֵר שֶׁנַּחֲזֹר, נִכָּנֵס בָּזֶה. וַהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁנֵּלֵךְ וְנַחֲזֹר בְּדֶרֶךְ זוֹ, נִרְאֶה תְּזוּנַת הַמֵּתִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כָּךְ הוּא. נָשְׁקוּ אֶת אוֹתוֹ תִּינוֹק, בֵּרְכוּהוּ וְהָלְכוּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, תְּמֵהַנִי עַל הַדַּרְדַּקִּים שֶׁל דּוֹר זֶה, כַּמָּה זָזָק כּוֹזָם, וְהֵם סְלָעִים גְּדוֹלִים רָמִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁרֵי זָכְיָן שֶׁל אַבָּא בַּעַל הַדּוֹר הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי בְּיָמָיו רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַתְקִין שְׁתֵּי יְשִׁיבוֹת שֶׁלּוֹ וְלַעֲשׂוֹת לָהֶם יְשׁוּב גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי לֹא יִהְיֶה כְּדוֹר הַזֶּה עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. הָלְכוּ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי שָׁנִינוּ, עַל אַזַּד עָשָׂר דְּבָרִים בָּאִים נְגָעִים עַל בְּנֵי אָדָם, וְאֵלּוּ הֵם: עַל עֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל קְלָלַת הַשֵּׁם, וְעַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְעַל גְּנֵבָה, וְעַל לָשׁוֹן הָרָע, וְעַל עֵדוּת שֶׁקֶר, וְעַל דַּיָּן שֶׁמְּקַלְקֵל אֶת הַדִּין, וְעַל שְׁבוּעַת שָׁוְא, וְעַל שֶׁנִּכְנָס בִּתְזוּם זְבֵרוֹ, וְעַל הַזּוֹשֵׁב מַזְוֶשֶׁבֶת רָעוֹת, וְעַל הַמְּשַׁלְּחֵי מְדָנִים בֵּין אַזִּים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף עַל עַיִן הָרָע. וְכֻלָּם שָׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה.

עֲבוֹדָה זָרָה מִנַּיִן? שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיַּרְא מֹשֶׁה אֶת הָעָם כִּי פָרֻעַ הוּא כִּי פְרָעָה אַהֲרֹן. מַה זֶּה כִּי פָרֻעַ הוּא? שֶׁלָּקוּ בְּצָרַעַת. כָּתוּב כָּאן כִּי פָרֻעַ הוּא, וְכָתוּב שָׁם, (ויקרא יג) וְהַצָּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ. וְעַל קְלָלַת הַשֵּׁם, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א יז) הַיּוֹם הַזֶּה יְסַגֶּרְךָ ה' בְּיָדִי, וְכָתוּב (ויקרא יג) וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, דָּבָר זֶה לֹא הִתְיַשֵּׁב, וְצָרִיךְ לְעַיֵּן בּוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי, פְּלִשְׁתִּי זֶה קָרוֹב לְיִזְזוּסוֹ שֶׁל דָּוִד הָיָה, וּבֶן עֲרָפָה הָיָה, וְהַיְנוּ מַה שֶׁכָּתוּב (שמואל–א יז) מִמַּעַרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים. אַל תִּקְרֵי מִמַּעַרְכוֹת, אֶלָּא

מִמְּעָרוֹת פְּלִשְׁתִּים, שֶׁשָּׁמוּ אֶת אִמּוֹ כַּמְּעָרָה הַזּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁכָּתוּב וַיְקַלֵּל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת דָּוִד בֵּאלֹהָיו, הִסְתַּכֵּל בּוֹ דָּוִד בְּעֵין רָעָה. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בְּעֵין רָעָה, כָּל מִינֵי צָרַעַת נִמְשְׁכוּ מֵעֵינֵי דָּוִד. וְכָךְ הָיָה בְּיוֹאָב, כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּכֵּל בּוֹ בְּדָוִד בְּעֵין רָעָה, מַה כָּתוּב? (שם–ב ג) וְלֹא יִכָּרֵת מִבֵּית יוֹאָב זָב וּמְצֹרָע וְגוֹ'.

וְכָאן בַּפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה, כֵּיוָן שֶׁקִּלֵּל אֶת הַשֵּׁם, הִסְתַּכֵּל בּוֹ בְּעֵין רָעָה, וְרָאָה שֶׁהִצְטָרַע בְּמִצְחוֹ. מִיָּד – וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן בְּמִצְחוֹ, וְדַבְקָה הַצָּרַעַת בְּמִצְחוֹ. וְהַכֹּל הָיָה; הִשְׁתַּקְעָה עַיִן רָעָה שֶׁל צָרַעַת בְּמִצְחוֹ, וְהִשְׁתַּקְעָה אֶבֶן מַפָּשׁ בְּמִצְחוֹ, וַדַּאי מְצֹרָע הָיָה.

בִּלְעָם הָרָשָׁע עֵינוֹ הָיְתָה בְּהַפּוּךְ מֵעֵין דָּוִד. עֵין דָּוִד הָיְתָה מְרֻקֶּמֶת מִכָּל מִינֵי גְּוָנִים. לֹא הָיְתָה עַיִן בָּעוֹלָם יָפָה לְמַרְאֶה כְּעֵין דָּוִד. כָּל גּוֹנֵי הָעוֹלָם נוֹצְצִים בָּהּ, וְהַכֹּל בְּאַהֲבָה לְמִי שֶׁיֵּרָא וְזִטָּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) יְרֵאֶיךָ יִרְאוּנִי וְיִשְׂמָחוּ, שֶׁמְּזִים כְּשֶׁרוֹאִים אוֹתִי. וְכָל אוֹתָם רְשָׁעִים פּוֹזְדִים מִפָּנָיו.

אֲבָל עֵינוֹ שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע, עַיִן רָעָה בַּכֹּל. בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל, כְּשֶׁלְּהֶבֶת שׁוֹרֶפֶת אוֹתוֹ. שֶׁהֲרֵי אֵין עַיִן רָעָה בָּעוֹלָם כְּעֵין אוֹתוֹ רָשָׁע, שֶׁהִיא בְּהַפּוּךְ מֵעֵינוֹ שֶׁל דָּוִד.

עַל גְּלוּי עֲרָיוֹת – שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) וְשֹׁפָז ה' קָדְקֹד בְּנוֹת צִיּוֹן, וְכָתוּב (ויקרא יד) וְלַשְּׂאֵת וְלַסַּפַּחַת. עַל הַגְּנֵבָה – שֶׁכָּתוּב (זכריה ה) הוֹצֵאתִיהָ נְאֻם ה' צְבָאוֹת וּבָאָה אֶל בֵּית הַגַּנָּב וְגוֹ' וְכִלָּתוּ וְאֶת עֵצָיו וְאֶת אֲבָנָיו. מַהוּ הַדָּבָר שֶׁמְּכַלֶּה עֵצִים וַאֲבָנִים? זוֹ צָרַעַת, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יד) וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֵצָיו.

עַל לָשׁוֹן הָרָע – שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה וְגוֹ', וְכָתוּב (שם) וַיֶּפֶן אַהֲרֹן אֶל מִרְיָם וְהִנֵּה מְצֹרָעַת. עַל עֲדוּת שֶׁקֶר – מִשּׁוּם שֶׁהֵעִידוּ עֲדוּת שֶׁקֶר וְאָמְרוּ (שמות לב) אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, בְּקוֹל זָזָק, שֶׁכָּתוּב (שם) קוֹל מִלְזָמָה בַּמַּזַּנָּה. בְּגִלַּל זֶה, (במדבר ה) וְיִשַּׁלְּחוּ מִן הַמַּזַּנָּה

כָּל צָרוּעַ וְכָל זָב וְגוֹ׳.

עַל דַּיָּן שֶׁמְּקַלְקֵל דִּין – שֶׁכָּתוּב (ישעיה ה) כֶּאֱכֹל קַשׁ לְשׁוֹן אֵשׁ וְזַשַׁשׁ וְגוֹ׳, וּפָרְזוֹם כָּאָבָק יַעֲלֶה וְגוֹ׳. מָה הַטַּעַם? כִּי מָאֲסוּ אֶת תּוֹרַת ה׳ צְבָאוֹת. וְאֵין פָּרְזוֹם אֶלָּא צָרַעַת, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יג) וְאִם פָּרוֹז תִּפְרֹז הַצָּרַעַת. עַל שֶׁנִּכְנָס בְּתוֹךְ זֵבֵרוֹ מִנַּיִן? מֵעֲוֹנָיְהוּ, שֶׁנִּכְנַס בְּתוֹךְ הַכְּהֻנָּה, שֶׁכָּתוּב וְהַצָּרַעַת זָרְחָה בְּמִצְחוֹ. וְעַל הַמְשַׁלְּחָן מְדָנִים בֵּין אַזִּים – שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) וַיְנַגַּע ה׳ אֶת פַּרְעֹה, שֶׁהוּא שָׁלַח מְדָנִים בֵּין אַבְרָהָם וְשָׂרָה. וְעַל עַיִן הָרָע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְכֻלָּם הָיוּ בְּאוֹתוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל הַנָּהָר. מַה זֶּה עַל הַנָּהָר? שֶׁנָּתַן עַיִן הָרָע עַל אוֹתוֹ נָהָר שֶׁעוֹמֵד עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) הִנְנִי נֹטֶה אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם. וְהוּא בָּא בְּאוֹתוֹ שֶׁלְּזוֹן וְהִתְגָּרָה בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ הָיוּ בְּוַדַּאי בְּבִלְעָם. אֲבָל גְּלוּי עֲרָיוֹת מִנַּיִן? שֶׁכָּתוּב (במדבר לא) הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם לִמְסָר מַעַל בַּה׳ וְגוֹ׳. הֲרֵי כָּאן עֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרָיוֹת. עֵדוּת שֶׁקֶר – שֶׁכָּתוּב וְיֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן. וְדַעַת בְּהֶמְתּוֹ לֹא הָיָה יוֹדֵעַ. קַלְקֵל אֶת הַדִּין – שֶׁכָּתוּב לְךָ אִיעָצְךָ. שֶׁהֲרֵי בְּדִין עוֹמֵד, וְנָתַן עֵצָה רָעָה לְהַזִּיק, וְסָטָה מֵהַדִּין, וְיָעַץ רָעוֹת עֲלֵיהֶם.

נִכְנַס בְּתוֹךְ שֶׁלֹּא שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתוּב וָאַעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ, וְכָתוּב אֶת שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחוֹת עָרַכְתִּי. מְשַׁלְּחָן מְדָנִים בֵּין אַזִּים, בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. לָשׁוֹן הָרָע לֹא הָיָה בָּעוֹלָם כְּמוֹתוֹ. קִלְקֵל הַשֵּׁם, שֶׁכָּתוּב וְאָנֹכִי אַקָּרֵה כֹּה. וְכֻלָּם הָיוּ בּוֹ. עַיִן רָעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְהַכֹּל עַל אוֹתוֹ נָהָר שֶׁל יִשְׂרָאֵל נָתַן עֵינוֹ לְהִתְגָּרוֹת בּוֹ. אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ, וְכִי לֹא יָדַעְנוּ שֶׁהִיא אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ? אֶלָּא סוֹד זֶה שֶׁכָּל בְּנֵי עַמּוֹ מִתְדַּבְּקִים בּוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וַיַּרְא בָּלָק בֶּן צִפּוֹר וְגוֹ׳. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (משלי כג) אַל תִּלְוַ֗ם אֶת לֶ֫חֶם רַ֣ע עָ֭יִן וְגוֹ׳ – זֶה בִּלְעָם שֶׁבֵּרַךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְאַל תְּתְאָו לְמַטְעַמּוֹתָיו – זֶה בָּלָק,

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִתְרַצָּה לְאוֹתָן עוֹלוֹת שֶׁהִתְקִין לְפָנָיו.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרָאָה בָּלָק שֶׁסִּיזּוֹן וְעוֹג נֶהֱרְגוּ וְאַרְצָם נִלְקְחָה, רָאָה מַה שֶּׁרָאָה, שֶׁהוּא אָמַר וַיַּרְא. אֶלָּא רָאָה בְּזִכְמָתוֹ שֶׁהוּא, וַיַּמְשֵׁה עֶלְיוֹנֵי מִדְיָן וְעַמּוֹ נוֹפְלִים בִּידֵי יִשְׂרָאֵל. רָאָה וְלֹא יָדַע. וְעַל זֶה הַקְּדִים לְבִלְעָם, שֶׁכֹּחוֹ בְּפִיו, כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל כֹּחָם בְּפִיהֶם.

וַאֲפִלּוּ בִּלְעָם הָיָה תָּאֵב יוֹתֵר מִבָּלָק, וְאוֹתָהּ יְדִיעָה שֶׁהוּא יָדַע הָיָה יוֹדֵעַ בַּלַּיְלָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם כְּתָרִים תַּזְוִתּוֹנִים וַזַּמּוֹרִים לֹא נִמְצְאִים אֶלָּא בַּמִּשְׁמָרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַלַּיְלָה, וְלָכֵן הָיְתָה לוֹ אָתוֹן שֶׁל צַד זֶה, לְהִתְוַדֵּר וַזַּמּוֹרִים אִתָּהּ בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לַיְלָה? כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. וּבְאַרְנוּ, אוֹתוֹ מְמֻנֶּה שֶׁמְּמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, וְהוּא בָּא לְמוּלוֹ. כְּגוֹן זֶה, (בראשית לא) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבָן הָאֲרַמִּי וְגוֹ'. וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד. בִּגְלַל זֶה הוּא אָמַר לִגְדוֹלֵי בָּלָק לִינוּ פֹּה הַלַּיְלָה.

כֵּיוָן שֶׁהָיָה בָּא אוֹתוֹ מְמֻנֶּה, בִּלְעָם הָיָה בָּא עַל אֲתוֹנוֹ, וְעָשָׂה מַעֲשֶׂהוּ וְאָמַר דְּבָרִים, וְאָז הָאָתוֹן הָיְתָה מוֹדִיעָה לוֹ, וְהוּא מַרְאֶה מַעֲשֶׂה לְהַשְׂרוֹת עָלָיו אוֹתָהּ רוּחַ. וּמַה הָרְאָה? הוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁזַּמּוֹרִים מְשׁוֹטְטִים וְשׁוֹרִים בְּתְוַזַּת הַלַּיְלָה, וְאָז הֶרְאָה מַעֲשֶׂה וְהֶעֱמִיד אֶת אֲתוֹנוֹ בְּמָקוֹם מְתֻקָּן, וְעָשָׂה מַעֲשֶׂהוּ וְסִדֵּר דְּבָרָיו. וְאָז הָיָה בָּא מִי שֶׁבָּא, וְהוֹדִיעַ לוֹ עַל יְדֵי אוֹתָהּ הָאָתוֹן.

כֵּיוָן שֶׁלַּיְלָה אֶחָד אָמַר לוֹ לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם, מַדּוּעַ שָׁב פַּעַם שֵׁנִית לָזֶה? אֶלָּא הֵם בְּרְשׁוּת עֶלְיוֹנָה עוֹמְדִים, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לָלֶכֶת, בָּהּ מוֹלִיכִין וְכוּ'. בַּהַתְוָזָלָה כָּתוּב לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁרְצוֹנוֹ לָלֶכֶת, אָמַר לוֹ, קוּם לֵךְ אִתָּם וְאַךְ אֶת הַדָּבָר וְגוֹ'. מֶה עָשָׂה בִּלְעָם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה? הָיָה מְהַרְהֵר וְאוֹמֵר: וְאֵיפֹה הוּא הַכָּבוֹד שֶׁלִּי? הַאִם בְּקֶשֶׁר אַזּוֹר הִתְקַשַּׁרְתִּי? הִשְׁגַּחְתִּי כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה בִּכְשָׁפָיו וְלֹא מָצָא צַד שֶׁיִּהְיֶה הוּא בִּרְשׁוּתוֹ, אֶלָּא מִצַּד אֲתוֹנוֹ.

וְהֵיכָן מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יְצְחָק אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּכְּתָרִים הַמְּזוּהָמוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ יָמִין וְיֵשׁ שְׂמֹאל. מִצַּד יָמִין זְמוּרִים, כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ, וּמִצַּד שְׂמֹאל אֲתוֹנוֹת. וְשָׁנִינוּ, עֲשָׂרָה הֵם לְיָמִין, וַעֲשָׂרָה לִשְׂמֹאל. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יוֹסֵף כְּשֶׁנִּפְרַד מֵאֲבִיו יָדַע בַּזְּכֻכִּית הָעֶלְיוֹנָה בְּסוֹד כְּתָרִים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים. כֵּיוָן שֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, לָמַד בְּאוֹתָהּ זְכוּכִית שֶׁלָּהֶם בְּאוֹתָם כְּתָרִים מְזוּהָמוֹת, אֵיזֶהוּ אֲזוּזִים אֵלֶּה שֶׁל יָמִין וְאֵלֶּה שֶׁל שְׂמֹאל. עֲשָׂרָה שֶׁל יָמִין וַעֲשָׂרָה שֶׁל שְׂמֹאל זְמוּרִים וַאֲתוֹנוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה רָמַז לְאָבִיו מִמַּה שֶּׁלָּמַד שָׁם, שֶׁכָּתוּב (שם מז) וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה זְמוּרִים וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֵלּוּ שֶׁל יָמִין כְּלוּלִים כֻּלָּם בְּאָזְד שֶׁנִּקְרָא זַמּוּ״ר. וְזֶהוּ אוֹתוֹ זְמוֹר שֶׁכָּתוּב (דברים כב) לֹא תַזְרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹ״ר יַחְדָּו. וְזֶהוּ וְזַמּוֹר שִׁעֲתִיד מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לִשְׁלֹט עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאוֹתָם שֶׁל שְׂמֹאל כְּלוּלִים כֻּלָּם בְּאָזְד שֶׁנִּקְרָא אָתוֹן, שֶׁהֲרֵי מִצַּדָּה נִקְרָא עִירָה, מִמַּקְטֵרֶת הַתִּינוֹקוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְהֵיכָן שֶׁכָּתוּב (זכריה ט) עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר וְעַל עַיִר בֶּן אֲתֹנוֹת. אַתְנַת חָסֵר. עֲשָׂרָה שֶׁכְּלוּלִים בְּאָזְד.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַהוּ שֶׁאָמַר (בראשית מט) אֹסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה? אֹסְרִי לַגֶּפֶן, עִתִּיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַשֵּׁר מֹשֶׁה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרָאוּ גֶּפֶן. עִירָה, שֶׁהוּא קָטֵגוֹר שֶׁלָּהֶם, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָאִים שׂוֹרֵק, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק. בְּנִי אֲתָנוֹ, אוֹתוֹ שֶׁיּוֹצֵא מִצַּד הָאָתוֹן הַזֶּה.

וְאֵלּוּ עֲשָׂרָה מִיָּמִין וַעֲשָׂרָה מִשְּׂמֹאל, וְנִכְלָלִים בַּשְּׁנַיִם הָאֵלֶּה, כֻּלָּם נִמְצָאִים בְּקָסֵ״ם. וְיֵשׁ עֲשָׂרָה אֲזוּרִים שֶׁל יָמִין וַעֲשָׂרָה שֶׁל שְׂמֹאל שֶׁנִּמְצָאִים בְּנַזַ״שׁ. וְלָכֵן כָּתוּב כִּי לֹא נָזַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם? בְּגָלַל כִּי ה׳ אֱלֹהָיו עִמּוֹ. מִצַּד הַנַּזַ״שׁ יָצָא שׁו״ר, מִצַּד הַקָּסֵ״ם יָצָא זַמּו״ר, וְזֶהוּ שׁוֹר וְזָמוֹר. וְעַל זֶה בִּלְעָם, כֵּיוָן שֶׁיָּדַע שֶׁנִּקְשָׁר בְּרָשׁוּת אֲזֻרַת, וְאָמַר לוֹ אַךְ אֶת הַדָּבָר וְגוֹ׳ – הַזִּיק לוֹ, וְאָמַר, וְאֵיפֹה כְּבוֹדִי? מִיָּד הִסְתַּכֵּל בִּכְשָׁפָיו וְלֹא מָצָא שֶׁיִּהְיֶה בְּרָשׁוּתוֹ, רַק אָתוֹן זוֹ.

מִיָּד – וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיְזַבֵּשׁ אֶת אֲתנוֹ, לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ בָּהּ וּרְצוֹן בָּלָק. וְעַל זֶה, וַיִּזַּר אַף אֱלֹהִים כִּי הוֹלֵךְ הוּא. הוּא דַּוְקָא, שֶׁהוֹצִיא עַצְמוֹ מֵרְשׁוּתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאָמַר לוֹ וְאַךְ אֶת הַדָּבָר וְגוֹ'. בֹּא תִרְאֶה שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי בַּהַתְוָזָלָה נָתַן לוֹ רְשׁוּת, וְאָמַר קוּם לֵךְ אִתָּם. עַכְשָׁו שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ, לָמָּה וַיִּזַּר אַף אֱלֹהִים? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוֹלֵךְ הוּא, הוּא בִּרְשׁוּתוֹ, לְהוֹצִיא מֵאוֹתוֹ שֶׁאָמַר לוֹ וְאַךְ אֶת הַדָּבָר.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רָשָׁע, אַתָּה מִתְקַן וּמְזֻוָּז כְּלֵי זַיִן לָצֵאת מֵרְשׁוּתִי – זַיֶּיךָ, אַתָּה וַאֲתוֹנְךָ תִּהְיוּ בִּרְשׁוּתִי. מִיָּד – וַיִּתְיַצֵּב מַלְאַךְ ה'. מַה זֶּה וַיִּתְיַצֵּב? אָמַר רַבִּי אַבָּא, יָצָא וְעָמַד בְּאֻמָּנוּת אַוָּרֶת מֵאֻמָּנוּתוֹ, שֶׁמַּלְאָךְ זֶה הָיָה שֶׁל רַוָּזִמִים. וְהֵינוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רְשָׁעִים מְהַפְּכִים רַוָּזִמִים לְדִין. לְשָׂטָן לוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא הָיְתָה אֻמָּנוּתוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא שִׁנָּה הַמַּלְאָךְ וְלֹא יָצָא מֵאֻמָּנוּתוֹ, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמַּלְאָךְ זֶה הָיָה מִצַּד רַוָּזִמִים וְעָמַד מִמּוּלוֹ, סָתַר אֶת זְכֻיּוֹתָיו וְקִלְקֵל רְצוֹנוֹ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב לְשָׂטָן לוֹ. לוֹ הָיָה לְשָׂטָן, וְנִמְצָא שָׂטָן, אֲבָל לְאַוָּזר לֹא הָיָה שָׂטָן.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה זָכָם הָיָה בִּלְעָם בִּכְשָׁפָיו עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהִשְׁגִּיחַ לִמְצֹא עֵצָה לָצֵאת מֵרְשׁוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתוֹ דָּבָר, שֶׁכָּתוּב וְאַךְ אֶת הַדָּבָר, הִסְתַּכֵּל בִּכְשָׁפָיו וְלֹא מָצָא, פָּרַט לְאוֹתָהּ אָתוֹן, מַה כָּתוּב? וַיְזַבֵּשׁ אֶת אֲתנוֹ. הִטְעִין אוֹתָהּ בְּכָל הַכְּשָׁפִים וּבְכָל הַקְּסָמִים שֶׁיָּדַע, וְהִכְנִיס בָּהּ וְהִכְלִילָהּ מִכֻּלָּם כְּדֵי לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל. מִיָּד – וַיִּזַּר אַף אֱלֹהִים כִּי הוֹלֵךְ הוּא. דַּוְקָא הוּא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִקְדִּים מַלְאָךְ שֶׁל רַוָּזִמִים לַעֲמֹד מִמּוּלוֹ, וְיִסְתֹּר כְּשָׁפָיו וּקְסָמָיו.

וּבֹא וּרְאֵה, שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא כָּתוּב ה', וְלֹא נִרְאָה בִּקְסָמָיו וּבִכְשָׁפָיו, וַהֲרֵי פָּרָשׁוּהָ. וְעַכְשָׁו, כֵּיוָן שֶׁהִתְקִין אֶת אֲתוֹנוֹ וְזֵרָזָהּ בְּתִקּוּנֵי כְשָׁפָיו בְּצַד הַדִּין לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל, הִקְדִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מַלְאָךְ הָרַוָּזִמִים לְמוּלוֹ, וּבְשֵׁם הָרַוָּזִמִים, כְּדֵי לְסְתֹּר זְכֻיּוֹתָו וּלְהַטּוֹת אֶת אֲתוֹנוֹ מֵאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, כְּמוֹ

שֶׁכָּתוּב וַתֵּט הָאָתוֹן מִן הַדֶּרֶךְ. דַּוְקָא מִן הַדֶּרֶךְ. וְעַל זֶה לֹא כָתוּב וַיִּתְיַצֵּב מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים, וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים, אֶלָּא מַלְאַךְ ה׳, שֶׁל רַחֲמִים.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רָשָׁע, אַתָּה הִטְעַנְתָּ אֶת אֲתוֹנְךָ בְּכִשָּׁפֶיךָ בְּכַמָּה צְדָדֵי דִּין מוּל בָּנַי – אֲנִי אַעֲבִיר אֶת הַמִּטְעָן שֶׁלְּךָ וְיֵהָפֵךְ מִדֶּרֶךְ זֶה. מִיָּד הִקְדִּים מַלְאָךְ רַחֲמִים לְשָׁטָן לוֹ. דַּוְקָא לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת מַלְאַךְ ה׳ וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכִי לָמָּה רָאֲתָה הִיא, וּבִלְעָם שֶׁהָיָה זָכָם כָּל כָּךְ לֹא רָאָה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זַוס וְשָׁלוֹם שֶׁאוֹתוֹ רָשָׁע יִסְתַּכֵּל בְּמַרְאֵה קֹדֶשׁ. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב נֶגֶל וּגְלוּי עֵינָיִם! אָמַר לוֹ, לֹא שָׁמַעְתִּי בָּזֶה דָּבָר, וְלֹא אֹמַר. אָמַר לוֹ, אֲנִי שָׁמַעְתִּי. כְּשֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל, הָיָה נוֹפֵל וְרוֹאֶה, וְכָעֵת לֹא הִצְטָרֵךְ לְהִסְתַּכֵּל.

אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה יוֹתֵר הָיָה עַל כָּל נְבִיאֵי הָאֱמוּנָה, שֶׁהוּא גָּלוּי עֵינָיִם, רוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וַהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בִּלְעָם הָיָה יוֹדֵעַ בִּכְשָׁפָיו בְּאוֹתָם כְּתָרִים תַּזְוִתוֹנִים שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יהושע יג) וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם. קְרָאוֹ הַכָּתוּב קוֹסֵם, שֶׁל טִנֹּפֶת הַטִּנּוּפוֹת, אֵיךְ יִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנוֹ? וְעוֹד, הֲרֵי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּמַרְאֶה אֶזֶד שֶׁרָאָה לְפֵי שָׁעָה, שֶׁכָּתוּב וַיִּגַּל ה׳ אֶת עֵינֵי בִלְעָם, הִתְעַקְּמוּ עֵינָיו, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁהֲרֵי רוֹאֶה בְּגָלוּי עֵינַיִם וּמִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?

אָמַר לוֹ, אֲנִי אֶזֶּזר לְמוּלְךָ, שֶׁלִּי וְשֶׁלְּךָ צָרִיךְ צַזּוּת. וַדַּאי סוֹדוֹת תּוֹרָה עֶלְיוֹנִים, וְלֹא יְכוֹלִים בְּנֵי אָדָם לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם. לָכֵן אָסוּר לְהַקְדִּים בִּדְבַר תּוֹרָה עַד שֶׁיִּשְׁמַע דָּבָר וְיֵדַע אוֹתוֹ עַל בֵּרְיוֹ. בָּאוּ לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמְרוּ דָּבָר לְפָנָיו.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לז) מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ שֶׁמְּמֵנֵי הָעוֹלָם אָמְרוּ אוֹתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אָדָם. קָרָא לִכְתוֹת כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן וְהוֹשִׁיבָם לְפָנָיו. אָמַר לָהֶם, אֲנִי רוֹצֶה

לִבְרֹא אָדָם. אָמְרוּ לְפָנָיו, (שם מט) וְאָדָם בִּיקָר בַּל יָלִין וְגוֹ'. הוֹשִׁיט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶצְבָּעוֹ וְשָׂרַף אוֹתָם. הוֹשִׁיב כִּתּוֹת אֲזוֹרוֹת לְפָנָיו. אָמַר לָהֶם, אֲנִי רוֹצֶה לִבְרֹא אָדָם. אָמְרוּ לְפָנָיו, מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ? מַה טִּיבוֹ שֶׁל אָדָם זֶה? אָמַר לָהֶם, בֶּן אָדָם שֶׁיִּהְיֶה בַּצֶּלֶם שֶׁלָּנוּ, שֶׁתִּהְיֶה זְכִמָּתוֹ עֶלְיוֹנָה מִזְּכִמָּתְכֶם.

כֵּיוָן שֶׁבָּרָא אָדָם, וְזָטָא, וְיָצָא זַכַּאי לְפָנָיו, בָּאוּ עַזָּ"א וַעֲזָאֵ"ל, אָמְרוּ לְפָנָיו: פָּתְזוֹן פֶּה יֵשׁ לָנוּ אֵלֶיךָ, הֲרֵי בֶּן אָדָם שֶׁעָשִׂיתָ זָטָא לְפָנֶיךָ: אָמַר לָהֶם: אִלְמָלֵא תִּהְיוּ מְצוּיִים אֶצְלָם וְכוּ'. מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִפִּילָם מִדַּרְגָּתָם הַקְּדוֹשָׁה מֵהַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּעֵת הֵשַׁבְתִּי לִשְׁאֵלַתְכֶם, שֶׁבִּלְעָם אָמַר נָפַל וּגְלוּי עֵינָיִם. אִם נֹאמַר שֶׁלֹּא הָיָה כָּךְ, וּשְׁבָזִים הָיָה מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ – אֵיךְ יִכְתֹּב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר כּוֹזֵב בַּתּוֹרָה?! וְאִם דִּבֵּר אֱמֶת הוּא, אֵיךְ יִשְׁתַּבֵּחַ אוֹתוֹ רָשָׁע בְּדַרְגָּה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל נְבִיאֵי הָאֱמֶת?! וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי אֵין שׁוּרָה קְדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה, רַק בְּמָקוֹם הָרָאוּי לָהּ.

כָּעֵת זָזְרוּ לַדִּבָּר הָרִאשׁוֹן. אַזְרֵי שֶׁהִפִּילָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמְּקוֹמָם הַקָּדוֹשׁ, טָעוּ אַזָּר נְשׁוּת הָעוֹלָם וְהִטְעוּ אֶת הָעוֹלָם. כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת וְגוֹ'. וַהֲרֵי מַלְאָכִים אֵלּוּ הָיוּ, אֵיךְ יָכְלוּ לְהִתְקַיֵּם בָּאָרֶץ? אֶלָּא בֹּא וּרְאֵה, כָּל אוֹתָם (מְלָכִים) שֶׁלְּמַעְלָה לֹא עוֹמְדִים וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד, רַק בְּאוֹר עֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר לָהֶם וּמְקַיֵּם אוֹתָם. וְאִם פּוֹסֵק מֵהֶם אוֹתוֹ הָאוֹר, לֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד. כָּל שֶׁכֵּן אוֹתָם שֶׁהִפִּילָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִפְסִיק מֵהֶם אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהִשְׁתַּנָּה זִיוָם. וּכְשֶׁיָּרְדוּ וְשָׁלַט בָּהֶם אֲוִיר הָעוֹלָם, הִשְׁתַּנּוּ בְּדַרְגָּה אַזָּרֵת.

בֹּא וּרְאֵה, הַמָּן שֶׁהָיָה יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, אוֹתוֹ מָן הָיָה מִטַּל שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהָיָה יוֹרֵד מֵהָעַתִּיק הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים. וּכְשֶׁהָיָה נוֹזֶלֶת, הָיָה אוֹרוֹ מֵאִיר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִמֶּנּוּ נָזוֹן שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים וּמַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים. וּכְשֶׁהָיָה יוֹרֵד לְמַטָּה וְשׁוֹלֵט בּוֹ אֲוִיר הָעוֹלָם, הָיָה מַגְלִיד נִקְפָּא, וּמִשְׁתַּנֶּה זִיוּוֹ,

וְלֹא הָיָה זִיוּוֹ אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר יא) וְהַמָּן כִּזְרַע גַּד הוּא וְגוֹ', וְלֹא יוֹתֵר. וְכָל שֶׁכֵּן הַמַּלְאָכִים, כֵּיוָן שֶׁיָּרְדוּ וְשָׁלַט בָּהֶם אֲוִיר, הִשְׁתַּנּוּ מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁהָיוּ בָהּ.

מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? רָאָה שֶׁהִטְעוּ אֶת הָעוֹלָם, קְשָׁרָם בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת בַּרְזֶל בְּהַר הַזּוֹהַר. בְּאֵיזֶה מָקוֹם יוֹשְׁבִים? בְּעֻמְקָ הָהָר. הוֹשִׁיב אֶת עֻזָּ"א, וְזָרַק זוֹהַר הַפָּנִים. מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁקְּשָׁרָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִתְוַוְּזָק וְהִרְגִּיז כְּכַפֵּי מַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִפִּילוֹ בְּעֻמְקָ עַד צַוָּארוֹ, וְזָרַק זוֹהַר בְּפָנָיו. עֻזָּ"ל שֶׁלֹּא הִתְוַוְּזָק, הוֹשִׁיבוֹ לְפָנָיו, וְהֵאִיר לוֹ הַזּוֹהַר.

וּבְנֵי הָעוֹלָם שֶׁיּוֹדְעִים מְקוֹמָם, בָּאִים אֲלֵיהֶם וּמְלַמְּדִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם כְּשָׁפִים וְנִוְוּשִׁים וּקְסָמִים. וְאוֹתָם הָרֵי הַזּוֹהַר נִקְרָאִים הַרְרֵי קֶדֶם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַזּוֹהַר מַקְדִּים לָאוֹר, וּמִשּׁוּם זֶה הָרֵי הַזּוֹהַר נִקְרָאִים הַרְרֵי קֶדֶם. לָכֵן וּבִלְעָם לָמְדוּ מֵהֶם כְּשָׁפִים, וְהָיוּ מַה שֶּׁאָמַר בִּלְעָם, מִן אֲרָם יַנְחֵנִי בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מֵהַרְרֵי קֶדֶם וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה, בִּלְעָם הָיָה מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ מִמָּקוֹם זֶה, וְאָמַר, נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי אֵל וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁעֻזָּ"א וַעֲזָאֵ"ל אוֹמְרִים לְאוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם מֵאוֹתָם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁיָּדְעוּ בַּתְּוּזָלָה לְמַעְלָה, וּמְדַבְּרִים מֵעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָיוּ בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֹׁמֵעַ אִמְרֵי אֵל. לֹא כָּתוּב שׁוֹמֵעַ קוֹל אֵל, אֶלָּא אִמְרֵי אֵל, אוֹתָן אֲמִירוֹת שֶׁאוֹמְרִים מִפִּיו. מִי שֶׁבָּא מֵהַשִּׁעוּר וְשׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ מֵאֵיפֹה אַתָּה בָּא – אוֹמֵר: מִלִּשְׁמֹעַ דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. כָּךְ נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי אֵל. וְיֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין תָּלוּי בָּעוֹלָם, וּמִכַּוֵּן הַשָּׁעָה בִּכְשָׁפָיו.

אֲשֶׁר מַזְוֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה. מַה זֶּה מַזְוֵה שַׁדַּי? אֶלָּא הֵם נֶפֶל וּגְלוּי עֵינַיִם. וְאֵלּוּ הֵם עֻזָּ"א וַעֲזָאֵ"ל. נֶפֶל – זֶה עֻזָּ"א, שֶׁהֶעֱמִיקוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעֻמְקָ הַזּוֹהַר, וְיוֹשֵׁב בְּעֻמְקָ עַד צַוָּארוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְזוֹהַר נִזְרָק בְּפָנָיו, וְלָכֵן נִקְרָא נֶפֶל. נֶפֶל פַּעַם אַחַת מִהַשָּׁמַיִם, וְנֶפֶל פַּעַם אַחֶרֶת אַחֲרֵת כָּךְ בְּעֻמְקָ הַזּוֹהַר. עֲזָאֵ"ל – הוּא

גְּלוּי עֵינַיִם, שֶׁהֲרֵי לֹא נִזְרַק וזשֶׁךְ עָלָיו, שֶׁלֹּא הִתְוַוֵּדְּ וְלֹא הִרְגִּיז לְמַעְלָה כְּמוֹ אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וּבִלְעָם קָרָא לָהֶם מַזְוֵזָה שַׁדַּי, שֶׁהֵם נֹפֶל וּגְלוּי עֵינַיִם.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן לֹא נִשְׁאַר בָּעוֹלָם מִי שֶׁיִּמְצָא לְפָנֵיהֶם, פָּרַט לוֹ. וּבְכָל יוֹם הָיָה נִסְתָּר בְּאוֹתָם הָרִים עִמָּהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב יַנְוֵנִי בָלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מֵהֲרֵרֵי קֶדֶם. מֵהֲרֵרֵי קֶדֶם בְּוַדַּאי, וְלֹא מֵאֶרֶץ בְּנֵי קֶדֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה פְּעָמִים אָמַרְתִּי לְךָ דָּבָר זֶה, וְלֹא מִסְתַּכְּלִים הַמְזַבְּרִים, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ, רַק בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ, בְּמָקוֹם שֶׁרָאוּי לְהַשְׁרוֹת עָלָיו. וְכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכְרִיז וְאוֹמֵר, (דברים יז) לֹא יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ וְגוֹ', וְהוּא שֶׁבָּא (בָּא) לְהִתְעָרֵב אִתָּם.

אֶלָּא אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִדְּשָׁם לִשְׁרוֹת בֵּינֵיהֶם. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב, (שם כג) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ, כָּתוּב וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְגוֹ'. וְכָתוּב (ויקרא כ) וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם יז) אַל תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם כ) וְאָקֵץ בָּם וְגוֹ'. שֶׁלֹּא יָכֹלְתִּי לִקְרַב אֲלֵיהֶם, וְהִשְׁרוּ אוֹתִי בַּזּוּץ. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאַשְׁרֵי חֶלְקָן הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, וְיֵשׁ לָהֶם חֶלְקָן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה.

וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת מַלְאַךְ ה' נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ. (בַּדֶּרֶךְ,) בְּאוֹתוֹ דֶּרֶךְ שֶׁהָיָה שׁוֹקֵעַ (נִמְצָא) בְּתוֹכָהּ. וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ, וְכִי אִם הוּא יָצָא מוּל הָאָתוֹן הַזּוֹ, לְשֵׁם מָה צָרִיךְ חֶרֶב? וְאִם הוּא יוֹצֵא מוּל בִּלְעָם, לָמָּה רָאֲתָה הָאָתוֹן שֶׁלּוֹ, וְהוּא לֹא רָאָה? אֶלָּא הַכֹּל הִזְדַּמֵּן. אוֹתוֹ מַלְאָךְ מִזְדַּמֵּן מוּל הָאָתוֹן לְהוֹצִיאָהּ מֵאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁנִּטְעָן בָּהּ. וּבַמֶּה? בְּרַזְמִים. וְהִזְדַּמֵּן מוּל בִּלְעָם, לְהַעֲנִישׁוֹ עַל שֶׁרָצָה לָלֶכֶת בִּרְשׁוּתוֹ וְלֹא בִּרְשׁוּת אֲזָרַת (שֶׁלְּמַעְלָה).

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּעֵת יֵשׁ לִשְׁאֹל: אִם דְּבָרָיו הָיוּ בָּאִים מִצַּד כִּתָּרִים הַתַּזְוִתוֹנִים וְלֹא מִמָּקוֹם אֲזָר, לָמָּה כָּתוּב וַיָּבֹא הָאֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם וְגוֹ', וְאַךְ אֶת הַדָּבָר וְגוֹ'? אָמַר רַבִּי יְצוּזָק, (בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל זְוַז הַמַּלְאָךְ לְדַבֵּר אִתּוֹ.

שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּבֵּר אִתּוֹ, וְהוּא אָמַר אַךְ אֶת הַדָּבָר וְגוֹ' – זֶס וְשָׁלוֹם! שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ מַלְאָךְ אָמַר לוֹ, וְאֶפֶס אֶת הַדָּבָר וְגוֹ'. שֶׁאִם תֹּאמַר, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם וְגוֹ') כָּךְ לָמַדְתִּי, שֶׁהֲרֵי אֱלֹהִים שֶׁל כָּאן, כֻּלָּם מַלְאָךְ הָיָה. וְאוֹתוֹ הוּא מָקוֹם שֶׁבָּא מִצַּד דִּין הַקָּשֶׁה שֶׁבּוֹ אֲזוּזִים כֹּזַ וְתַקָּף אוֹתָם כְּתָרִים תַּזְזִתוֹנִים שֶׁבִּלְעָם הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם. שֶׁלְּפָעָמִים נִקְרָא מַלְאָךְ בְּשֵׁם עֶלְיוֹן.

וַתֵּט הָאָתוֹן מִן הַדֶּרֶךְ, סְטִיָּה מֵאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, שֶׁהָיְתָה טְעוּנָה מִצַּד דִּין הַקָּשֶׁה כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל. וּבַמֶּה רָאָה בִּלְעָם שֶׁהִיא סְטִיָּה מֵאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ? אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁאֲפִלּוּ בַּדֶּרֶךְ רָצָה לְהַזִּיק לְיִשְׂרָאֵל בְּכֹזַ אֲתוֹנוֹ. וְכֵיוָן שֶׁלֹּא עָלְתָה בְיָדוֹ, מַה כָּתוּב? וַיַּךְ אֶת הָאָתוֹן בַּמַּקֵּל. הִטְעִין אוֹתָהּ וְהִלְבִּישׁ אוֹתָהּ בְּגָרוּיֵי דִּין קָשֶׁה וְזָזָק. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בַּמַּקֵּל, בַּמַּקֵּל דַּוְקָא, שֶׁהוּא דִּין קָשֶׁה תַּקִּיף. בְּמַקְלוֹ לֹא כָתוּב, אֶלָּא בַּמַּקֵּל.

צֵא וּרְאֵה כַּמָּה תַּקִּיפָה זְכוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא הִשְׁגִּיחַ לָצֵאת מֵרָשׁוּת שֶׁלְּמַעְלָה בְּגִלַּל תַּאֲוָתוֹ לְהַזִּיק לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא הִשְׁגִּיחַ לָצֵאת מֵרָשׁוּת שֶׁלְּמַעְלָה בְּגִלַּל תַּאֲוָתוֹ לְהִתְכַּבֵּד וּלְהַזִּיק לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל.

וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ ה' בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים וְגוֹ'. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? בַּהַתְזָלָה? כָּתוּב וַתֵּט הָאָתוֹן מִן הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה. וַתֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, מִצַּד הַשָּׂדֶה, (הִתְעַוְּרָה) וְנָטְתָה מִמַּה שֶׁהָיָה בָּהּ. וַיַּךְ בִּלְעָם אֶת הָאָתוֹן לְהַטּוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ, לְהַסְטוֹתָהּ מֵאוֹתוֹ דֶּרֶךְ שֶׁל הַשָּׂדֶה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בֵּין הַמַּלְאָךְ וּבֵין בִּלְעָם הָיְתָה הָאָתוֹן בִּמְצוּקָה. אַזַּר כָּךְ רָאָה בִּלְעָם שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל, אָז וַיַּךְ אֶת הָאָתוֹן בַּמַּקֵּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ ה' וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כַּמָּה יֵשׁ לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה. פָּסוּקִים אֵלּוּ רְמוּזִים בְּזִזְכְמָה עֶלְיוֹנָה. וְכִי לְזוּזָם יָצָא מַלְאָךְ זֶה לְהֵרָאוֹת לְאָתוֹן אַזַּת, אוֹ לַעֲמֹד מוּלָהּ בֵּין הַכְּרָמִים בַּעַם כָּאן וּבַעַם כָּאן?

אֶלָּא הַכֹּל סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, וְהַכֹּל רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי לְהָגֵן עַל יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִשְׁלְטוּ בָּהֶם מִינִים רָעִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם וְזִלְקוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ ה' וְגוֹ'. לָמַדְנוּ, מִצַּד הָאֵמָא, כְּשֶׁהִיא מִתְעַטֶּרֶת, יוֹצְאִים בְּעַטָּרוֹתֶיהָ אֶלֶף וְחָמֵשׁ מֵאוֹת צְדָדִים וְזִקּוּקִים בְּתַכְשִׁיטֶיהָ. וּכְשֶׁרוֹצָה לְהִזְדַּוֵּג בַּמֶּלֶךְ, מִתְעַטֶּרֶת בַּעֲטָרָה אַזַּת שֶׁל אַרְבָּעָה גְּוָנִים. אוֹתָם גְּוָנִים לוֹהֲטִים בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, כָּל גָּוֶן וְגָוֶן לוֹהֵט שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּאוֹתוֹ צַד, שֶׁהֵם שְׁנֵים עָשָׂר תְּזוּמִים וְזִקּוּקִים, וְנִכְנָסִים וְנִכְלָלִים בִּשְׁנֵים עָשָׂר אֲזוֹרִים.

בְּרֹאשׁ הָעֲטָרָה יֵשׁ אַרְבַּע זוּמוֹת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהֵם מִגְדָּלוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ה) מִגְדְּלוֹת מֶרְקָחִים. מַה זֶּה מֶרְקָחִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל. וְעַל כָּל מִגְדָּל וּמִגְדָּל שְׁלֹשָׁה פָּתוּחִים קְבוּעִים בַּאֲבָנִים טוֹבוֹת מִכָּל צַד וְצַד. עֲטָרָה זוֹ מְאִירָה (טְהוֹרָה) (טְמִירָה) בְּדִלּוּגִים שֶׁל אוֹפָּיר בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יג) אוֹקִיר אֱנוֹשׁ מִפָּז וְגוֹ'.

תַּזַּת הָעֲטָרָה תְּלוּיִים זַגֵּי זָהָב סְבִיבוֹתֶיהָ, זַג זָהָב מִצַּד זֶה, וְזַג זָהָב מִצַּד זֶה, וְרִמּוֹן אֶחָד. (בְּתוֹךְ) כְּגוֹן אוֹתוֹ רִמּוֹן יֵשׁ אֶלֶף זַגִּים, וְכָל זַג מֵהֶם לוֹהֵט בְּאָדֹם וְלָבָן. אוֹתוֹ רִמּוֹן נָזֶלְקָ לְאַרְבָּעָה וְזַלְקִים, וְיֵשׁ פָּתוּז לִרְאוֹת זַגָּיו. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְחָמִשָּׁה זַגִּים לְצַד זֶה, וְכֵן לְכָל צַד וְצַד, עַד שֶׁלּוֹהֲטִים אַרְבָּעָה צִדְדֵי הָעוֹלָם מִמַּרְאֵה כָּל פָּלַז וּפָלַז, וְהֵם נִקְרָאִים פָּלַז הָרִמּוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ד) כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ.

אַרְבָּעָה גַּלְגַּלִּים בְּפָלְזֵי אַרְבַּע הַזָּוִיוֹת לוֹקְזִים בְּגִלְגּוּל אֶת אוֹתָהּ עֲטָרָה, וּכְשֶׁלּוֹקְזִים אוֹתָהּ, מִזְדַּקְּפִים לְמַעְלָה. עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְגִלְגּוּל פָּלַז הָעֶלְיוֹן, שֶׁנּוֹהֵם יוֹמָם וָלַיְלָה, מִתְזַבְּרִים כָּל אוֹתָם פָּלָזִים, וְלוֹקְזִים הָעֲטָרָה וְזוֹקְפִים אוֹתָהּ. וְקוֹל אוֹתָם הַגַּלְגַּלִּים נִשְׁמָע בְּכָל הָרְקִיעִים. לְקוֹל נְעִימוּתָם רוֹעֲשִׁים כָּל כּוֹזוֹת הַשָּׁמַיִם, וְכֻלָּם שׁוֹאֲלִים זֶה לָזֶה, עַד שֶׁכֻּלָּם אוֹמְרִים: (יזזקאל ג)

בָּרוּךְ כְּבוֹד ה׳ מִמְּקוֹמוֹ.

כְּשֶׁמְּזַדַּוֵּג הַמֶּלֶךְ בַּמַּלְכָּה, עוֹלָה עֲטָרָה זוֹ וּמִתְיַשֶּׁבֶת בְּרֹאשׁ הַמַּלְכָּה, וְאָז יוֹרֶדֶת עֲטָרָה אַחֶרֶת עֶלְיוֹנָה קְבוּעָה שֶׁל כָּל אֶבֶן טוֹבָה, וְכַפְּתוֹר וָפֶרַח סְבִיבָהּ. בְּשִׁשָּׁה גַּלְגַּלִּים בָּאָה לְשִׁשָּׁה צְדָדֵי הָעוֹלָם, שֵׁשׁ כַּנְפֵי נָשֶׁר לוֹקְחִים אוֹתָהּ. בְּפָלְוֵיהָ וְזַמְּשִׁים (פַּלְוֵי) עֲנָבִים סְבִיבָהּ שֶׁזָּקְפָה בָּהּ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, קְבוּעִים בְּאֶבֶן טוֹבָה, לָבָן וְאָדֹם, יָרֹק וְשֶׁזֹר, תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן. שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זָוִיוֹת לְכָל צַד וְצַד.

אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת מְגָדָּלִים לְכָל צַד וְצַד, וְכָל מִגְדָּל וּמִגְדָּל הָרִים קְבוּעִים. פְּוּרְזִים לְמַעְלָה, נְשִׂאָבִים בִּכְתֹנֶת (בְּשַׁלְוַן) הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה בְּשֶׁמֶן מִשְׁוָה שֶׁלָּהּ. אָז הָאִמָּא בְּלַוַּשׁ מַשְׁפִּיעָה מַתָּנוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְשׁוֹלַוַּת וְקוֹבַעַת אוֹתָם בְּאוֹתָהּ הָעֲטָרָה. אַוַּר כָּךְ מַשְׁפִּיעָה נַוְלֵי שֶׁמֶן מִשְׁוָה קָדֵשׁ עַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, וּמֵהָרֹאשׁ יוֹרֵד אוֹתוֹ שֶׁמֶן טוֹב עֶלְיוֹן עַל זְקָנוֹ הַמְכֻבָּד, וּמִשָּׁם שׁוֹפֵעַ עַל אוֹתָם לְבוּשֵׁי הַמֶּלֶךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל הַזָּקָן וְגוֹ׳.

אַוַּר כָּךְ זוֹוֶרֶת הָעֲטָרָה, וּמְעַטֶּרֶת אוֹתָהּ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה, וּפוֹרֶשֶׂת אוֹתָהּ עָלָיו וְעַל הַמַּלְכָּה, לִבוּשֵׁי כָּבוֹד בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה. וְאָז נִשְׁמָע קוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, (שיר השירים ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה וְגוֹ׳. אָז זֶהוּ הִיא בְּכָל בְּנֵי הַמֶּלֶךְ. וּמִי הֵם? כָּל אוֹתָם שֶׁבָּאוּ מִצַּד יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי לֹא מִזְדַּוְּגִים בָּהֶם וְלֹא עוֹמְדִים עִמָּהֶם, פָּרַט לְאוֹתָם יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּנֵי הַבַּיִת וּמְשַׁמְּשִׁים אוֹתָם. וְאָז בְּרָכוֹת שְׁיוֹצְאוֹת מֵהֶם, שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵן.

וְיִשְׂרָאֵל לוֹקְחִים הַכֹּל, וְשׁוֹלְחִים זֶלֶק מִמֶּנּוּ לִשְׁאָר הָעַמִּים, וּמֵאוֹתוֹ זֶלֶק נִזּוֹנִים כָּל אוֹתָם הָעַמִּים. וְלָמַדְנוּ, מִבֵּין צְדָדֵי זֶלֶקָם שֶׁל הַמְמֻנִּים עַל שְׁאָר הָעַמִּים יוֹצֵא שְׁבִיל דַּקִּיק אֶזֶד שֶׁמִּשָּׁם נִשְׁפָּע זֶלֶק לְאוֹתָם תַּזוֹתוֹנִים, וּמִשָּׁם נִפְרָד לְכַמָּה צְדָדִים. וְלָזֶה קוֹרְאִים תַּמְצִית, שֶׁיּוֹצֵאת מִצַּד הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה .

וְעַל זֶה כָּל הָעוֹלָם שׁוֹתֶה מִתַּמְצִית אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מִי זוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? הֲרֵי

בֵּאֲרֵנוּ. וּבֵין לְמַעְלָה וּבֵין לְמַטָּה, כָּל אוֹתָם שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לֹא נִוּוֹנִים אֶלָּא מֵאוֹתָהּ תַּמְצִית. וְאַל תֹּאמַר שֶׁהֵם בִּלְבַדָּם, אֶלָּא אֲפָלּוּ אוֹתָם כְּתָרִים תַּזְוִתוֹנִים שׁוֹתִים מֵאוֹתָהּ תַּמְצִית. וְזֶהוּ בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים, שְׁבִיל מִגְּדוֹלֵי שְׁאָר הָעַמִּים שֶׁמִּתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ.

כְּשֶׁרָאָה אוֹתוֹ מַלְאָךְ שֶׁבִּלְעָם מַסְטָה אֶת הָאָתוֹן לְאוֹתוֹ שְׁבִיל, שֶׁכָּתוּב לְהַטּוֹתָהּ הַדָּרֶךְ, מִיָּד – וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ ה' בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים, לְהַסְתִּיר הַשְּׁבִיל, שֶׁלֹּא יִסְתַּיְּעוּ בּוֹ שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְאוֹתָם כְּתָרִים תַּזְוִתוֹנִים. וְהָלְכָה זוֹ, כְּזוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי יְצְוָנְק. כָּתוּב (שיר השירים א) שָׁמֶנֶ֨ יְתֹרָה וְגוֹ', לִשְׁמֹר וּלְבָרֵךְ אֶת שְׁאָר הָעַמִּים בַּגָּלוּת. וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם כַּרְמִי שֶׁלִּי – לֹא נָטְרְתִי, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בַּגָּלוּת וְלֹא מִתְבָּרְכִים כָּרָאוּי.

גָּדֵר מְזֶה וְגָדֵר מְזֶה. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אֵיךְ יָכוֹל אוֹתוֹ מַלְאָךְ לְהַסְתִּיר אוֹתוֹ הַשְּׁבִיל? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁסִּיּוּעַ אַזָּר הָיָה לוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַתּוֹרָה סִיְּעָה לוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) מְזֶה וּמְזֶה הֵם כְּתֻבִים.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַה כָּתוּב? וַתֵּרֶא הָאָתוֹן וְגוֹ', וַתִּלְוֹזְ אֶל הַקִּיר. מַה זֶּה וַתִּלְוֹזְ אֶל הַקִּיר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כב) מְקַרְקַר קִר וְגוֹ'. קִיר – פַּטְרוֹן, אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם. וַתִּלְוֹזְ אֶת רַגֶּל בִּלְעָם אֶל הַקִּיר, הִיא לֹא נִתְּנָה לוֹ כְּלָל סִיּוּעַ. וּבַמְּצוּקָה (זָרְקָה) הַנִּיזָה (שָׁלְוָה) אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ קִיר וָרְמְזָה לוֹ זֶה. אָז וַיֹּסֶף לְהַכֹּתָהּ, בַּצַּד הַזֶּה.

וַיּוֹסֶף מַלְאַךְ ה' עֲבוֹר וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם צָר וְגוֹ'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִסְתִּיר לָהּ כָּל הַהֲרָכִים וְכָל הַסִּיּוּעִים, שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּהּ סִיּוּעַ מִכָּל צַד שֶׁבָּעוֹלָם. אָז וַתִּרְבַּץ תַּזָּת בִּלְעָם. כְּשֶׁרָאָה בִּלְעָם שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל, מַה כָּתוּב? וַיִּזַּר אַף בִּלְעָם וַיַּךְ אֶת הָאָתוֹן בַּמַּקֵּל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁהִתְקִינָהּ וְהִלְבִּישָׁהּ בְּזֵרוּזֵי דִּין קָשֶׁה וְתַקִּיף.

וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאָתוֹן וְגוֹ'. זֶה אָזַד מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁנִּבְרְאוּ עֶרֶב שַׁבָּת

בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מָה הַגְּדֵלָה הַזּוֹ לְבִלְעָם אוֹ לָאָתוֹן אוֹ לְיִשְׂרָאֵל בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁעָזְקוּ עָלָיו אוֹתָם גְּדוֹלִים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ, וּכְשֶׁהִגִּיעוּ לְבָלָק, אָמְרוּ לוֹ: וְכִי לַשּׁוֹטֶה הַזֶּה שַׁלְוָתְךָ לְכַבֵּד?! לֹא תִמְצָא בּוֹ מַמָּשׁ וְלֹא בִּדְבָרָיו. וּבְאוֹתוֹ דִּבּוּר שֶׁל הָאָתוֹן הִתְבַּזָּה מִכְּבוֹדוֹ. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, אִלְמָלֵא לֹא אָמְרָה הָאָתוֹן אֶת זֶה, לֹא הִשְׁאִיר בִּלְעָם אוֹתוֹ שֶׁלּוֹ, וּבְדִבְרֵי הָאָתוֹן יָדַע שֶׁנִּשְׁבָּר כּוֹזוֹ.

רַבִּי אַבָּא שָׁאַל, כָּתוּב (במדבר טז) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ וְגוֹ', וְכָתוּב וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי וְגוֹ'. מַה שּׁוֹנָה אֶרֶץ מֵאָתוֹן שֶׁלֹּא כָּתוּב בָּהּ וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאָרֶץ? אֶלָּא שָׁם מִשֶּׁהָ גָּזַר עַל הַפֶּה, וּפָתְחָה וְעָשְׂתָה הָאָרֶץ אֶת מִצַּוַּת מִשֶּׁהָ, וְלֹא נָאָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲבֹר מִצְוָתוֹ, שֶׁהֲרֵי מִשֶּׁהָ גָּזַר וְצִוָּה, וּפָצְתָה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ. וְלָכֵן הִיא עָשְׂתָה מִצְוָתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ. אֲבָל כָּאן לֹא נִמְצָא מִי שֶׁגָּזַר, אֶלָּא רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה, וְהוּאִיל וּרְצוֹנוֹ הָיָה בְּכָךְ, כָּתוּב וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאָתוֹן. מִמֶּנּוּ בָּא הַדָּבָר, וּמִמֶּנּוּ נִמְצָא.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הִסְתַּכַּלְתִּי בְּפָרָשָׁה זוֹ וּבַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְנִרְאָה שֶׁאֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁלֹּא צְרִיכִים. וְכִי מֵאַוָּר שֶׁכָּתוּב וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאָתוֹן, צָרִיךְ לְהָיוֹת דְּבָרִים הַלָּלוּ דְּבָרִים מְעֻלִּים, דִּבְרֵי זָכְמָה?! וְאִם כְּמוֹ שֶׁהִתְעוֹרְרוּ זֲבֵרֵינוּ, שֶׁהוּא מִשְׁתַּבֵּחַ שֶׁסּוּסְתּוֹ רוֹעָה בָּאָזוֹ, וְהִיא שָׁבָה וְאוֹמֶרֶת: הֲלוֹא אָנֹכִי אֲתָנְךָ – מִכָּאן הָיָה לָהּ לִפְתֹּחַ! וְהִיא לֹא פָתְחָה, אֶלָּא – מָה עָשִׂיתִי לָךְ. וְאִם כָּךְ, לָמָּה טָרַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִפְתֹּחַ אֶת פִּיהָ בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ?

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ לָמַדְנוּ עַל דַּעַת בִּלְעָם שֶׁאֵינוֹ כְּדַאי לִשְׂרוֹת עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְלָמַדְנוּ שֶׁהֲרֵי אֵין בַּאֲתוֹנוֹ יְכֹלֶת לְהַזִּיק אוֹ לְהֵיטִיב. וְלָמַדְנוּ מֵאָתוֹן זוֹ שֶׁהֲרֵי אֵין כּוֹזוֹ בַּבְּהֵמוֹת לְהַשְׂרוֹת עֲלֵיהֶן דַּעַת שְׁלֵמָה. בֹּא תִרְאֶה, בִּלְעָם, בְּאוֹתוֹ דִּבּוּר שֶׁל אֲתוֹנוֹ וּבְאוֹתָהּ דַּעַת טְפָשָׁה לֹא יָכוֹל לַעֲמֹד. בְּדַעַת עֶלְיוֹנָה עַל אֲוִזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מָה עָשִׂיתִי לָךְ. וְכִי בִּרְשׁוּתִי הָיָה לַעֲשׂוֹת טוֹב וָרָע? לֹא.

שֶׁהֲרֵי בְּהֵמוֹת לֹא מִתְנַהֲגוֹת אֶלָּא בְּמַה שֶּׁמַּנְהִיגִים אוֹתָן. וְאַף עַל גַּב שֶׁאוֹתָהּ אָתוֹן בְּעֹמֶק (בְּמִצּוּקָה) יוֹתֵר, זֶה לֹא בִּרְשׁוּתָהּ, שֶׁהֲרֵי הוּא הִטְעִינָהּ בִּכְשָׁפָיו, וְעוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּתוֹ.

וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לָאָתוֹן כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי. הָיָה לוֹ לִבְעֹז מִמֶּנָּה, וְהוּא הֵשִׁיב כִּטְפָשׁוּת דִּבֶּרְיָהּ לְעֻמָּתָהּ. אָז צָוְחוּ מִמֶּנּוּ, וְנִהְיָה כָּל בְּעֵינֵיהֶם, וְיָדְעוּ שֶׁהוּא שׁוֹטֶה. וּמָה אָמַר? כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי לוּ יֶשׁ חֶרֶב בְּיָדִי. אָמְרוּ: שׁוֹטֶה זֶה יָכוֹל לְהַשְׁמִיד עַמִּים בְּפִיו, אֵיךְ לֹא יָכוֹל לְהַשְׁמִיד אֶת אֲתוֹנוֹ וְהוּא צָרִיךְ חֶרֶב?! וְלָמַדְנוּ שֶׁאֵין כּוֹזֵב בַּבְּהֵמוֹת לְהַשְׁרוֹת עֲלֵיהֶן רוּחַ אֱחֶרֶת. שֶׁאִם יֹאמְרוּ בְּנֵי אָדָם, אִם יְדַבְּרוּ הַבְּהֵמוֹת כְּמַה דַּעַת שָׁלֵם יוֹצִיאוּ לָעוֹלָם – צֵא וּלְמַד מֵאָתוֹן זוֹ, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּתַח פִּיהָ, רְאֵה דִּבֶּרְיָהּ.

וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק אֶת בִּלְעָם וְגוֹ'. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, בָּלָק הָיָה זָקֵן בִּכְשָׁפִים יוֹתֵר מִבִּלְעָם, פָּרַט שֶׁלֹּא הָיָה מְכֻוָּן הַשָּׁעָה לְקַלֵּל. מָשָׁל וְכוֹ'. מְשׁוּם כָּךְ, וַיִּקַּח בָּלָק אֶת בִּלְעָם וְגוֹ'. הוּא הָיָה מַתְקִין אוֹתוֹ וְאוֹזְזוֹ לַכֹּל.

וַיַּעֲלֵהוּ בָּמוֹת בָּעַל. מַה זֶּה וַיַּעֲלֵהוּ בָּמוֹת בָּעַל? אֶלָּא הִשְׁגִּיחַ בִּכְשָׁפָיו בְּאֵיזֶה צַד יֵאָזֵז בָּהֶם, וּמָצָא שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת בָּמוֹת וְלַעֲבֹד לַבַּעַל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, וַיֵּלְכוּ אַזְרֵי הַבַּעַל. וַיַּרְא מִשָּׁם קְצֵה הָעָם, רָאָה אֶת גְּדוֹלֵי הָעָם וּמַלְכָּם שֶׁעוֹבְדִים לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יז) וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁם הַבַּעַל, וְכָתוּב (שם) אִם ה' הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁרָאָה בִּלְעָם שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לָזֶה, מִיָּד – וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק בְּנֵה לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי יְהוּדָה. אָזַד אָמַר, כְּנֶגֶד מִזְבְּחוֹת שֶׁל הָרִאשׁוֹנִים הִקְרִיב אוֹתָם שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת. וְאָזַד אָמַר, בְּזִכְמָה עָשָׂה הַכֹּל, וּמָצָא שֶׁזִּלְזֵל יִשְׂרָאֵל בְּשֶׁבַע דְּרָגוֹת נִקְשְׁרוּ. וּמְשׁוּם זֶה סִדֵּר שִׁבְעָה מִזְבְּחוֹת.

לְאָדָם שֶׁהָיָה לוֹ אָהוּב אָזַד שֶׁהִשְׁאִיר לוֹ אָבִיו, וּבְנֵי אָדָם בָּאוּ לְהִתְקוֹטֵט עִמּוֹ בִּגְלַל אוֹתוֹ אוֹהֵב. לְיָמִים בָּא אָדָם אָזַד וְרָצָה לְעוֹרֵר קְטָטָה עִמּוֹ. אָמַר: מָה אֶעֱשֶׂה? אִם אָעִיר קְטָטָה עִמּוֹ, הֲרֵי אוֹתוֹ אוֹהֵב שֶׁקָּשׁוּר אִתּוֹ,

וַאֲנִי לֹא אוּכַל. אָמַר: מָה אֶעֱשֶׂה? שָׁלַח דּוּרוֹן לְאוֹתוֹ אוֹהֵב. אָמַר אוֹתוֹ אוֹהֵב: וְכִי מַה יֵּשׁ לָאִישׁ הַזֶּה אִתִּי?! יָדַעְתִּי שֶׁזֶּה בִּגְלַל אוֹתוֹ בֶּן אֲהוּבִי. אָמַר: דּוּרוֹן זֶה לֹא יִכָּנֵס לְפָנַי. זְרְקוּ אוֹתוֹ לַכְּלָבִים שֶׁיֹּאכְלוּהוּ.

כָּךְ בִּלְעָם בָּא לְעוֹרֵר קְטָטָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְרָאָה שֶׁלֹּא יָכוֹל, בִּגְלַל אוֹתוֹ אוֹהֵב עֶלְיוֹן שֶׁלָּהֶם. (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כז) רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ אַל תַּעֲזֹב) הִתְחִיל לְתַקֵּן לְפָנָיו דּוּרוֹן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע! וּמַה יֵּשׁ לְךָ אֵלַי?! אַתָּה רוֹצֶה לְהַזְדַּוֵּג אִתִּי? הֲרֵי דּוּרוֹנְךָ מְזֻמָּן לַכְּלָבִים. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם. וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לְשׁוֹן קֶרִי וְטֻמְאָה. דּוּרוֹנְךָ יִמָּסֵר לְאֵלָּה וְלֹא יִכָּנֵס לְפָנַי.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, וַיִּקָּר – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמז) לִפְנֵי קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד. הוּא הָיָה עָתִיד שֶׁבְּאוֹתוֹ דּוּרוֹן יוּכַל לְיִשְׂרָאֵל. מַה כָּתוּב? וַיִּקָּר אֱלֹהִים. קֵרֵר עַצְמוֹ מִמַּה שֶׁהָיָה זוֹשֵׁב, וַיִּקָּר אֱלֹהִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁהִתְעוֹרֵר עָלָיו מִצַּד הַטֻּמְאָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיִּקָּר – בִּלְעָם וְזוֹשֵׁב שֶׁבְּאוֹתוֹ דּוּרוֹן יִכָּנֵס לְהַזִּיק אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָקַר אוֹתוֹ מִלְּפָנָיו אוֹתוֹ דּוּרוֹן. וְעָקַר אֶת בִּלְעָם מִמַּה שֶׁזּוֹשֵׁב, וְעָקַר (אוֹתוֹ מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה) אֶת אוֹתָהּ דַּרְגָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקָּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ) יְקָרוּהָ עֹרְבֵי נַחַל. אָמַר לוֹ: רָשָׁע! אֵינְךָ כְּדַאי לְהִתְקַשֵּׁר אֵלַי וּלְהִכָּנֵס לְפָנַי. דּוּרוֹנְךָ נִמְסָר לַכְּלָבִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא רְאֵה, רָשָׁע זֶה הָיָה גּוֹעֵל הַכֹּל, שֶׁלֹּא תִּמְצָא בְּכָל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ וַיֹּאמֶר ה' אֶל בִּלְעָם, אוֹ וַיְדַבֵּר ה', זֹס וְשָׁלוֹם. מַה כָּתוּב? וַיָּשֶׂם ה' דָּבָר בְּפִי בִּלְעָם וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁשָּׂם מַזְּזוֹסוֹם בְּפִי הַזָּזְמוֹר שֶׁלֹּא יִסְטֶה כָּאן אוֹ כָּאן. כָּךְ – וַיָּשֶׂם ה' דָּבָר בְּפִי וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע! אַתָּה זוֹשֵׁב שֶׁעַל יָדְךָ תִּהְיֶה וְתִתְקַיֵּם בְּרָכָה בְּבָנַי אוֹ הַהֶפֶךְ – לֹא צְרִיכִים הֵם לְךָ, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים לַצַּרְעָה וְכוּ'. אֶלָּא אַתָּה שׁוּב אֶל בָּלָק, וּכְשֶׁתִּתָּזוֹ פֶּיךָ, לֹא יִהְיֶה בִּרְשׁוּתְךָ. וְלֹא בְּפִיךָ תָּלוּי

הַדִּבּוּר, אֶלָּא וְכֹה תְדַבֵּר. הֲרֵי כֹּה, שֶׁעָתִיד לְבָרְכָם כֹּה, תְּדַבֵּר בִּרְכַּת בָּנַי, שֶׁכְּשֶׁתִּתְפַּתַּח פִּיךָ הִיא תְדַבֵּר מִלִּים לְהִתְקַיֵּם עַל בָּנַי, שֶׁלֹּא אַשְׁאִיר דְּבָרִים לְךָ.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁבָּא בָּלָק, וּבָלָק שָׁמַע כָּל אוֹתָם דְּבָרִים, הָיָה זוֹשֵׁב שֶׁמִּפִּי בִלְעָם יָצְאוּ, וְאָמַר: לָקַב אִיבַי לְקַוְּותִיךָ. אָמַר בִּלְעָם: קָוֹז כְּשָׁפִים אֵלּוּ בְּיָדְךָ, כְּדֵי לְעַכֵּב כָּאן אֶת הַכֹּהַ הַזֹּאת. וְאִם תּוֹכַל לְעַכְּבָהּ (לְעָקְרָהּ) בַּכְּשָׁפִים הַלָּלוּ, אֲנִי אֶעֱקֹר אוֹתָהּ מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁהִיא אָמְרָה.

מַה כָּתוּב? הִתְיַצֵּב כֹּה עַל עֹלָתֶךָ. בָּזֶה וּבַכְּשָׁפִים הַלָּלוּ תְּעַכֵּב אוֹתָהּ, וְאָנֹכִי אִקָּרֶה כֹּה. כְּלוֹמַר, אֶעֱקֹר אוֹתָהּ מֵהַדְּבָרִים הַלָּלוּ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע! אֲנִי אֶעֱקֹר אוֹתָךְ! מַה כָּתוּב אַזַּרְיוּ? וַיִּקַּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם. וְאוֹתוֹ דָּבָר הֵרִים קוֹל בְּדִבּוּרִים שֶׁל כֹּה. וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר. כֹּה תְדַבֵּר בְּוַדַּאי.

בֹּא וּרְאֵה, בַּתְּוֹלָה לֹא כָתוּב הִתְיַצֵּב כֹּה עַל עֹלָתֶךָ, אֶלָּא הִתְיַצֵּב עַל עֹלָתֶךָ וְאֵלְכָה אוּלַי יִקָּרֶה ה׳ לִקְרָאתִי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁכֹּה אָמְרָה אוֹתָן בְּרָכוֹת, אָז אָמַר, הִתְיַצֵּב כֹּה עַל עֹלָתֶךָ וְאָנֹכִי אִקָּרֶה כֹּה.

לְכָה אָרָה לִי יַעֲקֹב, כְּלוֹמַר לְקֹט. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זְרֹק אוֹתָם מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁהֵם עוֹמְדִים בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א כ) צְדָהּ אוֹרֶה. אָמַר, אִם תּוֹכַל לִזְרֹק (אוֹתָם מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה) אֶת אוֹתָהּ שֶׁלָּהֶם, הֲרֵי כֻּלָּם יֵעָקְרוּ מֵהָעוֹלָם. וּלְכָה זְעֲמָהּ יִשְׂרָאֵל – יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁיִּמְצָא רִגְוָ לְפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ז) וְאֵל זֹעֵם בְּכָל יוֹם.

כִּי מֵרֹאשׁ צֻרִים וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי יְצְוָק, מֵרֹאשׁ צֻרִים – אֵלּוּ הֵם הָאָבוֹת, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נא) הַבִּיטוּ אֶל צוּר חֻצַּבְתֶּם. וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ – אֵלּוּ הָאִמָּהוֹת. בֵּין מִצַּד זֶה בֵּין מִצַּד זֶה לֹא יְכוֹלִים לְהִתְקַלֵּל.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, כִּי מֵרֹאשׁ צֻרִים – מִי יָכוֹל לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי הוּא אָזוּז מֵרֹאשׁ שֶׁכָּל הַצּוּרִים יוֹצְאִים. וּמִי אֵלּוּ צֻרִים? גְּבוּרוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּל דִּינֵי הָעוֹלָם

יוֹצְאִים מֵאוֹתָן גְּבוּרוֹת, וְהֵם נֶאֱוָזִים בָּהֶן. וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ – אֵלּוּ שְׁאָר הַמַּזָּנוֹת (כְּתָרִים) שֶׁאֲוָוזִים בָּהֶם. הֵן עָם לְבָדָד וְגוֹ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים לב) ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ.

מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וְגוֹ', הֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ. אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן – יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. בַּתְּחִלָּה יַעֲקֹב, וְאַחַר כָּךְ יִשְׂרָאֵל. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אֶחָד – שְׁתֵּי דְּרָגוֹת הֵן, שֶׁהֲרֵי דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה הִיא יִשְׂרָאֵל.

מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וְגוֹ'. לְמַטָּה, מַה זֶּה עָפָר? רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, זֶה שֶׁכָּתוּב בּוֹ (יְשַׁעְיָה מא) יִתֵּן כֶּעָפָר חַרְבּוֹ וְגוֹ'. מִי זֵרְבּוֹ? הֲרֵי יָדוּעַ, שֶׁכָּתוּב (שָׁם לד) זֵרַב לַה' מָלְאָה דָם. עָפָר, אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ נִבְרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב) וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר וְגוֹ'. וּמֵאוֹתוֹ עָפָר כַּמָּה זְוָעִלוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת יָצְאוּ, כַּמָּה שַׁלְהֶבוֹת, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי זוֹק וּמִזָּהֲגִים, כַּמָּה זוּצִים, כַּמָּה בַּלִּיסְטְרָאוֹת, כַּמָּה רְמָזִים וַזְרָבוֹת וּכְלֵי זַיִן נִמְצְאוּ מֵאוֹתוֹ עָפָר. מִי מָנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אִיּוֹב כה) הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו.

וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל. רֹבַע יִשְׂרָאֵל הִיא ה"א, וְדָבָר אָזוּד הִיא. רֹבַע יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כג) רֹבִּיץ תַּזוֹת מַשָּׂאוֹ, רְבִיעַ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ג) מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה. דָּבָר אַזּוֹר רֹבַע – כְּמוֹ רְבִיעִית מִיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה, רֹבַע נִקְרָא לְפִי הַכְּתָרִים מַשְׁמָע דָּוִד, שֶׁהוּא רֶגֶל רְבִיעִית שֶׁל הַכִּסֵּא.

דָּבָר אַזּוֹר מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וְגוֹ' – כָּל אֵלּוּ שֶׁזָּשׁוּבִים עָפָר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב הֲיֵשׁ מִסְפָּר לִגְדוּדָיו. רֹבַע יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. דָּבָר אַזּוֹר מִי מָנָה עֲפַר – אֵלּוּ מִצְוֹת שֶׁהֵם בֶּעָפָר, בְּזְרִיעָה, בִּנְטִיעָה, בִּקְצִירָה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַזַּבְּרִים. וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יא) בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ. (אָמַר רַבִּי אַבָּא, בָּלָק זָכָם הָיָה בְּכִשָּׁפָיו כִּבְלָעָם, פָּרַט שֶׁלֹּא יָדַע לְכַוֵּן הַשָּׁעָה לְקַלֵּל).

וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר. וַיְדַבֵּר לֹא כָתוּב. מַה זֶּה וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ? רַבִּי זְזִיָּא אָמַר, הוּא הָיָה מֵרִים קוֹל לְאוֹתוֹ מְדַבֵּר, וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ בְּלָעָם. וַיֹּאמַר הַכֹּה חַזֹּאת,

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְכֹה תְדַבֵּר, וַאֲמִירָה הִיא מִמֶּנָּה.

בֹּא וּרְאֵה, כֵּיוָן שֶׁרָאָה בִלְעָם שֶׁבְּכָל כְּשָׁפָיו וּבְכָל אוֹתוֹ דּוּרוֹן לֹא יָכֹל לַעֲקֹר אֶת אוֹתָהּ כֹּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָנֹכִי אֶקְרָה כֹּה, אֶעֱקֹר אֶת הַכֹּה הַזֹּאת – אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע! אַתָּה סָבוּר לַעֲקֹר אוֹתָהּ?! אֲנִי אֶעֱקֹר אוֹתְךָ מִשֻּׁלְשֻׁלוֹתֶיךָ. מַה כָּתוּב? וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. אַזַּר כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁלֹּא יָכֹל, זָזַר וְאָמַר, וּבֵרֵךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה. וְלֹא אֲשִׁיבֶנּוּ הָיָה צָרִיךְ לוֹ לוֹמַר! אֶלָּא וַדַּאי וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה לְאוֹתָהּ שֶׁכָּתוּב עָלֶיהָ כ״ה, וְכֹה תְדַבֵּר. אֵינִי יָכוֹל לְהַזָּזִירָהּ.

אָמַר בִּלְעָם: בִּשְׁתֵּי דְרָגוֹת רָצִיתִי לְהִכָּנֵס בָּהֶם; רָצִיתִי לְהִכָּנֵס בָּהֶם מִדַּרְגַּת יַעֲקֹב וְלֹא יָכֹלְתִּי. רָצִיתִי לְהִכָּנֵס בָּהֶם מִצַּד אַזַּר שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלֹא יָכֹלְתִּי. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשֵּׁם זֶה אוֹ זֶה לֹא נִקְשָׁר בִּמְיוּחָם רָעִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְגוֹ׳.

לָמַדְנוּ, שְׁתֵּי דְרָגוֹת הֵן: נַזָּשׁ וְקֶסֶם. כְּנֶגְדָּן – עָמָל וָאָוֶן. אָמַר בִּלְעָם: הֲרֵי וַדַּאי נִמְצֵאתִי כְּנֶגֶד אֱלֹהּ – יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. אָוֶן כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁהוּא קָשׁוּר בְּנַזָּשׁ. עָמָל כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, שֶׁקָּשׁוּר בְּקֶסֶם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁלֹּא יָכֹל, אָמַר, וַדַּאי לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְגוֹ׳. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁה׳ אֱלֹהָיו עִמּוֹ וְגוֹ׳.

וְאִם תֹּאמַר, בְּאֱלֹהּ לֹא יָכֹלְתִּי, בְּקֶסֶם וְנַזָּשׁ יָכֹלְתִּי – כָּתוּב כִּי לֹא נַזָּשׁ בְּיַעֲקֹב וְגוֹ׳. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכָּל הַכּוֹזוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וְכָל מַזָּנוֹתֵיהֶם כֻּלָּם, לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בִּנְיוּמוּסֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן עַד שֶׁשּׁוֹאֲלִים לַשְּׁנַיִם הַלָּלוּ – יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. וּמָה אוֹמְרִים? מַה פָּעַל אֵל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, כֹּה אָמַר. וְהוּא הֵרִים קוֹל כְּנֶגְדָּהּ וְלֹא יָדַע מַהוּ, וְלֹא נִשְׁמַע פָּרַט לְקוֹלוֹ.

הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְגוֹ׳. מִי עַם תַּקִּיף כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל. בְּשָׁעָה שֶׁמֵּאִיר הַבֹּקֶר, קָם וּמִתְגַּבֵּר כַּאֲרִי לַעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם בְּכַמָּה שִׁירִים, בְּכַמָּה תִּשְׁבָּחוֹת. מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה כָּל הַיּוֹם, וּבַלַּיְלָה לֹא יִשְׁכַּב וְגוֹ׳. כְּשֶׁרוֹצֶה הָאָדָם לִשְׁכַּב

עַל מִטָּתוֹ, מְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן, מַמְלִיכוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזֻּזִקִּים מִתְקַשְּׁרִים לְפָנֵיהֶם בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹתְזִים פָּיהֶם עַל מִטָּתָם בְּשִׁמְעַ יִשְׂרָאֵל, וּמְבַקְּשִׁים רַוָּזִמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בְּכַמָּה פָּסוּקֵי רַוָּזִמִים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם – עֲתִידִים הָעָם הַזֶּה לָקוּם עַל כָּל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת כְּאַרְיֵה גִּבּוֹר וְתַקִּיף, וְיִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם. דֶּרֶךְ כָּל הָאֲרָיוֹת לִשְׁכַּב עַל טַרְפָּם, אֲבָל עַם זֶה לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף.

דְּבָר אַוָּזר הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם – לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת לְפָנֵי מַלְכָּם עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. וְלָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּרְבָּן הָיָה נִשְׂרָף עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, הָיוּ רוֹאִים דְּמוּת אַרְיֵה אָזָּד רָבוּץ עַל אוֹתוֹ קָרְבָּן וְאוֹכֵל אוֹתוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, אוּרִיאֵ"ל מַלְאָךְ עֶלְיוֹן הָיָה, וְרָאוּ אוֹתוֹ בִּדְמוּת אַרְיֵה תַּקִּיף רוֹבֵץ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאוֹכֵל אֶת הַקָּרְבָּנוֹת. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ זַכָּאִים כָּל כָּךְ, הָיוּ רוֹאִים דְּמוּת כֶּלֶב אָזָּד זָצוּף רוֹבֵץ עָלָיו, אָז הָיוּ יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים שֶׁצְּרִיכִים תְּשׁוּבָה, וְאָז שָׁבִים. לֹא יִשְׁכַּב וְגוֹ' – אֵלּוּ קָרְבְּנוֹת הַלַּיְלָה, כְּמוֹ עוֹלוֹת. וְדַם זֻלָּלִים יִשְׁתֶּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹרֵךְ קְרָב שֶׁלָּהֶם עַל שׂוֹנְאֵיהֶם.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא יִשְׁכַּב, מַהוּ לֹא יִשְׁכַּב? אֶלָּא בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה כְּשֶׁבֶּן אָדָם הוֹלֵךְ בְּמִצְוֹת רִבּוֹנוֹ, לֹא שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ עַד שֶׁהוֹרֵג אֶלֶף וּמֵאָה וְעֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ מֵאוֹתָם מִינִים רָעִים שֶׁשּׁוֹרִים עִמּוֹ. רַבִּי אַבָּא אָמַר, אֶלֶף הֵם מִצַּד שְׁמֹאל, שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קמט) יַעְלְזוּ זַסִידִים בְּכָבוֹד וְגוֹ', רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְגוֹ', לַעֲשׂוֹת נְקָמָה וְגוֹ'. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יִשְׁכַּב וְגוֹ', וְזֶהוּ לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְזַקְיָה, כְּנֶגֶד שִׁלֹּשׁ הַפְּעָמִים שֶׁהִכָּה אֶת אֲתוֹנוֹ וְהִטְעִינָהּ בִּכְשָׁפָיו, הִתְבָּרְכוּ יִשְׂרָאֵל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, כְּנֶגְדּוֹ הִתְבָּרְכוּ יִשְׂרָאֵל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, שֶׁעוֹלִים יִשְׂרָאֵל לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' וְגוֹ', וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם לִקְרַאת נְזָזִשִׁים

וְגוֹ׳. מַה זֶּה לִקְרַאת נְזָקִים? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁהַפָּעָמִים הָרִאשׁוֹנוֹת הַלָּלוּ הָיָה הוֹלֵךְ בְּכָל כִּשָּׁפָיו וְרָצָה לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁרָאָה רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָמַר שׁוּב אֶל בָּלָק, שֶׁהֲרֵי דִּבּוּרֵיךְ לֹא רוֹצִים בָּנַי – דִּבּוּר אַוֵּר מְזֻמָּן מֵהַכֹּהַ הַזֹּאת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְכֹה תְדַבֵּר. כֹּה תְדַבֵּר – וְלֹא אַתָּה. כֹּה תְדַבֵּר – שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל כָּל הַשַּׁלִּיטִים, מְכַשְּׁפִים וְקוֹסְמִים וּמִינִים רָעִים שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהָרַע לְבָנַי. וְאָז רָצָה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּעַיִן רָעָה.

בֹּא וּרְאֵה, רָשָׁע זֶה כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל בְּיִשְׂרָאֵל, הָיָה מִסְתַּכֵּל בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת אֵלּוּ – יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל – לְהָרַע לָהֶם, אוֹ בָּזֶה אוֹ בָּזֶה בְּכִשָּׁפָיו. בִּגְלַל כָּךְ כָּל בְּרָכוֹת וּבְרָכוֹת, יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל הִתְבָּרְכוּ. וַיַּרְא בִּלְעָם כִּי טוֹב וְגוֹ׳. בַּמָּה רָאָה? רָאָה שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁבָּנֵי הַמֶּלֶךְ מְאִירוֹת, מִינִים רָעִים לֹא עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם, וְכָל הַכִּשָּׁפִים וְכָל הַקְּסָמִים לֹא עוֹלִים בְּכִשָּׁפֵיהֶם.

בֹּא וּרְאֵה, בִּשְׁתֵּי הַפָּעָמִים הָאֵלֶּה כָּתוּב וַיִּקַר; וַיִּקַר אֱלֹהִים. וַיִּקַר ה׳ אֶל בִּלְעָם וְגוֹ׳. וְכָתוּב וְכֹה תְדַבֵּר. וְעַכְשָׁו, כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהֲרֵי לֹא נִמְצָא רִגְּז וּכְשָׁפָיו לֹא עָלוּ, אָז – וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם וְגוֹ׳. כֵּיוָן שֶׁהִפְרִיד וְהֶעֱלָה עַצְמוֹ מִכְּשָׁפָיו, הִתְוַזִּיל (בְּרוּזַ אַוֵּרֵת) בְּהִתְעוֹרְרוּת אַוֵּרֵת – לְשַׁבְּזַ אֶת יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵיזוֹ הִתְעוֹרְרוּת כָּאן? אָמַר לוֹ, (רוּזַ אֱלֹהִים וְלֹא רוּזַ ה׳, אֶלָּא) הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רוּזַ אַוֵּרֵת מִצַּד שְׂמֹאל, אוֹתוֹ שֶׁהִתְקַשְּׁרוּ תַּוְזְתָּיו אוֹתָם מִינִים וְכִשּׁוּפִים שֶׁלּוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּךְ לָמַדְנוּ, שֶׁאֲפִלּוּ בַּזְּמַן הַזֶּה לֹא שָׁרְתָה בּוֹ רוּזַ הַקֹּדֶשׁ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב וַתְּהִי עָלָיו רוּזַ אֱלֹהִים, וּבְכָל אוֹתָן פְּעָמִים אֲוֵרוֹת לֹא כָּתוּב בָּהֶן כָּךְ. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה. בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אַל תִּקְרֵי יְבֹרָךְ אֶלָּא יְבֻרַךְ. וּבִלְעָם הָיָה רַע עַיִן, שֶׁלֹּא נִמְצָא רַע עַיִן בָּעוֹלָם כְּמוֹתוֹ, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בְּעֵינָיו, הָיָה מִתְקַלְקֵל.

וְעַל זֶה אָמְרוּ, מִי שֶׁמַּעֲבִיר בְּנוֹ בַּשּׁוּק וּפוֹוֵזֵד מֵעַיִן רָעָה, יָשִׂים סוּדָר עַל

רִאשׁוֹ כְּדֵי שֶׁעַיִן רָעָה לֹא תוּכַל לִשְׁלֹט בּוֹ. גַּם כָּאן, כֵּיוָן שֶׁרָאָה בִּלְעָם שֶׁלֹּא יָכוֹל בִּכְשָׁפָיו וּבְקֶסֶמָיו לְהַזִּיק לְיִשְׂרָאֵל, רָצָה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּעַיִן רָעָה, בְּגָלַל שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בְּעֵינָיו הָרָעוֹת, הָיָה מִתְקַלֵּל.

בֹּא וּרְאֵה מָה רָצוֹנוֹ כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל. כָּתוּב וַיָּשֶׂת אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו, כִּתַּרְגּוּמוֹ: (וְשָׂם פָּנָיו (כְּנֶגֶד הָעֶגֶל) לָעֶגֶל שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר), כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ צַד סִיּוּעַ לְהָרַע לָהֶם.

כְּעֵת רְאֵה מַה כָּתוּב, וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל. רָצָה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּעַיִן רָעָה. בְּשָׁעָה זוֹ אִלְמְלֵא הִקְדִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְפוּאָה, הָיָה מְאַבֵּד אוֹתָם בְּהִסְתַּכְּלוּת עֵינָיו. וְאֵיזוֹ רְפוּאָה נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים. וַתְּהִי עָלָיו, עַל יִשְׂרָאֵל הוּא אוֹמֵר. כְּמוֹ שֶׁפּוֹרֵשׂ סוֹדָר עַל רֹאשׁ הַתִּינוֹק כְּדֵי שֶׁלֹּא תִשְׁלֹט בּוֹ עֵינוֹ.

אָז הִתְחִיל וְאָמַר, מַה טֹּבוּ אָהָלֶיךָ יַעֲקֹב. בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל בְּעַיִן רָעָה, לֹא יָכוֹל, אֶלָּא כְּשֶׁמְּשַׁבְּחָן וּמְכַבֵּד אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁרוֹצֶה לְקַלֵּל בְּעַיִן רָעָה. וּמַה דַּרְכּוֹ? אָמַר, רְאוּ כַּמָּה טוֹב זֶה, כַּמָּה נָאֶה זֶה! כְּדֵי שֶׁתִּשָּׁלֵט בּוֹ עַיִן רָעָה. גַּם כָּאן אָמַר, מַה טֹּבוּ אָהָלֶיךָ יַעֲקֹב, כַּמָּה יָפִים הֵם, כַּמָּה נָאִים הֵם, כַּמָּה נְטִיעוֹת יָפוֹת שֶׁנִּטְּעוּ מֵהֶם, דּוֹמִים לְאוֹתָן נְטִיעוֹת שֶׁנָּטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן נָאוֹת. מִי יִתֵּן וְאֵלּוּ (שֶׁאֵלּוּ) הַנְּטִיעוֹת נִמְצְאוּ מֵאוֹתָם עֲנָיִים שֶׁבָּהֶם.

יֵזֶל מַיִם מִדָּלְיָו וְגוֹ'. לְאָדָם שֶׁהָיוּ לוֹ יָדַיִם יָפוֹת נָאוֹת לְמַרְאֶה. עָבַר אָדָם אֶזֶד בַּעַל עַיִן הָרָע, הִסְתַּכֵּל בְּאוֹתָן יָדַיִם, וְהִתְחִיל לְשַׁבְּחָן. אָמַר: כַּמָּה יָפוֹת הֵן, כַּמָּה נָאוֹת הֵן, רְאוּ אֶצְבָּעוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִיפֵי עֶלְיוֹן! אַזַּר כָּךְ אָמַר: מִי יִתֵּן יָדַיִם אֵלּוּ שֶׁשּׁוֹרוֹת בֵּין אֲבָנִים יְקָרוֹת וּבִלְבוּשֵׁי כָּבוֹד שֶׁל אַרְגָּמָן (בְּבֵיתֵנוּ וְכוּ' בַּתֵּבָה שֶׁלּוֹ) בְּבֵיתוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, וְיִהְיוּ גְּנוּזוֹת בַּתֵּבָה שֶׁלּוֹ.

כָּךְ בִּלְעָם, הִתְחִיל לְשַׁבְּחָן: מַה טֹּבוּ אָהָלֶיךָ, רְאוּ כַּמָּה יָפִים, כַּמָּה נָאִים

וכו׳. אַזַּר כָּךְ אָמַר, יַּל מַיִם מִדָּלְיָו, לֹא תִמְצָא נְטִיעָה יָפָה זוֹ, נְטִיעַת הַתּוֹרָה, מְזוּוֹן לְאוֹתָם עֲנָיִים (דָּלְיוֹ, כְּלוֹמַר מִסְכֵּנִים) (מִשְׁכְּנוֹת). וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים, שֶׁלֹּא יִגָּדֵל וְלֹא יִרְבֶּה רוּחַ הַקָּדֶשׁ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָשָׁע! לֹא יוּכְלוּ עֵינֶיךָ לְהַזִּיק, הֲרֵי פָּרִישַׁת הַקָּדֵשׁ עֲלֵיהֶם. וְאָז אָמַר: אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם וְגוֹ׳, הֲרֵי לֹא יְכוֹלִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לְהַזִּיק לָהֶם, שֶׁהֲרֵי כּוֹחַ תַּקִּיף עֶלְיוֹן אָחוּז בָּהֶם, וּמִיהוּ? אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כְּתוּעֲפֹת רְאֵם לוֹ, שֶׁלֹּא יָכוֹל בֶּן אָדָם לְהוֹשִׁיט יָדָיו עָלָיו מִתּוֹךְ גֻּבְהוֹ. וּמִשֶּׁנִּמְצָא בְּזִקִּיפוּת עֶלְיוֹנָה כָּךְ, יֹאכַל גּוֹיִם צָרָיו וְגוֹ׳, וְאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְהַזִּיק לָהֶם.

וַאֲפָלּוּ בִּזְמַן שֶׁלֹּא זָקוּף, לֹא יְכוֹלִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּרַע שָׁכַב. לֹא פּוֹזֵד, בְּגָלַל שֶׁנִּמְצָא גִּבּוֹר כַּאֲרִי וּכְלָבִיא, אֲפָלּוּ כְּשֶׁהֵם בֵּין הָעַמִּים, וְכָרַע וְשָׁכַב בֵּינֵיהֶם, כַּאֲרִי הוּא יִמָּצֵא בְּנִימוּסֵי הַתּוֹרָה, בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה. (וְאַף עַל פִּי כֵן) יֵשׁ לָהֶם שִׁלְטוֹן בְּרִבּוֹנָם שֶׁאֲפָלּוּ כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם לֹא יַעֲקְרוּ אוֹתוֹ, כְּאַרְיֵה זֶה כְּשֶׁשּׁוֹכֵב עַל טַרְפּוֹ לֹא יְכוֹלִים לַהֲקִימוֹ מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא נִמְצָא בָּעוֹלָם זָכָם לְהַזִּיק כְּמוֹ בִּלְעָם הָרָשָׁע, שֶׁהֲרֵי בַּתְּזוּלָה הָיָה נִמְצָא בְּמִצְרַיִם, וְעַל יָדוֹ קָשְׁרוּ הַמִּצְרִים קֶשֶׁר עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מֵעֲבוֹדָתָם לְעוֹלָמִים. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר, מָה אוּכַל לְהַזִּיק לָהֶם? שֶׁהֲרֵי אֲנִי עָשִׂיתִי שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מֵעַבְדוּת הַמִּצְרִים לְעוֹלָמִים, אֲבָל אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם, וְנָגְדָּם (וְנָגְדוּ) לֹא יְכוֹלִים זָכָם וּמְכַשְּׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (דִּבְרִים כג) לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו וְגוֹ׳ עִמְּךָ יֵשֵׁב בְּקִרְבְּךָ. כַּמָּה זְבִיבִים דִּבְרֵי הַתּוֹרָה. כַּמָּה זְבִיבָה הַתּוֹרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כַּמָּה זְבִיבָה הַתּוֹרָה שֶׁהוֹרִישׁ אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, שָׁמַע בִּלְעָם שֶׁהֲרֵי כְּשָׁפָיו וּקְסָמָיו וְכָל אוֹתָם קְשָׁרִים לֹא עָלוּ בְּיִשְׂרָאֵל, הִתְזוּזִיל

לְגָרֵד עַצְמוֹ וְלִמְרֹט רֹאשׁוֹ. הָלַךְ לְאוֹתָם הָרֵי הַזּוֹשָׁף, וְהִגִּיעַ לִפְנֵי אוֹתָם שַׁלְשְׁלָאוֹת בַּרְזֶל.

וְכָךְ הוּא דֶּרֶךְ מִי שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס הָאָדָם בְּרֹאשׁ הֶהָרִים, רוֹאֶה אוֹתוֹ עֲוָאֵ"ל, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא גְּלוּי עֵינַיִם, מִיָּד אוֹמֵר לַעֲזָ"א. אָז נוֹתְנִים קוֹל, וּמִתְכַּנְּסִים אֲלֵיהֶם נְוָשִׁים גְּדוֹלִים שֶׁבּוֹעֲרִים וְסוֹבְבִים אוֹתָם. שׁוֹלְוִזִים זַיָּה קְטַנָּה מוּל הָאָדָם, וְלָמְדָנוּ, כְּמִין זָחוּל הִיא, וְרֹאשָׁהּ כְּרֹאשׁ הַנָּוָשׁ, וּשְׁנֵי זְנָבוֹת לָהּ, וְיָדֶיהָ וְרַגְלֶיהָ קְטַנּוֹת. בֶּן אָדָם שֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ, מְכַסֶּה פָּנָיו, וְהוּא מֵבִיא קְטֹרֶת אַוָּזַת מִשְׁרַפַּת תַּרְנְגוֹל לָבָן, זוֹרֵק בְּפָנֶיהָ, וְהִיא בָּאָה עִמּוֹ.

עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְרֹאשׁ הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת, וְאוֹתוֹ רֹאשׁ הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת נָעוּץ בַּקַּרְקַע וּמַגִּיעַ עַד הַתְּהוֹם. וְשָׁם בַּתְּהוֹם עָמוּד אָוָזַד שֶׁנָּעוּץ בַּתְּהוֹם הַתַּוְזוֹתוֹנָה, וּבְאוֹתוֹ עָמוּד קָשׁוּר רֹאשׁ הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הָאָדָם לְרֹאשׁ הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת, מַכֶּה בָּהּ שָׁלֹשׁ פָּעָמִים, וְהֵם קוֹרְאִים לוֹ, וְאָז כּוֹרֵעַ וּמִשְׁתַּוְזֶוה עַל בִּרְכָּיו, וְהוֹלֵךְ וְאוֹטֵם עֵינָיו עַד שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם. אָז יוֹשֵׁב לִפְנֵיהֶם, וְכָל אוֹתָם נְוָשִׁים סוֹבְבִים אוֹתוֹ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה. פּוֹתֵחַ עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתָם, מְזַדַּעְזֵעַ וְנוֹפֵל עַל פָּנָיו וּמִשְׁתַּוְזֶוה כְּנֶגְדָּם.

אַוָּר כָּךְ מְלַמְּדִים אוֹתוֹ כְּשָׁפִים וְקֶסֶמִים, וְיוֹשֵׁב לִפְנֵיהֶם זַמָּשִׁים יוֹם. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ, אוֹתָהּ הַזַּיָּה וְכָל אוֹתָם נְוָשִׁים הוֹלְכִים לְפָנָיו עַד שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶהָרִים בֵּין אוֹתוֹ זוֹשָׁף תַּקִּיף.

וּבִלְעָם, כְּשֶׁהִגִּיעַ לִפְנֵיהֶם, הוֹדִיעַ לָהֶם דָּבָר, וְהִסְגִּיר עַצְמוֹ בֶּהָרִים עִמָּם. וְרָצָה לְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם לְהָשִׁיב אוֹתָם לְמִצְרַיִם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבֵּל וְקִלְקֵל כָּל זְכֻמַּת הָעוֹלָם וְכָל כִּשּׁוּפֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִקְרַב אֲלֵיהֶם.

בֹּא וּרְאֵה, כָּעֵת, כֵּיוָן שֶׁרָאָה בִּלְעָם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַזִּיק לְיִשְׂרָאֵל, הֶוֶוזִיר עַצְמוֹ, וְהִמְלִיךְ אֶת בָּלָק, מַה שֶּׁלֹּא רָצָה מִמֶּנּוּ כְּדֵי לְהַזִּיק לָהֶם. וַעֲצָתוֹ הָיְתָה בְּאוֹתָן נְקֻבּוֹת מִדְיָן שֶׁהֵן יָפוֹת, וְאִלְמָלֵא שֶׁאָמַר לוֹ מֹשֶׁה, לֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ, שֶׁכָּתוּב הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲצָתוֹ, אָמַר: הֲרֵי וַדַּאי יִפֹּל בַּעֲצָתְךָ. מָה עָשָׂה? אוֹתוֹ כּוֹזֵן שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל הַכְּשָׁפִים, הֶרְאָה לוֹ סוֹף הַכֹּל, וְכִי יֵשׁ לָהֶם רְשׁוּת לִזְמַן רָזוּק. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַיִן רָאָה, וּדְבָרִים נֶאֱמְרוּ מֵאוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד עָלָיו, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ. וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לוֹמַר. מָה הַטַּעַם? בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִתְקַיְּמוּ דִּבְרֵי גַּעַל בְּרָצוֹן עֶלְיוֹן, (וּבִשְׁבִיל שֶׁיִּתְקַיְּמוּ דְּבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה) בְּדַעַת עֶלְיוֹנָה בַּתּוֹרָה.

אֲרָאֲנוּ וְלֹא עַתָּה, שֶׁהַרֵי דְּבָרִים אֵלּוּ – מֵהֶם הִתְקַיְּמוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּמֵהֶם לְאַזַּר זְמַן, וּמֵהֶם בִּזְמַן מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ. שָׁנִינוּ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנוֹת אֶת יְרוּשָׁלַיִם וּלְהַרְאוֹת כּוֹכָב אֶזֶד קָבוּעַ בְּשִׁבְעִים רָצִים, וּבְשִׁבְעִים רוּזוֹת מְאִירוֹת מִמֶּנּוּ בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ, וְיִבָּלְעוּ בּוֹ שִׁבְעִים כּוֹכָבִים אֲזֵרִים, וְיִהְיֶה מֵאִיר וְלוֹהֵט שִׁבְעִים יוֹם.

וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי יֵרָאֶה בְּכ"ה לַזּוֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי, וְיִתְכַּנֵּס בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לְסוֹף שִׁבְעִים יוֹם. יוֹם רִאשׁוֹן יֵרָאֶה בְּעִיר (אַזַּת) שֶׁל רוֹמָא, וְאוֹתוֹ יוֹם יִפָּלוּ שָׁלֹשׁ זוֹמוֹת עֶלְיוֹנוֹת מֵאוֹתָהּ עִיר שֶׁל רוֹמִי, וְהֵיכָל גָּדוֹל יִפֹּל, וְשַׁלִּיט אוֹתָהּ הָעִיר יָמוּת. אָז יִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ כּוֹכָב לְהֵרָאוֹת בָּעוֹלָם, וּבְאוֹתוֹ זְמַן יִתְעוֹרְרוּ קְרָבוֹת וְזַזָּקִים בָּעוֹלָם לְכָל אַרְבָּעָה צְדָדִים, וֶאֱמוּנָה לֹא תִמָּצֵא בֵּינֵיהֶם.

וּבְאֶמְצַע הָעוֹלָם, כְּשֶׁיָּאִיר אוֹתוֹ כּוֹכָב בְּאֶמְצַע הָרָקִיעַ, יָקוּם מֶלֶךְ אֶזֶד גָּדוֹל וְשׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, וְתִתְגָּאֶה רוּזוֹ עַל כָּל שְׁאָר הַמְּלָכִים, וְיַעֲרֵר קְרָבוֹת בִּשְׁנֵי צְדָדִים וְיִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם.

וּבַיּוֹם שֶׁיִּבָּרֵא (שֶׁיִּתְכַּסֶּה) הַכּוֹכָב, תִּזְדַּעֲזַע הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה אַרְבָּעִים וַזַּמְשָׁה מִילִים סְבִיב הַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ הָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְתִתְגַּלֶּה מְעָרָה אַזַּת מִתַּזַּת הַקַּרְקַע. וּמֵאוֹתָהּ מְעָרָה תֵּצֵא אֵשׁ וְזַזָּקָה לִשְׂרֹף אֶת הָעוֹלָם. וּמֵאוֹתָהּ מְעָרָה יִגְדַּל עוֹף (עָנָף) אֶזֶד גָּדוֹל עֶלְיוֹן שֶׁיִּשְׁלֹט בְּכָל הָעוֹלָם, וְלוֹ תִּנָּתֵן הַמַּלְכוּת. וּקְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים יִתְכַּנְּסוּ אֵלָיו, וְאָז יִתְגַּלֶּה מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בְּכָל הָעוֹלָם, וְלוֹ תִּנָּתֵן הַמַּלְכוּת.

וּבְנֵי הָעוֹלָם, בְּשָׁעָה שֶׁיִּתְגַּלֶּה, יִהְיוּ נִמְצָאִים בְּצָרָה אַחַר צָרָה, וְשׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל יִתְגַּבְּרוּ, אָז יִתְעוֹרֵר רוּחַ הַמְּשִׁיחַ עֲלֵיהֶם וְיַכְרִית לֶאֱדוֹם הָרִשְׁעָה, וְכָל אֶרֶץ שֵׂעִיר יִשְׂרַף בָּאֵשׁ. אָז כָּתוּב, וְיִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה חָיִל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וְהָיָה אֲדוֹם יְרֻשָּׁה וְהָיָה יְרֻשָּׁה שֵׂעִיר אֹיְבָיו. אוֹיְבָיו שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְאָז – וְיִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה חָיִל. וּבַזְּמַן הַהוּא יְקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמֵּתִים שֶׁל עַמּוֹ וְיִשְׁתַּכְּחוּ מֵהֶם הַמָּוֶת. זֶה שֶׁכָּתוּב (תהלים קיז) יְמִין ה' עֹשָׂה חָיִל. לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה. וְכָתוּב (עובדיה א) וְעָלוּ מוֹשִׁעִים וְגוֹ'. וְאָז (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ וְגוֹ'? אֶלָּא כַּאֲשֶׁר יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, שְׁכִינָה יוֹצֵאת עִמָּהֶם וְעִמָּהּ יֵצְאוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ. שָׁשׁוֹן – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי יְצְחָק אָמַר – זֶה צַדִּיק. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ. שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָהּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, צַדִּיק נִקְרָא שָׁשׁוֹן, וּמִיּוֹם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נָפְלָה בַּגָּלוּת, נִמְנְעוּ בְּרָכוֹת מִלֶּרֶדֶת לָעוֹלָם מִזֶּה הַצַּדִּיק. בַּזְּמַן הַהוּא מַה כָּתוּב? (ישעיה יב) וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן, זֶה צַדִּיק. מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה – אֵלּוּ אַבָּא וְאִמָּא. דָּבָר אַחֵר, אֵלּוּ נֵצַ"ח וְהוֹ"ד, וְהַכֹּל מִמְּקוֹרוֹת עֲמֻקִּים הַנּוֹבְעִים. וְאָז, (שם) וְאָמַרְתָּ בַּיּוֹם הַהוּא אוֹדְךָ ה' וְגוֹ', צַהֲלִי וָרְנִּי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן וְגוֹ'. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת פִּינְחָס

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר וְגוֹ'. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (משלי א) שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ. שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה מוּסַר אָבִיךָ? מוּסָר זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כַּמָּה תּוֹכֵחוֹת, כַּמָּה עֲנָשִׁים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) מוּסַר ה' בְּנִי אַל תִּמְאָס וְאַל תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ.

וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה זוֹכֶה שֶׁיִּפָּתְחוּ לוֹ כַּמָּה שְׁעָרִים לָעוֹלָם הַהוּא, כַּמָּה אוֹרוֹת – בְּשָׁעָה שֶׁיֵּצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה הִיא

מַקְדִּימָה לְפָנָיו, וְהוֹלֶכֶת לְכָל שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, מַכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת: (ישעיה כו) פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק! הַתְקִינוּ כִסְאוֹת לְפָלוֹנִי עֶבֶד הַמֶּלֶךְ! שֶׁאֵין שְׁמִזָּה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא אֶלָּא בְּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, כָּל שֶׁכֵּן אָדָם שֶׁמִּתְעוֹרֵר בַּלַּיְלָה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִמְצָא בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּהָ (שיר השירים ז) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, פָּסוּק זֶה יֵשׁ בּוֹ סוֹד זְכֻמָּה. הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא בַּגָּלוּת עִם יִשְׂרָאֵל וְהוֹלֶכֶת עִמָּם בְּצָרָתָם. חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ – מְזֻמָּנוֹת עֶלְיוֹנִים כֻּלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ, לְקוֹל תִּשְׁבַּחְתֵּךְ בַּגָּלוּת. הַשְׁמִיעֵנִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ב) הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ. הַשְׁמִיעִינִי קוֹל אוֹתָם הַחֲבֵרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי אֵין תִּשְׁבַּחְזָת לְפָנַי כְּאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּבָיכוֹל כָּל אוֹתָם שֶׁזָּכָאִים לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וּמִכְשֶׁנֶּחֱצָה הַלַּיְלָה וּבָאִים עִם הַמַּלְכָּה כְּשֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם לְקַבֵּל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, מִתְחַזֵּק וְיוֹרֵשׁ בַּשְּׁכִינָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹרֶה בּוֹ זוּט שֶׁל זֵסֶד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחַזֵּק בַּשְּׁכִינָה, יִשְׁמֹר עַצְמוֹ מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁאֲזוּזִים מוּלָהּ, כְּמוֹ מִי? אוֹתָם שֶׁלֹּא מְשַׁקְּרִים בָּאוֹת הַקָּדוֹשׁ, כְּגוֹן בַּת אֵל נֵכָר. וְכָל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר עַצְמוֹ, כְּבָיכוֹל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲזוּזָה בּוֹ וְשׁוֹמֶרֶת אוֹתוֹ וְהִיא מַקְדִּימָה לוֹ שָׁלוֹם, וְכָל שֶׁכֵּן אִם זוֹכֶה וְקוֹנֶה אֶת זֶה.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רְאוּיִים הָיוּ יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת מְשֻׁמָּדִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, פָּרַט לָזֶה שֶׁהִקְדִּים פָּנְוָס לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה וְשִׁכֵּךְ אֶת הָרֻגָּז. וְהוּ שֶׁכָּתוּב פָּינְוָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב וְגוֹ'. דָּבָר אַוֵּר פָּינְוָס בֶּן אֶלְעָזָר וְגוֹ' – אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֶּן בֶּן בֶּן פָּעֲמִים, בָּא לְהַשְׁלִים הָאֲבֵדָה (הַמַּעֲשֶׂה).

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָדָם זֶה שֶׁנּוֹטֵל גְּלְגּוֹל הַנְּשָׁמָה וְלֹא זָכָה לְהִתְתַּקֵּן בּוֹ,

כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בֶּאֱמֶת הַמֶּלֶךְ, וַאֲנִי קוֹרֵא עָלָיו פָּסוּק זֶה, (ויקרא ה) אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכוֻּזֹּשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר. וְכוֻּזֹּשׁ בָּהּ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא.

שָׁנִינוּ, צַדִּיק גָּמוּר אֵינוֹ נִדְוֶזֶה, וְצַדִּיק שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר נִדְוֶזֶה. מִיהוּ צַדִּיק גָּמוּר וּמִיהוּ צַדִּיק שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר? וְכִי מִי שֶׁלֹּא שָׁלַם בִּדְבָרָיו נִקְרָא צַדִּיק? אֶלָּא צַדִּיק גָּמוּר, יָדוּעַ שֶׁהֲרֵי לֹא לוֹקְחוֹ גִּלְגּוּלִים עַקֵּמִים, וּבִירֻשָּׁתוֹ בּוֹנֶה בִּנְיָן, וּמַתְקִין זוּמוֹת, וְזוֹצֵב בּוֹרוֹת וְנוֹטֵעַ אִילָנוֹת.

צַדִּיק שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר בּוֹנֶה בִּנְיָן בִּירֻשָּׁה אַוָּרֵת, זוֹפֵר בָּהּ בּוֹרוֹת וְעוֹדֵר, הֲרֵי הִתְקִין אַבְנֵי יְסוֹד כְּמוֹ מִקֹּדֶם וְעָמֵל בָּהּ, וְלֹא יוֹדֵעַ אִם נִשְׁאָר שָׁלוֹ. מִצַּדּוֹ הוּא נִקְרָא טוֹב וְצַדִּיק, וּמִצַּד אוֹתָהּ יְרֻשָּׁה לֹא כָּךְ.

לְאָדָם שֶׁבּוֹנֶה בִּנְיָן יָפֶה, נָאֶה לְמַרְאֶה, הִסְתַּכֵּל בַּיְסוֹד וְרָאָה אוֹתוֹ שׁוֹקֵעַ עָקֹם מִכָּל הַצְּדָדִים. הֲרֵי הַבִּנְיָן לֹא שָׁלֵם עַד שֶׁסּוֹתֵר אוֹתוֹ וּמַתְקִין אוֹתוֹ כְּמִקֹּדֶם. מִצַּד אוֹתוֹ בִּנְיָן שֶׁלּוֹ נִמְצָא טוֹב וְיָפֶה – מִצַּד הַיְסוֹד רַע וְעָקֹם, וְלָכֵן לֹא נִקְרָא מַעֲשֶׂה שָׁלֵם, לֹא נִקְרָא בִּנְיָן שָׁלֵם. בְּגִלְגַּל כָּךְ נִקְרָא צַדִּיק שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר, וְנִדְוֶזֶה. וְעַל זֶה (זוהר בקוק א) כְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ.

בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁמְּמַנֶּא לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֲפִלּוּ לֹא יִזְכֶּה לְגָדְלָהּ וְלֹא יִהְיֶה רָאוּי לָהּ, (שֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ) יְרוּיזַ אוֹתָהּ וְיִקָּזֵז אוֹתָהּ. פָּנְוָזֵס לֹא הָיָה רָאוּי לָהּ בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּמִשּׁוּם שֶׁקִּנֶּא לְשֵׁם רִבּוֹנוֹ הֵרְוִיזַ אֶת הַכֹּל, וְעָלָה לַכֹּל וְהִתְתַּקֵּן בּוֹ הַכֹּל, וְזָכָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְהֻנָּה עֶלְיוֹנָה. מֵאוֹתָהּ שָׁעָה – פָּנְוָזֵס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, שֶׁהִשְׁלִים לִשְׁתֵּי דְּרָגוֹת מִשּׁוּם שֶׁקִּנֵּא לְשֵׁם רִבּוֹנוֹ, שֶׁתִּקֵּן מַה שֶּׁהִתְעַקֵּם.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזוֹ וְאָמַר, (תהלים פו) שָׂמְרָה נַפְשִׁי כִּי זָסִיד אָנִי הוֹשַׁע עַבְדְּךָ וְגוֹ'. יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בְּסוֹף הַפָּסוּק, וְאַזַּר כָּךְ עַל כָּל הַפָּסוּק. בְּסוֹף הַפָּסוּק כָּתוּב הַבּוֹטְזוֹ אֵלֶיךָ, צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת הַבּוֹטְזוֹ בָּךְ: מַה זֶּה הַבּוֹטְזוֹ אֵלֶיךָ? אֶלָּא כִּבְיָכוֹל דָּוִד מַבְטִיזוֹ לוֹ שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלָיו זְצוֹת הַלַּיְלָה בְּשֵׁנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קיט) זְצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ. קַמְתִּי הָיָה לוֹ לִהְיוֹת:

אֶלָּא אָקוּם, וְאֶתְקַשֵּׁר בְּךָ לְעוֹלָמִים.

שָׁמְרָה נַפְשִׁי, שְׁמוֹר הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת! וַהֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁאֵין אוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בָּהּ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְנִכְבָּדִים. שָׁמְרָה – לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא הוּא אָמַר, שָׁמְרָה אֶת אוֹתוֹ זֵלֶק שֶׁנֶּאֱוָזֶת בּוֹ נֶפֶשׁ. שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵאת הַנֶּפֶשׁ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, בָּאָה לָרֶשֶׁת עוֹלָם (הַבָּא). אִם זוֹכֶה, כַּמָּה זֵיָלוֹת עֶלְיוֹנִים יוֹצְאִים לְקַבְּלָהּ וְלִשְׁמֹר אוֹתָהּ וּלְהַכְנִיסָהּ לִמְדוֹר מְקוֹמָהּ. וְהַהוּ הַזּוֹ לְקַזְּתָהּ לְהִתְאַזֵּד עִמָּהּ בְּרָאשֵׁי זֵדָשִׁים וְשַׁבָּתוֹת.

וְאִם לֹא זוֹכֶה, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי זוֹק בַּעֲלֵי דִינִים מְזַדְּמְנִים מוּלָהּ וְדוֹוְזִים אוֹתָהּ הַזּוּצָה. אוֹי לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ שֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת בְּרִיקָנוּת, כְּמוֹ אֶבֶן בְּכַף הַקָּלַע. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כה) וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. וְדָוִד בִּקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר שָׁמְרָה נַפְשִׁי, שֶׁלֹּא יְדַוּוּ אוֹתָהּ הַזּוּצָה. וּכְשֶׁיַּגִּיעַ (לְמוּלְךָ, יְפַתְּזוּ לָךְ) מוּלָהּ, יְפַתְּזוּ לָהּ פְּתָזִים, וּתְקַבֵּל אוֹתָהּ לְפָנֶיךָ. כִּי זָסִיד אָנִי, וְכִי זָסִיד נִקְרָא? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֵּן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) זַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים. בְּגִלַּל כָּךְ שָׁמְרָה נַפְשִׁי, שֶׁלֹּא תַּעֲזֹב אוֹתָהּ לְלֶכֶת הַזּוּצָה.

רַבִּי יְצַזְּק אָמַר, כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֵלֶק בְּצַדִּיק, יוֹרֵשׁ אֶרֶץ זֹו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'. וְצַדִּיק זֶה נִקְרָא זָסִיד. אָמַר דָּוִד, אַזַּר שֶׁבְּמָקוֹם זֶה נֶאֱוַזְתִּי, זָסִיד אָנִי, וְלָכֵן שָׁמְרָה נַפְשִׁי לְהִתְקַשֵּׁר בְּךָ.

רַבִּי זְזָיָא פָּתַזּ, (תהלים פא) עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ וְגוֹ'. הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁלָּמַד שִׁבְעִים לְשׁוֹן, וּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ יוֹתֵר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) שְׂפַת לֹא יָדַעְתִּי אֶשְׁמָע. אֲבָל מַה זּוֹ עֵדוּת? בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאֶשֶׁת פּוֹטִיפַר אָזְזָה בּוֹ לְאוֹתוֹ הַדָּבָר, עָשָׂה יוֹסֵף עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לְשׁוֹנָהּ, וְכֵן בְּכָל יוֹם עַד אוֹתָהּ שָׁעָה אַזְזָרוֹנָהּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית לט) וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בְּבִגְדּוֹ. מַה זֶּה וַתִּתְפְּשֵׂהוּ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ כְּמִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לְשׁוֹנָהּ, וְרוּזַ הַקֹּדֶשׁ צוֹוַזַת כְּנֶגְדּוֹ: (משלי ז) לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה זָרָה מִנָּכְרִיָּה אֲמָרֶיהָ הֶזֶלִיקָה. מַה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? אֶלָּא

כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר עַצְמוֹ מִזֶּה, מִתְקַשֵּׁר לַשְּׁכִינָה וְאָזוּז בְּאוֹתָהּ עֲדוּת. וּמַהִי? ה' שֶׁנִּתּוֹסָפָה בּוֹ, שֶׁכָּתוּב עֲדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ. גַּם כָּאן הִתּוֹסָפָה י' בְּפָעְנֵזְס עַל שְׁקָנֵא בָּזֶה.

רַבִּי יֵיסָא פָּתַזז, (תהלים קלז) עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן. אֶת יְרוּשָׁלַיִם הָיָה צָרִיךְ לוֹ לְהַיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אִם אֶשְׁכָּזֵךְ יְרוּשָׁלָם תִּשְׁכַּזז יְמִינִי! מַה זֶּה בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן? לְאָדָם שֶׁהָיָה לוֹ הֵיכָל נִכְבָּד, נָאֶה וְיָפֶה, בָּאוּ לִסְטִים וְשָׂרְפוּ אוֹתוֹ. עַצְרוּ שֶׁל מִי הוּא? לֹא שֶׁל בַּעַל הַהֵיכָל?! גַּם כָּאן הַשְּׁכִינָה שְׂרוּיָה בַּגָּלוּת, צַעַר שֶׁל מִי הוּא? לֹא שֶׁל הַצַּדִּיק?! וְזֶה הוֹלֵךְ כְּפִי שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבָד, אָבָד מַמָּשׁ. גַּם כָּאן בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן, בְּזָכְרֵנוּ אֶת אוֹתוֹ צַעַר שֶׁלּוֹ עַל זוּגָתוֹ, צַעַר שֶׁלּוֹ הוּא.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, מִי שֶׁמּוֹקִיר שֵׁם רִבּוֹנוֹ בָּזֶה וְשׁוֹמֵר זֶה, זוֹכֶה שֶׁיּוֹקִיר אוֹתוֹ רִבּוֹנוֹ עַל הַכֹּל. מִנַּיִן לָנוּ? מִיוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב (בראשית מא) וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ, וְכָתוּב וְנָתוֹן אֹתוֹ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כְּשֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם, אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף נִכְנַס בְּפָנִים בַּהֲתְזָלָה, וְלֹא הָיוּ הַמַּיִם עוֹמְדִים עַל עָמְדָם לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיד) הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס. מַה זֶּה וַיָּנֹס? אֶלָּא רָאָה אוֹתוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית לט) וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַזּוּצָה.

בֹּא וּרְאֵה, זוֹכֶה לְכָבוֹד בְּזַזָיו וְזוֹכֶה לְכָבוֹד בְּמִיתָתוֹ. בְּזַזָיו מַדּוּעַ? בְּגָלַל אוֹתוֹ זְמַן שֶׁלֹּא רָצָה לְהִתְדַּבֵּק בָּהּ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו. וְכָתוּב, וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ. בִּגְלַל זֶה זָכָה בָּזֶה הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַתִּתְפָּשֵׂהוּ בִּבְגָדוֹ, וְכָתוּב וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַזּוּצָה, זָכָה לְבַסּוֹף שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ מְזוּצָה עֶלְיוֹנָה, וְכָךְ רָאוּי לוֹ – אֶת שֶׁלּוֹ לָקַזז בָּזֶה הָעוֹלָם, וְאֶת שֶׁלּוֹ לָקַזז בָּעוֹלָם הָאַזַר.

פָּנְזָס זָכָה בָּזֶה הָעוֹלָם, וְזָכָה בָּעוֹלָם הַבָּא, וְזָכָה לְהִתְקַיֵּם יוֹתֵר מִכָּל אֵלּוּ שֶׁיָּצְאוּ מִמּוֹצְרַיִם, וְזָכָה לִכְהֻנָּה גְּדוֹלָה, הוּא וְכָל בָּנָיו אַזָּרָיו. וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא (שֶׁהֻרֵי) זָכָה לִכְהֻנָּה עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה מַעֲשֶׂה זֶה – נָכוֹן (לֹא). שֶׁהֻרֵי אוֹתָם

שֶׁאוֹמְרִים (שֶׁלֹּא) זָכָה קֹדֶם – לֹא כָךְ. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ – תַּוַּאת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁבְּגִלַּל מַעֲשֶׂה זֶה הִרְוִיחַ הַכְהֻנָּה, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֹּדֶם.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל כֹּהֵן שֶׁהוֹרֵג נֶפֶשׁ, נִפְסָלָה כְּהֻנָּתוֹ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי פָּסַל אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁלּוֹ אֵלָיו. וּפִינְחָס מֵהַדִּין הָיָה פָּסוּל לִכְהֻנָּה, וּבְגִלַּל שֶׁקִּנֵּא לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, הִצְטָרֵךְ לְיַיֵּחס לוֹ כְּהֻנַּת עוֹלָמִים, לוֹ וּלְבָנָיו אַזָּרָיו לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. אָמַר רַבִּי יְצָזָק, בֹּא וּרְאֵה, פִּינְחָס רָשׁוּם הוּא לְמַעְלָה, וְרָשׁוּם הוּא לְמַטָּה, עַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי עִם אוֹתָם שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם נִמְנָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי חִזְקִיָּא הָיוּ הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶה שֶׁכָּתוּב בְּפִינְחָס הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. שָׁלוֹם מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁלֹּא שׁוֹלֵט בּוֹ לְעוֹלָמִים וְלֹא נִדּוֹן בְּדִינָיו. וְאִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא מֵת – וַדַּאי לֹא מֵת כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם, וְהֶאֱרִיךְ יָמִים עַל כָּל בְּנֵי דוֹרוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְאַוָּה בַּבְּרִית הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ. וּכְשֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, בְּתַאֲוָה עֶלְיוֹנָה וּבִדְבֵקוּת נָאָה הִסְתַּלֵּק מִשְּׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (זכריה ג) וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מַלְאַךְ ה' וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, אוֹי לְאוֹתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, וְכָל יוֹם וְיוֹם הַכָּרוּז קוֹרֵא עֲלֵיהֶם, וְלֹא מַשְׁגִּיחִים. בָּא אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמִצְוֹות הַתּוֹרָה – כַּמָּה סַנֵּגוֹרִים עוֹמְדִים לְהַזְכִּירוֹ לְטוֹב. בָּא אָדָם וְעוֹבֵר עַל מִצְוֹות הַתּוֹרָה – אוֹתָם מַעֲשִׂים מְקַטְרְגִים עָלָיו לְרַע לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. יְהוֹשֻׁעַ כֹּהֵן גָּדוֹל הָיָה, וּפָרְשׁוּהָ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וְהַשָּׂטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשִׂטְנוֹ. וּמַה בָּזֶה כָּךְ, בִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

רְאֵה מַה כָּתוּב, וִיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבֻשׁ בְּגָדִים צוֹאִים, וּפָרְשׁוּהָ. אֲבָל בְּגָדִים צוֹאִים, וַדַּאי אוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁהָרוּחַ הִתְלַבְּשָׁה בָּהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. אַשְׁרֵי זֶלְקָן שֶׁל מִי שֶׁלְּבוּשָׁיו מִתֻּקָּנִים וּשְׁלֵמִים בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, כָּל מִי שֶׁצְּרִיכִים לְהַכְנִיסוֹ לַגֵּיהִנֹּם, אוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁמַּלְבִּישִׁים אוֹתוֹ אֵיךְ הֵם? מַה

כְּתוּב כָּאן? וַיהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבֵשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמַּלְאָךְ. אֵיזֶה מַלְאָךְ? זֶה הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל גֵּיהִנֹּם וּמְמֻנֶּה עַל מִי שֶׁרָאָה בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים. עַד שֶׁבָּא קוֹל וְאָמַר: הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצוֹאִים מֵעָלָיו.

מִכָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁמַּעֲשִׂים רָעִים שֶׁל אָדָם עוֹשִׂים לוֹ בְּגָדִים צוֹאִים. וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הֶעֱבַרְתִּי מֵעָלֶיךָ עֲוֹנֶךָ וְהַלְבֵּשׁ אֹתְךָ מַזְלָטוֹת. הַלְבִּישׁוּהוּ לְבוּשִׁים אֲוִזְרִים מְתֻקָּנִים שֶׁבָּהֶם מִסְתַּכֵּל אָדָם בְּזִיו כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּמוֹ זֶה פָּנְוָס, שֶׁלֹּא הִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם עַד שֶׁהִתְקִינוּ לְפָנָיו לְבוּשִׁים אֲוִזְרִים שֶׁהָרוּוַ נֶהֱנִית בָּהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. בְּשָׁעָה אַוַּת הִתְפַּשֵּׁט מֵאֵלָּה וְהִתְלַבֵּשׁ בְּאֵלֶּה, לְקַיֵּם אֶת הַכָּתוּב הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הַשֶּׁמֶשׁ הָיְתָה זַוָּקָה, וְיָשְׁבוּ תַּוַּת צֵל שֶׁל סֶלַע אָוָּד שֶׁל הַמִּדְבָּר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי צֵל זֻוְדַוַת הַנֶּפֶשׁ הוּא.

אָמַר רַבִּי זְזַיָּא לְרַבִּי אֶלְעָזָר, יָמִים אֵלּוּ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד יוֹם הָאַוְזֵרוֹן שֶׁל זַג בִּרְצוֹנִי לַעֲמֹד עֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶה נֶאֱמַר, וְהַזַּבְרִים הִתְעוֹרְרוּ בָּזֶה. אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, וַדַּאי כָּךְ הוּא, אֲבָל אֲנִי שָׁמַעְתִּי מֵהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה דָּבָר בָּהֶם. אָמַר לוֹ, אֱמוֹר אוֹתוֹ דָּבָר. אָמַר לוֹ, עֲדַיִן לֹא עָמַדְתִּי בּוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַף עַל גַּב שֶׁהַזַּבְרִים בֵּאֲרוּ דָּבָר וְיָפֶה הוּא, אֲבָל סִדּוּר הַיָּמִים הַלָּלוּ הוּא סוֹד זָכְמָה בֵּין קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה.

בֹּא וּרְאֵה, הֲרֵי נֶאֱמַר סִדּוּר שֶׁל יְזוּד הַכֹּל בְּאָוָּד אֵיךְ הָיָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. פָּתוּז וְאָמַר, (ישעיה נב) וְזִשַּׁף ה׳ אֶת זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ – זוֹ זְרוֹעַ אַוַּת שֶׁבָּהּ תְּלוּיָה הַיְשׁוּעָה, שֶׁבָּהּ תְּלוּיָה הַנְּקָמָה, שֶׁבָּהּ תְּלוּיָה הַגְּאֻלָּה. וְלָמָּה? לְהָקִים אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מֵהֶעָפָר וּלְקַבְּלָהּ אֵלָיו לְהִזָּדַוֵּג כָּזוֹד. וּכְשֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר לְקַבְּלָהּ, כַּמָּה פָּזוֹד שָׁרוּי בָּעוֹלָם, עַד שֶׁיְּזִיזוֹ אוֹתָהּ זְרוֹעַ תַּוַּת רֹאשָׁהּ לְהִתְוַזֵּבֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ב) שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וְגוֹ׳. וְאָז נָזוּ הַדִּין וּמְכַפֵּר עַל זְטָאִים.

אַוַּר כָּךְ בָּאָה הַיְמִין לְזַבֵּק, וְאָז זֻוְדָוָה שְׁרוּיָה בָּעוֹלָם וְכָל הַפָּנִים

מְאִירוֹת. אַזַּר כָּךְ מְזַדָּוֶגֶת בְּגוּף, וְאָז הַכֹּל נִקְרָא אָזוּד, בְּלִי פָּרוּד, וְאָז הוּא שְׁלֵמוּת וְזִדְוַת הַכֹּל, וַאֲזוּזִים בְּוַדַּאי מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא כָּךְ בְּיֶתֶר הַזְּמַנִּים.

כְּמוֹ שֶׁכָּל זֶה, סִדּוּר הַיָּמִים הַלָּלוּ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד יוֹם הָאַזַּרוֹן שֶׁל זַגּ. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְעוֹרֶרֶת זְרוֹעַ שְׁמֹאל לְקַבֵּל אֶת הַמַּלְכָּה, וְאָז כָּל הָעוֹלָם בְּפַזַּז בַּדִּין, וְצָרִיךְ אוֹתוֹ הַזְּמַן בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה שֶׁיִּמָּצֵא הָעוֹלָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַזַּר כָּךְ בָּאָה הַמַּלְכָּה, וּמִתְבַּקְּשִׁים בְּנֵי הַהֵיכָל בַּתְּשִׁיעִי לַזְּדָשׁ לַעֲשׂוֹת זְדָוָה וְלִטְבֹּל בְּנָהָר, לְטַהֵר עַצְמָם בְּזִוּוּג הַמַּלְכָּה בַּיּוֹם הָאַזַּר, הוּא זִוּוּג שֶׁלָּהּ לְשִׁים שְׁמֹאל תַּזַּת רֹאשָׁהּ (רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שְׂמֹאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי.

וְאָז יִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנִית עַל זַזָּטָאֵיהֶם, וּמְכֻפָּרִת לָהֶם. שֶׁהֲרֵי הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מְאִירָה פָּנֶיהָ לַמַּלְכָּה בְּזִוּוָּהּ, וּמִתְכַּפֶּרֶת כָּל בְּנֵי הַהֵיכָל, כֵּיוָן שֶׁהַשְּׁמֹאל מְקַבֵּל אוֹתָהּ בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁרֹאשׁ הַמַּלְכָּה עַל הַשְּׂמֹאל.

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הֶזַּגּ יִתְעוֹרֵר הַיָּמִין לְקַבְּלָהּ בְּשִׂבְיל לְזַבְּקָהּ, וְאָז כָּל הַזְּזָדָוֹת וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְזִדְוַת הַמַּיִם הַצְּלוּלִים לְנַסֵּךְ עַל הַמִּזְבֵּזַ, וּצְרִיכִים בְּנֵי אָדָם לִשְׁמֹזַ בְּכָל מִינֵי זְזָדָוֹה, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין גּוֹרֵם. בְּכָל מָקוֹם שֶׁשָּׂרוּי יָמִין, זְזָדָוֹה צְרִיכָה בַּכֹּל, וְאָז זְזָדָוֹה הִיא לְהִשְׁתַּעֲשַׁע.

אַזַּר כָּךְ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי זְזָדַת הַתּוֹרָה הִיא, שֶׁהֲרֵי אָז זִוּוּג הַגּוּף הוּא, זִוּוּג הַכֹּל, לִהְיוֹת הַכֹּל אָזוּד, וְזֶהוּ שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְזֶהוּ יוֹם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וַדַּאי וְזֵלֶק שֶׁלָּהֶם לְבַדָּם, שֶׁאֵין בּוֹ זֵלֶק לְאַזַּר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'.

פִּינְזָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת זַזָּמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזּ, (איוב ד) זְכָר נָא מִי הוּא נָקִי אָבָד וְאֵיפֹה יְשָׁרִים נִכְזָדוּ. שָׁם שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה קָשֶׁת בְּגָוָנֶיהָ (מְאִירִים), צָרִיךְ לְבָרֵךְ בָּרוּךְ זוֹכֵר הַבְּרִית, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ בְּרִית הַקַּיָּם הַקָּדוֹשׁ שֶׁשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא עָלֶיהָ מֵי הַמַּבּוּל. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁמִּתְרַבִּים רְשָׁעִים בָּעוֹלָם, רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא לְהַאֲבִיד אוֹתָם, וְאָז זוֹכֵר לָהֶם שְׁבוּעָה זוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע לָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב בַּעֲמִים לֹא לֹא: (בראשית לז) לֹא אֹסִף לְקַלֵּל, וְלֹא אֹסִף עוֹד לְהַכּוֹת. זוֹהִי הַשְּׁבוּעָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נד) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעֲבֹר מֵי נֹחַ.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, הַקָּשֶׁת בָּאָה לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם. לְמֶלֶךְ שֶׁכָּל הַפָּעָמִים שֶׁבָּנוֹ זָטָא כְּנֶגְדּוֹ, בָּא הַמֶּלֶךְ לְהַלְקוֹתוֹ – הִתְגַּלְתָה עָלָיו הַמַּלְכָּה בִּלְבוּשֵׁי כָּבוֹד שֶׁל מַלְכוּת. כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ רוֹאֶה אוֹתָהּ, מִסְתַּלֵּק הָרֹגֶז שֶׁל בְּנוֹ, וְשָׁמֵחַ בָּהּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וְעַל כָּךְ לֹא נִרְאֵית הַקָּשֶׁת בָּעוֹלָם אֶלָּא בִּלְבוּשֵׁי כָּבוֹד שֶׁל מַלְכוּת. וּבְשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק בָּעוֹלָם, הוּא בְּרִית לְהַעֲמִיד בְּרִית וּמָגֵן עַל הָעוֹלָם. אִם אֵין צַדִּיק, הֲרֵי הַקָּשֶׁת, לְהֵרָאוֹת שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד לְהֵאָבֵד, אֶלָּא בִּגְלַל קֶשֶׁת זוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לְעוֹלָם לֹא מִתְלַבֶּשֶׁת קֶשֶׁת זוֹ, אֶלָּא בִּלְבוּשׁ הָאָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים, יָרֹק אָדֹם וְלָבָן. יָרֹק, זֶה לְבוּשׁ אַבְרָהָם, נְצַבַּע לְבוּשׁ (גָּוֹן) זֶה כְּשֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמָעֵאל. אָדֹם זֶה הַגָּוֹן שֶׁל יִצְחָק, שֶׁבָּא אָדֹם וְנִצְבַּע כְּשֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו, וְנִמְשַׁךְ אוֹתוֹ הָאָדֹם לְמַטָּה עַד כּוֹכָב מַאְדִּים, שֶׁנֶּאֱוָוז בּוֹ עֵשָׂו. לָבָן זֶהוּ לְבוּשׁ טוֹב שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי לֹא הִשְׁתַּנּוּ פָּנָיו לְעוֹלָמִים.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, יָפָה הוּא, אֲבָל כָּךְ אָמַר הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לָבָן זֶה אַבְרָהָם, שֶׁהִתְלַבֵּן בְּלֶבֶן הָאֵשׁ. אָדֹם זֶה וַדַּאי יִצְחָק. יָרֹק זֶהוּ יַעֲקֹב, שֶׁעוֹמֵד בֵּין שְׁנֵי גְּוָנִים, וְכָתוּב בּוֹ בְּיַעֲקֹב, (ישעיה כט) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ, שֶׁהֲרֵי כָּל מִטָּתוֹ הָיְתָה שְׁלֵמָה. וְכָךְ הוּא לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב – לְהֵרָאוֹת בְּגָוֹן אָדֹם כְּיִצְחָק שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו, וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ – כְּמוֹ אַבְרָהָם, לְהֵרָאוֹת בְּגָוֹן לָבָן, שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ יִשְׁמָעֵאל. אֶלָּא לָקַח גְּוָנִים לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם עַל הָאָבוֹת שֶׁלּוֹ. וּבַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ מִתְלַבֶּשֶׁת הַקָּשֶׁת בְּשָׁעָה שֶׁנִּרְאֵית לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

בֹּא וּרְאֵה, סוֹד הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה הִיא אוֹת יו"ד שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת בְּרֹאשָׁם עֶלְיוֹן, וַהֲרֵי (וְזֶה) הוּא שֶׁנִּרְשָׁם בַּבְּרִית תָּמִיד לְעוֹלָמִים, וּמְשׁוּם שֶׁקִּנֵּא פָּנָוֹס עַל

הַבְּרִית, נִרְשְׁמָה בִּשְׁמוֹ הָאוֹת הַזּוֹ כָּאן, פָּיְנְזָס, יו״ד קְטַנָּה, הִיא יו״ד שֶׁהִיא בְּרִית וַדַּאי, שֶׁיּוֹצֵאת מִתּוֹךְ יו״ד עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. וְלָכֵן הוּא עוֹמֵד בְּקִיּוּם שָׁלֵם לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁלֹּא נֶאֱבָד מִתּוֹךְ הָעוֹלָם. וְכָךְ הוּא נָקִי מֵאוֹתוֹ זִזְטָא שֶׁל פְּעוֹר, וְלֹא נֶאֱבָד תָּמִיד בְּתוֹךְ קְדֻשַּׁ הָעוֹלָם (וְלֹא נֶאֱבָד מִתּוֹךְ הָעוֹלָם). (איוב ד) וְאֵיפֹה יְשָׁרִים נִכְחָדוּ – אֵלּוּ נָדָב וַאֲבִיהוּא שֶׁלֹּא נִשְׁמְדוּ מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם בְּגָלְלוֹ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר לוֹ הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, יָפֶה אָמַרְתָּ, אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁאֵלְיָהוּ, שֶׁהוּא פָּנְחָס, קִנֵּא עַל הַבְּרִית, צָרִיךְ לְזַוֵּדֵּשׁ דְּבָרִים רַבִּים בָּהּ, שֶׁהַרֵי הַפָּרָשָׁה כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה עַל שְׁמוֹ, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (מלכים–א יט) קַנֵּא קִנֵּאתִי, שְׁתֵּי קְנָאוֹת. אַזַּת בְּשַׁדַּ״י שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַשְּׁנִית בְּשַׁדַּ״י שֶׁלְּמַטָּה. וְלָכֵן עָשָׂה שְׁתֵּי שְׁבוּעוֹת (בִּשְׁנֵי לֹא לֹא) (בְּפַעֲמַיִם) בִּשְׁתֵּיהֶן, וּפַעֲמַיִם לֹא לֹא.

אֲבָל רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִי שֶׁרוֹאֶה קֶשֶׁת בְּגָוְנִים מְאִירִים, צָרִיךְ לְבָרֵךְ בָּרוּךְ זוֹכֵר הַבְּרִית. וּבַגָּלוּת, שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה בְּגָוָנֶיהָ כָּרָאוּי, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁלְּפָעָמִים מְאִירָה מְעַט וְלִפְעָמִים לֹא מְאִירָה בְּכְלָל, לִפְעָמִים נִרְאֵית בִּשְׁלֵמוּת וְלִפְעָמִים לֹא. שֶׁקֶשֶׁת רוֹמֶזֶת גָּוָנֶיהָ לִזְכֻיּוֹת הַכֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים כְּשֶׁהֵם יָפִים, שֶׁהַקֶּשֶׁת מְאִירָה בְּגָוָנֶיהָ שֶׁהֵם שְׁלֵשָׁה.

קוּם אַתָּה רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וֶאֱמוֹר, שֶׁהַרֵי דְּבָרִים יָפִים אָמַרְתָּ בַּזּוֹבוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁקֶשֶׁת לֹא בָּאָה אֶלָּא לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם. לְמֶלֶךְ, שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁבְּנוֹ זוֹטֵא וְהַמֶּלֶךְ רוֹאֶה אֶת הַמַּלְכָּה, מִסְתַּלֵּק רֶגֶז בְּנוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית יט) וְרָאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וְלָכֵן לֹא נִרְאֵית קֶשֶׁת אֶלָּא לְהָגֵן עַל הָעוֹלָם. וְלֹא נִגְלֵית אֶלָּא בִּלְבוּשׁ נִכְבָּד שֶׁל מַלְכוּת, וּבְשָׁעָה שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק בָּאָרֶץ, הוּא הַבְּרִית, לְהַעֲמִיד בְּרִית.

וְכִי בַּגָּלוּת הִתְרַזֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַמַּלְכָּה? וְאֵיךְ הַמַּלְכָּה הִתְלַבְּשָׁה לְבוּשֵׁי מַלְכוּת בַּגָּלוּת? לֹא. אֲבָל בַּגָּלוּת לְבוּשָׁהּ שֶׁל קַדְרוּת, וְהִיא

אוֹמֶרֶת, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוּרֶת. אֶלָּא וַדַּאי אוֹתָהּ קָשֶׁת שֶׁנִּגְלֵית בַּגָּלוּת אֵינָהּ אֶלָּא מְטַטְרוֹ"ן, שֶׁנִּקְרָא שַׁדַּ"י, וְהוּא עַבְדּוֹ וְקַן בֵּיתוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ (בַּגָּלוּת), וּבָנָיו נִקְרָאִים עַבְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְנֵי הַמַּלְכָּה בָּנִים, וּמְשׁוּם זֶה אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים.

וּכְשֶׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, פָּרְשׁוּהָ שֶׁעֲבָדִים וְזָפוּ רֹאשָׁם וְנִדַּלְדְּלוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה. וַדַּאי אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה נִקְרְאוּ עַל שֵׁם הַמַּלְכָּה, שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ (מִשְׁלֵי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה. אֲבָל אִם יֵשׁ צַדִּיק שֶׁזְּכִיּוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו לְהָאִיר בָּהֶם אֶת הַמַּלְכָּה, וְלִפְשֹׁט מִמֶּנָּה לְבוּשֵׁי קְדֵרוּת הַפָּשׁוּטִים וּלְקַשֵּׁט אוֹתָהּ בִּלְבוּשִׁים שֶׁל גְּוָנִים מְאִירִים שֶׁל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, מַה כָּתוּב בּוֹ? וְרַאֲיתִיהָ לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם. וּרְאִיתִיהָ, בְּסוֹדוֹת מְאִירִים שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁאוֹ"ר נִקְרָא ר"ו. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר. וּבַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ נֶאֱמַר וּרְאִיתִיהָ.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן עוֹלָה מִמֶּנּוּ רִגְזוֹ בְּנוֹ, (אֶסְתֵּר ז) וַזַּעַמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה, וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ בְּתַמָּלַת הָעַמִּידָה לְפָנָיו, (שָׁם ה) מַה שְּׁאֵלָתֵךְ וְיִנָּתֶן לָךְ וּמַה בַּקָּשָׁתֵךְ. בְּאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹאֶלֶת עַל גְּאֻלָּתָהּ וּבָנְיָהּ עִמָּהּ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ז) תִּנָּתֶן לִי נַפְשִׁי בִּשְׁאֵלָתִי וְעַמִּי בְּבַקָּשָׁתִי. אֲבָל קָשֶׁת שֶׁנִּרְאֵית בָּעוֹלָם בַּגָּלוּת, שֶׁעֶבֶד הוּא, לְפָעָמִים יוֹצֵא בִּשְׁלֵמוּת, כְּשֶׁבָּנָיו מַכְשִׁירִים מַעֲשֵׂיהֶם, וְלִפְעָמִים לֹא נִמְצָא בִּשְׁלֵמוּת, כְּשֶׁבָּנָיו לֹא מַכְשִׁירִים מַעֲשֵׂיהֶם.

וְאִם לֹא בִּגְלַל אוֹת יו"ד שֶׁל שַׁדַּ"י שֶׁקְּנָא עָלֶיהָ פָּנְזוֹס שֶׁהֵגָּנָה עָלָיו מִשִּׁבְטוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן, הָיוּ הוֹרְגִים אוֹתוֹ וּמְאַבְּדִים אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. וּמְשׁוּם זֶה, (אִיּוֹב ד) זְכָר נָא מִי הוּא נָקִי אָבָד – זֶה פָּנְזוֹס. וְאֵיפֹה רְשָׁעִים נִכְחָדוּ – אֵלּוּ שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם כְּשֵׁרִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּמְקַנְּאִים עַל שְׁמוֹ וּמְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ בָּרַבִּים, כָּךְ מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ לְמַעְלָה בֵּין מַמְנֵי שְׁאָר הָעַמִּים, וְנוֹדָעִים לוֹ כָּל מְמַנֶּה בְּכִנּוּיוֹ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל נוֹדָעִים לְמַעְלָה הַכֹּל בְּשֵׁם יְהוָ"ה, שֶׁהוּא מְזֻוָּה כָּל הַכִּנּוּיִים.

וְכָל שֵׁם וְכִנּוּי מֵעִיד עָלָיו. אֵ"ל מֵעִיד עָלָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְכֹלֶת עַל כָּל אֵל, וְהוּ

שֶׁכְּתוּב אֲנִי אֶדְרֹשׁ אֶל אֵל. אֵל – בַּעַל הָאֵל. אֱלֹהִים מֵעִיד עָלָיו שֶׁהוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים. אֲדֹנָ״י מֵעִיד עָלָיו שֶׁהוּא אֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים. גַּם כָּךְ כָּל שֵׁם. שֶׁלְּכָל (סְפָיְרָה וּמַלְאָךְ) מַלְאָךְ יֵשׁ שֵׁם יָדוּעַ, לְהוֹדִיעַ לְכָל כַּת בְּאוֹתוֹ שֵׁם שֶׁל מַלְכּוֹ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל נוֹדָעִים לוֹ בִּיהו״ה.

וְסוֹד הַדָּבָר – לְבֶן אָדָם אֶזֶד יְכוֹלִים לִהְיוֹת כַּמָּה סוּסִים, גַּם כָּךְ כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם בָּנָיו שֶׁל אָדָם, וְכָל בֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ לְאָבִיו כְּסוּס וְכַזֶּמוֹר לְמַשָּׂא וְלִהְיוֹת כָּפוּף תַּזְוָתָיו, וְזֶהוּ סוֹד (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה׳. שֶׁהוּא בֵּן שֶׁל אָדָם, וְעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כִּבְהֵמָה תַּזְוָתָיו.

וְלָכֵן זוֹהִי מִצְוַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה לִהְיוֹת אָזֶן מְיַבֶּם אֶת אֵשֶׁת אָזְיו לַעֲשׂוֹת בֵּן לְאָזְיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאבַד מֵאוֹתוֹ עוֹלָם. וְזֶהוּ כְּמוֹ סוֹד כִּלְאַיִם בְּצִיצִית. שֶׁאָמְרוּ, מַה שֶּׁאָסַרְתִּי לְךָ כָּאן – הִתַּרְתִּי לְךָ כָּאן. אָסַרְתִּי לְךָ כִּלְאַיִם שֶׁל הָעוֹלָם – הִתַּרְתִּי לְךָ כִּלְאַיִם שֶׁל צִיצִית. אָסַרְתִּי לְךָ אֵשֶׁת אָזֶן – הִתַּרְתִּי לְךָ יְבָמָה. כְּגוֹן מַרְכִּיבִים תַּפּוּזִים אוֹ דְּקָלִים מִין בִּמִינוֹ, וְאָסוּר לְהַרְכִּיב מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. וְנֶאֱמַר בּוֹ (דברים כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה. וּבִיבָמָה מַרְכִּיבִים מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תֹּאבַד (לְהַאֲבִיד) נֶפֶשׁ הַמֵּת, (שם כה) וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל.

וְזֶהוּ סוֹד הַגִּלְגּוּל. לַגַּלְגַּל אֵין תְּנוּעָה בְּלִי אַמַּת הַמַּיִם, גַּם כָּךְ אַמַּת הַמַּיִם סוֹד שֶׁל אוֹת ו׳, בָּהּ נַעֲשֶׂה הַגַּלְגַּל גִּלְגּוּל. וְסוֹד הַדָּבָר – מַה גַּלְגַּל אֵין לוֹ תְּנוּעָה בְּלֹא אַמַּת הַמַּיִם – גַּם כָּךְ גַּלְגַּל הוּא י׳ וְאֵין לוֹ תְּנוּעָה בְּלִי אַמַּת מַיִם, שֶׁהִיא ו׳. יְבָמָה ה׳. לָזֶה הוּא בִּינָ״ה בֶּ״ן יָ״ה. בְּאוֹת י׳ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, עוֹלָם אָרֹךְ, שֶׁהוּא ו׳.

בְּגִלְגַּל זֶה מִי שֶׁאֵין לוֹ בֵּן אֵינוֹ מִבְּנֵי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם לְמוּלוֹ, וּמִמֶּנּוּ יָצָא, מִבֵּינֵיהֶם ו׳, וּמִמֶּנּוּ נֶזֶלְקִים כַּמָּה נְזָלִים שֶׁמְּסוֹבְבִים אֶת הָעוֹלָם, עַד שֶׁזּוֹזְרִים לַיָּם שֶׁיָּצְאוּ מִשָּׁם, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַפָּסוּק (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּזָלִים וְגוֹ׳. עַד שֶׁזּוֹזְרִים כְּמוֹ שֶׁיָּצְאוּ.

גַּם כָּךְ – (שם יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. כְּמוֹ שֶׁנָּתַן אוֹתָהּ שְׁלֵמָה אִם תָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, שֶׁהִיא בִּינָ"ה, בֵּ"ן יָ"ה, עֶלְיוֹן. אוֹת ה' עוֹלָה בָּאוֹת י' לַזְּמוּשִׁים, עֶשֶׂר פְּעָמִים זְמוּשׁ. הֲרֵי הִיא י"ם, יָ"ה. בֵּ"ן, נַזַּל שֶׁיּוֹצֵא מֵהַיָּם וְנֶּזֶלְקָ לְכַמָּה נְזָלִים, כְּמוֹ אֵילָן שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט לְכַמָּה עֲנָפִים.

וְאִם לֹא זָזְרָה נְשָׁמָה שְׁלֵמָה כְּמוֹ שֶׁהִשְׁתַּלְּמָה, נֶאֱמַר בָּהּ (שם א) שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת, הִיא וְכָל הַנְּשָׁמוֹת הָאֲזָרוֹת. גַּם כָּךְ אֵינָן שָׁלֵם בְּבֵן אִם אֵין לוֹ בַּת, שֶׁהִיא הָעוֹלָם הַזֶּה, לִהְיוֹת שָׁלֵם בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁנִּבְרָא בְּהּ'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. (אָלָא)

יְהֹ"וִ, (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. וְהָרְשָׁעִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (קהלת ז) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ, גָּרְמוּ (שמות לב) אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (עמוס ב) עַל שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. אַזְרֵי שֶׁקְּלְקְלוּ עַצְמָם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וְלֹא זָכוּ בִּיהֹ"וִ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (קהלת יא) מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ שָׁם יִהְיֶה. [ו]עַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ, דִּהַיְנוּ הֹ'. וְנִדּוֹנוּ בַּגֵּיהִנֹּם בְּמַשְׁוְזִית אַף וְזֶמָּה.

וּלְבוּשִׁים שֶׁל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ נוֹדָעִים בַּקָּשֶׁת, שֶׁהֵם לָבָן, אָדֹם וְיָרֹק. מִי שֶׁיָּבֹא בְּזֶמֶן אֶזְדֶּ הוּא לָבָן, בַּשֵּׁנִי אָדֹם, בַּשְּׁלִישִׁי יָרֹק. וּמְשׁוּם שֶׁבְּיַעֲקֹב נִכְלְלוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְנִשְׁרַשׁ הָאֵילָן וְנִנְטַע וְהִתְגַּדֵּל וְנַעֲשָׂה פָּרִי טוֹב – (ישעיה כט) לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ, לִהְיוֹת מֻרְכַּבְתּוֹ בַּיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא נָזוּשׁ וְכָל מִינֵי זַיְתָה רָעָה, וּמְשׁוּם זֶה – (הושע יב) וַיָּשַׂר אֶל מַלְאָךְ וַיּוּכָל. וּמְשׁוּם שֶׁאָדָם נִקְרָא אִילָן, הוּא סוֹד זֶה לְאִילָן שֶׁנִּנְטַע בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה פָּרִי, מֶה עָשָׂה? עָקַר אוֹתוֹ וּנְטָעוֹ בְּמָקוֹם אַזּוֹר. וּמְשׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁלֹּא הָיָה מֻזְוָק לִהְיוֹת עָקָר, עַד שֶׁהָלַךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְנִנְטַע שָׁם בְּאֹשָׁה.

גַּם כָּךְ צַדִּיק, שֶׁהוּא מִטַּלְטֵל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, מִבַּיִת לְבַיִת, כְּאִלּוּ יָבֹא בְּגִלְגּוּל פְּעָמִים רַבּוֹת, וְהַיְנוּ (שמות כ) וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי[ו], עַד

שֶׁיִּזְכֶּה לְעוֹלָם (הַבָּא) שָׁלֵם. אֲבָל לָרְשָׁעִים לֹא מְבִיאִים יוֹתֵר מִשָּׁלֹשׁ פָּעָמִים. וְאִם זָזַר בְּתְשׁוּבָה, נֶאֱמַר בּוֹ גָּלוּת מְכַפֶּרֶת עָוֹן. וּמְשׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, צַדִּיקִים שׁוּב אֵינָן זוֹזְרִים לַעֲפָרָם.

אֶלָּא רוּמְזוּ, (ויקרא יד) וְעָפָר אַחֵר יִקַּח וְטָחַח אֶת הַבָּיִת. (איוב לד) וְאָדָם עַל עָפָר יָשׁוּב. (קהלת יב) וְיָשׁוּב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה. מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְנַגָּע, וְאֵין בּוֹ אֶלָּא אִשָּׁה רָעָה, יֵצֶר הָרַע, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אִשָּׁה רָעָה צָרַעַת לְבַעְלָהּ. מַה תַּקָּנָתוֹ? יְגָרְשֶׁנָּה וְיִתְרַפֵּא, שֶׁהִיא גּוֹרֶמֶת (בראשית כג) וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם. הָאָדָם – זוֹ הַנְּשָׁמָה. אֶ״ת – בַּת זוּגָ הָאָדָם. (משלי כז) כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ.

וּמְשׁוּם זֶה, (תהלים פד) גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַּיִת, הַיְנוּ יְבָמָה. וּדְרוֹר קֵן לָהּ, הַיְנוּ גּוֹאֵל. אֲשֶׁר שָׁתָה אֶפְרֹזֶיהָ, בֵּן וּבַת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹשֶׂה (לָהֶם) קֵן, (ויקרא כה) וְגָאַל אֶת מִמְכַּר אָחִיו, שֶׁהוּא מָכוּר בַּעֲבוּר מַה שֶּׁלֹּא שֶׁלּוֹ.

וּמְשׁוּם זֶה אָמַר מֹשֶׁה, (דברים ג) וַיִּתְעַבֵּר ה׳ בִּי לְמַעַנְכֶם. כָּאן הוּא סוֹד הָעִבּוּר. רוֹעֶה נֶאֱמָן הִשְׁאִיר שִׁשִּׁים רִבּוֹא, כַּמָּה פָּעָמִים שָׁבָא בְּגִלְגּוּל, וּמְשׁוּם זֶה זְכוּת כֻּלָּם תָּלָה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ זַכְמִים, אִשָּׁה אַחַת יָלְדָה בְּמִצְרַיִם שִׁשִּׁים רִבּוֹא בְּכֶרֶס אֶחָד. וְאַף עַל גַּב שֶׁזַּכְמִים פָּרְשׁוּהָ בִּדְבָרִים אֲחֵרִים – שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה.

שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בַּעֲלֵי הַסּוֹדוֹת: אוֹמְרִים מַרְגָּלִית לְתַלְמִידֵיהֶם, וְלֹא נוֹדְעוּ בּוֹ בִּרְמִיָּה, זוֹזֵר לָהֶם אוֹתוֹ דָּבָר בִּדְבַר שְׁזוּקִ, כְּמוֹ אוֹתוֹ שֶׁאָמַר, בֵּיצָה אַחַת הַפִּילָה שִׁשִּׁים כְּרָכִים. וּבָאָה בֵּיצָה וְנָפְלָה מֵעוֹף שֶׁהָיָה פּוֹרֵז בָּאֲוִיר וְהִכְּתָה שִׁשִּׁים כְּרָכִים אֵלּוּ. וּבַעֲלֵי לֵיצָנוּת אָמְרוּ שֶׁלֹּא אָמַר הוּא, רַק שֶׁבֶּן אָדָם כָּתַב שִׁשִּׁים כְּרָכִים, וּבָאָה בֵּיצָה שֶׁיָּצְאָה מֵעוֹף וּמְזַנָּקָה שִׁשִּׁים כְּרָכִים שֶׁל כְּתִיבָה. וְזֵס וְשָׁלוֹם שֶׁבַּעֲלֵי הַתּוֹרָה אוֹמְרִים דִּבְרֵי שְׁזוּקִ וּדְבָרִים בְּטֵלִים בַּתּוֹרָה.

אֶלָּא כָּךְ פָּרְשׁוּהָ, (דברים כב) אֲפָרְזִים – אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה. אוֹ בֵּיצִים – אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא. וּכְמוֹ שֶׁנָּפַל מֵאוֹתוֹ אֲפָרְזִי, שֶׁהוּא בַּר נַפָּלֵי, נְפִילַת בֵּיצָה

שֶׁהוּא אֶתְרוֹג שֶׁעוֹר שֶׁכְּבִיצָה, וּבְגִלָּלָהּ נֶאֱמַר (עמוס ט) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת. וְנָפְלוּ עָמָּהּ (שיר ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת, שֶׁהֵם כְּרוּכִים בָּהּ, כְּגוֹן כֵּיצַד כּוֹרְכִים אֶת שְׁמַע. וְהֵם כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים מַסֶּכְתוֹת. וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר, אֵלּוּ (תהלים מה) בְּתוּלוֹת אַוֻּרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ, שֶׁהֵן הֲלָכוֹת שֶׁאֵין לָהֶן זֶשְׁבּוֹן.

וְאוֹתוֹ אֶפְרוֹזֵן הוּא בֶּן יָ"ה, הוּא בְּתוֹךְ זַמּוּשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָ"ה, דְּהַיְנוּ יָ"ה זָמַשׁ פָּעָמִים עָשָׂר, ו' הוּא נִיפּוֹל, שֶׁנָּפַל אַוַּר אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר, (ישעיה יד) אֵיךְ נָפַלְתָּ מִשָּׁמַיִם הֵילֵל בֶּן שָׁחַר. וְנִקְרָא נִיפּוֹל, וְלֹא נָפַל, וְלֹא נוֹפֵל. מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ נִיפּוֹל יֵשׁ י"ו, וְיוֹרֵד בָּהֶם לְגַבֵּי ה' ה', שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (רות א) וַתִּלַּכְנָה שְׁתֵּיהֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כב) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח. אֶחָד מִבַּיִת רִאשׁוֹן, וְהַשֵּׁנִי מִבַּיִת שֵׁנִי, לַהֲקִימָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צו) יִ"שְׂמְחוּ הַ"שָּׁמַיִם וְ"תָגֵל הָ"אָרֶץ.

בֹּא וּרְאֵה, הַשֶּׁמֶשׁ הַזֶּה מִתְגַּלָּה בַּיּוֹם, וּמִתְכַּסֶּה בַּלַּיְלָה, וּמֵאִיר בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא כּוֹכָבִים. גַּם כָּךְ רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, כְּשֶׁהִתְכַּנֵּס מֵהָעוֹלָם, מֵאִיר בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אִם הַדּוֹר כָּרָאוּי. וְזֶה סוֹד הַגִּלְגּוּל שֶׁאָמַר עָלָיו קֹהֶלֶת (קהלת א) דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא. וּפַרְשׁוּהָ שֶׁאֵין דּוֹר פָּחוֹת מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא. וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ישעיה סו) וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי, (בראשית כז) וְהָיָה זֶרַע כַּעֲפַר הָאָרֶץ.

וְעוֹד סוֹד אַוַּר בֹּאֲרוֹ הַזְּקֵנִים, הַדּוֹר שֶׁהוֹלֵךְ הוּא הַדּוֹר שֶׁבָּא. הָלַךְ זְגֵר בָּא זְגֵר, הָלַךְ סוּמָא בָּא סוּמָא. וְעוֹד פָּרְשׁוּהָ זְקֵנִים, שֶׁעָתִיד הָיָה מֹשֶׁה לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּדוֹר הַמַּבּוּל, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ רְשָׁעִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ו) בְּשַׁגַּ"ם הוּא בָּשָׂר. בְּשַׁגַּ"ם זֶה מֹשֶׁ"ה. וְלָמָּה קָרָא לוֹ בְּשַׁגַּ"ם? אֶלָּא קֹהֶלֶת זִסֵּר ב' מִבְּשַׁגַּ"ם לְכַסּוֹת הַדָּבָר. אָמַר, (קהלת ז) אָמַרְתִּי שָׂגַם זֶה הָבֶל.

וּפַרְשׁוּהָ עַל יִתְרוֹ, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ קֵינִי? שֶׁנִּפְרַד מִקַּיִן. קָם מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר, עַל זֶה כָּתוּב (בראשית ד) קָנִיתִי אִישׁ אֶת יְהוָ"ה. שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעָתִידִים בָּנָיו לָשֶׁבֶת בִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית.

וְגַם כָּךְ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פָּדָת, שֶׁהָיְתָה דְּוּוקָה לוֹ הַשָּׁעָה, שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אֶלָּא קַב זָרוּבִים מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת, כְּמוֹ לְרַבִּי זְנִינָא. לָמָּה זֶה? לְאַזַּר שֶׁיְּצָאָה בַּת קוֹל וְאוֹמֶרֶת: כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֵינוֹ נִזּוֹן אֶלָּא בִּשְׁבִיל זְנִינָא בְּנִי.

אֶלָּא הוּא גָּרַם קֹדֶם שֶׁהֻזְּרִיב קַ"ב מִן י', שֶׁהוּא יַב"ק. גַּם כָּךְ לֹא הָיָה לוֹ אֶלָּא קַב זָרוּבִים, שֶׁאוֹת י' הִיא יִזּוּד, וּמִמֶּנָּה בָּאָה נְבִיעָה לָאוֹת ב', שֶׁהִיא בְּרָכָה, וְהִיא קְדֻשׁ, וּמִמֶּנָּה מִתְקַדֵּשׁ ק, שֶׁהִיא קְדֻשׁ. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פָּדָת גָּרַם לִהְיוֹת זָרוּבִים שֶׁלּוֹ קַ"ב, שֶׁהֵם קְ"דֻשָּׁה בְּ"רָכָה. גַּם כָּךְ לֹא הָיָה לוֹ אֶלָּא קַב זָרוּבִים. גַּם כָּךְ אִיּוֹב בֶּן יְבָמָה הָיָה, וּמִשּׁוּם זֶה נֶעֱנַשׁ עַל מַה שֶּׁכִּבֵּר אֵרַע לוֹ.

וְהֵם שֶׁלֹּא יָדְעוּ סוֹד זֶה, אָמְרוּ, בָּנִים זְכָרִים וּמְזוֹנוֹת לֹא בִּזְכוּת תָּלוּי הַדָּבָר, אֶלָּא בְּמַזָּל תָּלוּי הַדָּבָר. הֲרֵי רָאִינוּ אֶת אַבְרָהָם שֶׁרָאָה בְּמַזָּלוֹ שֶׁלֹּא הָיָה עָתִיד לִהְיוֹת לוֹ בֵּן, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיאוֹ הַחוּצָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם טו) וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבֶּט נָא וגו'. וּפֵרְשׁוּהָ שֶׁאָמַר לוֹ: צֵא מֵאִצְטַגְנִינוּת שֶׁלְּךָ, וְהֶעֱלָהוּ לְמַעְלָה מֵהַכּוֹכָבִים, וְאָמַר לוֹ: הַבֶּט נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים. עַד כָּאן דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ אוֹתָם בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל בְּרִיּוֹת הָעוֹלָם, קֹדֶם שֶׁנִּתְּנָה הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל הָיוּ תְּלוּיִים בְּמַזָּל, וַאֲפִלּוּ בָּנִים זְכָרִים וּמְזוֹנוֹת. אֲבָל אַזַּר שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הוֹצִיא אוֹתָם מֵזִּיּוּב כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְזֶה לָמַדְנוּ מֵאַבְרָהָם, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ בָּנָיו עֲתִידִים לְקַבֵּל ה' מֵאַבְרָהָם, שֶׁהִיא זַמְשָׁה זַמְשֵׁי תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּה' בָּרְאָם. אָמַר לְאַבְרָהָם: בִּגְלַל הַה' הַזּוֹ שֶׁנּוֹסָפָה לִשְׁמְךָ, הַשָּׁמַיִם תַּזְחֶיךָ וְכָל הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת שֶׁמְּאִירִים בַּה'. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם מז) ה"א לָכֶם זֶרַע. וּזְרַעְתֶּם בְּה"א. (שם כא) כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע.

וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל הַמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה בְּטֵל מִמֶּנּוּ זִיּוּב כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אִם

לוֹמַד אוֹתָהּ כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוֹתֶיהָ. וְאִם לֹא – כְּאִלּוּ לֹא הִשְׁתַּדֵּל בָּהּ, וְלֹא בְּטֵל מִמֶּנּוּ זִיּוּב כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כָּל שֶׁכֵּן עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁנִּמְשְׁלוּ לִבְהֵמוֹת, שֶׁבֵּאֲרוּ עֲלֵיהֶם (דברים כז) אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה, שֶׁלֹּא הִתְבַּטְּלוּ מֵהֶם זִיּוּב שֶׁל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

אֱנוֹשׁ כֶּזְוָצִיר יָמָיו כְּצִיץ הַשָּׂדֶה כֵּן יָצִיץ (תהלים קג). וְנֶאֱמַר בּוֹ (שם לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. אַזַּר כָּךְ (איוב לח) יְשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו. שֶׁאִילְּן שֶׁנִּקְצְצוּ עֲנָפִים עַתִּיקִים שֶׁלּוֹ וְצָמְחוּ כְּמוֹ מִקֶּדֶם בְּשָׁרָשָׁיו, זָזְרוּ בָּעוֹלָם כְּמִקֶּדֶם. מֵתוּ זְקֵנִים, וְזָזְרוּ לָעוֹלָם הַזֶּה עֲלָמִים. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁמְּזַדְּשִׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁמֵּתִים אֶלֶף בְּכָל יוֹם, וּמִתְזַדְּשִׁים אֶלֶף בְּכָל יוֹם.

וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ (תהלים קד) – זֶה יֵין הַתּוֹרָה. שֶׁכָּךְ עוֹלֶה יַיִן, כְּזֶשְׁבּוֹן סו״ד. וּמַה יַּ״ן צָרִיךְ לִהְיוֹת סָתוּם וְזָתוּם שֶׁלֹּא יִתְנַסֵּךְ לַעֲבוֹדָה זָרָה, גַּם כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת סָתוּם וְזָתוּם סוֹד הַתּוֹרָה, וְכָל סוֹדוֹתֶיהָ, וְלֹא מַשְׁקִים אוֹתָם, רַק לִיִרְאָיו. וְלֹא לְזוֹנָם עוֹשִׂים כַּמָּה מִצְוֹות בַּיַּיִן וּמְבָרְכִים בּוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכַיַּיִן יֵשׁ שְׁנֵי גְּוָנִים – לָבָן וְאָדֹם, דִּין וְרַחֲמִים, וְהַיְנוּ ב׳ תּוֹסָפֶת בַּיַּיִן. כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה לְבָנָה וַאֲדָמָה. לָבָן מִצַּד יָמִין, אָדֹם מִצַּד שְׂמֹאל.

וּמַה זֶּה לְבַב אֱנוֹשׁ? לֵב הָיָה לוֹ לוֹמַר! אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לֵב מָסוּר לְלֵב, וְהֵם ל״ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, ב׳ מִבְּרֵאשִׁית, ל׳ מִלְּעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ ל״ב שֵׁנִי. זֶה ל״ב (הֵם) שְׁנַיִם – ס״ד, וְסֵר שְׁמוֹנָה לְע״ב, שֶׁהוּא וַיְכֻלּוּ. הֵם שִׁבְעָה יְמֵי בְרֵאשִׁית. שִׁמְינִי מַהוּ? שִׁבְעָה יְמֵי בְרֵאשִׁית עִם (בראשית ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם. זֶה ע״ב בְּזֶשְׁבּוֹן בְּיַיִן.

מַה זֶּה לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמָן? אֵלּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר פָּנִים – אַרְבָּעָה שֶׁל אַרְיֵה, אַרְבָּעָה שֶׁל שׁוֹר אַרְבָּעָה שֶׁל נָשֶׁר, שֶׁהֵם: מִיכָאֵל אַרְיֵה, אַרְבַּע פָּנִים שֶׁלּוֹ יְהֹוָ״ה. אַרְבַּע פָּנֵי שׁוֹר, וְהוּא גַּבְרִיאֵל, וְהֵם יְהֹוָ״ה. אַרְבַּע פָּנֵי נָשֶׁר, וְהוּא נוּרִיאֵל, וְהֵם יְהֹוָ״ה. וְהֵם מְמַנִּים תַּוָּת זָסָ״ד פַּזַּ״ד אֲמָ״ת, דַּרְגּוֹת שְׁלֹשֶׁת

הָאָבוֹת. וּפָרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, הָאָבוֹת הֵן הַמֶּרְכָּבָה. וְעוֹלִים (נְקוּדִים) הָאוֹרוֹת לְוָשְׁבוֹן יַב״ק. וְהֵם מֶלֶךְ מַלְכֵי יִמְלֹךְ, יְהוָ״ה אֶהְיֶ״ה אֲדנָ״י. סַךְ הַכֹּל – יַב״ק.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּפָרָשָׁה זוֹ, בָּא לְפָנָיו רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. אָמַר לוֹ, נָדַב וַאֲבִיהוּא מָה עוֹשִׂים בְּפָנְוָס? אִם פָּנְוָס לֹא הָיָה בָּעוֹלָם כְּשֶׁמֵּתוּ, וְאַזַר כָּךְ בָּא לָעוֹלָם וְהִשְׁלִים מְקוֹמָם – אִוְ יָפָה. אֲבָל פָּנְוָס הָיָה בָּעוֹלָם, (וּסְגָן הָיָה) וְנִשְׁמָתוֹ בּוֹ בְּקִיּוּם עוֹמֶדֶת.

אָמַר לוֹ, בְּנִי, סוֹד עֶלְיוֹן כָּאן, וְכָךְ הוּא. שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם, לֹא הָיוּ נִסְתָּרִים תַּוֹוֹת כַּנְפֵי הַסֶּלַע הַקָּדוֹשׁ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (במדבר ג) וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם. שֶׁהִקְטִינוּ דְּמוּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי הֵם לֹא רְאוּיִים לְשַׁמֵּשׁ בִּכְהֻנָּה גְּדוֹלָה.

בְּשָׁעָה שֶׁקִּנֵּא פָּנְוָס עַל הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ וְנִכְנַס בְּתוֹךְ כַּמָּה אוּכְלוּסִין וֶהֱרִימָם עַל הָרַמַּוז לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁרָאָה שֶׁבָּטַשׁ שִׁמְעוֹן, בָּאוּ אֵלָיו בְּכַמָּה אוּכְלוּסִין. פָּרְזָה מִמֶּנּוּ נְשָׁמָתוֹ, וּשְׁתֵּי נְשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ מְעֹרְטָלוֹת בְּלִי מָקוֹם קָרְבוּ אֵלָיהָ, וְנִכְלְלוּ כְּאַוַּת, וְזָוְרָה נִשְׁמָתוֹ כְּלוּלַת רוּוַז, שֶׁנִּכְלְלָה בִּשְׁתֵּי רוּוזוֹת, וְהִתְוַזְּקוּ בָּהּ, וְאָז הִרְוִיזַ מְקוֹמָם לִהְיוֹת כֹּהֵן (גָּדוֹל), מַה שֶּׁלֹּא (הָיָה רָאוּי) מִקֶּדֶם.

וְלָכֵן כָּתוּב, (איוב ד) זְכָר–נָא מִי הוּא נָקִי אָבָד, שֶׁלֹּא אָבַד בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְלֹא אָבְדָה רוּוַז כְּשֶׁפָּרְזָה מִמֶּנּוּ. וְאֵיפֹה יְשָׁרִים נִכְוָזדוּ – אֵלּוּ בְּנֵי אַהֲרֹן שֶׁוָּזְרוּ לָעוֹלָם, מַה שֶּׁאָבַד בְּוַזֵּיהֶם. וְלָכֵן כָּתוּב בּוֹ בְּפָנְוָס בֶּן בֶּן בֶּן פַּעֲמִים, פָּנְוָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן.

מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִפָּרָשָׁה זוֹ? (במדבר כה) וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה קַוּז אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַה׳ נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ. וְכִי עַל שֶׁהָרְגוּ בַּלַּיְלָה, אוֹ עַל שֶׁהָרְגוּ בַּיּוֹם, בְּיוֹם מְעֻנָּן, כָּתוּב נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁתִּהְיֶה מִיתָתָם בְּגָלוּי כְּמוֹ שֶׁוָּזְטָאוּ בְּגָלוּי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא בְּגִלַּל זֶה נֶאֱמַר, אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ, בְּדַרְגָּה שֶׁוָּזְטָא

אָדָם לַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא, לְאוֹתוֹ מָקוֹם יֵשׁ לַעֲשׂוֹת תַּקָּנָה לְנַפְשׁוֹ. הֵם וָזְטָאוּ בִּבְרִית קֹדֶשׁ שֶׁנִּקְרֵאת שֶׁמֶשׁ, בִּגְלַל כָּךְ דִּין וְתִקּוּן שֶׁלָּהֶם הוּא כְּנֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא בְּמָקוֹם אַוָּזר. מִכָּאן שֶׁלֹּא צָרִיךְ אָדָם לְתַקֵּן נַפְשׁוֹ אֶלָּא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁוָּטָא אֵלָיו, וּמִי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כָּךְ, אֵין לוֹ תִּקּוּן לְעוֹלָמִים כָּרָאוּי.

רַבִּי וְזֵיָא פָּתַוז, (תהלים קד) יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה׳ אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? וְיַיִן יְשַׂמַּוז לְבַב אֱנוֹשׁ וְגוֹ׳. וְכִי מַה זֶּה לָזֶה? אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, שֶׁכָּתוּב מַצְמִיוַז זָצִיר לַבְּהֵמָה וְגוֹ׳ – וְכִי שָׂבַוז לַבְּהֵמָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ זָצִיר, בָּא דָּוִד לוֹמַר בְּרוּוַז הַקָּדֵשׁ? אֶלָּא מַצְמִיוַז זָצִיר – אֵלֶּה הֵם שִׁשִּׁים אֶלֶף רִבּוֹא שֶׁל מַלְאָכִים, שְׁלִיוַזִים, שֶׁנִּבְרְאוּ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁל בְּרֵאשִׁית, וְכֻלָּם אֵשׁ לוֹהֶטֶת. אֵלֶּה הֵם זָצִיר. לָמָּה זָצִיר? מִשּׁוּם שֶׁצּוֹמְזִים כְּזָצִיר זֶה בָּעוֹלָם, שֶׁכָּל יוֹם וָיוֹם נִקְצְרוּ כָּעֵת, וְאַוַּר כָּךְ צוֹמְזִים וְזוֹוְרִים כְּמִקֶּדֶם.

וְלָכֵן כָּתוּב מַצְמִיוַז זָצִיר לַבְּהֵמָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יב) יוֹדֵעַ צַדִּיק נֶפֶשׁ בְּהֶמְתּוֹ. וְשָׁנִינוּ, אֶלֶף הָרִים מַעֲלִים לָהּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּבְכָל הַר וְהַר יֵשׁ שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וְהִיא אוֹכֶלֶת.

וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת הָאָדָם – אֵלּוּ אוֹתָם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, שֶׁאוֹתוֹ אָדָם שֶׁרוֹכֵב וְשׁוֹלֵט עַל בְּהֵמָה זוֹ אוֹכֵל וּמַכְנִיסָם בְּתוֹכוֹ, וּבְזִכּוּתָם נָזוּן כָּל הָעוֹלָם מֵאוֹתוֹ אָדָם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (יזזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם וְגוֹ׳. וְעַל זֶה כָּתוּב הָאָדָם, אוֹתוֹ שֶׁנּוֹדָע, כְּדֵי לְהוֹצִיא לָזֶם מִן הָאָרֶץ, לְהוֹצִיא מָזוֹן לָעוֹלָם מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

וְיַיִן – זֶה יַיִן עַתִּיק שֶׁשּׁוֹפֵעַ מִלְמַעְלָה. יְשַׂמַּוז לְבַב אֱנוֹשׁ – אֱנוֹשׁ זֶה סוֹד שֶׁל אוֹתוֹ נַעֲר שֶׁעָלָה לְשִׁיבָה וְזִוַּר כְּמִקֶּדֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קג) אֱנוֹשׁ כֶּזָּצִיר יָמָיו.

לְהַצְהִיל פָּנִים – אֵלּוּ אוֹתָם פָּנִים שֶׁנִּקְרָאִים פָּנִים גְּדוֹלוֹת וּפָנִים קְטַנּוֹת. מִשָּׁמָּן, מִשֶּׁפַּע הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁמֶּן וּמִשְׁזָה קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן. וְלָזֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד – אוֹתוֹ לָזֶם שֶׁמַּזִּילִים הַשְּׁזוּקִים, וְטוֹוְזָנִים מָן לְמַאֲכָל שֶׁל צַדִּיקִים

סְתָם, וּמִשָּׁם שׁוֹפֵעַ לְכַמָּה וְזֵילוֹת שֶׁנִּקְרָאִים לְבַב אֱנוֹשׁ, וְהַכֹּל בָּא מִשֶּׁפַע עֶלְיוֹן.

יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה' – אֵלּוּ אוֹתָם עֵצִים עֶלְיוֹנִים פָּנִימִיִּים. אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע, שֶׁהֲרֵי נֶעֱקְרוּ וְנִטָּעָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מַה בֵּין עֲצֵי ה' לְאַרְזֵי לְבָנוֹן? עֲצֵי ה' – אֵלּוּ עֵץ הַזַּיִים וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. אַרְזֵי לְבָנוֹן – אֵלּוּ זַמְשִׁים שְׁעָרִים שֶׁנִּקְרָאִים זַמֵּשׁ מֵאוֹת שָׁנָה.

אֲשֶׁר נָטָע. אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ, בְּצִלָּם מְקַנְּנוֹת נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, וְכָל זֵילוֹת הַקָּדֵשׁ נְוֹנִים מִשָּׁם. וַסִידָה – בֹּתוּ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁנִּקְרָא וָסִיד, וְעָשָׂה וֶסֶד עִם כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, בְּגִלַּל זֶה נִקְרֵאת וַסִידָה. בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ, בֵּין זְרוֹעוֹת עוֹלָם יוֹשֶׁבֶת. (עד כאן רעיא מהימנא).

רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוֹסֵי קָמוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בַּזְּוִיזוֹת הַלַּיְלָה. עַד שֶׁיָּשְׁבוּ וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי זְיָיא (תהלים קג) אֱנוֹשׁ כֶּחָצִיר יָמָיו – יָפֶה אָמַר. אֲבָל בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ סוֹף הַפָּסוּק – כִּי רוּחַ עָבְרָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ וְלֹא יַכִּירֶנּוּ עוֹד מְקוֹמוֹ. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא בְּוַדַּאי, אֱנוֹשׁ כֶּחָצִיר יָמָיו כְּמוֹ שֶׁאָמַר. כְּצִיץ הַשָּׂדֶה – כְּצִיץ אוֹתוֹ שָׂדֶה הַנּוֹדָע – כֵּן יָצִיץ, שֶׁהִתְחַדֵּשׁ וְחָזַר כְּמִקֶּדֶם. (כָּךְ יָצִיץ וְעוֹלֶה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם)

כִּי רוּחַ עָבְרָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ – זֶה רוּחַ עֶלְיוֹן טָמִיר קָדוֹשׁ גָּנוּז מֵהַכֹּל, שֶׁכּוֹלֵל אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ, וְאָז אֵינֶנּוּ. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל זָנוֹחַ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (בראשית ה) וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים, זֶה אֱלֹהִים עֶלְיוֹן. רוּחַ עֶלְיוֹנָה, רוּחַ גְּנוּזָה וּטְמִירָה. וְלֹא יַכִּירֶנּוּ עוֹד מְקוֹמוֹ, שֶׁהֲרֵי נִכְלֶלֶת רוּחַ קְטַנָּה בְּרוּחַ עֶלְיוֹנָה. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וְחֶסֶד ה' מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם. וְנִכְנָס לוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל לְתוֹךְ קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְלוֹקְחוֹ וּמוֹלִידוֹ כְּמִקֶּדֶם, וּמִתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר עֲלוּמָיו, וְזוֹהַר הוּא נַעֲר.

עַד שֶׁיָּשְׁבוּ, רָאוּ צֵל שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם, הוֹלֵךְ וּבָא, הוֹלֵךְ וּבָא בְּתוֹךְ הַבַּיִת. תָּמְהוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹסֵי בְּנִי, אֹמַר לְךָ מָה הָיָה לִי עִם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. יוֹם אֶחָד הָיִינוּ הוֹלְכִים בְּבִקְעַת אוֹנוֹ, וְהָיִינוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה כָּל אוֹתוֹ יוֹם,

וּמִתּוֹךְ זִזָּק הַשֶּׁמֶשׁ יְשַׁבְּנוּ לְיַד סֶלַע אָזָד בְּתוֹךְ נָקָב אָזָד.

אָמַרְתִּי לוֹ, מַה זֶּה שֶׁבְּכָל שָׁעָה שֶׁמִּתְרַבִּים הָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם וְהַדִּין שָׁרוּי בָּעוֹלָם, צַדִּיקִים שֶׁבָּהֶם לוֹקִים עֲלֵיהֶם?! שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, בְּזִזְטָא הַדּוּר, קְדוֹשִׁים וְצַדִּיקִים יִתָּפְסוּ. לָמָּה? אִם מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא מוֹכִיזִים אֶת הָעוֹלָם עַל מַעֲשֵׂיהֶם – כַּמָּה הֵם שֶׁמּוֹכִיזִים וְלֹא מְקַבְּלִים מֵהֶם, וְהַצַּדִּיקִים כְּפוּפִים לְפָנֵיהֶם. וְאִם מִשּׁוּם שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּגֵן עַל הָעוֹלָם – לֹא יָמוּתוּ וְלֹא יִתָּפְסוּ בַּזִּזָּטָאֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי זִזְרָה הִיא לַצַּדִּיקִים בְּאַבּוּדָם.

אָמַר לוֹ, בְּוַדַּאי בְּזִזְטָא הַדּוּר נִתְפָּסִים הַצַּדִּיקִים, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ דְּבָרִים אֵלּוּ. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְפָּסִים הַצַּדִּיקִים בֶּזִזָּלָאִים אוֹ בְּמַכּוֹת, זֶה בִּשְׁבִיל לְכַפֵּר עַל הָעוֹלָם, וְאָז יִתְכַּפְּרוּ כָּל זִזָּטָאֵי הַדּוּר. מִנַּיִן לָנוּ? מִכָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף. בְּשָׁעָה שֶׁכָּל הָאֵיבָרִים בִּמְצוּקָה וְזוֹלִי גָּדוֹל שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם, אֵיבָר אָזָד צָרִיךְ לִלְקוֹת כְּדֵי שֶׁיִּתְרַפְּאוּ כֻּלָּם. וּמִיהוּ? הַזְּרוֹעַ. הַזְּרוֹעַ לוֹקָה וּמוֹצִיאִים מִמֶּנָּה דָּם, וְאָז הֲרֵי רְפוּאָה לְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף.

גַּם כָּךְ בְּנֵי הָעוֹלָם הֵם אֵיבָרִים זֶה עִם זֶה. בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת רְפוּאָה לָעוֹלָם, מַלְקֶה צַדִּיק אָזָד בֵּינֵיהֶם בְּמַזָּלוֹת וּמַכּוֹת, וּבְגָלְלוֹ נוֹתֵן רְפוּאָה לַכֹּל. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (ישעיה נג) וְהוּא מְזוֹלָל מְפָשָׁעֵינוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ וְגוֹ', וּבַזַּבֶּרְתּוֹ נִרְפָּא לָנוּ. וּבַזַּבֶּרְתּוֹ – הַקָּזַת דָּם, כְּמוֹ מִי שֶׁמַּקִּיז זְרוֹעַ, וּבְאוֹתָהּ זַבּוּרָה נִרְפָּא לָנוּ, רְפוּאָה הוּא לָנוּ לְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף.

וּלְעוֹלָם לֹא מַלְקֶה צַדִּיק, אֶלָּא כְּדֵי לָתֵת רְפוּאָה לַדּוֹר וּלְכַפֵּר עֲלֵיהֶם, (וְסוֹד זֶה צַדִּיק וְרַע לוֹ) שֶׁזֶּה נוֹזֵן לַצַּד הָאַזֵּר שֶׁהַדִּין שׁוֹלֵט (לִשְׁלֹט) עַל הַצַּדִּיק יוֹתֵר מֵהַכֹּל, שֶׁלֹּא זוֹשֵׁשׁ אָז לְכָל הָעוֹלָם וְלֹא מַשְׁגִּיזֵז בָּהֶם מֵהַשְׁמָזָה שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עָלָיו. וְאוֹתוֹ צַדִּיק זוֹכֶה לִשְׁלְטוֹן עֶלְיוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. צַדִּיק וְטוֹב לוֹ, שֶׁלֹּא זוֹשֵׁשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכַפֵּר עַל הָעוֹלָם.

אָמַרְתִּי לוֹ, אִלּוּ לֹא הָיוּ בְּזִמַּן אָזָד – יָפֶה. אֲבָל כָּאן יֵשׁ צַדִּיק, וְכָאן יֵשׁ צַדִּיק. לָזֶה יֵשׁ מַזָּלוֹת, וְלָזֶה יֵשׁ אֶת כָּל טוּב הָעוֹלָם. אָמַר לִי, בְּאָזָד מֵהֶם

אוֹ בִּשְׁנַיִם מַסְפִּיק, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה לְהַלְקוֹת הַכֹּל, (ס"א כָּל עוֹד) כְּמוֹ שֶׁלֹּא צָרִיךְ אֶלָּא זְרוֹעַ אַוָּזַת לְהַלְקוֹת וּלְהַקִּיז לָתֵת רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים. גַּם כָּאן, בְּצַדִּיק אֶחָד מַסְפִּיק.

וְאִם מִתְוַוְּכָּחַת (מַכְבִּידָה) הַמַּוָּלָה עַל כָּל הָאֵיבָרִים, אָז צָרִיךְ לְהַקִּיז מִשְּׁתֵּי זְרוֹעוֹת. גַּם כָּךְ, אִם הִתְרַבּוּ הַוָּטָאִים וּכְבֵדִים עַל הָעוֹלָם, אָז כָּל הַצַּדִּיקִים לוֹקִים, לָתֵת רְפוּאָה עַל כָּל הַדּוֹר. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְרַבּוּ כָּל כָּךְ, אָז רַק צַדִּיק אֶחָד לוֹקֶה, וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים בְּשָׁלוֹם, שֶׁהֲרֵי לֹא צָרִיךְ הָעוֹלָם שֶׁכֻּלָּם יִלְקוּ. נִרְפָּא הָעָם – נִרְפְּאוּ הַצַּדִּיקִים. וְלִפְעָמִים שֶׁכָּל יְמֵיהֶם עוֹמְדִים בְּמַוָּלוֹת לְהָגֵן עַל הַדּוֹר. אִם מֵתוּ – הֲרֵי נִרְפָּא הַכֹּל וְנִתְכַּפֵּר, לִפְעָמִים כְּשֶׁהַוָּטָאִים הֵם נִכְבָּדִים יוֹתֵר.

קָמְנוּ וְהָלַכְנוּ, וְזִמֵּק הַשֶּׁמֶשׁ הָיָה יוֹתֵר, וְהַדֶּרֶךְ הָיְתָה דְּזוּקָה לָנוּ. רָאִינוּ אִילָנוֹת בַּמִּדְבָּר וּמַיִם תַּזְוִתֵיהֶם. יָשַׁבְנוּ תַּוָּזַת צֵל שֶׁל אִילָן אָוָּזַ שֶׁל הַמִּדְבָּר. שְׁאַלְנוּהוּ, מַה זֶּה שֶׁכָּל עַמֵּי עוֹלָם לֹא עוֹשִׂים נְעָנוּעַ, רַק יִשְׂרָאֵל לְבַדָּם? שֶׁכְּשֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה מִתְנַעְנְעִים לְכָאן וּלְכָאן בְּלִי לְמוּד שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם, וְלֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד בְּעַצְמָם?

אָמַר לִי, הִזְכַּרְתַּנִי דָּבָר עֶלְיוֹן, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מַשְׂגִּיזִים. יָשַׁב שָׁעָה וּבָכָה. אָמַר, אוֹי לִבְנֵי הָאָדָם שֶׁהוֹלְכִים כִּבְהֵמוֹת הַשָּׂדֶה בְּלִי שֵׂכֶל. בַּדָּבָר הַזֶּה לְבַדּוֹ נוֹדָעוֹת נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּין נִשְׁמוֹת עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַוָּלוֹת. נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נִגָּזְרוּ מִתּוֹךְ נֵר קָדוֹשׁ שֶׁדּוֹלֵק, שֶׁכָּתוּב (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם. וְנֵר זֶה, בְּשָׁעָה שֶׁנֶּאֱוָוז (שֶׁנִּדְלָק) מִתּוֹךְ תּוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה, לֹא שׁוֹכֵךְ הָאוֹר עָלָיו אֲפִלּוּ רֶגַע. וְסוֹד זֶה – (תהלים פז) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ. כְּמוֹ זֶה כָּתוּב – (ישעיה סב) הַמַּזְכִּירִים אֶת ה' אַל דֳּמִי לָכֶם. אֵין שְׁכוּךְ לָכֶם. אוֹר הַנֵּר, כֵּיוָן שֶׁנֶּאֱוָוז תּוֹךְ הַפָּתִילָה, אוֹתוֹ הָאוֹר לֹא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים, אֶלָּא מִתְנַעְנֵעַ הָאוֹר לְכָאן וּלְכָאן וְלֹא שׁוֹכֵךְ לְעוֹלָמִים.

כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם מִתּוֹךְ אוֹתוֹ אוֹר הַנֵּר – כֵּיוָן שֶׁאָמַר דָּבָר

אָזַד שֶׁל הַתּוֹרָה, הֲרֵי הָאוֹר דּוֹלֵק, וְלֹא יְכוֹלִים הֵם לִשְׁכֹּחַ, וּמִתְנַעְנְעִים לְכָאן וּלְכָאן וּלְכָל הַצְּדָדִים כְּאוֹר הַנֵּר, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם.

וְכָתוּב (יחזקאל לד) אָדָם אַתֶּם. אַתֶּם קְרוּיִים אָדָם וְלֹא אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. נִשְׁמוֹת עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת מִדְּעִיכַת הַנֵּר, בְּלֹא אוֹר שֶׁשּׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם, וְלָכֵן שׁוֹכְכִים וְלֹא מִתְנַעְנְעִים, שֶׁהֲרֵי אֵין לָהֶם תּוֹרָה וְלֹא דּוֹלְקִים בָּהּ, וְאֵין אוֹר שׁוֹרֶה בָּהֶם. הֵם עוֹמְדִים כְּמוֹ עֵצִים בְּתוֹךְ אֵשׁ שֶׁדּוֹלֵק בְּלִי אוֹר שֶׁשּׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם, וְעַל זֶה שׁוֹכְכִים בְּלִי אוֹר כְּלָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר! אַשְׁרֵי זָכִיתִי לָזֶה לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא (רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן)

וּבְזוֹבּוּר רִאשׁוֹן אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יָפָה אָמְרוּ רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי זֵיָיא וְרַבִּי יוֹסֵי, אֲבָל (תהלים קג) כִּי רוּחַ עָבְרָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ – כָּאן צָרִיךְ לְפָתְחָן בִּדְבָרִים, מַה זֶּה עָבְרָה בּוֹ? זוֹ עֶבְרָה וְזַעַם וְצָרָה, אָזַד מֵאוֹתָם מַלְאָכִים רָעִים.

שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁלֹּא יָדְעוּ בּוֹ אוֹתָם בַּעֲלֵי זַטְאִים, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ שִׁנּוּי מָקוֹם וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה, כְּמוֹ אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית יב) לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – הֲרֵי שִׁנּוּי מָקוֹם. (שם יז) וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם – הֲרֵי שִׁנּוּי הַשֵּׁם. שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה – שֶׁהִשְׁתַּנָּה מִמַּעֲשִׂים רָעִים שֶׁעָשָׂה בַּתְּזוּלָה לְמַעֲשִׂים טוֹבִים. הוּא מָשָׁל לְרוּחַ שֶׁל אוֹתוֹ שֵׁמֶת בְּלֹא בָנִים. כְּמוֹ זֶה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָדָם כְּשֶׁגֵּרֵשׁ אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ עוֹלָם, וְהֵבִיאוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר לְמַעְלָה.

מְשַׁנֶּה פָּנָיו וַתְּשַׁלְּחֵהוּ (איוב יד). וּמִשּׁוּם זֶה כִּי רוּחַ עָבְרָה בּוֹ. אָזַד מֵאוֹתָם מַלְאָכִים רָעִים, כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ מְשַׁנֶּה בִּזְמַן שֶׁנִּפָּגָשׁ (בּוֹ) עִמּוֹ, שׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ שְׁאָר הַמַּשְׁוִיתִים עָלָיו: זֶהוּ בַּעַל זוּבְךָ? הוּא עוֹנֶה לָהֶם וְאוֹמֵר: אֵינֶנּוּ.

כְּשֶׁמִּתְגָּרֵשׁ מִמְּקוֹמוֹ וְנִנְטָע בְּמָקוֹם אַחֵר, נֶאֱמַר בּוֹ וְלֹא יַכִּירֶנּוּ עוֹד

מְקוֹמוֹ, בִּגְלַל (ויקרא יד) שֶׁעָפָר אַוֵּר יַקִּיז וְטָזוּז אֶת הַבַּיִת. וְזֶהוּ סוֹד וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֵצָיו – אוֹתָם עֲצָמוֹת וּגְיִדִים וּבָשָׂר שֶׁהָיָה, זָזַר לְעָפָר. מַה כָּתוּב בּוֹ? (ישעיה סה) וְנָזְשׁ עָפָר לַזְּמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה מְנַגָּע. וְאַוֵּר כָּךְ, וְעָפָר אַוֵּר יַקִּיז וְטָזוּז אֶת הַבַּיִת, וּבוֹנָה לוֹ עֲצָמוֹת וּגְיִדִים וּמִתְזַדֵּשׁ, כְּמוֹ בַּיִת יָשָׁן שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ זְדָשׁ, וַדַּאי שֶׁהוּא מִתְזַדֵּשׁ.

וּמַה שֶּׁאָמַר וְלֹא יַכִּירֻנּוּ עוֹד מְקוֹמוֹ – עַל רוּזַז, שֶׁנִּכְלְלָה רוּזַז קְטַנָּה בְּרוּזַז עֶלְיוֹנָה. זֶהוּ מָשָׁל לְאֵילָן שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, לוֹקְזִים עֲנָפִים שֶׁלּוֹ וּמַרְכִּיבִים אוֹתוֹ בְּעָנָף שֶׁל עֵץ אַוֵּר עֶלְיוֹן (זֶה בָּזֶה) שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרוֹת, וְנִכְלָל זֶה בָּזֶה וְעוֹשֶׂה פֵּרוֹת. בְּאוֹתוֹ זְמַן נֶאֱמַר בּוֹ, וְלֹא יַכִּירֻנּוּ עוֹד מְקוֹמוֹ.

גַּם כָּךְ בֶּן אָדָם שֶׁיּוֹשֵׁב בְּעִיר שֶׁיּוֹשְׁבִים בָּהּ אֲנָשִׁים רָעִים, וְלֹא יָכוֹל לְקַיֵּם מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְלֹא מַצְלִיזַז בַּתּוֹרָה – עוֹשֶׂה שִׁנּוּי מָקוֹם וְנֶעֱקָר מִשָּׁם, וְנִשְׁרָשׁ בְּמָקוֹם שֶׁגָּרִים בּוֹ אֲנָשִׁים טוֹבִים, בַּעֲלֵי תוֹרָה, בַּעֲלֵי מִצְוֹת. שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת עֵץ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּזְזִיקִים בָּהּ. וְהָאָדָם הוּא עֵץ, שֶׁכָּתוּב (דברים כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה. וְהַמִּצְוֹת שֶׁבָּהּ דּוֹמוֹת לְפֵרִי. וּמַה כָּתוּב בּוֹ? רַק עֵץ אֲשֶׁר תֵּדַע כִּי לֹא עֵץ מַאֲכָל הוּא אֹתוֹ תַּשְׁזִית וְכָרָתָּ. אֹתוֹ תַּשְׁזִית – מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. וְכָרָתָּ – מֵהָעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן צָרִיךְ לַעֲקֹר (אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ) מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, וְיִנָּטַע בְּמָקוֹם אַוֵּר בֵּין צַדִּיקִים.

מָה אָדָם בְּלִי בָּנִים נִקְרָא עָקָר וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה, גַּם כָּךְ תּוֹרָה בְּלִי מִצְוֹת נִקְרֵאת עֲקָרָה. וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ, לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא עִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה. בָּאוּ הַזְּזֵבְרִים וְהִשְׁתַּטְזוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ, כָּעֵת לָמַדְנוּ זִדּוּשׁ אֵיךְ נִכְלֶלֶת רוּזַז בְּרוּזַז, כְּמִי שֶׁרָאָה דָּבָר בָּעַיִן וְהֻבְרַר לוֹ. מִקֶּדֶם זֶה הָיָה קָבָלָה לָנוּ, וְכָעֵת בֵּרוּר הַדָּבָר.

וְעוֹד נֶאֱמַר בְּזִזְבּוּר רִאשׁוֹן, שֶׁהֲרֵי נוּזַז לוֹ לַסִּטְרָא אַוֵּרָא לִשְׁלֹט עַל הַצַּדִּיק יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְלֹא זוּשִׁשׁ אָז לְכָל הָעוֹלָם. בֵּין כָּךְ הֲרֵי צֵל הִזְדַּמֵּן לְפָנֵיהֶם, וְאָמַר לוֹ, מִנַּיִן? מֵאִיּוֹב. שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהַדּוֹר מְזַזְּבִים

כְּלָיָה, וּבָא שָׂטָן לְקַטְרֵג, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: (איוב ב) הֲשַׂמְתָּ לִבְּךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּ[בָּכָל הָ]אָרֶץ, לְהַצִּיל אֶת הַדּוֹר. וְהוּא מָשָׁל לְרוֹעֶה שֶׁבָּא הַזְּאֵב לִטְרֹף אֶת צֹאנוֹ וּלְהַאֲבִידוֹ. מֶה עָשָׂה אוֹתוֹ רוֹעֶה שֶׁהָיָה זָקֵם? נָתַן לוֹ תַּיִשׁ זָקֵן וְשָׁמֵן וְגָדוֹל מִכֻּלָּם, אוֹתוֹ שֶׁכֻּלָּם נוֹהֲגִים אַחֲרָיו, וּבְרָצוֹן לִשְׁלֹט עַל אוֹתוֹ תַּיִשׁ טוֹב, שֶׁכֵּן (הִשְׁאִיר) אֶת כֻּלָּם. מֶה עָשָׂה אוֹתוֹ רוֹעֶה? בְּשָׁעָה שֶׁהַזְּאֵב הָיָה מִתְעַסֵּק עִם אוֹתוֹ תַּיִשׁ, בָּרַח הָרוֹעֶה עִם הַצֹּאן וְשָׂם אוֹתָם בִּמְקוֹמָם, וְאַחַר כָּךְ שָׁב לַתַּיִשׁ וְהִצִּילוֹ מֵהַזְּאֵב.

כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם הַדּוֹר. נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַצַּדִּיק בִּרְשׁוּת הַמְקַטְרֵג לְהַצִּיל אֶת הַדּוֹר בְּגָלָלוֹ. וְאִם הוּא זָקֵן כְּיַעֲקֹב, נֶאֱמַר בּוֹ (בראשית לב) וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ. כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁנִּצַּוּ אוֹתוֹ, עַד שֶׁאָמַר שַׁלְּחֻנִי. אָמַר, צֵא צֵא, כָּךְ הוּא. אַשְׁרֵי זָכְלָכוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁהוּא זָקֵן לִסְבֹּל יִסּוּרִים. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמְּנַצֵּחַ בָּהֶם אֶת הַמְקַטְרֵג שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עַל כָּל הַדּוֹר, וְנִזְקָק לוֹ כְּאִלּוּ הוּא הִצִּיל אוֹתָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה אוֹתוֹ רוֹעֶה עֲלֵיהֶם בִּמְקוֹמוֹ, וְלָכֵן זָכָה רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן לִהְיוֹת רוֹעֶה עַל יִשְׂרָאֵל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכָּךְ מַשְׁלִיטוֹ עֲלֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא, מִשּׁוּם שֶׁהִצִּיל אוֹתָם שֶׁלֹּא נֶאֶבְדוּ מִשָּׁם, שֶׁהִנְהִיגָם בְּתוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים.

בֵּין כָּךְ בָּא רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אָמַר לָהֶם, וְלָמָּה לוֹקָה זְרוֹעַ יָמִין? שֶׁדֶּרֶךְ כָּל בַּעֲלֵי הָרְפוּאָה שֶׁמַּקִּיזִים בַּהַתְוָלָה זְרוֹעַ יָמִין, וַהֲרֵי זְרוֹעַ שְׂמֹאל קְרוֹבָה לַלֵּב, וּמַדּוּעַ לֹא מַקִּיזִים אוֹתָהּ? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה לְהַלְקוֹת יוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי בָּזֶה מַסְפִּיק, וְאִם כְּבָדָה הַמַּוָּלָה עַל אֵיבְרֵי הַגּוּף, מַקִּיז מִזְּרוֹעַ שְׂמֹאל.

אָמַר לוֹ, אִם לֹא הָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּזְמַן אֶחָד – יָפֶה, אֲבָל כָּאן יֵשׁ צַדִּיק, וְכָאן יֵשׁ צַדִּיק. לָזֶה יֵשׁ וֶלָאִים וּמַכּוֹת, וְלָזֶה יֵשׁ טוֹב. לָמָּה? אִם יִכְבַּד הַזּוֹלִי – יַקִּיז לִשְׁנֵיהֶם, שֶׁהֲם שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, לָתֵת רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים. וְאִם לֹא יִכְבַּד בּוֹ הַזּוֹלִי עַל כָּל הָאֵיבָרִים, לָמָּה מַקִּיז לִזְרוֹעַ יָמִין יוֹתֵר מֵהַשְּׂמֹאל? אֶלָּא (אָמַר לוֹ), אֱמוֹר אַתָּה.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי גּוּף וּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת הֵם כְּנֶגֶד הָאָבוֹת. רֹאשׁ כְּנֶגֶד אָדָם הָרִאשׁוֹן, זְרוֹעַ יָמִין כְּנֶגֶד אַבְרָהָם, זְרוֹעַ שְׂמֹאל כְּנֶגֶד יִצְחָק, גּוּף כְּנֶגֶד יַעֲקֹב. וּמִתּוֹךְ לַגּוּף – כָּבֵד לְיָמִין, טְחוֹל לִשְׂמֹאל – עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל. לֵב יַעֲקֹב, בָּאֶמְצַע. כַּנְפֵי רֵאָה וּכְלָיוֹת כְּנֶגֶד אַבְרָהָם וְיִצְחָק. רֵאָה מַיִם, שֶׁהֵם (כַּנְפֵי רֵאָה שׁוֹאֲבִים) שׁוֹאֲבִים כָּל מֵינֵי מַשְׁקִים. כְּלָיוֹת אֵשׁ, שֶׁמְּבַשְּׁלוֹת זֶרַע שֶׁיּוֹרֵד מֵהַמּוֹחַ.

וּמִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם הוּא מַיִם, שָׁם זַרְעוֹ בְּגָלוּת אֱדוֹם, וּמִשּׁוּם זֶה כָּבֵד לִימִין אַבְרָהָם. וּמָרָה, שֶׁהַכָּבֵד הוּא זֶרֶב שֶׁלָּהּ, הִיא מָרָה, נֶאֱמַר בָּהּ (משלי ה) וְאַחֲרִיתָהּ מָרָה כַּלַּעֲנָה. וְאִם מִתְרַבִּים הַחֲטָאִים בִּבְנֵי אַבְרָהָם, שֶׁהֵם בְּגָלוּת אֱדוֹם, נִכְפָּד בּוֹ הַחוֹלִי עֲלֵיהֶם מִצַּד הַכָּבֵד. זְרוֹעַ יָמִין צָרִיךְ לְהַלְקוֹת, לְהַקִּיז מִמֶּנּוּ דָּם. שֶׁמִּי שֶׁלָּקְחוּ מִמֶּנּוּ מָמוֹנוֹ כְּאִלּוּ שָׁפְכוּ דָּמוֹ, וְנִשְׁאַר עָנִי, שֶׁעָנִי זָשׁוּב כַּמֵּת.

וְאִם הַחֲטָאִים מִתְרַבִּים מִצַּד בְּנֵי יִצְחָק, שֶׁהֵם (בַּגָּלוּת) בֵּין יִשְׁמָעֵאל, בֵּית זָלְיוֹ יִכְבַּד מִצַּד טְחוֹל שֶׁבִּשְׂמֹאל, וְצָרִיךְ לְהַקִּיז זְרוֹעַ שְׂמֹאל, וְלֹא יוֹתֵר.

וְאִם מִתְרַבִּים הַחֲטָאִים בִּבְנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהֵם אֲזוּזִים לִשְׁנֵי צְדָדִים, שֶׁהֵם מְפֻזָּרִים בִּבְנֵי עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, הֲרֵי הַחוֹלִי נִכְבָּד עַל הַגּוּף, וְצָרִיךְ לְהַקִּיז מִשְּׁתֵּי זְרוֹעוֹת. וְאִם כָּל הַשְּׁלֹשָׁה בְּמַזָּלוֹת כְּאֶחָד, הֲרֵי הַחוֹלִי עָלָה לָרֹאשׁ, וְצָרִיךְ לְהַקִּיז וְרִידֵי הָרֹאשׁ, וּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה נַעֲשׂוּ מֶרְכָּבָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן וְלָאָבוֹת, וּבָהֶם הִתְחַזְּקוּ לִסְבֹּל יִסּוּרִים, לְהָגֵן עַל הַדּוֹר לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם.

אוֹי לָהֶם לַדּוֹר שֶׁגּוֹרְמִים שֶׁיִּלָּקוּ הָאָבוֹת וְאָדָם הָרִאשׁוֹן וְאֵלֶּה הַצַּדִּיקִים שֶׁבֵּינֵיהֶם, שֶׁאֵין הַפָּרָדָה בֵּין צַדִּיקִים אֵלּוּ לָאָבוֹת וְאָדָם, שֶׁהֵם נְשָׁמוֹת שֶׁלָּהֶם, וְהַחִזּוּק וְהַצַּעַר וְהַיָּגוֹן שֶׁלָּהֶם מַגִּיעִים לָאָבוֹת וּלְאָדָם. כְּמוֹ שֶׁהַיָּם, נָזָלִים אֵלּוּ שֶׁיּוֹצְאִים מִשָּׁם, אִם זוֹרְמִים עֲכוּרִים וּמְלֻכְלָכִים כַּיָּם, הֲרֵי הַיָּם נוֹטֵל מֵעֲכִירוּת וְלִכְלוּךְ שֶׁלָּהֶם. וּבְכֹחַ הַיָּם שֶׁהוּא תַּקִּיף, לֹא סוֹבֵל לִכְלוּךְ שֶׁלָּהֶם וְזוֹרֵק אוֹתוֹ הַחוּצָה, וְנִשְׁאֲרוּ הַנְּזָלִים צְלוּלִים וְזַכִּים מֵאוֹתוֹ לִכְלוּךְ.

כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה לִכְלוּכֵי בְּנֵיהָ הַקְּטַנִּים, כָּךְ הָאָבוֹת מְטַהֲרִים וְזַטָּאִים וְלִכְלוּכִים שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁנִּמְצָאִים בָּהֶם צַדִּיקִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, וְזָקִים לִסְבֹּל יִסּוּרִים עַל דּוֹרָם. בְּאוֹתוֹ זְמַן אֵין הַפָּרָדָה בָּהֶם. בָּאוּ כֻּלָּם וּבֵרְכוּהוּ, וְאָמְרוּ לוֹ, סִינַי סִינַי, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ מְדַבֶּרֶת בְּפִיו, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד לְפָנָיו בַּכֹּל? אַשְׁרֵי זָכִינוּ לִזְוַדֵּשׁ וּזְבוּר רִאשׁוֹן זֶה בְּךָ לְהָאִיר שְׁכִינָה בַּגָּלוּת.

אָמַר לָהֶם, רַבָּנִים שֶׁל כָּל דּוֹר הֱיִיתֶם בְּזְמַנְּכֶם, כָּל שֶׁכֵּן מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁזְּכוּתָהּ מְאִירָה בְּכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁהָיוּ אַזָּרָיו, אַל תִּתְּנוּ דָּמִי לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בַּתּוֹרָה עַד יַעֲרֶה עָלָיו רוּזַ הַקְּדֶשׁ (אֶל שְׁכִינָתוֹ), שֶׁהֲרֵי אֵין רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִטַּטְרוֹ"ן שַׂר הַפָּנִים רַק לְךָ, שֶׁאוֹתִיּוֹת שֶׁלּוֹ רְמוּזִים בְּשִׁמְךָ.

וְכָעֵת צָרִיךְ רוֹפֵא לָדַעַת בְּכַמָּה מַעֲלוֹת עָלָה דָּפָק אוֹתוֹ הַזּוֹלֶה בְּגָלוּת אֱדוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו שֶׁזּוֹלַת אַהֲבָה אָנִי. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה רוֹפְאִים הִתְכַּנְּסוּ עָלָיו לָדַעַת סוֹף הַזּוֹלִי שֶׁלּוֹ בַּדְּפִיקוֹת הַלָּלוּ, וְלֹא הָיָה אָזוֹד מֵהֶם שֶׁיּוֹדֵעַ בָּהֶם שֶׁדָּפַק אוֹתוֹ זוֹלֶה לֹא כָּל רוֹפֵא בָּקִי לָדַעַת בּוֹ, שֶׁיֵּשׁ דְּפִיקוֹת שֶׁל קשר"ק קש"ק קר"ק, שֶׁהַנָּבִיא אָמַר עֲלֵיהֶם (ישעיה כו) כְּמוֹ הָרָה תַּקְרִיב לָלֶדֶת תָּזִיל תְּזַעֲק בַּחֲבָלֶיהָ.

וְכֻלָּם עֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, כְּלוּלִים בִּשְׁלֹשָׁה, שֶׁהֵם סִימָן קש"ר, שֶׁהוּא תְּקִיעָה שְׁבָרִים תְּרוּעָה. וּתְקִיעָה נְרְאֵית אֹרֶךְ הַגָּלוּת, שְׁבָרִים הִתְקָרְבוּת הַגָּלוּת. בִּתְרוּעָה תָּבֹא הַגְּאֻלָּה, שֶׁנִּרְאָה דַּזַּק אַזַּר דַּזַּק, וְאֵין רֶוַח בֵּין זֶה לָזֶה, שֶׁוַּדַּאי כֵּיוָן שֶׁשָּׁאַר עַמִּים מְעַכְּבִים אֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, דָּזְקָם מְקָרֵב לָהֶם הַגְּאֻלָּה. גַּם כָּךְ מְהִירוּת הַדָּפַק זֶה אַזַּר זֶה, בּוֹ יוֹצֵאת נֶפֶשׁ הָאָדָם, אַזַּר שֶׁאֵין רֶוַח בֵּין זֶה לָזֶה.

קשר"ק קש"ק קר"ק, הוּא שֶׁשָּׁם קש"ר, תְּקִיעָה שְׁבָרִים תְּרוּעָה, שֶׁיַּעֲבֹר בּוֹ שֶׁקֶר מִן הָעוֹלָם, שֶׁבּוֹ שְׁבוּעָה – (שמות יז) מִלְחָמָה לַה' בַּעֲמָלֵק. יִתְעוֹרֵר

בָּעוֹלָם שִׁיר פָּשׁוּט, וְכָפוּל, וּמְשֻׁלָּשׁ, וּמְרֻבָּע, שֶׁהוּא עוֹלֶה אוֹתִיּוֹת שֶׁלּוֹ: י', י"ה, יה"ו, יהו"ה – ע"ב. בְּאוֹתוֹ זְמַן – וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ וְיָשָׁרִים יַעֲלוֹזוּ וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ. ו' תּוֹסֶפֶת – אֶלֶף הַשִּׁשִּׁי. קֶדֶם שֶׁלּוֹ עָקַ"ב, זָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּלְאַוָּרָיו עַד תַּשְׁלוּם רָעָ"ב יִהְיֶה עֵר"ב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם טז) עָרַב וְיַדַּעְתֶּם כִּי ה' הוֹצִיא אֶתְכֶם וְגוֹ'. (בראשית מד) כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת הַנַּעַר וְגוֹ'. (עד כאן רעיא מהימנא).

קוּם רַבִּי אַבָּא לְחַדֵּשׁ דִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁאָמַרְתָּ בְּזוֹהַר רִאשׁוֹן. פָּתַח רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (ישעיה מב) שִׁירוּ לַה' שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְגוֹ'. כַּמָּה זְבִיבִים יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁזִּדָּוָה שֶׁלָּהֶם וְתִשְׁבַּחַת שֶׁלָּהֶם אֵינָהּ אֶלָּא (לְשַׁתֵּף אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּאוֹתוֹ שֶׁכָּךְ וְכוּ') בּוֹ. שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, כָּל זִדָּוָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא מְשַׁתְּפִים בָּהּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (וּשְׁכִינָתוֹ), אֵינָהּ זִדָּוָה. וְעָתִיד הוּא סָמָאֵל וְכָל סִיעָתוֹ לְקַטְרֵג לְאוֹתָהּ זִדָּוָה, (וְיִזָּזֵר) וְיִשָּׁאֵר בְּצַעַר וּבֶכִי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִשְׁתַּתֵּף בְּאוֹתוֹ הַצַּעַר.

אֲבָל מִי שֶׁמְּשַׁתֵּף אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּזִדָּוָתוֹ, אִם יָבֹא מְקַטְרֵג לְקַטְרֵג בְּאוֹתָהּ זִדָּוָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ מִשְׁתַּתֵּף בְּאוֹתוֹ צַעַר. מַה כָּתוּב בּוֹ? (שם סג) בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר. וּבַמֶּה? מִשּׁוּם שֶׁעִמּוֹ אָנֹכִי בְּצָרָה.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל לְשַׁתֵּף אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּזִדָּוָתָם? (מִשּׁוּם שֶׁאֵינָהּ שִׁמְוָה, אֶלָּא בַּשִּׁתָּפוּת שֶׁלּוֹ מֵאֵלּוּ) שֶׁכָּתוּב (תהלים קמט) יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו. אוֹתָהּ זִדָּוָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ, אֶלָּא בְּעֹשָׂיו. בְּעֹשָׂיו?! בְּעוֹשׂוֹ צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב! אֶלָּא אֵלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, וְאָבִיו וְאִמּוֹ. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁמֵּתוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹקְרָם מִגַּן עֵדֶן וּמְבִיאָם עִמּוֹ לְאוֹתָהּ זִדָּוָה, לְקַוֵּוֹת זִוְּקָ שֶׁל זִדָּוָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב מ) הָעֹשׂוֹ יַגֵּשׁ חַרְבּוֹ.

דָּבָר אַחֵר בְּעֹשָׂיו – מִשּׁוּם שֶׁבֶּן אָדָם נַעֲשָׂה בְּשִׁתָּפוּת אִישׁ וְאִשָּׁה

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב (בראשית א) נַעֲשֶׂה אָדָם, בְּשִׁתָּפוּת. שֶׁשָּׁנִינוּ, שִׁלְשָׁה אֻמָּנִים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא מֵהֶם עוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵם: הַשָּׁמַיִם, וְהָאָרֶץ, וְהַמַּיִם. וְכָל אֶחָד שִׁמֵּשׁ יוֹם אֶחָד, וְזָזְרוּ כְּמוּקְדָּם.

יוֹם רִאשׁוֹן הוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם אֻמָּנוּת שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. יוֹם שֵׁנִי הוֹצִיאוּ הַמַּיִם אֻמָּנוּת לְמַעֲשֶׂה, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְגוֹ'. עָלוּ וְזָצוּ מַיִם לְמַעְלָה, וַזָּצוּ מַיִם נִשְׁאֲרוּ לְמַטָּה. וְאִלְמָלֵא כָּךְ שֶׁהַמַּיִם נִפְרְדוּ, הָעוֹלָם לֹא הָיָה עוֹמֵד. יוֹם שְׁלִישִׁי עָשְׂתָה הָאָרֶץ וְהוֹצִיאָה כְּמוֹ שֶׁצִּוְּתָה, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב, וְכָתוּב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא וְגוֹ'.

עַד כָּאן כָּל אֻמָּנוּת מִשְּׁלֹשָׁה אֵלֶּה הוֹצִיא אֻמָּנוּתוֹ, וְעָשׂוּ מַה שֶּׁהִצְטַוּוּ. נִשְׁאֲרוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים אֲזָרוֹנִים. יוֹם רְבִיעִי הִצְטַוָּה אֶמֶן רִאשׁוֹן לַעֲשׂוֹת אֻמָּנוּתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת וְגוֹ', וְהָיְנוּ שָׁמַיִם. בַּיּוֹם הַזַּמְּישִׁי הוֹצִיאוּ הַמַּיִם, שֶׁהוּא אֻמָּנוּת אֲזָרַת, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם וְגוֹ'. בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי עָשְׂתָה הָאָרֶץ אֻמָּנוּתָהּ, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה וְגוֹ'.

כֵּיוָן שֶׁשִּׁלְשֶׁת הָאֻמָּנִים הָאֵלֶּה הִשְׁלִימוּ מַעֲשֵׂיהֶם, אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֻמָּנוּת אֲזַת יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת, וְהוּא אָדָם. הִתְזַבְּרוּ כְּאָזַד, וַאֲנִי עִמָּכֶם, נַעֲשֶׂה אָדָם. גּוּף שֶׁלָּכֶם, וַאֲנִי אֶהְיֶה שֻׁתָּף עִמָּכֶם וְנַעֲשֶׂה אָדָם. כְּמוֹ שֶׁבַּתְּזוּלָה הָיָה בְּשִׁתָּפוּת, גַּם אֲזַר כָּךְ כֵּן. אַבָּא – שֶׁבּוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה הַשָּׁמַיִם וּמַעֲשֵׂה הַמַּיִם, וְהָאִשָּׁה – שֶׁהִיא אֻמָּן שְׁלִישִׁי כְּמוֹ הָאָרֶץ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִשְׁתַּתֵּף יַזַד אִתָּם. וְעַל סוֹד זֶה כָּתוּב בְּעִשָּׂיו.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאַבָּא וְאִמָּא נִפְרְדוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, יֵשׁ וְזֻדָּה בְּכָל שִׁתָּפוּת. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מְשַׁתֵּף אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּוְזֻדָּה שֶׁלּוֹ, בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֶן וְעוֹקֵר מִשָּׁם אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ, שֶׁהֵם שֻׁתָּפִים אִתּוֹ, וּמֵבִיא אוֹתָם עִמּוֹ לְאוֹתָהּ וְזֻדָּה, וְכֻלָּם מְזֻמָּנִים שָׁם, וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים.

אֲבָל בְּצָרַת הָאָדָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן אֵלָיו לְבַדּוֹ, וְלֹא מוֹדִיעַ לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים יז) בַּצַּר לִי אֶקְרָא ה' וְאֶל אֱלֹהַי אֲשַׁוֵּעַ וְגוֹ'.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי וּשְׁכִינָתִי שֶׁתָּפוּת הַנְּשָׁמָה, וְאָבִיו וְאִמּוֹ שֶׁתָּפוּת הַגּוּף. שֶׁאָבִיו מַזְרִיעַ לְבֶן שֶׁל הָעֵינַיִם וְשֶׁל הָעַצְמוֹת וְשֶׁל הַגִּידִים וְהַמּוֹחַ, וְהָאִשָּׁה שָׁוֹוֹר שֶׁבָּעֵינַיִם וְשֵׂעָר וּבְשָׂר וְעוֹר. וְגַם כָּךְ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל זְיוֹלֵיהֶם הִשְׁתַּתְּפוּ בִּיצִירָתוֹ: מַלְאָכִים, מֵהֶם יֵצֶר הַטּוֹב וְיֵצֶר הָרָע לִהְיוֹת מְצַיֵּר מִשְׁנֵיהֶם. שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה לְהָאִיר לוֹ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. זְיוֹת וּבְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת וְדָגִים לְהִתְפַּרְנֵס מֵהֶם, וְכָל עֵצִים וְזַרְעֵי הָאָרֶץ לְהִתְפַּרְנֵס מֵהֶם.

מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? עָקַר אֶת אָבִיו וְאִמּוֹ מִגַּן עֵדֶן וֶהֱבִיאָם עִמּוֹ, לִהְיוֹת עִמּוֹ בְּזִוְּגוֹת בְּנוֹ, וְאֵין זִוְּגָה כְּזִוְּגוֹת הַגְּאֻלָּה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (דברי הימים–א טז) יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ וְיֹאמְרוּ בַגּוֹיִם ה' מָלָךְ. אָז יַרְנְּנוּ עֲצֵי הַיַּעַר מִלִּפְנֵי ה' כִּי בָא לִשְׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ. (עד כאן רעיא מהימנא).

זְוַּר אוֹתוֹ צֵל שֶׁל קֶדֶם וְהָלַךְ לְתוֹךְ הַבַּיִת כְּמוֹ דְמוּת אָדָם. נָפַל עַל פָּנָיו רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זָכִיתִי שֶׁבְּמָקוֹם זֶה רָאִיתִי אֶת רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר, יוֹם אֶחָד הָיָה עוֹמֵד בְּמָקוֹם זֶה וְהָיָה אוֹמֵר כָּךְ: פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, בְּאוֹת י' קְטַנָּה.

מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנֵי א"ב רְשׁוּמִים – אַלְפָּא בֵּיתָא שֶׁל אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאַלְפָּא בֵּיתָא שֶׁל אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת. אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת הֵן בָּעוֹלָם הַבָּא, וְאוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת הֵן בָּעוֹלָם הַמְּזוּמָּן. י' קְטַנָּה, אוֹת בְּרִית הַקָּדוֹשׁ. כֵּיוָן שֶׁפִּנְחָס קִנֵּא עַל בְּרִית זוֹ, נִתּוֹסְפָה לוֹ י' קְטַנָּה, סוֹד בְּרִית זוֹ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מָה אֶעֱשֶׂה עִם מֹשֶׁה? בְּרִית זוֹ מְמֹשָּׁה הָיְתָה, וְכֻלְּתוֹ הָיְתָה, גְּנַאי הוּא לָהֶת אוֹתָהּ לְאַזּוֹר בְּלִי דַּעַת וּרְצוֹן מֹשֶׁה. לֹא נָאָה זֶה. הִתְוַּזֵּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה, פִּנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מַהוּ? אָמַר לוֹ, אַתָּה

הוּא שֶׁמָּסַרְתָּ נַפְשְׁךָ עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יאבְדוּ מִן הָעוֹלָם בְּכַמָּה פְּעָמִים, וְהוּא הֵשִׁיב אֶת וַיָּמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. אָמַר מֹשֶׁה: מָה אַתָּה רוֹצֶה מִמֶּנִּי? הֲרֵי הַכֹּל שֶׁלְּךָ!

אָמַר לוֹ: הֲרֵי הַכֹּל שֶׁלְּךָ הִיא, אֶמֹר לוֹ שֶׁתִּשְׂרֶה בְּתוֹכוֹ. אָמַר מֹשֶׁה: הֲרֵי בְּלֵב שָׁלֵם תִּהְיֶה אֵלָיו. אָמַר לוֹ: אֶמֹר אַתָּה בְּפִיךָ וְהָרֵם קוֹלְךָ, שֶׁאַתָּה מָסַרְתָּ אוֹתָהּ בְּרָצוֹן וּבְלֵב שָׁלֵם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לָכֵן אֱמֹר. אַתָּה אֱמֹר בְּרָצוֹן: הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. שֶׁאִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיָה לוֹ לוֹמַר: לָכֵן אֱמֹר לוֹ הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. אֲבָל לֹא כָּתוּב אֶלָּא לָכֵן אֱמֹר. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָעֲבָרָה מִמֹּשֶׁה – לֹא. אֶלָּא כְּנֶגֶד זֶה שֶׁמַּדְלִיקִים מִמֶּנּוּ – זֶה נוֹתֵן וּמַהֲנֶה, וְזֶה לֹא נִגְרָע מִמֶּנּוּ.

בָּא אוֹתוֹ הַצַּל, וְיָשַׁב, וּנְשָׁקוֹ. שָׁמְעוּ קוֹל אָזְנָד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: פַּנּוּ מָקוֹם, פַּנּוּ מָקוֹם לְרַבִּי פָּנְוָז בֶּן יָאִיר, שֶׁהוּא אִתְּכֶם. שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁצַּדִּיק זוֹדֵשׁ בּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, כְּשֶׁהוּא בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם פּוֹקֵד אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם וּבָא אֵלָיו, וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁשְּׁרוּיִים בּוֹ צַדִּיקִים אֲוִזְרִים לְזַוֵּדֵשׁ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאוֹמְרִים דִּבְרֵי תוֹרָה, כְּמוֹ זֶה שֶׁהָיָה בָּא רַבִּי פָּנְוָז בֶּן יָאִיר לִפְקֹד אֶת מְקוֹמוֹ וּמָצָא צַדִּיקִים אֵלּוּ מְזַוְּדְשִׁים דִּבְרֵי תוֹרָה, וְהִתְזַוְּדֵשׁ כְּמוֹתָם אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁל רַבִּי פָּנְוָז בֶּן יָאִיר לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, נָאֶה הַדָּבָר שֶׁל רַבִּי פָּנְוָז בֶּן יָאִיר, שֶׁהֲרֵי לֹא כָּתוּב לָכֵן הִנְנִי נוֹתֵן, אֶלָּא לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ. וְכִי דָּבָר זֶה הָיָה נָעוּץ מֵעוֹלָם זֶה תַּזַּת יָדְךָ וְלֹא הָיִיתָ אוֹמֵר?! אַשְׁרֵי זָכִינוּ שֶׁזָּכִינוּ לִהְיוֹת בַּסִּיּוּעַ שֶׁל הַצַּל הַקָּדוֹשׁ כָּאן.

גַּם הוּא פָּתַח וְאָמַר מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי פָּנְוָז, (קהלת ט) כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה וְגוֹ' – כַּמָּה נָאֶה לוֹ לָאָדָם בְּעוֹד שֶׁהַגֶּר הוֹלֵךְ וְשָׁרוּי עַל רֹאשׁוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן רִבּוֹנוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַגֶּר הוּא כ"ז שֶׁשָּׁרוּי עָלָיו, וְלָכֵן כָּתוּב (במדבר יד) יִגְדַּל נָא כֹּחַ יְיָ. כֹּחַ יְיָ, זֶהוּ כֹּחַ שֶׁשּׁוֹרֶה עַל רֹאשׁ

הַצַּדִּיקִים וְכָל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בִּרְצוֹן רִבּוֹנָם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, כָּל הָעוֹנָה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ בְּכָל כּוֹחוֹ. (זֶהוּ כּוֹחוֹ)

וַדַּאי צָרִיךְ לְעוֹרֵר כָּל אֵיבָרָיו בְּכֹחַ חָזָק, מִשּׁוּם שֶׁבְּהִתְעוֹרְרוּת וְזָקָה שֶׁהִתְחַזֵּק, הִתְעוֹרֵר אוֹתוֹ כֹּחַ קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן וְעָלָה לְתוֹךְ הַקְּדֻשׁ, וְנִשְׁבַּר כֹּחַ וְחָזָק הַצַּד הָאַחֵר. וְלָכֵן בְּכֹחֲךָ, שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן רִבּוֹנְךָ.

כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְזֶשְׁבּוֹן וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתוֹ כֹּחַ יֵשׁ מַעֲשֶׂה הִשְׁתַּדְּלוּת לְהִשְׁתַּדֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא מַעֲשֶׂה, עוֹלַם הַמַּעֲשֶׂה, לְהַשְׂלִים סוֹף הַמַּזָּשָׁבָה. וְזֶשְׁבּוֹן – זֶהוּ עוֹלָם שֶׁתָּלוּי בַּדִּבּוּר, שֶׁהֲרֵי הַזֶּשְׁבּוֹן בַּדִּבּוּר תָּלוּי. וְלָכֵן כָּל הַגִּימַטְרִיָּאוֹת וּתְקוּפוֹת הָעִבּוּרִים שֶׁל הָעוֹלָם הֵם בַּלְבָנָה. וְדַעַת – זֶהוּ סוֹד שִׁשָּׁה צְדָדִים שֶׁתְּלוּיִים בַּמַּזָּשָׁבָה, וְנִקְרָאִים עוֹלָם שֶׁל אוֹתָהּ מַזָּשָׁבָה. וְזִכְמָה – שֶׁהַכֹּל תָּלוּי מִמֶּנָּה.

וְכָל אֵלּוּ כְּלוּלִים בְּאוֹתוֹ כֹּחַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּצַד הַשְּׂאוֹל, דַּרְגַּת הַגֵּיהִנֹּם. שֶׁהֲרֵי כָּל אָדָם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדֵּל בְּכ"ז זֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה לְהִכָּנֵס בּוֹ בְּמַעֲשֶׂה וְזֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְזִכְמָה, סוֹפוֹ לְהִכָּנֵס בַּשְּׂאוֹל, שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה וְזֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְזִכְמָה. שֶׁהֲרֵי הַצַּד הָאַחֵר הוּא דֶּרֶךְ שְׂאוֹל, שֶׁכָּתוּב (משלי ז) דַּרְכֵי שְׂאוֹל בֵּיתָהּ. מִי שֶׁיִּתְרַפֶּה מִכ"ז הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, מִתְחַזֵּק בּוֹ צַד הָאַחֵר, שֶׁשְּׂאוֹל בֵּיתָהּ.

אֲשֶׁר אַתָּה הֹלֵךְ שָׁמָּה. וְכִי כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הוֹלְכִים לִשְׂאוֹל? כֵּן, אֲבָל עוֹלִים מִיָּד, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) מוֹרִיד שְׂאוֹל וַיַּעַל. פָּרַט לְאוֹתָם רְשָׁעִים שֶׁלֹּא הִרְהֲרוּ תְּשׁוּבָה לְעוֹלָמִים, שֶׁיּוֹרְדִים וְלֹא עוֹלִים. וַאֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים יוֹרְדִים לְשָׁם. לָמָּה יוֹרְדִים? מִשּׁוּם שֶׁלּוֹקְחִים כַּמָּה רְשָׁעִים מִשָּׁם, וּמַעֲלִים אוֹתָם לְמַעְלָה. (וְשָׁם גּוֹרְמִים לָהֶם לְהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה) וּמִי הֵם? אוֹתָם שֶׁהִרְהֲרוּ תְּשׁוּבָה בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יָכְלוּ, וְהִסְתַּלְּקוּ מֵהָעוֹלָם. וְצַדִּיקִים יוֹרְדִים בְּגַלַּל הָרְשָׁעִים לְתוֹךְ הַשְּׂאוֹל, וְלוֹקְחִים אוֹתָם, וּמַעֲלִים אוֹתָם מִשָּׁם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (קהלת ז) אַזַּת לְאַזַּת לִמְצֹא זֶשְׁבּוֹן. זֶשְׁבּוֹן שֶׁל גִּימַטְרִיָּאוֹת שֶׁעוֹמְדִים בַּלְּבָנָה, בְּאֵיזוֹ דַּרְגָּה שֶׁלָּהּ הֵם? לֹא הֵשִׁיב לוֹ. אָמַר,

שָׁמַעְתִּי וְלֹא נִזְכַּרְתִּי בַּדָּבָר. קָם אוֹתוֹ הַצַּל וְהִכָּה בְּעֵינָיו שֶׁל רַבִּי אַבָּא. נָפַל עַל פָּנָיו מִתּוֹךְ פַּחַד. עַד שֶׁהָיָה נוֹפֵל עַל פָּנָיו, נָפַל פָּסוּק בְּפִיו, שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן עַל שַׁעַר בַּת רַבִּים. וְאֵלּוּ הָעֵינַיִם שֶׁלָּהּ: פַּרְפָּרָאוֹת לְתוֹךְ זָכְמָהּ עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּמְשָׁכָה מִלְמַעְלָה, וּמִתּוֹךְ חֶשְׁבּוֹן וּתְקוּפוֹת וְעִבּוּרִים מִתְמַלְאִים, וְנַעֲשׂוּ בְּרֵכוֹת, שֶׁיָּצְאוּ מֵימָיו לְכָל הַצְּדָדִים, (אוֹתָן עֵינַיִם) עַד שֶׁנִּפְקְדוּ לְכָל חֶשְׁבּוֹן וְעִבּוּרֵי הַלְּבָנָה בִּלְבַד (שֶׁבַּזּוֹיִן) וְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן, וְזֶהוּ שַׁעַר בַּת רַבִּים, זוֹהִי הַלְּבָנָה שֶׁבַּזּוֹיִן.

אָמַר רַבִּי אַבָּא לְרַבִּי יוֹסֵי, אוֹתָהּ מַרְגָּלִית קְדוֹשָׁה שֶׁהָיְתָה תַּזַּת יָדְךָ, מִתּוֹךְ סִיּוּעַ שֶׁל הֶחָסִיד הַקָּדוֹשׁ שֶׁהוּא אֶצְלֵנוּ, כַּמָּה יָפָה הוּא, וְזָזַרְנוּ בּוֹ. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי לֹא צָרִיךְ לְהוֹצִיא אִשָּׁה לְהַשְׁרוֹת בְּמָקוֹם אַחֵר, עַד שֶׁבַּעְלָהּ יְצַוֶּה וְיִתֵּן לָהּ רְשׁוּת לָלֶכֶת, וּמוֹדִיעִים לְבַעְלָהּ בַּהַתְחָלָה, וּמְפַיֵּס אוֹתוֹ שֶׁהוּא יְצַוֶּה אוֹתָהּ וְיִתֵּן לָהּ רְשׁוּת לָלֶכֶת לְאוֹתוֹ מָקוֹם. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פִּיֵּס אֶת מֹשֶׁה, וְעַד שֶׁנָּתַן לוֹ רְשׁוּת וְאָמַר לוֹ: אֱמֹר אַתָּה, הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִית שָׁלוֹם, לִשְׁרוֹת בְּתוֹכוֹ. וְעַד שֶׁנָּתַן לָהּ רְשׁוּת לָלֶכֶת לְשָׁם, לֹא הָלְכָה.

מִנַּיִן לָנוּ? מִצַּדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁנָּתַן לָהּ רְשׁוּת לִשְׁרוֹת בְּתוֹךְ צַדִּיקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. וְיֶשְׁבָּה עִמָּם כְּמוֹ כַלָּה בְּתוֹךְ הַקְּשׁוּטִים שֶׁלָּהּ. וְצַדִּיק הָעוֹלָם רוֹאֶה וְשָׁמֵחַ בָּזֶה. אֲבָל בֵּין זְרוּעוֹת בַּעְלָהּ שׁוֹכֶבֶת, וְזוּוֶּרֶת לִהְיוֹת אִתָּם, וְשָׁבָה לְבַעְלָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב) בָּעֶרֶב הִיא בָאָה וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה. בָּעֶרֶב הִיא בָאָה לְבַעְלָהּ, וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה לְצַדִּיקֵי הָעוֹלָם, וְהַכֹּל בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ. (זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לז) וְצַדִּיק זוֹנֵן וְנוֹתֵן).

וּמֹשֶׁה כָּךְ אָמַר, הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי. כְּמוֹ שֶׁצַּדִּיק שֶׁלְּמַעְלָה נוֹתֵן, גַּם אֲנִי הִנְנִי נוֹתֵן, מַתָּנָה לְהַזְוִיר מַתָּנָה הִיא, וּבְשָׁבִיל בְּרִית זוֹ הִרְוִיזוּ כְּהֻנָּה עֶלְיוֹנָה. וְאִם לֹא תִּהְיֶה אִתּוֹ, לֹא יִתְקַשֵּׁר פָּנְוָס בְּדַרְגַּת כְּהֻנָּה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהֲרֵי בְּרִית דְּבֻקָה תָּמִיד בִּימִין עֶלְיוֹן. וִימִין עֶלְיוֹן זֶה עָתִיד לִבְנוֹת בֵּית מִקְדָּשׁ, שֶׁהוּא בְּרִית.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, נִזְכַּרְתִּי בְּדָבָר אֶזֵּד שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵהַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁשָּׁמַע מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלִיעֶזֶר. יוֹם אֶזֵּד בָּא לְפָנָיו גּוֹי אֶזֵּד וְאָמַר לוֹ: זָקֵן, זָקֵן, שָׁלֹשׁ בְּעָיוֹת אֲנִי רוֹצֶה לִתְבֹּעַ מִמְּךָ. אַזַּי, שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים שֶׁיִּבָּנֶה לָכֶם בֵּית מִקְדָּשׁ אַזֵּר, וַהֲרֵי לֹא הָיוּ לְהִבָּנוֹת אֶלָּא רַק שְׁנַיִם – בֵּית רִאשׁוֹן וּבֵית שֵׁנִי. בֵּית שְׁלִישִׁי (וּבֵית רְבִיעִי) לֹא תִּמְצָא בַּתּוֹרָה, וַהֲרֵי מַה שֶּׁהָיָה לוֹ לְהִבָּנוֹת כְּבָר נִבְנוּ, וּלְעוֹלָם אֵין בּוֹ יוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי בָּתֵּי יִשְׂרָאֵל קָרָא לָהֶם הַפָּסוּק, וְכָתוּב (זְכַרְיָה ב) גָּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאַזַּרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן.

וְעוֹד, שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים שֶׁאַתֶּם קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים. מִי שֶׁקָּרוֹב לַמֶּלֶךְ הוּא שָׁמֵן (יוֹתֵר) תָּמִיד, בְּלִי צַעַר, בְּלִי פַּזַּד, בְּלִי דַּזַּק, וַהֲרֵי אַתֶּם בְּצַעַר וּבְדַזַּק וּבְיָגוֹן תָּמִיד יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְלָנוּ לֹא הִתְקָרֵב צַעַר וְדַזַּק וְיָגוֹן כְּלָל. אָנוּ קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְאַתֶּם רְזוּקִים מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן יֵשׁ לָכֶם צַעַר וְדַזַּק, אֲבָל וְיָגוֹן, מַה שֶּׁאֵין לָנוּ.

וְעוֹד, שֶׁאַתֶּם לֹא אוֹכְלִים נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת כְּדֵי שֶׁתִּהְיוּ בְּרִיאִים וְגוּפְכֶם יִהְיֶה בִּבְרִיאוּת. אָנוּ אוֹכְלִים כָּל מַה שֶּׁרוֹצִים, וְאָנוּ זְקֵנִים בְּכֹזַ בִּבְרִיאוּת, וְכָל אֵיבָרֵינוּ בְּעָמְדָם. וְאַתֶּם שֶׁלֹּא אוֹכְלִים, זְקֵנִים כֻּלְּכֶם בֶּזֶקְלָאִים רָעִים וּבְשֶׁבֶר יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים. עַם שֶׁשּׁוֹנֵא אֶתְכֶם אֱלֹהֵיכֶם בְּכֹל. זָקֵן, זָקֵן, אַל תֹּאמַר לִי דָּבָר, שֶׁלֹּא אֶשְׁמַע אוֹתְךָ וְלֹא אֲקַבֵּל מִמְּךָ. הֵרִים רַבִּי אֶלְעָזָר עֵינָיו וְהִשְׁגִּיחַ בּוֹ, וַנַּעֲשָׂה גַּל שֶׁל עֲצָמוֹת.

כֵּיוָן שֶׁנָּזַז רָגְזוֹ, הֶזֶזִּיר רֹאשׁוֹ וּבָכָה, וְאָמַר, (תְּהִלִּים זז) ה' אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ. כַּמָּה זָזַק כּוֹזַ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, זָזַק בְּכָל הָאָרֶץ, וְכַמָּה זַבִּיבִים דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר קָטָן שֶׁלֹּא תִּמְצָא בַּתּוֹרָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר קָטָן שֶׁבָּא בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא יָצָא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. דְּבָרִים אֵלּוּ שֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ רָשָׁע, אֲנִי שָׁאַלְתִּי יוֹם אֶזֵּד אֶת אֱלִיָּהוּ, וְאָמַר שֶׁהֲרֵי בִּישִׁיבַת הָרָקִיעַ הִסְתַּדְּרוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָךְ זֶה:

שֶׁכְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹתָם בָּאָרֶץ

כְּמַלְאָכִים קְדוֹשִׁים שֶׁל מַעְלָה, וְרָצָה לִבְנוֹת לָהֶם בַּיִת קָדוֹשׁ וּלְהוֹרִידוֹ מִתּוֹךְ שְׁמֵי הָרְקִיעִים וְלִנְטֹעַ אֶת יִשְׂרָאֵל, נְצִיב קָדוֹשׁ, כְּמוֹ הַדְּמוּת שֶׁלְּמַעְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ. בְּאֵיזֶה מָקוֹם. בְּמָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה׳. בְּאוֹתוֹ שֶׁפָּעַלְתָּ אַתָּה ה׳, וְלֹא אַחֵר. מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה׳ – זֶה בַּיִת רִאשׁוֹן. מִקְדָּשׁ ה׳ כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ – זֶה בַּיִת שֵׁנִי. וּשְׁנֵיהֶם אֲמָנוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם.

וּמִשֶּׁהִרְגִּיזוּ לְפָנָיו בַּמִּדְבָּר – מֵתוּ, וְהִכְנִיס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בְּנֵיהֶם לָאָרֶץ, (לְמִדּוּ מַעֲשֵׂיהֶם) וְהַבַּיִת נִבְנָה עַל יְדֵי אָדָם, וְלָכֵן לֹא עָמַד. וּשְׁלֹמֹה הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁמַּעֲשֵׂה זֶה שֶׁל אָדָם לֹא יַעֲמֹד, וְעַל זֶה אָמַר, (תהלים קכז) אִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ בּוֹ עֲמִידָה. בִּימֵי עֶזְרָא גָּרַם הַחֵטְא, וְהִצְטָרְכוּ הֵם לִבְנוֹת, וְלֹא הָיְתָה בּוֹ עֲמִידָה. וְעַד עַכְשָׁו בִּנְיַן הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הָיָה בָּעוֹלָם, וְלֶעָתִיד לָבֹא כָּתוּב (שם קמז) בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה׳. הוּא וְלֹא אַחֵר. וּלְבִנְיָן זֶה אָנוּ מְזַכִּים, וְלֹא בִּנְיַן אָדָם, שֶׁאֵין לוֹ עֲמִידָה כְּלָל.

בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי יוֹרִיד אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאֶזֹּד מִלְּמַעְלָה. בַּיִת רִאשׁוֹן בְּכִסּוּי, וּבַיִת שֵׁנִי בְּגָלוּי. אוֹתוֹ בַּיִת יִהְיֶה בְּגָלוּי, שֶׁנִּקְרָא בַּיִת שֵׁנִי, שֶׁיֵּרָאֶה לְכָל הָעוֹלָם אֲמָנוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זְדָוָה שְׁלֵמָה וּרְצוֹן הַלֵּב בְּכָל עֲמִידָה.

אוֹתוֹ בַּיִת רִאשׁוֹן בְּכִסּוּי עָלָה לְמַעְלָה, עַל גַּב אוֹתוֹ שֶׁבְּגָלוּי. וְכָל הָעוֹלָם יִרְאוּ עַנְנֵי כָּבוֹד שֶׁסּוֹבְבִים עַל גַּב אוֹתוֹ שֶׁבְּגָלוּי. וּבְתוֹךְ אוֹתָם עֲנָנִים יִהְיֶה בַּיִת רִאשׁוֹן בְּמַעֲשֶׂה טָמִיר שֶׁעוֹלֶה עַד רוֹם כְּבוֹד הַשָּׁמַיִם, וּלְבִנְיָן זֶה אָנוּ מְזַכִּים.

וְעַד עַכְשָׁו לֹא הָיָה בָּעוֹלָם, שֶׁאָפְלוּ עִיר שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם לֹא תִּהְיֶה אֲמָנוּת אָדָם, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (זכריה ב) וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם ה׳ חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וגו׳. אִם לְעִיר כָּתוּב כָּךְ – כָּל שֶׁכֵּן הַבַּיִת, שֶׁהוּא דִּיּוּר שֶׁלּוֹ. וּמַעֲשֶׂה זֶה הֲרֵי רָאוּי לִהְיוֹת בָּרֹאשׁ כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְהִסְתַּלֵּק עַד לְסוֹף הַיָּמִים בַּגְּאֻלָּה

הָאַזָּרוֹנָה.

שְׁאֵלָה אַזָּרַת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא אוֹכְלִים לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים – וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁיִּשְׂרָאֵל עָשָׂה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֵב כָּל הָעוֹלָם. וְכָךְ הֵם יִשְׂרָאֵל בֵּין שְׁאָר הָעַמִּים, כְּמוֹ לֵב בֵּין הָאֵיבָרִים. כְּמוֹ שֶׁהָאֵיבָרִים לֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד בָּעוֹלָם אֲפִלּוּ רֶגַע אֶזֶד בְּלִי לֵב, כָּךְ הָעַמִּים כֻּלָּם לֹא יְכוֹלִים לַעֲמֹד בָּעוֹלָם בְּלִי יִשְׂרָאֵל. וְכָךְ גַּם יְרוּשָׁלַיִם בְּתוֹךְ שְׁאָר הָאֲרָצוֹת כְּמוֹ לֵב בְּתוֹךְ הָאֵיבָרִים, וְעַל כָּךְ הִיא בְּאֶמְצַע כָּל הָעוֹלָם, כְּמוֹ לֵב בְּתוֹךְ הָאֵיבָרִים.

וְיִשְׂרָאֵל מִתְנַהֲגִים בְּתוֹךְ שְׁאָר הָעַמִּים כְּמוֹ הַלֵּב בְּתוֹךְ הָאֵיבָרִים. הַלֵּב הוּא רַךְ וְזַלָּשׁ, וְהוּא קַיּוּם כָּל הָאֵיבָרִים. לֹא יוֹדֵעַ מִצַּעַר וְצָרָה וְיָגוֹן כְּלָל, רַק הַלֵּב, שֶׁבּוֹ הַקַּיּוּם, שֶׁבּוֹ הַשֵּׂכֶל. שְׁאָר הָאֵיבָרִים לֹא הִתְקָרֵב בָּהֶם כְּלָל, שֶׁהֲרֵי אֵין בָּהֶם קַיּוּם וְלֹא יוֹדְעִים דָּבָר. כָּל שְׁאָר הָאֵיבָרִים לֹא קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא זָקְמָה וְשֵׂכֶל, שֶׁשָּׁרוּי בַּמּוֹחַ, אֶלָּא רַק הַלֵּב. וּשְׁאָר הָאֵיבָרִים רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ וְלֹא יוֹדְעִים כְּלָל. כָּךְ יִשְׂרָאֵל קְרוֹבִים לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּשְׁאָר הָעַמִּים רְחוֹקִים מִמֶּנּוּ.

שְׁאֵלָה אַזָּרַת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא אוֹכְלִים נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת וְטִנּוּף וְלִכְלוּךְ וּשְׁקָצִים וּרְמָשִׂים כִּשְׁאָר הָעַמִּים – כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הַלֵּב הוּא רַךְ וְזַלָּשׁ, וּמֶלֶךְ וַעֲמִידַת כָּל שְׁאָר הָאֵיבָרִים. לֹא לוֹקֵחַ לְמִזּוֹנוֹ, רַק בְּרוּר וְצַחוּת כָּל הַדָּם, וּמְזוֹנוֹ נָקִי וּבָרוּר, וְהוּא רַךְ וְזַלָּשׁ מֵהַכֹּל, וּשְׁאָר הַפָּסֹלֶת מַגִּיעַ לְכָל הָאֵיבָרִים, וְכָל שְׁאָר הָאֵיבָרִים לֹא מִשְׁגִּיעִים בָּזֶה, אֶלָּא כָּל פָּסֹלֶת וְרַע שֶׁל הַכֹּל לוֹקְחִים, וְהֵם בְּזוֹקְ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לָהֶם.

וְעַל זֶה בְּכָל שְׁאָר הָאֵיבָרִים יֵשׁ אֲבַעְבּוּעוֹת, שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת, סְגֵירוּת הַצָּרַעַת. לַלֵּב אֵין כְּלוּם מִכָּל אֵלֶּה, אֶלָּא הוּא נָקִי וּבָרוּר מֵהַכֹּל, אֵין בּוֹ מוּם כְּלָל. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָקַח אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא נָקִי וּבָרוּר שֶׁאֵין בּוֹ מוּם, וְעָלָיו כָּתוּב (שיר השירים ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ. בָּא רַבִּי יוֹסֵי, נָשַׁק יָדוֹ וְאָמַר, אִלּוּ לֹא בָאתִי לָעוֹלָם רַק כְּדֵי לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי לִי.

וְשָׁם אִישׁ יִשְׂרְאֵל הַמַּכֶּה וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, פָּסוּק זֶה הָיָה צָרִיךְ לְהִכָּתֵב: וְשָׁם אִישׁ יִשְׂרְאֵל אֲשֶׁר הִכָּה פָּנְוָס, וְלֹא הַמַּכֶּה אֲשֶׁר הֻכָּה. לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר.

אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר (רַבִּי שִׁמְעוֹן), כֵּיוָן שֶׁהֶעֱלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת פָּנְוָס לְכְהֻנָּה גְּדוֹלָה, לֹא רָצָה לְהַזְכִּיר לְפָנְוָס אֶת הֶרֶג הָאָדָם, שֶׁהֲרֵי לֹא רָאוּי לְכֹהֵן גָּדוֹל. טָרַם הֶעֱלָהוּ לְכְהֻנָּה גְּדוֹלָה הִזְכִּיר לוֹ, וְאָמַר, וַיַּרְא פָּנְוָס [וְגוֹ'] וַיִּקָּוֹז רִמָּוֹז וְגוֹ', וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁהֶעֱלָהוּ לְכְהֻנָּה גְּדוֹלָה, לֹא הִזְכִּיר שְׁמוֹ בַּהֶרֶג, שֶׁלֹּא רָאוּי לוֹ, וְזֶה עָלָיו כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל לֹא רָאוּי לְהַזְכִּיר בְּהֶרֶג. וְשָׁם הָאִשָּׁה הַמַּכָּה, גַּם כָּךְ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד, וְרַבִּי יְהוּדָה הָלַךְ עִמּוֹ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, פָּגַע בָּהֶם רַבִּי פָּנְוָס בֶּן יָאִיר, וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים מְזַמְּרִים אַזְוָרָיו. עָמַד זַמּוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי פָּנְוָס. טָעֲנוּ אוֹתוֹ, וְלֹא הָלַךְ. אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, הַשְׁאִירוּ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי רֵיזַו שֶׁל פָּנִים וְזַדְשׁוֹת הֲרֵיזַו, אוֹ שֶׁגֵּס יֵעָשֶׂה לָנוּ כָּאן. עַד שֶׁהֵם שָׁם, יָצָא רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵאַזְוֵרֵי סֶלַע אֶזְוָד, נָטַל זַמּוֹר וְהָלַךְ. אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, וְלֹא אָמַרְתִּי לָכֶם שֶׁהֲרֵי רֵיזַו שֶׁל פָּנִים וְזַדְשׁוֹת הֲרֵיזַו?!

יָרַד וְגָפַף אוֹתוֹ רַבִּי פָּנְוָס וּבָכָה. אָמַר לוֹ, רָאִיתִי בַּזַּלּוּמִי שֶׁבָּאָה שְׁכִינָה אֵלַי וְנָתְנָה לִי אוֹצָרוֹת גְּדוֹלִים, וְשָׁמַוְזְתִּי בָּהּ. וַעֲכָשָׁו כְּפֵי שֶׁרָאִיתִי. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִקּוֹל פַּרְסוֹת זַמּוֹרְךָ יָדַעְתִּי שֶׁזֶּה אַתָּה. כָּעֵת זְזַדְוָה שְׁלֵמָה. אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, גֵּשֵׁב בְּמָקוֹם אֶזְוָד, שֶׁדִּבְרֵי הַתּוֹרָה צְרִיכִים צַזּוּת. מָצְאוּ מַעְיַן מַיִם וְעֵץ, וְיָשְׁבוּ.

אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, מִסְתַּכֵּל הָיִיתִי שֶׁזֶּה לְתְוזִית הַמֵּתִים בְּדֶרֶךְ אַזַּר יַעֲשֶׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַה שֶׁהָיָה בְּעֵת רִאשׁוֹן, יִהְיֶה אָז אַזָּרוֹן. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאוֹתָן עֲצָמוֹת, אוֹתָן עֲצָמוֹת שֶׁהֲזֵזָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי יְזַזְקֵאל, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לז) וַתִּקְרְבוּ הָעֲצָמוֹת עֶצֶם אֶל עַצְמוֹ – בַּהַתְזָלָה, וְאַזַּר כָּךְ כָּתוּב, וְרָאִיתִי וְהִנֵּה עֲלֵיהֶם גִּידִים וּבָשָׂר עָלָה וְגוֹ'. וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם עוֹר

מִלְמַעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם – שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁהִפְשִׁיט בַּתְּחִלָּה, יִהְיֶה אַחֲרוֹן. בַּתְּחִלָּה (הִפְשִׁיט מֵרוּחַ, וְאַחַר כָּךְ) עוֹר, וְאַחַר כָּךְ בָּשָׂר. בַּתְּחִלָּה הִפְשִׁיט מֵרוּחַ, וְאַחַר כָּךְ עוֹר, וְאַחַר כָּךְ בָּשָׂר, וְאַחַר כָּךְ עֲצָמוֹת.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּזֶה הִתְקַשּׁוּ הָאַחֲרוֹנִים, אֲבָל עֲצָמוֹת אֵלֶּה שֶׁהֶחֱזָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, נְסִים וְאוֹתוֹת מְשֻׁנִּים עָשָׂה בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (איוב י) זְכָר נָא כִּי כַחֹמֶר עֲשִׂיתָנִי וְאֶל עָפָר תְּשִׁיבֵנִי. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? הֲלֹא כֶחָלָב תַּתִּיכֵנִי וְכַגְּבִינָה תַּקְפִּיאֵנִי. עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּשֻׂכְּכֵנִי. עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְאַחֵר שֶׁיִּבְלֶה הָאָדָם בֶּעָפָר וְיִגְיַע זְמַן שֶׁל תְּחִיַּת הַמֵּתִים, שֶׁאוֹתָהּ עֵצֶם שֶׁתִּשָּׁאֵר, לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ כְּמוֹ עִסָּה זוֹ, וּכְמוֹ גְּבִינָה שֶׁל חָלָב וּגְבִיעַת הֶחָלָב, שֶׁאוֹתָהּ גְּבִיעָה נְקִיָּה וּמְצֻחְצַחַת בְּצַחוּת אוֹתָהּ עֵצֶם. תִּתְעָרֵב אוֹתָהּ הָעֵצֶם וְתִתְמַזֵּג כְּמוֹ חָלָב, וְאַחַר כָּךְ יַקְפִּיא אוֹתָהּ, וְתִצְטַיֵּר בְּצִיּוּר כְּמוֹ גְּבִינָה בְּקִפָּאוֹן, וְאַחַר כָּךְ יִמָּשֵׁךְ עָלֶיהָ עוֹר וּבָשָׂר וַעֲצָמוֹת וְגִידִים.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֲלֹא כֶחָלָב תַּתִּיכֵנִי וְכַגְּבִינָה תַּקְפִּיאֵנִי. הִתַּכְתַּנִי לֹא כָתוּב, אֶלָּא תַּתִּיכֵנִי. הִקְפַּיתַנִי לֹא כָתוּב, אֶלָּא תַּקְפִּיאֵנִי. הִלְבַּשְׁתַּנִי לֹא כָתוּב, אֶלָּא תַּלְבִּישֵׁנִי. סוֹכַכְתַּנִי לֹא כָתוּב, אֶלָּא תְּסוֹכְכֵנִי. כֻּלָּם מַשְׁמַע שֶׁלְּאַחַר זְמַן.

וְאַחַר כָּךְ מַה כָּתוּב? זַיִּים וָחֶסֶד עָשִׂיתָ עִמָּדִי – זוֹ רוּחַ הַחַיִּים. (וְאִם תֹּאמַר), הֲרֵי כָּתוּב עָשִׂיתָ עִמָּדִי, וְלֹא כָתוּב תַּעֲשֶׂה! אֶלָּא כָּךְ אָמַר, זַיִּים וָחֶסֶד עָשִׂיתָ עִמָּדִי. בְּאוֹתוֹ עוֹלָם זָרַקְתָּ בִּי רוּחַ זַיִּים, אֲבָל וּפְקֻדָּתְךָ – שֶׁמַּלְכַּת הַמֶּלֶךְ – שָׁמְרָה רוּחִי, הִיא שָׁמְרָה אֶת רוּחִי בְּאוֹתוֹ עוֹלָם. מַה זֶּה וּפְקֻדָּתְךָ? שֶׁאַתָּה עָתִיד לִפְקֹד אוֹתָהּ בַּתְּחִלָּה.

(שָׁמְרָה רוּחִי) וְסוֹד דָּבָר זֶה – כָּל נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים גְּנוּזוֹת וּטְמִירוֹת תַּחַת כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ, וְהִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתָם לַהֲשִׁיבָן לִמְקוֹמוֹתֵיהֶן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּפְקֻדָּתְךָ שָׁמְרָה רוּחִי. מַה זֶּה וּפְקֻדָּתְךָ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קטז) פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר. פְּקֻדָּתְךָ – זוֹהִי מַלְכַּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל הָרוּחוֹת הֵם פְּקֻדּוֹנוֹת בְּיָדֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב

(שם לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי וְגוֹ', וְהִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתָם, בִּגְלַל זֶה שָׁמְרָה רוּחִי, וְהִיא שׁוֹמֶרֶת אוֹתָהּ.

כְּמוֹ זֶה אָמַר דָּוִד, (שם פו) שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי. שָׁמְרָה – זוֹ מַלְכַּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהִיא שָׁמְרָה נַפְשִׁי, בִּגְלַל כִּי חָסִיד אָנִי. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב סְתָם – זוֹ הַמַּלְכָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה, (שמות טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ.

בָּכָה רַבִּי פִּנְחָס וְאָמַר, וְלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁהַשְּׁכִינָה נָתְנָה לִי אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת?! אַשְׁרֵי חֶלְקִי שֶׁזָּכִיתִי לִרְאוֹתְךָ וְשָׁמַעְתִּי אֶת זֶה. אָמַר לוֹ, בְּאוֹתוֹ זְמַן מֵילָא אוֹתָהּ עֶצֶם, מַה יַּעֲשֶׂה מִשְּׁאָר הָעֲצָמוֹת שֶׁיִּמְצְאוּ? אָמַר לוֹ, כֻּלָּן יִכָּלְלוּ בְּאוֹתָהּ גְּבִיעָה שֶׁל עֶצֶם זוֹ, וְיִכָּלְלוּ יַחַד אִתָּהּ, וְהַכֹּל יֵעָשֶׂה עִסָּה אַחַת, וְשָׁם יִצְטַיֵּר צִיּוּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וְעַצְמוֹתֶיךָ יַזַּלִּיחַ. מַה זֶּה יַזַּלִּיחַ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ה) זָלַח מֵהֶם. כֻּלָּם יֶעְבְּרוּ מִקִּיּוּמָם וְיִכָּלְלוּ בָּעֶצֶם הַזֹּאת לִהְיוֹת עִסָּה אַחַת, וְאָז (ישעיה שם) וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם וְגוֹ'. (אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן)

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁהֵם אֲטוּמֵי לֵב, סְתוּמֵי עֵינַיִם, שֶׁלֹּא יוֹדְעִים שֶׁכְּשֶׁבָּא הַלַּיְלָה שַׁעֲרֵי הַגֵּיהִנֹּם נְפָתָחִים, שֶׁהִיא מָרָה. וַעֲשָׂנִים שֶׁלָּהּ שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים עוֹלִים עַד לַמִּזְרָח. וְכַמָּה זֵילוֹת יֵצֵר הָרָע מִתְפַּשְׁטִים בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְשַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן, שֶׁהוּא עֵינֵי הַלֵּב, נִסְתָּמִים וְלֹא נִפְתָּחִים. שֶׁכָּל אוֹרוֹת הָעֵינַיִם יוֹצְאִים מֵהַלֵּב.

וְשַׁעֲרֵי הַלֵּב, אוֹתָם עֵינַיִם נִסְתָּמוֹת, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלוֹת בַּמִּזְבְּחוֹת הַלָּלוּ, שֶׁהֵם לִילִית, וְלֹא שׁוֹלְטִים בְּאוֹרוֹת הַלֵּב, שֶׁהֵם מַלְאָכִים שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים בְּכָל הָאֵיבָרִים כְּעַנְפֵי הָעֵץ לְכָל צַד. בְּאוֹתוֹ זְמַן הֵם כֻּלָּם אוֹרוֹת נִסְתָּרִים בַּלֵּב, וּמִתְכַּנְּסִים אֵלָיו כְּמוֹ יוֹנִים לַאֲרֻבּוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ נֵזֶר וְאִשָּׁתוֹ וְכָל מִין וּמִין שֶׁנִּכְנְסוּ עִמּוֹ לַתֵּבָה.

וּמַזִּיקִים שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עַל כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, כְּמוֹ מֵי הַמַּבּוּל שֶׁגָּבְרוּ עָלָיו ט״ו אַמָּה, מִשּׁוּם שֶׁזָּטָא בְּיָ״ה, וְהִסְתַּלֵּק יָ״ה מֵהַגּוּף וְנִשְׁאַר אֵל״ם, בְּלִי רְאִיָּה וּשְׁמִיעָה וֵרִיחַ וְדִבּוּר. וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים לט) נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה (הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר). דּוּמִיָּ״ה – דּוֹ״ם יָ״ה. כְּאוֹתוֹ זְמַן, זַמֵּשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה גָּבְרוּ הַמַּזִּיקִים עַל הַגּוּף, וְהֵם כְּמוֹ תֵּלֶם לַעֲרוּגָה.

וּכְמוֹ שֶׁנִּזַּן שָׁלַז אֶת הַיּוֹנָה בִּשְׁלִיזוּתוֹ, גַּם כָּךְ שָׁלַז נִשְׁמָה בָּאָדָם, רוּזוּ בִּשְׁלִיזוּתוֹ, וְלָכֵן צָרִיךְ אָדָם לְהַפְקִיד אוֹתָהּ בַּמַּלְכָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּזִי. וְאִם הִיא אֲסוּרָה בַּזָּטָאֵי הַגּוּף וּבִידֵי זֵילוּת יֵצֶר הָרָע, מַה כָּתוּב? בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּזִי פָּדִיתָה אוֹתִי ה׳ אֵל אֱמֶת.

וְעוֹד, בִּזְמַן שֶׁהִיא זַיֶּבֶת, מַה כָּתוּב בְּרוּזוֹ? (משלי יא) יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע. שֶׁהוֹלֵךְ מִיָּד לְיָד בְּמַזָּנוֹת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁשּׁוֹרִים עָלָיו בַּזָּטָאָיו, וְזוֹרְקִים אוֹתוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְזֶהוּ שֶׁמַּרְאָה עַצְמוֹ בִּמְדִינָה אַזָּרִת אוֹ בְּמַלְכוּת אַזָּרִת, וְלִפְעָמִים בָּאִשָּׁה, כְּפִי עֲוֹנוֹתָיו. וְאִם הוּא צַדִּיק, כָּל מַזָּנוֹת הַיֵּצֶר הַטּוֹב כֻּלָּם, וּפָנֶיהָם וְכַנְפֵיהֶם פְּרוּדוֹת לְקַבֵּל רוּזַ, וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְמַעֲלוֹת, לִמְקוֹם זִיוּת הַכִּסֵּא, וְשָׁם רוֹאָה כַּמָּה זִזְיוֹנוֹת, דִּמְיוֹנוֹת וּמַרְאוֹת נְבוּאָה. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁזִּלּוֹם אָזַד מִשִּׁשִּׁים שֶׁל נְבוּאָה.

וְעוֹד, (תהלים פו) שָׂמְרָה נַפְשִׁי כִּי זָסִיד אָנִי – אַף עַל גַּב שֶׁפָּרְשׁוּהָ בַּגְּמָרָא, וְלֹא זָסִיד אָנִי, שֶׁכָּל מַלְכֵי מִזְרָז וּמַעֲרָב יְשֵׁנִים עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת, וַאֲנִי (שם קיט) זַצּוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכָּל מַלְכֵי מִזְרָז וּמַעֲרָב וְכוּ׳, וַאֲנִי יָדַי מְלֻכְלָכוֹת בְּדַם שָׁפִיר וְשִׁלְיָה כְּדֵי לְטַהֵר אִשָּׁה לְבַעְלָהּ. מִיָּד נִזְדַּמְּנָה לוֹ צַפַּרְדֵּעַ אַזַּת וְאָמְרָה לוֹ, לָמָּה אַתָּה מְשַׁבֵּזַ עַצְמְךָ לוֹמַר זַצּוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ? וַאֲנִי כָּל לַיְלָה לֹא יְשֵׁנָה לְשַׁבְּזוֹ לוֹ וּלְנַגֵּן לְפָנָיו! אָמַר דָּוִד, אוֹי לַמְּמֻנָּה שֶׁל אוֹתָהּ צְפַרְדֵּעַ שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁלֹּא אָמַרְתִּי כִּי זָסִיד אָנִי.

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁפָּרְשׁוּהוּ זַכְמִים, וְלֹא עַם הָאָרֶץ הָאָרֶץ זָסִיד, שֶׁהַתּוֹרָה

נִתְּנָה מִימִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא וָסֶד. וּמִשּׁוּם זֶה מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה נִקְרָא וָסִיד. בִּגְלַל זֶה אָמַרְתִּי לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁמֵרָה נַפְשִׁי, וְלֹא תָדוֹן אוֹתָהּ כְּמַעֲשֵׂה אִלּוּ עַמֵּי הָאֲרָצוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְלֹא עַם הָאָרֶץ וָסִיד. וְאִם תֹּאמַר, כַּמָּה עַמֵּי הָאֲרָצוֹת הֵם שֶׁעָשׂוּ וָסֶד – אֶלָּא כְּךָ פֵּרְשׁוּהוּ: אֵיזֶהוּ וָסִיד? זֶה הַמִּתְוַסֵּד עִם קוֹנוֹ. כְּמוֹ דָּוִד שֶׁהָיָה מְוַסֵּבר. וּמָה הָיָה מְוַסֵּבר? תּוֹרָה שֶׁל לְמַעְלָה הָיָה מְוַסֵּבר עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִשּׁוּם זֶה, שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי וָסִיד אָנִי.

וּכְשֶׁאָדָם מֵת, מַה כָּתוּב בַּנָּפֶשׁ הַזּוֹ? (משלי ו) בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, וַהֲקִיצוֹתָ – לִתְחִיַּת הַמֵּתִים – הִיא תְשִׂיחֶךָ. זֶה לִתְחִיַּת הַמֵּתִים יָפֶה, שֶׁיַּעֲמִיד אֶת הָאָדָם, אֲבָל לִשְׂכַר הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַבָּא מַה יִּהְיֶה?

אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַלְבִּישׁ אוֹתָהּ כְּמוֹ בַּתְּחִלָּה בְּעַנְגֵי כָּבוֹד. כְּמוֹ בַּתְּחִלָּה תִּכְנֵס בְּמַרְאָה, שֶׁהוּא כְּמוֹ הַגּוּף, כְּלוֹלָה בְּרמ"ז אֵיבָרִים. גַּם כָּךְ תִּכְנֵס בַּמַּרְאָה כְּלוֹלָה בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹות, וּבְמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אוֹרוֹת שֶׁנִּפְרָדִים מֵאוֹתָהּ מַרְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (במדבר יב) וַיֹּאמֶר אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם ה' בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע. וּבְלִבּוּשֵׁי עַנְגֵי כָּבוֹד – (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, זוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. (במדבר יב) בַּזֻּלוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ – זוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, כְּלוֹלָה מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה אוֹרוֹת, כְּזֶה שְׁבוֹן יְשַׁנָּה, וְהַיְנוּ (שיר השירים ה) אֲנִי יְשֵׁנָה. אָזֻד בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאָזֻד בָּעוֹלָם הַבָּא. וְהֵם בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְסוֹד שָׁלְהֶם – (שמות ג) זֶה שְׁמִי לְעֹלָם. י"ה עִם שְׁמִי – שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים. ו"ה עִם זִכְרִי – מָאתַיִם וּשְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים. וְכָרוּזִים יוֹרְדִים וְעוֹלִים לְפָנָיו: תְּנוּ כָבוֹד (לִדְמוּת) לְכִבּוֹד הַמֶּלֶךְ.

וְהַיְנוּ (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ. וְהוּא שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ בִּשְׁתֵּי דְמֻיוֹת, בִּשְׁנֵי גַּנִּים (פָּנִים), שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם

(שיר השירים ה) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים. הִיא עֹלַת עַל הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ (דברים ד) כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה. וְעַל שְׁאָר הַדְּמָיוֹת כָּתוּב, תְּמוּנַת כָּל וְגוֹ'. (במדבר יב) וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט. וְתַרְיְ"ג מַלְאָכִים מַעֲלִים אֶת הַנְּשָׁמָה בְּדְמָיוֹת אֵלּוּ, כֻּלָּם וּפָנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת, לְקַיֵּם אֶת הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (שמות יט) וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וָאָבִא אֶתְכֶם אֵלָי.

כְּמוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְהָלְכוּ בְּעַנְנֵי כָבוֹד, וּבְכָל אוֹתוֹ כָּבוֹד כְּמוֹ זֶה תִּהְיֶה יְצִיאַת הַנְּשָׁמָה מִגּוּף שֶׁל טָפָה סְרוּחָה לָלֶכֶת לִשְׁנֵי גַּנִּים, שֶׁנִּבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁלָּהֶם בְּשֵׁם ה', וּבְגָלְלוֹ נֶאֱמַר (תהלים צו) יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בָּאָדָם (ישעיה ל) וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ, לְגַבֵּיהּ, (שם ו) בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו, אֶלָּא – וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ. וּמִצַּד הַמַּרְאוֹת הַלָּלוּ זָכָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, רַבָּן שֶׁל נְבִיאִים וַזְכָמִים. אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אַתָּה הוּא שֶׁזָּכִיתָ בְּזַיֶּיךָ לְמַה שֶׁיִּזְכּוּ צַדִּיקִים אַזַּר זַיֵּיהֶם, אַשְׁרֵי זֶלְקֶךָ!

דָּבָר אַזַּר, שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי זָסִיד אָנִי – לָמָּה? כְּדֵי שֶׁאֶתְזַסֵּד עִם אֲנִ"י, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אֲנִ"י וָהִ"ו. אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁמַּפְרִיד אֲנִי מֵהוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ק) הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא אֲנַזְנוּ. שֶׁהַכֹּל אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא [וְגוֹ'], אֲנִי אָמִית וַאֲזַיֶּה מָזַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל. אֲנִי יְהֹוָ"ה, אֲנִי הוּא וְלֹא אַזַּר. וְזֶה אֲנִי מִן אֲדָנָ"י. ה' – עַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

וּמְשׁוּם שֶׁיְּהֹוָ"ה הוּא לְיָמִין, שֶׁהוּא זָסֶד, אָמַר, שָׁמְרָה נַפְשִׁי שֶׁאֶתְזַסֵּד בְּךָ עִם אָנִ"י, וְהוּא אֲדָנָ"י לִגְבוּרָה. וּבְתִפְאֶרֶת מִתְזַבְּרִים שְׁנֵי שֵׁמוֹת – יאהדונה"י. וְסוֹד הַדָּבָר בְּזֶסֶד וּבִגְבוּרָה (יזזקאל א) וּפָנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. וּבְתִפְאֶרֶת שֶׁנִּקְרָא (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְזָמָה, מַה כָּתוּב? (יזזקאל א) שְׁתַּיִם זִבְּרוֹת אִישׁ, שְׁנֵי שֵׁמוֹת מִתְזַבְּרִים בּוֹ כְּאֶזָד. וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶנָּה. תִּפְאֶרֶת נִקְרָא גּוּף, (דניאל י) וּגְוִיָּתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ, יאהההויה"ה.

הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהַי. שַׂמְזֵנִי נֶפֶשׁ עַבְדֶּךָ. תְּנָה עֻזְּךָ לְעַבְדֶּךָ (תהלים

פו). שָׁלֹשׁ פָּעָמִים נַעֲשָׂה דָוִד עֶבֶד בַּתְּהִלָּה הַזּוֹ, כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ פָּעָמִים שֶׁהֶעֱמִידוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִיוֹת עֶבֶד בַּתְּפִלָּה: בַּבְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁמְּסַדֵּר שִׁבְחוֹ לְפָנָי רַבּוֹ. בָּאֶמְצָעִיוֹת, כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁמְּבַקֵּשׁ פָּרָס מֵרַבּוֹ. וּבָאַחֲרוֹנוֹת, כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁמּוֹדֶה לְפָנָי רַבּוֹ בַּפָּרָס שֶׁקִּבֵּל מִמֶּנּוּ וְהוֹלֵךְ לוֹ.

וְשָׁלֹשׁ פָּעָמִים שֶׁעֶבֶד צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מִצַּד הָעֲבוֹדָה, שֶׁפֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁאֵין עֲבוֹדָה אֶלָּא תְּפִלָּה, וּשְׁלֹשָׁה אָבוֹת נִקְרְאוּ עֲבָדִים מִצַּדָּה, עַל שֵׁם הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא עֲבוֹדַת ה׳. וְגַם כָּךְ מֹשֶׁה עֶבֶד ה׳. וְלָכֵן (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים. אֲבָל לְגַבֵּי אֲזוֹרִים – כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם, מִצַּד הַמַּלְכוּת. וְהֵיאַ לָמָּה נִקְרֵאת עֲבוֹדָה? כְּדֶרֶךְ אִשָּׁה לַעֲבֹד לְבַעְלָהּ, וְדֶרֶךְ בָּנִים לַעֲבֹד אֶת אֲבִיהֶם.

וְדָוִד נַעֲשָׂה עָנִי, וָסִיד וְעֶבֶד. וָהוּ שֶׁכָּתוּב, (תהלים פו) תְּפִלָּה לְדָוִד הַטֵּה אָדְנָי אָזְנְךָ עֲנֵנִי כִּי עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי. שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי וָסִיד אָנִי. הוֹשַׁע עַבְדְּךָ אַתָּה אֱלֹהַי הַבּוֹטֵחַ אֵלֶיךָ. נַעֲשָׂה עָנִי לְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם נא) אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּחוֹ. אֲדָנ״י הֵיכָ״ל, נַעֲשָׂה עָנִי לְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ. וּמַה כָּתוּב? הַטֵּה אָדְנָי אָזְנְךָ עֲנֵנִי, וְזוֹהִי שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהִיא אוֹזֶן לְכָל תְּפִלּוֹת וְלִשְׁמֹעַ אוֹתָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם כב) כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֲנוּת עָנִי וְלֹא הִסְתִּיר פָּנָיו מִמֶּנּוּ וּבְשַׁוְּעוֹ אֵלָיו שָׁמֵעַ.

שֶׁהוּא נַעֲשָׂה עָנִי וָדָל מִצַּד אוֹת ד׳ מִן אֶזְהַד, לִשְׁאֹל מִן א״זז, שֶׁהוּא עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, לְקַיֵּם בּוֹ (שם קטז) דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ, שֶׁלֹּא יָמוּת מָשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם. וְשָׁאַל מִמֶּנּוּ בְּאוֹתוֹ הַשַּׁעַר בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל הָעֲנִיִּים, לְקַיֵּם בָּהֶם (שמואל–ב כב) וְאֶת עַם עָנִי תּוֹשִׁיעַ.

וְאַזַּר כָּךְ שָׁאַל בִּשְׁבִיל הַכֹּהֲנִים, שֶׁתַּזְוֵזֵר עֲבוֹדָה לִמְקוֹמָהּ, וְנַעֲשָׂה עֶבֶד. לְאַזֵּר שֶׁנָּתַן לָהֶם תּוֹרָה מִצַּד הַוָּסֶד, לַעֲשׂוֹת גְּמוּל עִם דָּל״ת מֵהַתּוֹרָה, וְלָכֵן נַעֲשָׂה וָסִיד. כָּךְ הִגִּיעַ לִשְׁלֹשׁ סְפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. פָּתַז וְאָמַר, (שם קלא) ה׳ לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינָי וְלֹא הִלַּכְתִּי בִּגְדֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנִּי.

שְׁלֹמֹה אָמַר, הֲרֵי בִּינָה הִיא שֶׁל מִשָּׁה, אֶשְׁאַל בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא מֵעַל דַּרְגָּתוֹ. מַה כָּתוּב? (קהלת ז) אָמַרְתִּי אֶזְכְּמָה וְהִיא רְזוּקָה מִמֶּנִּי. וַהֲרֵי כָּתוּב (מלכים–א ה) וַה' נָתַן זָכְמָה לִשְׁלֹמֹה! זָכְמָה קְטַנָּה. וְרָצָה לְהַעֲלוֹתָהּ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה שֶׁהִתְרַזְקָה מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁאָפְלוּ לַבִּינָה אֵין אָדָם בָּעוֹלָם יָכוֹל לַעֲלוֹת פָּרָט לְמשֶׁה, כָּל שֶׁכֵּן לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, שֶׁהִיא זָכְמָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁמִּצַּדָּה זָכָם עָדִיף מִנָּבִיא. וְאַף עַל גַּב שֶׁפָּרְשׁוּהָ בְּדֶרֶךְ דְּרָשׁ עַל פָּרָה אֲדֻמָּה, שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה.

רַבִּי אֶלְעָזָר, קוּם לְזַדֵּשׁ דְּבָרִים לְפָנֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁתִּהְיֶה עֶזֶר לְאָבִיךָ, שֶׁהַשֵּׁם גּוֹרֵם – עֶזֶר אֵל. אֵל מִיָּמִין, עֶזֶר מִשְּׂמֹאל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. בַּמֶּה? בְּזֶרַע יָפֶה, שֶׁהוּא הֵפֶךְ עֵזֶר. וְיָקוּם רַבִּי יוֹסֵי עִמְּךָ, שֶׁהוּא כִּסֵּא שָׁלֵם לְרִבּוֹנוֹ, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה יוֹסֵי לְזִוּוּגוֹן כִּסֵּ"א, אֱלֹהִים בְּזִוּוּגוֹן.

וְיָקוּם עִמּוֹ רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁבּוֹ הו"ד, וּבוֹ יָ"ה, וּבוֹ יְהוָ"ה ד', אַרְבַּע זַיִּוּת. וּפָנֶיהָם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת, כֻּלָּם לְקַבֵּל אוֹתוֹ. וּמִמֶּנּוּ דָּוִד, שֶׁהוֹדָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, דַּרְגָּה בְּהוֹדָאוֹת, שֶׁהוּא מִצַּד הוֹד. וְיָקוּם עִמּוֹ רַבִּי אֶלְעָאי, בְּגִימַטְרִיָּא יַב"ק, בָּקִי בַּהֲלָכָה.

וְיָקוּם עִמּוֹ רַבִּי יוּדַאי, שֶׁזִּזְּשְׁבוֹנוֹ א"ל. כְּמוֹ מִיכָאֵל, מַלְאָכִים רְשׁוּמִים בְּאֵל, כְּמוֹ (שם לא) יֵשׁ לְאֵל יָדִי. וְסוֹד שֶׁל אֵל – א' דְּמוּת אָדָם, ל' שָׁלֹשׁ זַיִּוּת, שֶׁהֵם אַרְבַּע פָּנִים לְכָל אֶזֶד, שֶׁרְמוּזִים (בָּהּ) בָּהּ' בְּזִוּוּגוֹן ל', שָׁלֹשׁ יוּדִי"ן (עוֹלוֹת ל'). וְהֵם בְּרָאשֵׁי שָׁלֹשׁ אַזְכָּרוֹת, שֶׁהֵם ה' מֶלֶךְ, ה' מָלָךְ, ה' יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד. וְיָקוּם עִמָּם רַבִּי אַבָּא, שֶׁהוּא זִוּוּגוֹן ד', אַרְבַּע זַיִּוּת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא כְּאֵילָן, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְזִוְּבֵרָיו, שֶׁהֵם הַזְּמָשָׁה שֶׁהִזְכִּירוּ, כַּעֲנָפִים גְּדוֹלִים שֶׁל הָאִילָן שֶׁדּוֹמִים לִזְרוֹעוֹת וְשׁוֹקַיִם.

קוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְיִתְזַדְּשׁוּ דְּבָרִים מִפִּיךָ בְּפָסוּק זֶה שֶׁמּוּקְדָּם. לַמְנַצֵּחַ – שָׁם נֶצַח, נְגוֹן צַוּוּ. וּבוֹ נִקְרָא ה' בַּעַל נְצָחוֹן קְרֻבוֹת לְאֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְרַזְמִים וְדִין לְיִשְׂרָאֵל. וְסוֹד הַדָּבָר – (משלי יא) וּבַאֲבֹד

רְשָׁעִים רִנָּה. מ"ל – שִׁבְעִים שֵׁמוֹת יֵשׁ לוֹ, וְעִם נֶצַח וְהוֹד ע"ב, כְּזֶשְׁבּוֹן וֶזֶס"ד, וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים טז) נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח.

הוֹד – בּוֹ הוֹדוּ לַה'. צַדִּיק – בּוֹ (תהלים לג) רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּה', וּבוֹ (ירמיה לא) רָנּוּ לְיַעֲקֹב שִׂמְחָה. תִּפְאֶרֶת – בּוֹ (תהלים קנ) הַלְלוּ אֵל. הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ יָהּ, שֵׁשָׁם יְהוָ"ה. בִּנְגוֹן וּבְזֶמֶר – וֶזֶס"ד וּגְבוּרָה. בְּשִׁיר וּבִבְרָכָה – זָכְמָה וּבִינָה. בְּאַשְׁרֵי – כֶּתֶר. בִּתְהִלָּה – מַלְכוּת.

מִזְמוֹר – בּוֹ ר"ז וּבוֹ מו"ם. מִצַּד הַזֶּמֶר שֶׁל תּוֹרָה וְזֶמֶר שֶׁל תְּפִלָּה. זֶמֶר מִצַּד אַוְזֵר הוּא מו"ם ז"ר. זֶמֶר בַּבַּיִת – וֶזֶרֶב בַּבַּיִת. נָדָה שְׁפָוָזָה בַּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת זוֹנָה. וְזֶה אוֹתִיּוֹת מִזְמוֹ"ר. נְגוֹ"ן – שֵׁם ג"ן. כְּךָ יְפֵי הַנִּגּוּן, בּוֹ הַכֹּל, כְּמוֹ (שמות יב) לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַה' לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. אַשְׁרֵי שֶׁבּוֹ שָׁרוּי הָעוֹלָם מְשֻׁבָּחִים. (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ. בִּבְרָכָה – (שם לד) אֲבָרְכָה אֶת ה' בְּכָל עֵת. בִּתְהִלָּה – תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי.

עַל שׁוּשַׁן עֵדוּת (שם ס) – זֶה הוֹד, שֶׁהוּא שׁוּשַׁן, אָדֹם שׁוֹלֵט עַל לָבָן, שֶׁהַנֶּצַח שׁוֹלֵט הוּא לָבָן עַל אָדֹם. מַה זֶּה עֵדוּת? זֶה צַדִּיק. הוּא בְּרִית, שֶׁהוּא אוֹזֵז אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) הַעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. מַה זֶּה מִכְתָּם? מָ"ךְ תָּ"ם. מָךְ הוּא צַדִּיק, תָּם עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, דַּרְגַּת יַעֲקֹב, (בראשית כה) אִישׁ תָּם. גּוּף וּבְרִית נָזְזָשָׁבִים לְאָזֵד. לְלַמֵּד – וֶזֶס"ד וּגְבוּרָה, שֶׁמִּשָּׁם נִתְּנָה תּוֹרָה לִלְמֹד וּלְלַמֵּד.

אָמַר לוֹ, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל (תהלים יב) לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית, שֶׁלֹּא תָּזוּז נֶצַח מֵהוֹד, שֶׁהִיא סְפִירָה שְׁמִינִית, אָמַר לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית. אָמַר הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אִם כָּךְ, בִּינָה דַּרְגָּתֵךְ, וְלָמָּה פָּרַשְׁתְּ וְנָתַן הַהוֹד לְמֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כז) וְנָתַתָּה מֵהוֹדְךָ עָלָיו?

אָמַר לוֹ, יָפָה שָׁאַלְתָּ. ה' עוֹלָה בְּאוֹת י', וְזֶמֶשׁ פָּעָמִים עֶשֶׂר, לַוְזֶמְשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה. וְהִתְפַּשְּׁטוּתָם מֵוֶזֶס"ד וְעַד הוֹד הֵן וְזֶמֶשׁ, עֶשֶׂר בְּכָל סְפִירָה, הֵם וְזֶמְשִׁים. וּמְשׁוּם וֶזֶה מִבִּינָה עַד הוֹד, הַכֹּל הִתְפַּשְּׁטוּת אַוְזֵת. אַוְזֵר כָּךְ בָּא

צַדִּיק, וְלָקַח כָּל הַחֲמִשִּׁים שְׁעָרִים לְבַדּוֹ, לִהְיוֹת שָׁקוּל לְכָל הֶחָמֵשׁ, וְנִקְרָא כֹּל, שֶׁנּוֹטֵל כָּל חֲמִשִּׁים שְׁעָרִים. וְגַם כָּךְ כַּלָּה לָקְחָה אֶת כֻּלָּם. אָמַר, כְּעֵת הִתְיַשֵּׁב דָּבָר זֶה עַל בֵּרְיוֹ.

וְעוֹד לַמְנַצֵּחַ – שָׁם מ״ל עִם נְצָחוּז. וְזֶה מ״ל מְזַשְׁמַ״ל. מִן זז״ש – הוֹד וְנֵצָחוּז, הֵם כְּנֶגֶד שְׁתֵּי הַשְּׂפָתַיִם. וְלָכֵן נִקְרְאוּ שְׂפָתַיִם, זְיוֹת אֵשׁ מְדַבְּרוֹת. וּבַחֲגִיגָה, עַד הֵיכָן מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה? וּפָרְשׁוּהָ מִן וָאֶרְא, עַד זַשְׁמַל. שֶׁמִּצַּד הַגְּבוּרָה נִקְרְאוּ זְיוֹת אֵשׁ. וְנָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵהַזְּעָה שֶׁלָּהֶם – יְסוֹד. כָּל שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה מֶרְכָּבָה לְתִפְאֶרֶת, אָדָם.

מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה זוֹ מַלְכוּת. וּבִשְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ, הוּא זָכְמָה וּבִינָה וָדַעַת. וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁאֵין דּוֹרְשִׁים בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה בְּיָחִיד, אֶלָּא אִם כֵּן הוּא זָקֵן וּמֵבִין מִדַּעְתּוֹ.

וְיֵשׁ מֶרְכָּבָה לְמַטָּה מִזֶּעִיר אַנְפִּין, שֶׁהוּא מְטַטְרוֹ״ן, אָדָם הַקָּטָן. שֶׁבְּמֶרְכַּבְתּוֹ, שֶׁהִיא פָּרְדֵּס, זוֹרְמִים בְּמְהִירוּת מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ פָּרְדֵּס שָׁלוֹשׁ לְשָׁלֹשׁ מֵאַרְבַּע, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם אַרְבָּעָה נִכְנְסוּ לַפָּרְדֵּס, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

שֶׁהוּא צַפּוּר שֶׁרָאָה רַבָּה בַּר בַּר זַנָּה לְזוֹף יָם הַתּוֹרָה, שֶׁהַיָּם הִגִּיעַ עַד קַרְסֻלָּיו, וְרֹאשׁוֹ הִגִּיעַ עַד קְצֵה הַשָּׁמַיִם, וְלֹא נִכְשְׁלוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה מִשּׁוּם שֶׁהַמַּיִם שֶׁלּוֹ רַבִּים, אֶלָּא מִשּׁוּם זְרִמַת הַמַּיִם, וּפָרְשׁוּהָ.

אבג כּוֹלֵל אוֹתָם שֶׁעוֹלִים לְשֵׁשׁ, כְּנֶגֶד אוֹתִיּוֹת מְטַטְרוֹ״ן. רְבִיעִי ד׳, (מלכים–א יט) קוֹל דְּמָמָה דַקָּה, שֶׁשָּׁם בָּא הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא.

א י״י – מַיִם עֶלְיוֹנִים וּמַיִם תַּחְתּוֹנִים, שֶׁאֵין בֵּינֵיהֶם אֶלָּא כִּמְלֹא נִימָה, שֶׁהוּא ו׳ נָטוּי בֵּינֵיהֶם בָּרָקִיעַ שֶׁהוּא מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמַיִם, שֶׁתְּהֵא הַבְדָּלָה בֵּין נְקֵבָה לְזָכָר. לָכֵן, (בראשית א) וִיהִי מַבְדִּיל. וְסוֹד הַדָּבָר – יאהדונה״י. מַיִם עֶלְיוֹנִים זְכָרִים – י׳ עֶלְיוֹנָה. מַיִם תַּחְתּוֹנִים נְקֵבוֹת – י׳ תַּחְתּוֹנָה. שֵׁשׁ

אוֹתִיּוֹת בֵּינֵיהֶם, כְּזֶשְׁבּוֹן ו׳, זֶה מְטַטְרוֹן, שֶׁהוּא בֵּין א.

וְעוֹד, יוֹד נֶקֻדָּה. ו׳ גַּלְגַּל. וְאֵין תְּנוּעָה בַּגַּלְגַּל בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים כְּזֶשְׁבּוֹן ו׳, אֶלָּא בְּאוֹתָהּ נֶקֻדָּה. וְאוֹתָהּ נֶקֻדָּה הִיא יְזוּד הַכֹּל, וּמְעִידָה עַל אוֹתוֹ יָזִיד שֶׁאֵין לוֹ שֵׁנִי, שֶׁפֵּרְשׁוּ עָלֶיהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁצָּרִיךְ לְיַחֵד אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁתַּמְלִיכֶהוּ עַל הַשָּׁמַיִם וְעַל הָאָרֶץ, וְעַל אַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם. ב׳ – שָׁמַיִם וָאָרֶץ. ג׳ – עַמּוּד שֶׁסּוֹבֵל אוֹתָם. ד׳ – אַרְבַּע זָיוֹת. ה׳– הַכִּסֵּא. ו׳ – שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. וְעוֹד, א ב ג ד ה ו ז זו ט – אָדָם. י׳ יְזוּד שֶׁלּוֹ, מַלְכוּת, עֲשִׂירִי שֶׁל אָדָם. תֵּשַׁע הוּא כְּנֶגֶד תֵּשַׁע אוֹתִיּוֹת. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים סוֹד רִבּוֹנָם.

דָּבָר אַחֵר צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי – רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בַּקָּרְבָּן יֵשׁ עָשָׂן, וְיֵשׁ רֵיחַ, וְיֵשׁ רֵיחַ נִיחוֹחַ. עָשָׂן הוּא מִצַּד הַדִּין, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כט) כִּי אָז יֶעְשַׁן אַף ה׳. (תהלים יח) עָלָה עָשָׂן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל. רֵיחַ נִיחוֹחִי, רַחֲמִים. (שיר השירים ז) וְרֵיחַ אַפֵּךְ כַּתַּפּוּחִים.

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַהֲרֵי שְׁנֵיהֶם – עָשָׂן וְרֵיחַ – הֵם בָּאַף, וְהַפָּסוּקִים מְעִידִים. אָזַד, עָלָה עָשָׂן בְּאַפּוֹ. וְהַשֵּׁנִי, וְרֵיחַ אַפֵּךְ כַּתַּפּוּחִים. וְלָמָּה נִקְרָא אָזַד עָשָׂן דִּין, וְהַשֵּׁנִי רַחֲמִים? אֶלָּא, בַּחוֹטֶם יֵשׁ שְׁנֵי זַלּוֹנוֹת, וְנֶאֱמַר בַּשְּׁמֹאל, עָלָה עָשָׂן בְּאַפּוֹ. מָה עָלָה? אֶלָּא מֵהַלֵּב שֶׁהוּא בִּשְׂמֹאל, כְּנֶגֶד גְּבוּר. מִיָּמִין יוֹרֶדֶת אֵלָיו רוּחַ לְקָרְרוֹ וּלְשַׁכֵּךְ רָגְזוֹ, מִצַּד הַחֶסֶד, שֶׁשָּׁם הַמּוֹחַ. זְכֻמָּה לְיָמִין – הָרוֹצָה לְהַחְזִיק יְדָרִים. בִּינָה בַּלֵּב, כְּלַפֵּי שְׂמֹאל – הָרוֹצָה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין. וְלָכֵן עָלָה עָשָׂן בְּאַפּוֹ, מִבִּינָה לְזָכְמָה, שֶׁהִיא לְיָמִין, וּמְקַבְּלוֹ בְּחֶזְרָה, בְּנִגּוּן הַלְוִיִּם.

וְעָשָׂן זֶה לֹא עוֹלָה, אֶלָּא עַל יְדֵי אֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת בָּעֵצִים, שֶׁהֵם אֵיבָרִים מְלֵאִים מִצְוֹת, עֲצֵי עוֹלָה. בַּעֲלֵי תוֹרָה, תּוֹרָה שֶׁהִיא נִדְלֶקֶת בָּהֶם, אֵשׁ בְּחֶזְקַ הַגְּבוּרָה, וְעָלָה עָשָׂן בָּהֶם. בַּבִּינָה עָשָׂן הַמַּעֲרָכָה.

וּמִשֶּׁעוֹלֶה לָאַף, נִקְרָא קְטֹרֶת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) יָשִׂימוּ קְטוֹרָה

בְּאַפָּהּ. וְאֵין הַמְבַטֵּל מָוֶת בָּעוֹלָם כְּמוֹ קְטֹרֶת, שֶׁהִיא קְשׁוּר הַדִּין בְּרַחֲמִים עִם רֵיחַ נִיחוֹחַ בָּאַף. תַּרְגּוּם שֶׁל קֶשֶׁר – קְטִירוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי זֶלְקָנוּ שֶׁהִרְוִוחָנוּ דְּבָרִים נִסְתָּרִים בַּגָּלוּי. עוֹד אָמַר מְעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁאַחַר הַתְּפָלָה, שֶׁהִיא כְּמוֹ קָרְבָּן, מִי שֶׁיאמַר פָּטוּם הַקְּטֹרֶת אַחַר תְּהִלָּה לְדָוִד, מְבַטֵּל מָוֶת מִן הַבַּיִת.

אָמַר רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, כְּעֵת צָרִיךְ לָדַעַת אֵיךְ הִתְקִינוּ תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד קָרְבָּנוֹת. אֶלָּא שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, כְּנֶגֶד אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר – זוֹ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם אֶת פְּנֵי ה׳. וּפֵרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁאֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִלָּה. וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם – כְּנֶגֶד תְּפִלַּת מִנְחָה שֶׁתִּתֵּקֵן אוֹתָהּ יְצִחָק. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב, וְאֵין שִׂיחָה אֶלָּא תְּפִלָּה. תְּפִלַּת עַרְבִית כְּנֶגֶד אֵמוּרִים וּפְדָרִים שֶׁמִּתְאַכְּלִים כָּל הַלַּיְלָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כז) וַיְפַגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, וְאֵין פְּגִיעָה אֶלָּא תְּפִלָּה.

בֵּין כָּךְ שֶׁאָנוּ בְּמָקוֹם זֶה, לָמָּה כָּתוּב וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא? וְכִי לֹא הָיוּ לוֹ כָּרִים וּכְסָתוֹת לִשְׁכַּב? אֶלָּא הוֹאִיל וּבָא זָתָן לַכַּלָּה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה דַּרְכּוֹ לִשְׁכַּב אֶלָּא בְּכָרִים וּכְסָתוֹת, וְהִיא נָתְנָה לוֹ אֲבָנִים לִשְׁכַּב – יְקַבֵּל הַכֹּל בִּרְצוֹן הַלֵּב, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְגַם כָּךְ נֶאֱמַר בַּזּוֹבוּר הָרִאשׁוֹן. מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֵׁב וֶאֱמֹר הַפָּסוּק. (עד כאן רעיא מהימנא).

אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל, הַשְּׁמִירָה הִיא וַדַּאי בַּלֵּב, (שֶׁרָאָה בַלֵּב) (וְהַלֵּב דִּגְמַת הַלֵּב הָעֶלְיוֹן) וְלָכֵן שָׁמוֹר בַּלֵּב וְלֹא בְּמָקוֹם אַזֵּר. זְכִירָה בְּזָכָר, בַּמּוֹחַ, שֶׁרוֹכֵב וְשׁוֹלֵט עַל הַלֵּב. וְאֵין זְכִירָה אֶלָּא בַּמּוֹחַ. וְעַל זֶה זָכוֹר לְזָכָר, וְשָׁמוֹר לִנְקֵבָה. הַמּוֹחַ שֶׁהוּא זָכָר, רוֹכֵב וְשׁוֹלֵט עַל הַלֵּב. הַלֵּב שׁוֹלֵט וְרוֹכֵב עַל הַכָּבֵד. הַכָּבֵד, סָמָאֵל וְנָוְשׁ זֶה בָּזֶה, וְהוּא אָזֵד. (וְהֵם זָכָר וּנְקֵבָה) יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְכָבֵד. וְלָכֵן בַּקָּרְבָּן, יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד זֶה נָוְשׁ. כָּבֵד מַאֲכַל זָכָר, סוֹד שֶׁל

סְמָאֵ"ל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי כָּךְ זֶה, וְיָפֶה הוּא. וּבְרוּר הַדָּבָר וְסוֹד וְנִסְתָּרוֹת הַקָּרְבָּן כָּךְ הוּא. כְּבֵד לוֹקְחוֹ בַּהַתְוָלָה, הוּא וְהַיּוֹתֶרֶת שֶׁלּוֹ, (וְאַזַּר כָּךְ הַיּוֹתֶרֶת שֶׁלּוֹ) סְמָאֵל וּבַת זוּגוֹ. (וְאַזַּר כָּךְ כָּל וְכוּ' שֶׁאוֹתָם זְיָלוֹת) וְכָל אוֹתָם עוֹרְקֵי הַכָּבֵד זְיָלוֹת וּמְזֻנּוֹת שֶׁלָּהֶם, וְלוֹקְחִים אֶת שֶׁלָּהֶם, שֶׁאוֹכְלִים זְלָבִים וְשַׁמְנוּנֵי הַקָּרְבָּן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶת הַזֶּלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם. וְאָז נִקְרָב הַכֹּל לַלֵּב.

וְהַלֵּב לֹא לוֹקֵחַ מֵהַכֹּל, אֶלָּא וְדַוִי שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ וְעוֹלֶה בְּאוֹתוֹ עָשָׁן וּתְפִלָּה שֶׁנַּעֲשָׂה עָלָיו הַקָּרְבָּן. הַלֵּב מַקְרִיב לַמִּזְבֵּחַ, רָצוֹן שֶׁל הַיִּחוּד שֶׁהַכֹּהֵן בּוֹ וְזֶרֶת הַלְוִים. הַמִּזְבֵּחַ הֵזֶּה אוֹר שֶׁבָּא מִמִּזְבֵּחַ עֶלְיוֹן. הַמִּזְבֵּחַ מַקְרִיב לַטָּמִיר מֵהַכֹּל, שֶׁלֹּא נוֹדַע כְּלָל, (אֵלָיו, מִכְּלָל שֶׁלֹּא נִפְרַע כְּלָל) וְהַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה, וְהַמִּזְבֵּחַ מַקְרִיב נֶזֶת רוּחַ שֶׁל הַכֹּל.

עוֹרְקֵי הַכָּבֵד, אֵלּוּ אִשִּׁים וְכָל אוֹתָם זֵילוֹתֵיהֶם. כָּבֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. יוֹתֶרֶת נִקְבָּה, נְקֵבָה שֶׁלּוֹ. לָמָּה יוֹתֶרֶת? שֶׁלֹּא מִתְזַוֶּגֶת בְּזָכָר, אֶלָּא רַק כְּשֶׁנִּשְׁאֶרֶת לָהּ שָׁעָה לְאַזַּר שֶׁעָשְׂתָה נְאוּפֶיהָ וְעָזְבָה אוֹתוֹ. עוֹד יוֹתֶרֶת נְקֵבָה – שֶׁכְּשֶׁרוֹצָה לְהִתְזַוֵּג בְּאָדָם, נַעֲשֵׂית אֵלָיו שִׁירַיִם, שֶׁלֹּא נָזוּשָׁבֶת כְּלָל. לְאַזַּר מִכֵּן מִתְקָרֶבֶת לְאַט לְאַט אֵלָיו, עַד שֶׁנַּעֲשֵׂית אֵלָיו זִכּוּר אֶזֶד. וּמֵעוֹרְקֵי הַכָּבֵד הַלָּלוּ מִתְפַּשְׁטִים אֲזַרִים קְטַנִּים לְכַמָּה מִינִים, וְהַכֹּל לוֹקְחִים אֵמוּרִים וּפְדָרִים, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בַּכָּבֵד.

הַלֵּב שֶׁהוּא עִקַּר בְּקִדֻּשָּׁה, לוֹקֵחַ וּמַקְרִיב לַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. הַלֵּב שָׂרוּי עַל שְׁתֵּי כְּלָיוֹת, וְהֵם שְׁנֵי כְּרוּבִים, נוֹתְנִים עֵצָה, וְהֵם רְזוּקִים קְרוֹבִים, יָמִין וּשְׂמֹאל, וְכֻלָּם נוֹטְלִים וְאוֹכְלִים כָּל אֶזֶד כָּרָאוּי, עַד שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר כְּאֶזֶד.

זִבְזֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה. זֶה נִקְרָב לַלֵּב, רוּחַ נִשְׁבָּרָה, וְדַוִי וּתְפִלָּה. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי (קֹהֶלֶת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. וְהַכָּבֵד מַקְרִיב אוֹתוֹ לְגַבֵּי הַלֵּב, שֶׁהוּא סַנְגּוֹר עָלָיו, וְהַכֹּל קְשׁוּר אֶזֶד בַּקָּרְבָּן.

מֵהַכָּבֵד יוֹצְאִים כָּל הֶזֶלְאִים וְכָל הַמַּכּוֹת לְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וּבוֹ שְׁרוּיִים.

הַלֵּב הוּא זֶה מֵהַכֹּל, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא כָּל טוּב, וְכָל בְּרִיאוּת הָאֵיבָרִים כֻּלָּם, וְכָל זִוּנָּק, וְכָל זֶרֶוָה, וְכָל הַשְׁלֵמוּת שֶׁצְּרִיכִים לְכָל הָאֵיבָרִים.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אֵין קָרְבָּנוֹת אֶלָּא לְהַרְוִיחַ צְדָדִים טְמֵאִים וּלְקָרֵב דַּרְגּוֹת קְדוּשׁוֹת. וְנֶאֱמַר בַּזּוֹבוּר הָרִאשׁוֹן שֶׁלָּהֶם: (עוּרְקֵי הַכָּבֵד אֵלּוּ אִשִּׁים וְכָל אוֹתָם זֵיָלוֹת, וְנִתְבָּאֵר) עוּרְקֵי הַכָּבֵד, יֵשׁ מֵהֶם גְּדוֹלִים, יֵשׁ מֵהֶם גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, וּמִתְפַּשְׁטִים מֵהֶם לְכַמָּה צְדָדִים. וְאֵלּוּ לוֹקְזִים אֵיבָרִים וְאֵמוּרִים וּפָדָרִים שֶׁמִּתְאַכְּלִים כָּל הַלַּיְלָה, שֶׁהֲרֵי קָרְבָּן כֻּלּוֹ לַה'.

אָמַר מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הֲלֹא אָמַרְתָּ לְעֵיל שֶׁקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינָם אֶלָּא לְקָרֵב י' לְה', ו' לְה'. אֶלָּא שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַקָּרְבָּנוֹת יֵשׁ לְהַקְרִיב לְפָנָיו, הוּא מְזַלֵּק לְכָל הַמְזֻנּוֹת מֵאַכְלֵי הַקָּרְבָּנוֹת, לְכָל אֶזֶוד כָּרָאוּי לוֹ. לַשְׁכֵלִיים מְזוֹנוֹת הַתּוֹרָה, וּמִשְׁתֵּה הַיַּיִן וּמַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה. לַטִּבְעִיִּים, שֶׁהֵם שֵׁדִים, שֶׁהֵם כִּבְנֵי אָדָם, נוֹתֵן לָהֶם מַאֲכָלִים טִבְעִיִּים אֵלּוּ, שֶׁיִּוָּרֵד אֵשׁ שֶׁלָּהֶם לֶאֱכֹל אוֹתָם.

כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתָּ רַבּוֹתֵינוּ, אִם זָכוּ – הָיָה יוֹרֵד כְּאַרְיֵה שֶׁל אֵשׁ לֶאֱכֹל הַקָּרְבָּנוֹת, וְאִם לֹא – הָיָה יוֹרֵד שָׁם כְּמִין כֶּלֶב שֶׁל אֵשׁ. וְגַם כָּךְ כְּשֶׁמֵּת אָדָם, אִם זוֹכֶה – יוֹרֵד בִּדְמוּת אַרְיֵה לְקַבֵּל אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְאִם לֹא – כִּדְמוּת כֶּלֶב, שֶׁאָמַר עָלָיו דָּוִד, (תהלים כב) הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי.

וּכְדֵי לְהַצִּיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת גּוּפֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵהֶם וְאֶת נַפְשׁוֹתָם, מִנָּה לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת שֶׁל בְּהֵמוֹת וְגוּפִים בִּמְקוֹמָם, לְקַיֵּם (משלי כה) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא לוֹקֵחַ כִּי אִם אֶת רְצוֹן הַלֵּב וְשִׁבְרוֹנוֹ (שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל). זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה. כְּמוֹ כְּלֵי זֶרֶס שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם נִשְׁבְּרוּ נִטְהָרוּ.

כֹּהֵן מְזַז. לֵוִי לֵב. יִשְׂרָאֵל גּוּף. וְנֶאֱמַר בָּהֶם, כֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם וּלְוִיִּם

בְּדוּכְנָם וְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדָם. וְאִם צָרִיךְ לְהַקְרִיב כָּבֵד כַּלֵּב, וְזֶלְבּוֹ שֶׁל אוֹתָם טְמֵאִים, הוּא לֹא לוֹקֵחַ. אֶלָּא שַׁמְנוֹנוֹ שֶׁל זֶלְבּ טָהוֹר. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בַּגּוּף זֶלְבּ טָהוֹר וְזֶלְבּ טָמֵא, דָּם צָלוּל בְּלִי פָּסֹלֶת וְדָם עָכוּר בִּפְסֹלֶת. וְעוֹרְקֵי הַלֵּבָב זֶלְבּוֹת קְדוֹשִׁים, וְעוֹרְקֵי הַכָּבֵד זֶלְבּוֹת טְמֵאִים. גַּם כָּךְ הֵם מַזְנוֹת הַיֵּצֶר הָרָע וּמַזְנוֹת הַיֵּצֶר הַטּוֹב. אֵלּוּ מְמַנִּים עַל עוֹרְקֵי הַלֵּבָב, וְאֵלּוּ מְמַנִּים עַל עוֹרְקֵי הַכָּבֵד. גַּם כָּךְ שְׁתֵּי אֻמּוֹת, יִשְׂרָאֵל וְאֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

אָמַר לוֹ רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, יָפָה אָמַרְתָּ בַּכֹּל, אֲבָל אַפְלוּ יִשְׂרָאֵל לֹא כֻּלָּם שָׁוִים, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם בְּנֵי מַלְכוּת מִצַּד מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, כְּלוֹלָה מֵעֲשֶׂר סְפִירוֹת וּמִכָּל הַוָיוֹת וְכִנּוּיִים. וְיֵשׁ מֵהֶם עֲבָדִים מִצַּד שֶׁל עֶבֶד, שֶׁהוּא (בראשית כד) עַבְדּוֹ זְקַן בֵּיתוֹ. וְיֵשׁ מֵהֶם כַּבְּהֵמוֹת, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם. וְאוֹתָם שֶׁדּוֹמִים לְצֹאן, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה לְהַקְרִיב בְּהֵמוֹת בִּמְקוֹמָם לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם. וְאוֹתָם שֶׁדּוֹמִים לְמַלְאָכִים, קָרְבָּנוֹת שֶׁלָּהֶם הֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁמְּמַנִּים עֲלֵיהֶם מַלְאָכִים שֶׁמַּקְרִיבִים לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בִּמְקוֹמָם.

וְאוֹתָם שֶׁהָיוּ בָּנִים לַה׳, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים י) בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם, בַּזְּמַן שֶׁאֵיהֶם מִתְפָּרְדוֹת הָאוֹתִיּוֹת, וְהַתִּקּוּן (שֶׁלָּהֶם הוּא הַתּוֹרָה) הוּא שֶׁתִּהְיֶה תוֹרָה, שֶׁהוּא שֵׁם יְהוָ"ה, לְקָרֵב אֶת הָאוֹתִיּוֹת, י׳ בְּה׳, ו׳ בְּה׳, בְּקָרְבָּנוֹתֵיהֶם.

הֲרֵי בְּכָל הַקָּרְבָּנוֹת – בֵּין שֶׁל בְּהֵמוֹת, בֵּין שֶׁל מַלְאָכִים שֶׁמְּמַנִּים עַל מִצְוֹת, בֵּין בְּמַלְכוּת, בֵּין בִּשְׁמוֹ – הַכֹּל צָרִיךְ לְהַקְרִיב לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא (שֶׁתּוֹרָתוֹ) בְּאוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְהוּא רוֹכֵב בְּאַרְבַּע זָיוֹת שֶׁל הַמַּלְאָכִים, וְהוּא רוֹכֵב בְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁמֵּהֶם נִבְרְאוּ אַרְבַּע זָיוֹת טִבְעִיּוֹת. וְהוּא הוּא שֶׁמְּקָרֵב מַיִם לְאֵשׁ, וְרוּחַ לְעָפָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כה) עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. וְגַם כָּךְ הוּא מְקָרֵב אֶת מִיכָאֵל, שֶׁהוּא מַיִם שִׂכְלִיִּים, עִם גַּבְרִיאֵל, שֶׁהוּא אֵשׁ שִׂכְלִי. וְהוּא מְקָרֵב אֶת אוּרִיאֵל, שֶׁהוּא אֲוִיר, שֶׁהָיְתָה רוּחַ שִׂכְלִי, עִם רָפָאֵל, שֶׁהוּא אֵפֶר, שֶׁהָיְתָה עָפָר שִׂכְלִית. שֶׁמִּיָּד שֶׁמִּסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִבֵּינֵיהֶם, אֵין בָּהֶם כֹּחַ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב בְּכָל הַקְּרְבָּנוֹת לַיהוָ"ה, וְאֵיךְ אָמַרְנוּ שֶׁיֵּשׁ פָּרוּד בָּאוֹתִיּוֹת? אֶלָּא זֶה נֶאֱמַר בַּדְּרָגוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ וְנִקְרְאוּ בִּשְׁמוֹ, וְלֹא שֶׁהֵם הוּא מַמָּשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו. שֶׁיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁל יְהוָ"ה בָּאֲצִילוּת, שֶׁאֵין בָּהֶן פָּרוּד וְהַפְסָקָה, שֶׁהֵן כְּמוֹ מַבּוּעִין אֲלֵיהֶם שֶׁמַּשְׁקִים אֶת הָאִילָנוֹת. וּמִשּׁוּם אֵלֶּה שֶׁנִּבְרְאוּ מִתַּדְּמִים י׳ לָרֹאשׁ, ו׳ לַגּוּף, ה׳ ה׳ לְעֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת.

אֲבָל עִלַּת הָעִלּוֹת עַל הַכֹּל, שֶׁנִּקְרָא יְהוָ"ה, נֶאֱמַר בּוֹ (שם מ) וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְאֶשְׁוֶה יֹאמַר קָדוֹשׁ. (שם) וְאֶל מִי תְדַמְּיוּן אֵל וּמָה דְּמוּת תַּעַרְכוּ לוֹ. (מלאכי ג) אֲנִי ה׳ לֹא שָׁנִיתִי. לָא מַגִּיעַ אֵלָיו וְזָטָאִים לְהַפָּרִיד אוֹתִיּוֹתָיו – י׳ מֵה׳, ו׳ מֵה׳. שֶׁאֵין בָּהֶם פָּרוּד. וְעָלָיו נֶאֱמַר (תהלים ה) לֹא יְגָרְךָ רָע. הוּא שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וְאֵין מִי שֶׁשּׁוֹלֵט בּוֹ. הוּא תּוֹפֵס אֶת הַכֹּל, וְאֵין מִי שֶׁתּוֹפֵס בּוֹ. וְהוּא לֹא נִקְרָא יְהוָ"ה, וּבְכָל הַשֵּׁמוֹת, אֶלָּא בְּהִתְפַּשְּׁטוּת אוֹרוֹ עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק מֵהֶם, אֵין לוֹ מֵעַצְמוֹ שֵׁם כְּלָל מֵהֶם. עָמוֹק עָמוֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ.

אֵין אוֹר יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, שֶׁלֹּא נָזוּזָשָׁךְ. אֲפִלּוּ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁאוֹרוֹ זָזָק עַל כָּל הַדְּרָגוֹת וְעַל כָּל זֵילוֹת הַשָּׁמַיִם, עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְהוֹנִים, נֶאֱמַר עָלָיו (שם יז) יָשֶׁת זוּשָׁךְ סִתְרוֹ. וְעַל זָכְמָה וּבִינָה – (שם צג) עָנָן וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו. כָּל שֶׁכֵּן שְׁאָר הַסְּפִירוֹת, כָּל שֶׁכֵּן הַזַּוִּיּוֹת, כָּל שֶׁכֵּן יְסוֹדוֹת, שֶׁהֵם מֵתִים. הוּא סוֹבֵב עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְאֵין סוֹבֵב אוֹתָם לְכָל צַד, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבָּעָה צְדָדִים, פָּרַט לוֹ. וְאֵין מִי שֶׁיּוֹצֵא מֵרְשׁוּתוֹ הַזּוֹצָה. הוּא מְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְאֵין (אֱלוֹהַ וְכוּ׳ לָהֶם זוּץ מִמֶּנּוּ) אַזּוֹר שֶׁמְּמַלֵּא אוֹתָם.

הוּא מְזַזֵּיהַ אוֹתָם, וְאֵין אֱלוֹהַ אַזּוֹר עָלָיו לָתֵת לוֹ זַזִּים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (נחמיה ט) וְאַתָּה מְזַזֵּיהַ אֶת כֻּלָּם. וּבְגִלְלוֹ אָמַר דָּנִיֵּאל, (דניאל ד) וְכָל דַּיְרֵי הָאָרֶץ כְּאַיְנִם זְשׁוּבִים, וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּזֵיל הַשָּׁמַיִם. הוּא מְקַשֵּׁר וּמְיַזֵּד מִין לְמִינוֹ, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְאֵין קִרְבָה לָהֶם בְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁהוּא בֵּינֵיהֶם.

מִיָּד שֶׁזָּטְאוּ, אֵלּוּ שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם, הִסְתַּלֵּק מִן הָאוֹתִיּוֹת, וְנִשְׁאֲרוּ בְּפָרוּד. וּמַה תִּקּוּנוֹ? לְקָרֵב אוֹתִיּוֹת בָּקְדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא – י' בְּה', ו' בְּה'. גַּם כָּךְ הֵם עֲבָדִים שֶׁלּוֹ מִצַּד הַזִּוּוּגִים, בַּזְּטָאֵיהֶם גָּרְמוּ לוֹ לְהִסְתַּלֵּק מֵהֶם. מַה תַּקָּנָתָם? לְהוֹרִיד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם לְקָרֵב אוֹתָם. גַּם כָּךְ אִלּוּ שֶׁהָיוּ מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁהֵם צאנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁגָּרְמוּ לְסַלֵּק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהֶם, מָה הַתַּקָּנָה? לְקָרְבָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא.

וְלָכֵן בְּכֻלָּם צִוָּה: קָרְבָּן לַה', אֶת קָרְבָּנִי לַזְּמִי לְאִשַּׁי. גַּם, אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם. וְכָתוּב (וְלָקַחְתָּ) שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה. כָּל מִין הוֹלֵךְ לְמִינוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקָרֵב הַכֹּל בְּמָקוֹם זֶה, הוּא עִלַּת הַכֹּל, שֶׁאֵין אֱלוֹהַּ פָּרָט לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְקָרֵב זְוָיְלוֹת פָּרָט לוֹ.

אֲבָל זְוִילוֹת אֵמוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, הֵם מִצַּד הַפָּרוּד. אוֹי לְמִי שֶׁגּוֹרֵם בַּזְּטָאָיו לְהַעֲלוֹת אוֹתִיּוֹת וְזִוּוּגִים וְיסוֹדוֹת, שֶׁמִּיָּד מִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיִּשְׂרָאֵל, וְיִכָּנְסוּ בֵּינֵיהֶם אֵמוֹת עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁאֵין לָהֶם קְרָבָה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ– הוּא, שֶׁאֵין קָרְבָּנוֹת בְּזוּוּג לָאָרֶץ. וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, הַדֵּר בְּזוּוּגָהּ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁאָמַר דִּבְּרִים הַלָּלוּ, יָרְדוּ כָּל הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְזִוּוּגִים קְדוֹשׁוֹת וְאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת אֵלּוּ, וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ וְאָמְרוּ: עַל יָדְךָ, רוֹעֵה הַנֶּאֱמָן, יָרַד עָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִתְקָרְבִים מִין לְמִינוֹ. בָּרוּךְ אַתָּה לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת. כְּעֵת הִתְבָּרֵר הַכֹּל עַל בֵּרְיוֹ. (עד כאן רעיא מהימנא).

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים לו) בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב שְׁכָן אֶרֶץ וּרְעֵה אֱמוּנָה. בְּטַח בַּה', כְּרָאוּי. וַעֲשֵׂה טוֹב, תִּקּוּן שֶׁל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, שֶׁתִּתַּקֵּן אוֹתָהּ וְתִשָּׁמֵר אוֹתָהּ כְּרָאוּי. וְאִם תַּעֲשֶׂה אֶת זֶה, אַתָּה תִּהְיֶה כָּאן בָּאָרֶץ, וְאוֹתָהּ הָאֱמוּנָה שֶׁלְּמַעְלָה תִּזּוֹן מִמְּךָ וְתִתְפָּרְנֵס מִמְּךָ.

וְעוֹד, ((מִתַּקֵּן אוֹתוֹ וְשׁוֹמֵר עָלָיו. שְׁכֶן אֶרֶץ – אֶרֶץ קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, אֶרֶץ הַחַיִּים, שֶׁהָאָרֶץ הַהִיא תִּשְׂרֶה בַּטּוֹב הַהוּא. וּרְעֵה אֱמוּנָה – אוֹתָהּ הָאֱמוּנָה שֶׁלְּמַעְלָה תִּהְיֶה נִוּוֹנִית וּמִתְפָּרְנֶסֶת מִמֶּנּוּ עַל יָדְךָ. וְאִם תַּעֲשֶׂה זֶה) תִּתְעַנֵּג עַל ה' וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֶּךָ – כָּל זֶה מִתְתַּקֵּן בְּתִקּוּן הַבְּרִית. כֵּיוָן שֶׁהַתַּקָּנָה הַבְּרִית, הִתְתַּקֵּן הַכֹּל. פָּנְוָס, מִשּׁוּם שֶׁקִּנֵּא עַל בְּרִית זוֹ, זָכָה לַכֹּל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהֵגֵן עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וּבוֹ הִתְקַיֵּם וְהִתְעַנֵּג עַל ה'. שֶׁהֲרֵי עָלָה וְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה (וְהֵאִיר) בָּאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְגָנַז אוֹתוֹ. בְּאוֹתוֹ אוֹר שֶׁגָּנְזָה מִמֶּנּוּ אַבְרָהָם, וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן נִקְשַׁר בּוֹ.

אַזַּר שֶׁעָלָה לִכְהֻנָּה גְּדוֹלָה, לֹא הִזְכִּיר לוֹ הֶרֶג זְמָרִי, וְלֹא רָאוּי, בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יאוֹזוֹ כְּלָל בַּעֲנָפָיו שֶׁל הַצַּד הָאַזַּר, וְלֹא רָאוּי לְהַזְכִּיר עָלָיו. שֶׁכָּל מִי שֶׁהוֹרֵג, עֲנָפִים שֶׁל צַד הָאַזַּר יֵשׁ בּוֹ. וּפָנְוָס הֲרֵי נֶאֱזַז בַּיָּמִין, וְאֵין לוֹ זֵלֶק בַּצַּד הָאַזַּר כְּלָל, וְלָכֵן לֹא נִזְכַּר כָּאן. מַה שֶּׁנִּרְאֶה שֶׁבַּזּוֹ – גְּנַאי הוּא לוֹ, וּנְזִירוּת מִמַּעְלָה עֶלְיוֹנָה שֶׁנֶּאֱזַז בָּהּ. וְלָכֵן כָּתוּב הַמַּכָּה אֲשֶׁר הֻכָּה סְתָם, וְשָׁם הָאִשָּׁה הַמַּכָּה, וְלֹא נִזְכַּר עַל יְדֵי מִי.

אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁשּׁוֹמְעִים דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁלְּךָ, וְאַשְׁרֵי וְזֵלְקֵי שֶׁזָּכִיתִי לְכָךְ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁאַתָּה וְזִסִידוּת שֶׁלְּךָ נִמְצָא בְּתוֹכוֹ. עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים וּמְפַיְסִים זֶה אֶת זֶה, בָּא רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן וּמָצָא אוֹתָם שָׁם. אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, וַדַּאי שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַזְוֵנָה אֱלֹהִים זֶה. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, שֵׁב בְּנִי וֵאָמֵר הַפָּסוּק. יָשַׁב רַבִּי אֶלְעָזָר.

פָּתַח וְאָמַר, (שם) וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. מַה זֶּה וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ? אֶלָּא יֵשׁ פְּגִיעָה לְטוֹב וְיֵשׁ פְּגִיעָה לְרַע וְיֵשׁ פְּגִיעָה לִתְפִלָּה. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְזָרָן מַה כָּתוּב? (שם כח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. תְּפִלַּת עַרְבִית הָיָה מִתְפַּלֵּל בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לג) הִנֵּה מָקוֹם אִתִּי. וּתְפִלַּת עַרְבִית בְּאוֹתוֹ מָקוֹם נִרְאֲתָה.

עוֹד וַיִּפָּגַע בַּמָּקוֹם – דִּבְרֵי פַּיּוּסִים הֵם. שֶׁבָּא הַשָּׁמֶשׁ הַקָּדוֹשׁ אֶל הַלְּבָנָה, בַּעְלָהּ אֶל אִשְׁתּוֹ. מִכָּאן שֶׁלֹּא רָאוּי לַבַּעַל לָבֹא לְאִשָּׁה אִם לֹא הָיָה בְּדִבְרֵי פַּיּוּסִים לְפַיְּסָהּ, שֶׁכָּתוּב וַיִּפָּגַע בַּמָּקוֹם, וְאַזַּר כָּךְ וַיָּלֶן שָׁם. כְּשֶׁהָיָה בָּא יַעֲקֹב מֵּזָּרָן, מַה כָּתוּב? וַיִּפָּגְעוּ בוֹ. שֶׁלְּוָזָה הִיא לְפַיֵּס אוֹתוֹ לָבֹא אֵלֶיהָ.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם. מַהוּ כַּאֲשֶׁר רָאָם? אִלּוּ מַלְאָכֵי הַיּוֹם. וּמַלְאָכֵי הַלַּיְלָה הָיוּ, וְנִתְכַּסּוּ מִמֶּנּוּ, וְאַזַּר כָּךְ נִתְגַּלּוּ לוֹ. וְלָכֵן כַּאֲשֶׁר רָאָם, כָּתוּב מַזָּנָה אֱלֹהִים זֶה. מִכָּאן שֶׁהָיוּ אִלּוּ שֶׁל הַיּוֹם, וְאִלּוּ שֶׁל הַלַּיְלָה. בְּאֵלּוּ שֶׁל הַלַּיְלָה כָּתוּב מַזָּנָה אֱלֹהִים, וּבְאֵלּוּ שֶׁל הַיּוֹם כָּתוּב בָּהֶם זֶה. וְלָכֵן וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַזָּנָיִם, שְׁתֵּי מַזָּנוֹת. וְעַכְשָׁו מַזָּנוֹת קְדוֹשִׁים רָאִיתִי כָּאן. אַשְׁרֵי הַדֶּרֶךְ שֶׁבָּאתִי לְכָאן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִי שֶׁפִּוּתֵנוֹ פָּתַז יֹאמַר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁאוֹמֵר תְּהִלָּה לְדָוִד בְּכָל יוֹם שָׁלֹשׁ פָּעָמִים, הוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר הַטַּעַם. אִם בִּגְלַל פַּרְנָסָה וּמָזוֹן שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת – פַּעֲמַיִם הֵם בְּכָל יוֹם, בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, שֶׁכָּתוּב (שמות טז) בְּתֵת ה' לָכֶם בָּעֶרֶב בָּשָׂר וְגוֹ'. לָמָּה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם? אֶלָּא שְׁנַיִם לִמְזוֹן בְּנֵי אָדָם וְשֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְאֶזֶד לְתֵת זִזֶּק לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּדָיו פְּתוּזוֹת.

וּשְׁנֵי מְזוֹנוֹת אֵלּוּ מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה, וְכֻלָּם שְׁלֹשָׁה מְזוֹנוֹת כְּתוּבִים כָּאן: (תהלים קמה) וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ – זֶה מְזוֹן הָעֲשִׁירִים, שֶׁנּוֹתֵן אֹכֶל רַב בְּעִתּוֹ. הֲרֵי אֶזֶד. שְׁנַיִם – שֶׁכָּתוּב וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל זַי רָצוֹן, זֶה מְזוֹן הָעֲנִיִּים, שֶׁהֵם שְׂבֵעִים מֵרָצוֹן וְלֹא מִתּוֹךְ אֹכֶל רַב. שְׁלֹשָׁה – שֶׁכָּתוּב פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ, זֶהוּ זִזֶּק לְאוֹתוֹ מָקוֹם, וּבְפָתִיזַת יָדָיו יוֹצֵא רָצוֹן וְשָׂבָע לַכֹּל.

עוֹד כָּךְ לָמַדְנוּ, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא פַּעֲמַיִם בְּשִׁבְיל מָזוֹן וּפַרְנָסָה בְּכָל יוֹם, שֶׁאִלּוּ זִיּוּב עַל הָאָדָם. וְאִם אָמַר יוֹתֵר, לֹא בִּגְלַל זוּבָה הוּא, אֶלָּא בְּשִׁבְיל שֶׁבַּזּז תּוֹךְ תִּשְׁבָּזוֹת שֶׁל זְמִירוֹת דָּוִד הַמֶּלֶךְ. (שֶׁיּוֹצֵא יָדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמְבָרֵךְ וּשְׂבֵעִים מֵרָצוֹן, וְעַל זֶה אֵין זִיּוּב הוּא אֶלָּא פַּעֲמַיִם בְּיוֹם, וְשֶׁבַּזּז הוּא

לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לָתֵת לוֹ זְמִירוֹת שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ) מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁפַּרְנָסָה לֹא רָאוּי לִשְׁאֹל, רַק לְאַזֵּר הַתְּפִלָּה וּפַרְנָסַת רִבּוֹנוֹ. הַמֶּלֶךְ יֹאכַל בַּתְּזוֹלָה, וְאַזֵּר כָּךְ יֹאכְלוּ עֲבָדָיו.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כַלָּה [וְגוֹ'] אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חָלָבִי, אַזֵּר כָּךְ אָכְלוּ רֵעִים. אָכַלְתִּי יַעְרִי – זוֹ תְּפִלַּת מִנְחָה. עִם דִּבְשִׁי – זוֹ קְרִיאַת שְׁמַע. אָכַלְתִּי יַעְרִי – זוֹ תְּפִלַּת מוּסָף, אוֹתוֹ יַעַר לְבָנוֹן, יוֹצֵר אוֹר (מְשָׁרְתִים) וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ (כֻּלָּם קְדוֹשִׁים), כָּל אֵלֶּה נִקְרָאִים יַעַר עֲצִים וְנִצָּבִים שָׁבוּ. עִם דִּבְשִׁי – זוֹ קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהִיא מְתִיקוּת הַכֹּל, בְּכַמָּה צוּפִים וּמְתוּקִים.

שָׁתִיתִי יֵינִי – זוֹ תְּפִלַּת מַעֲמָד, מֵהַטּוּב (מְשִׁיכָה) שֶׁל יַיִן עֶלְיוֹן הַמְשֻׁמָּר, וְזֶה בְּשֶׁלֹּשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת. עִם חָלָבִי – אֵלֶּה אוֹתָן שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אַזְרוֹנוֹת, וּכְלוּלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ. עַד כָּאן מַאֲכַל הַמֶּלֶךְ. לְאַזֵּר שֶׁאָכַל הַמֶּלֶךְ – אָכְלוּ רֵעִים לְמַעְלָה, שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דוֹדִים לְמַטָּה.

וְלָכֵן אֵין זִיּוּב שֶׁל מָזוֹן אֶלָּא לְאַזֵּר הַתְּפִלָּה. בִּתְפִלַּת מִנְחָה (בָּעֶרֶב) לִפְנֵי הַתְּפִלָּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִמְצָא דִּין קָשֶׁה בָּעוֹלָם, בְּעוֹד שֶׁפָּנֵי הַמֶּלֶךְ מְאִירוֹת, יֹאמַר תְּהִלָּה לְדָוִד בְּסִדּוּר זֶה שֶׁל הַמָּזוֹן. שֶׁלְּאַזֵּר שֶׁהַדִּין שָׁרוּי וְתָלוּי עַל הָעוֹלָם, זוֹ אֵינָהּ הַשָּׁעָה. בָּא רַבִּי פָּנְוָס וְנָשְׁקוֹ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אֶלָּא פָּגִיעָה הִיא פָּיוּס. שֶׁכְּשֶׁיָּבֹא הָזָּתָן לַכַּלָּה, אֵין דֶּרֶךְ לָזָתָן לְהִתְיַיֵּחֵד עִם הַכַּלָּה אֶלָּא בְּפָיוּס, וְאַזֵּר כָּךְ יַעֲשֶׂה עִמָּהּ לִינָה. וְהֵינוּ כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ.

אָמַר רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אִם כָּךְ, מַהוּ כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁהֲרֵי דֶּרֶךְ דָּרְשׁ פָּרְשׁוּהָ לְשׁוֹן כִּבּוּי, וְהֵינוּ כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ? אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁמִּתְיַיֵּחֵד עִם אִשְׁתּוֹ צָרִיךְ בַּלַּיְלָה לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר, וּבַיּוֹם אֵין דֶּרֶךְ רַבּוֹתֵינוּ לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתָם, רַק בַּלַּיְלָה, דֶּרֶךְ צְנִיעָה. וְלָכֵן מָתַי נַעֲשֶׂה לִינָה? כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁהִתְפַּנָּה הַשָּׁמֶשׁ מֵהָעוֹלָם.

וְלָכֵן גַּם כֵּן צָרִיךְ לְהִתְכַּסּוֹת מֵהַשֶּׁמֶשׁ, וְכָךְ צָרִיךְ לְהִתְכַּסּוֹת מֵאֵלּוּ הַמַּלְאָכִים, שֶׁהֵם מְיֻצָּר הַטּוֹב מִיָּמִין בְּכַמָּה מַזָּנוֹת, וּמְיֻצָּר הָרָע שֶׁהוֹלֵךְ לִשְׂמֹאל בְּכַמָּה מַזָּנוֹת. וְלָכֵן אַזַּר שֶׁבָּא הַבָּקָר אָמַר כַּאֲשֶׁר רָאָם. וּמִצַּד יַעֲקֹב שֶׁהָיָה אִישׁ תָּם, לֹא הָיָה עִמּוֹ, רַק זֵילוֹת הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, וְלָכֵן וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַזָּנִים. אוֹתָם מַלְאֲכֵי הַיּוֹם כָּתוּב, כַּאֲשֶׁר רָאָם מַזָּנֵה אֱלֹהִים זֶה. וּכְשֶׁבָּאוּ מַלְאֲכֵי הַלַּיְלָה, שֶׁהִתְכַּנְּסוּ אִתּוֹ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ, אָמַר וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא מַזָּנִים.

מִשּׁוּם שֶׁהַתְּפִלָּה הִיא כְּלָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי וְגוֹ'. נִקְרָא כָּאן "אִתִּי", וּבַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נֶאֱמַר עָלֶיהָ, (שְׁמוֹת לג) הִנֵּה מָקוֹם אִתִּי. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא נִקְרֵאת מָקוֹם בָּעוֹלָם הַזֶּה, נֶאֱמַר בָּהּ וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם.

וְלָכֵן הִיא אָמְרָה, (יִרְמְיָה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אוֹרְחִים. שֶׁהָיְתָה רְשׁוּת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְלֹא עִם אוֹתָם שֶׁקּוֹבְעִים אוֹתָהּ זוֹבָה עַמָּם, בִּלִּי הֶזְמֵן שֶׁלָּהּ. וּבְכָל שָׁעָה שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקְדִּים וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר – (בְּרֵאשִׁית כד) וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאֵה לָהּ. וְאֵין אִישׁ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. (בְּרֵאשִׁית כד) וַיְהִי הוּא טֶרֶם כְּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת, כְּמוֹ (זְכַרְיָה ט) וְיָצָא כַּבָּרָק זִזּוֹ.

וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, לַעֲשָׂרָה מַקְדִּימָה הַשְׁכִּינָה וּבָאָה, לְאָזְנָד עַד שֶׁיּוֹשֵׁב. לַעֲשָׂרָה שֶׁהִיא י' קָדְמָה ה'. לְאָזְנָד שֶׁהוּא ו', עַד שֶׁיּוֹשֵׁב לֹא בָּאָה אֶלָּיו ה' שֵׁנִית. וְסוֹד הַדָּבָר – שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם י"ה, לֹא בָּאָה שָׁם ה'. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לְיַחֵד אוֹתִיּוֹת, צָרִיךְ בְּתוֹזָנָה וּבְתַזָּנוֹנִים. וְלָכֵן (דְּבָרִים ג) וָאֶתְחַנַּן אֶל ה', בַּאדנ"י לַשְׁכִינָה בְּתַזָּנוֹנִים, וְלַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בְּרַחֲמִים. עַד כָּאן.

אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם. שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל סִתְרֵי הָרַחֲמִין, שֶׁבֵּאֲרוּ עֲלֵיהֶם רַבּוֹתֵינוּ, גַּבֵּי סִתְרֵי הָרַחֲמִין

לָמָּה לָךְ? אֶלָּא דְּבָרִים שֶׁיִּהְיוּ תַּוַּוֹת סִתְרֵי הָעוֹלָם, יִהְיוּ מְכֻסִּים תַּוַּוֹת לְבוּשֶׁךָ. מַה לְּבוּשׁ מְכַסֶּה עַל הַגּוּף, גַּם כָּךְ צָרִיךְ לְכַסּוֹת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה. כָּל שֶׁכֵּן סוֹדוֹת הַקָּרְבָּנוֹת, שֶׁהֵם כְּמוֹ קִרְבַּת אִשָּׁה לְבַעְלָהּ.

וּמַה קִּרְבָּתָם צְרִיכָה בִּמְכֻסֶּה, גַּם כָּךְ צָרִיךְ קָרְבָּן לְכַסּוֹת אוֹתָם מִבְּנֵי עֲרָיוֹת רְשָׁעִים וְזוֹנִים, שֶׁעַיִן לָהֶם לֹא בְּשֵׁת פָּנִים וְלֹא עֲנָוָה. וְכַמָּה מִינֵי מַמְזֵרִים הֵם: בְּנֵי עֲרָיוֹת, בְּנֵי נִדָּה, שֶׁנֶּאֱ ה׳ מִמֶּנָּה וְנִמְצֵאת בִּמְקוֹמָהּ, שִׁפָּוָזָה בַּת אֵל נֵכָר זוֹנָה. וְזֶהוּ סוֹד (משלי ל) תַּוַּוֹת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְגוֹ׳, תַּוַּוֹת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְנָבָל כִּי יִשְׂבַּע לֶחֶם וְשִׁפָּוָזָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. שֶׁנֶּאֱ ה׳ מִמְּקוֹמָהּ, שֶׁהִיא הַמַּלְכָּה, יֵצֶר הַטּוֹב, וְנִכְנָסָה בִּמְקוֹמָהּ שִׁפָּוָזָה, יֵצֶר הָרָע.

וְסוֹד הַדָּבָר – (ויקרא יד) כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבָּיִת, הַיְנוּ דָּם טָמֵא שֶׁל נִדָּה. וּמַה שָּׁם (שם יג) וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים – אַף כָּךְ (שם טו) שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדָּתָהּ. אַשְׁרֵי אוֹתָם אֵיבָרִים שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים בְּשִׁבְעַת תַּשְׁמִישׁ, שֶׁהֵם עֲצֵי הָעוֹלָה שֶׁאוֹזְזִים בָּהֶם אִשִּׁים קְדוֹשׁוֹת, שֵׁם יְהוָ״ה שֶׁאָזוּזוּ בָּאִשִּׁים שֶׁלָּהֶם, וְלָכֵן (ישעיה כד) בָּאוּרִים כַּבְּדוּ ה׳. עַל זֶה נִסְתָּרוֹת ה׳, הַיְנוּ אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶזֹּד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם.

שְׁלֵמוּת הַכָּתוּב – וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּשְׁפִּיעַ מִמְּזוֹ טָפָּה סֹלֶת נְקִיָּה בְּלִי פָּסֹלֶת. וְהִיא רְמוּזָה בָּאוֹת י׳ שֶׁל אֲדנָ״י, כְּלוּלָה בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁהִיא בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִית הַהִין. וְהִיא בְּלוּלָה בַּמִּקְרָא, בַּמִּשְׁנָה, בַּתַּלְמוּד, בַּקַּבָּלָה.

כְּשֶׁרָאָה יְחֶזְקֵאל אֶת הַשְּׁכִינָה מִתּוֹךְ הַקְּלִפּוֹת, רָאָה עִמָּהּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִי פָּרוּד כְּלָל, וְאֵלֶּה הֵם מוֹזֵג, מִבְּפָנִים, אֶת כֻּלָּם רָאָה מִתּוֹךְ נֹגַהּ כְּבָר שֶׁלְמַטָּה, הִיא (תהלים סוז) רֶכֶב אֱלֹהַיִם רִבֹּתַיִם. כָּל רִבּוֹא עֶשְׂרָה אֲלָפִים, רִבּוֹתַיִם עֶשְׂרִים אֶלֶף. תּוֹצִיא שְׁנַיִם שֶׁאֵינָם, נִשְׁאֲרוּ שְׁמוֹנָה עָשָׂר, בְּזֶוְשְׁבּוֹן שְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת, שֶׁכּוֹלְלִים עֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁהִתְלַבֵּשׁ טֵ״ט מִמְּטַטְרוֹן. טֵ״ט מִטְּטָפֹת, וְנֶאֱמַר בּוֹ (דברים ו) וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. מִי הָעֵינַיִם? אֵלּוּ

לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (יחזקאל א) נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. אֵילוּ מַרְאוֹת? אֵלּוּ עֲשָׂרָה מַרְאוֹת שֶׁל מְטַטְרוֹן שֶׁנִּרְאָה כְּמוֹ גֶּר בַּעֲשָׂשִׁית, תְּשִׁעָה בְּגָלוּי וְאֶזְוָד בְּנִסְתָּר.

מַרְאָה אֶזְוָד, שֶׁהוּא מַרְאָה רִאשׁוֹן מֵאֵלּוּ הָעֲשָׂרָה, וְהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ, וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא. וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּפְרַד לְמַעְלָה, צָרִיךְ לְזַוְּדֵשׁ עָלָיו וְזִדּוּשִׁים.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּזָּנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה: מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, בֵּין שֶׁיִּהְיֶה גִּבּוֹר, בֵּין שֶׁיִּהְיֶה זָקֵן, בֵּין שֶׁיִּהְיֶה עָשִׁיר; בְּזְכֻיּוֹת גִּבּוֹר, זְכֵם בַּתּוֹרָה, וְעָשִׁיר בְּמִצְוֹות – לֹא תִכָּנֵס תְּפִלָּתוֹ בְּהֵיכָל זֶה עַד שֶׁיֵּרָאוּ בּוֹ סִימָנִים אֵלּוּ, שֶׁנָּתַן עֲצָמוֹ בּוֹ תְּקוּנִים שֶׁלִּי. וּמְשׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אִם הָרַב דּוֹמֶה לְמַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת, תּוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ. לְמִי שֶׁיִּהְיֶה רָשׁוּם בַּסִּימָנִים הַלָּלוּ בִּלְבוּשׁוֹ, תִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ. סִימָן אֶזְוָד שֶׁיִּהְיֶה רָשׁוּם בִּתְפִלָּתוֹ, בִּתְכֵלֶת בְּכַנְפֵי מִצְוָה צִיצִית, שֶׁהוּא דּוֹמֶה לָרָקִיעַ, שֶׁהוּא מְטַטְרוֹן. דְּמוּתוֹ תְּכֵלֶת שֶׁבַּצִּיצִית.

וּמְשׁוּם זֶה שִׁעוּר הַצִּיצִית בָּרִשׁוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ, טַלִּית שֶׁהַקָּטָן מִתְכַּסֶּה בָּהּ רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ישעיה יא) וְנַעַר קָטֹן נֹהֵג בָּם. וְזֶהוּ נוֹהֵג בְּאַרְבַּע זָוִיּוֹת, שֶׁהֵם אַרְבַּע, וְהוּא כּוֹלֵל (מלכים–א י) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא, שֶׁהֵם ו'. וּמְשׁוּם שֶׁהוּא כָּלוּל עֶשֶׂר, מִתְלַבְּשִׁים בּוֹ עֶשֶׂר סְפִירוֹת, י'. וּבוֹ נִרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁכִינָתוֹ, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת – לַנְּבִיאִים. וּמִצַּד הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא עֲשִׂירִית, תְּכֵלֶת שֶׁבַּצִּיצִית, הִיא תְּכֵלֶת שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים.

שֶׁהִיא תַּכְלִית שֶׁל עֶשֶׂר סְפִירוֹת, וּבוֹ (שמות לט) וַתֵּכֶל כָּל עֲבֹדַת [מִשְׁכַּן] אֹהֶל מוֹעֵד, וְהִיא לְשׁוֹן כַּלָּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר ז) וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן. וּפֵרְשׁוּהָ רַבָּנָן, כַּלַּת כָּתוּב, וְהִיא תְּכֵלֶת הַגֵּר, שֶׁאוֹכֶלֶת זֻלָּבִים וְעוֹלוֹת.

וְעָלָיו אָמַר יְזַוְּקֵאל, דְּמוּת כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא. סְגֻלַּת הָאֶבֶן הַזּוֹ, שֶׁמִּי שֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ לֹא שׁוֹלְטָת בּוֹ אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם. אֵין אֵשׁ שֶׁמַּקְלֶקֶלֶת אוֹתָהּ

וְלֹא כָּל מִינֵי מַתָּכוֹת, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהַמַּיִם לֹא מַזִּיקִים אוֹתָהּ. מִי שֶׁיִּירַשׁ אוֹתָהּ, מִתְקַיֵּם בּוֹ (ישעיה מג) כִּי תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי וְגוֹ'. וְכָל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִהוֹנִים שֶׁל צַד הָאַוְזֵר פּוֹוְזְדִים מִמֶּנּוּ. תְּכֵלֶת הַיָּם, בִּשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר כִּי תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי. שֶׁבִּסְגֻלָּהּ זוֹ (שמות טו) סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם, זֶהּ מְמֻנָּה שֶׁל מִצְרַיִם.

מִמֶּנָּן זֶהּ פּוֹוְזְדִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִהוֹנִים. מַוְזְנוֹת הַיָּם פּוֹוְזְדִים מִמֶּנּוּ. וּמַוְזְנוֹת הָרָקִיעַ, שֶׁהוּא תְּכֵלֶת, מִמֶּנּוּ פּוֹוְזְדִים. מַוְזְנוֹת הַתְּכֵלֶת (וּמַוְזְנוֹת הָרְקִיעִים וּמַוְזְנוֹת) שֶׁאֹשֶׁי הַגֵּיהִנֹּם פּוֹוְזְדִים מִמֶּנָּה.

וּתְכֵלֶת זוֹ הִיא דִּין, דִּינָא – אֲדָנ"י. דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא, וּשְׁנֵי גְוָנִים רְשׁוּמִים בַּטַּלִּית, אֶזְוְד לָבָן וְאֶזְוְד תְּכֵלֶת. וְעַל שְׁנֵי גְוָנִים אֵלּוּ נֶאֱמַר, (שמות כד) וְתַזַּת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לִבְנַת הַסַּפִּיר. לִבְנַת – לְבָן הַסַּפִּיר, שֶׁהוּא כָּלוּל בִּשְׁנֵי גְוָנִים, רַזְמִים וְדִין, לָבָן וְשָׁזוּר. שְׁזוּר הַתְּכֵלֶת. וְעַל שְׁנֵי גְוָנִים רָמְזוּ רַבּוֹתֵינוּ, מֵאֵימָתַי קוֹרְאִים אֶת שְׁמַע בְּשַׁזְרִית? מִשֶּׁיַּכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן. לְהָיוֹת בַּת הַמֶּלֶךְ, קְרִיאַת שְׁמַע, יְזוּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּלוּל מִשְּׁנֵי גְוָנִים אֵלּוּ, שֶׁהֵם יְהוָ"ה אֲדָנָ"י, רַזְמִים וְדִין. כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹלֵל שְׁנֵי גְוָנִים – יְהוָ"ה אֲדָנָ"י, לִהְיוֹת רַזְמִים וְדִין, כִּסֵּא דִּין וְכִסֵּא רַזְמִים. (מִטַּטְרוֹן).

כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא. מַה זֶּה דְּמוּת כִּסֵּא? אֶלָּא כְּנֶגֶד הַכִּסֵּא, שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם גְּשָׁרִים. שֶׁיִּהְיֶה אָדָם רָשׁוּם בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם קְשָׁרִים, וְזִלְיוֹת הַצִּיצִית, כְּנֶגֶד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם גְּשָׁרִים שֶׁל הַכִּסֵּא, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר קְשָׁרִים, וְזִלְיוֹת לְכָל צַד. שֶׁהַכִּסֵּא שֶׁהוּא ה', לְכָל צַד בְּאַרְבַּע זְיוֹת הַכִּסֵּא, שֶׁהֵם ד'.

וְשֵׁשׁ מַעֲלוֹת הַכִּסֵּא, שֶׁהֵם ו', וְזֶה מְטַטְרוֹן, הוּא כּוֹלֵל אַרְבַּע זְיוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְנַעַר קָטֹן נֹהֵג בָּם, וְהֵם: מִיכָאֵל, גַּבְרִיאֵל, נוּרִיאֵל, רְפָאֵל. מְטַטְרוֹן, (מלכים–א י) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא, שְׁעוֹלִים שֵׁשׁ מֵאוֹת, צִיצִית בְּשִׁתֵּי יוּדִי"ן. וְאִם זָסַר יו"ד, הֲרֵי זִירְקְ בְּמִקּוֹמָהּ, כָּךְ עוֹלֶה. בְּכָל צַד בְּאַרְבַּע כְּנָפוֹת, צִיצִית וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זְלִיוֹת הַצִּיצִית – הֵם תרי"ג.

וְעוֹד שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא – בְּסוֹד זֶה וְאַ״וֹ, עוֹלֶה לְזְוָשְׁבוֹן י״ג, שֶׁנִּרְמָז בְּשֵׁלֹשׁ תֵּבוֹת (שמות יד) וַיִּסַּע, וַיָּבֹא, וַיֵּט. שֶׁהֵם וָהוּ אֲנִי וָהוּ. וְזִמְשָׁה קְשָׁרִים, ה׳ לְכָל צַד. א׳ טַלִּית אַוְזַת לְכֻלָּם. וּבָאוֹת ה׳ נִשְׁלָם וז״י, שֶׁהֵם טֵ״ט, לִהְיוֹת זַיְהּ לְכָל צַד, כּוֹלֵל אַרְבַּע זַיוֹת. וּלְכָל זַיְהּ אַרְבַּע פָּנִים וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, הֵם ל״ב פָּנִים וּכְנָפַיִם, וְהֵם תְּלוּיִים מִזַּיְהּ שֶׁהוּא אָדָם.

וְהֵם ל״ב, כְּזְוָשְׁבוֹן יו״ד ה״א ה״א. שְׁלֵמוּת שֶׁלָּהֶם וָא״ו. שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זַיְלִיוֹת בְּכָל אַרְבַּע הַכְּנָפַיִם. וְהַוָּא״ו מִתְיַיזֵד עִם כָּל אַרְבַּע זַיוֹת, וּמַשְׁלִים לְמַעְלָה, מַשְׁלִים לְמַטָּה. עַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא מְטַטְרוֹן, לְהַשְׁלִים לְמַעְלָה, כְּמוֹ הַתְּפָאֶרֶת. שְׁמוֹ כְּשֵׁם רַבּוֹ. בְּצַלְמוֹ כִּדְמוּתוֹ נִבְרָא. שֶׁהוּא כּוֹלֵל כָּל הַדְּרָגוֹת, מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וּמִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְאָזוּז הוּא בָּאֶמְצַע. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כו) וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה.

וְהוּא כּוֹלֵל אַרְבַּע פָּנִים וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְכָל זַיְהּ וְזַיְהּ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהֵם יְאַהֲדוֹנָהִי. אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה. בְּכָל זַיְהּ אַרְבַּע פָּנִים וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם כְּמוֹ זֶה. א״ז בָּאַרְיֵה. א״ז בַּשׁוֹר. א״ז בַּנֶּשֶׁר. א״ז בָּאָדָם. שֶׁהֵם ל״ב פָּנִים וּכְנָפַיִם, בְּזְוָשְׁבוֹן א״ז אַרְבַּע פְּעָמִים.

וְהֵם אַרְבַּע פָּנִים: יְהוָ״ה. אַרְבַּע כְּנָפַיִם: אֲדָנָי. כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בִּגְדֵי זָהָב וְאַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן שֶׁלּוֹבֵשׁ הַכֹּהֵן לְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל, כְּנֶגֶד (תהלים נא) אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח. וּתְפִלָּה, שֶׁל תְּפִלָּה יְהוָ״ה, בַּזְוָתִימָה י״ז בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה. וּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה פְּעָמִים יְהוָ״ה, יֵשׁ בָּהֶם ע״ב אוֹתִיּוֹת, בְּזְוָשְׁבוֹן (בראשית ב) וַיְכֻלּוּ, שֶׁכְּלוּלִים בְּצַדִּיק וז״י הָעוֹלָמִים.

וּבְאַרְבַּע זַיוֹת, יְהוָ״ה אֲדָנָי. שְׁמוֹנָה לְכָל צַד – הֵם ל״ב אוֹתִיּוֹת, וי״ג אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ מִן וָהוּ״ אֲנִי וָהוּ״. הֲרֵי שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שֶׁכְּלוּלִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, בָּהֶם הִשְׁתַּלֵּם אָדָם, שֶׁהוּא מ״ה, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

לְמַעְלָה בְּעֵץ הַזַּיִם אֵין קְלִפּוֹת, (אסתר ד) כִּי אֵין לָבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ

בִּלְבוּשׁ שָׂק. לְמַטָּה יֵשׁ קְלִפּוֹת בִּמְטַטְרוֹן, שֶׁהוּא בִּדְמוּת הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. שֶׁבִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזוּוָּג לְמַלְכוּתוֹ, מִתְכַּסֶּה בְּכַנְפֵי וּפְנֵי הָעֶבֶד שֶׁלּוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כב) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעָף.

וְאוֹתָן קְלִפּוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת לְאַרְבַּע זָיוֹת מְטַטְרוֹן הֵן: תהו – (מלכים–א יט) וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לֹא בָרוּחַ ה׳. בה״ו – וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ ה׳. הֲרֵי שְׁתֵּי קְלִפּוֹת, יָרָק וְלָבָן. שֶׁקְּלִפַּת הָאֶגוֹז – אֶחָד תהו, קַו יָרָק. שְׁנֵי בהו, אַבָּנִים מְפֻלָּמוֹת, קְלִפָּה זֶחָקָה כְּאֶבֶן מְפֻלֶּמֶת. כְּנֶגֶד שְׁתֵּי קְלִפּוֹת אֵלּוּ, מוֹחַ וְתֶבֶן שֶׁל זִטָּה.

קְלִפָּה שְׁלִישִׁית, דַּקִּיקָה – כְּנֶגֶד סֵבִין שֶׁל זִטָּה, שֶׁכָּאן הוּא נִדְבָּק בַּזִּטָּה וְלֹא יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִשָּׁם עַד שֶׁטּוֹוְזַנִּים אוֹתוֹ בָּרַזִּים, שֶׁהֵן כְּנֶגֶד טוֹוְזָנוֹת הַפָּה שֶׁל הָאִישׁ, שֶׁצָּרִיךְ לִטְוֹוֹן בָּהֶן דִּבְרֵי תוֹרָה עַד שֶׁיִּהְיוּ כְּמוֹ קָמוֹז סֹלֶת נְקִיָּה. וּבְנָפָה, שֶׁהִיא הַשָּׂפָה, מִתְבָּרֶרֶת הַפֶּסֶלֶת, שֶׁהוּא סֵבִין (שֶׁל הַתּוֹרָה), עַד שֶׁתִּמָּצֵא הֶלְכָה סֹלֶת נְקִיָּה. בְּאוֹתוֹ זְמַן נוֹטֵל אוֹתָהּ הַלֵּב וְהַמּוֹחַ, וְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף שֶׁהִנְשָׁמָה מִתְפַּשֶּׁטֶת בָּהֶם, וְהִנְשָׁמָה מִתְפָּרֶנֶסֶת מִמֶּנָּה כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף מִתְפָּרֵנֵס מִדִּבְרֵי הָעוֹלָם. שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹהִים – לָזֶם הַגּוּף, וְלָזֶם הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי.

וּקְלִפָּה זוֹ הִיא כְּמוֹ קְלִפָּה שֶׁנִּדְבֶּקֶת לְמוֹחַ הָאֶגוֹז, וּכְשֶׁהָאֶגוֹז רַךְ, נִפְרֶדֶת אוֹתָהּ קְלִפָּה מִמּוֹחַ הָאֶגוֹז בִּכְלִי קְשִׁי. וּכְשֶׁהָאֶגוֹז יָבֵשׁ, קָשֶׁה לָאָדָם לְהַעֲבִירָהּ מִשָּׁם, כִּי עֲדַיִן הַקְּשִׁיָּא בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת. וְלָכֵן צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָדָם לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה בְּבַחֲרוּתוֹ, לִפְנֵי שֶׁיַּזְקִין בּוֹ יֵצֶר הָרָע. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם, קֹדֶם שֵׂיבָה שֶׁלְּךָ. וּקְלִפָּה זוֹ הִיא אֵשׁ, וְנֶאֱמַר בָּהּ, וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ ה׳. רְבִיעִית – תְּהוֹם, וְזַלַּל הָאֶגוֹז, קוֹל דְּמָמָה דַקָּה, שָׁם בָּא הַמֶּלֶךְ, (יחזקאל א) וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

וְאוֹתָן קְלִפּוֹת רְשׁוּמוֹת בְּאַרְבָּעָה אֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף. בָּרֹאשׁ, שָׁם לָזֶה, שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצְאוֹת סִרְחוֹנוֹת הָרֹאשׁ, (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ

יִתְמֹכוּ. וְשָׁם רוּחַ זָוָק מְפָרֵק, שֶׁדּוֹפָק בְּכַנְפֵי הָרֹאשׁ שֶׁל הָאָדָם, וְזֶהוּ רוּחַ שֶׁמַּסְעִיר אֶת גּוּף הָאָדָם, מַה שֶּׁכּוֹפֵף לוֹ אֱלֹהִים תַּזְוִתָיו וְעוֹלֶה בּוֹ לְמַעְלָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֱלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמַיְמָה [הַשָּׁמָיִם]. וְזֶהוּ דּוֹפֵק עַל הָרֹאשׁ, שֶׁשּׁוֹתָה כָּל מַשְׁקִים, וּבָהֶם (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, וְהִיא קִלְפָּה לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. לִשְׁמֹאל, רוּחַ סְעָרָה, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (קהלת י) לֵב חָכָם לִימִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ.

דָּוִד הֶעֱבִיר מִלְּבּוֹ וְהָרַג אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קט) וְלִבִּי חָלָל בְּקִרְבִּי, וְלָכֵן זָכָה לְנַשּׁוֹב רוּחַ צְפוֹנִית בְּכִנּוֹרוֹ, וְנֶאֱמַר בּוֹ (יחזקאל לז) כֹּה אָמַר ה׳ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ, וְהָיָה מְנַגֵּן בּוֹ בַּכִּנּוֹר בְּאַרְבָּעָה מִינֵי נְגוּנִים: בְּשִׁיר פָּשׁוּט, שֶׁהוּא י׳. וּבְשִׁיר כָּפוּל, שֶׁהוּא י״ד. וּבְשִׁיר מְשֻׁלָּשׁ, שֶׁהוּא יה״ו. וּבְשִׁיר מְרֻבָּע, שֶׁהוּא יְהוָ״ה. הֲרֵי הֵן עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁעָשָׂה דָּוִד כְּנֶגְדָּן עֲשָׂרָה מִינֵי תִּלִּים, וְעוֹלִים לְע״ב פָּנִים, כְּזֶשְׁבּוֹן עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ.

וּמָתַי עָלוּ בְע״ב מִינֵי נְגוּן? כְּשֶׁעָבַר שִׁלְטוֹן עָוֹן מַשְׁוְזִית אַף וְזַעֲמָה, שֶׁבָּהֶם דּוֹפֶקֶת רוּחַ סְעָרָה בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁעוֹלִים לַעֲשָׂרָה כִּתְרִים לְע״ב אֵמוֹת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יא) וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה.

שֶׁמִּיכָא״ל גַּבְרִיא״ל נוּרִיא״ל רְפָא״ל שׁוֹלְטִים עַל אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים (הַיְסוֹדוֹת) הַטּוֹבִים שֶׁל הָאָדָם, שֶׁהֵם מַיִם וְאֵשׁ וְרוּחַ וְעָפָר, וּלְכָל אֶזְוָד יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע פָּנִים: עָוֹן מַשְׁוְזִית אַף וְזַעֲמָה, תְּלוּיִים (שׁוֹלְטִים) עַל מָרָה לְבָנָה, שֶׁרֹאשָׁהּ עוֹשֶׂה סִרְכָּה. וּבַמָּרָה הָאָדֹם שֶׁל הַכָּבֵד שֶׁהִתְאַדֵּם בְּמַאְדִּים. וּבְמָרָה יְרַקָּה שֶׁאֲזוּזָהּ בַּכָּבֵד, שֶׁהוּא זֶרֶב מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם ה) וְאַזְרִיתָהּ מָרָה כַּלַּעֲנָה זַדָּה כְּזֶרֶב פָּיוֹת. וּבְמָרָה שְׁחוֹרָה, לִילִית, שַׁבְּתַי, שִׁלְטוֹן בַּטְּחוֹל, שֶׁהוּא עַצְבוּת, שְׁאוֹל תַּזְוִתִית, עֲנִיוּת וְזוֹשֶׁךְ, בְּכִיָּה וְהֶסֵּפֶד וּרְעָבוֹן.

מִיָּד כְּשֶׁעוֹבְרוֹת קְלִפּוֹת אֵלּוּ מֵהָאָדָם, שׁוֹלֵט עָלָיו עֵין הַזַּיִים בְּע״ב פָּנִים, שֶׁהֵם י׳ י״ה יה״ו יְהוָ״ה, שֶׁנִּמְצְאוּ עֲשָׂרָה תְּלוּיִים מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, שֶׁהֵם יְהוָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם, כֹּה אָמַר ה׳ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ. וְזֶהוּ רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ,

שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ישעיה יא) וְנָזָה עָלָיו רוּחַ ה׳, כְּשֶׁהוּא מְנַשֵּׁב בְּאֹזֶן יָמִין שֶׁל הַלֵּב, שֶׁשָּׁם יְנִקְמָה מִצַּד הַחֶסֶד, שֶׁבּוֹ הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים בְּזָכְמָה. וְזֶסֶ״ד נוֹשֵׁב בְּבִינָה. שֶׁבְּזָכְמָה י׳, בְּבִינָה ה׳, בְּתִפְאֶרֶת ו׳, בְּמַלְכוּת ה׳. יְהוָה דּוֹפֵק בְּכָל הָאַרְבָּעָה, שֶׁעוֹלִים לַעֲשָׂרָה, וּלְע״ב מַזַּשֶּׁבֶת הַלֵּב.

זֶה יו״ד ה״א וָא״ו ה״א. יָמִין הוּא מַיִם, וְהוּא יָד הַגְּדוֹלָה. מִשְּׁמֹאל אֵשׁ, וְהִיא יָד הַחֲזָקָה. בָּעֲמוּד הָאֶמְצָעִי י״ד רָמָה, שֶׁהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְהַכֹּל בֵּן י״ד.

כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים. אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ (יחזקאל א). בּוֹ מִתְנַהֲגִים מַיִם וְאֵשׁ. שֶׁאוֹחֲזוֹ בִּשְׁנֵיהֶם, וְדוֹפֵק בְּעוּרְקֵי הַמּוֹחַ, שֶׁהוּא מַיִם. וּבְעוּרְקֵי הַלֵּב, שֶׁהוּא אֵשׁ. וְרוּחַ בְּכַנְפֵי רֵאָה.

בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁל הַגּוּף נִמְצָאִים גַּלְגַּלֵּי יָם הַתּוֹרָה וְגַלְגַּלֵּי הָרָקִיעַ, שֶׁהֵם אֵשׁ. כֻּלָּם עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ, וְהוּא מְקוֹמוֹ בֵּין רָקִיעַ וָיָם. כְּלִי שֶׁלּוֹ אֶרֶץ, שֶׁהִיא שְׁכִינָה.

וּכְמוֹ עוֹפוֹת, פּוֹתְחִים כַּנְפֵיהֶם לְקַבֵּל רוּחַ לְפָרְחַ בּוֹ – כָּךְ כָּל הָאֵיבָרִים אֵיבְרֵי הַגּוּף פָּתוּחִים בְּכַמָּה מְקוֹרוֹת, בְּכַמָּה פָּרָקִים, בְּכַמָּה עוֹרְקִים, בְּכַמָּה זַרְזִירֵי הַלֵּב, זַרְזִירֵי הַמּוֹחַ, לְקַבֵּל אוֹתוֹ. שֶׁאִם לֹא יִנָּשֵׁב בְּבָתֵּי הַלֵּב, הָיָה אֵשׁ הַלֵּב שׁוֹרֵף כָּל הַגּוּף. וְכַמָּה סַלְמוֹת וַזַּרְזִירִים שֶׁל עוֹרְקֵי קְנֵה הַלֵּב וּקְנֵה הָרֵאָה, כֻּלָּם מִתְתַּקְּנִים אֵלָיו.

כְּשֶׁעוֹלֶה הַדִּבּוּר עַל כַּנְפֵי הָרֵאָה, נַעֲשֶׂה קוֹל. בְּאוֹתוֹ זְמַן, (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל. (תהלים כט) קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם – מִצַּד הַמַּיִם, שֶׁהוּא מוֹזֵן, שֶׁשָּׁם עוֹלֶה בְּכַנְפֵי רֵאָה. קוֹל ה׳ וֹזֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ – מִצַּד הַלֵּב, כְּשֶׁיּוֹצֵא מֵהַפֶּה, נִקְרָא דִּבּוּר.

וּכְנֶגֶד שְׁתֵּי כַנְפֵי רֵאָה שֶׁפּוֹתְחוֹת כְּנָפַיִם לְקַבְּלוֹ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּפָנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה – כָּךְ שְׁפָתַיִם לוֹקְזוֹת הַדִּבּוּר וּמַפְרִיזוֹת אוֹתוֹ לְמַעְלָה.

וּכְמוֹ שֶׁאוֹתָן זְמַשׁ כַּנְפֵי (עַנְפֵי) רֵאָה, כֵּן פָּתוּחוֹת בְּלֹא סִרְכָּה לְקַבֵּל קוֹל

זֶה – כָּךְ גַּם צְרִיכִים לִהְיוֹת זַמְּשָׁה תִּקּוּנֵי הַפֶּה, כֻּלָּם פָּתוּחִים בְּלִי סִרְכָה בַּזַּמְּשָׁה תִּקּוּנִים, שֶׁהֵם: אוזה"ע בַּגָּרוֹן. בומ"ף בַּשְּׂפָתַיִם. גיכ"ק בַּוָּוְ. דטלנ"ת בַּלָּשׁוֹן. זסשר"ץ בַּשִּׁנַּיִם.

וְדִבּוּר שֶׁיִּהְיֶה בָּהֶם בְּלִי סִרְכָה וְעִכּוּב כְּלָל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיְהִי הוּא טֶרֶם כִּלָּה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת, זוֹ תְּפִלָּה, שֶׁהוּא דִּבּוּר, וּבְגָלָלָהּ נֶאֱמַר, אִם שְׁגוּרָה תְּפִלָּתִי בְּפִי, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁמְּקַבֶּלֶת. וְאִם יֵשׁ סִרְכָה וְיוֹצֵא בְּעִכּוּב, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁמְּטֹרָף, בְּגָלַל (כְּגוֹן) סִרְכָה בָּרֹאשׁ שֶׁהִיא טְרֵפָה.

וְקוֹל זֶה שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁבּוֹ (יחזקאל א) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם. וְזֶה יְהוָ"ה שֶׁהוּא קוֹל, כְּשֶׁיּוֹצֵא לְקַבֵּל שְׁכִינָה בִּתְפִלָּה בַּזַּמְּשָׁאי, שֶׁהוּא דִּבּוּר, שֶׁבּוֹ אֲדָנָ"י שְׂפָתַי תִּפְתָּח, כָּל הָאֵיבָרִים פְּתוּחִים כֻּלָּם אֶת כַּנְפֵיהֶם בְּרמ"ז תֵּבוֹת, שֶׁהֵם בְּאַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁבָּהֶן יוֹרֵד הַקּוֹל.

וּכְשֶׁיּוֹרֵד, כַּמָּה צְפָרִים מִצַּפְצְפוֹת לוֹ בְּכַמָּה מִינֵי נִגּוּן, כֻּלָּם עַל אֵיבְרֵי הַגּוּף, שֶׁהֵם עַנְפֵי הָאִילָן. וּבְכָל כַּנְפֵי כָּל אֵיבָר, שֶׁשָּׁם דִּיּוּר הַצִּפּוֹר, שֶׁהִיא אֲדָנָ"י, בְּכָל עָנָף וְעָנָף נִמְצְאָה פְּתוּזָה לְבַעְלָהּ. אֲדָנָ"י שְׂפָתַי תִּפְתָּח, הוּא פָּתַזז אֵלּוּ בִּתְפִלַּת הָעֲמִידָה – אֵין אֵיבָר מִמְּאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבְרֵי הַשְּׁכִינָה שֶׁלֹּא פָּתוּזָז לְקַבְּלוֹ, וְלָכֵן נִקְרֵאת שִׁיזַת מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. הוּא צְפָצוּף עוֹפוֹת, שֶׁהֵם נְשָׁמוֹת שֶׁשּׁוֹרוֹת בָּאֵיבָרִים. הֵיא שִׁיזַת דְּקָלִים, שֶׁהֵם עַנְפֵי הָאִילָן.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיּוֹרֵד יְהוָ"ה אֶל אֲדָנָ"י בְּכָל אֵיבָר, נֶאֱמַר בָּהֶם, בְּעָמְדָם תְּרַפֶּינָה כַּנְפֵיהֶם. וְזֶה סוֹד הַזְּשְׁמַ"ל, זַיּוֹת אֵשׁ, עִתִּים זְשׁוֹת, וְעִתִּים מְמַלְּלוֹת. וְאָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בְּמַתְנִיתָא לְמִדְנוּ, כְּשֶׁהַדִּבּוּר יוֹצֵא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – הֵן זְשׁוֹת. וּכְשֶׁאֵין הַדִּבּוּר יוֹצֵא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – הֵן מְמַלְּלוֹת. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמִּתְיַזְּדִים קוֹל וְדִבּוּר כְּאֶזֶד, שֶׁהֵם יְאַהדֹוָנָהי – זְשׁוֹת. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁפָּנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרוּדוֹת, יְהוָ"ה מֵאֲדָנָ"י בְּפָרוּד – הוּא נִמְצָא בְּאַרְבַּע פָּנֵי הַזַּיּוֹת, כֻּלָּם פְּתוּזִים, לְעַמְּתָן מְמַלְּלוֹת לִשְׁאֹל מָזוֹן מִשּׁוּם שֶׁמָּזוֹן לַכֹּל בּוֹ.

אֲדָנָ"י נִמְצָא בְּכַנְפֵי הַזָּזִיּוֹת, כֻּלָּם פָּתוּזִים לַזָּזִיּוֹת.

שׂוֹאֲגִים בְּקוֹל, שֶׁהוּא יְהוָ"ה, כֻּלָּם בְּיָמִין. אוֹפַנִּים מְצַפְצְפִים בְּדִבּוּר, שֶׁהוּא אֲדָנָ"י, בִּשְׂמֹאל. בִּשְׂרָפִים מִתְזַבְּרִים קוֹל וְדִבּוּר בָּאֶמְצַע. יְאֲהַדְוָנָהִי. בָּהֶם (בראשית א) וְעוֹף יְעוֹפֵף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) וַיָּעָף אֵלַי אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים. וְנֶאֱמַר בָּהֶם, (קהלת י) וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר. וּשְׂרָפִים – שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד (ישעיה ו), מִצַּד הָאוֹת ו', שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, כּוֹלֵל יָמִין וּשְׂמֹאל. וְהוּא כּוֹלֵל שֵׁשׁ תֵּבוֹת – בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבִשְׁתַּיִם יְעוֹפֵף סִימָן.

תִּקּוּן שֵׁנִי – וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. רֹאשָׁם שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה, וְהוּא (שם מד) כִּתְפָאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת.

וּפָרְשׁוּהָ רַבָּנָן, כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַרְבִית וְשַׁחֲרִית כְּאִלּוּ מְקַיֵּם (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה. שֶׁטַּלִּית לְבָנָה הִיא לְיָמִין, מִצַּד זָסֶד, וְנֶאֱמַר אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים וּמִתְנַהֵג בַּזָּסִידוּת. (ישעיה טז) וְהוּכַן בַּחֶסֶד כִּסֵּא. זָסֶד עוֹלֶה ע"ב זָלִיּוֹת וְקִשְׁרֵי הַטַּלִּית.

וְיֵשׁ טַלִּית מִצַּד מְטַטְרוֹ"ן, שֶׁהוּא טֵ"ת, כּוֹלֵל זו"י, בֵּין קְשָׁרִים וְזָלִיּוֹת לְכָל צַד. זָמְשָׁה קְשָׁרִים כְּנֶגֶד זָמְשָׁה זָמְשֵׁי תוֹרָה. וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה זָלִיּוֹת כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן, בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת.

וּבִגְלָלָהּ נֶאֱמַר, כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. בְּצוּרַת הַתִּפְאֶרֶת, שֶׁהוּא תִּפְאֶרֶת אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. וְנִקְרָא בְּשִׁמּוֹ, יו"ד ה"א וָא"ו ה"א. (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו. וּלְמַעְלָה כְּמַרְאֵה אָדָם – זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁהִיא כְּמַרְאֵה שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בְּאַרְבָּעָה פָּנִים וּבְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁהֵם אָדָם. וְאַרְבָּעָה פָּנִים שֶׁל אָדָם – אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. וְהֵם י"ד אוֹתִיּוֹת, וּבָהֶן (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה.

וְעוֹד נִקְרָא זַ"י מִצַּד שֶׁל צַדִּיק, וּבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ נִקְרָא אָז

אָדָם, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, טַ"ל, וְהַשְׁכִּינָה ה'. וּבְה' הוּא אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁטַ"ל כָּךְ עוֹלֶה בְּזֶוּשְׁבּוֹן – יו"ד ה"א וָא"ו. וְזֶהוּ מוֹרִיד הַטַ"ל, לְגַבֵּי אוֹת ה"א. קֶשֶׁר הַטַּלִּית – זַ"י הָעוֹלָמִים, שֶׁקּוֹשֵׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּכָל הַצְּדָדִים בְּאַרְבַּע כַּנְפוֹת הַטַּלִּית.

תְּפִלִּין מִשְּׁמֹאלוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סב) נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. בִּימִינוֹ – זוֹ תּוֹרָה. וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ – אֵלּוּ תְּפִלִּין. יְהוָ"ה בְּאַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת. אֲדנָ"י – הַיְכָל לְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת בְּאַרְבָּעָה בָּתֵּי הַתְּפִלִּין. קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד זֶה צַדִּיק זַ"י הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא קֶשֶׁר שֶׁל שְׁנֵיהֶם, בִּזְרוֹעַ שְׁמֹאל. קֶשֶׁר שֶׁל רֹאשׁ זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁאָזוּז בּוֹ יְהוָ"ה אֱהְיֶ"ה לְמַעְלָה, שֶׁהֵם (כֶּתֶ"ר) זָכְמָ"ה וּבִינָ"ה.

קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁהִיא הַיִּחוּד בָּאֶמְצַע, וְהִיא אֲזוּזָה בֵּין צִיצִית וּתְפִלִּין, שֶׁכָּל הַפָּרָשִׁיּוֹת שֶׁל צִיצִית וּתְפִלִּין הֵן כְּלוּלוֹת בַּיִּחוּד שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע. וּמִצַּד שֶׁל עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא טַלִּית וּתְפִלִּין, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (שמות יג) וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה וּלְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. (במדבר טו) וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת.

ש' שֶׁל תְּפִלִּין, הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. (דברים כח) וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ. וּבְאַרְוִיהוּ – מַהוּ שֵׁם ה'? אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ. ש' שֶׁל תְּפִלִּין. שְׁתֵּי שִׁינִּין – שֵׁשׁ מֵאוֹת. שֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת וְשִׁבְעָה עֲנָפִים שֶׁל שְׁתֵּי שִׁינִּים – הֲרֵי שִׁלְשָׁה עָשָׂר, וְהַכֹּל תרי"ג. וְאֵין מִצְוָה שֶׁאֵינָהּ שְׁקוּלָה לְכָל הַתּוֹרָה.

כְּגוֹן זֶה, כָּל מִצְוָה הִיא יְהוָ"ה. י"ה עִם שְׁמ"י – שס"ה. ו"ה עִם זָכְרִי – רמ"ז. וּמִשּׁוּם זֶה כָּל מִצְוָה הִיא שְׁקוּלָה לְתרי"ג. וַהֲרֵי פָּרָשׁוּהוּ, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל – כְּלוֹל תרי"ג מִצַּד שֶׁל צִיצִית. וְתרי"ג מִצַּד שֶׁל תְּפִלִּין הוּא בְּכָל מָקוֹם.

וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת. טֹטָפֹת – ט"ט, זַ"י עוֹלָמִים, צַדִּיק, כְּנֶגְדּוֹ שֶׁל מְטַטְרוֹן. פַּ"ת, תְּפָאֶרֶת. מְטַטְרוֹן סוֹס שֶׁל תְּפָאֶרֶת, שֶׁבּוֹ כָּל הַסְּפִירוֹת מִתְלַבְּשׁוֹת. וְכָךְ הוּא כְּגוֹף לַנְּשָׁמָה. וְכַאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, נִשְׁאָר אֹכֶל, אֵין

לוֹ קוֹל וְלֹא דִּבּוּר. נִמְצָא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַשְּׁכִינָה הֵם קוֹל וְדִבּוּר שֶׁל כָּל מַלְאָךְ וּמַלְאָךְ, וּבְכָל קוֹל וְדִבּוּר שֶׁל תּוֹרָה, וּבְכָל קוֹל שֶׁל תְּפִלָּה וּבְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה. בְּכָל מָקוֹם שְׁלִיטָתוֹ בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזְוִתוֹנִים, הוּא זַיִּים שֶׁל הַכֹּל וְהוּא סוֹבֵל הַכֹּל.

וְאֵין אַדְנָי בִּלֹא יְהוָה, כְּמוֹ שֶׁאֵין דִּבּוּר בִּלֹא קוֹל. וְאֵין קוֹל בִּלֹא דִּבּוּר. וְזֶהוּ אֱמֶת בְּעוֹלַם הָאֲצִילוּת. אֲבָל בְּעוֹלַם הַפָּרוּד יֵשׁ קוֹל בִּלֹא דִּבּוּר. קְשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שַׁדַּי, אָזוּז בּוֹ הָעֶלְיוֹן וְהַתַּזְוִתוֹן. וְזֶה צַדִּיק זַיִּי הָעוֹלָמִים, אָזוּז (בּוֹ) בֵּין קוֹל וְדִבּוּר.

בְּתוֹךְ כָּךְ הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן נִזְדַּמֵּן אֵצֶל הַזָּקֵן וְאָמַר, זָקֵן זָקֵן, תְּפִלִּין וְצִיצִית וּפָרָשַׁת מְזוּזָה הֵן שָׁלֹשׁ מִצְוּוֹת כְּלוּלוֹת בַּקְּרִיאַת שְׁמַע, וּקְרִיאַת שְׁמַע הִיא מִצְוָה רְבִיעִית. וְצִיצִית מֻזְכֶּרֶת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וּבִתְפִלִּין נִזְכֶּרֶת בָּהֶן שְׁתֵּי פְּעָמִים אוֹת. וּבַצִּיצִית, הָאוֹת ז׳ שֶׁל תִּזְכְּרוּ שֶׁצָּרִיךְ לְהַתִּיז בָּהּ. וּבַמְּזוּזָה, שַׁדַּי״י מִבַּחוּץ, יְהוָה מִבִּפְנִים.

וּפָרָשִׁיּוֹת סְתוּמוֹת וּפְתוּחוֹת מַדּוּעַ? וְשִׁעוּר אָרְכָּהּ שֶׁל צִיצִית וְרָחְבָּהּ, שֶׁתִּקְנוּ אֹרֶךְ כָּל הַצִּיצִית שְׁתִּים עֶשְׂרֵה אֲצְבָּעוֹת בְּגוּדָל. מִצַּוֹת תְּכֵלֶת שְׁלִישׁ גְּדִיל, וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי עָנָף, וּבֵין קֶשֶׁר לְקֶשֶׁר כִּמְלֹא גּוּדָל. וְכָל זְלִיָּה וְזְלִיָּה תִּהְיֶה מְשֻׁלֶּשֶׁת. וְכָךְ תְּפִלִּין מַדּוּעַ בַּמּוֹחַ? וּכְנֶגֶד הַלֵּב, וְשִׁעוּר הָרְצוּעוֹת, מַדּוּעַ הֵן עַד הַלֵּב לִשְׂמֹאל וְעַד הַטַּבּוּר לִימִין? וּרְצוּעָה שֶׁל יָד עַד שֶׁיִּכְרֹךְ, וְיִשָּׁלֵשׁ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּאֶצְבַּע הָאַרְכָּה?

אֶלָּא וַדַּאי בֶּגֶד זָשׁוּב אֵין הוּא, אֶלָּא שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ לְכָל צַד. וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר, כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן וְאַרְבָּעָה בִּגְדֵי זָהָב וְאַרְבָּעָה בִּגְדֵי כֹהֵן הֶדְיוֹט. וּמִצַּד שֶׁל בִּרְכַּת כֹּהֵן הֶדְיוֹט הוּא רוֹמֵז: אַל תְּהִי בִּרְכַּת הֶדְיוֹט קַלָּה בְּעֵינֶיךָ. שְׁלִישׁ גְּדִיל וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי עָנָף, שֶׁהוּא תְּכֵלֶת.

וְכָל זְלִיָּה מְשֻׁלֶּשֶׁת, כָּל מְשֻׁלָּשׁ מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קְדֻשָּׁה לְךָ יְשַׁלֵּשׁוּ. וְיִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיָּה, מִשּׁוּם (שמות יד) שָׁוְשָׁלִשִׁם עַל כֻּלּוֹ. שֶׁצִּיצִית מִצַּד

הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי לָאָבוֹת, וְכָל דָּבָר מְשֻׁלָּשׁ, וה״ו יל״י, כָּל תֵּבָה מְשֻׁלֶּשֶׁת מִצַּדּוֹ. וְזִלְיָה כְּלוֹלָה מִשָּׁלֹשׁ כְּרִיכוֹת מְשֻׁלָּשׁוֹת, זוֹ הַשְּׁכִינָה. קְדֻשָּׁה לְךָ יְשֻׁלַּשׁוּ. וְהִיא מְשֻׁלֶּשֶׁת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, כְּלוֹל מִשְּׁלֹשָׁה עַנְפֵי הָאָבוֹת, שֶׁהֵם אוֹת שׁ׳ מְשֻׁבָּת, שְׁכִינָה בַּת יְוִזְיָדָה. (מִלֹּאָה מִן) וְזִלְיָה, תְּכֵלֶת שֶׁבַּצִּיצִית.

אַשְׁרֵי הַגּוּף שֶׁכָּךְ הוּא רָשׁוּם בַּשְּׁכִינָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כַּנְפֵי הַמִּטָּה. רָשׁוּם בָּרְצוּעָה שֶׁהִיא תְּפִלָּה שֶׁל יָד בְּשָׁלֹשׁ כְּרִיכוֹת בָּאֶצְבַּע הָאֲרֻכָּה, שֶׁהִיא כְּדֻגְמַת הַוְזִלְיָה, כְּרוּכָה בְּשָׁלֹשׁ כְּרִיכוֹת בָּאֶצְבַּע. רָשׁוּם בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, כְּלוֹל בִּשְׁנֵי קְשָׁרִים, עוֹלִים וְזִמְשָׁה עָשָׂר מְשֻׁלָּשִׁים, שְׁנַיִם בְּקֶשֶׁר אֶוְזָד.

שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וְזִלְיוֹת יֵשׁ בָּהֶן תֵּשַׁע וּשְׁלֹשִׁים כְּרִיכוֹת כְּוִזְשְׁבּוֹן טַ״ל, וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וְזִלְיוֹת כְּוִזְשְׁבּוֹן אֶוְזָד – עוֹלִים בֵּ״ן. וְזֶהוּ בֶּן יָ״ה, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

כָּל קֶשֶׁר בַּצּוֹרָה שֶׁל כַּף יָמִין, כָּל וְזִלְיָה בַּצּוֹרָה שֶׁל אֶצְבַּע, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁלֹשָׁה פָּרָקִים כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ כְּרִיכוֹת. וְכָךְ בְּכָל אֶצְבַּע שְׁלֹשָׁה פָּרָקִים, זוּין מִגּוּדָל, שֶׁהוּא שִׁעוּר בֵּין קֶשֶׁר לַקֶּשֶׁר שֶׁל הַצִּיצִית כְּמִלֹּא גּוּדָל. הִיא מִדַּת הַזּוֹטֶם, וּמִדָּה שֶׁל עֵין יָמִין וּשְׂמֹאל, וְהִיא מִדָּה בֵּין עַיִן לְעַיִן, וּמִדָּה שֶׁל אֹזֶן יָמִין וּשְׂמֹאל, וּמִדָּה שֶׁל כָּל שָׂפָה וְשָׂפָה, וּמִדַּת הַלָּשׁוֹן. (שמות כו) מִדָּה אַוְזֶת לְכָל הַיְרִיעֹת.

הָאַמָּה הִיא שִׁעוּר הַגּוּף, לְאַרְבָּעָה צְדָדִים וּמַעֲלָה וּמַטָּה, שֶׁהֵם שֵׁשׁ אַמּוֹת. וּבְכָל אַמָּה וְאַמָּה שְׁלֹשָׁה פָּרָקִים. וז״י פָּרָקִים בְּשֵׁשׁ אַמּוֹת. וְהֵם סוֹד שֶׁל וז״י נְעָנוּעִים שֶׁל הַלּוּלָב לְשִׁשָּׁה צְדָדִים, שְׁלֹשָׁה נְעָנוּעִים לְכָל צַד, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שיר השירים ז) זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה לְתָמָר. וְזֶה שִׁעוּר קוֹמָה, מִקְוֶה יִשְׂרָאֵל בַּשְּׁכִינָה, הוּא וז״י אַרְבַּע פָּעָמִים, שֶׁאֵלּוּ הָאַרְבַּע עוֹלִים לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם.

וְסוֹד שֶׁל הַוְזִיּוֹת, הַקּוֹמָה שֶׁלָּהֶן – (יוזקאל א) וְגַבֵּיהֶן וְגֹבַהּ לָהֶם וְיִרְאָה לָהֶם וְגַבְתָּם וְגוֹ׳. וְגַבֵּיהֶן – אַרְבַּע וְזִיּוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הַתַּוְזְתּוֹנָה. וְגֹבַהּ לָהֶם

– אַרְבַּע זָיוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הָאֶמְצָעִית. וְגַבְתָּם – אַרְבַּע זָיוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הַשְּׁלִישִׁית. וְכֻלָּן שְׁתִּים עֶשְׂרֵה. וְהֵן מְלֵאוֹת עֵינַיִם. כְּדַגְמָא זוֹ (ראה ציור למעלה) סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן – יְהוָה יְהוָה יְהוָה.

וּבַעֲלֵי הַקּוֹמָה רְשׁוּמִים בָּהֶם בַּתְּפִלָּה בְּאֵיזֶה מָקוֹם. אֶלָּא כָּל הַכּוֹרֵעַ – כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, וְכָל הַזּוֹקֵף – זוֹקֵף בַּשֵּׁם. זְקִיפוֹת אַרְבַּע וּכְרִיכוֹת אַרְבַּע. הֲרֵי כָּאן רוֹמְזוֹ בְּאֵלּוּ הַזְּקִיפוֹת וְהַכְּרִיעוֹת, מוֹלִיךְ וּמֵבִיא לְמִי שֶׁאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם שֶׁלּוֹ, מַעֲלֶה וּמוֹרִיד לְמִי שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שֶׁלּוֹ. וְאֵלּוּ הֵם שִׁשָּׁה צְדָדִים – שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְאַרְבַּע רוּחוֹת. כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת. בְּעֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו – אַרְבַּע, כְּרִיעָה וְזְקִיפָה לִשְׂמֹאל, וּכְרִיעָה וְזְקִיפָה לְיָמִין. וְזֶה הוּא נוֹתֵן שָׁלוֹם לִשְׂמֹאלוֹ וִימִינוֹ. לִשְׂמֹאל רַבּוֹ, וְלִימִין רַבּוֹ.

הֲרֵי הֵן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה בֵּין (כְּרִיכוֹת) (כְּרִיעוֹת) וּכְרִיעוֹת וְזְקִיפוֹת, וּבָהֶן ע״ב עֵינַיִם. שֵׁשׁ כְּרִיעוֹת בָּהֶן שְׁמוֹנָה עָשָׂר נְעָנוּעִים, שָׁלֹשׁ בְּכָל פַּעַם, רֹאשׁ וְגוּף וְזָנָב, שֶׁצָּרִיךְ לִכְרֹעַ בִּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְקִיפוֹת שִׁשְּׁעוֹלוֹת שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם. בְּאֵלּוּ הַשִּׁבְעִים וּשְׁתַּיִם עֵינַיִם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְאִירִים שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וְעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וְנִקְרֵאת עֲמִידָה. שֶׁבַּתְּחִלָּה הָיְתָה נְפִילָה, וְצָרִיךְ לְזָקְפָהּ בְּשֵׁם יְהוָה, בְּזַ״י עוֹלָמוֹת, וּבְאַרְבַּע זְקִיפוֹת בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת, שֶׁהוּא תִּפְאֶרֶת, כָּלוּל בְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אַחֲרוֹנוֹת.

וּלְכִרְעַ בְּזַ״י עוֹלָמוֹת, וְזֶהוּ ו׳ ו׳ ו׳. כָּל הַכּוֹרֵעַ – כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, וְכָל הַזּוֹקֵף – זוֹקֵף בְּשֵׁם יְהוָה. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק ו״ו. ו׳ עֶלְיוֹנָה בִּינָה, בֵּן יָ״ה, וְאֵלּוּ רְמוּזִים בְּוַ׳יִסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט. ו׳ עֶלְיוֹנָה בֵּן יָ״ה אָזוּז בִּזְקִיפָה וּכְרִיעָה, וְכֻלָּם עוֹלִים זַ״י בְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה.

אַרְבַּע כְּרִיעוֹת בְּשֵׁם אֲדֹנָי, אַרְבַּע זְקִיפוֹת בְּשֵׁם יְהוָה, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְּׁכִינָה – זַ״י הָעוֹלָמִים, קוֹשֵׁר אוֹתָם, וְזֶה יְאַהֲדוֹנָה״י, אָמֵן. בְּכָל בְּרָכָה מֵזַ״י בְּרָכוֹת, זַ״י פְּעָמִים יְהוָה שֶׁהֵם ע״ב עֵינַיִם שֶׁמְּאִירִים בְּע״ב כְּנָפַיִם, שֶׁהֵם זַ״י פְּעָמִים אֲדֹנָי.

וְסוֹד הַדָּבָר – וְגַבֵּיהֶן, וְגֹבַהּ לָהֶם, וְגַבֹּתָם. וְגַבֵּיהֶן – כְּנָפַיִם. וְגֹבַהּ לָהֶם – פָּנִים. וְגַבֹּתָם – שֶׁהֵם עֲלֵיהֶם. מְלֵאֹת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן – כֻּלָּם מְרֻבָּעוֹת. וְהַכֹּל אֱמֶת. שִׁבְעִים עֲנָפִים (פָּנִים) לַתּוֹרָה. כְּנָפַיִם – אֲדָנָי. פָּנִים – יְהוָה. עֵינַיִם – אֶהְיֶה. וְעוֹלִים יב״ק בְּזֶזְשְׁבּוֹן, אֲדָנָי, בְּמַעֲשֶׂה. יְהוָה בְּדִבּוּר. אֶהְיֶה בְּמַזְלְשָׁבָּה.

בְּכָל עַיִן וְעַיִן שִׁעוּר גּוּדָל. וְזֶה אוֹת ו׳ בֵּינוֹנִית. וּשְׁנֵי פָּרָקִים בַּגּוּדָל הֵם י׳ י׳. כְּנֶגֶד הַזּוֹטָם אוֹת ו׳. כְּנֶגֶד שְׁנֵי נְקָבִים שֶׁל הַזּוֹטָם שְׁתֵּי י׳ י׳, וְעוֹלוֹת יוֹד הֵא. וְזֶה וַיְיצֶר. שִׁעוּר שֶׁל כָּל מִדָּה וּמִדָּה – יוֹד הֵא, בְּכָל מָקוֹם שְׁלִיטָתוֹ, בְּכָל אֵבֶר וְאֵבֶר. כָּל אֵבֶר, כְּגוֹן (דברים לב) יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו יִקָּחֵהוּ יִשָּׂאֵהוּ עַל אֶבְרָתוֹ.

אֵין אֵבֶר בְּכָל מֶרְכַּבְתּוֹ שֶׁאֵין הוּא כָּל אֵבֶר בְּצוּרָתוֹ. וּבְכָל מָקוֹם נִמְצָא. (יזזוקאל א) וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. כְּנֶגֶד הַפָּרְשִׁיּוֹת הַפָּתוּחוֹת שֶׁל תְּפִלִּין. כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה. וְכַאֲשֶׁר הֵן לְמַטָּה הֵן סְתוּמוֹת הַפָּרְשִׁיּוֹת, כְּנֶגֶד יְאַהֲדוֹנָהִי עֲלֵיהֶם, בְּפָנָיו וּבִכְנָפָיו.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָשַׁם בְּיִשְׂרָאֵל כְּנֶגְדָּם בַּתְּפִלָּה לִהְיוֹת זֻבְרִים עִמָּהֶם, לִכְרֹעַ בְּכָל גּוּפָם, בִּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה, לְהַמְלִיךְ עֲלֵיהֶם אָמֵן, וְהוּא יְאַהֲדוֹנָהִי, בְּכָל אֵבֶר וְאֵבֶר שֶׁלָּהֶם. וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה רָשׁוּם לְפָנַיְכֶם לִהְיוֹת כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ וְזוֹקֵף בַּיהוָה בְּקוֹמַת הַגּוּף, לֹא תִכָּנֵס תְּפִלָּתוֹ בַּהֵיכָל שֶׁלִּי, שֶׁהוּא אֲדָנָי. לֹא תַקְבִּלוּ דִּבּוּרִים שֶׁלּוֹ עַל כַּנְפֵיכֶם וּפָנֵיכֶם. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בַּאדָנָי, וּמִצֵּרֵף לַיהוָה פָּנִים (עֲנָפִים) שֶׁל הַמַּלְאָכִים, וּפָנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת לְמַעְלָה, (לטל) יְאַהֲדוֹנָהִי, בְּדִבְרֵי הַתְּפִלָּה שֶׁיּוֹצְאִים מִפִּיו שֶׁל הָאָדָם.

וְגָדוֹל הָעוֹנֶה אָמֵן יוֹתֵר מִן הַמְבָרֵךְ. שֶׁלְּגַבֵּי אֲדָנָי יְהוָה בַּתְּפִלָּה נֶאֱמַר וּפָנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת. כְּנֶגֶד יְהוָה בַּפָּנִים, אֲדָנָי בַּכְּנָפַיִם, (שמות כה) כְּרוּב אֶחָד מִקָּצָה מִזֶּה וּכְרוּב אֶחָד מִקָּצָה מִזֶּה. אֲבָל כַּאֲשֶׁר זוֹזֵר שְׁלִיזֵז צְבוּר הַתְּפִלָּה וְעוֹנֶה אָמֵן, הוּא בַּמְזֻבֶּרֶת הַשֵּׁנִית, מִתְזַבְּרִים שְׁנֵי שֵׁמוֹת בַּמְזֻבֶּרֶת

הַשְּׁנִית. בַּתְּוִזְלָה – (שמות לו) מַקְבִּילוֹת הַכְּלָאוֹת אַוָּזוֹת אֶל אָוָזוֹת וְגוֹ' בַּקְּרָסִים, שֶׁהֵם קְשָׁרֵי הָאֶצְבָּעוֹת. אֲבָל בְּאֶמֶן – (שם כו) וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד, שֶׁבּוֹ זוֹכְרוֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ.

הַתִּקּוּן הַשְּׁלִישִׁי סֵדֶר הַדִּבּוּר (זָדֶר שֶׁל הַדִּבּוּר) שֶׁל הַתְּפִלָּה, שֶׁבּוֹ זִיווֹת אֵשׁ מִמַּלְכוּת. וְזֶהוּ (יחזקאל א) וָאֵרֶא כְּעֵין זַשְׁמַל כְּמַרְאֵה אֵשׁ בֵּית לָהּ סָבִיב. זֶהוּ סוֹד הַזַּשְׁמַל, שֶׁהֵן זִיווֹת אֵשׁ, עִתִּים שׁוֹתְקוֹת עִתִּים מְדַבְּרוֹת. וְהֵן שׁוֹתְקוֹת כַּסֵּפֶר תּוֹרָה בִּזְמַן שֶׁדִּבּוּר יוֹצֵא מִפִּי הַקּוֹרֵא. הוּא נָזוּשָׁב לָהֶן כְּאִלּוּ מְקַבְּלִים הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי. וּבִזְמַן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָנֹכִי – לֹא נִשְׁמַע קוֹל וְלֹא דִּבּוּר אַוָּזוֹר שֶׁל הַזִּיווֹת אֶלָּא שֶׁלּוֹ.

כְּגוֹן זֶה, כַּאֲשֶׁר דִּבּוּר זֶה יוֹצֵא מִפִּיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זִיווֹת אֵשׁ שׁוֹתְקוֹת. וּבִזְמַן שֶׁשּׁוֹתֵק – זִיווֹת אֵשׁ מְדַבְּרוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כ) וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת, קוֹלוֹת שֶׁל הַזִּיווֹת שֶׁהָיוּ שׁוֹאֲגוֹת. וְאֶת הַלַּפִּידִם – שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים בַּדִּבּוּר שֶׁל הַזִּיווֹת בְּכַמָּה מִינֵי נִגּוּנִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְאִלּוּ שֶׁהֵן שׁוֹתְקוֹת כַּסֵּפֶר תּוֹרָה, הֵן בַּצּוּרָה שֶׁל הַזִּיווֹת. וּמְמַנָּה לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲלוֹת אוֹתָן בְּזָדֶר שֶׁל מַרְאֵה אֵשׁ בֵּית לָהּ.

וְעוֹד, שֶׁאֵלּוּ שֶׁשּׁוֹתְקוֹת (וְעוֹד אֵלּוּ שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶם דִּבּוּר בַּתְּפִלָּה שֶׁבּוֹ זִיווֹת אֵשׁ מְדַבְּרוֹת וְהֵן שׁוֹתְקוֹת) בַּתְּפִלָּה בְּוֹז"י בְּרָכוֹת, יִכָּנְסוּ בְּזָדֶר שֶׁל מַרְאֵה זֶה. וְעוֹד, אֵלּוּ שֶׁשּׁוֹתְקִים לַהֲלָכָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ שִׂכַּר הַשְׁמוּעָה הֲבָנָה, יִכָּנְסוּ בְּזָדֶר שֶׁהוּא הֵיכָל שֶׁל מַרְאֵה זֶה, שֶׁהַתּוֹרָה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה' וּכְפַטִּישׁ יְפֹצֵץ סָלַע. וְזֶה הַסֶּלַע שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר כ) וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו. אֵלּוּ שֶׁמּוּשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ, יוֹצֵא לָהֶם מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה מְתוּקִים, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (שם) וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם. וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ, יוֹצֵא לָהֶם מַיִם מָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שמות א) וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – זֶה קָשְׁיָהּ. בְּזוֹמָר – זֶה כָּל וְזוֹמָר. וּבִלְבֵנִים – בְּלִבּוּן הֲלָכָה.

תִּקּוּן רְבִיעִי וַחֲמִישִׁי – (יחזקאל א) מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמָעְלָה וּמִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַטָּה. שֶׁבָּהֶם שׁוֹרְקֵי הַזְּיוּת כְּנֶגֶד כֻּלָּם, וּבִסְפִירוֹת נֶצַח וְהוֹד. מִטַּטְרוֹן הוּא אוֹת בַּצָּבָא שֶׁלּוֹ, וְהוּא צוּרַת הַצַּדִּיק. שֶׁהַצַּדִּיק הוּא אוֹת בַּצָּבָא שֶׁל מַעְלָה, וּמִטַּטְרוֹן הוּא אוֹת בַּצָּבָא שֶׁל מַטָּה. מִטַּטְרוֹן שַׁדַּי בּוֹ נֶאֱמַר, (שם) וְהַזְּיוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק.

וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה – שֶׁרַגְלֵיהֶם שֶׁל הַמַּזִּיקִים כֻּלָּם עַקַלְתּוֹן. וְרַגְלֵיהֶם – וְהָרַגְלַיִם שֶׁל זְיוֹת הַקְּדֵשׁ, נֶאֱמַר בָּהֶן וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה, מִצַּד זֹאת שֶׁהִיא יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל כֻּלּוֹ בְּשִׁלְשׁ זְיוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם, הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמֶּרְכָּבָה.

וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל (שם) – מִצַּד הַזֹּאת שֶׁהִיא שׁוֹר. וְנֹצְצִים כְּעֵין נְחשֶׁת קָלָל – מִצַּד הַנָּחָשׁ בָּרִיחַ שֶׁל הַיָּם, שֶׁהוּא עוֹלֶה אֵצֶל זֶה שֶׁבַּיַּבָּשָׁה. רָצוֹא – מִצַּדּוֹ שֶׁל נוּרִיאֵל שֶׁעוֹלֶה גִּימַטְרִיָּא רָצוֹ״א. וָשׁוֹב – מִצַּד שֵׁם שַׁדַּ״י, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה בְּחָשְׁבּוֹן. וְהוּא עוֹלֶה מִטַּטְרוֹן.

וְכַאֲשֶׁר הָיוּ יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְעִים קוֹל מִמְּזָרְזִז, הָיוּ רָצִים שָׁם. וְלַמַּעֲרָב כָּךְ, וְכֵן לַדָּרוֹם וְלַצָּפוֹן. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת: אִלּוּ שָׁרָצִים לִתְפִלָּה שֶׁל מִצְוָה, וְרָצִים לִדְרָשָׁה בְּשַׁבָּת, וְרָצִים לַעֲשׂוֹת רָצוֹן שֶׁלִּי וְשָׁבִים בִּתְשׁוּבָה – קַבְּלוּ אוֹתָם בַּהֵיכָל שֶׁל זֶה הַמַּרְאָה, שֶׁבְּאֵלּוּ הַסִּימָנִים הֵם זְבֵרִים אִתְּכֶם. אֲלּוּ שָׁרָצִים וְשָׁבִים בַּתּוֹרָה, בִּדְבוּר שֶׁל הֲלָכָה, הֵם רְשׁוּמִים אִתְּכֶם, וְתַכְנִיסוּ אוֹתָם בַּהֵיכָל הַזֶּה.

כָּךְ כַּאֲשֶׁר מִתְפַּלְלִים יִשְׂרָאֵל, מִיכָאֵ״ל עָף הָעוֹלָם בְּמָעוֹף אֶזֶד. וְגַבְרִיאֵ״ל עָף בִּשְׁתֵּי עֲפִיפוֹת. וְכַאֲשֶׁר יוֹצֵא דִּבּוּר מִיִּשְׂרָאֵל בַּהֲלָכָה, בִּתְפִלָּה וּבְכָל מִצְוָה שֶׁהַשְּׁכִינָה שָׁם – הֵם רָצִים אֲצָלָהּ וְשָׁבִים בָּהּ בִּשְׁלִיזוּת קוֹנָם. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁשּׁוֹמְעִים קוֹל הַתּוֹרָה, שֶׁשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵם רָצִים אֵצֶל הַקּוֹל הַהוּא, וְשָׁבִים בָּהּ בִּשְׁלִיזוּת קוֹנָם. שֶׁבְּכָל קוֹל שֶׁשָּׁם יְהוָ״ה אֵינוֹ שָׁם, וּבְדִבּוּר שֶׁאֵין שָׁם אֲדָנָי, לֹא רָצִים וְשָׁבִים שָׁם. וּמִשּׁוּם זֶה, וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה, (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳. בְּמָקוֹם שֶׁשָּׁם יְהוָ״ה שָׁם, הִיא דֶּרֶךְ

יְשָׁרָה. וְאִם אֵין שָׁם יְהוָ"ה, אֵין הִיא דֶּרֶךְ יְשָׁרָה.

וְעוֹד רַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה – אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמִּי שֶׁמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ לְתַקֵּן רַגְלָיו בִּתְפִלָּתוֹ כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל, לִהְיוֹת רָשׁוּם עִמָּהֶם. וּמְשׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהוּ וְזָכְמִים, הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ לְכַוֵּן אֶת רַגְלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל. וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִלּוּ שֶׁהֵם רְשׁוּמִים בַּתְּפִלָּה כָּךְ, לְכַוֵּן רַגְלָיו כְּמוֹתְכֶם – פָּתְזוּ לוֹ שַׁעֲרֵי הַהֵיכָל לְהַכְנֵס בְּמַרְאָה זוֹ.

תִּקּוּן שִׁשִּׁי – (יזזזקאל א) רָאִיתִי כְּמַרְאֵה אֵשׁ. כָּאן רְאִיָּה מַמָּשׁ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִי שֶׁיִּכָּנֵס בְּמַרְאֶה זֶה, וְיִהְיֶה בִּתְפִלָּתוֹ לִבּוֹ לְמַעְלָה לְשֵׁם יְהוָ"ה, וְעֵינָיו לְמַטָּה בַּשֵּׁם שֶׁל אֲדנָ"י, תַּכְנִיסוּהוּ בַּהֵיכָל הַזֶּה כְּמוֹ הַמַּלְאָכִים, וְגַבֵּיהֶן – לְמַעְלָה, וְיִרְאֶה לָהֶם – לְמַטָּה, כְּנֶגֶד הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא יִרְאַת יְהוָ"ה.

וּבְרֹאִיָּה וּשְׁמוּיָעָה וֶרִיזַ וְדִבּוּר שׁוֹרָה שֵׁם יְהוָ"ה. בַּעֲשִׂיָּה, בְּמִשּׁוּשׁ, שְׁמוּשׁ, הִלּוּךְ, שׁוֹרָה שֵׁם אֲדנָ"י. וְזוֹ רְאִיָּה שֶׁל אוֹר וְנֵר (שֶׁל הַתּוֹרָה), שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי ו) וְתוֹרָה אוֹר. רֵיזַ הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁהֵם תְּפִלּוֹת, דִּבּוּר – בַּתּוֹרָה, דִּבּוּר בִּתְפִלָּה. וַעֲשִׂיָּה שֶׁל מִצְוָה, וְשִׁמּוּשׁ שָׁלָה, וּמִשּׁוּשׁ שָׁלָה, וְהִלּוּךְ שָׁלָה. וּרְאִיָּה וּשְׁמִיעָה שֶׁאֵין שָׁם תּוֹרָה וּמִצְוָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ אֵינָהּ שׁוֹרָה שָׁם. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרָה בִּרְאִיָּה, וְכֵן הַשְּׁכִינָה, שֶׁהַתּוֹרָה – וְתוֹרָה אוֹר, וְהַשְּׁכִינָה הִיא רְאִיָּה שֶׁלּוֹ, (במדבר יב) ה' בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע (הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע – שְׁכִינָתוֹ).

בַּמִּזְשָׁבָה מִבְּפָנִים בִּינָה – בֵּן יָ"ה. יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזְשָׁבָה. הִרְהוּר זָכְמָה, לָזוֹכֶם בְּרֶמֶז. זָכְמָה עָלָה בְּמַזְשָׁבָה, שֶׁהוּא בִּינָה. מַזְשָׁבָה וְהִרְהוּר הַכֹּל אֶזּוֹד. הַזָּכְמָה לֹא נוֹדַעַת אֶלָּא בְּבִינָה, וְהַבִּינָה בַּלֵּב. וּמְשׁוּם זֶה הַמַּזְשָׁבָה בַּלֵּב, הַהִרְהוּר בַּלֵּב.

וְכֵן הַתּוֹרָה – סֵפֶר תּוֹרָה, מִצְוָה לִשְׁמֹעַ. וְכֵן בַּזּוֹטָם, רֵיזַ נִיזּוֹזַ לַה'. הַשְּׁכִינָה הִיא קָרְבָּן שֶׁלּוֹ, עוֹלָה שֶׁלּוֹ, וְהַתְּפִלָּה הִיא כְּמוֹ קָרְבָּן, וְעוֹלָה כְּרֵיזַ

נִיזוּזַו אֶצְלוֹ וּמִתְקָרֶבֶת אֶצְלוֹ בִּתְפִלָּה. וְכֵן בְּדִבּוּר – (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה׳. אוֹת ה׳ – שְׁכִינָה, דִּבּוּר שֶׁלּוֹ.

כְּמוֹ שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא מַרְאָה שֶׁלּוֹ, שְׁמִיעָה שֶׁלּוֹ, רֵיזַו נִיזוּזַו שֶׁלּוֹ, דִּבּוּר שֶׁלּוֹ, בָּרֹאשׁ – כָּךְ הוּא בַּיָּדַיִם עֲשִׂיַּת מִצְוָה שֶׁלּוֹ, בַּגּוּף כְּרִיעָה שֶׁלּוֹ. בַּתְּפִלָּה זְקִיפָה שֶׁלּוֹ, בַּתְּפִלָּה עֲמִידָה שֶׁלּוֹ (שֶׁהִיא מַזָּל שֶׁלּוֹ), שֶׁהִיא שֶׁעוֹמֶדֶת לְפָנָיו בְּכָל מָקוֹם וְכוֹרַעַת לְגַבָּיו וְנוֹפֶלֶת לְרַגְלָיו בִּנְפִילַת אַפַּיִם לִשְׁאֹל מִמֶּנּוּ רַוָּזִמִים עַל בָּנֶיהָ. הִיא עֲנָוָה לְגַבָּיו, וְיֵשׁ לָהּ בֹּשֶׁת פָּנִים מִמֶּנּוּ.

וְלֹא כְּמוֹ שִׁפְחָה רָעָה, לִילִית, וְזוֹנָה בִּלְי עֲנָוָה, אֵין לָהּ בֹּשֶׁת פָּנִים, אִמָּם שֶׁל הָעֵרֶב רַב, וּמְשׁוּם זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (משלי יב) אֵשֶׁת זַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ וּכְרָקָב בְּעַצְמוֹתָיו מְבִישָׁה. שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא מַלְכָּה. הַשִּׁפְחָה שֶׁלָּהּ לִילִית, אֵין לָהּ עֲנָוָה וְלֹא בֹּשֶׁת פָּנִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָךְ בָּנֶיהָ עֵרֶב רַב. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַעֲבִיר אוֹתָהּ וְאֶת בָּנֶיהָ מֵהָעוֹלָם, שֶׁמַּמְזֵרִים הֵם מִבְּנֵי ט׳ מִדּוֹת – אסנ״ת משגוז״ת (רָאשֵׁי תֵבוֹת: אַנּוֹס״ה, שְׁנוֹא״ה, נְדוּי, תְּמוּרָה, מוֹרֶדֶת, שְׁכוֹרָה, גְּרוּשַׁת הַלֵּב, וְזוֹנָה, תַּעֲרֹבֶת), מַמְזֵרִים מִדְּרַבָּנָן.

וְכֵן שְׁכִינָה הִיא שִׁמּוּשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַיִּזּוּד שֶׁלּוֹ עַל יְדֵי הַצַּדִּיק זֵי הָעוֹלָמִים. וְהִיא הַהֲלִיכָה שֶׁלּוֹ, (תהלים פה) צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ, לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. (בראשית כד) וַיְהִי הוּא טֶרֶם כִּלָּה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת, רָצָה לְקָרְאתוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. בְּרִאָיָה, בִּשְׁמִיעָה, בְּרֵיזַו, בְּדִבּוּר, בַּעֲשִׂיָּה, בְּגוּף, בִּשְׁמוּשׁ, בְּהִלּוּךְ, בְּכָל אֵבֶר הִיא מִצְוָה לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ.

וּבָנֶיהָ, כָּךְ הֵם בְּצוּרָתָהּ; בְּנֵי עֲנָוָה, בְּנֵי בֹּשֶׁת פָּנִים. כֻּלָּם כְּמוֹ הַמִּדּוֹת שֶׁלָּהּ. וּמְשׁוּם זֶה צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, (שמות יז) וְאַתָּה תֶּחֱזֶה מִכָּל הָעָם אַנְשֵׁי זַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים אַנְשֵׁי אֱמֶת שׂנְאֵי בָצַע. אַנְשֵׁי זַיִל – מִצַּד יָמִין שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁשָּׁם רֹאשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. יִרְאֵי אֱלֹהִים – מִצַּד שֶׁל יִצְחָק, שֶׁשָּׁם שְׁמִיעָה, שֶׁאָמַר וְזַבַּקּוּק הַנָּבִיא, (וזבקוק ג) ה׳ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי. אַנְשֵׁי אֱמֶת – מִצַּד שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁשָּׁם רֵיזַו נִיזוּזַו לַה׳,

בַּזוֹטָם. שִׂנְאִי בָצַע – מִצַּד שֶׁל הַדִּבּוּר, רֶגֶל רְבִיעִית שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְזַכֵּר בָּאָבוֹת. שָׁלֹשׁ זְיוּת הֵן: אַרְיֵה שׁוֹר נָשֶׁר, בְּרִאְיָה שְׁמִיעָה רֵיזַ. אָדָם – בְּדִבּוּר.

וְשִׁבְתָּ עֲלֵהֶם עָרֵי אֲלָפִים – מִצַּד הָאוֹת א׳. וְעָרֵי מֵאוֹת – מִצַּד הָאוֹת ד׳, אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה שֶׁנִּשְׁתַּעְבְּדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם (בַּעֲנִיוּת שֶׁל תּוֹרָה). עָרֵי זֻמּוּשִׁים – אוֹת נ׳. וְעָרֵי עֲשָׂרֹת – אוֹת י׳.

יִשְׂרָאֵל – בְּאֵלּוּ הַמִּדּוֹת נִכָּרִים, שֶׁהֵם בָּנִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ לִהְיוֹת בָּהֶם אַנְשֵׁי זַיִל, כְּגוֹן אֵשֶׁת זַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ, בַּעֲלֵי וְזֶסֶד. יִרְאֵי אֱלֹהִים. אַנְשֵׁי אֱמֶת, וְלֹא אַנְשֵׁי שֶׁקֶר, שֶׁבְּנֵי (צְפַנְיָה ג׳) יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא יְדַבְּרוּ כָזָב וְלֹא יִמָּצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תַּרְמִית. וְשִׂנְאִי בָצַע – כְּאָדָם הַשָּׂמֵחַ בְּזֻלְזְלָן. וְלֹא כְּעֵרֶב רַב בְּנֵי הַשִּׁפְחָה הָרָעָה, שֶׁהֵם כְּנָזוּשׁ שֶׁכָּל הָאָרֶץ לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סה) וְנָזוּשׁ עָפָר לַזְּמוֹ, וּמְפֻזָּד לִשְׁבַע מֵהָעָפָר, שֶׁמְּפֻזָּד שֶׁיְּזַסֵּר לוֹ. וְכָךְ בַּעֲלֵי בָצַע, שֶׁלֹּא שָׂבְעִים מִכָּל מָמוֹן שֶׁבָּעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה. מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא סָתוּם בְּסִתְרֵי הַתּוֹרָה, בַּמֶּה מִתְגַּלֶּה? בַּמִּצְוֹת, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, שֶׁהִיא צוּרָתוֹ. כְּמוֹ שֶׁהוּא עָנָו – שְׁכִינָתוֹ עֲנָוָה. הוּא זְסִיד – וְהִיא וֶזֶסִידָה. הוּא גִּבּוֹר – וְהִיא גְּבֶרֶת עַל כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם. שֶׁהוּא אֱמֶת – וְהִיא אֱמוּנָה. הוּא נָבִיא – וְהִיא נְבִיאָה. הוּא צַדִּיק – וְהִיא צַדֶּקֶת. הוּא מֶלֶךְ – וְהִיא מַלְכוּת. הוּא זָכָם – וְהִיא זְכָמָה. הוּא מֵבִין – וְהִיא הַתְּבוּנָה שֶׁלּוֹ. הוּא כֹּתֶר – וְהִיא עֲטָרָה שֶׁלּוֹ, עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת. וּמִשּׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהוּ זַכָּמִים, כָּל מִי שֶׁאֵין תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ אַל יִכָּנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. כִּדְמוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא תּוֹכוֹ, וְהַשְּׁכִינָה הִיא בָּרוֹ. הוּא תּוֹכוֹ מִבַּפָּנִים – וְהִיא בָּרוֹ מִבַּחוּץ. וְלֹא מִשְׁתַּנֵּית הִיא שֶׁבַּחוּץ מֵאוֹתוֹ שֶׁבַּפָּנִים לִהְיוֹת יָדוּעַ שֶׁהִיא אֲצִילוּתוֹ, וְאֵין פָּרוּד שָׁם כְּלָל, (שמות כה) שֶׁמּוֹבֶלֶת וּמְזוּחָ תְּצַפָּנוּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא יְהוָה, סָתוּם מִבַּפָּנִים, וְלֹא נִקְרָא אֶלָּא בִּשְׁכִינָתוֹ, אֲדֹנָי.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרוּ זַכָּמִים, לֹא כְשֶׁאֲנִי נִכְתָּב אֲנִי נִקְרָא. בָּעוֹלָם הַזֶּה נִכְתָּב אֲנִי בַּיהוָ"ה, וְנִקְרָא אֲנִי בַּאדנָ"י. אֲבָל בָּעוֹלָם הַבָּא נִכְתָּב בַּיהוָ"ה, וְנִקְרָא בַּיהוָ"ה, לִהְיוֹת רַזַּמִים מִכָּל צַד. וּמִשּׁוּם זֶה צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת: מִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה תוֹכוֹ כְּבָרוֹ בְּכָל אֵיבָרִים פְּנִימִיִּים וְזִיצוֹנִיִּים – לֹא יִכָּנֵס בְּהֵיכָל זֶה. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַפָּסוּק, (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ. (דברים יז) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ.

הַתִּקּוּן הַשְּׁבִיעִי – (יזזוקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם. אָמְרוּ זַכָּמִים, מִן וָאֵרָא עַד כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת, הֵן הֵן מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה. וְאָמְרוּ זַכָּמִים, כְּשֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא דּוֹרֵשׁ בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה, יָרְדָה אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְסִבְּבָה הָאֵילָנוֹת, וְהָיוּ מִתְקַבְּצִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת כִּבְשִׁמְזוֹת זְתָן וְכַלָּה, בִּגְלַל שֶׁאֵין יִזּוּד וְקִשּׁוּר וּמֶרְכָּבָה לְשֵׁם יְהוָ"ה בַּאדנָ"י אֶלָּא עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. שֶׁהוּא קֶשֶׁת, שֶׁהִיא (שבו) מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה שֶׁלְּמַעְלָה – יְאַהַדוֹנָהּ"י.

שְׁכִינָה הִיא מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וּבְאַרוּהוּ, אֵין דּוֹרְשִׁין בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית בִּשְׁנַיִם. מִשּׁוּם שֶׁעַנְפֵי הָאִילָן הֵם פְּרוּדִים מִלְּמַעְלָה בְּכַנְפֵי הַזַּיּוֹת – יְהוָ"ה לְיָמִין, אֲדנָ"י לִשְׂמאל. זְתָן לְיָמִין, כַּלָּה לִשְׂמאל. כַּאֲשֶׁר מְבִיאִים אוֹתָהּ לַזֻּפָּה, בְּכַמָּה מִינֵי נִגּוּנִים צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְעוֹרֵר אוֹתָם לְמַטָּה, בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, בְּכָל מִינֵי נִגּוּן, בִּתְפִלָּה הִנֵּה הֵם בָּאִים לַזֻּפָּה.

וּצְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לָתֵת קְדוּשִׁין לַכַּלָּה מֵהֲוָתָן בִּקְשִׁירַת תְּפִלָּה שֶׁל יָד, לִהְיוֹתָהּ קְשׁוּרָה לוֹ, וּלְעַטֵּר אוֹתָם בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהִיא פְּאֵר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל כד) פְּאֵרְךָ זֲבוּשׁ עָלֶיךָ. וְשָׁלֹשׁ כְּרִיכוֹת שֶׁל רְצוּעָה כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת, שֶׁהֵן קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, (רצועה) קְדֻשָּׁה לְךָ יְשַׁלֵּשׁוּ. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ אוֹתָן בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת, שֶׁהֵן שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע – בַּשַּׁזַּר שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וְאַזּוֹת לְאַזְרֶיהָ, וּבָעֶרֶב שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וּשְׁתַּיִם לְאַזְרֶיהָ.

וְכַלָּה בְּזֻפָּה, שֶׁהִיא בְּצוּרַת כַּנְפֵי מִצְוָה, בְּצִיצִיוֹת מֻזְהָבוֹת, וּתְכֵלֶת וְלָבָן, כְּסֵא דִּין וְכִסֵּא רַזַּמִים, כְּלוֹל זֶה בָּזֶה. וְכַמָּה קְשָׁרִים וְזֻלִּיוֹת סְבִיבָהּ, בְּכַמָּה

מַרְגָּלִיּוֹת וַאֲבָנִים יְקָרוֹת מְלֵאוֹת סְגֻלּוֹת, סוֹבְבִים אֶצְלוֹ כִּדְמוּת פַּעֲמוֹנִים וְרִמּוֹנִים שֶׁל לְבוּשֵׁי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, שֶׁהֵם אַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן וְאַרְבָּעָה בִּגְדֵי זָהָב, מִצַּד שֶׁל שְׁנֵי שֵׁמוֹת – יְהוָ"ה אֲדנָ"י. כְּשִׁמּוֹ כֵּן כִּסְאוֹ, כֵּן זֶהֳתוֹ, כֵּן לְבוּשׁוֹ. רָשׁוּם שְׁמוֹ בַּכֹּל כַּאֲשֶׁר רוֹצֶה לַעֲלוֹת בַּהֵיכָל לִהְיוֹת שָׁם וְזָתָן בְּכַלָּתוֹ בְּוז"י בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא (בַּהֵיכָל לְהִתְיַיחֵד שָׁם בִּתְפִלָּה בְּוז"י בְּרָכוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁהוּא) כְּמַרְאֵה הַקָּשֶׁת.

אֵין דּוֹרְשִׁין בַּמֶּרְכָּבָה בְּיָחִיד, מִשּׁוּם שֶׁהַדּוֹרֵשׁ – יָחִיד עָמּוֹ, וַהֲרֵי הֵם שְׁנַיִם בַּדָּרָשָׁה. וְלֹא צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעַ קוֹל בִּתְפִלָּתוֹ, אֶלָּא (שמואל–א א) רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמַע. וּבְסוֹד זֶה (במדבר ג) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. וְכָךְ בַּאֲצִילוּת (בִּתְפִלָּה) כָּל אֶחָד מִתְפַּלֵּל בַּזַּשַׁאי, שֶׁלֹּא תִּשָּׁמַע תְּפִלָּתוֹ לְגַבֵּי זַבֵּרוֹ. כְּמוֹ מִי שֶׁדּוֹרֵשׁ לַזַּבֵּרוֹ, וְיַשְׁתִּיק הַדִּבּוּר לַזַּבֵּרוֹ, לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּךְ אֶלָּא לְדַבֵּר בַּזַּשַׁאי, שֶׁלֹּא יִשְׁמַע זַבֵּרוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהוּ זַכָּמִים, כָּל הַמַּשְׁמִיעַ קוֹלוֹ בִּתְפִלָּתוֹ הֲרֵי זֶה מְקַטְּנֵי אֲמָנָה.

וּמִשּׁוּם זֶה זְיוֹת אֵשׁ לְמַעְלָה, מְדַבְּרוֹת כְּעַנְפֵי הָאִילָן, שֶׁהָיוּ מִתְקַבְּצוֹת שָׁם כְּמוֹ בְּשִׁמְזַת זָתָן וְכַלָּה. בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בִּקְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁשָּׁם וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם, שֶׁהֵם ס"ד לְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, אַרְבַּע פָּעָמִים ס"ד עוֹלִים רנ"ו. וְזֶהוּ (ירמיה לא) רָנּוּ לְיַעֲקֹב שִׂמְזָה. מָתַי? לְאַזַּר שֶׁנּוֹטֵל נְקָמָה מִשּׂוֹנְאָיו וְיִשְׂרֹף הָאֱלִילִים שֶׁלָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יא) וּבַאֲבַד רְשָׁעִים רִנָּה. שֶׁהוּא הַנֵּר (מ' שָׁנִים) לְהַשְׁלִים ע"ב ע"ב ע"ב. וּתְלוּיִים ס"ד.

וּתְלוּיִים ס"ד בִּשְׁמוֹנָה א"ז. וְכָךְ ס"ד בִּשְׁמוֹנָה א"ז לְאַרְבָּעָה צְדָדִים – רנ"ו. וְכַאֲשֶׁר מַגִּיעַ לְל"ב, שֶׁהֵם א"ז א"ז א"ז, שֶׁהֵם זז' זז' זז', מִתְזַוֵּגֶרֶת אוֹת י' לְכָל צַד, לִהְיוֹת זי"י יְהוָ"ה, בְּוז"י בְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן זי"י פְּעָמִים יְהוָ"ה, שֶׁעוֹלִים ע"ב. בַּזְּמַן הַהוּא שֶׁמִּתְזַוֵּגֶר יְהוָ"ה בַּאדנָ"י עַל יְדֵי זי"י הָעוֹלָמִים יְאַהֲדוֹנָהי, מִיָּד זְיוֹת שֶׁל אֵשׁ שׁוֹתְקוֹת. מַה כָּתוּב בָּהֶן? (יזוזקאל א) בְּעָמְדָם תִּרַפֶּינָה כַנְפֵיהֶן. בַּעֲמִידָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת (בַּתְּפִלָּה), תִּרַפֶּינָה כַנְפֵיהֶן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִוָּדְעוּ עַד הַשָּׁעָה הַהִיא.

וְזֶה הוּא רַק שְׂפָתַיִם נָעוֹת. שֶׁהֵן כְּנֶגֶד הַזַּיוֹת, וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ. וּמַה שֶּׁהָיָה זַשְׁמַל, זַיוֹת אֵשׁ מְדַבְּרוֹת, הֵן עַתָּה שׁוֹתְקוֹת. וּמְשׁוּם זֶה תִּקְּנוּ תְּפָלָה בְּלַוַּשׁ, וְכֵן מַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה בְּלַוַּשׁ, לְדַבֵּר שָׁם בְּלַוַּשׁ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ. שָׁלֹשׁ תְּפָלוֹת תִּקְּנוּ, וּבְכֻלָּן וז"י יְהוָ"ה, שֶׁהֵן ע"ב אוֹתִיּוֹת, בְּכָל תְּפָלָה בְּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת, שֶׁהֵן רי"ו, וּכְלוּלוֹת בְּוֶסֶד, בְּע"ב, וְעִם כ"ב נְתִיבוֹת, וַהֲרֵי הֵן ר"ן וֶסֶר שְׁתַּיִם שֶׁכְּלוּלוֹת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

וּמֵהַקְּרֻבָּנוֹת נִשְׁמָע עַל הַתְּפָלָה, וּמֵהַתְּפָלָה – לַקְּרֻבָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם, (יזזוקאל א) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם. כָּךְ בַּכְּרוּבִים, (במדבר ז) וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו. כְּמוֹ הַכֶּבֶשׂ שֶׁעוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת – כָּךְ בַּתְּפָלָה, מַלְאָכִים עוֹלִים שְׁנַיִם וְיוֹרְדִים שְׁנַיִם. וּכְמוֹ סִינַי, שֶׁבּוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עוֹלִים וְיוֹרְדִים, עוֹלִים שְׁנַיִם וְיוֹרְדִים שְׁנַיִם. וּבְמִצְוָה זוֹ נִרְמְזוּ כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה.

וְכָךְ כַּאֲשֶׁר הָיָה פּוֹתְחוֹ רַבִּי עֲקִיבָא בְּמַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה, פִּיו הָיָה סִינַי, וְקוֹלוֹ הָיָה סֶלָם, שֶׁבּוֹ מַלְאָכִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים. בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁלּוֹ הָיָה רוֹכֵב עָלָיו מַלְאָךְ מְטַטְרוֹ"ן. הוּא רֶכֶב לַשְּׁכִינָה שֶׁכְּלוּלָה בּוֹ סְפִירוֹת, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא שֵׁם יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א מִבְּפָנִים. וְהַשְּׁכִינָה שֶׁכְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, מִבַּחוּץ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ הֵם רֶכֶב וּמֶרְכָּבָה. (עֲלוֹת הָעֲלוֹת) הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא רֶכֶב לְעֲלַת הָעֲלוֹת. וְהַשְּׁכִינָה הִיא רֶכֶב לָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְעֲלַת הָעֲלוֹת הוּא הַמְיַזֵּד לַכֹּל, וּמְסַדֵּר לַכֹּל, וּמֵאִיר בַּכֹּל. אוֹרוֹ עוֹבֵר בַּנְּשָׁמָה וּבַגּוּף וּבַלְּבוּשׁ, וְאֵין בּוֹ שִׁנּוּי וְשִׁתָּפוּת וְזֻוָּגִים וּתְמוּנָה וְדִמְיוֹן מִכָּל הַמֶּרְכָּבוֹת וּמַרְאָה וְדִמְיוֹן שֶׁנִּרְאָה בְּעֵין הַשֵּׂכֶל. מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְתַזְוִחוֹנוֹת הֵן רֶכֶב וּמֶרְכָּבָה אֲצִלּוֹ, וְעָלָיו אֵין מִי שֶׁרוֹכֵב.

קֶשֶׁת – סִימָן תְּקִיעָה שְׁבָרִים תְּרוּעָה. וְהֵם סִימָן הַמֶּרְכָּבָה שֶׁל הָאָבוֹת. תְּקִיעָה – שֶׁל אַבְרָהָם. שְׁבָרִים – שֶׁל יִצְחָק. תְּרוּעָה – שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר כג) וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ. וּשְׁלֹשָׁה צְבָעִים נִרְאִים בּוֹ, לָבָן אָדֹם וְיָרֹק. וּמִצַּד הַגְּבוּרָה נִקְרָא (שמואל–א ב) קֶשֶׁת גִּבּוֹרִים זֹחֲתִים. וּמִצַּד הַיָּמִין –

(יחזקאל א) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם. כַּאֲשֶׁר נִרְאָה בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם – מַרְאֵה רַעֲמִים. וְכַאֲשֶׁר נִרְאָה בְּלִי מָטָר – מַרְאֵה דִּין. וְכַאֲשֶׁר מִעֹרָב בֵּין גֶּשֶׁם וְשֶׁמֶשׁ – מַרְאֵה דִּין וְרַעֲמִים כְּלוּלִים. וְזֹהִי אוֹת שׁ' מִשַּׁדַּי, שְׁלֹשָׁה עַנְפֵי הָאָבוֹת, שֶׁהֵם יְהוָ"ה אֱלֹהֵינ"וּ יְהוָ"ה. שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה עַנְפֵי הָאָבוֹת, וּבָהֶם י"ד אוֹתִיּוֹת, בְּזֶשְׁבּוֹן אוֹתִיּוֹת ד"י מִשַּׁדַּי. וּמַלְבּוּשׁ שֵׁם שַׁדַּי הוּא מְטַטְרוֹן, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה בְּזֶשְׁבּוֹן שַׁדַּי. (ע"כ רעיא מהימנא).

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יאמַר לָנוּ הָרַב, (מֵאֵלּוּ) דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (מלכים–ב ד) וַיְהִי הַיּוֹם. בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב וַיְהִי – הוּא צַעַר. וַיְהִי בִּימֵי – צַעַר וַדַּאי. וַיְהִי הַיּוֹם – יוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צַעַר, וְזֶהוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דִּין קָשֶׁה עַל הָעוֹלָם. וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל שׁוּנֵם – יוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה. וּבְכָל מָקוֹם וַיְהִי הַיּוֹם – זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה. (איוב א) וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים – יוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה.

בְּכָל יוֹם שְׁנֵי יָמִים הֵם. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה יְצִוְּזָק כָּלוּל מִדִּין וְרַעֲמִים, שְׁנֵי יָמִים וְלֹא אֶחָד. שֶׁאִם יִמָּצֵא יְזִידִי, יַזְעִירִיב הָעוֹלָם. וְעַל זֶה כָּתוּב שְׁתֵּי פְּעָמִים וַיְהִי הַיּוֹם וַיְהִי הַיּוֹם.

וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים – אֵלּוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל. בְּנֵי הָאֱלֹהִים – וַדַּאי בָּנָיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ קְרֵבִים אֵלָיו. וְהֵם שִׁבְעִים מְמֻנִּים שֶׁסּוֹבְבִים תָּמִיד אֶת הַמֶּלֶךְ, וְהֵם זוֹתְכִים דִּין עַל הָעוֹלָם. לְהִתְיַצֵּב עַל ה', וְכִי מֵעַל ה' עוֹמְדִים? אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁאֵלּוּ עוֹמְדִים בְּדִין, דִּין הָרִאשׁוֹן שֶׁהַכֹּל בּוֹ מַהוּ? מִי שֶׁלֹּא מְכַבֵּד לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשֶׁלֹּא מְכַבֵּד לַתּוֹרָה וְלַעֲבָדָיו. אַף כָּךְ – מִי הוּא שֶׁלֹּא זוֹשֵׁשׁ עַל כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא יִתְזַלְזֵל בָּאָרֶץ. מִי הוּא שֶׁלֹּא זוֹשֵׁשׁ לִכְבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִי הוּא שֶׁלֹּא נוֹתֵן כָּבוֹד לְשֵׁם זֶה. וַיָּבוֹא גַּם הַשָּׂטָן בְּתוֹכָם, גַּם – לְרַבּוֹת אוֹתָהּ הַנְּקֻבָּה שֶׁלּוֹ. אַף כָּךְ לְהִתְיַצֵּב עַל ה', שֶׁהוּא זוֹשֵׁשׁ גַּם לִכְבוֹדוֹ שֶׁל שֵׁם זֶה.

כָּאן נִזְכְּרוּ עַמּוּדֵי עוֹלָם הָרִאשׁוֹנִים. אֶזְדָּ אָמַר, אִיּוֹב מִזַּסִּידֵי אֻמּוֹת

הָעוֹלָם הָיָה. וְאָזַד אָמַר, מְזַוְּסִידֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה. וְלָקָה לְכַפֵּר עַל הָעוֹלָם. שֶׁהֲרֵי יוֹם אֶזָּד מְצָאוֹ רַב הַמְנוּנָא לְאֵלְיָהוּ. אָמַר לוֹ, וַדַּאי לָמַדְנוּ שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק וְרַע לוֹ, רָשָׁע וְטוֹב לוֹ. אָמַר, צַדִּיק – כָּל שֶׁמְּמַעֲטִין לוֹ זְוּבוֹתָיו, נוֹתְנִים לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה זְוּבוֹ, וְעַל כֵּן צַדִּיק וְרַע לוֹ. וְכָל שֶׁמְּרַבִּים עֲוֹונוֹתָיו וּמְמַעֲטִים זְכֻיּוֹתָיו, נוֹתְנִים לוֹ שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה – רָשָׁע וְטוֹב לוֹ. אָמַר לוֹ, דִּינָיו שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם עַתִּיקִים (עֲמֻקִּים), אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכַפֵּר זְוּבוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, מַלְקֶה בַּזְּרוֹעַ שֶׁלָּהֶם וּמְרַפֵּא לְכֻלָּם. מָשָׁל לִרְוֹפֵא שֶׁהִלְקָה לַזְּרוֹעַ לְהַצִּיל כָּל הָאֵיבָרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נג) וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵנוּ וְגוֹ'.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁעוֹמְדִים שִׁבְעִים כִּסְאוֹת לָדוּן דִּין הָעוֹלָם, כַּמָּה הֵם בַּעֲלֵי מָגִנִּים, קָטֵגוֹרִים, שֶׁעוֹמְדִים לְמַעְלָה. אֵלּוּ מַיְמִינִים לְזְכוּת, וְאֵלּוּ מַשְׂמְאִלִים לְזוֹבָה לְהַזְכִּיר זְוּבוֹת הָעוֹלָם, זְוּבוֹת שֶׁל כָּל אֶזָּד וְאֶזָּד. וְעַל זֶה צָרִיךְ הָאָדָם לְפָרֵשׁ זְוּבוֹתָיו, כָּל אֶזָּד וְאֶזָּד כְּמוֹ שֶׁהוּא. מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁמְּפָרֵשׁ וְזָטָאוֹ, לֹא נִמְסַר דִּינוֹ אֶלָּא בִּידֵי הַמֶּלֶךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבַדּוֹ. וּמִי שֶׁדָּן אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – הוּא לְטוֹב. וְעַל זֶה בִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ (וְאָמַר), (תהלים מג) שָׁפְטֵנִי אֱלֹהִים. אַתָּה, וְלֹא אַזֵּר. וְכֵן שְׁלֹמֹה אָמַר, (מלכים–א ז) לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ. הוּא, וְלֹא אַזֵּר. וְכָל בֵּית דִּין מִתְרַזְּקִים מִמֶּנּוּ.

וְעַל זֶה צָרִיךְ לָנוּ לְפָרֵט הָעֲבֵרוֹת שֶׁל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר, וְכָל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה בְּפָרָט. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לב) זָטָאתִי אוֹדִיעֲךָ וְגוֹ'. וּלְבַסּוֹף – וְאַתָּה נָשָׂאתָ עֲוֹן זָטָאתִי סֶלָה. מִנַּיִן לָנוּ? מִמּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) אָנָּא זָטָא הָעָם הַזֶּה וְגוֹ'. בְּיִשְׂרָאֵל כָּתוּב, (שמואל–א יב) זָטָאנוּ כִּי עָזַבְנוּ אֶת ה'. שֶׁאִם תֹּאמַר זֶה בְּיָזִיד, אֲבָל בְּצִבּוּר לֹא – הֲרֵי כָּתוּב פָּסוּק זֶה. וְאִם תֹּאמַר זֶה בְּצִבּוּר, אֲבָל שֶׁלִּיזֵּז שֶׁלָּהֶם לֹא – הֲרֵי כָּתוּב (שמות לב) וַיָּשָׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם) וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם וְגוֹ'. מָה הַטַּעַם? מִי שֶׁמְּפָרֵשׁ זְוּבוֹתָיו, בֵּית דִּין מִתְרַזְּקִים מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁבֶּן אָדָם קָרוֹב לְעַצְמוֹ וְלֹא נִדּוֹן עַל פִּיו.

וְעוֹד, לֹא עִוֵּב לַמְקַטְרֵג לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת וּמוּם. שֶׁבֶּן אָדָם יַקְדִּים וְיֹאמַר, וְלֹא יִתֵּן מָקוֹם לְאַזֵּר לוֹמַר, וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְוַזֵּל לוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) וּמוֹדֶה וְעוֹזֵב יְרוּחָם.

בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְקַנִּים בֵּית דִּין כִּסֵּא לַמֶּלֶךְ לָדוּן אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְיִשְׂרָאֵל נִכְנָסִים בָּרִאשׁוֹנָה בַּדִּין לְפָנָיו, שֶׁיִּרְבּוּ הָרַחֲמִים. (לְפָנַי שֶׁיִּרְבֶּה הָרַגָּז). לָמַדְנוּ, וּמִשֻּׁפָּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. יוֹם בְּיוֹמוֹ מַה הוּא? אֶלָּא אֵלּוּ שְׁנֵי יָמִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. מַדּוּעַ שְׁנֵי יָמִים? מִשּׁוּם שֶׁהֵם שְׁנֵי בָּתֵּי דִּין שֶׁמִּתְזַכְּרִים כְּאֶחָד. דִּין עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא קָשֶׁה, בְּדִין תַּחְתּוֹן, שֶׁהוּא רָפֶה, וּשְׁנֵיהֶם נִמְצָאִים.

וְעַל זֶה לֹא יוֹדְעִים אֵלּוּ הַבַּבְלִים סוֹד שֶׁל הַיְבָבָה וְהַיְלָלָה, וְלֹא יוֹדְעִים שֶׁשְּׁנֵיהֶם צְרִיכִים, יְלָלָה שֶׁהוּא דִּין תַּקִּיף. שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים שֶׁהוּא דִּין רָפֶה, גְּנִיזוֹת שָׁגוּנָז בְּרַפְיוֹן. הֵם לֹא יוֹדְעִים, וְעוֹשִׂים שְׁנֵיהֶם. וְאָנוּ יוֹדְעִים וְעוֹשִׂים שְׁנֵיהֶם. (וְעַל זֶה סוֹד הַיְבָבָה וְהַיְלָלָה, וּשְׁנֵיהֶם צְרִיכִים. אֵלּוּ הַבַּבְלִים אֵינָם יוֹדְעִים, וְעוֹשִׂים שְׁנֵיהֶם.) וְהַכֹּל יוֹצֵא לְדֶרֶךְ אֱמֶת.

פָּתַח וְאָמַר, (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר, מַהוּ בַחֹדֶשׁ? זֶה בֵּית דִּין רָפֶה, שֶׁנִּקְרָא חֹדֶשׁ. בַּכֶּסֶה – (כִּסֵּא שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כִּסֵּא שֶׁל אוֹת ה׳, זֶה פַּזֵּד יִצְחָק שֶׁהוּא כִּסֵּא לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. עוֹד בַּכֶּסֶה) זֶה דִּין קָשֶׁה, פַּזֵּד יִצְחָק. דִּין שֶׁמִּתְכַּסֶּה תָּמִיד, שֶׁאֵין הוּא דִּין בְּגָלוּי. כִּי זוֹק – זֶה דִּין רָפֶה. וּמִשֻּׁפָּט – זֶה דִּין (קָשֶׁה). וּשְׁנֵיהֶם הֵם כְּאֶחָד. בְּגָלָל זֶה שְׁנֵי יָמִים, וּשְׁנֵיהֶם בְּסוֹד אֶחָד.

אַשְׁרֵי הָעָם יֹדְעֵי תְרוּעָה וְגוֹ׳ (תהלים פט). לֹא כָּתוּב שׁוֹמְעֵי, אוֹ תּוֹקְעֵי תְרוּעָה, אֶלָּא יֹדְעֵי תְרוּעָה. בְּגָלָל (כְּגוֹן) הַזְּכָמִים שֶׁדָּרִים בָּאֲוִיר שֶׁל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, אֵלּוּ יֹדְעֵי תְרוּעָה. סוֹד שֶׁל הַתְּרוּעָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים ב) תְּרֹעֲם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל. מִי עַם כְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל רִבּוֹנָם, לַעֲלוֹת לְפָנָיו וּלְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ. וְכָל אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים סוֹד הַתְּרוּעָה, יִתְקָרְבוּ לְלֶכֶת

בְּאוֹר פָּנָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזֶה הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים. וְעַל זֶה צָרִיךְ לָדַעַת אוֹתָהּ.

כָּתוּב (ויקרא ט) הַיֶּתֶרֶת מִן הַכָּבֵד. וְכָתוּב (שם ג) וְאֶת הַיֹּתֶרֶת עַל הַכָּבֵד. (אַזַּר שָׁעָשְׁתָה נְאוּף, עוֹלָה עָלָיו.) יֶתֶרֶת מִן הַכָּבֵד – זוֹ אֵשֶׁת זְנוּנִים שֶׁהוֹלֶכֶת וְיוֹצֵאת מִן הַכָּבֵד לְהַזְנוֹתִיא בְּנֵי הָעוֹלָם וּלְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם, וְעוֹזֶבֶת אֶת הַזָּכָר לַעֲשׂוֹת זְנוּנִים, וּמְשׁוּם זֶה הַיֶּתֶרֶת, שֶׁנִּפְרֶדֶת מִן הַכָּבֵד. יֶתֶרֶת עַל הַכָּבֵד – אַזַּר שָׁעָשְׁתָה נְאוּף, עוֹלָה עָלָיו. מֵצַוז אִשָּׁה זוֹנָה. מִתְגַּבֶּרֶת עַל בַּעְלָהּ, שֶׁהוּא כָּבֵד, בַּכַּעַס שֶׁל הַמָּרָה. אֵשֶׁת מְדָנִים וָכַעַס, שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַזָּכָר שֶׁלָּהּ. מֵצַוז אִשָּׁה זוֹנָה שׁוֹלֶטֶת עַל הַכָּבֵד, אֵשֶׁת מְדָנִים וָכַעַס.

יֶתֶרֶת מִן הַכָּבֵד – מִן הַכָּבֵד יוֹצֵאת לְהַבְאִישׁ לְכָל הָעוֹלָם וְלַעֲשׂוֹת נְאוּפִים עִם הַכֹּל. לְבַסּוֹף הִיא עוֹלָה לְגַבֵּי הַזָּכָר, מֵצַוז אִשָּׁה זוֹנָה, בְּעַזּוּת שֶׁל פָּנִים, וְאָז הִיא עַל הַכָּבֵד. וְעוֹד, יֶתֶרֶת מִן הַכָּבֵד נִקְרֵאת מֵהַצַּד הָאַזַּר. אַזַּר שֶׁיּוֹצֵאת לְנָאף עִם כֻּלָּם, נוֹתֶנֶת שִׁיּוּרִים לְבַעְלָהּ, וְזוֹהִי יֶתֶרֶת מִן הַכָּבֵד.

מִתּוֹךְ הַכָּבֵד וְהַיּוֹתֶרֶת שֶׁלָּהּ יוֹצֵאת מָרָה, וְהִיא זֶרֶב שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁיּוֹצְאוֹת מִמֶּנָּה טִפּוֹת מָרוֹת לַהֲרֹג לִבְנֵי אָדָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) וְאַחֲרִיתָהּ מָרָה כַלַּעֲנָה. וְהִיא תְּלוּיָה בַּכָּבֵד, וְכָל הַזְּלָלִים וְהַמִּיתוֹת תְּלוּיוֹת בּוֹ. וְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה (הַמִּשְׁטִין) מְשׁוֹטֵט בָּעוֹלָם לֶאֱסֹף אֶת כָּל זוֹבוֹת הָעוֹלָם, וְאָז כָּל הָאֵיבָרִים, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, הֵם בְּצָרָה, שֶׁהֵם אֵיבָרִים שֶׁל הַמַּלְכָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם. הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה. וְאָז כָּל יִשְׂרָאֵל בְּצָרָה, וְלוֹקְחִים שׁוֹפָר לְעוֹרֵר בּוֹ אוֹתָהּ תְּקִיעָה וּשְׁבָרִים וּתְרוּעָה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַדַּאי אַזַּר שֶׁהָאֵיבָרִים וְהָעוֹרְקִים שֶׁל הַלֵּב, שֶׁדּוֹמִים לְיִשְׂרָאֵל, הֵם בְּצָרָה. צְרִיכִים לְעוֹרְרָם בִּקְנָה, שֶׁהוּא שׁוֹפָר. וְזֶה קָנֶה שֶׁל רֵאָה. אַזַּר שֶׁכַּנְפֵי רֵאָה לֹא יְכוֹלוֹת לְהַשְׁקִיט רֶגֶז הַמָּרָה שֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת עַל עוֹרְקֵי הַלֵּב, וְעַל כָּל הָעוֹרְקִים שֶׁל הָאֵיבָרִים שֶׁל הַגּוּף. אוֹתָהּ הָרוּזַז שֶׁנּוֹשֶׁבֶת

בָּהֶם עוֹלָה בְּקָנָּה, שֶׁהוּא שׁוֹפָר, עוֹלָם הַבָּא. שֶׁכָּךְ פֵּרְשׁוּהוּ, וְשֶׁט דּוֹמֶה לָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁבּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. קָנָּה דּוֹמֶה לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה.

וְאַזַר שֶׁשָּׁט אוֹת ו׳ מִן וְשֶׁט, בְּרִבּוּי אֲכִילָה שֶׁל גָּזֵל, נִתְאָרֵךְ וְנַעֲשָׂה שָׂטָן. וּמִי גָּרַם אֶת זֶה? שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יא) שָׂטוּ הָעָם וְלָקְטוּ. הַשְּׂטוּת שֶׁלָּהֶם שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּעֵרֶב רַב הַשּׂוֹטִים, שֶׁהַתַּאֲוָה שֶׁלָּהֶם הִיא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה שֶׁל גָּזֵל וְזָמָם שֶׁל (תהלים יב) שֹׁד עֲנִיִּים וְאֶנְקַת אֶבְיוֹנִים. בְּאוֹת נו״ן כְּפוּפָה, הַשּׂוֹטִים, שֶׁאוֹכְלִים וּבְלִי לִטְוֹזן. מַה כָּתוּב בָּהֶם? (במדבר יא) הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף ה׳ זָרָה בָּעָם. נִתְפַּשְּׁטָה אוֹת ו׳ שֶׁל שָׂטוּ, אוֹתוֹ שֶׁרוּזוֹ כָּפוּף, וְהוּא אוֹת נ׳. וְזֶה גָּרַם שֶׁהִתְפַּשֵּׁט הַשָּׂטָן בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וּמִתְגַּבֵּר עַל כָּל אֵיבָרִים וְעוֹרְקִים בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ מִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה. כְּוֻשְׁבּוֹן הַשָּׂטָ״ן וָסֵר אֶזֶד, זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁאֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה.

וְהוּא כְּדַגְמַת הַקָּנָּה, וְהוּא אוֹת ו׳ בֶּן י״ה מִבִּינָה. וְלָכֵן בְּאֵרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הָרוֹאֶה קָנָּה בַּחֲלוֹם זוֹכֶה לְזָכְמָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ד) קְנֵה זָכְמָה קְנֵה בִינָה. שֶׁאֵין קָנָּה שֶׁהוּא פָּזוּת מִשְּׁנֵיהֶם, שֶׁהֵם י׳ זָכְמָה, ה׳ בִּינָה. וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ לְעוֹרֵר בַּשּׁוֹפָר, שֶׁהוּא קָנָּה, עוֹלָם הַבָּא, עוֹלָם אָרֹךְ, אֶרֶךְ אַפַּיִם, שֶׁנִּמְצָאִים מִמֶּנּוּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, כְּוֻשְׁבּוֹן וָא״ו. אוֹת א׳ – אֶרֶךְ, שְׁתֵּי וָוִי״ם – אַפַּיִם.

וְאִמָּא עֶלְיוֹנָה הִיא תְּקִיעָה, מִצַּדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם. שְׁבָרִים מִצַּדּוֹ שֶׁל יִצְחָק. תְּרוּעָה מִצַּדּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה קָשֶׁר שֶׁל כֻּלָּם. כְּלוֹמַר, אוֹת ק׳ – תְּקִיעָה. אוֹת ש׳ – שְׁבָרִים. אוֹת ר׳ – תְּרוּעָה. וְכֻלָּם מְשֻׁלָּשִׁים לְגַבֵּי הַשְּׁכִינָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב קְדֵשָׁה לְךְ יְשַׁלֵּשׁוּ. שֶׁאֵין קוֹל יָכוֹל לָצֵאת הַזּוּצָה אֶלָּא מִן הַפֶּה. אַף כָּךְ אֵין לְהַפְרִיד הַשְּׁכִינָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶאֱמַר בּוֹ, (תהלים כט) קוֹל ה׳ זוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ. וְהַשְּׁכִינָה – תְּפָלַת כָּל פֶּה. וְאֵלּוּ סִימָנִים: קשר״ק, קש״ק, קר״ק. וּבַזּוּבּוּר הַקַּדְמוֹן. (עד כאן).

זֹהַר

לוּקְוִזים שׁוֹפָר לְעוֹרֵר בּוֹ תְּרוּעָה וּתְקִיעָה, דִּין קָשֶׁה בְּרַוָזַמִים, וּשְׁבָרִים – דִּין קָשֶׁה בְּלִי רַוָזַמִים (דִּין רָפֶה בְּרַוָזַמִים), וְאָז כָּךְ יְעוֹרְרוּ לְמַעְלָה לְהִתְעָרֵב זֶה בָּזֶה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בָּזֶה מִתְמַתֵּק הַשָּׂטָן וּמִתְקַצֶּרֶת אוֹת נו״ן מִן וַיֶּשֶׁט. מַה שֶּׁהָיָה שָׂטָן מִקֶּדֶם, שָׁב לַאֲזוֹרָיו, וְזָזַר לִהְיוֹת וַיֶּשֶׁט כְּבָרֹאשׁוֹנָה. מְשׁוּם שֶׁהַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב. יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין כּוֹזֵם בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה כִּשְׁאָר הָאֻמּוֹת, שֶׁיּוֹרְשִׁים עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכּוֹזֵם בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. אֶלָּא כּוֹזֵם בְּקוֹל זֶה, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא, עוֹלָם אָרֹךְ, שֶׁנִּבְרָא בְּאוֹת יו״ד. וּמְשׁוּם שֶׁקּוֹל שׁוֹפָר מִמֶּנּוּ יוֹצֵא, אָמְרוּ זַכָּמִים, אֵין פְּוּזַתִין מֵעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת. וּבְאוֹת י׳ וַדַּאי נַעֲשָׂה עוֹלָם אָרֹךְ, שֶׁהוּא אוֹת ו׳, עוֹלָם הַבָּא. וּבְאוֹת ה׳ בָּרָא עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהִיא אוֹת ה׳ קְטַנָּה, שֶׁבָּהּ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה שֶׁל הַתּוֹרָה.

וְעוֹד סוֹד אַזַר, אַזַר שֶׁנִּגְזְרָה גְּזֵרָה בְּשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם שְׁתֵּי ה׳ ה׳, שְׁנֵי בָּתֵּי דִינִים – מִי יָכוֹל לְבַטֵּל גְּזֵרָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם? י׳ ו׳, שְׁאוֹת ה״א הִיא אִמָּא עִלָּיוֹנָה. י׳ – אָב. וּמַה כָּתוּב? (במדבר ל) כָּל נֵדֶר וְכָל שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ, שֶׁהִיא אוֹת ה׳, אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ. וּמְשׁוּם זֶה צָרִיךְ לְעוֹרֵר הַקּוֹל, שֶׁהוּא אוֹת ו׳, בַּעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, שֶׁהֵם אוֹת י׳. וְהָעִקָּר שֶׁלָּהֶם בִּנְשִׁימָה אֲזַת, כָּל סִימָן וְסִימָן, בַּפָּה, שֶׁהִיא אוֹת י׳ – מֵעֲשָׂרָה.

מִיָּד שֶׁשָּׁמְעוּ דְּבָרִים אֵלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְכָל הַוַּבְרִים, אָמְרוּ, בָּרוּךְ ה׳ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ מֵאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רַבָּם שֶׁל נְבִיאִים, רַבָּם שֶׁל זַכָּמִים, רַבָּם שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ מְדַבֵּר עַל פִּיו, וְכָתַב עַל יָדָיו סוֹדוֹת אֵלּוּ שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ כְּמוֹתָם מִמַּתַּן תּוֹרָה וְעַד כָּאן.

אָמַר לוֹ, מְנוֹרָה קְדוֹשָׁה, הַשְׁלֵם דִּבְרֵי הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַזּוֹבוּר הַקַּדְמוֹן לְפָרֵשׁ אוֹתָם, שֶׁהֲרֵי כָּל בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבוֹת שֶׁל מַעְלָה, וּבַעֲלֵי הַיְשִׁיבוֹת שֶׁל

מַטָּה, כֻּלָּם מְזֻמָּנִים לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ מִפִּיךָ וּפְרוּשִׁים שֶׁלְּךָ, שֶׁהֲרֵי שִׁמְוָה וּפָרְיוֹן יִתְעוֹרֵר בָּהֶם לְמַעְלָה וּמַטָּה. אַל תִּתְּנוּ דָּמִי לוֹ, אַתָּה וְכָל הַזְּבוּרָה שֶׁלְּךָ. עוֹד נֶאֱמַר בַּזְּבוּר הַקָּדְמוֹן. (ע״כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

בִּתְרוּעָה וּתְקִיעָה וּשְׁבָרִים נִמְתָּק הַכֹּל זֶה בָּזֶה. וְכָל מַה שֶּׁאוֹתוֹ כְּבֵד לוֹקֵחַ – מַקְרִיב אֶל הַכֶּלֶב, שֶׁהוּא מֶלֶךְ, לָזוּן (לָדוּן). וְאוֹתוֹ הַכֶּלֶב אֵין דַּרְכּוֹ וְאֵין זִשְׁקוֹ בַּמַּעֲשִׂים הָעֲכוּרִים שֶׁל עַמּוֹ, אֶלָּא לוֹקֵחַ כָּל הַמְבֹרָר וְכָל הַצָּזוּ וְכָל הַזְּכֻיּוֹת וְכָל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים. וְכָל אוֹתָהּ הָעֲכִירוּת וְהַטִּנּוּף וְהַלִּכְלוּךְ, שֶׁהֵם מַעֲשִׂים רָעִים, (אֵין) (זוֹרֵק אוֹתָם לִשְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אוֹתוֹ כְּבֵד) מַשְׁאִיר לַכֶּבֶד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית כז) עֵשָׂו [אָזִי] אִישׁ שָׂעִר. וְכָל הָעוֹרְקִים שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם שְׁאָר אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם. מַהוּ עֲוֹנֹתָם? עֲוֹנוֹת תָּם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם. וְהַזּוֹבוֹת שֶׁל הָעַמּוּד (שֶׁל עַמּוֹ) שֶׁהֵם עוֹרְקִים וּדְפָקִים שֶׁל הַלֵּב.

וּמִשּׁוּם זֶה, שְׁזִיזִין וְצַרַעַת וְסַפַּחַת שֶׁבְּכָל אוֹתָם אֵיבָרִים, מוֹצָאָם מִן הַכָּבֵד, מֵאוֹתָם לְכְלוּכִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בּוֹ. וּמֵהַלֵּב בָּאָה כָּל הַבְּרִיאוּת לְכָל הָאֵיבָרִים. שֶׁכֵּךְ הוּא, כֵּיוָן שֶׁהַלֵּב נוֹטֵל כָּל הַזֹּהַר וְהַמְבֹרָר וְהַצָּזוּ. הַכָּבֵד נוֹטֵל כָּל מַה שֶּׁנִּמְצָא וְנִשְׁאָר מֵהַלִּכְלוּךְ וְהַטִּנֹּפֶת, וְזוֹרֵק לְכָל שְׁאָר הָאֵיבָרִים, שֶׁהֵם שְׁאָר אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֲזוֹרִים, בְּעַל כָּרְחָם. וּמִפָּסֹלֶת שֶׁל פָּסֹלֶת הַכָּבֵד נוֹטֵל הַטְּזוֹזוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת. (משלי ג) מְאֹרַת ה׳ בְּבֵית רָשָׁע.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַהֲרֵי בֵּאַרוּ זַכְמִים עַל זֶה, טְזוֹזוֹל שׁוֹזֵק. וְזֶהוּ (קֹהֶלֶת ז) שׁוֹזֵק הַכְּסִיל. וּמִשּׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהוּ זַכְמֵי הַמִּשְׁנָה, אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׁזֶּקֶת לוֹ. וְקֹהֶלֶת אָמַר, (שם) טוֹב כַּעַס מִשְּׁזוֹק. טוֹב כַּעַס שֶׁל הַכָּבֵד,

שֶׁהִיא מָרָה, רְצוּעָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רְצוּעָה לְהַלְקוֹת בָּהּ הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה בָּזְלָאִים רָעִים, בִּנְגָעִים, מִשְׁוּוזוּק שֶׁשּׁוּוזָק לָהֶם בַּטְּוזוּל, בַּלְכְלוּךְ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁשּׁוּוזָקָת לָהֶם הַשָּׂעָה בְּעֹשֶׁר. וְעוֹד, אֶרֶס הַטְּוזוּל שֶׁהוּא הַוּוּזָל בֶּעָפָר, וְהוּא זָזָק יוֹתֵר מֵאֶרֶס הַמָּרָה.

וּמִשּׁוּם שֶׁעֵרֶב רַב הֵם שְׁאוֹר שֶׁבָּעֲסָה, וְאֵלּוּ אֲמוּת הָעוֹלָם דּוֹמִים לְמִץ, יוֹתֵר מְעַכְּבִים בַּגָּלוּת הָעֵרֶב רַב אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאֲמוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּהוּ זַכָּמִים, מִי מְעַכֵּב? שְׁאוֹר שֶׁבָּעֲסָה מְעַכֵּב. שֶׁהֵם דְּבֵקִים בְּיִשְׂרָאֵל כִּשְׁאוֹר בָּעֲסָה. אֲבָל אֲמוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֵינָם כֵּן, אֶלָּא (תהלים א) כַּמֹּץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּזַ.

וְעוֹד, (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו, כַּאֲשֶׁר רְצוֹנוֹ לַעֲשׂוֹת קְטֹרוּג לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, וְהוּא נוֹשֵׂא כָּל הַזּוּבוֹת שֶׁיָּכוֹל לָשֵׂאת אוֹתָם עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה כָּבֵד, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לח) כְּמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנּוּ, זוּבוֹת עַל כְּנָפָיו. מָה עוֹשֶׂה? עוֹלֶה לְהַר עֶלְיוֹן, כַּזְּמוֹר כַּאֲשֶׁר הוּא רוֹצֶה לַעֲלוֹת לְהַר גָּבוֹהַ, כְּמַשָּׂא כָּבֵד יִכְבַּד עָלָיו. כַּאֲשֶׁר הוּא לְמַעְלָה וְרוֹצֶה לַעֲלוֹת עוֹד לְפִי הַמְּעַט שֶׁנִּשְׁאָר לוֹ, כָּבֵד עָלָיו מַשָּׂאוֹ, וְנוֹפֵל, וּמַפִּיל עַצְמוֹ לְמַטָּה. וּבְכֹבֶד הַמַּשָּׂא שֶׁהֻכְבַּד עָלָיו, נַעֲשׂוּ כָּל הָאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ וְזֵתִיכוֹת, שֶׁלֹּא נִשְׁאָר אֵיבָר שָׁלֵם. גַּם כָּךְ נַעֲשֶׂה לְסָמָאל וְנָזוּשׁ, הַכָּבֵד וְיוֹתֶרֶת הַכָּבֵד, יֵצֶר הָרָע וּבַת זוּגוֹ זוּנָה. מִשָּׁם כָּל בַּת אֵל נֵכָר זוּנָה. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

אָמַר רַבִּי פָּנְזוּס, דֶּרֶךְ זוּ הָיְתָה מְתֻקָּנֶת לִי לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים אֵלּוּ מֵעַתִּיק הַיָּמִים, אַשְׁרֵי הָעוֹלָם שֶׁאַתָּה נִמְצָא בְּתוֹכוֹ. אוֹי לָעוֹלָם שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ יְתוֹמִים וְלֹא יוֹדְעִים דִּבְרֵי תוֹרָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהַכָּבֵד נוֹטֵל הַכֹּל – טוֹב וָרָע. וְאַף עַל גַּב שֶׁמְּשׁוֹטֵט וְאוֹסֵף כָּל זוּבוֹתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל – כָּךְ גַּם זְכֻיּוֹתֵיהֶם אוֹסֵף כְּדֵי לְהַעֲמִיד קְטֹרוּגוֹ. וְהַכֹּל, זֶה וָזֶה מַקְרִיב לְגַבֵּי הַלֵּב. וְדֶרֶךְ הַלֵּב שֶׁלֹּא נוֹטֵל אֶלָּא הַזּוֹךְ וְהַמְּבֹאָר וְהַצַּזּ שֶׁל הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ. וּשְׁאָר הַטִּנּוֹפֶת

וְהַלְכְלוּךְ מְזַזְיֵר לַכָּבֵד, וְלוֹקְזוֹ הַכֹּל בְּעַל כָּרְחוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו וְגוֹ'. דָּבָר זֶה זָזַרְתִּי כְּדֵי שֶׁיִּתְמַהֵּתָּק לְפִי כִּמְתִיקוּת הַדְּבַשׁ. אַשְׁרֵי זֻלְקִי שֶׁזָּכִיתִי לָזֶה, לִרְאוֹת זֶה בְּעֵינַי.

אַף הוּא פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קלא) ה' לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינָי וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה אָמַר דָּוִד בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ עַל שְׂפַת הַנָּהָר, (וְהָיָה אוֹמֵר) רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כְּלוּם הָיָה בֶּן אָדָם שֶׁהוֹדָה וְשִׁבַּח לַאֲדוֹנוֹ כָּמוֹנִי?! הִזְדַּמְּנָה לוֹ צְפַרְדֵּעַ, אָמְרָה לוֹ: דָּוִד, לֹא תִתְגָּאֶה, שֶׁאֲנִי עָשִׂיתִי יוֹתֵר מִמְּךָ, שֶׁמָּסַרְתִּי גּוּפִי עַל דִּבַּר קוֹנִי, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ז) וְשָׁרַץ הַיְאֹר צְפַרְדְּעִים, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ. וְעוֹד, שֶׁאֲנִי מְשַׁבַּחַת וּמְזַמֶּרֶת לַיְלָה וְיוֹם בְּלִי הַפְסָקָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר דָּוִד, ה' לֹא גָבַהּ לִבִּי וְלֹא רָמוּ עֵינָי. ה' לֹא גָבַהּ לִבִּי.

זֶהוּ קָרְבָּן שֶׁבְּכָל יוֹם וּבְכָל זְמַן וּזְמַן אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּכְלֶלֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בּוֹ בֵּין כָּל שְׁאָר זֵילוּתֶיהָ, וְכָל אוֹתָן הָעֲבוֹדוֹת מוֹצִיאִים אוֹתָהּ מִבֵּין הַקּוֹצִים וּמִבֵּין שְׁאָר הָאֻמּוֹת. כָּךְ יִשְׂרָאֵל, כָּל זְמַן שֶׁהֵם אֲטוּמֵי לֵב וְלֹא פּוֹתְזִים בִּתְשׁוּבָה, לֹא מַעֲלִים רֵיזַז וְלֹא מוֹצִיא אוֹתָם מִבֵּין הַקּוֹצִים. אֲבָל כַּאֲשֶׁר פּוֹתְזִים בִּתְשׁוּבָה, מִיָּד מַעֲלִים רֵיזַז, וְיוֹצִיא אוֹתָם מִבֵּין הַקּוֹצִים, וְתֶהֱנֶה בָּהֶם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ה) פָּתַחְתִּי לְדוֹדִי וְדוֹדִי חָמַק עָבָר. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַשִּׁנְאָה אֲטוּמָה, אֵין לָהּ רֵיזַז וְלֹא עוֹלָה מִבֵּין הַקּוֹצִים, וְדִירָתָהּ בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שָׁלַח אוֹתָנוּ לָלֶכֶת דֶּרֶךְ זוֹ אֶלָּא לִלְמֹד דְּבָרִים אֵלּוּ.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, בָּא נָשָׂר וְיָרַד, וְנָטַל שׁוֹשַׁנָּה אַוֵּזֶת מִבֵּינֵיהֶם וְהָלַךְ. אָמְרוּ, מִכָּאן וָהָלְאָה נֵלֵךְ לְדַרְכֵּנוּ. קָמוּ וְהָלְכוּ. עַד כָּאן דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבִּי פָּנְוָס, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן הָלַךְ לוֹ, הוּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר וּשְׁאָר הַזַּבְּרִים, וְרַבִּי פָּנְוָס וּשְׁאָר הַזַּבְּרִים.

פָּתַח וְאָמַר רַבִּי פָּנְוָס עַל זֶה, (תהלים ס) לַמְנַצֵּחַ עַל שׁוֹשַׁן עֵדוּת מִכְתָּם לְדָוִד לְלַמֵּד. מַהוּ לְלַמֵּד? לְלַמֵּד לִבְנֵי הָעוֹלָם זְכוּתָהּ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ, שׁוֹשַׁן

עֵדוּת – אֵלּוּ סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (שיר השירים ז) סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים. מִכְתָּם לְדָוִד – סִימָן שֶׁהֶרְאוּ לוֹ, לְדָוִד, כַּאֲשֶׁר שָׁלַח לִיוֹאָב לַאֲרָם נַהֲרַיִם וְלַאֲרָם צוֹבָה לְהִלָּוֵּם בָּהֶם. אָמַר רַבִּי פָּנְוָזס, זֶהוּ שׁוֹשַׁן עֵדוּת שֶׁקַּיָּם כָּאן. הֲרֵי הַכּוֹכָבִים בַּשָּׁמַיִם, שְׁכִינָה עָלֵינוּ, וּמַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת עָמָּהּ, וְעֶזְרָה קְדוֹשָׁה לְשֶׁבֶז. זֶהוּ שׁוֹשַׁן בְּשִׁלְמוּת כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. קָמוּ וְהָלְכוּ אֵלּוּ לְכָאן וְאֵלּוּ לְכָאן. הָלַךְ לוֹ רַבִּי פָּנְוָזס וְלָן בִּכְפָר עַקִּימִין, וְרַבִּי יְצְוָזק וְרַבִּי זְיָיא עִמּוֹ.

עַד שֶׁהִקְדִּימוּ לָלֶכֶת, יָשְׁבוּ וְזָכוּ לְאוֹר הַבֹּקֶר. זָקַף עֵינָיו רַבִּי זְיָיא וְרָאָה אֵלּוּ כּוֹכָבִים שֶׁל שַׁרְבִּיט שֶׁרָצִים וְהוֹלְכִים. אָמַר, וַדַּאי בִּכְמָה פְּעָמִים שָׁאַלְתִּי עַל אֵלּוּ הַכּוֹכָבִים.

אָמַר רַבִּי פָּנְוָזס, אֵלּוּ הַכּוֹכָבִים שֶׁל שַׁרְבִּיט יְדוּעִים בַּהֲבָנָה שֶׁל הַזְּבֵרִים, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת כָּל אוֹתָם כּוֹכְבֵי הָרָקִיעַ, גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, וְכֻלָּם מוֹדִים וּמְשַׁבְּזִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שֶׁכָּתוּב (תהלים קמז) מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים). וְכַאֲשֶׁר מַגִּיעַ זְמַנָּם לְשַׁבֵּזַ, קוֹרֵא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשֵׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. וְאָז רָצִים וּמוֹשִׁיטִים שַׁרְבִּיט שֶׁל אוֹר לָלֶכֶת לְשַׁבֵּזַ לְקוֹנָם, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּצְטַוּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָּרָא אֵלֶּה וְגוֹ'. תּוֹךְ כְּדֵי כָּךְ עָלָה הָאוֹר. קָמוּ וְהָלְכוּ.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, בָּא הַנָּשֶׁר הַגָּדוֹל, הִקִּיף עַל רָאשֵׁיהֶם וְעָמַד עֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי פָּנְוָזס, וַדַּאי זְמַן רָצוֹן הוּא עַתָּה. אוֹתָהּ שָׁעָה נִפְתְּחוּ שַׁעֲרֵי רַזְמִים לְכָל אוֹתָם שֶׁבְּבֵית זָלְיָם, וְהוּא זְמַן לָרְפוּאָה שֶׁלָּהֶם. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם אֲסוּרֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֲרֵי נָשֶׁר זֶה סִימָן שֶׁל רַזְמִים הוּא.

פָּתַז וְאָמַר, (דברים לב) כְּנָשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף וְגוֹ'. אֵין בָּעוֹלָם מִי שֶׁהוּא בַּעַל רַזְמִים עַל בָּנָיו כְּנָשֶׁר, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּ הַפָּסוּק שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ל) וְיאכְלוּהָ בְּנֵי נָשֶׁר, שֶׁהוּא מְרַזֵּם עַל בָּנָיו. וּמִתּוֹךְ שֶׁעָתָה זְמַן שֶׁל רַזְמִים, בָּא נָשֶׁר זֶה וְסוֹבֵב עָלֵינוּ. בְּשָׁעָה זוֹ הִיא רַזְמִים לְכָל אוֹתָם שֶׁבְּבֵית זָלְיָם. וְזֶהוּ

שֶׁכָּתוּב (תהלים ה) ה' בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלִי. וְזֶה בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם וְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלּוֹ.

תּוֹךְ כְּדֵי כָּךְ סָבַב הַנָּשֶׁר וְעָבַר לִפָּנֵיהֶם. אָמַר רַבִּי פָּנְוָוס, נָשֶׁר נָשֶׁר, מָה אַתָּה אֶצְלֵנוּ? אִם בִּשְׁלִיזוּת קוֹנְךָ בָּאתָ – הֲרֵי אָנוּ כָּאן. אִם בִּגְלַל דָּבָר (סִימָן) אַזֵּר בָּאתָ – הֲרֵי אָנוּ כָּאן מְזֻמָּנִים לִשְׁמֹעַ. הִתְרוֹמֵם הַנָּשֶׁר לְמַעְלָה וְנִתְכַּסָּה מֵהֶם, וְהֵם יָשְׁבוּ.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, זֶה שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ קָטָן (תָּמוּהַּ) הוּא, שֶׁלְּמַדְנוּ, הַנָּשֶׁר הַגָּדוֹל הָיָה בָּא אֵצֶל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְהָיָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ רוֹכֵב עַל כְּנָפָיו, וּמוֹבִיל אוֹתוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת בְּשָׁעָה אַזְנִית. לְאָן הוֹבִיל אוֹתוֹ? לְתַרְמוֹד בַּמִּדְבָּר בֶּהָרִים. מָקוֹם אֶזְדּ יֵשׁ אֵצֶל הָרֵי הַזּוֹשָׁךְ שֶׁנִּקְרָא תַּרְמוֹד בַּמִּדְבָּר, וְאֵין הוּא מָקוֹם שֶׁל אֲנָשִׁי תַּרְמוֹד, אֶלָּא תַּרְמוֹד שֶׁהוּא בַּמִּדְבָּר בֶּהָרִים, וְשָׁם מִתְאַסְפִים כָּל הָרוּזוֹת וְהַצְּדָדִים הָאֲזוֹרִים. וְאוֹתוֹ נָשֶׁר הָיָה טָס לְשָׁם בְּשָׁעָה אַזְנִית.

כֵּיוָן שֶׁהָיָה עוֹמֵד עַל הַמָּקוֹם הַהוּא, הִגְבִּיהַּ הַנָּשֶׁר, וּשְׁלֹמֹה כָּתַב פָּתָק וְהִשְׁלִיכוֹ לְשָׁם, וְנִצּוֹל מֵאֵלּוּ הָרוּזוֹת. וְהַנָּשֶׁר הָיָה מִסְתַּכֵּל תּוֹךְ הַזּוֹשָׁךְ שֶׁל הֶהָרִים לַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם נִמְצָאִים עֻזָּא וַעֲזָאֵל, שֶׁהֵם שָׁם אֲסוּרִים בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל קְבוּעוֹת תּוֹךְ הַתְּהוֹם, וְאֵין יְכֹלֶת (רְשׁוּת) לְאָדָם בָּעוֹלָם לְהִכָּנֵס לְשָׁם, וַאֲפִלּוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם, זוּץ מִבִּלְעָם.

וְכֵיוָן שֶׁהַנָּשֶׁר מִסְתַּכֵּל תּוֹךְ הַזּוֹשָׁךְ הַגָּדוֹל, יוֹרֵד לְמַטָּה וְלוֹקֵחַ אֶת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ תַּזַּת כָּנָף הַשְּׁמָאלִי, וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ, וְעוֹמֵד עַל אֵלּוּ הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת, וְהוֹלֵךְ וּמִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וּשְׁלֹמֹה אָז מוֹצִיא טַבַּעַת (שׁוּרְטִיגָא) שֶׁזָּקוּק עָלֶיהָ שֵׁם קָדוֹשׁ, וְשָׁם בְּפִי הַנָּשֶׁר, וּמִיָּד הֵם הָיוּ אוֹמְרִים כָּל מַה שֶּׁרוֹצֶה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וּמִשָּׁם הָיָה יוֹדֵעַ שְׁלֹמֹה זְכוּתָה עֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ט) וַיִּבֶן וְגוֹ' אֶת תַּדְמֹר [תַּרְמוֹד] בָּאָרֶץ. וְכִי בִּנְיָנִים הָיָה עוֹשֶׂה בָּאָרֶץ? אֶלָּא מַהוּ וַיִּבֶן? הִסְתַּכֵּל בְּשִׂכְלוֹ וְיָדַע לְאוֹתוֹ מָקוֹם לָדַעַת בּוֹ זְכוּתָה (עֶלְיוֹנָה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(נזזמיה זז) וַיָּבִינוּ בַּמִּקְרָא).

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, אוֹתוֹ נָשָׂר זָזַר אֲלֵיהֶם וְשׁוֹשַׁנָּה אַזַּת בְּפָיו, וְהִשְׁלִיךְ לִפְנֵיהֶם וְהָלַךְ לוֹ. רָאוּ וְשָׁמְזוּ. אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, וְלֹא אָמַרְתִּי לָכֶם שֶׁנָּשָׂר זֶה בִּשְׁלִיזוּת שֶׁל קוֹנוֹ הוֹלֵךְ וּבָא? שׁוֹשַׁנָּה זוֹ הִיא שׁוֹשַׁן עֵדוּת שֶׁאָמַרְתִּי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתָהּ אֶצְלֵנוּ.

פָּתוּז כְּמִקֹּדֶם וְאָמַר, (תהלים ס) לַמְנַצֵּחַ עַל שׁוֹשַׁן עֵדוּת מִכְתָּם לְדָוִד לְלַמֵּד. וְכִי שׁוֹשַׁן עֵדוּת אֵיזוֹ עֵדוּת מֵעִיד? אֶלָּא שׁוֹשָׁן זֶה הִיא עֵדוּת לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְהִיא עֵדוּת לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, עֵדוּת לַיְזוּד הָעֶלְיוֹן, וְזֶהוּ בְּגִלַּל שֶׁשּׁוֹשַׁנָּה זוֹ יֵשׁ בָּהּ שִׁלְשָׁה עָשָׂר עָלִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּשֹׁרֶשׁ אֶזֶד, וְיֵשׁ בָּהּ זֶמֶשׁ עָלִים מְבֻזּוּן וְזָזָקִים שֶׁמְּזַוְּפִים לְשׁוֹשַׁנָּה זוֹ וּמְגַנִּים עָלֶיהָ.

וְהַכֹּל בְּסוֹד הַזָּכְמָה הוּא. שִׁלְשָׁה עָשָׂר עָלִים אֵלּוּ הֵם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַזֲמִים שֶׁיּוֹרֶשֶׁת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִלְמַעְלָה, וְכֻלָּם אֲזוּזִים בְּשֹׁרֶשׁ אֶזֶד. (שֶׁהֵם י״ג תִּקּוּנִים שֶׁל הַזָּקָן הַתְּזוּתוֹן שֶׁל אֲרִיךְ אַנְפִּין, שֶׁהֵם י״ג תִּקּוּנִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל זְעֵיר אַנְפִּין) וְהוּא בְּרִית אַזַּת וְדַגְמַת בְּרִית הַיְסוֹד (הַיְזוּד) שֶׁל הַכֹּל. זֶמֶשׁ זָזָקִים שֶׁסּוֹבְבִים עָלֶיהָ אֵלּוּ זֶמֶשׁ שְׁעָרִים, זֶמֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה (שֶׁל הַיְסוֹד, יְסוֹד (בְּבִית הַמִּקְדָּשׁ) בְּרִית קֹדֶשׁ) שֶׁעַל הַזַּזִּים הוֹלֵךְ בָּהֶם.

עֵדוּת לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כֻּלָּם (זֶמֶשׁ מֵאוֹת שָׁנָה שֶׁל הַיְסוֹד בְּרִית קֹדֶשׁ, כֻּלָּם מַעֲשֵׂה שֶׁל בְּרֵאשִׁית יוֹשְׁבִים וְכוּ') תֵּבוֹת יְדוּעוֹת בַּהֲבָנָה, וְעוֹמְדִים בְּזֶשְׁבּוֹן, וְשֵׁם אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, מַרְאֶה לְמַעְלָה וּמַרְאֶה לְמַטָּה. מַרְאֶה לְמַעְלָה בְּסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, וּמַרְאֶה לְמַטָּה בְּסוֹד שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

שׁוֹשַׁנָּה – עֵדוּת לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּכָל אֵלּוּ הַסִּימָנִים, שֶׁכָּתוּב (זֶה) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. זוֹ שׁוֹשַׁנָּה. שִׁלְשָׁה עָשָׂר עָלִים (הֵם) שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת עַד שֵׁם אֱלֹהִים הַשֵּׁנִי. וְאֵלּוּ הֵם: א – אֶת, ב – הַשָּׁמַיִם, ג – וְאֵת, ד – הָאָרֶץ, ה – וְהָאָרֶץ, ו – הָיְתָה, ז – תֹהוּ, זז – וָבֹהוּ, ט – וְזֹשֶׁךְ, י – עַל, יא –

פָּנֶיךָ, יב – תְּהוֹם, יג – וְרוּחַ. הֲרֵי שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עָלִים שֶׁל הַשּׁוֹשַׁנָּה. וְזַמּוֹשָׁה וְזָקִים שֶׁסּוֹבְבִים לְאֵלּוּ הֵם: א – מְרַזְּפָת, ב – עַל, ג – פָּנֶיךָ, ד – הַמַּיִם, ה – וַיֹּאמֶר. הֲרֵי וְזַמּוֹשָׁה אֲוֵזְרִים. אַזַּר כָּךְ נֶאֱמַר יְהִי אוֹר, הֲרֵי עֹקֶר וְשֹׁרֶשׁ שֶׁל הַשּׁוֹשַׁנָּה שֶׁהַכֹּל אָזוּז בָּהּ.

עֵדוּת לַיְזוּד. וְזַמּוֹשָׁה עָלִים וְזָקִים, הַשֹּׁרֶשׁ וְהַיְזוּד שֶׁאָזוּזִים בּוֹ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עָלִים אֵלּוּ. (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ – הֲרֵי וְזַמּוֹשָׁה עָלִים שֶׁל הַשּׁוֹשַׁנָּה. אָזַד – זֶהוּ הָעֹקֶר וְהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁהַכֹּל אָזוּז בּוֹ. סוֹד (עֵדוּת לַיְזוּד. וְזַמֵּשׁ תֵּבוֹת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶזַד, אֵלּוּ וְזַמּוֹשָׁה עָלִים וְזָקִים שֶׁל הַשּׁוֹשַׁנָּה. שֹׁרֶשׁ וִיסוֹד אֲזוּזִים בּוֹ. זֶהוּ אָזַד. וְהוּא עֹקֶר וְשֹׁרֶשׁ שֶׁהַכֹּל אֲזוּזִים בּוֹ. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עָלִים אֵלּוּ סוֹד) שֶׁל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּוֶשְׁבּוֹן, זוֹתָם הַמֶּלֶךְ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּדַּגְמַת הַשּׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים, (שיר השירים ב) כָּךְ הֵם יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְכָךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין שְׁאָר הָאֻמּוֹת הַשָּׂרִים הַמְמֻנִּים. כָּל זְמַן שֶׁהַשּׁוֹשַׁנָּה עוֹמֶדֶת סְגוּרָה וְאֵינָהּ פְּתוּזָה, אֵין בָּהּ רֵיזַ, וְלֹא מַעֲלִים אוֹתָהּ וְלֹא מוֹצִיאִים אוֹתָהּ מִתּוֹךְ הַקּוֹצִים. אֲבָל בְּשָׁעָה שֶׁהַשּׁוֹשַׁנָּה פְּתוּזָה, מַעֲלָה רֵיזַ, וְאָז מוֹצִיאִים אוֹתָהּ מִתּוֹךְ הַקּוֹצִים, וְנֶהֱנֵית מֵהֶם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ה) פָּתְזִי לִי אֲזוֹתִי רַעְיָתִי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שָׁלַז אוֹתָהּ לָנוּ אֶלָּא לָלֶכֶת לְדַרְכֵּנוּ.

וּבְזִבּוּר קַדְמוֹן, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאָבִיו, הֲרֵי שָׁמַעְתִּי עַל אֵלּוּ הָאֵיבָרִים הָאֲטוּמִים בְּסוֹד הַקְּרְבָּנוֹת. אֵיבָרִים אֲוֵזְרִים, הַסּוֹד שֶׁלָּהֶם מַהוּ? אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אֶלְעָזָר בְּנִי, כָּל שֶׁאָר אֵיבָרִים שֶׁמִּבַּפָּנִים, סוֹד עֶלְיוֹן הוּא.

בֹּא וּרְאֵה, הַלֵּב הֲרֵי נֶאֱמַר, אֲבָל לֵב זֶה הוּא אֵשׁ שֶׁשּׁוֹרֵף, וְאִם לֹא שֶׁהַזְּמִין אֵלָיו הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן אֶת כַּנְפֵי הָרֹאָה, שֶׁמְּבִיאִים לְפָנָיו הָרוּזַ מֵרוּזַ שֶׁנּוֹשֶׁבֶת מִתּוֹךְ בְּשָׂמִים עֶלְיוֹנִים, הָיָה שׁוֹרֵף אֶת הָעוֹלָם בְּרֶגַע אֶזַד.

פָּתְזִי וְאָמַר, (בראשית יט) וַה׳ הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ.

מַדּוּעַ שָׂרַף אוֹתָם? מִשּׁוּם שֶׁכַּנְפֵי רֵאָה לֹא נָשְׁבוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וְהַסּוֹד שֶׁל כַּנְפֵי הָרֵאָה, זֶה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סח) כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף. וְאֵלּוּ הֵם רְפָאֵל וְצַדְקִיאֵל. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת, לְנַשֵּׁב תָּמִיד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ (הַלֵּב).

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כָּל מַה שֶּׁאָמַרְתָּ – נָכוֹן, אֲבָל הַמּוֹז הוּא מַיִם, וְהַלֵּב הוּא אֵשׁ, וּשְׁנֵיהֶם הֵם רַזְמִים וְדִין. זֶה כִּסֵּא רַזְמִים, וְזֶה כִּסֵּא דִּין. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ, עוֹמֵד מִכִּסֵּא דִּין, שֶׁהוּא הַלֵּב, וְיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַזְמִים, שֶׁהוּא הַמּוֹז.

וְכַאֲשֶׁר הַזּוֹבוֹת מִתְרַבִּים עַל הָאֵיבָרִים וְעַל הָעוֹרְקִים שֶׁל הַלֵּב, שֶׁהוּא כִּסֵּא שֶׁל דִּין, נֶאֱמַר בַּלֵּב, (אסתר ז) וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּזַּעְמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיָּיִן, שֶׁהוּא יֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה. וּבִזְמַן שֶׁכַּנְפֵי רֵאָה נוֹשְׁבוֹת עַל הַלֵּב, נֶאֱמַר (אסתר ז) וַזַּעְמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה. שֶׁעַל שְׁתֵּי כַּנְפֵי רֵאָה נֶאֱמַר, (שמות כה) וְהָיוּ הַכְּרוּבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפֹּרֶת, זוֹ הַכַּפֹּרֶת שֶׁל הַלֵּב.

וּבַמֶּה זַּעְמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה? בִּגְלַל (שֶׁוָּאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם) (במדבר ז) וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל – זֶה קוֹל הַתּוֹרָה, קוֹל שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע. וַיְדַבֵּר אֵלָיו – בִּתְפִלּוֹת הַפֶּה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (תהלים נא) אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ.

וְאוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁנּוֹשֶׁבֶת בְּכַנְפֵי הָרֵאָה, הִיא מוֹצִיאָה קוֹל בְּקָנָּה, שֶׁהוּא קְנֵה זָכְמָה קָנָה בִינָה. וְנֶאֱמַר בָּהּ, (יחזקאל לז) כֹּה אָמַר ה' מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ. שֶׁהֵן אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יְהוָ"ה, וְזוֹהִי רוּחַ שֶׁדּוֹפֶקֶת בְּכָל עוֹרְקֵי הַלֵּב, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל א) אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַדַּאי רוֹעֶה נֶאֱמָן, מַדְרֵגָה שֶׁלְּךָ הִיא, שֶׁבָּהּ נֶאֱמַר וַזַּעְמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה. (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה"ה, בְּגִימַטְרִיָּא מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ אַתָּה הַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ, נֵר שֶׁדּוֹלֵק לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה. נֵר ה' – הִיא נְשָׁמָה שֶׁלְּךָ.

אָמַר לוֹ, הֲרֵי אָמַרְתָּ מִזֶּה וְלֵב וְכַנְפֵי רֵאָה, שְׁתֵּי כְלָיוֹת מָהֵן? אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הֲרֵי בֵּאַרְנוּ בְּכַנְפֵי רֵאָה אֶת הַפָּסוּק עֲשֵׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת. וְהַכְלָיוֹת – מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט. וְהֵן שְׁתֵּי כַנְפֵי רֵאָה וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת, כְּנֶגֶד אַרְבַּע זָיוֹת שֶׁל הַכִּסֵּא. הַכִּסֵּא הוּא הַלֵּב בָּאֶמְצַע.

וְכֵן הַמּוֹחַ יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע זָיוֹת, שֶׁהוּא כִּסֵּא שֶׁל רַחֲמִים. וּמָהֵן? רְאִיָּה שְׁמִיעָה רֵיחַ דִּבּוּר. רְאִיָּה – אַרְיֵה. שְׁמִיעָה – שׁוֹר. רֵיחַ – נָשֶׁר. וְאַרְבַּע פָּנִים וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְכָל אֶחָד. דִּבּוּר – הוּא אָדָם. אָזְנוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, זְרוֹעוֹת, שֶׁבָּהֶן נֶאֱמַר וְיָדֵינוּ פָּרוּשׁוֹת כְּנִשְׁרֵי שָׁמַיִם. גּוּף – אַרְיֵה, וְשׁוֹקַיִם, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר (יחזקאל א) וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל. וְעַל הַגּוּף נֶאֱמַר (בראשית א) מֻרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנָה. מִשְׁנָה כָּתוּב, לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה. וּבְזִבּוּר קַדְמוֹן. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

טְזוּקִל, פָּתַח הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר, (קהלת ד) וָאֶרְאֶה אֶת כָּל הָעֲשֻׁקִים [שֶׁנַּעֲשׂוּ] אֲשֶׁר נַעֲשִׂים תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ וְהִנֵּה דִּמְעַת הָעֲשֻׁקִים. מִי אֵלּוּ הָעֲשׂוּקִים? אֵלּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁהֵם בְּזִזֵּיק אִמּוֹתָם, שֶׁמִּסְתַּלְּקִים מֵהָעוֹלָם עַל יְדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְכִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת הוֹרֵג אוֹתָם שֶׁהוּא עוֹשֵׁק? אֶלָּא זָזַר וְאָמַר, וּמִיַּד עֹשְׁקֵיהֶם כּוֹזֵז וְאֵין לָהֶם מְנַחֵם. מִי הוּא אוֹתוֹ כּוֹזֵז? זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. וְזֶהוּ מְאֹרֹת זָסַר וָא"ו, וְזוֹ לִילִית, שֶׁהִיא מְמֻנָּה עַל אוֹתוֹ הָעוֹשֵׁק.

וְהִיא נִקְרֵאת טְזוּקִל, וְהִיא הוֹלֶכֶת וּמְצַוַּחַת בַּתִּינוֹקוֹת, וְאַזַּר כָּךְ עוֹשָׂה בָּהֶם רַגָּז וּדְמָעוֹת, לִבְכּוֹת עֲלֵיהֶם. הַטְּזוּקִל הוֹלֵךְ אַזַּר הַכָּבֵד, שֶׁהוּא מִינוֹ. זֶה נִבְרָא בַּשֵּׁנִי, וְזֶה בָּרְבִיעִי בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וּמִשּׁוּם זֶה אֵין סִימָן טוֹב בַּשֵּׁנִי וּבָרְבִיעִי. כָּבֵד – מִיתָה שֶׁל הַגְּדוֹלִים, טְזוּקִל – מִיתָה שֶׁל הַקְּטַנִּים.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהַכָּבֵד הוּא מַדְרֵגָה שֶׁל עֵשָׂו. עֵשָׂו

הוּא אָדוֹם. הוּא כּוֹנֵס אֶת כָּל הַדָּמִים, בֵּין הַצְּלוּלִים בֵּין הָעֲכוּרִים. וְלֹא מַבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע. לֹא עוֹשֶׂה הַבְדָּלָה בֵּינֵיהֶם. הַלֵּב הוּא יִשְׂרָאֵל, שֶׁמַּבְדִּיל בֵּין טוֹב לְרַע, בֵּין דָּם טָמֵא לְדָם טָהוֹר, וְלֹא לוֹקֵחַ אֶלָּא הַמְבֹרָר וְהַנָּקִי שֶׁל אוֹתוֹ דָּם, כְּבוֹרֵר אֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת.

וְאַחַר שֶׁנּוֹטֵל הַלֵּב, שֶׁהוּא יַעֲקֹב, הַמְבֹרָר שֶׁבַּדָּמִים, שֶׁהוּא לְמַעְלָה, וְנִשְׁאָר כָּבֵד, שֶׁהוּא עֵשָׂו, עִם הַפְּסֹלֶת – הוּא כּוֹעֵס עָלָיו בַּמָּרָה, שֶׁהִיא גֵּיהִנָּם, שֶׁנִּבְרְאָה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי, מִיתַת הַגְּרוֹלִים, וְהִיא נְקֵבָה הָרָעָה, אֵשׁ זָרָה, עֲבוֹדָה קָשָׁה, עֲבוֹדָה זָרָה קוֹרְאִים לָהּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁמְּמָאָה מִתְעַוֵּרר כַּעַס לַכָּבֵד, פָּרְשׁוּהָ זִכְמֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֵין שְׁרָפָה וַחֲמִימוּת בְּכָל הַמַּזָּלוֹת שֶׁל אֶבְרֵי הַגּוּף אֶלָּא מִמָּרָה. שֶׁהִיא מַדְלִיקָה בְּשַׁלְהֶבוֹת עַל הָעוֹרְקִים שֶׁל הַכָּבֵד וְרוֹצָה לִשְׂרֹף אֶת כָּל הַגּוּף. וְהִיא כְּדֶגֶמֶת הַיָּם כַּאֲשֶׁר הוּא כּוֹעֵס, שֶׁגַּלֵּי הַיָּם עוֹלִים עַד לָרָקִיעַ וְרוֹצִים לָצֵאת מִגְּבוּלָם לְשַׁבֵּר (לְהַזָּרִיב) הָעוֹלָם. אִם לֹא הַשְׁכִּינָה, שֶׁהִיא כַּזּוֹלָה כַּזּוֹל הַמַּקִּיף אֶת הַיָּם שֶׁלֹּא יוֹצֵא מִשְּׂפָתוֹ – אַף כָּךְ הַשְׁכִּינָה סוֹבֶבֶת לַגּוּף וְסוֹמֶכֶת אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מא) ה׳ יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי.

וּמִשּׁוּם זֶה בֶּאֱרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הַמְבַקֵּר אֶת הַזּוֹלָה לֹא יֵשֵׁב לִמְרַאֲשׁוֹתָיו, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה עַל רֹאשׁוֹ. וְלֹא לְמִרְגְּלוֹתָיו, כֵּיוָן שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת לְמִרְגְּלוֹתָיו. וְזֶה לֹא לְכָל בֶּן אָדָם, אֶלָּא לְבֵינוֹנִי. אֲבָל לְצַדִּיק גָּמוּר – ה׳ יִסְעָדֶנּוּ עַל עֶרֶשׂ דְּוָי, עַל רֹאשׁוֹ. וְהַשְׁכִּינָה מַקִּיפָה אֶת גּוּפוֹ עַד רַגְלָיו. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב, (בראשית מט) וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל הַמִּטָּה, וְזוֹ הַשְׁכִּינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ, (ישעיה סו) וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי. וּלְרִשְׁעַ גָּמוּר, מַלְאַךְ הַמָּוֶת מַקִּיף אוֹתוֹ בְּכָל צְדָדָיו. וְזֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת מַקִּיף אוֹתוֹ בְּכָל צְדָדָיו, וְזֶרֶב שֶׁלּוֹ, שֶׁפָּנָיו מוּרִיקוֹת בְּטִפָּה אַזַּת מֵאוֹתָן שֶׁלֹּשׁ טִפּוֹת שֶׁזּוֹרֵק בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) וְאַחֲרִיתָהּ מָרָה כַּלַּעֲנָה. הַכָּבֵד זֶה הַזָּכָר. יוֹתֶרֶת הַכָּבֵד – נְקֵבָה. (עַד כָּאן).

זֹהַר

הַקְּבָּה הִיא דַּרְגָּה אַזַּת מִשְּׁשִׁים מִמִּיתָה, וְזֶה נִקְרָא תַּרְדֵּמָה. מַלְאָךְ עַסְטִירְאָה (עַסִירְטָא), דַּרְגָּה שִׁשִּׁית שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וּמִתּוֹךְ שֶׁבָּא מֵרָזוֹק, הוּא מִצַּד הַמָּוֶת, וְלֹא מָוֶת מַמָּשׁ. וְנִרְמָז – אָזַד מִשְּׁשִׁים מִמִּיתָה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מֵאַזַּר שֶׁהַגּוֹף הוּא מְעַיֵּן שֶׁל טוֹב וָרָע, אֵין אִיבָּר בַּגּוֹף שֶׁאֵין בּוֹ יֵצֶר הָרָע וְיֵצֶר הַטּוֹב לַבֵּינוֹנִים. וּלְצַדִּיקִים גְּמוּרִים שְׁתֵּי יְצִירוֹת, שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וּשְׁנֵיהֶם טוֹבִים, כְּדַגְמַת זָזָתָן וְכַלָּה. וְלִרְשָׁעִים גְּמוּרִים שְׁתֵּי יְצִירוֹת רָעוֹת, זָכָר וּנְקֵבָה, בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר, מִצַּד שֶׁל סָמְאֵ״ל וְנָזוֹשׁ.

וּמְשׁוּם זֶה מִצַּד שֶׁל עֵץ טוֹב וָרָע, הִיא הַקְּבָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁתֵּי דְּרָגוֹת. שֶׁכְּךְ בְּאֲרוּכוֹ זְכָמִים, קְבָּה – יָשֵׁן. וְיֵשׁ שֵׁנָה אַזַּת מִשְּׁשִׁים בְּמִיתָה. וְשֵׁנָה, אַזַּת מִשְּׁשִׁים בִּנְבוּאָה. וּמְשׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהוּ זְכָמִים בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה, כָּתוּב (זכריה י) וַזַּלְמוּת הַשָּׁוְא יְדַבֵּרוּ, וַהֲרֵי כָּתוּב (במדבר יב) בַּזַּלּוֹם אֲדַבֶּר בּוֹ? לֹא קָשָׁה. כָּאן עַל יְדֵי שֵׁד – כָּאן עַל יְדֵי מַלְאָךְ. זַלּוֹם עַל יְדֵי מַלְאָךְ – אָזַד מִשְּׁשִׁים בִּנְבוּאָה. זַלּוֹם עַל יְדֵי שֵׁד הוּא שָׁוְא, מִצַּד שֶׁל הַמָּוֶת. וְהוּא תֶּבֶן. שֶׁכְּךְ בְּאֲרוּכוֹ, כְּשֵׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָר בְּלֹא תֶּבֶן, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לַזַּלּוֹם בְּלֹא דְּבָרִים בְּטֵלִים.

הָאִצְטוּמְכָה זֶה הַרְקִבָּן נִקְלָף. וּבְאֲרוּ זְכָמִים, הַרְקִבָּן טוּזִין, שֶׁהוּא לוֹקֵזַז הַכֹּל וְשׁוֹזֵק, וְשׁוֹלֵזַז לְכָל הָאֵיבָרִים. אִם הָאֵיבָרִים בְּלִי עֲוונוֹת, כְּגוֹן מַה שֶׁאָמְרוּ זְכָמִים, שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים הַמְעַכְּבִים אֶת הַהָרְבָּן, שֶׁלֹּא יוֹרֵד לְקַבֵּל אוֹתוֹ הַהוּא שֶׁשָּׁלַזּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַבֵּל הַמַּתָּנָה שֶׁלּוֹ. שֶׁיֵּשׁ שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי אַרְיֵה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (יזזקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּן. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹכֵב עָלָיו, וְיוֹרֵד בּוֹ לְקַבֵּל אוֹתוֹ דּוּרוֹן.

וְיֵשׁ דּוּרוֹן שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתוֹ עַל יְדֵי שׁוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם) וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול לְאַרְבַּעְתָּן. וְיֵשׁ דּוּרוֹן שֶׁמְּקַבֵּל עַל יְדֵי נֶשֶׁר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם) וּפְנֵי

נָשָׂר לְאַרְבַּעְתָּן. שְׁהֵם שְׁתֵּי תּוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה. וְיֵשׁ דּוֹרוֹן שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתוֹ עַל יְדֵי אָדָם שֶׁכָּתוּב בּוֹ (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה׳. בַּדְּמוּת שֶׁל זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. שֵׁם יְהוָ״ה יוֹרֵד עֲלֵיהֶם לְקַבֵּל הַקָּרְבָּן.

וְיֵשׁ זַיִּוֹת טְבָעִיּוֹת מְמֻנּוֹת עַל הַגּוּפִים, שְׁהֵם מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, וְהֵן טְהוֹרוֹת. וּלְעֻמָּתָן יֵשׁ אַרְבַּע זַיִּוֹת דּוֹרְסוֹת, טְמֵאוֹת, (מַלְאָכִים מְמֻנִּים) עַל אַרְבַּע מָרוֹת, שְׁהֵן: מָרָה לְבָנָה, מָרָה אֲדַמְּה, מָרָה יְרַקָּה, מָרָה שְׁחוֹרָה. וְיֵשׁ זַיִּוֹת שִׂכְלִיּוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת הַכִּסֵּא. וְיֵשׁ לְמַעְלָה מֵהֶן וּגְבוֹהוֹת עֲלֵיהֶן, וְהֵן זַיִּוֹת אֱלָהִיּוֹת, מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה. וְיֵשׁ זַיִּוֹת מֵהַצַּד הָאַחֵר, וְנִקְרָאוֹת אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְהַזַּיִּוֹת הָאֱלָהִיּוֹת מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה נִקְרָאוֹת אֱלֹהִים זַיִּים. וְאֵלּוּ הָאֱלָהִיּוֹת שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה נִקְרָאוֹת אֱלֹהֵי הָאֱלָהִיּוֹת, וְעֹלַת עַל הַכֹּל, אֵל אָדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים. וְכָל מִין הוֹלֵךְ לְמִינוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים אֲחֵרִים, אָמַר עֲלֵיהֶם, (שמות כב) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם בִּלְתִּי לַה׳ לְבַדּוֹ. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב אֱלֹהִים זַיִּים עִם אֱלֹהִים אֲחֵרִים. (וּבְזוֹהַר קַדְמוֹן). (עַד כָּאן).

זֹהַר

אִצְטוּמְכָה זוֹ לוּקָזוֹת וְשׁוּזֶקֶת, וְשׁוֹלַזוֹת לְכָל הַצְּדָדִים שֶׁל מַטָּה, וּמְמֻנָּה נְזוּנִים הַתַּזְוִתוֹנִים. וּמֵאֵלּוּ שׁוֹתִים הַשְּׁמָרִים לְמַטָּה כָּל אוֹתָן רוּזוֹת וְצְדָדִים אֲחֵרִים שֶׁנְּזוּנִים בַּלַּיְלָה מֵאוֹתָם אֵיבָרִים וּפָדָרִים. וְהַשְּׁאָר נוֹטְלִים כָּל הָאֵיבָרִים, וְנוֹטֵל הַכֹּל הַכָּבֵד, וּמַקְרִיב לַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְעֵיל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין. וְעַל זֶה מִתְרָאָה עַל הַמְּזַבֵּחַ דַּגְמַת אַרְיֵה שֶׁאוֹכֵל קָרְבָּנוֹת. מִכָּאן וּלְהָלְאָה כָּל שְׁאָר הָאֵיבָרִים בְּסוֹד שֶׁל הַגּוּף כְּדַגְמָא שֶׁל בַּעְלָה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מָאוֹר הַקָּדוֹשׁ, וַדַּאי אִצְטוּמְכָה בָּרִאשׁוֹנָה לוּקָזוֹת הַכֹּל עַד שֵׁשׁ שָׁעוֹת, וְאוֹפָה. קָרְקְבָן הוּא אוֹפָה. וְהָרָאָה הִיא מַשְׁקָה. הַלֵּב

הוּא הַמֶּלֶךְ. וְאֵלּוּ הַשִּׁנַּיִם הֵם וַדַּאי אוֹפָה וּמַשְׁקֶה לְתֵת לַמֶּלֶךְ מֵהַטּוֹב שֶׁל כָּל מַאֲכָלִים וּמַשְׁקִים, מֵהָרֹאשׁ שֶׁל כֻּלָּם, מֵהַמִּבְחָר שֶׁל כֻּלָּם, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חָלָבִי. אַזַּר כָּךְ נֶאֱמַר אִכְלוּ רֵעִים, שֶׁהֵם שְׁאָר הָאֵיבָרִים, שֶׁהֵם זַיָּלוֹת וּמְזֻנּוֹת הַמֶּלֶךְ, שֶׁמְּזַלֵּךְ לָהֶם מָזוֹן עַל יְדֵי שַׂר הָאוֹפִים. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים, עַל יְדֵי שַׂר הַמַּשְׁקִים.

וְהַכָּבֵד הוּא לִימִין הַבֶּן אָדָם. וּמְשׁוּם זֶה, וּפָנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם, לִימִין הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הַלֵּב. הַטְּזוּזוֹל לִשְׁמֹאל. אֵלּוּ הֵם מֵהַצַּד הָאָזַר, וּפָנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול. מַשְׁקֶה יַיִן מָזוּג בְּמַיִם לַמֶּלֶךְ. וְאַרְיֵה אוֹכֵל, זֶה כָּבֵד, שֶׁאוֹסֵף מָזוֹן לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הַלֵּב.

וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל זֶה: אִם כָּבֵד הוּא עָשָׂו, אֵיךְ הוּא מִתַּקֵּן מָזוֹן לַלֵּב? אֶלָּא וַדַּאי הַלֵּב הוּא כְּדַגְמָתוֹ שֶׁל יִצְחָק. כָּבֵד – עֵשָׂו, שֶׁהוּא הַצַּד צַיִד. וְיֹאמַר לוֹ, (בְּרֵאשִׁית יז) יָקוּם אָבִי וְיֹאכַל מִצֵּיד בְּנוֹ. אֵלּוּ הֵן הַתְּפִלּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וּמִתְרַוְּחוֹת בֵּעֲנִיִּים, וְיִצְחָק בְּצַעַר וּבְיָגוֹן, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְכַוֵּן לַתְּפִלָּה. וּמְשׁוּם זֶה לֹא אָמַר וְיֹאכַל מִצֵּידִי, אֶלָּא וְיֹאכַל מִצֵּיד בְּנוֹ, (שְׁמוֹת ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ זֶה אֵין לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מָזוֹן בַּגָּלוּת אֶלָּא עַל יְדֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם.

אֲבָל כַּאֲשֶׁר הֵם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מְזוֹנָתָם עַל יְדֵי הַשְּׁכִינָה. וְיִהְיוּ שְׁתֵּי כַּנְפֵי הָרֵאָה מַשְׁקוֹת אַמָּה, שַׂר הַמַּשְׁקִים. וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת – הָאוֹפִים, שֶׁמְּבַשְּׁלוֹת הַזֶּרַע הַיּוֹרֵד מִן הַמּוֹחַ, וּמְבַשְּׁלוֹת מַיִם שֶׁמְּקַבְּלוֹת מִכַּנְפֵי הָרֵאָה. וּלְבַסּוֹף שֶׁיֹּאכַל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הַלֵּב, נֶאֱמַר בִּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת שֶׁלּוֹ אִכְלוּ רֵעִים. וְלִשְׁתֵּי כַּנְפֵי הָרֵאָה – שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים.

הַלֵּב הוּא כִּסֵּא דִּין, אַרְבַּע זָיוֹת שְׁלוּוֹזִים שֶׁלּוֹ. שְׁתֵּי כַּנְפֵי רֵאָה וּשְׁתֵּי כְּלָיוֹת. שֶׁעַל כַּנְפֵי רֵאָה נֶאֱמַר וּפָנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה, לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם אֶת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא (יְשַׁעְיָה יא) רוּחַ זְכְמָה וּבִינָה רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ה'. שֶׁיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא, שֶׁהוּא הַלֵּב, שֶׁכָּל אוֹתָם דְּפָקִים מִתְנַהֲגִים

אַזְרֵיו כְּזַיָּלִים אַזַּר מַלְכָּם.

וְהָרוּזַן שֶׁנּוֹשֶׂבֶת מִכַּנְפֵי הָרֵאָה, נוֹשֶׂבֶת עַל שְׁנֵי נְקֵבֵי הַזּוֹטָם, וְהִיא קְרִירָה וְצוֹנֶנֶת מֵהַשְׁמֹאל, וְזַמָּה מִיָּמִין. וּמִצַּד הַמּוֹזֵן, שֶׁהוּא כִּסֵּא שֶׁל רַזַּמִּים, הִיא רוּזַן קָרָה לִימִין הַוֶּסֶד, וְזַמָּה מִשְּׂמֹאל הַגְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם הַלֵּב וְהַמּוֹזֵן מָזוּג בּוֹ, בְּאֶמְצַע שֶׁל שְׁנֵיהֶם. אַף כָּךְ הַלֵּב מְמֻזָּג מִקֹּר וְחֹם. וְהַמּוֹזֵן גַּם כָּךְ, שֶׁמְּקַבְּלִים זֶה מִזֶּה.

וְאֶת הַשְּׁמָרִים שֶׁל הַכֹּל נוֹטֵל הַטָּוּזוֹל וְהַמְּזֻנּוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, שֶׁאָמַר עֲלֵיהֶם שְׁלֹמֹה, (קֹהֶלֶת ב) קָנִיתִי לִי עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת. שְׁתֵּי כְלָיוֹת נִקְרָאוֹת אִשִּׁים, עַל שֵׁם אִשִּׁים שֶׁל מַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים יז) אִשֵּׁי ה׳ וְנַחֲלָתוֹ יֹאכֵלוּן.

וּבַקָּנֶה יֵשׁ שֵׁשׁ טַבָּעוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶן נֶאֱמַר (תהלים כט) הָבוּ לַה׳ בְּנֵי אֵלִים. שֶׁבָּהֶן עוֹלֶה הַקּוֹל שֶׁנֶּחֱלָק לְשִׁשָּׁה קוֹלוֹת שֶׁל הַשְׁכִּינָה. וְהַשְּׁבִיעִי עוֹלֶה לַפֶּה, שֶׁהוּא כִּסֵּא. וְשֵׁשׁ טַבָּעוֹת שֶׁל קָנֶה, שֶׁהֵם כְּדַגְמַת שֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת שֶׁל כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ. וְקָנֶה הוּא סֵלָם, שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר (בראשית כח) מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, שֶׁאוֹתָם הַבָּלִים עוֹלִים בּוֹ הַמֶּלֶךְ (מֵהַלֵּב), וְהָרוּזוֹת שֶׁבָּאֲוִיר (זוֹרִים יוֹצְאִים) יוֹרְדוֹת בּוֹ בַּלֵּב לְקָרֵר זְמִימוּתוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׂרֹף הַגּוּף.

וְכַאֲשֶׁר הָרוּזַן יוֹרֶדֶת, יוֹרֶדֶת בְּכַמָּה רוּזוֹת, כְּמֶלֶךְ עִם זֵילוֹתָיו. וְכַנְפֵי הָרֵאָה מְקַבְּלוֹת לָרוּזַן, שֶׁהוּא מֶלֶךְ עֲלֵיהֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל א) וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פָּרְדוֹת, (שמות כה) וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה.

אִם זַכָּאִים הָאֵיבָרִים שֶׁל הָאָדָם בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא רוּזַן הַקֹּדֶשׁ, יוֹרֵד בְּסֵלָם, שֶׁהוּא הַנָּרוֹן, בְּכַמָּה רוּזוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶן (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּזוֹת, וְעוֹלִים לְעַמַּת אֵלּוּ הַהֲבָלִים שֶׁל הַלֵּב, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים כט) קוֹל יְהוָ״ה זוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ. מִשּׁוּם שֶׁהַלֵּב – אֲדָנָי, שֶׁמְּמֻזָּג עוֹלִים לַהֲבוֹת אֵשׁ בַּפֶּה, שֶׁהוּא יְהוָ״ה, שֶׁיּוֹרְדוֹת עִמּוֹ כַּמָּה רוּזוֹת שֶׁל קְדֻשָּׁה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת

יְהוָה, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶן (יחזקאל לו) כֹּה אָמַר יְהוָ"ה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ.

קָנ"ה – הוּא קְנֵה זָכְמָה קְנֵה בִינָה. שֶׁהֵם לִימִין הַוָּסָד, וְלִשְׂמֹאל הַגְּבוּרָה. תִּפְאֶרֶת, סֵלָם בָּאֶמְצַע, בַּגּוּף, כָּלוּל מִשְּׁתֵי זְרוֹעוֹת וְגוּף וּבְרִית וּשְׁתֵּי (צְדָדִים) שׁוֹקַיִם, כְּנֶגֶד שֵׁשׁ הַטַּבָּעוֹת שֶׁל הַקָּנָה.

וְכַאֲשֶׁר יוֹרֵד יְהוָ"ה לַלֵּב לְנַבֵּי אֲדָנָ"י, מִתְזַוְּגִים הַדִּין בְּרַחֲמִים בַּלֵּב, שֶׁהוּא יְאַהֲדוֹנָהִי. וְכַאֲשֶׁר עוֹלֶה שָׁם אֲדָנָי לַפֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח, לְקַבֵּל שָׁם יְהוָה בַּפֶּה, וּלְהִתְזַוֵּג שָׁם שְׁנֵי שֵׁמוֹת בְּזִוּוּג אֶחָד – יְאַהֲדוֹנָהִי, כְּמוֹ שֶׁמִּתְזַוְּגִים בַּלֵּב. וּמְשׁוּם זֶה בְּאָרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מִי שֶׁאֵין תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ אַל יִכָּנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, אִם אֵין לָהֶם פֶּה וְלֵב שָׁוִים. (עד כאן).

זֹהַר

קָנֶה – שֵׁשׁ טַבָּעוֹת בַּקָּנֶה שֶׁמִּתְזַוְּגוֹת כְּאַזַּת, וְהֵן נִקְרָאוֹת בְּנֵי אֱלִים. מוֹצִיאוֹת רוּחַ לְנַשֵּׁב עַל הָעוֹלָם, וּבָאוֹת מִצַּד הַגְּבוּרָה. וְכַאֲשֶׁר הֵן מִתְזַוְּגוֹת כְּאַזַּת, הֵן כְּדֶגְמַת הַשּׁוֹפָר. וְאֵלּוּ נִקְרָאִים שׁוֹפָר, שׁוֹפָר שֶׁל אַיִל שֶׁל יִצְחָק. אֱלִים – בְּנֵי בָּשָׁן, הָבוּ לַה' בְּנֵי אֱלִים. אֱלִים שֶׁל יִצְחָק. וּמוֹצִיאוֹת רוּחַ וְקוֹל. וְאוֹתוֹ קוֹל יוֹצֵא וּפוֹגֵעַ בְּעַנְנֵי גֶּשֶׁם, וְנִשְׁמָע לַבְּרִיוֹת שֶׁבַּזִּוּוּג. וְעַל זֶה נֶאֱמַר, (איוב כו) וַרַעַם גְּבוּרֹתָיו מִי יִתְבּוֹנָן. שֶׁוַּדַּאי מִצַּד הַגְּבוּרָה הֵם בָּאִים. וּמְשׁוּם זֶה (וּמָה אוֹמֵר הַקּוֹל הַהוּא? קוֹל ה' עַל הַמַּיִם אֵל הַכָּבוֹד וְגוֹ') אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים ה' עַל מַיִם רַבִּים. אֵל הַכָּבוֹד רוֹעֵם לֹא כָתוּב, אֶלָּא אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים, עַל יְדֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי אֱלִים. וְאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר בַּשַּׁבָּזוּז שֶׁל הַקּוֹל הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִי יִתְבּוֹנָן.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

פָּתַח הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם, שֶׁהֵם אֲטוּמֵי לֵב, סְתוּמֵי עֵינַיִם, שֶׁלֹּא יוֹדְעִים אֶבְרֵי הַגּוּף שֶׁלָּהֶם עַל מָה הֵם מִתְקַנִּים, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (הַקָּנֶ"ה), שִׁלְשָׁה זְיָלוֹת כְּלוּלִים בּוֹ: אֶחָד – הֶבֶל, שֶׁהוּא לַהַב אֵשׁ, שֶׁיּוֹצֵא מִן הַלֵּב וְנֶחֱלָק לְשִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁאָמַר קֹהֶלֶת. שֵׁנִי – אֲוִיר שֶׁנִּכְנָס

בְּתוֹכוֹ מִבַּזּוּעִין. שְׁלִישִׁי – מַיִם שֶׁל כַּנְפֵי רֵאָה, שֶׁהֵם דְּבוּקִים בַּקָּנָה. וּמִשְּׁלִשָּׁת אֵלּוּ נַעֲשֶׂה קוֹל – מַיִם וְרוּחַ וְאֵשׁ. וּמִתְחַלֵּק כָּל אֶחָד לְשִׁבְעָה, וְהֵם שֶׁבַע לֶהָבוֹת, שִׁבְעָה אֲוִירִים, שִׁבְעָה נְזָלִים.

וְכַאֲשֶׁר פּוֹגְעוֹת לַהֲבוֹת הַלֵּב בְּעַנְנֵי גֶּשֶׁם, שֶׁהֵם כַּנְפֵי רֵאָה, דֶּרֶךְ קָנֵה הָרֵאָה – זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וְרַעַם גְּבוּרוֹתָיו מִי יִתְבּוֹנָן. שֶׁבָּהּ הַלֵּב מֵבִין בַּבִּינָה, שֶׁהִיא בַּלֵּב לִשְׁמֹאלוֹ, גְּבוּרָה. וְזֶסֶד לְיָמִין, מַיִם שֶׁל כַּנְפֵי רֵאָה. וְשָׁם זָכְמָה, הַמּוֹחַ, וּמְמֻנֶּה (שיר השירים ד) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן, שֶׁהוּא לְבֶן הַמּוֹחַ, נוֹזְלִים עַל הַקָּנָה שֶׁל הָרֵאָה, אֲזַר שֶׁעָלוּ עַנְנֵי הַבִּינָה לְגַבֵּי הַמּוֹחַ.

וְסוֹד הַדָּבָר – (שם ג) מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כִּתִימְרוֹת עָשָׁן. וְזֶה עֲשַׁן הַמַּעֲרָכָה שֶׁעוֹלֶה מִן הַלֵּב לַמּוֹחַ, שֶׁכָּל הָרִיחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם לֹא מְזִיזוֹת אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ. זָכְמָה – כ״ז מ״ה. כ״ז – בַּלֵּב. מ״ה – בַּמּוֹחַ. קָנֶה – תִּפְאֶרֶת, כְּלוֹל שֵׁשׁ סְפִירוֹת. שֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת הֵן לַכִּסֵּא, שֶׁהִיא אִמָּא. שֶׁתֵּרֵד הַזָּכְמָה אֶצְלָהּ מִן הַמּוֹחַ לַלֵּב, שֶׁבָּהּ הַלֵּב מֵבִין. וּמְשׁוּם זֶה, (משלי ד) קְנֵה זָכְמָה קְנֵה בִינָה. בּוֹ אַבָּא יוֹרֵד, בּוֹ אַבָּא עוֹלֶה. וְזֶהוּ סֵלָם שֶׁבּוֹ (עלים וירדים בו) עֹלִים – שְׁנַיִם, וְיֹרְדִים – שְׁנַיִם. וּבַזּוּבּוּר הַקַּדְמוֹן. (ע״כ)

זֹהַר

וְשֵׁט – שֶׁבָּלַע מַאֲכָל, וּמִשָּׁם נִכְנָס לְכָל הָאֵיבָרִים, שֶׁהִיא (זֶה הוּא סוֹד) בְּמַדְרֵגָה שֶׁל אִשִּׁים. אִשִּׁים הֵם קְרֵבִים מִיָּד, וּבוֹלְעִים וְנוֹטְלִים כָּלִיל (הַכֹּל) מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכְּלִיל לָאִשִּׁים. וְסוֹד זֶה – (דברים יזו) אִשֵּׁי ה׳ וְנַזָּלָתוֹ יֹאכֵלוּן. אֵלּוּ אוֹכְלִים וּבוֹלְעִים, וְהַשְּׁאָר לֹא אוֹכְלִים כָּךְ.

וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם (שֶׁבַּזּוּעִין) לְבַד, לֹא יוֹדְעִים אֵיךְ אוֹכְלִים וְלֹא הַסּוֹד שֶׁלָּהֶם, אֶלָּא מַדְרֵגוֹת שֶׁבְּפָנִים הֵם יוֹדְעִים, וְלוֹקְזִים מֵהֶם. וְשֵׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּזּוּעִין, שֶׁלֹּא יוֹדְעִים, אֶלָּא מִבְּפָנִים יוֹדְעִים וְנוֹטְלִים עַד שֶׁנִּכְנָסִים לְבֵית הַטְּוִזִינָה, וְנִשְׁזָק וּמִתְבַּשֵּׁל. וְלוֹקְזוֹ הַכֹּל הַכָּבֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. מֵאֵלּוּ

הָאִשִּׁים יוֹצְאוֹת מַדְרֵגוֹת שֶׁמַּקְדִּימוֹת וְנוֹטְלוֹת מֵהַכְּבֵד בָּרִאשׁוֹנָה (וּמָהֵן? אֵלּוּ) הַטּוּוָזַנּוֹת, שֶׁאוֹכְלִים הַקָּרְבָּנוֹת וְטוּוָזַנִּים אוֹתָם. וְעַל זֶה מְשֻׁוָּזָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כָּתוּב, (קהלת יב) וּבָטְלוּ הַטּוֹוָזַנּוֹת כִּי מִעֵטוּ. אֵלּוּ הַטּוּוָזַנּוֹת בַּתְּוָזָלָה.

כֵּיוָן שֶׁנִּטְוָזַן, הֵם שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם, בּוֹלְעִים וְנוֹטְלִים, וְנִקְרָאִים וַשָּׁ"ט. מַדּוּעַ? אֶלָּא וַשָּׁט, צוּרָה שֶׁל אוֹת וָא"ו, הוּא וַשָּׁט כָּפוּף. וּלְאַוָּזר מִכֵּן מְשׁוּטָט לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת יַיִן וּמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יא) שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ. אֹכֶל לֶאֱכֹל, וּשְׁתִיָּה שֶׁל יַיִן וּמַיִם, נְסוּךְ הַיַּיִן וְנִסּוּךְ הַמַּיִם.

בָּזֶה הַוַּשָּׁט נִכְנָס, וְנִשְׁאָב בָּרֹאשׁ עַל יְדֵי אֵלּוּ הַשְּׂרָפִים (הָאֵיבָרִים), בַּשַּׁלְהֶבֶת שֶׁלָּהֶם לוֹקְזִים הַמַּשְׁקֶה, וְנִקְרָאִים רֹאשׁ בְּזִבּוּר אָזָד, וְנִשְׁאָב הַכֹּל בָּהֶם. וְכָל אֵלּוּ לוֹקְזִים כָּל אָזָד וְאָזָד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לָהֶם. וּמְשֻׁוָּזָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נֶאֱמַר, (קהלת יב) וּבָטְלוּ הַטּוֹוָזַנּוֹת כִּי מִעֵטוּ, כֻּלָּם. שֶׁהַמְּעִיטוּ דְּמוּתָם וּמְזוֹנָם, וְאֵין יוֹם שֶׁאֵין בּוֹ קְלָלָה. הֵרִים קוֹלוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אוֹי יְרוּשָׁלַיִם עִיר קְדוֹשָׁה! אוֹי לָעָם שֶׁכָּל טוֹבוֹת אֵלּוּ אָבְדוּ! שָׁרִים גִּבּוֹרִים מְמֻנִּים הִקְטִינוּ דְּמוּתָם. עַל זֶה בּוֹכִים הַזַּבְּרִים. אָמְרוּ, אוֹי רַבִּי! כַּאֲשֶׁר תִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, מִי יְגַלֶּה סוֹדוֹת סְתוּמִים עֲמֻקִּים כָּאֵלּוּ, שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ מִיָּמָיו שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וְעַד עַתָּה? אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁשּׁוֹמְעִים מִכֹּל אֵלּוּ, וְאַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁאַתָּה בְּתוֹכוֹ! אוֹי לַדּוֹר שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ יְתוֹמִים מִמְּךָ!

רַעְיָא מְהֵימְנָא

פָּתַח הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב וְשִׁפְתוֹתֵינוּ שֻׁבַז כְּמֻרְזָבֵי רָקִיעַ. וְשִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם: וִילוֹן, רָקִיעַ. שְׁזָקִים, זְבוּל. מָעוֹן. מָכוֹן. עֲרָבוֹת. שְׁזָקִים. שֶׁבָּהֶם רְזָזִים שֶׁטּוּוָזַנִּים מָן לַצַּדִּיקִים לָעָתִיד לָבֹא. וְאֵלּוּ נִקְרָאִים שְׁזָקִים, עַל שֵׁם (שמות כ) וְשָׁזַקְתָּ מִמֶּנָּה הֶדֶק. וְאֵלּוּ נֶצַח וְהוֹד, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה מה) וּשְׁזָקִים יִזְלוּ צֶדֶק, שֶׁהִיא שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה.

וִילוֹן, שֶׁבּוֹ מַכְנִיס עַרְבִית וּמוֹצִיא שַׁזְרִית. רָקִיעַ הוּא יְסוֹד, שֶׁבּוֹ מְאִירִים הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וּשְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב

(בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ. וְצַדִּיק הוּא אוֹת בֵּין נֶצַח וְהוֹד, וְעֶדוּת בֵּין תִּפְאֶרֶת וּמַלְכוּת.

נֶצַח וְהוֹד – שְׁנֵי זְצָאֵי גּוּף הֵם, כְּדֶגְמַת שְׁנֵי תְּאוֹמִים. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָאִים שְׁזָקִים. שְׁנֵיהֶם כְּאֶזֶד אוֹת וָ״ו הֵם, מִן וַשָׁט, מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וְהֵם שְׁתֵּי הַטּוּוָזָנוֹת, מִצַּד הַיָּמִין.

וַיַּקְזוּ מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. עַצְמוֹת צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, מַדְרֵגָה שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, אֶת פָּרְבָנֵי לַזְמִי לְאִשַּׁי. וְאֵין לָזֶם אֶלָּא תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט) לְכוּ לַזְמִי בְּלַזְמִי. וְהֵם אֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁל הַצַּדִּיק. וְצַדִּיק עֵץ פָּרִי. וּבְגִלְלוֹ נֶאֱמַר (במדבר יג) וַיִּשָּׂאֻהוּ בַּמּוֹט בִּשְׁנָיִם. וּמַדּוּעַ בַּמּוֹט? בְּגִלַּל שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם צַדִּיק.

וּבְגִלְלָם נֶאֱמַר בּוֹ, (תהלים נה) לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק, שֶׁהוּא עֵץ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר יג) הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם אָיִן. עָקְרוּ עֵץ שֶׁהוּא צַדִּיק, אֵלּוּ שֶׁהוֹצִיאוּ שֵׁם רַע עַל הָאָרֶץ, וְגָרְמוּ לְמַה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשָּׂאֻהוּ בַּמּוֹט בִּשְׁנָיִם, ו׳ ו׳.

וְעַל הַמְּרַגְּלִים נֶאֱמַר, סָזְזָטָה עֲנָבִים. צַדִּיק שֶׁהוּא יְסוֹד, בּוֹ סוֹד, שֶׁהוּא יַיִן הַמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו מִשִּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית. שֶׁהֵם שֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת שֶׁל הָאוֹת ו׳. וְהֵם שְׂרָפִים, אוֹתִיּוֹת ו׳ ו׳, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶזֶד. מֵהַשְּׂמֹאל. וְאֵלּוּ הַמּוֹצִיאִים מַיִם – מֵהַיָּמִין. וּצְמֵאִים בַּשַּׁלְהֶבֶת שֶׁלָּהֶם מִצַּד הַגְּבוּרָה וְשׁוֹאֲבִים מִצַּד הַזָּזָסָד.

וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּזוֹת, מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנּוֹשְׁבִים עַל הַלֵּב, שֶׁהוּא מַדְרֵגָה עֲשִׂירִית בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא בֵּינֵיהֶם. וְהוּא אוֹת ו׳, אוֹת בַּצָּבָא שֶׁלּוֹ, כְּלוֹל ו׳ פָּרָקִים שֶׁל שְׁתֵּי שׁוֹרַקִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶן (שיר השירים ה) שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ, וְזֶה צַדִּיק אוֹת בְּרִית.

ו׳ עֶלְיוֹנָה – תִּפְאֶרֶת. בֵּין שִׁשָּׁה פָּרָקִים שֶׁל שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה ו׳ ו׳, גּוּף וּבְרִית שֶׁנִּזְשָׁבִים כְּאֶזֶד. וְהֵם (שמות כה) פְּרִשֵׁי כְנָפַיִם לְמַעְלָה, כְּנֶגֶד ו׳ עֶלְיוֹנָה שֶׁעֲלֵיהֶם. וּמִצַּדָּה נִקְרָאִים נְבִיאֵי אֱמֶת. סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַבְּרִית,

שֶׁהִיא אוֹת ו׳ שְׁנִיָּה, (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וּמְשׁוֹם זֶה נֶצַח וְהוֹד טוֹוְזַנִּים מִן לַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם מִצַּד שֶׁל צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, שֶׁהוּא בֵּינֵיהֶם. וּמְשׁוֹם זֶה נִקְרָאִים טוֹוְזַנּוֹת.

וּמִצַּד שֶׁל הַוֶּשֶׁט נֶאֱמַר, (במדבר יא) שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ, אוֹתָם הַמְלַקְּטִים פָּסְקִים שֶׁל הַמִּשְׁנָה. וְטָוְזָנוּ בָּרַוְזִים – מִכָּאן, מִי שֶׁמּוֹצִיא דִּבּוּרִים שֶׁל תּוֹרָה, צָרִיךְ לְטָוְזָנָם בַּשִּׁנַּיִם וּלְהוֹצִיא דִּבּוּרִים שְׁלֵמִים, וְאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים נִקְרָאִים שְׁלֵמִים. וַאֲוַזִּרִים, אוֹתָם שֶׁהֵם שׁוֹטִים, שֶׁאוֹכְלִים דִּבּוּרִים בְּהַלְעָטָה וְלֹא טוֹוְזַנִּים אוֹתָם בַּטּוֹוְזַנּוֹת שֶׁלָּהֶם וּבַשִּׁנַּיִם, מַה כָּתוּב בָּהֶם? (שם) הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם [וְגוֹ׳] וְאַף ה׳ זָזְרָה בָעָם. שֶׁהֵם מִשֹּׁרֶשׁ שֶׁל מִי שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (בראשית כה) הַלְעִיטֵנִי נָא. וְנֶצַח וְהוֹד נִקְרָאִים כְּרוּבִים.

וּשְׁמוֹנָה הֵם: זָכְמָה, בִּינָה, גְּדֻלָּה, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת, מַלְכוּת, נֶצַח, הוֹד. צַדִּיק עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁהוּא אֵין לוֹ זוּג. וּמָה הָעֲטָרָה שֶׁלּוֹ? כֶּתֶר עֶלְיוֹן. וּבְגָלְלוֹ פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה, אֶלָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וַעֲטָרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁבֵּאֲרוּ, אָמְרָה שַׁבָּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְכָל הַיָּמִים נָתַתָּ בֶּן זוּג וְלִי לֹא נָתַתָּ בֶּן זוּג. (ע״כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. אוֹת ע׳ גְּדוֹלָה, וְאוֹת ד׳ גַּם כֵּן. וְסִימָן זֶה – עֵד. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א יב) עֵד ה׳ בָּכֶם. נִשְׁאֲרוּ אוֹתִיּוֹת ש״מ. מ׳ פְּתוּחָה. מָה הַטַּעַם לֹא סְתוּמָה? מִשּׁוֹם שֶׁם׳ סְתוּמָה הִיא מֶלֶךְ (עוֹלָם) עֶלְיוֹן. מ׳ פְּתוּחָה הִיא מֶלֶךְ (עוֹלָם) תַּחְתּוֹן. אוֹתִיּוֹת אֲוַזִּרוֹת נִשְׁאֲרוּ א׳ ז׳, עֲלֵיהֶן כָּתוּב (משלי כה) כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר.

מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, כָּל מִי שֶׁמְּיַוֵּחַד יִחוּד זֶה בְּכָל יוֹם, שְׁמוֹזָה מְזֻמָּנֶת לוֹ מִלְמַעְלָה מִסּוֹד אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ – ש״מ מִצַּד זֶה, א״ז מִצַּד זֶה. וּמִצֶּרֶף הָאוֹתִיּוֹת – לְמַפָּרֵעַ (שַׁדַּי) מַתְזִיל, וּבְיָשָׁר (זַיִּים) מְסַיֵּם. וְסִימָנָם:

אֶשְׁמַ״וֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיד) אָנֹכִי אֶשְׁמַוּוֹת בַּה׳. מַמָּשׁ. זֶה יִזּוּד הַקָּדוֹשׁ. וְיָפֶה הוּא. וְכָךְ הוּא בְּסִפְרוֹ שֶׁל זֵנוֹף, שֶׁאָמַר כְּמוֹ זֶה, שֶׁמִּי שֶׁמְּיַזֵּד יִזּוּד זֶה בְּכָל יוֹם, שְׁמוּזָה מְזֻמֶּנֶת לוֹ מִלְמַעְלָה.

עוֹד יֵשׁ בּוֹ אוֹתִיּוֹת ש״מ, שֶׁנִּכְלָל מִן ע׳ גְּדוֹלָה. אֵלּוּ שִׁבְעִים שֵׁמוֹת בְּסוֹד הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְזֶהוּ שְׁמַע – שֵׁם ע׳. יִשְׂרָאֵל, ה׳, אֱלֹהֵינוּ, ה׳ – אֵלּוּ אַרְבָּעָה בָּתֵּי הַתְּפִלִּין שֶׁמְּאַזֵּד אוֹתָם א״ז. אוֹתוֹ שֶׁאָמַר (שיר השירים ה) פָּתְזִי לִי אֲזוּתִי רַעְיָתִי. אוֹת ד׳ – זֶה קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, שֶׁהִיא אֲזוּזָה בָּהֶם. סוֹד לַוָּזָכִמִים נֶאֱמַר, שֶׁלֹּא לְגַלּוֹת. שָׁתַק רַבִּי שִׁמְעוֹן. בָּכָה וְזִיזֵךְ. אָמַר, אַמַּר, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי עֵת רָצוֹן נִמְצָא, וְאֵין כְּדוֹר זֶה עַד שֶׁיָּבוֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם רְשׁוּת לְגַלּוֹת.

שְׁתֵּי רְצוּעוֹת יוֹצְאוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, סוֹד שֶׁל שְׁתֵּי יֵרֵכִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁל זֶה הָא״ז, שֶׁנִּבְיאֵי הָאֱמֶת אֲזוּזִים בּוֹ. שֶׁהֲרֵי מִלְמַעְלָה יוֹצְאִים שְׁתֵּי רְצוּעוֹת, סוֹד שֶׁל שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל. וְאוֹת דָּל״ת אֲזוּזָה בָּהֶן. לְבַסּוֹף יוֹרֶדֶת, וְנִתְפַּשְׁטוּ שְׁתֵּי הַיֵּרֵכִים לְמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁהִיא אֲזוּזָה לְמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, יוֹרֶדֶת לְמַטָּה לְהִתְאַזֵּד עִם עַמָּה. וְכַאֲשֶׁר הִיא מִתְאַזֶּדֶת, נֶאֱזֶנֶת בְּסוֹף הַיֵּרֵכִים, וְסִימָן שֶׁל אוֹת יו״ד בְּרִית קֹדֶשׁ עָלֶיהָ מִלְמַעְלָה. אָז הִיא אֲזוּזָה בְּיִזּוּד אָזֻד.

יו״ד זֶהוּ סוֹד הַבְּרִית, (וְעַל זֶה) כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית זוֹ, הוּא נִשְׁמָר לְמַעְלָה, וְנִשְׁמָר לְמַטָּה. (מִנַּיִן לָנוּ?) מִפָּנְזָס, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קִנֵּא עַל בְּרִית זוֹ, נִצּוֹל מִן הַדִּין הָעֶלְיוֹן וּמִן הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה, וּמִשּׁוּם זֶה נִרְשְׁמָה אוֹת יו״ד זוֹ בְּתוֹכוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב פִּינְזָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְגוֹ׳.

יו״ד זוֹ צָרִיךְ שֶׁלֹּא תֵּפָרֵד כְּלָל מִתּוֹךְ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, שֶׁלֹּא תֵּעָשֶׂה פְּרוּדָה. וְכָל שְׁמוּזָה שֶׁלָּהּ הִיא בְּזוֹ הָאוֹת יו״ד. יו״ד זוֹ הִיא בְּזָכָר, וְלֹא בִּנְקֵבָה. הוּא צַדִּיק, וְהִיא צָדָק. וּמִשּׁוּם זֶה מִתְקָרֶבֶת אֶצְלָהּ, וּמִי שֶׁמַּרְזִיק אוֹתוֹ מִמָּקוֹם זֶה, רָזוּק הוּא מֵהָעֹנֶג שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא.

בְּזָכָר הוּא צַדִּיק, וְהִיא צָדָק בִּכְלִי אוֹת יו״ד. הוּא אִישׁ, וְהִיא אִשָּׁה, בִּכְלִי

יו"ד. ומשום זֶה שִׁבְזָה (תְּשׁוּבָה) שֶׁלָּהּ לְהִתְקָרֵב אֵלֶיהָ וּלְהִתְעַנֵּג עִמָּהּ. מִי שֶׁמְּרַוֵּזֵק עָנֶג זֶה, יְרַוְּזִיקוּ אוֹתוֹ מֵעֹנֶג שֶׁל מַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שמואל–א ב) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה, פָּנְזָס עָמַד בִּפָּנֵי דִּין תַּקִּיף שֶׁל יְצִוְזָק, וְסָתַם פָּרְצָה, בִּגְלַל זֶה הִשְׁלִים לְגַבֵּי פָּנְזָס סוֹד שֶׁל יְצִוְזָק. עָמַד בִּפָּנֵי פָּרְצָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיַּעֲמֹד פִּינְזָס וַיְפַלֵּל. עָמַד בִּפָּרְצָה לִפָּנֵי דִּין שֶׁל יְצִוְזָק כְּדֵי לְהָגֵן עַל יִשְׂרָאֵל. (פָּנְזָס עָמַד בִּפָּנֵי דִּין הַתַּקִּיף שֶׁל יְצִוְזָק לְהָגֵן עֲלֵיהֶם עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיַּעֲמֹד פִּינְזָס וַיְפַלֵּל. מַהוּ וַיַּעֲמֹד? שֶׁעָמַד בַּפָּרֶץ בִּפָּנֵי דִּין שֶׁל יְצִוְזָק, בִּגְלַל זֶה הִשְׁלִים לְפָנְזָס סוֹד שֶׁל יְצִוְזָק). וְעַל זֶה כָּלוּל זֶה בָּזֶה בְּזֶשְׁבּוֹן.

וְאִם תֹּאמַר, וֶשְׁבּוֹן זֶה לֹא תָּלוּי אֶלָּא בָּעֵינַיִם שֶׁלָּהּ, וְכָאן הַוֶּשְׁבּוֹן לְמַעְלָה בְּיְצִוְזָק – אֶלָּא וַדַּאי כָּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁיְּצִוְזָק תָּלוּי וּמִשְׁתַּמֵּשׁ (וְנִמְשָׁךְ) בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהֵם עֵינַיִם, שֶׁשָּׁם דָּנִים דִּינִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁהֵרֵי הָעֵינַיִם שֶׁלָּהּ הֵם שִׁבְעִים כִּסְאוֹת, מְקוֹם דִּינֵי הָעוֹלָם, וְנִקְרָאִים סַנְהֶדְרִין. וְעַל כֵּן הַכֹּל אֶזֶד, מִשּׁוּם שֶׁיְּצִוְזָק וְאֵלּוּ הוֹלְכִים כְּאֶזֶד, וְהַכֹּל יָפֶה.

פָּנְזָס זֶה יְצִוְזָק, וְעָמַד פָּנְזָס וְדָן דִּין, וּמִתְלַבֵּשׁ בִּגְבוּרָה וְזָזָקָה, שֶׁהוּא שְׁמֹאל. וּמִשּׁוּם זֶה זָכָה לְיָמִין. כָּאן נִכְלָל שְׁמֹאל בְּיָמִין. הֵשִׁיב אֶת וַזָּמְתִי, מַהוּ הֵשִׁיב אֶת וַזָּמְתִי? אֶלָּא אֵלּוּ הֵם שִׁלְשָׁה מִמַּיִם שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם: מַשְׁוִזִית, אַף, וְוַזָמָה. (אֶזֶד עַל שִׁפָּכוּת דָּמִים, אֶזֶד עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְאֶזֶד עַל עֲבוֹדָה זָרָה). מִשּׁוּם שֶׁרָאָה אוֹתוֹ וֶזָמָה שֶׁהָיָה מִתְפַּשֵּׁט וְנִמְשָׁךְ מִצִּדּוֹ שֶׁל יְצִוְזָק, מָה עָשָׂה? הִתְלַבֵּשׁ הוּא בְּיְצִוְזָק, וְאָזַז בְּאוֹתָהּ וֶזָמָה כְּמִי שֶׁאוֹזֵז בַּוֶּזֶבֶר וְהֵשִׁיב אוֹתוֹ לַאֲזוֹרָיו.

וְאָז דָּן דִּין, וְעָשָׂה דִּין. דָּן דִּין – שֶׁכָּל בּוֹעֵל אַרְמִית קַנָּאִים פּוֹגְעִים בּוֹ. וְעָשָׂה דִּין – שֶׁכָּתוּב וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב כָּאן, הֵשִׁיב אֶת וַזָּמְתִי. וְכָתוּב שָׁם (איכה ב) הֵשִׁיב אָזוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב. מַה שָּׁם לַאֲזוֹרָיו, כָּךְ גַּם

כָּאן לַאֲזוֹרָיו. וְעַל זֶה אוֹת יו״ד שֶׁל פַּיְנָזָס כָּאן, יו״ד שֶׁל יְצָזָק. וְהַכֹּל הוּא מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁכַּאֲשֶׁר רָאָה אוֹתוֹ זֵמָה, רָאָה אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹרֵד עַל רָאשֵׁיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

מָה רָאָה? רָאָה אוֹת מ׳, אוֹת זוֹ שֶׁהָיְתָה טָסָה בָּרָקִיעַ, וְזֶהוּ סִימָן שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁרוֹצֶה לְהַבָּנוֹת בָּאוֹת וָא״ו וְאוֹת ת׳. מָה עָשָׂה פַּנְזָס? שֶׁהָיָה מִתְלַבֵּשׁ בִּיצְזָק, אָז נָטַל מ׳ הַהִיא, וְזָטַף אוֹתוֹ, וְזִבֵּר אוֹתָהּ עִמּוֹ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁפַּנְזָס זָטַף לוֹ אוֹת מ׳ הַהִיא עִמּוֹ, מִיָּד שָׁב לַאֲזוֹרָיו.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר קִנֵּא פַּנְזָס בְּלִבּוֹ, הִתְלַבֵּשׁ בִּיצְזָק, וְהִתְעַלָּה לִהְיוֹת בְּזֶשְׁבּוֹן מָאתַיִם וּשְׁמוֹנָה, וְכָךְ עוֹלֶה שְׁמוֹ בְּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנָה, וְכָךְ עוֹלֶה יְצָזָק. כֵּיוָן שֶׁרָאָה לָאוֹת מ׳ עָפָה בָּרָקִיעַ, זָטַף אוֹתָהּ וְזִבֵּר אוֹתָהּ עִמּוֹ, וַנַּעֲשָׂה מִיָּד מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּח רַמַּח בְּיָדוֹ.

מִשּׁוּם שֶׁאוֹת מ׳ הָיְתָה סִימָן רִאשׁוֹן לְאָדָם הָרִאשׁוֹן לִבְנוֹת מָוֶת עַל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹת זוֹ הָיְתָה טָסָה עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ, מ׳ פִּרְיוֹ. וְהָיוּ מְזַכּוֹת אוֹתִיּוֹת ו״ת בִּזְמַן שֶׁכָּתוּב וַתֹּאכַל, וַתִּתֵּן, וַתְּפַקַּחְנָה. אָז נִבְנָה מָוֶת עַל הָעוֹלָם.

פַּנְזָס הָיָה נִרְאָה לוֹ עַכְשָׁו אוֹתָהּ אוֹת מ׳, עָף עַל רָאשֵׁיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְאֵיךְ רָאָה אוֹתוֹ? רָאָה צוּרַת אוֹת מ׳ פְּתוּחָה, מְלֵאָה דָּם. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ, אָמַר: זֶה וַדַּאי סִימָן שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת. מִיָּד זָטַף אוֹתָהּ, הִזְכִּיר עָלֶיהָ שֵׁם הַמְפֹרָשׁ, וְהוֹרִיד לְאוֹתָהּ הָאוֹת אֶצְלוֹ. וּמַה שֶּׁהָיָה בְּגִימַטְרִיָּא מָאתַיִם וּשְׁמוֹנָה, הִצְטָרֵף לִהְיוֹת מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. וְאָז נֶאֱמַר וַיִּקַּח רַמַּח בְּיָדוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב, מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי. שֶׁקִּנֵּא לַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהָיוּ מְזַבְּרִים לוֹ בְּרָשׁוּת אֲזֶרֶת. בְּתוֹכָם, מַהוּ בְּתוֹכָם? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּבָא בְּתוֹךְ כַּמָּה הֲמוֹנִים וְכַמָּה זֶשְׁוּבִים, וּמָסַר עַצְמוֹ לְמִיתָה בֵּינֵיהֶם. אֲבָל בְּתוֹכָם, בְּתוֹךְ מ׳, בְּתוֹךְ מ׳ הָיָה אוֹתָהּ קְנָאָה שֶׁקִּנֵּא.

מַה טַּעַם אוֹת מ׳? מִשּׁוּם שֶׁהִיא סִימָן שֶׁל מָוֶת, הִיא סִימָן שֶׁל מ׳ מַלְכֻיּוֹת.

הִיא סִיבָּן שֶׁל ד׳ מִיתוֹת בֵּית דִּין. וּמִשֶּׁם עָלָה וְיָרַד, וְיָרַד וְעָלָה. עָלָה לְמ׳, וְיָרַד לְד׳. יָרַד מִד׳, שֶׁהֵם ד׳ רוּחוֹת שֶׁנִּפְרָדוֹת מִתּוֹךְ זָכָר וּנְקֵבָה מֵהַטֻּמְאָה, וּבִגְלָלָן ד׳ מִיתוֹת בֵּית דִּין. וּמִשֶּׁם עוֹלִים לְמ׳. כְּלוֹמַר, מ׳ סִימָנִים וְכֵלִים שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְזֶה לָקָוּז פָּנָוָז וְעָמַד בְּתוֹךְ מ׳, וְעַל זֶה נֶאֱמַר וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי.

וְכִי אֵיךְ הֵשִׁיב פָּנָוָז אֶת זַמָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַהֲרֵי כָּתוּב וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה וְגוֹ׳? אִם לֹא מֵת אָזָד מֵהֶם, הָיִיתִי אוֹמֵר הֵשִׁיב זַמָּתִי, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁכָּל אֵלּוּ מֵתוּ, מָה הַטַּעַם הֵשִׁיב אֶת זַמָּתִי וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל?

אֶלָּא וַדַּאי בֵּרוּר הַדָּבָר: אוֹי לוֹ לְבֶן אָדָם שֶׁפּוֹגֵם זַרְעוֹ! אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁלֹּא שׁוֹמֵר זַרְעוֹ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ! זֹאת וְשָׁלוֹם שֶׁאֲפָלּוּ אָזָד מִיִּשְׂרָאֵל מֵת, אֶלָּא שֵׁבֶט שִׁמְעוֹן, כַּאֲשֶׁר בָּאוּ אוֹתָם עֶרֶב רַב, הִתְעָרְבוּ בַּנָּשִׁים שֶׁל שֵׁבֶט שִׁמְעוֹן לְאַזָּר שֶׁהִתְגַּיְרוּ, וְהוֹלִידוּ בָּנִים – מֵהֶם מֵתוּ בָּעֶגֶל, וּמֵהֶם מֵתוּ בַּמַּגֵּפָה, וַאֲזֵרִים מֵתוּ כָּאן, אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה. אֲשֶׁר מֵתוּ לֹא כָתוּב, אֶלָּא הַמֵּתִים, מֵתִים שֶׁכְּבָר הָיוּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל וְכָל אוֹתָם זֶרַע קָדוֹשׁ, נִמְנוּ כֻּלָּם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָסַר אֲפָלּוּ אָזָד מֵהֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִכָּל שֶׁאָזָרִים כֻּלּוֹ. וְכֵן מַה שֶּׁנֶּאֱמַר הֵשִׁיב אֶת זַמָּתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵשִׁיב, אֲבָל מֵעַל אֲזָרִים שֶׁהָיוּ עֵרֶב רַב לֹא הֵשִׁיב. וְעַל זֶה כָּתַב הַפָּסוּק וְאָמַר מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם זֶה נִמְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמִקֹּדֶם, וְזִכֵּר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ.

כִּדְגְמַת זֶה בְּמַעֲשֶׂה הָעֶגֶל, שֶׁכָּתוּב (שמות לב) וַיִּפֹּל מִן הָעָם וְגוֹ׳. כָּל אֵלּוּ מֵעֵרֶב רַב הָיוּ. וּלְהַרְאוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מַה כָּתוּב אַזָּר כָּךְ? (שמות לה) וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

קָזוּז מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה (שמות לה). בֹּא וּרְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב (שמות כה) מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ. הַכֹּל בִּכְלָל. כֵּיוָן שֶׁאֵלּוּ הָעֵרֶב רַב עָשׂוּ זֹאת

וּמֵתוּ מֵהֶם אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְפַּיֵּס עִמָּהֶם עִם יִשְׂרָאֵל. אָמַר לָהֶם: הִתְוַוְּדוּ כֻּלְּכֶם לְצַד אֶזְוָד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לה) וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – לְבַדָּם. אָמַר לָהֶם: בָּנַי, בָּכֶם אֲנִי רוֹצֶה לִשְׁכֹּן, עִמָּכֶם תִּהְיֶה הַדִּירָה שֶׁלִּי.

וְעַל זֶה, (שם כה) קְחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה. מֵאִתְּכֶם, וְלֹא מֵאֲוִזְרִים. לֹא רוֹצֶה שֶׁתִּהְיֶה שֻׁתָּפוּת לַאֲוִזְרִים עִמִּי, וְלֹא עִמָּכֶם, וּמִשּׁוּם זֶה כֻּלָּם נִכְרְתוּ. אַף כָּאן הֲרֵי הֵם מֵאֵלּוּ שֹׁרֶשׁ הָרָע הָיוּ, וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים. הַמֵּתִים – וַדַּאי מֵתִים, וְלֹא מִיִּשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם זֶה מָנָה אוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הָרִימוּ רָאשֵׁיהֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, כַּמָּה נָכוֹן הוּא, אִם לֹא מָצָאתִי זוֹלְקִים עַל זֶה. אָמַר לוֹ, בְּנִי אֱמוֹר. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (במדבר כה) וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר, וְלָמַדְנוּ שֶׁהִתְוַוְּדוּ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ. כְּצָמִיד זֶה שֶׁמִּתְוַוֵּבר בָּאָדָם בְּקִשּׁוּטָיו, כָּךְ הִתְוַוְּדוּ יִשְׂרָאֵל בְּבַעַל פְּעוֹר. אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, כָּךְ הוּא – וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר. אֶלָּא אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי שֶׁנִּטְהֲרוּ יִשְׂרָאֵל מֵאוֹתוֹ זוֹב, אֶלָּא שֶׁנִּטְהֲרוּ מִמָּוֶת, שֶׁלֹּא שָׂרָה עֲלֵיהֶם מָוֶת.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (במדבר כה) קַח אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם. אָמַר לוֹ, רָאשֵׁי הָעָם וַדַּאי, וְלֹא רָאשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִן הָעָם יֵשׁ לָנוּ לִלְמֹד. כָּתוּב כָּאן הָעָם, וְכָתוּב שָׁם (שמות לב) וַיַּרְא הָעָם. (שם) וַיִּקְהֵל הָעָם. (שם) וַיִּפָּל מִן הָעָם. אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר, וְלֹא עָבְדוּ לוֹ. אֲבָל מִסּוֹף הַפָּסוּק מוּכָח, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ, וְלֹא כָתוּב וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּחֲווּ יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא הָעָם, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל, מַהוּ וַיֹּאכַל הָעָם? אֶלָּא אוֹתוֹ זֶרַע רַע הָיוּ זוֹבָה לְיִשְׂרָאֵל.

מַהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כה) וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר? בֹּא וּרְאֵה, וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל בְּבַעַל פְּעוֹר לֹא כָתוּב, אֶלָּא לְבַעַל פְּעוֹר. קְשׁוּטִים וְתַכְלִית נָתְנוּ לְבַעַל פְּעוֹר בְּלִי דַּעַת, מִשּׁוּם שֶׁעֲבוֹדַת פְּעוֹר הוּא לִפְרֹעַ עַצְמוֹ וּלְהוֹצִיא לְפָנָיו צוֹאָה

רוּתַזוֹת. וְאוֹתָהּ עֲבוֹדָה מוּעִילָה לוֹ וּמִתְזַוֵּק מִמֶּנָּה. וְיִשְׂרָאֵל, כֵּיוָן שֶׁרָאוּ זֹאת, זָשְׁבוּ שֶׁזֶּה זְלוּזוֹל שֶׁלָּהּ הוּא וְקַלְקוּל שֶׁלָּהּ, שֶׁהֲרֵי בַּעֲבוֹדָה זָרָה כָּתוּב, (ישעיה ל) צֹא תֹאמַר לוֹ. וְהֵם בִּגְלַל הַזְּלוּזוֹל שֶׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה פָּרְעוּ עַצְמָם בְּלִי יְדִיעָה, וְעַל זֶה כֹּפֶר פָּגוּז וּבִטֵּל הַמַּגֵּפָה, שֶׁנֶּאֱמַר וַיְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

רַעְיָא מְהֵימְנָא (רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן).

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הֵשִׁיב אֶת זַמָּתִי. מַהוּ הֵשִׁיב אֶת זַמָּתִי? אֶלָּא שְׁלֹשָׁה מְמַנִּים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם: אָזַד עַל שְׂפָיכוּת דָּמִים, וְאָזַד עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְאָזַד עַל עֲבוֹדָה זָרָה. וְהֵם: מַשְׁזִית, אַף, וְזַמָּה. הוּא רָאָה שֶׁיִּהוּ"ה) (זַמָּה שֶׁהָיָה) עָף בָּעוֹלָם. אָמַר הֵשִׁיב אֶת זַמָּתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אָמַר מֵעַל הָעָם, שֶׁהֵם עֵרֶב רַב, שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּפֹּל מִן הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא כִּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ, שֶׁכָּךְ בֵּאֲרֵנוּ וְשָׁאֲלוּ לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה (עד כאן).

וּמַה כָּתוּב? קְזוּז מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה', וְלֹא מֵעֵרֶב רַב. שֶׁלֹּא נִקְרָאִים קְהִלָּה וְזִבּוּר עַד שֶׁעֲבַר מֵהֶם עֵרֶב רַב. כִּבְיָכוֹל בִּזְמַן שֶׁמִּתְעָרְבִים בֵּינֵיהֶם, כְּאִלּוּ לֹא הָיוּ גּוֹי אָזַד. וּמִשּׁוּם זֶה קְזוּז מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה, וְלֹא מִשְּׁתָפוּת אַזָּרַת, שֶׁאֵינִי רוֹצָה לְשַׁתֵּף אֲזָרִים בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כַּאֲשֶׁר עֵרֶב רַב הֵם מְעָרְבִים בְּיִשְׂרָאֵל, מַה כָּתוּב? (איכה א) הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ. וְיִשְׂרָאֵל, אַזַּר שֶׁעוֹבְרִים מֵהֶם אֵלּוּ, מַה כָּתוּב? שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי רוֹצֶה לָדוּר עִמָּכֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כַּאֲשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, מִי מְעַכֵּב? שְׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה. וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בִּזְמַן שֶׁעֵרֶב רַב הֵם רָאשִׁים עַל יִשְׂרָאֵל, כִּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ (מַעֲבִירִים שִׁלְטוֹן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) עוֹשִׂים שִׁלְטוֹן בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִכְנָסִים בְּמִשְׁפְּטֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה צוֹעֲקִים וְאוֹמְרִים, (ישעיה כו) ה' אֱלֹהֵינוּ בְּעָלוּנוּ אֲדֹנִים זוּלָתֶךָ.

דְּבָר אַזַּר, פָּיְנָזָס וְכוּ'. קוּם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּפָתַזּ בִּדְבָרִים לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה. קָם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר, בַּזְזִבּוּר הַקַּדְמוֹן נֶאֱמַר כָּךְ. בֹּא וּרְאֵה, פָּיְנָזָס עָמַד לִפְנֵי הַדִּין הַתַּקִּיף שֶׁל יְצָזָק, וְעָמַד לִפְנֵי פָּרְצָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיַּעֲמֹד פָּיְנָזָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה, כְּדֵי לְהָגֵן עֲלֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם זֶה כְּלוּלִים זֶה וָזֶה בְּזָזְשְׁבּוֹן, פָּיְנָזָס כְּזָזְשְׁבּוֹן יְצָזָק, וְכָאן צָרִיךְ לְזַדֵּשׁ דְּבָרִים.

פָּתַזּ וְאָמַר, אֵלְיָהוּ אָהוּבוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן רָאָה מ' מִן מָוֶת, עָף בָּאֲוִיר, זָטַף אוֹתָהּ וְשִׁתֵּף אוֹתָהּ עִם ר"ז, שֶׁהוּא יְצָזָק, וְהוּא בְּזָזְשְׁבּוֹן פָּיְנָזָס, וְנִשְׁלַם עַל יָדָהּ לְרמ"ז. אַזַּר כָּךְ רָאָה אוֹת ו' מִן מָוֶ"ת, עָף בָּרָקִיעַ וְזָטַף אוֹתָהּ, וְשָׂם אוֹתָהּ בְּרַמַ"ז, וְנִשְׁלַם לְרַמַ"ז. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקַּזּ רַמַּזּ בְּיָדוֹ.

וְהוּא, בַּמֶּה יָכוֹל לִזָּטֵף שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ? בִּשְׁתֵּי רוּזּוֹת שֶׁנִּשְׁמְרוּ (שֶׁהִסְתַּתְּרוּ) לְמַעְלָה, שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בְּפָיְנָזָס. פָּנ"י זָ"ס. בִּשְׁנֵי פָּנִים אֵלּוּ זָס עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא נֶאֱבְדוּ, בַּכֹּזַ שֶׁל שְׁנֵיהֶם, וַיְדַקֵּר אֶת שְׁנֵיהֶם, בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת – מ"ו. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם.

וּמִדּוּעַ הִשְׁתַּתֵּף בְּיְצָזָק? מִשּׁוּם שֶׁיְּצָזָק מָסַר עַצְמוֹ לְמִיתָה, וּמִשּׁוּם זֶה שִׁתֵּף אֶת יְצָזָק לִהְיוֹת לוֹ לְעֵזֶר. שֶׁמִּצַּד שֶׁל שְׁנֵי עָפְרֵי הָאֲיָלִים הִשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ אַבְרָהָם וְיַעֲקֹב, שֶׁאַבְרָהָם שָׁדַרְגָתוֹ זָסַד הִשְׁתַּתֵּף בְּזו"ס שֶׁל פָּנְזָ"ס. וְיַעֲקֹב שֶׁהוּא פָּנ"י א"ל (יַעֲקֹב הוּא פָּנ"י שֶׁל פָּיְנָזָס). שֶׁפָּנְזָס, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית לב) כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל (שֵׁם הַמָּקוֹם פָּנ"י), פָּנ"י א"ל. וּמִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הָעוֹלָם הוּא בְּצַעַר וְיֵשׁ צַדִּיק בָּעוֹלָם הַמְּקַנֵּא עַל הַבְּרִית, הָאָבוֹת מִשְׁתַּתְּפִים עִמּוֹ, וּבְגָלְלָם אָמַר מֹשֶׁה בְּצַעֲרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, (שמות לב) זְכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְזָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ. וּבִשְׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת יה"ו מֵאֵלְיָהוּ זָכָה לָאוֹת ה' מִן הַנָּבִיא, וְזֶהוּ אֵלְיָהוּ, ה' נָבִיא (וְזֶה סוֹד אֵל יהוה נָבִיא), וְנִשְׁלָם בּוֹ יְהוָ"ה.

אוֹת י' שֶׁזָּכָה בָּהּ פָּנְזָס מִשּׁוּם שֶׁקִּנֵּא עַל הַבְּרִית – זָכָה לִבְרִית. וּשְׁתֵּי יוּדי"ן הֵן, י' עֶלְיוֹנָה מִן יְהוָ"ה, שֶׁכָּרַת בָּהּ לְאַבְרָהָם בֵּין עֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹת יָדָיו.

יו״ד קְטַנָּה הִיא מִן אֲדָנָי, שֶׁכָּרַת בָּהּ בֵּין עֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹת רַגְלָיו, וְהִיא אוֹת קְדוֹשָׁה שֶׁמִּתְעַטֶּרֶת בָּרֹאשָׁם הָעֶלְיוֹן.

וְזֶה רָשׁוּם תָּמִיד לְעוֹלָמִים, וְהִיא אוֹת הַשַּׁבָּת, אוֹת הַתְּפִלִּין, אוֹת שֶׁל יָמִים טוֹבִים, אוֹת שֵׁם שַׁדַּי שֶׁרָשׁוּם (דברים יא) עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ, לִהְיוֹת בָּהּ רְשׁוּמִים יִשְׂרָאֵל בָּרְצוּעוֹת, בַּבְּרִית שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם בְּנֵי הַמַּלְכָּה, בְּנֵי הַהֵיכָל שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וּבַתּוֹרָה הֵם רְשׁוּמִים בְּאוֹת י׳ עֶלְיוֹנָה שֶׁהֵם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ. וְכֵן נֶאֱמַר (דברים יא) בָּנִים אַתֶּם לַיְיָ אֱלֹהֵיכֶם.

וְאוֹת י׳ שֶׁל שַׁדַּי הִיא זְכִיָּה שֶׁל שַׁלְשֶׁלֶת עַל צַוָּארוֹ שֶׁל שֵׁד יֵצֶר הָרָע שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ לְבֶן אָדָם. שֶׁעָלָיו אָמַר דָּוִד, (תהלים כב) הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי. הוּא נָזָשׁ, הוּא כֶּלֶב, הוּא אַרְיֵה. שֶׁעָלָיו אָמַר דָּוִד, (שם י) יֶאֱרֹב בַּמִּסְתָּר כְּאַרְיֵה בְּסֻכָּה. וְהַנָּבִיא קָרָא לוֹ דֹּב. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (איכה ג) דֹּב אֹרֵב הוּא לִי אֲרִי בְּמִסְתָּרִים. (תהלים מט) נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת. נִמְשָׁל לְכָל זוֹבוֹתָיו, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וְזֶהוּ כֶּלֶב וְנָזָשׁ וַזְמוֹר נוֹעֵר, שֶׁמַּרְכִּיבִים עָלָיו נָפָשׁ. וּמִיָּד שֶׁנּוֹדָע זֶה שֶׁרוֹכֵב עָלָיו שֶׁהוּא הַזּוֹטֵא, עָלָיו כָּתוּב (בראשית מט) וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָחוֹר. וְסוֹד הַדָּבָר – (דברים כב) כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר אִיּוֹב, (איוב יב) לֹא נֶפֶל אָנֹכִי מִכֶּם. וְצַדִּיק שֶׁרוֹכֵב עָלָיו, קוֹשֵׁר אוֹתוֹ בִּקְשִׁירָה שֶׁל רְצוּעוֹת הַתְּפִלִּין. אוֹת תְּפִלִּין שֶׁהִיא אוֹת יו״ד שֶׁל שַׁדַּי, טַבַּעַת עַל צַוָּארוֹ. שׁ׳ שֶׁל הַתְּפִלִּין הִיא שַׁלְשֶׁלֶת עַל צַוָּארוֹ.

וּבוֹ רָכַב אֱלִיָּהוּ וְעָלָה הַשָּׁמַיְמָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם. וּבוֹ (איוב לח) וַיַּעַן יְהוָ״ה אֶת אִיּוֹב מִן הַסְּעָרָה. וּמִשּׁוּם זֶה בֵּאֲרוּהוּ זַכְמֵי הַמִּשְׁנָה עָלָיו, אֵיזֶהוּ גִּבּוֹר? הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ. וְיֵשׁ מִי שֶׁנֶּהֱפַךְ לוֹ לְזַמּוֹר, שֶׁאֵינוֹ מִצְטַעֵר רוֹכְבוֹ. וְאֵלּוּ הֵם הַמִּשְׁתַּדְּלִים בְּכָל וָזֹמֶר. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּאַבְרָהָם, (בראשית כב) וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרוֹ. וּבְגָלְלוֹ נֶאֱמַר עַל

הַמְּשִׁיזֵז, (זכריה ט) עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר.

וּמְשׁוּם זֶה י׳ בֶּן שַׁבַּ״י, שֶׁהִיא זְכִלְיָה שֶׁל הַשַּׁלְשֶׁלֶת, מִמֶּנָּה (מְפֻזָּרִים) מְפֻזָּרִים כָּל שֵׁדִים וּמַזִּיקִים, וּמִיָּד שֶׁרוֹאִים אוֹתוֹ בַּמְּזוּזוֹת שֶׁל הַפֻּתָּחִים, בּוֹרְחִים, שֶׁבָּהּ נֶאֱמַר (תהלים קמט) לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל. כָּל שֶׁכֵּן כַּאֲשֶׁר רוֹאִים אוֹתוֹ בְּאוֹת שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁעַל הַזְּרוֹעַ, וּרְשׁוּמִים בָּהּ בְּאוֹת בְּרִית בִּבְשָׂרָם, (במדבר א) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. אֵין זָר אֶלָּא יֵצֶר הָרָע, שֶׁדּוֹמֶה לְכָל זַיּוֹת וְעוֹפוֹת דּוֹרְסִים.

וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר, (איוב ד) זְכָר נָא מִי הוּא נָקִי אָבָד – זֶה פַּנְוָזס שֶׁקִּנֵּא עַל הַבְּרִית, וְנִרְשַׁם בּוֹ שֶׁהוּא בְּנָם שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה. קִנֵּא בְּמַזָּשָׁבָה, וְזָכָה לָאוֹת י׳ בִּן יְהוָ״ה. וְקִנֵּא בְּמַעֲשָׂיו, וְזָכָה לָאוֹת י׳ בִּן אֲדֹנָי. וְזוֹהִי זָכְמָה בָּרֹאשׁ, וְזָכְמָה בַּסּוֹף. וּמְשׁוּם שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה רָשׁוּם בִּשְׁנֵיהֶם, בְּאָרוּהוּ וְזָכְמִים שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לַמַּזָּשָׁבָה וְאַזָּרוֹן לְמַעֲשֶׂה. תּוֹךְ כְּדֵי שֶׁאָמַר דְּבָרִים אֵלּוּ, נִכְסָה מֵהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר (לְזַכְּרָיו), אַשְׁרֵי זָכְיָנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים מִפִּי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

וּבַזּוּבוּר הַקַּדְמוֹן. לָכֵן אֱמוֹר. בִּשְׁבוּעָה עָלֶיךָ, אִם הוּא בִּרְצוֹנְךָ וְאִם לֹא – אֱמוֹר רַבִּי פַּנְוָזס בֶּן יָאִיר. אוֹתוֹ הַצַּל הִכָּה בְּעֵינָיו שֶׁל רַבִּי אַבָּא. וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם הָיָה בִּרְצוֹנוֹ אִם לָאוּ? אָמַר לוֹ, אִם לוֹ גָּלוּי – הַאִם גָּלוּי לַאֲזוֹרִים? וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר לָכֵן אֱמוֹר.

וְעוֹד נֶאֱמַר בַּזּוּבוּר הַקַּדְמוֹן, (תהלים ס) מִכְתָּם לְדָוִד – סִימָן שֶׁהֶרְאוּ לוֹ לְדָוִד כַּאֲשֶׁר שָׁלַח לְיוֹאָב לַאֲרַם נַהֲרַיִם וְלַאֲרַם צוֹבָה לַעֲשׂוֹת בָּהֶם קְרָב. אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שׁוּשַׁן עֵדוּת – זוֹ עֵדוּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא שׁוּשַׁן עֵדוּת. שֶׁהִיא עֵדוּת שֶׁעוֹמֶדֶת עָלֵינוּ וּמְעִידָה עָלֵינוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּמַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת עִמָּהּ, וְסִיּוּעַ קָדוֹשׁ לְשָׁבַזּ.

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שׁוּשַׁן עֵדוּת – שֶׁהֵם מְעִידִים עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם אִיבָרִים, וְהִיא נְשָׁמָה עֲלֵיהֶם, וְהִיא סִיּוּעַ מִשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (מלכים–א יז)

וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. הֵיא סִיּוּעַ קָדוֹשׁ (וּמְמֻנָּה תָּלוּי), שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ, תַּנְיָא הַמְסַיַּעַת לָךְ.

אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ (במדבר כד). אֵיתָ"ן – תַּנְיָ"א. שָׁם הַכֵּן שֶׁל הַנָּשֶׂר הָעֶלְיוֹן, וְהִיא הַשְׁכִינָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (דברים לב) כְּנָשֶׂר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף, שֶׁהֵם שׁוֹנֵי הֲלָכוֹת וּמִשְׁנָיוֹת. וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפָּיו שֶׁל זֶה הַתַּנְיָ"א, שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ לְשֵׁם הַשֵּׁם – בֵּין בְּתוֹרָה, בֵּין בִּתְפִלָּה, בֵּין בִּבְרָכָה, בֵּין בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה – מַה כָּתוּב בּוֹ? יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו, אוֹתוֹ הַנָּשֶׂר, שֶׁהוּא דִּבּוּר שֶׁבּוֹ יְהוָ"ה.

יְקָוְזֵהוּ יִשְׂאֵהוּ עַל אֶבְרָתוֹ. מַהוּ עַל אֶבְרָתוֹ? עַל אוֹתוֹ אֵיבָר שֶׁל בֶּן הָאָדָם (שֶׁל אוֹתוֹ נָשֶׂר) שֶׁבּוֹ מִצְוָה יְהוָ"ה, וְנִקְרָא אֵיבָר שֶׁל הַשְׁכִינָה. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר יִשָּׂאֵהוּ עַל אֶבְרָתוֹ. יִשָּׂאֵהוּ, כְּמוֹ (במדבר ו) יִשָּׂא יְהוָ"ה פָּנָיו אֵלֶיךָ.

וּמַהוּ שֶׁכָּתוּב וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ? אֶלָּא אָמַר דָּוִד עָלָיו, (שמואל–ב כב) ה' סַלְעִי וּמְצָדָתִי. כָּךְ גַּם הַשּׁוֹנֶה הֲלָכָה שֶׁבּוֹ הֲלָכָה תַּקִּיפָה כַּסֶּלַע, שֶׁאֵין פַּטִּישׁ יָכוֹל לְפוֹצֵץ אוֹתָהּ בְּכָל קְשִׁיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. בָּזֶה הוּא מְקַנֵּן הַנָּשֶׂר, וְכָל הַתַּנָּאִים נִקְרָאִים קִנִּים שֶׁלָּהּ. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר, (דברים כב) כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ, בְּדֶרֶךְ מִקְרֶה, פַּעַם אַחַת, כְּאוֹרְזַי וְאַכְסַנַּאי שֶׁמְּזַדַּמֵּן לְפִי שָׁעָה לְבֵית מְלוֹנוֹ.

וְיֵשׁ שֶׁהֵם בַּלְמוּד שֶׁלָּהֶם נַעֲשִׂים דִּירָה לַשְׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת וְגוֹ', לְדֹרֹתָם. לְדֹרֹתָם זָסֵר, לְשׁוֹן דִּירָה. וְיֵשׁ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה שֶׁתּוֹרָתָם אֻמָּנוּתָם, שֶׁלֹּא זֶה הַשְׁכִינָה מֵהֶם כָּל יְמֵיהֶם. אֲבָל עַל אֵלּוּ נֶאֱמַר, כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ. בָּהֶם הַשְׁכִינָה נִמְצֵאת בְּדֶרֶךְ מִקְרֶה. פְּעָמִים שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם וְנִמְצֵאת עִמָּהֶם, וּפְעָמִים לֹא נִמְצֵאת עִמָּהֶם.

וְסוֹד הַדָּבָר – פְּעָמִים שֶׁנִּמְצֵאת עִמָּהֶם, נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם לֹא תַקָּזוּ הָאֵם. וּפְעָמִים שֶׁלֹּא נִמְצֵאת עִמָּהֶם – שַׁלֵּזוּ תְּשַׁלֵּזוּ אֶת הָאֵם. אֲפָרוֹזִים – אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה. אוֹ בֵּיצִים – אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא. וּבְאֵלּוּ שֶׁלֹּא קוֹבְעִים אֶת לִמּוּדָם – שַׁלֵּזוּ תְּשַׁלֵּזוּ אֶת הָאֵם. אֲבָל בְּאֵלּוּ שֶׁקּוֹבְעִים לִמּוּדָם – לֹא תַקָּזוּ הָאֵם עַל

הַבָּנִים. וְיֵשׁ בַּעֲלֵי הֲלָכוֹת שֶׁדּוֹמִים לַכּוֹכָבִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. לֹא כַּכּוֹכָבִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה לד) וְכָל צְבָאָם יִבּוֹל, אֶלָּא כְּאוֹתָם כּוֹכָבִים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם לְעוֹלָם וָעֶד כַּיָּמִים תָּדִיר.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם (בראשית א). אַזַּר שֶׁהִשְׁלִימוּ אֶת עֲבוֹדָתָם כָּל אֶמֶן וְאֶמֶן, אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מַעֲשֶׂה אֻמָּנוּת אָזַד יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת שֶׁיִּהְיֶה שֵׁתֶף לְכֻלָּנוּ. הִתְוַכְּחוּ כֻּלְּכֶם כְּאָזַד לַעֲשׂוֹת בּוֹ כָּל אָזַד וְאָזַד מֵאָזְלְקוֹ, וַאֲנִי אֶשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם לָתֵת לוֹ מֵאָזְלְקִי. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. וּבְאַרְיוּהוּ זַכְמִים, שֶׁאֵין אָדָם אֶלָּא יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם. אַתֶּם אָדָם, וְלֹא עוֹבְדֵי כוֹכָבִים מַזָּלוֹת. וּמְשׁוּם זֶה (תהלים קמט) יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו.

אָמַר הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַדַּאי אוֹתוֹ תִּנָּא שֶׁנָּעֲלַם בַּסֶּלַע שֶׁל הַנָּזוֹשׁ אָמַר זֹאת, שֶׁכָּתוּב בּוֹ אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ. שֶׁשְּׁלֹשָׁה אָבוֹת נִקְרְאוּ אֵיתָנִים, וְהָרְבִיעִי – אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ. שֶׁבּוֹ מִתְיַשֶּׁבֶת הַהֲלָכָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. שֶׁהוּא מִתְפַּשֵּׁט עַל שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמֵאִיר לָהֶם בַּתּוֹרָה כַּשֶּׁמֶשׁ (לַיָּרְזַז) שֶׁמִּתְכַּסֶּה בַּלַּיְלָה וּמֵאִיר לְכָל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְאֵין לַיְלָה אֶלָּא גָּלוּת, וְהֵיא (ישעיה כא) שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְל. וּמִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מד) הַבֹּקֶר אוֹר. הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות טז) וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד ה׳. (רות ג) זַיְ ה׳ שְׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר.

בְּתוֹךְ כָּךְ אוֹתוֹ הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן יָצָא מֵאוֹתוֹ סֶלַע וְאָמַר, הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מַה מּוֹעִיל לִי לְהִסְתַּתֵּר מִמֶּנִּיךְ, שֶׁהֲרֵי לֹא הִשְׁאַרְתִּי מָקוֹם שֶׁלֹּא נִכְנַסְתִּי לְהִסְתַּתֵּר מִמֵּךְ וְלֹא מָצָאתִי. אִם כֵּן, אֵין לִי לְהִתְכַּסּוֹת מִמֵּךְ.

אָמַר לוֹ הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לְאַזַּר שֶׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, מַהוּ שֶׁאָמַר לְבַסּוֹף, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ? אָמַר לוֹ, מַה שֶּׁבֵּאֲרוּ

עַל זֶה בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמֵּהֶם אָמְרוּ יִבָּרֵא, וּמֵהֶם אָמְרוּ לֹא יִבָּרֵא – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. אָמַר לוֹ, אִם כֵּן הוּא, לֹא נָתַן זֶלֶק בּוֹ אַף אָזָד מֵהֶם, וְלֹא נַעֲשָׂה בַּצּוּרָה שֶׁלָּהֶם, אֶלָּא בְּצוּרַת הַמֶּלֶךְ, בְּצַלְמוֹ כִּדְמוּתוֹ, שֶׁהוּא צֶלֶם דְּמוּת תַּבְנִיתוֹ. אָמַר, כָּךְ מַשְׁמָע מֵהַכָּתוּב.

אָמַר, זֹאת וְשָׁלוֹם! אֶלָּא אֲנִי אָמַרְתִּי לְךָ, שֶׁנִּבְרָא בַּכֹּל וְהִשְׁלִיטוֹ עַל הַכֹּל. וְאִם הָיָה נוֹתֵן כָּל אָזָד בּוֹ זֶלְקוֹ בִּזְמַן שֶׁהָיָה כּוֹעֵס עָלָיו, כָּל אָזָד הָיָה נוֹטֵל זֶלְקוֹ מִמֶּנּוּ, (ישעיה ב) כִּי בַמֶּה נֶּחְשָׁב הוּא.

אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אוֹתוֹ (כָּל אָזָד וְאָזָד) בְּצוּרָתוֹ, זוֹ הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא תְּמוּנַת כֹּל, שֶׁבָּהּ הִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם וְכָל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבָּרָא בָּעוֹלָם, וְכֻלָּל בָּהּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים בְּלִי פָּרוּד כְּלָל, וְכֻלָּל בָּהּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת וְכָל שְׁמוֹת וְכִנּוּיִים וַהֲוָיוֹת. וְהָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, שֶׁהוּא אָדוֹן עַל הַכֹּל, וְאֵין אֱלוֹהַּ זוּלָתוֹ מִמֶּנּוּ, וְאֵין נִמְצָא בְּעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים פָּזוּת מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם שֶׁהוּא קָשֶׂר שֶׁל כֻּלָּם, שְׁלֵמוּת שֶׁל כֻּלָּם, לְקַיֵּם בּוֹ (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצָא עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל בָּעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים פָּזוּת מִמֶּנּוּ, אֲפִלּוּ בְּאָזָד מֵהֶם, נִקְרֵאת אֻמּוּנַת יִשְׂרָאֵל. וּמִצַּדּוֹ שֶׁל הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל נֶאֱמַר בָּהּ (דברים ד) כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה. אֲבָל מִצַּד שֶׁל שְׁאָר הַבְּרִיּוֹת נֶאֱמַר בָּהּ (במדבר יב) וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט.

בָּא הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּשְׁאָר הַזַּבְּרִים, וְהִשְׁתַּטְּזוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ, וַדַּאי עַתָּה אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְקַיֵּם מִמֶּנּוּ זֶלְקוֹ, שֶׁלֹּא נָתַן בּוֹ זֶלְקוֹ אָזָד בָּעוֹלָם אֶלָּא בּוֹרֵא הָעוֹלָם, עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, וּבוֹ תָּלוּי עָנְשׁוֹ אוֹ שְׂכָרוֹ, וְלֹא בְּמַלְאָךְ וְשָׂרָף וְלֹא בְּשׁוּם בְּרִיָּה בָּעוֹלָם. וּמִשּׁוּם זֶה בֵּאֲרוּ זַכְמֵי הַמִּשְׁנָה, הַמִּשְׁתַּתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם וְדָבָר אַזֵּר, נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם. מִיָּד שֶׁשָּׁמַע דְּבָרִים אֵלּוּ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שָׁמַז הָרוֹעָה הַנֶּאֱמָן. (שֶׁאָמַר הָרוֹעָה הַנֶּאֱמָן, שָׁמַז הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה) וְכָל הַזַּבְּרִים בֵּרְכוּ אוֹתוֹ וְאָמְרוּ, רוֹעֶה נֶאֱמָן, אִם לֹא הָיָה בָּא אָדָם בָּעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ זֶה – דַּי.

אַשְׁרֵיו מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּגָּלוּת הָאַזְרוֹעָה לָדַעַת הַשְּׁכִינָה, לְכַבֵּד אוֹתָהּ בְּכָל הַמִּצְווֹת וְלִסְבֹּל בִּגְלָלָהּ כַּמָּה צָרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, הַשָּׂכָר עֲבוּר שִׁמְזַת זָתָן וְכַלָּה הוּא הַדּוֹזַק. וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא (בראשית כזז) – אִם יֵשׁ כ״ב אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, הַשְּׁכִינָה שׁוֹכֶבֶת עִמּוֹ.

מַהוּ י״שׁ? וְזָכְמָה מֵאַיִן. שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה שָׁם, וְזָכְמָה שָׁם. וּבְגָלָלָהּ נֶאֱמַר, (משלי זז) לְהַנְוִזיל אֹהֲבַי יֵשׁ. וְזֶהוּ (שמות כ) וְעֹשֶׂה וֶזֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי – מִצַּד שֶׁל אַהֲבַת וֶזֶסֶד. וְיֵשׁ – שֶׁהִיא וְזָכְמָה – לִימִין. שֶׁכָּךְ בֵּאֲרוּהוּ, הָרוֹצֶה לְהַוְזִכִים – יַדְרִים. וּמְשׁוּם וֶזֶ נֶאֱמַר לְהַנְוִזיל אֹהֲבַי יֵשׁ.

בֹּא וּרְאֵה, בַּסּוֹדוֹת הַסְּתוּמִים, בַּמִּדּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹתָהּ מִדָּה שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּהּ וְזוֹכְרִים אוֹתָהּ, עָלֶיהָ נֶאֱמַר, בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ. וְשִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. תַּזְכִּיר אֶת שְׁמִי צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא בְּאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁאַזְכִּיר אֶת שְׁמִי, בְּאוֹתָהּ מִדָּה אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ. (ע״כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

עַל פִּי הַגּוֹרָל תֵּזוֹלֵךְ נַזְוַלְתּוֹ בֵּין רַב לִמְעָט (במדבר כו). רַבִּי יְהוּדָה פָּתַזז וְאָמַר (קהלת ג) יָדַעְתִּי כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם עָלָיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לִגְרֹעַ וְגוֹ׳. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁזָּכְמָתוֹ יְתֵרָה עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, לֹא יָדַעְנוּ כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם, וְהוּא אָמַר יָדַעְתִּי, מַה שֶּׁלֹּא יָדַע בֶּן אָדָם אַזַר?!

אֶלָּא וַדַּאי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ זָכְמָתוֹ עוֹלָה עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וּמַה שֶּׁהוּא יָדַע, לֹא יוֹדְעִים כָּל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. בֹּא וּרְאֵה, שְׁאָר בַּעֲלֵי אֱמוּנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה, מַשְׁגִּיזַז בּוֹ וּמִסְתַּכֵּל פַּעַם וּשְׁתֵּי פְּעָמִים וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ, וּלְבַסּוֹף מוֹסִיף עָלָיו אוֹ גּוֹרֵעַ מִמֶּנּוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָּךְ – מוֹצִיא מַעֲשֶׂה לַאֲמִתּוֹ מִתְּהוּ, שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁוּת כְּלָל, וְהוּא מַמָּשׁ נִתְקָן כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְלֹא צָרִיךְ לְהוֹסִיף וְלִגְרֹעַ מִמֶּנּוּ. בְּגָלָל וֶזֶ כָּתוּב, (בראשית א) וַיַּרְא

אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד.

וְעוֹד, כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים, לְתִקּוּן הָעוֹלָם, וַדַּאי הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אִם כֵּן, מַהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו? אֶלָּא זֶה הַפָּסוּק כְּךְ לָמַדְנוּ, וְהוּא סוֹד עֶלְיוֹן בֵּין זַבֵּרינוּ. פָּסוּק זֶה כְּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת: כִּי כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם. מַהוּ כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה? וַהֲרֵי כָּתוּב, מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר הוּא וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת כְּבָר הָיָה, וְאַתָּה אָמַרְתָּ כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה?!

אֶלָּא מְפָסוּק אַחֵר נִשְׁמָע. כָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ. יַעֲשֶׂה?! עָשִׂיתָ צָרִיךְ לִהְיוֹת! לִמְחַכֵּה לוֹ?! לְךָ צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא מָקוֹם עֶלְיוֹן הוּא, שֶׁנִּמְשָׁךְ וְיוֹצֵא וּמַדְלִיק גֵּרוֹת כֻּלָּם לְכָל כִּוּוּן, וְנִקְרָא עוֹלָם הַבָּא. וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא אִילָן אֶחָד לְהַשְׁקוֹתוֹ וּלְתַקְּנוֹ. וְזֶה הָאִילָן עֶלְיוֹן וּמְכֻבָּד הוּא עַל כָּל שְׁאָר הָאִילָנוֹת, וּכְבָר בֵּאַרְתִּי. וְאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא שֶׁנִּמְשָׁךְ וְיוֹצֵא, מְתַקֵּן לוֹ לְזֶה הָאִילָן תָּמִיד, מַשְׁקֶה אוֹתוֹ וּמְתַקֵּן אוֹתוֹ בְּמַעֲשָׂיו, מְעַטֵּר אוֹתוֹ בַּעֲטָרוֹת, וְלֹא מַפְסִיק מִקּוֹרוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

בְּאוֹתוֹ אִילָן תְּלוּיָה הָאֱמוּנָה, בּוֹ שׁוֹרָה מִכָּל שְׁאָר הָאִילָנוֹת, קִיּוּם הַכֹּל בּוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב, כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם. וַדַּאי הוּא הָיָה, הוּא הֹוֶה, וְהוּא יִהְיֶה. עָלָיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לִגְרֹעַ. וְעַל זֶה בַּתּוֹרָה כָּתוּב, (דברים יג) לֹא תֹסֵף עָלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ. שֶׁאִילָן זֶה תּוֹרָה הוּא. וּמָקוֹם זֶה מְתַקֵּן הָאֱלֹהִים תָּמִיד. הָאֱלֹהִים סְתָם, זוֹ גְּבוּרָה מֵאַיִן סוֹף וּמֵאַיִן זֵכֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מ) אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ. הָאֱלֹהִים, וְלֹא אֱלֹהִים. וְעַל זֶה עָשָׂה, יַעֲשֶׂה תָּמִיד, כִּנְבִיעָה שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מֵימֶיהָ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת.

בִּגְלַל זֶה כָּתוּב, וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו. תִּקֵּן לוֹ לְזֶה הָאִילָן בְּתִקּוּן שָׁלֵם שֶׁאָזוּז לְכָל צַד, עֶלְיוֹן וְתַזְוִתוֹן, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ מִלְּפָנָיו, וְלֹא יְזַלְזְלוּ אוֹתוֹ בְּזִלּוּף אַחֵר לְדוֹרֵי דוֹרוֹת.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַדַּאי יָפָה אַתָּה אוֹמֵר, אֲבָל שׁוּב יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל: בַּתְּוזֹלָה

יַעֲשֶׂה, וּלְבַסּוֹף – וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא (תָּמִיד) וַדַּאי יַעֲשֶׂה וִיתַקֵּן לְזֶה הָאֵילָן שֶׁלֹּא יָפְסְקוּ מֵימָיו לְדוֹרֵי דוֹרוֹת. וּלְבַסּוֹף עָשָׂה. מַהוּ עָשָׂה? אֶלָּא עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֵילָן אַוֵּר לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. וְלֹא יַעֲשֶׂה כְּמוֹ זֶה. שֶׁזֶּה הָאֵילָן הַתַּזְוִתּוֹן עָשָׂה אוֹתוֹ וְהִתְקִין אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁיִּכָּנֵס לָאֵילָן הָעֶלְיוֹן, יִכָּנֵס בִּרְשׁוּת, וְיִמְצָא לָאֵילָן הַתַּזְוִתּוֹן, וְיֵרָא לְהִכָּנֵס, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁרָאוּי.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁזֶּה, שׁוֹמֵר הַפֶּתַח הוּא, וְעַל זֶה נִקְרָא (תהלים קכא) שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. וְזֶה הָאֵילָן הַתַּזְוִתּוֹן עָשָׂה, וּמַשְׁקֶה וְנָזוֹן מֵהָאֵילָן הָעֶלְיוֹן. וְעַל זֶה לֹא כָּתוּב יַעֲשֶׂה, אֶלָּא עָשָׂה. מָה הַטַּעַם? שֶׁיֵּרָאוּ מִלְּפָנָיו בְּנֵי הָעוֹלָם וְלֹא יִתְקָרְבוּ אֵלָיו אֶלָּא אֵלּוּ שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִים לְהִתְקָרֵב, וְלֹא אֲזוֹרִים, וְיִשְׁמְרוּ בְּנֵי הָאָדָם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יִסְטוּ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל.

בֹּא וּרְאֵה, עַל זֶה הָאֵילָן שֶׁכָּל זְיָלָיו בּוֹ נִמְצָאִים, אָמַר דָּוִד, (תהלים טז) אַתָּה תּוֹמִיךְ גּוֹרָלִי. מַהוּ גּוֹרָלִי? זֶה הַגּוֹרָל שֶׁאוֹזְזוּ בּוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ. וְעַל זֶה כָּתוּב עַל פִּי הַגּוֹרָל. וְכֵן הוּא עַל פִּי ה׳. וַיָּמָת שָׁם עַל פִּי ה׳. כָּתוּב הַגּוֹרָל (כֵּן בּוֹ עַל פִּי). אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה וְיוֹדְעִים דְּרָכָיו, וְהֵם אוֹכְלִים בְּכָל יוֹם מָזוֹן עֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ז) הַזְּכְמָה תְּזַיֶּה בְּעָלֶיהָ. שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה שֶׁל מַעְלָה מִמָּקוֹם זֶה נִזּוֹנֶית, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר עֲלֵיהֶם, (ישעיה סה) הִנֵּה עֲבָדַי יֹאכֵלוּ.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (יחזקאל א) וַיְהִי קוֹל מֵעַל הָרָקִיעַ. זֶה הַקּוֹל שֶׁאָזוּזוּ לְזֶה הָרָקִיעַ וּמִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיא) זֵכֶר עָשָׂה לְנִפְלְאוֹתָיו. וְאוֹתוֹ רָקִיעַ עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, עַל אוֹתָן זְיוֹת. וְזֶה הוּא שֶׁנִּבְרָא בַּשֵּׁנִי, לְהַבְדִּיל (בראשית א) בֵּין מַיִם לָמָיִם.

וַהֲרֵי בְּאַרְבָּעָה רְקִיעִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וַדַּאי וִילוֹן אֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ, שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ מִשָּׁלוֹ, אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ. וְהָעֲנִיִּים בּוֹ אֲזוּזִים. זֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב, (דברי הימים–א כב) (ו)בְּעָנְיִי הֲכִינוֹתִי לְבֵית אֱלֹהָי. וְזֶה מַכְנִיס שַׁזְוִרִית וּמוֹצִיא עַרְבִית. שֶׁהֲרֵי בַּלַּיְלָה מוֹצִיא זֵילוֹתָיו לְכָל הַצְּדָדִים, וְשׁוֹלֵט

עַל אוֹתָם וְזֵילוֹת וַהֲמוֹנִים. וּבַשַּׁוְזֶרִית מְכַנֵּס לְכֻלָּם, וּמַכְנִיסָם לִנְקָבָם וְלֹא שׁוֹלְטִים. שֶׁהֲרֵי הַבּוֹקֵר כּוֹלֵל אֶת כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צב) לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת. וַהֲרֵי בֵּאֲרוּהוּ.

וְיֵשׁ קוֹל עַל זֶה הָרָקִיעַ, מִפְּנֵי נְזוֹן זֶה הָרָקִיעַ. בְּשָׁעָה שֶׁקּוֹל זֶה מִתְעוֹרֵר, כָּל הַהֲמוֹנִים לֹא נוֹסְעִים, וְאֵין לָהֶם רְשׁוּת אֶלָּא לַעֲמֹד בִּמְקוֹמָם, וּמְקָרְבִים אֶת זֵילוֹתֵיהֶם וּמְזַכִּים לְאוֹתוֹ טוֹב שֶׁנִּמְשָׁךְ לְאוֹתוֹ רָקִיעַ וְיִתְבָּרְכוּ בִּגְלָלוֹ, וְעַל זֶה הוּא מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם.

בֹּא וּרְאֵה, רָקִיעַ רָקִיעַ אֲשֶׁר עַל אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא, מַה שֶּׁכָּתַב כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר – זוֹ אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב, (בראשית כט) וְגָלַל אֶת הָאֶבֶן וְגוֹ'. אֶבֶן אַזַּת יָרְדָה מִלְמַעְלָה כַּאֲשֶׁר רָצוּ יִשְׂרָאֵל לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ, וְכָתוּב בָּהּ גּוֹרָל. וְהֵיא אָמְרָה: זֶה לְפָלוֹנִי, וְזֶה לְפָלוֹנִי. וְזוֹ הָאֶבֶן הִיא מִתַּזַּת כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ יוֹרֶדֶת. וַדַּאי (שם מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל כָּתוּב. וּמְשׁוּם זֶה עַל פִּי הַגּוֹרָל וַדַּאי תֵּזָּכֵלְךָ נַזְלָתוֹ.

רַבִּי יְצָזָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁא לִלּוֹד. פָּגַע בָּהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר. רָצוּ אַזְרָיו. אָמְרוּ, וַדַּאי נָרוּץ אַזְרֵי הַשְּׁכִינָה. עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֶצְלוֹ, אָמְרוּ, וַדַּאי נִשְׁתַּתֵּף אִתְּךָ וְנִשְׁמַע דְּבַר זְהוּשׁ.

פָּתַזוּ וְאָמַר, (ישעיה נא) שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מְבַקְשֵׁי וְגוֹ'. שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק – אֵלּוּ שֶׁהוֹלְכִים אַזַּר הָאֱמוּנָה, רֹדְפֵי צֶדֶק, וַדַּאי אֵלּוּ מְבַקְשֵׁי ה'. אִם רְצִיתֶם לָדַעַת הָאֱמוּנָה וְלֶאֱזוֹז בְּזֶה הַצֶּדֶק, לֹא תִסְתַּכְלוּ בָּהּ לְבַדָּהּ כִּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁגָּרְמוּ מִיתָה לְעַצְמָם עַל זֶה. אֲבָל (שם) הַבִּיטוּ אֶל צוּר זֻצַּבְתֶּם וְאֶל מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם.

צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַזְמִי וְגוֹ'. כָּתוּב (שמואל–א טו) הַזֶּפֶץ לַה' בְּעֹלוֹת וְזְבָזִים כִּשְׁמֹעַ בְּקוֹל ה' וְגוֹ'. אֵין רְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתְזַיֵּב בֶּן אָדָם וְעַל זוֹבוֹ יַקְרִיב קָרְבָּן. אֶלָּא קָרְבָּן שֶׁהוּא בְּלִי זוֹבָהּ, זֶהוּ קָרְבָּן שָׁלֵם, וְנִקְרָא שְׁלָמִים. וְקָרְבַּן תָּמִיד גַּם כָּךְ, וְאַף עַל גַּב שֶׁמְּכַפֵּר עַל

זוּבוֹת.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים נא) זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה פֵּרְשׁוּהוּ, שֶׁרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵין רְצוֹנוֹ בְּקָרְבָּן שֶׁל אָדָם עַל זִזְטָאָיו, אֶלָּא רוּחַ נִשְׁבָּרָה. וּבְנֵי אָדָם לֹא יוֹדְעִים מָה אוֹמְרִים. וְכָךְ שָׁמַעְנוּ מֵהַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּא אָדָם לְהִטַּמֵּא בַּזִּזְטָאָיו, מַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ מִצַּד הַטֻּמְאָה, וּמִתְגָּאֶה עַל הָאָדָם וְשׁוֹלֵט עָלָיו לְכָל רְצוֹנוֹ. וְאוֹתוֹ עַד הַטֻּמְאָה מִתְגַּבֵּר בְּכוֹזוֹ וּמִתְזַזֵּק, וְשׁוֹלֵט עָלָיו שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ. בָּא אָדָם וְשׁוֹלֵט עָלָיו לְהִטַּהֵר – מְטַהֲרִים אוֹתוֹ.

בִּזְמַן שֶׁהָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, הִקְרִיב קָרְבָּנוֹ – כָּל כַּמָּה שֶׁלּוֹ תְּלוּיָה עָלָיו, עַד שֶׁהִתְזָרַט וְשָׁבַר לְאוֹתָהּ הָרוּחַ מִתּוֹךְ גַּאֲוָתוֹ וְהִשְׁפִּיל אוֹתָהּ. וְזוֹהִי הַשְׁבִּירָה שֶׁל אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל טֻמְאָה. וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבֶּרֶת אוֹתָהּ רוּחַ הַטֻּמְאָה וּמַקְרִיב קָרְבָּנוֹ, זֶהוּ שֶׁמִּתְקַבֵּל בְּרָצוֹן כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ.

וְאִם לֹא נִשְׁבֶּרֶת אוֹתָהּ רוּחַ, אֵין קָרְבָּנוֹ כְּלוּם, וְנִמְסָר לַכְּלָבִים, שֶׁהֲרֵי קָרְבָּן זֶה אֵינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא מֵהַכְּלָבִים. וּמְשׁוּם זֶה זִבְחֵי אֱלֹהִים כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ הוּא רוּחַ נִשְׁבָּרָה, שֶׁיְּשַׁבֵּר אוֹתָהּ רוּחַ טֻמְאָה וְלֹא תִּשְׁלֹט. וְעַל זֶה מִי שֶׁיְּשַׁבֵּר אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, עָלָיו כָּתוּב, (תהלים עז) רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב. שֶׁיִּהְיֶה אוֹתוֹ אָדָם בְּהַבְטָחָה שֶׁלֹּא יָשׁוּב אֲצֵלוֹ לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא יָשׁוּב. לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה – אוֹתוֹ אָדָם שֶׁלֹּא הִתְגָּאָה וְלֹא הִתְעַגֵּג בְּתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם – אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה, בְּכָבוֹד הוּא אֲצֵלוֹ.

צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר כח). מַהוּ צַו? זֶה עֲבוֹדָה זָרָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַכְנִיס עַצְמוֹ לְהִטַּמֵּא בְּרוּחַ טֻמְאָה, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (שיר השירים ה) בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כַלָּה וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, אֲבָל יֵשׁ דְּבָרִים נִסְתָּרִים בַּקָּרְבָּן (שִׁשָּׁה סְדָרִים בַּקָּרְבָּן) כָּאן, וְהַכֹּל נִתְבָּאֵר. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפֶה הוּא שֶׁהִתְזַלְתָּ הַדָּבָר, וְסָתַמְתָּ, תֹּאמַר. (סָתַמְתָּ מַדּוּעַ?) אָמַר, מִשּׁוּם שֶׁרָאִיתִי בְּסִפְרוֹ שֶׁל זִזָּנוּךְ דָּבָר וְלָמַדְתִּי. אָמַר,

תֹּאמַר אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁרָאִיתָ וְשָׁמַעְתָּ.

אָמַר, הַכֹּל דָּבָר אֶחָד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר אֶת זֶה, בָּאתִי לְגַנִּי, בִּגְלַל שֶׁכָּל הָרִבְנוֹת הָעוֹלָם כַּאֲשֶׁר עוֹלִים, כֻּלָּם עוֹלִים לְתוֹךְ גַּן עֵדֶן בַּתְּחִלָּה, סוֹד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְכֵיצַד? בָּרִאשׁוֹנָה וּבְהַתְחָלַת הַקָּרְבָּן, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מוֹדֶה עַל זִטָּאָיו, וּשְׁוִיטָתוֹ וּזְרִיקַת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ.

עַתָּה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, אֵיךְ אוֹתָן רוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת נֶהֱנוֹת מִזֶּה, וּמַה טַּעַם שֶׁכָּל קָרְבַּן בְּהֵמָה, וַהֲרֵי יוֹתֵר הָיָה רָאוּי לָאָדָם לִשְׂבֹּר אוֹתָהּ הָרוּחַ וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וּמָה הַטַּעַם שֶׁל שְׁוִיטַת הַבְּהֵמָה וּלְשָׂרְפָהּ בְּאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ?

אֶלָּא סוֹד הוּא, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בְּהֵמָה שֶׁרוֹבֶצֶת עַל אֶלֶף הָרִים, וְאֶלֶף הָרִים אוֹכֶלֶת בְּכָל יוֹם, וְכֻלָּם נִקְרָאִים (תהלים נ) בְּהֵמוֹת בְּהַרְרֵי אֶלֶף. וְעַל זֶה לָמַדְנוּ שֶׁיֵּשׁ בְּהֵמָה שֶׁאוֹכֶלֶת בְּהֵמָה. וּמִמָּה נַעֲשׂוּ? מֵאֵשׁ. וְאֶת כֻּלָּם לוֹוֶכֶת אוֹתָם אוֹתָהּ בְּהֵמָה בִּלְוִיכָה אַוֶּזֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא אֵל קַנָּא. וְכָל מֵי הַיַּרְדֵּן שֶׁנִּתְמַלֵּא בְּשֵׁשׁ שָׁנִים, הִיא שׁוֹתָהּ אוֹתָם בִּגְמִיעָה אַוֶּזֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב מ) יִבְטַח כִּי יָגִיחַ יַרְדֵּן אֶל פִּיהוּ.

סוֹד הַדָּבָר, הַזְּמוּרָה שֶׁל כָּל אֵלּוּ, עִקָּר וְיסוֹד לְאֵלּוּ הַבְּהֵמוֹת שֶׁלְּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהָרוּחַ מִתְפַּשֶּׁטֶת מֵהֶן (שֶׁרוּחוֹת הַבְּהֵמוֹת מִתְפַּשְּׁטוֹת מֵהֶן) לְמַטָּה, וּמְצַטַּיֶּרֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ לְמַטָּה בַּבְּהֵמוֹת. וְכַאֲשֶׁר זָטָא הָאָדָם, מֵבִיא בְּהֵמָה לְקָרְבָּן, וְאוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁל בְּהֵמָה זוֹ עוֹלָה וְזוֹוֶרֶת לִמְקוֹמָהּ, וּמִתְפַּשֶּׁטֶת אוֹתָהּ הָרוּחַ בְּכֻלָּם. וְכָל אֵלּוּ מִסּוּגָּ זֶה מִתְקָרְבִים וּבָאִים וְנֶהֱנִים מֵאוֹתוֹ זֶלֶב וְדָם שֶׁהָיָה לְבוּשׁ שֶׁל רוּחַ זוֹ, שֶׁהֲרֵי מִצַּד שֶׁלָּהֶם הָיְתָה (בִּגְלַל) אוֹתָהּ הָרוּחַ (שֶׁלָּהֶם). וְכֻלָּם נֶהֱנוּ וְנִזּוֹנוּ וְנַעֲשׂוּ סַנֵּגוֹרִים עַל אוֹתוֹ הָאָדָם. וְנִכְנָס דֶּרֶךְ הַוֶּשֶׁט, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וּמִשּׁוּם זֶה הַקָּרְבָּן מִן הַבְּהֵמָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּרוּךְ בְּנִי לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (משלי כג) יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ. יִשְׂמַח אָבִיךָ – שֶׁלְּמַעְלָה. וְאִמֶּךָ – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ – זוֹ בִּתּוֹ שֶׁל רַבִּי פָּנְוָס שֶׁל יָאִיר הֶחָסִיד. אֶלְעָזָר בְּנִי,

אֶמֹר, זֶה קָרְבַּן בְּהֵמָה, קָרְבַּן הָעוֹף מַהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא א) וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָּנוֹ? אָמַר לוֹ, לֹא רָאִיתִי, אֲבָל הִסְתַּכַּלְתִּי מִדָּבָר זֶה שֶׁל הַבְּהֵמָה, דָּבָר שֶׁל עוֹפוֹת. וְלֹא אַזֵּר, וְלֹא אמַר, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָאִיתִי, וְעַד כָּאן לֹא שָׁמַעְתִּי.

אָמַר לוֹ, אֶלְעָזָר, יָפֶה אָמַרְתָּ. אֲבָל סוֹד הַקָּרְבָּנוֹת סְתָרִים רַבִּים שָׁם, וְלֹא נִמְסְרוּ לְגַלּוֹת זוּטָן מִצַּדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁסּוֹד שֶׁל אֲדוֹנָם לֹא נִכְסָה מֵהֶם. סִתְרֵי הַקָּרְבָּנוֹת זֶהוּ סוֹד לְאוֹתָם כֵּלִים (זֵיוֹת) הַקְּדוֹשִׁים. אַרְבַּע דְּמֻיּוֹת זַקּוּקוֹת בַּכִּסֵּא, וְזֶהוּ כִּסֵּא וּפַרְנָס שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ: פְּנֵי שׁוֹר, פְּנֵי נָשֶׁר, פְּנֵי אַרְיֵה, פְּנֵי אָדָם. פְּנֵי אָדָם שֶׁכּוֹלֵל לְכֻלָּם. וְכָל הַפָּנִים מִסְתַּכְּלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְנִכְלָלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וּמֵהֶם מִתְפַּשְּׁטִים לְכַמָּה צְדָדִים וּרְבָבוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר וּמִנְיָן וְזֶשְׁבּוֹן.

מִפְּנֵי הַשּׁוֹר מִתְפַּשֶּׁטֶת לַבְּהֵמוֹת רוּזַז מִמֶּנּוּ לְאַרְבָּעָה מִינִים, וְנִכְלָלִים בְּאֶזֶד. וְאֵלּוּ הֵם: פָּרִים, וּכְבָשִׂים, וְעַתּוּדִים, וְעִזִּים. וְהֵם עוֹמְדִים לְקָרְבָּן. וּמִשּׁוּם שֶׁמֵּהֶם הָיוּ, אֵלּוּ וְזֵילוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים מֵאוֹתוֹ פְּנֵי שׁוֹר, מִתְקָרְבִים לַיְסוֹד שֶׁלָּהֶם, וְנֶהֱנִים מֵאוֹתוֹ יְסוֹד וּמַלְבּוּשׁ שֶׁלָּהֶם. וְאִם לֹא שֶׁהָיוּ לָהֶם יְסוֹדוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, לֹא הָיוּ נִקְרָבִים שָׁם.

כְּדֶגְמַת שֶׁיֵּשׁ נַוָּזוֹת לַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה מֵרוּזוֹת הַצַּדִּיקִים, וּמִתְקָרֶבֶת לְקַבֵּל רוּזַז שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק וְנֶהֱנֵית מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁמִּמֶּנָּה הָיְתָה אוֹתָהּ רוּזַז – כָּךְ אֵלּוּ נֶהֱנִים מִצַּד הַיְסוֹד שֶׁלָּהֶם, וְנֶהֱנִים מֵאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ שֶׁמִּתְקָרְבִים אֵלָיו, (שֶׁהֲרֵי) רוּזַז הַמַּלְבּוּשׁ (כָּךְ אֵלּוּ נֶהֱנִים מֵאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ שֶׁמַּקְרִיבִים שֶׁמִּצַּד הַיְסוֹד שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֲרֵי זֶלֶב וְדָם מַלְבּוּשׁ) שֶׁל רוּזַז שֶׁלָּהֶם הָיְתָה, וּמִשּׁוּם זֶה נֶהֱנִים מֵהֶם.

פְּנֵי נָשֶׁר מִתְפַּשֵּׁט לָעוֹפוֹת רוּזַז מִמֶּנּוּ. וְנָשֶׁר בִּשְׁנֵי צְדָדִים הוּא. וְסוֹד זֶה (בראשית א) וְעוֹף יְעוֹפֵף, שְׁתֵּי רוּזוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה מִתְפַּשֵּׁט וְיוֹרֵד (וְנָשֶׁר בִּשְׁנֵי צְדָדִים הוּא, יָמִין וּשְׂמֹאל. וְסוֹד זֶה (שם) וְעוֹף יְעוֹפֵף, וּמִשּׁוּם זֶה שְׁתֵּי רוּזוֹת מִתְפַּשְּׁטוֹת מִמֶּנּוּ וְיוֹרְדוֹת) מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל קָרְבַּן הָעוֹף.

מִכָּל הַצַּד הַטָּהוֹר לֹא מַקְרִיבִים אֶלָּא יוֹנָה וְתוֹרִים, שֶׁהֵם נֶאֱמָנִים לִבְנֵי זוּגָם מִכָּל שְׁאָר הָעוֹפוֹת. וְהֵם נִרְדָּפִים וְלֹא רוֹדְפִים, וְנֶאֱמָנִים זֶה לָזֶה, הַנְּקֵבָה לְבֶן זוּגָהּ, וְעַל זֶה הַקָּרְבָּן מֵהֶם. וְיוֹרְדוֹת וּמִתְקָרְבוֹת אֵלּוּ הָרוּזוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, וְנֶהֱנוֹת מִיסוֹד וְעִקַּר שֶׁלָּהֶם.

וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ מִתְפַּשֵּׁט מִמְּעַט שֶׁל יוֹנָה זוֹ אוֹ מִתּוֹר זֶה לְכַמָּה צְדָדִים וַזַּיְלוֹת שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר? אוֹ מִן בְּהֵמָה אַזַּת אַף כָּךְ? בֹּא רְאֵה, נֵר אֶחָד דַּק דּוֹלֵק, וּמִתְמַלֵּא מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָם. עוֹד, עֵץ קָטָן מַדְלִיק לַגָּדוֹל.

עַד כָּאן קָרְבָּן מִשְּׁנֵי צְדָדִים שֶׁזַּקּוּקִים בַּכִּסֵּא. וְעַתָּה יֵשׁ לִשְׁאֹל, אַרְבַּע דְּמָיוֹת הֵן שֶׁזַּקּוּקוֹת בַּכִּסֵּא. מַה טַּעַם אֵין קָרְבָּנוֹת מִשְּׁנֵי צְדָדִים אֲוִזִּרִים? אֶלָּא וַדַּאי מִכֻּלָּם יֵשׁ קָרְבָּן. אַרְיֵה זָקוּק בַּכִּסֵּא, וּבְשָׁעָה שֶׁקָּרְבָּן שָׁלֵם, אַרְיֵה יוֹרֵד וְעוֹלֶה בָּאֵשׁ, וְאוֹכֵל וְנֶהֱנֶה מִשָּׁם. אָדָם זָקוּק בַּכִּסֵּא, אָדָם עִקַּר הַכֹּל, וּמַקְרִיב שָׁם רוּזוֹ וְנִשְׁמָתוֹ. וְהָאָדָם הָעֶלְיוֹן נֶהֱנֶה מֵהָאָדָם הַתַּזְוִתּוֹן, וְכָל מִין מִתְקָרֵב לְמִינוֹ וְנֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ מִשָּׁלוֹ מַמָּשׁ וּמֵהַיְסוֹד שֶׁלּוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי אַרְיֵה שֶׁאֵין לוֹ יְסוֹד לְמַטָּה בְּאוֹתוֹ קָרְבָּן – אַרְיֵה כָּלוּל בְּכֻלָּם, שֶׁהֲרֵי לְיָמִין הוּא, וּמְשׁוּם זֶה אוֹכֵל בְּכֻלָּם, וְכָל הַשְּׁאָר לֹא אוֹכְלִים (מִמֶּנּוּ) מִמִּינוֹ, מְשׁוּם שֶׁיָּמִין הוּא. הֲרֵי כָּל אַרְבַּע הַדְּמָיוֹת הַזַּקּוּקוֹת בַּכִּסֵּא נִקְרָבוֹת לְקָרְבָּן, וּמְשׁוּם זֶה הוּא קָרְבָּן שָׁלֵם. וְכַאֲשֶׁר נֶהֱנִים מֵעִקַּר וְיסוֹד שֶׁלָּהֶם, אָז נַזָּת רוּזָן לְהַדְלִיק נֵרוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים נוֹתְנִים (הֵם) יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ לְאֵלּוּ הַמַּדְרֵגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם. וְכָל מַדְרֵגָה נוֹתֶנֶת לִיסוֹדָהּ אַרְבַּע דְּמָיוֹת שֶׁל הַכִּסֵּא בָּרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ מִין כְּנֶגֶד מִינוֹ, וּמִתְקָרְבִים אֵלּוּ בָּרִאשׁוֹנָה מִין לְמִינוֹ. פָּנֵי הַשּׁוֹר, כֻּלָּם פָּנִים שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים לְאוֹתָם מִינִים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כֻּלָּם מִתְקָרְבִים לַשֹּׁרֶשׁ וְלַיְסוֹד שֶׁלָּהֶם. פָּנֵי נָשֶׁר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. פָּנֵי אַרְיֵה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. פָּנֵי אָדָם, שֶׁמַּקְרִיב רוּזוֹ וְנִשְׁמָתוֹ מִתְקָרֵב אֵצֶל הָאָדָם הָעֶלְיוֹן.

כֹּהֵן שֶׁמְּיַזֵּד שֵׁם הַקָּדוֹשׁ, נִקְרָב לְנַבֵּי הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן. אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנָס לְבֵית

קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. וְנִקְרָב זֶה, וּמַדְלִיק בְּתִקּוּנוֹ בְּהָאָרַת הַפָּנִים (שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת) לִקְרַאת הַכֹּהֵן שֶׁלְּמַטָּה. לְוִים שֶׁמְּנַגְּנִים בְּשִׁמְּזוֹזָה, אוֹתוֹ עַד שֶׁלָּהֶם שָׁמֵּזַ וּמֵאִיר פָּנִים. יִשְׂרָאֵל שֶׁמַּקְרִיב, (שֶׁעוֹמְדִים) עַל הַקָּרְבָּנוֹת בְּתִפָּלָה, שֶׁהֲרֵי תְּפִלָּה עַל הַכֹּל הָיְתָה. הִתְעוֹרֵר לְעֻמָּתָם יִשְׂרָאֵל סָבָא (הָעֶלְיוֹן), סָתוּם (וְזֹטָם) הַקָּדוֹשׁ, וּמֵאִיר פָּנִים.

כָּל בֵּין לְבֵינוֹ, וְכָל דִּבּוּר אַזַּר יְסוֹד שֶׁלּוֹ הוֹלֵךְ, וּמְעוֹרְרוֹת מַדְרֵגוֹת תַּזְזְתּוֹנוֹת לְמַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם מִתְעוֹרְרוֹת, וּמִתְעוֹרְרוֹת מַדְרֵגוֹת שֶׁזְּקוּקוֹת בַּכִּסֵּא לְגַבֵּי מַדְרֵגוֹת שֶׁל הָאָרֶץ, יְסוֹד שֶׁלָּהֶן. וְהֵן מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּסְתָּרוֹת, כֵּלָן מִתְעוֹרְרוֹת וּמִתְקָרְבוֹת לִסְעוּדָה, וּמִתְעַדְּנוֹת. אֲבָל אֵין רְשׁוּת לְאַזַּת מֵהֶן לֶאֱכֹל, לֹא לְמַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְלֹא לְמַדְרֵגוֹת תַּזְזְתּוֹנוֹת, וְלֶהֱנוֹת שׁוּם הֲנָאָה, וְלֹא לְהוֹשִׁיט יָדָהּ לְקָרְבָּן, עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן אוֹכֵל וְנוֹתֵן לָהֶן רְשׁוּת.

וְאַזַּר שֶׁנּוֹתֵן לָהֶן רְשׁוּת, כָּל אַזַּת וְאַזַּת נֶהֱנֵית וְאוֹכֶלֶת (כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ). וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי – אֵלּוּ הֵן מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת. מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי, אוֹכְלִים וְנֶהֱנִים כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. (זוֹ זְרוֹעַ יָמִין בְּיֶרֶךְ שְׂמֹאל). אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי – זֶה יַעֲקֹב בְּרָזֵל, זוֹ אֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי – זוֹ זְרוֹעַ שְׂמֹאל בְּיֶרֶךְ יָמִין. הֲרֵי כֵּלָן מַדְרֵגוֹת (קָרְבָּנוֹת) עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנֶּהֱנֶה מֵהֶן הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרִאשׁוֹנָה, וְזוֹ הָאֲכִילָה שֶׁלּוֹ וְהַהֲנָאָה שֶׁלּוֹ. עַד כָּאן אֲכִילַת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בָּרִאשׁוֹנָה.

מִכָּאן וּלְהָלְאָה נָתַן רְשׁוּת לְאַרְבַּע דְּמְיוֹת שֶׁזְּקוּקוֹת בַּכִּסֵּא, וּלְכָל אוֹתָם שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ, לֵהָנוֹת וְלֶאֱכֹל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים. אִכְלוּ רֵעִים – אֵלּוּ הֵן אַרְבַּע דְּמְיוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים – כָּל אוֹתָם שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מֵהֶן, וְכֻלָּם אוֹכְלִים וּמִתְפַּשְׁטִים וְנֶהֱנִים כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וּמְאִירִים הַפָּנִים, וְהָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם בְּשִׁמְּזוֹזָה. וְכָל אָזוֹד וְאָזוֹד, בֵּין מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת וּבֵין מַדְרֵגוֹת תַּזְזְתּוֹנוֹת, בַּשֹּׂרֶשׁ שֶׁלָּהֶם מִתְקָרְבִים וְנֶהֱנִים. זֶהוּ סוֹד וְסֵתֶר הַקָּרְבָּן כְּמוֹ שֶׁרָאוּי.

בָּאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אַבָּא וּשְׁאָר הַחֲבֵרִים וְהִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אִם לֹא נִמְסְרָה הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי, אֶלָּא שֶׁהָיָה אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי בֶּן יוּזַאי הוּא הַתּוֹרָה וְהַסְּתָרִים שֶׁלִּי – דַּי לָעוֹלָם. אוֹי כַּאֲשֶׁר תִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. מִי יָאִיר אוֹרוֹת הַתּוֹרָה. הַכֹּל יֶחֱשַׁךְ מֵאוֹתוֹ יוֹם. שֶׁהֲרֵי עַד שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לֹא יִהְיֶה דּוֹר כְּדוֹר זֶה שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן נִמְצָא בְּתוֹכוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַל סוֹד זֶה אָסוּר לוֹ לְבֶן אָדָם לִטְעֹם כְּלוּם עַד שֶׁיֹּאכַל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וּמַה הוּא? תְּפִלָּה. תְּפִלָּה שֶׁל בֶּן אָדָם, כְּדַגְמַת זֶה בַּתְּזוֹלָה מְזֻמָּנִים לַדְּמֵיוֹת שֶׁחֲזָקוּקוֹת בַּכִּסֵּא עַל אוֹתָן הַבְּרִיּוֹת שֶׁמִּתְפַּשְּׁטוֹת רוּזוֹת שֶׁלָּהֶן עַל עוֹפוֹת וּבְהֵמוֹת לְקָרְבָּן, בְּרִיּוֹת שֶׁהָרוּזַ שֶׁלָּהֶן יְסוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה מֵהֶן, וְזֶהוּ (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳, שֶׁהֲרֵי בְּרִיּוֹת שֶׁרְאוּיוֹת לְהַקְרִיב, רוּזַ שֶׁלָּהֶן מִתְפַּשֶּׁטֶת עֲלֵיהֶן, אַרְבַּע דְּמֵיוֹת מְזֻמָּנוֹת עַל קָרְבָּנוֹת אֵלּוּ. וְזֶהוּ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים, וְהָאוֹפַנִּים וְזִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְכָל אוֹתָם זַיָּלוֹת אֲזֻרִים שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים מֵהֶם.

וּלְבַסּוֹף הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁהוּא מְיֻזָּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים אַהֲבַת עוֹלָם אָהַבְתָּנוּ וְכוּ׳. וְהַיְיזּוּד שֶׁמְּיֻזָּד, זֶהוּ (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. וּלְבַסּוֹף הַלְוִים שֶׁמִּתְעוֹרְרִים לְנַגּוֹן, זֶהוּ (שם יא) וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ וְגוֹ׳, הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה וְגוֹ׳. זֶה נִגּוּן הַלְוִים, כְּדֵי לְהַסְתִּיר סֵתֶר (לְעוֹרֵר צַד) זֶה בְּקָרְבָּן זֶה. וְאַזָּר כָּךְ יִשְׂרָאֵל, זֶה אֱמֶת וַיַּצִּיב וְנָכוֹן, יִשְׂרָאֵל סָבָא שֶׁעוֹמֵד עַל הַקָּרְבָּן, (קָרְבָּן עֶלְיוֹן אֵלּוּ הַמַּדְרֵגוֹת) שֶׁהִיא עֶשֶׂר מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת פָּנִימִיּוֹת שֶׁל הַכֹּל, עוֹמְדוֹת עַל הַשִּׁלְטָן.

אֲבָל אֵין רְשׁוּת לְאָזַד מֵהֶם לֶאֱכֹל וּלְהוֹשִׁיט יָדוֹ לַקָּרְבָּן עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן אוֹכֵל. וְזֶהוּ ג׳ רֹאשׁוֹנוֹת וְג׳ אַזָּרוֹנוֹת. כֵּיוָן שֶׁהוּא אָכַל, נָתַן רְשׁוּת לְאַרְבַּע דְּמֵיוֹת, וּלְכָל אוֹתָם הַצָּדָדִים שֶׁנִּפְרָדִים מֵהֶן, לֶאֱכֹל.

וְאָז אָדָם, שֶׁהוּא דְּמוּת שֶׁכּוֹלֶלֶת אֶת כָּל שְׁאָר הַדְּמֵיוֹת, יוֹרֵד וְנוֹפֵל עַל פָּנָיו, וּמוֹסֵר עַצְמוֹ וְרוּזוֹ לְגַבֵּי הָאָדָם הָעֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד עַל אוֹתָן הַדְּמֵיוֹת,

שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַדְּמָיוֹת, לְעוֹרֵר אוֹתוֹ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כה) אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֶשָּׂא, לְעוֹרֵר (שְׁלֹשׁ) דְּמָיוֹת אֲזוֹרוֹת וְכָל אֵלּוּ שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מֵהֶן. (תְּהִלָּה לְדָוִד) וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קמה) יַבִּיעוּ. יְרַנֵּנוּ. יאמְרוּ. יְדַבֵּרוּ. וְכֻלָּם אוֹכְלִים וְנֶהֱנִים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ.

מִכָּאן וּלְהָלְאָה יאמַר אָדָם צָרוֹת שֶׁלּוֹ בּוֹ (שֶׁל לִבּוֹ), זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כ) יַעַנְךָ ה' בְּיוֹם צָרָה. (צָרָה) כְּעֵבָרָה שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בְּצָרָה, כְּדֵי לְהַפֵּךְ אֶת כֻּלָּם לִהְיוֹת סָגֻנּוֹרִים עַל הָאָדָם. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ וְגוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה הוֹלֵךְ לִטְבֶרְיָה. פָּגַע בּוֹ אֵלִיָּהוּ, אָמַר לוֹ, שָׁלוֹם עָלֶיךָ מוֹרִי. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּמֶּה עוֹסֵק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָקִיעַ? אָמַר לוֹ, בְּקָרְבָּנוֹת עוֹסֵק, וְאוֹמֵר דְּבָרִים זָרִים מִשֶּׁמְךָ. אַשְׁרֶיךָ! וּבָאתִי לְהַקְדִּים לְךָ שָׁלוֹם, וְדָבָר אֶזֶד רוֹצֶה אֲנִי לִשְׁאֹל מִמְּךָ לְהַסְכִּים; בַּיִּשִׁיבָה שֶׁל הָרָקִיעַ שָׁאֲלוּ שְׁאֵלוֹת: הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וַהֲרֵי כָּתוּב (שיר השירים ה) בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה וְגוֹ', אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי וְגוֹ'. מִי שֶׁאֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, הוּא אוֹמֵר אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי?!

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַה הֵשִׁיב לָהֶם? אָמַר לוֹ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲרֵי בַּר יוֹזַאי יאמַר, וּבָאתִי לִשְׁאֹל מִמְּךָ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּמֶּה זְבִיבוּת זִבְּב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּמֵרִבּוּי הָאַהֲבָה שֶׁאוֹהֵב אוֹתָהּ, שִׁנָּה מַעֲשָׂיו מִמַּה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאֵין דְּרָכָיו בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה – בְּגִלַּל הָאַהֲבָה אָכַל וְשָׁתָה. הוֹאִיל וּבָא אָצְלָהּ, עָשָׂה רְצוֹנָהּ. כַּלָּה נִכְנֶסֶת לַחֻפָּה וְרוֹצָה לֶאֱכֹל, אֵין זֶה דִּין שֶׁיֹּאכַל וְזֹאת עִמָּהּ אַף עַל גַּב שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לַעֲשׂוֹת כָּךְ?! וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בָּאתִי לְגַנִּי אֲחוֹתִי כַלָּה. הוֹאִיל וּבָאתִי אָצְלָהּ וְלַעֲלוֹת עִמָּהּ לַחֻפָּה, אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי וְגוֹ'.

וְלָמַדְנוּ מִדָּוִד, שֶׁהִזְמִין לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשִׁנָּה מַעֲשָׂיו מִמַּה שֶּׁדְּרָכָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִבֵּל וְעָשָׂה רְצוֹנוֹ. זְמֵן לַמֶּלֶךְ

וְהַמַּלְכָּה עִמּוֹ – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלב) קוּמָה ה' לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ. מֶלֶךְ וּמַלְכָּה כְּאֶחָד, כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַפְרִיד אוֹתָם, שְׁנָה כֵּלִים וְשִׁנָּה מַעֲשִׂים שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) כֹּהֲנַיִךְ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידַיִךְ יְרַנֵּנוּ בַּעֲבוּר דָּוִד וְגוֹ'. כֹּהֲנַיִךְ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק?! לְוַיֶּיךָ צָרִיךְ לִכְתֹּב! שֶׁהֲרֵי צֶדֶק מִצַּד הַלְוִיִּם הוּא. וַחֲסִידַיִךְ יְרַנֵּנוּ?! לְוַיֶּיךָ יְרַנְּנוּ צָרִיךְ לִכְתֹּב! שֶׁהֲרֵי רִנָּה וְזִמְרָה הִיא בַּלְוִיִּם. וְהוּא שְׁנָה וְאָמַר כֹּהֲנַיִךְ וַחֲסִידַיִךְ, שֶׁהֵם מִצַּד הַיָּמִין.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, דָּוִד, אֵין דַּרְכִּי כָּךְ. אָמַר דָּוִד, בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ. תִּקּוּן שֶׁאֲנִי תִּקַּנְתִּי, אַל תְּשַׁנֶּה אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, דָּוִד, הוֹאִיל וְזִמַּנְתָּ אוֹתִי, יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ, וְלֹא רְצוֹנִי. וּלְמֵדִים מִכָּאן דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁמִּי שֶׁמְּזַמֵּן לְאַוֵּר, אוֹתוֹ שֶׁבָּא אֶצְלוֹ יֵשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ אַף עַל גַּב שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ בְּכָךְ.

כָּךְ (בראשית כז) וַיַּקְּזוּ מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וְגוֹ'. הוֹאִיל וּבָא זְתָן אֶצֶל הַכַּלָּה, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִשְׁכַּב אֶלָּא בְּכָרִים וּכְסָתוֹת, וְהִיא נָתְנָה לוֹ אֲבָנִים לִשְׁכַּב – הַכֹּל יְקַבֵּל בִּרְצוֹן הַלֵּב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא, עַל אוֹתָם אֲבָנִים, אַף עַל גַּב שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ בְּכָךְ.

אַף גַּם כָּאן, אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי – אַף עַל גַּב שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ בְּכָךְ, בִּגְלַל אַהֲבָה שֶׁל הַכַּלָּה. וְעִם כָּל זֶה בְּבֵיתָהּ שֶׁל הַכַּלָּה, וְלֹא בְּמָקוֹם אַוֵּר. בִּמְקוֹמוֹ לֹא אוֹכֵל וְלֹא שׁוֹתֶה – בַּמָּקוֹם שֶׁלָּהּ אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בָּאתִי לְגַנִּי. מַלְאָכִים שֶׁשָּׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם לֹא אָכְלוּ וְלֹא שָׁתוּ בִּמְקוֹמָם – בִּשְׁבִיל אַבְרָהָם אָכְלוּ וְשָׁתוּ. אָמַר לוֹ, רַבִּי, זַיֶּיךָ דָּבָר זֶה רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹמַר, וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא לְהַזְוִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ לְפָנֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, הֵבִיא הַדָּבָר לְפָנֶיךָ. אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם, שֶׁאֲדוֹנְךָ מִשְׁתַּבֵּחַ בְּךָ לְמַעְלָה, וְעָלֶיךָ כָּתוּב (שמואל–ב כג) צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים.

אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי וְגוֹ' (במדבר כח). רַבִּי יוּדָאי אָמַר, בַּקָּרְבָּן יֵשׁ

עָשָׁן, וְיֵשׁ רֵיזַז, וְיֵשׁ נִיזּוּזַז. עָשָׁן – אֵלּוּ בַּעֲלֵי הָרֶגֶז, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כט) כִּי אָז יֶעְשַׁן אַף ה׳. אֵלּוּ נֶהֱנִים מֵהֶעָשָׁן, וְעָשָׁן רֶגֶז בַּוּזְטָם הוּא. רֵיזַז – אֵלּוּ שֶׁנִּקְרָאִים תַּפְווּזִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כַּתַּפְווּזִים – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ז) וְרֵיזַז אַפֶּךָ כַּתַּפְווּזִים.

אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶזֶד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר (במדבר כח). מַהוּ בַבֹּקֶר? זֶה בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁזֶּה הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִכָּאן, שֶׁנֶּאֱמַר (שם מד) הַבֹּקֶר אוֹר. בֹּקֶר אוֹר לֹא כָתוּב, אֶלָּא הַבֹּקֶר אוֹר, וְזֶה אוֹר רִאשׁוֹן שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְעַל זֶה נֶאֱמַר תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר, בַּבֹּקֶר הַיָּדוּעַ. וּכְנֶגֶד בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם מַקְרִיבִים קָרְבָּן זֶה. קָרְבָּן שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם זֶה יִצְחָק, וּכְנֶגֶד עֶרֶב שֶׁל יִצְחָק נִקְרָב. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב. וְעֶרֶב הוּא שֶׁל יִצְחָק, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִצְוָה זוֹ לְהַקְרִיב מִנְחָה בְּכָל יוֹם וּלְהַקְרִיב קָרְבַּן מוּסַף שַׁבָּת. וְאַזְרֵיו לְסַדֵּר לֶחֶם הַפָּנִים וּלְבוֹנָה, וְקָרְבַּן מוּסַף בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ. הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּכָל יוֹם צָרִיךְ לִשְׁלֹחַ דּוּרוֹן לַמֶּלֶךְ בִּידֵי הַמַּלְכָּה. אִם הִיא בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ, צָרִיךְ תּוֹסֶפֶת, כְּמוֹ מוּסַף בְּשַׁבָּת וּבְרֹאשׁ חוֹדֶשׁ, וּמוּסַף שֶׁל כָּל יָמִים טוֹבִים.

שֶׁהִיא רְשׁוּת הַיָּזִיד שֶׁלּוֹ, וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא בַּעְלָהּ שֶׁל רְשׁוּת זוֹ. וְיַעֲקֹב שֶׁתִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, הוּא מַדְרֵגָה שֶׁלּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. בִּגְלַל זֶה בֵּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, תְּפִלַּת עַרְבִית רְשׁוּת. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁבַּגָּלוּת, הַדּוֹמָה לְלַיְלָה, שֶׁשּׁוֹלְטִים שָׁם סָמָאֵל וְנָזָשׁ וְכָל הַמְמֻנִּים שֶׁל הַהֲמוֹנִים שֶׁלּוֹ, וּשְׁכִינָה יוֹרֶדֶת בַּגָּלוּת עִם יִשְׂרָאֵל – הִיא נִמְצֵאת בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַזֵּר לֹא אֶתֵּן.

וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר (בראשית כח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. אֵין פָּגִיעָה אֶלָּא פָּיוּס, כְּמוֹ (רות א) אַל תִּפְגְּעִי בִי. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְפַיֶּסֶת לוֹ שֶׁלֹּא יָזוּז מִמֶּנָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם. אֵיזֶה עוֹלָם? זוֹ הַשְּׁכִינָה. תַּרְגּוּם עוֹלָם הוּא עָלְמָא, לְשׁוֹן נַעֲרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ב) הָעַלְמָה. וּמַה כָּתוּב בּוֹ? (בראשית כז) וַיָּלֶן שָׁם. הִתְפַּיֵּס עִמָּהּ לָלוּן שָׁם בַּגָּלוּת עִם הַשְּׁכִינָה. וְאִם תֹּאמַר שֶׁיַּעֲקֹב פָּיֵס אוֹתָהּ – נָכוֹן. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא בְּכָל לַיְלָה, שֶׁהוּא הַגָּלוּת, בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ, פָּרְשׁוּ תְּפָלַת עַרְבִית רְשׁוּת. וּפָרוּשׁ אַזַּר, הוּא תֶּבֶן לֶאֱכֹל לַבְּהֵמוֹת זְמִרְיוֹת בְּקַל וָוֹמֶר. יָרְדוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְהִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו, וְשָׁמְזוּ בְּדָבָר זֶה, וְקָשְׁרוּ אוֹתָהּ בְּכַמָּה קְשָׁרִים שֶׁל סוֹדוֹת סְתוּמִים וְעִטְּרוּ אוֹתָהּ, וְהֶעֱלוּ אוֹתָהּ אֵצֶל הַזְּבֵרִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ שָׁם.

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּגִלַּל זֶה בְּשִׁאָר הַתְּפִלּוֹת הוּא זוֹכָה, כְּשֶׁטַּר זוֹב שֶׁעָלָיו, לִסְמֹךְ אוֹתָהּ בְּצַדִּיק וְזֵי הָעוֹלָמִים, שֶׁבּוֹ כָּל הַסּוֹמֵךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה אֵינוֹ נִזּוֹק בְּכָל אוֹתוֹ יוֹם. וּבַמֶּה נִסְמֶכֶת עַל יְסוֹד? בְּזֶרוֹעַ יָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ג) וְזֵי ה׳ שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר.

כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת מִנְחָה, (אסתר ב) בָּעֶרֶב הִיא בָּאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית זז) וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב. מִשּׁוּם שֶׁמִּנְחָה שְׁלוּחָה הִיא לַאדוֹנִי, (אָדָנִי צָרִיךְ לִהְיוֹת) בַּגָּלוּת שֶׁל עֵשָׂו, (שם לב) וְהִנֵּה גַּם הוּא אַחֲרֵינוּ. וְעוֹד לַאדוֹנִי (אֲדוֹנִי לַאדוֹנִי), זֶהוּ אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ, וְזֶה צַדִּיק, מִשָּׁם יוֹסֵף הַצַּדִּיק, (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ, שֶׁעָתִיד לָצֵאת מִמֶּנּוּ מָשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם. וּבְגִלְלוֹ נֶאֱמַר (בראשית לז) וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמָּתִי וְגַם נִצָּבָה וְהִנֵּה תְּסֻבֶּינָה אֲלֻמֹּתֵיכֶם וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ לַאֲלֻמָּתִי. וּבְצַדִּיק נֶאֱמַר, כָּל הַכּוֹרֵעַ – כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רוֹעֶה נֶאֱמָן, בְּךָ נֶאֱמַר (שמות יג) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף. מִשּׁוּם שֶׁגּוּף וּבְרִית נֶזְשָׁבִים כְּאֶזֶד. וּמִשּׁוּם זֶה עָלֶיךָ נֶאֱמַר, וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמָּתִי וְגַם נִצָּבָה. שֶׁכָּךְ תְּפִלָּה בַּעֲמִידָה. וְכֵן כָּל הַזּוֹקֵף – זוֹקֵף בַּשֵּׁם. וּבְצַדִּיק, כָּל הַכּוֹרֵעַ – כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, וְזֶהוּ וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ לַאֲלֻמָּתִי. שֶׁאַתָּה אָזוּז בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל, בְּגוּף וּבְרִית. וְאַזַּר כָּךְ תַּעֲלֶה עֲלֵיהֶם לְבִינָה, לְפָתְזַ בָּהּ וֶזֲמִשִּׁים שְׁעָרִים שֶׁל זֶרוּת לְיִשְׂרָאֵל, לְקַיֵּם (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ

מִצָּרִים אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה תְּפִלַּת שַׁחֲרִית זוּטָה, וּתְפִלַּת עַרְבִית רִשּׁוּת.

בְּעַרְבִית הוּא בִּרְכַּת הַשְׁכִּיבֵנוּ, שֶׁשּׁוֹכֶבֶת בֵּין זְרוֹעֵי הַמֶּלֶךְ בַּגָּלוּת. כַּאֲשֶׁר יָבֹא הַבֹּקֶר, פָּסַז אָזוּז בּוֹ בְּיָמִין. אֲבָל בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל שֶׁל יְצִוָּק – זוֹדֵשׁ תִּשְׂרֵי. (בראשית כד) וַיְהִי הוּא טֶרֶם כְּלָה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת, מִן הַגָּלוּת. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא יוֹצֵאת מִצַּד הַדִּין, יַעֲקֹב שִׂכֵּל אֶת יָדָיו, וְשָׂם שׁוֹר בְּיָמִין, אַרְיֵה בִּשְׂמֹאל. וּמִשּׁוּם זֶה (תהלים קי) נְאֻם ה׳ לַאדוֹנִי שֵׁב לִימִינִי – זֶה צַדִּיק, כְּנֶגְדּוֹ מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף. וְאָמַר לוֹ שֵׁב לִימִינִי, זְרוֹעַ שֶׁל אַבְרָהָם, בַּגָּלוּת שֶׁל יִשְׁמָעֵאל, עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן תִּתְעוֹרֵר רוּחַ יְתֵרָה תּוֹסֶפֶת עַל יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יואל ג) אֶשְׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר. וְיִהְיֶה מְנוּחָה לְיִשְׂרָאֵל מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם, (אסתר ט) וְנוּחַ מֵאֹיְבֵיהֶם. כְּדַגְמַת הַשַּׁבָּת, שֶׁנּוֹסֶפֶת בָּאָדָם נְפָשׁ יְתֵרָה בְּשַׁבָּת וְיֵשׁ לָהֶם בָּהּ נַחַת – אִם בְּנֶפֶשׁ יְתֵרָה יֵשׁ לָהֶם נַחַת, שֶׁהִיא נְקֵבָה, כָּל שֶׁכֵּן בְּרוּחַ, שֶׁהוּא זָכָר.

וְתַנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, נְפָשׁ יְתֵרָה לְכָל יִשְׂרָאֵל כְּאָזוּד – אַזַּת הִיא, אֲבָל לְכָל אָדָם הוּא כְּפִי מַעֲשָׂיו. וְלָמְדֵנוּ מִקַּל וָחֹמֶר שֶׁל הַתְּשׁוּבָה, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל כְּאָזוּד, בְּכָל זְמַן שֶׁזּוֹזְרִים כֻּלָּם – מִתְקַבְּלִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ד) כַּה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו. שֶׁשָּׁם ה׳ מֻכְתָּר עֲלֵיהֶם בְּכִתְרוֹ, שֶׁהוּא כֶּתֶר עֶלְיוֹן. וְזוֹהִי נְשָׁמָה יְתֵרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים. וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ בְּכָל יוֹם לַזּוֹתָם בְּשֵׁם יְהוָה, שֶׁהוּא זוֹתָם שֶׁל כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלּוֹת, וְלֹא אוֹמְרִים מוּסָף בְּלִי כֶּתֶר. וּבְשַׁבָּת תִּקְּנוּ לוֹמַר בְּמוּסָף, כֶּתֶר יִתְּנוּ לְךָ ה׳ אֱלֹהֵינוּ.

אֲבָל לְכָל אָזוּד מִיִּשְׂרָאֵל, כְּךָ יוֹרֶדֶת לוֹ נְפָשׁ יְתֵרָה כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ. אִם הוּא זָסִיד – נוֹתְנִים לוֹ נְפָשׁ יְתֵרָה מִמִּדַּת זָסִיד כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ; אִם הוּא גִּבּוֹר, יֵרָא וְזָטָא – נוֹתְנִים לוֹ נְפָשׁ יְתֵרָה מִמִּדַּת הַגְּבוּרָה; וְאִם הוּא אִישׁ תָּם – נוֹתְנִים לוֹ נְפָשׁ יְתֵרָה מִמִּדַּת אֱמֶת. וְנְפָשׁ יְתֵרָה זוֹ מַלְכוּת, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵעֲשָׂר סְפִירוֹת,

וּכְפִי מִדָּה שֶׁל בֶּן אָדָם. אִם נְשִׁיא יִשְׂרָאֵל, אוֹ זָקֵן, אוֹ מֵבִין בְּזָקְנָה, אוֹ בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (משלי א) לְהָבִין מָשָׁל וּמְלִיצָה, אוֹ בַּנְּבִיאִים, אוֹ בַּכְּתוּבִים – כָּךְ נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ יְתֵרָה שֶׁנִּקְרֵאת כֶּתֶר מַלְכוּת.

וְאִם זָקֵן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, הַמְזֻכִּים לְכָל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) כֻּלָּם בְּזָקְנָה עָשִׂיתָ – נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ יְתֵרָה מִשָּׁם. וְאִם הוּא מֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר בַּתּוֹרָה – נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ יְתֵרָה מִבִּינָה. וְאִם הוּא זָקֵן בַּנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים – נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ יְתֵרָה מְנַצַּזוּ וְהוֹד. וְאִם הוּא צַדִּיק גָּמוּר שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹת בְּרִית, אוֹת שַׁבָּת, אוֹת יָמִים טוֹבִים, אוֹת תְּפִלִּין – נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ יְתֵרָה מִצַּדִּיק. וּבְכָל מָקוֹם, נֶפֶשׁ יְתֵרָה מִמַּלְכוּת.

וְאִם הוּא אָדָם מִכָּל מִדּוֹת אֵלּוּ – נוֹתְנִים לוֹ כֶּתֶר בְּשֵׁם יְהוָה, כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו. אֵין קָדוֹשׁ כַּיהוָה. מֵעוֹלָם הַזָּכָר, שֶׁהוּא תִּפְאֶרֶת, מֶלֶךְ מֵכְתָּר בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁבָּהּ יִמְלֹךְ בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ יְתֵרָה. וְכֶתֶר נְשָׁמָה יְתֵרָה, יְהוָ"ה, רוּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (יואל ג) אֶשְׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר, וְהוּא כְּלוּל עֶשֶׂר סְפִירוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, כְּדֻגְמַת זֶה: י׳ זָקְנָה. ה׳ בִּינָה. ו׳ כּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת מֵחֶסֶד עַד יְסוֹד. ה׳ מַלְכוּת. כ׳ מִן כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ, כֶּתֶר עַל רֹאשׁוֹ. וְזוֹהִי נְשָׁמָה שֶׁנּוֹסֶפֶת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

וּמִשּׁוּם שֶׁעִכַּת הָעֲלוֹת מַמָּלָא וּמְכַסֶּה בְּכֶתֶר זֶה, וּמִתְמַשֶּׁטֶ בְּשֵׁם יְהוָה בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, אֵין שִׁלְטוֹן לְסָמָאֵל וּלְנָוָשׁ וּלְכָל הַמְמֻנִּים שֶׁלּוֹ, וְאֵין לוֹ שִׁלְטוֹן לַגֵּיהִנָּם, נְקֵבָה רָעָה שֶׁל סָמָאֵל, וְלֹא לַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ. כֻּלָּם נִסְתָּרִים מִלְּפָנֵי מַזָּנָה הַמָּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁיִּסְתַּתְּרוּ אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם כַּאֲשֶׁר יִתְגַּלֶּה הַמָּשִׁיחַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב) וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת צֻרִים (שם ז) וּבִנְקִיקֵי הַסְּלָעִים.

קָמוּ תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְאָמְרוּ, רוֹעֶה נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא שֶׁשָּׁקוּל לְכָל יִשְׂרָאֵל, מְמֻלָּא מִכָּל מִדּוֹת טוֹבוֹת, וַדַּאי בְּךָ שׁוֹרֶה זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמואל–א ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ. אַתָּה כֶּתֶר עַל כָּל אָזֶד וְאָזֶד מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי אֵין

בִּלְתְּךָ בֶּן אָדָם שֶׁיִּהְיֶה כֶּתֶר עָלֶיךָ, לֹא נָשִׂיא, וְלֹא זָקֵן, וְלֹא מֵבִין, וְלֹא זָסִיד, וְלֹא גִּבּוֹר, וְלֹא תָּם, וְלֹא נָבִיא, וְלֹא צַדִּיק, וְלֹא מֶלֶךְ. אַתָּה הוּא בִּדְמוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בֵּן בִּדְמוּת אָבִיו, כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. הַשְׁלֵם מִצְוֹת שֶׁל אֲדוֹנְךָ, שֶׁאֵין מִצְוֹת מֵאֵלּוּ שֶׁלְּךָ שֶׁלֹּא יִתְעַטֵּר בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ מַעְלָה וּמַטָּה בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה.

פָּתַח וְאָמַר, תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיָה קוֹרֵא לְכֻלָּם, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּכֹלֶל עִמָּהֶם בְּכָל זְמַן, אֶמוֹר לָהֶם, אֲנִי מְשַׁבֵּחַ לָכֶם כְּפִי נְדִיבוּת שֶׁלָּכֶם, שֶׁאַתֶּם בְּנֵי נְדִיבִים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְשַׁבֵּחַ לָכֶם אֶלָּא אֲדוֹן הָעוֹלָם, שֶׁאִלְמָלֵי הַתּוֹרָה כְּלָהּ עַד אֵין סוֹף בָּכֶם הִיא תְּלוּיָה, כְּמוֹ מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה, (איוב יא) אֶרֶךְ מֵאֶרֶץ מִדָּהּ וּרְחָבָה מִנִּי יָם. כָּךְ הַשֶּׁבַח שֶׁלָּכֶם. אֲבָל יִתְקַיֵּם בָּכֶם מַה שֶּׁהִתְקַיֵּם בִּי, שֶׁשָּׁמַזְתִּי בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל אַהֲרֹן אָזְנִי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ, הַלֵּב שֶׁשָּׁמַז בִּגְדֻלַּת אָזְנָיו, יִלְבַּשׁ אוּרִים וְתֻמִּים.

וְתַנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, כָּל מוֹסָפַיִם שֶׁל שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, כָּל מוֹסָף שֶׁאוֹמְרִים בּוֹ כֶּתֶר – מִכָּאן נוֹדָעִים. וְכָל תְּפִלּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, רֵיזָן כְּרֵיזָן שֶׁל (שיר השירים ג) מוֹר וּלְבוֹנָה וְכֹל אַבְקַת רוֹכֵל, בִּשְׁאָר יָמִים. אֲבָל בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים זָשׁוּב עָלָיו מִינֵי בְשָׂמִים.

מִשּׁוּם שֶׁבְּיָמִים טוֹבִים עוֹלִים מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית לב) וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ. שֶׁתְּפִלָּה שֶׁהִיא פָּגוּמָה, נֶאֱבָק עִמָּהּ סָמָאֵל, לְהַלְוֹזָם עִמָּהּ בְּאוֹתוֹ פֶּגֶם שֶׁל עֲבֵרָה שֶׁבְּאוֹתוֹ אָבָק, שֶׁזֶּה וָזֶה עוֹלֶה עַד הַשָּׁמַיִם.

אָבָק שֶׁל יַעֲקֹב, לְלַמֵּד זְכוּת עַל הַתְּפִלָּה בְּכַמָּה מַזָּנוֹת שֶׁל זוּבוֹת (זָכֻיוֹת) שֶׁהֵם (זָזִילוֹת) קְבוּצוֹת וּמַזָּנוֹת, שֶׁמִּתְאַסְּפִים עִמּוֹ לְלַמֵּד זְכוּת עָלֶיהָ. וְהָאָבָק בְּמַדְרֵגָה שֶׁל סָמָאֵל עוֹלֶה בְּכַמָּה מַזָּנוֹת שֶׁל זוּבוֹת לְלַמֵּד זוּבוֹת עָלֶיהָ, וְזוֹ תְּפִלַּת עַרְבִית שֶׁנִּקְרֵאת סֻלַּם יַעֲקֹב, שֶׁבָּהּ (בראשית כח) וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. אֵלּוּ שֶׁמַּעֲלִים זוּבוֹת וּמוֹרִידִים זָכֻיוֹת תַּזָּזִתֵיהֶם,

וְאֵלּוּ מַעֲלִים זְכִיּוּת, וְיוֹרְדִים זוֹבוֹת תַּזְהֵיהֶן, וּמַשְׁפִּילִים לָהֶם בְּכַמָּה קְרֻבוֹת.

שֶׁהֵם בַּעֲלֵי מְגִנִּים בְּמִלְוַאמְתָּה שֶׁל תּוֹרָה, עַד שֶׁנִּשְׁמַעַת הַמִּלְוָמָה לָהָרִים הַגְּבוֹהִים, שֶׁהֵם אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ו) שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה׳. רִיב הַתְּפָלָה, וְרִיב הַתּוֹרָה. וְזֶה הַקְּרֻב שֶׁל תְּפִלַּת עַרְבִית שֶׁנִּמְשָׁךְ עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר. שֶׁרַבָּן גַּמְלִיאֵל הֶעֱמִיד אוֹתָהּ עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר, שֶׁתְּפִלַּת עַרְבִית זְמַנָּהּ כָּל הַלַּיְלָה, אֶלָּא שֶׁזִּכְמִים עָשׂוּ גָּדֵר עַד זְצוֹת.

וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר וַיֶּאֱבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר. מַהוּ הַשַּׁחַר? תְּפִלַּת עַרְבִית, שֶׁשִּׁעוּרָהּ עַד בֶּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהוּא אַרְבַּע שָׁעוֹת. (בראשית כב) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר. בִּתְוִזְלַת שָׁעָה רִאשׁוֹנָה בְּסוֹף הַשַּׁחַר, (שֶׁהוּא) נֶצַח יַעֲקֹב, שֶׁשָּׁם (תהלים כב) לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, לָקַחַת נְקָמָה מִסָּמָאֵל, שֶׁנָּגַע בְּיֶרֶךְ שִׁמְאל שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הוֹד, שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר (איכה א) נְתָנַנִי שֹׁמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה, הוֹד, מִצַּד הַהוֹד, אֶלָּף וְזַמְשִׁי, נִשְׁאָר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ זָרֵב וְיָבֵשׁ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה הוֹד שֶׁלְּךָ, רוֹעֶה נֶאֱמָן, שֶׁבּוֹ אַתָּה זָרֵב מִגְּבוּאָתְךָ מִשְׁמאל, וּמִשּׁוּם שֶׁאַתָּה (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה, שֶׁהוּא נֶצַח, רֹאשׁ שֶׁל הַשַּׁחַר, וְנֶאֱמַר (משלי ה) אַיֶּלֶת אֲהָבִים, לָכֵן פָּתַח דָּוִד וְאָמַר לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, שֶׁבּוֹ יָבֹא בַּעַל נוֹצְחוֹ הַקָּרֵב. וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּצַח וְהוֹד הֵם שְׁנֵי מִינֵי שַׁחַר, בֶּאֱרוּ בַּמִּשְׁנָה מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִין, וְלֹא אָמַר בַּשַּׁחַר, אֶלָּא בְּשַׁחֲרִין – לְשׁוֹן רַבִּים, שְׁנַיִם.

וּשְׁנֵי מְשִׁיזִים יִתְעוֹרְרוּ לְנַבֵּיהֶם – מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד כְּנֶגֶד הַנֶּצַח, וְנִקְשָׁר בַּבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים טז) נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח. הוֹד קָשׁוּר בִּגְבוּרָה, שֶׁבּוֹ מָשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם אָזוּז. אַתָּה בָּאֶמְצַע, שֶׁמִּדְרֵגָה שֶׁלְּךָ תִּפָּאֶרֶת, שֶׁנִּקְשָׁר בְּךָ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְיסוֹד זוּ הָעוֹלָמִים בַּמִּדְרֵגָה שֶׁלְּךָ. וְזָכְמָה בִּימִין, כַּנֶּאֱמַר הָרוֹצָה לְהַזְכִּים – יַדְרִים. וּבִינָה לִשְׂמאל, הָרוֹצָה לְהַעֲשִׁיר – יַצְפִּין.

הִיא הַקְּשֶׁת אֶצְלָהּ, וְזֶהוּ לְבוּשׁ הַשְּׁכִינָה, לְבוּשׁ הַצַּדִּיק, שֶׁנִּקְרָא בְּרִית

הַקָּשֶׁת. וְהִיא אוֹת שַׁבָּת, וְאוֹת יוֹם טוֹב, וְאוֹת תְּפִלִּין, וְאוֹת בְּרִית מִילָה. וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִי שֶׁאֵינוֹ רָשׁוּם בְּאוֹת זוֹ, לֹא יִכָּנֵס בְּמַרְאָה זוֹ בְּוַדַּאי זֶה. וְזֶהוּ מַטֶּה, שֶׁהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי מַטֶּה בּוֹ כְּלַפֵּי זֶסֶד לְצַדִּיקִים גְּמוּרִים לָתֵת לָהֶם זְכִיוּת בִּשְׁמוֹנָה עָשְׂרֵה בְּרָכוֹת הַתְּפִלָּה. וּמַטֶּה כְּלַפֵּי זוֹבָה לָרְשָׁעִים, לָדוּן אוֹתָם בִּגְבוּרָה לְדִין כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם. וּבָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי מַאֲרִיךְ עַל הַבֵּינוֹנִיִּים. וְזוֹהִי אוֹת שׁ׳.

שִׁלְשָׁה גּוֹנֵי הַקָּשֶׁת – אוֹת בְּרִית הַקָּשֶׁת, בַּת יְזִידָה, שַׁבַּת הַמַּלְכָּה. וְיֵשׁ לָהּ שֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת תַּזַּת שִׁלְטוֹנָהּ, שֶׁהֵם שִׁשָּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁכְּלוּלִים בִּמְטַטְרוֹן, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, (שמות כג) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ. אֲבָל בַּת יְזִידָה הִיא שַׁבָּת לַה׳, הָעוֹשָׂה בָּהּ מְלָאכָה יוּמָת.

יְהוָה נִקְרָא בְּצֵרוּף אוֹת ה׳ אַוְזְרוֹנָהּ, וּמִצַּד זֶה יה״ו לְיָמִין, שֶׁהִיא ה׳ שְׁלֵמוּת שֶׁלּוֹ. וְכָךְ לְכָל צַד מִשִּׁשָּׁה צְדָדִים: יהו, הוי, ויה, יוה, היו, והי. שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בְּצַדִּיק וְזִי הָעוֹלָמִים. וְהִיא רְבִיעִית הַהִין בְּכָל צַד.

וְהִיא אוֹת ה״א, מִצַּד שֶׁל שֵׁם הַמְפֹרָשׁ, יו״ד ה״א וא״ו. יו״ד בְּזֶסֶד, ה״א בִּגְבוּרָה, וא״ו בְּתִפְאֶרֶת. כְּשֶׁשּׁוֹלֵט הַט״ל הַזֶּה, אָסְרוּ וְזָכְמִים אַרְבָּעִים מְלָאכוֹת וָסֵר אַוְזַת. וְנִקְרָאוֹת אָבוֹת מְלָאכוֹת, עַל שֵׁם שֶׁהֵם כְּנֶגֶד אָבוֹת שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם ט״ל, שֶׁהוּא אַרְבָּעִים וָסֵר אַוְזַת.

וּבְאֵלּוּ אַרְבָּעִים מְלָאכוֹת וָסֵר אַוְזַת, הִכָּה עָשָׂר מַלְקִיּוֹת לָאָדָם, וְעָשָׂר לְוַוְזָה, וְעָשָׂר לַנָּוָשׁ, וְתֵשַׁע לָאָרֶץ. וּמִשּׁוּם שֶׁט״ל שׁוֹלֵט בְּשַׁבָּת, שֶׁהִיא אוֹת ה׳, לָכֵן אֵין לוֹקִין בְּשַׁבָּת. וְזֶה הַט״ל אֵינוֹ כְּמוֹ הַט״ל שֶׁל יוֹם וזל, מִצַּד שֶׁל עֶבֶד מִטַּטְרוֹן, שֶׁהֵן אַרְבָּעִים מְלָאכוֹת וָסֵר אַוְזַת: הַוּוֹרֵעַ וְהַוּוֹרֵשׁ וְכוּ׳.

זָקֵן זֶקֶן, הַשְׁכִּינָה נִקְרֵאת אֶרֶץ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי. מִצַּד הַוֶּסֶד נִקְרֵאת מַיִם, וּמִצַּד הַגְּבוּרָה נִקְרֵאת אֵשׁ, וּמִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי – אֲוִיר. וְהִיא אֶרֶץ, קַרְקַע לְכֻלָּם.

וּמִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמָה יְתֵרָה מִתְפַּשֶּׁטֶת בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא שַׁבַּת הַמַּלְכָּה, שֶׁנֶּאֱמַר

בָּהּ (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה – מִשָּׁם הִיא נַעֲשֵׂית מַלְכוּת, שֶׁשְּׁלִיטָתָהּ עַל הָאָרֶץ וְעַל אִילָנוֹת וְזָרְעִים (וְהָרִים וַאֲבָנִים). וּמִשּׁוּם שֶׁאֵילָן הַזַּיִּים, שֶׁהִיא נְשָׁמָה יְתֵרָה בְּשַׁבָּת, בָּהּ תּוֹלָדוֹת שָׁלָה – יֵשׁ בָּהּ מְנוּחָה לָאָרֶץ, שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַשְׁכִּינָה הָעֶלְיוֹנָה הִתְפַּשְׁטָה בָּאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ (במדבר יט) פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל, לָכֵן אָסוּר לַזָּרֵשׁ בְּשַׁבָּת. וְזָרִישָׁה בְּשׁוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכט) עַל גַּבִּי זָרְשׁוּ זֹרְשִׁים. וְהַשְׁכִּינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה הִיא פָּרָה אֲדֻמָּה מִצַּד הַגְּבוּרָה. תְּמִימָה – מִצַּד הַוָּסֶד, שֶׁהִיא מַדְרֵגָה שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם – מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל – מִצַּד הַשְׁכִּינָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא זֵרוּת הַכֹּל, בַּמָּקוֹם שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת, (במדבר א) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת, אֵין רְשׁוּת לַצַּד הָאַוֵּר לִשְׁלֹט, לֹא שָׁטָן, וְלֹא מַשְׁוֵזִית, וְלֹא מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהֵם מִצַּד הַגֵּיהִנָּם.

וּמִשּׁוּם זֶה בִּימֵי הַזּוֹל אוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל, (תהלים עז) וְהוּא רַזּוּם יְכַפֶּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁוִזִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְגוֹ'. מִשּׁוּם שֶׁבִּימֵי הַזּוֹל הַשְׁכִּינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה מִתְלַבָּשֶׁת בְּאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת שֶׁל מִיתָה וְדִין. וּבְשַׁבָּת מִתְפַּשֶּׁטֶת מֵהֶם, בְּגָלַל שֶׁעֵץ הַזַּיִּים שֶׁהוּא בֵּן י"ה, יה"ו, מִתְזַוֵּג בָּאוֹת ה"א. בַּזְּמַן הַהוּא מְנוּחָה נְמְצֵאת לָאוֹת ה"א, וְכָל מַה שֶּׁהוּא מִתַּזְוְתֶיהָ, וְלֹא צָרִיךְ לוֹמַר בָּהּ וְהוּא רַזּוּם. וּמִי אֵלּוּ (שֶׁתַּזְוְתֶיהָ)? תַּזַּת י' יִשְׂרָאֵל. וְכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצָאִים, שְׁמִירָה נְמְצֵאת וּמְנוּחָה.

וּמִשּׁוּם זֶה אָסוּר לַזָּרֵשׁ בָּאָרֶץ וְלַעֲשׂוֹת בָּהּ גֻּמּוֹת, שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּאִלּוּ עָשָׂה פֶּגֶם בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא שְׁכִינָה. וְאָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּכֵּלִים שֶׁל הָאָרֶץ בְּשַׁבָּת, וַאֲפִלּוּ לְטַלְטֵל אֶבֶן וְלֹא דָּבָר, אֶלָּא כְּלִי סְתָם, שֶׁיִּהְיֶה מְנוּחָה לָהֶם בְּזְכוּת הַשְׁכִּינָה שֶׁנִּקְרֵאת אֶבֶן, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (בראשית כח) וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה – בִּתְפִלָּה, עֲמִידָה הִיא לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁבִּגְלָלָהּ יֵשׁ לָהֶם קִיּוּם בָּעוֹלָם, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (שם מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. (זכריה ג) עַל אֶבֶן

אַזַּת שִׁבְעָה עֵינָיִם. (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים.

וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר, (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם. צָרִיךְ לִשְׁמֹר אוֹתָהּ בְּדִירָתָם, שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מֵרְשׁוּת הַיָּזִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים. וְזֶהוּ שֶׁבְּאַרְוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע, הוֹצָאָה מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת, וְהַכְנָסָה גַּם כֵּן יְצִיאָה קוֹרֵא לָהּ. וְאֵלּוּ הֵם סָמְאֵל וְנָזָוְשׁ, צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹר עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לַדִּירָה שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא רְשׁוּת הַיָּזִיד. מִי רְשׁוּת הָרַבִּים? וַזַלְלָה שְׁפָוְזָה זוֹנָה נְדָה גְּוִיָּה, רְשׁוּת שֶׁל סָמְאֵל וְנָזָוְשׁ, וְשִׁבְעִים מְמֻנִּים שֶׁל הָעַמִּים.

וּבַזִּבּוּר הַקַּדְמוֹן, אָרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׂמִי – זְרוֹעַ יָמִין בְּיֵרֵךְ שְׁמֹאל. אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי – יַעֲקֹב בְּרָזֵל. שָׁתִיתִי יֵינִי עִם וַזַלְבִּי – זְרוֹעַ שְׂמֹאל בְּיֵרֵךְ יָמִין. זְרוֹעַ יָמִין בְּיֵרֵךְ שְׂמֹאל, הֵם וָזֶסֶד עִם הוֹד. יַעֲקֹב בְּרָזֵל – הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי בְּמַלְכוּת. זְרוֹעַ שְׂמֹאל בְּיֵרֵךְ יָמִין – גְּבוּרָה בְּנֵצַח.

וּמַדּוּעַ שְׁתֵּי מִדּוֹת שֶׁלּוֹ כָּךְ? אֶלָּא הַסּוֹד שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן, דָּוִד אָמַר כָּאן, (תהלים קלב) כֹּהֲנַיִךְ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידַיִךְ יְרַנֵּנוּ. וְנֶאֱמַר שָׁם, וּלְוֵיִךְ צָרִיךְ הָיָה לוֹ לוֹמַר! אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵין דֶּרֶךְ לְשַׁנּוֹת מִדּוֹתַי, אֶלָּא אַזַּר שֶׁהִזְמַנְתִּי אוֹתִי, יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֵךְ. וּמִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁבַּעַל הַבַּיִת שֶׁמַּזְמִין אֶפֹּדוֹ לְמָלֵךְ, יֵשׁ לוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה בְּאַרְוּהוּ, כָּל מַה שֶּׁאוֹמֵר לְךָ בַּעַל הַבַּיִת עֲשֵׂה, זוּזִין מִצֵּא. וְעִם כָּל זֶה שָׁסוֹד זֶה יָפֶה הוּא, הֲרֵי כָּתוּב (מלאכי ג) אֲנִי ה׳ לֹא שָׁנִיתִי, וּבְכָל הַקְּרְבָּנוֹת לֹא כָתוּב בָּהֶם אֶלָּא לַיהוָה, וְאֵיךְ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּשַּׁנֶּה מִדְּרֵגוֹת שֶׁל שְׁמוֹ בַּקָּרְבָּנוֹת?

אֶלָּא, אָרִיתִי מוֹרִי – יוֹצֵר אוֹר. עִם בְּשָׂמִי – אַהֲבַת עוֹלָם. אָכַלְתִּי יַעְרִי – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. עִם דִּבְשִׁי – בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. שָׁתִיתִי יֵינִי – וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ, עַד וַיֹּאמֶר. עִם וַזַלְבִּי – מַן וַיֹּאמֶר עַד אֲמֻת. אִכְלוּ רֵעִים – ג׳ רְאשׁוֹנוֹת, וְג׳ אַזַּרוֹנוֹת. שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דוֹדִים – שְׁאָר בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה.

וּבַזִּבּוּר הַקַּדְמוֹן, סֵתֶר הַקָּרְבָּנוֹת – פָּרִים וּכְבָשִׂים וְעַתּוּדִים וְעִזִּים, הֵם

אַרְבָּעָה, פָּנֵי שׁוֹר, פָּנֵי נָשֶׁר וְגוֹ', שְׁתֵּי תּוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה. וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ. אַרְיֵה יוֹרֵד לְגַבֵּי שׁוֹר, שֶׁהוּא שְׁמֹאל, לִקְשֹׁר וֶסֶד בִּגְבוּרָה. אָדָם יוֹרֵד לְגַבֵּי נָשֶׁר, דַּרְגָּה שֶׁל יַעֲקֹב. וּמִשּׁוּם זֶה בְּאַרְוִהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, תֹּאַר פָּנָיו שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה תֹּאַר פָּנָיו שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן. וּמִי גָּרַם שֶׁיַּעֲלֶה וְיִקָּרֵא יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ? שֶׁיִּהְיֶה יִשְׂרָאֵל עִקָּר לְהַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם. (ע"כ רעיא מהימנא).

וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה (במדבר כח), מַדּוּעַ? אֶלָּא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה, כְּנֶגֶד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הָעֲשִׂירִית שֶׁבַּמִּדְרֵגוֹת, וּצְרִיכָה לְהִנָּתֵן בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, וְהִיא סֹלֶת הַלָּזֵם, וְהִיא לָזֵם. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא לָזֵם, לֹא הַפָּקַד עַל לָזֵם שֶׁל זְמַשֶּׁת הַמִּינִים, שֶׁהֵם זִטָּה, וּשְׁעוֹרָה, וְשִׁיפּוֹן וְכוּ', מְמֻנֶּה שֶׁל הָעוֹלָם. וְלֹא שָׁם מְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ.

וּמִשּׁוּם זֶה מִי שֶׁמְּזַלְזֵל בְּלָזֵם וְזוֹרֵק אוֹתוֹ בָּאָרֶץ, עֲנִיּוּת רוֹדֶפֶת אַזְרָיו. וּמְמֻנֶּה אֶזֶד הַפָּקַד עַל זֶה, וְהוּא רוֹדֵף אַזְרָיו לָתֵת לוֹ עֲנִיּוּת, וְלֹא יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. וְעָלָיו כָּתוּב, (איוב טו) נֹדֵד הוּא לַלָּזֵם אַיֵּה. נֹדֵד הוּא, וְיֹלֵךְ מִטַּלְטֵל, וְגוֹלֶה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, לַלָּזֵם אַיֵּה הוּא. וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַיֵּה מִי שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִמְצָא.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וּבַזּוֹהַר הַקָּדְמוֹן, אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וּמַה מִּי שֶׁמְּזַלְזֵל בַּפֵּרוּרִים שֶׁל הַלָּזֵם וְזוֹרֵק אוֹתָם בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ כָּךְ – כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמְּזַלְזֵל בַּפֵּרוּרִים שֶׁל הַמּוֹן, שֶׁהֵם טִפּוֹת הַזֶּרַע, שֶׁזּוֹרֵק אוֹתָם בָּאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (בראשית ו) כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ. אוֹ שֶׁזּוֹרֵק אוֹתָם בְּנִדָּה, אוֹ בְּבַת אֵל נֵכָר, אוֹ בְּשִׁפְחָה אוֹ בְּזוֹנָה. וְכָל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמְּזַלְזֵל בְּפֵרוּרִים שֶׁל הַלָּזֵם שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם קוֹצֵי הָאוֹתִיּוֹת וְתָגֵי הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם, כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר – יַחֲלֹף.

וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁמּוֹסֵר סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְסִתְרֵי קַבָּלָה, וְסוֹדוֹת מַעֲשֵׂה

בְּרֵאשִׁית, אוֹ סִתְרֵי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ לַאֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים, שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם יֵצֶר הָרָע, אִשָּׁה זוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ (משלי ו) כִּי בְעַד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לֶחֶם. וְאֵין לֶחֶם אֶלָּא כ"ב אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. וְאֵין כִּכָּר אֶלָּא אֲפָלוּ הֲלָכָה אַוְזַת. (ועוד רעיא מהימנא).

וּבַזִּבּוּר הַקְּדְמוֹן לֹא גִּלָּה סוֹד בְּאוֹתָם פֻּרוּרִים אֶלָּא בְּדֶרֶךְ פָּשָׁט, וְלֹא נָתַן בָּהֶם שִׁעוּר. אֲבָל בְּאַרְוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁשִּׁעוּר שֶׁל פֻּרוּרִים כַּזַּיִת לְפָזוּת, כָּל שֶׁכֵּן אִם הֵם כַּבֵּיצָה. שֶׁבַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה דִּקְדְּקוּ עֲלֵיהֶם, עַד כַּזַּיִת עַד כַּבֵּיצָה לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם.

וְדֶרֶךְ סוֹד, א"ז – הוּא תִּשְׁעָה פֻּרוּרִים, שִׁלְשָׁה לְכָל כִּוּוּן, שִׁלְשָׁה מִן אַרְבָּעָה – שְׁנַיִם עָשָׂר. ד' הִיא הַשְּׁלֵמוּת, לְהַשְׁלִים בָּהּ עֲשָׂרָה. וּלְהַשְׁלִים אַרְבָּעָה, שֶׁהֵם יְהוָה. מָהֶם עֲשָׂרָה? אֵלּוּ יו"ד ה"א וָא"ו ה"א. קוֹץ שֶׁל אוֹת ד' מֵאָזַד, שְׁעוּרָהּ בְּכַזַּיִת. י' מֵהָוָי"ה, שְׁעוּרָהּ כַּבֵּיצָה.

הִיא ד', שְׁלֵמוּת הַמֶּרְכָּבָה שֶׁל אָדָם וּשְׁלֵמוּת שֶׁל אַרְבַּע פָּנִים שֶׁל אָדָם. וּמְשׁוּם זֶה (במדבר ו) יִשָּׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ. וּבְאַרְוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים י) אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנִים. אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא אָמַרְתִּי לָהֶם (שם יא) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ? וְהֵם דִּקְדְּקוּ עֲלֵיהֶם, עַד כַּזַּיִת אוֹ עַד כַּבֵּיצָה, וְאֵיךְ לֹא אֶשָּׂא לָהֶם פָּנִים?! וְזַכְּמֵי הַמִּשְׁנָה וְהָאֲמוֹרָאִים, כָּל הַתַּלְמוּד שֶׁלָּהֶם עַל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה סִדְּרוּ אוֹתוֹ.

קָם הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וְהֵרִים יָדָיו לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, וְכָךְ אָמַר: קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יְהִי רָצוֹן שֶׁלְּךָ לָתֵת לָנוּ מָזוֹן שָׁלֵם, לְתַקֵּן אֶצְלְךָ וְאֶצֶל הַמַּלְכָּה הָעֶלְיוֹנָה, עוֹלָם הַבָּא, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (תהלים כב) כִּי לַה' הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם. וּלְגַבֵּי הַמַּלְכָּה הַשְּׁנִיָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ פַּעַם שְׁנִיָּה, (עובדיה א) וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. לְתַקֵּן שֶׁלְּזֶן שָׁלֵם מִכָּל מַעֲדָנִים וּמִכָּל מַאֲכָלִים.

וַאֲנִי מְזַמֵּן עִמְּךָ לְכָל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וּלְבַעֲלֵי הַמִּקְרָא, וּלְבַעֲלֵי הַתַּלְמוּד,

וְכָל שֶׁכֵּן לְבַעֲלֵי סוֹדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁלְּךָ, כַּלָּה שֶׁלְּךָ, מַלְכָּה קְדוֹשָׁה שֶׁלְּךָ, עֶלְיוֹנָה וְתַוְזְתוֹנָה, וְהַכֹּל בִּרְשׁוּת שֶׁל עֶלְיוֹן כָּל עֶלְיוֹנִים, אֲדוֹן כָּל הָאֲדוֹנִים, מֶלֶךְ עַל כָּל הַמְּלָכִים שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, שֶׁהוּא יָחִיד בְּלִי שֵׁנִי, וְאֵין אוֹת וְנֶקְדָּה שֶׁמִּשְׁתַּתֶּפֶת עִמּוֹ, וְלֹא שְׁנוּי גְּוָנִים שֶׁל אֲנָשִׁים. שֶׁהוּא בַּעַל כָּל הַמַּפְתְּזוֹת שֶׁל סוֹדוֹת הַהֲוָיוֹת, וְשֵׁמוֹת וְכִנּוּיִים, וְכָל סוֹדוֹת הַגְּנוּזִים שֶׁל הַזָּכְמָה, שֶׁתְּפַתַּזְתָּ אוֹתָם כֻּלָּם לִכְבוֹדֶךָ, עֶלְיוֹן עַל כָּל הָעֲלוֹת. אֲנִי מִתְזַנֵּן לְפָנֶיךָ שֶׁתְּפַתַּזְתָּ אוֹתָם לִכְבוֹדֶךָ, שֶׁכְּבוֹדְךָ הוּא מֵאָבִי וְאִמִּי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְאָב שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאֵם שֶׁלָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי א) וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ, וְעִמְּךָ אֵין שַׁתָּף שֶׁל אֵם בָּעוֹלָם.

קָם זְמַן שֵׁנִי וְאָמַר, בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, נְשָׁמוֹת וְרוּזוֹת וּנְפָשׁוֹת שֶׁלָּכֶם, הִתְעוֹרְרוּ כָּעֵת כֻּלְּכֶם וְהַעֲבִירוּ שְׁנָה מִכֶּם, שֶׁהִיא וַדַּאי מִשְׁנָה, דֶּרֶךְ פָּשָׁט שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה. שֶׁאֲנִי לֹא עוֹרַרְתִּי בָּכֶם אֶלָּא בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאַתֶּם בָּהֶם (תהלים קכא) הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן.

פָּתַזְתָּ וְאָמַר, הֲרֵי בֵּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בַּעַל הַבַּיִת בּוֹצֵעַ וְאוֹרֵז מְבָרֵךְ. וְעוֹד בֵּאֲרוּהוּ, צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בָּהּ׳ מִן הַמּוֹצִיא. וּשְׁתֵּי ה׳ הֵן כְּנֶגֶד שְׁתֵּי הַלָּזֶם. שְׁתֵּי כְּפָרוֹת שֶׁל הַשַּׁבָּת. אוֹת י׳ הִיא כַּבִּיצָה שֶׁל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד. וּמִיהוּ בַּעַל הַבַּיִת שֶׁבּוֹצֵעַ? זוֹ אוֹת ו׳.

בֵּין כָּךְ הִגִּיעַ זְמַן הַזּוֹקְנִים הָיָה יוֹרֵד אָצְלוֹ וְאָמַר, רוֹעֶה נֶאֱמָן, זַזֹּר בְּךָ, שֶׁהֲרֵי לָזֶם הוּא אוֹת ו׳, שְׁתֵּי כְּפָרוֹת שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ הֵן אוֹתִיּוֹת ה׳ ה׳. וַדַּאי אוֹת ו׳ הִיא כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, ה׳ ה׳ כְּנֶגֶד לֵאָה וְרָזִזֵל. י׳ כַּבִּיצָה לְכָל אֶזֶד.

אָמַר לוֹ, זְקֵן זָקֵן, וַהֲרֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בֵּאֲרוּהוּ, שְׁיַעֲקֹב הוּא בַּעַל הַבַּיִת, וְיוֹסֵף אוֹרֵז, שֶׁמַּדְרֵגָתוֹ יְסוֹד זַזִי הָעוֹלָמִים, כּוֹלֵל וז״י בְּרָכוֹת הַתְּפָלָה, וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרוּ עָלָיו, (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק. אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא, וְהַכֹּל אֱמֶת. כָּל סוֹד בִּמְקוֹמוֹ, מַה שֶּׁאֲנִי אָמַרְתִּי וּמַה שֶּׁאַתָּה אָמַרְתָּ. אֲבָל זֶה שֶׁבּוֹצֵעַ אֶת הַלָּזֶם מִיהוּ?

אָמַר לוֹ, זָקֵן, אַתָּה בִּדְמוּתוֹ, וְזֶה שֵׁם יו״ד ה״א וָא״ו ה״א, וְזֶה אָדָם שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהַפָּנִים שֶׁלּוֹ יְהוָה. וּמִשּׁוּם זֶה ו׳ – לֻזָּם, שֶׁהֵן ה׳ ה׳. וְשֵׂעָר שֶׁקָּבְעוּ כַּזַּיִת וְכַבֵּיצָה, הֲרֵי נִתְבָּאֵר כַּזַּיִת בְּאֵיזֶה שֵׁם מִשַּׁעֲרִים, שֶׁהֲרֵי בֵּאֲרוּ זֻכָּמִים שֶׁאֵין עוֹשִׂים מִצְווֹת וְזַבִּילוֹת, אַף כָּאן לֹא נוֹתְנִים שְׁנֵי שְׁעוּרִים בָּאוֹת י׳, לִהְיוֹת כַּזַּיִת וְכַבֵּיצָה. אֶלָּא שְׁתֵּי אַלְפָּא בֵּיתוֹת הֵן, יֵשׁ י׳ עֶלְיוֹנָה, וְיֵשׁ י׳ קְטַנָּה. י׳ מִן יְהוָה – עֶלְיוֹנָה. י׳ מִן אֲדֹנָי – קְטַנָּה. וְאֵלּוּ הַשְּׁתַּיִם, אַזַּת בְּכַזַּיִת וְאַזַּת בְּכַבֵּיצָה, בְּסוֹד זֶה הַשִּׁלּוּב יְאַהדְוָנָהי. בָּא הַזָּקֵן וְנָשַׁק לוֹ.

בֵּין כָּךְ קָם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, פָּתַח וְאָמַר, וַדַּאי כָּעֵת מִתְזַבְּרִים (משלי ל) מַה שְׁמוֹ וּמַה שֵׁם בְּנוֹ. עָמְדוּ הַזַּבְּרִים וְאָמְרוּ, אַשְׁרֶיךָ מִי שֶׁזּוֹכֶה לָאֱכֹל מֵהַלֻּזָּם הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחֲמִי, וְאַשְׁרֵי הַנֶּפֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ויקרא כב) מִלֻּזָּם אָבִיהָ תֹּאכֵל. (שם) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ נֶאֱמַר, (מלאכי ב) הֲלֹא אָב אֶחָד לְכֻלָּנוּ. וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁעוֹסֶקֶת בַּתּוֹרָה – מִלֻּזָּם אָבִיהָ תֹּאכֵל.

וּמִי גָּרַם לָהּ שֶׁאוֹכֶלֶת מִלֻּזָּם אָבִיהָ? מִשּׁוּם שֶׁזִּוְּגָהּ בִּתְשׁוּבָה וְנֶאֱוֶוֶת (וּמִתְזַדֶּשֶׁת) כִּנְעוֹרֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוֹרֶיהָ, כְּמוֹ (איוב לג) [וְ]יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו. כְּמוֹ הָאֵילָן שֶׁקָּצְצוּ אוֹתוֹ וּמִתְזַדֵּשׁ בְּשָׁרָשָׁיו. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל מִי שֶׁמֵּת בְּלִי זֶרַע.

וְעוֹד יֵשׁ סוֹד אַזַּת, שֶׁלְּבַסּוֹף יָבוֹא בְּגִלְגּוּל וְיִתְזַדֵּשׁ כְּמִזְמַן קַדְמוֹן. וְזֶהוּ אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה, שֶׁהִתְגָּרְשָׁה מִגַּן עֵדֶן, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת גְּרוּשָׁה, כְּמוֹ (בראשית ג) וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם. וּמַה גָּרַם לָהּ? מִשּׁוּם שֶׁזָּרַע אֵין לָהּ, שֶׁמֵּת בְּלֹא בָנִים. וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוֹרֶיהָ, שֶׁשָּׁבָה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּאוֹתוֹ נַעַר בֶּן הַיָּמִם, וְזֶהוּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוֹרֶיהָ. וּלְבַסּוֹף שֶׁזָּכְתָה לְזֶרַע – מִלֻּזָּם אָבִיהָ תֹּאכֵל. וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ וְגוֹ׳. (דברים כה) לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַזּוֹצָה – לְאִישׁ זָר.

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הֵכֵל וְשַׁמַּאי, שֶׁאַתֶּם אָזַד מִצַּד הָרַזְמִים וְאָזַד

מִצַּד הַדִּין, שֶׁהֵם וֶסֶד וּגְבוּרָה, מַדְרֵגוֹת שֶׁל אַבְרָהָם וְיִצְחָק. וְאַתֶּם מֵהַגָּזַע שֶׁלָּהֶם, הֵאָסְפוּ לְכָאן אַתֶּם וּשְׁמוֹנִים תַּלְמִידִים שֶׁהָיוּ לוֹ לְהִלֵּל, וְאַף כָּךְ תַּלְמִידֵי בֵּית שַׁמַּאי, לִסְעוֹדַת הַמֶּלֶךְ.

הֲרֵי בֵּאַרְתֶּם, אַתֶּם וְהַזָּבִרִים שֶׁעִמָּכֶם, בַּעֲלֵי הוֹרָאוֹת, שֶׁבֵּאַרְתֶּם אֵין הַבּוֹצֵעַ רַשַּׁאי לֶאֱכֹל עַד שֶׁיַּעֲנוּ אָמֵן בַּעֲלֵי הַסְּעוּדָה, וְאֵין בַּעֲלֵי הַסְּעוּדָה רַשָּׁאִים לֶאֱכֹל עַד שֶׁיֹּאכַל הַבּוֹצֵעַ. וַדַּאי כַּאֲשֶׁר בּוֹצֵעַ בַּעַל הַבַּיִת, וּבוֹצֵעַ לְאוֹתָם בַּעֲלֵי הַסְּעוּדָה, לֹא לְכֻלָּם מְשַׁעֵר שִׁעוּר אָזוֹד, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ אֵלּוּ הַבּוֹצְעִים לִבְצֹעַ בְּשָׁוֶה, שֶׁלְּפָעָמִים נוֹתֵן לָזֶה כַּבֵּיצָה, וְלָזֶה כַּזַּיִת.

וְכַאֲשֶׁר עוֹנִים אָמֵן עַל בְּצִיעָה זוֹ, קֹדֶם שֶׁיֹּאכַל בַּעַל הַבַּיִת, מְזַמְּרִים שְׁנֵי שְׁעוּרִים כְּאָזוֹד בְּכַזַּיִת וְכַבֵּיצָה, שִׁלּוּב יְאַהְדוֹנָהִי – אָמֵן זֶה אֵינוֹ עַל הָאֲכִילָה, אֶלָּא עַל הַבְּצִיעָה. לְאַזֵּר שֶׁאֵלּוּ הַשְּׁעוּרִים מִצְטָרְפִים בְּאָמֵן, יֹאכַל בַּעַל הַבַּיִת. וְזֶהוּ (שיר השירים ה) אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשְׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי. וְאַזֵּר כָּךְ – אָכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים. אָכְלוּ רֵעִים – בַּעֲלֵי הַסְּעוּדָה. שֶׁיִּהְיוּ הַבָּנִים בִּדְמוּת אֲבוֹתָם.

הֲרֵי כָּאן לָזֶם בִּשְׁתֵּי כְּרוֹת, וְשִׁעוּרוֹ – כַּזַּיִת וְכַבֵּיצָה. מַהוּ לָזֶם הַפָּנִים שֶׁל שֻׁלְחָן הַמֶּלֶךְ? אֶלָּא זֶה פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתִּים עֶשְׂרֵה פָּנִים. וּמָהֶן? אֶלָּא הֵן אַרְבַּע פָּנִים שֶׁל אַרְיֵה, אַרְבַּע פְּנֵי שׁוֹר, אַרְבַּע פְּנֵי נָשֶׁר. וְהֵם (במדבר ו) יְבָרֶכְךָ יְהוָה. יָאֵר יְהוָה. יִשָּׂא יְהוָה.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁלָּזֶם הַפָּנִים הוּא מִשֻּׁלְחָן הַמֶּלֶךְ? שֶׁכָּתוּב (יחזקאל מא) וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה. ז״ה – גִּימַטְרִיָּא שְׁתִּים עֶשְׂרֵה פָּנִים. וְאַף כָּךְ, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ, צָרִיךְ לְתַקֵּן וּלְסַדֵּר עַל שֻׁלְחָן אַרְבַּע כְּרוֹת בְּכָל סְעוּדָה שֶׁל שַׁבָּת, לְשָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת – שְׁתִּים עֶשְׂרֵה פָּנִים.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאֵינָם אֶלָּא שֵׁשׁ מֵהַתּוֹרָה, מִשּׁוּם לָזֶם מִשְׁנָה – אֶלָּא לֹא נוֹכַל לְהַזְכִּיר שֵׁשׁ בְּלִי זֶבֶרוֹ. ו׳ ו׳, שֵׁשׁ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְשֵׁשׁ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, כְּנֶגֶד שֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת שֶׁל הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן וְשֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת שֶׁל הַכִּסֵּא

הַתַּוְזִתּוֹן. שֵׁשׁ בְּהֶסְתֵּר, וְשֵׁשׁ בְּגִלּוּי. (דברים כט) הַנִּסְתָּרֹת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם.

וְלַוְזְמֵי תּוֹדָה הֵם אַרְבָּעִים וַזלוֹת. עֲשָׂרָה רְקִיקִין, עֲשָׂרָה רְבוּכִין, עֲשָׂרָה שֶׁל זְמִּין, עֲשָׂרָה שֶׁל מַצָּה. הֲרֵי הֵם אַרְבָּעִים. כְּנֶגֶד אוֹת י׳ מִן יְהוָ״ה, ד׳ פָּנֵי אָדָם. י׳ מִן יְהוָ״ה, ד׳ פָּנֵי אַרְיֵה. י׳ מִן יְהוָ״ה, ד׳ פָּנֵי שׁוֹר. י׳ מִן יְהוָ״ה, ד׳ פָּנֵי נָשֶׁר. וְהוּ תִּקּוּן רִאשׁוֹן שֶׁל שַׁלְוַזן הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה דְּבָרִים שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהַנְהִיג בְּשֻׁלְוַזן הַשַּׁבָּת.

אֶוְזד – לְתַקֵּן שֻׁלְוַזן כְּמִי שֶׁאוֹכֵל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְזֶה הַשֻּׁלְוַזן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָ״ה. שֵׁנִי – נְטִילַת יָדַיִם עַד שׁוֹעוֹר שֶׁנָּזְרוּ וַזָכְמִים, שֶׁהֵם וַזמִשָּׁה קְשָׂרִים שֶׁבָּהֶם אַרְבָּעָה עָשָׂר פָּרָקִים. וְאַף כָּךְ אַרְבָּעָה עָשָׂר פָּרָקִים הֵם שֶׁל יַד שְׁמוֹאל. וְהֵם שְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים פָּרָקִים. כְּנֶגְדָּם נֶאֱמַר כ״וַז יְהוָ״ה, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים אוֹתִיּוֹת שֶׁל פָּסוּק רִאשׁוֹן שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (במדבר יד) וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כּוַז יְהוָה.

וְעֶשֶׂר אֲצְבָּעוֹת רוֹמְזוֹת לַעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וּמִשּׁוּם זֶה בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מִי שֶׁמְּוַלְוֵל בְּנְטִילַת יָדַיִם, נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם. מַדּוּעַ? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם סוֹד שֶׁל עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וּשְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים אוֹתִיּוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם.

שְׁלִישִׁי – כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁתִּקְנוּ בּוֹ עֲשָׂרָה דְּבָרִים: הֲדָוזָה וּשְׁטִיפָה. עִטּוּר. עִטּוּף. זַיִ. מָלֵא. מְקַבְּלוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו. וְנוֹתְנוֹ בַּיָּמִין. וְנוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ. וּמַגְבִּיהוֹ מִן הַקַּרְקַע טְפָוז. וּמְשַׂגְּרוֹ בְּמַתָּנָה לְאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ.

וּבְדֶרֶךְ סוֹד, כּוֹס (דברים לג) מָלֵא בִּרְכַּת ה׳. כּוֹס בְּגִימַטְרִיָּא אֱלֹהִי״ם, וּמִשָּׁם הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא עַל שְׁמוֹ – כּוֹס. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא. מִי נִקְרָא יְשׁוּעוֹת? זְמִשׁ אֲצְבָּעוֹת, שֶׁהֵן כְּנֶגֶד זְמִשׁ סְפִירוֹת שֶׁל כּוֹס, שֶׁהוּא שֵׁם אֱלֹהִים זַיִם שֶׁהַבִּינָה מִתְפַּשֶּׁטֶת בָּהֶם לַוְזַמִּשִּׁים שְׁעָרִים. ה׳ פָּעָמִים עֶשֶׂר, בְּאוֹת י׳, שֶׁהוּא עֲשָׂרָה דְּבָרִים שֶׁתִּקְנוּ וַזָכְמִים בְּכוֹס, שֶׁהוּא

אֱלֹהִים זַיִּים, וְזֶמֶשׁ אוֹתִיּוֹת בְּוְזְשְׁבוֹן ה׳.

וּבְאַרוּ, בְּכוֹס שֶׁצָּרִיךְ הֲדָוָה וּשְׁטִיפָה. הֲדָוָה מִבַּזּוּזִין, וּשְׁטִיפָה מִבְּפָנִים. וְסוֹד הַדָּבָר – שֶׁיִּהְיֶה תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ. מִי שֶׁזָּכָה לִנְשָׁמָה מִכּוֹס זֶה, לִהְיוֹת נִשְׁמָה טְהוֹרָה מִבְּפָנִים וּמִבַּזּוּזִין. וְסוֹד הַדָּבָר – (ויקרא טז) וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ. טָהֳרָה מִבְּפָנִים, וְקִדֻּשָּׁה מִבַּזּוּזִין. וּמַה כּוֹס אֵין טָהֳרָתוֹ וְקִדֻּשָּׁתוֹ מִבְּפָנִים וּמִבַּזּוּזִין בְּלִי מַיִם – אַף כָּךְ הַנְּשָׁמָה אֵין טָהֳרָתָהּ וְקִדֻּשָּׁתָהּ מִבְּפָנִים וּמִבַּזּוּזִין בְּלִי תּוֹרָה. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל, מִי שֶׁאֵין תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ לֹא יִכָּנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. בִּגְלַל שֶׁאֵין הוּא מִצַּד עֵץ הַזַּיִּים, אֶלָּא מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע.

עִטּוּר – פֵּרְשׁוּהוּ מְעַטְּרוֹ בְּתַלְמִידִים. וְדֶרֶךְ סוֹד – ה׳ הִיא כּוֹס, מְעַטְּרוֹ בְּתַלְמִידִים בְּאוֹת י׳, שֶׁהִיא עֲטָרָה עַל ה׳. עִטּוּף – צָרִיךְ לַעֲטֹף רֹאשׁוֹ בְּגַלַּל שֶׁהַשְּׁכִינָה עַל רֹאשׁוֹ. שֶׁכָּךְ פֵּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אָסוּר לְתַלְמִיד זָקֵן לְהַלֵּךְ ד׳ אַמּוֹת בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ, מִשּׁוּם (ישעיה ו) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. כָּל שֶׁכֵּן בִּבְרָכָה וּבְהַזְכָּרַת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָסוּר לִהְיוֹת בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ.

שֶׁאוֹת י׳ בֶּן יְהוָ״ה הִיא שֶׁהִתְעַטְּפָה בָּאוֹר, וְנֶעֱשְׂתָה אֲוִיר. (וְזֶהוּ אֲוִיר שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַזְכִּים) מִשּׁוּם שֶׁאוֹת י׳, שֶׁהִיא זָכְמָה, בָּאֲוִיר, וְזֶהוּ אוֹר שֶׁהִתְעַטֵּף בּוֹ כְּשֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה. וְזֶהוּ (בראשית א) יְהִי אוֹר – יְהִי אֲוִיר. וּפֵרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, בְּטֶרֶם שֶׁנִּתְהַוָּה כָּל דָּבָר, נִתְהַוּוּ הַהַוָיוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, שֶׁהָיָה מִזֶּמֶן קַדְמוֹן.

זַי – פֵּרְשׁוּהוּ זַי בֶּן הֶזְבִּית. וְדֶרֶךְ סוֹד – שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה הִיא שְׁמִינִית לַסְּפִירוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת אוֹת זַ׳, וְנֶאֱמַר בָּהּ (משלי כד) בְּזָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. וְזֶהוּ זְבִית: זַ׳ בַּי״ת. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא זַיִּים, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) עֵץ זַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, הַיַּיִן מִשָּׁם הוּא זַי. וְזֶהוּ יֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה. מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ נִקְרָא זַי. וְעוֹד, צַדִּיק זַי, שֶׁהוּא זַי בֶּן הֶזְבִּית.

יַיִן יֵשׁ מִמֶּנּוּ שְׁנֵי גְוָנִים – לָבָן וְאָדֹם. יַיִן גִּימַטְרִיָּא שִׁבְעִים פָּנִים. הֲרֵי ע״ב.

וּכְנֶגֶד שְׁנֵי גְּוָנִים שֶׁל הַיַּיִן, הוּא זָכוֹר וְשָׁמוֹר שֶׁל שַׁבָּת, וְשִׁבְעִים תֵּבוֹת שֶׁל קִדּוּשׁ וַיְכֻלּ"וּ – הֲרֵי ע"ב.

מָלֵא – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כּוֹס (דברים לג) מָלֵא בִּרְכַּת ה'. וְאַף שֶׁהוּא מָלֵא מְיֻיָּנָה שֶׁל תּוֹרָה. אָדָם כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כה) אִישׁ תָּם – גֶּבֶר שָׁלֵם, כְּמוֹ (שם לג) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם. כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת נִשְׁמָה שְׁלֵמָה, וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ פָּגָם, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כא) שֶׁכָּל (אִישׁ) אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב. אַף כָּךְ אוֹתִיּוֹת אֹלֵם עִם יָ"ה – הוּא אֱלֹהִים, כְּזֶה שְׁכָּתוּב כּוֹס. (שֵׁם י"ה) הוּא מָלֵא, וַהֲפַךְ אוֹתִיּוֹת אֹלֵם וְתִמְצָא מָלֵא. מָתַי? כַּאֲשֶׁר יֵשׁ שָׁם אוֹתִיּוֹת יָ"ה. וְהֵינוּ (שמות יז) כִּי יָד עַל כֵּס יָ"ה. אֲדָנָ"י וְזֶה שְׁבוֹנוֹ ו"ה. הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי מָלֵא מִשְּׁנֵיהֶם, וּמְשׁוּם זֶה שׁוֹרֶה עָלָיו אָדָם, שֶׁהוּא שָׁם מְפֻרָשׁ.

מְקַבְּלוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו – כְּמוֹ הַתּוֹרָה שֶׁהָיְתָה בִּשְׁנֵי לוּחוֹת, וְזֶמְשָׁה דִּבְּרוֹת בְּלוּחַ אֶחָד כְּנֶגֶד זְמֶשׁ אֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד יָמִין, וְזֶמְשָׁה בְּלוּחַ שֵׁנִי כְּנֶגֶד זְמֶשׁ אֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד שְׂמֹאל. וְנִתְּנוּ בְּיָמִין, כְּלוֹמַר בְּיַד יָמִין. וּמְשׁוּם זֶה, שְׁנֵי לוּחוֹת אֲבָנִים בְּיָדוֹ, וְלֹא בְּיָדָיו. וְזֶהוּ שֶׁמֵּעִיד הַפָּסוּק, (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ.

וְנוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ – מְשׁוּם שֶׁכּוֹס זֶה הוּא כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. וְעֵינַיִם שֶׁל מַעְלָה הֵם שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין, וַעֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. שְׁתֵּי עֵינַיִם עֶלְיוֹנוֹת. אַזַּת עֵין יָמִין, וְאַזַּת עֵין שְׂמֹאל. וְהֵם ע"ב, כְּמִנְיַן "בַּיַּיִן". וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל נוֹתֵן בַּכּוֹס עֵינוֹ.

וּמַגְבִּיהוֹ מִן הַקַּרְקַע טֶפַח – מְשׁוּם שֶׁאוֹת ה' הִיא כּוֹס, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת אוֹתָהּ בָּאוֹת י', שֶׁהִיא טֶפַח, שֶׁבּוֹ נִפְתַּחַת אוֹת ה' בְּזֶמְשׁ אֶצְבָּעוֹת. וּמְשַׁגְּרוֹ לְאַנְשֵׁי בֵיתוֹ בְּמַתָּנָה – מְשׁוּם שֶׁתִּתְבָּרֵךְ אִשְׁתּוֹ, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (במדבר יא) נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל. וּמִתְבָּרֶכֶת וְעוֹשָׂה פֵּרוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא.

רְבִיעִי – לְהִיוֹת עַל הַשִּׁלְוָן דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁלֹּא יִתְקַיֵּם בּוֹ כְּדַרְגְּמַת עַמֵּי

הָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (ישעיה כז) כִּי כָל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאָה. אֲבָל בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה פָּרְשׁוּהוּ, הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר – יַצְפִּין, יִתֵּן שֻׁלְחָן לַצָּפוֹן. הֲרֵי שֻׁלְחָן לִשְׁמוּאֵל, שֶׁהוּא דִּין, צָרִיךְ לְקַשֵּׁר בּוֹ הַיָּמִין, שֶׁהוּא הַתּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָה מִזֶּרַח, שֶׁהוּא רַחֲמִים, יְמִין ה׳.

וְחֲמִישִׁי – פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲרִיךְ עַל הַשֻּׁלְחָן בִּגְלַל עֲנִיִּים. וְסוֹד הַדָּבָר – בִּגְלַל הַצְּדָקָה יַאֲרִיךְ יָמָיו, שֶׁלֹּא יִתְקַצְּרוּ. כְּמוֹ הַתּוֹרָה שֶׁהִיא אֲרִיכוּת יָמִים בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא לַנְּשָׁמוֹת – אַף כָּךְ הַצְּדָקָה הִיא אֲרִיכוּת יָמִים לַגּוּף בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ. כִּי הוּא חַיֶּיךָ – בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ – בָּעוֹלָם הַבָּא. שֶׁעוֹלָם הַבָּא לַגּוּף לִתְחִיַּת הַמֵּתִים, שֶׁאַחַר שֶׁיָּקוּם לֹא יָמוּת. וּכְמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא יִהְיֶה עוֹמֵד, כָּךְ הָעוֹלָם הַזֶּה יִהְיֶה עוֹמֵד.

שִׁשִּׁי – שֶׁלֹּא יְהֵא גַּרְגָּרָן וּבַלְעָן עַל שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ עֵשָׂו שֶׁאָמַר (בראשית כה) הַלְעִיטֵנִי, דֶּרֶךְ הַלְעָטָה, אֶלָּא דֶּרֶךְ טְחִינָה. אַף כָּךְ מִי שֶׁמּוֹצִיא דִּבּוּרִים שֶׁל תְּפָלָה אוֹ תוֹרָה מִפִּיו, צָרִיךְ לְהוֹצִיא אוֹתָם בְּדֶרֶךְ טְחִינָה – שְׁלֵמִים, וְלֹא בְּהַלְעָטָה – זֻיָּפִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בִּגְלַל סַכָּנָה שֶׁמָּא יַקְדִּים קָנָה לְוֵשָׁט.

שְׁבִיעִי – מַיִם אֲזָרוֹנִים. וּפָרְשׁוּהוּ, מַיִם רִאשׁוֹנִים מִצְוָה, וַאֲזָרוֹנִים זוֹבָה, וְאֶמְצָעִיִּים רְשׁוּת. מַיִם רִאשׁוֹנִים צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ הָאֶצְבָּעוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזְּזְרוּ מַשְׁקִים וִיטַמְּאוּ אֶת הַיָּדַיִם. וְיֵשׁ מֵהַזְּכֻמִּים שֶׁאָמְרוּ, שֶׁאֲזָרוֹנִים מִשּׁוּם מָזוֹן סְדוֹמִית, שֶׁלֹּא יְסַמֵּא אֶת הָעֵינַיִם. אֲפָלּוּ כָּךְ הוֹצִיא אוֹתָם מִזּוֹבָה. וְסוֹתְרִים הַדְּבָרִים אֶת אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם זוֹבָה, וְאֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְסְתֹּר דִּבְרֵי הַגְּאוֹנִים, (מֵאֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם) אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם, (דברים יז) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאָמְרוּ עֲלֵיהֶם שָׁלֹשׁ קְדֻשּׁוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים. וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם – אֵלּוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים. וִהְיִיתֶם

קְדֹשִׁים – אֵלּוּ מַיִם אֲזָרוּנִים. כִּי קָדוֹשׁ – זֶה שִׁבְחָן עָרֵב. אֲנִי ה׳ – זוֹ בְּרָכָה. וְאֶמְצָעִיִּים, בֵּין גְּבִינָה לְבָשָׂר, וּמְשׁוּם זֶה וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁאֲדוֹנָם יְשִׁים אוֹתָם אֶצְלוֹ.

אַף כָּךְ וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם – בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ. מַיִם רִאשׁוֹנִים שֶׁזּוֹרֵעַ אָדָם – מִצְוָה. אֲזָרוּנִים, שֶׁל הַנְּקֵבָה – זוֹבָהּ. וְאֶמְצָעִיִּים – הֲרֵי רוֹמֵז, וְכַגְּבִינָה תַּקְפִּיאֵנִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב י) הֲלֹא כֶחָלָב תַּתִּיכֵנִי וְכַגְּבִינָה תַּקְפִּיאֵנִי. וְזֶהוּ שֶׁבָּא הָרֶמֶז בֵּין גְּבִינָה לְבָשָׂר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי.

שְׁמִינִי – לִשְׁלִשָּׁה צָרִיךְ כּוֹס. מַדּוּעַ? בִּינָה הִיא הַשְּׁלִישִׁית מֵעֲשֶׂר סְפִירוֹת, מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וּמְשׁוּם זֶה פָּזוּת מִשְּׁלִשָּׁה לֹא צָרִיךְ כּוֹס (ד״א). לִשְׁלִשָּׁה צָרִיךְ כּוֹס. וּבָא בָּרֶמֶז – קְדֵשָׁה לְךָ יְשַׁלֵּשׁוּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַתּוֹרָה לֹא יוֹרֶדֶת פָּזוּת מִשְּׁלִשָּׁה – כֹּהֲנִים, לְוִיִּם, יִשְׂרְאֵלִים. תּוֹרָה, נְבִיאִים, וּכְתוּבִים. בַּזְּדֵשׁ הַשְּׁלִישִׁי, בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וְזוֹ בִּינָה, יה״ו. וּבְגִלָּלָהּ נֶאֱמַר, שָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת הָוֵי״ הַלַּיְלָה. מַלְכוּת, אוֹת ה׳ רְבִיעִית, עָלֶיהָ נֶאֱמַר, אַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת הָוֵי הַלַּיְלָה. וְאוֹת ש׳ שֶׁל שְׁלֹשָׁה עֲנָפִים כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת. וְאוֹת שֶׁל אַרְבַּע פָּנִים כְּנֶגֶד אַרְבַּע מִשְׁמָרוֹת.

תְּשִׁיעִי – כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, רְבִיעִית הַלֹּג. וְשִׁעוּר שֶׁלּוֹ לְעַמַּת אוֹת ה׳, רְבִיעִית שֶׁל שֵׁם יְהוָ״ה. עֲשִׁירִי – בַּעֲשָׂרָה אוֹמֵר נְבָרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ. וּשְׁכִינָה תַּזְוִתּוֹנָהּ הִיא רְבִיעִית וַעֲשִׁירִית. רְבִיעִית לְשֵׁם יְהוָה. עֲשִׁירִית לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁהֵן יו״ד הֵ״א וָא״ו הֵ״א. וְכַמָּה צָרִיךְ אָדָם לִשְׁמֹר עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לִזְרֹק דְּבָרִים אֵלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ כְּמוֹ מִי שֶׁזּוֹרֵק לְזֵם. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁזּוֹרֵק לְזֵם שֶׁל הַתּוֹרָה הַזּוֹצָה מִשֻּׁלְחָנוֹ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (יחזקאל מא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳. (ע״כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

וּבַזִּבּוּר הַקַּדְמוֹן, שְׁלֹשָׁה הֵם שֶׁגּוֹרְמִים רָעָה לְעַצְמָם – שְׁנַיִם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֶחָד בְּעוֹלָם אַחֵר. וְאֵלּוּ הֵם: מִי שֶׁמְּקַלֵּל עַצְמוֹ, שֶׁלִּמַּדְנוּ, מִמֵּנָּה אֶחָד

מֻפְקָד לִפְנֵי הָאָדָם, וּבְשָׁעָה שֶׁמְּקַלְּלִין עַצְמוֹ אוֹתוֹ הָאָדָם, מְמַנֶּה זֶה, וְשִׁבְעִים אֲזָרִים שֶׁמְּמַנִּים תַּזְוִתָיו, נוֹטְלִים אוֹתוֹ דִּבּוּר וְאוֹמְרִים אָמֵן, וּמַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה וְדָנִים אוֹתָהּ, וְהוּא רוֹדֵף אַזָּרָיו עַד שֶׁעוֹשָׂה אוֹתוֹ וּמְשַׁלֵּם לוֹ אוֹתוֹ דִּבּוּר.

מִי לָנוּ גָּדוֹל מִמֹּשֶׁה, שֶׁאָמַר (שמות לב) וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ, וְאָמַר לְצֵרֶף, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה רְצוֹנוֹ, עִם כָּל זֶה לֹא נִצּוֹל מֵעֲנָשׁ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁלֹּא נִזְכַּר בְּפָרָשַׁת וְאַתָּה תְּצַוֶּה, וְנִמְחָה מִשָּׁם. וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהוּ. מִי לָנוּ גָּדוֹל מִדָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁאָמַר (תהלים לט) אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְרָכַי מִנְּזֹטוֹא בִלְשׁוֹנִי אֶשְׁמְרָה לְפִי מַזְוִסוֹם בְּעוֹד רָשָׁע לְנֶגְדִּי. מַהוּ בְּעוֹד רָשָׁע לְנֶגְדִּי? הַמְמֻנֶּה הַהוּא הַמֻּפְקָד עַל זֶה, וְלוֹקֵחַ הַדִּבּוּר הַהוּא לְהַלְקֵל לוֹ לָאָדָם.

וְאָזַד מִי שֶׁזּוֹרֵק לָזֶם אוֹ פֵּרוּרִים שֶׁל לָזֶם בַּקַּרְקַע וְעוֹשָׂה בּוֹ זְלוּזִל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אֵלּוּ הַשִּׁנַּיִם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאָזַד בָּעוֹלָם הַהוּא – מִי שֶׁמַּדְלִיק נֵר בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת טֶרֶם מַגִּיעִים יִשְׂרָאֵל לְקִדַּשָּׁא דְסִדְרָא, מִשּׁוּם שֶׁמְּזַכֵּל שַׁבָּת, וְגוֹרֵם לָאֵשׁ שֶׁל הַגֵּיהִנָּם לִדְלֹק טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ.

מָקוֹם אָזַד יֵשׁ בַּגֵּיהִנָּם לְאוֹתָם שֶׁמְּזַכְּלִים שַׁבָּת. כֵּיוָן שֶׁהוּא הִדְלִיק נֵר טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנּוֹ, יֵשׁ מְמֻנֶּה אָזַד בַּגֵּיהִנָּם בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וּמַבְעִיר בָּרִאשׁוֹנָה לְאוֹתוֹ מָקוֹם וְאוֹמֵר: זֶה מָקוֹם שֶׁל פְּלוֹנִי. וְכָל זַיְבֵי הַגֵּיהִנָּם מְסַיְּעִים לְהַבְעִיר אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם. אוֹתוֹ מְמֻנֶּה קוֹרֵא וְאוֹמֵר: (ישעיה כב) הִנֵּה ה׳ מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר וְעָטֹף עָטָה. זַיְבֵי הַגֵּיהִנָּם אוֹמְרִים: (שם) כַּדּוּר אֶל אֶרֶץ רַחְבַת יָדָיִם שָׁמָּה תָּמוּת וְגוֹ׳. מִשּׁוּם שֶׁהוּא גָּרַם לָהֶם לְהִשָּׂרֵף טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַנָּם. הֲרֵי לָנוּ שְׁלֹשָׁה שֶׁגּוֹרְמִים רַע לְעַצְמָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וַיְזַלֵּם וְהִנֵּה סֻלָּם (בראשית כח) – זוֹ הַתְּפִלָּה. מַצָּב אַרְצָה, שֶׁמִּתְפַּלְּלִים בְּנֵי אָדָם אוֹתָהּ בָּאָרֶץ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וּמַגִּיעָה לַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים ז) ה' אֱלֹהַי אִם עָשִׂיתִי זֹאת אִם יֶשׁ עָוֶל בְּכַפָּי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תהלים יט) ה' אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמָיִם.

וּבִזְמַן שֶׁמּוֹדִיעַ לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַשְּׁכִינָה שֶׁעוֹלָה בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה, מִיָּד – (בראשית כח) וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, בְּאוֹתוֹ אָדָם. כֻּלָּם פּוֹתְחִים כַּנְפֵיהֶם לְעֲמַת הַשְּׁכִינָה בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמַעְלָה. וְזֶהוּ עֹלִים – שְׁכִינָה עַל כַּנְפֵיהֶם. וְיֹרְדִים בּוֹ, מַהוּ בּוֹ? בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עֲלֵיהֶם לְעֲמַת הַשְּׁכִינָה, וּמִתְיַיחֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה. שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא מִצְוָה כְּלוֹלָה מִשֵּׁם הַוָי"ה, יְהוָ"ה הִיא זַיִן שֶׁלּוֹ, וּמִצְוָה בְּלֹא מַזָּלָא אֵין לָהּ עֲלֵיהָ.

וּמַזָּלָא הִיא אָדָם – שֵׁם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, תִּפְאֶרֶת, מִצְוָה, הִיא מַלְכוּת כְּלוֹלָה מֵאַרְבַּע זַיוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה כְּלוֹלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, הִיא נְקֵבָה שֶׁלּוֹ, פָּנִים שֶׁלּוֹ, פָּנִים שֶׁל רַזְמִים. בִּגְלָלָהּ נֶאֱמַר, (שמות לג) אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אַל תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה.

וּמִצַּד הַצַּדִּיק נִקְרָא אֲזוֹרָיו, זַיָּה כְּלוֹלָה שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זַכְיוֹת, שֶׁהֵן מֵאֲזוֹרָיו שֶׁל הָאָדָם לְעֲמַת שְׁמוֹנָה עָשָׂר נְעָנוּעִים שֶׁל הַלּוּלָב שֶׁדּוֹמֶה לַשִּׁדְרָה, שֶׁבּוֹ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זַכְיוֹת, שֶׁהוּא אָזוֹר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וָקֶדֶם לְמַזָּלָא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ, יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזָּלָא. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָדָם, שֶׁעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע שֶׁהוּא אָזוֹר לְמַעֲשֵׂה, וָקֶדֶם לְפָרְעָנוּת.

קָמוּ תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְאָמְרוּ, רוֹעֶה נֶאֱמָן, יִתְקַיֵּם בְּךָ זֶה הַפָּסוּק, (ישעיה סב) אַל תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ. שֶׁהֲרֵי עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים מְקַנְּנִים בַּצֶּלֶם שֶׁלְּךָ. מַזָּלוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֵם מִישִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה, וּמַזָּלוֹת שֶׁל הַמַּלְכָּה שֶׁהֵם מִישִׁיבָה שֶׁל מַטָּה, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (בראשית כח) וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים וְגוֹ'. בְּךָ עוֹלִים מַזָּלוֹת שֶׁל הַשְּׁכִינָה בַּתְּפִלָּה שֶׁלְּךָ, וְיוֹרְדִים מַזָּלוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲצֶל הַשְּׁכִינָה בְּכַמָּה שִׁירִים וְנִגּוּנִים בַּתְּפִלָּה. וְאַתָּה הוּא הַמְקֻרוּב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתְּפִלָּה שֶׁלְּךָ, שֶׁהִיא קָרְבָּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ.

בְּפָרָשַׁת (במדבר כוז) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי, שֶׁתִּתְקְנוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה קָרְבָּנוֹת בַּתְּפִלָּה מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁשָּׁם אִישׁ וֶסֶד – כֹּהֵן. וְתִתְקְנוּ אֲמִירַת הַזְּמִירוֹת שֶׁהֵם שִׁיר הַלְוִיִּם אַזְרֵיהֶם – מִצַּד הַגְּבוּרָה. וְהוֹד, דַּרְגָּה שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, נִקְשָׁר בִּשְׁמֹאל. וְאַהֲרֹן, שֶׁדַּרְגָּתוֹ נֵצַ"חז, נִקְשָׁר בְּוֶסֶד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים טז) נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח.

אַזַּר כָּךְ יְזוּד בְּפָסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וְכוֹלֵל בְּרָכָה וּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, וּבְרָכָה מִצַּד הַיָּמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרֲכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וּקְדֻשָּׁה מִצַּד הַלְוִיִּם, הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, קִשּׁוּר יָמִין וּשְׂמֹאל, וְהוּא קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁהִיא אִמָּא עִלָּיוֹנָה, תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה בִּתְפִלִּין שֶׁל אֲדוֹן הָעוֹלָם מַה כָּתוּב בָּהֶן. וְהוּא קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, שֶׁהִיא שְׁכִינָה תַּזְהִירוֹנָה, וְזֶהוּ שֶׁפָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הֶרְאָהוּ לְמֹשֶׁה קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין. ש שֶׁל תְּפִלִּין מֹשֶׁה, כְּלוֹל מִשְּׁלֹשָׁה עֲנָפִים שֶׁל הָאָבוֹת לְמַעְלָה, שֶׁתִּתְקְנוּ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת שֶׁהֵן סִימָן שמ"ע, שֶׁהִיא שַׁזְרִי"ת מִנְחָ"ה עַרְבִי"ת, מ"ה שֶׁלְּךָ – תְּפִלַּת הַשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית א) וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגוֹ'.

וְאַתָּה כּוֹלֵל מֶרְכָּבָה תַּזְהִירוֹנָה שֶׁל אַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה וְאָדָם הָרִאשׁוֹן לְמַעְלָה, וּבַת זוּגוֹ לְמַטָּה, אִם כָּל זַ"י, שֶׁהוּא צַדִּיק זַי הָעוֹלָמִים. וּמִשּׁוּם זֶה אַהֲרֹן, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא יָמִין, פָּרְשׁוּהוּ זְכָמִים בּוֹ, אַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין שֶׁל הַמַּלְכָּה.

יַעֲקֹב הוּא כְּלוֹל מִשְּׁלֹשָׁה אָבוֹת, שֶׁבּוֹ רוֹכֵב אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁלֹּא לְזוֹנָם פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב כְּיָפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

אָמַר הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, רוֹעֶה נֶאֱמָן, רוֹאֶה אֲנִי שֶׁכָּפַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

אֶת שִׁמְךָ וְאָמַר מֹשֶׁה, לְכָלֹל אוֹתְךָ בַּמְּרַכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה וּבַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְוִתוֹנָה, לְכָלֹל בְּךָ אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן מִצַּד הָאָבוֹת, וְלִכְלֹל בְּךָ אֶת זַוָּה מִצַּד אַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה. לָמָּה לֹא כָּפַל שֵׁם יַעֲקֹב כָּךְ?

אָמַר לוֹ הַמְּעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁקָּרָא לוֹ יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל. יַעֲקֹב לְשׁוֹן עָקֵב, כְּלוֹמַר נְקֵבָה, שֶׁנֶּאֱמַר עֵקֶבוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה מַכֶּהָ עַלְגַּל זַנָּבָהּ. וְנִקְרָא יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם רֹאשׁ הַזָּכָר, רֹאשׁ לַנְּקֵבָה, כְּלוֹמַר הָעָקֵב. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַנָּחָשׁ, (בראשית ג) הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב. וְזֶה גָּרַם שְׁכִינָה בַּגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי כב) עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה׳.

שָׁמַז רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְשָׁמְזוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְאָמְרוּ, פֶּה שֶׁל הַשְּׁכִינָה, סִינַי, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד (לְפָנֵי) פִּיךָ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ מְדַבְּרִים בּוֹ, וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל יְשִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל יְשִׁיבָה שֶׁל מַטָּה מְדַבְּרִים בּוֹ עַל פִּיךָ. וְעָלֶיךָ נֶאֱמַר וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ.

דָּבָר אַוֵּר וְהִנֵּה סֵלָם – פָּתַז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, סִינַי זֶה סֵלָם, וְהוּא כָּל, וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה יט) הִנֵּה ה׳ רֹכֵב עַל עָ״ב קַ״ל. ע״ב – יו״ד ה״י וי״ו ה״י. וְעוֹד ע״ב – י׳, י״ה, יה״ו, יְהוָ״ה. קַ״ל – יו״ד, יו״ד ה״א, יו״ד ה״א וא״ו, יו״ד ה״א וא״ו ה״א. אוֹתִיּוֹת רִאשׁוֹנוֹת עוֹלוֹת לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְאוֹתָן תּוֹלָדוֹת שֶׁלָּהֶן עוֹלוֹת קַ״ל. ע״ב קַ״ל עוֹלִים מָאתַיִם וּשְׁנַיִם, כְּזֶזְשְׁבּוֹן ב״ר. וְאַתָּה הוּא רוֹעֶה נֶאֱמָן, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (תהלים ב) נַשְּׁקוּ בַר. וְאַתָּה רַב לְמַטָּה, רַבָּן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, רַבָּן שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, בֵּן לְמַעְלָה, בֵּן לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ.

נֶאֱמַר אֵצֶל דָּוִד, (שמואל–ב יב) גַּם ה׳ הֶעֱבִיר זַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת. בְּזֶה הַגַּם הִתְכַּפֵּר דָּוִד. וְזֶהוּ שִׁעוּר שֶׁל זַכָּה, שָׁלֹשׁ וְאַרְבָּעִים בֵּיצִים וְתוֹסֶפֶת זְמֶשׁ בֵּיצָה, רָמוּז בַּנֶּאֱמַר (ויקרא ה) וְזַמִּישְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו.

אַשְׁרֵי הַתְּפִלָּה שֶׁיְּצָאָה מִפִּיךָ, כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָרַד עַל הַר סִינַי

וְנֶאֱמַר בּוֹ (דברים כט) כִּי אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְגוֹ'. כָּךְ בֵּן (כַּאֲשֶׁר) אַתָּה תִּשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֶאֱסֹף עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים וְכָל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ וְכָל הָעֲתִידִים לִהְיוֹת וְכָל מַזָּלוֹת הַמַּלְאָכִים וְיָרַד בַּצֶּלֶם שֶׁלְּךָ לְקַבֵּל הַתְּפִלָּה שֶׁלְּךָ וְהַתּוֹרָה שֶׁלְּךָ. מִשּׁוּם שֶׁמַּזָּלְךָ שֶׁלְּךָ לְיַיֵּחֵד לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּכָל מַזָּלוֹת שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה וּמַטָּה בְּתוֹרָתְךָ וּבִתְפִלָּתְךָ.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַזָּלְךָ טוֹבָה מְצָרָפָה לְמַעֲשֶׂה. וּכְמוֹ שֶׁהוּא אָמַר אָנֹכִי, וְכֻלָּם אָמְרוּ (שמות כד) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע – כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה לְכָל הַמַּזָּלוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁכֻּלָּם שָׁתְקוּ וְשָׁמְעוּ לְדִבּוּרְךָ, מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹנְךָ בָּהֶם לְיַיֵּחֵד לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּכָל הַמַּזָּלוֹת שֶׁלּוֹ.

וְכָל מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבְטִיחַ לַעֲשׂוֹת לְךָ כַּמָּה טוֹבוֹת שֶׁאֵין לָהֶן סוֹף, כֻּלָּם אָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר, (תהלים קג) בָּרְכוּ ה' מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ, וְהִתְחַזֵּק בְּךָ. שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ וְכָל הַמַּזָּלוֹת שֶׁלּוֹ הִסְכִּימוּ לַעֲשׂוֹת כָּל רְצוֹנְךָ וְיוֹתֵר, מַה שֶּׁהוּא כָּתוּב עַל יָדְךָ, וְלֹא נָפַל דָּבָר מִכְּתִיבַת יָדְךָ שֶׁלֹּא הִתְקַיֵּם.

אַשְׁרֵי הָאָדָם שֶׁאֲדוֹנוֹ זוֹשֵׁב אוֹתוֹ כְּגוּפוֹ וְעוֹשֶׂה לוֹ כָּבוֹד כִּצוּרָתוֹ לִהְיוֹת לוֹקֵחַ דְּבָרִים שֶׁל פִּיו בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה כִּדְבָרָיו בְּהַר סִינַי. וְאֵין אָזְנוֹ שֶׁפָּתַח פִּיו לְקַטְרֵג לוֹ אֶלָּא כֻּלָּם, עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, בְּהַסְכָּמָה אַזַּת וּבְרָצוֹן אָזְנוֹ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

דָּבָר אַזַּר (בראשית כז) וַיְזַלֵּם וְהִנֵּה סֵלָם, רוֹעֶה נֶאֱמָן, מָה ל' עוֹלָה עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת, כָּךְ אַתָּה עָתִיד לְהִתְעַלּוֹת עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁעָלָה לַשֵּׁם שֶׁל יו"ד הֵ"י וָא"ו הֵ"י, שֶׁבּוֹ שָׁלַשׁ י' י' י', שֶׁיְּזַשְׁבּוֹנָן שְׁלֹשִׁים. שֶׁבַּהַתְחָלָה הָיִיתָ בְּשֵׁם יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, שֶׁהוּא יאאא, בְּי"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים שֶׁהֵן גִּימַטְרִיָּא אָזַד. כְּעֵת תִּתְעַלֶּה בְּאֵל, שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת ייא"י. שֶׁשְּׁנֵי שֵׁמוֹת הֵם עֵדִים הֲלֹא אֵל אָזַד בְּרָאנוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ב) הֲלֹא אָב אֶחָד לְכֻלָּנוּ הֲלֹא אֵל אֶחָד בְּרָאָנוּ.

וּבְשָׁלֹשׁ יוֹדִין אֵלּוּ יִתְקַיֵּם בְּךָ, (ישעיה נב) יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד בְּשֵׁם מ״ה. שֶׁכָּךְ עוֹלֶה מִא״ד לְוָזְשְׁבּוֹן אָדָ״ם. וּבְהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת – מְאֹד הוּא אָדָם. יָרוּם – בְּאַרְבַּע פָּנִים שֶׁל אַרְיֵה, שֶׁהֵם (במדבר ו) יְבָרֶכְךָ יְהוָ״ה. וְנִשָּׂא – בְּאַרְבַּע פָּנֵי שׁוֹר, שֶׁהֵם יִשָּׂא יְהוָ״ה, בִּשְׁמאל. וְגָבַהּ מְאֹד – יָאֵר יְהוָ״ה, בְּאֶמְצָעִיתוֹ. וְזֶה שֵׁם יוֹד הֵי וָאו הֵי, יִשָּׂא יְהוָ״ה פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם. רְבִיעִי – יְהוָ״ה, וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרֲכֵם.

מִצַּד הַיָּמִין נִקְרֵאת אֶבֶן. וְכַמָּה אֲבָנִים לַזּוֹת נִמְצְאוּ מִמֶּנָּה, שֶׁמִּמֶּנָּה מֵי הַתּוֹרָה יוֹצְאִים. וּבִגְלָלָם נֶאֱמַר, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְתַלְמִידָיו: כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם, שֶׁמָּא תִּסְתַּכְּנוּ בְּנַפְשְׁכֶם. אַל תֹּאמְרוּ שֶׁהֵם מַיִם, מַיִם מַמָּשׁ, מִשּׁוּם (תהלים קא) דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי. שֶׁאֵלּוּ הַמַּיִם זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי ו) וְתוֹרָה אוֹר. וּמִשּׁוּם שֶׁזֶּה הָאוֹר נוֹבֵעַ בִּמְקוֹר הַמַּיִם (ישעיה נח) אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו, נִקְרָא מַיִם.

וּמִצַּד הַשְּׂמאל, זוֹ הָאֶבֶן שֶׁהִיא אוֹת י׳ – נִקְרֵאת גַּזְלֶת. וּמִשָּׁם עָשָׂר סְפִירוֹת, כְּשִׁלְהֶבֶת קְשׁוּרָה בְּגַזְלֶת. וְיֵשׁ לָהּ אַרְבָּעָה גְוָנִים, (וַעֲשָׂרָה) וְהֵם: יוֹד הֵא וָאו הֵא. יְהוָ״ה. וְהִיא יָד הַגְּדוֹלָה בִּימִין, יָד הַחֲזָקָה בִּשְׂמאל, הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, מִשָּׁם הִיא יָד רָמָה, כְּלוֹלָה מֵאַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם גְּוָנִים.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא מִצַּד הַיָּמִין – אֶבֶן. וּמִצַּד הַשְּׂמאל – גַּזְלֶת. בָּהּ לוֹקְחִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָמָה מִיִּשְׂמָעֵאל וֵאֱדוֹם, שֶׁהֵם אִשִּׁים נָכְרִיִּים וּמַיִם הַזִּידוֹנִים. וְהַמְמֻנִּים שֶׁלָּהֶם – סָמָאֵל וְנָזְשׁ. סָמָאֵל אֵשׁ הַגֵּיהִנָּם, מְמֻנֶּה עַל הָאֱמָה שֶׁל עֵשָׂו. נָזְשׁ מְמֻנֶּה עַל הָאֱמָה שֶׁל יִשְׂמָעֵאל, וְהוּא רַהַב הַמְמֻנֶּה עַל הַמַּיִם.

בִּימִין אַבְרָהָם, שֶׁדַּרְגָּתוֹ וֶסֶד, נוֹטֵל נְקָמָה מִיִּשְׂמָעֵאל וּמֵהַמְמֻנֶּה שֶׁלּוֹ. וּבִשְׂמאל יִצְחָק, שֶׁדַּרְגָּתוֹ פַּחַד, נוֹטֵל נְקָמָה מֵעֵשָׂו וּמֵהַמְמֻנֶּה שֶׁלּוֹ. בִּשְׁנֵי מְשִׁיזִים, שֶׁהֵם אֶזֶד מִיָּמִין – מָשִׁיזָו בֶּן דָּוִד, וְאֶזֶד מִשְּׂמאל – מָשִׁיזָו בֶּן יוֹסֵף. וּבְדַרְגָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהִיא כְּנֶגְדּוֹ, בְּסוֹד שֶׁל (בראשית מז) שִׁכֵּל אֶת יָדָיו (כִּי

מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר). אַרְיֵה לִשְׁמֹאל. שׁוֹר לִימִין, שֶׁל יִשְׂמָעֵאל. בִּגְלַל שֶׁיְּהוּדָה נָּלָה בְּעֵשָׂו, נִמְצָא יְמִין הַקְּדֻשָּׁה עִם הַשְּׂמֹאל שֶׁל עֵשָׂו. וּשְׂמֹאל הַקְּדֻשָּׁה עִם יָמִין טֻמְאָה שֶׁל יִשְׂמָעֵאל, (שם מט) עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה, רוֹעֶה נֶאֱמָן, בְּדַרְגָּה שֶׁל תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל, נוֹטֵל נְקֻמָּה מֵעֵרֶב רַב.

בְּשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת אֵלּוּ יִפָּקֵד (יֵצְאוּ) כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים מִן הַגָּלוּת, וּבָהֶן יִכָּזוּ נְקֻמָּה מֵעֵשָׂו וְיִשְׂמָעֵאל וְעֵרֶב רַב. כְּדֶגְמָא שֶׁל עֵרֶב רַב מִעָרְבִים בְּעֵשָׂו וְיִשְׂמָעֵאל, כָּךְ יַעֲקֹב מִעָרֵב בְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק, עֵרוּב שֶׁל שְׁנֵיהֶם. וְכָךְ מִתְעָרֵב שִׁילֹה עִם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד וּמָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף, וּתְהֵא שַׁלְשֶׁלֶת שֶׁל שְׁנֵיהֶם כְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁרָאָה בִּלְעָם בִּנְבוּאָתוֹ, שֶׁכָּךְ מִתְקַשְּׁרִים שְׁנֵי מְשִׁיחִים בָּרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן בִּשְׁלֹשָׁה אָבוֹת בַּגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה.

פָּתַח וְאָמַר, (במדבר כג) לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ. וְהַכֹּל לְקַיֵּם הַפָּסוּק (ישעיה נד) וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֲקַבְּצֵךְ. בְּאוֹתוֹ זְמַן נִשְׁבָּרוֹת הַקְּלִפּוֹת שֶׁהָיוּ מְסוֹבְבוֹת לַשְּׁכִינָה. מִיָּד מִתְגַּלִּית אָבֶן אַחַת מִשִּׁשָּׁה אָבָנִים, שֶׁהֵן סַגּוֹלְתָּא, שֶׁעֲלֵיהֶן נֶאֱמַר (יחזקאל א) וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְהֵן יוּי. בָּרְבִיעִי – אֶבֶן רְבִיעִית. בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ – אֶבֶן חֲמִישִׁית. כְּנֶגְדָּן וַיַּקְהֵל דָּוִד (שמואל–א יז) חֲמִשָּׁה חַלְקֵי אֲבָנִים מִן הַנַּחַל. וְאֵלּוּ לְעֲמָתָם חֲמִשׁ תֵּבוֹת, שֶׁהֵן: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָ"ה אֱלֹהֵינוּ יְהוָ"ה.

וַאֲנִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה (יחזקאל א) – זוֹ שְׁכִינָה, בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָחֹז. אוֹת ו' בְּתוֹסֶפֶת וַאֲנִי – הוּא נָהָר, צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים. (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. מַהוּ עֵדֶן? זוֹ בִּינָה. נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנָּה זוֹ ו', בֶּן יָ"ה, דַּרְגָּה שֶׁל הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן יוֹצֵא מֵאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה, וּמִתְפַּשֵּׁט בְּשֵׁשׁ סְפִירוֹת עַד צַדִּיק, וּמִמֶּנּוּ מַשְׁקֶה לַגָּן (שֶׁל עֵדֶן), שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה.

מַהוּ כְּבָר? כ' – כֶּתֶר. ב' – בִּינָה. ר' – רֵאשִׁית זָכְמָה. כֶּתֶר בִּימִין, זָכְמָה בִּשְׂמֹאל, בִּינָה בָּאֶמְצַע. רֶכֶב לָעֶלְיוֹן, לְעִלַּת הָעִלּוֹת. עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת כֻּלָּן נִכְלְלוּ בְּנָהָר, שֶׁהוּא מִתְפַּשֵּׁט עַד צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא כֹּל, כּוֹלֵל הַכֹּל. וּבְגָלְלוֹ

פָּרְשׁוּהוּ (דניאל ד) אִילָן גָּדוֹל וְתַקִּיף, וּמָזוֹן לְכֻלָּם בּוֹ. מִמֶּנּוּ תָּלוּי הַכֹּל. כַּאֲשֶׁר רָאָה הַשְּׁכִינָה מִתּוֹךְ הַקְּלִפּוֹת, רָאָה עִמָּהּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

סֹלֶת לִמְזוּזָה, לְהַעֲלוֹת לְוֹאת הַסֹּלֶת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לִמְזוּזָה בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

בַּזּוֹהַר הַקָּדְמוֹן, אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מִכָּאן נוֹדָע אֵלּוּ דְּבָרִים סְתוּמִים הֵם, וְצָרִיךְ לְפָתְחָן אוֹתָם לְפָנֵי הַוָּתִיקִים. אַבְרָהָם וְיִצְחָק שֶׁתִּקְנוּ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית וּמְזוּזָה, נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם, (ישעיה מזז) אַף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ – זֶה יִצְחָק. וִימִינִי טִפָּחָה שָׁמָיִם – זֶה אַבְרָהָם. שֶׁהַדְּרָגוֹת שֶׁלָּהֶם זֶסֶד וָפַחַד, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (שם סב) נִשְׁבַּע ה' בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. אֵלּוּ שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא יְהוָ"ה, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. הַסֹּלֶת שֶׁלּוֹ זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, הָאוֹר שֶׁלּוֹ, סֹלֶת נְקִיָּה מִצַּדּוֹ בְּלִי פָּגָם שֶׁל זוֹשֶׁךְ וּבְלִי תַּעֲרֹבֶת זוֹשֶׁךְ כְּלָל. שֶׁכָּךְ הֵם זוֹשֶׁךְ עִם אוֹר, כְּמוֹ דָּגָן בְּפָנֵי מוֹץ וְתֶבֶן.

וּבַזְּטָאִיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִתְעָרְבִים זוֹשֶׁךְ וְאוֹר, וּכְמוֹ שֶׁאָדָם דָּשׁ תְּבוּאָה וּלְבַסּוֹף הוּא בּוֹרֵר אוֹתָהּ כְּבוֹרֵר אֹכֶל מִתּוֹךְ פְּסֹלֶת – כָּךְ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּרוּזָם כַּאֲשֶׁר מִתְעָרֵב בָּהֶם זוֹשֶׁךְ. וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים נא) זְבָזֵי אֱלֹהִים רוּזַ נִשְׁבָּרָה וְגוֹ'. שֶׁבְּכָךְ נִשְׁבָּר הַזוֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע, שֶׁמְּכַסֶּה עַל הָרוּזַ כְּמוֹ מוֹץ שֶׁמְּכַסֶּה עַל הַזִּטָּה, אוֹ כְּמוֹ עָנָן שֶׁמְּכַסֶּה עַל הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא מַנִּיזַ לוֹ לְהָאִיר.

וּבְזֶמֶן שֶׁזּוֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע, מְכַסֶּה עַל יֵצֶר הַטּוֹב, שֶׁהוּא אוֹר, הוּא כְּמִי שֶׁאָסוּר בְּבֵית הָאֲסוּרִים שֶׁל יֵצֶר הָרָע. וְאַף כָּךְ, כַּאֲשֶׁר יֵצֶר הַטּוֹב הוּא אָסוּר בִּרְשׁוּת יֵצֶר הָרָע, כָּךְ הֵם אֲסוּרִים הַזַּיָלִים שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב בִּרְשׁוּת הַזַּיָלִים שֶׁל יֵצֶר הָרָע. וּבְזֶמֶן שֶׁיִּשְׂרָאֵל רוּזָם בְּכָל אֵיבָרָיו לְפָנֵי יְהוָ"ה, מַה

כְּתוּב? (ישעיה מט) לֵאמֹר לָאֲסוּרִים צֵאוּ וְלַאֲשֶׁר בַּחֹשֶׁךְ הִגָּלוּ.

אֲבָל הַשְּׁכִינָה הִיא סֹלֶת נְקִיָּה, שֶׁאֵין זוֹשֶׁךְ וַאֲפָלָה יָכוֹל לְהִתְעָרֵב בָּהּ. הִיא כְּמוֹ גֶּפֶן שֶׁאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת הַרְכָּבָה מִמִּין אַחֵר שֶׁאֵינוֹ מִינָהּ. וְזוֹ הַסֹּלֶת בֵּין זְרוֹעוֹת הַמֶּלֶךְ הִיא יוֹשֶׁבֶת, בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

(וּבְזִבּוּר קַדְמוֹן) בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית, בְּשֶׁמֶן – בְּאוֹתוֹ שֶׁמֶן שֶׁנִּמְשָׁךְ וְיוֹצֵא מִלְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָפָה אָמַרְתָּ. אֲבָל מַהוּ כְּתִית? אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא. שֶׁכֵּיוָן שֶׁהוּא שֶׁמֶן, מַהוּ כְּתִית? אֶלָּא רָמְזוּ הוּא שֶׁהוּא רוֹמֵז לְשַׁמֵּשׁ בַּנְּקֵבָה, לְהַמְשִׁיךְ אֶצְלָהּ שֶׁמֶן כְּתִית כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לָהּ, לֹא הָיְתָה אֶלָּא כְּתִית (אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, שֶׁהוּא רוֹמֵז לְהַמְשִׁיךְ אֶצְלָהּ שֶׁמֶן כְּתִית כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לָהּ), לְהוֹצִיא מְזִיתִים, שֶׁהֵם אֶבְרֵי הַגּוּף, וּלְהַמְשִׁיךְ אוֹתָהּ הַמְשָׁכָה מִלְמַעְלָה בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר. (לֹא הָיָה אֶלָּא כְּתִית).

וְהַצַּדִּיק הוּא שֶׁכּוֹתֵשׁ כְּתִישׁוֹת, וּמוֹצִיא מִכָּל אוֹתָם אֵיבָרִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם זֵיתִים קְדוֹשִׁים, שֶׁמֶן הַמִּשְׁוָה, בִּתְשׁוּקָה שְׁלֵמָה לְגַבֵּי הַנְּקֵבָה. וְאִם לֹא יִכְתֹּשׁ, לֹא יֵצֵא אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶן, אֶלָּא בְּלִי תְּשׁוּקַת הָאֵיבָרִים. וְאוֹתוֹ שֶׁמֶן לֹא תֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ הַנְּקֵבָה, וְלֹא יִהְיֶה כְּמוֹ שֶׁרָאוּי עַד שֶׁתִּהְיֶה בְּלוּלָה מִמֶּנּוּ מִכָּל הָאֵיבָרִים. וְעַל זֶה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית, לֵהָנוֹת וְלִהְיוֹת נָוָה מִמֶּנּוּ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כַּמָּה מְתוּקִים דְּבָרֶיךָ. וַדַּאי נֶאֱמַר כָּאן בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית, וְנֶאֱמַר שָׁם בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, בְּלוּלָה בַּמִּקְרָא, בַּמִּשְׁנָה, בַּתַּלְמוּד. וְעוֹד יֵשׁ סוֹד שֵׁנִי, בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית – וַדַּאי אֵין הַתּוֹרָה הִיא בְּלוּלָה אֶלָּא לְמִי שֶׁסּוֹבֵל כַּמָּה יִסּוּרִים בִּשְׁבִילָהּ, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁאֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ. וְעוֹד אָמְרוּ, בִּזְמַן שֶׁאַתָּה מְכַתֵּת רַגְלֶיךָ מִמְּדִינָה לִמְדִינָה, תְּזָכֶה לִרְאוֹת פָּנֵי שְׁכִינָה.

וְעוֹד בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית – זֶהוּ שֶׁמְּקַיֵּם פַּת בַּמָּלַוז תֹּאכַל (יזזקאל ד)

וּמַיִם בִּמְשׂוּרָה תִּשְׁתֶּה. וְעוֹד בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית – וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נג) וְהוּא מְחֻלָּל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ. וְעוֹד בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית – זֶה צַדִּיק וְזֵי הָעוֹלָמִים שֶׁמּוּשָׁךְ טִפּוֹת קְדוּשׁוֹת, שֶׁהֵן פָּרוּרִים כַּזֵּיתִים, מֵהַמּוֹז הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֵם עֶשְׂרִין אָזֹוד כְּנֶגֶד י׳. וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים – י׳ י׳. וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לַפָּר – י׳ י׳. וְהֵם – עֶשְׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ, וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים לָאַיִל, וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים לַפָּר.

וְסוֹד הַדָּבָר אָמְרוּ בְּתַעֲנִיּוֹת, אֵין טִפָּה יוֹרֶדֶת מִלְמַעְלָה שֶׁאֵין עוֹלוֹת כְּנֶגְדָּהּ טִפַּיִם. וְהֵם בְּסוֹד זֶה: ◌ֹ וְהָרְמֹז שֶׁלָּהֶן כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה מוֹזִין. אָזֹוד – מוֹז הַזִּכָּרוֹן. שֵׁנִי – מוֹז הַמַּוְזֶשֶׁבָּה. שְׁלִישִׁי – מוֹז הַדִּמְיוֹן. הַדִּמְיוֹן וְהַזִּכָּרוֹן עוֹלִים מִן הַלֵּב. הַמַּוְזֶשֶׁבָּה יוֹרֶדֶת עַל הַלֵּב, וּמְקַבְּלִים אוֹתָהּ עֲלֵיהֶם כְּמֶלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הָאָדָם, שֶׁהוּא מַוְזֶשֶׁבָּה, שֶׁרוֹכֵב וְשׁוֹלֵט עַל זֶה שְׁלִישִׁית, וְיוֹרֶדֶת עָלָיו אֲצֶל שְׁתֵּי הַזִּיוֹת, וּפוֹתְזִים כַּנָּפַיִם לְכַבֵּל אוֹתָהּ כְּמוֹ נְקוּד זוֹלָם עַל צֵירֵי – נַעֲשֶׂה סְגוֹלְתָּא, וְזֶה כֶּתֶר עֶלְיוֹן עַל זָכְמָה וּבִינָה.

עֶשְׂרוֹן וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים רוֹמְזִים לְשָׁלֹשׁ זִיוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהֵן: גְּדֻלָּה, גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת. שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרוֹנִים רוֹמְזִים לְנֶצַח, הוֹד, יְסוֹד. מֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנָה. רְבִיעִית הַהִין – זוֹ מַלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, ה׳ רְבִיעִית מִשֵּׁם יְהוָ״ה, שֶׁהוּא אַרְבַּע פָּנֵי אָדָם. (ע״כ רעיא מהימנא). (וּבְזֹזְבוּר קַדְמוֹן).

זֹהַר

רְבִיעִית הַהִין, רֶגֶל רְבִיעִית לַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, וְהִיא עוֹלָה תָּמִיד אֲצָלוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם עַד מַוְזֶשֶׁבָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁאֵין לָהּ סוֹף, וּמִשּׁוּם זֶה הָעוֹלָה בָּאָה עַל הַרְהוּר הַלֵּב.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וּבִזֹזְבוּר הַקַּדְמוֹן אָמַר, רוֹעֶה נֶאֱמָן, אוֹתוֹ טַעַם שֶׁל זַרְקָא הִיא אוֹת יו״ד, רְבִיעִית. אַף כָּךְ בַּזָּיָה שֶׁשְּׁמָהּ אָדָם, שֶׁאַרְבַּע פָּנִים שֶׁלָּהּ שֶׁהֵם יְהוָ״ה, מַקַּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא. שְׁלֹשׁ זִיוֹת שֶׁהֵן שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים. (ע״כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

וּבְזִבּוּר דַּרְמוֹן, עוֹלַת תָּמִיד הִיא רֶגֶל רְבִיעִית לַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן. זוֹ עוֹלָה תָּמִיד בְּכָל יוֹם מֵאֵלּוּ הַיָּמִים שִׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. בְּשַׁבָּת – עַל אֶזֶד שְׁנַיִם, כְּדֵי שֶׁיִּתּוֹסֵף בָּהּ אוֹר וּשְׁלֵמוּת כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הַמַּלְכוּת בְּשֵׁשׁ סְפִירוֹת הִיא עוֹלָה תָּמִיד אֲצֶל אוֹת ו׳ שֶׁאֲזוּזָה בָּהֶן. בֵּן י״ה, גָּנוּז בְּבִינָה. וּבְאֵילּוּ סְפִירוֹת מֵאֵלּוּ הַשֵּׁשׁ עוֹלָה אֶצְלוֹ? בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, הַנִּקְרָא תִּפְאֶרֶת. שֶׁבְּיוֹם הַשַּׁבָּת נוֹסֶפֶת עִמּוֹ נֶפֶשׁ יְתֵרָה, שֶׁהִיא בִּינָה, ה׳ עֶלְיוֹנָה. י׳ – אוֹת בְּשַׁבָּת, וְזָכְתָה עֶלְיוֹנָה, מֶלֶךְ מְעַטֵּר בְּכֶתֶר, וּמְשׁוּם זֶה בְּתְפִלַּת מוּסָף כֶּתֶר יִתְּנוּ לְךָ.

וּבְרָאשֵׁי זִדְשֵׁיכֶם – וְכִי כַּמָּה רָאשִׁים יֵשׁ לָהּ לַלְּבָנָה? אֶלָּא הֵם שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת כְּדַרְגְּמַת זֶה ◌ֹ נְקֻדָּה תַּזְוִתּוֹנָה – הַלְּבָנָה, שְׁנֵי רָאשִׁים שֶׁלָּהּ אֵלּוּ שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת שֶׁהֵן עָלֶיהָ סָגוֹל. בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה כֶּתֶר עַל שְׁנֵי מְלָכִים כְּדַרְגְּמַת זֶה ◌ֹ, וְהָיְתָה סָגוֹלְתָא. וּלְבַסּוֹף שֶׁאָמְרָה אִי אֶפְשִׁי לִשְׁנֵי מְלָכִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר אֶזֶד, אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עַצְמֵךְ. וְיָרְדָה לְרַגְלֵיהֶם שֶׁל שְׁנֵי מְלָכִים כְּמוֹ זֶה ◌ֵ, וְזֶהוּ נְקוּד סָגוֹל. מַה שֶּׁהָיְתָה סָגוֹלְתָא, זְזָרָה לִהְיוֹת סָגוֹל.

וְסוֹד הַדָּבָר – כְּנֶגֶד שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת שֶׁהֵן שְׁנֵי מְלָכִים, רוֹמְזוֹ בְּפָסוּק פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם. וּכְנֶגֶד נְקֻדָּה שֶׁהִיא עֲטָרָה עַל רָאשֵׁיהֶם, אָמַר וְאַיִל אֶזֶד, כְּמוֹ כֶּתֶר אֶזֶד. אַזַר שֶׁאָמְרָה אִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵי מְלָכִים שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בְּכֶתֶר אֶזֶד, הִקְטִינָהּ עַצְמָהּ. אַף כָּךְ, וּשְׁעִיר עִזִּים אֶזֶד לְזַזָטָאת. אַיִל שֶׁל יְצוּזָק זָזַר לִהְיוֹת שָׂעִיר. הִתְהַפֵּךְ מֵרַזַמִּים לְדִין, וְנִקְטַן.

וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר שְׂעִיר עִזִּים אֶזֶד לְזַזָטָאת, וְלֹא אָמַר לְעוֹלָה, לִהְיוֹת כֶּתֶר. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁיֵּשׁ יְרִידָה בְּזַזָטָאת? שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ט) וַיֵּרֶד מֵעֲשֹׂת הַזַּזָטָאת. וּמַדּוּעַ שִׁתֵּף עוֹלָה עִם זַזָטָאת בַּיְרִידָה? אֶלָּא לְלַמֵּד, שֶׁעוֹלָה הָיְתָה

בַּהַתְוָזְלָה מִדַּת הָרַוָזִמִים, וּלְבַסּוֹף הִתְהַפָּכָה לְמִדַּת הַדִּין בַּיְרִידָה, וְנִקְרֵאת זַטְאת, וְהַכֹּל אָוָזד.

וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה. עָלַי – הָיְתָה הַלְבָנָה כֶּתֶר וַדַּאי, כְּדַגְמַת זֶה ◌ֹ, וּלְבַסּוֹף הִתְמַעֲטָה וְיָרְדָה לְרַגְלָיו כְּדַגְמַת זֶה ◌ֹ, וּבְזְמַן זֶה נֶאֱמַר הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם ו) הֵיא הָעֹלָה, עוֹלָה מֵרַגְלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ישעיה סו) וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי, לוֹמַר בָּהּ הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי. וְזֶהוּ סוֹד (שמואל–ב כג) צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים. שֶׁמְּהַפֵּךְ דִּין לְרַוָזְמִים. וְסוֹד הַדָּבָר – (תהלים קיוז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. כְּדַגְמַת זֶה הוה"י, יְהוָה.

וְעוֹד, כֶּבֶשׂ אָוָזד וּשְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים – כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ סְפִירוֹת. שִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה – כְּנֶגֶד שֶׁבַע סְפִירוֹת. שִׁבְעָה כְבָשִׂים – הֵם שִׁבְעָה יָמִים שֶׁל הַלְבָנָה. בְּנֵי שָׁנָה – בְּנֵי הַלְבָנָה שֶׁנִּקְרֵאת שָׁנָה, שֶׁהִיא אַוָזת מֵאוֹתָן שָׁנִים קַדְמוֹנִיוֹת. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

וּבְרָאשֵׁי זָוָדשֵׁיכֶם וְגוֹ'. וְכִי כַּמָּה רָאשִׁים יֵשׁ לַלְבָנָה? וַהֲרֵי אֵין רֹאשׁ לַלְבָנָה אֶלָּא הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא רֹאשׁ בִּשְׁבִילָהּ. אֶלָּא רָאשֵׁי – שְׁנַיִם, בְּכָל זָוָדשׁ וְזָוָדשׁ, וְהֵם יַעֲקֹב וְיוֹסֵף שֶׁמִּתְזַדְּשִׁים עַל הַלְבָנָה, וְעַל זֶה רָצוּ לְזַדֵּשׁ אוֹתָהּ.

פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם – אֵלּוּ הֵם שֶׁאָמְרָה הַלְבָנָה אֵיךְ יִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהּ כְּאָוָזד, וְהִמְעִיטָה עַצְמָהּ תַּוָזתֵיהֶם. וְאַיִל אָוָזד – זֶה אֵילוֹ שֶׁל יִצְוָזק. וְכִי אַבְרָהָם לְהֵיכָן הָלַךְ? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִתְעוֹרֵר עָם עֵשָׂו, נֶאֱסַף אַבְרָהָם, שֶׁלֹּא יִרְאֶה אוֹתוֹ. וּמִי הוּא? שָׂעִיר שֶׁל רֹאשׁ זָוָדשׁ. (שִׁתֵּי נַסְוָואוֹת) וּמִשּׁוּם שֶׁמְּזַמָּן לְהִתְעוֹרֵר עָם עֵשָׂו, שֶׁהוּא שָׂעִיר – נֶאֱסַף אַבְרָהָם וְלֹא נִמְצָא שָׁם. יִצְוָזק נִמְצָא שָׁם, שֶׁהָאַהֲבָה שֶׁלּוֹ אֶצְלוֹ כְּיַיִן עַל שְׁמָרָיו. יַעֲקֹב נִמְצָא שָׁם לִשְׁבֹּר פָּנָיו. יוֹסֵף הוּא הַשּׁוֹר (שָׁטָן) שֶׁלּוֹ אֵצֶל רָזוָזל.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַדַּאי בְּנֵי שָׁנָה נִקְרָאִים עַל שֵׁם הַזְּמַן (מַלְכוּת),

הָאֵם הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ פָּנֵי מֹשֶׁה כִּפָּנֵי זַמְּה. (הַלְבָּנָה שֶׁנִּקְרֵאת עָנָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שנ"ה יָמִים כְּוֶזְשְׁבּוֹן) עָנָה יֵשׁ בָּהּ שס"ה יָמִים, כְּוֶזְשְׁבּוֹן שס"ה מִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה, וְלָכֵן הוּא לִשְׁמאל. אִמָּא עֶלְיוֹנָה – הַלְבָּנָה בִּימִין. אֲסוּרָה הַבַּת לָאָב, שֶׁהוּא לְיָמִין, וְסָד. וְהִיא כְּלוּלָה מֵרמ"ז מִצְוֹות. נִמְצֵאת ו' עִם אִמָּא לִשְׁמאל. הַבַּת עִם הָאָב לִימִין הַוֶּזְסָד. (וְהִיא כְּלוּלָה מֵרמ"ז מִצְוֹות. נִמְצֵאת ו' עִם אִמָּא, וְהַבַּת עִם הָאָב לְיָמִין). וְסוֹד הַדָּבָר – (משלי ג) בְּוֶזְכְמָה יָסַד אֶרֶץ. וֶזְכְמָה – אַבָּא. אֶרֶץ – בַּת. כּוֹנֵן שָׁמַיִם – שֶׁהוּא בֵּן, עִם אִמָּא, שֶׁהִיא תְּבוּנָה. וֶזֶהוּ צֵרוּף יהה"ו, הַוָיוֹת בָּאֶמְצַע.

וְעוֹד, וּשְׁעִיר עִזִּים אֶזָּד – שְׁנֵי שְׂעִירִים הֵם, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (ויקרא טז) וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים וְגו' גּוֹרָל אֶזָּד לַה' וְגוֹרָל אֶזָּד לַעֲזָאזֵל. שָׂעִיר לַה', בְּגָלַל מִעוּט הַלְּבָנָה, וְהוּא שָׂעִיר אֶזָּד לַיהוָ"ה לְוִזַּטָּאת. אֶזָּד – מִצַּד הַיִּזּוּד. אֲבָל שָׂעִיר שֶׁל עֲזָאזֵל לֹא כָּתוּב בּוֹ אֶזָּד, לָא קָרְבָּן, וְלֹא אִשֶּׁה, וְלֹא עוֹלָה. אֶלָּא – וְשִׁלַּזּ בְּיַד אִישׁ עִתִּי הַמִּדְבָּרָה. וְשִׁלַּזּ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב, (בראשית לב) מִנְזָזָה הִיא שִׁלּוּזָה לַאדנִי לְעֵשָׂו. אַף כָּךְ שִׁזַּר, לִשְׁבֹּר הָרִגְזָ שֶׁל סָמָא"ל שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב לַמִּקְדָּשׁ לְקַטְרֵג.

מָשָׁל לְכֶלֶב שֶׁהוּא רָעֵב, וּמִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁלֹּא יִנָּשֵׁךְ אוֹתוֹ, נוֹתֵן לוֹ בָּשָׂר לֶאֱכֹל אוֹ לֶזֶם, וְיַשְׁקֶה אוֹתוֹ מַיִם. וְסוֹד הַדָּבָר – (משלי כה) אִם רָעֵב שִׂנַּאֲךָ הַאֲכִלֵהוּ לֶזֶם וְגו'. וּבָזֶה יַזֵּזר לְאַהֲבָתוֹ שֶׁל הָאָדָם. שֶׁלֹּא דַי שֶׁלֹּא יִנָּשֵׁךְ אוֹתוֹ בְּכַמָּה יְסוּרִים, אֶלָּא יַזֵּזר לִהְיוֹת עָלָיו סַנֵּגוֹר, וַיַזֵּזר לִהְיוֹת אוֹהֲבוֹ.

וּמַדּוּעַ הָיוּ שׁוֹלְזִים אוֹתוֹ בְּיַד אִישׁ עִתִּי, פֶּגוּם? מִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּים הָאֲזֵרִים כֻּלָּם בַּעֲלֵי מוּמִים, וְנִקְרְאוּ שְׂעִירִים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יג) וּשְׂעִירִים יְרַקְּדוּ שָׁם. וְנֶאֱמַר בָּהֶם, (ויקרא יז) וְלֹא יִזְבְּזוּ עוֹד אֶת זִבְזֵיהֶם לַשְּׂעִירִם. שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דברים לב) יִזְבְּזוּ לַשֵּׁדִים לֹא אֱלֹהַּ. וּבְשָׂעִיר זֶה נִפְרָשׁ מֵהַכֹּל, וְנוֹשֵׂא אֶת כָּל זִזּוּבוֹת יִשְׂרָאֵל עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם. וְעוֹד, אַזָּר שֶׁנִּוְטָל הוּא – וְנָשָׂא. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שמות לד) נֹשֵׂא עָוֹן. מַה בֵּין נוֹשֵׂא לְנָשָׂא? נָשָׂא – מַשָּׂאוֹי. נֹשֵׂא – הֲרָמַת הַמַּשָּׂאוֹי. (וּבְזִזּוּר

קַדְמוֹן) (ע״כ רעיא מהימנא).

זֹהַר

וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר – שָׁלֹשׁ מַדְרֵגוֹת רִאשׁוֹנוֹת שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּל אַוָּת וְאַוָּת – עֶשֶׂר, כְּדֶגְמָא שֶׁל מַעְלָה – עֶשְׂרִים, אֶזֶד מֵעֲשָׂרָה. וּשְׁעִיר זַטָּאת אֶזֶד, מַדּוּעַ נִקְרָא זַטָּאת? מִשּׁוּם שֶׁהוּא זַטָּאת, וּמִצַּד הַזַּטָּאת הוּא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַהֲרֵי כָּתוּב לַה׳. אֶלָּא לְשֵׁם ה׳ מֻקְרָב בְּוַדַּאי, שֶׁכָּתוּב לְכַפֵּר. לְשַׁבֵּר פָּנִים, וְהַכֹּל יִתְקָרֵב לַמִּקְדָּשׁ, אֶלָּא נוֹתְנִים זֶלֶק אֶזֶד לְסָמְאֵל, וְאוֹכֵל אוֹתוֹ, וְלֹא אוֹזֵז בִּשְׁאָר הַקְּרְבָּנוֹת. וְזֶהוּ לְבַדּוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּתֵּף אַזָּר עִמּוֹ לֶאֱכֹל בּוֹ.

הוּא נֶהֱנָה בְּתוֹךְ סְעוּדַת הַמֶּלֶךְ בְּזֶלֶק זֶה, וְעַל זֶה שָׁמֵז, וְנִפְרָד מִיִּשְׂרָאֵל וְלֹא מְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם. וְאִם לֹא שֶׁהָיָה מִעוּט הַלְּבָנָה, לֹא הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ בְּסְעוּדַת הַמֶּלֶךְ כְּלוּם. וְכִי בְּמִעוּט הַלְּבָנָה מֶה הָיָה עוֹשֶׂה? אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּתְקָרֵב וְיֵינָק וְיִקָּזוּ כֹּזַז לְעֵמּוֹ מִתּוֹךְ צַד שְׂמאל שֶׁל הַלְּבָנָה, וְיִתְזַזֵּק בּוֹ. וּבְשָׁעִיר זֶה נִפְרָד מֵהַכֹּל וְנֶהֱנָה בָּזֶה. וּמִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִמְעִיט לָהּ לַלְּבָנָה, מַקְרִיבִים לוֹ לְזֶה הַשָּׁעִיר, כְּדֵי שֶׁיִּפָּרֵד מִמֶּנּוּ וְלֹא יִתְקָרֵב לַמִּקְדָּשׁ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה. עָלַי – בִּגְלָלִי, שֶׁהִמְעַטְתִּי אוֹתָהּ. בִּגְלַל סִבָּה שֶׁלִּי אַתֶּם צְרִיכִים זֶה.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וּבְרֹאשֵׁי זָזְדֵשֵׁיכֶם (במדבר כוז) – הֵם יַעֲקֹב וְיוֹסֵף. (בראשית לוז) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף, שֶׁמִּתְזַדְּשִׁים עַל הַלְּבָנָה. מָצִינוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל זָזָנוֹךְ שֶׁאָמַר, כְּמוֹ שֶׁבְּרֹאשׁ וזֹדֶשׁ, שֶׁנִּטְהֶרֶת הַלְּבָנָה לְהִתְקָרֵב בְּבַעְלָהּ, צָרִיךְ לָתֵת לַצַּד הָאַוָּר זֶלֶק אֶזֶד בְּאוֹתוֹ מִין שֶׁלָּהּ – אַף כָּךְ גַּם כֵּן צְרִיכָה הָאִשָּׁה בְּשָׁעָה שֶׁנִּטְהֶרֶת לְהִתְקָרֵב בְּבַעְלָהּ לָתֵת זֶלֶק אֶזֶד לַצַּד הָאַוָּר בְּאוֹתוֹ מִין שֶׁלּוֹ.

וּמַהוּ? אוֹתוֹ זֶלֶק הַצַּפָּרַנַּיִם בַּלִּכְלוּךְ שֶׁלָּהֶם. וּמְעַט מִשַּׁעֲרוֹת הָרֹאשׁ, כֵּיוָן שֶׁצָּרִיךְ לִסְרֹק רֹאשָׁהּ, וְלִכְרֹךְ אוֹתָם זֶה בָּזֶה, וְלֹא יֵלֵךְ אַזָּרִיהָ אוֹתוֹ צַד הָרַע לְהָרַע לָהּ, וְיִפָּרֵד מִמֶּנָּה בְּכָל הַצְּדָדִים. וּמַה תַּעֲשֶׂה מֵאוֹתוֹ שֵׂעָר וְצִפָּרְנַיִם?

לְאַזָּר שֶׁתִּכְרֹךְ אוֹתָם כְּאֶזֶד, צָרִיךְ לְהַנִּיזָּן אוֹתָם בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא עוֹבְרִים שָׁם בְּנֵי אָדָם, אוֹ בְּתוֹךְ זוֹרִים תַּזּוֹתוֹנִים שֶׁל הֶזָּצֵר, וְיִגְנֹז אוֹתָם שָׁם.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וְעוֹד וּבְרָאשֵׁי זָדְשֵׁיכֶם – אָמְרוּ זַכְמֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיוּ מְקַדְּשִׁים זָדָשִׁים עַל פִּי בֵּית דִּין, הָיוּ מַשִּׁיאִין מַשּׂוֹאוֹת בְּרָאשֵׁי הֶהָרִים, וְהָיוּ אוֹמְרִים: כָּזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ. לְפָעָמִים הָיְתָה הַלְּבָנָה כְּדַגְמָא זוֹ הָיְתָה מִסְתַּכֶּלֶת לְמַעְלָה בְּקַרְנֶיהָ. וְלִפְעָמִים מִסְתַּכֶּלֶת לְמַטָּה כְּדַגְמָא זוֹ לִפְעָמִים מִסְתַּכֶּלֶת לַמִּזְרָח כְּדַגְמָא זוֹ לִפְעָמִים לַמַּעֲרָב כְּדַגְמָא זוֹ – כ. לִפְעָמִים לַדָּרוֹם, וְלִפְעָמִים לַצָּפוֹן, וְזוֹהִי אוֹת כ, הַהִסְתַּכְּלוּת שֶׁלָּהּ לִשְׁשָׁה צְדָדִים שֶׁכּוֹלֶלֶת אוֹתָם הַתִּפְאֶרֶת, שֶׁהִיא אוֹת ו׳, גְּדֻלָּה גְּבוּרָה תִּפְאֶרֶת נֵצַח הוֹד יְסוֹד.

נְקֻדָּה שֶׁמּוּשֶׁכֶת עָלֶיהָ מִבִּפְנִים הִיא זָכְמָה. וְאוֹתוֹ הַזּוּט הַסּוֹבֵב עָלֶיהָ הוּא כֶּתֶר. וְאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה הַהִיא לִפְעָמִים עֲטָרָה, וְלִפְעָמִים כִּסֵּא לְשֶׁבֶת עָלֶיהָ, לִפְעָמִים שִׁרְפְּרַף לַהֲדוֹם רַגְלָיו.

וּמַדּוּעַ נִקְרֵאת לְבָנָה? עַל שֵׁם לִבּוּן הַהֲלָכָה, שֶׁהִיא מִבִּפְנִים, (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה. וּבְאֵשׁ הַבִּינָה שֶׁיּוּרַד עָלֶיהָ הִיא מִתְלַבֶּנֶת. וְסוֹד הַדָּבָר – (ישעיה א) אִם יִהְיוּ זַטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וּמַה שֶּׁהָיְתָה אוֹתִיּוֹת אֲדָנֵי דִּין, אֲדָמָה בְּגִבּוּרָה, שֶׁשָּׁם הַבִּינָה – הִתְלַבְּנָה מִצַּד הַזֶּסֶד, שֶׁשָּׁם זָכְמָה, וְזָוְרָה אוֹתִיּוֹת יְהוָה.

וּמַה גָּרַם לְהִתְהַפֵּךְ מִדִּין לְרַזַּמִּים? צַדִּיקִים גְּמוּרִים, שֶׁהַלְּבָנָה מִצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, הַקְּלִפָּה שֶׁלָּהּ הִיא זִשָּׁף, אִם בַּהֶרֶת שְׁזוּרָה, הִיא יֵצֶר הָרָע, שְׂאֵתָה. (ויקרא יג) וּשְׂאֵלָה אֵיגָנָה, וְהִיא כֵּהָה. וְאֵין לָהּ מִשְּׁלָהּ אֶלָּא אוֹתוֹ זוּט שֶׁמֵּאִיר בָּהּ, שֶׁהוּא לָוֶה אוֹתָהּ בַּלַּיְלָה, שֶׁהִיא גָּלוּת. וְעוֹבֵר מִמֶּנָּה בַּיּוֹם, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא, שֶׁבּוֹ (מלאכי ג) וְזָרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

אֲבָל הַלְּבָנָה שֶׁל עֵץ הַזַּיִת, אוֹתָהּ נְקֻדָּה שֶׁבִּפְנִים מִמֶּנָּה, הִיא כִּמְקוֹר

הַמַּעְיָן שֶׁאֵין לוֹ הֶפְסֵק, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (ישעיה נח) וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו. וְנִקְרֵאת אַיֶּלֶת אֲהָבִים מִצַּד הַוָּסֶד, כְּלוֹמַר (ירמיה לא) אַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ וָסֶד. וּשְׁתֵּי הָרְנָנִים יֵשׁ לָהּ מִן הָאוֹר, כְּדֵגְמָא זוֹ לְפָעָמִים הָאַוָּזַת גְּבוֹהָה מִן הַשְּׁנִיָּה כְּדֵגְמָא זוֹ לְפָעָמִים הָרְנָנִים הֵן שָׁוִוֹת. (ע"כ רעיא מהימנא).

וּבַזּוֹהַר הָרָאשׁוֹן וְגוֹ'. רַבִּי אַבָּא פָּתַח, (תהלים מב) כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם כֵּן נַפְשִׁי תַּעֲרֹג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים. פָּסוּק זֶה פֻּרְשׁוּהוּ, כָּתוּב כָּאן אַיָּל, וְכָתוּב שָׁם אַיֶּלֶת. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זָכָר וְיֵשׁ נְקֵבָה (וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ זָכָר וּנְקֵבָה, הַכֹּל אֶזֶד. הָאַיָּל הַזֶּה, הוּא נִקְרָא זָכָר, וְהוּא נִקְרָא נְקֵבָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּאַיָּל תַּעֲרֹג, וְלֹא כָּתוּב יַעֲרֹג. וְהַכֹּל אֶזֶד. אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר).

מַהִי אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר? אֶלָּא זוֹהִי זִוָּהּ אַוָּזַת רַוְזָמְנִית שֶׁאֵין בְּכָל זִיוֹת הָעוֹלָם רַוְזָמְנִית כְּמוֹתָהּ. מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁדְּוּזוּקָה לָהּ הַשָּׁעָה וּצְרִיכָה לְמָזוֹן לָהּ וּלְכָל הַזִּוִּיוֹת, הִיא הוֹלֶכֶת לְמֵרָזוּק לְדֶרֶךְ רְזוּקָהּ, וּמְבִיאָה וּמוֹבִילָה מָזוֹן, וְלֹא רוֹצָה לֶאֱכֹל עַד שֶׁתָּבֹא וְתַזְוֵר לִמְקוֹמָהּ. מַדּוּעַ? כְּדֵי שֶׁיִּתְאַסְפוּ אֶצְלָהּ שְׁאָר הַזִּוִּיוֹת וּתְזַכֵּךְ לָהֶן מֵאוֹתוֹ מָזוֹן. וְכַאֲשֶׁר מַגִּיעָה, מִתְאַסְפוֹת אֶצְלָהּ כָּל שְׁאָר הַזִּוִּיוֹת, וְהִיא עוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע וּמְזַכֶּכֶת לְכָל אַוָּזַת וְאַוָּזַת. וְסִימָן לַדָּבָר – (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְגוֹ'. וּמַמָּה שֶׁמְּזַכֶּכֶת לָהֶן הִיא שִׁבְעָה, כְּאִלּוּ אָכְלָה יוֹתֵר אֹכֶל מִכֻּלָּן. (מָתַי מְזַכֶּכֶת לָהֶן?).

וְכַאֲשֶׁר יַגִּיעַ הַבֹּקֶר שֶׁנִּקְרָא שַׁזַּוִר, יַגִּיעַ לָהּ זֶבֶל גָּלוּת. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר, עַל שֵׁם שַׁזַּוִרוּת הַבֹּקֶר. שֶׁיֵּשׁ לָהּ כְּאֵבִים כְּמוֹ הַיּוֹלֶדֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) כְּמוֹ הָרָה תַּקְרִיב לָלֶדֶת תָּזִיל תְּוֹעֵק בַּזַּבָּלֶיהָ וְגוֹ'. מָתַי מְזַכֶּכֶת לָהֶן? כַּאֲשֶׁר הַבֹּקֶר רוֹצֶה לָבֹא, בְּעוֹד שֶׁהוּא לַיְלָה וְהַשַּׁזַּוִרוּת עוֹלָה לְהָאִיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁהֵאִיר הַבֹּקֶר, כֻּלָּם שְׂבֵעִים בַּמָּזוֹן שֶׁלָּהּ.

אָז קוֹל אֶזֶד מִתְעוֹרֵר בָּאֶמְצַע הָרָקִיעַ, קוֹרֵא בְּכֹזַז וְאוֹמֵר: קְרוֹבִים

הִכָּנְסוּ לִמְקוֹמְכֶם; רִזּוּקִים צְאוּ; כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד יֵאָסֵף לִמְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ. כֵּיוָן שֶׁהָאִיר הַשֶּׁמֶשׁ, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד נֶאֱסָף לִמְקוֹמוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) תְּזָרֵז הַשֶּׁמֶשׁ יֵאָסֵפוּן וְגוֹ'. וְהִיא הוֹלֶכֶת בַּיּוֹם, וּמִתְגַּלִּית בַּלַּיְלָה, וּמְזַלֶּגֶת בַּבֹּקֶר. וְלָכֵן נִקְרֵאת אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר.

לְבַסּוֹף מִתְגַּבֶּרֶת כְּגִבּוֹר וְהוֹלֶכֶת, וְנִקְרֵאת אַיָּל. לְאֵיזֶה מָקוֹם הוֹלֶכֶת? הוֹלֶכֶת שִׁשִּׁים פַּרְסָאוֹת מֵאוּתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּצְאָה, וְנִכְנֶסֶת לְתוֹךְ הַר שֶׁל זִשֶּׁךְ. (וּמִשָּׁם מְרִיזָה מָזוֹן) הוֹלֶכֶת בְּתוֹךְ אוּתוֹ הַר שֶׁל זִשֶּׁךְ, וּמֵרִיזַ אֶת רַגְלֶיהָ נָזָשׁ אֶזֶד עֲקַלָּתוֹן, וְהוֹלֵךְ לְמַרְגְּלוֹתֶיהָ. וְהִיא עוֹלָה מִשָּׁם אֶצֶל הַר שֶׁל אוֹר. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעָה שָׁם, מְזַמֵּן לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָזָשׁ אֶזֶד, וְיוֹצֵא וְנִלְזָם זֶה בָּזֶה, וְהִיא נִצּוֹלֶת. וּמִשָּׁם נוֹטֶלֶת מָזוֹן וְשָׁבָה לִמְקוֹמָהּ בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה. וּמִזְּצוֹת לַיְלָה מִתְזוֹלָה לְזַלֵּק, עַד שֶׁעוֹלָה שַׁזֲרוּת הַבֹּקֶר. כֵּיוָן שֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם, הוֹלֶכֶת וְלֹא מִתְרָאָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וּבְשָׁעָה שֶׁהָעוֹלָם צָרִיךְ לְמָטָר, מִתְאַסְּפוֹת אֶצְלָהּ כָּל שְׁאָר הַזְּזִיוֹת, וְהִיא עוֹלָה לְרֹאשׁ הַר גָּבוֹהַּ, וּמַכְנִיסָה רֹאשָׁהּ בֵּין בִּרְכֶּיהָ, וּבוֹכָה בְּכִיָּה אַזָּר בְּכִיָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ קוֹלָהּ וּמִתְמַלֵּא רַזְמִים וְזָס עַל הָעוֹלָם. וְהִיא יוֹרֶדֶת מֵרֹאשׁ הָהָר, וְרָצָה, וּמַסְתִּירָה עַצְמָהּ, וְכָל שְׁאָר הַזְּזִיוֹת רוֹדְפוֹת אַזָּרֶיהָ וְלֹא מוֹצְאוֹת אוֹתָהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מָיִם. מַהוּ עַל אֲפִיקֵי מָיִם? עַל אֲפִיקֵי מַיִם – מֵאֵלּוּ שֶׁהִתְיַבְּשׁוּ, וְהָעוֹלָם צָמֵא לְמַיִם, וְאָז תַּעֲרֹג.

בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת, נִסְתֶּמֶת. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנָּהּ לִילֵד, בּוֹכָה וּמְרִימָה קוֹלוֹת, קוֹל אַזָּר קוֹל, עַד שִׁבְעִים קוֹלוֹת כְּזֶזְשְׁבּוֹן תֵּבוֹת שֶׁל מִזְמוֹר (תהלים כ) יַעַנְךָ ה' בְּיוֹם צָרָה, שֶׁהִיא שִׁירָה שֶׁל הַמְעֻבֶּרֶת הַזֹּאת. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ לָהּ וּמְצַוֶּה אֶצְלָהּ. וְאָז מוֹצִיא נָזָשׁ אֶזֶד גָּדוֹל מִתּוֹךְ הֶהָרִי הַזּוֹשֶׁךְ, וּבָא בֵּין הֶהָרִים, פִּיו מְלַזֵּךְ בְּעָפָר, מַגִּיעַ עַד אַיָּל זֶה, וּבָא וְנוֹשֵׁךְ לָהּ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם פַּעֲמַיִם.

פַּעַם רִאשׁוֹנָה יוֹצֵא דָּם, וְהִיא לוֹוָזֶכֶת. פַּעַם שְׁנִיָּה יוֹצֵא מַיִם, וְשָׁתוּ כָּל אוֹתָן הַזָּיוֹת שֶׁבָּהָרִים, וְנִפָּתַזַת וְיוֹלֶדֶת. וְסִימָנֵךְ – (במדבר כ) וַיֵּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם. וְכָתוּב וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָס עָלֶיהָ עַל (מַעֲשֶׂה) עִבּוּר שֶׁל נָזָוּשׁ (שֶׁל זַיָּה) זֶה, מַה כָּתוּב? (תהלים כט) קוֹל ה' יְזוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּזֶשֶׂף יְעָרוֹת וְגוֹ'. קוֹל ה' יְזוֹלֵל אַיָּלוֹת – אֵלּוּ זֻבָלִים וְצִירִים, לְעוֹרֵר אֵלּוּ הַשִּׁבְעִים קוֹלוֹת. מִיָּד – וַיֶּזֶשֶׂף יְעָרוֹת, לְהַעֲבִיר (לְעוֹרֵר) אוֹתוֹ נָזָוּשׁ וּלְהִתְגַּלּוֹת אוֹתָהּ זַיָּה בֵּינֵיהֶם לְלֶכֶת. וּבְהֵיכָלוֹ, מַהוּ וּבְהֵיכָלוֹ? בְּהֵיכָלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל אֵלּוּ הַהֲמוֹנִים פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים כָּבוֹד. מַהוּ כָּבוֹד? (יזזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וְאִם תֹּאמַר שֶׁלִּשְׁבְעִים שָׁנָה תָּזִיל וְלִשְׁתֵּי שָׁנִים יוֹלֶדֶת, אַזַר אֶלֶף וּמָאתַיִם, כְּזֶשְׁבּוֹן רע"ב – הֲרֵי כָּתוּב (ישעיה סו) בְּטֶרֶם תָּזִיל יָלָדָה. וְסוֹד הַדָּבָר – (שם סה) וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד וְגוֹ'. וּמַהוּ (הַיּוֹם) בְּטֶרֶם? אֶלָּא קֹדֶם שֶׁיִּשָּׁלְמוּ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים אַזַר אֶלֶף וּמָאתַיִם אֵלּוּ זֻבְלֵי הַיּוֹלֶדֶת, יִתְגַּלּוּ שְׁנֵי מְשִׁיזִים בָּעוֹלָם. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן נֶאֱמַר, (תהלים כט) וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד, וּכְבָר פֵּרְשׁוּהוּ, (משלי ג) כָּבוֹד זֻכָמִים יִנָּזֵלוּ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה יִהְיוּ נִכְבָּדִים. אֵלּוּ שֶׁסִּבְּלוּ כַּמָּה זֻבָלִים וְצִירִים כְּמוֹ הַיּוֹלֶדֶת, וְהָיוּ מְבֻזִּים בֵּין עַמֵּי הָאָרֶץ – יִהְיוּ נִכְבָּדִים. וּמִיָּד – (תהלים כט) ה' לַמַּבּוּל יָשָׁב – לָרִשָּׁעִים. אֵין מַבּוּל, אֶלָּא דִּינִים שֶׁל מַבּוּל. כְּמוֹ שֶׁנִּפְתְּזוּ מַעְיְנוֹת תְּהוֹם וַאֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּזוּ בִּימֵי הַמַּבּוּל, אַף כָּאן יִתְעוֹרְרוּ דִּינִים עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, עַד שֶׁאֵין סוֹף וְתַכְלִית. וְכָל הַבְּזוּיִים וְהַבּוּשָׁה שֶׁעָשׂוּ אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם לְשֵׁם ה' וּלְעַמּוֹ, וְכַמָּה זֻרְפּוֹת שֶׁסִּבְּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהֶם עַל שֵׁם ה' – מִכֻּלָּם יִנָּזֵז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָמָה, וְעַל זֶה נִקְרָא אֶצְלָם, (נזום א) נֹקֵם ה' וּנוֹטֵר וּבַעַל זַמָּה.

וּבַזְּדָשׁ הָרִאשׁוֹן, מִי הוּא רִאשׁוֹן? זֶה נִיסָן. שָׁם הוֹלִידָה אוֹתָהּ זַיָּהּ, לְקַיֵּם מַה שֶּׁפָּרְשׁוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִים לְהִגָּאֵל. וּבְי"ד שֶׁלּוֹ, (שמות יז) וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ. שָׁם נִשְׁבַּע לְהַעֲבִיר מֵהָעוֹלָם זַרְעוֹ שֶׁל עֲשָׂו עֲמָלֵקִיִּים. בְּאוֹתוֹ זְמַן נֶאֱמַר, (שם יב) מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפְּחוֹתֵיכֶם וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח. מִשְׁכוּ – (הושע ז) מָשַׁךְ יָדוֹ אֶת לְצֻצִים.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, כֹּה אָמַר ה' לָרוֹעִים הַפּוֹשְׁעִים בִּי. וְאוֹמֵר, (יחזקאל יג) וְאֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ. וְאֵלּוּ הֵם רוֹעֵי הַצֹּאן, פַּרְנְסֵי הַדּוֹר. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם, (הושע ב) הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ וְהֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר. (יחזקאל כ) וְנִשְׁפַּטְתִּי אִתְּכֶם וְגוֹ', כַּאֲשֶׁר נִשְׁפַּטְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם. שֶׁהָרַג אוֹתָם בְּמַכַּת זִשָּׁף. (ע"כ רעיא מהימנא).

וּבַזְּדָשׁ הָרִאשׁוֹן (במדבר כוז), מִיהוּ הַזְּדָשׁ הָרִאשׁוֹן? זֶהוּ זְדָשׁ שֶׁזּוֹ הַזַּיָּהּ מִתְגַּלִּית בּוֹ וּמִתְזַוֶּגֶת בּוֹ, וְיוֹצֵאת לָעוֹלָם בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם. בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר – אֵלּוּ שְׁאָר הַזִּוּוּגִים שֶׁהֵן י' י' לְכָל צַד, בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וּבְסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים, הוּא י', וְאַזַּת לְכָל צַד לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהֵן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה. כֵּיוָן שֶׁהֵן אַרְבַּע, מִתְזַוְּגוֹת וְנִתְקָנוֹת עִם אֵלּוּ הָעֶשֶׂר שֶׁבְּצַד יָמִין, וְאָז י"ד בְּשִׁמְזָהּ לְתַקֵּן זַיָּהּ זוֹ (לְתַקֵּן הַלְּבָנָה זַיָּהּ זוֹ) בְּתִקּוּנֶיהָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַדַּאי כָּךְ הוּא. וּבָא רְאֵה, כָּתוּב (שמות יב) מִשְׁכוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן וְגוֹ'. מִשְׁכוּ, (בַּזּוֹהַר הַקְּדָמוֹן) מַהוּ מִשְׁכוּ? כְּמוֹ שֶׁמּוֹשֵׁךְ מִמָּקוֹם אַחֵר לְמָקוֹם זֶה. מִשְׁכוּ יָמִים עֶלְיוֹנִים לְגַבֵּי יָמִים תַּחְתּוֹנִים. יָמִים עֶלְיוֹנִים הֵם שס"ו, כְּוָשְׁבּוֹן מִשְׁכוּ. יָמִים תַּחְתּוֹנִים, פָּעָמִים שֶׁהֵם שנ"ה. וּבְזְמַן שֶׁמְּאִירָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, עוֹלִים לִהְיוֹת אֵלּוּ הַיָּמִים שס"ה, כְּוָשְׁבּוֹן "מִשְׁכוּ" זָסֵר אָזָד.

מִשְׁכוּ יָמִים עֶלְיוֹנִים אֵצֶל יָמִים תַּחְתּוֹנִים לִהְיוֹת כֻּלָּם כְּאָזָד בְּזִוּוּג אָזָד. וּמִיהוּ שֶׁמּוֹשֵׁךְ אוֹתָם? אֵלּוּ עֶשֶׂר שֶׁלְּצַד יָמִין, שֶׁכָּתוּב בָּעָשׂוֹר. בָּעָשׂוֹר?! בַּעֲשָׂרָה הָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב! מַהוּ בָּעָשׂוֹר? אֶלָּא תֵּשַׁע הֵם לְכָל צַד, וּנְקֻדָּה

אַזַּת שֶׁהוֹלֶכֶת בְּאֶמְצַע כְּדַגְמַת זֶה: (ציור למעלה), וְאוֹתָהּ נְקֵבָה מַשְׁלִימָה לְעֶשֶׂר, וְעַל זֶה נֶאֱמַר בָּעָשׂוֹר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר זָכוֹר וְשָׁמוֹר, לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּעֲשָׂרָה אֵלּוּ הַתְּשִׁעָה יָמִים בְּאוֹתָהּ נְקֵבָה. לַוַּדַּשׁ הַזֶּה – יָמִים שֶׁלְּצַד יָמִין כְּדֵי לְהִתְוַכֵּחַ זֹאת בֶּזֶה, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶד.

וּבִזְמַן שֶׁאֵלּוּ הָאַרְבָּעָה נְקֵשָׁרִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים (וּמִתְוַכְּחִים) עִמָּהֶם, אָז יוֹלֶדֶת אוֹתָהּ הַזַּיָּה, וְהַנָּוָשׁ הוֹלֵךְ לוֹ. וּבְאוֹתוֹ זְמַן מְקַדְּשִׁים לְמַעְלָה לְאוֹתָהּ זַיָּה וְקוֹרְאִים לָהּ כָּבוֹד. וְאָז מִתְקַדֵּשׁ הַמּוּעָד, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה עַד עַתָּה, וְעַתָּה קוֹרְאִים לָהּ כָּבוֹד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כט) וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אֹמֵר כָּבוֹד.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, דְּבָרִים אֵלּוּ סְתוּמִים, וְצָרִיךְ לְפָתְחָן אוֹתָם אֵצֶל הַזְּוַבְּרִים. שְׁמִי שֶׁסּוֹתֵם לָהֶם סִתְרֵי הַתּוֹרָה, הוּא מְצַעֵר אוֹתָם. שֶׁלָּרִשְׁעִים, אוֹרוֹת שֶׁל הַסּוֹדוֹת זוּוְרִים לִהְיוֹת לָהֶם זוֹשֶׁךְ. וְהוּא מָשָׁל לְמָמוֹן שֶׁהוּא גָּנוּז – מִי שֶׁזּוֹפֵר אוֹתוֹ עַד שֶׁמּוֹצֵא אוֹתוֹ, וְאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, זוּוַּר בְּשִׂכְלוֹ לְזוֹשֶׁךְ וַאֲפָלָה. וּלְמִי שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ, מֵאִיר לוֹ. וּמְשׁוּם זֶה יֵשׁ לַבֶּן אָדָם לְגַלּוֹת סוֹדוֹת סְתוּמִים שֶׁבַּתּוֹרָה.

בֶּעָשׂוֹר – תִּשְׁעָה הֵם לְכָל כִּוּוּן, כְּנֶגֶד תִּשְׁעָה זְדָדִשִׁים שֶׁל הַיּוֹלֶדֶת, כְּזֶשְׁבּוֹן א"וז. מַהִי יוֹלֶדֶת? אוֹת ד' מֵאֶזֶד. א"וז, הִיא ט', לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל אוֹת ד', וְהֵם אַרְבָּעִים. א"וז – זָכוֹר. ד' – שָׁמוֹר. הֲרֵי אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם.

נִשְׁאָר כָּבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְהוּא כָּבוֹד ל"ב, אַרְבַּע פְּעָמִים לְכָל צַד שֶׁל אוֹת ד', הֲרֵי ס"ד לְאַרְבָּעָה צְדָדִים – רנ"ו. וּפָרְשׁוּהוּ – כָּבוֹד לְמַעְלָה, ל"ב לְמַטָּה. וּמְשׁוּם זֶה מְיַזְּדִים בְּכָל יוֹם פַּעֲמַיִם, שֶׁאוֹמְרִים בָּהֶם פַּעֲמַיִם כָּבוֹד, שֶׁהֵם ס"ד. וּפַעֲמַיִם ד' ד' מֵאֶזֶד – הֲרֵי ע"ב. הֲרֵי ד' שֶׁל אֶזֶ"ד הִיא שְׁלֵמוּת שֶׁל מ"ב שֵׁמוֹת, וּשְׁלֵמוּת שֶׁל ע"ב שֵׁמוֹת. וּמְשׁוּם זֶה אוֹמְרִים בְּמִזְמוֹר לְדָוִד, (תהלים כד) מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד ה' עִזּוּז וְגִבּוֹר. וּבְפַעַם שְׁנִיָּה אוֹמְרִים, מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד. (ע"כ רעיא

מהימנא).

זהר:

מיהו הֵיכָלוֹ? זֶה הַהֵיכָל הָעֶלְיוֹן הַפָּנִימִי שֶׁשָּׁם מִתְקַדֵּשׁ הַכֹּל. שָׁם מְקַדְּשִׁים לְמִי שֶׁרָאוּי לְהִתְקַדֵּשׁ. אֵיךְ מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הֵיכָל? בָּרִאשׁוֹנָה נִפְתָּחִים שְׁעָרִים, וּמַפְתֵּחַ אָזְדָּ סָתוּם מְתֻקָּן וּפוֹתֵחַ שַׁעַר אָזְדָּ, לְצַד דָּרוֹם, וְאָז נִכְנָס הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּאוֹתוֹ פֶּתַח וּמְזָדְּרִז לַזְּגֹר אַבְנֵטוֹ וּמַלְבּוּשָׁיו, וּמִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה שֶׁל קְדֻשָּׁה, וּלוֹבֵשׁ זוֹשָׁן וְאֵפוֹד, וּמְעִיל שֶׁל שִׁבְעִים פַּעֲמוֹנִים וְרִמּוֹנִים, שֶׁהֵם (שמות כח) פַּעֲמוֹן זָהָב וְרִמּוֹן. וְצִיץ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל מִצְחוֹ, וְנִקְרָא צִיץ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ, וּמִתְקַשֵּׁט בְּאַרְבָּעָה בִּגְדֵי זָהָב וּבְאַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן. וְעַל אוֹתוֹ צִיץ יֵשׁ מ״ב אוֹתִיּוֹת שֶׁלּוֹהֲטוֹת בּוֹ וְנוֹצְצוֹת עָלָיו, וּמֵאִיר כָּל אוֹתוֹ הֵיכָל בְּאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים.

מִסְתּוֹבֵב אוֹתוֹ מַפְתֵּחַ וּפוֹתֵחַ צַד אַזֵּר שֶׁבְּצַד צָפוֹן, וְאָז נִכְנָס לֵוִי, מַעֲשֵׂר שֶׁל יַעֲקֹב שֶׁהִפְרִישׁ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכִנּוֹר שֶׁל עֲשָׂרָה נִימִים עִמּוֹ, וּמִתְקַשֵּׁט בְּקִשּׁוּטָיו, וְאָז סוֹבֵב הַמַּפְתֵּחַ, וּפוֹתֵחַ בְּאוֹתוֹ הֵיכָל שַׁעַר אָזְדָּ, אוֹתוֹ שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע. עַמּוּד שֶׁלְּצַד מִזְרָח עוֹלֶה וּמִתְקַשֵּׁט בְּשִׁבְעִים עִטּוּרִים, וּמִתְקַשֵּׁט בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה. וּמִתְקַשֵּׁט בַּזְּקִיקוֹת שֶׁל מָאתַיִם וְשִׁבְעִים אֶלֶף עוֹלָמוֹת, וּמִתְקַשֵּׁט בְּקִשּׁוּטִים שֶׁל סוֹף הָעוֹלָם עַד סוֹף הָעוֹלָם בְּכַמָּה מַלְבּוּשֵׁי כָבוֹד, בְּכַמָּה קִשּׁוּטִים קְדוֹשִׁים.

וּמִסְתּוֹבֵב אוֹתוֹ מַפְתֵּחַ, וּפוֹתֵחַ לוֹ כָּל הַשְּׁעָרִים הַגְּנוּזִים, וְכָל הַשְּׁעָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַנִּסְתָּרִים, וּמִתְקַדֵּשׁ בָּהֶם, וְעוֹמֵד שָׁם כְּמֶלֶךְ. וּמִתְבָּרֵךְ בְּכַמָּה בְּרָכוֹת, וּמִתְקַשֵּׁט בְּכַמָּה קִשּׁוּטִים. אָז יוֹצְאִים כֻּלָּם בְּזִוּבּוּר אָזְדָּ, מִתְקַשְּׁטִים בְּקִשּׁוּטִים כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. כֵּיוָן שֶׁיּוֹצְאִים, מְעוֹרֵר אוֹתוֹ בְּקִשּׁוּטָיו.

וְזֶה זוֹ מִתְעוֹרֶרֶת וּמִמַּעֲטָת עַצְמָהּ מִתּוֹךְ אַהֲבָה שֶׁל הַשִּׁירָה. אֵיךְ מִמַּעֲטָת עַצְמָהּ מִתּוֹךְ אַהֲבָה שֶׁל הַשִּׁירָה? הִמְעִיטָה עַצְמָהּ מְעַט מְעַט, עַד שֶׁנַּעֲשֵׂית נְקֵדָה אַוֵּת. כֵּיוָן שֶׁהִיא הִקְטִינָה עַצְמָהּ (בְּשִׁירָה), אָז כָּתוּב (שמות

ב) וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי. בַּת לֵוִי וַדַּאי, מִצַּד הַשְּׁמואל. אֵיךְ אוֹזֵז אוֹתָהּ? מוֹשִׁיט שְׁמאלוֹ תַּוַּאת רְאשָׁהּ מִתּוֹךְ זִבָּהּ.

וְאִם תֹּאמַר, כֵּיוָן שֶׁהִיא נְקֵבָה אַוַּאת, אֵיךְ יָכוֹל לֶאֱוֹז בִּנְקֵבָה קְטַנָּה? אֶלָּא אֲצֶל הָעֶלְיוֹן, כָּל מַה שֶּׁהוּא דָּבָר קָטָן, זֶה שֶׁבָּזוּ וְזוֹ מַעֲלָה וּגְדֻלָּה בַּגָּדֵל הָעֶלְיוֹן. מִיָּד הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מְעוֹרֵר אוֹתָהּ, וְאוֹזֵז בָּהּ וּמְזַבֵּק אוֹתָהּ. שֶׁאִלּוּ הָיְתָה גְּדוֹלָה, לֹא יְכוֹלִים לְהִתְאַוֵּד כְּלָל. אֲבָל כֵּיוָן שֶׁמַּקְטִינָהּ עַצְמָהּ, וְהִיא נְקֵבָה אַוַּאת, אָז אוֹזְזִים בָּהּ וּמַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה. וְכֵיוָן שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָהּ וְיוֹשֶׁבֶת בֵּין שְׁנֵי צְדָדִים אֵלּוּ, אָז אוֹתוֹ עַמּוּד שֶׁעּוֹמֵד בָּאֶמְצַע מִתְזַבֵּר עִמָּהּ בְּזִבָּהּ שֶׁל נְשִׁיקוֹת, בְּאַהֲבָה שֶׁל זִבּוּר אָזֵד. אָז נֶאֱמַר (בראשית כט) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל, בָּאַהֲבָה שֶׁל הַנְּשִׁיקוֹת שֶׁמִּתְזַבְּרִים זֶה בָּזֶה בְּלִי פָּרוּד, עַד שֶׁלּוֹקַחַת אֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָעֲנוּגִים כְּמוֹ שֶׁרָאוּי.

בְּשָׁעָה שֶׁלּוֹקַחַת אֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָעֲנוּגִים כְּמוֹ שֶׁרָאוּי וְרוֹצָה לְצַוּוֹת לְזֵילוֹתֶיהָ, מִתְאַסְּפִים כֻּלָּם, וְקוֹרְאִים לָהּ מִתּוֹךְ הַהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ: כָּבוֹד כָּבוֹד כָּבוֹד. בַּהֵיכָל הַקָּדוֹשׁ אַבָּא וְאִמָּא פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים: מְקֻדָּשׁ מְקֻדָּשׁ. וְאָז הַלְּבָנָה מִתְקַדֶּשֶׁת כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. וְאָז כָּתוּב וּבַזְּדֵשׁ הָרִאשׁוֹן. רִאשׁוֹן וַדַּאי. וְעַל זֶה נֶאֱמַר מִשְׁכּוּ וְגוֹ'. וְעַל זֶה נֶאֱמַר בֶּעָשׂוֹר לַזְּדֵשׁ הַזֶּה. שֶׁמִּתְזַבֶּרֶת הַלְּבָנָה בַּשָּׁמֶשׁ, וּמַה שֶּׁהָיְתָה לוֹקַחַת נְקֵבָה אַוַּאת, כַּאֲשֶׁר יוֹרֶדֶת, מִתְפַּשֶּׁטֶת מִעַט מִעַט וּמִתְמַלֵּאת, וְנַעֲשֵׂית אוֹת ה' מְלֵאָה מִכָּל הַצְּדָדִים, מִתְקַדֶּשֶׁת כְּמוֹ שֶׁרָאוּי.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

מִסְתּוֹבֵב אוֹתוֹ הֵיכָל, וּפוֹתְזִין שַׁעַר אַוַּאר שֶׁל צַד דָּרוֹם (צָפוֹן) בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם עֲטָרוֹת. וְאַוַּאר כָּךְ פּוֹתְזִין שַׁעַר שְׁלִישִׁי לְצַד מִזְרָזִ בַּזְּמִשִּׁים (וּשְׁנַיִם) אוֹרוֹת שֶׁל זְמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה. לְבַסּוֹף פּוֹתְזִין שַׁעַר אַוַּאר שֶׁל צַד צָפוֹן (מַעֲרָב) בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם עֲטָרוֹת, וְכֻלָּם בְּזִזְשְׁבּוֹן רמ"וז תֵּבוֹת שֶׁל פָּרְשִׁיּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע. וּמַה שֶּׁבַּהַתְוָלָה הָיְתָה אוֹתָהּ וַזְיָה קְטַנָּה, בְּאוֹתוֹ זְמַן נִגְדֶּלֶת. זֶהוּ

שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, שֶׁהוּא כָּבוֹד עֶלְיוֹן וְתַזְוִתוֹן.

כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ לְזַ"י עוֹלָמוֹת, שָׁבוּ זז"י בִּרְכוֹת הַתְּפָלָה, וּפָתַז בּוֹ פָּסוּק (תהלים נא) אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּז וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ. אָז הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי מִתְזַוֵּבֵּר עִמָּהּ בַּזְוִבִיבוּת שֶׁל נְשִׁיקוֹת הַשְּׂפָתַיִם, שֶׁהֵם נֶצַז וְהוֹד, וְהַלָּשׁוֹן הוּא צַדִּיק בֵּינֵיהֶם. לְשׁוֹן לְמוּדִים. בְּאוֹתוֹ זְמַן נֶאֱמַר, (בראשית כט) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָזֵל. וְאָז קוֹרְאִים לְאוֹתָהּ זַיָּהּ כָּבוֹד כָּבוֹד, אַבָּא וְאִמָּא, מְקֻדָּשׁ מְקֻדָּשׁ. אָז הַיֶּרֶז מִתְקַדֵּשׁ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וְאָז נֶאֱמַר וּבַזְדֶּשׁ הָרִאשׁוֹן, רִאשׁוֹן וַדַּאי.

וְאָז מִשְׁכּוֹ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר בֶּעָשׂוֹר לַזְדֶּשׁ הַזֶּה, שֶׁמִּתְזַבֶּרֶת הַלְּבָנָה הַקְּדוֹשָׁה בַּשָּׁמֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹהִים (צְבָאוֹת). וּמַה שֶּׁהָיְתָה נֶעֱדָּרָה קְטַנָּה, (כְּמוֹ זֶה) מִתְמַלֵּאת בַּלְּבָנָה, וְאָז הוּא זְזֶדֶשׁ מָלֵא. וְהַלְּבָנָה מִתְמַלֵּאת כְּמוֹ זֶה , מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. בַּהַתְוָלָה זַסֶּרֶת, וְכָעֵת בִּשְׁלֵמוּת. (ע"כ רעיא מהימנא).

רַבִּי זְזֶיָא פָּתַז, בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַזְדֶּשׁ פָּסַז וְגוֹ'. שֶׁה שֶׁהוּא פָּסַז, מַדּוּעַ? אֶלָּא יְרָאָתָם שֶׁל הַמִּצְרִים וְאֱלוֹהַּ שֶׁלָּהֶם הָיָה שֶׁה. מִשּׁוּם שֶׁהַמִּצְרִים עוֹבְדִים לְמַזָּל טָלֶה, וּמִשּׁוּם זֶה עוֹבְדִים לַשֶּׁה. בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (שמות זז) הֵן נְזְבַּזוּ אֶת תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם. מַהִי תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם? וְכִי עַל שֶׁשּׁוֹנְאִים אוֹתוֹ כָּתוּב תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם? אֶלָּא יְרָאָתָם שֶׁל הַמִּצְרִים וְהָאֱלוֹהַּ שֶׁלָּהֶם נִקְרָא תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים יז) כִּתוֹעֲבַת הַגּוֹיִם, יְרָאָתָם שֶׁל שְׁאָר הָאֻמּוֹת.

בֹּא וּרְאֵה זְכוּתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב (בראשית מז) וּמִקְצֵה אָזְיו לָקָזז זַמּשֶׁה אֲנָשִׁים, וּמִלַּמֵּד אוֹתָם לוֹמַר, אַנְשֵׁי מִקְנָה הָיוּ עֲבָדֶיךָ. וְכִי יוֹסֵף שֶׁהָיָה מֶלֶךְ שֶׁהָיָה שׁוֹלֵט עַל כָּל הָאָרֶץ, וְאָב לְמַלְכוּת, עָשָׂה כָּךְ, וְעָשָׂה לְאָזְיו שֶׁיִּשְׁנְאוּ אוֹתָם וְלֹא יַזְשִׁיבוּ אוֹתָם (שֶׁיַּעֲשׂוּ מֵהֶם רוֹעֵי צֹאן)?! אֶלָּא וַדַּאי תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם, יְרָאָה וֵאלוֹהַּ שֶׁלָּהֶם נִקְרָא כָּךְ, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות זז) הֵן נְזְבַּזוּ אֶת תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם.

אָמַר יוֹסֵף, כָּל מֵיטַב מִצְרַיִם הִיא אֶרֶץ רַעְמְסֵס, וְאוֹתָהּ אֶרֶץ הִפְרִישׁוּ

לִירְאָתָם, לִרְעוֹת וְלָלֶכֶת בְּכָל תַּעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם. וְכָל הַמּוֹצְרִים הָזְוִשִׁיבוּ לְאֵלֶּה שֶׁרוֹעִים לִירְאָתָם, כִּירְאָתָם. אֶעֱשֶׂה לְאַזַי שֶׁיִּירְשׁוּ אוֹתָהּ אֶרֶץ, וְיִשְׁתַּזְוּוּ לָהֶם הַמּוֹצְרִים, וַיְזַשִׁיבוּ אוֹתָם כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מו) כִּי תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל רֹעֵה צֹאן. מַזְוַשִׁיבִים אוֹתָם כִּירְאָתָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲרֵי לָמַדְנוּ, כְּמוֹ שֶׁנִּפְרַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאֵלּוּ שֶׁעוֹבְדִים לַעֲבוֹדָה זָרָה – כָּךְ נִפְרַע מֵעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ. וְכִי יוֹסֵף עָשָׂה לְאָזְיו עֲבוֹדָה זָרָה?! אָמַר לוֹ, לֹא עָשָׂה יוֹסֵף לְאָזְיו עֲבוֹדָה זָרָה, אֶלָּא עָשָׂה לָהֶם שֶׁיִּשְׁלְטוּ עַל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם, וּלְכִפּוֹת הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם תַּזַת יְדֵיהֶם וְלִרְדוֹתָם בְּמַקֵּל. אָמַר יוֹסֵף, אִם יִשְׁלְטוּ אַזַי עַל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁיִּשְׁלְטוּ עַל עַצְמָם, וּמִשּׁוּם זֶה הוֹשִׁיב אוֹתָם בְּמֵיטַב הָאָרֶץ וְהִשְׁלִיט אוֹתָם עַל כָּל הָאָרֶץ.

וְעַל זֶה שֶׁהוּא פָּסוּז – מַדּוּעַ? אֶלָּא יִרְאָתָם שֶׁל הַמּוֹצְרִים וַאלוֹהַּ שֶׁלָּהֶם הָיָה הַשָּׂה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִבֶּעָשׁוֹר לַזוֹדֵשׁ קְזוּ אֶת יִרְאָתָם שֶׁל הַמּוֹצְרִים, וְתִפָּשׁוּ אוֹתוֹ, וְיִהְיֶה קָשׁוּר וְתָפוּס בְּתִפָּיסָה שֶׁלָּכֶם יוֹם אֶזָּד וּשְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה, וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ לְדִין וְהֶאֱסִפּוּ עָלָיו.

וּבְשָׁעָה שֶׁהַמּוֹצְרִים הָיוּ שׁוֹמְעִים קוֹל יִרְאָתָם שֶׁתָּפוּס בְּתִפָּיסָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהַצִּיל אוֹתוֹ, הָיוּ בּוֹכִים, וְהָיָה קָשֶׁה עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ אֶת עַצְמָם קָשְׁרוּ לַהֲרִיגָה. וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יִהְיֶה תָּפוּס בִּרְשׁוּתְכֶם יוֹם אַזַר יוֹם – אַרְבָּעָה יָמִים, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ אוֹתוֹ תָּפוּס, וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ לַהֲרִיגָה, וְיִרְאוּ אוֹתוֹ הַמּוֹצְרִים אֵיךְ אַתֶּם עוֹשִׂים בּוֹ דִּין, וְזֶה קָשֶׁה לָהֶם מִכָּל הַמַּכּוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵלּוּ הַדִּינִים שֶׁיַּעֲשׂוּ בְּיִרְאָתָם.

לְבַסּוֹף דָּנִים אוֹתוֹ בְּאֵשׁ, שֶׁכָּתוּב (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא. שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁבְּרָצוֹן וּבַתַּאֲוָה שֶׁל יִרְאָתֵנוּ אָכְלוּ אוֹתוֹ כָּךְ. אֶלָּא תַּקְנוּ אוֹתוֹ צָלִי, וְלֹא מְבֻשָּׁל, שֶׁאִם יִהְיֶה מְבֻשָּׁל, יִהְיֶה מַסְתָּר וְלֹא יִרְאוּ אוֹתוֹ, אֶלָּא תִּקְנוּ שֶׁיִּרְאוּ אוֹתוֹ כָּךְ שָׂרוּף

בָּאֵשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה רֵיחוֹ נוֹדֵף.

וְעוֹד, רֹאשׁוֹ עָלָיו כָּפוּף עַל קָרְסֻלָּיו, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁזֹּנֶה אוֹ דָּבָר אַזֵּר הוּא, אֶלָּא שֶׁיַּכִּירוּ אוֹתוֹ שֶׁהוּא יִרְאָתָם. וְעוֹד, שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ אוֹתוֹ בְּתֵאָבוֹן, אֶלָּא עַל הַשֹּׂבַע, דֶּרֶךְ קָלוֹן וּבְזָיוֹן וְעוֹד, עֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ, אֶלָּא שֶׁיִּרְאוּ עַצְמוֹתָיו מֻשְׁלָכוֹת בַּשּׁוּק, וְלֹא יִהְיוּ יְכוֹלִים לְהַצִּיל אוֹתוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב, (במדבר לג) וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה ה' שְׁפָטִים. דִּינִים רַבִּים. וְעוֹד נֶאֱמַר, וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם, וְלֹא זֶרֶב וְרִמָּה וּשְׁאָר כְּלֵי מִלְחָמָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּבָר פֵּרְשׁוּהוּ שֶׁהַמְּצָרִים עוֹבְדִים לְמַזָּל טָלֶה, וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹבְדִים לְשֵׁה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן, יַעַבְדוּ טָלֶה וְלֹא שֵׂה. אָמַר לוֹ, הַכֹּל עוֹבְדִים, אֶלָּא שֶׁמַּזָּל טָלֶה יוֹרֵד וְעוֹלֶה בְּטָלֶה וְשֵׂה, וּמִשּׁוּם זֶה עוֹבְדִים לְכֻלָּם. אָמַר לוֹ, כָּךְ שָׁמַעְתִּי, שֶׁכָּל בְּהֵמָה גְּדוֹלָה (שֶׁל צאן), יִרְאָה שֶׁלָּהֶם הָיְתָה, וְעַל זֶה הָרַג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל בְּכוֹר בְּהֵמָה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁאֵלּוּ הֵן מַדְרֵגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁנִּקְרָאוֹת כָּךְ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (שמות יב) כָּל מַזְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ, וְכָתוּב (שם יג) לֹא יֵאָכֵל זָמֵץ. אֶלָּא זֶה זָכָר, וְזוֹ נְקֵבָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, בָּזֶה כָּתוּב לֹא תֹאכֵלוּ, וּבָזֶה כָּתוּב לֹא יֵאָכֵל. מַדּוּעַ לֹא כָּתוּב לֹא תֹאכְלוּ? אֶלָּא נְקֵבָה שֶׁהִיא נוֹטָה מִדַּרְכָּהּ – וַדַּאי בְּאַזְהָרָה. זָכָר שֶׁהוּא אָזוּז בְּזוּזוּ שֶׁל טָהֳרָה יוֹתֵר – בְּבַקָּשָׁה. וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא יֵאָכֵל, לֹא תֹאכֵלוּ.

אָמַר לוֹ, אַבָּא, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים טז) לֹא תֹאכַל עָלָיו זָמֵץ. אָמַר לוֹ, הַרְבֵּה תֵּבוֹת יְתֵרוֹת לִכְבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּרְבָּן. אֲבָל בַּתְּזוֹלָה בַּקָּשָׁה – לֹא יֵאָכֵל, אֲבָל לְבַסּוֹף בְּאַזְהָרָה – לֹא תֹאכְלוּ, שֶׁהוּא קָשֶׁה מִשְּׁנֵיהֶם. מַזְמֶצֶת, מַה טַּעֲמָהּ? מִשּׁוּם שֶׁרֵיזַ שֶׁל מָוֶת יֵשׁ שָׁם. זָמֵץ – זָכָר, מַזְמֶצֶת – נְקֵבָה. (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, בְּרֹאשׁ וּבְסוֹף הַתֵּבָה תִּמְצָא אוֹתָהּ. וּמִשּׁוּם זֶה מִי שֶׁאוֹכֵל זָמֵץ בְּפָסַח הוּא מַקְדִּים לְעַצְמוֹ הַמָּוֶת, וְשֶׁיֵּדַע שֶׁהוּא מֵת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא.

מַצָּה, מַדּוּעַ (נִקְרֵאת מַצָּה)? אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, שַׁדַּי – מִשּׁוּם שֶׁאָמַר לְעוֹלָמוֹ דַּי, שֶׁיֹּאמַר לְצָרוֹתֵינוּ דַּי. אַף כָּךְ מַצָּה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מְשַׁלַּחַת וּמַבְרִיזָה לְכָל צְדָדִים רָעִים וְעוֹשָׂה קְטָטָה בֵּינֵיהֶם כְּדַגְמַת שֵׁם שַׁדַּי שֶׁבַּמְּזוּזָה, שֶׁמַּבְרִיזַ לְשֵׁדִים וּמַזִּיקִים שֶׁבַּשַּׁעַר – אַף כָּךְ הִיא מַבְרִיזָה אוֹתָם מִכָּל מִשְׁכְּנֵי הַקְּדֻשָּׁה, וְעוֹשָׂה מְרִיבָה וּקְטָטוֹת בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יז) מַסָּה וּמְרִיבָה. וְעַל זֶה כָּתוּב מַצָּה, וַהֲרֵי מַסָּה נִכְתֶּבֶת בְּאוֹת סָמֶ"ךְ? אֶלָּא תַּרְגּוּם שֶׁל מַסָּה הוּא מַצּוּתָא.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, כְּמוֹ לָשׁוֹן שֶׁהוּא מַקֵּל לְכָל אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, וְהוּא לָשׁוֹן צוּרַת אוֹת ו׳, וְהוּא מַטֶּה שֶׁבּוֹ עָשָׂר אוֹתִיּוֹת, וּבוֹ הִכָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יָדוֹ עֶשֶׂר מַכּוֹת. וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל הַמַּכּוֹת הָיוּ מִצַּד שֶׁל ה׳ ה׳, אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל חֲמֵשׁ מַכּוֹת וְכוּ׳, אֶמֹר מֵעַתָּה וְכוּ׳. וְאוֹת ה׳ עוֹלָה בְּאוֹת י׳ לַחֲמִשִּׁים מַכּוֹת. חֲמֵשׁ פְּעָמִים וַחֲמִשִּׁים הֵם מְאַתַּיִם וַחֲמִשִּׁים. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר, וְעַל הַיָּם לָקוּ מְאַתַּיִם וַחֲמִשִּׁים מַכּוֹת.

אָמַר יוֹסֵף, כָּל טוּב אֶרֶץ מִצְרַיִם הִיא רַעְמְסֵס, וְאוֹתָהּ אֶרֶץ הִפְרִישׁוּ לִירֵאָתָם, לִרְעוֹת וּלְהַלֵּךְ בְּכָל תַּעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם. וְכָל הַמִּצְרִים הֲוֻשִּׁיבוּ לְאוֹתָם שֶׁרוֹעִים לִירֵאָתָם – כִּירֵאָתָם. וְזֶה מַה שֶּׁשָּׁאַל יוֹסֵף מִפַּרְעֹה, שֶׁיִּשְׁלְטוּ אֲזָיו עַל יִרְאָתָם שֶׁל הַמִּצְרִים, שֶׁכְּפוּיִים תַּזָּת יָדָיו כַּעֲבָדִים אַזָּר מַלְכֵיהֶם, לִהְיוֹת כֻּלָּם נִכְפָּים תַּזָּת שֵׁם יְהוָה מִצִּדָּם, וְלֹא יִשְׁלֹט בָּעוֹלָם אֶלָּא שֵׁם יְהוָה, וְיִכָּנְעוּ כָּל מְמֻנִּים תַּזָּת יָדָיו.

וּלְהַרְאוֹת לָהֶם שֶׁהוּא עָתִיד לְהַפְרַע מֵהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה. כֵּיוָן שֶׁהִטְעוּ לַבְּרִיּוֹת וְעָשׂוּ עַצְמָם אֱלוֹהוּת, וּמִשּׁוּם שֶׁטָּלָה, מְמֻנֶּה שֶׁלּוֹ, הוּא גָּדוֹל עַל כָּל הַמְמֻנִּים שֶׁל אֱלֹהִים אֲזֵרִים, צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, (שמות יב) וְיִקְּחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה

לְבֵית אָבוֹת שֶׁהַ לַבָּיִת, וְהִשְׁלִיט אוֹתָם עָלָיו, וְתָפְסוּ אוֹתוֹ תָּפוּס בַּתְּפִיסָה שֶׁלָּהֶם יוֹם וּשְׁנַיִם וְשָׁלֹשׁ, וּלְאַזָּר זֶה הוֹצִיאוּ לוֹ לְדִין לְעֵינֵי כָּל מִצְרַיִם, לְהַרְאוֹת שֶׁהָאֱלוֹהַ שֶׁלָּהֶם בְּרִשּׁוּת יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת בּוֹ דִּין.

בִּגְלַל זֶה נֶאֱמַר, (שם) אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מִבָּשֵׁל בַּמַּיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ, לִהְיוֹת נִדּוֹן בְּאֵשׁ צָלִי, וְצִוָּה לִזְרֹק לְעַצְמוֹתָיו בַּשּׁוּק בְּבִזָּיוֹן. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר, (שם) וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ. וְצִוָּה לַיּוֹם הָרְבִיעִי, אַזָּר שֶׁהָיָה תָּפוּס שְׁלֹשָׁה יָמִים קָשׁוּר, לַעֲשׂוֹת בּוֹ דִּין. וְזֶה קָשָׁה לָהֶם מִכָּל נִגָּעִים שֶׁהִכָּה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁצִּוָּה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל אוֹתוֹ בְּתַאֲוָה. וּמִיָּד שֶׁרָאוּ עַצְמוֹתָיו בַּשּׁוּק וְלֹא יָכְלוּ לְהַצִּילוֹ, זֶה קָשָׁה לָהֶם מֵהַכֹּל. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם) וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם, לִכְפּוֹת כָּל יִרְאָתָם שֶׁל הַמִּצְרִים תַּוַּת יְדֵיהֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם בְּכוֹרוֹת מִמַּיִם, כָּתוּב (שם) וַה' הִכָּה כָל בְּכוֹר.

אַזָּר כָּל זֶה, כָּתוּב (שם יג) לֹא יֵרָאֶה זָמֵץ, (דברים טז) שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי. וְכָתוּב (שמות יב) כָּל מַזְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ. אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, מַדּוּעַ צִוָּה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל זָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים וְלֶאֱכֹל בָּהֶם מַצָּה? וּמַדּוּעַ לֹא יֹאכַל, וּמַדּוּעַ נֶאֱמַר לֹא תֹאכֵלוּ? אֶלָּא שִׁבְעָה כּוֹכְבֵי לֶכֶת, וְהֵם: שצ"ם זנכ"ל. וְהֵם מִצַּד שֶׁל טוֹב וָרָע, אוֹר הַפָּנִימִי, מַצָּה. קְלִפָּה שֶׁבַּזּוּז – זָמֵץ. וְהֵם, זָמֵץ – זָכָר. מַזְמֶצֶת – נְקֵבָה.

מַצָּה שֶׁבְּפָנִים – שְׁמוּרָה. וְהֵם (אסתר ב) שֶׁבַע הַנַּעֲרוֹת הָרְאוּיוֹת לָתֶת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ. וְנֶאֱמַר עֲלֵיהֶם (שמות יב) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת. מַצָּה הִיא שְׁמוּרָה לְבַעְלָהּ, שֶׁהוּא אוֹת ו', וּבוֹ נַעֲשֵׂית מִצְוָה.

וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר לָהּ בִּשְׁבִיל י"ה הַנְּגוּזִים בְּאוֹתִיּוֹת מ"ץ מִמַּצָּה, וְהֵם י"ם ה"ץ. וְצִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת לֵיל פָּסַח, שֶׁהֵן שֶׁבַע הַנַּעֲרוֹת שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵן שצ"ם זנכ"ל. וְצִוָּה לְהַעֲבִיר מֵהֶן זָמֵץ וּמַזְמֶצֶת, שֶׁהֵם עֲנָנִים זְשׁוֹכִים שֶׁמְּכַסִּים עַל אוֹרוֹת שֶׁל שִׁבְעָה כּוֹכְבֵי לֶכֶת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם

(בראשית מא) וַתָּבֹאנָה אֶל קִרְבָּנָה וְלֹא נוֹדַע כִּי בָּאוּ אֶל קִרְבָּנָה וּמַרְאֵיהֶן רַע. וְשׁוּף כַּאֲשֶׁר בַּתְּוֹזָלָה. שֶׁכָּל כָּךְ הַוּוֹשֶׁךְ שֶׁל הָעֲנָנִים שֶׁלָּהֶם, שֶׁלֹּא יְכוֹלִים אוֹרוֹת לְהָאִיר לָהֶם, וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר וְלֹא נוֹדַע כִּי בָּאוּ אֶל קִרְבָּנָה. (ע"כ רעיא מהימנא).

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (תהלים סוז) גְּעַר חַיַּת קָנֶה עֲדַת אַבִּירִים בְּעֶגְלֵי עַמִּים. גְּעַר חַיַּת – זוֹ הַחַיָּה שֶׁאָוְוזוּ בָּהּ עֵשָׂו. קָנֶה – לָמַדְנוּ, שֶׁבַּיּוֹם שֶׁנָּשָׂא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אֶת בַּת פַּרְעֹה, בָּא גַּבְרִיאֵל, נָעַץ קָנֶה בַּיָּם הַגָּדוֹל, וְעָלָיו נִבְנֵית עִיר שֶׁל רוֹמִי. מַהוּ קָנֶה? זֶה הַוָּכָר שֶׁל זוֹ הַחַיָּה רָעָה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַד קָטָן בַּאֲוִזִיתוֹ בַּקְּדֵשָׁה. וְזֶהוּ קָנֶה שֶׁנָּעוּץ בַּיָּם הַגָּדוֹל, וּמְשׁוּם זֶה הִיא שׁוֹלֶטֶת עַל הָעוֹלָם, וְעַל שִׁלְטוֹן זֶה כָּתוּב, (ישעיה יט) קָנֶה וָסוּף קָמְלוּ. קָנֶה, שִׁלְטוֹן וָרֹאשׁ לְכָל הַמַּלְכוּת. וְעוֹד קָנֶה, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ כְּקָנֶה זֶה.

בֹּא וּרְאֵה, בְּמִצְרַיִם הִיא שׁוֹלֶטֶת, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים כַּמָּה שִׁלְטוֹנִים לִמְיֵנֵיהֶם, וְהַכֹּל בְּסוֹד שֶׁל זָמִין. כֵּיוָן שֶׁשָּׁבַר אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוֹצִיא זָמִין וּמַכְנִיס מַצָּה. מַמָּה? בְּזוּוּט קָטָן מֵהַכֹּל שָׁבַר אוֹת זי' שֶׁל זָמִין, וַנַּעֲשָׂה מַצָּה. אֵלּוּ אוֹתִיּוֹת, אֶלָּא שֶׁשָּׁבַר זי' שֶׁל זַיָּה וּוֹ, שֶׁנִּקְרָא זָמִין. וְעַל זֶה נִקְרָא זַיָּת קָנֶה, שֶׁנּוֹזֵז לִשָּׁבְרוֹ כְּמוֹ קָנֶה זֶה. מַמָּה נִשְׁבָּר? בְּזוּוּט קָטָן כְּמוֹ שַׁעֲרָה שֶׁבַּר זי' וְעָבַר מֵאִיתָנָה, וְהָיָה מַצָּה. וְעַל זֶה כָּתוּב גְּעַר חַיַּת קָנֶה. גְּעַר בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִשְׁבַּר זי' שֶׁל זָמִין וַנַּעֲשָׂה ה'. (ועובר זי' שֶׁל זָמִין וַנַּעֲשָׂה).

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁבֹּר לוֹ לְאוֹתוֹ קָנֶה כְּמוֹ זֶה, יִשְׁבֹּר רֶגֶל ק' מִקָּנֶה, וְיִשָּׁאֵר הַגֵּה. (ישעיה מז) הַגֵּה ה' אֱלֹהִים בְּזָזְקָ יָבוֹא וּזְרֹעוֹ מֹשְׁלָה לוֹ הַגֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו. מַהוּ וּפְעֻלָּתוֹ? זֶה פַּעַל שֶׁל אוֹתָהּ ק' (פְּעֻלָּה שֶׁל אוֹתוֹ זָמִין) שֶׁיִּשְׁבֹּר אוֹתָהּ, וְהִיא פְּעֻלָּה שֶׁלְּפָנָיו, וְהוּא יַעֲבִיר רַגְלוֹ וְיִהְיֶה הַגֵּה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם מא) רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְגוֹ'.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח וְאָמַר, גְּעַר חַיַּת קָנֶה עֲדַת אַבִּירִים בְּעֶגְלֵי עַמִּים. גְּעַר

זַיִת קָנָה – זֶה קָנָה שֶׁאָזוּז בּוֹ עֵשָׂו, שֶׁהִיא עִיר רוֹמִי הַגְּדוֹלָה, שֶׁנֶּעֱנֵשׁ גַּבְרִיאֵל קָנָה בַּיָּם הַגָּדוֹל, וּבָנוּ עָלֶיהָ כְּרַךְ גָּדוֹל שֶׁל רוֹמִי. קָנָה שֶׁל זָמִין. וְכַאֲשֶׁר תָּבֹא גְּאֻלָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, יִשְׂבְּרוּ אוֹתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב גְּעַר חַיַּת קָנָה עֲדַת. וּמִיָּד עוֹבֵר זָמִין מֵהָעוֹלָם. הַמַּזְמֻצֶּת שֶׁלּוֹ הִיא רוֹמִי. וְתִתְגַּלֶּה מַצָּה בָּעוֹלָם, שֶׁהוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה (הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן), שֶׁהֵם כְּנֶגֶד בַּת עַיִן יָמִין, וּבַת עַיִן שְׂמֹאל. וְהֵם כְּנֶגֶד (לְזֶם מִשְׁנָה) רוֹמִי הַגְּדוֹלָה וְרוֹמִי הַקְּטַנָּה, וּכְנֶגֶד שְׁנֵי עֲנָנִים שֶׁמְּכַסִּים עַל בַּת עַיִן יָמִין וּשְׂמֹאל. וְהֵם כְּנֶגֶד שְׁאוֹר וְזָמִין. וְעַד שֶׁאֵלּוּ יִתְבַּעֲרוּ מֵהָעוֹלָם, בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא אָזַד מֵהֶם, בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי לֹא יִתְגַּלּוּ בָּעוֹלָם.

וְהָרְפוּאָה שֶׁל עַנְנֵי הָעַיִן שֶׁהֻזְּשִׁיכוּ לְבַת עַיִן יָמִין וּשְׂמֹאל, מַה תִּהְיֶה רְפוּאָתָם? הַמְּרִירוּת שֶׁל הָעֵגֶל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) שָׁם יִרְעֶה עֵגֶל וְשָׁם יִרְבָּץ. שָׁם יִרְעֶה עֵגֶל – זֶה מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ. וְשָׁם יִרְבָּץ – זֶה מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד. אָזַד לְהַעֲבִיר אֶת רוֹמִי הַגְּדוֹלָה, וְאָזַד לְהַעֲבִיר אֶת רוֹמִי הַקְּטַנָּה. וּמִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל כְּנֶגְדָּם הֵם.

וּמְשׁוּם זֶה זז׳, שֶׁהוּא זוּט קָטָן, תִּשְׁבֹּר אוֹתָהּ, וְתִכָּנֵס אוֹת ה׳ בִּמְקוֹמָהּ. שֶׁבַּתְּזוּלָה נֶאֱמַר קָנָה וְסוּף קָמְלוּ. קָנָה – שִׁלְטוֹן שֶׁל רוֹמִי. וְסוּף – לְכָל הַמַּלְכֻיּוֹת, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁבֹּר אוֹתוֹ. גְּעַר זַיִת קָנָה – גְּעַר זַיָּה רָעָה, שֶׁהִיא אוֹת זז׳ מְזָמֵין, וּשְׁבֹר רַגְלֶיהָ מִן הַמַּזְמֻצֶּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי ה) רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת. וְעוֹד גְּעַר זַיִת קָנָה – שְׁבֹר רֶגֶל הַקּוֹ״ף מִקָּנָה, וְיִשָּׁאֵר הִנֵּה. מִיָּד – (ישעיה מו) הִנֵּה ה׳ אֱלֹהִים בְּחָזָק יָבֹא, (שם מא) רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְלִירוּשָׁלַיִם מְבַשֵּׂר אֶתֵּן. הִנֵּה – ס׳, אַזַר אֶלֶף וּמָאתַיִם.

וְאָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נֶאֱמַר (בראשית מו) כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ. שִׁשִּׁים, לְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מָשִׁיחַ רִאשׁוֹן. וָשֵׁשׁ, לְהִתְעוֹרְרוּת מָשִׁיחַ שֵׁנִי. נִשְׁאֲרוּ שֵׁשׁ עָנָיִם לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם, לְקַיֵּם בָּהֶם (ויקרא כה) שֵׁשׁ

שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כַּרְמֶךָ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ.

אִם כֵּן, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה (שם לא) רָנּוּ לְיַעֲקֹב שִׂמְחָה? אֶלָּא אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת עֲתִידוֹת לִהְיוֹת כְּנֶגֶד אַרְבַּע כּוֹסוֹת שֶׁל פֶּסַח. מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְפֻזָּרִים בְּאַרְבַּע פִּנּוֹת הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ שֶׁיִּהְיוּ רְחוֹקִים מֵהָאֻמּוֹת, יַקְדִּימוּ לָרָנּוּ. וְהַשְּׁנַיִם – לְשִׁשִּׁים. וְהַשְּׁלִישִׁיִּים – לְשִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ. וְהָרְבִיעִיִּים – לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם.

וּגְאֻלּוֹת אֵלּוּ יִהְיוּ בְּאַרְבַּע זְוִיּוֹת, בְּשֵׁם יְהוָ"ה שֶׁרוֹכֵב עֲלֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה ג) כִּי תִרְכַּב עַל סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה. שֶׁכְּנֶגְדָּם יְעוֹרֵר לְמַטָּה אַרְבָּעָה דְגָלִים וּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, בְּסוֹד שֶׁל יְהוָה מֶלֶךְ, יְהוָה מָלָךְ, (שמות טו) יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד. שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת הֵן, כְּנֶגֶד שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, וּשְׁנַיִם עָשָׂר פָּנִים שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם, הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמֻּרְכָּבָה. וְהֵם עֲשָׂרָה שְׁבָטִים, אֶלֶף שָׁנִים. שְׁנֵי שְׁבָטִים – מָאתַיִם שָׁנָה. וּמִי"ב אוֹתִיּוֹת תְּלוּיִים ע"ב שֵׁמוֹת, שֶׁהֵם ע"ב שָׁנִים אַזָּר הָאֶלֶף וּמָאתַיִם.

וְהֵם כ"ד, לְכָל זְוִיָּה מִשְׁלֹשׁ זְוִיּוֹת. כ"ד הַסּוֹד שֶׁלּוֹ, (ישעיה ו) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר. וְהֵם שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת מִכ"ד צוּרוֹת. כַּת אַזָּת אוֹמֶרֶת קָדוֹשׁ, וְכַת שְׁנִיָּה אוֹמֶרֶת קָדוֹשׁ, וְכַת שְׁלִישִׁית אוֹמֶרֶת קָדוֹשׁ. מִיָּד מִתְעוֹרֵר הַשְּׁמֹאל בְּמ"ב אוֹתִיּוֹת, וְעוֹשֶׂה דִּין בַּעֲמָלֵק.

(דברים כב) כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ – בַּעֲלֵי מִקְרָא. בְּכָל עֵץ – בַּעֲלֵי מִשְׁנָה, שֶׁהֵם כְּאִפַּרְוָזִים הַמְכַנְּנִים בְּעַנְפֵי הָאִילָן. יֵשׁ שֶׁאוֹמְרִים, בְּכָל עֵץ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה סה) כִּי כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי. אוֹ עַל הָאָרֶץ – אֵלּוּ בַּעֲלֵי תוֹרָה (מִשְׁנָה), שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם, עַל הָאָרֶץ תִּישַׁן וְזַוֵּי צַעַר תְּזוֹזֶיהָ וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל. אֲפַרְוָזִים – אֵלּוּ פְּרָוְזִי כְּהֻנָּה. אוֹ בֵּיצִים – אֵלּוּ שֶׁזָּן אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִקַּרְנֵי רְאֵמִים וְעַד בֵּיצֵי כִנִּים. וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֲפַרְוָזִים – בִּזְמַן שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים קָרְבָּנוֹת. מַה כָּתוּב? לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים.

זָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבָטְלוּ הַקְּרְבָּנוֹת, מַה כָּתוּב? שַׂלְוַּז תְּשַׁלַּוּז אֶת הָאֵם. וְגָלוּ הַבָּנִים. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת הַבָּנִים תְּגַזּוּז לָךְ, מִצַּד זֶה שֶׁל הָאוֹת ו', שֶׁהוּא עוֹלָם אָרֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים כב) לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים, לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרֹךְ.

בְּמָקוֹם הַקְּרְבָּנוֹת תִּקְנוּ תְּפִלּוֹת, וּמְצַפְּצְפִים בְּקוֹלוֹת שֶׁל שִׁירִים, בְּקוֹל שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, לִקְרַאת הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא לְמַעְלָה. שֶׁהֲרֵי אִמָּא וּבַת בַּגָּלוּת, וּמְיָד שֶׁיּוֹרֵד, קוֹשְׁרִים אוֹתוֹ בַּבַּת, שֶׁהִיא יָד כֵּהָה, לִהְיוֹת קְשׁוּרָה ו' עִם ה' בְּשֵׁשׁ סְפִירוֹת. מִיָּד לוֹזְשִׁים לְעַמַּת הַזָּכְמָה: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

אָזַד וְכָבוֹד גִּימַטְרִיָּא מ"ה מַזָּכְמָה. שֶׁמּוֹרִיד אוֹתוֹ אֵצֶל אִמָּא, וּמְיָד שֶׁיּוֹרֵד, קוֹשְׁרִים אוֹתוֹ עִמָּהּ בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וּמְשׁוּם זֶה בְּאַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל הַתְּפִלִּין, שֶׁהֵם: קַדֶּשׁ לִי – זָכְמָה. וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ – בִּינָה. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל – תִּפְאֶרֶת שֶׁכּוֹלֶלֶת שֵׁשׁ סְפִירוֹת בְּשֵׁשׁ תֵּבוֹת. וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ – מַלְכוּת, יָד כֵּהָה. תְּפִלָּה כֶּתֶר, כ' עַל רֹאשׁוֹ, אֵין קָדוֹשׁ כַּיהוָה, שֶׁסַּנְדַּלְפוֹן קוֹשֵׁר כָּל הַתְּפִלּוֹת וְעוֹשֶׂה מֵהֶן כֶּתֶר.

בְּאוֹתוֹ זְמַן צָרִיךְ לְסַדֵּר מְנוֹרָה (שַׁלְוָזָן) לַסְּעוּדָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וּמִשְׁכָּן וּמְנוֹרָה וְאָרוֹן וּמִזְבְּחַז, וְכָל מִינֵי שִׁמּוּשׁ שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ. וְלֹא אַזַּר שַׁלְוָזָן אֲנִי הוֹלְכִים שֶׁאֵינוֹ עֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵין אֲנִי הוֹלְכִים אֶלָּא אַזַּר שַׁלְוָזָן שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא הַשְּׁכִינָה, מִשְׁכָּן שֶׁלּוֹ, שַׁלְוָזָן שֶׁלּוֹ, מְנוֹרָה שֶׁלּוֹ, אָרוֹן שֶׁלּוֹ, מִזְבְּחַז שֶׁלּוֹ. הִיא כְּלוּלָה מִכָּל כְּלֵי שִׁמּוּשׁ לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

הֵם אֵלּוּ שֶׁמְּתַקְּנִים יַיִן וְלֶזֶם שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַזְמִי לְאִשַּׁי, שֶׁאֵין לְהַקְרִיב לוֹ אֶצְלוֹ אֶלָּא אֵלּוּ שֶׁנִּקְרָאִים אִשֵּׁי ה'. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר אֶת קָרְבָּנִי לַזְמִי לְאִשַּׁי. שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (משלי ט) לְכוּ לַזְּמוּ בְּלַזְמִי. וְנִקְרָא לֶזֶם הַפָּנִים, שֶׁהֵם י"ב פָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ו) יְבָרֶכְךָ יְהוָה, יָאֵר

יְהוָה, יִשָּׂא יְהוָה. שְׁנֵים עָשָׂר פָּנִים שֶׁל שָׁלֹשׁ זִיזוֹת.

מַהוּ הַלֶּוֶם שֶׁל אֵלּוּ הַפָּנִים? זֶה לֶוֶם שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא יו״ד הֵ״א וָא״ו הֵ״א. וְיֵשׁ לוֹ לֶוֶם בְּאַרְבָּעָה פָּנִים, שֶׁהֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יְהוָ״ה. זֶה הַלֶּוֶם שֶׁל שַׁלְוַן הַמֶּלֶךְ, הוּא סֹלֶת נְקִיָּה.

הַכִּבְשָׂן שֶׁלּוֹ שֶׁאוֹפֶה בּוֹ לֶוֶם הִיא הַשְׁכִינָה, שֶׁשָּׁם מִתְבַּשֵּׁל וְנִשְׁלָם. וּמְשׁוּם זֶה אֵין בּוֹצְעִים אֶלָּא מִמָּקוֹם שֶׁנִּגְמָר בְּשׁוּלּוֹ. כְּדַגְמַת שְׁלֵמוּת הַפָּרִי, שֶׁהוּא גָּמַר בְּשׁוּלּוֹ. וְזֶהוּ שֵׁם אֲדָנָי, גָּמַר וּשְׁלֵמוּת שֵׁם יְהוָה, שֶׁהוּא לֶוֶם הַפָּנִים. אֲדָנָי הוּא הַכִּבְשָׂן שֶׁלּוֹ. שֶׁהִיא כְּבוּשָׁה תַּוֹוֶת בַּעְלָה. וּבְגִלְלָהּ נֶאֱמַר, (שמות יט) וְהַר סִינַי עָשַׁן כֻּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה׳ בָּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשָׁנוֹ כְּעֶשֶׁן הַכִּבְשָׂן. וְלֹא כְּמוֹ כִּבְשָׂן שֶׁל אֵשׁ הֶדְיוֹט, אֶלָּא כְּמוֹ כִּבְשָׂן שֶׁבּוֹ כּוֹבֵשׁ רַוְזָמָיו עַל עֲמוֹ כַּאֲשֶׁר מִתְפַּלְּלִים וּמְבַקְּשִׁים בַּקָּשׁוֹת, כֵּן יִכְבְּשׁוּ רַוְזָמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ. וּבוֹ, דְּבָרִים הַכְּבוּשִׁים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לָמָּה לָךְ לַוְזַקֵּר?

וּבְלֶוֶם הַתּוֹרָה יֵשׁ סֹלֶת שֶׁנָּתַן לוֹ הַמֶּלֶךְ לְאוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם, כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים. מַאֲכַל הַצַּדִּיקִים. וְיֵשׁ לֶוֶם שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהוּא פֶּסֶלֶת לְאוֹתָם עֲבָדִים וּשְׁפָוזוֹת שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ. וּמְשׁוּם זֶה בַּמַּלְכָּה נֶאֱמַר, (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְזוּק לְנַעֲרֹתֶיהָ, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי מִשְׁנָה. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בַּמַּאֲכָל שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וַעֲשִׁירִית הָאֵיפָה סֹלֶת, וַדַּאי. וְזוֹ יו״ד מֵאֲדָנָי, שֶׁהִיא עֲשִׁירִית. וְזֶה סֹלֶת שֶׁל הֵיכַל הַמֶּלֶךְ, וּמִשְׁתַּבַּזַּת (שֶׁל מַאֲכַל הַמֶּלֶךְ נִמְצֵאת).

קוּם הַמְּעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אַתָּה וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנֶךָ, וְרַבִּי אַבָּא, וְרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסֵי, וְרַבִּי זְוֵיָא, וְרַבִּי יוּדַאי, לְתַקֵּן מַתָּנָה לַמֶּלֶךְ, וּלְהַקְרִיב כָּל אֵיבָרִים, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, קָרְבָּנוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶה שֶׁנִּקְרָא נְשָׁמָה שֶׁל הָאֵיבָרִים, שְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, אֵשׁ שֶׁל גָּבוֹהַּ. שֶׁאָזוּז בְּעֵצִים שֶׁנִּקְרָאִים עֲצֵי הָעוֹלָה, שֶׁהֵם עֵץ הַזַּיִים וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. עֲצֵי הַקֹּדֶשׁ נִקְרָאִים אֵלּוּ בַּעֲלֵי תוֹרָה, שֶׁמִּתְאַזֶּרֶת בָּהֶם הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם

ה׳.

וְנֶאֱמַר בָּהּ עֹלָה לַה׳, קָרְבָּן לַה׳, אִשֶּׁה לַה׳. וְנֶאֱמַר אֶת קָרְבָּנִי לַזְּמִי לְאִשַּׁי. וַהֲרֵי כָּתוּב שֶׁאֵין לְהַקְרִיב קָרְבָּן אֶלָּא לְשֵׁם ה׳, מַהוּ אֶת קָרְבָּנִי לַזְּמִי לְאִשַּׁי? אֶלָּא הַדֶּרֶךְ, שֶׁמִּי שֶׁמַּקְרִיב דּוֹרוֹן לְהַקְרִיב אוֹתוֹ לַמֶּלֶךְ וְאַזַּר כָּךְ הוּא מְזַמֵּלְ אוֹתוֹ לְמִי שֶׁרוֹצֶה, אַף כָּךְ יִשְׂרָאֵל מַקְרִיבִים תּוֹרָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא לַזְּמוֹ, וְהוּא יֵינוֹ, וְהוּא בְּשָׂרוֹ, וְנֶאֱמַר בָּהּ (בראשית ב) עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי. בְּשַׂר קֹדֶשׁ, שֶׁפֵּרְשׁוּ עָלֶיהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בְּבָשָׂר הַיּוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם אָנוּ עֲסוּקִים.

מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתוֹ דּוֹרוֹן? מְשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁאָכַל עַל שֻׁלְחָן, וּמַקְרִיבִים עַל שֻׁלְחָנוֹ מִכָּל מִין וָמִין – סֹלֶת, וּבֵינוֹנִי, וּפַסֹּלֶת. וְהוּא מְזַמֵּלְ מִשֻּׁלְחָנוֹ לְכָל בַּעֲלֵי הַסְּעוּדָה, לְכָל אֶזְוֵד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, עַל יְדֵי הַמְמֻנִּים שָׁלוֹ. וּמֵאוֹתוֹ לָזֶם שֶׁהוּא סֹלֶת, שֶׁהַמֶּלֶךְ אוֹכֵל, הוּא מְצַוֶּה לָתֵת לְאֵלּוּ שֶׁאֲהוּבִים אֶצְלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶת קָרְבָּנִי לַזְּמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחוֹחִי. כְּלוֹמַר, (דברים יח) אִשַּׁי ה׳ וַנְזַלְתּוֹ יֹאכֵלוּן (וְזֶהוּ אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחֲמִי וּשְׁתוּ בְּיַיִן מָסָכְתִּי) –זֶהוּ מִצַּד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים. אֲבָל מִצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, מְצַוֶּה לָתֵת בֵּינוֹנִי לַמַּלְאָכִים, וּפַסֹּלֶת לַשֵּׁדִים וּמַזִּיקִים, שֶׁהֵם מְשַׁמְּשִׁים לַסּוּסִים וְלַפָּרָשִׁים שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

וְאַף כָּךְ שָׂפָרְשֵׁי הַמֶּלֶךְ הָיוּ בַּעֲלֵי מִשְׁנָה, שֶׁהֵם כְּמַלְאָכִים – מְשַׁמְּשִׁים לָהֶם שֵׁדִים יְהוּדִיִּים, שֶׁהֵם רְשׁוּמִים בְּאוֹת שַׁדַּי (בְּאוֹת י׳). וְיֵשׁ שֵׁדִים וּמַזִּיקִים מִצַּד הַטֻּמְאָה, שֶׁנִּקְרָאִים שֵׁדִים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. (קהלת ז) וְזֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁהֵם ג׳ מִינִים מֵהֶם: אֶזְוֵד מִין שֶׁלָּהֶם כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּמִין שֵׁנִי כִּבְנֵי אָדָם, וּמִין שְׁלִישִׁי כַּבְּהֵמוֹת. וְיֵשׁ בָּהֶם זְכָמִים בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְשֶׁבְּעַל פֶּה. נִקְרָא יוֹסֵף הַשֵּׁד, עַל שֵׁם שֶׁהוֹלִיד אוֹתוֹ שֵׁד. וְלֹא לְזִזָּם אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אִם הָרַב דּוֹמֶה לְמַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת,

תּוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ. וְאַשְׁמְדַאי הַמֶּלֶךְ, הוּא וְכָל מִשְׁפַּחְתּוֹ, כְּבָר בֵּאֲרְנוּ שֶׁהֵם שֵׁדִים יְהוּדִיִּים, שֶׁנִּכְנָעִים בַּתּוֹרָה וּבְשִׁמּוֹת הַתּוֹרָה.

וּבְנֵי אַהֲרֹן, מִשּׁוּם שֶׁעָרְכוּ קָרְבְּנוֹתֵיהֶם, בִּגְלַל זֶה נֶעֱנְשׁוּ. שֶׁכָּל הַקָּרְבָּנוֹת, אַף עַל גַּב שֶׁנִּקְרָבִים בִּשְׁבִיל הַמֶּלֶךְ, הוּא מְזַלֵּזֵל לָהֶם לְכָל אֶחָד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וְנוֹטֵל לְזַלְזְלָן מַה שֶּׁרָאוּי לוֹ. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר:

וּבַזְּבוּר הַמַּקְדְּמוֹן, נֶאֱמַר (במדבר כח) וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹם הַבִּכּוּרִים, מִיהוּ הַיּוֹם? זֶה נָהָר הַיֹּצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁהוּא יוֹם מֵאוֹתָם בִּכּוּרִים עֶלְיוֹנִים. וְזֶהוּ שֶׁהַתּוֹרָה תְּלוּיָה בּוֹ, וְהוּא מוֹצִיא כָּל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים, צְרִיכִים לְהָבִיא פֵּרוֹת הָאִילָן.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה וְגוֹ' (במדבר כח). רַבִּי אַבָּא אָמַר, יוֹם הַבִּכּוּרִים הֵם בִּכּוּרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כג) רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא וְגוֹ'. אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, כְּמוֹ הַבְּכוֹרוֹת לְאִמּוֹתֵיהֶם, אַף כָּךְ נִקְרְאוּ הַפֵּרוֹת בִּכּוּרִים, שֶׁל פֵּרוֹת הָאִילָנוֹת. (הושע ט) כְּבִכּוּרָה בִּתְאֵנָה, כָּךְ יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים וּבִכּוּרִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בָּהֶם, (שמות כג) תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ. וּמִשּׁוּם זֶה אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה ט) וַיֹּאכְלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּה – יֶאְשְׁמוּ רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם.

אַף כָּךְ ו' שֶׁכְּלוּלָה מִשֵּׁשׁ סְפִירוֹת, וְהוּא בֵּן י"ה, שֶׁנִּקְרָא בְּכ"ר. וְכָל עֲנָפִים שֶׁיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ שֶׁבָּהֶם רָאשִׁים, כְּמוֹ זֶה (ציור למעלה) נִקְרָאִים בִּכּוּרִים. אוֹת ו' הִיא נָהָר מֵאֵלּוּ בִּכּוּרִים עֶלְיוֹנִים, וְאוֹתוֹ נָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְזֶהוּ שֶׁהַתּוֹרָה

תְּלוּיָה בּוֹ. וְכַאֲשֶׁר יוֹצֵא, יוֹצְאִים כָּל סוּדוֹת הַתּוֹרָה, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהוּ (אַחַת הִיא) שֶׁכָּתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. וְהַמִּצְווֹת שֶׁלָּהּ דּוֹמוֹת לַפָּרִי שֶׁל הָאִילָנוֹת, צְרִיכִים לַהֲבִיאָן.

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וְאִם תֹּאמְרוּ מַדּוּעַ הַבְּכוּרִים שֶׁלָּהֶם נִקְרָאִים מִנְחָה זָרָה שֶׁשָּׁה זָרָה מִשִּׁשִּׁים לְשִׁשָּׁה זָרָה שִׁשִּׁים, וּמֵאָדָם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים כ) כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה – לְתִשְׁעָה זָרָה שִׁשִּׁים אוֹ לְשִׁבְעָה. וּבְהֵמוֹת אַף כָּךְ – שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה (ויקרא כב) תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה׳, לְהַקְרִיב קָרְבָּן לְפָנֵי ה׳. וְעוֹד, הַסְּפָירוֹת, בָּהֶן שֵׁם יְהוָה, וְכָל הַכִּנּוּיִים שֶׁלּוֹ, מַדּוּעַ נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם זָיוֹת?

אֶלָּא מִנְחָה זָרָה שִׁשָּׁה בְּדֶרֶךְ סוֹד זוֹ הַשְּׁכִינָה. מִשִּׁשָּׁה זָרָה שִׁשִּׁים לְשִׁשָּׁה זָרָה שִׁשִּׁים אֵלּוּ שֵׁשׁ סְפִירוֹת, שֶׁנִּקְרָאוֹת שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, שֶׁהֵן שֵׁשׁ אֶלֶף שָׁנִים שֶׁקַּיָּם הָעוֹלָם, מִצַּד שֶׁל אִמָּא עֶלְיוֹנָה. וּמִצַּד שֶׁל אִמָּא תַּחְתּוֹנָה נִקְרָאִים זָרָה שִׁשִּׁים. וּמִשּׁוּם שֶׁקָּדְמוּ לָעוֹלָם וּלְכָל הַבְּרִיּוֹת, נִקְרָאִים בְּכוּרִים.

וְהַשְּׁכִינָה, מִנְחָה זָרָה שִׁשָּׁה, מִצַּד שֶׁל זַיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. וְהוּא תֵּשַׁע לְזֶשְׁבּוֹן קָטָן שֶׁל זָנוּחַ. הוּא אָדָם שֶׁנּוֹלָד לִתְשִׁעָה זָרָה שִׁשִּׁים שֶׁל הַמַּעֲבֶרֶת, שֶׁהִיא עַשִּׁירִית. וּבָזֶה כָּלוּל מִכֻּלָּם, וְנִקְרָא בֵּן בְּכוֹר, עַל שֵׁם אוֹת בְּרִית, שֶׁהִיא י׳, טָפָה רִאשׁוֹנָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנָּה זֶרַע יוֹרֶה כַּזַּיִן, שֶׁהִיא ו׳, וְהִיא י׳ שֶׁעוֹלָה עַל ו׳ כְּפָרִי שֶׁעוֹלֶה עַל עֲנַף הָאִילָן.

וְאַף עַל גַּב שֶׁכַּמָּה עֲנָפִים יֵשׁ בָּאִילָן וְכַמָּה תְּאֵנִים עֲלֵיהֶם – אֵלּוּ שֶׁהִקְדִּימוּ בָּרִאשׁוֹנָה נִקְרָאִים בְּכוּרִים. אֵלּוּ הֵם רָאשִׁים שֶׁל כֻּלָּם. כְּדַגְמָא שֶׁלָּהֶם נֶאֱמַר (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם. (ישעיה מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה. (במדבר א) שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם. שְׁעָרִים אֵלּוּ הֵם זַמְשִׁים שְׁעָרִים שֶׁל בִּינָה, שֶׁהִיא יְשִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה. וּשְׂאוּ פֶּתְזֵי עוֹלָם – שֶׁל יְשִׁיבָה שֶׁל מַטָּה. שֶׁכָּל מִי

שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לְבַסּוֹף מִתְנַשֵּׁא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ל) אִם נָבַלְתָּ בְּהִתְנַשֵּׂא. וּבְאַרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַמְנַבֵּל עַצְמוֹ עַל דִּבְרֵי תוֹרָה, לַסּוֹף מִתְנַשֵּׂא, וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, וְאֵין כָּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה.

מִכָּאן, מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת כָּבוֹד, נִקְרָא מֶלֶךְ. וְלֹא תֹאמַר בְּאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא וְלֹא יוֹתֵר – אֶלָּא מֶלֶךְ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בִּדְמוּת רִבּוֹנוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה כְּפוֹל הַפָּסוּק פַּעֲמַיִם. אַוַּזת – מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד. שְׂתַיִם – מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד. שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם, מַהוּ רָאשֵׁיכֶם? פַּעֲמַיִם. אֵלּוּ זַיּוֹת הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְזַיּוֹת הַמֶּרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה. וּבַזּוֹבוּר הַקַּדְמוֹן. (ע״כ רעיא מהימנא).

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח פָּסוּק וְאָמַר, שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְגוֹ׳. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ וְנִתְבָּאֵר. אֲבָל שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם – אֵלּוּ הֵם שְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים, שְׁעָרִים שֶׁל שֵׂכֶל עֶלְיוֹן, וְאֵלּוּ זַמְשִׁים שְׁעָרִים. רָאשֵׁיכֶם – אֵלּוּ הָרָאשִׁים מִי הֵם? אֶלָּא כָּל אָזְנָד וְאָזְנָד יֵשׁ לוֹ רֹאשׁ לְהִתְפַּשֵּׁט וְלַעֲלוֹת זֶה בָּזֶה וּלְהִכָּלֵל זֶה בָּזֶה.

מָצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל זֶנוֹךְ: שְׂאוּ שְׁעָרִים – אֵלּוּ הֵם שְׁעָרִים שֶׁלְּמַטָּה מֵהָאָבוֹת, וְאֵלּוּ שִׁלְשָׁה אַזְרוֹנִים. רָאשֵׁיכֶם – אֵלּוּ הֵם רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵלּוּ הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְאֵלּוּ רָאשִׁים שֶׁל אוֹתָם שְׁעָרִים. וּמִשּׁוּם אֵלּוּ שֶׁהֵם אוֹפַנִּים, שֶׁסּוֹבְבִים וְנוֹטְלִים אוֹתָם עַל כִּתְפֵיהֶם, אוֹמְרִים שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם. שְׂאוּ, לְמִי? לְרָאשֵׁיכֶם. שֶׁהֵם רָאשִׁים עֲלֵיכֶם וְשׁוֹלְטִים עֲלֵיכֶם. וְהִנָּשְׂאוּ פָּתְחֵי עוֹלָם – אֵלּוּ הָאִמָּהוֹת, וְאַרְבַּע הֵן שֶׁלְּמַטָּה.

וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד – זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהוּא מֶלֶךְ מֵאוֹתוֹ כָּבוֹד, שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה. וּמִי הוּא? ה׳ צְבָאוֹת. וְיָבוֹא, לְאֵיזֶה מָקוֹם? לְהַכְנִיס הַתּוֹרָה בָּאָרוֹן, בְּזוֹבוּר אָזְנָד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. וְכֵיוָן שֶׁזֶּה נִכְנָס לִמְקוֹמוֹ, אָז הַתּוֹרָה נִכְנֶסֶת בָּאָרוֹן, וּמִתְזַוֶּגֶת זִבּוּר אָזְנָד, תּוֹרָה עֶלְיוֹנָה בְּתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מִתְזַוְּגוֹת לְפָרֵשׁ דְּבָרִים סְתוּמִים.

מָתַי? בְּשֶׁבַּעֲתֵיכֶם, לַמִּנְיָן שֶׁאַתֶּם מוֹנִים. שֶׁבְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂים

זֶשְׁבּוֹן לֶזֶדְשִׁים וּמַנִּים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתַקֵּן תֵּבָה תּוֹךְ אוֹתָם רְקִיעִים, וּמַעֲבִיר כָּרוֹז: הִנֵּה בָּנַי לְמַטָּה, קַדְּשׁוּ הַזּוֹדֶשׁ, קַדְּשׁוּ זְמַן, הִתְקַדְּשׁוּ כֻּלְּכֶם לְמַעְלָה! וְעוֹשֶׂה לְכָל הַזֶּיָלוֹת שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים כְּאֶזֶד בָּעָם הַקָּדוֹשׁ, וְכֻלָּם שׁוֹמְרִים כְּאֶזֶד שְׁמִירָה אַזַּת, וְעַל זֶה נֶאֱמַר בְּשָׁבְעֹתֵיכֶם, לַמְנֵן שֶׁאַתֶּם מוֹנִים אוֹתָם שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת.

וְאָז מוֹשֶׁךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמִּשְׁכָּה שֶׁל שֶׁבַע מַדְרֵגוֹת לְמַטָּה בְּאוֹתָהּ מַדְרֵגָה שֶׁמִּתְאַזֶּדֶת בָּהֶן, בְּאֵלּוּ שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת. (בְּאוֹתָן שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת. וְאָז מוֹשֶׁךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמִּשְׁכָּה שֶׁל שֶׁבַע מַדְרֵגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה בְּאוֹתָהּ מַדְרֵגָה שֶׁלְּמַטָּה שֶׁמִּתְאַזֶּדֶת בְּאֵלּוּ שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת). וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי שֵׁשׁ הֵן וְלֹא יוֹתֵר – אֶלָּא כַּאֲשֶׁר אִמָּא יוֹשֶׁבֶת עַל הָאֶפָּרוּזִים וְנִמְצֵאת רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם, וְאָנוּ מְשַׁלְּזִים אוֹתָהּ וְלוֹקְזִים אֵלּוּ הַשִּׁשָּׁה בָּנִים בְּזוּ הַמַּדְרֵגָה שֶׁלְּמַטָּה, לְקַיֵּם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב) שַׁלֵּזַ תְּשַׁלַּזּ אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים וְגוֹ'.

רַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר, בְּיוֹם זֶה לֹא לוֹקְזִים יִשְׂרָאֵל אֶלָּא זַמְשָׁה בָּנִים, וְאֵלּוּ הֵם זַמְשָׁה זֶמְשֵׁי תוֹרָה. וְאִם תֹּאמַר שִׁשָּׁה הֵם – אֶלָּא שִׁבְעָה הֵם בְּצַפּוֹר אַזַּת שֶׁנִּמְצֵאת בֵּין כְּנָפֶיהָ שֶׁל אִמָּא. וְיִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים לָצוּד צַיִד טוֹב, גָּדוֹל וְזָשׁוּב. מָה עוֹשִׂים? מוֹצִיאִים מִתַּזַּת כְּנָפֶיהָ שֶׁל אִמָּא אוֹתָהּ הַצִּפּוֹר, בִּלְוִזִישַׁת הַפָּה מְלַזָּשִׁים לָהּ, לְוִזִישָׁה אַזַּר לְוִזִישָׁה.

וְאוֹתָהּ צִפּוֹר שֶׁזִּוּוּשֶׁשֶׁת (שֶׁאוֹהֶבֶת) לְאוֹתָן הַלְוִזִישׁוֹת וּלְאוֹתָם קוֹלוֹת שֶׁמְּלַזָּשִׁים לָהּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא תַּזַּת כַּנְפֵי אִמָּהּ, זוֹקֶפֶת רֹאשָׁהּ וּמִסְתַּכֶּלֶת אֲצָל אוֹתָהּ לְוִזִישַׁת הַקּוֹל, וּפוֹרַזַת אֲלֵיהֶם, וְיוֹצֵאת מִתַּזַּת כְּנָפֶיהָ שֶׁל אִמָּא. וְכֵיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל לוֹקְזִים אוֹתָהּ, מַזָּזִיקִים בָּהּ וְלוֹזָשִׁים אֶצְלָהּ, וְקוֹשְׁרִים אוֹתָהּ בְּקֶשֶׁר שֶׁלֹּא תָּעוּף וְתֵלֵךְ. מִיָּד לוֹקְזִים אוֹתָהּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר, וְהִיא מְבַקֶּשֶׁת לָעוּף וְלָלֶכֶת, וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לָלֶכֶת לָהּ.

וּבְעוֹד שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בִּידֵיהֶם, הֵם לוֹזָשִׁים בְּקוֹלָם, וְהִיא מְצַפְצֶפֶת עִמָּהֶם, וּמְעוֹפֶפֶת לְמַעְלָה וְיוֹרֶדֶת. וְכָל אוֹתָם בָּנִים שֶׁתַּזַּת כַּנְפֵי אִמּוֹתֵיהֶם,

כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹמְעִים אוֹתוֹ הַצָּפָּצוּף שֶׁל אֲוָזוֹתָם וּלְוָזִישַׁת אוֹתוֹ הַקּוֹל, מִיָּד יוֹצְאִים תַּוָּזַת כַּנְפֵי אִמּוֹתֵיהֶם וּמְעוֹפְפִים אֵצֶל אוֹתָהּ הַצִּפּוֹר. וְיִשְׂרָאֵל לוֹקְוָזִים אוֹתָם וְאוֹוָזִים בָּהֶם. וְאִם לֹא אוֹתָהּ צִפּוֹר שֶׁאוֹוָזִים בָּהּ בַּתְּוָזָלָה, לֹא הָיוּ אֵלּוּ מְעוֹפְפִים אֶצְלָם לְעוֹלָמִים, וְלֹא יְכוֹלִים לֶאֱוֹז בָּהֶם.

אֵיךְ צָדִים צִידָהּ שֶׁל צִפּוֹר קְדוֹשָׁה זוֹ? מְתַקְּנִים לְפָנֶיהָ מַאֲכָל מְכֻבָּד בְּשִׁבְוָזָה וְכָל תַּעֲנוּגִים, וְנִכְנָסִים לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וּמְצַפְצְפִים אֵלֶיהָ בְּקוֹל לַוָּזִשׁ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. וְהִיא נִסְתֶּרֶת תַּוָּזַת כְּנָפֶיהָ שֶׁל אִמָּא, וְזוֹקֶפֶת רֹאשָׁהּ, וְרוֹאָה שַׁלְוָזוֹת מְתַקְּנִים וְצִפְצוּפִים אֵלֶיהָ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. יוֹצֵאת וּמְעוֹפֶפֶת אֶצְלָם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּבָהּ אֲוָזוּוִים כָּל אוֹתָם בָּנִים.

וּמְשַׁלְוָזִים לְאוֹתָהּ שֶׁרוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם, וְהוֹלֶכֶת. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מֵהָרָקִיעַ הַשְּׁבִיעִי וּלְמַעְלָה, בַּמְכֻסֶּה מִמֶּךָּ אַל תִּדְרֹשׁ. שָׁלַוז אוֹתָהּ, שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהַשִּׁיגָהּ, וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים כב) שַׁלֵּוַז תְּשַׁלַּוז וְגוֹ'.

מִקְרָא קֹדֶשׁ – זוֹהִי הַקְּרִיאָה וְהַצְּפְצוּף שֶׁעוֹשִׂים לְאוֹתָהּ צִפּוֹר קְדוֹשָׁה בָּרְאשׁוֹנָה. וְכֵיוָן שֶׁאֲוָזוּוִים בָּהּ שְׁאָר הַיָּמִים, נִקְרָאִים מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. צִפּוֹר זוֹ נִקְרֵאת קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב כִּי קֹדֶשׁ הִיא לָכֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא קֹדֶשׁ, הִיא קוֹרֵאת לְכֻלָּם וּבָאִים אֶצְלָהּ, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָאִים מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ.

הִיא קוֹרֵאת, וְיִשְׂרָאֵל מְצַפְצְפִים עִמָּהּ וְקוֹרְאִים גַּם כָּךְ. וְעַל זֶה הֵם בָּאִים אֶצְלָם וְאוֹוָזִים בָּהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה (ויקרא כג) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם. מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ – בַּצְּפְצוּפִים שֶׁלָּהֶם, וּבְאוֹתָהּ צִפּוֹר קְדוֹשָׁה. קֹדֶשׁ – שֶׁקּוֹרֵאת לָהֶם.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

אָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, דְּבָרִים אֵלּוּ כַּמָּה סְתוּמִים הֵם לְמִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ, וְנִגְלִים לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּהֶם. וַדַּאי אוֹתָהּ צִפּוֹר הִיא הַשְּׁכִינָה. הַקֵּן שֶׁלָּהּ זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְיִשְׂרָאֵל הֵם הָאֲפָרוֹזִים, שֶׁאִמָּא יוֹשֶׁבֶת עֲלֵיהֶם. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (דברים לב) וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֲפָרוֹזִים, וְהֵם בַּעֲלֵי מִשְׁנָה שֶׁמּוֹעֲפִים

בַּמִּצְוֹת שֶׁלָּהּ. אוֹ בֵּיצִים – אֲלוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא.

וּבְזֶמֶן שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְנֶחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מַה כָּתוּב? שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. וְאֵלּוּ בַּעֲלֵי שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה כָּתוּב בָּהֶם, וְאֶת הַבָּנִים תִּקָּח לָךְ. שֶׁהֵם שִׁשָּׁה מִצַּד שֶׁל שִׁשָּׁה בָּנִים שֶׁתַּזַּת הָאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהֵם בְּשֵׁשׁ תֵּבוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, אוֹ בְּשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, אֶזֶד הַמַּרְבֶּה וְאֶזֶד הַמַּמְעִיט וּבִלְבַד שֶׁיְּכַוֵּן לִבּוֹ לַשָּׁמַיִם. וְקוֹשְׁרִים אוֹתָם בִּקְשָׁרֵי הַתְּפִלִּין, עַל הָרֹאשׁ וְעַל הַזְּרוֹעַ.

וּבַמֶּה לוֹקְזִים הַבָּנִים? בְּכַמָּה צְפָצוּפִים שֶׁל קוֹלוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע. וּבְסוֹף לוֹוַשִׁים בִּלְוִישַׁת הַתְּפִלָּה שֶׁבַּוַּשַׁאי אֲצֶל אִמָּא וּבְתָּהּ, וְאֵלּוּ ה׳ ה׳, וְיוֹרְדִים אֲצֶל ו׳ בַּקֶּשֶׁר שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא יו״ד. וְשׁוֹרָה ה׳ עֶלְיוֹנָה עַל ו׳, תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ. ה׳ קְטַנָּה יוֹרֶדֶת אֲצֶל י׳, שֶׁהִיא קֶשֶׁר שֶׁל ה׳ עֶלְיוֹנָה, עַל רֹאשׁ ו׳, וְהִיא ו׳, קֶשֶׁר עִמָּהּ בְּה׳ שֶׁל יָד כֵּהָה.

וּמִשּׁוּם זֶה אֲפָרוֹזִים, מִצַּד שֶׁל אוֹת ו׳, כּוֹלֵל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. אוֹ בֵּיצִים – אֲלוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם בֶּן זָמֵשׁ שָׁנִים לְמִקְרָא, וְזוֹ ה׳. בָּנִים מִצַּד שֶׁל בֶּן י״ה, אֲלוּ בַּעֲלֵי קַבָּלָה. עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דברים כב) לֹא תְקַח הָאֵם עַל הַבָּנִים.

וּבַעֲלֵי קַבָּלָה אֲלוּ בַּעֲלֵי תַּלְמוּד, וְנֶאֱמַר עֲלֵיהֶם (שם ו) וְשִׁנַּנְתָּם. וּבְאַרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אַל תִּקְרֵי וְשִׁנַּנְתָּם אֶלָּא וְשִׁלַּשְׁתָּם. שֶׁהֵם שְׁלִישׁ בַּמִּקְרָא, שְׁלִישׁ בַּמִּשְׁנָה, שְׁלִישׁ בַּתַּלְמוּד. וְסוֹד הַדָּבָר – (שם כב) כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ, בְּבַעֲלֵי מִקְרָא. (שמות כה) וְעָשִׂיתָ מְנֹרַת זָהָב טָהוֹר. הֲרֵי בְּאַרוּהוּ, מְנֹרַת – כְּלָל. זָהָב – פָּרָט. מִקְשָׁה – כְּלָל. וְכַמָּה פְּסוּקִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵלּוּ מַרְבִּים וּמְמַעֲטִים, כְּגוֹן רַבָּה וּמוּעָט. אַף כָּךְ מַרְבִּים, אַל תִּקְרָא מָה אֶלָּא מֵאָה.

אַף כָּךְ אַל תִּקְרָא וְשִׁנַּנְתָּם אֶלָּא וְשִׁלַּשְׁתָּם. וְדוֹרְשִׁים מִמֶּנּוּ, שְׁלִישׁ בַּמִּקְרָא, שְׁלִישׁ בַּמִּשְׁנָה, שְׁלִישׁ בַּתַּלְמוּד. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּקִדּוּשִׁין. אַף כָּךְ

(במדבר ז) בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה, וְדוֹרְשִׁים בּוֹ כַּלַּת. אִם תֹּאמַר שֶׁדּוֹרְשִׁים לָהֶם מֵהֶם – כֵּיצַד מֵאָלֶף בַּיִת וְלֹא מֵעַצְמָם, שֶׁהֵם אֵין לָהֶם רְשׁוּת לְהוֹסִיף וְלֹא לִגְרֹעַ אוֹת מִמֶּנּוּ, (שֶׁהֵיא ו') אוֹ לְהַזְלִיף אוֹת זוֹ בְּאוֹת אַוֶּרֶת. הֲרֵי כְּתוּב כַּלּוֹת מָלֵא בַּתּוֹרָה, וּמִי נוֹתֵן לָהֶם רְשׁוּת לִגְרֹעַ אוֹת מִמֶּנָּה, שֶׁהֵיא ו'? הֲרֵי אֵין כָּאן דָּבָר שֶׁמִּתְזַלֵּף בָּאָלֶף בַּיִת. אֶלָּא עַל אֵלּוּ תֵּבוֹת זָסֵרוֹת שֶׁהֵן מְלֵאוֹת, וּמְלֵאוֹת שֶׁהֵן זָסֵרוֹת, וְעַל כָּל פָּרוּשִׁים שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת לְקַשֵּׁט כַּלָּה בְּתַכְשִׁיטֶיהָ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁיֹּאמְרוּ, וְלִהְיוֹת מַאֲמִין לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יז) עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ.

לְאָמְנָן שֶׁזָּזָתַךְ כְּלֵי לְבוּשִׁים שֶׁל הַמַּלְכוּת וְעָשָׂה מֵהֶם זָזָתִיכוֹת רַבּוֹת – אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים הַמְּקוֹמוֹת שֶׁזָּסֵרִים אֵלּוּ הַזָּזָתִיכוֹת אוֹ אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁאָרִים, אֵלּוּ מְתַקְּנִים אוֹתָם הַלְּבוּשִׁים, וְשָׂמִים אֵלּוּ הַזָּזָתִיכוֹת שֶׁנּוֹסָפוֹת בִּמְקוֹם הַזָּסֵרוֹת, וַזָּזָתִיכוֹת שֶׁהֵן מוּעָטוֹת, מוֹסִיפִים עֲלֵיהֶן, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ הוּא, מַהוּ שֶׁלְּפָעָמִים טוֹעֶה אֶזְדּ מֵהֶם וְיֹאמַר זוֹזַרְנִי בִּי? אֶלָּא עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ הוֹרָאָה מֵאוֹתוֹ דָּבוּר שֶׁזּוֹלְקִים עָלָיו, יָכוֹל אוֹתוֹ שֶׁהִקְשָׁה עָלָיו לוֹמַר זוֹזַרְנִי בִּי. שֶׁלֹּא כָּל אֵלּוּ שֶׁמְּפָרְקִים תַּכְשִׁיטֵי הַכַּלָּה יוֹדְעִים בַּזָּזָתִיכוֹת לְאָן הוֹלְכוֹת, עַד שֶׁיְּהֵא הַפָּסָק עַל בֵּרְיוֹ, תֵּרוּצֵי הַהֲלָכוֹת עַל בֵּרְיָם.

הַמְּנוֹרָה, שִׁבְעַת נֵרוֹתֶיהָ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר, (אסתר ב) אֵת שֶׁבַע הַנַּעֲרוֹת הָרְאֻיוֹת לָתֶת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ. כְּנֶגֶד שי"ן שֶׁל שִׁלְשָׁה רָאשִׁים ש, וְאוֹת שִׁי"ן שֶׁל אַרְבָּעָה רָאשִׁים שֶׁבַּתְּפִלִּין, וְהֵם כְּנֶגֶד שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁהֵן: בַּשַּׁזָּר מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וְאַזָּת לְאַזָּרֶיהָ, וּבָעֶרֶב מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וְאַזָּת לְאַזָּרֶיהָ. וְאַזָּר כְּהֵן גָּדוֹל בָּעֲבוֹדָה, שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ בְּכַנְפֵי מִצְוָה. פַּעֲמוֹנִים וְרִמּוֹנִים – אֵלּוּ הַקְּשָׁרִים וְהַזָּלִיוֹת. וְצִיץ – תְּפִלִּין. מִשָּׁם וְאֵילָךְ, (שמות כ) וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטַר קְטֹרֶת.

פָּתַח הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן (רבי שִׁמְעוֹן) וְאָמַר, כְּתוּב בְּפָרָשָׁה זוֹ, וְהִקְרַבְתָּם

אִשֶּׁה עֹלָה לַה׳. וּפָרְשׁוּהָ, שֶׁעוֹלָה לָאִשִּׁים. וְלָכֵן סָמַךְ עוֹלָה לְאִשֶּׁה. וְעוֹד פָּרְשׁוּהוּ, שֶׁאֵין עוֹלָה בָּאָה אֶלָּא עַל הִרְהוּר הַלֵּב.

וַדַּאי, כָּל הַקָּרְבָּנוֹת לֹא בָּאִים אֶלָּא לְכַפָּרָה. כָּל קָרְבָּן וְקָרְבָּן עַל כָּל אֵיבָרִים שֶׁל אָדָם כְּפִי אוֹתוֹ וֵזֶטְא שֶׁל אוֹתוֹ אֵיבָר. עַל טְפוֹת הַמּוֹחַ נֶאֱמַר, (שְׁמוֹת יב) עֶגֶת מַצּוֹת כִּי לֹא וָחָמֵץ. אִם זוֹרֵק טְפוֹת רִאשׁוֹנוֹת קֹדֶם שֶׁהֶחֱזִמִיצוּ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא שָׁלוּ. וְעַל אֵלּוּ שֶׁהֶחֱזִמִיצוּ וְזָרַק אוֹתָן בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ, צָרִיךְ לְהָבִיא עֲלֵיהֶן לְחֶם וָחָמֵץ, וְאוֹתָם לַחֲמֵי תוֹדָה כָּךְ הֵם – מֵהֶם וָחָמֵץ וּמֵהֶם מַצָּה.

פָּרִים – מִצַּד הַדִּין, וְכֵן כְּבָשִׂים וְאֵילִים וְעַתּוּדִים וְעִזִּים. מִשּׁוּם שֶׁהֵם פָּנֵי שׁוֹר, כֻּלָּם שְׁזִיטָתָם בַּצָּפוֹן, וְקִבּוּל דָּמָם בִּכְלִי שָׁרֵת בַּצָּפוֹן. שְׁזִיטָה וְקַבָּלָה וְזָרִיקָה כֻּלָּם בַּצָּפוֹן, לְבַסֵּם מִדַּת הַדִּין שֶׁבָּאָה לְבֵית דִּין מִצַּד הַגְּבוּרָה. בֵּית דִּין הַגָּדוֹל מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם בִּינָה. בֵּית דִּין הַקָּטָן מִצַּד הַמַּלְכוּת. וְכָל אוֹתָם שׁוֹפְכֵי דָמִים לְמִצְוָה הֵם מִצַּד הַגְּבוּרָה.

וּמַה שֶּׁבֵּאֲרוּהָ עֹלַת שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ – וְלֹא בְּשַׁבָּת אֲזָרַת, מִשּׁוּם שֶׁעָבַר יוֹמוֹ בָּטֵל קָרְבָּנוֹ. שֶׁקָּרְבָּן דּוּגְמָה שַׁבָּת, וּמַדְלִיק אֵשׁ בְּשַׁבָּת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא אֵשׁ שֶׁל קְדֻשָּׁה. שֶׁכָּל אֵשׁ שֶׁל קָרְבָּנוֹת הוּא קֹדֶשׁ, וְשַׁבָּת קֹדֶשׁ, אֲזוּזִים זֶה בָּזֶה.

אֲבָל אֵשׁ שֶׁל זוֹל אָסוּר לָתֵת לוֹ אֲזוּזָה בַּקֹּדֶשׁ, וּמִשּׁוּם זֶה צִוָּה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, (שְׁמוֹת לה) לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. שֶׁזֶּהוּ כִּלְאַיִם שֶׁל טוֹב וָרָע. וּבְשַׁבָּת שֶׁשּׁוֹלֵט עֵץ הַחַיִּים, שֶׁאֵין בּוֹ תַּעֲרֹבֶת, (אָסוּר לְהַבְעִיר בּוֹ זֵכִלִין, שֶׁזֶּה הָאֵשׁ שֶׁל זֵכִלִין שֶׁל טֻמְאָה, וְלֹא שֶׁל זֵכִלִין שֶׁל טָהֳרָה) וְזֵכִלִין שֶׁל טָהֳרָה אָסוּר לְעָרֵב בְּאֵשׁ שֶׁל קְדֻשָּׁה. כָּל שֶׁכֵּן זֵכִלִין שֶׁל טֻמְאָה שֶׁאָסוּר לְעָרֵב אוֹתָם בִּקְדֻשָּׁה. אַף כָּךְ כָּל קָרְבָּנוֹת נִקְרָאִים בְּשַׂר קֹדֶשׁ, וְכָל קָרְבָּנוֹת שֶׁל כָּל מִין יֵשׁ בָּהֶם זֵכִלִין שֶׁל טָהֳרָה, וְיֵשׁ בָּהֶם קֹדֶשׁ וְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים.

וְהַסּוֹד שֶׁיֵּשׁ הֶפְרֵשׁ בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כו) וְהִבְדִּילָה

הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. אַף כָּךְ אִשֵּׁי הַקָּרְבָּנוֹת אֵינָם שָׁוִים. שֶׁאֵשׁ שֶׁל גָּבוֹהַּ מְקֻדָּשׁ מֵאֵשׁ שֶׁל קֹדֶשׁ שֶׁלְמַטָּה, שֶׁנִּקְרָא אֵשׁ עֲצֵי הַקֹּדֶשׁ, אוֹ אֵשׁ בְּשַׂר הַקֹּדֶשׁ. וְאֵשׁ שֶׁל קְדֵשָׁה יֵשׁ בּוֹ הַבְדָּלָה בֵּינוֹ לְבֵין אֵשׁ שֶׁל הֶדְיוֹט. אַף עַל גַּב שֶׁבֵּאֲרוּ עָלָיו שֶׁמִּצְוָה לְהָבִיא מִן הַהֶדְיוֹט אַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ אֵשׁ שֶׁל קֹדֶשׁ, שֶׁכָּל אֶזְוָד צָרִיךְ לִמְקוֹמוֹ. וּמָשָׁל נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל הָרִאשׁוֹנִים לְסוֹד זֶה יִשְׂרָאֵל.

(יִשְׂרָאֵל נִמְשְׁלוּ לָזֶה. שֶׁהֲרֵי יִשְׂרָאֵל בִּכְלָל) נִקְרָאִים מְלָכִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ, כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים. אֲבָל כַּאֲשֶׁר הָיוּ עוֹלִים לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל אֶזְוָד שׁוֹרֶה בִּמְקוֹמוֹ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ. אַף כָּךְ כָּל הַקְּרְבָּנוֹת אֵינָם שָׁוִים, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁבְּכֻלָּם כָּתוּב קָרְבָּן לַה׳, הוּא מְזַלֵּק הַכֹּל כָּל אֶזְוָד וְאֶזְוָד כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. וְסוֹד זֶה נוֹדָע בְּפָרֵי הֶזֵּג, שֶׁהָיוּ מַקְרִיבִים לָהֶם יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי ה׳.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, קוּם רוֹעֶה נֶאֱמָן מִשְׁנָתֶךָ, שֶׁאַתָּה וְהָאָבוֹת נִקְרָאִים יְשֵׁנֵי עָפָר, שֶׁעַד כָּאן הֱיִיתֶם מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בְּאוֹתָם יְשֵׁנִים בַּמִּשְׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עַל הָאָרֶץ תִּישָׁן. וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה׳. אַתֶּם הֵם (בְּנֵי) בִּכּוּרִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה, וּבַמַּעֲשִׂים שֶׁלָּכֶם הִיא מִתְחַדֶּשֶׁת בַּתְּפִלּוֹת שֶׁל הָאָבוֹת בְּכָל יוֹם. שֶׁבֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד אָבוֹת תִּקְּנוּם. וּבִקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁאָמַר הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וּפֵרְשׁוּהָ כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּכָל יוֹם כְּאִלּוּ הוּא מְקַיֵּם (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה.

וַדַּאי בַּתְּפִלּוֹת שֶׁלָּהֶם, בַּקְּרִיאַת שְׁמַע שֶׁלָּכֶם, הַשְּׁכִינָה הִיא מִתְחַדֶּשֶׁת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה׳. בַּתְּפִלּוֹת שֶׁהֵן בִּמְקוֹם הַקָּרְבָּנוֹת. בְּאֵילוּ קָרְבָּנוֹת שֶׁל הַתְּפִלּוֹת הִיא מִתְחַדֶּשֶׁת? בְּשָׁבְעֹתֵיכֶם. כְּלוֹמַר שָׁבוּעוֹת, שֶׁבּוֹ מַתַּן תּוֹרָה, וְנִקְרָא זְמַשִּׁים יוֹם לָעֻמֶר. וּבוֹ שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת, מִצַּד אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ. וְהִיא מַלְכוּת, כַּלָּה, כְּלוּלָה מִשְּׁבַע סְפִירוֹת, כְּלוּלָה בְּבִינָה, שֶׁהִיא מִתְפַּשֶּׁטֶת בִּזְמַשׁ סְפִירוֹת לַזְּמַשִּׁים.

יְסוֹד כֹּל, כְּלוּל מֵאֵלּוּ הַזְּמַנִּים. כַּלָּ"ה – כ"ל ה'. כְּלוּלָה מְזֻמָּנִים, כֻּלָּם נִבְלָעִים בְּתוֹךְ זְמַנִּים, וְזִכְמָה שֶׁהִיא י' עֶלְיוֹנָה מֻבְלַעַת בְּתוֹךְ זְמַנִּים. ה' פְּעָמִים עֶשֶׂר. ה' – בִּינָה. י' – זִכְמָה. עֶשֶׂר פְּעָמִים ה', כְּלוֹמַר זְמַנִּים בְּזִשְׁבּוֹן כ"ל, וּבְזִשְׁבּוֹן יָ"ם, וְהוּא יָם הַתּוֹרָה. הַמָּקוֹר שֶׁלּוֹ כָּתֻר, שֶׁאֵין לוֹ סוֹף. שְׁאָר הַסְּפִירוֹת נִקְרָאוֹת עַל שְׁמָהּ שִׁבְעַת יָמִים. וְהַמַּלְכוּת יַם סוּף, שֶׁהִיא סוֹף כָּל הַיָּמִים.

וּמִשּׁוּם זֶה שֶׁהֵם זְמַנִּים, שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת, מִנְיָנָם שִׁלְשָׁה עָשָׂרוֹנִים וּשְׁנֵי עֶשְׂרוֹנִים, זְמַשׁ, שֶׁהֵם זְמַשׁ פְּעָמִים עֶשֶׂר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כוז) וּמִנְיָנָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַּשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרנִים לַפָּר הָאֶחָד (ו)שְׁנֵי עֶשְׂרנִים לָאַיִל הָאֶחָד, עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים. וְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים כְּנֶגֶד (ויקרא כג) שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימוֹת תִּהְיֶינָה. כָּל אֶחָד עִם שִׁשָּׁה הַיָּמִים שֶׁלּוֹ.

וּבָעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי (במדבר כט) – שֶׁהוּא תִּשְׁרֵי. מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם – זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁהוּא עֲשִׂירִי, י', כְּלוּל מֵעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה. וְתִקְּנוּ בּוֹ זְמַשׁ תְּפִלּוֹת, לְזַכֵּר אוֹתוֹ עִם ה'. (מַהוּ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם? זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁהוּא עֲשִׂירִי, י', כְּלוּל מֵעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה. וְתִקְּנוּ בּוֹ זְמַשׁ תְּפִלּוֹת, לְזַכְּרוֹ עִם ה') מַהוּ מִקְרָא קֹדֶשׁ? לְהַבְדִּילוֹ מִשְּׁאָר יָמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲבוֹדָה שֶׁל זוֹל. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל מְלָאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ.

שְׁמָנִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מְלָאכָה שֶׁל זוֹל, הֵם מִצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. שֶׁהִתְהַפֵּךְ מִמַּטָּה לְנָזְשׁ, וּמִנָּזְשׁ לְמַטָּה, לְכָל אֶזֶד כְּפִי מַעֲשָׂיו. וְזֶה מִטַּטְרוֹן מַטָּה, נָזְשׁ, סָמְאֵל. אֲבָל בְּיוֹם זֶה, שֶׁהוּא יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, שׁוֹלֵט עֵץ הַזֵּזִים, שֶׁלֹּא מִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ שָׂטָן וּפָגַע רָע. וּמִצְּדוֹ (תהלים ה) לֹא יְגָרְךָ רָע. וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ בּוֹ מְנוּזָה לָעֲבָדִים בְּעֵץ הַזֵּזִים, (וּמִשְׁתַּתְּפִים אָצְלוֹ) וּבוֹ יוֹצְאִים לַזֵּרוּת, בּוֹ יוֹצְאִים מִשַּׁלְשְׁלוֹתֵיהֶם.

אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם גָּזַר דִּין בְּנֶדֶר וּבִשְׁבוּעָה, וּמִשּׁוּם זֶה הִתְקִינוּ לוֹמַר בּוֹ: כָּל נְדָרִים וְאִסּוּרִים וְכוּ', כֻּלָּם יִהְיוּ מֻשְׁבָּתִים וַעֲזוּבִים בְּלִי תֹקֶף וְלֹא קַיָּמִים.

וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר שֶׁל שֵׁם יְהוָ"ה, שֶׁהִיא תִּפְאֶרֶת. וּשְׁבוּעָה – שֶׁל אֲדֹנָי, שֶׁהִיא מַלְכוּת. שֶׁעָשׂוּ עַל גָּלוּת שֶׁלָּהֶם, בְּזִוְּכְמָה וּבִינָה יִהְיוּ נֶעֱנָבִים וּמַשְׁבָּתִים לְלֹא תִקָּף וּבְלִי קִיּוּם, (בְּמִדְבַּר טו) וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁזִּוְּכְמָה הוּא מַיִם, וּגְבוּרָה אֵשׁ, וְתִפְאֶרֶת אֲוִיר. וּמִשּׁוּם זֶה בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הֶתֵּר נְדָרִים פּוֹרְזִים בָּאֲוִיר.

וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁבוּעָה מִמַּלְכוּת, שֶׁהִיא לְמַטָּה מִמֶּנּוּ, פָּרְשׁוּהוּ, נְדָרִים עַל גַּבֵּי שְׁבוּעוֹת עוֹלִים. וְעוֹד פָּרְשׁוּ, כָּל הַנִּשְׁבָּע כְּאִלּוּ נִשְׁבָּע בַּמֶּלֶךְ עַצְמוֹ, וְכָל הַנּוֹדֵר כְּאִלּוּ נוֹדֵר בְּזִוְּיֵי הַמֶּלֶךְ. הַמֶּלֶךְ עַצְמוֹ – אֲדֹנָי. זִוְּיֵי הַמֶּלֶךְ – יְהוָ"ה. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר (בְּמִדְבַּר ל) כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַיהוָ"ה.

וְאַף כָּךְ יֵשׁ סוֹד אֲוִזֵּר, זִוְּיֵי הַמֶּלֶךְ – זִוְּכְמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ז) הַזִּוְּכְמָה תְּזַיֶּה בְּעָלֶיהָ. כָּל הַנּוֹדֵר בַּיהוָה, שֶׁהוּא תִּפְאֶרֶת, כְּאִלּוּ נוֹדֵר בַּזִּוְּכְמָה, שֶׁהוּא שֵׁם יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, זִוְּיֵי הַמֶּלֶךְ. וְכָל הַנִּשְׁבָּע בַּאדֹנָי, כְּאִלּוּ נִשְׁבָּע בַּמֶּלֶךְ עַצְמוֹ. עַצְמוֹ, זוֹ אִמָּא עֶלְיוֹנָה, כְּאִלּוּ נִשְׁבָּע בָּהּ, שֶׁהִיא (שְׁמוֹת כד) עֶצֶם הַשָּׁמַיִם לָטֹהַר. מִצַּד הַזִּוְּסָד – (בְּרֵאשִׁית ב) עֶצֶם מֵעֲצָמַי. וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי – מִצַּד הַגְּבוּרָה, זוֹ מַלְכוּת. וּבַזִּוְּכְמָה, שֶׁהִיא זִוְּיֵי תִּפְאֶרֶת, הוּא עוֹלֶה לִקְרַאת אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מד) כְּתִפְאֶרֶת אָדָם.

וְנֶאֱמַר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, (וַיִּקְרָא טז) וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם. וּבָעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם. תִּקְּנוּ בּוֹ וִזְמִשָּׁה עִנּוּיִים, כְּדֵי שֶׁתִּתְלַבֵּן ה' קְטַנָּה בָּהּ' עֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא וִזְמִשׁ תְּפִלּוֹת. לְהָקִים בְּיִשְׂרָאֵל, (יְשַׁעְיָה א) אִם יִהְיוּ וִזְטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל לְשׁוֹן זְהוֹרִית, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַזִּוּוּבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל מַגִּיעִים אֶצֶל הַמַּלְכוּת, וּתְשׁוּבָה, שֶׁהִיא בִּינָה, מְלַבֶּנֶת אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (וַיִּקְרָא טז) הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם. וְאַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן וְאַרְבָּעָה בִּגְדֵי זָהָב לְהַלְבִּישׁ – יְאַהֲדוֹנָהי.

וְתִקְּנוּ לִתְקֹעַ שׁוֹפָר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, לְהַעֲלוֹת קוֹל, שֶׁהוּא אוֹת ו', לְזֵרוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (יְשַׁעְיָה סג) בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר – בְּא' וּבְו', קְרִי וּכְתִיב. וַעֲבוֹדַת

יוֹם הַכִּפּוּרִים הִיא בַּאֲרִיכוּת, וְהִיא כְּלוּלָה מִשְּׁלֹשׁ מַדְרֵגוֹת – בְּמַזָּלָהּ, דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה.

בַּזְּמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ' (ויקרא כג), שֶׁהוּא תִּשְׁרֵי, מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם. כָּל מְלָאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ. וְזַגֹּתֶם אֹתוֹ זַגּ לַה' שִׁבְעַת יָמִים וְגוֹ'. בַּזְּמִשָּׁה עָשָׂר – מִצַּד שֶׁל י"ה. וְזַגֹּתֶם אֹתוֹ – זוֹ אוֹת ו', הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. (זַ"ג – זֶסֶד גְּבוּרָה) שִׁבְעַת יָמִים – מִצַּד שֶׁל בַּת שֶׁבַע, שֶׁהִיא מַלְכוּת. הָאָבוֹת, וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וְאַהֲרֹן, דָּוִד וּשְׁלֹמֹה – הֲרֵי הֵם שִׁבְעָה, כְּנֶגֶד שֶׁבַע סְפִירוֹת. אֲנִי רוֹצֶה לְתַקֵּן לָכֶם סֻכָּה, שֶׁהִיא אִמָּא עִלָּיוֹנָה, לְסַכֵּךְ עֲלֵיהֶם כְּאִמָּא עַל בָּנִים.

וּמִשּׁוּם שֶׁבַע סְפִירוֹת אָמַר הַפָּסוּק, (ויקרא כג) כִּי בַּסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, בִּשְׁבָעָה עֲנָנֵי כָבוֹד. סֻכָּה (יש שֶׁכְּתוּבָה בְּאוֹת ו', בַּסֻּכּוֹת וָסֵר ו', שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים. הִיא אִמָּא. אֲבָל סֻכָּה) בְּאוֹת ו' הִיא בְּסוֹד (הַתִּבוֹת) שֶׁל שְׁנֵי בָּנִים – יְהוָה אֲדֹנָי. וְכָךְ עוֹלָה סו"ס בְּוֶזֶשְׁבּוֹן יְאַהדוֹנָהי. שְׁנֵי כְּרוּבִים, שֶׁהֵם (שמות כה) סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו.

וְיֵשׁ עֲשָׂרָה טְפָחִים בַּכְּרוּבִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה, מֵרַגְלֵיהֶם עַד רָאשֵׁיהֶם, וּמֵרָאשֵׁיהֶם עַד רַגְלֵיהֶם, וְשׁוֹרִים עַל טֶפַח שֶׁהוּא י'. וַעֲשָׂרָה עֲשָׂרָה מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וּמִמַּטָּה לְמַעְלָה, כְּלוֹמַר יו"ד. וּמִשּׁוּם זֶה שִׁעוּר סֻכָּה אָמְרוּ זַכָּמִים, לֹא פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה, וְלֹא לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים. סֻכָּה הָעֲשׂוּיָה כִּכְבָשָׁן מִצַּד שֶׁל אִמָּא, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (שמות יט) וְהַר סִינַי עָשַׁן כֻּלּוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בָּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשָׁנוֹ כְּעֶשֶׁן הַכִּבְשָׁן. (וּפֵרְשׁוּהוּ, מַהוּ (יחזקאל א) וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב? כְּאוֹר הַיּוֹצֵא מִפִּי הַכִּבְשָׁן) וְהַכֹּל אָחוּז.

וְסֻכָּה תִּהְיֶה לְצֵל יוֹמָם (ישעיה ד), שֶׁצָּרִיךְ סְכָךְ. וּסְכָךְ נַעֲשֶׂה לְצֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים צא) בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן. וְלֹא בְּצֵל סֻכַּת הֶדְיוֹט, שֶׁמְּגֻנָּן עַל הַגּוּף מִשָּׁמֶשׁ. אֶלָּא צֵל לְהָגֵן עַל הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ב) בְּצִלּוֹ

זִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי. (איכה ד) אֲשֶׁר אָמַרְנוּ בְּצֵלּוֹ נִזְוֶיה בַגּוֹיִם. צֵל עִם ס׳ הוּא צֶלֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים לט) אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֶּךְ אִישׁ. ס׳ סְתוּמָה יֵשׁ לָהּ אַרְבַּע דְּפָנוֹת.

וּמַה שֶּׁפֵּרְשׁוּהוּ שְׁתַּיִם כְּהִלְכָתָן וּשְׁלִישִׁית אֲפָלוּ טָפָּוז, וּלְמִי שֶׁאָמַר שְׁלֹשָׁה כְּהִלְכָתָן וּרְבִיעִית אֲפָלוּ טָפָּוז, וְהֵם בְּגִלַּל זֶה, שְׁתַּיִם, שָׁלֹשׁ, אַרְבַּע – הֲרֵי תֵּשַׁע. וְטָפָּוז הוּא עֲשִׂירִי, לְהַשְׁלִים כָּל זִסְרוֹן. וּמְשׁוּם זֶה שִׁעוּר סֵכָּה לֹא פָּחוֹת מֵעֲשָׂר, שֶׁהִיא מַלְכוּת, עֲשִׂירִית שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת. וְלֹא לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים, שֶׁהִיא אוֹת כ׳, כֶּתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁלֹּא שׁוֹלְטֶת בּוֹ עַיִן. כָּבוֹד עֶלְיוֹן, עָלָיו אָמַר מֹשֶׁה, (שמות לג) הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבֹדֶךָ. וְהֵשִׁיב לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת פָּנָי. וְאֵין כָּבוֹד בְּלִי אוֹת כ׳.

וּמְשׁוּם זֶה שִׁעֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה כְּנֶגְדָּם, סֵכָּה הָעֲשׂוּיָה כְּמָבוֹי, מִצַּד אוֹת ב׳, כְּמִין גא״ם, מִצַּד אוֹת ג׳. כְּמִין צְרִיף, מִצַּד אוֹת ד׳. וְשֶׁבַע אוֹתִיּוֹת הַזָּן, בְּגִלַּל זֶה כַּפַּר״ת: כ׳ – כִּבְשָׁן. ב׳ – בּוֹרְנָנִין. וּשְׁאָר סֵכוֹת. וְכֻלָּם רְמָזִים אֶצֶל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּהֶם.

וְאֵלּוּ לְעֻמָּתָם שִׁבְעָה כּוֹכְבֵי לֶכֶת, וְהֵם זָכָר וּנְקֵבָה. וּמְשׁוּם זֶה נִקְרָאִים שֶׁבַע כְּפוּלוֹת, כְּמוֹ שִׁבְעָה קָנִים שֶׁל הַמְּנוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ. כְּךָ (זכריה ד) שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת. כְּךָ שֶׁבַע סְפִירוֹת כְּפוּלוֹת. וְשִׁבְעָה יְמֵי בְּרֵאשִׁית לְמַטָּה, שִׁבְעָה לְמַעְלָה, (קהלת א) אֵין כָּל זָדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ.

לוּלָב זֶה צַדִּיק, שֶׁדּוֹמֶה לְזוּט הַשִּׁדְרָה, שֶׁבּוֹ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְכִיּוֹת, כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עָשָׂר נְעָנוּעִים שֶׁל הַלּוּלָב. וְהֵם כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת הַתְּפִלָּה, כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עָשָׂר שֵׁמוֹת שֶׁל (תהלים כט) הָבוּ לַה׳ בְּנֵי אֵלִים, כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עָשָׂר שֵׁמוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע. וְנָעְנוּעַ לְשִׁשָּׁה צְדָדִים, בְּזַיִ״ן שְׁבוּן ו׳. וּשְׁלֹשָׁה נְעָנוּעִים בְּכָל צַד, הֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר.

לוּלָב בְּיָמִין, כּוֹלֵל שִׁשָּׁה מִינִים (שֶׁהֵם) שְׁלֹשָׁה הֲדַסִּים – גְּדֵלָה גְּבוּרָה

תְּפָאֶרֶת. וְדוֹמִים לִשְׁלֹשֶׁת גּוֹנֵי הָעַיִן. שְׁנֵי בַּדֵּי עֲרָבוֹת – נֵצַח וְהוֹד, וְדוֹמִים לִשְׁתֵּי שְׂפָתַיִם. לוּלָב – יְסוֹד, דּוֹמֶה לַשִּׁדְרָה, שֶׁבּוֹ קְיוּם שֶׁל כָּל הָעֲצָמוֹת, וְעָלָיו אָמַר דָּוִד, (תהלים לה) כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה ה' מִי כָמוֹךָ. אֶתְרוֹג – מַלְכוּת, דּוֹמֶה לַלֵּב, שֶׁבּוֹ הַהַרְהוּרִים.

וְנֹעֲנוּעֵי הַהַלֵּל הֵם מְשֻׁתָּפִים בַּנְּעָנוּעִים שֶׁל נְטִילַת לוּלָב, וְהֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר בְּ"אָנָּא". שְׁמוֹנָה עָשָׂר בְּהוֹדוּ תְּזַכֶּה וָסוֹף, שְׁמוֹנָה עָשָׂר שֶׁל נְטִילַת לוּלָב – הֲרֵי ע"ב. וּמִפְּנֵי זֶה לוּלָב בְּזֶשְׁבּוֹן זז"ס, וְאַרְבָּעָה מִינֵי הַלּוּלָב – הֲרֵי וֶזֶסֶד, זְרוֹעַ יָמִין. וּמִפְּנֵי זֶה תִּקְּנוּ לוּלָב בְּיָמִין, לְצַד הַוֶּזֶסֶד. אֶתְרוֹג לְצַד הַגְּבוּרָה, לִשְׂמֹאל הַלֵּב. וּמִפְּנֵי זֶה אֶתְרוֹג הַדּוֹמֶה לַלֵּב, תִּקְּנוּ לִהְיוֹת בְּיַד שְׂמֹאל. כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּהוּ, לוּלָב בְּיָמִין, וְאֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאלוֹ. וְהֵם כְּנֶגֶד זָכוֹר וְשָׁמוֹר. וּמִי נָטַל שְׁנֵיהֶם? הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. לוּלָב בִּימִינוֹ, וְאֶתְרוֹג בִּשְׂמֹאלוֹ.

בָּאוּ הָאָבוֹת, וְהָרוֹעָה הַנֶּאֱמָן, וְאַהֲרֹן וְדָוִד וּשְׁלֹמֹה, וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ וְאָמְרוּ לוֹ, אַתָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַוֵּבִרִים שֶׁלְּךָ שֶׁהֵם שִׁשָּׁה, כְּנֶגֶד אֵלּוּ שֶׁהֵם שִׁבְעָה. וְאַתָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, נֵר מַעֲרָבִי בָּאֶמְצַע, שֶׁכָּל שִׁשָּׁה נֵרוֹת מְאִירִים מִמְּךָ. בְּכָל אֶזֶד נֶאֱמַר בּוֹ, (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם. וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן מֵאִיר בְּךָ, וְאַתָּה בַּוֵּבִרִים שֶׁלְּךָ, וְהַכֹּל אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד כְּלָל. וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ מִתְפַּשְּׁטִים עֲנָפִים לְכָל בַּעֲלֵי הַזְּכֻיּוֹת, הַשְּׁלֵם דִּבְרֵי הַוֶּזֶבוּרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלְּךָ לְעַטֵּר אוֹתָם.

פָּתַח הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר, בַּזְּבוּר הָרִאשׁוֹן נֶאֱמַר, (שיר השירים זז) מַיִם לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה וְגוֹ'. מַהוּ בּוּז? יוֹם שֵׁנִי וְיוֹם שִׁשִּׁי וְיוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל סֻכּוֹת, שֶׁבָּהֶם הָיוּ מְנַסְּכִים מַיִם וְיַיִן.

שִׁבְעָה יְמֵי סֻכּוֹת בָּהֶם הָיוּ מַקְרִיבִים יִשְׂרָאֵל שִׁבְעִים פָּרִים לְכַפֵּר עַל שִׁבְעִים מְמַנִּים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר הָעוֹלָם זָרוּב מֵהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּבַוְּמַשָּׁה עָשָׂר יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֶּׁה לְרֵיוַ נִיוֹזַ לַה' פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר תְּמִימִים. וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי פָּרִים שְׁנֵים עָשָׂר. וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אַזַד עָשָׂר. וּבַיּוֹם

הָרְבִיעִי עֲשָׂרָה. וּבְיוֹם הַזְּמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה. וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים שְׁמוֹנָה. וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שִׁבְעָה. וְכֻלָּם שִׁבְעִים. וּבְכָל יוֹם הָיוּ זְסָרִים. מַדּוּעַ זְסָרִים?

אֶלָּא כָּאן הוּא רָמוּז, (בראשית ז) וַתָּנָז הַתֵּבָה בַּזּזָ"שׁ הַשְּׁבִיעִי. וּמַה שָּׁם בִּימֵי הַמַּבּוּל (שם) וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר – אַף כָּךְ בְּתִשְׁרֵי, שֶׁהוּא הַזּזָ"שׁ הַשְּׁבִיעִי, שֶׁבּוֹ כַּמָּה מִצְוֹות: רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, סֻכָּה וְלוּלָב, אֶתְרוֹג, מִינִים שֶׁל הַלּוּלָב, שׁוֹפָר – הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה שׁוֹרָה עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא תְּשׁוּבָה, סֻכָּה, אֶתְרוֹג, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא לוּלָב. מַיִם – וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר. מִתְמַעֲטִים הַזְּטָאִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אַף כָּךְ מִתְמַעֲטִים הַמְמַנִּים, שֶׁהֵם מַלְאֲכֵי הַזַּבָּלָה שֶׁמְמַנִּים עֲלֵיהֶם שֵׁדּוּבִים לְמֵי הַמַּבּוּל. כְּמוֹ שֶׁפָּרְשׁוּהוּ, עָשָׂה עֲבֵרָה אַוֵּת, קָנָה לוֹ קָטֵגוֹר אָזֵד. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמִּתְמַעֲטִים הַזְּטָאִים, מִתְמַעֲטִים הַפָּרִים שֶׁלָּהֶם, מִתְמַעֲטִים הַמְמַנִּים שֶׁל שִׁבְעִים אֻמּוֹת, מִתְמַעֲטִים שִׁבְעִים אֻמּוֹת, מִתְמַעֵט הַטּוֹב שֶׁלָּהֶם.

תֵּבַת נֹזַ, צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַכְנִיס עִמּוֹ שְׁנַיִם שְׁנַיִם (בראשית ז) שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וּנְקֵבָה, לְקָרְבָּן, לְהָגֵן עַל נֹזַ וְעַל כָּל אֵלּוּ שֶׁנִּכְנָסִים עִמּוֹ לַתֵּבָה. אַף כָּךְ אֵלּוּ שֶׁשּׁוֹמְרִים זֹגִים וּמַנִּים, שֶׁהֵם יָמִים טוֹבִים, שְׁנַיִם שְׁנַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה. שְׁנַיִם שְׁנַיִם – שְׁנֵי יְמֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וּשְׁנֵי יָמִים שֶׁל שָׁבוּעוֹת. וּמִפָּנֵי שֶׁאֵלּוּ שְׁנַיִם מֵהֶם בְּסָפֵק, הֲרֵי שְׁנֵי יְמֵי הַפּוּרִים בִּמְקוֹמָם. שִׁבְעָה שִׁבְעָה – שִׁבְעַת יְמֵי הַפָּסַזּ, שִׁבְעַת יְמֵי הַסֻּכּוֹת. נֹזַ כְּנֶגֶד יוֹם הַשַּׁבָּת, וְזֶהוּ (שם ו) מִכָּל הָזַי.

הַסֻּכָּה מְגִנָּה עַל יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וְסֻכָּה תִּהְיֶה לְצֵל יוֹמָם מֵזֹּרֶב. הַסֻּכָּה הִיא מְגִנָּה. מַה תֵּבַת נֹזַ לְהָגֵן, אַף כָּךְ סֻכָּה לְהָגֵן. וְעוֹד מִכָּל הָזַי – זֹ"י בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה, וְהֵן תֵּשַׁע תֵּשַׁע. בִּרְכַּת הַמִּינִים בָּהּ נִשְׁלָמוֹת עֶשֶׂר סְפִירוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה וּמִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְהִיא כְּנֶגֶד נֹזַ.

וְעוֹד מִכָּל הָזַי – הַשְּׁכִינָה מְגִנָּה עַל אֵלּוּ שֶׁשּׁוֹמְרִים י׳, אוֹת שַׁבָּת בַּתְּזוּם שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא שְׁמוֹנֶת אֲלָפִים, אַלְפַּיִם לְכָל צַד. וְעוֹד מִכָּל הָזַי – אֵלּוּ שֶׁשּׁוֹמְרִים

י׳, אוֹת בְּרִית, שֶׁהוּא בִּשְׁמוֹנָה יָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם, (ויקרא יב) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשַׂר עָרְלָתוֹ. וְעוֹד מִכָּל הָזֵי – אֵלּוּ שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹת י׳, תְּפִלִּין בִּשְׁמוֹנָה פָּרָשִׁיּוֹת.

הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא סֻכָּה, מְגִנָּה עֲלֵיהֶם, וּפוֹרֶשֶׂת כְּנָפָהּ עֲלֵיהֶם כְּאִמָּא עַל בָּנִים, וּמִפָּנֵי זֶה תִּקְּנוּ לְבָרֵךְ הַפּוֹרֵס סֻכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ. וּמִפָּנֵי זֶה בַּזּוֹהַר הַשְּׁבִיעִי, שֶׁכּוֹ כָּל מִצְוֹות אֵלּוּ, (שיר השירים ז׳) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה, עַם יִשְׂרָאֵל בַּאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וְאֵין מַיִם רַבִּים אֶלָּא כָּל הָאֻמּוֹת וְהַמַּזָּלוֹת שֶׁלָּהֶם. אִם יִתֵּן אִישׁ, שֶׁהוּא סַמָּאֵל, כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּתֵּף בְּאֵלּוּ הַמִּצְוֹות עִם יִשְׂרָאֵל – בּוּז יָבוּזוּ לוֹ.

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת, פָּר אֶחָד אַיִל אֶחָד. הֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, לְמֶלֶךְ שֶׁזִּמֵּן אוֹרְחִים, לְאַחַר שֶׁשִּׁלַּח אוֹתָם, אָמַר לְאֵלּוּ בְּנֵי בֵיתוֹ: אֲנִי וְאַתֶּם נַעֲשֶׂה סְעוּדָה קְטַנָּה. וּמָה עֲצֶרֶת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א ט) זֶה יַעְצֹר בְּעַמִּי, וְאֵין עָצָר אֶלָּא מַלְכוּת. מִצַּד הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה עוֹשֶׂה סְעוּדָה גְּדוֹלָה, וּמִצַּד הַמַּלְכוּת סְעוּדָה קְטַנָּה. וְנוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת יִשְׂרָאֵל עִמָּהּ שִׂמְחָה, וְנִקְרֵאת שִׂמְחַת תּוֹרָה. וּמְעַטְּרִים לַסֵּפֶר תּוֹרָה בַּכֶּתֶר שֶׁלּוֹ, רֶמֶז סֵפֶר תּוֹרָה לְתִפְאֶרֶת, הַשְּׁכִינָה – עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, מַדּוּעַ מִצַּד הָאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה מְזַמֵּן כָּל הַמְּמַנִּים שֶׁל כָּל הָאֻמּוֹת, וּמִצַּד הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה לֹא מְזַמֵּן אֶלָּא אִמָּהּ יְזִידָה, כְּנֶגֶד פַּר יָזִיד?

אָמַר לוֹ, בְּנִי, טוֹב שָׁאַלְתָּ. מִפָּנֵי שֶׁמַּלְכוּת הִיא רוֹמֶזֶת לְבַת, שֶׁהִיא צְנוּעָה בְּבֵית אָבִיהָ וְאִמָּהּ. וְהִיא אֲרוּסָה וְלֹא נְשׂוּאָה. אֵין דֶּרֶךְ אֶרֶץ לֶאֱכֹל עִם אוֹרְחִים. אֲבָל אִמָּא שֶׁהִיא נְשׂוּאָה, דֶּרֶךְ אֶרֶץ הוּא (לֶאֱכֹל עִם הָאוֹרְחִים) אַזַּר שֶׁמְּזַמֵּין בַּעְלָהּ אוֹרְחִים לֶאֱכֹל עַל הַשֻּׁלְחָן עִם בַּעְלָהּ. וְאִם הֵם אוֹרְחִים נָכְרִים, לֹא אוֹכְלִים עִמָּהֶם לֹא אַבָּא וְלֹא אִמָּא, וְכָל שֶׁכֵּן הַבַּת. וּמִשּׁוּם כָּךְ בַּסְּעוּדָה שֶׁל שִׁבְעִים הַמְּמַנִּים לֹא מִשְׁתַּתֵּף לֶאֱכֹל עִמָּהֶם אָזַד מִבַּעֲלֵי

הַמֶּלֶךְ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם נָכְרִים. אָמַר לוֹ, וַדַּאי עַתָּה יִתְיַשֵּׁב הַדָּבָר בְּלִבִּי עַל בֵּרְיוֹ.

עֹלַת תָּמִיד – זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עֶרֶב וָבֹקֶר בְּכָל יוֹם תָּמִיד אוֹמְרִים פַּעֲמַיִם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. וְהִיא עוֹלָה בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא תָּדִיר עִמָּהּ בִּלִּי פָּרוּד כְּלָל.

וּלְאָן עוֹלָה? לִמְקוֹם שֶׁנִּגְזָרָה מִשָּׁם, שֶׁהוּא אֵין סוֹף, וְהוּא גָּבוֹהַּ מִכָּל הַסְּפִירוֹת. וּמִפְּנֵי זֶה פָּרְשׁוּהָ, עוֹלָה – כֻּלָּהּ לְגָבוֹהַּ עוֹלָה. וְכַאֲשֶׁר הִיא עוֹלָה, אוֹזְנוֹת בָּהּ כָּל הַסְּפִירוֹת, וְהֵן עוֹלוֹת עִמָּהּ. וּמָה הָעֲלִיָּה שֶׁלָּהּ? לְרֵיזַ נִיזוּזַ, לָתֵת רֵיזַ טוֹב לְפָנֵי ה׳, וְאַזַּר כְּךְ נֶאֱמַר בָּהּ, (ויקרא ט) וַיֵּרֶד מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה. יָרְדָה מִלֵּאָה כַּפָּרָה מִכָּל זַטְאֵי יִשְׂרָאֵל.

וַהֲרֵי הָעֲלִיָּה שֶׁלָּהּ הִיא בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וּמִפְּנֵי כָּךְ הַיְרִידָה שֶׁלָּהּ הִיא בּוֹ, וְכָל הַצְּבָאוֹת שֶׁלָּהּ. וּמִפְּנֵי זֶה נִקְרָא סֻלָּם, שֶׁבּוֹ כָּל הַהֲוָיוֹת (הַכִּנּוּיִים) עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת, שֶׁהֵן תְּלוּיוֹת מִן יְהוָה. וּמִפְּנֵי זֶה כָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת הֵם לַיהוָה. וְנִקְרֵאת קָרְבָּן עַל שֵׁם שֶׁמִּתְקָרְבִים בָּהּ כָּל הַכִּנּוּיִים לַיהוָה.

וּמִפְּנֵי זֶה נֶאֱמַר עָלֶיהָ, (במדבר ז) קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת כֶּסֶף אַזַּת. אֵין דַּרְגָּה נִקְרֶבֶת לְגַבֵּי יְהוָה פָּזוּתָה מִמֶּנָּה. וְאֵין תְּפִלָּה וּמִצְוָה מִכָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְכָל קָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת, שֶׁהֵם לְזוּזִין מִמֶּנָּה. בְּכָל דַּרְגּוֹת הַסְּפִירוֹת לֹא מִתְקַבְּלוֹת לְפָנֵי יְהוָה זוּזִין מִמֶּנָּה. וּמִפְּנֵי זֶה נֶאֱמַר עָלֶיהָ, (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. וּמִפְּנֵי זֶה אָמַר הַנָּבִיא, (ירמיה ט) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל.

הִיא שְׁלֵמִים, שְׁלֵמוּת הַשֵּׁם שֶׁל יְהוָה, בְּכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה. הִיא ה׳. אֲדָנָי. י׳ שֶׁל יְהוָה. הִיא ה׳ מֵאֱלֹהִים. הִיא ה׳ מֵאֱהְיֶה. י׳ מִשַּׁדַּי. סוֹף כָּל הֲוָיָה וְכִנּוּי. וּמִפְּנֵי זֶה נֶאֱמַר בָּהּ, (קהלת יב) סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר. הִיא סוֹף מַעֲשֶׂר סְפִירוֹת, יַם סוּף. שְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְהוֹנִים. הִיא שַׁעַר לְהַכְנֵס לְכָל זְכוּתָהּ, לְכָל כִּנּוּי וַהֲוָיָה, וּלְהַכְנֵס בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, יְדִיעָה שֶׁל הַכֹּל. וּפְזוּזוֹת מִמֶּנָּה אֵין רְשׁוּת לְשׁוּם בְּרִיָּה לְהַשְׁגִּיזַ לְשׁוּם יְדִיעָה בָּעוֹלָם. עָלֶיהָ נֶאֱמַר, (תהלים קיזז) זֶה הַשַּׁעַר לַה׳ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ.

הִיא שֵׁם שֶׁל מ״ב אוֹתִיּוֹת, שֶׁבָּהֶן נִבְרְאוּ עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. (וְאֵלּוּ הֵן אוֹתִיּוֹת כְּנוּיִים לְאוֹתִיּוֹת הַהֲוָיוֹת שֶׁבָּהֶן נִבְרְאוּ עֶלְיוֹנִים). הִיא נִקְרֵאת עַיִן מִצַּד הַיָּמִין, (תהלים לג) הִנֵּה עֵין יְהוָה אֶל יְרֵאָיו. וְנִקְרֵאת אֹזֶן מִצַּד הַשְּׂמֹאל, (דניאל ט) הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמָע. וְנִקְרֵאת רֵיחַ מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְנִקְרֵאת פֶּה מֵעַצְמָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ.

נִקְרֵאת מִצְוָה רִאשׁוֹנָה אָנֹכִי, מִצַּד הַכֶּתֶר, שֶׁהוּא אַיִ״ן מֵאֱלֹהֵינוּ. אָנֹכִי – בּוֹ כ׳, כֶּתֶר. וּבוֹ אַיִן. וְכֶתֶר נִקְרָא מִצַּד הָאֶמְצָע הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהַזְּכִיר אֶצְלָהּ זְמִשִּׁים פָּעָמִים יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּתּוֹרָה. וְהִיא בַּ״ת מִבְּרֵאשִׁית, שֶׁכּוֹלֶלֶת עֶשֶׂר אֲמִירוֹת מִצַּד הַזְּכוּת, בַּת י׳, (משלי ג) בִּזְכוּתָהּ יָסַד אֶרֶץ. בְּאַבָּא יָסַד הַבַּת. וְהוּא (איוב כח) נֶתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט, שֶׁכּוֹלֵל כ״ב נְתִיבוֹת, שֶׁהֵם כ״ב אֱלֹהִים מִצַּד הָאֶמְצָע הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּקְרֵאת כָּבוֹד. וְכַאֲשֶׁר נִכְלָלִים בַּבַּת, נִקְרָא כ״ב. וּמִפְּנֵי זֶה כָּבוֹד לְמַעְלָה, כ״ב לְמַטָּה.

וַעֲשָׂרָה דִּבְּרוֹת נִתְּנוּ. וְזִמְשָׁה בְּלוּזַ אָזְוַד, וְזִמְשָׁה בְּלוּזַ שֵׁנִי. הִיא כּוֹלֶלֶת אוֹתוֹ, וְזִמְשָׁה מִכֶּתֶר עַד גְּבוּרָה, וְזִמְשָׁה מֵהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי עַד הַבַּת. וְהֵם וְזִמְשָׁה וְזִמְשָׁה. וְכִי יֵשׁ לְדַבֵּר בַּעֲשָׂרָה פָּיוֹת? אֶלָּא כּוֹלֵל אוֹתָם בְּבַת יְוִזִידָה י׳, וַעֲשׂוּ כֻּלָּם אָזְוַד. אַף כָּךְ ו׳ נִקְרָא קוֹל, וְלֹא מַכִּירִים בּוֹ עַד שֶׁמִּשְׁתַּתֵּף עַד (עם) דִּבּוּר. וּמִפְּנֵי זֶה, (דברים ד) קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים.

הִיא מִצְוָה שְׁנִיָּה מִצַּד הַגְּבוּרָה, יִרְאָה בְּזֶזְשְׁבּוֹן. וּרְמוּזָה בְּמִלַּת בְּרֵאשִׁית, יָרֵא בְּשֵׁת. וּפֵרְשׁוּהָ, מִי שֶׁאֵין לוֹ בּשֶׁת פָּנִים, וַדַּאי שֶׁלֹּא עָמְדוּ אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינַי.

הִיא מִצְוָה שְׁלִישִׁית, שֶׁנִּקְרֵאת אַהֲבַת זֶזְסַד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) אַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ זֶזְסַד. אַהֲבָה כְּלוּלָה מֵהָאָבוֹת, שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל. וְסוֹד הַדִּבּוּר – (שם ב) זָכַרְתִּי לָךְ זֶזְסַד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ.

וְהִיא מִצְוָה רְבִיעִית, יְזוּד, מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. וְהִיא

כ״ה כ״ה אוֹתִיּוֹת עִמּוֹ בְּשֵׁשׁ תֵּבוֹת, שֶׁהֵן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל (וְכוּ׳). וּבִגְלָלָהּ אָמַר אַבְרָהָם, (בראשית כב) גֶּלְכָה עַד כ״ה וְנִשְׁתַּחֲוֶה. (שמות יט) כ״ה תֹּאמַר לְבֵית יַעֲקֹב.

הוּא א״זז, עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהִיא ד׳, שְׁלֵמוּת הַיִּחוּד שֶׁלּוֹ לְהַשְׁלִים בּוֹ אָזְנָד. א״זז כּוֹלֵל תֵּשַׁע סְפִירוֹת, שֶׁהֵן א׳ – אֵין סוֹף, זז׳ – שְׁמוֹנָה סְפִירוֹת, מֵזָ"ךְ מַה יְסוֹד. ד׳ – מַלְכוּת, הַקּוֹץ שֶׁלָּהּ, בָּהּ נִשְׁלָמוֹת לְעֶשֶׂר, שֶׁהֵם יו״ד הֵ״א וָא״ו הֵ״א. ד׳ כְּלוֹלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יְהוָה.

מִצְוָה זֻמְּזִישִׁית, (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה. הִיא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב מִצַּד הַזֶּוֶסֶד, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁבָּהֶן זָכְמָה וּבִינָה. כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הָרוֹצָה לְהַזְכִּים – יַדְרִים. לְהַעֲשִׁיר – יַצְפִּין. וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם, וּמִפְּנֵי זֶה נִקְרָא שָׁמַיִם, כּוֹלֵל אֵשׁ וּמַיִם, אֵשׁ שֶׁל גְּבוּרָה וּמַיִם שֶׁל זֶוֶסֶד.

וּמִפְּנֵי זֶה כֶּתֶר, שֶׁהִיא כַּף, (במדבר ז) עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. שֶׁהֵם יה״ה, שֶׁלֹּשׁ אוֹתִיּוֹת, נַעֲשׂוֹת כַּף עַל ו׳. וְזֶהוּ כְּנֶגֶד כֶּתֶר תּוֹרָה. ו׳ זֶה סֵפֶר תּוֹרָה. כַּף עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ. וְהַכֹּל יְהוָ״ה, עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ בְּזֶזְשְׁבּוֹן.

מִצְוָה שִׁשִּׁית הִיא תְּפִלָּה שֶׁל יָד בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל. וּמִצַּד הַגְּבוּרָה ה׳ שֶׁל יָד כֵּהָה, מִכֶּתֶר וְעַד גְּבוּרָה, זָמַשׁ סְפִירוֹת, וְהֵן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְהִיא קָשֶׁר שָׁלֹשׁ רְצוּעוֹת, שֶׁהֵן נֵצַח הוֹד יְסוֹד.

וְהִיא מִצְוָה שְׁבִיעִית, מִצְוַת צִיצִית, כּוֹלֶלֶת תְּכֵלֶת וְלָבָן, דִּין וְרַחֲמִים. בָּאֵשׁ, אֵשׁ לְבָנָה לֹא אוֹכֶלֶת. תְּכֵלֶת אוֹכֶלֶת וּמְכַלָּה, (מלכים–א יח) וַתֹּאכַל אֶת הָעֹלָה. לָבָן מִיָּמִין, תְּכֵלֶת מִשְּׂמֹאל. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי יִזּוּד בֵּין שְׁנֵיהֶם, יָרֹק. מִשּׁוּם כָּךְ פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית? מִשֶּׁיַּכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן. וּמִפְּנֵי זֶה תִּקְּנוּ פָּרָשַׁת צִיצִית לִקְרֹא אוֹתָהּ בְּיִזּוּד.

וְהִיא מִצְוָה שְׁמִינִית, מְזוּזָה. הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת מְזוּזָה מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁל אוֹתִיּוֹת יְהוָ״ה. וּמִצַּד שֶׁל צַדִּיק, סוֹד הַבְּרִית, נִקְרֵאת שַׁדַּי. שַׁדַּי זוֹתֶמֶת

הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא יְהוָה.

מִצְוָה תְּשִׁיעִית, הַשְׁכִּינָה נִקְרֵאת אוֹת בְּרִית מִצַּד שֶׁל צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. (בראשית ט) זֹאת אוֹת הַבְּרִית. (שמות לא) בֵּינִי, הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, נֵצַח וְהוֹד. אוֹת – זֶה צַדִּיק. הִיא – זוֹ הַשְׁכִינָה. כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳ אֶת הַשָּׁמַיִם – מִכֶּתֶר עַד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. שֶׁאֵין שִׁשָּׁה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא מִצַּד הָאוֹת ו׳. וְאֵין שְׁבִיעִי אֶלָּא מִצַּד הָאוֹת י׳, עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ זָכְמָה עֶלְיוֹנָה, אוֹת הוּא. זָכְמָה תַּזְוִתוֹנָה, אוֹת הִיא.

וְתִקְּנוּ לָמוּל לִשְׁמוֹנָה, שֶׁהֵם זו׳, מִזָּכְמָה עַד יְסוֹד. לְקַבֵּל בָּהֶם י׳ קְטַנָּה, לְהַעֲלוֹת אוֹתָהּ עַד כֶּתֶר, לִהְיוֹת עֲטָרָה עַל רֹאשָׁם. וְתִקְּנוּ לָשִׂים הָעָרְלָה בִּכְלִי עָפָר, לְקַיֵּם (ישעיה סה) וְנָחָשׁ עָפָר לַחְמוֹ.

מִצְוָה עֲשִׂירִית, (שמות לא) וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת. הַשְׁכִּינָה נִקְרֵאת שַׁבָּת מִצַּד שִׁלּוּשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁהֵן ש׳, שְׁלֹשָׁה כְּתָרִים: כֶּתֶר, זָכְמָה, בִּינָה. וְהִיא בַּת, רְבִיעִית לָהֶם. שִׁשָּׁה יָמִים, מִזָּסְד עַד יְסוֹד, בָּהֶם תֵּעָשֶׂה מְלָאכָה, מִפְּנֵי שֶׁהַבִּנְיָן מִתְּוַזִּיל מִזָּסְד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. אֲבָל מִבִּינָה וּלְמַעְלָה הִיא מְנוּחָה וְעֹנֶג וּשְׁבִיתָה לְכָל מַעֲשֶׂה.

מִצְוָה אַחַת עֶשְׂרֵה הִיא נִקְרֵאת תְּפִלָּה שֶׁל שַׁחֲרִית, מִמְּזָרִח וְעַרְבִית, מִצַּד שִׁלּוּשֶׁת הָאָבוֹת, וְהִיא תְּפִלַּת כ״ל ב״ה. אֵין כֹּל אֶלָּא צַדִּיק, שֶׁכָּתוּב (דברי הימים–א כט) כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְתִרְגֵּם יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל, שֶׁאוּחֲזוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. ב״ה כְּחִשְׁבּוֹן מִילָה. וּמַה בְּרִית בָּהּ מִתְיַחֲדִים זָכָר וּנְקֵבָה שֶׁלְּמַטָּה – אַף בַּיְסוֹד מִתְיַחֵד זָתָן וְכַלָּה שֶׁלְּמַעְלָה, הוּא זַיִ הָעוֹלָמִים כּוֹלֵל זַ״י בְּרָכוֹת, דְּהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק.

וּמִפְּנֵי זֶה, כָּל הַכּוֹרֵעַ – כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, וְכָל הַזּוֹקֵף – זוֹקֵף בַּשֵּׁם. זוֹ הַשְׁכִינָה. בְּשֵׁם יְהוָ״ה, בּוֹ צָרִיךְ לִזְקֹף הַשְׁכִינָה, הַהִיא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ, (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי דַּרְגָּה אַחֲרֶת. וּמִפְּנֵי זֶה, (שם ט) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת. אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ, (תהלים קמו)

יְהוָ"ה זוֹקֵף כְּפוּפִים.

מִצְוָה שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, הִיא נִקְרֵאת זֵגֶ הַמַּצּוֹת וְזֵגֶ הַשָּׁבוּעוֹת וְזֵגֶ הַסֻּכּוֹת, מִצַּד שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה מֵהַצַּד שֶׁלָּהּ, דִּין הַמַּלְכוּת – דִּין. וְיֵשׁ שֶׁיֹּאמַר, פָּסַז זְרוֹעַ יָמִין. שָׁבוּעוֹת, מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָה בַּמִּדְבָּר, שֶׁהוּא מְמֻצֶּה עָלָיו שׁוֹר, מִצַּד הַגְּבוּרָה. סֻכּוֹת, (בראשית לג) וַיִּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה.

מִצְוָה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה, קְרִיאַת שְׁמַע. וְיֵשׁ לָדַעַת שֶׁהוּא נִקְרָא זָכָם בְּכָל מִינֵי זְכָמוֹת, וּמֵבִין בְּכָל מִינֵי תְּבוּנוֹת, וְזָסִיד בְּכָל מִינֵי זְסָדִים, וְגִבּוֹר בְּכָל מִינֵי גְּבוּרוֹת, וְיוֹעֵץ בְּכָל מִינֵי עֵצוֹת, וְצַדִּיק בְּכָל מִינֵי צְדָקוֹת, וּמֶלֶךְ בְּכָל מִינֵי מַלְכוּת, עַד אֵין סוֹף. עַד (כְּתָר) אֵין זֵקֶן. וּבְכָל אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת, בְּאַזַּת נִקְרָא רַזְמָן, וּבְאַזַּת נִקְרָא דַּיָּן. וְכָךְ בְּכַמָּה דְּרָגוֹת עַד אֵין סוֹף. אִם כָּךְ, שְׁנוּי יֵשׁ בֵּין רַזְמָן לְדַיָּן. אֶלָּא קֹדֶם שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם נִקְרָא הוּא בְּכָל אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת, עַל שֵׁם בְּרִיוֹת שֶׁהָיוּ עֲתִידוֹת לְהִבָּרְאוֹת. שֶׁאִם לֹא בְּרִיוֹת הָעוֹלָם, מַדּוּעַ נִקְרָא רַזּוּם, דַּיָּן? אֶלָּא עַל שֵׁם הַבְּרִיוֹת הָעֲתִידוֹת.

וּמִפָּנֵי זֶה כָּל הַשֵּׁמוֹת הֵם כִּנּוּיִים שֶׁלּוֹ, עַל שֵׁם הַמַּעֲשִׂים שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ כֵן בָּרָא הַנְּשָׁמָה בַּדְּמוּת שֶׁלּוֹ, שֶׁנִּקְרֵאת עַל שֵׁם פְּעֻלּוֹת שֶׁלָּהּ בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁל הַגּוּף, שֶׁנִּקְרָא עוֹלָם קָטָן. כְּמוֹ שֶׁאֲדוֹן הָעוֹלָם נוֹהֵג בְּכָל הַבְּרִיוֹת וּבְכָל דּוֹר כְּפִי מַעֲשָׂיו, כָּךְ הַנְּשָׁמָה כְּפִי מַעֲשָׂיו שֶׁל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר. אוֹתוֹ אֵיבָר שֶׁעוֹשֶׂה בּוֹ מִצְוָה, נִקְרֵאת הַנְּשָׁמָה לְגַבָּיו זְמִלָּה וְזָסָד וְזֵן וְרַזְמִים. וּבְאוֹתוֹ אֵיבָר שֶׁעוֹשֶׂה בּוֹ עֲבֵרָה, נִקְרֵאת הַנְּשָׁמָה לְגַבָּיו דִּין וְזֵמָה וְכַעַס. אֲבָל לַזּוּז מִן הַגּוּף, לְמִי תִּהְיֶה זְמִלָּה אוֹ אַכְזָרִיּוּת?

אַף כָּךְ אֲדוֹן הָעוֹלָם, קֹדֶם שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם וּבָרָא בְּרִיּוֹתָיו, לְמִי נִקְרָא רַזּוּם וְזַנּוּן אוֹ דַּיָּן? אֶלָּא כָּל הַשֵּׁמוֹת שֶׁלּוֹ הֵם כִּנּוּיִים, וְלֹא נִקְרָא בָּהֶם אֶלָּא עַל שֵׁם בְּרִיוֹת הָעוֹלָם. וּמִפָּנֵי זֶה, כַּאֲשֶׁר בַּעֲלֵי הַדּוֹר הֵם טוֹבִים, הוּא נִקְרָא אֶצְלָם יְהוָ"ה, בְּמִדַּת הָרַזְמִים. וְכַאֲשֶׁר בַּעֲלֵי הַדּוֹר הֵם רְשָׁעִים, נִקְרָא אֲדנָ"י, בְּמִדַּת הַדִּין. לְכָל דּוֹר וְלְכָל בֶּן אָדָם כְּפִי מִדָּתוֹ. אֲבָל לֹא שֶׁיֵּשׁ לוֹ

מִדָּה וְלֹא שֵׁם יָדוּעַ.

כְּמוֹ הַסְּפִירוֹת, שֶׁכָּל סְפִירָה יֵשׁ לָהּ שֵׁם יָדוּעַ וּמִדָּה וּגְבוּל וּתְזוּם. וּבְאֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת אֲדוֹן הָעוֹלָם הוּא מִתְפַּשֵּׁט, וּמוֹלִיךְ בָּהֶם, וְנִקְרָא בָּהֶם, וְנִתְכַּסֶּה בָּהֶם, וְגָר בָּהֶם, כַּנִּשְׁמָה אֲצֶל אֶבְרֵי הַגּוּף. וּמָה רִבּוֹן הָעוֹלָמִים אֵין לוֹ שֵׁם יָדוּעַ, וְלֹא מָקוֹם יָדוּעַ, אֶלָּא בְּכָל צַד שִׁלְטוֹנוֹ – אַף כָּךְ אֵין לָהּ לַנִּשְׁמָה שֵׁם יָדוּעַ, וְלֹא מָקוֹם יָדוּעַ בְּכָל הַגּוּף, אֶלָּא בְּכָל צַד שִׁלְטוֹנָהּ, וְאֵין אֵיבָר פָּנוּי מִמֶּנָּה.

וּמִפָּנֵי זֶה אֵין לְצַיֵּר אוֹתָהּ בְּמָקוֹם אֶזְהָד, שֶׁאִם לֹא הֲרֵי זָסֵר הַשִּׁלְטוֹן בִּשְׁאָר הָאֵיבָרִים. וְלֹא לִקְרֹא לָהּ בְּשֵׁם אֶזְהָד, אוֹ בִּשְׁנַיִם, אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה, לוֹמַר שֶׁהִיא זְכָמָה מְבִינָה וְיֵשׁ לָהּ דַּעַת, וְלֹא יוֹתֵר. שֶׁאִם עוֹשֶׂה כָּךְ, הֲרֵי זָסֵר לָהּ מִשְּׁאָר דְּרָגוֹת.

כָּל שֶׁכֵּן לַאֲדוֹן הָעוֹלָם שֶׁאֵין לְצַיֵּר אוֹתוֹ בְּמָקוֹם יָדוּעַ, אוֹ לִקְרֹא לוֹ בְּשֵׁמוֹת, אוֹ לִשְׁנוֹת לוֹ בָּהֶם, אוֹ (לְשַׁלֵּשׁ) לְהַשְׁלִיט לוֹ כְּמוֹ דַּרְגַּת הַמֶּרְכָּבָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ קְדֻשָּׁה לְךְ יְשַׁלֵּשׁוּ. שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלּוֹ הֵן מְשֻׁלָּשׁוֹת, כְּמוֹ הָאָבוֹת הֵן הֵן הַמֶּרְכָּבָה, שֶׁהֵם דְּמוּת אַרְיֵה שׁוֹר נֶשֶׁר, שֶׁהֵם מֶרְכָּבָה לְאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. וּמִצַּד הַנְּקֻבָּה הֵם שׁוֹלְטִים עַל אָדָם, וְהַנְּקֻבָּה הִיא מֶרְכָּבָה לְגַבֵּיהֶם. וּמִפָּנֵי זֶה נֶאֱמַר עָלֶיהָ, קְדֻשָּׁה לְךְ יְשַׁלֵּשׁוּ.

וְאַף כָּךְ הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן פְּנֵי הַזַּיּוֹת, מְשֻׁלָּשׁוֹת, כְּמוֹ זָהּ: יה"ו. הו"י. וה"י. ה' רְבִיעִית – קְדֻשָּׁה לְךְ יְשַׁלֵּשׁוּ. הִיא שִׁלְמִים שֶׁל כֻּלָּם, לְהַשְׁלִים בְּכֻלָּם שֵׁם יְהוָ"ה. אֲבָל לַאֲדוֹן הַכֹּל אֵין לְשַׁלֵּשׁ בּוֹ בְּשֵׁמוֹת וְלֹא בְּאוֹתִיּוֹת, אֶלָּא הוּא נִקְרָא בְּכָל הַשֵּׁמוֹת, וְאֵין לוֹ שֵׁם יָדוּעַ, וְכָל שֵׁם וְשֵׁם מֵעִיד עָלָיו שֶׁהוּא אֲדוֹן כָּל הָעוֹלָמוֹת. מֵעִיד עָלָיו אֲדֹנָי.

וְאֵין שָׁיּוּדְעִים שֵׁשׁ בֶּן אָדָם שֶׁיּוּרַשׁ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה עוֹלָמוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יז) לְהַנְוִיל אֹהֲבֵי יֵשׁ. כְּפִי הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, שֶׁנִּקְרֵאת יֵשׁ מֵאַיִן. וְזוֹ זְכָמָה עֶלְיוֹנָה. וְיֵשׁ בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא יוֹרֵשׁ אֶלָּא עוֹלָם אֶזְהָד, כְּפִי הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ,

כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי, כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ עוֹלָם בְּפָנֵי עַצְמוֹ. וְכָךְ יוֹרֵשׁ עוֹלָמוֹת כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל כְּפִי הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה. אֲבָל לַאֲדוֹן הָעוֹלָם אֵין לְצַיֵּר לוֹ עוֹלָמוֹת בְּזִוּשְׁבּוֹן, אֶלָּא אֲדוֹן כָּל הָעוֹלָמוֹת, וַאדנ"י הוּא מֵעִיד עָלָיו.

אַף כָּךְ יְהוָ"ה, מִמֶּנּוּ תְּלוּיוֹת כָּל הַהֲוָיוֹת, וְהוּא וְכָל הַהֲוָיוֹת שֶׁלּוֹ מְעִידִים עַל אֲדוֹן הָעוֹלָם, שֶׁהוּא הָיָה קֹדֶם כָּל הַהֲוָיוֹת, וְהוּא בְּתוֹךְ כָּל הַוָּיָה, וְהוּא לְאַזַּר כָּל הַוָּיָה. וְזֶה סוֹד שֶׁמְּעִידוֹת הַהֲוָיוֹת עָלָיו – הָיָה, הֹוֶה, וְיִהְיֶה.

דִּינָא בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת – אֲדנ"י. וּמִפָּנֵי זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, דִּין הַמַּלְכוּת – דִּין. שֶׁם אֵ"ל מֵעִיד עַל אֲדוֹן הַכֹּל, שֶׁאֵין יְכֹלֶת לְכָל שֵׁם וַהֲוָיָה וְדַרְגָּה. כָּל שֶׁכֵּן לִשְׁאָר בְּרִיּוֹת פָּזוּת מִמֶּנּוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) כְּלֹא נֶחְשָׁבִים וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּצְבָא הַשָּׁמַיִם וְגו'. אֱלֹהִי"ם מֵעִיד עַל אֱלָהוּת שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא אֱלֹהִי"ם וֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים, וְהוּא אֱלוֹהַּ עַל הַכֹּל, וְאֵין אֱלוֹהַּ עָלָיו. צְבָאו"ת מֵעִיד עָלָיו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם) וְכִרְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּצְבָא הַשָּׁמַיִם. שַׁדַּי"י מֵעִיד עָלָיו, שֶׁכַּאֲשֶׁר הוּא אָמַר לָעוֹלָם דַּי, עָמַד בְּתִוּוּמוֹ וְלֹא הִתְפַּשֵּׁט יוֹתֵר. וְגַם לַמַּיִם, וְרוּחַ וְאֵשׁ.

וְאַף כָּךְ, כָּל הַוָּיָה וְשֵׁם מְעִידִים עָלָיו. שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיָה הוּא יָחִיד קֹדֶם שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם, מַדּוּעַ הָיָה הוּא צָרִיךְ לְהִקָּרֵא בְּשֵׁמוֹת אֵלּוּ, אוֹ בְּשְׁאָר כִּנּוּיִים, כְּגוֹן (שמות לד) רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְגו', דַּיָּן, אַמִּיץ, זָקֵן. וְרַבִּים בְּכָל אֵלּוּ שֵׁמוֹת וְכִנּוּיִים. אֶלָּא נִקְרָא עַל שֵׁם כָּל עוֹלָמוֹת וּבְרִיּוֹת שֶׁלָּהֶם, לְהַרְאוֹת שֶׁלִּטְּונוֹ עֲלֵיהֶם.

אַף כָּךְ הַנְּשָׁמָה, עַל שִׁלְטּוֹן כָּל אֶבְרֵי הַגּוּף הַמְּשִׁיל אוֹתָהּ אֶצְלוֹ. לֹא שֶׁהִיא דּוֹמָה לוֹ הִיא בְּעַצְמָהּ, שֶׁהוּא בָּרָא אוֹתָהּ, וְאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ עָלָיו שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ. וְעוֹד, הַנְּשָׁמָה יֵשׁ לָהּ כַּמָּה שִׁנּוּיִים וּמִקְרִים וְסִבּוֹת שֶׁקּוֹרִים לָהּ, מַה שֶּׁאֵין כָּךְ לַאֲדוֹן הַכֹּל. וּמִפָּנֵי זֶה הִיא דּוֹמָה בַּשִּׁלְטּוֹן שֶׁלָּהּ עַל כָּל אֶבְרֵי הַגּוּף, אֲבָל לֹא בְּדָבָר אַזַּר.

וְעוֹד, (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל – שֵׁם ע' רַבָּתִי, ד' מִן אֶזְ"ד רַבָּתִי, זֶהוּ עֵ"ד,

בֵּין שֵׁ"ם בֵּן שְׁמַע, א"ז בֵּן אֶזֶ"ד. (שמואל–א יב) עֵד ה' בָּכֶם. וְעַל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד שֶׁמְּיַזֵּד אוֹתוֹ בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן אָמַר דָּוִד, (תהלים קד) אָנֹכִי אֶשְׁמַזּז בַּיָּיִ. ש"מ בֵּן שְׁמַע, א"ז בֵּן אֶזֶ"ד, הֲרֵי אֶשְׁמַזּז.

וְעוֹד, ד' רַבָּתִי – אַרְבָּעָה בָּתֵּי תְפִלִּין, שֶׁמְּנִיזַּז אוֹתָם א"ז וּמִתְעַטֵּר בָּהֶם, וְהֵם פָּאֵר עַל רֹאשׁוֹ. וְהֵם יְהוָ"ה (יהה"ו), י' עֲטָרָה עַל ה', וָוֹהִי בַּת, וָוֶהוּ (משלי ג) יְהוָ"ה בְּזָכְמָה יָסַד אָרֶץ. אַבָּא יָסַד בַּת. ה', אִמָּא עֶלְיוֹנָה, עֲטָרָה עַל ו', שֶׁהוּא בֵּן, וָוֶהוּ (משלי ג) כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה. בְּאִמָּא כּוֹנֵן בֵּן. וָוֶהוּ שֶׁעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה, אֶלָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם.

וּבַת הִיא תְּפִלָּה שֶׁל יָד כֵּהָ"ה. י' קֶשֶׁר שֶׁלָּהּ. ה' עֶלְיוֹנָה אִמָּא, תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ עַל רֹאשׁ תְּפָאֶרֶת. תְּפִלִּין שֶׁלּוֹ כְּסֵדֶר יְהוָ"ה, שֶׁהוּא: קַדֵּשׁ לִי. וְהָיָה כִּי יְבִאֲךָ. שְׁמַע. וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ. אֲבָל בָּעוֹלָם הַבָּא הֲוָיו"ת בָּאֶמְצַע, שֶׁהֵם ה' ה'. וּמִפָּנֵי זֶה אָמַר הַנָּבִיא, (ירמיה ט) בְּזֹאת יִ"תְהַלֵּל הַ"מִּתְהַלֵּל הַ"שְׂכֵל וְ"יָדֹעַ אוֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָ"ה. וּמִפָּנֵי זֶה פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשׁ מָקוֹם לְהָנִיזַּז שְׁנֵי זוּגוֹת תְּפִלִּין. וְזֶה זוֹכֶה לִשְׁתֵּי מִצְוֹת שֶׁפָּרְשׁוּ עֲלֵיהֶן, לֹא כָּל אָדָם זוֹכֶה לִשְׁנֵי שֶׁלְזָנוֹת.

י' –זָכְמָה, ה' –בִּינָה. ו' –הָעֶמּוּד הָאֶמְצָעִי. ה' – מַלְכוּת קְדוֹשָׁה. הָרֹאשׁ שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת זֶה כֶּתֶר הֶקֵּף הָרֹאשׁ שֶׁמְּסוֹבֵב אוֹתָם וּמְכַסֶּה אוֹתָם. אַהֲבָה וְסֶד קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁשִּׁקּוֹלָהּ לַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִיָּמִין. תְּפִלִּין עֹז, מִשְּׁמֹאל שֶׁל גְּבוּרָה. הָעֶמּוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל הַכֹּל, כִּנְפֵי הַמִּצְוָה, נֶצַח וְהוֹד, תִּכְלֶת וְלָבָן. בַּמְּזוּזָה רָשׁוּם שַׁדַּי, צַדִּיק. וְהַשְּׁכִינָה שַׁעַר הַמְּזוּזָה, זֶה הַשַּׁעַר לַה'.

וְעוֹד, ש' – שָׁלֹשׁ רְצוּעוֹת. ד' – קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין מֵאֲזוֹרָיו. י' – קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד. וּמִפָּנֵי זֶה שַׁדַּ"י מְבַזּוּזִין, יְהוָ"ה מְבַמָּנִים, שֶׁהִיא אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת. שֶׁל אַרְבָּעָה רָאשִׁים רָמוּז לְאַרְבָּעָה בָּתֵּי הַתְּפִלִּין. שַׁדַּ"י, אוֹת שֶׁלּוֹ עוֹלָה

מְטַטְרוֹ"ן.

וְעוֹד, י' זְכָמָה, קָדֵשׁ לִי. ה' בִּינָה – וְהָיָה כִּי יְבֹאֲךָ. ו' – שְׁמַע, שֵׁשׁ תֵּבוֹת, רוֹמֵז לְשֵׁשׁ סְפִירוֹת, שִׁשָּׁה עַנְפֵי הָאִילָן, שֶׁכּוֹלֶלֶת אוֹתָם תִּפְאֶרֶת. ה' – וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ, מַלְכוּת. אֵלּוּ הֵם שֶׁל הָרֹאשׁ, שֶׁהוּא כֶּתֶר, כ', (שמואל–א ב) אֵין קָדוֹשׁ כַּה' כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ.

שַׁדַּ"י, רָמוּז רְצוּעוֹת וּבָתֵּי וְקְשְׁרֵי הַתְּפִלִּין מִבַּזוּוִין. אַף כָּךְ בַּמְּזוּזָה, יְהוָ"ה מִבִּפְנִים, שַׁדַּ"י מִבַּזוּוִין, שֶׁל אַרְבָּעָה רָאשִׁים עִם ד', רָמוּז לְאַרְבָּעָה בָּתִּים וּלְקֶשֶׁר תְּפִלִּין מֵאָזוֹר. ד' כְּפוּלָה, אַף כָּךְ ש' כְּפוּלָה, י' קֶשֶׁר שֶׁל יָד כֵּהָה, שֶׁהוּא בַּיִת וְזַמִּישִׁי. ד' (י') שֶׁל שַׁדַּ"י הוּא מִזַּז, שֶׁפָּרְשׁוּהוּ עָלָיו, בְּמָקוֹם שֶׁמִּזּוּז שֶׁל תִּינוֹק רוֹפֵס בּוֹ, וְהוּא תִּינוֹק יוֹנֵק מִשְּׁדֵי אִמּוֹ, שַׁדַּ"י.

תְּפִלִּין שֶׁל אֲדוֹן הָעוֹלָם – כֶּתֶר. וּמַהוּ הַכֶּתֶר שֶׁל אֲדוֹן הָעוֹלָם? שֵׁם יְהוָ"ה, שֶׁהוּא: י' – זְכָמָה. ה' – בִּינָה. ו' – תִּפְאֶרֶת, כּוֹלֶלֶת שֵׁשׁ סְפִירוֹת. ה' – מַלְכוּת. וּמִפְּנֵי זֶה, (שמואל–ב ז) וּמִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל. (דברים ד) כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו כַּה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו. אַרְבָּעָה פָּסוּקִים, כֻּלָּם רְשׁוּמִים בְּכ'. סוֹד הָאוֹת כ' – י' י'. שֶׁהוּא י' מִן יְאַהדוֹנָהי, (במדבר ז) עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכַּף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. כ' מִן כֶּתֶר, כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, כְּלוּלוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וּמֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה.

וְאֵלּוּ הֵם: (תהלים קמוז) וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמָיִם, מַיִם עֶלְיוֹנִים – זְכָרִים, מַיִם תַּחְתּוֹנִים – נְקֵבוֹת. וַעֲלֵיהֶם אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְתַלְמִידָיו: כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר, אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם, שֶׁמָּא תִּסְתַּכְּנוּ בְּנַפְשְׁכֶם. שֶׁאֵינָם מַיִם כְּמַשְׁמָעָם, אֶלָּא הוּא אוֹר נוֹבֵעַ, וּמִפְּנֵי זֶה נִדְמוּ לְמַיִם נוֹבְעִים, וְזֶה הָאוֹר אֵין לוֹ הֶפְסֵק, וְלֹא קְצוֹץ וּפָרוּד. וּמִפְּנֵי שֶׁהֵם מִכֶּתֶר, נִקְרְאוּ שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, שֶׁכֶּתֶר נִקְרָא אֵין סוֹף. (ע"כ רעיא מהימנא).

וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרֵיוַ נִיוזַז לַה' (במדבר כוז). בֹּא וּרְאֵה, בְּפָסַז כָּתוּב וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עֹלָה לַה'. וְכָאן לֹא כָתוּב אִשֶּׁה (שֶׁהֲרֵי בְּיוֹם זֶה אִשֶּׁה לֹא

כָּתוּב בּוֹ), אֶלָּא וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה. מָה הַטַּעַם? יוֹם זֶה, יוֹם שֶׁנִּכְנֶסֶת כַּלָּה לְחֻפָּה הוּא, וְיִשְׂרָאֵל מוֹנִים יְמֵי טָהֳרָה, יָמִים וְשָׁבוּעוֹת, וְנִכְלָלִים וְנִכְנָסִים בִּימֵי הַטָּהֳרָה. וְהִיא יוֹצֵאת מִכָּל צַד רַע, וְשׁוֹמֶרֶת יְמֵי טָהֳרָה כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. וְסוֹד זֶה, הַמֶּלֶךְ טַעַם בְּתוֹלָה טוֹעֵם. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא כָּתוּב בּוֹ אִשָּׁה, שֶׁהֲרֵי אַחֵר לֹא קָרֵב לַמִּשְׁכָּן, וַהֲרֵי מִתְרַחֵק מִשָּׁם. וְעַל כֵּן אִשִּׁים לֹא כָּאן, וְלֹא צְרִיכִים לְכָאן, וְיִשְׂרָאֵל מְרַחֲקִים הֵם מִצַּד רַע (ומוֹנִים יְמֵי טָהֳרָה, יָמִים וְשָׁבוּעוֹת, וְנִכְלָלִים וְנִכְנָסִים בִּימֵי הַטָּהֳרָה). אָמַר רַבִּי אַבָּא, עַדַיִן צְרִיכִים אֲנַחְנוּ לְפָתַח זֶה לְפָתְחוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרַמְתִּי יָדַי בִּתְפִלָּה לְמִי שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם, וְסוֹד זֶה מָצָאנוּ בְּסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים. אִשִּׁים הֵם בָּאֶמְצַע, וּבָאִים בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה, נִדְבָּקִים בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. נִדְבָּקִים בָּרָע וְנִדְבָּקִים בַּטּוֹב. וּמִשּׁוּם כָּךְ בִּשְׁאָר הַיָּמִים כָּתוּב בָּהֶם אִשֶּׁה עוֹלָה, אֲבָל בְּאֵלּוּ הַיָּמִים שֶׁעֵץ הַחַיִּים קַיָּם וְלֹא אַחֵר, אֵין אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְאִשֶּׁה, וְלֹא צָרִיךְ לִהְיוֹת שָׁם. וְיוֹם זֶה יוֹם שֶׁל עֵץ הַחַיִּים הוּא, וְלֹא שֶׁל דַּעַת טוֹב וָרָע. וּמִפָּנֵי זֶה, וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ לַה', וְלֹא אִשֶּׁה לַה' עוֹלָה. וְעוֹלָה לְשׁוֹן (לְשׁוֹם) עוֹלֶה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַהֲרֵי הֵעֲרִנוּ דְּבָרִים שֶׁל פָּרִים בְּנֵי בָקָר, וְכָל אוֹתוֹ קָרְבָּן.

וּבַזֹּהַר הַשְׁבִּיעִי (במדבר כט), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, יוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה דִּין שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, דִּין וְזָעָק וְדִין רָפָה. וַעֲשִׂיתֶם עוֹלָה?! וְהִקְרַבְתֶּם הָיָה צָרִיךְ לוֹ, כְּשְׁאָר כָּל הַיָּמִים! מַהוּ וַעֲשִׂיתֶם? אֶלָּא בְּיוֹם זֶה כָּתוּב (בראשית כז) וַעֲשֵׂה לִי מַטְעַמִּים. כַּמָּה מַטְעַמִּים וְתַבְשִׁילִים עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל בְּאֵלּוּ הַיָּמִים, בְּעוֹד שֶׁהַמַּקְטֵרֶג הוֹלֵךְ לְחַפֵּשׂ בַּזְּטָאֵי הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן לֹא כָּתוּב וְהִקְרַבְתֶּם, אֶלָּא וַעֲשִׂיתֶם עוֹלָה, וְלֹא אִשֶּׁה עֹלָה. וְכֵן בְּכָל שְׁאָר הַיָּמִים (בַּקָּרְבָּנוֹת) לֹא כָּתוּב אִשֶּׁה, שֶׁאֵין לָהֶם זֵלֶק בְּכָל אֵלּוּ הַיָּמִים. כָּל שֶׁכֵּן בְּזֶה הַיּוֹם, שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים מַטְעַמִּים וְתַבְשִׁילִים בְּלִי דַּעַת הַצַּד הָאַחֵר, שֶׁהֲרֵי יְצַוְּוֶה שׁוֹלְחַן אוֹתוֹ לָצוּד צֵידָה שֶׁל זַטָּאֵי בְּנֵי הָעוֹלָם וּלְהָבִיא אֶצְלוֹ.

וּבְעוֹד שֶׁהוּא הוֹלֵךְ, יִשְׂרָאֵל לוֹקְחִים עֵצָה מֵרִבְקָה וְעוֹשִׂים כָּל אֵלּוּ

הָעֲבוֹדוֹת, כָּל אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת, מְזַמְּנִים שׁוֹפָר וְתוֹקְעִים בּוֹ כְּדֵי לְעוֹרֵר רַוָּזִמִּים. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, (שם) וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ, שֶׁבָּא (שֶׁאָכַל) מֵרָזוּק, מִתּוֹךְ מְקוֹם הַיַּיִן הָעַתִּיק, וְשׁוֹתֶה. וְטוֹעֵם אוֹתוֹ, וְשָׁמֵז. וְאַזַּר כְּךְ מְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּכַמָּה בְּרָכוֹת, וּמַעֲבִיר עַל זַטְאָיו. מַה כָּתוּב? (שם) וַיְהִי אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב, וְעֵשָׂו אָזַיו בָּא מִצֵּידוֹ. טָעוּן מִכַּמָּה מַשָּׂאוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדָּבָר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא יוֹם שֶׁל יְבָבָה, וְהַקְּרְבָּן הוּא עוֹלָה. אַיִל אָזַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, מִפָּנֵי אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק. וּשְׂעִיר עִזִּים אָזַד לְזַטָּאת, שֶׁזַּד לְסָמָאֵל לְכַפֵּר (לִשְׁבֹּר) פָּנָיו בְּאוֹתָהּ בְּכִיָּה שֶׁהוּא בּוֹכֶה בְּזֶה הַיּוֹם כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה רְצוֹנוֹ וַהֲרֵי לְזִמָּם עַד צִידָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. כְּמוֹ כֵן יוֹם הַכִּפּוּרִים, וַהֲרֵי כָּתוּב בְּפָרָשַׁת אֱמֹר.

וּבַזְּמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם וְגוֹ' (במדבר כט). רַבִּי אַבָּא פָּתַזּ, (בראשית ז) וַתָּנַזּ הַתֵּבָה בַּזּוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, כָּל אֵלּוּ הַיָּמִים הוֹלֶכֶת אִמָּא עַל הַבָּנִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט הַצַּד הָאַזַּר עֲלֵיהֶם וּבִכְדֵי לְהַצִּיל אוֹתָם. כֵּיוָן שֶׁנִּצְּלוּ בָּנֶיהָ וַהֲרֵי יוֹשְׁבִים בַּסֻּכּוֹת, שְׁמוּרִים בִּשְׁמִירָה, יוֹם רִאשׁוֹן וְיוֹם שֵׁנִי צְוָתָה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לִמְמַנֵּי שְׁאָר הָעַמִּים, וְהִיא לֹא שׁוֹרָה שָׁם. בְּיוֹם שְׁלִישִׁי, שֶׁהוּא י"ז לַזּוֹדֶשׁ, מַתְזִילָה לִשְׂרוֹת עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתָּנַזּ הַתֵּבָה בַּזּוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַזּוֹדֶשׁ עַל הָרֵי אֲרָרָט. הָרִים שֶׁכָּל קְלָלוֹת וְיִסּוּרִים שְׁרוּיִים בְּתוֹכָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל זַגּ לֹא שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, וְלֹא יוֹם שֵׁנִי, אֶלָּא יוֹם שְׁלִישִׁי, שֶׁמּוֹסִיף וְגוֹרֵעַ שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. מוֹסִיף אוֹתִיּוֹת וְגוֹרֵעַ קְרָבָּנוֹת, שֶׁכָּתוּב עַשְׁתֵּי עָשָׂר וְגוֹ'. וְכָךְ רָאוּי לְרַע עַיִן, מִפָּנֵי שֶׁיּוֹם רִאשׁוֹן וְיוֹם שֵׁנִי שְׁמִזַּת בָּנֶיהָ, וְהֵם מְזַלְזְלִים שְׁלָלָם לָהֶם. מִיּוֹם שְׁלִישִׁי וָהָלְאָה, שֶׁהִיא שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, מַה כָּתוּב? (שם) וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר עַד הַזּוֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעֲשִׂירִי בְּאֶזַּד לַזּוֹדֶשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי הֶהָרִים. וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר – אֵלּוּ הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁהוֹלְכִים וּמִתְמַעֲטִים. וּכְמוֹ שֶׁהֵם מִתְמַעֲטִים, כָּךְ גַּם מִתְמַעֵט הַטּוּב שֶׁלָּהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֶלְעָזָר, בֹּא וּרְאֵה, מִיּוֹם שֶׁנִּי מַתְזִילִים הַמַּיִם לְהֶרָאוֹת. כֵּיוָן שֶׁהַתְזִילוּ הַמַּיִם – מִיּוֹם שְׁלִישִׁי הִיא שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, וְאֵלּוּ הַמַּיִם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים הַבַּבְלִים (בַּכֹּל) מַדּוּעַ רְשׁוּמִים כָּאן, שֶׁהֲרֵי הַטּוֹב שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ בִּמְקוֹם הַמְּעוּט, אֶלָּא בִּמְקוֹם הָרִבּוּי. וּמִפְּנֵי שֶׁאֵלּוּ הַמַּיִם שֶׁרְשׁוּמִים כָּאן מִתְמַעֲטִים, בָּא הַפָּסוּק לְהַשְׁמִיעֵנוּ, שֶׁכְּתוּב וְהַמַּיִם, אֵלּוּ שֶׁיְּרוּעִים בִּימֵי הֶזֹּג, אֵלּוּ שֶׁרְשׁוּמִים תּוֹךְ הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁהֵם הָרֵי קְלָלוֹת, הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר הַטּוֹב שֶׁלָּהֶם. וּמְשִׁיכָה שֶׁנִּמְשֶׁכֶת עֲלֵיהֶם הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר. וּמִפְּנֵי שֶׁאֵלּוּ הַמַּיִם שֶׁלָּהֶם הוּא, לֹא מִתְזַבְּרוֹת אוֹתִיּוֹת, שֶׁלֹּא יִתְזַבֵּר הַטּוֹב שֶׁלָּהֶם אֶלָּא מְעַט מְעַט.

אֲבָל לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה כָּתוּב? (תהלים לד) וְדֹרְשֵׁי ה' לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב. רֹאשׁ הַפָּסוּק – כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ – אֵלּוּ הַמְמֻנִּים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. וְדֹרְשֵׁי ה' – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל – לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב. אֵלּוּ הוֹלְכִים וְעוֹלִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וּמְשׁוּם כָּךְ הַטּוֹב שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם מַיִם, הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר, עַד הַזּוֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי, זֶה טֵבֵת, שֶׁהֲרֵי אָז יְמֵי הָרָעָה הֵם, וּמִתְעַוֶּרֶת אוֹתָהּ רָעָה וּמִתְזַוֶּגֶת, וְהַכַּלָּה הַקְּדוֹשָׁה לֹא מְאִירָה מִתּוֹךְ הַשִּׁבְמָשׁ. אָז נִרְאוּ רָאשֵׁי הָהָרִים, אֵלּוּ הֵם הָרֵי הַזּוֹשָׁךְ, הָרֵי הַקְּלָלוֹת נִרְאִים וּמִתְזַוְּקִים וְעוֹשִׂים רָעוֹת בָּעוֹלָם.

בְּיָמִים אֵלּוּ אִשָּׁה בְּזוֹ הָעוֹלָה, שֶׁהֲרֵי אָז אֵלּוּ הָאִשִּׁים אוֹכְלִים וְזֶלְקָם. שִׁבְעִים פָּרִים אֵלּוּ הֵם כְּנֶגֶד שִׁבְעִים מְמֻנִּים שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל שִׁבְעִים עַמִּים, וְעוֹלִים בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְיוֹרְדִים בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְנִקְרָאִים פָּרִים מְנַגְּחִים בַּיָּמִים שֶׁלָּהֶם. אֵילִם אַרְבָּעָה עָשָׂר, שְׁנַיִם בְּכָל יוֹם הֵם י"ד יְהוָ"ה. יָד שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם תָּדִיר, בְּכָל יוֹם וָיוֹם. כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה, הַמְּנָיָן שֶׁלָּהֶם זֵ"ן.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, רַע עַיִן אָנוּ אֹצְלָם – כֵּן, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (משלי כה) כִּי גָּוָלִים אַתָּה זוֹתָה עַל רֹאשׁוֹ. אֲבָל אֲנַחְנוּ לֹא נוֹתְנִים אֶלָּא בְּשִׁמְזָה, שֶׁאֵין בִּימֵי הַשָּׁנָה שִׁמְזָה כְּאֵלּוּ הַיָּמִים. וּמִפְּנֵי שֶׁאֲנַחְנוּ נוֹתְנִים בְּטוּב לֵב וּבְשִׁמְזָה שֶׁל רָצוֹן – מִתְהַפֵּךְ עֲלֵיהֶם גָּוָלִים עַל רָאשֵׁיהֶם, גָּוָלִים לוֹהֲטוֹת שֶׁל הַשִּׁמְזָה

שֶׁלָּנוּ עֲוֹשׂוֹת לָהֶם רָע. י"ד (ה'), ע', וזז"ן, כְּךָ עוֹלִים בַּזְּשִׁבּוֹן שֶׁלָּהֶם.

וְכָל זֶה אִם תֹּאמַר מִי נָתַן לָנוּ לְהַקְרִיב עֲלֵיהֶם, אוּלַי הֵם לֹא רוֹצִים אֶת כָּל זֶה? אֶלָּא אֵין שְׁמִזָּה לְכָל אֵלּוּ הַמְמַנִּים בְּכָל אֵלּוּ הַתּוֹרִים, הָאֵילִים, וְהַכְּבָשִׂים כְּאֵלּוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נָתְנוּ לָהֶם סְעוּדוֹת אֵלּוּ. וְעִם כָּל זֶה לֹא קָרֵב הַכֹּל אֶלָּא לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבַדּוֹ, וְהֵם מִתְקָרְבִים שָׁם וְהוּא מְזַלֵּק לָהֶם. וְעַל זֶה כָּתוּב, (שם) אִם רָעֵב שִׂנַאֲךָ הַאֲכִלֵהוּ לָזֶם – אֵלּוּ הֵם קָרְבְּנוֹת הָזָנָג. וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם – אֵלּוּ מַיִם שֶׁרְשׁוּמִים כָּאן בִּימֵי הָזָנָג, וּבְיוֹם שֵׁנִי, וּבְיוֹם שִׁשִּׁי וּשְׁבִיעִי, וְסִימָן – (שיר השירים זז) בּוֹ"ז יָבוּזוּ לוֹ.

מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה – אֵלּוּ הֵם מַיִם אֲשֶׁר מְנַסְּכִים יִשְׂרָאֵל בְּשִׂמְזָה וּבְאַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יב) וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן. וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ – אֵלּוּ הֵם נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן טָהוֹר, שֶׁכֻּלָּם דְּבוּקִים וּמִתְקַשְּׁרִים בְּאַהֲבָה זוֹ. אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בּוֹז יָבוּזוּ – זֶה סָמָאֵל, בְּאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל, לִהְיוֹת לוֹ זַלֶּק אִתָּם בְּאֵלּוּ הַמַּיִם שֶׁרְשׁוּמִים כָּאן בַּפָּרָשָׁה, שֶׁכָּתוּב אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בּוֹז יָבוּזוּ, סִימָן שֶׁל אֵלּוּ הַמַּיִם בּוֹ"ז – יָבוּזוּ לוֹ וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם נָזְזָשָׁבִים אָצְלֵנוּ וְזֶרֶשׁ נִשְׁבָּר, שֶׁאֵין לוֹ תַּקָּנָה לְעוֹלָמִים.

הַמַּיִם שֶׁלָּהֶם נָזְזָלָקִים בִּימֵי בּוֹ"ז. נִשְׁאֲרוּ שְׁאָר יָמִים, שֶׁהֵם ג' ד' ה' (נוֹטָרִיקוֹן) זַמְיִשִׁי רְבִיעִי שְׁלִישִׁי, וְסִימָן – (ישעיה מה) וְזֶרֶ"שׁ אֶת זַרְשֵׁי [הָ]אֲדָמָה, וְאֵין לָהֶם תִּקּוּן אִתָּנוּ וְלֹא לְעוֹלָמִים. וְאִם תֹּאמַר, בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ כָּתוּב שָׁם, (תהלים כב) כִּי לֹא בָזָה וְלֹא שִׁקַּץ עֱנוּת.

יוֹם רִאשׁוֹן מָה עוֹשֶׂה לוֹ? אֶלָּא לֹא נִקְרָא רִאשׁוֹן וְלֹא נִקְרָא אֶזְדָּ, אֶלָּא זַמְשָׁה עָשָׂר סְתָם, בְּלִי רִשּׁוּם כְּלָל. אֲבָל הַתְּזוֹלַת רִשּׁוּם הַמַּיִם מִיּוֹם שֵׁנִי הוּא. וְכָךְ רָאוּי, מִפְּנֵי שֶׁאֵין טוֹב בַּשֵּׁנִי, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא רָשׁוּם רִאשׁוֹן וְלֹא אֶזְדָּ כְּלָל, וְהוּא בְּסִתָם, וּמַתְזִיל רִשּׁוּם הַיָּמִים בְּיוֹם שֵׁנִי. וְנָזְזִלְקוּ מַיִם בְּבוֹ"ז, וְנִשְׁאֲרוּ בִּימֵי זֶרֶ"שׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ.

אַשְׁרֵי וְזוֹלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁיּוֹדְעִים לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ מִזַּז הָאֲגוֹז, וּכְדֵי לְהִכָּנֵס לְתוֹךְ הַמִּזַּז מִשַּׁבְּרִים קְלִפּוֹת אֵלּוּ וְנִכְנָסִים. מַה כָּתוּב לְאַזַּר כָּל זֶה? בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם. לְאַזַּר שֶׁשָּׁבְרוּ כָּל אֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת, וְשָׁבְרוּ כַּמָּה זַתְיכוֹת, וְכַמָּה נְוָשִׁים הָרְגוּ, וְכַמָּה עַקְרַבִּים שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּאֵלּוּ הָרֵי הַזּוֹשָׁךְ, עַד שֶׁמָּצְאוּ מָקוֹם יָשׁוּב וְעִיר קְדוֹשָׁה מַקָּפֶת זוּמוֹת סָבִיב סָבִיב – אָז נִכְנָסִים אָצְלָהּ, לַעֲשׂוֹת מְנוּזָה שָׁם וְלִשְׁמוֹז בָּהּ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדָּבָר.

וְזֶהוּ עֲצֶרֶת, אֲסִיפָה, מָקוֹם שֶׁנֶּאֱסָף הַכֹּל אָצְלָהּ. תִּהְיֶה לָכֶם, וְלֹא לְאַזַּר, לִשְׁמוֹז אֶתֶם בַּאֲדוֹנְכֶם, וְהוּא אִתְּכֶם. וְעַל כֵּן כָּתוּב, (תהלים לב) שִׂמְזוּ בַּה' וְגִילוּ צַדִּיקִים וְהָרְנִינוּ כָּל יִשְׁרֵי לֵב.

ראשי המטות

וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר. שָׁם שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג אֶלָּא בִּשְׁנֵי גְּוָנִים שֶׁבָּאוּ מִצַּד אִשָּׁה שֶׁנִּמְצְאָה זַכְמַת לֵב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לה) וְכָל אִשָּׁה זַכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן. וּמַה הֵבִיאוּ? אֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן, גְּוָנִים שֶׁכְּלוּלִים בְּתוֹךְ גְּוָנִים.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וַתַּעַשׂ בְּזֵפֶץ כַּפֶּיהָ. וְכָתוּב בְּיָדֶיהָ טָווּ, מַה זֶּה טָווּ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, טָווּ בְּדִין, טָווּ בְּרַזְמִים. אָמַר רַבִּי יִצְזָק, לָמָּה נִקְרְאָה אִשָּׁה? אָמַר לוֹ, שֶׁכְּלוּלָה בְּדִין, וּכְלוּלָה בְּרַזְמִים.

בֹּא וּרְאֵה, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אִשָּׁה נִקְרֵאת בְּדִין עַד שֶׁטּוֹעֶמֶת טַעַם הָרַזְמִים. שֶׁלָּמְדָנוּ, מִצַּד הָאִישׁ בָּא הַלֵּבָן, וּמִצַּד הָאִשָּׁה בָּא הָאֹדֶם. טַעַם אִשָּׁה מִלֵּבָן, וְלֵבָן עָדִיף.

וּבֹא וּרְאֵה, לָמָּה נָשׁוֹת שְׁאָר עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁיָּדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר אֲסוּרוֹת? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁנִינוּ, יֵשׁ יָמִין וְיֵשׁ שְׂמֹאל, יִשְׂרָאֵל וּשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְגַן עֵדֶן וְגֵיהִנֹּם, עוֹלָם הַזֶּה וְעוֹלָם הַבָּא. יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד הָרַזְמִים, וּשְׁאָר הָעַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת כְּנֶגֶד הַדִּין. וְשָׁנִינוּ, אִשָּׁה

שֶׁטָּעֲמָה טַעַם הָרַוָּחִים – הָרַוָּחִים מְנַצְּחִים. וְאִשָּׁה שֶׁטָּעֲמָה טַעַם הַדִּין – דִּין בְּדִין נִדְבָּק, וַעֲלֵיהֶם קָרָאוּ, (ישעיה נו) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה.

וְעַל זֶה לָמַדְנוּ, הַנִּבְעֶלֶת לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת קְשׁוּרָה בּוֹ כְּכֻלָּם. מָה הַכֻּלָּם תַּקִּיף בְּרוּוְזוֹ, וְצוֹוף – גַּם כָּאן דִּין בְּדִין, וְזַצוּפָה בַּכֹּל. הַנִּבְעֶלֶת לְיִשְׂרָאֵל, שָׁנִינוּ, כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמַת יִשְׂרָאֵל בָּאָה מֵרוּוְזוֹ אֱלֹהִים חַיִּים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) כִּי רוּוְזוֹ מִלְפָנַי יַעֲטוֹף. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מִלְפָנַי. וּמִשּׁוּם זֶה, אִשָּׁה שֶׁהִיא בְּתוּלָה, וְלֹא נִדְבְּקָה בַּדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וְנִדְבֶּקֶת בְּיִשְׂרָאֵל – הָרַוָּחִים מְנַצְּחִים, וְנִכְשֶׁרֶת.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (תהלים פט) אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. מַה זֶּה חֶסֶד? הוּא אֶזְוָד מִכְּתָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁנִּשְׁמַת יִשְׂרָאֵל קָרָא לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֶסֶד, עַל תְּנַאי שֶׁיִּבָּנֶה, וְלֹא יִשְׁמַד חֶסֶד מֵהָעוֹלָם, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב יִבָּנֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ שָׁנִינוּ, מִי שֶׁמַּשְׁמִיד חֶסֶד מֵהָעוֹלָם, יַשְׁמִיד הוּא לָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל זֶה כָּתוּב, (דברים כה) לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַזּוֹצָה, בְּשִׁבִּיל לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַמֵּת. וְיֵעָשֶׂה הַבִּנְיָן, שֶׁכָּתוּב עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה.

אדרא רבא ווטא

האדרא רבא קדישא

תַּנְיָא, אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְזַבְרַיָּא, עַד אֵימַת נֵיתִיב בְּקַיְימָא דְּזַד סַמְכָא. כְּתִיב (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. יוּמִין זְעִירִין, וּמָארֵי דְּזוּבָא דָּזִיק. כָּרוֹזָא קָארֵי כָּל יוֹמָא, וּמְזַצְדֵי זַקְלָא זְעִירִין אִינּוּן. וְאִינְהוּ בְּשׁוּלֵי כַּרְמָא. לָא אַשְׁגְּחָן, וְלָא יַדְעִין, לְאָן אַתָּר אָזְלִין כְּמָה דְּיָאוּת. אִתְכָּנָּשׁוּ זַבְרַיָּא לְבֵי אִדְרָא, מְלוּבָּשִׁין שַׁרְיָין סַיְיפֵי וְרוּמְזֵי בִּידֵיכוֹן, אִזְדָּרוּ בְּתִקּוּנֵיכוֹן. בְּעֵיטָא, בְּזָכְמְתָא. בְּסוּכְלְתָנוּ. בְּדַעְתָּא. בְּזִיזוּ. בְּיַדִין. בְּרַגְלִין (נ״א בְּזֵילָא דְּיַדִין וְרַגְלִין). אַמְלְכוּ עֲלֵיכוֹן לְמַאן (ס״א לְמַלְכָּא) דְּבְרִשׁוּתֵיהּ זַיֵּי וּמוֹתָא. לְמִגְזַר מִלִּין דְּקִשׁוֹט. מִלִּין דְּקַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין צַיְיתֵי לְהוּ, וְזַדָּאן לְמִשְׁמַע לְהוּ, וּלְמִנְדַּע לְהוּ.

יָתִיב רִבִּי שִׁמְעוֹן וּבָכָה, וְאָמַר וַוי אִי גָּלֵינָא, וַוי אִי לָא גָּלֵינָא. זַבְרַיָּא

דְּהַוָּה תַּמָּן אִשְׁתִּיקוּ. קָם רִבִּי אַבָּא וְאָמַר לֵיהּ, אִי נֵיזָּא קַמֵּיהּ דְּמוֹר לְגַלָּאָה, הָא כְתִיב (תהלים כה) סוֹד יְיָ לִירֵאָיו, וְהָא זַבְרַיָּיא אִלֵּין דַּוְזַלִּין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִינּוּן, וּכְבַר עָאלוּ בְּאַדְרָא דְּבֵי מַשְׁכְּנָא, מִנְּהוֹן עָאלוּ, מִנְּהוֹן נַפְקוּ.

תָּאנָא, אִתְמְנוּ זַבְרַיָּיא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאִשְׁתְּכָזוּ, רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ. וְרִבִּי אַבָּא. וְרִבִּי יְהוּדָה. וְרִבִּי יוֹסֵי בַּר יַעֲקֹב. וְרִבִּי יְצְחָק. וְרִבִּי זְוְקִיָּה בַּר רַב. וְרִבִּי זְיָיא. וְרִבִּי יוֹסֵי. וְרִבִּי יֵיסָא. יְדִין יָהֲבוּ לְרִבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָצְבְּעָן זַקְפוּ לְעֵילָּא. וְעָאלוּ בְּזַוְקְלָא בֵּינֵי אִילָנֵי וְיָתְבוּ. קָם רִבִּי שִׁמְעוֹן וְצַלִּי צְלוֹתֵיהּ, יָתִיב בְּגַוָויְיהוּ וְאָמַר, כָּל זַרְ יִשַׁוֵּי יְדוֹי בְּתוֹקְפּוֹי. שַׁוּוּ יְדַיְיהוּ, וְנָסִיב לוֹן פָּתַזז וְאָמַר (דברים כז) אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה מַעֲשֵׂה יְדֵי זָרְשׁ (דף קכ"ז ע"א) וְשָׂם בַּסָּתֶר וְעָנוּ (ס"א כָּל הָעָם) כֻּלָּם וְאָמְרוּ אָמֵן.

פָּתַזז רִבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ, אֲמַאי עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ. מִשּׁוּם דְּהֶפְרוּ תוֹרָתֶךָ. מָאי הֶפְרוּ תוֹרָתֶךָ, תּוֹרָה דִּלְעֵילָּא. דְּאִיהִי מִתְבַּטְלָא אִי לָא יִתְעַבִּיד בְּתִקּוּנּוֹי (ס"א שְׁמָא) דָּא. וּלְעַתִּיק יוֹמִין אִתְמַר. כְּתִיב (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ. וּכְתִיב, (שמות טו) מִי כָמוֹךָ בָּאֵלִם יְיָ.

קָרָא לְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, אוֹתְבֵיהּ קַמֵּיהּ, וּלְרַבִּי אַבָּא מִסְטָרָא אַוְזָרָא, וְאָמַר אֲנָן כְּלָלָא דְּכוֹלָא. עַד הַשְׁתָּא אִתְתְּקָנוּ קַיְימִין. אִשְׁתִּיקוּ, שַׁמְעֵי קָלָא, וְאַרְכִּיבָתָן דָּא לְדָא נַקְשָׁן. מָאי קָלָא. קָלָא דְּכְנוּפָיָיא עִלָּאָה דְּמִתְכַּנְּפֵי.

זַדֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (זובקוק ג) יְיָ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי. (אָמַר) הָתָם יֵאוֹת הָוָה לְמֶהֱוֵי דָּוִזיל. אֲנָן בַּוְזַבִּיבוּתָא תַּלְיָיא מִלְּתָא, דִּכְתִיב, (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, וּכְתִיב (דברים ז) מֵאַהֲבַת יְיָ אֶתְכֶם, וּכְתִיב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם וְגוֹ'.

רִבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזז וְאָמַר, (משלי יא) הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד וְנֶאֱמַן רוּזַז מְכַסֶּה דָּבָר. הוֹלֵךְ רָכִיל, הַאי קְרָא קַשְׁיָא, (כֵּיוָן דְּאִתְמַר רָכִיל אֲמַאי הוֹלֵךְ) אִישׁ רָכִיל מִיבָּעֵי לֵיהּ לְמֵימַר, מָאן הוֹלֵךְ. אֶלָּא מָאן דְּלָא אִתְיְישַׁב בְּרוּזֵיהּ,

וְלָא הֲוֵי מְהֵימְנָא, הַהוּא מִלָּה דְּשָׁמַע, אָזֵיל בְּגַוְויהּ כְּזִיזָרָא בְּמַיָּא, עַד דְּרָמֵי לֵיהּ לְבַר. מָאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּלֵית רוּזָא דְּקִיּוּמָא. אֲבָל מָאן דְּרוּזָא דְּרוּזִיהּ רוּזָא דְּקִיּוּמָא, בֵּיהּ כְּתִיב, וְנֶאֱמָן רוּחַ מְכַסֶּה דָּבָר. וְנֶאֱמָן רוּחַ, קִיּוּמָא דְּרוּזָא. (כְּמוֹ (ישעיה כ״ב) וּתְקַעְתִּיו יָתֵד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן) בְּרוּזָא (נ״א בְּרָזָא) תַּלְיָיא מִלָּתָא. וּכְתִיב, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

וְלֵית עָלְמָא מִתְקַיְּימָא אֶלָּא בְּרָזָא. וְכִי אִי בְּמִלֵּי עָלְמָא אִצְטְרִיךְ רָזָא. בְּמִלִּין רָזִין דְּרָזַיָּא דְּעַתִּיק יוֹמִין, דְּלָא אִתְמַסְרָאן אֲפִילּוּ לְמַלְאָכִין עִלָּאִין עַל אֲזַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לְשִׁמַּיָּא לָא אִיבָּא דְּיֵצִיתוּן (ס״א דְּיֵצִיתָן), לְאַרְעָא לָא אִיבָּא דְּתִשְׁמַע, דְּהָא אֲנָן קַיּוּמֵי עָלְמִין. תָּנָא רָזֵי דְּרָזִין, כַּד פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרָזֵי דְּרָזִין, אִזְדַּעְזָע אַתְרָא, וְזַבְּרִין אִתְזַלְזָלוּ.

גַּלֵּי בְּרָזָא וּפָתַח וְאָמַר, כְּתִיב (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלֹךְ מֶלֶךְ וְגוֹ׳. זַכָּאִין אַתּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּאִתְגְּלֵי לְכוֹן רָזֵי דְּרָזִין דְּאוֹרַיְיתָא, דְּלָא אִתְגַּלְיָין לְקַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין, מָאן יִשְׁגַּח בְּהַאי, וּמַאן יְזָכֶּה בְּהַאי, דְּהוּא סַהֲדוּתָא עַל מְהֵימְנוּתָא (דְּמְהֵימְנוּתָא) (דְּנָהִיר לְמָאתָאן וְשִׁבְעִין עָלְמִין וּמַגֵּיהּ נָהִיר אוֹרַיְתָא דְּנָהִירִין בֵּיהּ צַדִּיקַיָּיא לְעָלְמָא דְּאָתֵי. הָדָא הוּא דִּכְתִיב (מִשְׁלֵי ד) וְאוֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם. מִן הַהוּא אָרְזָא מִתְפָּרְשָׁן לְשִׁית מְאָה וּתְלִיסַר אוֹרְזִיהּ דְּפַלִּיג בְּזָעֵיר אַנְפִּין דִּכְתִיב (תהלים כ״ה) כָּל אָרְחוֹת יְיָ חֶסֶד וֶאֱמֶת לְנוֹצְרֵי בְרִיתוֹ וּגוֹ׳) דְּכֻלָּא. צְלוֹתָא בְּרַעֲוָא יְהֵא, דְּלָא יִתְזַעְזַע לְזוּבָא לְגַלָּאהּ דָּא.

וּמַה יֵּימְרוּן זַבְּרַיָּיא, דְּהַאי קְרָא קַשְׁיָא הוּא, דְּהָא לָא הָוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב הָכִי, דְּהָא וְזַיְּינָן כַּמָּה מְלָכִים הֲווֹ, עַד דְּלָא יֵיתוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַד לָא יְהֵא מַלְכָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַה אִתְזְוַיְּי הָכָא, וּבְדָא אַתְעָרוּ זַבְּרַיָּיא. אֶלָּא רָזָא דְּרָזִין הוּא, דְּלָא יַכְלִין בְּנֵי נָשָׁא לְמִנְדַּע וּלְאִשְׁתְּמוֹדָעָ וּלְמִרְזַשׁ בְּדַעֲתַיְיהוּ בְּהַאי.

תָּאנָא, עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, טְמִירָא דְּטְמִירִין, עַד לָא זַמִּין תִּקּוּנוֹי (דְּמַלְכָּא), וְעִטּוּרֵי עִטּוּרִין, שִׁירוּתָא וְסִיּוּמָא לָא הָוָה. וַהֲוָה מַגְלִיף וּמְשַׁעֵר בֵּיהּ. וּפָרִיס

קַמֵּיהּ זַד פַּרְסָא, וּבָה גְּלִיף וְשִׁיעֵר מַלְכִין.

וְתִקּוּנּוֹי לָא אִתְקָיְימוּ, הָדָא הוּא דִּכְתִיב וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלָךְ מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. מַלְכָּא קַדְמָאָה, לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל קַדְמָאָה. וְכֻלְּהוּ דִּגְלִיפוּ (וְלָא אִתְקָיְימוּ) בִּשְׁמָהָן אִתְקְרוּן. וְלָא אִתְקָיְימוּ, עַד דְּאָנֵוז לְהוּ, וְאַצְנַע לְהוּ, וּלְבָתַר זְמָנָא הוּא אִסְתְּלַק (נ״א הָוָה מִסְתַּכֵּל) בְּהַהוּא פַּרְסָא, וְאִתְתְּקַן בְּתִקּוּנּוֹי.

וְתָאנָא, כַּד סָלִיק בִּרְעוּתָא, לְמִבְרֵי אוֹרַיְיתָא טְמִירָא תְּרֵי אַלְפֵי שְׁנִין, וְאַפָּקָהּ, מִיַּד אָמְרָה קַמֵּיהּ, מָאן דְּבָעֵי לְאִתְקָנָא וּלְמֶעְבַּד, יִתְקַן בְּקַדְמִיתָא תִּקּוּנּוֹי.

תָּאנָא בִּצְנִיעוּתָא דְּסִפְרָא, עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, סְתִירָא דְּסִתְרִין טְמִיר דְּטְמִירִין, אִתְתְּקַן (דף קכ״וז ע״ב) וְאִזְדַּמַּן, (כְּלוֹמַר אִשְׁתְּכַח, וְלָא אִשְׁתְּכַח מַמָּשׁ, אֲבָל אִתְתְּקַן וְלָא דְיָדַע לֵיהּ מִשּׁוּם דְּהוּא עַתִּיק דְּעַתִּיקִין) (אֲבָל בְּתִיקוּנֵי יְדִיעַ) כְּזַד סָבָא דְּסָבִין, עַתִּיק מְעַתִּיקִין, טְמִיר מִטְּמִירִין, וּבְתִיקוּנּוֹי יְדִיעַ וְלָא יְדִיעַ. מָאנֵי דְּזִוָּור כְּסוּ (ס״א בְּסוּמָק), וְזִיזוּ בּוּסִיטָא (ס״א בּוּצִינָא) דְּאַנְפּוֹי (נ״א בְּאַנְפּוֹי), יָתִיב עַל כּוּרְסְיָא דְּשִׁבִיבִין, לְאַכְפָּיָא לוֹן.

אַרְבַּע מְאָה אַלְפֵי עָלְמִין, אִתְפָּשָׁט זִוָּוּרָא דְּגוּלְגַּלְתָּא דְּרִישׁוֹי. וּמִנָּהִירוּ דְּהַאי זִוָּוּרָא, יַרְתֵי צַדִּיקַיָּא לְעָלְמָא דְּאָתֵי, אַרְבַּע מְאָה עָלְמִין, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית כג) אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עוֹבֵר לַסּוֹחֵר.

בְּגוּלְגַּלְתָּא, יַתְבִין (בְּכָל יוֹמָא) תְּלִיסַר (ס״א תְּרֵיסַר) אַלְפֵי רִבּוֹא עָלְמִין, דְּנַטְלִין עֲלוֹי רַגְלִין, וְסַמְכִין עֲלוֹי. וּמֵהַאי גּוּלְגַּלְתָּא נָטִיף טַלָּא, לְהַהוּא דְּלִבַּר, וּמַלְיָיא לְרִישֵׁיהּ בְּכָל יוֹמָא, דִּכְתִיב, (שיר השירים ה) שֵׂרֹאשִׁי נִמְלָא טָל.

וּמֵהַהוּא טַלָּא דְּאַנְעַר מֵרִישֵׁיהּ, הַהוּא דְּאִיהוּ לְבַר, יִתְעָרוּן מֵתַיָּיא לְעָלְמָא דְּאָתֵי. (דִּכְתִיב שֵׂרֹאשִׁי נִמְלָא טָל, מִלֵּאתִי טָל לָא כְתִיב, אֶלָּא נִמְלָא) דִּכְתִיב (ישעיה כו) כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ, אוֹרוֹת נְהוֹרָא דְּזִוָּוּרְתָּא דְּעַתִּיקָא. וּמֵהַהוּא טַלָּא, מִתְקַיְּימִין קַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין. וְהוּא (רצ״ב) מָנָא דְּטַוְזֵנֵי

לְצַדִּיקַיָּיא לְעָלְמָא דְאָתֵי. וְנָטִיף הַהוּא טַלָּא לִזְקָקָא דְתַפּוּזִין קַדִּישִׁין. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (שמות טז) וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטָּל וְהִנֵּה עַל פְּנֵי הַמִּדְבָּר דַּק מְזוּסְפָּס. דְּזִיזוּ הַהוּא טַלָּא זִוָּוֹר. כְּהַאי גַּוְונָא דְאַבְנִין (מ״ט) דִּבְדוּלְזָא, דְּאִתְזַיָּיא כָּל גַּוְונִין בְּגַוָּוהּ. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (במדבר יא) וְעֵינוֹ כְּעֵין הַבְּדֹולַח.

הַאי גּוּלְגַּלְתָּא. זִוָּוּרָא דִילֵיהּ, אַנְהִיר לִתְלֵיסַר (רפ״ז) עִיבָּר גְּלִיפִין בְּסַזְרָנוּי. לְאַרְבַּע עִיבָּר בְּסִטְרָא זַד, וּלְאַרְבַּע עִיבָּר בְּסִטְרָא דָא, בְּסִטְרָא דְאַנְפִּוי. וּלְאַרְבַּע עִיבָּר בְּסִטְרָא דָא, לְסִטְרָא דְאָזוֹרָא. וְזַד לְעֵילָּא דְגוּלְגַּלְתָּא. (כְּלוֹמַר לְסִטְרָא דִלְעֵילָּא).

וּמֵהַאי אִתְפָּשָׁט אוֹרְכָא דְאַנְפִּוי, לִתְלַת מְאָה וְשִׁבְעִין רִבּוֹא עָלְמִין. וְהַהוּא אִתְקְרֵי אֶרֶךְ אַפַּיִם. (כְּלוֹמַר אוֹרְכָא דְאַנְפִּין) וְהַאי עַתִּיקָא דְעַתִּיקִין אִתְקְרֵי אֲרִיכָא דְאַנְפִּין. וְהַהוּא דִלְבַר אִתְקְרֵי זְעֵיר אַנְפִּין. לָקֳבְלֵיהּ דְעַתִּיקָא סָבָא, קַדִּישׁ קַדִּישִׁים דְּקַדִּישַׁיָּא. וּזְעֵיר אַנְפִּין כַּד אִסְתַּכַּל לְהַאי, כְּלָא (ס״א טַלָּא) דִּלְתַתָּא אִתְתַּקַּן, וְאַנְפִּוי מִתְפַּשְׁטִין וַאֲרִיכִין בְּהַהוּא זִמְנָא, אֲבָל לָא כָּל שַׁעֲתָא כְּמָה דְעַתִּיקָא.

וּמֵהַאי גּוּלְגַּלְתָּא, נָפִיק זַד עִיבָּר זִיוָּר לְגוּלְגַּלְתָּא דִּזְעֵיר אַנְפִּין, לְתַקָּנָא רִישֵׁיהּ. וּמֵהַאי לִשְׁאַר גּוּלְגַּלְתִּין דִּלְתַתָּא, דְּלִית לוֹן זִשְׁבָּנָא. וְכָל גּוּלְגַּלְתָּא יָהֲבִין אַגָּר זִיוָּרְתָּא (ס״א אוֹדָאוּתָא) לְעַתִּיק יוֹמִין. כַּד עָאלִין בְּזוּשְׁבָּנָא תְּזוּת שַׁרְבִיטָא. וְלָקֳבֵיל דָּא, (קל״ו) בָּקַע לַגּוּלְגֹּלֶת לְתַתָּא, כַּד עָאלִין בְּזוּשְׁבָּנָא.

בְּזַלְלָא דְגוּלְגַּלְתָּא, קִרוּמָא דַּאֲוִירָא דְזָכְמְתָּא עִלָּאָה סְתִימָה דְלָא פָּסַק. וְהַאי לָא שְׁכִיזַ (קכ״ט), וְלָא אִתְפָּתַז. וְהַאי קִרוּמָא אִתְזַפְיָא עַל מוֹזָא דְּאִידוּ זָכְמְתָּא סְתִימָאָה. וּבְגִינֵי כַךְ אִתְכַּסְיָא (ס״א וּבְגִין דְּאִתְכַּסְיָא) הַאי זָכְמְתָּא בְּהַהוּא קִרוּמָא, דְּלָא אִתְפַּתְזָא. (ס״א בְּגִין דָּא אִקְרֵי זָכְמְתָּא סְתִימָאָה).

וְהַאי מוֹזָא, דְּאִידוּ הַאי זָכְמְתָּא סְתִימָאָה. שָׁקִיט וְאִשְׁתְּכִיךְ בְּאַתְרֵיהּ,

כַּזְמָר טַב עַל דּוּרְדְּיֵיהּ, וְהַיְינוּ דְּאָמְרִי סָבָא דַּעְתּוֹי סָתִים, וּמוֹזֵיהּ סָתִים וְשָׂכִיךְ.

וְהַאי קָרוּמָא אִתְפָּסָק מִזְּעֵיר אַפִּין, וּבְגִינֵי כָךְ מוֹזֵיהּ אִתְפָּשַׁט וְנָפִיק לִתְלָתִין וּתְרִין שְׁבִילִין, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן. מָאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּקָרוּמָא אִתְפָּסָק, דְּלָא מִזַּפְיָא עַל מוֹזָא. (וְעַל כָּל פָּנִים קָרוּמָא פָּסִיק לְתַתָּא) וְהַיְינוּ דְּתָנֵינָן בְּרֵישׁוּמֵי אַתָּוון, תְּי"ו רָשִׁים רֵישׁוּמָא לְעַתִּיק יוֹמִין דְּלֵית דִּכְוָותֵיהּ. (דְּבֵיהּ תַּלְיָא תְּמִים דֵּעוֹת שְׁלִים מִכָּל סִטְרוֹי וְסָתִים וְשָׂכִיךְ וְשָׁקִיט כַּזְמָר טַב עַל דּוּרְדְּיֵיהּ).

תָּאנָא, בְּגוּלְגַּלְתָּא דְּרֵישָׁא, תַּלְיָין אֶלֶף אַלְפִּין רִבּוֹא, וְשִׁבְעַת אַלְפִּין, וְזַמּשׁ מְאָה קוֹצֵי דְּשַׂעֲרֵי, זְוָוִר וְנָקִי, כְּהַאי עַמְרָא כַּד אִיהוּ נָקִי, דְּלָא אִסְתַּבַּךְ דָּא בְּדָא. דְּלָא לְאַזָּאָה עָרְבּוּבְיָה מִתְקוּנּוֹי. אֶלָּא כֻּלָּא עַל בֵּרְיֵיהּ, דְּלָא נָפִיק נִימָא מִנִּימָא, וְשַׂעֲרָא מִשַּׂעֲרָא.

וְכָל קוֹצָא וְקוֹצָא, אִית בֵּיהּ אַרְבַּע מְאָה וְעֶשֶׂר נִימֵי דְּשַׂעֲרֵי, כְּזוּשְׁבָּן קָדוֹ"שׁ. וְכָל נִימָא וְנִימָא (דף קכ"ט ע"א) לָהִיט בְּאַרְבַּע מְאָה וְעֶשֶׂר עָלְמִין. וְכָל עָלְמָא וְעָלְמָא סָתִים וְגָנִיז, וְלֵית דְּיֵדָע לוֹן, בַּר אִיהוּ. וְלָהִיט לְשֶׁבַע (ס"א לְאַרְבַּע) מְאָה וְעֶשְׂרִין עִיבָּר.

וּבְכָל נִימָא וְנִימָא, אִית מַבּוּעָ דְּנָפָק מִמּוֹזָא סְתִימָאָה, (דְּבָתַר כּוּתָלָא) וְנָהִיר וְנָגִיד בְּהַהוּא נִימָא, לְנִימִין דְּזֵעִיר אַנְפִּין. וּמֵהַאי מִתְקַן (ס"א מִתְּוַן) מוֹזֵיהּ. וּכְדֵין, נָגִיד הַהוּא מוֹזָא, לִתְלָתִין וּתְרִין שְׁבִילִין.

וְכָל קוֹצָא וְקוֹצָא מִתְלַהֲטָן, וְתַלְיָין. מִתַּתְקְנָן בִּתְקוּנָא יָאָה, בִּתְקוּנָא שַׁפִּירָא. מִזַּפְיָין עַל גּוּלְגַּלְתָּא. מִתַּתְקְנֵי קוֹצֵי דְּנִימִין, מֵהַאי סִטְרָא, וּמֵהַאי סִטְרָא, עַל גּוּלְגַּלְתָּא. וְתָאנָא, כָּל נִימָא וְנִימָא, אִקְרֵי (ס"א אִיהִי) מְשִׁיכָא דְּמַבּוּעַ (ס"א מִמַּבּוּעִין) (ס"א וְאִינּוּן מַבּוּעִין) סְתִימִין, דְּנָפְקִין מִמּוֹזָא סְתִימָאָה.

וְתָאנָא, מִשַּׁעֲרוֹי דְּבַר נָשׁ, אִשְׁתְּמוֹדָע מָאי הוּא, אִי דִּינָא אִי רַוְזָמִי. מִכַּד עַבְרִין עֲלוֹי אַרְבְּעִין שְׁנִין. וַאֲפִילּוּ כַּד אִיהוּ עוּבָּם, בְּשַׂעֲרֵיהּ בְּתִיקוּנֵיהּ (ס"א

בְּדִיוּקָנֵיהּ) (ס״א בְּדִיקָנֵיהּ) וּבְגָבְיֵי עֵינוֹי.

קוּצִין דְּשַׂעֲרִי, תַּלְיָין בְּתִקּוּנֵי נַקְיֵי כַּעֲמַר גַּבָּא עַד כִּתְפּוֹי. עַד כִּתְפּוֹי סַלְקָא דַּעְתָּךְ. אֶלָּא עַד רֵישֵׁי דְּכִתְפּוֹי, דְּלָא אִתְוַזֵּי קוּדְלָא. מִשּׁוּם דִּכְתִיב, (ירמיה ב) כִּי פָנוּ אֵלַי עוֹרֶף וְלֹא פָנִים. וְשַׂעֲרָא סָלִיק אֲבַתְרוֹי דְּאוּדְנִין, דְּלָא לְזַפָּיָא עֲלוֹי, דִּכְתִיב לִהְיוֹת אָזְנֶיךָ פְּקוּחוֹת.

שַׂעֲרָא דְּנָפִיק מִבָּתַר אוּדְנוֹי, כּוּלֵיהּ בְּשִׁקּוּלָא. לָא נָפִיק דָּא מִן דָּא, תִּקּוּנָא שְׁלִים. תִּקּוּנָא יָאָה. תִּקּוּנָא שַׁפִּירָא. תָּאִיב לְמֶזֱמֵי. תִּיאוּבְתָא וְזֵדְוָותָא דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּאִינּוּן בְּזִעֵיר אַפִּין, לְמֶזֱמֵי וּלְאִתְדַּבָּקָא בְּתִקּוּנּוֹי. דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה דְּכֹלָּא.

תִּלַת עֲשַׂר נִימִין דְּשַׂעֲרִין, קַיְימֵי בֵּהַאי סִטְרָא, וּבֵהַאי סִטְרָא דְּגוּלְגַּלְתָּא, לָקֳבֵיל אַנְפּוֹי. וּבְאִינּוּן שַׂעֲרִין שַׂעֲרֵי לְאִתְפַּלְגָּא. לֵית שְׁמָאלָא בְּהַאי עַתִּיקָא סְתִימָאָה, כֹּלָּא יְמִינָא. אִתְוַזֵּי וְלָא אִתְוַזֵּי. סְתִים וְלָא סְתִים. וְהַאי בְּתִקּוּנֵיהּ, כָּל שֶׁכֵּן בֵּיהּ.

וְעַל הַאי, תָּאִיבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְצָרְפָא בִּלְבְּהוֹן, דִּכְתִיב, (שמות יז) הֲיֵשׁ יְיָ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן. בֵּין זְעֵיר אַנְפִּין דְּאִקְרֵי יְיָ, וּבֵין אָרִיךְ אַנְפִּין דְּאִקְרֵי אֵי״ן. אֲמַאי אִתְעָנָשׁוּ. מִשּׁוּם דְּלָא עַבְדוּ בַּזְבִּיבוּתָא, אֶלָּא בְּנִסְיוֹנָא. דִּכְתִיב, (שמות יז) וְעַל נַסּוֹתָם אֶת יְיָ לֵאמֹר הֲיֵשׁ יְיָ בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן.

בְּפַלְגּוּתָא דְּשַׂעְרִי, אָזִיל זַד אָרְזָא דְּנָהִיר לְמָאתָן וְשִׁבְעִין עָלְמִין. וּמִנֵּיהּ נָהִיר אָרְזָא דְּזְעֵיר אַנְפִּין, דְּנְהִירִין בֵּיהּ צַדִּיקַיָּיא לְעָלְמָא דְּאָתֵי. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי ד) וְאוֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נוֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. וּמִן הַהוּא אָרְזָא אִתְפָּרְשָׁא לְשִׁית מְאָה וּתְלֵיסָר אוֹרְזִין דְּאוֹרַיְיתָא, דְּפָלִיג בְּזְעֵיר אַפִּין. דִּכְתִיב בֵּיהּ (תהלים כה) כָּל אָרְחוֹת יְיָ חֶסֶד וֶאֱמֶת וְגוֹ׳.

מִצְוָה דְּגַלְגַּלְתָּא רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, רְעוּתָא דְּזְעֵיר אַנְפִּין לָקֳבְלֵי הַהוּא רְעוּתָא (נ״א מִצְוָה דְּגוּלְגַּלְתָּא, רָצוֹן אִקְרֵי. דְּהָא רַעֲוָא דְּרַעֲוִין אִתְגְּלֵי בְּהַהוּא מִצְוָה לָקֳבֵל דָּא לְתַתָּא. כְּתִיב) דִּכְתִיב (שמות כח) וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן וְגוֹ׳,

וְהַהוּא מִצְוָה דְּאִקְּרִי רָצוֹן, הוּא גְּלוּיָא דְּכָל רֵישָׁא וְגוּלְגַּלְתָּא, דְּמִתְכַּסְיָא בְּאַרְבַּע מְאָה וְעֶשְׂרִין (נ״א וְעֶשֶׂר) עָלְמִין.

וְכַד אִתְגַּלְיָא, אִתְקַבְּלָא צְלוֹתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל. אֵימָתַי אִתְגַּלְיָא. שָׁתִיק רִבִּי שִׁמְעוֹן. שָׁאַל תַּנָּיְינוּת אֵימָתַי. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, אֵימָתַי אִתְגַּלְיָא. אָמַר לֵיהּ בְּשַׁעֲתָא דְּצָלוֹתָא (רפ״ז) דְּמִנְחָה דְּשַׁבְּתָא. אָמַר לֵיהּ מָאי טַעְמָא. אָמַר לֵיהּ, מִשּׁוּם דְּהַהִיא שַׁעֲתָא בְּיוֹמֵי דְּזוּוֹל, תַּלְיָא דִּינָא לְתַתָּא בְּזְעֵיר אַפִּין.

וּבְשַׁבְּתָא אִתְגַּלְיָא מִצְוָה דְּאִתְקְרֵי רָצוֹן. בְּהַהִיא שַׁעֲתָא אִשְׁתְּכִיךְ רוּגְזָא. וְאִשְׁתְּכַח רַעֲוָא, וּמִתְקַבְּלָא צְלוֹתָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים סט) וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן. וְעֵת רָצוֹן מֵעַתִּיק יוֹמִין, לְגַלָּאָה מִצְוָה. וּבְגִין כָּךְ אִתְתָּקַן הַאי קְרָא, לְמֵימְרֵיהּ בְּצְלוֹתָא דְּמִנְחָה בְּשַׁבְּתָא. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, בְּרִיךְ בְּרִי לְעַתִּיק יוֹמִין, רַעֲוָא דְּמִצְוָה תִּשְׁכַּח בְּשַׁעֲתָא דְּתִצְטְרִיךְ לֵיהּ.

תָּא חֲזֵי, בִּשְׁאָר (ס״א בְּשַׁעֲתָא) דְּלְתַתָּא, כַּד אִתְגְּלֵי מִצְוָה אִשְׁתְּכַח זוּעֲפָא, (תָּא חֲזֵי בִּשְׁאָר דְּלְתַתָּא כַּד אִתְגְּלֵי מִצְוָה דִּינָא אִתְעָר וְאִשְׁתְּכַח וְאִתְעֲבִיד מִצְוָה דְּאַשְׁגָּחוּתָא לְזַיְיבֵי עָלְמָא לְאִינּוּן דְּלָא מִתְכַּסְּפֵי בְּעוֹבָדַיְיהוּ כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר) הָדָא הוּא דִּכְתִיב (ירמיה ג) וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאַנְתְּ הַכְלִם. וְהָכָא כַּד אִתְגְּלֵי מִצְוָה, תִּיוּבְתָּא (ס״א זְבִיבוּתָא) וְרַעֲוָא שְׁלִים אִשְׁתְּכַח, וְכָל רוּגְזִין אִשְׁתְּכָכוּ וּמִתְכַּפְיָין קַמֵּיהּ.

מֵהַאי מִצְוָה (ס״א דְּלְתַתָּא), נַהֲרִין אַרְבַּע מְאָה בָּתֵּי דִּינִין. כַּד אִתְגַּלְיָא הַאי עֵת רָצוֹן, כֻּלְּהוּ מִשְׁתַּכְכִין קַמֵּיהּ, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (דניאל ז) דִּינָא יִתִיב. (כְּלוֹמַר יָתִיב בְּאַתְרֵיהּ (דף קכ״ט ע״ב) וְדִינָא לָא אִתְעֲבִיד) וְתָאנָא, שַׁעֲרָא לָא קָאִים בְּהַאי אַתָּר, מִשּׁוּם דְּמִתְגַּלְיָא, וְלָא אִתְכַּסְיָא. אִתְגַּלְיָא, דְּיִסְתַּכְּלוּן מָארֵי דְּדִינָא, וְיִשְׁתַּכְּכוּן וְלָא אִתְעֲבִידוּ.

תָּאנָא, הַאי מִצְוָה אִתְפָּשָׁט בְּמָאתָן וְשִׁבְעִין אַלְפִין נְהִירִין דְּבוּצִינִין (ס״א

דְּנַהֲרִין) מֵעֵדֶן עִלָּאָה. דְּתַנְיָא, אִית עֵדֶן דְּנָהִיר לְעֵדֶן. עֵדֶן עִלָּאָה לָא אִתְגַּלְיָיא, וְהוּא סָתִים בְּסִתִימָא וְלָא מִתְפָּרְשָׁא לְאָרְזִין כִּדְקָאַמְרָן. וְהַאי עֵדֶן דִּלְתַתָּא, מִתְפָּרַשׁ בִּשְׁבִילוֹי, לִתְלָתִין וְתֵרִין (עִיבָר) שְׁבִילִין.

וְאַף עַל גַּב דְּמִתְפָּרַשׁ הַאי עֵדֶן בִּשְׁבִילוֹי, לֵית דְּיַדַּע לֵיהּ, בַּר הַאי זְעֵיר אַפִּין. וְעֵדֶן דִּלְעֵילָּא, לֵית דְּיַדַּע לֵיהּ, וְלָא שְׁבִילוֹי, בַּר הַהוּא אֲרִיךְ אַנְפִּין. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב כח) אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ. אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ, דָּא עֵדֶן דִּלְתַתָּא, דְּיַדַּע זְעֵיר אַפִּין. וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ, דָּא עֵדֶן דִּלְעֵילָּא, דְּיַדַּע עַתִּיק יוֹמִין, סְתִימָאָה דְּכֹלָּא.

עֵינוֹי דְּרִישָׁא זוּטָרָא, מִשְׁתַּנְיָין מִשְּׁאַר עַיְינִין, לֵית כְּסוּתָא עַל עֵינָא. וְלֵית גְּבִינִין עַל עֵינָא. מָאי טַעְמָא. דִּכְתִיב (תהלים קכא) הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל דִּלְעֵילָּא. וּכְתִיב (ירמיה לב) אֲשֶׁר עֵינֶיךָ פְּקוּחוֹת. וְתָאנָא, כָּל מַה דְּאָתֵי בְּרַחֲמֵי, לֵית כְּסוּתָא עַל עֵינָא, וְלֵית גְּבִינִין עַל עֵינָא. כָּל שֶׁכֵּן רֵישָׁא זוּטָרָא, דְּלָא בָּעָא מִידֵי. (ס"א נְטִירוּ).

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְרִבִּי אַבָּא לְמָאי הִיא רְמִיזָא. אָמַר לֵיהּ לְנוּנֵי יַמָּא, דְּלֵית כְּסוּתָא עַל עֵינָא, וְלֵית גְּבִינִין עַל עֵינָא, וְלָא נַיְימִין, וְלָא בַּעְיִין נְטוּרָא עַל עֵינָא. כָּל שֶׁכֵּן עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, דְּלָא בָּעֵי נְטוּרָא. וְכָל שֶׁכֵּן דְּאִיהוּ מַשְׁגַּח לְכֹלָּא, וְכֹלָּא מִתָּן בֵּיהּ וְלָא נָאִים. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קכא) הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל דִּלְעֵילָּא.

כְּתִיב (תהלים לג) הִנֵּה עֵין יְיָ אֶל יְרֵאָיו. וּכְתִיב (זכריה ד) עֵינֵי יְיָ הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ. לָא קַשְׁיָא, הָא בְּזְעֵיר אַפִּין. הָא בַּאֲרִיךְ אַנְפִּין. וְעִם כָּל דָּא תְּרֵי עַיְינִין אִינּוּן וְאִתְזַוָּורוּ (ס"א וְאִתְזַוָּרוּ) לְזָוְד, עֵינָא דְּאִיהִי זְוָוור בְּגַוֹ זְוָוור וְזְוָוור דְּכָלִיל כָּל זְוָוור.

זְוָוורָא קַדְמָאָה, נָהִיר וְסָלִיק, וְנָזִית לְאִסְתַּכְּלָא (ס"א לְאִתְכְּלָא), דְּצָרִיר בְּצָרוֹרָא. תָּאנָא, בָּטַשׁ הַאי זְוָוורָא, וְאַדְלִיק תְּלַת בּוֹצִינֵי, דְּאִקְרוּן: הוֹד, וְהָדָר, וְזִוְּדוֹהִי. וְלַהֲטִין בְּזִוְּדוֹתָא בִּשְׁלֵימוּתָא.

זְוָורָא תְּנַיְינָא, נָהִיר, וְסָלִיק וְנָזִית, וּבָטַשׁ וְאַפֵּיק (ס״א וְאַדְלִיק) תְּלַת בּוֹצִינִין אַזְרְנִין, דְּאִקְרוּן נֻצָּוז וָוֶזֶד וְתִפְאֶרֶת, וְלַהֲטִין בְּשִׁלֵּימוּתָא בְּזֶזְדָּוּתָא.

זְוָורָא תְּלִיתָאָה, לָהִיט וְנָהִיר, וְנָזִית וְסָלִיק, וְנָפֵיק מִסְתִּימוּתָא דְּמוֹזְנָא, וּבָטַשׁ בְּבוֹצִינָא אֶמְצָעִיתָא שְׁבִיעָאָה. וְאַפֵּיק אָרְזָא לְמוֹזְנָא תַּתָּאָה, (נ״א וְאַפֵּיק אָרְזָא לְלֵבָּא תַּתָּאָה) וּמִתְלַהֲטָן כֻּלְּהוּ בּוֹצִינִין דִּלְתַתָּא. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן יָאוּת הוּא, וְעַתִּיק יוֹמִין יְפַקֵּחַ עֵינָא דָּא עֲלָךְ, בְּשַׁעֲתָא דְּתִצְטְרִיךְ לֵיהּ.

תָּאנָא זְוָוור בְּגוֹ זְוָוור. וְזְוָוור דְּכְלִיל כָּל זְוָוור. זְוָורָא קַדְמָאָה, נָהִיר, וְסָלִיק. וְנָזִית לְתַתָּא (ס״א לְתַלַּת) בּוֹצִינֵי דְּלִסְטַר שְׂמָאלָא, וְלַהֲטִין וְאַסְוִין בְּהַאי זְוָורָא, כְּמַאן דְּאַסְוֵי גּוּפֵיהּ בְּבוּסְמִין טָבִין, וּבְרֵיזִין, עַל מַה דַּהֲווֹ עָלוֹי בְּקַדְמִיתָא.

זְוָורָא תִּנְיָינָא, נָזִית, וְסָלִיק, וְנָהִיר לְתַלַּת בּוֹצִינֵי, דְּלִסְטַר יְמִינָא. וְלַהֲטִין וְאַסְוִין בְּהַאי זְוָורָא, כְּמַאן דְּאַסְוֵי בְּבוּסְמִין טָבִין וּבְרֵיזִין, עַל מַה דַּהֲווֹ עָלוֹי בְּקַדְמִיתָא.

זְוָורָא תְּלִיתָאָה, נָהִיר וְסָלִיק וְנָזִית, וְנָפֵיק נְהִירוּ דְּזְוָורָא, דִּלְגַו לְגַו מִן מוֹזְנָא, וּבָטַשׁ בְּשַׁעֲרָא אוּכְמָא, כַּד אִצְטְרִיךְ. וּבְרֵישָׁא, וּבְמוֹזְנָא דְּרֵישָׁא. וְנָהִיר לְתַלַּת כִּתְרִין דְּאִשְׁתָּארוּ, כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ לְנַלָּאָה. אִי נִיזָוָא קַמֵּי עַתִּיק סְתִימָא דְּכֹלָּא.

וְתָאנָא לָא סָתִים הַאי עֵינָא. וְאִינּוּן תְּרִין וּמִתְזַוְוִורָן (ס״א וְאִתְזַוָּרוּ) לְזָוֵד. כֹּלָּא הוּא יְמִינָא. לָא הַוֵי (ס״א לֵית בֵּיהּ) שְׂמָאלָא. לָא נָאִים וְלָא אַדְמִיךְ, וְלָא בָּעֵי נְטִירוּתָא. לֵית מָאן דְּאָגִין עָלֵיהּ. הוּא אַגִּין עַל כֹּלָּא, וְהוּא אַשְׁגַּוז עַל כֹּלָּא. וּמַאשְׁגָּוזוּתָא דְּהַאי עֵינָא מִתְזָנָן כֻּלְּהוּ.

תָּאנָא, אִי עֵינָא דָּא אַסְתִּים רִגְעָא זָוָדָא, לָא יַכְלִין לְקַיְימָא כֻּלְּהוּ, בְּגִין כָּךְ אִקְרֵי עֵינָא פָּקִיזָא. עֵינָא עִלָּאָה. עֵינָא קַדִּישָׁא. עֵינָא דְּאַשְׁגָּוזוּתָא. עֵינָא דְּלָא (דף ק״ל ע״א) אַדְמִיךְ וְלָא נָאִים. עֵינָא דְּהוּא נְטוּרָא דְּכֹלָּא. עֵינָא דְּהוּא קְיוּמָא דְּכֹלָּא. וְעַל הַאי כְּתִיב (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבוֹרָךְ, אַל תִּקְרֵי

יְבוֹרְךְ אֶלָּא יְבָרֵךְ. דְּהַאי אִתְקְרֵי טוֹב עַיִן, וּמְנִיָּיהּ מְבָרֵךְ לְכוֹלָּא.

וְתָאנָא, לֵית נְהִירוּ לְעֵינָא תַּתָּאָה, לְאִסְתַּוָּאָה מֵאַדְמִימוּתָא מֵאוּכְמוּתָא בַּר כַּד זָזֵי (ס"א אִתְוַזֵּי) (ס"א אִתְסְוַזֵּי) מֵהַאי נְהוֹרָא זָוְורָא דְּעֵינָא עִלָּאָה דְּאִקְרֵי טוֹב עַיִן. וְלֵית דְּיָדַע כַּד נְהִיר עֵינָא עִלָּאָה דָּא כַּדְּיִשָּׁא וְאַסְוַזֵי לְעֵינָא תַּתָּאָה דָּא בַּר אִיהוּ.

וּמִינַּיְן צַדִּיקַיָּיא, זַכָּאֵי עֶלְיוֹנִין, לְמֶזֱמֵי דָּא בְּרוּזָא דְּוָזְכְמְתָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה נב) כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ. אֵימָתַי. בְּשׁוּב יְיָ צִיּוֹן. וּכְתִיב (במדבר יד) אֲשֶׁר עַיִן בְּעַיִן נִרְאָה אַתָּה יְיָ. וְאִלְמָלֵא עֵינָא טָבָא עִלָּאָה, דְּאַשְׁגַּוז וְאַסְוַזֵי לְעֵינָא תַּתָּאָה, לָא יְכִיל עָלְמָא לְמֵיקָם רְגָעָא זָדָא.

תָּאנָא בְּצִנְיעוּתָא דְּסִפְרָא, אַשְׁגָּוזוּתָא דְּעֵינָא תַּתָּאָה, כַּד אַשְׁגַּוז נְהִירוּ עִלָּאָה בֵּיהּ, וְעָיֵיל הַהוּא נְהִירוּ דְּעִלָּאָה בְּתַתָּאָה. דְּמִנַּיְהּ נָהִיר כֹּלָּא הָדָא הוּא דִּכְתִיב אֲשֶׁר עַיִן בְּעַיִן נִרְאָה אַתָּה יְיָ.

כְּתִיב (תהלים לג) הִנֵּה עֵין יְיָ אֶל יְרֵאָיו. וּכְתִיב (זכריה ד) עֵינֵי יְיָ הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ. זְכוֹ, עֵינֵי יְיָ אֶל יְרֵאָיו, עֵינָא דִּלְעֵילָּא. לָא זָכוֹ, עֵינֵי יְיָ הֵמָּה מְשׁוֹטְטוֹת, עֵינָא דִּלְתַתָּא.

דְּתַנְיָא, מִפָּנֵי מָה זָכָה יוֹסֵף דִּלָּא שַׁלְטָא בֵּיהּ עֵינָא בִּישָׁא, מִפָּנֵי שֶׁזָּכָה לְאִשְׁתַּגְּוָזָא בְּעֵינָא טָבָא עִלָּאָה, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית מט) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן. אֲמַאי הוּא בֵּן פֹּרָת. עֲלֵי עָיִן. כְּלוֹמַר עַל סִבַּת עַיִן דְּאִשְׁתְּגַּוז בֵּיהּ.

וּכְתִיב טוֹב עַיִן הוּא יְבוֹרָךְ, מַאי טַעְמָא. כִּי נָתַן מִלַּחְמוֹ לַדָּל. מַאי טַעְמָא אִקְרֵי זַדּ. תָּא זָוֵי, בְּעֵינֵיהּ דְּתַתָּאָה אִית עֵינָא יְמִינָא, וְאִית עֵינָא דִּשְׂמָאלָא. וְאִינּוּן תְּרֵי, בִּתְרֵי גַּוְונֵי. אֲבָל הָכָא, לֵית עֵינָא שְׂמָאלָא. וְתַרְוַוּיְהוּ בְּדַרְגָּא זַדּ סַלְקֵי, וְכוֹלָּא יְמִינָא. וּבְגִינֵי כַךְ, עֵינָא זַדּ, וְלָא תְּרֵין.

וְתָאנָא, עֵינָא דָּא, דְּהוּא עֵינָא דְּאַשְׁגָּוזוּתָא. פָּקִיזָא תָּדִיר. זַוְּיכָאן תָּדִיר. וְזַדָּאן (ס"א וְזַוָּאן) תָּדִיר, דְּלָא הֲוֵי הָכִי לְתַתָּאָה, דִּכְלִילָן בְּסוּמָקָא וּבְאוּכְמָא

וּבְזִוּוּרָא, בִּתְלַת גַּוְונֵי, וְלָא הָוָה תָּדִיר פָּקִיזָא (ס"א דְּלֵיהּ גְּבִינָא) דְּלֵית גַּבְהָנָא סוּטְרָא (ס"א כֻּלֵּיהּ גְּבִינֵי סוּדָרָא) (ס"א דְּלֵיהּ עֵינֵיהּ בִּגְבִינֵי דְּמִכַּסָּאן) עַל עֵינָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים מד) עוֹרָה לָמָּה תִישַׁן יְיָ. (מלכים ב יט) פָּקַח יְיָ עֵינֶיךָ.

כַּד אִתְפָּקַח, אִית לְמַאן דְּאִתְפָּקַח לְטָב. וּלְמַאן דְּלָא אִתְפָּקַח לְטָב. וַוי לְמַאן דְּאִתְפָּקַח וְעֵינָא אִתְעָרַב בְּסוּמָקָא, וְסוּמָקָא אִתְזַוַּי לֶהֱבְלֵיהּ, וּמְכַסְיָא עֵינָא. מָאן יִשְׁתְּזִיב מִנַּיְיהוּ. אֲבָל עַתִּיק יוֹמִין, טָבָא דְעֵינָא. זִוּוּר בְּגַוֵּי זִוּוּר. זִוּוּר דְּכָלִיל כָּל זִוּוּרֵי. זַכָּאָה זִוּוּלָקֵיהּ, לְמַאן דְּיִשְׁתַּזֵּי עִלָּוֵיהּ, זַד זִוּוּר מִנַּיְיהוּ. וְעַל דָּא וַדַּאי כְּתִיב טוֹב עַיִן הוּא יְבוֹרָךְ. וּכְתִיב (ישעיה ב) בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְיָ.

תָּאנָא, (עִם כָּל דָּא) שְׁמֵיהּ דְּעַתִּיקָא סָתִים מִכֹּלָּא, וְלָא מִתְפָּרַשׁ בְּאוֹרַיְיתָא, בַּר מִן אֲתָר זַד, דְּאוּמֵי וְעֵיר אַפַּיִן לְאַבְרָהָם, דִּכְתִיב, (בראשית כב) כִּי נְשְׁבַּעְתִּי נְאֻם יְיָ. נְאֻם דְּזָעֵיר אַפַּיִן. וּכְתִיב, (בראשית מז) בְּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל דְּלְעֵילָּא. וּכְתִיב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךְ אֶתְפָּאָר, לְיִשְׂרָאֵל קָאָמַר דָּא. וְתָנֵינָן עַתִּיק יוֹמִין אֲמָרוּ וְהַאי וְהַאי שַׁפִּיר.

תַּנְיָא, כְּתִיב (דניאל ז) וְזִוֵּהּ הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִיב. כָּרְסָוָן רְמִיו, מָאן הוּא. אָמַר לְרַבִּי יְהוּדָה, קוּם בְּקִיּוּמָךְ וְאַתְקִין כָּרְסְיָא דָּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּתִיב (דניאל ז) כּוּרְסְיֵיהּ שְׁבִיבִין דִּינוּר. וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִיב עַל הַאי כֻּרְסְיָא. מָאי טַעְמָא. דְּתַנְיָא אִי עַתִּיק יוֹמִין לָא יָתִיב עַל הַאי כָּרְסְיָא, לָא יְכִיל לְאִתְקַיְימָא עָלְמָא, מִנַּהֲמֵי הַהוּא כּוּרְסְיָא. כַּד יְתִיב עַתִּיק יוֹמִין עָלַיְיהוּ לְכַפָּיָא (ס"א אִתְכַּפָּיָא) לְהַהוּא כּוּרְסְיָא, וּמַאן דְּרָכִיב שַׁלִּיט. בְּעִידָנָא דְּנָטִיל מֵהַאי כֻּרְסְיָא, וְיָתִיב עַל כּוּרְסְיָא אֲזָרָא, כּוּרְסְיָא קַדְמָאָה רְמִיו, דְּלָא שַׁלְטָא אֶלָּא אִיהוּ דְּרָכִיב בֵּיהּ עַתִּיק יוֹמִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי יְהוּדָה, יִתְתַּקַּן אָרְזֵךְ, וְייֵתֵי בָּךְ מֵעַתִּיק יוֹמִין.

וְתָא חָזֵי, כְּתִיב (ישעיה מא) אֲנִי יְיָ רִאשׁוֹן וְאֶת אֲזָרוֹנִים אֲנִי הוּא. כֹּלָּא

הוּא, וְהוּא סָתִים מִכָּל סִטְרוֹי. (בְּהַאי) זוֹטָמָא. תָּאנָא, בְּזוֹטָמָא אִשְׁתְּמוֹדַע פַּרְצוּפָא.

וְתָא חָזֵי, מַה (דף ק"ל ע"ב) בֵּין עַתִּיקָא, לְזְעֵיר אַפִּין. דָּא מָאֲרִיהּ דְּזוֹטָמָא מֵזַהּ נוּקְבָא זַיִּין, וּמֵזַהּ נוּקְבָא זַיִּין דְּזַיִּין. הַאי זוֹטָמָא. הוּא פַּרְדַּשְׁקָא, דְּבֵיהּ נָשִׁיב רוּזָא דְּזַיִּי, לְזְעֵיר אַפִּין. וְקָרֵינָן לֵיהּ סְלִיזָה. וְהוּא נַזַת רוּזָ, אִתְבַּסְמוּתָא דְּרוּזָא.

דְּרוּזָא דְּנָפִיק (מֵהָכָא) מֵאִינּוּן נוּקְבֵי, זַד רוּזָא נָפִיק לְזְעֵיר אַפִּין. לְאַתְעָרָא (ס"א זַיִּין מִכָּל סִטְרִין, זֵירוּ מִכָּל סִטְרֵי, זַיִּין דְּזַיִּין) לֵיהּ בְּגִנְתָּא דְּעֵדֶן. וְזַד רוּזָא דְּזַיִּי, דְּבֵיהּ זַמִּין לְזַמָּנָא לִבְרִיהּ דְּדָוִד, לְמִנְדַּע זָכְמָתָא. וּמֵהַהוּא נוּקְבָא, אִתְעַר וְנָפִיק רוּזָא מִמּוֹזָא סְתִימָאָה, וְזַמִּין לְאַשְׁרָאָה עַל מַלְכָּא מְשִׁיזָא, דְּכְתִיב, (ישעיה יא) וְנָזָה עָלָיו רוּזַ יְיָ רוּזַ זָכְמָה וּבִינָה רוּזַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּזַ דַּעַת וְיִרְאַת יְיָ. הָא הָכָא אַרְבַּע רוּזִין, וְהָא רוּזָא זָדָא אַמְרֵינָן. אֲמַאי תְּלַת. קוּם רְבִי יוֹסֵי בְּקִיּוּמָךְ.

קָם רְבִי יוֹסֵי וְאָמַר. בְּיוֹמוֹי דְּמַלְכָּא מְשִׁיזָא, לָא יֵיבְרוּן זַד לְזַד, אֲלִיף לִי זָכְמָתָא, דְּכְתִיב, (ירמיה לא) וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְגוֹ', כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם. וּבְהַהוּא זְמָנָא, יִתְעַר עַתִּיק יוֹמִין, רוּזָא דְּנָפִיק מִמּוֹזָא סְתִימָאָה דְּכֹלָּא, וְכַד יִשְׁלוֹף דָּא, כָּל רוּזִין דִּלְתַתָּא יִתְעָרוּן עִמֵּיהּ. וּמַאן אִינּוּן. אִינּוּן (תְּרִין) כְּתְרִין קַדִּישִׁין דִּזְעֵיר אַפִּין. וְאִינּוּן שִׁיתָּא רוּזִין אַזְרִנִין, דְּיַהֲבֵי (ס"א דְּהָכִי) אִינּוּן (ס"א וְאִינּוּן שִׁיתָּא רוּזִין, תְּלָת רוּזִין אִינּוּן דְּכְלִילָן תְּלָת אַזְרִנִין) דְּכְתִיב רוּזַ זָכְמָה וּבִינָה רוּזַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּזַ דַּעַת וְיִרְאַת יְיָ.

דְּתָנֵינָן, כְּתִיב (דברי הימים א כט) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא יְיָ. וּכְתִיב (מלכים א י) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. וּמַלְכָּא מְשִׁיזָא זַמִּין לְמֵיתַב בְּשִׁבְעָה. שִׁיתָּא אִינּוּן וְרוּזָא דְּעַתִּיק יוֹמִין דְּעָלַיְיהוּ, הָא שִׁבְעָה. כְּמָה דְּאִתְמַר. (תְּלָת רוּזֵי אִינּוּן דְּכַלִּילָן תְּלָת אַזְרִנִין) אָמַר לֵיהּ רְבִי שִׁמְעוֹן, רוּזָךְ יָנוּזוּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב (יחזקאל לז) כֹּה אָמַר יְיָ מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ וְגוֹ'. וְכִי אַרְבַּע רוּחֲיִ עָלְמָא, מָאי עַבְדֵי הָכָא. אֶלָּא אַרְבַּע רוּחֲיִ יִתְעָרוּן. תְּלָת אִינּוּן. וְרוּחָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָא אַרְבַּע, וְהָכִי הֲווֹ. דְּכַד יִפּוֹק דָּא, נָפְקִין עִמֵּיהּ תְּלָתָא, דִּכְלִילָן בֵּהּ תְּלָתָא אַחֲרָנִין.

וַאֲמִין קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַפָּקָא חַד רוּחָא דְּכָלִיל מִכֻּלְּהוּ. דִּכְתִיב מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ. אַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי לָא כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי. וּבְיוֹמֵי דְּמַלְכָּא מְשִׁיחָא, לָא יִצְטָרְכוּן לְמֵילַף חַד לְחַד, דְּהָא רוּחָא דִּלְהוֹן דְּכָלִיל מִכָּל רוּחִין. יְדִיעַ כֹּלָּא. זְכְמָה וּבִינָה עֵצָה וּגְבוּרָה (רוּחַ) דַּעַת וְיִרְאַת יְיָ. מִשּׁוּם רוּחָא דִּכְלִילָא מִכָּל רוּחִין. בְּגִין כָּךְ כְּתִיב, מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, דְּאִינּוּן אַרְבַּע דִּכְלִילָן בְּשִׁבְעָה דַּרְגִּין עִלָּאִין דְּאַמָּרָן. וְתָאנָא, דְּכֻלְּהוּ כְּלִילָן בְּהַאי רוּחָא דְּעַתִּיקָא דְּנָפִיק מִמּוֹחָא סְתִימָאָה לְנוּקְבָא דְּזוֹטָמָא.

וְתָא חֲזֵי, מַה בֵּין זוֹטָמָא לְזוֹטָמָא. זוֹטָמָא דְּעַתִּיק יוֹמִין זַיִן מִכָּל סִטְרוֹי. זוֹטָמָא דְּזֵעִיר אַפִּין, כְּתִיב, (שמואל ב כב) עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל וְגוֹ'. עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ, וּמֵהַהוּא עָשָׁן דָּלִיק נוּר, כַּד סָלִיק תְּנָנָא לְבָתַר. גֻּוָזְלִים בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ. מַהוּ מִמֶּנּוּ (ג' נוסחות). מֵאוֹתוֹ עָשָׁן. מֵהַהוּא זוֹטָמָא, מֵהַהוּא אֵשָׁא.

תָּאנָא, כַּד הָוָה רַב הַמְנוּנָא סָבָא בָּעֵי לְצַלָּאָה צְלוֹתֵיהּ, אָמַר לְבַעַל הַזּוֹטָם אֲנִי מִתְפַּלֵּל, לְבַעַל הַזּוֹטָם אֲנִי מִתְזַמֵּן. וְהַיְינוּ דִּכְתִיב, (ישעיה מז) וּתְהִלָּתִי אֶזֶּטָּם לָךְ, הַאי קְרָא לְעַתִּיק יוֹמִין אֲמָרוֹ.

תָּנָא, אוֹרְכָא דְּזוֹטָמָא, תְּלַת מְאָה וְזַמְשָׁה וְשִׁבְעִין עָלְמִין, אִתְמַלְיָין מִן הַהוּא זוֹטָמָא. וְכֻלְּהוּ מִתְדַּבְּקִין בְּזֵעִיר אַפִּין. הַאי תּוּשְׁבַּחְתָּא דְּתִקּוּנָא דְּזוֹטָמָא הוּא. וְכָל תִּקּוּנֵי דְּעַתִּיק יוֹמִין, אִתְזַוְּוֹן וְלָא אִתְזַוָּן, אִתְזַוָּן לְמָארֵי מִדִּין, וְלָא אִתְזַוָּן לְכֹלָּא.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַוי מָאן דְּאוֹשִׁיט יְדוֹי בְּדִיקְנָא יַקִּירָא עִלָּאָה, דְּסָבָא קַדִּישָׁא, טְמִירָא סְתִימָא (נ"א טְמִיר וְסָתִים מִכֹּלָּא) דִּיקְנָא דְּהַהִיא

תּוּשְׁבַּוְזְתָּא. דִּיקְנָא דְּסָתִים וְיַקִּיר מִכָּל תִּקּוּנוֹי. דִּיקְנָא דְּלָא יַדְעִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. דִּיקְנָא דְּהִיא תּוּשְׁבַּוְזְתָּא דְּכָל תּוּשְׁבַּוְזִין. דִּיקְנָא דְּלָא הֲוֵי בַּר נָשׁ נְבִיאָה וַקְדִּישָׁא דְּיִקְרַב לְמֵוְזֵמֵי לֵיהּ. דִּיקְנָא דְּהִיא תַּלְיָיא בְּשַׁעֲרוֹי עַד טַבּוּרָא דְּלִבָּא. וְזָוְרָא כְּתַלְגָּא יַקִּירָא דְּיַקִּירִין. טְמִירָא דְּטְמִירִין. מְהֵימְנוּתָא דְּמְהֵימְנוּתָא דְּכֹלָּא.

תָּאנָא, בְּצִנְיעוּתָא (דף קכ"א ע"א) דְּסָפְרָא, דְּהַאי דִּיקְנָא מְהֵימְנוּתָא דְּכֹלָּא, נָפִיק מֵאוּדְנוֹי, וְנָוְזִית סוֹוְזַרְנֵיהּ דְּפוּמָא קַדִּישָׁא, וְנָוְזִית וְסָלִיק וְזָפֵי, בְּתַקְרוּבְתָּא (סג"י) דְּבוּסְמָא טָבָא, זְוָורָא דְּיַקִּירָא (ס"א דְּבִדְיקְנֵיהּ). וְנָוְזִית (ס"א זְוָורָא יַקִּירָא דְּדִיקְנֵיהּ נָוְזִית) בְּשִׁקּוֹלָא, וְזָפֵי עַד טַבּוּרָא. הוּא דִּיקְנָא יַקִּירָא, מְהֵימְנָא שְׁלִימָא, דְּנַגְדִּין בֵּיהּ תְּלַת עֲשַׂר נְבִיעִין, מַבּוּעִין דִּמְשַׁזּז רְבוּת טָבָא, בִּתְלַת עֲשַׂר תִּקּוּנִין מִתְתַּקְנָא.

תִּקּוּנָא קַדְמָאָה. מִתְתַּקַּן שַׁעֲרָא מִלְעֵילָּא, וְשָׁאֲרֵי מֵהַהוּא תִּקּוּנָא דִּשְׁעַר רֵישֵׁיהּ, דְּסָלִיק בְּתִקּוּנוֹי לְעֵילָּא מֵאוּדְנוֹי, וְנָוְזִית מִקַּמֵּי פָּתְוָזָא דְּאוּדְנִין, בְּזַוד זוּטָא בְּשִׁקּוֹלָא טָבָא, עַד רֵישָׁא דְּפוּמָא.

תִּקּוּנָא תִּנְיָינָא. מִתְתַּקַּן שַׁעֲרָא מֵרֵישָׁא דְּפוּמָא, (וְסָלִיק) עַד רֵישָׁא אַוָּזְרָא דְּפוּמָא, בְּתִקּוּנָא שָׁקִיל.

תִּקּוּנָא תְּלִיתָאָה. מֵאֶמְצָעִיתָא דִּתְוזוֹת (ס"א דְּהַאי) זוֹטָמָא, מִתְּוזוֹת תְּרֵין נוּקְבִין, נָפִיק זַוד אוֹרְוָזָא, וְשַׁעֲרָא אִתְפָּסַק בְּהַהוּא אָרְוָזָא, וּמַלְיָא מֵהַאי גִּיסָא, וּמֵהַאי גִּיסָא שַׁעֲרָא, מִתְקוֹנָא שְׁלִים סוֹוְזַרְנֵיהּ דְּהַהוּא אוֹרְוָזָא.

תִּקּוּנָא רְבִיעָאָה. מִתְתַּקַּן שַׁעֲרָא (וְנָוְזִית) תְּוזוֹת פּוּמָא, מֵרֵישָׁא זָוְדָא לְרֵישָׁא זָוְדָא, בְּתִקּוּנָא שְׁלִים.

תִּקּוּנָא וַזְמִישָׁאָה. תְּוזוֹת פּוּמָא נָפִיק אָרְוָזָא אַוָּזְרָא, בְּשִׁקּוֹלָא דְּאָרְוָזָא דִּלְעֵילָּא, וְאִלֵּין תְּרֵין אָרְוָזִין רְשִׁימִין עַל פּוּמָא, מִכָּאן מִכָּאן.

תִּקּוּנָא שְׁתִיתָאָה. מִתְתַּקַּן שַׁעֲרָא, וְסָלִיק וְנָפִיק מִלְּרַע לְעֵיל לְרֵישָׁא דְּפוּמָא. וְזָפֵי תַּקְרוּבְתָּא דְּבוּסְמָא טָבָא, עַד רֵישָׁא דְּפוּמָא דִּלְעֵילָּא. וְנָוְזִית

שַׁעֲרָא לְרֵישָׁא דְּפָתְוָא דְאוֹרְוָא תַּתָּאָה דְּפוּמָא.

תְּקוּנָא שְׁבִיעָאָה. פָּסִיק שַׁעֲרָא, וְאִתְוָזַּן תְּרֵין תַּפּוּזִין, בְּתַקְרוּבְתָּא דְּבוּסְמָא טָבָא, שַׁפִּירָן וְיָאָן לְמֵוְזֵי. בְּגִינֵיהוֹן אִתְקְיָים עָלְמָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי טז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים.

תְּקוּנָא תְּמִינָאָה. נָפֵיק זַד זוּטָא דְּשַׁעֲרֵי סוֹזַרְנֵי דִּדִיקְנָא, וְתַלְיָין בְּשִׁקּוּלָא עַד טַבּוּרָא.

תְּקוּנָא תְּשִׁיעָאָה. מִתְעָרֵי וּמִתְעָרְבִין שַׁעֲרֵי דִּיקְנָא, עִם אִינּוּן שַׁעֲרֵי דְּתַלְיָין בְּשִׁקּוּלָא, (דְּתַלְיָין) וְלָא נָפְקֵי דָּא מִן דָּא.

תְּקוּנָא עֲשִׂירָאָה. (מִתְעָרְבִין) נַזְוִתִין שַׁעֲרֵי תְּזוּת דִּיקְנָא, וְזַפָּיִן בִּגְרוֹנָא תְּזוּת דִּיקְנָא.

תְּקוּנָא חַד סָר. דְּלָא נָפְקִין נִימָא מִן נִימָא, וּמִתְשַׁעְרָן בְּשִׁיעוּרָא שְׁלִים.

תְּקוּנָא תְּרֵיסָר. דְּלָא תַלְיָין שַׁעֲרֵי עַל פּוּמָא, וּפוּמָא אִתְפָּנֵי מִכָּל סְטָרוֹי, וְיָאָן שַׁעֲרֵי סְזוֹר סְזוֹר לֵיהּ.

תְּקוּנָא תְּלֵיסַר. דְּתַלְיָין שַׁעֲרָן בְּתְזוּת דִּיקְנָא, מִכָּאן וּמִכָּאן, בִּיקָרָא יָאָה, בִּיקָרָא שַׁפִּירָא. מְזַפָּיִן עַד טַבּוּרָא. לָא אִתְוַזַּי (ס״א לְאִתְוַזָּאָה) מִכָּל אַנְפֵּי תַּקְרוּבָא דְּבוּסְמָא, בַּר אִינּוּן תַּפּוּזִין שַׁפִּירִין זְוָורִין, דְּמַפְקִין זִיוִין לְעָלְמָא, וּמְזַוְּזִין זִדּוּ לְזָעִיר אַפִּין.

בְּתֵלֵיסָר תְּקוּנִין אִלֵּין, נָגְדִין וְנָפְקִין תְּלֵיסַר מַבּוּעִין דִּמְשַׁזּז רְבוּת, וְנַגְדִין לְכָל אִינּוּן דִּלְתַתָּא. וְנַהֲרִין בְּהַהוּא מְשִׁיזָא. וּמְשִׁיזִין מֵהַהוּא מְשִׁיזָא, דְּבְתֵלֵיסָר תְּקוּנִין אִלֵּין. בְּתֵלֵיסָר תְּקוּנִין אִלֵּין אִתְרְשִׁים דִּיקְנָא יַקִּירָא, סְתִימָאָה דְּכֹלָּא, דְּעַתִּיק דְּעַתִּיקִין. מִתְרֵי תַּפּוּזִין שַׁפִּירָן דְּאַנְפּוֹי, נְהִירִין אַנְפּוֹי דְּזָעִיר אַנְפִּין, וְכָל זִיוָּור (ס״א זִיוּור) וְשׁוּשָׁן דְּאִשְׁתַּכְוָן לְתַתָּא, נְהִירִין וּמִתְלַהֲטִין מֵהַהוּא נְהוֹרָא דִּלְעֵילָּא. תְּקוּנִין תְּלֵיסַר אִלֵּין, אִשְׁתְּכָזוּ בְּדִיקְנָא, וּבְשְׁלֵימוּת דִּיקְנָא בְּתִקּוּנוֹי, אִתְקְרֵי בַּר נָשׁ נָאֶמָן. דְּכָל דְּזָמֵי דִּיקְנֵיהּ, תָּלֵי

בֵּיהּ מְהֵימְנוּתָא.

תָּאנָא בְּצִנְיעוּתָא דְּסִפְרָא, תְּלִיסַר תִּקּוּנִין אִלֵּין דְּתַלְיָין בְּדִיקְנָא יַקִּירָא, בִּשְׁבִיעָאָה (מִנְּהוֹן) מִשְׁתַּכְוֵזי בְּעָלְמָא, וּמִתְפַּתְּחֵזי בִּתְלִיסָר תַּרְעֵי דְּרַוְזַמִי. וּמַאן דְּאוֹשִׁיט יְדֵיהּ לְאוּמָאָה, כְּמַאן דְּאוֹמֵי בִּתְלִיסָר תִּקּוּנֵי דִיקְנָא. הַאי בַּאֲרִיךְ אַפִּין. בְּוֹעֵיר אַפִּין בְּכַמָּה. אָמַר לְרִבִּי יְצְוָזְק, קוּם בְּקִיּוּמָךְ, וְסַלְסֵל בְּסַלְסְלָא דְּתִקּוּנָא דְּמַלְכָּא (ס״א בְּדִיקְנָא) קַדִּישָׁא הֵיאַךְ יִתְתַּקְּנוּן.

קָם רִבִּי יְצְוָזְק, פָּתַז וְאָמַר, (מיכה ז) מִי אֵל כָּמוֹךָ נוֹשֵׂא עָוֹן וְגוֹ׳, יָשׁוּב יְרַוְזֵמֵנוּ וְגוֹ׳, תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב וְגוֹ׳. תָּאנָא, תְּלִיסַר מְכִילִין אִתְוַזְּוִין הָכָא, וְכֻלְּהוּ נָפְקִין מִתְּלִיסַר מַבּוּעִין דִּמְשַׁזְּזִי רְבוּת דְּתִיקוּנֵי (דף קכ״א ע״ב) דִּיקְנָא קַדִּישָׁא, עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין. טְמִירָא דְּטְמִירִין. תָּנָא, תִּקּוּנָא דְּדִיקְנָא טָמִיר וְסָתִים, טָמִיר וְלָא טָמִיר. סָתִים וְלָא סָתִים. בְּתִקּוּנוֹי יְדִיעַ וְלָא יְדִיעַ.

תִּקּוּנָא קַדְמָאָה. הָא תָּנֵינָן, דְּכָל שַׂעֲרָא וְשַׂעֲרָא וְכָל נִימָא וְנִימָא לָא מִתְדַּבְקָא לְוַזְבְרָתָהּ. וְשָׁאֲרוּ נִימִין דְּדִיקְנָא לְאַתְקָנָא, מִתִּקּוּנָא דִּשְׁעַר רֵישָׁא.

הָכָא אִית לְאִסְתַּכְלָא, אִי כָּל נִימִין דִּשְׁעַר רֵישָׁא, וְנִימִין דְּדִיקְנָא יַקִּירָא עִלָּאָה, בְּוַזַד נָיְמָא אִתְכְּלִלוּ, (ס״א בְּוַזַד מַתְקָלָא אִתְקָלוּ) אֲמַאי אִלֵּין אֲרִיכִין, וְאִלֵּין לָא אֲרִיכִין. אֲמַאי (ק״מ) נִימִין דְּדִיקְנָא לָא אֲרִיכִין כּוּלֵי הַאי, וְקַשְׁיָין. וְאִלֵּין דְּרֵישָׁא לָא קַשְׁיָין, אֶלָּא שְׁעִיעִין.

אֶלָּא, כָּל נִימִין שְׁקוּלִין דְּרֵישָׁא וְדִיקְנָא. דְּרֵישָׁא אֲרִיכִין עַל כַּתְפִּין, לְמֵיגַד לְרֵישָׁא (ד״א מְרֵישָׁא) דְּוֹעֵיר אַפִּין, מֵהַהוּא מְשִׁיכָא דְּמוֹזָא, לְמוֹזָא דִּילֵיהּ. וּבְגִינֵי כַךְ לָא הֲווֹ קַשְׁיָין. וְעַל דָּא אִתְוַזְּוִין לְמֶהֱוֵי רְכִיכִי.

תָּאנָא, מָאי דִּכְתִיב, (משלי א) וְזָכְמוֹת בַּוּוּץ תָּרֹנָּה. וּלְבַסּוֹף כְּתִיב, בָּרְוּזוֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ. הַאי קְרָא לָאו רֵישֵׁיהּ סֵיפֵיהּ, וְלָאו סֵיפֵיהּ רֵישֵׁיהּ. אֶלָּא וְזָכְמוֹת בַּוּוּץ תָּרֹנָּה, כַּד נָגִיד מִמּוֹזָא סְתִימָאָה דַּאֲרִיךְ אַפִּין, לְמוֹזָא דְּוֹעֵיר אַפִּין, בְּאִיוּוֹן נִימִין. כְּאִלּוּ מִתְוַזְּבְּרָאן לְבַר, תְּרִין מוֹזִין, וְאִתְעָבִיד וַזַד מוֹזָא, בְּגִין דְּלֵית קְיוּמָא לְמוֹזָא תַּתָּאָה, אֶלָּא בְּקִיּוּמָא דְּמוֹזָא עִלָּאָה. וְכַד נָגִיד

מֵהַאי לְהַאי, כְּתִיב תִּתֵּן קוֹלָהּ וַדַּד.

וּבְגִין דְּנָגִיד מְמוֹזָא לְמוֹזָא בְּאִינּוּן נִימִין (כְּאִלּוּ מִתְזַבְּרָאן לְבָר תְּרִין מוֹזְזִין וְאִתְעֲבִיד וַדַּד מוֹזָא בְּאִינּוּן נִימִין) אִינּוּן לָא אִשְׁתְּכָזוּ קְשִׁישִׁין. מָאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּאִי אִשְׁתַּכָּזוּ קְשִׁישִׁין, לָא נָגִיד זָכְמָתָא לְמוֹזָא בְּהוֹן. בְּגִינֵי כַּךְ, לֵית זָכְמָתָא נָפָקָא מִבַּר נָשׁ דְּאִיהוּ קְשִׁישָׁא (ס"א קַשְׁיָא) וּמָארֵי דְּרוּגְזָא. דִּכְתִיב, (קהלת ט) דִּבְרֵי זְכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים. וּמֵהָכָא אוֹלִיפָנָא, מָאן דְּשַׁעְרוֹי דְּרֵישֵׁיהּ קְשִׁישָׁן, לָאו זָכְמָתָא מִתְיַשְׁבָא עִמֵּיהּ.

וְעַל דָּא אִינּוּן אֲרִיכֵי, לְמֵיתֵי תּוֹעַלְתָּא לְכֹלָּא. מָאי לְכֹלָּא. לְמֵיעַל עַל זוּטָא דְּשִׁדְרָה, דְּמִתְשַׁקְיָין מִן מוֹזָא. וּבְגִין דָּא לָא תָּלֵי שַׁעֲרָא דְּרֵישָׁא עַל שַׁעֲרָא דְּדִיקְנָא. דְּשַׁעֲרָא דְּרֵישָׁא תָּלֵי וְסָלִיק עַל אוּדְנִין לַאֲזוֹרוֹי, וְלָא תָּלֵי עַל דִּיקְנָא, מִשּׁוּם דְּלָא אִצְטְרִיךְ לְאִתְעָרְבָא אִלֵּין בְּאִלֵּין. דְּכֻלְּהוּ מִתְפָּרְשָׁן בְּאָרְזַיְיהוּ.

תָּאנָא, כֻּלְּהוּ שַׁעֲרֵי בֵּין דְּרֵישָׁא, בֵּין דְּדִיקְנָא, כֻּלְּהוּ זְוָורֵי כְּתַלְגָּא. וְתָאנָא, אִינְהוּ דְּדִיקְנָא קְשִׁישָׁאֵי כֻּלְּהוּ. מָאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּאִינּוּן תַּקִּיפָא דְּתַקִּיפִין, לְאַזָּסִין (נ"א לְאַזָּתָא) אִינּוּן תְּלַת עֲשַׂר מְכִילָן, מֵעַתִּיק דְּעַתִּיקִין. וַהֲנֵי מְכִילָן מְקַבֵּי אוּדְנוֹי שַׁרְיָין, וַהֲנֵי מְכִילָן סְתִימָן אִינּוּן. דְּלָא יִתְעָרְבוּן בְּאַזָּרְנִין. (דְּאִתְזַסִינוּ לְתַתָּא וַהֲכִי תָּנֵינָא מְקַבֵּי אוּדְנוֹי שַׁרְיָין שַׁעֲרֵי מִשּׁוּם דְּבְלוּזוֹדַיְיהוּ אִינּוּן וְלָא אִתְעָרְבוּ בְּאַזָּרְנִין).

וְאִי תֵּימָא דְּלֵית אַזָּרְנִין כְּוָותַיְיהוּ. לָא. דְּתַנְיָא תְּלֵיסַר מְכִילָן דְּרַזְמֵי מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא: מִי אֵל כָּמוֹךָ, וַדַּד. (ק"מ) נוֹשֵׂא עָוֹן, תְּרֵי. וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, תְּלַת. לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ, אַרְבַּע. לֹא הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ, זְמִשׁ. כִּי זָפָץ חֶסֶד הוּא, שִׁית. יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ, שְׁבָעָה. יִכְבּוֹשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ, תְּמַנְיָא. וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצוּלוֹת יָם כָּל חַטֹּאתָם, תִּשְׁעָה. תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, עֲשָׂרָה. חֶסֶד לְאַבְרָהָם, וַדַּד סָר. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ, תְּרֵיסָר. מִימֵי קֶדֶם, תְּלֵיסַר. לָקֵבִיל דָּא, אֵל רַחוּם וְחַנּוּן וְגוֹ', וְאִינּוּן לְתַתָּא.

וְאִי תֵּימָא, מִשֶּׁה אֵיךְ לָא אָמַר אִלֵּין עִלָּאִין. (קל״ז) אֶלָּא, מִשֶּׁה לָא אִצְטְרִיךְ, אֶלָּא לְאַתָּר דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח, וּבַאֲתָר דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח, לָא בָּעֵי הָכִי לְמֵימַר. וּמִשֶּׁה לָא אָמַר, אֶלָּא בְּעִידָנָא דְּיִשְׂרָאֵל זָאבוּ, וְדִינָא הָוָה תַּלְיָיא, וּבְגִינֵי כַךְ לָא אָמַר מִשֶּׁה, אֶלָּא בַּאֲתָר דְּדִינָא אִשְׁתְּכַח. אֲבָל בְּהַאי אֲתָר, סִדּוּרָא דִּשְׁבָזָא דְּעַתִּיק יוֹמִין מְסַדֵּר נְבִיאָה.

וְאִינּוּן תְּלֵיסָר תִּקּוּנִין דְּדִיקְנָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא, טְמִירָא דְּטְמִירִין, תַּקִּיפָּין, לְתַבְּרָא וּלְאַכְפְּיָיא כָּל גְּוָרֵי דִּינִין. מָאן זָמֵי דִּיקְנָא עִלָּאָה קַדִּישָׁא, טְמִירָא דְּטְמִירִין דְּלָא אַכְסִיף (ס״א אִתְכַּסֵּי) מִנֵּיהּ. וּבְגִין כָּךְ, כָּל שַׁעֲרוֹי קְשִׁישִׁין, וְתַקִּיפִין בְּתִקּוּנוֹי (דף קל״ב ע״א).

וְאִי תֵּימָא, אִי הָכִי הָא שַׁעֲרֵי דְּלַתָּא, אִינּוּן אוּכְמֵי, אֲמַאי לָא הֲווֹ דָּא כְּדָא. דְּתַנְיָא כְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) קְווּצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחוֹרוֹת כָּעוֹרֵב. וּכְתִיב, (דניאל ז) וּשְׂעַר רֵישֵׁיהּ כַּעֲמַר נְקֵא. לָא קַשְׁיָא, הָא בְּדִיקְנָא עִלָּאָה, הָא בְּדִיקְנָא תַּתָּאָה. וְעַל דָּא, כַּד אִתְיְיהִיבַת אוֹרַיְיתָא לְיִשְׂרָאֵל, אִתְיְיהִיבַת בְּאֵשׁ שְׁחוֹרָה עַל גַּבֵּי אֵשׁ לְבָנָה.

וְעִקָּרָא דְּמִלָּה מִשּׁוּם דְּהָנֵי שַׁעֲרֵי בְּגִין דְּמִמּוֹזָא אִשְׁתְּכָחוּ לְאִתְמַשְּׁכָא לְמוֹזָא דִּלְתַתָּא וְאִינּוּן לְעֵילָּא מִן דִּיקְנָא דִּיקְנָא בְּלוּזוֹדוֹי הוּא. וְכָל תִּקּוּנוֹי בְּלוּזוֹדֵיהוֹן אִשְׁתְּכָחוּ. דִּיקְנָא בְּלוּזוֹדוֹי. וְשַׁעֲרֵי בְּלוּזוֹדַיְיהוּ.

תִּקּוּנָא דַּדְמָאָה תִּקּוּנָא דְּשָׁאֲרֵי מֵרֵישָׁא דְּשַׁעֲרֵי דְּרֵישָׁא. וְתָאנָא, כָּל תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא לָא אִשְׁתְּכַח אֶלָּא (מִזּוּמָא דְּלִבָּא) מִמּוֹזָא דְּרֵישָׁא, (ס״א מֵתִּיקוּנֵי דְּרֵישָׁא) וְהָכָא לָא פָּרִישׁ הָכִי, דְּהָא לָא הֲוֵי. אֶלָּא תִּקּוּנָא דָּא, דְּנָזְיִת מִן רֵישָׁא דְּשַׁעֲרֵי דְּרֵישָׁא, הָכִי אִשְׁתְּכַח. (זוסר כאן).

וּמֵהַאי דִּיקְנָא אִשְׁתְּמוֹדַע, כָּל מַה דַּהֲוֵי בְּרֵישָׁא, דְּאַלְפָּ עָלְמִין דְּזַהֲתִימִין (ס״א אֶלֶף עָלְמִין זַהֲתִימִין) בְּעִזְקָא דְּדַכְיָא. עִזְקָא, דְּכָלִיל כָּל עִזְקִין.

אוֹרְכָא דְּכָל שַׁעֲרָא, דְּנָזְיִת מִקַּמֵּי אוּדְנוֹי, לָא הֲוֵי אֲרִיכָא. וְלָא אִתְדַּבַּק דָּא בְּדָא, וְלָא (ס״א דְּכֹלָּא) נַזְהִין. אִלֵּין שַׁעֲרִין. מִכַּד נָגְדִין אִתְמַשְּׁכָן (ס״א

אֶלָּא מִכַּד נָזְחִין אִלֵּין, שַׁעֲרִין. נָגְדִין וְאִתְמַשְׁכָן) וְתַלְיָין.

וְשִׁירוּתָא דִּתְקוּנָא קַדְמָאָה, תְּלָתִין וְזַד קוּצֵי, שְׁקִילָן, אִתְמַשְׁכָן עַד רֵישָׁא דְּפוּמָא. וּתְלַת מְאָה וְתִשְׁעִין גִּימִין אִשְׁתַּכְזָן בְּכָל קוּצָא וְקוּצָא.

תְּלָתִין וְזַד קוּצֵי שְׁקִילִין, דַּהֲווּ בְּתִקוּנָא קַדְמָאָה תַּקִּיפִין, לְאַכְפָיָא לְתַתָּא, כְּזוּשְׁבָּן אֵ"ל. מַהוּ אֵ"ל. תַּקִּיף יָכוֹל. וּבְכָל קוּצָא וְקוּצָא, מִתְפָּרְשִׁין תְּלָתִין וְזַד עָלְמִין, תַּקִּיפִין שָׁלְטִין, לְאִתְעָיְנָא (ס"א לְאִתְפָּשְׁטָא) (ס"א לְאַכְפָיָא, וְאִתְפָּשְׁטוּ) תְּלָתִין וְזַד בְּהַאי סְטָר, וְתְלָתִין וְזַד בְּהַאי סְטָר. וְכָל עָלְמָא וְעָלְמָא מִגַּיהּ, מִתְפָּרַשׁ לְאֶלֶף עָלְמִין דְּכִסּוּפִין לְעִדּוּנָא רַבָּא. וְכֹלָּא סְתִים בְּרֵישָׁא דְּדִיקְנָא, דְּכָלִיל תַּקִּיפָא, וּכְלִילָן בְּהַאי אֵ"ל. וְעִם כָּל דָּא, הַאי אֵ"ל אִתְכַּפְיָא לְרַזְמֵי, דְּרַזְמֵי דְּעַתִּיק יוֹמִין, (אִתְבַּסַּם) וְאִתְכְּלַל וְאִתְפָּשַׁט בֵּיהּ.

אֲמַאי עַד פּוּמָא. מִשּׁוּם דִּכְתִיב, (דניאל ז) דִּינָא יְתִיב וְסִפְרִין וְגוֹ'. מָאי דִּינָא יְתִיב. יְתִיב לְאַתְרֵיהּ דְּלָא שַׁלְטָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה ט) פֶּלֶא יוֹעֵץ אֵל גִּבּוֹר. אֵל דְּהוּא גְּבוּר, וְאִתְבְּסָם בְּדִיוּקְנָא (ס"א בְּדִיקְנָא) קַדִּישָׁא דְּעַתִּיק יוֹמִין. וְרָזָא דִּכְתִיב, מִי אֵל כָּמוֹךָ בְּעַתִּיק יוֹמִין אִתְמַר, בְּתִקוּנָא קַדְמָאָה דְּדִיקְנָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה.

עָלְמָא קַדְמָאָה, דְּנָפִיק מִתִּקוּנָא קַדְמָאָה, שַׁלִּיט וְנָזִית. וְסָלִיק לְאֶלֶף אַלְפִין וְרִבּוֹא רִבְבָן מָארֵי תְּרִיסִין. וּמִגַּיהּ מִתְאַזְדִין, בְּקִסְטָא בְּעִזְקָא רַבָּא.

עָלְמָא תִּנְיָינָא. דְּנָפִיק מֵהַאי תִּקוּנָא. שַׁלִּיט וְנָפִיק, וְנָזִית וְסָלִיק, לְשִׁבְעָה וְזַמְשִׁין אֶלֶף דַּרְגִּין, מָארֵי דִּיבָּבָא. וּמִתְאַזְדָן מִגַּיהּ, לְאַכְפָיָא בְּקוּדְלָא בְּזִיזְוָרָא. (ס"א בְּזִיזְוָרָא).

עָלְמָא תְּלִיתָאָה. דְּנָפִיק מֵהַאי תִּקוּנָא שַׁלִּיט וְנָזִית, וְסָלִיק לְשִׁיתָא וְתִשְׁעִין אַלְפִין מָארֵי דִּילָלָה, וּמִתְאַזְדָן מִגַּיהּ (בְּבוּסִיטָא לְקוּסְטִירָא) כְּבוּסִינָא לְקוּסְרָא, וּמֵהַאי תִּקוּנָא, מִתְכַּפְיָין כֻּלְּהוּ, וּמִתְבַּסְמָן בִּמְרִירָא דְּדִמְעִין, דְּמִתְבַּסְמִין בְּיַמָּא רַבָּא.

מָאן זָמֵי תְּקוּנָא דָּא, דִּדְיוּקְנָא קַדִּישָׁא, עִלָּאָה, יַקִּירָא, דְּלָא אַכְסִיף מִנַּיְהּ. מָאן זָמֵי טְמִירוּתָא (ס״א יַקִּירוּתָא) דְּקוּצִין דְּשַׂעֲרֵי דְּתַלְיָין מֵהַאי סָבָא. יְתִיב בְּעִיטָרָא דְּעִטְרִין, עִטְרִין דְּכָל עִטְרִין. עִטְרִין דְּלָא אִתְכְּלִיל בְּעִטְרִין. עִטְרִין דְּלָא כְשִׁאַר עִטְרִין. עִטְרִין, דְּעִטְרִין דְּלְתַתָּא מִתְאַזָּדָן מִנֵּהוֹן. וּבְגִין כָּךְ, הַנֵּי תְּקוּנִין, אִינּוּן תְּקוּנִין דְּלְתַתָּא מִנֵּהוֹן מִתְאַזָּדִין.

תְּקוּנֵי דְּאִתְתָּקַן, דְּאִצְטְרִיךְ לְאִתְבָּרְכָא, מָאן דְּבָעֵי בְּרָכָה. דְּכָל תְּקוּנִין דְּאִתְתָּקַן בְּקָבְלֵיהוֹן, בִּרְכָאן מִשְׁתַּכְוְזִין (לְקָבְלֵיהוֹן) וְאִתְעֲבִיד מַה דְּאִתְעֲבִיד. כְּלָא כְלִיל בְּהַנֵּי תְּקוּנִין. כְּלָא זַקְפָּן לָקָבְלֵיהּ תְּקוּנִין דְּמַלְכָּא תַּקִּיפָא, עַתִּיקָא, סְתִימָא דְּכֹלָּא. וְכֻלְּהוּ אִתְבַּסְמָן מִתְּקוּנִין אִלֵּין. (דְּמַלְכָּא עַתִּיקָא).

תָּאנָא. אִי עַתִּיק דְּעַתִּיקִין, קַדִּישָׁא דְּקַדִּישִׁין, לָא אִתְתַּקַּן בְּאִלֵּין תְּקוּנִין, לָא אִשְׁתְּכָוְזוּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין. וְכֹלָּא הֲוֵי כְּלָא הֲוֵי. וְתַנְיָא, עַד כַּמָּה זְהִירִין אִלֵּין (ס״א אִתְתַּקַּן בְּאִלֵּין כ״ג) תְּקוּנֵי דְּדִיּוּקָנָא. עַד תְּלֵיסַר (דִּלְתַתָּא), וְכָל זִמְנָא (דף קכ״ב ע״ב) דְּתְלֵיסָר אִלֵּין מִשְׁתַּכְוְזִין, זְהִירִין אִלֵּין דִּלְתַתָּא. וְכֹלָּא. בְּזִוּוּשְׁבָּנָא דְּאִלֵּין תְּלֵיסַר, אִשְׁתְּכַוְזוּ דִּיּוּקָנָא דְּמַלְכָּא עַתִּיקָא יַקִּירָא מִכֹּלָּא. כְּלָא בְּזַוְּד אִיהוּ טְמִירָא וְיַקִּירָא.

וּבְגִין דְּאִיהוּ יַקִּירָא וּטְמִירָא מִכֹּלָּא, לָא אִדְכַּר בֵּיהּ בְּאַתָּר דְּאוֹרַיְיתָא (ס״א לָא אִדְכַּר בְּאוֹרַיְיתָא), וְלָא אִתְגַּלְיָיא. וּמַה דְּיִקְנָא אִתְגַּלְיָיא. דְּיִקְנָא דְּכַהֲנָא רַבָּא עִלָּאָה. וּמֵהַאי דְּיִקְנָא, נָזְוִית לְדְיִקְנָא דְּכַהֲנָא רַבָּא דִּלְתַתָּא. (מָאי דְּיִקְנָא דְּכַהֲנָא רַבָּא) דְּיִקְנָא דְּכַהֲנָא רַבָּא בְּתַמְנָיָא תְּקוּנִין אִתְתָּקַן. וּבְגִין כַּךְ, תַּמְנָיָא תְּקוּנִין לְכַהֲנָא רַבָּא, כַּד מִשְׁזָּא נָזְוִית עַל דְּקָנֵיהּ, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקָן וְגוֹ׳.

וּמָנָא לָן. דִּכְתִיב, (תהלים קלג) שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. גַּם לְרַבּוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל דְּלְתַתָּא. דְּכָל זִמְנָא דְּכַהֲנָא רַבָּא דִּלְתַתָּא, מִשַּׁמֵּשׁ בְּכְהוּנָא רַבָּא, כַּבְיָכוֹל כֹּהֵן גָּדוֹל דְּלְעֵילָּא, מִשַּׁמֵּשׁ בְּכְהוּנָא רַבָּא.

דָּא תִּקּוּנָא זַוד, דִּדְיוֹקְנָא דְעַתִּיקָא סְתִימָא דְכֹלָּא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן, יָאוּת אַנְתְּ רִבִּי יְצְחָק, לְמֵיזֵמִי בְּיָקִירָא דְתִקּוּנֵי דִּדְיוֹקְנָא, וּסְבַר אַפֵּי דְעַתִּיק יוֹמִין, עַתִּיקָא דְעַתִּיקִין. זַכָּאָה זוּלָקָךְ, וְזַכָּאָה זוּלָקִי עִמְּכוֹן בְּעָלְמָא דְאָתֵי.

תִּקּוּנָא תְּנְיָינָא. מִתְּתָקֵן שַׁעֲרָא, מֵרֵישָׁא דְפוּמָא, עַד רֵישָׁא אֲוִזָרָא דְפוּמָא, בְּתִקּוּנָא שָׁקִיל.

קוּם רִבִּי זְוְקִיָּה, וְקָאִים בִּקְיוּמָךְ, וְאוֹקִיר יְקָרָא דְתִקּוּנָא דָּא דִּדְיוֹקְנָא קַדִּישָׁא. קָם רִבִּי זְוְקִיָּה, שָׁאֲרִי וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ מִי גָּרַם שֶׁאֲנִי לְדוֹדִי. מִשּׁוּם דְּעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ.

מִסְתַּכֵּל הֲוֵינָא, וַאֲרוּ זָמִית, נְהוֹרָא יַקִּירָא דְבוּצִינָא עִלָּאָה, נָהִיר וְסָלִיק לִתְלַת מְאָה וַזַמּשָׁה וְעֶשְׂרִין עִיבָר. וְזַד זָשׁוֹךְ הָוָה אִתְסָוֵזִי בְּהַהוּא נְהוֹרָא, כְּמַאן דְּאִתְסְוֵזִי בְּהַהוּא נַהֲרָא עַמִּיקָא, דְּמֵימוֹי מִתְפַּלְגִין, וּנְהִירִין, וַנַּגְדִּין לְכָל עִיבָר, מִמָּה דְעָלוֹי. וְסָלִיק הַהוּא נְהוֹרָא, בִּשְׁפָתָא דְיַמָּא עִלָּאָה עַמִּיקָא, דְּכָל פָּתְוִזִין טָבִין וְיַקִּירִין, בְּהַהוּא פָּתְוָזָא אִתְפַּתְוָזָן.

אֲנָא שָׁאִיל מֵהֶם (ס"א מְהוּ), פָּשְׁרָא דְזַמִּית. פָּתְוָזוּ וְאָמְרוּ, נוֹשֵׂא עָוֹן זַמִּיתָא. אָמַר, דָּא הוּא תִּקּוּנָא תְּנְיָינָא. יָתִיב. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, הָאִידָנָא אִתְקַשַּׁר (ס"א אִתְבְּסָם) עָלְמָא. בְּרִיךְ אַנְתְּ רִבִּי זְוְקִיָּה, לְעַתִּיקָא דְעַתִּיקִין.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, כֻּלְּהוּ בוּצִינִין זַבְרִין, דְּאַתְיָין בְּהַאי עִזְקָא קַדִּישָׁא. אַסְהַדְנָא עָלַי שְׁמַיָּא עִלָּאִין דְּעִלָּאִין, וְאַרְעָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה דְעִלָּאָה. דַּאֲנָא זָמִי הַשְׁתָּא, מַה דְּלָא זָמָא בַּר נָשׁ, מִיּוֹמָא דְסָלִיק מֹשֶׁה זְמָנָא תְּנְיָינָא לְטוּרָא דְסִינַי. דַּאֲנָא זָמִינָא אַנְפָּאי נְהִירִין, כְּנְהוֹרָא דִּשְׁמְשָׁא תַּקִּיפָא, דְּזָמִין לְמֵיפַּק בְּאַסְוָותָא לְעָלְמָא. דִּכְתִיב, (מלאכי ג) וְזָרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ. וְעוֹד דַּאֲנָא יְדַעְנָא דְאַנְפָּאי נְהִירִין, וּמֹשֶׁה לָא יָדַע וְלָא אִסְתַּכַּל. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (שמות לד) וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו.

וְעוֹד, דַּאֲנָא זָמִי בְּעֵינַי, תְּלִיסַר מְכִילִין גְּלִיפִין קַמָּאי, וּנְהִירִין כְּבוּצִינִין. וְכַד אִתְפָּרִישׁ כָּל זַד מִנַּיְיהוּ מִפּוּמֵיכוֹן, אִסְתָּלִיק וְאִתְתְּקַן, וְאִתְעַטָּר וְאִתְטַמַּר

בִּטְמִירוּתָא דִתְקוּנֵי דִדְיוֹקְנָא, וְכָל אַזְוָרִנִין אִשְׁתַּאֲרָן. וּבְעוֹד דְּכָל זַוְד מִתְפָּרֵשׁ בְּפוּמַיְיכוּ, נָהִיר וְאִתְעַטָּר וְיָתִיב כְּמַלְכָּא בְּגוֹ וֵילֵיהּ. וְכַד אִסְתְּיָים לְאִתְפָּרְשָׁא, סָלִיק וְאִתְעַטָּר בְּעִטָּרָא קַדִּישָׁא, וְאִתְתָּקַן וְאִתְטַמַּר, וְיָתִיב בְּתִקּוּנוֹי דִדְיוֹקְנָא קַדִּישָׁא, וְכֵן לְכָל זַוְד וְזַוְד. אִזְדָּרוּ זַבְרִין קַדִּישִׁין, דְּהָא בְּקִיּוּמָא דָּא, לָא יְהֵא עַד דְּיֵיתֵי מַלְכָּא מְשִׁיחָא.

קוּם רַבִּי זְוָקְיָה תְּנָיְינוּת, וְאוֹקִיר תִּיקוּנָא תִּלִיתָאָה, דִּדְיוֹקְנָא קַדִּישָׁא. תָּנָא, עַד לָא קָם רַבִּי זְוָקְיָה, קָלָא נָפַק וְאָמַר, אֵין מַלְאָךְ אָזַד עוֹשֶׂה שְׁתֵּי שְׁלִיחוּת. אִתְרְגִישׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַדַּאי כָּל זַוְד וְזַוְד בְּאַתְרֵיהּ. וַאֲנָא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרִי, וְרַבִּי אַבָּא, אִשְׁתְּלִים שְׁלִימָתָא עִלָּאָה.

קוּם רַבִּי זְוָקְיָה. קָם רַבִּי זְוָקְיָה, פָּתַח וְאָמַר, (ירמיה א) וָאוֹמַר אֲהָהּ יְיָ אֱלֹהִים הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי דַּבֵּר כִּי נַעַר אָנֹכִי. וְכִי יִרְמְיָה לָא הָוָה יָדַע לְמַלְלָא, וְהָא כַּמָּה מִלּוֹלִין נַפְקֵי מִפּוּמוֹי, עַד לָא אָמַר דָּא. וְהוּא אָמַר מִלָּה כְּדִיבָּא, דִּכְתִיב הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי דַּבֵּר. אֶלָּא (תְּאנָא) זַס וְשָׁלוֹם דְּאִיהוּ אָמַר עַל דָּא. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, מַה בֵּין דִּבּוּר לַאֲמִירָה. אֲמִירָה הוּא דְּלָא בָּעֵי לְאַרְמָא קָלָא, (דף קל״ג ע״א) דִּבּוּר, בָּעֵי לְאַרְמָא קָלָא, וּלְאַכְרָזָא מִלִּין.

דִּכְתִיב, (שמות כ) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר. וְתָאנָא, כָּל עָלְמָא שָׁמְעוּ הַהוּא דִּבּוּר, וְכָל עָלְמָא אִזְדַּעֲזָעוּ. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב וַיְדַבֵּר, וְלָא כְּתִיב וַיֹּאמֶר. אוֹף הָכָא כְּתִיב הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי דַּבֵּר, לְאַכְרָזָא מִלָּה וּלְאוֹכָזָא בְּרוּזַז קַדִּשָׁא לְעָלְמָא.

אִי הָכִי, הָא כְּתִיב (שמות ו) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. אֶלָּא, בְּאן הוּא נְבִיאָה עִלָּאָה כְּמֹשֶׁה, דְּלָא זָכָה בַּר נָשׁ כְּוָותֵיהּ. דְּהוּא שָׁמַע דִּבּוּר בְּהַכְרָזָה, וְלָא דְּוִזִיל, וְלָא אִזְדַּעְזָע. וּשְׁאַר נְבִיאִים אִזְדַּעֲזָעוּ, אֲפִילּוּ בַּאֲמִירָה, וְדַזְלִין בְּדְוִזִילוּ.

וְתָאנָא, תִּקוּנָא קַדְמָאָה דִּדְיוֹקְנָא, וְתִנְיָינָא לְאָתְבָא (נ״א לְאַיְיתָאָה) (ס״א לְאַכְפָּא) לְתִלִיתָאָה. דִּכְתִיב, (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ

עִם גָּבֶר. (תְּרֵין נוּסחִי) וְתָא חֲזֵי דִּתְרֵין תִּקּוּנִין קַדְמָאִין לְמֵיתֵי לְתִלִּיתָאָה הֲווֹ, דְּהוּא:

תִּקּוּנָא תִּלִּיתָאָה. מֵאֶמְצָעִיתָא דִּתְוִוזוֹת זוֹטָמָא, מִתְּוִוזוֹת תְּרֵין נוּקְבִין. נָפִיק זַד אָרְזָא, וְשַׁעֲרָא אַפְסִיק (ס"א אִתְפְּסָק) בְּהַהוּא אָרְזָא. אֲמַאי אִתְפְּסָק. מִשּׁוּם (דִּכְתִיב וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע) דְּהַאי אוֹרְזָא אִתְתָּקַן לְאַעְבָּרָא בֵּיהּ. וּבְגִין כַּךְ, יְתִיב תְּוִוזוֹת נוּקְבֵי זוֹטָמָא הַאי אוֹרְזָא. וְשַׁעֲרָא לָא אִתְרַבֵּי בְּהַאי אוֹרְזָא, מִשּׁוּם דִּכְתִיב וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, לְמֵיהַב אַעְבָּרָא עַד (עַל) פּוּמָא קַדִּישָׁא, דְּיֵימָא סָלַוְזִתִי. תָּאנָא, כַּמָּה עַרְקִיסָאוֹת מְוַזְּכָאן לְהַהוּא פּוּמָא, וְלָא אִתְגְּלֵי לְוָזַד מִנַּיְיהוּ, דְּהָא אִסְתְּלַק וְאִתְעַטָּר, יְדִיעַ וְלָא יְדִיעַ.

תָּאנָא, בִּצְנִיעוּתָא דְּסִפְרָא, מַהוּ דִּכְתִיב פֶּשַׁע. זָכוּ עוֹבֵר, לֹא זָכוּ פֶּשַׁע. (מַאי מַשְׁמַע עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, שֶׁפַּע דְּאַקְדִּים שׁ' לְפֵ', לֹא זָכוּ עוֹמֵד וְלֹא עוֹבֵר) (הַאי) בְּזָעִיר אַפִּין.

מַאי בֵּין הַאי לְהַאי. בְּזָעִיר אַפִּין, כַּד נָזְזִית הַהוּא אוֹרְזָא מִתְּוִוזוֹת נוּקְבֵי זוֹטָמוֹי, כְּתִיב, (במדבר יב) וַיִּזַּר אַף יְיָ בָּם וַיֵּלַךְ. מַאי וַיֵּלַךְ. דְּנָפִיק רוּזָא דְּרוּגְזָא מֵאִינּוּן נוּקְבֵי, וּמַאן דְּאַשְׁכַּוז קַמֵּיהּ, אָוִיל וְלָא אִשְׁתְּכַוז. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה מ) כִּי רוּזַז יְיָ נָשְׁבָּה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ (ס"א כִּי רוּזַז עָבְרָה בּוֹ וְאֵינֶנּוּ). בְּאֲרִיךְ אַפִּין כְּתִיב, (מיכה ז) וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע. וּכְתִיב, (איוב לז) וְרוּזַז עָבְרָה וַתְּטַהֲרֵם. וְתָאנָא, הָכָא כְּתִיב, עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע בְּהַהוּא אָרְזָא. הָתָם, (שמות יב) וְעָבַר יְיָ לִנְגּוֹף אֶת מִצְרַיִם.

זַכָּאָה זוּכְלָקֵיהּ דְּמַאן דְּזָכֵי לְהַאי. וְדָא הוּא תִּקּוּנָא תִּלִּיתָאָה, (דְּאוֹרְזָא) דְּדִיקְנָא יַקִּירָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא יַסְגֵּי לְאוֹטָבָא לָךְ, וְיָזְזֵי לְאַגָּנָא עָלָךְ.

וְתָאנָא, מַאי דִּכְתִיב, (ישעיה סא) שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּיְיָ, בְּעַתִּיק יוֹמִין אִתְמַר. דְּהָא הוּא זֵוְוָותָא דְּכֹלָּא. תָּאנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְגְּלֵי הַאי אוֹרְזָא דְּדִיקְנָא דְּעַתִּיק יוֹמִין. כֻּלְּהוּ מָארֵי דִּיבָּבָא וִילָלָה, וּמָארֵיהוֹן דְּדִינָא סְתִימִין וּשְׁתִיקִין,

וְלֵית דִּיפָּתַזוּ פָּטְרָא לְאַבְאָשָׁא. מִשּׁוּם דְּהַאי אוֹרְזָא אִתְגַּלְיָיא לְתַקָּנָא. וּמֵהַאי, מָאן דְּאָזִיד (נ״א דְּאָזִית) וְאָזַהַר (מִשּׁוּם דְּהַאי אוֹרְזָא סִימָנָא לְשִׁתִּיקוּתָא וּמֵהַאי הוּא מָאן דְּאָזֵי וְאָזַהַר) לְשַׁתְּקָאָה, לְהַאי אוֹרְזָא רְשִׁים, דְּהוּא סִימָנָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא.

תִּקּוּנָא רְבִיעָאָה, מִתְּתַקַּן שַׁעֲרָא (וְנָזִית) תְּזוּת פּוּמָא, מֵרֵישָׁא זָדָא לְרֵישָׁא זָדָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (מיכה ז) לִשְׁאֵרִית נַוָּזַלְתּוֹ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר (מלכים ב יט) וְנָשָׂאתָ תְּפִלָּה בְּעַד הַשְּׁאֵרִית הַנִּמְצָאָה. הַנִּמְצָאָה מַמָּשׁ. שְׁאֵרִית דִּכְתִיב, (צפניה ג) שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה.

תִּקּוּנָא זַמְּישָׁאָה. נָפֵיק אוֹרְזָא אַזָּרָא מִתְּזוּת פּוּמָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (מיכה ז) לֹא הֶזֵּזִיק לָעַד אַפּוֹ. קוּם רְבִּי יוֹסֵי. קָם רְבִּי יוֹסֵי, פָּתַזוּ וְאָמַר, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ. מַהוּ שֶׁכָּכָה לּוֹ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר (אסתר ז) וַזַּמַּת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה, שָׁכִיךְ מֵרוּגְזֵיהּ.

דָּבָר אַזַּר. שָׁכִיךְ בְּרוּגְזֵיהּ, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר יא) וְאִם כָּכָה אַתְּ עוֹשֶׂה לִי הָרְגֵנִי נָא הָרוֹג. דָּא הוּא דִּינָא דְּדִינָא. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו, רַזְּמֵי דְּרַזְּמֵי.

דָּבָר אַזַּר, שֶׁכָּכָה, שְׁמָא דְּכָלִיל כָּל שְׁמָהָן, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַעְבַּר רוּגְזֵיהּ, וַאֲנַזּוּ בֵּיהּ לְזַעֵיר אַנְפִּין, וּמַעְבִּיר עַל כָּל אִינּוּן דִּלְבַר.

דְּתַנְיָא, אָרְזָא, עִלָּאָה דְּדִיקְנָא קַדִּישָׁא, (עִלָּאָה עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִי) דְּאִיהוּ נָזִית (בְּדִיקְנֵיהּ) תְּזוּת נוּקְבֵי דְּזוֹטָמָא דְּעַתִּיקִי. וְהַאי אָרְזָא דִּלְתַתָּא. שְׁקִילָן אִינּוּן בְּכֹלָּא. דָּא (דף קל״ג ע״ב) לְעֵילָּא, וְדָא לְתַתָּא. לְעֵילָּא, עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע. לְתַתָּא, לֹא הֶזֵּזִיק לָעַד אַפּוֹ. וְתַנְיָנָן, לֹא הֶזֵּזִיק: דְּלָא אִית אֲתָר לְמִיתַב. כְּמָה דִּלְעֵילָּא יָהִיב אַתְרָא לְאַעְבָּרָא. כַּךְ לְתַתָּא, יָהִיב אֲתָר לְאַעְבָּרָא.

תָּנָא, בְּכָל אֲתָר דִּבְהַאי עַתִּיקָא טְמִירָא דְּכֹלָּא אָרְזָא אִתְגַּלְיָיא, טַב לְכֻלְּהוּ דִּלְתַתָּא, דְּהָא אִתְוַזֵּי עֵיטָא לְמֶעְבַּד טַב לְכֹלָּא. מָאן דְּסָתִים וְלָא

אִתְגַּלְיָיא, לֵית עֵיטָא, וְלֵית מָאן דְּיֵדַע לֵיהּ, אֶלָּא הוּא בִּלְחוֹדוֹי. כְּמָה דְּעֵדֶן עִלָּאָה, לֵית דְּיֵדַע לֵיהּ אֶלָּא הוּא עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין. וְעַל הַאי כְּתִיב, (תהלים צב) מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן יִתְתַּקָּנוּן עוֹבָדָךְ לְעָלְמָא דְּאָתֵי מֵעִם עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין.

תִּקּוּנָא שְׁתִיתָאָה. מִתְתַּקֵּן שַׁעֲרָא וְסָלִיק מִלַּרַע לְעֵילָּא, וְזָפֵי תַּקְרוֹבְתָּא דְּבוֹסְמָא טָבָא עַד רֵישָׁא דְּפוּמָא דִּלְעֵילָּא. וְנָזִית שַׁעֲרָא (דְּרֵישָׁא) לְרֵישָׁא דְּפָתְוָא דְּאָרְזָא תַּתָּאָה דְּפוּמָא.

קוּם רִבִּי יֵיסָא וְאַתְקִין תִּקּוּנָא דָּא. קָם רִבִּי יֵיסָא, פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה נד) וְזַסְתִּי מֵאַתֵּךְ לֹא יָמוּשׁ, וּכְתִיב (ישעיה נד) וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט אָמַר מְרַחֵם עָלָיִךְ, הַנֵּי קְרָאֵי קַשְׁיָין אַהֲדָדֵי.

וְלָא אַקְשׁוּ, דְּתָנֵינָן, אִית וֶסֶד וְאִית וֶסֶד. אִית וֶסֶד דִּלְגַו, וְאִית וֶסֶד דִּלְבַר. וֶסֶד דִּלְגַו, דָּא דְּאַמָּרָן דְּעַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, וְהוּא סָתִים בְּסִטְרָא דָּא דְּדִיקְנָא, דְּאִקְרֵי פָּאַת הַזָּקָן. וְלָא בָּעֵי בַּר נָשׁ לְזַבְּלָא הַאי סִטְרָא, מִשּׁוּם הַאי וֶסֶד דִּלְגַו דְּעַתִּיק יוֹמִין. וּבְגִין כָּךְ, בְּכֹהֵן דִּלְתַתָּא כְּתִיב בֵּיהּ, (ויקרא כא) לֹא יִקְרְחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפָאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דְּלָא לְזַבְּלָא אוֹרְחוֹי דְּוֶסֶד דְּעַתִּיקָא, דְּכֹהֵן מִסִּטְרָא דָּא קָא אָתֵי.

וְתָאנָא בְּצִנְיעוּתָא דְּסִפְרָא, בְּכֹלָּא אִצְטְרִיךְ וֶסֶד לְאִתְרַבְּאָה וּלְמִבְנֵי, וְלָא לְקִטְעָא לֵיהּ, וְלָא אִשְׁתְּצֵי מֵעָלְמָא. וְהַאי דִּכְתִיב וְזַסְתִּי מֵאִתֵּךְ לֹא יָמוּשׁ, וֶסֶד דְּעַתִּיק יוֹמִין. וּבְוֶסֶד עוֹלָם, וֶסֶד דְּאִקְרֵי וֶסֶד עוֹלָם, וְהַאי הוּא אַזְרָא דְּזֵעִיר אַנְפִּין, דִּכְתִיב, (תהלים פט) אָמַרְתִּי עוֹלָם וֶסֶד יִבָּנֶה.

וְהַאי וֶסֶד דְּעַתִּיק דְּעַתִּיקִין, הוּא וֶסֶד דִּקְשׁוֹט. וְוֶסֶד דִּקְשׁוֹט לָאו בְּזַיֵּי גּוּפָא אִתְמַר, אֶלָּא בְּזַיֵּי דִּנְשְׁמְתָא. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (מיכה ז) כִּי זָפָן וֶסֶד הוּא. דָּא הוּא תִּקּוּנָא שְׁתִיתָאָה דְּדִיקְנָא יַקִּירָא, דְּעַתִּיק דְּעַתִּיקִי.

תִּקּוּנָא שְׁבִיעָאָה. פָּסִיק שַׁעֲרָא, וְאִתְוַזַּן תְּרִין תַּפּוּזִין בְּתִקְרוֹבְתָּא דְּבוֹסְמָא, שַׁפִּירָן וְיָאִין לְמֵזַּיְיו.

פָּתַח רִבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ב) כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר וְגוֹ'. מַה תַּפּוּחַ זֶה כָּלִיל בִּתְלַת גַּוְונֵי, כַּךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, תְּרִין תַּפּוּחִין כָּלִיל שִׁיתָּא גַּוְונֵי, וּתְרֵין תַּפּוּחִין אִלֵּין, דְּאִינּוּן תִּקּוּנָא שְׁבִיעָאָה, אִינּוּן כְּלָלָא דְּכָל שִׁיתָּא תִּקּוּנִין דַּאֲמִינָא. וּבְגִינֵיהוֹן אִתְקָיֵּים (משלי טז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים.

וְתָאנָא, מַהֲנֵי תַּפּוּחִין נָפְקִין זַיִּין לְעָלְמָא, וּמְזַוְּגִין זֵידוּ לְזֵעִיר אַפִּין. כְּתִיב (במדבר ו) יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ. וּכְתִיב (משלי טז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים. בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ אִלֵּין אִינּוּן תְּרֵין תַּפּוּחִין דְּתִקְרוֹבְתָּא דְּבוּסְמָא דַּאֲמִינָא. יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ, פָּנִים דִּלְבַר, דְּכַד נָהֲרִין מִתְבָּרֵךְ עָלְמָא.

וְתָאנָא, כָּל זְמַן דְּהָנֵי בוּצִינֵי דִּלְבַר נְהִירִין, כָּל עָלְמָא מִתְבָּרֵךְ, וְלָא אִשְׁתְּכַח רוּגְזָא בְּעָלְמָא. וּמָה אִי הָנֵי דִּלְבַר כַּךְ. תְּרֵין תַּפּוּחִין דִּנְהִירִין תְּדִירָא, דְּזַהֲרָן תְּדִירָא עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

תַּנְיָא, כַּד אִתְגַּלְיָין תְּרֵין תַּפּוּחִין אִלֵּין, אִתְזְוַוּג זְעֵיר אַפִּין בְּזִוּגָא דִּלְתַתָּא, בְּזִוּגָא דִּלְתַתָּא. וְכָל אִינּוּן דִּלְתַתָּא, נְהִירִין, וְכָל עָלְמִין זַהֲרָן, וּשְׁלֵימִין מִכָּל שְׁלֵימוּתָא. וְכֻלָּא זַהֲרָן וּנְהִירִין. וְכָל טִיבוּ לָא פָּסִיק. כֻּלְהוּ אִתְמַלְיָין בְּשַׁעֲתָא זָדָא, כֻּלְהוּ זַהֲרָן בְּשַׁעֲתָא זָדָא.

תָּא חֲזֵי, פָּנִים דִּלְבַר, אִית זְמַן דְּנָהֲרִין, וְאִית זְמַן דְּלָא נָהֲרִין. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ. (תהלים סז) יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה. מִכְּלָל דְּלָא הֲווֹ תְּדִירָא. אֶלָּא כַּד אִתְגַּלְיָין תַּפּוּחִין דִּלְעֵילָּא.

תָּאנָא, אִלֵּין תַּפּוּחִין דִּסְתִימִין, נְהִירִין וְזָוְורִין תְּדִירָא. וּמִגַּוְונָן נְהִירִין לִתְלַת מְאָה וְשִׁבְעִין עִיבָּר. וְכָל שִׁיתָּא תִּקּוּנִין דַּקְדְּמָאִין דִּבְדִיקְנָא בֵּיהּ כְּלִילָן. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (מיכה ז) יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ. יָשׁוּב, מִכְּלָל דְּזִמְנִין טְמִירִין, וְזִמְנִין אִתְגַּלְיָין. הָכָא, הוּא יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ. וּבְהַאי דִּלְתַתָּא, הוּא וֶאֱמֶת. דָּא הוּא תִּקּוּנָא (דף קל"ד ע"א) שְׁבִיעָאָה, דְּכָלִיל שִׁיתָּא, בְּתְרֵין תַּפּוּחִין דִּבְעַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין.

תִּקּוּנָא תְּמִינָאָה. נָפִיק זַד זוּטָא דְּשַׁעֲרֵי סוֹחֲרָנֵיהּ דְּדִיקְנָא, וְתַלְיָין

בְּשִׁקּוּלָא עַד טַבּוּרָא. קוּם אֶלְעָזָר בְּרִי, אַתְקִין תִּקּוּנָא דָּא.

קָם רִבִּי אֶלְעָזָר (בְּרִיהּ), פָּתַח וְאָמַר, הַכֹּל תָּלוּי בְּמַזָּל, וַאֲפִילּוּ סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁבְּהֵיכָל. מִלָּה דָּא אוֹקִימְנָא בְּסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, וְהָכָא אִית לְאִסְתַּכְלָא, וְכִי הַכֹּל תָּלוּי בְּמַזָּל, וְתָנֵינָן, סֵפֶר תּוֹרָה קְדֵשׁ, וְנַרְתֵּקוֹ קְדֵשׁ, וְהַהֵיכָל קְדֵשׁ. וּכְתִיב (ישעיה ו) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, הָא תְּלַת אִינּוּן. וְסֵפֶר תּוֹרָה. לָקֳבֵלֵיהוֹן, נַרְתֵּקוֹ קְדֵשׁ, וְהַהֵיכָל קְדֵשׁ, וְהוּא קָדוֹשׁ. וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּשָׁלֹשׁ קְדוּשׁוֹת. בְּשָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת, בְּיָמִים שְׁלֹשָׁה, שְׁכִינָה בְּשָׁלֹשׁ, לְוִוזוֹת וַאֲרוֹן וְהֵיכַל בְּסֵפֶר תּוֹרָה תַּלְיָא, וְאִיהוּ תַּלְיָא בְּמַזָּל, וּכְתִיב (ירמיה י) וּמֵאוֹתוֹת הַשָּׁמַיִם אַל תֵּחָתּוּ. מָאן דְּאִיהוּ בְּקְדוּשׁוֹת הַלָּלוּ לֶהֱוֵי תַּלְיָא בְּמַזָּלָא.

אֶלָּא הָכִי אוֹקִימְנָא בְּסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, הַאי זוּטָא יַקִּירָא קַדִּישָׁא, דְּכָל שַׁעֲרֵי דְּדִיקְנָא תַּלְיָין בֵּיהּ, אִתְקְרֵי מַזָּל. מָאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּכָל קָדְשֵׁי קוֹדָשִׁין דְּקוּדְשָׁיָא, בְּהַאי מַזָּלָא תַּלְיָין. וְסֵפֶר תּוֹרָה, אַף עַל גַּב דְּאִיהוּ קָדוֹשׁ לָא זָכֵל עָלֵיהּ עֶשֶׂר קְדוּשִׁין עַד דְּעָיֵיל לְהֵיכָל. כֵּיוָן דְּעָיֵיל לְהֵיכָל, אִתְקְרֵי קָדוֹשׁ בְּעֶשֶׂר קְדוּשׁוֹת. כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא דְּלָא אִתְקְרֵי הֵיכָל, אֶלָּא כַּד אִתְזַבְּרָן עֶשֶׂר קְדוּשׁוֹת. וְתָאנָא, הַכֹּל תָּלוּי בְּמַזָּל, דְּאִיהוּ הַאי זוּטָא יַקִּירָא קַדִּישָׁא, דְּכָל שַׁעֲרִין תַּלְיָין בֵּיהּ.

אֲמַאי אִקְרֵי מַזָּל. מִשּׁוּם דְּמִנֵּיהּ תַּלְיָין מַזָּלֵי, וּמַזָּלֵי מִנֵּיהּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין. וּבְגִין כָּךְ אִיהִי תַּלְיָיא. וּבֵיהּ תַּלְיָין כָּל מִלֵּי דְּעִלְמָא עִלָּאִין וְתַתָּאִין. וַאֲפִילּוּ סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁבְּהֵיכָל, דְּמִתְעַטַּר בְּעֶשֶׂר קְדוּשׁוֹת, לָא נָפִיק מִכְּלָלֵיהּ עִם שְׁאַר קְדוּשִׁין וְכֻלְּהוּ תַּלְיָין בְּהַאי. וּמַאן דְּזָמֵי לְהַאי תִּקּוּנָא, אִתְכַּבְּשָׁן זוּוֹבֵיהוֹן מִקַּמֵּיהּ וּמִתְכַּפְיָין, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (מיכה ז) יְכִבּוֹשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן, בְּרִיךְ בְּרִי לְקוּדְשָׁא דְּקַדִּישִׁין, עַתִּיק מִכֹּלָּא.

תִּקּוּנָא תְּשִׁיעָאָה. מִתְעָרְבִין שַׁעֲרֵי עִם אִינּוּן שַׁעֲרֵי דְּתַלְיָין, וְלָא נָפְקִין דָּא מִן דָּא. קוּם רִבִּי אַבָּא, קָם רִבִּי אַבָּא וְאָמַר, אִלֵּין (אִינּוּן) שַׁעֲרֵי דְּמִתְעָרְבִין עִם אִינּוּן דְּתַלְיָין, אִקְרוֹן מְצוּלוֹת יָם. מִשּׁוּם דְּנָפְקֵי מִמּוֹתְרֵי מוֹזָא, וּמֵהַאי

אַתְרָא רְמִיו, כָּל מָאנֵי דְתַבְעִין זוּזֵי דִבְנֵי נָשָׁא וּמִתְכַּפְיָין. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, בְּרִיךְ תְּהֵא לְעַתִּיק יוֹמִין.

תִּקּוּנָא עֲשִׂירָאָה. נַוְוהִין שַׁעֲרֵי תְּזוּוֹת דִּיקְנָא, וְזַפָּיִן בִּגְרוֹנָא תְּזוּוֹת דִּיקְנָא. קוּם רִבִּי יְהוּדָה. קָם רִבִּי יְהוּדָה פָּתַוז וְאָמַר, (ישעיה ב) וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת צוּרִים וּבִמְזוּזוֹת עָפָר מִפְּנֵי פַּזַד יְיָ וְגוֹ'. מִפְּנֵי פַּזַד יְיָ, הָא אִתְיְדַע דְּמַאן דְּאִיהוּ לְבַר, פַּזַד יְיָ אִתְקְרֵי. וּמֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ, אִינּוּן שַׁעֲרֵי דִּתְזוּוֹת דִּיקְנָא, וְאִתְקְרוּן הֲדַר גְּאוֹנוֹ, תְּרֵי. תִּקּוּנָא עֲשִׂירָאָה, (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב. וְזַד סָר, דְּלָא נַפְקֵי נִיבָא מִן נִיבָא, וְזֶסֶד לְאַבְרָהָם.

תִּקּוּנָא דִּתְרֵיסָר. דְּלָא תַלְיָין שַׁעֲרֵי עַל פּוּמָא, וּפוּמָא אִתְפָּנֵי מִכָּל סִטְרִין, וְיָאִין שַׁעֲרֵי סְזוֹר סְזוֹר לֵיהּ, בְּגִין דְּלָא אִשְׁתְּכַזז טַרְזוּתָא, כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ.

טַרְזוּתָא בְּמַאי קָא מַיְירֵי. דִּינָא. בַּאֲתָר (נ"א בַּתַּר) דִּינָא טַרְזוּתָא אִשְׁתְּכַזז. וְכִי שַׁעֲרֵי דְּדִיקְנָא טִרְזָא אִינּוּן, אוֹ דִּינָא אִינּוּן, וְהָא כֻּלָּא רַזְזֵמִי אִתְזַזּוּן. אֶלָּא דְּלָא אִתְטַרְזוּ בִּישׁוּבָא (ס"א בִּנְשׁוּבָא) דְּרוּזָא דְּזֵעִיר אַפִּין.

דְּתָאנָא מֵהַאי פּוּמָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, קְדֻשִּׁים, נָשְׁבָא רוּזָא. מַאי רוּזָא. רוּזָא דְּאִיתְרַק (ס"א דְּאִתְדַּבָּק) בֵּיהּ, דְּמִתְלַבַּשׁ בֵּיהּ (נ"א דְּאִתְתַּקַּן וּמִתְלַבַּשׁ בֵּיהּ) זְעֵיר אַפִּין. וּמֵהַאי רוּזָא מִתְלַבְּשִׁין כָּל אִינּוּן דִּלְתַתָּא. וְכַד הַהוּא רוּזָא נָפִיק, אִתְפָּרַשׁ לְתִלָּתִין וְשִׁבְעָה אֶלֶף עִיבָר. וְאִתְפָּשַׁט (ס"א וְאִתְפָּרְשָׁא) כָּל זַד בִּלְזוּדוֹי לְאַתְרֵיהּ, וְכָל מָאן דְּאִתְזַזֵּי לְאִתְלַבְּשָׁא מִגֵּיהּ אִתְלַבַּשׁ. וְעַל דָּא שַׁעֲרִין לָא אִשְׁתְּכָזוּ עַל פּוּמָא קַדִּישָׁא, מִשּׁוּם דְּרוּזֵיהּ נָפִיק, וְלָא בָּעֵי מִלָּה אַזְרָא לְאִתְעָרְבָא בֵּיהּ, וּלְקָרְבָא בַּהֲדֵיהּ.

וְדָא הוּא טְמִירוּתָא דְּכֻלָּא, דְּלָא אִתְדַּבַּק לָא לְעֵילָּא וְלָא לְתַתָּא. וְהוּא סָתִים בְּסִתִימָא דְּסִתִימִין דְּלָא אִתְיְדַע. (דף קל"ד ע"ב) דָּא הוּא דְּלָא אִתְתָּקַן, וְלָא הָוָה בֵּיהּ תִּקּוּנָא. וּבְגִין כַּךְ, רוּזָא דְּנָפִיק לְבַר (ס"א דְּנָפִיק מֵהַהוּא דִּלְבַר), וּמִתְלַבְּשִׁין בֵּיהּ נְבִיאֵי מְהֵימְנֵי, אִתְקְרֵי פֶּה יְיָ. אֲבָל בְּהַאי עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין לָא אִתְפָּרַשׁ. וְלֵית מָאן דְּיֵדַע רוּזֵיהּ בַּר אִיהוּ. וּבְגִין כַּךְ שַׁעֲרוֹי שְׁקוֹלִין סוּזָרָנָא

דְּפוּמָא, וּפוּמָא אִתְפָּנֵי מִכָּל סִטְרוֹי.

וּבְהַאי אִתְרְזִיזוּ אֲבְהָתָנָא, לְאִתְלַבְּשָׁא בְּהַאי רוּזָא, דְּמִתְפַּשַּׁט לְכַמָּה עִיבָּרִין, בַּאֲתָר דְּכָל שַׁעֲרֵי שְׁקוּלִין בְּסוּזָרְנוּי. (הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (מיכה ז) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ). וְדָא הוּא תִקּוּנָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה דְּתֵרִיסָר. דְּמִכָּאן אִשְׁתְּכָלָלוּ תֵּרֵיסָר תְּוּוּמִין לְעֵילָּא. תֵּרֵיסָר תְּוּוּמִין לְתַתָּא. תֵּרֵיסָר תְּוּוּמִין לְתֵרֵיסָר שִׁבְטֵי אֲבָהָתָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ.

תִּקּוּנָא דְּתִלֵּיסָר. תַּלְיָין שַׁעֲרֵי דְּתִוּוּת דִּיקְנָא מִכָּאן וּמִכָּאן, בִּיקָרָא יָאָה, וּבִיקָרָא שַׁפִּירָא, וְזַקָפָיִן עַד טַבּוּרָא וְלָא אִתְוַוְּזָיִן מֵאַנְפֵּי תַּקְרוּבָא דְּבוּסְמָא, בַּר אִינּוּן תַּפּוּוְזִין שַׁפִּירָן וְזָוְורִין.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זַכָּאָה וְזוּלָקֵיהּ דְּמַאן דְּאִשְׁתְּכַח בְּהַאי אִדְרָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה דַּאֲנָן בֵּיהּ. זַכָּאָה וְזוּלָקֵיהּ בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. דַּאֲנָן יַתְבִין בִּקְדוּשָׁא עִלָּאָה, אֱשָׁא עִלָּאָה אַסְוַר לָן (ס"א בֵּין אֱשָׁא עִלָּאָה דְּאַסְוַר לָן) וְהָא כָּל תִּקּוּנִין עִלָּאִין (לְדִיוּקְנָא) דְּדִיקְנָא קַדִּישָׁא אִתְתָּקָנוּ, וְאִתְעַטְּרוּ וְאַסְוָרוּ לְדוּכְתַּיְיהוּ.

וְהַאי תִּקּוּנָא דְּתִלֵּיסָר, הוּא תִקּוּנָא יָאָה, דְּבֵיהּ אֲוִירָן כְּלָא. כֻּלְּהוּ מִתְכַּסְפָּן לְמִזְקַף רֵישָׁא לָקֳבֵלֵיהּ. מִגֵּיהּ תַּלְיָין כָּל אִינּוּן דְּבְוַעֵיר אַפִּין אֲוִירָן. מִגֵּיהּ תַּלְיָין עִלָּאִין וְתַתָּאִין, וְכָל גְּוָונִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין גְּוָונִין בֵּיהּ, וּבֵיהּ כְּלִילָן. וְאִיהוּ מַזָּלָא דְּמִתַּלָּא מִגֵּיהּ כְּלָא, דָּא הוּא תִקּוּנָא שְׁלִימָתָא, דְּאַשְׁלִים לְכָל תִּקּוּנִין, דָּא אַשְׁלִים לְכְלָא.

תָּאנָא, אִלֵּין תִּקּוּנִין אִקְרוֹן יְמֵי קֶדֶם, יוֹמִין קַדְמָאִין דְּקַדְמָאֵי. וְאִינּוּן דְּאִשְׁתְּכָחוּ בְּזֹעֵיר אַפִּין, אִקְרוֹן (ישעיה סג) יְמֵי עוֹלָם. וְתָאנָא, אִלֵּין יְמֵי קֶדֶם, כֻּלְּהוּ מִתְתָּקְנָן בְּתִקּוּנָא דְּדִיקְנָא דְּעַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, טְמִירָא דְּטְמִירִין (כְּלִיל בְּהוּ). וְהַאי דְּתִלֵּיסָר כְּלִיל לְהוֹן, כְּמָה דְּאִתְמַר. וְדָא יוֹמָא לָא אִתְכְּלִיל בַּהֲדַיְיהוּ, אֶלָּא הוּא כְּלִיל כְּלָא.

וּבְהַהוּא זִמְנָא דְּאִתְעַר עַתִּיק יוֹמִין בְּתִקּוּנִין דִּלְעֵילָּא, הַהוּא אִתְקְרֵי יוֹם

אָזַד, דְּבֵיהּ זַמִּין לְאוּקְיר דִּיקְנֵיהּ, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (זכריה יד) יוֹם אֶחָד הוּא יִוָּדַע לַיְיָ. הוּא בִּלְוּוּדוֹי יַתִּיר מִכֹּלָא. הוּא דְּכָלִיל כֹּלָא, הוּא דְּאִתְקְרֵי בִּשְׁמָא יְדִיעָא.

דְּתָנֵינָן, בַּאֲתָר דְּאִית יוֹם אִית לֵילָה דְּלֵית יוֹם בְּלָא לֵילָה. וּמִשּׁוּם דְּהַהוּא זִמְנָא, זְמַן יְהֵא דְּיִקָּרָא דְּדִיקְנָא, וְהוּא בִּלְוּוּדוֹי יִשְׁתְּכַח. לָא אִתְקְרֵי לָא יוֹם וְלָא לֵילָה. דְּלֵית יוֹם אִקְרֵי, אֶלָּא מִסְטְרָא דִּילָן. וְלֵית לֵילָה אִקְרֵי, אֶלָּא מִסְטְרָא דִּילָן. וּמִשּׁוּם דְּהַאי תִּקּוּנָא כָּלִיל כֹּלָא, לָא אִתְיְדַע וְלָא אִתְוַוֵּי מִנֵּיהּ, וּמִנֵּיהּ נָגִיד מִשְׁוָוא דְּרִבּוּתָא לְתֻלְיסַר עִיבָר מַבּוּעִין. לְכָל אִינּוּן דְּלְתַתָּא, דְּנָהֲרִין בְּהַהוּא מִשְׁוָוא. (אִתְתָּקָנוּ).

בִּתְלִיסָר תִּקּוּנִין אִלֵּין אִתְתַּקָּנָא דִּיקְנָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, וְאִלֵּין תִּקּוּנִין דְּבְהַאי דִּיקְנָא, מִתְתַּקְּנָן וְנָזְחָן לְכַמָּה עִיבָּר. וְלָא אִתְוַוון הֵיךְ מִתְפַּשְׁטִין וְהֵיךְ נָפְקִין, מִכֹּלָא אַסְתִּימוּ, וּמִכֹּלָא אִתְטַמָּרוּ. לֵית דְּיָדַע אֲתָר לְהַאי עַתִּיקָא, בְּפָשִׁיטוּתָא דִּלְהוֹן כְּלִילָן, כְּמָה דְּאִתְמַר, אִתְיְדַע וְלָא אִתְיְדַע. טָמִיר וְלָא טָמִיר. עָלֵיהּ אִתְקְרֵי, (ישעיה מב) אֲנִי יְיָ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן. וּכְתִיב (תהלים ק) הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ. וּכְתִיב (דניאל ז) וְעַתִּיק יוֹמִין יְתִיב. בְּאַתְרֵיהּ יְתִיב וְלֵית יְדִיעַ לֵיהּ. יְתִיב וְלָא שְׁכִיזָן, וּכְתִיב (תהלים קלט) אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי וְגוֹ'.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְזַבְרַיָּא, כַּד אִתְפָּרִיס פָּרִיסָא דָּא, דְּאַתּוּן זָמְאִן עֲלָנָא, אֲנָא זָמֵינָא דְּנָזְחוּ כָּל תִּקּוּנִין בְּגַוָּוהּ, וְנֶהֱירוּ בְּאַתָּר דָּא. וְזַד פָּרוֹכְתָּא בּוּצִינָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (ס"א בּוּסִיטָא דְּקִדּוּשָׁא), פָּרִיסָא בְּאַרְבַּע סַמְכִין, לְאַרְבַּע עִיבָּר. (דף קל"ה ע"א).

סַמְכָא זַד הוּא יָתִיב מִתַּתָּא לְעֵילָּא, וְזַד מַגְרוֹפָיָא בִּידֵיהּ. וּבְמַגְרוֹפָיָא אַרְבַּע מַפָּתְוֵי שְׁנִינָן (ס"א שַׁנְיָין) בְּכָל סִטְרוֹי. וּמִתְאַוְזָדָן פָּרְסָא, וְנָזְחִין לָהּ מֵעֵילָּא לְתַתָּא. וְכֵן לְסַמְכָא תִּנְיָינָא, וּתְלִיתָאָה וּרְבִיעָאָה. וּבֵין סַמְכָא לְסַמְכָא, אֲוִירָן תִּמְנְיסָר רַגְלֵי דְּסַמְכֵי וּמִתְנַהֲרִין בְּבוּצִינָא דִּגְלִיפָא (בְּבוּסִיטָא

דִּגְלִיפִין) בְּהַהוּא פָּרִיסָא. וְכֵן לְאַרְבַּע עִיבָּר.

וַזַּמִּינָא אִלֵּין תִּקּוּנִין דִּנְהִירִין עִלָּה, וַהֲווּ מְזַכָּאן מִכְּלִי דְּפוּמָּנָא, לְאִתְעַטָּרָא וּלְאִסְתַּלְּקָא כָּל זַוְד בְּאַתְרֵיהּ. וְכַד הֲווּ מִתְתַּקְּנָן מִפּוּמָּנָא, כָּל זַוְד וְזַוְד סָלִיק וְאִתְעַטָּר וְאִתְתָּקַן בְּהַהוּא תִּקּוּנָא דְּאִתְתְּקַן הָכָא, מִכָּל (ס״א בַּהֲבַל דְּכָל) פּוּמָּא דְּזַוְד מִינָּן. וּבְשַׁעֲתָא דְּזַוְד מִינָּן פָּתַח פּוּמָּא, לְתַקָּנָא בְּהַהוּא תִּקּוּנָא, הַהוּא תִּקּוּנָא הָוָה יְתִיב וּמְזַכֶּה לְמִלָּה דְּנָפִיק מִפּוּמֵיכוֹן, וּכְדֵין סַלְקָא בְּדוּכְתֵּיהּ וְאִתְעַטָּר.

וְכָל סַמְכִין מִכָּאן וּמִכָּאן, זַדָּאן עַל דְּשַׁמְעִין מַה דְּלָא יָדְעוּ, וְצַיְּתִין לְקַלֵּיכוֹן. כַּמָּה רְתִיכִין קַיְּימִין הָכָא בְּגִינֵּיכוֹן. זַכָּאִין אַתּוּן לְעָלְמָא דְּאָתֵי, דְּכֻלְּהוּ מִכְּלִי דְּנָפְקֵי מִפּוּמֵיכוֹן, כֻּלְּהוּ מִכְּלִין קַדִּישִׁין. מִכְּלִין כַּשְׁרָן דְּלָא אַסְטָאן לִימִינָא וּלִשְׂמָאלָא.

קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא זַדֵּי לְמִשְׁמַע, וְצַיִּית לְהָנֵי מִכְּלִי, עַד דְּהוּא אָגְמַר (ס״א אָגַּר) דִּינָא, דִּי לְעָלְמָא דְּאָתֵי תֵּימְרוּן זְמָנָא אָזָרָא כָּל הָנֵי מִכְּלִי קַדִּישִׁין. עֲלַיְּיכוּ כְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) וְזִכְךְ כְּיֵין הַטּוֹב וְגוֹ׳, דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. מַאי דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. דְּאַפֵּילּוּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי מְרַזְּשָׁן שִׂפְוָותֵיכוּ אוֹרַיְיתָא קַמַּיהּ.

הַשְׁתָּא אִתְתָּקָנוּ וְאִתְכַּוְונוּ דַּעְתָּא, לְמִתְקַן תִּקּוּנוֹי דְּזֹעִיר אַפִּין, הֵיךְ יִתְתַּקַּן, וְהֵיךְ יִתְלַבַּשׁ בְּתִקּוּנוֹי מִתִּקּוּנֵי עַתִּיק יוֹמִין, קַדִּישָׁא דְּקַדִּישִׁין, טְמִירָא דְּטִמִּירִין, טְמִירָא מִכֹּלָּא. דְּהַשְׁתָּא זוֹבָתָא (זָכְמָתָא) עֲלַיְּיכוּ, לְמִגְזַר דִּינָא קוּשְׁטָאָה יָאָה וְשַׁפִּירָא וּלְאַתְקָנָא כָּל תִּקּוּנִין עַל בֵּרְיֵיהּ.

תִּקּוּנֵי דְּזֹעִיר אַפִּין, מִתִּקּוּנֵי דַּאֲרִיךְ אַפִּין אִתְתָּקָנוּ. וְאִתְתָּשְׁטוּ תִּקּוּנוֹי מִכָּאן וּמִכָּאן, כְּזַיְּיוּ בַּר נָשׁ, לְמִשְׁלְטָא (ס״א וּמִשְׁלַּטָּא) בֵּיהּ רוּזָא דְּטִמִּירָא דְּכָל טְמִירִין. בְּגִין לְמֵיתַב עַל כּוּרְסְיָיא, דִּכְתִיב, (יזזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. כְּמַרְאֵה אָדָם: דְּכָלִיל כָּל דְּיוּקְנִין. כְּמַרְאֵה אָדָם: דְּכָלִיל כָּל שְׁמָהָן. כְּמַרְאֵה אָדָם: דְּבֵיהּ סְתִימִין כָּל עָלְמִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. כְּמַרְאֵה אָדָם: דְּכָלִיל כָּל רָזִין דְּאִתְאֲמָרוּ וְאִתְתְּקָנוּ עַד דְּלָא

אִבְּרֵי עָלְמָא, וְאַף עַל גַּב דְּלָא אִתְקַיְּימוּ.

תָּאנָא בִּצְנִיעוּתָא דְסָפָרָא, עַתִּיקָא דְעַתִּיקִין עַד לָא זַמִּין תִּקּוּנוֹי, בָּאנֵי מַלְכִין, כָּנֵס מַלְכִין, (נ״א גָּלִיף מַלְכִין) וּמְשַׁעֵר מַלְכִין, וְלָא הֲווּ מִתְקַיְּימֵי, עַד דְּדָזֵי (ס״א דְאָנַזוּ) לוֹן, וְאַצְנַע לוֹן לְבָתַר זְמְנָא, הָדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם. בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, בְּאַתָר דְּכָל דִּינִין מִתְקַיְּימִין תַּמָּן, וְכֻלְּהוּ לָא אִתְקַיְּימוּ.

עַד דְּרִישָׁא זִוָּורָא עַתִּיקָא דְעַתִּיקִין אִתְתַּקַּן. כַּד אִתְתַּקַּן, תַּקִּין כָּל תִּקּוּנִין דִּלְתַתָּא, תַּקִּין כָּל תִּקּוּנִין דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין. מִכָּאן אוֹלִיפָנָא, כָּל רֵישָׁא דְעַמָּא, דְּלָא אִתְתַּקַּן הוּא בְּקַדְמִיתָא, לֵית עַמָּא מִתְתַּקְּנָא. וְאִי אִיהוּ מִתְתַּקַּן, כֻּלְּהוּ מִתְתַּקְּנָן. וְאִי אִיהוּ לָא מִתְתַּקַּן בְּקַדְמִיתָא, לָא יַכְלִין עַמָּא לְאִתְתַּקְּנָא.

מְנָלָן. מֵעַתִּיק יוֹמִין. דְּעַד לָא אִתְתַּקַּן הוּא בְּתִקּוּנוֹי, לָא אִתְתְּקָנוּ כָּל אִינּוּן דְּבָעוּ לְאִתְתַּקְּנָא, וְכֻלְּהוּ עָלְמִין אִתְזָרְבוּ. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (בראשית לו) וַיִּמְלוֹךְ בֶּאֱדוֹם בֶּלַע בֶּן בְּעוֹר. וַיִּמְלוֹךְ בֶּאֱדוֹם, רָזָא זְדָא (ס״א יַקִּירָא) הוּא. אַתָר דְּכָל דִּינִין מִתְקַטְּרִין תַּמָּן, וְתַלְיָין, מִתַּמָּן.

בֶּלַע בֶּן בְּעוֹר, תָּאנָא הוּא גְּזֵרַת דִּינָא, תַּקִּיפָא דְתַקִּיפִין, דִּבְגִינֵיהּ מִתְקַטְּרָן אֶלֶף אַלְפִּין מָארֵי דִיבָּבָא וִילָלָה. (בראשית לו) וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה. מָאי דִּנְהָבָה. כְּלוֹמַר דִּין הָבָה. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (משלי כ) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב.

כֵּיוָן דְּסָלִיק לְאִתְיַשְּׁבָא, בֵּיהּ לָא קָאִים, וְלָא הָוָה יְכִיל לְמֵיקָם, וְכֻלְּהוּ עָלְמִין אִתְזָרְבוּ. מָאי טַעֲמָא. מִשּׁוּם דְּאָדָם לָא אִתְתַּקַּן. דְּתִקּוּנָא דְאָדָם בְּדִיוּקְנֵיהּ, כְּלִיל כֹּלָּא, וְיָכִיל (דף קל״ה ע״ב) כֹּלָּא לְאִתְיַשְּׁבָא בֵּיהּ.

וּבְגִין דְּתִקּוּנָא דָא דְאָדָם, לָא אִשְׁתְּכַח. לָא יָכִילוּ לְמֵיקָם וּלְאִתְיַשְּׁבָא, וְאִתְבְּטָלוּ. וְאִתְבְּטָלוּ סַלְקָא דַּעְתָּךְ וְהָא כֻּלְּהוּ בְּאָדָם אִתְכְּלִילָן. אֶלָּא אִתְבְּטָלוּ וְאִסְתַּלָּקוּ מֵהַהוּא תִּקּוּנָא, עַד דְּיֵיתֵי תִּקּוּנָא (נ״א דִיוּקְנָא) דְּאָדָם. וְכַד אָתָא הַאי דִיוּקְנָא, אִתְגְּלָפוּ (ס״א אִתְכְּלוּ) כֻּלְּהוּ, וְאִתְזַזָּרוּ לְקַיּוּמָא

אַזָּרָא. מִנְּהוֹן אִתְבְּסָמוּ, (ס"א מִנְּהוֹן אִתְבְּסָמוּ וְלָא אִתְבְּסָמוּ) וּמִנְּהוֹן לָא אִתְבְּסָמוּ כְּלָל.

וְאִי תֵּימָא וְהָא כְּתִיב וַיָּמָת, וַיָּמָת. דְּאִתְבְּטָלוּ לְגַמְרֵי. לָאו הָכִי, אֶלָּא כָּל מָאן דְּנָזוּזִית מִדַּרְגָּא קַדְמָאָה דְּהַוָה בֵּיהּ, קָאֲרֵי בֵּיהּ מִיתָה. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שמות ב) וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, דְּנָזַח מִדַּרְגָּא קַדְמָאָה דְּהַוָה קָם בֵּיהּ. וְכֵיוָן דְּאִתְּתָקַן אָדָם, אִתְקְרוֹן בִּשְׁמָהָן אַזָּרָנִין, וְאִתְבְּסָמוּ בְּקִיּוּמָא בֵּיהּ, וְקַיְימִין בְּדוּכְתַּייהוּ.

וְכֻלְּהוּ אִתְקְרוֹן בִּשְׁמָהָן אַזָּרָנִין מִן קַדְמָאִין, בַּר הַהוּא דְּכְתִיב בֵּיהּ, (בראשית לו) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל בַּת מַטְרֵד בַּת מֵי זָהָב. מָאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּהָנֵי לָא אִתְבְּטָלוּ כִּשְׁאַר אַזָּרָנִין. מִשּׁוּם דְּהַוָה דְּכַר וְנוּקְבָא. כְּהַאי תְּמָרָא, דְּלָא סַלְקָא אֶלָּא דְּכַר וְנוּקְבָא. וּבְגִין כָּךְ הַשְׁתָּא דְּאִשְׁתְּכָזוּ דְּכַר וְנוּקְבָא, לָא כְּתִיב בְּהוּ מִיתָה כְּאַזָּרָנִין, וְאִתְקְיְימוּ. אֲבָל לָא אִתְיְשָׁבוּ, עַד דְּאִתְּתְקַן דְּיוּקְנָא דְּאָדָם, וְכֵיוָן דְּאִתְּתְקַן דְּיוּקְנָא דְּאָדָם, אִתְזַזָּרוּ וְאִתְקְיְימוּ בְּקִיּוּמָא אַזָּרָא, וְאִתְיְישָׁבוּ.

תָּאנָא, כַּד סָלִיק בִּרְעוּתָא דְּרִישָׁא זְוָורָא, לְמֶעְבַּד יְקָרָא לִיקָרֵיהּ, תַּקִּין וְזַמִּין וְאַפִּיק מִבּוּצִינָא דְּקַרְדִּינוּתָא, וַזד נִיצוֹצָא, (נָשַׁב בֵּיהּ אִתְתּוֹקַר) (ס"א אִתְתַּקַּן וְסָלִיק רְעוּתֵיהּ) וְאִתְפַּשַּׁט לְתִלַת מְאָה וְשִׁבְעִין עִיבָּר. וְנִיצוֹצָא קָאִים, וְשָׁאֲרֵי נָפִיק אֲוִירָא דַּכְיָא וּמִתְגַּלְגְּלָא, נָשַׁב בֵּיהּ אִתְתַּקַּן. וְנָפִיק זַד גּוּלְגַּלְתָּא תַּקִּיפָא, וְאִתְפַּשַּׁט לְאַרְבַּע סִטְרִין.

וּבְהַאי אֲוִירָא דַּכְיָא, אִשְׁתְּאִיב נִיצוֹצָא וְאִתְאֲזַד, וְכָלִיל (ס"א וְאִתְכְּלִיל) בֵּיהּ. בֵּיהּ סַלְקָא דַּעְתָּךְ. אֶלָּא אִתְטַמַּר בֵּיהּ. וּבְגִין כַּךְ, הַאי גּוּלְגַּלְתָּא אִתְפַּשַּׁט בְּסִטְרוֹי, וְהַאי אֲוִירָא הוּא טָמִיר דְּטָמִירִין דְּעַתִּיק יוֹמִין, בְּרוּזָא דְּגָנִיז.

בְּהַאי גּוּלְגַּלְתָּא אִתְפַּשְׁטוּ אֶשָּׁא מִסַּטַר זַד, וַאֲוִירָא מִסַּטַר זַד. וַאֲוִירָא דַּכְיָא קָאִים עֲלֵיהּ מֵהַאי סְטָר. וְאֶשָּׁא דַּכְיָא קָאִים מֵהַאי סְטָר. מָאי אֶשָּׁא

הָכָא. אֶלָּא לָאו הוּא אֵשָׁא, אֲבָל בּוּצִינָא דָּא (נ"א נִיצוֹצָא) דְּאִתְכְּלִיל בַּאֲוִירָא דַּכְיָא, נָהִיר לְמָאתָן וְשִׁבְעִין עָלְמִין, וְדִינָא מִסְטָרוֹי אִשְׁתְּכַח, וּבְגִין דָּא, הַאי גּוּלְגַּלְתָּא, אִתְקְרֵי גּוּלְגַּלְתָּא תַּקִּיפָא.

בְּגוּלְגַּלְתָּא דָּא, יַתְבִין תִּשְׁעָה אַלְפֵי רבוא עָלְמִין, דְּנַטְלִין עֲלוֹי וְסַמְכִין עֲלוֹי. בְּהַאי גּוּלְגַּלְתָּא, נָטִיף טַלָּא מֵרִישָׁא זְעִירָא, דְּאִתְמְלֵי מִנֵּיהּ תָּדִיר. וּמֵהַאי טַלָּא דְּאַנְעַר מֵרִישֵׁיהּ זְמִינִין מֵיתַיָּיא לְאַזָּיָאָה.

וְהוּא טַלָּא דְּאִתְכְּלִיל בִּתְרֵי גַּוְונֵי, מִסִּטְרָא דְּרִישָׁא זְעִירָא, זִיוָרָא, זִיוָור בְּגַוַויהּ (ס"א בְּגַוֵּיהּ). דְּכָלִיל כֻּלְּהוּ זִיוָורֵי (וְכֻלְּהוּ זִיוָורֵי) אֲבָל כַּד אִתַּיְישְׁבָן בְּהַאי רִישָׁא דְּזְעֵיר אַפִּין, אִתְזַזֵּי בֵּיהּ סוּמָקָא. כְּהַאי בְּדוֹלְוָא דְּאִיהוּ זִיוָור, וְאִתְזַזְיָיא גַּוְונָא סוּמָקָא בְּגַוְונָא זִיוָרָא.

וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב, (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם. לְחַיֵּי עוֹלָם, בְּגִין דְּאִתְזַזְיאוּ לְהַהוּא זִיוָרָא, דְּאָתֵי מִסִּטְרָא דְּעַתִּיק יוֹמִין, אֲרִיכָא דְּאַנְפִּין. לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם, בְּגִין דְּאִתְזַזְיאוּ לְהַהוּא סוּמָקָא דְּזְעֵיר אַפִּין. וְכֹלָּא כָּלִיל בְּהַהוּא טַלָּא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה כו) כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּךָ. אוֹרוֹת: תְּרִין. וְהַהוּא טַלָּא דְּנָטִיף, נָטִיף כָּל יוֹמָא לְזַכָּקְלָא דְּתַפּוּזִים. כְּגַוְונֵי זִיוָרָא וְסוּמָקָא.

הַאי גּוּלְגַּלְתָּא אַנְהִיר בִּתְרֵי גַּוְונֵי, לְהַאי סְטָר וּלְהָאי סְטָר. וּמֵהַאי אֲוִירָא דַּכְיָא, אִתְפָּשָׁט מִגּוּלְגַּלְתָּא לְאַנְפּוֹי מְאָה וְזַמְשִׁין רבוא עָלְמִין. וּבְגִין כַּךְ אִתְקְרֵי זְעֵיר אַפִּין. וּבְשַׁעֲתָא דְּאִצְטְרִיךְ, אִתְפָּשָׁטוּ אַנְפּוֹי וַאֲרִיכִין בְּהַהוּא זִמְנָא, בְּגִין דְּאִשְׁתַּוּוֹ בְּאַנְפּוֹי דְּעַתִּיקֵי דְּעַתִּיקִין, וְזָיְיס לְעָלְמָא.

וּמֵהַאי גּוּלְגַּלְתָּא, נָפִיק זַד עִיבָּר, לְכָל אִינּוּן דִּלְתַתָּא. וְיָהֲבִי אַגָּר אוֹרָאוּתָא לְעַתִּיק יוֹמִין. כַּד עָאלִין בְּזוּשְׁבָּנָא, (דף קכ"ו ע"א) תְּזוֹת שַׁרְבִיטָא. וְלָקֵבִיל דָּא. (שמות לז) בָּקַע לַגּוּלְגֹּלֶת לְתַתָּא, כַּד עָאלִין בְּזוּשְׁבָּנָא. וְהַאי בָּקַע אַגָּר אוֹרָאוּתָא, אִשְׁתְּכַח מִנֵּיהּ לְעַתִּיק יוֹמִין.

בַּזַּלְלֵיהּ דְּגוּלְגַּלְתָּא, (ס"א בְּגוּלְגַּלְתָּא דָּא) תְּלַת זַלְלִין אִשְׁתְּכָחוּ,

דְּשַׁרְיָיא מוֹזָא בְּהוּ, וְקָרוּמָא דָּקִיק זַפָּיָא עֲלַיְיהוּ. אֲבָל לָא קְרוּמָא קְשִׁישָׁא סְתִימָא כְּעַתִּיק יוֹמִין. וּבְגִין דָּא, הַאי מוֹזָא אִתְפָּשָׁט וְנָהִיר (ס"א וְנָפִיק) לְתִלְתִין וּתְרִין שְׁבִילִין. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן.

וְתָאנָא, בִּתְלַת זַלְלִין דְּגוּלְגַּלְתָּא מוֹזָא שַׁרְיָיא. מֵזַלְלָא זַד מִתְבְּקַע (ס"א וּמִתְפַּשֵּׁט) זַד מַבּוּעָא לְאַרְבַּע סִטְרִין, וְנָפִיק מֵהַהוּא מוֹזָא דְּשַׁרְיָיא בְּהַאי זַלְלָא, תְּלָתִין וּתְרִין שְׁבִילִין רוּזִין דְּזָכְמְתָא.

מֵזַלְלָא תִּנְיָינָא, מִתְבְּקַע וּמִתְפַּשֵּׁט זַד מַבּוּעָא אַזָרָא. וּמִתְפַּתְזִין זַמְשִׁין תַּרְעִין. מֵאִלֵּין זַמְשִׁין תַּרְעִין, אִתְאַזַדָן זַמְשִׁין יוֹמִין דְּאוֹרַיְיתָא. זַמְשִׁין שְׁנִין דְּיוּבְלָא. זַמְשִׁין אֶלֶף דָּרִין, דְּזַמִּין קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָתְבָא רוּזֵיהּ לֵיהּ, וּלְשַׁרְיָיא בֵּיהּ.

מֵזַלְלָא תְּלִיתָאָה, נָפְקִין אֶלֶף אַלְפִין אַדָּרִין וְאַכְסַדְרָאִין, דְּדַעְתָּא שַׁרְיָיא עֲלַיְיהוּ, וְדָרֵי בְּהוּ. וְהַאי זַלְלָא שָׁרֵי זַלְלֵיהּ (ס"א מָדוֹרֵיהּ) בֵּין הַאי זַלְלָא וּבֵין הַאי זַלְלָא, וְאִתְמַלְיָין מִתְרִין סִטְרִין כָּל אִינּוּן אַדָּרִין. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי כד) וּבְדַעַת זַדָרִים יִמָּלְאוּ. וְאִלֵּין תְּלַת מִתְפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא, לְהַאי סִטְרָא וּלְהַאי סִטְרָא. וּבְאִינּוּן אָזוּיד כָּל גּוּפָא וְאָזוּיד בְּהוּ גּוּפָא מִכָּל סִטְרוֹי, וּבְכָל גּוּפָא אִתְפַּשְׁטָן וְאִשְׁתַּכְזָן.

תָּאנָא, בְּגוּלְגַּלְתָּא דְּרֵישָׁא, תַּלְיָין אֶלֶף אַלְפֵי רִבּוֹא וְרִבּוֹא רִבְבָן קוֹצֵי דְּשַׂעֲרֵי אוּכְמָן, וּמִסְתַּבְּכִין דָּא בְּדָא, וּמִתְעָרְבִין דָּא בְּדָא. וְלֵית זַשְׁבָּנָא לְנִימִין דְּכָל קוֹצָא וְקוֹצָא, דַּאֲזוּדָן בֵּיהּ דַּכְיָין וּמְסַאֲבָן. וּמִכָּאן אִתְאַזַדָן טַעֲמֵי אוֹרַיְיתָא, בְּדַכְיָא בִּמְסָאֲבָא. בְּכָל אִינּוּן סִטְרִין דְּאִינּוּן דַּכְיָין, בְּכָל אִינּוּן סִטְרִין דְּאִינּוּן מִסְאָבָן.

יַתְבִין קוֹצֵי מִסְתַּבְּכִין וְתַקִּיפִין. מִנְּהוֹן שְׁעִיעִין, וּמִנְּהוֹן תַּקִּיפִין. וּבְכָל קוֹצָא וְקוֹצָא, יַתְבִין נִימִין תִּלִין עַל תִּלִין. מִתְלַהֲטָן וְתַלְיָין כְּגִיבָּר תַּקִּיף, מָארֵי נַצָזוּ קְרָבִין. בְּתִקּוּנָא יָאָה בְּתִקּוּנָא שַׁפִּירָא תַּקִּיפָא (בָּזוּר כָּאֲרָזִים). רַבְרְבִין וְתַקִּיפִין. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (שיר השירים ה) בָּזוּר כָּאֲרָזִים.

מִתְתַּקְנִין קוּצִין דִּשְׂעָרִי, וְתַלְיָין תִּלִּין עַל תִּלִּין, מֵהַאי סִטְרָא לְהַאי סִטְרָא, עַל גּוּלְגַּלְתָּא. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (שיר השירים ה) קְווּצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים. וְתָאנָא יַתְבִין תִּלֵי תִּלִּין, מִשּׁוּם דִּמְשִׁיכִין מִמַּבּוּעִין סַגִּיאִין, דִּתְלַת רַהֲטֵי מוֹזָא. מִמַּבּוּעָא זַכָּלָא זַד דִּגוּלְגַּלְתָּא, אִתְמַשְׁכָן שַׂעֲרֵי בִּמְשִׁיכוּתָא, וּמִתְעָבְדִין תִּלִּין, דִּתַלְיָין מִכַּמָּה מַבּוּעִין, דְּאִתְמַשְׁכָן מֵהַאי זַכָּלָא. מֵזַכָּלָא תִּנְיָינָא, נַפָּקֵי זִמְשִׁין מַבּוּעִין, וְאִתְמַשְׁכָן שַׂעֲרֵי מֵאִינּוּן מַבּוּעִין בִּמְשִׁיכוּתָא, וְאִתְעָבְדִין תִּלִּין, דִּתַלְיָין וּמִתְעָרְבִין בְּקוּצִין אַזְרָנִין. מֵזַכָּלָא תְּלִיתָאָה, נָפְקֵי אֶלֶף אַלְפִּין אַדְרִין וְאַכְסַדְרָאִין, וְאִתְמַשְׁכָן שַׂעֲרֵי בִּמְשִׁיכוּתָא מִכֻּלְּהוּ. (וּמִתְעָבְדִין תִּלִּין עַל תִּלִּין וּמִתְעָרְבִין בְּקוּצִין אַזְרָנִין) וּבְגִין כָּךְ אִינּוּן קוּצִין, תִּלִּין עַל תִּלִּין.

וְכֻלְּהוּ מְשִׁיכָן דְּאִתְמַשְׁכָן מִתַּלַת זַכָּלִין דְּמוֹזָא דְּגוּלְגַּלְתָּא. וְכָל אִינּוּן נִימִין וְכָל אִינּוּן קוּצֵי תַּלְיָין וְזַפָּיִן לְסִטְרָא דְּאוּדְנִין. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (דניאל ט) הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמָע. וּבְהַאי תִּלִּין, תַּלְיָין (נ"א וּבְהַאי תַּלְיָין) יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, נְהוֹרָא וַזְשׁוֹכָא, רַזְמֵי וְדִינָא. וְכָל יְמִינָא וּשְׂמָאלָא תָּלֵי בְּהַאי, וְלָא בְּעַתִּיקָא.

בְּפַלְגוּתָא דְּשַׂעֲרִי, אִתְוַזֵּי זַד אוֹרְזָא דָּקִיק, דְּמִתְאַזְדָא מֵהַהוּא אָרְזָא דְּעַתִּיק יוֹמִין. וּמֵהַהוּא אָרְזָא, אִתְפָּרְשָׁן שִׁית מְאָה וּתְלֵיסָר אָרְזִין, דְּאִתְפַּלְגוּן בְּאָרְזִין דְּפָקוּדֵי דְּאוֹרַיְיתָא. דִּכְתִיב, (תהלים כה) כָּל אָרְזוֹת יְיָ וֶסֶד וֶאֱמֶת לְנוֹצְרֵי בְרִיתוֹ וְעֵדוֹתָיו.

תָּנָא, בְּכָל קוּצָא וְקוּצָא, מִתְאַזְדָן אֶלֶף אַלְפִּין מָארֵי דִּיבָּבָא וִילָלָה, דְּתַלְיָין בְּכָל קוּצָא וְקוּצָא מֵאִינּוּן תַּקִּיפִין. וּמֵאִינּוּן שְׁעִיעִין מָארֵיהוֹן דְּמַתְקְלָא, (ס"א מָארֵיהוֹן דְּרָזִימוּתָא וְאִידּוּ מַתְקְלָא בֵּינַיְיהוּ) בְּגִין כָּךְ אִית יְמִינָא וְאִית שְׂמָאלָא.

מִצְוָה דְּגוּלְגַּלְתָּא. אַשְׁגָּוזוּתָא דְּאַשְׁגָּוזוּתָא. וְלָא מִתְגַּלְיָיא, בַּר הַהוּא זִמְנָא, דְּצָרִיכִין זַיְיבַיָּא לְאִתַּפָּקְדָא, וּלְעַיְינָא בְּעוֹבְדֵיהוֹן. וְתָאנָא, כַּד אִתְגַּלְיָיא הַאי מִצְוָה, אִתְעֲרוּ כָּל מָארֵיהוֹן דְּדִינָא, וְכָל עָלְמָא בְּדִינָא אִתְמְסַר. (דף

קכ״ו ע״ב) בַּר הַהִיא שַׁעֲתָא, כַּד סְלִיקוּ צְלוֹתְהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל לְקַמֵּי עַתִּיק יוֹמִין, וּבָעֵי לְרַוָּחָא עַל בְּנוֹי, גַּלֵּי מִצְוָא דְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, וְנָהִיר בְּהַאי דְּוֹעֵיר אַפִּין, וְאִשְׁתְּכִיךְ דִּינָא.

בְּהַאי מִצְוָא, נָפִיק זַוד שַׁעֲרָא, דְּמִתְפָּשְׁטִ בֵּיהּ מִמּוֹזָא דְּאַפִּיק זַמְשִׁין תַּרְעִין. וְכַד אִתְפָּשָׁט, אִתְעֲבִיד מִצְוָא דְּאַשְׁגָּוזוּתָא, לְזַיְּיבֵי עָלְמָא, לְאִינּוּן דְּלָא מִתְכַּסְפֵי בְּעוֹבָדֵיהוֹן. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (ירמיה ג) וּמֵצַוז אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאַנְתְּ הַכָּלֵם.

וְתַנְיָא, שַׁעֲרָא לָא קָאִים בְּהַאי אַתָּר דְּמִצְוָא, בְּגִין דְּאִתְגַּלְיָיא לְאִינּוּן דְּזַוְּגִין בְּזוּוּגַיְיהוּ. וְשַׁעֲתָא דְּמִתְעַר קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאִשְׁתַּעְשָׁעָא עִם צַדִּיקַיָּיא, נְהִירִין אַנְפּוֹהִי דְּעַתִּיק יוֹמִין, בְּאַנְפּוֹי דְּוֹעֵיר אַפִּין, וּמִתְגַּלְיָא מִצְוָזִיהּ, וְנָהִיר לְהַאי מִצְוָא, וּכְדֵין אִתְקְרֵי עֵת רָצוֹן. וְכָל שַׁעֲתָא וְשַׁעֲתָא דְּדִינָא תָּלֵי, וְהַאי מִצְוָא דְּוֹעֵיר אַפִּין אִתְגַּלְיָיא, אִתְגַּלְיָיא מִצְוָא דְּעַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, וְאִשְׁתְּכִיךְ דִּינָא, וְלָא אִתְעֲבִיד.

תָּאנָא, הַאי מִצְוָא, אִתְפָּשָׁט בְּמָאתָן אֶלֶף סוּמָקֵי דְּסוּמָקֵי, דְּאִתְאַוָּדָן בֵּיהּ, וּכְלִילָן בֵּיהּ. וְכַד אִתְגַּלְיָיא מִצְוָא דְּוֹעֵיר אַפִּין, אִית רְשׁוּתָא לְכֻלְּהוּ לְזַרְבָּא. וְכַד אִתְגַּלְיָיא מִצְוָא דְּרַעֲוָא דְּרַעֲוִין, דְּנָהִיר לְהַאי מִצְוָא, כְּדֵין כֻּלְּהוּ מִשְׁתַּכְּכִין.

וְתַנְיָא, עֶשְׂרִין וְאַרְבַּע בָּתֵּי דִינִין מִשְׁתַּכְּזִין בְּהַאי מִצְוָא, וְכֻלְּהוּ אִקְרוּן נָצַוז (ס״א מִצְוָא וְכָל זַוד אִקְרֵי נָצַוז). וּבְאַתָּוון (דְּאַפִּין) רְצוּפִין (דְּאַפִּין), הוּא מָצַוז. וְאִית מָצַוז וְאִית נָצַוז דְּאִינּוּן נְצָוזִים. וְהַיְינוּ דִּתְנַן נָצַוז נְצָוזִים. וְאִינּוּן בְּמִצְוָא, וּמִתְפַּשְׁטָן מִנְּהוֹן בְּגוּפָא, בְּאַתְרִין יְדִיעָן.

תַּנְיָא, מַאי דִּכְתִיב, (שמואל א טו) וְגַם נֻצַוז יִשְׂרָאֵל לֹא יִשַּׁקֵּר וְלֹא יִנָּזֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּזֵם. הַאי רָזָא אוֹקִימְנָא, כָּל הַהוּא נָצַוז דְּאִתְפָּשַׁט בְּגוּפָא, זְמִנִּין דְּתָלֵי עַל עָלְמָא לְמִידָּן, וְתָב וּמִתְזָרֵט וְלָא עָבִיד דִּינָא, אִי תַּיְיבִין. מַאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּקָאֵי בְּדוּכְתָּא דְּאִקְרֵי אָדָם, וְיָכִיל לְאִתְזָרְטָא.

אֲבָל אִי בְּאַתָּר דְּאִתְקְרִי רֹאשׁ, (בְּהַאי מִצְוָה) אִתְוַוֵּי וְאִתַּגָּלְיָא הַאי נָצָוז, לָאו הוּא עִדָּן וַאֲתָר לְאִתְוַוְּרְטָא. מָאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּלָא הָוָה מֵאַתָּר דְּאִקְרֵי אָדָם, דְּהָא לָא אִתְגְּלֵי פַּרְצוּפָא וְוִוטָמָא, אֶלָּא מִצְוָה בִּלְוּוּדוֹי. וּבַאֲתָר דְּלָא אִשְׁתְּכַח פַּרְצוּפָא, לָא אִקְרֵי אָדָם. וּבְגִין כָּךְ לָא אָדָם הוּא לְהִתְוַוֵּם כְּנָצָוז דְּבִשְׁאַר תִּקּוּנֵי גּוּפָא.

עֵינוֹי דְּרִישָׁא, מִשְׁתַּנְיָין מִשְׁאָר עַיְינִין, שְׁרִקוּתָא דְּבַגְבָּתָא, דְּעַל רִיסֵי עַיְינִין, מְכַוְּזָן (דְּכָל עַיְינִין מְכַוְּזָן) בְּאוּכְמְתָא, תַּלְיָין תִּלִּין עַל תִּלִּין דְּשַׂעְרֵי, וְאִינּוּן תִּקּוּנָא דְּעַל עַיְינִין, בְּרִישָׁא דְּמִצְוָה, וּמִתְאַוְּדָן מִתַּרְוַוּיְיהוּ שָׁבַע מְאָה אַלְפֵי בָּארֵי דְּאַשְׁגָּוּוּתָא. (דְּעַל תְּרֵיסֵי דְּעַיְינִין).

בְּכִסּוּתָא דְּעַיְינִין, לַהֲטִין אֶלֶף וְאַרְבַּע מְאָה רְבוֹא, דְּמִתְאַוְּדָן בְּגַבְיִנִין דְּאִינְהוּ כְּסוּתָא. וְאַשְׁגָּוּוּתָא דְּעֵינָא דְּעַתִּיק יוֹמִין עָלַיְיהוּ. וּבְשַׁעֲתָא דְּסַלְקִין אִינּוּן כְּסוּתָא, אִתְוַוֵּי כְּמַאן דְּאִתְעַר מִשְּׁנָתֵיהּ, וְאִתְפַּקְּחָן עֵינוֹי, וְזָמְאן לְעֵינָא פָּקִיזָא, וְאִתְסָחָן בְּוַד וְזָוְרָא דְּעֵינָא טָבָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) רוֹוְצוֹת בָּזָלָב. מָאי בָּזָלָב. בְּוְזָוְרָא דִּלְעֵילָּא קַדְמָאָה (נ"א בְּזְזָוְרָא קַדְמָאָה דְּעֵינָא טָבָא). וּבְהַהִיא שַׁעֲתָא אַשְׁתְּכַח אַשְׁגָּוּוּתָא דְּרַזְמֵי. (ס"א וּבְגִין כָּךְ צְלוֹתָא דְּיִשְׂרָאֵל סַלְקָא בְּגִין דְּיִפָּקַח עֵינוֹי, וְיִתְסָחוּן בְּהַהוּא זְזָוְרָא).

וְעַל דָּא צַלֵּי דָּוִד, (תהלים מד) עוּרָה לָמָּה תִישַׁן יְיָ הָקִיצָה. דְּיִפָּקַח עֵינוֹי, וְיִתְסָחוּן בְּהַהוּא זְזָוְרָא. וְכָל זִמְנָא דְּעֵינוֹי לָאו מִתְפַּקְּחָן, כָּל מָארֵיהוֹן דְּדִינִין, כַּפָּיִן לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וּשְׁאַר עַמִּין שַׁלְטִין עָלַיְיהוּ. וּבְזִמְנָא דְּיִפָּקַח עֵינוֹי, יִתְסָחָן בְּעֵינָא טָבָא, וְרַזְמֵי עַל יִשְׂרָאֵל. וְאִסְתְּוַזַר (ס"א וְאִתְּוַהַר) עֵינָא, וְעָבִיד נוּקְמִין בִּשְׁאַר עַמִּין. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים לה) הָעִירָה וְהָקִיצָה. הָעִירָה: לְאִתְסָחָא בְּהַהִיא זְזָוְרָא. הָקִיצָה: לְמֶעְבַּד נוּקְמִין לְאִינּוּן דְּכַפָּיִן לוֹן.

עֵינוֹי כַּד אִתְפַּקְּחָן, אִתְוַוּון שַׁפִּירִין כְּהָנֵי יוֹנִים, בְּסוּמָק וְאוּכָם וְיָרוֹק, זְזָוִור לָא אִתְגְּלֵי, אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּאִסְתַּכַּל בְּעֵינָא טָבָא, וּמִסְתְּוַזְאן כָּל אִינּוּן גַּוְונִין, בְּהַהוּא זְזָוִור.

מֵאִינּוּן גַּוונִין דִּמְתַּגְלְיָין, נָפְקִין שִׁבְעָה עַיְינִין דְּאַשְׁגָּוזוּתָא. דְּנָפְקִי מֵאוֹכְמָא (דף קכ"ז ע"א) דְּעֵינָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם. מָאן אֶבֶן אַחַת. אוֹכְמֵתָא דְּעֵינָא.

מִסּוּמָקָא, נָפְקִין שִׁבְעָה רְהִיטִין, דְּסַמְכִין (נ"א דְּסַוְּרָן) לְסִטְרָא שְׁמָאלָא, וּמִתְכַּלְּהֵטִין בְּאֶשָּׁא דְּלִסְטְרָא צָפוֹן, וּמִתְאַוְּדָן לְאִתְפַּשְׁטָא בְּעָלְמָא, לְגַלָּאָה אָרְזִין דְּזַיְיבָיָא הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (זכריה ד) שִׁבְעָה אֵלֶּה עֵינֵי יְיָ הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ.

מִירוֹקָא, נָפְקִין שִׁבְעָה טְהִירִין (ס"א נְהִירִין) דְּקִטְרָא דְּלִסְטְרָא (נ"א רְהִיטִין דְּסַוְּרָאן לְסִטְרָא) דָּרוֹמָא, וּמִתְאַוְּדָן לְאִתְפַּשְׁטָא בְּעָלְמָא, לְגַלָּאָה אָרְזִין וְעוֹבָדִין דִּבְנֵי נָשָׁא, בֵּין טַב בֵּין בִּישׁ, דִּכְתִיב, (איוב לד) כִּי עֵינָיו עַל דַּרְכֵי אִישׁ וְגוֹ'.

וְכַד אִסְתְּוָאן בְּזִוּוָרָא, מִשְׁתַּכְּזִין כֻּלְּהוּ לְאַשְׁגָּוָזָא לְכָל מָארֵי קְשׁוֹט, לְאוֹטָבָא עָלְמָא בְּגִינֵּהוֹן. וְכָל אַשְׁגָּוזוּתָא דְּהַהוּא זִוּוָרָא, הַוֵי לְטַב עַל יִשְׂרָאֵל. וְאַשְׁגַּוז בְּסוּמָקָא לְמַאן דְּעָאקִין לְהוּ. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמות ג) רָאֹה רָאִיתִי. רָאֹה: לְאוֹטָבָא לוֹן. רָאִיתִי: לְנַקָּמָא לוֹן, מִדְּעָקִין לוֹן, וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב, (תהלים מד) עוּרָה לָמָּה תִישַׁן יְיָ הָקִיצָה אַל תִּזְנַח לָנֶצַח. עוּרָה, וְהָקִיצָה, תְּרֵי אַשְׁגָּוזוּתָא. תְּרֵי פָּקִיזִין. תְּרֵי טָבָן. רַזְמֵי וְנוּקְבִין.

גַּוונָא קַדְמָאָה, סוּמָקָא בְּגוֹ סוּמָקָא כְּלִיל וְסָתִים כָּל סוּמָקִין, מִקַּמֵּיהּ לָא אִתְזַזוֹן. סוֹזַרְנַיֵּיהּ דְּהַהוּא סוּמָקָא, אַסְוָר זַד זוּטָא אוֹכְמָא, וְאָקִיף לֵיהּ.

גַּוונָא תִּנְיָינָא, אוֹכְמָא. כְּאַבְנָא זַד דְּנָפִיק מִתְּהוֹמָא, זַד זְמַן לְאֶלֶף שָׁנִים, בְּיַמָּא רַבָּא. וְכַד נָפִיק הַאי אַבְנָא, אָתֵי רְגָשָׁא וְתַקְפָא עַל יַמָּא. וְקָלֵיהּ דְּיַמָּא, וְגַלְגַּלּוֹהִי אַזְלִין, וְאִשְׁתַּמְעוּ לְנוּנָא רַבָּא, דְּאִקְרֵי לִוְיָתָן. וְנָפִיק מִתְּהוֹמָא. וְהַאי אַבְנָא מִתְגַּלְגְּלָא בְּתוּקְפָא דְּיַמָּא, וְנָפִיק לְבַר. וְהִיא אוֹכְמָא, דְּכָל אוֹכְמִין סְתִימִין קַמֵּיהּ. (ס"א וְהָא אוּקְמוּהָ דְּכָל אוּרְזִין סְתִימִין קַמָּהּ) וְכַךְ הִיא אוֹכְמוּתָא דְּעֵינָא אוֹכְמָא, דְּכְלִיל וְסָתִים כָּל שְׁאַר אוֹכְמִין. וְסוּזַרְנַיֵּיהּ דְּהַהוּא

אוּכְמָא, אַסְוַר זַד זוּטָא סוּמָקָא, (ס״א לְסַטַּר זַד) וְאָקִיף לְהַהוּא אוּכְמָא.

גַּוְונָא תְּלִיתָאָה. יְרוֹקָא דִּירוֹקִי, דְּכֻלִּיל וְסָתִים כָּל יְרוֹקִין. וּבְסוֹזַרְנַיְיהּ דְּהַהוּא יְרוֹקָא, אַסְוָרוּ תְּרֵין זוּטִין. זוּטָא סוּמָקָא לְסַטַּר זַד. וְזַד זוּטָא אוּכְמָא לְסַטַּר זַד. וְאַקִּיפָן לְהַהוּא יְרוֹקָא.

וְכַד אִסְתְּוַר (נ״א אִתְגְּלֵי) זְוָורָא, וְאִסְתְּוָרִי עֵינָא, כָּל אִינּוּן גַּוְונִין לָא מִשְׁתַּכְוְזִין, וּמִשְׁתַּקְעִין לְתַתָּא (סוּמָקָא יְרוֹקָא אוּכְמָא). לָא אִתְזַזֵּי בַּר הַהוּא זְוָורָא, דְּנָהִיר מֵעַתִּיק יוֹמִין. וּנְהִירִין מִנַּיְיהּ כָּל אִינּוּן דִּלְתַתָּא. (נ״א הוּא).

וְלֵית גַּוְונָא אִתְזַזְיָא, בַּר הַהוּא זְוָורָא בִּלְזוּדוּי. וּבְגִין כַּךְ אִסְתְּלָקוּ כָּל מָאֲרֵיהוֹן דְּסוּמָקָא וְאוּכְמָא, דְּאִינּוּן תְּאוֹמִין כַּזְדָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ מִן הָרַחְצָה שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת. מָאי מִן הָרַחְצָה. מֵהַהוּא אַסְוָותָא דְּעֵינָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה. שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת. מִתְעָרְבָן דָּא בְּדָא, וְאִתְדַּבְּקָן דָּא בְדָא. וּמַה דְּאָמַר שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת, וְאַתְּ אַמְרַת שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת. כְּלוֹמַר, זְוָורָא דִּלְהוֹן, כְּהַהוּא זְוָורָא דְּעַיְינִין, כַּד אַסְוָון בְּזְוָורְתָא דְּעֵינָא עִלָּאָה.

וְדָא זְמִינִין לְמִנְדַּע צַדִּיקַיָּיא, לְמֵזֵי בְּרִוְזָא דְּזָכְמְתָא, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה נד) כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ. אֵימָתַי בְּשׁוּב יְיָ צִיּוֹן. וּכְתִיב (במדבר יד) אֲשֶׁר עַיִן בְּעַיִן נִרְאָה אַתָּה יְיָ, וּכְדֵין פֻּרְקִיזוּתָא דְּעַיְינִין לְטַב.

וְאִית פֻּרְקִיזוּתָא דְּעַיְינִין לְטַב. וְאִית פֻּרְקִיזוּתָא דְּעַיְינִין לְבִישׁ. לְטַב, כְּמָה דִּכְתִיב, (דניאל ט) פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שֹׁמְמוֹתֵינוּ וְגוֹ׳. וְדָא הָכָא לְטַב, וּלְבִישׁ. וּכְתִיב (ישעיה לג) עֵינֶיךָ תִּרְאֶנָה יְרוּשָׁלַם נָוֶה שַׁאֲנָן אֹהֶל בַּל יִצָּעֵן בַּל יִסַּע יְתֵדוֹתָיו לָנֶצַח וְהָא הָכָא לְטַב וּלְבִישׁ. דְּלָא אִתְעֲבִיד דָּא בְּלָא דָא.

תָּנָא בְּצִנְיעוּתָא דְּסִפְרָא, מַהוּ עֵינֶיךָ תִּרְאֶנָה יְרוּשָׁלַם נָוֶה שַׁאֲנָן. וְכִי יְרוּשָׁלַם נָוֶה שַׁאֲנָן הוּא, וְהָא כְּתִיב (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ. וּבַאֲתָר דְּאִשְׁתְּכַח צֶדֶק, לָאו שָׁקִיט, וְלָאו שַׁאֲנָן הוּא. אֶלָּא עֵינֶיךָ תִּרְאֶנָה יְרוּשָׁלַם נָוֶה שַׁאֲנָן, נָוֶה שַׁאֲנָן, לְעַתִּיק יוֹמִין אִתְמַר, (דְּיִשְׁעְיָה בְּאִלֵּין עַיְינִין) דְּהַהוּא עֵינָא

שָׁקִיט וְשַׁאֲנַן. עֵינָא דְרַזְמֵי, עֵינָא דְלָא נָטִיל מֵאַשְׁגָּוותָא דָא, לְאַשְׁגָּוותָא אַזְרָא. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב, עֵינֶךָ תִּרְאֶינָּה וְסֵר יו״ד, וְלָא עֵינֶיךָ. וּמַה דְאָמַר יְרוּשְׁלֵם וְלָא צִיּוֹן, הָכִי אִצְטְרִיךְ, לְאַכְפָיָיא (דף קכ״ז ע״ב) לְדִינָא, דְאִשְׁתְכַח בָּהּ וּלְרַזְמָא עָלָהּ.

וְתָאנָא, כְּתִיב (דברים יא) עֵינֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה, (הָדָא הוּא דִכְתִיב צָדֵק יָלִין בָּהּ דְבָּהּ דְבָּהּ אִשְׁתְכַח גְּוָרֵי דְדִינִין יַתִּיר מִכָּל שְׁאַר אַתְרֵי) (נ״א דִכְתִיב צָדֵק יָלִין בָּהּ דְבָּהּ אִשְׁתְכַח גְּוָרֵי דִינִין יַתִּיר מִכָּל שְׁאַר אַתְרֵי וְתָאנָא, כְּתִיב (דברים יא) עֵינֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה. הַשְׁתָּא עֵינֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ וּכְדֵין פָּקִיזוּתָא דְעַיְינִין בָּהּ לְטַב וּלְבִישׁ בְּגִין דְאִית בְּהוֹ יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, דִינָא וְרַזְמֵי) וּלְזִמְנָא דְאָתֵי, יִשְׁתְכַח בָּהּ עֵינָא זַד דְרַזְמֵי. עֵינָא דְעַתִּיקָא דְעַתִּיקִין הָדָא הוּא דִכְתִיב, (ישעיה נד) וּבְרַזְמִים גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ. כֵּיוָן דְאָמַר רַזְמִים, מַהוּ גְּדוֹלִים. אֶלָּא אִית רַזְמֵי, וְאִית רַזְמֵי. רַזְמֵי דְעַתִּיק דְעַתִּיקִין, אִינּוּן אִקְרוּן רַזְמִים גְּדוֹלִים. רַזְמֵי דְזְעֵיר אַנְפִּין, אִקְרוּן רַזְמִים סְתָם. (מהנ״א הוא: מְשׁוּם דְאִית בֵּיהּ יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, דִינָא וְרַזְמֵי) וּבְגִין כָּךְ וּבְרַזְמִים גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ, דְעַתִּיק יוֹמִין.

תָּאנָא בְּהָנֵי עַיְינִין, בִּתְרִין גַּוְונִין מִנַּיְיהוּ, בְּסוּמָקָא וְאוּכְמָא, שָׁרָאן תְּרֵין דִּמְעִין. וְכַד בָּעֵי קַדְשָׁא דְקוּדְשִׁין לְרַזְמָא עַל יִשְׂרָאֵל, אָזִית תְּרֵין דִּמְעִין, לְאִתְבַּסְמָא בְּיַמָּא רַבָּא. מָאן יַמָּא רַבָּא. יַמָּא דְזָכְמְתָא עִלָּאָה. כְּלוֹמַר דְּיִתְסְזוּן בְּנַהֲרָא (ס״א בְּזִוָּורָא) בְּמַבּוּעָא דְנָפִיק מֵזָכְמְתָא רַבָּא, וּמְרַזְּמִים לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל.

זוֹטָמָא. תָּאנָא בְּצִנְיעוּתָא דְסִפְרָא, זוֹטָמָא דְזְעֵיר אַנְפִּין. בְּזוֹטָמָא אִשְׁתְמוֹדַע פַּרְצוּפָא. בְּהַאי זוֹטָמָא אִתְפָּרְשָׁא מִלָּה דִכְתִיב, (שמואל ב כב) עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְגוֹ׳. עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ, בְּהַאי תִּנְנָא, אִתְכְּלִלוּ אֵשָׁא, וְגַוְזֵלֵי דְנוּרָא. דְּלֵית (ס״א בְּזוֹטָמָא אִשְׁתְמוֹדַע פַּרְצוּפָא תְּלַת שַׁלְהוֹבִין מִתּוֹקְדִין בְּנוּקְבוֹי מְהַאי זוֹטָמָא אִתְפַּשְׁטָן תְּלַת גַּוְונֵי תִּנְנָא וְאֵשָׁא וְגַוְזֵלֵי דְנוּרָא דִכְתִיב, (שמואל ב כב) עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ. וְלֵית) תִּנְנָא בְּלָא אֵשָׁא, וְלָא אֵשָׁא בְּלָא

תְּנָנָא. וְכֻלְּהוּ אִסְתְּלִיקוּ (ס"א אִתְדְּלִיקוּ) וְנָפְקִי מִזּוֹטָמוֹי.

וְתָאנָא, כַּד אִתְזַבָּרוּ תְּלַת אִלֵּין, דִּכְלִילָן בְּהַאי תְּנָנָא, דְּנָפְקִיק מִזּוֹטָמָא. אִתְקְמַט זוֹטָמָא, וְנָשִׁיב וְנָפְקִיק תְּנָנָא אוֹכְמָא וְסוּמְקָא. וּבֵין תְּרֵי (נ"א בִּתְרֵי) גַּוְונֵי. וְקָרֵינָן לֵיהּ, אַף וְזֵימָה וּמַשְׁוְזִית. וְאִי תֵּימָא אַף וְזֵימָה כְּתִיב, (דברים ט) כִּי יָגֹרְתִּי מִפְּנֵי הָאַף וְהַוֵּזִימָה, דְּאִינּוּן תְּנָנָא אוֹכְמָא וְסוּמְקָא, מַשְׁוְזִית מִנָּא לָן. דִּכְתִיב, (בראשית יג) לִפְנֵי שַׁוֵּזת יְיָ אֶת סְדוֹם וְאֶת עֲמוֹרָה. שַׁוֵּזת הַמַּשְׁוְזִית, בְּנוּרָא דְּלִיק מוֹקְדָא.

וְתָאנָא, זְמִשׁ גְּבוּרָאן אִינּוּן, בְּהַאי זְעֵיר אַנְפִּין. וְאִסְתְּלָקוּ לְאֶלֶף וְאַרְבַּע מְאָה גְּבוּרָאן. וּמִתְפַּשְׁטָאן בְּזוֹטָמוֹי. בְּפוּמָא. בִּדְרוֹעוֹי. בִּידִין. בְּאֶצְבְּעִין. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ. גְּבוּרֹת כְּתִיב, כְּתִיב הָכָא גְּבוּרוֹת, וּכְתִיב הָתָם, (דברי הימים א כט) לְךָ יְיָ הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, כַּד אִתְזַבָּרָאן כֻּלְּהוּ גְּבוּרָאן כַּוְזָדָא, אִתְקְרֵי גְּבוּרָה זְדָא.

וְכֻלְּהוּ גְּבוּרָאן, שְׁרִיאָן לְנַזְקָא מִזּוֹטָמוֹי. וּמֵהַאי תַּלְיָין, אֶלֶף (אַלְפִּין) וְאַרְבַּע מְאָה רִבּוֹא, לְכָל זַד מִנַּיְיהוּ. וּבְהַאי תְּנָנָא דְּאַפִּיק מִזּוֹטָמוֹי, תַּלְיָין אֶלֶף (אַלְפִּין רִבּוֹא) וְאַרְבַּע מְאָה (וְזָמֵשׁ) דִּסְטַר גְּבוּרָה דָּא. וְכֻלְּהוּ גְּבוּרָאן תַּלְיָין מֵהַאי זוֹטָמָא, דִּכְתִיב, (תהלים קמה) דֹּר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וְגו'. וְכַד שָׁארֵי גְּבוּרָה דָּא, כֻּלְּהוּ גְּבוּרָאן מִתְלַהֲטָן וְשָׁטָאן, (נ"א וְנַזְחִין) עַד דְּנַזְחָן לְלַהַט הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת.

כְּתִיב, (בראשית יט) כִּי מַשְׁוְזִיתִים אֲנַחְנוּ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה. וּכְתִיב (בראשית יג) לִפְנֵי שַׁוֵּזת יְיָ אֶת סְדוֹם וְאֶת עֲמוֹרָה. וּכְתִיב, (בראשית יט) וַיְיָ הִמְטִיר עַל סְדוֹם וְעַל עֲמוֹרָה. אֶלָּא הָכִי תָּאנָא, לֹא דַיָּין לָרְשָׁעִים וְכוּ', אֶלָּא דְּמְהַפָּכֵי מִדַּת רַוְזָמִים לְמִדַּת הַדִּין.

וְהֵיאַךְ מְהַפָּכֵי, וְהָא כְּתִיב (מלאכי ג) אֲנִי יְיָ לֹא שָׁנִיתִי. אֶלָּא בְּכָל זְמָנָא דְּעַתִּיק דְּעַתִּיקִי, רֵישָׁא זוֹוָרָא, (אִתְגַּלְיָיא) רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, אִתְגַּלְיָין, רַוְזָמִין רַבְּרְבִין אִשְׁתְּכָוזוּ בְּכֻלָּא. וּבְשַׁעֲתָא דְּלָא אִתְגַּלְיָיא, כָּל זַיְינִין (ס"א דִּינִין)

דְּזֵעִיר אַפַּיִן וְמִינִין, וּכְבָיְכוֹל רַזָּמֵי, עָבִיד דִּינָא, הַהוּא עַתִּיקָא דְּכֹלָּא.

דְּתַנְיָא, כַּד אִתְגַּלְיָיא עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, כֻּלְּהוּ בּוֹצִינֵי דְּאִתְקְרוּן בִּשְׁמָא דָּא, נְהִירִין. וְרַזָּמֵי אִשְׁתְּכָוזוּ בְּכֹלָּא. וּבְשַׁעֲתָא דְּלָא אִתְגְּלֵי טְמִירָא דְּטְמִירִין, וְלָא אִתְנַהֲרָן אִלֵּין בּוֹצִינֵי, מִתְעָרִין דִּינִין, וְאִתְעָבִיד דִּינָא. מָאן גָּרִים לְהַאי דִּינָא. רַעֲוָא דְּרַעֲוִין דְּלָא אִתְגְּלֵי, וּבְגִין כָּךְ מְהַפְּכִין זַיְינַיָּא רַזָּמֵי לְדִינָא. וּמָה דְּאָמַר הָכָא, מֵאֵת יְיָ מִן הַשָּׁמָיִם. בְּזֵעִיר אַפַּיִן אִתְמַר. וּמַשְׁמַע דְּכְתִיב מִן הַשָּׁמָיִם, אֵשׁ וּמַיִם. רַזָּמֵי וְדִינָא. לְאַפָּקָא מָאן דְּלֵית בֵּיהּ דִּינָא כְּלַל.

תָּאנָא, הַאי זוֹטָמָא זְעֵיר. וְכַד שָׁאֲרֵי תְּנָנָא (דף קל״ז ע״א) לְאַפָּקָא, נָפִיק בְּבְהִילוּ, וְאִתְעֲבֵד דִּינָא. וּמַאן מְעַכֵּב לְהַאי זוֹטָמָא דְּלָא יָפִיק תְּנָנָא, זוֹטָמָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, דְּהוּא אִקְרֵי אֶרֶךְ אַפַּיִם מִכֹּלָּא.

וְהַיְינוּ רָזָא דְּתָנֵינָן, (שמות לד) יְיָ יְיָ פָּסִיק טַעֲמָא בְּגַוְויְיהוּ. בְּכֻלְּהוּ אֲתָר דְּשָׁמָא אִדְכַּר תְּרֵי זִמְנֵי, פָּסִיק טַעֲמָא בְּגַוְויְיהוּ, כְּגוֹן (בראשית כב) אַבְרָהָם אַבְרָהָם. (בראשית מו) יַעֲקֹב יַעֲקֹב. (שמואל א ג) שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל. כֻּלְּהוּ פָּסִיק טַעֲמָא בְּגַוְויְיהוּ. זוּטָא מִמֹּשֶׁה, דְּלָא פָּסִיק טַעֲמָא בְּגַוְויְיהוּ. מַאי טַעֲמָא. אַבְרָהָם אַבְרָהָם, בַּתְרָאֵי שְׁלִים, קַדְמָאֵי לָא שְׁלִים, דְּהַשְׁתָּא שְׁלִים בְּעֶשֶׂר נִסְיוֹנֵי, וּבְגִין כַּךְ פָּסִיק טַעֲמָא בְּגַוְויְיהוּ, דְּהַשְׁתָּא לָא הָוָה אִיהוּ כִּדְקַדְמֵיתָא.

יַעֲקֹב יַעֲקֹב, בַּתְרָאֵי שְׁלִים, קַדְמָאֵי לָא שְׁלִים, דְּהַשְׁתָּא אִתְבָּשַׂר בְּיוֹסֵף, וְשָׁרַאת עָלֵיהּ שְׁכִינְתָּא. וְעוֹד, דְּהַשְׁתָּא אִשְׁתְּלִים בְּאַרְעָא, אִילָנָא קַדִּישָׁא כְּגַוְונָא דִּלְעֵילָּא, בִּתְרֵיסַר תְּזוּמִין, בְּשִׁבְעִין עַנְפִין, מַה דְּלָא הָוָה בְּקַדְמֵיתָא. וּבְגִינֵי כַךְ, בַּתְרָאֵי שְׁלִים, קַדְמָאֵי לָא שְׁלִים, וּפָסִיק טַעֲמָא בְּגַוְויְיהוּ. שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל, טַעֲמָא פָּסִיק בְּגַוֵּויהּ. מַאי טַעֲמָא. בַּתְרָאֵי שְׁלִים, קַדְמָאֵי לָא שְׁלִים, דְּהַשְׁתָּא הוּא נְבִיאָה, וְקוֹדֶם לָכֵן לָא הָוָה נְבִיאָה. אֲבָל מֹשֶׁה, לָא אַפָּסִיק טַעֲמָא בְּגַוְויְיהוּ, דְּמִיּוֹמָא דְּאִתְיְלִיד, שְׁלִים הָוָה.

דִּכְתִיב, (שמות ב) וַתֵּרֶא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא.

אוֹף הָכָא יֵ״ יֵ״, פָּסִיק טַעֲמָא בְּגַוְויְיהוּ, קַדְמָאָה שְׁלִים, בַּתְרָאָה שְׁלִים בְּכֻלְּהוּ. ומשֶׁה, בַּאֲתָר דִּינָא אָמַר, לְנַוְזָתָא לוֹן מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, רַוְזַמִּין לְזֵעֵיר אַנְפִּין. דְּהָכִי תָּנֵינָן, כַּמָּה זַוְילָא דְמשֶׁה, דְּאָוְזִית מְכִילָן דְּרַוְזַמֵּי לְתַתָּא. וְכַד אִתְגְּלֵי עַתִּיקָא בְּזֵעֵיר אַנְפִּין, כֻּלָּא בְּרַוְזַמֵּי אִתְוַזְוַן. וְוַזוֹטָמָא אִשְׁתְּכִיךְ, וָאֶשָּׂא וּתְנָנָא לָא נָפֵיק, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ישעיה מוז) וּתְהִלָּתִי אֶוֶזֱטָם לָךְ.

וְתָאנָא, בִּתְרִין נוּקְבִין דְּוַזוֹטָמָא, בְּוַזַד נוּקְבָא נָפֵיק תְּנָנָא, לָהֵיט, וּמִשְׁתַּקְעָא בְּנוּקְבָא דְּתְהוֹמָא רַבָּא. וּמֵוָזַד נוּקְבָא, נָפֵיק אֶשָּׂא דְּאוּקִיד בְּשַׁלְהוֹבוֹי, וּמִתְלַהֲטָא (בְּאַרְבַּע אֶלֶף) בְּאֶלֶף וְאַרְבַּע מְאָה עָלְמִין דְּבִסְטַר שְׂמָאלָא. וּמַאן דְּגָרִים לְקָרְבָא בְּהַאי, אִקְרֵי אֵשׁ יֵ״. אֶשָּׂא דְּאַכְלָא וְאוּקִיד כָּל שְׁאַר אֶשִּׁין. וְהַאי אֶשָּׂא לָא אִתְבְּסָם, אֶלָּא בְּאֶשָּׂא דְּמַדְבְּוָזָא. וְהַאי תְּנָנָא דְּנָפֵיק מִנּוּקְבָא אַוֶזָרָא, לָא אִתְבְּסָם אֶלָּא בִּתְנָנָא דְּקָרְבְּנָא. (דְּמַדְבְּוָזָא).

וְכֹלָּא תַּלְיָיא בְּוַזוֹטָמָא, בְּגִין כַּךְ כְּתִיב, (בראשית וז) וַיָּרֵוז יֵ״ אֶת רֵיוַז הַנִּיוֹוַז. דְּכֹלָּא בְּוַזוֹטָמָא תַּלְיָין, לְאָרְוָזָא הַאי וַזוֹטָמָא, בִּתְנָנָא, וְאֶשָּׂא סוּמָקָא. וּבְגִין כַּךְ אִתְקַבָּל בִּרְעָוָא. וְהַאי (הוא) דִּכְתִיב, (במדבר יב) וַיִּוָזַר אַף יֵ״. (דברים יא) וְוָזָרָה אַף יֵ״. (שמות כב) וְוָזָרָה אַפִּי. (דברים ו) פֶּן יֶוֱוֶזֶרֶה אַף יֵ״. כֹּלָּא בְּזֵעֵיר אַנְפִּין אִתְמַר, וְלָא בְּעַתִּיקָא.

תָּאנָא, כְּתִיב (דניאל ט) הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשְׁמַע הַאי (ס״א תָּאנָא בִּצְנִיעוּתָא דְּסִפְרָא דְּרָגָא (ס״א עַקִימָא) עַמִּיקָא לְמִשְׁמַע טַב וּבִישׁ וְדָא אִיהוּ) אוּדְנָא דְּאִתְעֲבִיד תְּוזוֹת שַׁעְרֵי. וְשַׁעְרֵי תַּלְיָין עָלֵיהּ. (וְאוּדְנָא הוּא לְמִשְׁמַע) וְאוּדְנָא אִתְעֲבִיד בִּרְשׁוּמֵי רְשִׁימִין לְגָאו. כְּמָה דְּעֲבִיד (ס״א דְּכָאנֵי) דַּרְגָּא בְּעַקִימָא, (לְהַאי וּלְהַאי) מָאי טַעְמָא בְּעַקִימָא. (ס״א בְּגִין דְּיִתְעַכַּב כָּלָּא לְאָעָלָא לְמוֹזָא וְיִבְוַזִין בְּמוֹזָא וְלָא בְּבֶהֱלוּ) (בְּגִין לְמִשְׁמַע טַב וּבִישׁ) וְתָאנָא, מֵהַאי עַקִימָא דְּבְגוֹ אוּדְנִין, תַּלְיָין כָּל אִינּוּן מָאנֵי דְּגַרְפָּיִן, דִּכְתִיב בְּהוּ, (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר.

בְּגַו אוּדְנָא, נָטִיף מִתְּלַת זַלְלֵי דְּמוֹזָא, לְהַאי נוּקְבָא דְּאוּדְנִין. וּמֵהַהוּא נְטִיפָא, עָיֵיל קָלָא בְּהַהוּא עַקִימָא, וְאִתְצְרִיף בְּהַהוּא נְטִיפָא, בֵּין טַב וּבֵין בִּישׁ. טָב, דִּכְתִיב, (תהלים סט) כִּי שׁוֹמֵעַ אֶל אֶבְיוֹנִים יְיָ. בִּישׁ, דִּכְתִיב, (במדבר יא) וַיִּשְׁמַע יְיָ וַיִּזַּר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְיָ.

וְהַאי אוּדְנָא סָתִים לְבַר. וַעֲקִימָא עָיֵיל לְגוֹ, לְהַהוּא נוּקְבָא דְּנָטִיפָא מִן מוֹזָא, בְּגִין לְמִכְנַשׁ קָלָא לְגָאו, דְּלָא יִפּוּק לְבַר, וִיהֵא נָטִיר וְסָתִים מִכָּל סִטְרוֹי. בְּגִין כָּךְ הוּא רָזָא. וַוי לְהַהוּא דְּמַגַּלֵי רָזִין, דְּמַאן דְּמַגַּלֵי רָזִין כְּאִלּוּ אַכְזִישׁ תִּקּוּנָא דִּלְעֵילָּא. דְּאִתְתָּקַן לְמִכְנַשׁ רָזִין, וְלָא יִפָּקוּן לְבַר.

תַּנְיָא, בְּשַׁעֲתָא דְּצַוְותָּזִין יִשְׂרָאֵל בְּעָאקָא, וְשַׁעְרֵי מִתְגַּלְיָין מֵעַל אוּדְנִין, כְּדֵין עָיֵיל קָלָא בְּאוּדְנִין, בְּהַהוּא נוּקְבָא דְּנָטִיף מִמּוֹזָא, וְכַנַּשׁ (וְבָטַשׁ) בְּמוֹזָא. וְנָפִיק בְּנוּקְבֵי דְּזוֹטָמָא. וְאִתְזְעַר זוֹטָמָא, וְאִתְזַמָּם, (ס"א וְאִתְקַמַט) וְנָפִיק אֵשָׁא וּתְנָנָא מֵאִינּוּן נוּקְבִין, וּמִתְעָרִין (דף קל"ז ע"ב) כָּל גְּבוּרָאן, וְעָבִיד נוּקְמִין.

וְעַד לָא נָפְקִין מֵאִינּוּן נוּקְבִין אֵשָׁא וּתְנָנָא, סָלִיק הַהוּא קָלָא לְעֵילָּא, וּבָטַשׁ בְּרֵישָׁא דְּמוֹזָא (ס"א בְּרֵישָׁא בְּמוֹזָא), וְנַגְדִין תְּרִין דְּמִעִין מְעַיְינִין, וְנָפַק מִנַּזִירוּ תְּנָנָא וְאֵשָׁא, בְּהַהוּא קָלָא דְּנָגִיד לוֹן לְבַר.

בְּהַהוּא קָלָא דְּעָיֵיל בְּאוּדְנִין, אִתְמַשְׁכָאן וּמִתְעָרָן (ס"א מִתְעָרְבִין) כּוּלֵי הַאי, בְּגִין כַּךְ כְּתִיב, וַיִּשְׁמַע יְיָ וַיִּזַּר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְיָ. בְּהַהִיא שְׁמִיעָה דְּהַהוּא קָלָא, אִתְעַר מוֹזָא (כלא). תָּנָא, כְּתִיב הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ, כְּלוֹמַר אַרְכִּין (ס"א אוּדְנִין). שִׁית מְאָה אֶלֶף רִבּוֹא אִינּוּן מָאריהוֹן דְּגַדְפִין, דְּתַלְיָין בְּאִלֵּין אוּדְנִין. וְכֻלָּא אִתְקְרוֹן אָזְנֵי יְיָ. וּמַה דְּאִתְמַר הַטֵּה יְיָ אָזְנְךָ, אָזְנְךָ בְּוַדַּאי אַפִּין אִתְמַר.

מִסְטְרָא דְּזַד זַלְלָא דְּמוֹזָא תַּלְיָין אוּדְנִין. וּמְזַמְּשִׁין תַּרְעִין דְּנָפְקִין מֵהַהוּא זַלְלָא, דָּא הוּא (ס"א אית) תַּרְעָא זַד, דְּנָגִיד וְנָפִיק וְאִתְפַּתַּח בְּהַהוּא נוּקְבָא דְּאוּדְנָא, דִּכְתִיב, (איוב לד) כִּי אֹזֶן מִלִּין תִּבְחָן. וּכְתִיב (תהלים ז)

וּבוּזָן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת. וּמִסְטָרָא דְּאִתְפַּשְׁטוּתָא דְּהַהוּא זַלְגָּא, דְּזַמְּשִׁין תַּרְעִין דְּאִתְפַּשְׁטוּתָא בְּגוּפָא, בַּאֲתָר דְּלִבָּא שַׁאֲרֵי, מִתְפַּשְׁטָ הַהוּא זַלְגָּא דְּזַמְּשִׁין תַּרְעִין, וְאוּדְנָא קָרֵי בֵּיהּ בְּזִוּעָה, וּבְלִבָּא קָרֵי בֵּיהּ בְּזִוּעָה, מִשּׁוּם דְּמֵאֲתָר זַד מִתְפַּשְׁטִין. (ס"א בְּהַהוּא נוּקְבָא דְּאוּדְנָא וּמִסְטָרָא דְּאִתְפַּשְׁטוּתָא דְּהַהוּא זַלְגָּא דְּזַמְּשִׁין תַּרְעִין אִתְפָּשָׁט בְּגוּפָא בַּאֲתַר דְּלִבָּא שָׁאֲרֵי וְעַל דָּא בְּאוּדְנָא קָרֵי בֵּיהּ בְּזִוּעָה וּבְלִבָּא קָרֵי בֵּיהּ בְּזִוּעָה דְּכְתִיב כִּי אֹזֶן מִלִּין תִּבְחָן וּכְתִיב בּוּזִן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת מִשּׁוּם דְּמֵאֲתָר זַד מִתְפַּשְׁטִין).

תָּאנָא בְּצִנְיעוּתָא דְּסִפְרָא, כְּמָה דְּאוּדְנָא דָּא אַבְזִין בֵּין טָב וּבֵין בִּישׁ, כַּךְ כֻּלָּא. דְּבוֹעֵיר אַפִּין אִית סִטְרָא דְּטָב וּבִישׁ. יְמִינָא וּשְׂמָאלָא. רַוָּזֵי וְדִינָא. וְהַאי אוּדְנָא כְּלִיל בְּמוּזָא וּמִשּׁוּם דְּאִתְכְּלִיל בְּמוּזָא וּבַזַּלְגָּא זַד אִתְכְּלִיל בְּקָלָא דְּעָיֵיל בֵּיהּ. וּבְאוּדְנָא קָרֵי בֵּיהּ שְׁמִיעָה. וּבְשְׁמִיעָה אִתְכְּלִיל בֵּינָה. שְׁמַע: כְּלוֹמַר, הָבֵן אִשְׁתְּכַזוּ (ס"א וְאִסְתַּכַּל) דְּכֹלָּא בְּזַד מַתְקָלָא אִתְתַּקָּל. וּמִלִּין אִלֵּין לְמָארֵיהוֹן דְּמָארִין אִתְיְהָבָן, לְמִשְׁמַע וּלְאִסְתַּכָּלָא וּלְמִנְדַּע.

תָּא זְוֵי, כְּתִיב, (זכריה ג) יְיָ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי וְגוֹ', הַאי קְרָא אִשְׁתְּמוֹדַע, דְּכַד נְבִיאָה קַדִּישָׁא, (ס"א מְהֵימָנָא) שָׁמַע, וְאִסְתָּכַּל, וְיָדַע, וְקָאִים עַל תְּקוּנִין אִלֵּין, כְּתִיב יָרֵאתִי, תַּמָּן יָאוּת הוּא לְדַזַּלְגָּא וּלְאַתְבָּר קַמֵּיהּ, הַאי בְּוֹעֵיר אַפִּין אִתְמַר.

כַּד אִסְתָּכַּל וְיָדַע מַה כְּתִיב. יְיָ פָּעָלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים זַיְּיהוּ. הַאי לְעַתִּיק יוֹמִין אִתְמַר. וּבְכֹל אֲתָר דְּיִשְׁתְּכַזוּ, יְיָ יְיָ, בְּיוּ"ד הֵ"א תְּרֵי זְמָנִין, אוֹ בְּאָלֶף דָּלֶ"ת, וְיוּ"ד הֵ"א, זַד לְוְעֵיר אַפִּין, וְזַד לְעַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין. וְאַף עַל גַּב דְּכֻלְּהוּ זַד, וְזַד שְׁמָא אִקְרוּ.

וְתָנֵינָן אֵימָתַי אִקְרֵי שֵׁם מָלֵא. בְּזִמְנָא דִּכְתִיב יְיָ אֱלֹהִים. דְּהַאי הוּא שֵׁם מָלֵא דְּעַתִּיק דְּכֹלָּא, וְדִוְעֵיר אַנְפִּין. וְכֹלָּא הוּא שֵׁם מָלֵא אִקְרֵי. וּשְׁאַר לָא אִקְרֵי שֵׁם מָלֵא, כְּמָה דְּאוּקִימְנָא, (בראשית ב) וַיִּטַּע יְיָ אֱלֹהִים, שֵׁם מָלֵא בִּנְטִיעוּת גִּנְתָּא. וּבְכָל אֲתָר, יְיָ אֱלֹהִים, אִתְקְרִיָא שֵׁם מָלֵא. יְיָ יְיָ, כֹּלָּא הוּא

בִּכְלָלָא. וְהַהוּא זִמְנָא אִתְעָרוּן רַזָּזִמִּין בִּכְלָא.

יְיָ פָּעָלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים זַיְיהוּ, לְעַתִּיק יוֹמִין אִתְמַר. מָאן פָּעָלְךָ. זְעֵיר אַפִּין. בְּקֶרֶב שָׁנִים, אִינּוּן שָׁנִים קַדְמוֹנָיוּת, דְּאִקְרוּן יְמֵי קֶדֶם, וְלָא אִקְרוּן שְׁנוֹת עוֹלָם. שָׁנִים קַדְמוֹנָיוּת אִינּוּן יְמֵי קֶדֶם. שְׁנוֹת עוֹלָם אִלֵּין יְמֵי עוֹלָם. וְהָכָא בְּקֶרֶב שָׁנִים, מָאן שָׁנִים. שָׁנִים קַדְמוֹנָיוּת. זַיְיהוּ לְמַאן. זַיְיהוּ לְזְעֵיר אַפִּין. דְּכָל נְהִירוּ דִילֵיהּ מֵאִינּוּן שָׁנִים קַדְמוֹנָיוּת אִתְקַיָּימוּ, וּבְגִין כָּךְ אָמַר זַיְיהוּ. בְּרוּגָז רַזֵּם תִּזְכּוֹר, לְהַהוּא וֶזֶסֶד עִלָּאָה דְּעַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, דְּבֵיהּ אִתְעַר רַזָּזִמִּין לְכָלָא, לְמַאן דְּבָעֵי לְרַזָּמָא, וּלְמַאן דְּיֵאוֹת לְרַזָּמָא.

תָּאנָא, אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, אַסְהַדְנָא עָלַי שְׁמַיָּא, וּלְכָל אִלֵּין דְּעָלְנָא לַיְימִין. דְּזַזָּאן מִלִּין אִלֵּין, בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. וְזַזָּאן בְּלִבָּאי מִלָּי, וּבְגוֹ פָּרוּכְתָּא עִלָּאָה דְּפָרִיסָא עֲלָנָא, מִתְטַמְּרִין, וְסַלְקִין, וְגָנְיָז לְהוּ עַתִּיקָא דְּכָלָא, גָּנִיז וְסָתִים מִכֹּלָּא. וְכַד שָׁרֵינָא לְמַלְלָא, לָא הֲוֹו יַדְעִין זַבְרַיָּא, דְּכָל הַנֵּי מִלִּין קַדִּישִׁין מִתְעָרִין הָכָא. זַכָּאָה וזוּלְקֵיכוֹן זַבְרַיָּיא דְּהָכָא. וְזַכָּאָה וזוּלְקִי עִמְּכוֹן, בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

פָּתַח רִבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'. מָאן עַמָּא קַדִּישָׁא כְּיִשְׂרָאֵל, דִּכְתִיב בְּהוּ (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ, דִּכְתִיב (שמות טו) מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ. מִשּׁוּם דְּאִתְדַּבְקוּתָא דִּלְהוֹן הוּא בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא בְּעָלְמָא דֵּין. וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי יַתִּיר מֵהָכָא. (דף קל"ט ע"א) דְּהָתָם לָא מִתְפָּרְשָׁן מִנֵּיהּ, מֵהַהוּא צְרוֹרָא דְּצְרִירִין בֵּיהּ צַדִּיקַיָּא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ, וְלָא כְּתִיב הַדְּבֵקִים לַיְיָ, אֶלָּא בַּיְיָ מַמָּשׁ.

תָּאנָא, כַּד נָזְזִית מִן דִּיקְנָא יַקִּירָא עִלָּאָה, דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סָתִים וְטָמִיר מִכֹּלָּא, מִשְׁזָּא דִּרְבוּת קַדִּישָׁא, לְדִיקְנָא דְּזְעֵיר אַפִּין. אִתְתַּקַּן דִּיקְנָא דִילֵיהּ, בְּתִשְׁעָה תִקּוּנִין. וּבְשַׁעֲתָא דְּנָהִיר דִּיקְנָא יַקִּירָא דְּעַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, בְּהַאי דִּיקְנָא דְּזְעֵיר אַפִּין, נָגְדִין תְּלֵיסַר מַבּוּעִין דְּמִשְׁזָּא עִלָּאָה, בְּהַאי דִּיקְנָא. וּמִשְׁתַּכְזִין בֵּיהּ, עֶשְׂרִין וּתְרֵין תִּקּוּנִין. וּמִנֵּיהּ נָגְדִין, עֶשְׂרִין וּתְרֵין אַתְוָון (ס"א

דְּאוֹרַיְיתָא) דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. (נ״א וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, מִשּׁוּם דְּאִתְדַּבְּקוּתָא דִּילְהוֹן הוּא בִּשְׁמָא קַדִּישָׁא בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי יַתִּיר מֵהָכָא דְּהָתָם לָא מִתְפָּרְשִׁין מֵהַהוּא צְרוֹרָא דְּזַוֵּי דְּצָרוֹרִין בֵּיהּ צַדִּיקַיָּיא הָדָא הוּא דִּכְתִיב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ בַּיְיָ מַמָּשׁ עֲלַייכוּ כְּתִיב אֲשֶׁרֵיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךְ עַם נוֹשָׁע בַּיְיָ וּכְתִיב מִי כָמוֹךְ בָּאֵלִים יְיָ הַשְׁתָּא אִתְכַּוונוּ דַּעְתָּא לְאוּקוֹרֵי לְמַלְכָּא וּלְאוּקִיר יְקָרָא דְּדִיקְנָא קַדִּישָׁא דְּמַלְכָּא, תָּנָא מִתְתָּקֵן דִּיקְנָא עִלָּאָה דִּיקְנָא קַדִּישָׁא בט׳ תִּקּוּנִין וְדָא אִיהוּ דִּיקְנָא דְּזְעֵיר אַנְפִּין וְכַד נָזְזִית מִן דִּיקְנָא יַקִּירָא עִלָּאָה דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא בְּהָאי דִּיקְנָא דְּזְעֵיר אַנְפִּין נָגְדִין י״ג מַבּוּעִין דְּמִשְׁזָּא עִלָּאָה בְּהָאי דִּיקְנָא וּמִשְׁתַּכְזִין בֵּיהּ כ״ב תִּקּוּנִין וּמִגַּיהּ נָגְדִין כ״ב אַתְוָון דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא).

וְאִם תֹּאמַר דִּיקְנָא לָא אִשְׁתְּכַזּז, וְלֹא אָמַר שְׁלֹמֹה אֶלָּא (שיר השירים ה) לְזָזָיו. (וְלָא קָאֲרֵי דִּיקְנָא) אֶלָּא הָכִי תָּאנָא בְּצַנְיעוּתָא דְּסִפְרָא, כָּל מַה דְּאִטְמַר וְגָנִיז, וְלָא אִדְכַּר וְלָא אִתְגַּלְיָיא. הַהוּא מִלָּה הֲוֵי עִלָּאָה וְיַקִּירָא מִכֹּלָּא, (מִשּׁוּם) וּבְגִין דָּא הוּא סָתִים וְגָנִיז. וְדִיקְנָא מִשּׁוּם דְּהוּא שְׁבָזָא וּשְׁלֵימוּתָא, וְיַקִּירוּתָא מִכָּל פַּרְצוּפָא, גַּנָּזֵיהּ קְרָא, וְלָא אִתְגַּלְיָיא.

וְתָאנָא, הַאי דִּיקְנָא דְּאִיהוּ שְׁלֵימוּתָא דְּפַרְצוּפָא וְשַׁפִּירוּתָא דְּזְעֵיר אַנְפִּין, נָפִיק מֵאוּדְנוֹי, וְנָזְזִית וְסָלִיק וְזָקֵי, בְּתַקְרוֹבָא דְּבוּסְמָא. מָאי תַּקְרוֹבָא דְּבוּסְמָא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שיר השירים ה) לְזָזָיו כַּעֲרוּגַת הַבּוֹשֶׂם (וְלֹא עֲרוּגוֹת). בְּתִשְׁעָה תִּקּוּנִין, אִתְתָּקַן הַאי דִּיקְנָא דְּזְעֵיר אַנְפִּין. בְּשַׁעֲרֵי (דְּדִיקְנָא) אוּכְמֵי, מִתַּתְקְנָא בְּתִקּוּנָא שַׁפִּיר. כְּגַבָּר תַּקִּיף שַׁפִּיר לְמֵזָזֵי. דִּכְתִיב, (שיר השירים ה) בָּזוּר כְּאָרָזִים.

תִּקּוּנָא קַדְמָאָה. מִתַּתְקְנָא מִלְּעֵילָּא, וְנָפִיק הַהוּא נִיצוֹצָא בּוּצִינָא דְּקַרְדִּינוּתָא, וְנָפִיק מִכָּלָּא דַּאֲוִירָא דַּכְיָא, וּבָטַשׁ בִּתְזוּת שַׁעֲרָא דְּרֵישָׁא, מִתְּזוּת קוֹצִין דְּעַל אוּדְנִין. וְנָזְזִית מִבַּקְמֵי פָּתְזָא דְּאוּדְנִין נִימֵי עַל נִימֵי, עַד רֵישָׁא דְּפוּמָא.

תִּקּוּנָא תְּנָיְינָא. נָפַיק שַׁעֲרָא, וְסָלִיק מֵרֵישָׁא דְּפוּמָא, עַד רֵישָׁא אַוְזָרָא דְּפָתְוָא דְּפוּמָא. וְנָוְזִית מִתְּוזוֹת פּוּמָא, עַד רֵישָׁא אַוְזָרָא, נִימִין עַל נִימִין, בְּתִקּוּנָא שַׁפִּירָא.

תִּקּוּנָא תְּלִיתָאָה. מֵאֲמְצָעִיתָא דְּתִוזוֹת זוֹטָמָא, מִתְּוזוֹת תְּרֵין נוּקְבִין, נָפַיק זַד אָרְזָא, וְשַׁעֲרִין זְעִירִין תַּקִּיפִין, מַלְיָין לְהַהוּא אָרְזָא, וּשְׁאַר שַׁעֲרִין מַלְיָין מֵהַאי גְּיסָא, וּמֵהַאי גְּיסָא, סוֹזַרְנֵיהּ דְּהַהוּא אָרְזָא. וְאָרְזָא לָא אִתְוַזֵּי לְתַתָּא כְּלַל, אֶלָּא הַהוּא אָרְזָא דִּלְעֵילָּא, דְּנָוְזִית עַד רֵישָׁא דְּשַׁפְוָותָן, וְתַמָּן שְׁקִיעָא הַהוּא אָרְזָא.

תִּקּוּנָא רְבִיעָאָה. נָפַיק שַׁעֲרָא, וְאִתְתָּקַן, וְסָלִיק וְזָפֵי בְּעִלְעוֹי דְּתִקְרוֹבָא דְּבוּסְמָא.

תִּקּוּנָא וַזְמִשָּׁאָה. פָּסִיק שַׁעֲרָא, וְאִתְוַזְיָין תְּרֵין תַּפּוּזִין, מִכָּאן וּמִכָּאן, סוּמָקָן כְּהַאי וַרְדָּא סוּמָקָא. וּמִתְכַּלְּהָטָן בְּמָאתָן וְשִׁבְעִין עָלְמִין, דְּמִתְכַּלְּהָטִין מִתַּמָּן (ס"א מִנְּהוֹן).

תִּקּוּנָא שְׁתִיתָאָה. נָפַק שַׁעֲרָא כְּזַד זוֹטָא בְּסַוְזָרְנֵיהּ דְּדִיקְנָא, וְתַלְיָין עַד רֵישָׁא דְּמֵעוֹי, וְלָא נָוְזִית עַד טַבּוּרָא.

תִּקּוּנָא שְׁבִיעָאָה. דְּלָא תַלְיָין שַׁעֲרֵי עַל פּוּמָא, וּפוּמָא אִתְפָּנֵי מִכָּל סְטָרוֹי. וַיְתְבִין שַׁעֲרֵי בְּתִקּוּנָא סְוזוֹר סְוזוֹר לֵיהּ.

תִּקּוּנָא תְּמִינָאָה. דְּנָוְזִתִין שַׁעֲרֵי בִּתְוזוֹת דִּיקְנָא, דְּמִוְזַפְיָין קְדָלָא, דְּלָא אִתְוַזְיָא. כֻּלְּהוּ שַׁעֲרֵי דְּקִיקִין, נִימִין עַל נִימִין. מַלְיָין מִכָּל סְטָרוֹי.

תִּקּוּנָא תְּשִׁיעָאָה. (מִתְעָרְבִין שַׁעֲרֵי עִם אִינּוּן) דְּמִתְוַזְבְּרָן (נ"א אִתְמַשְׁכָן) שַׁעֲרֵי כֻּלְּהוּ בְּשִׁקּוּלָא מְעַלְיָיא, (ס"א מַלְיָיא) עַד (נ"א עִם) אִינּוּן שַׁעֲרֵי דְּתַלְיָין. כֻּלְּהוּ בְּשִׁקּוּלָא שַׁפִּיר, כְּוַזַד גִּיבָּר תַּקִּיף, מָארֵי נָצָוזוּ קְרָבִין.

בְּתִשְׁעָה תִּקּוּנִין אִלֵּין, נָגְדִין וְנָפְקִין ט׳ מַבּוּעִין דְּמִשָּׁוזוּ רְבוּת דִּלְעֵילָּא. וּמֵהַהוּא מְשָׁוזוּ רְבוּת, נָגְדִין לְכָל אִינּוּן דִּלְתַתָּא. תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין אִלֵּין אִשְׁתְּכָוזוּ

בְּדִיקְנָא דָּא. וּבִשְׁלֵימוּת תִּקּוּנָא דִּדִיקְנָא דָּא, אִתְקְרֵי (בַּר נָשׁ לְתַתָּא) גְּבַר תַּקִּיף. דְּכָל מָאן דְּזָמֵי דִּיקְנָא כַּיְימָא בְּקִיּוּמֵיהּ, תַּלְיָיא בֵּיהּ גְּבוּרָה תַּקִּיפָא. עַד כָּאן תִּקּוּנָא דִּדִיקְנָא עִלָּאָה דְּזֵעֵיר אַפִּין.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, קוּם בְּרִי (קַדִּישָׁא), סַלְסֵל תִּקּוּנָא דִּדִיקְנָא (נ״א דְּמַלְכָּא) קַדִּישָׁא, בְּתִקּוּנוֹי אִלֵּין. (דף קל״ט ע״ב) קָם רִבִּי אֶלְעָזָר, פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קיז) מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַּמֶּרְחָב יָהּ וְגוֹ׳. עַד מִבְּטוֹזַ בִּנְדִיבִים. תָּנָא, הָכָא תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין דִּבְדִיקְנָא דָּא. לְהָנֵי תִּקּוּנִין אִצְטְרִיךְ דָּוִד מַלְכָּא, בְּגִין לְנַצְּחָא לִשְׁאַר מַלְכִין, וּלְשֵׁאַר עַמִּין.

תָּא חֲזֵי, כֵּיוָן דְּאָמַר הֲנֵי תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין, לְבָתַר אָמַר כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם. אָמַר, הֲנֵי תִּקּוּנִין דַּאֲמִינָא, לְמַאי אִצְטְרִיכְנָא. מִשּׁוּם דְּכָל גּוֹיִם סְבָבוּנִי. וּבְתִקּוּנָא דִּדִיקְנָא דָּא, תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין, דְּאִינּוּן שֵׁם יְיָ, אַשֵּׁיצִינּוּן מִן עָלְמָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם.

וְתָנָא בְּצִנִּיעוּתָא דְּסִפְרָא, תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין אָמַר דָּוִד, הָכָא, שִׁיתָּא אִינּוּן בְּשִׁמְא קַדִּישָׁא. דִּשְׁית שְׁמָהָן הֲוֹוּ, וּתְלַת אָדָם. וְאִי תֵּימָא תְּרֵין אִינּוּן. תְּלָתָא הֲוֹוּ, דְּהָא נְדִיבִים בִּכְלַל אָדָם הֲוֹוּ.

תָּנָא שִׁיתָּא שְׁמָהָן, דִּכְתִיב: מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ, זֵד. עָנָנִי בַּמֶּרְחָב יָהּ, תְּרֵין. יְיָ לִי לֹא אִירָא, תְּלַת. יְיָ לִי בְּעוֹזְרָי, אַרְבַּע. טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ, וְזַמְשָׁה. טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ, שִׁיתָּא. אָדָם תְּלַת, דִּכְתִיב: יְיָ לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם, זֵד. טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטוֹזַ בָּאָדָם, תְּרֵי. טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטוֹזַ בִּנְדִיבִים, תְּלַת.

וְתָא חֲזֵי רָזָא דִּמְלָה, דִּבְכָל אֲתָר דְּאִדְכַּר אָדָם הָכָא, לָא אִדְכַּר אֶלָּא בְּשִׁמְא קַדִּישָׁא. דְּהָכִי אִתְחֲזֵי. מִשּׁוּם דְּלָא אִקְרֵי (הָוָה) אָדָם, אֶלָּא בְּמָה דְּאִתְחֲזֵי לֵיהּ. וּמַאי אִתְחֲזֵי לֵיהּ. שְׁמָא קַדִּישָׁא. דִּכְתִיב, (בראשית ב) וַיִּיצֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, בְּשֵׁם מָלֵא, דְּהוּא יְיָ אֱלֹהִים. כְּמָה דְּאִתְחֲזֵי לֵיהּ וּבְגִין כָּךְ הָכָא לָא אִדְכַּר אָדָם אֶלָּא בְּשִׁמְא קַדִּישָׁא.

וְתָנָא, כְּתִיב מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ, תְּרֵי זִמְנֵי יָ"ה יָ"ה, לָקֳבֵיל תְּרֵי עָלְעוֹי, דְּשַׁעֲרֵי אִתְאַזָּדָן בְּהוּ. וּמִדְּזָמָא דְּשַׁעֲרֵי אִתְמַשְׁכָּאן וְתַלְיָין, שָׁאֲרֵי וְאָמַר יְיָ לִי לֹא אִירָא. יְיָ לִי בְּעוֹזָרָי. בִּשְׁמָא דְּלָא זָסֵר. בִּשְׁמָא דְּהוּא קַדִּישָׁא. וּבִשְׁמָא דָּא, אַדְכַּר אָדָם. וּמַה דְּאָמַר מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם, הָכִי הוּא. דְּתָנָא כָּל אִינּוּן כִּתְרִין קַדִּישִׁין דְּמַלְכָּא, כַּד אִתַּתַּקְנָן בְּתִקּוּנוֹי. אִתְקְרוּן אָדָם. דְּיוּקְנָא דְּכֻלִּיל כֹּלָּא. וּמַה דְּמַשְׁלְמָא בְּהוּ, אִתְקְרֵי שְׁמָא קַדִּישָׁא. וְתַעְרָא וּמַה דְּבֵיהּ, אִתְקְרֵי יהו"ה, וְאִתְקְרֵי אָדָם בִּכְלָלָא דְּתַעְרָא, וּמַה דְּבֵיהּ. (ס"א וּמָה דְּאִשְׁתְּלִיף מִתַּעְרָא אִתְקְרֵי שְׁמָא קַדִּישָׁא, תַּעְרָא וּמָה דְּבֵיהּ אִתְקְרֵי יהו"ה אִתְקְרֵי אָדָם בִּכְלָלָא תַּעְרָא וּמָה דְּבֵיהּ).

וְאִלֵּין תִּשְׁעָה תִקּוּנִין דְּאָמַר דָּוִד הָכָא, לְאַכְנָעָא שַׁנָּאוֹי בְּגִין דְּמַאן דְּאָזִיד דִּיקְנָא דְּמַלְכָּא, וְאוֹקִיר לֵיהּ בְּיָקִירוּ עִלָּאָה, כָּל מַה דְּבָעֵי מִן מַלְכָּא מַלְכָּא עָבִיד בְּגִינֵיהּ. מָאי טַעְמָא דִּיקְנָא, וְלָא גּוּפָא. אֶלָּא גּוּפָא אָזִיל בָּתַר דִּיקְנָא, וְדִיקְנָא לָא אָזִיל בָּתַר גּוּפָא. (ול"ג מן ודיקנא עד וגופא) (דְּדִיקְנָא אִיהוּ עִיקָּרָא דְּכָל גּוּפָא וְכָל הַדּוּרָא דְּגוּפָא בָּתַר דִּיקְנָא אָזִיל וְכֹלָּא בְּדִיקְנָא תַּלְיָא).

וּבְתְרֵי גַּוְונֵי אָתֵי הַאי זִשְׁבָּנָא, וְזַד כִּדְקַאמְרָן. תְּרֵין: מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ, וְזַד. עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ, תְּרֵי. ה' לִי לֹא אִירָא, תְּלַת. מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם, אַרְבַּע. ה' לִי בְּעוֹזָרָי, זָמֵשׁ. וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשׂוֹנְאָי, שִׁיתָּא. טוֹב לַחֲסוֹת בַּה', שְׁבָעָה. מִבְּטוֹחַ בָּאָדָם, תְּמַנְיָא. טוֹב לַחֲסוֹת בַּיְיָ מִבְּטוֹחַ בִּנְדִיבִים, תִּשְׁעָה. (ס"א טוֹב לַחֲסוֹת בַּה', מִבְּטוֹחַ בָּאָדָם. ז. טוֹב לַחֲסוֹת בַּה'. זז. מִבְּטוֹחַ בִּנְדִיבִים).

מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָ"ה, מַאי קָא מַיְירֵי אֶלָּא דָּוִד, כָּל מָה דְּאָמַר הָכָא, עַל תִּקּוּנָא דְּדִיקְנָא דָּא קָאָמַר. (רבי יְהוּדָה אָמַר) מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ, מֵאָתָר דְּשָׁאֲרֵי דִּיקְנָא לְאִתַּפָּשָׁטָא, דְּהוּא אָתָר דָּזוּזִיק, מִקַּמֵּי פָּתְוָא דְּאוּדְנִין מֵעֵילָּא, תְּזוּזוֹת שַׁעֲרֵי דְּרֵישָׁא. וּבְגִין כָּךְ אָמַר יָ"ה יָ"ה תְּרֵי זִמְנֵי. וּבַאֲתָר (ס"א וּבַתָּר) דְּאִתְפָּשַׁט דִּיקְנָא, וְנָזוּזִית מֵאוּדְנוֹי, וְשָׁאֲרֵי לְאִתַּפָּשָׁטָא, אָמַר יְיָ לִי לֹא אִירָא, דְּהוּא אָתָר דְּלָא דָּזוּזִיל (ס"א דָּזוּזִיק) וְכָל הַאי אִצְטְרִיךְ וְכוּ', (אָדָם אִתְקְרֵי וְעַל אִתַּפָּשָׁטוּתָא הַאי אִצְטְרִיךְ) דָּוִד לְאַכְנָעָ תְּזוּזוֹתֵיהּ מַלְכִּין וְעַמִּין, בְּגִין יִקָּרָא

דִּדִיקְנָא דָּא.

וְתָאנָא בִּצְנִיעוּתָא דִּסְפָרָא, כָּל מָאן דְּזָמֵי בְּזֻלְמֵיהּ דִּדִיקְנָא דְּרַבָּר נָשׁ עִלָּאָה אָזִיד בִּידֵיהּ, אוֹ דְּאוֹשִׁיט יְדֵיהּ לֵיהּ. יִנְדַּע דְּשָׁלִים הוּא עִם עִלָּאֵי, וְאַרְמֵיהּ תְּזוּתֵיהּ אִינּוּן דְּמִצַּעֲרִין לֵיהּ. תָּנָא, מְתַתְקָן דִּיקְנָא עִלָּאָה בְּתִשְׁעָה תִּקּוּנִין, וְהוּא דִּיקְנָא דְּזֵעִיר אַפִּין, בְּתִשְׁעָה תִּקּוּנִין מְתַתְקָן.

תִּקּוּנָא (דף ק"מ ע"א) קַדְמָאָה. מְתַתְקָן שַׂעֲרָא מֵעֵילָא, וְנָפִיק מִקַּמֵּי פָּתְוָא דְּאוּדְנִין, מִתְּוַוּת קוֹצֵי דְּתַלְיָין עַל אוּדְנִין, וְנָזְחִין שַׂעֲרֵי, נִימִין עַל נִימִין, עַד רֵישָׁא דְּפוּמָא. תָּאנָא, כָּל אִלֵּין נִימִין דִּבְדִיקְנָא, תַּקִּיפִין יַתִּיר מִכָּל נִימִין דְּקוֹצִין דְּשַׂעֲרֵי דְּרֵישָׁא, וְשַׂעֲרֵי דְּרֵישָׁא אֲרִיכִין (וְכַפָּיִן), וְהָנֵי לָאו אֲרִיכִין, וְשַׂעֲרֵי דְּרֵישָׁא, מִגָּהוֹן שְׁעִיעֵי, וּמִנָּהוֹן קְשִׁישִׁין.

וּבְשַׁעֲתָא דְּאִתְמַשְׁכָן שַׂעֲרֵי זִוָּורֵי דְּעַתִּיק יוֹמִין, לְשַׂעֲרֵי דְּזֵעִיר אַפִּין, כְּתִיב, (משלי א) זָקְמוּת בַּזּוּן תָּרְנָה. מָאי בַּזּוּן. בְּהַאי זְעֵיר אַפִּין. דְּמִתְזַבְּרָן תְּרֵי מוֹזֵי.

תְּרֵי מוֹזֵי סַלְקָא דַּעְתָּךְ. אֶלָּא אִיבָּא אַרְבַּע מוֹזֵי. תְּלַת מוֹזֵי דַּהֲווֹ בְּזֵעִיר אַפִּין, וְאִשְׁתְּכָזוּ בְּתִלַת זַלְלֵי דְּגוּלְגַּלְתָּא דְּרֵישָׁא. וְזַד מוֹזָא שָׁקִיט עַל בֻּרְיֵיהּ, דְּכָלִיל כָּל תְּלַת מוֹזֵי. דְּאִתְמְשָׁךְ מִנֵּיהּ מְשִׁיכָן כְּלִילָן שְׁקִילָן, בְּשַׂעֲרֵי זִוָּורֵי. לְהַאי זְעֵיר אַפִּין לִתְלַת מוֹזֵי דְּבֵיהּ.

וּמִשְׁתַּכְזָן אַרְבַּע מוֹזֵי בְּהַאי זְעֵיר אַפִּין. בְּגִין כַּךְ אִשְׁתְּלִימוּ אַרְבַּע פָּרְשִׁיוֹת דִּכְתִיבִין בַּתְּפִילִין, דְּאִתְכְּלִיל בְּהוּ שְׁמָא קַדִּישָׁא דְּעַתִּיק יוֹמִין, עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, וּזְעֵיר אַפִּין. דְּהַאי הוּא שְׁלִימוּתָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא. דִּכְתִיב, (דברים כח) וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְיָ נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ. שֵׁם יְיָ. שֵׁם יְיָ מַמָּשׁ, דְּאִינּוּן אַרְבַּע רְהִיטֵי בָּתֵּי דִּתְפִילִין.

וּבְגִין כָּךְ, זָקְמוּת בַּזּוּן תָּרְנָה. דְּהָכָא מִשְׁתַּכְזִין. דְּהָא עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, סְתִימָא דִּסְתִימִין, לָא אִשְׁתְּכַזוּ, וְלָא זַמִּין זָקְמָתָא דִּילֵיהּ, מִשּׁוּם דְּאִית זָקְמָתָא סְתִימָא דְּכֹלָּא וְלָא אִתְפָּרַשׁ. וּבְגִין דְּאִתְזַבָּרוּ אַרְבָּעָה מוֹזִין בְּהַאי

וְעֵיר אַפִּין. אִתְמַשְׁכָן אַרְבַּע מַבּוּעִין מִנֵּיהּ לְאַרְבַּע עִיבָּר, וּמִתְפָּרְשָׁן מֵזַד מַבּוּעָא, דְּנָפִיק מִכֻּלְהוּ. וּבְגִין כָּךְ אִינּוּן אַרְבַּע.

וְתָאנָא, הַאי זָכְמָתָא דְּאִתְכְּלִילָא בְּאַרְבַּע, אִתְמַשְׁכָא בְּהָנֵי שַׁעֲרֵי, דְּאִינּוּן תַּלְיָין תִּלִּין עַל תִּלִּין. (נ"א הוא) וְכֻלְּהוּ קַשְׁיָין וְתַקִּיפִין, וְאִתְמַשְׁכוּ וּנְגִידוּ כָּל זַד לְסִטְרוֹי. וְאֶלֶף אַלְפִין וְרִבּוֹא רִבְבָן תַּלְיָין, מְנַיְּהוּ דְּלִיתְהוֹן בְּזוּוּשְׁבָּנָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (שיר השירים ה) קְווּצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים. תִּלֵּי תִּלִּים. וְכֻלְּהוּ קַשְׁיָין וְתַקִּיפִין לְאִתְזַבָּרָא, כְּהַאי זַלְמִישׁ תַּקִּיף. וּכְהַאי טַעֲנָא דְּאִיהִי תַּקִּיפָא. עַד דְּעַבְדִין נוּקְבִין וּמַבּוּעִין מִתְּזוּת שַׁעֲרָא, וְנַגְדִין מַבּוּעִין תַּקִּיפִין לְכָל עִיבָּר וְעִיבָּר לְכָל סְטָר וּסְטָר. וּבְגִין דְּהָנֵי שַׁעֲרֵי אוּכְמֵי וְזַשְׁוֹכָן, כְּתִיב (איוב יב) מְגַלֶּה עֲמוּקוֹת מִנִּי זוֹשֶׁךְ וַיּוֹצֵא לָאוֹר צַלְמָוֶת.

וְתָנָא, הָנֵי שַׁעֲרֵי דְּדִיקְנָא תַּקִּיפִין (בְּלוּזוּרוֹי) מִשְׁאַר שַׁעֲרֵי דְּרִישָׁא, מִשּׁוּם דְּהָנֵי בְּלוּזוֹרַיְיהוּ מִתְפָּרְשָׁן וּמִשְׁתַּכְוָן, וְאִינּוּן תַּקִּיפִין בְּאוֹרְזַיְיהוּ. אֲמַאי תַּקִּיפִין. אִי תֵּימָא, מִשּׁוּם דְּכֻלְּהוּ דִּינָא, לָאו הָכִי, דְּהָא בְּתִקּוּנִין אִלֵּין אִשְׁתְּכָזוּ רַוְזֵי (וְדִינָא). וּבְשַׁעֲתָא דְּנַזְחִין תְּלִיסַר מַבּוּעֵי נַהֲרֵי דְּמִשְׁזָא, אִלֵּין כֻּלְּהוּ רַוְזֵי.

אֶלָּא תָּאנָא, כָּל הָנֵי שַׁעֲרֵי דְּדִיקְנָא, כֻּלְּהוּ תַּקִּיפִין. מַאי טַעְמָא. כָּל אִינּוּן דְּרַוְזֵי, בַּעְיָין לְמֶהֱוֵי תַּקִּיפִין. לְאַכְפָיָא לְדִינָא. וְכָל אִינּוּן דְּאִינְהוּ דִּינָא, הָא תַּקִּיפִין אִינּוּן. וּבֵין כַּךְ וּבֵין כַּךְ בַּעְיָין לְמֶהֱוֵי תַּקִּיפִין, מִתְּרִין סְטִרִין. כַּד בָּעֵי עָלְמָא רַוְזֵמִין, רַוְזֵמִי תַּקִּיפִין וְנַצְזִין עַל דִּינָא. וְכַד בָּעֵי דִּינָא, דִּינָא תַּקִּיף, וְנָצַזז עַל רַוְזֵמִי. וּבְגִין כָּךְ בַּעְיָין לְמֶהֱוֵי תַּקִּיפִין מִתְּרִין סְטִרִין, דְּכַד בָּעוּ רַוְזֵמִי, שַׁעֲרֵי דְּאִינּוּן בְּרַוְזֵמִי, קַיְימִין וּמִתְזַזְיָא (ס"א מִתְאַוְזָדָא) דִּיקְנָא בְּאִינּוּן שַׁעֲרֵי, וְכֹלָּא הָוֹו רַוְזֵמִי. וְכַד בַּעְיָא דִּינָא, אִתְזַזְיָא דִּיקְנָא בְּאִינּוּן שַׁעֲרֵי, וְכֹלָּא אִתְקַיָּים בְּדִיקְנָא.

וְכַד אִתְגַּלְיָיא דִּיקְנָא קַדִּישָׁא זוּטָרָא, כָּל הָנֵי וְכָל הָנֵי מִתְנַהֲרִין וּמִסְתַּזְיָין, כְּמַאן דְּאִסְתְּזִי בְּנַהֲרָא עַמִּיקָא מִמָּה דְּהָוָה בֵּיהּ. וְאִתְקַיְּימוּ כֻּלְּהוּ בְּרַוְזֵמִי,

וְלֵית דִּינָא אִשְׁתְּכַח, וְכָל הֲנֵי תִּשְׁעָה כַּד נַהֲרִין כַּוָּדָא, כֻּלְּהוּ אִסְתַּוְּיָין בְּרַוְזַמֵּי.

וּבְגִין כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה זִמְנָא אַוְזָרָא, (במדבר יד) יֵ אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב וֶסֶד. וְאִלּוּ אֱמֶת לָא קָאָמַר. מִשּׁוּם דְּרָזָא דְּמִלָּה, אִינּוּן תִּשְׁעָה מְכִילָן דְּנַהֲרִין מֵעַתִּיק יוֹמִין לְזֵעֵיר אַפִּין. וְכַד אָמַר מֹשֶׁה זִמְנָא תְּנָיְינָא, תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין אָמַר. וְאִינְהוּ תִּקּוּנֵי דִּיקְנָא דְּמִשְׁתַּכְּחֵי בְּזֵעֵיר אַפִּין, וַנַּזְחִתִּין מֵעַתִּיק יוֹמִין וְנַהֲרִין (דף ק"מ ע"ב) בֵּיהּ. וּבְגִין כָּךְ אֱמֶת תַּלְיָיא בְּעַתִּיקָא, וְהַשְׁתָּא לָא אָמַר מֹשֶׁה וֶאֱמֶת.

תָּנָא, שַׁעֲרֵי דְּרִישָׁא דְּזֵעֵיר אַפִּין, כֻּלְּהוּ קְשִׁישִׁי, תִּלִּין עַל תִּלִּין. וְלָא שְׁעִיעִין. דְּהָא זַמִּינָא דְּתַלַּת מִוְזֵי בְּתַלַּת זַלְלֵי מִשְׁתַּכְּחֵין בֵּיהּ, וּנְהִירִין מִמּוֹזָא סְתִימָאָה. וּמִשּׁוּם דְּמוֹזָא דְּעַתִּיק יוֹמִין, שָׁקְטִיט וְשָׁכִיךְ כַּוָּמָר טַב עַל דּוּרְדְּיֵיהּ, שַׁעֲרוֹי כֻּלְּהוּ שְׁעִיעִין, וּמְשִׁיזִין בְּמִשְׁזָא טַב. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (דניאל ז) רֵאשֵׁהּ כַּעֲמַר נְקֵא.

וְהַאי דְּזֵעֵיר אַפִּין, קְשִׁישִׁין וְלָא קְשִׁישִׁין. דְּהָא כֻּלְּהוּ תַּלְיָין וְלָא מִתְקַמְטֵי, וּבְגִין כָּךְ זָכְמָתָא נָגִיד וְנָפִיק. אֲבָל לָא זָכְמָתָא דְּזָכְמָתָא, דְּאִיהִי שְׁכִיכָא וּשְׁקִיטָא. דְּהָא תָּנֵינָא דְּלֵית דְּיָדַע מוֹזֵיהּ דְּעַתִּיק יוֹמִין, בַּר אִיהוּ. וְהַאי דִּכְתִיב, (איוב כח) אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ, בְּזֵעֵיר אַפִּין אִתְמַר. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, בְּרִיךְ בְּרִי לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי.

תִּקּוּנָא תְּנָיְינָא. נָפִיק שַׁעֲרָא, וְסָלִיק מֵרִישָׁא דְּפוּמָא, עַד רֵישָׁא אַוְזָרָא דְּפָתְוָא דְּפוּמָא, וְנָוְזִית מִתְּוְזוֹת פּוּמָא, עַד רֵישָׁא אַוְזָרָא, נִימִין עַל נִימִין, בְּתִקּוּנָא שַׁפִּיר.

קוּם רִבִּי אַבָּא. קָם רִבִּי אַבָּא, פָּתַוז וְאָמַר, כַּד תִּקּוּנָא דְּדִיקְנָא דָּא מִתְתַּקַּן בְּתִקּוּנָא דְּמַלְכָּא, (ס"א בְּתִיקּוּנֵי מַלְכִין) (ס"א כַּד תִּקּוּנָא דָּא מִתְתַּקַּן בְּדִיקְנָא דְּמַלְכָּא אִתְוַזֵּי) כְּגַבָּר תַּקִּיף שַׁפִּיר לְמֵוְזֵי, רַב וְשָׁלִיט, הָדָא הוּא

דִּכְתִיב, (תהלים קמז) גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּוַז. וְכַד אִתְבְּסָם בְּתִקּוּנָא דִּיקָנָא יַקִּירָא קַדִּישָׁא, וְיִשְׁתַּזּוּ בֵּיהּ, אִקְרֵי בִּנְהִירוּ דִּילֵיהּ, אֵל רַזּוּם וְגוֹ'. וְהַאי תִּקּוּנָא תִּנְיָינָא אִתְתָּקַן, כַּד נְהִיר בִּנְהִירוּ דְּעַתִּיק יוֹמִין, אִקְרֵי רַב וֶּסֶד. וְכַד מִסְתַּכְּלִי דָּא בְּדָא, אִתְקְרֵי בְּתִקּוּנָא אַוֵּרָא וֶאֱמֶת. דְּהָא נְהִירוּ אַנְפֵּיהּ. (ס"א דָּא נְהִירוּ דְּאַנְפִּין).

וְתָאנָא, נוֹשֵׂא עָוֹן אִתְקְרֵי דָּא תִּקּוּנָא תִּנְיָינָא, כְּגַוְונָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא. אֲבָל מִשּׁוּם הַהוּא אוֹרְזָא דְּנָפִיק, בְּתִקּוּנָא תִּלִיתָאָה תְּזוּת תְּרִין נוּקְבִין דְּזוֹטָמָא, וְשַׁעֲרִין תַּקִּיפִין זְעִירִין מַלְיָין לְהַהוּא אוֹרְזָא, לָא אִתְקְרוּן הָכָא נוֹשֵׂא עָוֹן וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, וְאִתְקְיָימוּ בְּאַתָּר אַוֵּרָא.

וְתַנְיָא, תְּלַת מְאָה וְשִׁבְעִין וְתַמְנֵי סָרִים, כְּלִילָן בְּוֶּסֶד דְּעַתִּיק יוֹמִין, וְכֻלְּהוּ אִקְרוּן זַסְדֵי קַדְמָאֵי, דִּכְתִיב, (תהלים פט) אַיֵּה חַסְדֶּיךָ הָרִאשׁוֹנִים, וְכֻלְּהוּ כְּלִילָן בְּוֶּסֶד דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכֹלָּא, וְוֶּסֶד דְּזָעִיר אַפִּין אִקְרֵי וֶּסֶד עוֹלָם.

וּבְסָפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, קָרֵי בֵּיהּ לְוֶּסֶד קַדְמָאָה דְּעַתִּיק יוֹמִין רַב וֶּסֶד. וּבְזָעִיר אַפִּין, וֶּסֶד סְתָם. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב הָכָא, (שמות לד) וְרַב וֶּסֶד. וּכְתִיב, (שמות לד) נֹצֵר וֶּסֶד לַאֲלָפִים סְתָם. וְאוֹקִימְנָא, הַאי רַב וֶּסֶד, מַטֵּה כְּלַפֵּי וֶּסֶד, לְנַהֲרָא לֵיהּ, וּלְאַדְלָקָא בּוּצִינֵי.

דְּתָנָא הַאי אוֹרְזָא דְּנָזִית תְּזוּת תְּרִין נוּקְבִין דְּזוֹטָמָא, וְשַׁעֲרִין זְעִירִין מַלְיָין לְהַהוּא אָרְזָא, לָא אִקְרֵי הַהוּא אָרְזָא עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, דְּלֵית אַתָּר לְאַעְבָּרָא לֵיהּ בִּתְרֵי גַּוְונֵי. זַד מִשּׁוּם שַׁעֲרֵי דְּאִשְׁתְּכַח בְּהַהוּא אָרְזָא, הוּא אַתָּר קַשְׁיָא לְאַעְבָּרָא. וְזַד, מִשּׁוּם דְּנָזִית אַעְבָּרָא דְּהַהוּא אוֹרְזָא עַד רֵישָׁא דְּפוּמָא, וְלָא יַתִּיר.

וְעַל דָּא כְּתִיב, (שיר השירים ה) שִׂפָתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים, סוֹמְקִין כְּוַרְדָּא, נוֹטְפוֹת מוֹר עוֹבֵר, סוֹמְקָא תַּקִּיף, וְהַאי אוֹרְזָא דְּהָכָא, בִּתְרֵי גַּוְונֵי לָא (ס"א בִּתְרֵי גַּוְונֵי אַגְוִים וְלָא) אִתְבְּסָם. מִכָּאן מָאן דְּבָעֵי לְאַגְוָמָא, תְּרֵי זְמְנֵי בָּטַשׁ

בִּידֵיהּ בְּהַאי אוֹרְזָא.

תִּקּוּנָא רְבִיעָאָה נָפִיק שַׁעֲרָא, וְאִתְתָּקַן, וְסָלִיק וְזָקֵי בְּעִלְּעוֹי, בְּתִקְרוּבְתָּא דְּבוּסְמָא. הַאי תִּקּוּנָא יָאֲה וְשַׁפִּירָא, לְאִתְוַזָּיָא הוֹד וְהָדָר הוּא (ס״א הוֹד עִלָּאָה). וְתַנְיָא, הוֹד עִלָּאָה, נָפִיק וְאִתְעַטָּר וְנָגִיד לְאִתְאַוָּזָדָא (ס״א לְיָאָה דְּעַלְעִין) בְּעִלְּעוֹי, וְאִתְקְרֵי הוֹד זָקֵן. וּמֵהַאי הוֹד וְהָדָר, תַּלְיָין אִלֵּין לְבוּשֵׁי, דְּאִתְלַבַּשׁ בְּהוּ, וְאִינּוּן פּוּרְפָּיְרָא יַקִּירָא דְּמַלְכָּא. דִּכְתִיב, (תהלים קד) הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ, תִּקּוּנִין דְּאִתְלַבַּשׁ בְּהוּ, וְאִתְתָּקַן בְּהַאי דְּיוּקְנָא דְּאָדָם, יַתִּיר מִכָּל דְּיוּקְנִין.

וְתָאנָא (דף קמ״א ע״א) הַאי הוֹד, כַּד אִתְנְהַר בִּנְהִירוּ דְּדִיקְנָא עִלָּאָה, (נ״א דָּא) וְאִתְפַּשַּׁט בְּשְׁאַר תִּקּוּנִין נְהִירִין. הַאי הוּא נוּשָׁא עָוֹן מֵהַאי גִּיסָא, וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע מֵהַאי גִּיסָא. וּבְגִין כָּךְ, (שיר השירים ה) לְוָזָיו כִּתִיב. וּבְצַנִּיעוּתָא דְּסִפְרָא אִקְרֵי, הוֹד וְהָדָר וְתִפְאֶרֶת. דְּהָא תִּפְאֶרֶת הוּא עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יט) וְתִפְאַרְתּוֹ עֲבוֹר עַל פֶּשַׁע. אֲבָל הַאי תִּפְאֶרֶת לָא אוֹקִימְנָא, אֶלָּא בְּתִקּוּנָא תְּשִׁיעָאָה, כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר וְתִפְאֶרֶת בַּזּוּרִים כּוּזָם. וְתַמָּן אִקְרֵי תִּפְאֶרֶת. וְכַד אִתְתַּקַּל (ס״א אִסְתַּכַּל), בְּמַתְקְלָא זַד סַלְקִין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יָאוֹת אַנְתְּ רַבִּי אַבָּא, לְאִתְבָּרְכָא מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, דְּכָל בִּרְכָאן נָפְקִין מִנֵּיהּ.

תִּקּוּנָא זַמִּישָׁאָה. פָּסִיק שַׁעֲרָא, וְאִתְזָוְוון תְּרִין תַּפּוּזִין מִכָּאן וּמִכָּאן, סוּמָקָן כְּהַאי וַרְדָּא סוּמָקָא. וּמִתְלַהֲטָן בְּמָאתָן וְשִׁבְעִין עָלְמִין, הֲנֵי תְּרֵי תַּפּוּזִין, כַּד נָהֲרִין (מִתְּרִין סִטְרִין) מִנְּהִירוּ דִּתְרִין תַּפּוּזִין קַדִּישִׁין עִלָּאִין דְּעַתִּיקָא, אִתְמְשַׁךְ סוּמָקָא, וְאָתֵי זִיוָרָא. בְּהַאי כְּתִיב, (במדבר ו) יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ. דְּכַד נָהֲרִין מִתְבָּרְךְ עָלְמָא. וּבְשַׁעֲתָא דְּאִתְעַבְּרוּ סוּמָקָא, כְּתִיב יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ, כְּלוֹמַר יִסְתַּלֵּק. וְלָא יִשְׁתְּכַּח רוּגְזָא בְּעָלְמָא. תָּאנָא, כֻּלְּהוֹן נְהוֹרִין דְּאִתְנַהָרָן מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, אִתְקְרוּן זַסְדֵי קַדְמָאֵי. וּבְגִין אִינּוּן, נַהֲרִין כָּל אִינּוּן זַסְדֵי עוֹלָם.

תִּקּוּנָא שְׁתִיתָאָה. נָפֵיק שַׁעֲרָא, כְּזַד זוּטָא דְּשַׁעֲרֵי בְּסַוְזַרְנַיְיהּ דְּדִיקְנָא. (ס"א וְתַלְיָין עַד רֵישָׁא דְּמֹעוֹי וְלָא נָזוּת עַד טַבּוּרָא, תָּנָא תִּקּוּנָא דָּא הוּא דְּאִקְרֵי) פָּאַת הַזָּקָן וְאִיהוּ זַד מְזַמֵּשׁ פָּאוֹת, דְּתַלְיָין בְּזֻוְיָסָד (וּבְרַוְזַמֵּי), וְלָא אִבְעֵי לְזַוְבְּלָא הַאי וְיָסָד, כְּמָה דְּאִתְמַר. וּבְגִין כַּךְ, (ויקרא יט) לֹא תַשְׁחִית אֵת פָּאַת זְקָנֶךָ כְּתִיב.

תִּקּוּנָא שְׁבִיעָאָה. דְּלָא תַלְיָין שַׁעֲרָא עַל פּוּמָא, וּפוּמָא אִתְפָּנֵי מִכָּל סְטָרוֹי, וְיַתְבִין שַׁעֲרִין בְּתִקּוּנָא סְזוֹר סְזוֹר לֵיהּ. קוּם רְבִּי יְהוּדָה. קָם רְבִּי יְהוּדָה, פָּתַח וְאָמַר, (דניאל ד) בְּגֵוֵירַת עִירִין פִּתְגָמָא. כְּמָה אֶלֶף רִבְבָן מִתְנְשָׁן (ס"א מִתַּיְשְׁבָן) וּמִתְקַיְימָן בְּהַאי פּוּמָא, וְתַלְיָין מִגֵּיהּ, וְכֻלְהוֹן אִקְרוֹן פֶּה. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים לג) וּבְרוּזַ פִּיו כָּל צְבָאָם. וּמֵהַהוּא רוּזָא דְּנָפֵיק מִפּוּמָא, מִתְלַבְּשָׁן.

כָּל אִינּוּן דִּלְבַר, תַּלְיָין מֵהַאי פּוּמָא. וּמֵהַאי פּוּמָא (ס"א רוּזָא) כַּד אִתְפָּשָׁט הַאי רוּזָא, מִתְלַבְּשָׁן בֵּיהּ כַּמָּה גְּבִיאֵי מְהֵימְנָא, וְכֻלְהוּ פֶּה יְיָ אִתְקְרוֹן. וּבַאֲתָר דְּרוּזָא נָפֵיק, לָא אִתְעָרְבָא מִלָּה אַזָּרָא וְכֻלְהוּ (פָּיוֹת) מְזַכָּאן לְאִתְלַבְּשָׁא בְּהַהוּא רוּזָא דְּנָפֵיק. וְהַאי תִּקּוּנָא שַׁלִּיטָא עַל כֻּלְהוּ שִׁיתָּא. מִשּׁוּם דְּהָכָא מִתְקַיְימָן כֻּלְהוּ וּמִתְאַזָּדָן. וּבְגִינֵי כַּךְ שַׁעֲרוֹהִי שְׁקִילִין סְוָזַרְנַיְיהּ דְּפוּמָא. וְאִתְפָּנֵי מִכָּל סְטָרוֹי, וְהַאי תִּקּוּנָא שַׁלִּיטָא עַל כֻּלְהוּ מִשּׁוּם דְּהָכָא מִתְקַיְימָן כֻּלְהוּ וּמִתְאַזָּדָן. אָמַר רְבִּי שִׁמְעוֹן, בְּרִיךְ אַנְתְּ לְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא.

תִּקּוּנָא תְּמִינָאָה דְּנַוְזְתִין שַׁעֲרֵי בְּתְזוּת דִּיקְנָא, מְזַזְפָּיָין קְדָלָא דְּלָא אִתְזַזְיָי. דְּתַנְיָא, אֵין לְמַעְלָה לֹא עֹרֶף וְלֹא עֲפוּי, וּבְזִמְנָא דְּאַגָּזוּ (ס"א דְּנָצְזוּ) קְרֵבֵי אִתְזַזְיָי. מִשּׁוּם לְאַזָּאָה גְּבוּרְתָּא. דְּהָא תָּנִינָן, אֶלֶף עָלְמִין אִתְאַזָּדָן מִגֵּיהּ, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (שיר השירים ד) אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים. וְאֶלֶף הַמָּגֵן רָזָא הוּא. בְּצִנִיעוּתָא דְּסִפְרָא, כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים דְּאָתוּ מִסִּטְרָא גְּבוּרָה זַד, מֵאִינּוּן גְּבוּרָאן.

תִּקּוּנָא תְּשִׁיעָאָה. דְּאִתְמַשְׁכָן (ס״א דְּמִתְזַבְּרָן) שַׁעֲרֵי בְּשִׁקּוּלָא מַלְיָא, עִם אִינּוּן שַׁעֲרֵי דְּתַלְיָין, כֻּלְּהוּ בְּשִׁקּוּלָא שַׁפִּיר, כְּזַוְד גְּיבָּר תַּקִּיף, מָארֵי נַצָּזָן קְרָבַיָּיא. מִשּׁוּם דְּכֻלְּהוּ שַׁעֲרֵי אִתְמַשְׁכָן בָּתַר אִינּוּן דְּתַלְיָין. וּכְלָלָא דְּכֻלְּהוּ בְּאִינּוּן דְּתַלְיָין. וְכֹלָּא אִתְמְשַׁךְ, (זוסר כאן) וְעַל דָּא כְּתִיב, (משלי כ) תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּחָם. (וְנִרְאָה עַל הַיָּם כְּבָחוּר טוֹב הָדָא הוּא דִּכְתִיב) כְּתִיב (שיר השירים ה) בָּחוּר כָּאֲרָזִים, כְּגִיבָּר עָבִיד גְּבוּרָאן, וְדָא הוּא תִּפְאֶרֶת, וְזִילָא וּגְבוּרְתָּא וְרַחֲמֵי.

תָּנָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן כָּל הַנֵּי תִּקּוּנִין, וְכָל הַנֵּי מִלִּין, בָּעֵינָא לְגַלָּאָה לְמָארֵיהוֹן דְּאִתְקְלוּ בְּמַתְקְלָא, וְלָא לְאִינּוּן דְּלָא עָאלוּ (נ״א דְּעָאלוּ וְלָא נַפְקוּ) אֶלָּא לְאִלֵּין דְּעָאלוּ וְנַפְקוּ, דְּכָל מָאן דְּעָיִיל וְלָא נָפִיק, טַב לֵיהּ דְּלָא אִבְרֵי.

כְּלָלָא דְּכָל מִלִּין, עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, וְזֵעִיר אַפִּין, כֻּלָּא זַד. כֻּלָּא הָוָה. כֻּלָּא הֲוֵי. כֻּלָּא יְהֵא. לָא יִשְׁתַּנֵּי. וְלָא מִשְׁתָּנֵי. וְלָא שְׁנָא. אִתְתָּקַן בְּתִקּוּנִין אִלֵּין. אֲשְׁתְּלִים דְּיוּקְנָא דְּכָלִיל כָּל דְּיוּקְנִין. דְּיוּקְנָא דְּכָלִיל כָּל שְׁמָהָן. דְּיוּקְנָא (דף קמ״א ע״ב) דְּאִתְזַוְּגָן בְּגַוְונָוי כְּהַאי דְּיוּקְנָא (נ״א בְּגַוְויהּ כָּל דְּיוּקְנִין) לָאו הַאי דְּיוּקְנָא הֲוֵי, אֶלָּא כְּעֵין הַאי דְּיוּקְנָא.

כַּד אִתְזַבְּרָן עִטְרִין וְכִתְרִין, כְּדֵין הוּא אַשְׁלְמוּתָא דְּכֹלָּא. בְּגִין, דְּדְיוּקְנָא דְּאָדָם, הֲוֵי דְּיוּקְנָא דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין דְּאִתְכְּלָלוּ בֵּיהּ. וּבְגִין דְּהַאי דְּיוּקְנָא כָּלִיל עִלָּאִין וְתַתָּאִין, אַתְקִין עַתִּיקָא קַדִּישָׁא תִּקּוּנוֹי, וְתִקּוּנָא דְּזֵעִיר אַפִּין, בְּהַאי דְּיוּקְנָא וְתִקּוּנָא.

וְאִי תֵּימָא מַהּ בֵּין הַאי לְהַאי. כֹּלָּא הוּא בְּמַתְקְלָא זְדָא, אֲבָל מִכָּאן (נ״א מִנָּן) אִתְפָּרְשָׁן אָרְזוֹי. (נ״א אִתְפַּשְׁטָן רַחֲמֵי) וּמִכָּאן (נ״א וּמִנָּן) אִשְׁתְּכַח דִּינָא. וּמִסִּטְרָא דִּילָן הֲווֹ שַׁנְיָין דָּא בַּן דָּא. וְרָזִין אִלֵּין לָא אִתְמְסָרוּ, בַּר לְמָאן דְּזַכְיָין לְמֶחֱזֵי זַקְנָא קַדִּישָׁא. וּכְתִיב (תהלים כה) סוֹד יְיָ לִירֵאָיו.

כְּתִיב (בראשית ב) וַיִּיצֶר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, בִּתְרֵי יוּדִי״ן. אַשְׁלִים תִּקּוּנָא גּוֹ תִּקּוּנָא, טַבְרָקָא דְּגוּשַׁפַּנְקָא. וְדָא הוּא וַיִּיצֶר. תְּרֵין יוּדִין לָמָּה. רָזָא

דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, וְרָזָא דְּזְעֵיר אַפִּין. וַיִּיצֶר, מַאי צֶר. צֶר צוּרָה בְּגוֹ צוּרָה. (וְדָא הוּא וַיִּיצֶר) וּמַהוּ צוּרָה בְּגוֹ צוּרָה. תְּרִין שְׁמָהָן, דְּאִתְקְרֵי שֵׁם מָלֵא, יְיָ אֱלֹהִים. וְדָא הוּא רָזָא דְּתְרִין יוּדִי"ן דְּוַיִּיצֶר, דְּצֶר צוּרָה גּוֹ צוּרָה. תִּקּוּנָא דְּשִׁמָּא שְׁלִים, יְיָ אֱלֹהִים.

וּבְמָה אִתְכְּלִילוּ. בְּדִיוּקְנָא עִלָּאָה דָּא, דְּאִקְרֵי אָדָם. דְּכְלִיל דְּכַר וְנוּקְבָא. וְעַל דָּא כְּתִיב אֶת הָאָדָם דְּכְלִיל דְּכַר וְנוּקְבָא. אֶת: לְאַפָּקָא וּלְמִסְגֵּי זִינָא דְּנָפִיק מִנֵּיהּ. (מִדְּכַר וְנוּקְבָא).

עָפָר מִן הָאֲדָמָה: דִּיוּקְנָא בְּגוֹ דִּיוּקְנָא. וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים: טַבְרָקָא דְּגוּשְׁפַנְקָא גּוֹ בְּגוֹ. וְכָל דָּא לָמָּה. בְּגִין לְאִשְׁתַּלְפָּא וּלְעַיְּילָא בֵּיהּ סְתִים דְּסְתִימָא עִלָּאָה, עַד סוֹפָא דְּכָל סְתִימִין. (הָדָא הוּא דִּכְתִיב (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים) נִשְׁמָתָא, דְּכָל חַיֵּי דְּעֵילָּא וְתַתָּא תַּלְיָין מֵהַהִיא נִשְׁמָתָא, וּמִתְקַיְּימֵי בָּהּ.

וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, לְאַתְרָקָא, וּלְעַיְּילָא בְּתִקּוּנִין כְּגַוְונָא דָּא, וּלְאַשְׁלְפָא לְהַהִיא (נ"א מֵהַהִיא) נִשְׁמָתָא. מִדְּרָגָא לְדַרְגָּא עַד סוֹפָא דְּכָל דַּרְגִּין. בְּגִין דִּיהֱוֵי הַהִיא נִשְׁמָתָא מִשְׁתַּכְּחָא בְּכֹלָּא, וּמִתְפַּשְׁטָא בְּכֹלָּא. וּלְמֶהֱוֵי כֹּלָּא בְּיִחוּדָא חַד. וּמַאן דְּפָסִיק הַאי יִחוּדָא מִן עָלְמָא, כְּמַאן דְּפָסִיק נִשְׁמָתָא דָּא, וּמְוַוֵּי דְּאִית נִשְׁמָתָא אַחֲרָא, בַּר מֵהַאי. וּבְגִין כַּךְ, יִשְׁתְּצֵי הוּא וְדוּכְרָנֵיהּ מִן עָלְמָא לְדָרֵי דָּרִין.

בְּהַאי דִּיוּקְנָא דְּאָדָם, שַׁארֵי וְתָקִין כְּלָּא דְּכַר וְנוּקְבָא. כַּד אִתְתַּקַּן הַאי דִּיוּקְנָא בְּתִקּוּנוֹי, שָׁאֲרֵי בְּזַוְּדוּי, מִבֵּין תְּרִין דְּרוֹעִין. בְּאַתָּר דְּתַלְיָין שַׁעֲרֵי דְּדִיקְנָא, דְּאִתְקְרוּן (נ"א דְּאִתְקְרֵי) תִּפְאֶרֶת. וְאִתְפַּשַּׁט הַאי תִּפְאֶרֶת, וְתָקִין תְּרִין זַדִּין, וְאִשְׁתְּלַף לַאֲזוֹרוֹי, וְעַבַד גּוּלְגַּלְתָּא דְּנוּקְבָא. כֹּלָּא סְתִימָא מִכָּל סִטְרוֹי. בְּשַׁעֲרָא בַּפַּרְצוּפָא דְּרֵישָׁא. וּבְכֻלָּא זָדָא אִתְעַבִּידוּ בְּהַאי תִּפְאֶרֶת, וְאִקְרֵי אָדָם דְּכַר וְנוּקְבָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה מד) כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת.

כַּד אִתְבְּרֵי פַּרְצוּפָא דְּרֵישָׁא דְּנוּקְבָּא, תַּלְיָיא זַד קוּצָא דְּשַׁעֲרֵי מֵאֲזוֹרוֹי דְּזְעֵיר אַפִּין, וְתָכֵי עַד רֵישָׁא דְּנוּקְבָּא. וְאִתְעֲרוּ שַׁעֲרֵי בְּרֵישָׁהָא, כֻּלְּהוּ סוּמָקֵי דְּכֻלְּהוּ בְּגַוְונֵי, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן. מַהוּ אַרְגָּמָן. גַּוְונֵי דְּכֻלִּילָן בְּגַוְונֵי.

תָּאנָא, אִתְפָּשַׁט הַאי תִּפְאֶרֶת מִטַּבּוּרָא דְּלִבָּא, וְנָקִיב וְאִתְעֲבָר בְּגִיסָא אֲזָרָא, וְתָקִין פַּרְצוּפָא דְּנוּקְבָּא עַד טַבּוּרָא. וּמִטַּבּוּרָא שָׁאֲרֵי, וּבְטַבּוּרָא שְׁלִים.

תּוּ אִתְפָּשַׁט הַאי תִּפְאֶרֶת, וְאַתְקֵן מֵעוֹי דְּדְכוּרָא, וְעָיֵיל (וְאִתְתָּקַן) בְּהַאי אֲתָר כָּל רַזְמִין, וְכָל סִטְרָא דְּרַזְמֵי. וְתָאנָא, בְּהָנֵי מֵיעַיִין אִתְאֲזָדָן, שִׁית מֵאָה אֶלֶף רִבּוֹא מָארֵי דְּרַזְמֵי. וְאִתְקְרוּן בַּעֲלֵי מֵיעַיִין. דִּכְתִיב, (ירמיה לא) עַל כֵּן הָמוּ מֵעַי לוֹ רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם יְיָ.

תָּאנָא, הַאי תִּפְאֶרֶת, כְּלִיל בְּרַזְמֵי, וְכָלִיל בְּדִינָא, וְאִתְפָּשַׁט רַזְמֵי בְּדְכוּרָא, וְאִתְעֲבָר וְנָקִיב (ס"א וְנָהִיר) לְסִטַּר אֲזָרָא, וְתָקִין מֵיעוֹי דְּנוּקְבָּא, וְאִתְתְּקָנוּ מְעָהָא בְּסִטְרָא דְּדִינָא.

תָּאנָא, אִתְתָּקַן דְּכוּרָא בְּסִטְרִיהּ, בְּמָאתָן וּתְמַנְיָא וְאַרְבְּעִין תִּקּוּנִין דְּכֻלִּילָן בֵּיהּ, וּמִנְהוֹן לְגַו, וּמִנְהוֹן לְבַר. מִנְהוֹן רַזְמֵי. וּמִנְהוֹן דִּינָא. כֻּלְּהוּ (דף קמ"ב ע"א) דְּדִינָא, אִתְאֲזָדוּ בְּדִינָא דַּאֲזוֹרוֹי, דְּנוּקְבָּא אִתְפַּשָּׁטַת תַּמָּן. וְאִתְאֲזָדוּ וְאִתְפָּשָׁטוּ בְּסִטְרָהָא.

וְתָאנָא, זַמּוּשָׁה עֶרְיָתָא (נ"א תִּקּוּנִין) אִתְגַּלְיָין בָּהּ, בְּסִטְרָא דְּדִינִין זַמּוּשָׁה. וְדִינִין זַמּוּשָׁה (נ"א בְּסִטְרָא דְּדִינָא וְדִינָהָא) אִתְפַּשְׁטָן, בְּמָאתָן וְאַרְבְּעִין וּתְמַנְיָא אָרְזִין. וְהָכִי תָּאנָא, קוֹל בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. שֵׂעָר בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. שׁוֹק בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. יָד בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. רֶגֶל בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. דְּאַף עַל גַּב דְּתְרִין אִלֵּין לָא שַׁנְיוּהָ זַבְרָנָא, וּתְרִין אִלֵּין יַתִּיר מֵעֶרְוָה אִינּוּן.

וְתָאנָא בְּצִנְיעוּתָא דְּסִפְרָא, אִתְפָּשַׁט דְּכוּרָא וְאִתְתְּקַן בְּתִקּוּנוֹי. אִתְתָּקַן תִּקּוּנָא דְּכְסוּתָא דַּכְיָא. וְהַאי הַוְיָא אַמָּה דַּכְיָא. אָרְכֵּיהּ דְּהַהוּא אַמָּה, מָאתָן

וְאַרְבְּעִין וּתְמַנְיָא עָלְמִין. וְכֻלְּהוּ תַּלְיָין בְּפוּמָא דְּאַמָּה, דְּאִתְקְרֵי יו״ד. וְכֵיוָן דְּאִתְגַּלְיָיא יו״ד פּוּמֵיהּ דְּאַמָּה, אִתְגְּלֵי וָסֵד עִלָּאָה. וְהַאי אַמָּה וָסֵד הוּא דְּאִתְקְרֵי, וְתָלֵי (נ״א וְהַאי וָסֵד הוּא תָּלֵי) בְּהַאי פּוּם אַמָּה. וְלָא אִקְרֵי וָסֵד, עַד דְּאִתְגַּלְיָיא יו״ד דְּפוּם אַמָּה.

וְתָא חֲזֵי, דְּלָא אִתְקְרֵי אַבָּרְהָם שְׂלִים בְּהַאי וָסֵד, עַד דְּאִתְגַּלְיָיא יו״ד דְּאַמָּה. וְכֵיוָן דְּאִתְגְּלֵי אִקְרֵי שְׂלִים, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים, תָּמִים מַמָּשׁ. וּכְתִיב (שמואל ב כב) וָאֶהְיֶה תָמִים לוֹ וָאֶשְׁתַּמְּרָה מֵעֲוֹנִי. מָאי קָא מַיְירֵי, רֵישָׁא וְסֵיפָא. אֶלָּא כָּל דְּגַלֵּי הַאי יו״ד, וְאִסְתְּמַר דְּלָא עַיְילִיהּ לְיו״ד בִּרְשׁוּתָא אַחֲרָא. לְיַהֲוֵי שְׂלִים לְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְלֶהֱוֵי צָרִיר בִּצְרוֹרָא דְּחַיֵּי. מָאי בִּרְשׁוּתָא אַחֲרָא. דִּכְתִיב, (מלאכי ב) וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב, וָאֶהְיֶה תָמִים לוֹ, דְּכֵיוָן דְּהוּא תָמִים בְּגִלּוּיָא דְּיו״ד, וָאֶשְׁתַּמְּרָה מֵעֲוֹנִי.

וְכֵיוָן דְּאִתְפָּשַׁט אַמָּה דָּא, אִתְפָּשַׁט סְטָר גְּבוּרָה מֵאִינּוּן גְּבוּרָאן (בְּשְׁמָאלָא) דְּנוּקְבָּא, וְאִשְׁתְּכַּח בְּנוּקְבָּא בַּאֲתָר חַד, וְאַרְשִׁים בְּעֶרְיָיתָא, כְּסוּתָהּ דְּכָל גּוּפָא דְּנוּקְבָּא. וּבְהַהוּא אֲתָר אִקְרֵי עֶרְוָה דְּכֹלָּא. אֲתָר לְאַצְנָעָא לְהַהוּא אַמָּה, דְּאִקְרֵי וָסֵד. בְּגִין לְאִתְבַּסְמָא גְּבוּרָה דָּא דְּכָלִיל וָזַמּשׁ גְּבוּרָאן, בְּהַאי וָסֵד דְּכָלִיל בְּוָזַמּשׁ וָזַסְדִין. וָסֵד יְמִינָא, גְּבוּרָא שְׂמָאלָא. אִתְבְּסָם דָּא בְּדָא, וְאִקְרֵי אָדָם, כָּלִיל מִתְּרִין סִטְרִין. וּבְגִין כַּךְ, בְּכֻלְּהוּ כְּתִרִין אִית יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, דִּינָא וְרַחֲמֵי.

תָּאנָא, עַד לָא זַמִּין תִּקּוּנוֹי דְּמַלְכָּא, עַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, בָּנָה עָלְמִין, וְאַתְקִין תִּקּוּנִין לְאִתְקַיְּמָא. הַהוּא נוּקְבָּא לָא אִתְבַּסְמָא, וְלָא אִתְקַיְּמוּ, עַד דְּנָוְזִית וָסֵד עִלָּאָה וְאִתְקַיְּמוּ, וְאִתְבְּסָמוּ תִּקּוּנֵי נוּקְבָּא, בְּהַאי אַמָּה דְּאִקְרֵי וָסֵד. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, אֲתָר דְּכָל דִּינִין מִשְׁתַּכְּזִין תַּמָּן (וְאִינּוּן תִּקּוּנֵי אִתְתָּא, אֲשֶׁר הָיוּ לָא כְּתִיב אֶלָּא אֲשֶׁר מָלְכוּ) וְלָא אִתְבְּסָמוּ, עַד דְּאִתְקַן כֹּלָּא, וְנָפִיק הַאי וָסֵד, וְאִתְיְשָׁב בְּפוּמָא דְּאַמָּה. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, וַיָּמָת וַיָּמָת, דְּלָא אִתְקַיְּמוּ, וְלָא אִתְבְּסָמוּ,

דִּינָא בְּדִינָא.

וְאִי תֵּימָא אִי הָכִי דְּדִינָא כֻּלְּהוּ, וְהָא כְּתִיב וַיִּמְלוֹךְ תַּוְזְתָּיו שָׁאוּל מֵרְזוֹבוֹת הַנָּהָר, וְהָא לָא אִתְוַזֵּי דִּינָא. דְּתַנְיָא, רְזוֹבוֹת הַנָּהָר אֵיהוּ בִּינָה, דְּמִינָהּ מִתְפַּתְּזִין זַמְשִׁין תַּרְעִין דִּנְהוֹרִין וּבוּצִינִין, לְשִׁית סִטְרֵי עָלְמָא. תָּאנָא, כֻּלְּהוּ דִּינָא, בַּר מֵוָזַד דְּאִתְקָיֵים בַּתְרָאָה, וְהַאי שָׁאוּל מֵרְזוֹבוֹת הַנָּהָר, דָּא הוּא וַזַד סִטְרָא, דְּאִתְפָּשָׁט וְנָפַיק מֵרְזוֹבוֹת הַנָּהָר.

וְכֻלְּהוּ לָא אִתְקָיְימוּ, לָא תֵּימָא דְּאִתְבָּטְלוּ, אֶלָּא דְּלָא אִתְקָיְימוּ בְּהַהוּא מַלְכוּ, (וּבְסִטַר נוּקְבָא) עַד דְּאִתְעַר וְאִתְפָּשַׁט הַאי בַּתְרָאָה מִכֻּלְּהוּ, דְּכְתִיב וַיִּמְלוֹךְ תַּוְזְתָּיו הֲדַר. מָאי הֲדַר. וֶוֶסֶד עָלָאָה. וְשֵׁם עִירוֹ פָּעוּ, מָאי פָּעוּ. בְּהַאי פָּעִי בַּר נָשׁ דְּזָכֵי לְרוּזָא דְּקוּדְשָׁא וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל, בְּכָאן אִתְבְּסָמוּ דָּא בְּדָא, וְאִתְקְרֵי אִשְׁתּוֹ, מַה דְּלָא כְּתִיב בְּכֻלְּהוּ.

מְהֵיטַבְאֵל, אִתְבַּסְמוּתָא דְּדָא בְּדָא. בַּת מַטְרֵד, תִּקּוּנִין דְּמִסְטַר גְּבוּרָה. בַּת מֵי זָהָב, אִתְבְּסָמוּ וְאִתְכְּלִילוּ דָּא בְּדָא, מֵי זָהָב: רַזָּמֵי וְדִינָא. כָּאן אִתְדַּבְּקוּ אִתְתָּא בְּדִכוּרָא.

בְּסִטְרוֹי, אִתְפָּרְשָׁן בִּדְרוֹעִין, בְּשׁוֹקִין. דְּרוֹעִין דְּדִכוּרָא, וַזַד יְמִינָא, וַזַד שְׂמָאלָא דְּרוֹעָא קַדְמָאָה (ס"א קַדִּישָׁא) (דף קמ"ב ע"ב) תְּלַת קְשִׁרִין אִתְקָשְׁרוּ בֵּיהּ, וְאִתְכְּלִילוּ ב' דְּרוֹעִין. וְאִתְכְּלִילוּ סַלְקָא דַּעְתָּךְ. אֶלָּא תְּלַת קְשִׁרִין בִּימִינָא, וְתְלַת קְשִׁרִין בִּשְׂמָאלָא. תְּלַת קְשִׁרִין דִּימִינָא, אִתְכְּלִילָן בְּתְלַת קְשִׁרִין דִּשְׂמָאלָא. וּבְגִין כָּךְ, דְּרוֹעָא לָא כְּתִיב אֶלָּא וַזַד. אֲבָל יְמִינָא, לָא כְּתִיב בֵּיהּ זְרוֹעַ, אֶלָּא (שמות טו) יְמִינְךָ יְיָ. (תהלים קיז) יְמִין יְיָ אִתְקְרֵי, בְּתְלַת קְשִׁרִין דַּאֲבָהָתָא דְּאַזְסִינוּ לְזוּלְקֵיהוֹן.

וְאִי תֵּימָא הָא בְּתְלַת וֶזְלִין מוּזָא דְּגוּלְגַּלְתָּא מִשְׁתַּכְזִין. תָּאנָא, כֻּלְּהוּ תְּלַת מִתְפַּשְׁטִין, וּמִתְקַשְׁרָן בְּכָל גּוּפָא, וְכָל גּוּפָא אִתְקְשַׁר בְּהָנֵי תְּלַת, וּמִתְקַשְׁרִין בְּדְרוֹעָא יְמִינָא. וּבְגִין כַּךְ תָּאִיב דָּוִד וְאָמַר, (תהלים קי) שֵׁב לִימִינִי. מִשּׁוּם דְּהוּא אִתְוַזַּר עִמְּהוֹן דַּאֲבָהָתָא, וְיָתִיב תַּמָּן לְכוּרְסְיָא

שְׂלֵיטָתָא. וּבְגִין כַּךְ כְּתִיב (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים וְגוֹ', מִשּׁוּם דְּיָתִיב לִימִינָא. הַיְינוּ דִּכְתִיב, (דניאל יב) וְתָנוּחַ וְתַעֲמוֹד לְגוֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין, כְּלוֹמַר, כְּמַאן דְּזָכֵי לַזְּבִיבוּתָא דְמַלְכָּא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ, דְּמַאן דְּפָרִישׁ מַלְכָּא יְמִינֵיהּ. וְקָבִיל לֵיהּ תְּוזוּת יְמִינֵיהּ. וְהַאי יְמִינָא כַּד יְתִיב, קְשִׁרִין אִתְפַּשְׁטָא.

וּדְרוֹעָא לָא אוֹשִׁיט יְדֵיהּ (ס"א וְקְשִׁרִין לָא אִתְפַּשְׁטוּ וּדְרוֹעָא לָא אוֹשִׁיט יָתִיב) בְּתַלַת קְשִׁירָן דְּאַמָּרָן. וְכַד מִתְעָרִין זַיְּיבָיָא, וּמִתְפַּשְׁטָן בְּעָלְמָא, מִתְעָרִין תְּלַת אַזְרָנִין, דְּאִינּוּן דִּינָא קַשְׁיָא, וְאוֹשִׁיט דְּרוֹעָא וְכַד אוֹשִׁיט דְּרוֹעָא, יַד יְמִינָא הוּא, אֲבָל אִתְקְרֵי (ישעיה נא) זְרוֹעַ יְיָ, (דברים ט) זְרוֹעֲךָ הַנְּטוּיָה (נ"א תְּלַת קְשִׁרִין אִתְקְשָׁרוּ בֵּיהּ וְאִתְכְּלִילוּ תְּלַת קְשִׁרִין דִּימִינָא וּתְלַת קְשִׁרִין דִּשְׂמָאלָא בְּג' קְשִׁרִין דְּאַבָּהָתָא דְּאִזְדַּמְּנוּ לְזַוּוגָא דְּלֵיהּוֹן. וְאִי תֵּימָא הָא בְּג' זְלָלֵי מוֹזָא דְּגוּלְגַּלְתָּא מִשְׁתַּכְּזִין. תָּאנָא כּוּלְהוּ ג' מִתְפַּשְׁטִין וּמִתְקַשְׁרִין בְּכָל גּוּפָא וְכָל גּוּפָא אִתְקַשַּׁר בְּהָנֵי תְּלָתָא וּמִתְקַשְׁרִין בִּדְרוֹעָא יְמִינָא. וְהַאי יַמִּינָא כַּד יָתִיב קְשִׁרִין לָא אִתְפַּשָּׁטוּ וּדְרוֹעָא לָא אוֹשִׁיט וְיָתִיב בְּתַלַת קְשִׁרִין דְּאַמָּרָן. וְכַד זַיְּיבַיָּא מִתְעָרִין. מִתְעָרִין תְּלַת אַזְרַנִין דְּאִינּוּן דִּינָא קַשְׁיָא וְאוֹשִׁיט דְּרוֹעָא וְאִתְקְרֵי זְרוֹעַ יְיָ זְרוֹעֲךָ הַנְּטוּיָה) בְּזִמְנָא דְּתַלַת אִלֵּין אִתְכְּלִילָן בְּתַלַת אַזְרַנִין, אִקְרֵי כֻּלָּא יְמִינָא, וְעָבִיד דִּינָא בְּרַזַּמֵּי, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, יְמִינְךָ יְיָ נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְיָ תִּרְעַץ אוֹיֵב, בְּגִין דְּמִתְעָרִין רַזַּמֵּי בְּהוּ.

וְתָאנָא, בְּהַאי יְמִינָא מִתְאַזְדָּן תְּלַת מְאָה וְשִׁבְעִין אֶלֶף רִבּוֹא, דְּאִקְרוּן יְמִינָא. וּמְאָה וְתִמְנִין וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף רִבּוֹא, מִזְּרוֹעַ דְּאִקְרֵי זְרוֹעַ יְיָ. מֵהַאי וּמֵהַאי תַּלְיָיא זְרוֹעָא, וְהַאי וְהַאי אִקְרֵי תִּפְאֶרֶת, דִּכְתִיב, (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה, הָא יְמִינָא. זְרוֹעַ, הָא שְׂמָאלָא. דִּכְתִיב, (ישעיה סג) זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ, דָּא בְּדָא.

וְתָאנָא, בִּידָא שְׂמָאלָא, מִתְאַזְדָּן אַרְבַּע מְאָה וּתְמִשִּׁין רִבּוֹא מָארֵי תְּרִיסִין, מִתְאַזְדָּן בְּכָל אֶצְבְּעָא וְאֶצְבְּעָא. וּבְכָל אֶצְבְּעָא וְאֶצְבְּעָא עֶשֶׂר אַלְפִּין מָארֵי תְּרִיסִין מִשְׁתַּכְּזִין. פּוּק וַחֲשׁוֹב, כַּמָּה אִינּוּן דִּבִידָא. וְהַהוּא יְמִינָא אִקְרֵי סִיּוּעָא דְּיִשְׂרָאֵל, דְּאָתֵי מִדְּרוֹעָא דִּימִינָא, מִתְּלַת קְשִׁרִין. (וְאַף עַל גַּב

דְּאִקְרֵי יַד הֲוֵי סִיּוּעָא) דִּכְתִיב (וכתיב) (שמואל ב ג) וְהִנֵּה יָדִי עִמָּךְ. וּמִתְאַוְּדָן מֵהַאי, אֶלֶף וְאַרְבַּע רִבּוֹא, וּתְמַנְיָא, וְזָמֵשׁ מְאָה אַלְפִין מָארֵיהוֹן דְּסִיּוּעִין בְּכָל עָלְמָא. וְאִקְרוּן יַד יְיָ עִלָּאָה. יַד יְיָ תַּתָּאָה. וְאַף עַל גַּב דִּבְכָל אֲתָר יַד יְיָ שְׁמָאלָא. זָכוּ יְמִין יְיָ, אִתְכְּלָל יְדָא בִּזְרוֹעָא, וַהֲוֵי סִיּוּעָא, וְאִקְרֵי יָמִין. וְאִי לָאו, יַד יְיָ תַּתָּאָה. תָּאנָא, כַּד מִתְעָרִין דִּינִין קַשְׁיָין לְאַוְזָתָא בְּעָלְמָא, הָכָא כְּתִיב, (תהלים כה) סוֹד יְיָ לִירֵאָיו.

וְתָאנָא בִּצְנִיעוּתָא דְּסִפְרָא, דְּכָל דִּינִין דְּמִשְׁתַּכְוְזִין מִדְּכוּרָא, תַּקִּיפִין בְּרִישָׁא, וְנַיְיזִין בְּסוֹפָא. וְכָל דִּינִין דְּמִשְׁתַּכְוְזִין מִנּוּקְבָא, נַיְיזִין בְּרִישָׁא, וְתַקִּיפִין בְּסוֹפָא. וְאִלְמָלֵא דְּאִתְעָבִידוּ כַּוְזָדָא, לָא יַכְלִין עָלְמָא לְמִסְבַּל. עַד דְּעַתִּיק דְּעַתִּיקִי סְתִימָא דְּכֹלָּא, פָּרִישׁ דָּא מִן דָּא, וְזָבַר לוֹן לְאִתְבַּסְמָא כַּוְזָדָא.

וְכַד פָּרִישׁ לוֹן, אָפִיל דּוּרְמִיטָא לְזֵעִיר אַפִּין, וּפָרִישׁ לְנוּקְבָא מֵאָזוֹרוֹי דְּסִטְרוֹי, וְאַתְקִין לָהּ כָּל תִּקּוּנָהָא, וְאַצְנָעָא לְיוֹמָא דִּילִיהּ, לְמִיתָהָא לְדִכוּרָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וַיַּפֶּל יְיָ אֱלֹהִים תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן. מַהוּ וַיִּישָׁן. הַאי הוּא דִּכְתִיב, (תהלים מד) עוּרָה לָמָּה תִישַׁן יְיָ. וַיִּקַּוז אַוְזַת מִצַּלְעוֹתָיו, מָאי אַוְזַת. דָּא הִיא נוּקְבָא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (שיר השירים ו) אַוְזַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי, וְסַלְקָא, וְאִתְתַּקְנָא. וּבְאַתְרָהָא שְׁקִיעַ רַוְזָמֵי וְוֵזֶסֶד, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וַיִּסְגֹּור בָּשָׂר תַּוְזְתֶּנָּה. וּכְתִיב (יזוזקאל לו) וַהֲסִירוֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר.

וּבְשַׁעֲתָא דְּבָעָא לְמֵיעַל שַׁבְּתָא הָוָה בָּרֵי רוּוְזִין וְשֵׁדִין וְעִלְעוּלִין, וְעַד לָא סַיֵּים לוֹן, אָתַת מַטְרוֹנִיתָא בְּתִקּוּנָהָא, וְיָתִיבַת קַמֵּיהּ. בְּשַׁעֲתָא דְּיָתִיבַת קָמֵיהּ, אֲנָוז לוֹן לְאִינּוּן בְּרַיָּיאן, וְלָא אִשְׁתְּלִימוּ. כֵּיוָן דְּמַטְרוֹנִיתָא יַתְבַת עִם מַלְכָּא, (דף קמ"ג ע"א) וְאִתְוַזְבָּרוּ אַפִּין בְּאַפִּין, מָאן יֵיעוֹל בֵּינַיְיהוּ, מָאן הוּא דְּיִקְרַב בַּהֲדַיְיהוּ. (בְּגִין כָּךְ סְתִימָא דְּמוֹלָה עוֹנָתָן שֶׁל תַּלְמִידֵי זַכְמִים דְּיַדְעִין רָזָא דְּנָא מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת.) וְכַד אִתְוַזְבָּרוּ, אִתְבְּסָמוּ דָּא בְּדָא. יוֹמָא דְּכֹלָּא אִתְבְּסָם בֵּיהּ. וּבְגִין כָּךְ, אִתְבְּסָמוּ דִּינִין דָּא בְּדָא, וְאִתְתְּקָנוּ עָלְאִין וְתַתָּאִין.

וְתָאנָא בִּצְנִיעוּתָא דְסַפָּרָא, בָּעָא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא לְמֵיזָז, אִי אִתְבְּסָמוּ דִינִין, וְאִתְדְּבָקוּ תְּרִין אִלֵּין דָּא בְדָא, וְנָפַק מִסְטָרָא דְנוּקְבָא דִינָא תַּקִּיפָא, (דְּלָא יְכִיל עָלְמָא לְמִסְבַּל) דִּכְתִיב, (בראשית ד) וְהָאָדָם יָדַע אֶת זַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי וְגוֹ'. וְלָא הָוָה יְכִיל עָלְמָא לְמִסְבַּל, מִשּׁוּם דְּלָא אִתְבַּסְמַת, וְזִוְוָא תַּקִּיפָא אַטִּיל בָּה זוֹהֲמָא דְדִינָא קַשְׁיָא, וּבְגִין כָּךְ לָא הָוָה יְכִיל לְאִתְבַּסְמָא. וְכַד נָפִיק דָּא קַיִן מִסִּטְרָא דְנוּקְבָא, נָפַק תַּקִּיף קַשְׁיָא, תַּקִּיף בְּדִינּוֹי, קַשְׁיָא בְּדִינּוֹי. כֵּיוָן דְּנָפַק אִתְוַלְּשָׁת וְאִתְבַּסְמַת. בָּתַר דָּא, אַפֵּיקַת אַוְזָרָא בְּסִימָא יַתִּיר, וְסָלִיק קַדְמָאָה דְּהָוָה תַּקִּיפָא קַשְׁיָא, וְכָל דִּינִין לָא אִתְעָרְבוּ (ס"א אִתְעָרְעוּ) קָמֵיהּ (ס"א וְכָל דִּינִין (לָא) אִתְעָרוּ) עִמֵּיהּ.

תָּא חֲזֵי, מַה כְּתִיב, (בראשית ד) וַיְהִי בְּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה. בַּשָּׂדֶה: דְּאִשְׁתְּמוֹדַע לְעֵילָּא. בַּשָּׂדֶה דְּאִקְרֵי שָׂדֶה דְּתַפּוּזִים. וְנָצַח הַאי דִינָא לַאֲזוּהָ, מִשּׁוּם דְּהָוָה קַשְׁיָא מִגַּיהּ, וְאַכְפֵּייהּ וְאַטְמְרֵיהּ תְּוֹוֹתֵיהּ. עַד דְּאִתְעַר בְּהַאי קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאַעְבְּרֵיהּ מִקַּמֵּיהּ. וְשַׁקְעֵיהּ בְּנוּקְבָא דְּתְהוֹמָא רַבָּא. וְכָלִיל לַאֲזוּ בְּשִׁקּוּעָא דְּיַמָּא רַבָּא, דְּמְבַסֵּם דְּמִעִּין עִלָּאִין. וּמִנְּהוֹן נָזְחִין נְשָׁמָתִין לְעָלְמָא, אֵינָשׁ לְפוּם אוֹרְזוּי.

וְאַף עַל גַּב דְּטָמִירִין אִינּוּן. מִתַּפְשְׁטִין דָּא בְדָא, וְאִתְעֲבִידוּ גּוּפָא חַד וּמֵהַאי גּוּפָא, נָזְחִין נְשָׁמָתְהוֹן דְּרַשִׁיעַיָּיא זַיְיבָיָא, תַּקִּיפֵי רוּזָא. מִתַּרְוֵיהוֹן כַּוְזָדָא סַלְקָא דַעְתָּךְ. אֶלָּא דָּא לְסִטְרוֹי, וְדָא לְסִטְרוֹי. זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, דְּמִשַּׁלְפֵי נְשָׁמָתְהוֹן מֵהַאי גּוּפָא קַדִּישָׁא דְּאִקְרֵי אָדָם, דְּכָלִיל כֹּלָּא, אֲתָר דְּעָטְרִין וְכִתְרִין קַדִּישִׁין מִתְחַבְּרָאן תַּמָּן, בִּצְרוֹרָא דְּאַתְקְלָא (ס"א דְּאַתְכְּלָא).

זַכָּאִין אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא, (ס"א אַתּוּן זַבְרַיָּיא) דְּכָל הַנֵּי מִלִּין קַדִּישִׁין, דְּאִתְמָרוּ בְּרוּזָא קַדִּישָׁא עִלָּאָה, רוּזָא דְּכָל קַדִּישִׁין עִלָּאִין אִתְכַּלְלָן בֵּיהּ, אִתְגַּלְיָין לְכוּ. מִלִּין דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין צַיְיתִין לְהוּ, זַכָּאִין אַתּוּן מָארֵיהוֹן דְּמָארִין, מְזַמְּנִין דְּזַקְלָא, דְּמִלִּין אִלֵּין תִּנְדְּעוּן וְתִסְתַּכְּלוּן בְּהוּ, וְתִנְדְּעוּן לְמָארֵיכוֹן אַפִּין בְּאַפִּין, עַיְנָא בְעַיְנָא. וּבְהָנֵי מִלִּין תִּזְכּוּן לְעָלְמָא דְּאָתֵי, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ וְגוֹ'. יְיָ, עַתִּיק יוֹמִין הוּא הָאֱלֹהִים. וְכֹלָּא הוּא

זַד, בְּרִיךְ שְׁמֵיהּ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, זַמִּינָא עִלָּאִין לְתַתָּא, וְתַתָּאִין לְעֵילָּא. עִלָּאִין לְתַתָּא, דִּיוּקְנָא דְאָדָם, דְּהוּא תִּקּוּנֵי עִלָּאָה, כְּלָלָא דְּכֻלְּהוּ. (וזסר).

תָּאנָא, כְּתִיב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, דְּכָלִיל שִׁית בְּהַרְטוּפָא כַּוָּזָדָא. וְהַאי הוּא דִּכְתִיב, (שיר השירים ה) שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ.

וְתָאנָא בְּצִנְיעוּתָא דְּסִפְרָא, בָּאָדָם אִתְּכְּלִילוּ כִּתְרִין עִלָּאִין, בִּכְלַל וּבְפָרַט. וּבְאָדָם אִתְּכְּלִילוּ כִּתְרִין תַּתָּאִין, בִּפְרָט וּכְלָל. כִּתְרִין עִלָּאִין בִּכְלַל, כְּמָה דְּאִתְּמַר בְּדִיוּקְנָא דְּכָל חַיָּי תִּיקּוּנִין (ס"א דִּיוּקְנִין). בִּפְרָט: בְּאֶצְבְּעָן דִּידָן, זָמֵשׁ כְּנֶגֶד זָמֵשׁ. כִּתְרִין תַּתָּאִין, בְּאֶצְבְּעִין דְּרַגְלִין דְּאִינּוּן פָּרָט וּכְלָל. דְּהָא גּוּפָא לָא אִתְּזַוַּי בַּהֲדַייהוּ. דְּאִינּוּן לְבַר מִגּוּפָא. וּבְגִין כָּךְ לָא הֲווֹ בְּגוּפָא. דְּגוּפָא אַעְדִּיו מִנַּייהוּ.

אִי הָכִי, מָאי (זכריה יד) וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא. אֶלָּא רַגְלָיו דְּגוּפָא, מָאֲרִיהוֹן דְּדִינִין (ס"א דְּמָארִין) לְמֶעְבַּד נוּקְמִין וְאִקְרוֹן בַּעֲלֵי רַגְלַיִם. וּמִנְּהוֹן תַּקִּיפִין. וּמִתְאַזָּדָן מָאֲרִיהוֹן דְּדִינִין דִּי לְתַתָּא, בְּכִתְרִין תַּתָּאִין.

תָּאנָא, כָּל אִינּוּן תִּקּוּנֵי דִּלְעֵילָּא, דִּבְגוּפָא קַדִּישָׁא, (בְּדִכַּר וְנוּקְבָא) כְּלָלָא דְּאָדָם, אִתְּמְשִׁיךְ דָּא מִן דָּא, וּמִתְאַזָּדָן דָּא בְדָא, וְאַשְׁקוֹן דָּא לְדָא. כְּמָה דְּאִתְּמְשָׁךְ דָּמָא בְּקִטְפִין דְּוָרִידִין לְדָא וּלְדָא, לְהָכָא וּלְהָכָא, מֵאַתָר דָּא לְאַתָר אַזָּרָא, וְאִינּוּן מַשְׁקִין (ס"א קַסְטִין) דְּגוּפָא (נ"א לְגוּפָא). אַשְׁקְיָין דָּא לְדָא, מְנַהֲרִין דָּא לְדָא. עַד דְּאַנְהִירוּ כֻּלְּהוּ עָלְמִין, וּמִתְבָּרְכָאן בְּגִינֵיהוֹן.

תָּאנָא, כָּל אִינּוּן כִּתְרִין (דף קמ"ג ע"ב) דְּלָא אִתְּכְּלוּ בְּגוּפָא, כֻּלְּהוּ רְזִיקִין וּמְסָאֲבִין, וּמְסַאֲבָן כָּל מָאן דְּיִקְרַב לְגַבַּיְיהוֹן, לְמִנְדַּע מִנְּהוֹן מִלִּין.

תָּאנָא, מָאי תִּיאוּבְתָּא דִּלְהוֹן לְגַבֵּי תַּלְמִידֵי זַכָּמִים. אֶלָּא מִשּׁוּם דְּזָמָן בְּהוּ גּוּפָא קַדִּישָׁא, וּלְאִתְכַּלָּלָא בְּהוּ בְּהַהוּא גּוּפָא. וְכִי תֵּימָא, אִי הָכִי, הָא מַלְאָכִין קַדִּישִׁין וְלֵיתְהוֹן בְּכָלָּא דְּגוּפָא. לָא. דְּזַוָּס וְשָׁלוֹם אִי לֵיהֱווֹן לְבַר מִכָּלָּא דְּגוּפָא קַדִּישָׁא, לָא הֲווֹ קַדִּישִׁין וְלָא מִתְקַיְּימִי. וּכְתִיב (דניאל י)

וּגְוִיֵּיתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ. וּכְתִיב (יחזקאל א) וְגַבּוֹתָם מְלֵאוֹת עֵינַיִם. (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל. כֻּלְּהוּ בִּכְלָלָא דְּאָדָם. בַּר מֵהָנֵי דְּלֵיתְהוֹן בִּכְלָלָא דְּגוּפָא, דְּאִינּוּן מִסְאֲבִין, וּמְסַאֲבָן כָּל מָאן דְּיִקְרַב בַּהֲדַיְיהוּ.

וְתָאנָא, כֻּלְּהוּ מֵרוּזָא דְּשִׁמָאלָא, דְּלָא אִתְבְּסָם בְּאָדָם מִשְׁתַּכְוְזִין, וְנַפָּקוּ מִכְּלָלָא דְּגוּפָא קַדִּישָׁא, וְלָא אִתְדַּבָּקוּ בֵּיהּ. וּבְגִין כָּךְ כֻּלְּהוּ מִסְאֲבִין וְאָזְלִין וְטָאסִין עָלְמָא, וְעַיְילִין בְּנוּקְבָּא דְּתְהוֹמָא רַבָּא, לְאִתְדַּבְקָא בְּהַהוּא דִּינָא קַדְמָאָה דְּאִקְרֵי קַיִן, דְּנָפִיק בִּכְלָלָ דְּגוּפָא דְּלְתַתָּא. וְשָׁאטִין וְטָאסִין כָּל עָלְמָא, וּפָרְזָן וְלָא מִתְדַּבְקָאן בִּכְלָלָא דְּגוּפָא, וּבְגִינֵי כַךְ אִינּוּן לְבַר, מִכָּל מַשְׁרְיָין דְּלְעֵילָּא וְתַתָּא. מִסְאֲבִין אִינּוּן. בְּהוּ כְּתִיב (ויקרא יג) מְזוּרָע לַמִּזְנָה מוֹשָׁבוֹ.

וּבְרוּזָא דְּאִקְרֵי הֶבֶל, דְּאִתְבְּסָם יַתִּיר בִּכְלָלָא דְּגוּפָא קַדִּישָׁא. נָפְקִין אַזְרָנִין דְּמִבַּסְמָן יַתִּיר, וּמִתְדַּבְקָן בְּגוּפָא, וְלָא מִתְדַּבְקָן. כֻּלְּהוּ תַּלְיָין בַּאֲוִירָא וְנָפְקִין מֵהַאי כְּלָלָא דְּאִלֵּין מִסְאֲבִין. וְשַׁמְעִין מַה דְּשַׁמְעִין מֵעֵילָּא, וּמַגַּיְידוּ יַדְעֵי לְתַתָּא דְּקָאֲמְרִי לְהוּ.

וְתָאנָא בִּצְנִיעוּתָא דְּסִפְרָא, כֵּיוָן דְּאִתְבְּסָמוּ לְעֵילָּא כְּלָלָא דְּאָדָם, גּוּפָא קַדִּישָׁא, דְּכַר וְנוּקְבָא. אִתְזַבָּרוּ זְמָנָא תְּלִיתָאָה, וְנָפַק אִתְבַּסְמוּתָא דְּכֻלָּא. וְאִתְבְּסָמוּ עָלְמִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. וּמִכָּאן אִשְׁתְּכְלָל עָלְמָא דְּלְעֵילָּא וְתַתָּא, מִסִּטְרָא דְּגוּפָא קַדִּישָׁא. וּמִתְזַבְּרָן עָלְמִין, וּמִתְאַזְדָּן דָּא בְּדָא, וְאִתְעָבִידוּ זַדּ גּוּפָא. (וּבְגִין דְּכֻלְּהוּ זַדּ גּוּפָא, שְׁכִינְתָּא לְעֵילָּא, שְׁכִינְתָּא לְתַתָּא, קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵילָּא, קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא לְתַתָּא,) וּמִשַּׁלְפָא רוּזָא, וְעַיְילָא בְּזַדּ גּוּפָא. וּבְכֻלְּהוּ לָא אִתְזְזֵי אֶלָּא זַדּ. (ישעיה ו) קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. דְּכֻלָּא הוּא זַדּ גּוּפָא.

תָּאנָא, כֵּיוָן דְּאִתְבְּסָמוּ דָּא בְּדָא, (כְּתִיב (שיר השירים א) תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נְקוּדוֹת הַכָּסֶף) אִתְקְשָׁרוּ דִּינָא וְרַוְזָמֵי. (אִתְבַּסְמָא דִּינָא בְּרַוְזָמֵי) וְאִתְבַּסְמַת נוּקְבָא בִּדְכוּרָא. וּבְגִינֵי כַךְ לָא סַלְקָא דָּא בְּלָא דָּא, כְּהַאי תָּמָר,

דְּלָא סַלְקָא דָּא בִּכְלָא דָּא. וְעַל הַאי תָּנֵינָן, מָאן דְּאַפֵּיק גַּרְמֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא מִכְּלָלָא דְּאָדָם, לְבָתַר כַּד נָפֵיק מֵהַאי עָלְמָא, לָא עָיֵיל בִּכְלָלָא דְּאָדָם, דְּאִקְרֵי גּוּפָא קַדִּישָׁא. אֶלָּא בְּאִינּוּן דְּלָא אִקְרוּן אָדָם, וְנָפֵיק מִכְּלָלָא דְּגוּפָא.

תַּנְיָא, תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נְקוּדוֹת הַכֶּסֶף, דְּאִתְבְּסָמוּ דִּינָא בְּרַחֲמֵי. וְלֵית דִּינָא, דְּלָא הַוּוֹ בֵּיהּ רַחֲמֵי. וְעַל הַאי כְּתִיב, (שִׁיר הַשִּׁירִים א) נָאווּ לְחָיַיִךְ בַּתּוֹרִים צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים. בַּתּוֹרִים: כְּמָה דִּכְתִיב, תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ וְגוֹ'. בַּחֲרוּזִים: כְּמָה דִּכְתִיב, עִם נְקוּדוֹת הַכֶּסֶף. צַוָּארֵךְ, בִּכְלָלָא דְּנוּקְבָּא, דָּא מַטְרוֹנִיתָא אִשְׁתְּכַח בֵּי מַקְדְּשָׁא דִּלְעֵילָּא, וְירוּשָׁלַם דִּלְתַתָּא (ס"א הוּא מַקְדְּשָׁא דִּכְלָא) וּמַקְדְּשָׁא. וְכָל דָּא מִדְּאִתְבְּסָמַת בִּדְכוּרָא, וְאִתְעֲבִיד כְּלָלָא דְּאָדָם, וְדָא הוּא כְּלָלָא דִּמְהֵימְנוּתָא. מַאי מְהֵימְנוּתָא. דִּבְגַוֵּיהּ אִשְׁתְּכַח כָּל מְהֵימְנוּתָא.

וְתָאנָא, מָאן דְּאִקְרֵי אָדָם, וְנִשְׁמְתָא נַפָּקַת מִנֵּיהּ, וּמִית, אָסִיר לְמֵיבַת לֵיהּ בְּבֵיתָא, לְמֶעְבַּד לֵיהּ לִינָה עַל אַרְעָא, מִשּׁוּם יְקָרָא דְּהַאי גּוּפָא, דְּלָא יִתְוַזְּזֵי בֵּיהּ קְלָנָא, דִּכְתִיב, (תהלים מט) אָדָם בִּיקָר בַּל יָלִין, אָדָם דְּהוּא יָקָר מִכָּל יְקָרָא, בַּל יָלִין. מַאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּאִי יַעַבְדוּן הָכִי, נְמִשַּׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ. מַה בְּעִירֵי לָא הַוּוֹ בִּכְלָלָא דְּאָדָם, וְלָא אִתְוַזְּזֵי בְּהוּ רוּזָא קַדִּישָׁא, אוֹף הָכָא כִּבְעִירֵי, גּוּפָא בְּלָא רוּזָא, וְהַאי גּוּפָא, דְּהוּא יְקָרָא דִּכְלָא, לָא יִתְוַזְּזֵי בֵּיהּ קְלָנָא.

וְתָאנָא בִּצְנִיעוּתָא דְּסִפְרָא, כָּל מָאן דְּעָבִיד לִינָה לְהַאי גּוּפָא קַדִּישָׁא, בְּלָא רוּזָא, עָבִיד פָּגִימוּתָא בְּגוּפָא דְּעָלְמִין. דְּהָא בְּגִין (דף קמ"ד ע"א) דָּא, לָא עָבִיד לִינָה בְּאַתָּרָא קַדִּישָׁא, בְּאַרְעָא דְּצָדָק יָלִין בָּהּ, (ס"א דִּכְתִיב קַדִּישָׁא דְּמַלְכָּא בְּאַרְעָא דִּכְתִיב (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ) מִשּׁוּם דְּהַאי גּוּפָא יְקָרָא, אִתְקְרֵי דְּיוֹקְנָא דְּמַלְכָּא. וְאִי עָבִיד בֵּיהּ לִינָה, הֲוֵי כְּזָדוֹ מִן בְּעִירָא. (הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים מט) נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת (ע"כ) נִדְמוּ).

תָּאנָא, (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם. (ס"א בְּנֵי

הָאֱלֹהִים) אִינּוּן דְּאִטְמַרוּ, וְנָפְלוּ בִּנּוּקְבָּא דִּתְהוֹמָא רַבָּא. אֶת בְּנוֹת הָאָדָם, (הָאָדָם הַיָּדוּעַ). וּכְתִיב וְיָלְדוּ לָהֶם הֵמָּה הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם וְגוֹ'. מֵהַהוּא דְּאִקְרֵי עוֹלָם. כִּדְתָנֵינָן יְמֵי עוֹלָם. אַנְשֵׁי הַשֵּׁם, מִנְּהוֹן נָפְקוּ רוּזִין וְשִׁדִּין לְעָלְמָא, לְאִתְדַּבְּקָא בְּרַשְׁיעַיָּיא.

הַנְּפִילִים הָיוּ בָּאָרֶץ, לְאַפָּקָא אִלֵּין אַוְזָרְנִין. דְּלָא הֲווֹ בָּאָרֶץ. הַנְּפִילִים: עַוָּ"א וְעַוָּאֵ"ל הֲווֹ בָּאָרֶץ. בְּנֵי הָאֱלֹהִים לָא הֲווֹ בָּאָרֶץ. וְרָזָא הוּא וְכֹלָּא אִתְמַר.

כְּתִיב (בראשית ו) וַיִּנָּחֶם יְיָ כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ, לְאַפָּקָא אָדָם דִּלְעֵילָּא, דְּלָא הֲוֵי בָּאָרֶץ. וַיִּנָּחֶם יְיָ הַאי בְּזִעֵיר אַפִּין אִתְמַר. וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ, וַיֶּעְצַב לֹא נֶאֱמַר. אֶלָּא וַיִּתְעַצֵּב, אִיהוּ אִתְעַצָּב, דְּבֵיהּ תַּלְיָיא מִלְּתָא. לַאֲפוֹקֵי מִמַּאן דְּלָא אִתְעַצָּב. אֶל לִבּוֹ, בְּלִבּוֹ לָא כְּתִיב, אֶלָּא אֶל לִבּוֹ. כְּמַאן דְּאִתְעַצָּב (וּמְקַבֵּל) לְמָארֵיהּ, דְּאַוְזֵי הַאי לְלִבָּא דְּכָל לִבִּין.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶמְחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פָּנֵי הָאֲדָמָה וְגוֹ'. לְאַפָּקָא אָדָם דִּלְעֵילָּא. וְאִי תֵּימָא אָדָם דִּלְתַתָּא בִּלְזוּדוֹי. לָאו לְאַפָּקָא כְּלָל, מִשּׁוּם דְּלָא קָאִים דָּא בְּלָא דָּא.

וְאִלְמָלֵא זְכוּתָהּ סְתִימָא דְּכֹלָּא, כֹּלָּא אִתְתָּקַן כְּמֵרִישָׁא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי ז) אֲנִי זְכוּתָהּ שָׂכַנְתִּי עָרְמָה. אַל תִּקְרֵי שָׂכַנְתִּי, אֶלָּא שִׂכִּינָתִי (ס"א שִׂיכַנְתִּי).

וְאִלְמָלֵא הַאי תִּקּוּנָא דְּאָדָם, לָא קָאִים עָלְמָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי ג) יְיָ בְּזוּכְמָהּ יָסַד אָרֶץ. וּכְתִיב (בראשית ו) וְנָזוּ מָצָא זַיִן בְּעֵינֵי יְיָ.

וְתָאנָא, כְּלִהוֹן מוֹזִין תַּלְיָין בְּהַאי מוֹזָא. וְהַזְּכוּתָהּ הוּא כְּלָלָא דְּכֹלָּא הוּא. וְדָא זְכוּתָהּ סְתִימָא, דְּבֵהּ אִתְתָּקִיף וְאִתְתַּקַּן תִּקּוּנָא דְּאָדָם, לְאִתְיַישְׁבָא כֹּלָּא עַל תִּקּוּנֵיהּ, כָּל זַוד בְּאַתְרֵיהּ. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (קהלת ז) הַזְּכוּתָהּ תָּעוֹז לֶזֶּכֶם מֵעֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים, דְּאִינּוּן תִּקּוּנָא שְׁלֵימָא דְּאָדָם. וְאָדָם הוּא תִּקּוּנָא דִּלְגַו, מִגֵּיהּ קָאִים רוּזָא. (הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמואל א טז) כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לָעֵינַיִם וַיהוָה יִרְאֶה לַלֵּבָב, דְּאִיהוּ בִּלְגַו לְגַו).

וּבְהַאי תִּקּוּנָא דְּאָדָם, אִתְזַוַּג שְׁלֵימוּתָא מְהֵימְנוּתָא דִּכְלָא, דְּקָאִים עַל כּוּרְסְיָיא. דִּכְתִיב, (יחזקאל א) וּדְמוּת כִּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. וּכְתִיב (דניאל ז) וַאֲרוּ עִם עֲנָנֵי שְׁמַיָּא כְּבַר אֱנָשׁ אָתֵה הֲוָא וְעַד עַתִּיק יוֹמַיָּא מְטָה וּקְדָמוֹהִי הַקְרִבוּהִי. עַד כָּאן סְתִימָאן מִלִּין, וּבְרִירָן טַעֲמִין. זָכָאָה זוּלְקִיהּ דְּמַאן דְּיָדַע וְיִשְׁתַּדַּל בְּהוֹן, וְלָא יִטְעֵי בְּהוֹן, דְּמִלִּין אִלֵּין לָא אִתְיְהִיבוּ, אֶלָּא לְמָארֵי מְדִין (מָארִין) וּמְזַמְּדֵי זַקְלָא, דְּעָאלוּ וְנַפְקוּ, דִּכְתִיב, (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי יְיָ וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפוֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם.

תָּאנָא, בָּכָה רִבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר, אִי בְּמִלִּין דִּילָן, דְּאִתְגַּלְיָין הָכָא, אִתְגְּנִיזוּ זַבְרַיָּיא בְּאַדְרָא דְּעָלְמָא דְּאָתֵי, וְאִסְתְּלָקוּ מֵהַאי עָלְמָא, יָאוּת וְשַׁפִּיר הָוָה, בְּגִין דְּלָא אִתְגַּלְיָין לְזַוָּד מִבְּנֵי עָלְמָא. הָדָר וְאָמַר, הַדְרִי בִי, דְּהָא גַּלֵּי קָמֵיהּ דְּעַתִּיקָא דְּעַתִּיקִין, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, דְּהָא לָא לִיקָרָא דִּילִי עֲבִידְנָא, וְלָא לִיקָרָא דְּבֵית אַבָּא, וְלָא לִיקָרָא דְּזַבְרַיָּיא אִלֵּין, אֶלָּא בְּגִין דְּלָא יִטְעוֹן בְּאוֹרְזוּי, וְלָא יַעֲלוֹן בְּכִסּוּפָא לְתַרְעֵי פַּלְטְרוֹי, וְלָא יִמְזוֹן בִּידֵיהוֹן. זָכָאָה זוּלְקִי עִמְּהוֹן, לְעָלְמָא דְּאָתֵי.

תָּנָא, עַד לָא נַפְקוּ זַבְרַיָּיא מֵהַהוּא אַדְרָא, מִיתוּ רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי יַעֲקֹב, וְרִבִּי זוּזְקִיָּה, וְרִבִּי יֵיסָא. וְזָמוּ זַבְרַיָּיא, דַּהֲווֹ נַטְלִין לוֹן מַלְאֲכִין קַדִּישִׁין בְּהַהוּא פַּרְסָא. וְאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן מִלָּה, וְאִשְׁתְּכַכוּ. צָווּוז וְאָמַר, שָׁמָּא זַס וְשָׁלוֹם גְּזֵרָה אִתְגְּזַר עֲלָנָא לְאִתְעַנְּשָׁא, דְּאִתְגְּלֵי עַל יְדָנָא מַה דְּלָא אִתְגְּלֵי מִיּוֹמָא דְּקָאִים מֹשֶׁה עַל טוּרָא דְּסִינַי, דִּכְתִיב, (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם יְיָ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וְגוֹ'. מַה אֲנָא הָכָא. אִי בְּגִין דָּא אִתְעַנָּשׁוּ.

שְׁמַע קָלָא, זָכָאָה אַנְתְּ רִבִּי שִׁמְעוֹן, זָכָאָה זוּלְקָךְ וְזַבְרַיָּיא, אִלֵּין דְּקַיְימִין בַּהֲדָךְ, דְּהָא אִתְגְּלֵי לְכוֹן מַה דְּלָא אִתְגְּלֵי לְכָל זֵילָא דִּלְעֵילָּא, (דף קמ"ד ע"ב) אֲבָל תָּא וְזַוֵּי, דְּהָא כְתִיב, (יהושע ו) בִּבְכוֹרוֹ יְיַסְּדֶנָּה וּבִצְעִירוֹ יַצִּיב דְּלָתֶיהָ. וְכָל שֶׁכֵּן דְּבִרְעוּ סַגִּי וְתַקִּיף, אִתְדַּבְּקוּ נַפְשָׁתְהוֹן בִּשְׁעָתָא דָּא דְּאִתְנְסִיבוּ. זָכָאָה זוּלְקֵיהוֹן, דְּהָא בִּשְׁלֵימוּתָא אִסְתָּלְקוּ. (דְּלָא הָוָה כֵּן לְאִינּוּן דְּהַווּ קָמַייהוּ, אֲמַאי מִיתוּ).

תָּאנָא, בְּעוֹד דְּאִתְגַּלְיָין מִלִּין, אִתְרְגִישׁוּ עִלָּאִין וְתַתָּאִין, (דְּאִינּוּן רְתִיכִין) וְקָלָא אִתְעַר בְּמָאתָן וְזַמְשִׁין עָלְמִין דְּהָא מִלִּין עַתִּיקִין לְתַתָּא אִתְגַּלְיָין, וְעַד (נ״א וְעוֹד) דְּאִלֵּין מִתְבַּסְמָן נְשָׁמָתַיְיהוּ בְּאִינּוּן מִלִּין, נַפָּקָא נְשָׁמָתַיְיהוּ בְּנְשִׁיקָה, וְאִתְקַשָּׁר בְּהַהוּא פַּרְסָא, וַנַּטְלִין לְהוּ מַלְאֲכֵי עִלָּאֵי, וְסַלְקִין לוֹן לְעֵילָּא. וַאֲמַאי אִלֵּין. מִשּׁוּם דְּעָאלוּ וְלָא נַפָּקוּ זִמְנָא אַזְרָא מִן קַדְמַת דִּנָא, וְכֻלְּהוּ אַזְרִינֵי עָאלוּ וְנַפָּקוּ.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה זָכָאָה זוּלָקֵיהוֹן דְּהָנֵי תִּלְתָּא, וְזָכָאָה זוּלָקָנָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי בְּגִין דָּא. נָפַק קָלָא תְּנָיְינוּת וְאָמַר, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּיְיָ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. קָמוּ וְאָזְלוּ. בְּכָל אֲתָר דַּהֲווּ מִסְתַּכְּלֵי סָלִיק רֵיוּזִין. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן שְׁמַע מִינָּהּ, דְּעָלְמָא מִתְבָּרְךְ בְּגִינָּן. וַהֲווּ נַהֲרִין אַנְפּוֹי דְּכֻלְּהוּ, וְלָא הֲווּ יַכְלִין בְּנֵי עָלְמָא לְאִסְתַּכְּלָא בְּהוּ.

תָּאנָא, עַשָּׂרָה עָאלוּ, וְשֶׁבַע נַפָּקוּ, וַהֲוָה זַוְדֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן. וְרִבִּי אַבָּא עָצִיב. יוֹמָא זַד הֲוָה יָתִיב רִבִּי שִׁמְעוֹן וְרִבִּי אַבָּא עִמֵּיהּ, אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן מִלָּה, וְזָמוּ לְאִלֵּין תְּלָתָא דַּהֲווּ מַיְיתִין לְהוֹן מַלְאֲכִין עִלָּאִין, וּמְזַוְּגִין לְהוּ גְּנִיזִין וְאַדְרִין דִּלְעֵילָּא, בְּגִין יְקָרָא דִּלְהוֹן. וַהֲווּ עַיְילֵי לוֹן בְּטוּרֵי דְּאַפַּרְסְמוֹנָא דַּכְיָא. זַוּז דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי אַבָּא.

תָּאנָא, מֵהַהוּא יוֹמָא לָא אַעְדּוּ זַבְרַיָּיא מִבֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן. וְכַד הֲוָה רִבִּי שִׁמְעוֹן מְגַלֶּה רָזִין, לָא מִשְׁתַּכְּחִזִין תַּמָּן אֶלָּא אִינּוּן. וַהֲוָה קָאֲרֵי לְהוּ רִבִּי שִׁמְעוֹן, שִׁבְעָה אֲנָן עֵינֵי יְיָ. דִּכְתִיב, (זכריה ד) שִׁבְעָה אֵלֶּה עֵינֵי יְיָ וְעָלָן אִתְמַר. אָמַר רִבִּי אַבָּא, אֲנָן שִׁיתָּא בּוֹצִינֵי, דְּנַהֲרָאן מִשְּׁבִיעָאָה. אַנְתְּ הוּא שְׁבִיעָאָה דְּכֻלָּא. דְּהָא לֵית קְיוּמָא לְשִׁיתָּא, בַּר מִשְּׁבִיעָאָה. דִּכְלָא תָּלֵי בִּשְׁבִיעָאָה. רִבִּי יְהוּדָה קָאֲרֵי לֵיהּ שַׁבָּת, דְּכֻלְּהוּ שִׁיתָּא מִנֵּיהּ מִתְבָּרְכִין, דִּכְתִיב, (שמות כ) שַׁבָּת לַיְיָ, קַדֵּשׁ לַיְיָ, מַה שַּׁבָּת לַיְיָ קַדֵּשׁ, אוֹף רִבִּי שִׁמְעוֹן שַׁבָּת לַיְיָ קַדֵּשׁ.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, תַּוּהְנָא עַל הַהוּא זוּגִּיר זַרְצָן, מָאתַיְהּ דְּשַׁעְרִי, אֲמַאי לָא אִשְׁתְּכַח בְּבֵי אִדְרָא דִּילָן, בְּזִמְנָא דְּאִתְגַּלְיָין מִלִּין אִלֵּין קַדִּישִׁין. אַדְּהָכִי,

אָתָא אֵלִיָּהוּ, וּתְלַת קַטְפַּוֹרֵי נְהִירִין בְּאַנְפּוֹי. אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן, מָאי טַעְמָא לָא שְׁכִיזַ מֹר בְּקַרְדּוּטָא (ס״א בְּקַרְטְמָא) גְּלִיפָא דְּמָאֲרֵיהּ, בְּיוֹמָא דְּהִלּוּלָא.

אָמַר לֵיהּ, זַיֵּיךְ רִבִּי שֶׁבַּע יוֹמִין אִתְבְּרִירוּ קַמֵּיהּ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כָּל אִינּוּן דְּיֵיתוּן וְיִשְׁתַּכְחוּן עִמֵּיהּ, עַד לָא עַיְילִתּוּן בְּבֵי אִדְּרָא דִּלְכוֹן, וּבָעֵינָא לְאִשְׁתַּכְחָא, זַמִּין קָשִׁיר בְּכַתְפּוֹי (ס״א נ״ל שְׁכֶן צָרִיךְ לוֹמַר, וַאֲנָא הָוֵה זַמִּין תַּמָּן, וּבָעֵינָא קַמֵּיהּ לְאִשְׁתַּכְחָא, וּכְדֵין קָטִיר בְּכַתְפּוֹי) וְלָא יָכִילְנָא, דְּהַהוּא יוֹמָא שָׁדַרְנִי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, לְמֶעְבַּד נִסִּין לְרַב הַמְנוּנָא סָבָא וְזַבְרוֹי, דְּאִתְמְסָרוּ בְּאַרְמוֹנָא (ס״א בְּקִרוֹנְיָא) דְּמַלְכָּא, וְאַרְזִישְׁנָא לְהוּ בְּנָסָא, דְּרָמֵינָא לְהוּ כּוֹתָלָא דְּהֵיכָלָא דְּמַלְכָּא, וְאִתְקְטָרוּ בְּקִטְרוֹי, דְּמִיתוּ אַרְבָּעִים וַזַמִשָּׁה פַּרְדַּשְׁכֵי. וַאֲפֵיקְנָא לְרַב הַמְנוּנָא וְזַבְרוֹי וְרָמֵינָא (נ״א וְאוֹלִיכְנָא) לוֹן לְבֵּקְעַת אוֹנוֹ, וְאִשְׁתְּזִיבוּ. וַזַמִינְנָא קַמַּיְיהוּ נָהֲמָא וּמַיָּא, דְּלָא אַכְלוּ תְּלָתָא יוֹמִין. וְכָל הַהוּא יוֹמָא לָא בָּדִילְנָא מִנַּיְיהוּ.

וְכַד תַּבְנָא, אַשְׁכַּזְנָא פַּרְסָא דְּנָטְלוּ כָּל אִינּוּן סַמְכִין, וּתְלַת מִן זַבְרַיָּיא עֲלָהּ, וְשָׁאִילְנָא לוֹן. וְאָמְרוּ זוּלָקָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מֵהִלּוּלָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן וְזַבְרוֹי. זָכָאָה אַנְתְּ רִבִּי שִׁמְעוֹן, וְזָכָאָה זוּלָקָךְ, וְזוּלָקָא דְּאִינּוּן זַבְרַיָּיא דְּיַתְבִין קָמָךְ. כַּמָּה דַּרְגִּין אִתְתָּקָנוּ לְכוֹן לְעָלְמָא דְּאָתֵי. כַּמָּה בּוּצִינִין דְּנָהוֹרִין זְמִינִין לְנַהֲרָא לְכוּ.

וְתָא זָזֵי, יוֹמָא דֵּין בְּגִינָךְ אִתְעַטָּרוּ זַמְשִׁין כִּתְרִין לְרִבִּי פָּנְוָז בֶּן יָאִיר זָמוּךְ. וַאֲנָא אֲזַלְנָא עִמֵּיהּ בְּכָל אִינּוּן נַהֲרֵי דְּטוּרֵי דְּאַפַּרְסְמוֹנָא דַּכְיָא, וְהוּא בָּרִיר דּוּכְתֵּיהּ, וְאִתְתַּקַּן. (ס״א וַאֲנָא הָא זָזֵינָא דְּהָא בָּרִיר וכו׳) אָמַר לֵיהּ, קְטוּרִין צַדִּיקַיָּיא בְּקַרְטוּפָּא דְּעִטְרִין, (דף קמ״ה ע״א) בְּרֵישׁ יַרְזֵי וּבְזַמַּנֵּי וְשַׁבָּתֵי, יַתִּיר מִכָּל שְׁאַר יוֹמִין.

אָמַר לֵיהּ, וְאַף כָּל אִינּוּן דִּלְבַר, דִּכְתִיב, (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זוֹדֶשׁ בְּזָזְדְּשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ וְגוֹ׳. אִי אִלֵּין אַתְיָין, כָּל שֶׁכֵּן צַדִּיקַיָּיא. מִדֵּי זוֹדֶשׁ בְּזָזְדְּשׁוֹ, לָמָּה. מִשּׁוּם דְּמִתְעַטְּרֵי אֲבָהָתָא רְתִיכָא קַדִּישָׁא. וּמִדֵּי שַׁבָּת

בְּשַׁבַּתּוֹ, דְּמִתְעַטָּר שְׁבִיעָאָה דְּכָל אִינּוּן שִׁיתָּא יוֹמִין, דִּכְתִיב, (בראשית ב) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וְגוֹ׳.

וְאַנְתְּ הוּא רִבִּי שִׁמְעוֹן, שְׁבִיעָאָה דְּשִׁיתָּא, תְּהֵא מִתְעַטָּר וּמִתְקַדַּשׁ יַתִּיר מִכֹּלָּא. וּתְלַת עִדּוּנִין דְּמִשְׁתַּכְוְזִין בִּשְׁבִיעָאָה, זְמִינִין זַכְרַיָּיא אִלֵּין צַדִּיקָיָּיא לְאִתְעַדָּנָא בְּגִינָךְ לְעָלְמָא דְּאָתֵי. וּכְתִיב (ישעיה נח) וְקָרָאתָ לְשַׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְיָ מְכוּבָּד. מָאן הוּא קְדוֹשׁ יְיָ. דָּא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזָאי, דְּאִקְרֵי מְכוּבָּד בְּעָלְמָא דֵּין, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי. עַד כָּאן הָאדְרָא קַדִּישָׁא רַבָּא.

****

****

פרוש

הָאִדְרָא רַבָּא קַדִּישָׁא

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזַּכְרִים, עַד מָתַי נֵשֵׁב בְּקִיּוּם עַמּוּד אֶזְדּ? כָּתוּב (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳ הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. הַיָּמִים קְטַנִּים, וּבַעֲלֵי הַזּוּב דּוֹזְקִ. הַכְּרוּז קוֹרֵא כָּל יוֹם, וְקוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה קְטַנִּים הֵם, וְהֵם בְּשׁוּלֵי הַכֶּרֶם, לֹא מַשְׂגִּיזִים וְלֹא יוֹדְעִים לְאֵיזֶה מָקוֹם הוֹלְכִים כָּרָאוּי. הִתְכַּנְּסוּ הַזַּכְרִים לְבֵית הָאִדְרָא, לְבוּשִׁים שְׁרִיוֹן סַיִף, וּרְמָזִים בִּידֵיכֶם: הִזָּהֲרוּ בְּתִקּוּנֵיכֶם, בְּעֵצָה, בְּזִוּכְמָה, בְּשֵׂכֶל, בְּדַעַת, בְּמַרְאָה, בַּיָּדַיִם, בָּרַגְלַיִם. הַמְּלִיכוּ עֲלֵיהֶם לְמִי שֶׁבְּרִשׁוּתוֹ זַיִּים וּמָוֶת, לְגָזֹר דִּבְרֵי אֱמֶת, דְּבָרִים שֶׁקְּדוּשִׁים עֶלְיוֹנִים מַקְשִׁיבִים לָהֶם וּשְׁמוּזִים לְשָׁמְעָם וְלָדַעַת אוֹתָם.

יָשַׁב רַבִּי שִׁמְעוֹן וּבָכָה וְאָמַר, אוֹי אִם אֲגַלֶּה! אוֹי אִם לֹא אֲגַלֶּה! הַזַּכְרִים שֶׁהָיוּ שָׁם שָׁתְקוּ. עָמַד רַבִּי אָמַר וְאָמַר לוֹ, אִם נוֹזַ לְפָנֶיךָ מַר לְגַלּוֹת, הֲרֵי כָּתוּב (שם כה) סוֹד ה׳ לִירֵאָיו, וַהֲרֵי זַכְרִים אֵלּוּ הֵם יִרְאֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְבָר נִכְנְסוּ בְּאִדְּרַת בֵּית הַמִּשְׁכָּן, מֵהֶם נִכְנְסוּ, מֵהֶם יָצְאוּ.

שָׁנִינוּ, נִמְנוּ הַזַּכְרִים לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְנִמְצְאוּ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וְרַבִּי אַבָּא, וְרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר יַעֲקֹב, וְרַבִּי יְצְזָק, וְרַבִּי זְזִזְקִיָּה בַּר רַב, וְרַבִּי

זְזָיָא, וְרַבִּי יוֹסֵי, וְרַבִּי יֵיסָא. יָדַיִם נָתְנוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאֶצְבָּעוֹת זָקְפוּ לְמַעְלָה, וְנִכְנְסוּ בְּעָדָה בֵּין הָעֲצִים וְיָשְׁבוּ. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, יָשַׁב בְּתוֹכָם וְאָמַר, כָּל אָזְנָד יָשִׁים יָדוֹ בְּזָזְקוֹ. שָׂמוּ יְדֵיהֶם, וְלָקָזוּ אוֹתָם. פָּתַזוּ וְאָמַר, (דברים כז) אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה [וְגוֹ'] מַעֲשֵׂה יְדֵי זָרָשׁ וְשָׂם בַּסָּתֶר וְעָנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן.

פָּתַזוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, עֵת לַעֲשׂוֹת לַה', מַדּוּעַ עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'? מִשּׁוּם הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ. מַה זֶּה הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ? תּוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהִיא מִתְבַּטֶּלֶת אִם לֹא יַעֲשֶׂה בְּתִקּוּנֵי זֶה. וּלְעַתִּיק הַיָּמִים נֶאֱמַר. כָּתוּב (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ, וְכָתוּב (שמות טו) מִי כָמוֹךָ בָּאֵלִם ה'.

קָרָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, הוֹשִׁיבוֹ לְפָנָיו, וּלְרַבִּי אַבָּא מִצַּד אַזְזָר, וְאָמַר, אָנוּ כְּלַל הַכֹּל. עַד עַכְשָׁו הִתְתַּקְּנוּ הָעוֹמְדִים. שָׁמְעוּ קוֹל, וְאַרְכֻּבּוֹתֵיהֶם נָקְשׁוּ זֶה לָזֶה. אֵיזֶה קוֹל? קוֹל שֶׁל כְּנָפָיָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמִּתְכַּנְּסִים.

שָׁמַזוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (חבקוק ג) ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי. שָׁם רָאוּי לִהְיוֹת יָרֵא. אָנוּ בַּזְּבִיבוּת תָּלוּי הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְכָתוּב (שם ז) מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם, וְכָתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם וְגוֹ'.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזוּ וְאָמַר, (משלי יא) הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד וְנֶאֱמַן רוּזַז מְכַסֶּה דָּבָר. הוֹלֵךְ רָכִיל, פָּסוּק זֶה קָשֶׁה, אִישׁ רָכִיל הָיָה לוֹ לוֹמַר, מַה זֶּה הוֹלֵךְ? אֶלָּא מִי שֶׁלֹּא הִתְיַשֵּׁב בְּרוּזוּ וְאֵינוֹ נֶאֱמָן, אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁשָּׁמַע הוֹלֵךְ בְּתוֹכוֹ כְּקָנֶה בְּמַיִם עַד שֶׁמּוֹצִיאוֹ הַזּוּצָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵין רוּזוּ רוּזַז שֶׁל עַמִּידָה. אֲבָל מִי שֶׁרוּזוּ רוּזַז עַמִּידָה, כְּתוּב בּוֹ וְנֶאֱמָן רוּזַז מְכַסֶּה דָּבָר. וְנֶאֱמָן רוּזַז, קַיּוּם הָרוּזַז. (כְּמוֹ וּתְקַעְתִּיו יָתֵד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן) בָּרוּזַז (בְּסוֹד) הַדָּבָר תָּלוּי. וְכָתוּב (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַזֵּזִטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ.

וְאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּסוֹד. וְכִי אִם בִּדְבָרֵי הָעוֹלָם צָרִיךְ סוֹד – בִּדְבָרִים סוֹדִיִּים שֶׁל סוֹדוֹת עַתִּיק הַיָּמִים שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ אֲפִלּוּ לְמַלְאָכִים

עֶלְיוֹנִים עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כַּשָּׁמַיִם לֹא אמַר שֶׁיַּקְשִׁיבוּ, לָאָרֶץ לֹא אמַר שֶׁתִּשְׁמַע, שֶׁהֲרֵי אָנוּ קְיוּמֵי הָעוֹלָמוֹת. לָמַדְנוּ סוֹדֵי הַסּוֹדוֹת. כְּשֶׁפָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּסוֹדֵי הַסּוֹדוֹת, הִזְדַּעֲזַע הַמָּקוֹם, וְהַזַּבְרִים הִתְזַלְזְלוּ.

****

****

הָאדְרָא זוּטָא קַדִּישָׁא

תָּאנָא בְּהַהוּא יוֹמָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בָּעָא לְאִסְתַּלָּקָא מִן עָלְמָא וַהֲוָה מְסַדֵּר מִלּוֹי. אִתְכְּנָשׁוּ זַבְרַיָּא לְבֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן. וַהֲווּ קָמֵי רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ וְרִבִּי אַבָּא וּשְׁאָר זַבְרַיָּא. וַהֲוָה מַלְיָא בֵּיתָא.

זָקִיף עֵינוֹי רִבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲמָא דְּאִתְמְלֵי בֵּיתָא. בָּכָה רִבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר. בְּזִמְנָא אַחֲרָא כַּד הֲוֵינָא בְּבֵי מַרְעֵי, הָוָה רִבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר קַמָּאי. וְעַד דְּבָרִירְנָא דּוּכְתָּאי אוֹרִיכוּ לִי עַד הַשְׁתָּא. וְכַד תַּבְנָא אַסְוַר אֶשָּׁא מִקַּמָּאי וּמֵעַלְמִין לָא אִתְפָּסָק. וְלָא הָוָה עָאל בַּר נָשׁ אֶלָּא בִּרְשׁוּתָא. וְהַשְׁתָּא זַמִּינָא דְּאִתְפָּסַק וְהָא אִתְמְלֵי בֵּיתָא. עַד דַּהֲווּ יַתְבִי. פָּתַח עֵינוֹי רִבִּי שִׁמְעוֹן וְזָמָא מַה דְּזָמָא וְאַסְוַר אֶשָּׁא בְּבֵיתָא. נָפְקוּ כֻּלְּהוּ וְאִשְׁתְּאַרוּ רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ וְרִבִּי אַבָּא. וּשְׁאָר זַבְרַיָּא יָתְבוּ אַבָּרַאי.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן לְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, פּוֹק זְוֵי אִי הָכָא רִבִּי יְצְחָק דְּאַנָּא מְעָרְבְנָא לֵיהּ. אִיתָא לֵיהּ דְּיִסַּדֵּר מִלּוֹי וְיֵתִיב לְגַבָּאי זַכָּאָה זְוּלָקֵיהּ.

קָם רִבִּי שִׁמְעוֹן וְיָתִיב וְזַיְּיהּ וְזַדֵּי. אָמַר אָן אִנּוּן זַבְרַיָּא. קָם רִבִּי אֶלְעָזָר וְאָעִיל לוֹן יַתְבוּ קָמֵיהּ. זָקִיף יְדוֹי רִבִּי שִׁמְעוֹן וּמְצַלֵּי צְלוֹתָא וַהֲוָה זַדֵּי וְאָמַר. אִנּוּן זַבְרַיָּא דְּאִשְׁתְּכָזוּ בְּבֵי אִדְּרָא יְזַדְּמִנּוּן הָכָא. נָפְקוּ כֻּלְּהוּ וְאִשְׁתְּאַרוּ רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ וְרִבִּי אַבָּא וְרִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי זְיָיא. אַדְהָכִי עָאל רִבִּי יְצְחָק. אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן כַּמָּה יָאוֹת זְוּלָקָךְ כַּמָּה זְיִדּוּ בָּעֵי לְאִתּוֹסָפָא לָךְ בְּהָאי יוֹמָא. יָתִיב רִבִּי אַבָּא בָּתַר כְּתַפּוֹי וְרִבִּי אֶלְעָזָר קָמֵיהּ.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן הָא הַשְׁתָּא שַׁעְתָּא דִּרְעוּתָא הוּא. וַאֲנָא בָּעֵינָא לְמֵיעַל

בְּלָא כִסּוּפָא לְעָלְמָא דְאָתֵי. וְהָא מִכֹּלִּין קַדִּישִׁין דְּלָא גָּלְיָאן עַד הַשְׁתָּא, בָּעֵינָא לְגַלָּאָה קַמֵּי שְׁכִינְתָּא, דְּלָא יֵימְרוּן דְּהָא בְּגִרְיעוּתָא אִסְתַּלְקְנָא מֵעָלְמָא. וְעַד כְּעַן טְמִירָן הֲווּ בְּלִבָּאִי, לְמֵיעַל בְּהוּ לְעָלְמָא דְאָתֵי. וְכַד אַסְדַּרְנָא לְכוּ, רִבִּי אַבָּא יְכִתּוֹב, וְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּרִי יִלְעֵי, וּשְׁאַר זַבְרַיָּיא יַרְוֵשׁוּן בְּלִבַּיְיהוּ. קָם רִבִּי אַבָּא מִבָּתַר כַּתְפָּוֵי. וְיָתִיב רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ קַמֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ קוּם בְּרִי, דְּהָא אַוְזָרָא יְתִיב בְּהַהוּא אֲתָר, קָם רִבִּי אֶלְעָזָר.

אִתְעַטָּף רִבִּי שִׁמְעוֹן, וְיָתִיב. פָּתַז וְאָמַר, (תהלים קטו) לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ וְלֹא כָל יוֹרְדֵי דוּמָה. לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ, הָכִי הוּא וַדַּאי, אִינּוּן דְּאִקְרוּן מֵתִים, דְּהָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זָיֵי אִקְרֵי, וְהוּא שָׁאֲרֵי בֵּין אִינּוּן דְּאִקְרוּן זַיִּים, וְלָא עִם אִינּוּן דְּאִקְרוּן מֵתִים. וְסוֹפֵיהּ דִּקְרָא כְּתִיב, וְלֹא כָל יוֹרְדֵי דוּמָה, וְכָל אִינּוּן דְּנָזְחִין לְדוּמָה, בַּגֵּיהִנָּם יִשְׁתַּאֲרוּן. שָׁאנֵי אִינּוּן דְּאִקְרוּן זַיִּים, דְּהָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי בִּיקָרֵיהוֹן.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, כַּמָּה שַׁנְיָא שַׁעֲתָא (דף רפ"ז ע"א) דָּא מֵאַתְרָא. דִּבְאַתְרָא אִוְדַמַּן קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּרְתִיכוֹי. וְהַשְׁתָּא, הָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הָכָא, וְאָתֵי עִם אִינּוּן צַדִּיקַיָּיא דִּבְגִנְתָּא דְעֵדֶן, מַה דְּלָא אִעָרְעוּ בְּאַתְרָא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי בִּיקָרֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא יַתִּיר מִיקָרָא דִּילֵיהּ, כְּמָה דִּכְתִיב בִּירָבְעָם, דְּהַוָּה מְקַטֵּר וּמַפְלַזּ לְעַבּוֹדָה זָרָה, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוֹרִיךְ לֵיהּ. וְכֵיוָן דְּאוֹשִׁיט יְדֵיהּ לְקֻבְלֵי דְּעִדּוֹ נְבִיאָה, אִתְיְבַשׁ יְדֵיהּ, דִּכְתִיב, (מלכים א יג) וַתִּיבַשׁ יָדוֹ וְגוֹ'. וְעַל דְּפָלַזּ לְעַבּוֹדָה זָרָה לָא כְתִיב, אֶלָּא עַל דְּאוֹשִׁיט יְדֵיהּ לְעִדּוֹ נְבִיאָה. וְהַשְׁתָּא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי בִּיקָרָא דִּילָן, וְכֻלְּהוּ אָתָאן עִמֵּיהּ.

אָמַר, הָא רַב הַמְנוּנָא סָבָא הָכָא, וְסַוָּרֵיהּ שִׁבְעִין צַדִּיקֵי גְּלִיפָן בְּעִיטְרִין, מְנַהֲרִין כָּל זַרְד וְזַרְד מִזִּיהֲרָא דְּזִיוָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין. וְהוּא אָתֵי לְמִשְׁמַע בְּזָוְדָוָתָא, אִלֵּין מִלִּין דַּאֲנָא אֵימָא. עַד דְּהַוָּה יָתִיב, אָמַר, הָא רִבִּי פִּנְחָס בֶּן יָאִיר הָכָא, אַתְקִינוּ דּוּכְתֵּיהּ, אַזְדַּעְזְעוּ זַבְרַיָּיא דַּהֲווּ תַּמָּן, וְקָמוּ וְיָתְבוּ בְּשִׁיפּוּלֵי בֵּיתָא. וְרִבִּי אֶלְעָזָר וְרִבִּי אַבָּא, אִשְׁתָּאֲרוּ קַמֵּיהּ (נ"א

עִמֵּיהּ) דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאַתְרָא אִשְׁתַּכְוְזָא דְּכָל זַבְרַיָּא הֲווֹ אַמְרֵי, וַאֲנָא עִמְּהוֹן. הַשְׁתָּא אִימָא אֲנָא בִּלְוְזוֹדָאי, וְכֻלְּהוּ צַיְיתִין לְמִלּוֹלִי, עִלָּאִין וְתַתָּאִין. זַכָּאָה זוּלְקִי יוֹמָא דֵּין.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (שיר השירים ז) אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. כָּל יוֹמִין דְּאִתְקְטַרְנָא בְּהַאי עָלְמָא, בְּוַדַּאי קְטִירָא אִתְקְטַרְנָא בֵּיהּ בִּקְוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְגִין כָּךְ הַשְׁתָּא וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ. דְּהוּא וְכָל סִיעָתָא קַדִּישָׁא דִּילֵיהּ, אָתוּ לְמִשְׁמַע בְּזֻוְדָהּ, מִלִּין סְתִימִין, וּשְׁבָזָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, פָּרִישׁ וְאִתְפָּרַשׁ מִכֹּלָּא, וְלָא פָּרִישׁ, דְּהָא כֹּלָּא בֵּיהּ מִתְדַּבְקָן, וְהוּא מִתְדַּבַּק בְּכֹלָּא הוּא כֹּלָּא.

עַתִּיקָא דְּכָל עַתִּיקִין, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, אִתְתְּקַן וְלָא אִתְתַּקַּן. אִתְתְּקַן, בְּגִין לְקַיְּמָא כֹּלָּא. וְלָא אִתְתַּקַּן, בְּגִין דְּלָא שְׁכִיזָו.

כַּד אִתְתְּקַן, אַפִּיק תִּשְׁעָה נְהוֹרִין, דְּלַהֲטִין מִגֵּיהּ, מִתְקוּנוֹי. וְאִינּוּן נְהוֹרִין מִגֵּיהּ, מִתְנַהֲרִין וּמִתְלַהֲטִין, וְאָזְלִין וּמִתְפַּשְׁטִין לְכָל עִיבָר. כְּבוּצִינָא דְּאִתְפַּשְׁטִין מִגֵּיהּ נְהוֹרִין לְכָל עִיבָר. וְאִינּוּן נְהוֹרִין דְּמִתְפַּשְׁטִין, כַּד יִקְרְבוּן לְמִנְדַּע לוֹן, לָא שְׁכִיזָו אֶלָּא בּוּצִינָא בִּלְוְזוֹדוֹי. כַּךְ הוּא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, (הוא) בּוּצִינָא עִלָּאָה, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין. וְלָא שְׁכִיזָו בַּר אִינּוּן נְהוֹרִין דְּמִתְפַּשְׁטָן, דְּמִתְגַּלְיָין, וּטְמִירָן. וְאִינּוּן אִקְרוֹן שְׁמָא קַדִּישָׁא. וּבְגִין כָּךְ כֹּלָּא זַד.

וּמַה דְּאָמְרִי זַבְרָנָא בְּסִפְרֵי קַדְמָאֵי, דְּאִינּוּן דַּרְגִּין דְּאִתְבְּרִיאוּ, וְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא אִתְגְּלֵי בְּהוּ, בְּכָל זַד וְזַד. מִשּׁוּם דְּאִינּוּן תִּקּוּנִין דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא. לָאו הַשְׁתָּא עִידָנָא לְהָנֵי מִלִּין דְּהָא אֲמִינָא לוֹן בְּאַתְרָא קַדִּישָׁא. וְזַמִּינָא מַה דְּלָא יְדַעְנָא הָכִי, וְעַד הַשְׁתָּא אַסְתִּים בְּלִבָּאי מִלָּה. וְהַשְׁתָּא אֲנָא בִּלְוְזוֹדָאי אַסְהִידְנָא קַמֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, וְכָל הָנֵי זַכָּאֵי קְשׁוֹט דְּאָתוּ לְמִשְׁמַע מִלִּין אִלֵּין.

גּוּלְגַּלְתָּא דְּרֵישָׁא זְוָורָא, לָאו בֵּיהּ שִׁירוּתָא וְסִיוּמָא. קוּלְטָרָא דְּקִטְפּוֹי, אִתְפָּשַׁט וְאִתְנְהִיר, וּמִגֵּיהּ יַרְתוּן צַדִּיקַיָּיא אַרְבַּע מְאָה עָלְמִין דְּכִסּוּפִין לְעָלְמָא

דְּאָתֵי. מֵהַאי קוּלְטָרָא דְּקָטָפָא, דְּהִיא גּוּלְגַּלְתָּא זִוָּורָא, נָטִיף טַלָּא כָּל יוֹמָא, לְהַהוּא זְעֵיר אַנְפִּין, לַאֲתָר דְּאִתְקְרֵי שָׁמַיִם, וּבֵיהּ זְמִינִין מֵיתַיָּיא לַאֲזַיָּיא לְזִמְנָא דְּאָתֵי. דִּכְתִיב, (בראשית כז) וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. וְאִתְמַלְיָיא רֵישֵׁיהּ, וּמֵהַהוּא זְעֵיר אַנְפִּין, נָטִיף לַזַּקָּל תַּפּוּזִין. וְכָל זַקָּל תַּפּוּזִין, נְהִירִין מֵהַהוּא טַלָּא.

הַאי עַתִּיקָא קַדִּישָׁא טָמִיר וְגָנִיז. וְזָכְמְתָא עִלָּאָה סְתִימָאָה, בְּהַהוּא גּוּלְגַּלְתָּא מִשְׁתְּכַח, וְדָאי בְּהַאי עַתִּיקָא, לָא אִתְגַּלְיָיא אֶלָּא רֵישָׁא בִּלְזוּדוֹי, בְּגִין דְּאִיהוּ רֵישָׁא לְכָל רֵישָׁא. וְזָכְמְתָא עִלָּאָה, דְּאִיהִי רֵישָׁא, בֵּיהּ סָתִים, וְאִקְרֵי מוֹזָא עִלָּאָה. מוֹזָא סְתִימָא. מוֹזָא דְּשָׂכִיךְ וְשָׁקִיט. וְלֵית דְּיֵדַע לֵיהּ, בַּר אִיהוּ.

תִּלַת רֵישִׁין אִתְגַּלְפָן, דָּא, לְגוֹ מִן דָּא. וְדָא, לְעֵילָּא מִן דָּא. רֵישָׁא זָדָא, זָכְמְתָא סְתִימָאָה, דְּאִתְכַּסְיָיא, וְלָאו מִתַּפְּתְוָא. וְזָכְמְתָא דָּא סְתִימָאָה, רֵישָׁא לְכָל רֵישִׁיהּ, דִּשְׁאַר זָכְמוּת. רֵישָׁא עִלָּאָה, עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין. רֵישָׁא דְּכָל רֵישָׁא, (דף רפ"ז ע"ב) רֵישָׁא דְּלָאו רֵישָׁא. וְלֹא יָדַע, וְלָא אִתְיְדַע, מַה דַּהֲוֵי בְּרֵישָׁא דָּא, דְּלָא אִתְדַּבַּק בְּזָכְמְתָא, וְלָא בְּסוּכְלְתָנוּ. וְעַל הַאי אִקְרֵי, (במדבר כד) בְּרַזּוֹ לְךָ אֶל מְקוֹמֶךָ. (יחזקאל א) וְהַזַּיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב.

וּבְגִין כַּךְ עַתִּיקָא קַדִּישָׁא אִקְרֵי אַיִן. דְּבֵיהּ תַּלְיָיא אַיִן. וְכָל אִינּוּן שַׁעְרֵי, וְכָל אִינּוּן נִימִין, מִמּוֹזָא סְתִימָאָה נָפְקִין. (תַּלְיָין) וְכֻלְּהוּ שְׁעִיעִין, (ס"א יַתְבִין) בְּשִׁקּוּלָא. וְלָא אִתְוַוֵּי קְדָלָא.

כֻּלָּא הוּא, בְּגִין דְּהַאי עַתִּיקָא קַדִּישָׁא בְּוַדַּאי הַוֵי. כֻּלָּא בְּוַויְדוּ, וְלָא שַׁנְיָא מֵרַוְזַמֵי לְעָלְמִין. בְּתִלַּת עֲשַׂר מְכִילָן דְּרַוְזַמִין אִשְׁתְּכַח. בְּגִין דְּהַאי זָכְמְתָא סְתִימָאָה דְּבֵיהּ, מִתְפָּרֵשׁ תִּלַּת זְמִנִין לְאַרְבַּע אַרְבַּע. וְהוּא עַתִּיקָא, כְּלִיל לוֹן, וְשָׁלִיט עַל כֻּלָּא.

זַד אָרְזָא דְּנָהִיר בְּפַלְגּוּתָא דְּשַׁעְרֵי דְּנָפְקִי מִמּוֹזָא, הוּא אָרְזָא דְּנָהִירִין

בֵּיהּ צַדִּיקַיָּיא לְעָלְמָא דְּאָתֵי, דִּכְתִיב (משלי ד) וְאַרְחוֹת צַדִּיקִים כְּאוֹר נוֹגַהּ וְגוֹ'. וְעַל דָּא כְתִיב, (ישעיה נז) אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ'. וּמֵהַאי אָרְחָא מִתְנַהֲרִין כָּל שְׁאַר אָרְחִין, דְּתַלְיָין בְּזֵעִיר אַנְפִּין.

הַאי עַתִּיקָא סָבָא דְּסָבִין, כִּתְרָא עִלָּאָה, לְעֵילָּא. דְּמִתְעַטְּרִין בֵּיהּ כָּל עִטָּרִין, וְכִתְרִין, מִתְנַהֲרִין כָּל בּוֹצִינִין מִנֵּיהּ וּמִתְלַהֲטִין (וּמִתְנַהֲרָן). וְהוּא, הוּא בּוֹצִינָא עִלָּאָה, טְמִירָא דְּלָא אִתְיְדַע. (וְכָל שְׁאַר בּוֹצִינִין מִנֵּיהּ מִתְלַהֲטָן וּמִתְנַהֲרָן).

הַאי עַתִּיקָא אִשְׁתְּכַח בְּתִלַת רֵישִׁין, וּכְלִילָן בְּזַד רֵישָׁא. וְהַהוּא (נ"א וְהוּא) רֵישָׁא עִלָּאָה, לְעֵילָּא לְעֵילָּא. וּבְגִין דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא אִתְרְשִׁים בִּתְלַת, אוֹף הָכִי כָּל שְׁאַר בּוֹצִינִין דְּנַהֲרִין מִנֵּיהּ, כְּלִילָן בִּתְלַת. עוֹד, עַתִּיקָא אִתְרְשִׁים בִּתְרִין. כְּלָלָא דְּעַתִּיקָא בִּתְרִין. הוּא כִּתְרָא עִלָּאָה דְּכָל עִלָּאִין, רֵישָׁא דְּכָל רֵישִׁין. וְהַהוּא דַּהֲוֵי לְעֵילָּא מִן דָּא, דְּלָא אִתְיְדַע. כַּד כָּל שְׁאַר בּוֹצִינִין, סְתִימִין בִּתְרִין. עוֹד עַתִּיקָא קַדִּישָׁא אִתְרְשִׁים וְאַסְתִּים בְּזַד, וְהוּא זַד, וְכֻלָּא הוּא זַד. כַּד כָּל שְׁאַר בּוֹצִינִין, מִתְקַדְּשִׁין, מִתְקַשְּׁרִין, וּמִתְהַדְּרִין בְּזַד, וְאִינּוּן זַד.

מִצְוָה דְּאִתְגְּלִי בְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, רָצוֹן אִקְרֵי, דְּהָא רֵישָׁא עִלָּאָה דָּא סָתִים לְעֵילָּא, דְּלָא אִתְיְדַע פָּשִׁיט זַד טוּרְנָא בְּסִימָא, יָאָה, דְּאִתְכְּלִיל בְּמִצְוָה. וּבְגִין דְּאִיהוּ (נ"א דְּהַהוּא) רַעֲוָא דְּכָל רַעֲוִין, אִתְתְּקַן בְּמִצְוָה, וְאִתְגַּלְיָיא בְּבוּסִיטָא (ס"א אִתְגְּלִיף בְּפָסִיטָא), הַאי מִצְוָה אִקְרֵי רָצוֹן.

וְכַד רָצוֹן דָּא אִתְגַּלְיָיא, רַעֲוָא דְּרַעֲוִין אִשְׁתְּכַח בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין, וְכָל צְלוֹתִין דִּלְתַתָּא מִתְקַבְּלִין, וּמִתְנַהֲרִין אַנְפִּוי דְּזֵעִיר אַנְפִּין, וְכֻלָּא בְּרַעֲוָא דִּרְעוּתָא אִשְׁתְּכַח, וְכָל דִּינִין אִתְטַמְּרָן וְאִתְכַּפְיָין.

בְּשַׁבְּתָא בְּשַׁעֲתָא דְּצְלוֹתָא דְּמִנְחָה, דְּהוּא עִידָּן דְּכָל דִּינִין מִתְעָרִין, אִתְגַּלְיָיא הַאי מִצְוָה, וְאִתְכַּפְיָין כָּל דִּינִין, וְאִשְׁתְּכָחוּ רַחֲמִין בְּכֻלְּהוּ עָלְמִין. וּבְגִין כָּךְ אִשְׁתְּכַח שַׁבָּת בְּלָא דִּינָא, לָא לְעֵילָּא וְלָא לְתַתָּא. וַאֲפִילּוּ אֵשָׁא דְּגֵיהִנָּם אִשְׁתְּקַע (ס"א אִשְׁתְּכַח) בְּאַתְרֵיהּ, וְנַיְיחִין זַיְיבָיָא. וְעַל דָּא אִתּוֹסַף

נְשְׁמָתָא דְזַדוּ בְּשַׁבְתָּא.

וּבָעֵי בַּר נָשׁ לְמֶזְדַּי בִּתְלַת סְעוּדָתֵי דְשַׁבְּתָא, דְּהָא כָּל מְהֵימְנוּתָא, וְכָל כְּלָלָא דְמְהֵימְנוּתָא, בֵּיהּ אִשְׁתְּכַוּוּ, וּבָעֵי בַּר נָשׁ לְסַדְּרָא פָּתוֹרָא, וּלְמֵיכַל תְּלַת סְעוּדָתֵי דְמְהֵימְנוּתָא, וּלְמֵיזַדֵי בֵּהּ.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, אַסְהַדְנָא עָלַי לְכָל אִלֵּין דְּהָכָא, דְּהָא מִן יוֹמָאי לָא בָּטִילְנָא אִלֵּין תְּלַת סְעוּדָתֵי, וּבְגִינֵיהוֹן לָא אִצְטְרִיכְנָא לְתַעֲנִיתָא בְּשַׁבְּתָא. וַאֲפִילוּ בְּיוֹמֵי אַזְדָּרוּתֵי לָא אִצְטְרִיכְנָא, כָּל שֶׁכֵּן בְּשַׁבְּתָא. דְּמַאן דְּזָכֵי בֵּהּ, זָכֵי לְמְהֵימְנוּתָא שְׁלִימָתָא. זַד, סְעוּדָתָא דְמַטְרוֹנִיתָא. וְזַד, סְעוּדָתָא דְמַלְכָּא קַדִּישָׁא. וְזַד, סְעוּדָתָא דְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְכָל סְתִימִין. וּבְהַהוּא עָלְמָא יְזֵכֵי בֵּהּ לְאִלֵּין. הַאי רָצוֹן כַּד אִתְגַּלְיָא, כָּל דִּינִין אִתְכַּפְיָין מִשּׁוּלְשְׁלֵיהוֹן.

תִּקּוּנָא דְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא אִתְתְּקַן בִּתְקוּנָא זַד, כְּלָלָא דְכָל תִּקּוּנִין. וְהִיא זָכְמָה עִלָּאָה, סְתִימָאָה. כְּלָלָא דְכָל שְׁאַר, וְהַאי אִקְרֵי עֵדֶן עִלָּאָה סְתִימָא. וְהוּא מוֹזָא דְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא. וְהַאי מוֹזָא אִתְפָּשַׁט לְכָל עִיבָּר, מִגֵּיהּ אִתְפָּשַׁט עֵדֶן אַזְרָא. וּמֵהַאי עֵדֶן אִתְגַּלַּף.

וְהַהוּא (דף רפ"ט ע"א) רֵישָׁא סְתִימָא דְּבְרֵישָׁא דְעַתִּיקָא דְּלָא אִתְיְדַע, כַּד פָּשִׁיט זַד טוּרְנָא (ס"א גַּוונָא), דְּהָוָה מִתְתַּקֵּן לְאִתְנַהֲרָא, בָּטַשׁ בְּהַאי מוֹזָא (נ"א מִצְוָה), וְאִתְגְּלַף, וְאִתְנְהִיר בְּכַמָּה נְהִירִין, וְאַפִּיק וְאַרְשִׁים כְּבוֹסִיטָא דָּא, בְּהַאי מִצְוָה. וְאִתְרְשִׁים בֵּיהּ זַד נְהוֹרָא, דְּאִקְרֵי רָצוֹן. וְהַאי רָצוֹן אִתְפָּשַׁט לְתַתָּא בְּדִיקְנָא, עַד הַהוּא אֲתָר דְּמִתְיַשְּׁבָא בְּדִיקְנָא, וְאִקְרֵי זְסָד עִלָּאָה. וְדָא אִיהוּ נוֹצֵר חֶסֶד. וּבְהַאי רָצוֹן כַּד אִתְגַּלְיָא, מִסְתַּכְּלִין מָארֵי דְּדִינָא וּמִתְכַּפְיָין.

עֵינוֹי דְּרֵישָׁא דְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, תְּרִין בְּזַד שְׁקִילָן. דְּאַשְׁגְּוִין תָּדִירָא, וְלָא נָאִים. דִּכְתִיב, (תהלים קכא) לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל קַדִּישָׁא, בְּגִין כַּךְ לָא אִית לֵיהּ גְּבִינִין עַל עֵינָא, וְלָא כְסוּתָא.

הַהוּא מוֹזָא אִתְּגְּלִיף וְנָהִיר בִּתְלַת זְוָורִין דְּעֵילָא (נ"א דְּעֵינָא), בְּזְוָורָא זָדָא מִסְתַּוְזְיִין עֵינִין דְּזְעֵיר אַנְפִּין, דִּכְתִיב, (שיר השירים ה) רֹוזֵצוֹת בֶּזוֹלָב. דְּהוּא (נ"א בְּהַהוּא) זְוָורָא קַדְמָאָה. וּשְׁאַר זְוָורִין אִסְתַּוְזְיִין וְנַהֲרִין לִשְׁאַר בּוֹצִינִין.

מוֹזָא אִקְרֵי נְבִיעָא דִּבְרָכָתָא, נְבִיעָא דְּכָל בִּרְכָאן מִנֵּיהּ אִשְׁתְּכָזוּ. וּבְגִין דְּהַאי מוֹזָא לָהִיט בִּתְלַת זְוָורִין דְּעֵינָא, בְּעֵינָא תָּלָא בֵּיהּ בִּרְכָתָא, דִּכְתִיב, (משלי כב) טוֹב עַיִן הוּא יְבוֹרָךְ, דְּהָא בְּמוֹזָא תַּלְיָין זְוָורוּ דְּעֵינָא. הַאי עֵינָא כַּד אַשְׁגַּזוּ בְּזְעֵיר אַנְפִּין, (עָלְמִין) (ס"א אִתְנַהֲרָן אַנְפִּין כֻּלְּהוּ בְּזוֹדוֹ) אַנְהָרָן כֻּלְּהוּ בְּזוֹדוֹ. עֵינָא דָּא, הוּא כֹּלָּא יְמִינָא, לֵית בֵּיהּ שְׂמָאלָא. עַיְינִין דְּתַתָּא, יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, תְּרֵי, בִּתְרֵי גַּוונִין.

בִּצְנִיעוּתָא דְּסִפְרָא אוֹלִיפְנָא, דְּהָא י' עִלָּאָה, י' תַּתָּאָה. ה' עִלָּאָה, ה' תַּתָּאָה. ו' עִלָּאָה, ו' תַּתָּאָה. כָּל אִלֵּין עִלָּאִין, בְּעַתִּיקָא תַּלְיָין. תַּתָּאִין, בְּזְעֵיר אַנְפִּין אִינּוּן. לָאו תַּלְיָין, אֶלָּא אִינּוּן מַמָּשׁ. וּבְעַתִּיקָא קַדִּישָׁא תַּלְיָין. דְּהָא שְׁמָא דְּעַתִּיקָא אִתְכַּסְיָיא מִכֹּלָּא, וְלָא אִשְׁתְּכַזוּ. אֲבָל אִלֵּין אַתְוָון דְּתַלְיָין בְּעַתִּיקָא. בְּגִין דְּיִתְקַיְימוּן אִינּוּן דִּלְתַתָּא. דְּאִי לָאו הָכִי לָא יִתְקַיְימוּן.

וּבְגִין כַּךְ, שְׁמָא קַדִּישָׁא סָתִים וְגַלְיָיא. הַהוּא דְּסָתִים לָקֳבְלֵיהּ דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכֹלָּא. וְהַהוּא (אִתְגַּלְיָיא בְּגִינֵיהּ דְּתַלְיָיא) (ס"א דְּאִתְגְּלֵי בְּגִינֵיהּ דְּהַהוּא דְּאִתְגַּלְיָיא דְּתַלְיָיא) בְּזְעֵיר אַנְפִּין. וּבְגִין כַּךְ, כָּל בִּרְכָאן בַּעְיָין סָתִים וְגַלְיָיא. אִלֵּין אַתְוָון סְתִימָן דְּתַלְיָין (בְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא. תַּלְיָין, אַמַּאי תַּלְיָין י' לְקַיְימָא י' דִּלְתַתָּא) (ס"א וְדָאי בְּגוֹלְגַּלְתָּא בְּמוֹצָזָא בְּעַיְינִין תַּלְיָא י' (ס"א אַמַּאי) אַמַּא תַּלְיָא לְקַיְימָא לי' דִּלְתַתָּא).

זוֹטָמָא, בְּהַאי זוֹטָמָא, בְּנוּקְבָא דְּפַרְדַּשְׁקָא, דְּבֵיהּ נָשִׁיב רוּזָא דְּזַזֵּי לְזְעֵיר אַנְפִּין. וּבְהַאי זוֹטָמָא, בְּנוּקְבָא דְּפַרְדַּשְׁקָא, תַּלְיָא ה', לְקַיְימָא ה' אַזָּרָא דִּלְתַתָּא. וְדָא רוּזָא נָפִיק מִמּוֹזָא סְתִימָאָה, וְאִקְרֵי רוּזָא דְּזַזֵּי. וּבְהַאי רוּזָא, זְמִינִין לְמִנְדַּע זָכְמָתָא, בְּזִמְנָא דְּמַלְכָּא מְשִׁיזָא. דִּכְתִיב, (ישעיה יא)

וְנָזָה עָלָיו רוּזַז יְיָ׳ רוּזַז זָכְמָה וּבִינָה וְגוֹ׳. הַאי זוּטָמָא, זַיִּין מִכָּל סִטְרִין, זֻדוּ שְׁלִימָא. נַזַּת רוּזַז. אַסְוָתָא. בְּזוּטָמָא דְּזֵעִיר אַנְפִּין (כְּמָה דְּאוּקִימְנָא) כְּתִיב, (שְׁמוּאל ב כב) עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְגוֹ׳. וְהָכָא כְּתִיב (ישעיה מז) וּתְהִלָּתִי אֶזֻּנְטָם לָךְ.

וּבְסִפְרָא דְּאַגַּדְתָּא, דְּבֵי רַב יֵיבָא סָבָא, אוּקִים, ה׳ בְּפוּמָא, וְהָכָא לָא מִתְקַיְּימָא הָכִי, וְלָא אִצְטְרִיכְנָא (ס״א אִצְטְרִיכְנָא), אַף עַל גַּב דְּבְזַד סַלְקָא, אֶלָּא בָּה׳ דְּיָנָא תַלְיָא, וְדִינָא בְּזוּטָמָא תַלְיָא, דִּכְתִיב עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ. וְאִי תֵּימָא, הָא כְּתִיב וְאֵשׁ מִפָּיו תֹּאכֵל. עִקָּרָא דְּרוּגְזָא בְּזוּטָמָא תַלְיָא.

כָּל תִּקּוּנִין דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, בְּמוּזָא שָׁקִיט וְסָתִים מִתְתַּקְּנָן. וְכָל תִּקּוּנִין דְּזֵעִיר אַנְפִּין, בְּזָכְמָה תַּתָּאָה מִתְתַּקְּנָן. דִּכְתִיב, (תהלים קד) כֻּלָּם בְּזָכְמָה עָשִׂיתָ, וְה׳ כְּלָלָא דְּכֹלָּא וַדַּאי. מַה בֵּין ה׳ לְה׳. ה׳ דְּהָכָא, דְּיָנָא אִתְעַר מִנָּהּ. וּדְהָכָא רַזְמֵי גּוֹ רַזְמֵי.

בְּדִיקְנָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, תַּלְיָא כָּל יְקִירוּ דְּכֹלָּא. מַזָּלָא דְּכֹלָּא אִקְרֵי. מֵהַאי דִּיקְנָא, מַזָּלָא יַקִּירוּתָא (נ״א מֵהַאי מַזָּלָא יַקִּירָא) דְּכָל יַקִּירִין, מַזָּלֵי עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי. כֻּלְּהוּ מַשְׁגִּיחִין לְהַהוּא מַזָּלָא. בְּהַאי מַזָּלָא תַלְיָא זַיְּיָא דְּכֹלָּא, מְזוֹנֵי דְּכֹלָּא. בְּהַאי מַזָּלָא תַלְיָין שְׁמַיָּא וְאַרְעָא. גִּשְׁמִין דְּרַעֲוָא. בְּהַאי מַזָּלָא, אַשְׁגָּחוּתָא דְּכֹלָּא. בְּהַאי מַזָּלָא תַלְיָין כָּל זַיְּילִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. (דף רפ״ט ע״ב)

תְּלַת עַשַׂר נְבִיעִין, דְּמִשְׁזָא דְּרִבּוּתָא טָבָא, תַּלְיָין בְּדִיקְנָא דְּמַזָּלָא יַקִּירָא דָּא. וְכֻלְּהוּ נָפְקִין לְזֵעִיר אַנְפִּין. לָא תֵּימָא כֻּלְּהוּ, אֶלָּא תִּשְׁעָה מִנַּיְיהוּ, מִשְׁתַּכְחָן בְּזֵעִיר אַנְפִּין, לְאַכְפָּיָא דִּינִין.

(וכד) הַאי מַזָּלָא, תַּלְיָא בְּשִׁקּוּלָא עַד טַבּוּרָא. כָּל קְדוּשֵׁי קְדוּשִׁין דִּקְדוּשָׁא בֵּיהּ תַּלְיָין. בְּהַאי מַזָּלָא, פָּשִׁיט פָּשִׁיטוּתָא דְּקוּטְרָא עִלָּאָה. הַהוּא רֵישָׁא דְּכָל רֵישִׁין, דְּלָא אִתְיְדַע, וְלָא אִשְׁתְּמוֹדַע, וְלָא יַדְעִין עִלָּאִין וְתַתָּאִין. בְּגִין כַּךְ כֹּלָּא בְּהַאי מַזָּלָא תַלְיָיא.

בְּרִיקְנָא דָּא, תְּלַת רֵישִׁין דַּאֲמִינָא, מִתְפַּשְׁטָן. וְכֻלְּהוּ מִתְזַוְּגָן בְּהַאי מַזָּלָא, וּמִשְׁתַּכְזִין בֵּיהּ. וּבְגִין כַּךְ, כָּל יְקִירוּ דְּיַקִּירוּתָא, בְּהַאי מַזָּלָא תַּלְיָיא. כָּל אִלֵּין אַתְוָון דְּתַלְיָין בְּהַאי עַתִּיקָא, כּוּלְּהוּ תַּלְיָין בְּהַאי דִּיקְנָא, וּמִתְזַוְּגָן בְּהַאי מַזָּלָא, וְתַלְיָין בֵּיהּ, לְקַיְּימָא אַתְוָון אַזְרָנִין. דְּאִלְמָלֵי לָא סָלִיק אִלֵּין אַתְוָון בְּעַתִּיקָא, לָא קַיְּימִין אִלֵּין אַזְרָנִין. וּבְגִין כַּךְ אָמַר מֹשֶׁה כַּד אִצְטְרִיךְ, יְיָ׳ יְיָ׳, תְּרֵי זִמְנֵי, וּפָסִיק טַעֲמָא בְּגַוַויְיהוּ. דְּהָא בְּמַזָּלָא תַּלְיָיא כְלָא. מֵהַאי מַזָּלָא, מִתְכַּסְפֵי עִלָּאֵי וְתַתָּאֵי, וּמִתְכַּפְיָין קַמֵּיהּ. וְכָאָה זִוּלָקֵיהּ מָאן דְּזָכֵי לְהַאי.

הַאי עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, לָא אַדְכַּר, וְלָא אִשְׁתְּכַח. וּבְגִין דְּאִיהוּ רֵישָׁא עִלָּאָה לְכָל עִלָּאִין, לָא אִדְכַּר, בַּר רֵישָׁא זְדָא, בְּלָא גּוּפָא, לְקַיְּימָא כְלָא.

וְהַאי (נ״א דְּכָל סְתִימִין (ס״א בְּגִין דְּאִיהוּ) רֵישָׁא עִלָּאִין לְכָל עִלָּאִין, לָא אִדְכַּר, אֶלָּא רֵישָׁא זְדָא, בְּלָא גּוּפָא, לְקַיְּימָא כְלָא. וְהוּא) טָמִיר וְסָתִים וְגָנִיז מִכֹּלָּא, תִּקּוּנוֹי אִתְתָּקָנָן, בְּהַהוּא מוֹזָא סְתִימָאָה דְּכֹלָּא, דְּאִתְפַּשַּׁט וְאִתְתָּקַן כְּלָא וְנָפִיק וְזֵסֵד עִלָּאָה וְתַתָּאָה, וְזֵסֵד עִלָּאָה אִתְפַּשַּׁט וְאִתְתָּקַן וְאִתְכְּלִיל כְּלָא בְּמוֹזָא סְתִימָאָה דָּא. כַּד אִתְתָּקַן זִוָּורָא דָּא בִּנְהִירוּ דָּא, בָּטַשׁ מָאן דְּבָטַשׁ, בְּהַאי מוֹזָא וְאִתְנְהִיר, וְתַלְיָיא מִמַּזָּלָא יַקִּירָא מוֹזָא אַזְרָא, דְּאִתְפַּשַּׁט וְנָהִיר לְתָלָתִין וּתְרֵין שְׁבִילִין. כַּד אִתְנְהִיר נָהִיר מִמַּזָּלָא יַקִּירָא. אִתְנְהִירוּ תְּלַת רֵישִׁין עִלָּאִין, תְּרֵין רֵישִׁין, וְזַד דְּכָלִיל לוֹן. וּבְמַזָּלָא תַּלְיָין, וְאִתְכְּלִילָן בֵּיהּ.

מִכָּאן שָׁאֲרֵי לְאִתְגַּלְיָיא יְקִירוּ דְּדִיקְנָא, דְּאִיהוּ מַזָּלָא סְתִימָאָה. וְאִינּוּן מִתְתָּקְנָן, כְּמָה דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא תְּלַת רֵישִׁין מִתְעַטְּרִין בֵּיהּ, הָכִי כְלָא בִּתְלַת רֵישִׁין. וְכַד אִתְנַהֲרָן, תַּלְיָין כֻּלְּהוּ דָּא בְדָא בִּתְלַת רֵישִׁין, תְּרֵין מִתְרִין סְטִרִין, וְזַד דְּכָלִיל לוֹן.

וְאִי תֵּיבָא, מָאן עַתִּיקָא קַדִּישָׁא. תָּא זְזֵי, לְעֵילָא לְעֵילָא, אִית דְּלָא אִתְיְדַע, וְלָא אִשְׁתְּמוֹדַע, וְלָא אִתְרְשִׁים, וְהוּא כְלִיל כְּלָא, וּתְרֵין רֵישִׁין בֵּיהּ

כְּלִילָן (ס"א תַּלְיָין). וּכְדֵין כֹּלָּא (זָדָא) הָכִי אִתְּתָקַן. וַהֲוּא לָאו בְּמִנְיָנָא, וְלָא בְּכֻלָּא וְלָא בְּזוּשְׁבָּן אֶלָּא בִּרְעוּתָא דִּלְבָּא, עַל דָּא אִתְמַר, (תהלים לט) אָמַרְתִּי אֶשְׁמְרָה דְּרָכַי מִזָּזָטָא בִּלְשׁוֹנִי.

אֲתָר דְּשֵׁירוּתָא אִשְׁתְּכַח, מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, דְּאִתְנְהִיר בִּמְזָלָא, הוּא נְהִירוּ דְּזָכְמְתָא, דְּאִתְפַּשַּׁט לְתִלְתִּין וּתְרִין עִיבָּר. וְנָפְקָא מֵהַהוּא מוֹזָא סְתִימָאָה, מִנְּהִירוּ דְּבֵיהּ. וּמַה דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא נְהִיר בְּקַדְמִיתָא (ס"א בְּזָכְמְתָא), דָּא הִיא. וְשֵׁירוּתָא מִמָּה דְּאִתְגַּלְיָיא (הַוֵי), וְאִתְעֲבִיד לִתְלַת רֵישִׁין, וְרֵישָׁא זָדָא כְּלִיל לוֹן. וְאִלֵּין תְּלַת מִתְפַּשְׁטָן לְזֵעִיר אַנְפִּין, וּמֵאִלֵּין נַהֲרִין כֹּלָּא.

אִתְגְּלִיף הַאי זָכְמְתָא, וְאַפִּיק זַד נַהֲרָא, דְּנָגִיד וְנָפִיק לְאַשְׁקָאָה גִּנְתָּא וְעָיֵיל (נ"א וְעָיְלָן) בְּרֵישָׁא דְּזֵעִיר אַנְפִּין, וְאִתְעֲבִיד זַד מוֹזָא וּמִתַּמָּן אִתְמְשִׁיךְ וְנָגִיד בְּכָל גּוּפָא, וְאַשְׁקֵי כָּל אִינּוּן נְטִיעָאן. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן וְגוֹ'.

תּוּ אִתְגְּלִיף הַאי זָכְמְתָא, וְאִתְמְשַׁךְ וְעָיֵיל בְּרֵישָׁא דְּזֵעִיר אַנְפִּין, וְאִתְעֲבִיד מוֹזָא אֲזָרָא (הַהוּא אֲזָרָא). הַהוּא נְהִירוּ דְּאִתְמְשָׁכָא מִגַּיהּ אִלֵּין תְּרִין מְשִׁיכָן אִתְגְּלִיפוּ, מִתְזַבְּרָן בְּזַד רֵישָׁא דְּעַמִּיקָא דְּבֵירָא, דִּכְתִיב, (משלי ג) בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ. וְעָיֵיל בְּרֵישָׁא דְּזֵעִיר אַנְפִּין, וְאִתְעֲבִיד מוֹזָא אֲזָרָא, וּמִתַּמָּן אִתְמְשִׁיךְ וְעָיֵיל לְגוֹ גּוּפָא, וּמַלְיָיא כָּל אִינּוּן אַדְּרִין וְאַכְסַדְרִין דְּגוּפָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי כד) וּבְדַעַת זְדָרִים יִמָּלְאוּ.

וְאִלֵּין נַהֲרִין, מִנְּהִירוּ דְּהַהוּא מוֹזָא עִלָּאָה סְתִימָאָה, דְּנָהִיר בְּמַזָּלָא (עַתִּיקָא קַדִּישָׁא). וּכְלָא דָּא בְּדָא תַּלְיָין. וְאִתְקְשַׁר דָּא בְּדָא, וְדָא בְּדָא, עַד דְּיִשְׁתְּמוֹדָע דְּכֹלָּא זַד, וְכֹלָּא הוּא עַתִּיקָא, (דף ר"צ ע"א) וְלָא אִתְפָּרַשׁ מִנַּיהּ כְּלוּם. אִלֵּין תְּלַת נְהוֹרִין, נַהֲרִין לְתִלַת אֲזָרְנִין, דְּאִקְרוֹן אֲבָהָן. וְאִלֵּין נַהֲרִין לְבָנִין. וְכֹלָּא נָהִיר מֵאֲתַר זַד. כַּד אִתְגַּלְיָיא הַאי עַתִּיקָא, רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, כֹּלָּא נָהִיר וְכֹלָּא אִשְׁתְּכַח בְּזַדּוּ שְׁלֵימָתָא.

הַאי זְכוּתָא אִקְרֵי עֵדֶן, וְהַאי עֵדֶן אִתְבְּשַׁף בְּעֵדֶן עִלָּאָה, סִתִּימָאָה דְּכָל סִתִּימִין. וּמֵהַאי עֵדֶן, אִקְרֵי שֵׁירוּתָא. דִּבְעַתִּיקָא לָא אִקְרֵי, וְלָא הֲוֵי שֵׁירוּתָא וְסִיּוּמָא. וּבְגִין דְּלָא הֲוֵי בֵּיהּ שֵׁירוּתָא וְסִיּוּמָא, לָא אִקְרֵי אַתָּה. בְּגִין דְּאִתְכַּסְיָיא וְלָא אִתְגַּלְיָיא. וְאִקְרֵי הוּא. וּמֵאַתָּר דְּשֵׁירוּתָא אִשְׁתְּכַח אִקְרֵי אַתָּה, וְאִקְרֵי אָב. דִּכְתִיב, (ישעיה סג) כִּי אַתָּה אָבִינוּ.

בְּאַגָּדְתָּא דְּבֵי רַב יְיָא סָבָא, כְּלָלָא דְּכוֹלָּא, זְעֵיר אַנְפִּין אִקְרֵי אַתָּה. עַתִּיקָא קַדִּישָׁא דְּאִתְכַּסְיָיא, אִקְרֵי הוּא. וְשַׁפִּיר. וְהַשְׁתָּא קָרִינָן בַּאֲתַר דָּא דְּשֵׁירוּתָא אִשְׁתְּכַח, אַתָּה. אַף עַל גַּב דְּאִתְכַּסְיָיא, מִנַּיהּ הֲוֵי שֵׁירוּתָא, וְאִקְרֵי אָב. וְהוּא אָב לַאֲבָהָן. וְהַאי אָב נָפִיק מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, דִּכְתִיב (איוב כוז) וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא. וּבְגִין כָּךְ לָא אִשְׁתְּמוֹדַע.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב (איוב כוז) אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ, דַּרְכָּהּ מַמָּשׁ. אֲבָל וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ, מְקוֹמָהּ מַמָּשׁ. וְכָל שֶׁכֵּן דַּרְכָּהּ. (מְקוֹמָהּ מַמָּשׁ. וְלָא דַּרְכָּהּ. מְקוֹמָהּ מַמָּשׁ. וְכָל שֶׁכֵּן דַּרְכָּהּ.) וְכָל שֶׁכֵּן הַהוּא זְכוּתָא דְּסִתִּימָא בֵּיהּ בְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא.

הַאי זְכוּתָא שֵׁירוּתָא דְּכוֹלָּא, מִנַּיהּ מִתְפַּשְׁטָן תִּלְתִין וּתְרִין שְׁבִילִין. (שְׁבִילִין וְלָא אֹרְחִין) וְאוֹרַיְיתָא בְּהוּ אִתְכְּלִילַת בְּעֶשְׂרִין וּתְרִין אַתְוָון, וְעֶשֶׂר אֲמִירָן. הַאי זְכוּתָא אָב לַאֲבָהָן. וּבְהַאי זְכוּתָא, שֵׁירוּתָא וְסִיּוּמָא אִשְׁתְּכַח. וּבְגִין כָּךְ, זְכוּתָא עִלָּאָה זְכוּתָא תַּתָּאָה. כַּד אִתְפַּשָּׁט זְכוּתָא, אִקְרֵי אָב לַאֲבָהָן. כֹּלָּא אִתְכְּלִיל אֶלָּא בְּהַאי. (ס"א כַּד מִתְפַּשְׁטָן זְכוּתוֹת, אִתְקְרֵי אָב לַאֲבָהָן. כֹּלָּא לָא אִשְׁתַּכְלָל אֶלָּא בְּהַאי) דִּכְתִיב, (תהלים קד) כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ.

זָקֵף רִבִּי שִׁמְעוֹן יְדוֹי, וְזַדֵּי, אָמַר, וַדַּאי עִידָּן הוּא לְגַלָּאָה, וְכֹלָּא אִצְטְרִיךְ בְּשַׁעֲתָא דָּא. תָּאנָא, בְּשַׁעֲתָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סִתִּימָאָה דְּכָל סִתִּימִין, בָּעָא לְאִתְקָנָא כֹּלָּא, אִתְקִין כְּעֵין דְּכַר וְנוּקְבָא. בַּאֲתַר דְּאִתְכְּלִילוּ דְּכַר וְנוּקְבָא לָא אִתְקַיְימוּ, אֶלָּא בְּקִיּוּמָא אַזְרָא (ס"א כְּעֵין דְּכַר) דִּדְכַר וְנוּקְבָא. וְהַאי זְכוּתָא כְּלָלָא דְּכוֹלָּא, כַּד נָפְקָא וְאִתְנְהִיר מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, לָא אִתְנְהִיר אֶלָּא

בִּדְכַר וְנוּקְבָא. דְּהַאי זָכְמָה אִתְפָּשַׁט, וְאַפִּיק מִינַּיהּ בִּינָה, וְאִשְׁתְּכַח דְּכַר וְנוּקְבָא. הוּא, זָכְמָה אָב. בִּינָה אֵם. זָכְמָה וּבִינָה, בְּזִוּוֵּג מַתְקְלָא אִתְקְלוּ, דְּכַר וְנוּקְבָא. וּבְגִינַיְיהוּ כֹּלָּא אִתְקַיָּים בִּדְכַר וְנוּקְבָא, דְּאִלְמָלֵא הַאי, לָא מִתְקַיְּימִין.

שֵׁירוּתָא דָּא אָב לְכֹלָּא, אָב לְכֻלְּהוּ אֲבָהָן, אִתְזַבָּרוּ דָּא בְּדָא, וּנְהִירוּ דָּא בְּדָא. (זָכְמָה אָב. בִּינָה אֵם. דִּכְתִיב (משלי ב) כִּי אֵם לַבִּינָה תִקְרָא) כַּד אִתְזַבָּרוּ, אוֹלִידוּ, וְאִתְפַּשְׁטַת מְהֵימְנוּתָא. בְּאַגַּדְתָּא דְּבֵי רַב יֵיבָא סָבָא, הָכִי תָּאנֵי, מַהוּ בִּינָה. אֶלָּא כַּד אִתְזַוְּגָן דָּא בְּדָא, יו"ד בְּהֵ"א, אִתְעַבְּרַת, וְאַפִּיקַת בֵּן, וְאוֹלִידַת. וּבְגִין כָּךְ, בִּינָה אִקְרֵי, בֵּן יָ"ה, שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא. אִשְׁתְּכָחוּ תַּרְוַויְיהוּ דְּמִתְזַוְּגָן, וּבֵן בְּגַוַויְיהוּ. כְּלָלָא דְּכֹלָּא. בְּתִקּוּנַיְיהוּ אִשְׁתְּכַח שְׁלֵימוּתָא (נ"א בֵּן יָ"ה, תַּרְוַויְיהוּ דְּמִתְזַוְּגָן, וּבֵן בְּגַוַויְיהוּ. בְּתִקּוּנַיְיהוּ אִשְׁתְּכַח שְׁלֵימוּתָא דְּכֹלָּא כְּלָלָא) דְּכֹלָּא, אָב וְאֵם. בֵּן וּבַת.

מִלִּין אִלֵּין, לָא אִתְיְיהִבוּ לְגַלָּאָה, בַּר לְהַדְיוֹשֵׁי עֶלְיוֹנִין, דְּעָאלוּ וְנַפְקוּ, וַיַּדְעִין אָרְזוֹי דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּלָא סָטָאן בְּהוּ לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא. דִּכְתִיב, (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי יְיָ' וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וְגוֹ'. זַכָּאָה זוּלָקֵיהּ, דְּמַאן דְּזָכֵי לְמִנְדַּע אוֹרְזוֹי, וְלָא סָטֵי, וְלָא יִטְעֵי בְּהוּ. דְּמִלִּין אִלֵּין סְתִימִין אִינּוּן וְקַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין נְהִירִין בְּהוּ, כְּמַאן דְּנָהִיר מִנְּהִירוּ דְּבוּצִינָא. לָא אִתְמְסָרוּ מִלִּין אִלֵּין, אֶלָּא לְמַאן דְּעָאל וְנָפַק. דְּמַאן דְּלָא עָאל וְנָפַק, טַב לֵיהּ דְּלָא אִבְרֵי. דְּהָא גַּלְיָא קַמֵּי עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, דְּמִלִּין אִלֵּין נְהִרִין בִּלְבָּאי, בְּאַשְׁלְמוּתָא דִּרְזוֹימוּתָא וּדְזִילוּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְאִלֵּין בְּנֵי דְּהָכָא, יַדְעָנָא בְּהוּ דְּהָא עָאלוּ וְנַפָּקוּ, וְאִתְנְהִירָן בְּאִלֵּין מִלִּין, וְלָא בְּכֻלְּהוּ. וְהַשְׁתָּא אִתְנְהִירוּ בְּשְׁלֵימוּתָא כְּמָה דְּאִצְטְרִיךְ. זַכָּאָה זוּלְקֵי עִמְּהוֹן, בְּהַהוּא עָלְמָא.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל מַה דַּאֲמִינָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא. וְכָל מַה דַּאֲמִינָא דְּזֵעִיר אַנְפִּין. כֹּלָּא הוּא זַוְּגָא, כֹּלָּא הוּא זַוְּגָא מִלָּה. לָא (דף ר"צ ע"ב) תַּלְיָיא בֵּיהּ פֵּירוּדָא. בְּרִיךְ הוּא בְּרִיךְ שְׁמֵיהּ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמִין.

תָּא זְוֵי, שֵׁירוּתָא דְּאִקְרֵי אָב, אִתְכְּלִיל בְּיוּ"ד, דְּתַלְיָיא מִמַּוָּלָא קַדִּישָׁא. וּבְגִין כָּךְ, יו"ד כְּלִיל אַתְוָון אַוְזָרְגִין. י' סְתִימָא דְּכָל אַתְוָון אַוְזָרָן. י' רֵישָׁא וְסִיפָא דְּכֹלָּא.

וְהַהוּא נָהָר דְּנָגִיד וְנָפִיק, אִקְרֵי עָלְמָא דְּאָתֵי, דְּאָתֵי תָּדִיר וְלָא פָּסִיק. וְהַאי הוּא עָדוּנָא דְּצַדִּיקַיָּא, לְזָכָאָה לְהַאי עָלְמָא דְּאָתֵי, דְּאַשְׁקֵי תָּדִיר לְגִנְתָּא, וְלָא פָּסִיק. עָלֵיהּ כְּתִיב (ישעיה נח) וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו. וְהַהוּא עָלְמָא דְּאָתֵי, אִבְּרֵי בְּיוּ"ד, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. י' כְּלִיל תְּרֵין אַתְוָון ו"ד.

בְּאַגַּדְתָּא דְּבֵי רַב יֵיבָא סָבָא תָּנֵינָן, אֲמַאי ו"ד כְּלִילָן בְּיוּ"ד. אֶלָּא נְטִיעָה דְּגִנְתָּא (ס"א וַדַּאי) דָּא, אִקְרֵי ו'. אִית גִּנְתָּא אַוְזָרָא, דְּאִיהִי ד'. וּמַהַאי ו', אִשְׁתַּכְיָיא ד'. (דְּאִיהִי אַרְבָּעָה), (ס"א רָאשִׁים) וְהַיְינוּ רָזָא דִּכְתִיב, וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן וְגוֹ'. מָאי עֵדֶן. דָּא זְוִכְמָה עִלָּאָה, וְדָא י'. לְהַשְׁקוֹת. אֶת הַגָּן, דָּא הוּא ו'. וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, דָּא הוּא ד', וְכֹלָּא כְּלִיל בְּיוּ"ד.

וּבְגִין כַּךְ, אִקְרֵי אָב לְכֹלָּא. אָב לַאֲבָהָן. שֵׁירוּתָא דְּכֹלָּא, (אִקְרֵי) בֵּיתָא דְּכֹלָּא, דִּכְתִיב, (משלי כד) בְּזָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. (מַהַאי י' שֵׁירוּתָא וְסִיּוּמָא דְּכֹלָּא) וּכְתִיב, (תהלים קד) כֻּלָּם בְּזָכְמָה עָשִׂיתָ. בְּאַתְרֵיהּ, לָא אִתְגַּלְיָיא, וְלָא אִתְיְדַע. מִדְּאִתְזַבָּר בְּאִיבָּא אִתְרְמִיז בְּאִיבָּא וּבְגִין כָּךְ אִיבָּא כְּלָלָא דְּכֹלָּא, בָּהּ אִתְיְדַע וּבָהּ אִתְרְמִיז, שֵׁירוּתָא וְסִיּוּמָא דְּכֹלָּא. (זָכְמָה אִקְרֵי) דְּבָהּ סָתִים כֹּלָּא.

כְּלָלָא דְּכֹלָּא, שְׁמָא קַדִּישָׁא. עַד הַשְׁתָּא רָמִיזְנָא, וְלָא אֲמִינָא כָּל אִלֵּין יוֹמִין. וְהָאִידָּנָא מִתְגַּלְפָּן סִטְרִין, י', כְּלִיל בְּהַאי זָכְמָה. ה' דָּא אִיבָּא, וְקָרֵינָן בִּינָה. ו"ה, אִלֵּין תְּרֵין בְּנִין, דְּמִתְעַטְּרָן מֵאִיבָּא. וְהָא תָּנֵינָן, דִּבִינָה אִתְכְּלִיל מִכֹּלָּא. יו"ד דְּמִתְזַבְּרָא בְּאִיבָּא, וּמַפָּקִין בֵּ"ן. וְהַיְינוּ בִינָה, א"ב וָא"ם דְּאִינּוּן י"ה, בֵּן בְּגַוְויְיהוּ.

הַשְׁתָּא אִית לְאִסְתַּכְלָא, בִּינָה, וְאִקְרֵי תְּבוּנָה, אֲמַאי אִקְרֵי תְּבוּנָה, וְלָא

בִּינָה. אֶלָּא תְּבוּנָה אִקְרֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּיַנְקָא לִתְרִין בְּנִין, בֵּ״ן וּבַ״ת, דְּאִינּוּן ו״ה, וְהַהִיא שַׁעֲתָא אִקְרֵי תְּבוּנָה. דְּכֹלָּא כָּלִיל בְּאִלֵּין אַתְוָון, בֵּ״ן וּבַ״ת, אִינּוּן ו״ה. וְכֹלָּא זַדּ כְּלָלָא, וְהַיְינוּ תְּבוּנָה.

בְּסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר, דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא, תִּקּוּנָא קַדְמָאָה דְּגַלֵּי וְאָמַר, (שיר השירים א) הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי מֵהַאי הוּא. וְתִקּוּנָא תִּנְיָינָא, אִקְרֵי כַּלָּה, דְּאִיהִי נוּקְבָא דִּלְתַתָּא. וְאִינּוּן דְּאַמְרֵי, דְּתַרְוַויְיהוּ לְהַאי נוּקְבָא דִּלְתַתָּא אִינּוּן, לָאו הָכִי. דְּהֵ״א קַדְמָאָה לָא אִקְרֵי כַּלָּה. וְהֵ״א בַּתְרָאָה, אִקְרֵי כַּלָּה, לְזִמְנִין יְדִיעִין (לְזִמְנִין סְגִיאִין). דְּהָא זִמְנִין סַגִּיאִין אִינּוּן, דְּדִכּוּרָא לָא אִתְזַוַּבָּר עִמָּהּ, וְאִסְתַּלָּק מִינָּהּ. בְּהַהוּא זִמְנָא כְּתִיב, (ויקרא יז) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב. בְּשַׁעֲתָא דְּאִתְדַּכְּאַת נוּקְבָא, וּדְכוּרָא בָּעֵי לְאִתְזַוְּבְּרָא עִמָּהּ, כְּדֵין אִקְרֵי כַּלָּ״ה. כְּכַלָּ״ה מַמָּשׁ אַתְיָיא.

(אֲבָל) הַאי אִימָּא, לָא אַפְסִיק רְעוּתָא דְּתַרְוַויְיהוּ לְעָלְמִין, בְּזַדּ נָפְקִין, בְּזַדּ שַׁרְיָין. לָא אַפְסִיק דָּא מִן דָּא, וְלָא אִסְתַּלַק דָּא מִן דָּא. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן, יוֹצֵא תָּדִיר, וְלָא אַפְסִיק. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב רַעְיָתִי, בִּרְעוּתָא דְּאַזְוָוהּ שַׁרְיָין, בְּאַזְדּוּתָא שְׁלֵימוּתָא. אֲבָל הָכָא אִקְרֵי כַּלָּה, דְּכַד אָתָא דְּכוּרָא לְאִתְזַוְּבְּרָא עִמָּהּ, הִיא כַּלָּה, כְּכַלָּה אִיהִי אַתְיָיא מַמָּשׁ.

וּבְגִין כָּךְ, תֵּרֵי (ויזזי רמ״ב) תִּקּוּנִין דְּנוּקְבֵי פָּרִישׁ שְׁלֹמֹה. תִּקּוּנָא דְּקַדְמֵיתָא סְתִימָא, בְּגִין דְּאִיהִי סְתִימָא. וְתִקּוּנָא תִּנְיָינָא פָּרִישׁ יַתִּיר, וְלָא סְתִים כּוּלֵי הַאי. וּלְבָתַר תַּלְיָא כָּל שְׁבָזָא בְּהַהִיא דְּלְעֵילָּא. דִּכְתִיב, (שיר השירים ו) אַזַּת הִיא לְאִמָּהּ בָּרָה הִיא לְיוֹלַדְתָּהּ. וּבְגִין דְּאִיהִי אִימָּא מִתְעַטְּרָא בְּעִטְרָא דְּכֹלָּה, וּרְעוּתָא דְּיו״ד לָא אַפְסִיק מִנָּהּ לְעָלְמִין, אִתְיְהִיב בִּרְשׁוּתָהּ כָּל זִירוּ דְּעַבְדִין. כָּל זִירוּ דְּכֹלָּא. כָּל זִירוּ דְּזַיְיבַיָּא, לְדַכְּאָה לְכֹלָּא. דִּכְתִיב, (ויקרא טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. וּכְתִיב (ויקרא כג) וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה יוֹבֵל הִיא. מַאי יוֹבֵל. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (ירמיה יז) וְעַל יוֹבֵל יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו. מִשּׁוּם הַהוּא נָהָר דְּאָתֵי וְנָגִיד וְנָפֵיק, וְאָתֵי

תָּדִיר, וְלָא פָּסִיק.

כְּתִיב (דף רצ"א ע"א) (משלי ב) כִּי אִם לַבִּינָה תִּקְרָא לַתְּבוּנָה תִּתֵּן קוֹלֶךָ. כֵּיוָן דְּאָמַר כִּי אִם לַבִּינָה תִּקְרָא, אֲמַאי לַתְּבוּנָה. אֶלָּא כִּלָּא כְּמָה דַּאֲמִינָא. הֵי מִנַּייהוּ עִלָּאָה. בִּינָה עִלָּאָה מִתְּבוּנָה. בִּינָה אָב וְאֵם וּבֵן. י"ה: אָב וְאֵם, וּבֵן בְּגַוַויְיהוּ. תְּבוּנָה: כִּלָּא כְּלָלָא דִּבְנִין, בֵּן וּבַת, ו"ה. וְלָא אִשְׁתְּכַח אָב וְאֵם, אֶלָּא בְּאִיפָּא, דְּאִיפָּא וַדַּאי (ס"א אֶלָּא בַּבִּינָה. וּבְתְּבוּנָה וַדַּאי אִיפָּא) רְבִיעָא עָלַייהוּ, וְלָא אִתְּגַּלְיָיא. אִשְׁתְּכַח דִּכְלָלָא דִּתְרִין בְּנִין, אִקְרֵי תְּבוּנָה. וּכְלָלָא דְּאָב אֵם וּבֵן, אִקְרֵי בִּינָה. וְכַד בָּעֵי לְאַכְלְלָא כִּלָּא, בְּהַאי אִתְּכְלִיל.

וְהַאי אָב וְאֵם וּבֵן, אִקְרוֹן זָכְמָה בִּינָה וָדַעַת. בְּגִין דְּהַאי בֵּן נָטִיל סִיְמָנִין דְּאָבוּי וְאִמֵּיהּ, אִקְרֵי דַּעַת, דְּהוּא סַהֲדוּתָא דְּתַרְוַויְיהוּ. וְהַאי בֵּן, אִקְרֵי בּוּכְרָא. דִּכְתִיב, (שמות ד) בְּנִי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל. וּבְגִין דְּאִקְרֵי בּוּכְרָא, נָטִיל תְּרִין זוּלְקִין. וְכַד אִתְרַבֵּי בְּעִטְרוֹי, נָטִיל תְּלַת זוּלְקִין. וּבֵין כַּךְ וּבֵין כַּךְ, תְּרִין זוּלְקִין, וּתְלַת זוּלְקִין כִּלָּא זַד מִלָּה. וְהַאי וְהַאי הֲכִי (ס"א זַד) הֲוֵי, יְרוּתָא דְּאָבוּי וְאִמֵּיהּ יָרִית.

מַאי יְרוּתָא דָּא. אַזְמַנְתָּא דַּאֲבוּי וְאִמֵּיהּ, וּתְרִין עִטְרִין דַּהֲווֹ גְּנִיזִין בְּגַוַויְיהוּ, וְאַזְמִינוּ לְבֵן דָּא. מִסְטְרָא דְּאַבּוּי, הֲוָה גָּנִיז בְּגַוַויְיהּ זַד עִטְרָא, דְּאִקְרֵי וָזְסָד. וּמִסְטְרָא דְּאִמָּא, זַד עִטְרָא דְּאִקְרֵי גְּבוּרָה. וְכֻלְּהוּ מִתְעַטְּרִין בְּרֵישֵׁיהּ, וְאָזִיד לוֹן. וְכַד נַהֲרִין אִלֵּין אָב וְאֵם עָלֵיהּ, כֻּלְּהוּ אִקְרוֹן תְּפִילִין דְּרֵישָׁא. וְכִלָּא נָטִיל בֵּן דָּא, וְיָרִית כִּלָּא, וְאִתְפַּשַּׁט בְּכָל גּוּפָא. וְהַאי בֵּן יָהִיב לִבְרָתָא. וּבְרָתָא מִגַּיהּ אִתְּזָן. וְעַל כָּל פָּנִים מִכָּאן, בְּרָא יָרִית וְלָא בְּרָתָא. בְּרָא יָרִית לַאֲבוּי וּלְאִמֵּיהּ וְלָא בְּרָתָא. וּמִגַּיהּ אִתְּזָן בְּרָתָא. כְּמָה דִּכְתִיב, (דניאל ד) וּמָזוֹן לְכֻלָּא בֵיהּ. (וְאִי תֵּימָא כָּל הַאי וְהַאי אִקְרוֹן צַדִּיק וְצַדָּק בְּזַד אִינּוֹן וְזַד כִּלָּא).

הֲנֵי אָב וְאֵם, כְּלִילָן וּמִתְזַוְּגָן דָּא בְּדָא. וְאָב טָמִיר יַתִּיר. וְכִלָּא אָזִיד מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, וְתַלְיָא מִמַּוָּלָא קַדִּישָׁא, יָקִירוּ דְּכָל יַקִּירִין. וְאִלֵּין אָב וְאֵם,

מִתַּקְנִין בֵּיתָא, כְּמָה דַאֲמִינָא דִכְתִיב, (משלי כד) בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָיִת וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים. וּכְתִיב (משלי כב) כִּי נָעִים כִּי תִשְׁמְרֵם בְּבִטְנֶךָ. (הַנֵּי כְּלָלָא דִכְלָא, כְּמָה דַאֲמִינָא וְתַלְיִין מִמַּזָּלָא קַדִּישָׁא יָקִירָא).

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאִדְרָא לָא גָּלֵינָא כְלָא. וְכָל הַנֵּי מִלִּין, טְמִירִין בְּלִבָּאי הֲווֹ עַד הַשְׁתָּא, וּבָעֵינָא לְאַטְמָרָא לוֹן לְעָלְמָא דְאָתֵי, מִשּׁוּם דְּתַמָּן שְׁאֶלְתָּא שָׁאִיל לָנָא, כְּמָה דִכְתִיב, (ישעיה לג) וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּךָ זוֹסֶן יְשׁוּעוֹת חָכְמָה וָדַעַת וגו׳, וְזָכְמָה בַּעְיָין מִינַי, וְהַשְׁתָּא רְעוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּהַאי, הָא בְּלָא כְסוּפָא אִיעוֹל לְגַוֵּי פַּלְטְרוֹי.

כְּתִיב (שמואל א ב) כִּי אֵל דֵּעוֹת יְיָ׳. דֵּעוֹת וַדָּאי. הוּא הַדַּעַת. בְּדַעַת כָּל פַּלְטְרֵי אִתְמַלְיָין. דִכְתִיב, וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ. (בְּגִין כָּךְ) דַּעַת אַזְדָּרָא לָא אִתְגַּלְיָא, דְּהָא טְמִירָא אָזִיל בְּגַוֵויהּ, וְאִתְכְּלִיל בֵּיהּ. דַּעַת נָהִיר בְּמוֹזְנִין, וְאִתְפָּשַׁט בְּמוֹזְנָא כְלָא. (בְּמוֹזְנָא, בְּגוּפָא כְלָא, כִּי אֵל דֵּעוֹת יְיָ׳).

בְּסִפְרָא דְאַגַּדְתָּא תָּנֵינָן, כִּי אֵל דֵּעוֹת יְיָ׳, אַל תִּקְרֵי דֵּעוֹת, אֶלָּא עֵדוּת. דְּהוּא סַהֲדוּתָא דְכְלָא, סַהֲדוּתָא דִתְרִין זוּלְקִין, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (תהלים עז) וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב. וְאַף עַל גַּב דְּהַאי מִלָּה, אוּקְמוּהָ בְּסִפְרָא דְצְנִיעוּתָא בְּגַוָּונָא אַזְדָּרָא. הָתָם בְּאַתְרֵיהּ שְׁלִים, הָכָא כְלָא שַׁפִּיר, וְכְלָא חֲוֵי, כַּד אַסְתִּים מִלָּה.

הַאי אָב וְאֵם, כֻּלְּהוּ בְּהוּ כְלִילָן, כְּלָא בְּהוּ סְתִימָן, וְאִינּוּן סְתִימָן בְּמַזָּלָא קַדִּישָׁא, עַתִּיקָא דְכָל עַתִּיקִין. בֵּיהּ סְתִימָן. בֵּיהּ כְּלִילָן. כְּלָא הוּא, כְּלָא חֲוֵי. בְּרִיךְ הוּא, בְּרִיךְ שְׁמֵיהּ, לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמִין.

כָּל מִלִּין דְּאִדְרָא יָאוּת, וְכֻלְּהוּ מִלִּין קַדִּישִׁין, מִלִּין דְּלָא סָטָאן לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא, כֻּלְּהוּ מִלִּין דְּסִתִימִין, וְאִתְגַּלְיָין לְאִינּוּן דְּעָאלוּ וְנַפְקוּ, וְכְלָא הָכִי הוּא. וְעַד הַשְׁתָּא הֲווֹ מִתְכַּסְיָין אִלֵּין מִלִּין דְּדָזוּזִילָנָא לְגַלָּאָה, וְהַשְׁתָּא אִתְגַּלְיָין. וְגַלֵּי קַמֵּי (מַלְכָּא) עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, דְּהָא לָא לִיקָרָא דִילִי וּדְבֵית אַבָּא

עֲבִידְנָא, אֶלָּא בְּגִין דְּלָא אִיעוֹל בְּכִסוּפָא קָמֵי פַּלְטְרוֹי עֲבִידְנָא. וְעוֹד, הָא זַמִּינָא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכָל הֲנֵי זַכָּאֵי קְשׁוֹט דְּהָכָא מִשְׁתַּכְזָן, כֻּלְהוּ מִסְתַּכְּמִין עַל יָדֵי. דְּהָא זַמִּינָא דְּכֻלְּהוּ זַדָּאן בְּהַאי הִלּוּלָא דִּילִי, וְכֻלְּהוּ זַמִּינִין (דף רצ"א ע"ב) בְּהַהוּא עָלְמָא בְּהִילּוּלָא דִּילִי, זַכָּאָה זוּלָקִי.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, כַּד סַיֵּים מִלָּה דָּא בּוּצִינָא קַדִּישָׁא, בּוּצִינָא עִלָּאָה, אָרִים יְדוֹי, וּבָכָה וְזַיֵּיף. בָּעָא לְגַלָּאָה מִלָּה זְדָא. אָמַר, בְּמִלָּה דָּא אִצְטָעַרְנָא כָּל יוֹמָאי, וְהַשְׁתָּא לָא יָהֲבִין לִי רְשׁוּתָא. אִתְתַּקַּף, וְיָתִיב, וְרָזִישׁ בְּשִׁפְוָותֵיהּ, וְסָגִיד תְּלַת זִמְנִין, וְלָא הָוָה יְכִיל בַּר נָשׁ לְאִסְתַּכְּלָא בַּאֲתְרֵיהּ, כָּל שֻׁכִּין בֵּיהּ. אָמַר, פּוּמָא פּוּמָא, דְּזָכִית לְכָל הַאי, לָא אַנְגִּיבוּ מַבּוּעָךְ. מַבּוּעָךְ נָפִיק וְלָא פָּסַק. עֲלָךְ הָרִינָן (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן. וּכְתִיב (ישעיה נח) וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו.

הָאִידָנָא אַסְהַדְנָא עָלַי. דְּכָל יוֹמִין דְּקָאֵימְנָא, תָּאִיבְנָא לְמֵזָמֵי יוֹמָא דָּא, (נ"א רְעוּתָא לְגַלָּאָה רָזָא דָּא) וְלָא סָלִיק בִּרְעוּתִי (ס"א בִּידִי), בַּר הָאִידָנָא, דְּהָא בְּעִטְרָא דָּא מִתְעַטָּר הַאי יוֹמָא. וְהַשְׁתָּא בָּעֵינָא לְגַלָּאָה מִלִּין, קַמֵּיהּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּהָא כֻּלְּהוּ מִתְעַטְּרִין בְּרֵישֵׁי. וְהַאי יוֹמָא לָא יִתְרַזָּק לְמֵיעַל לְדוּכְתֵּיהּ, כְּיוֹמָא אַזָּרָא. דְּהָא כָּל יוֹמָא דָּא בִּרְשׁוּתִי קַיְימָא. וְהַשְׁתָּא שָׁרֵינָא לְגַלָּאָה מִלִּין, בְּגִין דְּלָא אִיעוֹל בְּכִסוּפָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי. וְהָא שָׁרֵינָא אִימָא.

כְּתִיב, (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָּנֶיךָ. מָאן זַכִּיָּא, יִסְתָּכַּל בְּהַאי, לְמֵזָמֵי אוֹרָזוּי (ס"א דִּינוֹי) דְּקַדִּישָׁא עִלָּאָה, דִּינִין דְּקְשׁוֹט, דִּינִין דְּמִתְעַטְּרָן בְּכִתְרֵי עִלָּאִין. דְּהָא זַמִּינָא דְּכֻלְּהוּ בּוּצִינִין נַהֲרִין מִבּוּצִינָא עִלָּאָה, טְמִירָא דְּכָל טְמִירִין, כֻּלְּהוּ דַּרְגִּין לְאִתְנַהֲרָא. (נ"א וְכֻלְּהוּ אִינּוּן דַּרְגִּין לְאִתְנַהֲרָא) וּבְהַהוּא נְהוֹרָא דִּבְכָל דַּרְגָּא וְדַרְגָּא, אִתְגַּלְיָיא מַה דְּאִתְגַּלְיָיא, וְכֻלְּהוּ נְהוֹרִין אֲזִידָן, נְהוֹרָא דָּא בִּנְהוֹרָא דָּא, וּנְהוֹרָא דָּא, בִּנְהוֹרָא דָּא, וְנַהֲרִין דָּא בְּדָא, וְלָא מִתְפָּרְשָׁן דָּא מִן דָּא.

נְהוֹרָא דְּכָל בּוּצִינָא וּבוּצִינָא, דְּאִקְרוֹן תִּקּוּנֵי מַלְכָּא, כִּתְרֵי מַלְכָּא, כָּל זַנְדּ וְזַנְדּ, נָהִיר וְאָזִיד בְּהַהוּא נְהוֹרָא דִּלְגּוֹ לְגּוֹ, וְלָא מִתְפָּרֵשׁ לְבַר. וּבְגִין כָּךְ כֹּלָּא בְּזַנְדּ דַּרְגָּא אִסְתְּלַק, וְכֹלָּא בְּזַנְדּ מִלָּה אִתְעֲטָר, וְלָא מִתְפָּרֵשׁ דָּא מִן דָּא, אִיהוּ וּשְׁמֵיהּ זַנְדּ הוּא. נְהוֹרָא דְּאִתְגַּלְיָיא, אִקְרֵי לְבוּשָׁא דְּמַלְכָּא. נְהוֹרָא דִּלְגּוֹ לְגּוֹ, (בְּהַהוּא נְהוֹרָא הוּא מָה) נְהוֹרָא סְתִים, וּבֵיהּ שַׁרְיָא הַהוּא דְּלָא אִתְפָּרֵשׁ וְלָא אִתְגַּלְיָיא.

וְכֻלְּהוּ בּוּצִינֵי, וְכֻלְּהוּ נְהוֹרִין, נַהֲרִין מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, בּוּצִינָא עִלָּאָה. וְכַד מִסְתַּכְּלָן, כֻּלְּהוּ נְהוֹרִין דְּאִתְפַּשְׁטָן. לָא אִשְׁתְּכַח בַּר בּוּצִינָא עִלָּאָה, דְּאַטְמָר וְלָא אִתְגַּלְיָיא.

בְּאִינּוּן לְבוּשִׁין דִּיקָר, לְבוּשֵׁי קְשׁוֹט, תִּקּוּנֵי קְשׁוֹט, בּוּצִינֵי קְשׁוֹט, אִשְׁתְּכָחוּ תְּרִין בּוּצִינִין, תִּקּוּנָא דְּכוּרְסְיָיא דְּמַלְכָּא, וְאִקְרוֹן עֶזְרָ֫ק וּמִשְׁפָּט. וְאִינּוּן שֵׁירוּתָא, וּשְׁלֵימוּתָא, בְּכָל מְהֵימְנוּתָא. וּבְהָנֵי מִתְעַטְּרִין כָּל דִּינִין דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא, וְכֹלָּא סְתִים בְּמִשְׁפָּט. וְעֶזְרָ֫ק מֵהַאי מִשְׁפָּט אִתְּזָן. וּלְזַמְּנִין קָרֵינָן לָהּ, (בראשית יד) וּמַלְכִּי צֶזְרָ֫ק מֶלֶךְ שָׁלֵם.

כַּד מִתְעָרִין דִּינִין מִמִּשְׁפָּט, כֻּלְּהוּ רַוְזֵמִי, כֻּלְּהוּ בִּשְׁלִימוּ. דְּהַאי מְבַסֵּם לְהַאי עֶזְרָ֫ק, וְדִינִין מִתְתַּקְּנִין, וְכֻלְּהוּ נַזְוְתִין לְעָלְמָא בִּשְׁלִימוּ, בְּרַוְזֵמִי. וּכְדֵין (אִקְרֵי) שַׁעֲתָא דְּמִתְזַבְּרָן דְּכַר וְנוּקְבָּא, וְכָל עָלְמִין כֻּלְּהוּ בְּרַוְזֵמִי, וּבְזִוְּדָוּתָא.

וְכַד אַסְגִּיאוּ זוּבֵי עָלְמָא, וְאִסְתַּאֲבַת מַקְדְּשָׁא, וּדְכוּרָא אִתְרְזַק מִן נוּקְבָּא, וְזִוְּגָא תַּקִּיפָא שַׁרְיָא לְאַתְעָרָא, וַוי לְעָלְמָא דְּמִתָּן בְּהַהוּא זִמְנָא מֵהַאי עֶזְרָ֫ק. כַּמָּה זֻבִּילֵי טְרִיקִין מִתְעָרִין בְּעָלְמָא, כַּמָּה זַכָּאִין מִסְתַּלְּקִין מֵעָלְמָא. וְכָל כַּךְ לָמָּה. בְּגִין דְּאִתְרְזַק דְּכוּרָא מִן נוּקְבָּא, וּמִשְׁפָּט לָא קָרֵב בְּעֶזְרָ֫ק דָּא. וְעַל הַאי כְּתִיב, (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, דְּמִשְׁפָּט אִתְרְזַק מֵהַאי עֶזְרָ֫ק, וְלָא אִתְבַּסְמָא, וְעֶזְרָ֫ק יִנָּקָא מֵאָתָר אַזְרָא.

וְעַל דָּא אָמַר שְׁלֹמֹה מַלְכָּא, (קהלת ז) אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בִּימֵי הֶבְלִי יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ וְגוֹ׳, הֶבֶל דָּא, (ס״א ל״ג הֶבֶל דָּא) הֶבֶל זְנָדָא, מֵהֲבָלִים

דִּלְעֵילָא, דְּאִקְרוֹן אַפֵּי מַלְכָּא, וְדָא אִיהוּ מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא, דְּכַד הִיא מִתַּעֲרָא בְּדִינוֹי, כְּתִיב יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ. מָאי טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּמִשְׁפָּט אִתְרַזַק מִצָּדָק. וּבְגִין כָּךְ אִקְרֵי, וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט.

תָּא וְחָזֵי, כַּד אִשְׁתְּכַח עַלְמָא, רְוִיחָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אַפִּילוּ כַּד אִתְעָר צֶדֶק בִּלְוַודּוֹי, יְכִיל עָלְמָא לְאִשְׁתָּוָבָא בְּגִינֵיהּ. וּקְוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בָּעֵי בִּיקָרֵיהּ, וְלָא מִסְתָּפֵי (דף רצ"ב ע"א) מִן דִּינָא. וְכַד הַהוּא זַכָּאָה לָא קַיְימָא בְּקִיּוּמֵיהּ, מִסְתָּפֵי אַפִּילוּ מִמִּשְׁפָּט, וְלָא יְכִיל לְמֵיקָם בֵּיהּ. כָּל שֶׁכֵּן בְּצֶדֶק.

דָּוִד מַלְכָּא, בְּקַדְמִיתָא אָמַר, (תהלים כו) בְּזָנֵנִי יְיָ וְנַסֵּנִי. דְּהָא אֲנָא לָא מִסְתַּפֵּינָא מִכָּל דִּינִין, אַפִּילוּ מֵהַאי צֶדֶק, וְכָל שֶׁכֵּן דַּאֲזִידְנָא בֵּיהּ, מַה כְּתִיב. (תהלים יז) אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ, בְּצֶדֶק וַדַּאי. לָא מִסְתַּפֵּינָא לְמֵיקָם בְּדִינּוֹי. בָּתַר דְּזָנֵב, אַפִּילוּ מִמִּשְׁפָּט מִסְתָּפֵי, דִּכְתִיב, (תהלים קמג) וְאַל תָּבֹא בְּמִשְׁפָּט אֶת עַבְדֶּךָ.

תָּא וְחָזֵי, כַּד מִתְבַּסְמָא הַאי צֶדֶק מִמִּשְׁפָּט, כְּדֵין אִקְרֵי צְדָקָה. וְעָלְמָא מִתְבַּסְמָא בְּחֶסֶד, וְאִתְמַלְיָא מִנֵּיהּ. דִּכְתִיב, (תהלים לג) אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט חֶסֶד יְיָ מָלְאָה הָאָרֶץ.

אִסְתַּדְנָא עָלַי, דְּכָל יוֹמָאי הֲוֵינָא מִצְטַעֵר עַל עָלְמָא, דְּלָא יֶעֱרַע בְּדִינּוֹי דְּצֶדֶק, וְלָא יוֹקִיד עָלְמָא בְּשַׁלְהוֹבוֹי. כְּמָה דִּכְתִיב, (משלי ל) אָכְלָה וּמָחָתָה פִּיהָ. מִכָּאן וּלְהָלְאָה, כְּפוּם כָּל חַד, כְּפוּם בֵּירָא עֲמִקָּא, וְהָא בְּדָרָא דָּא אִית בֵּיהּ זַכָּאִין, וּבְעִירִין אִינּוּן דְּיִקּוּמוּן לְאַגָּנָא עַל עָלְמָא, וְעַל עָאנָא, מֵאַרְבָּעָה זְיוָין. (ס"א עַל עָלְמָא, וְעַלִּינָא בַּעֲיִין).

עַד כָּאן אֲזִידָן מִלֵּי דָּא בְּדָא, וּמִתְפָּרְשָׁן מִלִּין דִּסְתִימִין בְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, וְהֵיךְ אֲזִידָן אִלֵּין בְּאִלֵּין. מִכָּאן לְהָלְאָה, מִלִּין דִּזְעֵיר אַנְפִּין, אִינּוּן דְּלָא אִתְגַּלְיָין בְּאַתְרָא. אִינּוּן דַּהֲווֹ סְתִימִין בְּלִבָּאי, וְתַמָּן לָא אִתְקָנוּ. (עַד כָּאן סְתִימָן מִלִּין) הַשְׁתָּא אִתְתְּקָנוּ וְאִתְגַּלְיָין, וְכֻלְּהוּ מִלִּין סְתִימִין,

וּבְרִירִין כֻּלְּהוּ. זַכָּאָה זוּכְלָקִי, וְאִינּוּן דְּיַרְתּוּ יְרוּתָא דָּא, דִּכְתִיב, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ וְגוֹ'.

הַאי דְּאוּקְימְנָא, אָב וָאֵם בְּעַתִּיקָא אַזְוִירָן, בְּתִיקוּנּוֹי, הָכִי הוּא. דְּהָא מִמּוֹזָא סְתִימָאָה דְּכָל סְתִימִין תַּלְיָין, (נ"א נָפְקִין) וּמִתְאַזְדָּן בֵּיהּ. (וְאַף עַל גַּב דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא אִתְתָּקַן בְּלִזּוּדוֹי) וְכַד יִסְתַּכְלוּן (בְּכָל) מִלָּי. כֹּלָּא הוּא עַתִּיקָא בְּלִזּוּדוֹי, הוּא חַיֵּי, וְהוּא יְהֵא. וְכָל חַיַּי תִּקּוּנִין בֵּיהּ. אֲזִזִידָן בֵּיהּ סְתִימָן לָא מִתְפָּרְשָׁן מִנֵּיהּ מוֹזָא סְתִימָאָה לָא אִתְגַּלְיָיא וְלָא תַלְיָא בֵּיהּ אָ"ב וָאֵ"ם מֵהַאי מוֹזָא נָפְקוּ, אִתְכְּלִילוּ בְּמַוָּלָא, וּבֵיהּ תַּלְיָין, וּבֵיהּ אֲזִזִידָן. וְעֵיר אַנְפִּין, בְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא תַּלְיָיא וְאָזִיד. וְהָא אוּקְימְנָא מִלֵּי בְּאַדְּרָא. זַכָּאָה זוּכְלָקִיהּ דְּמַאן דְּעָאל וְנָפַק, וְיִנְדַּע אוֹרְזִין דְּלָא יִסְטֵי לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא. וּמַאן דְּלָא עָאל וְנָפַק, טַב לֵיהּ דְּלָא אִבְרֵי. וּכְתִיב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי יְיָ'.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן, מִסְתַּכֵּל הֲוֵינָא כָּל יוֹמָא בְּהַאי קְרָא, דִּכְתִיב, (תהלים לד) בַּייָ' תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ. וְהָאִידָּנָא אִתְקְיָים קְרָא כֻּלָּא. בַּייָ' תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי וַדַּאי, דְּהָא נִשְׁמָתִי בֵּיהּ אֲזִזִידָא, בֵּיהּ לַהֲטָא, בֵּיהּ אִתְדַּבְּקַת וְאִשְׁתַּדְּלַת וּבְאִשְׁתַּדְּלוּתָא דָּא תִּסְתַּלַּק לְאַתְרָהָא. יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ, כָּל הַנֵּי צַדִּיקַיָּיא, וְכָל בְּנֵי מְתִיבְתָּא קַדִּישָׁא, וְזָכְאִין דְּאַתְיָין הַשְׁתָּא עִם קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא, כֻּלְּהוּ שַׁמְעִין מִלַּי, וְזַדָּאן. בְּגִין כַּךְ, (תהלים לד) גַּדְּלוּ לַייָ' אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַזְדָּיו.

פָּתַח וְאָמַר, כְּתִיב, (בראשית לו) וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (תהלים מז) כִּי הַגָּה הַמְּלָכִים נוֹעֲדוּ עָבְרוּ יַזְדָּיו. נוֹעֲדוּ, בְּאָן אֲתָר. בְּאֶרֶץ אֱדוֹם. בַּאֲתָר דְּדִינִין מִתְאַזְדִּין תַּמָּן. עָבְרוּ יַזְדָּיו, דִּכְתִיב וַיָּמָת וַיִּמְלוֹךְ תַּזְוָתָיו. הֵמָּה רָאוּ כֵן תָּמְהוּ נִבְהֲלוּ נָזְזָפוּ, דְּלָא אִתְקְיָימוּ בְּאַתְרַיְיהוּ, בְּגִין דְּתִקּוּנִין דְּמַלְכָּא לָא אִתְקָנוּ, וְקַרְתָּא קַדִּישָׁא וְשׁוּרוֹי, לָא אִזְדַּמָּנוּ.

הָדָא הוּא דִּכְתִיב, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כֵּן רָאִינוּ וְגוֹ', דְּהָא כֻּלְּהוּ לָא אִתְקְיָימוּ,

וְהֵיא אִתְקַיְּימַת הַשְׁתָּא, בִּסְטָרָא דִּדְכוּרָא, דְּשַׁרְיָא עִמָּהּ. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, וַיִּמְלוֹךְ תַּוְזְתָּיו הֲדַר וְשֵׁם עִירוֹ פָּעוּ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל בַּת מַטְרֵד בַּת מֵי זָהָב. מֵי זָהָב וַדַּאי כְּמָה דְאוּקִימְנָא בְּאַדָּרָא.

(וְהָא) בְּסִפְרָא דְאַגַּדְתָּא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא אִתְמַר, וַיִּמְלוֹךְ תַּוְזְתָּיו הֲדַר. הֲדַר וַדַּאי, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר, (ויקרא כג) פְּרִי עֵץ הָדָר. וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר כַּפּוֹת תְּמָרִים. וּכְתִיב, (תהלים צב) צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, דְּאִיהִי דְּכַר וְנוּקְבָּא. הַאי אִתְקְרִיאַת בַּת מַטְרֵד, בַּת מֵהָהוּא אֲתָר דְּטַרְדִין כֹּלָּא לְאִתְדַּבְּקָא, וְאִקְרֵי אָב. וּכְתִיב (איוב כוז) לֹא יָדַע אֱנוֹשׁ עֶרְכָּהּ וְלֹא תִמָּצֵא בְּאֶרֶץ הַחַיִּים. דָּבָר אַחֵר, בַּת מֵאִיפָּא, דְּמִסְטָרָהָא מִתְאַחֲדִין דִּינִין, דְּטַרְדִין (דף רצ"ב ע"ב) לְכֹלָּא. בַּת מֵי זָהָב, דְּיָנְקָא בִּתְרִין אַנְפִּין, דְּנָהִירוּ בִּתְרִין גַּוְונִין. בְּוֶזֶסֶד וּבְדִינָא.

עַד לָא אִבְרֵי עָלְמָא, לָא הֲווֹ מִשְׁגִּיזִין אַנְפִּין בְּאַנְפִּין, וּבְגִין כַּךְ, עָלְמִין קַדְמָאֵי אִתְוַזָּרְבוּ, וְעָלְמִין קַדְמָאֵי בְּלָא תִקּוּנָא אִתְעֲבִידוּ. וְהַהוּא דְּלָא הָוָה בְּתִקּוּנָא, אִקְרֵי זִיקִין נְצוֹצִין, כְּהַאי אוּמָנָא, מַרְצֵפָא (ס"א מַרְזַפְתָּא), כַּד אַכְתְּשׁ בְּמָנָא דְּפַרְזְלָא, אַפִּיק זִיקִין לְכָל עִיבָר, וְאִינּוּן זִיקִין דְּנָפְקִין, נָפְקִין לְהֵיטִין וְנָהִירִין, וְדַעֲכִין לְאַלְתָּר. וְאִלֵּין אִקְרוּן עָלְמִין קַדְמָאֵי. וּבְגִין כַּךְ אִתְוַזָּרְבוּ וְלָא אִתְקַיְּימוּ. עַד דְּאִתְתַּקַּן עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, וְנָפִיק אוּמָנָא (ד"א מָאנָא) לְאוּמָנוּתֵיהּ.

וְעַל הַאי תָּנֵינָא בְּמַתְנִיתָא דִּילָן, דְּנִיצוֹצָא אַפִּיק זִיקִין בְּזִיקִין (נ"א דְּבוּצִינָא אַפִּיק זִיקִין נִיצוֹצִין) לִתְלַת מְאָה וְעֶשְׂרִין עִיבָר. וְאִינּוּן זִיקִין, עָלְמִין קַדְמָאֵי אִקְרוּן, וּמִיתוּ לְאַלְתָּר. לְבָתַר נָפִיק אוּמָנָא (ס"א מָאנָא) לְאוּמָנוּתֵיהּ, וְאִתְתַּקַּן בְּדַכַר וְנוּקְבָּא, וְהָנֵי זִיקִין דְּאִתְדַּעֲכוּ וּמִיתוּ, הַשְׁתָּא אִתְקַיְּים כֹּלָּא. מִבּוּצִינָא דְּקַרְדִּינוּתָא, נָפַק נִיצוֹצָא, פַּטִּישָׁא תַּקִּיפָא, דְּבָטַשׁ, וְאַפִּיק זִיקִין עָלְמִין קַדְמָאֵי, וּמִתְעָרְבֵי (ד"א וּמִתְדַּכֵּי) בַּאֲוִירָא דִּכְיָא, וְאִתְבְּסָמוּ דָּא בְּדָא.

כַּד אִתְוַזָּבַר אַבָּ"א וְאִיפָּ"א, וְהַהוּא אָב הוּא, מֵרוּזָא דְּגָנִיז בְּעַתִּיק יוֹמִין,

בֵּיהּ אִתְּגְנִיז הַאי אֲוִירָא, וְאַכְלִיל לְנִיצוֹצָא, דְּנָפַק מִבּוּצִינָא דְּקַרְדִּינוּתָא דְּגָנִיז בְּמֵעוֹי דְּאִימָּא. וְכַד אִתְזַבָּרוּ תַּרְוַוּיְהוּ, וְאִתְכְּלִילוּ דָּא בְּדָא. נָפַיק גּוּלְגַּלְתָּא זַד תַּקִּיפָא, וְאִתְפָּשַׁט בְּסִטְרוֹי, דָּא בְּסִטְרָא דָּא, וְדָא בְּסִטְרָא דָּא. כְּמָה דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא תְּלַת רֵישִׁין אִשְׁתְּכָזוּ בְּזַד, כַּךְ כֻּלָּא אִזְדַּמַּן בִּתְלַת רֵישִׁין, כְּמָה דַּאֲמִינָא.

בְּהַאי גּוּלְגַּלְתָּא דְּזֵעִיר אַנְפִּין, נָטִיף טַלָּא מֵרִישָׁא זוָּוָרָא (וְאָזִיד לֵיהּ), וְהַהוּא טַלָּא אִתְזַיַּן בִּתְרֵי גַּוְונֵי. וּמִגֵּיהּ מִתָּזָן זִקְקָלָא דְּתַפּוּזִין קַדִּישִׁין. וּמֵהַאי טַלָּא דְּגוּלְגַּלְתָּא דָּא, טַזְיַן מָנָא לְצַדִּיקַיָּיא לְעָלְמָא דְּאָתֵי, וּבֵיהּ זְמִינִין מַתַּיָּא לַאֲזַיָּא. וְלָא אִזְדַּמַּן מָנָא דְּנָפַל מֵהַאי טַלָּא, בַּר הַהוּא זִמְנָא בְּזִמְנָא דְּאָזְלוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבְּרָא, וְזָן לְהוּ עַתִּיקָא דְּכֻלָּא, מֵהַאי אֲתָר. מַה דְּלָא אִשְׁתְּכַזז לְבָתַר. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (שמות טז) הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (בראשית כז) וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וְגוֹ'. הַאי בְּהַהוּא זִמְנָא. לְזִמְנָא אָזְרָא תָּנֵינָן, קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כַּמֵּי קֶדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְהָא בְּמַזָּלָא תַּלְיָיא בְּמַזָּלָא וַדַּאי. וְעַל כֵּן בְּנֵי זַזֵּי וּמְזוֹנֵי, לָאו בְּזְכוּתָא תַּלְיָיא מִלְּתָא, אֶלָּא בְּמַזָּלָא תַּלְיָיא מִלְּתָא, וְכֻלָּא תַּלְיָין בְּהַאי מַזָּלָא, כְּמָה דְּאוּקִימְנָא.

תִּשְׁעָה אַלְפִּין רִבּוֹא עָלְמִין, נַטְלִין וְסַמְכִין עַל הַאי גּוּלְגַּלְתָּא. וְהַאי אֲוִירָא דַּכְיָא אִתְכְּלִיל בְּכֻלָּא, כֵּיוָן דְּהוּא כָּלִיל מִכֻּלָּא וְכֻלָּא אִתְכְּלִיל בֵּיהּ, אִתְפָּשַׁט אַנְפּוֹי לִתְרִין סִטְרִין, בִּתְרֵי נְהוֹרִין כְּלִילָן מִכֻּלָּא. וְכַד אִסְתָּכְלוּ אַנְפּוֹי, בְּאַנְפִּין דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, כֻּלָּא אֲרֵךְ אַפַּיִם אִקְרֵי. מַאי אֲרֵךְ אַפַּיִם. (אֲרִיךְ אַפַּיִם מִיבָּעֵי לֵיהּ) אֶלָּא הָכִי תָּנֵינָן, בְּגִין דְּאָרִיךְ אַפָּיהּ לְזַיְּיבָא. אֲבָל אֲרֵךְ אַפַּיִם, אַסְוָותָא דְּאַנְפִּין. דְּהָא לָא אִשְׁתְּכַזז אַסְוָותָא בְּעָלְמָא, אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּאַשְׁגְּוִין אַנְפִּין בְּאַנְפִּין.

בַּזַּלָּא דְּגוּלְגַּלְתָּא, נְהִירִין תְּלַת נְהוֹרִין. וְאִי תֵּימָא תְּלַת, אַרְבַּע אִינּוּן, כְּמָה דַּאֲמִינָא, אַזַּסְנָתֵיהּ דַּאֲבוּי וְאִמֵּיהּ, וּתְרִין גְּנִיזִין דִּלְהוֹן, דְּמִתְעַטָּרָן כֻּלְּהוּ בְּרֵישֵׁיהּ, וְאִינּוּן תְּפִלִּין דְּרֵישָׁא. לְבָתַר מִתְזַבְּרָן בְּסִטְרוֹי, וְנַהֲרִין וְעָאלִין

בִּתְלַת זַלְלֵי דְּגוּלְגַּלְתָּא. נָפְקִין כָּל זַד בְּסִטְרוֹי, וּמִתַּפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא.

וְאִלֵּין מִתְזַבְּרִין בִּתְרֵי מוֹזֵי. וּמוֹזָא תְּלִיתָאָה כְּלִיל לוֹן, וְאָזִיד (וְאִינּוּן תְּפַלִּין דְּרֵישָׁא. וְאִלֵּין מִתְזַבְּרָן בִּתְרֵי מוֹזֵי. וּמוֹזָא תְּלִיתָאָה כְּלִיל לוֹן, וְנַהֲרִין וְעָאלִין בִּתְלַת זַלְלֵי דְּגוּלְגַּלְתָּא. לְבָתַר נָפְקִין כָּל זַד בְּסִטְרוֹי, וּמִתַּפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא. וְהַאי מוֹזָא תְּלִיתָאָה אָזִיד) בְּהַאי סִטְרָא וּבְהַאי סִטְרָא, וּמִתְפַּשַּׁט בְּכָל גּוּפָא, וְאִתְעָבִיד מִנַּיהּ תְּרֵי גַּוְונֵי כְּלִילָן כַּזְדָא. וּמֵהַאי נָהִיר אַנְפּוֹי, וְאַסְהִיד בְּאַבָּא וְאִמָּא גַּוְונֵי דְאַנְפּוֹי. וְהוּא אִקְרֵי דַּעַת, בְּדַעַת (ס״א בְּדָא) כְּתִיב, (שְׁמוּאל א ב) כִּי אֵל דֵּעוֹת ה׳ וְגוֹ׳, בְּגִין דְּאִיהוּ בִּתְרֵי גַּוְונֵי לוֹ נִתְכְּנוּ עֲלִילוֹת. אֲבָל לְעִתִּיקָא קַדִּישָׁא סְתִימָאָה, לָא נִתְכְּנוּ. מָאי טַעְמָא נִתְכְּנוּ לְהַאי. בְּגִין דְּיָרִית תְּרִין זוּלְקֵי, וּכְתִיב (שְׁמוּאל ב כב) עִם זָסִיד תִּתְזַסָּד וְגוֹ׳.

וְהָא בְּקִשּׁוּט אוּקִימוּ זַבְרַיָּא, דִּכְתִיב, (בראשית כט) וַיַּגֶּד יַעֲקֹב (דף רצ״ג ע״א) לְרָחֵל כִּי אֲזִי אָבִיהָ הוּא. וַיַּגֶּד, הָא אוּקְמוּהָ, דְּכֹלָּא רָזָא דְּזָכְמְתָא. וְכִי בֶּן רִבְקָה הוּא. בֶּן רִבְקָה, וְלָא כְּתִיב בֶּן יִצְחָק. רֶמֶז, וְכֹלָּא רְמִיזָא בְּזָכְמְתָא. וְעַל הַאי אִקְרֵי שְׁלִים בְּכֹלָּא. וּבֵיהּ אִתְזְוַוֵּי מְהֵימְנוּתָא. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, וַיַּגֶּד יַעֲקֹב, וְלָא כְּתִיב וַיֹּאמֶר.

הֲנֵי גַּוְונֵי, כְּמָה דַּנַּהֲרִין בְּעִטְרָא דְּרֵישָׁא, וְעָאלִין בַּזְלֵי דְּגוּלְגַּלְתָּא. הָכִי מִתַּפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא, וְגוּפָא אִתְאַזִּיד בְּהוּ. לְעִתִּיקָא קַדִּישָׁא סְתִימָא, לָא נִתְכְּנוּ, וְלָא יָאֵן לֵיהּ, דְּהָא כֹלָּא בְּזַד אִשְׁתְּכַח, זֵידוּ לְכֹלָּא, זַיִּים לְכֹלָּא. לָא תַלְיָיא בֵּיהּ דִּינָא. אֲבָל בְּהַאי, לוֹ נִתְכְּנוּ עֲלִילוֹת וְדָאי.

בְּגוּלְגַּלְתָּא דְּרֵישָׁא, תַּלְיָין כָּל אִינּוּן רִבְבָן וְאַלְפִין מִקּוֹצֵי דְּשַׂעֲרִין, דְּאִינּוּן אוּכְמִין. וּמִסְתַּבְּכִין דָּא בְּדָא, אֲזִידָן דָּא בְּדָא, דַּאֲזִידָן בְּנְהִירוּ עִלָּאָה דְּמֵעַטָּר בְּרֵישֵׁיהּ מֵאַבָּא, וּמִמּוֹזָא דְּאִתְנְהִיר מֵאַבָּא. לְבָתַר נָפְקִין נִימִין עַל נִימִין, מִנְּהִירוּ דְּמִתְעַטָּר בְּרֵישֵׁיהּ מֵאִמָּא, וּמִשְּׁאַר מוֹזֵי. וְכֻלְּהוּ אֲזִידָן, וּמִסְתַּבְּכֵי בְּאִינּוּן שַׂעֲרֵי דַּאֲזִידָן מֵאַבָּא, בְּגִין דְּאִינּוּן מִתְעָרְבִין דָּא בְּדָא, וּמִסְתַּבְּכִין דָּא בְּדָא.

וְכֻלְּהוּ מוֹזֵי אֲזִידָן בְּגוּלְגּוֹלְתָּא, בְּמוֹזָא עִלָּאָה. וְכֻלְּהוּ מְשַׁיְּכָן אִתְמַשְּׁכָן מִתְּלַת זִלְלֵי דְּמוֹזָא, אֲזִידָן בְּמוֹזֵי מִתְעָרְבָן דָּא בְּדָא, בְּדַכְיָא בִּמְסָאֲבָא. בְּכָל אִינּוּן טַעֲמִין וְרָזִין, סִתִּימִין וּמִתְגַּלְיָין. וּבְגִין כָּךְ כֻּלְּהוּ מוֹזֵי רְמִיזֵי (כך נמצא בס"י) בְּאָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְכוּ', כְּמָה דְּנַהֲרִין בְּעִטָּרָא דְּרֵישָׁא, וְעָאלִין בַּזְלָלֵי דְּגוּלְגַּלְתָּא.

כָּל אִינּוּן קוֹצִין אוּכְמִין, זַפָּיִן וְתַלְיָין לְסִטְרָא דְּאוּדְנִין. וְהָא אוּקִימְנָא, דְּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (מלכים ב יט) הַטֵּה יְיָ אָזְנְךָ וּשְׁמָע. מִכָּאן אוּקִימְנָא, מָאן דְּבָעֵי דְּיַרְכִין מַלְכָּא אוּדְנֵיהּ לָקָבְלֵיהּ, יְסַלְסֵל בְּרֵישֵׁיהּ דְּמַלְכָּא, וְיִפָּנֶה שַׂעְרֵי מֵעַל אוּדְנוֹי, וְיִשְׁמַע לֵיהּ מַלְכָּא בְּכָל מַה דְּבָעֵי.

בְּפַלְגּוּתָא דְּשַׂעְרֵי, מִתְאַזְדָּא זַד אוֹרְזָא, בְּאָרְזָא דְּעַתִּיק יוֹמִין, וּמִתְפָּרְשָׁן מִנֵּיהּ כָּל אוֹרְזוֹי דְּפָקְדֵי אוֹרַיְיתָא, (וְאִתְמָנָן עָלַיְיהוּ) כָּל מָאתַיִם וְיִלְלָא דְּיִבָּא וְיִלְלָא תַּלְיָין בְּכָל קוֹצָא וְקוֹצָא, וְאִינּוּן מַפָּרְשִׁין רִשְׁתָּא לְזַיָּיבַיָּא, דְּלָא יַדְעִין אִינּוּן אָרְזִין. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (משלי ד) דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כְּאֲפֵלָה. וְכָל אִלֵּין תַּלְיָין בְּקוֹצִין תַּקִּיפִין, וּבְגִין כָּךְ כֻּלְּהוּ תַּקִּיפִין. וְאוּקִימְנָא בְּאִינּוּן שְׁעִיעָן אִתְאַזְדָּן מָאתַיִם דְּמִתְקְלָא, (ס"א דְּרָזִימוּתָא) דִּכְתִיב, (תהלים כה) כָּל אָרְחוֹת יְיָ חֶסֶד וֶאֱמֶת. וְכָל כַּךְ, בְּגִין דְּמַשְׁכִין מִמּוֹזִין סִתִּימִין דִּרְהִיטֵי דְּמוֹזָא.

וּבְגִין כָּךְ מִשְׁתַּכְחִי כָּל זַד כְּפוּם אוֹרְזוֹי, מֵזַד מוֹזָא בְּאִינּוּן קוֹצִין שְׁעִיעָן, אִתְמַשְּׁכָן מָאתַיִם דְּמִתְקְלָא, דִּכְתִיב כָּל אָרְחוֹת יְיָ חֶסֶד וֶאֱמֶת.

מִמּוֹזָא תִּנְיָינָא, בְּאִינּוּן קוֹצִין תַּקִּיפִין, אִתְמַשְּׁכָן וְתַלְיָין מָאתַיִם דְּיִבָּא וְיִלְלָא דִּכְתִיב בְּהוּ דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כְּאֲפֵלָה לֹא יָדְעוּ בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ. מָאי קָא מַיְירֵי. אֶלָּא לֹא יָדְעוּ, כְּלוֹמַר לָא יַדְעִין, וְלָא בָּעָאן לְמִנְדַּע, בַּמֶּה יִכָּשֵׁלוּ. אַל תִּקְרֵי בַּמֶּה, אֶלָּא בְּאִימָא יִכָּשֵׁלוּ. בְּאִינּוּן דְּמִתְאַזְדִין בִּסְטַר דְּאִימָא. מָאי סִטְרָא דְּאִימָא. גְּבוּרָה תַּקִּיפָא מִינֵּיהּ מִתְאַזְדָּן מָאתַיִם דְּיִבָּא וְיִלְלָא.

מִמּוֹזָא תְּלִיתָאָה, בְּאִינּוּן קוֹצִין דְּאִינּוּן בְּאֶמְצָעִיתָא, אִתְמַשְּׁכָן וְתַלְיָין מָאתַיִם דְּמִידִין (דְּמָארִין). וְאִקְרוּן אַפַּיִן נְהִירִין וְלָא נְהִירִין. וּבְהָנֵי כְּתִיב

(משלי ד) פֶּלֶס מַעְגַּל רַגְלֶיךָ. וְכֹלָּא אִשְׁתְּכַח בְּאִינּוּן קוֹצִין וְשַׁעֲרֵי דְּרִישָׁא.

מִצְוָה דְּגוּלְגַּלְתָּא, מִצְוָה לְאִתְפַּקְדָּא (ס״א לְאִתְעַקְרָא) זַיְיבַיָּא עַל עוֹבָדֵיהוֹן. וְכַד הַאי מִצְוָה אִתְגַּלְיָיא, מִתְעָרִין מָארֵיהוֹן דְּדִינִין, לְאִינּוּן דְּלָא מִתְכַּסְפָּן בְּעוֹבָדֵיהוֹן. הַאי מִצְוָה סוּמָקָא כְּוָורְדָא. וּבְשַׁעֲתָא דְּאִתְגַּלְיָיא מִצְוָה דְּעַתִּיקָא בְּהַאי מִצְוָה, אִתְהַדְּרַת זִוְורָא כְּתַלְגָּא. וְהַהִיא שַׁעֲתָא, עֵת רָצוֹן אִקְרֵי לְכֹלָּא.

בְּסִפְרָא דְּאַגַּדְתָּא דְּבֵי רַב יֵיבָא סָבָא אָמַר, מְצַוֶּה. זָכֵי מְצַוֶּה, מִצְוָה דְּעַתִּיקָא. וְאִי לָאו, אַשְׁדֵּי זוּ׳ בֵּין תְּרֵין אַתְוָון, כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר (במדבר כד) וּמָזַל פָּאֲתֵי מוֹאָב.

וְאוֹקִימְנָא, דְּאִקְרֵי נָצַוֶּה בְּאַתְוָון רְצוּפִין. וְכַמָּה נְצָוזִים הֲווֹ. וְאַף עַל גַּב דְּנָצַוֶּה אַזְרָא (בְּאַתְרָא) בְּנָצַוֶּה אַזְרָא אִסְתְּלַק, וְאִית נְצָוזִים אַזְרַנִּין דְּמִתְפַּשְׁטִין בְּכָל גַּוָּא. וּבְגִין דְּשַׁבְתָּא בְּשַׁעֲתָא דְּצָלוֹתָא דְּמִנְחָה, בְּגִין דְּלָא יִתְעַר דִּינִין, גַּלְיָא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא מִצְוָה דִּילֵיהּ, וְכָל דִּינִין אִתְכַּפְיָין וְאִשְׁתְּכָכוּ וְלָא אִתְעַבִּידוּ.

בְּהַאי מִצְוָה תַּלְיָין אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִין בָּתֵּי דִּינִין, לְכָל אִינּוּן דְּזַוְּגִיפָּין בְּעוֹבָדֵיהוֹן. כְּמָה דְּכְתִיב, (תהלים עג) וְאָמְרוּ אֵיכָה יָדַע אֵל וְיֵשׁ דֵּעָה בְּעֶלְיוֹן. וְהָא עֶשְׂרִים אִינּוּן, אַרְבָּעָה (רף רצ״ג ע״ב) לָמָּה. לָקֳבֵלֵיהוֹן דְּאַרְבָּעָה מִיתוֹת בֵּית דִּינָא לְתַתָּא, דְּתַלְיָין מִלְעֵילָא. וְאִשְׁתָּאֲרוּ עֶשְׂרִין. וּבְגִין כָּךְ לָא מַעֲנִישִׁין בֵּי דִּינָא עִלָּאָה, עַד דְּיַשְׁלִים (נ״א עֶשְׂרִין) וְסַלְקָא לְעֶשְׂרִין שְׁנִין, לָקֳבֵלֵיהוֹן דְּעֶשְׂרִין בָּתֵּי דִּינָא. בְּמַתְנִיתָא סְתִימָאָה דִּילָן תָּנֵינָן, לָקֳבֵלֵיהוֹן דְּאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִין סְפָרִים דְּאִתְכְּלִילָן בְּאוֹרַיְיתָא.

עַיְינִין דְּרִישָׁא, אִינּוּן עַיְינִין דְּלָא מִסְתַּמְּרִין מִנַּיְיהוּ זַיְיבַיָּא. עַיְינִין דְּנַיְימִין וְלָא נַיְימִין. וּבְגִין כָּךְ אִקְרוּ (שיר השירים ה) עֵינָיו כְּיוֹנִים. מַאי יוֹנִים. כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר, (ויקרא כה) וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (תהלים צד) וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יָהּ וְגוֹ׳. וּכְתִיב (שם) הֲנוֹטַע אֹזֶן הֲלֹא יִשְׁמָע וְגוֹ׳.

תִּקּוּנָא דְּעַל עֵינָא, שַׁעֲרֵי דְּמִתְשַׁעְרָן בְּשִׁעוּרָא שְׁלִים. מֵאִינּוּן שַׁעֲרִין תַּלְיָין

אֶלֶף וְשִׁבְעָה מְאָה מָארֵי דְּאַשְׁגָּוזוּתָא, לְאַגָּזָא קָרָבָא. וּכְדֵין קַיְימֵי כֻּלְּהוּ מִשּׁוּלְשְׁלֵיהוֹן וּמִתַּפָּקְזִין עַיְינִין.

כְּסוּתָא דְּעַל עַיְינִין, גְּבִינִין מִתְאַזְדָּן בְּהוּ. וְאֶלֶף רִבְוָון מָארֵי תְּרִיסִין אִתְאַזְדָּן בְּהוּ, וְאִינּוּן אִקְרוֹן כְּסוּתָא דְּעַיְינִין. וְכָל אִינּוּן דְּאִקְרוֹן עֵינֵי יְיָ, לָא פַּקְזִין, וְלָא אִתְעָרוֹן, בַּר בְּזִמְנָא דְּאִלֵּין כְּסוּתֵי דְּגְבִינִין, מִתְפָּרְשָׁן אִינּוּן תַּתָּאֵי מֵעִלָּאֵי. וּבְשַׁעֲתָא דְּאִתְפָּרְשָׁן גְּבִינֵי תַּתָּאֵי מֵעִלָּאֵי, וְיָהֲבִין אֲתָר לְאַשְׁגָּזָא מִתְפַּקְזִין עַיְינִין, וְאִתְזַזֵּי כְּמַאן דְּאִתְעַר מִשֵּׁינָתֵיהּ. אִסְתַּזָּרוּ עַיְינִין וְזָמָא לְעֵינָא פָּקְיָזָא, וְאִסְתָּזָן בְּזִוָּורָא דִּילֵיהּ. וְכַד אִסְתַּזְיָין, אִתְכַּפְיָין מָארֵיהוֹן דְּדִינִין לְיִשְׂרָאֵל. וּבְגִין כָּךְ כְּתִיב, (תהלים מד) עוּרָה לָמָּה תִישַׁן יְיָ הָקִיצָה וְגוֹ'.

אַרְבַּע גַּוְונִין אִתְזַזְיָין בְּאִינּוּן עַיְינִין. מֵאִינּוּן זְהִירִין אַרְבָּעָה בָּתֵּי דִּתְפִילִין, דְּנַהֲרִין בִּרְהִיטֵי מוֹזָא. שִׁבְעָה דְּאִקְרוֹן עֵינֵי ה'. וַאֲשְׁגָּזוּתָא נַפָּקֵי, מִגַּוָּון אוּכְמָא דְּעֵינָא. כְּמָה דְּאוּקִימְנָא בְּאַדְּרָא, דִּכְתִיב, (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַזַּת שִׁבְעָה עֵינָיִם. וְאִינּוּן גַּוְונִין מִתְכַּלְּהַטִין בְּסִטְרַיְיהוּ.

מִסּוּמָקָא, נָפְקִין אוֹזָרְנִין, מָארֵי דְּאַשְׁגָּזוּתָא לְדִינָא. וְאִינּוּן אִקְרוֹן, (דברי הימים ב טז) עֵינֵי יְיָ מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ. מְשׁוֹטְטוֹת, וְלָא מְשׁוֹטְטִים. בְּגִין דְּכֻלְּהוּ דִּינָא. מִירוֹקָא, נָפְקִין אוֹזָרְנִין, דְּקַיְימִין לְנַלָּאָה עוֹבָדִין, בֵּין טַב וּבֵין בִּישׁ. דִּכְתִיב (איוב כד) כִּי עֵינָיו עַל דַּרְכֵי אִישׁ. וְאִלֵּין אִקְרוֹן, (זכריה ד) עֵינֵי יְיָ מְשׁוֹטְטִים. מְשׁוֹטְטִים, וְלָא מְשׁוֹטְטוֹת. בְּגִין דְּאִינּוּן לְתַרִין סִטְרִין, לְטָב וּלְבִישׁ. מִזְוָורָא, נָפְקִין כָּל אִינּוּן רַזָּמֵי, כָּל אִינּוּן טָבָאן, דְּמִשְׁתַּכְזֵי בְּעָלְמָא, לְאוֹטָבָא לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל. וּכְדֵין אִסְתַּזְיָין (נ"א אִסְתַּזָּרָן) כָּל אִינּוּן תִּלַּת גַּוְונֵי, לְרַזָּמָא עָלַיְיהוּ.

אִלֵּין גַּוְונִין מִתְעָרְבִין דָּא בְּדָא, וְאִתְדַּבְּקָן דָּא בְּדָא. כָּל זַד אוֹזִיף לְזַבְּרֵיהּ מִגַּוָּונֵי דִּילֵיהּ, בַּר מִזְוָורָא, דְּכֻלְּהוּ כְּלִילָן בֵּיהּ כַּד אִצְטְרִיךְ, וְהוּא זָקֵף עַל כֹּלָּא. כָּל גַּוְונִין דִּלְתַתָּא, לָא יָכְלִין כָּל בְּנֵי עָלְמָא, לְאַסְזָרָא לוֹן זִוָּורָא,

לְאוּכְמָא לְסוּמָקָא וְלִירוֹקָא. וְהָכָא בְּאַשְׁגָּוּוּתָא וַדַּד, כֻּלְּהוּ אִתְאַוָּדָן וְאִסְתַּוְּיָין בְּזִוָּוּרָא.

גְּבִינוֹי לָא מִשְׁתַּכְּחִין, בַּר כַּד בַּעְיָין גַּוְונִין דְּזִוָּוּרָא לְאַשְׁגָּוָּא, בְּגִין דְּגְּבִינִין יָהֲבִין אֲתָר לְאַשְׁגָּוָּא, לְכֻלְּהוּ גַּוְונֵי. וְאִי אִינּוּן לָא יָהֲבִין אֲתָר, לָא יַכְלִין לְאַשְׁגָּוָּא וּלְאִסְתַּכְלָא. גְּבִינִין לָא קַיְימִין, וְלָא מִשְׁתַּכְּחִין שַׁעֲתָא זָדָא שְׁלִימוּתָא, אֶלָּא פַּקְזִין וְסַתְמִין, סַתְמִין וּפַקְזִין, מִשּׁוּם עֵינָא פַּקְיָזָא דְּקָאֵי עָלַיְיהוּ. וְעַל דָּא כְּתִיב, (יזזקאל א) וְהַזַּיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב. וְהָא אוּקִימְנָא.

כְּתִיב (ישעיה לג) עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה יְרוּשָׁלַם נָוֶה שַׁאֲנָן, וּכְתִיב (דברים יא) תָּמִיד עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְגוֹ'. דְּהָא יְרוּשְׁלֵם בַּעְיָא כֵּן, דִּכְתִיב, (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ. וּבְגִין כָּךְ יְרוּשְׁלֵם, וְלָא צִיּוֹן. דִּכְתִיב, (ישעיה א) צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה וְגוֹ', דִּכְלָא רַזְמֵי.

עֵינֶיךָ, עֵינָךְ כְּתִיב, עֵינָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכֹלָּא. הַשְׁתָּא, עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ, לְטָב וּלְבִישׁ, כְּמָה דְּאִתְּמַר. (לְסוּמָקָא וְלִירוֹקָא. וְהָכָא בְּאַשְׁגָּוּוּתָא זַדָּא, כֻּלְּהוּ אִסְתַּוָּרָן וְאִסְתַּוְּיָין בְּזִוָּוּרָא. גְּבִינוֹי לָא מִשְׁתַּכְּחִין, כַּד בַּעְיָין גַּוְונִין לְאַשְׁגָּוָּא) בְּגִין כָּךְ לָא אִתְקָיְימוּ בְּקִיּוּמָא תָּדִיר. וְהָתָם עֵינָךְ תִּרְאֶינָה יְרוּשְׁלֵם, כֹּלָּא לְטָב, כֹּלָּא בְּרַזְמֵי. דִּכְתִיב, (ישעיה נד) וּבְרַזְמִים גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ.

תָּמִיד עֵינֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה. מֵרֵשִׁית זָסַר א' כְּתִיב, וְלָא רֵאשִׁית בְּאָלֶף. מָאן הִיא. ה"א דִּלְתַתָּא. וּלְעֵילָּא כְּתִיב, (איכה ב) הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל. מָאי טַעֲמָא הִשְׁלִיךְ מִשָּׁמַיִם אֶרֶץ. מִשּׁוּם דִּכְתִיב, (ישעיה נ) אַלְבִּישׁ (דף רצ"ד ע"א) שָׁמַיִם קַדְרוּת, וְעַיְינִין בְּקַדְרוּתָא, בְּגַוְונָא אוּקְמָא אִתְזָקְפוּ.

מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה, מַאן אֲתָר מִסְתַּכְלִין בִּירוּשָׁלַם אִלֵּין עֵינֵי יְיָ, זָזַר וּפָרַשׁ, מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה, דְּהוּא דִּינָא בְּלָא אָלֶף, וְדִינָא אִתְאֲזַד מִסִּטְרָהָא, אַף עַל גַּב דְּלָאו הוּא דִּינָא מַמָּשׁ. וְעַד אֲזָרִית שָׁנָה, אֲזָרִית שָׁנָה וַדַּאי דִּינָא אִשְׁתְּכַח.

דְּהָא כְּתִיב, (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ, דְּהִיא אַוְזֶרִית הַשָּׁנָה.

תָּא חֲזֵי, א׳ בִּלְחוֹדוֹי אִקְרֵי רֵאשׁוֹן, דְּכַר. בְּאָלֶ״ף סָתִים וְגָנִיז מַה דְּלָא אִתְיְדַע. כַּד אִתְוַסַּף הַאי אָלֶ״ף בַּאֲתָר אַוְזָרָא, אִקְרֵי רֵאשִׁית. וְאִי תֵּימָא דְּאִתְוַסַּף רֵאשִׁית. לָא. אֶלָּא אִתְגַּלְיָא בֵּיהּ, וְנָהִיר לֵיהּ, וּכְדֵין אִקְרֵי רֵאשִׁית. וַאֲפִילּוּ בְּהַאי רֵאשִׁית, לָא אַשְׁגַּח בִּירוּשָׁלַם, דְּאִלְמָלֵא הַוַּת בְּהַאי, אִתְקַיְּימַת תָּדִירָא. אֲבָל מֵרֵאשִׁית כְּתִיב. וּלְעָלְמָא דְּאָתֵי כְּתִיב, (ישעיה מא) רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנָּם וְגוֹ׳.

זוֹטָמָא דְּוֹעֵיר אַנְפִּין, תִּקּוּנָא דְּפַרְצוּפָא. כָּל פַּרְצוּפָא בֵּיהּ אִשְׁתְּמוֹדַע. זוֹטָמָא דָּא, לָא כְּזוֹטָמָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא סְתִימָאָה דְּכָל סְתִימִין. דְּזוֹטָמָא דְּעַתִּיקָא, זַיִּים דְּזַיִּים (לְכֹלָּא). דְּהָא מִתְרִין נוּקְבִין, נָפְקִין רוּזִין דְּזַיִּין, לְכֹלָּא. בְּהַאי וְעֵיר אַנְפִּין כְּתִיב, (שמואל ב כב) עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְגוֹ׳.

בְּהַאי תְּנָנָא כָּל גַּוְונֵי (תֵּרֵי גַּוְונֵי) אֲוִזִּירָן בֵּיהּ, בְּכָל גַּוְונָא וְגַוְונָא, אֲוִזִּירָן כַּמָּה מָארֵיהוֹן דְּדִינָא קַשְׁיָא. דַּאֲוִזִּירָן בְּהַהוּא תְּנָנָא. (וּבְגִין כָּךְ) וְלָא מִתְבַּסְּמִין כֻּלְּהוּ, אֶלָּא בִּתְנָנָא דְּמַדְבְּזָא דִּלְתַתָּא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (בראשית לז) וַיָּרֵחוּ יְיָ׳ אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ. מַהוּ הַנִּיחֹחַ. אִתְבַּסְּמוּתָא דְּמָארֵי דִּינָא, נַזַּת רוּחַ.

וַיָּרֵחוּ יְיָ׳ אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ, אֶת רֵיחַ הַקְּרְבָּן לָא כְּתִיב, אֶלָּא אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ. דְּכֻלְּהוּ גְּבוּרָאן דַּאֲוִזִּירָן בְּזוֹטָמָא, וְכָל דְּאִתְאֲוַזְּרָן בְּהוּ, כֻּלְּהוּ מִתְבַּסְּמָן. וְכַמָּה גְּבוּרָאן מִתְאֲוַזְּרָן כַּזָּדָא, דִּכְתִיב (תהלים קו) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ׳ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ. וְהַאי זוֹטָמָא, מֵחָד נוּקְבָא נָפַק אֶשָּׁא דְּאַכְלָא כָּל שְׁאַר אֶשִּׁין. בְּחַד נוּקְבָא תְּנָנָא. וְהַאי וְהַאי אִשְׁתְּכַח בְּאֶשָּׁא וּתְנָנָא דְּמַדְבְּזָא. וְאִתְגַּלְיָא הַאי עַתִּיקָא קַדִּישָׁא, וְאִשְׁתְּכַח כֻּלָּא. הַיְינוּ דְּאִתְמַר (ישעיה מזז) וּתְהִלָּתִי אֶזֻּטָּם לָךְ.

זוֹטָמָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא אָרִיךְ, וּמִתְפַּשֵּׁט. וְאִקְרֵי אֶרֶךְ אַפַּיִם. וְהַאי זוֹטָמָא, זְעֵיר. וְכַד תְּנָנָא שָׁרֵי נָפִיק בִּבְהִילוּ, וְאִתְעֲבִיד דִּינָא. וּמַאן מְעַכֵּב לְהַאי. זוֹטָמָא דְּעַתִּיקָא. וְכֻלָּא כְּמָה דַּאֲמִינָא בְּאַדְרָא, וְאִתְעַרוּ זַבְרַיָּיא.

וּבְסִפְרָא דְּרַב הַמְנוּנָא סָבָא, אוֹקִים הֲנֵי תְּרֵי נוּקְבֵי. מֵזַוָּד תְּנָנָא וְאָשָׁא. וּמֵזַוָּד נַיְיזָא וְרוּזָא טָבָא. דְּאִית בֵּיהּ יְמִינָא וּשְׂמָאלָא, וּכְתִיב (ס״א דִּכְתִיב) (הושע יד) וֵרֵיזַו לוֹ כַּלְבָּנוֹן. וּבְנוּקְבָא כְּתִיב, (שיר השירים ז) וְרֵיזַו אַפֵּךְ כַּתַּפּוּזִים. וּמַה בְּנוּקְבָא הָכִי, כָּל שֶׁכֵּן בֵּיהּ. וְשַׁפִּיר קָאָמַר.

וּמַה דְּאָמַר וַיָּרֵז יְיָ׳ אֶת רֵיזַו הַנִּיזוֹזַו. הַנִּיזוֹזַו בְּתֵרֵי סְטָרֵי, זַד נַיְיזָא, דְּאִתְגַּלְיָיא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין, דְּהַאי הוּא נַיְיזָא וְאִתְבַּסְמוּתָא לְכֹלָּא. וְזַד אִתְבַּסְמוּתָא דִּלְתַתָּא, בְּהַהוּא תְּנָנָא וְאָשָׁא דְּמַדְבְּרָא. וּבְגִין דְּאִיהוּ מִתְּרִין סְטָרִין, כְּתִיב נִיזוֹזַו. וְכֹלָּא בְּזָעִיר אַנְפִּין אִתְמַר.

תְּרֵי אוּדְנִין, לְמִשְׁמַע טַב וּבִישׁ. וְתַרְוַויְיהוּ סַלְקִין לְזַד. דִּכְתִיב, (מלכים ב יט) הַטֵּה יְיָ׳ אָזְנְךָ וּשְׁמָע. אוּדְנָא לְגַו בְּגַו דִּילֵיהּ, תַּלְיָיא בִּרְשִׁימִין עַקִּימִין, בְּגִין דְּיִתְעַכָּב כָּלָּא לְאַעָלָא בְּמוֹזָא, וַיְבַוְזִין בֵּיהּ מוֹזָא, וְלָא בְּבְהִילוּ, דְּכָל מִלָּה דַּהֲוֵי בִּבְהִילוּ, לָא הָוָה בְּזָכְכוּתָא שְׁלִימָתָא.

מֵאוּדְנִין אִלֵּין תַּלְיָין כָּל מָארֵיהוֹן דְּגַדְפִּין, דְּנַטְלִין כָּלָּא מֵעָלְמָא, וְכֻלְּהוּ הָכִי אִקְרוֹן אָזְנֵי יְיָ׳, דִּכְתִיב בְּהוּ, (קהלת י) כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וְגוֹ׳. כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל, הַאי קְרָא קַשְׁיָא, הַשְׁתָּא מַאי קוֹל אִיכָּא הָכָא, דְּהָא רִישָׁא דִּקְרָא כְּתִיב גַּם בְּמַדָּעֲךָ מֶלֶךְ אַל תְּקַלֵּל, בְּמַדָּעֲךָ כְּתִיב, וּבְזַדְרֵי מִשְׁכָּבְךָ וְגוֹ׳. מַאי טַעֲמָא כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל, וְהָא לֵיכָּא הָכָא כְּלָא.

אֶלָּא וַדַּאי כָּל מַה דְּזוֹשִׁיב בַּר נָשׁ, וְכָל מַה דְּיִסְתַּכַּל בִּלְבוּי, לָא עָבִיד מִלָּה, עַד דְּאַפִּיק לֵיהּ בְּשִׂפְוָותֵיהּ, וְהוּא לָא אִתְכְּוִון בֵּיהּ. וְהַיְינוּ מִלָּה דְּאַפִּיק, מִתְבַּקַּע בַּאֲוִירָא, (דף רצ״ד ע״ב) וְאָזְלָא וְסַלְקָא וְטָסָא בְּעָלְמָא, וְאִתְעֲבִיד מִנֵּיהּ כְּלָא. וְהַהוּא כְּלָא נַטְלִין לֵיהּ מָארֵי דְּגַדְפִּין, וְסַלְקִין לֵיהּ לְמַלְכָּא, וְעָיְיל בְּאוּדְנוֹי. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (דברים ה) וַיִּשְׁמַע יְיָ׳ אֶת קוֹל דִּבְרֵיכֶם. (במדבר יא) וַיִּשְׁמַע יְיָ׳ וַיִּזַּר אַפּוֹ.

וּבְגִין כָּךְ, כָּל צְלוֹתָא וּבָעוּתָא דִּבְעֵי בַּר נָשׁ מִקַּמֵּי קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא, בָּעֵי

לְאַפָּקָא מִלִּין בִּשְׁפָוָותֵיהּ, דְּאִי לָא אַפֵּיק לוֹן, לָאו צְלוֹתֵיהּ צְלוֹתָא, וְלָאו בָּעוּתֵיהּ בָּעוּתָא. וְכֵיוָן דְּמִלִּין נָפְקִין, מִתְבַּקְעִין בַּאֲוִירָא, סַלְקִין וְטָסִין וְאִתְעֲבִידוּ קָלָא, וְנָטִיל לוֹן מָאן דְּנָטִיל, וְאָזִיד לוֹן לְאַתְרָא (נ״א לְכִתָרָא) קַדִּישָׁא, בְּרִישָׁא דְּמַלְכָּא.

מִתְלַת זַלָלֵי דְּמוּזֵי, נָטִיף נְטִיפָא לְאוּדְנִין, וְהַהוּא אִקְרֵי נַזָל כְּרִית. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (מלכים א יז) נַזָל כְּרִית, כְּלוֹמַר, כְּרוּתָא דְּאוּדְנִין. וְקָלָא עַיִּיל בְּהַהוּא עַקִימָא, וְאִשְׁתְּאַב בְּהַהוּא נַהֲרָא, דְּהַהוּא נְטִיפָא. וּכְדֵין אִתְעַכָּב תַּמָּן, וְאִתְבְּזִין בֵּין טַב לְבִישׁ. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (איוב לד) כִּי אֹזֶן מִלִּין תִּבְחָן. וּמַאי טַעְמָא אֹזֶן מִלִּין תִּבְחָן. מִשּׁוּם דְּאִתְעַכָּב קָלָא בְּהַהוּא נַהֲרָא דִּנְטִיפָא, בַּעֲקִימוּתָא דְּאוּדְנִין, וְלָא עַיִּיל בִּבְהִילוּ. וּבְגִין כָּךְ אִתְבְּזִין בֵּין טַב לְבִישׁ, (איוב לד) וְזִיזִ יִטְעַם לֶאֱכוֹל. מַאי טַעְמָא זִיזִ יִטְעַם לֶאֱכוֹל. בְּגִין דְּיִתְעַכָּב תַּמָּן, וְלָא עַיִּיל בִּבְהִילוּ בְּגוּפָא, וְעַל דָּא יִטְעַם וְיִתְבְּחַן, בֵּין מִתִיקָא לְמָרִירוּ.

בְּהַאי נוּקְבָא דְּאוּדְנִין, תַּלְיָין נוּקְבִין אוֹזָרְנִין, נוּקְבָא דְּעַיְינִין. נוּקְבָא דְּפוּמָא. נוּקְבָא דְּזוֹטָמָא. מֵהַהוּא קָלָא דְּעַיִּיל בְּנוּקְבָא דְּאוּדְנִין, אִי אִצְטְרִיךְ עַיִּיל לְנוּקְבֵי דְּעַיְינִין, וַעֲבִעִין דְּמִעִין. מֵהַהוּא קָלָא אִי אִצְטְרִיךְ, עַיִּיל לְנוּקְבָא דְּזוֹטָמָא דְּפַרְדַּשְׁקָא, וּמַפְקֵי תְּנָנָא וְאֶשָׁא מֵהַהוּא קָלָא. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר יא) וַיִּשְׁמַע יְיָ וַיִּזַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְיָ. וְאִי אִצְטְרִיךְ, עַיִּיל הַהוּא קָלָא לְנוּקְבָא דְּפוּמָא, וּמַלִּיל וְגָזַר מִלִּין (נ״א גַּזְרִין) מֵהַהוּא קָלָא. כֹּלָא מֵהַהוּא קָלָא דְּאוּדְנִין. עַיִּיל בְּכָל גּוּפָא וְאִתְרְגִישׁ מִגַּיהּ כֹּלָא. (ס״א כְּמָה תַּלְיָיא) תַּלְיָיא בְּהַאי אוּדְנָא. זַכָּאָה מָאן דְּנָטִיר מִלּוֹי. עַל דָּא כְּתִיב, (תהלים לד) נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה.

הַאי אוּדְנָא קָרֵי בֵּיהּ שְׁמִיעָה. וּבְשְׁמִיעָה אִתְכְּלִילָן אִינּוּן מוּזֵי. זָכְמָה אִתְכְּלִיל בֵּיהּ, דִּכְתִיב, (מלכים א ג) וְנָתַתָּ לְעַבְדְּךָ לֵב שׁוֹמֵעַ. בִּינָה, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר (שמואל א ג) דַּבֵּר כִּי שׁוֹמֵעַ עַבְדֶּךָ. (מלכים ב יז) כִּי שׁוֹמְעִים אֲנָזְנוּ. (וּבְהָנֵי תַּלְיָין כֹּלָא) דַּעַת, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (משלי ד) שִׁמְעוּ בָנִי וְקַזּוּ אֲמָרָי. (משלי ב) וּמִצְוֹתַי תִּצְפּוֹן אִתָּךְ. הָא כֹּלָא תַּלְיָין בְּאוּדְנִין בְּהַאי אוּדְנָא

תַּלְיָין צְלוֹתִין וּבָעוּתִין וּפָקִיזָא דְעַיְינִין. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (מלכים ב יט) הַטֵּה יְיָ אָזְנְךָ וּשְׁמָע פָּקַח יְיָ עֵינֶיךָ וּרְאֵה. הָא כֻלָּא בֵּיהּ תַּלְיָיא.

בְּהַאי אוּדְנָא, תַּלְיָין רָזִין עִלָּאִין, דְּלָא נָפְקִין לְבַר, בְּגִין כָּךְ הִיא עֲקִימָא לְגַו. וְרָזָא דְרָזִין סְתִימִין בֵּיהּ, וַוי לְהַהוּא מְגַלֶּה רָזִין. וּבְגִין דְּהַאי אוּדְנָא כְּנִישׁ רָזִין, וַעֲקִימוּתָא דִלְגַו נָטִיל לוֹן, לָא גַּלֵי רָזִין לְאִינּוּן דַּעֲקִימִין בְּאָרְחַיְיהוּ, אֶלָּא לְאִינּוּן דְּלָא עֲקִימִין. הָדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים כה) סוֹד יְיָ לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם, דְּנַטְלֵי אָרְחוֹי וְנַטְלֵי מִלִּין.

וְאִינּוּן דַּעֲקִימִין בְּאָרְחַיְיהוּ, נָטְלֵי מִלִּין וְעַיְילִין לוֹן בִּבְהֵילוּ, וְלֵית בְּהוּ אֲתָר לְאִתְעַכְּבָא. וְכָל נוּקְבִין אַוְזָרְנִין, מִתְפַּתְּחִין בֵּיהּ, עַד דְּנָפְקִין מִלִּין בְּנוּקְבָא דְּפוּמָא. וְאִלֵּין אִקְרוּ זַיָּיבֵי דָּרָא, שְׁנוּאֵי דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּמַתְנִיתָא דִילָן תְּנָן, כְּאִילוּ קָטִיל גּוּבְרִין, וּכְאִלּוּ פָּלַח לְעַבּוּדָה זָרָה. וְכֻלָּא בְּזַוְד קָרָא, דִכְתִיב, (ויקרא יט) לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמוֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְיָ. מָאן דְּעָבַר עַל הַאי רִישָׁא דִקְרָא, כְּאִילּוּ עָבַר עַל כֻּלָּא.

זַכָּאָה זוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דְּעָלַיְיהוּ כְתִיב, (משלי יא) וְנֶאֱמַן רוּחַ מְכַסֶּה דָּבָר. נֶאֱמַן רוּחַ וָדַאי, דְּהָא רוּחָא דִלְהוֹן מֵאֲתָר עִלָּאָה קַדִּישָׁא אִשְׁתְּלִיף, וּבְגִין כָּךְ נֶאֱמַן רוּחַ אִקְרוֹן. וְסִימָן דָּא אוּקִימְנָא, הַהוּא דִמְגַלֶּה רָזִין, בְּיָדוּעַ דְּנִשְׁמָתֵיהּ, לָאו אִיהוּ מִגּוֹפָא דְמַלְכָּא קַדִּישָׁא. וּבְגִין כָּךְ לֵית בֵּיהּ רָזָא, וְלָא מֵאֲתָר דְּרָזָא הוּא. וְכַד תִּיפּוֹק נִשְׁמָתֵיהּ, לָא אִתְדַּבְקָא בְּגוֹפָא דְמַלְכָּא, דְּהָא לָא אַתְרֵיהּ הוּא. וַוי לְהַהוּא בַּר נָשׁ, וַוי לֵיהּ, וַוי לְנִשְׁמָתֵיהּ. זַכָּאָה זוּלָקֵיהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא, דִּמְכַסִּין רָזִין, כָּל שֶׁכֵּן רָזִין עִלָּאִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. (רָזִין עִלָּאִין דְּמַלְכָּא קַדִּישָׁא) עָלַיְיהוּ כְתִיב, (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כוּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ. (דף רצ"ה ע"א)

אַנְפּוֹי, כִּתְרִין תַּקְרוֹבִין דְּבוּסְמָא. (כִּלְהוּ) סַהֲדוּתָא עַל מַה דַּאֲמִינָא, דְּהָא סַהֲדוּתָא בְּהוּ תַּלְיָא. וּבְכֻלָּא תַּלְיָא סַהֲדוּתָא. אֲבָל הָנֵי תַּקְרוֹבֵי דְּבוּסְמָא, זִוּוּרָא וְסוּמָקָא, סַהֲדוּתָא לְאַבָּא וְאִמָּא. סַהֲדוּתָא לְאַוְזְסָנָא דְּיָרִית וְאָזִיד

לוֹן. וְהָא בְּמַתְנִיתָא דִילָן אוֹקִימְנָא, כַּמָּה פָּרְסֵי בֵּין זִוָּורָא לְסוּמָקָא, וְאִתְּכְלִילָן בֵּיהּ כַּוָּזָדָא בְּסִטְרָא דְּזִוָּורָא.

כַּד אִתְּנְהִיר מְנָהִירוּ דְּזִוָּורָא דְּעַתִּיקָא, זַקָפַיָּא הַהוּא זִוָּורָא עַל סוּמָקָא. וְכֻלְּהוּ בְּנְהִירוּ אִשְׁתְּכַזוּ. וּכְדֵין כְּתִיב, (במדבר ו) יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ. וְכַד זַקָפַיבִין סַגִּיאִין, תַּלְיָין דִּינִין בְּעָלְמָא, אִשְׁתְּכָזַת סְגִירוּתָא בְּכֹלָּא (ס"א בְּעָלְמָא). וְסוּמָקָא אִתְפָּשַׁט בְּאַנְפִּין, וְזִוָּורָא כָּל (נ"א עַל) זִוָּורָא. וּכְדֵין כֹּלָּא אִשְׁתְּכַזוּ בְּדִינָא. וּכְדֵין כְּתִיב (תהלים לד) פְּנֵי יְיָ בְּעוֹשֵׂי רָע. (בְּגִדֵי קְנָאָה כְּתִיב (ישעיה נט) בְּגִדֵי נָקָם) וְכֹלָּא בְּהַאי תַּלְיָיא, וּבְגִין דָּא סַהֲדוּתָא הוּא בְּכֹלָּא.

כַּמָּה וְכַמָּה מָארֵי תְּרִיסִין מְזַמָּנִין לְהָנֵי גַּוּונֵי, מְצַפָּאן לְהָנֵי גַּוּונֵי. כַּד נְהִירִין גַּוּונֵי, כָּל עָלְמִין כֻּלְּהוּ בְּזִוּוּ. בְּזִמְנָא דְּנָהִיר זִוָּורָא, כֹּלָּא אִתְּזַוּוּ בְּהַהוּא גַּוְונָא. וְכַד אִתְּזַוַּיי בְּסוּמָקָא כֹּלָּא הָכִי אִתְּזַוּוּ בְּהַהוּא גַּוְונָא.

בְּאִלֵּין תַּקְרוֹבִין דְּבוּסְמָא, שַׁאֲרֵי דִּיקְנָא לְאִתְּזַוָּאָה, מֵרֵישָׁא דְּאוּדְנִין, וְנָזִית וְסַלִּיק בְּתַקְרוֹבָא דְּבוּסְמָא, שַׁעֲרִין אוּכְמִין דְּדִיקְנָא, בְּתִקּוּנָא יָאָה שַׁפִּיר. כְּגִיבָּר תַּקִּיף, שַׁפִּיר. מִשְּׁזָא דְּרְבוּת דְּדִיקְנָא עִלָּאָה דְּעַתִּיקָא, בְּהַאי דִּיקְנָא דְּזָעִיר אַנְפִּין אִתְּזַוַּי, וְנָהִיר.

שַׁפִּירוּ דְּהַאי דִּיקְנָא, בְּתִשְׁעָה תִּקּוּנִין אִשְׁתְּכַזוּ. וְכַד מִשְּׁזָא דְּרְבוּת, דְּתַלַת עֲשַׂר גְּבִיעִין דְּדִיקְנָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא נְהִיר בְּהַאי דִּיקְנָא, אִשְׁתְּכָזוּ עֶשְׂרִין וּתְרֵין תִּקּוּנִין. וּכְדֵין מִתְבָּרְכִין כֻּלְּהוּ. וְיִשְׂרָאֵל סָבָא מִתְבָּרְכָא בְּהַאי, וְסִימָן, (בראשית מח) בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל. כָּל תִּקּוּנִין דְּדִיקְנָא דָּא, אוֹקִימְנָא בְּאַדְרָא קַדִּישָׁא, דְּכֻלְּהוּ מִתִּיקוּנִין דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא אִתְקָנוּ. וְהָכָא בָּעֵינָא לְגַלָּאָה, מַה דְּלָא אִתְגְּלֵי תַּמָּן, בְּגִין לְמֵיעַל בְּלָא כְסוּפָא. (הַא כָּל תִּקּוּנִין דְּדִיקְנָא אוֹקִימְנָא דְּכֻלְּהוּ מִתִּיקוּנִין דְּדִיקְנָא עַתִּיקָא קַדִּישָׁא אוֹקִימְנָא בְּאַדְרָא קַדִּישָׁא).

שִׁיתָּא אִינּוּן, תִּשְׁעָה אִקְרוּן. תִּקּוּנָא קַדְמָאָה, נָפַק הַהוּא נִיצוֹצָא בּוּצִינָא

דְּקַרְדִּינוּתָא, וּבְטַשׁ בִּתְוזוֹת שַׁעֲרָא דְּרֵישָׁא, מִתְּוזוֹת קוֹצִין דְּעַל אוּדְנִין, וְנָוְזִית מִקַּמֵּי פָּתְוָא דְּאוּדְנִין עַד רֵישָׁא דְּפוּמָא. הָא תְּקוּנָא דָּא מֵעַתִּיקָא קַדִּישָׁא לָא אִשְׁתְּכַוז, אֶלָּא כַּד נָגִיד מַוָּלָא דְּעַתִּיקָא קַדִּישָׁא, וְתַלְיָיא מִנַּיהּ הַהוּא מַבּוּעָא דְּזָכְמְתָא (זוסר), כַּד אִיתָּא אִתְמַשְׁכָא וְאִתְכְּלִילַת בַּאֲוִירָא דַּכְיָא, הַהוּא זִוּוּרָא נָקִיט אִיתָּא (זוסר), וְנִיצוֹצָא עָאלַת וְנַפָּקַת, וְאִתְאֲזַד דָּא בְּדָא, וְאִתְעֲבִידַת זַד תְּקוּנָא.

וְכַד אִצְטְרִיךְ סַלְקָא דָּא עַל דָּא, וְאִתְכַּסְיָא זַד מִקַּמֵּי זָדָא. וּבְגִין כָּךְ כְּלָא אִצְטְרִיךְ, זַד לְמֶעְבַּד נוּקְבִין. וְזַד לְרַוְזָמָא. וְעַל הַאי תָּאִיב לְהַאי דִּיקְנָא דָּוִד מַלְכָּא, כְּמָה דְּאוּקִימְנָא.

בְּהַאי דִּיקְנָא תִּשְׁעָה תְּקוּנִין אִשְׁתְּכָוזוּ, שִׁיתָּא רִבְוָון דְּתַלְיָין בְּהוּ, וּמִתְפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא. וְאִלֵּין שִׁיתָּא דְּתַלְיָין, תַּלְיָין בְּשַׁעֲרֵי דְּתְוזוֹת תַּקְרוּבָא דְּבוּסְמִין. תְּלַת מֵהַאי סִטְרָא, וּתְלַת מֵהַאי סִטְרָא. וּבְיָקִירוּתָא דְּדִיקְנָא, תַּלְיָין תְּלַת אַוְזָרְנִין. זַד לְעֵילָּא בְּשִׂפְוָון, וּתְרֵין בְּאִינּוּן שַׁעֲרִין דְּתַלְיָין עַד טַבּוּרָא. וְכָל הֲנֵי שִׁיתָּא, תְּלַת מִכָּאן וְתְלַת מִכָּאן, אִתְמַשְׁכָן וְתַלְיָין כֻּלְּהוֹן, בְּאִינּוּן שַׁעֲרֵי דְּתַלְיָין וּמִתְפַּשְׁטִין בְּכָל גּוּפָא.

וּבְגִין דְּהָנֵי תְּלָתָא אִינּוּן בְּיָקִירוּ דְּדִיקְנָא יַתִּיר מִכֻּלְהוּ, כְּתִיב בְּהוּ שְׁמָא קַדִּישָׁא. דִּכְתִיב, (תהלים קיוז) מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ, עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ, יְיָ לִי לֹא אִירָא. וְהָא דְּאוּקִימְנָא בְּאַדְרָא, מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ, מֵאַתָּר דְּשַׁרֵי דִּיקְנָא לְאִתְפַּשְׁטָא, דְּהוּא אַתָּר (ס״א דְּזִזִיק) רָזִיק מִקַּמֵּי אוּדְנִין, שַׁפִּיר הוּא.

וּבְסִפְרָא דְּאַגַּדְתָּא דְּבֵי רַב יֵיבָא סָבָא, הָכִי אָמַר וְאוֹקִים, דְּשֵׁירוּתָא דְּדִיקְנָא מֵוֶזֶסֶד עִלָּאָה, דִּכְתִיב, (דברי הימים א כט) לְךָ יְיָ הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְגוֹ׳. וְכֻלָּא הוּא, וְהָכִי שָׁאֲרֵי, וְתִשְׁעָה אִתְמַשְׁכָן וְתַלְיָין בְּדִיקְנָא, וּמִקַּמֵּי אוּדְנִין, הָכִי שָׁאֲרֵי, וְקִיּוּמָא לָא מִתְקַיְּימִין אֶלָּא בַּאֲתָר אַוְזָרָא, כְּמָה דְּאוּקִימְנָא.

וְכַד אִצְטְרִיךְ עָלְמָא לְרַוְזָמֵי, אִתְגַּלְיָיא מַוָּלָא קַדִּישָׁא. וְכָל הֲנֵי תְּקוּנִין

דִּבְדִיקְנָא יַקִּירָא דְּזְעֵיר אַנְפִּין, כֻּלְּהוּ רַזָּמֵי מִשְׁתַּכְוֵי. וְכַד אִצְטְרִיךְ לְדִינָא, מִתְזַוְּיָא דִּינָא, וּכְדֵין עַבְדִּין נוּקְמִין לְשַׂנְאֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל, לְאִינּוּן דְּעָקִין לְהוּ. (דף רצ״ה ע״ב) כָּל יְקִירוּ דְּדִיקְנָא, בְּאִינּוּן שַׂעֲרֵי דְּתַלְיָין אִינְהוּ, מִשּׁוּם דְּכֹלָּא בְּהַאי תַּלְיָין.

כָּל הַנֵּי שַׂעֲרֵי דְּדִיקְנָא דְּזְעֵיר אַנְפִּין, כֻּלְּהוּ קְשִׁישִׁין תַּקִּיפִין, מִשּׁוּם דְּכֻלְּהוּ אַכְפָּיִן לְדִינִין, בְּשַׁעֲתָא דְּמַזָּלָא קַדִּישָׁא אִתְגְּלֵי. וְכַד בָּעָא לְאַגָּזָא קָרָבָא, בְּהַאי דִּיקְנָא אִתְזַיַּי כְּגִבָּר תַּקִּיף, מָארֵי נְצָזָן קָרַבַיָּא. וּכְדֵין מָרִיט מָאן דְּמָרִיט, וְאַגְלִישׁ מָאן דְּאַגְלִישׁ.

הַנֵּי תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין, אֲמָרַן מֹשֶׁה זִמְנָא תְּנָיְינָא, בְּשַׁעֲתָא דְּאִצְטְרִיךְ לְאָהַדְּרָא לוֹן כֻּלְּהוּ רַזָּמֵי. דְּאַף עַל גַּב דְּתִלִּיסָר תִּקּוּנִין לָא אֲמָרַן הַשְׁתָּא, בְּכַוָּונָא תַּלְיָיא מִלְּתָא, דְּהָא לָא יֵיעוֹל בְּהַנֵּי תִּקּוּנִין לְאַדְכָּרָא, אֶלָּא בְּמַזָּלָא אִתְכְּוִון, וְאַדְכַּר לֵיהּ. הָדָא הוּא דִּכְתִיב, (במדבר יד) וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ יְיָ. מָאן כֹּחַ יְיָ. הַהוּא דְּאִקְרֵי מַזָּלָא קַדִּישָׁא, סְתִימָא דְּכָל סְתִימִין. דְּזוּיְלָא דָּא, וּנְהִירוּ דָּא, מִמַּזָּלָא תָּלֵי. וְכֵיוָן דְּאָמַר מֹשֶׁה דָּא, וְאַדְכַּר דָּא, וְאִתְכְּוִון בֵּיהּ, אָמַר הַנֵּי תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין, דְּתַלְיָין בְּזְעֵיר אַנְפִּין. בְּגִין דְּיַנְהִירוּ כֻּלְּהוּ, וְלָא יִשְׁתַּכְוֹז דִּינָא. וְעַל דָּא כֹּלָּא בְּמַזָּלָא תָּלֵי.

הַאי דִּיקְנָא כַּד שָׁרָאן שַׂעֲרֵי (ס״א לְאִתְעָרְבָא) לְאִתְעָרָא (נ״א לְאִתְאָרְכָא), אִתְזַוַּיָּי כְּגִיבָּר תַּקִּיף כְּגִיבָּר מָארֵי נְצָזוֹ קְרָבִין. בְּהַאי דִּיקְנָא, נָגִיד מְשַׁזּוֹ דִּרְבוּת מֵעַתִּיקָא סְתִימָאָה. כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר, (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן.

אִלֵּין שַׂעֲרֵי לָא זַפְיָין עַל שִׂפְוָון, וְשִׂפְוָון כֻּלְּהוּ סוּמְקִין כְּוַורְדָּא. דִּכְתִיב, (שיר השירים ה) שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. שִׂפְוָון מְרַזְּשָׁן גְּבוּרָה, מְרַזְּשָׁן זְכְמָתָא. בְּאִינּוּן שִׂפְוָון תַּלְיָין טַב וּבִישׁ, זַיְּיִ וּמוֹתָא. מֵאִלֵּין שִׂפְוָון תַּלְיָין מָארֵיהוֹן דְּאַתְעָרוּתָא, דְּכַד מְרַזְּשִׁין אִלֵּין שִׂפְוָון, מִתְעָרִין כֹּלָּא לְמִגְזַר (מָארֵי) דִּינָא, בְּכָל בָּתֵּי דִינִין, (דְּמָדוֹרֵיהוֹן בְּהוֹן, וּבְגִין כָּךְ) דְּאִקְרוֹן עִירִין. דִּכְתִיב, (דניאל

ד) בִּגְזֵרַת עִירִין פָּתְגָּמָא וּמֵאמַר וְגוֹ׳.

מָאי עִיר. בְּסַפְרָא דְאַגַּדְתָּא, תָּנֵינָן כְּמָה דְאַתְּ אָמֵר, (שמואל א כז) וַיְהִי עָרְךְ. דְּמִתְעָרִין דִּינִין לְאִינּוּן דְּלָא אִתְרַזִּימוּ לְעֵילָּא, בְּגִין כָּךְ מִתְעָרִין אִלֵּין דְּאִינּוּן מָארֵי דְּבָבוּ, (ס״א לְהוּ) (דְּכֻלְּהוּ) וְעִם כָּל דָּא בִּתְרֵי גַּוְונֵי בְּרַזְמֵי וְדִינָא, וְעַל דָּא אִקְרוּן עִיר וְקַדִּישׁ דִּינָא וְרַזְמֵי.

וּבְאִלֵּין שְׁפָוָון, אִתְוַזֵּי פּוּמָא כַּד אִתְפָּתַח. רוּזָא דְּנָפִיק מִן פּוּמָא, בֵּיהּ מִתְלַבְּשִׁין כַּמָּה אָלֶף וְרִבְבָן. וְכַד אִתְפָּשַׁט, מִתְלַבְּשִׁין בֵּיהּ נְבִיאָן מְהֵימְנֵי. וְכֻלְּהוּ פָּה יְיָ׳ אִקְרוּן. כַּד מִלִּין נָפְקִין מִן פּוּמָא, וּמִתְרַזְּשִׁין בִּשְׁפָוָון, מִתְנַהֲרִין לְכֻלְּהוּ תִּמְנֵי סָרֵי אַלְפִין עָלְמִין, עַד דְּמִתְקַטְּרִין כֻּלְּהוּ כַּחֲדָא, בְּתַמְנֵיסָר אוֹרְזִין וּשְׁבִילִין, דְּאִשְׁתְּמוֹדְעָן.

וְכֹלָּא מְזַכָּאן לְפוּמָא דָּא, (בְּדָא) בְּלִישָׁן מְמַלֵּל רַבְרְבָן בְּקִיטְרָא דְּטִיהֲרָא בְּעוּטְרָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (שיר השירים ה) זוֹכוֹ מַמְתַּקִּים, מַמְתַּקִּים וַדַּאי. מָאי זוֹכוֹ. כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר, (איוב לד) וְזֵיךְ יִטְעַם לֶאֱכוֹל. וְכֻלּוֹ מַזְּמַדִּים, אֵשׁ וּמַיִם. אֵשָׁא וּמַיָּא מִתְתַּקְּנָן, (ס״א מִתְדַּבְּקִין וְיָאן) וְיָאן בְּצִיּוּרוֹי, דְּהָא גַּוְונֵי מִתְזַּבְּרָן כַּחֲדָא.

זוֹכוֹ, בְּאַתָּוון רִשְׁיָמָן, דְּמִתְגַּלְּפָן בְּעִטְרוֹי גְּלִידִין אוזה״ע בַּגָּרוֹן. א׳, דְּטָרִיד מַלְכִין, (דניאל ב) וּמְהַעֲדֵה מַלְכִין, וּמְהָקֵם מַלְכִין. ז׳, דְּטָרִיד וְנָזִית, וְסָלִיק וְעָטִיר, כְּבִישׁ בְּאֶשָׁא גְּלִיד בְּרוּזָא. ה׳ יְנִיקָה דְּאִימָא, סָטִיר לְנוּקְבָא, אִתְפָּשַׁט לְנוּקְבָא רַבָּא, בְּתִיאוּבְתָא דְּקַרְתָּא קַדִּישָׁא, דְּמִתְקַטְּרִי אַתְרִין דָּא בְּדָא. כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר, (שיר השירים ד) הַר הַמּוֹר גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה. ע׳ טִיהֲרָא דְּטִיפָּסָא, גְּלִיפָא בְּשִׁיפְסָא, רְהִיטִין דַּעֲנָפִין מִתְאַזְּדָן, לְסִטְרוֹי לְרוּזִין גְּלִיפִין.

וְהָא בְּרָזֵי דְּאַתָּוון דִּשְׁלֹמֹה מַלְכָּא, אִתְעַטָּרוּ אִלֵּין אַתָּוון אַרְבַּע בְּאַרְבַּע, גיכ״ק בַּזַּיִךְ כְּמָה דְּאַתְּ אָמֵר וְזֵיךְ יִטְעַם לֶאֱכוֹל, (איוב ו) הֲיֵאָכֵל תָּפֵל מִבְּלִי מֶלַח וְגוֹ׳. וּכְתִיב (ישעיה לב) וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם. (תהלים יט) הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב וּמְתוּקִים וְגוֹ׳. מְתוּקִים וַדַּאי.

דָּוִד מַלְכָּא אָמַר, גַּם עַבְדְּךָ נְזָהָר בָּהֶם וְגוֹ׳. אַסְהַדְנָא עָלַי דְּכָל יוֹמָאי אִזְדַּהַרְנָא בְּהוֹ, דְּלָא לְאַטְעָאָה בְּהוֹ, בַּר יוֹמָא חַד דְּעָטִירְנָא עִטְרֵי מַלְכָּא, בְּמְעַרְתָּא דְּמֵרוֹנְיָא, וַחֲמֵינָא בּוּצִינָא דְּאֶשָּׁא מִתְלַהֲטָא אַפּוּתְיָא דְּמֵרוֹנְיָא (נ״א דְּמְעַרְתָּא), וְאִזְדַּעְזַעְנָא. מֵהַהוּא יוֹמָא אִזְדַּהַרְנָא בְּדַעְתָּאי בְּהוֹ, וְלָא שָׁבִיקְנָא לוֹן כָּל יוֹמָאי. זַכָּאָה זוּלְקֵיהּ מָאן דְּאִזְדַּהַר בְּמִתְיָקָא דְּמַלְכָּא, וְטָעֵים בְּהוֹ כִּדְקָאֲזֵי. עַל דָּא כְּתִיב, (תהלים לד) טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב יְיָ׳ וְגוֹ׳. וּכְתִיב (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְּלַחְמִי וְגוֹ׳.

אִתְפַּשַּׁט דְּכוּרָא בְּדַעַת, וְאִתְמַלְיָין אַכְסַדְרִין וְאִדְּרִין, מֵרֵישָׁא דְּגוּלְגַּלְתָּא שָׂרֵי, וְאִתְפַּשַּׁט בְּכָל גּוּפָא, מְזַדּוּ וּדְרוֹעוֹי וּבְכֻלָּא. מֵאֲזוֹרוֹי, אִתְדַּבַּק נִיצוֹצָא דְּבוּצִינָא דְּקַרְדִּינוּתָא, וְלַהֲטָא וְאַפֵּיק (דף רצ״ו ע״א) גֻּלְגַּלְתָּא זָדָא, סְתִימָא מִכָּל סִטְרוֹי, וּנְהִירוּ (ס״א וּנְזִיתוּ) דִּתְרֵי מוֹזֵי גְּלִיפָן בָּהּ, וְאִתְדַּבְּקַת בְּסִטְרוֹי דְּדְכוּרָא. בְּגִין כַּךְ אִתְקְרֵי (שיר השירים ה) יוֹנָתִי תַמָּתִי, אַל תִּקְרֵי תַמָּתִי אֶלָּא תְּאוֹמָתִי וַדַּאי.

שַׁעֲרוֹי דְּנוּקְבָּא כְּלִילָן בֵּיהּ גַּוְונֵי (ס״א גַּוְונֵי בְּגַוְונֵי), כְּדְכְתִיב, (שיר השירים ז) וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן. אִתְקְטַר גְּבוּרָה בַּזְוֵמֵשׁ גְּבוּרָאן, וְאִתְפַּשְׁטַת נוּקְבָּא בְּסִטְרָהָא, וְאִתְדַּבְּקַת בְּסִטְרוֹי דְּדְכוּרָא.

עַד דְּאִתְפָּרְשָׁא מִסִּטְרוֹי. וְאִתְיְאַת לְאִתְזַבְּרָא עִמֵּיהּ אַפִּין בְּאַפִּין. וְכַד מִתְזַבְּרָן מִתְזַוְּגִין זַד גּוּפָא מַמָּשׁ. מֵהָכָא אוֹלִיפְנָא, דְּכַר בִּלְזוּדוֹי, אִתְזַוֵּי פָּלַג גּוּפָא, וְכֻלְּהוּ רַזְמֵי. וְכַךְ נוּקְבָּא. וְכַד מִתְזַבְּרָן כַּחֲדָא, אִתְזַוֵּי כֻּלָּא זַד גּוּפָא מַמָּשׁ, וְהָכִי הוּא. אוֹף הָכָא, כַּד דְּכַר אִתְזַבָּר בְּנוּקְבָּא, כֻּלָּא הוּא זַד גּוּפָא, וְעָלְמִין כֻּלְּהוּ בְּזִוּוּדוֹ, דְּהָא כֻּלְּהוּ מִגּוּפָא שְׁלִים מִתְבָּרְכָן.

וְהַיְינוּ רָזָא, (שמות כ) עַל כֵּן בֵּרַךְ יְיָ׳ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ. דְּהָא אִשְׁתְּכַח כֻּלָּא בְּזַד גּוּפָא שְׁלִים, דְּהָא מַטְרוֹנִיתָא אִתְדַּבְּקַת בְּמַלְכָּא, וְאִשְׁתְּכַח גּוּפָא זַד. וְעַל כֵּן בִּרְכָאן מִשְׁתַּכְוְזִין בְּהַאי יוֹמָא. וּמֵהָכָא, מָאן דְּלָא אִשְׁתְּכַח דְּכַר וְנוּקְבָּא, אִקְרֵי פָּלַג גּוּפָא, וְלֵית בִּרְכָתָא שַׁרְיָא בְּמִלָּה פָּגִימָא

וַזַסִירָא, אֶלָּא בַּאֲתָר שְׁלִים, בִּמְלָה שְׁלִים, וְלָא בְּפַלְגוּת מִלָּה, וּפַלְגוּת מִלָּה לָא אִתְקְיָים לְעָלְמִין, וְלָא אִתְבָּרְכָן לְעָלְמִין.

נוּ דְּנוּקְבָא, כֹּלָּא מִנּוּי דְּדִכּוּרָא הוּא. וְהָא אוּקִימְנָא מִלֵּי, וְאִשְׁתְּמוֹדְעָן בֵּינֵי זַכְרַיָּיא. מֵהַאי נוּקְבָא מִתְאַזְדָּן כָּל אִינּוּן דִּלְתַתָּא. מִנָּהּ יַנְקִין, וּבָהּ תָּבִין, וְהִיא אִתְקְרִיאַת אֵם לְכֻלְּהוּ. כְּמָה דְּאַזְּרָא אֵם לְגוּפָא, וְכָל גּוּפָא מִנָּהּ (ס״א לְגַנְתָּא וְכָל גִּנְתָּא מִנָּהּ) יַנְקָא. כַּךְ הַאי אֵם לְכֻלְּהוּ אַזְּרִנִין דִּלְתַתָּא.

כְּתִיב, (משלי ז) אֱמוֹר לַחָכְמָה אֲחוֹתִי אָתְּ. אִית זָכְמָה וְאִית זָכְמָה, וְהַאי נוּקְבָא, אִתְקְרִי זָכְמָה זְעֵירָא לְגַבֵּי אַזְּרָא וְעַל דָּא כְתִיב, (שיר השירים ז) אָזוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ וְגוֹ׳. דְּהָא דָּא בְּגָלוּתָא אִתְמְשַׁךְ. אָזוֹת לָנוּ קְטַנָּה, וַדַּאי קְטַנָּה אִתְוַזַּי אֲבָל רַבְרְבָא הִיא, וְסָגִיאָה הִיא, דְּהָא הִיא שְׁלִימוּ דְּנָטִיל מִכֹּלָּא. כְּמָה דְּכְתִיב, (שם) אֲנִי זוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת. וְשָׁדַי, דְּהָא מַלְיָין אִינּוּן לְיַנְקָא לְכֹלָּא. כַּמִּגְדָּלוֹת, דְּאִינּוּן נַהֲרִין רַבְרְבִין דְּנַפְקֵי מֵאִיפָּא עִלָּאָה.

תּוּ אִתְפַּשַּׁט דְּכוּרָא בִּימִינָא וּשְׂמָאלָא, בִּירוּתָא דְּאַזְּסָנָא. וְכַד גָּוְונֵי אִתְזַבְּרוּ, אִקְרֵי תִּפְאֶרֶת. וְאִתְתְּקַן כָּל גּוּפָא, וְאִתְעֲבִיד אֵילָנָא רַבְרְבָא, וְתַקִּיף, שַׁפִּיר וְיָאֶה, (דניאל ד) תְּזוֹתוֹהִי תַּטְלֵל וְזִיוַת בָּרָא, וּבְעַנְפּוֹהִי יְדוּרָן עוֹפֵי שְׁמַיָּא, וּמָזוֹן לְכֹלָּא בֵּיהּ. דְּרוֹעוֹי יְמִינָא וּשְׂמָאלָא. בִּימִינָא זַיִּים וָזֶסֶד, בִּשְׂמָאלָא מִיתָה וּגְבוּרָה. מֵעוֹי, אִתְתַּקַּן בְּדַעַת, וְאִתְמַלְיָין כָּל אַכְסַדְרִין וְאִדְּרִין, כְּמָה דַּאֲמִינָא, דִּכְתִיב, (משלי כד) וּבְדַעַת זְדָרִים יִמָּלְאוּ.

תּוּ אִתְפַּשַּׁט גּוּפָא, בִּתְרִין שׁוֹקִין. וּמִתְאַזְּדָן בֵּינַיְיהוּ תְּרִין כּוּלְיָין, וּתְרִין בֵּיעֵי דְּדִכּוּרָא. דְּכָל מִשְׁזָּא וּרְבוּת וְזִילָא (דְּדִכּוּרָא) דְּכָל גּוּפָא, בְּהוּ אִתְכְּנַשׁ, דְּכָל זַיְילִין דְּנָפְקִין, מִנְּהוֹן נָפְקִין. וְשַׁרְיָין כֹּלָּא בְּפוּם אַמָּה. וּבְגִין כָּךְ אִקְרוֹן צְבָאוֹת, (דְּכָל גּוּפָא, בְּהוּ אִתְכְּנַשׁ, וְשַׁרְיָין כֹּלָּא בְּפוּם אַמָּה. וּבְגִין כָּךְ אִקְרוֹן צְבָאוֹת, דְּכָל זַיְילִין דְּנָפְקִין, מִנְּהוֹן נַפְקֵי) וְאִינּוּן נֶצַח וְהוֹד. תִּפְאֶרֶת, יְהוָ״ה. נֶצַח וְהוֹד, צְבָאוֹת. וּבְגִין כָּךְ יְהוָ״ה צְבָאוֹת.

אַמָּה דִּדְכוּרָא, סִיוּמָא (נ"א כְּסוּתָא) דְּכָל גּוּפָא, וְאִקְרֵי יְסוֹד. וְדָא הוּא דַּרְגָּא דְּמְבַסֵּם לְנוּקְבָא. וְכָל תִּיאוּבְתָּא דִּדְכוּרָא לְגַבֵּי נוּקְבָא, בְּהַאי יְסוֹד עַיֵּיל לְנוּקְבָא, לְאַתָּר דְּאִקְרֵי צִיּוֹן. דְּהָתָם הוּא אַתָּר כְּסוּתָא דְּנוּקְבָא, כְּבֵית רֵוֵם לְאִתְתָּא. וּבְגִין כָּךְ, יְיָ׳ צְבָאוֹת אִקְרֵי יְסוֹד.

כְּתִיב (תהלים קלב) כִּי בָחַר יְיָ׳ בְּצִיּוֹן אִוָּה לְמוֹשָׁב לוֹ. כַּד אִתְפָּרְשַׁת מַטְרוֹנִיתָא, וְאִתְזַבְּרַת בְּמַלְכָּא אַנְפִּין בְּאַנְפִּין, בְּמַעֲלֵי שַׁבְּתָא. אִתְעָבִיד כֹּלָּא זַהֲדָ גּוּפָא, וּכְדֵין יָתִיב קַדִּישָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּכוּרְסְיֵיהּ. וְאִקְרֵי כֹּלָּא שְׁמָא שְׁלִים, שְׁמָא קַדִּישָׁא, בְּרִיךְ שְׁמֵיהּ לְעָלַם לְעָלְמֵי עָלְמִין. כָּל אִלֵּין מִלִּין סְלִיקְנָא עַד יוֹמָא דָּא, דְּאִתְעַטָּר בְּהוּ לְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְהַשְׁתָּא אִתְגַּלְיָין הָכָא, זַכָּאָה זוּלָקִי.

הַאי מַטְרוֹנִיתָא, כַּד אִתְזַבְּרַת עִם מַלְכָּא, כָּל עָלְמִין מִתְבָּרְכָן, וְאִשְׁתְּכָזוּ בְּזִוְּדָוּתָא דְּכֹלָּא. (דף רצ"ו ע"ב) כְּמָה דְּדִכוּרָא כָּלִיל בְּתִלְתָּא, וְשֵׁירוּתָא בְּתִלְתָּא. כַּךְ כֹּלָּא הָכִי, וְסִיוּמָא דְּכָל גּוּפָא הָכִי, וּמַטְרוֹנִיתָא לָא מִתְבָּרְכָא, אֶלָּא בְּכֹלָּא דְּתִלְתָּא אִלֵּין, דְּאִינּוּן נָצַח הוֹד יְסוֹד, וּמִתְבַּסְמָא וּמִתְבָּרְכָא בַּאֲתָר דְּאִקְרֵי קְדֻשׁ הַקָּדָשִׁים דִּלְתַתָּא. דִּכְתִיב, (תהלים קלג) כִּי שָׁם צִוָּה יְיָ׳ אֶת הַבְּרָכָה. דְּהָא תְּרִין דַּרְגִּין אִינּוּן לְעֵילָּא וְתַתָּא. וּבְגִין כָּךְ לֵית רְשׁוּתָא לְמֵיעַל תַּמָּן, בַּר כַּהֲנָא רַבָּא, דְּאָתֵי מִן סִטְרָא דְּוֵסֶד. בְּגִין דְּלָא עַיֵּיל לְהַהוּא אֲתָר דִּלְעֵילָּא, אֶלָּא הַהוּא דְּאִקְרֵי וֵסֶד, וְעַיֵּיל בַּקְּדֻשׁ הַקָּדָשִׁים, וּמִתְבַּסְמַת נוּקְבָא. וּמִתְבָּרְכָא הַאי קְדֻשׁ הַקָּדָשִׁים בִּגְוֹ לְגַו, אֲתָר דְּאִקְרֵי צִיּוֹן. צִיּוֹן וִירוּשָׁלַם, תְּרִין דַּרְגִּין אִינּוּן, זַהֲדָ רַזָּמֵי, וְזַהֲדָ דִּינָא. צִיּוֹן, דִּכְתִיב, (ישעיה א) צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפָּדֶה. יְרוּשְׁלַיִם, דִּכְתִיב, (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא.

וְכָל תִּיאוּבְתָּא דִּדְכוּרָא לְגַבֵּי נוּקְבָא, הָכָא הוּא, וְקָרֵינָן לְהוּ בְּרָכָה, דְּמִתַּמָּן נַפְקֵי בִּרְכָן לְכֻלְּהוּ עָלְמִין, וְכֻלְּהוּ מִתְבָּרְכָן. הַאי אַתָּר אִקְרֵי קְדֻשׁ. וְכָל קָדָשִׁים דִּדְכוּרָא עַיְילִין תַּמָּן, בְּהַהוּא דַּרְגָּא דַּאֲמִינָא, וְכֻלְּהוּ אַתְיָין מֵרֵישָׁא עִלָּאָה דְּגוּלְגַּלְתָּא דִּדְכוּרָא, מִסִּטְרָא דְּמוֹזֵי עִלָּאֵי, דְּשַׁרְיָין בֵּיהּ, וְנָגִיד הַהִיא בְּרָכָה בְּכָל שַׁיְיפֵי גּוּפָא, עַד אִינּוּן דְּאִקְרוֹן צְבָאוֹת. וְכָל הַהוּא

נְגִידוּ דְּאִתְנְגִיד מִכָּל גּוּפָא, מִתְכַּנְּשֵׁי תַּמָּן, וְעַל דָּא אִקְרוֹן צְבָאוֹת, דְּכָל צְבָאוֹת דְּעִלָּאִין וְתַתָּאִין תַּמָּן נָפְקִין. וְהַהוּא נְגִידוּ בָּתַר דְּאִתְכְּנִישׁ, תַּמָּן שַׁרְיִין לֵיהּ בְּהַהוּא יְסוֹד קַדִּישָׁא, כֻּלָּא זְוָוּרָא, בְּגִין כָּךְ אִקְרֵי זֻוָּסָד. וְהַהוּא זֻוָּסָד עַיִּיל לְקֻדְּשִׁ֣ים הַקְּדָשִׁים, דִּכְתִיב (תהלים קל״ג) כִּי שָׁם צִוָּה יְיָ֗ אֶת הַבְּרָכָה זַיִּים עַד הָעוֹלָם.

אָמַר רִבִּי אַבָּא, לָא סַיִּים בּוּצִינָא קַדִּישָׁא לְמֵימַר זַיִּים, עַד דְּאִשְׁתְּכַח מִלּוֹי, וַאֲנָא כָּתַבְנָא, סָבַרְנָא לְמִכְתַּב טָפֵי, וְלָא שְׁמַעְנָא. וְלָא זָקִיפְנָא רֵישָׁא, דְּנָהוֹרָא הָוָה סָגֵי, וְלָא הָוָה יָכִילְנָא לְאִסְתַּכְּלָא. אַדְּהָכִי אוֹדַעְוַעְנָא, שְׁמַעְנָא קָלָא דְּקָאֲרֵי וְאָמַר (משלי ג) אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת זַיִּים וְגוֹ׳. שְׁמַעְנָא קָלָא אַזְדָּא, (תהלים כא) זַיִּים שָׁאַל מִמְּךָ וְגוֹ׳.

כָּל הַהוּא יוֹמָא, לָא אַפְסִיק אֵשָׁא מִן בֵּיתָא, וְלָא הָוָה מָאן דְּמָטֵי לְגַבֵּיהּ, דְּלָא יָכִילוּ דְּנָהוֹרָא וְאֵשָׁא הָוָה בְּסוּזְדָּנֵיהּ. כָּל הַהוּא יוֹמָא נָפְלִנָא עַל אַרְעָא, וְגָעֵינָא. בָּתַר דְּאָזִיל אֵשָׁא, זַמִּינָא לְבוּצִינָא קַדִּישָׁא קַדִּישׁ הַקְּדָשִׁים, דְּאִסְתַּלַּק מִן עָלְמָא, אִתְעַטָּף שָׁכִיב עַל יְמִינֵיהּ, וְאַנְפּוֹי זַיְיכִין.

קָם רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ, וְנָטִיל יְדוֹי וְנָשִׁיק לוֹן, וַאֲנָא לָזִיכְנָא עַפְרָא דְּתִזּוֹת רַגְלוֹי. בָּעוּ זַבְרַיָּיא לְמִבְכֵּי, וְלָא יָכִילוּ לְמַלְלָא. שָׁארוּ זַבְרַיָּיא בִּבְכְיָה, וְרִבִּי אֶלְעָזָר בְּרֵיהּ נָפִיל תְּלַת זִמְנִין, וְלָא יְכִיל לְמִפָּתַּז פּוּמֵיהּ. לְבָתַר פָּתַז וְאָמַר, אַבָּא אַבָּא. תְּלַת הֲוֹוּ, זַד אִתְזַזָּרוּ. הַשְׁתָּא תְּנוּד זֵיוָתָא, צְפָרָן טָאסִין, מִשְׁתַּקְעָן בְּנוּקְבָאן דְּיַמָּא רַבָּא, וְזַבְרַיָּיא כֻּלְּהוּ שַׁתְיִין דָּמָא.

קָם רִבִּי זֵיָיא עַל רַגְלוֹי וְאָמַר, עַד הַשְׁתָּא בּוּצִינָא קַדִּישָׁא מִסְתַּכַּל (ס״א מִשְׁתַּדַּל) עֲלָן. הַשְׁתָּא לָאו הוּא עִדָּן, אֶלָּא לְאִשְׁתַּדְּלָא בִּיקָרֵיהּ. קָם רִבִּי אֶלְעָזָר וְרִבִּי אַבָּא, נַטְלוּ לֵיהּ בְּטִיקְרָא דְּסִיקְלָא, מָאן זָמָא (ס״א עַרְעוּרָא וְעַרְבּוּבְיָא) עַרְבּוּבְיָא דְּזַבְרַיָּיא, וְכָל בֵּיתָא הָוָה סָלִיק רֵיזִין סְלִיקוּ בֵּיהּ בְּפוּרְיֵיהּ, וְלָא אִשְׁתַּמַּשׁ בֵּיהּ, אֶלָּא רִבִּי אֶלְעָזָר וְרִבִּי אַבָּא.

אָתוּ טְרִיקִין, וּמָארֵי תְּרִיסִין דְּכַפַּר צְפָּרִי וְטַרְדָאן בְּהוּ (ס״א דְּצִפָּרִי

וְטַרְדְיָא וַהֲוו) בְּנֵי מְרוֹנְיָא, צַוְוחִין בִּקְטִירִין, דְּזָשְׁיבוּ דְּלָא יִתְקַבַּר תַּמָּן. בָּתַר דְּנָפַק פּוּרְיָיא, הָוָה סָלִיק בַּאֲוִירָא. וְאֶשָּׁא הָוָה לָהִיט כַּמֵּיהּ, שָׁמְעוּ כָּלָא, עוֹלוּ וְאָתוּ, וְאִתְכְּנָשׁוּ לְהִילּוּלָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן, (ישעיה נז) יָבֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם.

כַּד עָאל לְמְעַרְתָּא שָׁמְעוּ כָּלָא בְּמְעַרְתָּא, זֶה הָאִישׁ מַרְעִישׁ הָאָרֶץ מַרְגִּיז מַמְלָכוֹת, כַּמָּה פָּטְרִין בִּרְקִיעָא מִשְׁתַּכְּכִין (ס"א וְלָא מִשְׁתַּכְּחִין) בְּיוֹמָא דֵּין בִּגִינָךְ, דְּנָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזָאי, דְּמָארֵיהּ מִשְׁתַּבַּח בֵּיהּ בְּכָל יוֹמָא. זַכָּאָה זוּכְלָקֵיהּ לְעֵילָא וְתַתָּא. כַּמָּה גְּנִיזִין עִלָּאִין מִסְתַּמְרָן לֵיהּ, עָלֵיהּ אִתְמַר (דניאל יב) וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ וְתָנוּחַ וְתַעֲמוֹד לְגוֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין. (עַד כָּאן הָאִדְּרָא זוּטָא קַדִּישָׁא).

****

****

סדר דברים

וָאֶתְחַנַּן אֶל ה' בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר. אֲדנ"י יֱהו"ה אַתָּה הַחִלּוֹתָ לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ וְגו'. רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (ישעיה לז) וַיֵּסֶב זִזְקָיָהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה'. בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה הוּא הַכּוֹחַ הֶחָזָק שֶׁל הַתּוֹרָה וְכַמָּה הוּא עֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, לֹא פּוֹחֵד מֵעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְלֹא פּוֹחֵד מִמְּקֻרִים רָעִים שֶׁל הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא אָחוּז בְּעֵץ הַחַיִּים וְאוֹכֵל מִמֶּנּוּ בְּכָל יוֹם.

שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְלַמֶּדֶת אֶת הָאָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, מְלַמֶּדֶת אוֹתוֹ עֵצָה אֵיךְ יָשׁוּב לְפָנֵי רִבּוֹנוֹ (לְבַטֵּל לְאוֹתָהּ הַגְּזֵרָה), וַאֲפִלּוּ שֶׁהִתְגַּזֵּר עָלָיו מִיתָה – הַכֹּל יִתְבַּטֵּל וְיִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וְלֹא יִשְׁרֶה עָלָיו. (עֵצָה שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה) וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה וְלֹא יָזוּז מִמֶּנָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע א) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה. וְאִם מֵזִיז מִמֶּנּוּ אֶת הַתּוֹרָה אוֹ נִפְרָד מִמֶּנָּה, כְּאִלּוּ נִפְרָד מִן הַחַיִּים.

בֹּא וּרְאֵה, עֵצָה שֶׁל הָאָדָם, כְּשֶׁהוּא בַּלַּיְלָה עַל מִטָּתוֹ, צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו עֹל מַלְכוּת שֶׁל מַעְלָה בְּלֵב שָׁלֵם, וּלְהַקְדִּים לִמְסֹר אֵלָיו פִּקָּדוֹן נַפְשׁוֹ. וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָעוֹלָם טוֹעֲמִים טַעַם הַמָּוֶת, שֶׁהֲרֵי עֵץ הַמָּוֶת שָׁרוּי בָּעוֹלָם, וְכָל רוּחוֹת בְּנֵי אָדָם יוֹצְאוֹת וְעוֹלוֹת וּמִתְזַבְּאוֹת (וְנִמְסְרוּ) אָצְלוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהֵן בְּפִקָּדוֹן, כֵּלָּן שָׁבוֹת לִמְקוֹמוֹתֵיהֶן.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת רוּחַ צָפוֹן בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, וְכָרוּז יוֹצֵא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְגַן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּרוּחוֹת הַצַּדִּיקִים, אָז מִתְכַּוְּנִים (מִתְעוֹרְרִים) כָּל בְּנֵי הַמַּלְכָּה וְכָל בְּנֵי הַהֵיכָל לְשַׁבְּחוֹ אֶת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וְאָז כָּל אוֹתָם פִּקָּדוֹנוֹת שֶׁל הָרוּחוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ בְּיָדָהּ, אֶת כֻּלָּם מֵשִׁיב לִבַּעֲלֵיהֶם. וְרַב בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וַהֲרֵי פִּקָּדוֹן שֶׁל כֻּלָּם מֵשִׁיב אֲלֵיהֶם.

אוֹתָם שֶׁבְּנֵי הַהֵיכָל הָעֶלְיוֹן עוֹמְדִים בְּעָמְדָם מִתְעוֹרְרִים, מִשְׁתַּדְּלִים בְּתִשְׁבְּחוֹת הַתּוֹרָה, וּמִשְׁתַּתְּפִים בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁמֵּאִיר הַיּוֹם. כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר, הִיא וְכָל בְּנֵי הַהֵיכָל (הַמֶּלֶךְ), כֻּלָּם בָּאִים לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְהֵם נִקְרָאִים בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַבֹּקֶר צָרִיךְ לְנַקּוֹת עַצְמוֹ בַּכֹּל וְלַזְעֹזֵר כְּלֵי מִלְחַמְתּוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל עִם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי בַּלַּיְלָה הִשְׁתַּדֵּל בַּמַּלְכָּה. כְּעֵת בָּא עִם הַמַּלְכָּה לְזַוֵּג אוֹתָהּ עִם הַמֶּלֶךְ.

בָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת, מִטַּהֵר עַצְמוֹ בַּקְּרָבָנוֹת, מְשַׁבֵּחַ בְּתִשְׁבְּחוֹת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, אוֹחֵז תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ (בְּיָדוֹ וּבְרֹאשׁוֹ) וְצִיצִית בִּכְנָפָיו, אוֹמֵר "תְּהִלָּה לְדָוִד". וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, בַּתְּפִלָּה צָרִיךְ לַעֲמֹד, כְּמוֹ (בְּזוּוֹג) מַלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, לְהִתְזַוֵּג עִמָּם, שֶׁהֵם נִקְרָאִים הָעוֹמְדִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ג) וְנָתַתִּי לְךָ מַהְלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים, וּלְכֵן רְצוֹנוֹ לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְיִתְבַּע בַּקָּשָׁתוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם קָם בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה מִמִּטָּתוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה,

הַכְּרוּז קוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר: (תהלים קלד) הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת ה׳ כָּל עַבְדֵי ה׳ הָעֹמְדִים בְּבֵית ה׳ בַּלֵּילוֹת. עַכְשָׁו כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד בִּתְפָלָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, אוֹתוֹ כְּרוּז קוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר: וְנָתַתִּי לְךָ מַהֲלְכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה.

אֲזַי שֶׁמְּסַיֵּם תְּפָלָה בְּרָצוֹן (וְעוֹמֵד בְּעֵצָה) לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁצָּרִיךְ לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בִּרְצוֹן הַלֵּב לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. וְכַמָּה עֵצוֹת יֵשׁ לָאָדָם בַּכֹּל. וּבְשָׁעָה שֶׁהַתְּפָלָה קַיֶּמֶת (הִסְתַּיְּמָה), כָּל אוֹתָם דִּבּוּרִים שֶׁמּוֹצִיא אָדָם מִפִּיו בְּאוֹתָהּ תְּפָלָה, כֻּלָּם עוֹלִים לְמַעְלָה וּבוֹקְעִים אֲוִירִים וּרְקִיעִים, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמַּגִּיעִים, וּמִתְעַטְּרִים בְּרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ וְעוֹשִׂים מֵהֶם עֲטָרָה. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזֹּהֲרִים, תְּפָלָה שֶׁצָּרִיךְ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ– הוּא, לְכַוֵּן שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלַּת תַּוְוָנוֹנִים. מִנַּיִן לָנוּ? מִמֹּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב וָאֶתְחַנַּן אֶל ה׳. זוֹהִי תְּפָלָה מְעֻלָּה.

בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁעוֹמֵד בַּתְּפָלָה, צָרִיךְ לְכַוֵּן רַגְלָיו, וּפָרְשׁוּהָ. וְצָרִיךְ לְכַסּוֹת רֹאשׁוֹ כְּמִי שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְצָרִיךְ לְכַסּוֹת (לְכַסּוֹת) (לְסָתֵם) עֵינָיו כְּדֵי שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל בַּשְּׁכִינָה. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר, מִי שֶׁפּוֹקֵחַ עֵינָיו בִּשְׁעַת הַתְּפָלָה אוֹ שֶׁלֹּא מַעֲמִיד אֶת עֵינָיו לָאָרֶץ, מַקְדִּים עָלָיו מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וּכְשֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ לֹא יִסְתַּכֵּל בְּאוֹר הַשְּׁכִינָה וְלֹא יָמוּת בִּנְשִׁיקָה. מִי שֶׁמִּזַּלְזֵל בַּשְּׁכִינָה הוּא מִתְזַלְזֵל בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהוּא צָרִיךְ אוֹתָהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבזַי יֵקָלּוּ.

זֶה מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּשְּׁכִינָה בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל. וְאֵיךְ יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בַּשְּׁכִינָה? אֶלָּא לָדַעַת שֶׁוַּדַּאי הַשְּׁכִינָה עוֹמֶדֶת לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּסַּב וַיִּזְקְפֵהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר, שֶׁשָּׁם שׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה. מִשּׁוּם כָּךְ לֹא צָרִיךְ לִהְיוֹת זוֹעֵץ בֵּינוֹ וּבֵין הַקִּיר, וּפָרְשׁוּהָ.

מִי שֶׁעוֹמֵד בַּתְּפָלָה צָרִיךְ לְסַדֵּר שֶׁבַח רִבּוֹנוֹ בַּתְּזוֹלָה, וְאַזַי כָּךְ יְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ. שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה כָּךְ אָמַר בַּתְּזוֹלָה, אַתָּה הַזוֹלְתָּ וְגוֹ׳, וּלְבַסּוֹף אֶעְבְּרָה וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מַה שׁוֹנָה כָּאן שֶׁכָּתוּב אֲדָנָ״י בַּהַתְזָלָה, בְּאָלֶ״ף דָּלֶ״ת

נו"ן יו"ד, וּלְבַסּוֹף יֵהוֹ"ה, וְקוֹרְאִים אֱלֹהִי"ם? אֶלָּא הַסִּדּוּר כָּךְ הוּא – מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וּלְהַכְלִיל מִדַּת יוֹם בַּלַּיְלָה וּמִדַּת לַיְלָה בַּיּוֹם, וּלְזַוֵּג הַכֹּל כְּאֶזֶד כָּרָאוּי.

אַתָּה הַזּוֹלוֹתָ לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ. מָה הָרִאשִׁית כָּאן? אֶלָּא וַדַּאי מִשֶּׁה רִאשִׁית הָיָה בָּעוֹלָם לִהְיוֹת שָׁלֵם בַּכֹּל. וְאִם תֹּאמַר, יַעֲקֹב הָיָה שָׁלֵם, וְהָאֵילָן הִשְׁתַּלֵּם לְמַטָּה כְּמוֹ לְמַעְלָה – כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי, אֲבָל מַה שֶּׁהָיָה לְמֹשֶׁה לֹא הָיָה לְאָדָם אַוֵּר, שֶׁהָרֵי הִתְעַטֵּר בִּשְׁלֹמוּת יְתֵרָה בְּכַמָּה אֲלָפִים וְרִבָּבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, בַּתּוֹרָה, בַּמִּשְׁכָּן, בַּכֹּהֲנִים, בַּלְוִיִּם, בַּשִּׁנִּים עָשָׂר שְׁבָטִים, גְּדוֹלִים מְמֻנִּים עֲלֵיהֶם, בְּשִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין. הוּא הִשְׁתַּלֵּם בְּגוּף שָׁלֵם. אַהֲרֹן לְיָמִין , נַזְשִׁשׁוֹן לִשְׂמֹאל, וְהוּא בֵּינֵיהֶם.

מֹשֶׁה זֶה אֶת גְּדֻלָּךְ, מִיָּמִין, זֶה אַהֲרֹן. וְאֶת יָדְךָ הַזְּוָקָה, מִשְּׂמֹאל, זֶה נַזְשִׁשׁוֹן. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. מֹשֶׁה כָּךְ מֹשֶׁה הָיָה רִאשִׁית בָּעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר, מִי הָיָה הַסִּיּוּם (שֶׁהָרֵי מֹשֶׁה הָיָה הָרִאשִׁית)? הַסִּיּוּם הוּא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁהָרֵי אָז תִּמָּצֵא שְׁלֵמוּת בָּעוֹלָם מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כֵּן לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת. בְּאוֹתוֹ זְמַן תִּמָּצֵא שְׁלֵמוּת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְיִהְיוּ הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם בְּזִוּוּג אֶזֶד, וְאָז כָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד.

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי רַב לָךְ אַל תּוֹסֶף וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי זֵזָיָא, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ– הוּא לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה, רַב לָךְ שֶׁהִזְדַּוַּגְתָּ בַּשְּׁכִינָה, מִכָּאן וְאֵילָךְ אַל תּוֹסֶף. רַבִּי יִצְזָק אָמַר, רַב לָךְ בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהָיָה לָךְ, אַל תּוֹסֶף, שֶׁהָרֵי זְמַן הַלְּבָנָה הִגִּיעַ, וּלְבָנָה לֹא יְכוֹלָה לְהָאִיר עַד שֶׁיִּתְכַּנֵּס הַשֶּׁמֶשׁ. אֲבָל, וְצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְזַזְּקֵהוּ וְאַמְּצֵהוּ. אַתָּה, שֶׁהוּא הַשֶּׁמֶשׁ, צָרִיךְ לְהָאִיר לַלְּבָנָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ וְגוֹ'. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא בָּזַר בָּהֶם מִכָּל עַמִּים עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְהֶעֱלָה אוֹתָם לְגוֹרָלוֹ וּבֵרְכָם בִּבְרָכָתוֹ, בִּבְרֵכַת

שְׁמוֹ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סא) כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ ה', בֵּרַךְ ה' מַמָּשׁ.

בֹּא וּרְאֵה, אֶת כָּל שְׁאָר עַמֵּי הָעוֹלָם נָתַן הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לִמְמַנִּים גְּדוֹלִים שֶׁשּׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם, וְאֶת יִשְׂרָאֵל אָזַז הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְגוֹרָלוֹ וּלְזֶלְקוֹ, לְהֵאָזֵז בּוֹ מַמָּשׁ. וְנָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה כְּדֵי לְהֵאָזֵז בִּשְׁמוֹ, וְעַל זֶה וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה', וְלֹא בִּמְמַנֶּה אַזֵּר כִּשְׁאָר הָעַמִּים, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וַיְדַבֵּר ה' אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים וְגוֹ' (דברים ד). אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּפָסוּק זֶה יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל. קוֹל דְּבָרִים, מַה זֶּה קוֹל דְּבָרִים? אֶלָּא קוֹל שֶׁנִּקְרָא דִּבּוּר, שֶׁכָּל דִּבּוּר תָּלוּי בּוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב וַיְדַבֵּר ה' אֲלֵיכֶם, שֶׁהֲרֵי דִּבּוּר בְּמָקוֹם זֶה תָּלוּי, לָזֶה נִקְרָא קוֹל דְּבָרִים.

אַתֶּם שֹׁמְעִים, שֶׁשְּׁמִיעָה לֹא תְלוּיָה אֶלָּא בָּזֶה, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁמִיעָה תְּלוּיָה בַּדִּבּוּר, וּמִשּׁוּם כָּךְ אַתֶּם שֹׁמְעִים. (אַתֶּם שֹׁמְעִים, שֶׁהַשְּׁמִיעָה תְּלוּיָה בַּדִּבּוּר) וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, (שמות כא) וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ בַּמַּרְצֵעַ, מִשּׁוּם שֶׁפָּגַם מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שְׁמִיעָה, וְהוּא דִּבּוּר וְהוּא שְׁמִיעָה.

קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רֹאִים. מַה זֶּה וּתְמוּנָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט. דָּבָר אַזֵּר וּתְמוּנָה – זֶה קוֹל פָּנִימִי שֶׁלֹּא הָיָה נִרְאֶה כְּלָל. זוֹלְתִי קוֹל, זֶה קוֹל אַזֵּר שֶׁאָמַרְנוּ. וּתְמוּנָה, לָמָּה נִקְרָא כָּךְ? מִשּׁוּם שֶׁכָּל תִּקּוּן הַגּוּף יוֹצֵא מִמֶּנָּה.

וְאִם תֹּאמַר, אַזֵּר נִקְרָא גַּם כָּךְ – כֵּן. שֶׁזֶּה הָאַזֵּר הַתִּקּוּן שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנּוּ יוֹצֵא. וּמִשּׁוּם זֶה ה' עֶלְיוֹנָה ה' תַּזְוִתוֹנָה. ה' עֶלְיוֹנָה – קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסָף (דברים ה), שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים הַמַּבּוּעִים לְעוֹלָמִים, וְכָל אוֹתָם קוֹלוֹת נִמְצָאִים שָׁם כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וְהַכֹּל יוֹצֵא מֵאוֹתוֹ קוֹל פָּנִימִי שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ תָּלוּי הַדִּבּוּר.

זֶה שֶׁנִּקְרָא מִשְׁנֶה תּוֹרָה, מֹשֶׁה מִפִּי עַצְמוֹ אָמַר אוֹתָם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדִּבּוּר. לָמָּה כָּךְ? אֶלָּא זְכוּתָה עֶלְיוֹנָה, כְּכָל הַתּוֹרָה נִקְרֵאת, וּמִמֶּנָּה הַכֹּל

יוֹצֵא בְּאוֹתוֹ קוֹל פָּנִימִי. אַזַּר כָּךְ הַכֹּל מִתְיַשֵּׁב וּמִתְאַזֵּד בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עֵץ הַזַּיִים, וּבוֹ תָּלוּי כְּלָל וּפָרָט, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְהוּא נִקְרָא תּוֹרָה וּמִשְׁנֶה תּוֹרָה. בַּהַתְזָלָה גְּבוּרָה שֶׁלֹּא פוֹסֶקֶת, וְעַכְשָׁו הַכֹּל כְּאָזוֹד. מִשּׁוּם כָּךְ כָּאן בְּאוֹתָם עֲשָׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, הַכֹּל רָשׁוּם בְּוָא״ו, וְלֹא תֹאנַף, וְלֹא תִּגְנֹב, וְלֹא תַעֲנֶה, וְלֹא תַזְמִד, וְלֹא תִתְאַוֶּה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה זֶּה וְלֹא תִתְאַוֶּה, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וְלֹא תַזְמִד, שֶׁהֲרֵי בָּזֶה מַסְפִּיק? אָמַר לוֹ, אַשְׁרֵי בַּעֲלֵי הָאֱמֶת, זַמִּידָה דַּרְגָּה אַזַּת, תַּאֲוָה דַּרְגָּה אַזֶּרֶת. זַמִּידָה – שֶׁאִם יָכוֹל, הוֹלֵךְ לְקַזֵּת אֶת שֶׁלּוֹ מִשּׁוּם אוֹתָהּ זַמִּידָה שֶׁלְּקַזּוּ, הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה. תַּאֲוָה לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא יִקְזוּ דֶּרֶךְ לְלֶכֶת אַזְרֵי זֶה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, לָמָּה לֹא כָּתוּב וְלֹא תִרְצַזּ, כְּמוֹ הָאַזְרִים הַלָּלוּ? אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁדַּרְגַּת הַדִּין תְּלוּיָה בִּגְבוּרָה, וְלֹא בִּמְקוֹם הָרַזְמִים, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא כָּתוּב וָא״ו בְּלֹא תִרְצַזּ. וּמִשּׁוּם שֶׁצְּרִיכִים זָמֵשׁ וָוִי״ם, הַתּוֹסֵף וָא״ו וְלֹא תִתְאַוֶּה, שֶׁהֲרֵי בְּלֹא תִרְצַזּ לֹא צָרִיךְ לָשִׁים וָא״ו, וְהַתּוֹסֵף כָּאן.

שָׁמַע רַבִּי פָּנְזָס שֶׁיָּשַׁב אַזָּרָיו וְנָשְׁקוֹ. בָּכָה וְזִזֵּךְ. אָמַר, גּוֹר אַרְיֵה, אֵין מִי שֶׁיַּעֲמֹד לִפָּנֶיהֶם, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד לְפָנָיו וְאָבִיו בָּעוֹלָם. אַשְׁרֵי וֶזְלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים, וְאַשְׁרֵי וֶזְלְקִי בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא שֶׁזָּכִיתִי לָזֶה. עַל זֶה כָּתוּב, (איוב כב) יִרְאוּ צַדִּיקִים וְיִשְׂמָזוּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַזּ וְאָמַר, קָרֵב אַתָּה וּשְׁמָע וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, כָּל הַקּוֹלוֹת נִמְצְאוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָשַׁב עַל הַכִּסֵּא, וְזֶה מִתּוֹךְ זֶה נִרְאָה, וְדִבּוּר שֶׁל זֶה יָצָא מִתּוֹךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּעָלָיו. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ. שֶׁדִּבּוּר יָצָא, וְדִבֵּר מִתּוֹךְ אֵשׁ וְשַׁלְהֶבֶת שֶׁדָּזָה אוֹתוֹ הַזּוֹצֶה בְּדַפָּק שֶׁל רוּזַ וּמַיִם שֶׁנּוֹתְנִים כּוֹזַ. שֶׁאֵשׁ וְרוּזַ וּמַיִם מִתּוֹךְ שׁוֹפָר שֶׁכּוֹלֵל אֶת כֻּלָּם יוֹצְאִים, וְיִשְׂרָאֵל הִתְרַזְּקוּ מִמַּזַּד זֶה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ. לֹא רוֹצִים בְּכוֹזַ עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, אֶלָּא

מִמְּקוֹם שֶׁל הַנְּקֵבָה וְלֹא יוֹתֵר, וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ וְגוֹ'. אָמַר מֹשֶׁה, וַדַּאי הֶזֵּלַשְׁתֶּם אֶת כּוֹזִי, הֶזֵּלַשְׁתֶּם כּוֹז אַזֵּר, שֶׁאִלְמָלֵא לֹא הִתְרַזַּקוּ יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁמְעוּ כָּל אוֹתוֹ דָּבָר כְּמוֹ בַּתְּזוֹלָה, לֹא הָיָה יָכוֹל הָעוֹלָם לְהִיוֹת זָרֵב אַזֵּר כָּךְ, וְהֵם הָיוּ קַיָּמִים לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת.

שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה מֵתוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי עֵץ הַמָּוֶת גָּרַם. אַזֵּר שֶׁזָּיוּ וְקָמוּ וְהִתְרַבּוּ וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא לְהַכְנִיסָם לְעֵץ הַזַּיִּים שֶׁעוֹמֵד עַל אוֹתוֹ עֵץ הַמָּוֶת כְּדֵי לִהְיוֹת קַיָּמִים לְעוֹלָמִים, הִתְרַזְּקוּ וְלֹא רָצוּ, וְאָז נֶּזְלַשׁ כּוֹז מֹשֶׁה עֲלֵיהֶם וְנֶּזְלַשׁ כּוֹז אַזֵּר. אָמַר הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, אֲנִי רָצִיתִי לְקַיֵּם אֶתְכֶם בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן וּלְהַדְבֵּק בַּזַּיִּים – אַתֶּם רְצִיתֶם מָקוֹם שֶׁשְּׁרוּיָה הַנְּקֵבָה, וְלָכֵן לֵךְ אֱמֹר לָהֶם וְגוֹ'. כָּל אָזוֹד יֵלֵךְ לַנְּקֵבָה שֶׁלּוֹ וְיִתְיַזֵּד עִמָּהּ.

וְעִם כָּל זֶה, כֵּיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא עָשׂוּ אֶלָּא בְּפַזּוֹד עֶלְיוֹן שֶׁהָיָה עֲלֵיהֶם, לֹא נֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם, אֶלָּא מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם וְגוֹ'. מִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה דָּבָר, וְלִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ לֹא שָׁם בַּצַּד הָרָע, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא רַע – הוֹאִיל וְלֹא עָשָׂה בְּרָצוֹן, לֹא שׁוֹרָה עָלָיו עֹנֶשׁ, וְלֹא כְּאָדָם אַזֵּר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא דָּן אוֹתוֹ לְרַע.

וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי. מִכָּאן נִפְרָד מִכֹּל וָכֹל מֵאִשְׁתּוֹ, וְנִדְבַּק וְעָלָה בְּמָקוֹם אַזֵּר שֶׁל הַזָּכָר, וְלֹא בִּנְקֵבָה. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, נְבִיא הָאֱמֶת, שֶׁזָּכָה לִדְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מַה שֶּׁלֹּא זָכָה אָדָם אַזֵּר לְעוֹלָמִים. וְעַל זֶה כָּתוּב, (קהלת ז) טוֹב לְפָנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה. מַה זֶּה טוֹב? זֶה מֹשֶׁה, שֶׁכָּתוּב (שמות ב) כִּי טוֹב הוּא. וּמִשּׁוּם שֶׁהָיָה טוֹב, עָלָה לְדַרְגָּה אַזֵּרֶת עֶלְיוֹנָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ג) כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא. עוֹמֵד עָלָיו דַּוְקָא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי טוֹב הוּא, וְטוֹב הוּא זָכָר.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי דָּוִד שֶׁכָּתוּב בּוֹ טוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א טז) וְטוֹב רֹאִי, לָמָּה לֹא הָיָה יוֹתֵר? אָמַר לוֹ, כָּתוּב וְטוֹב

רְאִי. טוֹב רְאִי זֶה שֶׁהוּא מַרְאֶה לְהִסְתַּכֵּל, כָּךְ הָיָה דָּוִד. טוֹב רְאִי – הָיָה טוֹב שֶׁהוּא מַרְאֶה. וּבְמִשֶּׁה כָּתוּב טוֹב הוּא, מַמָּשׁ, וְכָאן טוֹב רְאִי, וְעִם כָּל זֶה בִּשְׁנֵיהֶם הָיָה אָזוּז, שֶׁהֲרֵי זֶה בָּזֶה אָזוּז. וּמִשֶּׁה, אַזַּר שֶׁהָיָה טוֹב, עָלָה לִהְיוֹת גּוּף אִישׁ. (דברים לג) אִישׁ הָאֱלֹהִים. (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל מַעֲשָׂיו צָרִיךְ הָאָדָם לָשִׂים כְּנֶגְדּוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ– הוּא, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אֶת הַדָּבָר. רַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ יְכַוֵּן לִשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, וְעֶלְיוֹן מִכֻּלָּם זוֹ הַתְּפִלָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁתְּפִלָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל, שְׁנֵי זְבֵרִים אוֹ שְׁלֹשָׁה שֶׁעוֹסְקִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי לֹא יִפָּזֵרוּ, כִּי הַשְׁכִּינָה (וּלְמַעְלָה מֵהֶם תְּפִלָּה, וְעֶלְיוֹנָה מִכֻּלָּם, זְבֵרִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה. שֶׁהֲרֵי הַשְׁכִּינָה) מִשְׁתַּתֶּפֶת עִמָּם.

(כְּמוֹ זֶה שָׁ) רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי זְיָיא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (בראשית ג) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר. וְכִי עַד עַכְשָׁיו מַפָּשָׁטִים הָיוּ מֵאוֹתוֹ הָעוֹר? כֵּן. אֶלָּא כְּלֵי לְבוּשֵׁי כָּבוֹד הָיוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי זְיָיא, אִם כָּךְ לֹא רָאוּי לָהֶם אֲפִלּוּ כָּתְנוֹת עוֹר. וְאִם תֹּאמַר שֶׁעַד שֶׁלֹּא זָטְאוּ הִלְבִּישׁוֹ אוֹתָם – לֹא. אֶלָּא אַזַּר שֶׁזָּטְאוּ כָּתוּב (בראשית ג) וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹ עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. בַּהַתְוָלָה הָיוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, וּמַפָּשָׁטִים מֵהַגְּוָנִים שֶׁלְּמַטָּה, וְהָיָה הָאוֹר הָעֶלְיוֹן סוֹבֵב עֲלֵיהֶם. אַזַּר שֶׁזָּטְאוּ הֶחֱזִירָם בְּצוּרוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהֶעֱבִיר מֵהֶם הַצּוּרוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. מַה כָּתוּב? וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם, מִצּוּרַת הָעוֹלָם הַזֶּה. כָּתוּב (שמות כט) [וְאֶת אַהֲרֹן] וְאֶת בָּנָיו תַּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּם כֻּתֳּנֹת. שָׁם כְּגוֹן עֶלְיוֹן, כָּאן כְּגוֹן תַּזְוִתוֹן. שָׁם כָּתְנוֹת שֵׁשׁ, כָּאן כָּתְנוֹת עוֹר. וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּךְ הוּא, הַיְפֵי שֶׁל אוֹתָם לְבוּשִׁים עָלָה עַל הַכֹּל.

וַתְּפַקַּוְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם (בראשית ג). (בְּצוּרַת) (בְּרַפּוּס) הָעוֹלָם הַזֶּה, מַה שֶׁלֹּא הָיָה קֹדֶם שֶׁהָיוּ מַשְׁגִּיחִים וּפוֹקְחִים לְמַעְלָה, לָעָתִיד לָבֹא כָּתוּב (ישעיה

מב) וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יָדָעוּ וגו'. עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפַקְּחַ עֵינַיִם שֶׁל אֻמּוֹת לֹא זָכְמִים, וּלְהַסְתַּכֵּל בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה וּלְהִדָּבֵק בְּמַה שֶׁלֹּא נִדְבְּקוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ אֶת רִבּוֹנָם. אַשְׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁיִּזְכּוּ לְאוֹתָהּ זָכְמָה, שֶׁאֵין זָכְמָה כְּאוֹתָהּ זָכְמָה, וְלֹא יְדִיעָה כְּאוֹתָהּ יְדִיעָה, וְלֹא דְּבֵקוּת כְּאוֹתָהּ דְּבֵקוּת.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים רָאוּ אוֹתָם לִיסְטִים הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם לְהַפְּזַז אוֹתָם. הִסְתַּכֵּל בָּהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר. בָּאוּ שְׁתֵּי זֵיוֹת שָׂדֶה וְהָרְגוּ אוֹתָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁהִצִּילָנוּ. קָרָא עֲלֵיהֶם, (משלי ד) בְּלֶכְתְּךָ לֹא יֵצַר צַעֲדֶךָ וְאִם תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל, וְכָתוּב (תהלים לא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ וגו', וְכָתוּב (שם) כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ.

לָמַדְנוּ בְּסוֹד עֶלְיוֹן בְּסִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא, שְׁלֹשָׁה זַלְלִים שֶׁל אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת הִתְגַּלּוּ בַּגֻּלְגֹּלֶת שֶׁל זְעֵיר אַנְפִּין. וְשָׁנִינוּ, שְׁלֹשָׁה מזוזות הֵם שֶׁנִּסְתָּרִים בְּאוֹתָם זַלְלִים. וּמֵרֹאשִׁית (ומִמְּשִׁיכוּת) הַמּזוֹז הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּאוֹתוֹ זְעֵיר אַנְפִּין נִמְצְאוּ אַרְבָּעָה מזוזות. וְאַרְבָּעָה הַמּזוֹזוֹת הַלָּלוּ (דִּין אֵין כֶּתֶר מִכָּל כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ) נִמְצָאִים וּמִתְפַּשְׁטִים (בַּכֹּל, וְהֵם) בְּכָל הַגּוּף, וְהֵם אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל אַרְבָּעָה בָּתֵּי הַתְּפִלִּין שֶׁמֵּנִּיזּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְהָנִיחַ בְּכָל יוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהֵן שָׁם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן בְּאוֹתִיּוֹתָיו רְשׁוּמוֹת, שֶׁכָּתוּב (דברים כח) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ. וְשָׁנִינוּ שֵׁם ה' מַמָּשׁ, וְאֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. (מזוֹז עֶלְיוֹן שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּמוֹזֵז תַּוְזִתּוֹן נִקְרְאוּ שְׁנֵי מוזִין, וְהֵם שֶׁכָּתוּב וְזָכְמוּת, וְהִתְפָּרְשׁוּ בְּאָזְד).

רַבִּי יְצְזָק אָמַר, הוּא שֶׁכָּתוּב (שמות יג) קַדֶּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר. זֶהוּ כֶּתֶר שֶׁכָּלוּל וּמַסְתִּיר כָּל אוֹתָם הָאָזְרִים. (כָּל בְּכוֹר, כָּל בְּכוֹר סְתָם, לָעֶלְיוֹן) מְשִׁיכוּת (מַזְזָה) שֶׁלְּמַעְלָה נִסְתֶּרֶת בּוֹ. (שֶׁל הַכֹּל) וְזֶה נִקְרָא פֶּטֶר כָּל רֶזֶם, פֶּתִיזוּת שֶׁל כָּל מְשִׁיכוּת הָרַזְמִים וִיסוֹד (וְאוֹר) עֶלְיוֹן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְנִסְתָּר בַּיו"ד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וְזֶה (יו"ד) בַּיִת אֲוָזד שֶׁל תְּפִלִּין, שֶׁהוּא קַדֵּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר סְתָם. מוֹזֵז (אַבָּא) עֶלְיוֹן, זָכְמָה.

בַּיִת שֵׁנִי – וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ ה' (אֱלֹהֶיךָ). אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מוֹזֵז שֶׁשְּׁעָרָיו יוֹצְאִים לַזְּמִשִּׁים שְׁעָרִים, שְׁעָרִים גְּדוֹלִים, וְהֵם כְּנֶגֶד זְמַנִּים רַבִּים, שֶׁכָּתוּב (שם כ) אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. (שם יג) הוֹצִיאֲךָ ה' מִמִּצְרַיִם. וְנִזְכַּר פָּעָמִים רַבּוֹת זִכָּרוֹן מִצְרַיִם, וְהֵם זַזְמִשִּׁים כְּנֶגֶד זַזְמִשִּׁים.

וְשָׁנִינוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא שֶׁאָמַר, שְׁעָרִים רַבִּים שֶׁלְּמַעְלָה וְשֶׁלְּמַטָּה שָׁבַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהָיוּ נִסְתָּרִים וּקְשׁוּרִים בְּשַׁלְשְׁלָאוֹתֵיהֶם כְּדֵי לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל (לַזּוּזִין), שֶׁהֲרֵי מֵהַשְּׁעָרִים הַלָּלוּ שֶׁל אוֹתוֹ הַמּוֹזֵז נִפְתָּזִים וּמֵתָּרִים כָּל שְׁאָר הַשְּׁעָרִים, וְאִלְמָלֵא שֶׁהִתְעוֹרְרוּ וְנִפְתְּזוּ אוֹתָם שְׁעָרִים שֶׁל הַמּוֹזֵז הַזֶּה, לֹא הָיוּ נִפְתָּזִים אוֹתָם הָאֲזָזִרִים לַעֲשׂוֹת דִּין וּלְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדוּת.

וְהַכֹּל נִסְתָּר בָּזֶה שֶׁנִּקְרֵאת אֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁמְּמֻנָּה מִתְעוֹרֵר כּוֹזֵז לָאֵם הַתַּזְזוֹנָה. וּמַהוּ? שֶׁכָּתוּב בָּהּ, (ישעיה נא) וּלְאוּמִּי אֵלַי הַאֲזִינוּ. אַל תִּקְרֵי לְאוּמִּי אֶלָּא לְאִמִּי. שֶׁלֹּא זָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּזַבֵּב אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁקָּרָא לָהּ אִמִּי. וְזֶה יוֹצֵא מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא בַּיִת שֵׁנִי, שֶׁנִּקְרֵאת ה' שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנִּפְתַּזוֹת לַזְּמִשִּׁים שְׁעָרִים, וּמִזֶּה יוֹצֵא רוּזַז לְנָקֵב אֲוָזד שֶׁל זוֹר הַזּוֹטָם.

וְשָׁנִינוּ, הַיּוֹבֵל שֶׁיּוֹצְאִים בּוֹ הָעֲבָדִים לְזֵרוּת, בַּמּוֹזֵז הַזֶּה נֶאֱזָזִ, וְהֵם זַזְמִשִּׁים שָׁנוֹת הַיּוֹבֵל, וְהֵם זַזְמִשִּׁים יְמֵי סְפִירַת הָעֹמֶר בּוֹ נֶאֱזָזִים, שֶׁבָּהֶם נָזוֹת רוּזוֹת הָעֲבָדִים וּמוֹצִיאִים רוּזָם (ומוציא רוזו) לִמְנוּזָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם יד) בְּיוֹם הָנִיזַ ה' לְךָ מֵעֲצָבְךָ וּמֵרָגְזֶךָ וּמִן הָעֲבֹדָה וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם זֶה, ה' מְנוּזַת הָרוּזַ, וּלְהוֹצִיא רוּזַ לַזֵּרוּת. וּבְבַיִת זֶה תְּלוּיָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, וּבָאוֹת ה' שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. עַד כָּאן כְּלָל שֶׁל י"ה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

בֹּא וּרְאֵה, מִצַּד אַבָּא יוֹצֵא זֵסֶד, מִצַּד אִמָּא יוֹצֵאת גְּבוּרָה, וְהַכֹּל אוֹזֵז

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְעַטֵּר בָּהֶם אוֹת וָא״ו.

בַּיִת שְׁלִישִׁי – שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד. וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ. שָׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן הִתְעַטֵּר בְּצַד הָאַבָּא, וּמַהוּ? אַבְרָהָם. וְהִתְעַטֵּר בְּצַד הָאִמָּא, וּמַהוּ? יִצְחָק.

שָׁנִינוּ, וְאָהַבְתָּ – מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַמֶּלֶךְ, עוֹשֶׂה יוֹתֵר טוֹב וָחֶסֶד עִם הַכֹּל. וְחֶסֶד יוֹתֵר, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא וָחֶסֶד שֶׁל אֱמֶת, שֶׁלֹּא רוֹצֶה עָלָיו שָׂכָר, אֶלָּא בִּשְׁבִיל אַהֲבַת הַמֶּלֶךְ שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ יוֹתֵר, וּבְאַהֲבַת הַמֶּלֶךְ תָּלוּי הַחֶסֶד. וְעַל זֶה נִקְרָא (ישעיה מא) אַבְרָהָם אוֹהֲבִי. וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ יוֹתֵר, מַגְדִּיל חֶסֶד בָּעוֹלָם. וְעַל זֶה כָּאן וְאָהַבְתָּ. וּבְאַהֲבָה תָּלוּי הַחֶסֶד, וְזֶהוּ הַבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי.

הַבַּיִת הָרְבִיעִי – (דברים יא) וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ. הִשָּׁמְרוּ לָכֶם. וְחָרָה אַף ה׳. גְּבוּרָה וְזָקָה וְדִין קָשֶׁה הִיא, וְיוֹצֵאת מִצַּד הָאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה. וְשָׁנִינוּ, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא אֵינָהּ דִּין, מִצַּדָּהּ יוֹצֵא דִּין, (שֶׁיּוֹצֵא) גְּבוּרָה עֶלְיוֹנָה. וְאִם תֹּאמַר, וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ שֶׁאֵינָנּוּ דִּין, אֵין כֶּתֶר בְּכָל כִּתְרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּא יִכָּלְלוּ בּוֹ דִּין וְרַחֲמִים, כָּל שֶׁכֵּן גְּבוּרָה שֶׁנִּכְלָל טוֹב וָרַע.

וְאַרְבָּעָה אֵלֶּה לוֹקְחָן אוֹתָם וָא״ו וּמִתְעַטֵּר בָּהֶם, וְאֵלּוּ הֵן תְּפִלִּין שֶׁמַּנִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שָׁנִינוּ, הַוָּא״ו הַזֶּה עוֹלֶה וּמִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו, וְאוֹחֵז אֶת זֶה וְאֶת זֶה וּמִתְעַטֵּר בְּכֻלָּם, וְעַל זֶה וָא״ו אֶמְצַע הַכֹּל, שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, לְהַרְאוֹת זְכוּתָהּ שֶׁלְּמָה מִכָּל צְדָדָיו.

(שָׁנָה רַבִּי אַבָּא,) כָּתוּב ((דברים י) רַק בַּאֲבֹתֶיךָ חָשַׁק ה׳. מִכָּאן אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, וְכָתוּב וָחָשַׁק ה׳. בֹּא וּרְאֵה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְמַטָּה, כָּךְ יֵשׁ מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה לְמַעְלָה. וּמַה הִיא? זֶה שֶׁאָמַרְנוּ, מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה הַכֹּל נִקְרָא, וְהַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה, וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל אֶחָד.

רַק בַּאֲבֹתֶיךָ – שְׁלֹשָׁה, וּמֶרְכָּבָה – אַרְבָּעָה. אַרְבָּעָה מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב

וַיִּבְזַר בְּזָרָעָם אַזְרֵיהֶם. מַה מַּשְׁמִיעַ? לְהַכְלִיל בָּהֶם אֶת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא רְבִיעִי לְהִתְתַּקֵּן בַּמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁשָּׁנִינוּ, הָאָבוֹת תִּקּוּן שְׁלֵמוּת הַכֹּל, וְהַגּוּף מִשְׁתַּכְלֵל בָּהֶם וְנִבְנֶה, וּבָהֶם נֶאֱוָוז. בָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְשִׁכְלֵל הַכֹּל, וְהִתְקִין הַגּוּף וְהִשְׁלִימָם בָּהֶם. וְאָמַר רַבִּי יְצְוָזק, כְּמוֹ שֶׁזָּכוּ הָאָבוֹת לְהִתְעַטֵּר בַּמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה, כָּךְ זָכָה דָּוִד לְהִתְתַּקֵּן בָּעַמּוּד הָרְבִיעִי שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב בְּדָוִד (שמואל–א טז) וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי. מָה הַטַּעַם אַדְמוֹנִי? מִשּׁוּם שֶׁזִּלְקָ גֶּחָלִים גָּרַם לוֹ. אַדְמוֹנִי, דִּין וַדַּאי. עִם יְפֵה עֵינַיִם, דִּין בְּרַוָזַמִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) וַזְסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזק, וַזְסְדֵי דָוִד, בִּמְקוֹמוֹ בְּאַרְנוֹ. אֶלָּא וְהוּא אַדְמוֹנִי, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. עִם יְפֵה עֵינַיִם – אֵלּוּ הָאָבוֹת. בָּא וּרְאֵה, יְרוּשָׁלַיִם וְצִיּוֹן – דִּין וְרַוָזַמִּים, וְאַף עַל פִּי כֵן כָּתוּב (מלכים–א יז) [מֵ]עִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן, וּכְתִיב (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר. נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה וְכוּ'. אֵימָתַי? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּשֶׁתַּוָזַּר מַלְכוּת בֵּית דָּוִד לִמְקוֹמָהּ לְמַטָּה.

רַבִּי יְצְוָזק אָמַר, שׁ' שֶׁמְּצֻיֶּרֶת בִּשְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים, (שֶׁל אַרְבָּעָה קְשָׁרִים, רְמוּזָה הִיא לִשְׁלֹשָׁה, וּרְמוּזָה לְאַרְבָּעָה. שְׁלֹשָׁה זֶה שֶׁאָמַרְנוּ. אַרְבָּעָה, לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה כְּאָזְוד, שֶׁהֲרֵי הוּא כְּכָל הַתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן. וּמִכָּאן נִפְרָדִים וְנִמְשָׁכִים הַתַּוָזְתוֹנִים בְּדַרְכֵיהֶם בִּרְצוּעוֹתֵיהֶם, שְׁתִּלּוּיִים בַּשְּׁעָרוֹת הַלָּלוּ שֶׁל הָרֹאשׁ שְׁתִּלּוּיִים בָּהֶם, וְנִמְשָׁכִים מֵהֶם כָּל אוֹתָם אֲזוֹרִים, עַד שֶׁנִּקְשָׁרִים בִּמְקוֹמָם).

שָׁנִינוּ, ו' נוֹטֵל אוֹתָם עֶלְיוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ, וְאֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁמְּנִיזַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִתְפָּאֵר בָּהֶם, עֲלֵיהֶם כָּתוּב וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ, שֵׁם ה' מַמָּשׁ. וְאֵלּוּ אוֹתָם תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. תְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ הִיא שְׁמוּאֵל, שֶׁנִּקְרָא עֹז, וְיַרְשָׁה בְּעֹז, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יג)

וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה, בְּהֵ״א, וְהֵיא הֵ״א שֶׁבַּאַרְנוּ. אַשְׁרֵי זֻלָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה הֵ״א אַוְזַרוֹנָה לָקְוָזָה תְּפָלִין, שֶׁהֵיא שְׁמאל.

לְמִי הֵם אַרְבַּע אֵלֶּה, שֶׁהֵם גּוּף אָזְוד, וְעַל זֶה כְּלוּלִים בְּאָזְוד, וּמִי הֵם? תְּפָאֶרֶת נֶצַח הוֹד יְסוֹד. וְהֵיא הֵ״א שֶׁל יָדְכָה, וְכֻלָּם אֲזוּזִים בָּהּ בִּשְׁבִיל לְהִתְבָּרֵךְ מֵהֶם, וּכְלוּלָה מִכֻּלָּם.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, אִם כָּךְ, הֲרֵי כָּתוּב (שמות לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲזֹרָי, וְשָׁנִינוּ, זֶה קְשֶׁר שֶׁל תְּפָלִין. אָמַר לוֹ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְזֶה הוּא, וְהַכֹּל בְּרוּר הַדָּבָר. וְעַל זֶה מִזֶּה תְּלוּיָה רְצוּעָה אֲזַת לְמַטָּה, שֶׁהֲרֵי מִמֶּנָּה תְּלוּיִים הַתַּזְוִתוֹנִים וְנָזוֹנִים מִמֶּנָּה. וְעַל זֶה נִקְרָא אוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט) זֹאת אוֹת הַבְּרִית. וְכָתוּב וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה, בְּהֵ״א, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יֵיסָא, יִשְׂרָאֵל סָבָא. רַבִּי יִצְזָק אָמַר, ע׳ גְּדוֹלָה, לִכְלֹל שִׁבְעִים שֵׁמוֹת, עֵדוּת הַכֹּל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) שִׁמְעוּ שָׁמַיִם. וְכָתוּב (דברים לב) הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם. גַּם כָּאן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל דָּבָר אֶזְד הוּא. יְהוָ״ה – רֹאשׁ הַכֹּל בְּאוֹר הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא אָ״ב. אֱלֹהֵינוּ – עֹמֶק הַנְּזָלִים וְהַמַּבּוּעִים שֶׁיּוֹצְאִים וְשׁוֹפְעִים לַכֹּל.

יְהוָ״ה – גּוּף הָאֵילָן, שִׁלְמוּת הַשָּׁרָשִׁים. אֶזְד – כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל שִׁלְמוּת אַזַת, וְנִקְשָׁר זֶה בָּזֶה, וְלֹא נִמְצָא פָּרוּד, אֶלָּא הַכֹּל אֶזְד.

שָׁנָה רַבִּי יִצְזָק, מֻרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה, אַרְבָּעָה בָּתֵּי תְּפָלִין שֶׁמְּנִיזַ ו׳, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. מֻרְכָּבָה קְדוֹשָׁה אֲזֻרַת, אַרְבָּעָה אֲזֻרִים שֶׁכְּלוּלִים בְּאֶזְד, שֶׁמְּנִיזַ ה׳ הָאֲזֻרוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ.

רַעְיָא מְהֵימְנָא

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ׳ אֱלֹהֵינוּ יְיָ׳ אֶזְד. מִצְוָה זוֹ לְיַזֵּד שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם, שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁמְּיַזְּדִים שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, כָּךְ מִתְיַזְּדִ שְׁמוֹ לְמַעְלָה. נִמְצָא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְזִיד מַעְלָה וּמַטָּה. מִי שֶׁמְּיַזֵּד שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יָשִׂים לִבּוֹ וְרְצוֹנוֹ בְּאוֹתוֹ יִזּוּד שֶׁאָמַרְנוּ, וְיִזָּהֵר כָּל אֵיבָרָיו

בְּאוֹתוֹ יִחוּד לִהְיוֹת כֻּלָּם אֶחָד. כְּמוֹ שֶׁשָּׁם כָּל אֵיבָרָיו בְּסוֹד אֶחָד, כָּךְ לְמַעְלָה מִזְדַּוְּגִים כָּל הָאֵיבָרִים הָעֶלְיוֹנִים בְּאוֹתוֹ יִחוּד לִהְיוֹת כֻּלָּם אֶחָד.

בְּשָׁעָה שֶׁבָּא אָדָם לְיַחֵד אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל זְיוֹלוֹת הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת כְּדֵי לְהִתְתַּקֵּן וּלְהִכָּלֵל כֻּלָּם בְּאוֹתוֹ יִחוּד, לַעֲמֹד בְּסוֹד אֶחָד בְּיִחוּד אֶחָד. כֻּלָּם מִתְתַּקְּנִים בְּתִקּוּנֵיהֶם כָּרָאוּי. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עוֹמֵד מְמֻנֶּה אֶחָד שַׁמָּשׁ שֶׁעוֹמֵד תַּחַת מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עוֹלָמוֹת, וְכֻלָּם נִקְרָאִים אֵיבְרֵי הַגּוּף. וְזֶה נִקְרָא הַלְנִי״וּ, עוֹמֵד וּמְזַכֶּה לְאוֹתוֹ יִחוּד, וְזֶהוּ מְלַקֵּט שׁוֹשַׁנִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ו) וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים, שֶׁהֵם אֵיבְרֵי הַגּוּף.

הָאֵיבָרִים הָעֶלְיוֹנִים לוֹקֵט אוֹתָם הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן בְּסוֹד הַיִּחוּד שֶׁהִתְיַחֵד בְּסוֹד אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, וְלוֹקֵט כָּל אוֹתָם שׁוֹשַׁנִּים עֶלְיוֹנִים, וְשַׁמָּשׁ זֶה לוֹקֵט כָּל אוֹתָם הַתַּזְוִתּוֹנִים, שֶׁכֻּלָּם מְמֻנִּים בַּכְּלָל שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, וְנִלְקָטִים כֻּלָּם בְּאוֹתוֹ הַיִּחוּד, וְנַעֲשִׂים כֻּלָּם גּוּף אֶחָד בְּסוֹד אֶחָד. וְאוֹתוֹ הַיִּחוּד עוֹלֶה, וּמְיַחֵד הַכֹּל בְּשָׁנֵי צְדָדִים בְּיִחוּד אֶחָד. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מִתְלַקְּטִים כָּל הָאֵיבָרִים וּמִתְזַדְּבְּרִים בְּזִוּוּג אֶחָד, לִהְיוֹת כֻּלָּם בְּסוֹד אֶחָד, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, בְּסוֹד שֶׁל ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

וְעַל כֵּן מַאֲרִיכִים בְּאֶחָד בְּשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, לְלַקֵּט שׁוֹשַׁנִּים, לְהִתְיַחֵד בְּסוֹד שֶׁל אֶחָד בְּיִחוּד שָׁלֵם. כֵּיוָן שֶׁכָּל הָאֵיבָרִים מִתְיַחֲדִים בְּסוֹד אֶחָד שֶׁל יִחוּד אֶחָד, אָז נִקְרָא הַכֹּל קָרְבָּן שָׁלֵם, וְעַל סוֹד זֶה הִכְנִיס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן לְגַן עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. וְשָׁנִינוּ שֶׁאֵלֶּה אוֹתָם קָרְבָּנוֹת שְׁנַיִם, סוֹד שֶׁל ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. שֶׁבְּאֵלּוּ קָרְבָּנוֹת כָּתוּב וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים. (שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא לוֹקֵט שׁוֹשַׁנִּים, לוֹקֵט כָּל אוֹתָם אֵיבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה לְזַוֵּג אוֹתָם בְּיִחוּד בְּאוֹתוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אָז מִתְעוֹרֵר מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר לְלַקֵּט שׁוֹשַׁנִּים) אֵלּוּ הָאֵיבָרִים שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים שֶׁהֵם אֶחָד.

שׁוֹשַׁנִּים, סוֹד הוּא. שֶׁכְּשֶׁמִּתְזַדְּבְּרִים כָּל (אוֹתָם) אֵיבָרִים כְּאֶחָד, לִהְיוֹת

כֻּלָּם בְּיִחוּד אֶחָד, סוֹד הַקָּרְבָּן, אוֹ מִתְעַטֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּעֲטָרָה בָּרֹאשׁ שֶׁל כֻּלָּם בָּם, לִהְיוֹת בִּכְבוֹדוֹ מִתְעַטֵּר. וְסוֹד זֶה הָיָה, שֶׁכָּתוּב שׁוֹשַׁנִּים, סוֹד שֶׁל כָּל אוֹתָם אֵיבָרִים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְסוֹד שֶׁל אוֹתוֹ בָּם, עִטּוּר שֶׁמִּתְעַטֵּר וְעוֹלֶה מִבֵּינֵיהֶם, וְהַכֹּל נִמְצָא בּוֹ.

בַּשּׁוֹשַׁנִּים הַלָּלוּ יֵשׁ שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת, שֶׁהֵם אֵיבָרִים שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים, סוֹד שֶׁל יְהוָ"ה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְיֵשׁ בּוֹ עֶלְיָה שֶׁל אוֹתוֹ בָּם שֶׁעוֹלֶה מִבֵּינֵיהֶם. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהֵם נִמְצָאִים, אוֹתָהּ עֶלְיָה עֶלְיוֹנָה נִמְצֵאת מִבֵּינֵיהֶם לַעֲלוֹת. וְסוֹד זֶה (שיר השירים ב) תַּפּוּזַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר, וְשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים. זֶה וָזֶה צְרִיכִים לַעֲלוֹת כְּאֶחָד בְּיִחוּד שָׁלֵם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹת אֵלּוּ, וַדַּאי לְרָצוֹן לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מִצְוָה לִירְאָה (ה) בְּדֶרֶךְ כְּלָל וּבְדֶרֶךְ פָּרָט. וַהֲרֵי יִרְאָה בְּאַרְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ עַל הָאָדָם לִפָּחֵד מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כח) לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ. וּבִשְׁבִיל יִרְאָה זוֹ יִשָּׁמֵר בִּדְרָכָיו. וְיִרְאָה, מָקוֹם הוּא שֶׁנִּקְרָא יִרְאָה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִמְצֵאת יִרְאַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵיא יִרְאַת ה' לִירָא מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (ויקרא יט) וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ. בַּיִּרְאָה הַזּוֹ שְׁרוּיָה מַכַּת אֵשׁ, לְהַלְקוֹת אֶת הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא שׁוֹמְרִים מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל זֶה בְּדֶרֶךְ כְּלָל יֵשׁ לִירָא.

וְאַזָּר כָּךְ בְּדֶרֶךְ פָּרָט, כְּשֶׁיּוֹדֵעַ הָאָדָם מַהִי יִרְאַת ה', וְזוֹהִי יִרְאָה שֶׁל זְבִיבוּת, שֶׁהִיא עִקָּר וְיסוֹד לֶאֱהֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. (אַזָּר) יִרְאָה זוֹ עוֹשָׂה כְּדֵי לִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, לִהְיוֹת אָדָם עֶבֶד נֶאֱמָן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא כָּרָאוּי. (יִרְאָה)

מִצְוָה (ו) לְאַהֲבָה, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לֶאֱהֹב אוֹתוֹ אַהֲבָה רַבָּה כְּמוֹ אַבְרָהָם שֶׁאָהַב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַמָּה אַהֲבוֹת וּמָסַר אֶלְיוֹ גּוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ. מִכָּאן לָמַדְנוּ, מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מְקַיֵּם עֶשֶׂר אֲמִירוֹת מַעְלָה וּמַטָּה. וְעַל זֶה כָּל אוֹתָם עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת

שֶׁהִתְנַסָּה אַבְרָהָם וְעָמַד בְּכֻלָּם, כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, כָּל נִסָּיוֹן הָיָה אֲמִירָה, וְהִתְנַסָּה בְּאוֹתָהּ אֲמִירָה וְעָמַד בָּהּ.

וְעַל זֶה אוֹתָם עֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת, וּבְכֻלָּם עָמַד אַבְרָהָם, מִשּׁוּם שֶׁהִתְקַשֵּׁר וְנִדְבַּק בִּימִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִיא אַהֲבָה רַבָּה. מָה הַטַּעַם נִקְרֵאת אַהֲבָה רַבָּה? מִשּׁוּם מִי שֶׁעוֹמֵד בָּאַהֲבָה הַזּוֹ, מִתְקַשֵּׁר בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. אַהֲבַת עוֹלָם, זֶה סוֹד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, שֶׁהִתְקַשְּׁרָה בּוֹ אַהֲבָתוֹ, וְהַכֹּל סוֹד אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר סוֹד הָאַהֲבָה, אַהֲבָה זוֹ עוֹלָה עַל כָּל עֲבוֹדוֹת הָעוֹלָם, בָּזֶה נִכְבָּד שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מֵהַכֹּל וּמִתְבָּרֵךְ. בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, וְסוֹד הָאַהֲבָה נִתְבָּאֵר.

מִצְוָה (ז) לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם, אַזַּת כְּנֶגֶד דַּרְגַּת יוֹם, וְאַזַּת כְּנֶגֶד דַּרְגַּת לַיְלָה, לְהַכְלִיל בַּיּוֹם דַּרְגַּת הַלַּיְלָה, וּלְהַכְלִיל בַּלַּיְלָה דַּרְגַּת יוֹם, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְעַל זֶה פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם, אֶזֶד בַּיּוֹם וְאֶזֶד בַּלַּיְלָה.

מִצְוָה שֶׁיִּקְבַּע אָדָם מְזוּזָה לְשַׁעֲרוֹ, לִהְיוֹת כָּל אָדָם שָׁמוּר מֵעִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁיּוֹצֵא וּכְשֶׁנִּכְנָס. וְהַסּוֹד – (תהלים קכא) ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הַמְּזוּזָה עוֹמֵד תָּמִיד לַפָּתַח, וְזֶהוּ פָּתַח שֶׁלְּמַעְלָה, וְזוֹהִי דַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת שׁוֹמֵר, לְהַמְצֵא בִּשְׁמִירָה.

שֶׁאָדָם אֵינוֹ שָׁמוּר, רַק מִשְּׁמִירַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא תָּמִיד שׁוֹמֵר, וְעוֹמֵד לַפָּתַח, וְהָאָדָם בַּפָּנִים. וְעוֹד, שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח אָדָם זִכָּרוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים. וְזֶהוּ כְּמוֹ הַצִּיצִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו) וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה הָאָדָם אֶת הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה, נִזְכָּר בְּעַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוַת רִבּוֹנוֹ. וְסוֹד הָאֱמוּנָה, מְזוּזָה כְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה כְּאֶזֶד.

בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה, סָמוּךְ לַפָּתַח, כְּנֶגֶד שְׁתֵּי דַּרְגּוֹת, מִזַּדְמִין שֶׁד אֶזֶד (וְזֶהוּ) וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְזַבֵּל, וְהוּא עוֹמֵד לְצַד שְׂמֹאל. מֵרִים הָאָדָם אֶת עֵינָיו, וְרוֹאֶה אֶת סוֹד שֵׁם רִבּוֹנוֹ, וְנִזְכָּר בּוֹ, וְלֹא יָכוֹל לְהָרַע לוֹ. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, כְּשֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מֵהַשַּׁעַר הַזּוֹצֶה הֲרֵי אוֹתוֹ שֵׁד עוֹמֵד לִימִינוֹ, וּמְזוּזָה לִשְׂמֹאלוֹ,

וְאֵיךְ נִשְׁמָר הָאָדָם כְּשֶׁהוּא שׁוֹרָה לִשְׁמֹאלוֹ?

אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל דָּבָר וְדָבָר נִמְשָׁךְ אַזַּר מִינוֹ. בָּאָדָם יֵשׁ שְׁתֵּי דְּרָגוֹת, אַזַּת מִיָּמִין וְאַזַּת מִשְּׂמֹאל. אוֹתוֹ שֶׁמִּיָּמִין נִקְרָא יֵצֶר הַטּוֹב, וְאוֹתוֹ שֶׁל הַשְּׂמֹאל נִקְרָא יֵצֶר הָרָע. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא אָדָם מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ, אוֹתוֹ שֵׂד מֵרִים עֵינָיו, וְרוֹאֶה אֶת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁשּׁוֹרֶה לִשְׂמֹאל, נִמְשָׁךְ לְאוֹתוֹ צַד וְזֶה מִיָּמִין. וּבְאוֹתוֹ צַד עוֹמֵד שֵׂם שֶׁל רִבּוֹנוֹ, וְלֹא יָכוֹל לְהִתְקָרֵב וּלְהָרַע לוֹ, וְיוֹצֵא הָאָדָם וְנִצּוֹל מִמֶּנּוּ. כְּשֶׁנִּכְנָס, הֲרֵי הַשֵּׂם הַקָּדוֹשׁ עוֹמֵד לְיָמִין וְלֹא יָכוֹל לְקַטְרֵג עָמּוֹ.

וְעַל זֶה צָרִיךְ הָאָדָם שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה (יַעֲבִיר) טְנוּף וְלִכְלוּךְ בְּשַׁעַר בֵּיתוֹ וְלֹא יִשְׁפֹּךְ מַיִם עֲכוּרִים. אָזַד, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה קָלוֹן לְשֵׁם רִבּוֹנוֹ. וְאָזַד, שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לְאוֹתוֹ הַמְזַבֵּל לְזַבֵּל. וְלָכֵן יִזָּהֵר הָאָדָם מִזֶּה, וְיִזָּהֵר הָאָדָם שֶׁלֹּא יִמְנַע מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ שֵׁם רִבּוֹנוֹ.

וּכְשֶׁאָדָם מַתְקִין מְזוּזָה לְפֶתְחוֹ, כְּשֶׁנִּכְנָס (אוֹתוֹ הָאָדָם), אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע וְאוֹתוֹ שֵׂד בְּעַל כָּרְחָם שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ, וְאוֹמְרִים (תהלים קיז) זֶה הַשַּׁעַר לַה׳ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ. וּכְשֶׁלֹּא עוֹמֶדֶת מְזוּזָה בְּפֶתַח הָאִישׁ, יֵצֶר הָרָע וְאוֹתוֹ שֵׂד מִתְתַּקְּנִים כְּאָזַד, שָׂמִים יְדֵיהֶם עַל רֹאשָׁם בְּזֶמֶן שֶׁנִּכְנָס, פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לוֹ לְפָלוֹנִי שֶׁיָּצָא מֵרְשׁוּת רִבּוֹנוֹ! מֵאוֹתוֹ זְמַן הוּא עוֹמֵד בְּלִי שְׁמִירָה, שֶׁאֵין מִי שֶׁיִּשְׁמֹר עָלָיו. הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ.

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אָזַד, זֶהוּ יִחוּד אָזַד. בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, זֶהוּ יִחוּד אַזַּר, לִהְיוֹת שְׁמוֹ סוֹד אָזַד. וְסוֹד זֶה – ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים, זֶה כָּתוּב כְּשֶׁהֵם בְּיִחוּד אָזַד.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (זכריה יד) ה׳ אָזַד וּשְׁמוֹ אָזַד, לֹא הִיא ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. שֶׁאִם כָּתוּב ה׳ וּשְׁמוֹ הוּא אָזַד, הָיִיתִי אוֹמֵר כָּךְ. לֹא כָּתוּב אֶלָּא ה׳ אָזַד וּשְׁמוֹ אָזַד, וְצָרִיךְ לוֹמַר בְּגָוֵן זֶה, ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים הוּא, וְיֵרָאֶה ה׳ אָזַד וּשְׁמוֹ אָזַד.

אֶלָּא הַכֹּל אָזוּד. שֶׁכְּשֶׁמִּתְאַזְּדִים שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, זֶה בְּיִזּוּד זֶה, וְזֶה בְּיִזּוּד אָזוּד, אָז שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הָאֵלֶּה נַעֲשִׂים אָזוּד וְנִכְלָלִים זֶה בָּזֶה, וְנִהְיָה הַכֹּל שֵׁם שָׁלֵם בְּיִזּוּד אָזוּד, וְאָז ה' הוּא הָאֱלֹהִים, שֶׁהֲרֵי אָז נִכְלָל הַכֹּל זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת אָזוּד, וְעַד שֶׁהִתְיַזְּדוּ כָּל אָזוּד, זֶה בִּלְבַדּוֹ וְזֶה בִּלְבַדּוֹ, לֹא נִכְלְלוּ זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת הַכֹּל אָזוּד.

כְּלַל כָּל הַתּוֹרָה כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה הִיא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ה'. תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁכָּתוּב הָאֱלֹהִים. וּמְשׁוֹם שֶׁהַתּוֹרָה הִיא סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, נִקְרֵאת כָּךְ.

תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, זֶה כְּלָל וְזֶה פָּרָט. הַכְּלָל צָרִיךְ אֶת הַפָּרָט, וְהַפָּרָט צָרִיךְ אֶת הַכְּלָל, וְהִתְיַזְּדוּ זֶה בָּזֶה וְנִהְיָה הַכֹּל אָזוּד. וְעַל זֶה כְּלַל הַתּוֹרָה הוּא כְּלָל שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, מְשׁוֹם שֶׁשֵּׁם זֶה לְמַעְלָה, וְשֵׁם זֶה לְמַטָּה. זֶה סוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶה סוֹד הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְעַל זֶה כָּתוּב אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים. זֶה הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. וְכָל זֶה שֶׁאָמַרְנוּ צָרִיךְ אָדָם לָדַעַת בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְאִם תֹּאמַר, מִצְוֹת הַתּוֹרָה אֵיפֹה הֵן כָּאן בַּכְּלָל הַזֶּה? אֶלָּא זָהוּ זָכוֹר וְזָהוּ שָׁמוֹר. וְכָל מִצְוֹת הַתּוֹרָה בְּאֵלֶּה כְּלוּלִים, בְּסוֹד שֶׁל זָכוֹר וּבְסוֹד שֶׁל שָׁמוֹר, וְהַכֹּל הוּא אָזוּד.

פָּתַח רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר, זֶה שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁתְּפִלַּת עַרְבִית הִיא זוֹבָה, וַדַּאי מִשּׁוּם שֶׁקְּרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית זוֹבָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְיַזֵּד בַּלַּיְלָה כְּמוֹ שֶׁמִּתְיַזֵּד בַּיּוֹם. וּמִדַּת לַיְלָה נִכְלֶלֶת בַּיּוֹם, וּמִדַּת יוֹם נִכְלֶלֶת בַּלַּיְלָה, וְנַעֲשֶׂה יִזּוּד. וּמִי שֶׁאָמַר רִשּׁוּת, מִשּׁוּם אֱמוּרִים וּפְרָרִים שֶׁמִּתְעַכְּלִים בַּלַּיְלָה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

שֶׁכָּתוּב וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ. פָּסוּק זֶה בֵּאַרְנוּ, וּפֵרְשׁוּהוּ הַזְּבֵרִים. אֲבָל יֵשׁ לִשְׁאֹל, אִם בַּיִּזּוּד הַזֶּה שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל נִכְלָל הַכֹּל, יָמִין וּשְׂמֹאל, לָמָּה כָּתוּב אַזְהָרָה כָּךְ וְאָהַבְתָּ, וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ, שֶׁהֲרֵי בַּיִּזּוּד נִכְלְלוּ? אֶלָּא שָׁם

בִּכְלָל, כָּאן בִּפָּרָט, וְכָךְ צָרִיךְ.

וּבְסוֹד הַיִּחוּד שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ בּוֹ, יִחוּד הוּא כְּמוֹ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּתְפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ. בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ יֵשׁ אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וְכָאן שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם. שָׁם אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת, וְכָל אַחַת וְאַחַת בִּלְבַדָּהּ. וְכָאן שָׁלֹשׁ שֵׁמוֹת. מַה בֵּין זֶה לָזֶה?

אֶלָּא בְּאוֹתָן אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת הֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ בָּהֶן, אַחַת נְקֻדָּה (עֶלְיוֹנָה) רִאשׁוֹנָה, וְאַחַת סוֹד הָעוֹלָם הַבָּא, וְאַחַת יָמִין, וְאַחַת שְׂמֹאל. אֵלֶּה סוֹד תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וְכָאן בְּסוֹד זֶה, יִחוּד זֶה שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת עֶלְיוֹנִים הֵם כְּמוֹ אוֹתָן אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת. ה' הָרִאשׁוֹן זוֹ נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה, רֵאשִׁית הַכֹּל. אֱלֹהֵינוּ, סוֹד הָעוֹלָם הַבָּא. ה' הָאַחֲרוֹן, כְּלָל שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל כְּאֶחָד, בִּכְלָל אֶחָד, וְאֵלֶּה הֵם תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, וְזֶהוּ יִחוּד רִאשׁוֹן.

תְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ כְּלָל (תּוֹךְ תְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ) שֶׁל כָּל הָאֵלֶּה כְּאֶחָד, וְזֶהוּ סוֹד בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. כָּאן כְּלָל שֶׁל אוֹתָן תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁנִּכְלְלוּ בְּתוֹךְ תְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ.

וְסוֹד זֶה, בָּרוּךְ – זֶה סוֹד שֶׁל נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא בָּרוּךְ, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת נוֹבְעוֹת מִשָּׁם. וְאִם תֹּאמַר, הָעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא בָּרוּךְ – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה הִיא זָכָר, עוֹלָם הַבָּא נְקֵבָה. הוּא בָּרוּךְ וְהִיא בְּרָכָה. בָּרוּךְ זָכָר, בְּרָכָה נְקֵבָה. וְעַל זֶה בָּרוּךְ הוּא נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה. שֵׁם – זֶה הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא שֵׁם גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ז) וּמַה תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל. כְּבוֹד – זֶה כָּבוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא יָמִין וּשְׂמֹאל, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בִּתְפִלָּה זוֹ שֶׁל יָד, שֶׁהִיא מַלְכוּתוֹ. וְלוּלֵא הַכֹּל לְתוֹכָהּ, וּבָזֶה נִכְלָלִים בַּמַּלְכוּת הַזֹּאת כָּל הָעוֹלָמוֹת לָוֹן אוֹתָם וּלְהַנּוֹת אוֹתָם בְּמַה שֶׁהִצְטָרְכוּ.

וְזֶהוּ יִחוּד שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּתְפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ, כְּמוֹ סוֹד הַיִּחוּד שֶׁל תְּפִלִּין, כָּךְ הוּא יִחוּד הַכֹּל, וְזֶהוּ בְּרוּר הַדָּבָר. וַהֲרֵי סִדַּרְנוּ יִחוּד זֶה לִפָּנֵי הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאָמַר לִי שֶׁהֲרֵי בְּאַרְבָּעָה גְּוָנִים הִסְתַּדֵּר הַיִּחוּד, וְזֶה

הַבְּרוּר שֶׁל כֻּלָּם. וְכָךְ הוּא בְּוַדַּאי, וְכֻלָּם סוֹד הַיִּחוּד. אֲבָל סִדּוּר הַתְּפִלִּין זֶהוּ יִחוּד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי.

וּמִתּוֹךְ שֶׁנִּכְלְלוּ יָמִין וּשְׂמֹאל בְּסוֹד שֶׁל שֵׁם אֶחָד בְּדֶרֶךְ כְּלָל, צָרִיךְ אַזַּר כָּךְ לְהוֹצִיא אוֹתָם בְּדֶרֶךְ פָּרָט, אֲבָל לֹא בְּדֶרֶךְ יִחוּד, שֶׁהֲרֵי הַיִּחוּד הוּא בַּפָּסוּקִים הָרִאשׁוֹנִים, לִהְיוֹת ה' אֶחָד, בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וּשְׁמוֹ אֶחָד, בִּתְפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ. וְנִהְיֶה הַכֹּל אֶחָד. כֵּיוָן שֶׁהַיִּחוּד הִסְתַּדֵּר הַכֹּל בִּכְלָל מֵרֹאשׁ הַנֶּעֱלָם הָעֶלְיוֹנָה, צָרִיךְ אַזַּר כָּךְ לְהִתְעַטֵּר מֵהָרֹאשׁ שֶׁל הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַכֹּל. (ע"כ רעיא מהימנא).

זֹהַר:

זָכַךְ וְהִתְקִין מֹשֶׁה כ"ה אוֹתִיּוֹת בְּסוֹד שֶׁל הַפָּסוּק שֶׁל הַיִּחוּד, שֶׁכָּתוּב שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. וְהֵן כ"ה אוֹתִיּוֹת זַקּוּקוֹת מְזֻזָּקָקוֹת בְּסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה. יַעֲקֹב רָצָה לְהַתְקִין לְמַטָּה בְּסוֹד הַיִּחוּד, וְהִתְקִין בְּכ"ד אוֹתִיּוֹת, וְהֵן: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְלֹא הִשְׁלִים לְכ"ה אוֹתִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁעֲדַיִן לֹא הִתְתַּקְּנוּ הַמּוּשְׁכָּן. כֵּיוָן שֶׁנִּתְתַּקְּנוּ הַמּוּשְׁכָּן וְהִשְׁתַּלֵּם דָּבָר שֶׁהָיָה יוֹצֵא מִמֶּנּוּ, כְּשֶׁהִשְׁתַּלֵּם לֹא דִּבֵּר אֶלָּא בְּכ"ה אוֹתִיּוֹת, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי זֶה הֶשְׁלֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא א) וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר. הֲרֵי כ"ה אוֹתִיּוֹת.

וְעַל זֶה כ"ה מִינִים לְהַשְׁלִים תִּקּוּן הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בְּאַרְנוּ בְּאוֹתָן אוֹתִיּוֹת זַקּוּקוֹת שֶׁלָּמַדְנוּ מִמֶּנּוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהַמּוּשְׁכָּן הִשְׁתַּלֵּם בַּסּוֹדוֹת הַלָּלוּ, נִקְרָא כ"ה בַּיִּחוּד שֶׁל שְׁלֵמוּת הַמּוּשְׁכָּן, וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קמה) וַזִּסְיֶדֶיךָ יְבָרְכוּכָה, סוֹד הַשְׁלֵמוּת שֶׁל כָּל הַמּוּשְׁכָּן וְתִקּוּנוֹ.

כ"ה כְּנֶגֶד כ"ב אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְתוֹרָה וּנְבִיאִים וּכְתוּבִים, שֶׁהֵם כְּלָל אֶחָד, סוֹד אֶחָד. בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְיַחֲדִים יִחוּד בְּפָסוּק זֶה בְּסוֹד כ"ה אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד, וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, שֶׁהֵם כ"ד אוֹתִיּוֹת, וְיִכָּוֵן כָּל אֶחָד בָּהֶם, הָאוֹתִיּוֹת כֵּלָּן

מִתְזַבְּרוֹת כְּאַוָּת, וְעוֹלוֹת לְזִבּוּר אָזְנָד, אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים בְּסוֹד הַיּוֹבֵל. וְאָז צָרִיךְ לַעֲלוֹת וָעֶד, לֹא יוֹתֵר. וְאָז נִפְתָּזִים הַשְּׁעָרִים, וּמַזְשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ אָדָם כְּאִלּוּ קִיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בָּאָה בְּמ״ט פָּנִים בַּכֹּל.

וְעַל זֶה צָרִיךְ לִכְוֹן רָצוֹן בְּעֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ וּבְעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע לְהַעֲלוֹתָן בִּרְצוֹן הַלֵּב בְּאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים שֶׁאָמַרְנוּ. כֵּיוָן שֶׁהִתְכַּוֵּן בָּזֶה, יִתְכַּוֵּן בְּאוֹתוֹ יִזּוּד שֶׁאָמַר מַר, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳ בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, כְּלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. אַשְׁרֵי וֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁיִּתְכַּוֵּן בָּהֶן, וַדַּאי כְּלָל הוּא שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל אָדָם, שְׁלֵמוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה, וְסוֹד כָּל הָאֱמוּנָה. (עד כאן)

רַבִּי אַבָּא שָׁלַח לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר לוֹ, זֶה שֶׁבֵּאֵר מַר, בַּתְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת הֵן קְדֵשׁ הַקָּדָשִׁים – יָפֶה. עוֹר שֶׁעַל הַתְּפִלִּין, וְאוֹתָן רְצוּעוֹת נִקְרָאוֹת קְדֻשָּׁה, אַסְמַכְתָּא מִנַּיִן לָנוּ? שָׁלַח לוֹ, (בראשית ג) וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ וְגוֹ׳ דַּיְקָא, וְכָךְ בֵּאֲרוּ רַב הַמְנוּנָא סָבָא. וְאֵלֶּה אוֹתָם שֶׁל רֹאשׁ, וּזְרוֹעַ יָדְכָה בְּה״א, וַהֲרֵי פָּרָשׁוּהָ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יֵשׁ מִי שֶׁשּׁוֹנֶה בְּצוּרָה זוֹ: וְהָיָה – זְרוֹעַ שְׂמאל שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִקְרֵאת גְּבוּרָה, אִם כָּךְ לֹא נִשְׁאֲרוּ בָּרֹאשׁ אֶלָּא שָׁלֹשׁ, וְהֵן אַרְבַּע. אֲבָל שְׁתֵּי מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת הֵן, זֶה נִקְשָׁר בַּלֵּב וְזֶה נִקְשָׁר בַּמּוֹחַ. וְהַלֵּב וְהַמּוֹחַ נִקְשְׁרוּ זֶה בָּזֶה, וְוּוּ״ג אָזְנָד לָהֶם, וְיָפֶה אָמְרוּ הַמְזַבְּרִים. וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְלֹא נִקְרָא אֶלָּא אוֹת.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מַקְדִּים בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וְקָם וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה עַד שֶׁמֵּאִיר הַבֹּקֶר, בַּבֹּקֶר מֵנִיחַ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִלִּין בְּרֶשֶׁם קָדוֹשׁ בִּזְרוֹעוֹ וּמִתְעַטֵּף בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה וּבָא לָצֵאת מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ, פּוֹגֵשׁ אֶת הַמְּזוּזָה, רֶשֶׁם הַקָּדוֹשׁ בְּשַׁעַר בֵּיתוֹ, אַרְבָּעָה מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים מְזַדְּוְגִים עִמּוֹ וְיוֹצְאִים עִמּוֹ מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ וּמְלַוִּים אוֹתוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמַכְרִיזִים לְפָנָיו: תְּנוּ כָבוֹד

לִדְמוּת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ! תְּנוּ כָּבוֹד לְבֶן הַמֶּלֶךְ, לַפָּרְצוּף הַיָּקָר שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ! רוּחַ קָדְשָׁהּ שׁוֹרָה עָלָיו, מַכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת: (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

השלמה מההשמטות סימן יד

אַזַר כָּךְ יֵשׁ לוֹ לִקְרֹא פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, עַד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד. שֶׁהִיא מְעֻלָּה וְשֶׁבַח שֶׁל הַכֹּל. אַזַר כָּךְ יִתְעַסֵּק בְּפָרָשַׁת הַקְּרְבָּנוֹת לְכַפֵּר עָלָיו. וְיֹאמַר, צַו אֶת אַהֲרֹן, עַד תּוּקַד בּוֹ, כְּדֵי שֶׁכָּל הָרְהוּרִים וּמַזִּקִּים שֶׁל הַלַּיְלָה יִתְכַּפְּרוּ. אַזַר כָּךְ יְשַׁבֵּחַ בַּתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל דָּוִד, וּמְשׁוֹם זֶה יִכָּנֵס אָדָם בַּשְּׁעָרִים שֶׁבָּהֶם הַכֹּל, וְהוּא מְתַקֵּן הַמַּדְרֵגוֹת.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְיוֹצֵר אוֹר, שֶׁהוּא תְּוִכַּלַת הַתְּפִלָּה דְּמִישָׁב, אָז כָּל אוֹתָן הַמַּדְרֵגוֹת פּוֹתְחוֹת שְׁעָרִים, וְאָז (שיר השירים ג) כִּתְמִרוֹת עָשָׁן כָּתוּב. מַה תִּימְרוֹת עָשָׁן שֶׁל קְטֹרֶת עוֹלָה וּמִתְזַוֵּגִים מַדְרֵגוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, אַף כָּאן הִיא תְּפִלָּה, שֶׁהִיא כִּתִימְרוֹת עָשָׁן שֶׁמִּתְזַוְּגִים וּמִתְקַשְּׁרִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ. שֶׁהֲרֵי הוּא קוֹשֵׁר לָהֶם וְאוֹמֵר, כֻּלָּם אֲהוּבִים כֻּלָּם קְדוֹשִׁים וְכוּ'.

אַזַר כָּךְ אַהֲבָה רַבָּה, לַעֲלוֹת וּלְהִתְקַשֵּׁר בְּיָמִין וְיִזּוּד שֶׁל שְׁמַע. ע' גְּדוֹלָה, ד' גְּדוֹלָה, וְהַסִּימָן – ע"ד. זֶה שֶׁכָּתוּב (שמואל–א יב) ע"ד ה' בָּכֶם. נִשְׁאֲרוּ אוֹתִיּוֹת ש"מ בְּמ' פְּתוּחָה. לְפִי שֶׁמ' פְּתוּחָה מֶלֶךְ תַּזְוִתוֹן, מ"ם סְתוּמָה מֶלֶךְ עֶלְיוֹן. נִשְׁאֲרוּ אוֹתִיּוֹת ש"מ א"ז, מֵהַצַּד הַזֶּה ש"מ, וּמֵהַצַּד הַזֶּה א"ז.

אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, כָּל מִי שֶׁמְּיַחֵד זֶה בְּכָל יוֹם, שְׁמוּזָה מְזֻמָּנֶת לוֹ מִלְמַעְלָה מֵאוֹתִיּוֹת אֵלּוּ. ש"מ מִצַּד זֶה, א"ז מִצַּד זֶה. וּמְצֻרָף אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ – בַּסּוֹף מַתְזִיל וּבְיֹשֶׁר סִיֵּם. וְסִימָנָךְ – אֶשְׁמַוּז, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) אָנכִי אֶשְׁמַוּז בַּה'. בַּה' מַמָּשׁ. וְכָךְ נִמְצָא בְּסִפְרוֹ שֶׁל זַוְנוֹף.

עוֹד, יֵשׁ בּוֹ אוֹת ע' גְּדוֹלָה, רֶמֶז לְאֵלּוּ שִׁבְעִים שֵׁמוֹת, סוֹד שֶׁל הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים. יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' – אֵלּוּ אַרְבָּעָה בָּתִּים שֶׁל הַתְּפִלִּין שֶׁמְּאַזֵּד לָהֶם (א"ז). ד' גְּדוֹלָה זֶה קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁהִיא אֲזוּזָה בָּהֶם, וְהוּא סוֹד

לַזְּכָרִים, וְלֹא נִמְסָר לְגַּלּוֹת. וּשְׁתֵּי רְצוּעוֹת יוֹצְאוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה – סוֹד שֶׁל שְׁתֵּי יְרֵכַיִם שֶׁל זֶה א״ז שֶׁנִּבְיאֵי אֱמֶת אֲזוּזִים בּוֹ. וְעוֹד א״ז, רֶמֶז לַפָּסוּק שֶׁאָמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) פָּתְזִי לִי אֲזוֹתִי, וְאַזַּר כָּךְ אֱמֶת וְיַצִּיב. וּמַדּוּעַ וַיַּצֵּב זֶה תַּרְגּוּמוֹ? אֶלָּא זֶה יַעֲקֹב וְזֶה יוֹסֵף, וְצָרִיךְ לְהִתְדַּבֵּק בִּשְׁנֵיהֶם.

וְאַזַּר כָּךְ תְּפִלָּה שֶׁל עֲמִידָה. שְׁלֹשָׁה רֹאשׁוֹנוֹת שֶׁהֵן מָגֵן, וּמְזַוֵּיהּ, וְהָאֵל הַקָּדוֹשׁ. מָגֵן יֵשׁ בָּהּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, סוֹד שֶׁל שֵׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וְיֵשׁ לְכַלֵּל לוֹ בַּלֵּב וּלְהִתְקַשֵּׁר כְּשַׁלְהֶבֶת בְּנַוְּלֶת בְּאַהֲבָה. וְזוֹ הִיא בְּרָכָה שֶׁל הַיָּמִין.

מְזַוֵּיהּ – יֵשׁ בָּהּ מ״ט תֵּבוֹת, בְּסוֹד שֶׁל זַמְּשִׁים שְׁעָרִים זָסֵר אָזָד. וְיֵשׁ שֵׁם בִּגְבוּרָה ה׳, וְהוּא אַ״תָּ״ה גִּ׳בּוֹר לְ׳עוֹלָם אֲ׳דָנָ״י, וְסוֹד שֶׁלּוֹ אגל״א, וּבְסוֹד אַזַּר יגל״א. וְהַכֹּל סוֹד אָזָד מִגְּבוּרוֹת שֶׁל הַבְּרָכוֹת שֶׁל יְהוּדָה (בראשית מט): אַ׳תָּה יוֹדוּךָ אַזָּיִךָ, גּ׳וּר אַרְיֵה יְהוּדָה, לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה, א׳סְרִי לַגֶּפֶן עִירֹה. בָּזֶה מִתְעוֹרֵר יְהוּדָה בִּגְבוּרָה קְדוֹשָׁה, וְזוֹ הִיא בִּרְכַּת הַשְּׁמֹאל.

בַּקְּדֻשָּׁה יֵשׁ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת, עֶשֶׂר אֲמִירוֹת וְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. וְזֶה כּוֹלֵל לְכָל הַצְּדָדִים וּמֵאָזֵד מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. שָׁלֹשׁ אַזְרוֹנוֹת אֵינָן בְּזֶשְׁבּוֹן זֶה שֶׁל הַתֵּבוֹת, וְהֵן רְצֵה וּמוֹדִים, שְׁנֵי עַמּוּדִים תּוֹמְכֵי הַתּוֹרָה.

שִׂים שָׁלוֹם – עֵץ הַזַּיִם שֶׁהוּא שָׁלוֹם הַבַּיִת, שָׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל. וּבֵינֵיהֶם בְּאֶמְצָעִיתָם אֵלּוּ הַבְּרָכוֹת שֶׁתִּקְּנוּ הַקְּדוּמוֹנִים, וְכָךְ בְּאַרְיוֹהָ.

לְאַזַּר שְׁסִים תְּפִלָּתוֹ וְהוֹדָה עַל זַטְאָיו – נְפִילַת אַפַּיִם. שָׁכָךְ בְּאַרְיוֹהָ, שֶׁיֵּעָשֶׂה כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, תְּפִלּוֹת וְתַזְנוּנִים וּבַקָּשׁוֹת וְנְפִילַת אַפַּיִם, שֶׁכָּתוּב (דברים ט) וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי ה׳. וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנַס בְּכָל אֵלּוּ הַמַּדְרֵגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְנִקְשַׁר הַכֹּל בְּכֻלָּם, יֵשׁ לָרֶדֶת לְמַטָּה. הוֹאִיל וְיָרַד לְמַטָּה, צָרִיךְ נְפִילַת אַפַּיִם בְּאֶלֶף בֵּית.

מָה הַטַּעַם? כֵּיוָן שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְהוֹדָה עַל זַטְאָיו, מִכָּאן וּלְהָלְאָה מַרְאֶה עַצְמוֹ שֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ לְקִוּנּוֹ בְּאַהֲבָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים כה) אֵלֶיךָ ה׳

נַפְשִׁי אֶשָּׂא. וְנוֹזֵן לוֹ לְאוֹתוֹ צַד שֶׁמְּצוּיָה בּוֹ מִיתָה, עוֹשֶׂה לוֹ נְזָזוֹת. וְעַל זֶה בְּאַלְפָא בֵּיתָא זוֹ אֵין בָּהּ לֹא וָא"ו וְלֹא קוֹ"ף וְלֹא בֵּי"ת, וְיֵשׁ בָּהּ אוֹת פ' בְּמִקּוֹמָהּ (בְּסוֹפָהּ). מִי שֶׁמְּסַר טַעֲמוֹ מִשּׁוּם שֶׁנְּפָיְלָה זוֹ שֶׁמְּוַסֵּר בֶּן אָדָם נַפְשׁוֹ לְמִיתָה, צָרִיךְ לְכַוֵּן רְצוֹנוֹ וְלַעֲשׂוֹת נְזָזוֹת רוּזַז לַצַּד הַהוּא שֶׁמְּצוּיָה בּוֹ מִיתָה, כְּמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה הַקּוֹף בֶּחָרְבָּה בֶּהָרִים; מַרְאֶה עַצְמוֹ כְּמוֹ מֵת בִּפְנֵי הַזְּזִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁמְּפַזֵּד מֵהֶם, וְכַאֲשֶׁר מִתְקָרְבִים אֵלָיו וְזוֹשְׁבִים לֶאֱכֹל וְלַהֲרֹג אוֹתוֹ, רוֹאִים אוֹתוֹ שֶׁנּוֹפֵל וּמֵת, וְזוֹשְׁבִים שֶׁהוּא מֵת, וְאָז זוֹזְרִים לַאֲזוֹרֵיהֶם. וְעַל זֶה הִסְתַּלְקוּ שֶׁלֹּשׁ אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ שֶׁלֹּא יָדְעוּ בָּהֶם אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ.

וְעִם כָּל זֶה, בִּרְצוֹן הַלֵּב מְשִׁים עַצְמוֹ וּמוֹסֵר לוֹ נַפְשׁוֹ בְּאַהֲבָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹשֵׁב עָלָיו כְּאִלּוּ נִטַּל נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זְזָטָאִים שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם שֶׁלֹּא מִתְכַּפְּרִים אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמָתוֹ מִפֶּנּוּ מִזֶּה הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כב) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן.

וְעַתָּה שֶׁנִּוְוַשְׁתָּ בַּעֲדוֹ, שֶׁנָּטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת נִשְׁמָתוֹ וְהוּא נָתַן לוֹ בִּרְצוֹנוֹ, וְאוֹתָהּ שָׁעָה עוֹמֶדֶת לְכַפָּרָה עַל כָּל זְזָטָאָיו וְהִשְׁלִים לְכָל הַצְּדָדִים וּלְאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְעִם כָּל זֶה עוֹלָה וְנִכְנֶסֶת בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת בְּזִזְבּוּךְ שֶׁל אַהֲבָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְהִיא מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לִטְעֹם כְּלוּם עַד שֶׁיֹּאכַל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וּמַה הוּא? תְּפִלָּה. וּתְפִלָּה שֶׁל אָדָם כְּגוֹן זֶה. בָּרִאשׁוֹנָה מַזְמִין לַצּוּרוֹת שֶׁזְּקוּקוֹת בַּכִּסֵּא עַל אֵלּוּ הַבְּרִיּוֹת שֶׁמִּתְפַּשְּׁטוֹת הָרוּזוֹת שֶׁלָּהֶם (יְסוֹד) בִּיזּוּד בְּזֶה הָעוֹלָם מֵהֶם, וְזֶה שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּזֻכְמָה וְגוֹ'.

שֶׁאֵיבָרִים שֶׁרְאוּיִים לְקָרְבָּן, רוּזַז שָׁלָהֶם מִתְפַּשֶּׁטֶת עֲלֵיהֶם אַרְבַּע צוּרוֹת וּמְזֻמֶּנֶת עַל בְּרִיּוֹת אֵלּוּ. וְזֶה שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים וְהָאוֹפַנִּים וְזִזֵיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְכָל אוֹתָם זְיָלוֹת אֲזוֹרִים שֶׁהֵם מִתְפַּשְּׁטִים מֵהֶם.

וּלְבַסּוֹף כֹּהֵן גָּדוֹל אוֹמֵר שֵׁם אֶזְדְּ קָדוֹשׁ, וְזֶה אַהֲבַת עוֹלָם אַהַבְתָּנוּ וְגוֹ'.

וְיִזּוּד גָּדוֹל מִיַּזְדִים, וְזֶה (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. וְאַזַּר כָּךְ הַלְוִיִּם הֵם מְעוֹרְרִים לְנִגּוּן, וְזֶהוּ (דברים יא) וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ וְגוֹ׳. זֶה נִגּוּן הַלְוִיִּם כְּדֵי לְעוֹרֵר צַד אֶחָד. וְאַזַּר יִשְׂרָאֵל, זֶה אֱמֶת וַיַּצִּיב, יִשְׂרָאֵל סָבָא שֶׁעוֹמֵד עַל הַקְּרָבָּן. זוֹ הִיא מַדְרֵגוֹת עֶלְיוֹנוֹת פְּנִימִיּוֹת, וְהַכֹּל עוֹמֵד עַל הַשַּׁלְוָן.

אֲבָל אֵין רְשׁוּת לְאֶחָד מֵהֶם לְהוֹשִׁיט יָדוֹ וְלֶאֱכֹל מִן הַקָּרְבָּן עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן יֹאכַל, וְהֵם שָׁלֹשׁ רֹאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ אַזָּרוֹנוֹת. כֵּיוָן שֶׁהוּא אוֹכֵל, נוֹתֵן רְשׁוּת לְאַרְבַּע צוּרוֹת וּלְכָל אֵלּוּ הַצְּדָדִים שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ, לֶאֱכֹל.

אָז אָדָם שֶׁהוּא צוּרָה שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַשְּׁאָר, יוֹרֵד וְנוֹפֵל עַל פָּנָיו וּמוֹסֵר רוּחוֹ וְעַצְמוֹ לְגַבֵּי אָדָם שֶׁזְּקוּק עַל אֵלּוּ הַצּוּרוֹת וּלְעוֹרֵר לוֹ עָלָיו כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וְזֶה אֵלֶיךָ ה׳ נַפְשִׁי אֶשָּׂא. שָׁלֹשׁ צוּרוֹת אַזָּרוֹת, וְכָל אֵלּוּ שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מֵהֶם – תְּהִלָּה לְדָוִד, וְזֶה יַבִּיעוּ יְרֵנּוּ יאמְרוּ יְדַבְּרוּ – כֻּלָּם אוֹכְלִים וְנֶהֱנִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּרָאוּי לוֹ.

מִכָּאן וְאֵילָךְ יאמַר אָדָם צָרַת לִבּוֹ, (תהלים כ) יַעַנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה. צָרָה עַל הַמְּעֻבֶּרֶת שֶׁיּוֹשֶׁבֶת עַל הַמַּשְׁבֵּר, וּמִתְהַפֶּכֶת כֻּלָּם לִהְיוֹת סָנֵגוֹרִים עַל הָאָדָם. וְשָׁלֹשׁ פָּסִיעוֹת שֶׁעוֹשֶׂה, הַכַּוָּנָה בָּהֶן לְמִיכָאֵ״ל וְגַבְרִיאֵ״ל רְפָאֵ״ל שֶׁיָּצָא מִשָּׁלֹשׁ מַזָּגוֹת שְׁכִינָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קמד) אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה׳ אֱלֹהָיו. (ע״כ מהה״שמטות)

אָז אוֹתָהּ רוּחַ קְדוֹשָׁה עוֹלָה לְמַעְלָה, וּמְעִידָה עָלָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְאָז מְצַוֶּה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לִכְתֹּב לְפָנָיו אֶת כָּל אוֹתָם בְּנֵי הֵיכָלוֹ, כָּל אֵלּוּ הַנּוֹדָעִים לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי ה׳ וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ. מַה זֶּה וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לה) (וְזֹשֶׁב הָאֲפֻדָּה) וְזֹשְׁבֵי מַזָּשָׁבוֹת, אוֹתָם שֶׁעוֹשִׂים לִשְׁמוֹ אֲמָנוּת בַּכֹּל. אֲמָנוּת הַתְּפִלִּין – בְּבָתֵּיהֶן, בִּרְצוּעוֹתֵיהֶן וּכְתִיבָתָן. אֲמָנוּת הַצִּיצִית – בְּזִוּוּטֵיהֶן בְּזִוּוּט הַתְּכֵלֶת. אֲמָנוּת הַמְּזוּזָה. וְאֵלֶּה הֵם וּזֹשְׁבֵי שְׁמוֹ, וְכָתוּב (שם) וְזֹשְׁבֵי מַזָּשָׁבוֹת.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבֵּחַ בּוֹ וּמַכְרִיז עָלָיו בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: רְאוּ אֵיזוֹ בְּרִיָּה בָּרָאתִי בְּעוֹלָמִי! וּמִי שֶׁיִּכָּנֵס לְפָנָיו לְבֵית הַכְּנֶסֶת, כְּשֶׁיּוֹצֵא מֵהַשַּׁעַר שֶׁלּוֹ וְאֵין תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וְצִיצִית בִּלְבוּשׁוֹ, וְאוֹמֵר (תהלים ה) אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶת הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: אַיֵּה הוּא מוֹרָאִי? הֲרֵי מֵעִיד עֲדוּת שֶׁקָּר!

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַשְׁרֵי זָכְלְכוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁכָּאן אָמַר אֱלֹהֵינוּ (אֱלֹהֶיךָ). שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מֹשֶׁה נֶאֱוַז בְּדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה עַל שְׁאָר הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים. וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִלְמָלֵא הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי אָדָם דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁהַרֵי אֵין שׁוּם דָּבָר אוֹ אוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בָּהּ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים וְנִכְבָּדִים.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (שמות יט) מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. וְשָׁנִינוּ, מַה זֶּה בְקוֹל? בְּקוֹלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. וְיָפֶה הוּא. דַּיְקָא בְּקוֹלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, בְּאוֹתוֹ קוֹל שֶׁהוּא אָזוּז בּוֹ עַל כָּל שְׁאָר הַנְּבִיאִים. (מִשָּׁם מֹשֶׁה נָזוּן עַל כֻּלָּם) וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא נֶאֱזָז עַל כֻּלָּם בְּאוֹתוֹ קוֹל, דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה, הָיָה אוֹמֵר לְיִשְׂרָאֵל: ה' אֱלֹהֶיךָ. הִיא דַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת שְׁכִינָה, שֶׁשּׁוֹרָה בְּתוֹכָם. אַשְׁרֵי זָכְלְכוֹ.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שָׁנִינוּ, קְלָלוֹת שֶׁבְּתוֹרַת כֹּהֲנִים – מֹשֶׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲמָרָן, וְשֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה – מֹשֶׁה מִפִּי עַצְמוֹ אֲמָרָן. מַה זֶּה מִפִּי עַצְמוֹ? וְכִי תַעֲלֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁאֲפִלּוּ אוֹתוֹ קְטַנָּה בַּתּוֹרָה אָמַר אוֹתָהּ מֹשֶׁה מֵעַצְמוֹ?!

אֶלָּא יָפֶה הוּא, וַהֲרֵי הִתְעוֹרַרְנוּ. לֹא שָׁנִינוּ מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא מִפִּי עַצְמוֹ, וּמַהוּ? אוֹתוֹ קוֹל שֶׁהוּא אָזוּז בּוֹ. וְעַל זֶה, הַלָּלוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה, וְהַלָּלוּ מִפִּי עַצְמוֹ, מִפִּי אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּקְשַׁר בָּהּ עַל שְׁאָר נְבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים. וְעַל זֶה בְּכָל מָקוֹם אֱלֹהֶיךָ, וְכָאן אֱלֹהֵינוּ.

בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָהֶם לִבְנֵי אָדָם לִשְׁמֹר דַּרְכֵיהֶם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנָם וְיִזְכּוּ לִזְוֵי הָעוֹלָמִים. תַּזוּת כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ יֵשׁ מָדוֹרִים עֶלְיוֹנִים, וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁל הַכִּסֵּא נִקְשֶׁרֶת מְזוּזָה לְהִנָּצֵל מִכַּמָּה בַּעֲלֵי דִינִים

שֶׁעֲתִידִים לְהִתְעוֹרֵר בָּהֶם בִּבְנֵי הָאָדָם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. כְּמוֹ זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, וְנָתַן לָהֶם מִצְוֹות הַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בָהּ, וְיִנָּצְלוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה מִכַּמָּה בַּעֲלֵי דִינִים וּמִכַּמָּה מְקַטְרְגִים שֶׁמְּזַדַּמְּנִים לִבְנֵי אָדָם בְּכָל יוֹם.

רַבִּי זְוִיָּא אָמַר, זֶה מִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּשְׁמֹר דְּרָכָיו, לֹא יַעֲבֹר עַל מַיִם שֶׁשָּׁפְכוּ לְפָנֵי הַפֶּתַח, כִּי שָׁם שׁוֹרֶה שֵׁד אֶזֶד, וְהוּא בֵּין שְׁנֵי מַשְׁקוֹפֵי הַפֶּתַח, וּפָנָיו כְּנֶגֶד הַפֶּתַח, וּמִסְתַּכֵּל עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹשִׂים בַּבַּיִת, וְלֹא צָרִיךְ לָאָדָם לִשְׁפֹּךְ מַיִם בֵּין בְּנֵי שְׁעָרִים. רַבִּי יְצְחָק אָמַר, אֵין לָנוּ עֵסֶק בְּמַיִם צְלוּלִים, וְהוּא שֶׁלֹּא יִשְׁפֹּךְ אוֹתָם בְּדֶרֶךְ קָלוֹן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַזִּיק. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁיְּזַזְיֵר רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד הַבַּיִת, וּבְכָל מַה שֶּׁמִּסְתַּכֵּל – מִתְקַלֵּל.

יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה שַׁמָּשִׁים כְּמִנְיַן יְמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם יוֹצְאִים עִם הָאָדָם כְּשֶׁיּוֹצֵא מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל זֶה רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמֹר אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהִתְקִין שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ הִיא שֵׁם קָדוֹשׁ אֶזֶד, וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה מִשְׁתַּדֵּל בִּשְׁמוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, צָרִיךְ אָדָם לִרְשֹׁם בְּפֶתַח בֵּיתוֹ שֵׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא אֱמוּנַת הַכֹּל. שֶׁהֲרֵי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא, לֹא נִמְצָאִים שָׁם מִינִים רָעִים, וְלֹא יְכוֹלִים לְקַטְרֵג לָאָדָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְגוֹ'.

(מְזוּזָה נִקְרֵאת) מָקוֹם שֶׁפֶּתַח הַבַּיִת שׁוֹרֶה, כְּדַגְמָא שֶׁלְּמַעְלָה, מָקוֹם שֶׁפֶּתַח הַבַּיִת הָעֶלְיוֹן שׁוֹרֶה נִקְרָא מְזוּזָה, שֶׁהוּא תִּקּוּן הַבַּיִת וּפֶתַח הַבַּיִת. מֵאוֹתָהּ מְזוּזָה בּוֹרְזִים בַּעֲלֵי שְׁמִירַת הַזִּזְקִים. בַּעֲלֵי הַדִּינִים לֹא נִמְצָאִים לְפָנֶיהָ. וּכְנֶגֶד זֶה לְמַטָּה, כְּשֶׁאָדָם מַתְקִין מְזוּזָה לַבַּיִת וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה רָשׁוּם בְּאוֹתִיּוֹתָיו, הָאָדָם הַזֶּה מִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹת רִבּוֹנוֹ, וְלֹא קְרֵבִים לְפֶתַח בֵּיתוֹ מִינִים רָעִים וְלֹא נִמְצָאִים שָׁם.

רַבִּי אַבָּא הָיָה בָּא מִלְּרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, פָּגַע בּוֹ רַבִּי יְצְחָק, אָמַר לוֹ,

מֵאַיִן בָּאתָ בַּעַל הָאוֹר? אִישׁ שֶׁנִּדְבָּק בְּאֵשׁ אוֹכֶלֶת כָּל יוֹם, הֲרֵי הָאוֹר שׁוֹרֶה עָמוֹ. אָמַר לוֹ, שָׁנִינוּ שֶׁזִּיווּב עַל הָאָדָם לְקַבֵּל פָּנֵי שְׁכִינָה בְּכָל רֹאשׁ וְזֶדֶשׁ וְשַׁבָּתוֹת, וּמִיהוּ? רַבּוֹ. כָּל שֶׁכֵּן מְנוֹרָה הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם רוֹצִים לְקַבֵּל פָּנָיו. אָמַר רַבִּי יְצִזְּקִ, אֲזַזֹּר עִמְּךָ וַאֲקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, וְאָטְעַם מֵאוֹתָם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁטָּעַמְתָּ לְפָנָיו.

פָּתַזּ רַבִּי אַבָּא וְאָמַר, (שם קכג) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי אֶת עֵינַי הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם. שִׁיר זֶה לֹא כָּתוּב מִי אָמְרוֹ. אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא סָתוּם, רוּזַּ הַקֹּדֶשׁ אָמְרָה עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת. הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם?! הַיּוֹשֵׁב צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב! מַה זֶּה הַיּשְׁבִי?

אֶלָּא בְּאַרְנוּ, מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מֵעֹמֶק הַכֹּל לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם קל) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה'. וְיו"ד זוֹ הִיא יִתְרָה, עֹמֶק הַכֹּל הִיא, וּבָזֶה צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ, לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, לְהָזִין מִמֶּנּוּ אֶת הַכֹּל. וְעַל זֶה הַיּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם, בַּשָּׁמַיִם מַמָּשׁ. שֶׁכְּשֶׁאוֹתָן בְּרָכוֹת שׁוֹפְעוֹת וְנִמְשָׁכוֹת מֵאוֹתוֹ מָקוֹם עֹמֶק הַכֹּל, וּמִתְיַשְּׁבִים בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, אָז בְּרָכוֹת נִמְצָאוֹת בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּזּוּתוֹנִים.

כְּעֵינֵי עֲבָדִים אֶל יַד אֲדוֹנֵיהֶם, מַה זֶּה כְּעֵינֵי עֲבָדִים? אֵלּוּ אוֹתָם שְׁאָר גְּדוֹלֵי הָעַמִּים שֶׁלֹּא נוֹזְנִים אֶלָּא מִשְּׁיָרֵי (גוף) נוּף הָאִילָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִדְבָּקִים בּוֹ. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל לוֹקְזִים בְּרָכוֹת מֵאוֹתוֹ מָקוֹם, כֻּלָּם מִתְבָּרְכִים מִיִּשְׂרָאֵל.

כְּעֵינֵי שִׁפְזָה אֶל יַד גְּבִרְתָּהּ – זוֹהִי הַשִּׁפְזָה שֶׁבְּאַרְנוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרַג אֶת הַכּזַּ שֶׁלָּהּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁהֲרֵי אֵין כּזַּ שֶׁלָּהּ אֶלָּא רַק כְּשֶׁשּׁוֹפַעַ מִתַּמְצִית שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת גְּבִרְתָּהּ, וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי ל) תַּזַת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ. אֵיזוֹ אָרֶץ? זוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. תַּזַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ – אֵלֶּה אוֹתָם עֲבָדִים שֶׁאָמַרְנוּ, כְּשֶׁנִּתָּן הַשִּׁלְטוֹן לְאֶזְזָד מֵהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים. שִׁפְזָה כִּי

תִּירַשׁ גְּבִרְתָּה (מִי הִיא) – זוֹהִי שְׁפָוָזָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, מִצַּד הַשְּׁפָוָזָה הַזּוֹ יוֹצְאִים כַּמָּה שׁוֹמְרֵי זוֹק בַּעֲלֵי דִינִים, מְקַטְרְגִים כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל שְׁמִירָה כְּאָב שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמוֹר אֶת בְּנוֹ מֵהַכֹּל. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, כַּמָּה מְקַטְרְגִים מְזַמְּנִים כְּנֶגְדְּכֶם, הִשְׁתַּדְּלוּ בַּעֲבוֹדָתִי, וַאֲנִי אֶשְׁמֹר אֶתְכֶם מִבַּזּוּין, וְאַתֶּם תִּהְיוּ זְמִינִים בְּבָתֵּיהֶם בְּפָנִים וְיוֹשְׁנִים בְּמִטּוֹתֵיכֶם, וַאֲנִי אֶשְׁמֹר אֶתְכֶם מִבַּזּוּין וְסִבִּיב מִטּוֹתֵיכֶם.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָם מִינִים רָעִים קְרֵבִים לְפָתְזוֹ שֶׁל הָאָדָם, זוֹקְפִים רֹאשׁ וּמִסְתַּכְּלִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּרְאָה בַּזּוּין, שֶׁהוּא שַׁדַּי, שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו. שֵׁם זֶה שׁוֹלֵט עַל כֻּלָּם, מִמֶּנּוּ הֵם פּוֹזְדִים וּבוֹרְזִים, וְלֹא קְרֵבִים לְפָתַזוֹ הָאָדָם.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְזָק, אִם כָּךְ, שֶׁיִּרְשֹׁם הָאָדָם שֵׁם זֶה בְּפָתַזוֹ הַבַּיִת וְלֹא יוֹתֵר. לָמָּה כָּל הַפָּרָשָׁה? אָמַר לוֹ, יָפֶה הוּא, שֶׁהֲרֵי שֵׁם זֶה לֹא מִתְעַטֵּר אֶלָּא בְּאוֹתָן אוֹתִיּוֹת כֻּלָּן, רְשׁוּמוֹת בְּרֹשֶׁם הַמֶּלֶךְ, וּכְשֶׁנִּכְתֶּבֶת כָּל הַפָּרָשָׁה, אָז שֵׁם זֶה מִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו, וְיוֹצֵא הַמֶּלֶךְ עִם כָּל זֵילוֹתָיו, כֻּלָּם רְשׁוּמִים בְּרֹשֶׁם הַמֶּלֶךְ, וְאָז פּוֹזְדִים מִמֶּנּוּ וּבוֹרְזִים מִפָּנָיו.

בֹּא וּרְאֵה, וְהָיָ"ה שֵׁם קָדוֹשׁ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְעַל זֶה שַׁדַּי נִרְשָׁם מִבַּזּוּין כְּנֶגֶד שֵׁם זֶה. וְהָיָ"ה מִבִּפְנִים, שַׁדַּ"י מִבַּזּוּין. שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם שָׁמוּר מִכָּל הַצְּדָדִים, מִבִּפְנִים וּמִבַּזּוּין. אָמַר רַבִּי אַבָּא, כַּמָּה זֵילוֹת קְדוֹשִׁים זְמִינִים בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמַּנִּיזִין אָדָם מְזוּזָה בַּשַּׁעַר שֶׁלּוֹ, כֻּלָּם מַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים: (תהלים קיוז) זֶה הַשַּׁעַר לַה' וְגוֹ'.

אַשְׁרֵי זִלְכָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אָז נוֹדָעִים יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם נִרְשָׁמוּ מִמֶּנּוּ. נִרְשָׁמוּ בְּגוּפָם בְּרֹשֶׁם קָדוֹשׁ, נִרְשָׁמוּ בִּלְבוּשָׁם בְּעִטּוּפָם שֶׁל מִצְוָה, נִרְשָׁמוּ בְּרָאשֵׁיהֶם בְּבָתֵּי הַתְּפִלִּין בְּשֵׁם רִבּוֹנָם, נִרְשָׁמוּ בִּידֵיהֶם בִּרְצוּעוֹת הַקְּדֻשָּׁה, נִרְשָׁמוּ בְּנַעֲלֵיהֶם בְּנַעֲלֵי מִצְוָה, נִרְשָׁמוּ בַּזּוּין

בִּזְרִיעָה בִּקְצִירָה, נִרְשְׁמוּ בְּבָתֵּיהֶם בִּמְזוּזוֹת הַפָּתוּז. רְשׁוּמִים בַּכֹּל שֶׁהֵם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. אַשְׁרֵי זְכֻיָּתָם.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת וְגוֹ'? אֹתִי עָזְבוּ – זֶהוּ מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בְּאוֹת הָרִשָּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּבַמֶּה מְשַׁקֵּר בּוֹ? שֶׁמַּכְנִיסוֹ בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ב) וּבָעַל בַּת אֵל נֵכָר, שֶׁנִּקְרֵאת בֹּארוֹת נִשְׁבָּרִים. שֶׁהֲרֵי עַמִּים עוֹבְדֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת נִקְרְאוּ בּוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים.

וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת בְּאֵר מְקוֹר מַיִם חַיִּים, זוֹ הָרְשׁוּת הַקְּדוֹשָׁה, הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִקְרֵאת בְּאֵר נוֹבַעַת, שֶׁמַּיִם צְלוּלִים יוֹצְאִים וְנוֹזְלִים מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. (משלי ה) וְנוֹזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרְךָ. וְכָתוּב (שיר ד) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים. הַצַּד הָאַחֵר נִקְרָא בֹּארוֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ הַמָּיִם. (מַהוּ? אֶלָּא הַהוּא וְכוּ').

בֹּא וּרְאֵה, נָהָר שֶׁשּׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא מַשְׁקֶה לְכָל הַגָּן (וּמַרְוֶה לְכָל הַגָּן) וּמַרְוֶה לְכָל מָקוֹם וּמָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, עַד שֶׁמְּמַלֵּא (שֶׁמַּגִּיעַ) אוֹתוֹ מָקוֹם בַּגָּן, שֶׁנִּקְרָא בְּאֵר מַיִם חַיִּים. וּמִשָּׁם נוֹזְלִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים (עוֹלָמוֹת תַּזְזִתּוֹנִים), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וּמִשָּׁם יִפָּרֵד.

וְכָל אוֹתָם צְדָדִים שֶׁל צַד שְׂמאל לֹא מַשְׁקִים מֵאוֹתָהּ נְבִיעַת הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִצַּד שְׂאָר הָעַמִּים, וְנִקְרְאוּ בֹּארוֹת נִשְׁבָּרִים. וּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בַּשֵּׁם (בָּרְשָׁם) הַקָּדוֹשׁ בְּאוֹתוֹ צַד, נִדְבָּק בְּבֹארוֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ הַמָּיִם, וְלֹא נִכְנָסִים לְשָׁם. וְאוֹתוֹ שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹר אוֹתוֹ, זוֹכֶה לִהְיוֹת מַשְׁקֶה מֵאוֹתוֹ מַבּוּעַ שֶׁל הַגַּזֵּל (בָּעוֹלָם הַזֶּה) בָּעוֹלָם הַבָּא, וְזוֹכֶה שֶׁתִּתְמַלֵּא אוֹתָהּ בְּאֵר עֶלְיוֹנָה לְהַשְׁפִּיעַ בְּרָכוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. עַל זֶה כָּתוּב, (ישעיה נח) וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו.

אוֹי לְמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בָּרְשָׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרֵי מְשַׁקֵּר בַּשֵּׁם הָעֶלְיוֹן, וְלֹא עוֹד,

אֶלָּא שֶׁגּוֹרֵם לַבְּאֵר הַזֹּאת שֶׁלֹּא תִּתְבָּרֵךְ, וְקוֹרְאִים עָלָיו (דברים כב) כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל דַּוְקָא. וּבֵאֲרוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּמְקוֹמוֹ, מִי שֶׁשָּׂם עֲלִילוֹת דְּבָרִים עַל אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה וּמוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רַע – כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיא לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל סְתָם.

וְהָלַךְ זֶה, כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי זֵיָיא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּתוּלָה יָרְשָׁה שֶׁבַע בְּרָכוֹת, שֶׁמִּתְבָּרֶכֶת בְּשֶׁבַע, מִשּׁוּם שֶׁבְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל יָרְשָׁה שֶׁבַע בְּרָכוֹת, וְעַל זֶה נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע.

וְאִשָּׁה אַזֶּרֶת, מִי הַבְּרָכוֹת שֶׁלָּהּ? בְּרִכַת בֹּעַז וְרוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (רות ד) וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר וְהַזְּקֵנִים עֵדִים יִתֵּן ה' אֶת וְגוֹ'. שֶׁוַּדַּאי בְּתוּלָה מִתְבָּרֶכֶת בְּשֶׁבַע, וְלֹא אִשָּׁה אַזֶּרֶת בְּסוֹד זֶה. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְשָׁדָה אָזָד, רָאוּ אִילָנוֹת וְיָשְׁבוּ תַּזְוִתֵיהֶם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי צַוּוּת שֶׁל דִּבְרֵי תוֹרָה. נֵשֵׁב.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כז) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְגוֹ'. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, מַה זֶּה בַּיּוֹם הַהוּא? אֶלָּא אוֹתוֹ יוֹם הַיָּדוּעַ לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד) וְהָיָה יוֹם אֶזָד הוּא יְוָדַע לַה'. עוֹד בַּיּוֹם הַהוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל לח) בַּיּוֹם בֹּא גּוֹג עַל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל.

יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל. מַה לָּנוּ בּוֹ אִם הוּא גָּדוֹל אוֹ קָטָן? אֶלָּא אוֹתוֹ הַשּׁוֹפָר הָעֶלְיוֹן שֶׁבּוֹ יוֹצְאִים הָעֲבָדִים לַזֵּרוּת תָּמִיד, וְזֶהוּ הַיּוֹבֵל, שֶׁהַיּוֹבֵל עֶלְיוֹן וְגָדוֹל הוּא. וּכְשֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר, כָּל הַזֵּרוּת שֶׁל הָעוֹלָמוֹת מִתְעוֹרְרִים בּוֹ, וְהַהוּא נִקְרָא שׁוֹפָר גָּדוֹל.

וּבָאוּ הָאֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר. הָאֲבוּדִים צָרִיךְ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב?, אוֹ הַנֶּאֱבָדִים. מַה זֶּה הָאֹבְדִים? הָאוֹבְדִים מַמָּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בְּאֶרֶץ אַזֶּרֶת, וּמִי שֶׁשָּׁרוּי בְּאֶרֶץ אַזֶּרֶת יוֹנֵק מֵרְשׁוּת אַזֶּרֶת, וּכְאִלּוּ לֹא שָׁרוּי בָּאֱמוּנָה, מִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָאִים אוֹבְדִים. הֵם אוֹבְדִים בְּכָל הַצְּדָדִים, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הֵם צַדִּיקִים, צַדִּיקִים תָּמִיד בַּכֹּל, צַדִּיקִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

השלמה מההשמטות מזוזלק א' סימן כ"ב

וְשַׁזְזוּטוּ הַפָּסַזז. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִבָּעְשׁוֹר לַזְזָדֵשׁ קְזזוּ יִרְאָתָם שֶׁל מִצְרַיִם וְתִפָּסוּ אוֹתוֹ, וְיִהְיֶה אָסוּר וְתָפוּס שִׁלְשָׁה יָמִים, וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ לְדִין וְתִתְכַּנְּסוּ עָלָיו לְהָרְגוֹ, וְיִרְאוּ אוֹתוֹ הַמִּצְרִים אֵיךְ אַתֶּם עוֹשִׂים בּוֹ דִּין, וְזֶה קָשֶׁה לָהֶם מִכָּל הַמַּכּוֹת שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵלּוּ הַדִּינִים שֶׁעָשׂוּ בֵּאלֹהֵיהֶם. וְאַזָּר כָּךְ דָּנִים אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (שמות יב) אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בְּתֵאָבוֹן שֶׁל פַּזָּז אָכְלוּ אוֹתוֹ, אֶלָּא תְּתַקְּנוּ אוֹתוֹ צָלִי וְלֹא מְבֻשָּׁל. שֶׁאִם הָיָה מְבֻשָּׁל, יְהֵא מַסְתָּר וְלֹא יִרְאוּ אוֹתוֹ. אֶלָּא תַּקְּנוּ אוֹתוֹ צָלוּי בָּאֵשׁ, שֶׁרֵיזוּז נוֹזֵךְ. וְעוֹד, רֹאשׁוֹ עָלָיו, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁזַּזָּה אוֹ דָּבָר אַזָּר הִיא. וְעוֹד, עֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ, אֶלָּא שֶׁיִּרְאוּ עַצְמוֹתָיו מֻשְׁלָכִים בַּשּׁוּק וְלֹא יִהְיוּ יְכוֹלִים לְהַצִּיל אוֹתוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב (במדבר לג) וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה ה' שְׁפָטִים.

אוֹתוֹ רִאשׁוֹן שֶׁנִּמְצָא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּמַאֲרִיךְ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אַשְׁרֵי זֶלְקוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּמַדְרֵגָה שֶׁל צַדִּיק עִם הַשְּׁכִינָה, וְזֶהוּ סוֹד (משלי זז) וּמְשַׁזְזֵרֵי יִמְצָאֲנֻנִי. זֶה עוֹלֶה בְּמַדְרֵגָה רִאשׁוֹנָה. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְלֹא מוֹצֵא שָׁם עֲשָׂרָה – מִיָּד כּוֹעֵס. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁלַח לְכָל מַלְכֵי (אנשי) הַמְּדִינָה שֶׁיִּמְצְאוּ עִמּוֹ בְּיוֹם פָּלוֹנִי בְּמָקוֹם פָּלוֹנִי. עַד שֶׁהָיוּ מְכִינִים עַצְמָם אֵלּוּ בְּנֵי הָעִיר, הִקְדִּים אָזָד וּבָא לְאוֹתוֹ מָקוֹם. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ בָּא הַמֶּלֶךְ וּמָצָא לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁהִקְדִּים שָׁם. אָמַר לוֹ, בְּנֵי עִיר פָּלוֹנִית הֵיכָן הֵם? אָמַר לוֹ, אֲדוֹנִי, אֲנִי הִקְדַּמְתִּי מֵהֶם וְהִנֵּה הֵם בָּאִים אַזָּרֵי לְצַוּוּי הַמֶּלֶךְ. אָז טוֹב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְיוֹשֵׁב שָׁם עִמּוֹ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ וְנַעֲשָׂה אָהוּב שֶׁל הַמֶּלֶךְ. בֵּין כָּךְ בָּאוּ כָּל הָעָם וְהִתְפַּיֵּס עִמָּהֶם.

אֲבָל אִם בְּנֵי הָעִיר לֹא בָּאִים וְאָזָד לֹא מַקְדִּים וּמְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לְהַרָאוֹת בִּשְׁבִילָם, מִיָּד כּוֹעֵס הַמֶּלֶךְ. מַה כָּתוּב? (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ. וּמִי שֶׁמְּדַבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת – אוֹי לוֹ שֶׁמַּרְאֶה פָּרוּד! אוֹי לוֹ שֶׁגּוֹרֵעַ

מֵהָאֻמּוֹת: אוֹי לוֹ שֶׁאֵין לוֹ זֻלָּתוֹ בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמַּרְאֶה שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ וְלֹא נִמְצָא שָׁם, וּמַנְהִיג קָלוֹן בַּגְּבוּרָה הָעֶלְיוֹנָה. כָּל הַצְּבָעִים טוֹבִים בַּזֻּלּוֹם זוּז מִתְּכֻלֶּת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כִּסֵּא לָדוֹן דִּינִים שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת, וַהֲרֵי מַדְרֵגָה אַוֵּזֶת הִיא. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדִים בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, אָז הוּא צָבַע תְּכֵלֶת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וּבְשָׁעָה שֶׁרוֹאֶה אָדָם לְזֶה הַצֶּבַע, נִזְכָּר אָדָם לַעֲשׂוֹת מִצְוַת אֲדוֹנוֹ, כְּגוֹן הַנָּזָשׁ שֶׁהָיוּ רוֹאִים אוֹתוֹ וְהָיוּ יְרֵאִים מִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹמְרִים עַצְמָם, וּבְאוֹתָהּ יִרְאָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָה עֲלֵיהֶם מַיִם וּמִתְכַּסִּים. מִי גָּרַם לָהֶם? אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ, אוֹתָהּ רְצוּעָה שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בָּהּ. אַף כָּךְ הַתְּכֵלֶת – וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה׳. מֵאוֹתָהּ יִרְאָה שֶׁלּוֹ:

דָּבָר אַוֵּזר וּבָאוּ הָאוֹבְדִים, מִי הֵם? אֵלּוּ הַצַּדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאִים אוֹבְדִים. מִנַּיִן לָנוּ? כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ט) עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ. לֹא כָתוּב אֲבוּדָה אוֹ נֶאֱבֶדֶת, אֶלָּא אָבְדָה הָאָרֶץ, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. הַצַּדִּיק, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבָד. לֹא כָתוּב אָבוּד אוֹ נֶאֱבָד, אֶלָּא אָבָד, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, וּבָאוּ, מֵאַיְזֶה מָקוֹם בָּאִים הָאוֹבְדִים הַלָּלוּ? אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מִן הַגָּלוּת. וְהַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קכו) בְּשׁוּב ה׳ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן, כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּב לִמְקוֹמוֹ וְיָבֹא לְהִתְזַוֵּג עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן, וּבָאוּ הָאוֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר, וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַה׳ בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלָם. מַה זֶּה אוֹמֵר? אֶלָּא הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, כִּבְיָכוֹל לֹא יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת אֶלָּא עִם הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, וְאוֹתָם נִדָּחִים הִשְׁתַּחֲוּוּ לַה׳.

עוֹד אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב (שם קכא) ה׳ יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. יִשְׁמָר צֵאתְךָ בָּרוּר, אֶלָּא וּבוֹאֶךָ מַה זֶּה אוֹמֵר? שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁנִּכְנָס לְבֵיתוֹ אֵינוֹ פָּוֹזֵד. אֶלָּא הָאָדָם הַזֶּה שֶׁשָּׁם רֹאשׁ קָדוֹשׁ לְבֵיתוֹ בַּדְּבָרִים שֶׁל הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן, זֶה נִשְׁמָר מֵהַכֹּל. וּכְשֶׁיּוֹצֵא הַהוּא שֶׁמְּדוֹרוֹ לְשַׁעַר בֵּיתוֹ, זוֹקֵף וְרוֹאֶה

אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּמְעַיֵּן (נָעוּץ) בְּפָתְזוֹז. כְּשֶׁיּוֹצֵא הָאָדָם, הוּא מְלַוֶּה אוֹתוֹ וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ. כְּשֶׁנִּכְנָס לְבֵיתוֹ הוּא מַכְרִיז לְפָנָיו: הִזָּהֲרוּ בַּדִּיוּקָן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ! וְכָל זֶה מִשּׁוּם אוֹתוֹ הָרֹשֶׁם שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּרְשָׁם בַּשַּׁעַר שֶׁלּוֹ.

וְלֹא דַי לוֹ לָאָדָם שֶׁנִּשְׁמָר בְּבֵיתוֹ, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ כְּשֶׁנִּכְנָס וּכְשֶׁיּוֹצֵא, שֶׁכָּתוּב ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה, הָרוּוַח הָרָעָה הַזּוֹ שֶׁשְּׁרוּיָה בֵּין הַשְּׁעָרִים, אוֹי לוֹ לָאָדָם שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ וְלֹא רוֹשֵׁם עַל פָּתְזוֹז בֵּיתוֹ אֶת הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁיִּמָּצֵא עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה שַׁמָּשִׁים רָעִים שֶׁמְּקַטְרְגִים, כָּל אֶחָד מְשַׁמֵּשׁ בְּיוֹמוֹ, וְכֻלָּם נִמְצָאִים עִמּוֹ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה וּמְקַטְרְגִים עָלָיו לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְכֻלָּם נִמְצָאִים עִמּוֹ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. בַּיּוֹם לְקַטְרֵג לוֹ, בַּלַּיְלָה לְצַעֵר אוֹתוֹ בַּחֲלוֹמוֹ.

כְּשֶׁיּוֹצֵא לְקַטְרֵג עָלָיו, כְּשֶׁנִּכְנָס, שָׂמִים יְדֵיהֶם עַל כִּתְפּוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ: אוֹי לוֹ לְפָלוֹנִי שֶׁיָּצָא מֵרְשׁוּת אֲדוֹנוֹ! אוֹי לוֹ לְפָלוֹנִי בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא! מִשּׁוּם כָּךְ צְרִיכִים בְּנֵי הָאֱמוּנָה לִהְיוֹת רְשׁוּמִים בַּכֹּל, לִהְיוֹת רְשׁוּמִים בָּרֹשֶׁם שֶׁל רִבּוֹנָם, שֶׁיְּזַדַּעְזְעוּ מֵהֶם כָּל הַצְּדָדִים הַמִּינִים הָרָעִים, שֶׁיִּהְיוּ שְׁמוּרִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ וְגוֹ'.

וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ. רַבִּי יוֹסֵי פָּתְזוֹז, (שם נב) וְעַתָּה מַה לִּי פֹּה נְאֻם ה' כִּי לֻקַּח עַמִּי חִנָּם וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁחָטְאוּ לְהַסְתַּלֵּק מִבֵּינֵיהֶם וְהִתְפַּזְּרוּ בֵּין הָעַמִּים, הוּא תּוֹבֵעַ אֶת עֶלְבּוֹנָם.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים בְּאַרְצָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּגַנּוֹ וּמִתְקָרֵב לְיִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹמֵעַ קוֹלָם וּמִשְׁתַּבֵּחַ בָּהֶם.

כֵּיוָן שֶׁגָּרְמוּ חֲטָאֵיהֶם וְהָגְלוּ יִשְׂרָאֵל מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא לֹא נִכְנָס לְגַנּוֹ וְלֹא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהוּא צוֹוֵחַ וְאוֹמֵר, וְעַתָּה מַה לִּי פֹּה נְאֻם ה'? וְכָתוּב שָׁם, (תהלים קלב) פֹּה אֵשֵׁב כִּי אִוִּיתִיהָ. כִּי לַקָּוז עַמִּי וְזִנָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נב) וְזִנָּם נִמְכַּרְתֶּם.

וּמֵאוֹתוֹ יוֹם שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם לֹא נִמְצֵאת שְׁמִזָּה לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נ) אַלְבִּישׁ שָׁמַיִם קַדְרוּת וְשַׂק אָשִׂים כְּסוּתָם. וְכָל זֶה מִשּׁוּם אַהֲבָתָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר ה'. (וְעַל זֶה) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ. וְאָהַבְתָּ, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְהִתְקַשֵּׁר עִמּוֹ בְּאַהֲבָה עֶלְיוֹנָה. שֶׁכָּל עֲבוֹדָה שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲבֹד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁיַּעֲבֹד בְּאַהֲבָה, שֶׁאֵין לְךָ עֲבוֹדָה כְּמוֹ אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁעֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה כָּאן נִכְלְלוּ, וַהֲרֵי פָּרָשׁוּהָ הַזְּבֵרִים.

בֹּא וּרְאֵה, אֵין לְךָ דָּבָר בַּזְּבִיבוּת לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ כָּרָאוּי. וּמַה הוּא? כַּכָּתוּב בְּכָל לְבָבְךָ. בְּכָל, מַה זֶּה אוֹמֵר? הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב בִּלְבָבְךָ, בְּנַפְשְׁךָ, בִּמְאֹדֶךָ. מַהוּ בְּכָל לְבָבְךָ? אֶלָּא לְהַכְלִיל שְׁנֵי לְבָבוֹת, אֶזֶד טוֹב וְאֶזֶד רַע. בְּכָל נַפְשְׁךָ, אֶזֶד טוֹב וְאֶזֶד רַע. בְּכָל מְאֹדֶךָ, זֶה לֹא בָּא לִדְרָשָׁה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַאֲפִלּוּ זֶה הוּא לִדְרָשָׁה. מָה הַטַּעַם? בֵּין שֶׁנָּפַל לוֹ מָמוֹן מִירֻשָּׁה, אוֹ מִצַּד אַזֶּר, אוֹ בֵּין שֶׁהוּא הִרְוִיחַ אוֹתוֹ, וְעַל זֶה כָּתוּב בְּכָל מְאֹדֶךָ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, זָזֶרְנוּ לַפָּסוּק שֶׁל וְאָהַבְתָּ. מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִתְעַטֵּר בְּזֶסֶד מִכָּל הַצְּדָדִים וְעוֹשֶׂה זֶסֶד עִם הַכֹּל, וְלֹא זֶס עַל גּוּפוֹ וְעַל מָמוֹנוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? מֵאַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁהֲרֵי לֹא זֶס בְּאַהֲבַת רִבּוֹנוֹ עַל לִבּוֹ (שֶׁהוּא יִצְרוֹ) וְעַל נַפְשׁוֹ וְעַל מָמוֹנוֹ.

עַל לִבּוֹ לֹא הִשְׁגִּיזַ, עַל רְצוֹנוֹ, מִשּׁוּם אַהֲבַת רִבּוֹנוֹ. עַל נַפְשׁוֹ – שֶׁלֹּא זֶס עַל בְּנוֹ וְעַל אִשְׁתּוֹ בִּשְׁבִיל אַהֲבַת רִבּוֹנוֹ. עַל מָמוֹנוֹ – שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּפָרָשַׁת דְּרָכִים וּמְתַקֵּן מְזוֹנוֹת לְכָל הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ הִתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה שֶׁל זֶסֶד,

כַּכָּתוּב (מיכה ז) וֶסֶד לְאַבְרָהָם. וּמִי שֶׁמִּתְקַשֵּׁר בְּאַהֲבַת רִבּוֹנוֹ זוֹכֶה לָזֶה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים בְּגָלָלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה. אַל תִּקְרֵי יְבָרְכוּכָה, אֶלָּא יְבָרְכוּ כ״ה. (שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה).

יוֹם אֶחָד הָיָה וַחֲלָשׁ רַבִּי יוֹסֵי, נִכְנְסוּ אֵלָיו רַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יִצְחָק, רָאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה נוֹפֵל עַל פָּנָיו וְיָשֵׁן. יָשְׁבוּ. כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, רָאוּ שֶׁפָּנָיו מְזֹעָזְעוֹת. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, דָּבָר זָדָשׁ רָאִיתָ? אָמַר לוֹ, וַדַּאי, שֶׁעַכְשָׁו עָלְתָה נַפְשִׁי, וְרָאִיתִי אֶת הַכָּבוֹד שֶׁל אוֹתָם שֶׁמָּסְרוּ עַצְמָם עַל קִדֻּשַּׁת רִבּוֹנָם, שֶׁהָיוּ נִכְנָסִים בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר נַהֲרוֹת אַפַּרְסְמוֹן טָהוֹר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמָּם, וְרָאִיתִי מַה שֶּׁלֹּא נִתְּנוּ לִי רְשׁוּת לוֹמַר. וְשֶׁאָלְתִּי אוֹתָם, אָמַרְתִּי שֶׁל מִי הַכָּבוֹד הַזֶּה? אָמְרוּ לִי, שֶׁל אוֹתָם שֶׁאָהֲבוּ אֶת רִבּוֹנָם בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. וּמִמַּה שֶּׁרָאִיתִי הוּאַרוּ נַפְשִׁי וְלִבִּי, וְעַל כֵּן פָּנַי מְזֹעָזְעוֹת.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבָּא, אַשְׁרֵי זָכְיָתְךָ, אֲבָל הַתּוֹרָה מְעִידָה עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְזַכֶּה לוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, הֲרֵי שָׁאֲלוּ הַמְזַבְּרִים, זֶה שֶׁכָּתוּב יַעֲשֶׂה, הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת תַּעֲשֶׂה!

אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר, אֲבָל סוֹד הַדָּבָר הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה׳ וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. וּפֵרוּשׁוֹ, נֹעַם ה׳, אוֹתוֹ שֶׁבָּא מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בּוֹ, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ נֹעַם יוֹצֵא מֵהָעַתִּיק. וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ, בַּהֵיכָל הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. אַף כָּאן, עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה – מִי? אוֹתוֹ הָעַתִּיק הַנִּסְתָּר שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי בּוֹ תָּלוּי. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא. אַשְׁרֵי זָכְיָתְכֶם שֶׁל אוֹתָם שֶׁבְּאַהֲבַת רִבּוֹנָם נִדְבָּקִים בָּהֶם, לְאֵלֶּה אֵין שִׁעוּר לְזָכְיָתְכֶם בָּעוֹלָם הַהוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כַּמָּה מְדוֹרִים עַל מְדוֹרִים יֵשׁ לַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַהוּא, וְהַמְּדוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל – אוֹתָם שֶׁנִּקְשְׁרָה בָּהֶם אַהֲבַת רִבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי מְדוֹרָם נִקְשָׁר לַהֵיכָל שֶׁעוֹלֶה עַל הַכֹּל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא מִתְעַטֵּר בָּזֶה.

בֹּא וּרְאֵה, (הַכֹּל אַהֲבָה) הַהֵיכָל הַזֶּה נִקְרָא אַהֲבָה, וּבְשְׁבִיל הָאַהֲבָה הַכֹּל קַיָּם, כַּכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה. וְהַכֹּל קַיָּם בְּאַהֲבָה, שֶׁהֲרֵי הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּךְ נִמְצָא, שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, י׳ לֹא נִפְרָד הַקּוֹץ שֶׁלְּמַעְלָה מִן י׳ לְעוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי בְּאַהֲבָה שׁוֹרֶה עָלָיו, וְלֹא נִפְרָד מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. ה׳ הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁי׳ לֹא נִפְרֶדֶת מִמֶּנָּה, וְנִמְצָאוֹת יַזַּד בַּזִּוְּבִיבוּת, לֹא נִפְרָדוֹת זוֹ מִזּוֹ. כְּמוֹ כֵן ה׳, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן, יוֹצֵא תָּמִיד לְעוֹלָמִים, נִדְבָּקִים בַּזִּוְּבִיבוּת.

ו״ה כְּשֶׁנִּדְבָּקוֹת זוֹ בָּזוֹ, נִדְבָּקוֹת יַזַּד בַּזִּוְּבִיבוּת, וְזָתָן עִם כַּלָּה, שֶׁדַּרְכָּן תָּמִיד נִמְצָאת בַּזִּוְּבִיבוּת. י׳ עִם ה׳, ה׳ עִם ו׳, ו׳ עִם ה׳, וְזוֹ עִם זוֹ נִקְשָׁרוֹת בַּזִּוְּבִיבוּת, וְהַכֹּל נִקְרָא אַהֲבָה. וְעַל כֵּן מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַמֶּלֶךְ, הֲרֵי הוּא נִקְשָׁר בְּאוֹתָהּ הָאַהֲבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ.

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגוֹ׳. רַבִּי יְצְזָק פָּתַח, (תהלים לה) כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה ה׳ מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵזָּזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ. פָּסוּק זֶה אָמַר אוֹתוֹ דָּוִד בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ. כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה, וְכִי מִי רָאָה עֲצָמוֹת שֶׁאוֹמְרוֹת שִׁירָה? אֶלָּא הַפָּסוּק הַזֶּה בְּזֹמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַזְוִיוֹת אֶת הַמֵּתִים, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַתְקִין הָעֲצָמוֹת וּלְקָרֵב כָּל אַזַת וְאַזַת לְמְקוֹמָן, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לז) וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת עֶצֶם אֶל עַצְמוֹ, וְכָתוּב (ישעיה נזז) וְעַצְמֹתֶיךָ יַזֲלִיץ. אָז עֲתִידוֹת הֵן לוֹמַר שִׁירָה.

אֵיזוֹ שִׁירָה אוֹמְרוֹת? ה׳ מִי כָמוֹךָ (מַקְדִּימִים), וְזוֹ הַשִּׁירָה הַמְעֻלָּה מִמַּה שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, שֶׁהֲרֵי הֵם לֹא הִזְכִּירוּ אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אֶלָּא אַזַּרֵי שָׁלֹשׁ מִלִּים, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה׳. וְכָאן הֵם מַקְדִּימִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב ה׳ מִי כָמוֹךָ. מַצִּיל עָנִי מֵזָּזָק מִמֶּנּוּ – זֶה יֵצֶר טוֹב מִיֵּצֶר הָרָע, מִשּׁוּם שֶׁיֵּצֶר הָרָע תַּקִּיף הוּא כְּמוֹ אֶבֶן, כַּכָּתוּב (יזזקאל לו) וַהֲסִרֹתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן, וְיֵצֶר הַטּוֹב הוּא בָּשָׂר, שֶׁכָּתוּב וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר.

בא וראה, יֵצֶר הָרָע לְמָה הוּא דּוֹמֶה? בְּשָׁעָה שֶׁהוּא בָּא לְהִזְדַּוֵּג עִם הָאָדָם הוּא כְּמוֹ בַּרְזֶל, עַד שֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתוֹ לָאֵשׁ. אַזַּר שֶׁיִּתְזַמֵּם, הַכֹּל זוֹזֵר כְּאֵשׁ.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר, כְּשֶׁבָּא יֵצֶר הָרָע לְהִזְדַּוֵּג עִם הָאָדָם, דּוֹמֶה לְאִישׁ שֶׁקָּרֵב לְפָתַח וְרוֹאֶה שֶׁאֵין מִי שֶׁמּוֹזֶה בְּיָדוֹ, נִכְנָס לַבַּיִת וְנַעֲשֶׂה לוֹ אוֹרְזָן. רוֹאֶה שֶׁאֵין מִי שֶׁמּוֹזֶה בְּיָדוֹ, וְיֵלֵךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס לַבַּיִת וְאֵין מִי שֶׁיִּמְזֶה בְּיָדוֹ, מִתְמַנֶּה עָלָיו וְנַעֲשֶׂה בַּעַל הַבַּיִת, עַד שֶׁנִּמְצָא שֶׁכָּל הַבַּיִת עוֹמֵד לִרְשׁוּתוֹ.

מִמִּי לָמַדְנוּ? מִפָּרָשַׁת דָּוִד לָמַדְנוּ. מַה כָּתוּב? (שמואל–ב יב) וַיָּבֹא הֵלֶךְ לְאִישׁ הֶעָשִׁיר. הֵלֶךְ שֶׁקָּרֵב לַפָּתַח וְלֹא רוֹצֶה לְהִתְעַכֵּב שָׁם, אֶלָּא לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ. כָּךְ הוּא יֵצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁקָּרֵב לַבַּיִת מִתְקָרֵב לָאָדָם. מִתְעוֹרֵר עָלָיו בְּזִזְטָא קָטָן, זֶהוּ אוֹרְזָן עֲרַאי. רוֹאֶה שֶׁאֵין מִי שֶׁמּוֹזֶה בְּיָדוֹ, מַה כָּתוּב? לַעֲשׂוֹת לָאֹרֵחַ הַבָּא לוֹ [אֶלָּיו], נַעֲשֶׂה לוֹ אוֹרְזָן אַכְסַנַאי בַּבַּיִת, מִתְעוֹרֵר עָלָיו בְּזִזְטָא יוֹתֵר, יוֹם אֶזְדּ אוֹ יוֹמַיִם, כְּאוֹרְזָן הַזֶּה שֶׁמַּשְׁהִים אוֹתוֹ בַּבַּיִת יוֹם אֶזְדּ אוֹ יוֹמַיִם, (בְּגִלַּל שֶׁהוּא אוֹרְזָן) כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין מִי שֶׁמּוֹזֶה בְּיָדוֹ, מַה כָּתוּב? (שם) וַיַּעַשׂ[הָ] לָאִישׁ הַבָּא אֵלָיו, נַעֲשֶׂה בַּעַל הַבַּיִת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מב) הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ. (רות א) אִישׁ נָעֳמִי. כָּךְ הוּא יֵצֶר הָרָע, נַעֲשֶׂה כְּנֶגֶד הָאָדָם אִישׁ, בַּעַל הַבַּיִת, וְהִנֵּה נִקְשָׁר הָאָדָם לַעֲבוֹדָתוֹ, וְהוּא עוֹשֶׂה בּוֹ כִּרְצוֹנוֹ.

וְעַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לָשִׂים דִּבְרֵי תוֹרָה עָלָיו תָּמִיד, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע שָׁבוּר בָּהֶם, שֶׁאֵין לַיֵּצֶר הָרָע מְקַטְרֵג פָּרָט לְדִבְרֵי תוֹרָה, וְעַל כֵּן כָּתוּב וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגוֹ', עַל לְבָבֶךָ – עַל שְׁנֵי יְצָרֶיךָ, שֶׁיֵּצֶר הַטּוֹב מִתְעַטֵּר בָּהֶם, וְיֵצֶר הָרָע נִכְנָע בָּהֶם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה יֵּצֶר הַטּוֹב צָרִיךְ דִּבְרֵי תוֹרָה? אָמַר לוֹ, יֵצֶר הַטּוֹב מִתְעַטֵּר בָּהֶם. וְיֵצֶר הָרָע, כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאָדָם לֹא שָׁב וְלֹא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אָז הוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְלַמֵּד עָלָיו זוּבָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ג) וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן.

כְּשֶׁבָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר, הֲרֵי וַדַּאי פָּרָשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע רְמוּזָה בּוֹ עֶשֶׂר אֲמִירוֹת כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, וְכָךְ הוּא וַדַּאי. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הֵם הַכֹּל שֶׁל עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ כָּאן עֶשֶׂר מִצְוֹות, כְּנֶגֶד עֶשֶׂר מִצְוֹות שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִי הֵן? וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ. וְדִבַּרְתָּ בָּם. בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ. וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ. וּבְשָׁכְבְּךָ. וּבְקוּמֶךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ. וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ. וּבִשְׁעָרֶיךָ. הֲרֵי עֶשֶׂר כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אֲמִירוֹת. וְעַל כֵּן הַפָּרָשִׁיוֹת הַלָּלוּ הֵן כְּלָל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה. אַשְׁרֵי זָכְיָן שֶׁל מִי שֶׁמַּשְׁלִים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם פַּעֲמַיִם, שֶׁהֲרֵי הִתְקַדֵּשׁ בְּפִיו הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי.

רַבִּי אָוָּא הָיָה עוֹמֵד עִם רַבִּי אֶלְעָזָר לַיְלָה אֶחָד אַזְדֵּי אַזְרֵי זַצּוֹת הַלַּיְלָה, וְהָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר (רַבִּי אָוָּא) וְאָמַר, (דברים ל) כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ וְגוֹ'.

בֹּא וּרְאֵה, עַל כָּל הַתְּנָאִים (הַמִּצְוֹות) שָׁגַּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, גְּזֵרַת הַתּוֹרָה הָיְתָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת בָּאָרֶץ אֶלָּא בַּתּוֹרָה, וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת לִמְעָלָה אֶלָּא בַּתּוֹרָה.

שֶׁכָּךְ אָמַר (רַבִּי שִׁמְעוֹן) אַבָּא, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לֹא נוֹדַעַת, אֶלָּא בִּשְׁבִיל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. הַשְּׁכִינָה לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת לִמְעָלָה וּלְמַטָּה, אֶלָּא עִם הַתּוֹרָה שֶׁלְּמַטָּה. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַתּוֹרָה נִמְצֵאת עִמּוֹ, יָכוֹל לַעֲמֹד בָּעוֹלָם. (תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב לֹא נוֹדַעַת אֶלָּא מִשּׁוּם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לֹא נוֹדַעַת אֶלָּא מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וַדַּאי כְּלָל הַצָּרִיךְ לִפָּרֵט, וּפָרֵט הַצָּרִיךְ לִכְלָל. הַשְּׁכִינָה לֹא מִתְיַשֶּׁבֶת לִמְעָלָה אֶלָּא בַּתּוֹרָה שֶׁלְּמַטָּה. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַתּוֹרָה נִמְצֵאת, יְכוֹלָה לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם) זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה. עַל הָאֲדָמָה סְתָם. וְאִם לֹא שֶׁמַּסִּיק דִּבְרֵי תּוֹרָה, לֹא יָכוֹל לַעֲמֹד, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ט) עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ. וְכָתוּב, וַיֹּאמֶר ה' עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי.

בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, הִנְמִיךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶת רֹאשׁוֹ וְאָמַר, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וְזֶהוּ

הַסּוֹד שֶׁמָּצָאנוּ בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, וּבֵאֵר הַפָּסוּק הַזֶּה בְּסוֹד שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (שמות כא) שְׁאֵרָהּ כְּסוּתָהּ וְעֹנָתָהּ לֹא יִגְרָע. וְאִם מוֹנְעִים מִמֶּנָּה, מַה כָּתוּב? וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נ) אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ. וְכָתוּב (שם נב) חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְּכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ. וּמִי שֶׁמּוֹנֵעַ מִמֶּנָּה תּוֹרָה, כְּמִי שֶׁלּוֹקְחָהּ בַּעַל (שְׁאֵרָהּ) שֶׁל אִשָּׁה וּמוֹנֵעַ אוֹתוֹ מִמֶּנָּה. זוֹ נִשְׁאֶרֶת כְּאַלְמָנָה, וְלֹא אַלְמָנָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה א) הָיְתָה כְּאַלְמָנָה, וְלֹא אַלְמָנָה.

יָשְׁבוּ וְהִתְעַסְּקוּ בַּתּוֹרָה עַד שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם. אַזַּר שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם, קָמוּ וְהָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ אִישׁ אָזוּד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְרֹאשׁוֹ עָטוּף. קָרְבוּ אֵלָיו, וְהָיָה מְרַזֵּשׁ בְּשִׂפָתוֹתָיו וְלֹא הֵשִׁיב לָהֶם דָּבָר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי זֶה נִמְלָךְ בִּרְבוֹנוֹ. יָשְׁבוּ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי אָוָּא וְהִתְפַּלְּלוּ תְּפִלָּה, וְאוֹתוֹ הָאִישׁ עָמַד בִּמְקוֹמוֹ בְּמָקוֹם אַזַּר. אַזַּר שֶׁסִּיְּמוּ הַתְּפִלָּה הָלְכוּ לְדַרְכָּם, וְאוֹתוֹ הָאִישׁ נִשְׁמַט מֵהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָאִישׁ הַזֶּה, אוֹ שֶׁהוּא טִפֵּשׁ, אוֹ שֶׁדְּרָכָיו לֹא יְשָׁרוֹת. אָמַר, נִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, שֶׁחֲבֵרַי הַשָּׁעָה הִיא לָזֶה.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (משלי ג) כָּבוֹד זָכְמִים יְנַחֲלוּ וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן. כָּבוֹד זָכְמִים יְנַחֲלוּ, אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה. וְטֶרֶם שֶׁפָּתַח בַּדָּבָר, קָרַב אֲלֵיהֶם אוֹתוֹ אָדָם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין לָנוּ לְהַפְסִיק בְּדִבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, זוֹכֶה לָרֶשֶׁת יְרֻשָּׁה שֶׁל הַנַּחֲלָה שֶׁלְּמַעְלָה, בַּכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, וְזוֹכֶה לָרֶשֶׁת יְרֻשָּׁה שֶׁל נַחֲלָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּמִי הִיא? אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹד ה׳, שֶׁלֹּא פָּסַק מֵהֶם לְעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּבוֹד זָכְמִים יְנַחֲלוּ, הַהוּא שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹד ה׳.

וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן, מַה הוּא? בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, חֲבֵרַי אוֹתוֹ כְּבוֹד ה׳ הוּא יוֹרֵשׁ לְעַצְמוֹ, וְכַמָּה אֲפֹטְרוֹפָּסִים וְסַנֵּגוֹרִים נִמְצָאִים לְמַעְלָה עַל הָאָדָם, וְכֻלָּם מְלַמְּדִים עָלָיו זְכוּת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וְאִם אֵין הָאָדָם מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְלֹא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רִבּוֹנוֹ, הוּא נַעֲשֶׂה עָלָיו קָטֵגוֹר. וְאוֹתוֹ קָטֵגוֹר מְשׁוֹטֵט בָּאֲוִיר

(וְהוֹלֵךְ לוֹ), וְלֹא עוֹלֶה לְמַעְלָה, אוּלַי יָשׁוּב הָאָדָם מִזִּזְטָאוֹ. כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין הָאָדָם שָׁב וְלֹא רוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אָז הוּא עוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְלַמֵּד עָלָיו זְוּבָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה וְעוֹשֶׂה קְטֹרוֹג.

פָּתַח וְאָמַר, (זכריה יד) וְאִם מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה וְלֹא עֲלֵיהֶם תִּהְיֶה הַמַּגֵּפָה וְגוֹ'. מַה שׁוֹנָה מִצְרַיִם כָּאן מִכָּל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֲרֵי לְכֻלָּם כָּתוּב וְלֹא עֲלֵיהֶם יְהִי הַגֶּשֶׁם, וְכָאן לֹא? אֶלָּא הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזַּבְּרִים, שֶׁהֲרֵי אֶרֶץ מִצְרַיִם אֵינָהּ צְרִיכָה מָטָר, וְעַל כֵּן אֵינָהּ בִּכְלַל אוֹתָן שֶׁצְּרִיכוֹת מָטָר, אֲבָל הֵם, דִּין אַזּוֹר עוֹלֶה עֲלֵיהֶם, וְיָפָה אָמְרוּ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (דברים יא) כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְאֶרֶץ מִצְרַיִם הִיא אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִשָּׁם וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי הַנָּהָר הָעוֹלֶה, מִמֶּנּוּ מַשְׁקִית הָאָרֶץ, אֲבָל כָּאן – לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם, שֶׁהֲרֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה מַשְׁקִית תָּמִיד מִן הַשָּׁמַיִם, וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הָיְתָה מַשְׁקִית כָּרָאוּי. וּמִי שֶׁמּוֹנֵעַ מִמֶּנָּה תּוֹרָה, כְּאִלּוּ מוֹנֵעַ טוֹב מִכָּל הָעוֹלָם. נִכְנְסוּ לְתוֹךְ בְּעָרָה אַזּוֹת שֶׁהָיְתָה בַּדֶּרֶךְ, נִכְנַס עִמָּהֶם אוֹתוֹ הָאִישׁ. יָשְׁבוּ.

פָּתַח אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, (שמות לג) וְדִבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה אֵין רֹאשׁוֹ סוֹפוֹ וְאֵין סוֹפוֹ רֹאשׁוֹ, וְלֹא מִלָּה זוֹ כְּמִלָּה זוֹ. בַּתְּוֹזְלָה וְדִבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים – יָפָה. אַזּוֹר כָּךְ וְשָׁב אֶל הַמַּוְזֶנֶה, אַזּוֹר כָּךְ וּמִשָּׁרַתּוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר, מַהוּ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בִּכְבוֹדָנוֹ, שֶׁכְּעֵת הַזּוּוּג שֶׁלָּנוּ עִם הַשְּׁכִינָה, וְהַשְּׁכִינָה לֹא סָרָה מֵעִמָּנוּ. מִי שֶׁפּוֹתֵחַ פָּתַח, יֹאמַר דָּבָר.

פָּתַח וְאָמַר, וְדִבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים, בְּכַמָּה דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְנִכְבָּדוֹת נִפְרַד מֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן עַל כָּל שְׁאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם כְּנֶגְדּוֹ כְּמוֹ קוֹף בְּפָנֵי בְּנֵי אָדָם. שְׁאָר הַנְּבִיאִים הָיוּ מִסְתַּכְּלִים בְּאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וְעִם כָּל זֶה לֹא הָיוּ זוֹקְפִים פָּנִים לְמַעְלָה לְהִסְתַּכֵּל, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דניאל י) וַאֲנִי הָיִיתִי נִרְדָּם עַל פָּנַי וּפָנַי אַרְצָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא

שֶׁהַדְּבָרִים לֹא הָיוּ אֲלֵיהֶם בְּגָלוּי.

וּמֹשֶׁה הַנָּבִיא הַנֶּאֱמָן לֹא כָּךְ, שֶׁהוּא הָיָה מִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה וְעוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהָיָה זוֹקֵף רֹאשׁ לְהִסְתַּכֵּל, כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר לַזְּבֻרוֹ: זְקֹף רֹאשֶׁךָ, וְיִסְתַּכְּלוּ פָּנֶיךָ בְּפָנַי, כְּדֵי שֶׁתֵּדַע הַדְּבָרִים שֶׁלִּי. כָּךְ מֹשֶׁה, פָּנִים אֶל פָּנִים זוֹקֵף רֹאשׁ, בְּלִי פַּוָּוד, פָּנִים זְקוּפוֹת, וּמִסְתַּכֵּל בְּזִיו הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, וְלֹא הִשְׁתַּנְּתָה דַּעְתּוֹ וּפָנָיו כְּמוֹ שְׁאָר הַנְּבִיאִים, שֶׁכְּשֶׁהָיוּ מִתְנַבְּאִים (רוֹצִים) לְהִסְתַּכֵּל, יָצְאוּ מֵרְשׁוּתָם וּמִדַּעְתָּם וְהִשְׁתַּנָּה זִיו פָּנֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים מֵהָעוֹלָם הַזֶּה כְּלוּם.

וּמֹשֶׁה לֹא כָּךְ, שֶׁמֹּשֶׁה הָיָה מִסְתַּכֵּל מַמָּשׁ בַּדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה הַהִיא, וְלֹא יָצָא מֵרְשׁוּתוֹ וּמִדַּעְתּוֹ, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה מִסְתַּכֵּל בְּזִיו הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, מִיָּד וְשָׁב אֶל הַמְּזֻנָּה, לְדַבֵּר עִמָּהֶם בְּכָל מַה שֶּׁהִצְטָרְכוּ, וְדַעְתּוֹ מִתְיַשֶּׁבֶת בּוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְיוֹתֵר. וְזֶהוּ וְשָׁב אֶל הַמְּזֻנָּה. וּמְשָׁרְתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר, וַדַּאי שֶׁהָיָה יוֹנֵק מִתּוֹךְ הָאֹהֶל, לָמַד לְהִסְתַּכֵּל בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א ג) וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת אֶת ה׳.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל זְמַן שֶׁהָיָה יְהוֹשֻׁעַ אֵצֶל מֹשֶׁה, הָיָה לוֹמֵד וְיוֹנֵק מִתּוֹךְ הָאֹהֶל וְלֹא פַּוָּוד. אַחַר שֶׁנִּפְרַד מִמֹּשֶׁה וְהָיָה לְבַדּוֹ, מַה כָּתוּב? (יהושע ה) וַיְהִי יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ. שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל. וְזֶה מִשְּׁלִיזַ אָוְזָד, כָּל שֶׁכֵּן מִמָּקוֹם אַוְזָר.

לְאָדָם אָוְזָד שֶׁהִפְקִיד אֶצְלוֹ הַמֶּלֶךְ כְּלֵי זָהָב וַאֲבָנִים יְקָרוֹת. כָּל זְמַן שֶׁנִּמְצָאִים אֶצְלוֹ, הַשַּׁמָּשׁ שֶׁל בֵּיתוֹ אוֹוְזוֹ בָּהֶם וּמִסְתַּכֵּל בָּהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק אוֹתוֹ אָדָם מֵהָעוֹלָם, לֹא הִשְׁאִיר הַמֶּלֶךְ אֵצֶל הַשַּׁמָּשׁ כְּלוּם, וְאָוְזוֹ אֶת פִּקָּדוֹנוֹ. אָמַר אוֹתוֹ שַׁמָּשׁ: אוֹי עַל מַה שֶּׁאִבַּדְתִּי. בִּימֵי אֲדוֹנִי הָיוּ כָּל אֵלֶּה בְּיָדִי.

כָּךְ יְהוֹשֻׁעַ, בִּימֵי מֹשֶׁה הָיָה יוֹנֵק בְּכָל יוֹם מִתּוֹךְ הָאֹהֶל וְלֹא פַּוָּוד. אַחַר שֶׁנִּפְטַר, וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ עַל פָּנָיו. וַאֲנִי, מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי מָצוּי בְּתוֹכֵכֶם, אֶסְתַּכֵּל בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה וְלֹא אֶפָּוַזד. אַחַר שֶׁאֶפָּרֵד מִכֶּם, וְלֹא אוּכַל לְהִסְתַּכֵּל לְבַדִּי.

עוֹד פָּתוּז וְאָמַר, וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם וְגוֹ'. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מה) זְוִצָּיךְ שְׁנוּנִים. שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְזַהֵד דִּבְרֵי תוֹרָה לִבְנוֹ כַּזֶּרֶב שֶׁהִיא שְׁנוּנָה בִּשְׁנֵי הַצְּדָדִים, כְּדֵי שֶׁיַּכְנִיס לוֹ הַזְהוּד וְהַשְׁמְוָה בַּתּוֹרָה, וְלֹא יִמְצָא לִבּוֹ בְּטִפָּשׁוּת. וְדַבַּרְתָּ בָּם, כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, לְכָל אָוָד וְאָוָד יֵשׁ לוֹ דֶּרֶךְ לְבַדּוֹ. וְדַבַּרְתָּ בָּם?! וּתְדַבֵּר הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב! אֶלָּא צָרִיךְ אָדָם לְהַנְהִיג עַצְמוֹ בָּהֶם, וּלְהַנְהִיג עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִסְטֶה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל.

בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ, לְהַנְהִיג עַצְמוֹ בְּבֵיתוֹ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה וּבְדֶרֶךְ תְּקִינָה, שֶׁיִּלְמְדוּ מִמֶּנּוּ בְּנֵי בֵיתוֹ לְהַנְהִיג עַצְמָם בְּנַזַּת וּבְשִׁמְוָה, וְלֹא יַטִּיל פָּוָד בִּבְנֵי בֵיתוֹ יוֹתֵר, וְכָל מַעֲשָׂיו בְּבֵיתוֹ בְּדֶרֶךְ תְּקִינָה. וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ, לְהַנְהִיג בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וּלְתַקֵּן אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וּלְהַנְהִיג עַצְמוֹ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה. וּמַה הוּא? כְּמוֹ שֶׁיַּעֲקֹב, לְדוּרוֹן, לִקְרָב וּלְתְפָלָה. וְהַתְּפָלָה צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל לְרִבּוֹנוֹ, וּמֵעַל כֻּלָּם דִּבְרֵי תוֹרָה.

וּבְשָׁכְבְּךָ, לְהַנְהִיג עַצְמוֹ בִּירֵאַת רִבּוֹנוֹ, בִּקְדֻשָּׁה וּבַעֲנָוָה, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא זָצוּף כְּנֶגֶד רִבּוֹנוֹ. וּבְקוּמֶךָ, לָתֵת תִּשְׁבָּוזוֹת לְרִבּוֹנוֹ שֶׁהִשִּׁיב נִשְׁמָתוֹ. שֶׁהֲרֵי בְּכַמָּה זְיוּבִים הוּא נִמְצָא לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ וֶזֶסֶד וּמֵשִׁיב אוֹתָהּ לְגוּפוֹ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל [יָדֶךָ] יָדְכָה, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ עַל יַד כֻּהָה, וְזוֹהִי הַשְׁמֹאל. וּבְסֵפֶר הָאַגָּדָה אָמַר, עַל יַד כ״ה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית טו) כ״ה יִהְיֶה זַרְעֶךָ.

וַזַּבֵּרִינוּ יוֹשְׁבֵי הָרָזוֹם פָּרְשׁוּהָ בַּסּוֹד שֶׁלָּהֶם, אַרְבַּע בָּתֵּי הַתְּפִלִּין כְּמוֹ וֶזֶה (בְּצוּרָה אַוֶּרֶת). קַדֵּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר, סְתָם – כְּנֶגֶד הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל. וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ – כְּנֶגֶד וָזְכְמָה. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְאָהַבְתָּ – כְּנֶגֶד בִּינָה. וְהָיָה – כְּנֶגֶד וֶזֶסֶד. אַזַּר כָּךְ כְּלוּלִים כֻּלָּם בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל שֶׁנִּקְרֵאת עֹז, וְכָתוּב (ישעיה סב) וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ. וְאֵין עֹז אֶלָּא תּוֹרָה, וְאֵין עֹז אֶלָּא תְּפִלִּין.

וְהַדְּבָרִים לֹא מִיֻּשָּׁבִים אֶצְלֵנוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן כּוֹלֵל הַכֹּל, שֶׁאֵינוֹ בְּוֶזְשְׁבּוֹן. וְעוֹד, וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ תָּלוּי בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, אוֹתוֹ מָקוֹם

שֶׁנִּמְצֵאת בּוֹ זְרוּת לָעֲבָדִים, וְעַל כֵּן לֹא מִתַּקְּנִים בְּדַרְכֵיהֶם. וְאָנוּ שְׁרוּיִים מֵזְּכֻתָּה, וְכָךְ הוּא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אוֹתָם; (וְכֵן) אַרְבַּע לְמַעְלָה, וְאַרְבַּע לְמַטָּה, וְאַרְבַּע בִּמְקוֹם הַמּוֹז, וְאַרְבַּע בְּמָקוֹם שֶׁשָּׁרוּי הַלֵּב. מִשּׁוּם שֶׁזֶּה נִקְשָׁר בָּזֶה.

וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְעַטֵּר בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא שֵׁם קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב (דברים כח) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' וְגוֹ'. וְכָל מִי שֶׁמִּתְעַטֵּר בַּעֲטָרָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה זוֹ, נִקְרָא מֶלֶךְ בָּאָרֶץ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ בָּרָקִיעַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים. כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ לְמַעְלָה, כָּךְ גַּם הוּא מֶלֶךְ לְמַטָּה. וּכְתַבְתָּם עַל מְזֻזוֹת בֵּיתֶךָ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אָדָם שָׁלֵם בַּכֹּל, וְיִמָּצֵא שָׁלֵם בַּמִּצְוֹות שֶׁל רִבּוֹנוֹ, רָשׁוּם לְמַעְלָה רָשׁוּם לְמַטָּה. אַשְׁרֵי זֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, שְׁנֵי פָּסוּקִים מָצָאתִי, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל תְּלוּיִים בְּדַרְגָּה אַחַת, אֵינָם מִדַּרְגָּה אַחַת. בְּפָסוּק אֶחָד כָּתוּב, (זכריה א) כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת. וּבְפָסוּק אֶחָד כָּתוּב, כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, אֲזַי הַדָּבָר בָּא בְּרַחֲמִים. וּבִזְמַן שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים, אֲזַי הַדָּבָר בָּא בְּדִין.

כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּה הַזּוֹ מִתְבָּרֶכֶת מִצַּדִּיק וּמִנֶּצַח וְהוֹד, שֶׁנִּקְרָא ה' צְבָאוֹת. וְאָז הַדָּבָר בָּא בְּהִתְבַּסְּמוּת, שֶׁהֲרֵי מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא בָּא. כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים, אָז הַכֹּה הַזּוֹ יוֹנֶקֶת מִצַּד הַדִּין מִמְּקוֹם הַגְּבוּרָה הָעֶלְיוֹנָה, וְלָמַדְנוּ מֵאַבָּא שֶׁהַדִּין הוּא בְּרַחֲמִים, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב ה' אֱלֹהִים.

שֶׁהֲרֵי אֱלֹהִים הוּא גְּבוּרָה בְּכָל מָקוֹם. אֲדֹנָי, גְּבוּרָה תַּזְוִתוֹנָה הִיא בְּכָל מָקוֹם. וְעַל כֵּן נוֹדָעִים הַדְּבָרִים מִפִּי הַנָּבִיא, וְהוּא הָיָה מִתְכַּוֵּן לוֹמַר דָּבָר מִמְּקוֹמוֹ. וְאָז הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי הָאֱמוּנָה הַלָּלוּ, מֵאֵיזֶה מָקוֹם תָּלוּי הַדָּבָר.

פָּתַח רַבִּי אָזָא וְאָמַר, (שופטים ה) אוֹרוּ מֵרוֹז אָמַר מַלְאַךְ ה' וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא סוֹד בַּסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים. בְּשָׁעָה שֶׁהַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ

מָסַר אֶת בֵּיתוֹ בִּידֵי הַגִּבּוֹרָה, כָּל כְּלֵי הַזִּין וְהָרְמָזִים וְהַבַּלִּיסְטְרָאוֹת שֶׁלּוֹ הִפְקִיד בְּיָדֶיהָ, וְכָל אוֹתָם לוֹוֲזֵי הַקְּרָב שֶׁלּוֹ הִפְקִיד עִמָּהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ. וּכְשֶׁנִּלְוָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקְרָב, עִם אוֹתָם הַגִּבּוֹרִים לוֹוֲזֵי הַקְּרָב שֶׁאָמַרְנוּ הוּא נִלְוָם, וְהֵם נִקְרָאִים מִלַּמְּדֵי מִלְוָמָה.

כָּתוּב (שׁוֹפְטִים ה) מִן שָׁמַיִם נִלְוָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמְּסִלּוֹתָם נִלְוֶזמוּ עִם סִיסְרָא וְגוֹ'. וְשָׁנִינוּ, בַּשָּׁעָה הַזּוֹ שֶׁהִתְנַדְּבוּ יִשְׂרָאֵל לְגַלּוֹת אֶת הָרשֶׁם הַקָּדוֹשׁ בְּבְשָׂרָם, אָז זוֹ (ויקרא כו) זֶרֶב נֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית, כִּנָּסָה אֶת כָּל זֵילוֹתֶיהָ וְכָל כְּלֵי הַזִּין וְכָל אוֹתָם לוֹוֲזֵי הַקְּרָב לְהִלָּוֵם בְּקְרָב עִם (הַלְּבָנָה) סִיסְרָא, וְהַכּוֹכָבִים הָיוּ שׁוֹפְכִים אֵשׁ מִלְמַעְלָה. וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל כּוֹכָב וְכוֹכָב יֵשׁ לוֹ שֵׁם לְבַדּוֹ, וְכֻלָּם נִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת.

אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִזְדַּמְּנוּ לְנָקֹם אֶת נְקַמַת בָּנַי. שְׁתֵּי נְקָמוֹת אֲנִי עָתִיד לְהַפָּרַע מֵהֶם. נְקָמָה אַוֶזת שֵׁשׁ מֵאוֹת מֶרְכָּבוֹת שֶׁהִלְוָה לַשָּׁר הַגָּדוֹל שֶׁל הַמִּצְרִים כְּדֵי לְהִלָּוֵם בְּקְרָב עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיַּקַּוז שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בָּזוּר וְכֹל רֶכֶב מִצְרָיִם. וּנְקָמָה אַוֶזת שֶׁל הַבָּנִים שֶׁלִּי, שֶׁהֵצִיקוּ לָהֶם עַד עַכְשָׁיו. וּמְשׁוּם כָּךְ נִדְוֹנוּ בִּשְׁנֵי דִינִים – אֶוֶזד בְּמַיִם וְאֶוֶזד בְּאֵשׁ. בְּמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שׁוֹפְטִים ה) נַוַזל קִישׁוֹן גָּרָפָם. בְּאֵשׁ, שֶׁכָּתוּב הַכּוֹכָבִים מִמְּסִלּוֹתָם.

וּבְאוֹתָם הַכּוֹכָבִים יֵשׁ כּוֹכָב אֶוֶזד שֶׁלֹּא בָּא לְאוֹתָהּ הַנְּקָמָה, וְהִתְקַלֵּל לְעוֹלָמִים, שֶׁכַּאֲשֶׁר מַתְוִיל לְהָאִיר, בָּאִים שְׁאָר הַכּוֹכָבִים וּבוֹלְעִים אוֹתוֹ וְאֶת כָּל סִיעָתוֹ, וְכֻלָּם אוֹבְדִים יַזַד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אוֹרוֹ מֵרוֹז אָמַר מַלְאַךְ ה'. וְכִי יֵשׁ רְשׁוּת לְמַלְאָךְ בָּזֶה? אֶלָּא זֶה הוּא הַמַּלְאָךְ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שמות יד) וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַזַנֵּה יִשְׂרָאֵל. וְזֶה הוּא שֶׁכָּל הַקְּרָבוֹת הֵן שֶׁלּוֹ.

כִּי לֹא בָּאוּ לְעֶזְרַת ה' – כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. לְעֶזְרַת ה' בַּגִּבּוֹרִים – עִם אוֹתָם שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים שֶׁהִזְדַּמְּנוּ בַּקְּרָב עִם סִיסְרָא. וְהַמַּלְאָךְ הַזֶּה, הַסּוֹד

שֶׁל כָּל הַדִּינִים וְהַקְּרֻבוֹת שֶׁל הַמֶּלֶךְ הֵם בִּרְשׁוּתוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר מַלְאַךְ ה', וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מח) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי וְגוֹ', וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַזְּבָרִים. וְזֶה עָתִיד לִהְיוֹת עֶלְיוֹן וְנִכְבָּד לָעָתִיד לָבֹא, וּבָזֶה יִתְגַּדֵּל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּבָזֶה עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַפְרַע מֵהָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְעַל זֶה כָּתוּב (יחזקאל לח) וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְגוֹ'. הָלְכוּ עַד שֶׁהִגִּיעוּ אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הִגָּה הַשְּׁכִינָה כָּאן, וַדַּאי צְרִיכִים אָנוּ לְהַזְהִיק טוֹבָה לַפָּנִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית כט) הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל יִתְעוֹרְרוּ בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בִּזְכוּת הַתּוֹרָה יָשׁוּבוּ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְיִתְקַבְּצוּ מִן הַגָּלוּת. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי יוֹם אֶחָד תִּהְיֶה גָּלוּת לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא יוֹתֵר, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה א) נָתַנִי שֹׁמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה. וְאִם לֹא יָשׁוּבוּ, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא עֵת הָאָסֵף הַמִּקְנֶה בְּלִי זְכוּת וּבְלִי מַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים. אֲבָל רְפוּאָה אַחַת יֵשׁ לִי לָכֶם: הַשְׁקוּ הַצֹּאן, הִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה, שֶׁתַּשְׁקוּ מֵהַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, וּלְכוּ רְעוּ, לְמָקוֹם שֶׁל מְנוּחָה, לְמָקוֹם טוֹב וְכָסוּף שֶׁל נַוְזַלַתְכֶם.

דָּבָר אַחֵר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל – זֶהוּ הַיּוֹם שֶׁנִּקְרָא (ישעיה כב) יוֹם מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נָזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנָפְלוּ יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת. וּמִשּׁוּם הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים, הַיּוֹם הַהוּא נִמְשַׁךְ וְהִתְגַּדֵּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא עֵת הָאָסֵף הַמִּקְנֶה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מוֹשְׁכִים אֶת אוֹתוֹ הַיּוֹם. הַשְׁקוּ הַצֹּאן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּדְבָרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי בִּזְכוּת הַתּוֹרָה יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת.

וּמַה יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים? וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל הָעֲדָרִים, עַד שֶׁיִּתְכַּנְּסוּ כָּל שְׁאָר הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים, וְגָלְלוּ אֶת הָאֶבֶן, וְיִבַּטְלוּ אוֹתוֹ הַדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁשּׁוֹלֵט עַל פִּי הַבְּאֵר, וְנִמְצֵאת אוֹתָהּ הַבְּאֵר עַמְּנוּ בַּגָּלוּת. וּכְשֶׁמִּתְגַּלָּה הַבְּאֵר הַזּוֹ וְאוֹתָהּ הָאֶבֶן לֹא שׁוֹלֶטֶת עָלֶיהָ, מִיָּד וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן.

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסוֹף הַיָּמִים לְהַזְזִיר אֶת יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וּלְכַנֵּס אוֹתָם מִן הַגָּלוּת. וּמִי הֵם סוֹף הַיָּמִים? אוֹתָהּ שֶׁהִיא אַזְרִית הַיָּמִים. בְּאַזְרִית הַיָּמִים הַזּוֹ יִשְׂרָאֵל סָבְלוּ אֶת הַגָּלוּת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב, (דִּבְרִים ד׳) בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַזְרִית הַיָּמִים, וְכָתוּב (שָׁם לא) וְקָרָאת אֶתְכֶם הָרָעָה בְּאַזְרִית הַיָּמִים. בְּאַזְרִית הַיָּמִים דַּוְקָא, וְזוֹ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת. וְעִם אַזְרִית הַיָּמִים הַזּוֹ קִבְּלוּ עָנֶשׁ בַּגָּלוּת, וּבָזוֹ יַעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָמוֹת לְיִשְׂרָאֵל תָּמִיד. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בְּמִדְבַּר כד׳) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאַזְרִית הַיָּמִים. וּבְכָל מָקוֹם זֹאת הִיא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לַהֲשִׁיבָהּ לִמְקוֹמָהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ב) וְהָיָה בְּאַזְרִית הַיָּמִים נָכוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה׳ וְגוֹ׳, וְזֶהוּ יוֹם.

וּמִשֶּׁהִתְזִיל הָעֵגֶל לְהֵעָשׂוֹת בְּרֵאשִׁית הַיּוֹם הָאַזְר, הָיָה כְּמוֹ בְּזְמַן שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְנָטָה הָעֵגֶל לְהִכָּנֵס. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עָרֶב. יוֹם וָעֵגֶל הוּא סוֹף הַגָּלוּת, וְהַשִּׁעוּר שֶׁל הָעֵגֶל הַזֶּה שִׁשָּׁה קְמָצִים וְזֵזִי, וְגוּדָל שֶׁל מִדָּה שֶׁל אָדָם, גֶּבֶר בֵּין גְּבָרִים. וְהַזִּכָּרוֹן שֶׁל הַסּוּד הַזֶּה שֶׁבֵּין הַזְּבֵרִים, שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב זז) כִּי תְמוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נֵדָע כִּי צֵל יָמֵינוּ עָלֵי אָרֶץ. כִּי תְמוֹל אֲנַחְנוּ – בַּגָּלוּת, וְלֹא הָיִינוּ יוֹדְעִים כִּי צֵל יָמֵינוּ עָלֵי אָרֶץ, לְהַשְׁרוֹת אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלֵי אָרֶץ.

אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ מִי שֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ, וְאַשְׁרֵי זֻלְקוֹ מִי שֶׁלֹּא רוֹאֶה אוֹתוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁיִּזְדַּמֵּן כְּשֶׁיִּבְקֵשׁ הָאַרְיֵה הַגָּדוֹל לְהִתְזַבֵּר עִם נְקֵבָתוֹ, כָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיִּזְדַּוְּגוּ יַזַּד. עַל אוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב, (עָמוֹס ג׳) אַרְיֵה שָׁאַג מִי לֹא יִירָא וְגוֹ׳.

בֹּא וּרְאֵה, בַּהַתְזָלָה כָּתוּב (יִרְמְיָה כה) שָׁאַג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן כְּשֶׁיֵּצֵא לְקַבֵּל אֶת בַּת זוּגוֹ, אֲזַי אַרְיֵה שָׁאַג מִי לֹא יִירָא ה׳ אֱלֹהִים דִּבֶּר מִי לֹא יִנָּבֵא. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב, (דִּבְרִים ל) וְשָׁב ה׳ אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְגוֹ׳. מַה זֶּה וְשָׁב? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵשִׁיב אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת, וְשָׁב הַצַּדִּיק לְהִזְדַּוֵּג בִּמְקוֹמוֹ. אֲזַי כָּתוּב, (תְּהִלִּים קמז) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

מִשְׁנָה. לָכֶם בְּנֵי אָדָם, בַּעֲלֵי הַזְּכָמָה, בַּעֲלֵי הַתְּבוּנָה, קוֹל קוֹרֵא: מִי מִכֶּם שֶׁהִתְזַכֶּם וְיוֹדֵעַ, בְּשָׁעָה שֶׁהָרֹאשׁ הַלָּבָן הִתְקִין הָרֹאשׁ, רֹשֶׁם מִמַּעְלָה לְמַטָּה וּמִמַּטָּה לְמַעְלָה, הִתְקִין צַד הַצָּפוֹן בְּעִטּוּר שֶׁל אֲגַם מַיִם, בּוֹ רֹשֶׁם הָעֹמֶק שֶׁל הַתְּהוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁעוֹלֶה וְיוֹרֵד בְּתוֹכוֹ, יָרְדָה דַּרְגָּה טְמִירָה אַזַּת בְּאֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת רֹשֶׁמִים שֶׁל אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת עוֹלָמוֹת.

תַּזְוָתָיו בְּצִלּוֹ זוֹסָה זַיִת בָּר אַזַּת, (דניאל ז) וְלָהּ עֶשֶׂר קַרְנַיִם, (שם) וְאֵלּוּ עֵינַיִם כְּמוֹ עֵינֵי אֱנוֹשׁ לַזַּיָּה, וּפֶה מְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת. כְּשֶׁעוֹלָה, הוֹלֶכֶת בַּיּוֹם, נִסְתֶּרֶת בַּלַּיְלָה. כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת, נִסְתֶּרֶת בַּיּוֹם, וְהוֹלֶכֶת בַּלַּיְלָה. כְּשֶׁנּוֹסַעַת, מְזַדַּעְזְעִים אַרְבַּע מַגָּרְפוֹת שֶׁאֲזוּזִים בְּיָדֶיהָ. וְנוֹסְעִים עִמָּהּ שִׁשִּׁים שִׁבְטֵי אֵשׁ, כָּל אֶזֶד וֶזֶרֶב שְׁנוּנָה עַל יֶרֶכוֹ.

עָלָה בְּרָצוֹן, לְהוֹצִיא אָדָם שֶׁלִּיט לְמַטָּה. הִתְקִין בַּזַּיָּה הַזּוֹ עָפָר דַּקִּיק אֶזֶד שֶׁכָּלוּל מֵהַכֹּל. נָשַׁב בּוֹ וְהִתְפַּשֵּׁט בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וְאַרְבַּע זְוָתִיכוֹת הִתְגַּלְגְּלוּ, אַזַּת לְמַעְלָה, אַזַּת לְמַטָּה, אַזַּת לַצָּפוֹן, אַזַּת לַדָּרוֹם.

אֵילָן אֶזֶד גָּדוֹל וְזָקֵן הִתְזַבֵּר וְהִזְדַּוֵּג עִמָּהּ בְּעָנָף אֶזֶד יָפֶה שֶׁמַּרְאֵהוּ שִׁמְזַת הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מזז) יָפֶה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ. עִמּוֹ הִזְדַּוֵּג, הוֹצִיאוּ רוּזַז טְמִירָה אַזַּת, וּמִלֵּא אוֹתָהּ עַסַת הֶעָפָר, וְעָמַד עַל רַגְלָיו, וְהִמְלִיךְ אוֹתוֹ עַל כָּל הָעוֹלָם וְהִשְׁלִיט אוֹתוֹ עַל הַכֹּל. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שם זז) תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ וְגוֹ'. נִצְטַוָּה עַל אוֹתוֹ הָאֵילָן, לֹא שָׁמַר אֶת הַמִּצְוָה. הֵשִׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת רוּזוֹ אֵלָיו, וְאוֹתָהּ הַזַּיָּה לָקְזָה אוֹתוֹ. אָז הִזְמִינוּ כְּלִי אַזַּר וְעָמַד בֵּינֵיהֶם, בְּקֶשֶׁר הַזִּקּוּקִים בֵּין מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים שֶׁנֶּאֱזְזוּ בַּצִּיּוּר (בַּדְּפוּס) שֶׁל הָעִטּוּרִים.

הַדְּרוֹת הָאֲזֻרוֹנִים תְּפוּסִים בַּזַּטְאֵיהֶם. נִשְׁלְפָה רוּזָם מֵאוֹתוֹ הַכְּלִי שֶׁל הַלְבּוּשׁ, אַזַּר כָּךְ נִגְּנָז בָּעָפָר בֵּין רִגְבֵי הַנַּזַּל. נִטְמְנוּ וְנִגְנְזוּ בְּעָצֶם קָשָׁה אַזַּת שֶׁל אוֹתוֹ הַכְּלִי, וְיָקוּמוּ שֵׁנִית זְיָלוֹת זְיָלוֹת, מִתְעוֹרְרִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלוֹשׁ אוֹתוֹ הֶעָפָר הָרִאשׁוֹן שֶׁל אוֹתוֹ הַכְּלִי

מַמָּשׁ, וּלְהַכְנִיס בּוֹ גְּבוּל דַּק כְּמוֹ הַשְּׂאוֹר הַזֶּה שֶׁל הָעִסָּה. וּמֵאוֹתָהּ עִסָּה, שֶׁהִיא הַצַּוָּוּת שֶׁלְּמַעְלָה, יִתְתַּקֵּן וְיִתְיַשֵּׁר כְּלִי כָּשֵׁר, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב, (יואל ד) וּמַעְיָן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשִּׁטִּים. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַנַּחַל מַגְדִּיל הַזִּבְיבוּת (הַזּוּנוּת) בָּעוֹלָם. וּכְשֶׁאוֹתוֹ הַמַּעְיָן הַקָּדוֹשׁ יֵצֵא וְיִכָּנֵס אֵלָיו, אֲזַי יִתְתַּקֵּן וְיִתְיַשֵּׁר, וְלֹא יִהְיֶה בְּסִרְזוּנוֹ כְּבָרַאשׁוֹנָה.

וְאוֹתָם שֶׁלֹּא זוֹכִים, יָקוּמוּ לְהַדְּוֹן בַּדִּין שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לַחֲרָפוֹת [ו]לְדִרְאוֹן עוֹלָם. וְאָז כָּתוּב, (ישעיה סו) כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם ה׳ כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת עֵקֶב

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֵת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְגוֹ׳, וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳. מִצְוָה (י״ז) זוֹ לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל מַה שֶּׁאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְנֶהֱנֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם לֹא בֵּרַךְ, נִקְרָא גַּזְלָן לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא, שֶׁכָּתוּב (משלי כח) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ. וַהֲרֵי פָּרָשׁוּהָ הַזְּבֵרִים. מִשּׁוּם שֶׁהַבְּרָכוֹת שֶׁמְּבָרֵךְ אָדָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאוֹת לְהַמְשִׁיךְ זַיִּים מִמְּקוֹר הַזַּיִּים לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַקָּדוֹשׁ, וּלְהָרִיק עָלָיו מֵאוֹתוֹ הַשֶּׁמֶן הָעֶלְיוֹן, וּבָא לְהַמְשִׁיךְ מִשָּׁם לְכָל הָעוֹלָם.

וְכָתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ. וְאוֹתָן הַבְּרָכוֹת מוֹרִיק אָדָם בְּאוֹתָם הַדְּבָרִים מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן, וּמִתְבָּרְכִים כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת וְהַמְּקוֹרוֹת, וּמִתְמַלְּאִים לְהָרִיק עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים כְּאָזוֹד.

וְעַל זֶה צָרִיךְ אָדָם לָשִׂים רְצוֹנוֹ בְּסוֹד הַבְּרָכוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְכוּ אָבוֹת וּבָנִים, הַכֹּל כְּאָזוֹד. וּמִי שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מִתְבָּרֵךְ, וְלוֹקֵחַ זְכֻלְקוֹ מֵאוֹתָן הַבְּרָכוֹת, בַּתְּחִלָּה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה. כֵּיוָן שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבָּרֵךְ מִשָּׁם, יוֹרֵד וְשׁוֹרֶה עַל רֹאשׁוֹ הַזַּלְקָ הָרִאשׁוֹן. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁכָּתוּב, (שמות כ) בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ. (אַזְכִּיר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כ) יִזְכֹּר כָּל מִנְחֹתֶךָ) כֵּיוָן שֶׁאוֹתָהּ בְּרָכָה בָּאָה וְשׁוֹרָה עַל רֹאשׁוֹ, מִשָּׁם מִתְפַּשֶּׁטֶת בְּכָל הָעוֹלָם.

בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָן הַבְּרָכוֹת יוֹרְדוֹת, מִתְעַטְּרוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים, וּפוֹגְשׁוֹת בָּהֶן כַּמָּה דְּרָגוֹת שֶׁל מְמֻנִּים בָּעוֹלָם, וְיוֹרְדוֹת עִמָּן, וְאוֹמְרוֹת וּמַכְרִיזוֹת: זֶהוּ הַדּוֹרוֹן שֶׁשָּׁלַח פָּלוֹנִי לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא. מֵאַיָּזֶה מָקוֹם יוֹרְדוֹת? לְאַוַּר שֶׁיּוֹרְדוֹת מִמְּקוֹם רֹאשׁ אָזְנוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק, שָׁם עוֹלוֹת, מִתְעוֹרְרוֹת לְהוֹרִיד אֲוִזְרוֹת מִלְמַעְלָה, וּמִתְמַלֵּא מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי י) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק. כֵּיוָן שֶׁדַּרְגָּה זוֹ מִתְמַלֵּאת, מוֹרִיקָה לַכַּלָּה הַזּוֹ, וּמִשָּׁם שׁוֹפָעוֹת וְנִמְשָׁכוֹת לְמַטָּה.

כְּשֶׁעוֹלוֹת אוֹתָן הַבְּרָכוֹת מִלְמַטָּה, אֵין פָּתַזוּ וּפָתַזוּ לְמַעְלָה, וְאֵין מְמֻנֶּה לְמַעְלָה שֶׁלֹּא פּוֹתְזוּ אֶת כָּל אוֹתָם הַפָּתְזוּזִים. וּמַכְרִיזִים וְאוֹמְרִים בְּכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים: זֶהוּ דּוֹרוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁשָּׁלַח פָּלוֹנִי, זֶהוּ דּוֹרוֹן בְּקִיּוּם כָּרָאוּי. וּמִי הוּא? הַבְּרָכָה שֶׁהֵשִׁיבוּ עָלֶיהָ אָמֵן. שֶׁכָּל בְּרָכָה שֶׁהֵשִׁיבוּ עָלֶיהָ אָמֵן, זוֹהִי בְּקִיּוּם כָּרָאוּי.

וְכֵיוָן שֶׁהַבְּרָכָה הַזּוֹ עוֹלָה, כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מְזַמָּנוֹת לְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר כְּדֵי לְהָאִיר לָהּ. וְכָל שֶׁכֵּן אִם הִיא בְּרָכָה שֶׁרַבִּים מְבָרְכִים אוֹתָהּ וּמְעַטְּרִים אוֹתָהּ בַּעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת בְּסוֹד שֶׁל אָמֵן. אָמֵן הוּא סוֹד הַקְּשָׁרִים שֶׁל כָּל יִזּוּד וְקִדֻּשָּׁה בְּסוֹד שֶׁל רִבּוֹנוֹ, וּמְעַטֵּר אוֹתָהּ הַבְּרָכָה בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת כָּרָאוּי.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְרַצֶּה בָּהֶם, בְּאוֹתָם שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ, וּתְשׁוּקָתוֹ בְּבִרְכָה שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁאוֹתָהּ בְּרָכָה עוֹלָה, וּמֵאִיר הַמָּאוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר, וּמְזַוֵּג אוֹתָהּ בְּתֹקֶף זִוּוּג לְעֵלּוֹת לְמַעְלָה. וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה כָּתוּב, (שמואל–א כ) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד – אֵלֶּה אוֹתָם שֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבַזַּי יֵקָלוּ –

אֵלֶּה אוֹתָם שֶׁלֹּא מְבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמוֹנְעִים בְּרָכָה מִפִּיהֶם.

סוֹד הַסּוֹדוֹת לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים זְכוּתָם רַבּוֹתָם, לָדַעַת אֶת סוֹד הַבְּרָכוֹת בְּמִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה וּבְכָל הַהֲנָאוֹת וְהַכִּסּוּפִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה.

כַּאֲשֶׁר (פָּרָט) בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה, שֶׁהֵן תִּקּוּן שֶׁל רִבּוֹנָם מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה. הַבְּרָכוֹת שֶׁאֵינָן בַּתְּפִלָּה עוֹלוֹת מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, עַד שֶׁמַּגִּיעוֹת לְתוֹךְ הָאוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר, וּמִתְעוֹרְרִים (לְמַעְלָה) בְּתִקּוּף לְאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר בְּאוֹתָהּ הַבְּרָכָה, וְעוֹלָה הִתְעוֹרְרוּת לְמַעְלָה, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, מְקוֹר כָּל הַזִּוּוּגִים. וְאָז יוֹצְאוֹת מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן בְּרָכוֹת אֲזוֹרוֹת, וּפוֹגְשׁוֹת אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, וְנוֹשְׁקוֹת אֵלֶּה לְאֵלֶּה, וּבָאוֹת וְשׁוֹרוֹת עַל רֹאשׁ הַצַּדִּיק לְהָרִיק לְמַטָּה. וּכְשֶׁיּוֹרְדוֹת, מִתְבָּרְכִים הָאָבוֹת וְהַבָּנִים וְכָל גֵּרוֹתֵיהֶם.

וְסוֹד הַבְּרָכוֹת הַלָּלוּ לְעוֹרֵר מִלְמַעְלָה לְמַטָּה בְּסוֹד זֶה: בָּרוּךְ: זֶה הַסּוֹד שֶׁל הַמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן מֵהַכֹּל, לְהָרִיק וּלְהַמְשִׁיךְ וּלְהָאִיר אֶת כָּל הַמְּאוֹרוֹת. וְהוּא תָּמִיד בָּרוּךְ (מְבֹרָךְ), שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים מִיָּמָיו. וּמִשָּׁם הָרֵאשִׁית שֶׁנִּקְרֵאת הָעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא קְצֵה הַשָּׁמַיִם, שֶׁאוֹתוֹ קָצֶה הוּא קָצֶה עֶלְיוֹן. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ קָצֶה כְּמוֹ זֶה לְמַטָּה, וְהוּא הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן. וְגַם הוּא נִקְרָא בָּרוּךְ, כְּנֶגֶד הַתַּזְוִתּוֹנִים, לְהָרִיק לְמַטָּה, וּלְהִתְעוֹרֵר מִלְמַטָּה לְמַעְלָה בִּבְרָכוֹת הַתְּפִלָּה. וְהַבָּרוּךְ (הָרִאשׁוֹן) הַזֶּה נִקְרָא כָּאן, בְּסוֹד הַזִּוּוּגְמָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁמְּמַלֵּא אוֹתוֹ הַמָּקוֹם, בְּשֶׁבִּיל אֲזֵוד דַּקִיק שֶׁנִּכְנָס בּוֹ.

אַתָּה: אַזֵּר כָּךְ מַתְזִיל לְהִתְגַּלּוֹת, שֶׁהֲרֵי הַבָּרוּךְ הַזֶּה הוּא נִסְתָּר, וְלָכֵן נִקְרָא בְּדָרָךְ נִסְתָּר בָּרוּךְ, הַמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה. אַתָּה: הָרֵאשִׁית לְהִתְגַּלּוֹת בַּזִּוּוּן, וְלָכֵן נִקְרָא אַתָּה. וּמִיהוּ? זֶה סוֹד הַיָּמִין, וְנִקְרָא כֹּהֵן אֵצֶל אוֹתוֹ מָקוֹם. וְזֶה סוֹד (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם. מִי הַכֹּהֵן לְאוֹתוֹ עוֹלָם? אַתָּה. וְזֶהוּ הַיָּמִין הָעֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי נִמְצָא לְהִתְגַּלּוֹת.

יְהוָה: זֶה סוֹד הָאֶמְצַע, סוֹד הָאֱמוּנָה בְּכָל הַצְּדָדִים. אֱלֹהֵינוּ: זֶה סוֹד הַשְּׂמֹאל שֶׁכָּלוּל בְּיָמִין, וְהַיָּמִין בּוֹ, וְנִכְלָלִים זֶה בָּזֶה לִהְיוֹת אֶחָד. וְעַד כָּאן נִקְשְׁרוּ הַבְּרָכוֹת, שֶׁכֻּיָּן שֶׁאֵלֶּה מִתְבָּרְכִים, כֻּלָּם שֶׁלְּמַטָּה מִתְבָּרְכִים.

לְאַזֵּר שֶׁהֵם מִתְבָּרְכִים וּלוֹקְחִים בְּרָכוֹת לְעַצְמָם, זוֹוְרִים כְּלוּלִים כְּאֶחָד לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹר, שֶׁהֵם לֹא יְכוֹלִים לַזַּוֵּר לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם עַד שֶׁמִּתְבָּרְכִים. כֵּיוָן שֶׁהִתְבָּרְכוּ בַּתְּזוֹלָה, זוֹוְרִים וְנִכְנָסִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם, לָקַחַת בְּרָכוֹת יְתֵרוֹת אֲזֵרוֹת לְהָרִיק לְמַטָּה. וְעַד שֶׁהֵם מִתְבָּרְכִים, לֹא נִכְנָסִים וְלֹא תְאַבִּים אֵלָיו, וְזֶה סוֹד (שמות כג) וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי רֵיקָם.

וּכְשֶׁשָּׁבִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם וְנִכְנָסִים לְשָׁם, אָז אוֹתוֹ מָקוֹם נִקְרָא מֶלֶךְ. וּמֶלֶךְ לֹא נִקְרָא, רַק כְּשֶׁהֵם מִתְקָרְבִים אֵלָיו, וּמִתְבָּרְכִים. וּמֶלֶךְ מָתַי נִקְרָא מֶלֶךְ? כְּשֶׁגְּדוֹלָיו בָּאִים אֵלָיו עֲשִׁירִים, מְסֻפָּקִים בְּכָל מַה שֶּׁהִצְטָרְכוּ, בְּלֹא זִסָּרוֹן, וְאָז הוּא מֶלֶךְ. מֶלֶךְ לְמַטָּה, כְּשֶׁאֵלּוּ מְעַטְּרִים אוֹתוֹ בְּסִפּוּק בַּעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת. וְכָאן נִקְרָא מֶלֶךְ. וּמִיהוּ? הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ וְצִוָּנוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא עוֹלָם שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה בַּזּוּוִין, וְהוּא נִסְתָּר, קוֹרֵא לוֹ כָּךְ בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר. וְעַל זֶה לֹא נִקְרָא, אֶלָּא בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר.

וּלְעוֹלָם אַתָּה זֶה יָמִין, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְעַל זֶה כֹּהֵן כָּפוּף לְאוֹתוֹ מָקוֹם בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף. וְהָעוֹלָם הַתַּזּוּתוֹן, כְּשֶׁנִּקְשָׁר לְיָמִין וְנִדְבָּק בּוֹ, קוֹרֵא מִלְמַטָּה לְמַעְלָה בָּרוּךְ, וְלֹא נִקְרָא בָּרוּךְ, רַק בְּסוֹד הַמָּקוֹר שֶׁדָּבֵק בּוֹ וְנִכְנָס בּוֹ וּמְמַלֵּא אוֹתוֹ. אַתָּה, הַסּוֹד שֶׁל אוֹתוֹ הַכֹּהֵן לְהַדְבֵּק אִתּוֹ, וְעַל זֶה בַּתְּפִלָּה הָאָדָם כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, שֶׁהוּא הָעוֹלָם שֶׁכָּפוּף אֶל מַעְלָה, וְזֶהוּ הַשִּׁנּוּי בֵּין בָּרוּךְ שֶׁל הַתְּפִלָּה וּבֵין בָּרוּךְ שֶׁל שְׁאָר בְּרָכוֹת. וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן, לְהָרִיק בְּרָכוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

בַּבָּרוּךְ שֶׁל הַתְּפִלָּה אָדָם כּוֹרֵעַ בִּבְרָכָיו, וְגוֹוֵן רֹאשׁוֹ בְּאַתָּה, מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה נִקְרָא רֹאשׁ. וְעַל זֶה כֹּהֵן לוֹקֵחַ בָּרֹאשׁ, וְהוּא תָּמִיד רֹאשׁ. וְלָכֵן כְּרִיעָה בְּבָרוּךְ, וּגְוִינַת הָרֹאשׁ בְּאַתָּה. וְהַכֹּהֵן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אַתָּה, גּוֹוֵן

בַּתְּפִלָּה. הַמֶּלֶךְ אֲזַר שֶׁגּוּוֹזְן, שׁוּב לֹא זוֹקֵף, מָה הַטַּעַם? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לַלְּבָנָה, לְכִי וְהַקְטִינִי אֶת עַצְמֵךְ, וְשׁוּב לֹא זָקָפָה. וְלָכֵן הַבְּרָכָה שֶׁל אָדָם לַקָּדוֹשׁ–בָּרוּךְ–הוּא מִתְעוֹרֶרֶת לְהוֹרִיק בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה לָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

כָּתוּב (ישעיה סג) כִּי אַתָּה אָבִינוּ כִּי אַבְרָהָם וְגוֹ'. שָׁנִינוּ, לֶעָתִיד לָבֹא אוֹמְרִים לְיִצְחָק וְכוּ', מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁמאל נִכְלָל בַּיָּמִין. אֲבָל הַיָּמִין מִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא אָב? שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁמְחוּ לוֹ לְאָב וּלְכֹהֵן. וְאַף עַל גַּב שֶׁלְּמַעְלָה נִקְרָא אָב, וַאֲפִלּוּ לְאוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר בְּשָׁעָה שֶׁנִּדְבָּק בְּיָמִין נִקְרָא אַתָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אַתָּה ה' אָבִינוּ גּוֹאֲלֵנוּ וְגוֹ'.

בֵּין כָּךְ הִזְדַּמֵּן אֵלָיו זָקֵן וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, תַּקֵּן שִׁלְטָן לְרִבּוֹנְךָ, לוֹ וְלַמַּלְכָּה, מִכָּל מִינֵי עֹדּוּגִים, לְקַיֵּם בּוֹ (יחזקאל מא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה', וַהֲרֵי עַד עַתָּה כֻּלָּם מִתְעַנְּגִים מִשֻּׁלְחָן הַמֶּלֶךְ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי. וְזֶה לֶחֶם הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְיֵין הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְשָׁם כַּמָּה מַטְעַמִּים, מִינֵי טַעֲמֵי תוֹרָה, שֶׁמִּתּוּקִים מִכָּל הַמַּאֲכָלִים וְהָעֲדוּגִים שֶׁל הָעוֹלָם וְשֶׁל הַמֶּלֶךְ.

קָם הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, פָּתַח וְאָמַר, אַהֲרֹן הַכֹּהֵן קוּם מִשְׁנָתְךָ לִזְבֹּחַ שְׁוָרִים וְצֹאן וּכְבָשִׂים וְעוֹפוֹת, וְכָל הַמִּינִים שֶׁצְּרִיכִים לִסְעוּדַת הַמֶּלֶךְ. וְלֶחֶם הַפָּנִים, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שְׁנֵי לוּחוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁמֹּשֶׁה וּמֹשֶׁה הֵם כְּתָבִים (שמות לב). זֶה – שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה פָּנִים, שֶׁהֵם: (במדבר ו) יְבָרֶכְךָ ה', יָאֵר ה', יִשָּׂא ה'. זֶה שֵׁנִי – אֲדָנָ"י אֲדָנָ"י. שֶׁהֵם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה זִיוֹת, שֶׁבָּהֶן נֶאֱמַר (יחזקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׁמאוֹל לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אַרְבָּעָה פָּנִים לְאֶחָת (לָהֶם). וְזֶהוּ (ישעיה ו) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר, כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה סִפְרֵי תוֹרָה. וְזֶהוּ זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'. הַכֵּלִים שֶׁל שֻׁלְחָן הַמֶּלֶךְ הֵם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בַּעֲלֵי הַתְּפִלּוֹת, שֶׁתִּקְּנוּם כְּנֶגֶד הַקָּרְבָּנוֹת.

פָּתַח וְאָמַר, (שמות כה) וְעָשִׂיתָ שֻׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים וְגוֹ'. בֹּא רְאֵה, מִנְהָגִים טוֹבִים וְיָפִים הָיוּ נוֹהֲגִים בַּעֲלֵי הַסְּעוּדָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ לְהַרְאוֹת שֶׁהֵם מִבְּנֵי שֻׁלְחָן הַמֶּלֶךְ. גָּדוֹל אֶזֶד מִבְּנֵי הַסְּעוּדָה נוֹטֵל יָדָיו בִּזְמַן שֶׁיִּכָּנְסוּ לַסְּעוּדָה לְהָסֵב. הַגָּדוֹל מֵסֵב בָּרֹאשׁ, הַשֵּׁנִי תַּזְוָתָיו, וְהַשְּׁלִישִׁי תַּזוֹת הַשֵּׁנִי. וְאֵלֶּה נִקְרָאוּ שְׁלֹשָׁה מִטּוֹת, כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, וּכְנֶגֶד כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים. מִכָּאן וְאֵילָךְ אֵין לָהֶם סֵדֶר, אֶלָּא כָּל הַקּוֹדֵם זוֹכֶה.

שֵׁנִית, בַּעַל הַבַּיִת בּוֹצֵעַ, כְּדֵי שֶׁיִּבְצַע בְּעַיִן יָפָה, וּמַשְׁלִים הַבְּרָכָה, וְאַזַר כָּךְ בּוֹצֵעַ. וּפָרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, שֶׁאֵין הַמְּסֻבִּים רַשָּׁאִים לִטְעֹם עַד שֶׁיִּטְעֹם הַמְבָרֵךְ, וְאֵין הַבּוֹצֵעַ רַשַּׁאי לִטְעֹם עַד שֶׁיִּכְלֶה אֶמֶן מִפִּי הַמְּסֻבִּים. וְאִם רְצוֹנוֹ לִזַּכֵּךְ כָּבוֹד, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. וְעוֹד פָּרְשׁוּהָ שֶׁהָאוֹרֵז מְבָרֵךְ, בִּשְׁבִיל שֶׁיְּבָרֵךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת.

וְדֶרֶךְ סוֹד, בַּעַל הַבַּיִת בּוֹצֵעַ – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא כַּוָּ הָאֶמְצָעִי. וּבְשַׁבָּת צָרִיךְ לִבְצֹעַ מִשְּׁתֵּי כִּכָּרוֹת, שֶׁהֵן ה' ה'. בַּעַל הַבַּיִת – זֶה ו' שֶׁל הָאֶמְצַע. (וּבְצוּרָה זוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה) וּכְדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאֶה כְּרַעֲבְתָנוּת, יָכוֹל לִבְצֹעַ בָּהּ לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כַּבֵּיצָה. מַה זֶּה כַּבֵּיצָה? י' וי'. וְהֵן הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, נִקְרָאִים פָּרוּרִים שֶׁבְּכַזַּיִת. וְאֵלּוּ כְּנֶגֶד טִפּוֹת הַזֵּרַע. וּמִי שֶׁמְּזַלְזֵל בָּהֶן וְזוֹרְקָן בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא צָרִיךְ, הָעֲנִיּוּת רוֹדֶפֶת אַזְרָיו, וְהוֹלֵךְ נָע וָנָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב טז) נוֹדֵד הוּא לַלֶּחֶם אַיֵּה. וְאֵין לֶחֶם אֶלָּא תּוֹרָה, וְהוּא צוֹוֵחַ: אַיֵּה מִי שֶׁמְּרַחֵם עָלָיו? וְלֹא מוֹצֵא.

וּפָרוּרִים בְּכַזַּיִת, הֵם בְּצַדִּיק, וְהוּא כּוֹתֶשׁ כְּתִישׁוֹת מֵאוֹתָם הַזֵּיתִים. וְהָאוֹרֵז מְבָרֵךְ, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ. בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק זֵי הָעוֹלָמִים, וְלָכֵן הָאוֹרֵז מְבָרֵךְ.

בֵּין כָּךְ הֲרֵי בָּא אֵלָיו הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, יוֹם אֶזֶד הָלַכְתִּי אֲנִי וְהַזְּבֵרִים לְאַכְסַנְיָה אַזַת, וְהָיָה שָׁם תִּינוֹק אֶזֶד, קָם וְהִתְקִין לָנוּ מְנוֹרָה וְשֻׁלְחָן, הוּא מֵעַצְמוֹ כְּאִלּוּ הָיָה מֵעֶשְׂרִים שָׁנָה, וְלֹא הָיָה אֶלָּא מִבֶּן

זְמֵשׁ שָׁנִים, וְהִתְקִין שֻׁלְחָן מִכָּל מִינֵי מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה. אָמַר, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּעֲלֹ הַבַּיִת בּוֹצֵעַ וְאוֹרְזוֹ מְבָרֵךְ, אֲבָל (איוב לב) צָעִיר אֲנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים עַל כֵּן זָזַלְתִּי וָאִירָא מֵזַּוּת דֵּעִי אֶתְכֶם, עַד שֶׁאֶטֹּל רְשׁוּת מִכֶּם. אָמְרוּ לוֹ, אֱמֹר בְּנִי מַלְאַךְ ה׳.

אָמַר לָנוּ, אַתֶּם רְצִיתֶם לֶאֱזֹם תַּפְנוּקִים בְּלִי קְרָב, אוֹ לֶאֱזֹם עִם קְרָב. שֶׁכָּךְ פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, שְׁעַת אֲכִילָה שְׁעַת מִלְחָמָה. וְאִם רְצִיתֶם שֶׁיִּהְיֶה עָלָיו קְרָב, אֵין אָזָד אוֹכֵל. אֶלָּא מִי שֶׁיְּצַוֵּז בַּקְּרָב, הוּא אוֹכֵל וּבוֹצֵעַ לְכֻלָּם. אָמְרוּ לוֹ הַזְּבֻרִים, בְּנִי, אַתָּה קָטָן, וַעֲדַיִן לֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ נִלְחָמִים גְּבָרִים גְּדוֹלִים בְּזֶרֶב, בְּנֹעֲנוּעַ הַזֶּרֶב, בְּרַמַּז, בְּקֶשֶׁת, בְּזוּצֵי הַקֶּשֶׁת, בְּמַקְלֵעַ וּבְאַבְנֵי מַקְלֵעַ.

אָמַר לָהֶם, (מלכים–א כ) אַל יִתְהַלֵּל זוֹגֵר כִּמְפַתֵּחַז. שֶׁהֲרֵי וַדַּאי בִּקְרִיאַת שְׁמַע פָּרְשׁוּהָ, כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ, כְּאִלּוּ אוֹחֵז חֶרֶב פִּיפִיּוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמט) רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם. וְנֹעֲנוּעַ הַחֶרֶב צָרִיךְ לְנַעְנֵעַ לִשְׁשָׁה צְדָדִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרוּהָ, כְּדֵי שֶׁתַּמְלִיכוּהוּ עַל הַשָּׁמַיִם וְעַל הָאָרֶץ וְעַל אַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם. וְזוֹ ו׳, גּוּף הַחֶרֶב. י׳ רֹאשׁ הַחֶרֶב. ה״ה, שְׁתֵּי פִּיפִיּוֹת. נַרְתִּיק הַחֶרֶב, אֲדָנָי.

רַמַּז, רמ״ז בְּקִרְיאַת שְׁמַע, עִם שֵׁשׁ תֵּבוֹת הַיִּחוּד, הֲרֵי רוֹמַ״ז. מָגֵ״ן עִם חֶרֶב, מִיכָאֵל גַּבְרִיאֵל נוּרִיאֵל, הַשַּׁמָּשִׁים שֶׁל שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת. קֶשֶׁת שְׁיוּרָה זוּצִים, וְכָל זֶרַע שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כַּזַּיִן אֵינוֹ מוֹלִיד. מַקְלֵעַ, זֶה קְרִיאַת שְׁמַע. זְמִשָּׁה אַבְנֵי מַקְלֵעַ, (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳. כְּנֶגְדָּם, וַיִּקַּז דָּוִד (שמואל–א יז) זְמִשָּׁה זַלְּקֵי אֲבָנִים מִן הַנַּזַל. וּכְשֶׁשָּׁם אוֹתָם בַּמַּקְלֵעַ, שֶׁהִיא שָׁפָה, וְהִיא שְׁכִינָה, נַעֲשׂוּ אָזָד כָּל הַזְּמִשָּׁה, וְהָרַג אֶת הַפְּלִשְׁתִּי.

וְעַד עַכְשָׁיו זָרַקְתִּי אֶבֶן זוֹ לְסָמָאֵל, שֶׁהוּא אֶבֶן מָצוֹר, וְהָרַסְתִּי אֶת הַמָּצוֹר שֶׁלּוֹ וְהִשְׁפַּלְתִּיו לְמַטָּה. וְלָכֵן אָמַרְתִּי לָכֶם, אַל יִתְהַלֵּל זוֹגֵר כִּמְפַתֵּחַז. כְּעֵת יִתְבָּרֵר לָכֶם שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ אֵיךְ נִלְחָמִים גְּבָרִים גְּדוֹלִים בַּזְּרֻבוֹת, בְּרַמַּז,

בְּקָשָׁת, בְּמַקְלֵעַ. תָּמַהְנוּ וְלֹא יָכְלְנוּ לְדַבֵּר לְפָנָיו. אָמְרוּ לוֹ זְכָמִים, כְּעֵת נִרְאֶה מִי יִהְיֶה מַרְוִיחַ אֶת הַלֶּזֶם, שֶׁהוּא לֶזֶם הַמּוֹצִיא.

פָּתַח וְאָמַר, (במדבר טו) וְהָיָה בַּאֲכָלְכֶם מִלֶּזֶם הָאָרֶץ תָּרִימוּ תְרוּמָה לַה׳. בַּמֶּה נִתְרַמֶּת שְׁכִינָה, שֶׁהִיא ה׳ שֶׁל הַמּוֹצִיא, שֶׁבֵּאֲרוּ עָלֶיהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַבּוֹצֵעַ צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בַּה״א? אֶלָּא וַדַּאי הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, מוֹץ וְתֶבֶן פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר. וּכְשֶׁהִיא בְּמוֹץ וְתֶבֶן, הִיא בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְאֵין לָהּ רְשׁוּת לְהָרִים לְמ׳ לַעֲשׂוֹת עִמָּהּ מָ״ה. וְזוֹהִי תְּרוּמָה, תּוֹרָ״ה שֶׁהִיא וְזִמְשָׁ״ה וְזִמְשֵׁי תוֹרָה, שֶׁבָּהּ (שמות כד) וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְגוֹ׳.

וּבְמוֹץ וְתֶבֶן שֶׁל זוֹטָה, עָלֶיהָ בֵּאֲרוּ רַבּוֹתֵינוּ, אֵיכָן שֶׁאָכַל אָדָם הָרִאשׁוֹן זוֹטָה הָיָה. הֶרַב זו״ט, שֶׁהוּא מוֹץ וְתֶבֶן, לְאוֹת ה׳, וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ י׳, שֶׁהוּא עֶשׂוֹר שֶׁלָּהּ. וְלָכֵן כְּשֶׁהוּא בְּמוֹץ וְתֶבֶן (שָׁלָה), שָׁם כְּנֶגֶד עָרְלָה וּפְרִיעָה, פָּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר. וְאֵין רְשׁוּת לְאוֹת י׳ לְזַוֵּג בְּאוֹת ה׳, שֶׁהֵם אִישׁ וְאִשָּׁה. וְלָכֵן כָּל הַבּוֹצֵעַ צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בָּהּ. וְצָרִיךְ לִבְצֹעַ מֵהַמָּקוֹם שֶׁבִּשְׁבִילוֹ יָפָה, מִשּׁוּם שֶׁבִּשְׁבִיל הוּא גָּמַר הַפָּרִי, וֶזֶה ו׳.

וַעֲשָׂרָה דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לַעֲשׂוֹת בִּסְעוּדָה: אֶזֶד – נְטִילַת יָדַיִם. שֵׁנִי – לְתַקֵּן שְׁתֵּי כִּכָּרוֹת לְשַׁבָּת. שְׁלִישִׁי – לֶאֱכֹל שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, וּלְהוֹסִיף מֵזוֹל עַל הַקְּדֵשׁ. רְבִיעִי – לְהָאִיר אֶת הַשֻּׁלְחָן בְּנֵר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, שֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן וּמְנוֹרָה בַּדָּרוֹם. וְצָרִיךְ הֲסִבָּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, הֵסֵבּוּ – אֶזֶד מְבָרֵךְ לְכֻלָּם.

וּבְשַׁבָּת, בְּכָל דְּבָרָיו צָרִיךְ לְהוֹסִיף מֵזוֹל עַל קְדֵשׁ, בֵּין בְּמַאֲכָלָיו וּמַשְׁקָיו, בֵּין בִּלְבוּשָׁיו, בֵּין בַּהֲסִבָּתוֹ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַתְקִין לוֹ מְסִבָּה יָפָה, בְּכַמָּה כָּרִים וּכְסָתוֹת מְרֻקָּמִים מִכָּל שֶׁיֵּשׁ בְּבֵיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁמַּתְקִין זֶפָה לַכַּלָּה, שֶׁשַּׁבָּת הִיא מַלְכָּה, וְהִיא כַּלָּה. וְלָכֵן הָיוּ יוֹצְאִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה עֶרֶב שַׁבָּת לְקַדֵּם אֶת הָאוֹרְזַת, וְהָיוּ אוֹמְרִים: בֹּאִי כַלָּה, בֹּאִי כַלָּה. וּצְרִיכִים לְעוֹרֵר שִׁירָה וְזֶזְרָה לַשֻּׁלְחָן אֵלֶיהָ.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ סוֹד אַוֵּזר. כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְקַבֵּל אֶת גְּבִרְתָּהּ בְּכַמָּה אוֹרוֹת שֶׁל נֵרוֹת שַׁבָּת, וּבְכַמָּה עֲנוּגִים וּלְבוּשִׁים יָפִים, וּבַיִת מְתֻקָּן בְּכַמָּה כֵּלִים שֶׁל תִּקּוּן, בַּהֲסִבָּה יָפָה לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד, וּבְזֹאת הַזֶּזְדָּוָה וְהַתִּקּוּן גּוֹרְמִים שֶׁנִּשְׁאֶרֶת שִׂפְוָה רָעָה בַּוּזשֶׁךְ, בִּרְעָבוֹן, בִּבְכִיָּה, בְּהֶסֵּפֵד, בִּלְבוּשִׁים שְׁוּזרִים כְּאַלְמָנָה. שֶׁאִם מִלֹּאָה וֹו – זְזֶרְבָּה וֹו.

יֵצֶר טוֹב גְּבִירָה קְדוֹשָׁה, מַלְכוּת הַקֹּדֶשׁ שֶׁיּוֹרֶדֶת בְּשַׁבָּת, כְּלוּלָה מֵעֲשֶׂר סְפִירוֹת, מְעֻטָּרוֹת בְּשִׁבְעָה שֵׁמוֹת שֶׁאֵינָם נִמְוָזָקִים, בְּכַמָּה מֶרְכָּבוֹת שֶׁל זַיּוֹת וּבְכַמָּה זֵיָלוֹת וּמַוָּזנוֹת. וְהַמֶּלֶךְ יוֹצֵא לְקַבְּלָהּ בְּכַמָּה מַוָּזנוֹת, וְנִשְׁאָר יֵצֶר הָרָע, הַשִּׂפְוָה הָרָעָה בַּוּזשֶׁךְ, כְּאַלְמָנָה בְּלִי בַּעְלָהּ, בְּלִי מֶרְכָּבוֹת.

וְאֵלֶּה שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם, לַמְוַזַּבְוזִים וְלַמְקַטְּרִים לְמִלְאֶכֶת הַשָּׁמַיִם וְלַמַּוָּלוֹת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי, הִיא עֲבוֹדָה שֶׁל הַשִּׂפְוָה הָרָעָה, שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת וְעַרְבֵי לֵילוֹת רְבִיעִי, מָה הָיוּ עוֹשִׂים אֵלֶּה? הָיוּ לוֹקְוזִים לְבוּשִׁים שְׁוּזרִים, וּמַוְזַשִּׁיכִים אֶת הָאוֹרוֹת, וְעוֹשִׂים הֶסֵּפֵד בְּלֵילֵי שַׁבָּתוֹת לְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא שְׁרוּיָה, כִּי (קהלת ז) גַּם [אֶת] זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים.

אַוֵּזר שֶׁוָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְנָזְזַרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נֶאֱמַר בַּשְּׁכִינָה הָאֵם הַקְּדוֹשָׁה, (איכה א) אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד הָעִיר רַבָּתִי עָם הָיְתָה כְּאַלְמָנָה, וּמְכַבִּים בְּלֵיל תִּשְׁעָה בְּאָב אוֹרוֹת וְנֵרוֹת, וְעוֹשִׂים הֶסֵּפֵד וְיוֹשְׁבִים כְּמוֹ אֲבֵלִים, לְהִשְׁתַּתֵּף בְּצַעַר הַשְּׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ לָהּ כָּל אוֹתוֹ הַשֶּׁבֶר.

זַמְּישִׁי – כּוֹס שֶׁל וַיְכֻלּוּ. שִׁשִּׁי – לִהְיוֹת עַל הַשֻּׁלְזָן דִּבְרֵי תוֹרָה. שְׁבִיעִי – לְהַאֲרִיךְ עַל הַשֻּׁלְזָן כְּדֵי שֶׁעֲנִיִּים יָבֹאוּ לְשֻׁלְזָנוֹ. שְׁמִינִי – נְטִילַת יָדַיִם בְּמַיִם אֲזָרוֹנִים. תְּשִׁיעִי – בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. עֲשִׂירִי – כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה. וְצָרִיךְ לְוַזֵּר עֲלֵיהֶם וּלְתַקְּנָם בְּסוֹד קָדוֹשׁ, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵעֲשֶׂר סְפִירוֹת, וְהוּא הַשֻּׁלְזָן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצַּד הַגְּבוּרָה, וְלָכֵן פָּרְשׂוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֻׁלְזָן בַּצָּפוֹן.

אֶזֶד – נְטִילַת יָדַיִם, שֶׁבְּאַרוּכָּה רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, יָדַיִם מְזֻהָמוֹת פְּסוּלוֹת לִבְרָכָה, מִשּׁוּם שֶׁהֵן שְׁנִיּוֹת לְטֻמְאָה, שֶׁהוּא אַב הַטֻּמְאָה, שֶׁהוּא

רִאשׁוֹן כְּשֶׁהֵן טְמֵאוֹת, וּכְשֶׁהֵן טְהוֹרוֹת הֵן שְׁנִיּוֹת לַבְּרָכָה, שֶׁהַבְּרָכָה לוֹ שׁוֹרָה אֶלָּא עַל טָהֳרָה. הַכֹּהֵן, שֶׁהוּא אִישׁ טָהוֹר, אִישׁ וָזֶסֶד, שׁוֹרָה עָלָיו בְּרָכָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלג) כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ וְגוֹ'. וְלָכֵן, (במדבר ו) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרֲכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. וּפָרְשׁוּהָ, כָּל כֹּהֵן הַמְבָרֵךְ – מִתְבָּרֵךְ. וְשֶׁאֵינוֹ מְבָרֵךְ – אֵין מִתְבָּרֵךְ. וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל בְּרָכָה שֶׁאֵין בָּהּ אַזְכָּרָה וּמַלְכוּת, אֵין שְׁמָהּ בְּרָכָה. מַלְכוּת אֲדֹנָי.

וְעוֹד, נְטִילַת יָדַיִם צָרִיךְ לִטֹּל אוֹתָן עַד הַפֶּרֶק, שֶׁנֶּזְרוּ עָלָיו י"ד פְּרָקִים, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שׁוֹרָה עָלָיו יַד ה', וְהִיא יָד שֶׁל בְּרָכָה מִצַּד הַוָּזֶסֶד שֶׁבּוֹ וְזִכְמָה בְּיַד יְמִינוֹ. וְהִיא יָד שֶׁל קְדֻשָּׁה מִצַּד הַגְּבוּרָה, וּשְׁרוּיָה בְּדִין. (וַיַּד שְׁמֹאל) וְהִיא יַד הַיְזוּד מִצַּד הַתְּפָאֶרֶת, שֶׁשּׁוֹרָה בִּי"ד פְּרָקֵי הַגּוּף, שֶׁהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר פְּרָקִים בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת וּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם, וּשְׁנַיִם בַּגּוּף וּבַבְּרִית.

וְשָׁלֹשׁ פָּעָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר הוּא אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם. יי"י מִי"ד י"ד י"ד, רָמוּז יְ"בָרֵכְךָ יָ"אֵר יְ"שָׂא, מֵהוי"ה הוי"ה הוי"ה. ד' ד' ד' מִי"ד י"ד י"ד, הֵם רְמוּזִים בַּאדנ"י אֲדֹנָ"י. וְאָמַר הַנָּבִיא עֲלֵיהֶם, (ירמיה ז) הֵיכַל ה' הֵיכַל ה' הֵיכַל ה' הֵמָּה. וְהַנְּטִילָה הַוּ בְּיַד שֶׁהִתְתַּקָּנָה.

וְכָל צַד מִשְּׁלֹשֶׁת פָּנֵי הַוַּזִּיוֹת, שֶׁהֵם יָ יָ יָ, וּמִשְּׁלֹשׁ כַּנְפֵי הַוַּזִּיוֹת, שֶׁהֵן ד' ד' ד', כֻּלָּם צָרִיךְ לִהְיוֹת מִכֹּחַ אָדָם. וְהוּא יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. הַכֹּחַ שֶׁלּוֹ – יו"ד וָא"ו דָּ"לֶ"ת, הֵ"א אָ"לֶ"ף, וָא"ו אָ"לֶ"ף וָא"ו, הֵ"א אָ"לֶ"ף. וְהַמַּלְכָּה לֹא שְׁרוּיָה בַּכֹּחַ שֶׁלּוֹ, בְּפָרְקֵי הָאֶצְבָּעוֹת, עַד שֶׁעוֹבֶרֶת מֵהֶם הַוַּהֲמָה, הַשְּׁפָוָה הָרָעָה הַפָּסוּלָה, אֵשֶׁת הַפָּסוּל. וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, יָדַיִם מְזֻהָמוֹת פְּסוּלוֹת לִבְרָכָה.

וְהֵם מַיִם לְטַהֵר הַיָּד, שֶׁשּׁוֹרָה שָׁם יַד יָ". יַד יָ"ה מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה. שֶׁעַמֵּי הָאָרֶץ הֵם שֶׁרֶץ, מַה מּוֹעִילָה לָהֶם טְבִילָה, וְהַשֶּׁרֶץ, שְׁפָוָה רָעָה בְּיָדָם, בַּגָּזֵל שֶׁבִּידֵיהֶם, בַּגָּזֵל שֶׁל הַבְּרָכוֹת שֶׁגּוֹזְלִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא יוֹדְעִים לְבָרֵךְ, וְלֹא יוֹדְעִים מַהִי בְּרָכָה וּמַהִי וַהֲמָה.

מִיָּד כְּשֶׁשָּׁמְעוּ הַזֻּבְרִים דְּבָרִים אֵלּוּ, וַאֲנִי עִמָּהֶם, לֹא יָכֹלְתִּי לִסְבֹּל שֶׁיִּשְׁלִים עֲשָׂרָה דְּבָרִים שֶׁל בְּרָכָה, וְהִשְׁתַּטַּוְתִּי אֶצְלוֹ, וּבְוַדַּאי אֵין אִישׁ שֶׁיֹּאמַר דְּבָרִים אֵלּוּ אֶלָּא אַתָּה, שֶׁאַתָּה הוּא כְּמוֹ אַרְבַּע מְזוּזוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן. שֶׁהָאָדָם נִכְנָס בָּהֶן (שֶׁכַּאֲשֶׁר אַתָּה) בְּמִזְוַצַּת הַתִּינוֹקוֹת וְנַעֲשֶׂה תִּינוֹק, וּבְמִזְוַצַּת נְעָרִים וְנַעֲשֶׂה נַעַר, וּבְמִזְוַצַּת בַּחוּרִים וְנַעֲשֶׂה בָּחוּר, וּבְמִזְוַצַּת זְקֵנִים וְנַעֲשֶׂה זָקֵן. וּלְכָךְ נֶאֱמַר עָלֶיךָ, (תהלים לג) 'מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הִשְׁגִּיחַ אֶל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ'. וְאַתָּה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיךָ (בראשית ו) בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר, בַּדּוֹר שֶׁל דּוֹר הַפַּלָּגָה הָיִיתָ, וּבְכָל דּוֹר וָדוֹר בְּגִלְגּוּל, כְּגַלְגַּל שֶׁמִּתְהַפֵּךְ לְכַמָּה גָּוָנִים. וְלֹא נִגְלֵיתָ אֶלָּא בְּדוֹר שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ תּוֹרָה עַל יָדֶךָ.

מִיָּד שֶׁהִתְכַּנַּסְתָּ מֵהָעוֹלָם, אַתָּה הוּא כַּשֶּׁמֶשׁ שֶׁמֵּאִיר בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. שֶׁכְּשֶׁמִּתְכַּנֵּס הַשֶּׁמֶשׁ בַּלַּיְלָה, הוּא מֵאִיר בַּלְּבָנָה וּבְשִׁשִּׁים רִבּוֹא כּוֹכָבִים. כָּךְ אַתָּה, שֶׁאַתָּה מֵאִיר בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. וְזֶהוּ שֶׁרָמַז קֹהֶלֶת, (קהלת א) דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא. וּפֵרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, אֵין דּוֹר בָּא מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא. וְעוֹד פֵּרְשׁוּהָ, הַדּוֹר שֶׁהוֹלֵךְ הוּא שָׁבָא, לְמַיִם מַה שֶּׁהָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה. מִכָּאן וְאֵילָךְ הַשְּׁלֵם עֲשָׂרָה דְּבָרִים שֶׁל הַשַּׁלְוָן בְּגִלּוּי. אָמַר רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אַשְׁרֵי זֻלְקֵךְ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּלָה לְךָ מַה שֶּׁלֹּא גָּלָה לְכָל נָבִיא וְזוֹזֶה, וְלֹא לְמִי וּלְמִי.

שֵׁנִי – לִבְצֹעַ עַל שְׁתֵּי כִּכָּרוֹת בְּשַׁבָּת, שֶׁהֵן רְמוּזוֹת בִּשְׁנֵי לוּזוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנוּ בְּשַׁבָּת זוּגוֹת. שֶׁבַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָרְדוּ, שֶׁבּוֹ פָּעֲמַיִם טוֹב, וּבְשַׁבָּת נִתְּנָה, שְׁתֵּי נְקֻבּוֹת לִשְׁנַיִם טוֹבִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁבַּאֲרוּכָה שֶׁהַשְּׁדִים מְמַנִּים עַל זוּגוֹת, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּכָה שְׁתֵּי בֵיצִים, שְׁנֵי אֲגוֹזִים – הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי: שְׁלוּזֵי מִצְוָה אֵינָן נִזּוֹקִין.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, אֵין מַתְזִילִין בַּשֵּׁנִי וְאֵין מְסַיְּמִים בָּרְבִיעִי, דְּהַיְנוּ בְּבֵ' דְ' עִם עֶרֶב רַב, שֶׁלֹּא הָיוּ שְׁלוּזֵי מִצְוָה, שֶׁלֹּא הִתְגַּיְּרוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּלְאַזְהָרָה שֶׁעָבְרוּ מִן הָעוֹלָם, צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְטַל (שמות לד) שְׁנֵי לַוּוֹת אֲבָנִים כְּרִאשׁוֹנִים, וְאָמַר, וְכָתַבְתִּי עַל הַלֻּוֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל

הַלָּזוֹת וְגוֹ׳.

וּשְׁתֵּי כִכָּרוֹת בְּשַׁבָּת רוּמְזוֹת לִשְׁנֵי יוֹדֵי״ם יְאַהדוֹנָהִי. שֶׁאֲדָנָי הִיא יְזִידָה מִבַּעְלָהּ בְּשִׁשֶּׁת יְמוֹת הַזּוֹכֵל, וּבְשַׁבָּת יוֹרֵד אֵלֶיהָ. וּמְשׁוּם זֶה בְּשַׁבָּת כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְהָרוּחוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת יוֹצְאוֹת וְיוֹרְדוֹת זוֹגוֹת, וְאֵין שָׂטָן וְאֵין מַזִּיק שׁוֹלֵט בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וַאֲפִלּוּ גֵּיהִנֹּם לֹא שׁוֹלֵט וְלֹא בוֹעֵר בְּשַׁבָּת. וּמְשׁוּם זֶה, (שְׁמוֹת לה) לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְזוֹ אֵשׁ נָכְרִיָּה, אֶלָּא אֵשׁ הַקָּרְבָּן, אֵשׁ שֶׁל קְדֻשָּׁה. וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בַּבְּצִיעָה שֶׁלָּהֶן, שֶׁהֲרֵי נִתְבָּאֵר לְמַעְלָה.

שְׁלִישִׁי – לֶאֱכֹל שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת, כְּפִי שֶׁבֵּאֲרוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, שֶׁאָמַר אֶזֶד מֵהֶם: יְהֵא זֶלְקִי עִם גּוּמְרֵי שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשַׁבָּת. שֶׁהֵן שְׁלֵמוּת שֶׁל שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה, לְהַשְׁלִים בָּהֶן לְעֶשֶׂר. וְהַסּוֹד שֶׁל עֹנֶג – (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וּמִי שֶׁלֹּא מְקַיֵּם אוֹתָן וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְקַיְמָן, הוֹפֵךְ לוֹ לְנֶגַע צָרַעַת. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא לָזֶה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לְוּ עָלַי וַאֲנִי פּוֹרֵעַ, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה׳.

רְבִיעִי – לְהָאִיר שֻׁלְחָן בִּמְנוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ הַקְּדְמוֹנִים, שֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן, מְנוֹרָה בַּדָּרוֹם. שֻׁשֻׁלְחָנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת.

וְזַמִּישִׁי – כּוֹס שֶׁל וַיְכֻלּוּ. כּו״ס בְּזֶשְׁבּוֹן אֱלֹהִים. וַיְכֻלּוּ – ע״ב, שֶׁכּוֹלֶלֶת אוֹתָם הַכַּלָּה הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁהַכּוֹס הַזֹּאת הַמְּמֻלָּאָה יַיִן שֶׁל תּוֹרָה, צְרִיכָה לְהָעִיד עַל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית.

שִׁשִּׁי – לִהְיוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּךְ פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, (אבות פ״ג) שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶזֶד וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה וְכוּ׳. וְסוֹד הַדָּבָר – מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן, וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה מִיָּמִין. לְזַוֵּג יָמִין, שֶׁהוּא רַזְמִים, עִם שְׂמֹאל, שֶׁהוּא דִּין. שֶׁהַתּוֹרָה הִיא יְיָ מִיָּמִין, שֻׁלְחָן אֲדָנָי מִשְּׂמֹאל, וְצָרִיךְ לְזַוֵּג אוֹתָם. מִשּׁוּם שֶׁהַשֻּׁלְחָן מִשְּׂמֹאל, פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ תַּלְמִיד

זָכָם לְזַמֵּן עִמּוֹ, לְמִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בְּדִבְרֵי תוֹרָה.

שְׁבִיעִי – לְהַאֲרִיךְ עַל הַשֻּׁלְחָן מִשּׁוּם הָעֲנִיִּים. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל הַמַּאֲרִיךְ עַל שֻׁלְחָנוֹ מַאֲרִיכִים לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו, וּמִשּׁוּם כָּךְ (משלי י) וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת. שֶׁעָנִי זָשׁוּב כְּמֵת, וְהוּא מְזַוֵּהַ אוֹתוֹ, גַּם כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַוֵּהַ אוֹתוֹ.

וְעוֹד בְּדֶרֶךְ סוֹד, שֶׁכָּל הָעֲנִיִּים מִצַּד הָאוֹת ד׳, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים קטז) דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ. וְאוֹת ד׳ שֶׁל אָזְנָד שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יז) לְהַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ, וְלָכֵן צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ עַל הַשֻּׁלְחָן, שֶׁהִיא ד׳, כְּלוֹלָה מֵאַרְבַּע רַגְלַיִם שֶׁל הַשֻּׁלְחָן. בְּשִׁבְיל כְּבוֹד הָאוֹת ד׳ צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ עַל הַשֻּׁלְחָן בִּשְׁבִיל הָעֲנִיִּים.

וּבִשְׁבִילוֹ בֵּאֲרוּ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁבְּקֵשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדָּה יָפָה לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא מָצָא כְּמוֹ מִדַּת הַדַּלּוּת. וְהִקְשׁוּ עַל זֶה, מִשּׁוּם שֶׁבְּאַרוּכָּה הָרִאשׁוֹנִים, כְּזֶשְׁבּוֹן מֵינֵי מִיתוֹת שֶׁהֵם כְּזֶשְׁבּוֹן תּוֹצָאוֹת, וְזֶסְרוֹן כִּיס קָשֶׁה מִכֻּלָּם, וְאֵיךְ הֵם אוֹמְרִים שֶׁלֹּא נִמְצְאָה לְיִשְׂרָאֵל מִדָּה יָפָה כְּמוֹ עֲנִיּוּת?

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּל עַם וְלָשׁוֹן, (ישעיה זז) וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף וְקִלֵּל בְּמַלְכּוֹ וּבֵאלֹהָיו וּפָנָה לְמָעְלָה. אֲבָל יִשְׂרָאֵל הֵם קִיּוּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּמִּדָּה הַזּוֹ, וְלֹא מַכְזִישִׁים בּוֹ. וְלָכֵן בַּמִּדָּה הַזּוֹ הֵם יִנָּאֲלוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כב) וְאֶת עַם עָנִי תוֹשִׁיעַ. וְעָנִי לְשׁוֹן וְעִנּוּי. שֶׁאֲפִלּוּ יֵשׁ לְאָדָם עֹשֶׁר וְהוּא בֶּזֶלְאִים וּבְמַכּוֹת, נִקְרָא עָנִי, אוֹ שֶׁמְּצַעֲרִים אוֹתוֹ בִּגְלָלוֹ, וּמְצַעֲרִים אוֹתוֹ בְּכָל יוֹם. כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁהוּא רָשׁ מִמָּנּוּ, וְהוּא הוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.

וְעוֹד יֵשׁ עָנִי שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ דַּעְתּוֹ, כְּמוֹ אִיּוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (איוב לד) אִיּוֹב לֹא בְדַעַת יְדַבֵּר. גַּם כָּךְ הִיא ד׳, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, כְּשֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנָּה א״זז, שֶׁהוּא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁנִּקְרָא דַּעַת. וְזֶה אֵין לוֹ זַזָּטְאִים בְּדָבָר שֶׁיֵּאָמֵר. וְעוֹד, א״זז הוּא תוֹרָה, כּוֹלֵל תרי״ג מִצְוֹות, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ג) זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְגוֹ׳. שְׁמ״י עִם י״ה – שס״ה. זִכְרִי עִם ו״ה – רמ״זז. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ, אֵין עָנִי אֶלָּא מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַמִּצְוֹות, שֶׁשְּׁאָר עָנִי אֵינוֹ אֶלָּא עִנּוּי.

וְהָאוֹת ד׳ מִן אֲדֹנָי, גַּם כָּךְ הוּא עָנִי בְּלִי יְהוָ״ה.

שְׁמִינִי – מַיִם אַזַּרוּנִים שֶׁתִּקְּנוּ לָהֶם מִשּׁוּם מָלַז סְדוֹמִית הַמְסַמֵּא אֶת הָעֵינַיִם. לָמָּה נִקְרְאוּ זוֹבָהּ? אֶלָּא בְּדֶרֶךְ סוֹד, סַם הַמָּוֶת שׁוֹרֶה עַל יַדִּים מְזֹהָמוֹת, שֶׁעוֹשִׂים בָּהֶם בְּרָכָה. וְעַל כּוֹס שֶׁמְּבָרְכִים עָלֶיהָ בְּלִי טָהֳרָה נִקְרֵאת טְמֵאָה. וּמַה כּוֹס שֶׁשּׁוֹתִים בָּהּ טְמֵאָה לִבְרָכָה, עַד שֶׁהָיוּ מְטַהֲרִים אוֹתָהּ בַּהֲדָזָה מִבַּפָּנִים וּמִבַּזּוּץ – כָּל שֶׁכֵּן יָדָיו. וּמִשּׁוּם זֶה מַיִם אַזַּרוּנִים זוֹבָהּ. וְסוֹד הַדָּבָר, (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם – אֵלּוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים. וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים – אֵלּוּ מַיִם אַזַּרוּנִים. כִּי קָדוֹשׁ – זֶה שֶׁמֶן עָרֵב. כְּנֶגֶד (ישעיה ו) קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה׳ צְבָאוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וְגוֹ׳, לְהוֹדִיעַ שֶׁאַתֶּם בָּנִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם.

תְּשִׁיעִי – כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, עֲשָׂרָה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְאֵלּוּ הֵם: עִטּוּ״ר. עִטּוּ״ף. הַדָּזָ״ה. שְׁטִיפָ״ה. זַ״י. בָּלֵ״א. וּמְקַבְּלוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו. וְנוֹתְנוֹ בַּיָּמִין. וּמְסַלְקוֹ מִן הַקְּרַקַע טֶפַח. וְנוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ. וּמְשַׂגְּרוֹ בְּמַתָּנָה לְאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ. וְעַכְשָׁיו אֵין לָנוּ אֶלָּא אַרְבָּעָה, שֶׁהֵם: הַדָּזָה. וּשְׁטִיפָה. זַי. בָּלֵא. וְיֵשׁ אוֹמְרִים זַי, מִן הָזָבִית. וְיֵשׁ אוֹמְרִים זַי, הַכּוֹס שָׁלֵם. שֶׁשְּׁבִירָתוֹ זוֹ הִיא מִיתָתוֹ.

כּוֹס עַל דֶּרֶךְ הַזָּכְמָה הוּא אֱלֹהִים, וְהוּא (בָּלֵא בְּיָ״ה וְהֵם) וְכָאן שָׁלֵם. כ״ס בְּלִי ו׳, כְּמוֹ כֵּס, שֶׁהוּא פָּגוּם וְזָסֵר בְּלֹא אָלֶף, כֵּן הוּא זָסֵר בְּלִי יָ״ו, וְהוּא פָּגוּם. הַכִּסֵּ״א כֵּן עוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָא כּוֹס.

כּוֹס הִיא הֵ״א, וְצָרִיךְ עֲשָׂרָה דְּבָרִים כְּנֶגֶד י׳, וְהֵם: עִטּוּ״ר בְּסוֹד הָעֲטָרָה, עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת. וְזֶהוּ סוֹד עִטּוּר שֶׁאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, מְעַטְּרוֹ בְּתַלְמִידִים, וְהִיא עֲטֶרֶת הַבְּרִית. עִטּוּ״ף, (תהלים קכב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף. שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת וְהַתְּפִלּוֹת מִתְעַטְּפִים עַד שֶׁתַּעֲלֶה תְּפִלַּת הֶעָנִי.

הַדָּזָ״ה וּשְׁטִיפָ״ה, כְּמוֹ (ויקרא טז) וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ. הַטָּהֳרָה מִימִין הַזָּסֵד, וְהַקְּדֻשָּׁה מִשְּׂמֹאל הַגְּבוּרָה. כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה מַלְכוּת, מִצַּד בִּינָה הַנִּקְרֵאת

אֱלֹהִים. וְנִקְרָא עֲטָרָה מִצַּד הַכֶּתֶר. וַז"י מִצַּד יְסוֹד הַנִּקְרָא שָׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נד) וּבְרִיתִי שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט אָמַר מְרַחֲמֵךְ ה'. מָלֵא מִצַּד תִּפְאֶרֶת. מְקַבְּלוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו, ה' ה'.

וְנוֹתְנוֹ בַּיָּמִין, כִּי ה' עֶלְיוֹנָה לְוָסָד, ה' שִׁנְיָה לִגְבוּרָה. וּמְסַלְּקוֹ מִן הַקֶּרַקַע טֶפַח, בְּסוֹד יו"ד, כִּי סְלוּק ה' הוּא יו"ד. וְנוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ, שֶׁהֵם בְּסוֹד יְאַהדוֹנָהי. יְיָ מֵאִיר בְּבַת עַיִן. יֱהוֹ"ה בִּשְׁלֹשָׁה צִבְעֵי הָעַיִן. אֲדָנָי מְאִירָה בִּשְׁנֵי כְּרוּבֵי הָעַיִן וְאִישׁוֹנֵי עַפְעַפֵּי הָעַיִן. וּמְשַׁגְּ"רוֹ בְּמַתָּנָה לְאַנְשֵׁי בֵיתוֹ, הִיא בִּינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ.

עֲשִׂירִי – בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, בִּשְׁלֹשָׁה צָרִיךְ כּוֹס. וְסוֹד הַדָּבָר – מִשּׁוּם שֶׁהִיא (ירמיה ב) אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ, שֶׁהֵם הָאָבוֹת, בַּכ"ל מִכ"ל כ"ל. וְאֵין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר.

בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ז) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ. וְשָׁנִינוּ בַּבָּרַיְתָא, וּבֵרַכְתָּ – זוֹ בִּרְכַּת הַזָּן. אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ – זוֹ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. עַל הָאָרֶץ – זוֹ בִּרְכַּת הָאָרֶץ. הַטּוֹבָה – זוֹ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר, (שם ג) הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנוֹן. אֵין לִי אֶלָּא לְאַזְרָיו. לְפָנָיו מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. מִשָּׁעָה שֶׁנָּתַן לָךְ, זַיְּב אַתָּה לְבָרְכוֹ.

וְדָרְשׁוּ וְזַכְמִים זְכְרוֹנָם לִבְרָכָה, מֹשֶׁה תִּקֵּן לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל בִּרְכַּת הַזָּן בְּשָׁעָה שֶׁיָּרַד לָהֶם הַמָּן. יְהוֹשֻׁעַ תִּקֵּן לָהֶם בִּרְכַּת הָאָרֶץ בְּשָׁעָה שֶׁהִכְנִיסָן לָאָרֶץ. דָּוִד וּשְׁלֹמֹה תִּקְּנוּ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. עוֹד נִמְצָא בְּפָרָשַׁת הַמָּן רֶמֶז לְבִרְכַּת מָזוֹן בַּמָּן עַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טז) וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ לָחֶם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַסּוֹד שֶׁל אוֹתָן שֶׁבַע זַי"נִים שֶׁרְשׁוּמוֹת בַּתְּפִלִּין, שֶׁהוּא שִׁבְעָה שִׁבְעָה, שֶׁרוֹמְזוֹת לְשֶׁבַע אוּנוֹת שֶׁל הָרֹאשׁ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁבָּהֶן שׁוֹאֵב רוּחַ, וּמַמָּנָּה מַפִּיק הִתְנוֹצְצוּת אֵשׁ שֶׁדּוֹלֶקֶת מִפִּיו. וְעוֹד, שֶׁהֵן רֶמֶז לְשִׁבְעָה יָמִים, וְהַשָּׁבוּעוֹת שֶׁמִּסָּפְרִין לָעֲצֶרֶת. וְעוֹד, שֶׁהֵן רוֹמְזוֹת לְשִׁבְעָה קְנֵי הַמְּנוֹרָה

שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם שִׁבְעָה מְאוֹרוֹת קְדוֹשִׁים. וְעוֹד, שֶׁהֵן רוֹמְזוֹת לְשִׁבְעָה כּוֹכְבֵי לֶכֶת שֶׁהֵם מְאִירִים בָּרָקִיעַ. וְעוֹד, שֶׁהֵן רוֹמְזוֹת לְשֶׁבַע מַדְרֵגוֹת שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶן, וְהֵן יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ וְעִקַּר הַכֹּל, וַעֲלֵיהֶן אָמְרוּ הַזָּבִרִים, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהָגִיזַ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתָן שְׁתֵּי שִׁי"נִים, שֶׁהֵם רוֹמְזוֹת לְאוֹתָן שֶׁבַע זַי"נִים, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן רֶמֶז סוֹדוֹת נִסְתָּרִים, עֲמֻקִּים רְמוּזִים.

כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל וְגוֹ' (דברים י). שָׁנִינוּ, (יוזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, אֵלּוּ אֵינָם כְּאוֹתָם כְּרוּבִים. אֵלּוּ פָּנִים גְּדוֹלוֹת. הַכְּרוּבִים פָּנִים קְטַנּוֹת, כְּמוֹ תִּינוֹק. פְּנֵי אָדָם, כָּל דְּמוּת כְּלוּלִים בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם פָּנִים גְּדוֹלוֹת, וּמְצֻיָּרִים בָּהֶם צִיּוּרִים זַקּוּקִים בַּזְּקִיקוֹת הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים, מִזָּ"ז מַעֲ"ר בְּצָפוֹ"ן דָּרוֹ"ם.

מִיכָא"ל רָשׁוּם בִּרְשָׁם לִצַּד דָּרוֹם, וְכָל הַפָּנִים מִסְתַּכְּלוֹת אֶל פְּנֵי אָדָ"ם, פְּנֵי אַרְיֵ"ה פְּנֵי נֶשֶׁ"ר פְּנֵי שׁוֹ"ר. אָדָם הוּא זָכָר וּנְקֵבָה, וְלֹא נִקְרָא אָדָם רַק כָּךְ. וּמִפְּנֵי מְצֻיָּרִים צִיּוּרִים שֶׁל (תהלים סח) רֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן.

שִׁנְאָן, הַכְּלָל שֶׁל כָּל הַצִּיּוּרִים – שׁוֹ"ר, נֶשֶׁ"ר, אַרְיֵ"ה, ן' זֶהוּ אָדָם. פְּשִׁיטוּת שֶׁנִּכְלֶלֶת כְּאֶזֶד בְּסוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. וְכֻלָּם אֲלָפִים וְרִבָּבוֹת, כֻּלָּם יוֹצְאִים מֵאֵלֶּה סוֹד שִׁנְאָן. מֵהַדְּמֻיּוֹת הַלָּלוּ נִפְרָדִים כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד בְּצִדּוֹ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לָהֶם.

אֵלֶּה אוֹתָם הַמְשֻׁלָּבִים אֶזֶד בְּאֶזֶד, וּכְלוּלִים אֶזֶד בְּאֶזֶד, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֶד כָּלוּל בַּזְּבִרוֹ, שׁוֹ"ר נֶשֶׁ"ר אַרְיֵ"ה אָדָ"ם, מִתְנַהֲגִים בְּסוֹד אַרְבָּעָה שֵׁמוֹת זַקּוּקִים עוֹלִים לְהִתְנַהֵג וּלְהִסְתַּכֵּל.

עוֹלֶה לְהִתְנַהֵג וּלְהִסְתַּכֵּל שׁוֹר לִפְנֵי אָדָם, עוֹלֶה שָׁם אַזַּר מִתְעַטֵּר זָקוּק בְּסוֹד שְׁנֵי גְּוָנִים, וְהוּא אֵל. אָז זוֹזֵר לְאָזוֹר, וְהַכֹּסֵא זוֹקֵק וְגוֹלֵף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהִתְנַהֵג בְּסוֹד הַשֵּׁם הַוֶּה.

וְעוֹלֶה לְהִתְנַהֵג וּלְהִסְתַּכֵּל נָשֶׁר לִפְנֵי אָדָם, עוֹלֶה שָׁם אֶזֶד מִתְעַטֵּר

מִתְנַהֵג בְּסוֹד שְׁנֵי פָּנִים וּגְוָנִים, לְהִתְנַהֵג לַעֲלוֹת בַּעֲלִיָּה בְּעִטּוּר, וְהוּא גָּדוֹל. אָז זוֹוֵר לְאָזוֹר, וְהַכֹּסֵא זוֹקֵק וְגוֹלֵף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהִתְנַהֵג בְּסוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה.

עוֹלֶה לְהִתְנַהֵג וּלְהִסְתַּכֵּל אַרְיֵה לִפְנֵי אָדָם, עוֹלֶה שָׁם אָזֹד מִתְעַטֵּר זָקוּק בְּסוֹד שְׁנֵי פָּנִים וּגְוָנִים, לְהִתְזַזֵּק וּלְהִתְקַשֵּׁר בְּתָקְפּוֹ, וְהוּא גִּבּוֹר. אָז זוֹוֵר לְאָזוֹר, וְהַכֹּסֵא זוֹקֵק וְגוֹלֵף אוֹתוֹ, וְנִרְשָׁם לְהִתְנַהֵג בְּסוֹד הַשֵּׁם הַזֶּה.

אָדָם מִסְתַּכֵּל בְּכֻלָּם, וְכֻלָּם עוֹלִים וּמִסְתַּכְּלִים בּוֹ, אָז כֻּלָּם מִצְטַיְּרִים בְּזִקּוּקֵיהֶם בְּצִיּוּר זֶה, בְּסוֹד שֶׁל שֵׁם אָזֹד שֶׁנִּקְרָא נוֹרָא. וְאָז כָּתוּב עֲלֵיהֶם, וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. כֻּלָּם כְּלוּלִים בַּדְּמוּת הַזּוֹ, וְהַדְּמוּת הַזּוֹ כּוֹלֶלֶת אוֹתָם.

וְעַל סוֹד זֶה נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, שֶׁהֲרֵי שְׁמוֹת אֱלֹהָ זָקוּקִים הֵם לְמַעְלָה בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, כְּלוּלָה בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יהוה, שֶׁהוּא שֵׁם שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַדְּמֻיּוֹת. אֱלֹהָ זָקוּקִים וּגְלוּפִים בַּכִּסֵּא, וְהַכִּסֵּא הַגָּלוּף מִרֻבָּם בָּהֶם, אָזֹד לִימִין, וְאָזֹד לִשְׂמֹאל, וְאָזֹד לְפָנִים, וְאָזֹד לְאָזוֹר. רָשׁוּם בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם.

הַכִּסֵּא כְּשֶׁעוֹלֶה, רָשׁוּם בְּאַרְבַּע דְּמֻיּוֹת אֵלּוּ. אַרְבָּעָה הַשֵּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ לוֹקְחִים אֶת הַכִּסֵּא, וְהַכִּסֵּא נִכְלָל בָּהֶם, עַד שֶׁלּוֹקְחָן וְלוֹקֵט אוֹתָם עֲנוּגִים וְכִסּוּפִים, יוֹרֵד מָלֵא כְּעֵין שֶׁמָּלֵא עֲנָפִים לְכָל צַד וּמָלֵא פֵּרוֹת. כֵּיוָן שֶׁיּוֹרֵד, יוֹצְאוֹת אַרְבַּע הַדְּמֻיּוֹת הַלָּלוּ מְצֻיָּרוֹת בְּצִיּוּרֵיהֶן, זְקוּקוֹת וּנְאוּרוֹת, נוֹצְצוֹת וְלוֹהֲטוֹת, וְהֵן זוֹרְעוֹת זֶרַע עַל הָעוֹלָם.

פָּרָשַׁת שׁוֹפָטִים

רַעְיָא מְהֵימְנָא

שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ וְגוֹ' (דברים טז) בְּמִצְוָה זוֹ לְמַנּוֹת שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים. וְעוֹד, (תהלים עה) כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט. כִּי י' (מ', מִמֶּנּוּ), יו"ד שֶׁזְּשֶׁבּוֹנוֹ כ', אַזַּר כָּאן, כִּי אֱלֹהִים שֹׁפֵט, זֶה יִשְׂפָּיִל, ה"א הֵ"א, וְזֶה יָרִים, זֶה ו' ו'.

מִצְוָה אַזַּר זוֹ – לָדוּן בְּסַיִף, לָדוּן בְּזֶנֶק, לָדוּן בְּדִין סְקִילָה, לָדוּן בְּדִין שְׂרֵפָה. לָדוּן בְּסַיִף לְמִי? לְסָמָאֵ"ל. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (ישעיה לד) כִּי רְוְיָתָה בַּשָּׁמַיִם זַרְבִּי הִנֵּה עַל אֱדוֹם תֵּרֵד.

וֶזֶרֶב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – י' רֹאשׁ הַוֶּזֶרֶב, ו' גּוּף הַוֶּזֶרֶב, ה"א ה"א שְׁתֵּי פְּיָפִיּוֹת שֶׁלָּהּ. צָדֵק תִּרְדֹּף, וזותכים שְׁנֵי דִינִים, דִּין מִפִּי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה וְדִין מִפִּי בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה. וּמִכָּאן נוֹדָע, אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה עַד שֶׁנִּתְּנָת לוֹ רְשׁוּת מִלְמַעְלָה.

נַרְתִּיק שֶׁל הַוֶּזֶרֶב – אֲדנ"י, שָׁם נִמְצָא דִּין. בִּקְרִיאַת שְׁמַע – יְהוָ"ה. וֶזֶרֶב שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים קמט) רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְוֶזֶרֶב פְּיָפִיּוֹת בְּיָדָם. בְּצַדִּיק זַי הָעוֹלָמִים, כּוֹלֵל זַ"י בְּרָכוֹת, שֶׁבּוֹ אֲדנָ"י שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי, בּוֹ נִכְנֶסֶת הַוֶּזֶרֶב בְּנַרְתִּיקָהּ, (אסתר ז) וַזַּמַּת הַמֶּלֶךְ שָׁכְכָה, וּמִתְוַזְּבְּרִים שְׁנֵי שֵׁמוֹת – יְאֲהַדוֹנָהִי.

לָדוּן בְּזֶנֶק – זַרְקָא. שָׁם קָו, י' כְּרוּכָה בּוֹ, וְקָו, אוֹת ו' שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת מִמֶּנָּה. בּוֹ תּוֹפֶס לְסָמָאֵ"ל, (במדבר יג) וַיִּשְׂאֵהוּ בַּמּוֹט בִּשְׁנָיִם. מַהוּ מוֹט שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע? אָדָם, שֶׁהוּא יו"ד ה"א וָא"ו ה"א, מ"ה, וְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יְהוּה – הֲרֵי אַרְבָּעִים וָתֵשַׁע, כְּוֶזֶשְׁבּוֹן תֵּשַׁע וְאַרְבָּעִים אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן בְּשֵׁשׁ תֵּבוֹת שֶׁל הַיְוזוּד הָעֶלְיוֹן וּבְשֵׁשׁ תֵּבוֹת שֶׁל הַיְוזוּד הַתַּוְזִתּוֹן, שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת ו' ו'. וְזֶהוּ וַיִּשְׂאֵהוּ בַּמּוֹט בִּשְׁנָיִם, בְּנִפְרָד מֵהֶם, בְּלִי א' בְּאֶמְצַע ו"ו, שֶׁאֵין יְזוּד לַצַּד הָאַוֶּזֶר, אֶלָּא וַיִּשְׂאֵהוּ בַּמּוֹט בִּשְׁנָיִם, סָמָאֵ"ל וּבַת זוּגוֹ, עוֹלָם הַנִּפְרָדִים.

בַּוֶּבֶל שֶׁיְּוֶזֶנֶק בָּהּ אֲוזוּזוֹת ה"א ה"א בְּוֶזֶמֶשׁ אֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד יָמִין וּבְוֶזֶמֶשׁ שֶׁל יַד שְׂמֹאל. ו' – הַוֶּזֶבֶל. י' – הַוֶּזֶנֶיקָה שֶׁלָּהֶם. שֵׁם יְהוָ"ה – מִיתָה לְסָמָאֵ"ל וְהַנָּוֶזֶשׁ, וְזַיִּים לְיִשְׂרָאֵל, וּמְשׁוּם זֶה (דברים לב) רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִ"י אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, אֲנִי אָמִית – לֵאלֹהִים אֲוזֵרִים בִּשְׁמִי וּלְכָל שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בּוֹ, וַאֲוזֵיֶה – לְאֵלּוּ שֶׁמַּאֲמִינִים וְשׁוֹמְרִים מִצְוֹת שֶׁלִּי.

לָדוּן בְּסִקִילָה – לְסָמָאֵ"ל, בְּאֶבֶן שֶׁהִיא י' זוֹרֶקֶת לָהּ (צַדִּיק) אֶצְלָהּ בְּוֶזֶמֶשׁ

אֶצְבָּעוֹת שֶׁהֵם ה׳, וּבַקָּנֶה שֶׁל הַזְּרוֹעַ שֶׁהוּא ו׳, וּבַכְּתֵף שֶׁשָּׁם ה׳. וְזוֹרֵק אוֹתָהּ אֶל הַמַּזְלָשָׁבָּה, שֶׁהוּא שֵׁם הַמְפֹרָשׁ יו״ד ה״א וָא״ו ה״א.

לָדוּן בִּשְׁרֵפָה – לְסָמְאֵ״ל, עֵצִים לְהַדְלִיק בָּהֶם אֵשׁ. אַשְׁרָיו הַגּוּף שֶׁהוּא עַיִן, וְאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ עַיִן, לְהַדְלִיק בָּהֶם אֵשׁ, שֶׁהוּא נֵר מִצְוָה, בְּכָל אֵיבָר, לְהַבְעִיר אֶת סָמְאֵ״ל בַּשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה בְּעַיִן, שֶׁהוּא תִּפְאֶרֶת, וּבְכָל עֵצִים שֶׁאֲזוּזִים בּוֹ. שֶׁבִּזְמַן שֶׁאֵשׁ שֶׁל גֶּבוֹהַּ הָיָה יוֹרֵד עַל גַּבֵּי הָעֵצִים שֶׁל הַקָּרְבָּן, (במדבר א) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת, שֶׁנִּשְׂרָף בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא ו) וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ. אַשְׁרָיו מִי שֶׁאֲזוּזִים בְּאֵילַן הַזַּיִם בְּגוּפָן, בְּאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ, נֵר – כָּל עָנָף וְעָנָף נֵר מִצְוָה בְּמֵאתַיִם וְאַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה מִצְוֹת שֶׁלּוֹ.

כַּאֲשֶׁר אֲזוּזִים בּוֹ שְׂנִיאֵם, יִתְקַיֵּם (שמות ג) וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל. וְסָמְאֵ״ל וְהַנָּזָשׁ וְכָל הַמְמֻנִּים שֶׁלּוֹ, שֵׁהֵם קוֹצִים, נִשְׂרָפִו. וְהָעֲנָפִים שֶׁל הַסְּנֶה, וְהַפָּרִי שֶׁלּוֹ, וְהֶעָלִים שֶׁלּוֹ, לֹא נִשְׂרָפִו. זֶה הֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַדַּאי יִשְׂרָאֵל הֵם עֵצִים יְבֵשִׁים בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁאֲזוּזִים בְּאֵשׁ שֶׁל הֲדְיוֹט, אֵינָם כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לַעֲשׂוֹת לָהֶם נֵס. מִיָּד שֶׁאַתָּה יוֹרֵד עֲלֵיהֶם בַּתּוֹרָה, בְּגִלְלְךָ יָרַד עֲלֵיהֶם עֵץ הַזַּיִם, וּמִצְוָה שֶׁהִיא נֵר ה׳, וְאוֹזֶנֶת בָּהֶם וְיִהְיוּ זַיִם. וְאֵמוּת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁל הָעוֹלָם נִשְׂרָפִים בְּאוֹתוֹ נֵר. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַנָּבִיא, (ירמיה מו) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי אוֹשִׁיעֲךָ אָנִי וְגוֹ׳.

לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וְגוֹ׳, עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר (דברים יט). מִצְוָה זוֹ לְהָעִיד עֵדוּת בְּבֵית דִּין, שֶׁלֹּא יַפְסִיד זַכַּרוּ מָמוֹן בְּגִלְלוֹ אִם יֵשׁ לוֹ עֵדוּת עִמּוֹ. וְאֵין עֵדוּת פָּחוּת מִשְּׁנַיִם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַל פִּי שְׁנַיִם [שְׁנֵי] עֵדִים וְגוֹ׳ יָקוּם דָּבָר, לֹא יָקוּם עַל פִּי עֵד אֶחָד. וּמִשּׁוּם זֶה בְּאַרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מִי מֵעִיד עַל הָאָדָם? קִירוֹת בֵּיתוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ מְעִידִין עָלָיו. מָהֵם קִירוֹת בֵּיתוֹ? אִלּוּ קִירוֹת לִבּוֹ. (ישעיה לח) וַיִּסֹּב

זִוְּקָיְהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. וּבֶאֱרוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ, מִלַּמֵּד שֶׁהִתְפַּלֵּל זִוְּקָיְהוּ מִקִּירוֹת לִבּוֹ.

אַנְשֵׁי בֵיתוֹ, אֵלּוּ מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּךְ בֶּאֱרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, רָשָׁע, עֲוֹנוֹתָיו וְזַקּוּקִים עַל עַצְמוֹתָיו. וְכָךְ צַדִּיק, זְכֻיּוֹתָיו וְזַקּוּקִים לוֹ עַל עַצְמוֹתָיו. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר דָּוִד, (תהלים לה) כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה. וּבִגְלָלוֹ נֶאֱמַר, וּמִי מְעִידִין עַל הָאָדָם? קוֹרוֹת בֵּיתוֹ. עֲצָמוֹת בְּנָוִיוֹת עַל הַמּוֹז, שֶׁהוּא מַיִם. וַעֲלֵיהֶם הוּא רוֹמֵז, (תהלים קד) הַמְקָרֶה בַּמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו. הַמְקָרֶה, לְשׁוֹן קוֹרוֹת.

וּמַדּוּעַ בְּעֲצָמוֹת יוֹתֵר מִבָּשָׂר וְגִידִים וְעוֹר? מִשּׁוּם שֶׁעֲצָמוֹת הֵן לְבָנוֹת, וּכְתִיבָה שְׁזוּרָה לֹא נוֹדַעַת אֶלָּא מִתּוֹךְ לֶבֶן, כְּדַגְמַת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא לְבָנָה מִבְּפָנִים וּשְׁזוּרָה מִבַּחוּץ. שָׁזוּר וְלָבָן, וְשֶׁךְ וְאוֹר. וְיֵשׁ וְשֶׁךְ תְּכֵלֶת, וְנֶאֱמַר בּוֹ (תהלים קלט) גַּם וְשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ. וּתְכֵלֶת שָׁזוּר הִיא נְקֵבָה לְגַבֵּי הַלֶּבֶן.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַגּוּף עַל הָעֲצָמוֹת עָתִיד לַעֲמֹד, וּמִשּׁוּם זֶה זְכֻיּוֹתָיו וְזִכּוּבוֹתָיו זַקּוּקוֹת עַל הָעֲצָמוֹת שֶׁלּוֹ, וְאִם יְזֻכֶּה, יָקוּם הַגּוּף עַל הָעֲצָמוֹת שֶׁלּוֹ. וְאִם לֹא, לֹא יָקוּם וְלֹא יִהְיֶה לוֹ תְּזוּיַת הַמֵּתִים. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁנֵי עֵדִים הֵם עַל הָאָדָם – עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת, וּבֵית דִּין סוֹפֵר וְדָן זִכּוּבוֹתָיו. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ מְעִידִים עַל הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרוּהוּ (תהלים פא) תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. מַהוּ בַכֶּסֶה? בַּיּוֹם שֶׁהַלְּבָנָה מִתְכַּסָּה. וּמַדּוּעַ מִתְכַּסִּית? מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ רֹאשׁ הַשָּׁנָה, מַגִּיעַ סָמָא"ל לִתְבֹּעַ דִּין לְבָנָיו לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא אוֹמֵר לוֹ שֶׁיָּבִיא עֵדִים. וְהוּא מֵבִיא לַשֶּׁמֶשׁ עִמּוֹ. הוֹלֵךְ לְהָבִיא הַלְּבָנָה, וְהִיא מִתְכַּסָּה. בְּאֵיזֶה מָקוֹם מִתְכַּסִּית? אֶלָּא עוֹלָה לַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בַּמִּכְסֶה מִמְּךָ אַל תַּזְוִקֵר, לְפַיֵּס לוֹ עַל בָּנֶיהָ.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַפָּסוּק, תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ. לַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ עוֹלָה הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּבַמִּכְסֶה מִמְּךָ אַל תַּזְוִקֵר. וַזַּטָּאִים בְּכִסּוּי, שָׁם צָרִיךְ לָדוּן בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ. וַעֲבֵרוֹת בְּגָלוּי שֶׁעָשָׂה אוֹתָם, נֶאֱמַר (משלי כח)

מִכְסֶה פָּשָׁעָיו לֹא יִצְלִיחַ. שֶׁהַשִּׂכְיָנָה מִצַּד הַכֹּתֶר הִיא עוֹלָם הַנֶּעְלָם, וּבְאֲרוּכָה בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְזַכֵּר אוֹתָהּ לַמָּקוֹם הַהוּא. בַּזְּמַן הַהוּא מַגִּיעַ זְמַן הָרַחֲמִים וְעוֹבֵר הַדִּין. וּמִשּׁוּם זֶה לַזְּכֵרוֹ אָמַר לְזַכּוֹת אוֹתוֹ בְּעֵדוּתוֹ, אֲבָל לְרָשָׁע אֵין מְזַכִּין לוֹ.

וְעוֹד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ עֵדִים עַל הָאָדָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) הַעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. אֶת הַשָּׁמַיִם – אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (מלכים–א ז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. וְאֶת הָאָרֶץ – אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ישעיה סו) וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי. וְעוֹד, שְׁנֵי עֵדִים – הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק. וְהֵם אוֹתִיּוֹת ע"ד מִשְׁמַע אָזְנָד. ע"ד – מִבָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת. זֶה סָמָא"ל, מֵת מֵעִקָּרוֹ, (במדבר יג) וַיְשַׁאֲדוּ בַּמּוֹט בִּשְׁנָיִם. לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶזְנָד, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק בְּאֵל אֶזְנָד.

כִּי יָקוּם עֵד זָמָס בְּאִישׁ וְגוֹ' וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְגוֹ', וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לִדְרֹשׁ וְלַזְכֵּר הָעֵדִים בְּשָׁבַע וְזַקִּירוֹת קֹדֶם שֶׁיָּדוֹן לוֹ בְּעֶנֶשׁ מִיתָה. בְּשָׁבַע וְזַקִּירוֹת, שָׁבַע כְּנֶגֶד (זכריה ד) שִׁבְעָה אֵלֶּה עֵינֵי ה' הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ. בָּהֶם (ויקרא כו) וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע.

מִצְוָה אַזָּר זוֹ – לַעֲשׂוֹת לְעֵד זוֹמֵם כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָזְיוֹ. שְׁנֵי עֵדֵי שֶׁקֶר, שֶׁהֵם סָמָא"ל וְנָזָשׁ, אִם יָבוֹאוּ לְהָעִיד עֵדוּת שֶׁל שֶׁקֶר עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁטָּעוּ בֵּין שֵׁשׁ לְשֶׁבַע, שֶׁהֵם אוֹתִיּוֹת ז"ו. וְזֶהוּ (ישעיה מג) עַם זוּ יָצַרְתִּי לִי תְּהִלָּתִי יְסַפֵּרוּ.

וְלֹא יִתְיַזַּד ו' עִם ז' אֶלָּא בִּשְׁרַפַּת זָמִין, שֶׁבֵּין שָׁעָה שִׁשִּׁית לְשִׁבִיעִית. וְאַף עַל גַּב שֶׁמַּהַתּוֹרָה הוּא עַד סוֹף שֵׁשׁ, גָּזְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, אוּכְלִין כָּל אַרְבַּע, וְתוֹלִין כָּל זָמִישׁ, וְשׁוֹרְפִין בְּתְוֹזֹלֶת שֵׁשׁ. וּמְלַמְּדִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה מֵעֵדוּת שֶׁל שְׁעוֹת הָזָמִין לָעֵדוּת שֶׁל בְּדִיקוֹת הָעֵדִים שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ. וְהַכֹּל מְפֹרָשׁ בַּמִּשְׁנָה. וְיֵקַיִם בָּהֶם, כִּי בַדָּבָר שֶׁזָּשְׁבוּ מִצְרַיִם לָדוֹן וְכוּ'. וְזֶהוּ וַעֲשִׂיתֶם לוֹ

כַּאֲשֶׁר זָמַם. (דף ער"ה ע"ב)

מִצְוָה אַזַּר זוֹ – לְקַבֵּל בֵּית דִּין הַגָּדוֹל עֲלֵיהֶם. בֵּיצָה, מִצַּד הַגְּדֻלָּה נִקְרֵאת אֱלֹהִים, בֵּין דִּין הַגָּדוֹל, גָּדוֹל בְּדִינָיו, וְגָדוֹל בִּזְכִיּוּתָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ, בְּמִצְוָה. שׂוֹם – לְמַעְלָה, תָּשִׂים – לְמַטָּה. כָּךְ לְקַבֵּל עָלָיו בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, אַף עַל גַּב שֶׁקִּבֵּל עָלָיו בֵּית דִּין הַקָּטָן. בֵּין דִּין הַקָּטָן, בֵּית דִּין שֶׁל שִׁלְשָׁה, מִצַּד הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה. בֵּין דִּין הַגָּדוֹל, מֵאֵלּוּ סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שִׁבְעִים אִישׁ הָיוּ בְּסַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה, וְאַתָּה הַגָּדוֹל עַל כֻּלָּם, (שמות יז) וְהָיָה כָּל הַדָּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ הֵם. אֵלּוּ (הֵם סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה, סַנְהֶדְרִין קְטַנָּה). סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה מִצַּד הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, סַנְהֶדְרִין קְטַנָּה מִצַּד הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה.

מֹשֶׁה שׁוֹשְׁבִין הַמֶּלֶךְ, אַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַמַּלְכָּה. וְעִמָּהֶם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם סַנְהֶדְרִין, כְּמִנְיַן זֶעִיר, וּמִכָּאן סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה. סַנְהֶדְרִין קְטַנָּה מִצַּד הַשְּׁמֹאל, (בראשית א) אֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלָּיְלָה.

וּמִשּׁוּם זֶה, תִּפְאֶרֶת – אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ. אֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלָּיְלָה, (שם) וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי. שִׁיר הַלְוִיִּם, וְזֶה יְסוֹד. (שמואל–א כ) בֶּן יִשַׁי זַי עַל הָאֲדָמָה, שֶׁתִּקֵּן עֲשָׂרָה מִינֵי תְּהִלִּים בְּשִׁירָה. וְהוּא צַדִּיק לִשְׁמֹאל, אֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן, וְזוֹ שְׁכִינָה, שֶׁנּוֹטֶלֶת מֵהַשְּׁמֹאל.

פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא

רַעְיָא מְהֵימְנָא

וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְגוֹ' (דברים כב). מִצְוָה זוֹ לָדוּן בְּדִין מוֹצִיא שֵׁם רָע, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. רַבּוֹתֵינוּ, וְזֶהוּ אַזַּר נְשׁוּאִין, שֶׁאָמַר לֹא מָצָאתִי לִבְתֵּךְ בְּתוּלִים. וְלֹא כָּל שֵׁם רָע שָׁקוּל, שֶׁמְּרַגְּלִים שֶׁהוֹצִיא שֵׁם רָע עַל הָאָרֶץ נֶעֱנְשׁוּ

בִּגְלָלָהּ וּמֵתוּ, וְלֹא זָכוּ בָהּ. וְאִשָּׁה הִיא קַרְקַע בָּאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, אֶסְתֵּר קַרְקַע עוֹלָם הָיְתָה.

וְאִם תֹּאמְרוּ, שֵׁם רָע עָלֶיהָ, שֶׁנִּטְמְאָה בַּאֲוַשְׁוֵרוֹשׁ, וְזָכְתָה לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (אסתר ה) וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת. הֲרֵי אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (ישעיה מב) אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שְׁכִינָה הָיְתָה, שֶׁהִיא שֵׁם שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בְּאֶסְתֵּר.

אֲבָל רַבּוֹתֵינוּ, אוֹי לְאוֹתָם שֶׁאוֹכְלִים תֶּבֶן תְּבֶל שֶׁל הַתּוֹרָה (זְמוֹ״ר שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנָּזוֹשָׁב זְ׳כֶם מֵ׳פָלָא וְ׳רֵב רַ׳בָּנָן) וְלֹא יוֹדֵעַ בְּסִתְרֵי תוֹרָה, אֶלָּא כַּלִּים וְזַמּוֹרִים שֶׁל הַתּוֹרָה. כַּלִּים תֶּבֶן שֶׁל הַתּוֹרָה. וְזַמְּרָה שֶׁל הַתּוֹרָה זוֹטָה, זֵזֵט ה׳, עֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע.

אֵין דֶּרֶךְ שֶׁל מֶלֶךְ וּמַלְכָּה לִרְכֹּב עַל זַמּוֹר, אֶלָּא עַל סוּסִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה ג) כִּי תִרְכַּב עַל סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה. שֶׁאֵין מְזַלְזְלִים בַּמַּלְכוּת לְהַרְכִּיב הַמַּלְכָּה עַל זַמּוֹר. כָּל שֶׁכֵּן מֶלֶךְ, אֵין זֶה מְקוֹם הֲדְיוֹט עָבֵד, שֶׁמַּרְכִּיב לִרְכַּב עַל זַמּוֹר. וְלָכֵן כָּתוּב בַּמָּשִׁיחַ (זכריה ט) עָנִי וְרוֹכֵב עַל זַמּוֹר. עָנִי הוּא שָׁם בְּסִימָן: עֲרוּבִין, נְדָה, יְבָמוֹת. וּשְׁאָר מִשְׁנָיוֹת בִּכְלָל. וְלֹא נִקְרָא שָׁם מֶלֶךְ, עַד שֶׁרוֹכֵב בְּסוּסָה שֶׁלּוֹ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזוּוֵּג לִמְקוֹמוֹ, אֵינוֹ מֶלֶךְ. וּכְשֶׁזּוֹוֵּג לִמְקוֹמוֹ, (זכריה יד) וְהָיָה ה׳ לְמֶלֶךְ. וְכָךְ יִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר בָּהֶם, כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים. כְּמוֹ שֶׁהָאָב, הֵם בָּנָיו. אֵינָם בְּנֵי מְלָכִים, עַד שֶׁיְּזַוְּגוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהֲדְיוֹט זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא הֲדְיוֹט לִרְבוֹנוֹ, בְּרָכָה עָלָיו נֶאֱמַר אַל תְּהִי בְּרָכַת הֲדְיוֹט קַלָּה בְּעֵינֶיךָ. וַהֲדְיוֹט זֶה לְגַבֵּי הַמֶּלֶךְ עָבֵד מְטַטְרוֹן. וְאָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁלֹּא שָׁמַר אֶת הַכָּבוֹד שֶׁנָּתְנוּ לוֹ, הוֹרִידוּ אוֹתוֹ לֶאֱכֹל עִם זַמּוֹרִים, וְאָמַר, אֲנִי וַזַּמּוֹרִי נֹאכַל בְּאֵבוּס אֶחָד. וְיִשָּׁשכָר זָכָה לְהִקָּרֵא בַּזַּמּוֹר הַזֶּה, (בראשית מט) יִשָּׂשכָר זַמּוֹר גָּרֶם.

וְרַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בַּמַּלְכָּה נֶאֱמַר (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַכֹּל

מָשָׁלָה. אַזַּר שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בָּהּ אֶסְתֵּר, שָׁלְטָה אֶסְתֵּר עַל אַזַּשְׁוֵרוֹשׁ וְאֶמְתּוֹ, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (אסתר ט) וְהָרוֹג בְּשׂנְאֵיהֶם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהִתְיַזֵּד עִמָּהּ, אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ בְּבֵית אֶזֶד – זַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא כְּמוֹ יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית לט) וַתִּנַּז בִּגְדוֹ אֶצְלָהּ, וְלֹא לְבוּשׁוֹ, אֶלָּא בִּגְדוֹ, לְשׁוֹן (ישעיה טז) בּוֹגְדִים בָּגָדוּ.

וְכָאן סוֹד גָּדוֹל. וּמִשּׁוּם זֶה אֶסְתֵּר, לְשׁוֹן הַסְתָּרָה, (תהלים לב) אַתָּה סֵתֶר לִי. הַשְׁכִּינָה הִסְתִּירָה אוֹתָהּ מֵאַזַּשְׁוֵרוֹשׁ, וְנָתְנָה לוֹ שֵׂדָה בִּמְקוֹמָהּ, וְהִיא זָזְרָה לְזָרוֹעוֹת מָרְדְּכַי. וּמָרְדְּכַי שֶׁיָּדַע אֶת שֵׁם הַמְפֹרָשׁ וְשִׁבְעִים לָשׁוֹן, עָשָׂה כָּל זֶה בְּזִכְמָהּ. וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁאָפְלוּ בִּכְלִי זֶה יֵשׁ לָאָדָם לִפְנֵי שֶׁיִּתְיַזֵּד עִם אִשְׁתּוֹ לְדַבֵּר עִמָּהּ, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמָא הִתְזַלְּפָה שֵׂדָה בְּאִשְׁתּוֹ.

וְזֶה בְּאִשָּׁה מֵעֵין טוֹב וָרָע. אֲבָל אִם הִיא מִשְׁכִּינָה, אֵין לָהּ שִׁנּוּי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג) אֲנִי ה׳ לֹא שָׁנִיתִי. אֲנִי – זוֹ הַשְׁכִּינָה. וְאֵין לָהּ פַּזַּד מִכָּל הַצְּדָדִים הָאֲזֵרִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ.

וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שָׁם שְׁכִינָה, כַּמָּה סְגֻלּוֹת יֵשׁ שָׁם. וּמִשּׁוּם שֶׁאֶסְתֵּר הִתְלַבְּשָׁה בָּהּ הַשְׁכִּינָה, רְאוּיָה הָיְתָה לַעֲשׂוֹת לָהּ כַּמָּה סְגֻלּוֹת (צוֹמוֹת). כְּמוֹ עָרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָמַר אוֹתָהּ, מִשּׁוּם הַשְׁכִּינָה שֶׁהָיְתָה עִמָּהּ שָׁמַר אוֹתָהּ מִפַּרְעֹה, וַאֲפָלוּ לִבּוּשָׁהּ וְתַכְשִׁיטֶיהָ, בְּכֻלָּם שָׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סְגֻלּוֹת מִשּׁוּם הַשְׁכִּינָה. וּמִשּׁוּם זֶה בָּא פַּרְעֹה לְסַנְדְּלָהּ, הִכָּה אוֹתוֹ בּוֹ. וְכָךְ גַּם בְּכָל תַּכְשִׁיטֶיהָ. בְּכָל תַּכְשִׁיט וְתַכְשִׁיט שֶׁהָיָה נוֹגֵעַ בּוֹ, הָיָה מַכֶּה אוֹתוֹ, עַד שֶׁאוֹתוֹ הַטָּמֵא נִפְרָד מִמֶּנָּה, וְהֶחֱזִירָהּ לְבַעְלָהּ.

וְאִם בְּתַכְשִׁיטֶיהָ כָּךְ, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁנּוֹגֵעַ בְּגוּפָהּ, וַאֲפָלוּ בְּאֶצְבַּע שֶׁלָּהּ, לְצַד הַיְזוּד, (במדבר א) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נָתַן לוֹ רְשׁוּת לְקָרֵב אֵלֶיהָ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַזַּר לֹא אֶתֵּן.

וּמִשּׁוּם זֶה לֹא כָּל שֵׁם רָע שָׁקוּל. מִרַּגְלִים שֶׁהוֹצִיאוּ שֵׁם רָע עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מֵתוּ. מִי שֶׁמּוֹצִיא שֵׁם רָע עַל הַשְׁכִינָה, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלּוֹקִים בְּנִשְׁמָתָם. שֶׁאֵלֶּה שֶׁהוֹצִיאוּ שֵׁם רָע עַל הָאָרֶץ, לָקוּ בְּגוּפָם, וּמִיתַת עַצְמָם מֵתוּ. אֲבָל מִי

שֶׁמּוֹצִיא שֵׁם רָע עַל הַשְּׁכִינָה, נִשְׁמָתָם לוֹקָה. וְזֶה לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ סוֹד זֶה וְעֵינָיו פְּתוּחוֹת. אֲבָל מִי שֶׁעֵינָיו סְתוּמוֹת, אֵין לוֹ כָּל כָּךְ עֹנֶשׁ.

וּמַה שֶּׁרַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה שָׂמוּ לִפָּנֵיהֶם, שֶׁאִשָּׁה אֲנוּסָה מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ, וַדַּאי אִסּוּר וְהֶתֵּר שֶׁל הַמִּשְׁנָה לֹא מְדַבֵּר אֶלָּא בִּדְבָרִים שֶׁל הָאָדָם, וְאִשָּׁה שֶׁהִיא מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. אֲבָל אִשָּׁה שֶׁהִיא מֵעֵץ הַחַיִּים, אֵין דִּינָהּ כְּאֵלֶּה. (שֶׁהֵם מֵאֵילָן עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע) שֶׁאוֹתוֹ עֵץ הַחַיִּים צַדִּיק וְטוֹב לוֹ, וּבְשִׁבִּילוֹ נֶאֱמַר (משלי יב) לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן, וְלֹא לְבַת זוּגוֹ הַצַּדֶּקֶת. וְלָמַדְנוּ מִשָּׁרָה בְּבֵית פַּרְעֹה, שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ רְשׁוּת לְהִתְקָרֵב אֵלֶיהָ.

וּמִי שֶׁהוּא צַדִּיק וְרַע לוֹ, זֶה שֶׁהוּא מֵעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, שֶׁכֵּיוָן שֶׁרַע עִמּוֹ, אֵין צַדִּיק אֲשֶׁר לֹא יֶחֱטָא בְּאוֹתוֹ רַע, מֵאַזַּר שֶׁהוּא עִמּוֹ. רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, שֶׁהִתְגַּבֵּר יֵצֶר הָרָע עַל יֵצֶר הַטּוֹב, נֶאֱמַר וְטוֹב לוֹ. טוֹב הוּא תַּוֵּת רְשׁוּתוֹ, וּמִשּׁוּם שֶׁהָרַע שׁוֹלֵט עַל הַטּוֹב, הוּא רָשָׁע, שֶׁאוֹתוֹ שֶׁהִתְגַּבֵּר לָקַח אֶת הַשֵּׁם. רָשָׁע וְרַע לוֹ, אֶל אַזַּר, סָמְאֵל. וְרַע לוֹ, סַם הַמָּוֶת שֶׁלּוֹ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, (תהלים לד) תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה. וּמִשּׁוּם זֶה אֵינָהּ אֲנוּסָה, אֶלָּא יֵשׁ בָּהּ תַּעֲרֹבֶת בְּאוֹתָהּ נְשָׁמָה שֶׁל טוֹב וָרָע.

וְהַתּוֹרָה שֶׁנִּבְרְאָה (שֶׁנִּתְּנָה), נִשְׁבְּרוּ לוּחוֹתֶיהָ, שֶׁמְּשׁוּלִים לַבְּתוּלִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָזַר וְנָתַן אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹר אוֹתָהּ. תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה נִקְרֵאת הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וְהֶזְּתָן שֶׁלָּהּ שָׁבַר אֶת בְּתוּלֶיהָ. וּמִי שֶׁמּוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רָע, שֶׁיֹּאמַר שֶׁהַתּוֹרָה הִיא אֵיפָה זוֹ, שֶׁהֲרֵי לוּחוֹתֶיהָ נִשְׁבְּרוּ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא אֲבִי הַנַּעֲרָה, יֹאמַר לוֹ: בַּת, שֶׁהִיא בְּתֵבַת בְּרֵאשִׁית, הִיא בַּת הַמֶּלֶךְ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר: (דברים כב) וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה, וְנִפְתַּחַת יְרִיעָה מִסֵּפֶר תּוֹרָה, וְיִרְאוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שמות לד) פָּסֶל לְךָ שְׁנֵי לֻחוֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל הַלֻּחוֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחוֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ.

מִיָּד קָם אֱלִיָּהוּ וְכָל בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה, וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ וְאָמְרוּ: סִינַי סִינַי, כְּךָ

רָאוּי לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים שֶׁלְּךָ וְלִשְׁתֹּק, אֲבָל בִּרְשׁוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ אֲנִי רוֹצֶה לְדַבֵּר דָּבָר אֵלֶיךָ, לִכְבוֹדְךָ. אָמַר לוֹ, אֱמֹר.

פָּתַח וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הַכַּלָּה הַזּוֹ שֶׁלְּךָ נָתַן אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם לְגַדְּלָהּ אֵלֶיךָ, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁמַר אוֹתָהּ, נִקְרְאָה בְּתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּת הָיְתָה לוֹ לְאַבְרָהָם וּבַכֹּל שְׁמָהּ. וּבָהּ הָיָה כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וַאֲפִלּוּ עֵרוּבֵי תַּבְשִׁילִין, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כו) וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי וְגוֹ'. וְהוּא הָיָה אוֹמֵן אֵלֶיהָ, כְּמוֹ (אסתר ב) וַיְהִי אֹמֵן אֶת הֲדַסָּה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַךְ אוֹתוֹ בִּגְלָלָהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל. וְגִדְּלָהּ מִכָּל טוֹבוֹת טוֹבוֹת, וְגָמַל עִמָּהּ חֶסֶד, וְהֶעֱלָהּ אוֹתוֹ בִּגְדֻלָּה בְּמִדַּת חֶסֶד שֶׁל אַבְרָהָם, וְהָיָה בֵּיתוֹ בִּגְלָלָהּ פָּתוּחַ לִרְוָחָה, לִגְמֹל חֶסֶד עִם כָּל בָּאֵי עוֹלָם.

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא גָּמַל עִמָּהּ חֶסֶד, כְּשֶׁבְּנֵי אַבְרָהָם הָיוּ מְמֻשְׁכָּנִים בְּכַמָּה זַטָּאִים בְּמִצְרַיִם, אָמַר לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, לֵךְ וּגְמֹל טוֹבוֹת לְמִי שֶׁגָּמַל עִמְּךָ, שֶׁהֲרֵי הַכַּלָּה שֶׁלְּךָ נָתַתִּי לוֹ אוֹתָהּ לְגַדְּלָהּ בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְהוּא גִּדְּלָהּ בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים שֶׁרְמוּזוֹת בְּשָׁלֹשׁ תֵּבוֹת וָה"ו אֲנ"י וָה"ו, שֶׁהֵן וָא"ו, שֶׁכְּלוּלִים בָּהֶן שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת כְּמִנְיַן חֶסֶד, שֶׁבָּהֶם הָיָה מִתְגַּבֵּר אַבְרָהָם עַל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אֻמּוֹת, וּבַכַּלָּה שֶׁלְּךָ הָיָה לוֹ סְגֻלָּה בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, וְהָיָה מְנַצֵּחַ כָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן.

וּמִשּׁוּם זֶה, (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ. וּבוֹקֵעַ מַיִם, שֶׁקָּרַעְתָּ לוֹ אֶת הַיָּם לִפָּנָיו בְּנָיו לִשְׁנֵים עָשָׂר קְרָעִים, בְּזֶה שִׁבּוּן ו"ן, וּבְזְכוּת א' (וּבְגִלָּהּ) עָבַרְתָּ (עָשִׂיתָ) אֶת הַיָּם לְיַבָּשָׁה, וּבָהּ טָבְעוּ הַמִּצְרִים שֶׁלֹּא מַאֲמִינִים בְּוָא"ו, שֶׁהוּא אָזוֹד. וְלָעָתִיד לָבֹא, (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת, יִתְקַיֵּם בְּיִשְׂרָאֵל, זֶרַע שֶׁל אַבְרָהָם. וּבְךָ יִתְקַיֵּם, מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ (זֶרַע אַבְרָהָם) וּבוֹקֵעַ מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה לִפָּנֶיהָם לִהְיוֹת לְךָ שֵׁם עוֹלָם. וְשָׁם תַּרְוִיחַ אֶת הַכַּלָּה שֶׁלְּךָ.

וּמִשּׁוּם שֶׁבַּת זוֹ נִתְּנָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַכַּלָּה שֶׁלְּךָ מִצַּד הַשְּׁמוּאל, הַכַּלָּה

לְמשֶׁה מִסִּינַי, שֶׁהֲרֵי מִצַּד הַיָּמִין ה' הָלְכָה שֶׁלְּךָ, מִצַּד הַשֵּׁם שֶׁל אַבְרָהָם. י' שֶׁל יִצְחָק. וְהַכֹּל ה"י מֵאֱלֹהִים. וְאַתָּה וָא"ו, מָלֵא שְׁלָהּ, שְׁלֵמוּת שֶׁלָּהּ, כּוֹס מָלֵא. בַּתְּזַזְלָהּ כ"ס י"ה, וּלְבַסּוֹף כּוֹס מָלֵא בִּרְכַת ה'.

וּמִשּׁוּם שֶׁנִּתְּנָה לְיִשְׂרָאֵל עַל יָדְךָ, שֶׁהֵם מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, יֵשׁ לְגַלּוֹת לָמָּה נִתְּנָה לָהֶם, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי אַבְרָהָם הֵרֵי נֶאֱמַר לָמָּה נִתְּנָה לוֹ, וְאַתָּה גָּמַלְתָּ זֶסֶד עִם בָּנָיו, כְּמוֹ שֶׁהוּא גָּמַל לְךָ. לְיִצְחָק נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹ וּלְזַרְעוֹ לִשְׁמֹר (לְעַטֵּר) אוֹתָהּ מֵעֵץ טוֹב וָרָע, וְעָשׂוּ לָהּ כַּמָּה גְּדֵרִים, וְזָתְכוּ לָהּ כַּמָּה לְבוּשִׁים, שֶׁהֵם לְבוּשֵׁי זָהָב, בְּכַמָּה פָּסָקוֹת. וְהָיוּ זוֹלְקִים וּמַקְשִׁים עֲלֵיהֶם, עַל הַפָּסָקוֹת הַלָּלוּ, לְתַקְנָהּ בְּכַמָּה פָּרוּקִים, לְקַשֵּׁט אוֹתָהּ בְּכַמָּה מִינֵי קְשׁוּטִים לְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, לִהְיוֹת מְקֻשֶּׁטֶת אֵלֶיךָ בִּזְמַן שֶׁתָּבֹא אֵלֶיהָ בַּגְּאֻלָּה הָאֲזַרוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (קהלת א) מַ"ה שֶּׁ"הָיָה הִ"וא.

וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם גָּרְמוּ לְךָ וְעָשׂוּ עִמְּךָ טוֹבוֹת, אַתָּה סָבַלְתָּ בִּגְלָלָם כַּמָּה מַכּוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָרֵג מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (יחזקאל א) וּפָנֵי הַשּׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל, מִזֶּרַע יוֹסֵף שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ. וּבִשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִתְזַזֵּל הוּא וְזַרְעוֹ בֵּין עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בַּזִּזְטָא שֶׁל יָרְבְעָם שֶׁעָשָׂה עֲבוֹדָה זָרָה, הָיָה הוּא לְהִתְזַזֵּל בְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת הוּא וְזַרְעוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיָּרְבְעָם בֶּן נְבָט הוּא מִזַּרְעוֹ, וּבִגְלָלוֹ נֶאֱמַר בְּךָ, (ישעיה נג) וְהוּא מְזֻזָּל מִמַּשְׁעִינוּ וְגוֹ' וּבַזִּזְבָּרְתוֹ נִרְפָּא לָנוּ.

וְיִשְׂרָאֵל, מִשּׁוּם שֶׁהֵם כְּלוּלִים יָמִין וּשְׂמֹאל, שֵׁם ה"י שֶׁלְּךָ הָיְתָה בִּשְׁלֵמוּת, יֵשׁ לְךָ לְהִתְיַזֵּד עִמָּהּ בֵּינֵיהֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁבְּךָ נֶאֱמַר כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר בְּךָ וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָה כָּל יָמָיו. בַּגָּלוּת לֹא יָכוֹל לִפְרֹשׁ אוֹתוֹ מִמֶּנָּה כָּל יָמָיו.

וְאֵיךְ הוּא שֵׁם רָע שֶׁהוֹצִאתָ עָלֶיהָ? אֶלָּא אַזָּר שֶׁהִיא נִתְּנָה לְיִשְׂרָאֵל, כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא שֵׁם רָע עַל יִשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ הוֹצִיא עָלֶיהָ. וְהַשֵּׁם רָע הָיָה, שֶׁאָמַרְתָּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (שמות לב) לָמָּה ה' יֶחֱרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא אָמַר, וְכִי אַתָּה הוֹצֵאתָ שֵׁם רָע עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל? לֵךְ רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ. וַדַּאי עֵרֶב רַב שֶׁאַתָּה גֵּירַשְׁתָּ אוֹתָם עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, וּמֹשֶׁה זֶה – כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה.

קָם הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, נָשַׁק לוֹ בְּפָנָיו וְעַל עֵינָיו וּבֵרַךְ אוֹתוֹ, וְאָמַר לוֹ: תִּהְיֶה מְבֹרָךְ מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁלּוֹ, וּבְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת שֶׁלּוֹ, וּבְכָל הַשֵּׁמוֹת שֶׁלּוֹ, וּבְכָל בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבוֹת וּבְכָל הַמַּלְאָכִים. וְעָנוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ אָמֵן. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ הוֹדוּ בִּבְרָכָתוֹ. אֵלֶּהוּ, קוּם פָּתַזוּ פָּיִךְ בְּמִצְוֹת עַמִּי, שֶׁאַתָּה הוּא עוֹזֵר שֶׁלִּי מִכָּל צַד, שֶׁהֲרֵי עָלֶיךָ נֶאֱמַר בַּתְּוֹזְלָה, (במדבר כה) פִּינְוָזס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. בֶּן אַהֲרֹן וַדַּאי, בֶּן אָוז שֶׁלִּי הוּא, (משלי יז) וְאָוז לְצָרָה יִוָּלֵד.

כִּי יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה וְגוֹ'. מִצְוָה זוֹ לָדוּן בַּמְּמַתָּה זַמְשִׁים כֶּסֶף, וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה. אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, מִצַּד הַשְּׁכִינָה נִקְרָאוּ בַּת. וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִמְצָאוּ. וְנָתַן [וְגוֹ'] לַאֲבִי הַנַּעֲרָ[ה] זַמְשִׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה [וְגוֹ'] לֹא יוּכַל [לְ]שַׁלְּוָזהּ כָּל יָמָיו. רַבּוֹתֵינוּ וְכָל בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה, אִישׁ – אֵלֶּה יִשְׂרָאֵל מִצַּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּתְפָשָׂהּ, בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, וּתְפָשָׂהּ בְּכַנְפֵי מִצְוָה. אֲשֶׁר לֹא אֹרָשָׂה, בַּת יְזִירָה, זוֹ הַנְּשָׁמָה. וְשָׁכַב עִמָּהּ, בִּתְפִלַּת שְׁכִיבָה, בְּהַשְׁכִּיבֵנוּ. וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה זַמְשִׁים כֶּסֶף, כ"ה כ"ה אוֹתִיּוֹת הַיּוּזּוּד.

קוּם רוֹעֶה נֶאֱמָן, שֶׁוַּדַּאי מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּהֲלָכָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ וְהִרְוִיזַ הֲלָכָה, וַדַּאי הִיא בִּתְפִיסָה אֲלָיו. וְעִם כָּל זֶה פָּרְשׁוּהָ, לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בַּתּוֹרָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ בָּא לִשְׁמָהּ, וַהֲלָכָה זוֹ מִצַּד שֶׁל נַעַר טוֹב, שֶׁנִּפְרָד מֵעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא אִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל. וְעַל שֵׁם נַעַר נִקְרֵאת הִיא נַעֲרָה, שֶׁעֲתִיד לְקַיֵּם בָּהּ, (איוב לז) וְיָנָעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה, שֶׁהֵם אִסּוּר טֻמְאָה וּפָסוּל, סָמָאֵל וּמַרְכְּבוֹתָיו.

דָּבָר אַזּוֹר כִּי יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָה בְתוּלָה – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (הושע יא)

כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וְאֹהֲבֵהוּ. נַעַר מִצַּד מִטַּטְרוֹ"ן. וְאֵין אִישׁ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. כִּי יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָה בְּתוּלָה, בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. (הושע ב) הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ וְהוֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר. וְאַזַּר כְּךָ פָּתַזוּ לָהֶם וַזַּמְשִׁים שַׁעֲרֵי וַזרוּת, שֶׁהֵם וַזַּמְשִׁים שַׁעֲרֵי רַוְזַמִּים מִצַּד שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִיהֶם. וְזֶהוּ וְנָתַן לַאֲבִי הַנַּעֲרָה וַזַּמְשִׁים כָּסֶף, וְכֶסֶף מִדַּרְגַּת הַוָּזָסָד, דַּרְגַּת אַבְרָהָם.

שֶׁבִּיצִיאַת מִצְרַיִם פָּתַזוּ לָהֶם וַזַּמְשִׁים שַׁעֲרֵי וַזרוּת מִצַּד דִּין הַשְּׂמֹאל, שֶׁהוּא אֲדנָ"י, שֶׁשָּׁם דָּן אָנֹכִי. קֹדֶם דִּין – (בראשית טו) דָּן אָנֹכִי, וְאַזַּר כְּךָ יָצְאוּ. אֲבָל בַּגְּאֻלָּה הָאַזְרוּנָה, (ישעיה נד) וּבְרַוְזַמִּים גְּדוֹלִים, מִצַּד אַבְרָהָם, וּגְאֻלָּה דַּרְגָּה שֶׁל אַבְרָהָם. שֶׁבִּינָה, שָׁם הִיא הַיָּד הַגְּדוֹלָה, שָׁם הִיא וַזַּמְשִׁים כָּסֶף. וְאַזַּר כְּךָ לֹא יוּכַל שַׁלְוָזָה בַּגָּלוּת כָּל יָמָיו, מִשּׁוּם שֶׁלּוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ב) וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם. וְכָתוּב אַזַּר, (ישעיה נד) כִּי בְעָלַיִךְ עֹשַׂיִךְ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ. (שם סב) לֹא יֵאָמֵר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה. שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא זָז מִמֶּנָּה.

מִצָּוָה אַזַּר זוֹ, לְשָׂא אֲנוֹסָתוֹ. שֶׁוַּדַּאי אֲנוֹסָה יֵשׁ מִשְּׁנֵי צְדָדִים: אֲנוֹסָה בְּאַהֲבָתוֹ אֵלֶיהָ, וְהִיא לֹא אוֹהֶבֶת אוֹתוֹ. וְיֵשׁ אֲנוֹסָה שֶׁהִיא אוֹהֶבֶת אוֹתוֹ, וּפוֹוְזֶרֶת לְהִזָּדַוֵּג עִמּוֹ בְּלִי קִדּוּשִׁין וּבְרָכָה, וְהִיא לֹא רוֹצָה אִם הִיא פְּשׁוּטָה אֵלָיו, וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה.

בְּסִתְרֵי תוֹרָה יֵשׁ לָנוּ לְהַמְשִׁיל מָשָׁל. יֵשׁ נְשָׁמָה שֶׁהִיא מַלְכָּה, וְיֵשׁ נְשָׁמָה שֶׁהִיא אָמָה, כְּמוֹ (שמות כא) וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה. וְיֵשׁ נְשָׁמָה שֶׁהִיא שִׁפְוָזָה פְּשׁוּטָה שֶׁל הָאָדָם. גַּם כֵּן, יֵשׁ שֶׁהוּא עֶבֶד שִׁפְוָזָה אֶל הַנְּשָׁמָה, וְלִפְעָמִים הַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת בְּסוֹד הַגִּלְגּוּל, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית זז) וְלֹא מָצְאָה הַיּוֹנָה מָנוֹוַז לְכַף רַגְלָהּ. וַיֵּצֶר הָרָע רוֹדֵף אַזַּרְיהָ לְהַכְנֵס בַּגּוּף, שֶׁהִיא שִׁפְוָזָה לַיֵּצֶר הָרָע. הוּא שֵׁד יְהוּדִי. וּנְשָׁמָה י', אָמָה הָעִבְרִיָּה. וּבָהּ אוֹתוֹ הַשֵּׁד וְזוֹוֵר לְשַׁדַּי, שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה, וְשָׁב בָּהּ בִּתְשׁוּבָה, וּמְבָרֵךְ בָּהּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם בְּבָרוּךְ, וּמְקַדֵּשׁ בָּהּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

בְּקָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, וּמְיַחֵד עַמָּהּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּקְרִיאַת שְׁמַע.

מַה שֶּׁהָיָה אוֹתוֹ שֵׁד, זוֹוֵר מַלְאָךְ שֶׁלּוֹ מְטַטְרוֹ"ן (רוֹזֵן מִמָּנּוּ), וְזוֹוֵר לִהְיוֹת שַׁדַּי, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה מְטַטְרוֹן בְּוֶשְׁבּוֹן שַׁדַּי. וּמִיָּד יִתְקַיֵּם בּוֹ, וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו. וְאִם לֹא זָזַר בִּתְשׁוּבָה, הִיא מִשְׁתַּעְבֶּדֶת אֵלָיו בַּזְּטָאִים שֶׁעָשְׂתָה, וְיִתְקַיֵּם בָּהּ, הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ. וְנֶאֱמַר בְּאוֹתוֹ שֵׁד בַּעַל זוֹבוֹ, וְהוּא יֵצֵא בְּנַפּוֹ. וְהַשֵּׁד הַזֶּה הוּא כְּמוֹ הַמַּטָּה שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהִתְהַפֵּךְ מִמַּטֶּה לְנָחָשׁ, וּמִנָּחָשׁ לְמַטֶּה. כָּךְ הַשֵּׁד הַזֶּה, מִתְהַפֵּךְ מִשֵּׁד לְמַלְאָךְ, וּמִמַּלְאָךְ לְשֵׁד, כְּפִי מַעֲשֵׂי הָאָדָם. וּמִכָּאן נוֹדָע יוֹסֵף הַשֵּׁד לָמָּה נִקְרָא כָּךְ.

וְעַל שֵׁם שֵׁדִים שֶׁבָּאוּ מִזֶּה, פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁיֵּשׁ מֵהֶם כְּמוֹ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְהֵם תַּלְמִידֵי זַכָּמִים שֶׁיּוֹדְעִים מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת. וְהֵם בִּדְמֻיּוֹתֵיהֶם בָּאָרֶץ, אֵלּוּ בַּעֲלֵי פִּילוֹסוֹפְיָה, אִצְטַגְנִינֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁיּוֹדְעִים מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת מֵאוֹתוֹת הַזְּמַן וְהַלְּבָנָה, מִלְּקוּי שֶׁלָּהֶם, וְכָל כּוֹכָב וּמַזָּל, וּמַה הוּא מַרְאֶה בָּעוֹלָם.

וְיֵשׁ מֵהֶם כְּמוֹ בְּהֵמָה, פָּרִים וְרָבִים כַּבְּהֵמָה, דְּמוּתָם לְמַטָּה הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁהֵם שֶׁקֶץ וּבְנוֹתֵיהֶם שֶׁרֶץ. וְעַל בְּנוֹתֵיהֶם נֶאֱמַר, (דברים כז) אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה. וְהֵם שׁוֹנְאִים אֶת תַּלְמִידֵי הַזַּכָּמִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁהֵם מַמָּשׁ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה עַל אָדָם, אִם יִהְיֶה כְּמוֹ מַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת – תּוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ, וְאִם לֹא – לֹא יְבַקְּשׁוּ תּוֹרָה מִפִּיהוּ.

וְיֵשׁ אֲזוֹרִים בַּעֲלֵי סִתְרֵי תּוֹרָה, בַּעֲלֵי מִדּוֹת, שֶׁהֵם יוֹרְשִׁים נְשָׁמוֹת מִצַּד הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁכְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת. שֶׁמִּי שֶׁיּוֹרֵשׁ אוֹתָהּ וְזוֹכֶה בָּהּ, זוֹכֶה לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִי פָּרוּד, עֶשֶׂר וְלֹא תֵשַׁע. שֶׁאִם הָיוּ יוֹרְשִׁים אֶת הַמַּלְכוּת הַיְּזִידָה, הָיוּ תֵּשַׁע בְּפָרוּד מִמֶּנָּה. מִשּׁוּם שֶׁאֵין שָׁם פָּרוּד, אָמַר בַּעַל סֵפֶר יְצִירָה עֶשֶׂר וְלֹא תֵשַׁע.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה מֵעֶשֶׂר – שֵׁם הַמְפֹרָשׁ יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א, הֲרֵי עֶשֶׂר. יו"ד שֶׁמִּתְיַוֵּד עַמָּהּ, וְלֹא עוֹלֶה לְמַעְלָה מֵעֶשֶׂר. וּמִשּׁוּם זֶה י', וְלֹא י"א. אֲבָל מִי שֶׁמְּוַוֵּבר יו"ד, שֶׁהִיא אוֹת בְּרִית, בְּשִׁפְוָזָה, וְהַמַּלְכָּה כְּלוּלָה מִי', בְּשֵׁד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה סָמְאֵ"ל, נִדּוֹן בַּגֵּיהִנֹּם.

שֶׁמִּי שֶׁיּוֹרֵשׁ בַּת הַמֶּלֶךְ מַלְכוּת, לֹא זוֹכֶה בָּהּ, אֶלָּא בֶּן הַמֶּלֶךְ, שֶׁנִּקְרָא (שמות ד) בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּמֵּצַד זֶה נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל בָּנִים לַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. וּמַלְכוּת זוֹ שֶׁל אֲצִילוּת.

וְיֵשׁ כְּנֶגְדָּהּ מַלְכוּת שֶׁל בְּרִיאָה, וְהִיא מַלְכוּת לַמַּלְאָכִים שֶׁל הַבְּרִיאָה. וְהִיא נַעֲרַת הַמַּלְכָּה, מִשַּׁמֶּשֶׁת שֶׁלָּהּ, וְהִיא דְּמוּת הַגְּבִירָה שֶׁלָּהּ, כְּלוּלָה מִי'. זוֹ בַּזְּטָאי יִשְׂרָאֵל יְכוֹלָה לְהִתְוַזֵּל בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם. אֲבָל מַלְכוּת שֶׁל אֲצִילוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַוֵּר לֹא אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים. לֹא נוֹתֵן אוֹתָהּ לְמִי שֶׁמְּוַוֵּל שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ וְשׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּיִרְאַת וְאַהֲבַת רִבּוֹנוֹ, וְלֹא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, אֶלָּא כְּבֵן שֶׁהוּא מְוַזֵּיב לַעֲשׂוֹת צַוּוּי אָבִיו, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שמות כ) כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. אֶת אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאֶת אִמֶּךָ – זוֹ שְׁכִינָה. וְעִם כָּל זֶה, מִי שֶׁמְּוַוֵּל נַעֲרַת הַמֶּלֶךְ, נָזוּשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ זִוֵּל אֶת הַמַּלְכָּה שֶׁלּוֹ.

וְרַבּוֹתֵינוּ, כָּל הַשֵּׁדִים אֵינָם שְׁקוּלִים, וְלֹא כָּל הָעַבְדִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. יֵשׁ לָהּ כַּמָּה נְעָרוֹת עִבְרִיּוֹת וּשְׁפָוזוֹת עִבְרִיּוֹת, וְיֵשׁ לָהּ עֲבָדִים וּשְׁפָוזוֹת נָכְרִיּוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּמָּצֵא מַלְכוּת אַוֶּרֶת בָּעוֹלָם בִּזְמַן שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת.

וְהַשְּׁפָוזוֹת הַנָּכְרִיּוֹת הַלָּלוּ מִצַּד שֶׁל סַם הַמָּוֶת, נִקְבָּה שֶׁל סָמְאֵל. שֶׁשִּׁפְוָזָה הָיְתָה לַמַּלְכָּה. נִקְבָּה וְסָמְאֵל אֶל אַוֵּר, הָיָה עֶבֶד לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַוֵּר שֶׁיַּעֲשׂוּ עַצְמָם אֱלֹהוּת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַעֲבִירָם מֵהָעוֹלָם וְלִמְוַוֹּת

אוֹתָם.

וְאִם תֹּאמְרוּ, אִם בְּנֵי אָדָם עוֹשִׂים לָהֶם אֱלָהוּת, וְלֹא בִּרְצוֹנָם, לָמָּה נֶעֱנָשׁוּ? אֶלָּא כְּשֶׁהָיוּ דּוֹר הַמַּבּוּל וְדוֹר הַפַּלָּגָה יוֹדְעִים בָּהֶם, וְהָיוּ מְקַטְרְגִים (מְקַטְּרִים) לָהֶם וּמְשִׁתַּוְוִים לָהֶם, וּבְאוֹתוֹ כּוֹחַ שֶׁהָיוּ מְקַטְרְגִים (מְקַטְּרִים) לָהֶם וּמְשִׁתַּוְוִים לָהֶם, הָיוּ יוֹרְדִים אֲלֵיהֶם וְעוֹשִׂים רְצוֹנָם, וּמְדַבְּרִים עִמָּם בְּאוֹתָם צְלָמִים, הֲרֵי נַעֲשׂוּ אֱלָהוּת וַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. מִשּׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַעֲבִירָם, וְיִמְוֶה אוֹתָם מֵהָעוֹלָם צְלָמִים שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים בָּהֶם, וְנִשְׁאֲבוּ מֵהֶם רוּחוֹת וּצְלָמִים.

וּכְשֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם עֵרֶב רַב, יוֹרְדִים לְהִתְגַּשֵּׁם בָּהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲבִירֵם מֵהָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה יג) וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וְאִם תֹּאמְרוּ, בִּזְמַן שֶׁל הַגָּלוּת הָאֲזָרוֹנָה אֵין עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת – מִשּׁוּם שֶׁבְּנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים בָּהֶם. וְאֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים בְּעֵרֶב רַב שָׁם, נִמְצָא לָהֶם שֶׁמַּכְעִיסִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, וְיִשְׂרָאֵל בֵּינֵיהֶם, וְעֵרֶב רַב מַצְלִיזִים בָּהֶם, לְקַיֵּם מַה שֶּׁכָּתוּב (דברים ז) וּמְשַׁלֵּם לְשׂנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ.

קָמוּ כָּל הַתַּנָּאִים וְהָאָמוֹרָאִים וּבֵרְכוּ אֶת הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמְרוּ לוֹ, סִינַי סִינַי, מִי יָכוֹל לְדַבֵּר לְפָנֶיךָ, שֶׁאַתָּה בִּדְמוּת רִבּוֹנְךָ. שֶׁבִּזְמַן שֶׁדִּבֵּר בְּהַר סִינַי, כָּל זַיּוֹת הַמַּלְאָכִים, וְזַיּוֹת הַכִּסֵּא, וְעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים שֶׁתָּקוּ, וְלֹא נִמְצָא דִּבּוּר אַוֵּר, אֶלָּא שֶׁלּוֹ. וּבְשֶׁכִּיל שֶׁאַתָּה בְּנוֹ בִּדְמוּתוֹ, צְרִיכִים כָּל בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים מִפִּיךָ, אַל תִּתֵּן שְׁתִיקָה לִדְבָרֶיךָ.

כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְזָדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּצָּבָא וְגוֹ'. וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקָח (דברים כד). מִצְוָה (טו) זוֹ שֶׁיִּזָּהֵן יִשְׂמַח בְּאִשְׁתּוֹ שָׁנָה אַחַת, שֶׁכָּתוּב נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת. וְאוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר זְדָדִשִׁים הֵם מִשָּׁלָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנָה הִיא כַּלָּה, וְאֵין כַּלָּה פָּרָט בִּשְׁנֵים עָשָׂר זְדָדִשִׁים, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ז) עַמֻּד עַל שְׁנֵי[ם] עָשָׂר בָּקָר. וְהוּאִיל וְאֵין תִּקּוּן הַכַּלָּה, רַק בִּשְׁנֵים עָשָׂר, צָרִיךְ הֲוָתָן

לְשַׁמְּוָזָה וּלְבֵיתָהּ, לָהּ וּלְתִקְוָיָהּ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב (בראשית כח) וַיַּקְז מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. אַבְנֵי הַמָּקוֹם הָיוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה, וּמִי שֶׁמְּשַׁמְּוֵז כַּלָּה מְשַׁמְּוֵז אֶת עַלְמוֹתֶיהָ, וְעַלְמוֹתֶיהָ הָיוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה. וְהַכֹּל הוּא סוֹד שֶׁל שָׁנָה. לָכֵן צָרִיךְ וְזָתָן לְשַׁמְּוֵז בְּאִשְׁתּוֹ שָׁנָה אֲוָזת.

וַהֲרֵי בֵּאַרְוּ, שֶׁוְּזִדָּוָה וֹו אֵינָהּ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּתוּב וְשִׁמַּוז אֶת אִשְׁתּוֹ. וְיִשְׁמַוז אֶת אִשְׁתּוֹ לֹא כָּתוּב, אֶלָּא וְשִׁמַּוז, יְשַׁמַּוז אֶת הַכַּלָּה. כְּמוֹ זֶה אֵין שְׁמִוָּזה לַכַּלָּה אֶלָּא בְּגוּפָהּ וְתִקְוָיָהּ. וּמִי מְשַׁמְּוֵז אוֹתָם? צַדִּיק. וְעַל זֶה נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ. נָקִי, שֶׁלֹּא יַעֲמֹל בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ רָצוֹן לְשַׁמְּוֵז אוֹתָהּ. נָקִי מֵהַכֹּל. נָקִי מִמִּסִּים וּמֵאַרְנוֹנִיּוּת וּמִמַּס גֻּלְגֹּלֶת. נָקִי, שֶׁלֹּא יֵצֵא לַצָּבָא לְהִלָּוֵזם בִּקְרָבוֹת. לְהִמָּצֵא וְזִדָּוָה מַעְלָה וּמַטָּה, וּלְעוֹרֵר וְזִדָּוָה לְמַעְלָה. אַשְׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁרִבּוֹנָם שָׁמְּוֵז בָּהֶם. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא.

בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְגוֹ' (דברים כד). פָּתַוז רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, מִצְוָה אַוזֵר וֹו לָתֵת שְׂכַר שָׂכִיר בְּזְמַנּוֹ. וֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ. בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַוזְתּוֹנִים שִׁמְעוּ, מְטַטְרוֹן הוּא שְׂכַר שָׂכִיר מְוַז"י הָעוֹלָמִים, שְׁלִיוַז שֶׁלּוֹ, כְּנֶגֶד זַז"י בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה בְּכָל יוֹם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְלָכֵן בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ – זוֹ תְּפִלַּת שַׁוַזרִית. וְלֹא תָבֹא עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ – זוֹ תְּפִלַּת מִנְוָזה, שֶׁאִם עָבַר יוֹמוֹ, בָּטֵל קָרְבָּנוֹ. כִּי עָנִי הוּא (שֶׁל צַדִּיק) וַדַּאי. עָנִי הוּא בַּגָּלוּת. אֵין לוֹ מִשֶּׁלּוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ בַּתְּפִלָּה, מִשּׁוּם זֶה תְּפִלָּה הִיא תְּפִלָּה שֶׁלּוֹ, (תהלים קב) תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף, בַּעֲטִיפַת צִיצִית, תְּפִלָּה שֶׁל יָד הִיא.

וְאֶלָּיו הוּא נִשָּׂא אֶת נַפְשׁוֹ – זוֹ תְּפִלַּת עַרְבִית, שֶׁהִיא אֲמוּרִים וּפְדָרִים, שִׁירֵי קָרְבְּנוֹת הַיּוֹם. וְהֵם כְּמוֹ פֶּרֶט הַכֶּרֶם וּפְאַת שָׂדְךָ, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, שִׁירֵי מִצְוָה מְעַכְּבִים אֶת הַפָּרְעָנוּת. (ויקרא יט) לָעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם, שֶׁהָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי מְזוּזִין לְמְקוֹמוֹ נִקְרָא גֵּר. וּמִשּׁוּם זֶה, אֲנִי שֻׁדַּרְגָתִי עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, קוֹרֵא לְעַצְמִי גֵּר בְּגָלוּת הָרִאשׁוֹנִים. וֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ

נְכְרִיָּה, שֶׁהוּא בְּגָלוּת רְבִיעִית בִּגְלָלָם.

שְׁאֲלוּ אוֹתוֹ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, הֲרֵי מִצְוָה זוֹ הָיוּ מְקַיְּמִים יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (או לא). אָמַר לָהֶם, כְּדֵי לְעוֹרֵר רַוָּזְמִים עַל אֵלּוּ שֶׁגֵּרְשׁוּ מִמְּקוֹמָם. שֶׁהָאָדָם, כְּשֶׁהוּא מְזוּוָּן לִמְקוֹמוֹ, נִקְרָא גֵּר, כָּל שֶׁכֵּן עַל נְשָׁמוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת מְעֹרְטָלוֹת מֵאוֹתוֹ עוֹלָם וּבָאוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה. בִּגְלָלָם זֶהוּ מַה שֶּׁאָמַר הַכָּתוּב, (משלי כז) כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ, זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִמֶּנָּה. כֵּן אִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה, נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁהוּא נָע וָנָד מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא בֵּינָה, וָנָד אַזְרִיחָ בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁתַּשְׁלִים יָמִים שֶׁהִתְזַוְּגָה לָלֶכֶת מְזוּוָּן לִמְקוֹמָהּ, וְהוּא שׁוֹמֵר אוֹתָהּ עַד שֶׁיַּזְוְגֶנָּה לִמְקוֹמָהּ, וְנִשְׁבַּע שֶׁהוּא לֹא יַזְוֵר לִמְקוֹמוֹ עַד שֶׁיַּזְוְגֶנָּה לִמְקוֹמָהּ. וּמִי שֶׁזּוֹוֵר בִּתְשׁוּבָה, כְּמִי שֶׁהֶזְוִיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַשְּׁכִינָה לִמְקוֹמָהּ. וְזֶה סוֹד הַגְּאֻלָּה, שֶׁאָמַר (תהלים צה) הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ.

אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּוּזְתוֹנָה, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אָנוּ שְׁלוּזֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם אֵלֶיךָ, אַשְׁרֵי זֶלְקְךָ שֶׁאַתָּה בַּעַל תְּשׁוּבָה, שָׁקוֹל לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא יִשְׂרָאֵל, וְאַתָּה הֶזְוַרְתָּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ לִמְקוֹמוֹ, מַעֲלָה וּמַטָּה. וּבְגָלְלְךָ יִגָּאֲלוּ יִשְׂרָאֵל וְיַזְוְרוּ לִמְקוֹמָם, וְאֵין כּוֹזֵ לַמְּשִׁיזִים לִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל זוּץ מִמְּךָ, וּבְגָלְלְךָ הֵם מִתְעַכְּבִים. הַשְּׁלֵם דְּבָרִים נִכְבָּדִים הַלָּלוּ, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים יט) הַנֶּזֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים.

אָמַר לָהֶם, בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה, בִּגְלַל הַשָּׂכִיר הַזֶּה, שֶׁהוּא עֶבֶד, שֶׁבָּא לְקַבֵּל שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, תִּקְּנוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁלָּכֶם לִהְיוֹת הָאָדָם בְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת כְּעֶבֶד שֶׁמְּסַדֵּר שִׁבְזִים לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וּבְאֶמְצָעִיּוֹת כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁמְּקַבֵּל פְּרָס מֵרִבּוֹנוֹ, וּבְאַזְרוֹנוֹת כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁנּוֹטֵל פְּרָס מֵרִבּוֹנוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ.

וּמְשׁוּם זֶה עֶבֶד אַבְרָהָם וְרִבְקָה הוּא מָשָׁל לָזֶה. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח אֶת מְטַטְרוֹן, שֶׁהוּא עַבְדּוֹ, בִּגְלַל תְּפִלָּה, הוּא יֹאמַר אֵלָיו: (בראשית

כד) אוּלַי לֹא תֹאבֶה הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחֲרַי. כְּלוֹמַר, אוּלַי הַתְּפִלָּה לֹא רוֹצָה לָלֶכֶת אַחֲרַי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְנָקִיתָ מִשְּׁבֻעָתִי זֹאת. שֶׁזְּכוּתָהּ הִיא אַבָּא, שֶׁיּוֹרֶדֶת בְּצַדִּיק, לִשְׁמֹר שְׁכִינָה בַּגָּלוּת, וּמִשָּׁם שָׁלַח בִּגְלָלָהּ.

אָמַר לוֹ אוֹתוֹ שָׁלִיחַ: תֵּן לִי סִימָנִים לָדַעַת בַּתְּפִלָּה, שֶׁשָּׁם הַבַּת. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְהָיָה הַנַּעֲרָ[ה] אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיהָ הַטִּי נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה וְאָמְרָה שְׁתֵה. וְאִם לֹא, אֶלָּא שֶׁאֶמְצָא כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף מְלֵאִים זֻטָּאִים וְלֹא נִמְצָא בּוֹ אֵיבָר (בִּפְנֵי אַבְרָהָם) לִשְׁרוֹת בּוֹ תּוֹרָה, שֶׁהִיא בִּדְמוּת הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְלֹא מִצָּוָה, שֶׁהִיא דְּמוּת שֶׁל רִבְקָה, שֶׁהָיְתָה שׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים, שֶׁהֵם רְשָׁעִים גְּמוּרִים – צָוָה לְמִטַּטְרוֹן עַבְדּוֹ: הִשָּׁמֵר לְךָ פֶּן תָּשִׁיב אֶת בְּנִי שָׁמָּה, שֶׁהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. שֶׁהֲרֵי מִצָּוָה הִיא נֶפֶשׁ, רוּחַ הִיא תּוֹרָה.

וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה. וּבְמָקוֹם אַחֵר אָמְרוּ, כֹּל שֶׁיִּרְאַת זֻטָּאוֹ קוֹדֶמֶת לְזְכִיּוֹתָיו, זְכִיּוֹתָיו מִתְקַיֶּמֶת וְכוּ'. יִרְאַת זֻטָּאוֹ – הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, תְּשׁוּבָה. זְכִיּוֹתָיו – הָאָב הָעֶלְיוֹן. כְּשֶׁמַּקְדִּים ה' קְטַנָּה, שֶׁהִיא מִצָּוָה, שׁוֹרָה עָלָיו תּוֹרָה, שֶׁהִיא ו'. וּכְשֶׁמַּקְדִּים יִרְאָה לְזְכִיּוֹתָיו, שֶׁהִיא ה' הָעֶלְיוֹנָה, שׁוֹרָה עָלָיו זְכִיּוֹתָיו, שֶׁהִיא י', וְנִקְרָא בֵּן. וּמִכָּאן (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם.

וְזֶהוּ (שמות ג) זֶה שְׁמִי – י"ה – לְעֹלָם, וְזֶה זִכְרִי – ו"ה. שְׁמִי עִם י"ה – שס"ה. זִכְרִי עִם ו"ה – רמ"ז. וְכֻלָּם תרי"ג, שֶׁהֵבִינוּ תרי"ג מִצְוֹות שֶׁנִּתְּנוּ לְבָנִים קְדוֹשִׁים לִהְיוֹת לָהֶם וֵאלֹקִ בִּשְׁמוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי וֵאלֹקִ ה' עַמּוֹ.

וּכְשֶׁמַּקְדִּים תּוֹרָה לְמִצְוָה אוֹ זְכִיּוֹתָיו לִירָאָה, מִתְהַפֵּךְ שְׁמוֹ עָלָיו לִנְקֵבָה, מִדַּת הַדִּין, כְּמוֹ וֵה – הוה"י. שֶׁמִּתְהַפֵּךְ לוֹ הַכֹּל לְדִין, וְקָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו בַּתּוֹרָה כְּמוֹ קְרִיעַת יַם סוּף. וּכְמוֹ וֵה הַגְּאֻלָּה, אִם זָכוּ – יֵצְאוּ בְּרַוָּחִים, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) בְּטֶרֶם יָבוֹא וַיְחֻלַּ לָהּ וְהִמְלִיטָה זָכָר, וַיֵּצְאוּ בְּרַוָּחִים. וְאִם לֹא – מַקְדִּים הָרַוָּחִים, וַיֵּצְאוּ בְּצַעַר. וְיָפָה שֶׁהִקְדִּים צַעַר וְדִין לְרַוָּחִים. וְלָכֵן פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא.

וּיְצִיאַת הַנֶּפֶשׁ, מִקְּדֶם שֶׁיּוֹצֵאת יֵשׁ לָהּ צַעַר, לְאַזָּר שֶׁיּוֹצֵאת בְּרַזְמִים. וְסוֹד הַדָּבָר – (ירמיה לא) בִּבְכִי יָבֹאוּ, אַזָּר כָּךְ – וּבְתַזְנוּנִים אוֹבִילֵם. וְלָכֵן, (שם ל) וְעֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ, וְיֵצְאוּ בְּרַזְמִים. וּכְמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אֶת הַיּוֹנָה וְלֹא מָצְאָה מָקוֹם לִשְׁרוֹת, כָּךְ שָׁלַח אוֹתְךָ, רוֹעֵה הַנֶּאֱמָן, בַּהַתְוָלָה.

וּמַה כָּתוּב בָּהֶם? (שמות ב) וַיַּרְא כֹּה וָכֹה וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ. שֶׁכֻּלָּם רְשָׁעִים, וְלֹא מָצָאתָ בָּהֶם אִישׁ זוֹכֶה לְהוֹצִיאָם מֵהַגָּלוּת. וְלָכֵן סֵרַבְתָּ לָלֶכֶת לְשָׁם, וְאָמַרְתָּ שְׁלַח נָא בְּיַד תִּשְׁלָח. וַהֲרֵי אַתָּה כְּמוֹ בְּאוֹתוֹ זְמַן, כְּךָ יִתְקַיֵּם עִם יִשְׂרָאֵל, (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. וּבַגָּלוּת הָאַזָּרוֹנָה יִשְׁלַח עִמְּךָ שְׁנֵי מְשִׁיזִים, כְּנֶגֶד שְׁתֵּי כַּנְפֵי יוֹנָה. שֶׁאַתָּה כְּמוֹ גּוֹף בַּגָּלוּת הָרְבִיעִית, אֵין לְךָ כְּנָפַיִם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בַּהַתְוָלָה הָיוּ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ גּוֹף, וְאַתָּה וְאַהֲרֹן כִּשְׁתֵּי כַּנְפֵי יוֹנָה, וּבָהֶן פָּרְזוּ יִשְׂרָאֵל.

השלמה מההשמטות סימן טו

צֶלֶם עַל אָדָם כִּסֵּא מְרֻבָּע בְּאַרְבַּע זָיוֹת וְאָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא. כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁל זֶה הַצֶּלֶם הוּא מַלְאָךְ שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, עָשָׂה מִצְוָה אַזַּת – קָנָה לוֹ פַּרְקְלִיט אֶזְוָד.

צֶלֶם בָּרְשָׁעִים עֲבוֹדָה זָרָה, אַרְבַּע זָיוֹת שֶׁלּוֹ – עָוֹן מַשְׁזִית אַף וְזִמָּה, אַרְבַּע פָּנִים שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה – נְדָה שִׁפְחָה גְּוִיָּה זוֹנָה. וּמִשּׁוּם זֶה, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, זֶה מְטַטְרוֹ"ן. מִי הָאֱלֹהִים שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ? זֶה אֱלֹהִים זָיִים וּמֶלֶךְ עוֹלָם.

בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, סָמָא"ל, שֶׁמִּמֶּנּוּ אֱלֹהִים אֲזָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות כ) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲזָרִים עַל פָּנָי. אִם זָכָה – בָּרָא אוֹתוֹ אֱלֹהִים בְּצֶלֶם שֶׁל מְטַטְרוֹ"ן, עֶבֶד תַּזַּת רַבּוֹ. וְזֶהוּ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּזוֹ הַצּוּרָה. וְאִם לֹא זָכָה – צֶלֶם שֶׁל סָמָא"ל.

לָמַדְנוּ, מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁהוּא תַּזַּת רִשּׁוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדוּן בּוֹ

אָדָם בַּגֵּיהִנָּם, אִם לֹא שֶׁהוּא צַדִּיק. וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּיצֶר, יְצִירָה לְטוֹב, מִטַּטְרוֹ"ן, לַעֲשׂוֹת (לִהְיוֹת) לוֹ עֹוֵר בַּתּוֹרָה בַּמִּצְוֹות, וְזֶהוּ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר. וְאִם לֹא זָכָה, יְצִירָה לְרַע, סָמָא"ל, שֶׁהוּא כְּנֶגְדּוֹ לְהַזְּטִיא אוֹתוֹ לָדוּן אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנָּם. וּשְׁנֵיהֶם הוֹלְכִים עִם הָאָדָם בִּשְׁנֵי צְלָמִים.

וַיָּפֵוּ בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים – זֶה הַצֶּלֶם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט בַּצֶּלֶם הַזֶּה עַל שְׁנֵיהֶם, וְהַצֶּלֶם הַזֶּה תֵּבֵת נזז. עוֹרֵב וּבַת זוּגוֹ, כְּנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בַּגָּלוּת רוֹמֵז סוֹד זֶה.

וַיְשַׁלַּח אֶת הָעֹרֵב – בָּרִאשׁוֹנָה. זֶה יֵצֶר הָרַע שֶׁשָּׁלַח לוֹ עִם הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁמַּקְדִּים, כְּמוֹ שֶׁהִקְדִּים לְיַעֲקֹב וּכְמוֹ שֶׁתָּבֵן מַקְדִּים לַזִּבְחָה. אִם נִמְצָא הַגּוּף הַהוּא מְזֻיָּף בְּכַמָּה זוּבוֹת, מִלַּכְלֵךְ בְּטִנָּפַת הָעֲבֵרוֹת, נֶאֱמַר בּוֹ וְלֹא זָזַר הָעוֹרֵב בַּשְּׁלִיזוּת שֶׁל אֲדוֹנוֹ. לְבַסּוֹף – וַיְשַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ. זֶה יֵצֶר הַטּוֹב (ע"כ מההשמטות):

אֵין מִצְוָה שֶׁלֹּא נִכְלְלוּ שָׁם עֶשֶׂר סְפִירוֹת. בַּתֵּבָה – (בראשית ו) תַּוְותִים שְׁנַיִם וּשְׁלִישִׁים תַּעֲשֶׂה, לְהַכְלִיל בָּהּ כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים. תֵּבָה שְׁכִינָה עִמָּהֶם, תּוֹרַת ה', הִיא רְבִיעִית הַהִין, ה' רְבִיעִית. וּמְשֻׁלֶּשֶׁת בִּיה"ו, לְהַשְׁלִים בּוֹ יֱהוֹ"ה. וְעֶשֶׂר דְּרָגוֹת שֶׁנִּכְלְלוּ בּוֹ, שֶׁהֵן יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגו', (שם יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. שֵׁם זֶה שׁוֹלְטוֹנוֹ בְּצֶלֶם הָאָדָם, וְעַל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁלּוֹ.

מִצְוָה אַוָּזר זוֹ לָדוּן בְּדִינֵי זַגָּבִים, שֶׁנֶּאֱמַר דָּגִים וַזַּגָּבִים אֵינָם טְעוּנִים שְׁוִיטָה, אֶלָּא אֲסִיפָתָם הִיא הַמְּתֶרֶת אוֹתָם. כָּךְ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵינָם צְרִיכִים שְׁוִיטָה, אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (בראשית מט) וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֶף אֶל [עַל] עַמָּיו. מַה דְּגֵי הַיָּם זַיּוֹתָם בַּיָּם, אַף תַּלְמִידֵי וַזַּכְמִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה זַיּוֹתָם בַּתּוֹרָה, וְאִם נִפְרָדִים מִמֶּנָּה, מִיָּד מֵתִים. הַתַּנִּין (הַתַּנָּאִים) שֶׁל הַמִּשְׁנָה, שֶׁבָּהּ הִתְרַבּוּ תַּנּוּיֵי הַיָּם. וְאִם אֵלּוּ שֶׁבַּיַּבָּשָׁה יַעֲלוּ (יִפָּלוּ) לַמַּיִם וְלֹא יוֹדְעִים לִשְׁוּזוֹת, הֵם מֵתִים.

אֲבָל אָדָם שֶׁהֵם בַּעֲלֵי קַבָּלָה, הֵם לְמַעְלָה מִכֻּלָּם, בָּהֶם נֶאֱמַר (בראשית א) וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, תַּנָּיִם, (יזוזקאל כט) הַתַּנִּים[ן] הַגְּדוֹל, נָזוּשׁ בָּרִיזַ, כְּנֶגֶד (שמות כו) וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים.

בִּזְמַן שֶׁתַּנָּיִם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה יֵשׁ בָּהֶם מַוְזַלְקֶת וּמַקְשִׁים זֶה עַל זֶה, בּוֹלֵעַ אֶת זַבְּרוֹ. וְזֶהוּ תַּלְמִיד קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרֶה, זַיִב מִיתָה. וְאִם הֵם שָׁוִים זֶה לָזֶה וְיֵשׁ בָּהֶם מַוְזַלְקֶת וְקַשְׁיָה, נֶאֱמַר בָּהֶם בַּסּוֹף, (במדבר כא) וְאֶת וָהֵב בְּסוּפָה, וּפֶרְשׁוּהָ אַהֲבָה בְּסוּפָה.

בֵּין כָּךְ הֲרֵי דָּג גָּדוֹל הַזְּדַמֵּן אֵלָיו וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, (שם כד) אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ. תַּנְיָא שֶׁמְּסַיַּעַ לְךָ, שֶׁהֲרֵי דָּגִים בְּסֶלַע הַקֵּן שֶׁלָּהֶם, אֵיתָן בְּהַפּוּךְ – תַּנְיָא. אֵיתָנִים בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת – תַּנָּאִים. הִשָּׁמֵר מֵהֶם, שֶׁהֲרֵי אַתָּה כְּבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לְהַזְוִיק בַּסֶּלַע שֶׁל דְּגֵי הַיָּם, שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁהֵם תַּנָּאִים, צָרִיךְ לִהְיוֹת תַּקִּיף, לָשׁוֹן מְזֻדֶּדֶת זְרִיפָה, לִנְקֹב עַד שֶׁמַּגִּיעָה לַתְּהוֹם הַגְּדוֹלָה שֶׁשָּׁם.

כִּי עוֹד זָזוֹן לַמּוֹעֵד וְיָפֵחַ לַקֵּץ וְלֹא יְכַזֵּב (חבקוק ב). וּפֶרְשׁוּהָ שֶׁפָּסוּק זֶה נוֹקֵב וְיוֹרֵד עַד תְּהוֹם רַבָּה. מִיהוּ שֶׁיּוֹרֵד לִתְהוֹם רַבָּה לִמְצֹא זְמַן זֶה? אֶלָּא אַתָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ (תהלים לו) צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה. כַּמָּה בַּעֲלֵי מִשְׁנָה שֶׁרָצוּ לָרֶדֶת לְעֹמֶק הַהֲלָכָה לִמְצֹא שָׁם אֶת קֵץ הַגְּאֻלָּה, וְיָרְדוּ שָׁם וְלֹא עָלוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁלִּשְׁוָתָם הָיְתָה כְּפַטִּישׁ יְפוּצֶץ סֶלַע, וְזִכַּשׁ הַפַּטִּישׁ שֶׁלָּהֶם לִנְקֹב בְּאוֹתוֹ סֶלַע. וּמִי שֶׁנָּקַב שֶׁלּוֹ בְּאוֹתוֹ סֶלַע בְּלֹא רְשׁוּת, בָּא נָזוּשׁ לִנְשֹׁךְ אוֹתוֹ. וְיֵשׁ אֲזוֹרִים שֶׁנָּקְבוּ אוֹתוֹ, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לִתְהוֹם רַבָּה, וְלֹא עָלוּ מִשָּׁם.

וּבִזְמַן שֶׁהַנָּקָב פָּתוּזַ, כָּל מִי שֶׁהָיָה נוֹפֵל שָׁם, לֹא הָיָה עוֹלֶה. וּמָשִׁיזַ בֶּן דָּוִד נָפַל שָׁם עִם מָשִׁיזַ בֶּן יוֹסֵף. שֶׁאָזַד הוּא (זכריה ט) עָנִי וְרֹכֵב עַל זֶמוֹר, וְאָזַד הוּא (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ, זֶה מָשִׁיזַ בֶּן יוֹסֵף. וְזֶהוּ (שמות כא) כִּי

יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר. וְלָכֵן נִקְרָא הַמְּשִׁיזַ בַּר נַפְלִי. וְהִיא נָפְלָה אַזְרֵיהֶם, וְנֶאֱמַר עָלֶיהָ, (עמוס ה) נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל. וְאַתָּה הוּא בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלָיו (שמות שם). וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ – זֶה מָשִׁיזַ בֶּן יוֹסֵף שֶׁעָתִיד לְהֵהָרֵג.

יָרַד בִּגְלָלוֹ. שֶׁוַּדַּאי אַרְבַּע גָּלֻיּוֹת הָיוּ. שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז, שֶׁהֵם: תֹּהוּ – כָּוֹ יָרֹק, קְלִפָּה יְרֻקָּה שֶׁל הָאֱגוֹז. שֵׁנִי בֹּהוּ – אֲבָנִים מְמֻלָּמוֹת, שֶׁהֵם סְלָעִים זַזָּקִים, שֶׁבַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה פָּסְקוּ מֵהֶם כַּמָּה פְּסָקוֹת, וְלָקְזוּ אוֹתָם לְהוֹצִיא מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, וְלָכֵן נִקְרְאוּ אֲבָנִים מְמֻלָּמוֹת, שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִים מַיִם. קְלִפָּה שְׁלִישִׁית, דַּקִּיקָה, גָּלוּת שְׁלִישִׁית, שֶׁהָיְתָה קְטַנָּה, וְזֶהוּ וְזוֹשֶׁךְ. גָּלוּת רְבִיעִית – תְּהוֹם רַבָּה, וְזַכַּל הָאֱגוֹז. וְזֶהוּ (בראשית א) וְזוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם.

וְנִקְרָא בּוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁמָּה שׁוֹר, זֶה שֶׁכָּתוּב בְּיוֹסֵף (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית לז) וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבֹּרָה, נְקֵבָה רָעָה. וְהַבּוֹר רֵק – זָכָר (דִּבּוּר), רֵק בְּלִי תוֹרָה, אֲבָל נְוָזִשִׁים וְעַקְרַבִּים יֵשׁ בּוֹ. וְזוֹ הַגָּלוּת הָרְבִיעִית, דּוֹר שֶׁל רְשָׁעִים מָלֵא נְוָזִשִׁים וְעַקְרַבִּים, רַמָּאִים כִּנְוָזִשִׁים וְעַקְרַבִּים, שֶׁעוֹקְרִים דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ וְדָנִים לְשֶׁקֶר, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (איכה א) הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ.

וַיָּבֶן כֹּה וָכֹה וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ (שמות ב), שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַמְּעָרָבִים בָּרְשָׁעִים הַלָּלוּ, עֵרֶב רַב, וְזֶה בְּסוֹף הַגָּלוּת. וּמְשׁוּם כָּךְ קֵץ הַגָּלוּת נוֹקֵב עַד תְּהוֹם רַבָּה. וְרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, תְּהוֹם הוּא הַמָּוֶת בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת, וְאֵין מָוֶת אֶלָּא עֲנִיּוּת, אַתָּה יָרַדְתָּ שָׁם. וַהֲרֵי זֶה הִתְבָּרֵר לְמַעְלָה לִפְנֵי הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, וְכֻלָּם יוֹרְדִים בְּגִלְגֻּלְךָ לַתְּהוֹם לְסַיֵּעַ לְךָ.

וְאַתָּה תַּנְיָא שֶׁמְּסַיֵּעַ לְךָ יוֹתֵר מִכֻּלָּם, מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה לְוִיָּתָן (נָזוֹשׁ בָּרִיזַ) שֶׁל יָם הַתּוֹרָה, בַּעַל כָּל הַדָּגִים נִקְרָא לְוִיָּתָן, עַל שֵׁם הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי א) כִּי לְוִיַּת זֵן חֵם לְרֹאשֶׁךָ, וּבְךָ (תהלים לו) אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה׳. אָדָם – שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר יט) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל, וּבְאֵרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין

הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא בְּמִי שֶׁמְּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ, וְאֵין מִיתָה אֶלָּא עֲנִיּוּת. וּבְהֵמָה – אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ, שֶׁהֵם נִכְפָּים כְּמוֹ סוּס וּפֶרֶד תַּוָּוֹת בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה.

בֵּין כָּךְ הֵרִי (בָּא) הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. פָּתַח הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מַהוּ לְוַיָּתָן? אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, זֶהוּ שֶׁדַּרְגָּתוֹ עֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וְצַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ גּוּף וּבְרִית נָזוּשָׁבִים לְאָזָד. וְהִתְגַּדֵּל בְּיָם זֶה, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, יָם, שֶׁבָּהּ מְיַזְּדִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כ״ה כ״ה אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם יָם בְּזָשְׁבּוֹן, וְהוּא בָּהּ. אָמַר רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַדַּאי שֶׁלְוַיָּתָן שֶׁעוֹמֵד עַל שְׂפַת הַיָּם וְהָעוֹלָם עוֹמֵד עַל סְנַפִּירָיו, זֶה צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו. אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אַשְׁרֵי זֶלְקְךָ רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן.

בַּת קוֹל בָּגְלוּת, עַד שֶׁתָּבֹא אַתָּה אֵלֶיהָ, שֶׁאַתָּה קוֹל שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּל אִשָּׁה בַּת בַּעְלָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַתְּהִי לוֹ לְבַת. מְאֹרֶשֶׂת הִיא לְךָ, וַעֲדַיִן לֹא עָשִׂיתָ (נִכְנַסְתָּ) עִמָּהּ לַזָּוָּפָה.

נֶאֱמַר (דברים כב) צָעֲקָה הַנַּעֲרָ[ה] הַמְאֹרָשָׂה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ. כְּךָ הַשְּׁכִינָה, הָאֵם שֶׁלָּהּ (הָעֶלְיוֹנָה), צוֹעֶקֶת עַל בְּנָהּ וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ, עַד שֶׁיָּבֹא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בִּשְׁבִילָהּ, שֶׁהוּא מוֹשִׁיעַ, שֶׁבִּגְלָלָהּ נֶאֱמַר (זכריה ט) הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע. הוּא מוֹשִׁיעַ לְמַעְלָה, וְאַתָּה לְמַטָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁאַתָּה בִּדְמוּתוֹ, נֶאֱמַר בְּךָ, (דברים ה) וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי. שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל זָזְרוּ לְאָהֳלֵיהֶם, וְאַתָּה לֹא, עַד הַגְּאֻלָּה הָאַזְרוֹנָה. וּמִי גָּרַם אֶת זֶה? עֵרֶב רַב, שֶׁבִּגְלָלָם (שמות לב) וַיִּשְׁלַח מִיָּדוֹ אֶת הַלֻּחוֹת. וּמֵאוֹתָהּ שָׁעָה נָפְלָה וְלֹא נִגְאֲלָה מֵעֵרֶב רַב, שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר (שם יב) וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם. בְּכָל זֶה לֹא נִפְרְדוּ מִיִּשְׂרָאֵל, וְשִׁפְזָה מִגְּבִרְתָּהּ, עַד הַגְּאֻלָּה הָאַזְרוֹנָה.

אַתָּה בֶּן הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁלְּךָ נֶאֱמַר בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בַּכֹּל, זְדָוָה שֶׁלְּךָ כַּזְּדָוָה שֶׁלּוֹ תִּהְיֶה כְּשֶׁיָּבֹא לִגְאֹל אֶת כֻּלָּתוֹ, (תהלים יט) וְהוּא כְּזָתָן יֹצֵא מֵזֻּגָּתוֹ וְגוֹ׳. שֶׁהֲרֵי לְבוּשֶׁיהָ בַּגְּלוּת זָשׁוּכִים, וּבְזֹמֶן שֶׁהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם, הִיא אוֹמֶרֶת, (שיר השירים א) אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת. וְהַקִּלְפּוֹת הַלָּלוּ

הֵם מַשְׁוְזִית אַף וְזֵמָה, נְקֻבָּה רָעָה, שְׁפָוָה רָעָה, שַׁבְּתַאי, (משלי כ) וְשִׁפָּוֹזָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ, שֶׁהִיא שַׁבַּת הַמַּלְכָּה. מַשְׁוְזִית אַף וְזֵמָה סוֹבְבִים אֶת שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מַה שֶּׁהָיְתָה בַּת הַמֶּלֶךְ, י׳ עַל הו״ה, שֶׁכְּלוּלִים בָּאָבוֹת – ה׳ רִאשׁוֹנָה בְּאַבְרָהָם, ה׳ שְׁנִיָּה בְּיִצְחָק, ו׳ בְּיַעֲקֹב, וְהָיְתָה י׳ רֹאשׁ עֲלֵיהֶם. נֶאֱמַר (איכה ה) נָפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ. וְהִמְשִׁילוּ רַבּוֹתֵינוּ מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ, וְאִילָן יָפֶה לְפָנָיו. בָּאָה לוֹ שְׁמוּעָה רָעָה – הֵרִים הָעֲטָרָה מֵעַל רֹאשׁוֹ, וּמָה שֶׁהָיָה י׳ עַל הו״ה, י׳ לְמַעְלָה, זָזַר הוה״י, י׳ לְמַטָּה. וְלָכֵן אָמַר דָּוִד, (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה מֵאֵת ה׳ הָיְתָה זֹּאת.

קוֹם רוֹעָה הַנֶּאֱמָן, קַח אֶבֶן זוֹ בְּיָדֶךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם, לִשְׁבֹּר קְלִפַּת הָאֱגוֹז. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה רוֹעִים פָּרְנְסֵי הַדּוֹר הִתְכַּנְּסוּ עַל הָאֶבֶן הַזֹּאת, שֶׁהִיא סֶלַע שֶׁלְּךָ לְהוֹצִיא מַיִם מִשָּׁם, שֶׁכָּלָה שֶׁלְּךָ מַעְיַן הַזְּכֻיּוֹת בַּסֶּלַע הַזֶּה, שֶׁנִּבְיעָתוֹ בַּתּוֹרָה בְּסוֹדוֹת נִסְתָּרִים אֵין סוֹף, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (איוב כח) וְהַזְּכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא.

וְכָל תַּקָּף שֶׁלָּהֶם לְהַעֲבִיר אֶת הַקְּלִפָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁמַּגִּיעִים לַקְּלִפָּה הַשְּׁנִיָּה, שֶׁהִיא וַזָּקָה, הִיא קָשָׁה לָהֶם, וּמַכִּים בָּהּ כָּל יְמֵיהֶם כֻּלָּם בִּלְשׁוֹנָם, שֶׁהִיא וַזָּקָה כְּמוֹ פַּטִּישִׁים, וְאֵין לָהֶם רְשׁוּת לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה מַיִם, אֶלָּא הַטִּפּוֹת הַלָּלוּ שֶׁיָּצְאוּ עַל יָדְךָ בִּזְמַן שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (במדבר כ) וַיָּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם. וּבַמַּכָּה הַשְּׁנִיָּה יָצְאוּ הַטִּפּוֹת הַלָּלוּ, וְאֵלּוּ הֵם רְמָזִים שֶׁל זְכֻיּוֹת, רְמָזִים שֶׁל קַבָּלָה, שֶׁהֵם בַּזַּגְיָנָה, וּשְׁאָר הַמִּשְׁנָיוֹת. וּמֵהָאֶבֶן הַזֹּאת אֵין מִי שֶׁיּוֹצִיא זְכֻיּוֹת, שֶׁהִיא מִבִּפְנִים, שֶׁאֵין לָהּ סוֹף, (שֶׁהוּא הַמּוֹז מִבִּפְנִים) זוּז מִמְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי.

פָּתַח רוֹעָה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, סָבָא סָבָא, יֵשׁ סֶלַע וְיֵשׁ סֶלַע, יֵשׁ אֶבֶן וְיֵשׁ אֶבֶן. יֵשׁ אֶבֶן שֶׁל שֵׁם שֶׁל יְהוָ״ה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (דניאל ב) וְהָאֶבֶן שֶׁהִכְּתָה אֶת הַצֶּלֶם נַעֲשֵׂית לְהַר גָּדוֹל. וְיֵשׁ אֶבֶן שֶׁהִיא (ויקרא כו) אֶבֶן מַשְׂכִּית, שֶׁאֵין שָׁם

נְבִיעַת מֵי הַוָּזְכְמָה וְלֹא דִּבּוּר.

אֲבָל אֶבֶן שֶׁהִיא סָלַע שֶׁל מֹשֶׁה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (במדבר כ) וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו, שֶׁהִיא בַּת קוֹל, וְלֹא תָּלוּי בָּהּ אֶלָּא דִּבּוּר וּפֵיוּס. אֲבָל שְׁפָוָזָה סָלַע אַוָּזר, שֶׁנִּקְרְאָה (קִלְפָּה) מִשְׁנָה נְקֻבָּה שֶׁל עֶבֶד נַעַר. עָלֶיהָ נֶאֱמַר, (משלי כט) בִּדְבָרִים לֹא יִוָּסֵר עָבֶד. אֶלָּא שֶׁמַּכִּים וּמְשַׁבְּרִים מִמֶּנָּה כַּמָּה פָּסָקוֹת, וּמְלַקְּטִים אוֹתָם, וְנִקְרְאוּ לְקוּטוֹת. וְעַל שֶׁמְּלַקְּטִים אוֹתָם נִקְרְאוּ לְקוּטוֹת, בְּלִי נְבִיעַת זָוְכְמָה וְקַבָּלָה.

אֲבָל סָלַע שֶׁלִּי הִיא בַּת הַמֶּלֶךְ, בִּשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו, בְּדִבּוּר וּפֵיוּס, כְּמוֹ בַּת הַמֶּלֶךְ. וּמְשׁוּם שֶׁהִכִּיתִי בָּהּ, לָקִיתִי עָלֶיהָ, וְנֶאֱזַר עָלֵינוּ מָוֶת. שֶׁמִּי שֶׁמְּסֻרָב לַמַּלְכָּה, זַיָּב מִיתָה. כָּל שֶׁכֵּן לְמִי שֶׁמַּכָּה אֶת בַּת הַמֶּלֶךְ. וְלָכֵן נֶאֱזַר עָלַי שֶׁלֹּא אֶכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וַאֲנִי קָבוּר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה וְנֶעְבָּרָה מִמֶּנִּי. וְנֶאֱמַר (שמואל–ב כג) וַיֵּרֶד אֵלָיו בַּשָּׁבָט. וְהַשֶּׁבֶט הַזֶּה הוּא אֶזֶד מִן הַשְּׁבָטִים שֶׁלִּי, שֶׁאֲנִי עָתִיד לָרֶדֶת לְשָׁם לִהְיוֹת עִם יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת. וְהַכֹּל נִרְמָז, וּבְמָקוֹם אַוָּזר פָּרְשׁוּהָ זַכְמֵי הַמִּשְׁנָה.

שָׁבִית הַמִּקְדָּשׁ וְשָׁם הַמָּשִׁיזָ נִקְרְאוּ בְּשֵׁם יֱהוֹ"ה. וְזֶה אַרְבַּע פָּנֵי אָדָם, וְהֵם שֵׁבֶט לֵוִי, הֵם יָצְאוּ מִזַּיּוֹת שֶׁהֵם שְׁאָר הַשְּׁבָטִים, וְנִכְנְסוּ בְּזֶלְקוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהֵם אַרְבַּע פָּנִים שֶׁלּוֹ. וּמֹשֶׁה הוּא אָדָם בִּדְמוּת שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁלְּמַעְלָה. (משלי ל) מַה שְׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ. וּמְשׁוּם זֶה כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, מְזוֹנָם עַל יְדֵי שֶׁהַמֶּלֶךְ אוֹכֵל בְּשֻׁלְחָנוֹ, וּשְׁאָר זֵילוֹת הַמֶּלֶךְ, לְכָל אֶזֶד נוֹתְנִים לוֹ לֶאֱכֹל בְּבֵית מוֹשָׁבוֹ. וְרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן הוּא כְּמוֹ בֶּן הַמֶּלֶךְ, קָרוֹב לַמֶּלֶךְ יוֹתֵר מֵאֵלּוּ שֶׁאוֹכְלִים לְשֻׁלְחָנוֹ, שֶׁאֵין מִי שֶׁמִּתְקָרֵב לַמֶּלֶךְ מִכָּל בְּנֵי הַמַּלְכוּת כְּמוֹ בְּנוֹ.

קָם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר, סָבָא סָבָא, בַּדְּבָרִים שֶׁלְּךָ נוֹדָע מִי אַתָּה. אַתָּה הוּא אָדָם הָרִאשׁוֹן. מַה שְׁמוֹ, נֶאֱמַר עָלֶיךָ. מַה שֵּׁם בְּנוֹ, נֶאֱמַר עַל רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן. וּמְשׁוּם שֶׁהוּא זוֹדֵשׁ כַּמָּה זִדּוּשִׁים בַּתּוֹרָה, מְעֻתֶּדֶת לְךָ זָוְדָוָה, שֶׁבֵּן

זָכֹם יִשָּׂמֵז אָב (משלי י).

רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בְּפָרָשָׁה זוֹ נִזְכְּרָה הִתְכַּנְּסוּת שֶׁלְּךָ לְאוּתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה הַר נְבוֹ וגו'. וְרָאִיתָ אוֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ וגו'. כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ וגו' (שם). וּבְפָרָשָׁה זוֹ יֵשׁ לְךָ לַעֲזֹר לָעוֹלָם, וּלְהַזְוִיוֹת, וּלְהַכְנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְהִתְוַדֵּר בְּפָרָשָׁה זוֹ בַּכַּלָּה שֶׁלְּךָ, שֶׁכָּתוּב בָּהּ (במדבר כה) הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם. וְלָכֵן לֹא אָמַר לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּאן רֵד, אֶלָּא עֲלֵה. שֶׁמִּמְּנּוּ אַתָּה תִּכָּנֵס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וּמַה שֶּׁאָמַר בְּךָ, (דברים לד) וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, אוֹי לְאוֹתָם אֲטוּמֵי לֵב, סְתוּמֵי עֵינַיִם, שֶׁלֹּא יוֹדְעִים קְבוּרָתְךָ, שֶׁהָיִיתָ אַתָּה מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יַכְנִיס אוֹתְךָ לְאוֹתָהּ קְבוּרָה שֶׁבָּהּ אַתָּה נִקְרָא מֵת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יהושע א) מֹשֶׁה עַבְדִּי מֵת. וְאוֹתָם טִפְּשִׁים אוֹמְרִים, וְכִי מֹשֶׁה הָיָה מְפֻחָד מִמִּיתָה, לָצֵאת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הַבָּא, כִּשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת?! וְהֵם לֹא יוֹדְעִים שֶׁקְּבוּרָתְךָ וּמִיתָתְךָ אֵיךְ הִיא.

שֶׁכָּךְ פָּרְשׁוּהָ זַכְאֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמֵּתֵי זוּץ לָאָרֶץ אֵינָם זַיִּים. לֹא אָמְרוּ שֶׁאֵינָם עֲתִידִים לְהֵחָזוֹת, שֶׁאִלְמָלֵא כָּךְ הָיוּ כּוֹפָרִים בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. אֶלָּא כָּאן סוֹד גָּדוֹל. קְבוּרָתוֹ בְּצֶלֶם שֶׁאֵינוֹ הָגוּן לוֹ, שֶׁהִיא (תהלים סג) אֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מַיִם, וְאֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה, וּבָהּ (ישעיה נג) לֹא תֹאַר לוֹ וְלֹא הָדָר. וּמִי שֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ צֶלֶם – וְנִרְאֲהוּ וְלֹא מַרְאֶה וְנֶחְמְדֵהוּ. וְלָכֵן נִבּוֹאַת יְשַׁעְיָה (שם נב) הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי, רוֹמֵז עָלָיו.

וּמִשּׁוּם אוֹתָהּ קְבוּרָה הָיָה מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁלֹּא יָמוּת שָׁם בְּזוּץ לָאָרֶץ, לְפִי שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ צִיָּה רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בְּלִי מַיִם, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה. וְלָכֵן נֶאֱמַר עָלָיו, עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה. מִשֶּׁפָּלוּתוֹ הֶרְאָהוּ אֶת מַעֲלָתוֹ. אַף עַל גַּב שֶׁאַתָּה קָבוּר בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא הָגוּן לְךָ, עָרֹם בְּלִי לְבוּשִׁים שֶׁלְּךָ, שֶׁהֵם עוֹר וּבָשָׂר (תְּלַבִּישֵׁנִי), נָע וָנָד מִמְּקוֹמְךָ וּמִטַּלְטָל וְגוֹלֶה, הֲרֵי פָּנְוָז שֶׁעָשִׂיתָ עִמּוֹ טוֹב, שֶׁעָלֶיךָ נֶאֱמַר (במדבר כה) הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם, הֲרֵי הוּא

יַעֲשֶׂה עִמְּךָ טוֹבָה, וּבוֹ תִסְתַּלֵּק, בַּפָּרָשָׁה שֶׁלּוֹ. שֶׁבָּהּ הַכַּלָּה שֶׁלְּךָ, שֶׁם תִּתְיַיֵּחַד עִמָּהּ כְּזִוָּגָן עִם כַּלָּתוֹ.

שֶׁהֲרֵי אַתָּה (תּוֹעֶלֶת גְּדוֹלָה לְיִשְׂרָאֵל בִּקְבוּרָתְךָ), אִם לֹא הָיִיתָ קָבוּר מִזּוּץ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, מִזּוּץ לַכַּלָּה שֶׁלְּךָ, לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים מֵהַגָּלוּת, וּבִגְלָלְךָ נֶאֱמַר (ישעיה נג) וְהוּא מְזוּכָּל מִפָּשָׁעֵינוּ. נַעֲשֵׂיתָ זוּכּ מִשּׁוּם זֵיטָא וָפָשַׁע שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּקְּבוּרָה שֶׁלְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ (דברים לד) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַגַּי. וּמַה כָּתוּב בִּקְבוּרָתְךָ? (ישעיה מ) וְכָל גַּיְא יִנָּשֵׂא. כָּל שֶׁפָּל וְנָמוּךְ יִנָּשֵׂא בִּגְלָלְךָ, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שְׁפָלִים מִכָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן. וְכָל הַר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ, שֶׁהֵם הָרְשָׁעִים וְגַסֵּי הָרוּחַ.

וְזֶהוּ וּבַזְּבֻרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ. בַּזְּכוּת שֶׁהִתְזַכֵּר עִמָּנוּ בַּגָּלוּת, נִרְפָּא לָנוּ. שֶׁאַתָּה הוּא כְּשֶׁמֶשׁ שֶׁמֵּאִיר, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁמִּתְכַּסֶּה בַּלַּיְלָה, מֵאִיר הוּא לַלְּבָנָה וּלְכָל הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת. כָּךְ אַתָּה מֵאִיר בְּכָל בַּעֲלֵי הֲלָכוֹת וְקַבָּלוֹת. וּלְךָ נִשְׁקִים בְּנִסְתָּר, כְּמוֹ מַבּוּעַ שֶׁמַּשְׁקֶה אֶת הָאִילָנוֹת תַּזַּת שָׁרְשֵׁיהֶם בְּנִסְתָּר עַד שֶׁהִתְבַּקְעוּ מֵימָיו בְּגָלוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ה) יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה.

שֶׁאַתָּה הוּא גַּם כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁמֶשׁ שֶׁהוֹלֵךְ בִּימֵי הַזֶּרַע תַּזּוֹת הַמַּבּוּעִים, וּכְשֶׁמַּגִּיעָה הַגְּאֻלָּה, תִּהְיֶה כְּמוֹ שֶׁמֶשׁ שֶׁהוֹלֵךְ בַּקַּיִץ לְמַעְלָה מֵהַמַּבּוּעִים, וְיִהְיוּ צוֹנְנִים בְּרַזְמִים. שֶׁכְּשֶׁאַתָּה תַּזְתֶּיהֶם, הֵם זַמִּים בְּדִין. בָּא רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וּבֵרַךְ אֶת הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר, וַדַּאי אַתָּה הוּא שֶׁמֵּאִיר לִי בִּזְמַן שֶׁנֶּאֱמַר עָלַי (בראשית כוז) כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ. כְּבָה הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהֶחְזַרְתָּ אֶת אוֹרוֹ. יְהִי רָצוֹן שֶׁה' יָאִיר שְׁמוֹ עָלֶיךָ.

וְעוֹד אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַדַּאי אַתָּה הוּא הַכֹּל, שֶׁאָמַר (במדבר יב) אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם וְגוֹ'. וְלָכֵן כְּשֶׁהִתְגַּלְּתָה הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה לְךָ, אָמַרְתָּ (שמות ג) אָסֻרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא יִבְעַר הַסְּנֶה. מִשּׁוּם שֶׁהִיא רַזְמִים, נֶאֱמַר בָּהּ לֹא יִבְעַר הַסְּנֶה.

וַזְמִשָּׁה אוֹרוֹת יֵשׁ לָהּ, שֶׁנִּקְרְאוּ קַרְנֵי הַזְּמָנָה, עַד הוֹד. וּמִשָּׁם וְעַד הוֹד הָיוּ מְאִירִים בָּהּ, רוּעָה הַנֶּאֱמָן. וְזֶהוּ וְנָתַן הוֹד לְמֹשֶׁה, לְהוֹדִיעַ שֶׁכֻּלָּם נִתְּנוּ לְךָ, אֲפָלוּ עַד הוֹד. וְלָכֵן פָּנֵי מֹשֶׁה כְּפָנֵי זַמָּה. וַזְמִשָּׁה אֵלֶּה עוֹלִים לַזְּמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה.

וּבַזְּמִשָּׁה אֵלֶּה נֶאֱמַר שֶׁהֵם זַמְשָׁה אוֹר שֶׁל יוֹם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד זָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת שֶׁל הַיָּמִין נִרְאוּ לְךָ בַּסְּנֶה. מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה עָתִיד לְהוֹצִיא אֶת זֶרַע אַבְרָהָם מֵהַגָּלוּת, שֶׁהוּא דַּרְגַּת (אַבְרָהָם) יָמִין. וּמִשָּׁם בִּינָה, הִיא רַזְמִים גְּמוּרִים, הַיָּד הַגְּדוֹלָה. (אֲבָל) מִצַּד הַגְּבוּרָה, הַיָּד הַזְּוָקָה, וְזַמְשָׁה רָקִיעַ בְּיוֹם שֵׁנִי, כְּנֶגֶד וְזָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת הַשְּׂמֹאל. אֲבָל מִצַּד דַּרְגָּתְךָ – (שמות יד) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְצֵאִים בְּיָד רָמָה. שֶׁגּוֹף וּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת וּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם כְּנֶגֶד וְזָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת, ה' ה' ה'. וְזָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד יָמִין, וְזָמֵשׁ שֶׁל יַד שְׂמֹאל, וּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת וּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם וְגוּף, שֶׁהֵם זָמֵשׁ שֶׁעוֹלִים יְ"ה.

אָמַר לוֹ רוּעֶה הַנֶּאֱמָן, בָּרוּךְ אַתָּה לָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, אֲבָל הַי"ה הַזֶּה שָׁם לִי"ה ה', מִשּׁוּם מַטֵּה הָאֱלֹהִים, שֶׁהוּא ו'. וְאָמַר, וַדַּאי כָּךְ הוּא. אָמַר לוֹ רוּעֶה הַנֶּאֱמָן, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לְזַזֵּק אֶת דְּבָרֶיךָ, שֶׁמַּרְאֶה הוּא לְיָמִין, וְזֶשׁוּב בַּמַּרְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (במדבר יב) בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע. וְתִמְצָא מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, שֶׁעוֹלָה בְּוֶזֶשׁבּוֹן אַבְרָהָם. אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בַּהַתְוָזָלָה נִרְאָה לְךָ מַרְאֶה זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע, וּלְאַוזֵר שֶׁאָמַרְתָּ (שמות ג) אָסֻרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה, שֶׁהַוְּכִיר בּוֹ זָמֵשׁ פְּעָמִים הַסְּנֶה – כָּעֵת הִתְגַּלָּה לְךָ הַמַּרְאֶה הַזֶּה בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה בִּצְוֹתָיו, שֶׁהֵם בַּוְּזַמְשָׁה וְזִמְשֵׁי תוֹרָה. קָם רוּעֶה הַנֶּאֱמָן וְנָשַׁקוֹ וּבֵרְכוֹ.

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַמַּרְאֶה הַזֶּה לְפָעָמִים הוּא בְּאוֹת ה' – הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל, וְלִפְעָמִים הוּא בְּאוֹת ב' – בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע, וְלִפְעָמִים בְּמ"ם – (יחזקאל א) מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַטָּה, וְלִפְעָמִים בְּכ' – כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו, וְלִפְעָמִים בְּוֹ' – (שמות כד) וּמַרְאֵה כְּבוֹד ה', וְלִפְעָמִים לְמַרְאֶה. לֹא הָיָה לוֹ לִהְיוֹת תּוֹסֶפֶת אוֹת כְּלָל וְזוּיִן מִב', מִבַּמַּרְאֶה. אֶלָּא וַדַּאי הַמַּרְאֶה הַזֶּה

כְּלוֹל הוּא מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְכָל אוֹת מַרְאָה סְפִירָה שֶׁלָּהּ, כְּמוֹ כְּמַרְאֵה בְּאוֹת כ׳ מַרְאָה עַל כֶּתֶר, וְכָךְ שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת, כָּל אַוָּזת מַרְאָה עַל סְפִירָה שֶׁלָּהּ. וְלֹא צָרִיךְ כָּאן לְהַאֲרִיךְ, וּלְוָזָכֶם בִּרְמִיָּזָה.

וְכַמָּה וָזָיוֹנוֹת יֵשׁ לָהּ, וְדִמְיוֹנוֹת וּמַרְאוֹת יֵשׁ לָהּ. וְהַכֹּל נוֹדָע בְּעֵין הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַלֵּב, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ, הַלֵּב יוֹדֵעַ הַלֵּב מֵבִין. וּמַה שֶּׁאָמַר (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה, הַדִּמְיוֹן אֵינוֹ אֶלָּא בְּשֵׂכֶל הַלֵּב, וְלֹא בְּדִמְיוֹן הָעַיִן. וָזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מו) וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְאָשְׁוֶה. וְאֶל מִי תְדַמְּיוּן אֵל. וְיֵשׁ וָזָזְיוֹנוֹת כְּמוֹ הַוָּזוֹזִים בַּכּוֹכָבִים, אֲבָל וָזָזְיוֹן הַנְּבוּאָה הוּא כְּוָזָזְיוֹן לַיְלָה.

דִּמְיוֹנוֹת וָזָזְיוֹנוֹת, כְּמוֹ הַמַּבְדִּיל דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וְהַמְדַמֶּה דָּבָר לְדָבָר. אֲבָל מַרְאָה, שֶׁהוּא בְּעֵין הַשֵּׂכֶל, הוּא כְּאוֹר שֶׁמֵּאִיר בְּבַת עַיִן. שֶׁבַּת הִיא עַיִן שְׁזוֹרָה. (שיר השירים א) שְׁזוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה, אוֹר שֶׁמֵּאִיר בָּהּ אוֹתוֹ לִבֶּן שֶׁלְּפָנִים. וּבַת עַיִן זוֹ הִיא גֶּר מִצְוָה, אוֹר שֶׁמֵּאִיר לָהּ מִבִּפְנִים, וְתוֹרָה אוֹר.

אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֵינוּ מַה שֶּׁאָמַרְתִּי, שֶׁכָּעֵת בַּתּוֹרָה הִתְגַּלָּה לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, וָזֶהוּ יְהוָ״ה. בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע. בַּמַּרְאָה – אִמָּא הָעֶלְיוֹנָה. נוֹדָע לְךָ בְּדַעַת. בֶּן יָ״ה. בַּוָּזָלוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ, אוֹת ה״א אַוָּזָרוֹנָה.

וָזָלוֹם – בְּסִתּוּם עֵינַיִם, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. נְבוּאָה הִיא מַרְאָה בְּפָתִיזַת עֵינַיִם. וּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים בָּעַיִן כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁבָּהֶם מְאִירָה בַּת יְוִזידָה, שְׁתֵּי כַּנְפֵי הָעַיִן, נָצַוז וְהוֹד. הַמַּרְאָה לֹא נִרְאָה אֶלָּא בָּהֶם, כְּשֶׁהֵם פְּתוּוִזים, הוּא מַרְאָה בְּהָקִיץ. וּכְשֶׁהֵם סְגוּרִים, הוּא מַרְאָה בַּוָּזָלוֹם.

אָמַר לוֹ רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בָּרוּךְ אַתָּה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, קוּם הַשְׁלֵם מִצְוֹת לְהָאִיר בָּהֶן מַרְאָה איה״ו עֶלְיוֹן בָּהֶם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, י׳ הִיא בַּת עַיִן, (משלי י) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר. ה״ו שֶׁמֵּאִיר בָּהּ ה׳, שְׁלֹשֶׁת גְּוֹנֵי הָעַיִן וּשְׁתֵּי כַּנְפֵי הָעַיִן. וְזַמּשָׁה אוֹר מְאִירִים בָּהּ מִבַּוָּזוּץ, ה׳ עֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא אוֹר הַמַּרְאָה.

הִשְׁלֵמָה מֵהַהַשְׁמָטוֹת סִימָן טז

מִצְוָה לְיַבֵּם אֵשֶׁת הָאָח. וְסוֹד זֶה הֲרֵי בַּאֲרְנוּ, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה טוֹב וֶאֱמֶת עִם אָזְיו הַמֵּת שֶׁלֹּא יִכָּרֵת מֵהָעוֹלָם הַהוּא. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ אָדָם שֶׁמֵּת בְּלֹא בָנִים, לֹא עָבַר כֹּתֶל שֶׁל בַּרְזֶל לְהִכָּנֵס תּוֹךְ הֵיכַל הַמֶּלֶךְ. מִשּׁוּם שֶׁכֹּתֶל שֶׁל בַּרְזֶל קַיָּם בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לָעוֹלָם הָאַחֵר, וְאַחַר אוֹתוֹ הַכֹּתֶל עוֹמְדִים אֶלֶף וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא מַלְאֲכֵי זַבְלָה, וְכֻלָּם נִקְרָאִים בַּעֲלֵי מָגֵנִּים, בַּעֲלֵי אֵיבָה. וְזַרְבוּת מְשֻׁנָּנוֹת שֶׁל אֵשׁ לוֹהֲטוֹת בִּידֵיהֶם.

וְתוֹךְ אוֹתוֹ כֹּתֶל יֵשׁ (בּוֹ) שִׁשִּׁים אֶלֶף הֵיכָלוֹת שֶׁל זוֹהַר. וְכָל הֵיכָל וְהֵיכָל יֵשׁ בּוֹ זַלּוֹנוֹת פְּתוּחִים לַגֵּיהִנֹּם. וְכָל אֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ בְּבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כַּאֲשֶׁר יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ וְהוֹלְכִים לְהִכָּנֵס לְאוֹתוֹ עוֹלָם אַחֵר וּפָגְעוּ תּוֹךְ אוֹתוֹ כֹּתֶל, וְיוֹצְאִים כָּל אֵלּוּ בַּעֲלֵי מָגֵנִּים וְטוֹרְדִים אוֹתָם, וּמַכְנִיסִים אוֹתָם תּוֹךְ אֵלּוּ הַהֵיכָלוֹת וְיוֹשְׁבִים שָׁם עַד שֶׁיִּגָּאֲלוּ.

וּבְכָל יוֹם וָיוֹם טוֹעֲמִים טַעַם שֶׁל גֵּיהִנֹּם, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא זַכַּאי, זוּעַ מֵאֵם שֶׁזָּכוּתוֹ גְּדוֹלָה וְזָכוּת אֲבוֹתָיו. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בָהֶם וְלֹא יָכְלוּ. מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא הִתְפַּשְׁטָה מֵהֶם הַצּוּרָה שֶׁל מַעְלָה בָּזֶה הָעוֹלָם, לֹא עוֹלִים תּוֹךְ הָעוֹלָם הַהוּא. וְכָל אֵלּוּ שֶׁלֹּא הִשְׁתַּדְּלוּ בָּזֶה הָעוֹלָם בְּבָנִים, כַּאֲשֶׁר יוֹצְאִים מִזֶּה הָעוֹלָם מִתְקָרְבִים תּוֹךְ הַכֹּתֶל הַזֶּה, וְיוֹצְאִים אוֹתָם בַּעֲלֵי מָגֵנִּים וְטוֹרְדִים אוֹתָם בְּאֵשׁ לוֹהֶטֶת.

וְתוֹךְ אֵלּוּ הַהֵיכָלוֹת יֵשׁ הֵיכָל אֶחָד, וְאוֹתוֹ הֵיכָל נִקְרָא הֵיכַל פּוֹעֲלֵי אָוֶן, וְלוֹקְחִים אוֹתוֹ וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הֵיכָל, וְשָׁם נִטְרָד בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְזֶה קָשֶׁה מִגֵּיהִנֹּם. אִם יֵשׁ לוֹ גּוֹאֵל – טוֹב, וְאִם לֹא – לֹא יוֹצֵא מִשָּׁם לְעוֹלָמִים. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קכז) אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם וְגוֹ'. כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם גּוֹאֵל לְאֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ, צָרִיךְ לְאוֹתָהּ אִשָּׁה מַמָּשׁ שֶׁהוּא עָזַב שָׁם, בְּמָקוֹם שֶׁנַּפְשׁוֹ וּרְצוֹנוֹ הָיָה שָׁם תָּמִיד וְנִדְבַּק בְּרָצוֹן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת. וְכַאֲשֶׁר הִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם אָזְיו שֶׁל הַמֵּת, אוֹתָהּ הִתְדַּבְּקוּת שֶׁל

הַתְּשׁוּקָה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ שֶׁעָזַב בְּאוֹתוֹ מָקוֹם מִתְעוֹרֶרֶת בְּהִתְעוֹרְרוּת הָאִשָּׁה שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת אֵלָיו וְאָזְיו שֶׁשָּׁם רְצוֹנוֹ בְּאַזְוָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. אָז הִתְעוֹרְרוּת זוֹ מְעוֹרֶרֶת לְאוֹתוֹ מֵת בְּאֵלּוּ הַהֵיכָלוֹת וְיוֹצֵא מִשָּׁם.

וּמְמֵנָּה אָזַד מֵאֵלּוּ בַּעֲלֵי מָגִנִּים בָּא עִמּוֹ, וְזוֹזֵר אָדָם לְאוֹתוֹ מָקוֹם וְיָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו. אוֹתוֹ מְמֵנָּה קוֹרֵא עָלָיו: אוֹי שֶׁיָּצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ. מִי שֶׁהָיָה זָקֵן, זוֹזֵק תִּינוֹק לְצַוְזֵק בּוֹ. וְעִם כָּל זֶה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְצוֹנוֹ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ טוֹבָה לְתַקְּנוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזֶהוּ שֶׁאֲדוֹנוֹ מִתְרַצֶּה בּוֹ. נַעַר מִשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁלֹּא הִשְׂלִים לְעֶשְׂרִים אוֹ שֶׁהוּא נַעַר שֶׁלֹּא נָשׂוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹקֵר אוֹתוֹ, וְשׁוֹתֵל אוֹתוֹ לְבַסּוֹף בְּצַד אָבִיו בְּקִשּׁוּי, וְזֶה לֹא הוֹלֵךְ לְאוֹתוֹ כֹּתֶל.

בֵּין גַּן עֵדֶן וְגֵיהִנֹּם יֵשׁ סֶלַע אָזַד, וְזֶה הוּא סֶלַע הַמַּזַלְקֶת. מַדּוּעַ נִקְרָא כָּךְ? מִשּׁוּם שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם עוֹשִׂים מַזַלְקֶת בְּרִבּוֹנָם עַל אוֹתוֹ נַעַר. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה בּוֹ שֶׁלֹּא יַצְלִיזַ, שֶׁאִם יִתְקַשֶּׁה, לֹא נִנְטַע בַּנְּטִיעָה טוֹב. וְעַתָּה שֶׁהוּא רַךְ וְרָאוּי לְעָקְרוֹ, נֶעֱקָר, וְשׁוֹתֵל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כַּאֲשֶׁר נֶעֱקָר, עוֹלֶה אֵצֶל אוֹתוֹ סֶלַע, וְשָׁם הֵיכָלוֹת יְדוּעִים לְאֵלּוּ, וַזַיָלוֹת וּמַזַנּוֹת רַבִּים עוֹמְדִים שָׁם שֶׁמְּמֵנִּים עֲלֵיהֶם. וְכֻלָּם בְּזֶשְׁבּוֹן עוֹמְדִים, וְעוֹמְדִים שָׁם עַד שֶׁיִּגָּאֲלוּ מִצַּד שֶׁל אָבִיו. וְאִם לֹא אָבִיו, לְעִתִּים עוֹמְדִים לַזַּמְשִׁים שָׁנָה, וְעוֹשֶׂה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹבָה וְנִגְאָל בִּקְרוֹבוֹ שֶׁקָּרוֹב לוֹ אוֹ אָזְיו.

וְכַמָּה גְּאֻלּוֹת מַזְמִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ אָדָם. הַגּוּף הָרִאשׁוֹן מַה יִּהְיֶה מִמֶּנּוּ? שְׁאֵלָה שָׁאֲלוּ לְפָנַי הַזַּבְּרִים, אִם יִתְקַיֵּם אוֹתוֹ גּוּף אִם לֹא. אִם תֹּאמַר שֶׁלֹּא יִתְקַיֵּם, וְכִי יֹאבְדוּ מַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא?! אִם זַיִּב הָיָה הַרְבֵּה וְלֹא רָאוּי לְהִתְקַיֵּם, לֹא שָׁאַלְתִּי. שֶׁיּוֹדְאִי נֶאֱבָד וְלֹא יִתְקַיֵּם.

אֲבָל כַּמָּה הֵם שֶׁזּוֹזְרִים לָזֶה הָעוֹלָם וְנִתְקְנוּ גּוּפָם, מַה יִּהְיֶה מִמֶּנּוּ? הַגּוּף הַהוּא לֹא נֶאֱבָד, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יֹאבַד מַעֲשֵׂה יָדָיו, וּבְרִיּוֹת מְזֻמָּנוֹת לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ. וְאֵלּוּ הָיוּ גּוּפִים שֶׁזּוֹזְרִים בְּלִי רוּזַ.

כַּאֲשֶׁר עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיוֹת הַמֵּתִים, אֵלּוּ יִבָּנוּ וְיָקוּמוּ אַרְבָּעִים יוֹם בְּכִלְי רוּזַז. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזַס עֲלֵיהֶם וְשׁוֹלֵזַז עֲלֵיהֶם רוּזַז שֶׁנּוֹשֶׁבֶת בְּגַן עֵדֶן, וְיָקוּמוּ עַל עָמְדָם וְיִהְיוּ שַׁמָּשִׁים לַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וְאֵלּוּ יָמוּתוּ כְּמוֹקְדָם, וְאַזַר כָּךְ יָקוּמוּ לָהֶם, וְעַל זֶה כָּתוּב (קֹהֶלֶת ד) וְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שֶׁכְּבָר מֵתוּ, מִזֶּמֶן קַדְמוֹן.

כַּאֲשֶׁר יָקוּמוּ, יֵדְעוּ אֶת קוֹנָם יְדִיעָה שֶׁאֵינָהּ בְּרוּרָה כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם, וְאֵלּוּ שַׁמָּשִׁים שֶׁל הָעָם הַקָּדוֹשׁ. בְּסִפְרוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה עַל אֵלּוּ הַגּוּפִים כָּתוּב, (דָּנִיֵּאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה וְגוֹ' וְאֵלֶּה וְגוֹ'. בֵּין צַדִּיקִים בֵּין רְשָׁעִים – יָקוּמוּ, וְעַל זֶה כָּתוּב בָּהֶם בְּאַרַזז סָתוּם – וְרַבִּים, וְלֹא כָּתוּב מִי אֵלּוּ.

וּמִשּׁוּם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁנִּשְׁבְּרוּ – לֹא כָּךְ. שֶׁהֲרֵי אֵין לָנוּ גּוּף מֵאֵלּוּ שֶׁלֹּא יָקוּמוּ מִדּוֹר הַמַּבּוּל וְדוֹר הַפַּלָּגָה, וְיִשָּׁבְרוּ כְּמוֹקְדָם. דּוֹר הַמַּבּוּל מַה כָּתוּב בָּהֶם? כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ, מַשְׁחִיתִים אוֹתוֹ אֵיבָר. מִשּׁוּם זֶה נֶעֱנְשׁוּ. אַף כָּאן, כָּל אֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ לִבָּנִים, אֵין לָהֶם זֵלֶק בְּאוֹתוֹ עוֹלָם עַד שֶׁמִּתְתַּקְּנִים. וַאֲפִלּוּ לַזַּמְּשִׁים דּוֹרוֹת מַזַּזִּיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. מִצְוָה לַזַּלֵּק אֶת יְבִמְתּוֹ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר הוֹאִיל וְאֵין רָצוֹן שֶׁל זֶה אוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא נִתְקַן בַּזַּבִּיבוּת, יֵשׁ לַזַּלֵּק.

וְאִם תֹּאמַר, בְּמָקוֹם שֶׁמְּצוּיִים זַזִּים יֵשׁ סַנְדָּל בַּיְּפִי שֶׁל תִּקּוּנֵי הָרַגְלַיִם, שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הוּא מָקוֹם שֶׁמְּצוּיִים בּוֹ זַזִּים. וּבְמָקוֹם שֶׁמְּצוּיָה בּוֹ מִיתָה אֵין סַנְדָּל כְּלָל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא צַד שֶׁאֵין בּוֹ תִּקּוּן שֶׁל רַגְלֵי בְּנֵי אָדָם, וּמִשּׁוּם זֶה אֵין בּוֹ סַנְדָּל. וְכָל אֵלּוּ הַצְּדָדִים שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ, כֻּלָּם מְשַׁנֵּי רַגְלַיִם עַד שֶׁמִּשְׁתַּנָּה כִּרַגְלֵי הַתַּרְנְגוֹל.

בְּמַלְכַּת שְׁבָא כָּתוּב (מלכים–א י) וַתָּבֹא לְנַסֹּתוֹ בְּזִזִידוֹת, אָזוּד שֶׁעָשָׂה לְרַגְלָיו סַנְדָּל שֶׁל הַצַּד הָאַזַר. מַה כָּתוּב? (שָׁם) וַיַּגֶּד לָהּ הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל

לְבָבָהּ [דְּבָרֶיהָ], וְלֹא כָּתוּב וַיַּעַשׂ לָהּ. גְּלָהּ לָהּ הַסּוֹד וְלֹא הִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ סַנְדָּל, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְאוֹתוֹ צַד בָּזֶה.

וּמִשּׁוּם זֶה מִי שֶׁרוֹאֶה בַּזִּלּוֹמוֹ שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ סַנְדָּלִים לְרַגְלָיו, וַדַּאי שֶׁזְּמִיִּים נִמְסְרוּ לוֹ. וּמִי שֶׁרוֹאֶה שֶׁפּוֹשְׁטִים מִמֶּנּוּ סַנְדָּל, בְּדִין צַד הָאַזֵּר יִמָּסֵר אִם לֹא יָשׁוּב. וְעַל זֶה יֵשׁ לִשְׁלֹף לָזֶה וְלָתֵת אוֹתוֹ תּוֹךְ עָפָר, סוֹד זֶה סַנְדָּל שֶׁהוּא רַגִּיל בּוֹ לֹא יִשְׁלֹף, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָסוּר מִמֶּנּוּ. אֲבָל צָרִיךְ סַנְדָּל אַזֵּר לִשְׁלֹף מִמֶּנּוּ, וְכַמָּה הֵם.

אֵלּוּ בַּעֲלֵי מָגִנִּים בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁמִּתְאַסְּפִים שָׁם לְהַנְעִיל אוֹתוֹ סַנְדָּל לְאוֹתוֹ צַד, וְלֹא יְכוֹלִים. זוּזֵר אֶצֶל אוֹתוֹ מֵת וּבָא בִּטְעָנוֹת עָלָיו לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָזוּז עָלָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָז עָלָיו.

וּמִשּׁוּם אוֹתוֹ סַנְדָּל זוּזֵר לְאוֹתוֹ מָקוֹם אַרְבָּעִים יָמִים וָסָר מֵאוֹתוֹ מֵת, וְכָל אֵלּוּ בַּעֲלֵי מָגִנִּים שָׁלוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ עֵצָּה וְגוֹאֵל אוֹתוֹ, אֲבָל לֹא נִכְנָס תּוֹךְ הַמִּקְדָּשׁ. וּמָקוֹם מְתֻקָּן לָהֶם מִזּוּץ לְגַן עֵדֶן, וְשָׁם עוֹמְדִים וּמוֹדִים וּמְשַׁבְּזִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרוֹאִים אוֹתוֹ מֵרָזוּק וְאֶת אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל עֵדֶן הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן וּמִתְבַּיְּשִׁים בְּמַעֲשֵׂיהֶם. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. (ע"כ מההשמטות).

אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף וְגוֹ' (דברים כה). מִצְוָה זוֹ לְהַלְקוֹת הָרָשָׁע, שֶׁהוּא סָמָאֵל, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַכּוֹתוֹ וְזַמְּשִׁים מַכּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה עַצְמוֹ אֱלוֹהַּ. יָבֹא הַיְּזוּד שֶׁמְּיַזְּדִים בּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם בְּכ"ה אוֹתִיּוֹת, וְיַכֶּה בָּהֶם אֶת מִי שֶׁשָּׂם עַצְמוֹ אֱלוֹהַּ. וְאֵינוֹ אֶלָּא עֶבֶד מְטֻנָּף. וְאֵלּוּ שֶׁסָּרְזוּ בָּהּ', תִּקֵּן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (לְהַכּוֹת) בְּיו"ד ה"א וָא"ו, שֶׁהֵם אַרְבָּעִים וָסֵר אַזַּת. וּבְשֵׁם זֶה מַכֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂר מַכּוֹת אֶת הָאָדָם וְעָשָׂר לְזַוָּה, עָשָׂר לַנָּזוּשׁ וְתַשַׁע לָאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם סָרְזוּ בָּאוֹת ה'. וְלָכֵן (בראשית ג) כִּי עָשִׂיתָ זֹּאת.

כִּי יֵשְׁבוּ אַזִּים יַזְדָּו וּמֵת אַזַּד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ וְגוֹ', יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ

וּלְקָוְזָה לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְמָה (דברים שם). מִצְוָה זוֹ לְיַבֵּם אֵשֶׁת אָוִז. שֶׁאֵשֶׁת אָוִז הִיא ד׳, וְעִם א״ז הִיא אֶוָּזד. וְאִם זָכָר וְשָׁלוֹם שִׁלְבּוֹ אֵינוֹ לְהָבִיא אָוִז עַל ד׳, שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ וּבַת זוּגוֹ שֶׁל א״ז, הוּא עוֹשֶׂה פָּרוּד, וְנִכְנָס סָמָאֵל, אֶל אַוָּזר, בָּאֶמְצַע, וְנֶאֱמַר בּוֹ (בראשית לז) וְשִׁוְזת אַרְצָה לְבִלְתִּי וְגוֹ׳, שֶׁהִסְתַּלֵּק קוֹץ שֶׁל אוֹת ד׳ מִן אֶוָּזד. וּמִשּׁוּם זֶה, וְהָיָה אִם בָּא אֶל אֵשֶׁת אָוִזיו וְשִׁוְזת אַרְצָה לְבִלְתִּי נָתָן זֶרַע לְאָוִזיו. וְהַשִּׁוְזתַת הַזֶּרַע מְנָעָה מִמֶּנּוּ כַּמָּה בְּרָכוֹת וּפָרוּד הַיִּוּוּד. וְלָכֵן וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה׳ וַיְמִתֵהוּ ה׳.

וְיִוּוּד שֶׁל אָוִז עִם ד׳ בְּצַדִּיק. וּבְעֵז מִשּׁוּם שֶׁהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ נִקְרָא צַדִּיק. וְזֶהוּ בּוֹעַ״ז, ב״ו ע״ז, תַּקִּיף בְּיִצְרוֹ. (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר, וְזֶה יה״ו שֶׁכְּלוּלוֹת שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת (אָבוֹת) בְּצַדִּיק, לְיַבֵּם ה׳.

וּבִינָה – בֶּן י״ה, בְּגִלְלָהּ נֶאֱמַר (רות ד) וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָה וְעַל הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם כָּל דָּבָר. כָּאן רוֹמֵז שִׁנּוּי הַשֵּׁם, וְזֶה מִצַּפ״ץ כָּאן, וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל. וְזֶה שִׁנּוּי מָקוֹם, אֶהְיֶ״ה, אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ. יה״ו הוּא אֶהְיֶ״ה, וְזֶה שִׁנּוּי מָקוֹם. שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה, אֲדָנ״י, א׳ אֶהְיֶ״ה, י׳ יהוה, שְׁנֵיהֶם מִשְׁתַּנִּים בַּאדָנ״י.

וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל. הַתְּעוּדָה – אִם הָעֶלְיוֹנָה, (ישעיה זז) צוֹר תְּעוּדָה זְתוֹם תּוֹרָה בְּלִמֻּדָי. הוּא זוֹתָם הָעוֹלָם, זוֹתָם הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. עַל הַתְּמוּרָה – שְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה. בְּאֵיזֶה מָקוֹם הִתְזַבְּאָה? בָּעֶלֶם שֶׁלָּהּ, מִטַּטְרוֹ״ן, וַיִּשַּׂאֶהָ, שָׁם הִיא מִשְׁתַּנָּה. וְאָדָם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם מד) כִּתְפָאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת, (איוב יד) מְשַׁנֶּה פָּנָיו וַתְּשַׁלְּזֵהוּ.

וְלָכֵן פֵּרוּשׁוֹ זִכְמֵי הַמִּשְׁנָה, לֹא כְשֶׁאֲנִי נִכְתָּב אֲנִי נִקְרָא. בָּעוֹלָם הַזֶּה נִכְתָּב יהוה, וְנִקְרָא אֲדָנ״י. וַהֲרֵי כָּתוּב (מלאכי ג) אֲנִי ה׳ לֹא שָׁנִיתִי. בִּכְתִיבָה לֹא מִשְׁתַּנָּה, אֲבָל בִּקְרִיאָה מִשְׁתַּנָּה. שֶׁכְּתִיבָה שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ, לֹא מִשְׁתַּנָּה. בִּקְרִיאָה שֶׁהִיא מְזוּוָּג לִמְקוֹמוֹ, מִשְׁתַּנָּה. (שמות כג) הִשָּׁמֶר מִפָּנָיו וּשְׁמַע בְּקֹלוֹ אַל תַּמֵּר בּוֹ. מִשּׁוּם שֶׁשְּׁמָזֶה שֶׁלּוֹ אֲדָנ״י, שְׁמָהּ כְּשֵׁם הַמַּלְכָּה, וְהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא בּוֹ מִשְׁתַּנֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נַעֲר. בּוֹ סוֹד (רוּזוֹ) (איוב לג) יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו.

אֲבָל שְׁכִינָה אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִשְׁתַּנָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מִשְׁתַּנֶּה אֵלֶיהָ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי ה' לֹא שָׁנִיתִי. אֲנִי – הַשְׁכִינָה. ה' – הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. שָׁלַח אִישׁ נַעֲלוֹ – זֶה סַנְדַּלְפוֹן, סַנְדָּל הוּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנַעַל לַשְׁכִינָה. אֲבָל תִּפְאֶרֶת, שֶׁכּוֹלֵל שִׁשׁ סְפִירוֹת, הוּא גּוּף לַיהוָ"ה. וּמַלְכוּת גּוּף לַשְׁכִינָה, שֶׁהוּא אֲדָנָי.

וְנִגְעָה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְזָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְגוֹ'. מִצָּה זוֹ לַזָּלִין, וְזוֹהִי זָלִיצַת רוּזוֹ מֵאוֹתוֹ גּוּף, שֶׁצָּרִיךְ לִנְהֹג עִמּוֹ כְּאָוֶז, וְאוֹתוֹ קָשֶׁר הָאַזָּוֶה שֶׁעִם אָוְזָיו מַתִּיר מִמֶּנּוּ, וְאוֹתָהּ רוּזוֹ הוֹלֶכֶת נָע וָנָד עַד שֶׁמּוֹצֵאת גּוֹאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כה) אוֹ דֹדוֹ אוֹ בֶן דֹּדוֹ יִגְאָלֶנּוּ אוֹ מִשְּׁאֵר בְּשָׂרוֹ וְגוֹ'. וְאִם לֹא מָצָא – וְהִשִּׂיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל. כְּאוֹרְזוֹ שֶׁהוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אוֹ כְּעֶבֶד שֶׁהוֹלֵךְ בְּשַׁלְשֶׁלֶת עַל צַוָּארוֹ עַד שֶׁמּוֹצֵא פָּדְיוֹן מֵאֲדוֹנוֹ עַל זֶטְאוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁלֹּא הִנִּיזוֹ בֵּן לִגְאֹל אוֹתוֹ.

וְאֵלֶּיהוּ וְזַכְמִי וּבַעֲלֵי הַיְשִׁיבוֹת, כָּאן רָמוּז אֵין זָבוּשׁ מַתִּיר עַצְמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים. שֶׁהוּא קָשׁוּר בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, וְאָסוּר בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, כְּשֶׁאֵין (לוֹ) בֵּן לִגְאֹל אוֹתוֹ מִצַּד שֶׁל בֵּן יָ"ה. בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר הוּא אָזוֹ זָבוּשׁ וְאָסוּר, שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לִגְאֹל אֶת עַצְמוֹ, שֶׁהוּא ד' עַצְמוֹ שֶׁל אָזוֹ. (בראשית ב) עֶצֶם מֵעֲצָמַי קָרָא לָהּ אֵלָיו בַּקְרָקֶפֶת שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי קָרָא לָהּ מִצַּד הַלֵּב.

וְלֹא לְזוֹגָם אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת וְזָסָדִים וּמִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, מַעֲלֶה אֲנִי עָלָיו כְּאִלּוּ פָּדַאנִי לִי וּלְבָנַי מִבֵּין הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. וְכַמָּה בְּנֵי אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה וְעוֹשִׂים גְּמִילוּת וְזָסָדִים וּמִתְפַּלְּלִים, וְלֹא נִגְאָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ וְיִשְׂרָאֵל. אֶלָּא שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְזַכֵּר אוֹתָהּ עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּגְמִילוּת וְזָסָד הֲרֵי

פָּרְשׁוּהָ, שֶׁהֲרֵי אֵין זָסִיד אֶלָּא הַמִּתְנַסֵּד עִם קוֹנוֹ, שֶׁכָּל הַמִּצְוֹות שֶׁעָשָׂה, לִגְאֹל בּוֹ שְׁכִינָתוֹ, וּבָזֶה עוֹשֶׂה וֶסֶד עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מִי שֶׁגּוֹמֵל וֶסֶד עִם שְׁכִינָתוֹ, הוּא גּוֹמֵל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מְשׁוּם שֶׁכְּשֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה רוֹצֶה לְיַסְּרָם, הָאֵם הָיְתָה רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁיְּצָאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה. מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? גֵּרַשׁ אֶת בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יַזְזֵר לִמְקוֹמוֹ עַד שֶׁהַמַּלְכָּה תַּזְזֵר לִמְקוֹמָהּ. וּמִי שֶׁזּוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וְגוֹמֵל וֶסֶד עִם הַשְּׁכִינָה וּבְכָל הַתּוֹרָה וּבְמִצְוֹתֶיהָ, וְלֹא הִיא (הוּא) אֶלָּא לִגְאֹל אֶת הַשְּׁכִינָה, זֶה עוֹשֶׂה וֶסֶד עִם קוֹנוֹ, וּכְאִלּוּ גָּאַל אוֹתוֹ וְאֶת שְׁכִינָתוֹ וְאֶת בָּנָיו.

אָמַר אֵלְיָהוּ וְכָל רָאשֵׁי הַיְשִׁיבוֹת, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אַתָּה הוּא הָאִישׁ הַזֶּה, אַתָּה הוּא בֵּן מֵהַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתְךָ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה וֶסֶד עִם קוֹנוֹ, אֶלָּא כְּמוֹ בֵּן שֶׁמְּזַיֵּב לְשִׁים עַצְמוֹ וְכוּלּוֹ לִפְדּוּת אַבָּא וְאִמָּא וּמָסַר עַצְמוֹ לְמִיתָה עֲלֵיהֶם. שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ בֵּן הַמֶּלֶךְ וְעוֹשֶׂה טוֹבָה עִם הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה, וַדַּאי זֶה נָּזוּשָׁב שֶׁעוֹשֶׂה וֶסֶד עִם קוֹנוֹ.

קָם רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְהִשְׁתַּטַּח לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָכָה וְאָמַר, כֵּן יְהִי רָצוֹן שֶׁלּוֹ שֶׁיַּזְשִׁיב אוֹתִי כְּבֵן, שֶׁהַמַּעֲשִׂים שֶׁלִּי לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ יִהְיוּ אֵלּוּ כְּמוֹ בֵּן שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהֶם אַזַּר אָבִיו וְאִמּוֹ, שֶׁאוֹהֵב אוֹתָם יוֹתֵר מֵעַצְמוֹ וְנַפְשׁוֹ, רוּזוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, וְכָל מַה שֶּׁהָיָה לוֹ, הָיָה זוּשַׁב לָהֶם לְאַיִן לַעֲשׂוֹת בָּהֶם רָצוֹן שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא וּלְפָדוֹת אוֹתָם בָּהֶם. וְאַף עַל גַּב שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁהַכֹּל בִּרְשׁוּתוֹ, הָרַזָּמָן רוֹצֶה אֶת הַלֵּב. בְּאוֹתוֹ זְמַן בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִשַּׁק אוֹתוֹ, וְאָמַר, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, וַדַּאי שֶׁאַתָּה הוּא בֵּן שֶׁלִּי וְשֶׁל הַשְּׁכִינָה. רַבָּנָן וּמַלְאָכִים נַשְּׁקוּ בֵּן! קָמוּ כֻּלָּם וְנָשְׁקוּ לוֹ, וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ לְרַב וּמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם.

וְהָיָה בְּהָנִיחַ ה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ', תִּמְזְזֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק וְגוֹ' (דְּבָרִים כה). מִצְוָה זוֹ לְהַכְרִית אֶת זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יַזְזֵר לְכִסְאוֹ עַד שֶׁיִּמָּזוּ נְקָמָה מִמֶּנּוּ. פָּתַזוּ רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, וַדַּאי מְשׁוּם זֶה הָיוּ

הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר וְעַל הַיָּם, וְלֹא יִכָּנְסוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּטֹּל נְקָמָה מֵעַמָּלֵק.

עֲמָלֵק מַהוּ לְמַעְלָה? שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ שֶׁבִּלְעָם וּבָלָק הָיוּ נִשְׁמוֹתֵיהֶם מִשָּׁם, וּמִשּׁוּם זֶה עָנְאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן, וְלָכֵן עֲמָלֵק רָשׁוּם בִּשְׁמָם – ע״ם מִבִּלְעָם, ל״ק מִבָּלָק. וְזָכַר וּנְקֻבָּה הֵם עֲמָלֵקִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (במדבר כג) לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל.

כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּיִשְׂרָאֵל אַרְבַּע פָּנִים: יַעֲקֹב, יִשְׂרָאֵל, רָזִיאֵל, לֵאָה. יִשְׂרָאֵל עִם לֵאָה, יַעֲקֹב עִם רָזִיאֵל, כְּנֶגֶד (יחזקאל א) וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן – כָּךְ יֵשׁ אַרְבַּע פָּנִים לַעֲמָלֵק: קֶסֶם, וְנַחַשׁ, עָמָל, וְאָוֶן. עָמָל רָשׁוּם בַּעֲמָלֵק, וְהָמָן שֶׁהָיָה מִצַּד עֲמָלֵק – (תהלים ז) יָשׁוּב עֲמָלוֹ בְּרֹאשׁוֹ. וְכָל אַלּוּפֵי עֵשָׂו מֵעֲמָלֵק הָיוּ. וּלְמַעְלָה עֲמָלֵק, סָמָאֵל. עָמָל, נַחַשׁ, אָוֶן, וּמִרְמָה. שֶׁמְּמַהֶּתֶה אֶת הָאָדָם לַזָּנוֹת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. קֶס״ם – ק׳ מֵעֲמָלֵק, ס״ם מִסָּמָאֵל. נַחַ״שׁ, א״ל מִסָּמָאֵל (כאן זוסר).

עָלָיו נֶאֱמַר לְאַבְרָהָם, (בראשית יב) לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ. בֵּית מוֹלָד שֶׁלְּךָ מִבָּתֵּי הַלְּבָנָה הַלָּלוּ, אוֹ בָּתֵּי שַׁבְּתַאי, אוֹ בָּתֵּי מַאְדִּים. שֶׁעַל בָּתֵּי מַאְדִּים וּבָתֵּי שַׁבְּתַאי וּלְבָנָה נֶאֱמַר, אֵין מִתְזַוְּגִים בְּשֵׁנִי וּרְבִיעִי, (וְאֵין מִתְזַוְּגִין בְּשֵׁנִי וְאֵין מְסַיְּמִים בִּרְבִיעִי) שֶׁמַּאְדִּים אֹדֶם הַזִּמָּה, גֵּיהִנֹּם אֵם שֶׁל עֵשָׂו, שֶׁנּוֹלָדָה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי. וְהַלְּבָנָה הִיא טוֹב וָרָע. טוֹב בְּמִלּוּאָהּ, וָרָע בְּזֶסְרוֹנָהּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִטּוֹב וָרָע, מוֹנִים בָּהּ יִשְׂרָאֵל וּמוֹנִים בָּהּ בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל. וּכְשֶׁלּוֹקָה בְּמִלּוּאָהּ, סִימָן לֹא טוֹב לְיִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁלּוֹקָה בְּזֶסְרוֹנָהּ, סִימָן רָע לַיִּשְׁמְעֵאלִים. וּבָזֶה (ישעיה כט) וְאָבְדָה זִמְכַּמַת זַכְמָיו, זִמְכָּמָהּ שֶׁל יִשְׁמְעֵאלִים. וּבִינַת נְבוֹנִים תִּסְתַּתָּר, שֶׁהֵם לֹא יוֹדְעִים בִּבְרִיאָתָם, אֶלָּא בְּשִׁמּוּשָׁם, כְּפִי שִׁנּוּי הָעוֹלָם בַּהֲלִיכָתָם וּבְשִׁמּוּשָׁם. וְהַלְּבָנָה נִבְרְאָה בַּיּוֹם הָרְבִיעִי, וּבְזֶסְרוֹנָהּ עֲנִיּוּת, נִבְרְאָה לִילִית, שַׁבְּתַאי, שֶׁהוּא רָעָב וְצָמָאוֹן וְלִקּוּי

הַמְּאוֹרוֹת. עָלֶיהָ נֶאֱמַר יְהִי מְאֹרֹת וְזֶסֶר. (משלי ג) מְאֵרַת ה׳ בְּבֵית רָשָׁע. (קהלת ז) וְזוֹטֶא יִלָּכֵד בָּהּ, בְּבֵית הַסֹּהַר שֶׁלָּהּ, וְצַדִּיק יִמָּלֵט מִמֶּנָּה.

וְיֵשׁ כּוֹכָב אַזֵּר, נָקֻדָּה קְטַנָּה, נָקוּד עַל שְׁפָוָזָה (הַלְבָנָה), שֶׁהוּא מְאֹרַת, וְזֶה זוֹלֶם, בַּת מֶלֶךְ, שַׁבָּת הַמַּלְכָּה. שֶׁשִּׁלְטוֹן שְׁנֵיהֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים ה) לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ. שֶׁסֵּדֶר בְּרִיאָתָם לֹא כְּסֵדֶר שִׁמּוּשָׁם. וְלָכֵן זַמָּ״ה וּמַאְדִּי״ם, אֲדֻמִּים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם, נִבְרְאוּ בְּיוֹם שֵׁנִי. לְבָנָה שַׁבְּתַאי נִבְרְאוּ בְּיוֹם רְבִיעִי, רָעָב וְזוֹשָׁךְ. וְלָכֵן אֵין מַתְזִילִים בְּשֵׁנִי וּרְבִיעִי, מִשּׁוּם שֶׁגֵּיהִנֹּם נִבְרָא בְּיוֹם שֵׁנִי, וְלִקּוּי מְאוֹרוֹת בְּיוֹם רְבִיעִי.

כְּכ״ב, עָלָיו נֶאֱמַר (במדבר כד) דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב. שֶׁדַּרְגָּתוֹ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי, וּבוֹ (שמות יט) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹת הַבֹּקֶר, שֶׁבּוֹ יָרַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת אֶת הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּת יְוִזְדָּה, לִהְיוֹת עִמּוֹ שַׁבָּת הַמַּלְכָּה, שֶׁהוּא יוֹם שְׁלִישִׁי, כּוֹלֵל שְׁלֹשֶׁת עַנְפֵי הָאָבוֹת, שׂ׳, הַבַּת (הַמַּלְכָּה) הַיְוִזְדָּה, שֶׁשִּׁלְטוֹנָהּ בְּלֵיל שַׁבָּת, בּוֹ נַעֲשֵׂית שַׁבָּת.

וְלָכֵן זוֹלְקִים זַכְמֵי הַמִּשְׁנָה עַל מַתַּן תּוֹרָה, בַּת יְוִזְדָּה. זֶה אָמַר בַּשְּׁלִישִׁי נִתְּנָה תּוֹרָה, וְזֶה אָמַר בַּשְּׁבִיעִי נִתְּנָה תּוֹרָה. וְהִיא בַּת יְוִזְדָּה שֶׁאוֹזֶזֶת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שְׁלִישִׁי לָאָבוֹת. וּבְצַדִּיק, שְׁבִיעִית לוֹ בַּת יְוִזְדָּה. וּכְשֶׁהִיא עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ, נִקְרָא בּוֹ שְׁבִיעִי, שֶׁהוּא הָיָה שִׁשִּׁי, שֶׁכּוֹכְבוֹ צֶדֶק, וּבַת יְוִזְדָּה שַׁבָּת הַמַּלְכָּה נִקְרֵאת צֶדֶק. וּמִשּׁוּם זֶה תּוֹרָה אֲזוּזָה בּוֹ בֵּין יוֹם ג׳ וְז׳.

וְהוּא כ״ב מִן כּוֹכָ״ב, כ״ו – (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יְהוָ״ה צְבָאוֹת, שְׁכִינָה מַלְכוּת הַקֹּדֶשׁ, (בראשית מט) בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל, כ״ב אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. כּוֹכָב כָּלוּל מִשָּׁלֹשׁ דְּרָגוֹת: כ׳ כֶּתֶר, ב׳ בִּינָה, יְהוָ״ה כּוֹלֵל שְׁנֵיהֶם – זַכְמָה. וְכוֹכָ״ב כּוֹלֵל הַכֹּל, דַּרְגַּת הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וּשְׁכִינָה.

וְהַשְּׁכִינָה הִיא לְבָנָה, לִבּוּן הַהֲלָכָה, רַזְמִים, בְּצַד הַוָּוֶסֶד. וְנִקְרֵאת זַמָּה, בָּרָה כַּזַּמָּה, מִצַּד הַגְּבוּרָה, פָּנֶי מֹשֶׁה כְּפָנֵי זַמָּה. הַלְבָנָה אֲפֵלָה, מִעוּט הַלְבָנָה, שְׁפָוָזָה שֶׁלָּהּ גֵּיהִנֹּם, זַמָּה רָעָה. שְׁפָוָזָה שֶׁלָּהּ שַׁבְּתַאי, לִקּוּי

הַמְּאוֹרוֹת, וְזוֹלוֹל שַׁבָּת. שְׁפָוָתָהּ, שֶׁמַּזְוֵזָירָה עֵרֶךְ לְגְבִרְתָּהּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּמִתְגַּבֶּרֶת עָלֶיהָ בַּזַּטָּאי יִשְׂרָאֵל בָּנֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ל) וְשִׁפְוָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. שֶׁשִּׁלְטוֹן הַשִּׁפְוָה לֹא הָיָה אֶלָּא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בַּגֵּיהִנֹּם. וּבָרְבִיעִי בְּלִקּוּי הַמְּאוֹרוֹת, וְזַוְזָרָה לִשְׁלֹט בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

וּבַת מֶלֶךְ אֲסוּרָה בְּסַרְכוֹת, בְּבֵית הַסֹּהַר, בְּגָלוּתָהּ. וְהִיא קֵן שֶׁל סָמָאֵל בֵּין הַכּוֹכָבִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִשְׁבַּע, (עובדיה א) אִם תַּגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר וְאִם בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם ה'. וּשְׁכִינָה נִגָּה, וְנִגַּהּ לָאֵשׁ (יחזקאל א), וּמִכָּאן קָרְאוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת אֵשׁ נִגָּה.

אֵשׁ מַאְדִּים לְשׁוֹן שֶׁל אָדֹם, (שמות כח) טוּר אֹדֶם פָּטְדָה. נִגַּהּ, אֵשׁ לְבָנָה. וּשְׁנֵיהֶם פָּנֵי זַמָּה וּפָנֵי לְבָנָה. נֵצַח וְהוֹד, אוֹתָם שֶׁלָּקְחוּ לְבֶן מְזֻזָּד וְאָדֹם מִגְּבוּרָה, אַהֲרֹן וְדָוִד מִשָּׁם הָיוּ. אָזַד לָקַח רַזְמִים, וְאָזַד לָקַח דִּין. דָּוִד מִצַּד הַשְּׁמֹאל, (שמואל–א טז) וְהוּא אַדְמוֹנִי. אַהֲרֹן אִישׁ זָסַד. וּשְׁנֵיהֶם נְבִיאֵי אֱמֶת מִשָּׁם. פָּנֵי מֹשֶׁה הָיוּ מְאִירִים בִּנְבוּאָה שֶׁל בִּינָה, הִיא זַמָּה (אמא) עֶלְיוֹנָה, מִשָּׁם נְבוּאָתוֹ.

בָּהֶם עָשָׂה הָרָשָׁע עֶבֶד אֱדוֹם, וּנְקֵבָה שֶׁלּוֹ מַאְדִּים, הִיא שְׁפָיכוּת דָּמִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְגָרְמָה שֶׁבַּמַּלְכָה הִתְקַיֵּם, (איכה א) נָתַנִי ה' בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם. (שם) נָתַנִי שֹׁמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה. הוֹד הָפַךְ לְדָוָה, שֶׁנֵּצַח וְהוֹד כִּנָּדָם. יָכִין וּבֹעַז. שֶׁתֵּיהֶן אֲשֶׁר הַבַּיִת נִשְׁעָן עֲלֵיהֶם. שֶׁבֵּית הַכְּנֶסֶת נִקְרָא עַל שְׁמָם אֵשׁ נִגַּהּ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וְשִׁפְוָה רָעָה הִיא קְבוּרָה, וּבָהּ אֲסוּרָה לַגְּבֶרֶת. וְהִיא שַׁבְּתַאי, קָרָה וִיבֵשָׁה, בְּקִבּוּרַת הֶעָפָר, וְהִיא בָּוֶת שֶׁל עֲנִיּוּת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהִיא קְבוּרַת עָנִי, מְכֻסֶּה בָּהּ בְּשִׁבְעָה מִינֵי מְדוֹרוֹת, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִשִּׁבְעָה כּוֹכָבִים, כְּמוֹ שֶׁשַּׁבָּת הַמַּלְכָּה כְּלוּלָה מִשַּׁבַּע. וְהֵם שִׁבְעָה כּוֹכָבִים מִצַּד שֶׁל הַגְּבוּרָה (הַגְּבִירָה), (בראשית מא) שֶׁבַע שְׁנֵי הַשָּׂבָע. מִצַּד שֶׁל שִׁפְוָה, שֶׁבַע שְׁנֵי הָרָעָב. שֶׁעֲלֵיהֶם אָמַר הַנָּבִיא, (עמוס ז) לֹא רָעָב לַלֶּחֶם וְלֹא צָמָא לַמַּיִם כִּי

אִם לִשְׁמוֹעַ אֶת דִּבְרֵי ה׳.

גְּבִרְתָּה גַּן. שִׁפְוָזָה אַשְׁפָּה מִטַּנֶּפֶת, מִצַּד שֶׁל עֶרֶב רַב אַשְׁפָּה מְעֹרֶבֶת בַּגָּן לְגַדֵּל זְרָעִים, מִצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה נִקְרֵאת שַׁבְּתַאי, לִילִית, אַשְׁפָּה מִטַּנֶּפֶת, מִשּׁוּם שֶׁצּוֹאָה מְעֹרֶבֶת מִכָּל מִינֵי טִנּוּף וְשֶׁרֶץ, שֶׁזּוֹרְקִים בָּהּ כְּלָבִים מֵתִים וַחֲמוֹרִים מֵתִים. בְּנֵי עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל קְבוּרִים בָּהּ. עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהֵם כְּלָבִים מֵתִים, קְבוּרִים בָּהּ. וְהִיא קֶבֶר שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁקּוֹבְרִים בָּהּ עֲרֵלִים, שֶׁהֵם כְּלָבִים מֵתִים, שֶׁקֶץ וְרֶיזֵ רַע, מְטַנֶּפֶת, מְסָרֶזֶת, מִשְׁפָּזָה רָעָה הִיא סִרְכָּה, שֶׁאֲזוּזָה בְּעֵרֶב רַב מְעֹרָבִים בְּיִשְׂרָאֵל. וַאֲזוּזָה בְּעָצֵם וּבָשָׂר, שֶׁהֵם בְּנֵי עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, עָצֵם מֵת וּבָשָׂר טָמֵא, בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (שמות כב) לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ.

וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעִים עָשָׂר מַזָּלוֹת מִצַּד שֶׁל הַטּוֹב, כָּךְ יֵשׁ שִׁבְעִים עָשָׂר מַזָּלוֹת מִצַּד הָרַע. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) שִׁבְעִים עָשָׂר נְשִׂיאִם לְאֻמֹּתָם. שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים (קהלת ז), וְהָרְשָׁעִים הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה, שֶׁהֵם טְמֵא מֵת וְשֶׁרֶץ, שֶׁמְּטַמֵּא אֶת הָאָדָם מֵאֲוִירוֹ וּמִתּוֹכוֹ וּמִגַּבּוֹ. וַאֲפִלּוּ תּוֹךְ תּוֹכוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן נִטְמָא בָּהֶם. וְלָכֵן (ויקרא כא) [ו]עַל כָּל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא. שֶׁרֶשַׁע קָרוּי מֵת. וְהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא.

כָּאן מָצָאנוּ רְפוּאָה אֵלַי, שֶׁנֶּאֱמַר בִּי (ישעיה נג) וַיִּתֵּן אֶת רְשָׁעִים קִבְרוֹ. אַזַּר שֶׁקְּבוּרָה זוֹ מִשּׁוּם אַבָּא וְאִמָּא, שֶׁהֵם בַּגָּלוּת עִם יִשְׂרָאֵל, הִתְקַיֵּם בִּי הַכָּתוּב וְלֹא יִטַּמָּא. אֱלִיָּהוּ, לֹא תִתְעַכֵּב מִלָּרֶדֶת, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאַתָּה כֹּהֵן, לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ (לֹא) יִטַּמָּא. שֶׁהַרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בַּגָּלוּת, שֶׁהִיא קְבוּרָה לָהֶם, וַאֲנִי קָבוּר בֵּינֵיהֶם. בִּשְׁבוּעָה עָלֶיךָ בְּשֵׁם ה׳ זֶז וְקַיָּם, אַל תִּתְעַכֵּב מִלָּרֶדֶת. מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים בַּעֲלֵי כְנָפַיִם, בִּשְׁבוּעָה עֲלֵיכֶם, קְזוּז שְׁבוּעָה זוֹ וְהַעֲלוּהָ עַל כַּנְפֵיכֶם, שְׁבוּעַת ה׳ בְּזַז״י צַדִּיק וְקַיָּם עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, קְזוּז שְׁבוּעָה זוֹ וְהַעֲלוּ אוֹתָהּ עַל כַּנְפֵיכֶם בַּמַּלְכָּה, בַּכָּבוֹד שֶׁלָּהּ, לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, שִׁלּוּזֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיָּמִין, וּמַלְאָכִים שִׁלּוּזָיו מִשְּׂמֹאל, וּמַלְאָכִים שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא, יְהִיוּ מַסְתִּירִים לָהּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וּמְכַסִּים אוֹתָהּ בָּאוֹת ו' בְּשֵׁשׁ כְּנָפָיו, שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם וְגוֹ'. שֶׁשִּׁבּוּעָהּ שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא ה', רְבִיעִית. וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו שֶׁלָּהּ, וּבִשְׁתַּיִם מְעוֹפְפִים אוֹתָהּ.

וְאַתָּה אֱלֹהִים, שֶׁעָלִיתָ לְמַעְלָה לְעֹלַת הָעֲלוֹת, וְהוּא טוֹעֵן אוֹתְךָ מִכָּל טוּב, יֶרֶד אֵלֶיהָ, וְתִהְיֶה כְּרוּב תַּוְוֶתְיָהּ לְהוֹרִידָהּ בְּךָ מְלֵאָה כָּל טוּב. וּמַלְאָכִים שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא, שֶׁהֵם י"ה, (הִסְתִּירוּ אוֹתָהּ) סוֹבְבוּ אוֹתְךָ בִּירִידָתָהּ. וּמַלְאָכִים שֶׁל בַּעְלָהּ, בֵּן אַבָּא וְאִמָּא, ו', כִּסּוּ אוֹתָהּ, וּמְעוֹפְפִים אוֹתָהּ בְּשֵׁשׁ כְּנָפַיִם – אב"ג יח"ץ, וּבְכ"ו שֶׁתְּלוּיִים מֵהֶם כְּוֶוְשְׁבּוֹן כ"ו. וַדַּאי זֶה שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ. וְיוֹרֶדֶת ה' (י"ה) שֶׁלּוֹ, טְמִירָהּ מְכֻסָּה בָּהֶם. וּמַלְאָכִים שֶׁהֵם שֶׁל צַדִּיק זַ"י הָעוֹלָמִים, הִסְמִיכוּ אוֹתָהּ עֲלֵיכֶם כְּמוֹ הַוַּוִּיוֹת שֶׁסּוֹמְכוֹת אֶת הַכִּסֵּא.

שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֵ"א שֶׁל אֲצִילוּת שֶׁל שֵׁם שֶׁל יהו"ה הִיא תּוֹמֶכֶת לְכֻלָּם, אֵין לָכֶם לְפָרְזָן לְמַעְלָה וְלָרֶדֶת לְמַטָּה זוּז מִמֶּנָּה, כְּאֵיבְרֵי הַגּוּף שֶׁאֵין לָהֶם תְּנוּעָה, זוּז מֵהַנְּשָׁמָה, שֶׁהָאֵיבָרִים שַׁיָּשׁ לָהּ הִתְפַּשְּׁטוּ עֲלֵיכֶם לִתְמֹךְ אֶתְכֶם בָּהֶם. שֶׁכָּךְ הִיא ה', כְּמוֹ יָם. אִם יֵשׁ לָהּ כֵּלִים, מִתְמַלְּאִים מִמֶּנָּה וּמִתְפַּשְּׁטִים בָּהֶם כְּמוֹ נְזָלִים שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים מֵהַיָּם עַל הָאָרֶץ. וְאִם לֹא, הִיא ה' בְּעַצְמָם יְזִזִידִי, בְּלִי הִתְפַּשְּׁטוּת הַנְּזָלִים.

כָּךְ כְּלֵי הַשְּׁכִינָה, הֵם מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים לְמַעְלָה, וְיִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, אִם יֵשׁ בָּהֶם בַּעֲלֵי מִדּוֹת, בַּעֲלֵי זֶסֶד וְזֶסִידִים, גִּבּוֹרִים בַּעֲלֵי תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, צַדִּיקִים אַנְשֵׁי מַלְכוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דניאל א) וַאֲשֶׁר כּוַז בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, בַּעֲמִידַת הַתְּפִלָּה, בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ אֲדנ"י, מֶלֶךְ שֶׁלָּהּ יְהוָ"ה. וְהֵם זַכְמִים וּגְבוֹנִים רָאשֵׁי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא רָאשֵׁי עֵרֶב רַב שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (איכה א) הָיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ. הִיא הִתְפַּשְּׁטָה עֲלֵיהֶם בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁלָּהּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן יָרַד עֹלַת הָעֲלוֹת בְּיו"ד ה"א וָא"ו ה"א, לָרֶדֶת עֲלֵיהֶם וּלְהָקִים שְׁכִינָה עֲלֵיהֶם.

וּבְזֶמֶן שֶׁל (שמות ב) וַיַּרְא כֹּה וָכֹה וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ, הִיא אוֹמֶרֶת: (שיר השירים א) שַׂלְמָה אֶהְיֶה כְּעֹטְיָה, מְעֻטָּפֶת בְּעַצְמָהּ שֶׁלֹּא הִתְפַּשְׁטָה עֲלֵיהֶם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צוֹוֵחַ עָלָיו וְאוֹמֵר: אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד.

בֵּין כָּךְ קָם הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, הֲרֵי כָּאן רוֹעָה הַנֶּאֱמָן, שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד, עַד כָּעֵת (שמות ב) וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ. הֲרֵי כָּאן וְהָאִישׁ מֹשֶׁה, שֶׁשָּׁקוֹל לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבוֹ (תהלים לג) מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הִשְׁגִּיחַ. שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר עַל דּוֹר הַגְּלוּת הָאַזְרוּעָה, (ישעיה נג) וַה' הִפְגִּיעַ בּוֹ אֶת עֲוֹן כֻּלָּנוּ. וְהוּא כָּלוּל בְּעֶשֶׂר מִדּוֹת, שֶׁבִּגְלָלָן אָמַרְתָּ (בראשית יז) לֹא אַשְׁוְזִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה. רֵד עָלָיו לְהַשְׁגִּיחַ עַל הָעוֹלָם וְקַיֵּם דְּבָרֶיךָ, שֶׁאַתָּה אֱמֶת וְכָל דְּבָרֶיךָ אֱמֶת.

שֶׁהוּא גָּמַל וֶסֶד עִם הַשְּׁכִינָה, וְקָשַׁר שִׁפְוָתָהּ בִּגְבוּרָה, לִהְיוֹת שִׁפְוָה אֲסוּרָה תַּוֶּזֶת גְּבִרְתָּהּ בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, וְהִשְׁתַּדֵּל בִּגְלָלָהּ בְּתוֹרַת אֱמֶת, (מלאכי ב) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ. וְהִשְׁתַּדֵּל בָּהּ בַּנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים. בַּנְּבִיאִים בְּכַמָּה נָזְמוֹת. בַּכְּתוּבִים בַּעֲשָׂרָה מִינֵי תְּהִלִּים. בְּצַדִּיק בִּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה.

וּבַעֲלֵי הַמִּשְׁנָה לֹא נוֹדְעוּ לָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן. אֱלִיָּהוּ, בִּשְׁבוּעָה עָלֶיךָ בְּשֵׁם יְהוָ"ה וּבִשְׁמוֹ הַמְפֹרָשׁ, גַּלֵּה אוֹתוֹ לְכָל רָאשֵׁי בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁיֵּדְעוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִתְזַכֵּל יוֹתֵר, שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר (לְגַבֵּי הָעוֹלָם) (ישעיה נג) וְהוּא מְזֻכָּל מִפְּשָׁעֵינוּ. אֵין לְךָ צֶרֶךְ לָקְזוֹת רְשׁוּת, שֶׁהֲרֵי אֲנִי שָׁלִיחַ שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְיָדַעְתִּי שֶׁאִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן, שֶׁיּוֹדֶה לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָיו, וְיַעֲלוּ בָנֶיךָ בִּגְלָלוֹ, מַעְלָה וּמַטָּה. וְלֹא תִתְעַכֵּב לַעֲשׂוֹת לֹא שָׁבוּעַ, וְלֹא זְדֵשׁ, וְלֹא שָׁנָה, אֶלָּא מִיָּד.

רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, בַּעֲלֵי הַפָּסַוז, בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם לֵיל שִׁמּוּרִים, כֻּלָּם צְרִיכִים לִהְיוֹת שִׁמּוּרִים, וּשְׁמוּרִים מֵזְּמֵן וּשְׁאוֹר בְּכָל שֶׁהוּא, וְכָל הַמַּאֲכָלִים וְהַמַּשְׁקִים (כְּלֵי הַפָּסַוז) כֻּלָּם שְׁמוּרִים. וּמִי שֶׁשּׁוֹמְרָם מֵזְּמֵן וּשְׁאוֹר, גּוֹפוֹ שָׁמוּר מִיֶּצֶר הָרָע לְמַטָּה, וְנִשְׁמָתוֹ לְמַעְלָה, וּבוֹ נֶאֱמַר (תהלים ה) לֹא יְגֻרְךָ

רָע. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי גּוּפוֹ נַעֲשָׂה קָדֵשׁ, וְנִשְׁמָתוֹ קְדֵשׁ קָדָשִׁים, וְנֶאֱמַר בַּיֶּצֶר הָרָע (ויקרא כה) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ, (במדבר א) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת.

פָּסוּז, זְרוֹעַ יָמִין שֶׁל אַבְרָהָם, כֶּסֶף מְזֻקָּק. מִי שֶׁעֵרֵב בּוֹ עוֹפֶרֶת, מְשַׁכֵּר אוֹתוֹ. כָּךְ מִי שֶׁעֵרֵב זְמַן אוֹ שְׁאוֹר כָּל שֶׁהוּא בַּמַּצָּה, כְּאִלּוּ מְשַׁכֵּר בְּזוּזֵתָם הַמֶּלֶךְ. וְכָךְ מִי שֶׁעֵרֵב בַּטָּפָה שֶׁלּוֹ שׁוּם תַּעֲרֹבֶת, כְּאִלּוּ מְשַׁכֵּר אֶת זוּזֵתָם הַמֶּלֶךְ. זֶה בָּזֶה תָּלוּי.

רֹאשׁ הַשָּׁנָה, זְרוֹעַ שְׁמֹאל שֶׁל יְצִזָּק, שָׁם דִּינֵי נְפָשׁוֹת, וַעֲקֵדַת יְצִזָּק שָׁם הָיְתָה, שֶׁעָקְדוּ אַבְרָהָם. קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלָּה שֶׁל יָד כְּמוֹ עֲקֵדַת יְצִזָּק. אַשְׁרֵי הַבֵּן שֶׁנֶּעֱקַד בְּאָבִיו וְנִקְשַׁר בּוֹ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂהוּ בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה, וְאַשְׁרֵי הָעֶבֶד שֶׁנִּקְשַׁר תַּזַּת רַבּוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, הוּא בַּמָּקוֹם שֶׁל בֶּן הַמֶּלֶךְ.

מְטַטְרוֹ״ן, אַשְׁרֶיךָ וְאַשְׁרֵי בָּנֶיךָ, שֶׁהֵם קְשׁוּרִים וַעֲקוּדִים בִּתְפִלִּין תַּזַּת רְשׁוּת רַבּוֹנְךָ. וְלָכֵן, אַף עַל גַּב שֶׁאַתָּה עֶבֶד לְרַבּוֹנְךָ, מֶלֶךְ אַתָּה עַל כָּל הַמְּמֻנִּים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, מֶלֶךְ עַל כָּל הַמַּלְאָכִים, מֶלֶךְ שֶׁשֵּׁדִים וְכָל מַזָּנוֹתֵיהֶם בְּוַזְדִים מִמְּךָ. מִי גָּרַם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה שְׁרַפְרָף לְרַבּוֹנְךָ וְאַתָּה מְשַׁמֵּשׁ אֶת רַבּוֹנְךָ. שַׁדַּי שֶׁל הַמְּזוּזָה מְבַזּוּזִין, שׁוֹמֵר הַפָּתַזּ. יְהוָ״ה שֶׁהוּא רַבּוֹנְךָ מְבַטָּנִים.

וְכָךְ הוּא כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרֵד לִשְׁלֹט עַל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא טוֹב מְטַטְרוֹ״ן. רָע סָמָאֵל, שֵׂד, מֶלֶךְ הַשֵּׁדִים. מְטַטְרוֹן מַלְאָךְ, מֶלֶךְ הַמַּלְאָכִים. אֲבָל מִצַּד עֵץ הַזַּיִים, שַׁדַּי הוּא יְסוֹד. וְלָכֵן לְמַטָּה שְׁנַיִם, עֶבֶד וְרַבּוֹ, שֶׁאֵינָם יְזוּד אֶזֶד, וּלְמַעְלָה אֶזֶד. תִּפְאֶרֶת יְסוֹד, שֶׁגּוּף וּבְרִית נֶזְשָׁבִים לְאֶזֶד, שֶׁהִיא עַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק.

כְּמוֹ שֶׁתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהוּא בִּינָה עַל תִּפְאֶרֶת, מִצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִים שֶׁל אֲצִילוּת, וּמַלְכוּת תְּפִלָּה שֶׁל יָד – כָּךְ לְמַטָּה בְּעֵץ הַזַּיִים שֶׁל בְּרִיאָה, מִצַּד הַכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ מְטַטְרוֹן. תְּפִלִּין שֶׁל יָד שֶׁלּוֹ, כִּסֵּא תַּזּוּתוֹן. וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמַר עָלָיו הַנָּבִיא, (ירמיה יז) כִּסֵּא כָּבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן.

אֲבָל מִצַּד עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, בְּקָשֶׁר הַתְּפִלִּין נִקְשָׁר יֵצֶר הָרָע תַּזַּת יֵצֶר הַטּוֹב כְּמוֹ עֶבֶד תַּזַּת רַבּוֹ, בְּקוֹל הַתּוֹרָה, בְּקוֹל הַתְּפִלָּה, בְּקוֹל הַשּׁוֹפָר. קוֹל שֶׁהוּא רוּמַ"וז אֵלָיו, וְזֶה קוֹל הַשּׁוֹפָר, קוֹל הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁכְּלוּל מֵאֵשׁ מַיִם וְרוּחַ, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה אָבוֹת שֶׁבָּהֶם הי"ו, ה' בְּאַבְרָהָם, י' בְּיִצְחָק. בְּכָל מָקוֹם ה' שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל י' – דִּין הוּא, וְזֶהוּ ה"י מֵאֱלֹהִים, וְלָכֵן (תהלים מז) עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה. ו' מִן וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב, וְזֶה רוּחַ הַשּׁוֹפָר. שְׁכִינָה כְּלִי שֶׁל כָּל הַשָּׁלֹשׁ, וְהוּא ה' מִן הַשּׁוֹפָר.

שֶׁהֵם עֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, שֶׁהֵם קשר"ק קש"ק קר"ק, מִתְלַבְּשִׁים בָּהֶם ה"א יו"ד וָא"ו ה"א. שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ (הֵן) דִּינִים לִצְדָדִים אֲזֵרִים וְלָרְשָׁעִים.

השלמה מההשמטות סימן יז

וְכָל הָאוֹתִיּוֹת הָאֵלּוּ הֵן (דִּינִים) לִצְדָדִים אֲזֵרִים וּלְזַיְבִים, הֵן כְּשַׁלְשְׁלָאוֹת וּרְמָזִים לָאֵיבָרִים. תְּרוּעָה שַׁלְשֶׁלֶת וּשְׁתֵּי תְּרוּעוֹת בַּעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, וְהֵם אָזֶד מִן קשר"ק, וְשֵׁנִי מִן קר"ק, וְהֵם הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי.

וְלָמַדְנוּ, צַדִּיק כָּל אָזֶד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי – יִשְׂרָאֵל. שְׁלִישִׁיָּה לַתְּקִיעָה שֶׁל אַבְרָהָם רַזְמִים פָּשׁוּטִים, וְלַשְּׁבָרִים שֶׁל יִצְחָק דִּינִים שׁוֹבְרִים אֶת הַלֵּב, שֶׁשְּׁבָרִים לְשׁוֹן שְׁבִירָה הֵם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כג) [ו]שַׁבֵּר תְּשַׁבֵּר מַצֵּבֹתֵיהֶם. צַדִּיק הוּא שַׁלְשֶׁלֶת שְׁלִישִׁי מִמַּטָּע בֵּין צְבָאוֹת שֶׁלּוֹ שְׁתֵּי שְׁפָתַיִם, תְּקִיעָה לְפָנֶיהָ וּתְקִיעָה לְאַזָּרֶיהָ.

שְׁתֵּי זַצּוֹצְרוֹת כֶּסֶף נִקְרָאוֹת כַּאֲשֶׁר נוֹטְלִים מֵרַזְמִים שֶׁהוּא יָמִין. שְׁנַיִם כְּרוּבִים זָהָב נִקְרָאִים מִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁשָּׁם כְּרוּבִים, וּפָנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמאל. וְכָל הָעֶשֶׂר נִקְשָׁרִים בְּקֶשֶׁר אָזֶד שֶׁהוּא סִימָן קֶשֶׁ"ר – תְּקִיעָ"ה שְׁבָרִי"ם תְּרוּעָ"ה.

כְּנֶגְדּוֹ קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, וּבְאַרְוּהוּ זַכְמִים, הֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמשֶׁה קֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, וְזֶה עַמּוּד הָאֶמְצָעִי, קְשׁוּר שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת לְמַעְלָה, וְצַדִּיק קְשׁוּר שֶׁל נֶצַ"וז הוֹ"ד יְסוֹ"ד. וְזֶהוּ קֶשֶׁר בְּתוֹךְ קֶשֶׁר, זוֹתָם בְּתוֹךְ זוֹתָם, לִהְיוֹת הַיַּיִן שֶׁל הַתּוֹרָה שָׁמוּר מִבִּפְנִים, וְכָךְ זֻכְיָה אֵין פָּזוּת

מִשֶּׁלֹּשׁ כְּרִיכוֹת. וְזוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא בַּת יְחִידָה קְשׁוּרָה בָּאוֹת שִׁי"ן שֶׁל שַׁבָּת, הִיא אוֹת שֶׁל תְּפִלִּין קְשׁוּרָה בָּאוֹת שִׁי"ן שֶׁל הַתְּפִלִּין, שֶׁהִיא שְׁלֹשָׁה עֲנָפִים שֶׁל הָאָבוֹת, וְזֶה אוֹתִיּוֹת י"ש שֶׁל שַׁדַּ"י. נִשְׁאֲרָה אוֹת דָּלֶ"ת לִהְיוֹת אַרְבָּעָה בָּתֵּי הַתְּפִלִּין.

בְּזֶה הַקֶּשֶׁר נִקְשָׁר שׁ"ד בְּשַׁלְשֶׁלֶת בַּקֶּשֶׁר שֶׁל הַתְּפִלִּין בְּזִמַּן שֶׁהוּא קָשׁוּר. אִם יַצִּילֵהוּ אֱלוֹהַּ, יְפָטֵר עַצְמוֹ מִשַּׁלְשְׁלָאוֹת הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁתְּרוּעָה הִיא בַּדַּעַת וְהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, קֶשֶׁר שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה, וְלֹא אָמַר שׁוֹמְעֵי. וּמִיָּד שֶׁנִּקְשָׁר הַשְּׁמֹאל בַּיָּמִין, נִכְפָּה הַדִּין וּמִתְגַּבְּרִים הָרַחֲמִים.

וְהַקֶּשֶׁר שֶׁל שְׁנֵיהֶם – דַּעַת. שַׁלְשֶׁלֶת קְשׁוּרָה בִּתְקִיעָה וּשְׁבָרִים. וְעַל זֶה פָּסַז הוּא יָמִין, רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא שְׁמֹאל, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא מַתַּן תּוֹרָה. וְאֵלּוּ שִׁבְעָה בִּשְׁבָעָה [וְשִׁבְעָה] מוּצָקוֹת, וְהֵם שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה כְּלוּלָה מִשֶּׁבַע סְפִירוֹת. שְׁכִינָה תַּחְתּוֹנָה בַּת שֶׁבַע, וְהֵם אַרְבַּע עֶשְׂרֵה. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כָּלוּל מִשְּׁנֵיהֶם בְּי"ד – יְהוָ"ה יו"ד הֵ"א וָא"ו הֵ"א. וְכָל שֶׁבַע מִצַּד הַשְּׁכִינָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ. כְּנֶגְדָּהּ עוֹשִׂים שֶׁבַע הַקָּפוֹת.

סוֹפ"ה יאהדונה"י, כ"ו ה"ס. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוּלָב, וְהַשְּׁכִינָה אֶתְרוֹג. לוּלָב דּוֹמֶה לַגּוּף, וְאֶתְרוֹג דּוֹמֶה לַלֵּב. וּבַגּוּף יֵשׁ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְקִיפוֹת, לוּלָב שְׁמוֹנָה עָשָׂר נְעָנוּעִים שֶׁל הַלּוּלָב. וּבְנְטִילַת הַלּוּלָב שְׁמוֹנָה עָשָׂר נְעָנוּעִים בְּאָנָא ה', שְׁמוֹנָה עָשָׂר נְעָנוּעִים בְּהוֹדוּ לַה', שְׁמוֹנָה עָשָׂר נְעָנוּעִים תְּזַכֶּה וְסוֹף – ע"ב. לְהַבְרִיזַ בָּהֶם ע"ב מְמַנִּים שֶׁמְּמַנִּים עַל רוּזוֹת רָעוֹת וּטְלָלִים רָעִים.

שִׁבְעַת יְמֵי הַסֻּכָּה – שֶׁבַע סְפִירוֹת. סֻכָּה – אִמָּא עֶלְיוֹנָה שֶׁמְּסוֹכֶכֶת עֲלֵיהֶם. נְסוּךְ הַמַּיִם וְנִסּוּךְ הַיַּיִן – מִצַּד שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל, וְזֶגֶ שִׁמְיֵי זֶגֶ עֲצֶרֶת שְׁכִינָה תַּחְתּוֹנָה, בַּת הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה. אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם. לְצַפּוֹר שֶׁמְּצַפְּצְפִים לָהּ בָּנֶיהָ בְּכָל יוֹם בְּכַמָּה צְפָצוּפִים, וְהִיא רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם. אַזַּר שֶׁנִּגְדְּלוּ כְּנָפֶיהָם שֶׁל בָּנֶיהָ, עָפוּ כֻּלָּם

אַזַּר אִמָּם.

צַיָּד אָזַד הָיָה זָכָם, רָצָה לָצוּד אוֹתָם. מָה עָשָׂה הַצַּיָּד? נָטַל אֶת הָאֵם שֶׁלָּהֶם וְקָשַׁר אוֹתָהּ, וְהִיא צוַוזַת בְּגַלַּל בָּנֶיהָ. שָׁמְעוּ הַבָּנִים קוֹלָהּ וְיָרְדוּ אֶצְלָהּ וְקָשְׁרוּ אוֹתָם. כְּמוֹ זֶה הָאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (דברים כב) וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרוֹזִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים, וְאֵלּוּ יִשְׂרָאֵל מְצַפְצְפִים אֵלֶיהָ בְּכַמָּה צְפָצוּפִים שֶׁל תְּפִלּוֹת וְכוּ׳: (עד כאן מההשמטות)

הֵם כְּמוֹ שַׁלְשְׁלָאוֹת וּרְמָזִים וַזָּרְבוֹת. תְּרוּעָה הִיא שַׁלְשֶׁלֶת. וּשְׁתֵּי תְּרוּעוֹת יֵשׁ בַּעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, וְהֵן אַזַּת.

שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (דברים כב) וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרוֹזִים (אוֹ עַל הַבֵּיצִים. וְהֵם). יִשְׂרָאֵל מְצַפְצְפִים לָהּ בְּכַמָּה צְפָצוּפֵי תְּפִלָּה, וְהִיא לֹא רוֹצָה לָרֶדֶת אֲלֵיהֶם. מָה עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל? לוֹקְזִים אֶת הָאִמָּא, שֶׁהִיא שְׁכִינָה אֲלֵיהֶם, וְקוֹשְׁרִים אוֹתָהּ בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, וּכְשֶׁמַּגִּיעִים לִקְרִיאַת שְׁמַע, קוֹרְאִים בָּנֶיהָ בְּשֵׁשׁ תֵּבוֹת הַיְזוּד, שֶׁהֵן (דברים זז) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אָזַד. הֲרֵי הֵם יוֹרְדִים לְאִמָּם וְקוֹשְׁרִים אוֹתָם עִמָּהּ. וְזוֹהִי (ויקרא כג) אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם, שֶׁהוּא עוֹנָתָהּ, כְּמוֹ מוֹעֲדַי.

כָּךְ כְּמוֹ זֶה מַצָּה, בָּהּ מְזַמְּנִים לְשִׁבְעַת יְמֵי הַפָּסַזז. מְזַמְּנִים אֶת שִׁבְעַת יְמֵי הַסֻּכָּה בְּשִׁבְעָה מִינִים, שֶׁהֵם לוּלָב וְאֶתְרוֹג וּשְׁלשָׁה הֲדַסִּים וּשְׁנֵי בַדֵּי עֲרָבָה. שָׁבוּעוֹת קוֹרְאִים לָהֶם בַּתּוֹרָה. רֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַדִּין. כָּל אָזַד בְּמִינוֹ.

כָּל מִי שֶׁקָּרָא כָּל דַּרְגָּה בְּמִינָהּ, יִתְקַיֵּם בּוֹ (ישעיה נז) אָז תִּקְרָא וַה׳ יַעֲנֶה. אָ״ז – שִׁבְעָה יְמֵי סֻכּוֹת, וְזַג שְׁמִינִי עֲצֶרֶת. אָ״ז – מַצָּה, וְשִׁבְעָה יְמֵי הַפָּסַזז. אָ״ז – סֻכָּה, וְשִׁבְעָה מִינֵי הַלּוּלָב, שֶׁהֵם שְׁלשָׁה הֲדַסִּים וּשְׁתֵּי עֲרָבוֹת, לוּלָב וְאֶתְרוֹג. וּכְלוּלִים בְּאַרְבָּעָה. הֲרֵי אַזַּד עָשָׂר כְּזֶזשְׁבּוֹן ה״ו. וְצָרִיךְ לוֹמַר הַלֵּל עֲלֵיהֶם, הַלְלוּיָהּ, לְהַשְׁלִים שֵׁם ה׳.

וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ בַּמַּזַשָּׁבָה בְּאַרְבָּעָה מִינִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ז) אָמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְתָמָר. אֶעֱל״ה סִימָן: אֶתְרוֹ״ג, עֲרָב״ה, לוּל״ב, הֲדַ״ס.

וּמִזֶּה שֶׁם הַמְפָרֵשׁ, נִשְׁלָם בָּהּ י״ד, כְּמוֹ י״ד פַּרְקֵי יַד יָמִין, שֶׁבָּהּ צָרִיךְ לִטֹּל הַלּוּלָב. הֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה, שְׁבוּעוֹת, שִׁבְעָה בְּשִׁבְעָה – י״ד. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה י״ד בְּקוֹל הַשּׁוֹפָר, וּבְעֲשָׂר שׁוֹפָרוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה.

בְּפָסוּז הִיא שְׁכִינָה, י״ד הַגְּדוֹלָה מִצַּד הַזָּסָד. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הִיא י״ד הַזָּזָקָה מִצַּד הַגְּבוּרָה. בְּמַתַּן תּוֹרָה י״ד רָמָה, מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים י״ד – מ״ב. וּשְׁלֹשָׁה אָבוֹת שֶׁתִּלְווּיִים מֵהֶם עוֹלִים אַרְבָּעִים וַזָּמִשָּׁה, כְּזָזְשְׁבוֹן יו״ד הֵ״א וָא״ו הֵ״א. בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת וַיֵּלֶךְ

וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל. רַבִּי זְזָקִיָּה פָּתַזז, (ישעיה סג) מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפְּנֵיהֶם וְגוֹ׳. אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם, וּמִשּׁוּם שֶׁהִתְרַצָּה בָּהֶם קָרָא לָהֶם בָּנִים בְּכוֹרִים קְדוֹשִׁים, אַזִּים (כִּבְיָכוֹל), וְיָרַד לָדוּר עִמָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לה) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם. וְרָצָה לְהַתְקִינָם כְּמוֹ לְמַעְלָה, וְהִשְׁרָה עֲלֵיהֶם שִׁבְעָה עַנְנֵי כָּבוֹד, שְׁכִינָה הָלְכָה לְפָנֵיהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יג) וַה׳ הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם.

שִׁלְשָׁה אַזִּים קְדוֹשִׁים הָלְכוּ בֵּינֵיהֶם, וּמִי הֵם? מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם. וּבִזְכוּתָם נָתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַתָּנוֹת עֶלְיוֹנוֹת (וְהֵרֵי נִתְבָּאֵר). כָּל יְמֵי אַהֲרֹן לֹא זָזוּ עַנְנֵי הַכָּבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל, וְהֵרֵי פָּרְשׁוּהָ (מִשּׁוּם) שֶׁאַהֲרֹן הָיָה זְרוֹעַ יָמִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד וְגוֹ׳, כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וְגוֹ׳. כְּאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ לְלֹא זְרוֹעַ וְסוֹמֵךְ עַצְמוֹ לְכָל מָקוֹם, וְאָז – וַיִּלָּזֵם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ בְּלִי זְרוֹעַ יָמִין. (וְעַל זֶה הִצְטָרְכוּ יִשְׂרָאֵל לִנְדֹּר נֶדֶר עָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַה׳ וַיֹּאמַר אִם נָתֹן תִּתֵּן וְגוֹ׳).

בֹּא וּרְאֵה, אַהֲרֹן הָיָה זְרוֹעַ יָמִין שֶׁל הַגּוּף, וְעַל זֶה כָּתוּב מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה

זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ. וּמִי הוּא? אַהֲרֹן.

וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה. מַה זֶּה וַיֵּלֶךְ? לְאָן הָלַךְ? אֶלָּא וַיֵּלֶךְ, כְּגוֹף בְּלִי זְרוֹעַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה א) וַיֵּלְכוּ בְּלֹא כֹחַ לִפְנֵי רוֹדֵף. שֶׁהֲרֵי מֵת אַהֲרֹן, זְרוֹעַ יָמִין, וְרָצָה לְהִסְתַּלֵּק הַגּוּף. (כָּל יָמָיו שֶׁל מֹשֶׁה הַשָּׁמֶשׁ הֵאִיר בָּעוֹלָם).

כָּל יְמֵי מֹשֶׁה אָכְלוּ יִשְׂרָאֵל לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. כֵּיוָן שֶׁבָּא יְהוֹשֻׁעַ מַה כָּתוּב? (יהושע ה) וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן מִמָּחֳרָת וְגוֹ'. וַיֹּאכְלוּ מֵעֲבוּר הָאָרֶץ מִמָּחֳרָת הַפָּסַח. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא זֶה מִלְמַעְלָה וְזֶה לְמַטָּה. (מִכָּאן לָמַדְנוּ) כָּל הַזְּמַן שֶׁמֹּשֶׁה נִמְצָא, גּוּף הַשָּׁמֶשׁ שׁוֹלֵט וּמֵאִיר לָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק מֹשֶׁה, הִתְכַּנֵּס גּוּף הַשָּׁמֶשׁ, וְיָצָא גּוּף הַלְּבָנָה.

כָּתוּב (שמות לג) אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אַל תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה וּבַמֶּה יִוָּדַע אֲפוֹא וְגוֹ'. כָּךְ לָמַדְנוּ, כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה (שם לב) הִנֵּה מַלְאָכִי יֵלֵךְ לְפָנֶיךָ, אָמַר מֹשֶׁה, וּמַה הַנְהָגַת הַשָּׁמֶשׁ שֶׁתִּתְכַּנֵּס וְתַנְהִיג הַלְּבָנָה – גּוּף הַלְּבָנָה אֵינִי רוֹצֶה. אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים, אֲנִי רוֹצֶה אֶת גּוּף הַשָּׁמֶשׁ, וְלֹא אֶת שֶׁל הַלְּבָנָה. וְאוֹ גּוּף הַשָּׁמֶשׁ הוּאַר, וְנַעֲשֶׂה מֹשֶׁה כְּמוֹ גּוּף הַשָּׁמֶשׁ לְפָנֵי יִשְׂרָאֵל. כֵּיוָן שֶׁהִתְכַּנֵּס מֹשֶׁה, הִתְכַּנֵּס הַשָּׁמֶשׁ וְהוּאֲרָה הַלְּבָנָה, וְהָיָה יְהוֹשֻׁעַ מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹר הַלְּבָנָה. אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה!

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְגוֹ' (דברים לא). הֵיכָן שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַרְבָּעִים שָׁנָה הֵאִיר הַשָּׁמֶשׁ לְיִשְׂרָאֵל, וְהִתְכַּנֵּס לְסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְהֵאִירָה הַלְּבָנָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי כָּךְ הוּא, הֵיכָן שֶׁכָּתוּב (משלי יג) וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזּוֹבְרִים, וְאָנוּ נְבָאֵר אֶת הַפָּסוּק. אֲבָל עַל מַה שֶׁהִתְעוֹרְרוּ הַזּוֹבְרִים, הַכֹּל הוּא צָרִיךְ לָעוֹלָם לְגַלּוֹת (לְתוֹעֶלֶת הָאָדָם), שֶׁהָאָדָם שֶׁנֶּאֱסַף עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ יָמָיו.

בֹּא וּרְאֵה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּל הָרְווּחוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִלְמַעְלָה, יוֹצְאוֹת זָכָר וּנְקֵבָה וְנִפְרָדוֹת. וְלִפְעָמִים תֵּצֵא נִשְׁמַת הַנְּקֵבָה עַד שֶׁלֹּא יוֹצֵאת הַזָּכָר, שֶׁהוּא בֶּן זוּגָהּ. וְכָל פְּעָמִים שֶׁזָּכָר לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִזְדַּוֵּג עִם נְקֵבָתוֹ וּבָא אַזּוֹר וְנָשָׂא

אוֹתָהּ – כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ זְמַן שֶׁל זֶה לְהִזְדַּוֵּג, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר צָדָק בָּעוֹלָם לְפָקֵד עַל זְנָטָאֵי הָעוֹלָם, כּוֹנֵס אֶת הָאַוָּזר הַזֶּה שֶׁנָּשָׂא אוֹתָהּ, וּבָא הָאַוָּזר וְלוֹקְחָהּ אוֹתָהּ. וְעַל זֶה קָשִׁים זִוּוּגִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁהַזָּכָר סָרוּחַ בְּמַעֲשָׂיו. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא סָרוּחַ כָּל כָּךְ מַעֲשָׂיו בְּזִנְטָאוּ, הִתְכַּנֵּס בְּאוֹתוֹ זְמַן עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ יָמָיו, שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה כֵּן בְּמִשְׁפָּט, וְעָלָיו כָּתוּב וַיֵּשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. וּמְזוּגָּשׁ בֵּית דִּין שֶׁל צָדָק בְּזִנְטָאוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל הָאַוָּזר, וְלוֹקְחָהּ אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְלָמָּה יַפְרִיד אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיָבֹא אַוָּזר וְיִתֵּן לוֹ? אָמַר לוֹ, זוֹהִי תּוֹעֲלְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְטוֹב שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ שֶׁלֹּא תַּגִּיעַ (יִרְאֶה אֶת) אִשְׁתּוֹ בְּיַד אַוָּזר.

וּבֹא וּרְאֵה, אִם זֶה מַעֲשָׂיו אֵינָם כְּשֵׁרִים, אַף עַל גַּב שֶׁהָאִשָּׁה הַזּוֹ הִיא שֶׁלּוֹ, לֹא יְדַוֶּנָּה אַוָּזר מִלְּפָנָיו.

בֹּא וּרְאֵה, שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ נָטַל מַלְכוּת, (לָמָּה?) מִשּׁוּם שֶׁעָדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל דָּוִד לָזֶה, שֶׁהֲרֵי מַלְכוּת הָיְתָה וַדַּאי שֶׁל דָּוִד, וּבָא שָׁאוּל וְלָקַח אוֹתָהּ. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל דָּוִד לָרֶשֶׁת אֶת שֶׁלּוֹ, אָז הִתְעוֹרֵר צָדָק (מַלְכוּת שֶׁלְּמַעְלָה) וְכָנַס אֶת שָׁאוּל בְּזִנְטָאוּ, וְנִדְזָוֶגֶת מִלְּפָנֵי דָּוִד, וּבָא דָּוִד וְלָקַח אֶת שֶׁלּוֹ.

וְלָמָּה לֹא הֵסִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שָׁאוּל מֵהַמַּלְכוּת וְלֹא יָמוּת? אֶלָּא טוֹבָה עָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּנַס אוֹתוֹ בְּמַלְכוּת, וְלֹא יִרְאֶה עֲבְדּוֹ שׁוֹלֵט עָלָיו וְלוֹקְחוֹ מַה שֶּׁהָיָה שֶׁלּוֹ בַּתְּזוֹלָה. כָּךְ זֶה. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְבַקֵּשׁ רַזְמִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁמְּזַדַּוֵּג, שֶׁלֹּא יְדַוֶּנָּה מִלְּפָנֵי אַוָּזר.

כָּתוּב (דִּבְרִים ג) וַיֹּאמֶר ה׳ אֵלַי רַב לָךְ אַל תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי וְגוֹ׳. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה, הֲתִרְצֶה לְזַדֵּשׁ (לְהַזְלִישׁ) עוֹלָם?! רָאִיתָ מִימֶיךָ שֶׁמֹּשׁ עוֹבֵד לַלְּבָנָה?! רָאִיתָ מִימֶיךָ שֶׁתִּשְׁלֹט הַלְּבָנָה בְּעוֹד שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ עוֹמֶדֶת?! אֶלָּא – הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לָמוּת קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ. יִתְכַּנֵּס הַשֶּׁמֶשׁ וְתִשְׁלֹט הַלְּבָנָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אִם אַתָּה תִּכָּנֵס לָאָרֹן, תִּתְכַּנֵּס

הַלְבָּנָה מִלְפָנֶיךָ וְלֹא תִשְׁלֹט. וַדַּאי שֶׁשִּׁלְטוֹן הַלְּבָנָה הִגִּיעַ, וְלֹא תִשְׁלֹט בְּעוֹד שֶׁאַתָּה קַיָּם בָּעוֹלָם.

קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְגוֹ'. וּמָה אָמַר? הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְגוֹ'. וְלֹא מָצָאנוּ שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יְהוֹשֻׁעַ, אֶלָּא אֶת מֹשֶׁה. שֶׁאָמַר לוֹ לְמֹשֶׁה כָּל זֶה, שֶׁכָּתוּב (שם לא) וַיְעַוְּבֵנִי וְהֵפֵר אֶת בְּרִיתִי. וְזָרָה אַפִּי בוֹ בַּיּוֹם הַהוּא. וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמְּדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׂימָהּ בְּפִיהֶם. אִם כֵּן, מַהוּ וַאֲצַוֶּנּוּ?

אֶלָּא הַכָּתוּב אָמַר, הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבֹתֶיךָ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, אַף עַל גַּב שֶׁתִּשְׁכַּב עִם אֲבוֹתֶיךָ, הֲרֵי אַתָּה תָּמִיד קַיָּם לְהָאִיר לַלְּבָנָה, כְּמוֹ שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁמִּתְכַּנֵּס, לֹא מִתְכַּנֵּס אֶלָּא לְהָאִיר לַלְּבָנָה, וְאוֹ מֵאִיר לַלְּבָנָה כְּשֶׁמִּתְכַּנֵּס. וְעַל זֶה הִנְּךָ שֹׁכֵב, לְהָאִיר, וְזֶהוּ וַאֲצַוֶּנּוּ. וְאוֹ (הֲכִשֵּׁר) הִתְבַּשֵּׂר יְהוֹשֻׁעַ לִהְיוֹת מוּאָר, וְעַל זֶה כָּתוּב הִנְּךָ שֹׁכֵב עִם אֲבֹתֶיךָ, לְהָאִיר לִיהוֹשֻׁעַ, וְזֶהוּ (דברים ג) וְצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְזַזְּקֵהוּ. וְצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ, הַכֹּל כְּדֵי לְהָאִיר.

כִּי אַתָּה תָּבִא, וְאַזֵּר כָּךְ תָּבִיא, מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא אָזֹד תָּבִא, לְבַשֵּׂר לוֹ שֶׁיִּכָּנֵס לָאָרֶץ וְיִתְקַיֵּם בָּהּ. וְאָזֹד תָּבִיא, לְבַשֵּׂר לוֹ אֶת הַשִּׁלְטוֹן עַל יִשְׂרָאֵל, וְהִתְבַּשֵּׂר עַל קִיּוּם שֶׁל עַצְמוֹ, וְהִתְבַּשֵּׂר עַל שִׁלְטוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּזִי, (ישעיה כד) מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק וְגוֹ'. אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם, לְאוֹתָם שֶׁלֹּא מַשְׂגִּיחִים וְלֹא מִשְׁתַּדְּלִים בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בַּקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה לְהִתְקַדֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, לִהְיוֹת קְדוֹשִׁים בָּעוֹלָם הַבָּא. מִכְּנַף הָאָרֶץ – זוֹ כְּסוּת עֶלְיוֹנָה קְדוֹשָׁה. זְמִרֹת שָׁמַעְנוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לה) נֹתֵן זְמִרוֹת בַּלָּיְלָה. זְמִרוֹת, תִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּלַּיְלָה. בַּלָּיְלָה, בִּזְמַן שֶׁהִיא הִוְדַּמְּנָה (שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא) (מִזְדַּוֶּגֶת וּמְצוּיָה) וּמְצוּיָה לְשַׁבֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשְׁתַּעֲשַׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן.

וּמָתַי? מֵעֵצוֹת הַלַּיְלָה וְאֵילָךְ. וְאָז זְמִרַת שָׁמַעְנוּ (בַּלַּיְלָה), תִּשְׁבָּחוֹת. וּזְמִירוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה) לֹא תִזְמֹר. וְכָתוּב (ישעיה כה) זְמִיר עָרִיצִים יַעֲנֶה, עִקּוּר מְמְקוֹמָם שֶׁל כָּל אוֹתָם תַּקִּיפִים. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, כַּמָּה עָרִיצִים מַזָּנוֹת מַזִּיקִים שׁוֹמְרֵי הַזָּוִקִים מְצוּיִים בָּעוֹלָם, הוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים בָּעוֹלָם לְקַטְרֵג. מֵעֵצוֹת הַלַּיְלָה וְאֵילָךְ מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַחַת וְעוֹקֶרֶת אֶת כֻּלָּם מִמְּקוֹמוֹתֵיהֶם, וּמַעֲבִירָה אוֹתָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ. זְמִרַת שָׁמַעְנוּ, תִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּלַּיְלָה. וְכָל זֶה לָמָּה? צְבִי לַצַּדִּיק, לְהַזְדַּוֵּג בְּזִוּוּג אָחָד(לַקָּדוֹשׁ) שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשָּׁה אַחַת.

וְאֹמַר רָזִי לִי רָזִי לִי – זֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן, זֶהוּ רוּחַ קְדוֹשָׁה. אֲבָל, אוֹי לִי – עַל הַדּוֹר וְעַל הָעוֹלָם. בּוֹגְדִים בָּגָדוּ, שֶׁכֻּלָּם מְשַׁקְּרִים בּוֹ, מְשַׁקְּרִים בָּהֶם בְּעַצְמָם. וְלֹא דַי שֶׁמְּשַׁקְּרִים בְּעַצְמָם (מַמָּשׁ), אֶלָּא אוֹתָם בָּנִים שֶׁיִּלְדוּ מְשִׁתַּקְּרִים בְּאוֹתוֹ שֶׁקֶר שֶׁלָּהֶם, וְנִמְצָאִים פָּגוּמִים לְמַעְלָה וּמַטָּה.

כֵּיוָן שֶׁיִּשַׁעְיָהוּ הִסְתַּכֵּל בָּזֶה, כִּנֵּס אֶת אוֹתָם יִרְאֵי וְזֹטְא וְלִמֵּד אוֹתָם דֶּרֶךְ קְדוֹשָׁה לְהִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת הַמֶּלֶךְ וּלְהִמָּצֵא בְּנֵיהֶם קְדוֹשִׁים. כֵּיוָן שֶׁאֵלֶּה הִתְקַדְּשׁוּ, אוֹתָם בָּנִים שֶׁיָּלְדוּ נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ח) הִנֵּה אָנֹכִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי ה' לְאֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁפָּרוּשִׁים מִשְּׁאָר הָעַמִּים.

דָּבָר אַחֵר מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרַת שָׁמַעְנוּ – בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ וְהָאָרוֹן הַקָּדוֹשׁ עוֹמֵד לִפְנֵיהֶם, שָׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּצַּד אֶחָד שֶׁל הָאָרֶץ תִּשְׁבָּחוֹת וְשִׁמְחָה וְקוֹל מְזַמְּרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁמְּזַמְּרִים בָּאָרֶץ, וְאָז צְבִי לַצַּדִּיק, תִּשְׁבַּחַת מֹשֶׁה הָיְתָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁבּוֹ הָיָה שָׁרוּי הָאָרוֹן, הָיוּ שׁוֹמְעִים קוֹל שֶׁאוֹמֵר: (דברים ד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל אוֹי לִי שֶׁבּוֹגְדִים בָּגָדוּ, שֶׁעַתִּידִים יִשְׂרָאֵל לְשַׁקֵּר בַּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהֶעְקֵר מֵהָאָרֶץ פַּעַם אַחַת. וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱזַז בֵּינֵיהֶם הַשֶּׁקֶר שֶׁלָּהֶם, יֵעָקֵר פַּעַם שְׁנִיָּה, עַד שֶׁיִּשְׁלַם זַטְאָתָם בְּאֶרֶץ אַזְרֵת.

לְקַוֵּז אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְגוֹ'. הֲרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים. אֱלֹהֵיכֶם. אֱלֹהֶיךָ. אֵל. אֱלֹהֵינוּ. שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ג) כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא? אַדְמַת קֹדֶשׁ וַדַּאי, שֶׁהַיְנוּ אֶרֶץ הַחַיִּים. אֶרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו, עָלָיו וַדַּאי, הַיְנוּ בַּתְּווֹלָה, וְכָל שֶׁכֵּן לְאַוּזָר כָּךְ. לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד, לְעֵד וַדַּאי, שֶׁיָּעִיד עֵדוּת.

שִׁלְשָׁה הֵם שֶׁעוֹמְדִים בְּעֵדוּת לְהָעִיד, וְאֵלֶּה הֵם: בְּאֵר יִצְחָק, גּוֹרָל, וְהָאֲבָנִים שֶׁשָּׁם יְהוֹשֻׁעַ. וְשִׁירָה זוֹ עֵדוּת יוֹתֵר מֵהַכֹּל. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם כָּךְ, אַרְבָּעָה הֵם. אָמַר לוֹ, וַדַּאי, אֲבָל בַּגּוֹרָל לֹא כָּתוּב עֵדוּת.

בְּאֵר שֶׁל יִצְחָק מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית כא) בַּעֲבוּר תִּהְיֶה לִי לְעֵדָה וְגוֹ'. גּוֹרָל – שֶׁכָּתוּב (במדבר כו) עַל פִּי הַגּוֹרָל תֵּחָלֵק נַחֲלָתוֹ. שֶׁהָיָה אוֹמֵר: זֶה לִיהוּדָה, וְזֶה לְבִנְיָמִין, וְכֵן לְכֻלָּם. הָאֲבָנִים שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ – שֶׁכָּתוּב (יהושע כד) הִנֵּה הָאֶבֶן הַזֹּאת תִּהְיֶה בָּנוּ לְעֵדָה. וְכָאן, וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד. וְכָתוּב וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד. הֵיא וַדַּאי הֵעִידָה בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה שֶּׁכָּתוּב וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגוֹ', אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תַּמָּם? כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, מַהוּ אֶת דִּבְרֵי? אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת! וּמַה זֶּה עַד תַּמָּם? אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, כָּל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁאָמַר מֹשֶׁה, כֻּלָּם נָזְקְקוּ בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל אוֹתָם דְּבָרִים הָיוּ בָּאִים, וְעוֹלִים וְיוֹרְדִים, וְנָזְקָקִים שָׁם. וְכָל דָּבָר וְדָבָר הָיָה בָּא לִפָּנֵי מֹשֶׁה לְהַזְקֵק עַל יָדוֹ וְעוֹמֵד לְפָנָיו. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב עַד תַּמָּם.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת, שִׁירָה הַזֹּאת צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת! מַה זֶּה רוֹמֵז? אֶלָּא שִׁירָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, מֶלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ, וְהֵרֵי בֵּאַרְנוּ הַדְּבָרִים. (שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁכָּתוּב) (תהלים צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, לְיוֹם הַשַּׁבָּת מַמָּשׁ. שִׁיר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר. (שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, שִׁיר שֶׁהַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא אָמַר. וְכָאן אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת, שִׁיר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר).

אֶלָּא כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שָׁם שִׁיר, וְכָאן שִׁירָה. זֶה זָכָר, וְזוֹ נְקֵבָה. וַהֲרֵי שְׁנֵינוּ, כָּל הַנְּבִיאִים כֻּלָּם לְגַבֵּי מֹשֶׁה כְּמוֹ קוֹף בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם, וְהֵם אָמְרוּ שִׁיר, וּמֹשֶׁה אָמַר שִׁירָה. (וּמַנַּיִן לָנוּ שֶׁזּוֹ הִיא נְקֵבָה? שֶׁכָּתוּב וְעָנְתָה הַשִּׁירָה וְגוֹ') מֹשֶׁה הָיָה לוֹ לוֹמַר שִׁיר, וְהֵם שִׁירָה. אֶלָּא זֶהוּ סוֹד הַדָּבָר, מֹשֶׁה לֹא אָמַר אֶת זֶה לְעַצְמוֹ, אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא כָךְ, אֶלָּא מֹשֶׁה וַדַּאי נוֹדַע מִכָּאן שֶׁהוּא בְּדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה מֵהַכֹּל. מֹשֶׁה עָלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְהֵם יָרְדוּ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. הוּא עָלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, מַעֲלִין בַּקֹּדֶשׁ וְאֵין מוֹרִידִין. מֹשֶׁה עָלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, שֶׁאָמַר שִׁירָה, תִּשְׁבַּחְתָּ הַמַּלְכָּה שֶׁהִיא מְשַׁבַּחַת לַמֶּלֶךְ. וּמֹשֶׁה נֶאֱזַז בַּכֹּל (בַּמֶּלֶךְ). וְהֵם יָרְדוּ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, שֶׁאָמְרוּ שִׁיר, שֶׁהוּא שֶׁבַח שֶׁמְּשַׁבְּחוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת הַמַּלְכָּה, וְהֵם נֶאֱזְזוּ בַּמַּלְכָּה. וְעַל זֶה בָּזֶה נוֹדַע שִׁבְחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב, (שמות טו) אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה'. שִׁיר הַמַּלְכָּה. לְמִי? לַה'. וְלָכֵן וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת, וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת.

וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת?! וְעָנוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת! אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר כְּפִי שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (איוב כ) וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ, וּמֹשֶׁה הִסְתַּכֵּל בַּכֹּל, וְעַל זֶה אָמַר שִׁירָה, כְּדֵי לֶאֱזוֹז דְּבָרִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה לִהְיוֹת עֲלֵיהֶם דִּין, שֶׁכָּתוּב וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו. וְלָמָּה? שֶׁכָּתוּב כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי אֶת יִצְרוֹ, וְכָתוּב כִּי יָדַעְתִּי אַזְוֵרֵי מוֹתִי וְגוֹ'. וּכְשֶׁתַּעֲשׂוּ אֶת זֶה, מִיָּד – וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לָעַד.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ, וְלֹא יוֹתֵר, אֲבָל – וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ. בָּזֶה נַעֲשָׂה דִּין לְמִי שֶׁנַּעֲשָׂה. כָּתוּב, (שמואל–ב כב) וַיְדַבֵּר דָּוִד לַה' אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת. כָּאן תִּשְׁבַּחְתּ שֶׁל דָּוִד הִיא, מִשּׁוּם שֶׁאָמַר שִׁירָה

מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְכָה לַדַּרְגָּה הַזּוֹ, וְלֹא אָמַר שִׁירָה זוֹ אֶלָּא בְּסוֹף יָמָיו, שֶׁהָיָה יוֹתֵר בְּשִׂלְמוּת מֵהַשִּׁירָה הַזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ (אבות פ״ב) אַל תַּאֲמֵן בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתֶךָ. וְכָאן לָמָּה זָכָה דָּוִד לוֹמַר שִׁירָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה בְּסוֹף יָמָיו? שֶׁהָיָה בְּמִנּוּחָה מִכָּל צָרָרָיו, שֶׁכָּתוּב בְּיוֹם הִצִּיל ה׳ אֹתוֹ מִכַּף כָּל אֹיְבָיו.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שִׁירָה מִעֲלָה מֵהַכֹּל מַהִי? כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה, בְּדִבּוּרִים וּבְמַעֲשֶׂה כָּךְ (הוא) גַּם מִלְמַטָּה לְמַעְלָה וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאַזַּר כָּךְ לְכַוֵּן אֶת הַלֵּב, וּלְקַשֵּׁר הַכֹּל בְּקֶשֶׁר אֶחָד.

מִנַּיִן לָנוּ? מִמֹּשֶׁה, בַּהַתְחָלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, (דברים לב) כִּי שֵׁם ה׳ אֶקְרָא. מַה זֶּה אֶקְרָא? כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה – זוֹ הַשְּׁכִינָה. אַזַּר כָּךְ, הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ – זֶה מֶלֶךְ הָעֶלְיוֹן. אַזַּר כָּךְ יָרַד בְּדַרְגּוֹתָיו מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב צַדִּיק וְיָשָׁר. אַזַּר כָּךְ קוֹשֵׁר קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה וְאוֹמֵר הוּא, וְזֶהוּ קֶשֶׁר לַכֹּל.

מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר שֶׁבַח רִבּוֹנוֹ כְּמוֹ זֶה. בַּהַתְחָלָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, לְהַעֲלוֹת כְּבוֹד רִבּוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהַשְׂכָּאַת עֹמֶק הַבְּאֵר שׁוֹפַעַת וְיוֹצֵאת. אַזַּר כָּךְ (שׁוֹפֵעַ) לְהַמְשִׁיךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה מֵאוֹתָהּ הַשְׂכָּאַת הַנָּזַל לְכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה, עַד הַדַּרְגָּה הָאַזְרוֹנָה, לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לַכֹּל מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. אַזַּר כָּךְ צָרִיךְ לְקַשֵּׁר קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה. וְזֶהוּ הָאָדָם שֶׁמְּכַבֵּד שֵׁם רִבּוֹנוֹ לְיַיֵּחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְעַל זֶה כָּתוּב (שמואל–א ב) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד. כִּי מְכַבְּדַי – לָעוֹלָם הַזֶּה. אֲכַבֵּד – לָעוֹלָם הַבָּא.

וּבַזֵּי יֵקָלוּ. מַה זֶּה וּבַזֵּי יֵקָלוּ? זֶהוּ מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לְיַיֵּחֵד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּלְקַשֵּׁר קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, וּלְהַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת לְמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ וּלְכַבֵּד שֵׁם רִבּוֹנוֹ. וְכָל מִי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ לְכַבֵּד אֶת שֵׁם רִבּוֹנוֹ, טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וּבַזֵּי יֵקָלוּ, מִי שֶׁלֹּא לְכַבֵּד אֶת רִבּוֹנוֹ וְלֹא מִתְכַּוֵּן בָּאֱמֶת, שֶׁשָּׁנִינוּ, גָּדוֹל הָעוֹנֶה אָמֵן יוֹתֵר מִן הַמְבָרֵךְ. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ לְפָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁאָמֵן מוֹשֵׁךְ בְּרָכוֹת מִמְּבוּעַ הַמֶּלֶךְ, וּמֵהַמֶּלֶךְ לַמַּלְכָּה (זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל).

וּבְאוֹתִיּוֹת זַקְוִקּוֹת שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵאָלֶ"ף לְמֵ"ם, וּמִמֵּ"ם לְנוּ"ן. כֵּינָן שֶׁמַּגִּיעוֹת הַבְּרָכוֹת לְנוּ"ן, מִשָּׁם שׁוֹפָעוֹת וְיוֹצְאוֹת בְּרָכוֹת לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּוְזוֹתוֹנִים וּמִתְפַּשְׁטוֹת בַּכֹּל. וְקוֹל יוֹצֵא: הִשָּׁקוּ מֵהַשְׁקָאַת הַבְּרָכוֹת שֶׁהוֹצִיא פָּלוֹנִי עֶבֶד הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל לְמַטָּה מְשַׁמְּרִים לְהָשִׁיב אָמֵן, לְכַוֵּן לִבָּם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, כַּמָּה פָּתְוְזֵי בְרָכוֹת פָּתוּוְזִים לוֹ לְמַעְלָה, כַּמָּה טוֹבוֹת נִמְצָאוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, כַּמָּה שִׁמְוְזָה בַּכֹּל. מָה הַשָּׂכָר לְיִשְׂרָאֵל שֶׁגָּרְמוּ אֶת זֶה? שָׂכָר לָהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּשָׁעָה שֶׁמְּצִיקִים לָהֶם (לְיִשְׂרָאֵל) וּמִתְפַּלְלִים תְּפִלָּה לְפָנַי רִבּוֹנָם, קוֹל מַכְרִיז בְּכָל הָעוֹלָמוֹת: (ישעיה כו) פָּתְוְזוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים. אַל תִּקְרֵי אֱמוּנִים אֶלָּא אֲמֻנִים. פָּתְוְזוּ שְׁעָרִים, כְּמוֹ שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל פּוֹתְוְזִים שַׁעֲרֵי הַבְּרָכוֹת, כָּךְ כְּעֵת פָּתְוְזוּ שְׁעָרִים, וְתִתְקַבֵּל תְּפִלָּתָם מֵאוֹתָם שֶׁמְּצִיקִים לָהֶם.

זֶה בָּעוֹלָם הַזֶּה. בָּעוֹלָם הַבָּא מַה שְּׂכָרָם? שֶׁכְּשֶׁיֵּצֵא אָדָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהָיָה שׁוֹמֵר לְהָשִׁיב אָמֵן, מַה זֶּה שׁוֹמֵר? כְּלוֹמַר, שׁוֹמֵר אוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁאָמַר אוֹתוֹ הַמְבָרֵךְ, וּמְזַכֶּה לוֹ לְהָשִׁיב אָמֵן כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה, וּמַכְרִיזִים לְפָנֶיהָ: פָּתְוְזוּ שְׁעָרִים לְפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁהוּא הָיָה פּוֹתֵחַ שְׁעָרִים כָּל יוֹם כְּשֶׁהָיָה שׁוֹמֵר אֱמוּנִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶּה אָמֵן? אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַכֹּל. אָמֵן נִקְרָא מַבּוּעַ שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּזָל שֶׁשּׁוֹפֵעַ, אָמֵן נִקְרָא, שֶׁכָּתוּב (משלי זז) וְאָהֳיָה אָצְלוֹ אָמוֹן. אַל תִּקְרֵי אָמוֹן אֶלָּא אָמֵן. קְיוּם הַכֹּל אוֹתוֹ הַנָּזָל (הַטַּל) שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, אָמֵן נִקְרָא. שֶׁלְּמַדְנוּ, (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם – עוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, עוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה. גַּם כָּךְ אָמֵן וְאָמֵן – אָמֵן שֶׁלְּמַעְלָה, אָמֵן שֶׁלְּמַטָּה. אָמֵן קְיוּם שֶׁל כֻּלָּם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אָמֵן בְּאוֹתָן אוֹתִיּוֹת.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, אָלֶ"ף עֹמֶק הַבְּאֵר שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת, מִשָּׁם נוֹבְעוֹת וְיוֹצְאוֹת וְנִמְצָאוֹת. מֵ"ם פָּתוּוְזָה, נָהָר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וְנִקְרָא מֵ"ם. וְהוּא סוֹד

שֶׁשָּׁנִינוּ, בֵּ״ם פָּתוּחָה, בֵּ״ם סְתוּמָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ (ישעיה ט) לְמַ֨רְבֵּה הַמִּשְׂרָה.

נו״ן פָּשׁוּטָה, כְּלָל שֶׁל שְׁתֵּי נוּנִין. נו״ן כְּפוּפָה, כְּלָל שֶׁל הָאוֹת וָא״ו, כְּלָל שֶׁל נוּן כְּפוּפָה (פָּשׁוּטָה). (בֵּ״ם פָּתוּחָה, כְּלָל שֶׁל שְׁתֵּי נוּנִין – נוּן פָּשׁוּטָה, נוּן כְּפוּפָה. נוּן פָּשׁוּטָה כְּלָל שֶׁל הָאוֹת וָא״ו,) מִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל נִקְרָא נוּן וָאוֹ נוּן. וּבְסוֹד הַמִּשְׁנָה כָּךְ שָׁנִינוּ, ו׳ זָכָר, ן׳ פָּשׁוּטָה כְּלָל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. נוּן כְּפוּפָה בְּכְלָל שֶׁל פָּשׁוּטָה הִיא. וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, בֵּ״ם שֶׁל כָּאן הִיא נוֹטָרִיקוֹן מֶל״ךְ, וְהַיְנוּ אָמֵן. אָמֵ״ן נוֹטָרִיקוֹן א״ל מֶ״לֶךְ נֶ״אֱמָן. כְּלָל שֶׁל הַכֹּל, וְיָפֶה הוּא, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

לָמַדְנוּ, כָּל מִי שֶׁשָּׁמַע בְּרָכָה מֵאוֹתוֹ מְבָרֵךְ וְלֹא מִכַּוֵּן בָּאָמֵן, עָלָיו נֶאֱמַר וּבַזַּי יֻקְלוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי א) לָכֶם הַכֹּהֲנִים בּוֹזֵי שְׁמִי. מָה עָנְשׁוֹ? כְּמוֹ שֶׁלֹּא פָּתַח בְּרָכוֹת לְמַעְלָה, כָּךְ לֹא פּוֹתְחִים לוֹ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כְּשֶׁיּוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, מַכְרִיזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים: סִגְרוּ הַפְּתָחִים לְפָנֵי פְּלוֹנִי וְלֹא יִכָּנֵס, וְאַל תְּקַבְּלוּ אוֹתוֹ. אוֹי לוֹ! אוֹי לְנִשְׁמָתוֹ!

לָמַדְנוּ, כָּל רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם נִכְנָסִים לִמְדוֹרִים יְדוּעִים, וְכַמָּה פְּתָחִים יֵשׁ לַגֵּיהִנֹּם, וְכָל הַפְּתָחִים כְּנֶגֶד פְּתְחֵי הַגַּן עֵדֶן. וּבְשָׁעָה שֶׁמּוֹצִיאִים אוֹתָם רִשְׁעִים שֶׁקִּבְּלוּ עָנְשָׁם, הֵם פּוֹתְחִים פְּתָחִים, וְשָׁמִים (וְשׁוֹאֲבִים) אוֹתָם לַזּוּעַ. וְכָל הַפְּתָחִים נִקְרְאוּ בִּשְׁמָם כְּנֶגֶד פְּתְחֵי הַגַּן עֵדֶן, וְכָל פָּתַח וּפָתַח נִקְרָא שֵׁם כְּנֶגֶד אוֹתוֹ פָּתַח הַגֵּיהִנֹּם, וְהַפְּתָחִים נוֹדָעִים כְּנֶגֶד הַפְּתָחִים, אוֹתָם פְּתְחֵי הַגַּן עֵדֶן.

בַּגֵּיהִנֹּם יֵשׁ מָדוֹר אַזְרוֹן תַּזְוִתּוֹן שֶׁל כֻּלָּם, וְאוֹתוֹ מָדוֹר הוּא מָדוֹר עַל מָדוֹר, וְנִקְרָא (איוב י) אֶרֶץ עֵיפָתָה. מַה זֶּה עֵיפָתָה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כז) רָבוּעַ יִהְיֶה כָּפוּל, וּמִתַּרְגְּמִים – מְרֻבָּע יִהְיֶה עֵיף. גַּם כָּאן עֵיפָתָה, כְּלוֹמַר כְּפוּלָה. וְאוֹתוֹ נִקְרָא שְׁאוֹל תַּזְוִתִּית, שְׁאוֹל הוּא מָדוֹר אָזְוָד, תַּזְוִתִּית הוּא מָדוֹר תַּזְוִתּוֹן. וְלָכֵן נִקְרֵאת אֶרֶץ עֵיפָתָה תַּזְוִתִּית, וְנִקְרֵאת אֲבַדּוֹן, וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי טו) שְׁאוֹל וַאֲבַדּוֹן. וְכָל הַמְּדוֹרִים לֹא נִכְפָּלוּ, וְכֻלָּם לֹא

מִתְעַיְּפִים זוּטָא מְזֻהָּה.

וְלָמַדְנוּ, מִי שֶׁיּוֹרֵד לַאֲבַדּוֹן, שֶׁנִּקְרָא תַּזְרִתִית, לֹא עוֹלֶה לְעוֹלָמִים. וְהַהוּא נִקְרָא אִישׁ שֶׁמַּשְׁמָד וְנֶאֱבָד מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. וְלָמַדְנוּ, לְאוֹתוֹ מָקוֹם מוֹרִידִים אוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁמְּבַזִּים לְהָשִׁיב אָמֵן, וְעַל אָמֵן הַרְבֵּה שֶׁנֶּאֱבְדוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁלֹּא הֶחֱזִשִׁיב אוֹתָם, דָּנִים אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם, וּמוֹרִידִים אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ מָדוֹר תַּזְרִתוֹן שֶׁאֵין בּוֹ פָּתַזז, וְנֶאֱבָד וְלֹא עוֹלֶה מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. וְעַל זֶה כָּתוּב (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה. וְלֹא?! וַהֲרֵי כָּתוּב (יונה ב) מִמְּעֵי שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ וְגוֹ'. וְכָתוּב (שמואל–א ב) מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל. אֶלָּא כָּאן שְׁאוֹל, שָׁם תַּזְרִתִית. וּבְאַרְנוּ, זֶה כְּשֶׁנָּזַר בּוֹ, וְזֶה כְּשֶׁלֹּא נָזַר בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) כִּי שְׁתַּיִם רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת וְגוֹ'? אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים – זֶהוּ מִי שֶׁלֹּא רוֹצֶה לְקַדֵּשׁ שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶן. מָה עָנְשׁוֹ? כָּתוּב לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת בֹּארֹת נִשְׁבָּרִים. שֶׁיּוֹרְדִים לַגֵּיהִנֹּם דַּרְגָּה אַזָּר דַּרְגָּה, עַד שֶׁיּוֹרְדִים לַאֲבַדּוֹן שֶׁנִּקְרָא תַּזְרִתִית. וְאִם הוּא קִדֵּשׁ שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכַוֵּן בֶּאֱמֶן כָּרָאוּי, עוֹלֶה דַּרְגָּה אַזָּר דַּרְגָּה לְהִתְעַדֵּן מֵאוֹתוֹ עוֹלָם הַבָּא, שֶׁשּׁוֹפֵעַ תָּמִיד לֹא פּוֹסֵק. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לא) אֱמוּנִים נֹצֵר ה' וּמְשַׁלֵּם עַל יֶתֶר עֹשֵׂה גַּאֲוָה.

לָמַדְנוּ, שִׁירָה מוּשֶׁכֶת בְּרָכוֹת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, עַד שֶׁיִּמָּצְאוּ בְּרָכוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. (אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עֲתִידִים הֵם יִשְׂרָאֵל לוֹמַר שִׁירָה שְׁלֵמָה, שִׁירָה שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל שְׁאָר הַשִּׁירִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יב) וַאֲמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו) אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לוֹמַר שִׁירָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה וּמִלְמַעְלָה לְמַטָּה וְלִקְשֹׁר אֶת קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת. אָז שָׁר לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אָז יָשִׁיר. וְכֵן כֻּלָּם כְּמוֹ זֶה. אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת, מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה. עֲלִי בְאֵר עֱנוּ לָהּ. עֲלִי בְאֵר, כְּלוֹמַר עֲלִי לְמִקּוֹמֵךְ לְהִתְאַזֵּד בְּבַעְלֵךְ, זֶהוּ מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה.

וְאַזַּר כָּךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, (שֶׁהֲרֵי עַד עַכְשָׁיו בַּגָּלוּת נִמְצֵאת עַמֵּנוּ) בְּאֵר זֻגָּרוּהָ שָׂרִים, שֶׁיִּלְדוּ אוֹתָהּ אַבָּא וְאִמָּא (לְמַעְלָה). כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם – אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ (תהלים מז) נְדִיבֵי עַמִּים. כָּרוּהָ, מָקוֹם לְהִזָּדַוֵּג בָּהּ הַמֶּלֶךְ בִּבְרָכוֹת. וּבַמָּה הוּא הַזִּוּוּג? בִּמְזוֹנָקָק – זֶה יְסוֹד. בְּמִשְׁעַנְתָּם – זֶה נֶצַח וְהוֹד, מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה, וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל, וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת. זֶהוּ קֶשֶׁר שָׁלֵם, קֶשֶׁר הָאֱמוּנָה, קְשׁוּר קַיָּם שֶׁבּוֹ הַכֹּל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לוֹמַר שִׁירָה שְׁלֵמָה, שִׁירָה שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל שְׁאָר הַשִּׁירִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יב) וַאֲמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו. בְּאוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב, (זכריה יד) וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְכָתוּב (תהלים קכו) אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה, אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת הַאֲזִינוּ

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי (דברים לב). רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שיר השירים ה) פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי זָמַק עָבָר וְגוֹ', בְּקַשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר וְגוֹ'. אֲנִי יְשֵׁנָה. אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, אֲנִי יְשֵׁנָה – מִמִּצְוֹות הַתּוֹרָה, בְּזְמַן שֶׁהָלַכְתִּי בַּמִּדְבָּר. וְלִבִּי עֵר – לַעֲלוֹת לָאָרֶץ, לַעֲשׂוֹת אוֹתָם (זזובות), שֶׁהֲרֵי כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה נִמְצָאוֹת בָּאָרֶץ. קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק – זֶה מֹשֶׁה, שֶׁהוֹכִיחַ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה וְכַמָּה מְרִיבוֹת, שֶׁכָּתוּב (דברים א) אֵלֶּה הַדְּבָרִים וְגוֹ', (שם ט) מַמְרִים הֱיִיתֶם וְגוֹ', (שם) וּבְזוֹרֵב הִקְצַפְתֶּם וְגוֹ'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב דּוֹפֵק.

וְעִם כָּל זֶה שֶׁמֹּשֶׁה הוֹכִיחַ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, בְּאַהֲבָה הָיוּ כָּל דְּבָרָיו, שֶׁכָּתוּב (דברים ז) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ, (שם יד) וּבְךָ בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לִהְיוֹת לוֹ לְעַם וְגוֹ', בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם, (שם ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים

בַּה׳. וְעַל זֶה (שם כז) וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל ה׳ אֱלֹהֶיךָ. (שם ז) כִּי מֵאַהֲבַת ה׳ אֶתְכֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ה) פָּתְחִי לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי.

מַה כָּתוּב? (שם) כַּמְּתִי אֲנִי לְפָתְחֵךְ לְדוֹדִי. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, בְּעוֹד שֶׁהָיִינוּ מְזֻמָּנִים לַעֲלוֹת לָאָרֶץ וּלְקַבֵּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה הָאֵלּוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב? (שם) וְדוֹדִי זָמַק עָבָר, שֶׁכָּתוּב (דברים לד) וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה׳. בְּקַשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ, שֶׁכָּתוּב וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה. קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי, שֶׁלֹּא הָיָה דּוֹר כְּדוֹרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמַע לְקוֹלָם וְעָשָׂה לָהֶם נִסִּים וְזַכָּקִים, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה עַל יָדָיו.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, כַּמְּתִי אֲנִי לְפָתְחֵךְ לְדוֹדִי – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיָמָיו שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁכָּל יָמָיו לֹא רָצָה שֶׁמַּלְאָךְ אוֹ שָׂלִיחַ לְהַנְהִיג עַמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות לג) אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים וְגוֹ׳. אַשְׁרֵי זֶלְקָן שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַסְכִּים לִרְצוֹנוֹ. וְדוֹדִי זָמַק עָבָר, בְּיָמָיו שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁכָּתוּב (יהושע ה) לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא ה׳.

בֹּא רְאֵה, מֹשֶׁה הָיָה שׁוֹמֵעַ קוֹל קָדוֹשׁ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן וְלֹא נִזְדַּעְזַע, וְכָל שֶׁכֵּן מַלְאָךְ שֶׁלֹּא רָצָה (ולא קִבְּלוֹ). אַזַּר שֶׁמֵּת מֹשֶׁה, מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר צְבָא ה׳. וְכָתוּב (שם) וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פָּנָיו אַרְצָה. עַתָּה בָּאתִי, בְּיָמָיו שֶׁל מֹשֶׁה רַבְּךָ בָּאתִי וְלֹא קִבְּלַנִי. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל שִׁבְזוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. בְּאוֹתוֹ זְמַן בִּקְּשׁוּ יִשְׂרָאֵל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נִזְדַּמֵּן לָהֶם כְּךְ כִּבְיָמֵי מֹשֶׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּקַשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ וְגוֹ׳.

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה (דברים לב). רַבִּי זְיָיא אָמַר, אַשְׁרֵי זֶלְקָן שֶׁל מֹשֶׁה יוֹתֵר מִכָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם.

בֹּא רְאֵה, כָּתוּב (ישעיה א) שִׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהַאֲזִינִי אֶרֶץ כִּי ה׳ דִּבֵּר. שִׁמְעוּ שָׁמַיִם. יִשַּׁעְיָה שֶׁהָיָה רָזוּק יוֹתֵר מֵהַמֶּלֶךְ, כָּתוּב שִׁמְעוּ שָׁמַיִם. מֹשֶׁה שֶׁהָיָה קָרוֹב יוֹתֵר לַמֶּלֶךְ, כָּתוּב הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם.

לָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁאָמַר יְשַׁעְיָהוּ שִׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהַאֲזִינִי אֶרֶץ, כַּמָּה בַּעֲלֵי

דִּינִים בְּאֵירִים הִזְדַּמְּנוּ לִשְׁבֹּר אֶת רֹאשׁוֹ. יָצָא קוֹל וְאָמַר: מִי הוּא זֶה שֶׁרוֹצֶה לְהַרְעִישׁ עוֹלָמוֹת? עַד שֶׁפָּתַח וְאָמַר: לֹא אֲנִי וְלֹא שֶׁלִּי, אֶלָּא כִּי ה' דִּבֵּר, וְלֹא אֲנִי. בְּמֹשֶׁה מַה כָּתוּב? הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה, אֲנִי וְלֹא אַזִּיר. וַאֲדַבֵּרָה – בְּלֹא פַּזַּד. וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי – וְלֹא מֵאַזִּיר. אַשְׁרֵי זְכִיכָן. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּאוֹתִיּוֹת זְקוּקוֹת שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ – כָּאן גָּרְמוּ שֵׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, עוֹד מַה בֵּין מֹשֶׁה לִישַׁעְיָהוּ? מֹשֶׁה אָמַר הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם. הַשָּׁמַיִם – הַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים, אֵלּוּ הַנּוֹדָעִים, שֶׁנִּקְרָאִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ – הָאָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה, אוֹתָהּ הַנּוֹדַעַת, וְהִיא אֶרֶץ הַחַיִּים. בִּישַׁעְיָהּ כָּתוּב שִׁמְעוּ שָׁמַיִם, וְלֹא הַשָּׁמַיִם. הַאֲזִינִי אֶרֶץ, וְלֹא הָאָרֶץ. וְאֵלּוּ שָׁמַיִם וְאֶרֶץ תַּזְכִּיתוֹנִים. וְעִם כָּל זֶה רָצוּ לְהַעֲנִישׁ אוֹתוֹ, עַד שֶׁאָמַר כִּי ה' דִּבֵּר, וְלֹא אֲנִי. וּמֹשֶׁה אָמַר כָּל זֶה, שֶׁכָּתוּב הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי.

רַבִּי יְצְחָק פָּתַח, (שיר השירים ב) כְּתַפּוּזַּ בַּעֲצֵי הַיַּעַר וְגוֹ'. אַשְׁרֵי זְכִיכָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִכָּל אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּל שְׁאָר הָאֻמּוֹת נִתְּנוּ לְשָׂרִים מְמֻנִּים שַׁלִּיטִים עֲלֵיהֶם. וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, אַשְׁרֵי זְכִיכָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁלֹּא נָתַן אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא לְמַלְאָךְ וְלֹא לְשַׁלִּיט אַזִּיר, אֶלָּא הוּא יְחִיד אוֹתָם לְזִכְיָכוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ, וְכָתוּב (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ. כְּתַפּוּזַּ בַּעֲצֵי הַיַּעַר, מַה תַּפּוּזַּ מִתְזַכֵּךְ בְּגִוָּנָיו עַל כָּל שְׁאָר עֲצֵי הַשָּׂדֶה, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְזַכֵּךְ וְנִרְשָׁם עַל כָּל זַיָּלוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתוֹנִים, מִשּׁוּם זֶה (ישעיה מזז) ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ, אוֹת הוּא בְּכָל צָבָא שֶׁל מַעְלָה.

בֹּא רְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּתַפּוּזַּ, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁלְשָׁה גְּוָנִים. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה. אֵיזוֹ שׁוֹשַׁנָּה? אָמַר רַבִּי אַבָּא, שׁוֹשַׁנָּה מֻקָּפָת, סְתָם שׁוֹשַׁנָּה שֶׁנִּכְלֶלֶת בְּשִׁשָּׁה עָלִים. שׁוֹשַׁנָּה זוֹ גְּוָנֶיהָ לָבָן וְאָדֹם, וְהַכֹּל הוּא בִּשְׁנֵי גְּוָנִים – אָדֹם וְלָבָן. כָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ תַּפּוּזַ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שׁוֹשַׁנָּה. שֶׁכֵּךְ אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, (שיר השירים ז) תַּזַּת הַתַּפּוּזַ עוֹרַרְתִּיךָ. תַּזַּת הַתַּפּוּזַ – בְּאֵיזֶה מָקוֹם זֶה? אֶלָּא אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁאָמַרְנוּ. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֶה יוּבַל. רַבִּי אַבָּא אָמַר, הַכֹּל יָפֶה, אֶלָּא אֵלּוּ הָאָבוֹת שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים, אֵלּוּ הֵם שִׁלְשָׁה גְּוָנִים שֶׁמִּתְזַזְּבְרִים בַּתַּפּוּזַ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, בְּאֵיזֶה מָקוֹם נִכְלֶלֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל? בַּשּׁוֹשַׁנָּה. בְּאֵלּוּ הַנְּשִׁיקוֹת שֶׁל אַהֲבָה שֶׁנִּדְבֶּקֶת בַּמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, לוֹקַחַת שְׁתֵּי שׁוֹשַׁנִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ה) שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, (שם א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מא) וְעַל פִּיךָ יִשַּׁק כָּל עַמִּי), מִשּׁוּם שֶׁנִּכְלֶלֶת בַּשּׁוֹשַׁנִּים בִּשְׁתֵּי שְׂפָתַיִם שֶׁלּוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא שָׁמַיִם, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, כָּל אֵלּוּ הָרְקִיעִים שֶׁנִּכְלָלִים בְּשֵׁם זֶה, (שִׁבְעָה הֵם שֶׁכַּאֲשֶׁר מִתְזַזְּבְרִים וְכוּ') כַּאֲשֶׁר מִתְזַזְּבְרִים כְּאֶזֶּוד, נִקְרָאִים שָׁמַיִם, וְנִקְרָאִים שֵׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה אֵלּוּ הָרְקִיעִים? שִׁבְעָה הֵם.

כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ, וִילוֹן, רָקִיעַ, שְׁזָקִים, זְבוּל, מָעוֹן, מָכוֹן, עֲרָבוֹת. וּבָאַגָּדוֹת שֶׁל יְשִׁיבַת רַב הַמְנוּנָא סָבָא כָּךְ לָמַדְנוּ. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, אֵלּוּ הַבָּרַיְתוֹת שֶׁל יְשִׁיבַת רַב הַמְנוּנָא סָבָא כָּךְ, וְרַבִּים הֵם בְּכָל אֵלּוּ הָאֲגָּנִים. כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שָׁנִינוּ בְּאֵלּוּ הַבָּרַיְתוֹת (הַזִּיצוֹנִיּוֹת), שֶׁאֵצֶל כָּל אֵלּוּ הַשִּׁבְעִים כִּתְרִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ, כְּנֶגְדָּם יֵשׁ שִׁבְעָה רְקִיעִים וְשִׁבְעָה כּוֹכָבִים שָׂרִצִּים וְהוֹלְכִים, וְקוֹרְאִים לָהֶם שֵׁמוֹת כִּשְׁמוֹתָם, וְאַף עַל גַּב שֶׁשָּׁוִים כֻּלָּם. כִּסְאוֹת הָרְקִיעִים שֶׁל שִׁבְעָה כּוֹכָבִים – שַׁבְּתַאי, צֶדֶק, מַאְדִּים, זַגְמֶה נֹגַהּ, כּוֹכָב, לְבָנָה. וְשָׁוִים אֵלּוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ בְּכִסּוּי הַדְּבָרִים. אֵצֶל אֵלּוּ כָּתוּב, (ישעיה מז) יַעַמְדוּ נָא וְיוֹשִׁיעֲךָ הֹבְרֵי שָׁמַיִם הַזּוֹזִים בַּכּוֹכָבִים. כָּל הַדְּבָרִים נֶעְלָמִים, וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵינָם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. וְאָנוּ אַזָּר דַּרְכֵי הַתּוֹרָה אָנוּ הוֹלְכִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כו) וַיִּקְרָא לָהֶן שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר קָרָא לָהֶן אָבִיו. כְּמוֹ שֶׁדִּבֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָנוּ הוֹלְכִים, וְעַמּוֹ הוֹלְכִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דברים

כזז) וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכָיו.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, פְּשׁוּטִים דְּבָרִים אֵלּוּ אֵצֶל הַזַּבְּרִים, וְנוֹדָעִים דְּבָרִים בָּהֶם, וְאַף עַל גַּב שֶׁמְּכַסִּים. אָמַר לוֹ, וְכָךְ שָׁנִינוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר רַבִּי זְיֵיא לְפָנֵינוּ. וְכָךְ לָמַדְנוּ מֵאֵלּוּ הַבָּרַיְתוֹת, שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּיָמָיו שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וּבִמְקוֹמוֹת רַבִּים נוֹדָעִים דְּבָרִים שֶׁהֵם בָּרַיְתוֹת.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֵרַמְתִּי יָדַי בִּתְפָלָּה לַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ הִתְגַּלּוּ עַל יְדֵי בָּעוֹלָם הַהוּא כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מְכַסִּים בְּלִבִּי. וְאֵין אָנוּ בְּאוֹתָם דְּרָכִים שֶׁל אֵלּוּ הַבָּרַיְתוֹת, דַּרְכֵי הַתּוֹרָה אָנוּ אוֹזְזִים.

שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי לְךָ גָּדוֹל בְּזָכְמָה כְּדָוִד הַמֶּלֶךְ וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּנוֹ בַּכֶּתֶר הַזֶּה שֶׁנּוֹדַע בְּבָרַיְתוֹת אֵלּוּ. וְהַלְּבָנָה, קָרָא אוֹתָהּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ צֶדֶק, שֶׁהֲרֵי שֶׁלּוֹ הוּא, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט:ז) פָּתְזוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כָּךְ גַּם, וְהוּא נִקְרָא צֶדֶק, וְהַשֶּׁמֶשׁ שֶׁנִּקְרָא בַּבָּרַיְתוֹת בְּרִית, הוּא נִקְרָא מִשְׁפָּט, וְאֵלּוּ כִּסְאוֹת הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ. צַדִּיק וְצֶדֶק כָּךְ גַּם בְּמַדְרֵגָה אַוזַת הָיוּ. לָמַדְנוּ, שִׁבְעָה כְּתָרִים בֶּאֲרוּכָה, תִּשְׁעָה נִקְרָאִים. וַאֲפָלּוּ בְּאֵלּוּ הַבָּרַיְתוֹת, שִׁבְעָה רְקִיעִים אֵלּוּ – תִּשְׁעָה הָיוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַד מָתַי יִקְרְאוּ הַזַּבְּרִים בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים. הֲרֵי אָנוּ אַוזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלְכִים, וְאָנוּ יוֹדְעִים דְּבָרִים, וְהִגָּה מִתְגַּלֶּה עַל יָדֵינוּ דָּבָר זֶה מַה שֶּׁלֹּא נִגְלָה לַקַּדְמוֹנִים. מִכָּאן וּלְהָלְאָה, כָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְכָל אֵלּוּ הַבָּרַיְתוֹת סִלְקוּ אוֹתָם לְאוֹתָם שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ וְיָצְאוּ, וּבְנֵיהֶם בָּאִים לִשְׁאֹל. וְכַאֲשֶׁר יִשְׁאֲלוּ, יֹאמְרוּ הַזַּבְּרִים: אוֹי לַדּוֹר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי יִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, מִכָּאן וּלְהַבָּא לֹא יִהְיֶה דּוֹר כְּדוֹר זֶה, וְלֹא תִתְגַּלֶּה תּוֹרָה עַל הַזַּבְּרִים.

בֹּא רְאֵה, דּוֹר אַוזַרוֹן שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם יָדְעוּ הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה גָּלָה לָהֶם

כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ בַּמִּדְבָּר, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, וְאַף מֹשֶׁה לֹא גָּלָה זֶה אֶלָּא בְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁהָיָה מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לא) בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם, בְּאוֹתוֹ יוֹם מַמָּשׁ. וְעִם כָּל זֶה לֹא אָמַר, עַד שֶׁנָּתְנוּ לוֹ רְשׁוּת, שֶׁכָּתוּב (שָׁם) וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת. וְכַאֲשֶׁר גָּלָה, לֹא אָמַר הַאֲזִינוּ יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב אֶת הַשִּׁירָה, וְכִי שִׁירָה נִקְרֵאת? אָמַר רַבִּי יְצְוָזָק, שִׁירָה וַדַּאי. מַה שִּׁירָה נִמְשָׁכָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִמַּעְלָה לְמַטָּה, אַף כָּךְ דְּבָרִים אֵלּוּ נִמְשָׁכִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר מֹשֶׁה שִׁירָה.

בֹּא רְאֵה, כָּל זֶה אָמַר מֹשֶׁה וְקָרָא לָעֶלְיוֹנִים טֶרֶם יֹאמַר דָּבָר, שֶׁכָּתוּב הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם. יַעֲרֹף כַּמָּטָר וְגוֹ'. וְכָל כָּךְ לָמָּה? מִשּׁוּם כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא. עַד שֶׁיֹּאמַר דָּבָר, הִרְעִישׁ כָּל הָעוֹלָמוֹת.

לָמַדְנוּ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאָמַר מֹשֶׁה הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה, הִתְרַגְּשׁוּ הָעוֹלָמוֹת. יָצָא קוֹל וְאָמַר: מֹשֶׁה מֹשֶׁה, מַדּוּעַ אַתָּה מַרְעִישׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם? אַתָּה בְּנוֹ שֶׁל אָדָם, וּבְגִלְגֻּלְךָ נִרְגָּשׁ הָעוֹלָם?! פָּתַח וְאָמַר, כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִשְׁתַּתְּקוּ וְהִקְשִׁיבוּ לִדְבָרָיו.

השלמה מההשמטות סימן י"ז

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁזָּלָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, נִכְנְסוּ לְפָנָיו רַבִּי פִּנְחָס וְרַבִּי זְיָיא וְרַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ לוֹ, מִי (שֶׁהוּא) עָמוּדוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, שׁוֹכֵב (מֵת)?! אָמַר לָהֶם, לֹא בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה מְעַיְּנִים בְּדִינִי, שֶׁהֲרֵי אֲנִי רוֹאֶה שֶׁאֵין אֲנִי נִתָּן לַמַּלְאָךְ וְלַדַּיָּן שֶׁל מַעְלָה, שֶׁאֲנִי לֹא כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם. אֶלָּא זֶה הַדִּין שֶׁלִּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתוֹ וְלֹא בֵּית דִּינוֹ. וְזֶה שֶׁאָמַר דָּוִד בְּבַקָּשָׁתוֹ לְפָנָיו, (תְּהִלִּים מג) שָׁפְטֵנִי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבִי. וְכֵן שְׁלֹמֹה אָמַר, (מְלָכִים–א ז) לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ, הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא אַזָּר.

שֶׁהֲרֵי לָמַדְנוּ, כְּשֶׁאָדָם זוֹלָה, בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה מִסְתַּכְּלִים בְּדִינָיו; יֵשׁ מֵהֶם שֶׁנּוֹטִים לְכַף זְכוּת, שֶׁמַּרְאִים זְכוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁנּוֹטִים לְכַף

זוֹבָה, שֶׁמַּרְאִים זוֹבָתוֹ שֶׁל הָאָדָם. וְלֹא יוֹצֵא אִישׁ מִן הַדִּין כְּמוֹ שֶׁהָיָה רוֹצֶה.

אֲבָל מִי שֶׁדָּן אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל – הוּא טוֹב, וְלֹא יָכוֹל אָדָם לִהְיוֹת בַּדִּין הַזֶּה זוּז מִטּוֹב. מַה טַּעֲמוֹ? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, מִדּוֹתָיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן נוֹטִים לִזְכוּת תָּמִיד, וְהוּא כֻּלּוֹ צַד שֶׁל הָאֱמוּנָה, וּבְיָדוֹ לַעֲזֹב לַזַּטְאִים וְזוֹבוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכל) עִמְּךָ הַסְּלִיחָה. לְמַעַן תִּוָּרֵא. עִמְּךָ וְלֹא עִם אַזַּר.

וּמְשׁוּם זֶה בַּקַּשְׁתִּי מִלְּפָנָיו שֶׁהוּא יָדוֹן דִּינִי, וַאֲנִי אֶכָּנֵס בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר פְּתָחִים לָעוֹלָם הַבָּא, וְעוֹד, שֶׁלֹּא עָבְרוּ אוֹתָם זוּז מֵהָאָבוֹת, וְלֹא יִהְיֶה מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדִי, שֶׁלֹּא אֶתְבַּע רְשׁוּת מֵהֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן דָּבָר, וְרָאוּ בֵּית זָקְיוֹ שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם. תָּמְהוּ, וְלֹא יָכֹל אֶזְדּ מֵהֶם לְדַבֵּר בְּפָיו מֵאֵימָה גְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה עֲלֵיהֶם. עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, עָלָה לָהֶם רֵיחוֹת שֶׁל בְּשָׂמִים רַבִּים וְכָל אֶזְדּ הִתְיַשֵּׁב. עַד שֶׁרָאוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה מְדַבֵּר דְּבָרִים, וְלֹא הָיוּ רוֹאִים אֲוִזִּרִים זוּז מִמֶּנּוּ. לְאַזַּר זָמַן אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן, רְאִיתֶם מַשֶּׁהוּ? אָמַר לוֹ רַבִּי פָּנְוָס, לֹא. אֶלָּא כֻּלָּנוּ תְּמֵהִים עַל שֶׁלֹּא רָאִינוּ אוֹתְךָ בְּבֵית זָקְיְךָ זְמַן רַב, וְכַאֲשֶׁר רָאִינוּ אוֹתְךָ, עָלָה לָנוּ רֵיחוֹת בְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְשָׁמַעְנוּ קוֹל אֶזְדּ מְדַבֵּר, וְלֹא יָדַעְנוּ מִי מְדַבֵּר עִמְּךָ. אָמַר לָהֶם, וְלֹא שְׁמַעְתֶּם דָּבָר אַזַּר זוּז מִמֶּנִּי? אָמְרוּ, לֹא. אָמַר לָהֶם, אֵין אַתֶּם רְאוּיִים לִרְאוֹת סֵבֶר פָּנָיו שֶׁל עַתִּיק הַיָּמִים.

אָמַר לָהֶם, אֹמַר לָכֶם דָּבָר, תָּמַהְתִּי עַל רַבִּי פָּנְוָס שֶׁלֹּא רָאָה, שֶׁאֲנִי רָאִיתִי אוֹתוֹ כָּעֵת בָּעוֹלָם הַבָּא, לְמַטָּה מִמֶּנּוּ מֵרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנִי. וְכָעֵת שָׁלְחוּ בִּשְׁבִילִי מִלְמַעְלָה וְהֶרְאוּ לִי מָקוֹם שֶׁל הַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא הִתְיַשֵּׁב בְּלִבִּי מְקוֹמִי, זוּז מֵעִם אֲוִזָּיָה הַשִּׁילוֹנִי. וּבָרַרְתִּי מְקוֹמִי וּבָאתִי, וּבָאוּ עִמִּי נְשָׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים, וְעֶלְיוֹן מֵהֶם מִנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים – אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֶצְלִי וְהָיָה מְדַבֵּר עִמִּי, וּבִקֵּשׁ שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה וֶזְטָאוֹ לְכָל הָעוֹלָם, זוּז מֵאוֹתוֹ שֶׁאָמְרָה הַתּוֹרָה בִּגְלָלוֹ וְנִסְתָּר בְּאוֹתוֹ אֵילָן שֶׁל גַּן עֵדֶן. וַאֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ

שֶׁהֲרֵי הַזָּבִרִים (כְּבָר) גָּלוּ.

אָמַר, אוֹתוֹ שֶׁגָּלוּ הַזָּבִרִים בֵּינֵיהֶם – טוֹב, אֲבָל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם לֹא. מָה הַטַּעַם? שֶׁזֶּס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹדוֹ וְלֹא רָצָה לְפַרְסֵם זֶטְאוֹ, אֶלָּא בְּאוֹתוֹ אִילָן שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּלָה לוֹ בַּסּוֹד הַקָּדוֹשׁ לַזָּבִרִינוּ, זָבִרִים שֶׁלֹּא יְדַבְּרוּ הֵם בָּהֶם בֵּינֵיהֶם, וְלֹא לָרָוְקִים מֵהַזָּבִרִים וּלְאֵלּוּ שֶׁיָּבֹאוּ לָעוֹלָם.

וְהוּא דָּבָר שֶׁלֹּא צָרִיךְ כָּל אָדָם, וְטוֹעֶה בּוֹ, לֹא מִשּׁוּם הַזֶּזְטָא שֶׁזֶּטָא, אֶלָּא מִשּׁוּם כְּבוֹד הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן שֶׁבְּנֵי אָדָם לֹא זְהִירִים בּוֹ, וְכָתוּב (שמות ג) זֶה שְׁמִי לְעֹלָם. וְיָבֹאוּ לִשְׁאֹל מַה שֶּׁלֹּא צָרִיךְ לָהֶם. וְזֶה שֶׁכָּתוּב (שמות יט) פֶּן יֶהֱרְסוּ אֶל ה' לִרְאוֹת וְנָפַל מִמֶּנּוּ רָב. הָרַב נוֹפֵל וְנִתְפָּס בְּאוֹתוֹ עָוֹן. כָּךְ אֲנִי גּוֹזֵר, אֵלּוּ הַזָּבִרִים (זָבַר) שֶׁמְּלַמְּדִים הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הוּא נוֹפֵל וְנִמְצָא בְּאוֹתוֹ זֶטְא יוֹתֵר מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב וְנָפַל מִמֶּנּוּ רָב. הָרַב נוֹפֵל וְנִתְפָּס בְּאוֹתוֹ עָוֹן.

קָרַב אֶצְלוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. אָמַר לוֹ, אַבָּא, מָה אֲנִי שָׁם? אָמַר לוֹ, (אַשְׁרֵי זֶלְקֵךְ בְּנִי, זְמַן רַב יִהְיֶה שֶׁלֹּא תִקָּבֵר אֶצְלִי, אֲבָל) בְּנִי, שֶׁלֹּא תִזָּכֵר כָּאן. אֲבָל בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, מָקוֹם שֶׁלְּךָ וְשֶׁלִּי מְבֹרָרִים. זַכָּאִים אֲנַזְנוּ עִם אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁמְּזַמָּנִים לְשַׁבֵּזַ לַאֲדוֹן הָעוֹלָם, שֶׁאֵלּוּ הַמַּלְאָכִים שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים לְפָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כַּמָּה זְבִיבִין יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בָּרִאשׁוֹנָה קָרָא לָהֶם גּוֹי קָדוֹשׁ, שֶׁכָּתוּב (דברים יד) כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה וְגוֹ', וּלְבַסּוֹף קָרָא לָהֶם קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אָמַר רַבִּי אַבָּא, קָדֵשׁ – עֶלְיוֹן מִכֻּלָּם. שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ, כַּאֲשֶׁר מִתְזַוְּגִים כָּל הַקְּדוֹשִׁים כְּאֶחָד, נִקְרָאִים קָדוֹשׁ. וְכֻלָּם עוֹלִים וּמִתְכַּנְּסִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ.

וּמִשּׁוּם זֶה קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ. קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל נַעֲשָׂה מֵהֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל מֻכְתָּרִים בְּשָׁלֹשׁ מַדְרֵגוֹת, כַּאֲשֶׁר מִתְזַוְּגִים כְּאֶחָד נִקְרָאִים קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה', שֶׁהִיא רֵאשִׁית. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ תְּבוּאָתָהּ, בְּהֵ"א. כָּל אׇכְלָיו יֶאְשָׁמוּ. מַהוּ כָּל אׇכְלָיו יֶאְשָׁמוּ? אָמַר רַבִּי אַבָּא, הֲרֵי נֶאֱמַר, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה. וְכָתוּב (שם) וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ, וְיִשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ קֹדֶשׁ, מִשּׁוּם כָּךְ כָּל אׇכְלָיו יֶאְשָׁמוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַתְּזָלָה וְסִיּוּם שֶׁל הַכֹּל נִכְלָל בַּקֹּדֶשׁ. (א) וְזָכְמָה עֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת קֹדֶשׁ, וְכַאֲשֶׁר מְאִירָה הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ, מְאִירָה זָכְמַת שְׁלֹמֹה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֶּרֶב זָכְמַת שְׁלֹמֹה, שֶׁעוֹמֶדֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרֶכֶת מֵהַיְסוֹד, כָּךְ קוֹרְאִים לָהּ – קֹדֶשׁ, שֶׁהִיא מְאִירָה בִּשְׁלֵמוּת. וְכַאֲשֶׁר לֹא מְאִירָה וְנִכְתֶּרֶת בִּשְׁלֵמוּתָהּ, קוֹרְאִים לָהּ רוּזוֹ הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא נִקְרֵאת קֹדֶשׁ כְּאוֹתוֹ שֶׁל מַעְלָה. וְכַאֲשֶׁר מִתְבָּרְכִים מִזֶּה הַיְסוֹד וּמֵינִיקָה לְכָל אֵלּוּ שֶׁל מַטָּה, נִקְרֵאת אֵם, כְּאוֹתָהּ שֶׁלְּמַעְלָה, וְקוֹרְאִים לָהּ קְדֹשִׁים. וְאָז קוֹרְאִים לָהּ קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, שֶׁבּוֹ כְּלָה, שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ד) אֲתִי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה וְגוֹ'. מַהוּ לְבָנוֹן? זֶה עֵדֶן, שֶׁהִלְבִּין מִכָּל הַצְּדָדִים. וְעֵדֶן הֲרֵי יָדוּעַ אֵצֶל הַזְּוָוגִים.

לָמַדְנוּ, כָּתוּב כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא. מַהוּ כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הֲרֵי כָּתוּב הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, הָבוּ גֹּדֶל – זוֹ גְּדֻלָּה. הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ – זוֹ גְּבוּרָה. כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט – זוֹ תִּפְאֶרֶת. אֵל אֱמוּנָה – זֶה נֶצַח. וְאֵין עָוֶל – זֶה הוֹד. צַדִּיק – זֶה יְסוֹד. וְיָשָׁר – זֶה צֶדֶק. הֲרֵי הַכֹּל שֵׁם

קָדוֹשׁ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם זֶה כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שֵׁם ה' מַמָּשׁ. וּמִשֶּׁזָּה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּלָה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (דברים לא) בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם וְגוֹ'. מִכָּאן לָמַדְנוּ, אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁזָּכְתָה עֶלְיוֹנָה בּוֹ, כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ יוֹמוֹ לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם, צָרִיךְ לְגַלּוֹת אוֹתָהּ הַזְּכוּת לְאֵלּוּ שֶׁרוֹצֵי קְדוּשָׁה בֵּינֵיהֶם. מִנַּיִן לָנוּ? מִמּשֶׁה, שֶׁכָּתוּב בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם, וְכָתוּב (שם) וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְגוֹ'.

וְאִם לֹא, עָלָיו כָּתוּב, (משלי ג) אַל תִּמְנַע טוֹב מִבְּעָלָיו. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם וְגוֹ'. (משלי ג) בִּהְיוֹת לְאֵל יָדְךָ לַעֲשׂוֹת. טֶרֶם תִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נִתְּנָה לְךָ רְשׁוּת לְגַלּוֹת.

אָמַר רַבִּי זֵעִיא, פָּסוּק זֶה לָמַדְנוּ מִמֶּנּוּ זְכוּת עֶלְיוֹנָה, וְכָךְ הוּא. אֲבָל סוֹף הַפָּסוּק מְקַשֶּׁר קֶשֶׁר שֶׁל הֶאֱמוּנָה בְּמַה שֶּׁכָּתוּב הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא. כְּלוֹמַר, הוּא הַכֹּל, הוּא אָזְנָד בִּלְשׁוֹן פָּרוּד. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁכָּל אֵלּוּ רַבִּים הֵם – זָזֶר וְאָמַר הוּא, כֻּלָּם עוֹלִים וּמִתְקַשְּׁרִים וּמִתְאַזְּדִים בְּאָזְנָד. וְהַכֹּל – הוּא הָיָה, וְהוּא הֹוֶה, וְהוּא יִהְיֶה, וְהוּא אָזְנָד. בָּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. (עַל) עַד כָּאן מִתְקַשְּׁרִים דְּבָרִים וּמִתְאַזְּדִים דְּבָרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אַשְׁרֵי זָכְלְכוֹ שֶׁל מִי שֶׁקּוֹרֵא לַמֶּלֶךְ וְיוֹדֵעַ לִקְרֹא כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְאִם הוּא קוֹרֵא וְלֹא יוֹדֵעַ לְמִי קוֹרֵא, מִתְרַזֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו וְגוֹ'. קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו, לְמִי קָרוֹב? זָזֶר וְאָמַר, לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת. וְכִי יֵשׁ מִי שֶׁיִּקְרָא לוֹ בְּשֶׁקֶר? אָמַר רַבִּי אַבָּא, כֵּן, אוֹתוֹ מִי שֶׁקּוֹרֵא וְלֹא יוֹדֵעַ לְמִי קוֹרֵא. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת. מַהוּ בֶּאֱמֶת? בַּזַּזְתִּימָה שֶׁל זוֹתֶמֶת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא שְׁלֵמוּת הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת כָּתוּב. אַשְׁרֵי זָכְלְכוֹ שֶׁל מִי שֶׁנִּכְנַס וְיָצָא לָדַעַת

דְּרָכָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה כָּתוּב, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ וְגוֹ'. וְכָתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים וְגוֹ'.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, כָּל אֵלּוּ הַתִּקּוּנִים וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים נִמְסְרוּ לְקוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה. וְלָמַדְנוּ, רְשָׁעִים כִּבְיָכוֹל עוֹשִׂים פָּגָם לְמַעְלָה. אֵיזֶה פָּגָם? כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, שִׂוְּתוֹ לוֹ לֹא בָנָיו מוּמָם, שֶׁהֲרֵי כָּל אֵלּוּ הַתִּקּוּנִים לֹא נִמְצָאִים כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. כָּתוּב אֶזֶד אוֹמֵר, (ישעיה נט) וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיָן, וְכָתוּב אֶזֶד אוֹמֵר, (שם) וַיִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי נָקָם תִּלְבֹּשֶׁת. אֶלָּא אָמַר רַבִּי יְצְחָק, וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה – בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל זַכָּאִים. לֹא זָכוּ – וַיִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי נָקָם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה הַפָּגָם? כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ, שֶׁהָאָבוֹת לֹא מִסְתַּפְּקִים (מִסְתַּפְּקִים) לְהִתְבָּרֵךְ מֵאוֹתָהּ הַהַשְׁקָיָה שֶׁל הַנַּזָּל, כָּל שֶׁכֵּן הַבָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שִׂוְּתוֹ לוֹ לֹא בָנָיו מוּמָם. מַהוּ לוֹ לֹא – שִׁתֵּי פְּעָמִים. אֶלָּא אֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד לְמַטָּה.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּל זְמַן שֶׁהָרְשָׁעִים מִתְרַבִּים בָּעוֹלָם, כִּבְיָכוֹל שֵׁם הַקָּדוֹשׁ לֹא מִתְבָּרֵךְ בָּעוֹלָם. וְכָל זְמַן שֶׁהָרְשָׁעִים לֹא מִתְרַבִּים בָּעוֹלָם, שֵׁם הַקָּדוֹשׁ מִתְבָּרֵךְ בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יִתַּמּוּ זַטָּאִים וְגוֹ', בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִקְרָא זֶה מַמָּשׁ הוּא, שֶׁכָּתוּב שִׂוְּתוֹ לוֹ לֹא בָנָיו מוּמָם. מִי גּוֹרֵם לְמוּם זֶה? דּוֹר עִקֵּשׁ וּפַתַלְתֹּל. מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ הָרְשָׁעִים וְהַדּוֹר נִמְצָא כָּךְ.

מִשּׁוּם זֶה, אַזַּר שֶׁאָמַר מִשֶּׁה כָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְהוֹכִיר הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, אָמַר, וַדַּאי צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, דָּבָר כִּתְקוּנוֹ. אֲבָל שִׂוְּתוֹ לוֹ לֹא בָנָיו מוּמָם. מָה הַטַּעַם כָּךְ? מִשּׁוּם שֶׁהֵם דּוֹר עִקֵּשׁ וּפַתַלְתֹּל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לוֹ לֹא, כְּלוֹמַר לְעַצְמָם עוֹשִׂים כָּךְ הָרְשָׁעִים, שֶׁגּוֹרְמִים לַבְּרָכוֹת לְהִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, לוֹ לֹא, הֲרֵי בְּאַרְנוּ וְכָךְ הוּא. מַה כָּתוּב אַזַּרְיוּ? הַלְהּ תִּגְמְלוּ זֹאת, לְשַׁלֵּם גְּמוּל זֶה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֵלּוּ הַטּוֹבוֹת שֶׁגָּרַם לְךָ וְעָשָׂה עֲבוּרְךָ.

רַבִּי אֶלְעָזָר פַּרְנָז, (ויקרא כו) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'. זַכָּאִים הֵם יִשְׂרָאֵל עַל כָּל אֻמּוֹת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִרְגִּיזוּ לְפָנָי אֲדוֹנָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֶה לַעֲזֹב אוֹתָם. שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ בֵּין הָעַמִּים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהֶם בַּגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'.

רַבִּי אַבָּא אָמַר, וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם.

בֹּא רְאֵה כַּמָּה הַזְּבִיבוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּלַפֵּי יִשְׂרָאֵל, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁגּוֹרְמִים לְגָלוּת בֵּין הָעַמִּים, הַשְּׁכִינָה לֹא סָרָה מֵהֶם לְעוֹלָמִים. שֶׁלֹּא תֹּאמַר שֶׁהֵם לְבַדָּם בַּגָּלוּת נִמְצָאִים, אֶלָּא – וְאַף גַּם זֹאת, עִמָּהֶם נִמְצָאִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם וְגוֹ'.

לְמֶלֶךְ שֶׁהִתְרַגֵּז עַל בְּנוֹ, גָּזַר עָלָיו עֹנֶשׁ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְלָלֶכֶת לְאֶרֶץ רְחוֹקָה. שָׁמְעָה הַמַּלְכָּה וְאָמְרָה: הוֹאִיל וּבְנִי הוֹלֵךְ לְאֶרֶץ רְחוֹקָה וּמַשְׁלִיךְ אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ מֵהֵיכָלוֹ, אֲנִי לֹא אֶעֱזֹב אוֹתוֹ. אוֹ שֶׁנִּינוּ כְּאֶחָד נָשׁוּב לַהֵיכָל שֶׁל הַמֶּלֶךְ, אוֹ שֶׁנִּינוּ כְּאֶחָד נֵשֵׁב בְּאֶרֶץ אַחֶרֶת. לְעִתִּים פּוֹקֵד הַמֶּלֶךְ עַל הַמַּלְכָּה, וְלֹא מוֹצְאָהּ, שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת עִם בְּנוֹ. אָמַר: הוֹאִיל וְהַמַּלְכָּה שָׁם, שְׁנֵיהֶם יָשׁוּבוּ.

וּבְזְמַן שֶׁיִּפְקֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְכָּה, פּוֹקֵד אוֹתָהּ בַּתְּזוּלָה, וּבְגָלָלָהּ פּוֹקֵד אֶת בָּנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'. מִי גָּרַם שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ צְרָתָם? כִּבְיָכוֹל הַמַּלְכָּה. שֶׁאֲנִי זוֹכֵר אוֹתָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וָאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי. וְכָתוּב (שם ב) וַיִּזְכֹּר הָאֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. וְכַאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַזְזִיר אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, מַה כָּתוּב? (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ. זוֹ הַמַּלְכָּה. וְעוֹד כָּתוּב, (תהלים פה) רָצִיתָ ה' אַרְצֶךָ שַׁבְתָּ שְׁבוּת יַעֲקֹב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַלְלוּ תִּגְמְלוּ זֹאת, מִשּׁוּם שֶׁאַתֶּם דּוֹר עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל, אַתֶּם הֱיִיתֶם גּוֹרְמִים שֶׁתִּגָּלֶה זֹאת בַּגָּלוּת. הַלְלוּ תִּגְמְלוּ זֹאת?! זֶהוּ הַגְּמוּל

שֶׁעֲשָׂה עִמָּכֶם בְּכָל אוֹתָם מוֹפְתִים שֶׁל מִצְרַיִם, בְּכָל אוֹתָם אוֹתוֹת שֶׁעָשָׂה לָכֶם, הֲזֶהוּ הַגְּמוּל שֶׁאַתֶּם מְשַׁלְּמִים לָאֵת הַזּוֹ?! מִי גָּרַם לָכֶם זֶה? מְשׁוּם שֶׁאַתֶּם עַם נָבָל וְלֹא זָכָם, וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּכָל אוֹתָן טוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה לָכֶם עַד עַתָּה.

הַלְלוּ׳ תְּגִמְלוּ זֹאת – זוֹ הַשְּׁכִינָה. וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ הַדְּבָרִים, שֶׁלָּמַדְנוּ, אוֹת ה״א שֶׁל בְּהִבָּרְאָם (בראשית ב) – קְטַנָּה. ה״א שֶׁבְּהַלְלוּ׳ – גְּדוֹלָה. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, ה״א שֶׁבְּכָל מָקוֹם – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִקְרֵאת אֵם. וּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת הֵם, שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וַהֲרֵי לָמַדְנוּ בְּסוֹד הַפָּסוּק, (במדבר כז) בְּשָׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין.

לָמַדְנוּ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הִסְתַּכַּלְתִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הֵסִיר אַהֲבָתוֹ מֵהֶם מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם הָיוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּינֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם. אִתָּם דַּוְקָא, בֵּינֵיהֶם עִמָּהֶם, לֹא סָר מֵהֶם לְעוֹלָמִים.

רַבִּי יְצְחָק הָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בּוֹ רַבִּי זְעֵירָא. אָמַר לוֹ, רוֹאֶה אֲנִי (אוֹתָם) בְּפָנֶיךָ שֶׁהֲרֵי בַּמִּדְבָּר שֶׁל הַשְּׁכִינָה מְקוֹמְךָ. מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ג) וְאֵרַד לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם? וְאֵרַד?! אֵרַד הָיָה צָרִיךְ לוֹ! וְאֵרַד – בָּראשׁוֹנָה. מָתַי? כַּאֲשֶׁר יָרַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם. וְלָמָּה? לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם. שֶׁאִם לֹא הָיָה בֵּינֵיהֶם, לֹא יְכוֹלִים לִסְבֹּל הַגָּלוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צא) עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִמְצָאִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּינֵיהֶם. וְכָל מָקוֹם שֶׁזָּכְמֵי הַדּוֹר הוֹלְכִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ עִמָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ וְגוֹ׳. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וְגוֹ׳, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר רָאָם מַחֲנֵה אֱלֹהִים זֶה. עַתָּה נִשְׁתַּתֵּף כְּאָזְדּ וְנֵלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁלְּמָקוֹם אָזְדּ אָנוּ הוֹלְכִים, לְקַבֵּל פָּנֵי שְׁכִינָה. אָמַר לוֹ, בְּוַדַּאי. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, לָמַדְנוּ, שְׁלוּחֵי מִצְוָה אֵינָן נִזּוֹקִין, לֹא

בַּהֲלִיכָתָן וְלֹא בַּזְּרָתָן. וַאֲנַזְנוּ לְהֵרָאוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָנוּ הוֹלְכִים, וְלֹא יֵרְאִים.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי זְיָיא, כְּתוּב (שם ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. הַשָּׁמַיִם – לִכְלֹל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהָאָרֶץ – לִכְלֹל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל מַה שֶּׁלְּמַטָּה, אֵלּוּ נִקְרָאִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם, מֵהֶם.

אָמַר לוֹ, אִם כֵּן, מַהוּ בְּהִבָּרְאָם, וְנֶאֱמַר בְּהֹ' בְּרָאָם? אָמַר לוֹ, הַכֹּל דָּבָר אֶחָד. כַּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הִתְזַבְּרוּ, ה' הַזּוּ הוֹצִיאָה תוֹלְדוֹת, וְהֵם נִקְרְאוּ תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. אָמַר לוֹ, אִם כֵּן, בַּמֶּה בֵּאַרְנוּ בְּהֹ' בְּרָאָם – בְּאַבְרָהָם? אָמַר לוֹ, הַכֹּל דָּבָר אֶחָד הוּא. בְּאַבְרָהָם – אֵלּוּ הַשָּׁמַיִם, שֶׁמּוּשָׁם מִתְזַוְּגִים לְהִתְפַּשֵּׁט. בְּהֹ' בְּרָאָם, וֶזֶהוּ וְהָאָרֶץ, וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא, וַהֲרֵי לָמַדְנוּ, שֶׁכָּתוּב אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. וְלָמַדְנוּ, הָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּהֹ', שֶׁכָּתוּב בְּהִבָּרְאָם. וְהָעוֹלָם הַבָּא נִבְרָא בִּי', שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן – לִכְלֹל הַשָּׁמַיִם. אֶת הַגָּן – לִכְלֹל אֶת הָאָרֶץ.

וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ד) מַעְיַן גַּנִּים, זֶהוּ הַשָּׁמַיִם, בְּאֵר מַיִם זַיִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית כו) וַיִּכְרוּ שָׁם עַבְדֵי יִצְחָק בְּאֵר, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֶרֶת וְגוֹ'. וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן, שֶׁאֵלּוּ מִתְקַשְּׁטִים לְמַעְלָה וְעוֹלִים בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלג) כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם זַסְדֶּךָ.

מִן לְבָנוֹן – מִשָּׁם יוֹצְאִים לְבִינָה. וְנִמְשָׁךְ וּמִתְפַּשֵּׁט לְכָל הַקְּצָווֹת, עַד שֶׁנִּמְשָׁכִים אֵלּוּ הַמִּקְוֹרוֹת וְיוֹרְדִים לְהִתְכַּנֵּס לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא הַיָּם הַגָּדוֹל, שֶׁכָּתוּב (קהלת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹ'. וְכָתוּב (ישעיה נא) הַבִּיטוּ אֶל צוּר זֻצַבְתֶּם וְגוֹ'. וְאַזַר כָּךְ כָּתוּב, (שיר השירים ד) גַּן נָעוּל אֲזוּתִי כַּלָּה וְגוֹ'. וּמִכָּאן יָצְאוּ תוֹלְדוֹת לְכֻלָּם, שֶׁכָּתוּב בְּהִבָּרְאָם, בְּהֹ' בְּרָאָם מַמָּשׁ, בְּאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וַאֲפִלּוּ בְּיַעֲקֹב מַמָּשׁ. וְהַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כַּאֲשֶׁר אָנוּ יוֹשְׁבִים לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַכֹּל נֶאֱמַר לְפָנָיו בְּגָלוּי וְלֹא הִצְטָרְכְנוּ לְכָל זֶה. אָמַר לוֹ, אֵין רַבִּי שִׁמְעוֹן כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם, שֶׁכֻּלָּם לְפָנָיו כְּמוֹ שְׁאָר הַנְּבִיאִים כִּכְלַפֵּי מֹשֶׁה. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, כָּתוּב (ישעיה מט) הַתְּשַׂכֵּזוּ אִשָּׁה עוֹלָהּ מֵרַחֵם בֶּן בִּטְנָהּ וְגוֹ'. פָּסוּק זֶה בֵּאֲרוּהוּ, וְכָאן מַה הוּא עוֹסֵק? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם בַּקָּשָׁר שֶׁל הַזַּבְּרִים, סְמִיכָה לֹא נִסְמַכְתִּי, אָנוּ מַה נֹּאמַר?

אָמַר לוֹ, שֶׁהֲרֵי קוֹל שֶׁל רֶמֶז אָזַד שָׁמַעְתִּי יוֹם אֶחָד כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְלֹא יָדַעְתִּי מִי אָמַר, וְלֹא יָדַעְתִּי דָּבָר.

וּבֹא רְאֵה, שִׁבְעָה יָמִים הָיוּ שֶׁנִּזְדַּמַּנְתִּי עַל זֶה וְלֹא טָעַמְתִּי דָּבָר, וְעַתָּה הוֹלֵךְ אֲנִי אֵצֶל הַמְּעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיֹּאמַר לִי, שָׁמָּא אֶזְכֹּר. אָמַר לוֹ, שָׁמָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ רַבִּי אֶלְעָזָר אֵצֶל זְמִיו, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָלַכְתִּי עִמּוֹ, וְהִנֵּה נִזְכַּרְתִּי בַּדָּבָר.

בֹּא רְאֵה, כָּךְ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מִשְּׁמוֹ שֶׁל אָבִיו, אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִיּוֹם שֶׁגָּלִינוּ בַּגָּלוּת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָזַב אוֹתָנוּ בַּגָּלוּת וְשָׁכַזוּ אוֹתָנוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מט) וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזָבַנִי ה' וַה' שְׁכֵחָנִי. אָמְרָה הַשְּׁכִינָה: הַתְּשַׂכֵּזוּ אִשָּׁה עוֹלָהּ?! וְכִי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאִים בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם, מֵרַחֵם בֶּן בִּטְנָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת, גַּם אֵלֶּה תִּשְׁכַּחְנָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ?! וְאָנֹכִי לֹא אֶשְׁכָּחֵךְ. מִכָּאן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָזַב אוֹתָם אֶת יִשְׂרָאֵל לָעוֹלָמִים.

עוֹד אָמַר, הַתְּשַׂכֵּזוּ אִשָּׁה עוֹלָהּ מֵרַחֵם בֶּן בִּטְנָהּ. זֶהוּ סוֹד עֶלְיוֹן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הִנֵּה דְּבָרִים אֵלּוּ בִּשְׁמוֹ אֲזוּזִים. כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שָׁכַזוּ שְׁמוֹ שֶׁהֲרֵי הוּא הַכֹּל – כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שָׁכַזוּ אוֹתָם אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם אֲזוּזִים בִּשְׁמוֹ מַמָּשׁ. הִתְרַגֵּשׁ רַבִּי זְעֵירָא, אָמַר, וַדַּאי זֶהוּ דְּבַר זְדוּשׁ. בָּרוּךְ יִהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּפְגַּשְׁתִּי בְךָ וְיָדַעְתִּי דָּבָר, וְיָדַעְתִּי מִי

אוֹתוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיהוּ.

וּבֹא רְאֵה, שֶׁאוֹתוֹ יוֹם שֶׁרָצִיתִי אַרְבָּעָה מִילִין, וְלֹא מָצָאתִי מִי הָיָה. אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנִּכְנַסְתִּי בְּמִעָרָה אַוזַת שֶׁרַבִּי אֶלְעָזָר נָוזוּ שָׁעָה אַוזַת. קָרָא עָלָיו רַבִּי זְזֵיָיא אֵלּוּ הַפָּסוּקִים, (ישעיה נזז) אָז יִבָּקַע כַּשַּׁזַר אוֹרֶךְ וְגוֹ'. אָז תִּקְרָא וַה' יַעֲנֶה וְגוֹ', אָז תִּתְעַנַּג עַל ה' וְגוֹ'.

(דברים לג) זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דֹּר וָדוֹר וְגוֹ'. זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם. רַבִּי אַבָּא אָמַר, מִי אֵלּוּ יְמוֹת עוֹלָם? אֵלּוּ שִׁשָּׁה יָמִים שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם בָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' וְגוֹ'. שֵׁשֶׁת יָמִים, וְלֹא בְּשִׁשָּׁת יָמִים, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. בִּינוּ שְׁנוֹת דֹּר וָדֹר. כְּלוֹמַר, אֵלּוּ יְמוֹת עוֹלָם, יֵדְעוּ וְיִתְוַדְּעוּ כָּל אֵלּוּ הַשָּׁנִים וְהַיָּמִים וְכָל דּוֹר וָדוֹר, עַד דּוֹר וָדוֹר זֶה שֶׁאַתֶּם עוֹמְדִים בּוֹ.

שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֲלֹא הוּא אָבִיךָ קָנֶךָ. וְיַגֶּדְךָ, וְהוּא יְגַלֶּה עֹמֶק הַזְּכָמָה. וּמַה הִיא? אֶלָּא כַּאֲשֶׁר שִׁשָּׁה יָמִים אֵלּוּ בָּנוּ אֶת הָעוֹלָם, לֹא בָּנוּ אוֹתוֹ אֶלָּא בִּגְלָלְךָ, שֶׁתָּבֹא אַתָּה וּתְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה. שֶׁלְּמַדְנוּ, כָּל מַה שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – עַל תְּנַאי עָשָׂה, שֶׁכַּאֲשֶׁר יָבֹאוּ יִשְׂרָאֵל, אִם יְקַבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה – מוּטָב, וְאִם לֹא – שֶׁיַּזְזִירֵהוּ לִתֹהוּ וָבֹהוּ. וּמִשּׁוּם זֶה, אֵלּוּ יְמוֹת עוֹלָם יוֹדְעִים וּמְבִינִים הַכֹּל.

וַהֲרֵי לָמַדְנוּ, אֵלּוּ עַנְפֵי הָאִילָן אֵיךְ נֶאֱזָזִים בְּתוֹךְ הָאִילָן? וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַר לָהֶם לְמַמְּנֵי הַמָּגִנִּים עַל שְׁאָר הָאֻמּוֹת, וְאַתֶּם מַה כָּתוּב? כִּי זֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב וְזֶבֶל נַזֲלָתוֹ. שֶׁלֹּא נָתַן אוֹתָם לְשֵׂר, וְלֹא לְמַלְאָךְ, וְלֹא לִמְמֻנֶּה אַוזֵר, וְזֶה הָעָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַל לְזֶלְקוֹ.

בְּאֵיזֶה מָקוֹם מְצָאוּהוּ? יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן וְגוֹ'. שֶׁכָּתוּב (יהושע כד) תֶּרַזז אֲבִי אַבְרָהָם וְגוֹ', וָאֶקַזז אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם וְגוֹ'. וּמִכָּאן מַנְהִיג אוֹתָם אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וְלֹא נִפְרָד מֵהֶם וּמַנְהִיג אוֹתָם בְּרַזַמִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ וְגוֹ'.

כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא מָצָאנוּ מִי שֶׁמְּרַחֵם עַל בָּנָיו כַּנֶּשֶׁר הַזֶּה. וְעַל זֶה לָמַדְנוּ, כְּתוּב (יחזקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל. הַנֶּשֶׁר, הֵיכָן מְקוֹמוֹ? בְּמָקוֹם שֶׁיַּעֲקֹב עוֹמֵד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ל) דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמָיִם. בְּאוֹתוֹ מָקוֹם מַמָּשׁ. מַה טַּעֲמוֹ? מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְרַחֵם עַל בָּנָיו, וּבְרִין עִם אֲוִזָּרִים. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַנְהִיג אֶת בָּנָיו כְּנֶשֶׁר זֶה.

מַה כָּתוּב? ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר. הוּא בִּלְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וגו'. וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר, שֶׁלֹּא הִנְהִיג לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל לֹא מַלְאָךְ, וְלֹא מְמֻנֶּה אַחֵר, שֶׁהֵם נִקְרָאִים אֵל נֵכָר. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר מֹשֶׁה, (שמות לג) אִם אֵין פָּנֶיךָ הֹלְכִים אַל תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ה' בָּדָד יַנְחֶנּוּ. הוּא בִּלְבַדּוֹ, וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר.

אַשְׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְנַהֵג אִתָּם (בְּיִשְׂרָאֵל) כָּךְ, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ, וְכָתוּב (שמואל–א יב) כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה' עַמּוֹ וגו'. מָה הַטַּעַם לֹא יִטֹּשׁ ה' אֶת עַמּוֹ? בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה בָּזֶה נִדְבָּק. וְעַל זֶה לֹא יַעֲזֹב אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם נִמְצָאִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

לוּ זָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת (דברים לב). אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל אֵלּוּ הַפְּסוּקִים שֶׁכָּאן תּוֹכָחוֹת הֵם שֶׁהוֹכִיחַ אוֹתָם מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל, זוּטָן מֵאוֹתוֹ שֵׁם קָדוֹשׁ שְׁגִלָּה בִּתְוֹכַחַת דְּבָרָיו. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁהוֹכִיחַ לְיִשְׂרָאֵל הוּא בִּכְלַל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאֵין דָּבָר בַּתּוֹרָה שֶׁיּוֹצֵא מִכְּלַל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵם.

וְאֵלּוּ הַפְּסוּקִים יְדוּעִים הֵם. אֲבָל מִשּׁוּם שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָשׁוּם בְּפָרָשָׁה זוֹ, הָיִיתִי צָרִיךְ עַד עַתָּה. וְכָאן הֲרֵי כָּתוּב, לוּ זָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת, זֹאת וַדַּאי. וַהֲרֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בֵּאַרְנוּ זֹאת, שֶׁאִם יִשְׂרָאֵל יֵדְעוּ אֶת זֶה

אֵיךְ זֹאת אֲזוּזָה בְּדִינֶיהָ לְהַפְרַע מִן הָרְשָׁעִים – יָבִינוּ לְאַזְהָרִיתָם, וְיִשְׁתַּמְּרוּ לִהְיוֹת בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (איוב כ) וְאֹרֵץ מִתְקוֹמֵמָה לוֹ.

דָּבָר אַזְהָרָה לוֹ זָכְמוּ יַשְׁכִּילוּ זֹאת – שֶׁהִיא קְשׁוּרָה בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל. כַּאֲשֶׁר שׁוֹמְרִים מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְיוֹשְׁבִים עִמָּהּ בְּשָׁלוֹם, יֵדְעוּ שֶׁעֲזָרָה שֶׁל זֹאת הַזּוֹ עִמָּהֶם, לְהַפְרַע מִשּׂוֹנְאֵיהֶם. וְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מְעַטִּים בֵּין הָאֻמּוֹת, יֵדְעוּ אֵיכָה יִרְדֹּף אֶזְדּ אֶלֶף וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רִבָבָה. וּמִי גָּרַם לָהֶם? הַזֹּאת הַזּוֹ שֶׁהָיְתָה בֵּינֵיהֶם בְּשָׁלוֹם כַּאֲשֶׁר עוֹשִׂים מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וּלְעוֹלָמִים לֹא זֶזָה מֵהֶם לַעֲשׂוֹת לָהֶם נְקָמוֹת.

אִם לֹא כִּי צוּרָם מְכָרָם וַה' הִסְגִּירָם (דברים לב). מָה הַטַּעַם כִּי צוּרָם מְכָרָם? מִשּׁוּם שֶׁצּוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי, שֶׁהַתְּקוּנִים לֹא נִמְצָאִים כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ בִּמְקוֹמָם. אִם לֹא כִּי צוּרָם מְכָרָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה אַבְרָהָם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, שֶׁאָמַר אַבְרָהָם, יִתְזַיְּבוּ יִשְׂרָאֵל בְּגָלוּת וְלֹא יִכָּנְסוּ בְּגֵיהִנֹּם, שֶׁשְּׁנֵי אֵלּוּ – גָּלוּת וְגֵיהִנֹּם – לֹא יִסְבְּלוּ יִשְׂרָאֵל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עַל יָדוֹ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיִּתְזַיְּבוּ יִשְׂרָאֵל, יַפְלוּ לְגָלוּת וְיִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם שׂוֹנְאֵיהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה צוּרָם מְכָרָם, וַדַּאי, וַה' הִסְגִּירָם, וְהִסְכִּים עַל יָדָיו.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה הַטַּעַם שֶׁהוֹכִיחַ לָהֶם מֹשֶׁה בַּשִּׁירָה הַזּוֹ כָּךְ? מִשּׁוּם שֶׁהֵם מְזֻמָּנִים לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ וּלְהַשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם שְׁכִינָה, וּמִשּׁוּם זֶה הוֹכִיחַ אוֹתָם עַל כָּךְ.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מְזֻמָּן לְהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְשָׁמְזוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם. אֲזָד – שֶׁכָּתוּב (הושע יב) וְרִיב לַה' עִם יְהוּדָה וְלִפְקֹד עַל יַעֲקֹב כִּדְרָכָיו וְגוֹ'. שִׁמְעוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שָׁמְזוּ. אָמְרוּ, עַתָּה יִכָּרְתוּ מֵהָעוֹלָם. כַּאֲשֶׁר רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֵם שְׁמֵזִים, מַה כָּתוּב אַזָּרְיוּ? בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָזְיוּ וְגוֹ'. כַּאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים, אוֹמְרִים, זוֹ הִיא תְּשׁוּבָה.

מָשָׁל לְאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה לָהּ קְטָטָה בְּבֵנָהּ, הָלְכָה לִתְבֹּעַ עָלָיו דִּין. רָאָתָה לַדַּיָּן שֶׁדָּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת – זֶזְלָקָם לְמַלְקוֹת, לִתְלִיָּה, לִשְׂרֵפָה. אָמְרָה: אוֹי, מָה

אֶעֱשֶׂה מִן הַבֵּן? כַּאֲשֶׁר סִיֵּם הַדִּין, אָמַר לְאוֹתָהּ אִשָּׁה: אִמָּא, מָה עָשָׂה לָךְ בְּנֵךְ? אָמְרָה, מִתְלוֹנֶנֶת, עכ"מ.

יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֹהוּ. וַדַּאי לְבַסּוֹף עָשָׂה לְכָל אוֹתָן קְלִפּוֹת שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּן מִשְׁתַּעְבְּדוֹת לוֹ. עַד כָּאן הָיָה כָּתוּב בְּאוֹתוֹ סֵפֶר שֶׁל קַרְטָנָא הָרוֹפֵא. לְבַסּוֹף הָיָה רָשׁוּם בְּזֶה הַפָּסוּק, כָּל שְׁמִירָה שֶׁנִּצְטָרֵךְ רוֹפֵא זְכֹם לַעֲשׂוֹת לְזוֹלָה שֶׁשּׁוֹכֶבֶת בְּבֵית זָלְיוֹ, בֵּית אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ – לַעֲבֹד לַאֲדוֹן הָעוֹלָם!

שֶׁכַּאֲשֶׁר הוֹלֵךְ רוֹפֵא זְכֹם אֶצְלוֹ, יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן, מַזָּלוֹת הַשּׁוֹרוֹת עָלָיו. מוֹצֵא אוֹתוֹ בְּמַאֲסַר הַמֶּלֶךְ. אִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (פּוֹקֵד) יְפָקֵד לְתַפֵּס אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּדֵּל אָדָם אַזָּרָיו – לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי אָמַר דָּוִד, (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל וְגוֹ'. דַּל הוּא אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹכֵב בְּבֵית זָלְיוֹ. וְאִם רוֹפֵא זְכֹם הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ בְּרָכוֹת לְאוֹתוֹ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בּוֹ.

וְאוֹתוֹ רוֹפֵא, יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר, בְּבֵית זָלְיוֹ שׁוֹכֵב. וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן, שֶׁאוֹתָן מַזָּלוֹת מְצֻרוֹת לוֹ. מַה צָּרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת? יְסוֹבְבֶנְהוּ – יְסוֹבֵב סְבוֹת וְיָבִיא עֲלוֹת כְּדֵי שֶׁיִּמָּנַע מִמֶּנּוּ אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁמַּזִּיקִים לוֹ. יַקִּיז לוֹ, וְיוֹצִיא מִמֶּנּוּ דָּם רַע. יְבוֹנְנֶנְהוּ – יִסְתַּכֵּל וְיָבִין אוֹתוֹ זוֹלָה מִמַּה הָיָה, וְיִסְתַּכֵּל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְבַּד עָלָיו וִימַעֵט אוֹתוֹ. לְבַסּוֹף – יִצָּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁמוּר כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ בְּאוֹתָם מַשְׁקִים, בְּאוֹתָן רְפוּאוֹת שֶׁצְּרִיכוֹת לוֹ, וְלֹא יִטְעֶה (מֵהֶם) בֵּינֵיהֶן. שֶׁאִם יִטְעֶה אֲפִלּוּ בְּדָבָר אֶחָד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹשֵׁב עַל אוֹתוֹ רוֹפֵא כְּאִלּוּ שָׁפַךְ דָּמִים וַהֲרָגוֹ.

מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ אָדָם הוּא בְּבֵית אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ וְהוּא אָסוּר בְּבֵית הָאֲסוּרִים, שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל אָדָם עָלָיו וְיַעֲזֹר לוֹ לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים. וְהָיָה אוֹמֵר כָּךְ: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן דִּינִים שֶׁל בְּנֵי הָעוֹלָם לְמַעְלָה, הֵן לְמָוֶת, הֵן לְשָׁרְשׁוֹ, הֵן לַעֲקֹר, הֵן לַעֲנֹשׁ בְּנָכְסָיו, וְלֶאֱסֹר אוֹתוֹ. מִי שֶׁנִּרְאֶה לַעֲנֹשׁ נְכָסִים, נוֹפֵל בְּבֵית זָלְיוֹ, וְלֹא יִתְרַפֵּא עַד

שֶׁיִּתֵּן כָּל מַה שֶּׁנִּגְזַר עָלָיו. כֵּיוָן שֶׁנַּעֲנָשׁ בְּמָמוֹנוֹ וְנוֹתֵן כָּל מַה שֶּׁנִּגְזַר עָלָיו, יִתְרַפֵּא, וְיוֹצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים. וְעַל זֶה צָרִיךְ לְהִתְעַסֵּק עִמּוֹ שֶׁיִּתֵּן עָנְשׁוֹ וְיֵצֵא.

מִי שֶׁרָאוּי לְשָׁרְשׁוֹ, יִתְפְּסוּ אוֹתוֹ, וְיִתְּנוּ אוֹתוֹ בְּבֵית הָאֲסוּרִים עַד שֶׁיִּשְׁתָּרֵשׁ מֵהַכֹּל. וְלִפְעָמִים מִשְׁתָּרֵשׁ בְּאֵיבָרָיו אוֹ מֵאֶזֶד מֵהֶם, וּלְבַסּוֹף יוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים. מִי שֶׁרָאוּי לְמָוֶת – כָּךְ הוּא, שֶׁאִלּוּ יִתֵּן כָּל הַכֹּפֶר וְכָל מָמוֹן שֶׁבָּעוֹלָם, לֹא יִנָּצֵל.

וְעַל זֶה צָרִיךְ לְרוֹפֵא וָזֶכֶם שֶׁיַּעֲסֹק בִּרְפוּאָתוֹ. אִם יָכוֹל לָתֵת לוֹ רְפוּאָה מִן הַגּוּף – מוּטָב, וְאִם לֹא – יִתֵּן לוֹ רְפוּאָה לְנִשְׁמָתוֹ, וְיִשְׁתַּדֵּל בִּרְפוּאַת נִשְׁמָתוֹ. וְזֶהוּ רוֹפֵא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁתַּדֵּל עָלָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עַד עַתָּה לֹא שָׁמַעְתִּי מֵרוֹפֵא זֶה וּמִסֵּפֶר זֶה, זוּז מִפַּעַם אַזַּת שֶׁאָמַר לִי סוּזֵר אָזֵד, שֶׁשָּׁמַע לְאָבִיו שֶׁרוֹפֵא אָזֵד הָיָה בְּיָמָיו, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָיָה מִסְתַּכֵּל בְּבֶן אָדָם כַּאֲשֶׁר הוּא בְּבֵית זָלְיוֹ, הָיָה אוֹמֵר, זֶה זַי וְזֶה מֵת. וְהָיוּ אוֹמְרִים עָלָיו שֶׁהוּא צַדִּיק אֲמִתִּי, יֵרָא וְזָטָא, וְכָל מַה שֶּׁלֹּא יָכֹל לְהַשִּׂיג מַה שֶּׁנִּצְרָךְ, הוּא הָיָה קוֹנֶה וְנוֹתֵן מִשֶּׁלּוֹ. וְהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁאֵין זָכֶם בָּעוֹלָם כְּמוֹהוּ, וּבִתְפִלָּתוֹ הָיָה עוֹשֶׂה יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה בְּיָדָיו. וְכִמְדַמֶּה לָנוּ, זֶה הָיָה אוֹתוֹ רוֹפֵא.

אָמַר אוֹתוֹ סוּזֵר, וַאֲנִי סִפָּרוֹ בְּיָדִי הוּא, שֶׁיָּרַשְׁתִּי אוֹתוֹ מֵאֲבִי אַבָּא, וְכָל דְּבָרָיו שֶׁל אוֹתוֹ סֵפֶר, כֻּלָּם מְיֻסָּדִים עַל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְסוֹדוֹת נֶעְלָמִים מָצָאתִי בּוֹ וּדְבָרִים שֶׁל רְפוּאָה רַבִּים, שֶׁהוּא אָמַר שֶׁלֹּא רָאוּי לַעֲשׂוֹת אוֹתָם זוּז (אִם) הוּא יֵרָא וְזָטָא.

וְהֵם מִמַּה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה בִּכְלָעֻם, שֶׁהָיָה לוֹזֵשׁ לְזָזִשִׁים עַל זוֹלָה, וְהָיָה אוֹמֵר בְּפִיו וּמִתְרַפֵּא מִיָּד. וְכֻלָּם מְבָרֵר אוֹתָם בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. וְאָמַר, זֶה אָסוּר, וְזֶה מֻתָּר לְמִי שֶׁיֵּרָא וְזָטָא. מִשּׁוּם שֶׁזָּלְאִים רַבִּים אָמַר שֶׁתִּלְוִיָּה רְפוּאָתָם בְּלִזּוּזִישַׁת הַפֶּה. וְאֵלּוּ מִצַּד הַנָּזוּשׁ, וּמֵהֶם מִצַּד שֶׁל קֶסֶם. וְכָל אוֹתָם שֶׁאָסוּר לוֹמַר בַּפֶּה וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת בְּמַעֲשֶׂה הָיָה אוֹמֵר. עַד שֶׁמָּצָאתִי עַל זָזָלְאִים

יְדוּעִים שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר כָּךְ, וּלְנַדּוֹת בְּנִדּוּי וּבְשַׁמְתָּא עַל אוֹתוֹ זוֹלִי, וְהוּא תְּמִיהָה גְּדוֹלָה אֶצְלִי.

שָׁמְזוּ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְשָׁמְזוּ הַזְּבוּבִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם אוֹתוֹ סֵפֶר הָיָה אֶצְלֵנוּ, הָיִינוּ רוֹאִים מַה הוּא אוֹמֵר. אֲנִי אֶמְסֹר בִּמְסִירָה עַל מְנָת לְהַרְאוֹת לַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אוֹתוֹ הַסֵּפֶר הָיָה בְּיָדִי שְׁנַיִם עָשָׂר זְהָדִשׁ, וּמָצָאתִי בּוֹ אוֹרוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְזִוּוּגִים. כַּאֲשֶׁר הִגַּעְתִּי לְאוֹתָם סוֹדוֹת שֶׁהָיוּ מִבִּלְעָם, תָּמַהְתִּי.

יוֹם אֶחָד לָזַשְׁתִּי בְּמָקוֹם אֶחָד, וְהָיוּ הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת. עַד שֶׁרָאִיתִי בַּזְּלוֹם וְאָמַר לִי, מַה לְּךָ לְהִכָּנֵס בִּתְזוּם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ וְשֶׁאֵינוֹ נִצְרָךְ לְךָ? הִתְעוֹרַרְתִּי. וְרַע בְּעֵינַי עַל סוֹדוֹת הַסְּתוּמִים שֶׁהָיוּ שָׁם. שָׁלַזְתִּי לְאוֹתוֹ יְהוּדִי, וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה שְׁמוֹ, וְנָתַתִּי לוֹ אֶת הַסֵּפֶר.

וּבַסּוֹדוֹת שֶׁל בִּלְעָם מָצָאתִי מֵאוֹתָם שֵׁמוֹת שֶׁל מַלְאָכִים שֶׁשָּׁלַזוּ לוֹ בָּלָק, וְלֹא הָיוּ מִסְתַּדְּרִים עַל תְּקוּנָם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. אֲבָל כַּמָּה מִינֵי רְפוּאָה מָצָאתִי בּוֹ שֶׁהֵם מִתָּקְנִים עַל תְּקוּנֵי הַתּוֹרָה וְסוֹדוֹת סְתוּמִים שָׁלָה. וְרָאִיתִי שֶׁהֵם בַּזְּסִידוּת, וּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה רְפוּאָה בְּפָסוּקֵי הַתּוֹרָה אוֹ בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה – זֹס וְשָׁלוֹם. אֶלָּא הָיָה אוֹמֵר סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל אוֹתוֹ סוֹד הוֹצִיא סוֹדוֹת שֶׁל רְפוּאָה שֶׁלֹּא רָאִיתִי בְּאֹפֶן זֶה לְעוֹלָם. אָמַרְתִּי, בָּרוּךְ הָרַזְמָן שֶׁהֵזְכִּים לִבְנֵי אָדָם מִזְּכְמָה שֶׁל מַעְלָה.

וּמֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁל בִּלְעָם לָקַזְתִּי, וְרָאִיתִי בָּהֶם שֶׁלֹּא הָיָה בָּעוֹלָם זְכָם בְּכִשּׁוּפִים כְּדֵגְמָתוֹ. אָמַרְתִּי, בָּרוּךְ הָרַזְמָן שֶׁבִּטֵּל מֵהָעוֹלָם הַכִּשּׁוּפִים, שֶׁלֹּא יִטְעוּ בְּנֵי אָדָם מֵאַזַּר יִרְאָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה שְׁמוֹ אָמֵן.

בָּרוּךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

יִמְלוֹךְ ה׳ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

זוהר חדש 1

פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר (בראשית א ג), אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִכָּאן מַשְׁמָע שֶׁעָמַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּטִיעוֹת הַלָּלוּ וְשָׁתַל אוֹתָן, שֶׁכָּתוּב יְהִי.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הָאוֹר שֶׁכְּבָר הָיָה שָׁנִינוּ. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וַיְהִי אוֹר. וְהָיָה לֹא כָתוּב, אֶלָּא וַיְהִי.

וּכְשֶׁהִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם הַדּוֹרוֹת שֶׁל הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא רְאוּיִים לְאוֹתוֹ הָאוֹר, גָּנַז אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח טו) וְיִמָּנַע מֵרְשָׁעִים אוֹרָם, וּלְמִי גָּנַז אוֹתוֹ? דַּיְקָא לַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים צז יא) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא ב) מִי הֵעִיר מִמִּזְרָח.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב (בראשית א ד), מָה רָאָה? אָמַר רַבִּי זֵיְרָא, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, רָאָה אֶת מַעֲשֵׂי הָרְשָׁעִים וְגָנַז אוֹתוֹ. רַבִּי אַבָּא אָמַר, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, לִגְנֹז אוֹתוֹ. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ רָגָז. כָּתוּב כָּאן כִּי טוֹב, וְכָתוּב שָׁם (במדבר כד א) כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְסוֹף הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב (בראשית א ד) וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִמְצָא בּוֹ רָגָז, וְאַף עַל גַּב שֶׁשִּׁתֵּף אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַחַד.

בֹּא וּרְאֵה, הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁיִּהְיֶה הָאוֹר הַזֶּה מֵאִיר, וּמֵאוֹתוֹ הָאוֹר שְׁמוּרַת הַכֹּל בּוֹ, וְהוּא הַיָּמִין לְהִתְעַטֵּר זַכָּאֵי הַחַכְמָה עִמּוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, שֶׁכָּתוּב (תהלים ל, כ) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, זֶה הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁגָּנַז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיקִים לְאוֹתָם יְרֵאֵי הַחָטְא, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וַיְהִי עֶרֶב, מִצַּד הַחֹשֶׁךְ. וַיְהִי בֹקֶר, מִצַּד הָאוֹר. וּמִתּוֹךְ שֶׁהֵם מִשְׁתַּתְּפִים יַחַד, כָּתוּב יוֹם אֶחָד.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מָה הַטַּעַם שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם כָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר?

לְהוֹדִיעַ שֶׁאֵין יוֹם בְּלִי לַיְלָה וְאֵין לַיְלָה בְּלִי יוֹם, וְלֹא נִתָּן לְהַפְרִידָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַיּוֹם הַהוּא שֶׁיָּצָא הָאוֹר הָרִאשׁוֹן הִתְפַּשֵּׁט בְּכָל הַיָּמִים, שֶׁכָּתוּב בְּכֻלָּם יוֹם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בְּכֻלָּם בֹּקֶר, וְאֵין הַבֹּקֶר אֶלָּא מִצַּד הָאוֹר הָרִאשׁוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָלַךְ עִם כֻּלָּם, וְכֻלָּם בּוֹ, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם פָּרוּד וְהַכֹּל אֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר (בראשית א ג), הִתְפַּשְּׁטוּת הָאוֹר הַזֶּה לְמַטָּה, וְאֵלּוּ הֵם הַמַּלְאָכִים שֶׁנִּבְרְאוּ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קִיּוּם לְהִתְנַקֵּים בְּצַד הַיָּמִין.

וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר (שם א ד), אֶת – לְהַכְלִיל אֶת הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה עִם הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי טוֹב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֶת – לְהַכְלִיל וּלְרַבּוֹת אֶת אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁבָּאִים מִצַּד הָאוֹר הַזֶּה, וְכֻלָּם מְאִירִים בָּרִאשׁוֹנָה בְּקִיּוּם שָׁלֵם.

יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם (שם א ו), אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּזֶה נִפְרְדוּ הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים מִן הַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים. הָרָקִיעַ – הִתְפַּשְּׁטוּת הַמַּיִם. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר (שם) וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם, בֵּין מַיִם הָעֶלְיוֹנִים לְבֵין הַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ (שם א ז), שֶׁעָשָׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה בְּגַדֶּל עֶלְיוֹן. לֹא כָתוּב יְהִי רָקִיעַ, אֶלָּא וַיַּעַשׂ, שֶׁהִגְדִּילוֹ בְּגַדֶּל רַב.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בַּשֵּׁנִי נִבְרָא בּוֹ גֵּיהִנֹּם לִרְשָׁעֵי הָעוֹלָם, בַּשֵּׁנִי נִבְרְאָה בּוֹ הַמַּזְלֶכֶת, בַּשֵּׁנִי לֹא נִשְׁלַם בּוֹ הַמַּעֲשֶׂה, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא כָתוּב בּוֹ כִּי טוֹב, עַד שֶׁבָּא הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁנִּשְׁתַּלֵּם בּוֹ הַמַּעֲשֶׂה. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בּוֹ כִּי טוֹב פַּעֲמַיִם, אֶחָד עַל הַשְּׁלֵמוּת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם שֵׁנִי, וְאֶחָד לְעַצְמוֹ שֶׁל הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְנִתְתַּקֵּן הַיּוֹם הַשֵּׁנִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְנִבְדְּלָה בּוֹ הַמַּזְלֶכֶת, וּבוֹ הִשְׁתַּלְּמוּ הָרוֹזְמִים עַל רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם. בְּיוֹם שְׁלִישִׁי מִשְׁתַּכְּכִים נִיצוֹצֵי אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם, מִשּׁוּם כָּךְ נִכְלָל הַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְנִשְׁלַם בּוֹ.

רַבִּי זְוִיָּא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לוֹ: הָאוֹר הַזֶּה בְּיוֹם רִאשׁוֹן,

וְהַזּוֹשֵׁךְ בְּיוֹם שֵׁנִי, וְנִפְרְדוּ הַמַּיִם, וּמַזַּלְקֶת הָיְתָה בּוֹ, לָמָּה לֹא נִשְׁלַם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין כּוֹלֵל אֶת הַשְּׂמֹאל? אָמַר לוֹ: עַל זֶה הָיְתָה מַזַּלְקֶת, וְהַשְּׁלִישִׁי הִצְטָרֵךְ לְהַכְנֵס בֵּינֵיהֶם, לְהַכְרִיעַ וּלְהַרְבּוֹת בָּהֶם שָׁלוֹם.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא (שם א יא), הִתְזַבְּרוּת שֶׁל מַיִם עֶלְיוֹנִים עִם תַּזְחוֹתוֹנִים לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת. הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים פָּרִים וְרָבִים וְעוֹשִׂים פֵּרוֹת, וְהַתַּזְחוֹתוֹנִים קוֹרְאִים לָעֶלְיוֹנִים כִּנְקֵבָה לְזָכָר, מִשּׁוּם שֶׁמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים זְכָרִיִּם – וְהַתַּזְחוֹתוֹנִים נְקֵבִיִּם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: כָּל זֶה הוּא לְמַעְלָה, וְהוּא לְמַטָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אִם כָּךְ אֱלֹהִים שֶׁאָמַר, מִי הָאֱלֹהִים? אָמַר לוֹ: אֱלֹהִים סְתָם, אֱלֹהִים זַיִּים לְמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר לְמַטָּה, אֶלָּא מַטָּה הִיא תּוֹלְדוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב ד) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, וְאָמְרוּ בְּה"א בְּרָאָם. וְהַהוּא שֶׁלְּמַעְלָה, הָאָבוֹת שֶׁל הַכֹּל הוּא. הִיא עָשְׂתָה מַעֲשֶׂה. וְעַל כָּךְ הָאָרֶץ עוֹשָׂה תּוֹלְדוֹת, שֶׁהֲרֵי הִיא מִתְעַבֶּרֶת כִּנְקֵבָה מִן הַזָּכָר.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: כָּל הַכּוֹזוֹת הָיוּ בָּאָרֶץ, וְלֹא הוֹצִיאָה אֶת כּוֹזָה וְאֶת אוֹתָם תּוֹלְדוֹת עַד יוֹם הַשִּׁשִּׁי, שֶׁכָּתוּב (שם א כד) תּוֹצֵא הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (שם יא) וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא? אֶלָּא הוֹצִיאָה תִּקּוּן כּוֹזָה לְהִתְיַשֵּׁב כָּרָאוּי, וְהַכֹּל הָיָה גָּנוּז בָּהּ עַד שֶׁהִצְטָרֵךְ, שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב תֹּהוּ וָבֹהוּ, צַדְיָא וְרֵיקַנְיָא כִּתַרְגּוּמוֹ, וְאַזַּר כָּךְ הִתְתַּקְּנָה וְהִתְיַשְּׁבָה, וְקִבְּלָה זֶרַע וּדְשָׁאִים וַעֲשָׂבִים וְאִילָנוֹת כָּרָאוּי, וְהוֹצִיאָה אוֹתָם אַזַּר כָּךְ, וְגַם הַמְּאוֹרוֹת לֹא שִׁמְּשׁוּ בְּאוֹרָם עַד שֶׁהִצְטָרֵךְ.

יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם (שם יד), כָּתוּב מְאֹרֹת וְזֶסֶר, לְהַכְלִיל אֶת הַנָּזוּשׁ הָרָע שֶׁהִטִּיל זֶהֳמָה וְעָשָׂה פֶּרוּד, שֶׁלֹּא מִשַּׁמֵּשׁ הַשֶּׁמֶשׁ עִם הַלְּבָנָה. מְאֹרֹת – קְלָלוֹת, וְעַל כֵּן גָּרַם שֶׁנִּתְקַלְּלָה הָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב מְאֹרֹת.

יְהִי מְאֹרֹת – זוֹ הַלְּבָנָה, בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם – זוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, וּשְׁנֵיהֶם בְּכְלָל אֶזֶד

לְהִזָּהֵר לְהָאִיר עוֹלָמוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, מִמַּשְׁמַע שֶׁכָּתוּב עַל הָאָרֶץ, וְלֹא כָּתוּב בָּאָרֶץ, שֶׁמַּשְׁמַע לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, הַזֶּזְשְׁבּוֹן שֶׁל הַכֹּל הָיָה בַּלְבָנָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: גֶּימַטְרִיָּאוֹת וְזֶזְשְׁבּוֹן תְּקוּפוֹת וְעִבּוּרִים, הַכֹּל הוּא בְּסוֹד הַלְבָנָה, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ לְמַעְלָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וְלֹא? וַהֲרֵי כַּמָּה וֶזְשְׁבּוֹנוֹת וְעִבּוּרִים שֶׁעוֹשִׂים הַזַּבְּרִים! אָמַר לוֹ: לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַזֶּזְשְׁבּוֹן עוֹמֵד בַּלְבָנָה, וּמִשָּׁם יִכָּנֵס הָאָדָם לָדַעַת לְמַעְלָה. אָמַר לוֹ: וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית א יד) וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים? אָמַר לוֹ: כָּתוּב זָסֵר לְאֹתֹת. אָמַר לוֹ: וַהֲרֵי כָּתוּב וְהָיוּ? אָמַר לוֹ: וְהָיוּ, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ בָּהּ כְּאַסְקָפָה הַזּוֹ שֶׁמִּתְמַלֵּאת מִן הַכֹּל, אֲבָל הַזֶּזְשְׁבּוֹן שֶׁל הַכֹּל הוּא בַּלְבָנָה.

בֹּא וּרְאֵה, נְקֻדָּה אַחַת הָרִאשִׁית לִמְנוֹת מִשָּׁם, שֶׁהֲרֵי מַה שֶּׁלְּפָנִים מֵאוֹתָהּ נְקֻדָּה, לֹא נוֹדָע וְלֹא נִתָּן לִמְנוֹת, וְיֵשׁ נְקֻדָּה לְמַעְלָה נִסְתֶּרֶת, וְלֹא הִתְגַּלְתָה כְּלָל וְלֹא נוֹדְעָה, וּמִשָּׁם הָרִאשִׁית לִמְנוֹת כָּל נִסְתָּר וְעָמוֹק, כָּךְ גַּם יֵשׁ נְקֻדָּה לְמַטָּה שֶׁהִתְגַּלְתָה, וּמִשָּׁם הוּא הָרִאשִׁית לְכָל זֶזְשְׁבּוֹן וּלְכָל מִנְיָן.

וְעַל כֵּן כָּאן הוּא מָקוֹם לְכָל הַתְּקוּפוֹת וְגֶימַטְרִיָּאוֹת וְעִבּוּרִים וּזְמַנִּים וְזַגִּים וְשַׁבָּתוֹת, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁדְּבְקוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עוֹשִׂים זֶזְשְׁבּוֹן לַלְבָנָה, וְהֵם דְּבֵקִים בָּהּ וּמַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (דברים ד ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'.

מִשְׁנָה. עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָה: א. שְׁנֵינוּ אַרְבַּע תְּקוּפוֹת רוּזוֹת הָעוֹלָם, שְׁנֵי צְדָדִים מַמָּשִׁיִּים, מַסְעוֹתָיו עוֹשֶׂה בְּתוֹכָם, הִתְקִין אֶזֶד בִּכְלִי כְלוּם, וְהוֹצִיא מִצַּפּוֹן סֶפֶר אֶזֶד, וְשָׂם עָלָיו שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת. הִתְקִין תַּזּוֹתָיו שָׁלֹשׁ אֲזֵרוֹת, רָשַׂם אֶזֶד עַל שְׁנַיִם וְשָׂם עָלָיו הָאוֹת ת'.

ב. הוֹצִיא (יָצָא) מִצַּפּוֹן סֵפֶר שֵׁנִי, בְּאוֹתִיּוֹת אַרְבַּע, רְשׁוּמִים שְׁנַיִם עַל אֶזֶד, וְשָׂם עָלָיו אֶת הָאוֹת ה'.

ג. שָׁטַח עַל פָּרֶכֶת (זֶזְשְׁבּוֹן) שֶׁל סֵפֶר שְׁלִישִׁי, צַד אֶזֶד בְּאוֹתִיּוֹת, רוֹשֶׂם אֶזֶד בְּכֶתֶר מַלְכוּת, תָּלָה עָלֶיהָ מִמַּעְלָה לְמַעְלָה, וּמִמֶּנָּה צַד אֶזֶד רֹשֶׂם שֶׁל

אָמֵן, וְשָׁם בָּהּ אוֹתָהּ הָאוֹת. בָּאוֹת הַהִיא נִתְקְנָה הָאֲמָנוּת, וְנִתְקַן צַד הַצָּפוֹן וְנִבְרָא מִמֶּנָּה, תַּוְזֶתֶיהָ נִתְקְנוּ שִׁלְשֶׁת צְדָדָיו, מִשְׁלֹשׁ זָוִיּוֹתָיו, וְשָׁם עָלָיו הָאוֹת וָא״ו.

ד. הוֹצִיא לְמַעְלָה הַזּוֹקֵק שֶׁל הַלְּבָנָה, לָהּ אַרְבָּעָה רָאשִׁים, בְּסֵפֶר רְבִיעִי הִטְבִּיעַ אוֹתָהּ בַּוָּמְדָּה שֶׁל הַתְּהוֹם הַגְּדוֹלָה, הִיא הַתְּהוֹם רַבָּה שֶׁנִּתַּן בָּהּ הַדִּין, הַמָּקוֹם וּמוֹשַׁב בֵּית הַדִּין, הַהוּא שֶׁכָּתוּב (תהלים לו ז) מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה. הִשְׁרָה עָלָיו שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ, הִיא הַטַּבַּעַת בָּהּ נוֹסְעִים וּבָהּ זוֹנִים, שָׁם אֶזֵּד עַל ד׳ וְהוֹשִׁיב עָלָיו הָאוֹת אָלֶף.

ה. שָׁטַח עַל עֲלִיוֹנָה (הַזָּיו) שֶׁל סֵפֶר וְזַמִּישִׁי פָּרֹכֶת מָסָךְ, לְהַפְרִיד מִתַּזְוֵתוֹנִים לְעֶלְיוֹנִים, בָּהּ נָתַן רְשׁוּת אֶל מִי שֶׁרוֹשֵׁם, מִמַּעְלָה מִמֶּנָּה נוֹסְעִים בָּהּ שְׁנֵי זְוָגִים, אֶלֶף עוֹלָמוֹת בּוֹ, יֵרֵשַׁת הַנַּזָלָה נִסְמֶכֶת עָלָיו, בּוֹ זָמַשׁ אוֹתִיּוֹת, רְשׁוּמוֹת עִם שְׁנַיִם, שָׁלֹשׁ עַל שְׁנַיִם, הִתְקִין אֶצְלָן שְׁתַּיִם אֲזֵרוֹת, רְשׁוּמוֹת בְּסוֹד שֶׁל זָמַשׁ, זָמַשׁ בְּתוֹךְ זָמַשׁ, וְשָׁם עָלָיו הָאוֹת יו״ד.

ו. הוֹצִיא בְּזִיקִים שֶׁל אֵשׁ עַל הַסֵּפֶר הַשִּׁשִּׁי שְׁנֵי צְדָדִים, צַד אֶזֵּד מַרְזִישׁ גְּבוּרוֹת, וְצַד אֶזֵּד רוּזַז זָכְמָה שֶׁבּוֹהֶקֶת, וְהַזָּיו הַהוּא הִשְׁתַּטַּח לִשְׁלֹשׁ פָּנָיו. וְהַזָּיו שֶׁבְּצַדּוֹ קָיָם (עוֹמֵד) לִשְׁלֹשׁ (לְמַטָּה). אַרְבַּע בְּאַרְבַּע רְשׁוּמוֹת, אֶזֵּד כְּנֶגֶד אֶזֵּד שׁוֹלֵט, אֶזֵּד רוֹכֵב, שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת בְּאֶזֵּד, וְשָׁם עָלָיו הָאוֹת ו׳.

ז. שָׁטַח עַל הַזָּיו שֶׁל הַסֵּפֶר הַשְּׁבִיעִי תַּקָּף שֶׁל בְּלִי כְלוּם, מוֹשְׁלִים שֶׁנִּבְרְרוּ, וְרוּזַז סְעָרָה זְוָעָה בַּשְּׁבִיעִי, בְּלוּמִים עַל הַשְּׁבִיעִית, מִתְנַהֲגִים וְלֹא נוֹסְעִים, נוֹסְעִים וְלֹא הוֹלְכִים, הוֹלְכִים וְאֵינָם נִמְצָאִים, נִמְצָאִים וְאֵינָם נִבְרָאִים, נִבְרָאִים וְאֵינָם מִתְמַמְּשִׁים, עֶלְיוֹנִים וְתַזְוֵתוֹנִים, יוֹרְדִים וְעוֹלִים, שָׁלֹשׁ רוֹכְבִים, אַרְבַּע רְשׁוּמִים, וּלְאֶזֵּד זָוְרוּ, אֶזֵּד הוּא, מֵהַכּוֹזַז שֶׁל שְׁבִיל אֶזֵּד שֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו, שָׁם עָלָיו הָאוֹת ד׳.

ז. סְפִירָה שְׁמִינִית – הוֹצִיא עַל יְדֵי הָעֶלָּה שֶׁל סְפִירָה הַשְּׁמִינִית, רָשׁוּם

בְּכוֹכָב אֶזֶד, כְּלוֹמַר בְּרִשָּׁם אֶזֶד. הוּא עַל אַרְבַּע, וְאַרְבַּע עָלָיו. שׁוֹלֵט אֶזֶד בְּאֶזֶד. זֶה עוֹמֵד וְזֶה יוֹשֵׁב. זֶה מְקַבֵּל וְזֶה עוֹזֵב. זֶה עוֹלֶה וְזֶה יוֹרֵד. מֵאֶזֶד תְּלוּיִים וּמֵאֶזֶד נִבְרָאִים. קָדוֹשׁ הוּא. עֶלְיוֹן הוּא. הוּא הַוֶּה, הוּא אֶזֶד. רָשׁוּם בְּתוֹכוֹ אוֹת ה׳.

ט. שָׁטַזז עַל הַזִּיו הָעֶלְיוֹן הַסָּפָר הַתְּשִׁיעִי הַוֶּה, וְלֹא נִרְאֶה, טָמוּן בְּמֵאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עוֹלָמוֹת שֶׁהוֹלְכִים בְּתוֹכוֹ, שָׁקוּל בְּצַלְמוֹ שֶׁל בַּעַל הָרִשָּׁם, בְּזָמֵשׁ רוֹכֵב עַל זָמֵשׁ, הַמֶּלֶךְ שֶׁאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת עוֹבְדִים אוֹתוֹ יוֹרֵד בַּיּוֹם שֶׁמֵּאִיר, וְעוֹלֶה בַּלַּיְלָה שֶׁנָּזוּשָׁךְ. רָשָׁם עָלֶיהָ שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת וְשָׁם עָלֶיהָ הָאוֹת י׳.

י. הוֹצִיא מֵהַסּוֹדוֹת שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֲלָפִים, סֵפֶר עֲשָׂרָה, בְּאוֹתוֹ עֲשָׂרָה, בַּשֵּׁם שֶׁנָּזוּקָק (שֶׁנָּזוּלָק בְּעֶשֶׂר בְּלִימָה) בִּי׳ שׁוֹלֵט בַּעֲשָׂרָה, כְּשֶׁהִגִּיעַ לְהוֹדִיעֲךָ בִּשְׁמוֹנָה עָשְׂרֵה עוֹלָמוֹת, אַרְבָּעָה אוֹתִיּוֹת הוֹלְכִים עָלֶיהָ, עֲשָׂרָה עִם עֲשָׂרָה רוֹכֵב עָלֶיהָ, טַבָּעוֹת שֶׁל טַבָּעוֹת נֶאֱזָזִים מִמֶּנּוּ, הוּא וְאִשְׁתּוֹ (וְאוֹתִיּוֹתָיו) אֶזֶד הוּא.

נָזוּלְקוּ עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הַלָּלוּ מֵעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, וּכְנֶגֶד זֶה בַּעֲשָׂרָה נִבְרָא הָעוֹלָם, וְהוֹצִיא כּוֹזָם בְּעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, שְׁמוֹ נִסְתָּר, לֹא הָיָה מְפֹרָשׁ. עֶשֶׂר עַל זָמֵשׁ, זָמֵשׁ עַל עֶשֶׂר, שֵׁשׁ עַל זָמֵשׁ, זָמֵשׁ עַל שֵׁשׁ. בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן וְאָמֵן.

סִתְרֵי אוֹתִיּוֹת

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַזז, (תהלים קו ב) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה׳ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ וְגוֹ׳, (ירמיה ז ז) מִי לֹא יְרָאֲךָ מֶלֶךְ הַגּוֹיִם כִּי לְךָ יָאָתָה וְגוֹ׳. בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, שֶׁזָּזַקּוּקוֹת עַל גַּבֵּי הַנִּסְתָּר שֶׁל צַד (סְרִיטַת) הַקְּיוּם, עוֹלוֹת מֶרְכָּבוֹת עִם מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת, כָּל מֶרְכָּבָה וּמֶרְכָּבָה עוֹלָה עִם אוֹת רְשׁוּמָה. כְּשֶׁנִּרְשָׁמֶת הָאוֹת בְּקִיּוּמָהּ, עוֹלָה בְּתוֹכָהּ אוֹתָהּ הַמֶּרְכָּבָה. כָּל אוֹת וְאוֹת עוֹמֶדֶת עַל קִיּוּמָהּ שֶׁל אוֹתָהּ הַמֶּרְכָּבָה שֶׁרָאוּיָה לָהּ. מִכָּאן עוֹלָה הַדָּבָר שֶׁתִּתְפָּרֵשׁ כָּל

אוֹת וְאוֹת בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם.

סוֹד הָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה, עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, עוֹלָה בְּעַטְרוֹתֶיהָ אֶל מֵאָה עוֹלָמוֹת. כְּנֶגֶד זֶה עוֹלָה הָאוֹת י׳ בִּרְצוֹן הַמַּזָּלוֹת, וְנִסְתֶּרֶת וְלֹא נוֹדַעַת.

מִתְכַּסִּית תַּזַּת אֶגּוֹז אֶזֶד, שֶׁמְּכֻסָּה הַטְּמוּנָה בַּטְּמוּנָה, וְהִיא הַמֶּרְכָּבָה שֶׁעוֹמֶדֶת תַּזַּת אוֹתוֹ סוֹד טָמִיר, וְאוֹתָהּ הָאוֹת עוֹמֶדֶת בִּגְנִיזָה נְקֻדָּה אַזַּת תַּזַּתֶיהָ, אוֹתוֹ הָאֶגּוֹז עוֹמֵד עִם שִׁשָּׁה עַמּוּדִים, וְתוֹמְכִים אוֹתוֹ בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים, אוֹתָם שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים גְּנוּזִים בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הָאֶגּוֹז.

מִתּוֹךְ הַצַּד (הַסִּתָּר) שֶׁל הָאוֹת הַזּוֹ יוֹצֵאת מֶרְכָּבָה אַזַּת קְדוֹשָׁה, וְהַמֶּרְכָּבָה הַזּוֹ גְּנוּזָה וְאֵינָהּ מִתְגַּלָּה, פָּרַט לְכַאֲשֶׁר מֵאִיר הָאוֹר שֶׁל אוֹתוֹ אֶגּוֹז טָמִיר, אָז מִתְגַּלָּה אוֹתָהּ הַמֶּרְכָּבָה, וְאוֹתָהּ מֶרְכָּבָה טְמִירָה וּגְלוּיָה.

וְהִיא יוֹצֵאת מִתּוֹךְ הַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל הַמָּאוֹר, כְּשֶׁמּוֹדֶדֶת הַמִּדָּה תַּזַּת הַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן, וְאוֹתוֹ (וְהוּא אֶזֶד) נִיצוֹץ. כְּשֶׁמִּדָּה קַיֶּמֶת זֶה מֵאִיר, וְעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת וְנִסְתֶּמֶת תַּזַּת הָאוֹת יו״ד, וְהִיא נְקֻדָּה אַזַּת, וְאַזַּר כָּךְ מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ הַנִּיצוֹץ, וּמוֹצִיאָה שִׁלְשָׁה נִיצוֹצוֹת אֲזָרִים וְנִסְתָּמִים תַּזַּת הַקּוֹץ הַתַּזָּתוֹן שֶׁל הַיו״ד.

אַזַּר כָּךְ יוֹצֵא מִתּוֹךְ הַקֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי נִיצוֹץ אַזַּר שֶׁמֵּאִיר וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְנִסְתָּם תַּזַּת הָאוֹת יו״ד בְּצַד אַזַּר. אַזַּר כָּךְ מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ הַנִּיצוֹץ, וּמוֹצִיא שִׁלְשָׁה נִיצוֹצוֹת אֲזָרִים, וְנִסְתָּמִים בַּצַּד הַזֶּה תַּזַּת הָאוֹת יו״ד. אַזַּר יוֹצֵא מִתּוֹךְ הַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי נִיצוֹץ אַזַּר (בְּצַד אַזַּר), וּמִתּוֹךְ זֶה נִקְשָׁר הַסּוֹד שֶׁל זוו״ל בְּמִדַּת הַמָּאוֹר.

נִמְצְאוּ לָאוֹת יו״ד, הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, תִּשְׁעָה עַמּוּדִים, עַל מַה שֶּׁנִּסְתֶּמֶת, וְכֻלָּם מֶרְכָּבָה אֶל הָאוֹת הַזּוֹ. אָז מְאִירָה וְנִסְתֶּמֶת עַל תִּשְׁעַת הָעַמּוּדִים הַלָּלוּ, וְאָז מְאִירִים מִתּוֹכָהּ שְׁמוֹנָה אֲזָרִים, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בְּסוֹד הָאוֹת יו״ד, הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הַטְּמִירָה.

תִּשְׁעַת הָעַמּוּדִים הַלָּלוּ שֶׁלְּמַטָּה, עוֹלִים בַּשֵּׁם וְלֹא עוֹלִים, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם

תִּשְׁעָה שֶׁנִּקְרָאִים אֵין סוֹף, עוֹמְדִים וְלֹא עוֹמְדִים וְלֹא נוֹדְעוּ, וְנִקְרָאִים וְלֹא נִקְרָאִים, לְלֹא יְדִיעָה כְּלָל, וְאֵלּוּ עוֹלִים בַּשֵּׁם וְלֹא עוֹלִים.

וְזֶהוּ הַסּוֹד (שמות לג יט) וְקָרָאתִי בְּשֵׁם ה׳ לְפָנֶיךָ וְזַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם. אֵין מִי שֶׁיַּעֲמֹד בָּהֶם וּבַשֵּׁמוֹת שֶׁלָּהֶם, וְלֹא הִתְגַּלּוּ לַעֲמֹד בְּדַרְכָּם. וְלָכֵן לֹא עָמַד מֹשֶׁה עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְקֻדָּם הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ שֶׁאוֹתוֹ נִיצוֹץ רִאשׁוֹן כָּתוּב לְפָנֶיךָ. וְכֵן כֻּלָּם עוֹמְדִים, הִקְדִּימוּ לַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ. וְעַל זֶה לֹא עוֹמֵד בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם עוֹלִים תּוֹךְ הַמַּוְזַשָּׁבָה, וּמִשָּׁם מִתְפַּשְּׁטִים דְּרָכָיו לְכַמָּה צְדָדִים בִּרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא נוֹדְעוּ כְּלָל.

עוֹלָה הָאוֹת הַזּוֹ עִם הָעַמּוּדִים הַלָּלוּ לְמַעְלָה, מַכֶּה מִי שֶׁמַּכֶּה, שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ, וְהָאֵין סוֹף מֵאִיר וְלֹא מֵאִיר, וְיוֹרֵד, וְאֵין יָדוּעַ מִמִּי שֶׁמֵּאִיר. כַּאֲשֶׁר יוֹרֵד, נִכְלָלִים בּוֹ אוֹתָם הָעַמּוּדִים וּמִתְפַּשֵּׁט, וּכְשֶׁמִּתְפַּשֵּׁט יוֹצֵא אוֹר אָזוֹד כָּלוּל, וּמִתְכַּסִּים בּוֹ, כְּמִי שֶׁנִּכְנָס לְהֵיכָל אָזוֹד.

אוֹתוֹ הַהֵיכָל עוֹמֵד בִּשְׁנֵי צְדָדִים, שֶׁלְּהִתְכַּסּוֹת וּלְהִתְגַּלּוֹת לְמַעְלָה, וְאוֹתָם תִּשְׁעַת הָעַמּוּדִים מְאִירִים בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַהֵיכָל, וְהָאוֹת י׳ גְּנוּזָה בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַהֵיכָל, בְּאוֹתָם הָעַמּוּדִים, וְהַהֵיכָל הַהוּא נִקְרָא ה״א.

מְזֻמָּן וְאֵינוֹ מְזֻמָּן, מִתְגַּלֶּה וְלֹא מִתְגַּלֶּה, וְלֹא מִתְגַּלֶּה כְּלָל. בְּסוֹד זֶה עוֹמֶדֶת הָאוֹת יו״ד, וְכֻלָּם סוֹמְכִים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא טְמִירָה וּבָהּ עוֹמֵד הַכֹּל לְהִתְעַטֵּר.

לָזֶה יֵשׁ זְמַנִּים מֻרְכָּבוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁל הַמָּאוֹר, כְּשֶׁעוֹלָה לְמְקוֹמָהּ וּמִתְכַּנֶּסֶת, לְאַוָּר שֶׁעָשְׂתָה מְדִידָה.

וְאֵלּוּ נִקְרָאִים נְפָלָאוֹת, נ׳ פְּלָאוֹת, עַל סוֹד זֶה רָצָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ לַעֲמֹד עַל זְמַנִּים מֻרְכָּבוֹת הַלָּלוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט יח) גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ, וּכְשֶׁאֵלּוּ מְאִירִים וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ לְהִתְעַטֵּר, נַעֲשִׂים זְמַנִּים, לְהָאִיר לְתוֹךְ הֶזְמַנִּים שֶׁלְּמַטָּה, וְשֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנָּה.

וְאוֹתָם נ׳ פְּלָאוֹת מְאִירִים וּמַעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה, וּמִתְעַטְּרִים וְנִקְשָׁרִים

בְּתוֹךְ אוֹתָם תִּשְׁעַת הָעַמּוּדִים הָאֲוִזִּרִים. וְאוֹתָם הַתִּשְׁעָה מַעֲלִים אֶת הָאוֹת יו״ד לְמַעְלָה לְמַעְלָה.

כַּאֲשֶׁר יוֹרְדִים וְלֹא יָדוּעַ מִמִּי יוֹרְדִים, הַה״א הַזּוֹ מִתְעַטֶּרֶת בְּסוֹד אוֹתָם הַנ׳, וְאוֹתָם הַפָּלָאוֹת, שֶׁהֵם זַמְשֶׁת הָעַמּוּדִים לְתוֹכָהּ. וְכַאֲשֶׁר מִתְעַטֶּרֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת, וְוָוֶ״רֶת מֵהַסוֹד שֶׁל נו״ן לְתוֹךְ הַסוֹד שֶׁל ה״א.

הִתְפַּשְּׁטוּ זַמְשֶׁת הָעַמּוּדִים הַלָּלוּ לְמַטָּה, אָז עוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם, וּכְשֶׁהִיא מְאִירָה בְּכֻלָּם, אָז יוֹצְאִים מִמֶּנָּה זַמְשָׁה אוֹרוֹת אֲוִזִּרִים, מִשְׁתַּנִּים וְלֹא מִשְׁתַּנִּים, יָמִין וּשְׂמֹאל.

מִכָּאן וָהָלְאָה עוֹמֵד הַדָּבָר לְהִסָּמֵךְ עַל סוֹד עֶלְיוֹן בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, לִהְיוֹת נִסְתָּר זֶה בָּזֶה, וּלְהִשְׁתַּכְלֵל הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה.

וְאֵלּוּ הַזַּמְשָׁה הֵם אַרְבָּעָה, וְהֵם זַמְשָׁה כְּנֶגֶד זַמְשָׁה עַמּוּדִים, וְהֵם אַרְבָּעָה כְּנֶגֶד אַרְבַּעַת צַדְדֵי הָעוֹלָם, וּלְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד יֵשׁ לוֹ מֶרְכָּבָה לְבַדּוֹ.

וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת כֻּלָּן כְּלוּלוֹת, כָּל מֶרְכָּבָה וּמֶרְכָּבָה בְּאוֹר אֶזֶד, וְכָל אוֹר וְאוֹר נִכְלָל בְּאוֹתָם הָעַמּוּדִים, וְכָל עַמּוּד וְעַמּוּד נִכְלָל בָּאוֹת ה״א, וְהָאוֹת ה״א הַזּוֹ נִכְלֶלֶת בְּאוֹתָם תִּשְׁעַת הָעַמּוּדִים, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד נִכְלָל בָּאוֹת יו״ד הַנֶּעֱלָמָה הָרִאשׁוֹנָה וְהָעֶלְיוֹנָה, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל אֶזֶד.

מִכָּאן נִמְצָאִים הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁעוֹלוֹת עַל הָאוֹת ה״א מִמַּטָּה לְמַעְלָה, עֶשְׂרִים וְזַמְשׁ מֶרְכָּבוֹת. וְזֶה סוֹד יְבָרְכוּ כ״ה מִמַּטָּה לְמַעְלָה.

מִן הָאוֹת ה׳ וָמַעְלָה תֵּשַׁע מֶרְכָּבוֹת, שֶׁעוֹמְדוֹת לְבַד בְּלִי וֶזְשְׁבּוֹן עַד הַסוֹד שֶׁל יו״ד, וְהַכֹּל נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ. מִכָּאן וָהָלְאָה סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּאוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת, וּלְהִכָּלֵל זֶה עִם זֶה בְּאֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת יהו״ה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא אֶזֶד, שֶׁכָּתוּב (דברים ו ד) ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶזֶד. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא רִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מד) אֲנִי רִאשׁוֹן. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא אַוְזְרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַאֲנִי אַוְזְרוֹן. בָּרוּךְ הוּא

וּבָרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

ה״א סוֹד הַכְּתוּב וַאֲנִי אַזְרוֹן, זוֹ ה״א הָאַזְרוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, מֻרְכָּבָה קְדוֹשָׁה בָּאַזְרוֹן, שֶׁכָּתוּב (שם מא, ד) וְאֶת אַזְרוֹנִים אֲנִי הוּא. אַזְרוֹן וְאַזְרוֹנִים, כֻּלָּם בְּסוֹד אֶזֶד נִכְלְלוּ אֵלּוּ עִם אֵלּוּ. הַסּוֹד שֶׁל ה״א הֵם ד׳, וְאֵלּוּ הַד׳ שֶׁנִּקְרָאִים אַזְרוֹנִים, כֻּלָּם עוֹמְדִים מֵהַצַּד שֶׁל מַעְלָה וּמֵהַצַּד שֶׁל מַטָּה.

הַמֻּרְכָּבָה הַזּוֹ, מִיכָאֵל גַּבְרִיאֵל רָפָאֵל אוּרִיאֵל, אֵלּוּ הֵם אַרְבַּע, וּנְקֻדָּה אַוֶּזֶת שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם הֵם ה״א. וְהַה״א הַזּוֹ אֵינָהּ נִקְרֵאת אֶלָּא בְּסוֹד אַרְבַּע הַכְּלוּ, וְהַנְּקֻדָּה הָאַזְרוֹנָה שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. וְהַסּוֹד שֶׁל ה״א זוֹ הָיְתָה דָל״ת, וְאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶן בָּאֶמְצַע נַעֲשֵׂית ה״א.

וּבְסוֹד שֶׁל זֶנוֹךְ יֵשׁ ה״א אַוֶּזֶת לְמַטָּה שֶׁעוֹמֶדֶת קְשׁוּרָה עִם הַה״א הַזּוֹ, וְהַכֹּל אֶזֶד עִם אֶזֶד, וְאָז הוּא הַזְּמַן לִבְכּוֹת, וְסִימָנָךְ אַהָה.

מְשׁוּם שֶׁסִּבּוּב הָרַע לְמַטָּה, מְכַסֶּה כְּמוֹ הַדָּל״ת, וּמַקִּיף אֶת הָאַרְבַּע הַכְּלוּ וְאֶת הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ, וְעוֹמֶדֶת בַּנְּקֻדָּה הַזּוֹ קְלִפָּה זְוָנָה לְכַסּוֹת עָלֶיהָ. וְאָז מִתְכַּסָּה הַלְּבָנָה, וְהָאוֹר שֶׁלָּהּ מִתְכַּסֶּה, וְאָז נִתֶּנֶת הָרְשׁוּת לָדוּן אֶת הָעוֹלָם בְּדִינִים רָעִים. וְהַסּוֹד שֶׁל ה״א עִם ה״א הָאַזְרוֹנָה, שְׁנֵיהֶם בַּנְּקֻדָּה אַוֶּזֶת ה״ה, שֶׁהֲרֵי אָז הַדִּין נִתָּן, בְּסוֹד הַכָּתוּב (דניאל ד, יד) בִּגְזֵרַת הַמַּלְאָכִים הַדָּבָר וּבְמַאֲמַר הַקְּדוֹשִׁים הַשְּׁאֵלָה בַּעֲבוּר.

הַמֻּרְכָּבָה הַזּוֹ עוֹמֶדֶת בַּה״א הָאַזְרוֹנָה, לֹא נִפְרָדִים זוֹ מִזּוֹ לְעוֹלָמִים, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְצָא מִיכָאֵל שֶׁהוּא הָרֹאשׁ לְאֵלּוּ, שָׁם הַשְּׁכִינָה. הַכֹּל נִקְשָׁר זֶה עִם זֶה, וְהֵם נִקְשָׁרִים תּוֹךְ אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה, וְהַכֹּל ה״א.

וּכְשֶׁהִיא ה״א אַוֶּזֶת, וְהָאוֹת אָל״ף אוֹ הָאוֹת יו״ד קוֹדֶמֶת לָהּ, וְהִיא בִּנְקֻדָּה אַוֶּזֶת, אָז הִיא בָּאָה לְהֵיטִיב לָעוֹלָם, א״ה אוֹ י״ה, שֶׁהֲרֵי הַקְּלִפָּה הָרָעָה נִשְׁבֶּרֶת מִלְּפָנֶיהָ וְלֹא מְכַסָּה עָלֶיהָ. הָא׳ הַי׳ עוֹמֶדֶת בְּסוֹד זֶה.

כְּמוֹ כֵן, אֵין לְךָ שֵׁם קָדוֹשׁ בָּאוֹתִיּוֹת הָרְשׁוּמוֹת שֶׁלֹּא עוֹמֵד עִם אוֹתָהּ הָאוֹת הַמֻּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ, בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם, עַל מַה שֶׁנִּסְתַּמֵּךְ, וְאוֹתָהּ הַמֻּרְכָּבָה הִיא

הַתּוֹמֵךְ שֶׁלּוֹ. שֶׁאֵין לְךָ מֶלֶךְ שֶׁלֹּא בָּא עִם זַיָּלָיו וְלֹא נִמְצָא יְזִידִי, וְעַל כֵּן יהו"ה צְבָאוֹת, הַכֹּל כְּאֶזֶד, שֶׁלֹּא נִפְרְדוֹת הַמֶּרְכָּבוֹת מִן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְכָל אוֹת וְאוֹת כּוֹלֶלֶת בְּתוֹכָהּ אֶת מֶרְכַּבְתָּהּ, וְאָז הַכֹּל הוּא שֵׁם קָדוֹשׁ.

לָאוֹת ה"א הַזּוֹ יֵשׁ לָהּ מֶרְכָּבָה בְּאוֹתָם הַשְּׁלִיטִים לְמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהָאוֹת הַזּוֹ הִיא בְּגָלוּי, הַקָּטָן שֶׁמִּן הַזְּוָגִּים, אֲבָל לְכָל הָאוֹתִיּוֹת הָאֲוִזְרוֹת אֵין לָהֶן מֶרְכָּבָה לְהִתְכַּלֵּל בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת, בַּתַּזְוִתּוּנִים הַלָּלוּ, פָּרַט לָזֹאת. מִשּׁוּם שֶׁהָאוֹת הַזּוֹ נִכְלֶלֶת בַּתַּזְוִתּוּנִים שֶׁבַּזּוּוּג, וְהָאוֹתִיּוֹת הָאֲוִזְרוֹת נִכְלְלוּ בָּהֶן מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁאֵינָם בַּזּוּוּג, פָּרַט לְכַאֲשֶׁר מִתְוַזְּבְּרִים הַהֵיכָלוֹת עִם הֵיכָלוֹת, הַתַּזְוִתּוּנִים עִם הָעֶלְיוֹנִים, אֲבָל אֵין נִכְלָלִים עִם אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת לִהְיוֹת אוֹת אַזַת.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אוֹת וְאוֹת מֵהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נִכְלֶלֶת מֶרְכַּבְתּוֹ (כָּל שֵׁם וְשֵׁם מִן הַשְּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, נִכְלֶלֶת מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה בְּתוֹכוֹ) בְּתוֹכָהּ, וְזֶהוּ שֵׁם קָדוֹשׁ כָּרָאוּי, וְכֵן לְכָל אוֹת וְאוֹת מֵאוֹתָן הָאַרְבַּע. וְאוֹתָן אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת הֵן סוֹד הַמֶּרְכָּבָה לְמִי שֶׁלֹּא נוֹדָע, וּלְכָל אוֹת וְאוֹת יֵשׁ לָהּ מֶרְכָּבָה שֶׁנִּכְלֶלֶת בְּתוֹכָהּ וְנִרְשֶׁמֶת בְּאוֹתָהּ הָאוֹת מַמָּשׁ.

הַה"א הַזּוֹ הִיא שְׁנַיִם עָשָׂר, וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹמֶדֶת לְמַעְלָה הִיא שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, וְהֵם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. הַשְּׁנַיִם עָשָׂר הַלָּלוּ הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים, וְהֵם לְאַרְבַּעַת צַדְדֵי הָעוֹלָם, שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה לְכָל צַד.

וְאוֹתָם הַשְּׁלֹשָׁה הֵם תִּשְׁעָה לְכָל צַד. לְצַד מִזְרָח תִּשְׁעָה, לְצַד מַעֲרָב תִּשְׁעָה, לְצַד צָפוֹן תִּשְׁעָה, לְצַד דָּרוֹם תִּשְׁעָה, וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶן בָּאֶמְצַע. נִמְצְאַת הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁמַּשְׁלִימָה כָּל צַד לַעֲשָׂרָה, מִשּׁוּם שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע. לְצַד מִזְרָח עֲשָׂרָה, לְצַד מַעֲרָב עֲשָׂרָה, לְצַד צָפוֹן עֲשָׂרָה, לְצַד דָּרוֹם עֲשָׂרָה, עֶשֶׂר סְפִירוֹת לְכָל צַד, וְאֵלּוּ הֵם מ' אוֹתִיּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת בְּסוֹד שֶׁל בְּרֵאשִׁית לְמַטָּה, בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּשְׁתֵּי אָזְנַיִם הֵן לָאֶזּוּז בְּיָמִין

וּשְׁמוֹאל, וְכֻלָּם עוֹמְדִים בַּסּוֹד שֶׁל ה״א.

עַכְשָׁו נִמְצָא שֶׁהַה״א הַזּוֹ בְּכָל אוֹתָם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים: בְּאוֹתָהּ הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּאוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר, בְּסוֹד עֶשֶׂר סְפִירוֹת, בַּסּוֹד שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַמְּזֻוָּגוֹת שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. הַכֹּל נִכְלָל בַּדְּיוּקָן הַזֶּה שֶׁל ה״א.

וְכֻלָּם עוֹמְדִים בַּאֲלַכְסוֹן, בְּסוֹד הַנְּקֻדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע, שֶׁמַּכְרִיעָה אֶת כֻּלָּם בְּדֶרֶךְ יָשָׁר, הַצַּד הַזֶּה בַּצַּד הַזֶּה, וְכֵן לִד׳ צְדָדִים, כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּמִשְׁקָל, הַמִּשְׁקָל שֶׁעוֹמֵד לְהַתְקִין הַכֹּל.

בַּסּוֹד הַזֶּה נִבְרְאוּ וְנִתְתַּקְּנוּ כָּל הַתַּזְוִתּוֹנִים הַלָּלוּ, וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית א כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. נַעֲשֶׂה, וַדַּאי שֶׁהוּא ה״א, וְכָל אֵלֶּה שֶׁעוֹמְדִים לְמַטָּה וְנֶאֱוָזוּ בָהּ, בִּדְמוּתָהּ מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּקְרֵאת ה׳, פָּרַט לְמַה שֶׁיֵּשׁ אֶזֶד לְמַעְלָה בְּמַה שֶּׁלֹּא נִרְאֶה כְּלָל בִּדְיוּקָנָהּ, וְלֹא נִרְשָׁם בָּהּ לְהֵרָאוֹת.

כְּשֶׁנִּקְרֵאת ה״א, מְזֻדָּמֶנֶת בְּכָל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ. הוּא הַכֹּל, מִשּׁוּם זֶה עוֹמֶדֶת הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ בְּתוֹךְ הָאֶמְצַע, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱוָזָה בַּכֹּל. אֵלּוּ שֶׁלְּצַד מִזְרָח נֶאֱוָזִים בָּהּ, וְהִיא עִמָּהֶם. (אֵלּוּ שֶׁלְּצַד דָּרוֹם נֶאֱוָזֶת בָּהּ, וְהִיא עִמָּהֶם. אֵלּוּ שֶׁלְּצַד צָפוֹן נֶאֱוָזֶת עִמָּם, וְהִיא עִמָּהֶם). וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא בַּכֹּל, וְהַכֹּל בָּהּ, וְהַכֹּל ה״א. וְעַל זֶה כָּתוּב נַעֲשֶׂה אָדָם, וְכָתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי.

וְכָל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ וְכָל הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים כֻּלָּם נוֹדָעִים בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ וְנִרְשָׁמוּ בְּאוֹתָהּ הָאוֹת מַמָּשׁ, שֶׁיִּתְיַחֵד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי, וְהַכֹּל סוֹד עֶלְיוֹן בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. עַד כָּאן נִרְמְזָה הַזְּכִירָה הָעֶלְיוֹנָה בְּסוֹד הָאוֹת ה״א, הָאֲזֻרוֹנָה שֶׁלְּאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת. אַשְׁרֵי זֻלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁנִּכְנַס וְיָצָא, וְיוֹדֵעַ אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִכָּנֵס לְלֹא בוּשָׁה לָעוֹלָם הַבָּא.

הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת וָ״ו הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת בְּקִיּוּם שָׁלֵם, זֶה נֶּזֶלְךָ לִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן שְׁתֵּי וָוִי״ם ו״ו, זֶה כְּמוֹ זֶה, וְהֵם שְׁנֵים עָשָׂר סוֹדוֹת

עֶלְיוֹנִים.

הַו״ו הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ הִיא עוֹמֶדֶת עִם זַמֶּשֶׁת הָעַמּוּדִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁעוֹמֶדֶת עֲלֵיהֶם הָאוֹת ה״א הָעֶלְיוֹנָה, וְהַו״ו הַזּוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא שִׁשׁ, וְהַסּוֹד שֶׁל שִׁשׁ, הִיא זַמֶּשׁ, וְהַסּוֹד שֶׁל זַמֶּשׁ, וְהַכֹּל הוּא כָּרָאוּי.

הָרֹאשִׁית בְּצַד הַיָּמִין, סוֹד הָאוֹר הָרִאשׁוֹן הַזֶּה עוֹמֵד עַל מֶרְכָּבָה אַזַּת, שֶׁהִיא שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, וְלֹא אַרְבַּע. וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵין מֶרְכָּבָה אֶלָּא בְּאַרְבַּע, הַכֹּל כָּאן בְּסוֹד בְּשָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ. כְּמוֹ שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הוֹלְכוֹת בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמְשׁוּם כָּךְ הַכֹּל הוֹלֵךְ בְּשָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ.

הָאוֹת ה״א שֶׁאָמַרְתָּ הִיא הָרְבִיעִית בָּאוֹתִיּוֹת, וּמְשׁוּם כָּךְ הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלָּהּ הִיא בְּאַרְבַּע, וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא בְּאַרְבַּע, הִיא בְּשָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לַעֲלוֹת זֶה כְּמוֹ זֶה, לִהְיוֹת אָזַד.

הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלְּצַד דָּרוֹם, שֶׁהִיא יָמִין, (אוֹתָהּ מֶרְכָּבָה) בִּשְׁלֹשָׁה שְׁיוּצָאת מִתּוֹךְ הַמָּאוֹר, כְּשֶׁעוֹלָה הָרוּזַ שֶׁנּוֹשֶׁבֶת בִּי״ב רוּזוֹת, שֶׁמַּעֲלִים רֵיזַ, וְלֹא מַעֲלִים, כְּלוֹלָה בִּשְׁלֹשָׁה גָּוָנִים, מְאִירָה בָּאוֹר שֶׁנִּשְׁאָב בְּתוֹכָהּ, אָזַד לוֹהֵט בְּאֵשׁ, וְאָזַד לוֹהֵט בְּמַיִם, וְאָזַד לוֹהֵט בְּרוּזַ, וְזֶה הִתְפָּרֵשׁ, וְהֵם שָׁלֹשׁ.

הָרוּזַ הַזּוֹ, כַּאֲשֶׁר נִפְרֶדֶת וְנִהְיֵית שְׁלֹשָׁה גָּוָנִים, אֵלּוּ אֵינָם אֵשׁ, וְאֵינָם מַיִם, וְאֵינָם רוּזַ, אֶלָּא הָרוּזַ הַזּוֹ כְּשֶׁנִּפְרֶדֶת, כָּל אָזַד וְאָזַד מֵאִיר וְלוֹהֵט וְנוֹתֵן תַּקָּף לַמָּקוֹם שֶׁעָלָיו, וְאַזַר כָּךְ נַעֲשֶׂה סֶמֶךְ תַּזְתָּיו.

גֶּוֶן אָזַד מִתְכַּלֵּט, וּמַזְזִיקָה בּוֹ הָאֵשׁ שֶׁנִּכְלֶלֶת בְּצַד הַיָּמִין הַזֶּה. גֶּוֶן אַזַר מִתְכַּלֵּט, וּמִתְזַזֵּק בּוֹ הַמַּיִם שֶׁנִּכְלְלוּ בַּיָּמִין. גֶּוֶן אַזַר מִתְכַּלֵּט, וּמַזְזִיקָה בּוֹ הָרוּזַ שֶׁנִּכְלֶלֶת בְּצַד הַיָּמִין הַזֶּה, וּשְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ הֵם מֶרְכָּבָה אַזַת לְצַד הַיָּמִין בְּסוֹד הָאוֹת ה.

וְאֵלּוּ הֵם כִּנּוּיִים שֶׁיֵּשׁ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּסּוֹד שֶׁל אוֹתָם הַשֵּׁמוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם, וְעַל זֶה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בְּכַמָּה שֵׁמוֹת, וְכֻלָּם נִכְלָלִים בְּכָל סוֹד וְסוֹד מִן הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם שֵׁמוֹת שֶׁלֹּא

נִמְוָזְקִים.

הַצַּד הַזֶּה שֶׁהוּא יָמִין נִקְרָא אֵל. הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ נִקְרֵאת גָּדוֹל בִּכְלָל. כְּשֶׁנִּפְרֶדֶת הַמֶּרְכָּבָה הַזּוֹ שֶׁל אֵלּוּ, הֵם שִׁלְשָׁה גְּוָנִים, כָּךְ נִקְרָאִים הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ: גָּדוֹ"ל, וְזַסִי"ן, קָדוֹ"שׁ. אֵלּוּ הֵם הַמֶּרְכָּבָה לְיָמִין שֶׁנִּקְרָא אֵל, הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן מֵאוֹתָם עֲשֶׂרֶת הַשֵּׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

שִׁלְשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם מֶרְכָּבָה לְצַד יָמִין, לוֹהֲטִים וּמְאִירִים לְמַטָּה, וְכָל גָּוֶן וְגָוֶן מִשִּׁלְשֶׁת אֵלֶּה נִפְרָד לִשְׁנֵי אֲוִזִּרִים לְכָל צַד, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ בְּוָזְשְׁבּוֹן שִׁלְשָׁה שִׁלְשָׁה שָׁלֹשׁ, וְהֵם תִּשְׁעָה. וְהַיָּמִין הַזֶּה שֶׁרוֹכֵב עֲלֵיהֶם מַשְׁלִים לַעֲשָׂרָה. אַף גַּם כָּל אֵלּוּ נִקְרָאוֹת סְפִירוֹת עֶלְיוֹנוֹת וּקְטַנּוֹת, וְכֻלָּם מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

שְׁנַיִם שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ גָּוֶן אֶזֶד שֶׁהֶוֶזְזִיקוּ בּוֹ הַמַּיִם, אֶזֶד נִקְרָא רַזּוּם, וְאֶזֶד נִקְרָא זַזּוּן, אֵלּוּ הֵם מֵאוֹתוֹ הַגָּוֶן שֶׁהֶוֶזְזִיק בַּמַּיִם. שְׁנַיִם שֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתוֹ גָּוֶן שֶׁהֶוֶזְזִיקָה בּוֹ הָאֵשׁ, אֶזֶד נִקְרָא אָרֵךְ אַפַּיִם, וְאֶזֶד נִקְרָא רַב זְסֶד. אֵלּוּ הֵם מֵאוֹתוֹ גָּוֶן שֶׁהֶוֶזְזִיקָה בּוֹ הָאֵשׁ. הַשְּׁנַיִם שֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתוֹ גָּוֶן שֶׁהֶוֶזְזִיקָה בּוֹ הָרוּזַ, אֶזֶד נִקְרָא זְסִיד, אֶזֶד נִקְרָא סוֹלֵזַ. וּבְסוֹד סִפְרוֹ שֶׁל זַזּוּף זֶה נִקְרָא טוֹב, וְזֶה נִקְרָא יָשָׁר, וְסִימָנָךְ (תהלים כה זז) טוֹב וְיָשָׁר ה׳.

וּמֵאֵלּוּ נִפְרָדִים הָאוֹרוֹת לְמַטָּה, וְכֻלָּם מֶרְכָּבוֹת אֵלּוּ לְאֵלּוּ, וְכֻלָּם כְּנוּיִים בַּזּוּץ, אֲבָל לֹא נִדְבָּקִים בְּאֵלּוּ כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בְּצַד הַיָּמִין, וְכֻלָּם אֶזֶד אֶל הַצַּד הַזֶּה, וְהַכֹּל בְּסוֹד הָאוֹת וָ"ו.

הָרֹאשִׁית בְּצַד הַשְּׂמֹאל, הַסּוֹד שֶׁל וַזַּשְׁכָּה, שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת בַּוַזַּשְׁכָּה לְמַטָּה, עַד שֶׁנִּבְרָא מִפְּנֵי גֵּיהִנֹּם, מִלְּהָט מֵאוֹתָהּ הַוַזַּשְׁכָּה שֶׁל אֵשׁ וַזָּקָה, אֲדַמְדָּמָה, שְׁזוֹרָה, וְכָאן מִלַּהֲטִים שְׁבִיבִים זַזָּקִים שֶׁשּׁוֹפְעִים וְנִמְשָׁכִים לְמַטָּה, וְכֻלָּם מִתּוֹךְ הַוַזַּשְׁכָּה שֶׁהִיא הַשְּׂמֹאל, לַצַּד הַזֶּה.

רַק אוֹר אֶזֶד הָעוֹלֶה מִתּוֹךְ מְרִידַת הַמִּדָּה מֵאִיר לְצַד (שֶׁמֵּאִיר מִצַּד) הַיָּמִין, וּמֵאוֹתוֹ הָאוֹר מֵאִיר לַוַזַּשְׁכָּה, וּמַגִּיעִים אֶל אוֹתָהּ אֵשׁ אוֹרוֹת, וּקְרֵבִים

אֶל אוֹתָהּ הָאֵשׁ, אֶל אוֹתוֹ הַיָּמִין, וּמֵאִיר מִמֶּנּוּ.

אֲוַי מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמֵאִירָה מִתּוֹךְ הַמָּאוֹר רוּחַ אַזָּרִת, שֶׁמֵּאִירָה, מְלֹהֶטֶת, זוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה לְאוֹתוֹ צַד הַשְּׂמאל, מִתְפַּשֶּׁטֶת בְּסוֹד שֶׁל שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים לַצַּד הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא צָפוֹן, וְהָרוּחַ הַזּוֹ אֵין עוֹלָה עִם בְּשָׂמִים וְלֹא רֵיחַ, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׂמאל הַזֶּה נִסְמָךְ עַל אוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁנִּפְרְדָה בִּשְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ.

הַגְּוָנִים הַלָּלוּ מְאִירִים בִּשְׁלֹשָׁה צְדָדִים שֶׁל אֵשׁ, שֶׁהוּא צַד הַשְּׂמאל. הָאֵשׁ בְּגֶוֶן זָשׁוּךְ, אֵשׁ בְּגֶוֶן אָדֹם, וְאֵשׁ בְּגֶוֶן שָׁזוּר. שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁנִּפְרָדִים מֵאוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁיָּצְאָה מִתּוֹךְ הַמָּאוֹר, תּוֹמְכִים אֶת שְׁנֵי הַצְּדָדִים.

צָבַע אֶזֶד מִתְלַהֵט, וּמִתְזַוֵּג בּוֹ אֵשׁ צָבַע זָשׁוּךְ, שֶׁהוּא בְּצַד שְׂמאל. צָבַע אַזָּר מִתְלַהֵט, וּמִתְזַוֵּג בּוֹ אֵשׁ צָבַע אָדֹם, שֶׁהוּא בְּצַד שְׂמאל. צָבַע שְׁלִישִׁי מִתְלַהֵט, וְנִתְקָן בּוֹ אֵשׁ צָבַע שָׁזוּר, שֶׁהוּא בְּאוֹתוֹ צַד שְׂמאל.

וּשְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ הֵם מֶרְכָּבָה אַזַּת לְצַד הַשְּׂמאל בְּסוֹד הָאוֹת וָ״ו. אֵלּוּ נִקְרָאִים כְּנוּיִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסוֹד הַשְּׂמאל. אֶזֶד נִקְרָא אַדִּיר, וְאֶזֶד נִקְרָא זָקֵן, וְהַכֹּל בְּכֹלָל אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא גִּבּוֹר, מִשּׁוּם שֶׁהַצַּד הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שְׂמאל הוּא אֱלֹהִים, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ לְכַמָּה צְדָדִים נִקְרָא אֱלֹהִים.

שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁבְּצַד הַשְּׂמאל, מְלֹהֲטִים מְאִירִים לְמַטָּה, וְכָל גֶּוֶן וְגֶוֶן מִשְּׁלֹשֶׁת אֵלֶּה נִפְרָד לִשְׁנֵי אֲזָרִים לְכָל צַד, עַד שֶׁנִּכְנָסִים בְּזָשׁוּבוֹן שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה, וְהֵם תִּשְׁעָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּצַד אַזָּר, וְהַשְּׂמאל הַזֶּה שֶׁרוֹכֵב עֲלֵיהֶם מַשְׁלִים לַעֲשָׂרָה.

שְׁנַיִם שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ גֶּוֶן שֶׁל אֶזֶד שֶׁנִּכְלָל בְּתוֹךְ אֵשׁ בְּגֶוֶן זָשׁוּךְ, אֶזֶד נִקְרָא שׁוֹפֵט, וְאֶזֶד נִקְרָא דַּיָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים נ ו) אֱלֹהִים שֹׁפֵט, וְכָתוּב (שם סזז ו) אַבִּי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים.

שְׁנַיִם שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ גֶּוֶן אֶזֶד שֶׁנִּכְלָל מִתּוֹךְ אֵשׁ אַדְמָה, אֶזֶד נִקְרָא כַּבִּיר כֹּזז, וְאֶזֶד נִקְרָא אִישׁ מִלְחָמָה. שְׁנַיִם שֶׁיָּצְאוּ מִתּוֹךְ גֶּוֶן אֶזֶד שֶׁנִּכְלָל וְהִתְזַוֵּג בְּתוֹךְ גּוֹן הָאֵשׁ הַשְּׁזוּרָה, אֶזֶד נִקְרָא פָּקֵד עָוֹן, וְאֶזֶד נִקְרָא מְשַׁלֵּם גְּמוּל.

וּמִכָּאן נִפְרָדִים לְמַטָּה לִכְמָּה גְּבוּרוֹת שֶׁאֵין לָהֶם זִוּוּגִים, וְכֻלָּם נִכְלָלוֹת בְּצַד שְׂמֹאל, וּבְכֻלָּם נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם מֶרְכָּבוֹת לְמַטָּה לְכָל צַד וְצַד, וְהַכֹּל בְּסוֹד הָאוֹת ו״ו.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל אוֹת וְאוֹת מֵאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁבְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כֵּיוָן עוֹמְדוֹת עַל מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת וְסוֹמְכוֹת עַל מַה שֶּׁנִּסְמְכוּ, וְכֻלָּם רְשׁוּמִים עֲלֵיהֶן, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ, וְהַמֶּרְכָּבוֹת הַלָּלוּ הֵן כִּנּוּיִים לְאוֹתוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ עַל מַה שֶּׁעוֹמְדִים.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁבָּא לְיַזֵּד אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, צָרִיךְ לָדַעַת כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מֵאוֹתָם הַשֵּׁמוֹת שֶׁל הַכִּנּוּיִים, עַל מָה קַיָּמִים, וּמִיהוּ הַשֵּׁם שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, וּבְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁעוֹמְדוֹת הַמֶּרְכָּבוֹת. וְהַכֹּל בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, בְּאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ שֶׁנִּקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּהֶם. אַשְׁרֵי אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָם.

הָרֹאשִׁית בְּצַד הָאֶמְצַע, בְּפָתַזז הַמְּזָרוֹז, שֶׁפָּתַזז הַמְּזָרוֹז הוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, נוֹטֶל שְׁנֵי צְדָדִים לְסַדְּרָם בִּבְרִיזִים וּדְלָתוֹת, בְּצַד זֶה וּבְצַד זֶה.

הַפָּתַזז הַזֶּה כָּלוּל מִכָּל אֵלּוּ שֶׁאָמַרְנוּ, וְזֶה עוֹמֵד עַל מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, וְהִיא הַמֶּרְכָּבָה שֶׁעוֹמֶדֶת בְּסוֹד הָאוֹת ו״ו, שֶׁהוּא (זֶה הוּא) ו״ו כְּלוּלָה שֶׁל כָּל אֵלֶּה, וְזֶה עוֹמֵד בַּסּוֹד שֶׁל כָּל שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים, וְזֶה עוֹמֵד עַל מֶרְכָּבָה אַזַּת, שֶׁהוּא שֶׁלְשָׁה בְּיָמִין וּשְׂמֹאל. יוֹצֵא מִתּוֹךְ הַמָּאוֹר. כְּשֶׁעוֹלָה רוּזַז שְׁנוֹשֶׁבֶת בִּשְׁנַיִם עָשָׂר רֵיזוֹת שֶׁל בְּשָׂמִים, שֶׁמַּעֲלִים רֵיזַז וְלֹא מַעֲלִים, הָרוּזַז הַזּוֹ מְאִירָה בְּאוֹר, וְזוֹהִי רוּזַז שֶׁהִיא שָׁלוֹם וְנִקְרֵאת שָׁלוֹם.

וּכְשֶׁנִּפְרֶדֶת הָרוּזַז הַזּוֹ, נִפְרֶדֶת בִּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מְלֻהָטִים בְּאֵשׁ וְרוּזַז וּמַיִם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּיָּמִין, וּכְשֶׁנִּפְרֶדֶת, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לוֹהֵט בִּמְקוֹמוֹ וְנוֹתֵן תֹּקֶף.

הָאוֹר הַזֶּה שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט מֵאוֹתוֹ (מֵאוֹתָהּ) רוּזַז לְכָל צַד וְצַד מֵאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה, גֶּזֶן אֶזֶד לוֹהֵט בְּאֵשׁ וּמְזַזֵּק אוֹתוֹ. גֶּזֶן אַזַּר לוֹהֵט בְּמַיִם וּמַרְבֶּה אוֹתוֹ. גֶּזֶן

שְׁלִישִׁי לוֹהֵט בְּרוּזַז, וּמֵאִיר לוֹ כְּאַרְגָּמָן, מְלֻהָט בִּשְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ. וּשְׁלֹשֶׁת הַגָּוָנִים הַלָּלוּ הֵם מֶרְכָּבָה אַוָּזַת בְּסוֹד הָאוֹת וָ"ו, וְהוּא הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת וָ"ו.

וְאֵלֶּה הֵם הַכִּנּוּיִים שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בְּכָל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, וְאֵלּוּ הַכִּנּוּיִים נִכְלָלִים בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַצַּד (הַשֵּׁם) הָאֶמְצָעִי הַזֶּה נִקְרָא בּוֹ. וְאַף עַל גַּב שֶׁזֶּה נִקְרָא בְּסוֹד הָאוֹת וָ"ו, זֶה נוֹטֵל אֶת כָּל הַשֵּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים, וְכָל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אֲזוּזוֹת בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹטֵל אֶת כָּל הַצְּדָדִים מַעְלָה וּמַטָּה, וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל יה"ו, כָּאן תָּלוּי הַשֵּׁם הַזֶּה.

וְהוּא יהו"ה נוֹטֵל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת לְמַעְלָה, וְנוֹטֵל אַוָּזַת לְמַטָּה, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, בֵּין מַעְלָה וּלְמַטָּה, וּמִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ הִיא אֵשׁ בִּכְלָל. כְּשֶׁנִּפְרֶדֶת הַמֶּרְכָּבָה הַזּוֹ, שֶׁהִיא הָרוּזַז הַזּוֹ כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְנִפְרֶדֶת לִשְׁלֹשָׁה גָּוָנִים אֲוִזִּרִים, שֶׁנִּקְרָאִים אֵשׁ, אֱמֶ"ת, נוּצֵ"ר וְזֶסֶ"ד. אֵלּוּ הֵם שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, שֶׁהֵן מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה, אֶל הַצַּד הַזֶּה שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע.

שְׁלֹשֶׁת הַגָּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁהֵם מֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה שֶׁל הָאוֹת וָ"ו, לוֹהֲטִים וּמְאִירִים לְמַטָּה, וְכָל גָּוֶן מִשְּׁלֹשֶׁת הַלָּלוּ נִפְרָד לִשְׁנֵי אֲוִזִּרִים לְכָל צַד, עַד שֶׁנַּעֲשִׂים בְּוִזְשִׁבּוֹן שִׁלְשָׁה שִׁלְשָׁה לְכָל צַד, וְהֵם תִּשְׁעָה, וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם מַשְׁלִים לַעֲשָׂרָה.

וְכָל אָזֶד וְאָזֶד מֵהַצְּדָדִים הַלָּלוּ שְׁלֹשָׁה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, יָמִין וּשְׂמֹאל וְאֶמְצַע, כָּל אָזֶד וְאָזֶד בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלּוֹ, הוּא עֲשָׂרָה, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל מַעְלָה וּמַטָּה, בִּשְׁלֵמוּת אַוָּזַת הֵן עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת. וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת הַלָּלוּ בְּאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם נִקְרָאִים עֶשֶׂר סְפִירוֹת, עֶשֶׂר אֲמִירוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אָזֶד וְאָזֶד מִן הַצְּדָדִים הַלָּלוּ עוֹלֶה לְעֶשֶׂר מֶרְכָּבוֹת לְכָל צַד עַד שֶׁעוֹלֶה כָּל אָזֶד וְאָזֶד לְוִזְשִׁבּוֹן גָּדוֹל. וּבֹא רְאֵה, כָּל הַמֶּרְכָּבוֹת הַלָּלוּ כְּשֶׁנִּפְרָדִים לִצְדָדֵיהֶם, כֻּלָּם נִקְרָאִים בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם,

וּבְסוֹד שֶׁל אוֹתָהּ הָאוֹת מַמָּשׁ לְמַטָּה.

שְׁנַיִם שֶׁיְּצָאוּ מִתּוֹךְ נְקֻדָּה אַוָּזת, אֶוָּזד נִקְרָא נֹשֵׂא עָוֹן, וְאֶוָּזד נִקְרָא עוֹבֵר עַל פָּשַׁע. אֵלּוּ הֵם מֵאוֹתוֹ גֶּוֶן שֶׁהִתְזַוְּקוּ בּוֹ הַמַּיִם. שְׁנַיִם שֶׁיְּצָאוּ מִתּוֹךְ הַגֶּוֶן שֶׁהִתְזַוְּקָה בּוֹ הָאֵשׁ, אֶוָּזד נִקְרָא מָרוֹם, וְאֶוָּזד נִקְרָא רָם.

וּבְסוֹד שֶׁל זֶנוֹף, הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ כְּלוּלִים בְּסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. וְכָאן בַּצַּד הַוֶּה, בְּוֶוֹן לְבוּת, מָרוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים י ה) מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ, וְכָתוּב (שם צג ד) אַדִּיר בַּמָּקוֹם ה׳, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה עוֹמֵד בָּעוֹלָם הַבָּא, הֲרֵי כָּתוּב מָרוֹם. וְעַל כֵּן מִשְׁתַּתֵּף הָעוֹלָם הַבָּא בְּכָל אֵלֶּה, וְכָךְ נִקְרָא אֱלֹהִים כְּמוֹ הַגָּוָנִים שֶׁל הַשָּׁמַאל, וְהַכֹּל אֶוָּזד.

הַגֶּוֶן הַשְּׁלִישִׁי מִתְזַוְּקֶת הָרוּזַ בּוֹ. אוֹתָם שְׁנַיִם שֶׁיְּצָאוּ מִמֶּנּוּ, אֶוָּזד נִקְרָא שׁוֹכֵן עַד, וְאֶוָּזד נִקְרָא קָדוֹשׁ, וּמֵאֵלּוּ נִפְרָדִים הָאוֹרוֹת לְמַטָּה, וְכֻלָּם מֶרְכָּבוֹת אֵלּוּ לְאֵלּוּ, וְכֻלָּם כְּנוּיִים שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם נוֹדָעִים בַּצַּד שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם.

כְּמוֹ כֵן יֵשׁ שְׁלֹשָׁה צְדָדִים שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהֵם יָמִין וּשְׂמֹאל וְאֶמְצַע, וְאֵלּוּ יוֹצְאִים הַזְּוּיָה מֵהֶם, וְעוֹמְדִים בַּזְּוִיּן שְׁנַיִם מֵהֶם, וְכֻלָּם נוֹטְלִים מֶרְכָּבוֹת לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁהָעֶלְיוֹנִים הָאֵלֶּה, וְלֹא עֶלְיוֹנִים כְּמוֹתָם.

וְאֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ אֵלּוּ הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ, הֵם כְּמוֹ שֶׁהֵם (כְּמוֹתָם), אֶוָּזד נִקְרָא יָמִין וְאֶוָּזד נִקְרָא שְׂמֹאל, וְאֶוָּזד שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע, בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הָאֶמְצַע שֶׁאָמַרְנוּ, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בִּשְׁלֹשֶׁת הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בְּסוֹד הָאוֹת וָ״ו שֶׁכּוֹלֶלֶת אֶת כֻּלָּם, וְכֻלָּם מִתְפָּרְדִים בְּמֶרְכָּבוֹת יְדוּעוֹת בְּצִדָּם.

וְאֵלּוּ לֹא נִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת יְדוּעִים, רַק בְּאוֹתָם הַכְּנוּיִים שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָם הַכְּנוּיִים הָעֶלְיוֹנִים, וְהַתַּזְוִתּוֹנִים הַלָּלוּ אֲזוּזִים בָּעֶלְיוֹנִים, וּשְׁלֹשֶׁת הָאֲזוּרִים הַלָּלוּ כֻּלָּם מֶרְכָּבוֹת מְבֻזּוּיָן, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, שְׁנֵי הָעֲמוּדִים הַלָּלוּ הֵם תּוֹמְכִים שֶׁמִּבַּחוּץ, וְהֵם יָמִין וּשְׂמֹאל, וְנִקְרָאִים זַוְסֵדֵי דָּוִד, וְהַצְּבָאוֹת הַלָּלוּ הֵם הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלָּהֶם, שְׁנַיִם שֶׁעוֹמְדִים וְעוֹשִׂים שְׁלִיזוּת בִּנְבִיאֵי הָאֱמֶת.

וּמִשָּׁם נִפְרָדִים הַמַּעֲשִׂים שֶׁל הָעוֹלָם בְּגִלּוּי, וְזֶה סוֹד הַכָּתוּב (תהלים קיא ב) גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי ה׳. גְּדוֹלִים, שֶׁיּוֹצְאִים מִן גָּדוֹל, וְאֵלּוּ נִקְרְאוּ (שם קיא) רַוְזַמֵּיךְ רַבִּים ה׳, (שם פט נ) אַיֵּה זַוְסֵדֶיךָ הָרִאשׁוֹנִים ה׳, (שם כה ו) זְכֹר רַוְזַמֵּיךָ ה׳ וַוְסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה. וְאַף עַל גַּב שֶׁבֹּאַרְנוּ שֶׁהֵם לְמַעְלָה, (אַף כָּךְ נִפְרָדִים לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (שם כו ו) כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה. מֵעוֹלָם הֵמָּה לְמַעְלָה) מֵעוֹלָם הֵמָּה לְמַטָּה.

וְעַל כֵּן לֹא נִקְרְאוּ בְּשֵׁמוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּקְרְאוּ בְּשֵׁמוֹת אוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה. וְהֵם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, אֲבָל הֵם בַּכְּלָל שֶׁל אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בַּזּוּוִין, וְהֵם הַתּוֹמְכִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁיּוֹצְאִים מִן הַמֶּרְכָּבוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְאֵלּוּ הֵן שֶׁהִזְכִּיר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וְזֶה שֶׁהִזְכִּיר תָּמִיד בַּכְּלָל, כְּמוֹ שֶׁבֹּאַרְנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל הַשֵּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ מֵאוֹתָם הָעֲשָׂרָה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁלֹּא נִמְזָקִים, יָפֶה הוּא. אֶלָּא הַמֶּרְכָּבוֹת הַלָּלוּ שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם הַשֵּׁמוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ כְּנוּיִים, לָמָּה הֵם נִמְזָקִים?

אֶלָּא הַסּוֹד הַזֶּה הֲרֵי נִתְבָּאֵר בְּתוֹךְ סִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שֶׁכָּל הַשֵּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ הֵם קַיָּמִים כְּמוֹ גּוּף לַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁלֹּא נוֹדָעוֹת וְלֹא הִתְגַּלּוּ, וְהַכְּנוּיִים הַלָּלוּ הֵם לְבוּשׁ לַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁהָאָגוּז שֶׁיֵּשׁ קְלִפָּה לַקְּלִפָּה, אוֹ אֵלּוּ הַפַּרְזִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קְלִפָּה לַקְּלִפָּה, וְהַמּוֹחַ בְּפָנִים.

כֵּן גַּם זֶה אֵלּוּ עֲשָׂרָה הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, כֻּלָּם כְּמוֹ שֶׁהַקְּלִפָּה הַזּוֹ לַמּוֹחַ. וְאַף עַל גַּב שֶׁכֻּלָּם מוֹחַ, כָּל הָאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַבְּשָׁמִים הָעֶלְיוֹנִים אֵין מִי שֶׁעוֹמֵד בְּמִקּוֹמָם, אֲבָל כֻּלָּם כְּמוֹ שֶׁהַקְּלִפָּה אֶל מַה שֶׁלֹּא יָדוּעַ, וְאֵין עוֹמֵד בַּזְּכוּתָהּ כְּלָל, וְכָל שֶׁכֵּן סוֹד הָאֵין סוֹף, וְהַכְּנוּיִים הַלָּלוּ הֵם קְלִפָּה אֲלֵיהֶם, וְהַכֹּל זֶה לְפָנִים מִזֶּה, וְהַמּוֹחַ הַנִּסְתָּר לְפָנַי וְלִפְנִים, שֶׁלֹּא נוֹדָע כְּלָל, וְעַל כֵּן הַקְּלִפָּה

הָאַזָּרוֹנָה לֹא אִכְפַּת לָנוּ, וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּמְזָקִים, עִם כָּל זֶה לֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לִמְזוֹק אֲפָלוּ אוֹת קְטַנָּה שֶׁל הַתּוֹרָה.

וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, הַהּ' הָאַזָּרוֹנָה הַזּוֹ שֶׁאָמַרְנוּ הִיא קְלִפָּה אַזָּרוֹנָה לְאֵלּוּ? – לֹא כָּךְ, הִיא קְלִפָּה לָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, אֲבָל לְאוֹתָם הַכְּנוּיִים לֹא, שֶׁהֲרֵי לֹא מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהּ, אֶלָּא אוֹתָם הַשֵּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְלֹא אוֹתָם הַכְּנוּיִים.

אֶלָּא כְּשֶׁהִיא עוֹלָה לְהִתְעַטֵּר לְמַעְלָה וּלְהֵאָזֵז בְּסוֹד הַיָּמִין וְהַשְּׂמאל, כָּל הַמֶּרְכָּבוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן כְּנוּיִים, כֻּלָּם מַקִּיפִים אוֹתָהּ וּמְכַסִּים עָלֶיהָ סְבִיבוֹתֶיהָ כְּמוֹ בַּעַל לְאִשָּׁה, שֶׁפּוֹרֵשׂ כְּנָפָיו עָלֶיהָ, כֵּן הֵם פּוֹרְשִׂים אֶת הַכְּנָפַיִם שֶׁל בַּעְלָה עָלֶיהָ וּמְכַסִּים אוֹתָהּ בְּכָל צַד, וְהִיא מְשַׁמֶּשֶׁת עִם בַּעְלָהּ, וְסִימָן זֶה (יזזוקאל טז ז) וָאֶפְרֹשׂ כְּנָפַי עָלַיִךְ, (רות ג ט) וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל אֲמָתְךָ.

וּמְשׁוּם כָּךְ הֵם בִּפְנִים וְהֵם לְבַזּוּץ, וְהִיא בִּפְנִים וְהִיא בַּזּוּץ, וְכָךְ הַכְּנוּיִים הֵם בִּפְנִים וְהֵם בַּזּוּץ. מַה שֶּׁהוּא בִּפְנִים עוֹמֵד בַּזּוּץ, מַה שֶּׁהוּא בַּזּוּץ עוֹמֵד בִּפְנִים, וְהַכֹּל הוּא יָפֶה. אַשְׁרֵי זָכְלָכֶם שֶׁכָּל אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, שֶׁלֹּא יִטְעוּ לְיָמִין וּשְׂמאל, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ (הושע יד י) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה'.

הַמֹּעָיִן שֶׁל הַבְּאֵר שֶׁלֹּא פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים, זֶה עוֹמֵד בְּקִיּוּם לְקַיֵּם הַכֹּל, כָּל הָעֶלְיוֹנִים וְכָל הַתַּזְוִתוֹנִים עוֹמְדִים בָּזֶה, לְאַהֲבָה שֶׁל תְּשׁוּקָה, מִשּׁוּם שֶׁזּוֹ תְּשׁוּקָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, לְהָאִיר הַפָּנִים וּלְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן.

בָּזֶה אֵין הַמֶּרְכָּבָה עוֹמֶדֶת בּוֹ לְגַלּוּי, אֶלָּא הַכֹּל נִסְתָּר בַּסֵּתֶר וְלֹא עוֹמֵד בְּהִתְגַּלּוּת, אֶלָּא כָּל הַשֵּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת, כֻּלָּם בָּאִים אֵלָיו בְּלַוַּאי.

כְּשֶׁאוֹתָם הַשֵּׁמוֹת בָּאִים אֵלָיו, הַמֶּרְכָּבוֹת הַלָּלוּ פְּרוּשׁוֹת וּמְכַסּוֹת אֶת כָּל הַצְּדָדִים לַדַּרְגָּה הַזּוֹ וְלַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַטָּה, וְאֵלּוּ נִקְרָאִים הַכְּנָפַיִם שֶׁל בַּעְלָה, לְכַסּוֹת עַל הַכֹּל, וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ נִכְנֶסֶת בְּלַוַּאי, כְּמוֹ הַמֹּעָיִן לְתוֹךְ הַבְּאֵר שֶׁלֹּא

פּוֹסְקִים מֵימָיו לְעוֹלָמִים וְלֹא נִפְרָד הַמַּעְיָן לְעוֹלָמִים, וְהַכֹּל הוּא בְּאֵר, שֶׁכָּתוּב (במדבר כא יז) בְּאֵר זֲרָפוּהָ שָׂרִים, (בראשית כו יט) בְּאֵר מַיִם זֹבִים. וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּהָ.

הַמַּעְיָן הַזֶּה שֶׁל הַבְּאֵר הוּא נִסְתָּר אֶל אוֹתָהּ הַבְּאֵר, שֶׁנִּכְנָס אֵלָיו בְּלַוַּאשׁ, וְזֶה זוֹפֵר לְתוֹךְ אוֹתָהּ נְקֵדָּה שֶׁאָמַרְנוּ, הַסּוֹד שֶׁל ה״א הָאַוְזַרוֹנָה, וְזוֹפֵר בָּהּ וְנִכְנָס אֵלֶיהָ, וְלֹא נוֹדָע כְּלָל.

וְזֶהוּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה, שֶׁכְּשֶׁאָלֶף מִתְזַוֶּגֶת עִם ה״א אוֹ יו״ד, הַה״א הַזּוֹ הִיא בִּנְקֻדָּה אַוְזַת לְהֵיטִיב לָעוֹלָם כְּמוֹ א״ה אוֹ י״ה, וְאָז אוֹתוֹ הַמַּעְיָן שֶׁל הַבְּאֵר זוֹפֵר לְתוֹךְ אוֹתָהּ נְקֵדָּה וְנִכְנָס בְּתוֹכָהּ וְלֹא נוֹדָע.

וְאָז אוֹתָהּ נְקֵדָּה עוֹמֶדֶת בַּסּוֹד שֶׁל קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְעַל כָּךְ סוֹד הַזִּכָּרוֹן שֶׁלָּהּ, הוּא בַּסּוֹד שֶׁל קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, (בְּמָקוֹם) שֶׁיּוֹצִיאַת הָרוּחַ עוֹמֶדֶת בְּבֵית הַגָּרוֹן, אהי״ה, מִשּׁוּם שֶׁזֶּהוּ הַמָּקוֹם שֶׁעוֹמֵד קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, קוֹל גָּדוֹל וְלֹא נוֹדָע, וְאֵינוֹ רוּחַ מַמָּשׁ. וְאָז הוּא ה״א בַּזִּבּוּר שֶׁל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְהַכֹּל שָׁם אָחֻד, לְהָאִיר מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה (לְמַעְלָה וּלְמַטָּה).

כְּשֶׁזּוֹפֵר הַמַּעְיָן הַזֶּה בַּנְּקֻדָּה הַזּוֹ וְנִכְנָס לְתוֹכוֹ, אָז כָּל אוֹתָם הַשְּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ, כֻּלָּם נִכְנָסִים לְתוֹכוֹ, בְּתַשּׁוּקָה, בְּרוּחַ שְׁלֵמָה לְמַעְלָה, בְּתַשּׁוּקָה נִכְנָסִים בָּהּ וְלֹא בְּדָבָר אַחֵר. הַכֹּל בָּרוּחַ וְלֹא בַּגּוּף, כְּמוֹ בַּעְלָה שֶׁמִּתְעַשֵּׂט מִכָּל לִבּוּשָׁיו בְּשָׁעָה שֶׁבָּא לְהִזְדַּוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ. כָּךְ הֵם כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, כֻּלָּן סוֹבְבוֹת אוֹתָהּ וּמְכַסּוֹת עָלֶיהָ, וּבַעְלָהּ מִתְעַשֵּׂט מִכֻּלָּם, וְעַל כֵּן לֹא בָּאִים כָּל אוֹתָם הָאֵיבָרִים לְהִתְזַוֵּג עִמָּהּ, אֶלָּא בְּרוּחַ מַמָּשׁ, וְאָז הַכֹּל הוּא רָצוֹן אֶחָד.

וְעַל כָּךְ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן אֵלֶיהָ, וְיִשְׂרָאֵל אֵינָם צַדִּיקִים, שֶׁהֵם (שֶׁיִּהְיוּ) תְּפִילָּה לְהָאִיר, מַה כָּתוּב? פָּשַׁטְתִּי אֶת כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם. פָּשַׁטְתִּי אֶת כֻּתָּנְתִּי, אֵלּוּ אוֹתָם

הַכְּוָונִים שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר כֻּלָּם מִתְזַוְּגִים, הֵם הַכְּתֹנֶת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁהוּא מְזֻמָּן אֵלֶיהָ, הוּא מִתְפַּשֵּׁט מִכֻּלָּם, לְהִתְזַוֵּג עִמָּהּ, וְעַל כֵּן פָּשַׁטְתִּי וְגוֹ', לְהִתְתַּקֵּן וְלִהְיוֹת מְזֻמָּן לְהֵיטִיב לָךְ, וְאַתְּ לֹא מִתְקַנֶּנֶת כָּרָאוּי, כָּעֵת אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה? וְזוֹוֵר וּמִסְתַּלֵּק מִמֶּךָּ.

רָוַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם, הֲרֵי רָוַצְתִּי אֶת רַגְלַי מֵאוֹתוֹ טִנּוּף, וּמַה הוּא? מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הִתְתַּקַּנְתִּי וְהִזְדַּמַּנְתִּי אֵלַיִךְ, הֶעֱבַרְתִּי אֶת אוֹתוֹ הַצַּד הָאַזֵּר הַטָּמֵא מִלְּפָנַי רַגְלַי, כָּעֵת אֵיךְ אֶזֵּזֹר לָשִׂים אוֹתוֹ הַטִּנּוּף לְכַסּוֹת עַל הַמִּקְדָּשׁ, הוֹאִיל וְאַתְּ לֹא זְמִינָה בַּתִּקּוּנִים לְהִתְתַּקֵּן אֵלַי? כָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁכְּשֶׁרוֹזֵז הַטֻּמְאָה עוֹבֶרֶת מִן הָעוֹלָם, אָז הַכֹּל מִתְגַּדֵּל לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְעַל זֶה רָוַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם כְּמוֹ מִקֶּדֶם?

וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם כְּוָונִים הִתְפַּשְּׁטוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַמֹּעֶן הַזֶּה כּוֹרֵהַ בְּאוֹתָהּ נְקֵדָּה וְנִסְתָּר בְּתוֹכָהּ, וְאָז, כְּשֶׁאוֹתוֹ הַמֹּעֶן נִסְתָּר בְּתוֹכָהּ, אֲזַי הַכֹּל מֵאִיר, וְהַבְּאֵר מִתְמַלֵּאת מֵאוֹתוֹ הַמֹּעֶן שֶׁנִּכְנָס לְתוֹכָהּ וְנִסְתָּר בָּהּ בַּזִּוּוּגִים, אוֹתָם הַכְּוָונִים מְכַסִּים עָלֶיהָ וּמִתְפַּשְּׁטִים לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה.

וְאֵלּוּ הֵם הַגְּלִידִים שֶׁל הָאֱגוֹז הַדַּק שֶׁעוֹמֵד וּמְכַסֶּה בַּפָּנִים הַמּוֹחַ, וְאוֹתָהּ הַקְּלִפָּה הַתַּקִּיפָה נִשְׁבֶּרֶת וְלֹא עוֹמֶדֶת שָׁם, וְאָז הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן לָלֶכֶת בַּסּוֹדוֹת הַלָּלוּ. אַשְׁרֵי אוֹתָם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בִּרְצוֹנָם דְּבָרִים שֶׁל סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת לִזְכּוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּלְהָאִיר לָעוֹלָם הַבָּא, עֲלֵיהֶם כָּתוּב וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

דְּיוֹקָן הָאוֹתִיּוֹת, בְּסוֹד הַקָּדוֹשׁ ה"א הַתַּזְוִתוֹנָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, סוֹד הַמִּקְדָּשׁ, כְּשֶׁשּׁוֹלֶטֶת הַלְּבָנָה וּמִתְקַשְּׁטֶת לַשֶּׁמֶשׁ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אוֹר, הֵם עוֹמְדִים כִּשְׁנֵי אֲהוּבִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְאוֹתָן הַבְּתוּלוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת עִמָּהּ, מִתְקַשְּׁטוֹת וּמִתְתַּקְּנוֹת בַּתִּקּוּנִים, אַזֹּת מֵאַזְרִיהָ וְאַזֹּת מִלְּפָנֶיהָ, וְאַזֹּת מִצַּד זֶה וְאַזֹּת מִצַּד זֶה, וְהִיא עוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע.

וְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם סַנְהֶדְרִין עוֹמְדִים כַּוְּצִי גֶּרֶן עֲגֻלָּה לַעֲשׂוֹת גּוּף לַלְּבָנָה, לְקַשֵּׁט אֶת הַגְּבִירָה לְבַעְלָהּ, וְהִיא עוֹמֶדֶת כְּמוֹ זֶה כ, כְּמַוְזֵצִית הַלְּבָנָה.

וְוֹ (וו) הַנְּקֻדָּה הָאֶמְצָעִית, שֶׁאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה נוֹטֶלֶת אֶת אוֹרָהּ מִן הַשֶּׁמֶשׁ לְהָאִיר לְכָל הַגּוּף, וְסוֹד זֶה, הַנְּקֻדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בַּוְּצִי הָעַיִן, שֶׁהַכֹּל קַיָּם בַּנְּקֻדָּה הַהִיא שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע, שֶׁהִיא נוֹטֶלֶת אֶת כָּל הָאוֹר לְהָאִיר לְכָל הָעַיִן. וְהַלְּבָנָה אֵינָהּ מְאִירָה אֶלָּא מִתּוֹךְ נְקֻדָּה אַוְזֵת שֶׁעוֹמֶדֶת וְנִסְתֶּרֶת בְּתוֹךְ הָאֶמְצַע, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִרְאֵית בַּלְּבָנָה.

בֹּא וּרְאֵה, אֵין לְךָ עִגּוּל בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה מִתּוֹךְ נְקֻדָּה אַוְזֵת שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע. וּמְשׁוּם כָּךְ, הָעִגּוּל שֶׁל הַלְּבָנָה, מִתּוֹךְ נְקֻדָּה אַוְזֵת שֶׁנִּסְתֶּרֶת בְּתוֹכָהּ בָּאֶמְצַע נַעֲשָׂה הַכֹּל, וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע נוֹטֶלֶת אֶת כָּל הָאוֹר, וּמְאִירָה לַגּוּף, וְהַכֹּל מֵאִיר.

סוֹד הַסּוֹדוֹת, לְאוֹתָם הַמִּתְבּוֹנְנִים בְּסוֹדוֹת הַזְּכֻכִּית, הַה״א הַזּוֹ שֶׁהִיא וַוְצִי גּוּף הַלְּבָנָה, וְהִיא בְּעִגּוּל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הָאֶמְצַע, לָמָּה הִיא וַוְצִי? לֹא וַוְצִי, אֶלָּא סְתוּמָה מִצַּד זֶה וּפְתוּוָה מִצַּד זֶה, כִּנְקֻבָּה שֶׁפְּתוּוָה לָזָכָר לְקַבֵּל אוֹתוֹ בְּתוֹכָהּ וּלְהָאִיר מִמֶּנּוּ וּלְהִתְוַזֵּבֵר עִמּוֹ, וְעַל כֵּן הִיא פְּתוּוָה אֵלָיו לְקַבֵּל אוֹתוֹ, וְאָז (וּמְשׁוּם זֶה) נִקְרָא ה״א. מַה זֶּה ה״א? כְּמוֹ שֶׁאוֹמֵר הִנֵּה אָנִי.

וְכַאֲשֶׁר הִיא מְאִירָה מִמֶּנּוּ, וּמִתְוַזֶּבֶרִים זֶה עִם זֶה, וְהַלְּבָנָה מִתְמַלֵּאת, אֲזַי הַה״א הַזּוֹ נִשְׁלֶמֶת, וּמִתְמַלֵּאת הַלְּבָנָה מִן הַכֹּל, וּבִמְקוֹמָהּ שֶׁהוּא ה״א, וַוְצִי הַלְּבָנָה, נַעֲשֶׂה מֵ״ם, הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת.

וְעוֹמֶדֶת כְּמוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא מ׳ סְתוּמָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, בְּסוֹד שֶׁל (ישעיה ט ו) לְמַ֣רְבֵּה הַמִּשְׂרָה, וְכֵעֵת עוֹמֶדֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת ם׳.

וּבֹא רְאֵה, הָאוֹת ם׳ הַזּוֹ אֵינָהּ אֶלָּא בְּעִגּוּל, כֵּיוָן שֶׁעוֹמֶדֶת הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת וְהַכֹּל מֵהַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת ה׳, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, הִיא בָּרִאשׁוֹנָה פְּתוּוָה

בַּסוֹד שֶׁל ה״א, לְקַבֵּל אֶת בַּעְלָהּ, וְאַזַּר שֶׁנִּשְׁלְמָה מִמֶּנּוּ, מִתְמַלֵּאת בִּשְׁלֵמוּת, נַעֲשֵׂית ם כְּגֶוֶן עֶלְיוֹן שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ ה״א עֶלְיוֹנָה, ה׳ תַּזְוִתוֹנָה. ם׳ עֶלְיוֹנָה, ם׳ תַּזְוִתוֹנָה. הַכֹּל זֶה כְּמוֹ זֶה, וְזֶהוּ סוֹד אֲזַזְד, עֶלְיוֹן וְתַזְוִתוֹן כְּאֲזַזְד.

בֹּא וּרְאֵה, הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן פָּתוּחַ בָּרִאשׁוֹנָה בַּסוֹד שֶׁל ה״א, וּכְשֶׁמִּתְמַלֵּא מֵאוֹתָם הַשְּׁבִילִים הָעֶלְיוֹנִים וּמֵאִיר לְהָאִיר, מִתְפַּשֵּׁט וְנִשְׁלָמֶת וְנַעֲשֵׂית ם׳, וְהַכֹּל בְּסוֹד אֲזַזְד.

הַדְיוֹקָן שֶׁל הָאוֹת וָ״ו בְּסוֹד קָדוֹשׁ, הָאוֹת הַזּוֹ, הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, פּוֹשֵׁט הִתְפַּשְּׁטוּת לְהָאִיר לְמַטָּה, וְאוֹתָהּ הִתְפַּשְּׁטוּת הִיא בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים, כְּלוּלִים כְּאֲזַזְד בְּזִוּוּג אֲזַזְד, זֶה כְּמוֹ שֶׁזֶּה וְזֶה כְּמוֹ שֶׁזֶּה, וְכֻלָּם מִתְזַוְּגִים עִם אוֹתָם הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלָּהֶם בָּאוֹת הַזּוֹ.

וְהָאוֹת הַזּוֹ הִיא הָרִשָּׁם שֶׁבְּשִׁשָּׁה צְדָדִים כְּלוּלִים כְּאֲזַזְד, וְזֶהוּ שֶׁמֵּאִיר לַלְּבָנָה בְּסוֹד שֶׁל שִׁשָּׁה צְדָדִים כְּלוּלִים, שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּתְזַוְּגִים כְּאֲזַזְד, פָּשׁוּטִים מֵהִתְפַּשְּׁטוּת, הַכֹּל דְּיוֹקָן שֶׁל וָ״ו, דְּיוֹקָן שֶׁל אָדָם, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֵם שִׁשָּׁה צְדָדִים, לֹא נִרְאוּ בַּהִתְפַּשְּׁטוּת, פָּרַט לְגוּף אֲזַזְד.

סוֹד הַסּוֹדוֹת, לְאוֹתָם הַמִּתְבּוֹנְנִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, בִּדְמָיוֹת הָאוֹתִיּוֹת, כָּאן בָּאוֹת הַזּוֹ כֻּלָּם בַּזִּוּוּג הַזֶּה, לְהַרְאוֹת שֶׁכֻּלָּם קַיָּמִים בַּקְּיוּם שֶׁל הַגּוּף, שֶׁהוּא נוֹטֵל הַכֹּל. וּכְשֶׁהָאוֹת הַזּוֹ, שֶׁהִיא וָ״ו, עוֹמֶדֶת כָּךְ בְּזִוּוּג אֲזַזְד, הֲרֵי הוּא מְזֻמָּן לַנְּקֵבָה, פּוֹשֵׁט וּמִתְפַּשֵּׁט מִן הַכֹּל, הַסּוֹד שֶׁל דְּיוֹקָן הַגּוּף, דְּיוֹקָן שֶׁל אָדָם. וּכְשֶׁמִּסְתַּכְּלִים, הַזְּרוֹעוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה מִתְזַוְּגוֹת בַּגּוּף הַזֶּה, שֶׁלֹּא נִרְאִים רַק הַגּוּף לְבַדּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בּוֹ.

מָתַי הֵם נִרְאִים? בְּשָׁעָה שֶׁהָאוֹת הַזּוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת, וְנִקְרֵאת אָלֶ״ף. אָז, שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת, זֶה מִצַּד זֶה וְזֶה מִצַּד זֶה, וְהַגּוּף עוֹמֵד בֵּינֵיהֶם בָּאֶמְצַע. א.

וְעַל כֵּן, אָלֶף רֹאשׁ לְכָל הָאוֹתִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁתִּקּוּן זֶה, כְּשֶׁעוֹמֵד, הוּא רֹאשׁ לְכָל מִי (מַה) שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וְאַף עַל גַּב שֶׁסּוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים אֲזוּרִים

נֶאֱמְרוּ בַּסּוֹד שֶׁל אָלֶ"ף, אֲבָל זֶה הוּא הַבְּרוּר שֶׁל סוֹד הַדִּבּוּר כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּסֵפֶר זֶה (שֶׁל אָדָם), וְכָאן הוּא הַבְּרוּר שֶׁל הַסּוֹד, וּמִכָּאן הִתְפַּשְּׁטוּ אוֹתִיּוֹת אֲזוֹרוֹת, כֻּלָּם בְּצִדָּן, כָּל אַוָּזַת וְאַוָּזַת כָּרָאוּי לָהּ.

וְהָאוֹת הַזּוֹ הַכֹּל הוּא אָזְוַד, וָ"ו וְאָלֶ"ף, פָּרַט לְכָךְ שֶׁזֶּה מַסְתִּיר הַכֹּל בְּתוֹכוֹ וְזֶה מַרְאֶה אֶת כָּל דְּיוּקְנָו, וְאִם תֹּאמַר, שְׁתֵּי הַיְרֵכַיִם שֶׁלֹּא נִרְאוֹת? כָּךְ הוּא וַדַּאי! שֶׁהֲרֵי שִׁלְשָׁה צְדָדִים הֵם סוֹד שֶׁל שִׁלְשָׁה אֲזוֹרִים.

וְעוֹד, אֵלֶּה הֵם סוֹד תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, וּמִכָּאן יוֹצְאִים כָּל הַשְּׁאָר. כְּמוֹ כֵן נְבִיאִים וּכְתוּבִים כֻּלָּם כְּאָזְוַד, אָלֶ"ף הוּא אָזְוַד, הַסּוֹד שֶׁל שִׁלְשָׁה גְּוָנִים כְּאָזְוַד, שֶׁהֵם הָאָבוֹת, וּכְשֶׁהָאָבוֹת מִתְזַוְּגִים כְּאָזְוַד, הֵם אָזְוַד, וְעַל כֵּן נִקְרָא אָלֶ"ף, אָזְוַד רֹאשׁ לְכָל הָאוֹתִיּוֹת, הַסּוֹד שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְעַל כֵּן, וָ וְאָלֶף הֵם סוֹד אָזְוַד, הָאוֹת וָ דְּיוּקָן שֶׁל אָדָם, הָרֹאשׁ וְהַגּוּף, הִתְפַּשְּׁטוּת אַוָּזַת. אָלֶ"ף הַשִּׁלְמַת הַדְּיוּקָן לְהֵרָאוֹת. וְכִי תֹאמַר, וָ, שֶׁהִיא הִתְפַּשְּׁטוּת אַוָּזַת, הִתְפַּשְּׁטוּת אַוָּזַת בִּכְלִי דְּיוּקָנָאוֹת אֲזוֹרִים, לָמָּה הַסּוֹד שֶׁלּוֹ שֵׁשׁ, וְהָאָלֶף שֶׁהִיא שִׁלְשָׁה דְּיוּקָנָאוֹת, לָמָּה הַסּוֹד שֶׁלָּהּ אָזְוַד?

אֶלָּא מִכָּאן, הַסּוֹדוֹת שֶׁעוֹלִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ אָסוּר לְהַרְבּוֹתָם בְּפָרָט, אֶלָּא לְזַוֵּג אֶת כֻּלָּם וּלְיַוֵּד אוֹתָם כְּאָזְוַד, לִהְיוֹת אָזְוַד, וּכְשֶׁהֵם כְּאָזְוַד בִּכְלַל אָזְוַד, בִּדְיוּקָן אָזְוַד, יֵשׁ לְפָרֵשׁ אוֹתָם וְלַעֲשׂוֹת פְּרָטִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ כְּלָל שֶׁנִּרְאָה.

וְעַל כֵּן הַכְּלָל וְזִוּוֵּר לִהְיוֹת פָּרָט, וְהַפָּרָט וְזִוּוֵּר לִהְיוֹת כְּלָל. הַכְּלָל הַזֶּה וָ"ו, שֶׁזִּוּוֵּר לִהְיוֹת פָּרָט בַּסּוֹד שֶׁל שֵׁשׁ, וְהִיא פְּשִׁיטוּת אַוָּזַת לְבַדָּהּ. פָּרָט אָלֶף, שִׁלְשָׁה דְּיוּקָנָאוֹת מְזֻוָּגִים כְּאָזְוַד, וְזִוּוֵּר לִהְיוֹת כְּכָל בַּסּוֹד שֶׁל אָזְוַד, וְסוֹד זֶה – כְּכָל וּפָרָט וּכְכָל, א' ו' א', וְהַכֹּל אָזְוַד.

אָלֶ"ף פָּרָט שֶׁזִּוּוֵּר לִהְיוֹת כְּכָל, וְאַוָּזַר כָּךְ זִוּוֵּר לִהְיוֹת פָּרָט, וְהוּא פָּרָט וּכְכָל וּפָרָט, וָ"ו כְּכָל, וְזִוּוֵּר לִהְיוֹת פָּרָט, וְאַוָּזַר כָּךְ זִוּוֵּר לִהְיוֹת כְּכָל, וְזֶה סוֹד

כְּלָל וּפָרָט וּכְלָל.

אָלֶ"ף פָּרָט, וְזוֹהֲר לִהְיוֹת כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְאַזַּר כָּךְ זוֹהֲר לִהְיוֹת פָּרָט, מִשּׁוּם שֶׁהוּא אָלֶ"ף, וְכָךְ עוֹלֶה בְּסוֹד שֶׁל אָלֶ"ף. זְרוֹעוֹת וְגוּף, וְנִפְרָדִים הַסּוֹדוֹת לְמֵאָה, וּמִמֵּאָה לְאָלֶ"ף, עַל כֵּן נִקְרֵאת אָלֶ"ף, בְּסוֹד שֶׁל אָלֶ"ף, אָלֶ"ף אֲזַד כְּלָל, אָלֶ"ף אַלְפָּא פָּרָט.

וָ"ו כְּלָל, וְזוֹהֲר לִהְיוֹת פָּרָט בְּסוֹד שֶׁבֵּאַרְנוּ, וְאַזַּר כָּךְ זוֹהֲר לִהְיוֹת כְּלָל, הַסּוֹד שֶׁל אָדָם אֲזַד, סוֹד אֲזַד, וְהַכֹּל עוֹלֶה בְּסוֹד אֲזַד וּבְמִשְׁקָל אֲזַד לִהְיוֹת הַכֹּל אֲזַד. וָ"ו זוֹהֲרֶת לִהְיוֹת כְּלָל אֲזַד, אוֹר אֲזַד, כְּלוּלִים בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים.

וְסוֹד הַוֶּה, (בראשית א, ד) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, זוֹ וָ"ו שֶׁהוֹלֶכֶת וּמְאִירָה בְּסוֹד הַיָּמִין בְּכָלָל אֲזַד, וְאַזַּר כָּךְ וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַזּוֹשָׁךְ, הָאוֹת הַזּוֹ זוֹהֲרֶת לִהְיוֹת אָלֶ"ף, שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, זוֹ מִצַּד זֶה וְזוֹ מִצַּד זֶה. אַזַּר נִקְרֵאת אוֹר, וְאַזַּת נִקְרֵאת זוֹשָׁךְ. נֶעֱלֶמֶת אוֹת זוֹ (ו) בְּתוֹכָם, וְאָז נֶעֱזְלָה הַמְּזֻלָּת מִשְּׁנֵי צְדָדִים שֶׁהֵם אוֹר וְזוֹשָׁךְ, שֶׁכָּתוּב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַזּוֹשָׁךְ. מַה זֶּה וַיַּבְדֵּל? שֶׁנִּבְדְּלָה הַמְּזֻלָּת הַהִיא, וְהִסְכִּימוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים לִהְיוֹת בְּשָׁלוֹם, וְהַהַבְדָּלָה הַזּוֹ הִיא הַבְדָּלַת הַמְּזֻלָּת, לְהַסְכִּים שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל אֲזַד, שָׁלֵם כְּאֲזַד.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, א"ו הֵן כְּאֲזַד. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם, זֶה צַד אֲזַד שֶׁל הַסּוֹד שֶׁל אָלֶ"ף. (וְלַזּוֹשָׁךְ קָרָא לָיְלָה, זֶה צַד אֲזַד שֶׁל סוֹד שֶׁל אָלֶ"ף). לְאַזַּר שֶׁנִּפְרְדוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה, אֲזַד עָשָׂה עֶרֶב וַאֲזַד עָשָׂה בֹּקֶר. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ מַעֲשִׂים, הִסְכִּימוּ שְׁנֵיהֶם וְנִכְלְלוּ בָּאוֹת וָ"ו.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר, וַיְהִי עֶרֶב מֵהַצַּד שֶׁל זוֹשָׁךְ, וַיְהִי בֹקֶר מֵהַצַּד שֶׁל הָאוֹר. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ מַעֲשִׂים, מִיָּד הִשְׁתַּכְלְלוּ לְאֲזַד, שֶׁכָּתוּב יוֹם אֲזַד. הֲרֵי הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת וָ"ו שֶׁנִּכְלְלוּ בּוֹ לִהְיוֹת אֲזַד.

וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב וַיְהִי וְלֹא כָתוּב וְהָיָה. וַיְהִי, כְּשֶׁנִּרְאִים בַּסּוֹד שֶׁל אָלֶ"ף

וְעָשׂוּ מַעֲשִׂים וְנִסְתְּרוּ וְלֹא נִרְאוּ, אָז כָּתוּב וַיְהִי: הָיָה, וְעַכְשָׁו אֵינוֹ כָּךְ, שֶׁהֲרֵי נִכְלָל בַּסּוֹד שֶׁל ו"ו, וְעַכְשָׁו הַכֹּל יוֹם אֶחָד, (תהלים קו, ב) מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם (בראשית א, ט), זֶה הַצַּד הַתַּחְתּוֹן, צַד אֶחָד שֶׁבַּסּוֹד שֶׁל אָלֶף, שֶׁהוּא צַד שֶׁנִּקְרָא זִשָּׁךְ, וְזֶהוּ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֲרֵי בֵּן אוֹתוֹ צַד נִפְרָדִים הַמַּיִם וְנוֹבְעִים בְּשֶׁפַע שֶׁל טְמִירוּת, מִצַּד אֶחָד שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהוּא הַיָּמִין.

הָאוֹר שֶׁנִּגְנַז, בְּאֵיזֶה מָקוֹם נִגְנַז? בְּסוֹד הָאוֹת ו"ו. וּכְשֶׁהִיא נִגְנֶזֶת, הַכֹּל נִגְנָזִים, הַצַּד הָאַוְזֵר נָגוּז עִמּוֹ. וְעַל כֵּן מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד, וְזֶהוּ הַצַּד שֶׁנִּשְׁאָר אֶחָד, בְּלִי זֻבְרוֹ כְּשֶׁנִּגְנַז בָּרִאשׁוֹנָה. וּמֵאוֹתוֹ הַצַּד, שֶׁנִּזְלְקוּ הַמַּיִם וְהִתְכַּנְּסוּ לְתוֹכוֹ, אָז נִרְאֲתָה הַיַּבָּשָׁה מֵאוֹתוֹ הַצַּד. וְהַסּוֹד הַזֶּה (תהלים מז) הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב, שֶׁהֲרֵי מֵאוֹתוֹ הַצַּד נִרְאָה וְהִתְגַּלָּה. אַוְזֵר שֶׁנִּגְנְזוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ, זָזַר הַכֹּל לִהְיוֹת ו"ו, וְנִסְתַּר הַכֹּל בְּתוֹכוֹ וְנִהְיָה לְאֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם (בראשית א, יד), זוֹ ו"ו, שֶׁהִיא הָאוֹת שֶׁנִּקְרֵאת שָׁמַיִם, רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה מִמֶּנּוּ הִתְפַּשְּׁטוּת אַוְזֵת, לְהָאִיר לָאָרֶץ וּלְהַשְׁקוֹת אֶת אוֹתָהּ הַיַּבָּשָׁה, וְזֶהוּ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. מִי הוּא רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם? זוֹהִי הַהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה מִן הָאוֹת ו"ו, כְּמוֹ זֶה ג, זוֹהִי הִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה מִן הָאוֹת ו"ו לְהָאִיר וּלְהַשְׁקוֹת אֶת הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

הָאוֹת ו"ו, הַדְּיוּקָן הַזֶּה הִתְפַּשֵּׁט מֵהַכֹּל, שֶׁאֵין נִרְאִים בּוֹ כְּלָל מֵאוֹתָם הַצְּדָדִים הָאַוְזֵרִים, פָּרַט לְהִתְפַּשְּׁטוּת אַוְזֵת שֶׁל הַגּוּף לְבַדּוֹ, בְּלִי זְרוֹעוֹת וְתוֹמְכִים, וְעוֹמֵד כָּךְ בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּדֵי לִהְיוֹת מְזֻמָּן לַנְּקֻבָּה לְמַטָּה.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהַצְּדָדִים הָאַוְזֵרִים הַלָּלוּ נִרְשְׁמוּ אֵלָיו, כָּאן סוֹד הַסּוֹדוֹת לְאוֹתָם הַיּוֹדְעִים סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה, לָדַעַת בְּאֵיזֶה זְמַן הוּא אָלֶ"ף וּבְאֵיזֶה זְמַן

הוא ו"ו.

בִּזְמַן שֶׁעוֹמֵד (לְהַרְאוֹת) סוֹדוֹת הָאֱמוּנָה וּלְלַמֵּד אֶת הַיִּחוּד בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְכָל הָעוֹלָם, אָז עוֹמֵד בַּסוֹד שֶׁל א', אֶלֶף לָעַיִן, שֶׁזֶּה רֵאשִׁית הַכֹּל, לְלַמֵּד אֶת אֱמוּנַת הַיִּחוּד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל כֵּן עוֹמֵד הָרֹאשׁ לְכָל הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁהֲרֵי לֹא בָּא אָדָם לְעוֹלָם אֶלָּא לְלַמֵּד וּלְהַכִּיר אֶת רִבּוֹנוֹ, וְעוֹמֵד בִּדְיוּקָן לְעֵינֵי הַכֹּל וּלְלַמֵּד אֶת זְכִמַּת הָאֱמוּנָה שֶׁל רִבּוֹנוֹ, (דברים ד, לב) וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם.

וְעַל כֵּן נִרְשָׁם אָצְלוֹ בַּדְיוּקָנָאוּת שֶׁל בְּרֵאשִׁית (שֶׁל אָדָם), שֶׁרָאוּי לִשְׁאֹל וּלְהַכִּיר, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁונִים, וְזוֹ הַשְּׁאֵלָה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁיַּכִּיר הָאָדָם אֶת רִבּוֹנוֹ, שֶׁזּוֹהִי רֵאשִׁית הַכֹּל, וְאָז הוּא הַסּוֹד שֶׁל אָלֶ"ף, הָרֵאשִׁית שֶׁעוֹמֶדֶת לְכָל הָאוֹתִיּוֹת.

וּבִזְמַן שֶׁעוֹמֵד לְהַזְהִיר אֶל הַנְּקֻבָּה בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, עוֹמֵד בַּסוֹד שֶׁל ו"ו וְנִשְׁלָם מִן הַכֹּל, וְלֹא נִרְאִים רַק הַגּוּף לְבַדּוֹ, וְהַכֹּל נִקְשָׁר עִם הַנְּקֻבָּה, זְרוֹעַ אַוְזַת תַּוְזַת הָרֹאשׁ, וְאַוְזַת שֶׁמְּוַוֶּבֶקֶת אוֹתָהּ.

וְעַל כֵּן אֵין נִרְאוֹת בָּאוֹת ו"ו יְרֵכַיִם, וְהַהוּא שֶׁל הָרָקִיעַ הַכֹּל נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ, בַּסֵּתֶר בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת, וְנִרְאִים ו"ו לְבַדּוֹ, כְּמִי שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ מִן הַכֹּל, וְאָז הוּא מְזֻמָּן וְנִקְשָׁר אֶל הַנְּקֻבָּה, וְעַל כֵּן מְזֻמֶּנֶת הָאוֹת ו"ו בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְהַרְאוֹת הַכֹּל. וְעוֹמֶדֶת ה"א אַוְזַרוֹנָה שְׁלֵמָה וּמְלֵאָה כְּמוֹ שֶׁרָאוּי. אַשְׁרֵי זֹאת שֶׁל מִי שֶׁנִּכְנַס וְיָצָא, וְיוֹדֵעַ הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים בְּסוֹד הָאֱמוּנָה לְהַכִּיר אֶת רִבּוֹנוֹ. אַשְׁרֵיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

הַדְּיוּקָן שֶׁל הָאוֹת יו"ד, הַנְּקֻדָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁעָלְתָה בְּמַוְזֶשְׁבָּה, וְנִסְתְּרָה וְלֹא יְדוּעָה, הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ עוֹמֶדֶת בְּסֵתֶר הַמַּוְזֶשְׁבָּה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְפַּשְׁטָה כְּלָל, וְלֹא יָדוּעַ לְאֵיזוֹ דֶּרֶךְ הִיא וּלְאָן הוֹלֶכֶת, וּמֵאֵיפֹה הִיא, וּמֵאֵיפֹה יָצְאָה. וְעַל כֵּן כֻּלָּם עוֹמְדִים בַּזּוּץ בְּאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה, שֶׁעוֹמֶדֶת בִּרְצוֹן הַמַּוְזֶשְׁבָּה שֶׁלֹּא נוֹדְעָה כְּלָל.

וְהִיא הַנְּקֻדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאוֹת ה״א הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל כָּל אוֹתָם שִׁשָּׁה הָעֲמוּדִים שֶׁאָמַרְנוּ, וְהֵם זַמְשֶׁה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְהֵם פָּלִיאוֹת, וְלָכֵן נִקְרָא הַסּוֹד הַזֶּה פֶּלֶא, וְהָאוֹת אָלֶף עוֹלָה כָּאן, וְכָאן הַכֹּל אוֹת פֶּלֶאוֹת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

וְכָל אֵלּוּ הָעֲמוּדִים וְכָל אֵלּוּ הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, כְּשֶׁעוֹלָה ה״א הָאַזָּרוֹנָה לְהִתְקַשֵּׁר עִם הָאוֹת וָא״ו, אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלָּהּ פָּרוּשׁוֹת עַל הַנְּקֻבָּה כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ, וְכָל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלֹּא (שֶׁלָּהּ) כְּלוּלוֹת בְּאוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, כֻּלָּן מְכַסּוֹת סְבִיב הַנְּקֻבָּה.

הַסּוֹד הַזֶּה, כְּשֶׁהַנְּקֻבָּה לֹא נִקְשֶׁרֶת לַזָּכָר, מְכַסָּה אוֹתָהּ קְלִפָּה אַזַּת זְזָקָה שֶׁמַּסְתִּירָה אוֹרָהּ, וּכְשֶׁנִּקְשֶׁרֶת בַּזָּכָר, מְכַסּוֹת אוֹתָהּ כָּל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְזְתוֹנוֹת, הֵן קְלִפָּה קְדוֹשָׁה שֶׁמְּכַסּוֹת אוֹתָהּ, וּמִתְכַּלֶּשֶׁת בָּהֶם, וְהִיא נִקְשֶׁרֶת עִם הָאוֹת וָ״ו.

לְמַעְלָה נוֹסַעַת עִם ה״א, שֶׁהַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה נִסְתֶּרֶת בְּתוֹכָהּ. וּכְשֶׁהִיא נוֹטֶלֶת אוֹתָם וְכֻלָּם בָּהּ, אָז כֻּלָּם נַעֲשִׂים כְּמוֹ זָה כ. וּמַסְתִּיר הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְיֶמֶת בָּאֶמְצַע, שֶׁהִיא וָ״ו שֶׁהוֹלֶכֶת בְּעִגּוּל, לַעֲשׂוֹת גּוּף לְהַסְתִּיר הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ.

כְּמוֹ (שֶׁהֵ״א) הָאַזָּרֶת עוֹשָׂה גּוּף עִם אוֹתָהּ הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלָּהּ, וְהִיא הַנְּקֻדָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע, וְאָז נִקְרֵאת ה״א, כָּךְ גַּם הָאוֹת הַזּוֹ הַסּוֹד שֶׁל וָ״ו, הֵם הַגּוּף, וְעוֹמְדִים בְּסוֹד זֶה, וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ בָּאֶמְצַע. וּמְשׁוֹם כָּךְ הַכֹּל אָזוֹד, וְהַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ נִקְרֵאת זָכְמָה עֶלְיוֹנָה, וְהַנְּקֻדָּה הַתַּזְזְתוֹנָה הַזּוֹ נִקְרֵאת זָכְמָה תַּזְזְתוֹנָה, זָכְמָה קְטַנָּה. וְהַה״א הַזּוֹ, וְהַה״א הַזּוֹ, רַק שֶׁהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ נִרְשֶׁמֶת בָּרִאשׁוֹנָה בִּלְבַדָּהּ.

י׳ נְקֻדָּה אַזַּת עֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל תִּשְׁעָה עֲמוּדִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אֵלּוּ לֹא נִקְרָאִים בְּשֵׁמוֹת, רַק בְּאוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלָּהֶם, אֲבָל הַתִּשְׁעָה הַלָּלוּ יוֹצְאִים מִתּוֹךְ הַמָּאוֹר, וְנִרְשָׁמִים תַּזַּת הַיּוּ״ד.

וְאוֹתָן תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת שֶׁמִּתְפַּשְׁטוֹת בְּכָל הָאוֹתִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת

יוֹצְאוֹת מִן יו״ד בְּאוֹתָם הַשְּׁבִילִים שֶׁלָּהּ, וּכְמוֹ שֶׁהָאוֹתִיּוֹת יוֹצְאוֹת מִן יו״ד, כָּךְ הַנְּקֻדּוֹת, וְכָל הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ הַתֵּשַׁע, יוֹצְאוֹת מֵאוֹתָם תֵּשַׁע.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהַתֵּשַׁע הַלָּלוּ הֵם תַּוָּזוֹת הַיו״ד, הֵם עַל הַיו״ד, אֲבָל הֵם תּוֹמְכִים אוֹתָהּ, וְהֵם מֻרְכָּבוֹת לְטֹ׳ אֲוִזְרוֹת, שֶׁהֵם סוֹד הָאֵין סוֹף, וְכֻלָּם עוֹמְדִים לַיו״ד, וְכָל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה נִסְתְּרוּ וְנֶחְזְרוּ לַנְּקֻדָּה הַזּוֹ, עַל זֶה כָּל הַיָּמִים.

בֹּא וּרְאֵה, כַּמָּה יֵשׁ לָאֲנָשִׁים לְהִשָּׁמֵר מֵחֲטָאֵיהֶם וּלְהִתְעַסֵּק בִּרְצוֹן רִבּוֹנָם, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעָה צַדִּיקִים שֶׁהָיוּ בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֶחֱזִיקוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּלֵב שָׁלֵם, וְהֵם שִׁבְעַת עַמּוּדֵי עוֹלָם מַמָּשׁ. בִּימֵיהֶם הִתְגַּבֵּר בָּעוֹלָם הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל, וְיִשְׂרָאֵל עַל שְׁאָר הָעַמִּים.

וְכֵיוָן שֶׁהֵם נִשְׁלְמוּ, קָמוּ מִצַּד שְׂמאל שִׁבְעָה בָּתֵּי דִינִים מַמָּשׁ, שֶׁכֻּלָּם עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁהֵעִירוּ הַחֲכָמִים, שֶׁלֹּא חָרְבָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁעָבְדוּ שִׁבְעָה בָּתֵּי דִינִים עֲבוֹדָה זָרָה, וּמִי שֶׁבָּאוּ מֵהֶם. וְאֵלּוּ הֵם: יָרְבְעָם בֶּן נְבָט, וּבַעְשָׁא בֶּן אֲחִיָּה, וְאַחְאָב בֶּן עָמְרִי, וְיֵהוּא בֶּן נִמְשִׁי, וּפֶקַח בֶּן רְמַלְיָהוּ, וּמְנַחֵם בֶּן גָּדִי, וְהוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה טו, ט) אֻמְלְלָה יֹלֶדֶת הַשִּׁבְעָה, זוֹ הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיָּלְדָה אוֹתָם.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבֵּן לֹא עָשָׂה רְצוֹן אָבִיו, עַל אִמּוֹ מַטָּל לְהַלְקוֹתוֹ וּלְהַנְהִיגוֹ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא, א) דִּבְרֵי לְמוּאֵל בֶּן מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ. מַה זֶּה אִמּוֹ? וַדַּאי בַּת שֶׁבַע אֵם שְׁלֹמֹה, וְלֹא אָבִיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִתְמַנְּתָה עַל הַבַּיִת, וְכָל הַגְּנָזִים וְכָל כְּלֵי הַקֶּרֶב נִמְסְרוּ בְּיָדֶיהָ, וְהִיא רוֹצָה לְהַנְהִיג אֶת בְּנָיהָ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, שֶׁיַּעֲשׂוּ אֶת רְצוֹן הַמֶּלֶךְ. וְעַל שֶׁהִיא לֹא הִנְהִיגָה אֶת הַשֶּׁבַע הַלָּלוּ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה וְלֹא הִלְקָתָה אוֹתָם, הִסְתּוֹבְבוּ לְצַד שְׂמאל, וְשָׁלַט הַשְּׂמאל עַל הַיָּמִין וְהָלְכָה עִמָּהֶם בַּגָּלוּת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה טו, ט) אֻמְלְלָה יֹלֶדֶת הַשִּׁבְעָה.

בֹּא וּרְאֵה, הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בָּהֶם, שֶׁהוּא יָרְבְעָם, הֵעִיר בָּעוֹלָם אֶת צַד הַשְּׂמאל וְעָשָׂה שְׁנֵי עֲגָלִים, שֶׁהֲרֵי הָעֶגֶל הוּא מֵהַצַּד שֶׁל שׁוֹר, שֶׁהוּא

בַּשְּׁמאל. ומַה שֶּׁהָיוּ – שְׁנַיִם. הַסּוד שֶׁל שְׁנֵי כּוֹזוֹת הַשְּׁמאל בָּאוּ מִמֶּנּוּ. אָז הִתְוַוסְלָה הַלְּבָנָה לְהִתָּגֵם, עַד שֶׁנִּשְׁלְמוּ אוֹתָם הַז' שֶׁמִּצַּד הַשְּׁמאל. כֵּיוָן שֶׁבָּא הוֹשֵׁעַ בֶּן אֵלָה, אָז נִתָּגְמָה הַלְּבָנָה, וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל וּשְׁכִינָה עִמָּהֶם.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עוֹלָה בְּשִׁבְעָה, וּבְשִׁבְעָה יוֹרֶדֶת, בְּשִׁבְעָה נִשְׁלֶמֶת וּבְשִׁבְעָה נִתָּגֶמֶת. בְּשִׁבְעָה נִשְׁלֶמֶת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה. וְהַצַּדִּיקִים הָאֲזוּזִים בָּהּ, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב יוֹסֵף מֹשֶׁה אַהֲרֹן דָּוִד. בְּשִׁבְעָה נִתָּגֶמֶת, הַשִּׁבְעָה בָּתֵּי הַדִּין הַלָּלוּ, וְגֵרְשָׁה מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

שֶׁהֲרֵי שְׁנַיִם עָשָׂר בָּנִים רְשָׁעִים הָיוּ לָהֶם לְאוֹתָם ז' בָּתֵּי דִּין, וְאָז אוֹתָם עֲמוּדִים שֶׁלְּמַעְלָה נִשְׁבְּרוּ, אוֹתָם י"ב שְׁבָטִים שֶׁסְּבִיב הַשְּׁכִינָה, וְיִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַּגָּלוּת. אֲבָל יְהוּדָה שֶׁזָּכוּ לוֹ, עַד עֲשָׂרָה.

בֹּא וּרְאֵה, עַד שֶׁהָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם לְמַטָּה, עֲשָׂרָה מְלָכִים רְשָׁעִים לֹא נָזְרְבָה וְלֹא הִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנָּה, וּמִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, שֶׁהִיא עֲשִׂירִית, וְנִקְרֵאת שְׁבִיעִית, (וְהֵם עֲשָׂרָה מְלָכִים שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהִיא עֲשִׂירִית, וְנִקְרֵאת שְׁבִיעִית) וְהֵם עֲשָׂרָה הַמְּלָכִים שֶׁלְּמַטָּה: רְזַבְעָם, אֲבִיָּה, יְהוֹרָם, אֲזַזְיָהוּ, אָזָו, מְנַשֶּׁה, אָמוֹן, יְהוֹאָזָז, יְהוֹיָקִים, יְהוֹיָכִין. וּכְשֶׁהָיָה הָעֲשִׂירִי שֶׁבָּהֶם רַע וְלֹא נִדְבַּק בַּתּוֹרָה, אָז נָתַן מָקוֹם לְצַד הַשְּׁמאל לִשְׁלֹט עָלָיו וְעַל יְרוּשָׁלַיִם, וְאָז הִסְתַּלְּקָה הַשְּׁכִינָה, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם גָּלוּ. עַל כֵּן כָּתוּב (ירמיה ו, ד) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה יוֹם, זֶהוּ הַזִּוּוּג הָעֶלְיוֹן שֶׁנִּקְרָא יוֹם. כִּי יָנְטוּ צִלְלֵי עֶרֶב, זֶה סוֹד הַשְּׁמאל, שֶׁהִתְוַוסְל לִשְׁלֹט, שֶׁהֲרֵי מִכָּאן בָּא הַכּוֹזַ לְצַד הַשְּׁמאל.

בֹּא וּרְאֵה, שְׁלֹמֹה הוּא בָּאֶמְצַע, בֵּין צַד הַיָּמִין לְצַד הַשְּׁמאל, וְזָכְתָה עָלְתָה בְּסוֹד הַיָּמִין, בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי אִמּוֹ לִמְּדָה אוֹתוֹ, וּבְיָמָיו עָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב וַיְזַכֵּם מִכֹּל הָאָדָם, שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וּבְסוֹף יָמָיו הִתְוַוסְלָה הַלְּבָנָה לְהִתָּגֵם, וְאָז כָּתוּב וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הָרַע בְּעֵינֵי

ה', וְלֹא מִלֹּא אַזְרֵי ה' כְּדָוִד אָבִיו. לֹא מִלֹּא דָּוְקָא, לֹא הִשְׁלִים מַה שֶּׁהָיָה לוֹ לְהַשְׁלִים הַכֹּל אַזְרֵי דָוִד, שֶׁהוּא מֵאוֹתָם שִׁבְעַת הָעַמּוּדִים, וְלֹא מִלֹּא הַלְבָּנָה, אֶלָּא שִׁנְתָּגְמָה.

מִשּׁוּם כָּךְ לֹא מוֹנִים אוֹתוֹ, לֹא עִם שִׁבְעָה צַדִּיקִים עַמּוּדֵי עוֹלָם, וְלֹא עִם אוֹתָם שֶׁמָּרְדוּ בִּרְבוֹנָם, אֶלָּא הוּא בָּאֶמְצַע. מִצַּד הַיָּמִין שְׁלֵם, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל פָּגוּם.

מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (מלכים–א' יא, יא) קָרֹעַ אֶקְרַע אֶת הַמַּמְלָכָה, זֶה הַסּוֹד שֶׁהַמֶּלֶךְ קָרַע אֶת בִּגְדֵי מַלְכוּתוֹ, שֶׁהֲרֵי הַמַּמְלָכָה הִיא עַל שְׁלֹמֹה, וְאִמּוֹ נִקְרֵאת, וְזוֹ בַּת שֶׁבַע, וּנְתַתִּיהָ לְעַבְדֶּךָ. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (משלי ל, כב–כג) תַּחַת עָבֶד כִּי יִמְלוֹךְ, וְשִׂפְחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. בֹּא וּרְאֵה, לָעֶבֶד הַזֶּה לֹא נִתְּנָה מַלְכוּת, אֶלָּא מִכָּאן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּנְתַתִּיהָ לְעַבְדֶּךָ, וְאָז הִתְזִילָה הַשִּׂפְחָה לִשְׁלֹט.

בֹּא וּרְאֵה, בַּהַתְזָלָה כָּתוּב קָרֹעַ, וְאַזֵּר כָּךְ אֶקְרַע. קָרֹעַ מִעַט, שֶׁנִּקְרַע מִמֶּילָא, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְזִילָה הַלְבָּנָה לְהָאֵגִם, וְאַזֵּר כָּךְ אֶקְרַע, שֶׁהִתְכַּסְּתָה בַּגָּלוּת, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָשִׁיב הַשְּׁכִינָה לִמְקוֹמָהּ וְאֶת יִשְׂרָאֵל לִמְקוֹמָם, וּלְהָפֵר מֵאוֹתָם שֶׁמִּצַּד שְׂמֹאל שֶׁהֵצִיקוּ לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (עובדיה א, כ) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט. וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים – צַדִּיק, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. בְּהַר צִיּוֹן – סוֹד הַיָּמִין. לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו – סוֹד שֶׁל הַשְּׂמֹאל.

בֹּא וּרְאֵה, הָהָר הַזֶּה, לָשׁוֹן שֶׁל זִזֵּק הוּא, אוֹתָם הֶהָרִים לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁאֲזוּזִים בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְנִקְרָאִים הַר צִיּוֹן אוֹתָם הָרִים הַמַּקִּיפִים אֶת יְרוּשָׁלַיִם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מְצַיְּנִים וְאוֹמְרִים זֶה עִם זֶה בְּצַד הַיִּזּוּד, לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו, שֶׁקִּטְרְגוּ הַמְקַטְרֵג מִצַּד הַשְּׂמֹאל. בְּאוֹתוֹ זְמַן (שם) וְהָיְתָה לַה' הַמְּלוּכָה. בָּרִאשׁוֹנָה נִקְרֵאת מַמְלָכָה, מִשּׁוּם שֶׁהֵינִיקָה לִשְׁנֵי צְדָדִים, לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, וְעַכְשָׁיו נִקְרֵאת מְלוּכָה, מִשּׁוּם שֶׁמֵּינִיקָה אֶת הַיָּמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע ב, כב) וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם, וּמִשּׁוּם שֶׁגָּלוּת אֵינָהּ לְעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי

יָשְׁבָה בַּגָּלוּת.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁסָּמַךְ לוֹ (זכריה יד) וְהָיָה ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. מִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, שְׁכִינָה עִמָּהֶם, וּמֶלֶךְ בְּלִי גְּבִירָה אֵינוֹ מֶלֶךְ. אֲבָל אוֹתוֹ הַזְּמַן, וְהָיָה ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. כְּשֶׁנִּדְבֶּקֶת הַשְּׁכִינָה עִם צַדִּיק, וְאָז הוּא הַיִּחוּד. שֶׁכָּךְ לָמַדְנוּ בַּסּוֹד שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְיַחֵד אֶת רִבּוֹנוֹ וּלְקַשֵּׁר אֶת קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה בִּרְצוֹן הַלֵּב.

וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לְאֶחָד, צָרִיךְ לְכַוֵּן בָּא׳ – הַנְּסְתָּר הָעַתִּיק (הֶעָמֹק) שֶׁל הַכֹּל, וְזוֹ׳ – שְׁמוֹנָה דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מֵזָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה עַד צַדִּיק. וְד׳ רַבָּתִי – הִתְדַּבְּקוּת שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא זֵלְקוֹ שֶׁל דָּוִד, שֶׁנִּקְרָא עָנִי וְאֶבְיוֹן. כְּשֶׁנִּדְבֶּקֶת לְאוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁרְמוּזוֹת בְּא״ז, אֲזַי הִיא גְּדוֹלָה, וְכָל הָעוֹלָם יוֹנֵק מִמֶּנָּה. וְאוֹתָם שָׁדַיִם, שֶׁהֵם כְּמִגְדָּלוֹת (שיר ז), אָז הָיִיתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שָׁלוֹם.

בֹּא וּרְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה נֶאֱמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהִיא בַּגָּלוּת עִם בָּנֶיהָ בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם נִקְרֵאת קְטַנָּה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַנְהָגִים בַּתּוֹרָה וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, אָז מִתְמַלֵּאת, וְשָׁלוֹם מִתְזַוֵּג בָּהֶם. מְשִׁיבָה הִיא וְאוֹמֶרֶת, אֲנִי זוֹמָה וְשָׁדַי כְּמִגְדָּלוֹת.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהִתְזַוֵּג עִמִּי אָ״ז, וְשָׁלו״ם. א׳ – הַסּוֹד שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַכֹּל. ז׳ – שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת, וְשָׁלוֹם – שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק. כֵּיוָן שֶׁהַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ מִתְזַוְּגוֹת, אֲזַי אָ״ז הָיִיתִי בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שָׁלוֹם. וּמִי הָעֵינַיִם? אוֹתָם שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ עֵינֵי ה׳, פְּנֵי ה׳, וְאָז שָׁלוֹם לָעוֹלָם, וְשׁוֹרֶה הַטּוּב שֶׁל הָעַתִּיק בַּמָּקוֹם שֶׁל הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ צִוָּה מֹשֶׁה בַּתּוֹרָה וְאָמַר (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה׳ אֶחָד, לְקַשֵּׁר אֶת כָּל קְשָׁרֵי הָאֱמוּנָה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּאֶחָד, מַאֲרִיכִים לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁכָּל הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים שֶׁל הָעוֹלָם תְּלוּיִים בּוֹ, בְּסוֹד אוֹתָן

הַדְּרָגוֹת שֶׁרְמוּזוֹת בְּאָזְנָד, וְהֵם עֲשָׂרָה, וְכֻלָּם אָזְנָד, וְהִתְעוֹרְרוּ בּוֹ הַזְּוָגִים וְאָמְרוּ בַּדָּ"ת, וְיָפָה, מְשׁוּם שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא שֶׁל דָּ"ת, וְאֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁלָּהּ, וְצָרִיךְ אָדָם לְהַאֲרִיךְ בָּהּ וּלְהַמְשִׁיךְ לָהּ בְּרָכוֹת מֵאוֹתָם שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים, שִׁשָּׁת הַבָּנִים הָעֶלְיוֹנִים עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. וְאוֹתָם שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים רְמוּזִים בַּזּ׳ בַּסּוֹד שֶׁל שְׁמוֹנָה.

שִׁשָּׁת אֵלּוּ וּשְׁנַיִם לְמַעְלָה, זָכְמָה וּבִינָה הָאַבָּא וְהָאִמָּא לְהוֹסִיף וּלְהַכְלִילָם לְמַעְלָה וְלָתֵת לָהֶם בְּרָכוֹת מֵאַבָּא וְאִמָּא הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהֲרֵי אֵין שׁוֹרֶה הַטּוֹב שֶׁל הָעֲתִיק אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם, בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָאִים זָכָר וּנְקֵבָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְגוֹ׳, בְּיוֹם וְזַתֵּנָתוֹ וְגוֹ׳. בְּיוֹם וְזַתֵּנָתוֹ דַּוְקָא. וְעַל כֵּן אָמְרוּ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְזַטֵּף בַּזּוּ"ת, אֶלָּא צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ בְּרָכוֹת מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל, וּלְהָרִיק לְאוֹתָם שִׁשָּׁת הַבָּנִים, וְאַזַּר כָּךְ לַבַּת הַזּוֹ, שֶׁאֵין לָהּ יְרֻשָּׁה בְּבֵית אָבִיהָ וְאִמָּהּ אֶלָּא הַבֵּן הַזֶּה. וּמִכָּאן לָמַדְנוּ שֶׁבֵּן יוֹרֵשׁ אֶת הָאַבָּא וְהָאִמָּא, וְהַבַּת לֹא. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת מִן הַבֵּן, אֶלָּא צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בַּדָּ"ת הַזּוֹ.

וְשָׁם אוֹמְרִים, כַּמָּה צָרִיךְ אָדָם לְהַאֲרִיךְ בָּהּ? כְּשִׁעוּר שֶׁיַּמְלִיךְ אוֹתָהּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּע זָוִיוֹת הָעוֹלָם. הַסּוֹד שֶׁל שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁכֻּלָּם יִתְזַבְּרוּ עִמָּהּ וְלֹא יִפָּרְדוּ לְעוֹלָמִים, וּכְשֶׁאָדָם מַאֲרִיךְ בָּזֶה, כָּל אוֹתָם יָמִים וְשָׁנִים עֶלְיוֹנִים מוֹסְרִים בְּרָכוֹת עַל רֹאשׁוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לוֹ (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

בֹּא וּרְאֵה, כְּלַל הַתּוֹרָה רְמוּזִים בַּפָּסוּק הַזֶּה, וְהַכְּלָל שֶׁל כָּל אוֹתָם אֲמִירוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּאָזְנָד רְמוּזִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כג) וְהוּא בְּאָזְנָד וּמִי יְשִׁיבֶנּוּ וְנַפְשׁוֹ אִוְּתָה וַיַּעַשׂ, וּבָהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וְכוּ׳, וּבְאַרְנוּ שֶׁכֻּלָּם עֲשָׂרָה, וְכֻלָּם כְּלוּלִים בַּפָּסוּק הָרִאשׁוֹן שֶׁבַּתּוֹרָה.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, רָאשֵׁי תֵבוֹת אהו"ה, שֶׁבּוֹ

נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. א"ה בּוֹ נִבְרְאוּ הַשָּׁמַיִם, ו"ה בּוֹ נִבְרְאָה הָאָרֶץ וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּהּ, וְהוּא נָתַן תְּשׁוּקָה בְּכָל הָאֵילָנוֹת וְהָעֲשָׂבִים שֶׁבָּאָרֶץ. וְהוּא מַה שֶּׁאָמְרוּ אֵין לְךָ עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב מִלְמַטָּה שֶׁאֵין עָלָיו מַלְאָךְ מִלְמַעְלָה שֶׁמַּכֶּה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ גְּדַל, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לח) הֲיָדַעְתָּ חֻקּוֹת שָׁמָיִם אִם תָּשִׂים מִשְׁטָרוֹ בָּאָרֶץ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (בראשית א, ה) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם, וְכָתוּב (שם ב) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, שֶׁכְּשֶׁמֵּאִיר הָאוֹר הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה, מֵאִיר מֵהַכֹּחַ שֶׁנִּתַּן לוֹ מֵהַטּוֹב שֶׁלְּמַעְלָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ מִנְיַן יְמוֹת הַזְּמָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה, אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שָׁבוּעוֹת מֵהֶם כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא טוֹב, וְהִיא שְׁבִיעִי, וְיוֹנֵק מִמֶּנָּה הַשֶּׁמֶשׁ הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פָּעָמִים, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פָּעָמִים שֶׁהוּא יוֹנֵק מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת יוֹבֵל, וּכְנֶגֶד שְׁנֵי הַיּוֹבֵל שֶׁלְּמַטָּה.

נִשְׁאֲרוּ מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה עָשָׂרִים וּשְׁנַיִם יָמִים, כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיק שֶׁלְּמַעְלָה נִקְרָא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וּכְשֶׁנִּשְׁלְמוּ אוֹתָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה יָמִים, שָׁבִים שֵׁנִית לְקַבֵּל מֵהַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל טוֹב, שֶׁהַדַּרְגָּה הַזּוֹ וְכָל אוֹתָן שֶׁבַע דַּרְגּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שָׁבִים שֵׁנִית לְקַבֵּל מִן הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה.

וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל הַלְּבָנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה, יוֹנֶקֶת מֵהַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת (שְׁכִינָה תַּזְהִירָנָה שֶׁיּוֹנֶקֶת מֵאוֹתוֹ) צַדִּיק, וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַצַּדִּיק מְמַלֵּא אוֹתָהּ מֵאוֹתָם הַתַּפְנוּקִים הָעֶלְיוֹנִים וְיוֹנֵק מִמֶּנָּה, נִקְרֵאת לְבָנָה, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַלְּבָנָה הַתַּזְהִירָנָה הַזּוֹ אֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ אֶלָּא מַה שֶּׁנִּתַּן לָהּ מִן הַשֶּׁמֶשׁ, כָּךְ גַּם אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַעְלָה.

וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ נִקְרֵאת יָם הַזְּכָכִית לְמַעְלָה, וְעוֹמְדִים שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, שְׁלֹשָׁה לַצָּפוֹן, וּשְׁלֹשָׁה לַדָּרוֹם, וּשְׁלֹשָׁה לַמַּעֲרָב, וּשְׁלֹשָׁה

לַמְּזָרז, וְיָם הַזָּכְמָה הַזֶּה עֲלֵיהֶם, וּכְנֶגְדָּם לְמַטָּה שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים עוֹמְדִים סְבִיב הַמְּזַבֵּז כְּמוֹ זֶה. וּכְנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ עָשָׂה שְׁלֹמֹה יָם לְמַטָּה, עוֹמֵד עַל שְׁנַיִם עָשָׂר בָּקָר.

וְהַיָּם הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה, מָה הַטַּעַם נִקְרָא יָם? אֶלָּא מְשׁוֹם אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק שֶׁמְּמַלֵּאת אֶת הַיָּם הַזֶּה נִקְרָא יוֹם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א, ה) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם, וְכָתוּב (תהלים צז, יא) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק, וְזֶה מֵאִיר בַּסּוֹד שֶׁל ו״ו שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבּוֹ מְמַלֵּא אֶת הַיָּם הַזֶּה, שֶׁנִּקְרָא ה״א תַּזְוִתּוֹנָהּ הָאֲזָרוֹנָהּ שֶׁבַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת א, ז) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם. כָּל – זוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, שֶׁנִּקְרָא כ״ל, מְשׁוֹם שֶׁכָּל הַתַּתָּנוּקִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ. הַנְּזָלִים – אוֹתָם זְמַשׁ דְּרָגוֹת שֶׁעָמוֹ הוֹלְכִים אֶל הַיָּם לְמַלֵּא אוֹתָהּ.

וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, וּכְשֶׁמֵּאִיר הַצַּדִּיק הַזֶּה לַדַּרְגָּה הַזּוֹ, בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פְּעָמִים, אָז הַשֶּׁמֶשׁ הַתַּזְוִתּוֹן מֵאִיר בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פְּעָמִים לַלְּבָנָה.

מְשׁוֹם כָּךְ שְׁנַת הַלְּבָנָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְזַמְשִׁים וַזְמִשָּׁה יָמִים. אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שָׁבוּעוֹת מֵהֶם כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַשְּׁבִיעִית הַזּוֹ, הַיָּם הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר מִצַּדִּיק בְּאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שָׁבוּעוֹת אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים. (שְׁנַת הַלְּבָנָה כַּמָּה הַרְבֵּה (הוא) שָׁנָה יָמִים אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שָׁבוּעוֹת, מֵהֶם כְּנֶגֶד אוֹתָהּ דַּרְגַּת הַיָּם שֶׁלְּמַעְלָה לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ) נִשְׁאֲרוּ שְׁנַיִם עָשָׂר יָמִים לְזִשְׁבּוֹן שָׁנָה, כְּנֶגֶד שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁסּוֹבְבִים אֶת הַיָּם הַזֶּה, לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת הַמִּשְׁכָּן בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁעָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה. וּמִדֶּרֶךְ אוֹתָם הַשְּׁעָרִים יוֹנְקִים אוֹתָם הַשְּׁבָטִים מֵאִמָּא הַתַּזְוִתּוֹנָה, כָּל אֶזֶד לְצִדּוֹ כָּרָאוּי לוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל מז) שַׁעַר יְהוּדָה אֶזֶד.

וְעַל כֵּן כָּתוּב (ישעיה מג, ז) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי, זוֹ הַדַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק שֶׁמֵּאִיר בַּכִּסֵּא שֶׁל שְׁמוֹ. וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו, לְהָאִיר לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא

כְּבוֹד בְּרָאתִיו, וְזֶה יָם הַחָכְמָה, שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹד ה׳, שֶׁנִּתְגַּלָּה בַּמִּשְׁכָּן. יְצַרְתִּיו, זֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הַיָּם שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד כֹּל שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם מה) יוֹצֵר אוֹר. וְהַצַּדִּיק הַזֶּה לְמַעְלָה לֹא כָּתוּב בּוֹ יְצִירָה, עַד שֶׁנִּתְגַּלָּה מַעֲשֵׂהוּ לְמַטָּה, וּמֵאִיר הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מִמֶּנּוּ.

אַף עָשִׂיתִיו, זוֹ הַלְּבָנָה לְמַטָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וּבוֹרֵא זוֹשָׁךְ. כְּשֶׁהִתְחַזְּבְּרוּ, אָז עוֹשֶׂה שָׁלוֹם, שָׁלוֹם לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א, ה) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד, אָז הַיִּחוּד שֶׁלְּמַעְלָה, הַיִּחוּד שֶׁלְּמַטָּה, שָׁלוֹם לְמַעְלָה, שָׁלוֹם לְמַטָּה.

כְּמוֹ זֶה יוֹסֵף לְמַטָּה, שֶׁהוּא אָזוּז בַּצַּדִּיק שֶׁלְּמַעְלָה, כְּשֶׁנִּשְׁלָם לְמַטָּה הוֹסִיף שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּבְכָל הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים. כָּתוּב כָּאן (שם לט, י) וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם, וְכָתוּב שָׁם (תהלים סח, י) בָּרוּךְ ה׳ יוֹם יוֹם, כְּשֶׁלֹּא שָׁמַע לָהּ יוֹם יוֹם, אָז הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים בְּשָׁלוֹם וּבְרָכָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶמְחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פָּנֵי הָאֲדָמָה (בראשית ו, ז), לְהוֹצִיא הָאָדָם שֶׁלְּמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר אָדָם שֶׁלְּמַטָּה לְבַדּוֹ? לֹא לְהוֹצִיא כְּלָל, מִשּׁוּם שֶׁאֵין עוֹמֵד זֶה בְּלִי זֶה.

וְאִלְמָלֹא הַזְּכָמָה הַסְּתוּמָה שֶׁל הַכֹּל, הַכֹּל נִתְקָן כְּמוֹ מֵרֹאשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז, יב) אֲנִי זְכָמָה שָׁכַנְתִּי עָרְמָה. אַל תִּקְרֵי שָׁכַנְתִּי, אֶלָּא שְׁכִינָתִי, וְאִלְמָלֹא זֶה אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ג, יט) ה׳ בְּזָכְמָה יָסַד אָרֶץ, וְכָתוּב (בראשית ו, זז) וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה׳.

וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת. לָמַדְנוּ מִכָּאן, שֶׁאֲזוּרִים לֹא הָיוּ בִּדְמוּתוֹ, וְזֶהוּ בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, נַעֲשֶׂה בְּתִקּוּן הַגּוּף וּבְתִקּוּן הַנֶּפֶשׁ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כָּרָאוּי. בֹּא וּרְאֵה, הַנָּזוּשׁ הִטִּיל זֶהֱמָא בְּזַוָּה, וְאוֹתָהּ זֶהֱמָא הָיְתָה מְכַשְּׁכֶּשֶׁת בְּמֵעֶיהָ וְלֹא יָכֹל לְהִצְטַיֵּר.

מִשּׁוּם שֶׁטָּרַם זָטָא אָדָם, הָיוּ אוֹתִיּוֹת הָא״ב מִתְקָנוֹת בּוֹ וּמִצְטַיְּרִים בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְכָ״ף שֶׁהִתְתַּקְּנוּ זָכָר וּנְקֵבָה בַּזִּוּוּגִים בַּגָּן,

וְהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים לִפְנֵיהֶם, וּמִיָּד הֵרַע לְסמא"ל בָּרָקִיעַ, וְיָרַד רָכוּב עַל נָזוּשׁ קָשֶׁה, וְנִרְאָה לְפָנָיו. מִיָּד הִתְעַכְּבוּ (הִתְעַרְבְּבוּ) הָאוֹתִיּוֹת.

אָז הִתְזַוֵּג סמאל עִם אוֹתוֹ נָזוּשׁ וְנַעֲשׂוּ אֲזוּד, וְנָטְלוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְעָשׂוּ מִשָּׁם וְהָלְאָה אֱמָנוּת רָעָה בְּאוֹתִיּוֹת צ"ד צי"ד, וְהֵינוּ צ"ץ, וְצָדוּ אוֹתָם בְּפָתוּי רַע, וְעָשׂוּ אֱמָנוּת יְתֵרָה בָּאוֹתִיּוֹת ק"ר, אֱמָנוּת שֶׁל שֶׁקֶר, מִשּׁוּם שֶׁזָּזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְהִתְהַפֵּךְ בְּאֱמָנוּת רָעָה, קו"ף שֶׁלֹּא יָכְלָה לַעֲמֹד, שֶׁאֵין לָהּ רַגְלַיִם, כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם, אֵין לָהּ קִיּוּם. רי"ש רַע. אֵלּוּ הִתְהַפְּכוּ בְּאֱמָנוּת רָעָה, עַד שֶׁנָּפְלוּ אָדָם וְאִשְׁתּוֹ.

וּבְאֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת ק"ר הוֹלִידוּ בָּנִים, וְלֹא בְּקִיּוּם. וְהַמִּת הַנָּזוּשׁ שֶׁנִּשְׁאַבָה לְזַוָּה, מֵאוֹתָהּ וַהֲמָא נוֹלַד קַיִן, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִמְצָא רוֹצֵחַ, מִשּׁוּם שֶׁאֱמָנוּת הַנָּזוּשׁ הִיא רְצִיחָה, וְהִתְעָרְבוּ הָאוֹתִיּוֹת עַד כָּאן.

בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁב אָדָם בִּתְשׁוּבָה וְזָזַר לְשַׁמֵּשׁ עִם נְקֵבָתוֹ כְּמוֹ מִקֹּדֶם, מַה כָּתוּב? וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, שֶׁזָּהוּ מִתִּקּוּן שֶׁל הַגּוּף וְהָרוּחַ כָּרָאוּי, וְכָתוּב (קהלת ז, יד) יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְזָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לָרִאשִׁית שֶׁל שי"ן תי"ו, שֶׁכָּתוּב (בראשית ד, כה) כִּי שָׁת לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל. שֶׁת הָיָה בְּצֶלֶם וּדְמוּת, שֶׁהָרִאשׁוֹנִים אֵינָם כָּךְ, וּמִכָּאן נִבְנָה הָעוֹלָם בְּגָן אַחֵר שֶׁל אַלְפָא בֵּיתָא, קֵינָן מַהֲלַלְאֵל יֶרֶד, נוֹסָפָה אוֹת לְתַקֵּן אֶת הָעָקֹם.

סִדּוּרוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּשֶׁבַע קְשָׁרִים עֲגַלְגַּלִּים, שֶׁבַע אֲרָצוֹת הֵן זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָם שִׁבְעָה רְקִיעִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וְהֵם: אֶרֶץ, אֲדָמָה, אַרְקָא, גֵּיא, נְשִׁיָּה, צִיָּה, תֵּבֵל. מֵעַל לְכֻלָּם תֵּבֵל, שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק.

כְּשֶׁיָּצָא אָדָם מִגַּן עֵדֶן וְגֹרַשׁ מִשָּׁם, הוּא נִזְרַק לְאוֹתָהּ שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ, שֶׁהוּא מָקוֹם זָשׁוּךְ, שֶׁאֵין שָׁם אוֹר כְּלוּם, וְלֹא מְשַׁמֵּשׁ כְּלוּם. כֵּיוָן שֶׁאָדָם נִכְנַס לְשָׁם, פָּזַד פַּזַּד גָּדוֹל, וְלַהַט הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת הָיָה לוֹהֵט בְּתוֹךְ הַצְּדָדִים, בְּתוֹךְ אוֹתָהּ אֶרֶץ.

כֵּיוָן שֶׁיָּצְאָה שַׁבָּת וְהִרְהֵר בִּתְשׁוּבָה, הֵרִים אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֲדָמָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג, כג) וַיְשַׁלְּחֵהוּ ה' אֱלֹהִים מִגַּן עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה. בָּזוֹ יֵשׁ אוֹר שֶׁמֵּאִיר, וּדְמָיוֹת שֶׁל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

וְשָׁם צִיּוּרִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם עֶלְיוֹנִים, גְּבָרִים שֶׁיָּצְאוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, בְּמֵאָה וּשְׁלֹשִׁים הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ עִם רוּחוֹת נְקֵבוֹת, וְהֵם תָּמִיד עֲצוּבִים וְאֵין בָּהֶם שִׂמְחָה, וְאֵלּוּ יוֹצְאִים וּמְשׁוֹטְטִים לָעוֹלָם הַזֶּה וּמִתְהַפְּכִים לְצַד רַע וְזוֹזְרִים שָׁם, וּמִתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה, וּמִתְיַשְּׁבִים בִּמְקוֹמָם שָׁם, וְזוֹרְעִים זְרָעִים וְדוֹרְכִים וְאוֹכְלִים, וְאֵין שָׁם זִוּטִים וְלֹא אַוָּזוֹת מִשִּׁבְעָה מִינִים שֶׁל הַתְּבוּאָה. בַּמָּקוֹם הַזֶּה נוֹלְדוּ קַיִן וְהֶבֶל.

כֵּיוָן שֶׁזָּטָא קַיִן, הוֹרִיד אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֶרֶץ, שֶׁכָּתוּב (שם ד, יד) הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֲדָמָה, וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם נִזְדַּוֵּג וְנִרְשׁ. וְהָיָה כָּל מִצְאִי יַהַרְגֵנִי, הַלַּהַט הַמִּתְהַפֵּכֶת הַהִיא.

וְהָיָה פַּוְזֵד וְהִרְהֵר בִּתְשׁוּבָה, וְהֶעֱלָה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַרְקָא, וְהָיָה שָׁם, וְהוֹלִיד בָּנִים. וּבָאַרְקָא יֵשׁ אוֹר שֶׁמֵּאִיר מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ, וְזוֹרְעִים זְרָעִים וְנוֹטְעִים אִילָנוֹת, וְאֵין שָׁם זִוּטִים וְלֹא מֵאוֹתָם שִׁבְעָה מִינֵי תְּבוּאָה.

כָּל אוֹתָם שֵׁשִׁים הֵם מִתּוֹלְדוֹת קַיִן, וְהֵם עִם שְׁנֵי רָאשִׁים, מֵהֶם גְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וּמֵהֶם קְטַנִּים. אֵין לָהֶם דַּעַת שְׁלֵמָה כְּמוֹ שְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁל כָּאן. צַדִּיקִים הֵם לִפְעָמִים, וְלִפְעָמִים זוֹזְרִים לַצַּד הָרָע, וּמוֹלִידִים וּמֵתִים כְּמוֹ שְׁאָר בְּנֵי אָדָם.

אָדָם הָיָה בָּאֲדָמָה עַד שֶׁהוֹלִיד אֶת שֵׁת, וּמִשָּׁם עָלָה לְמַעְלָה, (אַרְבַּע) דְּרָגוֹת הִקִּיף. וְעָלָה לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא תֵּבֵל. וְהַתֵּבֵל הַזּוֹ עֶלְיוֹנָה עַל כָּל הַדְּרָגוֹת. כֵּיוָן שֶׁעָלָה, עָלָה לִמְקוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. שֶׁנִּקְרָא בְּאוֹתָם הַשֵּׁמוֹת שֶׁהָיָה דִּיּוּרוֹ בָּהֶם. אֶרֶץ אֲדָמָה – כָּךְ נִקְרֵאת.

דִּלֹּג אָדָם שִׁלשָׁה מְקוֹמוֹת, גֵּ"א נְשִׁיָּ"ה צִיָּ"ה. גֵּיא הוּא מָקוֹם בְּמָקוֹם גָּדוֹל כְּמוֹ רוֹזֵב וְאֹרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם. בְּגֵ"א וּנְשִׁיָּ"ה וְצִיָּ"ה הִתְפַּזְּרוּ אוֹתָם שֶׁבָּנוּ אֶת הַמִּגְדָּל, וְהוֹלִידוּ שָׁם. עַל שֶׁהִרְגִּיזוּ אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם זֶה קָרֵב לְאֵשׁ שְׁדוֹלֶקֶת. יֵשׁ בְּנֵי אָדָם בְּכָל הַכָּבוֹד, בְּעֹשֶׁר וְעַפְרוּת זָהָב וַאֲבָנִים יְקָרוֹת, מִי שֶׁנִּכְנָס לְשָׁם וְהוּא מִכָּאן מִתְּבַל, בְּזִמְמַת אוֹתוֹ הָעֹשֶׁר נוֹתְנִים לוֹ, וְיוֹרֵד לְפָעֲמִים לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא נְשִׁיָּה, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁכַּח מִשָּׁם, וְיוֹרֵד לַגֵּיא הַזֶּה שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא מִשָּׁם.

גֵּ"א זֶהוּ בְּאֶמְצַע שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, זֶה נִקְרָא גֵּי בֶּן הִנֹּם, וּרְצוּעָה אַזַּת יוֹצֵאת מִשָּׁם לְמַעְלָה לַתְּבַל הַזֶּה, וְנִקְרָא אַף כָּךְ גֵּי בֶּן הִנֹּם, וְשָׁם פָּתַח הַגֵּיהִנֹּם. וְאוֹתָם בְּנֵי אָדָם שֶׁשָּׁם, מִשּׁוּם זֶה כֻּלָּם יוֹדְעִים בְּכִשָּׁפִים וְזִכְמוֹת, וְשָׁם זוֹרְעִים וְנוֹטְעִים אִילָנוֹת, וְאֵין שָׁם זוֹטִים וְלֹא אָזֵד מִשִּׁבְעָה מִינִים.

בִּנְשִׁיָּה יֵשׁ בְּנֵי אָדָם קְטוּעִים קְטַנִּים, וְאֵין לָהֶם זָקָנִים, רַק שְׁנֵי נְקָבִים שֶׁיּוֹצֵאת בָּהֶם רוּזַ, וְכָל מַה שֶׁעוֹשִׂים – מִיָּד מִשְׁתַּכְּחִים, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת נְשִׁיָּה, וְזוֹרְעִים וְנוֹטְעִים אִילָנוֹת, וְאֵין שָׁם זוֹטִים וְלֹא מִשִּׁבְעָה מִינִים.

צִיָּ"ה הוּא מָקוֹם כִּשְׁמוֹ, בַּיבֶּשׁ שֶׁל הַכֹּל. שָׁם בְּנֵי אָדָם יָפִים לְמַרְאֶה, וּמִתּוֹךְ אוֹתָהּ צִיָּה, כְּשֶׁיּוֹדְעִים מָקוֹם שֶׁל מְקוֹר מַיִם נוֹבְעִים, נִכְנָסִים לְשָׁם, וְלִפְעָמִים שֶׁעוֹלִים מִתּוֹךְ הַמַּיִם לַתְּבַל הַזֶּה. וְהֵם בְּנֵי אֱמוּנָה יוֹתֵר מִבְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים, וּבֵינֵיהֶם דְּיוּרִים טוֹבִים וְעֹשֶׁר רַב, וְזוֹרְעִים מְעַט מִתּוֹךְ הַיֶּבֶשׁ שָׁשָׁם, וְנוֹטְעִים אִילָנוֹת וְלֹא מַצְלִיחִים, וּתְשׁוּקָתָם לִבְנֵי אָדָם שֶׁל כָּאן.

וּמִכֻּלָּם אֵין שֶׁאוֹכְלִים לָזֻם, פָּרַט לְאֵלּוּ שֶׁכָּאן בַּתְּבַל, שֶׁהֲרֵי לְמַעְלָה מִכֹּל אֵלּוּ תְּבַל, שֶׁכָּתוּב וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק. כְּמוֹ שֶׁכָּל אֵלּוּ הָאֲרָצוֹת, יֵשׁ בַּתְּבַל הַזֹּו. וְכָל אֵלּוּ הַשִּׁמּוֹת יֵשׁ בָּהֶם אַף כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא שְׁבִיעִית. יֵשׁ כָּאן אַף כָּךְ כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁלְּמַטָּה, וְכָל אֵלּוּ בַּדְּיוּרִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם, מְשֻׁנִּים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד, כד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה'. עַד כָּאן.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

שָׁנִינוּ, בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. רַבִּי זְזֵיָא וְרַבִּי נָתָן אוֹמְרִים, בְּמַאֲמָר אֶזֵּד נִבְרָא, וְאֵיזֶהוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. וְרַבִּי אַבָּא אָמַר, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי הוּא צִוָּה וַיַּעֲמֹד. אֲמִירָה אַזַּת בִּלְבַד.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, לֹא זֶה וְלֹא זֶה, אֶלָּא בְּאוֹת אַזַּת נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּלֹא אֲמִירָה. שֶׁלְּמַדְנוּ, רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אוֹת אַזַּת נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְּׁמוֹ, וּבְאוֹתָהּ הָאוֹת נִבְרָא, וְהֵיכָן שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה', שֶׁיּוּכַל לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם?

אֶלָּא מַשְׁמָע בְּהֵ"א נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּאוֹת אַזַּת מַמָּשׁ, וּבַמֶּה נִבְאַר (תהלים לג) כִּי הוּא אָמַר וַיֶּהִי וְגוֹ', (שם) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ? אֶלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לְהַרְאוֹת לָעוֹלָם שֶׁהֲרֵי הָיָה נִבְרָא וְלֹא הָיָה מִתְגַּלֶּה, וְהִצְטָרֵךְ כָּל אֶזֵּד וְאֶזֵּד לְהִתְגַּלּוֹת, לְהוֹצִיא כָּל אֶזֵּד וְאֶזֵּד מַעֲשָׂיו וְכֹזוֹ שֶׁרָאוּי לוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְכָל תּוֹלְדוֹתֵיהֶם, בְּרֵגַע אֶזֵּד נִבְרְאוּ, בְּשָׁעָה אַזַּת נִבְרְאוּ, וּבְיוֹם אֶזֵּד נִבְרְאוּ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים. בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם מַמָּשׁ, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַמָּשׁ וְאוֹתוֹ רֶגַע מַמָּשׁ.

וְשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, קֹדֶם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הָיָה הוּא וּשְׁמוֹ אֶזֵּד, וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, וּבָרָא קֹדֶם אֶלֶף עוֹלָמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ז) הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה, וְאַזַּר כְּךָ בָּרָא עוֹלָמוֹת אֲזֵרִים, לְהוֹדִיעַ שֶׁהַכֹּל נָגְדּוֹ כְּאַיִן.

וְהֵיכָן שֶׁאָמַר רַבִּי זְזֵיָא, לָמָּה אֶלֶף רִאשׁוֹנָה שֶׁבָּאוֹתִיּוֹת? מִפְּנֵי שֶׁבַּתְּוִזֹלָה בָּרָא אֶלֶף עוֹלָמוֹת, שֶׁקָּדְמוּ לְשְׁאָר עוֹלָמוֹת, וְאַזָּרָיו בֵּי"ת, שֶׁהוּא בִּנְיַן שָׁמַיִם וָאָרֶץ. רַב הוּנָא אָמַר, בַּתְּוִזֹלָה בָּרָא כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (דניאל ז) אֶלֶף אֲלָפִים יְשַׁמְּשׁוּהוּ, וְאַזָּרָיו שְׁאָר הַמַּלְאָכִים, וְהָאָרֶץ, שֶׁהֵם בֵּית הָעוֹלָם. וְאַזָּרָיו גִּימֶ"ל, גַּן עֵדֶן שֶׁהוּא גְּמוּל הַצַּדִּיקִים, וְאַזָּרָיו דָּלֶ"ת, שֶׁהוּא הָאָדָם

שֶׁנִּרְכָּב בְּאַרְבַּע רוּחוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי זְרִיקָא, קַוִּים יְרֻקִּים הָיוּ סוֹבְבִים עַל הַתְּהוֹם, וְהַתְּהוֹם הָיָה עוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְאוֹת אַוָּזת הָיְתָה מִתְעַפֶּשֶׂטֶת בִּשְׁלֹשׁ זְוִיּוֹתֶיהָ עַל הַתְּהוֹם, וְהַתְּהוֹם שָׁכַךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא מִכָּאן מַשְׁמָע, אֶלָּא מִכָּאן, שֶׁכָּתוּב (תהלים עז) רָאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים, רָאוּךָ מַיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת.

וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, אֶלֶף עוֹלָמוֹת הָיוּ טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְזִיו כְּבוֹדוֹ הָיָה מִתְעַפֶּשֶׂט וּבוֹרֵא עוֹלָמוֹת וּמַחֲרִיב אוֹתָם, עַד שֶׁעָלָה בְרָצוֹן לְפָנָיו לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְעַפְּשְׂטוּ שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת מִשְּׁמוֹ, וְקַיֵּם אוֹתָן, וּשְׁתַּיִם אֲחֵרוֹת נֶחְקְקוּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, אַוָּזת בְּתוֹךְ אַוָּזת. וְנִקַּק אַוָּזת וְנֶחְרוּ שָׁלֹשׁ, וְנִקַּק אַוָּזת אַחֶרֶת וְנֶחְרוּ שְׁתַּיִם, עַד שֶׁעָלוּ עֶשֶׂר. נֶחְקְקוּ אוֹתָן עֶשֶׂר וְנֶחְרוּ לִשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם, וְהֵם שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת חָכְמָה. אֵלּוּ נֶחְקְקוּ בַּחֲקִיקוֹתֵיהֶם לְעֶשֶׂר, וְנֶחְרוּ לְאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם. מִכָּאן וּלְהָלְאָה, מִי שֶׁיַּשִּׂיגֵם, יַשִּׂיגֵם בְּבַעֲתַת הַלֵּב, יִסְתֹּם, וְאֵין שֶׁפּוֹתְחִים לוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה מב, יז) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים. וְכָתוּב (שמות כ) לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַתְּהוֹם הָיָה נִשְׁקָע בְּאַרְבַּע אֲבָנִים, וְהַטְּבָעוֹ לְמַטָּה עַל אֶבֶן אַוָּזת, שֶׁהוּא הָעֲמוּד, וְעַל זֶה הָעוֹלָם עוֹמֵד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח ו) עַל מָה אֲדָנֶיהָ הָטְבָּעוּ אוֹ מִי יָרָה אֶבֶן פִּנָּתָהּ. אָמַר רַבִּי זֵירָא, זוֹהִי הָאֶבֶן שֶׁמְּמֶנָּה הַשְׁתִּית הָעוֹלָם, וְעָלֶיהָ הָעוֹלָם עוֹמֵד, וְהוּא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְהוּא טַבּוּרוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמִמֶּנָּה יָצְאוּ אֲבָנִים הַמִּשְׁקָעוֹת בַּתְּהוֹם, וּמֵהֶם יוֹצְאִים מַיִם.

אָמַר רַבִּי אָחָא בַּר יַעֲקֹב, בְּשָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת נִשְׁקַע הַתְּהוֹם, וְנֶחֱלַק בִּשְׁלֹשָׁה זַלְקִים, וְהֵם עַמּוּדֵי הָאָרֶץ. וְאַוָּזת לִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה מִתְרוֹפְפִים מִמְּקוֹמָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט, י) הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן.

שָׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, עַל שִׁבְעָה עַמּוּדִים הָאָרֶץ עוֹמֶדֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ט)

וְזֶבֶד עֲמוּדֶיהָ שִׁבְעָה, וְהֵם תְּלוּיִים עַל הַמַּיִם, וּכְנֶגְדָּם אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שִׁבְעָה קוֹלוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים כט) קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם.

הַכֹּל תָּלוּי עַל שִׁבְעָה: עֲמוּדֵי שָׁמַיִם הֵם שִׁבְעָה, וְהָרְקִיעִים שִׁבְעָה, וְהַכּוֹכָבִים שֶׁבַע מַעֲלוֹת, שִׁבְעָה גּוּפִים לְמַעְלָה, שִׁבְעָה גּוּפִים לְמַטָּה, שֶׁבַע אַרְצוֹת, שִׁבְעָה יַמִּים, שִׁבְעָה נְהָרוֹת, יְמֵי בְרֵאשִׁית שִׁבְעָה, וְהַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה׳, יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת.

שָׁנִינוּ שָׁם, רַבִּי יְהוּדָה בַּר אֶלְעַאי אוֹמֵר, שִׁבְעָה לְבוּשָׁיו פָּרוּסִים, נֶזְקְקוּ בְּשִׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם אֲלָפִים זֻלָקִים, וְהָיָה פּוֹרֵס בָּהֶם שִׁעוּר אֶזֶד שֶׁל הָעוֹלָם, עַד שֶׁמָּתַז אוֹתוֹ לְאַרְבַּע זָוִיוֹת, וְסָמַךְ אוֹתוֹ עַל תּוֹמְכָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מד, כד) אָנֹכִי ה׳ וְכוּ׳ נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדִּי רֹקַע הָאָרֶץ מִי אִתִּי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שם מז) קְרָא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעַמְדוּ יַזְדָּוּ? אֶלָּא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁעָלָה בְּמַזְּשַׁבְּתוֹ לִבְרֹא הָעוֹלָמוֹת, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִבְרְאוּ עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים וְכָל מַה שֶּׁבָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר קְרָא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעַמְדוּ יַזְדָּוּ, אַל תִּקְרֵי אֲלֵיהֶם אֶלָּא אֱלֹהִים. מְלַמֵּד שֶׁבְּהֵ״א בְּרָאָם, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה׳, כְּמוֹ אַסְקֻפָּה שֶׁמְּלֵאָה מִכָּל צָרְכֵי הַבַּיִת, וְאָז יוֹדְעִים שֶׁשָּׁם הַכֹּל, מַה שֶּׁמְּצְטָרֵךְ לָהֶם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּגִ׳ דְּבָרִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ: בְּסוֹפֵר וְסֵפֶר וְסִפּוּר. כְּנֶגְדָּם בְּזֻזְכְמָה בִּתְבוּנָה וּבְדַעַת. בְּזֻזְכְמָה, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) ה׳ בְּזֻזְכְמָה וְגוֹ׳. בְּדַעַת, שֶׁכָּתוּב (שם) בְּדַעַת תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ. רַבִּי נְזוּנְיָה אָמַר, בְּזֻזְכְמָה בִּלְבַד נִבְרְאוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, וְרֵאשִׁית הִיא הַזֻּזְכְמָה, וְזֶה בָּא כְּמוֹ מִי שֶׁאוֹמֵר בְּהֵ״א בְּרָאָם, וּשְׁלָשְׁתָּם נִכְלָלִים בּוֹ.

מִשְׁנָה, הַפָּתַזִּים נִפָּתְזוּ. הַשְּׁעָרִים הֵם שְׁמוּרִים, הַנִּכְנָס לֹא יוֹצֵא, וְהַיּוֹצֵא לֹא נִכְנָס, לְפָנַי הַפָּתַז יֵשׁ שׁוֹמְרִים, עוֹלִים לְתוֹכוֹ גְּדוֹלִים זֻזָּקִים, תּוֹמֵךְ אֶזֶד עוֹמֵד בְּתוֹכוֹ, אוֹתוֹ הַתּוֹמֵךְ הָיָה נָעוּץ, וּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים הָיוּ בוֹ: גָּוֶן זְשׁוּף, גָּוֶן לָבָן,

גֶּן יָרָק. בּוֹ עוֹלִים וּבוֹ יוֹרְדִים, הַכֹּל מִשְׁתּוֹקְקִים לְהִכָּנֵס לְתוֹכוֹ, וְאֵין רְשׁוּת לַכֹּל.

הוּא קָדַם לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, עָלָיו עוֹמֵד שָׂלְטָן אֶזְוֵד שֶׁנִּגְנָז בְּאֶלֶף עוֹלָמוֹת, מִפְּנֵי נִתְבַּקְעוּ כָּל זַקִּיקוֹת הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּשָּׂרֶה בְּתוֹכוֹ.

אַזְרָיו נִמְצָאִים שְׁנֵי אַזּוּזִים זֶה בָּזֶה. אֶזְוֵד מְקַבֵּל אוֹרְזִים, וְהוּא מַרְאֶה שֶׁל זַיִּים. מִי שֶׁאוֹכֵל בְּשַׁלְוָנוֹ, עוֹמֵד תָּמִיד, וְאֶזְוֵד מְקַבֵּל אוֹרְזִים וְלֹא מְקַבֵּל. הוּא מַרְאֶה שֶׁל זַיִּים, מַרְאֶה שֶׁל מָוֶת. מִי שֶׁאוֹכֵל בְּשַׁלְוָנוֹ נוֹפֵל וּמֵת. אֵין לוֹ הַצָּלָה, אֵין שֶׁאוֹזֵז בְּיָדוֹ. אַזְרָיו נִמְצָאִים אוֹהֲבִים הַמִּשְׁתּוֹקְקִים לִרְאוֹת, מִשְׁתּוֹקְקִים לְקָרֵב אוֹתָם, כֻּלָּם מְשַׁבְּזִים אוֹתָם.

עֵזֶר אֶזְוֵד הָיָה הוֹלֵךְ קָרֵב אֲלֵיהֶם לִתְבֹּעַ אֶת זֻלְקָם. קָרַב לְאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁל זַיִּים וּמַרְאֶה שֶׁל מָוֶת, הֶזֶזִיק בּוֹ, אָזַז בְּגוּפּוֹ, זֻבְּרוּ הָיָה קוֹרֵא (משלי כג, ב) וְשַׂמְתָּ שַׂכִּין בְּלֹעֶךָ אִם בַּעַל נֶפֶשׁ אָתָּה. לֹא הִקְשִׁיב וְלֹא הִטָּה אָזְנוֹ, עַד שֶׁנָּפַל וּמֵת.

אַזַר אֵלּוּ יָצָא מָתוֹק אֶזְוֵד וְנֶזֱלַק לְאַרְבַּע, וּמִכָּל אֶזְוֵד יָצְאָה זָכְמָה, מֵאוֹתוֹ גָּדוֹל וְנִכְבָּד שֶׁרָצוּ, וְכָל אוֹתָם הָאוֹהֲבִים וְהַמִּשְׁתּוֹקְקִים לִרְאוֹת, וְאוֹתָם שְׁנֵי הָאַזּוּזִים הָאֲזוּזִים זֶה עִם זֶה.

אַזְרָיו שְׁנֵי יְלָדִים עֲלָמִים תִּינוֹקוֹת, וְזֶרֶב הַמְּלַהֶטֶת הַשְּׁנוּנָה שֶׁל אֵשׁ בִּידֵיהֶם, שׁוֹמְרִים הַדְּרָכִים וְהַשְׁבִילִים שֶׁלֹּא יִכָּנֵס אֶזְוֵד וְלֹא יֵצֵא אֶזְוֵד, פָּרַט לְאוֹתוֹ שֶׁלֹּא אָכַל וְלֹא שָׁתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג) וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם, שֶׁנִּבְרְאוּ לִפְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. מִכָּאן וָהָלְאָה נִתְקְנוּ כָּל צְדָדֵי הָעוֹלָם.

שׁוּרָה אַזֶּרֶת – צַד הַשְּׂמֹאל, הַצַּד שֶׁנּוֹפָלִים שְׁרִידִים, הַמָּקוֹם שֶׁהָיְתָה הָאֵשׁ דּוֹלֶקֶת יָמִים וְלֵילוֹת לִזְרֹק לְפָנֶיהָ אֶת רָמֵי הָרוּזַז, שֶׁהוֹלְכִים לִשְׂמֹאל, בּוֹ הֵם נִטְרָדִים עַד עֶדֶן וְעַדְנִים, אֵלּוּ הֵם יָמִין וּשְׂמֹאל הִקְדִּימוּ לִבְרִיאַת הָעוֹלָם, וְאַזַּר כָּךְ זָוִיּוֹתֵיהֶם שֶׁל הָאָרֶץ.

פָּסְקָא: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַב, כָּתוּב (משלי ג) ה׳ בְּזָכְמָה יָסַד אָרֶץ

כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה וְאוֹמֵר בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ. בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַלָּלוּ נִבְרָא הָעוֹלָם, וְעַל שְׁנַיִם מֵהֶם הוּא עוֹמֵד – עַל הַתְּבוּנָה וְעַל הַדַּעַת. וַהֲרֵי שְׁנַיִם שְׁלֹשׁ? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַזְּכְמָה, נְטָלָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וְהִיא שְׁמוֹ, לְהוֹדִיעַ לַעֲבָדָיו הַצַּדִּיקִים, וְהַשְּׁנַיִם עָמְדוּ בָּעוֹלָם, וְהֵם קִיּוּמוֹ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּל הַשְּׁלֹשָׁה נִרְמְזוּ בְּמַרְאֵה קָטָן, וְהֵם שְׁלֹשׁ תְּנוּעוֹת הַפֶּה: עֶלְיוֹן, אֶמְצָעִי וְתַחְתּוֹן. בְּנִהוּגֵי הַפֶּה מִתְנַהֵג בָּהֶם. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְהֵם זְכְמָה וּתְבוּנָה וָדַעַת.

מַה מַּשְׁמָע שֶׁהַשְּׁנַיִם הַלָּלוּ מִתְנַהֵג בָּהֶם הָעוֹלָם וְהֵם תְּבוּנָה וָדַעַת? שֶׁשָּׁנִינוּ, אֵלּוּ מִנְהֲגֵי הָעוֹלָם, הַשָּׁמַיִם שֶׁנִּבְרְאוּ בִּתְבוּנָה, וְהַתְּהוֹם בְּדַעַת, וְהַזְּכְמָה הִיא שְׁמוֹ שֶׁל מָקוֹם, וְהוּא נִקְרָא זְכְמָה. וְשָׁנִינוּ, הוּא וְהַזְּכְמָה – הַכֹּל דָּבָר אֶחָד.

שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מַה שֶּׁכָּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי, מְלַמֵּד שֶׁהוּא וּשְׁמוֹ אֶחָד הוּא. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, הַכֹּל נָתַן, אֲבָל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל לֹא נָתַן וְלֹא הִשְׁאִיל לַאֲוִזִּרִים, שֶׁכָּתוּב אֲנִי ה׳, לְבַדִּי. מְלַמֵּד שֶׁשֵּׁם זֶה לֹא נָתַן לְשׁוּם נִבְרָא.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה זָשַׁשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ. תֵּדַע לְךָ, בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, כָּל הַמַּקְרִיב קָרְבָּן וְזוֹבְזוֹ לְשֵׁם זֶה הַנִּקְרָא אֱלֹהִים, זַיְב מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב, יט) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָזֹרָם בִּלְתִּי לַ לְבַדּוֹ. מְלַמֵּד שֶׁצָּרִיךְ לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ הַמְיֻחָד בִּלְבַד.

וְעַל כֵּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעֶה אָדָם, צִוָּה בַּקָּרְבָּנוֹת וְאָמַר (ויקרא א) אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה׳, (שם יט) וְכִי תְּזֹבְזוּ זֶבַח תּוֹדָה לַה׳, וְכִי תְּזֹבְזוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַה׳, (שם ב) וְנֶפֶשׁ כִּי תַקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה לַה׳. הַכֹּל לַה׳, וְלֹא נֶאֱמַר לֵאלֹהִים.

מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שֵׁם זֶה הוּא מְשֻׁתָּף, שֶׁהַמַּלְאָכִים נִקְרְאוּ אֱלֹהִים, בְּנֵי אָדָם נִקְרְאוּ אֱלֹהִים, הַדַּיָּנִים נִקְרְאוּ אֱלֹהִים, וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים לְמִי

מֵהֶם זוֹבְזִז, לְכָךְ צָרִיךְ לְהַזְכִּיר הַשֵּׁם הַמְיֻחָד לְבַדּוֹ.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, בָּא וּרְאֵה, מִי שֶׁמְּקַלֵּל אֶת הַשֵּׁם, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כד) אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. שֶׁהֲרֵי אִם קִלֵּל הַשֵּׁם הַזֶּה סְתָם, אֵינוֹ זַיָּב מִיתָה וְאֵין מְנַדִּים אוֹתוֹ, שֶׁיָּכוֹל לִטְעֹן לְאָזָד מִן הַדַּיָּנִים אוֹ לִגְדוֹל הַדּוֹר הוּא אָמַר.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, מִיתָה אֵין מְזַיְּבִים אוֹתוֹ, אֲבָל נִדּוּי מְזַיְּבִים אוֹתוֹ, מִשּׁוּם לָאו שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל, סְתָם. אֲבָל אִם קִלֵּל שֵׁם הַמְיֻחָד, זַיָּב מִיתָה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כד, ו) וְנֹקֵב שֵׁם ה' מוֹת יוּמָת. מְלַמֵּד שֶׁאֵינוֹ זַיָּב עַד שֶׁיַּזְכִּיר שְׁמוֹ הַמְיֻחָד.

הָאִישׁ הַהוּא שֶׁהִקְדִּישׁ אֶת בְּנוֹ וְאָמַר, הַבֵּן הַזֶּה שֶׁנּוֹלָד יִהְיֶה מְקֻדָּשׁ לָאֱלֹהִים, שָׁמַע רַבִּי זְעֵירָא וְנָדָה אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ: וּמָה עַל שֶׁהִקְדַּשְׁתִּי אֶת בְּנִי לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּהְיֶה אוֹתוֹ הָאִישׁ בְּנִדּוּי? אָמַר לוֹ: לֹא עַל כָּךְ עָשִׂיתִי, אֶלָּא עַל שֶׁהִקְדַּשְׁתָּ אוֹתוֹ לַשֵּׁם הַנִּקְרָא אֱלֹהִים, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה (שמות כג) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם. אָמַר: וְאֵיךְ הָיָה לִי לוֹמַר? אָמַר לוֹ: הַבֵּן הַזֶּה שֶׁנּוֹלָד לִי יִהְיֶה מְקֻדָּשׁ לַה' וְלֹא לְשֵׁם אֲזַר. וּמִנַּיִן לָנוּ? מֵזַזָּנָה, שֶׁכָּתוּב (שמואל–א א) וּנְתַתִּיו לַה', וְלֹא אָמְרָה לָאֱלֹהִים.

אָמַר רַבִּי שָׁלוֹם, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁבַּשֵּׁם אֱלֹהִים נִבְרָא הָעוֹלָם, אִם כָּךְ, יָכֹל לִטְעֹן הָאִישׁ הַזֶּה, כְּמוֹ כֵן שָׁהָיוּ מַלְאָכִים, אוֹ הָיוּ גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, אוֹ הָיוּ דַּיָּנִים. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: הֲרֵי הָעוֹלָם נִבְרָא טֶרֶם שֶׁיָּבְאוּ בְּנֵי אָדָם וְטֶרֶם שֶׁיָּבְאוּ דַּיָּנֵי הַדּוֹר וּגְדוֹלֵי הַדּוֹר, וְאֵין לִשְׁנוֹת.

כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הֶגְזַבִיב וְהַיָּקָר, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ה', שֶׁיּוּכַל לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם. מַשְׁמָע שֶׁאֵלִים אֵינוֹ יָכוֹל לִבְרֹא הָעוֹלָם, עַד שֶׁנָּטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹת אַוָּזַת מִשְׁמוֹ, וְהִיא הָאוֹת ה"א, וּבוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם, וְנַעֲשָׂה מִן אֵלִים אֱלֹהִים, וְנִבְנָה שְׁמוֹ אֱלֹהִים, וְעַל זֶה שָׁנִינוּ בְּהֵ"א בְּרָאָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁאֵין כֶּתֶר וּמַלְכוּת אֶלָּא בִּשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁלֹּא הִשְׁאִילוֹ לְאַוֵּר, וְהוּא הַשֵּׁם יו״ד ה״א וָא״ו ה״א. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בּוֹ נִכְלָלִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם, כִּסֵּא הַכָּבוֹד וְזִיוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְכֻלָּם לְנֶגְדּוֹ כְּאַיִן וּכְלֹא וְנִשּׁוּבִים, וְהוּא הָיָה, וְהוּא הֹוֶה, וְהוּא יִהְיֶה. בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן וְהוּא אַוֵּרוֹן, וּמִבַּלְעָדָיו אֵין אֱלֹהִים, וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם בְּסוֹד שְׁלֹשָׁה עִנְיָנִים גְּדוֹלִים וְטוֹבִים, וְהֵם דַּעַת זָכְמָה וּבִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ.

וְלָמָּה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָאָרֶץ, שֶׁהִיא עוֹלָם הַשָּׁפָל, בְּסוֹד הַחָכְמָה, וְהַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, בִּתְבוּנָה, שֶׁהוּא דָּבָר קָטָן מִן הַחָכְמָה? וּכְבָר שָׁנִינוּ, מָתַי נִקְרָא אָדָם חָכָם בְּחָכְמָה? כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ בְּכָל דָּבָר, וְעוֹנֶה וּמֵשִׁיב כָּעִנְיָן וְיָדוּ בַּכֹּל, אָז נִקְרָא חָכָם בְּחָכְמָה, שֶׁהוּא גָּדוֹל עַל הַתְּבוּנָה וְעַל הַדַּעַת, עַל כֵּן הָיָה לוֹ יִתְבָּרַךְ לַעֲשׂוֹת הַשָּׁמַיִם בְּחָכְמָה, וְהָאָרֶץ, שֶׁהִיא שְׁפָלָה מֵהֶם, בִּתְבוּנָה.

תֵּדַע שֶׁהַחָכְמָה גְּדוֹלָה מִכֻּלָּם, וְעַל כֵּן נִקְרָא אָדָם חָכָם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָכָם בְּכָל הַחָכְמוֹת, וְהַתְּבוּנָה קְטַנָּה מִן הַחָכְמָה, וְעַל כֵּן נִקְרָא אָדָם מֵבִין, כְּלוֹמַר מֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, הוּא מֵעַצְמוֹ וּמִלִּבּוֹ מֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר אַוֵּר, כְּלוֹמַר, בְּרִאוֹתוֹ יְסוֹד, בּוֹנֶה בִּנְיָן עָלָיו. וְכֵן הוּא הַמֵּבִין, בְּרִאוֹתוֹ דָּבָר אֶחָד אוֹ קָצָתוֹ, מַשְׂכִּיל הָעִנְיָן עָלָיו.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בָּרָא הַשָּׁמַיִם בְּסוֹד הַתְּבוּנָה, שֶׁהוּא עִנְיַן הַבִּינָה מִתּוֹךְ הַיְסוֹד, וּבְרֵאשִׁית כָּל הַנִּבְרָאִים בָּרָא צוּרַת הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהֵם תְּזוּכַּת כָּל הַנִּבְרָאִים הַנֶּאֱצָלִים מִזִּיו אוֹר הֲדָרוֹ.

וַעֲשָׂרָה שֵׁמוֹת נִקְרְאוּ בְּסוֹדָם, וּבְתוֹךְ שְׁמוֹתָם נִקְרָא אֱלֹהִים. וְעַל כֵּן בָּא

לְהוֹרוֹת בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, כְּלוֹמַר, בָּרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ צוּרַת הַמַּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים אֱלֹהִים, וְהֵם הַיְסוֹד מִכָּל הַנִּבְרָאִים הָאֲוִזִּרִים, וּמִתּוֹךְ זֶה הַיְסוֹד נִבְרְאוּ הַשָּׁמַיִם לְאַוזַר כֵּן בְּסוֹד הַתְּבוּנָה, כַּאֲשֶׁר הַתְּבוּנָה הוּא דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, כָּךְ נִבְרְאוּ הַשָּׁמַיִם דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, שֶׁהֵם מִסּוֹד אוֹר צוּרַת הַמַּלְאָכִים, כְּלוֹמַר, הֵם בִּנְיָן מִתּוֹךְ הַיְסוֹד, וְעַל כֵּן כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה.

אֲבָל הָאָרֶץ נִהְיָה מִתּוֹךְ יְסוֹד אַוזַר, אֶלָּא שֶׁהִיא תְּלוּיָה עַל הַמַּיִם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָסַד לָהּ יְסוֹד עָשׁוּי בְּזִוְּכְמָה, וְעַל כֵּן נֶאֱמַר ה׳ בְּזִוְּכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה, דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה זָשַׁ"שׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ הַגָּדוֹל שֶׁהוּא יהו"ה, כִּי זֶהוּ שְׁמוֹ מַמָּשׁ. אֲבָל שֵׁם אֱלֹהִים מְשֻׁתָּף הוּא עַל יֶתֶר הַנִּבְרָאִים. הַמַּלְאָכִים נִקְרָאִים אֱלֹהִים, בְּנֵי אָדָם נִקְרְאוּ אֱלֹהִים, הַדַּיָּנִים נִקְרְאוּ אֱלֹהִים.

וְעַל כֵּן זָשַׁ"שׁ הַמָּקוֹם עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ. תֵּדַע לְךָ, כָּל הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ וְזִבְּזוֹ לְשֵׁם זֶה הַנִּקְרָא אֱלֹהִים, זַיִ"ב מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם בִּלְתִּי לַה׳ לְבַדּוֹ. בְּשִׁבִּיל שֶׁהוּא שֵׁם מְשֻׁתָּף, וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם הוּא זוֹבֵחַ לַמַּלְאָכִים אוֹ לִבְנֵי אָדָם אוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעַל כֵּן אָמְרָה הַתּוֹרָה זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם בִּלְתִּי לַה׳ לְבַדּוֹ, כְּלוֹמַר, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיַּזְכִּיר שֵׁם יהו"ה לְבַדּוֹ. וּלְפִיכָךְ נֶאֱמַר בַּקָּרְבָּנוֹת (ויקרא כב) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח תּוֹדָה לַה׳, וְכֵן בִּשְׁלָמִים וְכֵן בְּעוֹלָה, וְלֹא נֶאֱמַר לָאֱלֹהִים, אֶלָּא לַה׳ מַמָּשׁ.

וְשָׁמַיִם נִבְרְאוּ מֵאוֹתוֹ הָאוֹר הַנִּשְׁפָּע בֵּאלֹהִים, עָשָׂה אוֹתָם דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וּבְגִ׳ דְּבָרִים הַלָּלוּ נַעֲשָׂה הַמִּשְׁכָּן, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לג, ג) וַאֲמַלֵּא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּזִוְּכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת. וּשְׁלִשְׁתָּן הֵם בְּמַתְּנַת עֶלְיוֹן, לְכָל אֲשֶׁר יַזְפִּיץ יִתֵּנֵם, שֶׁנֶּאֱמַר כִּי ה׳ יִתֵּן זְכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים (בראשית א). רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר (שם טו), בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת ה׳ אֶת אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר. בַּזְּמִשָּׁה עִנְיָנִים נֶאֱמַר הַבְּרִית,

הָא׳ הוּא בְּרִית מִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יז) וְהָיְתָה בְּרִיתִי בִּבְשַׂרְכֶם לִבְרִית עוֹלָם. הַב׳ – בְּרִית הַקֶּשֶׁת, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט) וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית. הַג׳ – בְּרִית הַמֶּלַח, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יח) בְּרִית מֶלַח עוֹלָם. הַד׳ – בְּרִית הַיְסוּרִין, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כח) אֵלֶּה דִּבְרֵי הַבְּרִית. הַה׳ – בְּרִית הַכְּהֻנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כה) וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם.

וְקֹדֶם שֶׁנִּתְּנוּ הַה׳ בְּרִיתוֹת, לֹא הָיְתָה הַבְּרִית אֶלָּא בְּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית טו) וְהִנֵּה תַנּוּר עָשָׁן וְלַפִּיד אֵשׁ וְגוֹ׳, וּכְתִיב (שם) בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת ה׳ אֶת אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר. וְהָאֵשׁ הָיְתָה בְּרִית בַּתְּזוֹלָה. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית. הוֹצֵא מִשָּׁם אֵשׁ, וְנִשְׁאָר בְּרִית. כְּלוֹמַר בְּרִי״ת אֵ״שׁ.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, בְּרִית כְּרוּתָה כָּרַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם הָעוֹלָם, וְעַל מְנָת שֶׁיַּעֲמֹד אַבְרָהָם וְיִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בְּזְכוּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם – בְּאַבְרָהָם. וְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁכָּרַת עִמּוֹ הַבְּרִית בָּאֵשׁ, עָמַד הָעוֹלָם בְּקִיּוּמוֹ, וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית, בְּרִית אֵשׁ, בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ כְּדֵי שֶׁתַּעֲמֹד אוֹתָהּ הַבְּרִית אֵשׁ.

וְהַזְכִּמָה אוֹמֶרֶת, לָמָּה הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבּוּל מַיִם לָעוֹלָם בְּתְזוֹלַת דִּינוֹ וְלֹא דָּבָר אַחֵר? אֶלָּא רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בִּבְרִית אֵשׁ, וְרָאָה שֶׁאִם יָדִין הָעוֹלָם בְּדִין אַחֵר, אֶפָשָׁר שֶׁיּוּכְלוּ הָרְשָׁעִים לַעֲמֹד בָּעוֹלָם מִפְּנֵי אוֹתוֹ בְּרִית אֵשׁ, כַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם. אֶלָּא מֶה עָשָׂה? דָּן אֶת הָעוֹלָם בְּמַיִם, בְּדָבָר הָרָאוּי לְכַבּוֹת אֶת הָאֵשׁ, כְּדֵי לְהַעֲבִיר אֶת הָרְשָׁעִים מִן הָעוֹלָם, שֶׁנִּמְשְׁלוּ לָאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל טו) מֵהָאֵשׁ יָצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, מֵהָאֵשׁ יָצְאוּ בְּתְזוֹלַת הָעוֹלָם כְּשֶׁנִּבְרָא.

לָכֵן בַּתְּזוֹלָה אָמַר, אֶמְחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי בַּמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נז) וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרָשׁ, לְאַחַר כֵּן נֶאֱמַר, מֵהָאֵשׁ יָצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: עַד כָּאן הָיוּ נְמוּקִים בַּמַּיִם, מִכָּאן וְאֵילָךְ – מֵהָאֵשׁ יָצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכְלֵם.

וּכְשֶׁזָּטְאוּ אַזַּר כֵּן, דִּין אוֹתָם בָּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט, כד) וַה' הִמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ. וְאֵימָתַי נִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם? כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, וְנִתְמַלֵּא כֻּלּוֹ אֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד, יא) וְהָהָר בֹּעֵר בָּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמָיִם. רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וְהַתּוֹרָה נִהְיְתָה בְּרִית בֵּין הַשֵּׁם וְהָעוֹלָם, שֶׁנִּמְשְׁלָה בָּאֵשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כג, כט) הֲלוֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ, וְזֶהוּ בְּרִית אֵשׁ, בְּרֵאשִׁית.

רַבִּי יוֹחָנָן פָּתַח, (משלי כג) בְּזָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת – שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּדַרְכֵי הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵן: לִבְנוֹת בֵּית מוֹשָׁבוֹ, וְלִטַּע כֶּרֶם לְהִתְפַּרְנֵס בּוֹ, וְאַזַּר כָּךְ לָקַזַּת לוֹ אִשָּׁה, וּלְהוֹלִיד בָּנִים, לְפַרְנְסָם בָּהֶם. וְלֹא כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹטִים, הַלּוֹקְזִים אִשָּׁה בַּתְּזוֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ נוֹטְעִים כֶּרֶם, וְאַזַּר כָּךְ בּוֹנִים בַּיִת.

כִּי זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי סִימוֹן, כָּל הַלּוֹקְזָן לוֹ אִשָּׁה וְאֵין לוֹ בַּתְּזוֹלָה בְּמַה שֶׁיּוּכַל לְפַרְנְסָהּ, הֲרֵי זֶה זָקָשִׁי מִן הַמִּצְוֹות, כַּמִּתִּים הַנִּקְרָאִים זָקָשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פח) בַּמֵּתִים זָקָשִׁי. וְלָמָּה נִקְרָא זָקָשִׁי? לְפִי שֶׁהוּא זָקָשִׁי מִן הַמִּצְוֹת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ, אֶלָּא בַּעֲבוֹדַת אִשְׁתּוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כְּאִלּוּ לוֹקְזָן עֲבוֹדָה זָרָה לְעַצְמוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בַּתְּזוֹלָה הָיוּ הַזַּכְמִים וְהַזְּסִידִים לוֹקְזִים אִשָּׁה, וְלֹא הָיָה לָהֶם דֵּי פַּרְנָסָתָם, וּמְמִיתִים עַצְמָם בָּרָעָב וּבַצָּמָא, וּמַנִּיזִים כָּל זֵיי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת וּבַעֲבוֹדַת בּוֹרְאָם. אֲבָל בַּזְּמַן הַזֶּה, שֶׁהָעוֹלָם טָרוּד אַזַּר הַפַּרְנָסָה, צָרִיךְ לְכוֹנֵן בַּיִת בַּתְּזוֹלָה, וּלְזַמֵּן מְזוֹנוֹתָיו, וְאַזַּר כָּךְ לָקַזַּת אִשָּׁה, וְיָכוֹל לַעֲבֹד בּוֹרְאוֹ, וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. כִּי זֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אִם אֵין קֶמַח אֵין תּוֹרָה.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵאַזַּר שֶׁהָאָדָם נוֹשֵׂא אִשָּׁה, אָז נִקְרָא עֶבֶד ה', מִפְּנֵי שֶׁלִּבּוֹ מְלֻהְסְתַּכֵּל בָּעֲבָרָה וּבַנָּשִׁים וּמִלְתּוֹר אַזַּר לְבָבוֹ וְעֵינָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו) וְלֹא תָתוּרוּ אַזַּרֵי לְבַבְכֶם וְאַזַּרֵי עֵינֵיכֶם וגו'. לְפִיכָךְ

צָרִיךְ אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל לִכּוֹנֵן בַּיִת בָּראשׁ, וְלַעֲשׂוֹת יְשׁוּב בַּבַּיִת.

וּמִמִּי אַתָּה לָמֵד? מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. קֹדֶם בָּנָה בַּיִת וְכוֹנְנוֹ, וְזִמֵּן כָּל הַפַּרְנָסָה וְהַמְּזוֹנוֹת קֹדֶם שֶׁיָּבֹא אָדָם לָעוֹלָם. וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם בָּראשׁ, שֶׁהוּא הַבַּיִת. וְזִמֵּן כָּל הַפַּרְנָסָה הֵאֵיךְ? בָּרָא אֶת הַבְּהֵמוֹת, וְאֶת הַחַיּוֹת, וְאֶת הָעוֹפוֹת וְהַדָּגִים הַצְּמָחִים וְהָאִילָנוֹת, שֶׁהֵם זְמוּן כָּל הַפַּרְנָסָה. לְאַחַר שֶׁהֵכִין הַבַּיִת וְהַפַּרְנָסָה, הֵבִיא אֶת הָאָדָם, וּבָרָא אוֹתוֹ וְאֶת אִשְׁתּוֹ, וְהוֹלִידוּ בָּנִים וְעָשׂוּ יְשׁוּב בַּבַּיִת. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר בְּרֵאשִׁית, בֵּית ראשׁ. כַּאֲשֶׁר תָּבִין בָּאוֹתִיּוֹת, תִּמְצָא בֵּי"ת ראשׁ. וְכֵן הַתְּחִלָּה הַתּוֹרָה בְּרֵאשִׁית, כְּלוֹמַר בֵּית רֵאשִׁית, וְהַכֹּל עִנְיָן אֶחָד.

וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, וְלַעֲשׂוֹת עִתִּים לַתּוֹרָה, וְלִהְיוֹת עֲמָלוֹ בְּשִׁתֵּי הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ, מִפְּנֵי שֶׁיְּגִיעַת שְׁנֵיהֶם מַשְׁכַּחַת עָוֹן. וְשָׁמָּא יֹאמַר אָדָם: הֲרֵינִי בֶּן אֲבוֹת הָעוֹלָם, מִמִּשְׁפָּחָה גְּדוֹלָה, אֵינִי רָאוּי לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה וְלֹא לְהִתְבַּזּוֹת. אֱמֹר לוֹ: שׁוֹטֶה, כְּבָר קְדָמְךָ יוֹצְרְךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וְהוּא עָשָׂה מְלָאכָה קֹדֶם שֶׁבָּאתָ לָעוֹלָם. וּמִנַּיִן לָנוּ? שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. קָרָא אוֹתָהּ מְלָאכָה. וְכֵן (שם) וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה.

כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֹּא וּרְאֵה, לָמָּה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם אַחֲרוֹן לְכָל הַנִּבְרָאִים. אֶלָּא לְלַמֶּדְךָ, שֶׁעָשָׂה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מְלַאכְתּוֹ, וּבָרָא הָעוֹלָם וְכָל צְבָאָם, וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, שֶׁהוּא אַחֲרוֹן לִמְלַאכְתּוֹ, בָּרָא בּוֹ אֶת הָאָדָם. אָמַר לוֹ לָאָדָם: עַד כָּאן הָיִיתִי אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל בַּמְּלָאכָה, מִכָּאן וְאֵילָךְ אַתָּה תִּשְׁתַּדֵּל בָּהּ. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, קֹדֶם שֶׁיָּבֹא אָדָם לָעוֹלָם.

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לָמָּה נִבְרָא אָדָם בְּצֶלֶם אֱלֹהִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שם א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ? מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה מוֹשֵׁל עַל הַמְּדִינָה, וְהָיָה בּוֹנֶה בִּירְנִיּוֹת וְתִקּוּנִים לָעִיר, וְכָל בְּנֵי הָעִיר מִשְׁתַּעְבְּדִים תַּזְתָּיו. יוֹם אֶחָד קָרָא לְכָל בְּנֵי הָעִיר, וּמִנָּה עֲלֵיהֶם שַׂר אֶחָד שֶׁלּוֹ. אָמַר: עַד כָּאן הָיִיתִי טוֹרֵחַ בְּכָל

צָרְכֵי הָעִיר, וְלַעֲשׂוֹת מִגְדָּלִים וּבִירָנִיּוֹת, מִכָּאן וְאֵילָךְ הֲרֵי זֶה כְּמוֹנִי.

כְּעִנְיַן זֶה נֶאֱמַר בָּאָדָם, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, וְאָמַר לוֹ: רְאֵה בָּנִיתִי כָּל הָעִיר וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ. וְכַאֲשֶׁר הָיִיתִי מוֹשֵׁל עָלֶיהָ וּבוֹנָהּ אוֹתָהּ כְּכָל זֶנָּפַצִי – כָּךְ אַתָּה תִּבְנֶה וְתַעֲשֶׂה מְלֹאכֶת הָעוֹלָם. מִכָּאן וְאֵילָךְ יִהְיֶה הַכֹּל מָסוּר בְּיָדֶךָ, וְכֻלָּם יִהְיוּ מְשֻׁעְבָּדִים תַּוְתֶּיךָ וְיִרְאִים מִמְּךָ כַּאֲשֶׁר הָיוּ יְרֵאִים מִמֶּנִּי, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט, ב) וּמוֹרַאֲכֶם וְזִחְתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ. וְעַל כֵּן בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אוֹתוֹ. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, לַעֲשׂוֹת כָּל צָרְכֵי הָעוֹלָם וְתִקּוּנָיו כַּאֲשֶׁר הוּא עָשָׂה בַּתְּחִלָּה.

בְּרֵאשִׁית, כָּתוּב (משלי ז) ה' קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ קֶדֶם מִפָּעָלָיו מֵאָז. הַפָּסוּק הַזֶּה זוֹוֵר עַל כָּל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הָיְתָה רֵאשִׁית דַּרְכֵי הָאֵל, שֶׁהַתּוֹרָה נִבְרֵאת אַלְפַּיִם שָׁנָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שִׁבְעָה דְּבָרִים נִבְרְאוּ עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלּוּ הֵם: הַתּוֹרָה, וְגַן עֵדֶן, וְגֵיהִנֹּם, וְכִסֵּא הַכָּבוֹד, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וּשְׁמוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְהַתְּשׁוּבָה. וּבַתּוֹרָה בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) ה' קָנָנִי וְגוֹ'. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. רוֹצֶה לוֹמַר עִם רֵאשִׁית, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין הַתּוֹרָה וְהָעוֹלָם, שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא בְּשִׁשָּׁת יָמִים, וְהַתּוֹרָה בְּאַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה.

רַבִּי יוֹזָדָק הָיָה הוֹלֵךְ מִקֵּיסָרִי לְלוֹד, וְהָיָה מְטַיֵּל עִמּוֹ רַבִּי זְיָיא בַּר אַבָּא. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשָׂדֶה אֲוָזִת, אָמַר רַבִּי יוֹזָדָק: זֶה הָיָה שֶׁלִּי וּמָכַרְתִּי אוֹתוֹ כְּדֵי לִזְכּוֹת בַּתּוֹרָה. בָּכָה רַבִּי זְיָיא בַּר אַבָּא. אָמַר לוֹ: וְלָמָּה אַתָּה בּוֹכֶה? אָמַר לוֹ: שֶׁלֹּא הִשְׁאַרְתָּ לִזְקָנָתְךָ כְּלוּם.

אָמַר לוֹ: זְיָיא בְּנִי, קַלָּה הוּא בְּעֵינֶיךָ מַה שֶּׁעָשִׂיתִי, שֶׁהִשְׁאַרְתִּי דָּבָר שֶׁנִּבְרָא בְּשִׁשָּׁה יָמִים בַּעֲבוּר דָּבָר שֶׁנִּבְרָא בְּאַרְבָּעִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה, וְקָנִיתִי דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְטוֹבִים

שֶׁאֵינָם בָּעוֹלָם, וְהֵם עֵצָה וְתוּשִׁיָּה וְחָכְמָה וּגְבוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ז׳, י״ד) לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְּבוּרָה.

כְּשֶׁהָיָה רַבִּי יוֹחָנָן עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הָיוּ פָּנָיו מְאִירִים כְּזֹהַר הַשֶּׁמֶשׁ. יוֹם אֶחָד פָּגַשׁ בּוֹ רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לוֹ: רְאֵה פָּנֶיךָ זוֹהֲרִים כְּזֹהַר הַשֶּׁמֶשׁ. אָמַר לוֹ: אֵינוֹ אֶלָּא שֶׁהַשְׁעוּר מֵאִיר לִי. קָרָא עָלָיו (שופטים ה׳, לא) וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ.

רַבִּי יְצְחָק אָמַר, הַתּוֹרָה נִקְרֵאת תּוּשִׁיָּה בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ גְּבוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה וְגוֹ׳. תֵּדַע לְךָ, כִּי בַּתְּחִלָּה נִקְרֵאת תּוּשִׁיָּה, שֶׁמַּתֶּשֶׁת כּוֹזוֹ שֶׁל אָדָם, מִפָּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְהִלָּחֵם עִם יֵצֶר הָרָע, וּלְכַתֵּת כָּל גּוּפוֹ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, עַד שֶׁיַּרְגִּיל אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה. כֵּיוָן שֶׁהוּא רָגִיל לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, אָז יֵשׁ לוֹ שִׂמְחָה וּגְבוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר אֲנִי בִינָה לִי גְּבוּרָה. רוֹצֶה לוֹמַר, כְּשֶׁאָדָם רָגִיל בַּתּוֹרָה וּבַחָכְמָה, אָז יֵשׁ לוֹ תִּפְאֶרֶת. וְאֵיזוֹ הִיא גְּבוּרָה? לְהִלָּחֵם מִלְחֲמוֹת ה׳, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא, יד) עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת ה׳, שָׁם תְּהֵא הַמִּלְחָמָה וְהַגְּבוּרָה.

וּבַתּוֹרָה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ז׳, ל) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, אַל תִּקְרֵי אָמוֹן, אֶלָּא אָמָּן. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, עִם רֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וְזוֹ הִיא הַתּוֹרָה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַיִּרְאָה, שֶׁנִּקְרֵאת רֵאשִׁית, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי א) יִרְאַת ה׳ רֵאשִׁית דָּעַת. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא עַל פִּי הַיִּרְאָה? שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ג׳, י״ד) וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שֶׁיִּירְאוּ מִלְפָנָיו. עָשָׂה אֶת הָעוֹלָם כְּדֵי שֶׁיִּירְאוּ מִלְפָנָיו, וְעַל פִּי הַיִּרְאָה, שֶׁהִיא רֵאשִׁית, בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ.

בְּרֵאשִׁית, רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח (תהלים קכ) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל ה׳ בַּצָּרָתָה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי. שִׁירִים תְּאַבִּים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְרִיאַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, כְּדֵי לְהַלְלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ, שֶׁהוּא יוֹצֵר הַכֹּל. הַשָּׁמַיִם אוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר

(תהלים יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל, וְהָאָרֶץ אוֹמֶרֶת שִׁירָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם צו) שִׁירוּ לַה' כָּל הָאָרֶץ.

וְעוֹד, שֶׁכָּל הָעוֹלָם תְּאֵבִים וּשְׁמֵחִים לְבָאֵר לְיוֹצְרָם בַּזְּוָוגָם נְפָלְאוֹתָיו בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית. עַיֵּן בָּאוֹתִיּוֹת וְתִרְאֶה, שִׁי"ר תָּאֵ"ב. כְּלוֹמַר, תָּאֵ"ב לֵאמֹר שִׁי"ר עַל נְפָלְאוֹתָיו בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, אֵיזֶה הוּא אוֹתָם הַמַּעֲלוֹת שֶׁהָיָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אוֹמֵר. אֵלּוּ הֵם אוֹתָם הַשִּׁירִים שֶׁל אוֹתָן הַמַּעֲלוֹת, שֶׁהֵם הַשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (עמוס ט) הַבּוֹנֶה בַשָּׁמַיִם מַעֲלוֹתָו. וְדָוִד תָּאֵב לָהֶם וְהָיָה אוֹמְרָם, וְזֶהוּ שִׁיר תָּאֵב.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַזֵּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מִי הֵם בְּנֵי הָאֱלֹהִים? אֵלּוּ הֵם הַמַּלְאָכִים, שֶׁהֵם אוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנָיו יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית בְּכָל לַיְלָה, כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת שֶׁהָיָה הַלַּיְלָה, וּבְכָל מִשְׁמָרָה וּמִשְׁמָרָה כָּל כַּת וְכַת אוֹמֶרֶת שִׁירָה. וּבַמִּשְׁמָרָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁהִיא בְּסוֹפָהּ, וְהִיא לְעֵת הַבֹּקֶר, כָּל הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, וְהַמַּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים בְּנֵי הָאֱלֹהִים, הֵם אוֹמְרִים שִׁירָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּרָן יַזֵּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וְגוֹ'.

וְכָל אֶחָד כְּפִי מַעֲלָתוֹ, לְהוֹרוֹת (קהלת ה) כִּי גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר, כִּי מַעֲלוֹת יֵשׁ לָהֶם אֵלֶּה לְמַעְלָה מֵאֵלֶּה, עַל כֵּן נֶאֱמַר שִׁיר לַמַּעֲלוֹת, מִמַּעֲלוֹת הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם אוֹמְרִים שִׁירָה, וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית, שִׁי"ר תָּאֵ"ב, בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ.

רַבִּי יְחֻקְיָה הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהָיָה עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי בַּר זַלַפְתָּא. קָמוּ לָלֶכֶת אַחַר זְצוֹת הַלַּיְלָה. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יְחֻקְיָה, מָה עָשִׂינוּ? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, לְעוֹלָם יֵצֵא אָדָם בְּכִי טוֹב.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְחֻקְיָה: בָּרִיתָא הִיא, בֹּא וּשְׁמַע סֵדֶר נְעִימוּת קוֹל גַּלְגַּלֵּי הַזִּיוּת שֶׁהֵם מְשַׁבְּחִים שִׁירָה לְפָנָיו אֱלֹהֵינוּ. עַד שֶׁהִטָּה אָזְנוֹ, שָׁמַע קוֹל תִּשְׁבַּחַת נְעִימוּת, שָׁמַע שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים (תהלים ט) וַה' לְעוֹלָם יֵשֵׁב וְגוֹ'.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְחֻקְיָה: בְּנִי, שָׁמַעְתָּ כְּלוּם? אָמַר לוֹ: קוֹל נְעִימוּת. וּמֵהַנְּעִימוּת

וְהַתְשְׁבַּזּוֹת מֵהַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁשָּׁמַעְתִּי, כְּעֵת יָדַעְתִּי פֵּרוּשׁוֹ, שֶׁכָּתוּב וַה' לְעוֹלָם יֵשֵׁב כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ, שֶׁבְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה שֶׁדָּנִים דִּין, שְׁכִינַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִיא כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, מְתֻקָּנֶת שָׁם, מִמַּשְׁמָע שֶׁנֶּאֱמַר כּוֹנֵן לַמִּשְׁפָּט כִּסְאוֹ.

אָמַר לוֹ: יָדַעְתָּ אֵיזוֹ הִיא מִשְׁמָרָה מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁאוֹמְרִים אֶת זֶה? אָמַר לוֹ: לֹא. אָמַר לוֹ: מִשְׁמֶרֶת אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים אֱלֹהִים הִיא, שֶׁלָּמַדְנוּ, עֲשָׂרָה מִשְׁמָרוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת יֵשׁ בָּרָקִיעַ, וְהֵם מִתְזַלְזְלִים לְשָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת שֶׁהוּא הַלַּיְלָה.

וְתֵדַע לְךָ אֵיךְ, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מְסַיְּמִים תְּפִלָּתָם בַּלַּיְלָה, נוֹשְׂאִים שִׁירָה אַזְוֵרֵיהֶם אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים אִישִׁים, וְאוֹמְרִים שִׁירָה. וּמָה הַשִּׁירָה שֶׁאוֹמְרִים? (שם זז) מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְגוֹ' וַתְּחַסְּרֵהוּ מְּעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ וְגוֹ' ה' אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ. בַּמִּשְׁמָרָה הַשְּׁנִיָּה נוֹשְׂאִים שִׁירָה אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים מַלְאָכִים וְזוֹשְׁמַלִּים וְאֶרְאֶלִים, וּמָה אוֹמְרִים? (שם כט) הָבוּ לַה' בְּנֵי אֵלִים.

בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה מַמָּשׁ, עַד שֶׁמִּסְתַּיֶּמֶת מִשְׁמָרָה שְׁנִיָּה, שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בְּעֵדֶן מַמָּשׁ, שֶׁגָּנַז לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, פּוֹתְזִים זִיוֹת הַקְּדֻשׁ, וְאַזְוֵרֵיהֶם שְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים וּכְרוּבִים, וְאוֹמְרִים (שם לא) מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ, (שם סזז ה) סִלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ.

בִּתְזִילַת הַמִּשְׁמֶרֶת הַשְּׁלִישִׁית נוֹשְׂאִים שִׁירָה אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים אֱלֹהִים, וְאוֹמְרִים (תהלים ט) וַה' לְעוֹלָם יֵשֵׁב וְגוֹ'. כְּשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, פּוֹתְזִים הַשָּׁמַיִם וְאוֹמְרִים (שם יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וְגוֹ'. כּוֹכְבֵי בֹקֶר אוֹמְרִים (שם קמז) מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים וְגוֹ', גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב כֹּזַז. אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים בְּנֵי אֱלֹהִים, פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים (שם כט) הָבוּ לַה' בְּנֵי אֵלִים, הָבוּ לַה' כָּבוֹד וָעֹז.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ שֶׁהַקְּדִיר הַשַּׁזַר וְזָזַר הָאוֹר. אָמַר רַבִּי זְזָקְיָה

לְרַבִּי יוֹסֵי: בֹּא וְאַרְאֶה לְךָ שֶׁכָּךְ הִיא גְּאֻלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בִּזְמַן שֶׁתָּאִיר לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל הַגְּאֻלָּה, תָּבֹא לָהֶם צָרָה אַוָּר צָרָה, וְקַדְרוּת אַוָּר קַדְרוּת. עַד שֶׁהֵם בָּהּ יָאִיר עֲלֵיהֶם אוֹרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ו) כְּשַׁחַר נָכוֹן מוֹצָאוֹ, וְכָתוּב (מלאכי ג) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן מִלְחָמוֹת יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם, גּוֹי בְּגוֹי וְעִיר בְּעִיר, וְצָרוֹת רַבּוֹת יִתְחַדְּשׁוּ עַל שׂוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיַּקְדִּירוּ פָּנֵיהֶם כְּשׁוּלֵי קְדֵרָה, וְאַוָּר כָּךְ יִתְגַּלֶּה עֲלֵיהֶם גְּאֻלָּתָן מִתּוֹךְ שַׁאֲנַת לַוָּצָם וְדַוְזָקָם.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים כב) לַמְנַצֵּחַ עַל אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר. אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר? אַיֶּלֶת הַבֹּקֶר הָיָה לוֹ לוֹמַר: אֶלָּא עַל אַיֶּלֶת וְזִזָּק הַשַּׁוְזֵרוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם פז) כְּגֶבֶר אֵין אֵיל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יִזָּעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיֹאמְרוּ אֵלִי אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי, מִתּוֹךְ צָרָתָם, וְאַוָּר כָּךְ מַה כָּתוּב? (תהלים ל) פָּתַחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה.

רַבִּי אוֹמֵר: הַשִּׁיתִים מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרְאוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא שִׁית. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית, כְּלוֹמַר, בָּרָא שִׁית. אֵילוֹ שֶׁל יִצְוָזָק, אֱמֶת הוּא שֶׁנִּבְרָא מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא שִׁי"ת, תֵּי"שׁ בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת.

בְּרֵאשִׁית יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבָּרָא כָּל הָעוֹלָם, וְהֵכִינוֹ בְּוָזְכְמָה וּבִתְבוּנָה וּבְדַעַת, וּכְנֶגְדָּן בָּרָא ג' עוֹלָמוֹת: עוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְעוֹלָם הַתַּוְזתוֹן, וְעוֹלָם הַתִּיכוֹן. וְנָתַן בָּעוֹלָם הַתַּוְזתוֹן הַקָּטָן שִׁלְשָׁה צוּרוֹת: צוּרַת הַמְדַבֶּרֶת, וְצוּרַת הַצּוֹמַוְזֶת, וְצוּרַת הַשְּׂכְלִית.

וְתֵדַע לְךָ, כִּי הָעוֹלָם הַתַּוְזתוֹן מִתְקַיֵּם בָּאֲוִיר, כַּאֲשֶׁר תִּרְאֶה כִּי הַגּוּף מִתְקַיֵּם בַּנֶּפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ מִתְקַיֶּמֶת בָּאֲוִיר, וְהָאֲוִיר בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. תֵּדַע לְךָ, שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בָּרָא הָאָדָם, וּבָרָא אוֹתוֹ בְּצֶלֶם וּבְצוּרָה.

וְהֵכִינוֹ מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים מֻבְדָּלִים זֶה מִזֶּה – מֵאֵשׁ, מֵרוּזַ, מִמַּיִם, מֵעָפָר.

שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים. אֵלּוּ הֵם הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר, מָקוֹם יֵשׁ בִּכְרֵכֵי הַיָּם שֶׁקּוֹרִין לְאֵשׁ תֹּהוּ, וְזֶהוּ הַיְסוֹד הָרִאשׁוֹן. וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ – הֵם הַמַּיִם וְהֶעָפָר. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁחֹשֶׁךְ הוּא הֶעָפָר? שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ו) וּבַחֹשֶׁךְ שְׁמוֹ יְכֻסֶּה, וְאָמְרוּ שֶׁזֶּהוּ גּוּשׁ הֶעָפָר. וְהָרוּחַ – הוּא רוּחַ מַמָּשׁ.

וְאָמְנָם כִּי הָאֵל יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָאָדָם, שֶׁהוּא נִקְרָא עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, כְּנֶגֶד עוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַגָּדוֹל, וְנָתַן בּוֹ קִיּוּם הַנֶּפֶשׁ, הַמְּנִיעַ לַגּוּף כֻּלּוֹ, וְעַל כֵּן הִבְדִּילוֹ מִכָּל הַנִּבְרָאִים אֲשֶׁר לְמַטָּה עִמּוֹ, וּבַמֶּה הָאָדָם מֻבְדָּל מִיֶּתֶר הַנִּבְרָאִים? מִפְּנֵי זֹאת הַנֶּפֶשׁ. וְאֵיזֶהוּ הִיא? נֶפֶשׁ הַמְדַבֶּרֶת.

שְׁאַל רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי דּוֹסְתַּאי, הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּאָדָם הַנִּקְרֵאת שִׂכְלִית, אֵיזֶהוּ נֶפֶשׁ הִיא, וְאֵיזֶהוּ מְקוֹמָהּ? אָמַר לוֹ, הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי הָאָדָם, בָּרָא אוֹתוֹ הַמָּקוֹם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁמוֹ, וְכַאֲשֶׁר הוּא גָּדֹל וְרוֹאֶה עִנְיְנֵי הָעוֹלָם וּמַבִּיט בְּלִבּוֹ, הוּא מֵעַצְמוֹ מֵרִיזַ הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת, כִּי הוֹאִיל וְהוּא מַבִּיט וְרוֹאֶה נִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא, וְזִדּוּשׁ הָעוֹלָם, וְזֵרִיזַת הַמְּאוֹרוֹת עֶרֶב וָבֹקֶר, וְכִי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בְּכֹזוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא מִשְׁתַּדֵּל בְּעַצְמוֹ לַזָּקֵר וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגָה קְדוֹשָׁה וּבָרָה, וְאָז יֵשׁ לוֹ נֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִית, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַשְׂכִּיל לָדַעַת לַזָּקֵר בַּזְּכוּתָהּ.

רַבִּי עֻזְרִיָּה אוֹמֵר, הַנֶּפֶשׁ מְקוֹמָהּ בַּלֵּב, וְהִיא מְנִיעָה לְכָל הַגּוּף, וְהִיא מַנַּזַת בְּאֶמְצַע הַגּוּף, וּמְאִירָה לְכָל הַגּוּף, כַּאֲשֶׁר נָתַן הַשֶּׁמֶשׁ בַּזְּוִצֵי הַשָּׁמַיִם. וְהַגּוּף מִתְקַיֵּם בַּנֶּפֶשׁ, וְהַנֶּפֶשׁ בָּאֲוִיר, וְהָאֲוִיר בַּבּוֹרֵא. וְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ סוֹבֵל כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּכֹזוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מו) אֲנִי עָשִׂיתִי וַאֲנִי אֶשָּׂא וַאֲנִי אֶסְבֹּל.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לָמָּה הִזְכִּיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרִיאַת שָׁמַיִם וְהָאָרֶץ תְּזוּלָה, וַהֲלֹא כִּסֵּא הַכָּבוֹד וְהַמַּלְאָכִים נִבְרְאוּ תְּזוּלָה? אֶלָּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר אָדָם דְּבָרִים הַסְּתוּמִים מֵהָעַיִן וַאֲשֶׁר לֹא גִלָּה בָּרָאשׁ.

רַבִּי אוֹמֵר, כְּדֵי לְהַרְאוֹת לָאָדָם שֶׁאֵינוֹ בַּעַל זְכוּתָה, וְאֵינוֹ רָאוּי לְגַלּוֹת לוֹ סִתְרֵי תוֹרָה. שֶׁאָמַר רַבִּי יְצְוָזק, אֵין מְגַלִּין סִתְרֵי תוֹרָה אֶלָּא לְאָדָם זָכָם,

וְקוֹרֵא וְשׁוֹנֶה, וְתַלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ, וְהוּא יְרֵא שָׁמַיִם, וּבָקִי בְּכָל דָּבָר. וְאָדָם שֶׁאֵינוֹ כְּעִנְיָן זֶה, וְיִשְׁאַל עַל הַסְּתָרִים וְהַנֶּעְלָמִים שֶׁלְּמַעְלָה – אֱמוֹר לוֹ: מָה אַתָּה שׁוֹאֵל, שָׁא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה, כִּי בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. תֵּדַע לְךָ שֶׁלֹּא גִּלְּתָה הַתּוֹרָה יוֹתֵר.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאֵין סְתָרִים בַּתּוֹרָה – תֵּדַע לְךָ, כִּי עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר יֵשׁ תִּלֵּי תִלִּים שֶׁל סוֹדוֹת וַהֲלָכוֹת וּפֵרוּשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ה) קְוָצוֹתָיו תַּלְתַּלִּים, עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ תִּלֵּי תִלִּים. כִּי זֶה שֶׁרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה אוֹמֵר עַל הַפָּסוּק הַזֶּה (בראשית ל״ו) וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵיטַבְאֵל בַּת מַטְרֵד בַּת מֵי זָהָב, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת אוֹתָם אֶלָּא לְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ וּלְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן הוֹרְקְנוֹס תַּלְמִידָיו, שֶׁהָיוּ עוֹסְקִים בְּמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה עִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי, בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בִּשְׁלֹמֹה, וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאָלֶף. עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר הָיָה אוֹמֵר בּוֹ אֶלֶף וַחֲמִשָּׁה טְעָמִים. וּמַה שְּׁלֹמֹה, שֶׁהָיָה עֶבֶד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיָה אוֹמֵר עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וְאָלֶף וַחֲמִשָּׁה טְעָמִים – הַקָּדוֹשׁ– בָּרוּךְ–הוּא שֶׁהוּא מְגַלֶּה עֲמֻקּוֹת וְנִסְתָּרוֹת, וְהוּא הַנּוֹתֵן הַחָכְמָה וְהַבִּינָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ב) כִּי ה׳ יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

רַבִּי לֵוִי אָמַר, כָּתוּב (תהלים צב) מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ. מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ – זֶה מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁהֵם מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ – אֵלּוּ סִתְרֵי תוֹרָה.

רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר, כָּתוּב וַה׳ נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ, מִלַּמֵּד שֶׁעָמַד עַל דִּקְדּוּקֵי תוֹרָה, אֲבָל עַל עֻמְקֵיהָ לֹא עָמַד. וּכְשֶׁשִּׁבְקֵשׁ לַעֲמֹד עֲלֵיהָ, אָמַר (קהלת ז) אָמַרְתִּי אֶחְכָּמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנִּי.

שָׁאַל רַבִּי דוֹסְתַּאי לְרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר הַגָּדוֹל. אָמַר לוֹ: רַבִּי, הַעֲמִידֵנִי עַל סוֹד זֶה הַפָּסוּק, (במדבר כז, ו) עֹלַת תָּמִיד הָעֲשָׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַה׳. אָמַר לוֹ: בְּנִי, זַיֶּיךָ, דָּבָר אָמַרְתָּ לִי שֶׁעַדַיִן אֵינְךָ רָאוּי לַעֲמֹד עָלָיו, וְלֹא

שְׁאָלַנִי אָדָם עַל זֶה וּלְתִי עֲקִיבָא תַּלְמִידִי, וַעֲדַיִן הַשָּׂרְשִׁים בְּיָדִי. שָׁמַע רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר: כֵּיוָן שֶׁהֵנֵצוּ הַפָּרְזִים, אָכְלָתִי הַשָּׂרְשִׁים. אָמַר לוֹ: עֲקִיבָא עֲקִיבָא, מוּכָן תִּהְיֶה לְרֵיזַ נְיוּזוּזַ לַהּ, וַעֲדַיִן בְּלִיעַת הַמָּתוֹק נִשְׁאָר.

יוֹם אֶזְוָד הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ: אִם אָז אָכַלְתָּ הַשָּׂרְשִׁים שֶׁאָמַרְתָּ? אָמַר לוֹ: רַבִּי, מִשֶּׁאָמַרְתָּ לִי הַסּוֹד, עָמַדְתִּי עַל תְּכוּנָתוֹ. וְסָז לוֹ אֵיךְ. אָמַר לוֹ: עָמַדְתָּ וְאָכַלְתָּ וַעֲדַיִן הַבְּלִיעָה מֵהַמָּתוֹק נִשְׁאָר. וְאוֹתָהּ שָׁעָה גָּלָה לוֹ אַרְבָּעִים סוֹדוֹת בַּתּוֹרָה.

עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים רָאָה מַעְיַן מַיִם אֶזְוָד. יָשְׁבוּ שָׁם. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: עֲקִיבָא, בֹּא וְאַרְאֶה לְךָ גְּבִיעַת הַמַּיִם, שֶׁפּוֹתְזִים מַיִם, וּצְלוּלִים וְנוֹזְלִים, כַּכָּתוּב (שיר ד, טו) בְּאֵר מַיִם מַיִם וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. וְעַל הַפָּסוּק הַזֶּה גָּלָה לוֹ שִׁיזַת מַלְאֲכֵי הַשָּׂרֵת, שִׁיזַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וִידִיעַת זַלּוּגֵי זַמָּה בְּעָתוֹתָיו וּמַנָּיו, שִׁיזַת דְּקָלִים וְעוֹפוֹת, שִׁיזַת הָרוּזוֹת, יְדִיעַת הַתְּקוּפוֹת וְהָעִבּוּרִים.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּכָה רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר לוֹ: עַל מָה אַתָּה בּוֹכֶה? אָמַר לוֹ: אוֹי לַדּוֹר שֶׁיִּהְיוּ יְתוֹמִים מִמֶּךָּ. אָמַר לוֹ: אַל תֹּאמַר כָּךְ, אֶלָּא אוֹי לַדּוֹר שֶׁיִּהְיוּ יְתוֹמִים בְּלִי אָב, בְּלִי זָכָם וּמוֹרֶה, וְלֹא תַלְמִיד הוֹגֶה. וְיָמִים יָבוֹאוּ שֶׁכָּל הַדּוֹר יִהְיוּ זַצּוּפִים וְעַזֵּי פָּנִים וְתִשְׁתַּכַּח תּוֹרָה, וְאֵין דּוֹרֵשׁ וְאֵין מְבַקֵּשׁ. וְהַמִּתְעוֹרֵר לִבּוֹ בַּתּוֹרָה יִהְיֶה נִבְזֶה וְזַדַּל אֲיֹשִׁים. אוֹי לַדּוֹר הַהוּא כְּשֶׁיָּבֹא אוֹתוֹ הַדּוֹר.

אָמַר לוֹ: אֵין אוֹתוֹ הַדּוֹר מִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּהֶבֶל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, כְּשֶׁהֵם רַכִּים בְּלִבַּד, וּכְשֶׁהֵם קְשִׁישִׁים, הַתּוֹרָה נִשְׁכַּחַת מֵהֶם, כְּמוֹ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ זֶה שֶׁכָּתוּב אַל הַנַּעַר הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי? הָיָה לוֹ לוֹמַר, אֶל הַבֵּן הַזֶּה הִתְפַּלַּלְתִּי. אֶלָּא אָמְרָה זֹאת, יְהִי רָצוֹן שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיִּגְדַּל, יִשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת הַמָּקוֹם, כְּמוֹ עַכְשָׁיו שֶׁהוּא נַעַר.

וְכָל אָדָם שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת בְּזִקְנוּתוֹ כְּמוֹ בְּנַעֲרוּתוֹ, יִזְכֶּה לְמַעֲלַת שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא, שֶׁכָּתוּב וּמְעִיל קָטֶן תַּעֲשֶׂה לוֹ אִמּוֹ וְהַעֲלְתָה לוֹ מִיָּמִים יָמִימָה. וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ כָּךְ? אֶלָּא צִדְקָתוֹ וְזִכּוּתוֹ הָיָה גָּדֵל עִמּוֹ תָּמִיד, כִּתְפִלַּת אִמּוֹ.

וּלְדַעַת רַבִּי יְהוּדָה, מְעִיל מַמָּשׁ הוּא.

וְאָמַר רַבִּי, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יט) מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן? אָמַר רַבִּי, בּוֹ הוּא מוּסָר לַיּוֹנֵק, כְּלוֹמַר, מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם, קוֹדֶם שֶׁתַּעֲלֶה לְשֵׂיבָה וּלְזִקְנָה תָּקוּם לִהְיוֹת טוֹב, וְכַאֲשֶׁר תִּשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת טוֹב בְּבַזְרוּתֶךָ, לְאַזֵּר כֹּחַ וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן. וְסוֹף הַפָּסוּק הַזֶּה מוֹכִיחַ עָלָיו, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, תְּחִלַּת כָּל הָעוֹלָם וּבְנְיָנוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא עַל הַיִּרְאָה, לִהְיוֹת אָדָם בַּעַל יִרְאָה לַשָּׁמַיִם וּבַעַל יִרְאָה לַבְּרִיּוֹת. מִמַּה שֶׁכָּתוּב (בראשית א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ אֵת הַשָּׁמַיִם – לִהְיוֹת יָרֵא אֶת הַשָּׁמַיִם, וְאֵת הָאָרֶץ – לִהְיוֹת יָרֵא לַבְּרִיּוֹת. כְּמוֹ כֵן מְלַמֵּד שֶׁכָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא עַל הַיִּרְאָה שֶׁנִּקְרֵאת רֵאשִׁית, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר (בראשית א). רַבִּי זְעֵירָא פָּתַח, (תהלים צז) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָאָה וְצָפָה שֶׁהָעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בִּלְתִּי הַיְסוֹד, וְאֵיזֶהוּ הַיְסוֹד שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו? הוּא הַצַּדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְזֶהוּ יְסוֹד הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְהוּא נִקְרָא אוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק. וְעוֹד, מִמַּה שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. נֶאֱמַר כָּאן כִּי טוֹב, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב.

רַבִּי אוֹמֵר, זֶה הָאוֹר, אוֹר הַמַּלְאָכִים, הוּא שֶׁנִּבְרְאוּ תְּחִלָּה, קֹדֶם כָּל הָעוֹלָם. וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי אָנוּ רוֹאִים שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ נִבְרְאוּ תְּחִלָּה? לֹא קָשָׁה, שֶׁזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעְלָה עַד כָּאן, הוּא אָמַר סִפּוּר. אֶלָּא זֶה וַיְהִי, הוּא הָרִאשׁוֹן, וּמִכָּאן הִתְחִילוּ כָּל הַנִּבְרָאִים.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, זֶהוּ אוֹר הַכִּסֵּא מַמָּשׁ, וּמִזֶּה הָאוֹר נִבְרְאוּ שְׁאָר כָּל הַנִּבְרָאִים. מִמֶּנּוּ נִבְרְאוּ הַשָּׁמַיִם, וְכִסֵּא נִבְרָא בַּתְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יז)

כִּסֵּא כָּבוֹד מָרוֹם מֵרֹאשׁוֹן.

רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר, אוֹר הַמַּלְאָכִים נִבְרָא בַּתְּחִלָּה, שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. כְּלוֹמַר, הַבְדָּלָה נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְבָּרַךְ בֵּין זֶה הָאוֹר, וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַזֶּה. וְהַשָּׁמַיִם הֵם הַמַּבְדִּילִים בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה וּבֵין אוֹר הַמַּלְאָכִים, וְהֵם הַמַּבְדִּילִים בֵּינָתַיִם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ.

רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אוֹמֵר, נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְמִשָּׁלָה לַמַּלְאָכִים עַל הַשָּׁמַיִם, וְהַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ, וְכֻלָּם נִתְלִים בְּכִסְאוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, לְהוֹרוֹת כִּי גָּבהַּ מֵעַל גָּבהַּ שׁוֹמֵר.

יְהִי אוֹר (בראשית א). רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרַאי אוֹמֵר, הָרוֹאֶה הַכּוֹכָבִים בִּמְסִלּוֹתָם וְזֵיב לְבָרֵךְ. מַה מְּבָרֵךְ? בָּרוּךְ הַמְסַדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים בָּרָקִיעַ. רָאָה כּוֹכָב אֶחָד, אֵינוֹ מְבָרֵךְ. שְׁנַיִם, מְבָרֵךְ. וְאֵימָתַי? כְּשֶׁנִּהְיָה הַלַּיְלָה מְבָרֵךְ בָּרוּךְ הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים. רַבִּי אוֹמֵר, אֵלּוּ כוֹכָבִים דַּקִּים שֶׁדַּרְכֵּיהֶם מִסְתַּלְּקִים עַל אוֹתוֹ הַיּוֹם מִפָּזוּד הַזְּיוּת, מְבָרְכִים שׁוֹמֵר עַמּוֹ לָעַד. וּלְפָיכָךְ תִּקְּנוּ עַל דֶּרֶךְ זֶה כָּל תְּפִלַּת הָעַרְבִית.

רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הָלַךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא וְזִמְיוֹ. סָמוּךְ לַקְּרִיָּה יָרַד הַלַּיְלָה. אָמַר לְרַבִּי יוֹסֵי, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ: הַרָאִיתָ אֶת הַכּוֹכָבִים הַמְּאִירִים הַלָּלוּ? אָמַר: רָאִיתִי. אָמַר לוֹ: אֶת כּוֹכַב הַשָּׁבִיט, זְמַן רַב שֶׁאֲנִי מַשְׁגִּיחַ בּוֹ, וּמִיָּמַי לֹא אָמְרוּ לִי עַל זֶה כְּלוּם.

אָמַר לוֹ: שְׁנֵי עִנְיָנִים שָׁמַעְתִּי, אֶחָד הוּא – שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּשָּׁמַיִם וְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, יֵשׁ בָּהֶם יְדִיעָה וְהַשְׂכֵּל, וְכֻלָּם עוֹשִׂים שְׁלִיוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַכּוֹכָב הַזֶּה שֶׁאָמַרְתָּ, אַל תֹּאמַר וְאַל תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהוּא אֶחָד, אֶלָּא רַבִּים הֵם, שֶׁאֶחָד תִּרְאֶה בַּצַּד הַזֶּה, וְאֶחָד תִּרְאֶה בַּצַּד הַזֶּה, וּלְפָעָמִים שֶׁכֻּלָּם בְּשָׁעָה אַחַת.

וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא שֶׁהֵם שִׁבְעָה, וּבִזְמַן שֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם

לוֹמַר שִׁירָה, מֵרֹב הַשְּׁמְוָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, שׁוֹלְוִים אֶת זְיָם וְהוֹלְכִים לוֹמַר שִׁירָה.

וְעַנְיָן אַוֵּר, שֶׁשִּׁבְעַת הַכּוֹכָבִים הַלָּלוּ לֹא הוֹלְכִים וְלֹא נוֹסְעִים מִמְּקוֹמָם, פָּרַט לַזְּמַן שֶׁקּוֹרֵא לְאָוְזָד מֵהֶם רִבּוֹן הָעוֹלָם לְהָאִיר לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה. שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. וּכְשֶׁנּוֹסְעִים, שׁוֹלְוִים זְיָם עִמָּהֶם לָלֶכֶת.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית זָמְיוּ, לֹא הָיָה שָׁם. כְּשֶׁבָּא, אָמַר: אַתָּה כָּאן, וַאֲנִי בָּאתִי לִרְאוֹת כּוֹכַב אָוְזָד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְהַשְׁלִים אֶת רְצוֹן אֲדוֹנוֹ. אָמַר לוֹ: מַה הוּא? אָמַר לוֹ: כּוֹכַב הַשָּׁבִיט, וְאָוְזָד מֵהֶם רָאִיתִי שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לִמְצֹאת אֲדוֹנוֹ. יָשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם.

אַוֵּר כָּךְ הִשְׁכִּימוּ לָלֶכֶת, כְּשֶׁבָּא הָאוֹר, וְהָלַךְ עִמּוֹ זָמְיוּ כְּמַוְזֵצִית הַמִּיל. בֵּרַךְ אוֹתוֹ זָמְיוּ, אָמַר: וַוהִי הַשָּׁעָה שֶׁמִּתְקַיֶּמֶת בִּרְכַּת הַצַּדִּיק. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, כָּתוּב כָּאן כִּי טוֹב, וְכָתוּב שָׁם, (במדבר כד) כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה׳ לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ: אֲפִלּוּ בִּרְכָתוֹ שֶׁל כָּל אָדָם מִתְקַיֶּמֶת בַּשָּׁעָה הַזּוֹ, שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּלְאָכִים אוֹמְרִים שִׁירָה.

וְעוֹד שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא, שֶׁבְּרָכָה יְתֵרָה הוֹסַפְתָּ לוֹ, וַוהִי שְׁמוֹזָה, מִשּׁוּם שֶׁהַשָּׁעָה הַזּוֹ אוֹמְרִים הַשָּׁמַיִם, (תהלים יט) וְהוּא כְּזָתָן יוֹצֵא מֵוַזֻּפָתוֹ. מָה הָזָתָן כְּשֶׁיּוֹצֵא יָשִׁישׁ, כָּךְ הַיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ יָשִׁי״שׁ בַּשָּׁעָ״ה הַזּ״ו.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר (בראשית א). שָׁם שָׁנִינוּ אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כא) מַשָּׂא דוּמָה אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה וְגוֹ׳, דָּבָר זֶה הוֹלֵךְ, כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, כָּל הַגָּלֻיּוֹת שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם, כֻּלָּם הָיָה גָּלוּי לַכֹּל, וְהַגָּלוּת הָרְבִיעִית לֹא נִגְלָה לָעוֹלָם. וְאֵיזֶהוּ גָּלוּת הָרְבִיעִית? זֶה שֶׁהוּא מִשֵּׂעִיר, שֶׁהוּא עֵשָׂו, וְכָתוּב (בראשית לו) וַיֵּשֶׁב עֵשָׂו בְּהַר שֵׂעִיר.

אָמַר רַבִּי, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שֵׂעִיר? עַל שֵׁם תַּקָּף וְזוֹקֵק, הָעֹל הַכָּבֵד, שֶׁמּוֹנְעִים מֵהֶם הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה. וְזֶהוּ עֹל עַל נִשְׁמָתָם שֶׁנּוֹתְנִים עַל יִשְׂרָאֵל. שֵׂעִי"ר הוּא תקָ"ף בְּגִימַטְרִיָא, וְזֶהוּ הַגָּלוּת שֶׁיִּשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים בָּהּ, הוּא מַשָּׂא דּוּמָה, כְּלוֹמַר בַּזַּשַּׂאי, דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְלָה מֵהַלֵּב לַפֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וְגוֹ'.

רַבִּי יְצְזָק פָּתַז, (דברים לד, ו) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּי בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוּל בֵּית פְּעוֹר, וְכָתוּב (שם) וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שׁוֹטִים הֵם הַמְזַשְׁבִים אֶת קֵץ הַמְּשִׁיזָז, דָּבָר שֶׁלֹּא גִּלִּיתִי לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סג) כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי. הַלֵּב לַפֶּה לֹא גָלָה, וְאַתֶּם מְשַׁתְּדְלִים לְזַשֵּׁב אֶת הַקֵּץ שֶׁלִּי?!

בָּזֶה נִרְאָה שְׁלֹשָׁה סִימָנִים כָּתַבְתִּי וְהֶרְאֵיתִי לְדוֹרוֹת הָעוֹלָם בִּקְבוּרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַבְדִּי, וְאֵלּוּ הֵם: בַּגַּיְא, בְּאֶרֶץ מוֹאָב, מוּל בֵּית פְּעוֹר. הֶרְאֵיתִי וְנָתַתִּי סִימָנִים לְכָל הָעוֹלָם, וְלֹא יוֹדְעִים אֵיפֹה קְבוּרָתוֹ, שֶׁכָּתוּב וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ. דָּבָר שֶׁלֹּא גִּלִּיתִי וְלֹא הֶרְאֵיתִי, אֵיךְ אוֹמְרִים שְׁטוּת וְשֶׁקֶר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזֶה?!

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כא) מַשָּׂא דּוּמָה אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר. אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁקּוֹרְאִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהָעֹל הַכָּבֵד שֶׁל בְּנֵי שֵׂעִיר. וּמָה אוֹמְרִים? (שם) שֹׁמֵר מַה מִּלַּיְלָה וְגוֹ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה הוּא שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל ה', עַד מָתַי אָנוּ בְּזֶה הַגָּלוּת שֶׁדּוֹמָה לְלַיְלָה? אֱמוֹר לָנוּ מַה מִּלַּיְלָה, מַה תִּהְיֶה מִזּוּ הַלַּיְלָה, מָתַי תּוֹצִיאֵנוּ מִמֶּנָּה?

בֹּא וּרְאֵה מַה שֶׁכָּתוּב אַזְרָיו, (שם) אָמַר שֹׁמֵר אָתָא בֹקֶר וְגַם לָיְלָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: בָּא בֹקֶר, הֵבֵאתִי וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הַגָּלוּת, וְלֹא זְכִיתֶם לִהְיוֹת בַּבֹּקֶר. וְגַם לָיְלָה, הֵבֵאתִי לָכֶם הַלַּיְלָה, וְהֶאֱפַלְתִּי אֶתְכֶם בְּבוֹר הַגָּלוּת הַזֶּה שֶׁהוּא כַּלַּיְלָה. (שם) אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ, אִם אַתֶּם מְבַקְשִׁים לָדַעַת קֵץ גְּאֻלַּתְכֶם מָתַי תִּהְיֶה וְאֵימָתַי תָּבֹאוּ לְאַרְצְכֶם –

(שם) שׁוּבוּ אֵתָיו. שׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה וּמִיָּד אֵתָיו. כִּי זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין קֵץ לַגָּלוּת נִתְכַּלָּה אֶלָּא בִּתְשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צה, ז) הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ.

וְכֵיוָן שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִרְמָז הָרֶמֶז הַגָּדוֹל הַזֶּה בְּרָזֵי הַסְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. כְּלוֹמַר, יְהִי רָז. וְרָז וְאוֹר דָּבָר אֶחָד הוּא. וַיַּרְא אֱלֹהִים לָזֶה הָרָז כִּי טוֹב לִהְיוֹת בְּרָז וְסוֹד כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה לְשׁוּם אָדָם, שֶׁאִלְמָלֵי יִתְגַּלֶּה, כַּמָּה פָּרִיצִים מִבְּנֵי עַמֵּנוּ יֵלְכוּ לַאֲבַדּוֹן.

וְעַל שֶׁנִּהְיָה בְּרָז וְסוֹד, הִבְדִּיל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, בֵּין אֻמָּתוֹ שֶׁהוּא הָאוֹר, וּבֵין הָאֻמּוֹת שֶׁהֵם הַחֹשֶׁךְ, שֶׁנֶּאֱמַר וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמוּ. וְעוֹד כְּתִיב (תהלים פב) בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלָּכוּ. (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם, אָמַר רַבִּי, זֶה יוֹם קֵץ הַגְּאֻלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה יד) הִנֵּה יוֹם בָּא לַה׳, זֶה יוֹם הַקֵּץ.

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן זִמְרָא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי יְצְחָק. אָמַר לוֹ: דָּבָר שָׁמוּעַ לוֹ לְמַר, עַל מָה הִתְאָרֵךְ יוֹם הַמְּשִׁיזַ מֵהַגָּלוּת הַזּוֹ? אָמַר לוֹ: לֹא הִתְאָרֵךְ אֶלָּא עַל בִּטּוּל תּוֹרָה, שֶׁכָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַב הַמְנוּנָא סָבָא, שָׁלֹשׁ גָּלֻיּוֹת גָּלוּ יִשְׂרָאֵל, וְזִזְּרוּ בִּזְכוּתָם שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, וּבַגָּלוּת הָרְבִיעִית יַזִּזְרוּ בִּזְכוּת מֹשֶׁה.

בֹּא וְאַרְאֶה לְךָ, לֹא גָּלוּ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא עַל בִּטּוּל תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט) וַיֹּאמֶר ה׳ עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּגָּלֻיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת זִזְּרוּ בִּזְכוּת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, עַכְשָׁו הֵם זָכְאוּ בַּתּוֹרָה שֶׁנָּתַתִּי לְמֹשֶׁה, וְנִקְרֵאת עַל שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג) זִכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי. כְּשֶׁיָּשׁוּבוּ וְיִתְעַסְּקוּ בְּתוֹרָתוֹ, בִּזְכוּת מֹשֶׁה אֲנִי גּוֹאֲלָם.

עַל כֵּן נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה (דברים לג) תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה, כְּדֵי לְשָׁמְרָהּ וְלַעֲסֹק בָּהּ, וְאִם לָאו, מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב. מוֹרָשָׁה – זוֹהִי הָעֲנִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ה׳ מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר. מְלַמֵּד שֶׁלֹּא רָאָה עֲנִיּוּת לְבֵת יַעֲקֹב אֶלָּא עַל שֶׁלֹּא הִתְעַסְּקוּ בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה.

רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, אֲנִי הָיִיתִי בִּמְקוֹמוֹת הָעֲרָבִיִּים, וְרָאִיתִי גְּבָרִים שֶׁהָיוּ

מִסְתַּתְּרִים בֵּין הָהָרִים בִּמְעָרָה, וּבָאוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת לְבָתֵּיהֶם. אָמַרְתִּי לָהֶם: מַה זֶּה מַה שֶּׁאַתֶּם עוֹשִׂים? אָמְרוּ לִי: אָנוּ פָּרוּשֵׁי הָעוֹלָם, וּמִתְעַסְקִים בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְלִפְעָמִים אֵינֶנּוּ אוֹכְלִים, רַק מֵעִשְׂבֵי הַבָּר.

אָמַרְתִּי לָהֶם: וְשֶׁאָר הַפְּעָמִים, בַּמָּה אַתֶּם מִתְפָּרְנְסִים? אָמְרוּ לִי: אָנוּ מָצָאנוּ בַּמִּדְבָּר עֵצִים שֶׁמַּצְמִיזִים בָּאלוּד, וְאָנוּ אוֹכְלִים אוֹתָם. כְּשֶׁמֵּאִירָה לָנוּ הַשְּׁמוּעָה, מֵרֹב שִׂמְחָה מִשְׁתַּמְּטִים מֵעִמָּנוּ, וּמְבַשְּׁלִים אוֹתָם וְאוֹכְלִים, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם נֶחְשָׁב לָנוּ שֶׁהוּא כִּי טוֹב. וּבְזְמַן שֶׁלֹּא צוֹמְחִים אוֹתָם הָעֵצִים, אָנוּ אוֹכְלִים עֲשָׂבִים שֶׁאָנוּ מוֹצְאִים, וּמְבַשְּׁלִים אוֹתָם וְאוֹכְלִים.

אָמַרְתִּי לָהֶם: יְהִי זָכְרְכֶם לְעוֹלָם הַבָּא, אַשְׁרֵיכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְטוֹב לָכֶם לָעוֹלָם הַבָּא. כָּעֵת יָדַעְתִּי שֶׁלֹּא תִּהְיוּ בְּבוּשָׁה כְּשֶׁיָּבֹא מֹשֶׁה לְתִבְעַ אֶת עֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה. אָמַרְתִּי לָהֶם: בָּנַי, זַיֵּיכֶם, הַיּוֹם הַזֶּה אֵיזֶה זִדּוּשׁ הִתְחַדֵּשׁ לָכֶם?

אָמְרוּ לִי הַפָּסוּק הַזֶּה: (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וְשָׁנָה רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי, גָּדוֹל הַתּוֹסֶפֶת מֵהָאוֹר, שֶׁהָיָה אוֹר שֶׁלֹּא הָיָה כָּמוֹהוּ, זֶהוּ הוּא אוֹר הַשֵּׂכֶל הַגָּדוֹל שֶׁנִּתְהַוָּה מֵאוֹר זִיו הוֹדוֹ, וְזֶהוּ הָעוֹמֵד מֵאֲזוֹרֵי הַפַּרְגּוֹד.

שֶׁשָּׁנִינוּ, מַה שֶּׁכָּתוּב (תהלים קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה, מִלַּמֵּד שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָר הַמַּלְאָכִים בְּאוֹתוֹ הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, מֵאוֹתוֹ הָאוֹר מַמָּשׁ, הֲתַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ כְּמוֹהוּ? אֶלָּא מַה הוּא דָּבָר מֻבְדָּל וּמֻשְׂכָּל, כָּךְ שְׁאָר הַמַּלְאָכִים דְּבָרִים מֻבְדָּלִים וּמֻשְׂכָּלִים, אֲבָל אֵין הַשָּׂגָתָם כְּהַשָּׂגָתוֹ, שֶׁשָּׁנָה רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי, הַשָּׂגַת הַמַּלְאָכִים הִיא הַשָּׂגָה גְּדוֹלָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְמַטָּה מֵהֶם.

הַשָּׂגָה שְׁנִיָּה הִיא הַשָּׂגַת הַשָּׁמַיִם, שֶׁמַּשִּׂיגִים הַשָּׂגָה, מַה שֶּׁלְּמַטָּה מֵהֶם אֵין מַשִּׂיגִים כְּמוֹתָם. הַשָּׂגָה שְׁלִישִׁית הִיא הַשָּׂגַת הַמַּדְרֵגָה הַתַּזְוִתוֹנָה אֲשֶׁר מֵעָפָר יְסוֹדָהּ, וְהִיא הַשָּׂגַת בְּנֵי אָדָם, מַה שֶּׁאֵין מַשִּׂיגִין שְׁאָר הַנִּבְרָאִים.

וּכְנֶגֶד שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ בָּאָדָם שָׁלֹשׁ צוּרוֹת נַפְשִׁיּוֹת. צוּרָה הָרִאשׁוֹנָה הִיא הַנֶּפֶשׁ הַשִּׂכְלִית. הַשְּׁנִיָּה הִיא הַנֶּפֶשׁ הַמְדַבֶּרֶת. הַשְּׁלִישִׁית הִיא הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית הַמִּתְאַוָּוֹת, וְהִיא הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּמְעֹל מַעַל.

וְאִם תֹּאמַר כָּךְ, הַנֶּפֶשׁ הָרִאשׁוֹנָה הִיא נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, כְּנֶגֶד הַמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁאָמַרְנוּ. נֶפֶשׁ הַמְדַבֶּרֶת כְּנֶגֶד הַשָּׁמַיִם, שֶׁהִיא מַעֲלָה יְתֵרָה עַל הָרִאשׁוֹנָה. נֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִית כְּנֶגֶד מַדְרֵגַת הַמַּלְאָכִים, שֶׁהִיא הַמַּעֲלָה הָעֶלְיוֹנָה עַל כָּל אֵלֶּה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם (בראשית א). רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח, (תהלים סג) אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָּ. בֹּא וּרְאֵה שֶׁאֵין מָקוֹם בָּעוֹלָם פָּנוּי בְּלֹא מַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהָאָרֶץ תְּלוּיָה עַל הַמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כד) כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶהָ. וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַמַּיִם הֵם מִתַּחַת לָאָרֶץ, וְהָאָרֶץ שֶׁהִיא כְּבֵדָה מִכָּל הַיְסוֹדוֹת עוֹמְדוֹת עַל הַמַּיִם? אֶלָּא שֶׁהַמַּיִם עַל הָאָרֶץ, וּלְמַעְלָה לַשָּׁמַיִם.

אָמַר לוֹ רַב זֵסְרָא, וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית א) הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ? אָמַר לוֹ, אֵין זֶה אֶלָּא כְּתַרְגּוּמוֹ, בְּאֶמְצַע הַמַּיִם, שֶׁהָרָקִיעַ מַבְדִּיל בֵּינֵיהֶם. כִּי הַמַּיִם אֲזָדִים הָיוּ, אֲבָל מִפְּנֵי שֶׁנִּכְנַס הָרָקִיעַ בָּאֶמְצַע נֶחְשְׁבוּ כִּשְׁנַיִם. וְהָרָקִיעַ כַּדּוּר, וּבָא בְּמֵימֵי אוֹקְיָנוֹס, כְּמַבְדִּיל בֵּין הַמַּיִם. נִמְצְאוּ מַיִם מִמַּעַל, וּמַיִם מִתַּחַת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רְקִיעִים הֵם הַסּוֹבְבִים, לְפָעָמִים מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב, וְלִפְעָמִים מִמַּעֲרָב לְמִזְרָח, וּבָאִים בְּאֶמְצַע הַיָּם וּמַבְדִּילִים בֵּינָתַיִם. וְזֶהוּ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמָּיִם.

וּמִפְּנֵי מָה מֵי הַיָּם מְלוּחִים? מִפְּנֵי זֻמִּימוּת הָרָקִיעַ וּרְתִיזָתוֹ. בֹּא וּרְאֵה, קְדֵרָה הָעוֹמֶדֶת עַל הָאוּר, וְכָל מַה שֶּׁמִּתְעַכֶּבֶת עַל הָאוּר, יוֹתֵר הַתַּבְשִׁיל נִמְלָח מֵרֹב זֻמִּימוּת הָאֵשׁ. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא הָרָקִיעַ הָיָה קַיָּם בֵּין הַמָּיִם, כָּל הַמַּיִם הָיוּ נִקְפָּאִים כַּמֶּלַח, אֶלָּא הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב וְאֵינוֹ וְאֵינוֹ מִתְקַיֵּם

בֵּין הַמַּיִם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה לָמָּה לֹא נֶאֱמַר כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי? מִפְּנֵי שֶׁעֲנָיָן זֶה זוּוֵּר עַל יְזוּדוֹ, לְהוֹרוֹת כִּי אֵין שֵׁנִי לְנֶגְדּוֹ, וְאֵין טוֹב בַּשֵּׁנִי, עַל כֵּן נֶאֱמַר בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן יוֹם אֶחָד.

שֶׁשָּׁנָה רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה לֹא נֶאֱמַר רִאשׁוֹן בִּמְקוֹם אֶחָד? לְהוֹרוֹת, דְּאִלּוּ נֶאֱמַר רִאשׁוֹן, עַל כָּל פָּנִים הָיָה רָאוּי לִהְיוֹת שֵׁנִי, כִּי רִאשׁוֹן מְזֻוָּרֶת לְשֵׁנִי, אֲבָל אֶחָד אֵינוֹ מְזֻוָּרֶת לְשֵׁנִי.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, וַהֲרֵי נֶאֱמַר (ישעיה מא) אֲנִי ה׳ רִאשׁוֹן. אָמַר לוֹ: דִּבְּרוּ מִסְּיַע לָרִאשׁוֹן, מֵהַכָּתוּב וְאֶת אַזְוַרְוֹנִים אֲנִי הוּא (שם). אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ אַזְוַרְוֹנִים לָרִאשׁוֹן, אֲנִי הוּא. וְכִי יֵשׁ אַזְוַרְוֹנִים לָרִאשׁוֹן? כֵּן. שְׁמוֹ הַמְיֻחָד, שֶׁהוּא רֹאשׁ וּמְיֻחָד. אַזְוַרִים הֵם: אָלֶ״ף דָּ״לֶ״ת נוּ״ן יוּ״ד, אֱלֹהִי״ם, שַׁדַּ״י, אֲ״ל, צְבָאו״ת, וְהֵם מִתְכַּוְּנִים בְּיִזּוּדוֹ, וְהוּא הוּא יִתְבָּרַךְ מַמָּשׁ, דִּכְתִיב וְאֶת אַזְוַרְוֹנִים אֲנִי הוּא.

רַבִּי יוֹסֵי בַּר זַבְדָּא וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי וְרַבִּי יִצְחָק הָיוּ אוֹכְלִים בִּסְעוּדַת הַהִלּוּלָה שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי זְעֵירָא רַבָּה הָיָה תִינוֹק, וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן: לָמָּה לֹא נֶאֱמַר כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי? אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֶאכֶת הַמַּיִם בַּשֵּׁנִי, וּכְשֶׁנִּגְמְרָה בַּשְּׁלִישִׁי, אָמַר כִּי טוֹב פַּעֲמַיִם.

אָמְרוּ: נִשְׁאַל אֶת הַתִּינוֹק הַזֶּה, שֶׁמִּשֶּׁזַּרְבּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִמְצְאַת הַנְּבוּאָה בְּפִי הַתִּינוֹקוֹת, אוּלַי נִמְצָא דָּבָר בְּפִיו. אָמַר לוֹ: זְעֵירָא בְּנִי, אֱמוֹר לָנוּ לָמָּה לֹא נֶאֱמַר כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי שֶׁאֵין טוֹב אֶלָּא בְּאֶחָד. בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן וְנִשָּׁקוֹ. קָרָא עָלָיו (ירמיה א) הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי בְּפִיךָ.

אָמְרוּ: הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ, נִשְׁאַל אוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ: מַה זֶּה (שופטים ה) וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ, מַה שֶּׁבֵּזוּ הוּא זֶה לַצַּדִּיקִים? אָמַר לָהֶם: מָה הַשֶּׁמֶשׁ כְּשֶׁיּוֹצֵא בִּגְבוּרָתוֹ, יֵשׁ שֶׁשְּׁמֵזִּים בּוֹ וְיֵשׁ שֶׁלֹּא שְׁמֵזִּים בּוֹ, כָּךְ

הַצַּדִּיקִים – כְּמוֹתָם יָשִׁישׁוּ, וְהָרְשָׁעִים לֹא יָשִׁישׁוּ. מָה הַשֶּׁמֶשׁ יֵשׁ לְמִי שֶׁעוֹשֶׂה רְפוּאָה, וְיֵשׁ לְמִי שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה – כָּךְ הַצַּדִּיקִים יִהְיוּ רְפוּאָה לַטּוֹבִים, וּמַכָּה לָרְשָׁעִים.

אָמְרוּ לוֹ: זְיָיא בְּנִי, לָמָּה לֹא נִזְכַּר שֵׁם הַמְיֻחָד בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית? אָמַר לָהֶם: אֵין נָאֶה לְמֶלֶךְ הַכָּבוֹד לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ עַל הַמֵּתִים, וְעַל דָּבָר הַנֶּאֱבָד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יאמְרוּ, כְּשֵׁם שֶׁכָּל הַבְּרִיוֹת שֶׁבָּרָאָם הֵם כֵּלִים וְנֶאֱבָדִים, כָּךְ שְׁמוֹ, זֵס וְזָלִילָה. וְלֹא הִזְכִּיר שְׁמוֹ הַמְיֻחָד עַד שֶׁנִּבְרְאוּ כָּל הַבְּרִיוֹת שֶׁהֵם כֵּלִים וְנֶאֱבָדִים, וּלְאַוָּר כֵּן הִזְכִּיר שְׁמוֹ עַל דָּבָר שֶׁהוּא קַיָּם לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם. וּמִשְּׁאָר כָּל הַבְּרִיוֹת שֶׁבָּרָא, לֹא הִזְכִּיר בְּכָאן אֶלָּא דָּבָר הַקַּיָּם. וְלֹא נֶאֱמַר בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם אָדָם וְזַיּוֹת וּבְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת, שֶׁהֵם דְּבָרִים כָּלִים, אֶלָּא דָּבָר הָעוֹמֵד לְעוֹלָם, וְהֵם אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

אָמְרוּ לוֹ: מַה שֶּׁכָּתוּב (שם א) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם וְגוֹ', מַה צָּרַךְ הָיָה לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת רָקִיעַ לְהַבְדִּיל בֵּין הַמַּיִם? אָמַר לָהֶם: כְּבָר כָּתוּב (משלי טז, ד) כָּל פָּעַל ה' לַמַּעֲנֵהוּ. לֹא בָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר שֶׁלֹּא לְצָרֵךְ. וּבָרָא הָרָקִיעַ, וּכְשֶׁהוּא זוֹזֵר, אֵינוֹ זוֹזֵר אֶלָּא לְעִתִּים יְדוּעִים. וְסִילוֹן אֶזֶד שֶׁל מַיִם יוֹצֵא מִתְּהוֹמוֹת, וְסִילוֹן שֶׁל מַיִם יוֹצֵא מִגֵּיהִנֹּם, וְיוֹרֵד בְּצִנּוֹר סִילוֹן הַתְּהוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ. וְהָרָקִיעַ נִכְנָס בְּאֶמְצַע שְׁנֵיהֶם, וְאִלְמָלֵא שֶׁנִּכְנָס בֵּינֵתַיִם, הָיוּ הוֹרְגִים לְשׁוֹתֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַתִּינוֹק הַזֶּה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמְרוֹ, שֶׁכָּךְ הָיָה מַמָּשׁ שֶׁכָּתוּב יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, בְּתוֹךְ מַמָּשׁ, בְּאֶמְצַע הַמַּיִם, בְּהִכָּנֵס הָרָקִיעַ בָּאֶמְצַע, מַזְזִיר הַמַּיִם הָרָעִים הַיּוֹצְאִים מִגֵּיהִנֹּם לִמְקוֹמָם, וְלֹא יָצָא לָעוֹלָם מֵאוֹתָם הַמַּיִם, אֶלָּא כְּמִלֹּא הַלֹּג, בִּימֵי אֱלִישָׁע. וְנֶאֱמַר בָּהֶם וְהַמַּיִם רָעִים וְהָאָרֶץ מְשַׁכֶּלֶת. כְּלוֹמַר, בִּשְׁבִיל שֶׁהַמַּיִם רָעִים, הָאָרֶץ מְשַׁכֶּלֶת מִבְּנֵי אָדָם, שֶׁכָּלִים

בִּשְׁבִילָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַל כָּל זֶה מֵעִיד הַכָּתוּב הַזֶּה, שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא עָשָׂה דָּבָר לְבַטָּלָה, וּמִפָּנֵי שֶׁהָיָה גָּלוּי לְפָנָיו שֶׁאוֹתָם הַמַּיִם הַיּוֹצְאִים מִגֵּיהִנֹּם, וְיִתְעָרְבוּ בַּמַּיִם הָאֲוִזְרִים וְיַזִּיקוּ לִבְרִיּוֹתָיו, עָשָׂה אֶת הָרָקִיעַ לְהַכְנֵס בְּאֶמְצַע שְׁנֵיהֶם, לְהַבְדִּיל בֵּינָתַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם, בֵּין מַיִם הָרָעִים לַמַּיִם הַטּוֹבִים, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה מַמָּשׁ שֶׁהַמַּיִם יוֹצְאִים לְהִתְעָרֵב בַּמַּיִם הַטּוֹבִים, אָז הָרָקִיעַ זוֹזֵר וְנִכְנָס בֵּינָתַיִם, וּמַזְזִירָם לְאָזוֹר.

בֹּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַמַּיִם הַכָּלוּ שֶׁהֵם לְהַזְוִיוֹת הָעוֹלָם וּלְתִקּוּן הַבְּרִיּוֹת, אֵיךְ יִקָּרְאוּ? אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵם מַיִם טוֹבִים.

רַבִּי זְעֵירָא בַּר אַבָּא הָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַיֵּף מִזִּזָּק הַשֶּׁמֶשׁ, וְהָיָה צָמֵא לִשְׁתּוֹת מַיִם. פָּגַע בְּאוֹתוֹ מִדְבָּר וּמָצָא אִילָן אֶזֶד. יָשַׁב תַּזְוָתָיו. עַד שֶׁהֵרִים עֵינָיו, רָאָה מַעְיָן מַיִם קָטָן. שָׁמַזוּ לִשְׁתּוֹת מֵהֶם. שָׁתָה מִן הַמַּיִם וְהָיוּ מָרִים. אָמַר לְשַׁמְשׁוֹ, הֵינוּ טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין לְךָ בָּעוֹלָם שֶׁאֵין שָׁם תַּמְצִית מֵאוֹתוֹ סִילוֹן שֶׁל גֵּיהִנֹּם, פָּרַט לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִלְמָלֵא שֶׁשּׁוֹתִים כָּל הָעוֹלָם מֵאוֹתָהּ תַּמְצִית שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לֹא יְכוֹלִים לִשְׁתּוֹת מֵהֶם.

אָמַר רַבִּי הוּנָא, הָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ, הוּא הָרָקִיעַ הַיָּדוּעַ לְמַעְלָה שֶׁעַל רָאשֵׁי הַזִּזִּיוֹת, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַזִּזָּיָה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַזּז הַנּוֹרָא.

אָמַר רַבִּי יְצֻזָּק, הַזִּזִּיוֹת הַכָּלוּ, זִזָּיָה כָּתוּב אֲזִזִּת, לָמָּה נֶאֱמַר רָאשֵׁי? אָמַר רַבִּי הוּנָא, יֵשׁ זִזָּיָה אֲזִזִּת גְּדוֹלָה, וְשׁוֹלֶטֶת עַל כָּל שְׁאָר זִזִּיוֹת הַקָּדֵשׁ, וְזִזִּיָּהּ גְּדוֹלִים רַבִּים. לָהּ רָאשִׁים שֶׁל זִיוִים רַבִּים, וְאָז כָּתוּב רָאשֵׁי הַזִּזָּיָה, וְזוֹהִי הַזִּזָּיָה שֶׁרָאָה יְזֶזְקֵאל בְּמַרְאֵה הַנְּבוּאָה. וְאִם תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהִיא הַזִּזִּיוֹת,

בֹּא שְׁמַע, כְּתוּב (שם) וָאֵרֶא הַזְּוִיּוֹת וְגוֹ', רָאָה אֶת זוֹ וְרָאָה אֶת הַזְּוִיּוֹת.

הָרָקִיעַ הַזֶּה, לָמָּה הוּא בָּא? אָמַר רַבִּי זְוָקִיָּה, לְהַפְרִיד בֵּין הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמִּתַּזַּת הָרָקִיעַ הַהוּא, וּבֵין הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁזָּכוּ שֶׁהֵם לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ. בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ – הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם תַּחַת הָרָקִיעַ הַהוּא, וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ – הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם מִלְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִזֶּה נִשְׁמַע שֶׁהוּא הַפָּרְגּוֹד שֶׁמַּפְסִיק בֵּינָתַיִם.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. אָמַר לוֹ, הָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁנִּבְרָא בַּשֵּׁנִי מַה הוּא? אָמַר לוֹ, סוֹד עֶלְיוֹן הוּא, שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנָּה מִתַּחַת יָדוֹ וּבָזַר בּוֹ, וְהִשְׁלִיטוֹ עַל כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, וּמִשּׁוּם אוֹתוֹ עִנְיָן לֹא נֶאֱמַר כִּי טוֹב בַּשֵּׁנִי, אַף עַל פִּי שֶׁשִּׁלְטוֹן יָתֵר יֵשׁ לוֹ, שֶׁהַכֹּל תַּחַת יָדוֹ, לְהַרְאוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁאֵין טוֹב וְכָבוֹד וּפְרִיעוּת וְגֵאוּת אֶלָּא בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּלְבַד.

וְעוֹד אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, מַה שֶּׁכָּתוּב (שיר ו) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּחַל? זֶהוּ מַה שֶּׁרָאָה יְחֶזְקֵאל בְּאוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁנִּבְרָא בַּשֵּׁנִי, שֶׁבָּרָאוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּסְתָמוֹ מִכָּל רִבְבוֹת קְדֻשׁ שֶׁלּוֹ. וְאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת שֶׁכּוֹסֵף בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, סְתָמָם מִמֶּנּוּ, וּכְבוֹד הֲדָרוֹ סָתַם. מֵאוֹתָם עוֹלָמוֹת וּלְמַעְלָה סָתַם, וְהִטְמִין מִכֻּלָּם, וְכֻלָּם שׁוֹאֲלִים וְאוֹמְרִים אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ.

בֹּא וּרְאֵה מָה אָמַר, אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי בְּגִנַּת אֱגוֹז לֹא כָתוּב, אֶלָּא אֶל גִּנַּת אֱגוֹז, כְּמִי שֶׁיָּרַד וְקָרַב לַגָּן וְלֹא נִכְנַס בּוֹ, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא קָרַב לָאֱגוֹז אֶלָּא לַגִּנָּה, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא רָאָה מַה שֶּׁבְּתוֹךְ הָאֱגוֹז, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאָמַר לִרְאוֹת וְלֹא אָמַר רָאִיתִי. כְּלוֹמַר, לַגִּנָּה, שֶׁהוּא זוּטָה, קָרַבְתִּי וְיָרַדְתִּי לִרְאוֹת, וְלֹא אָמַר שֶׁרָאָה אֲפִלּוּ הַגִּנָּה שֶׁהוּא זוּטָה.

וְעוֹד אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, כַּמָּה נִצְטַעֵר אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁכָּתוּב בּוֹ (במדבר

יב) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא, לִרְאוֹת שַׁבָּוּשׁ אֲוַזד שֶׁבְּוּשַׁבְּוּשׁ לְפָנָיו, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת, שֶׁכָּתוּב (שמות לג, יז) הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדֶךָ. אָמַר רַבָּן יוּזָנָן בֶּן זַכַּאי, הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים יט) כְּבוֹד אֵל, וְהוּא מִטַּטְרוֹ"ן שַׂר הַפָּנִים.

וְאֵיךְ בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה לִרְאוֹת אֶת זֶה? אֶלָּא מֹשֶׁה סָבַר, כֵּיוָן שֶׁרָאָה גּוּפוֹ אַרְבָּעִים יָמִים וְאַרְבָּעִים לֵילוֹת, כְּשֶׁלֹּא אָכַל וְשָׁתָה, וְהָיָה נָזוּן מֵאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלְּמַעְלָה, סָבַר שֶׁכְּדַאי הוּא לְבַקֵּשׁ אֶת זֶה.

וּמַה הֵשִׁיב לוֹ? (שמות לג, כ) לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת פָּנָי. הוּא בַּעַל הַפָּנִים, וְלֹא נָתַן לוֹ רְשׁוּת עַד שֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתוֹ, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. וְכָל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לָדַעַת וּלְהַדְבִּיק, מַה שֶּׁאֵין יָכוֹל בָּעוֹלָם הַזֶּה.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כָּל יוֹם וְיוֹם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, וְאֵלּוּ הֵם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד, ד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּזוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט. עָשָׂה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא עוֹשֶׂה, מַשְׁמָע שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, לֹא יִקְשֶׁה לְךָ זֶה, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְהֵם שְׁלוּזִים מְמֻנִּים בִּשְׁלִיזוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם שְׁאָר הַמַּלְאָכִים שֶׁהָיוּ מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד כָּךְ, נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ מִשָּׁם וְקִיְּמוּ אֶת הַתּוֹרָה, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים.

אָמַר רַבִּי פָּנְוָז, כָּלַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָדָם אַרְבָּעָה דְּבָרִים: אֵ"שׁ רו"ז מַיִ"ם עָפָ"ר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וַהֲרֵי מְהֻפָּכִים הֵם בַּתּוֹרָה? אָמַר לוֹ רַבִּי פָּנְוָז, וּבַתּוֹרָה הֵם יֶשְׁנָם? אָמַר לוֹ, כֵּן, וְאֵלּוּ הֵם: רו"ז אֵ"שׁ עָפָ"ר מַיִ"ם.

שְׁנַיִם הֵם שֶׁנִּגְזְרוּ מֵהַשְּׁמוּשִׁים שֶׁלְּמַעְלָה, וּשְׁנַיִם הֵם שֶׁנִּגְזְרוּ מִלְּמַטָּה. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּזוֹת – הִנֵּה רוּזַ. מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט – הִנֵּה אֵשׁ.

יָסַד אֶרֶץ עַל מְכוֹנֶיהָ – כְּמַשְׁמָעוֹ. תְּהוֹם כַּלְבּוּשׁ כִּסִּיתוֹ עַל הָרִים יַעַמְדוּ מָיִם – הִנֵּה מַיִם. כֻּלָּם מִתְוַכְּחִים זֶה עִם זֶה, רוּחַ אֵשׁ עָפָר מַיִם. אָמַר רַבִּי פָּנְחָס, אַף עַל גַּב שֶׁמִּתְהַפְּכִים, אֵינָן עוֹסְקִים בָּזֶה, וְטוֹב מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֶת כֻּלָּם כָּלַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָדָם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי בָּרָאתִי אוֹתְךָ עֶלְיוֹן וְהַמַּלְכִיּוֹתִיךָ עַל כָּל בְּרִיּוֹתַי, נָתַתִּי בְּךָ כֹּחַ מִן הַמַּלְאָכִים, וְכֹחַ מִן הַמְּשָׁרְתִים, שֶׁהֵם מְלַמְּעָלָה, וְכֹחַ הַתְּהוֹם, וְכֹחַ הָאָרֶץ, וְנָתַתִּי בְּךָ שֶׁכָּל טָהוֹר הַנָּוֶוד מִכִּסְאִי, וְאַתָּה זוֹטֵא לְפָנַי?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם עֶלְיוֹן עַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו, לִהְיוֹת יָחִיד בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁהוּא יְחִידִי לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁזָּטָא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (בראשית ב) הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ, הָיָה בְּדַעְתּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ כְּאֶחָד. עַכְשָׁיו, וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רָקִיעַ אֶחָד עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִמֶּנּוּ נִתְהַוּוּ הַשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְלֹא זוֹ בִלְבַד, אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, לֹא עָשָׂה אֶלָּא דָּבָר אֶחָד מֵהַכֹּל, וְאוֹתוֹ דָּבָר הוֹצִיא כָּל פְּעֻלּוֹתָיו לְמִינוֹ. כְּגוֹן הַשָּׁמַיִם, עָשָׂה מִמֶּנּוּ אֶחָד, אוֹתוֹ הַמְשֻׁבָּח מִכֻּלָּם, וְאֶרֶץ עָשָׂה אֶחָד.

בֹּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵהַכֹּל עָשָׂה אֶחָד, אוֹתוֹ הַמְשֻׁבָּח מִכֻּלָּם, וְזֶהוּ הָרָקִיעַ (יחזקאל א) כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִתְהַוּוּ הַשָּׁמַיִם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם. וְאֶרֶץ אוֹתָהּ הַמְשֻׁבַּחַת מִכֻּלָּן, וְזוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִמֶּנָּה נִתְהַוּוּ שְׁאָר הָאֲרָצוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) עַד לֹא עָשָׂה אֶרֶץ וְחוּצוֹת. אֶרֶץ – זוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְחוּצוֹת – שְׁאָר הָאֲרָצוֹת שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ. הָאָדָם אֶחָד, וּמִמֶּנּוּ נִתְהַוּוּ כָּל הַשְּׁאָר, שֶׁכָּתוּב (שם) וְרֹאשׁ עַפְרוֹת תֵּבֵל. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִנַּיִן לָנוּ? מֵהַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַר דָּוִד (תהלים קמז) הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, מֵאוֹתוֹ שֶׁנַּעֲשׂוּ הַשָּׁמַיִם מִמֶּנּוּ.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, פַּעַם אַחַת הָיָה הוֹלֵךְ רַבִּי יוֹחָנָן לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה הוֹלֵךְ עִמּוֹ רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, לְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ? אָמַר לוֹ, לִרְאוֹת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר: לְבַעַל הַמַּחֲלֹקֶת שָׁלְךָ אַתָּה הוֹלֵךְ?! אָמַר: מִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן זוֹלֵק לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְהוּאִיל וְכָךְ הוּא, זַבִּיבוּת לִבִּי נִמְצֵאת בּוֹ. הִסְכִּימוּ לָלֶכֶת, וְנִהְיָה לַיְלָה. אָמְרוּ, נֵשֵׁב כָּאן עַד שֶׁיָּבֹא הָאוֹר, וְנִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה. יָשְׁבוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁנִּבְרָא בַּשֵּׁנִי, הוּא הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן. וְשָׁנִינוּ, הוּא הַפָּרֹגוֹד הַמַּפְסִיק בֵּינָתַיִם, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא, וּמִזֶּה הָרָקִיעַ נַעֲשׂוּ כָּל שְׁאָר הָרְקִיעִים, הַסּוֹבְבִים וְשֶׁאֵינָם סוֹבְבִים, וְכֻלָּם אֲדוּקִים בְּזֶה הָרָקִיעַ. וְקָרָא לוֹ רָקִיעַ, וְקָרָא לוֹ שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם, עַל שֶׁנִּתְהַוּוּ מִמֶּנּוּ.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, קָרַב בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי לְאָבִיו. אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ. הָיָה לוֹ לוֹמַר מִן הַשָּׁמַיִם! שָׁמַע רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לוֹ, אֱמוֹר בְּנִי, אֱמוֹר, שֶׁדִּבֵּר פִּיךָ דָּבָר קָדוֹשׁ הוּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַפָּסוּק הַזֶּה שׁוֹאֵל, וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ, מִן הַשָּׁמַיִם הָיָה לוֹ לוֹמַר!

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן, מִקְרָא זָסֵר הוּא, כְּמוֹ שַׁוְעַת עֲנִיִּים, הָיָה לוֹ לוֹמַר מִן עֲנִיִּים, וְכֵן צַעֲקַת עֲנָיִים, וְכֵן הַרְבֵּה. קָרַב לְאָבִיו וְאָמַר לוֹ, דָּבָר שָׁמַעְתִּי בּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן, אֱמוֹר בְּנִי, אֱמוֹר.

אָמַר, שָׁמַעְתִּי שֶׁבִּזְמַן שֶׁמְּבַקְּשִׁים יִשְׂרָאֵל תְּפִלּוֹתֵיהֶם וּבַקָּשׁוֹתֵיהֶם בְּבָתֵּי תְּפִלּוֹתָם, מְטַטְרוֹ"ן בַּעַל הַפָּנִים נוֹטֵל אֶת כָּל תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל וּמַעֲלֶה אוֹתָם לָרָקִיעַ הַזֶּה, וּכְשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַשְׁגִּיחַ בְּזְכֻיּוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הוּא מְעַיֵּן בְּאוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁשָּׁם בַּקָּשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמְרַוֵּם עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, מַמָּשׁ. כֵּן אָמַר דָּוִד, הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁשָּׁם הִיא תִּשְׁבַּחְתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. בָּא רַבִּי יוֹחָנָן וְנָשַׁק עַל

רֹאשׁוֹ וּבֵרְכוֹ. אָמַר, הַמַּרְגָּלִית הַזּוֹ הָיְתָה תַּוְוֹת יָדְךָ, מַרְגָּלִית תִּהְיֶה בְּדוֹרֶךָ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָרָקִיעַ הַזֶּה וְעָשָׂה מִמֶּנּוּ שָׁמַיִם, שֶׁמְּמַנִּים תַּוְוֹתָיו. הָרָקִיעַ לְמַעְלָה וְהַשָּׁמַיִם לְמַטָּה, וְעָשָׂה תַּוְוֹת אֵלּוּ שָׁמַיִם אֲוִזְרִים שֶׁנִּקְרְאוּ רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, שֶׁמְּמַנִּים בּוֹ הַמְּאוֹרוֹת הַמְּאִירִים.

בֹּא וּרְאֵה, בֵּין הָרָקִיעַ הַזֶּה, שֶׁנִּקְרָא רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, עַד הָרָקִיעַ הַנָּטוּי עַל הַזְּוִיּוֹת, יֵשׁ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים אֲוִזְרִים, וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת וַזְמִשִּׁים זַלָקִים סְמוּכִים עַל שְׁנֵי מְאוֹרוֹת אֲוִזְרִים, וּמֵהַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִנִּיזַז בְּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם הַזֶּה לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

פָּרָשָׁה ד, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה לְמִינָהּ. רַבִּי בָּא פָּתַזז בַּפָּסוּק הַזֶּה (ירמיה י, טז) לֹא כְאֵלֶּה זֹלֵק יַעֲקֹב כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, צָפָה וְרָאָה שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד וּלְקַבֵּל תּוֹרָתוֹ, וְגָזַר מִכִּסְאוֹ כָּל אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת הָעֲתִידוֹת לְהִנָּתֵן בָּהֶם.

וְעָשָׂה לְמַעְלָה אוֹצָר אָזוּד אֲשֶׁר כָּל הַנְּשָׁמוֹת הַגְּוּורוֹת מִכִּסְאוֹ עוֹמְדוֹת שָׁם, וְקָרָא לוֹ גּוּף הַנְּשָׁמוֹת. וְלָמָּה נִקְרָא גּוּף הַנְּשָׁמוֹת? אָמַר רַבִּי בָּא, מִפְּנֵי שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת, כְּשֶׁיּוֹצְאוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, עוֹשֶׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דְּמוּת שֶׁל גּוּפוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּזֶה הָעוֹלָם, וּמַנִּיזָם בָּזֶה הָאוֹצָר.

וְזֶה הָאוֹצָר בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא? אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּמָקוֹם שֶׁגְּנָזֵי גְּשָׁמִים שָׁם וְגִנְזֵי זַזִּיִים טוֹבִים, וְנִקְרָא עֲרָבוֹת. וּבָעֲרָבוֹת יֵשׁ גְּנָזִים הַרְבֵּה, וְגִנְזֵי הַנְּשָׁמוֹת שָׁם. וַהֲרֵי אָמַר רַבִּי בָּא שֶׁאוֹצָר אָזוּד הוּא, וְכָאן שָׁנִינוּ גְּנָזִים?

אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, לֹא יִקָּשֶׁה לְךָ, שְׁנַיִם אוֹצָרוֹת הֵם: אוֹצַר הַנְּשָׁמוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לְהִנָּתֵן בִּבְנֵי אָדָם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּאוֹתָהּ צוּרָה וּבְאוֹתוֹ דְּיוּקָן מַמָּשׁ, שֶׁעֲתִיד לַעֲמֹד בָּזֶה הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ דְּיוּקָן שֶׁהוּא שָׁם, וְנִקְרָא גּוּף הַנְּשָׁמוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לָהֶם גּוּף כְּמוֹ שֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת. וְאוֹצָר אָזוּד כְּנֶגְדּוֹ לְאוֹתָן

הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְקִיְּמוּ הַתּוֹרָה, וְנִקְרָא גְּנָזֵי זְוִיֵּי הָעוֹלָם, וְהֵיְינוּ מַה שֶּׁהָיָה אוֹמֵר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּגִנְזֵי זְוִיֵּי הָעוֹלָם תִּהְיֶה פָּלוֹנִי, שֶׁיָּצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כָּל יוֹם וְיוֹם הַכָּרוּז קוֹרֵא: הִתְעוֹרְרוּ בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וַעֲשׂוּ אֶת עֲבוֹדַת רִבּוֹנְכֶם, שֶׁהַפָּרִיד אֶתְכֶם מִשְּׁאָר הָעַמִּים וְנָתַן בָּכֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה שֶׁנִּגְזְרָה מִכִּסֵּא כְּבוֹדוֹ.

אָמַר רַבִּי יוּדָא, אִם כֵּן שְׁאָר עַמִּים, מֵאַיִן מָקוֹם נִשְׁמוֹתֵיהֶם. הִזְדַּמֵּן לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר, בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּתוּב (בראשית ב, ז) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים, זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּגְזְרָה מִכִּסֵּא כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, מַה כָּתוּב בּוֹ? (שם) וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זוֹהִי הַכִּנּוּי שֶׁנִּתַּן לַבְּהֵמוֹת וְלַחַיּוֹת וְלַדָּגִים, שֶׁנִּבְרֵאת מִן הָאֲדָמָה, שֶׁכָּתוּב (שם א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַתּוֹרָה קוֹבֶלֶת עַל הָאָדָם וְאוֹמֶרֶת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם וְנָתַן בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, שֶׁיִּהְיוּ לוֹ זְוִיִּים לָעוֹלָם הַבָּא, וְהִיא בַּזְּטָאִיתָ הַזְּוִזָּרָה לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה שֶׁנִּגְזְרָה מִן הָאָרֶץ לַבְּהֵמוֹת וְלַחַיּוֹת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וַיְהִי אָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, לֹא נֶאֱמַר וַיַּעֲשֵׂהוּ, אֶלָּא וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, מִלַּמֵּד שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ גָּרַם לַזְּוִזֹּר לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ הַגְּזוּרָה מֵהָאֲדָמָה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אָדָם, אֲנִי בָּרָאתִי אוֹתְךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל בְּרִיּוֹתַי, וְנָתַתִּי בְךָ נְשָׁמַת חַיִּים הַנּוֹתֶנֶת חַיִּים לִבְעָלֶיהָ, הַגְּזוּרָה מִכִּסְאִי, וְאַתָּה זְוַרְתָּ לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה שֶׁבָּרָאתִי מִן הָאֲדָמָה לַבְּהֵמוֹת, חַיֶּיךָ מִכָּאן וְאֵילָךְ – כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָתִי וְיִשְׁמֹר אוֹתָהּ, אֶתֵּן לוֹ אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הַגְּזוּרָה מִכִּסְאִי, שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת חַיִּים לִבְעָלֶיהָ. וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא יַעַסְקוּ בְּתוֹרָתִי, יִהְיֶה זֵיקָם בְּאוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה שֶׁבָּזַרְתִּי לְמַעַן יִכְלוּ עִמָּהּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, מַה שֶּׁכָּתוּב (קהלת ג, כא) מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ, רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה – זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַצַּדִּיקִים, וְרוּחַ

הַבְּהֵמָה – זוֹהִי נֶפֶשׁ חַיָּה שֶׁנִּגְזְרָה מִן הָאָרֶץ לַבְּהֵמָה, שֶׁתִּכְלֶה וְתֵרֵד לְהִתְכַּלּוֹת מִן הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, אִם כֵּן, אֵין לָהֶם נְשָׁמָה לַגּוֹיִם אֶלָּא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כֵּן הוּא! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְלִישְׂרָאֵל מִי נוֹתְנָהּ? תָּמַהּ רַבִּי זְיָיא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא וּרְאֵה, שֶׁשָּׁנִינוּ, בָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ. אֵיזֶהּ סִיּוּעַ נוֹתְנִים לוֹ? אֶלָּא אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁתִּהְיֶה לוֹ סָמֶךְ, שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ לְסַיְּעַ לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, עַד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ שֶׁל אָדָם בְּאוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה, וּמִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה – אִם רוֹצֶה לִהְיוֹת צַדִּיק, נוֹתְנִים לוֹ אוֹתָהּ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּגְזְרָה מִכִּסֵּא כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶהוּ הַטַּעַם שֶׁשָּׁנִינוּ בְּשִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים, בַּמִּשְׁנָה שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי הִזְמִין אֶת בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה לֶאֱכֹל בְּסְעוּדָה גְּדוֹלָה שֶׁעָשָׂה לָהֶם, וְכִסָּה אֶת כָּל הַבַּיִת בְּכֵלִים יְקָרִים, וְהוֹשִׁיב אֶת הַזַּכְמִים בְּצַד זֶה, וְהוּא בַּצַּד הַזֶּה, וְהָיָה שָׁמֵחַ הַרְבֵּה.

אָמְרוּ לוֹ, מַה שִּׂמְחָתוֹ שֶׁל מָר בְּיוֹם הַזֶּה מִשְּׁאָר הַיָּמִים? אָמַר לָהֶם, שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה יָרְדָה נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה בְּאַרְבַּע כַּנְפֵי הַחַיָּה לְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנִי, וּבַהִלּוּלָהּ הַזּוֹ תִּהְיֶה לִי שִׂמְחָה שְׁלֵמָה.

הוֹשִׁיב אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנּוֹ אֶצְלוֹ. אָמַר, שֵׁב בְּנִי, שֵׁב, שֶׁיּוֹם הַזֶּה אַתָּה קָדוֹשׁ, וּבְגוֹרָלָם שֶׁל קְדוֹשִׁים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן דָּבָר אֶחָד, וְהִקִּיפָה אֵשׁ אֶת הַבַּיִת. יָצְאוּ הַזַּכְמִים, רָאוּ קִיטוֹר שֶׁהָיָה עוֹלֶה מִן הַבַּיִת כָּל הַיּוֹם הַהוּא.

בָּא רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא, מָצָא אֶת הַזַּכְמִים שֶׁהָיוּ תְּמֵהִים וְעוֹמְדִים בַּשּׁוּק. אָמַר לָהֶם, מַה זֶּה? אָמְרוּ לוֹ, רְאֵה הַקִּיטוֹר הַזֶּה מֵהָאֵשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, זֶהוּ שֶׁמַּכְתִּירִים בַּיּוֹם הַזֶּה בְּכֶתֶר קָדוֹשׁ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר. וְרָאוּ זַכְמִים אַרְבַּע כַּנְפֵי נְשָׁר, שֶׁיָּרְדוּ בָּאֵשׁ שֶׁהִקִּיפָה אוֹתוֹ וְאֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. יָשַׁב שָׁם רַבִּי יוֹסֵי עַד שֶׁהָלְכָה הָאֵשׁ.

נִכְנַס לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, עַל הַהַכְתָּרָה וְהַהֶסְתֵּר, גְּדֹלָה עַל הַכֹּל, שֶׁתִּהְיֶה הַהִלּוּלָה הַזּוֹ שְׁלֵמָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה דַּעְתְּךָ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הֲרֵי בְּתִי לְרַבִּי אֶלְעָזָר בִּנְךָ. אָמַר, וַדַּאי יִהְיֶה כָּךְ! קָרְאוּ לַזַּכְּמִים וְנָתַן לוֹ אֶת בִּתּוֹ.

יָשְׁבוּ שָׁם שִׁלְשָׁה יָמִים וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה לְפָנָיו, וְלֹא הִשְׁאִירוּ סוֹד שֶׁל הַמִּשְׁנָה שֶׁלֹּא לִמֵּד אוֹתָם רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁלֹּא נִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת בְּיָמָיו, שֶׁהֲרֵי הוּא הָיָה הַסִּימָן בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בְּקִיּוּם לְעוֹלָמִים. מָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קַיָּם, אַף הִיא קַיֶּמֶת. אֲבָל עַל אוֹתָהּ נֶפֶשׁ זוֹ"ה אָמַר הַכָּתוּב (במדבר טו) הִכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא עֲוֹנָהּ בָּהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מָה רָאָה אוּנְקְלוֹס שֶׁאָמַר (בראשית ב) וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ זוֹ"ה, וְתִרְגֵּם: לְרוּחַ מְמַלְלָא. אִם נֶפֶשׁ שֶׁל בְּהֵמָה הִיא – לָמָּה לֹא מְדַבְּרוֹת?

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל שֶׁנִּלּוֹשׁוּ מֵהָעִבְרִי הַגָּדוֹל שֶׁל הֶעָפָר יוֹתֵר מִבְּנֵי אָדָם, וְלֹא זוֹקְפוֹת רֹאשׁ, וְלֹא מִסְתַּכְּלוֹת בָּרָקִיעַ כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם. שֶׁאִלּוּ נִלּוֹשׁוּ מֵעָפָר הַקַּל כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם וְזוֹקְפוֹת רֹאשׁ וּמִסְתַּכְּלוֹת בָּרָקִיעַ, הָיוּ מְדַבְּרוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַלִּישָׁה וְזִקִּיפַת הָרֹאשׁ – מֵילָא, אֲבָל הִסְתַּכְּלוּת בָּרָקִיעַ לָמָּה? אָמַר לוֹ, אוֹתוֹ הַסִּיּוּעַ הַגָּדוֹל שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁנִּבּוֹכַדְנֶצַּר נִטְרַד וְהָיָה בְּהֵמָה בֶּהָרִים, לֹא הָיָה לוֹ סִיּוּעַ עַד שֶׁהִסְתַּכֵּל בָּרָקִיעַ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ד, לא) אֲנִי נְבוּכַדְנֶצַּר, עֵינַי לַשָּׁמַיִם נָטַלְתִּי, וּמַדְעִי עָלַי הִתְיַשֵּׁב. שֶׁעַד שֶׁלֹּא הִסְתַּכֵּל בָּרָקִיעַ, לֹא הָיְתָה דַּעְתּוֹ עָלָיו.

אָמַר רַבִּי כְּרוּסְפַּדַאי, הַגּוֹיִם וְעַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁלֹּא מַאֲמִינִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, אֵין לָהֶם אֶלָּא רַק אוֹתָהּ נֶפֶשׁ זוֹ"ה שֶׁיְּצָאָה מִן הָאָרֶץ, וְעַל כֵּן אֵין לָהֶם אֱמוּנָה, אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁמַּאֲמִינִים בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וְשׁוֹמְרִים מִצְוֹתָיו, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (ירמיה י) לֹא כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב וְגוֹ'. לֹא תִּהְיֶה לָהֶם נֶפֶשׁ זוֹ"ה, אֲבָל מַה יִּהְיֶה לָהֶם? כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא. הַכֹּל הוּא שְׁכִינָתוֹ, וּמִמֶּנָּה נִגְזֶרֶת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה לִהְיוֹת חֶלְקוֹ

שֶׁל יַעֲקֹב. מַה הוּא? כְּלוֹמַר, הַכֹּל הִיא הַנְּשָׁמָה, הוֹאִיל וְנִגְזָרָה מִמֶּנָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֵין אֻמּוּנָה, הֲרֵי רָאִינוּ שֶׁהוֹלְכִים אֶל תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם וְזִגְּרִים וְסוּמִים וּמְלֵאִים מַכּוֹת וּמַזָּלוֹת, וְנִרְפָּאִים! אָמַר לוֹ, לְאַבֵּד אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יב, כג) מַשְׂגִּיא לַגּוֹיִם וַיְאַבְּדֵם.

וְעוֹד, הֲרֵי שָׁנִינוּ (דברים כח) וְזַלָּיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים. מַה זֶּה נֶאֱמָנִים? שֶׁעוֹשִׂים בֶּאֱמוּנָה, כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן יוֹצְאִים מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ. וְלִפְעָמִים שֶׁנִּמְצָא אֲצֶל אוֹתָם הַגְּלוּלִים, שֶׁהֵם הוֹלְכִים בְּמַזָּלוֹתֵיהֶם לְתוֹעֲבוֹתֵיהֶם וְנִרְפָּאִים, וְאוֹמֵר שֶׁהוּא הָאֱלִיל הוּא שֶׁעָשָׂה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, פַּעַם אַוָּזַת סַפָּר לִי יְהוּדִי אֶוָּזד, שֶׁהָיוּ לוֹ זֶלָאִים רַבִּים וְלֹא נִרְפָּא, רָאָה אֶת אוֹתָם סוֹזְרִים שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים עִם מַזָּלוֹתֵיהֶם לְגִלּוּלֵיהֶם וְנִרְפָּאוּ. אָמַר, אֵלֵךְ לְשָׁם, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא אָסוּר, אֲבָל כְּדֵי לִרְאוֹת מַה זֶּה.

הָלַךְ לְשָׁם וְנִכְנַס לְתוֹכָם, וְלָן שָׁם בֵּין הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ מֵכִים וְזוֹלִים. כֻּלָּם יָשְׁנוּ, וְהוּא לֹא יָשַׁן, עַד שֶׁרָאָה שָׂטָן אֶוָּזד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בֵּינֵיהֶם וּכְלֵי רְפוּאָה בְּיָדוֹ, וְהָיָה שָׂם עַל כָּל אֶוָּזד וְאֶוָּזד וְנִרְפָּא. עָבַר עָלָיו וְלֹא שָׂם עָלָיו. אָמַר לוֹ, אֲדוֹנִי, הֲרֵינִי מִבְּנֵי הַזֶּלָאִים, שִׂים עָלַי!

אָמַר לוֹ, לֹא כְּאֵלֶּה זֵלֶךְ יַעֲקֹב, שֶׁעַל אֵלֶּה צִוּוּ אוֹתִי לְהַאֲבִיד אוֹתָם לָעוֹלָם הַבָּא, אֲבָל בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְּאֵלּוּ. וּמִפְּנֵי מָה? (שם) עַל כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא. מָה הַיּוֹצֵר סוֹתֵר וּבוֹנֶה, אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה וּמְרַפֵּא, וְסוֹתֵר וּבוֹנֶה. יָצָא אוֹתוֹ הָאִישׁ וְסִפֵּר לִי אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמַרְתִּי, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשָּׁלַח אוֹתְךָ לְשָׁם לִרְאוֹת אֶת זֶה וְלִשְׁמוֹעַ אֶת זֶה מִפִּיו. וְכָזֶה סָז לִי יוֹסִי הֶזָּרֹשׁ.

אָמַר רַבִּי יְצָזָק אָמַר רַב אָזָא, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (איוב לב) וְנִשְׁמַת שַׁדַּי תְּבִינֵם? אֶלָּא הַנְּשָׁמָה הִיא מְבִיאָה אֶת הָאָדָם לְהַכִּיר אֶת קוֹנוֹ וּלְהַכְנִיסוֹ בְּתוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְאַשְׁרֵיהֶם אוֹתָם שֶׁנִּכְנָסִים בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה, בְּדֶרֶךְ הַנְּשָׁמָה, שֶׁבְּשָׁבִילָהּ יִזְכּוּ לִזְיֵי הָעוֹלָם הַבָּא וּלְמַעֲלַת הַקְּדוֹשִׁים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי אָוְזָא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הוּא קוֹנֶה הַנְּשָׁמָה מֵעַצְמוֹ. הֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, בָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִים אוֹתוֹ. אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים שֶׁהֵם נִדְבָּקִים בְּכִסּוּי הָאֲדָמָה, שֶׁהִיא נִקְרֵאת נֶפֶשׁ וַזְיָה, הַנִּבְרֵאת מִן הָאֲדָמָה, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ יִכְלוּ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

שָׁאַל רַבִּי דּוֹסְתַּאי אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אָמַר לוֹ, אוֹתָהּ נֶפֶשׁ וַזְיָה, מַה נִּהְיָה מִמֶּנָּה לָעוֹלָם הַבָּא? אָמַר לוֹ, אַל תֹּאמַר כָּךְ, אֶלָּא אֱמוֹר, מַה נִּהְיָה מִמֶּנָּה תָּמִיד?

בֹּא שְׁמַע, אָמַר רַבִּי בָּא, מַה שֶּׁכָּתוּב (במדבר טו) הַכָּרֵת תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא, אֶלָּא כְּמוֹ הַהֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא מִפִּי אָדָם, שֶׁלֹּא יָכוֹל לַעֲלוֹת לְמַעְלָה אֲפִלּוּ כְּמִלֹּא עֵינָיו, וּמִיָּד תִּכְלֶה, כָּךְ הִיא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַוַּזְיָה, כְּאוֹתוֹ הַהֶבֶל שֶׁנִּכְרֶת מִן הַפֶּה מְהֵרָה, וְתִכְלֶה, וְאֵינוֹ נִרְאֶה בָּעוֹלָם, וְהָיָה כְּלֹא הָיָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ נַפְשׁוֹתָם שֶׁל רְשָׁעִים הֵן הֵם הַמַּזִּיקִים שֶׁבָּעוֹלָם? אָמַר לוֹ רַבִּי יִצְחָק: יָפֶה אָמַרְתָּ, שֶׁהֵן הַמַּזִּיקוֹת לְבַעְלֵיהֶן, וּמוֹנְעוֹת כִּסּוּי הַנְּשָׁמָה מֵעֲבוֹדַת בּוֹרְאָן, שֶׁאֵין מַזִּיק לָאָדָם אֶלָּא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ עַל שֶׁנִּכְרְתָה וְכָלְתָה עִם הַגּוּף. וְאָמַר רַבִּי אָוְזָא, לֹא כָּךְ שָׁנִינוּ, אֶלָּא נַפְשׁוֹתָם שֶׁל רְשָׁעִים, כְּשֶׁיּוֹצְאוֹת מִן הַגּוּף, הֵן הֵן הַמַּזִּיקִים שֶׁבָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּךְ וְכָךְ יָפֶה, כְּשֶׁיּוֹצְאוֹת מִן הַגּוּף אָז נִמְצָא הַנָּזָק, וְאֵיךְ מַזִּיק אוֹתוֹ נֶפֶשׁ לַגּוּף? וַהֲכֹל תְּמֵהִים הֱיאַךְ הֵם אוֹתָם הַנְּפָשׁוֹת מַזִּיקִין שֶׁבָּעוֹלָם עַל שֶׁדְּבֵקִים בִּבְנֵי אָדָם.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר יַעֲקֹב, תָּמֵהַּ אֲנִי עַל אַנְשֵׁי הַדּוֹר אִם רֻבָּם נַעֲשִׂים בְּכַשְׁרוּת. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב (ויקרא יא), וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים, מִלַּמֵּד שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בִּשְׁעַת תַּשְׁמִישׁ.

מָה הַקְּדֻשָּׁה שֶׁיֶּכֶת לְכָאן? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר יַעֲקֹב, שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ פְּרִיצוּת וַזְּנוּת, וְלֹא לְשֵׁם זְנוּת כִּבְהֵמוֹת, שֶׁהַבְּהֵמוֹת אֵינָן עוֹשׂוֹת אֶלָּא לְכָךְ.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל הַבּוֹעֵל לְשֵׁם זְנוּת, אוֹ לְשֵׁם מַה שֶּׁאָמַרְנוּ, וְלֹא יִשְׁמֹר אֶת

עַצְמוֹ מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַצְּרִיכִים, שֶׁשָּׁנִינוּ בַּבָּרַיְתָא, הָעֹבֶר הַהוּא שֶׁנּוֹלָד, יִהְיֶה פָּרִיץ וְצוֹפֵף זוֹנָה רָשָׁע, וְאֵינוֹ בִּכְלַל זֶרַע אֱמֶת.

וְכָל הַבּוֹעֵל לְשֵׁם מִצְוָה וּמְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ וּמְכַוֵּן לִבּוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, יִהְיוּ לוֹ בָּנִים מְעֻלִּים, צַדִּיקִים וַחֲסִידִים, יִרְאֵי שָׁמַיִם, קְדוֹשִׁים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָרְשָׁעִים עַל שֶׁאֵינָם מוֹלִידִים אֶלָּא לְשֵׁם זְנוּת, בְּעַוָּות וּבַחֲצִיפוּת, אֵין לָהֶם אֶלָּא אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹנָה הַנְּתוּנָה לַבְּהֵמוֹת, שֶׁעֲנָיָנָם אֵינָם אֶלָּא כִּבְהֵמָה.

אֲבָל צַדִּיקִים הַיּוֹדְעִים לְקַדֵּשׁ עַצְמָם, כָּתוּב בָּהֶם (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלֹּה זֶרַע אֱמֶת. מָה הָאֱמֶת? אָמַר רַבִּי אָחָא, אֱמֶת שֶׁאֵינוֹ מִהַרְהֵר בְּאִשָּׁה אֲחֶרֶת, וְיֵשׁ לוֹ אֱמֶת עִם אִשְׁתּוֹ.

רַב הוּנָא אָמַר, לְכַוֵּן וּלְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכז) אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ. כְּלוֹמַר, אִם אֵין הַכַּוָּנָה לְשֵׁם שָׁמַיִם לִבְנוֹת הַבַּיִת וּלְהוֹלִיד בָּנִים, שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ, שֶׁמַּכְנִיס בְּאוֹתוֹ הַוָּלָד עָמָל שֶׁל שָׁוְא. וְאֵיזֶהוּ עָמָל שֶׁל שָׁוְא? זוֹ נֶפֶשׁ זוֹנָה, שֶׁתִּכְלֶה וְתִכָּרֵת כְּהֶבֶל הַיּוֹצֵא מִן הַפֶּה, שֶׁהוּא שָׁוְא, וְהוּא מַכְנִיסוֹ בְּאוֹתוֹ הַוָּלָד, הֲרֵי עָמָלוֹ שֶׁל שָׁוְא.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אֱמֶת הוּא נוֹטָרִיקוֹן: אָלֶ"ף – אֱמֶ"ת, מֵ"ם – מֵאָרֶ"ץ, תָּי"ו – תִּצְמָ"ח. כְּלוֹמַר, (תהלים פה) אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח. מַה מַּשְׁמָעוּת? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בְּשָׁעַת הַזִּוּוּג שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת שָׁם הָאֱמֶת וְהַיֹּשֶׁר, בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְהַוֶּה מֵאֶרֶץ וְנִתְיַסֵּד, וְלֹא בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְגַּבֵּל, וְהֵינוּ מַה שֶּׁאָמַר רַב הוּנָא, כָּל בִּנְיָן שֶׁאֵין בּוֹ יְסוֹד – אֵינוֹ כְלוּם, וְאֵיזֶהוּ יְסוֹד שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם בְּשָׁעַת הַזִּוּוּג, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי זֵירָא אָמַר, פַּעַם הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּמִּדְבָּר, וּמָצָאתִי עַרְבִי אֶחָד שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא עַל כְּתֵפוֹ מַשָּׂא שֶׁל י' סְאִים, וְהָיָה זָקֵן, וְאָמַרְתִּי לוֹ, הַכּוֹזֵ הַזֶּה צָרִיךְ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה! אָמַר, לֹא עָשׂוּ אוֹתִי אָבִי וְאִמִּי בִּשְׁבִיל זֶה, אֶלָּא לַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה.

שֶׁאֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת אָבִי, שֶׁבִּשָּׁעָה שֶׁעָשָׂה אוֹתִי, שֶׁתִּשּׁוֹקָתוֹ לַבֵּן הָיְתָה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּוַח לְהָבִיא תְּבוּאָה מִן הַשָּׂדֶה, וּבָעֵצָה הַזּוֹ נִמְלַךְ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וַהֲרֵי אֲנִי זָקֵן, וּמָה אֶעֱשֶׂה?

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֲבוֹתָיו הִרְהֲרוּ בְּדָבָר טוֹב. מִנַּיִן לָנוּ? מִבַּת שֶׁבַע אֵם שְׁלֹמֹה, שֶׁהַכָּתוּב מֵעִיד עָלֶיהָ שֶׁהִיא אֵם שְׁלֹמֹה מִמָּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהִתְיַסֵּד מִפִּיהָ, מֵעִנְיָנָהּ, וּמֵהִרְהוּרָהּ, וּמֵהִשְׁתַּדְּלוּתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) מַה בְּרִי וּמַר בִּטְנִי וְגוֹ׳.

אִמּוֹ מֵיכָא, אֲבָל אָבִיו מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (תהלים קכז) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה אִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ. וְכִי שְׁלֹמֹה אָמַר אֶת הַמִּזְמוֹר הַזֶּה? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, זֶס וְשָׁלוֹם! אֶלָּא דָּוִד אֲמָרוֹ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל שְׁלֹמֹה בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַנָּבִיא לְדָוִד הִנֵּה בֵן נוֹלַד לְךָ כוּ׳, כִּי שְׁלֹמֹה יִהְיֶה שְׁמוֹ. אָמַר דָּוִד, בֵּן אָזוּד הָיָה לִי מִבַּת שֶׁבַע וּמֵת, עַכְשָׁו אַזּוֹר יוֹלַד לִי? מִן שְׁמַיָּא הוּא בָּא! וְאָמַר שִׁיר זֶה, וְנִתְכַּוֵּן בּוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לִשְׁלֹמֹה, בִּשְׁבִיל שְׁלֹמֹה אֲמָרוֹ.

אִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת, אִם סִיַּעְתּוֹ לֹא יְסַיֵּעַ בַּכַּוָּנָה הַשְּׁלֵמָה שֶׁלִּי, שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ, לַשָּׁוְא נַעֲמֹל, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁעָמַלְנוּ לַשָּׁוְא, וּבִשְׁבִיל אוֹתוֹ הַזִּוּטָא מֵת, וַאֲנִי יֵשׁ לִי לְהִטָּרֵד מִירוּשָׁלַיִם, וּבְעוֹד שֶׁאֲנִי אֵצֵא, אִם ה׳ לֹא יִשְׁמָר עִיר מִכָּל אָדָם, שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, שֶׁהִנִּיחַ עֶשֶׂר נָשִׁים פִּילַגְּשִׁים לִשְׁמֹר הַבַּיִת, וְהָיָה מַה שֶּׁהָיָה, וְעַל כֵּן שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּשְׁבִיל שְׁלֹמֹה נֶאֱמַר שִׁיר זֶה, שֶׁנִּתְכַּוֵּן דָּוִד עָלָיו לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְאִמּוֹ גַּם כֵּן נִתְכַּוְּנָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְיָצָא מֵהֶם שְׁלֹמֹה, שֶׁכָּתוּב בּוֹ וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה׳ לְמֶלֶךְ. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, לְפִיכָךְ נִקְרָא לְמוּאֵל. מַהוּ לְמוּאֵל? כְּמוֹ לְמוֹ פִּי. מְלַמֵּד שֶׁשְּׁנֵיהֶם נִתְכַּוְּנוּ לְמוֹ אֵל, כְּמוֹ לָאֵל.

וּמִכָּאן לָמַדְנוּ, כָּל הַמִּתְכַּוֵּן לְשֵׁם שָׁמַיִם, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹצֵא מִמֶּנּוּ בֵּן מְעֻלֶּה. וּמִנַּיִן לָנוּ? מִשְּׁמוּאֵל שֶׁנִּתְכַּוְּנָה אִמּוֹ עָלָיו תָּמִיד לְשֵׁם שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב

וּנְתַתִּיו לַהּ, וְכֵן אֶל הַנַּעַר הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי. וְכֵן אָמַר דָּוִד, אִם יִהְיֶה לִי הַבֵּן הַזֶּה. מִכָּאן יִהְיֶה מְזֻמָּן לְמוּאֵ״ל, כְּלוֹמַר, נָתוּן הוּא לָאֵל.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן דָּוִי, פַּעַם אַחַת הָיִיתִי הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַעְתִּי בְּאוֹתוֹ הַר שֶׁל כְּפָר קָרְדּוֹ, וְהָיוּ הָאֲנָשִׁים שְׁמֻזָּזִים בְּזֻלְקָם, וְלַנְתִּי שָׁם לַיִל שַׁבָּת אֶחָד, וְרָאִיתִי אֶת מְאָרְזֵי שֶׁהָיָה רוֹצֶה לִשְׁכַּב עִם אִשְׁתּוֹ. עָמַד זֶה מִצַּד זֶה וְהִתְפַּלֵּל, וְעָמְדָה הִיא מִצַּד הַהוּא וְהִתְפַּלְלָה. אָמַרְתִּי לָהֶם: מַהִי תְּפִלַּתְכֶם בְּשָׁעָה זוֹ?

אָמְרוּ לִי: הַזְּמַן שֶׁלָּנוּ לַוּוּג מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וּמִתְפַּלְלִים אֶת תְּפִלָּתֵנוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ בֵּן שֶׁיַּעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ, בֵּן יֵרֵא וְזָטֵא, בֵּן שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶת מִצְוֹתָיו וְלֹא יִסְטֶה מֵהַתּוֹרָה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל. אָמַרְתִּי לָהֶם: יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּהְיֶה לָכֶם בַּקָּשַׁתְכֶם, שֶׁהֲרֵי לְשֵׁם שָׁמַיִם עֲשִׂיתֶם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֶרְאֶה פָּנֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁלְּאַזָּר יָמִים נִקְלַעְתִּי לְשָׁם, וְרָאִיתִי אוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁנּוֹלַד לָהֶם, וְהָיָה בֶּן שֶׁבַע שָׁנִים. רָאָה אוֹתִי בַּבַּיִת, וְלֹא רָצָה לְדַבֵּר עִמִּי. אָמַר לוֹ אָבִיו: לֵךְ לְפָנָיו, שֶׁאִישׁ גָּדוֹל הוּא.

אָמַר: אֲנִי מְזֻזָּד לְדַבֵּר עִמּוֹ וּלְהִתְקָרֵב עִמּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא יָדַעְתִּי אִם יֵשׁ לוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה אִם לֹא, שֶׁכָּךְ לִמֵּד אוֹתִי מוֹרִי הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁלְּכָל מִי שֶׁאֵין לוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, אָסוּר לְדַבֵּר עִמּוֹ וּלְהִתְקָרֵב עִמּוֹ. אָמַר לוֹ: זֵס וְשָׁלוֹם, שֶׁאִישׁ גָּדוֹל וְהָזָקֵם שֶׁל הַדּוֹר הוּא.

קָרַב אֵלַי, וְלֹא הִסְפִּיק לְדַבֵּר עִמִּי. אָמַר לִי: אֲנִי רוֹאֶה בְּךָ שֶׁנְּשָׁמָה זְדָשָׁה יֵשׁ בְּךָ מִזֶּה יָמִים מוּעָטִים, וְלֹא נִזְרְקָה בְּךָ בְּשָׁעָה שֶׁיְּצָאתָ לָעוֹלָם. תָּמַהְתִּי. אָמַרְתִּי: כָּךְ הוּא! שֶׁרְוָק הָיִיתִי, כְּשֶׁעָסַקְתִּי בַּתּוֹרָה, וְנִתְּנָה בִּי נְשָׁמָה.

אָמַר לִי: יָדַעְתָּ אֶת נֶפֶשׁ הַזִּיָּה, שֶׁאָמַר הַכָּתוּב שֶׁהָיְתָה מִן הָאָרֶץ, וַהֲרֵי מַשְׁמָע נֶפֶשׁ זִיָּה? אָמַרְתִּי לוֹ: אֱמֹר בְּנִי.

אָמַר: כָּךְ אָמַר לִי מוֹרִי, שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ שֶׁהוֹצִיאָה הָאָרֶץ, וּמִן הָאָרֶץ הִיא נִגְזָרָה, אֲבָל הִיא זִיָּה שֶׁיְּכוֹלָה לְהִתְנַעְנֵעַ לְכָאן וּלְכָאן, כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים בְּהֵמוֹת

וּשְׂרָצִים וְהַכֹּל. אֲבָל אֵין בָּהּ הַשְׂכֵּל וְזָכְמָה בַּעֲבוּרַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא נִבְרְאָה אֶלָּא לִבְהֵמָה וּלְזַיָּה לְהִתְנַעְנֵעַ בָּהּ לִלֹּא הַשְׂכֵּל, וּלְהִתְכַּלּוֹת כְּשֶׁתֵּצֵא, כַּהֶבֶל הַזֶּה שֶׁל הַבָּהּ.

אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, מִי הוּא רַבְּךָ? אָמַר לִי: רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרַאי. אָמַרְתִּי לוֹ: וּמַה לָּמַדְתָּ הַיּוֹם הַזֶּה? אָמַר לִי: הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב (תהלים קיא) רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳ שֵׂכֶל טוֹב לְכָל עוֹשֵׂיהֶם, כָּךְ אָמַר לִי רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרַאי, מַה הוּא חָכְמָה? הוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהוּא חָכְמָה, וּמֵעוֹלָם לֹא גִּלָּה לְשׁוּם אָדָם וְלֹא עָתִיד לְהִגָּלוֹת, אֶלָּא קָצָת הֵימֶנָּה לְמֹשֶׁה לְבַד.

וְלֹא עָמַד עַל כָּל יְדִיעָתָהּ, אֶלָּא עָמַד עַל מַה שֶּׁלֹּא עָמַד אָדָם, עַל הָרֵאשִׁית הַזּוֹ שֶׁהִיא חָכְמָה, שֶׁכָּתוּב בּוֹ בְּמֹשֶׁה (דברים לג) וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ, וְזֶהוּ חָכְמָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב וַה׳ נָתַן חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה? בֹּא וּרְאֵה, לֹא כָתוּב נָתַן הַחָכְמָה, אֶלָּא חָכְמָה, שֶׁעָמַד עַל קָצָת אֲמִתָּתָהּ. הַמְּשִׁיזַ עָתִיד לָדַעַת קָצָתוֹ, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (ישעיה יא) וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה׳ רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה כוּ׳.

וְהַחָכְמָה הִיא רֵאשִׁית הַכֹּל וְקֶדֶם הַכֹּל, אֲבָל יִרְאַת ה׳ שֵׂכֶל טוֹב. כְּלוֹמַר, הַיִּרְאָה נִשְׁאֶרֶת בַּשֵּׂכֶל וּבִינָה, לָדַעַת וְלַזָּקֵר יִרְאַת ה׳. לְכָל עוֹשֵׂיהֶם – לְעוֹשֵׂה הַמִּצְווֹת בְּיִרְאָה בַּתְּחִלָּה, עַד שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת מֵאַהֲבָה.

אָמַרְתִּי לוֹ: מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לִי: אַהֲבָה. אָמַרְתִּי לוֹ: מַר אַהֲבָה, וְקָרָאתִי עָלָיו (ירמיה לא) וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךָ. וַאֲנִי זָכִיתִי לִרְאוֹת אֶת רַב אָדָא בְּנוֹ, וְסִפַּרְתִּי לוֹ אֶת זֶה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, זָכָם הָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהָיָה מַכִּיר וְיוֹדֵעַ לְכָל מִי שֶׁהָיָה בּוֹ נֶפֶשׁ זַיָּה, וּמִי שֶׁהָיָה בּוֹ נְשָׁמָה. כְּשֶׁבָּאוּ אֶצְלוֹ, הִכִּיר אֶת כֻּלָּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם (נֶפֶשׁ זַיָּה, אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ וּמַכִּיר בַּעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ, וּנְשָׁמָה) לְמִי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וּמַכִּיר בַּעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ. וְכָךְ הוּא עַד הַיּוֹם, מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ וּמַכִּיר בַּעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ וְאֵינוֹ עוֹסֵק

בַּתּוֹרָה, הוּא יֵשׁ לוֹ נֶפֶשׁ זוּזָה וְלֹא נְשָׁמָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַף עַל גַּב שֶׁהַנֶּפֶשׁ זוּזָה הַזּוּ יֵשׁ בַּבְּהֵמוֹת וּבַזּוּזִיּוֹת וּבְמִינֵיהֶם וְהִתִּירָם לִבְנֵי אָדָם, זוּס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם בְּמִיתָתָם שֶׁלֹּא יְצַעֲרוּ אֶת אוֹתָם בַּעֲלֵי נֶפֶשׁ זוּזָה, שֶׁאֵין לְךָ כָּל אָדָם שֶׁאֵין בּוֹ נֶפֶשׁ זוּזָה כְּדֵי שֶׁיִּשּׁוּב לַעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ, לְהַבְדִּיל עַצְמוֹ מִשְּׁאָר כָּל אָדָם כְּדֵי לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת, שֶׁמַּרְוִיחַ בָּזֶה הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה.

לְפָיכָךְ, הַשּׁוֹוֵזֵט הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵאת נְבֵלָה אוֹ טְרֵפָה מִתַּוַּזַּת יָדוֹ, פָּעַם אַוַּזַּת מְנַדִּים אוֹתוֹ, שֵׁנִית – מַעֲבִירִים אוֹתוֹ, שְׁלִישִׁית – מַכְרִיזִים עָלָיו בַּשְּׁוָקִים שֶׁכָּל מַה שֶּׁשּׁוֹוֵזֵט הוּא טְרֵפָה, וּלְעוֹלָם לֹא נַעֲמִיד אוֹתוֹ לִהְיוֹת שׁוֹוֵזֵט.

אָמַר רַבִּי יְצוָזָק, וְכִי עַל פָּעַם אַוַּזַּת לֹא יֵעָנֵשׁ זוּזִין מִזֶּה? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁהַשּׁוֹוֵזֵט הַזֶּה שֶׁלֹּא מֵרְאָה סַכִּין לְפָנֵי זְקָנִים, מְנַדִּים וּמַעֲבִירִים אוֹתוֹ, וּמַכְרִיזִים עַל בְּשָׂרוֹ שֶׁהוּא טְרֵפָה? וּמָה עַל סַכִּין שֶׁלֹּא נִמְצְאָה כָּל כָּךְ הָיָה הוּא כָּךְ – עַל מִי שֶׁיָּצְאָה נְבֵלָה אוֹ טְרֵפָה מִתַּוַּזַּת יָדוֹ, אֵינוֹ דִּין שֶׁמְּנַדִּים אוֹתוֹ וּמַעֲבִירִים אוֹתוֹ וּמַכְרִיזִים עַל בְּשָׂרוֹ שֶׁטְּרֵפָה?

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲנִי רָאִיתִי אֶת רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהִזְמִין אֶת רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זַגַּי, וְהָיָה שׁוֹוֵזֵט אָזְוַד שֶׁקָּרְאוּ לוֹ רַבִּי אַבָּא, וְשָׁוַזְטוּ תַּרְנְגֹלֶת אַוַּזַּת, וְהִתְכַּוֵּן לִשְׁנֵי סִימָנִים, וּבָדְקוּ וּמָצְאוּ שֶׁשָּׁוַזְטוּ סִימָן אָזְוַד, וְאָזְוַד לֹא נִשְׁוַזְטוּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, עַל מָה הִתְכַּוַּנְתָּ? אָמַר, עַל שְׁנֵי סִימָנִים. אָמַר, וַהֲרֵי אֲנִי מָצָאתִי אָזְוַד שָׁזוּט. אֶלָּא הַבָּשָׂר הוּא שֶׁכָּשֵׁר, וְאַתָּה לֹא תִּהְיֶה שׁוֹוֵזֵט מִכָּאן וּלְהַבָּא. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא צָרִיךְ כַּוָּנָה בִּשְׁוִזִיטָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, הַכַּוָּנָה, לֹא לָזֶה נֶאֱמַר, אֶלָּא כַּוָּנָתוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשּׁוֹוֵזֵט לַשָּׁמַיִם וְלֹא לְשׁוּם דְּבָרִים אֲזוֹרִים, אֲבָל נִתְכַּוֵּן לִשְׁנֵי סִימָנִים וְשָׁוַזְטוּ אָזְוַד – מֻתָּר הוּא בְּדִיעֲבַד, שֶׁשָּׁנִינוּ, הַשּׁוֹוֵזֵט אָזְוַד בָּעוֹף – בְּדִיעֲבַד כֵּן, לְכַתְּוִלָּה לֹא.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, בֹּא וּרְאֵה, כָּל מַה שֶּׁנִּבְרָא מִנֶּפֶשׁ הַזּוּזָה הַזּוּ, הִתִּירוּ

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי אָדָם מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם נְשָׁמָה לָדַעַת וּלְהַכִּיר (בַּעֲבוּרַת בּוֹרְאָם), שֶׁאִלְמָלֵא הָיְתָה לָהֶם נְשָׁמָה, לֹא הֵתִרוּ.

שָׁאַל רַבִּי אַבָּא אֶת רַבִּי זְיָיא, אֲמַרְתֶּם שֶׁנְּשָׁמָה אֵין נִכְנֶסֶת לְבֶן אָדָם עַד שֶׁיִּסְתַּכֵּל בַּעֲבוּרַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז תִּהְיֶה לוֹ נְשָׁמָה, וַאֲמַרְתֶּם שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא קְדוּשָׁה, מְעֻלָּה עַל הַכֹּל. אִם כֵּן, מַה זֶּה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (בראשית ז) כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ, לָמָּה מֵתוּ? הוֹאִיל וְהָיְתָה לָהֶם נְשָׁמָה, הָיָה לָהֶם לְהִנָּצֵל? לֹא הָיָה בְּיָדוֹ.

בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, אָמַר לָהֶם, כָּךְ הוּא וַדַּאי! וְהַכָּתוּב מְסַיֵּעַ לָנוּ שֶׁכָּךְ אָמַר אָבִיו, שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּא הַמַּבּוּל, לֹא הָיָה אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִילוֹ, פָּרַט לְנֹחַ וּבָנָיו, וְזִכּוּתָם לֹא הָיְתָה אֶלָּא לְהָגֵן עֲלֵיהֶם וְעַל בָּתֵּיהֶם, וְלֹא הָיְתָה מַסְפֶּקֶת זְכוּתָם כָּל כָּךְ לְהָגֵן עַל כָּל הַדּוֹר.

וְאוֹתָם שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים בָּרְאשׁוֹנָה, כְּמוֹ זְנוֹךְ וְיֶרֶד, שֶׁהָיְתָה לָהֶם נְשָׁמָה, וּרְאוּיִים שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעֲנָם, (מֵתוּ מִקֹּדֶם לָכֵן), וְהֵיכָן מַה שֶּׁאָמַר הַכָּתוּב (שם זז) כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת זַיִם בְּאַפָּיו, שֶׁעַל אוֹתָם שֶׁנְּשָׁמָה קְדוֹשָׁה הָיְתָה בָּהֶם. שֶׁלֹּא תֹּאמַר שֶׁעַל אִלּוּ שֶׁהָיוּ בַּמַּבּוּל אָמַר הַכָּתוּב, אֶלָּא בָּא הַכָּתוּב וְאָמַר (שם) מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ, שֶׁלֹּא הָיוּ בִּימֵי דּוֹר הַמַּבּוּל וְלֹא בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֶלָּא בֶּחָרָבָה מֵתוּ, כְּלוֹמַר, כְּבָר נִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר בָּעוֹלָם צַדִּיק לְהָגֵן עַל דּוֹרוֹ, וְאָז נַעֲשָׂה דִּין בָּרְשָׁעִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְיָיא לְרַבִּי אַבָּא, לֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁהַלְּבוּשׁ הַזֶּה שֶׁל זָהָב, שֶׁהוּא לְבוּשׁ שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה? שֶׁיֹּאמַר, אַשְׁרֵיכֶם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, גָּדוֹל זְכוּתְכֶם עַל הַכֹּל לָעוֹלָם הַבָּא.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה שֶּׁכָּתוּב (תהלים קנ) הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ"ו בְּנֵבֶ"ל וְכִנּוֹ"ר הַלְלוּהוּ"ו בְּת"ף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ"ו בְּמִנִּ"ם וְעֻגָב. וְכִי צָרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת זֶה?

אֶלָּא אָמַר דָּוִד, כָּל מַה שֶּׁהִתְשַׁבְּחוּ לִפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִינֵי הַזֶּמֶר הַלָּלוּ, אֵינוֹ כְלוּם. כְּאָדָם הָאוֹמֵר לַזְּבֵרוּ: עַכְשָׁו עֲשֵׂה זֶה וְזֶה, וְכָל מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה אֵינוֹ כְלוּם, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה דָּבָר פָּלוֹנִי. כָּךְ אָמַר דָּוִד, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה, כְּלוֹמַר אֵינוֹ הַלֶּלוּ, אֶלָּא מַהוּ הַלֶּלוּ? כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ. וְהָאַזֵּר אֵינוֹ כְלוּם, אֶלָּא הִלּוּל הַנְּשָׁמָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם וְגוֹ', רַבּוֹתֵינוּ פָּתְחוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה (תהלים מו ט) לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם. מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, מַעֲשָׂיו מְבֻלִּים אוֹתוֹ, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַלֶּה אֶת מַעֲשָׂיו.

וְהֵיכָן מַה שֶּׁאָמְרָה זֹאת, אֵין קָדוֹשׁ כַּה' כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ. מַהוּ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ? אַל תִּקְרֵי בִּלְתֶּךָ אֶלָּא בַּלּוֹתֶךָ.

כָּךְ הוּא כָּתוּב, לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים וְגוֹ'. אָמַר רַבִּי אַבָּא, מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעָשָׂה אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה בְּבֶהָלָה, וְאָמַר לְכוּ חֲזוּ. בֹּאוּ הָיָה צָרִיךְ לוֹ לִכְתֹּב!

אֶלָּא אָמַר דָּוִד, כָּל דַּיְרֵי הָאָרֶץ שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה לְכוּ, לְכוּ מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם עַד סוֹפוֹ, וְתִמְצְאוּ אֶת מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמַעֲשָׂיו בְּרֹאשׁ הָעוֹלָם, כָּךְ מַעֲשָׂיו בְּסוֹף הָעוֹלָם. מֵבִיא דַּיָּרִים לָעוֹלָם, אִם זָכוּ – מוֹשִׁיב אוֹתָם וְאֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֵי בְנֵיהֶם עַד סוֹף הָעוֹלָם, לֹא זָכוּ – מַזְרִיב אוֹתָם מֵהֶם, וְאוֹתוֹ מָקוֹם וְאוֹתָהּ קְרִיָּה לֹא תִבָּנֶה לְעוֹלָמִים. לְהַרְאוֹת לִבְנֵי אָדָם שֶׁמָּקוֹם שֶׁל רְשָׁעִים הָיָה אוֹתוֹ מָקוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה בּוֹ דִּין, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ.

דָּבָר אַזֵּר, לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים, אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, מָה רָאָה דָּוִד שֶׁאָמַר מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים וְלֹא אָמַר מִפְעֲלוֹת ה'? אֶלָּא בַּשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים הִשְׁתַּכְלֵל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וּכְשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הָיוּ

הַמַּיִם הוֹלְכִים וְיוֹרְדִים, וּכְשֶׁזָּרַק הָאָרֶץ לְמַטָּה, זָרַק אוֹתָהּ בֵּין הַמַּיִם, וְהָיְתָה טְמוּנָה, וְקָפָאָה בֵּין הַמַּיִם.

וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹת בְּתוֹךְ אוֹת, דַּרְכּוֹ וְטִבְעוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁהַמַּיִם קַלִּילִים וְהָאָרֶץ כְּבֵדָה, וּמִי שֶׁהוּא כָּבֵד, יוֹרֵד לְמַטָּה, וְהַקַּלִּיל עוֹלֶה לְמַעְלָה, אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְהַרְאוֹת אוֹתוֹתָיו וּמוֹפְתָיו לִבְנֵי הָאָדָם, הִרְכִּין וְהוֹרִיד הַמַּיִם שֶׁקַּלִּילִים לְמַטָּה, וְהָאָרֶץ שֶׁהִיא כְּבֵדָה, הֶעֱלָה לְמַעְלָה עַל מַה שֶּׁקַּלִּיל. זֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (תהלים קלו) לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם. כְּלוֹמַר, הַמַּיִם שֶׁהֵם קַלִּילִים – לְמַטָּה, וְהָאָרֶץ שֶׁהִיא כְּבֵדָה – לְמַעְלָה.

וְעוֹד, שֶׁמִּבֵּין הַמַּיִם נִרְאֲתָה הַיַּבָּשָׁה, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ הָאָרֶץ לְהַעֲלוֹת מִתּוֹךְ מַיִם יַבָּשָׁה, אֶלָּא לַזּוֹת, וּכְשֶׁהֶעֱלָה יַבָּשָׁה מִבֵּין הַמַּיִם, קָרָא שְׁמָהּ אֶרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אָרֶץ.

וְשָׁנָה, ז' שֵׁמוֹת קָרָא לָהּ: אֶרֶץ, אֲדָמָה, גֵּיא, נְשִׁיָּה, צִיָּה, אַרְקָא, תֵּבֵל. גָּדוֹל שֶׁבְּכֻלָּם תֵּבֵל, שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, שִׁבְעָה רְקִיעִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּנֶגְדָּם בָּרָא שֶׁבַע אֲרָצוֹת, וְשָׁנִינוּ, אֶרֶץ אַזַּת מַמָּשׁ הוֹצִיאוּ הַמַּיִם, וּמִמֶּנָּה נִתְהַוּוּ שֶׁבַע אֲרָצוֹת, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַמַּיִם הָיוּ הַיְסוֹד שֶׁל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁמָּצָאנוּ שֶׁעִקַּר כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית שֶׁלּוֹ הָיוּ מִן הַמַּיִם, וְשָׁנִינוּ, בַּתְּחִלָּה הָיוּ הַמַּיִם מְפֻזָּרִים תַּזַּת הַשָּׁמַיִם, עַד שֶׁגָּעַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּהֶם, וְהִכְנִיסָם וַאֲסָפָם אֶת מָקוֹם אֶזְוָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶזְוָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה. וּלְאַזַּר כָּךְ נִתְפַּזְּרוּ כְּמִתְּחִלָּה, וְרָקַע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלו) לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם זַסְדּוֹ.

אָמַר עוּלָא, וְכִי לָמָּה צָרִיךְ כָּאן זֶסֶד, שֶׁכָּתוּב לְרֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם זַסְדּוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶסֶד גָּדוֹל עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ שֶׁהֶעֱמִיד הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם, שֶׁאִלְמָלֵא לֹא הָיְתָה הָאָרֶץ מִלְמַעְלָה, הָיָה

הָעוֹלָם מְטַשְׁטֵשׁ בְּבַת אַוָּת.

אָמַר רַבִּי זְסְדָּא, אִלְמָלֵא כָּךְ, לֹא הָיוּ בְּנֵי אָדָם נוֹטְעִים וְזוֹרְשִׁים וְזוֹרְעִים. עַכְשָׁיו שֶׁהָאָרֶץ לְמַעְלָה, נוֹטְעִים וְזוֹרְעִים, וְהָאָרֶץ עוֹמֶדֶת בְּכוֹזָהּ וּבְקִיּוּמָהּ מִפְּנֵי לַזּוּת הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּזַּת לָאָרֶץ. וּמִלְמַטָּה יוֹצְאִים כַּמָּה נְהָרוֹת, כַּמָּה מַעְיָנוֹת, כַּמָּה מִקְוָאוֹת, לְדַשֵּׁן כָּל הָעוֹלָם וּלְהַצְמִיחַ הַכֹּל, וְזֶהוּ הַזָּסֶד שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם בְּרִיּוֹתָיו וְעִם כָּל הָעוֹלָם.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, יוֹם אָזָד הָיָה יוֹשֵׁב רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּכְנִיסַת הַשַּׁעַר שֶׁל לוּד, וְהָיוּ שָׁם רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זַגַּי וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. בָּא רַבִּי פַּנְוָס, אָמַר לָהֶם, הִגֵּה מְאוֹר הַמִּשְׁנָה בָּא. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהוֹשִׁיבוֹ אֶצְלוֹ. אָמַר לוֹ, מָה הַיּוֹם הַזֶּה מִשְּׁאָר הַיָּמִים שֶׁאַתָּה שׁוֹתֵק, וְאֵין פֶּיךָ מְנַטֵּף מְתִיקוּת שֶׁל דְּבַשׁ הַזָּכְמָה?

אָמַר לוֹ, הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל בְּלִבִּי, זֶה שֶׁאָמַר יְזֻזְקָאל (יזזקאל א) וָאֶשְׁמַע קוֹל כַּנְפֵיהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל שַׁדַּי. שָׂכָל (הִשְׁוָה) אוֹתוֹ לְמַיִם רַבִּים, וְשָׂכַל אוֹתוֹ לְקוֹל שַׁדַּי, וּמִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁקּוֹל מַיִם רַבִּים הוּא כְּקוֹל שַׁדַּי. אָמַר לוֹ, עַל זֶה תָּמַהְתִּי עָלֶיךָ, שֶׁלֹּא הָיוּ שְׁפָתוֹתֶיךָ מְרַזְּשׁוֹת בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים.

אָמַר לוֹ, הֲרֵי סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הוּא. בֹּא וּרְאֵה, שֶׁשָּׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁלָּנוּ, אַרְבָּעָה מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים נוֹסְעִים בְּמַסַּע כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וּמִי הֵם הַמַּלְאָכִים? אוֹתָם שֶׁנִּקְרְאוּ זַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְאַרְבָּעָה הַלָּלוּ הֵם נִכְבָּדִים וְעֶלְיוֹנִים עַל כָּל שְׁאָר הַמַּלְאָכִים, פָּרַט לְאָזָד.

וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאָזָד הוּא מֵאַרְבָּעָה הַלָּלוּ, וְלֹא כָּךְ הוּא, שֶׁכָּךְ מָצָאנוּ בְּסֵפֶר הַזָּכְמָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה.

וְאֵלּוּ הָאַרְבָּעָה, כַּאֲשֶׁר מִתְכַּנְּסִים בְּכִנּוּס בְּמַסְעֵיהֶם, נִשְׁמָע בְּכָל הָרָקִיעַ קוֹל מַסָּעָם כְּקוֹל מַלְאָכִים רַבִּים וְעֶלְיוֹנִים, שֶׁנִּקְרָאִים אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבּוֹא רְבָבוֹת, וּבְקוֹל הַהוּא שֶׁל שַׁמָּשׁ הָאָזָד הַהוּא, שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהַכִּנּוּס הַהוּא שֶׁהֵם מִתְכַּנְּסִים, בִּזְמַן שֶׁבָּא לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם הַטּוֹב וְהַכָּבוֹד שֶׁל מַלְכָּם.

בָּכָה רַבִּי פָּנְיָוס וְאָמַר, בַּמַּפָּתְיָזִין שֶׁל הַפּוֹתְיָזִים וְזַקּוּקִים הָאוֹצָרוֹת שֶׁיְּזַתּוּמִים, בְּכַאֲשֶׁר הֵם עוֹלִים הָיִיתָ. בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, הַשְׁלֵם הַפָּסוּק!

אָמַר, (שם) קוֹל הַמַּלָּה כְּקוֹל מַזָּנָה. מַה זֶּה קוֹל הַמַּלָּה? כָּךְ שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל דִּבּוּר שֶׁהֵם מְשַׁבְּזִים לְפָנָיו, כְּדִבּוּר שֶׁל תִּשְׁבַּזְתָּם שֶׁל מַזָּנָה יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר מְשַׁבְּזִים אוֹתוֹ לְמַטָּה.

בְּעָמְדָם תְּרַפָּיְנָה כַּנְפֵיהֶן (שם), הַבְּעָמְדָם הַזֶּה כְּמוֹ (איוב לב) עָמְדוּ וְלֹא עָנוּ עוֹד. שֶׁכַּאֲשֶׁר מַזָּנָה יִשְׂרָאֵל הַזֶּה אֵין מְשַׁבְּזִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, מִיָּד תְּרַפָּיְנָה כַּנְפֵיהֶן, מִתְרַפָּה כֹּזֶם שֶׁל הַכְּנוּס הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְאֵין לָהֶם כֹּזֶן לְשַׁבְּזָן תִּשְׁבַּזְתּ שְׁלֵמָה לְפָנָיו.

וְעוֹד פָּסוּק אַזְהָר שֶׁמְּסַיֵּעַ לָזֶה, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וַיְהִי קוֹל מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם וְגוֹ'. וַיְהִי קוֹל, זֶה קוֹלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב. כְּשֶׁמַּרְבִּין בִּתְפִלָּה, לְהֵיכָן עוֹלָה? מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם שֶׁל זִיּוּת, שֶׁשָּׁם מַנַּזּוֹת תְּפִלָּתָם שֶׁל צַדִּיקִים.

וּכְשֶׁפּוֹסְקִים לְהַשְׁמִיעַ קוֹלָם וּלְהִתְפַּלֵּל וְלִקְרוֹת בַּתּוֹרָה, מַה כָּתוּב? בְּעָמְדָם, כְּלוֹמַר, בְּשִׁתִּיקוּתָם מֵהַתּוֹרָה וּמִן הַתְּפִלָּה, תְּרַפָּיְנָה כַּנְפֵיהֶן שֶׁל הַזַּזִּיוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. אָמַר לוֹ, עֲבוֹר כֵּן בָּאתִי לִשְׁמוֹעַ מִפִּיךָ רוּזַז שֶׁל זָזְכְמָה, סֵדֶר, וְהַשְׁלוֹם שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁנָּתַן בְּךָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יְקָוו הַמַּיִם – הַקָּו הַזֶּה שֶׁמַּנִּיזִים הָאָמָּנִים לִבְנוֹת הַבִּנְיָן שֶׁלֹּא יֵצֵא זוּיז מִמֶּנּוּ לְכָאן וּלְכָאן, כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּיִם שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִשָּׁפָתָם לְכָאן וּלְכָאן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) וְאָמַר עַד פֹּה תָּבֹא וְלֹא תֹסִיף.

וְשָׁנִינוּ, גְּבוּל הַגְּבִיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַיָּם, וְאֵיזֶהוּ הַגְּבוּל? רַבִּי אַבָּא אוֹמֵר, זֶה הַזּוֹל, שֶׁכָּתוּב (ירמיה ה) אֲשֶׁר שַׂמְתִּי זוֹל גְּבוּל לַיָּם. וּכְשֶׁרוֹאִים אֶת הַזּוֹל הַזֶּה, זוֹזְרִים לְאָזּוֹר, וְאֵינָם יוֹצְאִים לַזּוּז מֵאוֹתוֹ הַקָּו שֶׁנָּתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה שֶׁהוּא עִקַּר הָעוֹלָם הַמַּיִם, שֶׁהֲרֵי שָׁמַיִם נָטְלוּ מֵהֶם אֶת הַשֵּׁם, מַיִ"ם שָׁמַיִ"ם, וְלָמָּה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שֶׁהוֹסִיף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמַּיִם אֵשׁ וּבָרָא מִמֶּנּוּ שָׁמַיִם, כְּלוֹמַר אֵשׁ וּמַיִם.

אָמַר רַבִּי יוּדַאי, לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי מֵהַזִּבִּיבוּת שֶׁלְּפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִבְרְאוּ הַשָּׁמַיִם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְיָפָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְלֹא קָשָׁה בְּמַה שֶׁאָמַר רַבִּי יוּדַאי, וּכְשֶׁתֵּדַע מַהוּ הַמַּיִם, תֵּדַע אֶת עִקַּר הַדָּבָר.

וּכְשֶׁבָּא רַבִּי בָּא, נִכְנְסוּ לְפָנָיו רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי זְעֵירָא. אָמְרוּ לוֹ, יֹאמַר לָנוּ מוֹרֵנוּ הָעִקָּר שֶׁל דָּבָר אֶזֵּד מֵאוֹתָם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים. אָמַר, אֹמַר דָּבָר אֶזֵּד, וְטוֹב לְמִי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לֵב לָדַעַת.

אוֹמְרִים בַּעֲלֵי סוֹד הַמִּשְׁנָה, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לָדַעַת וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּלִבּוֹ מֵזְכִּמַת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, יֵדַע בָּרִאשׁוֹנָה מַהוּ מַיִם, וּמִי שֶׁרוֹצֶה לָדַעַת מַהוּ הַקְּפָאוֹן שֶׁל הַכִּסֵּא, יִסְתַּכֵּל בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל הַמֶּלֶז, שֶׁכָּתוּב (במדבר יז) בְּרִית מֶלַז עוֹלָם הִיא, וּמִשָּׁנַיִם הַלָּלוּ יִסְתַּכֵּל בַּזְּכִמָּה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִי שֶׁרוֹצֶה לָדַעַת הָעִנְיָן שֶׁל קִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁיֵּדַע אֶת עִנְיַן הַמֶּלֶז, שֶׁמָּנָהּ גִּן הַשָּׁמוּשׁ שֶׁהִתְמַנָּה תַּוָּת אֲדוֹנוֹ, וְיֵדַע מַהוּ וְאֵיךְ נִמְזְגָה בַּמַּיִם, וְיִסְתַּכֵּל בַּזְּכִמָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַב, הַזּוֹזִים בַּכּוֹכָבִים שֶׁמַּעֲמִידִים בְּכוֹסוֹתֵיהֶם מַיִם וּמֶלֶז, עִנְיָן שֶׁל אוֹרָה, מָאוֹר הָיָה כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל בַּזְּכִמָּה.

דָּבָר אַזֵּר, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶזֵּד, רַבִּי פָּתַז, (תהלים צג) מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם ה'. מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים, כְּשֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּיִם שֶׁיִּתְכַּנְּסוּ בְּמָקוֹם אֶזֵּד, הָיוּ מִשּׁוֹטְטִים לְכָאן וּלְכָאן, וְנִתְגָּאוּ לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בַּשָּׁעָה הַזּוֹ נָטְלוּ הַמַּיִם אֶת הָאָרֶץ, שֶׁהָיְתָה כְּנוּסָה בָּהֶם, וְהָיוּ מְכַסִּים אוֹתָהּ. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא כָּךְ, אֶלָּא הִכָּנְסוּ כֻּלְּכֶם אֶל מָקוֹם אֶזֵּד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה. מִשֶּׁמָּעוּ שֶׁהַיַּבָּשָׁה הָיְתָה מִקֹּדֶם אָרֵץ,

בְּלִי לַזּוּת, בֵּין הַמַּיִם. לֹא כְתוּב יַבָּשָׁה, אֶלָּא הַיַּבָּשָׁה.

וְהָיוּ הַמַּיִם הוֹלְכִים גּוֹבְהִים וְיוֹרְדִים, וּמַשְׁמִיעִים קוֹלָם לְסוֹף הַשָּׁמַיִם, עַד שֶׁנֶּעֱרָר בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִכְנִיסָם לַתְּהוֹם, וְשָׁם הִיא הִתְכַּנְּסוּת הַמַּיִם, וְעַד עַתָּה קוֹלָם אֵינוֹ שׁוֹכֵךְ, וְקָרָא לָהֶם יַמִּים. וּכְשֶׁהֵם גּוֹבְהִים שָׁם בַּמָּקוֹם הַהוּא, נִשְׁבָּר תָּקְפָּם, וְיוֹרְדִים וְאֵין יוֹצְאִים הַזּוּצָה מִיִּרְאַת תָּקְפּוֹ שֶׁל אֲדוֹנָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) אַדִּירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם ה׳.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וְאִם כֵּן, מַה כָּתוּב אַזָּרְיוּ? (שם) עֵדֹתֶיךָ נֶאֶמְנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נַאֲוָה קֹדֶשׁ. מָה רוֹצֶה פָּסוּק זֶה לַפָּסוּק שֶׁלְּמַעְלָה? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אָמַר דָּוִד: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הָעֵדוּת שֶׁעָשִׂיתָ בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, הֵם אֱמֶת לְהָעִיד עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל הַמֵּעִיד בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית בְּכָל יוֹם, מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר דָּוִד, אַתָּה הוּא שֶׁעָשִׂיתָ אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְעָשִׂיתָ אֶת הַמַּיִם, וְהַמַּיִם הָיוּ מְכַסִּים אֶת הָעוֹלָם מֵהָרִבּוּי שֶׁבָּהֶם, וְעָשִׂיתָ לָהֶם שֶׁיִּתְכַּנְּסוּ בְּצִמְצוּם כֻּלָּם אֶזֶד אֶל מָקוֹם אֶזֶד. כָּךְ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, שֶׁשְּׁכִינָתְךָ שֶׁתִּהְיֶא מְכֻלָּאָה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, שֶׁתִּצְמְצֵם אוֹתָהּ בְּבֵיתְךָ, שֶׁיּוֹתֵר רָאוּי הוּא לִהְיוֹת שָׁם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְבֵיתְךָ נַאֲוָה קֹדֶשׁ, וְלֹא לִזְמַן מוּעָט, אֶלָּא לְאֹרֶךְ יָמִים.

דָּבָר אַזֵּר, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶזֶד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה. רַבִּי תַּנְזוּם פָּתַזּ בַּפָּסוּק הַזֶּה, (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב וְאַנְשֵׁי זֶסֶד נֶאֱסָפִים בְּאֵין מֵבִין כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסַף הַצַּדִּיק. שָׂם שָׁנִינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בָּעוֹלָם וְרוֹאֶה שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם צַדִּיקִים, וְהָרְשָׁעִים הַרְבֵּה פְּזוּרְזִים בָּעוֹלָם, אֲזַי עוֹשֶׂה דִּין בָּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם, כְּמַעֲשֶׂה שֶׁל הַגּוֹף עִם הַנְּשָׁמָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם הַדּוֹר.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אֵיךְ? אָמַר לוֹ, כְּגוֹן זֶה: הַצַּדִּיקִים הֵם הַנְּשָׁמָה, וְהָרְשָׁעִים הֵם הַגּוּף. כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, נוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה, וְנִשְׁאָר הַגּוּף לְסִרְזוֹן הַבָּשָׂר. וּמַה נּוֹטֵל? נוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה, שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים, וְיִשָּׁאֲרוּ

הַגּוֹף, שֶׁהֵם הָרְשָׁעִים.

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְקַוּוּ הַמַּיִם, אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַנֶּאֱסָפִים לְבֵית עוֹלָמָם, שֶׁהִיא מָקוֹם אֶזֶד וּמְיֻזָּד לָהֶם לְמַעֲלָתָם, וּכְשֶׁיִּתְכַּנְּסוּ לָעוֹלָם הַבָּא, מַה כָּתוּב? וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה, שֶׁהֵם הָרְשָׁעִים, בְּלִי מַעֲשֶׂה, שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּגֵן עֲלֵיהֶם וְיכַסֶּה עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כ) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן, אַל תִּקְרֵי וַיִּרְאוּ, אֶלָּא וַיֵּרָאוּ.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק אָמַר רַב, וְיֵשׁ אוֹמְרִים אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב, כָּל זְמַן שֶׁהַצַּדִּיקִים בַּדּוֹר, אֵין מִדַּת הַדִּין יְכוֹלָה לִשְׁלֹט בָּהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְּחִזִּירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו לְהָשִׁיב חֲמָתוֹ מֵהַשְׁחִית. וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת דִּין בָּרְשָׁעִים, מְסַלֵּק הַצַּדִּיקִים מִבֵּינֵיהֶם, וְאָז עוֹשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ פַּרְדֵּס. יוֹם אֶזֶד נִכְנַס לְגָנּוֹ וְרָאָה שֶׁהָיוּ שָׁם בְּכֻלּוֹ דַּרְדָּרִים רַבִּים. אָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לְבַעֵר אוֹתָם מִכָּאן. הֵרִים עֵינָיו וְרָאָה וְרָדִים טוֹבִים וְנָאִים. אָמַר, בִּשְׁבִיל אוֹתָם הַוְּרָדִים אַשְׁאִיר אֶת כָּל הַדַּרְדָּרִים, וּכְשֶׁנָּתְנוּ רֵיחָם אוֹתָם הַוְּרָדִים, נָטַל אוֹתָם וְעָקַר אוֹתָם מִן הַגָּן. כֵּיוָן שֶׁעָקַר אוֹתָם, אָמַר, הֲרֵי הַזְּמַן לַעֲקֹר אֶת הַדַּרְדָּרִים שֶׁל הַגָּן וּלְבַעֵר אוֹתָם מִכָּאן. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל זְמַן שֶׁהַצַּדִּיקִים בַּדּוֹר, אֵין נַעֲשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים. נִסְתַּלְּקוּ הַצַּדִּיקִים מִבֵּינֵיהֶם, אָז נַעֲשֶׂה דִּין בָּרְשָׁעִים.

שָׁאַל רַבִּי יְצְחָק אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּשֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר. אָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לִשְׁאֹל שְׁאֵלָה אַזַּת, אִם זֶה אֵינוֹ זֵטֵא. אָמַר לוֹ, רָאוּי אַתָּה לִשְׁאֹל בַּתּוֹרָה, מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה – תִּשְׁאַל.

אָמַר, זֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. אִם קֹדֶם הַפְּעֻלָּה הָיָה – נָאֶה הוּא וְיָפֶה. אֶלָּא מַה שֶּׁאָמַר אַזַּר הַפְּעֻלָּה, מַשְׁמָע שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ קֹדֶם לָכֵן אֶת עִקַּר הַפְּעֻלָּה וְתִקּוּנָהּ וְיָפְיָהּ, וּכְשֶׁהָיְתָה הַפְּעֻלָּה נִגְמֶרֶת, מַשְׁמָע שֶׁהָיָה מְעַיֵּן בָּהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת, וְאָז הוּא אוֹמֵר כִּי טוֹב,

שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא, וְאַזָּר כָּךְ אָמַר כִּי טוֹב?

אָמַר לוֹ, זֶה אֵינוֹ זִטְא, וְאַתָּה צָרִיךְ לִשְׁאֹל אֶת זֶה. וְזוֹ אַזְהָרָה לָאָדָם, שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּשֶׁלִּמֵּד אָדָם בְּמַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית, פָּעֳלָתוֹ שֶׁל כָּל יוֹם וְיוֹם, אֵין לוֹ לִשְׁאֹל עַל מַה שֶּׁאֵינוֹ מְצֻוֶּה וְלוֹמַר, פָּעֳלָה זוֹ לָמָּה נַעֲשֵׂית כָּךְ בִּדְמוּת זוֹ, וְזוֹ נַעֲשֵׂית כָּךְ בִּדְמוּת זוֹ. וֶאֱמֹר לוֹ, תֵּדַע לָמָּה, וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב לַעֲשׂוֹתוֹ, וְעַל כֵּן אַל תִּשְׁאַל יוֹתֵר.

וְעוֹד, כְּדֵי לְהַזְהִיר לִבְנֵי אָדָם וּלְהוֹרוֹת לָהֶם הַדֶּרֶךְ הַנָּכוֹן, כִּי גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו הַפָּעֳלָה קֹדֶם שֶׁיֵּעָשֶׂה, וְלֹא רָצָה לוֹמַר טוֹב הוּא זֶה עַד גְּמַר הַמְּלָאכָה. וְכָךְ אֵין רָאוּי לָאָדָם לְשַׁבֵּחַ הַדָּבָר עַד סִיּוּמוֹ, שֶׁמָּא יִמְצָא בּוֹ גֵּרָעוֹן וְיִתְבַּזֶּה, וְיֵאָזֵז בִּדְבָרָיו.

אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, כֵּן רָאִינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַזְהָרָה לָאָדָם לְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לוֹ, וְהַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו, אֲבָל כְּדֵי לָתֵת אַזְהָרָה לָאָדָם הֲצָרַךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן.

בֹּא וּרְאֵה, שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) אֶרֶדָּה נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָּלָה. וְכִי לֹא הָיָה גָּלוּי לְפָנָיו, שֶׁהוּא צָרִיךְ לָדַעַת וְלַזְּקֹר? אֶלָּא אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, מִכָּאן אַזְהָרָה לְבֵית דִּין שֶׁאֵין לָהֶם לְהִסָּמֵךְ עַל דַּעְתָּם, אֶלָּא יֵשׁ לָהֶם לָדַעַת וְלַזְּקֹר וְלִדְרֹשׁ הֶעְנֵן יָפָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יג) וְדָרַשְׁתָּ וְזָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב, וְאֵין לְךָ רְשׁוּת לְהִסָּמֵךְ עַל דַּעְתְּךָ.

בְּעוֹד שָׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, רָאוּ אֶת רַבִּי אַבָּא שֶׁהָיָה בָּא. אָמְרוּ, מִבַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הִגִּיעַ. קָרְבוּ אֵלָיו, וְשָׁאֲלוּ אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ.

אָמַר, כָּךְ פָּסְקוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עָשָׂה אוֹתוֹ בְּמִצְוָתוֹ עַל יְדֵי אֶמְצָעִי. אָמַר לָאָרֶץ עֲשִׂי כָּךְ, וְעָשְׂתָה כְּמוֹ שֶׁהִצְטַוְּתָה וְלֹא שִׁנְּתָה מִמֶּנּוּ. אָמַר לַמַּיִם עֲשׂוּ כָּךְ, וְעָשׂוּ הַמַּיִם אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם שֶׁהִצְטַוּוּ וְלֹא שִׁנּוּ מִמֶּנּוּ, וְכָךְ לָרָקִיעַ כָּךְ כְּגוֹן זֶה.

וּכְשֶׁהָיָה עוֹשֶׂה שׁוּם אָזֵד מֵהֶם מַעֲשֵׂהוּ כְּמוֹ שֶׁהִצְטַוָּה, הָיָה רוֹאֶה אוֹתוֹ

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁעָשָׂה כְּאוֹתוֹ אֹפֶן שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ, וְהוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, כְּלוֹמַר, וַיַּרְא בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂאוּהוּ כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה, וְהָיָה אוֹמֵר כִּי טוֹב, כְּלוֹמַר כִּי טוֹב עָשָׂה כְּמוֹ שֶׁנִּצְטַוָּה, וְזֶהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כֻּלָּם אָמְרוּ יָפָה, וְהַדָּבָר הַזֶּה יָפָה מִכֻּלָּם.

אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה לְרַבִּי יִצְחָק, אִם כֵּן, קָשֶׁה דָּבָר זֶה מִכָּל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר, שֶׁאִם כָּךְ, הָיָה לוֹ לוֹמַר פָּסוּק זֶה (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, מַה זֶּה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יָפָה אָמַרְתָּ!

הָלְכוּ אַוְזֵרֵי רַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ לוֹ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה. אָמַר לָהֶם, יָפָה הוּא! וּפָסוּק זֶה מְסַיֵּעַ לָנוּ, שֶׁכָּתוּב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה – בִּכְלָל, וְלֹא נֶאֱמַר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ, שֶׁמַּשְׁמָע (עַל) הָאֻמְצָעִיִּים הַכְּלוּלוֹ שֶׁעָשָׂה, שֶׁהוֹצִיאוּ אֶת כָּל מַה שֶּׁנִּצְטַוּוּ, וְהִנֵּה טוֹב, וּבִגְלָלוֹ כָּתוּב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה.

אָמַר רַבִּי זֵעִירָא, וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב, לִהְיוֹתָם עוֹמְדִים תָּמִיד, בְּאוֹתוֹ קִיּוּם וּבְאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁעָשָׂהוּ, וְשֶׁלֹּא יְשַׁתְּנוּ מִדֶּרֶךְ זוֹ לְעוֹלָם.

אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב, לִשְׁלֹשָׁה קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁמוֹתָם בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְאֵלּוּ הֵן: הַשָּׁמַיִם, וְהָאָרֶץ, וְהַמַּיִם. הַשָּׁמַיִם מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם. הָאָרֶץ מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ. הַמַּיִם מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם) וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים. וְלָמָּה? לַעֲשׂוֹת בָּהֶם כָּל מְלַאכְתּוֹ.

וּמַה שֶּׁיָּצָא מֵהֶם הִנִּיחוּ לָאָדָם לִקְרֹא לָהֶם שֵׁמוֹת. אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, כָּל מַה שֶּׁהוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, אָדָם הָרִאשׁוֹן קָרָא לָהֶם שֵׁמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ב) וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה.

פָּרָשָׁה ג'. (שם א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ. רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (שיר ד) עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַּנִּי

יְזַלּוּ בְּשָׂמָיו יָבֹא דּוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מִגָּדָיו. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר, כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לְהַרְהֵר בְּמַעֲשָׂיו וְלִפְקֹד אוֹתָם בְּכָל יוֹם, הוֹאִיל וְנָתַן בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְשָׁמָה טְהוֹרָה לָדַעַת וּלְהַכִּיר לִבּוֹרְאוֹ, וּלְהִסְתַּכֵּל בְּנִפְלְאוֹתָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

וְשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, אַרְבַּע רוּחוֹת מְנַשְּׁבוֹת בְּכָל יוֹם מֵאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם. רוּחַ מִזְרָח מְנַשֶּׁבֶת מֵהַבֹּקֶר וְעַד זְמַן הַיּוֹם, וְיוֹצְאִים עִמָּהּ מֵאוֹצַר הַזְּמָנָה הַהוּא. שִׁשָּׁנִינוּ, אוֹצָר יֵשׁ לְמַעְלָה בְּשַׁעֲרֵי הַמִּזְרָח וְזִמְנָהּ שְׁמוֹ, וְיֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשִׁבְעִים וְחָמֵשׁ רוּחוֹת שֶׁל רְפוּאָה לָעוֹלָם.

וְהָיִנוּ שָׁשָׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, (שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַהוּ) מַה שֶּׁכָּתוּב בַּקֶּרֶ לֹא עָבוֹת, כְּלוֹמַר, כְּשֶׁהוּא בַּקֶּרֶ, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַזָּלוֹת וְזַלְיִים, אֵינוֹ נִלְכָּד בְּעָבוֹת.

וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, יֵשׁ מַלְאָךְ מְמֻנֶּה מֵהַבֹּקֶר וְעַד זְמַן הַיּוֹם בְּאוֹתָהּ רוּחַ שֶׁבָּאָה מִמִּזְרָח, וּמִיכָאֵל שְׁמוֹ, שֶׁהוּא מְמֻנֶּה לְצַד מִזְרָח. וְאָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, הוּא מִיכָאֵל, שֶׁכָּתוּב בּוֹ הִנֵּה מַלְאָכִי יֵלֵךְ לְפָנֶיךָ. בְּהַשְׁוָוֹה תִּמְצָא, מִיכָאֵל – מַלְאָכִי, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה הִנֵּה מַלְאָכִי יֵלֵךְ לְפָנֶיךָ, כְּלוֹמַר, הִנֵּה מִיכָאֵל יֵלֵךְ לְפָנֶיךָ.

וְשָׁנִינוּ, כְּשֶׁרוּחַ מִזְרָח מִתְעוֹרֶרֶת לָצֵאת לָעוֹלָם, מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְיִכָּוֵן רוּחוֹ לָעָנָן הַזֶּה, כָּל בְּרָכָה שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ, מִתְקַיֶּמֶת בַּשָּׁעָה הַהִיא, וְיִהְיֶה שָׂמֵחַ כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם.

רוּחַ מַעֲרָב מְנַשֶּׁבֶת מֵחָצִי הַיּוֹם עַד הַלַּיְלָה, וְיוֹצְאִים עִמָּהּ מֵאוֹצַר מַעְיָן אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ רוּחוֹת לְהַפְרִיחַ עֲשָׂבִים וְאִילָנוֹת וִיבוּלִים. וְלָמַדְנוּ, מַלְאָךְ מְמֻנֶּה מֵחָצִי הַיּוֹם עַד הַלַּיְלָה, וּרְפָאֵל שְׁמוֹ, וְהוּא מְמֻנֶּה לְצַד מַעֲרָב.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן דָּוִי, אִם כֵּן, קַשְׁיָא יֵשׁ כָּאן, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הָרְפוּאָה רְפָאֵל שְׁמוֹ, וְאָמַרְתָּ שֶׁהָרְפוּאָה בָּאָה מִמִּזְרָח, וּמִיכָאֵל הַמְמֻנֶּה עָלֶיהָ?

בֹּא תִשְׁמַע, אָמַר רַבָּן יוֹזָנָן בֶּן זַכַּאי, כָּל מַעֲשֵׂי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְנֵי אָדָם כְּדֵי שֶׁיַּכִּירוּ אוֹתוֹ שֶׁהוּא מַכֶּה וְהוּא מְרַפֵּא, וְלֹא יְשִׂימוּ אֲנָשִׁים לִבָּם לְמַלְאָךְ וְלֹא לְגָדוֹל, וּמִשּׁוּם כָּךְ מַזְלִיף עְדָנִים וּמַמְנִים, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ מַלְאָךְ פָּלוֹנִי עָשָׂה לוֹ אֶת זֶה, אֶלָּא הַכֹּל בְּיָדוֹ.

וּלְפִיכָךְ מַזְלִיף רוּזוֹת, עַד שֶׁיִּתְפַּלְלוּ לְפָנָיו וְיָשׁוּבוּ, וְאָז יִפְקֹד אֶת הָרְפוּאָה לִשְׁרוֹת עָלָיו, וְאוֹתוֹ מַלְאָךְ שֶׁנִּפְקָד עַל הָרְפוּאָה, עוֹשֶׂה מַה שֶּׁנִּצְטַוָּה מֵרְצוֹן אֲדוֹנָיו.

וּבֹא רְאֵה אֶת רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא מַכֶּה אֶת הָאָדָם עַד שֶׁיַּעֲלֶה אֶת מַעֲשָׂיו בְּמִשְׁקָל בְּבֵית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַהוּא שֶׁהִתְמַנָּה עַל הַדִּין, הוּא מִיכָאֵל. וְרַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁבִּגְלָלוֹ מַגִּיעַ לוֹ דִּין בְּיָדוֹ בְּדִין, מַגִּיעַ לוֹ רוּזוֹ שֶׁל רְפוּאָה בְּכָל יוֹם, עַד שֶׁיַּכְשִׁיר אָדָם אֶת מַעֲשָׂיו וְיָשׁוּב מֵהֶם לִפָּנָי רִבּוֹנוֹ, וְאָז מְשַׁדֵּר לוֹ רְפוּאָה עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַשָּׁלִיזַ שֶׁמְּמֻנֶּה עָלָיו.

רוּזוֹ דָּרוֹם מְנַשֶּׁבֶת מֵרֵאשִׁית הַלַּיְלָה עַד וֶצֵי הַלַּיְלָה, וְיוֹצְאִים עִמָּהּ מֵאוֹצַר הַזְּמָנָה הַהוּא מֵאתַיִם וְשִׁבְעִים וְזָמֵשׁ רוּזוֹת, לְדַשֵּׁן אֶת הָאָרֶץ וּלְזַמֵּם אֶת הַקֹּר, וּמַלְאָךְ מְמֻנֶּה עָלָיו, וְאוּרִיאֵל שְׁמוֹ, וְהוּא מְמֻנֶּה לְצַד דָּרוֹם בָּרוּזוֹ הַהִיא, וְאוֹתָהּ רוּזוֹ כְּבֵדָה עַל הַזּוֹלִים וְדוֹזְקִים בּוֹ, וְהוּא טוֹב לָעוֹלָם. וְלָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן דָּנִים אֶת הָרְשָׁעִים בְּאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם, וְכָל הָעוֹלִים שׁוֹכְבִים וְהוֹזִים בַּשָּׁנָה, וְאֵין מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם.

רוּזוֹ צָפוֹן מְנַשֶּׁבֶת מֵוֶצֵי הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר. וְלָמַדְנוּ, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רוּזוֹת וּסְעָרוֹת בָּאִים עִמָּהּ, וְהִיא קָשָׁה מִכֻּלָּם לַכֹּל, וְטוֹב לַזּוֹלִים מֵרֹב הַקֹּר שֶׁלָּהֶם, בַּעֲבוּר הַזּוֹם הָרַב שֶׁבָּהֶם.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יוֹצֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָם עוֹלָמוֹת רַבִּים שֶׁכּוֹסֵף בָּהֶם, וּבָא לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, וְקוֹל הַכָּרוֹז מַכְרִיז לְפָנָיו וְאוֹמֵר: עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן. כְּלוֹמַר, עוּרִי רוּזוֹ צָפוֹן

וְהִתְעוֹרְרִי לָבֹא לָעוֹלָם וּלְהָפִיזוּ בַּבְּשָׂמִים שֶׁל הָעֵדֶן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ד) הָפִיזוּ גַּנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו.

שֶׁלְּמַדְנוּ, בְּזְמַן שֶׁרוּזַז צָפוּן מִנַּשֶּׁבֶת בַּזְצִי הַלַּיְלָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּגַן עֵדֶן, כָּל הַבְּשָׂמִים וְכָל הָאֵילָנוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן עוֹלִים רֵיזָם וּמְזַמְּרִים לְפָנָיו, שֶׁכָּתוּב אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי ה׳. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַיַּעַר הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ה) אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי.

וְכָל הַצַּדִּיקִים כֻּלָּם נֶהֱנִים מִזִּיו אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁל מַעְלָה וְנִזּוֹנִים מִמֶּנּוּ, וּמְזַמְּרִים לְפָנָיו יוֹצְרָם בְּגַן עֵדֶן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ד) יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מִגָּדָיו. אָמַר רַבִּי מְנַזֵּם, מַה זֶּה יֹאכַל? הַיַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֹאכַל? לֹא כָךְ! אֶלָּא כְּמִי שֶׁאוֹמֵר, יָבֹא שֶׁלִּיט הַבַּיִת – וְיֹאכַל הָאוֹרֵז. כָּךְ כָּתוּב יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ, כְּלוֹמַר, כְּשֶׁיָּבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ, יֹאכַל הַמַּמְתִּין לוֹ, וְאֵיזֶהוּ פְּרִי מִגָּדָיו? הֵם הַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם פְּרִי מִגָּדָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁמַּתְזִילָה רוּזַז צָפוּן לְנַשֵּׁב, כָּל הַשָּׂמִים וְכָל הָרְקִיעִים וְזִיוֹת הַקֹּדֶשׁ וְהָאוֹפַנִּים וְכָל צְבָא הַשָּׂמַיִם, כֻּלָּם מְזַדַּעְזְעִים וּמִתְזַלְזְלִים, וּפוֹצְזִים רִנָּה וּשְׁבָזָה לְמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם, עַד שֶׁנִּכְנָס עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וְזֶהוּ בַּזְצוֹת הַלַּיְלָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִי שֶׁנִּשְׁמָה קְדוֹשָׁה יֶשׁ בּוֹ, וְשׁוֹמֵעַ קוֹל הַתַּרְנְגוֹל קוֹרֵא בַּזְצוֹת הַלַּיְלָה, שֶׁאָמַר רַב יְהוּדָה, בַּזְצוֹת הַלַּיְלָה, כְּשֶׁנִּכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגַן עֵדֶן, זִיק שֶׁל אֵישׁ יוֹצֵא מִבֵּין גַּלְגַּלֵּי הַזִּיוֹת וְהוֹלֵךְ בְּכָל הָעוֹלָם וְנוֹגֵעַ תַּזוֹת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה, בְּיִרְאָה מַקִּישׁ אֶת כְּנָפָיו זוֹ עִם זוֹ וְקוֹרֵא, וְזֶהוּ בַּזְצוֹת הַלַּיְלָה.

וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַשֵּׂכֶל בְּלִבּוֹ וְיִתְעוֹרֵר וְיָקוּם לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, הוֹלֵךְ קוֹלוֹ וְנִשְׁמָע בְּגַן עֵדֶן, וּמַקְשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהַצַּדִּיקִים אוֹמְרִים לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, מִי הוּא זֶה? וְהוּא מֵשִׁיב וְאוֹמֵר: פָּלוֹנִי וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הַקְשִׁיבוּ כֻּלְּכֶם, שֶׁזֶּה נוֹזֵז לְפָנַי מִכָּל שִׁירָה וְתִשְׁבַּזְזוֹת שֶׁאוֹמְרִים

לְמַעְלָה.

וְהוּ שָׁכְתוּב (שם ד) הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים. כְּלוֹמַר, נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה שֶׁאַתְּ יוֹשֶׁבֶת בָּעוֹלָם הַהוּא בֵּין גְּנוּת וְטִנּוּף, וְאַתְּ עוֹסֶקֶת בַּתּוֹרָה – בַּשָּׁעָה הַזּוֹ הַזְּבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ, שֶׁהוּא עָרֵב. וְהוּאִיל וְכֵן, הַשְׁמִיעִי וְהָרִימִי קוֹלֵךְ בְּתוֹרָתִי, וְאֶתֵּן לָךְ שְׂכַר וֶסֶד בָּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, בֹּא וּרְאֵה, דָּוִד הָיָה מַכִּיר אוֹתָהּ הַשָּׁעָה, שֶׁשָּׁנִינוּ, כִּנּוֹר הָיָה תָּלוּי לְמַעְלָה מִמִּטָּתוֹ שֶׁל דָּוִד, וּכְשֶׁהָיָה זַעֲוַת הַלַּיְלָה, רוּחַ צְפוֹנִית בָּאָה וּמְנַשֶּׁבֶת בּוֹ, וּמִיָּד הָיָה קָם וּמִתְגַּבֵּר בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, שֶׁכָּתוּב (תהלים נז) עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָׁחַר.

אָמַר רַבִּי זֵירָא, מִנַּיִן לָנוּ שֶׁרוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת בְּכִנּוֹר? אָמַר רַב יְצְחָק, מִכָּאן – כָּתוּב כָּאן עוּרָה כְבוֹדִי, וְכָתוּב שָׁם עוּרִי צָפוֹן. מַה לְּהַלָּן צָפוֹן, אַף כָּאן צָפוֹן. וְהָיוּ מַקְשִׁיבִים לוֹ בְּכָל לַיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן, וְזֶהוּ בַּחֲצִי הַלַּיְלָה.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גַּן עֵדֶן לְמַטָּה בָּאָרֶץ, וְהוּא מְכֻוָּן כְּנֶגֶד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וּפָרֻכֶת, הַקְּרוּז הַנּוֹרָא. וְלָמַדְנוּ מָקוֹם יָדוּעַ יֵשׁ עָלָיו אֲשֶׁר לֹא שָׁלְטָה בּוֹ עֵין נָבִיא לִרְאוֹת לֹא בְּמַזָּלוֹת וְלֹא בְּמַרְאָה, וְעֵדֶן שְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מֵאוֹתוֹ עֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, מִמֶּנּוּ נָזוֹן אוֹתוֹ הַגַּן שֶׁלְּמַטָּה הַיְמָנוּ, וּמִתְחַשְּׁנִים מִשָּׁם כָּל הָאִילָנוֹת וְכָל הַיְבוּלִים וְכָל הַצְּמָחִים שֶׁבַּגַּן.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם מְנַשֵּׁף אוֹתוֹ עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה מֵעַל הַגַּן מִכָּל הָרֵיחוֹת הַטּוֹבִים וְהַזּוֹהֲרִים הָעֶלְיוֹנִים וַהֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים, וּמֵהָרֵיחַ הַהוּא וְהַכִּסּוּף וְהַהֲנָאָה שֶׁיּוֹרֵד עָלָיו, נָזוֹן מִמֶּנּוּ כָּל הָעוֹלָם.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא, מִיָּד הִצְמִיחָה הָאָרֶץ כָּל הַיְבוּלִים וְכָל הַדְּשָׁאִים וְכָל הָאִילָנוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן בַּתְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ הִצְמִיחָה לְכָל הָעוֹלָם. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָאָרֶץ

הִצְמִיחָה לְכָל הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצְמִיחַ אֶת הַגַּן עֵדֶן, וְהוּא שֶׁכָּתוּב (בראשית ב, ז) וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָאָרֶץ הִצְמִיחָה הַכֹּל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּרַר אֶת כָּל הַמְעֻלֶּה מֵהֶם וְשָׁתַל אוֹתָם בְּגַן עֵדֶן, וּמִמֶּה שֶׁיּוֹרֵד מֵעֵדֶן כֻּלָּם נְזוּנִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כד) יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע אֲשֶׁר שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ. מִי הֵם הַצִּפֳּרִים? אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה לָהֶם כְּנָפַיִם כַּצִּפֳּרִים לְהִתְעוֹפֵף לְמַעְלָה בְּמַדָּע וְהַשְׂכֵּל, וּלְהַעֲלוֹתָם לַמָּקוֹם הַהוּא שֶׁגָּנַז לָהֶם, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (ישעיה סד, ג) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֶה לוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הוֹלִידָה הָאָרֶץ דְּשָׁאִים הַמְגַדְּלִים לְאַזּוֹר כֵּן וְצוֹמְזִים, לַעֲשׂוֹת צֶרֶךְ הָעוֹלָם, וְכָל הָעֲשָׂבִים שֶׁל רְפוּאָה לְרַפְּאוֹת בָּהֶם הַבְּרִיּוֹת, כֻּלָּם הוֹלִידָה וְהִצְמִיחָה הָאָרֶץ בְּבַת אַזּוֹת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר שָׁלוֹם, בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, בּוֹ בַּיּוֹם עָשׂוּ כֻּלָּם תּוֹלְדוֹתָם וְלֹא זָסַר מֵהֶם כְּלוּם, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. וְאֵימָתַי נַעֲשׂוּ תּוֹלְדוֹת אֵלּוּ? בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם. דַּוְקָא בּוֹ בַּיּוֹם נַעֲשָׂה כָּל צָרְכֵי הָעוֹלָם, וּלְאַזּוֹר כֵּן גְּלָה אוֹתָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְנָתַן טַעַם לְכָל דָּבָר וְדָבָר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנִּתְגַּלָּה.

וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּבְרֵאת הָאָרֶץ, בּוֹ בַּיּוֹם הוֹלִידָה וְהִצְמִיחָה כָּל תּוֹלְדוֹתֶיהָ, וְהָיוּ כֻּלָּם גְּנוּזוֹת תַּוְתֶּיהָ, עַד שֶׁאָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹצֵא הָאָרֶץ. תִּבְרָא הָאָרֶץ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא תּוֹצֵא הָאָרֶץ, דָּבָר שֶׁהָיָה גָּנוּז בָּהּ, וְהוֹצִיאָה כָּל דָּבָר וְדָבָר בְּאוֹתָהּ הַטַּבַּע הָרָאוּי לָהּ לְהוֹלִיד וּלְהַזְרִיעַ מֵהֶם כַּדּוֹמֶה לָהֶם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב לְמִינָהּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָרֶץ, כִּנְקֵבָה זוֹ הַמְעֻבֶּרֶת, וְאַזּוֹר כָּךְ מוֹצִיאָה עֻבָּרָה מִמֶּנָּה. כָּךְ הָיְתָה הָאָרֶץ – בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְרֵאת, נִתְעַבְּרָה מֵהַיְסוֹדוֹת כֻּלָּם שֶׁנִּכְנְסוּ בָּהּ, וְהֵם הוֹצִיאוּ כָּל תּוֹלְדוֹת

שָׁלָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּמוֹ גִּידִים שֶׁל שִׁלְיָה שֶׁל אִשָּׁה, שֶׁמְּלַאִים מִזַּרְעוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַיְסוֹדוֹת כֻּלָּם, כָּךְ הָאָרֶץ – בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּבְרֵאת, בּוֹ בַּיּוֹם נִתְעַבְּרָה מִכָּל מַה שֶׁהוֹלִידָה, שֶׁכָּתוּב (שם א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, וּמַיִם וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְזוֹשֶׁךְ וְרוּוַז, הֲרֵי בְּכָאן אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהֵם: אֵשׁ מַיִם רוּוַז זוֹשֶׁךְ, וְאֵלּוּ הוֹלִידוּ תּוֹלְדוֹתֶיהָ, וּמֵאֵלּוּ נִתְיַסְּדוּ כֻּלָּם, וְכָל הַתּוֹלָדוֹת נִתְהַוּוּ מִכּוֹזוֹת הַלָּלוּ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, הַבְּצוֹת שֶׁבָּאָרֶץ מְלֵאִים זֶרַע כְּמוֹ נְקֵבָה מֵאוֹתָם הַמַּיִם שֶׁלְּמַעְלָה, וּמִתְעַבֶּרֶת מֵהֶם כִּנְקֵבָה שֶׁמִּתְעַבֶּרֶת מִן הַזָּכָר.

שָׁאַל רַבִּי זַגַּי לְרַבִּי דּוֹסְתַאי, אָמַר לוֹ, הֲרֵי כָּתוּב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ (שם) דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ. הָאָרֶץ הוֹצִיאָה אִילָנוֹת וּפֵרוֹת, מַה כָּתוּב לְאַוזַר כָּךְ (שם ב) וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח, וּמַשְׁמָע טֶרֶם כְּתַרְגּוּמוֹ?

אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא, אֲבָל כּוֹזוֹת לְהוֹלִיד בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן לֹא הָיָה לָהֶם, וּמִפְּנֵי מָה? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ, וְאֵד לֹא הָיָה שֶׁיַּעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, שֶׁאִלְמָלֵא הָיָה כָּךְ, כָּל כּוֹזוֹתָם הָיוּ לְהוֹלִיד וּלְהַצְמִיחַ, אֲבָל מִפְּנֵי זֶה לֹא הָיָה בָּאָרֶץ הַכּוֹזַ הַמּוֹלִיד.

רַבִּי יִצְחָק הָלַךְ לְרַבִּי זֵירָא, נִכְנַס לְבֵיתוֹ וּמָצָא שֶׁהָיָה מִטַּיֵּל בְּאוֹתוֹ הַגָּן. פָּתַח וְאָמַר (שופטים א) וּבְנֵי קֵינִי זוֹתַן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים. מָה רָאוּ בְּנֵי יִתְרוֹ לַעֲלוֹת מִשָּׁם?

שֶׁאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שְׁקוּלָה הָיְתָה יְרִיזוֹ כְּנֶגֶד כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מֵרֹב הַתַּעֲנוּגִים שֶׁהָיוּ בָּהּ, שֶׁאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לָמָּה נִקְרֵאת שְׁמָהּ יְרִיזוֹ? עַל שֵׁם הָרֵיזוֹ. אָמְרוּ בְּנֵי יִתְרוֹ, אָנוּ צְרִיכִים לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה אֵינָהּ צְרִיכָה תַּעֲנוּגִים, נָקוּם מִכָּאן לָהָר וְנִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי זֵירָא, יָדַעְתִּי עַל מָה הִתְכַּוַּנְתָּ, אֶלָּא בְּנֵי יִתְרוֹ עַד עַתָּה לֹא הָיוּ

יוֹדְעִים תּוֹרָה, וּצְרִיכִים אֶת הָהָר, אֲבָל אָנוּ יוֹדְעִים בַּתּוֹרָה וּצְרִיכִים צַוָּוֹת לִלְבּוֹן הַהֲלָכָה.

אָמַר לוֹ, מַהוּ שֶׁכָּתוּב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא? אָמַר לוֹ, הוֹצִיאָה הָאָרֶץ כָּל הַתּוֹלָדוֹת שֶׁהָיוּ בָהּ וְשֶׁהָיוּ גְּנוּזִים בָּהּ לַזּוּז, וְלֹא הָיוּ בָהֶם כּוֹזָתָם, עַד שֶׁהִמְטִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הָאָרֶץ וְעָמְדוּ כָּל הַתּוֹלָדוֹת בְּכוֹזָם הַשְּׁלֵמָה, וְכָתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב.

פָּרָשָׁה ד: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ. שָׁם שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְצְחָק בַּר יַעֲקֹב, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ד) כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ? בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, עָשָׂה מֵאוֹתוֹ הָאוֹר הַגָּאֻצָל מִלְמַעְלָה, וּבָרָא הַשָּׁמַיִם מֵאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הָרִאשׁוֹן שֶׁהֶכִינוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָאוֹ בַּתְּוּזֹלָה, וְאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הוֹלִיד כָּל שְׁאָר הָרְקִיעִים שֶׁנִּתְהַוּוּ מִמֶּנּוּ.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הוֹלִיד כָּל הַמְּאוֹרוֹת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמְּקַבֵּל מִלְמַעְלָה, וּכְשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתוֹ רָקִיעַ, נָטַל אֶת הַמְּאוֹרוֹת, וְהִנִּיחָם בְּאוֹתוֹ רָקִיעַ הַנִּקְרָא רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, שֶׁאוֹתוֹ רָקִיעַ נִתְהַוָּה מִן הַשָּׁמַיִם.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן הוֹלִיד הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר תַּזּוּתָיו, וְהַשָּׁמַיִם הוֹלִידוּ אֶת הָרָקִיעַ הַזֶּה, וְנִקְרָא רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. וְנָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ וּנְתָנָם בּוֹ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (בראשית א, יז) וַיִּתֵּן אוֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ, וְהִנִּיחָם בָּרָקִיעַ הַזֶּה לִהְיוֹת מֶמְשָׁלָה עַל הָאָרֶץ וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם הַבְּרִיּוֹת, וּכְשֶׁבָּרָאָם, נָתַנּוּ אוֹרָם שִׁנֵּיהֶם בְּשָׁוֶה. אָמְרָה הַלְּבָנָה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵין לְךָ לְהִתְנַהֵג בִּשְׁנֵי כְתָרִים בְּשָׁוֶה. מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִמְעִיט אוֹתָהּ, וְהַיְנוּ הַכַּפָּרָה שֶׁל שְׂעִיר רֹאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לַה׳.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, בְּכַמָּה מִקּוֹמוֹת שָׁנִינוּ אֶת זֶה וְלֹא הִתְיַשֵּׁב בִּלְבִּי הָעִנְיָן. כְּשֶׁבָּא רַב נַזְמָן, בָּאוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. אָמַר כְּמַשְׁמָעוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יַעֲקֹב, אַתָּה רוֹצֶה לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי זֵבֶרִיךְ?! שָׁתַק.

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקוֹנְיָא בָּא לִרְאוֹת אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן וְזָתָנוֹ. יָצְאָה בִתּוֹ וְלָקְחָה יָדוֹ לְנַשֵּׁק. אָמַר לָהּ: לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עַצְמֵךְ מִלְּפָנַי בַּעֲלֵךְ, שֶׁהוּא קָדוֹשׁ. שָׁמַע רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר: כָּעֵת אֲנִי נִזְכָּר בְּדָבָר אֶחָד, שֶׁהִיא מַרְגָּלִית יְקָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר עַל הַלְּבָנָה כִּפְי שֶׁשָּׁנִינוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לַלְּבָנָה לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עַצְמֵךְ, שֶׁזָּשְׁבָה הַלְּבָנָה שֶׁלָּהּ נִתַּן הַשִּׁלְטוֹן. אָמַר לוֹ זָתָמִיו: אֲנִי כָךְ שָׁמַעְתִּי וְכָךְ הוּא מִסְתַּדֵּר בִּלְבִּי, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא אֶעֱבֹר עַל דַּעַת הַזְּבֵרִים.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר פִּיו וְאָמַר, (דברים לג) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּה' מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ. וְכִי גַּאֲוָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל חֶרֶב הוּא? לֹא! שֶׁהַדֵּי הַחֶרֶב נִתְּנָה לְעָשָׂו, שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וְעַל חַרְבְּךָ תִחְיֶה, אֲבָל יִשְׂרָאֵל לֹא.

אֶלָּא כָךְ שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא, שֶׁאֵלּוּ הֵם תַּלְמִידֵי הַחֲכָמִים, שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹמְעִים דָּבָר וְלֹא מִתְיַשֵּׁב בְּלִבָּם, שֶׁהֵם נִלְוָמִים זֶה עִם זֶה כְּאוֹתָם לוֹחֲמֵי הַקְּרָב בַּחֶרֶב, וְרוֹצִים לַהֲרֹג זֶה אֶת זֶה.

וְדָבָר זֶה שֶׁאָמַר חֲבֵרֵנוּ – כָּךְ הוּא, וְכֵן גָּזַרְתִּי בְּסוֹד הַמִּשְׁנָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת הַלְּבָנָה, גָּזַר עַל הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁיְּהֵא שׁוֹלֵט בַּיּוֹם וְגָזַר עַל הַלְּבָנָה לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה שׁוֹלֶטֶת שֶׁל יַעֲקֹב, וּמִנָּה עֲלֵיהֶם שָׂרִים וְזָקִים, עַד שֶׁיָּבֹאוּ שִׁבְטֵי הָאֻמּוֹת הַלָּלוּ.

וְהַשַּׂר הַהוּא שֶׁהִתְמַנָּה עַל הַלְּבָנָה, עֲבוּר הָאֻמָּה שֶׁל יַעֲקֹב, רָצָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּתֵּן הַשִּׁלְטוֹן לַלְּבָנָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּלוֹמַר לָאֻמָּה שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכִי מַה צְּרִיכָה הָאֻמָּה שֶׁל יַעֲקֹב, אֶלָּא אֶת הָעוֹלָם הַבָּא, וּלְהַשְׁלִיטָם עַל כָּל עוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אֲבָל בָּעוֹלָם הַזֶּה,

לְכִי וּמַעֲטִי אֶת עַצְמֵךְ וְהִשְׁתַּעְבְּדִי בַּגָּלוּת לְזְכוּת לָעוֹלָם הַבָּא.

כְּשֶׁבָּאָה הָאֻמָּה שֶׁל יַעֲקֹב, הִתְרַעֲמוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל שֶׁנִּטַּל מֵהֶם הַשִּׁלְטוֹן וְנִתַּן לְעֵשָׂו. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְכִי מָה אַתֶּם צְרִיכִים אֶת שִׁלְטוֹן הָעוֹלָם הַזֶּה? שֶׁהֲרֵי אֲנִי עָרֵב לְהַשְׁלִיטְכֶם לָעוֹלָם הַבָּא עַל כָּל הָאֻמּוֹת, וּמְשׁוּם כָּךְ הַקְרִיבוּ עָלַי כַּפָּרָה. כְּלוֹמַר, עַל אוֹתָהּ הַבְּטָוָחָה שֶׁאֲנִי עָרֵב בּוֹ, הַקְרִיבוּ כַּפָּרָה וְהִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, וְעָלַי לָתֵת לָכֶם שָׂכָר טוֹב, וְעָלַי לְהַשְׁלִיט אֶתְכֶם עַל כָּל הָאֻמּוֹת, שֶׁעַל כָּךְ מִעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה.

בָּא רַבִּי יוֹסֵי זְמִנִּין וְנָשְׁקוֹ בְּרֹאשׁוֹ. קָרָא לְבִתּוֹ וְאָמַר לָהּ: הַגְּלוּי שֶׁל הָאוֹר וְהַמָּאוֹר שֶׁנִּפְרַד בְּטוֹבוּת יֵשׁ לָךְ. אַשְׁרַיִךְ, אַשְׁרֵי זְכִלְכֵּךְ, וְאַשְׁרֵי זְכִלְכִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁזָּכִיתִי לִרְאוֹת כָּךְ.

רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר, זָכוּ יִשְׂרָאֵל – מֵאִיר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵינָם צְרִיכִים לְמָאוֹר אַוֵּר, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְהָיָה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, יִשְׂרָאֵל, כֵּיוָן שֶׁנִּתְזַכֵּךְ לָהֶם הַשִּׁלְטוֹן, מוֹנִים זְשִׁבּוֹן לַלְּבָנָה, שֶׁבָּהּ נוֹהֲגִים יִשְׂרָאֵל זְשִׁבּוֹנוֹתֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ד) הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי, מַנְהִיגָתִי. מִן רוֹעָה כַּצֹּאן יוֹסֵף. (שם) וּמוּם אֵין בָּךְ, שֶׁלֹּא נִמְצָא בָּךְ זִסָּרוֹן בְּמוֹעֲדִים וּבִזְמַנִּים.

דְּבָר אַוֵּר, הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ, שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים בְּשָׁנָה הָעוֹלָם נִדּוֹן. אָמַר רַבִּי אַלְכְּסַנְדְּרַאי, וְכִי לֹא נִדּוֹן הָאָדָם אֶלָּא לְפָרָקִים אֵלּוּ? וַהֲרֵי כָּתוּב (איוב ז) וַתִּפָּקְדֶנּוּ לַבְּקָרִים לִרְגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ! וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין לְךָ כָּל רֶגַע וְרֶגַע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ בָּאָדָם בְּכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה, וְשָׁנָה כָּאן, שֶׁבְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים בְּשָׁנָה הוּא?!

אָמַר רַבִּי אַלְכְּסַנְדְּרַאי, אֲנִי זוֹזֵר בִּי, שֶׁדִּבַּר הַתּוֹרָה בְּעִנְיָן זֶה, וְלֹא בְּעִנְיָן שֶׁל אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ. שֶׁהַפָּסוּק אָמַר פָּקִידָה וּבְזִינָה, וַזָּכְמִים אוֹמְרִים דִּין. וּמַשְׁמָע שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁגִּיחַ בְּכָל יוֹם וְיוֹם בָּעוֹלָם, אֲבָל לָדוֹן

דִּין, רַק בְּאַרְבָּעָה זְמַנִּים הַלָּלוּ לָדוּן אֶת כָּל הָעוֹלָם.

וְכָל הַדִּינִים הַלָּלוּ, בִּשְׁבִיל בְּנֵי הָאָדָם עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין בָּעוֹלָם. בְּמָסַוז עַל הַתְּבוּאָה, מַה מַּשְׁמִיעֵנוּ? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַל הַתְּבוּאָה מַמָּשׁ. שֶׁאָמַר רַבִּי יִצְחָק, בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה נָתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תְּבוּאָה, סְפוּקָם שֶׁל הָעוֹלָם. לֹא מִעַשְּׂרִין אוֹתוֹ בְּנֵי אָדָם וְלֹא נוֹתְנִים לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ לַעֲנִיִּים, לִיתוֹמִים וּלְאַלְמָנוֹת?! כְּשֶׁבָּאָה הַשָּׁנָה הַזּוֹ, דָּן אֶת כָּל הָעוֹלָם עַל אוֹתָהּ תְּבוּאָה שֶׁהָיְתָה בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה.

בַּעֲצֶרֶת דָּן אֶת הָעוֹלָם עַל אֵיזֶה עָוֹן? עַל עָוֹן פֵּרוֹת הָאִילָן, שֶׁלֹּא הִמְתִּינוּ שְׁנַת עָרְלָתָם וְשֶׁלֹּא הִנִּיחוּם בַּשְּׁבִיעִית לָעָנִי וְלַגֵּר.

בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דָּן כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, גּוּפוֹת בְּנֵי אָדָם וְהַנְּשָׁמוֹת, וּפוֹקֵד אוֹתָם, וְדָן אוֹתָם עַל כָּל מַה שֶּׁעָשׂוּ כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ. וְלָמַדְנוּ, אֲפִלּוּ צְעָדָיו שֶׁל אָדָם נִמְנִים וּבָאִים בַּדִּין בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לא) וְכָל צְעָדַי יִסְפּוֹר.

שָׁנָה רַבִּי יוֹסֵי, שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת נִכְנָסִים לְיוֹם הַדִּין: כַּת צַדִּיקִים גְּמוּרִים, כַּת רְשָׁעִים גְּמוּרִים, כַּת בֵּינוֹנִיִּים, וּכְנֶגְדָּן שְׁלֹשָׁה כּוֹזוֹת בָּאָדָם: כּוֹזַ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, וְכוֹזַ הַמִּתְאַוָּה, וְכוֹזַ הַמְּנִיעָה. מַהוּ כוֹזַ הַמְּנִיעָה? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כּוֹזַ הַמְּגַדֶּלֶת וְהַמְּנִיעַ אֶת הַגּוּף בְּכָל צָרְכָיו.

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן פָּזִי אוֹמֵר, בֹּא רְאֵה רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַף עַל פִּי שֶׁבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה בָּאִים לַעֲמֹד בַּדִּין וְלָדוּן אֶת הַבְּרִיּוֹת וּלְהוֹרוֹת לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְכוּת וְזוֹבָהּ שֶׁל בְּנֵי אָדָם, שֶׁלָּמַד רַבִּי יוֹסֵי בֶּן פָּזִי, שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת עוֹמְדִים עַל הַדִּין בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, יֵשׁ מֵהֶם שֶׁהֵם מוֹרִים זְכוּת לְטוֹבָה, וְיֵשׁ מֵהֶם זוֹבָהּ לְרָעָה. וּבֹא רְאֵה, רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנָּתַן עֵצָה לְהִנָּצֵל מִן הַדִּין.

שֶׁלָּמַדְנוּ, מַה שֶּׁכָּתוּב (ויקרא כג) זִכְרוֹן תְּרוּעָה, לֹא מָצָאנוּ זְכִירָה לַתְּרוּעָה, אֶלָּא מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב (במדבר י) וְכִי תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצַּר וְגוֹ' וַהֲרֵעֹתֶם וְגוֹ'. וְזֶכֶר לִתְרוּעָה זוֹ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא, הָרִיעוּ לְפָנַי בִּתְרוּעָה זוֹ, שֶׁהִיא זִכָּרוֹן אוֹתָהּ הַתְּרוּעָה, מִיָּד – וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם כְּאוֹתָהּ דִּגְמָא.

מֵאֹיְבֵיכֶם, מִי הֵם? אֵלּוּ הֵם הַמּוֹרִים זוּבָתָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם. שֶׁלְּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מַלְאָכִים יֵשׁ הַמּוֹרִים זוּבָתָן שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וּמַלְאָכִים יֵשׁ הַמּוֹרִים זְכוּתָם. וַאֲפִלּוּ אֶזְוֵד מִנֵּי אֶלֶף מוֹרֶה זְכוּתוֹ, עוֹבְדִים אוֹתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לג) אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶזְוֵד מִנֵּי אָלֶף, וְכָתוּב אַזָּרְיו (שם) וַיְזַנְּנוּ וַיֹּאמֶר פָּדֵעֵהוּ מֵרֶדֶת שַׁזַּת וְגוֹ׳.

וְכִי יֵשׁ מַלְאָךְ מַשְׁטִין זְכוּתוֹ שֶׁל אָדָם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֹאת וְזֹאת לְהַלְאָךְ מַשְׁטִין זְכוּת, אֶלָּא יֵשׁ מַלְאָכִים מְמַנִּים לְעַיֵּן וּלְהוֹרוֹת בְּזוּבָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּכָל שָׁעָה שֶׁיַּעֲבֹר, וְהֵם מוֹרִים אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁנִּצְטַוּוּ.

כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר, וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמֵד עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ, מַה זֶּה עָלָיו? עָלָיו שֶׁל אַוְזָאבֵ, שֶׁהָיוּ מְעַיְּנִים בְּדִינוֹ מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ. וְכִי יֵשׁ יָמִין וְכוּ׳? אֵלּוּ מַיְמִינִים לִזְכוּת, וְאֵלּוּ מַשְׂמְאִילִים לְכַף זוּבָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מִפָּנֵי מָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה דִּין הַגּוּף וְהַנְּשָׁמָה? מִפָּנֵי שֶׁבּוֹ נוֹלַד אָדָם הָרִאשׁוֹן, וּבוֹ בַּיּוֹם נַעֲשָׂה גּוּף, וְנִזְרְקָה בּוֹ נְשָׁמָה, וּבוֹ בַּיּוֹם נִדּוֹן וְנִקְבַּע הַדִּין לְדוֹרוֹת.

וּבַזַּג נִדּוֹנִים עַל שֶׁהֵם מְבַזִּים בִּנְטִילַת יָדַיִם, וְעַל שֶׁהֵם מְזַלְזְלִים בְּמִקְוָאוֹת וּבִטְהָרוֹת שֶׁהֵם מַיִם, וְעַל כָּךְ נִדּוֹנִים עַל הַמַּיִם, עַל עִנְיַן הַמַּיִם.

אָמַר רַבִּי אָזָא, בְּאַרְבָּעָה פָּרָקִים כְּמוֹ כֵן הָאָדָם נִדּוֹן: בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁמְּהַרְהֵר הָעֲבֵרָה, וּבַזְּמַן שֶׁעוֹשֶׂהוּ, וּבְיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּבָעוֹלָם הַבָּא. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר, בַּזְּמַן שֶׁעוֹשֶׂה הָעֲבֵרוֹת, וּבַזְּמַן שֶׁיְּזַלְזֵלָה. שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, כֵּיוָן שֶׁיְּזַלְזֵלָה אָדָם, מַעֲלִים אוֹתוֹ לַדִּין, וּבְזְמַן שֶׁמֵּת, כְּשֶׁיּוֹצְאָה נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּטְזוּזוֹן הַצַּדִּיקִים וְשִׁמְזוּזָתָם, כְּשֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּכִשָּׁרוֹן מַעֲשִׂים. וּכְשֶׁבָּאִים לְעַיֵּן בַּנְּשָׁמָה, אֵין מוֹזִים בְּיָדָהּ. וּמָה אוֹמְרִים לָהּ? כְּלָךְ יָפָה רַעְיָתִי. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, הַצַּדִּיק אוֹמֵר אֶת זֶה עַל הַנְּשָׁמָה שֶׁבּוֹ,

כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי, מַנְהִיגָתִי, שֶׁלֹּא הֵרַעְתִּי לָךְ בְּמַעֲשִׂים רָעִים, שֶׁכָּתוּב (שיר ד) וּמוּם אֵין בָּךְ.

דָּבָר אַוֵּר, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת. לָמָּה זָסַר ו׳? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, תְּפָלַת הַצַּדִּיקִים שֶׁיֵּצְאוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב שְׂכָרָם לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מַה שֶּׁכָּתוּב (יחזקאל א) דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמַעְלָה? זוֹ מַעֲלָתָן שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה עַל כָּל הַמַּעֲלוֹת.

מַה זֶּה עָלָיו? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הוּא יַעֲקֹב, שֶׁמַּעֲלָתוֹ לְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּמַרְאֵה אָדָם. מַה מַּשְׁמָע? כָּתוּב כָּאן עָלָיו, וְכָתוּב שָׁם (בראשית לה) וַיַּעַל מֵעָלָיו אֱלֹהִים.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא בַּר יַעֲקֹב, אֵין לְךָ בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה שֶׁאֵין הַכָּרוֹז יוֹצֵא וְאוֹמֵר: עָלוּ וְזַסִּידִים, בֹּאוּ וּבָרְכוּ לְיוֹצְרְכֶם! זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה. כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ. וְלָמָּה? לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרוֹתָיו וְגוֹ׳.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, פַּעַם אַוֵּת הָיָה הוֹלֵךְ רַבִּי יוֹסֵי בַּדֶּרֶךְ, פָּגַשׁ בּוֹ רַבִּי יִרְמְיָה (זְעֵירָא) וְהָלְכוּ כְּאֶחָד. פָּגְעוּ בָּהָר הַהוּא, וְהָיָה הָהָר מַפְזִיד אוֹתָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי יִרְמְיָה (זְעֵירָא): נֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְנֵלֵךְ.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: בְּוַדַּאי שֶׁאוֹמְרִים זַכְמֵי הַמִּשְׁנָה, הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב, עַד כַּמָּה זֶה יִהְיֶה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֹמַר לְךָ דָּבָר שֶׁהָיָה אַבָּא אוֹמֵר, שֶׁאוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וְאוֹר הָרַב שֶׁהָיָה לְיַעֲקֹב, גָּנוּז הוּא לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, וְלֹא זֶה הוּא הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁמּוֹשְׁתַּמְּשִׁים בּוֹ בְּנֵי עֵשָׂו, וְנִגְזַר שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב תַּוּוְתָיו.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה יַעֲקֹב עָצוּב. אָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, הֲרֵי הָאוֹרָה שֶׁלִּי נִתְּנָה לְעֵשָׂו. יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְגוֹ׳, וְהָאוֹרָה שֶׁלְּךָ נִגְנְזָה לְךָ וּלְבָנֶיךָ. אָמַר: הַרְאֵנָה לִי:

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁרָאָה אוֹתָהּ יַעֲקֹב,

וְלֹא אָדָם אַחֵר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לב) וַיְזָרֵז כ"ו הַשֶּׁמֶשׁ, אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהָיָה גָּנוּז, כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת פְּנוּאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּשֶׁנִּצְּוּז שֶׁרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, לוֹ מַשְׁמָע וְלֹא לְאַחֵר.

וְאַף עַל גַּב שֶׁיַּעֲקֹב נֶהֱנָה לִרְאוֹת שֶׁנִּצְּוּז אֶת שָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, מַה כָּתוּב בּוֹ? (שם) וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ. אָמַר רַבִּי אָחָא, הָאוֹר הֵאִיר, אֲבָל לִבּוֹ הָיָה זָשׁוּף עַל יוֹצְאֵי יְרֵכָיו שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ תַּזַּת עֵשָׂו.

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, שָׁמְעוּ קוֹל תִּינוֹק בָּהָר שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּבוֹכֶה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: נֵלֵךְ אֵלָיו, שֶׁהֲרֵי אֵינָנּוּ מְפֻזָּרִים, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁלְּאָחוֹד מִתְזַוֶּגֶת וּמַזִּיק, לִשְׁנַיִם נִרְאֶה וְלֹא מַזִּיק. הָלְכוּ אֵלָיו, וְהַתִּינוֹק הָיָה בּוֹכֶה.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בְּנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם אֲנַחְנוּ, שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא שְׁמוֹ אֶחָד עַל שְׁתַּיִם, בָּאוֹתִיּוֹת שְׁלֹשָׁה רְשׁוּמִים, בַּסּוֹד שֶׁל אַרְבַּע. וְזַקּוּקִים עַל אֶחָד שְׁנַיִם, וְנִקְרָאִים עַל זַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ. מָה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי כָּךְ: שִׁשִּׁוּשִׁשִּׁים שָׁמָּא הוּא שַׁד, וְהֵם פְּזוּרִים מִשְׁמוֹ שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם הָרִבָּה.

כַּאֲשֶׁר אוֹתוֹ הַיֶּלֶד שָׁמַע אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, הֵשִׁיב וְאָמַר: יְהוּדִי אֲנִי, וּבֶן בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי זְיָיא הַגָּדוֹל אֲנִי, וְאָבִי הָיָה מְלַמֵּד אוֹתִי פָּסוּקֵי שִׁיר הַשִּׁירִים וּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית, וּמֵת אָבִי, וְגָנְבוּ אוֹתִי הַגַּנָּבִים, וְכָעֵת נִצַּלְתִּי מֵהֶם וּבָרַזְתִּי לָהָר הַזֶּה.

בָּכָה רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר: אוֹי שֶׁבֶּן בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי זְיָיא הַגָּדוֹל הוֹלֵךְ כָּךְ! לָמָּה אוֹתוֹ בָּיְדוֹ וְהָלְכוּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: אֱמוֹר בְּנִי, מָה הָיִיתָ לוֹמֵד עִם אָבִיךָ? אָמַר: בְּפָרָשַׁת יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם הָיִיתִי לוֹמֵד. אָמַר לוֹ: מָה הָיָה אָבִיךָ אוֹמֵר בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ?

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוֹק פִּיו וְאָמַר: (במדבר כא) בְּאֵר זֹאת שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בִּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעַנְתָּם. לָמַדְנוּ, שָׁלֹשׁ מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁלֹשָׁה רוֹעִים אֲוִזִּים – מֹשֶׁה, אַהֲרֹן וּמִרְיָם. בִּזְכוּת מֹשֶׁה הָיָה הַמָּן יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל, בִּזְכוּת אַהֲרֹן הָיוּ עַנְנֵי כָבוֹד הוֹלְכִים עִם יִשְׂרָאֵל, בִּזְכוּת

מִרְיָם הָיְתָה הַבְּאֵר הוֹלֶכֶת עִמָּהֶם.

מֵתָה מִרְיָם – פָּסְקָה הַבְּאֵר. מֵת אַהֲרֹן – נִטְלוּ עַנְנֵי כָבוֹד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כ) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה. אַל תִּקְרֵי וַיִּרְאוּ אֶלָּא וַיִּירָאוּ. מֵתָה מִרְיָם – פָּסְקָה הַבְּאֵר, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שם) וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם, וְכָתוּב אַחֲרָיו וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה. וּבְזְכוּת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן שִׁלְּשְׁתָּם. וְהָיָה אָבִי אוֹמֵר, שִׁלְּשְׁתָּם וְזַקּוּקוֹת דְּמֵיוֹתֵיהֶם בָּרְקִיעַ, שֶׁתְּאִיר זְכוּתָם עַל יִשְׂרָאֵל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁשִּׁלְּשְׁתָּם וְזַקּוּקִים בָּרְקִיעַ? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, בְּכֻלָּם כָּתוּב עַל פִּי ה׳, וּבְמִרְיָם לֹא כָתוּב עַל פִּי ה׳, שֶׁאֵין כְּךָ דֶּרֶךְ אֶרֶץ. אֶלָּא אָמַר אָבִי, בְּכֻלָּם כָּתוּב שָׁם, וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם, וַיָּמָת שָׁם אַהֲרֹן, וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה. כָּתוּב כָּאן שָׁם, וְכָתוּב שָׁם שָׁם, (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה׳. מַה לְּהַלָּן עִם ה׳, אַף כָּאן עִם ה׳.

שֶׁשָּׁנִינוּ, לָמָּה מֵת מֹשֶׁה בְּזוּיָצָה לָאָרֶץ? לְהוֹרוֹת שֶׁבִּזְכוּתוֹ יִתְקַיְּמוּ מֵתֵי מִדְבָּר. וְאָמַר אָבִי: אָמַר מֹשֶׁה לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֶכָּנֵס לָאָרֶץ כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתֶיךָ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (ויקרא כג) כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ, (שמות יב) וְהָיָה כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ. וְשָׁם הוּא קִיּוּם שֶׁל מִצְוֹתֶיךָ.

אָמַר לוֹ, מַה שֶּׁהַזְהַרְתָּ, מַשְׁלִים אוֹתְךָ, וּמַה שֶּׁיַּעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, יְהִי זֶלְקְךָ עִמָּהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נג) לָכֵן אַזְלֶק לוֹ בָּרַבִּים – אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאֶת עֲצוּמִים יְזַלֵּק שָׁלָל – אֵלּוּ הָאָבוֹת. וְלָמָּה? תַּזַּת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ.

שֶׁאָמַר רַבִּי זְיָיא סָבָא, לֹא מָצָאתִי רוֹעֶה שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל צֹאנוֹ כְּמֹשֶׁה, שֶׁאָמַר (שמות לב) וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ. מַה זֶּה מְחֵנִי נָא? מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, לְקַיֵּם תַּזַּת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ.

וְאֶת פְּשָׁעִים נִמְנָה (ישעיה נג) – שֶׁנִּקְבַּר עִם מֵתֵי מִדְבָּר, שֶׁהָיוּ רְשָׁעִים לִפָּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (שם) וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא – שֶׁלֹּא זָז מִשָּׁם עַד

שֶׁמְּזַמֵּל לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלַפַּשְׁעִים יַפְגִּיעַ – שֶׁהִרְבָּה תְּפִלָּתוֹ עֲלֵיהֶם.

וְעַל כֵּן שִׁלְשָׁתָם זְקוּקִים לְמַעְלָה. בָּא רַבִּי יוֹסִי וְנָשְׁקוֹ וְהִרְכִּיבוֹ עַל כְּתֵפוֹ שְׁלֹשָׁה מִילִין, וְקָרָא עָלָיו (שם נד, יג) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳.

שָׁנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן, בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָשָׂה אֶת הַשָּׁמֶשׁ אֶלָּא לְשַׁמּוּשׁ בְּנֵי אָדָם. בֹּא וּרְאֵה, בְּשִׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים מְקוֹמוֹת שֶׁל יְשׁוּב הָאָרֶץ הוֹלֵךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד, וּמַדְרֵגוֹת וּמַעֲלוֹת יְדוּעוֹת יֵשׁ לוֹ, וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (שם לוז) הִנְנִי מֵשִׁיב אֶת צֵל הַמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר יָרְדָה בְּמַעֲלוֹת אָחָז.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֵיךְ הִיא עוֹלָה? אָמַר רַבִּי, כְּבָר לָמְדְנוּ בַּמִּשְׁנָה מִמַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה, שֶׁהָעוֹלָם הוּא עָגֹל כַּסַּדּוּר הַזֶּה, וּכְשֶׁיּוֹצֵא מֵהַמְּזָרָח, הוֹלֵךְ בְּעִגּוּל, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְמַטָּה, וְאָז נַעֲשֶׂה הָעֶרֶב, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הוֹלֵךְ וְיוֹרֵד בַּגַּלְגַּלִּים שֶׁל מַדְרֵגוֹת יְדוּעוֹת, וְיוֹרֵד וְסוֹבֵב אֶת כָּל הָאָרֶץ וְהַיְשׁוּב.

וּכְשֶׁיּוֹרֵד וּמִתְכַּסֶּה מֵאִתָּנוּ, מַעֲרִיב לָנוּ, וּמֵאִיר לְאוֹתָם הָרְחוֹקִים תַּזְוִתֵינוּ, לְפִי הַיְשׁוּב וְעַגַלְגַּלּוֹת הָאָרֶץ.

וְאָז הוֹלֵךְ וְיוֹרֵד, וּמַפְרִיד בֵּין הַמַּיִם שֶׁתַּזְוִת הַמַּיִם שֶׁל הָאוֹקְיָנוֹס וּבֵין הַמַּיִם שֶׁהוֹלְכִים לְמַעְלָה, וּמַפְרִיד בְּאֶמְצַע הַמַּיִם, לְעַכֵּב אֶת הַסִּילוֹן שֶׁל הַמַּיִם שֶׁיּוֹצֵא מִגֵּיהִנֹּם שֶׁלֹּא יַעֲבֹר לְהַזִּיק לִבְנֵי אָדָם, וְעַל כֵּן לֹא נִקְרָא הַשֶּׁמֶשׁ אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ אֶת בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁעַל כֵּן נִקְרָא הַשֶּׁמֶשׁ – שֶׁמֶשׁ, שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הַכֹּל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִלְמָלֵא שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ שֶׁשּׁוֹזֶה בַּיָּם הָאוֹקְיָנוֹס, הָיָה שׁוֹרֵף וּמַבְעִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם.

יוֹרֵד לְמַתְזִוַת לָאָרֶץ שֶׁל הַיְשׁוּב, וּמַגִּיעַ לְאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת קַרְבּוֹסָא בִּלְשׁוֹן יָוָן, וּמֵאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה מַתְזִיל לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְקוֹל גַּלְגַּלָּיו נִשְׁמָע לְכָל הָרְקִיעִים בְּמַסְעוֹתָיו לָלֶכֶת עִם שִׁירָתוֹ שֶׁהוּא אוֹמֵר, וְלֹא הָיָה אָדָם שֶׁשּׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ פָּרַט לְמֹשֶׁה, שֶׁהָיָה הַנֶּאֱמָן שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְיהוֹשֻׁעַ שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ.

וּכְשֶׁהִצְטָרֵךְ אוֹתוֹ יְהוֹשֻׁעַ לַעֲרֹךְ קְרָב, וְהָיָה שׁוֹמֵעַ קוֹל נְעִימַת וּנְהִימַת הַשֶּׁמֶשׁ, לֹא יָכֹל לִסְבֹּל אוֹתוֹ, מַה כָּתוּב? (יהושע י) וַיֹּאמֶר לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל

שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם. מַה זֶּה דּוֹם? דּוֹם מִלּוֹמַר שִׁירָה. דּוֹם מִקּוֹל הַנְּעִימָה וְהַנְּהִימָה שֶׁלְּךָ, שֶׁהָרֵי הָיָה שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל מַסְעוֹתָיו בְּמַסָּעָו.

אָמַר רַבִּי בָּא, שֵׁשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים מַסָּעוֹת עָשָׂה הַשֶּׁמֶשׁ, כְּזֶשְׁבּוֹן שֶׁמֶשׁ, בֵּין יוֹם וְלַיְלָה, וְסוֹבֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּהַקָּפָה, וּלְשֵׁם מָה צָרִיךְ? לְרַכֵּךְ וּלְזַמֵּם אֶת הָאָרֶץ, וּלְיַשֵּׁן עֲשָׂבִים וִיבוּלִים, וּלְהַצְמִיחַ פֵּרוֹת וְאִילָנוֹת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וּרְאֵה, כְּאוֹתוֹ הַגֶּוֶן שֶׁלְּמַעְלָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַטָּה. מַה לְמַעְלָה יֵשׁ שָׁמַיִם, אַף לְמַטָּה יֵשׁ שָׁמַיִם. וְלָמָּה נִקְרְאוּ שָׁמַיִם? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵשׁ וּמַיִם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִכָּאן (איוב כה) עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. לֹא כָתוּב בְּמַלְאָכָיו, אֶלָּא בִּמְרוֹמָיו, עַל אוֹתָם הָאֵשׁ וְהַמַּיִם, וְעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. כְּמוֹ הַגֶּוֶן הַזֶּה לְמַטָּה, אֵשׁ וּמַיִם.

וְזוֹהֵר הָרָקִיעַ מְתַוֵּת, וּמְזַמֵּם הָאֲדָמָה מֵעַל מִימוּת הָאֵשׁ וְהַשֶּׁמֶשׁ, וּמוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ וּמְקָרֵר הָאֲדָמָה, וּמְסַיֵּעַ אֶת הַזַּעֲמִימוּת שֶׁמִּלְמַטָּה, וְזֶה וָזֶה מוֹלִידִים וּמַצְמִיחִים אֶת הָאָרֶץ. וְאֶת כֻּלָּם בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתוֹעֶלֶת בְּנֵי הָאָדָם.

רַבִּי אַבָּהוּ וְרַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי נָתָן הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי נָתָן, לֹא תִּהְיֶתֶם עַל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הַלָּלוּ, שֶׁגְּזֵרַת פִּיהֶם כִּגְזֵרַת מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים? וַאֲנִי זָכַרְתִּי מַה שֶּׁאָמְרוּ, שֶׁהָרֵי הַשֶּׁמֶשׁ נֶאֱצָל אוֹרוֹ מִזִּיו הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְהָאוֹרָה הַזּוֹ אֵינָהּ שָׁלוֹ. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יְהִי מְאוֹרֹת, הָיָה לוֹמַר לוֹמַר יְהִי אוֹרוֹת, מַה זֶּה מְאוֹרֹת? אָמַר רַבִּי זֵירָא, מִן אוֹרוֹת, מ׳ תּוֹסֶפֶת לַשֶּׁמֶשׁ, כְּלוֹמַר מִן אוֹרוֹת, וְהַתֵּבָה הִיא אוֹרוֹת.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, אַל תִּתְמַהּ עָלָיו, שֶׁהָרֵי הַתּוֹרָה נֶאֱצְלָה מִן הַזִּכְיָכִמָּה שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַשָּׁמַיִם נֶאֱצְלוּ מֵאוֹתוֹ הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן שֶׁעַל רֹאשׁ הַזְּזִיּוֹת, וּכְמוֹ זֶה, כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל, כָּל מַה שֶּׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה נֶאֱצְלוּ זֶה מִזֶּה וְזֶה מִזֶּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַכֹּל, וּמִכֻּסֵּא כְּבוֹדוֹ מַתְחִילִים לִהְיוֹת נֶאֱצָלִים זֶה מִזֶּה, וְכִסֵּא הַכָּבוֹד

מִמֶּנּוּ, וְכֻלָּם כְּאַיִן וְזֵשׁוּבִים לְנֶגְדּוֹ. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (דניאל ד) וְכָל דַּיְרֵי הָאָרֶץ כְּאַלּוּ לֹא וְזֵשׁוּבִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ וֶה קָשֶׁה, שֶׁהֲרֵי הָרִאשׁ שֶׁלָּנוּ לְהַבְדִּיל, מַתְוִזִיל בָּרִאשׁוֹנָה לְלַמֵּד אֶת הַתּוֹרָה לְתַרְגְּמָן, וְהַתַּרְגְּמָן לַסְּמוּכִים לוֹ, וְהַסְּמוּכִים לוֹ לַסְּמוּכִים לוֹ. נִמְצָא, שֶׁכַּאֲשֶׁר מִסְתַּיֵּם הַשִּׁעוּר, שֶׁכֻּלָּם תְּלוּיִים מִן הָרִאשׁ. וּכְמוֹ וֶה תִּמְצָא לְמַעְלָה וּלְכָל הָעוֹלָמוֹת.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, מִשֶּׁה נֶאֱצַל מֵהַזִּיו הָעֶלְיוֹן, יְהוֹשֻׁעַ נֶאֱצַל מִמִּשֶּׁה, הַזְּקֵנִים נֶאֱצְלוּ מִיהוֹשֻׁעַ, הַנְּבִיאִים נֶאֱצְלוּ מִן הַזְּקֵנִים, הַנְּשִׁיאִים וְרָאשֵׁי הָעָם נֶאֱצְלוּ מִן הַנְּבִיאִים, וְכֻלָּם וֶה מִוֶּה.

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים פָּגְשׁוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר. אָמְרוּ, הִנֵּה אָזֵד מִבַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה בָּא. אָמְרוּ לוֹ: וַדַּאי שֶׁאַמַּרְתֶּם שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ נֶאֱצַל אוֹרוֹ מִזִּיו הָאַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁלְּמַעְלָה? אָמַר: כָּךְ הוּא!

פָּתַח וְאָמַר (שיר ד) מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם זַיִּים וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. קוֹרְאָה מַעְיַן, וְאַזַּר כָּךְ בְּאֵר, וְאַזַּר נוֹזְלִים. בַּפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, שֶׁהֲרֵי הַמַּעְיַן נִמְשָׁךְ מִן הַבְּאֵר, וְהַבְּאֵר מִן הַנּוֹזְלִים, וְהַנּוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. לָדַעַת שֶׁכֻּלָּם נֶאֱצְלוּ וֶה מִוֶּה וֶה מִוֶּה. כֵּן הוּא הַשֶּׁמֶשׁ, הָאוֹר אֵינוֹ שֶׁלּוֹ, אֶלָּא נִמְשָׁךְ וזוט אָזֵד שֶׁל זִיו שֶׁמֵּאִיר לַשֶּׁמֶשׁ.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ בְּמִשְׁנָתֵנוּ, הָאוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתְּוִזְלָה, אָדָם הָיָה רוֹאֶה בּוֹ וְצוֹפֶה מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. בָּא וּרְאֵה, אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הוּא אָזֵד מִשִּׁשִּׁים אַלָפִים וְשִׁבְעִים וַזְמִשָּׁה זַלְקִים מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל הָאַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁל הָאוֹר הַהוּא שֶׁנִּגְנַז, וַאֲפִלּוּ בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הַזֶּה אֵין אִישׁ יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, כָּל שֶׁכֵּן בְּאוֹתוֹ הָאוֹר.

וַהֲרֵי אָמַרְנוּ, שֶׁאִישׁ יִסְתַּכֵּל בּוֹ מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם? אֶלָּא כָּךְ גָּזְרוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁבָּאוֹר הַהוּא יָכוֹל הָאִישׁ לָדַעַת וְלִרְאוֹת אֶת אוֹר הַזָּכָמָה, כָּל מַה שֶּׁהָיָה, וְכָל מַה שֶּׁיִּהְיֶה, מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם,

וְהַהוּא גְּנָזוֹ לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. מַה זֶּה לָעוֹלָם הַבָּא? כְּשֶׁתֵּצֵא הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְיֵלֵךְ בּוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנֶּהֱנָה מֵהַזִּיו הַהוּא. וְאַף עַל גַּב שֶׁיָּרַד מִשָּׁם, וְהָאוֹר הַהוּא לֹא יָרַד עִמּוֹ, לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו מִשֶּׁה מִמַּה שֶׁהִסְתַּכֵּל בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁהָיָה שָׁם, וְנִשְׁאֲרוּ פָּנָיו מְאִירִים כַּשֶּׁמֶשׁ הַזֶּה.

סָטָה רַבִּי אֶלְעָזָר לְצָרְכּוֹ, וְהֵם הָלְכוּ אַחֲרָיו לְלַוּוֹתוֹ לְדַרְכּוֹ שְׁלֹשָׁה מִילִין. אָמְרוּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אַשְׁרֵיכֶם בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה, שֶׁאַזַּר גַּבּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הֱיִיתֶם, כְּשֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה עַל יָדוֹ. הָלְכוּ רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי נָתָן, וְרַבִּי אַבָּהוּ לֹא רָצָה לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, וְהָלַךְ עִמּוֹ לְדַרְכּוֹ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר אֶת פִּיו וְאָמַר, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת. בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה שְׁמוֹנָה עָשָׂר רְקִיעִים שֶׁנּוֹסְעִים לְמַסְּעֵיהֶם וְסוֹבְבִים אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְכָל אֶזְוֵד מִתְעַכֵּב אוֹתוֹ הַשָּׁעוֹר שֶׁנִּתַּן לוֹ מֵאֲדוֹנוֹ, וּכְשֶׁמַּשְׁלִים הָרָקִיעַ הַהוּא אֶת הַשָּׁעוֹר הַהוּא, מִתְזַדְּשִׁים בָּעוֹלָם דְּבָרִים טוֹבִים גְּדוֹלִים וְרַבִּים.

וּזוֹשְׁבִים בְּדַעְתָּם אוֹתָם טְפָשֵׁי הַלֵּב, שֶׁמִּסְבּוּב הָרָקִיעַ הַהוּא זֶה נַעֲשָׂה, וְלֹא כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי כָּל יוֹם וָיוֹם מִזְדַּדֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים גְּדוֹלִים וַזְזָקִים, וּלְפָעָמִים שֶׁמַּשְׁלִים הָרָקִיעַ הַהוּא אֶת מַסָּעוֹ, וְיִפָּגֵשׁ בָּעוֹלָם אֶת גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וּזוֹשְׁבִים טְפָשֵׁי הַלֵּב שֶׁבִּגְלַל הָרָקִיעַ הַהוּא זֶה הָיָה, וְטוֹעִים בְּלִבָּם בְּטִפְּשׁוּת.

וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָרָקִיעַ הָרְבִיעִי הַהוּא, וְהִנִּיחַ בּוֹ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ, וּמְסוֹבֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּעָדָנִים וּזְמַנִּים לְתוֹעֶלֶת שֶׁל הָעוֹלָם לִבְנֵי הָאָדָם. וְלָמַדְנוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁלָּנוּ, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים זַלְזוֹנוֹת הוֹלֵךְ הַשֶּׁמֶשׁ, עוֹלֶה וְיוֹרֵד בְּעָדָנִים וּזְמַנִּים.

וְהוֹלֵךְ וּמַתְזִיל מִזַּלּוֹן הַמְּזָרְזִז, מֵאוֹתוֹ הַזַּלּוֹן שֶׁנִּקְרָא נֹגַהּ, וְהוֹלֵךְ בְּעִגּוּל עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְזַלּוֹן שֶׁנִּקְרָא קַרְבּוֹסָא. אָז הוֹלֵךְ לְסוֹף הַצָּפוֹן שִׁשָּׁה וְזָדָשִׁים, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַזַּלּוֹן שֶׁזּוֹהֵר, וְהוֹלֵךְ שִׁשָּׁה וְזָדָשִׁים לְהַשְׁלִים שָׁנָה לְתוֹעֶלֶת הַבְּרִיּוֹת, לַעֲשׂוֹת זְרִיעָה וּקְצִירָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) עֹד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר וָחֹם וְקַיִץ וָחֹרֶף. וּבְהַשְׁלָמָתוֹ לְצַד הַדָּרוֹם, לְפִי יְשׁוּב הָאָרֶץ, קָצִיר וְחֹם וְקַיִץ. וּבְהַשְׁלָמָתוֹ לְסוֹף הַצָּפוֹן – זֶרַע, קֹר וְחֹרֶף. וְהַכֹּל לְפִי יְשׁוּב הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וּבַגָּוֶן הַזֶּה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּנֵי אָדָם בְּאוֹר הָרָקִיעַ הַזֶּה, אָז כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּאוֹר הָרָקִיעַ שֶׁעַל רֹאשׁ הַזַּיּוֹת.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, מְאֹרֹת, לָמָּה וָזֹסֵר וָי״ו? אָמַר לוֹ, עַל מַה שֶּׁאָמַרְנוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁאֵין אוֹרוֹ שָׁלֵם, שֶׁאֵין אוֹרוֹ רַק מַה שֶּׁמְּקַבֵּל כְּזוּטוֹ אֶזֶד אַזַּר הַכּוֹכָל בֵּן הָאוֹר הַהוּא שֶׁלְּמַעְלָה.

וּבְגַלַל זֶה לֹא נִקְרָא אוֹר שָׁלֵם, וְלֹא רָאוּי לְהִקָּרֵא שָׁלֵם אֶלָּא אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁנִּקְרָא וְהָאוֹר עִמּוֹ שׁוֹרֶה. וְהַהוּא שֶׁנִּגְנַז לַצַּדִּיקִים הוּא אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים אַלָפִים וְשִׁבְעִים וַזְמִשָּׁה זַלָקִים בֵּן הָאוֹר שֶׁשּׁוֹרֶה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הוּא אֶזֶד מִשִּׁשִּׁים אַלָפִים וְשִׁבְעִים וַזְמִשָּׁה זַלָקִים בֵּן הָאוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן לֹא נִקְרָא אוֹר שָׁלֵם הָאוֹר הַזֶּה שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא רָאוּי לְהִקָּרֵא.

וּלְפִיכָךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא יִקְשֶׁה לָכֶם שֶׁכָּתוּב מְאֹרֹת וְלֹא שָׁלֵם, שֶׁאֲנִי לֹא עָשִׂיתִי אוֹתוֹ, אֶלָּא לְמַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית א) לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, לְשַׁמֵּשׁ אֶת בְּנֵי הָאָרֶץ, וְדַי לָכֶם לִבְנֵי הָאָרֶץ לַמָּאוֹר הַזֶּה שֶׁיְּשַׁמֵּשׁ אֶתְכֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּמַה הָאוֹר הַקָּטָן הַזֶּה לֹא יְכוֹלִים בְּנֵי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, הָאוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, וְכָל שֶׁכֵּן הָאוֹר שֶׁל הַמָּאוֹר שֶׁשּׁוֹרֶה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

בָּא לְנַשֵּׁק אֶת יָדוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר, כְּעֵת יָדַעְתִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הַמְּאֹרֶת הַזֶּה זָסַר, וְרָאוּי לוֹ לִהְיוֹת זָסֵר יוֹתֵר מִזֶּה. אָמַר, אוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁתֵּצֵא מִמֶּנּוּ, שֶׁעַד הַיּוֹם הַזֶּה שָׁאַלְתִּי עַל זֶה, וְלֹא מָצָאתִי אֶת עִקַּר הַדָּבָר, רַק עַכְשָׁיו. אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ שֶׁיָּצָאתָ בָּהּ, תְּהֵיֶה סִימָן שֶׁל בְּרָכָה לִי עַל שֶׁפָּגַשְׁתִּי אוֹתָךְ.

יָשַׁב עָמוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְלָמַד כָּל סָפֵק וְקַשְׁיָא שֶׁהָיוּ לוֹ, וְלִמֵּד אוֹתוֹ שִׁשִּׁים טְעָמִים בְּפָרָשַׁת בְּרֵאשִׁית. הָלַךְ לְדַרְכּוֹ.

מָצָא אֶת רַבִּי זְיָיא. אָמַר לוֹ, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ רַבִּי אַבָּהוּ, שֶׁאֶטְעֲם מֵאוֹתָהּ הַמְּתִיקוּת שֶׁל הַדְּבַשׁ שֶׁמּוֹצִיתָ מִגְּוֶרֶת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים. אָמַר לוֹ, זָרִיזוּת דָּקָל שֶׁאֵין בָּהֶן פֶּרוֹת וּסְבִיאַת הַדְּבַשׁ אֵין מִתְיַשְּׁבִים יַחַד. וְאַף עַל פִּי כֵן לְמֵד אוֹתוֹ.

בָּכָה רַבִּי זְיָיא וְאָמַר, נָדַרְתִּי עָלַי, שֶׁעַד שֶׁאֶלְמַד לְפָנֶיךָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הָעֶלְיוֹנָה, לֹא אֵשֵׁב כָּאן. יָשַׁב שָׁם שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים. כְּשֶׁבָּא, קָרְאוּ לוֹ רַבִּי זְיָיא הַגָּדוֹל. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הָאוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, אוֹתוֹ שֶׁהוּא גָּנוּז. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צז) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת (בראשית א). רַבִּי פָּנְיָנִס פָּתַח בַּפָּסוּק הַזֶּה (שיר ג) צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. אָמַר רַבִּי פָּנְיָנִס, זָזְרוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה וְלֹא מָצְאוּ עֲטָרָה שֶׁעָשְׂתָה בַּת שֶׁבַע לִשְׁלֹמֹה. כָּעֵת יֵשׁ לוֹמַר, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי יְצְחָק מַה זֶּה צְאֶינָה וּרְאֶינָה, הָיָה לוֹ לִכְתֹּב בֹּאוּ וּרְאוּ, מַה זֶּה צְאֶינָה?

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא עַל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁיָּצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִקְבְּרוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְשֶׁיָּצְאָה נִשְׁמָתָם שָׁם. וַעֲתִידָה בַּת קוֹל לְהָעִיר בְּכָל צִיּוֹן וְצִיּוֹן שֶׁל בָּתֵּי הַקְּבָרוֹת, וְאוֹמֶרֶת: צְאֶינָה וּרְאֶינָה, צְאוּ מִתַּזָּת רִקְבּוֹנוֹת הֶעָפָר וְהִתְעוֹרְרוּ מִשְּׁנָתְכֶם. בְּנוֹת צִיּוֹן – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב׳ כג) מָה הַצִּיּוּן הַלָּזֶה.

אָמַר רַבִּי פָּנְיָנִס, זַכָּאִים אַתֶּם הַצַּדִּיקִים לִרְאוֹת אֶת זִיו הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ, וּבְאֵיזוֹ זְכוּת? בִּשְׁבִיל הָעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה

לוֹ אִמּוֹ, בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ הַכֶּתֶר שֶׁהִכְתִּירוּ אוֹתוֹ הַצַּדִּיקִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, אִמּוֹ, וּמַהוּ? אִמּוֹ, וְאֵיזֶהוּ אִם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם אֻמָּה הַיְדוּעָה לוֹ.

בְּיוֹם וְזַתָּתוֹ – הַוְזַתָּנָה הַזּוֹ מִמִּי הִיא? אָמַר רַבִּי פָּנְוָזְס, מֵהָאִם הַהוּא, וְזַתָּנָה שֶׁל אוֹתוֹ הָאִם שֶׁלּוֹ. מַהוּ וְזַתָּנָתוֹ? בַּיּוֹם שֶׁהִכְשִׁירוּ לַעֲשׂוֹת אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא שִׁמְוַזַּת הַצַּדִּיקִים. וְאֵימָתַי הִכְשִׁירוּ? אָמַר רַבִּי יְצְוָזְק, מִשֶּׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה, שֶׁאוֹתוֹ הַיּוֹם זוֹכָה עַל הַצַּדִּיקִים לַעֲשׂוֹת שִׁמְוַזַּת הַלֵּב כְּיוֹם שֶׁעוֹלֶה לַוְזָפָה, וּמְשׁוֹם אוֹתָהּ הַזְּכוּת עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹרֵר אוֹתָם וּלְהַעֲבִיר כָּרוֹז לְפָנֵיהֶם בְּוָזְדָוָה: צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן.

אָמַר רַבִּי יְצְוָזְק, בֹּא תִּשְׁמַע, יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. רַבִּי יְצְוָזְק אָמַר, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְוַזֶּיהָ אֶת הַמֵּתִים וְיַעֲבִיר כָּרוֹז עַל כָּל צִיּוּן וְצִיּוּן, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן תֵּרֵד אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ הָאוֹר וְהַמְּאוֹר שֶׁיֵּאִיר בָּאוֹר שֶׁל רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם עַל אוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁיִּתְעוֹרֵר מִן הָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם. וְלָמָּה? לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, עַל אוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁיּוֹצֵא מִן הָאָרֶץ.

רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר, זוֹהִי זֹהַר הָרְוּזַ הַשּׁוֹרָה עַל הַגּוּף לְהַוְזִיוֹתוֹ וּלְהָאִיר אָפֵלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם, וְלָמָּה? לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, עַל הַיּוֹצֵא מִן הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פַּזִּי פָּגַשׁ אֶת רַב נַזְמָן. אָמַר לוֹ, אוֹתָהּ הָרְוּזַ שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַוְזִיוֹת בָּהּ אֶת הַמֵּתִים מַהִי? אָמַר לוֹ, הִיא רְוּזַ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁל מַעְלָה, כַּאֲשֶׁר יַשִּׂיגוּ בְּנֵי אָדָם הַדֵּעוֹת הַנְּכוֹנוֹת. וּמִנַּיִן לָנוּ זֶה? מִמַּה שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לז) וְנָתַתִּי רוּזִי בָּכֶם וּוְזִייתֶם. לֹא נֶאֱמַר וְנָתַתִּי רוּזַ בָּכֶם, אֶלָּא רוּזִי, אוֹתוֹ הַנֶּאֱצָל מֵהָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלִּי, וְכָתוּב (שם) וְאֶת רוּזִי אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם, וְאַזַּר כְּךָ יִהְיֶה סִימָן יָדוּעַ בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ (בראשית א). רַבִּי אַבָּהוּ פָּתַוז,

(תהלים ח) מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפָּקְדֶנּוּ וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים. רַבִּי תַּנְחוּם אָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָאָדָם, נִתְיַעֵץ עִם הַמַּלְאָכִים אוֹתָם הַסּוֹבְבִים אֶת כִּסְאוֹ, וְאָמַר לָהֶם נַעֲשֶׂה אָדָם. אָמְרוּ לוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מַה טִּיבוֹ שֶׁל אָדָם זֶה, מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ?

דָּבָר אַחֵר נַעֲשֶׂה אָדָם, רַבִּי בּוטָא בְּשֵׁם רַבִּי בּוֹ אָמַר, זָזְרוּ עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְלֹא מָצִינוּ שֶׁנִּתְיַעֵץ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם הַמַּלְאָכִים לְעוֹלָם עַל שׁוּם דָּבָר מִכָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת.

וְעוֹד מָצִינוּ, שֶׁאֵין לְמַעְלָה וּלְמַטָּה שֶׁמַּשִּׂיגִים לְדַעְתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּכְשֶׁהֵם רָצִים לְהַשִּׂיג, מִיָּד זוֹוְרִים לְאָזוֹר מֵהַשָּׂגָתָם, כְּמוֹ עוֹף הַנִּקְרָא קַנְבּוֹסָא דְּקוֹנָאֲרֵי הַזֶּה, שֶׁפּוֹרֵז וְזוֹוֵר לַמָּקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹרֶה. כָּךְ הֵם, עַד שֶׁזּוֹוְרִים וְאוֹמְרִים (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ.

וְעוֹד אָמַר רַבִּי בּוטָא, מָצִינוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, וּבָרָא מִמֶּנּוּ הָאוֹר שֶׁאָר הַמְשַׁמְּשִׁים שֶׁלּוֹ. אִם הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא בַּתְּחִלָּה לֹא נִתְיַעֵץ עִמּוֹ, כְּשֶׁרָצָה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ שְׁאָר צְבָאוֹתָיו, כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן (תהלים קמד) אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַנָּזוּז לְרַבִּי בּוטָא, שֶׁעִם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שָׂם אֶת מְדוֹרוֹ. אָמַר רַבִּי בּוטָא, אֲנִי לֹא זָכִיתִי שֶׁיִּהְיֶה מְדוֹרִי עִמָּהֶם, אֲבָל הַקֶּשְׁיָא הָיְתָה שֶׁלָּהֶם.

וְתֵרוּץ שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבִּי בּוֹ, כַּמֶּלֶךְ הַזֶּה שֶׁהָיָה שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, וְרָצָה לְהַרְאוֹת אֶת עָצְמוֹ שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בּוֹ וְהוּא הַכֹּל, עָשָׂה עָצְמוֹ בִּלְשׁוֹן רַבִּים. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוֹאִיל וְרָצָה לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל הָעוֹלָם שֶׁלּוֹ, כָּלַל אֶת הַכֹּל בְּיָדוֹ, וְאָמַר לְשׁוֹן רַבִּים לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא הַכֹּל. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם קוֹל מְמֻרוֹמִים שָׁמַעְתִּי מִזֶּה, אֹמַר שֶׁהָיָה יָפֶה, שֶׁאֵין הַתֵּרוּץ הַזֶּה מִתְיַשֵּׁב בְּלִבִּי.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי בָּא לְטִבֶּרְיָה לְטַהֵר אֶת כָּל שׁוּקֵי טִבֶּרְיָה, רָאוּ אוֹתוֹ רַבִּי פָּנְוָס וְרַבִּי בָּא וְרַבִּי יִצְחָק. אָמְרוּ: עַד מָתַי נֵשֵׁב בְּקִיּוּם אֶזֶד וְלֹא נוֹכַל

לָלֶכֶת? אָמְרוּ: הִגָּה מִבַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה כָּאן, נִשְׁאַל לְפָנָיו.

בָּא לְשָׁם רַבִּי אַבָּהוּ. אָמַר לוֹ: אִם לֹא נִשְׁמַע דָּבָר זֶה, הֲרֵי יְפַתְּזוּ פָּיהֶם שֶׁל הַמִּינִים בַּפָּסוּק הַזֶּה. אָמַר לוֹ: יֹאמַר לָנוּ מַר אֶת עִקַּר הַפָּסוּק הַזֶּה. אָמַר לוֹ: מַה הוּא? אָמַר לוֹ: זֶה נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּתוּב (ישעיה מב) הַזֹּרְשִׁים שְׁמָעוּ וְהָעִוְרִים הַבִּיטוּ לִרְאוֹת. וְכִי לָעִוְרִים וְלַזֹּרְשִׁים אָמְרָה הַתּוֹרָה אֶת זֶה? אֶלָּא עִוְרִים, שֶׁהֵם עִוְרִים בַּתּוֹרָה, שֶׁדַּרְךְ הַיָּשָׁר לִפָּנֵיהֶם, וְהוֹלְכִים אֲרֻזּוֹת עֲקַלְקַלּוֹת כְּעִוְרִים, וְלֹא יוֹדְעִים אֶת עִקַּר הַדָּבָר. הַפָּסוּק הַזֶּה נִגְזַר בַּמִּשְׁנָה שֶׁלָּנוּ, וְכָךְ גָּזְרוּ.

כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הַמַּיִם הָיוּ הָעִקָּר שֶׁל הַכֹּל, וּמִמַּיִם הִשְׁתִּיל אֶת כָּל הָעוֹלָם. וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁלְשָׁה אָמָנִים שֶׁיַּעֲשׂוּ אֶת אָמָנוּתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֵלּוּ הֵם: שָׁמַיִם, וְאֶרֶץ, וּמַיִם. וְעַל יְדֵי אֵלּוּ נִבְרָא כָּל מַה שֶּׁבָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְהִזְמִין אֶת שִׁלְשֶׁת אֵלּוּ, אֶת כָּל אֶזְוֵד מֵהֶם, לְהוֹצִיא בְּרִיּוֹת שֶׁצָּרִיךְ לָעוֹלָם. הִזְמִין אֶת הַמַּיִם. אָמַר לָהֶם: אַתֶּם תּוֹצִיאוּ אֶת הָאָרֶץ מִתַּזְוִתֵיכֶם, וְאַתָּה לֵךְ תִּתְכַּנֵּס לִמְקוֹם אֶזְוֵד. וְהַמַּיִם עָשׂוּ כָּךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יִקָּווּ הַמַּיִם.

קָרָא לָאָרֶץ. אָמַר לָהּ: אַתְּ תּוֹצִיאִי מִמֵּךְ בְּרִיּוֹת, בְּהֵמוֹת וְזַיּוֹת וְכַדּוֹמָה לָהֶם. מִיָּד עָשְׂתָה כָּךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה לְמִינָהּ.

קָרָא לַשָּׁמַיִם. אָמַר לָהֶם: אַתֶּם הַבְדִּילוּ בֵּין מַיִם לְמַיִם. עָשׂוּ כָּךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ. קָרָא לָאָרֶץ. אָמַר לָהּ: הוֹצִיאִי דְשָׁאִים וַעֲשָׂבִים וִיבוּלִים וְעֵצֵי הַשָּׂדֶה. מִיָּד מַה כָּתוּב בָּהּ? (שם) וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע.

קָרָא כְּמוֹ כֵן לַשָּׁמַיִם. אָמַר לָהֶם: יִהְיוּ בָּכֶם אוֹרוֹת וּמְאוֹרוֹת לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם. קָרָא כְּמוֹ כֵן לַמַּיִם.

אָמַר לָהֶם: אַתֶּם תּוֹצִיאוּ רֶמֶשׂ שֶׁל דָּגִים וְעוֹפוֹת וְכַדּוֹמֶה לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. וְעַל יְדֵי שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה נַעֲשָׂה כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד לִמִינוֹ.

כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, כֻּלָּם הָיוּ מְזֻמָּנִים לִבְרֹא כְּמוֹ שְׁאָר הַיָּמִים. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שׂוּם אֶזֶד מִכֶּם לֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַבְּרִיָּה הַזּוֹ לְבַדָּהּ כְּמוֹ שְׁאָר כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁהָיוּ עַד כָּאן, אֶלָּא כֻּלְּכֶם תִּתְזַוְּגוּ יַזַּד, וַאֲנִי עִמָּכֶם, וְנַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁהֲרֵי אַתֶּם לֹא תּוּכְלוּ לַעֲשׂוֹתוֹ לְבַדְּכֶם, אֲבָל הַגּוּף יִהְיֶה שֶׁל שִׁלְשִׁתְּכֶם, וְהַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי.

וּלְפִיכָךְ קָרָא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר לָהֶם נַעֲשֶׂה אָדָם, אֲנִי וְאַתֶּם. אֲנִי אֶת הַנְּשָׁמָה, וְאַתֶּם אֶת הַגּוּף. וְכָךְ הוּא, שֶׁהַגּוּף הוּא מִשִּׁלְשִׁתָּם, שֶׁהָיוּ אֲמָנִים בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וְאֶת הַנְּשָׁמָה נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם בָּהּ.

בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, כְּלוֹמַר שֶׁרָאוּי לָנוּ, בְּאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁנִּלְקַח מִכֶּם, לָדַעַת וּלְהַדְמוֹת לָכֶם כְּמוֹ אוֹתוֹ שֶׁנִּלְקַח מִמֶּנִּי, שֶׁהוּא הַנְּשָׁמָה, שֶׁיִּפָּרֵד מִמַּעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וְתִהְיֶה תְּשׁוּקָתוֹ וְרִצּוֹנוֹ לָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים.

וְעוֹד בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, שֶׁהַגּוּף שֶׁנִּלְקַח מִכֶּם לֹא יִהְיֶה בְּקִיּוּם כְּמוֹתְכֶם. מַה זֶּה כְּמוֹתְכֶם? כְּאוֹתָן הַבְּרִיּוֹת שֶׁהוֹצֵאתֶם, עַל שֶׁהוּא עָפָר כִּשְׁאָר כָּל הַבְּרִיּוֹת. וְהַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה הַהִיא שֶׁאֲנִי נָתַתִּי בּוֹ, שֶׁיִּהְיֶה לָהּ קִיּוּם לְעוֹלָמִים, שֶׁאֵינָהּ גּוּף, וְתִדְמֶה לַקִּיּוּם שֶׁלִּי.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, זֶהוּ בֵּרוּר הַדָּבָר, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְצָא שֶׁבִּבְרֵאשִׁית הָיוּ שְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ – שָׁמַיִם וְאָרֶץ וּמַיִם.

רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, יָפֶה הוּא. אֲבָל הָאָרֶץ לָקְחָה אֶת כּוֹזַ שְׁלִשְׁתָּם לְבַדָּהּ, עַד שֶׁהָיוּ בָּהּ אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת קַיָּמִים – מִן הַשָּׁמַיִם שְׁנַיִם, וּמִן הַמַּיִם אֶזֶד, וְהָאֶזֶד שֶׁבָּהּ. וְהִיא הוֹצִיאָה אֶת הַגֹּלֶם שֶׁל אָדָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּשָׁמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ב) וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן

הָאֲדָמָה וַיַּפֵּחַ בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. הֲרֵי שְׁנֵיהֶם – הָאָרֶץ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ יַחַד לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ, וּבְגִלְלוֹ אָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לָהּ עֲשִׂי אֶת הַגּוּף, וַאֲנִי אֶת הַנְּשָׁמָה. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הִנֵּה כָּל הַסָּפָק הַזֶּה עָבַר מֵעָמָּנוּ.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּגוֹן זֶה שִׁתֵּף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם בִּבְרִיאַת בְּנֵי אָדָם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שְׁלֹשָׁה שֻׁתָּפִים בָּאָדָם, הָאִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כְּגוֹן זֶה הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שָׁמַיִם כְּנֶגֶד אִישׁ, אֶרֶץ כְּנֶגֶד אִשְׁתּוֹ, וּלְעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשֻׁתָּף עִמָּהֶם, וְעַל כֵּן נֶאֱמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, בִּלְשׁוֹן שֻׁתָּפוּת, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשֻׁתָּף עִם שׁוּם בְּרִיָּה זוּלַת עִם אָדָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וּבִשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת מִי מְשֻׁתָּף עִמָּהֶם? אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּזֶה הָאֲדָמָה, שֶׁאָמְרוּ שֶׁהִיא נֶפֶשׁ חַיָּה. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין מְשֻׁתָּף אֶלָּא עַל הָאָדָם בִּלְבַד.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְהִדָּבֵק בַּשֻּׁתָּפוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּמֶּה? אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בְּאוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁהוּא נָתַן, אֶלָּא הוֹלֵךְ וְדָבֵק בְּכֹחַ הַבְּהֵמוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מט) וְאָדָם בִּיקָר בַּל יָלִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ. בַּל יָלִין, שֶׁלֹּא רָצָה לַעֲמֹד בְּאוֹתוֹ יְקָר וְתִפְאֶרֶת שֶׁל הַנְּשָׁמָה. אֲבָל מַה זְּטָאתוֹ שֶׁעָשָׂה? שֶׁנִּמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת, בְּאוֹתוֹ הַכֹּחַ שֶׁלָּהֶן הַנִּכְרֶת וְהַנִּדְמֶה מְהֵרָה, וְלֹא תַעֲלֶה לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן פָּזִי, זֶה הוֹלֵךְ, כְּמוֹ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן אִידִי, שֶׁאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בֶּן אִידִי, מַה שֶּׁכָּתוּב (איוב כח) וְכָל יְקָר רָאֲתָה עֵינוֹ, אֵלּוּ נְשָׁמוֹתָן שֶׁל צַדִּיקִים, שֶׁהֵם יְקָר וְתִפְאֶרֶת לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, בֹּא וּרְאֵה מַעֲלָתוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁהִבְדִּילוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל שְׁאָר הַנִּבְרָאִים, אֵיךְ? אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָמַר לַפּוֹעֲלִים הָאֵלֶּה שֶׁהֵם יַעֲשׂוּ לִבְנֵיהֶם, וְלֹא

נִתְיַוֵּד הוּא עִמָּהֶם. אָמַר עַל בְּרִיּוֹת הָאָרֶץ תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְגוֹ', אָמַר לַמַּיִם יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם, וְהוּא לֹא נִתְיַוֵּד עִמָּהֶם.

כְּשֶׁבָּרָא הָאָדָם, נִתְיַוֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהֶם בַּעֲשִׂיָּתוֹ וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם. וְנָתַן בּוֹ קְלַסְתֵּר פָּנִים, רְאִי"ה, רִי"זַ, קוֹמָ"ה, הֲלִיכָ"ה, מִשּׁוּ"שׁ, דִּבּוּ"ר, עֲשִׂיָּ"ה. הִמְשִׁילוֹ בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ז) תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל שַׁתָּה תַּחַת רַגְלָיו.

וּכְשֶׁזָּרַק בּוֹ נְשָׁמָה, קָם עַל רַגְלָיו, וְנִדְמָה לַתַּחְתּוֹנִים וְלָעֶלְיוֹנִים. נִדְמָה גּוּפוֹ לָאָרֶץ, וְנִשְׁמָתוֹ לָעֶלְיוֹנִים, בְּתֹאַר, וְהָדָר, וְכָבוֹד, בְּאֵימָה, וּבְיִרְאָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, רֹאשׁ הַפָּסוּק הַזֶּה סָפָק בְּלִבִּי, שֶׁכָּתוּב (שם) וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בְּנִשְׁמָתוֹ שֶׁהִיא קְדוֹשָׁה וְדוֹמָה לוֹ, אֲבָל מַה זִּסָּרוֹן הוּא? עַל שֶׁהָיָה גּוּף וְנִלְקַח מִן הָאָרֶץ.

וְאִם תֹּאמַר בְּדַעַת וּבְזָכְמָה – אִי אֶפְשָׁר, שֶׁהֲרֵי רָזוּק הוּא הָאָדָם מִן הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, הַמַּלְאָכִים הַקְּרוֹבִים מְקַבְּלִים כּוֹז שֶׁפַּע אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁל מַעְלָה תְּחוֹלָה, וּמֵהֶם יוֹרֵד לְאוֹתָם שֶׁאֵינָם קְרוֹבִים, וּמֵהֶם יוֹרֵד לַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם, וּמֵהֶם אֶל הָאָדָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כֹּסֵא הַכָּבוֹד מְקַבֵּל תְּחוֹלָה, וּמִמֶּנּוּ לַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, וּמֵהֶם לְאוֹתָם שֶׁאֵינָם כָּל כָּךְ עֶלְיוֹנִים וּגְבוֹהִים כְּמוֹתָם, וּמֵהֶם לַשָּׁמַיִם, וּמֵהֶם אֶל הָאָדָם.

אֲבָל בַּמֶּה נִדְמָה לוֹ הָאָדָם? אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בִּנְשָׁמָה, שֶׁהִיא קְדוֹשָׁה, וְלֹא תִּכְלֶה לְעוֹלָם, עַל שֶׁנִּטְלָה מִמֶּנּוּ, מִכּוֹזוֹ וּמִגְּבוּרָתוֹ, וְלֹא כְּמוֹ הַגּוּף שֶׁנִּטַּל מִן הָאֲדָמָה, וְיִכְלֶה וְיָשׁוּב עָפָר כְּשֶׁהָיָה.

אָמַר רַבִּי יְצְזָק אָמַר רַב, אָדָם וְזַוּוגוֹ עִמּוֹ נִבְרְאוּ בְּיַוַּד, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם. וְנִטְלָה מִצַּדּוֹ, וֶהֱכִינָהּ וֶהֱבִיאָהּ אֶל הָאָדָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ב) וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, זוֹ הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה, וּלְקָחָהּ מִמֶּנּוּ, וְהִיא נִזְקֵי הַבְּרִיּוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקָּחוּ אֲוָזַת מִצַּלְעָתָיו. וְזוֹהִי הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּלְקָחוּ מִמֶּנּוּ, עַל שֶׁהִיא רוּוָה מַוָּקֶת. וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה, שֶׁהַקִּים אֲוָזֶרֶת בִּמְקוֹמָהּ.

רָבָא אָמַר, זוֹ הָיְתָה בָּשָׂר, וְהָאֲוָזֶרֶת לֹא הָיְתָה בָּשָׂר. וּמָה הָיְתָה? אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַוַּהֲמָה שֶׁל הָאָרֶץ וּשְׁמָרֶיהָ.

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, נָתַן זֹהַר פָּנָיו שֶׁמֵּאִיר בְּכָל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁזָּטָא, מַה כָּתוּב בּוֹ? (קהלת ז) וְעוֹז פָּנָיו יְשֻׁנֶּא.

רַבִּי אֶלְיעֶזֶר וְרַבִּי עֲקִיבָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, רַבִּי, אֱמוֹר לִי, זֶה שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם, לָמָּה לֹא נֶאֱמַר וַיְהִי כֵּן מִיָּד, כִּשְׁאָר כָּל הַיָּמִים, כְּשֶׁהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר דָּבָר, מִיָּד נֶאֱמַר וַיְהִי כֵּן, וְכָאן לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא לְאַזֵּר שֶׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, כָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, הָיָה לוֹ לוֹמַר וַיְהִי כֵּן:

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, וְכִי זֹאת הָיְתָה מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית וְלֹא יוֹתֵר? וַהֲרֵי כָּתוּב (שם) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם, וְלֹא נֶאֱמַר וַיְהִי כֵּן, אֶלָּא וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ. וְכֵן (שם) יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, הָיָה לוֹ לוֹמַר מִיָּד וַיְהִי כֵּן, וְכָתוּב וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים?

אֶלָּא, אֹמַר לְךָ, כָּל דָּבָר שֶׁלֹּא הָיָה בָּהֶם הַכּוֹן הָאָצוּל מִלְמַעְלָה, נֶאֱמַר מִיָּד וַיְהִי כֵּן. שֶׁהָאָרֶץ הוֹצִיאָה אוֹתָם בְּתַשְׁלוּם כָּל פָּעֳלָתָם, וְלֹא הֻצְרְכָה לְהַמְתִּין לַכּוֹן הָעֶלְיוֹן לְהַשְׁלִים תַּשְׁלוּם אוֹתָהּ הַפָּעֳלָה.

אֲבָל בְּכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁהוֹצִיאָה הָאָרֶץ וְקִיּוּם תַּשְׁלוּם הַפָּעֳלָה לֹא הָיְתָה בָּהּ, הֻצְרְכָה לְהַמְתִּין עַד שֶׁיָּבֹא הַכּוֹן מִלְמַעְלָה, וְיַעֲשֶׂה הַקִּיּוּם וּשְׁלֵמוּת הַפָּעֳלָה.

וְכֵן בְּכָאן בְּאָדָם, הָאָרֶץ הוֹצִיאָה אוֹתוֹ הַדָּבָר הַמַּסְפִּיק לָהּ לַעֲשׂוֹת, וְעָמְדָה עַד שֶׁיִּתֵּן הַכּוֹן שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ לָתֵת, וּלְפָיכָךְ לֹא נֶאֱמַר מִיָּד וַיְהִי כֵּן, עַד

שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנָתַן בּוֹ הַכֹּחַ מִלְמַעְלָה, וְעָשָׂה הַקִּיּוּם.

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, רַבִּי, מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם אֶלָּא בַּשִּׁשִּׁי? אָמַר לוֹ, שֶׁלֹּא יְהֵא פָּתוּחַ פֶּה לָאָדָם לוֹמַר שֶׁהוּא סִיַּע בְּשׁוּם דָּבָר מִכָּל מַה שֶּׁנִּבְרָא.

הָלְכוּ. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, קָם רַבִּי אֶלִיעֶזֶר וְגָזַן רֹאשׁוֹ, וְשָׂם יָדוֹ עַל פִּיו וּבָכָה. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, רַבִּי, לָמָּה אַתָּה בּוֹכֶה? אָמַר לוֹ, עַל זֶה שֶׁשָּׁאַלְתָּ. הַמִּרְאֶה שֶׁרָאִיתִי, וְקָשֶׁה לִי הַדָּבָר.

עֲקִיבָא, עֲקִיבָא, מִי יְזֻכֶּה לְאָרֵךְ הַגָּלוּת הַזּוֹ שֶׁנִּמְשָׁכַת? שֶׁהֲרֵי לֹא יַעֲמֹד אִישׁ שֶׁעָתִיד לְהַגִּיעַ לְעַנְנֵי הַשָּׁמַיִם עַד הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, שֶׁהוּא בְּשֵׁשׁ אֶלֶף שָׁנִים, וְלֹא בְּהַשְׁלָמָתוֹ, רַק בְּכֹחַ הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהֲרֵי שִׁלְטוֹן הָאָדָם הַהוּא אֵינוֹ אֶלָּא בַּשִּׁשִּׁי.

וּבַשְּׁבִיעִי תִּשָּׁאֵר שְׁמֻטָּה בָּעוֹלָם, זָרוּב. וּבַשְּׁמִינִי יִתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְיִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה. עַל זֶה (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ, וּבְשִׁבִילָם נֶאֱמַר (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו.

אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְגוֹ' (בראשית ב), רָבָא בְּשֵׁם רַבִּי בֶּרֶכְיָה אָמַר, בָּא הַכָּתוּב לְהוֹרוֹת, כִּי לְאַוָּזר שֶׁסָּפַר כָּל הַתּוֹלָדוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, שֶׁלֹּא תֹאמַר בְּשִׁשָּׁה יָמִים נִבְרְאוּ כֻּלָּם, בְּרִיָּה זוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי וּבְרִיָּה זוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, אֶלָּא כָּל הַתּוֹלָדוֹת שֶׁנִּתְהַוּוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, תֵּדַע לְךָ מָתַי הָיוּ, (שם) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם. כְּלוֹמַר, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם מַמָּשׁ הָיוּ בָּהֶם כָּל הַתּוֹלָדוֹת שֶׁנִּתְהַוּוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּמִן הָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם.

רַבִּי יֵיסָא אָמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם ה) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרֹא אֱלֹהִים אָדָם. אִם כֵּן, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם מַמָּשׁ הָיוּ כָּל הַתּוֹלָדוֹת.

אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, כָּךְ הוּא, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִתְהַוּוּ! שֶׁהֶרְאָהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם כָּל תּוֹלְדוֹתָיו וְהֶעֱבִירָם לְפָנָיו הַנְּשָׁמוֹת בִּדְמֻיּוֹתֵיהֶם, וְהָיָה אוֹמֵר: זֶה פְּלוֹנִי וְזֶה פְּלוֹנִי, זֶה זַכַּם הַדּוֹר וְזֶה דַּיָּן הַדּוֹר, וְכֵן כָּל הַדּוֹרוֹת וּמַנְהִיגֵיהֶן.

רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי זְיָיא אָמַר, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִן הָעִנְיָן? (שם ב) וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. לְאַזַּר שֶׁאָמַר (שם א, לא) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד, מַהוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה? אֶת כָּל – לְרַבּוֹת עִנְיַן הַמַּלְאָכִים שֶׁהֵם טוֹב מְאֹד. וּבְכָל הַנִּבְרָאִים לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא כִּי טוֹב בִּלְבַד, וּבְכָאן כִּי טוֹב מְאֹד, מְלַמֵּד שֶׁהַמַּלְאָכִים נִבְרְאוּ, וְנֶאֱמַר עֲלֵיהֶם כִּי טוֹב מְאֹד.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה עוֹד הוֹסִיף הַכָּתוּב וְאָמַר וַיְכֻלּוּ? אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, לְשׁוֹן כְּסוּף הוּא, וְכָל צְבָאָם בִּכְלָל, הֵם הַמַּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים צְבָא הַשָּׁמַיִם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמֵד עָלָיו. וּכְשֶׁנֶּאֱמַר הַמְּלָאכָה, נִכְסְפָה וְכָלְתָה לְכָל רוֹאֶיהָ.

אָמַר רַבִּי נַזְמָן, וַיְכֻלּוּ – כָּלוּ מִמַּעֲשֶׂה, כָּלוּ מִמַּזָּשָׁבָה, וְעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיוֹם הַשַּׁבָּת דַּגְמַת עוֹלָם הַבָּא, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁבּוֹת בַּשְּׁבִיעִי. מַה זֶּה בַּשְּׁבִיעִי? בָּאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי.

וְאָמַר רַב נַזְמָן, נֶפֶשׁ יְתֵרָה נִתּוֹסֶפֶת בָּאָדָם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. אָמַר לוֹ, רַבִּי, מַהִי הַנֶּפֶשׁ הַיְתֵרָה הַזּוֹ? אָמַר לוֹ, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו וּמַכְתִּירָה אֶת הָאָדָם בְּכֶתֶר קָדוֹשׁ, כִּכְתָרֵי הַמַּלְאָכִים. וְהוּא מֵאוֹתוֹ הָרוּחַ שֶׁעָתִיד לִשְׁרוֹת עַל הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא, וְעַל כֵּן זַיְּבַ הָאָדָם לְכַבֵּד אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, עַל הָאוֹרַח הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁשּׁוֹרֶה עִמּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי נַזְמָן, הָרוּחַ הַזּוֹ אֵיךְ נִקְרֵאת? נִקְרֵאת מְכַבֵּד, נִקְרֵאת קָדוֹשׁ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג, כְּמַשְׁמָעוֹ. לִקְדוֹשׁ ה' מְכֻבָּד, הֱיֵא תּוֹסֶפֶת הָרוּחַ הַנִּקְרָא קְדוֹשׁ ה', הַנִּקְרָא מְכֻבָּד.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֶׁסִּימוּ הַמְּלָאכוֹת כֻּלָּם, בֵּרְכָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

וְהֵכִינָם בָּעוֹלָם, וְצִוָּה לְכָל אֶזְוד וְאֶזְוד שֶׁלֹּא יַשֵּׂג הַכָּנָתוֹ מֵאוּתוֹ הָעִנְיָן שֶׁעָשָׂאָהוּ, וְשֶׁכָּל אֶזְוד וְאֶזְוד יוֹצִיא תּוֹלַדְתּוֹ הָרָאוּי לוֹ מִכָּאן וּלְעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. מַה זֶּה לַעֲשׂוֹת? לְהוֹלִיד וּלְהוֹצִיא כָּל דָּבָר כְּמוֹתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, זֶה גּוּף הַשֵּׁדִים, שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּם.

רַבִּי יוֹסֵי בַּר נָזְוְמָן אָמַר, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס שַׁבָּת, כָּל הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרְאוּ בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית שָׁבְתוּ וְשָׁקְטוּ, כָּל אֶזְוד לְפִי בְרִיָּתוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אוֹתָם הָאֲמָנִים שֶׁהָיוּ מוֹצִיאִים תּוֹלְדוֹתָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שָׁבְתוּ וְנָזוּ, וְרָאוּ כִּי כֻלָּם שְׁלֵמִים, וְכָל תּוֹלְדוֹתָם עִמָּהֶם, בְּקִיּוּם וּמַעֲשֶׂה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם. אָמַר רַב נָזְוְמָן, כְּאָדָם הַמְשַׁבֵּזַ וְאוֹמֵר, אֵלּוּ הֵם הַדְּבָרִים שֶׁאֵין כְּמוֹתָם. בְּהִבָּרְאָם, רַבִּי יְצָזְוק אָמַר בְּהֵ"א בְּרָאָם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּהִבָּרְאָם, מַמָּשׁ בְּדִמּוּתָם בְּכוֹזוֹתָם וּבִשְׁלֵמוּתָם.

וְרַב נָזְוְמָן אָמַר, אַל תִּקְרֵי בְּהִבָּרְאָם, אֶלָּא בְּאַבְרָהָם, שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ אֲשֶׁר שָׂם בּוֹ. וְאִלְמָלֵא אַבְרָהָם שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָתוֹ וּבְרִיתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לג) אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה זֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי.

וְאַל תִּתְמַהּ עַל זֶה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּתוּב (תהלים קד) הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְעֵלִים סְלָעִים מַזְוֶסָה לַשְּׁפַנִּים. אִם הָרִים הַגְּבוֹהִים נִבְרְאוּ בָּעוֹלָם לַיְעֵלִים, וְהַסְּלָעִים לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא לַשְּׁפַנִּים, אַל תִּתְמַהּ לִהְיוֹת הָעוֹלָם נִבְרָא בִּשְׁבִיל אַבְרָהָם, שֶׁקִּיֵּם כָּל הַתּוֹרָה וְכָל מַה שֶּׁנִּצְטַוָּה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רַבִּי יְצָזְוק אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, בְּהֹ׳ בְּרָאָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כג) כִּי שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ.

עוֹד אָמַר רַבִּי יְצָזְוק בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה, לֹא נִתְיַזֵּד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל הַנִּבְרָאִים זוּלָתִי בְּאֱלֹהָ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה׳ אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. וְלֹא נִזְכְּרוּ זִיּוֹת וּבְהֵמוֹת וְלֹא שׁוּם נִבְרָא

מֵאוֹתָם שֶׁהֵם נְפָסְדִים וְכָלִים, אֶלָּא עַל אוֹתָם שֶׁהֵם קַיָּמִים לְעוֹלָם הַזְּכִיר שְׁמוֹתָיו.

רַב הוּנָא אָמַר, יוֹם שֶׁנִּכְסְפוּ לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרִיַּת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְרָאָה הַשַּׁבָּת שֶׁהִיא מְנוּוָּלָה וּקְדוּשָׁה, הֶכִינוֹ לַדּוֹרוֹת.

וְלָמַדְנוּ, אֵין לְךָ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹלֵךְ לָזוֹל עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, וְנוֹוִים מֵאוֹתוֹ הַזִּיו שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ד) עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם, זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת. אֵלֶךְ לִי אֶת הַר הַמּוֹר וְאֶל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה, זֶה הָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר רַב הוּנָא, אַל תִּתְמַהּ עַל זֶה, וּמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רִוּוַח לְכָל אָוָּד וְאָוָּד בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּמַכְתִּירָן בּוֹ – הַצַּדִּיקִים שֶׁיֵּשְׁנָם בָּעוֹלָם הַבָּא, אֵינוֹ דִּין לְהַכְתִּיר לָהֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּכֶתֶר?!

בֹּא וּרְאֵה, אָמַר רַב הוּנָא, אֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁבַּגֵּיהִנֹּם מֻכְתָּרִים הֵם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְשׁוֹקְטִים וְנוֹוָחִים. שֶׁאָמַר רַב הוּנָא, אֵין לְךָ רָשָׁע מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁמּוֹעִילִים לָהֶם לָעוֹלָם הַבָּא. וּמָתַי מוֹעִילִים לָהֶם? בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, לִהְיוֹת כֻּלָּם מֻכְתָּרִים בְּכֶתֶר שַׁבָּת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי הָרְשָׁעִים שֶׁזִּכְלְלוּ שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָא יֵשׁ לָהֶם מַעֲלָה בְּכֶתֶר שַׁבָּת? אָמַר לוֹ, כֵּן, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ (שמות טז) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לָקְטוּ לֶחֶם מִשְׁנֶה, לְכָךְ נִדּוֹנִים הָרְשָׁעִים בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי מִשְׁנָה, לְהַרְוִיחַ לָהֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

כִּי יוֹם הַשַּׁבָּת נִקְרָא שָׁלֵם, וְלֹא נִגְרָע. לְפִיכָךְ אֵינוֹ נִגְרָע מֵהַטּוֹב וְהַהֲנָאָה שֶׁבּוֹ, בֵּין לַצַּדִּיקִים בֵּין לָרְשָׁעִים. וּלְהוֹרוֹת שֶׁלֹּא לְזוֹנָם אָמְרָה תּוֹרָה (שמות לא) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת. וְהִזְהִירָה עַל יוֹם הַשַּׁבָּת יוֹתֵר מִכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְלָמַדְנוּ, כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַשַּׁבָּת כְּאִלּוּ מְקַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא יָשַׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, עַד שֶׁבָּא שַׁבָּת וְנִתְעַלָּה וְיָשַׁב עַל כִּסְאוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וַהֲרֵי קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא

הָעוֹלָם יָשַׁב הָיָה הָוֶה וְיִהְיֶה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם מַשְׁמִיעַ לָנוּ שֶׁעַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ מַמָּשׁ הוּא – לֹא.

אֶלָּא כָּךְ שָׁנִינוּ, עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם לֹא הָיָה מִי שֶׁיְּקַלֵּס אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְיַכִּיר אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁבָּרָא עוֹלָמוֹ, בָּרָא הַמַּלְאָכִים וְזִיוֹת הַקְּדֻשׁ, הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם, וּבָרָא אֶת הָאָדָם, וְכֻלָּם מוּכָנִים לְשַׁבֵּחַ לְיוֹצְרָם וּלְפָאֲרוֹ. וַעֲדַיִן לֹא הָיָה פָּאֵר וְשֶׁבַח לְפָנָיו, עַד שֶׁנִּכְנַס שַׁבָּת וְשָׁקְטוּ כֻּלָּם, וּפָצְחוּ רִנָּה וּשְׁבָחָה הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְאָז יָשַׁב עַל כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ. כְּלוֹמַר, אַחַי הָיָה מִי שֶׁיַּכִּיר אֶת כְּבוֹדוֹ (בּוֹרְאוֹ) וְיִשַּׁבַּח לְכְבוֹדוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין לְךָ שֶׁבַח וְקָלוֹס לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שִׁבְחוֹ שֶׁל שַׁבָּת הָעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים כֻּלָּם מְשַׁבְּחִים לוֹ כְּאֶחָד, וַאֲפִלּוּ יוֹמוֹ שֶׁל הַשַּׁבָּת מַמָּשׁ מְשַׁבֵּחַ לוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

וַיְיצֶר ה׳ אֱלֹהִים (בראשית ב). רַבִּי תַּנְחוּם פָּתַח, (ישעיה מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה׳ בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם וְגוֹ׳, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, בָּרָא אוֹתָם מֵאַיִן, וְהוֹצִיאָם אֶל הַפֹּעַל וְעָשָׂה מֵהֶם מַמָּשׁוּת. וּבְכָל מָקוֹם אַתָּה מוֹצֵא בּוֹרֵא עַל דָּבָר שֶׁבָּרָאוֹ מֵאַיִן וְהוֹצִיאוֹ לַפֹּעַל.

אָמַר רַב זִסְדָּא, וְכִי הַשָּׁמַיִם מֵאַי"ן נִבְרְאוּ, וַהֲלֹא מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל מַעְלָה נִבְרְאוּ? אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, כָּךְ הוּא! אֶלָּא גּוּף הַשָּׁמַיִם מֵאַיִן הָיָה, וְצוּרָתָם מִדִּבַּר מַמָּשׁוּת, וְכֵן הוּא הָאָדָם.

וְתִמְצָא בַּשָּׁמַיִם בְּרִיאָה, וְאַזַּר כָּךְ עֲשִׂיָּה. בְּרִיאָה – בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם, כְּלוֹמַר מֵאַיִן. עֲשִׂיָּה – לְעוֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם, מִדִּבַּר מַמָּשׁוּת, מֵהָאוֹר שֶׁל מַעְלָה. וְאָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, עֲשִׂיָּה הוּא תִּקּוּן הַדָּבָר בְּגָדֶל וּמַעֲלָה מִכְּמוֹת שֶׁהָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם.

אָמַר רַבִּי זְנִילַאי, הַפָּסוּק הַזֶּה לֹא בָּא אֶלָּא לְהַדְרֵשׁ, וַיְיצֶר בִּשְׁנֵי יוֹדִין, וְכָל הַשְּׁאָר אַתָּה מוֹצֵא בְּיוֹד אֶחָד. אֶלָּא כָּל מַה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בָּרָא בְּמַעֲלָה בְּבִינָה, אֶלָּא הָאָדָם לְבַדּוֹ, שֶׁנָּתַן בּוֹ כֹּחַ מִן

הָעֶלְיוֹנִים לָדַעַת וּלְהַכִּיר וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַטּוֹב וּבֵין הָרָע, וְהוּא מְעֻטָּר בְּכָבוֹד וְהָדָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ח) וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ, וְהוּא מוֹשֵׁל עַל כָּל מַעֲשֵׂה יָדָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ. וְאַזַּר כָּל הַשַּׁבָּזוּ הַזֶּה, כְּשֶׁהוּא זוֹכֵר שֶׁהוּא עָפָר וְיָשׁוֹב אֶל הֶעָפָר, הַכֹּל נַעֲשֶׂה הֶבֶל לְפָנָיו, וְאוֹמֵר יַי. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, זַלְקַ הַתֵּבָה, וַי יְצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה, וְיָשׁוֹב אֶל הֶעָפָר כְּמוֹת שֶׁהָיָה.

דָּבָר אַזַּר, וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה. אָמַר רַבִּי שָׁלוֹם, יְצָרוֹ בִּשְׁנֵי יְצָרִים, בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר הָרָע, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת, כְּדֵי לְנַסּוֹת בּוֹ אֶת הָאָדָם וְיִהְיֶה פָּתְזוֹן פֶּה לַצַּדִּיקִים, וְלֹא יִהְיֶה פָּתְזוֹן פֶּה לָרְשָׁעִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִפָּנֵי מָה כָּתוּב ה׳ וְאַזַּר כָּךְ אֱלֹהִים? אֶלָּא הַשֵּׁם שֶׁהוּא שְׁמוֹ מַמָּשׁ, שֵׁם הַקָּיוּם. נֶאֱמַר עַל הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא בָּאָדָם, קַיֶּמֶת. אֱלֹהִים, שֶׁהוּא שֵׁם מִשְׁתָּתֵף, נֶאֱמַר עַל הַגּוּף, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׁתָּפוּת.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שֵׁם הַקָּיוּם גּוֹזֵר וְשׁוֹלֵט, כְּמוֹ אוֹתוֹ הַמּוֹץ הַנִּדָּף וְהַנִּדְרָס לָרַגְלַיִם וְלֹא נִכְלָה לָאֲוִזִּרִים. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא נִגְזַר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית אֶלָּא אוֹת אַזַּת מִשְׁמוֹ, וְהוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּהֵ״א בְּרָאָם.

וְשָׁנִינוּ בְּסֵפֶר הַזָּכְמָה הַגְּדוֹלָה שֶׁל שְׁלֹמֹה, שְׁמָהּ שֶׁל הַשְׁמִטָּה, מַשָּׂא שְׁוָוָה קְרֵעֵי הַמֶּלֶךְ, הַמְּמְשָׁלָה שֶׁהִטִּיל בָּהּ בְּזוֹתָם קָטָן, לִשְׁלֹט תַּזְתָּיו, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) מִי כָמוֹכָה בָּאֵלִם ה׳.

אֶת הָאָדָם – לְרַבּוֹת כָּל הַכּוֹזוֹת שֶׁבּוֹ. עָפָר מִן הָאֲדָמָה – אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא וּרְאֵה, אֵיךְ יָכוֹל אִישׁ לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְעִידָה עָלָיו שֶׁהוּא עָפָר?

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, עָפָר וְלֹא זוֹמֶר, שֶׁאִלּוּ הָיָה מְזוֹמָר, הָיָה יוֹתֵר בְּקִיּוּם, שֶׁהֲרֵי בִּנְיָן שֶׁנִּבְנָה מְזוֹמָר יֵשׁ לוֹ קִיּוּם, אֲבָל עָפָר מַמָּשׁ לֹא יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב. לֹא נֶאֱמַר כִּי זוֹמֶר אַתָּה.

אָמַר רַבִּי זְנִין, וַהֲרֵי כָּתוּב (איוב ד, יט) אַף שֹׁכְנֵי בָתֵּי זֵמֶר אֲשֶׁר בֶּעָפָר יְסוֹדָם.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, הַפָּסוּק הַזֶּה מְסַיֵּעַ לָנוּ, וְהוּא נֶאֱמַר עַל הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ כֵּן בְּקִיּוּם, שֶׁזֶּה כָּתוּב בִּבְנֵי אָדָם, שֶׁמִּדּוֹרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁבִּנְיָנוֹ בְּטִיט, וְהוֹאִיל וְאוֹתוֹ הַבִּנְיָן בְּטִיט הוּא וְרָאוּי לְקִיּוּם, מָה רָאוּי לוֹ לִיסוֹד? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א ה) אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לְיַסֵּד הַבָּיִת. אֲבָל אֵינוֹ כֵּן הַבִּנְיָן הֶעָזָק, שֶׁהוּא בִּנְיָן שֶׁל טִיט וְהַיְסוֹד הוּא עָפָר, מִשּׁוּם כָּךְ לֹא יִהְיֶה בְּקִיּוּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַף שֹׁכְנֵי בָתֵּי זֵמֶר אֲשֶׁר בֶּעָפָר יְסוֹדָם, שֶׁאֵינוֹ שֶׁל קִיּוּם.

וַיָּפֵחַ בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וְגוֹ' (בראשית ב) – הַתּוֹרָה קוֹבֶלֶת עַל הָאָדָם: רְאוּ מַה שֶּׁעָשָׂה בֶּן אָדָם זֶה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן בּוֹ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה לָתֵת לוֹ חַיִּים לָעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא בְּזִוְּטָאוֹ חָזַר לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה שֶׁהוֹצִיאָה הָאָרֶץ לַבְּהֵמָה וְלַחַיָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. וּמִי הוּא מִינָהּ? בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, בֹּא וּרְאֵה, וַיַּעַשׂ הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, הוּא מֵעַצְמוֹ חָזַר לְאוֹתוֹ כּוֹחַ הַבַּהֲמִית הַנִּגְזָר מִן הָאֲדָמָה, וְעָזַב כּוֹחַ הַנְּשָׁמָה הַגְּזוּרָה מִלְּמַעְלָה וְנוֹתֶנֶת חַיִּים לִבְעָלֶיהָ.

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, נָחַר אָנוּ לְמַה שֶּׁהִתְוַכְּחוּ בָּרִאשׁוֹנָה, (ישעיה מב) כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטֵיהֶם. בָּרָא גּוּף שֶׁלָּהֶם מֵאַיִן, וְאַחַר כָּךְ נָטָה אוֹתָם כְּאֹהֶל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מ) וַיִּמְתָּחֵם כָּאֹהֶל לָשָׁבֶת. רַק הוּנָּא אָמַר מִכָּאן, הַנּוֹטֶה כַּדַּק שָׁמַיִם.

רַקַּע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ (שם מב) – רַבִּי יִצְחָק אָמַר, הִתְפַּשֵּׁט בָּהּ כָּל הַצּוּרוֹת וְהַכּוֹחוֹת שֶׁבָּהּ. נִתַּן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ – לְאַחַר שֶׁהִיא עָשְׂתָה הַגּוּף, אֲנִי נָתַתִּי הַנְּשָׁמָה עָלֶיהָ. מַה זֶּה עָלֶיהָ? עַל אוֹתוֹ מַעֲשֵׂה הַגּוּף שֶׁעָשְׂתָה. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, עָלֶיהָ – לְאוֹתָם הַשּׁוֹלְטִים עַל כּוֹחוֹתֶיהָ, לָהֶם נָתַתִּי הַנְּשָׁמָה.

וְרוּחַ לַהֹלְכִים בָּהּ (שם) – לְאוֹתָם הַמִּשְׁתַּתְּפִים בָּהּ בְּכוֹחוֹתֶיהָ, שֶׁאֵין לָהֶם

אֶלָּא אוֹתָהּ נֶפֶשׁ וַזֶּהָ, הַנִּקְרָאָה רוּחַ הַבְּהֵמָה הַיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה לָאָרֶץ. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר נֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ, הַשּׁוֹלְטִים עָלֶיהָ עַל כּוֹזוֹתֶיהָ, לָהֶם נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה הַנְּזוֹרָה מִלְמַעְלָה. אֲבָל לַהֲלִכִים בָּהּ, הַמִּשְׁתַּתְּפִים עִמָּהּ בְּכוֹזוֹתֶיהָ, אֵין לָהֶם אֶלָּא רוּחַ הַבְּהֵמָה הַיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה לָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרוּחַ לַהֲלִכִים בָּהּ.

פָּרָשָׁה ה. (בראשית ב, ז) וַיִּצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְזַיָּא אָמְרוּ שְׁנֵיהֶם, כָּתוּב (שיר ו) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּחַל, רְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לְהַרְהֵר וּלְדַקְדֵּק בְּלִבּוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּלְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וּלְדַקְדֵּק בְּכָל עִנְיָנָיו, וּיהַרְהֵר בְּלִבּוֹ שֶׁלֹּא בָּרָאוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנָתַן בּוֹ נְשָׁמָה עֶלְיוֹנָה וּמַעֲלָה עַל שְׁאָר בְּרִיּוֹתָיו, אֶלָּא לְהַרְהֵר בַּעֲבוֹדָתוֹ וּלְהִדָּבֵק בּוֹ, וְלֹא יֵלֵךְ אַזְרֵי הַהֶבֶל.

שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, הֶעֱלָה אוֹתוֹ לְפָנָיו בִּדְמוּתוֹ, וְהוּא יָשַׁב וְהִתְרָה בּוֹ, וְאָמַר לוֹ: אֲנִי עוֹשֶׂה אוֹתְךָ בְּשִׁבִּילִי, שֶׁתִּהְיֶה אַתָּה שַׁלִּיט וּמֶלֶךְ עַל הַכֹּל בְּשִׁבִּילִי, אֲנִי לְמַעְלָה וְאַתָּה לְמַטָּה.

וְעוֹד, אֲנִי נוֹתֵן בְּךָ נְשָׁמָה לָדַעַת הַשֵּׂכֶל וְזָכְמָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לִשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת. תִּהְיֶה זָהִיר לְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹדִי, תִּהְיֶה זָהִיר לַעֲשׂוֹת מִצְוֹתַי, וְזוּךְ מִמֶּנִּי לֹא יִהְיֶה שַׁלִּיט וְנִכְבָּד כְּמוֹתְךָ.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהִזְהִיר אוֹתוֹ, וְהִזְהִיר אוֹתוֹ עַל כָּךְ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כח) וַיֹּאמֶר לָאָדָם הֵן יִרְאַת ה' הִיא זָכְמָה וְסוּר מֵרָע בִּינָה. כְּלוֹמַר, כְּשֶׁתָּזוּל יִרְאָתִי עָלֶיךָ, אָז תַּשִּׂיג זָכְמָה, שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִן הַכֹּל. כְּשֶׁרָאָה אָדָם שֶׁהוּא שַׁלִּיט וְנִכְבָּד עַל הַכֹּל, שָׂכַח אֶת מִצְוַת רִבּוֹנוֹ, וְלֹא עָשָׂה מַה שֶּׁנִּצְטַוָּה.

אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם אָמַר רַבִּי זְנִיּלַאי, לֹא עָשָׂאוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, אֶלָּא לְהִשְׁתַּדֵּל בִּכְבוֹד קוֹנוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מג) כָּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו. מַהוּ לִכְבוֹדִי? לְהִשְׁתַּדֵּל וְלָדַעַת אֶת כְּבוֹדִי, וְלַזְוֵשֵׁב

מִמַּעֲשָׂיו שֶׁיִּנָּתֵן לוֹ זֵלֶק טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַב יְהוּדָה, בְּכָל יוֹם וָיוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת מִלְּמַעְלָה, וְאֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהַזְּמָה זוֹרַחַת, וְאוֹמֶרֶת: אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת, שֶׁאֵינָם רוֹאִים אֶת כְּבוֹדִי, וְאֵינָם מִסְתַּכְּלִים לָדַעַת וְלַזְּכֹּר אֶת כְּבוֹדִי.

שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁהַשָּׁמֶשׁ מַטָּה אֶת כְּנָפָיו לָלֶכֶת בְּגְבוּרַת הַגַּלְגַּלִּים שֶׁלּוֹ, מַכִּים בַּטְּלַפַּיִם שֶׁלָּהֶם בָּעֲלִים שֶׁל הָאֵילָנוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן. וְכָל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים וְזִיוֹת הַקֹּדֶשׁ, וְכִסֵּא כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְהָאֵילָנוֹת, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְצִבְאוֹתָם, מִזְדַּעְזְעִים וּמִשְׁתַּבְּזִים לַאֲדוֹן הַכֹּל.

וּבִזְדַּקְּפָם וְרוֹאִים אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַמְפֹרָשׁ, שֶׁזְּקוּקוֹת בַּשָּׁמֶשׁ בְּמַסְעוֹתָיו, וְנוֹתְנִים תִּשְׁבָּחוֹת לִרְבּוֹן הָעוֹלָמִים. וְיוֹצֵא הַקּוֹל הַהוּא, וְאוֹמְרִים לַבְּרִיּוֹת שֶׁאֵין מַשְׁגִּיחִים בִּכְבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן כְּמוֹ שְׁאָר כָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁהֵם מַשְׁגִּיחִים וְנוֹתְנִים תִּשְׁבָּחוֹת לִשְׁמוֹ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָסוּר לוֹ לָאָדָם לוֹמַר אֶת תִּשְׁבְּחוֹת תְּפִלָּתוֹ אֶלָּא עִם דִּמְדּוּמֵי הַזְּמָה, שֶׁכָּתוּב יְרָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ.

וְכֵן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַתְּפִלָּה וְהַתִּשְׁבַּחַת שֶׁל הַלַּיְלָה, מִשֶּׁשָּׁקְעָה הַזְּמָה טֶרֶם נִרְאֲתָה הַלְּבָנָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים עב) יְרָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ, זוֹהִי תְּפִלַּת הַבֹּקֶר. וְלִפְנֵי יָרֵחַ וְגוֹ', זוֹהִי תְּפִלַּת הַלַּיְלָה.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִכָּאן, (מלאכי א) כִּי מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ גָּדוֹל שְׁמִי. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם? בַּגּוֹיִם, בְּאוֹתָם שֶׁכָּתוּב בָּהֶם כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל.

מָה הַטַּעַם? שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְמַעְלָה לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּזוֹ, וְאוֹמְרִים שִׁירָה וְרִנָּה לְפָנָיו בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְעָשָׂה יִשְׂרָאֵל כְּנֶגְדָּם לְמַטָּה לְקַלְסוֹ וּלְשַׁבְּזוֹ, וְלוֹמַר שִׁיר וְשֶׁבַח לְפָנָיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

וְלָמַדְנוּ שָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת הוּא הַלַּיְלָה, וּבִשְׁלֹשׁ הַמִּשְׁמָרוֹת הַלָּלוּ מִתְחַלְּקוֹת שָׁלֹשׁ כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְשַׁבֵּחַ לְיוֹצְרָם בְּכָל מִשְׁמָרָה וּמִשְׁמָרָה, וּכְנֶגְדָּם יֵשׁ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת בַּיּוֹם, כְּשֶׁמִּתְכַּנְּסִים יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּחַ לְיוֹצְרָם בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה.

בֹּא תִשְׁמַע, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר רַב, בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁהַחַמָּה זוֹרַחַת, הוּא זְמַן הַתְּפִלָּה וְהַבַּקָּשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּמֵשֵׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעְלָה עַד תֵּשַׁע שָׁעוֹת, זְמַן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. וּמִשֶּׁשָּׁקְעָה הַחַמָּה עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ – תְּפִלָּה אֲזָרוֹנָה. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַב, מִשֶּׁשָּׁקְעָה הַחַמָּה עַד שֶׁיֵּרָאוּ שְׁנֵי כוֹכָבִים – זְמַן תְּפִלָּה הָאֲזָרוֹנָה.

שֶׁכָּךְ שָׁנִינוּ, מִשֶּׁיֵּרָאוּ שְׁנֵי כוֹכָבִים הוּא תְּחִלַּת מִשְׁמָרָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁבָּאִים הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּמַמְתִּינִים לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל עַד אוֹתָהּ שָׁעָה, וְאָז מַתְחִילִין לוֹמַר שִׁירָה. וְנִגְעָלִים כָּל הַשְּׁעָרִים מִתִּשְׁבַּחְתָּם שֶׁל מַטָּה, וְאֵין שְׁעָרִים נִפְתָּחִים אֶלָּא לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הָאוֹמְרִים שִׁירָה.

וְהַאִם אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּךְ? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל הַקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשִׁיךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מב) יוֹמָם יְצַוֶּה ה' חַסְדּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבַּלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי, וְכָאן אֲמַרְתֶּם שֶׁנִּגְעָלִים כָּל הַשְּׁעָרִים לְמַטָּה?

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שָׁם, בַּמָּה אוֹמְרִים? כְּשֶׁסּוֹתְמִים אֶת כָּל הַתִּשְׁבָּחוֹת בַּיּוֹם, וּמֵחֲצוֹת הַלַּיְלָה וְהָלְאָה שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבַּשָּׁעָה הַהִיא יוֹצֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת שֶׁכּוֹסֵף בָּהֶם, וְהוֹלֵךְ לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וְהֵינוּ מַה שֶׁאָמַר דָּוִד (תהלים קיט) זְמִרוֹת הָיוּ לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרָי. וְאֵין בֵּית מְגוּרִים אֶלָּא בֵּית הַכְּנֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קז) בְּמוֹשַׁב זְקֵנִים יְהַלְלוּהוּ. וְאֵין מוֹשָׁב אֶלָּא בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ב) בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשָׁבְתִּי. וְאֵין צֵל אֶלָּא בֵּית הַכְּנֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו כה) וְצֵל מֵחֹרֶב. וְאֵין חֹרֶב אֶלָּא בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לג) וְנָתַתִּי אֶת הָעָם הַזֶּה חֹרֶב. וְאֵין עָם אֶלָּא בֵּית הַכְּנֶסֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו כו) בֹּא עַמִּי. וְאֵין עָם אֶלָּא בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו נא) עַם תּוֹרָתִי הַאֲזִינוּ. וְאֵין תּוֹרָה אֶלָּא בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו נא) תּוֹרָה תֵּצֵא מֵאִתִּי.

שֶׁלָּמַדְנוּ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, כָּל שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם לְמַעְלָה, עַל הַזִּיוֹת וּלְמַטָּה מֵהֶם, כֻּלָּם נִפְתָּחִים, וְהוּא עֵת רָצוֹן לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה.

וְאוֹתָם הַכִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְכָל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְהַצַּדִּיקִים, כֻּלָּם פּוֹצְחִים רִנָּה לְפָנָיו מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ. אֵימָתַי צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ? כְּשֶׁיּוֹשְׁבִים יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ, שֶׁהוּא בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשְׁבִים לְפָנָיו בְּגַן עֵדֶן.

וְכַת שְׁלִישִׁית שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמֶרֶת שִׁירָה לְפָנָיו עַד שֶׁיִּבָּקַע הַשַּׁחַר. וְיֵשׁ זוֹכָה לִישְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר, לָקוּם וּלְהִתְגַּבֵּר בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנּוֹשְׁאִים שִׁירָה אַחַר מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה לְמַטָּה עִמָּהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וּמְשֹׁחֲרַי יִמְצָאֻנְנִי. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַפְסִיק מִשֶּׁיִּתְוַוֵּיל, עַד שֶׁיִּתְגַּלֵּל כְּשֶׁהַזָּמָּה זוֹרַחַת.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר רַב, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹצֵא מֵאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת שֶׁכּוֹסֵף בָּהֶם וּבָא לְהִכָּנֵס עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן, הוּא מַמְתִּין וְרוֹאֶה. אִם שׁוֹמֵעַ קוֹל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה – הַקּוֹל הַהוּא נוֹחַ לְפָנָיו מִכָּל הַשִּׁירוֹת וְהַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁאוֹמְרִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְמַעְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר השירים ו) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת. מָה לִרְאוֹת? אוֹתָם הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְכִי גַּן עֵדֶן הוּא נִקְרָא גִּנַּת אֱגוֹז? אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן, כֵּן, נִקְרָא גִּנַּת אֱגוֹז, כְּלוֹמַר גִּנַּת עֵדֶן. מָה הָאֱגוֹז הוּא סָתוּם מִכָּל עֲבָרָיו וְיֵשׁ עָלָיו כַּמָּה קְלִפּוֹת, כָּךְ עֵדֶן שֶׁל מַעְלָה הוּא סָתוּם מִכָּל עֲבָרָיו, וְיֵשׁ עָלָיו כַּמָּה שְׁמִירוֹת, שֶׁלֹּא שָׁלְטוּ לִרְאוֹת לֹא מַלְאָךְ, וְלֹא שָׂרָף, וְלֹא זַשְׁמַל, וְלֹא עַיִן נָבִיא, וְלֹא זוֹזָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֲנִי הָיִיתִי לִפְנֵי רַבִּי בְּרוֹקָא, וְהָיָה אוֹמֵר, כָּעֵת אָוְכֶּה לְמַעֲלַת גִּנַּת אֱגוֹז עִם זַסִּידֵי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ מַה הוּא, עַד שֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֶן גִּנַּת אֱגוֹז. מָה הָאֱגוֹז קְלִפָּה אַחַר קְלִפָּה וּפֵרְיוֹ מִבִּפְנִים, כָּךְ עֵדֶן עוֹלָם אַחַר עוֹלָם וְהוּא מִבִּפְנִים.

לָמַד רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַגָּן הַזֶּה מֵאַיִן נָטוּעַ? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַע אוֹתוֹ מִתַּחַת שֶׁל עֵדֶן. שֶׁאִם תֹּאמַר שֶׁזֶּה כְּנֶגֶד זֶה בְּשָׁוֶה – אִי אֶפְשָׁר, אֶלָּא הַגָּן בָּאָרֶץ, וְעֵדֶן עָלָיו מִלְמַעְלָה. וּמֵאַיִן תַּמְצִיתוֹ שֶׁל הַגָּן? מֵעֵדֶן הוּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, לִדְבָרֶיךָ, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, הָיָה לוֹ לוֹמַר וְנָהָר יוֹרֵד מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁמִּלְמַעְלָה יוֹרֵד לְמַטָּה לַגָּן. אֶלָּא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֵדֶן לְמַטָּה – וְעֵדֶן לְמַעְלָה. גַּן לְמַעְלָה – גַּן לְמַטָּה. וּשְׁנֵיהֶם מְכֻוָּנִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָטַע זֶה מִתַּחַת זֶה.

וְכִי הוּא נָטַע אוֹתוֹ מַמָּשׁ? כֵּן, שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַל שֶׁאֵין מַטָּעוֹתָיו כִּשְׁאָר מַטָּעוֹת, וְהֵם מֻבְחָרִים מִשְּׁאָר מַטָּעוֹת, הוּא הָיָה מַטַּע ה׳, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סא) מַטַּע ה׳ לְהִתְפָּאֵר, כְּלוֹמַר לְשַׁבְּחוֹ, וְזֶהוּ לְהִתְפָּאֵר. כְּלוֹמַר, אֵין זֶה כִּי אִם מַטַּע ה׳ וְלֹא מֵאָחֵר.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, עַל כָּל פָּנִים מַטַּע ה׳ הוּא, שֶׁנָּטַע שָׁם כָּל עֵץ נֶחְמָד לְמַרְאֶה. וְאֵיךְ נָטַע? אֶלָּא כְּשֶׁהוֹצִיאָה הָאָרֶץ אִילָנוֹתֶיהָ וּפֵרוֹתֶיהָ, הוֹצִיאָה בַּתְּחִלָּה בְּגַן עֵדֶן, וְאַחַר כָּךְ בְּכָל הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּחַר בַּמָּקוֹם הַהוּא וְהֶכִינוֹ לִהְיוֹת שָׁם לְעוֹלָם. וְהוּא פּוֹקֵד אוֹתוֹ, וּמַשְׁקֶה בְּטוּבוֹ מֵאוֹתוֹ הַטּוֹב הַנִּשְׁפָּע מֵעֵדֶן שֶׁל מַעְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה׳ אַרְזֵי ◌ֿ גו׳, אֵלּוּ אִילָנוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן.

שָׁאַל רַבִּי זַכַּי לְרַבִּי יְהוּדָה, תֹּאמַר שֶׁגַּן עֵדֶן הוּא בָּאָרֶץ. לְמָה הוּא נִצְרָךְ? אָמַר לוֹ, לַהֲנָאַת הַנְּשָׁמָה, שֶׁמְּקַבֶּלֶת מֵאוֹתוֹ הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה. שֶׁאִם תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁזֶּה לְכָל נְשָׁמָה – הֲרֵי שָׁנִינוּ, לְאוֹתָם שֶׁלֹּא נָתְנוּ לָהֶם רְשׁוּת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, יֵשׁ לָהֶם הֲנָאָה וְתִשּׁוּקָה בְּאוֹתוֹ שֶׁלְּמַטָּה מִמַּה שֶּׁמְּקַבֶּלֶת מִלְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ מַעֲלִים אוֹתָם לַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלְּמַעְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חָדְשׁוֹ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ וְגוֹ׳. וּבְגַן הָעֵדֶן הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה יָשַׁב אָדָם, וְשָׁם אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִהְיוֹת

בּוֹ אֶת מִדּוֹרוֹ. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (בראשית ב) וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר.

רַבִּי זְזָיָא וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי זְזָיָא, הֲרֵי שָׁנִינוּ בַּבָּרַיְתָא שֶׁלָּנוּ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בֵּין לְמַעְלָה בֵּין לְמַטָּה, כֻּלָּם מִשְׁתּוֹקְקִים וְשׁוֹקְדִים לָלֶכֶת לְמִינוֹ. הַגּוּף הוֹלֵךְ אַזַּר מִינוֹ לָאָרֶץ, שֶׁנִּטַּל מִמֶּנָּה, וְלַנְּשָׁמָה אֵין תְּשׁוּקָה, אֶלָּא לַמָּקוֹם שֶׁנִּלְקְחָה מִשָּׁם. שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, מִשְׁתּוֹקֵק אַזַּר מִינוֹ. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (תהלים פד) נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי לְזַצְרוֹת ה׳, וְלֹא לָעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ הַגּוּף.

אָמַר לוֹ רַבִּי זְזָיָא, אִמַּר לְךָ דָּבָר שֶׁהוּא סוֹד וְאֵין בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים. הִרְכִּין רֹאשׁוֹ, וּבָכָה וְצָוַח. שָׁתַק רַבִּי יוֹסֵי, אַזַּר כָּךְ אָמַר לוֹ רַבִּי זְזָיָא, אַשְׁרֵי הֵם הַצַּדִּיקִים, אוֹי לָהֶם לָרְשָׁעִים! אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים זַיִּים לָעוֹלָם הַבָּא. וְכִי מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה קַיֶּמֶת בְּקִיּוּמָהּ הֵם קַיָּמִים, וְהַגּוּף נִרְקָב בָּאָרֶץ, אַף עַל גַּב שֶׁהָיָה שָׁלֵם צַדִּיק? וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁתָּמִיד הַנְּשָׁמָה עוֹמֶדֶת בְּקִיּוּמָהּ?

אֶלָּא כָּךְ נִגְזַר, שֶׁכַּאֲשֶׁר צַדִּיק נִפְטָר מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, מַזְמִין לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוּף אַזַּר כָּשֵׁר וְטוֹב, שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּמוֹ הַזֻּהֲמָה וְהַלְכְלוּךְ שֶׁל הַגּוּף הַזֶּה, וּמַכְנִיס בּוֹ אוֹתָהּ נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה, וְהוּא מַשְׁרֶה אוֹתוֹ בְּקִיּוּמוֹ בְּאוֹתוֹ הַגּוּף בְּגַן הָעֵדֶן הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה, וְהַהוּא יִהְיֶה לָהֶם לָעוֹלָם הָאַזַּר, הָעוֹלָם הַבָּא.

וּבְכָל רֹאשׁ זְזֶדֶשׁ וְזְזֶדֶשׁ יוֹצְאִים וְרוֹאִים אֶת הָרְשָׁעִים שֶׁטּוֹרְדִים אוֹתָם בַּגֵּיהִנֹּם, וְהוּ שֶׁכְּתוּב (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי. מֵאֵיזֶה מָקוֹם יָצְאוּ? שָׁנָה רַבִּי בָּא, מִגַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וְלָמָּה? לִרְאוֹת לָרְשָׁעִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה אוֹתָם לִישִׁיבַת הָרָקִיעַ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּבְכָל רֹאשׁ זְזֶדֶשׁ וְזְזֶדֶשׁ. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (שם) וְהָיָה מִדֵּי זְזֶדֶשׁ בְּזָזְדְּשׁוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וּכְשֶׁבָּא הַבֹּקֶר, מְזַדֵּשׁ לָהֶם אֶת נְשָׁמוֹתֵיהֶם. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (איכה ג) זָזְדְּשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ. רַבִּי יְצָזָק אָמַר, אֲפִלּוּ לְכָל אָדָם גַּם כֵּן. בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא נָם בִּשְׁנָתוֹ בְּכָל לַיְלָה, וְעוֹלָה הַנְּשָׁמָה לְמַעְלָה, וְנִמְצֵאת בְּכַמָּה זְזִיבִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבֶאֱמוּנָה

הָרַבָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְהִיר אוֹתָהּ לַגּוֹף, וּמְזַהֵר אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ, וְלָמָּה רַבָּה אֱמוּנָתֵךְ? מִפְּנֵי שֶׁרַבָּה אֱמוּנָתֵךְ.

מִכָּאן אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַמִּתְזַיֵּב בְּמָמוֹן לַחֲבֵרוֹ, וְזִבְּרוֹ מוֹצִיא לוֹ מַה שֶּׁיַּזְהִיר בְּיָדוֹ, אָסוּר לוֹ לְהַזְהִיר בּוֹ עַד שֶׁיִּתְּנֵהוּ לוֹ וְזִבְּרוֹ, וַאֲפִלּוּ שֶׁיִּתְּנֵהוּ לוֹ בֵּית הַדִּין. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כב) אִם וָזֹבֶל תַּזְהִיר רֵעֶךָ.

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן רַבִּי סִימוֹן אָמַר, (בראשית ב) וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר – בִּכְלָל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, (שם) וַיַּזְהֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ, וְכִי מָה הָעֲבוֹדָה כָּאן? אֶלָּא עֲבוֹדַת הַנְּשָׁמָה, לְהַשְׁלִים לָהּ בְּתַשְׁלוּמֶיהָ מַה שֶּׁלֹּא הִשְׁלִימָה בְּזֶה הָעוֹלָם.

רַבִּי שִׁמְעוֹן (יְהוֹשֻׁעַ) אָמַר, הִנִּיזַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּגַן עֵדֶן, וְנָתַן לוֹ תּוֹרָתוֹ לַעֲבֹד בָּהּ וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְעֵץ הַחַזִּיִּם בְּתוֹךְ הַגָּן, וְכָתוּב (משלי ג) עֵץ חַזִּיִּם הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁיִּהְיֶה לוֹ לָאָדָם הֲנָאָה בְּגַן זֶה, יַעֲסֹק בָּהּ וְיִשְׁמֹר אוֹתָהּ. וּמִפְּנֵי הָעִדּוּנִים וְהַהֲנָאוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ לָאָדָם שָׁם, לֹא שָׁמַר תּוֹרָתוֹ, עַד שֶׁגֵּרְשָׁהוּ מִשָּׁם.

רַבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רַבִּי חִזְקִיָּא אָמַר, עֵץ מַמָּשׁ הָיָה, וְהָיוּ שְׁנַיִם – הָאֶחָד הַנּוֹתֵן חַזִּיִּם לָאָדָם, וְהָאֶחָד שֶׁהָאוֹכְלוֹ יֵדַע הַטּוֹב וְהָרָע. לָדַעַת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר שֶׁיֵּכֵשֵׁר הָאָדָם, וְהַדֶּרֶךְ הָרָע שֶׁיִּתְקַלְקֵל בָּהּ הָאָדָם. וּלְפִיכָךְ צִוָּהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יֹאכַל מִמֶּנּוּ, פֶּן יִדְוֶה הַטּוֹב וַיַּזְהִיק בָּרָע.

וְעַל כֵּן נֶאֱמַר (בראשית ב) מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל, זֶהוּ עֵץ הַחַזִּיִּם שֶׁהָיָה לוֹ לָאָדָם לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ, וְהוּא לֹא זָטָא אֶלָּא בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁנִּצְטַוָּה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת.

מִכָּאן, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, גְּזֵרָה נִגְזְרָה עַל הָאָדָם הַקָּדֹם לָמוּת, עַד שֶׁנִּלְקַח מִן הָאֲדָמָה. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ, מִלַּמֵּד שֶׁאִלְמָלֵא לֹא זָטָא, הָיוּ לוֹ חַזִּיִּם אֲרֻכִּים. כֵּיוָן שֶׁזָּטָא, הוּא הָעֲנָשׁ – שֶׁיִּקְצַר יָמָיו וְיָמוּת בְּאוֹתוֹ

הַיּוֹם. לְאַוָּר שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה.

וְזוֹ רְאָיָה שֶׁהַגְּזֵרָה הָיְתָה קֹדֶם לָמוּת, שֶׁאִלְמָלֵא כָּךְ, כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה הָיָה לוֹ לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה. אֶלָּא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, עָשָׂה תְּשׁוּבָה וּבִטֵּל הַגְּזֵרָה שֶׁנִּגְזְרָה עָלָיו – בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ, וְהֶאֱרִיךְ לוֹ יָמִים, שֶׁנָּתַן לוֹ יוֹמוֹ.

רַבִּי בְּרוֹקָא אָמַר, הוּא נִצְטַוָּה עַל הַשֵּׁם וְזָטָא בַּשֵּׁם. נִצְטַוָּה עַל הַשֵּׁם – זֶהוּ הַשֵּׁם הַמְיֻחָד, שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַחַיִּים וְגוֹ'. וְהוּא זָטָא בַּשֵּׁם – זֶה שֵׁם הַמְשֻׁתָּף, שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, וּמָה הַמַּקְרִיב קָרְבָּן לְשֵׁם זֶה, אָמְרָה תוֹרָה (שמות כב, יט) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם – הַמַּחֲלִיף שְׁמוֹ הַמְיֻחָד בִּשְׁבִילוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וְשָׁזָטָא בַּשֵּׁם, מְנַיִן לָנוּ? אָמַר רַבִּי בְּרוֹקָא, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) "וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ "וַתֹּאכַל"ל, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, דִּגְמַת הַפָּרִי הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, לְפִיכָךְ כְּנָה כָּל הָעִנְיָן בְּאִלּוּ אִילָנֵי גַּן עֵדֶן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, רָאִינוּ שֶׁהִנָּה שִׁלְשָׁה מִן הַזֵּבָרִים עַל כָּךְ נֶעֱנְשׁוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי בְּרוֹקָא אֵין לְהַרְהֵר עוֹד בְּפָרָשָׁה זוֹ, שֶׁאֲנִי כְּמוֹ זֶה שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי, וְכֵעֵת נִזְכַּרְתִּי, וּמִכָּאן צָרִיךְ דְּרָשָׁה.

וְהַנָּזוֹשׁ הָיָ"ה עָרו"ם מִכֹּל וַיַּת הַשָּׂדֶה (שם). שָׁנָה רַבִּי יוֹסִי, זֶהוּ יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא הַנָּזוֹשׁ הַמֵּסִית אֶת בְּנֵי אָדָם. וְלָמָּה נִקְרָא נָזוֹשׁ? מָה הַנָּזוֹשׁ הוֹלֵךְ עֲקַלְתּוֹן וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, כָּךְ יֵצֶר הָרָע מַשְׁטִין לָאָדָם בְּדֶרֶךְ רָע, וְלֹא בְּדֶרֶךְ יָשָׁר.

שָׁנָה רַבִּי יוֹסִי, מַה זֶּה עָרוּם מִכֹּל וַיַּת הַשָּׂדֶה? עָרוּם הוּא פָּקֵזַ מֵאוֹתוֹ נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בַּגּוּף, וְהוּא הָיָה הַמֵּסִית לָאָדָם, עַד שֶׁנִּגְרַשׁ מֵהַנָּאת גַּן עֵדֶן.

שָׁנִינוּ שָׁם, אָמַר ר"י בֶּן רַבִּי סִימוֹן, הִשְׁגַּוְתִי בַּדָּבָר הַזֶּה שֶׁאָמַר רַבִּי

בְּרוֹקָא, וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ, וּמָצָאתִי שֶׁעִקַּר הַקַּבָּלָה הָיָה בְּיָדוֹ, וְכָךְ נִגְזַר בַּסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַמִּשְׁנָה שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲרָךְ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַנָּזוּשׁ, כְּשֶׁהִשִּׁיא לְאִשָּׁה, מַה כָּתוּב? (שָׁם) וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב. מַה זֶּה כִּי טוֹב? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר שָׁלוֹם, הִסְכִּימָה בְּדַעְתָּהּ כִּי טוֹב הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קלה) כִּי טוֹב ה׳, (שָׁם קוֹ) הוֹדוּ לַה׳ כִּי טוֹב. וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם – שֶׁהֵיא הַתַּאֲוָה שֶׁמִּתְאַוִּים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים לָדַעַת וּלְהַשִּׂיג, מִיָּד – וַתִּקַּח מִפְּרִיוֹ וַתֹּאכַל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הִתְזַכֵּף שִׂלְטוֹן בַּעֲבוֹדָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כג) אַל תַּמֵּר בּוֹ, אַל תְּמִירֵנִי בּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְלֹא אָמַרְתִּי שֶׁאֵין לְהַרְהֵר עוֹד בַּפָּרָשָׁה דַּי בָּזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי בְּרוֹקָא בְּרֹאשׁ הַפָּרָשָׁה, וְלֹא הִצְטָרֵךְ יוֹתֵר אֶלָּא דְּרָשָׁה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה זֶּה (בראשית ג) וַיִּתְפָּרוּ עֲלֵה תְאֵנָה? מִתַּרְגֵּם רַב נַזְמָן בַּר אָזָא וַזְבֵרוֹ, עֲלִילוֹת דְּבָרִים.

וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה׳ אֱלֹהִים וְגוֹ׳ (שָׁם). אָמַר רַבִּי פָּנְחָס, וּמָה הַמּוֹשֵׁל הַגָּדוֹל צָרִיךְ רוּזַן הַיּוֹם? שָׁנִינוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָעֲרָפֶל בִּבְהִירוּת, לָזֶה שֶׁאָמַרְנוּ, לְמָה הוּא דּוֹמֶה הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה? לְצִפּוֹר שֶׁהוֹלֶכֶת, כְּשֶׁיּוֹצֵאת מִקִּנָּהּ וְלֹא מוֹצֵאת מִי שֶׁיַּכְנִיס אוֹתָהּ – כָּךְ הוּא הָאָדָם, כֵּיוָן שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹצְאָה, שׁוּב אֵינוֹ יוֹדֵעַ וּמֵבִין אֶת הַגּוּף, פָּרַט לְאוֹתוֹ הַגּוּף, מֵהָאוֹר הָרַב שֶׁהִזְדַּמֵּן לוֹ לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בְּגַן עֵדֶן.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִתְהַלֵּךְ?! מִהַלֵּךְ הָיָה לוֹ לוֹמַר! מַה זֶּה מִתְהַלֵּךְ? אָמַר רַבִּי בָּא, וְכִי זוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה? בֹּא תִּשְׁמַע, שֶׁכָּתוּב אֶת קוֹל, הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שמות ט) וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל, וְכֵן (יחזקאל א) וַיְהִי קוֹל מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם. אָמַר רַב זַסְדָּא אָמַר רַבִּי יוֹזָנָן, קוֹל כָּתוּב, מִתְהַלֵּךְ לְרוּזַן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם לז) וַיְהִי קוֹל כְּהִנָּבְאִי וְהִנֵּה רַעַשׁ.

אָמַר רַבִּי יוֹזָאי, וַהֲרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְזַבֵּרְנוּ אָמַר שָׁכָאן צָרִיךְ דְּרָשָׁה, וְאַתֶּם

אוֹמְרִים מַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה?! אָמַר רַבִּי אֲלֶכְסַנְדְּרִי, יוֹתֵר מִמַּעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה הוּא, שֶׁהֲרֵי סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים אָנוּ רָאִינוּ שֶׁהִתְגַּלּוּ כָּאן.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁזָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, נִכְנְסוּ לְפָנָיו רַבִּי פִּנְחָס וְרַבִּי זֵיְיא וְרַבִּי אַבָּהוּ. אָמְרוּ לוֹ, מִי שֶׁהוּא עַמּוּד הָעוֹלָם – יָמוּת? אָמַר לָהֶם, אֵין בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה מְעַיְּנִים בְּדִינִי, שֶׁהֲרֵי אֲנִי רָאִיתִי שֶׁאֵינִי נִתָּן לְמַלְאָךְ וּלְדַיָּן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁאֵינִי כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם.

אֶלָּא הַדִּין הַזֶּה שֶׁלִּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אוֹתוֹ, וְלֹא בֵּית דִּינוֹ. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד בְּבַקָּשָׁתוֹ לְפָנָיו (תהלים מג) שָׁפְטֵנִי אֱלֹהִים וְרִיבָה רִיבִי. וְכֵן שְׁלֹמֹה אָמַר, לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ, הוּא לְבַדּוֹ, וְלֹא אֲזָרִים.

שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כְּשֶׁהָאָדָם הוּא שׁוֹכֵב, בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָה מִסְתַּכְּלִים בְּדִינוֹ. יֵשׁ מֵהֶם שֶׁנּוֹטִים לְכַף זְכוּת, שֶׁמַּרְאִים זְכוּתוֹ שֶׁל אָדָם, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁנּוֹטִים לְכַף זוֹבָה, שֶׁמַּרְאִים זוֹבָה שֶׁל אָדָם, וְלֹא יוֹצֵא הָאִישׁ מִן הַדִּין כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה.

אֲבָל מִי שֶׁדָּן אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, הוּא טוֹב, וְלֹא יָכוֹל אִישׁ לִהְיוֹת בְּאוֹתוֹ דִּין, פָּרֵט לְטוֹב. מָה הַטַּעַם? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, מִדַּת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן נוֹטָה לִזְכוּת תָּמִיד, וְהוּא כֻּלּוֹ צַד שֶׁל רַחֲמָנוּת, וּבְיָדוֹ לַעֲוֹב הַזָּטָאִים וְהָעֲוֹונוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קכל) כִּי עִמְּךָ הַסְּלִיחָה וְגוֹ', וְלֹא עִם אַזָּר.

וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּקַשְׁתִּי לְפָנָיו שֶׁהוּא יָדִין דִּינִי, וַאֲנִי אֶכָּנֵס לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁלֹּא עָבְרוּ אוֹתָם רַק הָאָבוֹת, וְלֹא יִהְיֶה מִי שֶׁיִּמְחֶה בְּיָדִי, וְעוֹד – שֶׁלֹּא אֶתְבַּע מֵהֶם רְשׁוּת.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן דָּבָר, וְרָאוּ אֶת בֵּית זְקִיפוֹ שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם. תָּמְהוּ, וְלֹא יָכֹל אֶזְד מֵהֶם לְדַבֵּר בְּפָיו מֵהַיִרְאָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה עֲלֵיהֶם. בְּעוֹדָם שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, עָלוּ לָהֶם רֵיחוֹת שֶׁל בְּשָׂמִים רַבִּים, וְכָל אֶזְד וְאֶזְד מֵהֶם הִתְוַזֵּק כּוֹזוֹ, עַד שֶׁרָאוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהָיָה מְדַבֵּר דְּבָרִים, וְלֹא הָיוּ רוֹאִים אֲזָרִים זוּץ מִמֶּנּוּ.

אַזַּר זְמַן אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַרְאִיתֶם דָּבָר? אָמַר לוֹ רַבִּי פָּנְוָס, לֹא, אֶלָּא כֻּלָּנוּ תְּמֵהִים עַל שֶׁלֹּא רָאִינוּ אוֹתְךָ בְּבֵית זָקְיְךָ זְמַן רַב, וּכְשֶׁרָאִינוּ אוֹתְךָ, עָלוּ אֵלֶיךָ רֵיזוֹת שֶׁל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְשָׁמַעְנוּ קוֹלְךָ מְדַבֵּר, וְלֹא יָדַעְנוּ מִי מְדַבֵּר עִמְּךָ.

אָמַר לָהֶם, וְלֹא שְׁמַעְתֶּם דָּבָר אַזַּר פָּרַט לְשֶׁלִּי? אָמְרוּ, לֹא. אָמַר לָהֶם, אֵינְכֶם רְאוּיִים לִרְאוֹת אֶת סִבָּר פָּנָיו שֶׁל עַתִּיק הַיָּמִים.

אָמַר לָהֶם, אֹמַר לָכֶם דָּבָר, תָּמַהּ אֲנִי עַל רַבִּי פָּנְוָס שֶׁלֹּא רָאָה, שֶׁאֲנִי רָאִיתִי אוֹתוֹ כְּעֵת בָּעוֹלָם הַהוּא לְמַטָּה מֵרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנִי.

וְכָעֵת שָׁלְחוּ בְּשִׁבִּילִי מִלְמַעְלָה וְהֶרְאוּ לִי אֶת מְקוֹם הַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא הִתְיַשֵּׁר בְּלִבִּי מְקוֹמִי, רַק עִם אֲזָזָה הַשִּׁילֻנִי. וּבָזַרְתִּי מְקוֹמִי, וּבָאתִי, וּבָאוּ עִמִּי שִׁלֹּשׁ מֵאוֹת נְשָׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים, וּלְמַעְלָה מֵהֶם אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֶצְלִי, וְהוּא הָיָה מְדַבֵּר עִמִּי, וּבִקֵּשׁ שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה וֶזְטָאוֹ לְכָל הָעוֹלָם, רַק הַהוּא שֶׁאֲמְרָה הַתּוֹרָה עָלָיו, וְהִתְכַּסָּה בָּעֵץ הַהוּא שֶׁל גַּן עֵדֶן.

וְאָמַרְתִּי לוֹ אֲנִי, שֶׁהֲרֵי הַזְּוַבְּרִים גָּלוּ. אָמַר, אוֹתוֹ שֶׁגָּלוּ הַזְּוַבְּרִים בֵּינֵיהֶם – טוֹב וְיָפֶה, אֲבָל לִשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם – לֹא. מָה הַטַּעַם? שֶׁזָּז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹדוֹ וְלֹא רָצָה לְפָרְסֵם וֶזְטָאוֹ, אֶלָּא רַק בְּאוֹתוֹ עֵץ שֶׁאָמַר שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּלָה לִי בְּרוּזָ הַקֹּדֶשׁ, וְלַזְּוַבְּרִים, שֶׁהֵם יְדַבְּרוּ בֵּינֵיהֶם, וְלֹא לַקְּטַנִּים שֶׁבַּזְּוַבְּרִים וּלְאוֹתָם שֶׁיָּבְאוּ לָעוֹלָם. שֶׁהַדָּבָר הַהוּא שֶׁלֹּא יוֹדְעִים כָּל הָאֲנָשִׁים וְטוֹעִים בּוֹ, לֹא מִשּׁוּם הַזֶּזְטָא שֶׁזָּטָא, אֶלָּא מִשּׁוּם כְּבוֹד הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן, שֶׁבְּנֵי אָדָם אֵין זְהִירִים בּוֹ, וְכָתוּב זֶה שְׁמִי לְעֹלָם, וְיָבְאוּ לִשְׁאֹל מַה שֶּׁלֹּא צְרִיכִים לָהֶם.

וְהֵינוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יט) פֶּן יֶהֱרְסוּ אֶל ה׳ לִרְאוֹת וְנָפַל מִמֶּנּוּ רָב. מַהוּ וְנָפַל מִמֶּנּוּ רָב? כָּךְ גָּזְרוּ, הֶזְזֵבֶר הַזֶּה שֶׁמּוֹרֶה אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לַכֹּל, הוּא נוֹפֵל

וְנִתְפָּס בְּאוֹתוֹ זִיטָא יוֹתֵר מֵהֶם, שֶׁכָּתוּב וְנָפַל מִמֶּנּוּ רָב. הָרַב נוֹפֵל וְנִתְפָּס בְּאוֹתוֹ הֶעָוֹן.

קָרַב אֵלָיו רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. אָמַר לוֹ, אַבָּא, מָה אֲנִי שָׁם? אָמַר לוֹ, אַשְׁרֵי זְכִיתָ, בְּנִי. זְמַן רַב שֶׁלֹּא תִקְבֵּר אֶצְלִי, אֲבָל בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם אֶת מִקּוֹמִי וְאֶת שֻׁלְחָנִי בָּזַרְתִּי. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם עֲתִידִים לְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹן הָעוֹלָם כְּאוֹתָם מַלְאָכִים הַמְשַׁמְּשִׁים לְפָנָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמו) אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב הוּנָא אָמַר, כֵּיוָן שֶׁזִּיטָא אָדָם וְנִגְזְרוּ עָלָיו אוֹתָן הַגְּזֵרוֹת, גֵּרְשָׁהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאוֹתָן הַהֲנָאוֹת וְהָעִדּוּנִים שֶׁהָיוּ לוֹ בְּעֵדֶן, וּמִנָּה שׁוֹמְרִים לְשַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן. וּמִי הֵם? הֵם הַכְּרוּבִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן אֶת הַכְּרֻבִים וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, כְּדֵי לִשְׁמֹר אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ וְהַפָּתַזוּ.

שֶׁאָז נִגְזַר שֶׁלֹּא יְהֵא רְשׁוּת לְכָל אָדָם מִכָּאן וְאֵילָךְ לְהִכָּנֵס שָׁם, זוֹלָתִי הַנְּשָׁמוֹת הַצְּרוּפוֹת עַל יְדֵי הַכְּרוּבִים תְּזוֹלָה. אִם רוֹאִים שֶׁהִיא רְאוּיָה לְכָנֵס – תִּכָּנֵס, וְאִם לָאו – דּוֹחִים אוֹתָהּ לַחוּץ, וְתִשָּׂרֵף בְּאוֹתוֹ הַלַּהַב אוֹ תְּקַבֵּל עָנְשָׁהּ.

וְלָמַדְנוּ, כְּנֶגְדָּם הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, כְּשֶׁנִּכְנָס הַכֹּהֵן לִפְנַי וּלְפָנִים. שֶׁלָּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַב הוּנָא, לִפְנַי וּלְפָנִים הוּא דִּגְמָתוֹ שֶׁל גַּן עֵדֶן. וּכְשֶׁנִּכְנָס הַכֹּהֵן לְשָׁם, נִכְנָס בִּנְשָׁמָה, וְלֹא בְּגוּף. בְּאֵימָה, בְּיִרְאָה, בְּרֶתֶת, בְּזִיעַ, בִּנְקִיּוּת, בְּטָהֳרָה. וְהַכְּרוּבִים עוֹמְדִים שָׁם שׁוֹמְרִים, כְּדִגְמַת אוֹתָם הַכְּרוּבִים הָעוֹמְדִים בְּשַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן.

זָכָה הַכֹּהֵן – נִכְנָס שָׁם בְּשָׁלוֹם וְיוֹצֵא בְּשָׁלוֹם. לֹא זָכָה – מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים יוֹצֵא לַהַב, וְיִשָּׂרֵף וְיָמוּת בְּפָנִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לַעֲבֹר מֵהֶם בְּשָׁלוֹם. אָמַר רַבִּי פְּרֶזְיָה, אֵין לְךָ בָּעוֹלָם דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲלָה כְּדִגְמָתוֹ.

הַנָּזוּשׁ שֶׁהֶעֱרִים לְזַוְּזָה, הוּא דָּבָר נוֹפֵל עַל הַלָּשׁוֹן. אָמַר רַב יוֹסֵף, הֵיאַךְ? אָמַר לוֹ, כְּתַרְגּוּמוֹ, נָזוּשׁ זְוִיָּא הוּא. זְוִיָּא – זָכָר, וְהִיא זַוְּזָה – נְקֵבָה. דָּבָר נוֹפֵל עַל הַלָּשׁוֹן. כְּדַגְמָתוֹ (במדבר כא) נְזוּשַׁת, דָּבָר נוֹפֵל עַל הַלָּשׁוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲרֵי כָּתוּב (בראשית ג) וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ זַוָּזָה כִּי הִיא הָיְתָה אֵם כָּל זָוִי. אָמַר לוֹ רַבִּי פָּרְזִיָּה, קָרָא לָהּ עַל שֵׁם הֶעָתִיד, הָיָה לוֹ לִקְרֹא אוֹתָהּ זַוָּזָה, עַל שֵׁם שֶׁמְּזַוָּזָה אֶת וַלְדוֹתֶיהָ, וְנִקְרְאָה עַל שֵׁם הֶעָתִיד – זַוָּזָה, שֶׁעָתִיד זְוִיָּא לְהָסִיט אֶת זַוָּזָה.

הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ (שם). אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּךָ דַּרְכּוֹ שֶׁל נָזוּשׁ – אֵין הַקָּשָׁה שֶׁלּוֹ מֵאָדָם אֶלָּא בָּרֹאשׁ, וְאֵין הַנְּשִׁיכָה מֵהַנָּזוּשׁ אֶלָּא בָּעָקֵב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר רַבִּי יוֹסֵי, לְמִי שֶׁאָמַר שֶׁיֵּצֶר הָרָע הָיָה, מַה נֹּאמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה?

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַרִיגָה לְנָזוּשׁ אֶלָּא בָּרֹאשׁ, וּמִי הוּא הָרֹאשׁ? זֶה רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה. וְאֵין הַנָּזוּשׁ הַזֶּה הוֹרֵג לָאָדָם אֶלָּא בָּעָקֵב, כְּשֶׁעוֹשָׂה מַעֲשֶׂה עֲבֵרוֹת וְדָשׁ בָּהֶם בָּעָקֵב, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מט, ו) עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבֵנִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק מִכָּאן, (ישעיה ה, יז) הוֹי מוֹשְׁכֵי הָעָוֹן בְּזַמְּבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה זַוָּטָאָה – כְּלוֹמַר, עוֹשֶׂה עֲבֵרוֹת וְדָשׁ בָּהֶם בָּעָקֵב, שֶׁזּוֹשֵׁב שֶׁאֵינָם כְּלוּם, כְּמוֹ זַמְּבְלֵי הַשָּׁוְא, שֶׁאוֹרֵג הָעַכָּבִישׁ. וּלְאַזַּר כֵּן הֵם כַּעֲבוֹת הָעֲגָלָה זַוָּטָאָה, זְוָקִים וְקָשִׁים, עַד שֶׁנֶּאֱסָפִים כֻּלָּם וְהוֹרְגִים לָאָדָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב, בְּאוֹת עֲוֹן הֶעָקֵב הוֹרֵג יֵצֶר הָרָע לָאָדָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ – כָּךְ נִדְּונוּ. הַנָּזוּשׁ בַּתְּזוֹלָה, אֲזַרְיוֹ הָאִשָּׁה, וְאַזַּרְיוֹ הָאָדָם. הֵינוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתֶּךָ.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, אִם אָדָם זָטָא – אֲדָמָה מָה זָטְאָה? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, כְּשֶׁנִּבְרָא הָאָדָם, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הָיוּ עֵדִים. מְלַמֵּד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָם עֵדִים עַל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם, שֶׁלֹּא

יאמַר מִי רוֹאַנִי, וְאוֹתָם הָעֵדִים מְפַרְסְמִים וְזַטְאָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כ) יְגַלּוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ וְאֶרֶץ מִתְקוֹמְמָה לוֹ.

וְלָמַדְנוּ, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעָבַר אָדָם, הַשָּׁמַיִם הֶזְוִשִׁיכוּ אוֹרָם, וְהָאָרֶץ לֹא יָדְעָה מַה לַּעֲשׂוֹת, עַד שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקִלֵּל אוֹתָהּ עַד שֶׁהִתְעַכְּבָה בְּעֵדוּתָהּ, שֶׁלֹּא תוֹסִיף תֵּת כֹּחָהּ לְזֶרַע וְלִקְצֹר כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְעָמְדָה בְּקִלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ וְנִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם.

רַב נַזְוָמָן אָמַר, עַד שֶׁבָּא נַזַ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ה, כט) זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ. וּלְפִיכָךְ נִקְרָאָה עַל שְׁמוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם ט) אִישׁ הָאֲדָמָה, עַל שֶׁיָּצָאָה מִקְּלָלָתָהּ בִּשְׁבִילוֹ.

אָמַר רַב נַזְוָמָן בַּר יִצְזָק, אָדָם הָרִאשׁוֹן, כֵּיוָן שֶׁנִּטְרַד מִגַּן עֵדֶן, זָשַׁב שָׁמוּת מִיָּד, וְהָיָה בּוֹכֶה וּמִתְזַנֵּן, וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, עַד שֶׁקִּבְּלוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְשׁוּבָה וְהֶאֱרִיךְ יָמָיו וְקִיֵּם בּוֹ דִּבְרוֹ, שֶׁכָּתוּב בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ, וְנָתַן לוֹ יוֹמוֹ, שֶׁהוּא אֶלֶף שָׁנָה, לְהוֹרוֹת לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זַנּוּן וְרַזּוּם הוּא וּמְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה לַשָּׁבִים, וְאֵינוֹ זָפָץ מֵהֶם זוֹלְתִי שֶׁיְּזוּזוּ, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל יז, לא) וְלָמָּה תָּמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, (שם לג) וְהָשִׁיבוּ וּזְיוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְזָק, אַשְׁרֵיהֶם הַבָּנִים שֶׁהָאָב אוֹמֵר לָהֶם כָּךְ: וַי לָהֶם לַבָּנִים שֶׁאֵינָם שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, לֹא רָאִינוּ רַזְוַמְנוּת כְּרַזְוַמְנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּכָל מָקוֹם אַתָּה מוֹצֵא, כְּשֶׁזְטָאוּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁבוּ לְמוּלוֹ, פָּשַׁט יָדוֹ וְקִבְּלָם, וּמְזַל לָהֶם מִיָּד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) מִי אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל פָּשַׁע.

פָּרָשָׁה זז. (בראשית ד) וְהָאָדָם יָדַע אֶת זַוָּה אִשְׁתּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, יֵשׁ לָנוּ לְהַרְהֵר בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁאָמְרָה זַוָּה (שם) קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה׳.

אָמַר רַבִּי יִצְזָק, אֲנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ כְּפַשְׁטוּתוֹ, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, זֶה מִי שֶׁנּוֹלַד לוֹ בֵּן, כְּשֶׁמַּתְזִיל לְדַבֵּר, זוֹבֶה עָלָיו לְלַמְּדוֹ פָּסוּקֵי

תּוֹרָה, שֶׁהֵם יִרְאָה מִלְּפָנֵי ה׳, שֶׁכְּשֶׁיִּגְדַּל, יִזְכֹּר אֶת אוֹתָם הַכְּתוּבִים לְיִרְאָה מֵרִבּוֹנוֹ.

רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. אָמַר לוֹ, מָה הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ וְהַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁאָמַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן, וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה׳? אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, אֹמֵר לְךָ. הַיּוֹם שֶׁרַבִּי בְּרוֹקָא וְשָׁאָר הַזַּבְּרִים גָּלוּ אֶת אוֹתוֹ הַזֻּטָּא שֶׁעָשָׂה אָדָם, לֹא הָיָה צָרִיךְ לְאוֹתָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים עֲמֻקּוֹת וְנִסְתָּרוֹת, וְהַיּוֹם הַהוּא שֶׁהִתְגַּלָּה, נִשְׁמַע הַכֹּל מִן הַפָּסוּק הַזֶּה.

אָדָם נִצְטַוָּה עַל הַשֵּׁם וְזֻטָּא בַּשֵּׁם. נִצְטַוָּה עַל הַשֵּׁם, הוּא הַשֵּׁם הַמְיֻחָד, שֶׁכָּתוּב (שם ב) וְעֵץ הַחַיִּים וְגוֹ׳. וְזֻטָּא בַּשֵּׁם, זֶהוּ שֵׁם הַמְשֻׁתָּף, שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע.

וְזַוָּה הָיְתָה תְּזוּכָּה בָּעֲבֵרָה עַל זֶה, שֶׁכָּתוּב (שם ג) וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ. וּלְאַזֵּר שֶׁזֻּטָּאוּ וְיָדְעוּ עֲוֹנָם עַל מַה שֶּׁעָבְרוּ, הִתְמַרְמְרוּ עַל מַה שֶּׁזֻּטָּאוּ, וְהִיא בְּיוֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא הָיְתָה תְּזוּכָּה לָעֲבֵרָה כַּעֲבֹר עַל שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד לָהּ בֵּן, הִרְגִּישָׁה בַּדָּבָר, וְאָמְרָה קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה׳, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַמְיֻחָד, וְעַל כֵּן לֹא אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְשֻׁתָּף.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הַטַּעַם הַזֶּה זוּזֵר עַל מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, (שמות כב) זֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְזָרָה זַוָּה לְהוֹדוֹת עַל אוֹתוֹ הֶעָוֹן שֶׁעָבְרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה כְּמוֹנוֹ לָתֵת כָּבוֹד לְאַזֵּר זוּלָתוֹ, אֲבָל זֶה יִהְיֶה אֶת הַשֵּׁם מַמָּשׁ, וְלֹא לְאַזֵּר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְיָפֶה אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁזֻּזַּר הָעִנְיָן עַל מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ. וְכֵן זַוָּה אָמְרָה אֶת ה׳, וְלֹא לְשֵׁם אַזֵּר. וְכֵן זָנָה אָמְרָה וְנָתַתִּיו לַה׳ כָּל יְמֵי זַיָּיו, וְלֹא לְשֵׁם אַזֵּר. וְעַל זֶה אָמְרָה תּוֹרָה (שם לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַזֵּר, כִּי ה׳ קַנָּא שְׁמוֹ, אֵל קַנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימָתַי יְטַיְּלוּ הַזַּבְּרִים בַּסּוּדוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ? אָמַר רַבִּי אַלְכְּסַנְדְּרַאי, שְׁנֵינוּ, מוֹסְרִים סִתְרֵי תּוֹרָה לַזַּבְּרִים

הָרְאוּיִים לְכָךְ, כְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ וְהַזְּבֵרִים שֶׁכָּמוֹנוּ.

וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הֶבֶל (בראשית ד, ב). אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מַה נִּשְׁמָע לְךָ בָּזֶה? אָמַר לוֹ, עַל כָּךְ אֲנִי יוֹשֵׁב לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, סְתֹם פִּיךָ, וּפָתַחְתָּ עֵינֶיךָ וְאָזְנֶיךָ, וְהַקְשֵׁב.

שֶׁרְמָז הוּא רוֹמֵז עַל אוֹתוֹ שֵׁם וְעִיר שֶׁנֶּאֱצַל מִן הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאֲנִי וְאַתָּה יוֹדְעִים. בַּשֵּׁם הַזֶּה וְוֹטְאִים בְּנֵי אָדָם רַבִּים, וְהוּא רֶמֶז הָאֱמוּנָה לְמִי שֶׁמִּתְבּוֹנֵן בַּחָכְמָה.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, הָרֶמֶז שֶׁנֶּהֱרַג הֶבֶל מוֹרֶה עַל הָאֱמוּנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ב) וְנִשְׂגָּב ה׳ לְבַדּוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אוֹי לָעוֹלָם כְּשֶׁתֵּצֵא מִמֶּנּוּ, כְּעֵת אֲנִי מִסְתַּכֵּל בְּחָכְמָה רַבָּה. אָמַר לוֹ, הֲרֵי אָמַרְתִּי לְךָ סְתֹם פִּיךָ, שֶׁהֲרֵי רָאִיתִי שֶׁדַּי לִי וּלְךָ בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וָוֵי רַיִן לְהֵיוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה וְהֶבֶל רוֹעֵה צֹאן. וֶזֶה הֵבִיא קָרְבָּן, וְזֶה הֵבִיא קָרְבָּן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קַיִן בָּא בְּנַסּוּת הָרוּחַ, וְהֶבֶל בִּנְמִיכוּת הָרוּחַ, שֶׁכָּתוּב וְכִבְיָכוֹל אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׂבָּרָה. מַה כָּתוּב? (בראשית ד) וַיִּשַׁע ה׳ אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נָפְלוּ פָּנָיו? עַל שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְלָמַדְנוּ, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שֶׁדִּין כָּל הַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה זָרָה לָךְ? הֲלֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוֹמַר, אִם תֵּיטִיב, יִהְיֶה לְךָ שְׂאֵת.

לַפָּתַח זַטְאת רֹבֵץ (בראשית ד, ז) – כְּלוֹמַר, לְאוֹתָם פְּתִזֵי גַּן עֵדֶן שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ – זַטְאת רֹבֵץ. הַזַּטְאת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מְזֻמָּן שָׁם, וְשָׁם תִּתְקַבֵּל עֲנֻשָּׁךְ. וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ – כְּלוֹמַר, אִם תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ, וְהַזַּטְאת הַהוּא יִכְסֹף לְךָ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבֵרוֹת. אַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ – שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג עָמְךָ.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֲנִי רָאִיתִי אֶת רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁשָּׁאַל אֶת רַבִּי אֶלִיעֶזֶר הַדָּבָר הַזֶּה. אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, הָרֵם עֵינֶיךָ לְמַעְלָה, וְאַתָּה שֵׁב אֶצְלִי,

שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בְּפָרָשׁ בְּמַה שֶׁאָמַרְתִּי. הֲרִים עֵינָיו, אַזַּר כָּךְ הִרְכִּין רֹאשׁוֹ. אָמַר, הֲרֵי עָשִׂיתִי כְּמַעֲשֶׂה הַנָּזוּשׁ וְלֹא יָדַעְתִּי. קָרַב אֵלָיו רַבִּי אֶלְעָזָר וְלָזַשׁ לוֹ. בָּא רַבִּי עֲקִיבָא, וְנָשַׁק יָדוֹ וּבָכָה, וְאָמַר, הַכֹּל הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ בָּרִאשׁוֹנָה – מַגְבִּיהִים אֶת הַגְּבוֹהִים, וּמוֹרִידִים אֶת הַתַּזְוִתוֹנִים, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָכוֹל עִם שֵׁתָּפִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זָוָה אָמְרָה שֶׁקָּנְתָה אִישׁ אֶת ה', שֶׁהוּא ה' הַמְיַזֵּד, וְהוּא קִלְקֵל מַעֲשָׂיו וְלֹא רָצָה לַעֲמֹד בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיֵּצֵא קַיִן מִלִּפְנֵי ה', יָצָא מֵאוֹתוֹ הַכֹּל שֶׁאָמְרָה אִמּוֹ.

וּבְשִׁבִּיל כָּךְ מַה כָּתוּב? וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד, שֶׁהָיָה נָד בָּאָרֶץ. וְהוּא כְּמוֹ כֵּן עָשָׂה תְּשׁוּבָה, כְּשֶׁהוֹדָה עַל זַטָּאתוֹ וְקִבֵּל עָלָיו עֲנָשׁוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל הַמִּתְוַדֶּה זַטֹּאתָיו וּמִתְבַּיֵּשׁ מֵהֶן, מוֹזְלִין לוֹ מִיָּד עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כז) וּמוֹדֶה וְעֹזֵב יְרֻזָּם.

רַבִּי זְזַיָּא אָמַר מִכָּאן, (ויקרא ה) וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר זָטָא, וְנֶאֱמַר (שם) וְנִסְלַח לוֹ. רַבִּי יֵיסָא אָמַר, אֵין דָּבָר בָּעוֹלָם עוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה. קַיִן נִגְזַר עָלָיו נָע וָנָד תִּהְיֶה בָּאָרֶץ, וּכְשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, פָּקַע הַזְּזִצִי, שֶׁכָּתוּב (בראשית ד) וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד, אֲבָל נָע לֹא נֶאֱמַר.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, עַל הַכֹּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹזֵל, וְאֵינוֹ מוֹזֵל עַל כְּבוֹד שְׁמוֹ. וְהַאִם אֵינוֹ מוֹזֵל, וַהֲרֵי מְנַשֶּׁה מֶלֶךְ יְהוּדָה הֵמִיר כְּבוֹדוֹ שֶׁל מָקוֹם בַּהֲבָלִים? שׁוֹנֶה מְנַשֶּׁה, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ יָדַע שֶׁהֶבֶל הוּא, וְלֹא שָׂם אוֹתוֹ עִקָּר בְּלִבּוֹ – דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה כְּלָל.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שם) וַאֲזוֹת תּוּבַל קַיִן נַעֲמָה? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, צַדֶּקֶת הָיְתָה וּנְעִימָה בְּמַעֲשֶׂיהָ. רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר, פָּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא מוֹרֶה עַל שֶׁהָיְתָה וְזָכְתָה בְּמִלָּאכֶת הַבַּרְזֶל כְּמוֹ אָזִיהָ תּוּבַל קַיִן, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב הוּא הָיָה אֲבִי כָּל זֹרֵשׁ נְזוּשֶׁת וּבַרְזֶל, וַאֲזוֹת תּוּבַל קַיִן

נַעֲמָה. הוּא הוֹצִיא אֻמָּנוּת זוֹ, וַאֲזוֹתוֹ עִמּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲזוֹת תּוּבַל קַיִן נַעֲמָה, שֶׁהָיְתָה בְּקִיאָה כְּמוֹתוֹ. וָאו״ שֶׁל וַאֲזוֹת מוֹסִיף עַל הָעִנְיָן שֶׁל מַעְלָה.

רַבִּי בָּא אָמַר, אִמָּם שֶׁל שֵׁדִים הָיְתָה, וְהוֹלִידָה אוֹתָם. שֶׁהֲרֵי אִמּוֹ שֶׁל אַשְׁמְדַאי, מֶלֶךְ הַשֵּׁדִים, שְׁמָהּ נַעֲמָה. רַבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, עַל שֵׁם יָפְיָהּ נִקְרֵאת כָּךְ, וּמִמֶּנָּה יָצְאוּ אוֹתָן שֶׁכָּתוּב (שם ו, ב) כִּי טֹבֹת הֵנָּה, בְּמַרְאֶה וּבְיֹפִי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לָמָּה נֶאֱמַר בְּשֵׁת (שם ה, ג) וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ, וּבְקַיִן וּבְהֶבֶל לֹא נֶאֱמַר? אָמַר לוֹ רַבִּי זְעִירָא, קַיִן וְהֶבֶל לֹא הָיוּ, אֶלָּא לְהַרְאוֹת רֶמֶז עֶלְיוֹן וְסוֹד נִכְבָּד, וְלֹא בָּאוּ לְיַשֵּׁב אֶת הָעוֹלָם מֵהֶם, אֲבָל שֵׁת לֹא בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא שֶׁיִּשְׁתַּלְשֵׁל הָעוֹלָם מִמֶּנּוּ, וּמְשׁוּם כָּךְ אָמַר בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ.

שָׁנִינוּ, זָנוּחַ בֶּן יֶרֶד צַדִּיק הָיָה, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ לְהַרְשִׁיעַ, וּלְקָזוֹז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קֹדֶם זְמַנּוֹ לַעֲשׂוֹת וֶסֶד עִמּוֹ, וְשֶׁיִּתֵּן לוֹ שָׂכָר טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר, אָנוּ שָׁנִינוּ (שם כא) כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת קוֹל הַנַּעַר בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם. יֵשׁ אוֹמְרִים בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, שֶׁהָיָה צַדִּיק בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וּלְפִיכָךְ שָׁמַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת קוֹלוֹ.

וְאָנוּ לֹא נָזַרְנוּ כָּךְ בַּמִּשְׁנָה, שֶׁהֲרֵי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה גֵּרַשׁ יִשְׁמָעֵאל מִבֵּיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וּמָה רָאֲתָה שָׂרָה שֶׁאָמְרָה (בראשית כא) גָּרֵשׁ אֶת הָאָמָּה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ? אֶלָּא כָּאן כָּתוּב (שם) וַתֵּרֶא שָׂרָה אֶת בֶּן הָגָר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מְצַחֵק. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין מְצַחֵק אֶלָּא בַּעֲבוֹדָה זָרָה. כָּתוּב כָּאן מְצַחֵק, וְכָתוּב שָׁם (שמות לב) וַיָּקֻמוּ לְצַחֵק. מַה לְּהַלָּן עֲבוֹדָה זָרָה – אַף כָּאן עֲבוֹדָה זָרָה. וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הָיָה רָשָׁע, אִם כֵּן, בַּמֶּה נִבָּאֵר (שם) בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם?

אֶלָּא מֵאוֹתוֹ שֶׁפָּסְקָנוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁלָּנוּ, שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה דָּנִים אֶת הָאָדָם עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה, וּבֵית דִּין שֶׁל מַטָּה – מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה. וְיִשְׁמָעֵאל בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה לֹא הָיָה בֶּן עֶשְׂרִים

שָׁנָה, וּלְפָיכָךְ לֹא דָנוּהוּ, שֶׁהֲרֵי הָיָה רָאוּי לְעָנְשׁ, אֶלָּא שֶׁיָּמְיוּ הֵם שֶׁלֹּא וִזְּיבוּהוּ וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, בַּיָּמִים שֶׁהוּא שָׁם.

אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וַהֲרֵי רָאִינוּ עֶלֶם שֶׁאֵינוֹ בֶּן עֶשְׂרִים, וְהוּא טוֹב וְקוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וּמֵת. מִי סִלֵּק אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם? אִם תֹּאמַר בַּוַּטָּאֵי אָבִיו – לֹא, שֶׁהִנֵּה הוּא מִי"ג וָמַעְלָה. וְאִם תֹּאמַר בַּוַּטָּאָיו – הֲרֵי אֵינוֹ בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ פַּרְדֵּס, וְיוֹם אֶחָד נִכְנַס לְטַיֵּל בְּאוֹתוֹ פַּרְדֵּס, וְרָאָה שׁוֹשַׁנִּים קְטַנִּים צוֹמְחִים בְּתוֹכוֹ, וְהָיָה עוֹלֶה רֵיחָם לְפָנָיו שֶׁאֵין כְּמוֹתָם בָּעוֹלָם. אָמַר הַמֶּלֶךְ, אִם עַכְשָׁיו כְּשֶׁהֵם קְטַנִּים כָּךְ, כְּשֶׁיִּגְדְּלוּ עַל אַוזַת כַּמָּה וְכַמָּה.

לְאַוזַר יָמִים נִכְנַס בְּאוֹתוֹ פַּרְדֵּס, וְהָיָה זוֹשֵׁב שֶׁיִּמְצָא אוֹתָם הַשּׁוֹשַׁנִּים שֶׁנָּתְנוּ רֵיחַ בַּתְּחִלָּה, כְּשֶׁהָיוּ קְטַנִּים וּמַעֲלִים רֵיחַ, גְּדוֹלִים וְטוֹבִים עַתָּה וְיֵהָנֶה מֵהֶם. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁגִּיחַ בָּהֶם, רָאָה שֶׁהֵם יְבֵשִׁים בְּלֹא רֵיחַ, וְכָעַס. אָמַר, אִלּוּ בַּתְּחִלָּה, כְּשֶׁהָיוּ לַוִּזִּים וְטוֹבִים וּמַעֲלִים רֵיחַ, לִקַּטְתִּים, הָיִתִי נֶהֱנֶה בָּהֶם. עַכְשָׁיו בַּמָּה אֶהֱנֶה? הֲרֵי יְבֵשִׁים הֵם.

לַשָּׁנָה הָאַוֶּרֶת נִכְנַס הַמֶּלֶךְ לַפַּרְדֵּס, וְרָאָה שׁוֹשַׁנִּים קְטַנִּים נוֹתְנִים רֵיחַ. אָמַר הַמֶּלֶךְ, לִקְּטוּ אוֹתָן עַכְשָׁיו, וְאֶהֱנֶה בָּהֶן קֹדֶם שֶׁיִּיבָּשׁוּ, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ קֹדֶם לָכֵן.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רוֹאֶה בְּנֵי אָדָם קְטַנִּים וְנוֹתְנִים רֵיחַ, וְהַכֹּל גָּלוּי לְפָנָיו, וְרוֹאֶה שֶׁעֲתִידִים לְהַרְשִׁיעַ וְיִהְיוּ זַשּׁוּבִים כְּקַשׁ יָבֵשׁ, וּמַקְדִּים לָהֶם זְמַן, כְּדֵי לֶהָנוֹת בָּהֶם בְּגַן עֵדֶן, וְעַכְשָׁיו כְּשֶׁהֵם טוֹבִים, מְסַלְּקָם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה לִתֵּן לָהֶם שָׂכָר טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ו) אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים, הַמַּנְהִיג עוֹלָמוֹ כְּעִנְיַן שׁוֹשַׁנִּים.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, אֲנִי מְסַיֵּעַ לָזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁהֲרֵי רָאִינוּ כְּמוֹ זֶה שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יָרְבְעָם בֶּן נְבָט, שֶׁכְּשֶׁהָיָה עֶלֶם הָיָה צַדִּיק וְטוֹב, שֶׁשָּׁנִינוּ, מַה שֶּׁכָּתוּב וּשְׁנֵיהֶם לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה, מִלַּמֵּד שֶׁשִּׁקּוּלִים הֵם

בְּצִדְקוֹתָם וּבְזָכוּתָם מִכָּל יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה: רֵיזוּז שֶׁל יָרְבְעָם עוֹלֶה לְפָנַי, וַאֲנִי רוֹצֶה לְסַלְקוֹ מִן הָעוֹלָם עַכְשָׁיו, כְּשֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֵיזַו. אָמְרוּ לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה דַּיָּן אֱמֶת, אִם עַכְשָׁיו הוּא כֵּן – כָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיִּגְדַּל. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנַי שֶׁיַּעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינַי. אָמְרוּ לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם לְפָנֶיךָ גָּלוּי – לָנוּ וּלְפָנַי כָּל הָעוֹלָם מִי גָּלוּי?! הִנִּיזוּז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מַה כָּתוּב? וַיִּוָּעֵץ הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב. זְטָא וְהֶזֵּטִיא. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֹא אָמַרְתִּי לָכֶם שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְסַלְקוֹ מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זֶה?! וְזֶבֶל שֶׁעָשִׂיתִי כֵּן.

בָּא אֲבִיָּה בְּנוֹ, וְהָיָה עוֹשֶׂה טוֹב כְּשֶׁהָיָה קָטָן. וּמַה טּוֹב הָיָה עוֹשֶׂה? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי זְנִינָא: עוֹלֵי הָרֶגֶל הָיוּ עוֹלִים עַל יָדוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעַת אָבִיו. רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא טוֹב, וְסִלְקוֹ מֵהָעוֹלָם קֹדֶם יָמָיו, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת זֵסֶד עִמּוֹ וּלְהַנְזִילוֹ לָעוֹלָם הַבָּא קֹדֶם שֶׁיַּבְאִישׁ רֵיזוּז, וְזֶהוּ הַזֵּסֶד שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם בְּרִיּוֹתָיו.

כָּךְ זַנּוּךְ, בְּעוֹד שֶׁהָיָה צַדִּיק וְהַדּוֹר כֻּלּוֹ זַיְבִים רְשָׁעִים, רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאִם יַנִּיזוּהוּ, יִלְמֹד מִמַּעֲשֵׂיהֶם, וְסִלְקוֹ קֹדֶם זְמַנּוֹ מִן הָעוֹלָם, קֹדֶם שֶׁיַּבְאִישׁ רֵיזוּז. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) וַאֲיָנֵּנוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. כְּלוֹמַר, וְאֵינֶנּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה לְמַלֹּאת יָמָיו, כִּי לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים קֹדֶם זְמַנּוֹ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ זֵסֶד לְהַנְזִילוֹ זַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם (שם ו). מִי הֵם בְּנֵי הָאֱלֹהִים? רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר, גְּדוֹלֵי הַדּוֹר. שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵיהֶם גְּדוֹלֵי הַדּוֹר וְלֹא הָיוּ מוֹזְזִים בְּיָדָם.

לָמַדְנוּ, זָקֵן בַּבַּיִת – סִימָן טוֹב בַּבַּיִת, צַדִּיק בַּדּוֹר – סִימָן טוֹב יֵשׁ בָּעוֹלָם. שֶׁשָּׁנִינוּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַטִּיל אֵימַת הַדַּיָּן וְהַמַּנְהִיג עַל בְּנֵי אָדָם, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאֵימַת הַדַּיָּן עַל הַדּוֹר, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא צַדִּיק וְהֵם צַדִּיקִים. נִטְלָה אֵימָתוֹ מִבְּנֵי

אָדָם – הוּא רָשָׁע, וְהֵם יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

וּבָא הַכָּתוּב לְהוֹרוֹת, (בראשית ו, ד) הַנְּפִלִים הָיוּ בָּאָרֶץ – אֵלּוּ אָדָם וְאִשְׁתּוֹ, שֶׁהֵם הָיוּ שֶׁנָּפְלוּ בָּאָרֶץ בִּלֹא אָב וָאֵם. וְלָמָּה נִקְרְאוּ נְפִילִים? שֶׁנָּפְלוּ מִמַּעֲלָתָם שֶׁהָיָה לָהֶם. כְּלוֹמַר, נְפָלִים הֵם מִכְּמוֹת שֶׁהָיוּ כְּבָר, נְפָלִים הֵם עַל שֶׁנִּטְרְדוּ מִגַּן עֵדֶן וְלֹא זָזְרוּ לְשָׁם.

עַל כֵּן זָזָרָה הַתּוֹרָה וְאָמְרָה, אֵלּוּ הָיוּ בָּאָרֶץ, שֶׁהָיְתָה אֵימָתָם עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת, וַעֲדַיִן הָיוּ קַיָּמִים, וְלֹא מָנְעוּ בְּנֵי הַדּוֹר מִלַּעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת. וּמִי הֵם אוֹתָם הָעוֹבְרִים הָעֲבֵרוֹת? גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, אַנְשֵׁי הַשֵּׁם, שֶׁהָיוּ גְּדוֹלִים בַּדּוֹר.

אָמַר רַבִּי פָּנְיָנִס, מִכָּאן מַשְׁמָעוּת הַפָּסוּק, שֶׁכָּתוּב (שם) הַנְּפִלִים הָיוּ בָאָרֶץ בַּיָּמִים הָהֵם, לָהֵם הַמְּנִיעָה לִמְנֹעַ עַצְמָם מֵהָעֲבֵרוֹת בִּשְׁבִילָם וְלֹא מָנְעוּ, וּלְעֵינֵיהֶם מַמָּשׁ בָּאִים אֶל בְּנוֹת הָאָדָם בְּזִנּוּת וְיָלְדוּ לָהֶם. וּמִי הָיוּ אוֹתָם הַנְּפִילִים שֶׁהָיוּ בַּדּוֹר? אוֹתָם הַגִּבּוֹרִים שֶׁלֹּא נִרְאָה בַּדּוֹר כְּמוֹתָם. אַנְשֵׁי הַשֵּׁם – שֵׁם הַיָּדוּעַ שֶׁקָּרָא לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שם ה) וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם.

אָמַר רַבִּי זֵנִינָא לְרַב הוּנָא, מַה שֶּׁאָמַר בְּנֵי הָאֱלֹהִים, עַל שֵׁם שֶׁנִּבְרְאוּ מִשֵּׁם זֶה, שֶׁכָּתוּב (שם א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים כו' (איוב א). אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, הוּא שָׂטָן, הוּא יֵצֶר הָרָע, הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם, יוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שֶׁיֵּשׁ לְכָל אָדָם לַזְּוֹז לְמוּטָב. וְכָךְ תִּרְאֶה, אֵין דַּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע לְקַטְרֵג, אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם רוֹצֶה לַזְּוֹז לְמוּטָב. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלוֹךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

פָּרָשַׁת נִזְז

וְרַבִּי זְזִזְקִיָּהוּ אָמַר, אַשְׁרֵי זֻלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בָּהֶם, וְנָתַן לָהֶם תּוֹרָה קְדוֹשָׁה, וְהִזְהִיר אוֹתָם וְנָתַן לָהֶם עֵצָה לְהִשָּׁמֵר מִמַּעֲלָה וּמִטָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּהֶם – רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, וְהֵם

יוֹדְעִים לְדַוּוֹת מֵהֶם אֶת כָּל הַמְקַטְרְגִים וְכָל הַמְזַבְּלִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ זוֹלֶק גָּרְלוֹ וְיַרְשָׁתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּיוֹם שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם נִכְנָסִים בְּזִשְׁבּוֹן, וְאֵין מִי שֶׁלֹּא נִכְנָס בְּזִשְׁבּוֹן, וְסִפְרֵי חַיִּים וּמֵתִים נִפְתָּחִים בַּיּוֹם הַהוּא.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִשּׁוּם שֶׁרָצָה בָּהֶם, נָתַן לָהֶם עֵצָה לְהִנָּצֵל מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁמִּתְמַנִּים בְּכָל זְמַן שֶׁהַדִּין שׁוֹרֶה בָּעוֹלָם. בְּיוֹם הַזֶּה מִזְדַּמְּנִים יִשְׂרָאֵל לְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וּבַמֶּה? בַּשּׁוֹפָר.

שֶׁהַקּוֹל הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵא עוֹלֶה לְמַעְלָה וּמְעוֹרֵר אֶת הַשּׁוֹפָר שֶׁלְּמַעְלָה. אָז מִתְעוֹרְרִים רַחֲמִים מִמְּקוֹמָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָם מִכִּסֵּא הַדִּין וְיוֹשֵׁב בְּכִסֵּא רַחֲמִים, וְזֶה עַל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִתֶּנֶת רְשׁוּת לַמְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם.

וְיִשְׂרָאֵל שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְתוֹקְעִים שׁוֹפָר וּמְעוֹרְרִים רַחֲמִים, שֶׁהֲרֵי הַקּוֹל הַהוּא שֶׁיּוֹצֵא הוּא הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל רַחֲמִים, וְאָז הַמַּלְשִׁין לֹא יָכוֹל לַעֲמֹד לִפְנֵי כִּסֵּא הָרַחֲמִים, שֶׁהֲרֵי לֹא בָּא מִן אוֹתוֹ הַצַּד, וְלֹא נִמְצָא קָטֵגוֹר.

בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁהוּא זְמַן תִּימַת הַדִּין, וְעוֹמְדִים יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנָם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרַב הַמַּלְשִׁין לַמִּקְדָּשׁ, נוֹתְנִים לוֹ שָׂעִיר שֶׁבָּא מִצַּד שֶׁל רוּחַ הַטֻּמְאָה, וְהוּא טָמֵא, וְרוּחַ הַטֻּמְאָה נֶהֱנֵית מִמֶּנּוּ, וְהוּא מִתְעַסֵּק בּוֹ, וְלֹא קָרֵב לַמִּקְדָּשׁ לְטַמֵּא. וְאָז הַפָּנִים מְאִירוֹת, וְיִשְׂרָאֵל נִצּוֹלִים מִמֶּנּוּ.

בִּזְמַן אֲזַר, כְּשֶׁרַבִּים זַטָּאֵי בְּנֵי הָאָדָם, הַמַּלְשִׁין הַזֶּה בְּשָׁעָה שֶׁהַדִּין מִתְעוֹרֵר עַל זַטָּאֵי הָעוֹלָם, אָז הוּא בָּא וְנִמְצָא כִּמְקַטְרֵג לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִטְמָא הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הַפָּנִים עֲצוּבוֹת, וְהַדִּין נִמְצָא. וְעַל זֶה (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. לְפָנַי וַדַּאי, לְבַקֵּשׁ עַל זַטָּאֵי בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם גָּרְמוּ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה וְיִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, הַנְּשָׁמָה שְׁמוּרָה בְּגוּפוֹ, שֶׁהוּא תֵּבָה, וְלֹא נֶעֱנָשׁ, וְלֹא יִשְׁלֹט עָלָיו מַלְאַךְ הַמָּוֶת. וְכָל אָדָם שֶׁאֵינוֹ

שׁוֹמֵר וְלֹא מְקַיֵּם מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְעוֹבֵר עָלֶיהָ, אָז מַלְאַךְ הַמָּוֶת יִשְׁלֹט עָלָיו.

בֹּא וּרְאֵה, הַתֵּבָה הִיא הַגּוּף. נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ – י״ה. שֵׁם וְאִשְׁתּוֹ – ו״ה. וַעֲשֵׂה הַשֵּׁם מָלֵא. יהו״ה אֶחָד – יָפֶת וְאִשְׁתּוֹ. י״ה – חָם וְאִשְׁתּוֹ, וְהֵם כְּדַגְמָא זוֹ.

וְזֶה (שם) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ, אֱלֹהִים זוֹ שְׁכִינָה, קֵץ כָּל בָּשָׂר וְגוֹ׳. (שם) צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה – זֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הַגּוּף. אַתָּה וּבָנֶיךָ וְגוֹ׳ – גְּבָרִים לְזוּוּד וְנָשִׁים לְזוּוּד. (שם) וַיַּעַשׂ נֹחַ – זוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ. כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים – זוֹ שְׁכִינָה. (שם ז, ב) וַיֹּאמֶר ה׳ לְנֹחַ – כָּאן מִדַּת הָרַחֲמִים.

וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהֹרָה הִיא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, שֶׁהֲרֵי הִיא מִצַּד הַטֻּמְאָה, וְעַל זֶה אָמַר (מיכה ה) וְהַאֲבַדְתִּי. וְאֶסְתַּכֵּל שֶׁאֵין בּוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם, וְאֵין בָּהֶם שִׁבְעָה שִׁבְעָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעוֹף הַשָּׁמַיִם, אַרְבַּע עֶשְׂרֵה זָכָר וּנְקֵבָה, לְחַיּוֹת זֶרַע עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ. (שם ז, ט) שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ וְגוֹ׳. הִסְתַּכֵּל וְרָאָה, עַל מַה שֶׁאָמַר בָּרִאשׁוֹנָה וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהֹרָה הִיא, וְאַזְהַר כְּךָ שְׁנַיִם שְׁנַיִם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וּרְאֵה, אֵין לְךָ בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה שֶׁלֹּא תֵּצֵא הַנְּשָׁמָה מִגּוּף אָדָם, שֶׁנִּקְרֵאת יוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (שם ז, ז) וַיְשַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה. הֲלֹא הַמַּיִם – אֵלּוּ מַיִם הַזּוֹרְמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכד) הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים, שֶׁהֵם מִצַּד הַטֻּמְאָה. מֵעַל הָאָרֶץ, שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִן הָאָרֶץ, אֵלּוּ מַלְאֲכֵי זֻבָלָה.

מַה כָּתוּב? וְלֹא מָצְאָה הַיּוֹנָה מָנוֹחַ, שֶׁנִּמְנְעָה מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וּמִן הַצַּדִּיקִים שֶׁלְּמַעְלָה וּמִכָּל הַבְּרָכוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז, ט) וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל הַתֵּבָה כִּי מַיִם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ.

הוֹצִיא אוֹתָהּ שֵׁנִית, (שם ז, י) וַיּוֹסֶף שַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ. וּמִתּוֹךְ הַדְּחָזַק וְהַצַּעַר – וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב, שֶׁלֹּא הָיְתָה מְאִירָה לָהֶם שְׁעַת הָרְוָוחָה כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְנָוְחָה לָהּ הַיּוֹם, וְהֶעֱרִיב לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ.

וּמָה אָמְרָה לְנֹחַ וּלְבָנָיו? (שיר ה) מְצָאַנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר, אֵלּוּ שׁוֹמְרֵי שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם, וְעִם כָּל זֶה (בראשית ז, יא) וְהִנֵּה עֲלֵה זַיִת טָרָף

בְּפִיהָ. וְעַל זֶה (שם) וַיֵּדַע נֹזַן כִּי קָלוּ הַמַּיִם, וְהִתְזַזְּקוּ מַלְאֲכֵי הַקְּדֻשָּׁה עַל מַלְאֲכֵי הַזַּבָּלָה. (שם) וַיְיַזֵּל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אֲזֵרִים וְכוּ', וְלֹא יָסְפָה וְכוּ', זָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ.

אַזַר שֶׁהִסְתַּתֵּר וְעָבַר אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁשָּׁלַט מַלְאַךְ הַמָּוֶת וְעָבְרוּ הָרְשָׁעִים מִן הָעוֹלָם, מַה כָּתוּב? (שם) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹזַן.

הַסְּפִינָה נִמְשְׁלָה לְתֵבַת נֹזַן, וְיֵשׁ בָּהּ אֲנָשִׁים יְהוּדִים וְיִשְׂמְעֵאלִים וּבְנֵי עֵשָׂו. כְּדַגְמָא זוֹ יֵשׁ בַּגּוּף כְּלוּל מִכֻּלָּם, שֶׁהַגּוּף הַזֶּה אֵינוֹ מִן הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לְנֹזַן שֶׁהוּא נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ו) עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לְאַבְרָם (שם יב) לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ. לָמָּה בַּעֲמַיִם? אֶלָּא, צֵא מִדִּירָתְךָ וּמִגּוּפְךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ, שֶׁיֵּשׁ שִׁלֻּמוּת לְמַעְלָה. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – זֶה הַגּוּף, שֶׁהוּא תֵּבַת נֹזַן.

וּבַדַּגְמָא הַזּוֹ הָיָה נֹזַן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ז) וַיְשַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה. וְהוֹצִיאוּ אֶת הַיּוֹנָה מִן הַתֵּבָה וְנָתְנוּ אוֹתָהּ בַּמַּיִם. בְּדַגְמָא זוֹ יָצְאָה לָהּ הַיּוֹנָה מִתֵּבַת נֹזַן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וְלֹא יָסְפָה שׁוּב אֵלָיו עוֹד.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כְּשֶׁנֹּזַן הָיָה בַּתֵּבָה, הָיָה פּוֹזֵד שֶׁלֹּא יִזְכֹּר אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים. וְכֵיוָן שֶׁעָבְרוּ זַטָּאֵי הָעוֹלָם, אֲוַי מַה כָּתוּב? וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹזַן.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

רַבִּי פָּתַזּ בַּפָּסוּק הַזֶּה, (שם ה) מְצָאֲנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר הִכּוּנִי פָּצָעוּנִי נָשְׂאוּ אֶת רְדִידִי מֵעָלַי שֹׁמְרֵי הַזּוֹמוֹת. כַּמָּה זַבִּיבָה הִיא הַנְּשָׁמָה הַנְּתוּנָה מִתַּזּוֹת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, מִמְּקוֹם הַקָּדֵשׁ, מֵאַרְצוֹת הַזּוֹזִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַזּוֹזִים.

וְלָמָּה קְרָאוֹ דָּוִד אַרְצוֹת הַזּוֹזִים, וְכִי לְמַעְלָה יֵשׁ אֲרָצוֹת? אָמַר רַבִּי יְצוֹזָק,

לֹא אֲרָצוֹת מַמָּשׁ, וְלֹא עַל דַּעַת שֶׁל אֲרָצוֹת אָמַר אוֹתוֹ דָּוִד, אֶלָּא לְשׁוֹן רְצוּי הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל כ) אֶרְצֶה אֶתְכֶם. כְּלוֹמַר, אָמַר דָּוִד, אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה׳ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִרְצוּ תָּמִיד הַצַּדִּיקִים, הַנִּקְרָאִים זַיִּים, אֲשֶׁר רְצוֹנָם וְזֶפָתָם לָלֶכֶת שָׁמָּה. וּמִמְּקוֹם הַקֹּדֶשׁ בָּאָה הַנְּשָׁמָה לְהָאִיר עַל הַגּוּף הָאָפֵל, כְּדֵי לְהוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה וְלַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ וּרְצוֹן בּוֹרְאוֹ, לָבֹא לְמָזוֹר וְלִטֹּל שְׂכָרוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא לֹא הָיִינוּ בָּעוֹלָם – נָאֶה לָנוּ, וְלֹא נִתַּן זֶשְׁבּוֹן לְבַעַל הַפֶּתֶקָה. אַזַּר כָּךְ אָמַר, זָזַרְתִּי בִּי.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בָּאָדָם, (בראשית ב) לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר רַבִּי, זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא אֶצְלוֹ עֵזֶר לְהוֹלִיכוֹ בְּדַרְכֵי קוֹנוֹ. וְהֵיכָן מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, הַבָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁהָאָדָם הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי קוֹנוֹ, הַרְבֵּה שְׁמְסַיְּעִים לוֹ. נִשְׁמָתוֹ מְסַיַּעַת אוֹתוֹ, מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְסַיְּעִים אוֹתוֹ, שְׁכִינָתוֹ שֶׁל מָקוֹם מְסַיַּעַת אוֹתוֹ, וְכֻלָּם מַכְרִיזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים (משלי ד, יב) בְּלֶכְתֵּךְ לֹא יֵצַר צַעֲדֶךָ וְאִם תָּרוּץ לֹא תִכָּשֵׁל. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר, נִשְׁמָתָם שֶׁל צַדִּיקִים מְסַיְּעוֹת אוֹתוֹ.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי זָמְיוּ הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוּשָׁא לְלוּד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר: אֶפָשָׁר שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (בראשית לב, ב) וְיַעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים? אָמַר לוֹ: כָּךְ נִשְׁמַע לִי מֵאַבָּא, אוֹתָם שֶׁהָיוּ הַמַּלְאָכִים שֻׁלְּחוּ אוֹתוֹ בָּרִאשׁוֹנָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ: מִי הֵם? אָמַר לוֹ: לֹא יָדַעְתִּי. אָמַר לוֹ: נָאֶה לָכֶם הַצַּדִּיקִים, שֶׁדִּבַּר פִּיכֶם כְּכֶתֶר הַמַּלְכוּת, בְּרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ.

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, הִגִּיעוּ לְמִעָרַת לוּד. שָׁמְעוּ אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁאוֹמֵר: שְׁנֵי גּוֹזְלֵי הָאַיֶּלֶת עֲשׂוּ לְפָנַי אֶת הָרָצוֹן שֶׁנּוֹזַז לִי, וְהֵם הָיוּ הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁפָּגַשׁ יַעֲקֹב לְפָנָיו. הִתְרַגֵּשׁ רַבִּי אֶלְעָזָר וְהִצְטַעֵר בְּנַפְשׁוֹ וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם – כָּךְ דַּרְכּוֹ, טוֹב לָנוּ שֶׁלֹּא נִשְׁמַע, שָׁמַעְתִּי וְלֹא יָדַעְתִּי.

הִתְרַוֵּשׁ לוֹ נֵס וְשָׁמַע אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁאוֹמֵר: אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָיוּ. נָפַל עַל פָּנָיו, וְרָאָה אֶת דִּיוֹקָן אָבִיו. אָמַר לוֹ: אֲנִי שָׁאַלְתִּי, וֶהֱשִׁיבוּנִי שֶׁאַבְרָהָם וְיִצְחָק הָיוּ שֶׁפָּגְעוּ בְּיַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר נִצּוֹל מִלָּבָן.

אָמַר לוֹ, בְּנִי, תּוֹצִיא הַפָּתְקָה שֶׁלְּךָ, וְקָזוּ דִּבְרֵי אָבִיךָ הַזָּקֵן, שֶׁפָּה מְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת הוּא. וְלֹא זֶה בִּלְבַד, אֶלָּא לְכָל צַדִּיק נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים נִפְגָּשִׁים לְפָנָיו לְהַצִּילוֹ, וְהֵם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים הָעֶלְיוֹנִים.

וּבֹא רְאֵה, יְצְחָק הָיָה קַיָּם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, אֲבָל הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה נִלְקְחָה בְּכִסֵּא כָּבוֹד שֶׁל אֲדוֹנוֹ, כְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וּמֵאָז נִסְתְּמוּ עֵינַי מִלְּרְאוֹת, וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (שם לא) וּפָזַד יְצְחָק הָיָה לִי.

אָמַר לוֹ: מָה אָנוּ שָׁם? אָמַר לוֹ: אֲנִי וְאַתָּה מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שֶׁל דָּוִד. קָם. בְּעוֹד שֶׁקָּם, רָאָה זְמִירוֹ שֶׁפָּנָיו מְאִירִים כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ.

אָמַר לוֹ זְמִירוֹ: דָּבָר זָדָשׁ שָׁמַעְתָּ, אוֹ שֶׁבְּאוֹר כְּבוֹד הַזִּיו שֶׁל מֹשֶׁה הִסְתַּכַּלְתָּ? אָמַר לוֹ: לֹא, אֶלָּא אַשְׁרֵי הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתָם מַזָּנוֹת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צא) כִּ֤י מַלְאָכָ֨יו יְצַוֶּ֥ה לָ֗ךְ לִשְׁמָרְךָ֥ בְּכָל דְּרָכֶֽיךָ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְרוּשָׁלַיִם לְמַעְלָה כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יָבֹא שָׁם עַד שֶׁיָּבֹאוּ יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר.

וְשָׁבַע כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שׁוֹמְרִים אוֹתָם סָבִיב, וְעַל כָּל פָּתַח וּפָתַח כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְהֵם הַפָּתָחִים הַנִּקְרָאִים שַׁעֲרֵי צֶדֶק, וְאֵלּוּ הֵם הַפָּתָחִים הַמְכֻוָּנִים לְהִכָּנֵס שָׁם נַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, נִכְסַף לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ, זֶה הַשַּׁעַר לַה' צַדִּיקִים יָבוֹאוּ בוֹ.

וּלְמַעְלָה מֵהֶם שׁוֹמְרִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת בְּזִמּוֹמוֹת הָעִיר, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה

סב, ו) עַל זוֹמִתַיִךְ יְרוּשָׁלַיִם – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, הִפְקַדְתִּי שׁוֹמְרִים – אֵלּוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. וְלָמַדְנוּ, שִׁבְעָה פָּתְוִזִים יֵשׁ לִנְפָשׁוֹת הַצַּדִּיקִים לְהִכָּנֵס עַד מְקוֹם מַעֲלָתָם, וְעַל כָּל פָּתַוז וָפָתַוז שׁוֹמְרִים.

הַפָּתַוז הָרִאשׁוֹן – נִכְנֶסֶת הַנְּשָׁמָה בִּמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, שֶׁהִיא סְמוּכָה לְגַן עֵדֶן, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן שׁוֹמֵר עָלָיו. זָכְתָה – הוּא מַכִּירָהּ וְאוֹמֵר: פַּנּוּ מָקוֹם, שָׁלוֹם בּוֹאֵךְ. וְיָצְאָה מִפָּתַוז הָרִאשׁוֹן.

הַפָּתַוז הַשֵּׁנִי – בְּשַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן, וּמוֹצְאָהּ אֶת הַכְּרוּבִים וְאֶת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. זָכְתָה – נִכְנֶסֶת בְּשָׁלוֹם. וְאִם לָאו – שָׁם תִּתְקַבֵּל עֲנֻשָּׁהּ, וְתִשָּׂרֵף בְּלַהַט הַכְּרוּבִים. וּכְנֶגְדָּם הָיוּ הַכְּרוּבִים בַּמִּקְדָּשׁ, בְּשָׁעָה שֶׁהַכֹּהֵן נִכְנָס בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. זָכָה – נִכְנָס בְּשָׁלוֹם. לֹא זָכָה – מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים יוֹצֵא לַהַב, וְנִשְׂרָף מִבִּפְנִים וּמֵת. וְהָיוּ מְכַוְּנִים כְּנֶגֶד אֵלּוּ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר גַּן עֵדֶן, לְצָרֵף הַנְּשָׁמוֹת.

זָכְתָה הַנְּשָׁמָה – נוֹתְנִים לָהּ פִּינְקָס סִימָן לִכְנֵס, וְנִכְנֶסֶת לְגַן עֵדֶן אֲשֶׁר בָּאָרֶץ. וְעַמּוּד אֶזֶד שֶׁל עָנָן וְנֹגַהּ מִעֵרֶב זֶה בָּזֶה, וְעָשָׁן וְנֹגַהּ סְבִיבָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ד, ה) וּבָרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶיהָ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וְנֹגַהּ. וְהוּא נָעוּץ מִלְמַטָּה לְמַעְלָה לְשַׁעֲרֵי שָׁמַיִם. זָכְתָה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה – עוֹלָה בְּאוֹתוֹ עַמּוּד. לֹא זָכְתָה יוֹתֵר – נִשְׁאֶרֶת שָׁם, וּמִתְעַדֶּנֶת מֵהַטּוּב אֲשֶׁר לְמַעְלָה. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רָאִיתִי גַּן עֵדֶן וְהוּא מְכֻוָּן כְּנֶגֶד פָּרֹכֶת הֶרַזוּ הַנּוֹרָא אֲשֶׁר לְמַעְלָה, וְהִיא נֶהֱנֵית מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, אֲבָל אֵינָהּ נִזּוֹנֶית מִמֶּנָּה.

זָכְתָה לַעֲלוֹת – עוֹלָה בְּאוֹתוֹ עַמּוּד, עַד שֶׁמַּגַּעַת עַד הַפָּתַוז הַשְּׁלִישִׁי, וְהוּא נֶגֶד הָרָקִיעַ הַנִּקְרָא זְבוּל. וּמַגַּעַת עַד יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר שָׁם. וְשָׁם הַשּׁוֹמְרִים. זָכְתָה – פּוֹתְזִין לָהּ הַפָּתַוזִים וְנִכְנֶסֶת.

לֹא זָכְתָה – נוֹעֲלִים הַשְּׁעָרִים, וְדוֹוְזִים אוֹתָהּ לַזּוּז, וְנוֹטְלִים פִּינְקָסָהּ מִמֶּנָּה, וְהַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת, (שיר ה, ז) מְצָאַנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר. אֵלּוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, הַשּׁוֹמְרִים בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר לְמַעְלָה. נָשְׂאוּ אֶת

רְדִידַי בִּעָלַי – זֶהוּ פַּיְנָקָס, סִימָן שֶׁלָּהּ. שִׁמְרֵי הַזְּמוֹת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סב) עַל זְמוֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַיִם הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים.

דָּכְתָה לַעֲלוֹת – נִכְנֶסֶת שָׁם בְּאוֹתָם הַשְּׁעָרִים, וּמְשַׁבַּזֶּזֶת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר לְמַעְלָה. וּמִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל מַקְרִיב אוֹתָהּ לְקָרְבָּן. אָמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַבִּי זְעֵירָא: מַהּ קָרְבָּן הוּא זֶה, יָכוֹל לוֹמַר כִּשְׁאָר הַקָּרְבָּן? אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: הַקְּרָבָה זוֹ הִיא כְּאָדָם הַמַּקְרִיב דּוֹרוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

וּמִיכָאֵל הוֹלֵךְ עִמָּהּ, עַד הַפֶּתַח הָרְבִיעִי וְהַחֲמִישִׁי וְהַשִּׁשִּׁי, וְאוֹמֵר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַשְׁרֵי בָּנֶיךָ, בְּנֵי אוֹהֲבֶיךָ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים הַטּוֹבִים הַזּוֹכִים לָזֶה. עַד שֶׁמַּגִּיעִים לַשַּׁעַר הַשְּׁבִיעִי, שֶׁהוּא עֲרָבוֹת, וְגַנְזֵי זַיִם טוֹבִים מְצוּיִים שָׁם, וְכָל נִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים כֻּלָּם שָׁם, וְנַעֲשִׂים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וּמְקַלְּסִים לְפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִזּוֹנִין מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְשָׁם הַמְּנוּחָה וְהַנַּחֲלָה, וְנוֹזַ זַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא, (שם סד) אֲשֶׁר עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ.

וֶזֶהוּ, (בראשית ו) אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים. מִי רָאוּי לִהְיוֹת בְּזֶה הַהֶנְאָה וְהַמְּנוּחָה וְהַמַּרְגּוֹעַ? מִי שֶׁהוּא אִישׁ צַדִּיק תָּמִים. אָמַר רַב פַּפָּי, זֹאת הַמְּנוּחָה לְמַעְלָה, הִיא אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ, לְמַעְלָה, וְלֹא לְמַטָּה.

אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ, רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרַאי פָּתַח, (תהלים פא) לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר. לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר – זֶה יֵצֶר הָרָע. וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֵכָר – שֶׁלֹּא תִבְעֹל אֲרַמִּית.

רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֵל זָר – שֶׁלֹּא תְהֵא נוֹזֵז לִכְעֹס. שֶׁכָּל הַכּוֹעֵס, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת אֱלִילִים. שֶׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, כָּךְ הוּא דַּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע: הַיּוֹם אוֹמֵר לְךָ עֲשֵׂה כָךְ, וּלְמָחָר אוֹמֵר לְךָ עֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, וְהוֹלֵךְ וְעוֹבֵד.

הוּא הָיָה אוֹמֵר, כַּעַס תַּלְמִיד חָכָם גָּדוֹל מִכֻּלָּן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָרִים שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָמְרָה תוֹרָה (משלי כא) אֵין

זָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד ה׳. אֲבָל בִּדְבָרִים אֲזוֹרִים אָסוּר לוֹ לִכְעֹס. וְהָרַב אֵצֶל תַּלְמִיד, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מָצוּי בִּכְבוֹדוֹ וּבְמוֹרָאוֹ – מֻתָּר. וְאֵצֶל שְׁאָר הָעָם, לְמַעַן יִהְיֶה מוֹרָאוֹ עֲלֵיהֶם לְשֵׁם שָׁמַיִם – מֻתָּר. וּשְׁאָר אֲנָשִׁים אָסוּר, שֶׁאֵין כַּעֲסָנוּתָם לְיִרְאַת שָׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִדַּת הַצַּדִּיק – קָשֶׁה לִכְעֹס, וְנוֹחַ לִרְצוֹת. וְזוֹ הַמִּדָּה גְּדוֹלָה מִכֻּלָּן. וּבָא הַכָּתוּב לְהוֹרוֹת, אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ – נֹחַ בְּדַעְתּוֹ, נֹחַ בְּדִבּוּרוֹ, נֹחַ בְּמַהֲלָכוֹ. וּמִי עוֹשֶׂה זֶה? אִישׁ צַדִּיק. וּכְשֶׁמֵּת, אוֹמְרִים עָלָיו: אֵי עָנָו, אֵי זָסִיד. תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו, וּלְמָה יְזֻכֶּה? אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נֹחַ, לְמַעְלָה עַל כָּל הַמַּעֲלוֹת.

וְיוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָּנִים. שָׁנָה רַבִּי כְּרוֹסְפַּדַאי, אֵלּוּ שְׁלֹשׁ הַנְהָגוֹת אֲשֶׁר בָּאָדָם: הַנְהָגַת הַנְּשָׁמָה, לִהְיוֹת לוֹ עֵזֶר בַּעֲבוֹדַת בּוֹרְאוֹ, וְהִיא הַנִּקְרֵאת שֵׁם. וְהַנְהָגַת הַתַּאֲוָה וְהַיֵּצֶר הָרָע, הַמַּנְהִיג וְהַמְזַמֵּם אֶת הַגּוּף בִּדְבַר עֲבֵרוֹת, וְהִיא הַנִּקְרֵאת זֶם. וְהַנְהָגַת הַיֵּצֶר הַטּוֹב, הַמַּנְהִיג אֶת הָאָדָם בְּכָל טוּב, וּלְיַפּוֹת מַעֲשָׂיו בַּתּוֹרָה וּבְיִרְאַת הַשֵּׁם, וְהִיא הַנִּקְרֵאת יֶפֶת. וְהַהַנְהָגָה הַזּוֹ יַנְהִיג הָאָדָם לְהוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ זַיִּים.

וּמִי מְעַכֵּב וּמַפְסִידוֹ? (בראשית ו) וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. זֶהוּ הַגֹּלֶם, הַמַּפְסִיד וְהַמְשַׁחֵית אֶת הַכֹּל. וְעָלָיו אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחָכְמָתוֹ, (משלי ו) מַשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָּה. מַה זֶּה הוּא יַעֲשֶׂנָּה? אָמַר רַבִּי כְּרוֹסְפַּדַאי, הַגֹּלֶם יַעֲשֶׂנָּה נִשְׁחֵתָת.

דָּבָר אַחֵר, אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מֵהָעִנְיָן? (בראשית ו׳) וַיִּנָּחֶם ה׳ כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בֹּא וּרְאֵה שֶׁאֵין כְּמִדַּת בָּשָׂר וָדָם מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִדַּת בָּשָׂר וָדָם – עוֹשֶׂה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה, וּלְאַחַר כֵּן מִתְחָרֵט וּמִתְעַצֵּב מִמֶּנּוּ. יָכוֹל אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֵּן?

בֹּא תִּשְׁמַע, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת

הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. וְהִזְהִיר לָאָדָם וְאָמַר (שם) וּבָזַרְתָּ בַּזַּיִים לְמַעַן תְּזִיֵּה. וְאִם הוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רָע – הוּא בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ה) עֲוֹנֹתָיו יִלְכְּדֻנוֹ אֶת הָרָשָׁע. כָּךְ כָּתוּב (בראשית ו) וַיַּרְא ה׳ כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲנִי רוֹאֶה כִּי כֻּלָּם מְזַיָּבִים, וְאִם יִכְלוּ בְּרָעָתָם, הֲרֵי יֹאבֵד עוֹלָמִי. כֵּיוָן שֶׁרָאָה לְנֹחַ וּבָנָיו שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים וְיִשָּׁאֵר פְּלֵיטָה בָּעוֹלָם, הִתְנַזֵּם וְשָׁמַז.

וְאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מַהוּ וַיִּנָּזֵם, לְשׁוֹן נְזָמָה הוּא. וְכֵן כָּל וַיִּנָּזֵם שֶׁבַּתּוֹרָה לְשׁוֹן נְזָמָה הוּא. רוֹאֶה אֶת הָרַע, וְרוֹאֶה אֶת הַטּוֹב, וּמִתְנַזֵּם עִם הַטּוֹב. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: לִדְבָרֶיךָ, מַהוּ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ? אָמַר לוֹ: בֹּא וּרְאֵה מִדַּת רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהִתְנַזֵּם, לָקַח עִצָּבוֹן עַל אֲבֵדַת הָרְשָׁעִים. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ רְשָׁעִים, אֵינוֹ זָפָן בְּמִיתָתָן, וְלֹא הָיְתָה שִׁמְחָה לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה׳? שְׁמוֹ גָּרַם, נֹחַ בְּהַפּוּךְ חֵן. וְלָמָּה פָּתַח הַפָּסוּק בְּתוֹלְדוֹתָיו תְּזוֹלָה? כְּדֵי לְהַרְאוֹת לָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהוּא הָיָה צַדִּיק, אַף הֵם הָיוּ צַדִּיקִים, וּרְאוּיִין לְהִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם מֵהֶם.

וּמִנַּיִן לָנוּ? בֹּא וּרְאֵה, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ לַתֵּבָה, רָאוּ בְּצַעֲרוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְנִצְטַעֲרוּ, וּמָנְעוּ עַצְמָם מִפָּרִיָה וְרִבְיָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁיָּצְאוּ, יָצְאוּ כְּמוֹ כֵן. עַד שֶׁרָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲשֵׂיהֶם, וְאָמַר: לֹא תֹהוּ בָּרָאתִי עוֹלָמִי, וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ, הִזְדַּוְּגוּ לְנָשׁוֹתֵיכֶם, וַעֲשׂוּ פָּרִיָה וְרִבְיָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בֵּרְכָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בָּנָיו וְגוֹ׳.

אֵלֶּה תוֹלְדֹת נֹחַ. רַבִּי פִּנְחָס פָּתַח, (שם ו) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה. מִי הֵם אוֹתָם בְּנֵי הָאֱלֹהִים? בְּנֵי גְדוֹלֵי הַדּוֹר. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ טוֹבוֹת מַרְאֶה, כָּתוּב כָּאן כִּי טֹבֹת הֵנָּה, וְכָתוּב שָׁם טוֹבַת מַרְאֶה מְאֹד. הָיוּ הוֹלְכוֹת עֲרֻמּוֹת, וַאֲנָשִׁים הוֹלְכִים עֲרֻמִּים, וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ רוֹאִים אֶת עֶרְוָתָם, וְנוֹאֲפִים אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ. וְלָמָּה נִקְרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים? שֶׁהָיוּ גִּבּוֹרִים גְּדוֹלִים

עֲנָקִים.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, פַּעַם אַחַת נִקְלַעְתִּי לְהָר שֶׁל הַסֶּלַע שֶׁל עֵיטָם, וּמָצָאתִי בִּשְׁנֵי צִדֵּי הַסֶּלַע שְׁנֵי גְּבָרִים, וְדוֹמִים בִּשְׁתֵּי פָּיוֹת זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וְהָיוּ מְדַבְּרִים זֶה עִם זֶה: בֹּא וְנַעֲבִיר אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. הִזְדַּמֵּן לָהֶם אוֹתוֹ אִישׁ גָּדוֹל שֶׁל אֻמָּרת בַּת מָזְוַלַת, וּשְׁמוֹ יוֹסֵף הַשֵּׁד. אָמַר לָהֶם: זֶהוּ הָרַב הַגָּדוֹל, הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַדּוֹר, שֶׁבְּגָזֵרת פִּיו הֶעֱבִירַנִי מֵהַיִּשּׁוּב שֶׁל הָאָרֶץ, וְזֶהוּ שֶׁמַּכְרִיזִים עָלָיו בָּרָקִיעַ.

בְּעוֹד שֶׁהָיִיתִי הוֹלֵךְ, מָצָאתִי אֶת אִמָּם שֶׁל הַגְּבָרִים הַלָּלוּ. אָמְרָה לִבְתָּהּ הַקְּטַנָּה: אֵלּוּ הֵם זְגָבִים קְטַנִּים שֶׁכּוֹזְבִים בְּפֵיהֶם, תָּבִיאִי אוֹתָם אֵלַי וְאֶעֱשֶׂה מֵהֶם תַּבְשִׁיל טָעִים לָאֲוִזִּים שֶׁלָּךְ. עַד שֶׁבָּאָה, הִתְרַוֵּשׁ לָנוּ נֵס, וַנַּעֲשָׂה מִלְּפָנֶיהָ נָהָר שֶׁל מַיִם גְּדוֹל. שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת: אִמָּא אִמָּא! הַפָּרְפָּרֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁסָּבְרוּ עָבְרָה. וּבָרַזְתִּי מֵהֶן וְנִצַּלְתִּי.

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, בִּימֵי דּוֹר הַמַּבּוּל עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִנָּה הַזּוֹטִים כְּקִנָּה אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן, וְלֹא הָיוּ זוֹרְעִים וְקוֹצְרִים, אֶלָּא הָרוּוַז מְנַשֶּׁבֶת, וּמְנַשֵּׁר הַזּוֹטִים לְמַטָּה וְאוֹסְפִים אוֹתָם, וְכָל בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. לְאַוֵּר שֶׁזָּטְאוּ, אָמַר (בראשית ז, כב) עַד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר וָחֹם וְקַיִץ וָחֹרֶף וְיוֹם וָלַיְלָה לֹא יִשְׁבֹּתוּ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, לֹא נָזוּזָתָם גְּזֵר דִּינָם שֶׁל דּוֹר הַמַּבּוּל עַד שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בַּגָּזֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ו) וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס.

וּבִימֵי דּוֹר הַמַּבּוּל הָיוּ פָּרִיָה וְרִבְיָה הַרְבֵּה, וּמִשָּׁעָה שֶׁהָיְתָה הָאִשָּׁה יוֹלֶדֶת, הָיוּ הוֹלְכִים וְשׁוֹלְזִים אוֹתָם כְּצֹאנָם, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כא) יְשַׁלְּחוּ כַצֹּאן עֽוֹלֵיהֶם וְיַלְדֵיהֶם יְרַקֵּדוּן. וּלְאַוֵּר כָּל זֶה מַה כָּתוּב בָּהֶם? (שם) וַיֹּאמְרוּ לָאֵל סוּר מִמֶּנּוּ וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא חָפָצְנוּ. עַד שֶׁגָּזַר דִּינָם וְהֶעֱבִירָם מִן הָעוֹלָם.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, נֹחַ הָיָה מַתְרֶה בָּהֶם קֹדֶם, וְלֹא שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ. שָׁהָה בַּעֲשִׂית הַתֵּבָה לְמַעַן יִרְאוּ וְיָשׁוּבוּ, וְהָיוּ מַלְעִיבִין בּוֹ, עַד שֶׁגָּבַר עֲלֵיהֶם הַתְּהוֹם, שֶׁהָיוּ

הַמַּיִם יוֹצְאִין רוֹתְזִין כְּאֵשׁ, וְהַמַּיִם מִלְּמַעְלָה, וְנִמְזוּ מִן הָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים כט) ה' לַמַּבּוּל יָשָׁב, וְכִי לְדָוִד הָיָה לוֹמַר דָּבָר זֶה, וְכָל הָעוֹלָם יוֹדְעִים שֶׁהוּא רִאשׁוֹן וְאַזְרוֹן וַאֲזַי וְקִדֵּם?

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, בְּכָל מָקוֹם אַתָּה מוֹצֵא אֱלֹהִים מִדַּת הַדִּין, ה' מִדַּת הָרַחֲמִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁמִּדַּת הַדִּין הִיא – מִדַּת רַחֲמִים הָיְתָה בּוֹ, שֶׁאִלְמְלֵא כָךְ, נֶחֱרַב הָעוֹלָם, אֲבָל לְמַעַן אוֹתוֹ מִדַּת הָרַחֲמִים הִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם.

וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא רְפוּאָה זוֹ בְּכָל דִּין שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. וְכֵן (בראשית יט) וַה' הִמְטִיר עַל סְדוֹם, נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ פְּלֵיטָה. (שמות לב) וַיִּגֹּף ה' אֶת הָעָם, נִשְׁאַר פְּלֵיטָה. וְכֵן כֻּלָּם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זְכָכִים הָיוּ דּוֹר הַמַּבּוּל יוֹתֵר, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים מַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת, אֲבָל לָקְחוּ עֵיצָה בְּלִבָּם וְאָמְרוּ: אִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָבִיא מַבּוּל, אֲנַחְנוּ גְּבָרִים רָמֵי קוֹמָה, וְנָשׁוּט עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְנִנָּצֵל. וְאִם מִן הַתְּהוֹם יָבוֹאוּ הַמַּיִם, נָשִׂים רַגְלֵינוּ עַל בְּאֵר הַמַּיִם, וְלֹא יֵצְאוּ הַמַּיִם, וְנִנָּצֵל.

כְּשֶׁבָּא הַמַּבּוּל, הִרְתִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מֵי הַתְּהוֹם, וְהָיוּ שָׁמִים רַגְלֵיהֶם עַל עֵין הַמַּיִם, וְנִמְשַׁךְ עוֹרָם מֵהֶם וְנָפָלוּ. וְהַמַּיִם שֶׁל מַעְלָה הָיוּ מִתְגַּבְּרִים עִם מֵי הַתְּהוֹם, וְהָיוּ מִתְגַּלְגְּלִים וְיוֹרְדִים, נִמּוֹקִים בַּהַרְתָּחָה שֶׁל הַתְּהוֹם לְבָבֶל.

וַיָּבֹאוּ אֶל נֹחַ אֶל הַתֵּבָה (בראשית ז). רַבִּי יוֹחָנָן פָּתַח, (תהלים סה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ נִשְׂבְּעָה בְּטוּב בֵּיתֶךָ קְדֹשׁ הֵיכָלֶךָ. בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְזָהֵר וְלִבְדֹּק עַצְמוֹ וּמַעֲשָׂיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

הֵיאַךְ? קֹם בַּבֹּקֶר – יֹאמַר: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי, שֶׁיְּהֵא לִבִּי נָכוֹן וּמָסוּר בְּיָדֶי שֶׁלֹּא אֶשְׁכָּזֵךְ. מוֹשִׁיט רַגְלָיו לָלֶכֶת – יַשְׁגִּיחַ עַל צַעֲדֵי רַגְלָיו שֶׁלֹּא יְשׁוּטוּ לְהָרַע. הָלַךְ לִדְבַר מִצְוָה – יָרוּץ, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יא) אַחֲרֵי ה' יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג. וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת מִצְוָה לָרוּץ. עֲבַר כָּל הַיּוֹם – צָרִיךְ לִבְדֹּק

אֶת גּוּפוֹ מַה שֶּׁעָשָׂה בַּיּוֹם הַהוּא, וְאִם צָרִיךְ, יַעֲשֶׂה מִיָּד תְּשׁוּבָה עָלָיו קֹדֶם שֶׁיִּישַׁן.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב (שיר ז) כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה בְּבַעַל הָמוֹן נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים אִישׁ יָבִא בְּפָרְיוֹ אֶלֶף כָּסֶף? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה – לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. בְּבַעַל הָמוֹן – אֵלּוּ מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם. נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים – אֵלּוּ שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת בָּאָרֶץ. אִישׁ יָבִא בְּפָרְיוֹ אֶלֶף כָּסֶף – אֶלֶף הֲנָאוֹת שֶׁהַנְּשָׁמָה כּוֹסֶפֶת בָּהֶם.

דָּבָר אַחֵר, כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה – זוֹהִי הַתּוֹרָה. בְּבַעַל הָמוֹן – מִן הַשָּׁמַיִם. נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לַנֹּטְרִים – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי מִשְׁמַרְתָּהּ. אִישׁ יָבִא בְּפָרְיוֹ אֶלֶף כָּסֶף – שֶׁל שְׁכָרָהּ.

רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי זְעֵירָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא, אֲמוֹר לָנוּ מֵהַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים שֶׁהָיָה אוֹמֵר אָבִיךָ מִתַּעֲנוּגֵי הַנְּשָׁמָה. אָמַר לוֹ: נֵצֵא מִכָּאן, שֶׁהַקַּפּוֹטָקָאִים הַלָּלוּ פְּזוּזִים מְמַעֲשִׂים כְּשֵׁרִים. אָמַר לוֹ, כָּךְ נָאֶה לָנוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְנִנָּצֵל מֵהֶם. אָמַר לוֹ, בִּמְקוֹם סַכָּנָה לֹא אָמְרוּ אוֹתָהּ רַבּוֹתֵינוּ.

לְאַחַר שֶׁיָּצְאוּ וְהָלְכוּ בַּדֶּרֶךְ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֹמַר לְךָ דָּבָר שֶׁהוּא טָמוּן בֵּין הַמַּטְמוֹנִיּוֹת שֶׁל אַבָּא בְּבֵית גְּנָזָיו, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה וְכוּ'. הַכֶּרֶם הַזֶּה זוֹהִי הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּנְטְעָה לְמַעְלָה תַּחַת כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ. לִשְׁלֹמֹה – הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ. בְּבַעַל הָמוֹן – הוּא כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וְהוּא בַּעַל כָּל הַכֹּחַ. נָתַן אֶת הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ לְמִי? לְנֹטְרִים, אֵלּוּ שֶׁשּׁוֹמְרִים מִצְוֹתָיו.

וְיֵשׁ לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלָמִים רַבִּים לְמַעְלָה עַל כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, וְאֶלֶף וּמְאַתַּיִם עוֹלָמוֹת אֲחֵרִים שֶׁנִּכְנַס בָּהֶם לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. אִישׁ יָבִא בְּפָרְיוֹ אֶלֶף כָּסֶף – אֶלֶף עוֹלָמוֹת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כּוֹסֵף בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מְסַיֵּם אֲנִי אֶת הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי, וְכָךְ הוּא: מִמַּה

שֶׁכָּתוּב אַזְרֵיו (שם) כַּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנַי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה וּמָאתַיִם לִנְטְרִים אֶת פִּרְיוֹ, שֶׁכֹּסֵא הַכָּבוֹד מַכְרֶזֶת וְאוֹמֶרֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זוֹ הַנְּשָׁמָה נְטוּלָה מִמֶּנּוּ, הֲרֵי הִיא לְפָנַי. הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה – שֶׁלְּךָ הֵם אוֹתָם הָאֶלֶף עוֹלָמוֹת, וְאֵינָם רְאוּיִים לְאַזֵּר. וּמָאתַיִם לִנְטְרִים אֶת פִּרְיוֹ – זֶה עֵדֶן, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מָאתַיִם עוֹלָמוֹת הֲנָאוֹת וְכִסּוּפִים לְנַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים.

שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס בְּכָל אוֹתָם הָעוֹלָמוֹת, וּבְשָׁעַת זֶצִי הַלַּיְלָה נִכְנָס בְּמָאתַיִם עוֹלָמוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) זַדַּיִשִׁים גַּם יְשָׁנִים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ. וְדָוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, נִכְסַף לִבּוֹ, כְּשֶׁרָאָה מַעֲלוֹת הַצַּדִּיקִים. אָמַר, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, (תהלים סה) אַשְׁרֵי תִּבְחַר וּתְקָרֵב יִשְׁכֹּן חֲצֵרֶיךָ.

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לְהִזָּהֵר הוֹאִיל וְנִשְׁמַת אֵל בְּאַפָּיו, לְהִטָּהֵר מֵעֲוֹנוֹתָיו וּלְעַיֵּן בְּמַעֲשָׂיו, וְלֹא יֵצֵא לִפְנֵי קוֹנוֹ, לְמַעַן תִּהְיֶה מַעֲלָתוֹ עִם שְׁאָר הַצַּדִּיקִים, וְלֹא יִמָּצֵא מוּזָּה בְּיָדוֹ בַּעֲלוֹתוֹ לִרְאוֹת אֶת פְּנֵי ה'.

וּמִמִּי אַתָּה לָמֵד? מִן הַתֵּבָה. בֹּא וּרְאֵה, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיָּבֹאוּ אֶל נֹחַ אֶל הַתֵּבָה? בְּלֹא רְשׁוּת. שֶׁאָמַר רַבִּי יְצְחָק, כָּל אוֹתָם הָעוֹפוֹת וְהַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת שֶׁלֹּא זָטְאוּ, הֵם בָּאִים וְהַתֵּבָה קוֹלַטְתָּן. וְאוֹתָם שֶׁזָּטְאוּ, הַתֵּבָה דּוֹחָה אוֹתָם לַחוּץ. וּמָה הַתֵּבָה שֶׁהוּא עֵץ יָבֵשׁ כָּךְ – פָּתְחֵי הַשָּׁמַיִם וְשׁוֹמְרֵיהֶם, וְשׁוֹמְרֵי הַמִּשְׁמָרוֹת, וְכִסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם רְשׁוּת, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לִהְיוֹת קוֹלְטִים לְמִי שֶׁלֹּא זָטְאוּ, וְלִהְיוֹת דּוֹחִים לְמִי שֶׁזָּטְאוּ.

רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, נֹחַ מִקְּטַנֵּי אֲמָנָה הָיָה, שֶׁלֹּא הָיָה מַאֲמִין שֶׁיָּבֹא הַמַּבּוּל, וְלֹא נִכְנַס לַתֵּבָה עַד שֶׁהַמַּיִם דְּחָקוּהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיָּבֹא נֹחַ מִפְּנֵי מֵי הַמַּבּוּל.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁהוֹרִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַמַּיִם, הוֹרִידָם תְּזוּלָה בְּרַזְמִים, כְּדֵי לְהַרְאוֹת לָעוֹלָם, שֶׁאִם יָשׁוּבוּ – יְקַבְּלֵם. מִשְׁמָע שֶׁכָּתוּב בַּתְּזוּלָה (שם) וַיְהִי הַגֶּשֶׁם, וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר (שם) וַיְהִי הַמַּבּוּל. שֶׁאִם יְזַזְּרוּ יִהְיוּ גְּשָׁמֵי בְּרָכָה. לֹא זָזְרוּ – הָיָה מַבּוּל.

וְאָמַר רַבִּי יְצְחָק, שְׁבוּעָה נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאֵינוֹ זָפָץ בְּמִיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל לג, יא) זַי אֲנִי נְאֻם ה' אֱלֹהִים אִם אֶזְפֹּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה וְכוּ'. וְחָיָה – בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

וְאָמַר רַבִּי יְצְחָק, אַשְׁרֵי הַבָּנִים שֶׁאוֹמְרִים לָהֶם כָּךְ: וְהָשִׁיבוּ וְזִיו, (שם) שׁוּבוּ שׁוּבוּ מִדַּרְכֵיהֶם הָרָעִים וְלָמָּה תָּמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל. כִּי הוּא אֵינוֹ זָפָץ בְּמִיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, אֶלָּא שֶׁיַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה לְמַעַן יִחְיוּ.

רַבִּי יוֹחָנָן פָּתַח, (איוב יא, כ) וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה וּמָנוֹס אָבַד מִנֶּהֶם וְתִקְוָתָם מַפַּח נָפֶשׁ. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְכַת לִסְטִים שֶׁהָיוּ שׁוֹדְדִים בֶּהָרִים. שָׁמַע הַמֶּלֶךְ, וְשָׁלַח עֲלֵיהֶם גִּיסוֹתָיו, וּתְפָסוּם וְהִנִּיחוּם בְּמִגְדָּל גָּבֹהַּ. וְהָיוּ בָהֶם פְּקֻחִים. אָמְרוּ, יָדַעְנוּ בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ שֶׁעָשִׂינוּ מַעֲשִׂים רָעִים וְלֹא יָכְלְנוּ לְהִנָּצֵל. מֶה עָשׂוּ? זָפְרוּ זֶפֶרָה אַוָּזוֹת בַּמִּגְדָּל, וְיָצְאוּ וּבָרְזוּ לָהֶם. טִפֵּשׁ אֶחָד הָיָה בֵּינֵיהֶם, וְרָאָה אֶת הַזֶּפֶרָה, וְלֹא רָצָה לָנוּס לְהַמָּלֵט.

לְמָחָר בָּא הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹת אֶת הַמִּגְדָּל וְאֶת הַלִּסְטִים. רָאָה אֶת הַזֶּפֶרָה שֶׁעָשׂוּ וְנָסוּ וְנִמְלְטוּ. אָמַר לָזֶה: שׁוֹטֶה, זְבֶרֶיךָ בָּרְזוּ בְּזוֹ הַזֶּפֶרָה וְנִמְלְטוּ מִדִּינִי, מָה אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לָהֶם עוֹד, אֲבָל אַתָּה שֶׁרָאִיתָ אֶת הַזֶּפֶרָה וְלֹא רָצִיתָ לְהַמָּלֵט, יַנָּקְרוּ עֵינֶיךָ, וְאַזַּר כָּךְ יִתְלוּ אוֹתְךָ עַל עֵץ!

כָּךְ הַלִּסְטִים, אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַהוֹלְכִים בְּמַזְעֲשַׂכִּים. הָרְשָׁעִים הַפְּקֻחִים מַה הֵם עוֹשִׂים? אוֹמְרִים: אָנוּ זְטָאנוּ לַמֶּלֶךְ, אָנָּה נִמָּלֵט מִדִּינוֹ? אֲבָל נִפְתַּח דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה, וּנְבַקֵּשׁ רַחֲמִים, וְנִבָּרֵז וְנִמָּלֵט, וְכָךְ עָשׂוּ. הַטִּפְּשִׁים מַה הֵם עוֹשִׂים? רוֹאִים דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה פָּתוּחַ לִפְנֵיהֶם, שֶׁפָּתְחוּ הָאַוָּזִרִים, וְנִמְלְטוּ מִדִּין שָׁמַיִם, וְהֵם אֵינָם רוֹצִים לְהִמָּלֵט.

אוֹמֵר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שׁוֹטִים, אֲזֵיכֶם בָּרְזוּ וְנִמְלְטוּ בְּאוֹתוֹ דֶּרֶךְ שֶׁל תְּשׁוּבָה שֶׁפָּתְחוּ, מָה אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עוֹד לָהֶם. אֲבָל אַתֶּם, עֵינֵיכֶם שֶׁרָאוּ הַזֶּפֶרָה, דֶּרֶךְ הַתְּשׁוּבָה פָּתוּחַ לִפְנֵיכֶם, וְלֹא רְצִיתֶם לְהִכָּנֵס בְּתוֹכוֹ

וְלָנוּס וּלְהִמָּלֵט – מַה כָּתוּב בָּהֶם? וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה. שָׁרָאוּ הַדֶּרֶךְ פָּתוּחַ, וּמָנוֹס אָבַד מִנֶּהֶם – שֶׁלֹּא רָצוּ לָנוּס וּלְהִמָּלֵט. וְתִקְוָתָם מַפַּח נָפֶשׁ – לָעוֹלָם הַבָּא.

כָּךְ דּוֹר הַמַּבּוּל, רָאוּ לְנַחַ עוֹשֶׂה הַתֵּבָה, וּמַתְרֶה בָּהֶם בְּכָל יוֹם, וְרָאוּ אוֹתוֹ נִכְנָס לַתֵּבָה – וְלֹא רָצוּ לָשׁוּב. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה וּמָנוֹס אָבַד מִנֶּהֶם – שֶׁלֹּא רָצוּ לָשׁוּב וְלָנוּס מִדִּינִי, וְתִקְוָתָם מַפַּח נָפֶשׁ – שֶׁלֹּא יָקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כו) הָרְפָאִים יְיוֹלָלוּ מִתַּחַת מַיִם וְשֹׁכְנֵיהֶם.

וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה (בראשית ט). אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לָמָּה נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה? שֶׁנִּתְיַשְּׁבָה מִמֶּנּוּ הָאֲדָמָה, כְּלוֹמַר אֲדוֹן הָאֲדָמָה. זַכָּמִים אוֹמְרִים, אִישׁ הָאֲדָמָה – לְפִי שֶׁבִּשְׁבִילוֹ עָמְדָה הָאֲדָמָה בְּכוֹזְהּ וְטִבְעָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ה, כט) זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֵרָרָהּ ה'. תֵּדַע לְךָ, כֵּיוָן שֶׁזָּטָא אָדָם, נִתְאָרְרָה הָאֲדָמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ה) אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ. וְעָמְדָה בִּקְלְלוֹתֶיהָ, עַד שֶׁבָּא נֹחַ וּבִטֵּל הַקְּלָלָה.

שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי זְוִיָּא רַבָּה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנֹחַ צֵא מִן הַתֵּבָה, אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְאָן אֵצֵא? אֵצֵא לָאֲדָמָה שֶׁנִּתְאָרְרָה? וּמִפָּנַי שֶׁנִּתְאָרְרָה, אָבְדוּ שׁוֹכְנֶיהָ, וְנִתְאָרְרוּ כֻּלָּם וְנִתְמַעֲטוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֹא כָּךְ אַתָּם, אֶלָּא (שם ט) שִׂרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ בָהּ. הָאַזְרִים אָבְדוּ בָהּ, אַבָּל אַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ וְשִׂרְצוּ בָהּ.

וְעִם כָּל זֹאת לֹא נִתְיַשֵּׁב בְּלִבּוֹ, וְהֶעֱלָה עוֹלוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ. הוּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִקְרִיב עָלָיו אָדָם הָרִאשׁוֹן. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי לְךָ מַה שֶּׁשָּׁאַלְתָּ – לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. אָז נִתְיַשֵּׁב בְּלִבּוֹ. וּלְפִיכָךְ נִקְרָא אִישׁ הָאֲדָמָה, שֶׁנָּתַן נַפְשׁוֹ וְלִבּוֹ עָלֶיהָ לְהוֹצִיאָהּ מִן הַקְּלָלָה. וְיֵשׁ שֶׁאוֹמְרִים שֶׁנִּתְעַסֵּק בְּעִסְקֵי הָאֲדָמָה.

וַיִּטַּע כֶּרֶם (שם ט, כ) – גֶּפֶן גְּרוּשָׁה מָצָא, שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִגַּן עֵדֶן, וּבְיוֹמוֹ

נִטְעָה וְנִשְׁתַּנְשְׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יז) בְּיוֹם נִטְעֵךְ תְּשַׂגְשֵׂגִי. רַבִּי אוֹמֵר, גֶּפֶן הָיְתָה, שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה מִגַּן עֵדֶן, וַעֲנָבֶיהָ עִמָּהּ, וְסָוְוטוֹ אוֹתָם, וְשָׁתָה מִן הַיַּיִן, וְנִתְגַּל.

רַבִּי בּוֹן פָּתַוז, (ויקרא י, ט) וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר יַיִן וְשֵׁכָר אַל תֵּשְׁתְּ אַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ בְּבֹאֲכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְלֹא תָמֻתוּ חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם. שֶׁאָמַר רַבִּי אָבוֹן, אֵין בְּכָל הָעוֹלָם דָּבָר שֶׁמִּתְגָּאָה לִבּוֹ שֶׁל אָדָם אֶלָּא בְּיַיִן. וְזֶה הָיָה עָנְשָׁם שֶׁל נָדָב וַאֲבִיהוּא, שֶׁאָכְלוּ וְשָׁתוּ וְגָבַהּ לִבָּם, וְזֶהוּ (ויקרא י, א) אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם.

וְקֻדָּם זֶה הָיָה נִגְזָר עֲלֵיהֶם, וּבָאָה מִדַּת הַדִּין לִשְׁלֹחַ יָד בָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כד) וְאֶל אֲצִילֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יָדוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁנִּגְזַר דִּינָם לִשְׁלֹחַ יָד בָּהֶם. וְלָמָּה הָיָה עָנְשָׁם? מִשּׁוּם (שם) וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. נִכְנְסוּ, כְּשֶׁאָכְלוּ וְשָׁתוּ, וְנִגְזַר עָנְשָׁם בְּאוֹתָהּ שָׁעָה.

וּלְאַוזַר כֵּן רָאוּ שֶׁלֹּא שָׁלַח יָד בָּהֶם בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, עָשׂוּ גַּם כֵּן בַּשְּׁנִיָּה, וּמִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים יָצָא לַהַב וְנִשְׂרְפוּ. כִּי לְכָךְ הָיוּ הַכְּרוּבִים מְכֻוָּנִים, כְּנֶגֶד אוֹתָם הַכְּרוּבִים אֲשֶׁר בְּגַן עֵדֶן.

וּלְאַוזַר שֶׁמֵּתוּ, צִוָּה לְאַהֲרֹן וְלַכֹּהֲנִים הַבָּאִים אַוְזָרָיו לְהִמָּנַע עַצְמָם מִן הַיַּיִן בְּבוֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ וְיִמָּצֵא לָהֶם בְּגֵאוּת וּבְגַסּוּת הָרוּוַז.

אָמַר רַבִּי, שְׁנֵי עִנְיָנִים הֵם שֶׁאֵין מִתְיַשְּׁבִים יַזַד – יַיִן, וַעֲבוֹדַת הַשָּׁמַיִם. שֶׁשָּׁנִינוּ שָׁם, שָׁתוּי אַל יִתְפַּלֵּל, וְכֵן שִׁכּוֹר אַל יִתְפַּלֵּל. וְאִם הִתְפַּלֵּל – תְּפִלָּתוֹ תוֹעֵבָה.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שִׁכּוֹר הַמִּתְפַּלֵּל כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. וּמִנַּיִן לָנוּ? מֵזַנָּה, שֶׁכָּתוּב (שמואל א) וַיְזוֹשְׁבֶהָ עֵלִי לְשִׁכֹּרָה. וְהֵשִׁיבָה וְאָמְרָה, אַל תִּתֵּן אֶת אֲמָתְךָ לִפְנֵי בַּת בְּלִיָּעַל. וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּתוּב כָּאן בַּת בְּלִיַּעַל, וְכָתוּב שָׁם (דברים יג) יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל. מַה לְּהַלָּן עֲבוֹדָה זָרָה – אַף כָּאן עֲבוֹדָה זָרָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין לְךָ אֲנָשִׁים שֶׁנִּקְרָאִים קְדוֹשִׁים פָּרָט לְאוֹתָם פְּרוּשֵׁי

יַיִן, שֶׁכָּתוּב (במדבר ו) כָּל יְמֵי הַזִּירוֹ לַה' קָדוֹשׁ יִהְיֶה.

וְאָמַר רַבִּי יְצְחָק, אֵיךְ לְךָ יַיִן שֶׁנִּקְרָא יַיִן טוֹב כְּיֵינָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיוֹתֵר עַל כֻּלָּם הַיַּיִן שֶׁל הַגָּלִיל הָעֶלְיוֹן, שֶׁאֵין אִישׁ יָכוֹל לִשְׁתּוֹת מִמֶּנּוּ וְזַצִי לוֹג.

רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שִׁמְעוֹן הָלַךְ לִרְאוֹת אֶת רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי לָקוֹנְיָא זְמִיו. נָתְנוּ לוֹ לֶאֱכֹל עֶגְלָה בְּשִׁלְשֶׁת רִבְּה. פָּתַח לוֹ זְבִית יַיִן אַוָּת, זָמִיו מוֹזֵג – וְהוּא שׁוֹתֶה, מוֹזֵג – וְהוּא שׁוֹתֶה. אָמַר לוֹ, אֲפָשָׁר שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ כַּמָּה הוּא שִׁעוּרוֹ שֶׁל כּוֹס? אָמַר לוֹ, כְּמוֹת שֶׁהוּא, אַוָּת בְּזַמִּין וְאַוָּת בְּצוֹנֵן, אֲבָל לֹא שִׁעֲרוּ רַבָּנָן בְּכוֹסְךָ שֶׁהִיא קְטַנָּה, וּבְיֵינְךָ שֶׁהוּא טוֹב, וּבְמֵעָיו שֶׁהֵם רְזָבוֹת.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה. מְבֻלְבָּל בְּדַעְתּוֹ הָיָה נָזִיר כְּשֶׁיָּצָא מִן הַתֵּבָה בְּדִיּוּרוֹ עִם הַזָּיוֹת וְהָרְמָשִׂים וְהַשְּׁרָצִים, וּמִפָּנֵי שֶׁשָּׁתָה מִיַּעַט יַיִן, נִשְׁכַּר וְנִתְגַּל.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בָּא כְּנַעַן וְסֵרְסוֹ. הֵקִיץ מִיֵּינוֹ, וּמָצָא עַצְמוֹ מְסֹרָס, שֶׁכָּתוּב (בראשית ט, כב) וַיִּקַץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן. אֲשֶׁר רָאָה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ, שֶׁסֵּרְסוֹ. וּלְפִיכָךְ קִלְלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו.

רַבִּי פָּתַח, (שם ז, כא) וַיָּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר לֹא אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם. כְּשֶׁיָּצָא נֹחַ מִן הַתֵּבָה, פָּתַח עֵינָיו, וְרָאָה אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ זָרֵב. הִתְזִיל בּוֹכֶה עַל הָעוֹלָם. אָמַר, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִם בִּשְׁבִיל זִטְאַת הָאָדָם אוֹ בִּשְׁבִיל הַשּׁוֹטִים תְּאַבֵּד עוֹלָמְךָ? לָמָּה בְרָאתָם, אוֹ זֶה אוֹ זֶה. יֵשׁ לְךָ לַעֲשׂוֹת – אוֹ שֶׁלֹּא תִבְרָא אָדָם, אוֹ שֶׁלֹּא תְאַבֵּד הָעוֹלָם. הֲעֶלֶה עוֹלוֹת, וְקָם וְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו, וְאוֹתוֹ הָרֵיחַ עָלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעָרַב לוֹ.

אָמַר רַבִּי, שִׁלְשָׁה רֵיזוֹת עָלוּ לְפָנָיו: רֵיחַ עוֹלָתוֹ, וְרֵיחַ תְּפִלָּתוֹ, וְרֵיחַ מַעֲשָׂיו. וְלֹא הָיָה רֵיחַ בָּעוֹלָם שָׁנוֹחַ לְפָנָיו כְּאוֹתוֹ הָרֵיחַ. וּלְפִיכָךְ צִוָּה וְאָמַר (במדבר כח, א) רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ. כְּלוֹמַר, רֵיחַ

שֶׁהִקְרִיב נָזִיר לְפָנַי, תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי, רֵיחַ עוֹלָה וּתְפִלָּה וְכִשְׁרוֹן מַעֲשִׂים.

רַבִּי אַיְבוּ אָמַר, נָזִיר זָכָם הָיָה, וְהָיָה מֵבִין לְזִזִישַׁת וְצִפָּצוּף כָּל הַגְּבָרִאִים וּרְמִיָּתָם, וּכְשֶׁהָיָה בַּתֵּבָה, אָמַר: יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁאֵין פֶּקֶזוֹ בָּעוֹפוֹת כְּמוֹ הָעוֹרֵב לָדַעַת מִמֶּנּוּ סִימָן בָּעוֹלָם, מִיָּד (בראשית ז, ז) וַיְשַׁלַּח אֶת הָעוֹרֵב.

אָמַר רַבִּי זְזָיָא, וְאֵיךְ עוֹשֶׂה כָּךְ? וַהֲרֵי אָמַר רַבִּי בּוֹ, אָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתָם הַמְנַזְּשִׁים בְּעוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם, וַהֲרֵי הוּא בְּכְלַל (ויקרא יט) לֹא תְנַזֵּשׁוּ וְלֹא תְעוֹנְנוּ, אֲפִלּוּ כָּל נְזוּשׁ בָּעוֹלָם.

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי זְזָיָא, לָמָּה שָׁלַח אֶת הָעוֹרֵב? שֶׁאָמַר רַבִּי זְזָיָא, מִצְטַעֵר הָיָה נָזִיר יוֹתֵר עַל אָבְדָן הָעוֹלָם. אָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה רַזּוּם, וְאַתָּה לֹא רִזַּמְתָּ עַל עוֹלָמְךָ, וְנֶהֱפַךְ רַזַּמְנוּתְךָ לְאַכְזָרוּת. אַתָּה לֹא רִזַּמְתָּ עַל בָּנֶיךָ, יֵצֵא זֶה שֶׁאֵינוֹ מְרַזֵּם עַל בָּנָיו, וְנֶהֱפַךְ לָהֶם לְאַכְזָרִי. וּלְפִיכָךְ שָׁלַח אֶת הָעוֹרֵב, רֶמֶז הוּא שֶׁרָמַז.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, וְכִי לֹא כָתוּב בּוֹ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה, וְהַאֵיךְ הִטִּיזַז דְּבָרִים כְּכַלָּפֵי מַעְלָה? אָמַר רַבִּי זְזָיָא, מֵרֹב צַעֲרוֹ הוּא שֶׁאָמַר, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, מִנַּיִן שֶׁאֵין דָּנִין אֶת הָאָדָם לְפִי צַעֲרוֹ? שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לד) אִיּוֹב לֹא בְדַעַת יְדַבֵּר וּדְבָרָיו לֹא בְהַשְׂכֵּל. אַף עַל פִּי שֶׁהִטִּיזַז דְּבָרִים כְּכַלָּפֵי מַעְלָה, אֵין דִּינוֹ כְּמֻזִּיד, אֶלָּא כְּאָדָם בְּלֹא דַעַת, לְפִי צַעֲרוֹ.

וְלֹא רָצָה הָעוֹרֵב לַהֲלֹךְ בִּשְׁלִיזוּתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְקָן הוּא לִשְׁלִיזוּת אֲזָרַת – לְפַרְנֵס אֱלִיָּהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א יז) וְהָעֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶזֶם וּבָשָׂר, וְלֹא רָצָה לַעֲשׂוֹת שְׁלִיזוּתוֹ, (בראשית ז) עַד יִבְשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ, שֶׁהָיָה עַל יְדֵי שְׁבוּעַת אֱלִיָּהוּ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה נָזִיר שֶׁלֹּא עָשָׂה כַּהֶגֶן, שָׁלַח אֶת הַיּוֹנָה.

וְאָמַר רַבִּי בּוֹן, שְׁנֵי עִנְיָנִי רָמַז בָּהּ, אֶזֶד – שֶׁכָּתוּב (הושע ז) כְּיוֹנָה פּוֹתָה אֵין לֵב. כְּלוֹמַר, מֵרֹב צַעֲרִי אֵין לִבִּי עִמִּי וְנִפְתָּה. אַזֶּרֶת – אָמַר נָזִיר, אֵין כְּכָל הָעוֹפוֹת שֶׁיִּסְבֹּל מִיתָתָהּ בְּלֹא סַרְבָּנוּת כַּיּוֹנָה, וּלְפִיכָךְ נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל כְּיוֹנָה. אָמַר נָזִיר, כָּךְ נָאֶה לָנוּ לִסְבֹּל הַכֹּל בְּלִי סַרְבָּנוּת, וּלְפִיכָךְ וַיְשַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, מַה הֵשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנֹחַ, כְּשֶׁיָּצָא מִן הַתֵּבָה וְרָאָה כָּל הָעוֹלָם זָרֵב וְהִתְוַזִּיל לִבְכּוֹת עָלָיו, וְאָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, נִקְרֵאתָ רַחוּם, הָיָה לְךָ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ?

הֵשִׁיבוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רוֹעֶה שׁוֹטֶה, כְּעֵת אָמַרְתָּ אֶת זֶה, וְלֹא בְּזְמַן שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ בְּלָשׁוֹן רַכָּה, כִּי אִתְּךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה, וְאַתָּה הִנָּנִי מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל כוּ' לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר כוּ', עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹּפֶר. כָּל זֶה הִתְעַכַּבְתִּי עִמְּךָ, וְאָמַרְתִּי לְךָ כְּדֵי שֶׁתְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, וּמֵאָז שֶׁשָּׁמַעְתָּ שֶׁאַתָּה תִּנָּצֵל בַּתֵּבָה, לֹא נִכְנְסָה בִּלְבָבְךָ רַעַת הָעוֹלָם, וְעָשִׂיתָ תֵּבָה וְנִצַּלְתָּ. וְכָעֵת שֶׁנֶּאֱבַד הָעוֹלָם, פָּתַחְתָּ פִּיךָ לְדַבֵּר לְפָנַי בַּקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים?!

כֵּיוָן שֶׁרָאָה כָּךְ נֹחַ, הִקְרִיב עוֹלוֹת וְקָרְבָּנוֹת, שֶׁכָּתוּב (שם ז) וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ לְיִשְׂרָאֵל אַחַר כָּךְ וּבֵין נֹחַ. נֹחַ לֹא הֵגֵן עַל דּוֹרוֹ וְלֹא הִתְפַּלֵּל עָלָיו כְּאַבְרָהָם. שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם (שם יז, כ) זַעֲקַת סְדוֹם וַעֲמוֹרָה כִּי רָבָּה, מִיָּד – וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר, וְהִרְבָּה דְּבָרִים כְּנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁשָּׁאַל שֶׁאִם יִמָּצֵא שָׁם עֲשָׂרָה צַדִּיקִים שֶׁיְּכַפֶּר לְכָל הַדּוֹר בִּשְׁבִילָם. וְזָשַׁב אַבְרָהָם שֶׁהָיוּ עֲשָׂרָה בָּעִיר, עִם לוֹט וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּבְנוֹתָיו וַחֲתָנָיו, וְלָכֵן לֹא הִתְפַּלֵּל יוֹתֵר.

בֹּא מֹשֶׁה וְהֵגֵן עַל כָּל הַדּוֹר. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, יִשְׂרָאֵל זָטְאוּ, סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ – מַה כָּתוּב בּוֹ? (שמות לב) וַיִּזָּל מֹשֶׁה. מַהוּ וַיִּזָּל? מִלַּמֵּד שֶׁהִתְפַּלֵּל עַד שֶׁאֲזָזַתּוּ זַלְזָלָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא הִנִּיחַ מֹשֶׁה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנָּתַן נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (שם) וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי מִכָּאן, (תהלים קו) וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידָם לוּלֵי מֹשֶׁה בְחִירוֹ עָמַד בַּפֶּרֶץ לְפָנָיו. וְכֵן כָּל הַצַּדִּיקִים הֵגֵנּוּ עַל דּוֹרָם, וְלֹא הִנִּיחוּ מִדַּת הַדִּין

לִשְׁלֹט בָּהֶם.

וְנִזַּן הִתְעַכֵּב עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמַר לוֹ רִבּוּי דְּבָרִים שֶׁמָּא יְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַוָּמִים, וְלֹא הִשְׂגִּיוַן וְלֹא בִקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַוָּמִים, וְעָשָׂה הַתֵּבָה וְנֶאֱבַד כָּל הָעוֹלָם.

רַבִּי אֶלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָיוּ יוֹשְׁבִים בְּפַלְכֵי טְבֶרְיָה. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, רַבִּי, מָה רָאָה נִזַּן שֶׁלֹּא בִקֵּשׁ רַוָּמִים עַל דּוֹרוֹ? אָמַר לוֹ, אֲפָלוּ הוּא לֹא וָזַשַׁב בְּלִבּוֹ שֶׁיִּמָּלֵט. מָשָׁל לְמוֹצֵא אֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים שֶׁאֵינָם מְבֻשָּׁלִים בֵּין הַבְּסָרִים, שֶׁאִלּוּ הָיָה בֵּין עֲנָבִים מְבֻשָּׁלִים, לֹא הָיוּ כְלוּם.

מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) כִּי אוֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה. שֶׁהָיָה לוֹ לוֹמַר צַדִּיק לְפָנַי, מַהוּ בַּדּוֹר הַזֶּה? כְּלוֹמַר, לְפִי הַדּוֹר. וּלְפִיכָךְ לֹא בִקֵּשׁ רַוָּמִים. אָמַר בְּלִבּוֹ: וּלְוַאי שֶׁאֲבַקֵּשׁ רַוָּמִים עָלַי וְאֶמָּלֵט, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֶתְפַּלֵּל עַל אֲוֵזְרִים.

אַוָּזר כָּךְ אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, עַל כָּל זֶה הָיָה לוֹ לְבַקֵּשׁ רַוָּמִים עַל הָעוֹלָם מִלְּפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּוָּזַן לוֹ מִי שֶׁאוֹמֵר טוֹב עַל בָּנָיו.

מִנַּיִן לָנוּ? מִגִּדְעוֹן בֶּן יוֹאָשׁ, שֶׁלֹּא הָיָה צַדִּיק וְלֹא בֶן צַדִּיק, וּמִשּׁוּם שֶׁאָמַר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל, מַה כָּתוּב בּוֹ? (שופטים ו) וַיֹּאמֶר לוֹ ה' לֵךְ בְּכֹחֲךָ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִדְיָן. מַהוּ בְּכֹחֲךָ זֶה? הַטּוֹבָה הַזּוֹ שֶׁאָמַרְתָּ עַל בָּנַי, יִהְיֶה לְךָ כֹּחַ גָּדוֹל לְהַצִּילָם מִיַּד מִדְיָן.

וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, אַף עַל פִּי שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק גָּדוֹל מִכָּל הָעוֹלָם, וְיֹאמֶר רַע לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹ מַלְשִׁינוּת עַל יִשְׂרָאֵל – עָנְשׁוֹ גָּדוֹל מִכֻּלָּם, וְלֹא מָצָאנוּ צַדִּיק טוֹב כְּאֵלְיָהוּ בְּכָל דּוֹר, וּמִשּׁוּם שֶׁאָמַר מַלְשִׁינוּת עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִזְבְּחוֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת נְבִיאֶיךָ הָרָגוּ בֶּחָרֶב, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֵרַע הִרְבֵּה לְפָנָיו.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ, וַיֵּבֶט וְהִנֵּה מְרַאֲשֹׁתָיו עֲנֹת רְצָפִים. מַהוּ רְצָפִים? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּעֵת רָאוּי לֶאֱכֹל מִי שֶׁאָמַר מַלְשִׁינוּת עַל בָּנַי.

אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, מַה שֶּׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ הָאֲכִילָה הַהִיא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הַר הָאֱלֹהִים חוֹרֵבָה, וְכִי בְּכֹחַ אֲכִילַת עוּגַת רְצָפִים הָלַךְ אֶת כָּל זֶה?

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, הִשְׁלִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תַּרְדֵּמָה עַל אֵלְיָהוּ, וְהֶרְאָהוּ עִנְיָנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁיָּשַׁב לְפָנָיו אַרְבָּעִים יָמִים וְאַרְבָּעִים לֵילוֹת, וּמֵאָז שֶׁהָיָה שָׁם, עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֵגֶל. וּמִשּׁוּם שֶׁהָיָה אַרְבָּעִים יָמִים וְאַרְבָּעִים לֵילוֹת שֶׁלְּזֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה, לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמְּזַמֵּל לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר לוֹ לְאֵלְיָהוּ, כָּךְ הָיָה לְךָ לַעֲשׂוֹת, וְעוֹד הָיָה לְךָ לְהַרְאוֹת שֶׁהֵם בָּנַי, בְּנֵי אֲהוּבַי, שֶׁקִּבְּלוּ אֶת תּוֹרָתִי בְּהַר חוֹרֵב! וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ הָאֲכִילָה הַהִיא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, שֶׁרָאָה אֶת עִנְיָנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁהִשְׁתַּהָה לְפָנָיו אַרְבָּעִים יָמִים וְאַרְבָּעִים לֵילוֹת. וְהָעִנְיָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל – שֶׁקִּבְּלוּ הַתּוֹרָה בְּהַר חוֹרֵב, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַד הַר הָאֱלֹהִים חוֹרֵב.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא זָז אֵלְיָהוּ מִשָּׁם, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹרוֹת זְכוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל תָּמִיד. וְכָל מִי שֶׁעוֹשֶׂה זְכוּת, הוּא מַקְדִּים וְאוֹמֵר לִפָּנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כָּךְ וְכָךְ עָשָׂה עַכְשָׁו פְּלוֹנִי. וְאֵינוֹ זָז מִשָּׁם, עַד שֶׁיִּכְתְּבוּ זְכוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם, שֶׁכָּתוּב (מלאכי ג, טז) וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פַּזִּי, מֶה הָיָה עָנְשׁוֹ שֶׁל נָזִר? שֶׁיָּצָא וְגִדֵּר בְּרַגְלָיו מִן הַתֵּבָה, וְשָׁכַב וְנִתְבַּזָּה, וְהִתְלוֹצֵץ עָלָיו בְּנוֹ, וְעָשָׂה לוֹ מַה שֶּׁעָשָׂה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לְאָדָם לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה. בֹּא וּרְאֵה, מִפְּנֵי שֶׁנָּטַל יַעֲקֹב הַבְּרָכוֹת מֵעֵשָׂו בְּרַמָּאוּת, הֲרֵי לְךָ שֶׁלֹּא נִתַּן רְשׁוּת לְשׁוּם אֻמָּה בָּעוֹלָם לְהִשְׁתַּעְבֵּד בְּיִשְׂרָאֵל זוּלָתִי אֻמָּה שֶׁל עֵשָׂו.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שֵׁם בֶּן נָזִר, וְהִפְרִישׁוֹ לְכֹהֵן עֶלְיוֹן וּלְשָׂרְתוֹ, וְהִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ עָמּוֹ, וְקָרָא שְׁמוֹ מַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם.

וְהָיָה יָפֶת אָזְיו לוֹמַד תּוֹרָה מִמֶּנּוּ בְּמִדְרָשׁוֹ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְלָמַד תּוֹרָה בְּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל שֵׁם, וְנִתְעַסֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַבְרָהָם, וְנִשְׁתַּכְּחוּ כָּל הָאֲזָרִים. בָּא אַבְרָהָם וְהִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ תָּמִיד בְּבֵיתוֹ שֶׁל שֵׁם, וְהוֹדָה לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וַהֲלֹא יָפֶת הוּא הַגָּדוֹל, לָמָּה שֵׁם נָטַל הַכְּהֻנָּה? בִּשְׁבִיל שֶׁהָיָה תָּמִיד עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּפָרַשׁ מִדַּרְכֵי הָעוֹלָם. וּמֵאַיִן הָיָה לוֹ תוֹרָה? אֶלָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן יָדַע הַתּוֹרָה, וְהִנִּיחָהּ בְּקַבָּלָה לְשֵׁת בְּנוֹ, וְאַזָּר כָּךְ בָּאָה לְיַד זֵנוֹךְ, עַד שֶׁבָּא לְשֵׁם, וְהָיָה מִתְעַסֵּק תָּמִיד בָּהּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אִם הַתּוֹרָה הָיְתָה בְּמִדְרָשׁוֹ שֶׁל שֵׁם, לָמָּה הֵצַרְךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְצַוּוֹת לִבְנֵי נֹחַ אוֹתָן שֶׁבַע מִצְוֹת שֶׁנִּצְטַוּוּ, שֶׁהֲרֵי בַּתּוֹרָה נִכְתְּבוּ קֹדֶם לָכֵן? אֶלָּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁהַמַּבּוּל בָּא לָעוֹלָם וְנִכְנְסוּ לַתֵּבָה, מֵרֹב צַעֲרָם נִשְׁתַּכְּחָה מִשֵּׁם, עַד שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְזִדֵּשׁ לָהֶם אוֹתָן שֶׁבַע מִצְוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֹאת וְשָׁלוֹם, לֹא נִשְׁתַּכְּחָה הַתּוֹרָה מִמֶּנּוּ. אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִם אֹמַר לָהֶם שֶׁיִּשְׁמְרוּ כָּל תּוֹרָתִי, יִפָּרְקוּ כָּל הָעֹל מֵהֶם, כַּאֲזָרִים שֶׁאָמְרוּ (איוב כא) וְדַעַת דְּרָכֶיךָ לֹא זָמָנּוּ, אֶלָּא אֶתֵּן לָהֶם דְּבָרִים מוּעָטִים וְיִשְׁמְרוּ אוֹתָם.

עַד שֶׁיָּבֹא מִי שֶׁיִּשְׁמֹר כֻּלָּהּ, וְהוּא אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כו) עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי. שֶׁכֵּיוָן שֶׁלָּמַד מִשֵּׁם הַתּוֹרָה, קִבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁיִּשְׁמֹר הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וּלְפִיכָךְ בֵּרַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבַע מִצְוֹת מִן הַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְרוּ אוֹתָם.

רַבִּי פָּנְחָס, בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַיְשַׁלַּח אֶת הָעֹרֵב. שֶׁאָמַר רַבִּי פָּנְחָס, כָּתוּב וַיֹּאמֶר דָּוִד כוּ' קוּמוּ וְנִבְרְחָה כִּי לֹא תִהְיֶה לָנוּ פְּלֵיטָה מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם. וְאַף עַל פִּי שֶׁבָּרַח, מַה כָּתוּב בּוֹ? (תהלים ג) מִזְמוֹר

לְדָוִד בְּבָרְזוֹ מִפָּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיָה בּוֹרְזוֹ וְנִגְרָשׁ מִמַּלְכוּתוֹ, לֹא מָנַע עַצְמוֹ מִלּוֹמַר שִׁירָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלָשׁוּב וּלְהִתְזַמֵּן לְפָנָיו. וַיְשַׁלַּח אֶת הָעֲרֵב, זֶהוּ דָּוִד, שֶׁהָיָה קוֹרֵא עִמָּהֶם תָּמִיד כְּעוֹרֵב.

דָּבָר אַחֵר, הָעוֹרֵב שֶׁבָּא מִיהוּדָה שֶׁנִּקְרָא עוֹרֵב, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מג) אָנֹכִי אֶעֱרָבֶנּוּ. כָּתוּב הָעֲרֵב, בְּלִי וָא"ו. אָמַר רַבִּי פָּנְוָזִס, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ עוֹרֵב? שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בֶּהָרִים כְּעוֹרֵב. וְהֵיכָן שֶׁאָמַר לְשָׁאוּל כַּאֲשֶׁר יֵרַד הַקֹּרֵא בֶּהָרִים. אָמַר לוֹ, שֶׁמִּתַּנִּי לִהְיוֹת כְּקוֹרֵא בֶּהָרִים. כָּתוּב כָּאן קֹרֵא, וְכָתוּב שָׁם (תהלים קמז) לִבְנֵי עוֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ.

וְאָמַר רַבִּי פָּנְוָזִס, בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין מַלְכֵי יְהוּדָה לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד וְגֵרְשָׁהוּ מִמַּלְכוּתוֹ, וּמִיָּד שָׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאַל תִּתְמַהּ עַל זֶה, וַאֲפִלּוּ מְנַשֶּׁה מֶלֶךְ יְהוּדָה, שֶׁהָיָה רָשָׁע, מִיָּד שָׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלָקַח אֱמָנוּת אֲבוֹתָיו, וְשָׁב לְמַלְכוּתוֹ.

וְזֶהוּ שֶׁבָּא הַכָּתוּב לְהוֹרוֹת. וַיְשַׁלַּח אֶת הָעֲרֵב – זֶה דָּוִד, שֶׁהָיָה קוֹרֵא תָּמִיד כְּעוֹרֵב, וְשִׁלְּחוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמַּלְכוּתוֹ וְהוֹצִיאוֹ מִבֵּיתוֹ, וּמַה כָּתוּב בּוֹ? וַיֵּצֵא יָצוֹא וְשׁוֹ"ב, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב טו) וְדָוִד עֹלֶה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עָלֶה וּבוֹכֶה וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי. הָיָה יוֹצֵא וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, וּמִתְוַדֶּה עַל זִטּוֹאתָיו וּמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם, וְיָדַע כִּי זִטּוֹאתָיו עָשׂוּ לוֹ שֶׁנִּשְׁלַח מִמַּלְכוּתוֹ וְנִגְרַשׁ.

וּבְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁל וִזְטֹא גָּרַם בְּמַלְכוּתוֹ אוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, הָיָה תּוֹלֶה הַדָּבָר בּוֹ, וְהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא הָיָה גּוֹרֵם. עַד יְבֹשֶׁת הַמַּיִם, שֶׁהֶשִׁיבוּהוּ: לֹא עָלֶיךָ הַדָּבָר, אֶלָּא אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים.

בֹּא וּרְאֵה, שֶׁכָּתוּב (שם כא) וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי ה', שֶׁסָּבַר שֶׁהוּא הָיָה גּוֹרֵם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֹא עָלֶיךָ זוֹ, אֶלָּא עַל שָׁאוּל. עַד יְבֹשֶׁת הַמַּיִם, הָיָה תּוֹלֶה הַכֹּל בְּעַצְמוֹ, וּמִיָּד הָיָה שָׁב בִּתְשׁוּבָה, וְאָז לֹא הֵצַרְךָ לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, שֶׁהַדָּבָר לֹא בָּא

בִּשְׁבִילוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיֵּצֵא יָצוֹא וְשׁוֹב עַד יְבֹשֶׁת הַמַּיִם. שֶׁאָז לֹא הָיָה הַדָּבָר תָּלוּי בּוֹ.

אָמַר רַבִּי פָּנְוָז, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וּשְׁלָוָם לְבָבָל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיְשַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. רְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ – וְלֹא מָצְאָה הַיּוֹנָה מָנוֹחַ לְכַף רַגְלָהּ. שֶׁהִכְבִּיד עָלָהּ מֶלֶךְ בָּבֶל בְּרָעָב וּבְצָמָא וּבַהֲרִיגַת צַדִּיקִים הָרִבִּים, וּמִשּׁוּם כָּבֵד עָלָהּ – וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל הַתֵּבָה, וְזָוְרָה בִּתְשׁוּבָה וְקִבְּלָהּ.

וְזִטְאָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כְּמִתְזוֹלָה – וַיּוֹסֶף לְהַגְלוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיּוֹסֶף שַׁלַּח אֶת הַיּוֹנָה מֵאִתּוֹ, בְּגָלוּת אַזָּרַת שֶׁל יָוָן. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה גָּלוּת יָוָן הֶחֱשִׁיכָה אֶת פָּנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּשׁוּלֵי קְדֵרָה.

וּמֵרֹב צַעֲרָם וְדָוְזָקָם מַה כָּתוּב בּוֹ? וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב. מַה זֶּה לְעֵת עֶרֶב? שֶׁלֹּא הָיְתָה מְאִירָה לָהֶם שְׁעַת הַרְוָזָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה הַמַּעֲשֶׂה בָּרִאשׁוֹנָה, וְנָהֲרֵגוּ צַדִּיקִים וְנָזְשַׁךְ הַיּוֹם, וְהֶעֱרִיב לָהֶם הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא יָכְלוּ לָקוּם מִפְּנֵי הַדָּוְזָק הָרַב שֶׁהָיָה עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ו, ד) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עָרֶב. כִּי פָנָה הַיּוֹם – אֵלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים הַמְּאִירִים כַּשֶּׁמֶשׁ. כִּי יִנָּטוּ צִלְלֵי עָרֶב – שֶׁנִּשְׁאֲרוּ כְּעוֹלְלוֹת בָּצִיר, וְזֶהוּ לְעֵת עֶרֶב, וְלֹא בְּזְמַן שֶׁמְּאִירִים לָהֶם הַצַּדִּיקִים כַּשֶּׁמֶשׁ.

וְהִנֵּה עֲלֵה זַיִת טָרָף בְּפִיהָ (בראשית ז). לוּלֵי שֶׁהֵעִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוּזָן הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ מַדְלִיקִין נֵרוֹת בְּשֶׁמֶן זַיִת, אֲזַי אָבְדָה פְּלֵיטַת בֵּית יְהוּדָה מִן הָעוֹלָם, וּבְכָל פַּעַם וּפַעַם שָׁבָה בִּתְשׁוּבָה וְנִתְקַבְּלָה. אָמַר רַבִּי פָּנְוָז, זוּץ מִן הַגָּלוּת הָרְבִיעִית שֶׁעֲדַיִן לֹא שָׁבָה, וְהַכֹּל תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה.

וְאָמַר רַבִּי פָּנְוָז, אֵין לְךָ בְּכָל פַּעַם וּפַעַם שֶׁלֹּא עִכֵּב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת גְּזַר דִּינָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבַע שְׁמִטּוֹת, וְשִׁבְעָה יוֹבְלוֹת, שֶׁמָּא תַּזְוִזֹר בִּתְשׁוּבָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיָּזָוֶל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אֲזֵרִים, זוּץ מֵהָרִאשׁוֹנִים.

וַיִּשַּׁלֵּז אֶת הַיּוֹנָה – בְּגָלוּת אֱדוֹם. וְלֹא יָסְפָה שׁוּב אֵלָיו עוֹד – שֶׁעַד הַיּוֹם לֹא זָזְרָה בִּתְשׁוּבָה וְלֹא הֵעִירָה רוּחָהּ. שֶׁאָמַר רַבִּי פָּנְחָס, אִלְמָלֵי זָזְרָה בִּתְשׁוּבָה, לֹא נִשְׁאֲרָה בַּגָּלוּת יוֹם אֶחָד. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, כָּל הַגָּלֻיּוֹת שֶׁגָּלְתָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, נָתַן לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זְמַן וְקֵץ וְנִתְעוֹרְרָה תָּמִיד בִּתְשׁוּבָה, וְגָלוּת הָאַחֲרוֹן אֵין לוֹ קֵץ וּזְמַן, אֶלָּא הַכֹּל תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ל) וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקֹלוֹ. וְכָתוּב (שם) אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמָיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ.

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אִם כֵּן, אֵיךְ יִהְיֶה זֶה לְעוֹרֵר אֶת כֻּלָּם כְּאֶחָד בִּתְשׁוּבָה? מִי שֶׁהוּא בְּסוֹפֵי הַשָּׁמַיִם וּמִי שֶׁהוּא בְּסוֹפֵי הָאָרֶץ, אֵיךְ יִתְזַדְּרוּ כְּאֶחָד לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה?

אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: זַיֶּיךָ, שֶׁאִם יַזְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה רָאשֵׁי בֵּית הַכְּנֶסֶת, אוֹ בֵּית כְּנֶסֶת אֶחָד, בְּזְכוּתָם תִּתְכַּנֵּס כָּל הַגָּלוּת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל תָּמִיד מָתַי יַזְזְרוּ וְיַעֲשֶׂה לָהֶם טוֹב, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ל) וְלָכֵן יְחַכֶּה ה' לַחֲנַנְכֶם, מְחַכֶּה תָּמִיד אֵימָתַי יַזְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, יָבֹא זֶה כְּזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי פָּנְחָס, שֶׁכָּתוּב וְלֹא יָסְפָה שׁוּב אֵלָיו עוֹד. לֹא נֶאֱמַר וְלֹא יָסַף שׁוּב אֵלֶיהָ, אֶלָּא הִיא לֹא יָסְפָה שׁוּב אֵלָיו. מִכְּלַל שֶׁהוּא מְחַכֶּה וּמְחַכֶּה אֵימָתַי תָּשׁוּב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בֹּא וּרְאֵה, זֶה שֶׁכָּתוּב בְּיַעֲקֹב (בראשית לב, כה) וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשַּׁחַר. בְּאוֹתוֹ זְמַן נִתְּנָה רְשׁוּת לְכָל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם לְאוֹתָם הַשָּׂרִים שֶׁהִתְמַנּוּ עַל הַמַּלְכוּת, וְנִפְרְדוּ לִשְׁלֹט אֵלֶּה עַל אֵלֶּה, וְנִתְּנָה רְשׁוּת וְשִׁלְטוֹן לַשַּׂר הַגָּדוֹל שֶׁל אֱדוֹם לִשְׁלֹט עַל הָאֻמּוֹת.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַה כָּתוּב? וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, שֶׁעַד כָּעֵת לֹא הָיוּ לוֹ בְּנָמִין וְלֹא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס בַּשָּׁמַיִם.

וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ, זֶהוּ הוּא סמאל, הָאָדוֹן שֶׁל אֱדוֹם, וְרָצָה שֶׁיִּנָּתֵן יַעֲקֹב תַּחַת שִׁעְבּוּדוֹ שֶׁל אֱדוֹם, וּמִשּׁוּם הַזְּכוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה לְיַעֲקֹב לֹא נִתַּן

בְּיָדוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְכַּנְּסוּ כָּל צִבְאוֹת הַשָּׁמַיִם, וְרָצוּ לִטְעֹן עִם סמאל בִּשְׁבִיל יַעֲקֹב. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יַעֲקֹב אֵינוֹ צָרִיךְ לְשׁוּם אָזְדָּ מִכֶּם, הֲרֵי זְכוּתוֹ שֶׁיִּטְעֹן עִמּוֹ. מִיָּד וַיֶּאֱבַק אִישׁ עִמּוֹ, טָעַן עִמּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוּדָא, בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ, (בראשית כו) וַיַּרְא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ, שֶׁהָיְתָה זְכוּתוֹ רַבָּה, וְלֹא יָכֹל בְּטַעֲנָתוֹ לְשַׁעְבֵּד אֶת יַעֲקֹב תַּזוֹת יַד אֱדוֹם. מִיָּד וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכוֹ. אֵלּוּ הֵם בָּנָיו יוֹצְאֵי יֶרְכוֹ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נֶּחֱלַשׁ יַעֲקֹב וְלֹא יָכֹל לִטְעֹן עִמּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ, בְּטַעֲנָתוֹ עִמּוֹ. וְנִתְּנָה רְשׁוּת לְסמאל, בְּנֵי יַעֲקֹב תַּזוֹת יַד אֱדוֹם, כָּל זְמַן שֶׁיַּעַבְרוּ עַל הַתּוֹרָה.

רַבִּי הָיָה יוֹשֵׁב יוֹם אָזְדָּ, וְהָיָה מִסְתַּכֵּל בַּדָּבָר הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (דברים ל, ד) בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשַׁבְתָּ עַד ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקֹלוֹ. אָמַר, מַה שֶּׁאָמַר מֹשֶׁה שֶׁיִּהְיֶה בְּסוֹף הַיָּמִים, כָּל אוֹתָם הַצָּרוֹת הֲרֵי בָּאוּ, וּתְשׁוּבָה עַד עַתָּה טֶרֶם נֶעֱשְׂתָה.

בְּעוֹד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, בָּא אֵלִיָּהוּ, זָכוּר לְטוֹב. אָמַר לוֹ: רַבִּי, בַּמֶּה הִתְעַסַּקְתָּ? אָמַר לוֹ: בְּזֶה שֶׁאָמְרָה הַתּוֹרָה, שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹאוּ צָרוֹת לְיִשְׂרָאֵל בְּסוֹף הַיָּמִים, שֶׁיַּעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה לְאַלְתַּר, שֶׁכָּתוּב בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשַׁבְתָּ, וְעַד עַתָּה לֹא שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה.

אָמַר לוֹ: זַכַּיְךָ רַבִּי, בַּדָּבָר הַזֶּה מִתְעַסֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם הַזֶּה, וּבָא מִיכָאֵל, הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס הַגָּדוֹל שֶׁלָּהֶם, וּמְבַקֵּשׁ מָתַי יֵצְאוּ בָּנָיו אֲהוּבָיו מִתַּזוֹת לְגָלוּת אֱדוֹם. וְאָמַר: אַתָּה כָּתַבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ, שֶׁכְּשֶׁיִּסְבְּלוּ אוֹתָם הָעֲנָשִׁים עַל מַה שֶּׁעָשׂוּ, מַה כָּתוּב? (שם) כִּי אֵל רַחוּם ה׳ אֱלֹהֶיךָ.

אָמַר לוֹ: יָבוֹא סמאל, הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל אֱדוֹם, וְיִטְעֹן עִמּוֹ לְפָנַי. בָּא סמאל, וְטָעַן מִיכָאֵל דָּבָר זֶה כְּבָרִאשׁוֹנָה. אָמַר סמאל: רִבּוֹן הָעוֹלָם, אַתָּה הוּא שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁתִּהְיֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל תַּזוֹת שִׁלְטוֹן אֱדוֹם, עַד שֶׁיִּהְיוּ צַדִּיקִים

לְפָנֶיךָ, וַהֲרֵי כֻּלָּם רְשָׁעִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נָזַף בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל שֶׁאָמַר הַלְשָׁנָה עַל בָּנָיו, וּבָרַזוּ שִׁלְשֶׁת אַלְפֵי מִילִין, וְאָמַר לְמִיכָאֵל: מִיכָאֵל, הָיָה לְךָ לִהְיוֹת יוֹרֵד לְרֹאשׁ הַכְּתוּב, שֶׁכְּתוּב וַיִּשְׁבְּתָ עַד ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקֹלוֹ, וְאַזַּר כָּךְ כְּתוּב כִּי אֵל רַחוּם ה׳ אֱלֹהֶיךָ.

אָמַר מִיכָאֵל: רִבּוֹן הָעוֹלָם, הָיָה לְךָ לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, אַתָּה רַחוּם, וְכָךְ נִקְרֵאתָ. אָמַר לוֹ: שְׁבוּעָה נִשְׁבַּעְתִּי בַּיּוֹם שֶׁנִּגְזַר הַדִּין לְפָנַי עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ, וְאִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל פּוֹתַחַת בִּתְשׁוּבָה כְּמוֹ עַיִן שֶׁל מַחַט, אֲנִי אֶפְתַּח לָהּ שְׁעָרִים גְּדוֹלִים.

פָּרָשַׁת לֶךְ לְךָ

בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָגֵן לַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵגֵן עַל אַבְרָהָם שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, הַשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מֵעִם שָׂרָה. בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה בָּא פַּרְעֹה לִקְרַב אֵלֶיהָ. בָּא הַמַּלְאָךְ וְהִלְקָהוּ אוֹתוֹ. וְכָל פַּעַם שֶׁהָיְתָה שָׂרָה אוֹמֶרֶת הַלְקֵהוּ – הָיָה מַלְקֶהוּ.

וְאַבְרָהָם הוּא הִתְחַזֵּק בִּרְבוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי שָׂרָה לֹא יָכְלוּ לִשְׁלֹט עָלֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כח) וְצַדִּיקִים כִּכְפִיר יִבְטָחוּ. וְכָאן הוּא נִסָּיוֹן, שֶׁלֹּא הִרְהֵר אַבְרָהָם אַזְּרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי, בֹּא וּרְאֵה שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ לֹא צִוָּה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָרֶדֶת לְמִצְרַיִם, אֶלָּא הוּא מֵעַצְמוֹ יָרַד, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה פָּתְחוֹן פֶּה לִבְנֵי הָעוֹלָם, שֶׁאָמַר לוֹ כָּךְ, וְאַזַּר כָּךְ הִצְטַעֵר עַל אִשְׁתּוֹ. עַד כָּאן.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

לֶךְ לְךָ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (שיר ו) הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם

לְהַכְשִׁיר מַעֲשָׂיו לִפְנֵי בוֹרְאוֹ וּלְהִתְעַסֵּק בְּתוֹרָתוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה, שֶׁמַּעֲלַת הַתּוֹרָה לְמַעְלָה מִן כָּל הַמַּעֲלוֹת.

שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁתֵּי טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת יֵשׁ בַּתּוֹרָה – זַיִּים וְעֹשֶׁר, שֶׁכָּתוּב (משלי ג, טז) אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. אָמַר רַב פָּפָּא, אֵלּוּ שִׁלְשָׁה הֵם. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, הַכָּבוֹד הוּא בִּכְלַל הָעֹשֶׁר, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֹשֶׁר, יֵשׁ לוֹ כָּבוֹד, וּבַמֶּה יִזְכֶּה הָאָדָם לַכֹּל? בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וּרְאֵה, אֵין בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה שֶׁאֵינוֹ אוֹזֵז מִטִּטְרוֹ"ן שַׁר הַפָּנִים כָּל נִשְׁמָתָם שֶׁל תַּלְמִידֵי זַכָּמִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וּמַרְאֶה אוֹתָן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמַמְתִּינִים מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת וְדוֹמְמִים מִלּוֹמַר שִׁירָה, עַד שֶׁיִּתְכַּנְּסוּ נַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים עִמָּהֶם, וְיַזְמִרוּ בְּיַזַּד לְאֵל עֶלְיוֹן.

שֶׁנֶּאֱמַר הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ – אֵלּוּ הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ. עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ – אָז הוּא עֵת לְזַמֵּר לִבּוֹרְאָם בְּיַזַּד. וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ – זֶה מִטִּטְרוֹ"ן, הַבָּא לֶאֱסֹף נִשְׁמָתָם שֶׁל צַדִּיקִים לְזַמֵּר לְיוֹצְרָם בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמט) יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. מַהוּ בְּכָבוֹד? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זֶה מִטִּטְרוֹ"ן.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, כָּל נִשְׁמוֹתָם שֶׁל צַדִּיקִים נִגְנָזוּ מִתַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, לְנַהֵג אֶת הַגּוּף כְּאָב הַמַּנְהִיג אֶת הַבֵּן, כִּי בִּלְתִּי הַנְּשָׁמָה לֹא יוּכַל הַגּוּף לְהִתְנַהֵג וְלֹא לָדַעַת וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאוֹ. שֶׁהֲרֵי אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, הַנְּשָׁמָה הִיא מוֹרָה וּמְלַמֶּדֶת לָאָדָם, וּמְזַנַּכְתּוֹ בְּכָל דֶּרֶךְ יָשָׁר.

וּבְשָׁעָה שֶׁשּׁוֹלְחָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתָהּ לַגּוּף מִמְּקוֹם הַקֹּדֶשׁ, מְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּשֶׁבַע בְּרָכוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם, זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא א"ב, לְלַמֵּד אֶת הַגּוּף, וְר"ם עָלָיו, שֶׁמִּמְּקוֹם רָם וְנִשָּׂא בָּאָה. וּמָה אוֹמֵר לָהּ? לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – מִדִּירָתֵךְ, וּמִמְּקוֹמֵךְ, וּמֵהֲנָאָתֵךְ. וּמִבֵּית אָבִיךָ – אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, זוֹ הִיא אַסַּפַקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. אֶל הָאָרֶץ

אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – כְּלוֹמַר לְגוּף פָּלוֹנִי, לְגוּף קָדוֹשׁ, לְגוּף יָשָׁר.

וְעִם כָּל זֶה – וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ, אוֹתָם הַנּוֹהֲגִים עִמְּךָ מִדּוֹת טוֹבוֹת, מִדּוֹת יְשָׁרוֹת. אוֹתָם הַמְבָרְכִים אוֹתִי בִּשְׁבִילְךָ, וְאוֹמְרִים כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי. וּמְקַלְלְךָ אָאוֹר – אוֹתָם הַמְקַלְלִים אוֹתְךָ וּמְקַלְקְלִים מַעֲשֵׂיהֶם וְדַרְכֵיהֶם.

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה' (שם). כֵּיוָן שֶׁנִּתְבָּרְכָה בִּשְׁבַע בְּרָכוֹת הַלָּלוּ, מַה כָּתוּב? וַיֵּלֶךְ אַבְרָם. זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא אָב לַגּוּף וְרָם מִמְּקוֹם הָרָמִים. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה' – לְהַכָּנֵס בְּאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁנִּצְטַוָּה לְהַנְהִיגוֹ וּלְלַמְּדוֹ.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, רְאֵה מַה כָּתוּב בּוֹ כֵּיוָן שֶׁבָּאָה לִכָּנֵס בַּגּוּף – וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט. זֶהוּ יֵצֶר הָרָע הַמְזַמָּן לִכָּנֵס עִם הַנְּשָׁמָה בְּיַוְּזד, כֵּיוָן שֶׁנּוֹלָד אָדָם. וּמִנַּיִן שֶׁנִּקְרָא יֵצֶר הָרָע כָּךְ? שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ז) כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו, וְזֶהוּ לוֹט שֶׁנִּתְאָרֵר בָּעוֹלָם.

וְהוֹלֵךְ זֶה כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַנָּזָק שֶׁהִשִּׂיא לְזַוָּה הוּא יֵצֶר הָרָע. וְרָאִינוּ שֶׁנִּתְקַלֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ג) אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה, וּלְפִיכָךְ נִקְרָא לוֹט. שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה בָּא לִכָּנֵס בַּגּוּף, מִיָּד וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט, שֶׁהוּא מְזַמָּן לִכָּנֵס עִמּוֹ וּלְהַשְׁטִין לָאָדָם וּלְהִיוֹת מְקַטְרֵג לְהַנְּשָׁמָה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר רַבִּי אִידִי, מִנַּיִן מַה שֶּׁאָמְרוּ שֶׁהוּא מָשָׁל עַל הַנְּשָׁמָה? מִמַּה שֶּׁכָּתוּב אַחַר כָּךְ (שם יב) וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ – זֶהוּ הַגּוּף. וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו – זֶהוּ יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא בֶּן אָחִיו, מִשֶּׁתָּף וְנִדְבָּק עִם הַגּוּף. וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ – אֵלּוּ מַעֲשֵׂיהֶם. וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן – כֻּלָּם מִדְבָּקִים לָלֶכֶת בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם, הוֹלְכִים אַחֲרֵי בִּצָּעָם וְהִרְהוּרָם.

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְכוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה – בְּכָל מָקוֹם שֶׁזֶּה מִתְאַוֶּה, הַנְּשָׁמָה עִמּוֹ. וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ – זוֹ הַתַּאֲוָה, שֶׁהִיא דְּבֵקָה בַּגּוּף.

כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲשֵׂיהֶם וּמוֹצִיא הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף, הַנְּשָׁמָה

רוֹצָה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה. רְאֵה מַה כָּתוּב בָּהּ, (שם יג) וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל, וּרְצוֹנָהּ לַחֲזֹר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אָהֳלָהּ בַּתְּחִלָּה. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, אָהֳלָהּ כָּתוּב, בְּהֵ"א, וַאֲוַי הִיא עוֹמֶדֶת בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעָי, בֵּין לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וּבֵין לֵירֵד לְמַטָּה.

זָכְתָה – עוֹלָה אֶל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בָּרִאשֹׁנָה, מָקוֹם אֲשֶׁר מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל מַקְרִיב נִשְׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים. וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה', הַנְּשָׁמָה נוֹתֶנֶת שֶׁבַח וְהוֹדָאָה בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, שֶׁזָּכְתָה לְאוֹתָהּ הַמַּעֲלָה. וְאִם לֹא זָכְתָה – מַה כָּתוּב? (שם יב) וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה, דּוֹוְזִין אוֹתָהּ וְהוֹלֶכֶת עַד שֶׁסּוֹבֶבֶת כָּל הָעוֹלָם עַד שֶׁתַּקְבֵּל עָנְשָׁהּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַצַּדִּיקִים מַה הֵם עוֹשִׂים? אִם בָּא לִטָּהֵר – אֲפָלוּ יֵצֶר הָרָע הַבָּא לְקַטְרְגוֹ, נִשְׁמָתוֹ מְסַיַּעַת אוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יג) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט. הַנְּשָׁמָה אוֹמֶרֶת לַיֵּצֶר הָרָע: אַל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ.

מָה עוֹשָׂה הַצַּדִּיק הַזֶּה? הוֹלֵךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, קוֹרֵא וְשׁוֹנֶה, וּמְקַטְרֵג לַיֵּצֶר הָרָע וְאוֹמֵר לוֹ: הֲלֹא כָּל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ, הִפָּרֵד נָא מֵעָלַי. רַבִּים יֵשׁ בָּעוֹלָם שֶׁאַתָּה יָכוֹל לָהֶם בִּגְלַל שֶׁהֵרְעוּ מַעֲשֵׂיהֶם. אִם הַשְּׂמֹאל וְאֵימְנָה – אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַשְׂמִיאִל אוֹתִי, אֲנִי אֵימִין, אֵלֵךְ לְצַד יָמִין, שֶׁלֹּא אַטֶּה אֲשׁוּרִי יָמִין וּשְׂמֹאל. וְאִם הַיָּמִין וְאַשְׂמִאִילָהּ – אַף עַל פִּי שֶׁאֶרְאֶה שֶׁהִיא טוֹבָה עֲצָתְךָ, אֶעֱשֶׂה הֵפֶךְ רְצוֹנְךָ וְתַאֲוָתְךָ.

וְאָמַר רַבִּי בּוֹ, יֵצֶר הָרָע מַהוּ עוֹשֶׂה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהוּא רוֹאֶה שֶׁלֹּא נֶעֱשְׂתָה עֲצָתוֹ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיִּבְחַר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כִּכַּר הַיַּרְדֵּן, לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא יְקַטְרְגוּ עִמּוֹ, וּבְשֶׁבִיל זֶה הַדֶּרֶךְ וַיִּפָּרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו. וְאָז הַנְּשָׁמָה, מַה כָּתוּב בָּהּ? וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד, בְּכָל מַעֲשִׂים טוֹבִים וְיִשָּׁרִים בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת.

וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו (בראשית יד). רַבִּי תַּנְחוּם פָּתַח, קַמְתִּי אֲנִי לְפָתְחַ לְדוֹדִי כו', וְדוֹדִי זָמַק עָבַר נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ (שיר ה). אָמַר רַבִּי

תַּנְזוּם, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה יֵשׁ לוֹ לָאָדָם לִטָּהֵר מֵעֲוֹנוֹתָיו בְּעוֹד דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה פְּתוּחִין לְפָנָיו, בְּטֶרֶם יִסָּתֵם הַדֶּרֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה) דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ וגו׳. יֵשׁ עִתִּים שֶׁהוּא קָרוֹב, וְיֵשׁ עִתִּים שֶׁהוּא רָזוּק.

וְהַאִם אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם כָּךְ, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים קמה) קָרוֹב ה׳ לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת? אָמַר, הַפָּסוּק הַזֶּה מְסַיֵּעַ לוֹ, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת, וְעִם כָּל זֶה מַה כָּתוּב? רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה.

מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, וּבָא אָדָם וְצָוַוח לְפָנָיו. הִקְשִׁיב הַמֶּלֶךְ לְכָל מַה שֶּׁאָמַר וְלֹא הֵשִׁיב לוֹ. הוּא צוֹוֵחַ, וְהַמֶּלֶךְ מַקְשִׁיב וְשׁוֹתֵק. הָלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ.

אָמְרוּ מְשַׁמְּשָׁיו לְפָנָי הַמֶּלֶךְ: מוֹרֵנוּ, לָמָּה לֹא הֵשַׁבְתָּ לֶעָנִי הַזֶּה דָּבָר? אָמַר לָהֶם: שָׁמַעְתִּי כָּל מַה שֶּׁאָמַר וְהִקְשַׁבְתִּי לוֹ, אֲבָל הוּא רָשָׁע לְפָנַי, וְאֵינוֹ כְּדַאי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ לוֹ וְלַזַּבָּרָיו פָּעָמִים רַבּוֹת מִשְּׁמִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה רָעִים, וְיָבֹאוּ לְפָנַי וְאֶעֱשֶׂה עִמָּהֶם טוֹב, וְלֹא הִשְׁגִּיחוּ בִי. כְּעֵת אֵינִי מַשְׁגִּיחַ בָּהֶם.

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – קָרוֹב ה׳ לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת, וְשׁוֹמֵעַ לָהֶם, אֲבָל לְמִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ, לָזֶה כָּתוּב (שם) רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם.

אָמַר רַבִּי זֵלְבּוֹ אָמַר רַב הוּנָא, מִמִּי אַתָּה לָמֵד? מִמּשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (שמות לג) וּבַמֶּה יִוָּדַע אֲפוֹא כִּי מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעַמֶּךָ. אָמַר מֹשֶׁה: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְמַלְאָךְ, וְלֹא לְשָׂרָף, וְלֹא לְשֵׂר. שֶׁאֵיזֶה שִׁנּוּי יִהְיֶה לָנוּ בֵּין הָאֻמּוֹת? לָהֶם שַׂר – וְלָנוּ שַׂר, אֲבָל וְנִפָּלִינוּ אֲנִי וְעַמְּךָ וגו׳. וּבַמֶּה יִוָּדַע אֲפוֹא כִּי מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הֲלוֹא בְּלֶכְתְּךָ עִמָּנוּ, אַתָּה וְלֹא שַׂר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מָה הָיְתָה דַּעְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁלֹּא קִבֵּל אֶת הַמַּלְאָךְ? אֶלָּא, אָמַר מֹשֶׁה, אֲנִי יוֹדֵעַ עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם רְשָׁעִים וּקְשֵׁי עֹרֶף, אִלְמָלֵא הֵם יִתְמַסְּרוּ לְמַלְאָךְ, וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁהוּא מִדַּת הַדִּין, לֹא יִשָּׁאֵר מִשּׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל שָׂרִיד וּפָלִיט.

שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל מָקוֹם ה' מִדַּת הָרַחֲמִים. אָמַר מֹשֶׁה: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁמָּצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ, וְעַתָּה, (שם לד) אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יֵלֶךְ נָא אֲדֹנָי בְּקִרְבֵּנוּ, שֶׁהוּא מִדַּת הָרַחֲמִים.

אָמַר לוֹ, לָמָּה? אָמַר לוֹ, כִּי עַם קְשֵׁה עֹרֶף הוּא וְסָלַחְתָּ. יִשְׂרָאֵל סָרְבָנִים טַרְחָנִים הֵם, כֵּיוָן שֶׁזּוֹטְאִים, יֵשׁ בְּיַד הַמַּלְאָךְ לַעֲשׂוֹת דִּין וְלֹא לַעֲשׂוֹת סְלִיחָה וּמְחִילָה, אֲבָל אַתָּה רַחוּם וְחַנּוּן, הַיְכֹלֶת וְהַכֹּחַ בְּךָ, וְרַחֲמֶיךָ רַבִּים, וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ, מַה שֶּׁאֵין רְשׁוּת לְשׁוּם מַלְאָךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵצֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) פָּתְחִי לִי – פָּתַחְתִּי שֶׁל תְּשׁוּבָה, לְמַעַן תְּוֹכִי לְכָל טוּב שֶׁבָּעוֹלָם. שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טָל – זֶהוּ רֹאשׁ הָעוֹלָם. קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה – זֶהוּ קְצֵה הָעוֹלָם. כְּלוֹמַר, רֹאשׁ הָעוֹלָם וְקָצֵהוּ מִלֵּאתִי כָּל טוּב בִּשְׁבִילֵךְ, וְלֹא פָּתַחְתְּ לִי בְּאוֹתוֹ זְמַן. וּלְאַחַר מִכָּן, כְּשֶׁהֵצִיק לָהּ, מַה כָּתוּב? (שם) קַמְתִּי אֲנִי לְפָתֹחַ לְדוֹדִי וְדוֹדִי זָמַק עָבָר נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ.

דָּבָר אַחֵר, קַמְתִּי אֲנִי לְפָתֹחַ לְדוֹדִי – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה אֵצֶל הַגּוּף, בְּעוֹד שֶׁהַנְּשָׁמָה בַּגּוּף, אֵינָם רוֹצִים לְהָעִיר דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה. אָמַר רַבִּי פָּנְחָס, בְּשָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה רוֹצָה לָצֵאת מִן הַגּוּף, מִתְזָרֶזֶת לָמָּה לֹא שָׁבָה בִּתְשׁוּבָה עַד שֶׁיָּצְאָה מִן הַגּוּף, וְנִשְׁאָר הַגּוּף כִּכְלִי אֵין זֶפֶת בּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי פָּנְחָס, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים נַפְשׁוֹ מִתְאַבֶּלֶת עָלָיו וְאוֹמֶרֶת, קַמְתִּי אֲנִי לְפָתֹחַ לְדוֹדִי. תֵּדַע לְךָ, בְּעוֹד שֶׁהַנְּשָׁמָה בַּגּוּף וְהַגּוּף עוֹמֵד בְּכֹחַ, הִיא תְּשׁוּבָה מְעֻלָּה, וְלֹא בְּשָׁעָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל.

כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי פָּנְחָס, מָשָׁל לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאָדָם הָעוֹמֵד עַל שֻׁלְחָנוֹ וְהָיָה רָעֵב וְתָאֵב לֶאֱכֹל, וּבְעוֹד שֶׁהָיָה אוֹכֵל, עָמַד עָנִי עַל הַפֶּתַח. שָׁאַל מִמֶּנּוּ לְהַאֲכִילוֹ, וְלֹא הֶזֵּיר לוֹ פָּנִים. הָלַךְ אוֹתוֹ הֶעָנִי בְּפַזִּי נֶפֶשׁ.

לְאַחַר שָׁעָה הִגִּישׁוּ עוֹד לְפָנָיו לֶאֱכֹל, הָיָה בִּטְנוֹ מָלֵא מִכֹּל. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכֹל עוֹד, אָמַר: תְּנוּ לוֹ לְזֶה הֶעָנִי. הָיָה זָקֵם אָזְדָּ עוֹמֵד עָלָיו,

אָמַר לוֹ: שׁוֹטֶה, אִלּוּ יָכוֹל לֶאֱכוֹל לֹא נָתַתָּ לוֹ, עַתָּה שֶׁאֵין בְּךָ כּוֹחַ לֶאֱכוֹל יוֹתֵר, אַתָּה נוֹתְנוֹ לֶעָנִי?!

כָּךְ הוּא הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה – הוֹלֵךְ בַּהֲבָלָיו רָעֵב לֶאֱכוֹל וּלְהַרְוִיחַ מָמוֹן. בָּא הֶעָנִי, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הַטּוֹב, וְשָׁאַל מִמֶּנּוּ בְּבַקָּשָׁה שֶׁיְּזַכֵּר בִּתְשׁוּבָה וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְאֵינוֹ רוֹצֶה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָעֵב יוֹתֵר לְהַרְוִיחַ מָמוֹן.

לְאַחַר זְמַן תּוֹפְסִים אוֹתוֹ בַּקֹּלָר. כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַרְוִיחַ יוֹתֵר, אוֹמֵר אֶזָּכֵר בִּתְשׁוּבָה, שֶׁמָּא יִתְּנוּ לוֹ שָׁעָה לְכָךְ אוֹ שֶׁמָּא לֹא יִתְּנוּ לוֹ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שׁוֹטֶה, עַכְשָׁו שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל עוֹד לְהַרְוִיחַ יוֹתֵר אַתָּה אוֹמֵר אֶזָּכֵר בִּתְשׁוּבָה?! שֶׁאִלּוּ הָיִיתָ יָכוֹל לְהַרְוִיחַ עוֹד, לֹא הָיִיתָ זוֹכֵר בִּתְשׁוּבָה. בְּעוֹדוֹ כָּךְ יָצְאָת נִשְׁמָתוֹ.

וְאָמַר רַבִּי זְרִיקָא, הַגָּדוֹל שֶׁבֵּין הַמְזַבְּרִים הָיָה אֶלִישָׁע בֶּן אֲבוּיָה, וְלֹא נָתְנוּ לוֹ רְשׁוּת לַזָּכֵר בִּתְשׁוּבָה. שֶׁיָּצָא הַקּוֹל הַהוּא וְאָמַר: בְּשָׁעָה שֶׁהָיִיתָ מֵת, כָּל הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים מִלְמַעְלָה וּמִלְמַטָּה יִסְתַּתְּמוּ מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁלֹּא יָבֹא לָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, לָמָּה לָנוּ כָּל זֶה? (קהלת יב, א) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ כוּ' עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה.

וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו (בראשית יד). רַבִּי אַבָּא פָּתַח, כְּנֶגֶד יֵצֶר הָרָע כְּמוֹ שֶׁנִּזְכָּר לְמַעְלָה. הֲרֵי שָׁנִינוּ, כֵּיוָן שֶׁנִּפְרָד יֵצֶר הָרָע מִן הַגּוּף שֶׁל הַצַּדִּיק, לְאֵיזֶה מָקוֹם הוֹלֵךְ? לִמְקוֹם הָרְשָׁעִים, שֶׁלֹּא יַקְטְרֵגוּ עָמּוֹ.

מַה מַּשְׁמִיעַ? שֶׁכָּתוּב (שם יג) וְלוֹט יָשַׁב בְּעָרֵי הַכִּכָּר וַיֶּאֱהַל עַד סְדֹם וְאַנְשֵׁי סְדֹם רָעִים וְחַטָּאִים וְגוֹ'. לִמְקוֹם רְשָׁעִים וְחַטָּאִים, שָׁם שָׂם אָהֳלֹה לְשָׁבֶת. יֵצֶר הָרָע שָׂם מַהוּ עוֹשֶׂה? זוֹטֵא עִמָּם וּמְזַטְיֵא, עַד שֶׁנִּשְׁבֶּה בַּעֲוֹנוֹתָיו וְנִלְכָּד.

וְנִשְׁמַת הַצַּדִּיק מַה הִיא עוֹשָׂה? וַיִּשְׁמַע אַבְרָם – זוֹ הִיא הַנִּשְׁמָה. כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו – זֶה יֵצֶר הָרָע. וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ – אִלּוּ הֵם הַצַּדִּיקִים הַמְזֻנָּכִים בְּמִצְוֹת וּבְדֶרֶךְ הַטּוֹב. כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה

הַצַּדִּיק שֶׁהָרְשָׁע נֶעֱנָב וְנִלְכָּד בַּעֲוֹנוֹתָיו, הוֹלֵךְ לֶאֱוֹוז בּוֹ, וְיַזְהִיר בִּתְשׁוּבָה, וּמְקָרְבוֹ וּמְלַמְּדוֹ תוֹרָה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וַיִּרְדֹּף עַד דָּן, עַד עִמְקַר דִּינוּ רוֹדֵף לְהַצִּילוֹ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

וְכֵן הוּא דֶּרֶךְ הַצַּדִּיקִים, לִרְדֹּף אַחֲרֵי הָרְשָׁעִים כְּדֵי לְהַזְהִירָם לַמּוּטָב. מַה כָּתוּב בָּהֶם? (שם יד) וַיֶּחְלַק עֲלֵיהֶם לַיְלָה וְגוֹ'. וְזֶהוּ נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים, שֶׁמְּיַסְּרִים וּמְבַקְּשִׁים לָהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵלְכוּ בְּדֶרֶךְ רִשְׁעָתָם. הוּא וַעֲבָדָיו וַיַּכֵּם – הַנְּשָׁמָה וְהַצַּדִּיקִים רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם, וּמוֹכִיחִים לָהֶם, וּמְיַסְּרִים לָהֶם.

וַיִּרְדְּפֵם עַד חוֹבָה – מוֹדִיעִים לָהֶם רָעָתָם, וְרוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם, עַד שֶׁמְּגַלִּים לָהֶם רָעָתָם וְרִשְׁעָתָם, לְמַעַן יֵבוֹשׁוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם. וְזֶהוּ וַיִּרְדְּפֵם עַד חוֹבָה. הַנְּשָׁמָה עוֹשָׂה כָּךְ, וּמוֹדִיעָה לָהֶם דַּרְכָּם הָרָעָה, וְזֶהוּ עַד חוֹבָה. וְהַאֵיךְ הֵם הוֹלְכִים? לִשְׁמֹאל וְלֹא לְיָמִין.

מַה כָּתוּב אַחֲרֵי כֵן? (שם) וַיָּשָׁב אֶת כָּל הָרְכֻשׁ וְגַם אֶת לוֹט. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בְּעַל כָּרְחָם הֵם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, שֶׁכָּתוּב וְגַם אֶת לוֹט אָחִיו וּרְכוּשׁוֹ הֵשִׁיב. וַאֲפִלּוּ יֵצֶר הָרָע בְּעַל כָּרְחוֹ שָׁב בִּתְשׁוּבָה. וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה שִׂכְרוֹ שֶׁל אָדָם הָעוֹשֶׂה לַאֲחֵרִים לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. מִנַּיִן לָנוּ? מִמַּה שֶּׁכָּתוּב אַחֲרָיו, (שם) וּמַלְכִּי צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם.

שָׁנָה רַבִּי זְיָיא רַבָּה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׁמַת הַצַּדִּיק, הַמַּזְהִיר בִּתְשׁוּבָה לַאֲחֵרִים, יוֹצְאָה מִן הַגּוּף, מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל הַמַּקְרִיב נַפְשׁוֹת הַצַּדִּיקִים לְפָנֵי בּוֹרְאוֹ, הוּא יוֹצֵא וּמַקְדִּים שָׁלוֹם לִנְשָׁמָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר וּמַלְכִּי צֶדֶק. וְזֶהוּ מִיכָאֵל רֹאשׁ שׁוֹמְרֵי שַׁעֲרֵי צֶדֶק. מֶלֶךְ שָׁלֵם – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה. הוֹצִיא לֶחֶם וָיָיִן – שֶׁמַּקְדִּים וְיוֹצֵא לְקָרָאתוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ שָׁלוֹם בּוֹאֲךָ.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, מִכָּאן לְמַדְנוּ, כָּל הַמַּקְדִּים וְיוֹצֵא לְקַרַאת הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ וְנוֹתֵן לוֹ שָׁלוֹם, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה הוּא נוֹתֵן לוֹ. מִנַּיִן לָנוּ? מֵהַפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (דברים כו) עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם

בַּלָּזָם וּבַמִּים. וְכִי צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְלָזָם וּלְמַיִם, וַהֲלֹא הַמָּן יוֹרֵד לָהֶם, שֶׁהָיָה טוֹב וְיָפֶה מִכָּל אֲכִילָה שֶׁבָּעוֹלָם?

אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בָּאוּ לְהַקְדִּים לָהֶם שָׁלוֹם, הֶעֱלָה עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב כְּאִילּוּ זִזְּרוּ מִזִּיתָם. וְכָל הַמַּקְדִּים שָׁלוֹם לַזָּבְרוּ וְיוֹצֵא לוֹ לַדֶּרֶךְ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ נוֹתֵן לוֹ לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת. וְכֵן אָמַר רַבִּי זְיָיא רַבָּה, מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הַשּׁוֹמְרִים שַׁעֲרֵי צֶדֶק, יוֹצְאִים לִקְרָאתוֹ וּמַקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם.

וְהוּא כֹּהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן – שֶׁשָּׁנָה רַב יוֹסֵף, כְּשֵׁם שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל לְמַטָּה, כָּךְ מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל הוּא כֹּהֵן לְמַעְלָה, וְהוּא מַקְדִּים וּמְבָרֵךְ לַנְּשָׁמָה קֹדֶם, וְאַזַּר כָּךְ מְבָרֵךְ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאִלְמָלֵא מִקְרָא כָּתוּב, אִי אֶפְשָׁר לְאָמְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יד) וַיְבָרֲכֵהוּ וַיֹּאמַר בָּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֶלְיוֹן קֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. אַשְׁרֶיךָ שֶׁזָּכִיתָ לְכָךְ, וְאַזַּר כָּךְ וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן אֲשֶׁר מִגֵּן צָרֶיךָ בְּיָדֶךָ, אֵלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁזָּכִיתָם בִּתְשׁוּבָה, וְעָשִׂיתָ אֶת נִשְׁמָתָם.

וַיִּתֶּן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל (שם), אָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַפָּסוּק הַזֶּה לֹא יָדַעְנוּ מִי נָתַן מַעֲשֵׂר לְמִי. אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ מַעֲשֵׂר. נוֹטֵל אוֹת אַזַּת מִתַּזַּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְנוֹתֵן אוֹתָהּ עֲטָרָה עַל הַנְּשָׁמָה, שֶׁהוּא אַבְרָם. וְאֵיזוֹ הִיא אוֹת אַזַּת? אוֹת ה׳, כַּאֲשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם בָּהּ, לִהְיוֹת צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, וְנִשְׁלֶמֶת בְּהַשְׁלָמָתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יז) וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם, וְזֶהוּ הַמַּעֲשֵׂר שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַהוּ מִכֹּל? הוּא שְׁכִינָתוֹ שֶׁל מָקוֹם, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַה׳ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל? שֶׁהִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ עָמּוֹ.

אָמַר רַב זוּסְרָא, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט בָּרְשָׁעִים בָּעוֹלָם הַבָּא, עַד שֶׁנִּמְלָךְ בִּנְשָׁמָתָם שֶׁל צַדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ד) מִנִּשְׁמַת אֱלוֹהַּ יֹאבֵדוּ. וּכְשֶׁהֵם אוֹבְדִים, אֵין אוֹבְדִים אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הַדִּין, שֶׁהַנְּשָׁמָה דָּנָה

לָרְשָׁעִים.

וְשָׁנִינוּ, עַרְסִיא"ל שָׂרוֹ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, עוֹמֵד לִפְנֵי נִשְׁמַת הַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא יִתְפַּלְּלוּ עַל הָרְשָׁעִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְשֶׁיִּתְּנֵם בִּרְשׁוּתוֹ לְהוֹרִידָם לִבְאֵר שַׁחַת, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית יד) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ סְדֹם אֶל אַבְרָם תֶּן לִי הַנֶּפֶשׁ. מֶלֶךְ סְדוֹם זֶהוּ שָׂרוֹ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, הָעוֹמֵד עַל הָרְשָׁעִים, וְהוּא מֶלֶךְ סְדוֹם.

וּמָה אוֹמֵר לַנְּשָׁמָה, שֶׁהוּא אַבְרָם? תֶּן לִי הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהִיא הַזּוֹטֵאת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזקאל יז) הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹטֵאת הִיא תָּמוּת. כְּלוֹמַר, תֵּן לִי אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא מִתְאַוָּה בַּזַּוָּטָאוֹת, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נִדּוֹנֶית כְּפִי רִשְׁעָתָהּ, וְלֹא תִּקָּזֵנָּה בְּתַזְנוּנֶיךָ. וְהָרֵכֶשׁ קַח לָךְ – אוֹתָם אֲשֶׁר עָבוּ בִּתְשׁוּבָה בְּנַפְשׁוֹתָם מִדַּרְכָּם הָרָעָה, קַח לָךְ, וְהַצִּילֵם מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הַנְּשָׁמָה מָה הִיא אוֹמֶרֶת? וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל מֶלֶךְ סְדֹם הֲרִמֹתִי יָדִי אֶל ה' אֵל עֶלְיוֹן, בְּשִׁבוּעָה, שֶׁלֹּא אֶתְפַּלֵּל וְלֹא אֶקַּוֶּה לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים, שֶׁהָיִיתִי מַכְרִיז לִפְנֵיהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וְהוֹכִיחִים לַזָּזֹר בִּתְשׁוּבָה, וּפָרַשְׁתִּי לָהֶם כָּל מִשְׁפְּטֵי גֵּיהִנֹּם, וְלֹא שָׁמְעוּ לִי. אִם אֶקַּוֶּה מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ – שֶׁלְּךָ הֵם, וּבִרְשׁוּתְךָ הֵם.

שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, פַּעַם אַחַת הָיִיתִי רוֹאֶה וְנִקְלַעְתִּי סָמוּךְ לְשַׁעַר הַגֵּיהִנֹּם, וְשָׁמַעְתִּי קוֹל הָרְשָׁעִים, שֶׁהָיוּ נִטְרָדִים בַּגֵּיהִנֹּם בַּדִּין הַגָּדוֹל שֶׁדָּנִים אֶת הָרְשָׁעִים לָעוֹלָם הַבָּא, וְהָיוּ אוֹמְרִים: הַפָּתַק שֶׁל הַפָּסָק שֶׁלָּנוּ שָׁמַעְנוּ, וְלֹא הִרְכַּנּוּ אָזְנֵינוּ. אוֹי לָנוּ שֶׁדִּבֵּר הַצַּדִּיקִים לֹא עָשִׂינוּ.

בָּכִיתִי, שָׁמַעְתִּי הַקּוֹל הַהוּא שֶׁאוֹמֵר: בֶּן לֵוִי, בֶּן לֵוִי, עֲלֵה עַלְיָתְךָ וּסְתֹם פִּיךָ, אֵין לְךָ רְשׁוּת לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, וְאַתָּה וְהַזְּבֵרִים כָּתוּב בָּכֶם (מלאכי ג) וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם.

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, שִׁבְעָה מְדוֹרוֹת יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם בַּאֲשֶׁר נִדּוֹנִין הָרְשָׁעִים לָעָתִיד לָבֹא. וְשִׁבְעָה פְּתָחִים יֵשׁ בַּגֵּיהִנֹּם כְּנֶגֶד שִׁבְעָה פְּתָחִים שֶׁיֵּשׁ

לִנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לְהִכָּנֵס בָּהֶם. כְּנֶגְדָּן יֵשׁ לְנֶפֶשׁ הָרְשָׁע שִׁבְעָה פָּתָחִים לְהִכָּנֵס בָּהֶם בַּגֵּיהִנֹּם, וְאֵלּוּ הֵם: אַפָּל, צַלְמָוֶת, שַׁעֲרֵי מָוֶת, בְּאֵר שַׁחַת, טִיט הַיָּוֵן, שְׁאוֹל וַאֲבַדּוֹן. וְשָׁם נְדוֹנִים שְׁנֵים עָשָׂר זוֹדֵשׁ.

שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מִשְּׁפַּט רְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם שְׁנֵים עָשָׂר זוֹדֵשׁ, וְשָׁם יְצַפְצְפוּ בְּתְשׁוּבָה. וְנִשְׁמָתָם שֶׁל צַדִּיקִים פּוֹגְעִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַעֲלִים אוֹתָם מִשְּׁאוֹל, שֶׁהוּא הַמָּדוֹר הַשִּׁשִּׁי, שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א ב) מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

וּמִי שֶׁנִּכְנָס בַּמָּדוֹר הַתְּוֹתוֹן, שֶׁהוּא אֲבַדּוֹן, שׁוּב אֵינוֹ עוֹלֶה, שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְנָס בַּשְּׁאוֹל, עוֹלֶה בִּתְשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ב) מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי.

דָּבָר אַזֵּר, (בראשית יד) הֲרִמֹתִי יָדִי אֶל ה׳ אֵל עֶלְיוֹן וְגוֹ׳ אִם מִחוּט וְגוֹ׳. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הָרְאוּיִים לְךָ, שֶׁהֵם רְשָׁעִים גְּמוּרִים, שֶׁלֹּא שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה מֵעוֹלָם, בִּשְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶקָּזֵם לְעוֹלָם.

בִּלְעָדַי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים (שם). אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה זְבִיבָה הַתּוֹרָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ זָכָה הָאָדָם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְכָל הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לַאֲחֵרִים – יוֹתֵר מִכֻּלָּם. בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בְּכָאן, אִם אֶקַּח מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ – אוֹתָם הָרְשָׁעִים הָרְאוּיִים לְךָ. בִּלְעָדַי רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים – זוּץ מֵאוֹתָם הַמּוֹרִים תּוֹרָה לַאֲחֵרִים וּלְתִינוֹקוֹת, שֶׁשְּׁכָרָם כָּפוּל.

שֶׁאָמַר רַבִּי יְצְחָק, הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְתִינוֹקוֹת, דֵּירָתוֹ עִם הַשְּׁכִינָה. וְהַיְנוּ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כְּשֶׁהָיָה בָּא לִרְאוֹת אֶת הָעַלְמִים בְּבֵית הָרַב, הָיָה אוֹמֵר: הָלַכְתִּי לִרְאוֹת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה.

וְאוֹמֵר, רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים – זוּץ מֵאוֹתָם אֲשֶׁר לִמְּדוּ לַנְּעָרִים תּוֹרָה, וְזֶלֶק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אִתִּי בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, תֵּדַע שֶׁאַזְהִיק בָּהֶם וְלֹא אֶתֵּנֵם לְךָ, אַף עַל פִּי שֶׁרְאוּיִים לֵעָנֵשׁ.

כְּמוֹ כֵן יֵשׁ נְשָׁמַת הַצַּדִּיק עִם מֶלֶךְ סְדוֹם, שֶׁהוּא שָׂרוֹ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, הַמּוּשָׁל עַל הָרְשָׁעִים. וְעוֹד אוֹמֵר לוֹ, לֹא אֲנִי לְבַדִּי אַזְוִזִיק בְּאֵלּוּ, אֶלָּא עָנֵר אֶשְׁכּוֹל וּמַמְרֵא, שֶׁהֵם הָאָבוֹת, הֵם יְקַזּוּ וְזֶלְקֶם.

רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּגַשׁ בּוֹ אֵלִיָּהוּ בִּדְמוּת זָקֵן אָוָזד, וְעֶלֶם קָטָן עִמּוֹ, וְהָיָה מַעֲבָר שֶׁל מַיִם רַבִּים לַעֲבֹר לַצַּד הַזֶּה. אָמַר לוֹ: זָקֵן זָקֵן, אָרִים עַל כְּתֵפַי אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה, וְאַתָּה בַּצַּד הַשֵּׁנִי, וַאֲעַבִּיר אֶתְכֶם אֶת מַעֲבַר הַמַּיִם.

אָמַר: וְלֹא מוֹרֵה הַדּוֹר אַתָּה, וְלֹא תוּכַל לְהַעֲבִירֵנוּ. אָמַר לוֹ: זָקֵן זָקֵן, אִם אֶתְפַּס בְּיָדַי הָאַוָזת אוֹתְךָ וְאוֹתוֹ, אַשְׁלִיךְ אֶתְכֶם לְצַד אַוָזר בַּוָזַי מִיל.

אָמַר: לוֹ, וְעָסַקְתָּ בַּתּוֹרָה? אָמַר לוֹ, כֵּן. אָמַר לוֹ: וְלֹא נִקְרֵאת תּוּשִׁיָּה, שֶׁמַּתֶּשֶׁת כּוֹזוֹ שֶׁל אָדָם? אָמַר לוֹ: וְלֹא נִקְרֵאת רְפוּאָה וְשִׁקּוּי, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) רִפְאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ? אַף אֲנִי שׁוֹתֶה מֵהַתּוֹרָה הַרְבֵּה כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹתֶה כְּלִי שֶׁל רְפוּאָה, וְהִתְוַזַּקְתִּי כּוֹזוֹ. הֶעֱבַרְתִּי אוֹתָם.

אָמַר לוֹ: זָקֵן זָקֵן, מִי הַיֶּלֶד הַזֶּה עִמְּךָ? אָמַר לִי: אֲנִי מְלַמְּדוֹ תּוֹרָה. אָמַרְתִּי לוֹ: זָקֵן זָקֵן, כּוֹזוֹ רַב בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וּבִשְׁבִיל הַיֶּלֶד הַזֶּה לֹא אַשְׁאִיר אֶת מַלְאַךְ הַגֵּיהִנֹּם לָגַעַת בְּךָ, וַאֲנִי אַכְנִיסְךָ לָעוֹלָם הַבָּא בְּרֹב כּוֹזוֹ שֶׁיֵּשׁ לִי עִם.

אָמַר לִי: רַבִּי רַבִּי, כּוֹזְךָ רַב לָעוֹלָם הַבָּא כְּאָוָזד מִשִּׁבְעִים הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים לְפָנָיו. עַד שֶׁהִשְׁגִּיחַ בּוֹ, לֹא רָאָה אוֹתוֹ. אָמַר: מִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁזֶּה הָיָה אֵלִיָּהוּ. וְהָיָה שָׁמֵחַ בְּמַעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה לוֹ.

וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם, כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה דְּמוּת אָבִיו, הָיָה אוֹמֵר לוֹ: אַבָּא אַבָּא, אָמַר לְאוֹתוֹ הַזָּקֵן, בְּטוֹלִים רַבִּים הָיָה מֵהַתּוֹרָה. אָמַר לוֹ: אֱמֹר לוֹ שֶׁזָּקֵן הַקַּדְמוֹנִים, זָקֵן שֶׁל הַכְּתוּבִים, וּמִיָּד יִתְיַשֵּׁר כּוֹזֲךָ.

אַוַזר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְּבַר ה׳ אֶל אַבְרָם וְגוֹ׳ (בראשית טו). רַבִּי עֲזַרְיָה פָּתַוז, (שיר א) מָשְׁכֵנִי אַוַזְרֵיךָ נָרוּצָה. אָמַר רַבִּי יִצְזָק, כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע כְּתִקּוּנָהּ עַל מִטָּתוֹ, עוֹלָה נִשְׁמָתוֹ לָשׁוּט בְּאֲוִיר הַזַּוִיִּים.

אָמַר רַבִּי בּוֹ, מַהוּ כְּתִקּוּנָהּ? בֹּא תִּשְׁמַע, שִׁשִּׁים אוֹתִיּוֹת יְדוּעוֹת יֵשׁ בִּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל לַיְלָה שֶׁיְּהֵא מְכַוֵּן בָּהֶם לְדַעַת הַסּוֹבְבִים אֶת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁהֵם שִׁשִּׁים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ג) שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל. (וַהֲרֵי הֵם שִׁבְעִים? אֶלָּא עֲשָׂרָה מְמֻנִּים לַעֲשׂוֹת דִּין, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים פב) אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל).

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, פַּעַם אַוְזַת הָלַךְ רַבִּי הוֹסַתַּאי לִרְאוֹת אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ. הִזְדַּמֵּן לוֹ רַבִּי זַגַּי. אָמַר לוֹ: יֹאמַר לָנוּ מוֹרֵנוּ דֶּרֶךְ תְּקִינָה לְפָנָיו, לְמִי הָלַךְ? אָמַר לוֹ: לִרְאוֹת אֶת סֵבֶר פָּנֵי הַיָּמִים. אָמַר לוֹ: מִי הוּא? אָמַר לוֹ: מִי שֶׁיּוֹרְדִים לְפָנָיו גְּדוֹלִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר לוֹ: נוֹזַז לוֹ לְמַר שֶׁאֵלֵךְ עִמּוֹ לְדַרְכּוֹ? אָמַר לוֹ: אִם תּוּכַל לִסְבֹּר סְבָרָא לְמַה שֶׁתִּשְׁמַע – לֵךְ, וְאִם לֹא – סְטֵה לְאַוְזֶרְיךָ, כָּךְ שֶׁלֹּא תֵעָנֵשׁ. אָמַר לוֹ: לֹא יָזוּשׁ מַר לָזֶה, שֶׁהֲרֵי שָׁמַעְתִּי דָּבָר שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן, וְהִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ, וְסָבַרְתִּי סְבָרָא.

אָמַר לוֹ: וּמַה הִיא? אָמַר לוֹ: שָׁמַעְתִּי אֶת סוֹד הַפָּסוּק הַזֶּה (שיר ג) הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה – הִיא כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ. שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ – אֵלּוּ שִׁשִּׁים גְּדוֹלִים מְשַׁמְּשִׁים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם מְשַׁמְּשִׁים לְכִסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל – שֶׁהֵם מְמֻנִּים תַּזַּת שַׁלִּיט גָּדוֹל קָדוֹשׁ, מִיכָאֵל הָאַפּוֹטְרוֹפּוֹס שֶׁל יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם שֶׁהֵם תַּזַּת יָדוֹ, כֻּלָּם גְּדוֹלִים שָׂרִים אַפּוֹטְרוֹפּוֹסִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל.

אָמַר לוֹ רַבִּי הוֹסַתַּאי: רָאוּי אַתָּה יוֹתֵר מִמֶּנִּי לָלֶכֶת לִרְאוֹת אֶת סֵבֶר פָּנֵי הַיָּמִים. הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ אֵלָיו וְרָאָה אוֹתָם, אָמַר לְשַׁמָּשׁוֹ: לֵךְ וֶאֱמֹר לָהֶם, שֶׁכִּסֵּא שֶׁל שִׁלְשָׁה עֲמוּדִים מַה הוּא בְּלִי אָזְנַיִם?

שָׁמַע רַבִּי הוֹסַתַּאי, הִסְתַּכֵּל בְּנַפְשׁוֹ עַל הַדָּבָר וְאָמַר לַשַּׁמָּשׁ: לֵךְ וֶאֱמֹר לְמַר, שֶׁלֹּא לְזוּזָם אָמַר דָּוִד (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ

פָּנָה, זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא הָרְבִיעִי.

הָלַךְ שַׁמּוּשׁוֹ וְאָמַר לוֹ הַדָּבָר הַזֶּה. אָמַר לוֹ: מַאֲמָר יָפֶה אָמַרְתָּ, אֶלָּא לֵךְ וֶאֱמֹר לוֹ, אֵיפֹה בָּזְלוּ בְּדָוִד שֶׁאָמַר אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים?

אָמַר לוֹ לְרַבִּי זַגַּי: שָׁמַעְתָּ בַּדָּבָר הַזֶּה אֵיזֶשֶׁהוּ פֶּתְגָם? אָמַר לוֹ: שְׁלֹשָׁה עִנְיָנִים שָׁמַעְתִּי, אֶזֶד הוּא דְּרֹשׁ. אָמַר לוֹ: לֹא לִדְרֹשׁ בָּאתִי לְכָאן, שֶׁמַּעֲשֶׂה יִשַּׁי וּבָנָיו שָׁמַעְתִּי, אֲבָל עִקַּר הַדָּבָר, אִם שָׁמַעְתָּ – אֱמֹר.

אָמַר, עִקַּר הַדָּבָר הֵם שְׁנֵי עִנְיָנִים שֶׁשָּׁמַעְתִּי, אֶזֶד הוּא שֶׁאָמַר אַבָּא, בַּיּוֹם שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זֶסֶד רַב לְדָוִד הַמֶּלֶךְ.

שֶׁאַזַּר שֶׁהִזְדַּמֵּן לוֹ אוֹתוֹ הַזֶּטֶא, וְאַף עַל גַּב שֶׁמֻּזָּל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁיָּצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא הִשְׁאִירוּ אוֹתוֹ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים לַעֲבֹר בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַעְלָה, וְהָיָה יוֹשֵׁב בַּזּוּזִין.

וּבַיּוֹם שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמִיכָאֵל הַשַּׂר הַקָּדוֹשׁ, וּמִנָּה אוֹתוֹ לִהְיוֹת הוּא וְשִׁשִּׁים קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים אַפּוֹטְרוֹפּוֹסִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אוֹתָם שֶׁהִקִּיפוּ אֶת כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ הַקָּדוֹשׁ.

וּמִנָּה אֶת מִיכָאֵל לְהַכְנִיס אֶת דָּוִד הַמְּשִׁיזָ לְשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, וּלְהַתְקִינוֹ עִם הָאָבוֹת כְּמֶרְכָּבָה קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א זז) עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ.

וְהַיֶּתֶר – עִנְיָן הוּא, שֶׁכָּתוּב בִּיהוּדָה סָבוֹ שֶׁבָּזְלוּ בּוֹ אֶזָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לוז) וַיֵּרֶד יְהוּדָה מֵאֵת אֶזָיו, שֶׁהֵסִירוּהוּ מִגַּאֲוָתוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין נוֹזֵז לְבָנָיו מִכָּל בְּנֵי יַעֲקֹב לִהְיוֹת שַׁלִּיט שֶׁל מַלְכוּת שֶׁל עוֹלָמִים, אֶלָּא רַק לִיהוּדָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מט) לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וְכוּ' וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים. הוּא לְבַדּוֹ, וְלֹא לְשִׁאָר בְּנֵי יַעֲקֹב, וְהַיְנוּ הַדָּבָר שֶׁהָיָה אוֹמֵר אָבִיו.

וְעוֹד שָׁמַעְתִּי, מָה רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת שִׁלְטוֹן לִיהוּדָה מִכָּל שְׁאָר אֶזָיו? אֶלָּא הִסְתַּכֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה רָשׁוּם

בִּשְׁמוֹ שֶׁל יְהוּדָה, וּבְגָלְלוֹ הִשְׁלִיטוֹ עַל הַכֹּל וְשִׁלְטוֹנוֹ לֹא יָסוּר. בָּא רַבִּי דּוֹסְתַּאי וְנָשְׁקוֹ בְּרֹאשׁוֹ.

שָׁמַע רַבִּי אֶלְעָזָר, וְיָצָא אֲלֵיהֶם. אָמַר, אַתֶּם בַּעֲלֵי הַיִּשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְזֹאת וְשָׁלֵם תָּבֹאוּ אֵלַי, וְתִרְאוּ וְתִזְוִיו מַה שֶּׁלֹּא הָיָה גָּלוּי לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי, וְאַתֶּם תִּרְאוּ וְתִזְוִיו.

יָשְׁבוּ לְפָנָיו. הוּא שָׁתַק וְהֵם שָׁתְקוּ. נִכְנַס לַזֶּדֶר, וְשָׁמַע אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אֱמוֹר לָהֶם מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים, שֶׁצַּדִּיקִים הֵם. עַד שֶׁיָּרַד, הֶעֱרִיב הַלַּיְלָה. אָכְלוּ. בְּעוֹדָם אוֹכְלִים, שָׁתַק, וְהֵם שָׁתְקוּ. כְּשֶׁאָכְלוּ, קָמוּ לִשְׁכַּב. אָמַר לָהֶם: אִם יֵשׁ מִכֶּם שֶׁשָּׁמַע דָּבָר, שֶׁיֹּאמַר לִי.

פָּתַח רַבִּי דּוֹסְתַּאי וְאָמַר, אָנוּ סְבָרָא נְסִבַּר, וְטוֹב לָדַעַת, אַתָּה אֱמוֹר לָנוּ. אָמַר לָהֶם, הַשְׁמַעְתֶּם הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁאָמַר רַבִּי יְצְחָק? כָּל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע כְּתִקּוּנָהּ עַל מִטָּתוֹ, נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לְשׁוּט בְּאֶרֶץ הַחַיִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ג) שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל. אָמְרוּ לוֹ, יֹאמַר רַבֵּנוּ!

אָמַר לָהֶם, בַּקְּרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ שִׁשִּׁים אוֹתִיּוֹת יְדוּעוֹת עַד וּבִשְׁעָרֶיךָ, וְעַל כָּל אוֹת וְאוֹת יֵשׁ סוֹד כְּבוֹד הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַשֶּׁלִּיט הָעֶלְיוֹן, וַעֲבוֹדַת הָאָדָם לְפָנָיו, עַד שֶׁיִּקְרַב דַּעְתּוֹ לִכְסֵא הַכָּבוֹד שֶׁל הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה לוֹקְחָן אוֹתָם מִפָּיו בַּעַל הַפָּנִים, שֶׁשְּׁמוֹ כְּשֵׁם אֲדוֹנוֹ, וְהוּא מַעֲלֶה אוֹתָם לְמַעְלָה עִם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים לְפָנֵי מְזַבַּח הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה.

וְנוֹטְלִים אוֹתָם שִׁשִּׁים מַלְאָכִים שֶׁמַּקִּיפִים אֶת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד אוֹת אַזַּת, וּמְזַמְּרִים בָּהֶם בְּכָל לַיְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כו) וְלָקַחְתָּ הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבַּח ה׳ אֱלֹהֶיךָ. וְלָקַחְתָּ הַכֹּהֵן – זֶהוּ מטטרו״ן, הַטֶּנֶא – אֵלּוּ שִׁשִּׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל הַלַּיְלָה.

לְמֵד אוֹתָם, יָצְאָה מֵהֶם נִשְׁמָתָם וְרָאוּ מַה שֶּׁרָאוּ, וְהִתְעוֹרְרוּ. אָמַר אֶזְוֵד לְאֶזְוֵד: לֹא נָשׁוּב כָּאן, אֵינֵנוּ רְאוּיִים לָזֶה. מִי שֶׁהוּא מַלְאָךְ עֶלְיוֹן, יִהְיֶה בַּכָּבוֹד הַזֶּה. מָה הָיְתָה דַּעְתָּם? רָאוּ שֶׁמַּלְאָכִים דּוֹחִים אוֹתָם הַחוּצָה, וְהִצְטַעֲרוּ. עַד

שֶׁרָאוּ מַה שֶּׁרָאוּ, וְנִשְׁמָתוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר הֶעֱבִירָה אוֹתָם, וְנִצְּלוּ.

רָאוּ אֶת אוֹתוֹ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שֶׁבָּא לְקַבֵּל אֶת לְמוּדוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר, וְאָמַר: גָּדוֹל קָדוֹשׁ, עֲלֵה עֲלֵה. אָמַר לוֹ: מְשֻׁכֵּנִי אַזְּרֵיךְ נָרוּצָה. אָמַר לוֹ: מִי אֱלֹהַּ אֶצְלֵךְ? אָמַר לוֹ: גָּדוֹלִי הַדּוֹר הֵם. אָמַר לוֹ: אֵין לִי רְשׁוּת, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לִי לְקַבֵּל פָּנֶיךָ, וַאֲנִי נִכְנַסְתִּי לְפָנָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו. וּבְחַיֶּיךָ קָדוֹשׁ, כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּךְ, לְכָל הַצַּדִּיקִים, עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְמִמְטְרוֹ"ן שַׂר הַפָּנִים, שֶׁיַּעֲלֶה נִשְׁמוֹתֵיהֶם מַעְלָה. הוּא אוֹמֵר עֲלֵה עֲלֵה – וְנִשְׁמָתוֹ מְשִׁיבָה לוֹ וְאוֹמֶרֶת מָשְׁכֵנִי אַזְּרֵיךְ נָרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו. הוֹאִיל וּרְצוֹנוֹ שֶׁאֲנִי אֶכָּנֵס לַחֲדָרִים הָעֶלְיוֹנִים, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמט) יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹ"ד, זֶה מִטְטְרוֹן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק עוֹלָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עוֹשֶׂה לוֹ הַבְטָחָה וּמְבָרֵךְ לוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר ה' אֶל אַבְרָם בַּמַּחֲזֶה לֵאמֹר אַל תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד. אֶל אַבְרָם – זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה. בַּמַּחֲזֶה – כְּשֶׁהוּא שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ. וּמָה אוֹמֵר לוֹ? אַל תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד.

דָּבָר אַחֵר, בַּמַּחֲזֶה – וְהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כד) וּמַרְאֵה כְּבוֹד ה' כְּאֵשׁ אֹכֶלֶת בְּרֹאשׁ הָהָר. וְזֶהוּ מִטְטְרוֹ"ן, הַמּוֹלִיכוֹ לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ.

דָּבָר אַחֵר, אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, מַה כָּתוּב לְמַעְלָה מִן הָעִנְיָן? רַק אֲשֶׁר אָכְלוּ הַנְּעָרִים. וְכָתוּב אַחֲרָיו אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר ה' אֶל אַבְרָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹשֶׁבֶת וְנֶהֱנֵית מֵאוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁל מַעְלָה, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, לְבוּשׁ הַנְּשָׁמָה לָעוֹלָם הַבָּא הוּא אוֹר זוֹהַר שֶׁלְּמַעְלָה מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צז) אוֹר זָרַע לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה.

וְכָתוּב (ישעיה ס) וְהָיָה לָךְ ה' לְאוֹר עוֹלָם. וְלֹא מַלְאָךְ וְלֹא כִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְדָוִד אָמַר (תהלים כז) ה' אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא.

וְהוֹלֵךְ זֶה כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק נִטְלָה מֵאוֹר כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְנִכְנֶסֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִם זָכְתָה וְעוֹלָה לְמַעְלָה – אֵינוֹ דִּין שֶׁיִּתּוֹסֵף לָהּ יוֹתֵר אוֹר מִמַּה שֶׁקִּבְּלָה בָּרִאשׁוֹנָה לְכָנֵס בָּעוֹלָם הַזֶּה. וּמִמִּי מְקַבֶּלֶת אוֹתוֹ הָאוֹר? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמָלֵא מִקְרָא כָּתוּב, אִי אֶפְשָׁר לְאָמְרוֹ, שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) אַל תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ, אָנֹכִי וְלֹא אַזַּר, וְלָמָּה? בִּשְׁבִיל שֶׁשְּׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד.

דָּבָר אַזַּר, שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד – יֵשׁ לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה מְאֹד, עַל שֶׁהָיָה לְךָ בָּרִאשׁוֹנָה וּמִתְלַבֶּשֶׁת מֵאוֹתוֹ הָאוֹר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל אוֹת אַזַּת מִשְּׁמוֹ, וְנוֹתְנָהּ בְּרֹאשָׁהּ. כִּי הֲרֵי שָׁנִינוּ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָיוֹת עֲטָרָה בְּרֹאשׁ כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵיזֶהוּ? זֶה אוֹת ה"א, כַּאֲשֶׁר בָּרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) בְּהִבָּרְאָם, בְּה"א בְּרָאָם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יז) וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם, לִהְיוֹת הַנְּשָׁמָה שְׁלֵמָה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת וְהַטּוֹב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סב) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֶה לוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן פַּזִּי הָיָה לוֹ הָאָרִיס הַהוּא, וְהָיָה מְצַעֵר אוֹתוֹ. בָּאוּ לְפָנָיו רַבִּי זֵירָא וְרַבִּי אַבָּא. אָמְרוּ לוֹ: מָה עוֹשֶׂה מַר עִם אָרִיסוֹ? אָמַר לָהֶם: כְּשֶׁהָאִישׁ גּוֹנֵב, בַּעַל הַשָּׂמֶשׂ יַזְהִיר עָלָיו וְהָרוֹ. אָמְרוּ לוֹ: לֹא מִעַיִן אֲדוֹנִי בִּדְבָרָיו? אָמַר לָהֶם: וּמָה אֶעֱשֶׂה, וְהוּא מְצַעֵר אוֹתִי. אָמְרוּ לוֹ: יְפָרֵד אֲדוֹנִי מִמֶּנּוּ וְיִרָווַח לְךָ.

בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, אָמְרוּ לוֹ: לֹא לָזֶה בָּאנוּ אֵלֶיךָ, אֶלָּא יֹאמַר לָנוּ מוֹרֵנוּ, הַשְּׁבָטִים בְּנֵי יַעֲקֹב מַה הֵם לָעוֹלָם הַבָּא? אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הַעֲלֵה אוֹתָם לִישִׁיבַת הָרָקִיעַ, וְכָל נְשָׁמוֹת צַדִּיק שֶׁעוֹלָה, הֵם מוֹעִידִים עַל מַעֲשֶׂיהָ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה, זוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה.

שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהָעִיד עַל כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק מִיִּשְׂרָאֵל. וְלָמָּה? לְהִיוֹת כֻּלָּם מוֹדִים וּמְבָרְכִים לִשְׁמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם ה׳. וְכָל אָוְזֶד וְאָוְזֶד מַכִּיר אֶת שֶׁלּוֹ וּמִשְׁתַּבֵּחַ וְאוֹמֵר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְאֵה מַה הִנַּחְתִּי בָּאָרֶץ, וְזֶהוּ לְהֹדוֹת לְשֵׁם ה׳.

וְהֵינוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ מָדוֹר לְפִי כְּבוֹדוֹ וּלְפִי הָרָאוּי לוֹ. מִי שֶׁבָּא מֵרְאוּבֵן, שָׁם מְדוֹרוֹ עִם הַצַּדִּיקִים מִן רְאוּבֵן, וְכֵן כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט. וּמִי שֶׁהוּא גֵּר מֵאֻמּוֹת הָעוֹלָם וְנִתְגַּיֵּר, מְדוֹרוֹ בַּמָּדוֹר שֶׁל גֵּרִים. וְהַשְּׁבָטִים עוֹמְדִים לְעֵדִים לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֶׁשָּׁם עָלוּ שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם ה׳.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק יוֹדַעַת וּמַכֶּרֶת לָעוֹלָם הַבָּא מַה שֶּׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ וּמַכִּיר מַלְאָךְ הַמְשָׁרֵת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב, כִּי טוֹב מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. וְכָתוּב (תהלים צז) אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה.

רַבִּי אַבָּא פָּתַח וְאָמַר, (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת. עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת גְּאֻלָּה לִבָּנָיו כְּאוֹתָם הַיָּמִים שֶׁשָּׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהִלְקָה בְּאוֹתָם הַמַּכּוֹת אֶת הַמִּצְרִים בִּגְלַל יִשְׂרָאֵל.

בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין הַגְּאֻלָּה הַזּוֹ לִגְאֻלַּת מִצְרַיִם. גְּאֻלַּת מִצְרַיִם הָיְתָה בְּמֶלֶךְ אָוְזֶד וּבְמַלְכוּת אַוְזֶת, וְכָאן בְּכָל מַלְכֵי הָעוֹלָם וּבְכָל מַלְכוּת שֶׁבָּעוֹלָם, וְאָז יִתְכַּבֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל הָעוֹלָם וּבְכָל הָאָרֶץ, וְיֵדְעוּ כֻּלָּם אֶת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל הָעוֹלָם, וְכֻלָּם יִלְקוּ בְּמַכּוֹת עֶלְיוֹנוֹת עַל כָּל אַוְזֶת שְׁתַּיִם, מִשּׁוּם שֶׁסֵּרְבוּ בְּיִשְׂרָאֵל.

וּכְשֶׁיֵּדְעוּ אֶת שִׁלְטוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כַּכָּתוּב (זכריה יד, כ) וְהָיָה ה׳ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, אָז כֻּלָּם יִתְנַדְּבוּ עִם יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה׳. וְאָז יִזָּהֲמוּ הָאֻמּוֹת בְּשִׁמְחָה לִרְאוֹת אֶת גְּאֻלַּת בְּנֵיהֶם כְּמוֹ מִקֶּדֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּימֵי

צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת.

פָּרָשַׁת וַיֵּרָא

וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה (בראשית יח) – יִהְיֶה בְּגִימַטְרִיָּא שִׁלְשִׁים. יוֹם אֶחָד יָצָא רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרָאָה עוֹלָם זָשׁוּךְ וְאָפֵל, וְנִסְתַּתֵּם אוֹרוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, בֹּא וְנִרְאֶה מָה רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הָלְכוּ וּמָצְאוּ מַלְאָךְ אֶחָד שֶׁדּוֹמֶה לְהַר גָּדוֹל, וּמוֹצִיא שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ מִפִּיו.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, מָה אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת? אָמַר לוֹ: אֲנִי רוֹצֶה לְהַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם מִשּׁוּם שֶׁלֹּא מְצוּיִים שִׁלְשִׁים צַדִּיקִים בַּדּוֹר, שֶׁכָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַבְרָהָם, וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה, יִהְיֶה בְּגִימַטְרִיָּא שִׁלְשִׁים הֵם. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, לֵךְ לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וֶאֱמֹר לוֹ: בַּר יוֹזַאי מָצוּי בָּעוֹלָם.

הָלַךְ הַמַּלְאָךְ הַהוּא לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, גָּלוּי לְפָנֶיךָ מַה שֶּׁאָמַר לִי בַּר יוֹזַאי? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֵךְ תַּזְרִיב אֶת הָעוֹלָם וְאַל תַּשְׁגִּיחוּ בְּבַר יוֹזַאי.

כְּשֶׁבָּא, רָאָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אֶת הַמַּלְאָךְ. אָמַר לוֹ: אִם לֹא תֵּלֵךְ, גּוֹזְרַנִי עָלֶיךָ שֶׁלֹּא תִּכָּנֵס לַשָּׁמַיִם, וְתִהְיֶה בַּמָּקוֹם שֶׁל עֻזָּא וַעֲזָאֵל. וּכְשֶׁתִּכָּנֵס לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֱמֹר לוֹ, וְאִם אֵין שִׁלְשִׁים צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, אָז שֶׁיִּהְיוּ עֶשְׂרִים, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב לֹא אֶעֱשֶׂה בַּעֲבוּר הָעֶשְׂרִים. וְאִם אֵין עֶשְׂרִים, שֶׁיִּהְיוּ עֲשָׂרָה, וְאַזָּר כָּךְ כָּתוּב לֹא אַשְׁוִזִּית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה. אִם אֵין עֲשָׂרָה – שֶׁיִּהְיוּ שְׁנַיִם, שֶׁהֵם אֲנִי וּבְנִי. שֶׁכָּךְ כָּתוּב (דברים יט) עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר, וְאֵין דָּבָר אֶלָּא עוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וְכוּ'. וְאִם אֵין שְׁנַיִם – הֲרֵי יֵשׁ אֶחָד, וַאֲנִי הוּא, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצָא קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם וְאָמַר: אַשְׁרֵי יִלְּקְךָ, רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר לְמַעְלָה, וְאַתָּה מְבַטֵּל לְמַטָּה. בְּוַדַּאי עָלֶיךָ כָּתוּב (תהלים קמה) רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה.

פָּרָשַׁת תּוֹלְדֹת

וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה (בראשית כה). לָמָּה כָּתוּב בַּעֲמִים הָאָדֹם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ אֱדוֹם, הוּא אָדֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי. וְתַבְשִׁילוֹ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה, וְאַרְצוֹ אַדְמָה, שֶׁכָּתוּב (שם לב) אַרְצָה שֵׂעִיר שְׂדֵה אֱדוֹם. וַאֲנָשָׁיו אֲדָמִים, שֶׁכָּתוּב (שם לו) הוּא עֵשָׂו אֲבִי אֱדוֹם. מִי שֶׁעָתִיד לְהִתָּעֵר מִמֶּנּוּ אֱדוֹם, שֶׁכָּתוּב דּוֹדִי צַח וְאָדֹם. וּלְבוּשׁוֹ אָדֹם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סג) מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ, וְכָתוּב (שם) מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם.

סִתְרֵי תּוֹרָה

בֹּא וּרְאֵה, שִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם, וַעֲלֵיהֶם שָׁתַל וּבָנָה עוֹלָמוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כ) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳, וְלֹא כָּתוּב בְּשִׁשָּׁת.

וּכְנֶגֶד אוֹתָם שִׁבְעָה יָמִים עֶלְיוֹנִים, בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ שִׁבְעָה צַדִּיקֵי אֱמֶת, לְקַיֵּם אוֹתָם וּלְהָאִיר לָהֶם, כָּל אֶזְוֵד וְאֶזְוֵד כְּנֶגֶד יוֹמוֹ. וְשָׁתַל אוֹתָם כָּל אֶזְוֵד בַּדּוֹר הָרָאוּי לוֹ, וְהֵם אָבוֹת הָעוֹלָם, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְיוֹסֵף וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְדָוִד.

וְהֵם נִקְרָאִים הָרִים, הַרְרֵי קֶדֶם, שֶׁהֵם תְּלוּיִים מֵאוֹתָם שִׁבְעָה הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ. שֵׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, וְשִׁבְעָה שֶׁעוֹמֶדֶת וְהוֹלֶכֶת לִפָּנֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה יב) וּבֵית דָּוִד כֵּאלֹהִים כְּמַלְאַךְ ה׳ לִפְנֵיהֶם.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, רְבִיעִי הוּא בַּיָּמִים. וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁבִיעִי. אֲבָל כַּאֲשֶׁר הִיא נִכְלֶלֶת בְּיוֹסֵף, וְנוֹתֶנֶת לוֹ תוֹסֶפֶת תַּפְנוּק מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, אַף הִיא נִקְרֵאת שְׁבִיעִית.

וְכֻלָּם אֲזוּזִים בַּשְּׁכִינָה בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, בַּת מִן הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא הַכְּלָל שֶׁל שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת שֶׁעָמְדָה, וְהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁל צֶדֶק, הָעֲשִׂירִית שֶׁל אוֹתָן הַסְּפִירוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא.

וְנִקְרֵאת שְׁבִיעִית בַּכְּתוּב, (ד״ה־א כט) לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל וְכוּ׳, עַד הַמַּמְלָכָה. וּמָה הַטַּעַם, וַהֲרֵי רְבִיעִית הִיא לַיָּמִים? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַנְּטִיעָה הָאֲוֵרוֹנָה וְנִכְלֶלֶת בַּשְּׁבִיעִית, מִשּׁוּם כָּךְ נָטְלָה אֶת שְׁמוֹ, וְהַכֹּל אֶזֶד.

וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד מִן הָאָבוֹת הִכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלּוֹ. אַבְרָהָם הִכִּיר אוֹתוֹ מִתּוֹךְ וֶסֶד, שֶׁהִיא מִדַּת הַגְּדֻלָּה, מִדַּת הַוֶּסֶד, יְמִינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְעַל כֵּן אָזַז בָּהּ וְלֹא הִשְׁאִירָהּ לְעוֹלָמִים, וְעָשָׂה טוֹב עִם בְּנֵי אָדָם, וּפָרְשׁוּהָ, שֶׁהֲרֵי מַעֲשָׂיו הֶעֱלוּ אוֹתוֹ לַדַּרְגָּה הַזּוֹ.

יִצְחָק הִכִּירוֹ בְּדַרְגַּת הַגְּבוּרָה, שֶׁנִּקְרֵאת פַּזַּד יִצְחָק, וּפָזַד מִפֶּנּוּ לְעוֹלָמִים. יַעֲקֹב הִכִּיר אוֹתוֹ מִתּוֹךְ דַּרְגַּת הַתִּפְאֶרֶת, שֶׁהוּא כָּלוּל מֵוֶסֶד וּמִפַּזַּד, וְנִקְרָא אֱמֶת, וְאָזוּז בָּהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מיכה ז) תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב.

יוֹסֵף הִכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַהִיא שֶׁנִּקְרֵאת כֹּל, וְעַל כֵּן נִקְרָא יוֹסֵף כַּלְכֹּל, שֶׁכָּתוּב (בראשית מז) וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף, וְנִקְרָא יְסוֹד עוֹלָם.

מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הֵם שְׁנֵי כְרוּבִים, שֶׁנִּשְׁמָע הַקּוֹל שֶׁלְּמַעְלָה מִבֵּינֵיהֶם, וְעַל כֵּן נִתְּנָה תוֹרָה עַל יְדֵיהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כה) וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ וְגוֹמֵר. וְהֵם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁלְּמַעְלָה, הֵם נֵצַח וְהוֹד, וְהֵם שְׁנֵי תּוֹמְכֵי הַגּוּף.

כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לָהּ לַגְּבִירָה לְמַטָּה שְׁנֵי כְרוּבִים תַּזְהֶתִיָּה, שֶׁיּוֹנְקִים מִפֶּנָּה, וְהֵם עֶלְיוֹנִים וַדַּאי, עַל אֲרוֹן הָעֵדוּת, שֶׁנִּקְרָא צֶדֶק אֲרוֹן הָעֵדוּת. וּמִי הָעֵדוּת? זֶה יוֹסֵף, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פא) עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ. וְנִקְרָא תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהָאָרוֹן הַזֶּה תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל אוֹתָם אָבוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁאָזוּזִים לְמַעְלָה, כֻּלָּם רְמוּזִים בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, תּוֹרַת ה׳, וְדָוִד שֶׁהוּא אָזוּז בַּבְּרִיתָא, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, רָמוּז בְּדִבְרֵי קַבָּלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת קַבָּלָה, שֶׁמְּקַבֶּלֶת אוֹר מִתּוֹרָה

שֶׁבִּכְתָב, שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְנִקְרָא יוֹסֵף, וְנִקְרֵאת כֹּל.

וְאוֹתָם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים הָעֶלְיוֹנִים עוֹמְדִים עַל אוֹתוֹ אֲרוֹן הָעֵדוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַנְּצָזוֹ וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְזֶהוּ סִיּוּם שֶׁל הַשָּׁמַיִם, וּמְזֻוָּג לָאָרֶץ הַזּוֹ.

וְכָךְ הוּא, שֶׁכֹּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – בָּרָא כְּנֶגְדּוֹ לְמַטָּה. וְיוֹסֵף נִקְרָא עֵדוּת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֵדוּת בִּיהוֹסֵף שָׂמוֹ, וְעַל כֵּן שְׁמוֹ שֶׁל יוֹסֵף שָׁלֵם בַּכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, אָרוֹן שֶׁל יוֹסֵף וַאֲרוֹן הַשְּׁכִינָה הָיוּ הוֹלְכִים יַחַד בַּמִּדְבָּר, וְכָל הָעוֹלָם הָיוּ אוֹמְרִים: מַה טִּיבָם שֶׁל שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הָאֵלּוּ? וּמְשִׁיבִים לָהֶם: קְיֵם זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב בָּזֶה. קְיֵ"ם וַדַּאי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, הוּא הַקְּיוּם שֶׁל הָעוֹלָם.

בָּא דָּוִד, שֶׁהוּא הַשְּׁבִיעִי, שֶׁהָאָבוֹת אֲזוּזִים בּוֹ, בְּבַת שֶׁבַע הַזּוֹ, שֶׁהִיא מַמְלָכָה, וְלֹא עָזַב אוֹתָהּ לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזוזקאל לז) וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם, וְכָתוּב (תהלים פט) כִּסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי. וְכָל זֶה לִמְּדָה אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה, שֶׁכֻּלָּם אֲזוּזִים בַּשְּׁכִינָה בַּסּוֹד שֶׁל שֶׁבַע.

בֹּא וּרְאֵה, אַבְרָהָם הַמָּאוֹר הָרִאשׁוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הָעוֹלָם, כְּשֶׁרָצָה לַעֲלוֹת לְדַרְגָּתוֹ, לֹא יָכֹל, עַד שֶׁעָלָה וְנוֹדַע בְּאוֹתָן שְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁעָלְיָה, שֶׁל אוֹתוֹ הַזִּוּוּג שֶׁלּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁעָלָה וְהִכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ אוֹתָן שְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁעִם אוֹתָם הַשִּׁבְעָה, שֶׁהֵם כֶּתֶר עֶלְיוֹן זָכְמָה בִּינָה, וְהֵם הַשְּׁלֵמוּת שֶׁל עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֵיוָן שֶׁעָלָה אַזַּר כָּךְ בְּאוֹתָם הַשְּׁלֹשָׁה, שֶׁהֵם הָעַתִּיק וְאַבָּא וְאִמָּא, שֶׁשּׁוֹפֵעַ מֵהֶם אוֹר לְמַטָּה, אָז אָזַז לְזַוֵּלְקוֹ אֶת אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁתַּזּוּתֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם הַשְּׁלֹשָׁה, שֶׁנִּקְרֵאת וֵסֶד.

וְאֶת כֻּלָּם הִשִּׂיג מִתּוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה, שֶׁבָּהֶם וַדַּאי לֹא הָיָה אָדָם שֶׁיּוֹדֵעַ כְּלוּם. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, בֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים הִכִּיר אַבְרָהָם אֶת

בּוֹראוֹ. בֶּן שָׁלֹשׁ דַּוְקָא.

וּבֹא רְאֵה סוֹד שֶׁל שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים הַלָּלוּ, וְלֹא פָּחוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע, וְלֹא יָכוֹל לִקְרַב אֵלֶיהָ עַד שֶׁיַּעֲלֶה בְּאוֹתָן שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁעִם אוֹתָן הַשֶּׁבַע, לְהִוָּדַע מִתּוֹכָן, וּלְהָאִיר בְּכָל מַה שֶּׁהוּא לְמַטָּה, שָׁלֹשׁ וְשֶׁבַע. הֲרֵי עֶשֶׂר דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְכֵיוָן שֶׁהָיָה מוּאָר בְּאוֹתָן הַשָּׁלֹשׁ, רָצָה לַעֲלוֹת בְּאוֹתָן הַשֶּׁבַע, בְּסוֹד הַכָּתוּב (בראשית כא) וַיַּצֵּב אַבְרָהָם אֶת שֶׁבַע כִּבְשֹׂת הַצֹּאן. וְסוֹד זֶה רָמַז לַאֲבִימֶלֶךְ, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עַל בָּנָיו עַד שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ אוֹתָם שִׁבְעַת צַדִּיקֵי הָאֱמֶת בְּיִשְׂרָאֵל, כְּנֶגֶד שֶׁבַע הַדְּרָגוֹת שֶׁל מַעְלָה.

כֵּיוָן שֶׁיִּשְׁתַּלְּמוּ, יֵשֵׁב הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, בְּקִיּוּם שָׁלֵם. וְיָבֹא דָּוִד, שֶׁהוּא שְׁבִיעִי, וְיעוֹרֵר אֶת אוֹתָהּ בַּת שֶׁבַע שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהִיא נוֹקְמֶת אֶת נְקָמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְיָפָרַע מֵהֶם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב יז) וַיְהִי אַזְוַרְיֵי כֵן וַיַּךְ דָּוִד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם, וַיִּקַּח דָּוִד אֶת מֶתֶג הָאַמָּה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים. וּמַה זֶּה וַיְהִי אַזְוַרְיֵי כֵן? אַזַּר שֶׁנִּשְׁלְמוּ יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, אָז – וַיַּךְ דָּוִד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם. שֶׁהֲרֵי עַד עַתָּה לֹא יָכְלוּ יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר אֶת כּוֹזָם, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּוָוגִים בְּאוֹתוֹ מֶתֶג הָאַמָּה, וּפָרְשׁוּהָ.

וּבֹא רְאֵה, זֶה שֶׁרָמַז לוֹ אַבְרָהָם בְּכִבְשׂוֹת הַצֹּאן, וְלֹא בְּעִזִּים וְלֹא בִּדְבָרִים אֲזוּרִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִצַּד הַזְּוָוג. מֵאוֹתָם הַמְמַנִּים שֶׁיּוֹנְקִים מִצַּד הַזְּוָוג, יוֹנְקִים לְמַטָּה אוֹתָם כְּבָשִׂים, תַּזּוֹת שִׁלְטוֹנָם. וְאַבְרָהָם אָזַז לְזַכֵּךְ אֶת מִדַּת הַזְּוָוג, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַזְּוָכְמָה.

וְעַל כֵּן שָׁנִינוּ, מִי שֶׁשָּׁרוּי בְּתוֹךְ הַצֹּאן, לֹא מִסְתַּכֵּן לְעוֹלָמִים, וְאִם הוּא שָׁרוּי בְּתוֹךְ הָעִזִּים וְרוֹעֶה אוֹתָם, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַזְּוָוגִים יוֹשְׁבִים כְּנֶגְדּוֹ לְהַסְטוֹת אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה.

אֲבָל כְּשֶׁבָּא יִצְחָק לִכְרוֹת עִמּוֹ בְּרִית, כָּרַת עִמּוֹ בִּשְׁבוּעָה, בַּשְּׁכִינָה שֶׁהִתְגַּלְתָה מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הַבְּאֵר, שֶׁכָּתוּב (בראשית כו) וַיִּקְרָא אוֹתָהּ שִׁבְעָה.

בֹּא וּרְאֵה, אַבְרָהָם קָרָא לְאוֹתָהּ בְּאֵר הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים, בְּאֵר שֶׁבַע. יִצְחָק קָרָא לָהּ שִׁבְעָה. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁיִּצְחָק אָזַז לְזַכֵּךְ אֶת דַּרְגַּת הַפַּזַּד, שֶׁהוּא דִּין, וְעַל כֵּן הוֹסִיף בָּהּ ה׳, וְה׳ בְּכָל מָקוֹם מִדַּת הַדִּין, וְסִימָנְךָ (יחזקאל טז) הֵא דַּרְכֵּךְ בְּרֹאשׁ נָתַתִּי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אוֹתָהּ שִׁבְעָה, שֶׁלֹּא עָשָׂה בַּכְּבָשִׁים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אָבִיו, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַזָּכְמָה, וְהוֹסִיף בָּהּ ה׳, לְהַרְאוֹת שֶׁהִיא זַכְּלְקוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא אוֹתוֹ בְּדִין. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם, שִׁתֵּף בּוֹ זֶסֶד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) בְּהִבָּרְאָם, בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה׳ אֱלֹהִים, וּפָרְשׁוּהָ שֶׁבְּאַבְרָהָם הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ הַבְּאֵר הַזּוֹ, בֵּיתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם, עַל שְׁמוֹ נִקְרֵאת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כא) עַל כֵּן קָרָא לַמָּקוֹם הַהוּא בְּאֵר שָׁבַע. אַף עַל גַּב שֶׁהַבְּאֵר הַזּוֹ נִדְבְּקָה בְּיִצְחָק, שֶׁכָּתוּב (שם כו) וַיִּקְרָא אוֹתָהּ שִׁבְעָה. שְׁמָהּ בְּאֵר שָׁבַע, צִדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, וְלֹא בְּאֵר שִׁבְעָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ב) וִימִינוֹ תְּזַבְּקֵנִי.

וּבֹא רְאֵה, אַרְבָּעָה מֵאוֹתָם שִׁבְעָה צַדִּיקֵי אֱמֶת, כְּשֶׁרָצוּ לְהִתְקָרֵב לַשְּׁכִינָה בְּסוֹד שֶׁל שָׁבַע, כֻּלָּם פָּגְשׁוּ אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ, שֶׁאֵין פּוֹסְקִים מֵימֶיהָ לְעוֹלָמִים.

אַבְרָהָם כָּרָה אֶת הַבְּאֵר הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא לִמֵּד אֶת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁיַּעַבְדוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכֵיוָן שֶׁכָּרָה אוֹתָהּ, הוֹצִיא מַיִם נוֹבְעִים שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים לְעוֹלָמִים.

וְכֵיוָן שֶׁמֵּת אַבְרָהָם, מַה כָּתוּב? (בראשית כו) וְכָל הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם. בְּאֵרֹת כָּתוּב, וְאַזַּת הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב בְּאֵר שָׁבַע, וְקָרְאוּ לָהּ בְּאֵרֹת, שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁרַבּוֹת הָיוּ? מִשּׁוּם שֶׁהַבְּאֵר הַזּוֹ נִרְאֲתָה לָאָבוֹת בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, וְהָיְתָה נִרְאֵית לָהֶם כִּבוֹרוֹת רַבִּים.

כֵּיוָן שֶׁמִּלְאוּהָ הַפְּלִשְׁתִּים עָפָר, הַסּוֹד שֶׁזִּזְרוּ בְּנֵי הָעוֹלָם לַעֲבוֹדָה זָרָה, הָיָה הָעוֹלָם שָׁמֵם, שֶׁאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כֵּיוָן שֶׁבָּא יִצְחָק, מַה כָּתוּב? (שם) וַיִּשָּׁב יִצְחָק וַיִּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו. מַהוּ וַיִּשָּׁב? אֶלָּא שֶׁהֵשִׁיב אֶת הָעוֹלָם לְתִקּוּנוֹ, וְלִמֵּד אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁיַּכִּירוּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם כה) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ.

הַבְּאֵר הַזּוֹ מֵאֵיפֹה הִיא? מִמִּי שֶׁכָּל הַזְּמַנִּים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים וְקִיּוּמָם תְּלוּיִים בּוֹ וְרוֹאֶה הַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל ב) יוֹדֵעַ מַה בַּחֲשֵׁכָה וְהָאוֹר עִמּוֹ שָׁרֶה.

וּבֹא רְאֵה, אוֹתָם עַבְדֵי יִצְחָק, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, כְּשֶׁזָּפְרוּ אוֹתָהּ, מַה כָּתוּב? שִׂטְנָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, עַד שֶׁהוּא בָּא, וַיִּזְפֹּר בְּאֵר אֲזֶרֶת וְגוֹ', וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְזוֹבוֹת וַדַּאי. אֲבָל עַבְדֵי אָבִיו, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם בָּאִים מִצַּד הַיָּמִין, לֹא הָיְתָה שִׂטְנָה בָּעוֹלָם, וְלֹא יָצָא הַדִּין בַּבְּאֵר הַזּוֹ לְהַשְׂטִין לָהֶם, כְּשֶׁאֵין מַעֲשֵׂיהֶם כְּשֵׁרִים.

וּמֵהַבְּאֵר הַזּוֹ הוּא הַפָּתוּז לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) פְּתַח לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ. וְטֶרֶם שֶׁיַּעֲלֶה יִצְחָק מִן הָעוֹלָם, בֵּרַךְ אֶת יַעֲקֹב, וְשִׁלְּחוֹ לְזָרָן לְהִזְדַּוֵּג, וּכְשֶׁהָלַךְ לְזָרָן, מַה כָּתוּב? (בראשית כט) וַיַּרְא וְהִנֵּה בְּאֵר בַּשָּׂדֶה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב אֶת כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתּוֹךְ אוֹתָהּ הַבְּאֵר, שֶׁנִּקְרֵאת בְּאֵר שָׁבַע, אָז אָמַר לְלָבָן אֶעֱבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְךָ הַקְּטַנָּה, דַּיְקָא.

בֹּא וּרְאֵה, כְּנֶגֶד אוֹתָם שִׁבְעָה צַדִּיקִים צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה לְהַקְרִיב קָרְבַּן מוּסָף בְּשֶׁבַע פָּעָמִים בַּשָּׁנָה, כְּדֵי לְהוֹסִיף לָהֶם תַּפָּנוּקִים וְעֲדוּנִים מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, שֶׁיִּשְׂבְּעוּ אֲבוֹת בָּרִאשׁוֹנָה – וְאַזַּר כָּךְ בָּנִים. וְהֵם שֶׁבַע פְּעָמִים וְלֹא יוֹתֵר.

בְּשַׁבָּת – כְּנֶגֶד צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, שֶׁנִּקְרָא כֹּל, וְנִקְרָא שַׁבָּת, לְהוֹסִיף לוֹ

עֲדוּנִים מִן הַמּוֹז הַנִּסְתָּר. וּבְרֹאשׁ זוֹדַשׁ – כְּנֶגֶד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרֵאת לְבָנָה.

וּבְיוֹם ט״ו לַזּוֹדַשׁ הָרִאשׁוֹן – כְּנֶגֶד אַבְרָהָם אֲבִיהֶם, שֶׁאָזוּז בְּמִדַּת הַוֶּסֶד וְנִקְרָא רִאשׁוֹן. וּבַעֲצֶרֶת שֶׁבַּזּוֹדַשׁ הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ תּוֹרָה בְּשִׁבְעָה קוֹלוֹת – כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי לָאָבוֹת, וְאָזוּז בַּקֹּל קוֹל יַעֲקֹב. וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה – כְּנֶגֶד יְצָזָק שֶׁנּוֹלַד בּוֹ, וְאָנוּ מַזְכִּירִים בּוֹ אֶת עֲקֵדַת יְצָזָק, וְהוּא יוֹם הַדִּין, כְּנֶגֶד מִדַּת הַדִּין שֶׁאָזוּז בָּהּ.

בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים – כְּנֶגֶד מֹשֶׁה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִבֵּל בּוֹ אֶת תְּפִלָּתוֹ, וְזָס עַל יִשְׂרָאֵל, וְהֶזֶזִיר לוֹ אֶת לוּזוֹת הַתּוֹרָה. בְּזַג הַסֻּכּוֹת – כְּנֶגֶד אַהֲרֹן, שֶׁבִּזְכוּתוֹ הָיוּ הוֹלְכִים שִׁבְעָה עֲנָנִים שֶׁכִּסּוּ עַל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ סֻכּוֹת, וּמְשׁוּם כָּךְ הֵם עוֹשִׂים סֻכָּה. וְכָל הַתּוֹרָה, כַּמָּה סוּדוֹת עֶלְיוֹנִים נִסְתָּרִים בָּהּ, וּכְשֶׁהַשִּׁבְעָה הַלָּלוּ מִתּוֹסָפִים בַּבְּרָכוֹת, כָּל הָעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת רַבָּה.

פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא

פָּתַז הַיְהוּדִי הַהוּא וְאָמַר, וַיִּקָּז לוֹ יַעֲקֹב מַקֵּל לִבְנָה לַז וְלוּז וְעַרְמוֹן. וַיִּקָּז לוֹ – לְעַצְמוֹ וּלְתִקּוּנוֹ. מַקֵּל לִבְנָה – זֶה סוֹד שֶׁל וָא״ו שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנִּקְרָא תִּפְאֶרֶת, שֶׁהוּא אָזוּז בּוֹ, וְהוּא כְּמוֹ הַמַּקֵּל. לִבְנָה – בֵּן לה״א הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר. לַז – מִצַּד הַמַּיִם שֶׁנִּקְרָאִים זֶסֶד. וְלוּז – מִצַּד הָאֵשׁ שֶׁנִּקְרֵאת גְּבוּרָה. וְעַרְמוֹן – מִצַּד שֶׁל עַצְמוֹ וְזֻלְקוֹ. הַכְּלָל שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים. שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב זָכָם הָיָה בְּעַרְמוּמִיּוּת.

וַיַּפְצֵל בָּהֶם פְּצָלוֹת לְבָנוֹת. בָּהֶם? בּוֹ הָיָה לוֹ לוֹמַר, שֶׁהֲרֵי מַקֵּל אָזוּד הָיָה! מַה זֶּה בָּהֶם? בְּכָל אוֹתָם שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁרְמוּזוֹת בַּכָּתוּב שֶׁל לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה. הִשְׁלִים אוֹתָם בְּאוֹתָן פְּצָלוֹת לְבָנוֹת שֶׁפְּצֵל בָּהֶן הַצַּד שֶׁל הָאֵשׁ, וְסוֹבֵב אוֹתָן לְצַד הַמַּיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מְזֻשְׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל הַמַּקְלוֹת.

בֹּא וּרְאֵה, שֶׁבַע מַעֲלוֹת מִמַּקְלוֹת רְמוּזוֹת בַּפְּסוּקִים הַלָּלוּ. וַיִּקָּז לוֹ יַעֲקֹב מַקֵּל – אָזוּז. אֲשֶׁר עַל הַמַּקְלוֹת – שְׁתַּיִם. הֲרֵי שָׁלֹשׁ. וַיְצַג אֶת הַמַּקְלוֹת –

שְׁתַּיִם. הֲרֵי וְזַמּוּ הַצָּאן אֶל הַמַּקְלוֹת – הֲרֵי שֶׁבַע.

וְהֵם הַסּוֹד שֶׁל שִׁבְעָה קוֹלוֹת, וְהֵם סוֹד הַכָּתוּב (משלי ט) וָזְצָבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה. וְהֵם שִׁבְעָה יְמֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁמְּאִירִים מֵרֵאשִׁית, שֶׁנִּקְרֵאת וָזְכְמָה. וְהֵם שִׁבְעָה עַמּוּדִים שֶׁעֲלֵיהֶם הֵקִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁהָיָה הַמַּקֵּל הַזֶּה בְּיִדֵי יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, קָרְאָה לוֹ הַתּוֹרָה מַקֵּל. וְכַאֲשֶׁר הָיָה בְּיִדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, קָרְאָה לוֹ מַטֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת מַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. וְגַם אַהֲרֹן אָזַז בּוֹ. מַה בֵּין זֶה לָזֶה?

אֶלָּא סוֹד עֶלְיוֹן הוּא. כְּשֶׁהָיָה בְּיִדֵי יַעֲקֹב, קָרְאָה לוֹ הַתּוֹרָה מַקֵּל, מֵהַצַּד שֶׁל קַל, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב נִקְרָא קוֹל, שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב, וּבַקּוֹל הוּא אָזוּז, שֶׁהֲרֵי זוֹ דַּרְגָּתוֹ.

וּכְשֶׁהָיָה בְּיִדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁהֵם אָזוּזִים בְּנֶצַ"ז וְהוֹ"ד, שֶׁהֵם שְׁנֵי עַמּוּדִים, נִקְרָא מַטֶּה, לָשׁוֹן שֶׁל תְּמִיכָה, שֶׁהֲרֵי עַל יָדוֹ נִסְמַךְ הָעוֹלָם בַּתּוֹרָה, שֶׁיּוֹצֵאת מִבֵּין שְׁנֵי לִמּוּדֵי ה' וְנִתְּנָה עַל יָדָם, וְעַל שֶׁהֵם תּוֹמְכִים אֶת הָעוֹלָם בַּתּוֹרָה, שֶׁיְּצָאָה מִבֵּין נֶצַ"ז וְהוֹ"ד שֶׁאָזוּזִים בָּהֶם, קָרְאָה לוֹ מַטֶּה. וּמִי שֶׁאוֹזֵז בַּתּוֹרָה, תּוֹמֶכֶת אוֹתוֹ, וּמַזְזִיקָתוֹ עַל יֶרְכּוֹ שֶׁלֹּא יִסְטֶה יָמִין וּשְׂמֹאל.

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה לְגָלוּת לָהֶם סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, עֲלֵיהֶם כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב. (דניאל ב) יוֹדֵעַ מַה בַּחֲשֵׁכָה וְהָאוֹר עִמּוֹ שׁוֹרֶה. אַף עַל גַּב שֶׁהָאוֹר עִמּוֹ שׁוֹרֶה, יוֹדֵעַ מַה בַּחֲשֵׁכָה, וְהֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'. וְהַאִם אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כָּךְ, וַהֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁהֲרֵי זָכְמָה הָיְתָה בְּסִמְיכוּת הַפָּסוּקִים בְּכָל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר? וְכָעֵת פָּשַׁט הַכָּתוּב אָנוּ צְרִיכִים, שֶׁאַבְרָהָם הָיָה, וְיִצְחָק הָיָה, וְיַעֲקֹב הָיָה. אָמַר לוֹ:

אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ, אֶת הַזְּכָמָה שֶׁל הַפָּסוּקִים הִסְתַּכַּלְתִּי לָדַעַת.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח, (תהלים טו) מִזְמוֹר לְדָוִד ה' מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ וְגוֹ'. מַה מַּשְׁמִיעַ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר רַבִּי יוֹסֵי, אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה הֵם כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שֶׁעֲתִידִים בָּנָיו שֶׁל יַעֲקֹב לְקַיֵּם בַּמָּקוֹם הַהוּא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַהֲרֵי אַזְהָרָה עָשָׂר הֵם? אָמַר לוֹ, לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה – דָּבָר אֶחָד הֵם, שֶׁכָּל הַמְרַגֵּל בַּחֲבֵרוֹ, מִיָּד עָשָׂה עִמּוֹ רָעָה. לֹא רָגַל בִּלְשׁוֹנוֹ – לֹא עָשָׂה עִמּוֹ רָעָה. וְכִי מִי שָׂם אֶת אֵלֶּה כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת?

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת מִשְׁתַּמְּעִים מֵהֶם. הוֹלֵךְ תָּמִים – כְּנֶגֶד אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ. מְלַמֵּד שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְקַבֵּל עָלָיו אֵימַת עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לְהַרְהֵר בְּמַה שֶּׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַשִּׂיג, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ סְתָם. כָּתוּב כָּאן הוֹלֵךְ תָּמִים, וְכָתוּב שָׁם (דברים יח) תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ, וְאֵין לְךָ רְשׁוּת לְהַרְהֵר עַל מַה שֶּׁלֹּא הֻרְשֵׁיתָ.

וּפֹעֵל צֶדֶק – כְּנֶגֶד לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם. מִכָּאן, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵיךְ לְךָ דָּבָר עוֹמֵד כְּנֶגֶד זִלּוּל ה'. מִנַּיִן לָנוּ? מִמִּסִּית, שֶׁכָּתוּב (שם יג) יָדְךָ תִּהְיֶה בּוֹ בָרִאשׁוֹנָה לַהֲמִיתוֹ. לָמָּה? כִּי בִקֵּשׁ לְהַדִּיחֲךָ מֵעַל ה' אֱלֹהֶיךָ. וְאִם הָרַג אוֹתוֹ, נִקְרָא צַדִּיק, מְקַנֵּא וּפֹעֵל צֶדֶק, וְזֶהוּ וּפֹעֵל צֶדֶק.

וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ – כְּנֶגֶד לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵינָם כְּסִדְרָם, וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵינָם כְּסִדְרָם, אֵין זֶה מִשְׁנֶה לָנוּ. לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה – כְּנֶגֶד לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. וְזֹרְפָהּ לֹא נָשָׂא עַל קִרְבּוֹ – כְּנֶגֶד מְזַלְזֵל שַׁבָּתוֹת בְּפַרְהֶסְיָא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, כְּנֶגֶד לֹא תְגֻנַּב, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) אִם זָרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו.

נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס – כְּנֶגֶד לֹא תִרְצָח. מִי שֶׁהוּא נִבְזֶה בְּעֵינָיו, לֹא יַעֲשֶׂה

קְטָטָה שֶׁיַּהֲרֹג, וְלֹא יַהֲרְגוּהוּ.

וְאֶת יִרְאֵי ה׳ יְכַבֵּד – כְּנֶגֶד כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עַל הַכֹּל זָזִיב אָדָם לְכַבֵּד אָבִיו וְאִמּוֹ. יָצָא מִכְּלַל זֶה – אִם יֹאמְרוּ לוֹ לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה אוֹ לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁאֵינוֹ זָזִיב לְכַבְּדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶת יִרְאֵי ה׳ יְכַבֵּד.

נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמֵר – כְּנֶגֶד לֹא תִנְאָף. שֶׁהֲרֵי אִם יִצְרוֹ רוֹצֶה לִשְׁלֹט עָלָיו, יַטִּיל שְׁבוּעָה עַל יִצְרוֹ, כְּמוֹ בּוֹעַז שֶׁאָמַר (רות ג) זַי ה׳ שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר.

כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ – זֶהוּ כְּנֶגֶד לֹא תִגְנֹב. שֶׁאִם אֵינוֹ מַלְוֶה בְּרִבִּית, וַדַּאי לֹא יֵלֵךְ וְיִגְנֹב. וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָזז – כְּנֶגֶד לֹא תַזְמִד.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִיסְמָא, כְּנֶגֶד אֵלּוּ נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב עֲשָׂרָה אֲזֵרִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית כח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם – א׳. וַיָּלֶן שָׁם – ב׳. כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ – ג׳. וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם – ד׳. וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו – ה׳. וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא – ו׳. וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה – ז׳. וּרְאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה – ז׳. וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים – ט׳ – עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ – י׳. הִנֵּה עֲשָׂרָה.

דָּבָר אַזֵּר, וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם – רַבִּי בּוֹ פָּתַזז, (שיר א) אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזַרזֹרֶת שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשֶּׁמֶשׁ בְּנֵי אִמִּי נִזְזְרוּ בִי שָׂמֻנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי. הֲרֵי זוּזֵר עַל יַעֲקֹב, שֶׁשִּׁלְטוֹן יַעֲקֹב בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה הַשֶּׁמֶשׁ, וְזָזַר אוֹתוֹ הַשִּׁלְטוֹן לְעֵשָׂו, וְהֶעֱבַר מִמֶּנּוּ. וְיַעֲקֹב אָמַר, אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזַרזֹרֶת, שֶׁהֲרֵי נִתַּן לִי שִׁלְטוֹן הַלְּבָנָה, שֶׁהִיא שְׁזוּרָה לְעִתִּים וְזִמָּנִים. שֶׁשְּׁזָפַתְנִי הַשֶּׁמֶשׁ – כְּשֶׁהֶעֱבַר מִמֶּנִּי שִׁלְטוֹן הַשֶּׁמֶשׁ.

בְּנֵי אִמִּי נִזְזְרוּ בִי – זֶהוּ עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב. שָׂמֻנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים – שֶׁכָּתוּב (שם לא) הָיִיתִי בַיּוֹם אֲכָלַנִי זֹרֶב וְקֶרַזז בַּלָּיְלָה. כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי – שֶׁכָּתוּב (שם ל) וְעַתָּה מָתַי אֶעֱשֶׂה גַּם אָנֹכִי לְבֵיתִי.

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם – רַבִּי יְצַזֵּק אָמַר, (שם כח) בְּאֵיזֶה מָקוֹם פָּגַע? בַּמָּקוֹם

שֶׁעָתִיד לַעֲמֹד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהִתְפַּלֵּל שָׁם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַיּוֹם הָיָה גָּדוֹל, וְרָצָה לַהֲלֹךְ וְלֹא יָכֹל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הִתְפַּלֵּל בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְהִתְוַוזִיל לְהִתְרַעֵם לְפָנָיו קוֹנוֹ עַל שֶׁהָעֲבַר מִפָּנוּ אוֹתוֹ שִׁלְטוֹן שֶׁל הַשָּׁמֶשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּלֶן שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו) וַיִּלֹּנוּ הָעָם עַל מֹשֶׁה, לְשׁוֹן תַּרְעוֹמוֹת. וְלָמָּה? מִפָּנָיו כִּי בָא הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁהָעֲבַר מִפָּנוּ וְנָתַן לְעָשָׂו.

מָה עָשָׂה יַעֲקֹב? הִתְוַוזִיל בּוֹכֶה. מִיָּד וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מְרַאֲשֹׁתָיו, כְּדֵי לְצַעֵר נַפְשׁוֹ. כֵּיוֹצֵא בַּדָּבָר (שם יז) וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיָּשִׂימוּ תַּוְוֹתָיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ.

וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם – אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אֶבֶן אַוזַת מַפָּשׁ הָיְתָה, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מֵאַבְנֵי וְלֹא אַבְנֵי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי, וְלֹא אָמַר אֶלָּא אַוזַת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי, אַוזַת מֵהֶן. (ע"כ מִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם).

רַבִּי זֵירָא נִכְנַס לִפְנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָךְ. מָצָא אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב, וְעֵינָיו נוֹבְעִים מַיִם, וְהָיָה מְרַוזֵּשׁ בְּשִׂפָתוֹתָיו וּבוֹכֶה. זָוַוד לַאֲוזוֹרָיו רַבִּי זֵירָא. אָמַר לְשַׁמָּשׁוֹ: מַה זֶּה שֶׁיּוֹשֵׁב מַר וּבוֹכֶה? אָמַר: פַּעֲמַיִם נִכְנַסְתִּי לִקְרַב אֵלָיו, וְלֹא יָכֹלְתִּי. בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, רָאוּ אוֹתוֹ שֶׁנִּכְנַס לְזַוְדְּרוֹ. עַד שֶׁיָּרַד, הָיָה קוֹלוֹ הוֹלֵךְ בַּבַּיִת וּבוֹכֶה.

שָׁמַע שֶׁהָיָה אוֹמֵר: אֶבֶן אֶבֶן, אֶבֶן קְדוֹשָׁה עֶלְיוֹנָה עַל כָּל הָעוֹלָם, בִּקְדֻשַּׁת רִבּוֹנֵךְ, עֲתִידִים בְּנֵי הָעַמִּים לְהִוְדַּלְזֵל בָּךְ וּלְהוֹשִׁיב גְּלָמִים טְמֵאִים עָלַיִךְ לְטַמֵּא אֶת מְקוֹמֵךְ הַקָּדוֹשׁ, וְכָל הַטֻּמְאוֹת יַקְרִיבוּ בָךְ. אוֹי לָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן.

יָרַד וְיָשַׁב בִּכְסְאוֹ. אָמַר רַבִּי זֵירָא לְשַׁמָּשׁוֹ: לֵךְ וֶאֱמֹר לוֹ לְמַר, אִם אֶכְנֵס לְפָנָיו? נִכְנַס שַׁמָּשׁוֹ, אָמַר: הִנֵּה רַבִּי זֵירָא כָּאן. לֹא הִשְׁגִּיחַ בּוֹ, וְלֹא הֵרִים עֵינָיו.

אַוזַר כָּךְ אָמַר: רַבִּי זֵירָא שֶׁיִּכְנַס, וְאַתָּה שֵׁב בַּוזּוּץ. נִכְנַס רַבִּי זֵירָא וְהִרְכִּין

בִּרְכָּיו, וְיָשַׁב לְפָנָיו. רָאָה רַבִּי אֶלְעָזָר, בָּעַט בִּרְגָלוֹ, אָמַר: קוּם מִשָּׁם, וְשֵׁב כְּדַרְכְּךָ. קָם וְיָשַׁב כְּדַרְכּוֹ.

אָמַר רַבִּי זֵירָא: זֶה שֶׁמַּר הָיָה בּוֹכֶה, מָה רָאָה? אָמַר: מֻרְכָּבָה בְּשֶׁבֶר גָּדוֹל שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, רָאִיתִי אוֹתָהּ אֶבֶן הַיְקָרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁמִּמֶּנָּה נִשְׁתַּל הָעוֹלָם, וְאוֹתָהּ הָאֶבֶן הָיְתָה שֶׁיַּעֲקֹב שָׂם אֶת רֹאשׁוֹ עָלֶיהָ.

וְכִי הָאֶבֶן שֶׁמִּמֶּנָּה נִשְׁתַּל כָּל הָעוֹלָם, וְרֹאשָׁהּ הָיָה שָׁקוּעַ בַּתְּהוֹם הַגָּדוֹל, אֵיךְ יָכֹל יַעֲקֹב לְנַעֲנֵעַ אוֹתָהּ? אֶלָּא אוֹתָהּ הָאֶבֶן, זָוִיוֹתֶיהָ הָיוּ שְׁקוּעוֹת בַּתְּהוֹם הַגָּדוֹל, וְרֹאשָׁהּ נִתְגַּלָּה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְעָלֶיהָ קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְהַשְּׁכִינָה הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן עָלֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. וְהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן הָיָה זָקוּק עָלֶיהָ.

כְּשֶׁבָּא יַעֲקֹב, קָרָא אוֹתוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְנִטְלָהּ מִכָּאן, וְשָׁם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁקִּדֵּשׁ הַקָּדָשִׁים הָיָה שָׁם. אָמַר רַבִּי זֵירָא, אֲנִי שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבִּי בּוֹ שֶׁאָמַר אֶת סוֹד הַדָּבָר בָּזֶה, וְלֹא נִזְכַּרְתִּי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִי רַבִּי זֵירָא, דַּעְתִּי זָסָה עָלֶיךָ. וְאוּלַי הַדָּבָר הַזֶּה הוּא שֶׁשָּׁמַעְתָּ, וְכָךְ הוּא בְּרוּר הַדָּבָר, שֶׁכָּתוּב (שם כח) וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. אֶבֶן אַחַת מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם. מֵאֵיזֶה מָקוֹם? מִמָּקוֹם הַיָּדוּעַ, שֶׁהוּא מְקוֹם הַתְּהוֹם, שֶׁשָּׁם אֲבָנִים שֶׁשּׁוֹזְקִים מַיִם לְכָל הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אֲבָנִים שָׁחֲקוּ מָיִם.

הָאֶבֶן הַזֹּאת הָיְתָה עִקַּר לְכֻלָּם, וְהָיְתָה עוֹלָה עַד מָקוֹם שֶׁהָיָה שָׁם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְיַעֲקֹב לֹא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ עַל שׁוּם אַחֶרֶת מֵהֶן, אֶלָּא עָלֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁרָמְזָה לוֹ רֶמֶז. מַה הִיא שֶׁהַכֹּל נִשְׁתַּל מִמֶּנָּה, כָּךְ יַעֲקֹב כָּל הָעוֹלָם נִשְׁתַּל מִמֶּנּוּ.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה, וַיִּקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם, שֶׁהִיא עִקַּר כָּל הָעוֹלָם. וַיָּשֶׂם מֵרַאֲשֹׁתָיו – שָׁם בִּלְבּוֹ, שֶׁהִיא מֵרַאֲשִׁיתָיו – דִּגְמַת זֶה כָּזֶה. מִיַּד וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא. כְּלוֹמַר, נִתְיַשְּׁבָה דַּעְתּוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם.

וְסִימָן יָדוּעַ לָהֶן, אָמַר: זוֹ הִיא דַּגְמָא שֶׁלִּי, וְאִם לָוֹ תִּהְיֶה שׂוּם מַעֲלָה, בְּיָדוּעַ שֶׁיִּהְיֶה לִי מַעֲלָה. וְעַל כָּךְ שָׂם לִבּוֹ עָלֶיהָ, וְנָדַר נֶדֶר, שֶׁכָּתוּב (בראשית כח) וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה. כְּלוֹמַר, אִם הָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים, מִיָּד – וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן לִי עַשֵּׂר אֲעַשְּׂרֶנּוּ לָךְ. נָדַר הַמַּעֲשֵׂר. אָמַר רַבִּי זֵירָא, זֶה וַדַּאי שָׁמַעְתִּי.

אָמַר לוֹ, עַל זֶה נִקְרֵאת אֶבֶן יִשְׂרָאֵל (שם מט), כְּלוֹמַר, נִקְרָאָה כָּךְ עַל שְׁמוֹ, עַל שֶׁנָּתַן לִבּוֹ וְעֵינָיו עָלֶיהָ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתָהּ בֵּית עוֹלָמִים, וְשָׁם הָיְתָה שְׁכִינָתוֹ.

וְעַל זֶה בָּכִיתִי, שֶׁרָאִיתִי שֶׁעַל הָאֶבֶן הַזּוֹ עֲתִידִים לָשִׂים אֶת טַמְאַת הָעַמִּים וּפִגְרֵי מֵתִים. מִי לֹא יִבְכֶּה? אוֹי לָעוֹלָם! אוֹי לְאוֹתוֹ הַזְּמַן! אוֹי לְאוֹתוֹ הַדּוֹר! בָּכָה כְּבָראשׁוֹנָה, נֶאֱנַח וְשָׁתַק. אַזַּר כָּךְ וְזַוֵּר וְאָמַר: אוֹי לְאוֹתָם שֶׁיִּהְיוּ נִמְצָאִים בָּעוֹלָם, כְּשֶׁיִּתְעוֹרֵר הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הָעוֹלָם.

בָּכָה רַבִּי זֵירָא. אָמַר, מַלְאָךְ הַקָּדוֹשׁ יוֹדֵעַ אֶת זֶה, רָאוּי הוּא לִבְכּוֹת עָלֶיהָ. אַשְׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים, שֶׁאַתֶּם קְדוֹשִׁים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

פָּרָשָׁה י"ז. (שם כח) וַיִּזְבַּח סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְגוֹ', עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. רַבִּי פָּתַח בַּפָּסוּק הַזֶּה, (שיר ד) כְּמִגְדַּל דָּוִד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים. אָמַר רַבִּי, כָּל הַדְּבָרִים יְכֹלוּ – וְהַתּוֹרָה לֹא תְּכֹלֶה. וְאֵין דָּבָר זָבִיב לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ. שֶׁשָּׁנִינוּ, כָּל הַמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם, יִתְזַוְּדֶשׁוּ לוֹ סְתָרִים שֶׁל מַעְלָה, וְהַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת לוֹ (שם זז) אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֳקָח מֵעֲסִיס רִמֹּנִי. זֶהוּ יֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְזֶהוּ יַיִן הַמְשֻׁמָּר מִשִּׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְהֵם דְּבָרִים הָעֲתִידִים לְהִגָּלוֹת לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא.

קָם רַבִּי בּוֹ עַל רַגְלָיו וְאָמַר, אִם כָּךְ הוּא – לֹא הָיָה לוֹ לוֹמַר אֶלָּא יַיִן הַמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו מֵהַר סִינַי, מַה זֶּה מִשִּׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית? אָמַר לוֹ, אוֹתָם עָמְקֵי סִדְרֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁלֹּא הִתְגַּלּוּ לְאָדָם, וַעֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לָדַעַת אוֹתָם,

כְּמוֹ כֵּן יֵדְעוּ אוֹתָם שֶׁעָסְקוּ בַּתּוֹרָה תָּמִיד.

וְלָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, סוֹדוֹת הַתּוֹרָה נִתְּנוּ לַזָּכִים, לְאוֹתָם שֶׁמִּתְעַסְּקִים תָּמִיד בַּתּוֹרָה. וְשָׁנָה רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מִי שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה כָּל צָרְכּוֹ, מַעֲלִים אֶת נִשְׁמָתוֹ לְמַעְלָה, כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן בִּשְׁנָתוֹ, וּמְלַמְּדִים אוֹתוֹ מֵעֲמְקֵי תוֹרָה, וּמְמָנָה הוֹבְבִים וּמְרַוְּחִים שְׁפָתוֹתָיו בַּיּוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ז) הוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן בַּלַּיְלָה, נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה, וּמַרְאִים לָהּ אוֹתָם הַדְּבָרִים הָעֲתִידִים לִהְיוֹת בָּעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסֵי הָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. בָּא אֵלָיו רַבִּי אַבָּא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בַּעַל הַהֲלָכָה בָּא. קָם לְפָנָיו. יָשְׁבוּ וְהִתְעַסְּקוּ בַּתּוֹרָה. בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, יָרַד הַלַּיְלָה. יָשְׁבוּ וְהִתְעַסְּקוּ בָּהּ עַד זְצוֹת הַלַּיְלָה.

נִרְדַּם רַבִּי אַבָּא, וְרַבִּי יוֹסֵי הָיָה יוֹשֵׁב. רָאָה אֶת רַבִּי אַבָּא שֶׁפָּנָיו מְעַטֵּ סְמוּקוֹת, וְהוּא צוֹוֵחַ. וְרָאָה אוֹר גָּדוֹל בַּבַּיִת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מִזֶּה נִשְׁמָע שֶׁשְּׁכִינָה כָּאן. הִרְכִּין עֵינָיו. יָשַׁב שָׁם. עַד שֶׁהָיְתָה עוֹלָה שַׁחֲרוּת הַבֹּקֶר וְהָאוֹר הָיָה מֵאִיר בַּבַּיִת, עַד שֶׁהֵרִים עֵינָיו רָאָה הַבֹּקֶר, וְנָחַשׁ הַבַּיִת.

הִתְעוֹרֵר רַבִּי אַבָּא, וּפָנָיו הָיוּ מְאִירִים וְעֵינָיו צוֹחֲקוֹת. אָחַז בּוֹ רַבִּי יוֹסֵי. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אֲנִי יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה, זַיֶּיךָ, סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים רָאִיתָ, וּבְשָׁעָה שֶׁאָחַז בִּנְשָׁמָתִי, בַּעַל הַפָּנִים הֶעֱלָה אוֹתִךָ לַחֲדָרִים גְּדוֹלִים וְעֶלְיוֹנִים.

וְרָאִיתִי אֶת נִשְׁמוֹת שֶׁאָר הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹלוֹת לְשָׁם, וְאָמַר לָהֶם, אַשְׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּשִׁבִילְכֶם אֲנִי נִבְנֶה בִּבְנְיָן קָדוֹשׁ שֶׁל הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד, לַעֲנוֹת לִצְבָאוֹת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וְרָאִיתִי אֶת תּוֹרָתִי שֶׁהָיְתָה מַזָּזוֹת שָׁם תְּלֵי תְלִים כִּבְמִגְדָּל גָּדוֹל, וּמְשׁוּם כָּךְ שָׁמַזְתִּי בְּזֻלְקִי, וְצָוְחָקוּ עֵינַי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַל תִּתְמַהּ עַל זֶה שֶׁל רַבִּי אַבָּא, שֶׁהֲרֵי הַפָּסוּק מֵעִיד כָּךְ, שֶׁשָּׁנִינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת זֶה הַמְמֻנֶּה תַּזְוִתְיו, וְתָלָה מִמֶּנּוּ כָּל שְׁאָר הַצְּבָאוֹת, כְּמוֹ הַצָּוָאר הַזֶּה, שֶׁכָּל הַגּוּף תָּלוּי מִמֶּנּוּ. וּבְשָׁעָה שֶׁהַצַּדִּיקִים

עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹ, וְנוֹתֵן שְׁמוֹ בִּקְרִבּוֹ, לְהַגִּיעַ לַכֹּל, וּלְהַסְפִּיק לָעוֹלָם מִטּוּבוֹ שֶׁל מָקוֹם.

וּכְשֶׁאֵין הַצַּדִּיקִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל שְׁמוֹ מִקִּרְבּוֹ, וְאַזַי הָעוֹלָם וָסֵר, וְהוּא אֵינוֹ בְּמַעֲלוֹת הַיְכֹלֶת. מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (שיר ד) כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת. אִם מַרְבִּים וּמְגַדְּלִים הַצַּדִּיקִים תּוֹרָה כַּמִּגְדָּל הַזֶּה, מִיָּד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת. זֶהוּ שֶׁהוּא צָוָארוֹ שֶׁל עוֹלָם, בָּנוּי בְּבִנְיָן קָדוֹשׁ, שֶׁכָּל הַפָּיוֹת תָּלוּ וְנִלְאוּ לָדַעַת הַשְׁגָּחָתוֹ, וְזֶהוּ תַּלְפִּיוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מז) וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם.

וְאָז אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו, וְכָל שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים. אוֹתָם הַנִּקְרָאִים אֶלֶף אֲלָפִים, וְכָל הַנִּשְׁאָר תְּלוּיִים עָלָיו, וְכָל הַשַּׁלִּיטִים וְכָל הָעוֹלָמוֹת מְלֵאִים מִטּוּבוֹ שֶׁל מָקוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהֵיכָן שֶׁכָּתוּב (שם כזז) וַיְזַלֵּם וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה, כְּלוֹמַר, כְּשֶׁהַצַּדִּיקִים אֵינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה – סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה, וְאֵינוֹ בְּמַעֲלָה. זָכוּ הַצַּדִּיקִים וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה – רֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, אָז יֵשׁ לוֹ מַעֲלָה וְכָל טוּב לֹא יָזוּסַר. וּמִיָּד – וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. מַהוּ בּוֹ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּשְׁמוֹ שֶׁל מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיזז) נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, בּוֹ – בְּאוֹתוֹ מְמֻנֶּה. וּמִפָּנֵי מָה? שֶׁכָּתוּב אַזְרָיו (בראשית כזז) וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו, עַל אוֹתוֹ מְמֻנֶּה. מִפָּנֵי זֶה עוֹלִים וְיוֹרְדִים בִּשְׁבִילוֹ, מִפָּנֵי שְׁמוֹ שֶׁל מָקוֹם שֶׁהוּא נִצָּב עָלָיו. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ מֶלֶךְ שָׁלֵם מִכָּל שְׁאָר הַצְּבָאוֹת? שֶׁאֵין לְךָ נוֹשֵׂא שְׁמוֹ שֶׁל מָקוֹם בְּקִרְבּוֹ כְּמוֹ זֶה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, רָמְזוּ לְיַעֲקֹב, וְהֵשִׁיבוּ עַל מַה שֶּׁנִּתְרָעֵם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּלוֹמַר, שֶׁאִם בָּנָיו יִזְכּוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת, יֵשׁ מַעֲלָה לָזֶה וּמַעֲלָה לְבָנָיו. לֹא זָכוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת – אֵין מַעֲלָה לָזֶה וְאֵין מַעֲלָה לְבָנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. מַלְאֲכֵי

אֱלֹהִים – אֵלּוּ בָּנָיו שֶׁל יַעֲקֹב, זָכוּ – עוֹלִים. לֹא זָכוּ – יוֹרְדִים. בּוֹ – בִּשְׁבִילוֹ, בּוֹ – כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲלָה, יֵשׁ לָהֶם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל שָׁרֵי הָאֻמּוֹת הָיוּ עוֹלִים אוֹ יוֹרְדִים בִּשְׁבִיל זֶה. כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲלָה – יוֹרְדִים שָׂרֵי הָאֻמּוֹת. כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ יְרִידָה – עוֹלִים. וְהַכֹּל תָּלוּי בְּבָנָיו שֶׁל יַעֲקֹב. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר שָׁלוֹם, אֵין טוֹב וְאֵין רַע בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל בָּנָיו שֶׁל יַעֲקֹב.

הֶגְמוֹן אֶחָד בָּא לְרַבִּי אַבָּהוּ וְאָמַר: יֵשׁ לְכַנֵּס אֶת כָּל הָעוֹלָם עֲלֵיכֶם כְּמוֹ עַל הָאַרְבֶּה הַזֶּה, לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם מִן הָעוֹלָם בְּשָׁעָה אַחַת. הָאֻמָּה הַזּוֹ אֵין עוֹבֶדֶת לְרִבּוֹנָהּ, כְּתוּב (דברים יד) וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ. אִם הִיא סוֹטָה, כָּל הָעוֹלָם יֹאבַד בִּשְׁבִילָהּ?! אָמַר לוֹ וַהֲרֵי אַתֶּם עוֹשִׂים אוֹתָהּ שֶׁתִּסְטֶה וְלֹא תֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ כְּשֵׁרָה. אָמַר לוֹ, זַטָּאֵיכֶם הֵם הָעוֹשִׂים לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יָפָה אָמַר אוֹתוֹ הַהֶגְמוֹן.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, (בראשית כח) וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה – זֶהוּ בֵּית עוֹלְמִים. וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה'. אֱיזֶהוּ רֹאשׁוֹ? זֶהוּ צִיּוֹן, שֶׁשָּׁם הַשְּׁכִינָה וְהַכְּרוּבִים וְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. אָמַר רַבִּי אַבָּא, סֻלָּם זֶה סִינַי, שֶׁבּוֹ נִתְּנָה תוֹרָה, וְשָׁם נִגְלוּ מַרְכְּבוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, עוֹד יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בְּפָסוּק זֶה כְּבָרִאשׁוֹנָה, (שיר השירים ד) כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר רַבִּי זֵירָא, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי. אִם מְגַדְּלִים תּוֹרָה כְּאוֹתוֹ מִגְדָּל – צַוָּארֵךְ בָּנוּי. מַהוּ צַוָּארֵךְ? זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מה) וַיִּפֹּל עַל צַוְּארֵי בִנְיָמִין אָחִיו וַיֵּבְךְּ. מְלַמֵּד שֶׁבָּכָה עַל מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְעַל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַהוּ מִגְדָּל? אֶלָּא מַה מִּגְדַּל דָּוִד מִגְדָּל זָזָק, אַף הַמִּתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה צְרִיכִין זִזּוּק וּבִנְיָן זָזָק. ר׳ תַּנְזוּם אָמַר, מִגְדַּל דָּוִד – מַה דָּוִד הָיָה מִתְגַּדֵּל בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי דוֹרוֹ, כָּךְ הַמִּתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה צְרִיכִין לְהִתְגַּדֵּל בַּתּוֹרָה וְשֶׁלֹּא יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנָּה.

מַה דָּוִד הָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה לַיְלָה וְיוֹמָם, כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה לַיְלָה וְיוֹמָם, וּבְעוֹד שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בָהּ וְיִתְגַּדְּלוּ בָהּ – כְּמוֹ דָּוִד הַצַּוָּאר בָּנוּי בִּנְיָן זָזָק וְגָדוֹל.

וְאִם לָאו, אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו, אֵלּוּ אֶלֶף שָׁנִים שֶׁיִּהְיוּ בַּגָּלוּת, וְהַדָּבָר תָּלוּי אִם יִגָּאֲלוּ בּוֹ וְאִם לָאו. זָכוּ בַּתּוֹרָה – יִגָּאֲלוּ בְּאֶלֶף שָׁנִים. לֹא זָכוּ – כָּל שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים, אָמַר רַבִּי תַּנְזוּם, כָּל שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים יִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם, וּלְאַזַּר כֵּן יִגָּאֲלוּ.

מִכָּאן אָמַר רַבִּי בָּא, וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה – זֶהוּ בֵּית עוֹלָמִים, הַנִּצָּב בְּבִנְיָנוֹ, בִּשְׁבִיל אוֹתָן הָעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה בָּאָרֶץ. וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה – שֶׁהַמִּקְדָּשׁ הוּא בְּמַעֲלָה גְּדוֹלָה עַל כָּל הָעוֹלָם. וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ – אֵלּוּ כֹּהֲנֵי שָׁרֵת.

רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר, עַל שֶׁהוּא מְכֻוָּן כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה. וְאוֹתָם הַשּׁוֹמְרִים יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, הֵם שׁוֹמְרִים יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה. מַשְׁמָע עֹלִים וְיֹרְדִים.

מַה מַּעֲלָה יוֹתֵר יֵשׁ בּוֹ? אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה ה׳ נִצָּב עָלָיו. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכז) אִם ה׳ לֹא יִשְׁמָר עִיר שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר. וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב וְהִנֵּה ה׳ נִצָּב עָלָיו, לִהְיוֹת שׁוֹמֵר עַל אוֹתָם הַשּׁוֹמְרִים.

מַהוּ עָלָיו? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לִשְׁמִירָה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לט) וְעֵינָיִךְ שִׂים עָלָיו. כָּךְ (מלכים–א ט) וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים. וְלֶעָתִיד לָבֹא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַזַּזֵּר לִירוּשָׁלַיִם, וְלִהְיוֹת זוֹמָה לְשָׁמְרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ב) וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם ה׳ זוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה

בְּתוֹכָהּ.

הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מִלַּמֵּד שֶׁקִּפֵּל לוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מַמָּשׁ הָיָה, וְעָלָיו נִתְבַּשֵּׂר, וְעָלָיו הָיָה שׁוֹכֵב. מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִן הַשִּׁלְשָׁה אָבוֹת לֹא נִתְבַּשֵּׂר אֶחָד מֵהֶם עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֶלָּא יַעֲקֹב, שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי מִן הָאָבוֹת. וּכְנֶגֶד אֵלּוּ הַשִּׁלְשָׁה: יִשַׁי, דָּוִד, שְׁלֹמֹה. שְׁלֹמֹה שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי בְּנָאוֹ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי נִתְבַּשֵּׂר עַל שְׁלֹמֹה, שֶׁהוּא הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁיִּבְנֶהוּ. וְהֵא אוֹהֵב נָשִׁים, וְהֵא אוֹהֵב נָשִׁים. וְהֵא עוֹמֵד בְּתֻמּוֹ, וְהֵא לֹא עוֹמֵד בְּתֻמּוֹ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יא) וַיְהִי לְעֵת זְקַנַת שְׁלֹמֹה נָשָׁיו הִטּוּ אֶת לְבָבוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַח, (תהלים מח) יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב. יְפֵה נוֹף, זֶהוּ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהוּא (שֶׁהָיָה) (משלי טז) מָתוֹק לַנָּפֶשׁ וּמַרְפֵּא לָעָצֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ד) נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֶרֶץ מִצְרַיִם, כָּל יְפִי שֶׁבָּהּ, נוֹף וְתַוְזְתַּנְוזֵס הָיוּ. נוֹף הָיָה הַמְשֻׁבָּח מִכֻּלָּם, שֶׁהָיְתָה בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וְוָזְמֵשׁ תַּכְשִׁיטִין שֶׁל יְפִי. וְצִיּוֹן גָּדְלָה בְּיִפְיָהּ וְהָדָר עַל נוֹף. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ צִיּוֹן? מָה הַצִּיּוֹן עוֹמֵד לְנֵס לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וְכוּ׳.

וְהָיְתָה גְּדוֹלָה בְּיִפְיָהּ מִנּוֹף, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן. שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹתָהּ, הָיָה שָׂמֵחַ. שֶׁשָּׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי זְיָיא, מֵעוֹלָם לֹא נִכְנַס אָדָם בִּירוּשָׁלַיִם וְהָיָה עָצֵב, לְקַיֵּם מַה שֶׁנֶּאֱמַר מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, כֵּיוָן שֶׁשָּׁכַב יַעֲקֹב עָלֶיהָ, נִתְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ, וְנִגְלְתָה עָלָיו הַשְּׁכִינָה וְדִבְּרָה עִמּוֹ, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה קָדֶם לָכֵן. שֶׁאָמַר רַבִּי יְצְחָק, עַד שֶׁעָמַד יַעֲקֹב בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, לֹא נִגְלְתָה עָלָיו הַשְּׁכִינָה.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה יַעֲקֹב כָּךְ, יָדַע שֶׁהַמָּקוֹם גָּרַם לוֹ, וְהֵקִיץ מִשְּׁנָתוֹ, וְנִתְיָרֵא שֶׁמָּא דָּבָר אַוֵּר הָיָה, וַיִּשְׁכַּב כְּבַתְּוִזְלָה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יַעֲקֹב, לֹא כָּךְ הוּא, אֲנִי ה׳ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק. וְעוֹד, הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ. וְלֹא אֶתְגַּלֶּה לְאַמָּה אַוֵּרֶת בְּגִלּוּי הַשְּׁכִינָה עַל הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַהוּ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ? אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁאַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ וּנְבוּאָה עִמְּךָ, כָּךְ זַרְעֲךָ הַנְּבוּאָה תִּהְיֶה מְצוּיָה עִמָּהֶם, וְלֹא עִם אַמָּה אַוֵּרֶת.

רַבִּי יַעֲקֹב פָּתַח, (ישעיה כו) יַזֵּן רָשָׁע בַּל לָמַד צֶדֶק. שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, וַי שֶׁהָרָשָׁע יַזֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה, זֶה זַרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו הָרָשָׁע. וּמִפְּנֵי מָה יֵשׁ לָהֶם זַן וְרַזְמִים? מִפְּנֵי שֶׁזַּרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לֹא לָמַד צֶדֶק. בְּאֶרֶץ נְכוֹחוֹת יְעַוֵּל – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא אֶרֶץ נְכוֹחוֹת.

מַהוּ יְעַוֵּל? אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, הָאָוִיר שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַזְכִּים. וּמְרַמֵּז נְבוּאָה. וְזַרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו יְעַוֵּל הָאָוִיר וְהַנְּבוּאָה. מִפְּנֵי מָה? מִפְּנֵי שֶׁזַּרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לֹא רָאָה גֵּאוּת ה׳, וְאֵינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וְעַל כֵּן יַזֵּן רָשָׁע וְיַעֲוֵל טוּב הָאָרֶץ וְהַנְּבוּאָה. רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, יַזֵּן רָשָׁע – אֵלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מֶמְשָׁלָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא לָמַד יִשְׂרָאֵל צֶדֶק.

פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב

בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה שָׁנִים יָשַׁב אוֹתוֹ צַדִּיק, שֶׁלֹּא רָאָה אֶת אָבִיו עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה. הֲרֵי הֵם יָשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, לְכָל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט מֵאוֹתָם עֲשָׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁמָּכְרוּ אוֹתוֹ. לְפִי הַזֶּשְׁבּוֹן הָיוּ מָאתַיִם וְעֶשְׂרִים שָׁנָה לְכֻלָּם. תּוּרִיד מֵהֶם עֶשֶׂר שָׁנִים שֶׁנִּכּוּ לָהֶם בְּדִין שֶׁל מַעְלָה בִּשְׁבִיל עֲשָׂרָה שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים שֶׁמֵּתוּ שָׁם בְּמִצְרַיִם – נִשְׁאֲרוּ מָאתַיִם וְעֶשֶׂר. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מא) רִדּוּ שָׁמָּה.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁגָּרְמוּ הַזַּטָּאִים וְהַשַּׁבָּת הַזּוֹ לֹא נִשְׁמְרָה כָּרָאוּי, שֶׁכָּתוּב

(ירמיה יז) וְלֹא תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. אַל תִּטְּלוּ עֲלֵיכֶם מַשָּׂא שֶׁל עֲוונוֹת, שֶׁהָיָה מֵגֵן עֲלֵיכֶם מֵהֶם יוֹם הַשַּׁבָּת.

וְלֹא שָׁמְעוּ לַנָּבִיא, וְהִתְעוֹרְרָה עֲלֵיהֶם זֶרֶב נוֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית. מִי הַבְּרִית? זוֹ שַׁבָּת, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם, וּבְרִית מִילָה, שֶׁכָּתוּב (ירמיה יא) וּבְשַׂר קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ, וּבְרִית הַצַּדִּיק שֶׁמָּכְרוּ אוֹתוֹ.

וְהַכֹּל בְּדַרְגָּה אַוָּזת – שַׁבָּת וּבְרִית מִילָה וְצַדִּיק. וְזֶהוּ סוֹד (עמוס ב) עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ, וְכֻלָּם תּוֹלֶה בְּמִכְרָם בַּכֶּסֶף צַדִּיק. וְאָז הִתְחִילוּ לְהִשְׁתַּעְבֵּד שֶׁבַע עַל זַטְאתָם, וְנִגְזַר עֲלֵיהֶם בְּגָלוּת בָּבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה בַּוָּזָטְאִים שֶׁל שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל, שֶׁתְּלוּיִים בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל וְשַׁבָּת סְתָם.

אַוָּזר כָּךְ בָּאוּ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְהִתְיַשְּׁבוּ בָּהּ אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, לְתַשְׁלוּם שִׁבְעִים שָׁבוּעוֹת וְשִׁבְעִים שָׁנָה, עֶשֶׂר שָׁנִים לְכָל יוֹם, מֵאוֹתָם שֶׁיּוֹנְקִים מִשְּׁבִיעִי, שֶׁגַּם שַׁבָּת הַגָּדוֹל אַף כָּךְ נִקְרֵאת שְׁבִיעִי מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שֶׁכּוֹלֵל כְּאֶוָּזד זָכוֹר וְשָׁמוֹר. אַוָּזר כָּךְ הִתְקַיְּמוּ אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּאָרֶץ עַל כַּוָּזַ הַתּוֹרָה שֶׁהָיוּ מִתְעַסְּקִים.

וּכְשֶׁגָּרַם הַוָּזָטְא שֶׁל שִׁנְאַת זְנָם, הִתְעוֹרְרָה שִׂנְאַת זְנָם כְּמוֹ בָּרִאשׁוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) וַיִּשְׂנְאוּ אוֹתוֹ, אֶת אוֹתוֹ הַצַּדִּיק, וְאָז נָתַן אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיֵדֵי מִי שֶׁשּׂוֹנֵא אוֹתָם שִׂנְאַת זְנָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בֶּאֱדוֹם, (יזוזקאל לה) יַעַן הֱיוֹת לְךָ אֵיבַת עוֹלָם וַתַּגֵּר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי זֶרֶב.

וְאָז נִפְרַע מֵהֶם עַל יְדֵי מִנְיַן אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁזָּסְרוּ מִסּוֹד שֶׁל שֶׁבַע עַל זַטְאתֵיכֶם. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁתִּמְנֶה עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה שֶׁבַע פְּעָמִים לְכָל אֶוָּזד מֵאוֹתָם הָעֲשָׂרָה שֶׁמָּכְרוּ אוֹתוֹ, יֵצֵא לְךָ אֶלֶף וַזָּמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים.

וְאָז תִּתְעוֹרֵר גְּאֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל כְּבֹקֶר שֶׁמַּתְחִיל לְהָאִיר מְעַט מְעַט, עַד שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁהִסְתַּלֵּק אוֹתוֹ הַצַּדִּיק, הַדַּרְגָּה שֶׁל טו"ב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) יוֹסֵף בֶּן שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רֹעֶה אֶת אֶוָּזיו. שֶׁהָרִי אָז יֵרָאֶה

לַעֲמֹד בַּפֶּרֶץ לִפְנֵי מִדַּת הַדִּין, שֶׁהֲרֵי נִשְׁלְמוּ זְטָאֵי הָעוֹלָם, וְאָז (עובדיה א) וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם וַאֲכָלוּם.

וְאָז יְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טוֹבוֹת רַבּוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, וְיִתְבַּע עֶלְבּוֹנָם וְעֶלְבּוֹן הַתּוֹרָה שֶׁשָּׂרְפוּ בָּאֵשׁ, וְהַדָּם שֶׁל אוֹתָם שֶׁנֶּהֶרְגוּ עַל קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ, וְאָז יִתְרַצֶּה יוֹסֵף לְאֶזְיו, (ישעיה יא) אֶפְרַיִם לֹא יְקַנֵּא אֶת יְהוּדָה וִיהוּדָה לֹא יָצַר אֶת אֶפְרָיִם.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁכָּךְ זֶה, שֶׁשָּׁנִינוּ בִּי"ז בְּתַמּוּז בְּטֵל הַתָּמִיד, וּבְט' בְּאָב זָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מְגַלְגְּלִים זְכוּת לְיוֹם זַכַּאי, וְזוֹבָה לְיוֹם זַיָּב. שֶׁבְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הוֹצִיאוּ דִּבָּה רָעָה עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְהֵרִימוּ קוֹלָם בִּבְכִיָּה, וְנִקְבְּעָה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת.

וְדַיְּיק וְתִמְצָא, מִשֶּׁבְּטֵל הַתָּמִיד, שֶׁהָיָה מְכַפֵּר עַל זְטָאֵיהֶם, עַד שֶׁנָּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בֵּין בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בֵּין בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה – עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם יָמִים, כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים שֶׁלֹּא רָאָה הַצַּדִּיק הַהוּא אֶת פְּנֵי כְּבוֹד אָבִיו, לְהַרְאוֹת אֶת הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה.

וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּבָרִים, שֶׁכְּשֶׁנָּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מוֹצָאֵי שַׁבָּת הָיָה זֶה וּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וּמִשְׁמַרְתּוֹ שֶׁל יְהוֹיָרִיב הָיְתָה, וְהַלְוִיִּם עוֹמְדִים עַל דּוּכָנָם וְאוֹמְרִים שִׁירָה: (תהלים צד) יָגוֹדּוּ עַל נֶפֶשׁ צַדִּיק וְגוֹ' וַיְהִי ה' לִי לְמִשְׂגָּב וְכוּ', וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנָם וְגוֹ'. וְלֹא הִסְפִּיקוּ לוֹמַר יַצְמִיתֵם ה' אֱלֹהֵינוּ, עַד שֶׁבָּאוּ גּוֹיִם וּכְבָשׁוּם. שֶׁהֲרֵי אִם אָמְרוּ אוֹתוֹ, לֹא הָיְתָה לָהֶם תַּקָּנָה.

וּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, זְכוּת רַבָּה זֶה רוֹמֵז, שֶׁיָּצְאוּ מִשַּׁבָּת שֶׁהָיְתָה רְפוּאָה לְמַכָּתָם. וּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, שֶׁזָּטְאוּ אֶל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁזָּטְאוּ בַּמִּילָה, וְלֹא בְּרִית בְּשַׂר קָדֵשׁ. וּמִשְׁמַרְתּוֹ שֶׁל יְהוֹיָרִיב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ב) עוֹד אָרִיב אִתְּכֶם נְאֻם ה' וְאֶת בְּנֵי בְנֵיכֶם אָרִיב.

וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיאָם מִן הַגָּלוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (זכריה ט) גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלַיִם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבֹא לָךְ צַדִּי"ק וְנוֹשָׁע הוּא.

וְאִם תֹּאמַר לָמָּה בָּא הַמָּשִׁיחַ מִיהוּדָה? מִיּוֹסֵף הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא שֶׁשְּׁנֵיהֶם יָבֹאוּ, וּמָשׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ מְקַפֵּחַ שְׂכַר כָּל בְּרִיָּה, נָתַן הַמַּלְכוּת לְדָוִד, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עֲשִׁירִי לַצַּדִּיקִים וְהַשְּׁבִיעִי שֶׁל הָאָזִים, וְכָךְ הִיא מַלְכוּת הָאָרֶץ, כְּעֵין מַלְכוּת הָרָקִיעַ.

סִתְרֵי תוֹרָה

פָּתַח אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי וְאָמַר, (שם עג) וַאֲנִי קִרְבַת אֱלֹהִים לִי טוֹב וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבֶּן אָדָם מִתְקָרֵב לַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת טוֹב, שֶׁכָּתוּב (שם קיט) טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ, אַוֵּי מִתְקָרֵב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנִּקְרָא טוֹב, שֶׁכָּתוּב (שם קמה) טוֹב ה' לַכֹּל, וְאָז מִתְקָרֵב לִהְיוֹת צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. וּכְשֶׁהוּא צַדִּיק, שְׁכִינָה שׁוֹרָה עָלָיו, וּמְלַמֶּדֶת אוֹתוֹ סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין מִתְזַוֶּגֶת שְׁכִינָה אֶלָּא עִם טוֹב, שֶׁהֲרֵי צַדִּיק וְצֶדֶק הוֹלְכִים יַחַד.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הֶעֱמִיד אוֹתוֹ וְשָׁתַל עַל שִׁשֶּׁת הַיָּמִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, וְהַשְּׁבִיעִי שֶׁעֲלֵיהֶם, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ שֶׁל הַשְּׁבִיעִי שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק נְזוּנִים עֶלְיוֹנִים וַתְזוּתוֹנִים, וְעָלָיו עוֹמְדִים, וּבוֹ נִסְמָכִים, וְהוּא הַיְסוֹד וְהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלָּהֶם.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְגוֹ'. עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ, לְאוֹתוֹ שֶׁמָּן מִשְׁזָה עֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹפֵעַ מֵהַמּוֹזֶ הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים לַכ"ל הַזֶּה. וְאָז, וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ. שֶׁהַכֹּל הַזֶּה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרֵר אֶל הַכַּלָּה, שֶׁהִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְאָז הוּא לְרַוְּזֵם עַל הָעוֹלָם, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְזָה וְשַׂעֲשׁוּעַ.

וְאָז מַה כָּתוּב? פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וְגוֹ'. וְזֶה רְצוֹן הָרְצוֹנוֹת, שֶׁיּוֹרֵד מִן הַמּוֹזֶ הַנִּסְתָּר לַכֹּל הַזָּאת, וְכֵיוָן שֶׁהַכֹּל הַזּוֹ מִתְבָּרֶכֶת, כָּל הָעוֹלָמוֹת הִתְבָּרְכוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב צַדִּיק ה' וְגוֹ', קָרוֹב ה' וְגוֹ', רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְגוֹ'.

וּכְמוֹ שֶׁבָּרָא אֶת זֶה בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּסוֹד שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, כָּךְ בָּרָא בָּעוֹלָם

הַתַּוְזִתּוֹן שִׁשָּׁה צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְאֶזֶד שְׁבִיעִי, כַּכָּתוּב (קהלת ז) גַּם אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים.

וּכְשֶׁגָּרְמוּ הַזַּטָּאִים וְדָזוּ אֶת אוֹתוֹ כֹּל, שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, מִמְּקוֹמוֹ, כַּכָּתוּב (עמוס ב) עַל מִכְרָם בַּכֶּסֶף צַדִּיק, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֲנִי גָּזַרְתִּי שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְיִהְיֶה אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שַׁלִּיט עַל הָאָרֶץ, וְיִהְיוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם מִתְבָּרְכִים עַל יָדוֹ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף, שֶׁהֲרֵי אֵין בְּכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף שֶׁיַּעֲשֶׂה פֶּרוֹת, אֶלָּא רַק הַצַּדִּיק יְסוֹד עוֹלָם הַזֶּה. וּבֵן פֹּרָת עֲלֵי עָיִן, מַה זֶּה אוֹמֵר?

אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהָעַיִן הַזּוֹ קְיוּם הַגַּלְגַּל, שֶׁאֵין יָכוֹל הַגַּלְגַּל לְהִתְקַיֵּם אֶלָּא בְּבַת הָעַיִן שֶׁלּוֹ, כָּךְ יוֹסֵף הוּא כְּעַיִן לְכָל אוֹתָם הַשִּׁשָּׁה שֶׁסּוֹבְבִים אוֹתוֹ, מִיָּמִין שְׂלשָׂה וּמִשְּׂמֹאל שְׂלשָׂה, וְהוּא מְקַיֵּם אוֹתָם, וְכָךְ הוּא לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם לֹא עוֹמֵד אֶלָּא עַל אוֹתָם הַשִּׁשָּׁה, וְהַשְּׁבִיעִי שֶׁמַּעֲלֵיהֶם.

וְקָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיק בְּסוֹד הַשַּׁבָּת, וְנָזוּ בוֹ, וְהִנִּיזַ בּוֹ כָּל הַבְּרָכוֹת לְבָרֵךְ אֶת כָּל שְׁאָר הַיָּמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כ) וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ ה׳ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. מִי זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת? הֱוֵי אוֹמֵר, זֶה הַצַּדִּיק.

אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתֶּם זִכַּלְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת הַזּוֹ שֶׁאֲנִי גָּזַרְתִּי שֶׁיִּהְיֶה מֶלֶךְ עַל כָּל שְׁאָר הַיָּמִים, וְאַתֶּם עֲשִׂיתֶם אוֹתוֹ עֶבֶד עֲבָדִים – אַף אַתֶּם תִּסְבְּלוּ אוֹתָהּ עֲבוֹדָה קָשָׁה.

(בא וּרְאֵה כַּמָּה שָׁנִים יָשַׁב אוֹתוֹ צַדִּיק, שֶׁלֹּא רָאָה אֶת אָבִיו עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה. הֲרֵי הֵם יָשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, לְכָל שֵׁבֶט מֵאוֹתָם עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁמָּכְרוּ אוֹתוֹ. לְפִי הַזִּוְשְׁבּוֹן הָיוּ מָאתַיִם וְעֶשְׂרִים שָׁנָה לְכֻלָּם, תּוֹרִיד מֵהֶם עֶשֶׂר שָׁנִים שֶׁנִּכּוּ לָהֶם בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָה בִּשְׁבִיל עֲשָׂרָה שְׁבָטִים קְדוֹשִׁים שֶׁמֵּתוּ שָׁם בְּמִצְרַיִם, נִשְׁאֲרוּ מָאתַיִם וְעֶשֶׂר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב

(בראשית מב) רד"ו שָׁמָּה.)

אָמַר לָהֶם יַעֲקֹב, בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, רְדוּ לַגָּלוּת, וְנַכּוּ אוֹתָם הַזָּטָאִים וְלֹא יְזָרֵב הָעוֹלָם בְּרָעָב, שֶׁהֲרֵי אֵין בָּכֶם מִי שֶׁיָּזוֹן אֶתְכֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, פָּרַט עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁמְּכַרְתֶּם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קמה) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן. עַל יְדֵי מִי? עַל יְדֵי "כֹּל". זָזַר וּפָרַשׂ מִי הַכֹּל הַזֶּה – צַדִּיק. וְהוּ שֶׁכָּתוּב צַדִּיק ה' וְגו'.

וּכְמוֹ זֶה לְמַטָּה, עַל יְדֵי הַצַּדִּיק הַזֶּה, הָיְתָה לוֹ לָעוֹלָם הַצָּלָה בְּאוֹתָן שֶׁבַע שָׁנוֹת רָעָב. וְעַל שֶׁמָּנְעוּ בְּרָכוֹת מִשֶּׁבַע הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, הִתְעוֹרְרוּ דְּרָגוֹת אֲוִזְרוֹת שֶׁל הַצַּד הָאַוְזֵר עֲלֵיהֶם בַּזָּטָאִיהֶם.

כֵּיוָן שֶׁיָּרַד יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם לְמִצְרַיִם, הוּא וְכָל אוֹתָם הַשְּׁבָטִים, וְרָאוּ הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁעַל יְדֵי אוֹתוֹ הַצַּדִּיק נָזוֹן הָעוֹלָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מב) הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ.

הוּא הַמַּשְׁבִּיר – מַה זֶּה מַשְׁבִּיר? אֶלָּא מוּשָׁךְ הוּא בָּרִאשׁוֹנָה מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כַּכָּתוּב עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ, וְאַוְזֵר כָּךְ מַשְׁבִּיר לָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁיּוֹסֵף נִקְרָא כֹּל? שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ה) וְכַלְכֹּל וְדַרְדַּע. וְלָמַדְנוּ, כַּלְכֹּל זֶה יוֹסֵף, שֶׁכָּתוּב וַיְכַלְכֵּל, וְכָתוּב (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל.

וּכְשֶׁרָאָה יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם כָּל זֶה, וְרָאָה כָּל אוֹתָן שֶׁבַע שָׁנִים עֶלְיוֹנוֹת שֶׁהִסְכִּימוּ שֶׁיִּהְיֶה רָעָב בָּעוֹלָם עַל הַזָּטָא שֶׁגָּרְמוּ בָּנָיו, שֶׁמָּכְרוּ אֶת הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וּלְהוֹצִיאוּ מִמְּקוֹמוֹ, אָז הִתְפַּלֵּל לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵסִיר מֵהֶם זְמַשׁ שָׁנִים.

מָה הַטַּעַם זְמַשׁ שָׁנִים? אֶלָּא בֹּא וּרְאֵה, סוֹד הַדָּבָר כָּךְ הוּא, בְּאוֹתָם יָמִים עֶלְיוֹנִים הוּא אוֹזֵז בַּזְּמִישִׁי, שֶׁכָּךְ הוּא מְמַטָּה לְמַעְלָה. אֲבָל בְּאוֹתָם הַשָּׁנִים שֶׁעָלָיו, שֶׁאוֹזְזִים בָּהֶם אֲבוֹתָיו, לֹא הָיָה לוֹ רְשׁוּת לְבַטֵּל דָּבָר, וְעַד זֶלְקוֹ בָהֶם בְּטֵל הַגְּזֵרָה, וְלֹא יוֹתֵר.

וְגַם יוֹסֵף הַצַּדִּיק עָשָׂה כָּךְ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (בראשית מז) וּמִקְצֵה אֶחָיו לָקַח חֲמֻשָּׁה אֲנָשִׁים וַיַּצִּיגֵם לִפְנֵי פַּרְעֹה. מִי אֵלּוּ? חֲמִשָּׁה הֵם שֶׁלֹּא שׁוֹנֵא לָהֶם. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וְהוּא נַעֲר אֶת בְּנֵי בִלְהָה וְגוֹ'. אָמַר, כְּדַאי אַתֶּם הַזָּכְאִים לַעֲמֹד בְּפָרְצָה זוֹ שֶׁפָּרְצוּ אֲוִזֵיכֶם. לִפְנֵי פַּרְעֹה, מִי הַפַּרְעֹה? זֶה הַדִּין הָעֶלְיוֹן שֶׁעוֹמֵד לְהַפָּרַע מִזַּזְטָאֵי הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁנִּשְׁלְמוּ אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם לָשֶׁבֶת בַּגָּלוּת, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְעוֹרֵר בְּרַחֲמִים רַבִּים עֲלֵיהֶם, וּבְדִין עַל אוֹתָם שֶׁהִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּהֶם, וְהוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְמָרָה, עָמְדָה מִדַּת הַדִּין לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמְרָה: וְאֵיךְ יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, וַהֲרֵי כָּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁהָיְתָה נִסְתֶּרֶת אַלְפַּיִם שָׁנָה לִפְנֵי שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁעַל אֶזֶד פִּי שִׁבְעָה עַל זַזְטָאם יֵשׁ לָהֶם לִסְבֹּל, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הַפָּרָצָה הַגְּדוֹלָה שֶׁפָּרְצוּ וְזַזְטְאוּ בְּאוֹתוֹ צַדִּיק קָדוֹשׁ.

אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כָּךְ הוּא הַדִּין! אֲבָל בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יֵשׁ לִי מַתָּנָה טוֹבָה וְשַׂבַּת שְׁמָהּ, וּכְשֶׁהֵם שׁוֹמְרִים אוֹתָהּ, הִיא עוֹמֶדֶת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם לִסְגֹּר אוֹתָהּ הַפָּרָצָה שֶׁפָּרְצוּ, שֶׁאוֹתוֹ הַצַּדִּיק הִשְׁבִּיעַ אָזוּז בָּהּ, וּכְדַאי הוּא לְכַפֵּר עַל אוֹתוֹ הַזַּזְטָא.

וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיִּצְעַק אֶל ה'. מִי וַיִּצְעַק? זוֹ מִדַּת הַדִּין שֶׁעָמְדָה וְצָרְזָה לִפְנָיו. וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ – זוֹ הַתּוֹרָה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּזְזִיקִים בָּהּ. וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם – מִי הֵם הַמַּיִם? הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים שֶׁקָּמוּ לְהַפָּרַע מֵהֶם, וְאָז וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם, שֶׁנִּמְתְּקוּ וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי רָאוּ אֶת הָרְפוּאָה הַגְּדוֹלָה לְאוֹתוֹ הַזַּזְטָא.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁבְּמָרָה נִצְטַוּוּ? שֶׁכָּתוּב (דברים ה) שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ. וְאָמַר מַר, כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ – בְּמָרָה. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִם אַתֶּם שׁוֹמְרִים אֶת הַשְּׁבִיעִי הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, אֵין רְשׁוּת לְמִדַּת הַדִּין לְקַטְרֵג עֲלֵיכֶם. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שמות טו) שָׁם שָׂם לוֹ זוּק וּמִשְׁפָּט.

וְעַל כֵּן עָנִינוּ, יְכוֹלָה הִיא שַׁבָּת עָתְרָזֵם עָלֵינוּ וְיַקְבְּצֵנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִגָּלוּתֵנוּ, וְאִלְמָלֹא שָׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתָן, מִיָּד נִגְאָלִים.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁגָּרְמוּ הַזָּטָאִים, וְהַשַּׁבָּת הַזּוֹ לֹא נִשְׁמְרָה כָּרָאוּי, כְּמוֹ שֶׁמָּצָאנוּ שֶׁהִזְהִיר אוֹתָם הַנָּבִיא הָעֶלְיוֹן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה יז) כֹּה אָמַר ה' הִשָּׁמְרוּ בְנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל תִּשְׂאוּ מַשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וַהֲבֵאתֶם בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלִָם. מַה זֶּה וְאַל תִּשְׂאוּ מַשָּׂא? אֶלָּא אָמַר לָהֶם: בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, אַל תִּשְׂאוּ אֶת מַשָּׂא אוֹתוֹ הַזּוֹטָא שֶׁל הַשַּׁבָּת עֲלֵיכֶם.

וְאִם אַתֶּם שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ, אַתֶּם תְּגָרְמוּ אֶת קִיּוּם הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזּוֹתוֹנִים, שֶׁאוֹתוֹ שַׁבָּת הָעֶלְיוֹן שֶׁזּוֹטָאתֶם כְּנֶגְדּוֹ, מְדוֹרוֹ וְשַׁעֲשׁוּעוֹ, אֵינוֹ אֶלָּא בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּקְרָאִים שַׁעֲרֵי צֶדֶק, וְהִיא הַכַּלָּה הַכְּלוּלָה מִן הַכֹּל.

וְאִם אַתֶּם שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ, תְּגָרְמוּ שֶׁאָז הִיא תִּתְזַזֵּק בְּיַד מַלְכוּת הָאָרֶץ, הַמַּלְכוּת שֶׁל דָּוִד, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִקְרֵאת מַלְכוּת, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר דָּוִד שֶׁאָזַז בָּהּ, לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה, בִּשְׁתֵּי מֵמִי"ם, לְהַכְלִיל אֶת מַלְכוּתוֹ וּלְיַיֵּחֵד אוֹתָהּ עִם מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם. וְאִם אַתֶּם לֹא תִּשְׁמְעוּ לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ, וְתַעֲשׂוּ אוֹתוֹ זוֹל, מַה כָּתוּב? וְהִצַּתִּי אֵשׁ בִּשְׁעָרֶיהָ וְאָכְלָה אַרְמְנוֹת יְרוּשָׁלִַם, שֶׁלְּמַטָּה.

בֹּא וּרְאֵה, אָז מִתְעוֹרֶרֶת אוֹתָהּ זֵרֵב נוֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית עַל שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אוֹתָהּ הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה, בִּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים. אָזוֹד בְּסוֹד עַל הַצַּדִּיק שֶׁמָּכְרוּ, שֶׁאָזַז בָּהּ וְשָׁמַר אוֹתָהּ, וּבְגִלָּלָהּ נִקְרָא צַדִּיק, וְאָזוֹד שֶׁכָּתוּב וּבְשֵׂר קָדֶשׁ יַעֲבְרוּ מֵעָלַיִךְ. וְאָזוֹד בְּסוֹד הַשַּׁבָּת שֶׁזּוֹכְלוֹ, וְהַכֹּל הוּא בְּמָקוֹם אָזוֹד.

וְאָז, עַל שְׁלֹשָׁה פָּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל נִגְזַר עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת שִׁבְעִים שָׁנָה מִזּוּיִן לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, עֲשָׂרָה לְכָל יוֹם, וּלְסוֹף שִׁבְעִים שָׁנָה הוֹצִיא אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשָּׁם, וּבָאוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהִתְקַיֵּם בַּיִת שֵׁנִי אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים שָׁנָה, עַל כֵּן הַתּוֹרָה שֶׁהָיוּ מִתְעַסְּקִים בָּהּ, בְּאוֹתָן הַמִּצְוֹות הַקְּדוֹשׁוֹת כָּרָאוּי.

(וּכְשֶׁנִּשְׁלְמוּ, גָּרַם הַזּוֹטָא עַל שְׁנֵאַת זְנָם, וְהִתְעוֹרְרָה אוֹתָהּ שְׁנֵאַת זְנָם

שֶׁלְּרִאשׁוֹנָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ, אֶת אוֹתוֹ הַצַּדִּיק. וְאָז נָתַן אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיַד מִי שֶׁשּׂוֹנֵא אוֹתָם שִׂנְאַת זְנָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בֶּאֱדוֹם יַעַן הֱיוֹת לְךָ אֵיבַת עוֹלָם וְתַגֵּר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי זָרֵב.)

פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח

לֹא עָלְתָה שַׁוְעָתָם לְפָנָיו. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּין בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה, אוֹתוֹ הַדִּין מַה נִּהְיָה? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֶעֱבִיר אוֹתָהּ בְּאוֹתוֹ נָהָר דִּינוּר, וְהֶעֱבִיר אוֹתָם מִשִּׁלְטוֹנָם, וּמִנָּה שַׁלִּיטִים אֲוִזְרִים שֶׁל הָעַמִּים. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים קד) מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט? אָמַר לוֹ, יֵשׁ אֵשׁ קָשָׁה מֵאֵשׁ, וְיֵשׁ אֵשׁ שֶׁמְּכַבֶּה אֵשׁ (שֶׁדּוֹוֶזֶה אֵשׁ).

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּזַזר לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הִלָּוֵזם וְגוֹ' (שמות יז). מָה הַטַּעַם יְהוֹשֻׁעַ עָרַךְ קְרָב וְלֹא מִשְׁאָר הָעָם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁעֲמָלֵק בָּא עֲלֵיהֶם עַל אוֹתוֹ הַוֶּזֶט שֶׁל שַׁבָּת שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהֶעִירוּ זַכְמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אִלְמָלֵי שָׁמְרוּ יִשְׂרָאֵל שַׁבָּת רִאשׁוֹנָה, לֹא שׁוֹלְטָת בָּהֶם אֻמָּה וְלָשׁוֹן. מַה כָּתוּב? (שם טז) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשִּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הָעָם לִלְקֹט וְלֹא מָצָאוּ, וְכָתוּב וַיָּבֹא עֲמָלֵק.

וּבֹא רְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר, כְּשֶׁצִּוָּה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמָרָה עַל שַׁבָּת, מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה מִדַּת הַדִּין לְקַטְרֵג עַל אוֹתוֹ הַוֶּזֶט שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁמָּכְרוּ אוֹתוֹ, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד יוֹם הַשַּׁבָּת, וְהֵם הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ לְזוֹל, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יֵשׁ לָהֶם רְפוּאָה לְאוֹתוֹ הַוֶּזֶט, אִם הֵם שׁוֹמְרִים אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד צַדִּיק זַוִי הָעוֹלָמִים. וְהֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (שם טו) וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ. עֵץ זַוִּים, שֶׁיִּשְׁמְרוּ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, וְהֵם זוֹכְלוּ אוֹתוֹ, אָז וַיָּבֹא עֲמָלֵק.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ, צֵא וַעֲרֹךְ קְרָב עִם עֲמָלֵק, שֶׁהֲרֵי לְךָ רָאוּי, מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה בֶּן בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק, וְהוּא בְּאוֹתוֹ הַוֶּזֶט בָּא עָלֵינוּ. וְאִם לֹא נִמְצָא מְקַטְרֵג לוֹ לַעֲמָלֵק מֵזְּלְקוֹ וּבְנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּדִּיק, אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לוֹ, וְאָז עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ כְּמוֹ שֶׁאָמַר מֹשֶׁה.

וּבָא רְאֵה שֶׁבִּגְלַל אוֹתוֹ הַזִּוּטָא בָּא עֲלֵיהֶם, שֶׁפָּגַשׁ אֶת אוֹתָם שֶׁהָיוּ מֵאֲזוּרֵי הֶעָנָן, וְלָקַח מֵהֶם אֶת אוֹת הַבְּרִית קֹדֶשׁ וְזָרַק אוֹתוֹ כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְאִם הֵם לֹא הָיוּ זוֹטְאִים בּוֹ, לֹא הָיָה לוֹ סִיּוּעַ מִלְמַעְלָה לַעֲשׂוֹת כָּךְ, אֶלָּא כְּדֵי לְהַרְאוֹת לָהֶם שֶׁיַּכִּירוּ אֶת זִוּטָאָם, שֶׁזִּוְּטָאוּ בְּאוֹתוֹ הַצַּדִּיק שֶׁשָּׁמַר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, וְכָעֵת זוֹלְלוּ הַשַּׁבָּת שֶׁהִיא כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁהִיא בָּאָה לְהָגֵן עֲלֵיהֶם מִפָּנֵי מִדַּת הַדִּין.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (במדבר לג) וַיִּסְעוּ מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְגוֹ'. מַהוּ אֵילִמָה? אֶלָּא שֶׁשָּׁבוּ לַעֲבוֹדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְקַבֵּל דְּבָרוֹ בְּלֵב שָׁלֵם, מִשּׁוּם כָּךְ אֵל"י מ"ה.

וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ שֶׁאוֹתוֹ הַמָּקוֹם הָיָה מְשֻׁבָּח בְּמַיִם מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב שָׁם הִיא, וְשָׁם שְׁנֵים עָשָׂר מַעְיָנוֹת וְשִׁבְעִים דְּקָלִים, וְהַכֹּל בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁהֲרֵי כָּל שִׁבְעִים הַסַּנְהֶדְרִין נְזוּנִים מִשָּׁם וּמִתְבָּרְכִים מֵאוֹתָם מַיִם הָעֶלְיוֹנִים הַמְבֻשָּׂמִים.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לַמַּיִם הַלָּלוּ לְהִתְבָּרֵךְ מֵהֶם, וְיִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים שׁוֹרִים שָׁם, וּמְזַכְּרִים אֶת אוֹתָם הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים עִם אוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַעְיָנוֹת תַּזְזִתּוֹנִים. וְאִם הֵם קְלֻקְלוּ בָּרִאשׁוֹנָה וְזִוְּטָאוּ לַצַּדִּיק הַהוּא, הֲרֵי הִדְבִּיקוּהוּ בִּמְקוֹמוֹ, וְהָעוֹלָם נְזוֹן עַל יָדוֹ, וְשִׁבְעִים תְּמָרִים נְזוּנִים מֵאוֹתוֹ הַתָּמָר, (שיר ז) זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה לְתָמָר. וְאוֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַעְיָנוֹת, כְּנֶגֶד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, סוֹבְבִים אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם קָדוֹשׁ.

וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בְּלִמּוּד תּוֹרָה שֶׁלָּמְדוּ מִמָּרָה, וְהִתְזַכֵּר עִמָּם הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ הַהוּא, וְנִפְרָד נָזוּשׁ עֲקַלְתּוֹן מֵאוֹתָהּ בְּאֵר מַיִם, שֶׁהָיָה מְמָרֵר אוֹתָם הַמַּיִם. וּמִי הָיָה גּוֹרֵם? זִוְּטָאֵיהֶם עַד עַתָּה.

אֲבָל כָּעֵת, כֵּיוָן שֶׁזִּוְּזוּ בִּתְשׁוּבָה לִרְצוֹנָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמֵּד אוֹתָם דַּרְכֵי אוֹתוֹ עֵץ הַזֵּיִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ז) וַיּוֹרֵהוּ ה' עֵץ – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמַה זֶּה וַיַּשְׁלֵךְ? אֶלָּא י"ש לָ"ךְ. י"ש זֶה

הָעוֹלָם הַבָּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) לְהַנְוִזיל אהֲבֵי יֵשׁ. לָ"ךְ זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וַמִשִּׁים שְׁעָרִים שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ. אָז בֵּשְׁמוּ הַמַּיִם, וְיָרַד הַטַּל הָעֶלְיוֹן מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, וְהִתְמַלֵּא שְׂדֵה הַתַּפּוּזִים.

מִי גָּרַם כָּל זֶה? אֵל"י מָ"ה, תְּשׁוּבַת יִשְׂרָאֵל לְרִבּוֹנָם, וְאָז הָיְתָה לָהֶם רְשׁוּת לַוְּנוֹת עַל הַמַּיִם הַלָּלוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיִּוָּנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם. מַהוּ וַיִּוָּנוּ שָׁם? אֶלָּא סַם הַוְּזִיִּים שׁוֹרֶה בְּאוֹתָם הַמַּיִם, מִשּׁוּם כָּךְ וַיִּוָּנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

וּמַטֵּהּ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאוֹר קַח בְּיָדֶךָ וְהָלָכְתָּ (שמות יז). לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זָקוּק הָיָה הַמַּטֶּה מִשְּׁנֵי צְדָדִים בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. עַד אָזְוד שֶׁל רַוְזָמִים וְדִין בְּאוֹתִיּוֹת זָקוּקוֹת, וְעַד אָזְוד דִּין עִם דִּין, נָזוּשׁ עָלֵי צוּר.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (שם יד) וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטְּךָ וּנְטֵה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם. מַה זֶּה וּנְטֵה? כְּלוֹמַר, וּנְטֵה בְּצַד אָזְוד שֶׁזָּקוּק בְּרַוְזָמִים וְדִין. וְכָתוּב וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ, וְלֹא כָתוּב וַיִּשְׁלַוז אֶת יָדוֹ, כְּלוֹמַר שֶׁנָּטָה מִצַּד אָזְוד.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁהָיָה זָקוּק מִקֶּדֶם לָכֵן נָזוּשׁ עָלֵי צוּר? אֶלָּא בַּסְּנֶה נָזוּקַק, שֶׁכָּתוּב (שם ד) וַיִּשְׁלִיכֵהוּ אַרְצָה וַיְהִי לְנָזוּשׁ. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נָזוּקַק עָלֵי צוּר.

וּבֹא רְאֵה, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁשְּׁמוֹתָיו שֶׁהָיוּ זָקוּקִים בַּמַּטֶּה, יֵעָשׂוּ אוֹתוֹת. וְלָמַדְנוּ, שְׁנֵי אוֹתוֹת נַעֲשׂוּ בַיָּם בְּאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנָּטָה מֹשֶׁה בְּרַוְזָמִים וְדִין. קָרַע אֶת הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבִילִים, וְהֵשִׁיב בַּדִּין עַל הַמִּצְרִים, וְהִטְבִּיעָם בְּתְהוֹם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם טו) וַיָּשֶׁב ה' עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַיָּם.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה רָצָה לְהוֹצִיא מַיִם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, נְטֵה בַּמַּטֶּה מִצַּד אָזֵר, שֶׁשְּׁנֵי אוֹתוֹת נַעֲשׂוּ בּוֹ כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵהַצַּד הָאָזֵר. אוֹת אָזְוד כָּאן, וְאוֹת אָזְוד בִּמְרִיבָה. אֲבָל כָּעֵת, (שם יז) וְהִכִּיתָ בַּצּוּר. מַהוּ צוּר? בַּצּוּר הַזֶּה שֶׁהַנָּזוּשׁ עוֹלֶה בּוֹ.

לְפַעַם אַזְהָרַת אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) קַח אֶת הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדַבַּרְתֶּם, מַהוּ וְדַבַּרְתֶּם? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, צִוָּה אוֹתוֹ עֲלֵי נָזוּשׁ. שֶׁהֲרֵי נַעֲשָׂה בְּצוּר, כְּעֵת צָרִיךְ שֶׁיֵּעָשֶׂה בְּנָזוּשׁ, לְהַשְׁלִים אֶת שְׁמוּתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ.

מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע, וְכָתוּב (שם כא) וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה. מַה כָּתוּב אַזְהָרָיו? (שם) וַיְשַׁלַּח ה' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים. מַה נָּזוּשׁ כּוֹזוֹ בְּפָיו, אַף כָּאן בַּפֶּה.

וּמֹשֶׁה לֹא עָשָׂה כֵּן, אֶלָּא הִכָּה, וְלֹא הִשְׁלִים אֶת הַשֵּׁם, אֶלָּא זָוַר כָּרִאשׁוֹנָה בְּשֵׁם הַצּוּר וְעָזַב אֶת הַנָּזוּשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּךְ, וְלֹא כָתוּב וַיְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁנִּצְטַוָּה וְדַבַּרְתֶּם. שֶׁשָּׁנִינוּ, צוּר – לַעֲשׂוֹת, וְהַנָּזוּשׁ – לְדַבֵּר. וְכָתוּב (שם) וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם. אָזוּד שֶׁל שָׁעָבַר, וְאָזוּד שֶׁל כָּעֵת.

לָמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִשְׁאַר הַשֵּׁם. כְּלוֹמַר, שֶׁלֹּא נִשְׁלַם בְּאוֹתָהּ הָאוֹת, שֶׁעָזַב מֹשֶׁה הַנָּזוּשׁ, וְלֹא נִשְׁלַם כָּל הַשֵּׁם.

שֶׁהֲרֵי בְּצַד אָזוּד נִשְׁלָם בַּיָּם, מִצַּד אַזּוֹר הִתְזוּזִיל בַּצּוּר, וְלֹא נִשְׁלָם בַּנָּזוּשׁ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: עָשִׂיתָ שֶׁיִּתְזוּזִיל שְׁמִי, וְלֹא נִשְׁלָם לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת? אַף אַתָּה תִּתְזַלְתָּ וְלֹא תַשְׁלֵם, לָכֵן לֹא תָּבִיאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. הִתְזַלְתָּ לְהוֹצִיאָם – לֹא תַשְׁלִים לְהַכְנִיסָם לָאָרֶץ, לָכֵן לֹא תָּבִיאוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, יָדַע לֵב מֹשֶׁה בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁפָּזַד כְּשֶׁרָאָה הַנָּזוּשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וַיָּנָס מֹשֶׁה מִפָּנָיו. הַלֵּב רָאָה, וְלֹא יָדַע.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (במדבר כא) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְזוֹשֶׁת נְזוֹשֶׁת וַיְשִׂמֵהוּ עַל הַנֵּס. עַל נֵס לֹא כָתוּב, אֶלָּא עַל הַנֵּס. רָצָה לְהַתְקִין וּלְהַשְׁלִים מַה שֶּׁזּוֹסֵר. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, כָּתוּב (שם כז) לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּמַּיִם. בַּמַּיִם וְלֹא בְּדָבָר אַזּוֹר. כְּשֵׁם שֶׁהִתְזַלְתִּי בְּמַיִם, אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם שְׁמִי הַנֵּס בַּמַּיִם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה זָסֵר לֹא הִשְׁלִים, אֲבָל כָּאן נַעֲשָׂה הַנֵּס.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כָּתוּב (שם כא) עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף. עֲשֵׂה לְךָ – לְתוֹעַלְתְּךָ. עֲשֵׂה לְךָ – תַּקָּם מִמַּה שֶּׁזְּסַרְתָּ. עִם כָּל זֶה לֹא תִקֵּן אֶלָּא רְאִיָּה, שֶׁהָיוּ רוֹאִים בַּנָּזוֹשׁ וְזַיִּים, אֲבָל הַשֵּׁם לֹא נִתְקַדֵּשׁ בַּמַּיִם, וְנִשְׁאַר זָסֵר מֵהַשְּׁאָר.

וְתִקָּנְתָּ בִּרְאִיָּה, (שם כז) עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה וְגוֹ', וְרָאִיתָה אֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ, (דברים לד) הֶרְאִיתִיךָ בְעֵינֶיךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר. בֹּא וּרְאֵה, שֶׁעָנְשׁוֹ הָיָה שֶׁאֲפָלוּ רְאִיָּה לֹא תִקֵּן כָּרָאוּי. כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה לוֹ רְאִיָּה, בָּזֶה הִשְׁלִים לוֹ רְאִיָּה, אֲבָל לֹא הִשְׁלִים שְׁמוֹ בַּמַּיִם כְּמוֹ כָּל שְׁאָר הַשֵּׁם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָכֵן לֹא תָבִיאוּ, אָמַר מֹשֶׁה: הַנָּזוֹשׁ הַזֶּה הָיָה לְתַקָּלָה שֶׁל עוֹלָם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֹא כָּךְ, דִּין הוּא לָרְשָׁעִים, וְזַיִּים לְבַעֲלֵי אֱמֶת, שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) וְרָאָה אֹתוֹ וְזָיו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָדַע מֹשֶׁה אֶת דַּרְכָּיו, וְהִצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין.

פָּתַח וְאָמַר, (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, זֶהוּ הַצּוּר שֶׁאָמַרְנוּ. אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, שֶׁכָּתוּב וְרָאָה אֹתוֹ וָזָיו, וְכָתוּב (תהלים יז) הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ.

אָמַר רַבִּי זְיָיא, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, אֵל – גְּזֵרַת הָרַחֲמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כג) אֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרָיִם, (שמות לד) אֵל רַחוּם וְחַנּוּן? אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ, שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁשּׁוֹלְטִים הָרַחֲמִים עַל הַדִּין. אֵל לְבַדּוֹ יְכֹלֶת הוּא, וְהָרְשׁוּת הִיא שֶׁלּוֹ. מַה זֶּה יְכֹלֶת? שִׁלְטוֹן, כְּלוֹמַר, שִׁלְטוֹן שֶׁל אֵל, הִתְגַּבְּרָה הַגְּזֵרָה שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לא) יֵשׁ לְאֵל יָדִי, (הָרְשׁוּת שֶׁלּוֹ) הַיְכֹלֶת שֶׁל הָעַיִן הָרָע. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב (דברים י) הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר. אֵל גָּדוֹל מְנַצֵּחַ, אֵל לְבַדּוֹ מְנַצֵּחַ.

וְכָתוּב (שם לט) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט – הִנֵּה צוּר. אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל וְגוֹ' – הִנֵּה נָזוֹשׁ עֲלֵי צוּר. נָזוֹר לַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים, וְכָתוּב (איוב זז) הַאֵל יַעֲוֹת מִשְׁפָּט?! מִשּׁוּם שֶׁדֶּרֶךְ הַנָּזוֹשׁ לְהָסִיט דַּרְכּוֹ, לָכֵן כָּתוּב וְאֵין עָוֶל. הַאֵל יַעֲוֹת מִשְׁפָּט, זֹאת וְשָׁלוֹם?! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵיכָן שֶׁכָּתוּב

(תהלים פה) אֶשְׁמְעָה מַה יְדַבֵּר הָאֵל ה׳.

וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּזֶּק בּוֹ וַיְהִי לְמַטֶּה בְּכַפּוֹ (שמות ד), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר מַטֵּה כְלַפֵּי זֶסֶד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁנֵי מַטּוֹת הָיוּ – אֶזְוֵד שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֶזְוֵד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב (שם יז) וּמַטֵּה הָאֱלֹהִים.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה נוֹטֵל מֹשֶׁה הַמַּטֶּה, הָיָה כְּאִלּוּ הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ וּבִיכָלְתּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת מַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. וַהֲאִי שֶׁבְּיָדוֹ לָקַח, אֶלָּא מַהוּ בְּיָדוֹ? בִּרְשׁוּתוֹ, כְּאִלּוּ הוּא שֶׁלּוֹ.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הָיָה עַד שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן. כֵּיוָן שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, הֶחֱזִיר הַמַּטֶּה לִבְנֵי הָעֲדוּת, וּמִשָּׁם הָיָה נוֹטְלוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ נִסִּים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כ) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי ה׳. כֵּיוָן שֶׁלְּקָחוֹ, הֲרֵי הוּא בִּרְשׁוּתוֹ, וּכְשֶׁלּוֹ הָיָה.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אוֹתוֹ הַמַּטֶּה שֶׁל סְנַפְּרִינוֹן הָיָה, וּמִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרָא, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ – וְהַמִּכְתָּב וְהַמַּטֶּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שֶׁל עֵץ הָיָה.

מִי שֶׁאָמַר שֶׁל סְנַפְּרִינוֹן הָיָה – שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא, וְכָתוּב מַטֵּה הָאֱלֹהִים. וּמִי שֶׁאָמַר עֵץ הָיָה – שֶׁכָּתוּב (שמות ט״ו) וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם וְגוֹ׳.

שָׁם שָׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִכָּאן וּלְהָלְאָה, הֲרֵי חֹק וּמִשְׁפָּט לַעֲשׂוֹת נִסִּים. חֹק וּמִשְׁפָּט – שֶׁכָּתוּב (משלי ׳) נָזוֹשׁ עֲלֵי צוּר. וְשָׁם נִסָּהוּ – מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב וַיִּמְתִּקוּ הַמַּיִם. דָּבָר אַזֵּר, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִכָּאן וּלְהָלְאָה חֹק וּמִשְׁפָּט, שֶׁלֹּא יְהֵא נִקְדָּשׁ אֶלָּא בַּמַּיִם שֶׁנִּמְתְּקוּ.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּתוּב כִּי מָרִים הֵם, מִכָּאן שָׁנִינוּ, יֵשׁ מַיִם עֲכוּרִים, וְיֵשׁ מַיִם צְלוּלִים, וְיֵשׁ מַיִם מְתוּקִים, וְיֵשׁ מַיִם מָרִים. וַיִּצְעַק אֶל ה׳, לָמָּה צָעַקְתָּ? מִכָּאן שֶׁהָיָה בְּצַעַר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, הַנָּזוֹשׁ שֶׁנָּהַפְתָּ בַּסְּנֶה, עַכְשָׁיו צָרִיךְ לַזּוֹקֵק אוֹתוֹ בַּצּוּר, וּשְׁנֵיהֶם עָמְדוּ עַל הַמַּיִם

הַמָּרִים. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה נָזוֹזַקְתָּ צוּר בַּנָּזוֹשׁ שֶׁהָיָה בּוֹ קֹדֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שָׁם שָׁם לוֹ זוֹק וּמִשְׁפָּט.

כַּאֲשֶׁר בָּא רַבִּי אַבָּא, שָׁאֲלוּ לְפָנָיו. אָמַר לָהֶם, טוֹב אוֹמֵר רַבִּי יְהוּדָה, וְכָךְ הוּא. וַאֲנִי נִצְרָךְ לְגַלּוֹת סוֹד הַדָּבָר, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁרַבִּי יְהוּדָה גָּלָה אוֹתוֹ.

אֶלָּא, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה, כָּעֵת בְּמִצְרַיִם הָיָה הַמַּטֶּה שֶׁל אַהֲרֹן לִדְזוּזוֹת הַקֶּשֶׁת הַשּׁוֹלֶטֶת עַל יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, אֲבָל כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, כַּמָּה מְקַטְרְגִים מְזֻמָּנִים עַל יִשְׂרָאֵל לִדְזוּזוֹתָם בַּיָּם, כַּמָּה מַיִם מָרִים נְזֻדַּמְנוּ אֶצְלָם. כַּמָּה מַיִם רָעִים יְקַטְרְגוּ בָּהֶם.

בָּאוּ לַיָּם – בָּא רַהַב שָׂרוֹ שֶׁל מִצְרַיִם וְשֶׁל יָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ– בָּרוּךְ–הוּא: מֹשֶׁה, (שְׁמוֹת יד) הָרֵם אֶת מַטְּךָ וּנְטֵה אֶת יָדְךָ. כֵּיוָן שֶׁאָמַר הָרֵם אֶת מַטְּךָ, מַהוּ וּנְטֵה אֶת יָדְךָ? אֶלָּא הָרֵם אֶת מַטְּךָ נָגֶד שָׂרוֹ שֶׁל יָם. בָּאוּ לְמָרָה – כַּמָּה מַיִם מָרִים נְזֻדַּמְנוּ אֶצְלָם, וְנִצְטַעֵר מֹשֶׁה וְצָעַק. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּצְעַק אֶל ה׳.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, הֲרֵי לְךָ עֵצָה בָּזֶה, הַשְׁלֵךְ הַמַּטֶּה אֶצְלָם, וְיֵזָּקֵק נָזוֹשׁ עֲלֵי צוּר שְׁנֵיהֶם בְּיַזַּד, וְיִנָּצְלוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת יא) בְּמָקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ, שָׁהוּא עֵצָה. וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמָּיִם. וְכָתוּב שָׁם שָׁם לוֹ זוֹק וּמִשְׁפָּט, נָזוֹשׁ עֲלֵי צוּר. וְשָׁם נִסָּהוּ – עִטָּרָהוּ בְּנִסִּים. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מִכָּאן וּלְהָלְאָה, הֲרֵי לְךָ שֶׁיַּעֲמֹד אֵצֶל הַמַּיִם, הֲרֵי לְךָ שֶׁיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמִי בַּמַּיִם.

כְּשֶׁבָּאוּ לְאֵלִים, בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרֵג עֲלֵיהֶם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֵין צָרִיךְ מַטֶּה, הֲרֵי יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הָאֵילָן בִּשְׁבְעִים נָפָשׁ, וְהוּא שִׁבְעִים תְּמָרִים. וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינוֹת מָיִם – שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים כְּשִׁבְעִים עַמּוּדִים, וּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, זְכוּתָם יָגֵן עֲלֵיכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֵילָן, וְהוּא אֵלִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה א) כִּי יֵבֹשׁוּ מֵאֵילִים אֲשֶׁר זְמַמְתֶּם.

מִיָּד – וַיִּזָּנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם, מַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב עַל הַמָּיִם, וּמַשְׁמָע שֶׁכָּתוּב

שָׁם שָׂם לוֹ, וְלֹא בְּמָקוֹם אַזוֹר. וְשָׁם שָׁלְטוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַמַּיִם, וְלֹא הֵצָרַךְ הַמַּטֶּה. מִכָּאן וּלְהָלְאָה נִצְרַךְ הַמַּטֶּה בַּנָּזוֹשׁ עֲלֵי צוּר אֶצֶל הַמַּיִם.

בָּאוּ לְזוֹרֵב – בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרֵג. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וְהִכִּיתָ בַּצּוּר, הַמַּטֶּה אִצְטְרִיךְ הָכָא, וְהִכִּיתָ לְאֵלּוּ בְּאוֹתוֹ צוּר, וְלֹא בַּנָּזוֹשׁ. אָמַר מֹשֶׁה, יוֹתֵר צָרִיךְ כָּאן, אֲנִי רוֹאֶה מַיִם שֶׁרָצוּ לִשְׁטֹף. לָמָּה? הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר [בְּזוֹרֵב] וְהִכִּיתָ בַּצּוּר.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: עֲדַיִן בִּמְרִיבָה עֲתִידִים הַמַּיִם לְקַטְרֵג יוֹתֵר, שֶׁהֵם מַיִם עֲכוּרִים רָעִים וְזֵדוֹנִים, וְיִזְדַּוְּגוּ בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּי לְעֵינֵיהֶם, וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה נִצְרַךְ הַמַּטֶּה, וְתַתִּיר עֲלֵיהֶם הַנָּזוֹשׁ בְּגָלוּי לְעֵינֵיהֶם, וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמִי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כז) לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּמַּיִם לְעֵינֵיהֶם. מַהוּ לְעֵינֵיהֶם? בְּגָלוּי. כְּדָבָר שֶׁנִּזְדַּוְּגוּ בָּהֶם בְּגָלוּי.

בֹּא וּרְאֵה, כָּךְ רָאָה דָּוִד, שֶׁכָּתוּב (תהלים קכד) לוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם – זֶה פַּרְעֹה. אֲזַי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַזֵּדוֹנִים – כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְכָתוּב (שם) נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה מִפַּח יוֹקְשִׁים וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה רָאָה מֹשֶׁה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁלֹּא עָשָׂה בַּנָּזוֹשׁ? אֶלָּא יִשְׂרָאֵל הָיוּ דְּווּזַקִּים לְמֹשֶׁה תְּנָה לָנוּ מַיִם. נִתְיַעֵץ מֹשֶׁה וְאָמַר: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לִי לַעֲמֹד בַּנָּזוֹשׁ, וַאֲנִי רוֹאֶה שֶׁאֵין גְּזֵרָה לַנָּזוֹשׁ בְּמַיִם, שֶׁאֵין יְכֹלְתּוֹ אֶלָּא בֶּעָפָר, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. מִשְׁמַע שֶׁעָפָר יֹאכַל וַיִּשְׁמִיד כָּל יָמָיו, אֲבָל בְּמַיִם לֹא. וְיִשְׂרָאֵל דְּווּזַקִּים אוֹתִי, וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּעָשֶׂה נֵס, לֹא יֵעָשֶׂה בְּמָקוֹם זֶה, אֶלָּא כְּשֶׁנָּזוֹזַקְתָּ, נָזוֹזַקְתָּ בֶּעָפָר וְלֹא בְּמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וַיִּשְׁלְכֵהוּ אַרְצָה וַיְהִי לְנָזוֹשׁ. וְצוּר נָזוֹזַקְתָּ בָּזֶה, בְּמַיִם, בְּמָרָה, וּכְבָר עָשָׂה נֵס. טוֹב שֶׁאֶעֱשֶׂה בָּזֶה, שֶׁנַּעֲשֶׂה נֵס אַוזֵר. מִיָּד – וַיֵּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: מֹשֶׁה, יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי, שֶׁזִּזַּשְׁבְתֶּם שֶׁלֹּא יָכוֹל הַנָּזוֹשׁ בְּמַיִם, לָכֵן לֹא תָּבִיאוּ. (וּמַטֵּהּ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאוֹר כוּ', מָה הַטַּעַם? מֹשׁוּם שֶׁמְּזַקְתָּ בְּנִסִּים הָיָה, וְהַשֵּׁם

הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן רָשׁוּם בּוֹ).

פָּרָשַׁת יִתְרוֹ

אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ (שמות כ), בַּפָּסוּק הַזֶּה שָׁאַל רַבִּי יֵיסָא, הַקָּטָן שִׁמְעוֹן הַזַּבְּרִים, מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, וְאָמַר לוֹ, יֵשׁ לִי לִשְׁאוֹל שְׁאֵלָה אַזַּת מִפְּךָ וּמִשֶּׁבָּשׁ לִי בְּלִבִּי, וַאֲנִי פַּוּזַּד מִלִּשְׁאוֹל מִפְּךָ, וְאָמַרְתִּי, אִם נִשְׁאַל – פַּוּזַּד אֲנִי שֶׁמָּא אֵעָנֵשׁ, אִם לֹא נִשְׁאַל – מִשֶּׁבָּשׁ לִי בְּלִבִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֱמֹר.

אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְכִּיר לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. (ויקרא יט) אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. מָה הַזְּהִירוּשׁ שֶׁמְּלַמֵּד כָּאן? תְּנַאי שָׁלֵם הוּא, זֶה שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם (בראשית טו) כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְגוֹ' וְאַזְהֲרֵי כֵּן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל. אִם כֵּן, לָמָּה לְהַזְכִּיר לָהֶם הַדָּבָר הַזֶּה בְּכָל מָקוֹם וּמָקוֹם?

אָמַר לוֹ, בֹּא וּרְאֵה, בְּנִי. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִתְנָה עִם אַבְרָהָם אֶלָּא שֶׁיּוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִגָּלוּת מִצְרַיִם, וְלֹא מִתַּזַּת שִׁעְבּוּד שֶׁל יְרָאָה אַזֶּרֶת. שֶׁוַּדַּאי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם, נִטְמְאוּ וְטִנְּפוּ עַצְמָם בְּכָל מִינֵי טֻמְאָה, עַד שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִים תַּזַּת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה כִּזּוֹת שֶׁל טֻמְאָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתָם מִתַּזַּת עֲבוֹדַת כָּל שְׁאָר הַכִּזּוֹת.

וְעוֹד שֶׁהִכְנִיס אוֹתָם לְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שַׁעֲרֵי הַשֵּׂכֶל כְּנֶגְדָּם, מַה שֶּׁלֹּא הִתְנָה עִם אַבְרָהָם, אֶלָּא לְהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, וְהוּא עָשָׂה טוּבוֹ וְזִסְּדוֹ עִמָּם.

וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּמְצָא בַּתּוֹרָה זֻמְשִׁים פְּעָמִים יְצִיאַת מִצְרַיִם, לְהַרְאוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם הַזֶּסֶד שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מֵאוֹתָם כִּזּוֹת הַטֻּמְאָה, וְהִכְנִיס אוֹתָם לְתוֹךְ כִּזּוֹת הַטָּהֳרָה, שֶׁהֵינוּ זֻמְשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה.

וְזֶהוּ שֶׁאָנוּ מוֹנִים לָהֶם מִיּוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח, וְאָנוּ מוֹנִים יָמִים וְשָׁבוּעוֹת, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַזְּכֻמִים, מִצְוָה לִמְנוֹת יָמִים וּמִצְוָה לִמְנוֹת שָׁבוּעוֹת, כִּי בְּכָל יוֹם

הוֹצִיאָנוּ מִכֹּחַ שֶׁל טֻמְאָה, וְהִכְנִיסָנוּ לְכֹחַ טָהֳרָה.

פָּרָשַׁת תְּרוּמָה

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מַקְדִּים בַּבֹּקֶר, וּמֵנִיחַ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ, וּתְפִלִּין עִם רֹשֶׁם קְדוּשׁ בִּזְרוֹעוֹ, וּמִתְעַטֵּף בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה וּבָא לָצֵאת מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ, אַרְבָּעָה מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים מִתְחַבְּרִים עִמּוֹ, וְיוֹצְאִים עִמּוֹ מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ, וּמְלַוִּים אוֹתוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמַכְרִיזִים לְפָנָיו: תְּנוּ כָבוֹד לְדִמּוּת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, תְּנוּ כָבוֹד לְבֶן הַמֶּלֶךְ, לַפָּרְצוּף הַנִּכְבָּד שֶׁל הַמֶּלֶךְ: רוּחַ קָדְשָׁה שׁוֹרָה עָלָיו, מַכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת: (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

אַזַּר כָּךְ יֵשׁ לוֹ לִקְרֹא פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית עַד יוֹם אָזְדָּ, שֶׁהוּא הָעֲלוּי וְתִשְׁבַּחַת הַכֹּל. אַזַּר כָּךְ יִתְעַסֵּק בְּפָרָשַׁת קָרְבָּנוֹת, לְכַפֵּר עָלָיו. וְכָל אוֹתָם הַקָּרְבָּנוֹת. וְכֵן יַעֲסֹק לְכַפֵּר עָלָיו, וְיֹאמַר (ויקרא ו) צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל כָּל אוֹתָם הַהִרְהוּרִים וּמַזַּשָּׁבוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה. אַזַּר כָּךְ יִשַּׁבַּח בְּתִשְׁבְּחוֹתָיו שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, וּמִשּׁוּם זֶה נִכְנָס אָדָם בַּשְּׁעָרִים שֶׁל בֵּית הַכְּלָה, וְהִיא מִתְתַּקֶּנֶת, וּמִתְתַּקְּנוֹת הַדְּרָגוֹת עִמָּהּ.

כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעַ לְיוֹצֵר אוֹר, שֶׁהוּא רֵאשִׁית תְּפִלַּת מִיּשֶׁבְ, אָז כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת פּוֹתְחוֹת שְׁעָרִים, וְאָז כָּתוּב כִּתְמָרוֹת עָשָׂן. מַה תְּמָרוֹת שֶׁל קְטֹרֶת עוֹלוֹת וּמִתְחַבְּרוֹת הַדְּרָגוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, אַף כָּאן הַתְּפִלָּה הִיא כְּמוֹ תִּמְרַת עָשָׂן שֶׁל קְטֹרֶת, עוֹלָה, וְהַדְּרָגוֹת מִתְחַבְּרוֹת וְנִקְשָׁרוֹת אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, שֶׁהֲרֵי הוּא מְקַשֵּׁר אוֹתָן.

וְאוֹמֵר, כֻּלָּם אֲהוּבִים, כֻּלָּם בְּרוּרִים, כֻּלָּם גְּבוּרִים. אַזַּר כָּךְ אַהֲבָה רַבָּה, לַעֲלוֹת וּלְהָקְשֵׁר בְּיָמִין. וְהַיִּחוּד שֶׁל שְׁמַע, וְאוֹתָן פָּרָשִׁיוֹת, וְאָז נִקְרֵאת מְקֻטֶּרֶת מוֹר. אַזַּר כָּךְ אֱמֶת וְיַצִּיב, שֶׁהוּא וּלְבוֹנָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא שֶׁלָּהּ, הוּא כְּלָל.

כֵּיוָן שֶׁאָמַר אֱמֶת, לָמָּה וְיַצִּיב, שֶׁהוּא תַּרְגּוּם? וּמַה צָּרִיךְ כָּאן? אֶלָּא וַדַּאי כָּל אֱמֶת זֶה יַעֲקֹב, וְיַצִּיב זֶה יוֹסֵף, וְצָרִיךְ לְהַדְבִּיק בִּשְׁנֵיהֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁפָּרָשַׁת

צִיצִית הִיא סוֹד הַכַּלָּה, צְרִיכָה אוֹתָם, מִיָּד אָנוּ אוֹמְרִים אֶת שְׁנֵיהֶם – אֱמֶת וְיַצִּיב. וְעַל כֵּן אֱמֶת זֶה יַעֲקֹב, וַיַּצִּיב זֶה יוֹסֵף. אִם כָּךְ, אָז לָמָּה תַּרְגּוּם? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאֱמֶת אֱמֶת לֹא אוֹמְרִים בִּשְׁבִיל הַפָּגָם, וְלָכֵן הוּא תַּרְגּוּם, וְאֵין פָּגָם בִּשְׁנֵיהֶם.

מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל (שִׁיר ג) – זוֹ תְּפִלַּת מֵעֲמֹד. שָׁלֹשׁ רֹאשׁוֹנוֹת, שֶׁהֵן מָגֵן, וּמְזוֹנֶיהָ, וְאַתָּה קָדוֹשׁ. בְּמָגֵן יֵשׁ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וְיֵשׁ לְהַכְלִילוֹ בַּלֵּב, וּלְהַקְשֵׁר בּוֹ בְּסוֹד זֶה, כְּשַׁלְהֶבֶת בְּגַוָּלֶת, בְּאַהֲבַת אֲדוֹנוֹ, וְזוֹ הִיא בִּרְכַּת הַיָּמִין.

בִּמְזוֹנֶיהָ יֵשׁ אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע תֵּבוֹת, בְּסוֹד זַמְּשִׁים שְׁעָרִים זָסֵר אָזָד. וְיֵשׁ בּוֹ שֵׁם, הַסּוֹד שֶׁל גְּבוּרוֹת ה׳. וְהוּא אַתָּ״ה גִּבּוֹ״ר לְעוֹלָ״ם אֲדָנָ״י. וְהַסּוֹד שֶׁלּוֹ אגל״א, וּבְסוֹד אַזָּר יגל״א. וְהַכֹּל סוֹד אָזָד, מִן הַגְּבוּרָה שֶׁל הַבְּרָכוֹת, (בראשית מט) ״יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ. ״גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה. ״לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה. ״אִסְרִי לַגֶּפֶן עִירָה. בָּזֶה הִתְעוֹרֵר יְהוּדָה בִּגְבוּרָה קְדוֹשָׁה, וְזוֹ הִיא בִּרְכַּת הַשְּׁמאל.

בִּקְדֻשָּׁה יֵשׁ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת – עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. וְזֶה כּוֹלֵל אֶת כָּל הַצְּדָדִים, וְאוֹזֵז מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם.

שְׁלֹשׁ הָאַזְרוֹנוֹת אֵינָן בְּוֶשְׁבּוֹן זֶה כְּתוּבוֹת, וְהֵן רְצֵה וּמוֹדִים, תּוֹמְכֵי הַתּוֹרָה, שְׁנֵי עַמּוּדִים. שִׂים שָׁלוֹם – עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא שָׁלוֹם הַבַּיִת, הַשָּׁלוֹם שֶׁל הַכֹּל. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ בָּאֶמְצַע אוֹתָן הַבְּרָכוֹת שֶׁתִּקְּנוּ הַקַּדְמוֹנִים, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אַזָּר שֶׁמְּסַיֵּם הַתְּפִלָּה וּמוֹדֶה עַל זְטָאִיו – נְפִילַת אַפַּיִם.

מַה הִיא נְפִילַת אַפַּיִם? הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שֶׁעוֹשֶׂה כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה מֹשֶׁה, תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וּבַקָּשׁוֹת וּנְפִילַת אַפַּיִם, שֶׁכָּתוּב (דברים ט) וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי ה׳. אֲבָל אַזָּר שֶׁמְּסַיֵּם תְּפִלָּתוֹ, וְנִכְנָס לְתוֹךְ אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְהַכֹּלָּה נִקְשֶׁרֶת בְּכֻלָּם, יֵשׁ לָרֶדֶת לְמַטָּה. וְהוּאִיל וְיוֹרֵד לְמַטָּה, צָרִיךְ נְפִילַת אַפַּיִם בְּאַלְפָּא בֵּיתָא.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְהוֹדָה עַל זֻבּוֹ, מִכָּאן וָהָלְאָה מַרְאֶה אֶת עַצְמוֹ שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ לַאֲדוֹנוֹ בְּאַהֲבָה. (תהלים כה) לְדָוִד אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֶשָּׂא. וְנוֹזֵן לוֹ לְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁשּׁוֹרֶה בּוֹ הַמָּוֶת, וְעוֹשֶׂה לוֹ בָּזֶה נַזֵּזת.

וְעֵם כָּל זֶה, בְּאַלְפָּא בֵּיתָא יֵשׁ רָז הָרָזִים לַזֻּכָמִים. בְּאַלְפָּא בֵּיתָא זוֹ אֵין וא"ו, וְיֵשׁ בָּהּ פֵּ"א בִּמְקוֹמוֹ, וְהַיְנוּ (שם) פָּדֵה אֱלֹהִים אֶת יִשְׂרָאֵל. אַזַּר כָּךְ ר' פַּעֲמִים הֵם, וְאֵין בָּהּ קו"ף.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּפְקְלָה הַזּוֹ, שֶׁנִּמְסָר אָדָם לָמוּת, צָרִיךְ לְכַוֵּן רְצוֹנוֹ, וְלַעֲשׂוֹת נַזֵּזת רוּזֵן לְאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁשּׁוֹרֶה בּוֹ הַמָּוֶת, כְּמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה קוֹף בָּזֶרְבּוּת וּבֶהָרִים, מַרְאֶה אֶת עַצְמוֹ שָׁמֵת, וְנִרְאָה שֶׁמֵּת לְפָנֵי זַיָּה אַזַּת שֶׁפּוֹוֵזֵד מִמֶּנָּה. כֵּיוָן שֶׁאוֹתָהּ הַזַּיָּה קְרֵבָה אֵלָיו, וְזוֹשֶׁבֶת לְהָרְגוֹ וְלִנְשׁךְ אוֹתוֹ, רוֹאֶה אוֹתוֹ נוֹפֵל לָאָרֶץ כְּמוֹ מֵת, וְזוֹשֶׁבֶת שֶׁהוּא מֵת, אָז שָׁבָה לַאֲזוֹרֶיהָ וְלֹא נִלְוֶזֶמֶת בּוֹ. וְלָכֵן הִסְתַּלְקוּ שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, שֶׁאֵין מַכִּיר בָּהֶן רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ.

וְעֵם כָּל זֶה, בִּרְצוֹן הַלֵּב יָשִׂים אֶת עַצְמוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמָּסַר לוֹ אֶת נַפְשׁוֹ בְּאַהֲבָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְשִׁיב עָלָיו כְּאִלּוּ נָטַל מִמֶּנּוּ אֶת נִשְׁמָתוֹ. וְלָכֵן צָרִיךְ לִפֹּל בָּאָרֶץ כְּמוֹ מֵת בְּשָׁעָה שֶׁיֹּאמַר נְפִילַת אַפַּיִם, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ זֻטָאִים שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם שֶׁאֵין מִתְכַּפְּרִים אֶלָּא בְּמָוֶת, כַּכָּתוּב (ישעיה כב) אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה וְגוֹ'. וְכֵעֵת, שֶׁנִּזְוַשֵּׁב לוֹ שֶׁנָּטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת נִשְׁמָתוֹ, וְהוּא נָתַן אוֹתָהּ בְּרָצוֹן, אוֹתָהּ הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לְכַפֶּר עַל זֻטָאָיו, וּמַשְׁלִים אֶת כָּל הַצְּדָדִים, וְאֶת אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְעֵם כָּל זֶה הַתְּפָלָה עוֹלָה, וּמִסְתַּלֶּקֶת בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, בְּזִזְבּוּק שֶׁל אַהֲבָה כָּרָאוּי, וְהִיא מְקֻטֶּרֶת מֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל.

וַיְהִי מֹשֶׁה בָּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה. הֲצָרַךְ מֹשֶׁה אַרְבָּעִים יוֹם לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לִלְמְדָהּ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ דַּרְגָּה נִקְרֵאת אַרְבָּעִים, וּלְכָךְ אָמַר (שמות לד) וַיְהִי שָׁם עִם ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לָיְלָה, שֶׁהִתְזוַבְּרוּ

תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּלְכָךְ הֻצְרַךְ לְהַזְכִּיר וּלְפָרֵט אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, שֶׁהֲרֵי בְּאַרְבָּעִים יוֹם הָיָה מַסְפִּיק.

וּבְאַרְבָּעִים יוֹם הוֹצִיאָה אוֹתָהּ הוֹרָת"ם (בְּתוֹרָה וּמִצְוָה). לְתוֹרָה וּמִצְוָה, כְּנֶגֶד אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁל יְצִירַת הַוָּלָד, שֶׁיּוֹצֵא מִן הַכּוֹזֵ אֶל הַפַּעַל. וְנִרְשָׁמִים אֵיבָרָיו שֶׁל אוֹתוֹ הַזָּכָר בְּאוֹתָם אַרְבָּעִים יוֹם, שֶׁהֲרֵי אַרְבָּעִים יוֹם לְהַכְלִיל בּוֹ אֶת הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, וְלִבְנוֹת שָׁם אֶת גּוּפוֹ מֵהָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה לְשַׁמֵּשׁ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וּלְהַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּזַ נְבוּאָה לְמַטָּה.

כְּמוֹ שֶׁהִשְׁתַּלֵּם אַרְבָּעִים יוֹם בְּמֵעֵי אִמּוֹ הַגּוּף שֶׁלְּמַטָּה, כָּךְ מִשְׁתַּלֵּם לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן (במדבר יב) בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. שֶׁהִשְׁתַּכְלֵל לְמַעְלָה בְּבֵיתִי, כְּמוֹ הַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּה.

וְעַל זֶה (שמות לד) קָרַן עוֹר פָּנָי מֹשֶׁה, שֶׁהֲרֵי מֵאִיר מֵהַקֶּרֶן הָעֶלְיוֹנָה, וּמוֹשֵׁךְ אֶת הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל רֹאשׁוֹ, וְהִשְׁתַּלֵּם כָּל אֶזְוֵד מֵאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁלּוֹ בְּעֶשֶׂר, הֲרֵי אַרְבָּעִים יָמִים וְאַרְבָּעִים לֵילוֹת, וְהִמְשִׁיךְ הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל רֹאשׁוֹ, וְאָז מֵאִיר.

וְאַזַר כְּךָ בָּא אַהֲרֹן וְשָׁנָה לוֹ פָּרְקוֹ, שֶׁהוֹרִיד לוֹ אוֹתוֹ הָאוֹר עַל זְקָנוֹ, וְהָיוּ שְׁתֵּי טִפּוֹת מַרְגָּלִיּוֹת, שֶׁיּוֹרְדוֹת עַל זְקַן אַהֲרֹן וּמְאִירוֹת בְּאוֹר גָּדוֹל, וְהֵם רָמְזוּ לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְלַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהִתְזַבְּרוּ בִּזְקָנוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, וְהַזִּבּוּר שֶׁלָּהֶם תָּלוּי בַּמֹּחַ הָעֶלְיוֹן.

וְאָז (תהלים קלג) מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים. טּוֹב – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְזֶה צַדִּיק. נָּעִים – זֶה זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרָא נָעִים, כְּשֶׁשּׁוֹרֶה עָלָיו הַנַּעַם שֶׁל מַעְלָה שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. וְהַכֹּל עַל יַד אַהֲרֹן, שֶׁזִּכֵּר אוֹתָם יַחַד בַּקְּרְבָּן.

וְעַל זֶה (מלאכי ב) בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ וְגוֹ' – זוֹ הַגְּבִירָה שֶׁלִּי שֶׁהָיְתָה עִמּוֹ, הַזַּיִים וְהַשָּׁלוֹם – הַזַּיִים שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְשָׁלוֹם זֶה שַׂר שָׁלוֹם.

וְאֶתְּנֵם לוֹ מוֹרָא וַיִּירָאֵנִי (שם), נָתַתִּי לוֹ הַדְּרֵגוֹת הַלָּלוּ לְזַכְּרָן, אוֹתָן שְׁתֵּי טִפּוֹת מַרְגָּלִיּוֹת נָתַתִּי לוֹ. וּכְשֶׁעָבַר מוֹרָה עַל זְקָנוֹ, שֶׁהָיוּ כְּשֶׁהָיָה מִסְתַּפֵּר,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שופטים יג) ומוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ – וַיֵּרָאֵנִי, אוּלַי מַעַל בְּאוֹתוֹ שֶׁשָּׁמָּן שֶׁשּׁוֹפָעַ לוֹ מֵהַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁנִּקְרָא שֵׁם, שֶׁשּׁוֹפָעַ מִמֶּנּוּ הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב. וְעַל זֶה, וּמִפָּנֵי שִׁבְחִי נָזִיר הוּא.

וְהוּא מָה עָשָׂה? (שם) בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי, שֶׁזִּכֵּר שָׁלוֹם עִם מִישׁוֹר. מִי הַמִּישׁוֹר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא. וְאָז, וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן, עַל יְדֵי קָרְבָּנוֹתָיו שֶׁהִקְרִיב אוֹתָם לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. וְאָז נִתָּן שָׁלוֹם עִם מִישׁוֹר. וְכָאן תְּלוּיִים סוֹדוֹת הַקָּרְבָּן שֶׁמָּסַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַהֲרֹן. וְנִקְרָא מִישׁוֹר, עַל שֶׁהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה וְאוֹר לָעוֹלָם הַתַּזְהִתוֹן.

וְהַמְזָרְזוּ מֵאִיר לַדָּרוֹם בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (קהלת א) הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם. מְשׁוֹם כָּךְ (שמות לד) וַיָּשֻׁבוּ אֵלָיו אַהֲרֹן וְכָל הַנְּשִׂאִים בָּעֵדָה. אַהֲרֹן – זֶה סוֹד אַהֲרֹן שֶׁהֵאִיר מִמֹּשֶׁה. וְכָל הַנְּשִׂאִים – זֶה נַזְוִשׁוֹן, שֶׁהוּא הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל הַנְּשִׂיאִים. וְכֻלָּם נִמְשְׁכוּ אַזְרָיו וְעָמְדוּ לִשְׁמֹאל שֶׁל מֹשֶׁה.

וַהֲרֵי הֵעִירוּ, (דברים ד) אֶת גָּדְלֵךְ – זֶה אַהֲרֹן, מִיָּמִין. וְאֶת יָדֵךְ הַחֲזָקָה – זֶה נַזְוִשׁוֹן, מִשְּׂמֹאל. שֶׁלְּאַזְרָ שֶׁהֵאִיר הַדָּרוֹם מִן הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, יוֹאַר הַצָּפוֹן, שֶׁכָּתוּב הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן. שֶׁהִקִּיף אוֹתוֹ אוֹר שֶׁל רַזְוִמִים מִכָּל הַצְּדָדִים, שֶׁלֹּא יֵצֵא עִם שַׁלְהֲבוּתָיו לִשְׂרֹף אֶת הָעוֹלָם, וְיִתְבַּסֵּם הַדִּין עִם רַזְוִמִים. מִי הָרַזְוִמִים? זֶה הַשָּׁמֶשׁ, וְהֵינוּ הָרוּזוּ, שֶׁכָּתוּב (קהלת א) סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּזוּ, שֶׁהָרַזְוִמִים מַקִּיפִים הַכֹּל.

וְעַל סְבִיבָתָיו שָׁב הָרוּזוּ (שם), סְבִיבוֹתָיו שֶׁל מִי? סְבִיבוֹתָיו שֶׁל אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה, וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף, וְזֶה מַעֲרָב. וְעַד שָׁם שָׁב הָרוּזוּ, לְהָאִיר בְּאוֹתָם שִׁבְעִים שָׁנִים, שֶׁנִּכְלָל מְקוֹמוֹ לְהָאִיר לָעוֹלָמִים, וּלְהָאִיר לְשִׁבְעִים גְּדוֹלִים מְמֻנִּים שֶׁעוֹמְדִים סְבִיב אוֹתוֹ מְקוֹמוֹ שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּמוֹ זֶה מֹשֶׁה לְמַטָּה, מֵאִיר לְאַהֲרֹן, צַד הַדָּרוֹם. וְאַזָּר כָּךְ לַנְּשִׂיאִים, הַצַּד שֶׁל הַצָּפוֹן, שֶׁכָּתוּב וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן, וְהִקִּיף אוֹתָם סְבִיב הַמְזָבֵּזוּ. אַזָּר כָּךְ (במדבר יא) וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּזוּ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם.

וְזֶהוּ עַל סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ.

בֹּא וּרְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה אוֹתָם שִׁבְעִים זְקֵנִים יָנְקוּ מִמֹּשֶׁה, וְאוֹתָם שִׁבְקְצָה הַמַּחֲנֶה נָאֶכְלוּ בָּאֵשׁ הַדּוֹלֶקֶת. וַהֲרֵי הֵעִירוּ, מִי גָּרַם לָהֶם? כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה שֶׁלֹּא יְכוֹלִים לְהִתְקַיֵּם בִּכְלִי זְקֵנִים, רָצָה סִיּוּעַ לְהָאִיר לְיִשְׂרָאֵל, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ (שם) אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ וְכוּ', וְאָצַלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ. זוֹ הָרוּחַ שֶׁל הָאַסַּפְקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, בְּמֹשֶׁה הָיא שׁוֹרָה וְלֹא בְּאַחֵר. מִשּׁוּם כָּךְ הִצְטָרְכוּ לִהְיוֹת נְאוֹרִים מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ וְעַל סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ, לְהָאִיר כְּבָרִאשׁוֹנָה.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת זֶה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, אָמַר (קהלת א) הַכֹּל הֲבָלִים כוּ', וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ. בִּימֵי מֹשֶׁה, שֶׁהֵאִיר הַשֶּׁמֶשׁ לְיִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה, כְּנֶגֶד הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁקִּבֵּל בְּאוֹתָם אַרְבָּעִים הַיָּמִים שֶׁהָיָה בָּהֶם, וּמִקְצָת שָׁנָה רִאשׁוֹנָה כְּכֻלָּהּ, שֶׁבָּהֶם קִבֵּל הָאוֹר שֶׁהֵאִיר לְמַטָּה. וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם. וְאֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ. וְזֶה הַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר לַמָּקוֹם הַתַּחְתּוֹן.

דָּבָר אַחֵר, מְקוֹמוֹ הַתַּחְתּוֹן מַמָּשׁ. שׁוֹאֵף הָאוֹר מִלְּמַעְלָה וְזוֹרְחַ הוּא שָׁם, שֶׁמֵּאִיר שָׁם לַלְּבָנָה, וְזֶה יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁהוּאַר מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּתוּב (במדבר כז) וְנָתַתָּ מֵהוֹדְךָ עָלָיו. וְהֵעִירוּ, פָּנֵי מֹשֶׁה כְּפָנֵי חַמָּה וְכוּ'. הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם – בָּרִאשׁוֹנָה, כְּשֶׁהָיָה בָּעוֹלָם, כָּל הַצְּדָדִים הֵאִירוּ, כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ. אֲבָל כָּעֵת, כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק, בִּמְקוֹמוֹ זוֹרֵחַ וְלֹא יוֹתֵר.

וּשְׁמוֹ נִקְרָא זָהָב יַרְקָרַק, וְהַסּוֹד הַזֶּה פָּרְשׁוּהוּ הַחֲכָמִים, אֶסְתֵּר הָיְתָה יַרְקְרֶקֶת. צָבַע אַתְרוֹג, וְהַכֹּל אָחוּז. הַזָּהָב הַזֶּה הוּא רֹאשׁ בִּנְסָתָר, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא בִּנְגְלָה אֶל הַזָּהָב הָעֶלְיוֹן, עַד שֶׁנִּמְשָׁךְ וְשׁוֹרֶה לְרֹאשׁוֹ שֶׁל גַּבְרִיאֵל, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל הוּא בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וְנִמְשָׁךְ אוֹתוֹ הַסּוֹד לְמַטָּה, הַכֹּל בְּגָוֶן אָזוֹד.

וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר (שמות כה), רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּכָל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ

מָצָאנוּ שֶׁנִּמְסְרָה הָעֲבוֹדָה בְּיַד מֹשֶׁה, פָּרַט לִשְׁנַיִם. בְּכֻלָּם כָּתוּב וְעָשִׂיתָ, וּבְאָרוֹן וּבָאֻפּוֹד כָּתוּב (שם) וְעָשׂוּ אָרוֹן, (שם כה) וְעָשׂוּ אֶת הָאֻפּוֹד, וְלֹא כָּתוּב וְעָשִׂיתָ. מָה הַטַּעַם בָּאָרוֹן לֹא כָּתוּב וְעָשִׂיתָ? מִשּׁוּם שֶׁהָאָרוֹן כּוֹלֵל אֶת מֹשֶׁה בְּתוֹכוֹ, לְהָאִיר מִמֶּנּוּ. וְהִצְטָרְכוּ אֲוֵזִרִים לְתַקֵּן אֶת הַתִּקּוּן וְהַיְפֵי שֶׁלּוֹ, לְהַכְנִיס אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ.

בָּאֻפּוֹד, אֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְלֹא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, וְלֹא צָרִיךְ לוֹ לְמֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת אֶת עֲבוֹדַת אָזְיו, שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה הוּא מֶלֶךְ, וְאַהֲרֹן שׁוֹשְׁבִין הַמֶּלֶךְ.

וְאִם תֹּאמַר, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם כט) וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת אַהֲרֹן כּוּ', וְאָפַדְתָּ לוֹ, וְשַׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל רֹאשׁוֹ וְגוֹ'. הֲרֵי כָּל זֶה עֲבוֹדַת מֹשֶׁה, וְהַכָּבוֹד שֶׁל אַהֲרֹן הוּא? לֹא כָּךְ, אֶלָּא הַכָּבוֹד שֶׁל מֹשֶׁה הוּא, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רָצָה אֶת עֲבוֹדַת אַהֲרֹן, אֶלָּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה. וְאַהֲרֹן לֹא יָכֹל לְהִתְקַדֵּשׁ אֶלָּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה. וּבְהַכֹּל הִצְטָרֵךְ אַהֲרֹן אֶת מֹשֶׁה, וְכָל זֶה הוּא כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת, בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב בַּפָּרָשָׁה הַזּוֹ מַעֲשֵׂי שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל אוֹתָם הַזְּיָלוֹת שֶׁשָּׁם, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא צִוָּה לַעֲשׂוֹת מִשָּׁכָן, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁמַּעֲשֵׂי שָׁמַיִם וָאָרֶץ, לִהְיוֹת הַדִּיוּר שֶׁלְּמַטָּה כְּמוֹ הַדִּיוּר שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְהִתְזַוֵּג זֶה עִם זֶה כְּמוֹ שֶׁהַנְּשָׁמָה וְהַגּוּף, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל אֶזְוָד.

כָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. בְּרֵאשִׁית, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל הַסּוֹד שֶׁל מַעֲשֵׂה הַכַּפֹּרֶת, כָּאן בָּרְמָז שֶׁלְּמַעְלָה, שַׁלְשֶׁלֶת שֶׁל מטטרו"ן, גְּנִיזַת הַמִּשְׁכָּן, לְהָרִים אֶת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ לְמַעְלָה וּמַטָּה.

בְּרֵאשִׁית, הָרֵאשִׁית הָעֶלְיוֹנָה הַכַּפֹּרֶת הַגְּנוּזָה הַטְּמִירָה, שֶׁנִּמְצֵאת מִסּוֹד הַנְּקֻדָּה הַנִּסְתֶּרֶת הָעֶלְיוֹנָה, וְהִתְפָּרְשָׁה פָּרִישׁוּת לְהָאִיר בְּתוֹךְ הָאוֹר, לְהִסְתַּתֵּר תּוֹךְ הֶסְתֵּר. הֶסְתֵּר בְּתוֹךְ הַכַּפֹּרֶת הַזּוֹ, מיטטרו"ן מטטרו"ן, שֶׁנֶּאֱזָז מִמַּטָּה לְמַעְלָה.

מִתּוֹךְ הַפָּזַד שֶׁהָלַךְ בָּאֱמֶת בְּתוֹךְ הָאָרֶץ, הָיָה מוֹצֵא הָאוֹר שֶׁאָבַד אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנִּטְמַן אוֹתוֹ הָאוֹר בְּגַן עֵדֶן. וְעָלָה לְמַעְלָה, לֹא הִתְיַשֵּׁב בִּמְקוֹמוֹ,

שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה מֻשְׁלָם מִכָּל הַצְּדָדִים. שֶׁהֲרֵי הַשְׁלֵמוּת שֶׁלְּמַטָּה הָיְתָה וְזַסְרָה, שֶׁהֲרֵי אָבְדָה בַּוְּטָא שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, יָרַד לְמַטָּה, וְנִטְמַן בְּתוֹךְ עֲצֵי הַגָּן, וְהִתְפַּשֵּׁט שָׁם בְּכָל צַדֵּי הַגָּן, עַד שֶׁנּוֹלַד וְזַנּוֹךְ בֶּן יֶרֶד.

כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד, הָיָה נִמְצָא סָמוּךְ לַגָּן, הִתְוַזִּיל אוֹתוֹ הָאוֹר לְהָאִיר בְּתוֹכוֹ. הִתְגַּדֵּל בְּמִשְׁוַזּוֹת קְדֵשׁ, וְשָׁרָה עָלָיו הָאוֹר הַזֶּה הַנּוֹצֵץ. נִכְנַס לְגַן עֵדֶן, וּמָצָא שָׁם אֶת עֵץ הַוַּזִּיִּים, אֶת עֲנָפָיו וּפֵרוֹתָיו שֶׁל הָאִילָן. הֵרִיזַז בָּהֶם, וְהִתְיַשְּׁבָה בְּתוֹכוֹ אוֹתָהּ הָרִוּוַז שֶׁל אוֹר הַוַּזִּיִּים.

בָּאוּ שְׁלִיזִים, מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים, וְלִמְּדוּ אוֹתוֹ וָזְכְמָה עֶלְיוֹנָה. נָתְנוּ לוֹ סֵפֶר שֶׁהָיָה נִסְתָּר בְּתוֹךְ עֵץ הַוַּזִּיִּים, וְלָמַד מִמֶּנּוּ, וְיָדַע אֶת דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִשְׁתַּדֵּל אַוְזָרָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) וַיִּתְהַלֶּךְ וָזְנוֹךְ אֶת הָאֱלֹהִים. עַד שֶׁאוֹתוֹ הָאוֹר הִשְׁתַּלֵּם בְּתוֹכוֹ.

כֵּיוָן שֶׁאוֹתוֹ הָאוֹר הִשְׁתַּלֵּם לְמַטָּה, רָצָה לַעֲלוֹת לִמְקוֹמוֹ. וּכְדֵי לְהַרְאוֹת אוֹתָהּ הַשְׁלֵמוּת בַּסּוֹד שֶׁל וָזְנוֹךְ. יוֹם אֶוָּזֵד נִכְנַס לְתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן, וְהֶרְאוּ לוֹ אֶת נִסְתָּרוֹת הַגָּן, וְהִנִּיזַז אוֹתוֹ סֵפֶר, וְכָל מַה שֶּׁרָאָה, לִבַּזּוּיז, וְהוּא מֻצְנָע בְּתוֹךְ הַוַּזַּבְּרִים.

אַוַּזר כָּךְ הִתְלַבֵּשׁ אוֹתוֹ הָאוֹר בְּתוֹךְ אוֹתוֹ לְבוּשׁ, לְהַרְאוֹת לְמַעְלָה, וְשֶׁיִּתְבַּיְשׁוּ אִתּוֹ, לְכָל אוֹתָם שֶׁעָשׂוּ קְטָרוּג עִם רִבּוֹנָם, שֶׁלֹּא יִבְרָא אָדָם בָּעוֹלָם.

וֶזהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַזז אֹתוֹ אֱלֹהִים. וְאֵינֶנּוּ – בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאֵינֶנּוּ – כְּמוֹ שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי לָקַזז אֹתוֹ אֱלֹהִים – לִדְמוּת אַוזֶרֶת. בָּזֶה הוּא תָּמִיד נַעַר. וְסוֹד זֶה בֵּאַרְנוּ, (משלי כב) וָזֵנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ, לְהַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. גַּם כִּי יָזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה, שֶׁהֲרֵי תָּמִיד נִמְצָא בּוֹ וְזִוּוֵר הַנַּעַר.

בַּוָּזֵנֹךְ נִכְלֶלֶת הַדְּמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר. הוּא הַכִּסֵּא שֶׁל אֲדוֹנוֹ, עוֹשֶׂה שְׁלִיזִיוֹת בָּעוֹלָם. כְּשֶׁהָעוֹלָם בְּדִין, יוֹצֵא וְנִקְרָא מטטרו״ן, רִבּוֹן עַל כָּל הַוַּזַּיָלוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וְהַוָּזָן הוּא נַעַר. נִכְנָס מֵעוֹלָם לְעוֹלָם, וּמִתְיַשֵּׁב הָרְגֵּז.

הַדְּמוּת הַזּוֹ נִפְרֶסֶת בִּפְרִיסַת הַכַּפֹּרֶת, וּמְצַטַּיְרִים בְּאוֹתָהּ הַפְּרִיסָה שְׁנֵי דְּיוּקְנָאוֹת – אֶזֶד זָכָר וְאֶזֶד נְקֵבָה. וְעוֹמְדִים שְׁנֵי יְלָדִים עֲלֻמִים אוֹהֲבִים, בְּאַהֲבָה דְּבֵקִים זֶה בָּזֶה.

וְזֶה סוֹד שֶׁל בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, פְּרִיסַת הַכַּפֹּרֶת הַנִּסְתֶּרֶת. אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, שְׁנֵי כְּרוּבִים עוֹמְדִים בִּדְבֵקוּת שֶׁל זִוּוּגִיּוּת. לֹא כָּתוּב שָׁמַיִם וָאָרֶץ, אֶלָּא אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, לְרַבּוֹת שְׁנֵי כְּרוּבִים כְּאֶזֶד. הַכַּפֹּרֶת הַזּוֹ פְּרוּסָה לִפָּנִים, בְּסֵתֶר הַהֵיכָל, וּבִשְׁנֵי צְדָדִים עוֹמְדִים שְׁנֵי אֵלֶּה.

בְּרֵאשִׁית עוֹלֶה לְמַעְלָה. הַסּוֹד שֶׁלּוֹ יוֹרֵד לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַסּוֹד שֶׁל בְּרֵאשִׁית עוֹלֶה לְמַעְלָה וְלֹא נִרְשָׂם בִּרְשָׂם, יוֹצֵא הָרִשָּׁם לְמַטָּה (לְאַזָּר), וְנַעֲשֵׂית מִמֶּנּוּ כַּפֹּרֶת עֶלְיוֹנָה, רְשׁוּמָה בִּשְׁלֹשָׁה רְשׁוּמִים, בְּסוֹד יהו"ה אֱלֹהֵינ"ו יהו"ה. מֵאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה יָצְאוּ שְׁלֹשָׁה אֲוִזִּרִים, וְהֵם שִׁשָּׁה, וְהַיְנוּ בָּר"א שִׁי"ת.

נִפְרֶסֶת הַכַּפֹּרֶת הַזּוֹ לְצַד דָּרוֹם וּמַעֲרָב, וּמוֹצִיאָה שְׁנֵי כְּרוּבִים כְּאֶזֶד, זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁיִּמָּצְאוּ זֶה כְּנֶגֶד זֶה. הַדָּרוֹם הוּא רֹאשׁ, כֹּהֵן גּוֹטֵל בָּרֹאשׁ. וְהוּא בֶּן זָכָר. הַמַּעֲרָב הוּא נְקֵבָה, בַּת יְזִידָה, בַּת הָיְתָה לְאַבְרָהָם וַדַּאי. וְהַיְנוּ בַּסּוֹד הַזֶּה, בְּרֵאשִׁית: בַּ"ת רא"ש. י' כַּפֹּרֶת שֶׁלֹּא נוֹדַעַת, עַד שֶׁנִּפְרֶסֶת בִּפְרִיסָה וּמוֹצִיאָה אֶת שְׁנֵי אֵלּוּ. כְּמוֹ כֵן ה'. וְעַל כֵּן, בַּת – בַּת רֹאשׁ, בַּת לְאַבְרָהָם. י' כַּפֹּרֶת לְהִפָּרֵס.

זוּוֶּרֶת הַכַּפֹּרֶת מִמַּעֲרָב לְצָפוֹן, וְנִפְרֶסֶת בִּפְרִיסָה, וּמִתְגַּלֶּה הַזָּכָר, שֶׁנֶּאֱזָז בְּצַד הַכַּפֹּרֶת. וְהַנְּקֵבָה נִסְתֶּרֶת לְמַטָּה, וְנַעֲשֵׂית בְּאֵשׁ הַצָּפוֹן. וְזֶה סוֹד בְּרֵאשִׁית, בַּת אֵשׁ. י' כַּפֹּרֶת, י' הַפְּרִיסָה שֶׁנִּפְרָסָה, וּמַרְאֶה אֶזֶד וְלֹא שְׁנַיִם, שֶׁהֲרֵי הַנְּקֵבָה נִכְנַעַת לְמַטָּה. וְאִם תֹּאמַר, הַכֹּל פְּרִיסָה אַזַּת עֶלְיוֹנָה וְתַזְזִתּוֹנָה? כָּךְ הוּא, שֶׁלֹּא נִפְרַד הַשֵּׁם זֶה מִזֶּה, הַכֹּל הוּא אֱלֹהִים.

זוּוֶּרֶת הַכַּפֹּרֶת מִמַּעֲרָב לְמִזְרָח, פְּרוּסָה פְּרִיסָה בִּשְׁנֵי צְדָדִים – בְּצַד הַמִּזְרָח וּבְצַד הַמַּעֲרָב. כֵּיוָן שֶׁהַכַּפֹּרֶת עוֹמֶדֶת בַּמִּזְרָח וּבַמַּעֲרָב, אֲזַי נִמְצֵאת שְׁמִזָּה וְזִבּוּר כָּרָאוּי, וְהַבַּת הַזּוֹ נִכְלֶלֶת בְּעַטְרוֹתֶיהָ כָּרָאוּי וְעוֹמֶדֶת בִּשְׁלֵמוּת.

וְאָז הוּא בַּסּוֹד שֶׁלּוֹ בְּרֵאשִׁית, בְּלִי פָּרוּד כְּלָל.

וּכְנֶגֶד שִׁלּשׁ הַפָּעָמִים הַלָּלוּ עוֹלִים יִשְׂרָאֵל שָׁלשׁ פְּעָמִים לָזוּג אֶת זַוְּגֵיהֶם. בְּפָסוּז זוּוֶּרֶת הַכַּפֹּרֶת לְצַד דָּרוֹם וּמַעֲרָב, וְאָז אוֹתָהּ בַּת עוּמֶּדֶת בְּאַבְרָהָם, וְהִיא בַּ"ת רא"שׁ, וְשָׁם הַלֵּל, וְלֹא הַלֵּל גָּמוּר, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ אֵינָם בְּהַשְׁלָמָה כָּרָאוּי, שֶׁהֲרֵי יִשְׂמָעֵאל יוֹצֵא וּמְקַטְרֵג.

מִיּוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד יוֹם (הָרִאשׁוֹן) שֶׁל סֻכּוֹת וּזוּוֶּרֶת הַכַּפֹּרֶת מִצָּפוֹן לְמַעֲרָב, וְאָז אוֹתָהּ הַבַּת נִכְנַעַת, וְעוֹמֶדֶת בְּיִצְחָק, וְלֹא בְּשִׁמְזָה, וְהִיא בַּ"ת אֵ"שׁ, וְהֵם אֵינָם בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל כֵּן אֵין שָׁם כְּלָל הַלֵּל, שֶׁהֲרֵי עֵשָׂו יוֹצֵא וּמְקַטְרֵג. בְּסֻכּוֹת עוֹלָה הַבַּת הַזּוֹ, וְנִשְׁלֶמֶת בּוֹ בְּיַעֲקֹב (בְּיִצְחָק) בְּשִׁמְזָה, וּמִתְזַוְּגִים זֶה עִם זֶה, וְאָז הַלֵּל גָּמוּר, עַל שֶׁשָּׁכַךְ הָרִגָּז, וְנִמְצֵאת זְוּגִּרוּת.

בְּשָׁבוּעוֹת שֶׁנִּקְרָא עֲצֶרֶת, מָזוּזֶּרֶת הַכַּפֹּרֶת בְּצַד מִזְרָח וּמַעֲרָב, וְאָז מְצוּיָה שְׁלֵמוּת, וַזְּבִיבוּת וּדְבֵקוּת הִיא בְּכָל הַצְּדָדִים, וְשִׁמְזַת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְתּוֹנִים. וְאָז (תהלים יט) תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ.

וּבְשִׁלּשׁ הַפְּעָמִים הַלָּלוּ הַכַּפֹּרֶת מְזוּזֶּרֶת לְצַדֶּיהָ כָּרָאוּי. הַכַּפֹּרֶת הַזּוֹ נִפְרֶסֶת לְמַעְלָה, בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הַנְּקֵדָה הַטְּמִירָה, בָּאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּפְרָס. אַזַּר כָּךְ נִפְרֶסֶת בְּשִׁלֵמוּת. וְשׁוֹרָה עַל אוֹתָהּ הַפְּרִיסָה, כְּשֶׁסּוֹכְכוֹת כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים עַל הַכַּפֹּרֶת הַזּוֹ, כְּדֵי לְסוֹכֵךְ עַל הַכַּפֹּרֶת, וְלֹא תִּהְיֶה בְּגִלּוּי.

כַּפֹּרֶת, כַּפֹּרֶת כָּתוּב. כְּשֶׁבָּא הָאוֹר הָעֶלְיוֹן, אוֹתָם הַכְּרוּבִים מַכִּים בְּכַנְפֵיהֶם וּמַעֲלִים אוֹתָם לְמַעְלָה, וְאוֹמְרִים שִׁירָה מֵרֹב אוֹתָהּ הַשִּׁמְזָה שֶׁל אוֹתוֹ הָאוֹר.

כְּמוֹ כֵן לְמַטָּה, וְהַכַּפֹּרֶת מְזוּזֶּרֶת, וּמֵאוֹתָם הַשְּׁלֹשָׁה הָיוּ כְּרוּבִים יָמִין וּשְׂמֹאל. בְּיָמִין שׁוֹרָה הָרוּזָּ שֶׁלְּמַעְלָה, מֵאוֹתוֹ הַצַּד. וְהַשְּׂמֹאל שֶׁהָיָה בַּמַּעֲרָב בְּהַזְוָּגַת הַכַּפֹּרֶת, עוֹמֵד אָצְלוֹ בְּצַד הַשְּׂמֹאל, וְשׁוֹרָה בּוֹ רוּזָּ שֶׁל נְקֵבָה, וּמִתְזַוֵּג זֶה עִם זֶה בַּזְּבִיבוּת שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. וְכֵן לְכָל הַצְּדָדִים בְּהַזְוָּגַת הַכַּפֹּרֶת. וּלְעוֹלָם הֵם שְׁנַיִם, זָכָר וּנְקֵבָה, לְמַטָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה הֵם שְׁנַיִם וְלֹא

יוֹתֵר.

וְאִם תֹּאמַר לְמַעְלָה, הוֹאִיל וְלֹא צָרִיךְ דְּבֵקוּת בַּכַּפֶּרֶת, אֵיךְ מְזַוְּגֶרֶת הַכַּפֶּרֶת? וַדַּאי בְּאוֹתָהּ הַהַוְזָרָה נִדְבָּקִים זֶה עִם זֶה, וְתָמִיד הוּא נִדְבָּק בָּהּ.

כְּמוֹ שֶׁהַכְּרוּבִים הֵם לְמַעְלָה, עוֹמְדִים עַל אוֹת וְנֵס, וַהֲרֵי בְּאַרְנוֹ סוֹד הַכְּתוּב (שמות כה) פָּרְשֵׂי כְנָפַיִם סוֹכְכִים, וְלֹא כָּתוּב פָּרוּשֵׂי כְנָפַיִם סְכוּכִים בְּכַנְפֵיהֶם, אֶלָּא שֶׁעַל אוֹת וְנֵס הָיוּ עוֹמְדִים. בְּזְמַנִּים יְדוּעִים הָיוּ מַעֲלִים כַּנְפֵיהֶם, וּפוֹרְשִׂים אוֹתָם לְמַעְלָה בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְהָיוּ מְזַוְּגוֹת וּמְסוֹכְכוֹת עַל הַכַּפֶּרֶת. וְעַל כֵּן בְּאוֹת וְנֵס הָיוּ עוֹמְדִים.

בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהָרוּזַ הָעֶלְיוֹנָה הָיְתָה בָּאָה וְשׁוֹרָה, וַדַּאי שֶׁבְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁשּׁוֹרָה יֵשׁ בּוֹ מַמָּשׁוּת וְקִיּוּם בְּאוֹת וְנֵס. הָאָדָם הוּא מֵעָפָר, וְטֶרֶם שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו נִיצוֹץ שֶׁל הָרוּזַ שֶׁלְּמַעְלָה, אֵין בּוֹ מַמָּשׁוּת. כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו, יֵשׁ בּוֹ מַמָּשׁוּת, וְעוֹמֵד בְּקִיּוּם.

וְאִם תֹּאמַר, זֶה לְבַדּוֹ? בֹּא וּרְאֵה מִמַּטֵּה אַהֲרֹן, שֶׁהוּא עֵץ בְּלִי מַמָּשׁוּת כְּלָל, כֵּיוָן שֶׁשָּׁלַז בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַט רוּזַ, עָמַד בְּקִיּוּם, וְנַעֲשָׂה בּוֹ בְּרִיָּה וּמַמָּשׁוּת. וּמָה הָעֵץ שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ בְּכָךְ, כֵּיוָן שֶׁשָּׁלַז בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִקְצָת רוּזַ אֶחָד, עָמַד בְּקִיּוּם וְהָיְתָה בּוֹ מַמָּשׁוּת – הַכְּרוּבִים שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים, וְעוֹמְדִים בִּקְדֻשָּׁה כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, עַל אַוזַת כַּמָּה וְכַמָּה.

בְּכָל מַעַם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ צַדִּיקִים, הַכְּרוּבִים הָיוּ דְּבֵקִים בִּדְבֵקוּת פָּנִים בְּפָנִים. כֵּיוָן שֶׁהָיוּ סוֹרְזִים, הָיוּ מַזְוְזִירִים פָּנֵיהֶם זֶה מִזֶּה. מִנַּיִן הָיוּ יוֹדְעִים? כָּאן נָזוּזְלְקוּ עַמּוּדֵי הָעוֹלָם. אֲבָל בַּעֲשַׂן הַקְּרְבָּן, וּבְקְרְבָּן שֶׁעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּזַ, וּבְכֹהֵן כְּשֶׁבֵּרַךְ אֶת הָעָם – בְּשָׁלְשָׁת אֵלֶּה הָיוּ יוֹדְעִים, שֶׁהֲרֵי הַכְּרוּבִים מַזְוְזִירִים פְּנֵיהֶם זֶה מִזֶּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה אֶת תְּשׁוּבַת פָּנָיו.

עֲשַׂן הַקְּרְבָּן, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים, הָעֲשָׂן הָיָה עוֹלֶה לְמַעְלָה בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, כְּעִטּוּר שֶׁל מַקְלוֹת. אִם לְצַד מִזְרָז אִם לְצַד מַעֲרָב, אוֹ בְּכָל קְצוֹת הָעוֹלָם, בְּדֶרֶךְ יָשָׁר הָיָה עוֹלֶה. וּכְשֶׁלֹּא סָטָה יָמִין וּשְׂמֹאל, אִם הָרָצוֹן הָיָה

קַיָּם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה בְּמַעֲשֵׂי יִשְׂרָאֵל בַּזְּבִיבוּת יְתֵרָה.

בַּקְּרָבָּן שֶׁעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים, הָיָה נִרְאֶה עַל גַּבֵּי אֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ דְּמוּת שֶׁל אַרְיֵה שֶׁאוֹכֵל הַקָּרְבָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ, וּכְשֶׁלֹּא הָיוּ צַדִּיקִים, הָיוּ רוֹאִים דְּמוּת שֶׁל כֶּלֶב רוֹבֵץ עַל הַמִּזְבֵּחַ.

כְּשֶׁהַכֹּהֵן הָיָה מְבָרֵךְ אֶת הָעָם, בְּשָׁעָה שֶׁהֵרִים יָדָיו – כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים וּרְאוּיִים לִבְרָכָה, יָדָיו הָיוּ זְקוּפוֹת בְּזִקְיְפוּת, בְּלִי טַרְזוּ כְּלָל, וְהוּרְמוּ בְּשִׁמְזָה וּבְרָצוֹן. אָז הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, וְנֶעֱמְדוּ הֵם מֵעַצְמָם, וְאָז הַכֹּהֵן הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיִּשְׂרָאֵל רְאוּיִים לִבְרָכָה, וּבֵרַךְ אוֹתָם בִּרְצוֹן הַלֵּב.

וּכְשֶׁיָּדָיו הָיוּ כְּבֵדוֹת וּבְטַרְזוּ רַב הָיוּ מְזַדְּקְפוֹת, וְלֹא יָכֹל לַהֲרִימָן אֶלָּא בְּטַרְזוּ רַב, אָז הָיָה יוֹדֵעַ, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה עַל יָדָיו, וְיִשְׂרָאֵל לֹא רְאוּיִים לִבְרָכָה.

מִשּׁוּם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהַשְּׁכִינָה הָיְתָה בָּאָה לִשְׁרוֹת עַל יָדָיו, כָּל אוֹתָן הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁהֵן בִּדְיוֹקָן עֶלְיוֹן, הָיוּ שְׁמֵזִים בַּשִּׁמְזָה לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁכִינָה עֲלֵיהֶם, וּפוֹרְזוֹת לְהִזְדַּקֵּף לְמַעְלָה. כְּמוֹ שֶׁהָיוּ שְׁמֵזִים הַכְּרוּבִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְכָל שֶׁכֵּן לְמַעְלָה, לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁכִינָה עַל גַּבֵּיהֶן.

וְזֶה סוֹד (שמות יז) וַיְהִי מֹשֶׁה כְּבֵדִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים, וַיְהִי מֹשֶׁה כָּבְדוּ, וְלֹא יָכֹל לַהֲרִימָם לְמַעְלָה. שֶׁכָּתוּב לְמַעְלָה, עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נַסּוֹתָם אֶת ה׳. וְאָז וַיָּבֹא עֲמָלֵק, וַיְהִי מֹשֶׁה כָּבְדוּ וְלֹא יָכֹל לַהֲרִימָם, עַד שֶׁקִּבֵּל עָלָיו עֲנָשׁ, שֶׁכָּתוּב וַיִּקְווּ אֶבֶן וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה וְגוֹ׳. כְּמוֹ כֵן לוּזוֹת הָאֶבֶן, כְּמוֹ הַכֹּהֵן.

וְעַל כֵּן, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ צַדִּיקִים בְּאוֹתוֹ זְמַן, הַכְּרוּבִים הָיוּ פָּנִים בְּפָנִים, מְדֻבָּקִים זֶה עִם זֶה, וּכְשֶׁלֹּא הָיוּ צַדִּיקִים, הָיוּ מַזְוִיזִים פְּנֵיהֶם זֶה מִזֶּה. וְעַל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ הָיוּ יוֹדְעִים אִם יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים אוֹ לֹא.

כְּרוּבִים – תִּינוֹקוֹת. וְהַכֹּל בְּסוֹד אָזַד עוֹמְדִים, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) כִּי נַעַר

יִשְׂרָאֵל וְאוֹהֲבֵהוּ. וּמְשׁוֹם כָּךְ הַכֹּל עוֹמֵד בְּהִתְוַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה, כְּמוֹ זֶה מִתְוַדֶּה בְּהִתְוַדְּשׁוּת, כָּךְ הוּא הַכֹּל. וּמְשׁוֹם הַנַּעַר, הֵם נְעָרִים. וְזֶה סוֹד (ישעיה נז) אֵשֶׁת נְעוּרִים, שֶׁעוֹמֶדֶת עַל שְׁנֵי נְעָרִים, בְּהִתְוַדְּשׁוּת עֶלְיוֹנָה.

כְּרוּבִים – פָּנִים גְּרוֹלוֹת וּפָנִים קְטַנּוֹת. וַדַּאי כָּךְ הֵם הַפָּנִים הַנִּסְתָּרוֹת לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא מִתְגַּלּוֹת. וּבְשִׁבִילָן הָיָה הִתְוַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה וּמִלּוּיָהּ.

פָּנִים קְטַנּוֹת לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בַּכַּפֹּרֶת, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה עוֹמְדִים בְּסוֹד אֻזְנָד. (בראשית א) אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, הֵם סוֹד שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, אֻזְנָד זָכָר וְאֻזְנָד נְקֵבָה, שֶׁיִּהְיוּ דְּבֵקִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ בַּזִּוּוּגִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵת, לְרַבּוֹת מַעְלָה וּמַטָּה כְּאֻזְנָד, שֶׁיִּהְיֶה סוֹד הַכְּרוּבִים הַכֹּל בְּכֻלָּל אֻזְנָד.

כָּתוּב (תהלים ק) עִבְדוּ אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה, הַשִּׂמְחָה שֶׁל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים. שֶׁהֲרֵי תִּינוֹקוֹת, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹרָה בְּתוֹכָם, זִוּוּגִים פָּנָיו כִּתִינוֹק וְשָׂמֵחַ עִמָּם. וְסוֹד זֶה, כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, מִי שֶׁשּׁוֹרָה זִוּוּג לִהְיוֹת נַעַר, בְּשִׂמְחַת הַכֹּל וּבְרָצוֹן. אַף עַל גַּב שֶׁבָּא בְּדִין עַל הָעוֹלָם, כֵּיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, זִוּוּג לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, נַעַר קָשׁוּר בְּשִׂמְחָה, וְהָעוֹלָם זִוּוּג לִהְיוֹת בְּרַחֲמִים.

מִי שֶׁהוּא בְּרִגְּז, יָבִיאוּ אֵלָיו נַעַר וְיִשְׂכַּךְ רִגְזוֹ, וְיִזָּוֵג לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְשָׁם עַצְמוֹ כְּמוֹ תִינוֹק, וְאָז הַכֹּל בְּשִׂמְחָה. וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה כָּתוּב כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וַאֲהַבְתִּהוּ, אֵין אַהֲבָה וְזִוּוּג פָּרָט לְתִינוֹק.

כָּתוּב (שמות לג) וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר לֹא יָמִישׁ. שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּתוֹךְ מִשְׁכַּן מֹשֶׁה, בְּשְׁבִיל שֶׁהָאֹהֶל הַהוּא הָיָה הָאֹהֶל שֶׁל מֹשֶׁה. וּבְשָׁעָה שֶׁהַשְׁכִינָה הָיְתָה בָּאָה וּמוֹצֵאת שָׁם אֶת יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהוּא נַעַר, מִיָּד הָיְתָה בְּשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן, שֶׁשִּׂמְחַת יְהוֹשֻׁעַ פָּנֵי הַלְּבָנָה בַּכֹּל, בְּכָל סוֹדוֹתָיו כָּךְ הָיָה.

כֵּיוָן שֶׁנִּבְנָה הַמִּשְׁכָּן, לֹא הִצְטָרֵךְ יְהוֹשֻׁעַ לִהְיוֹת שָׁם, אֶלָּא הַכְּרוּבִים הָיוּ שָׁם, וְנִמְצְאִים בַּזִּוּוּגִים זֶה עִם זֶה, פָּנִים בְּפָנִים, תִּינוֹקוֹת בְּשִׂמְחָה. כֵּיוָן שֶׁשָּׁרְתָה עֲלֵיהֶם, מִיָּד הַכֹּל בְּשִׂמְחָה, וְאֵין בַּנִּמְצָא הַדִּין כְּלָל. וּבְשְׁבִיל שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַם יִשְׂרָאֵל, צְרִיכִים לְהַרְאוֹת מַעֲשֶׂה

לְמַטָּה, לְעוֹרֵר רַחֲמִים וּלְהַעֲבִיר הַדִּין, שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם כְּלָל, וְיִהְיוּ תָּמִיד עָמּוֹ בְּשִׁמְחָה. אַשְׁרֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

כָּתוּב (שְׁמוּאֵל–א ז) וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת, כָּתוּב נַעַר, וְכָתוּב (תְּהִלִּים צט) וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ. וְשָׁנִינוּ, שָׁקוּל הָיָה שְׁמוּאֵל כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. אִם שָׁקוּל כְּמוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, לָמָּה כָּתוּב נַעַר? שֶׁהֲרֵי בְּכַמָּה דְּרָגוֹת הֵם, שֶׁלֹּא הָיָה מַגִּיעַ אֲפִלּוּ לַדְּרֻגָּה הַקְּטַנָּה שֶׁל מֹשֶׁה, כָּל שֶׁכֵּן לִהְיוֹת שָׁקוּל כְּנֶגֶד שְׁנֵיהֶם!

אֶלָּא הַפָּסוּק הַזֶּה הוּא כָּךְ: (שָׁם) מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו, מֹשֶׁה הוּא נָבִיא נֶאֱמָן עֶלְיוֹן עַל כָּל שְׁאָר הַנְּבִיאִים. אַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו, הוּא הַכֹּהֵן הָעֶלְיוֹן עַל כָּל כֹּהֲנֵי הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁעָלָה בַּדְּרֻגָּה הָעֶלְיוֹנָה כְּמוֹ אַהֲרֹן. וְכָה אַהֲרֹן לְכִהֲנָה וּנְבוּאָה, נָבִיא וְכֹהֵן, מַה שֶּׁלֹּא וָכָה כֹּהֵן אַוֵּר. וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי זְכַרְיָה כֹּהֵן וְנָבִיא הָיָה? הַנְּבוּאָה הַהִיא לִשְׁעָתָהּ הָיְתָה, שֶׁכָּתוּב (דה"ב כד) וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת זְכַרְיָה.

פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא

מַה זֶּה (שְׁמוֹת ל) כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִּים? אֶלָּא זֶהוּ מִי שֶׁעוֹבֵר עַל מִצְוֹת רִבּוֹנוֹ, אִם רוֹצֶה לְהִתְתַּקֵּן לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ, וְלֹא יִשְׁלֹט עָלָיו הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה – זֶה יִתֵּנוּ. ז"ה צָרִיךְ לָתֵת, לְקָרֵב אוֹתוֹ עִם ז"א, וּלְהָאִיר לוֹ בְּאוֹר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁרֹף אֶת הָעוֹלָם בְּשַׁלְהֶבוּתָיו, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁעוֹבֵר עַל מִצְוֹת רִבּוֹנוֹ, מַפְרִיד ז"ה מִז"א, אָז צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם וּלְהָרִים רֹאשׁוֹ לִפְנֵי הַדִּין, וְלֹא יִשְׁלֹט הַדִּין עָלָיו.

זֶה יִתֵּנוּ, בֹּא וּרְאֵה, בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה לֹא מַעֲנִישִׁים אֶת הָאָדָם עַד שֶׁהוּא בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַזְּמַן הוּא הִשְׁתַּכְלֵם בִּשְׁנֵי זַלְקִים – בַּזַּלְקָ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן, אִם בְּאוֹתוֹ זְמַן עָבַר עַל מִצְוָה, לְמִי צָרִיךְ לָזוּב? לַמָּקוֹם שֶׁזָּטָא אֵלָיו, וּלְמִי צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ? זָזַר וְאָמַר מַזָּצִית הַשֶּׁקֶל.

בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים אָזוֹד, וּכְשֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, אֵינָם נִקְרָאִים אָזוֹד. וְעַל כֵּן מַזְּצִית הַשֶּׁקֶל, שֶׁהוּא עֶשֶׂר גֵּרָה, הַסּוֹד שֶׁל יו״ד, צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ וּלְהָאִיר לַמָּקוֹם שֶׁפָּנַם.

וְזֶהוּ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי נֶפֶשׁ וא״ו הִיא בֵּית דִּין. כַּמָּה מִתְכַּפֵּר וּמִסְתַּלֵּק הַדִּין? בְּמַזְּצִית הַשֶּׁקֶל הַהִיא, וְזֶהוּ הַטּוֹב שֶׁמֵּאִיר לָהּ. וּכְשֶׁנִּדְבָּקִים שְׁנֵיהֶם יַזַּד, טוֹב וְנֶפֶשׁ אֲזַי נִקְרָא שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, וּמִתְעוֹרֵר כֶּסֶף, יְמִין הַמֶּלֶךְ אֶל תְּרוּמַת ה׳.

וְעַל כֵּן בְּקֵשׁ מֹשֶׁה בְּשָׁעַת הַדִּין (במדבר יד) וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּזַ אֲדֹנָ״י. יו״ד רַבָּתִי יִתְזַוֵּג עִמָּהּ, שֶׁנִּקְרֵאת מַזְּצִית הַשֶּׁקֶל. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם מִתְזַוֵּג? בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. וּכְשֶׁשְּׁנֵיהֶם יַזַּד מִתְזַוְּגִים, כָּל אוֹתָם בָּתֵּי הַדִּין שֶׁבְּשַׁעַר הַמִּקְדָּשׁ מִסְתַּלְּקִים שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת דִּין, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי כֹּפֶר נַפְשׁוֹ נָתַן.

בֹּא וּרְאֵה, הַכֹּפֶר הַזֶּה, כְּדַאי הוּא לְכַפֵּר עַל עֲשָׂרָה שְׁבָטִים, שֶׁמָּכְרוּ אֶת יוֹסֵף, וְהִפְרִידוּ יָ״ה מִוֹא״ת, וְעָבְרוּ עַל מִצְוֹת רִבּוֹנָם. מִשּׁוּם כָּךְ, עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל, כְּנֶגֶד אוֹתוֹ שָׁגָר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה, שֶׁהִסְתַּלֵּק מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה וְנִמְכַּר בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הֵרִימוּ רֹאשׁ מֵאוֹתָהּ הַשָּׁעָה בְּאוֹתוֹ הַזִּוּטָא. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהָרִים אֶת רֹאשָׁם לְמַעְלָה – זֶה יִתְּנוּ, כְּ״ל.

בֹּא וּרְאֵה, הַצַּדִּיק הַהוּא נִקְרָא כֹּל, וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הָעַשִּׁירִית שֶׁל כֻּלָּם נִכְלֶלֶת בּוֹ, הִתְקָרְבוּ זֶה עִם זֶה, וְאָז נִקְרָאִים שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ. מִשּׁוּם שֶׁהוּא וַזַּי גּוּף וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וַזַּי גּוּף, מִתְזַוְּגִים זֶה עִם זֶה, וְהַגּוּף מֻשְׁלָם.

וּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁתַּזַּת הַיָּם יוֹנְקִים כָּל אָזוֹד מִמְּקוֹמוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֶה יִתְּנוּ. זֶ״ה, וֶזְשִׁבּוֹן שְׁנֵים עָשָׂר, שֶׁנִּדְבָּקִים סְבִיב הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן תִּהְיֶה לָהֶם נְשִׂיאוּת רֹאשׁ, מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבָּק רֹאשׁ הַמְּלָה בִּמְקוֹמוֹ אוֹתוֹ שֶׁשָּׁמַר יו״ד. וּכְשֶׁהָלַךְ לָעוֹלָם הַבָּא, נוֹסָפָה בּוֹ יו״ד, שֶׁכָּתוּב (בראשית נ) וַיִּישָׂם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם.

וְעַל יְדֵי מֹשֶׁה שֶׁנּוֹלַד בַּאֲדָר, הִתְעַלָּה מֹשֶׁם, וְהָיְתָה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל נְשִׂיאַת רֹאשׁ. וּמְשׁוּם זֶה נוֹתְנִים בַּאֲדָר אוֹתָם הַשְּׁקָלִים, לְהָרִים אֶת רֹאשָׁם לְמַעְלָה וּלְקָרֵב אֶת קְדֻשּׁוֹת הַמֶּלֶךְ לִמְקוֹמָם, וְצַד הַיָּמִין מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, וְתוֹמְכֵי הַמִּשְׁכָּן עָמְדוּ עַל תִּקּוּנָם. וּבָאָה זֹאת בִּרְשֶׁם שֶׁל צַדִּיק שֶׁהוּא יו"ד, שֶׁנִּדְבָּק בָּהּ בְּכָל הַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, כְּשֶׁנִּתְּנָה מַזְּצִית הַשֶּׁקֶל, שֶׁהֵם מָעוֹת שֶׁל כְּסָפִים שֶׁנִּקְשְׁרוּ זֶה בָּזֶה.

וְעַל כֵּן הַקְּטֹרֶת לְבַטֵּל אֶת הַדִּין וּלְבַטֵּל מַגֵּפָה, מְשׁוּם שֶׁקּוֹשֵׁר אוֹתָהּ בְּמָקוֹם שֶׁל זֶה. וּבֹא רְאֵה, הַקְּטֹרֶת וְכָל הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁמַּקְרִיבִים, בָּאִים מִמַּזְּצִית הַשֶּׁקֶל הַזֶּה שֶׁנּוֹתֵן כָּל אָזְנָד וְאָזְנָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָז תְּרוּמַת ה' וַדַּאי.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב (משלי טז) עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה כו'. עֲטֶרֶת – זוֹ תְּרוּמַת ה', שֶׁהִיא עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת. מְשׁוּם שֶׁהֲרֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה מְעַטֶּרֶת אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, מְשׁוּם שֶׁהִיא מְקוֹם הַגְּלוּי, לְגַלּוֹת סְתָרֶיהָ וּלְפָרֵשׁ אֶת תְּקוּנֶיהָ עַל יַד הָעֲטֶרֶת, שֶׁהִיא הַמַּרְאָה, שֶׁכֻּלָּם מִתְגַּלִּים בָּהּ. וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ מִתְגַּלִּים בָּהּ? בַּמָּקוֹם הַהוּא שֶׁנִּקְרָא דֶּרֶ"ךְ צְדָקָ"ה. וּמִי הִיא דֶּרֶךְ צְדָקָה? זֶהוּ זֶה שֶׁמֵּאִיר לָהּ, וְאָז תִּמְצֵ"א וַדַּאי אוֹר תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב.

וְעַל זֶה נִקְרֵאת תְּרוּמַת ה', וַדַּאי תְּרוּמַת, שֶׁמֵּרִים דְּגְלוֹ עַל הַכֹּל, הַהוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים מז) גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ. מָתַי הוּא גָּדוֹל וּמִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו? בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ. וְאָז אוֹרוֹ שֶׁל עַתִּיק הַיָּמִים מֵאִיר בְּזֵעֵיר אַנְפִּין, וּמִתְעַטֵּר כְּדֵי לְהַדְבִּיק בַּקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּמָּצֵא. וּמַשְׁפִּיעַ לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא (שֶׁהוּא דֶּרֶךְ) צְדָקָה, וּמֵאִיר הַלְּבָנָה לָאָדָם.

וּמְאִירִים מִמֶּנּוּ שִׁשִּׁים גְּבוּרִים וּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים. מְשׁוּם כָּךְ, שִׁשִּׁים עֶשְׂרוֹן בִּכְלִי אָזְנָד גְּבָלִים, שֶׁכֻּלָּם מִצַּד אָזְנָד. וּשְׁנַיִם עָשָׂר אֵין נִכְלָלִים עִמָּהֶם, שֶׁהֵם יוֹנְקִים נוֹף הָאֵילָן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֶה יִתְּנוּ, וַדַּאי יִתְּנוּ לַכֹּל, לָעֲנָפִים שֶׁסּוֹבְבִים אֶת הָאֵילָן. וְעַל כֵּן כָּל הָאֻמּוֹת מִתְכַּפָּרוֹת בְּקָרְבָּנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וְיִשְׂרָאֵל יוֹנְקִים בָּרִאשׁוֹנָה מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא סֶלַע, וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (דברים לב) וַיְנַקֵּהוּ דְּבַשׁ מִסֶּלַע. וּמָה הַטַּעַם דְּבַשׁ? מְשׁוּם שֶׁהוּא תָּמָר, שֶׁכָּתוּב (שיר ז) זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה לְתָמָר.

וְאַזַּר כָּךְ שֶׁמֶן מֵזַלְמִישׁ צוּר. זֶה הַמָּקוֹם שֶׁלְּמַעְלָה, הַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ שָׂרוּי יִצְחָק. אַף עַל גַּב שֶׁשֶּׁמֶן מִצִּדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם – כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַכְשִׁירִים אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, מְהַפְּכִים אֶת הַדִּין לְרַחֲמִים. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַיְנַקֵּהוּ דְּבַשׁ מִסֶּלַע, שֶׁמִּתְחַבְּרִים הַתָּמָר, זָכָר וּנְקֵבָה. וְשֶׁמֶן מֵזַלְמִישׁ צוּר, כָּל הַדְּרָגוֹת שׁוֹפָעוֹת שֶׁמֶן, וַאֲפִלּוּ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא צוּר. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב (דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ. שֶׁזּוֹזֵר הַצּוּר לַעֲשׂוֹת פָּעֳלוֹ שֶׁל תָּמִים. תָּמִים זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים. צוּר זֶה יִצְחָק, וּפָרְשׁוּהָ.

בֹּא וּרְאֵה, עַל זֶה תָּמַהּ מֹשֶׁה וְאָמַר (במדבר כ) הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מָיִם. כֵּיוָן שֶׁאַתֶּם לֹא הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה וְלֹא מְבַשְּׂמִים הַמָּקוֹם. וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים נְסוּךְ הַמַּיִם בֶּזְוָג, לְהָנִיק אֶת הַמְּזוּבָּזָ הַזֶּה מֵהַמַּיִם שֶׁל אַבְרָהָם, וְאָז מִתְבָּרֵךְ הָעוֹלָם.

וּכְשֶׁאָדָם מְבָרֵךְ עַל מָזוֹן בְּכוֹס, צָרִיךְ לוֹ לָתֵת בּוֹ מַיִם בִּבְרֵכַת הָאָרֶץ, לְבָרֵךְ אֶת הָאָרֶץ הַזּוֹ, שֶׁנִּקְרֵאת מְזוּבָּזָ, וְנִקְרֵאת כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַכְשִׁירִים מַעֲשֵׂיהֶם, הַמְּזוּבָּזָ הַזֶּה שׁוֹלֵט בְּצַד הַיָּמִין, וְהָיוּ רוֹאִים כְּמוֹ מַרְאֶה שֶׁל אַרְיֵה רוֹבֵץ עָלָיו, עַל הַקָּרְבָּן, וְאוֹכֵל אוֹתוֹ. וְעַל כֵּן הַמְּזוּבָּזָ נִקְרָא אֲרִיאֵל. (ישעיה כט) קִרְיַת זְנָה דָּוִד. וַדַּאי שֶׁזָּלְקוֹ שֶׁל דָּוִד הוּא, וְכָל יָמָיו הִשְׁתַּדֵּל לְהָאִיר לָהּ.

וְעַל זֶה (תהלים טז) תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ב) וַיֵּדַע אֱלֹהִים. אֹרַח חַיִּים, וּמִי הוּא? שִׂבְעַ שְׂמָחוֹת, אוֹתוֹ שֶׁכָּל הַשִּׂבְעָ נִכְלָל בּוֹ, וְיַזְוִיר פָּנָיו כְּנֶגֶד פָּנֶיךָ, שֶׁאֲנִי אָזוּז בָּהֶם. וְאָז נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח, שֶׁהַשְּׁמֹאל

נִכְלָל בְּיָמִין. וּכְשֶׁנִּכְלֶלֶת, זוֹזֵר הַצּוּר לַעֲשׂוֹת אֶת פָּעֳלוֹ שֶׁל תָּמִים, וְעַל כֵּן זֶה יִתְּנוּ.

פָּתַח וְאָמַר (דברים לג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ, זֶה יוֹסֵף. הָדָר – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית כז) אֵלֶּה תֹּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא יַעֲקֹב הָדָר? שֶׁכָּתוּב (שם לו) וַיִּמְלֹךְ תַּוְזְתָּיו הֲדַר, וּפָרְשׁוּהוּ בָּאַדְרָא קַדִּישָׁא. (דברים לג) וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו – אֵלּוּ אַבְרָהָם וְיִצְחָק, בָּהֶם עַמִּים יְנַגֵּחַ יַחְדָּו. מַה זֶּה יַחְדָּו? אֶלָּא כְּשֶׁכָּל הָאָבוֹת כְּאֶחָד, אֵין מִי שֶׁיַּעֲמֹדוּ לִפָּנֵיהֶם. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן יִשְׂרָאֵל מְרִימִים רֹאשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי תִשָּׂא.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בְּסִיּוּעַ הָאָבוֹת יָצְאוּ וְהֵרִימוּ רֹאשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֹצְאִים בְּיָד רָמָה. מִי הַיָּד הָרָמָה? זֶה אַבְרָהָם, יַד הַיְמִין, שֶׁצָּרִיךְ לַהֲרִימָהּ עַל הַשְּׁמֹאל.

וּמָה אַבְרָהָם עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָמוֹת בַּלַּיְלָה, אַף יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים בְּיָד רָמָה, וְהַסִּיּוּעַ שֶׁלּוֹ הֵם לָקְחוּ. וְשָׁמְרוּ אֶת יָדוֹ, שֶׁנִּשְׁבַּע לַאֲבִימֶלֶךְ. וְעַל כֵּן לִשְׁמֹר אֶת אוֹתָהּ יָד רָמָה, (שם יג) וְלֹא נָחָם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים.

וּמָנוּ שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה לַעֲלוֹת לִמְקוֹמוֹ, וּלְקַבֵּל זֵרוּת מִן הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וּכְשֶׁנִּשְׁלְמוּ, יָרְדָה הַתּוֹרָה, וּפָתְיְזָתָהּ בְּאַבְרָהָם, אָנֹכִי כְּנֶגְדּוֹ. וְלֹא יִהְיֶה – כְּנֶגֶד יִצְחָק.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, רָשַׁם אוֹתָהּ בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאָמַר (שם כ) אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּסוֹד שֶׁוָּסַד אַבְרָהָם אָזוּז בָּהּ, וּכְנֶגְדּוֹ מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְזֶה הַסּוֹד שֶׁהַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אַבְרָהָם הָיְתָה מִצְוַת עֲשֵׂה, שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִצְוֹת עֲשֵׂה מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, כְּוִשְׁבּוֹן אַבְרָהָם.

לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים (שמות כ), בְּסוֹד הַגְּבוּרָה, שֶׁאָזוּז בָּהּ יִצְחָק. שֶׁכָּל אוֹתָם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְאוֹתָם הַשָּׂרִים הַמְמֻנִּים יוֹנְקִים מִצַּדּוֹ, וְכֵן עָשָׂו

וְכָל אוֹתָם הַמְמַנִּים שֶׁלּוֹ. שֶׁהֲרֵי יְצָוָּק אָזוּז בְּמִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה, וְהַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלּוֹ הָיְתָה מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כו) אַל תֵּרֵד מִצְרָיְמָה. וּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה בָּאָה מִצַּד הַדִּין, שֶׁהֲרֵי מַעֲנִישִׁין אֶת הָאָדָם כְּשֶׁעוֹבֵר עָלֶיהָ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, וְשִׁבְעִים מִצְוות לֹא תַעֲשֶׂה בְּסוד הַדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, בְּסוד שֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְוָמֵשׁ, כְּנֶגֶד יְמוֹת הַשָּׁמֶשׁ, שֶׁמְּאִירָה מִצַּד הַגְּבוּרָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שופטים ה) כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ.

לֹא תִשָּׂא, בְּסוד הַתְּפָאֶרֶת, שֶׁנִּקְרֵאת אֱמֶת, שֶׁאָזוּז בָּהּ יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, וְיוֹנֵק שְׁנֵי זְלָקִים – מִצְוות עֲשֵׂה וּמִצְוות לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אהָלִים. וְעַל שֶׁהוּא הִשְׁלִים אֶת כָּל הַצְּדָדִים, לְרַוְּמִים וּלְדִין, לְמִצְוות עֲשֵׂה וּלְמִצְוות לֹא תַעֲשֶׂה, נִקְרָא שָׁלֵם. וּכְנֶגְדּוֹ לֹא תִשָּׂא, מִשּׁוּם שֶׁהַשְׁבוּעָה בָּאָה לְשָׁלוֹם. וְעַל כֵּן הוּא בְּסוד שֶׁל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. שֶׁכְּמוֹ שֶׁהִיא לֹא תַעֲשֶׂה, כְּשֶׁהִיא לַשֶּׁקֶר, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) לֹא תִשָּׂא, כָּךְ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה, כְּשֶׁהִיא בֶּאֱמֶת, שֶׁכָּתוּב (ירמיה יד) וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי ה' בֶּאֱמֶת. וְכָתוּב (דברים ו) וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ.

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ (שמות כ), בְּסוד הַבְּרִית, שֶׁהוּא יְסוד, שֶׁאָזוּז בּוֹ יוֹסֵף. וְעַל כֵּן נִקְרָא שַׁבָּת. שֶׁהֲרֵי יוֹסֵף נִקְרָא כֹּל, וְגַם שַׁבָּת נִקְרֵאת כֹּל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָעֹנֶג וְהַתַּעֲנוּג יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, לְקַיֵּם אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְעַל כֵּן שַׁבָּת כְּלוּלָה מֵעֲשֵׂה וּמִלֹּא תַעֲשֶׂה, מִשּׁוּם שֶׁגַּם יוֹסֵף בְּכוֹר, שֶׁנּוֹטֵל שְׁנֵי זְלָקִים.

בֹּא וּרְאֵה, כָּתוּב בַּדִּבְּרוֹת בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה, (דברים ה) וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיְפָדְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה עַל כֵּן צִוְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂות אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. כָּאן מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה סוד עֶלְיוֹן, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיק הַהוּא שֶׁנִּמְכַּר לְעֶבֶד בְּמִצְרַיִם וְזִלְזְלוּ אוֹתוֹ, כְּנֶגְדּוֹ הוּא זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: בְּבַקָּשָׁה

מִכֶּם, תִּהְיוּ זוֹכְרִים אֶת הַצַּדִּיק הַהוּא שֶׁנִּמְכַּר עַל יֶדְכֶם, וְהָיָה עֶבֶד לְמִצְרַיִם, וּבַזְּטָא הַהוּא נִגְזַר עֲלֵיכֶם לְהִשְׁתַּעְבֵּד בְּמִצְרַיִם וּלְכַפֵּר עַל הַזְּטָא הַהוּא שֶׁמְּכַרְתֶּם אוֹתוֹ. שִׁמְרוּ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וְיִמָּזֵל לָכֶם, שֶׁהֲרֵי יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא כְּנֶגְדּוֹ.

כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה: הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן הוּא כְּנֶגֶד אַבְרָהָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים נב) חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. הַיּוֹם הַשֵּׁנִי כְּנֶגֶד יִצְחָק, וּמְשׁוֹם כָּךְ יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדוּן אֶת הָעוֹלָם. הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כְּנֶגֶד יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַבָּקָר הָאֶמְצָעִי, וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב בּוֹ בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית (בראשית א) יִקָּווּ הַמַּיִם.

הַיּוֹם הָרְבִיעִי כְּנֶגֶד דָּוִד, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (שם) יְהִי מְאֹרֹת. מְאֹרֹת וָסֵר, שֶׁהֲרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁלָּהּ, אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתֵן לָהּ עַל יְדֵי הַצַּדִּיק. כָּךְ גַּם דָּוִד, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים פו) עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנִי, וְאֵין לוֹ זְזִיִּים, אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתֵן לוֹ מִימֵי אָדָם הָרִאשׁוֹן ע׳ שָׁנִים.

הַיּוֹם הַחֲמִישִׁי כְּנֶגֶד מֹשֶׁה. הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי כְּנֶגֶד אַהֲרֹן. וְאוֹתָם שִׁשָּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית לְמַטָּה, כְּנֶגֶד שִׁשָּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁלְּמַעְלָה. וּמִי הֵם שִׁשָּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁלְּמַעְלָה? אוֹתָם הָרְמוּזִים בַּכָּתוּב (דה״א כט) לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל וְגוֹ׳, לְךָ ה׳ הַמַּמְלָכָה. וְהֵם זֶלְקָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים בַּסּוֹד הַוֶּה, הַגְּדֻלָּה – זֶה אַבְרָהָם. הַגְּבוּרָה – יִצְחָק. הַתִּפְאֶרֶת – יַעֲקֹב. הַנֵּצַח – זֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. הַהוֹד – זֶלְקוֹ שֶׁל אַהֲרֹן. כִּי כֹל – כְּנֶגֶד זֶלְקוֹ שֶׁל יוֹסֵף. הַמַּמְלָכָה – זֶלְקוֹ שֶׁל דָּוִד. וְיוֹסֵף נִקְרָא שַׁבָּת לְמַטָּה, כְּנֶגֶד צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים, שֶׁנִּקְרָא שַׁבָּת לְמַעְלָה. וּמְשׁוֹם כָּךְ כָּתוּב (דברים ה) עַל כֵּן צִוְּךָ ה׳ אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁרָצוּ יִשְׂרָאֵל לִכְבֹּשׁ אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן, הִקִּיפוּ אוֹתָהּ שִׁשָּׁה יָמִים, פַּעַם אַזַּת בְּכָל יוֹם, כְּנֶגֶד אוֹתָם שִׁשָּׁה צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁעֲלֵיהֶם הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם. וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבַע פְּעָמִים, כְּנֶגֶד יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד צַדִּיק,

שֶׁהוּא זָן אֶת כֻּלָּם וּמְקַיֵּם אוֹתָם, שֶׁכָּתוּב (משלי ט) זָמְמָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה. וְכָתוּב (שם ו) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. הוּא הַיְסוֹד וְהָעִקָּר שֶׁל כָּל אוֹתָם צַדִּיקִים, וְאִם לֹא זְכוּתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים – לֹא יָכְלוּ לְכָבְשָׁהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ט) לֹא בְצִדְקָתְךָ וּבְיֹשֶׁר לְבָבְךָ אַתָּה בָּא לָרֶשֶׁת כוּ', וּלְמַעַן הָקִים אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם כוּ'.

כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ (שמות כ), בְּסוֹד הַנֶּצַח, שֶׁאָזוּז בָּהּ מֹשֶׁה, וּמֵינִיק אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁה הָיָה מוֹקִיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה. בֹּא וּרְאֵה, אִם הַתּוֹרָה לֹא הָיְתָה נִתֶּנֶת עַל יְדֵי מֹשֶׁה, הַנָּבִיא הַגָּדוֹל, לֹא הָיוּ בְּנֵי אָדָם מַכִּירִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא הָיוּ מוֹקִירִים אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי עַל יְדֵי הַתּוֹרָה לוֹמֵד אָדָם אֶת עֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ, וּמוֹקִיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם כָּךְ כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, הוּא כְּנֶגֶד מֹשֶׁה.

דָּבָר אַחֵר, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְאֶת אִמֶּךָ – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָאָב נוֹתֵן שָׂכָר לָאֵם, כָּךְ גַּם הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נוֹתֶנֶת שָׂכָר לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

לֹא תִרְצָח (שם), כְּנֶגֶד דַּרְגַּת הַהוֹד, שֶׁאָזוּז בָּהּ אַהֲרֹן. וּמְשׁוּם כָּךְ לֹא תִרְצָח. מְשׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר הוֹרְגִים אֶת הָאָדָם, נוֹטְלִים מִמֶּנּוּ הַזִּיו וְהַהוֹד הָעֶלְיוֹן הַהוּא שֶׁעָלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל י) וְהוֹדִי נֶהְפַּךְ עָלַי לְמַשְׁחִית. וּמְשׁוּם כָּךְ הִזְהִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בְּנֵי הָאָדָם, שֶׁאוֹתוֹ הַיְפִי הָעֶלְיוֹן שֶׁנָּתַן לָהֶם, שֶׁלֹּא יִטְלוּ אוֹתוֹ מֵהֶם. וְיֵשׁ (וְהוּא) גַּם סוֹד הַשָּׁלוֹם, וּמְשׁוּם כָּךְ עוֹמֵד אַהֲרֹן לְכַפֵּר, לִשְׁוֹזֹט זֶבַח קָדָשִׁים, וְעַל פִּיו (הָיָה אוֹמֵר) (דברים כ) כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ.

לֹא תִנְאָף (שמות כ), בְּסוֹד הַמַּלְכוּת (שֶׁל הַצַּדִּיק), שֶׁאָזוּז בָּהּ מִי שֶׁאָזוּז. וְהוּא סוֹד הַזְּכֻמָּה, שֶׁהֲרֵי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֵין מִתְזַוֶּגֶת אֶלָּא בְּאוֹתוֹ שֶׁרָאוּי לָהּ, שֶׁהוּא צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. דָּבָר אַחֵר, כָּךְ לָמַדְנוּ בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, כַּבֵּד – כְּנֶגֶד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. לֹא תִרְצָח – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת הַנֶּצַח. לֹא תִנְאָף – כְּנֶגֶד דַּרְגַּת

הַהוּד.

דָּבָר אַוֵּר, כַּבֵּד – כְּנֶגֶד יְהִי מְאֹרֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. לֹא תִרְצָוּז – כְּנֶגֶד (בראשית א) יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ זַוָּיָה. מִשּׁוּם כָּךְ, נֶפֶשׁ זַוָּיָה אַל תַּהֲרֹג. לֹא תִנְאָף – כְּנֶגֶד (שם) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַוָּיָה לְמִינָהּ. מִשּׁוּם כָּךְ, לֹא תִנְאָף בְּאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מִינְךָ, שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגֶךָ.

לֹא תִגְנֹב, לֹא תַעֲנֶה, לֹא תַזְמִד – וְהוּ סִיּוּמָם שֶׁל עֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, כְּנֶגֶד עַתִּיקִ הָעַתִּיקִים, הָרֵאשִׁית שֶׁל הַכֹּל, לֶאֱוּז הַסּוֹף בָּרֹאשׁ, וְשֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל אֶוְזד. וְזֶה שֶׁאֵין מַתְוִזיל בָּהֶם בָּרֹאשׁוֹנָה, לְלַמֵּד סוֹד עֶלְיוֹן עַד לְאֵיזֶה מָקוֹם נִתְּנָה רְשׁוּת לְמֹשֶׁה לְהִתְבּוֹנֵן, וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם קִבֵּל תּוֹרָה, שֶׁהִיא מְוֻעֶיר אַנְפִּין.

וּמִשּׁוּם כָּךְ אָמַר שֶׁבַּע אֲמִירוֹת, כְּנֶגֶד שֶׁבַע דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁרְמוּזוֹת בַּכָּתוּב שֶׁל לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְגוֹ'. וְעַד אוֹתוֹ הַמָּקוֹם הִתְבּוֹנֵן מֹשֶׁה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ה) פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם. פָּנִים – וְזֶה הַבֵּן הַקָּדוֹשׁ. בְּפָנִים – זוֹ הַבַּת.

פָּנִים – וְזֶה הַבְּרִית. בְּפָנִים – וְזֶה הָאָרוֹן. וְכֵיוָן שֶׁהִתְזַבְּרוּ, דִּבֶּר ה'. וּמִי הוּא? שֶׁבַע אֲמִירוֹת, עִם אוֹתָם שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ, נֶאֶמְרוּ כְּנֶגְדָּם שָׁלֹשׁ אֲמִירוֹת אַוְזרוֹנוֹת, וְעָלוּ מִמַּטָּה לְמַעְלָה.

וְאָמַר (שמות כ) לֹא תִגְנֹב, כְּנֶגֶד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, בִּינָה, שֶׁיּוֹנֶקֶת מִזִּוְכְמָה. וּמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בִּינָה, נִקְרָא מֵבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. כְּמִי שֶׁגּוֹנֵב וְלוֹקֵזַ מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּלֵב הֶזָּקָם, שֶׁמְּלַמְּדוֹ זְכוּת וּמְלַמְּדוֹ תוֹרָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַתּוֹרָה לוֹ בִּינָה לְיַנֵּק מֵהַזְּכוּת – גְּנֵבָה יֵשׁ מִצַּד אַוְזר שֶׁאָסוּר, וְאָמַר לֹא תִגְנֹב סְתָם.

לֹא תַעֲנֶה (שם), כְּנֶגֶד דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁל זְכוּת. שֶׁהֲרֵי אֵין יָכוֹל אָדָם לְהָשִׁיב דָּבָר, אֶלָּא מִשּׁוּם הַדַּרְגָּה שֶׁל רוּזַ עֶלְיוֹנָה שֶׁל זְכוּת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (איוב טו) הֶזָּקָם יַעֲנֶה דַּעַת רוּזַ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהָעֲנִיָּה הַזּוֹ שֶׁהוּא עוֹנֶה יֵשׁ בָּהּ קִיּוּם הָעוֹלָם, וְיֵשׁ לוֹ בָּהּ סִיּוּעַ עֶלְיוֹן לְהַכִּיר אֶת רִבּוֹנוֹ, וְהִיא בְּסוֹד

הָאֱמוּנָה – יֵשׁ עֲנִיָּה מִצַּד אֲוִיר שֶׁאָסוּרָה, שֶׁכָּתוּב (שמות כ) לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר.

לֹא תַזְמִד (שם), כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַנִּסְתֶּרֶת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁכָּל הַמַּזָּלוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, וְאֵין בָּעוֹלָם מִי שֶׁיַּכִּיר הַדַּרְגָּה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת הַנִּסְתָּרִים. וּכְשֶׁעָלָה בַּמַּזָּלָה הָעֶלְיוֹנָה לִבְרֹא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, הַכֹּל הָיוּ בְּרַגַּע אֶזְוָד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מז) יַעַמְדוּ יַזְוָדוּ. וְאוֹתָהּ הַמַּזָּלָה נִסְתֶּרֶת.

וּבֵן אָדָם לְמַטָּה יֵשׁ לוֹ מַזָּלָה נִסְתֶּרֶת, שֶׁאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתָהּ פָּרָט לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ, וְנִתְּנָה לָאָדָם לַזְּשֹׁב דִּבְרֵי תוֹרָה וְדִבְרֵי מִצְוָה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ מַזָּלָה עֶלְיוֹנָה מַשְׁפִּיעָה מַעְיְנוֹתֶיהָ לִמְקוֹם הַזָּכְמָה, וְאֵין נִפְרָדִים כְּלָל. וּמֵאוֹתָהּ הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה יְצָאָה תוֹרָה, וְשׁוֹעַת הַשְּׁקָאָה עַד אוֹתוֹ מְקוֹם הַזָּכְמָה הַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁנִּקְרֵאת מִצְוָה.

וְעַל כֵּן, מִי שֶׁזּוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, כְּאִלּוּ עָשָׂאָה, מִשּׁוּם שֶׁגּוֹרֵם לְהָבִיא הַנָּאַת הַבְּרָכוֹת מֵאוֹתָהּ הַמַּזָּלָה הָעֶלְיוֹנָה לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא מִצְוָה. וּכְאִלּוּ עָשָׂאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם. הַמַּזָּלָה וַדַּאי רֹאשׁ לַכֹּל. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּצַד הַמַּזָּלָה הָעֶלְיוֹנָה נִתְּנָה הָרְשׁוּת לַזְּשֹׁב – דִּבְרֵי מִצְוָה מֻתָּר, דְּבָרִים שֶׁאֵינָם מִצְוָה אֲסוּרִים, שֶׁכָּתוּב לֹא תַזְמִד.

וּבֹא רְאֵה, מָה הַטַּעַם כָּל הָאֲמִירוֹת כְּנֶגֶד כָּל כֶּתֶר – מִצְוַת עֲשֵׂה בְּמָקוֹם הָרָאוּי לָהּ, מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה בְּמָקוֹם הָרָאוּי לָהּ. וְאוֹתָן שְׁלֹשׁ הָאַזְרוֹנוֹת, הֵן לֹא תַעֲשֶׂה, מִכְּלַל שֶׁל עֲשֵׂה, כְּשֶׁבְּאַרְנוּ בַּכֹּל. אַף עַל גַּב שֶׁזֶּה מֻתָּר – זֶה אָסוּר. שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁהֵם כְּנֶגֶד עַתִּיק הָעַתִּיקִים, שֶׁזֶּסֶד וַרְזַמִּים גְּדוֹלִים שְׁרוּיִים בּוֹ, וְאֵין נִרְאֶה אֶלָּא לְמִצְוַת עֲשֵׂה, מִשּׁוּם כָּךְ דַּיְּקִ מֵהֶם, שֶׁלֹּא יִתְפַּנֶּה אָדָם לַעֲבֹד הָאַזֵּר, וְרָשַׁם אוֹתָם בְּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה.

וְהַזְהִיר אֶת בְּנֵי הָאָדָם בְּלָאו עַל הָאֲמִירָה הָאַזְרוֹנָה הַזּוֹ, שֶׁהוּא הַכְּלָל הָאַזְרוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל זֶה, כְּאִלּוּ עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה, מִשּׁוּם

שֶׁהוּא לְמַעְלָה, הֲרֵאשִׁית שֶׁל הַכֹּל, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. וְאִם אָדָם עוֹבֵר עַל זֶה וּמַטָּה מַזְוַשַּׁבְתּוֹ מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה, אָז נִדְבָּק בַּצַּד הָאַוֵּזר, בְּצַד הַשֶּׁקֶר, וְאָז בָּא לִידֵי (שמות כ) לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. כְּפִי שֶׁמָּצָאנוּ בְּאַוְזָאבּ, שֶׁזָּמַד אֶת כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי, וְאָז הֵעִידוּ עָלָיו שֶׁקֶר, וּמִזֶּה בָּא אָדָם לַעֲבֹר עַל כָּל הָאֲמִירוֹת.

אֲבָל כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְזוֹשֵׁב בְּמִצְוֹתָיו, אֲזַי מִתְפַּשֶּׁטֶת אוֹתָהּ מַזְוַשָּׁבָה בְּכָל הַדְּרָגוֹת מִצַּד הָאֱמֶת, הַצַּד שֶׁל הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה.

וּבֹא רְאֵה, הֲרֵי כָּל הָאֲמִירוֹת נְעוּצוֹת – סוֹף בָּראשׁ, וְרֹאשׁ בַּסּוֹף. הָרֹאשׁ – לְהַכִּיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַזְוַשַּׁבְתּוֹ. הַסּוֹף – שֶׁלֹּא לְהַטּוֹת מַזְוַשַּׁבְתּוֹ וְרְצוֹנוֹ לַצַּד הָאַוֵּזר. וּכְשֶׁאָדָם נִדְבָּק בָּזֶה, אֲזַי כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתְמַלְּאִים בִּבְרָכוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁשּׁוֹפְעוֹת מֵהָעַתִּיק הַנִּסְתָּר שֶׁל הַכֹּל.

וּכְשֶׁיִּוָּרְדוֹת, כֻּלָּן מִתְקַשְּׁרוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְזֶה יַעֲקֹב. מִשּׁוּם כָּךְ הַשְּׁבִיעִי כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁכָּל הַשִּׁבְעָה נִקְשָׁרִים בּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהָאָרֶץ הַזּוֹ, בְּאוֹר עִם בָּנֶיהָ, שֶׁכָּל הַשִּׁבְעָה נִקְשָׁרִים לְהָאִיר, וְאָז אַרְבַּע כּוֹסוֹת, אַרְבַּע הַגְּאֻלּוֹת.

קִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן – כְּנֶגֶד דָּוִד. הַגָּדָה – כְּנֶגֶד יַעֲקֹב. בִּרְכַּת הַמָּזוֹן – כְּנֶגֶד יִצְחָק. הַלֵּל הַגָּדוֹל – כְּנֶגֶד אַבְרָהָם.

מִמַּטָּה לְמַעְלָה עוֹלֶה כְּמוֹ זֶה. מַצָּה – כְּנֶגֶד דָּוִד. שְׁבוּעוֹת – כְּנֶגֶד יַעֲקֹב. רֹאשׁ הַשָּׁנָה – כְּנֶגֶד יִצְחָק. סֻכּוֹת – כְּנֶגֶד אַבְרָהָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּאַרְנוּ כְּנֶגֶד אַהֲרֹן – הַכֹּל אֶחָד. וְכֵיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לַמָּקוֹם הַשָּׁלֵם שֶׁל יַעֲקֹב, אָמְרוּ הַלֵּל הַגָּדוֹל.

דָּבָר אַוֵּזר זֶה יִתְּנוּ, כַּמָּה יֵשׁ לִבְנֵי אָדָם לְהִשָּׁמֵר בְּדַרְכֵיהֶם, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַצַּדִּיק הַהוּא נִמְכָּר, כָּל עֶשֶׂר הַדְּרָגוֹת הִסְתִּירוּ אוֹרוֹתֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי אֵין שׁוֹפֵעַ אוֹר הָעַתִּיק אֶלָּא בְּשִׁבְילוֹ, לְתוֹעֶלֶת עַל הָאָרֶץ, וּמִי שֶׁעָבַר עַל זֶה, עָבַר עַל כָּל הַמִּצְוֹת. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאַהֲבָה רַבָּה נָתַן הַשַּׁבָּת לְשָׁמְרָהּ כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁשְּׁקוּלָה לְכָל הַמִּצְוֹות.

וְעַל כֵּן עֶשְׂרִים גֵּרָה, שֶׁהֶחֱזִיר לִמְקוֹמָם, הוּא כֹּפֶר נָפֶשׁ, וּמְאִירִים לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא נָפֶשׁ, מֵהַמָּקוֹם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהַשָּׁמַיִם מְאִירִים לָאָרֶץ הַזּוֹ, וְנוֹתְנִים לָהּ כָּל תְּקוּנָיְהָ לְהִתְזַוֵּבר לְמַעְלָה.

וּבֹא וּרְאֵה, כָּתוּב (תהלים יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל. מִי הַשָּׁמַיִם? הַשָּׁמַיִם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מְסַפְּרִים לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא כְּבוֹד אֵל. מִי זֶה כְּבוֹד אֵל? בִּתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁנִּקְרֵאת אֵל. אֵל זֶה אַבְרָהָם. מַה מְּסַפְּרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כוז) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ. מַה זֶּה וַיְסַפְּרָהּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) מְקוֹם סַפִּיר אֲבָנֶיהָ. וְאוֹתָם הַשָּׁמַיִם מְתַקְּנִים אוֹתָהּ בְּכָל תְּקוּנָיְהָ, אֶת כְּבוֹד הָאֵל הַזּוֹ.

וְעַל זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה מְבִיאִים לָהּ הָאָרֶה בִּלְוִוּשָׁהּ, מִמָּקוֹר שֶׁלְּמַעְלָה, וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

וְהַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם מֵעִיד בָּהֶם. וְעַל כֵּן עַי"ן וְדָל"ת גְּדוֹלוֹת, לִהְיוֹת עֵדִים. שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (דברים ל) הַעִדֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם, זֶה יַעֲקֹב, מְקוֹם הַשָּׁמַיִם. וּמִנַּיִן שֶׁהִיא מְעִידָה? שֶׁכָּתוּב וְאֶת הָאָרֶץ. וְכָתוּב (תהלים פט) כְּיָרֵחַ יִכּוֹן עוֹלָם וְעֵד בַּשַּׁחַק נֶאֱמָן.

וְכַאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֵמוּת כְּמוֹ שֶׁהָיוּ (כָּרָאוּי), עֵדִים שְׁלֵמִים מְעִידִים בָּהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן שׁוֹפֵעַ הַטַּל שֶׁלְּמַעְלָה מִמָּקוֹם הָעַתִּיק. מָתַי? כְּשֶׁהֵם בְּיִזּוּד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טָל. וְשִׁבְּוּן טַל: יהו"ה אֶזְו"ד. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. שֶׁבְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה יִהְיוּ רְאוּיִים יִשְׂרָאֵל לְטַל.

וְיִשְׂרָאֵל שֶׁמַּכִּירִים אוֹתָם, הֵם מְיַזְּדִים אוֹתָם פַּעֲמַיִם בְּיוֹם – אֶזְד בְּצַד הַיּוֹם, וְאֶזְד בְּצַד הַלַּיְלָה.

וּמֵהַטַּל הַהוּא עֲתִידִים הַמֵּתִים לִהְזַוּת לָעוֹלָם הַבָּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ. מִיְּשֵׁנֵי – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ה) אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר וְכוּ', הַמָּקוֹם שֶׁל לִבִּי. קוֹל דּוֹדִי – הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קוֹל, וְזֶה יַעֲקֹב.

שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טָל – הַיְנוּ בִּרְכוֹת שָׁמַיִם, שֶׁבָּאִים לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, כְּשֶׁהוּא בְּיִחוּד עִם הַנְּקֻבָּה, וְתָקוּם מִן הֶעָפָר.

וְכַאֲשֶׁר יְצַוְּךָ בָּרַךְ אֶת יַעֲקֹב, אָמַר (בראשית כז) וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה שֶׁיַּעֲקֹב יוֹרֵשׁ אֶת הַמָּקוֹם הַהוּא. הָאֱלֹהִים – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. שֶׁמְּעַטֶּרֶת אוֹתוֹ בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, לְהִתְזַוֵּג עִם הַגְּבִירָה.

וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַטַּל הַזֶּה לַזְּעֵיר, מִצַּד הַצָּפוֹן נִקְרָשׁ, וּמִצַּד הַדָּרוֹם שׁוֹפֵעַ, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְכִסֵּא הַכָּבוֹד. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לְכִסֵּא הַכָּבוֹד, הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא אֶרֶץ, אֲזַי צַד הַצָּפוֹן שֶׁאוֹזֵז בּוֹ נִקְדָּשׁ וְנַעֲשֶׂה שֶׁלֶג, וּבוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם. וְעַל זֶה הִתְעוֹרְרוּ הָרִאשׁוֹנִים, מֵהֵיכָן הָעוֹלָם נִבְרָא? מִשֶּׁלֶג שֶׁתַּזַּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד.

וְעַל כָּךְ הָעוֹלָם אֵינוֹ עוֹמֵד בְּדִין, עַד שֶׁמִּתְעוֹרְרִים רַחֲמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ. זֶה הָרָקִיעַ שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים כָּל הָאוֹרוֹת וְהַכּוֹכָבִים, וְזֶה צַדִּיק שֶׁמַּשְׁפִּיעַ אוֹתָם לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁל כָּבוֹד.

יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר (שם), מִי זֶה יוֹם לְיוֹם? זֶה הַשָּׁמַיִם וְהָרָקִיעַ. וְלַיְלָה לְלַיְלָה יְחַוֶּה דָּעַת – הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא לַיְלָה, מַשְׁפִּיעַ לְגַבְרִיאֵל שֶׁנִּקְרָא לַיְלָה, מַה שֶּׁקִּבֵּל מֵהַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא דַּעַת, וְהוּא (משלי כד) הוֹן יָקָר וְנָעִים, שֶׁגָּנַז דַּעְתּוֹ בְּמָקוֹם הַלַּיְלָה. וְגַבְרִיאֵל קִבֵּל מִשָּׁם, וְהוּא שֶׁנִּקְרָא לַיְלָה, וּמַשְׁפִּיעַ לַתַּזּוֹתוֹנִים (ישעיה יא) רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ה׳.

אֵין אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים (תהלים יט) – מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל בְּלַחַשׁ. בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קָוָם – זֶה הַקּוֹל הָאֶמְצָעִי שֶׁמַּשְׁפִּיעַ לָאָרֶץ הַזּוֹ. וְזֶזֶר פָּרַשׂ מִי הַשָּׁמַיִם? זֶה הַשָּׁמָשׁ. וְהוּא כְּזָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ – זוֹ (שיר ג) הָעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ.

יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח (תהלים יט) לְהָאִיר לַלְּבָנָה. מַה זֶּה יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר? מִשּׁוּם שֶׁעַד הַגְּבִירָה מִתְעוֹרֵר בַּצַּד הַהוּא. (שם) מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ – זֶה הָרֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל. וּתְקוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מַקִּיף לַכֹּל, (שמות כו) מַבְרִיחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה.

וְאֵין נִסְתָּר מִזִּמָּתוֹ (תהלים יט) – הַיְנוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כג) אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים. תּוֹרַת ה' תְּמִימָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כה) וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם. מְשִׁיבַת נָפֶשׁ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה נא) נִשְׁבַּע ה' צְבָאוֹת בְּנַפְשׁוֹ. מְשׁוּם שֶׁהוּא הִתְקִין אוֹתָהּ עַל תְּקוּנָיְהָ, וְיָשַׁב בְּבֵיתָהּ, וְזָן אוֹתָהּ בְּכָל מַה שֶּׁהִצְטָרְכָה, וְעַל כֵּן מְשִׁיבַת נָפֶשׁ.

עֵדוּת ה' נֶאֱמָנָה (תהלים יט) – זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁנִּקְרָא עֵדוּת. לָמָּה נֶאֱמָנָה? מְשׁוּם שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁמֵּאִיר, שֶׁלֹּא יְכַזְּבוּ מֵימָיו. מַזְכִּימַת פֶּתִי – הַמָּקוֹם שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת, הוּא מַזְכִּים אוֹתָהּ בְּאוֹתָהּ זְכֻכִּיָּה קְטַנָּה שֶׁקִּבְּלָה מִמֶּנּוּ, וּפָרְשׁוּהָ, וּמְנָה אוֹתָהּ לְפַרְנֵס אֶת הָעוֹלָם, וְנוֹתֶנֶת לְמִי שֶׁאֵין לוֹ זְכוּת מִשֶּׁלּוֹ.

פִּקּוּדֵי ה' (שם) – אוֹתָם הַתְּלוּיִים מֵאוֹתָהּ שֶׁבְּיָדָהּ הֻפְקְדוּ כָּל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ, וְעַל כֵּן יְשָׁרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא. וְצַדִּיק נִקְרָא כָּךְ. מְשַׂמְּחֵי לֵב – שִׂמְחָה זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, וּמָתַי הִיא בְּשִׂמְחָה? בִּזְמַן שֶׁמִּתְחַבֶּרֶת עִם לֵב הַשָּׁמַיִם.

מִצְוַת ה' בָּרָה – אַזַי נַעֲשֵׂית מִצְוָה בָּרָה. בָּרִאשׁוֹנָה נִקְרֵאת מִצְוָה, וְכָעֵת שֶׁשּׁוֹרָה עָלֶיהָ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, נִקְרֵאת מִצְוָה בָּרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) בָּרָה כַּזָּמָה, וְצַדִּיק וְצָדָק בְּשִׁקּוּל אָזְדּ.

מְאִירַת עֵינַיִם – (זכריה ד) עֵינֵי ה' הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים. מָה הַטַּעַם מְאִירַת? בָּרִאשׁוֹנָה מְאֹרֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. וּכְשֶׁרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם הַזֶּה מֵאִיר לָהּ, הִיא מְאִירָה, שֶׁנּוֹסָפָה בָּהּ יו"ד, אוֹרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק וּפָרִישַׁת שְׁלוֹמוֹ, וְאָז הוּא בְּגֶדֶל רַב. וּמָתַי הִיא בָּרָה? כְּשֶׁנִּכְלֶלֶת הַזָּכָר עִם הַנְּקֵבָה.

יִרְאַת ה' טְהוֹרָה (תהלים יט) – הַשָּׁבָט שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא בְּטָהֳרָה, כְּשֶׁהוּא מֵאִיר לָהּ פָּנִים. עוֹמֶדֶת לָעַד – שֶׁעוֹמֶדֶת תָּמִיד זוֹמָה רָמָה וַזָּקָה עַל בָּנֶיהָ. מָתַי? כְּשֶׁמִּשְׁפָּטֵי ה' מִמָּקוֹם שֶׁל אֱמֶת מְאִירִים בָּהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם)

צָדְקוּ יַזְדָּו, כְּשֶׁהֵם יַזִּיד בַּצַּדָּק הַזֶּה וְנוֹטְלִים אֶת שְׁמָהּ. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (שם) צָדְקוּ יַזְדָּו, וְהֵיא הַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם, מִצַּוַּאת ה׳.

דָּבָר אַזֵּר פָּקוּדֵי ה׳ – נֶצַּוּז וְהוּד, שֶׁהֵם לִמּוּדֵי ה׳. מְשַׁמְּזֵי לֵב – זֶה הָאֶתְרוֹג שֶׁדּוֹמֶה לַלֵּב. מִצַּוַּאת ה׳ – זֶה הָאֶתְרוֹג. יִרְאַת ה׳ – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) אִשָּׁה יִרְאַת ה׳ הִיא תִתְהַלָּל. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהִיא טְהוֹרָה. מִשְׁפְּטֵי ה׳ אֱמֶת – אֵלּוּ שִׁשָּׁת הַבָּנִים שֶׁכְּלוּלִים בְּיַעֲקֹב, שֶׁנִּקְרָא מִשְׁפָּט, וְהוּא אֱמֶת. צָדְקוּ יַזְדָּו – בְּיִזּוּד שָׁלֵם בְּיִרְאַת ה׳, שֶׁהִיא טְהוֹרָה.

הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב (תהלים יט) מִצַּד הַזָּהָב, זֶה שִׁבְּזוּ שֶׁל יְצָזְקֵ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ז) שִׁמְאלוֹ תַּזַּזת לְרֹאשִׁי. וּמִפָּז – זֶה אַבְרָהָם, וְזֶה יְמִינוֹ תְּזַבְּקֵנִי. רָב – זֶה יַעֲקֹב. וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ – דְּבַשׁ זֶה תָּמָר, שֶׁכְּלוּל זָכָר וּנְקֵבָה. וּמְשׁוּם זֶה, מָתַי הֵם מְתוּקִים? כַּאֲשֶׁר נִתְזַבְּרוּ וְיָצָא מֵהֶם דְּבַשׁ.

וְנָפֶת צוּפִים – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד) נָפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ כַּלָּה. צוּפִים – מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִצְפּוֹת וּלְהִתְבּוֹנֵן בַּמַּרְאָה הַזּוֹ, מִסְתַּכֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (יזזקאל לג) צוֹפֶה נְתַתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַעְתָּ מִפִּי דָּבָר. וַדַּאי הַמָּקוֹם הַזֶּה נִקְרָא פָּתַזוּ הָאֻמּוֹת. וְכָתוּב (שם] וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. מִכָּאן וָמַעְלָה אֵין רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל. וְעַל כֵּן מִמֶּנָּה יוֹנְקִים אוֹתָם לִמּוּדֵי ה׳, שֶׁנִּקְרָאִים צוֹפִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נָפֶת צוּפִים.

דָּבָר אַזֵּר צוּפִים – אֵלּוּ לִמּוּדֵי ה׳, שֶׁמְּאִירִים בָּהּ, וּמִשָּׁם יוֹנְקִים הַנְּבִיאִים, פָּרָט לְמשֶׁה שֶׁהִתְעַלָּה לְמַעְלָה. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁכְּלוּלִים כֻּלָּם בְּאָזְד, הֵם נֶחֱמָדִים.

דָּבָר אַזֵּר יִרְאַת ה׳ טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד, בֹּא וּרְאֵה, אִם אָדָם מִשְׁתַּדֵּל בָּרִאשׁוֹנָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא יִרְאַת ה׳, אֲזַי תּוֹרָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס מִכָּאן לָאֻמּוֹת, מֵהַפָּתַזוּ הַזֶּה שֶׁל הַכֹּל. וּכְשֶׁפּוֹזְזִד מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה, מִתְגַּדֵּל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְיוֹשֵׁב בְּאוֹר עִם הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוֹצִיאָה בֵּן טוֹב לָעוֹלָם.

וְעַל כֵּן אָמַר שְׁלֹמֹה (קהלת יב) סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא. הַסּוֹף הַזֶּה, סוֹף הַדְּרָגוֹת. סָמֶ"ךְ רַבָּתִי, שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה נִקְרָא סָמֶ"ךְ. מִשֶּׁבָּאָה הָאִשָּׁה, בָּא סָמֶ"ךְ, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּסְגֹּ"ר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה. וּמָתַי הִיא בִּשְׁלֵמוּת וּבְגָדֶל רַב? כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵז מִמֶּנָּה בַּהַתְחָלָה, וְאַחַר כָּךְ עוֹשֶׂה אֶת מִצְוֹות אָבִיו.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר. וְעַל זֶה כָּתוּב (ויקרא יט) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. הַקְּדִימָם הָאֵם בְּיִרְאָה רִאשׁוֹנָה. וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמֹר – מִצְוַת ה'. מִי עוֹשֶׂה הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה? מִי שֶׁעוֹשֶׂה אֶת זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי זֶה כָּל הָאָדָם, וְאָז נִשְׁלָם הָאָדָם לְמַעְלָה.

פָּתַח וְאָמַר, (משלי כד) יְרָא אֶת ה' בְּנִי וָמֶלֶךְ. יְרָא אֶת ה' – לִזְכּוֹר הַיִּרְאָה בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּנִי וָמֶלֶךְ – לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּקְרֵאת מֶלֶךְ, לַבֵּן הַבְּכוֹר הַזֶּה, לְהַכְנִיס מִמֵּטָּה לְמַעְלָה. דָּבָר אַחֵר בְּנִי וָמֶלֶךְ – תַּמְשִׁיךְ הָאוֹר מֵהַבֵּן לַבַּת, שֶׁנִּקְרֵאת מֶלֶךְ.

וְעִם שׁוֹנִים אַל תִּתְעָרֵב (שם) – שֶׁלֹּא יִשְׁנֶה מִסֵּדֶר הָאֱמוּנָה. שֶׁהֲרֵי בַּהַתְחָלָה צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּיִּרְאָה הַזּוֹ, שֶׁהִיא הַפָּתַח לַכֹּל, וְאַחַר בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁהִיא לְמַעְלָה. מִשּׁוּם שֶׁכָּל אָדָם שֶׁאֵינוֹ יֵרֵא וְחָטָא, אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְפָתַח הָאֱמוּנָה הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁמֵּהַפָּתַח הַזֶּה דּוֹחִים אוֹתוֹ – מֵהַכֹּל דּוֹחִים אוֹתוֹ, שֶׁאֵין לוֹ בְּמָה שֶׁיִּכָּנֵס לַכֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיח) זֶה הַשַּׁעַר לַה'.

וְעַל זֶה הֵעִירוּ הַקְּדְמוֹנִים, כֹּל שֶׁיִּרְאַת חֶטְאוֹ קוֹדֶמֶת לְחָכְמָתוֹ, חָכְמָתוֹ מִתְקַיֶּמֶת. שֶׁיּוֹשֶׁבֶת הַחָכְמָה עַל (תהלים פ) כַּנָּה אֲשֶׁר נָטְעָה יְמִינֶךָ, שֶׁנִּקְרֵאת כִּבּוּד אֵל.

וְאִם אֵין אָדָם יָרֵא מִמֶּנָּה, הִיא מְיַסֶּרֶת אוֹתוֹ, שֶׁהִתְמַנְּתָה לְיַסֵּר אֶת בְּנֵי הָאָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ו) וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר. מִי הוּא הַדֶּרֶךְ לְעֵץ הַחַיִּים? הַהוּא שֶׁהִתְמַנָּה עַל הָעוֹלָם לְיַסֵּר אֶת בְּנֵי הָאָדָם שֶׁלֹּא יִטְעוּ מִדַּרְכּוֹ.

וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ לְקַשְּׁרָה לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרֵאת גּוּף, וּצְרִיכִים

(וּצְרִיכָה) נְשָׁמָה. וְנָדָב וַאֲבִיהוּא, עַל שֶׁלֹּא קִשְּׁרוּ אוֹתָהּ, וְנָטְלוּ מִמֶּנָּה הַנְּשָׁמָה, לָקְוָה אֶת נִשְׁמָתָם, וְגוּפָם קַיָּם, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ. (ויקרא י) וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קְטֹרֶת.

מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהּ מִשָּׁלָה זַיִּים כְּלוּם, וְעֵץ הַזַּיִים נוֹתֵן בָּהּ זַיִּים, מִשּׁוּם כָּךְ הִיא גּוֹף. יַעֲקֹב – הַנְּשָׁמָה. הָעַתִּיק – נְשָׁמָה לַנְּשָׁמָה.

וּפָנְוָז שָׁנָתַן שָׁלוֹם בָּאָרֶץ, זַיִּים בָּאָרֶץ, נוֹסָפָה לוֹ נְשָׁמָה וְהָאִירָה לוֹ פָּנֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁעוֹרֵר זַיִּים כְּנֶגְדָּהּ, וְעַל זֶה בְּאוֹר פָּנֵי מֶלֶךְ זַיִּים. כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ הַזֶּה שָׁלְמַטָּה, פָּנֶיהָ מְאִירִים, זַיִּים נִדְבָּקִים בָּהּ.

דָּבָר אַזַּר בְּאוֹר פָּנֵי מֶלֶךְ זַיִּים, זֶה יַעֲקֹב, זַיִּים, שֶׁבָּאִים לוֹ מֵהָאֵם. וּמִשּׁוּם פָּנְוָז הִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, שֶׁזִּוְּגוּ בְּרִית בַּלַּיְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה. מָה הַטַּעַם יוֹמָם? שֶׁהִתְזַבְּרָה מֵ"ם סְתוּמָה בַּיּוֹם, וּמְאִירָה בַּלַּיְלָה. וְאִלְמָלֵא זֶה, זִקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי, אֵלּוּ זִקּוֹת שֶׁקִּבּוּעִים בָּזֶה, זִקּוֹת הַתּוֹרָה לֹא יִתְקַיְּמוּ. וּמָתַי יִתְקַיְּמוּ? כְּשֶׁצַּדִּיקוּ יַזְדָּוּ.

גַּם עַבְדְּךָ נְזָהָר בָּהֶם, מִלְּטָעוֹת בְּתִקּוּנֵי הַמֶּלֶךְ. שֶׁהֲרֵי בְּכָל לַיְלָה מִשְׁתַּדֵּל בָּהֶם לְזַזְּבְּרָם יַזַּד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) זַזּוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ. עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ – שֶׁמִּשְׁפָּטִים שֶׁהֵם נָזְזָמִדִים, וּכְלוּלִים מִכֻּלָּם, יִתְזַזְּבְּרוּ בַּצַּדִּיק הַזֶּה.

וְאָז, כַּאֲשֶׁר מִתְזַזְּבְּרִים, הֵם שׁוֹמְרִים שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב לַמִּקְדָּשׁ עָרֵל וְטָמֵא. וּכְשֶׁהֵם שׁוֹמְרִים אוֹתָהּ הַשְׁמִירָה, שֶׁהִיא סוֹף הַדְּרָגוֹת שֶׁהוּא עָקֵב, אָז הִיא רַב שֶׁמִּתְזַזֶּבֶרֶת לְמַעְלָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (משלי כב) עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה'. עֵקֶב עֲנָוָה נָתְנָה יִרְאַת ה'. עֲנָוָה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד, וְנִקְרָא (דברים לג) אִישׁ הָאֱלֹהִים, וְכָתוּב (תהלים יז) וְעַנְוָתְךָ תַּרְבֵּנִי.

וְכָתוּב רֵאשִׁית זָזְכְמָה יִרְאַת ה', מִשּׁוּם שֶׁבְּרֵאשׁ צָרִיךְ לִירָא מִמֶּנָּה, וְאַזַּר כָּךְ לַעֲלוֹת בַּזָּזְכְמָה. דָּבָר אַזַּר, רֵאשִׁית זָזְכְמָה יִרְאַת ה' – זוֹ הַיִּרְאָה הָעֶלְיוֹנָה, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא רֹאשׁ לַתַּזְוִתּוֹנִים לָקְוָה שָׁם הָעֶלְיוֹן. וְעַל זֶה נִקְרֵאת עֲטָרֵת, בְּשֵׁם הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן, הַטָּמִיר מֵהַכֹּל, לְיַזֵּד הָרֹאשׁ עִם הַסּוֹף, וּבְשֵׁם

אֲזַד נִכְלָלֶת.

דָּבָר אַזַּר (תהלים יט) בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב – אוֹתָם מִשְׁפָּטִים שׁוֹמְרִים אֶת הָעֵקֶב רָב הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי יַעֲקֹב, בַּעַל הַבַּיִת, שׁוֹמֵר בֵּיתוֹ. וַהֲרֵי הֵעִירוּ עַל אוֹתוֹ (עֵקֶב) שֶׁנָּטַל אֶמְנוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁכָּרַע שֶׁבַע כְּרִיעוֹת, לְבַטֵּל שִׁבְעָה רָאשֵׁי הַנָּזָשׁ, שֶׁלֹּא יִקָּרֵב לַמִּקְדָּשׁ.

גַּם מְזֻדִּים זְשֹׁךְ עַבְדֶּךָ, זֵדִים – זֶה הַנָּזָשׁ שֶׁרוֹכֵב עָלָיו (סמא״ל). זְשֹׁךְ עַבְדֶּךָ – כְּמוֹ אוֹתוֹ הָעֶבֶד שֶׁכָּל מַפָּתְזוֹת אֲדוֹנוֹ בְּיָדוֹ, אָמַר שֶׁהִיא בַּזַּשְׁכָּה וְצַלְמָוֶת, בִּשְׁבִיל אוֹתָם זֵדִים שֶׁשָּׁלְטוּ בָּעוֹלָם וְגָרְמוּ מִיתָה, וּלְפָעָמִים פָּגוּמָה הַלְבָנָה, וְשׁוֹלֵט הַנָּזָשׁ.

וְדָוִד הָיָה מְבַקֵּשׁ עַל זֶה רַזְמִים, וְאָמַר אַל יִמְשְׁלוּ בִי אָז אֵיתָם, שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בְּמִקּוֹמוֹ. לִשְׁמֹר אוֹתוֹ הָעֵקֶב עַל יַד יַעֲקֹב, שֶׁנִּקְרָא גָּדוֹל, בֶּן בְּכוֹר. שֶׁאֵין לְךָ בָּעוֹלָם שֶׁהִתְגַּבֵּר כְּנֶגֶד הַנָּזָשׁ הַזֶּה כְּמוֹ יַעֲקֹב, וֶהֱסִירוּ מִנַּזַּלְתּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁלֹּא יִטַּמֵּא בֵּיתוֹ.

כֵּיוָן שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט, אָז אֵיתָם. אָז: אָלֶ״ף, אוֹר הָעַתִּיק. זַ״ן, שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בְּיַעֲקֹב. כֵּיוָן שֶׁכָּל זֶה הִתְזַוֵּבֵר, אָז אֶהְיֶה תָּם. שֶׁכָּךְ נִקְרָא מִכְתָּם – מָךְ וְתָם. מָךְ – מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהּ אוֹר מִשֶּׁלָּהּ. תָּם – כְּשֶׁהַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת וּמְאִירָה בְּאוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים, אֲזַי תָּם, וְעַל זֶה מִכְתָּם לְדָוִד.

מָתַי? כְּשֶׁנִּשְׁמֶרֶת הַלְּבָנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים טז) שָׁמְרֵנִי אֵל כִּי זָסִיתִי. מַה זֶּה זָסִיתִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נז) זָסָיָה נַפְשִׁ״י.

מָה הַטַּעַם שָׁמְרֵנִי אֵל? צִדּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁצָּרִיךְ לְעוֹרֵר, שֶׁיָּאִיר זֶסֶד עֶלְיוֹן לְזֶסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים. זֶה שֶׁכָּתוּב (שם קג) וְזֶסֶד ה׳ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם. זֶסֶד – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁלָּקַח מֵהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אוֹר וְזַיִם וְנָתַן לָעוֹלָם הָאַזַּרוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאָיו. הוּא הָעוֹלָם הָאַזַּרוֹן שֶׁתִּלְוִיָּה בּוֹ הַיִּרְאָה.

וְאָז, וְצִדְקָתוֹ – זֶה הָעוֹלָם הָאַזַּרוֹן שֶׁנִּקְרָא צֶדֶק. לִבְנֵי בָנִים – שֶׁמְּנִיקָה אֶת הַמַּזָּנוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנֵי בָנִים, שֶׁהֲרֵי שִׁשָּׁה הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמְּאִירִים לָהּ נִקְרְאוּ

בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר א) בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ בִי, וְכָתוּב (תהלים קיג) אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. וְאֵלּוּ שֶׁמַּקְיִפִים אֶת הָעוֹלָם הָאֲוִרוֹן הַזֶּה נִקְרָאִים בְּנֵי בָּנִים. וּמָתַי? כְּשֶׁשּׁוֹמְרִים אֶת בְּרִיתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קג) לְשֹׁמְרֵי בְרִיתוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, מִשּׁוּם שֶׁבְּנֵי הַבָּנִים הַלָּלוּ לֹא שָׁמְרוּ אֶת בְּרִיתוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה, וּמָכְרוּ אוֹתוֹ לְאֶרֶץ נָכְרִיָּה, נִגְזַר עֲלֵיהֶם עֹנֶשׁ.

וְזֶה שֶׁבִּקֵּשׁ מֹשֶׁה, כְּשֶׁרָאָה שֶׁיֵּעָשֶׂה דִּין בְּאוֹתָם עֲשָׂרָה הַרוּגֵי מַלְכוּת: וּמַה (וְאֵיפֹה) הִיא תּוֹרָתָם? אָמַר לוֹ: זֵזֹר לַאֲזוֹרֶיךָ, לְאוֹתָם שֶׁשּׁוֹרִים אֲזוֹרֵי הַמּוּשְׁכָּן, שֶׁמָּכְרוּ אֶת הַצַּדִּיק הַזֶּה. אָמַר לוֹ: וּמַה שּׁוֹנָה בַּגּוּפִים הַלָּלוּ? אָמַר לוֹ: כָּךְ עָלָה בַּמַּחֲשָׁבָה, וְאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְהַשִּׁיג:

וְעַל זֶה הִשְׁתַּדֵּל דָּוִד לְבָרֵךְ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁבָּא מִמֶּנּוּ אוֹר. וְאָמַר, (תהלים קטו) ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ – זֶה צַדִּיק. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל – הַצַּדִּיק הַזֶּה יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן – עַד הַוָּסֵד שֶׁיֵּשׁ בָּהּ, שֶׁנִּקְרָא בֵּית אַהֲרֹן, כְּשֶׁמִּתְוַסֶּדֶת לְוָסֵד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ו) וַיִּקַּח אַהֲרֹן אֶת אֱלִישֶׁבַע בַּת עַמִּינָדָב, שֶׁהִתְוַסְּדָה לְאֵל.

יְבָרֵךְ יִרְאֵי ה' – אֵלּוּ יוֹשְׁבֵי הַמּוּשְׁכָּן, שֶׁשּׁוֹרִים בַּיִּרְאָה הַזּוֹ. הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדוֹלִים – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קד) זֵיוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת. זֵיוֹת קְטַנּוֹת – כָּל אוֹתָם גְּדוֹלִים שֶׁיָּצְאוּ מֵאוֹתָם בְּנֵי בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ב) כָּל הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה. עִם גְּדוֹלוֹת – אוֹתָם שְׁבָטִים.

וְעַל כֵּן, כָּל הָעוֹבֵר עַל הַפְּקוּדִים נוֹתֵן שָׁכָר, בָּקָע לַגֻּלְגֹּלֶת, לִהְיוֹת כֹּפֶר לְאוֹתָהּ נֶפֶשׁ. וְיִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנָּה הָאוֹר, כְּשֶׁמִּתְוַסֶּבֶר הַיָּמִין, הַכֶּסֶף, אֵלֶיהָ. וְעַל זֶה יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן, כְּשֶׁנּוֹסָפָה בָּהּ בְּרָכָה, וּמִתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ הַיָּמִין, בְּאוֹתוֹ הַכֶּסֶף, אָז בִּרְכָתָהּ שׁוֹפַעַת בְּאוֹתָם הַיִּרְאִים מִמֶּנָּה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל אָדָם שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ וּפוֹזֵד כָּל יוֹם מֵאוֹתוֹ זִטְא שֶׁעָשָׂה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹזֵל לוֹ וְלֹא גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ, שֶׁהֲרֵי אֲזַי יוֹסֵף, פָּזַד רַב נָפַל עֲלֵיהֶם, כְּשֶׁרָאוּ שֶׁהִסְתַּלֵּק אֲבִיהֶם לְמַעְלָה, וְרָאוּ עַצְמָם בַּגָּלוּת

עַל אוֹתוֹ הַזִּוּטָא, עַד שֶׁאָמַר לָהֶם יוֹסֵף (בראשית נ) אַל תִּירָאוּ. אַל תְּפַזְּדוּ וַדַּאי מֵעָנֶשׁ בַּוְּמַן הַזֶּה, כִּי הַתַּזַּת אֱלֹהִים אָנִי? וַדַּאי הִסְתַּלַּקְתִּי לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם הַהוּא. וְדַרְגָּתִי תָּאִיר לְצַד בֵּית הַדִּין, לְהָאִיר לָכֶם, שֶׁאַתֶּם תַּזַּת אוֹתוֹ הַמָּקוֹם.

כְּשֶׁרָאָה דָּוִד שֶׁבַּעַל הַבַּיִת שֶׁאָמַר כָּךְ, אָמַר (תהלים קטו) ה' זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ. אוֹתוֹ שֶׁיּוֹשֵׁב בְּעוֹלָם הַזָּכָר, ה' – לְמַעְלָה לְמַעְלָה – יְבָרֵךְ אוֹתוֹ בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת. שֶׁהֲרֵי כָּל הַשְּׁבָטִים, פָּרַט לְיוֹסֵף, יוֹשְׁבִים בְּעוֹלָם הַנְּקֵבָה, וּמִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ.

אוֹתוֹ הַמָּקוֹם, יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וַדַּאי, בֵּיתוֹ שֶׁל דָּוִד. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן, שֶׁיִּתְעוֹרֵר צַד הַוָּסֶד שֶׁלָּהּ. יְבָרֵךְ יִרְאֵי ה' הַקְּטַנִּים. מְשׁוֹם כָּךְ יוֹסֵף ה' עֲלֵיכֶם, מֵהַצַּד שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁהוּא עֲלֵיכֶם, מִתְעוֹרֵר בְּרַוָּמִים עֲלֵיכֶם. שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הַזִּוּטָא יוֹסֵף מָזַל לְמַטָּה, וְאָמַר (בראשית נ) אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם. מְשׁוֹם כָּךְ עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם, וְתָגֵן זְכוּתוֹ עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם, שֶׁלֹּא יִתָּפְסוּ בַּזִּוּטָאֵיכֶם, וְלֹא יִשְׁלֹט עֲלֵיכֶם אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ.

מְשׁוֹם כָּךְ, אַל יִמְשְׁלוּ בִּי אָז אֵיתָם, וְהִתְעַטֵּר אוֹתוֹ הַמָּקוֹם בְּעַטְרוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁהִתְעַטֵּר כְּשֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּם וְאָמְרוּ אָז יָשִׁיר, כְּשֶׁרָאוּ שֶׁנִּשְׁלְמָה הַלְּבָנָה. (תהלים יט) וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב – זֶהוּ זִוּטָא הַשְּׁבָטִים שֶׁהָיָה רַב.

וְעַל הַכֹּל בִּקֵּשׁ רַוָּמִים. (שם) יִהְיוּ לְרָצוֹן – לִפְנֵי הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ. אִמְרֵי פִי – זֶה הַפֶּה שֶׁלּוֹ. וְהֶגְיוֹן לִבִּי – זֶה לֵב הַשָּׁמַיִם. לְפָנֶיךָ – אֵלּוּ הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנֶּוְזָבִאים וּמִתְגַּלִּים בְּעֵת רָצוֹן. ה' – זֶה הַיָּמִין. צוּרִי – זֶה הַשְּׂמאל. וְגֹאֲלִי – זֶה הָאֶמְצָעִי.

דָּבָר אַוָּר, ה' – זֶה הָאֶמְצָע, זֶה יַעֲקֹב. צוּרִי – זֶה הַשְּׂמאל. וְגֹאֲלִי – זֶה הַיָּמִין, שֶׁנִּקְרָא גּוֹאֵל, קָרוֹב וַדַּאי, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָרִים אֶת יְמִינוֹ וּלְפָדוֹת אֶת בָּנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קיז) יְמִין ה' רוֹמֵמָה יְמִין ה' עֹשָׂה חָיִל.

פָּרָשַׁת צַו

וּבְצַד שְׂמֹאל עוֹמֶדֶת דַּרְגָּה אַוָּרֶת, שֶׁבְּצַד הַטֻּמְאָה, שֶׁנִּקְרֵאת אַף כָּךְ מַזָּלָה, וְנִקְרֵאת מַזָּלָה רָעָה. מִשּׁוּם שֶׁהַדַּרְגָּה שֶׁעָלֶיהָ הִיא רָעָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרֵאת מַזָּלָה רָעָה.

כָּאן עוֹמְדִים כָּל הָרְצוֹנוֹת הָרָעִים, וְכָל הַהֶרְהוּרִים רָעִים, וְכָל רָעוֹת הָעוֹלָם. וְהִיא עוֹמֶדֶת עַל כָּל הָרְצוֹנוֹת הַלָּלוּ שֶׁיִּטְמָא בָּהֶם בֶּן אָדָם. בַּמַּזָּלָה הָרָעָה הַזּוֹ עוֹמְדוֹת כַּמָּה דַּרְגּוֹת טְמֵאוֹת, וְכֻלָּן עוֹמְדוֹת לְטַמֵּא אֶת הָאָדָם, בְּאוֹתָם רְצוֹנוֹת וְהֶרְהוּרִים שֶׁל מַזָּלָה רָעָה, וְאָז נִטְמָא בָּהֶם הָאָדָם, וְנִדְבָּק בְּאוֹתוֹ הַצַּד.

וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהַקְרִיב עוֹלָה לְהִטָּהֵר, וּכְשֶׁמַּקְרִיב אוֹתָהּ, צָרִיךְ לְהַטּוֹת רְצוֹנוֹ לַמַּזָּלָה הַקְּדוֹשָׁה, וּכְשֶׁעוֹלָה עָשָׁן מֵאוֹתָם זְבָלִים וְאֵמוּרִים וּמֵאוֹתָם אֵבָרִים, לְאוֹתָהּ מַזָּלָה רָעָה עוֹלָה בָּרִאשׁוֹנָה, וְאֶת כֻּלָּם נוֹטֶלֶת לָהּ, וְנִזּוֹנֶית מֵהֶם.

וְאַזָּר כָּךְ עוֹלָה הֶעָשָׁן הָאַוִּיר הַדַּק, וְכָל אוֹתָם עֶלְיוֹנִים, מֵהֶם בַּעֲלֵי הַדִּין, מִתְכַּנְּסִים וְנִכְנָסִים לִפָּנִים, עַד שֶׁמִּתְכַּנְּסִים זֶה לְתוֹךְ זֶה וְזֶה לְתוֹךְ זֶה, עַד שֶׁכֻּלָּם עוֹלִים לְהִכָּלֵל הַכֹּל זֶה עִם זֶה, וּלְהַשְׁלִים זֶה עִם זֶה, וְגוּף נִקְשָׁר בְּגוּף.

אָז מְעַטֵּר אוֹתָם אָדָם אֶת רְצוֹנוֹ בִּרְצוֹנָהּ שֶׁל אוֹתָהּ מַזָּלָה טְהוֹרָה. וְאָז הַכֹּהֲנִים מִצַּד הַיָּמִין, וְהַלְוִיִּם מִצַּד הַשְּׂמֹאל, מְקַשְּׁרִים אֵיבָרִים בְּאֵיבָרִים, עַד שֶׁמִּתְעַלָּה הַמַּזָּלָה הַטְּהוֹרָה הַזּוֹ בֵּין יָמִין לִשְׂמֹאל, וּמִתְזַבְּרִים זֶה עִם זֶה וְנִקְשָׁרִים זֶה לָזֶה, וְנִהְיִים לְאֶזֶד. וְאָז נִקְרָא נִיזּוּזַז, נַזַּת וָרָצוֹן, לְהִתְזַבֵּר וּלְהִכָּנֵס זֶה עִם זֶה.

וּכְשֶׁהַכֹּל נִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה, הָעוֹלָם הַבָּא מוֹצִיא אֶת כָּל הָאוֹר, שֶׁיֵּאוֹרוּ כֻּלָּם יַזַּד. וְכָל הַשִּׂמְחָה נִמְצֵאת, וְכָל הַפָּנִים מְאִירוֹת, הַכֹּל בְּבִשּׂוּם. וְנִפְרָד אָדָם מִתּוֹךְ מַזָּלָה רָעָה, וְנִדְבָּק בְּמַזָּלָה טְהוֹרָה, עַד שֶׁנִּדְבָּק הַכֹּל בְּתוֹךְ הַמַּזָּלָה הַנִּסְתֶּרֶת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַכֹּל, וְנִהְיָה הַכֹּל אֶזֶד.

וּמַה שֶּׁנִּשְׁאָר מִן הַקָּרְבָּן, צָרִיךְ לְהִשָּׂרֵף וּלְהִתְאַכֵּל בַּלַּיְלָה, שֶׁלֹּא יֵהָנֶה

מִמֶּנּוּ אָדָם. מָה הַטַּעַם שֶׁהָעוֹלָה הַזּוֹ, הַקָּרְבָּן שֶׁל הָעוֹלוֹת, אֵין רְשׁוּת לְאָדָם בָּעוֹלָם לֵהָנוֹת מִמֶּנָּה? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ קָרְבָּן אֵין נִקְרָב אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּמַזְלָשָׁבָּה רָעָה, הַצַּד שֶׁל הַטֻּמְאָה. וְשֶׁלֹּא יִתְפַּשֵּׁט וְלֹא יִסְטֶה הַצַּד הַזֶּה, הַכֹּל זוֹוֵר לְתוֹךְ הָאֵשׁ לְהִתְאַכֵּל, וְלֹא יֵהָנֶה מֵאוֹתוֹ הַקָּרְבָּן אָדָם בָּעוֹלָם.

בַּלַּיְלָה מִתְאַכֵּל כָּל מַה שֶּׁנִּשְׁאָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ו) עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה. כְּשֶׁנִּכְנָס הַלַּיְלָה, כָּל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַזְּוִקִים נִמְצָאִים, וְהוֹלְכִים וְשׁוֹלְטִים בְּכָל אוֹתָם אֲמוּרִים וּפְדָרִים, וְכֻלָּם מִתְאַכְּלִים, וּמֵהֶם נֶזּוֹנִים כָּל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַזְּוִקִים, וְהֵם זְכֻלָּם לְהִזּוֹן מֵהֶם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ וְלֹא יִתְקָרְבוּ לְתוֹךְ הַקְּדֵשׁ. וְיִפָּרֵד אָדָם מֵאוֹתוֹ הַצַּד, וְיִדְבַּק בְּרָצוֹן עֶלְיוֹן, וְאָז יִסְלְחוּ לוֹ אֲדוֹנוֹ לְאוֹתוֹ אָדָם, וְהַכֹּהֵן מְכַפֵּר עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (שם ד) וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ.

פָּרָשַׁת אֲזָזֵרִי

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְרְאוּ, הִתְלַבְּשׁוּ בִּדְיוּקָן קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן שֶׁל אוֹר, בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, וּבִדְיוּקָן קָדוֹשׁ אֲזַזר בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וְנָתְנוּ לָהֶם נַזְלָה הָעֶלְיוֹנָה. וְנָתְנוּ לָהֶם זְכֻלָּק עֶלְיוֹן. וְאַזַר שֶׁנָּתְנוּ לָהֶם אֶת זֶה, אָמַר לָהֶם הַמַּלְאָךְ: בָּא הַזְּמַן שֶׁתֵּצְאוּ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר שֶׁתֵּצְאוּ מִכָּאן.

תָּמְהוּ, וְאָמְרוּ: לְאָן? אָמְרוּ לָהֶם שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר (בראשית יב) לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ. מֵאַרְצְךָ – זֶה גַּן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה. וּמִבֵּית אָבִיךָ – זֶה גַּן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – זוֹ הָאָרֶץ הַנְּזַשׁוּכָה הַשְּׁפָלָה.

וְהֶרְאוּ לוֹ כָּל גַּן הָעֵדֶן, וְהֶרְאוּ לוֹ הֵיכָלוֹת וּבָתִּים, מְדוּרִים עֶלְיוֹנִים, וְכַמָּה הֵיכָלוֹת נִכְסָפִים, וְכַמָּה בָּתִּים, וְכַמָּה מְדוּרִים, וְכַמָּה דְּרָגוֹת, וְכָל זְכֻלָּק וְזְכֻלָּק שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַצַּדִּיק בְּגַנֵּי עַצְמוֹ.

אָמַר: מָה הַהֵיכָלוֹת הַלָּלוּ? אָמְרוּ לוֹ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים: אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם

הֵיכָלוֹת הֵם מְרַקְּמִים מִכַּמָּה גְּוָנִים נָאִים, וְכָל אָדָם שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת כָּרָאוּי, יִירַשׁ אוֹתָם. הֶעֱלוּ אוֹתוֹ לִשְׁבָעִים מַדְרֵגוֹת, וּבָהֶן שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם זַלוֹנוֹת, וּמְרַקְּמִים בְּכַמָּה גְּוָנִים. אָמַר, לְמִי אֵלּוּ? אָמְרוּ לוֹ, כָּל אִישׁ שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁם שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, יִירַשׁ אֶת זֶה.

הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ הָלְאָה, וְהֶרְאוּ לוֹ וַמְשִׁים מְדוֹרִים אֲוִזְרִים, מְרַקְּמִים בְּכַמָּה גְּוָנִים. אָמַר, לְמִי אֵלּוּ? אָמְרוּ לוֹ, לְכָל אָדָם שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁם שֶׁל וַמְשִׁים תֵּבוֹת כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, יִירַשׁ אֶת זֶה.

הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ הָלְאָה, הֶרְאָה לוֹ שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם מְדוֹרִים אֲוִזְרִים מְרַקְּמִים בְּכַמָּה גְּוָנִים. אָמַר: לְמִי הֵם? אָמַר לוֹ: לְכָל אָדָם שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁם שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּפָּרָשָׁה הָרְבִיעִית.

אָמַר לָהֶם: וּבַמָּה אֲנִי אַרְוִיחַ זֶה? אָמְרוּ לוֹ: (בראשית ג) בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה. אָמַר לָהֶם: וּמַהוּ הָעִצָּבוֹן? אָמְרוּ לוֹ: נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. עֲשִׂיָּה – בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּשְׁמִיעָה – בַּתּוֹרָה.

הוֹצִיאוּ אוֹתוֹ מִגַּן עֵדֶן, וְהָלְכוּ עִמּוֹ לַגֵּיהִנֹּם, וְעַמּוּד הֶעָנָן לָלֶכֶת עִמּוֹ בַּיּוֹם עַל רֹאשׁוֹ, וְעַמּוּד הָאֵשׁ לָלֶכֶת עִמּוֹ בַּלַּיְלָה. אָמְרוּ לוֹ: בֹּא תִרְאֶה, הַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא זָשׁוּךְ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. הֶרְאוּ לוֹ אֶת כָּל מְדוֹרֵי הַגֵּיהִנֹּם, וְהֶרְאוּ לוֹ אֶת לַהַט הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, וְהֶרְאוּ לוֹ (ישעיה נ) הַכְּלָבִים עַזֵּי נָפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה.

אָמַר לָהֶם: מִי הֵם? אָמְרוּ לוֹ: אוֹתָם אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם הֵיכָלוֹת זַשׁוּכִים. וְכַמָּה גְּבָרִים עִם שַׁלְשְׁלָאוֹת בְּצַוָּארָם, וַאֲסוּרִים מִידֵיהֶם וּמַרְגְּלֵיהֶם, וְהֵם צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: וַי וַי לָנוּ שֶׁהָלַכְנוּ בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם, וְלֹא הָלַכְנוּ לְבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת, וְלֹא קָרִינוּ הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שֵׁמוֹת, שֶׁלֹּא לָמְדָנוּ אוֹתוֹ. אוֹי לָנוּ, אוֹי לְנַפְשֵׁנוּ; וּבַעַל הָאֲסוּרִים מְמַנֶּה עֲלֵיהֶם.

הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ הָלְאָה, הֶרְאוּ לוֹ שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם זַלוֹנוֹת זַשׁוּכִים, וּבָהֶם הָיוּ מַכְנִיסִים הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת מִצַּוָּארָם. הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ לְהַלָּן, וְהֶרְאוּ לוֹ וַמְשִׁים

שְׁעָרִים, וְכֻלָּם נְקָבִים. וְרַגְלֵי הָרְשָׁעִים הָיוּ מַכְנִיסִים בְּאוֹתָם הַנְּקָבִים, וְהֵם צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: אוֹי לְרַגְלֵינוּ שֶׁהָלְכוּ בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם, וְלֹא הָלְכוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְלֹא לָמְדוּ הַשֵּׁם שֶׁל זֻמְשִׁים תֵּבוֹת מִקְרִיאַת שְׁמַע!

הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ הָלְאָה, שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם מְדוֹרִים, וִידֵיהֶם אֲסוּרִים בַּנְּקָבִים מִן הַמְּזוּזוֹת שֶׁמִּן הַבַּיִת, וְהֵם אוֹמְרִים: וַי לָנוּ, וַי לְיַדֵינוּ, שֶׁלֹּא קָשְׁרוּ תְּפִלִּין (בָּרֹאשׁ) וּבַיָּד!

הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ הָלְאָה, וְהֶרְאוּ לוֹ אֶת כָּל מְדוֹרֵי הַגֵּיהִנֹּם. אָמְרוּ: כָּל אָדָם שֶׁל הָעוֹלָם יִכָּנֵס לַמָּקוֹם הַזֶּה, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא וְזָפְשִׁי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב ג) קָטֹן וְגָדוֹל שָׁם הוּא וְעֶבֶד זָפְשִׁי מֵאֲדֹנָיו, וְאֵין זָפְשִׁי אֶלָּא כָּל אִישׁ שֶׁמַּכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי יִקְרָאנִי וְאֶעֱנֵהוּ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל אִישׁ שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁהֵם מִצְוֹות עֲשֵׂה – כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁיַּעֲשֶׂה, מִתְעַלֶּה לְמַעְלָה, וְעוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֶרֶת: אֲנִי מְפֻלּוֹנִי שֶׁעָשָׂה אוֹתִי, וְנָתַן לִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַלְאָךְ אֶזְוָד שֶׁיַּעְזֹר אוֹתוֹ בַּמָּקוֹם הֲזֻשׁוּךְ שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם שֶׁנִּקְרָא לַיְלָה, שֶׁהוּא בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

וְכָל דִּבֵּר תּוֹרָה שֶׁשָּׁמַע, עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר, נוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַלְאָךְ אֶזְוָד לְכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁיַּעְזְרוּ לוֹ. וְעַל זֶה (יהושע א, זז) וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ כִּי אָז תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל. וְאִם אַתָּה תַּעֲשֶׂה אֶת זֶה, מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אוֹתְךָ שֶׁתִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְתִשְׁמֹר וְתַעֲשֶׂה כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּהּ – לֹא תַּפָּזֵז מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֲלֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק וֶאֱמָץ אַל תַּעַרֹץ וְאַל תֵּחָת וְגוֹ'. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִהְיֶה עִמְּךָ בְּשָׁעָה שֶׁתִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִהְיֶה עִמְּךָ בְּשָׁעָה שֶׁתִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִהְיֶה עִמְּךָ בְּשָׁעָה שֶׁתִּתְחַפֵּר מִן הָעוֹלָם, וְתִכָּנֵס לְכָאן.

וְאִם לֹא תַּעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְלֹא תִּשְׁמֹר וְלֹא תַּעֲשֶׂה מִצְוֹות הַתּוֹרָה, הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא יִסְתַּלֵּק מִמְּךָ, וּמַלְאָכָיו לֹא יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קֶרִי וְגוֹ' וְהָלַכְתִּי אַף אֲנִי עִמָּכֶם בְּקֶרִי.

אַזַר שֶׁהֶרְאוּ לוֹ כָּל זֶה וְיֹאמַר לוֹ כָּל זֶה, אוֹמֵר לוֹ מַלְאָךְ אֶזְדֵּד מִן הַשְּׁנַיִם, שֶׁהוּא יֵצֶר הַטּוֹב: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לִי שֶׁאֵלֵךְ עִמְּךָ, אֲנִי וְיֵצֶר הָרָע. הִשְׁבַּע לִי שֶׁתְּקַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת. נִשְׁבָּע לוֹ. אַזַר כָּךְ אוֹמֵר: לֵךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ, לְגוֹף שָׁמָל, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

וּבְשָׁעָה שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנָּן אִמּוֹ, יַזְזִיק מַלְאָךְ בְּיָדוֹ בְּצַוָּארוֹ, וּמְשַׁכְּזֵז לוֹ אֶת הַתּוֹרָה, וְרוֹשֵׁם לוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ עַל פָּיו: אַל תִּשְׁכַּח הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לִי! וְאִם הָאָדָם יַעֲשֶׂה וְיַקַּיֵּם הַשְּׁבוּעָה, נוֹתְנִים לוֹ כָּל מַה שֶׁהֶרְאוּ לוֹ. וְאִם יוֹתֵר יַרְוִיזֵז – יוֹתֵר יִתְּנוּ. וְהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ, לְמֹד תּוֹרָה הַרְבֵּה וְיִתְּנוּ לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה.

וְאִם לֹא – בֹּא וּרְאֵה, בָּאָדָם יֵשׁ בּוֹ אֶת שֵׁם הוי"ה. י"ה – הָעוֹלָם הַבָּא, ו"ה – הָעוֹלָם הַזֶּה. י"ה הִתְלַבְּשָׁה בִּדְיוּקָן עֶלְיוֹן מִן גַּן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, ו"ה הִתְלַבְּשָׁה בִּדְיוּקָן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה. וְהֵם כִּדְגְמָא זוֹ: י' – אֶלִימֶלֶךְ, ה' – נָעֳמִי, ו' – מַזְּלוֹן, ה' – רוּת.

וְאִם אוֹתוֹ הָאִישׁ הוֹלֵךְ בִּדְרָכִים טוֹבוֹת וְיַקַּיֵּם הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע, נוֹתְנִים לוֹ כָּל הַטּוֹב שֶׁהֶרְאוּ לוֹ, וְכָל מַה שֶׁהִרְוִיזֵז בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם לֹא, מָה אוֹמֶרֶת הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה? עָרֹם יָצָתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה (איוב א). וּמַה הוּא (עָרֹם מִ) שֶׁם הַקָּדוֹשׁ הוי"ה שֶׁאָמַרְנוּ.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁבָּא (שֶׁהוֹלֵךְ) אָדָם לָעוֹלָם, נוֹתֵן בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁמוֹ בָּאָדָם, וְשֵׁם אַזַר מִשֵּׁד יְהוּדִי, שֶׁנִּקְרָא זוֹל, וְשֵׁם אַזַר, שֶׁנִּקְרָא זִשֶּׁךָ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ל) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. הַחַיִּים – זֶה שֵׁם יהו"ה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאֶת הַטּוֹב – זֶה הַשֵּׁד הַיְּהוּדִי, שֶׁנּוֹתֵן לוֹ עֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע – אֵלּוּ שְׁנֵי מְקַטְרְגִים רָשָׁעִים טְמֵאִים, מִצִּדּוֹ שֶׁל סמא"ל וְנָזָשׁ, מִן שָׂרוֹ שֶׁל יִשְׁמָעֵאל

וְעֵשָׂו.

אִם הָאָדָם יְקַיֵּם הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע – טוֹב, וְאִם לָאו – יִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ י״ו. נִשְׁאֲרוּ ה׳ ה׳. וּבַשָּׁעָה הַזּוֹ, ה׳ הָעֶלְיוֹנָה מַה הִיא אוֹמֶרֶת? (יחזקאל לג) שׁוּבוּ שׁוּבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים, שֶׁהֵם הָרְשָׁעִים שֶׁאָמַרְנוּ.

וְאִם שָׁבוּ – הֲרֵי טוֹב, וְאִם לָאו – תִּסְתַּלֵּק ה׳ הָעֶלְיוֹנָה עִם ו״י, וְנַעֲשֵׂית הו״י. וּמַה הִיא אוֹמֶרֶת? (ישעיה א) הוֹי גּוֹי זוֹטֵא וְגוֹ׳. וְאִם שָׁבוּ מִשֶּׁנִּשְׁאֲרָה בּוֹ ה׳ הַתַּזְתּוֹנָה – הֲרֵי טוֹב, וְאִם לָאו – יֵעָשֶׂה הוי״ה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ מִפְּנֵי אוֹיֵב. וְיֵעָשׂוּ הָרְשָׁעִים יַזַּד (שֹׂר) עֲלֵיהֶם.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן יֵעָשׂוּ הָרְשָׁעִים אֲדוֹנִים לָהֶם, וּמִתְעַלֶּה הַטָּמֵא, שֶׁהוּא מִצַּד עָרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, עַל אֱלִימֶלֶךְ וְנָעֳמִי, וְעָרוֹ שֶׁל יִשְׁמָעֵאל עַל מַזְלוֹן וְרוּת. וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה אָמְרוּ, (ישעיה כו) ה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּעָלוּנוּ אֲדֹנִים זוּלָתֶךָ.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה, וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ. הָאָרֶץ זֶה הַגּוּף. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה, אִם יִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה – הֲרֵי טוֹב, וְאִם לֹא – יָבֹא סמא״ל רָכוּב עַל נָחָשׁ לֶאֱלִימֶלֶךְ. (בראשית לב) וַיַּרְא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכוֹ. הוֹלֵךְ לְאִשָּׁה נָעֳמִי, יַהֲפֹךְ אוֹתָהּ, וְיַעֲשֶׂה אוֹתָהּ שֶׁתָּזֹנָה, וְתִהְיֶה רָעָה.

אִם אָדָם נִפְרָד מִמֶּנָּה – הֲרֵי טוֹב, כְּמוֹ שֶׁאָמַר אִיּוֹב (איוב ב) כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבָלוֹת תְּדַבֵּרִי גַּם אֶת הַטּוֹב נְקַבֵּל מֵאֵת הָאֱלֹהִים וְהָרָע לֹא נְקַבֵּל. הָעֵצָה שֶׁנָּתַן לָךְ הַטָּמֵא, לֹא נְקַבֵּל. וְאִם יָקוּם עֲצַת הַזּוֹטֵא כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה הִיא, וְיִגְנֹב אוֹ יַעֲשֶׂה כָּל הָעֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אַחֲזֹר כָּךְ יִתְלוֹנוֹ עַל הָעֵץ וְיָמוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות א) וַיָּמֻתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם מַזְלוֹן וְכִלְיוֹן. וְנִשְׁאֲרוּ ה״ה אַלְמָנוֹת.

וַתֹּאמֶר נָעֳמִי. וּמַה הִיא אוֹמֶרֶת? ו״י ו״י ו״ה. וְעִם כָּל זֶה נָעֳמִי אוֹמֶרֶת, (שם) שִׁבְנָה בְנֹתַי, שׁוּבוּ שׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה, הַעוֹד לִי בָנִים בְּמֵעַי וְהָיוּ לָכֶם לַאֲנָשִׁים, י״ו שֶׁהִסְתַּלְּקוּ. עָרְפָה מִצַּד הַטֻּמְאָה תָּשׁוּב אֶל עַמָּהּ וְאֶל אֱלֹהֶיהָ. וְרוּת דָּבְקָה עִם נָעֳמִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) אֶל אֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ.

וְאִם שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה – יָבֹא אֱלִימֶלֶךְ וְיָבֹא מַזְלוֹן. וְאִם שָׁבוּ כֻּלָּם – יָבֹא

הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וְאִם לֹא – יָמוּתוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַתֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה שָׁמָּה וּשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ עִמָּהּ, יָצְאוּ מֵהַגּוּף.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִיא הוֹלֶכֶת לְשׁוֹמְרֵי גַּן הָעֵדֶן, לְהִכָּנֵס לְגַן הָעֵדֶן. הֵם דּוֹחִים אוֹתָהּ הַזּוֹעֶצָה, וְהוֹלֶכֶת בְּמָקוֹם הַזּוֹשָׁךְ. (שם) וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן וַתֹּאמַרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אוֹמֶרֶת, אַנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי וֵריקָם הֱשִׁיבַנִי ה׳, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָיָה בִּי. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַה׳ עָנָה בִי, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יהו״ה הֵעִיד בִּי כָּל הַוַּזָטָאִים שֶׁעָשִׂיתִי.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָבֹא הַנָּזוּשׁ וְיַקְזֵז אוֹתָהּ לְשִׁפְוָזָה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אוֹמֶרֶת, (ישעיה א) אֵיכָה הָיְתָה לְזוֹנָה קִרְיָה נֶאֱמָנָה מְלֵאתִי מִשְׁפָּט צֶדֶק יָלִין בָּהּ וְעַתָּה מְרַצְזִים.

י״ו נִשְׁאֲרוּ עָנִי וָדָל, (זכריה ט) עָנִי וְרוֹכֵב עַל זֶמוֹר. דַּל, עָלָיו נֶאֱמַר (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳. אִם יִשָּׁאֵר לוֹ בֵּן שֶׁהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, מוֹצִיאוֹ מִן הָרָעָה, שֶׁהֵם מִתְפָּרְדִים בְּאַרְבַּע פָּנוֹת הָעוֹלָם.

כָּתוּב (ישעיה כט) כֹּה אָמַר ה׳ אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם. יַעֲקֹב לֹא הָיָה בָּעוֹלָם, וְאַתָּה אוֹמֵר אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם?

אֶלָּא בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהֶפִילוּ אֶת אַבְרָהָם בָּאֵשׁ הַיּוֹקֶדֶת, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ דָנִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: כִּסֵּא שֶׁלִּי, לְכִי וְהַצִּילִי אֶת אַבְרָהָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים, שֶׁבְּשְׁבִיל כְּבוֹדִי עָשָׂה מַה שֶׁעָשָׂה.

אָמְרוּ לוֹ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הָאִישׁ שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ יִשְׂמָעֵאל, שֶׁיַּעֲשׂוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מַה שֶׁיַּעֲשׂוּ? אָמַר לָהֶם: כֵּן יֵצֵא מִמֶּנּוּ יִצְזָק, שֶׁיּוֹשִׁיט צַוָּארוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּוְבֵּזַ. אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי עָשָׂו שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ יַזְרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אָמַר: הֲרֵי יֵצֵא מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא כִּסֵּא שָׁלֵם. אָמְרוּ: הֲרֵי וַדַּאי בִּזְכוּת יַעֲקֹב יִנָּצֵל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה׳ אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם.

וּבְשָׁעָה שֶׁכָּפָתוּ אֶת חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה לִזְרֹק אוֹתָם לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ הַיּוֹקֶדֶת, פָּתַח חֲנַנְיָה וְאָמַר (תהלים קיז) ה' לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם. ה' לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשׂנְאָי. פָּתַח מִישָׁאֵל וְאָמַר (ישעיה כט) כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ כִּי בְרְאוֹתוֹ יְלָדָיו מַעֲשֵׂה יָדַי וְגוֹ'.

וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה דָּנוֹ דִּינוֹ לְמַעְלָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: (ישעיה מד) זֶה יֹאמַר לַה' אָנִי – זֶה חֲנַנְיָה, שֶׁאָמַר ה' לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשׂנְאָי. וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב – זֶה מִישָׁאֵל, שֶׁאָמַר כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב וְגוֹ'. וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה – זֶה עֲזַרְיָה שֶׁאָמַר שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר מִישָׁאֵל כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם, עָשׂוּ לֵיצָנוּת בִּלְשׁוֹנָם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הַכְּסֵא שֶׁלִּי, אוֹתָהּ הַלֵּיצָנוּת שֶׁעָשׂוּ תַּצִּיל אוֹתָם בַּדַּרְגָּה הַזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁהִצַּלְתִּי אֶת אַבְרָהָם. וְלֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה, כָּל אוֹתָם שֶׁכָּפָתוּ אוֹתָם, הָרַג אוֹתָם שְׁבִיב אֵשׁ.

לָמָּה דָּנִיֵּאל לֹא הָיָה עִמָּהֶם? אָמַר בְּלִבּוֹ: הֲרֵי עָשׂוּ מִמֶּנּוּ צֶלֶם, וְהַמֶּלֶךְ אָמַר שְׁמוֹ כְּשֵׁם הָאֱלוֹהַּ שֶׁלּוֹ, וְהוּא שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) דִּי שְׁמֵהּ בֶּלְטְשַׁאצַּר כְּשֵׁם אֱלָהִי. וְכָתוּב (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ. וְעַל כֵּן הִתְכַּסָּה מֵהֶם. וְכִי אָדָם יִבָּרֵז מִן הַמַּלְכוּת? אֶלָּא מַלְאָכִים הָיוּ מְכַסִּים אוֹתוֹ.

מָה רָאוּ חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁנָּתְנוּ עַצְמָם לָאֵשׁ? אֶלָּא בֹּא תִרְאֶה, יוֹם אֶחָד הָיָה דָּוִד יוֹרֵד לְהָנִיחַ גּוּפוֹ לְפָנֵי הַנָּהָר, וְהָיָה אוֹמֵר (תהלים פו) שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי. אָמְרוּ לוֹ: וַאֲתָּה חָסִיד? אָמַר לָהֶם: וְלֹא חָסִיד אֲנִי, שֶׁיָּדַי מְלֻכְלָכוֹת בְּשָׁפִיר וּבְשִׁלְיָה, וּמְטַהֵר אֶת הַטָּהוֹר, וּמְטַמֵּא אֶת הַטָּמֵא. וַאֲנִי קָם בְּשִׁמְחָה בְּשָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ. וַאֲנִי נָם כְּמוֹ סוּס בְּהֶבֶל אֶחָד.

וּבַחֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וּבְמִשְׁמָרָה שְׁלִישִׁית אֲנִי מְנַגֵּן עִם

הַמַּלְאָכִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מִי הֵם? הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה עִמִּי בַּלַּיְלָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מב) וּבַלַּיְלָה שִׁירָה עִמִּי תְּפִלָּה לְאֵל חַיָּי.

אָמְרוּ הַצַּפַּרְדְּעִים: אֲנַחְנוּ עָשִׂינוּ יוֹתֵר מִמְּךָ בְּשִׁבְיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לָהֶם דָּוִד: וּמָה אַתֶּם עֲשִׂיתֶם יוֹתֵר מִמֶּנִּי? אָמְרוּ לוֹ: שֶׁהָיִינוּ שׁוֹרְפוֹת אֶת גּוּפֵנוּ בָּאֵשׁ בַּתַּנּוּר בְּמִצְרַיִם. וּבְשָׁעָה שֶׁהָיוּ כוֹפְתִים אֶת חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה, אָמְרוּ בְּלִבָּם, נַעֲשֶׂה כְּמוֹ הַצַּפַּרְדְּעִים.

שָׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת הוּא הַלַּיְלָה, וְעַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹאֵג כַּאֲרִי. בֹּא וּרְאֵה, שָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת הֵם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, וְנֶחֱלָקוֹת אַרְבַּע לְכָל מִשְׁמָר. וּבְכָל מִשְׁמָר יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹאֵג כַּאֲרִי, וְאוֹמֵר: אוֹי שֶׁהֶחֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְכוּ'.

בֹּא וּרְאֵה, כַּמָּה גְּבוּאָה שֶׁיֵּשׁ מִשְׁמָרוֹת בָּרָקִיעַ, כָּךְ יֵשׁ מִשְׁמָרוֹת בָּאָרֶץ. וּמִי הֵם? מִשְׁמָרָה שְׁנִיָּה, כְּלָבִים צוֹעֲקִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הַב הַב. (ישעיה נו) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה. רִאשׁוֹנָה – זַמּוֹר נוֹעַר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כב) לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו.

וְעַל זֶה בִּלְעָם בְּזֶה הַחֲמוֹר וּבְאִשְׁתּוֹ הָיָה מִתְנַבֵּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לד) וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, אֲבָל בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם קָם. וְכִי מִטַּנָּף מִן הַטִּנֹּפֶת אַתָּה מַזְכִּיר עִם הַטָּהוֹר? אֶלָּא מֹשֶׁה בְּטָהֳרָה, וּבִלְעָם בְּטֻמְאָה. וְעַל זֶה הָיָה עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה אִישׁוּת עִם הָאָתוֹן.

כָּתוּב (שם כב) כִּי יִקְרָא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, קַן – זֶה הוּא הַגּוּף. בַּדֶּרֶךְ – שֶׁהוֹלֵךְ בִּדְרָכִים טוֹבוֹת. בְּכָל עֵץ – זוֹ הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ג) עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. אוֹ עַל הָאָרֶץ – אֵלּוּ הֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוּ אֶרֶץ, שֶׁמְּלַמֵּד אוֹתָם תּוֹרָה. אֲפָרוֹזִים – אֵלּוּ הֵם נְעָרִים גְּדוֹלִים שֶׁיִּתְעַסְּקוּ בַּתּוֹרָה. אוֹ בֵּיצִים – אֵלּוּ הַקְּטַנִּים שֶׁיְּלַמֵּד אוֹתָם אָלֶ"ף בֵּי"ת.

וְהָאֵם רֹבֶצֶת – אֵין אֵם אֶלָּא תּוֹרָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם א) וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת

אִמְּךָ. אִם תִּרְצֶה שֶׁתִּתַּקְּנוּ הַבָּנִים, (דברים כב) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם, וְאַחַר כָּךְ אֶת הַבָּנִים תִּתַּקְּנוּ לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים.

דָּבָר אַחֵר כִּי יִקָּרֵא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וְאִם תֵּלְכוּ עִמִּי קֶרִי, וְהָלַכְתִּי אַף אֲנִי עִמָּכֶם בְּקֶרִי. וְיָסַפְתִּי לְיַסְּרָה אֶתְכֶם שֶׁבַע עַל זַטְאתֵיכֶם. מִי הִיא שֶׁבַע? זוֹ הַשְּׁכִינָה.

בַּדֶּרֶךְ – זוֹ קְבוּרַת רָחֵל, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים. וַיְבַשֵּׂר לָהּ וַיְנַחֵם אוֹתָהּ, וְלֹא רוֹצָה לְקַבֵּל תַּנְחוּמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לו) מֵאָנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ. וּבִשְׁבִיל שֶׁהָלְכוּ עִמּוֹ בְּקֶרִי, הִגְלָה אוֹתָם, וּשְׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם.

בְּכָל עֵץ – זֶה יְרִיזוֹ. אוֹ עַל הָאָרֶץ – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. אֶפָּרְזִים – אֵלּוּ הַכְּרוּבִים שֶׁלְּמַעְלָה. אוֹ בֵּיצִים – אֵלּוּ הַכְּרוּבִים שֶׁלְּמַטָּה. פָּנִים גְּדוֹלוֹת וּפָנִים קְטַנּוֹת.

וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹזִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקַּח הָאֵם עַל הַבָּנִים שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. וְאֶת הַבָּנִים תִּתַּקְּנוּ לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים, בִּשְׁבִיל שֶׁהָאֵם הוֹלֶכֶת וְנוֹדֶדֶת מִגּוֹלָה וּמִקְּנָה. וְזֶה גּוֹרֵם לְךָ אֲרִיכוּת אַפַּיִם, שִׁשִּׁית הַיָּמִים שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁיִּרָּחֲמוּ עַל הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לד) ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת. וּמַאֲרִיךְ הָרְגָז מִהַבָּנִים, שֶׁהִסְתַּלְּקוּ בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ.

דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לַעֲרֻגוֹת הַבֹּשֶׂם לִרְעוֹת בַּגַּנִּים וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים (שיר ו). בֹּא וּרְאֵה, כָּל הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁבַּחַת אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֶרֶת דּוֹדִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ה) דּוֹדִי צַח וְאָדוֹם.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁמַּגִּיעַ זְצוּת הַלַּיְלָה, מִתְעוֹרֶרֶת שַׁלְהֶבֶת אַזַּת וְנִכְנֶסֶת תַּזַּת כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל, וְקוֹרֵא. וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָרַד אֶל גַּנּוֹ, שֶׁהִיא גַּן הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן שֶׁיֵּשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה מִתְעוֹרֵר

הַתַּרְנְגוֹל שֶׁל מַעְלָה, וְאוֹמֵר: קוּמוּ כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁנָה בְּזִוּוּרֵיהֶם, הִנֵּה הַשָּׁעָה הִיא לְזַוֵּג הָאַיֶּלֶת עִם בַּעְלָהּ. אַשְׁרֵיו כָּל אָדָם שֶׁיָּקוּם בַּזְּוָעוֹת הַלַּיְלָה לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל הַצַּדִּיקִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים וַחֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי (שם ז״ז).

וּבַשָּׁעָה הַזּוֹ, מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, מוּרִיק עָלָיו זוּט אֶזֶד שֶׁל וֶסֶד. וּבַשָּׁעָה הַזּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָרַד לְגַנּוֹ. לְמִי יָרַד? לַעֲרוּגוֹת הַבֹּשֶׂם. וּמִי הֵם עֲרוּגוֹת הַבֹּשֶׂם? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ל) בְּשָׂמִים רֹאשׁ. וּמִי הֵם? צַדִּיקִים.

לִרְעוֹת בַּגַּנִּים – בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה וְגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁנִּקְרָא הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. לִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים, מִי הֵם הַשּׁוֹשַׁנִּים? אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁהִתְעַסְּקוּ בַּתּוֹרָה, וְאוֹתָם שֶׁמְּרַוְּשִׁים תּוֹרָה בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שׁוֹשַׁנִּים, אַל תִּקְרֵי שׁוֹשַׁנִּים אֶלָּא שֶׁשּׁוֹנִים, שֶׁאֲפִלּוּ בַּקֶּבֶר רוֹוְזִין תּוֹרָה.

אָמַר לוֹ: וְכִי לְאוֹתָם שֶׁמִּתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה הוֹרֵג אוֹתָם קֹדֶם זְמַנָּם, וְהֵם צַדִּיקִים שֶׁלֹּא זָטְאוּ? בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיַּרְבְּעָם הָיָה תִינוֹק, הָיָה זַכַּאי, וְלֹא הָיָה לוֹ זָטְא. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת: לֵךְ וְתָבִיא אֶת יָרְבְּעָם בֶּן נְבָט.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, (תהלים ז״ז) ה׳ אֲדוֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ. מַה שֶּׁשִּׁמְךָ הוּא אַדִּיר בּוֹ, וְהוּא צַדִּיק – הַנָּזוּ לוֹ, וְעַל זְכוּתוֹ יָבוֹא לָנוּ שֶׁפַע. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִם רְצוֹנְכֶם שֶׁאֶעֱזֹב אוֹתוֹ, אֲנִי עוֹזֵב אוֹתוֹ.

וְאַזַּר כָּךְ יָצָא לְתַרְבּוּת רָעָה, וְעָשָׂה שְׁנֵי עֲגָלֵי זָהָב, וְזָטָא וְהֶזֵּטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי כָּל הַשֶּׁפַע שֶׁהָיָה נוֹתֵן לָכֶם, הִתְהַפֵּךְ לָכֶם לְזַהֲמָא. לֹא הָיָה טוֹב לָכֶם שֶׁהֲבֵאתִיו לְכָאן בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה זַכַּאי, וְהָיָה מְלַמֵּד אוֹתוֹ מִטְטְרוֹ״ן תּוֹרָה?! בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פָּתְחוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ, (תהלים קי״ט) צַדִּיק אַתָּה ה׳ וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ. וְעַל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָרַד לְגַנּוֹ לִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים.

פָּתַח הַתִּינוֹק וְאָמַר, (מיכה ו) עַמִּי מֶה עָשִׂיתִי לָךְ וּמָה הֲלְאֵתִיךָ עֲנֵה בִי. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּזְּבִיבוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִם יִשְׂרָאֵל, קָרָא לָהֶם: עַמִּי, מֶה עָשִׂיתִי לָךְ? לָמָּה עָשִׂיתִי לְךָ? אֶלָּא שֶׁתֵּלְכוּ לְבָתֵּי כְּנֵסִיוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, וְתָעִידוּ בִּי שֶׁאֲנִי אֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים ו) ה' אֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֲנֵה בִי.

תָּעִידוּ שֶׁאֲנִי אֶחָד, וּמִתְעַלֶּה עַל הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, שֶׁהֵם בְּפָרָשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע בֵּן וְאָהַבְתָּ עַד וְהָיָה, וְתַעֲשׂוּ לְיַחֵד שְׁמִי עֲלֵיכֶם. וְהוּא הַשֵּׁם בְּדַרְגְּמַת הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת.

וּבַשֵּׁם שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת יֵשׁ בְּפָרָשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע בֵּן וְהָיָה עַד וְשַׂמְתֶּם. וּבַשֵּׁם שֶׁל זַמְשִׁים תֵּבוֹת בֵּן וְשַׂמְתֶּם עַד סוֹף הַפָּרָשָׁה, כְּזֶוְשְׁבּוֹן שַׁעֲרֵי בִינָה. וּבַשֵּׁם שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם בֵּן וַיֹּאמֶר עַד סוֹף הַפָּרָשָׁה.

וְאוֹתָן אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת עִם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּקְּרִיאַת שְׁמַע, (שְׁנֵי יְזוּדִים) עֶלְיוֹנִים, יֵעָשׂוּ כֻּלָּם מְאָתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, כְּזֶוְשְׁבּוֹן מְאָתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים. וְכָל אִישׁ שֶׁיִּקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע כָּרָאוּי, כָּל תֵּבָה וְתֵבָה מַשְׁפִּיעָה בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁלּוֹ. וְאִם הָאִישׁ לֹא יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁלּוֹ יִתְמַלֵּא מֵרוּזַ רָעָה, וּמִכָּל דְּבָרִים וּמַזָּלוֹת רָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

אָמַר הַתִּינוֹק: שָׁלֹשׁ תֵּבוֹת הֵן שֶׁזְּסֵרוֹת מִן מְאָתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה הַתֵּבוֹת, וּבַמֶּה נִשְׁלָמוֹת? אָמַר: אֲנִי שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא, עִם ה' אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת.

פָּתַח הַסַּבָּא שֶׁל הַתִּינוֹק וְאָמַר: (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט וְגוֹ', וּמָצָא בָהּ יֶלֶד מִסְכֵּן וְזָכָם וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, עִיר קְטַנָּה – זוֹ תֵּבַת נֹחַ. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט – אֵלּוּ אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וּנְשֵׁי בָנָיו, וְזִיוֹת וְעוֹפוֹת וּבְהֵמוֹת. וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אוֹתָהּ – זֶה יֵצֶר הָרָע. וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן וְזָכָם – זֶה נֹחַ. וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ.

סִתְרֵי תוֹרָה

סְעוּדוֹת הַשַּׁבָּת, בְּכָל אוֹתָם הַהֲמוֹנִים הָעֶלְיוֹנִים. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֵהוּ

הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַה׳. הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הַיּוֹם, כְּזֶשְׁבּוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, שֶׁנִּקְרְאוּ עֲנָנִ. וּמַהוּ עֲנָנִ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֲנָ״ג. (בראשית ב) וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. וּבְזֶשְׁבּוֹן שָׁלֹשׁ גָּלֻיּוֹת שֶׁאָמַר מֹשֶׁה כְּנֶגְדָּן אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים.

אֲנִי אֶהְיֶה עִמָּכֶם בַּגָּלוּת הָרִאשׁוֹנָה, זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ, גָּלוּ לְמִצְרַיִם – שְׁכִינָה עִמָּהֶם. וַאֲנִי אֶהְיֶה עִמָּכֶם בַּגָּלוּת הַשְּׁנִיָּה, זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ, גָּלוּ לְבָבֶל – שְׁכִינָה עִמָּהֶם. וַאֲנִי אֶהְיֶה עִמָּכֶם בַּגָּלוּת הַשְּׁלִישִׁית, זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ, גָּלוּ לְיָוָן – שְׁכִינָה עִמָּהֶם. אֶהְיֶה רִבִּיעִי לֹא גָּלָה לָהֶם, אֶלָּא (ישעיה ס) אֲנִי ה׳ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. זָכוּ – אֲחִישֶׁנָּה, לֹא זָכוּ – בְּעִתָּהּ.

(אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳.)

בֹּא וּרְאֵה, אִם יָשׁוּבוּ, לֹא נִשְׁאֲרוּ בַּגָּלוּת יוֹם אֶחָד שָׁלֵם. אָמַר לוֹ בַּחֲשַׁאי, מַהוּ יוֹם אֶחָד? זֶהוּ שֶׁאָמַר (בראשית כט) הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא עֵת הֵאָסֵף הַמִּקְנֶה וְגוֹ׳. אִם שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה, יֵצְאוּ לִזְמַן הַיּוֹם שֶׁאָמַר הַנָּבִיא. וְאִם לֹא עֵת הֵאָסֵף הַמִּקְנֶה, הַשְׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ. בְּסָפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְּנוּנָא סָבָא, אִם לֹא שָׁבוּ בִּתְשׁוּבָה, לֹא יֵצְאוּ עַד שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יהו״ה.

דָּבָר אַחֵר, יִשְׂרָאֵל נִמְשְׁלוּ לְיוֹנָה, וְהַכְּנָפַיִם לְמִצְוֹת. כְּמוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהַיּוֹנָה יֵשׁ לָהּ כְּנָפַיִם וְהַכְּנָפַיִם שְׁלֵמִים, לֹא יֵשׁ עוֹף בָּעוֹלָם שֶׁיְּקַוֶּהָ – כָּךְ יִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁהֵם שְׁלֵמִים בְּמִצְוֹת, לֹא יֵשׁ בְּכָל הָעוֹלָם מִי שֶׁיּוּכַל לָהֶם. כְּמוֹ שֶׁהוּא כָּתוּב בְּפָרָשַׁת בִּלְעָם (במדבר כג) מָה אָקֹב לֹא קַבֹּה אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם ה׳. וְאַזַּר כָּךְ זָנוּ אַזְרֵי אֱלֹהֵיהֶם, וַיְזַר אַף ה׳ בָּהֶם.

וְעַל זֶה (במדבר טו) וְלֹא תָתוּרוּ אַזְרֵי לְבַבְכֶם וְאַזְרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַזְרֵיהֶם. וּמַהוּ אַזְרֵי לְבַבְכֶם וְאַזְרֵי עֵינֵיכֶם? זֶהוּ (בראשית ו) רַק רַע כָּל הַיּוֹם, וְזֶהוּ (משלי כ) רַע רַע יֹאמַר וְגוֹ׳.

וְעַל זֶה (שמות לג) וָרְאִיתָ אֶת אֲחֹרָי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ. וְכָתוּב (דברים לב) אַסְתִּירָה פָנַי מֵהֶם אֶרְאֶה מָה אַחֲרִיתָם וְגוֹ׳. וְעַל זֶה

בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ בְּלֵב שָׁלֵם לְפָנֵי ה׳, מָה הָיָה? (דברים ה) פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה׳. (ואם לא – בְּצַד הָאֲזוֹרִים) וְזֶה הָעֲרָיוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא יז) עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה.

וְיֵשׁ אָזוֹר מִן קְדֻשָּׁה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע יא) אַזֵּר״י ה׳ יֵלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג. וְנִקְרָא פָּנִים כְּכַפֵּי מַטָּה, וְאָזוֹר כְּכַפֵּי מַעְלָה. וְנִקְרָא זוֹל כְּכַפֵּי מַעְלָה, וְקֹדֶשׁ כְּכַפֵּי מַטָּה.

וְזֶה בְּקֹשׁ מֹשֶׁה לֵידַע, זֶה שֶׁהָיָה פָּנִים לְגַבֵּי מַעְלָה, וְאָמַר לוֹ, (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. וְאַזַּר כָּךְ בְּקֹשׁ שֶׁיִּתֵּן נְשָׁמָה לְיִשְׂרָאֵל מִן הַפָּנִים שֶׁהֵם לְמַטָּה, וְנִקְרְאוּ אֲזוֹרִים לְגַבֵּי מַעְלָה. וְאָמַר לוֹ וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי. אַתָּה תִּרְאֶה וְהֵם לֹא יִרְאוּ. הֲרֵי תָּבִין שֶׁהָיָה לְגַבָּיו אָזוֹר, וּלְגַבֵּי יִשְׂרָאֵל פָּנִים. וְעַל זֶה אָמַר לֹא יֵרָאוּ, וְלֹא אָמַר לֹא תִרְאֶה.

בֹּא וּרְאֵה, בְּוֶזֶטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן אָבְדוּ הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים, וּבְוֶזֶטָא הָעֻגָּל הַפָּנִים הַתַּחְתּוֹנִים, שֶׁנִּקְרָאִים אָזוֹר כְּכַפֵּי מַעְלָה. וּבְכָל גָּלוּת וְגָלוּת אָבְדוּ. וְהוּא סוֹד גָּדוֹל, וְכָל זֶה נִרְמָז בְּשֵׁם יהו״ה. י׳ – פָּנִים עֶלְיוֹנִים. ה׳ – אָזוֹר לְגַבֵּי י׳, וּפָנִים לְגַבֵּי ו׳. ו׳ אָזוֹר לְגַבֵּי ה׳ הָעֶלְיוֹנָה, וּפָנִים לְגַבֵּי ה׳ הַתַּחְתּוֹנָה. ה׳ אָזוֹר לְגַבֵּי ו׳, וּפָנִים לְגַבֵּי הַסּוֹד שֶׁלְּמַטָּה.

וּמַהוּ יהו״ה, שֶׁנִּקְרָא אָזוֹר לְגַבֵּי יהו״ה שֶׁלְּמַעְלָה, וְזֶה הַמַּבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. יהו״ה שֶׁלְּמַעְלָה – אָדָם הָעֶלְיוֹן. יהו״ה שֶׁלְּמַטָּה – אָדָם שֵׁנִי. וְיֵשׁ אָדָם שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי, שֶׁנִּקְרָא אָזוֹר לְגַבֵּי הַשֵּׁם הַשֵּׁנִי, וְהַשֵּׁם הַשֵּׁנִי הוּא פָּנִים לְגַבֵּי זֶה. וְזֶהוּ הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְזוֹל. וְהֵם שָׁלֹשׁ בְּוֶזֶשְׁבּוֹן אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים.

דִּבֶּר אַזַּר, (שמות טז) וַיֹּאמֶר ה׳ אִכְלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַה׳ הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ הַזְּוֹהֲרִים, תַּוָּת כַּפָּתוֹר הָעֶלְיוֹן, הַכַּפָּתוֹר שֶׁמְּמַעֲלָה בְּכ״ב הָאוֹתִיּוֹת. בַּטַּבַּעַת שֶׁלְּמַעְלָה לוֹקְטִים שְׁנֵי צְדָדִים, אַזַּת טַבַּעַת. וְאוֹתָהּ הַטַּבַּעַת הִיא בְּרִבּוּעַ לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם.

אוֹזְנַיִם הַטַּבַּעַת הַזּוֹ מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה, זֶה לְיָמִין וְזֶה לִשְׂמֹאל. אוֹתוֹ שֶׁל הַיָּמִין עוֹלֶה בָּראשׁ, וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף, נוֹטֵל עִמּוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף גְּבָרִים גִּבּוֹרִים, אֲוזוּזֵי זְרָבוֹת עַל הַיֵּרֵכִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יב) כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הַגְּבָרִים לְבַד מִטָּף. וְאוֹתוֹ שֶׁל הַשְּׂמֹאל עוֹלֶה אַזַּר כֹּחַ, וּכְשֶׁהוּא זוֹקֵף, נוֹטֵל עִמּוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף בַּעֲלֵי כְנָפַיִם, פְּנֵי הָרַוְזָמִים. וּמִתְזַלְפִים שֶׁל הַיָּמִין בִּשְׂמֹאל, וְשֶׁל הַשְּׂמֹאל בְּיָמִין.

זוֹקְפִים לְמַעְלָה, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְכֹהֵן אֶזְוֹד, שֶׁגָּלָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. כְּשֶׁמַּגִּיעִים לְשָׁם, יוֹצֵא אוֹתוֹ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וּמְבָרֵךְ אֶת הַכַּפָּתוֹר הַהוּא. כֵּיוָן שֶׁמִּתְבָּרֵךְ מִשָּׁם מִתּוֹךְ הָעַתִּיק הַסָּבָא שֶׁל הַסָּבִים, סִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת, יוֹצֵא טַל שֶׁל בְּדַלְזוּז, וּמַשְׁפִּיעַ לָרֹאשׁ הַהוּא שֶׁל הַכֹּהֵן, וְהוּא מְמַלֵּא אֶת הַכַּפָּתוֹר הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁמִּתְמַלֵּא, מִתְמַלֵּא בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים, לְשִׁשָּׁת יְמֵי הַשַּׁבָּת.

כְּשֶׁיָּרַד מִצַּד הַשְּׂמֹאל וְהִקְרִישׁ אוֹתוֹ הַבְּדַלְזוּז, נַעֲשָׂה כְּמוֹ הַבְּדַלְזוּז שֶׁל אֶבֶן טוֹבָה, וְכָל הַהֲמוֹנִים נְזוֹנוּ מִמֶּנּוּ בְּכָל יוֹם, וּמֵהֶם בַּלַּיְלָה. אוֹתָם שֶׁל הַיּוֹם אוֹכְלִים בְּגָוֵן אֶזְוֹד, וְאוֹתָם שֶׁל הַלַּיְלָה אוֹכְלִים בְּגָוֵן אַזַּר. אוֹתָם שֶׁל הַלַּיְלָה נִקְרָאִים מְשַׁבְּרֵי הָרִים וּסְלָעִים. אֵלּוּ לוֹקְטִים מֵזִּזֵּעוֹת הַלַּיְלָה עַד שֶׁמִּתְזַזֵּק הַשֶּׁמֶשׁ. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ, אֵין לוֹקְטִים. אוֹתָם שֶׁל הַיּוֹם נִקְרָאִים יְלִידֵי הַבַּיִת, שְׁמוּרֵי הַהֵיכָל. אֵין לוֹקְטִים אֶלָּא בַּבֹּקֶר. כֵּיוָן שֶׁבָּא הַבֹּקֶר, לוֹקְטִים כָּל אֶזְוֹד וְאֶזְוֹד כָּרָאוּי לוֹ. אֲזוֹרִים יֵשׁ שֶׁלּוֹקְטִים לְעֵת עֶרֶב, וְכָל אֶזְוֹד וְאֶזְוֹד כָּרָאוּי לוֹ.

אוֹתָם שֶׁל הַלַּיְלָה כָּתוּב עֲלֵיהֶם (שמות טז) וּבַבֹּקֶר הָיְתָה שִׁכְבַת הַטָּל. אֵלּוּ הֵם הַמַּזִּילִים הַטַּל שֶׁל הַמָּן לַתַּוְזוּתוֹנִים, מֵהַוֵּזֶלְךְ שֶׁלָּהֶם. לַמָּן הַזֶּה לֹא הָיָה גָּוֶן, וְלֹא נִקְרַשׁ. אוֹתָם שֶׁל הַבֹּקֶר כָּתוּב עֲלֵיהֶם (קהלת יא) בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ. אֵלּוּ הָיוּ מַזִּילִים טַל שֶׁל הַמָּן לַתַּוְזוּתוֹנִים, וְנוֹתְנִים גָּוֶן לְאוֹתוֹ הַמָּן וּמְתִיקוּת וְדֶבֶשׁ.

אוֹתָם שֶׁל הָעֶרֶב כָּתוּב עֲלֵיהֶם (שמות טז) עֶרֶב וִידַעְתֶּם. וְאוֹתָם שֶׁל

הַכֹּל הָיוּ מְזוּמָּנִים בְּפַעַם אַחַת מֵהַצַּד שֶׁל אֵלּוּ. מִי שֶׁהִשְׁאִיר מְמֻנֶּה עַד בֹּקֶר, כָּתוּב (שם) וַיֵּרֶם תּוֹלָעִים וַיִּבְאַשׁ.

שִׁלְשָׁה צְדָדִים זַקּוּקִים כָּאן, כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ הַיּוֹ"ם הַיּוֹ"ם. שָׁלֹשׁ הֱהִי"ן ה' ה', וּלְכָל הֱהִי"ן שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, וְנַעֲשׂוּ שִׁתִּים עֶשְׂרֵה, כְּוִשְׁבּוֹן שִׁתִּים עֶשְׂרֵה שְׁעוֹת הַיּוֹם, וְכֻלָּם אָזוּד, וְכֻלָּם יוֹם. שָׁלֹשׁ שַׁבָּתוֹת הֵן, כֻּלָּן יוֹם אָזוּד: הַשַּׁבָּת שֶׁל הַכַּלָּה, הַשַּׁבָּת שֶׁל הַיּוֹם, וְהַשַּׁבָּת שֶׁל הָעֶרֶב. כְּנֶגְדָּן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת: סְעוּדַת הַכַּלָּה, סְעוּדַת הַיּוֹם, וּסְעוּדַת הָעֶרֶב.

סְעוּדַת הַכַּלָּה, בְּטֶרֶם הִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, מִתְתַּקְנִים הָאוּכְלוֹסִים כֻּלָּם שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים, נִכְנָסִים לְתוֹךְ נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן, רוֹוְזִים בְּאוֹצָר שֶׁל שׁוֹשַׁנִּים זַקּוּקוֹת, מָעֳבָרִים בִּנְהַר דִּינוּר, וְעוֹלִים מִשָּׁם בְּקִימָה. כֵּיוָן שֶׁעוֹלִים לַצַּד הַלָּבָן, רוֹוְזוֹת אוֹתָן הַשּׁוֹשַׁנִּים, מְעִידוֹת עֵדוּת שֶׁל שַׁבָּת בְּרֵאשִׁית. כָּל אֵלּוּ שֶׁל הַכַּלָּה קְדוֹשִׁים. לְצַד אָזוּד, לְשִׁשָּׁה לְשִׁשָּׁה צְדָדִים.

כְּשֶׁצָּרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם, קוֹל שׁוֹפָר גָּמוּשָׁךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְאוֹתוֹ הַקּוֹל, הַזֶּלֶק שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל הוּא, מִשּׁוּם שֶׁאֵין קְדוּשׁ, רַק כְּשֶׁנִּשְׁמָע אוֹתוֹ הַקּוֹל, וְאָז יָדוּעַ שֶׁהִתְקַדֵּשׁ הַיּוֹם.

סַנְדַלְפוֹן הַנָּזִיר הַפָּרוּשׁ מִתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו הַזַּקּוּקוֹת, רְשׁוּמוֹת בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת גְּלְגּוֹל שֶׁל אַזּוּת וּשְׁתִּים וְשָׁלֹשׁ וְאַרְבַּע וְזַמֵּשׁ וְשֵׁשׁ, וְהֵן אוֹתִיּוֹת אי"ק בכ"ר גל"ש דמ"ת הנ"ך וכו'.

וְאָז בוא"ל, גְּדוֹל הָרוֹפְאִים שֶׁנִּקְרָא רָפָאֵל, (במדבר יב) אֵל נָא רְפָא נָא, הַבַּקָּשָׁה שֶׁאָמַר הַנָּאֱמָן שֶׁל אֲדוֹנוֹ, וּבַמָּקוֹם הַזֶּה רְפָא אֶת מִרְיָם. נ"א נ"א הוּא בוא"ל, בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת שֶׁל אָלֶ"ף דָּלֶ"ת נוּ"ן יוּ"ד. בֵּי"ת וָא"ו אָלֶ"ף לָמֶ"ד, וֶהוּ בוא"ל. גְּדוֹל הָרוֹפְאִים הַזֶּה מְרַפֵּא אֶת כָּל הָאוּכְלוֹסִים, וּמַעֲבִיר מֵהֶם אֶת זִיו הַזּוֹשֶׁךְ, שֶׁשְּׁאָר הַיָּמִים הָיוּ מִקָּרְבִים לָהֶם.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מִתְעוֹרְרוֹת שְׁתֵּי רוּזוֹת עֶלְיוֹנוֹת, אַזּוּת מִצַּד הָאוֹר, וְאַזּוּת מִצַּד הַזּוֹשֶׁךְ, וְהֵם מִיכָאֵ"ל גַּבְרִיאֵ"ל, מְזֻזָּקִים לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא אוּכְלוֹסִים,

שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה, וְנוֹעֲדִים אֶזֶד לְיָמִין לְאֶזֶד לִשְׂמֹאל, לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד שֶׁלְּזָנוֹת מְתֻקָּנִים, אַזַר שֶׁנִּרְאִים כָּל הַשֶּׁלְזָנוֹת לְמַטָּה בְּהֵיכָל יָדוּעַ.

כָּל הָאוּכְלוֹסִים שֶׁלְּמַעְלָה יֵשׁ לָהֶם מְקוֹמוֹת נִפְרָדִים בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד נִכְבָּד וְגָדוֹל בִּמְקוֹמוֹ עַל כָּל שְׁאָר הַצְּבָאוֹת שֶׁלּוֹ, וְאוֹתָם הַצְּבָאוֹת מְמֻנִּים תַּזַּת יָדוֹ. מֵאוֹתָם הַצְּבָאוֹת נִפְרָדִים שְׁנֵי עֶלְיוֹנִים שֶׁבָּהֶם, וְנוֹטְלִים שֶׁלְּזָן אֶזֶד מִיָּמִין וְאֶזֶד מִשְּׂמֹאל, וְכָל שֶׁלְּזָן שֶׁלֹּא נִקְרָב בֵּין שְׁנֵי אֵלֶּה, אֵינוֹ שֶׁלְּזַן שַׁבָּת, וְאֵינוֹ שֶׁלְּזָן שֶׁלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

וּכְשֶׁאִשָּׁה וּבַעְלָהּ בְּשִׁמְזָה, אָז אוֹתוֹ שֶׁלְּזָן מִתְעַטֵּר. כְּשֶׁנִּקְרָב אוֹתוֹ הַשֶּׁלְּזָן בְּשִׁשָּׁה לְזָמִים שֶׁל אוֹתוֹ הַמִּן בְּאוֹתוֹ הַצַּד, וְשִׁשָּׁה לְזָמִים שֶׁל אוֹתוֹ הַמִּן בַּצַּד הַזֶּה – זֶהוּ הַשֶּׁלְּזָן שֶׁמִּתְעַטֵּר בְּעַטְרוֹתָיו.

אוֹתָם הַשְּׁנַיִם שֶׁנּוֹטְלִים אֶת הַשֶּׁלְּזָן, צְרִיכִים לִשְׁמֹר אֶת הַשֶּׁלְּזָן, שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ שִׁשֶּׁת הַלְּזָמִים שֶׁל הַצַּד הַזֶּה וְשִׁשׁ שֶׁל הַצַּד הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁהַשֶּׁלְּזָן הַזֶּה נִקְרָב לִפְנֵי אוֹתוֹ גָּדוֹל וְעֶלְיוֹן מֵהֶם, אָז נוֹטֵל אֶזֶד מִצַּד זֶה וְאֶזֶד מִצַּד זֶה, וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם. כָּל אֶזֶד אוֹמֵר לְאוּכְלוֹסָיו, (יזזוקאל מא) זֶה הַשֶּׁלְּזָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'. הֵכִין ז"ה שְׁנַיִם עָשָׂר.

עַל כָּל שֶׁלְּזָן וְשֶׁלְּזָן הִתְמַנּוּ שְׁלֹשָׁה שָׂרִים, וְרוּזַז עֶלְיוֹנָה עֲלֵיהֶם, וְאוֹתָהּ הָרוּזַז שְׁמֻזָּה בְּאוֹתָהּ שְׁמֻזָּה, וְהוּא אוּרִיאֵ"ל. וְהוֹלֵךְ עִם כָּל אוּכְלוֹסָיו, עַל כָּל אוֹתָם הַשֶּׁלְּזָנוֹת.

שִׁשִּׁים מְמֻנִּים טוֹעֲמִים טַעַם שֶׁל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, וְאוֹמֵר הַמּוֹצִיא, וּמְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמִי שֶׁטּוֹעֵם בְּתַאֲוָה, כָּךְ נוֹסֵף כֹּזַז בַּתְּשׁוּקָה שֶׁלְּמַעְלָה. אוֹתָהּ הָרוּזַז הַשּׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם, (שִׁשִּׁים אוּכְלוֹסִים שֶׁכְּשֶׁמְּסַדְּרִים שֶׁלְּזָנוֹת בְּאוֹתוֹ לַיְלָה, אוֹתָהּ הָרוּזַז שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם) שֶׁמַּעֲלָה אֶת הָאוֹר בְּשִׁמְזָה.

וּבֹא רְאֵה, כְּדַּגְמַת אוֹתָם הַמַּלְאָכִים, שֶׁהֵם שֵׁדִים יְהוּדִים, שֶׁאוֹכְלִים בְּדַּגְמָתוֹ שֶׁל בֶּן אָדָם, כָּךְ יֵשׁ אֲזָרִים עֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהֵם אוֹכְלִים

וְשׁוֹתִים מֵאוֹר הַשְּׁכִינָה שֶׁהֵם נֶהֱנִים. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהֱנִים מֵאוֹר הַשְּׁכִינָה, וְזוֹ הָאֲכִילָה הַנִּדְאֵית.

אוֹת אַוָּזת מְאִירָה לְמַעְלָה, וְהִיא הָאוֹת י׳. הָאוֹת הַזּוֹ מְאִירָה, וּמְאִירָה כָּל הָאוּכְלוֹסִים, וְהִיא אֵינָהּ יְדוּעָה, וְלֹא הִתְגַּלְתָּה. תַּוָּזת זוֹ מְאִירוֹת זָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, וּפָרוּשׁוֹת עַל כָּל הָאוּכְלוֹסִים, וְהֵם אֱלֹהִי״ם. מִתְגַּלְגֶּלֶת הָאוֹת א׳ וְשׁוֹרָה עַל כָּל מַוָּזָה אֶוָּד, וְכֵן כֻּלָּם.

וּבֹא רְאֵה, בַּיּוֹם הַזֶּה שֶׁל הַשַּׁבָּת צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמוֹז בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְצָרִיךְ לְהַתְקִין שֻׁלְחָן, וְיַעֲשֶׂה שְׁמוּזָה לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּוָּזתוֹנִים.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁבָּא אָדָם מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, הוֹלְכִים עִמּוֹ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים מִצַּד זֶה, וּמַלְאָכִים מִצַּד זֶה, וְהַשְּׁכִינָה עַל כֻּלָּם, כְּאֵם עַל הַבָּנִים. וּבַשָּׁעָה הַזּוֹ (תהלים צא) יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ וְגוֹ׳, רַק בְּעֵינֶיךָ תַּבִּיט וְגוֹ׳, כִּי אַתָּה ה׳ מַוָּזסִי וְגוֹ׳, לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְגוֹ׳.

כָּל זֶה, אִם הָאִישׁ יִכָּנֵס לְבֵיתוֹ בְּשִׁמְוָזה וְיַקְבֵּל אוֹרְוִים בְּשִׁמְוָזה. וּכְשֶׁבָּאָה הַשְּׁכִינָה וְהַמַּלְאָכִים, וְיִרְאוּ נֵר מֵאִיר וְשֻׁלְחָן מְתֻקָּן, וְאִישׁ וְאִשְׁתּוֹ בְּשִׁמְוָזה – בַּשָּׁעָה הַזּוֹ אוֹמֶרֶת הַשְּׁכִינָה: זֶה שֶׁלִּי הוּא! (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וְאִם לֹא – הַשְּׁכִינָה הוֹלֶכֶת, וְעִמָּהּ הַמַּלְאָכִים, וְיָבֹא יֵצֶר הָרָע עִם צְבָאוֹתָיו, וּמִתְוַזְּבְּרִים עִמָּם, וְיֹאמַר: זֶה שֶׁלִּי הוּא, וּמֵהַצְּבָאוֹת שֶׁלִּי! וּמִיָּד שׁוֹרָה עָלָיו וּמְטַמְּאָתוֹ, וְיִסְתַּלֵּק י״ה מִן אִישׁ וְאִשָּׁה, וְיִשָּׁאֵר אֵשׁ עִם אֵשׁ. וּמַאֲכָלוֹ טָמֵא. וְעַל זֶה (משלי כג) וְאַל תִּתְאָו לְמַטְעַמּוֹתָיו שֶׁל רַע עַיִן. וַדַּאי שֶׁשֻּׁלְחָנוֹ הִיא מְלֵאָה קִי״א צוֹאָ״ה. וְאֵין צוֹאָה אֶלָּא יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא טָמֵא.

וְעַל זֶה הַבָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִים אוֹתוֹ. בָּא לִטָּמֵא פּוֹתְוִים לוֹ. וּבֹא תִרְאֶה, מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים וּמַלְאָכִים טְמֵאִים הוֹלְכִים עִם אָדָם בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוֹלֵךְ. אִם אָדָם הוּא צַדִּיק, מִתְוַזְּבְּרִים לוֹ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, וְיִשְׁמְרוּ אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוֹלֵךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל

דְּרָכֶיךָ.

וְאִם לֹא – יִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים, וְיִשְׁלְטוּ עָלָיו מַלְאָכִים טְמֵאִים, וּמַזִּיקִים אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה, (ישעיה נ) קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה, בְּשִׁעַת דְּוָקוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עָלָיו רוּחַ הַטֻּמְאָה, אוֹ מַזָּלוֹת, אוֹ שׁוֹלְטִים עָלָיו אֻמּוֹת הָעוֹלָם, (איכה ג) סַכֹּתָה בֶּעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה. וְגַם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה.

דָּבָר אַחֵר, אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳, (ישעיה כו) אוֹ יַחֲזִיק בְּמָעוֹזִי יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי. בֹּא וּרְאֵה, דַּל נִקְרָא אָדָם שֶׁאֵין לוֹ מִשֶּׁלּוֹ כְּלוּם, וְלֹא שׁוֹאֵל פְּרוּטָה מִשּׁוּם אָדָם, וְהוּא נִסְתָּר, שֶׁלֹּא מְנַּלֶּה דָּחְקוֹ לְשׁוּם אָדָם. וּבְשָׁעַת דָּחְקוֹ, הוּא יַעֲשֶׂה מְרִיבָה כְּכַלָּפֵי מַעְלָה, וְאוֹמֵר: יוֹתֵר רָשָׁע אֲנִי מִכָּל שְׁאָר הָאֲנָשִׁים שֶׁל הָעוֹלָם. לְאִישׁ אֶחָד עָשִׁיר רַב, בֵּיתוֹ מָלֵא מִזָּהָב, מִכֶּסֶף, וְלִי אֵין שׁוּם פְּרוּטָה בָּעוֹלָם, וְאֵין לִי לָזוּם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לְלָבֵשׁ. עַד שֶׁיֶּחֱטָא לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָל אִישׁ שֶׁיַּחֲזִיק בְּמָעוֹזוֹ וְיִתֵּן לוֹ צְדָקָה, יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי, שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי.

וּבֹא רְאֵה, כָּל אִישׁ שֶׁהוּא דַּל וְזוֹטֵא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא מַזְשִׁיב לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹטָא, מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ בְּדַעְתּוֹ. וּמִנַּיִן לָנוּ? מֵאִיּוֹב. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַשָּׂטָן (איוב א) מֵאַיִן תָּבֹא כו׳, (איוב ב) הַשַּׂמְתָּ לִבְּךָ אֶל עַבְדִּי אִיּוֹב, אָמַר לוֹ הַשָּׂטָן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יֵשׁ אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁנּוֹתֵן לוֹ אֲדוֹנוֹ כֶּסֶף וְזָהָב וּמַרְגָּלִיּוֹת וּבָנִים וְכָל טוּב הָעוֹלָם, וְיִהְיֶה רַע?

אָמַר לוֹ: הִנֵּה כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיָדֶךָ, רַק אֵלָיו אַל תִּשְׁלַח יָדֶךָ. נָתַן אוֹתוֹ בְּיָדוֹ, וְהָרַג אֶת בָּנָיו, וְלֹא נִשְׁאַר בְּיָדוֹ כְּלוּם. אַזַּר כָּךְ זָזַר וְאָמַר: (שם) וְגַע אֶל עַצְמוֹ וְאֶל בְּשָׂרוֹ. עַד שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: (שם) הִנּוֹ בְיָדֶךָ אַךְ אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצָא אִיּוֹב מִדַּעְתּוֹ, וְאָמַר כָּךְ: (שם י) הַטּוֹב לְךָ כִּי תַעֲשֹׁק?! הַטּוֹב זֶה הָעֹשֶׁק שֶׁתַּעֲשֶׂה לִי?! אָבִי וְאִמִּי עָשׂוּ הַגּוֹף, וְאַתָּה הִתְזַבַּרְתָּ עִמָּהֶם

בְּשֶׁתִּפּוּת, וְנָתַתָּ בִּי נֶפֶשׁ וּנְשָׁמָה. הַנֶּפֶשׁ הִיא שֶׁלְּךָ, אָמַרְתָּ אַךְ אֶת נַפְשִׁי שְׁמֹר, וְהַגּוּף שֶׁעָשׂוּ לִי אָבִי וְאִמִּי, אָמַרְתָּ עֲשֵׂה בּוֹ כָּל מַה שֶּׁתִּרְצֶה – וְכִי הוּא טוֹב זֶה הָעֹשֶׂק שֶׁתַּעֲשֶׂה לִי?!

דָּבָר אַזּוֹר, (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל. מַה זֶּה דָּל? אָדָם שֶׁיָּמוּת בְּלֹא בָנִים. יָצְאָה נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ, בְּשָׁעַת פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם רָאֲתָה מָה אָמַר עָלָיו הַפָּסוּק – (משלי יא) יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע. וְאִם נִשְׁאָר לוֹ בֵּן בָּעוֹלָם, אִם יְזַזְּיֵק בּוֹ אָזוֹד וְיִלַּמְּדֵנּוּ תוֹרָה – יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי, וּבְיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ ה׳.

וּבֹא רְאֵה, אִם אָזוֹד הָלַךְ לְבֵין הָרֵי אֲרָרָט, הוּא וּשְׁנַיִם עִמּוֹ, וְרָאָה גֻּמּוֹת וּבְקָעִים שֶׁל אֵשׁ, וְעָשָׁן יוֹצֵא מֵהַגֻּמּוֹת, וְשָׁמַע אִישׁ אָזוֹד שֶׁאוֹמֵר וַי! וַי! – אָמַר, וַדַּאי מָקוֹם אָזוֹד מִמְּקוֹמוֹת הַגֵּיהִנֹּם כָּאן.

נִרְדַּם וְרָאָה בַּזְּלוֹמוֹ אִישׁ אָזוֹד, וְגָדִישׁ זֶה שֶׁל קוֹצִים עַל כְּתֵפָיו, וּשְׁנֵי מְמֻנִּים מֵהַגֵּיהִנֹּם מַכְנִיסִים אֵשׁ תַּזַּת הַגָּדִישׁ שֶׁל הַקּוֹצִים, וְנִשְׂרַף, וְהָיָה צוֹעֵק. וְהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ שְׁנֵי מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, שְׁלוּחִים מֵהַשּׁוֹפֵט שֶׁל מַעְלָה שָׁדָן אוֹתוֹ: אַתָּה עָזַבְתָּ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֶת מַלְאָכָיו, שֶׁהָיוּ שׁוֹמְרִים אוֹתְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְאַתָּה עָשִׂיתָ הָרָצוֹן שֶׁל הַקּוֹצִים, שֶׁהֵם הָרְשָׁעִים, שֶׁהֵם מִצַּדּוֹ שֶׁל סמא״ל וְנָזוֹשׁ – הַקּוֹצִים יִשְׂרְפוּ אוֹתְךָ.

אָמַר לוֹ אוֹתוֹ יְהוּדִי לְאוֹתוֹ הָרָשָׁע שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם: מִי אַתָּה? אָמַר: יְהוּדִי רָשָׁע אֲנִי, וְהַמְמֻנִּים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם לֹא מַזְכִּירִים אֶת שְׁמִי, וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים דָּנִים אוֹתִי בַּיּוֹם, וּפַעֲמַיִם בַּלַּיְלָה. אָמַר לוֹ: אֶת שֵׁם מְקוֹמְךָ יָדַעְתָּ? אָמַר לוֹ: הַגָּלִיל הָעֶלְיוֹן. – וְהִשְׁאַרְתָּ בֵּן בָּעוֹלָם?

אָמַר: תִּינוֹק הִשְׁאַרְתִּי, וַאֲנִי הָיִיתִי קָצָב, וּמֵהָרְעוֹת הָרַבּוֹת שֶׁעָשִׂיתִי בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ דָּנִים אוֹתִי מִפְּנֵי, וּמֵרַגְלַי וּמִיָּדַי. וְהַמַּלְאָךְ שֶׁהוּא מְמֻנֶּה עַל הַקְּבָרוֹת אוֹמֵר לִי בְּשָׁעָה שֶׁדָּנִים אוֹתִי: אוֹי לְמִי שֶׁנִּשְׁבַּע לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה, וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר! אוֹי לַקַּרְקֶפֶת שֶׁלֹּא הַנִּיזָה תְּפִלִּין מֵעוֹלָם! וְאוֹי לַיָּדַיִם שֶׁשִּׁמְּשׁוּ בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם! וְאוֹי לָרַגְלַיִם שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם!

בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ מַלְכֵי אוּתִי מַכּוֹת מַרְדּוּת, אָמַרְתִּי כָּל מַה שֶׁעָשִׂיתִי. וּבָאָה נִשְׁמָתִי, וְהַמַּלְאָךְ שֶׁהָיָה מְמֻנֶּה עַל נִשְׁמָתִי, וְנָתְנוּ כְּתָב אֶזְדּ מִכָּל מַה שֶׁעָשִׂיתִי. וְנִשְׁמָתִי עָשְׂתָה עֵדוּת עִם הַמַּלְאָךְ, וְאָמְרוּ: (דִּבְרִים יז) עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת. וְעַל זֶה (מִיכָה ז) מְשֻׁכֶּבֶת זֵיקֶךָ שְׁמֹר פְּתְוֵי פִיךָ. וּמִי הוּא? זוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא מְעִידָה עַל אָדָם בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ.

הִתְעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ אוֹתוֹ אִישׁ, הָלַךְ לַגָּלִיל הָעֶלְיוֹן, וְאָמַר לְאִישׁ אֶזְדּ: רָאִיתָ תִּינוֹק שֶׁהוּא בֶּן שֶׁל קַצָּב, שֶׁמֵּת בְּזְמַן פָּלוֹנִי? אָמַר לוֹ: הַתִּינוֹק הַזֶּה שֶׁאַתָּה שׁוֹאֵל עָלָיו, הוּא הוֹלֵךְ לְבֵית הַמִּטְבָּזַיִם, וְהוּא רָשָׁע כְּמוֹ אָבִיו. כָּךְ וְכָךְ יִהְיֶה לוֹ, וּלְאָבִיו, וְלַמְיַנֶּקֶת שֶׁהֵינִיקָה אוֹתוֹ. הָלַךְ לְבֵית מִדְרָשׁ אֶזְדּ, שָׁמַע תִּינוֹק שֶׁהָיָה אוֹמֵר, (מִשְׁלֵי ב) אִם תְּבַקְשֶׁנָּה כַכֶּסֶף וְגוֹ'.

הָלַךְ לְבֵית הַמִּטְבָּזַיִם, וְרָאָה תִּינוֹק שֶׁהָיָה מְשַׂחֵק עִם הַנְּעָרִים בְּבֵית הַמִּטְבָּזַיִם. אָמַר לוֹ: בְּנִי, לֵךְ עִמִּי. וְהָלַךְ עִמּוֹ, וְהִלְבִּישׁ אוֹתוֹ, וְנָתַן אוֹתוֹ לְרַב אֶזְדּ שֶׁהָיָה מְלַמֵּד אוֹתוֹ תּוֹרָה, עַד שֶׁגָּדַל הַתִּינוֹק וְקָרָא. וְעָשָׂה אוֹתוֹ שֶׁיֹּאמַר הַפָּטָרָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְעָשָׂה אוֹתוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל. עַד שֶׁקָּרָא וְשָׁנָה וְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר, עַד שֶׁקָּרְאוּ לוֹ רַבִּי.

אוֹתוֹ הָאִישׁ הַמֵּת שֶׁהוּא אֲבִי הַיֶּלֶד, שֶׁהָיוּ דָּנִים אוֹתוֹ, בָּא בַּזְּלוֹם לְזָקֵם זֶה וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, כְּמוֹ שֶׁנִּזְמַנְתָּ אוֹתִי, יְזַמֵּם אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר בְּנִי הַהַפְטָרָה בַּקָּהָל, הִפְקִיעוּ אוֹתִי מִן הַדִּין. בְּשָׁעָה שֶׁעָבַר לַתְּפִלָּה וְאָמַר קַדִּישׁ, קָרְעוּ לִי גְּזַר הַדִּין מִכֹּל וָכֹל. וּבְשָׁעָה שֶׁהִתְחַזֵּקְתֶּם, נָתְנוּ לִי זְלֶקְ בְּגַן עֵדֶן, וְזֶהוּ הַזְּלֶקְ שֶׁאוֹמְרִים זְלֶקְ לָעוֹלָם הַבָּא, הַזְּלֶקְ שֶׁיֵּשׁ לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק בְּפָנֵי עַצְמוֹ, וְהִכְנִיסוּ אוֹתִי עִם הַצַּדִּיקִים לִישִׁיבָה שֶׁלָּהֶם.

וּבְשָׁעָה שֶׁהִתְחַזַּקְתֶּם יוֹתֵר, וְקָרְאוּ לוֹ רַבִּי, עִטְּרוּ אוֹתִי בְּכֶתֶר שֶׁהַצַּדִּיקִים מִתְעַטְּרִים בּוֹ, וְנָתְנוּ לִי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה מֵאוֹתוֹ תַּעֲנוּג שֶׁנֶּהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה. וְזֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים, צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וַעֲטָרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה. וְכָל אִישׁ שֶׁנֶּהֱנָה מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, כְּאִלּוּ אָכַל וְשָׁתָה. וּבִשְׁבִילְךָ, רַבִּי,

זָכִיתִי לְכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה. אַשְׁרֵי וָאַלְקָךְ, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה יֵשׁ לְךָ זְכֻלָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְאַשְׁרֵיו מִי שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיַּשְׁאִיר בֵּן בָּעוֹלָם.

עִנְיַן י״ז אֶלֶף עוֹלָמוֹת

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, עַד שֶׁלֹּא בָּאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, הָיָה הוּא וּשְׁמוֹ נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ. עָלָה בְרָצוֹן לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, כֵּיוָן שֶׁעָלָה בְרָצוֹן, הִקִּיף נְקֻדָּה הַסְּתוּמָה, וְהִקִּיף תְּזוּמָה בְּהֵיכָלוֹ, וּפָשַׁט הִתְפַּשְׁטוּת לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים וְלֹא יוֹתֵר.

מִתּוֹךְ הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ יָצְאוּ כְּאֶזֶד שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת, וְהִתְיַשְּׁרוּ שְׁתַּיִם בְּגָוֵן אֶזֶד, וְאֶזֶד לְמַטָּה. וְהִיא הַנְּקֻדָּה שֶׁמּוֹצִיאָה שְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ, הִיא נִכְנֶסֶת וְנִטְמֶנֶת בָּאֶמְצַע, וְטָרֶם נִכְנְסָה, עוֹלָה וְנִגְנֶזֶת.

בְּשָׁעָה שֶׁיָּצְאוּ שְׁלֹשׁ הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ וְדִלְגוּ מִתּוֹכָהּ, יָצָא מִתּוֹךְ הַסֵּתֶר הַנִּסְתָּר מֵאוֹר אֶזֶד, יָדוּעַ וְלֹא יָדוּעַ, טָמוּן וְלֹא טָמוּן, וּמַדַּד מִדָּה נִסְתֶּרֶת מֵהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ לַנְּקֻדָּה הַזּוֹ. וְנִתְפַּשְּׁטוּ אֵלּוּ הַנְּקֻדּוֹת מִכּוֹחַ הַגֵּר הֶזְוָק, וּמוֹדַד אֶלֶף עוֹלָמוֹת סְתוּמִים שֶׁעַיִן לֹא רָאֲתָה מִנְּקֻדָּה זוֹ לִנְקֻדָּה זוֹ. וְנֶאֱזְזוּ שְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת כְּאֶזֶד. וּבֵין נְקֻדָּה לִנְקֻדָּה אֶלֶף עוֹלָמוֹת. מוֹדַד אֶזֶד מִתּוֹךְ הַנְּקֻדָּה הַשְּׁנִיָּה, עַד הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּמַטָּה, וְעָשָׂה מְרִידָה בְּפָשִׁיטוּת שֶׁל אֶלֶף עוֹלָמוֹת אֲזֵרִים. וְכָל הָעוֹלָמוֹת נִסְתָּרִים.

וְאֵלּוּ הֵם אֱלֹהִים הַשָּׁנִים שֶׁעָמְדָה תּוֹרָה טָרֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְאָז נִכְנְסָה הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הַנְּקֻדָּה הַנִּסְתֶּרֶת בָּאֶמְצַע, וּמְשָׁלִימָה אֶת הַצַּד הַזֶּה וְאֶת הַצַּד הַזֶּה. וְנִמְצְאוּ לַצַּד הַזֶּה שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת, וְלַצַּד הַזֶּה שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת.

כֵּיוָן שֶׁזֶּה נַעֲשָׂה, הִתְפַּשְּׁטוּ הַנְּקֻדּוֹת מֵהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ לִנְקֻדָּה אַזֶּרֶת, הָאוֹר הַמֵּאִיר, וְהִתְלַבְּשָׁה הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ בַּנְּקֻדָּה הַזּוֹ. דִּלֵּג מִנְּקֻדָּה אַזֶּרֶת הַנִּסְתֶּרֶת, נְקֻדָּה (אוֹר) אַזֶּרֶת, וְהִתְלַבְּשׁוּ זֶה בָּזֶה.

הַנְּקֻדָּה הַנִּסְתֶּרֶת שֶׁבָּרְאָה הַכֹּל, הִכְתָּה, וּמְשׁוּם שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע, הוֹצִיאָה נְקֻדָּה (אוֹר) אַזֶּרֶת, הָעֲמוּד שֶׁעוֹמֵד בָּאֶמְצַע בֵּין אוֹתָן הַנְּקֻדּוֹת

שֶׁיָּצְאוּ, שֶׁהֵם לְבוּשִׁים לַנְּסְתָּרִים הַלָּלוּ.

עַד כָּאן שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת נִסְתָּרוֹת שֶׁהִתְפַּשְּׁטוּ וְנִבְרְאוּ מִתּוֹךְ נְקֻדָּה נִסְתֶּרֶת, עָשׂוּ אֶת הָאֱמְנוּת הַזּוֹ בַּנְּקֻדָּה הַנִּסְתֶּרֶת הַהִיא. אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁסּוֹבֶבֶת בֵּין (שֶׁנֶּאֱוְזֶת עַל) אוֹתָם הַשְּׁנַיִם, הוֹצִיאָה כְּמוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּמַעְלָה שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת לְמַטָּה, וּמֵאוֹתָן הַנְּקֻדּוֹת הַלְּבוּשִׁים שֶׁאָמַרְנוּ.

וְאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה, הָעֹקֶר שֶׁל הַכֹּל, הוֹצִיאָה וְדִלְגָה מִמֶּנָּה נְקֻדָּה אַוֶּרֶת, שֶׁעוֹמֶדֶת בָּאֶמְצַע, בֵּין שְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ שֶׁלְּמַטָּה.

עַד כָּאן אוֹתָן הַנְּקֻדּוֹת הַלְּבוּשִׁים לַנְּקֻדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת כָּרָאוּי. וְהֵם שֵׁשׁ נְקֻדּוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת נִסְתָּרוֹת, שֶׁהֵם שֵׁשׁ בַּנְּקֻדָּה שֶׁהִיא הָעֹקֶר שֶׁל הַכֹּל, שֶׁמַּשְׁלִיטָה לְכָל צַד.

אֵלּוּ הַנְּקֻדּוֹת, הַלְּבוּשִׁים, שֶׁהֵם שֵׁשׁ, כָּל אַוֶּזֶת הוֹצִיאָה שְׁנַיִם, וְהִיא נִכְנֶסֶת בָּאֶמְצַע, וּמִתְלַבֶּשֶׁת בִּשְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ, וְנַעֲשׂוּ לְבוּשִׁים לַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִשָּׁם.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהֵם שֵׁשׁ – אַרְבַּע נְקֻדּוֹת מֵהֶם הָיוּ שֶׁהוֹצִיאוּ כָּל אַוֶּזֶת וְאַוֶּזֶת שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת לְהִתְכַּסּוֹת וּלְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְנַעֲשׂוּ שְׁמוֹנָה נְקֻדּוֹת, שֶׁהֵם לְבוּשִׁים לְאַרְבַּע נְקֻדּוֹת, הַלְּבוּשִׁים לְאוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים הַנִּסְתָּרִים. עַד כָּאן הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הַצִּיּוּר שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

כֵּיוָן שֶׁהִצְטַיְּרוּ הַנְּקֻדּוֹת, יָצָא מָאוֹר, וְעָשָׂה מִדִּידָה, וּמָדַד אֶלֶף בֵּין נְקֻדָּה לִנְקֻדָּה. וּבֵין כָּל נְקֻדָּה וְנְקֻדָּה נִמְצְאוּ מְדִידָה וּמְדָה שֶׁל הַמָּאוֹר. בַּנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ מִתְפַּשְּׁטִים שְׁמוֹנַת אֲלָפִים עוֹלָמוֹת. שְׁמוֹנָה נְקֻדּוֹת שֶׁאֲזוּזוֹת בָּהֶם אֵלּוּ הַמְּדוֹת, נִקְרָאִים שְׁמוֹנַת אֲלָפִים עוֹלָמוֹת גְּנוּזִים. נִמְצְאוּ הַמְּדוֹת בְּהִתְגַּלּוּת, וּנְקֻדּוֹת בְּהִתְכַּסּוּת – שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף עוֹלָמוֹת.

וּמִשֵּׁשׁ הַנְּקֻדּוֹת הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ, נִמְצָאִים שְׁנַיִם שֶׁהֵם בְּאֶמְצַע הַנְּקֻדּוֹת, עַל כָּל אֶזֶד אֶלֶף עוֹלָמוֹת. נִמְצְאוּ שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֶלֶף עוֹלָמוֹת שֶׁהוֹלֵךְ בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם. וְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם גָּנוּז וְנִסְתָּר מִזֶּה. וְעַל כֻּלָּם

כְּתוּב (קהלת ה) כִּי גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם. וְכָתוּב (ישעיה סד) עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ.

פָּרָשַׁת בְּהַר

רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (משלי ז) לְהַנְחִילְךָ אֹהֲבַי יֵשׁ וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא. מִי אוֹהֲבַי? זֶה אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ישעיה מא) זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא אַבָּא, וַהֲרֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי קְטוֹרָה מִמֶּנּוּ הֵם בָּאִים?

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה תָּמַהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן. בֵּינְתַיִם בָּא אֵלְיָהוּ. אָמַר לוֹ: הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הַגֵּר הָעֶלְיוֹן, יָפֶה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁאֵין אֹהֲבִי אֶלָּא זַרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁכָּתוּב (מלאכי א) וְאָהַבְתִּי אֶת יַעֲקֹב. צָוַאק רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְנִשַּׁק אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר עַל רֹאשׁוֹ. אָמַר לוֹ: (משלי כג) בְּנִי, אִם חָכַם לִבְּךָ יִשְׂמַח לִבִּי גַּם אָנִי. קוּם בְּנִי, וְיִתְגַּלֶּה סוֹד הַפָּסוּק הַזֶּה. הִזְדַּעְזַע, וְקָם עַל רַגְלָיו.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לְהַנְחִילְךָ אֹהֲבַי י״שׁ, מַה זֶּה יֵשׁ? זֶהוּ סוֹד יוֹבֵל וּשְׁמִטָּה, שֶׁלֹּא מָסַר אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשִׁאָר הָעַמִּים, אֶלָּא לְעַם הַקָּדוֹשׁ. וּבְשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים אֶת שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה כָּרָאוּי, נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים מִשְׁתַּעְשְׁעוֹת בְּגַן הָעֵדֶן, וּזְוָוּרוֹת וְזַדְשׁוֹת. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה מ) וְקַוֵּי ה׳ יַחֲלִיפוּ כֹחַ.

וְעוֹד, אֶת כָּל הַנִּשְׁמוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַטְבִּיל אוֹתָן בַּנָּהָר הַנִּזְמָשִׁים שֶׁבְּגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, וְנִקְרָא נְהַר דִּינוּר.

וּבְסוֹד הַשְּׁמִטָּה וְהַיּוֹבֵל קִבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת תְּפִלַּת עֶשְׂרֵה רְבָקָה רָחֵל וְלֵאָה וְזִלְפָּה וּבִלְהָה. שֶׁהֲרֵי כֻּלָּן נִרְשְׁמוּ בְּהֵ״א ה״א, שֶׁהִיא שְׁמִטָּה וְיוֹבֵל.

וּמִשּׁוּם שֶׁרָאֲתָה רָחֵל שֶׁשְּׁמִטָּה וְיוֹבֵל נִרְמְזוּ בַּשֵּׁם לֵאָה, וְהִיא אֵין לָהּ הָרְשֵׁם שֶׁל ה״א, מִיָּד אָמְרָה (בראשית ל) הִנֵּה אֲמָתִי בִּלְהָה, שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁנַיִם. סוֹפוֹ שֶׁל הַיּוֹבֵ״ל בְּרֹאשׁ הַשֵּׁם לֵאָה, וּבְסוֹף הַשֵּׁם שֶׁל רָחֵל.

וְכִי בְּכָל עֵת יָכוֹל אָדָם לַעֲשׂוֹת צְדָקָה? אִם כֵּן, שְׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת

בַּיּוֹם מִי יָכוֹל? אֶלָּא כָּךְ לָמַדְנוּ, מִי שֶׁעוֹשֶׂה צְדָקָה, עוֹשֶׂה בְּכָל עֵת. מַה זֶּה בְּכָל עֵת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, וּפָרְשׁוּהָ.

וְאַל תֹּאמַר בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְבַדָּהּ, שֶׁהִיא עֵת רָצוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל צַדִּיק, אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּכָל עֵת שֶׁלִּמְטָה מֵרֵבָּה עֲלֵיהֶם צְדָקָה, וּמִתְעוֹרֶרֶת צְדָקָה בְּכֻלָּם, בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים. וּמְשׁוֹם כָּךְ יָשִׂים אָדָם לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ, וְיִדְבַּק בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לִפָּנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן, סִפְּרוּ לוֹ הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר, וּמַה זֶּה לִבְדּוֹ? אֶלָּא כָּל מִי שֶׁאוֹזֵז בְּעֵץ הַזֵּיתִים, יִנָּצֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה, וַאֲפִלּוּ מִן הַמָּוֶת שֶׁל הָעוֹלָם מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם, כָּל שֶׁכֵּן מִמָּוֶת אַוֵּר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּכֻלָּם מִעוֹרֶרֶת צְדָקָה אֶת עֵץ הַזֵּיתִים, וְזֶהוּ הַמָּקוֹם שֶׁל הַמָּזוֹן לְכָל הָעוֹלָם. תַּלְמִידָי וְזַכְמִים מַה מַּעֲשֵׂיהֶם? שֶׁהֲרֵי הֵם אֲזוּזִים בִּצְדָקָה, וְכָל הָעוֹלָם נְזוּנִים בִּזְכוּתָם, בָּהֶם מַמָּשׁ, וְהֵם לֹא יְכוֹלִים לְהִזּוֹן בָּהֶם מַמָּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, מִשְׁתַּדֵּל בְּעֵץ הַזֵּיתִים שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם נְזוּנִים מִמֶּנּוּ. נִמְצָא שֶׁתַּלְמִידָי וְזַכְמִים מְעוֹרְרִים מָזוֹן לָעוֹלָם וְשָׁלוֹם. אִם לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מְעוֹרְרִים מָזוֹן, לָמָּה לָהֶם לֹא מְעוֹרְרִים?

אֶלָּא תַּלְמִיד זַכַּי הוּא מַמָּשׁ עֵץ הַזֵּיתִים, וְעֵץ הַזֵּיתִים לֹא נְזוּן אֶלָּא מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָעוֹלָם הַבָּא לֹא נִמְצָא בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא אַוֵּר שֶׁנִּכְנָס לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאָז נְזוּן בּוֹ, וְנִנְטָעִים שָׁרָשָׁיו עָלָיו.

כְּעֵת אוֹכְלִים מִפְּרִי עֵץ הַזֵּיתִים, וּמִי הוּא? אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּמְצָא אֲצָל הֶעָנִי, וְהוּא נִקְרָא (בראשית ג) פְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן. וְעַל כֵּן אוֹכְלִים מֵאוֹתוֹ הַפְּרִי בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הֵם נְזוּנִים בִּזְרוֹעַ. מַה זֶּה זְרוֹעַ? גְּבוּרָה. וְהֵם מְזַמָּנִים לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁמָּזוֹן הָעוֹלָם הַבָּא אֵינוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, אֶלָּא צְמִצּוּם קָטָן, שֶׁכְּזוֹ נִמְצָא בִּמְתִיקוּת הַתּוֹרָה. וְאֶת זֶה הֵם טוֹעֲמִים עַל אוֹתוֹ פְּרִי שֶׁל הָאִילָן הַתַּזְהִרוֹן, וְזוֹהִי הַשְׁבָּזָה וְהַמָּזוֹן שֶׁלָּהֶם.

כֵּיוָן שֶׁעוֹבְרִים מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה נְזוֹקִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא סוֹבְבִים אֶת מְקוֹמָם, וְיִשְׁתָּרְשׁוּ בּוֹ, וְיַעֲלוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, אָז (ישעיה סד) עַיִן רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֶה לוֹ. מִי יַעֲשֶׂה? זֶה הַיּוֹבֵל, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא הָעוֹלָם הַבָּא. לִמְוַחֵכֶה לוֹ, וַדַּאי שֶׁלֹּא רוֹצִים מָזוֹן בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁיִּתַּקְנוּ אֶת מְזוֹנָם וְזֶה מְזוֹנָם בָּעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן צַדִּיקִים הֵם בַּכֹּל, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְוַחֵכֶה לוֹ.

פָּרָשַׁת נָשֹׂא

בֹּא וּרְאֵה, כֵּיוָן שֶׁבְּנֵי אָדָם נִשְׁלְמוּ אֵיבָרָיו, בְּאוֹתוֹ זְמַן הִתְתַּקֵּן כָּל אֵיבָר כָּרָאוּי. כְּמוֹ כֵן, כֵּיוָן שֶׁשִּׁכְינָה מַקְדִּימָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת, צְרִיכִים לְהַמְצֵא שָׁם עֲשָׂרָה יַזַּד, וְיִשְׁתַּלֵּם מַה שֶׁיִּשְׁתַּלֵּם, אַזַּר שֶׁיִּתַּקֵּן הַכֹּל. וּבַמָּה הוּא הַתִּקּוּן שֶׁל הַכֹּל? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יד) בְּרָב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ, וְעַל כֵּן הָעָם שֶׁבָּא אַזַּר כָּךְ, כֻּלָּם תִּקּוּן הַגּוּף.

וּכְשֶׁבָּאָה הַשִּׁכִינָה וּמַקְדִּימָה, וּבְנֵי אָדָם לֹא בָּאִים יַזַּד כָּרָאוּי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא (ישעיה נ) מַדּוּעַ בָּאתִי וְאֵין אִישׁ. מַה זֶּה וְאֵין אִישׁ? שֶׁלֹּא מִתְקָנִים הָאֵיבָרִים, וְלֹא מִשְׁתַּלֵּם. אֵין אִישׁ וַדַּאי, וּמְשׁוּם זֶה וְאֵין אִישׁ דַּוְקָא.

וּבֹא רְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַגּוּף נִשְׁלָם לְמַטָּה, הַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה בָּאָה וְנִכְנֶסֶת בַּגּוּף הַזֶּה, וְנַעֲשֶׂה הַתַּזְוִתּוֹן כְּמוֹ הָעֶלְיוֹן מַמָּשׁ. וְאָז כֻּלָּם צְרִיכִים שֶׁלֹּא יִפָּתְזוּ פֶּה בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי עוֹמְדִים יִשְׂרָאֵל בִּשְׁלֵמוּת עֶלְיוֹנָה, וּמִתְקַדְּשִׁים בִּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה. אַשְׁרֵי חֶלְקָם!

וַיְדַבֵּר ה' כו', (במדבר ו) כֹּה תְבָרֲכוּ. בֹּא וּרְאֵה, כֵּיוָן שֶׁשַּׂ"ן סִיֵּם תְּפִלָּתוֹ וּבָא לְבָרֵךְ בִּרְכַּת כֹּהֲנִים, צָרִיךְ וַדַּאי לְכַוֵּן בִּרְצוֹן הַלֵּב לְבָרֵךְ אֶת הָעָם הַקָּדוֹשׁ. שֶׁבְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּר קוֹשֵׁר אֶת קֶשֶׁר הַיִּחוּד, וְיִמָּצֵא שֶׁעַל יָדוֹ מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים.

וְאָז צָרִיךְ לוֹ הַשַּׂ"ן לוֹמַר יְבָרֶכְךָ ה' – כְּכֹלֵּי הַהֵיכָל, וְיִשְׁמְרֶךָ – לְהִסְתַּכֵּל לְצַד יְמִינוֹ, לְהַמְשִׁיךְ זִוּוּט שֶׁל וָסֶד עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ בָּרְאשׁוֹנָה. וְאַזַּר כָּךְ

יאמַר יָאֵר ה׳ כְּכַלָּפֵי הַהֵיכָל. פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיזַנֶּךָ, וְיִסְתַּכֵּל לְצַד שְׂמאלוֹ, לְיַזֵּד בְּיָמִין, מִשּׁוּם שֶׁמְּקוֹר הַבְּרָכָה הוּא מִצַּד הַיָּמִין. וְאָז כָּל הַצַּד שֶׁל שְׂמאל מִסְתַּלֵּק, וְאֵין נֵזֶק כְּלָל. וְאָז, יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם, וְזוֹהִי תְּפִלָּה שְׁלֵמָה.

אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁבָּא לְפַתּוֹת אֶת אֲדוֹנוֹ בְּלֵב רָזוּק וְלֹא בְּרָצוֹן שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים עח) וַיְפַתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם יְכַזְּבוּ לוֹ וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ. וְזֶהוּ שְׁלִילַת הַצְּבוּר, שֶׁיִּתְבּוֹנֵן בָּרִאשׁוֹנָה בְּצַד שְׂמאלוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר צַד הַדִּין בָּרִאשׁוֹנָה, וְעַל יָדוֹ יֵשׁ פָּרוּד וְלֹא קְשׁוּר.

שֶׁהַיְזוּד שֶׁל תְּפִלָּה וּבְרָכָה תָּלוּי בַּדִּבּוּר וּבְדִבַּר הַפֶּה, וְהַכֹּל תָּלוּי בְּעִקַּר הַמַּעֲשֶׂה. וּמִי שֶׁלֹּא מַכִּיר אֶת עִקַּר הַמַּעֲשֶׂה, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה. וְאִם פּוֹגֵם הַמַּעֲשֶׂה בַּדִּבּוּר, לֹא נִמְצָא מָקוֹם לְהַשְׁרוֹת בּוֹ בְּרָכָה, וְאֵין תְּפִלָּתוֹ תְּפִלָּה, וְנִפְגָּם אוֹתוֹ הָאִישׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. אוֹי לְאוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁפּוֹגֵם תְּפִלָּתוֹ, עֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ. עָלָיו כָּתוּב (ישעיה א) כִּי תָּבֹאוּ לֵרָאוֹת כו׳, רְמֹס חֲצֵרָי לֹא תוֹסִיפוּ הָבִיא וְגו׳, לֹא אוּכַל אָוֶן וַעֲצָרָה.

פָּרָשַׁת זַכַּת

וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר דֶּרֶךְ יַם סוּף (במדבר כא). הֲרֵי הֵעִירוּ הַחֲבֵרִים, שֶׁנָּסְעוּ מִלְּמוֹד תַּלְמוּד, שֶׁנִּקְרָא הַר הָהָר. לָמָּה נִקְרָא הַר הָהָר? מִשּׁוּם שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵאת הוֹרָאָה לָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (שמות כד) אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָ״ם, וְזוֹהִי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, סוֹד הַזְּכוּת יֵשׁ כָּאן. הַמָּקוֹם נִקְרָא הַר הָהָר, דֶּרֶךְ הוּא לְיַם סוּף, סוֹף הַדְּרָגוֹת, שֶׁהָיְתָה מֻנְהָגָה לְפָנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר וּמְלַמֶּדֶת אוֹתָם דַּרְכֵי הַזַּיִים, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַדֶּרֶךְ לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הַבָּא.

וְהֵם נָסְעוּ מֵאַזֵּרִיהָ וּמִדַּרְכָּהּ, וְהָלְכוּ אַזּוֹר דֶּרֶךְ הַנָּזוּשׁ הָעַכָּלְתוֹן, שֶׁשּׁוֹלֵט בְּאֶרֶץ אֱדוֹם, וְאָז (במדבר כא) וַתִּקְצַר נֶפֶשׁ הָעָם בַּדָּרֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁטָּעוּ מִדֶּרֶךְ הַזַּיִים. אָז, (שם) וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה. בַּכֹּל הֵם הִתְרַעֲמוּ – בַּתּוֹרָה

שֶׁבְּעַל פֶּה וּבַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. כִּי אֵין לָזֶם – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְאֵין מַיִם – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְהוּא לָזֶם הַקִּלְקֵל, שֶׁכָּל הָיָה בְּעֵינֵיהֶם דְּבַר הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

בֹּא וּרְאֵה, אַהֲרֹן יְמִינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, הִסְתַּלְּקוּ שִׁבְעָה הָעֲנָנִים מֵהֶם, אָז וָזְרוּ לְאָזְנֵיהֶם שֶׁבַע דְּרָגוֹת, כְּשֶׁנָּסְעוּ מִבְּאֵר הַמַּיִם הַנּוֹבְעִים הַזּוֹ, שֶׁהָיְתָה מְנַסֶּכֶת לְכַבֵּל עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם. שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ עוֹלִים בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה. אַזַּר כָּךְ זָזְרוּ לְאָזְנֵיהֶם, וְנִדְבְּקוּ בַּנָּזָשׁ הָעַקַלְתוֹן שֶׁשָּׁט בַּיָּם, שֶׁהֲרֵי יָצְאוּ מֵהָרְשׁוּת הָעֶלְיוֹנָה בְּאוֹתָן שֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁזָּטְאוּ בָהֶן, וְהִסְתַּלְּקוּ מֵהֶן. וְאָז הָיְתָה לוֹ רְשׁוּת לַנָּזָשׁ הַתַּזְחוֹן לִשְׁלֹט בָּהֶם, וְהוּא (שם יג) עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, אִם לֹא שֶׁזָּזְרוּ בִּתְשׁוּבָה וְנִדְבְּקוּ בְּקוֹל יַעֲקֹב, וְאָז שָׁלְטוּ בְּאוֹתוֹ הַנָּזָשׁ, וְנִמְסַר בִּידֵיהֶם.

וְאַזַּר כָּךְ זָזְרוּ לְסִרְזוֹנָם, וְזָטְאוּ בַּמָּקוֹם שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְזָזְרוּ לְאָזוֹר שֶׁבַע דְּרָגוֹת. אָז הִתְעוֹרֵר הַנָּזָשׁ הָעֶלְיוֹן לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם כא) וַיִּשְׁלַח ה' בָּעָם אֶת הַנְּזָשִׁים הַשְּׂרָפִים. מַה זֶּה שְׂרָפִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ. שְׁנַיִם הָיוּ, וְזָזְרוּ לִהְיוֹת אֶזֶד, תַּנִּינִם כָּתוּב וְזֹסֵר.

וְכַמָּה נְזָשִׁים יָצְאוּ מֵאוֹתוֹ הַנָּזָשׁ הָעֶלְיוֹן וְהִתְזַבְּרוּ בָּהֶם. אָז זָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְנִדְבְּקוּ בְּצַד הָרַזְמִים, לְהוֹרִיד רַזְמִים, לְבַשֵּׁם אֶת הָעוֹלָם, וְהוֹסֵר הַנָּזָשׁ, וְהִתְבַּשְּׂמוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁזָּטְאוּ, כָּתוּב וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה. כְּשֶׁזָּזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, כָּתוּב (במדבר כא) כִּי דִבַּרְנוּ בַה' וָבָךְ. אֶלָּא רָצוּ לְהַזְזִיר הַמַּיִם מֵהַמָּקוֹר הָעֶלְיוֹן לִמְקוֹמָם, מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְנִדְבְּקוּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁבּוֹ הַכֹּל תָּלוּי לְבַשֵּׁם אֶת הַמָּקוֹם, וּלְהַשְׁפִּיעַ מַיִם עֶלְיוֹנִים לַמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם כָּךְ כִּי דִבַּרְנוּ בַה' וָבָךְ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁאָדָם זוֹטֵא בְּמָקוֹם הַדִּין, כְּאִלּוּ זָטָא בְּמָקוֹם הַדִּין הָעֶלְיוֹן. כָּל שֶׁכֵּן כָּאן, שֶׁבַּכֹּל הֵם זָטְאוּ, בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה. וּמָה הַטַּעַם בָּא

עֲלֵיהֶם הַנָּזוֹשׁ? מִשּׁוּם שֶׁהֵם נָזוֹשׁוּ וְאָמְרוּ, אִם לֹא יָבֹא עָלֵינוּ הַדִּין – אֵין לָנוּ לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, וְאִם יָבֹא – נִשְׁתַּדֵּל בָּהּ.

עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף (שם), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים. מִשּׁוּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁשָּׁבוּ בִּתְשׁוּבָה עֲלִיּוֹנָה, הֲרֵי הֵם בְּהֵיכְלִי, כְּמוֹ שְׂרָפִים עֶלְיוֹנִים שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים לְפָנַי. וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס, לְהַגְבִּיהַּ אוֹתָם לְמַעְלָה, שֶׁמֵּנִיק אוֹתָם מִקּוֹם מְזֻבְּזָז הָעֶלְיוֹן בִּכְנָפֶיהָ לְהַצִּילָם מֵהַנָּזוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יז) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נִסִּי, וְלָכֵן וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס וַדַּאי.

בֹּא וּרְאֵה, (בראשית כב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם, שֶׁהֵרִים אֶת דִּגְלוֹ עַל הַכֹּל. אַף כָּאן הֵרִים אֶת דִּגְלָם עַל הַכֹּל. וּמָה הַטַּעַם עָשָׂה אוֹתוֹ מְנֻזּוֹשֶׁת? מִשּׁוּם שֶׁנְּזוֹשֶׁת בִּמְקוֹם הַזַּיִן תְּלוּיָה, הַמָּקוֹם שֶׁיַּעֲקֹב שָׁרוּי שָׁם. מִשּׁוּם כָּךְ וָזָי, וָזָי וַדַּאי.

וּבֹא רְאֵה כַּמָּה הוּא עֶלְיוֹן כֹּזַ הַתְּשׁוּבָה עַל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁאָדָם שָׁב לִפָּנַי רִבּוֹנוֹ, אָז מִתְמַלֵּאת בְּאֵר מַיִם זַיִּים, וְיוֹצְאִים מַעְיְנוֹתֶיהָ לְכָל הַצְּדָדִים, וּמַשְׁפִּיעַ לְכָל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט, בִּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁעָרִים, לְהַשְׁקוֹת זַיִּית קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת.

כְּשֶׁשָּׁבוּ יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה, אָז אָמְרוּ שִׁירָה. וְאוֹתָן שֶׁבַּע הַדְּרָגוֹת שֶׁשָּׁבוּ מֵאֲזֵרֵיהֶן, הֶזֶּזִירוּ אוֹתָן בַּשִּׁירָה שֶׁלָּהֶם, וְהֶעֱלוּ אֶת הַבְּאֵר הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, שֶׁנִּפְרַד הַנָּזוֹשׁ מִן הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כא) אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל וְגוֹ', עֲלִי בְּאֵר עֱנוּ לָהּ, שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּמִתְזַוֶּגֶת הָאֵם הַתַּזוּתוֹנָה בָּעֶלְיוֹנָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) בְּאֵר זְקָפוּהָ שָׂרִים – זֶהוּ הָאָב וְהָאֵם שֶׁהוֹלִידוּ אוֹתָהּ. כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם – אֵלּוּ הָאָבוֹת. מִי כָּרוּהָ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ג) וָאֶכְרֶה לִי בַּזֹּמֶשׁ עֲשָׂר כָּסֶף. אֵלּוּ הָאָבוֹת. וְזֶרַע יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְזַוְּגוּ עִמָּהּ, בְּט"ו בְּנִיסָן, וְהִתְעוֹרְרָה יָד רָמָה, שֶׁנִּקְרֵאת כֶּסֶף, יְמִין הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם.

בְּמִזְקָק בְּמִשְׁעֲנֹתָם (במדבר כא) – עַל יַד מֹשֶׁה, שֶׁהוּא מְזֻזָּקָק, הִתְזַוְּגָה עִם שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהֵם בָּנֶיהָ שֶׁשּׁוֹרִים סְבִיבָהּ. מַה זֶּה

בְּמִשְׁעַנְתָּם? בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שְׁנוֹתֶנֶת עַל יַד הַמְּזוּזָקִ, אוֹ תּוֹמְכִים בַּשְּׁכִינָה אוֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר עַמּוּדִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְעַל זֶה בְּמִשְׁעַנְתָּם, שֶׁהִיא נִשְׁעֶנֶת עֲלֵיהֶם.

וּבֹא רְאֵה, שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁעָרִים יֵשׁ לַבְּאֵר הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ, הַקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנִּקְרֵאת יְרוּשָׁלַיִם. וּמֵאוֹתָם הַשְּׁעָרִים יוֹצְאוֹת לָעוֹלָם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה מַתָּנוֹת עֶלְיוֹנוֹת: טוֹבָה וְשִׁמְוָזָה, בְּרָכָה וְשָׁלוֹם, עֶזְרָה, כַּפָּרָה, תּוֹרָה, זָכְמָה, וְזַיִּים וְרָצוֹן וְעֹשֶׁר וְכָבוֹד. וְכָל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט יָנְקוּ לוֹ מַתָּנָה עֶלְיוֹנָה.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה. מַה זֶּה מִדְבָּר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ד) וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה. מֵאוֹתוֹ הַמִּדְבָּר בָּאָה לָהֶם מַתָּנָה עֶלְיוֹנָה, בַּזְּמַן הַזֶּה כְּשֶׁאֵינָם פּוֹרְשִׁים מִלְּתַמּוֹךְ בָּהּ.

וְעַל זֶה הֵעִירוּ הַוַּזְבֵּרִים, שֶׁכְּשֶׁאָדָם נוֹשֵׂא אִשָּׁה, נִדְבָּק בַּשְּׁכִינָה. שֶׁהֲרֵי טֶרֶם שֶׁנִּשָּׂא, אֵין שׁוֹרָה עָלָיו, שֶׁאֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה עַל מָקוֹם פָּגוּם. וּכְשֶׁאֵינָהּ שׁוֹרָה עָלָיו, הִיא מוֹנַעַת מִמֶּנּוּ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה מַתָּנוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

וְעַל זֶה הֵעִירוּ הַוַּזְבֵּרִים, כָּל הַשָּׂרוּי בְּלֹא אִשָּׁה, שָׂרוּי בְּלֹא טוֹבָה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ. בְּלֹא שִׁמְוָזָה – שֶׁכָּתוּב (דברים יד) וְשָׂמַוְזְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ. בְּלֹא בְּרָכָה – שֶׁכָּתוּב (יזזוקאל מד) לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ. בְּלֹא שָׁלוֹם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ה) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ. בְּלֹא עֶזְרָה – שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. בְּלֹא כַּפָּרָה – שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ. בְּלֹא תוֹרָה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ו) הַאִם אֵין עֶזְרָתִי בִי וְתוּשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי. בְּלֹא זָכְמָה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יד) זַכְמוּת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ. בְּלֹא זַיִּים – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ט) רְאֵה זַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ. בְּלֹא רָצוֹן – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יז) מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה'. בְּלֹא עֹשֶׁר – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לא) בָּטַוז בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר. בְּלֹא כָּבוֹד – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לא) אֵשֶׁת זַזן תִּתְמוֹךְ כָּבוֹד.

מִשּׁוּם שֶׁהָאִשָּׁה זָקוּק הַוּוּ נִקְרֵאת יִרְאַת ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יט) יִרְאַת ה' טְהוֹרָה. וּכְשֶׁנִּשָּׂא הָאִישׁ, כָּל שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים, לְהוֹסִיף בְּרָכוֹת עַל רֹאשׁוֹ, כְּדֵי שֶׁיֵּשֵׁב בְּסֵתֶר הַגְּבִירָה, וְיִשְׁתַּלֵּם כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

וְעַל זֶה (במדבר כא) וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה, וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵ"ל. הַנְּוָוְלִים שֶׁל אֵל שׁוֹפְעִים עָלָיו. וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת. מַה זֶּה בָּמוֹת? הִסְתַּלְּקוּת, שֶׁהִסְתַּלֵּק וְיָשַׁב בְּרוּמֵי הָעוֹלָם, וְהִשְׁתַּדֵּל בִּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא, פָּרְשׁוּהָ. אֲבָל בֹּא רְאֵה, כְּשֶׁאָדָם נִדְבָּק בַּתּוֹרָה וְיוֹשֵׁב בְּרוּמֵי הָעוֹלָם, צָרִיךְ לוֹ לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, כְּדֵי שֶׁיֵּצֵר הָרָע, הַקָּטֵגוֹר שֶׁמְּקַטְרֵג עָלָיו, לֹא יִשְׁלֹט עָלָיו לַהֲסִיטוֹ. וְעַל זֶה וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא – צָרִיךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ גַּיְא, כְּדֵי שֶׁיִּפָּרֵד מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ שֶׁיּוֹשֵׁב בִּשְׂדֵה מוֹאָב, וַדַּאי, הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁנִּקְרָא לוֹט, וְשָׁרוּי בְּמוֹאָב, בִּשְׁבִיל שֶׁהַהִתְדַּבְּקוּת שֶׁלּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה לְהוֹצִיא אֶת פָּרִי הַמַּעֲשִׂים הָרָעִים בָּעוֹלָם הָיָה בְּמוֹאָב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יט) וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאָב.

וְאִם אָדָם נִפְרָד מִמֶּנּוּ, הוּא עוֹלֶה לִהְיוֹת רֹאשׁ, וְלִשְׁרוֹת בַּפָּסְגָּה. מַה זֶּה פָּסְגָּה? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מז) פָּסְגוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ. וְנִשְׁקָפָה (במדבר כא) – שֶׁהִסְתַּכְּלוּת שֶׁלְּמַעְלָה בּוֹ. עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן – זֶה הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁנִּקְרָא יְשִׁימוֹן, שֶׁמִּסְתַּכֵּל בַּפָּסְגָּה הַוּוּ, הַקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה יְרוּשָׁלַיִם.

דָּבָר אַוֵּר, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל זָוְזִרוּ בִּתְשׁוּבָה וְהֶעֱלוּ אֶת הַבְּאֵר לְמַעְלָה, נִתְּנָה לָהֶם בְּמַתָּנָה, וּכְשֶׁשָּׁבוּ לְדֶרֶךְ רָעָה, אָז וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ג) וַנֵּשֶׁב בַּגַּיְא מוּל בֵּית פְּעוֹר. עַל אוֹתוֹ הַזְּוָוטָא יָשְׁבוּ לְמַטָּה בַּגַּיְא. אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב – מִשּׁוּם שֶׁהַצַּד שֶׁל מוֹאָב גָּרַם לָהֶם.

וְאַזַּר שֶׁקִּבְּלוּ אֶת עָנְשָׁם, עָלוּ לָרֹאשׁ, וְהֵרִימוּ דִּגְלֵיהֶם עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כה) וַיְהִי אַזַּר הַמַּגֵּפָה וְכוּ', שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ. לְהָרִים דִּגְלָם עַל הַכֹּל.

בֹּא וּרְאֵה, הַבְּאֵר הַוּוּ נִקְרֵאת מִנָּזָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מג) וְהוֹרִידוּ

לְאִישׁ מִנְוָזֶה. תְּזַכְּרוּ מִנְוָזֶה לְבַעְלָהּ, שֶׁגָּרְמָתָם שֶׁיִּסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה, כְּשֶׁהוֹרִידוּ אֶת הַצַּדִּיק הַהוּא לְמִצְרַיִם.

וְזוֹהִי תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְנִקְרֵאת בְּאֵר, שֶׁכָּתוּב (דברים א) הוֹאִיל מֹשֶׁה בֵּאֵר. וְיֵשׁ בָּהּ שִׁשָּׁה סְדָרִים. מִשּׁוּם כָּךְ תַּעֲלָה שֵׁשׁ דְּרָגוֹת מִי שֶׁיִּתְעַסֵּק בָּהּ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה. מַה זֶּה מִדְבָּר? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִדְבָּרְךָ נָאוָה. מַתָּנָה, גּוֹרֵם לַצַּדִּיק שֶׁנּוֹתֵן לוֹ מַתָּנָה. וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל – אֵלּוּ הַנְּוָזִלִים הָעֶלְיוֹנִים, נֶצַח וְהוֹד. וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת – זוֹ הַהִסְתַּלְקוּת לַמָּקוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ שׁוֹרֶה. וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב – זֶה יִצְחָק שֶׁיּוֹשֵׁב בְּאוֹתוֹ שָׂדֶה, שֶׁכָּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה. וּמֵאוֹתוֹ שָׂדֶה הִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם הַדִּין, עַד שֶׁיָּשְׁבוּ בַּגַּיְא. רֹאשׁ הַפָּסְגָּה – זֶה אַבְרָהָם, הָרֹאשׁ שֶׁל כֻּלָּם.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁיָּרַד יוֹסֵף לְמִצְרַיִם, רָאָה יַעֲקֹב בְּחָכְמָה, וְרָמַז לָהֶם שֶׁיּוֹרִידוּ לְשָׁם הַמְּנָוָזֶה, שֶׁתִּהְיֶה מְגִנָּה עֲלֵיהֶם בַּגָּלוּת. וּבַמְּנָוָזֶה הַזּוֹ שִׁשָּׁה צְדָדִים כְּלוּלִים. מְעַט צָרִי וּמְעַט דְּבַשׁ.

מָה הַטַּעַם מְעַט מְעַט? בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּנִי אָדָם אֵין מַעֲשֵׂיהֶם כְּשֵׁרִים לְמַעְלָה, אֲוֹ צַד הַיָּמִין מִתְרַפֶּה, וְשׂוֹלֵט הַשְּׂמֹאל, וְעַל זֶה (בראשית מג) מְעַט צָרִי וּמְעַט דְּבַשׁ, זֶה תָּמָר, שֶׁמִּסְתַּלֵּק הַזָּכָר מֵהַנְּקֵבָה, וְאָז מְעַט מְעַט. נְכֹאת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מ"ב כ) וַיַּרְאֵם אֶת כָּל בֵּית נְכֹתֹה. (בראשית מג) וָלֹט בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים – הֲרֵי שֵׁשׁ דְּרָגוֹת כָּאן שֶׁכְּלוּלוֹת בַּמְּנָוָזֶה הַזּוֹ.

וְעִם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁיָּרְדָה, מְעַט צָרִי בָּא מִשּׁוּם שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בַּגָּלוּת, וּכְשֶׁתַּעֲשׂוּ אֶת הַמְּנָוָזֶה הַזּוֹ, אָז (שם) וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים. אֵל – זֶה אַבְרָהָם. שַׁדַּי – זֶה יִצְחָק. יִתֵּן לָהֶם רַחֲמִים – זֶה יַעֲקֹב. לְפָנֵי הָאִישׁ – זֶה יוֹסֵף. כָּל הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ יִתְזַכְּרוּ. וַאֲנִי כַּאֲשֶׁר שָׁכַלְתִּי שָׁכַלְתִּי. שָׁכַלְתִּי – בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, שָׁכַלְתִּי – בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי. לֹא אֶשְׁכַּל עוֹד. וְכָל זֶה בְּזוֹטָא אוֹתוֹ צַדִּיק שֶׁהוֹרִידוּ לְמִצְרַיִם.

וּבֹא רְאֵה, שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנִים יָשַׁב הַצַּדִּיק הַהוּא בְּבֵית הָאֲסוּרִים. מִשּׁוּם

כָּךְ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים בְּגָלוּת אֱדוֹם, בִּשְׁבִיל מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁמְּנָעוּ מִכָּל יוֹם.

וְשָׁנָה אַוָּזוֹת לְזוּוד יָשַׁב בְּבֵית פּוֹטִיפַר, שֶׁכָּתוּב (בראשית לט) וַיְהִי בִּרְכַּת ה׳ בְּכָל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ בַּבַּיִת וּבַשָּׂדֶה. בַּבַּיִת – זוֹ וַזְצִי שָׁנָה שֶׁקֹּר יוֹרֵד לָעוֹלָם. וּבַשָּׂדֶה – זוֹ וַזְצִי שָׁנָה שֶׁאָדָם יוֹשֵׁב בַּעֲבוֹדָתוֹ בַּשָּׂדֶה. נִשְׁאֲרוּ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנִים שֶׁיָּשַׁב בַּבּוֹר הַהוּא. אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹרֵר עֲלֵיהֶם הַבּוֹר שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, גָּלוּת עֵשָׂו. וְעַל זֶה וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מְנָזָה. וּבְסוֹף הַגָּלוּת, מִשּׁוּם שֶׁהֵם נָתְנוּ מְנָזָה, הִתְקַיֵּם בָּהֶם (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲנָזֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מְנָזָה לַה׳.

וּבֹא רְאֵה, הַמְּנָזָה הַזּוֹ נִקְרֵאת אֶרֶץ קְדוֹשָׁה, וּמִשְׁתַּבַּזַּת בְּשִׁבְעָה פָּרוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ, כְּשֶׁהִיא בְּהִתְנַזְּבְרוּת לְמַעְלָה. וְעַל כֵּן צִוָּה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁיִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁיִּזְדַּכְּרוּ אִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כו) וְלָקַזְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה. אָדָם – זֶה יַעֲקֹב. כְּשֶׁמִּתְנַזֶּבֶרֶת בּוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּקְרֵאת ה׳, וּמְעַטֶּרֶת אוֹתוֹ, אָז אוֹתוֹ הָעֵץ הַגָּדוֹל נוֹתֵן פְּרִי, וְנִקְרָא בִּשְׁלֵמוּת אֲדָמ״ה.

וְשַׁמְתָּ בַּטֶּנָא – זוֹ הַגְּבִירָה, שֶׁבָּא לָהּ אוֹר מִמֶּנּוּ, וְשָׁם בָּהּ אוֹר עֶלְיוֹן שֶׁבָּא לוֹ מֵהָרֵאשִׁית. וְאָז, וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם. וּמִי הוּא פְּרִי הָאָדָם שֶׁלְּמַעְלָה? זֶה יוֹסֵף, שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, פְּרִי מֵאוֹתוֹ עֵץ הַזַּיִּים. וְאוֹתוֹ הַפְּרִי תְּזַבֵּר בַּטֶּנָא. וְאִם לֹא תֵּלֵךְ עִם הַפְּרִי הַזֶּה, הִשָּׁמֵר מִלָּלֶכֶת לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, שֶׁלֹּא תִּשָּׂרֵף אוֹתָךְ בְּשַׁלְהֶבְתָּהּ.

כָּךְ אָמַר יַעֲקֹב לְבָנָיו, הִשָּׁמְרוּ מִלָּרֶדֶת לְמִצְרַיִם אִם לֹא תּוֹרִידוּ לְאִישׁ אֶת הַמְּנָזָה הַהִיא. וּכְשֶׁתֵּרְדוּ, תִּתְפַּיְסוּ כְּאָזָד, וְכָל הָעוֹלָם בְּשִׁמְזָה.

וּבֹא רְאֵה מַה כָּתוּב, (בראשית מג) וַיָּכִינוּ אֶת הַמְּנָזָה עַד בֹּא יוֹסֵף. שֶׁהַמְּנָזָה הַזּוֹ הִתְתַּקְּנָה בִּשְׁנַיִם עָשָׂר הָעַמּוּדִים שֶׁלָּהּ, עַד שֶׁבָּא בַּעְלָהּ לְהִתְנַזֵּבֵר עִמָּהּ בַּצָּהֳרַיִם. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הֵם יֹאכְלוּ שָׁם לֶזֶם, וְסַם הַזַּיִּים יִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם.

פָּתוּז וְאָמַר, (תהלים י) קוּמָה ה׳ אֵל נְשָׂא יָדֶךָ. לְהַגְבִּיר אֶת הַיָּמִין עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ו) נָשָׂאתִי אֶת יָדִי. וְזוֹ הַיָּמִין הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּקְרֵאת אֵל, שֶׁהֵרִימָה דִּגְלָהּ לְמַעְלָה. וְעַל זֶה (דברים כו) וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן, וְזֶהוּ צַד הַיָּמִין שֶׁהִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, וְהוּא יְקַבֵּל מִמְּךָ אוֹתָהּ הַמִּנְחָה, וְיַקְבֵּל אוֹתָהּ בְּיָמִין.

וְעַל זֶה כָּתוּב (דה״א כט) לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם. וְהִתְוַכֵּר בָּאָרֶץ רֵאשִׁית הַפָּרִי הַזֶּה, וְכָל הַכְּתָרִים.

וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים קלד) שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ. קַבְּלוּ אוֹתָהּ מִנְחָה שֶׁנִּקְרֵאת יְדֵכֶם שֶׁל הַיָּמִין, וְתִשְׂאוּ אוֹתָהּ לַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ, שֶׁהֵינוּ שַׁבָּת, תִּשְׂאוּ אוֹתָהּ לָהּ. וְאָז וּבָרְכוּ אֶת ה׳, וְהִיא מִתְבָּרֶכֶת מִן הַכֹּל עַל יְדֵי הַכֹּהֵן שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בְּבַד, שֶׁהוּא עֲנַף הָאִילָן הָעֶלְיוֹן, שֶׁנִּקְרָא זָכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בּוֹ. וּמֵאוֹתוֹ הָעוֹף יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת לָעוֹלָם.

וְזֶשְׁבּוֹן הַכֹּהֵן הַזֶּה שִׁבְעִים וְזָמַשׁ. שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, כְּנֶגֶד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם צְדָדִים, רְשׁוּמִים בְּצַד הַזָּסָד. וּשְׁלֹשָׁה שֶׁנִּשְׁאֲרוּ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶן. וְלֹא צָרִיךְ הַכֹּהֵן לְהַפְסִיק בֵּין אוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, שֶׁלֹּא לְהַרְאוֹת פֶּרוּד בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וְאָז מִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִחוֹנִים עַל יָדוֹ.

וּבֹא רְאֵה, אִלְמָלֵא אוֹתָהּ הַמִּנְחָה שֶׁיָּרְדָה עִמָּהֶם וּמְבַקֶּשֶׁת עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, לֹא יָצְאוּ מִשָּׁם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה. הָאֱלֹהִים – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. מִן הָעֲבֹדָה – זוֹ מִנְחָה, שֶׁהִיא עֲבוֹדָה, וְהִיא מִתְפַּלֶּלֶת עַל בָּנֶיהָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קטז) וַאֲנִי תְּפִלָּה. וְנִקְרֵאת עֲבוֹדָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא גַּן עֵדֶן, וְצָרִיךְ לַעֲבֹד אוֹתָהּ.

וְהִיא קְיוּם הָעוֹלָם. וְעַל זֶה הֵעִירוּ הַזְּבָרִים, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד: עַל הַתּוֹרָה – זֶה יַעֲקֹב, עַל הָעֲבוֹדָה – זוֹ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים – זֶה אַבְרָהָם. דָּבָר אַחֵר, עֲבוֹדָה – זֶה יִצְחָק, וְהַכֹּל אָחוּז.

וּכְשֶׁמִּתְעוֹרֵר הַכֹּהֵן הַזֶּה לָעֲבוֹדָה הַזּוֹ, אֲזַי יוֹרֵד לָזֶם מִן הַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ

הַזּוֹ, וְזָן אֶת יוֹשְׁבֶיהָ. וּמָה הַלָּזֶם? זֶה הַלָּזֶם שֶׁהִתְעַלָּה לְמַעְלָה, וְהַמָּזוֹן בְּמַזָּל תְּלוּיִים. וּמִטַּל הַיּוֹרֵד בְּשַׁבָּת נוֹתֵן מְזוֹנוֹת, כֵּיוָן שֶׁהִיא הַקִּיּוּם שֶׁל מַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא, וְהָעוֹלָם הַבָּא מוֹצִיא אוֹר לְמַעְלָה.

וְעַל זֶה, (שם) הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה, מִשּׁוּם שֶׁהַיּוֹם הַזֶּה מְקַבֶּלֶת הַשָּׂדֶה הַזּוֹ הַשְׁקָאָה לְעַצְמָהּ, אֲבָל לָעוֹלָם הַבָּא תִּמְצָאוּ אֶת אוֹתוֹ יוֹם טוֹב, זֶהוּ שָׂדֶה, שֶׁמֵּאִיר בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ.

וּבֹא רְאֵה, הַשַּׁבָּת הַזּוֹ נִקְרֵאת כ״ל, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּהּ זַמּוּשִׁים שְׁעָרִים נִפְתָּחִים, וְהִתְעוֹרֵר. וּכְשֶׁהַכֹּל הַזֶּה מִתְעוֹרֵר לַכַּלָּה, אֲזַי הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מַלְבִּישָׁה אוֹתוֹ גְּבוּרוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וּמִתְעוֹרְרִים רַזְמִים בָּעוֹלָמוֹת, וְהַתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן מִתְתַּקֵּן.

וְהוּא אוֹתוֹ הָאַפְרִיוֹן. וְעַל זֶה כָּתוּב (שיר ג) אַפְרִיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה. אֵלּוּ תִּקּוּנֵי הָעוֹלָם. עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף – זֶה אַבְרָהָם. רְפִידָתוֹ זָהָב – זֶה יִצְחָק. מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן – זֶה יַעֲקֹב, כּוֹלֵל שְׁנֵי הַצְּדָדִים, שֶׁרוֹכֵב עַל הַכִּסֵּא, שֶׁנִּקְרָא אַהֲבָה קְטַנָּה.

דָּבָר אַוֵּר, תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה – זוֹ אַהֲבָה רַבָּה, שֶׁהִיא פָּנִימִית. מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, כְּשֶׁהִתְקִינוּ אֶת הַמְּזוּזָה הַזּוֹ, שֶׁמֵּאִיר לָהּ הַשֶּׁמֶשׁ.

וְעַל זֶה (בראשית מג) וַיְכִינוּ אֶת הַמְּזוּזָה, אָז וַיִּשָּׂא מַשְׂאֹת, זִלְזֵל לָהֶם זִלְזוּלָם. וּמֵאֵיזֶהוּ מָקוֹם נָתַן לָהֶם? מֵאֵת פָּנָיו, זֶהוּ הַכִּסֵּא, שֶׁמְּזוֹן הַכֹּל בּוֹ.

וַתֵּרֶב מַשְׂאַת בִּנְיָמִן (שם). מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה בְּזִלְזוּלָהּ. מִמַּשְׂאַת כֻּלָּם זְמַשׁ יָרוֹת – בֹּא וּרְאֵה, ה׳ הָאֲזַרוֹנָה הַזּוֹ נִקְרֵאת כַּלָּה, כְּשֶׁמְּזַוֶּגֶת עִמָּהּ כֹּל, וְאֵין מִתְיַשְּׁבוֹת אֶלָּא בְּזִלְזוּלָהּ שֶׁל בִּנְיָמִין. וְעַל זֶה זְמַשׁ יָרוֹת הוּא קִבֵּל, כְּשֶׁקִּבֵּל אֶת הַה׳ הַזּוֹ, שֶׁנִּקְרֵאת מְנוּזָה, בְּזִלְזוּלָהּ. וְכָל זַמּוּשִׁים הַבְּרָכוֹת שֶׁבָּאוֹת מִכֹּל לַכַּלָּה הַזּוֹ, קִבֵּל בִּנְיָמִין. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַקָּטָן מִכֻּלָּם.

מַשְׂאַת כָּל הַשְּׁבָטִים עֲשָׂרָה, מַשְׂאַת בִּנְיָמִין הִתְגַּדְּלָה ה׳ פְּעָמִים עֲשָׂרָה. הֲרֵי זַמּוּשִׁים. וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַה׳ הַזּוֹ שֶׁשּׁוֹרָה בְּזִלְזוּלָהּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם

שֶׁהִיא קְטַנָּה וְהוּא קָטָן, הִתְרַצְּתָה בּוֹ לָשִׂים מְדוֹרָהּ עִמּוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב (שיר א) הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו, זֶה בִּנְיָמִין, שֶׁהִכְנִיס אוֹתוֹ יוֹסֵף לְחַדְרוֹ. נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה, הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת אָגִילָה, לָמָּה זֶה נָגִילָה? שֶׁכֻּלָּם הִכְנִיסָם בִּשְׁבִילוֹ שֶׁל בִּנְיָמִין. בָּךְ, מַה זֶּה בָּךְ? זֶה כְּלָל שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה שֶׁהִתְקַיֵּם כְּשֶׁשָּׁמַר אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ. נַזְכִּירָה דּוֹדֵיךְ מְיַיִן, שֶׁכָּתוּב (בראשית מג) וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב (שם) מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה, שֶׁמָּשַׁךְ אֶת אָזְיו לְשָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יא) בְּחַבְלֵי אָדָם אֶמְשְׁכֵם בַּעֲבֹתוֹת אַהֲבָה. זוֹ הָאַהֲבָה שֶׁיָּרְדָה עִמָּם לָדוּר שָׁם, וְשָׁמְזוּ שָׁם בַּמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁהִתְחַבֵּר עִם יוֹסֵף שָׁם, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר בְּרִית קֹדֶשׁ שֶׁנִּתְּנָה לִשְׁמוֹנָה יָמִים.

וְעַל זֶה כָּתוּב (שיר א) מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ. מַה זֶּה מֵישָׁרִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים. וּמִי הֵם? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) מִשְׁפָּט וּצְדָקָה. אֵלֶּה נִקְרָאִים מֵישָׁרִים וַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא. וְנִכְלָל הַזָּכָר עִם הַנְּקֵבָה, הַמִּשְׁפָּט נִכְלָל בְּצֶדֶק, וּצְדָקָה מִתְעוֹרֶרֶת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְעַל זֶה מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ וַדַּאי.

וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו (בראשית לז). יִשְׂרָאֵל הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, מַה זֶּה וְיִשְׂרָאֵל? לְהַכְלִיל עִמּוֹ שְׁכִינָה, שֶׁאָהֲבָה אֶת יוֹסֵף. כְּמוֹ כֵּן שָׁנִינוּ וַה' – הוּא וּבֵית דִּינוֹ.

וְכָל הַשְּׁבָטִים הוֹדוּ לוֹ עַל שֶׁנֶּאֱהַב מֵאָב וָאֵם, וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ בִּרְכַּת עוֹלָמִים כֻּלָּם, שֶׁיִּתְיַשֵּׁב בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁאָפְפוּ אָזְיו אֲהֵבוּ אוֹתוֹ? שֶׁכָּתוּב (שיר א) עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. מַה זֶּה עֲלָמוֹת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א) עֹמֵד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר. וְהֵם בְּעוֹלַם הַנּוּקְבָא, וְהֵם נִקְרָאִים עֲלָמוֹת.

אַזַּר שֶׁהִסְתַּלֵּק יוֹסֵף לְמַעְלָה, מַה כָּתוּב? (שיר א) שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה, מִשּׁוּם שֶׁהִתְזַוְּגָה עֲלֵיהֶם הַגָּלוּת, וְעִם כָּל זֶה – וְנָאוָה, שֶׁלֹּא הִתְעָרְבוּ בָּהֶם.

כְּאָהֳלֵי קֵדָר, נִשְׁתַּוַּרְתִּי בֵּינֵיהֶם, שֶׁנָּזְרוּ עָלַי כַּמָּה גְּזֵרוֹת רָעוֹת, וְעִם כָּל זֶה אֲנִי הִיא כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁבְטֵי יָהּ נִכְנְסוּ, וְשִׁבְטֵי יָהּ יָצְאוּ.

אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזֶרֶת (שם), מִשּׁוּם שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ הִסְתַּלֵּק. וְכָל זֶה בְּנֵי אִמִּי נָּרְמוּ. מִי הֵם בְּנֵי אִמִּי? אֵלּוּ בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁמָּכְרוּ כָּאן אֶת יוֹסֵף, וְהֵם נָּרְמוּ לִי וְלַשְּׁכִינָה שֶׁגָּלְתָה עִמִּי כָּאן.

עַל זֶה אָמַר (שמות ב) וַיֶּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁרָאוּ עֲבוֹדָה קָשָׁה, עַד שֶׁהָיָה זוֹכֵר לָהֶם הַבְּרִית הָעֶלְיוֹן, וְהִתְעוֹרְרָה בְּרַוָּזִמִים עַל בָּנֶיהָ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים. זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּל הַזְּרוֹת בְּיָדֶיהָ, וּפָתְזָה לָהֶם פָּתָזוֹת עֶלְיוֹנִים, זַמּוֹשִׁים שְׁעָרִים, וְהוֹצִיאָה אוֹתָם מִשָּׁם, וְהִתְמַלְּאָה הָאֵם הַתַּזְתְּזוֹנָה רַוָּזִמִים עֲלֵיהֶם. וּמֹשֶׁה יָצָא לָעוֹלָם מְמֻגָּה אָבִיו לִרְעוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל בַּתּוֹרָה.

בֹּא וּרְאֵה, דָּוִד רָמַז לוֹ אֶת הַתִּשְׁבַּוַּזת הַזּוֹ שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים עַל יַד בְּנֵי קֹרַזז, אֶלָּא שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁנֶּאֱמַר. מִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב (תהלים מה) לַמְנַצֵּזַ עַל שׁוֹשַׁנִּים לִבְנֵי קֹרַזז מַשְׂכִּיל שִׁיר יְדִידֹת. עַל שׁוֹשַׁנִּים – אֵלּוּ נְשִׁיקוֹת פִּיהוּ, שֶׁנִּקְרָאוֹת שְׁפָתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים.

דָּבָר אַזֵּר, שׁוֹשַׁנִּים אֵלּוּ שֵׁשׁ שָׁנִים שֶׁהִתְזַבְּרוּ בַּשּׁוֹשַׁנָּה הָאֲדָמָה הַזּוֹ, שֶׁהִיא הַשְׁבִּיעִית שֶׁל הַכֹּל. מַשְׂכִּיל – זֶה שֶׁפָּעַל שֶׁל הָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ שֶׁמַּשְׁפִּיעַ לָהֶם בַּשָּׁעָה הַזּוֹ, שֶׁיּוֹשְׁבִים יַזַּד וְלֹא נִפְרָדִים, מִשּׁוּם אוֹתָם נְשִׁיקוֹת בְּדִבֵּקוּת הָרוּזַ, וְלֹא נִפְרָדִים.

שִׁיר יְדִידֹת – רָמַז לַשִּׁירָה הַזּוֹ, שֶׁנִּקְרֵאת שִׁיר כָּפוּל. כָּאן שִׁיר הַשִּׁירִים, וְכָאן שִׁיר יְדִידֹת, וְהַכֹּל אָזוֹד. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים דּוֹדִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ה) שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים. מִשּׁוּם כָּךְ שִׁיר יְדִידֹת, שֶׁהֵם דּוֹדִים. וְזֶה מְשַׁבֵּזַ אֶת זֶה, וְזֶה מְשַׁבֵּזַ אֶת זֶה. וּכְמוֹ שֶׁשָּׁם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הִתְזַוִּילָה לְשַׁבֵּזַ, שֶׁכָּךְ רָאוּי, שֶׁכָּתוּב יִשָּׁקֵנִי, אַף כָּאן הִיא הִתְזַוִּילָה לְשַׁבֵּזַ

אֶת הַמֶּלֶךְ.

רָזוֹן לִבִּי דָּבָר טוֹב (תהלים מה). רָזוֹן לִבִּי – זוֹ הַזְוָיָה שֶׁרוֹזֶשֶׁת בַּלַּיְלָה, שֶׁנִּקְרֵאת לִבִּי. דָּבָר טוֹב – שֶׁעוֹלֶה בִּרְצוֹנָהּ שֶׁהַמֶּלֶךְ יִתְוַזֵּבֵר עִמָּהּ, שֶׁנִּקְרָא טוֹב.

דָּבָר אַוֵּר, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְגַלּוֹת, אָמַר רָזוֹן, מִשּׁוּם שֶׁמַּרְזִישָׁה לוֹ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה בִּלִבּוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּשִׂפָתוֹתָיו לֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְרַזֵּשׁ, אֶלָּא בִּלִבּוֹ.

דָּבָר אַוֵּר, מָה הַטַּעַם רָזוֹן לִבִּי? מִשּׁוּם שֶׁדִּבּוּר בְּלֹא קוֹל לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר, וְהַלִּבּ"י הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא דִּבּוּר, עַד כָּאן לֹא נִשְׁלְמָה, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וּבָנָה לָהּ בַּיִת, וְהַלְבָּנָה נִשְׁלְמָה בְּגָדֵל יָתֵר עַל הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהִתְוַזֵּבֵר עִמָּהּ הַקּוֹל.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה נִתְּנָה רְשׁוּת לְדַבֵּר, שֶׁהֲרֵי נִשְׁלְמָה בַּקּוֹל. וְיָשְׁבָה בִּשְׁלֵמוּת עִם הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁהוֹצִיאָה בֵּן זָכָם לָעוֹלָם, וְהִתְקִינָה בַּיִת לַמֶּלֶךְ. אָז הַמֶּלֶךְ שָׁם מְדוֹרוֹ עִמָּהּ, וְהִתְוַזִּילָה לְדַבֵּר, וְאָמְרָה יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ.

אֲבָל כָּעֵת בִּימֵי דָּוִד, עַד אָז לֹא יָשְׁבָה בִּשְׁלֵמוּת. מִשּׁוּם כָּךְ רָזוֹן לִבִּי וַדַּאי הַדָּבָר הַטּוֹב הַהוּא. כָּעֵת טוֹב, וְלֹא טוֹבִים. כֵּיוָן שֶׁהִתְוַזֵּבֵר עִמָּהּ קוֹל, אָז וַדַּאי טוֹבִים בַּכֹּל. הַצַּדִּיק נִקְרָא טוֹב, שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. אַף הִיא נִקְרֵאת טוֹבָה, (קהלת ז) טוֹבָה זְכֻמָּה. וּכְשֶׁנִּקְרְבוּ, הִתְוַזְּרוּ כְּאֶזֶד בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת, אָז (שיר א) כִּי טוֹבִים דֹּדַיִךְ מִיָּיִן, הֵם דּוֹדִים שְׁנֵיהֶם כְּאֶזֶד.

כָּאן דּוֹדִים, וְכָאן יְדִידֹת. וּמָתַי הֵם טוֹבִים? מִיָּיִן, כְּשֶׁנִּשְׁקִים מִפִּי שֶׁל הַיַּיִן הַמְשֻׁמָּר הַהוּא. וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ה) שִׁתּוּ וְשִׁכְרוּ דּוֹדִים. שֶׁהֲרֵי הַנְּטִיעוֹת צְרִיכוֹת הַשְׁקָאָה מִן הַנָּהָר הֶעָמֹק, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא הִשְׁקְתָה אוֹתָם בָּרִאשׁוֹנָה מֵהַיַּיִן הַהוּא.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ב) שְׁמאלוֹ תַּזּוֹת לְרֹאשִׁי, וְאַזֵּר כָּךְ לְרֵיזוֹ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים.

וְהוּ שֶׁכְּתוּב וימינו תְּזַבְּקֵנִי. וְזֶהוּ הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב, שֶׁשּׁוֹפֵעַ לוֹ מֵהָאֵם.

זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (תהלים קלג) כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקָן זְקַן אַהֲרֹן. זֶה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְמַעְלָה, יְמִין הַמֶּלֶךְ, כֹּהֵן לְעוֹלָם. וּכְשֶׁמַּגִּיעַ אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶן לַזָּקָן שֶׁל אַהֲרֹן, אָז וַדַּאי נִקְרָאִים שְׁמָנֶיךָ, מִצַּד הָאֵם וּמִצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, וְאָז שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים.

מָה הַטַּעַם שׁוֹפֵעַ אוֹתוֹ הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב שֶׁל אַבְרָהָם? מִשּׁוּם שֶׁפָּשַׁט הַיָּמִין לְהָאִיר לַלְּבָנָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (שם) הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. מַה טּוֹב – זֶה הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, יוֹם הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וּמַה נָּעִים – זֶה נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל. הַיּוֹם הָרְבִיעִי, הַלְּבָנָה.

וּבֹא רְאֵה, כְּמוֹ שֶׁהָאוֹר שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן נָתַן שְׁלֵמוּת, וְשָׁפַע מִמֶּנּוּ אוֹר לָאוֹר שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה מִתְנַהֵג בּוֹ – אַף אַבְרָהָם, הָאוֹר הָרִאשׁוֹן נָתַן אוֹר לַבַּת הַזּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, הַיּוֹם הָרְבִיעִי, שֶׁעַל יָדָהּ מִתְנַהֵג הָעוֹלָם הַזֶּה. וְעַל כֵּן זוּט שֶׁל וֶסֶד מָשׁוּךְ עָלָיו, לְהָאִיר מֵאוֹרוֹ. וְכַאֲשֶׁר מִתְזַוֶּגֶת עִמּוֹ וְיוֹשֶׁבֶת לְיָמִין, הוּא מִתְגַּדֵּל בַּכֹּל.

וּבֹא רְאֵה, כְּשֶׁבָּא אַבְרָהָם לָעוֹלָם, מַה כָּתוּב בּוֹ? (בראשית יב) וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ. מַה הִיא? שֶׁהוֹסִיף בּוֹ ה״א. וְהַמָּקוֹם הַזֶּה, בּוֹ הִתְגַּדֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מח) גָּדוֹל ה׳ וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ. כַּאֲשֶׁר הַקְּרִיָּה הַזּוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנִּקְרֵאת ה׳ תַּוְותּוֹנָה, אַהֲבָה קְטַנָּה מִתְדַּבֶּקֶת בּוֹ, וְשׁוֹרָה בְּתוֹכָהּ, אָז שֶׁמֶן יִתְגַּדֵּל עַל הַכֹּל.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב (שם קמה) צַדִּיק ה׳ בְּכָל דְּרָכָיו. מִשּׁוּם שֶׁבַּדַּרְגָּה הַזּוֹ נוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ. וְזָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו, בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה, יְמִין הַמֶּלֶךְ נַעֲשֵׂית בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן אַבְרָהָם בַּיָּמִין הַזֶּה עָשָׂה אוֹתוֹ בְּרִיָּה וְזַדָּשָׁה, וְהִתְזַוֵּדֵּשׁ מַזָּלוֹ לְהוֹלִיד, וְהִתְגַּדֵּל עַל הַכֹּל. וְעַל זֶה (בראשית כד) וַה׳ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּ״ל, בַּכֹּ״ל הַזּוֹ, בַּת הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּתְּנָה לוֹ.

וּמַהִי הַבְּרָכָה? הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב שֶׁיּוֹרֵד עַל רֹאשׁוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קלג) מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים. וַדַּאי. כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב, הַשֶּׁמֶן שׁוֹרֶה בּוֹ בְּרָכָה, שֶׁהַמָּקוֹם גָּרַם. וְעַל זֶה, וַה' בֵּרַךְ אֶת אַדֹנִי מְאֹד. וַיִּגְדַּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) וַאֲגַדְּלָה. שִׁמֶךָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר א) שֶׁמֶן תּוּרַק שִׁמֶךָ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהָרִים יְמִינוֹ עַל הַכֹּל בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ, כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב הַזֶּה, מַה כָּתוּב? (עמוס ט) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת. הַיּוֹם הַהוּא אֵינָנּוּ יוֹדְעִים מִי הוּא! אֶלָּא זֶה הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן, הַיָּמִין שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁעָתִיד לְעוֹרֵר לַהֲקִימָהּ מֵהֶעָפָר.

וְעַל זֶה בַּיּוֹם הַהוּא, הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַכֹּל. נְאֻם ה' – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו נְאֻם ה' מִלְפָנַי הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (בראשית כב) בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה'. וְכָאן נִרְמָז הַשֵּׁם שֶׁל הָעַתִּיק, שֶׁנִּשְׁבַּע בּוֹ הַזְּעֵיר אַנְפִּין לְאַבְרָהָם. וְעַל זֶה אוֹתוֹ הַיּוֹם (זכריה יד) נִקְרָא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה. שֶׁבָּעַתִּיק תָּלוּי, שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹקִיר זְקָנוֹ. בַּיּוֹם הַהוּא (עמוס ט) אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת.

מֹשֶׁה רָאָה אֶת כָּל אוֹתָן הַצָּרוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לָבֹא לָעוֹלָם, כְּשֶׁהַסֻּכָּה הַזּוֹ נוֹפֶלֶת, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְהִכֵּיתִי אֶתְכֶם גַּם אָנִי, אַף אֲנִי עַמְּכֶם בַּגָּלוּת. וּכְשֶׁנִּשְׁלְמוּ אוֹתָם זַטָּאִים, מַה כָּתוּב? (שם) וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר. סָמַךְ אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, סֻכַּת דָּוִד, לְאַבְרָהָם, לַהֲקִימָהּ בְּיָמִין, וְשֶׁתָּשׁוּב בִּשְׁלֵמוּת.

מִי הִיא בְּרִיתִי? זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) הִנֵּה בְרִיתִי אִתָּךְ וְהָיִיתָ לְאַב הֲמוֹן גּוֹיִם. וּכְשֶׁהַבְּרִית הַזּוֹ, שֶׁהִיא ה' עִמְּךָ, תִּשְׁתַּלֵּם בַּכֹּל. וְעַל זֶה הֵעִירוּ הַזְּוַבְּרִים, מִי שֶׁקּוֹרֵא לוֹ אַבְרָם, פּוֹגֵם הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא עָשֶׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, מִשּׁוּם שֶׁבַּה' הַזּוֹ הִשְׁתַּלֵּם בָּאֱמוּנָה.

וּכְשֶׁתִּסְתַּלֵּק ה' בַּיָּמִין שֶׁל הָאֵם, הַבַּת תְּקַבֵּל מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה אוֹתָהּ הַטּוֹבָה שֶׁלֹּא תִּפָּסֵק לְעוֹלָמִים, וְאָז עוֹשָׂה נְקָמוֹת לִשְׁאָר הָעַמִּים. וְעַל זֶה כָּתוּב (דניאל ב) שֶׁמֵּהָהָר נְגְזֶרֶת אֶבֶן שֶׁלֹּא בְיָדַיִם. מֵהָהָר – זֶה אַבְרָהָם,

הָהָר הָעֶלְיוֹן. נִגְזֶרֶת אֶבֶן – זוֹהִי אֶבֶן אַזַּת שֶׁעָלֶיהָ שִׁבְעָה עֵינַיִם. וְעוֹשָׂה דִינִים בְּכָל אֲלוּ שֶׁהִדְקוּ אֶת בָּנֶיהָ בֵּין הָרַגְלַיִם, הִדְקָהּ אוֹתָם בַּכֹּל. וְכָתוּב (שם) הָיְתָה לְהַר גָּדוֹל וּמְלְאָה אֶת כָּל הָאָרֶץ, מִשּׁוּם שֶׁנִּדְבְּקָה בַּיָּמִין, (ישעיה ל) אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה.

וּבֹא רְאֵה, בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁבָּא אַבְרָהָם לָעוֹלָם, הוֹאֲרָה הַלְּבָנָה. וְהִתְזִיקָה לְהָאִיר, עַד שֶׁהִשְׁתַּלְּמָה בְּדַרְגָּתָהּ בִּימֵי שְׁלֹמֹה, שֶׁהִתְגַּדֵּל עַל הַכֹּל, שֶׁכָּתוּב (מ"א א) וַיְגַדֵּל אֶת כִּסְאוֹ מִכִּסְאָךְ. וְעַל זֶה (הושע ג) וָאֶכְרֶה לִי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר כֶּסֶף, אוֹתָם הַחֲמִשָּׁה עָשָׂר צַדִּיקִים שֶׁעַד שְׁלֹמֹה. וְעַל זֶה עַל יָדוֹ נִתְּנָה הַתְּשֻׁבָּחוֹת הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּדֵּל בָּהּ. אֲבָל דָּוִד נֶאֱמַר בְּלַחֲשׁ, וְלֹא נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לְגַלּוֹת.

אֹמֶר אָנִי מַעֲשַׂי לְמֶלֶךְ (תהלים מה), לְעוֹרֵר אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וּמִי הֵם מַעֲשַׂי? מִי שֶׁלֹּא תָלוּי בּוֹ מַעֲשֶׂה, מָה עוֹשֶׂה? שָׁהֲרֵי הַמַּעֲשֶׂה תָּלוּי לְמַעְלָה! אֶלָּא מִי הֵם מַעֲשַׂי? אֵלּוּ הֵם (שם) לְשׁוֹנִי עֵט סוֹפֵר מָהִיר. מִשּׁוּם שֶׁמְּשַׁבַּחַת בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. שִׁיר יְדִידֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שִׁיר הַשִּׁירִים. שֶׁמְּשַׁבַּחַת הַגְּבִירָה אֶת הַמֶּלֶךְ. אַף כָּאן הַגְּבִירָה מְשַׁבַּחַת אוֹתוֹ.

יָפְיָפִית מִבְּנֵי אָדָם (שם), הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַזְּבֵרִים בְּאַבְרָהָם: נִתְיַפֵּית בָּעֶלְיוֹנִים – (בראשית טו) אָנֹכִי מָגֵן לָךְ. נִתְיַפֵּית בַּתַּזְזִתּוֹנִים (שם כג) נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה. לְכָךְ יָפְיָפִית, שְׁתֵּי תְשֻׁבָּחוֹת כְּלוּלוֹת. הוֹצַק חֵן בְּשִׂפָתוֹתֶיךָ – (שם יז) הִנֵּה נָא הוֹאַלְתִּי. עַל כֵּן בֵּרַכְךָ אֱלֹהִים לְעוֹלָם – (שם כד) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל.

אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, הַפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ סוֹד עֶלְיוֹן, כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. אָמַרְתִּי לוֹ, יָפְיָפִית לְמַעְלָה בַּמַּזָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁמְּשַׁבְּחִים לְפָנֶיךָ. וּלְמַטָּה בְּאוֹתָם צַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁעוֹמְדִים בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה. הוּצַק חֵן בְּשִׂפָתוֹתֶיךָ, בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה קוֹרֵא וּמַקִּישׁ בְּשַׁעֲרֵי הֵיכָלִי (שיר ה) פָּתְחִי לִי אֲחוֹתִי – (תהלים מה) עַל כֵּן בֵּרַכְךָ אֱלֹהִים. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה מְעַטֶּרֶת אוֹתְךָ בַּעֲטָרוֹת עֶלְיוֹנוֹת.

לְעוֹלָם, מִשּׁוּם אוֹתוֹ הָעוֹלָם הָאַוְזַרוֹן, וּבִשְׁבִילָהּ אָמַר שֶׁהוּא מֵאִיר לָהּ.

דָּבָר אַוְזַר לְעוֹלָם, זוֹ יָמִין לְמַעְלָה שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם. וְכָל הַבְּרָכוֹת וְהַשֶּׁמֶן הַטּוֹב שׁוֹרִים בּוֹ, וּבֵאַרְנוּ אוֹתוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב עַל כֵּן, כְּשֶׁהַכֵּן הַזֶּה מִתְזַוֵּג לְמַעְלָה. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁמִּתְרַוֵּקֶת מִמֶּנּוּ זֶה הָעוֹלָם, מַה כָּתוּב? שָׂאוֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ, זוֹ הַגְּבִירָה, מִשּׁוּם שֶׁנִּמְנְעוּ מִמֶּנּוּ בְּרָכוֹת, שֶׁלֹּא שׁוֹרִים בּוֹ, אֶלָּא כַּאֲשֶׁר נָוֵהוּ הַזּוֹ מִתְזַוֶּגֶת עִמּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כה) שָׂאוֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ? כְּנֶגֶד זֶה כָּתוּב (שיר א) כִּי טוֹבִים דּוֹדֶיךָ מִיָּיִן לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁבֵּרַכְךָ אֱלֹהִים לְעוֹלָם.

מָשְׁכֵנִי אַוְזֶרֶיךָ נָרוּצָה (שם), כְּנֶגֶד זֶה כָּתוּב (תהלים מה) זַגֹּור זַרְבֶּךָ עַל יֶרֶךְ גִּבּוֹר. זוֹ (ישעיה לד) זֶרֶב לַה' מָלְאָה דָם, לְהַפְרַע מִן הָרְשָׁעִים, שֶׁגּוֹרְמִים לָהּ פֶּרוּד מִלְמַעְלָה. קֵרַבְתָּ אוֹתָהּ אֵלֶיךָ לְרַוְזֵם עַל הָעוֹלָם, וְתִתְבַּשְּׂמוּ כְּאֶוָּד.

וּכְשֶׁמִּתְקָרֶבֶת עִמּוֹ, מִתְלַבֶּשׁ בְּהוֹד וְהָדָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ. וּמָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְגַּדֵּל מִשּׁוּם שֶׁהִתְוַוֵּגָה בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (שם) גָּדַלְתָּ מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ, בְּאוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁל כָּבוֹד, שֶׁפָּרְשָׂה עָלָיו הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. מִשּׁוּם כָּךְ (בראשית לו) הֲדַר וְשֵׁם עִירוֹ פָּעוּ. מָתַי? כְּשֶׁמִּתְוַוֶּגֶת עִמּוֹ מִהֵיטַבְאֵל בַּת מַטְרֵד. וְעַל זֶה, הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ וַדַּאי. כְּמוֹ כֵן (שיר א) נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ נַזְכִּירָה דֹּדֶיךָ מִיָּיִן. הַשָּׁפָע שֶׁל הָאֵם שֶׁמַּשְׁקָה אוֹתְךָ וְאֶת הַכֹּל, וְזֶה הוּא הוֹדְךָ וַהֲדָרֶךָ וַדַּאי.

וַהֲדָרֶךָ צְלַח רְכַב עַל דְּבַר אֱמֶת וְעַנְוָה צֶדֶק (תהלים מה), כְּנֶגֶד זֶה שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה. בָּרִאשׁוֹנָה, כְּשֶׁנִּקְרֵאת זֶרֶב לָדוּן אֶת הָעוֹלָם, נִקְרֵאת וַדַּאי שְׁזוּרָה. וְכָעֵת, כְּשֶׁנִּקְרֶבֶת לְמַעְלָה בַּעֲנָוָה, נִקְרֵאת נָאוָה. נָאוָה וַדַּאי בַּכֹּל. בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם – אֵלּוּ שִׁתִּים עֶשְׂרֵה זִיוִין עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁנִּקְרָאוֹת כָּךְ, וְכֻלָּן בִּשְׁלֵמוּת. עַל שֶׁהָיוּ כָּעֵת בַּגָּלוּת בְּאָהֳלֵי קֵדָר, זָזְרוּ הֵן כָּעֵת כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה וַדַּאי.

וּבֹא רְאֵה, כֵּיוָן שֶׁהַזָּרֹב הַהִיא הָזוּזָרָה מֵהַדִּין שֶׁהָיָה בָּהּ, שֶׁהִכְשִׁירוּ בְּנֵי הָעוֹלָם אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, נֶעֱשְׂתָה דָּבָר, דְּבַר אֱמֶת, וְהִתְזַוְּגָרָה עִם אֱמֶת. וֶאֱמֶת בַּעֲנָוָה. וַאֲזַי צֶדֶק בַּכֹּל, וְהַכֹּל אָזוּד.

הַסּוֹף בְּרֹאשׁ דְּבַר אֱמֶת. אֱמֶת בָּרֹאשׁ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קיט) רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת. הָרֹאשׁ שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא דְּבָרְךָ, סוֹף הַדְּרָגוֹת, נִקְרָא אֱמֶת. הָרֹאשׁ בַּסּוֹף, עֲנָוָה צֶדֶק בְּלֹא פָּרוּד, נִכְלְלוּ וְהִתְזַוְּגוּ בַּכֹּל. עֲנָוָה הָרֹאשׁ, צֶדֶק הַסּוֹף, (משלי כב) עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה׳.

וְתוֹרַךְ נוֹרָאוֹת יְמִינֶךָ (תהלים מה) – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנָּטַל שְׁנֵי זַלָּקִים, מְשׁוּם שֶׁנִּדְבָּק בַּיָּמִין לְעוֹלָמִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית ל) מַזְשִׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל הַמַּקְלוֹת.

וּבַשָּׁעָה הַהִיא הַכֹּל הָזוּזַר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, מְשׁוּם שֶׁצַּד הַיָּמִין הִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, וְיַד הַיָּמִין פָּשׁוּטָה לְקַבֵּל אֶת הַשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה. שֶׁהֲרֵי עַד עַתָּה הִתְקַדְּרוּ בַּזַּטָאֵיהֶם כְּאָהֳלֵי קֵדָר, וְכָעֵת שֶׁזּוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, הֵם כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, מְשׁוּם שֶׁאַבְרָהָם הִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם, יְמִינוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

זִצֶּיךָ שְׁנוּנִים, פָּרְשׂוּהָ עַל אַבְרָהָם, כְּשֶׁרָדַף אַזַּר כָּל אוֹתָם הַמְּלָכִים בַּלַּיְלָה, כְּשֶׁנִּזְלְקוּ הָרַזְמִים מִן הַדִּין, וְהָרַג אוֹתָם הַמְּלָכִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מא) כְּקַשׁ נִדְּף קַשְׁתּוֹ יִרְדְּפֵם יַעֲבוֹר שָׁלוֹם. וְכֻלָּם נָפְלוּ בְּיָדָיו.

אֲבָל בֹּא וּרְאֵה אֶת סוֹד הַדָּבָר. זִצֶּיךָ שְׁנוּנִים – אֵלּוּ זִצִּים וְאַבְנֵי בַּלִּיסְטְרָאוֹת. שֶׁדָּנָה אֶת הָעוֹלָמוֹת בְּאוֹתָם כְּלֵי הַקֶּרֶב שֶׁהַמֶּלֶךְ הַפָּקִיד בִּידֵי הַגְּבִירָה. וְאוֹתָם זִצִּים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַדַּאי שְׁנוּנִים בַּכֹּל, מִצַּדּוֹ שֶׁל הַיּוֹם הַשֵּׁנִי, צִדּוֹ שֶׁל יְצִזָּק, מְשׁוּם שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵא דִּין לָרְשָׁעִים לָדוּן אוֹתָם.

וְעַל זֶה (תהלים מה) עַמִּים תַּזְזֶתֶיךָ יָפְלוּ בְּלֵב. וּמִי הַדַּרְגָּה שֶׁמַּפִּילָה אוֹתָם? הַדַּרְגָּה שֶׁנִּקְרֵאת כ״ב, שֶׁהִתְמַנְּתָה עַל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, וְדָנָה אוֹתָם עַל שֶׁהֵם אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ.

כְּנֶגֶד זֶה (שיר א) אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזֻזְרוּזֶרֶת. מָה הַטַּעַם? מְשׁוּם

שֶׁהִתְלַבַּשְׁתִּי בְּדִין לָדוּן אֶת הָעוֹלָם. וְאוֹמֶרֶת לִבְנָיָהּ שֶׁקְּרֵבִים אֵלֶיהָ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אַל תִּרְאֵנִי. וַדַּאי, אִם הִשְׁתַּדַּלְתֶּם בַּתּוֹרָה שֶׁנָּתַתִּי לָכֶם, לֹא תִתְבַּוָּדוּ. וְאִם לֹא תִשְׁתַּדְּלוּ, תִּגָּרְמוּ לִי שֶׁבְּנֵי אִמִּי נִזְוְרוּ בִּי, לִשְׁמֹר אֶת אֵמוּת הָעוֹלָם בִּשְׁבִילְכֶם שֶׁתִּתְבַּוְּרוּ שָׁם. וְעַל זֶה הֵעִירוּ, אִם נִגְזָר הַדִּין עַל יִשְׂרָאֵל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִיד אוֹתוֹ עַל שְׁאָר הָאֻמּוֹת, כְּשֶׁזּוֹזְרִים יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה. וְאִם לֹא זוֹזְרִים, יוֹרְדִים בֵּין שְׁאָר הָאֻמּוֹת, וְאוֹכְלִים אוֹתָם עָצֵם וּבָשָׂר.

דָּבָר אַזֵּר (תהלים מה) בְּלֵב אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁהִתְמַנָּה מֶלֶךְ עַל הָעוֹלָם, וְכָל הָאֻמּוֹת הִסְכִּימוּ עָלָיו לִהְיוֹת מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, בְּעֵמֶק שָׁוֵה. וְכָל שׁוֹנְאָיו, הַלַּיְלָה הָרַג אוֹתָם.

דָּבָר אַזֵּר זְצֵיךְ שְׁנוּנִים – שֶׁהֵם עֲתִידִים לַעֲשׂוֹת דִּין. עַמִּים תַּזְחָתֵיךְ יִפְּלוּ – אֵלּוּ שֶׁבָּאוּ מִצַּד שְׁאָר הָעַמִּים, תַּזְחָתֵיךְ יִפְּלוּ, צַד הַנָּזָשׁ. כְּשֶׁאוֹתָהּ הַשִּׁלְהֶבֶת שֶׁל צַד צָפוֹן הִתְעוֹרְרָה עָלָיו, הוּא נוֹפֵל בְּעֵמֶק הַיָּם הָעֶלְיוֹן, וְנִשְׁבָּר כּוּלּוֹ. וּכְשֶׁכּוּלּוֹ נִשְׁבָּר, הַכּוֹחַ שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים נִשְׁבָּר, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ. מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה יִשְׂרָאֵל, הַמֶּלֶךְ בַּכֹּל.

כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד (שם) – עָלֶיהָ אָמַר כָּךְ, כְּאִשָּׁה שֶׁהִתְעוֹרְרָה לְבַעְלָהּ, וְאוֹמֶרֶת אִשְׁתְּךָ רוֹצָה לְהִתְזַבֵּר עִמְּךָ. שֶׁהֲרֵי אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁהִגְרִידוּ אֶת זִוּוּגֵנוּ אָבְדוּ מִן הָעוֹלָם, וְעָשִׂיתִי בָּהֶם דִּין. וְכָעֵת רוֹצָה שֶׁיִּתְזַבֵּר הָעוֹלָם הָאַזְרוֹן עִם הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא וָעֶד, מִשּׁוּם שֶׁשֵּׁבֶט מִישָׁר שֵׁבֶט מַלְכוּתֶךָ, שֶׁאוֹתוֹ הַדִּין שֶׁעָשָׂה כִּסְאֲךָ בִּרְשָׁעֵי הָעוֹלָם, הוּא דִּין אֱמֶת, שֶׁיּוֹצֵא מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא יָשָׁר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב) צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא. וְהַכִּסֵּא נִקְרָא יָשָׁר, וְעַל זֶה שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ שֵׁבֶט מִישׁוֹר זֶה נִקְרָא.

דָּבָר אַזֵּר שֵׁבֶט מִישׁוֹר – זֶה הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיזָ, שֶׁנִּקְרָא שֵׁבֶט לְהוֹכִיזַ אֶת רִשְׁעֵי הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה, וְכָתוּב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל. מִישׁוֹר – (ישעיה יא) וְהוֹכִיזַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי אָרֶץ. שֵׁבֶט מַלְכוּתֶךָ – עַל זֶה כָּתוּב (במדבר כד) וְקָם שֵׁבֶט בְּיִשְׂרָאֵל, לְעוֹרֵר בָּעוֹלָם.

מָה הַטַּעַם? שֶׁהֲרֵי הוֹצִיאָה לְךָ בֵּן טוֹב וְזָכָם לָעוֹלָם. וְהַשֶּׁבַח הַזֶּה מִשַּׁבַּחַת הַגְּבִירָה לַמֶּלֶךְ לְהָרִים הָרֹאשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל הַכֹּל. לֹא יָסוּר שֵׁבֶט – מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) כִּסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי.

אָהַבְתָּ צֶדֶק (שם מה) – מִשּׁוּם שֶׁהַצֶּדֶק הַזֶּה, אַהֲבָתְךָ, הִיא אַהֲבָה קְטַנָּה, שֶׁבַּהִתְזַבְּרוּת לְמַעְלָה נַעֲשֵׂית גְּדוֹלָה. וְאַף הוּא גַּם בְּהִתְזַבְּרוּתָהּ עָמָּהּ הוּא גָּדוֹל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מז) גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ. וְעַל זֶה מוֹשְׁכַת אוֹתוֹ הַגְּבִירָה בִּדְבָרֵי הָאַהֲבָה הַלָּלוּ.

כְּנֶגֶד זֶה – (שיר א) הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי. אַתָּה שֶׁכָּל אַהֲבַת נַפְשִׁי בְּךָ. אִם לֹא תִּתְזַבֵּר עִמִּי, אֵיךְ תִּרְעֶה אֶת הָעוֹלָם? אֵיךְ תָּזוֹן אֶת נַפְשְׁךָ מֵהָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן, אוֹתְךָ וְאֶת הָאֲזוֹרִים? שֶׁהֲרֵי אֵין שׁוּרוֹת הַבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה.

שַׁלְמָה אֶהְיֶה כְּעֹטְיָה (שם). אֵיךְ אֶהְיֶה בְּבוּשָׁה, כְּשֶׁתּוֹבְעִים מִמֶּנִּי מְזוֹן בְּנֵי הָאָבוֹת, שֶׁהֵם עֶדְרֵי זַבֶּרְיךָ, עֶדֶר ה' מַמָּשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ אָהַבְתָּ צֶדֶק – זֶה הַכִּסֵּא שֶׁלְּךָ. וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע – זֶה צַד הַשִּׁפְחָה, שֶׁכָּל דְּבָרֶיהָ בְּזוּבָה, וְעוֹמֶדֶת לְזַיֵּב עַל הָעוֹלָם.

דָּבָר אַחֵר, אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אָחוּז – אָהַבְתָּ צֶדֶק, אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲחוּזִים בַּצֶּדֶק הַזֶּה, וְהִיא זְכֻלָּם, שֶׁכָּתוּב (מלאכי א) אָהַבְתִּי אֶתְכֶם וְכוּ', וְאֹהַב אֶת יַעֲקֹב. לְרַבּוֹת הַדַּרְגָּה שֶׁל צֶדֶק, שֶׁאוֹחֵז בָּהּ בְּשָׁעָה שֶׁנִּקְרָא יַעֲקֹב. וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע – זֶה עֵשָׂו, שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו בְּזוּבָה, וְצִדּוֹ צַד שֶׁל רֶשַׁע, נָזוּשׁ עֲקַלְתּוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וְאֶת עֵשָׂו שָׂנֵאתִי.

עַל כֵּן מְשָׁחֲךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן (תהלים מה) – זֶה הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב שֶׁשּׁוֹפֵעַ עַל רֹאשְׁךָ מֵהַצַּד הָעֶלְיוֹן, שֶׁנִּקְרָא כָּךְ. מַה זֶּה עַל כֵּן? מִשּׁוּם שֶׁאָהַבְתָּ צֶדֶק.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם קלג) הִנֵּה מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים שֶׁבֶת אַחִים גַּם יָחַד. שֶׁבֶת אַחִים – הִתְזַבְּרוּת שֶׁל אָח בְּצֶדֶק. גַּם – לְרַבּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל. מִשּׁוּם כָּךְ

אָמְרָה לוֹ: אֵיכָה תִּרְעֶה – לְעַצְמְךָ, אֵיכָה תַּרְבִּיץ – אוֹתָם הָעֲדָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל יַעֲקֹב. מְזַוְּגֶרְךָ – אֵלּוּ הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהִתְזַוְּגוּ עִמְּךָ בָּרִאשׁוֹנָה.

דָּבָר אַחֵר, יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם אֲוִזִּים וְרֵעִים לוֹ, מַשְׁפִּיעִים אֶת הַשֶּׁמֶן שֶׁשּׁוֹן הַזֶּה עַל רֹאשׁוֹ בִּתְפִלָּתָם. שֶׁמֶן שָׁשׂוֹן – אֵלּוּ שִׁבְעִים עָשָׂר נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן זַךְ, שֶׁמְּאִירִים בָּהּ. וְאָז יֵשׁ שִׁמְזָה בָּעוֹלָמוֹת, רָצוֹן בָּעוֹלָמוֹת, וְהָרְגֵּז מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם.

מֹר וַאֲהָלוֹת (שָׁם מא), מֹר – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁנִּקְרָא הַר הַמֹּר. וַאֲהָלוֹת – זֶה יַעֲקֹב. קְצִיעוֹת – זֶה יִצְחָק. כָּל בִּגְדֹתֶיךָ – בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת הַלָּלוּ, לָבָ"ן אָד"ם וְיָר"ק, הִשְׁתַּלְּמוּ אוֹתָם לְבוּשֵׁי הָאַרְמֹנִי.

מִן הֵיכְלֵי שֵׁן (שָׁם) – אֵלּוּ שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שְׁמֵחוֹת בָּהֶם לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָז שִׁמְזָה לְפָנָיו. וְלָמָּה נִקְרְאוּ הֵיכְלֵי שֵׁן? מִשּׁוּם שֶׁזָּכוּ בַּתּוֹרָה וְהִתְזַּוְּקוּ בָּהּ, זָכוּ לַשֵּׁ"ן הַזּוֹ.

מִנֵּי שִׂמְּחוּךָ (שָׁם), בַּמָּה עוֹסְקוֹת הַנִּשְׁמוֹת הַלָּלוּ? הֵן עֲסוּקוֹת בַּהִשְׁבָּחוֹת שֶׁלִּי לְפָנֶיךָ, וְאָז מַשְׁלֶמֶת הַשִּׁמְזָה לְפָנֶיךָ, שֶׁאֵין שִׁמְזָה לְפָנָיו מִכָּל מַרְכְּבוֹתָיו, כְּשִׁמְזַת נִשְׁמוֹתָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם קְרוֹבִים לוֹ.

דָּבָר אַחֵר מִנֵּי שִׂמְּחוּךָ, וַדַּאי שֶׁאֵין שִׁמְזָה לְפָנָיו כְּמוֹ הַזְּמַן שֶׁעֹשֶׂה שְׁלֹמֹה אֶת שִׁיר הַשִּׁירִים, וְשַׁבַּזּ אֶת תִּשְׁבַּזַּת הַגְּבִירָה אֶל הַמֶּלֶךְ.

וּמָה אוֹמְרִים? בָּנוֹת מְלָכִים בִּיקְרוֹתֶיךָ. בָּנוֹת מְלָכִים – אֵלּוּ הַנִּשְׁמוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁוַּדַּאי נִקְרָאוֹת בָּנוֹת מְלָכִים, שֶׁהֲרֵי הֵם הָיוּ מְזֻוּוָּגִ שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה. בִּיקְרוֹתֶיךָ – זֶה גַּן עֵדֶן שֶׁנִּכְבָּד מִכָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהֵם נְטִיעוֹת יָדָיו.

נִצְּבָה שֵׁגַל לִימִינֶךָ (שָׁם), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם קי) נְאֻם ה' לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי. מִשּׁוּם כָּךְ לְמַטָּה, נִדְבְּקָה בְּאַבְרָהָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא אַבְרָהָם אֹהֲבִי, שֶׁנִּדְבְּקָה בּוֹ אַהֲבָתִי וְהוֹדִיעַ אֶת דִּינִי לָעוֹלָם, וּבִשְׁבִילָהּ זָכָה לִבֵּן, שֶׁהֲרֵי ה"א נוֹסָפָה עָלָיו מִקֶּדֶם לָכֵן.

בְּכֶתֶם אוֹפִיר (שם מה), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יג) וְאָדָם מִכֶּתֶם אוֹפִיר. וּמָתַי הִיא בְּכֶתֶם אוֹפִיר? כְּשֶׁמְּזַדַּוֶּגֶת עִם הַמֶּלֶךְ, כְּשֶׁיּוֹרֵד הַכֶּתֶר בְּרִלּוּגִים, שֶׁמֵּאִיר מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְשׁוֹרֶה עַל רֹאשׁ הַגְּבִירָה. וְאָז (שם מד) כִּתְפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת. שֶׁהֲרֵי הַבַּיִת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה מִתְנַהֵג עַל יָדָהּ.

מִשּׁוּם כָּךְ אָמְרָה לוֹ, אִם לֹא תִּתְוַוכַּח עִמִּי, אֵיךְ אֶהְיֶה בְּצִמָּאוֹן עַל אוֹתָם עֲדָרִים קְדוֹשִׁים שֶׁסְּמוּכִים עַל שֻׁלְחָנִי? וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) שַׁלְמָה אֶהְיֶה כְּעֹטִיָּה עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ.

מַה מֵּשִׁיב לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? (תהלים מה) שִׁמְעִי בַּת וּרְאִי. כְּנֶגֶד זֶה, (שיר א) אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת גְּדִיֹּתַיִךְ. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הִגָּה לָךְ עֵצָה עֶלְיוֹנָה, צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן – אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים שֶׁהִתְעַטְּרוּ בָּהֶם לְבָנַי, וּרְעִי אֶת גְּדִיֹּתַיִךְ – אוֹתָם שֶׁנִּמְשָׁכִים אַחֲרַיִךְ.

וְאוֹתָם רִשְׁעֵי הַדּוֹר יִתְמַשְׁכוּ בַּזָּטְאֵיהֶם, אַלְקָה אוֹתָם בִּרְצוּעָה, וְלֹא יוֹסִיפוּ לַזָּטְא. וְתִשְׁמְרִי בָּנַיִךְ שֶׁהוֹלְכִים אַחֲרַיִךְ, שֶׁלֹּא יִתְמַשְׁכוּ עֲלֵיהֶם, וְהַכֹּל בְּדִין וֶאֱמֶת. מָה הַטַּעַם? שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת הֵן לְבָנַי, וְעַל זֶה (יחזקאל יח) בֵּן לֹא יִשָּׂא בַּעֲוֹן הָאָב וְאָב לֹא יִשָּׂא בַּעֲוֹן הַבֵּן.

כְּמוֹ זֶה, שִׁמְעִי בַּת וּרְאִי. שִׁמְעִי, שֶׁבָּךְ תְּלוּיָה הַשְּׁמִיעָה, כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל זוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה לְבָנַי – שִׁמְעִי, הַכְנִיסִי תְּפִלּוֹתֵיהֶן לְבָנַי, שֶׁהַפָּתַח שֶׁל הַכֹּל הוּא בָּךְ, הַכֹּל מָסַרְתִּי בְּיָדֵךְ לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם הַתַּזְהִתוֹן. וְעַל כֵּן שִׁמְעִי בַּת וּרְאִי, מִשּׁוּם שֶׁאַתְּ הַמַּרְאָה שֶׁל הַכֹּל, אַתְּ נִקְרֵאת בְּאֵר לַזֵּי רוֹאִי. מִשּׁוּם כָּךְ יֵשׁ לָךְ לְעַיֵּן כָּל יוֹם בְּמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, לָתֵת לָאָדָם כְּפִי מַעֲשָׂיו.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִפְקִיד אֶת הֵיכָלוֹ בְּיַד הַגְּבִירָה לְעַיֵּן עַל הָעוֹלָם, וּכְשֶׁשִּׁבְנֵי הָעוֹלָם צַדִּיקִים, נוֹסֶפֶת שִׁמְוָה לְמַעְלָה.

וְהַטֵּי אָזְנֵךְ (תהלים מה), כְּנֶגֶד תְּפִלַּת הַכֹּל. וְכֵן עָשְׂתָה אַף הִיא מִכָּל

הַתְּפִלּוֹת, לְקָרֵב עֲטָרָה לַצַּדִּיק. מִשּׁוּם שֶׁהֵרֵי כָּל הַתְּפִלּוֹת הֵן לְקָרֵב הָעֲטָרָה לַצַּדִּיק.

וְשִׁכְוְזִי עַמֵּךְ (שם), שֶׁכְּשֶׁבָּנַי לֹא הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, יֵשׁ לָךְ לְהָבִיא עֲלֵיהֶם מַכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו) וְהִכֵּיתִי אֶתְכֶם גַּם אֲנִי שֶׁבַע. וְעַל כֵּן וְשִׁכְוְזִי עַמֵּךְ, עֲשִׂי אוֹתָם כְּאִלּוּ הֵם שְׁכוּוְזִים מִן הָעוֹלָם, עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה לְפָנַי. וּבֵית אָבִיךְ, שֶׁהוּא אַבְרָהָם, שֶׁהִיא בְּתוֹ, וּשְׁמָהּ בַּכֹּל.

וְיִתְאָו הַמֶּלֶךְ יָפְיֵךְ (תהלים מה) – זֶה הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁאוֹהֵב לִדְבֹק בָּךְ וּלְהִוָּדַּוֵּג עִמָּךְ זִוּוּג עוֹלָמִים. וּמָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁכָּל בְּנֵי הֵיכַל הַמֶּלֶךְ צַדִּיקִים, בְּשָׁעָה שֶׁיִּסַּרְתָּ אוֹתָם וְהִנְהַגְתָּ אוֹתָם לִרְצוֹן הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) מַשָּׂא אֲשֶׁר יִסְּרַתּוּ אִמּוֹ. וְזוֹ בַּת שֶׁבַע אֵם שְׁלֹמֹה, שֶׁהִנְהִיגָה אוֹתוֹ לִרְצוֹן הַמֶּלֶךְ.

כִּי הוּא אֲדֹנַיִךְ (תהלים מה) – כָּל כּוֹזֵךְ הוּא מִמֶּנּוּ. אֵין הַלְבָּנָה מְאִירָה אֶלָּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ. שִׁמָּהּ אדנ"י, סִימָן לוֹקַוזַת מִבֵּית הַמֶּלֶךְ. א' מֵרֹאשׁ הַכֹּל לְהִתְנַהֵג בָּהּ, וְי' הָרֹאשׁ שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, הַזָּוְכָּמָה הָעֶלְיוֹנָה.

וְהִשְׁתַּוַּוִי לוֹ (שם), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מ"א א) וַתִּקֹּד בַּת שֶׁבַע. וְאָז הַמֶּלֶךְ עוֹשֶׂה כָּל רְצוֹנָהּ. וְיִשְׂרָאֵל מִתְגַּבְּרִים לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּמְדוֹרָם עִם הַמֶּלֶךְ וְעִם הַגְּבִירָה.

וְאָז שְׁאָר הָעַמִּים נִכְנָעִים תַּזְוִתֵיהֶם, וְכֻלָּם זוֹוְרִים לַעֲבֹד אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ. מִשּׁוּם כָּךְ (תהלים מה) וּבַת צֹר בְּמִנְחָה פָּנַיִךְ יְחַלּוּ עֲשִׁירֵי עָם.

כְּנֶגֶד זֶה, (שיר א) לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן בְּלִבּוֹ לְהַכְנֵס אֲוִזֵּרֵיהֶם לַיָּם, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁבְּעוּ יִשְׂרָאֵל מִמָּמוֹנָם שֶׁהוֹבִילוּ לְשָׁם עִמָּהֶם. וְהַכֹּל נָטְלוּ יִשְׂרָאֵל בַּיָּם שְׁכַר אוֹתָהּ הָעֲבוֹדָה שֶׁעָבְדוּ עִמָּם.

כְּמוֹ כֵן לֶעָתִיד לָבֹא, וּבַת צֹר – זֶה צִדּוֹ שֶׁל עֵשָׂו וּשְׁאָר הָעַמִּים שֶׁהֵצִיקוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְעַד עַתָּה הָיוּ מְצִיקִים לָהֶם בַּוַּטְאֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נט)

כִּי יָבוֹא כַּנָּהָר צָר רוּחַ ה׳ נֹסָסָה בּוֹ.

אָז יִשְׂרָאֵל יַזְוִזרוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּרְאָה בְּאוֹתָם צָרוֹת רַבּוֹת שֶׁבָּאוֹת עֲלֵיהֶם כְּמִי שֶׁנִּשְׁכַּח זִכְרוֹנָם לְמַעְלָה. וּכְשֵׁם זוֹוְזִרִים בִּתְשׁוּבָה בְּלֵב שָׁלֵם, כַּכָּתוּב (דברים ד) בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ וְגוֹ׳, וְשַׁבְתָּ עַד ה׳ אֱלֹהֶיךָ. וְיָשׁוּב הַמֶּלֶךְ לְבֵית הַגְּבִירָה לְפַיְסָהּ. וְעַל זֶה (ישעיה נט) וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵ״ל, זֶה הַמֶּלֶךְ שֶׁבָּא לְבֵית הַגְּבִירָה. מִשּׁוּם שֶׁבֵּיתָהּ כֻּלָּם שְׁלֵמִים לְפָנֶיהָ, בָּא לַהַקִּימָהּ מֵהֶעָפָר.

בְּמִנְוָזָה פָּנֶיךָ יְזַלּוּ עֲשִׁירֵי עָם, מִשּׁוּם שְׁאֵת (תהלים מה) כְּבוֹדָהּ בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה. וּמַהוּ כְּבוֹדָהּ? כְּבוֹד ה׳. וְזוֹ הַבַּת מֵאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁהִיא פְּנִימָה וַדַּאי. וְזוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא הַפָּנִים שֶׁל הַכֹּל, וְהִיא מְעוֹרֶרֶת זְרוּת וּמְנוּזָה עַל בָּנֶיהָ.

מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ (שם), כְּנֶגֶד זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה (שיר א) נָאווּ לְזָזַיִךְ בַּתֹּרִים צַוָּארֵךְ בַּזְּרוּזִים. לְזָזַיִךְ – פָּעָמִים, לַזְּמַן הַהוּא וְלָעָתִיד לָבֹא. בַּתֹּרִים – שְׁנֵי תּוֹרִים וַדַּאי. מִשּׁוּם שֶׁבִּימֵי הַמְּשִׁיזָו תִּתְזַדַּשׁ דַּעַת בָּעוֹלָם, וְתוֹאַר הַתּוֹרָה לְפָנֵי הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) כִּי כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם. וְעַל זֶה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ, זֶה עַד הַצָּפוֹן, שֶׁהִתְכַּבְּשָׁה בּוֹ לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת בְּאוֹתָם שֶׁהֵצִיקוּ לְבָנֶיהָ. וְעַל זֶה קוֹרְאִים לוֹ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיזָו, וְדָוִד וַדַּאי הוּא. וְאָז מִתְעוֹרֵר בָּעוֹלָם.

מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (תהלים מד) כִּי שָׁזוּחָה לֶעָפָר נַפְשֵׁנוּ כוּ׳, קוּמָה עֶזְרָתָה לָנוּ. מַה זֶּה קוּמָה? מִשּׁוּם שֶׁעַד עַתָּה הִיא נוֹפֶלֶת. כָּעֵת קוּמָה עֶזְרָתָה לָנוּ, שֶׁנִּזְדַּכֵּךְ הַמֶּלֶךְ עִם הַגְּבִירָה. וּפָדֵנוּ לְמַעַן זַסְדֶּךָ – זֶה אַבְרָהָם, הַיָּמִין, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לְאָזוֹר. שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ אָמַר (תהלים י) הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. מִשּׁוּם כָּךְ, מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ.

לִרְקָמוֹת – אֵלּוּ לְבוּשֵׁי כָּבוֹד, שֶׁהֵם רְקוּמִים לַמִּקְדָּשׁ. וְכָל הַבְּגָדִים שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִלְבֹּשׁ, לָתֵת נְקָמָה בֶּאֱדוֹם. תּוּבַל לַמֶּלֶךְ – זוֹ

הַכְּלָה הַמַּלְבִּישָׁה אוֹתוֹ. מִי גָּרַם כָּל זֶה? מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל לֹא הִתְעָרְבוּ בַּצַּד שֶׁל עֵשָׂו, כָּל אֵלּוּ עֲתִידִים לִרְאוֹת בְּכָבוֹד שֶׁל צִיּוֹן.

כְּנֶגֶד זֶה, תּוֹרִי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ. תּוֹרֵי – שִׁנַּיִם. רֶמֶז לַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בִּימֵי פַּרְעֹה, וְרֶמֶז לַדַּעַת שֶׁתִּתְוַדַּשׁ בִּימוֹת הַמָּשִׁיחַ. עִם נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף – שָׁם (הושע ג) בַּוַּמְשָׁה עָשָׂר כֶּסֶף, וְכָאן (שיר ז) אֵם זוֹמָה הִיא נִבְנָה עָלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף. וַדַּאי שֶׁמִּצַּד שֶׁל אַבְרָהָם בָּאָה זוֹ לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְאַף אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר.

תּוּבַלְנָה בְּשִׂמְחוֹת וָגִיל (תהלים מה) – שְׁתֵּי שִׂמְחוֹת, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. לְמַעְלָה – שֶׁהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְהַכִּסֵּא נִשְׁלָמִים, כְּשֶׁיֹּאבַד יוֹדֵעַ צַיִד מִן הָעוֹלָם וְזִכְרוֹנוֹ לֹא יְזֻכַּר לְעוֹלָמִים. לְמַטָּה – יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּרַחֲמִים עֶלְיוֹנִים מֵרִים דִּגְלָם עַל הַכֹּל. וְעַל זֶה מוּבָאוֹת לָךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִן הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה'. וְעַל זֶה כָּתוּב תְּבֹאֶינָה בְּהֵיכַל מֶלֶךְ.

תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ (תהלים מה). אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: תַּחַת אֲבֹתֶיךָ, אוֹתָם הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁהוֹדִיעוּ אוֹתָךְ בָּעוֹלָם וְתִקְּנוּ אוֹתָךְ – עַל הַכֹּל יִהְיוּ בָנֶיךָ. תְּשִׁיתֵמוֹ לְשָׂרִים, אֶת אוֹתָם הָאָבוֹת הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (במדבר כא) בְּאֵר זְרָמוּהָ שָׂרִים, שֶׁתִּקְּנוּ אוֹתָךְ בַּכֹּל, וְהַכֹּל לַבְּאֵר הַזּוֹ. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת.

דְּבָר אַחֵר, (תהלים מה) תַּחַת אֲבֹתֶיךָ יִהְיוּ בָנֶיךָ – שֶׁכֻּלָּם בְּאַהֲבָה, כְּאוֹתָם דּוֹר הַמִּדְבָּר, כְּאוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים דּוֹר דֵּעָה. יִהְיוּ בָנֶיךָ – שֶׁכֻּלָּם בְּאַהֲבָה יִתְגַּבְּרוּ עַל הַתּוֹרָה. כְּנֶגֶד זֶה כָּתוּב (שיר א) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. שֶׁהִקְדִּימוּ עֲשִׂיָּה לִשְׁמִיעָה, אַף כָּאן בָּנֶיךָ יִשְׁתַּלְּמוּ כְּמוֹתָם.

אַזְכִּירָה שִׁמְךָ בְּכָל דֹּר וָדֹר (תהלים מה), מֵהַדּוֹר הָעֶלְיוֹן, שֶׁהַדְּרוֹר וְהַזְּרוּת תְּלוּיִים בּוֹ לַכֹּל. בַּזְּמַן שֶׁהַשּׁוֹפָר הַגָּדוֹל הַהוּא יוֹצִיא הַכֹּל לִזְרוּת, אֲזַי עַמִּים יְהוֹדוּךָ לְעוֹלָם וָעֶד, שֶׁלֹּא יִפָּרֵד עוֹלָם מִוָּעֶד, וָעֶד מֵעוֹלָם. כְּנֶגֶד זֶה,

צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי יָלִין.

עַד כָּאן נִתְנָה לוֹ רְשׁוּת לְגַלּוֹת. בָּא שְׁלֹמֹה וְהִשְׁתַּלֵּם בַּכֹּל, וְהִשְׂכִּילִים הַכֹּל, וְהִכְכִּיל בְּאוֹתָן הַתְּשְׁבָּחוֹת זָכְמָה עֶלְיוֹנָה, הַקְּיוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹתָהּ לְבָנָיו בִּזְמַן שֶׁתִּתְעוֹרֵר הַדַּעַת בָּעוֹלָם. כְּשֶׁכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מִיִּשְׂרָאֵל יַשִּׂיג דְּבֵקוּת בַּזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, סוֹד שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ הַטּוֹב שֶׁאֵין לוֹ הַפְסָקָה כְּלָל, לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

פָּרָשַׁת בָּלָק

אֱמוּנָה אֹמֶן (ישעיה כה), שְׁנַיִם שֶׁהֵם אֶזֶד. אֶזֶד גַּן, וְאֶזֶד נָהָר. זֶה יוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְזֶה מַשְׁקֶה מִמֶּנּוּ. הִנֵּה כָּאן כָּל הַסּוֹד הַנִּסְתָּר שֶׁל הָאֱמוּנָה.

וְלָמַדְנוּ, זֶה מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר בַּלַּיְלָה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לַגָּן לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצַּדִּיקִים, צָרִיךְ לוֹמַר פָּסוּק זֶה בִּרְצוֹן הַלֵּב, וּלְכַוֵּן בּוֹ בְּרָצוֹן: ה' אֱלֹהַי אַתָּה אֲרוֹמִמְךָ אוֹדֶה שִׁמְךָ כִּי עָשִׂיתָ פֶּלֶא עֵצוֹת מֵרָחוֹק אֱמוּנָה אֹמֶן. וְאַזַּר כֵּן יֹאמַר, (תהלים קלט) אוֹרְךְ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵיתִי נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאֹד. אַזַּר כָּךְ, וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן וְגוֹ'. וְהַיְנוּ הַשָּׁבָּזוּ שֶׁל הַזְּסִידִים הָרִאשׁוֹנִים כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה, וְאַזַּר כָּךְ מְסַדְּרִים שִׁבְזֵיהֶם וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

מַה הוּא שַׁעֲשׁוּעוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אֶלָּא כָּל הַצַּדִּיקִים עוֹמְדִים בִּדְיוּקְנֵיהֶם, וּמִתְלַבְּשִׁים בְּגַן עֵדֶן, בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְרוֹזְצִים בַּטַּל שֶׁבּוֹ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְיוֹת מֵתִים, וְכֻלָּם נִכְנָסִים אֶל הַמְּשִׁיזָ, וְשׁוֹאֲלִים מַה שֶּׁשּׁוֹאֲלִים, וַהֲרֵי הֵעִירוּ הַזְּבֵרִים.

אַזַּר כָּךְ מִתְכַּנְּסִים, וּמִתְעַסְּקִים כֻּלָּם בַּדַּעַת הָעֶלְיוֹנָה, בְּכָל הַיְשִׁיבוֹת שֶׁל שָׁם. וַעֲלֵיהֶם כַּמָּה מְמֻנִּים. וּמִתְזַדְּשִׁים שָׁם כַּמָּה זִדּוּשִׁים בַּתּוֹרָה. אַזַּר כָּךְ יוֹצְאִים כֻּלָּם, וְרוֹאִים כְּשֶׁבָּא אֵלִיָּהוּ אֶל הָאָבוֹת. הוּא יוֹצֵא – וְהֵם נִכְנָסִים וְעוֹמְדִים לִפְנֵי הָאָבוֹת, וּשְׁמֻזִּים בָּהֶם בְּכַמָּה בָּנִים קְדוֹשִׁים שֶׁסִּבְּבָם, וְכֻלָּם שְׁמֻזִּים.

כְּשֶׁנִּכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְּוָוגוֹת הַלַּיְלָה, כֻּלָּם עוֹמְדִים מִתְקַנִּים כָּרָאוּי, וְכָל הַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בְּזִוּוּגֵי תוֹרָה. וּתְשׁוּקָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָם הַצַּדִּיקִים, שֶׁזִּוְּגוּ בָּהּ דְּבָרִים. וְהִשְׁתַּעֲשְׁעוּ בָּהֶם, וְהִשְׁתַּעֲשַׁע בְּאוֹתָם דְּבָרִים. וְכֵן בְּכָל צַדִּיק וְצַדִּיק.

אַזַּר כָּךְ כֻּלָּם מִתְקַנִּים זָכָר וּנְקֵבָה. וְאַזַּר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵרִיזַ וְהִשְׁתַּעֲשַׁע בָּהֶם, וּבְכָל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ שֶׁל הַזִּוּוּגִים שֶׁלָּהֶם, מִתְגַּלֶּה עֲלֵיהֶם, וְהֵם רוֹאִים אֶת אוֹתוֹ נַעֲם ה׳. אָז כֻּלָּם שְׂמֵחִים בְּשִׂמְחָה רַבָּה, עַד שֶׁמִּתְפַּשְׁטִים הַזִּיו וְהָאוֹר שֶׁלָּהֶם. וּמֵאוֹתָהּ הַמְּשָׁכָה שֶׁל זִיו וְאוֹר שֶׁל הַשִּׂמְחָה שֶׁלָּהֶם, עוֹשִׂים פֵּרוֹת וְתוֹלָדוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹתוֹ הַפֶּרִי נִכְנָס תַּזַּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה עַד הַזְּמַן שֶׁצָּרִיךְ.

וְכֵן מִשְׁתַּעֲשַׁע בְּכָל צַדִּיק וְצַדִּיק, וְאוֹמֵר: אַשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהַבָּנִים הַלָּלוּ נִבְזַרוּ לְזֶלְקוֹ וְגוֹרְלוֹ. וְקוֹל מִתְעוֹרֵר מֵאֶמְצַע הַגָּן שֶׁל הָרָקִיעַ, וְקוֹרֵא בְּקוֹל זָזָק וְאוֹמֵר, (שָׁם קכ״ו) זָכַר ה׳ לִבְנֵי אֱדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ. וְאָז הַיְלָלוֹת וְהַצְּעָקוֹת שֶׁלּוֹ. וְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁשָּׁם מִתְעוֹרְרִים בִּבְכִיָּה.

וְקוֹל מִתְעוֹרֵר בְּאֶמְצַע הַגָּן שֶׁל הָרָקִיעַ, שֶׁנִּשְׁמָע בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים רְקִיעִים, מִשּׁוּם שֶׁאֵין שִׂמְחָה וְשַׁעֲשׁוּעַ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמֵד עִם הַצַּדִּיקִים שֶׁשָּׁם. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִשְׁבָּע וְאוֹמֵר, (שָׁם) אִם אֶשְׁכָּחֵךְ יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי תִּדְבַּק וְגוֹ׳, אִם לֹא אַעֲלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתִי. בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שִׂמְחָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, קוֹל זֶה יוֹצֵא וְקוֹרֵא.

אָז יוֹצֵא מִשָּׁם, וְעוֹלֶה וּמַכֶּה בָּרְקִיעִים, וְשׁוֹאֵג שְׁאָגוֹת, עַד שֶׁכָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם כֻּלָּם בְּעֵרְבוּבְיָה. אָז נוֹשֶׁבֶת רוּזַ וּמַכָּה בָּעָלִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעֵץ הַגָּדוֹל, וְכָל הָעֲנָפִים שֶׁלּוֹ מַכִּים זֶה בָּזֶה. וְקוֹל מִתְעוֹרֵר מִתּוֹךְ נוֹף הָעֵץ וְקוֹרֵא, (שָׁם קה) זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׂחָק. כֵּיוָן שֶׁקּוֹל זֶה מִתְעוֹרֵר, שׁוֹמֵעַ אַבְרָהָם הַזָּקֵן וּמִתְעוֹרֵר, וְאָז

הוּא רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, וּמִתְנַוְּזֵם עִמּוֹ.

בַּשָּׁעָה הַהִיא מִתְעוֹרֶרֶת רוּחַ אַוָּזֵת מִצַּד דָּרוֹם, וְכָל הָרָצוֹן וְהַשִּׂמְחָה וְהָרַפּוּאָה מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם. וְאָז עוֹלֶה הַבֹּקֶר, וְעֵת רָצוֹן נִמְצֵאת, וְנַוָּזֵת הִיא לְכָל אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהֵם בְּבֵית זְקֻלִים. אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּכוֹלִים לָדַעַת מֵהַסּוֹדוֹת הַטְּמִירִים, הַנִּסְתָּרִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, יוֹם אֶחָד הָיִינוּ הוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר, אֲנִי וְרַבִּי יְהוּדָה שֶׁמִּן עַכּוֹ עִמִּי, וְנִכְנַסְנוּ לְמְעָרָה אַוָּזֵת, וּמָצָאנוּ שָׁם סֵפֶר עַתִּיק אֶחָד מֵהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים. פָּתַחְנוּ אוֹתוֹ, וּמָצָאנוּ שֶׁהָיָה כָּתוּב בְּרֹאשׁ דְּבָרָיו, (ישעיה מב) הָרִאשֹׁנוֹת הִנֵּה בָאוּ וַחֲדָשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד. וּבֵאֵר הַפָּסוּק בִּנְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, מִיּוֹם שֶׁעָלָה בְּרָצוֹן הַמַּחֲשָׁבָה לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם.

שֶׁטֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כָּל רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים הָיוּ גְּנוּזִים בַּמַּחֲשָׁבָה לְפָנָיו, כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּדְמוּתוֹ. כֵּיוָן שֶׁצִּיֵּר הָעוֹלָם, כֻּלָּם הִתְגַּלּוּ, וְעוֹמְדִים בִּדְיוּקְנֵיהֶם לְפָנָיו, שָׁם בְּרוּמֵי הָרְקִיעִים (מְרוֹמִים). אַוָּזֵר כְּךָ נָתַן אוֹתָם בְּאוֹצָר אֶחָד בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה. וְהָאוֹצָר הַהוּא אֵינוֹ מָלֵא לְעוֹלָמִים, וְתָמִיד קוֹרֵא: הָרִאשֹׁנוֹת הִנֵּה בָאוּ וַחֲדָשׁוֹת אֲנִי מַגִּיד. מַה זֶּה אֲנִי מַגִּיד? אֶלָּא כֻּלָּם בְּשֵׁמוֹת, וְאֵין תְּשׁוּקָה וְכִסּוּף לְאוֹתוֹ הָאוֹצָר אֶלָּא לְהָרִיק בּוֹ נְשָׁמוֹת.

כְּמוֹ שֶׁהַגֵּיהִנֹּם אֵין לוֹ תְּשׁוּקָה וְכִסּוּף אֶלָּא לְקַבֵּל בּוֹ נְשָׁמוֹת לְהִטָּהֵר שָׁם, וְכָל הַיָּמִים קוֹרֵא הַב הַב. מַה זֶּה הַב הַב? אֶלָּא אֶשְׁרֹף אֶשְׁרֹף.

וְאוֹתוֹ הָאוֹצָר שׁוֹמֵר כָּל אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת, עַד הַזְּמַן שֶׁמַּלְבִּישׁ אוֹתָן, וְיוֹרְדוֹת לָעוֹלָם הַזֶּה. וּמִתּוֹךְ זֶטְאוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהֶחְזִישִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם, וְהִמְשִׁיךְ הַצַּד הָאַוָּזֵר הָרָע לָעוֹלָם, הִצְטָרְכוּ לְהִתְלַבֵּשׁ אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי לְבוּשׁ אַוָּזֵר עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַלְבִּישׁ אֶת אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת. וְהָיָה אוֹמֵר בְּאוֹתוֹ הַסֵּפֶר עַד כָּאן. שָׁתַקְנוּ. וְרָאִיתִי מִכָּאן וָהָלְאָה דְּבָרִים מְתוּקִים שֶׁאֵין מַכְרִים.

וְאַוָּזֵר כָּךְ רָאִיתִי אוֹתָם בַּזְּלוֹם, וְאָמְרוּ לִי שְׁתֹק, וְאַל תְּגַלֶּה אֶלָּא לַסֻּלָּע

הֶזְקֵ. וְכָךְ עָשִׂיתִי. וּמָצָאתִי בּוֹ, וְאִם תֹּאמַר, לְבוּשׁ אַזֵּר עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַלְבִּישׁ אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת לָעוֹלָם הַבָּא, אִם כֵּן, הַמֵּתִים שֶׁהֶחֱזָיָה יְחֶזְקֵאל, לָמָּה לֹא עָשָׂה לָהֶם אוֹתוֹ הַלְבוּשׁ?

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁטָּרַם הִגִּיעַ הַזְּמַן לְהַעֲבִיר בָּעוֹלָם אוֹתוֹ הָאֲוִיר הַזָּךְ שֶׁעוֹשֶׂה לְבוּשִׁים, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הִלְבִּישׁ אוֹתָם, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהָיוּ. וְכָךְ יִהְיֶה לִתְחִיַּת הַמֵּתִים, רַק שֶׁהַהֶבְדֵּל שֶׁלְּרִאשׁוֹנָה לֹא מְצוּיָה שָׁם.

וּכְשֶׁאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּם, בֵּין צַדִּיקִים, וּבֵין זַסִּידִים וּתְמִימִים, וְזַיָּבִים וּרְשָׁעִים, כֻּלָּם עוֹבְרִים בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ לִרְאוֹת אוֹתוֹ, אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְשָׁם נוֹטְלִים דֶּרֶךְ אוֹ לְגַן עֵדֶן אוֹ לְגֵיהִנֹּם.

כָּל אוֹתָם שֶׁדַּרְכָּם לְגַן עֵדֶן, מִתְקָרְבִים לַזּוֹמָה הַזִּיזוֹנָה מֵאוֹתָן שְׁלֹשׁ הַזּוֹמוֹת שֶׁשָּׁם. וְאָז יוֹצֵא מְמֻנֶּה אֶזֶד וּמִתְעוֹרֵר לִפְנֵיהֶם וְקוֹרֵא וְאוֹמֵר: אַשְׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁשְּׁמוֹ יעזריא"ל, מַרְאֶה לָהֶם הַדֶּרֶךְ, וְהוֹלְכִים לִפָּנָיו עַד שַׁעַר אֶזֶד שֶׁל גֵּיהִנֹּם, וּמְמֻנֶּה אֶזֶד קוֹרֵא בְּכוֹזֵ: צַנְנוּ הֶעָשָׁן, צַנְנוּ הַדְּלֵקָה. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מְצַנְּנִים אוֹתוֹ בִּבְהִילוּת, וְכֻלָּם נִכְנָסִים וְטוֹבְלִים וְעוֹבְרִים, וְכָל הָרְשָׁעִים נִמְסָרִים בִּידֵי דוּמָה, וְנִכְנָסִים לַגֵּיהִנֹּם, וְכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים אֵין נִמְסָרִים בְּיָדוֹ, אֶלָּא בִּידֵי אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה.

כֵּיוָן שֶׁטּוֹבְלִים וְעוֹבְרִים, אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם, עַד שֶׁמַּגִּיעִים לְגֶדֶר זוֹמַת גַּן הָעֵדֶן. וְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה קוֹרֵא לַפֶּתַח וְאוֹמֵר: (שם כו) פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק שׁוֹמֵר אֱמֻנִים. אָז פּוֹתְחִים פֶּתַח, וּמַכְנִיס אוֹתָם לִפְנִים, וְכֵן לְכָל פֶּתַח וּפֶתַח.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָסוּ לִפְנִים, לַמָּקוֹם שֶׁצַּדִּיקִים אֲזוּרִים עוֹמְדִים, כַּמָּה זְדָוָה עַל זְדָוָה, וְכַמָּה שִׁמְזָה עַל שִׁמְזָה עַל הַצַּדִּיקִים, וְכָל בְּנֵי הַיְשִׁיבוֹת שְׁמֻזִּים. לְסוֹף שִׁלְשָׁה יָמִים שֶׁנִּטְמְנוּ בְּהֵיכָלוֹת יְדוּעִים, יוֹצְאִים, וְהָאֲוִירִים נוֹשְׁבִים, וְכֻלָּם מִצְטַיְּרִים בִּדְיוּקְנֵיהֶם. מִכָּאן וָהָלְאָה יוֹרְשִׁים אֲזוּזוֹת נַזְלָה כָּרָאוּי לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד.

הַמַּרְאֶה שֶׁנִּרְאֶה בְּגַן עֵדֶן מִמַּרְאֵה כְּבוֹד דְּמוּת כָּל הַדְּיוֹקְנָאוֹת, וְהַגָּוֶן שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, לֹא מִתְגַּלֶּה בַּהֵיכָל וְלֹא בְּמָקוֹם אֶזְדָּ, אֶלָּא נִפְתָּזוּ רְקִיעַ מִרֶּקֶם עַל גַּבֵּי הַגָּן לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וּמִתְמַלֵּא מִזִּיו הַכָּבוֹד הַקָּדוֹשׁ, וְנִרְאִים שָׁם, וּמְאִירִים כָּל הַצַּדִּיקִים. מִי רָאָה הַשִּׁמְוָזָה הַזּוֹ וְהַתְּשׁוּקָה הַזּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ נֹעַם ה׳.

עַד כָּאן הָיָה לִי רְשׁוּת בְּאוֹתוֹ סֵפֶר. כְּשֶׁהִסְתּוֹבַבְתִּי לִרְאוֹת יוֹתֵר, פָּרַז מִיָּדִי וְלֹא רְאִיתִיהוּ, וְנִשְׁאַרְתִּי עָצוּב וּבָכִיתִי. יָשַׁנְתִּי שָׁם בְּאוֹתָהּ הַמְּעָרָה, וְרָאִיתִי אוֹתוֹ לְבוּשׁ הַבְּדִים. אָמַר לִי: רַבִּי, מַה לְךָ לִבְכּוֹת? אַל תִּתְעַצֵּב. מִמִּי שֶׁהָיָה הַסֵּפֶר הַהוּא, פָּרַז אֵלָיו, וְנָטְלוֹ. וְטֶרֶם יָצָא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, גָּנַז אוֹתוֹ בְּאוֹתָהּ הַמְּעָרָה בַּמִּדְבָּר הַזֶּה, וְעַכְשָׁו שֶׁהִתְגַּלָּה לַזַּיִּים, פָּרַז בָּאֲוִיר וְנָטְלוֹ.

מִכָּאן וָהָלְאָה, לְךָ לְךָ לְדַרְכְּךָ. וּמֵאוֹתוֹ יוֹם עַד כָּאן לֹא הִתְגַּלָּה לִי, וְלֹא זָכִיתִי לִשְׁמוֹעַ מִמִּי הוּא. וּבְכָל פַּעַם שֶׁאֲנִי נִזְכָּר, אֲנִי נִשְׁאָר עָצוּב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אוּלַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדוֹ שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם.

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים וְעוֹסְקִים בַּדְּבָרִים הַנִּכְבָּדִים וְהָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ, הֵאִיר הַיּוֹם. קָמוּ וְהָלְכוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּעֵת עֵת רָצוֹן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, נֹאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה וְנִתְעַסֵּק בָּהּ, וְנִשְׁתַּתֵּף עִם הַשְּׁכִינָה.

לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם (במדבר כב). אִם תֹּאמַר, שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ לִטֹּל הַשְּׂמוֹת וְהַיּוּחֲסִין שֶׁלָּהֶם – לֹא צָרִיךְ, אֶלָּא דֶּרֶךְ כְּלָל, שֶׁכָּתוּב הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ קוֹרֵא לָהֶם פַּטְרוֹנָם כַּמָּה פְּעָמִים, וְעַל זֶה לֹא תִטְעֶה, שֶׁכָּתוּב (שמות ה) שַׁלַּח אֶת עַמִּי, בְּכָל זְמַן.

וְעוֹד, כְּשֶׁנִּטְלָה עֵצָה עֲלֵיהֶם עִם פַּרְעֹה, בִּלְשׁוֹן זוֹ יָכְלוּ לָהֶם, שֶׁכָּתוּב (שם א) הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ. אַף כָּאן שֶׁכָּתוּב הִנֵּה עַם יָצָ״א מִמִּצְרַיִם, שֶׁלֹּא הוֹצִיא אוֹתָם אַזְוָר, אֶלָּא הוּא מֵעַצְמוֹ יָצָא מִשָּׁם, וּמִשּׁוּם כָּךְ תּוּכַל לְהָרַע לָהֶם.

הִנֵּה כִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ (במדבר כב), יֵשׁ אוֹמְרִים, סִיזוֹן וְעוֹג, שֶׁהָרְגוּ

אוֹתָם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ עֵין הָאָרֶץ. אֶלָּא כְּשֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַרְבֶּה עַל אֶרֶץ מִצְרַיִם, מַה כָּתוּב? (שמות י) וַיְכַס אֶת עֵין כָּל הָאָרֶץ וַתֶּחְשַׁךְ הָאָרֶץ. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַמְכַשְּׁפִים וְהַקּוֹסְמִים שֶׁל הָעוֹלָם לֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים, אֶלָּא דָּבָר אֶחָד בְּדַרְגָּה אַחַת, בְּפַעַם אַחַת. וְלָעָם הַזֶּה הֵבִיא אַרְבֶּה, מְבֻלְבָּל מִכַּמָּה מִינִים מְבֻלְבָּלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, עַד שֶׁלֹּא יָכְלוּ כָּל הַמְכַשְּׁפִים וְכָל הַקּוֹסְמִים לַעֲמֹד לִפָּנֵיהֶם. וְזֶהוּ וַיְכַס אֶת עֵין כָּל הָאָרֶץ. וְכָאן כָּתוּב, הִנֵּה כִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, בֹּא וּרְאֵה, בָּלָק וּבִלְעָם לֹא הָיוּ בָּעוֹלָם מְכַשְּׁפִים וְקוֹסְמִים כְּמוֹתָם. בִּלְעָם, כֹּחוֹ וְתַקְפּוֹ הָיָה בַּפֶּה וּבָעֵינַיִם. בָּלָק, כֹּחוֹ וְתַקְפּוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַיָּדַיִם. וְזֶה הִצְטָרֵךְ אֶת זֶה. שֶׁהֲרֵי כָּל מִינֵי כְּשָׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם בְּפֶה וּמַעֲשֶׂה הָיוּ, וּבָהֶם תְּלוּיִים. לִבְלְעָם הָיָה לוֹ לָשׁוֹן, וְלֹא יָדַיִם. לְבָלָק הָיוּ לוֹ יָדַיִם, וְלֹא לָשׁוֹן.

הָלְכוּ הַזָּבְרִים, וְהַשָּׁמֶשׁ הָיְתָה מְאֻחֶרֶת וְזָקָה. רָאוּ אוֹתוֹ שָׂדֶה בְּיָפְיִי שֶׁל עֲשָׂבִים, וּמַיִם יוֹצְאִים לְכָל צַד, וְעֵצִים שֶׁל שָׂדֶה רַבִּים. יָשְׁבוּ שָׁם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כַּמָּה נָאֶה מָקוֹם זֶה לָנוּחַ בּוֹ.

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, הִנֵּה נָזָשׁ גָּדֹל בָּא, בְּזוֹזֶק הַשֶּׁמֶשׁ. עָבַר לִפָּנֵיהֶם. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: נָזָשׁ נָזָשׁ, סְטֵה לְךָ מִדַּרְכְּךָ, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ שָׁב וְהִתְנַזֵּם עַל מַה שֶּׁעָשָׂה, וְלֹא יוֹסִיף לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ דָּבָר. תָּמְהוּ הַזָּבְרִים. אָמַר רַבִּי אַבָּא: מַה זֶּה? אָמַר לָהֶם: שִׁתְקוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: נָזָשׁ נָזָשׁ, אָמַר שֶׁלְּזַשּׁוּ לְךָ מִשָּׁמַיִם, הִתְנַזֵּם אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְשָׁם בִּרְצוֹנוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב לַזּוֹטָא הַזֶּה לְעוֹלָמִים, סְטֵה לְךָ מִדַּרְכְּךָ! קָם הַנָּזָשׁ בְּקִיּוּמוֹ, וְלֹא נָסַע לְכָאן וּלְכָאן. שָׁב כְּמוֹ מִקֶּדֶם, וְאָמַר לוֹ: נָזָשׁ נָזָשׁ, יָדַעְתִּי מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה. שׁוּב מִדַּרְכְּךָ, שֶׁהֲרֵי גּוֹי רָשָׁע בָּא, שֶׁעָשָׂה רַע לִיהוּדִי אֶחָד, וְהִנֵּה הוּא יֵשֵׁן בִּמְעָרָתְךָ. לֵךְ וַהֲרֹג אוֹתוֹ! מִיָּד זָזַר אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ, וְדִלֵּג דִּלּוּגִים לִפָּנֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: זַבְּרִים, אִם לֹא הָיִיתִי כָּאן, כַּמָּה רָעוֹת הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ נָזוּשׁ, שֶׁהֲרֵי אִישׁ אָזוּד יְהוּדִי עָשָׂה מַעֲשֶׂה שֶׁל זִטְא, וְטָרַם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, לְזַזְשׁוֹ לַנָּזוּשׁ הַזֶּה לַהֲרֹג אוֹתוֹ, וְנִמְלַךְ אוֹתוֹ הָאִישׁ בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, וְהִתְנַזֵּם מִזִּטְאוֹ, וְאָמַר שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְעוֹלָמִים לַזִּטְא הַזֶּה, וְעַל זֶה נִצַּל מִן הַדִּין.

אָמְרוּ הַזַּבְּרִים לְרַבִּי אֶלְעָזָר: בַּמָּה יָדַעְתָּ? אָמַר לָהֶם: סִימָן נָתַן לִי אַבָּא, וַאֲנִי מַכִּיר בּוֹ. אָמְרוּ לוֹ: מֵילָא הַנָּזוּשׁ שֶׁהִכַּרְתָּ בּוֹ, אוֹתוֹ שֶׁהִתְנַזֵּם וְשָׁב מִזִּטְאוֹ בַּמָּה יָדַעְתָּ? אָמַר לָהֶם: כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אוֹתוֹ נָזוּשׁ, קַשְׁקָשָׁיו הָיוּ עוֹלִים וְנָבוֹ זָקוּף, וְהוּא שֶׁהָלַךְ בְּבֶהָלָה. רוּזַז אָזוּר הָיָה הוֹלֵךְ כְּנֶגְדּוֹ, וְהָיָה קוֹרֵא לְפָנָיו: שׁוּב מִדַּרְכְּךָ, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ שָׁב מִזִּטְאוֹ וְהִתְנַזֵּם. וְאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הָרָע לֹא הָיָה מַקְשִׁיב, עַד שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ כֹּפֶר בִּמְקוֹם אוֹתוֹ אִישׁ שֶׁהִתְזַיֵּב הֲרִיגָה, וְשָׁב מִדַּרְכּוֹ וְהִתְנַזֵּם. שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַנָּזוּשׁ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה – כֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה לוֹ רְשׁוּת, לֹא שָׁב, עַד שֶׁמַּשְׁלִים אוֹתוֹ הַדִּין הָרָע שֶׁנִּתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת, אוֹ שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ בִּמְקוֹמוֹ רָשָׁע אַזּוּר כְּכֹפֶר, שֶׁהֲרֵי לֹא יָצָא רֵיקָם, כֵּיוָן שֶׁנִּתְּנָה לוֹ רְשׁוּת.

אָמַר לוֹ: מֵילָא כָּל זֶה, אוֹתוֹ גּוֹי שֶׁאָמַרְתָּ שֶׁנִּתַּן לוֹ כֹּפֶר בַּמָּה יָדַעְתָּ? אָמַר לָהֶם: כֵּיוָן שֶׁרָאִיתִי לַנָּזוּשׁ, אוֹתוֹ הָרוּזַז שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ כְּנֶגְדּוֹ וְלָזַשׁ לוֹ שֶׁיָּשׁוּב לְדַרְכּוֹ, שֶׁהֲרֵי הִתְנַזֵּם אוֹתוֹ הָאִישׁ, הוּא דִּלֵּג עַל אָזְנִי וְאָמַר לִי.

תָּמְהוּ הַזַּבְּרִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: זַבְּרִים, נֵלֵךְ וְנִרְאֶה, שֶׁהֲרֵי הַנָּזוּשׁ כְּבָר עָשָׂה אֶת מַה שֶּׁעָשָׂה. קָמוּ וְקָרְבוּ לְסָלַע אָזוּד בְּאוֹתוֹ הַשָּׂדֶה. מָצְאוּ אוֹתוֹ הַגּוֹי מֵת, וְאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ כָּרוּךְ עַל עֻקְבּוֹ, וְלֹא הָיָה נִבְדָּל מִמֶּנּוּ. לְאַזּוּר נִפְרַד מֵעֻקְבּוֹ, וְעָלָה עַל גְּרוֹנוֹ, וְנִכְרַךְ שָׁם. וּמִשָּׁם יָרַד עַל עֻקְבּוֹ, וְלֹא הָיָה נִפְרָד מִמֶּנּוּ.

מָצְאוּ לוֹ אַרְנָק אָזוּד מָלֵא דִּינָרִים, שֶׁגָּזַל לִיהוּדִי אָזוּד בַּדֶּרֶךְ וְהִכָּה אוֹתוֹ. נָטַל רַבִּי אֶלְעָזָר אֶת הָאַרְנָק, וְאָמַר: בָּרוּךְ הָרַזְמָן, שֶׁבַּכֹּל הוּא עוֹשֶׂה

שְׁלִיזוּת. שָׁבוּ לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהָיוּ.

פָּתַח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (ישעיה מג) מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ בְעֵינַי נִכְבַּדְתָּ וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךָ וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ וּלְאֻמִּים תַּחַת נַפְשֶׁךָ. מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ?! יָקָר הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְכָךְ צָרִיךְ: מֵאֲשֶׁר אַתָּה יָקָר בְּעֵינַי. מַה זֶּה יָקַרְתָּ? מִכְּלַל שֶׁהוּא מֵעַצְמוֹ הִתְכַּבֵּד. כָּךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁכָּל אָדָם שֶׁהוּא בְּזוֹבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בָּרִאשׁוֹנָה הוּא מְזֻלְזָל. וְהוּא תּוֹעֵבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאַזַּר שֶׁנִּמְלַךְ וְשָׁב מִזֻּהְמָתוֹ, כְּעֵת הוּא הִתְכַּבֵּד מֵעַצְמוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא עָלָיו וְאוֹמֵר, מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ – אַתָּה מֵעַצְמְךָ יָקַרְתָּ.

בְּעֵינַי נִכְבַּדְתָּ וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךָ, שֶׁהֲרֵי אֵין אַהֲבָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אָדָם בָּעוֹלָם, אֶלָּא לְמִי שֶׁשָּׁב מִזֻּהְמָתוֹ, וְעַל זֶה וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךָ. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה, שֶׁהֲרֵי נָתַתָּ רְשׁוּת לַנָּזוּשׁ לְהַזִּיק. זוֹהִי עֵצָה – וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ. מִיהוּ הָאָדָם שֶׁנָּתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֹּפֶר תַּחְתָּיו? אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁבָּא מֵהָעָם שֶׁל הַצַּד הָרָע, שֶׁאוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ יֹאכַל מִשָּׁלוֹ, שֶׁכָּתוּב וְאֶתֵּן אָדָם, אַל תִּקְרֵי אָדָם אֶלָּא אֱדוֹם. וּלְאֻמִּים, זֶה הוּא (בראשית כה) וּלְאֹם מִלְאֹם יֶאֱמָץ, וְזֶה זַרְעוֹ שֶׁל עֵשָׂו שֶׁנָּתַן תַּחַת נַפְשׁוֹ.

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, הִנֵּה אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי שֶׁגָּזַל אוֹתוֹ הַגּוֹי הַהוּא, שֶׁהָרַג אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ, בָּא מֵהַדֶּרֶךְ וְעָיֵף. וּמִתּוֹךְ זִזְקָ הַשֶּׁמֶשׁ נִכְנַס לְאוֹתוֹ שָׂדֶה וְיָשַׁב תַּחַת עֵץ אֶזְדְּ, וְהוּא מִתְרַעֵם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמַצְדִּיק עָלָיו הַדִּין, וְאוֹמֵר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁאֲנִי לֹא זָשַׁשְׁתִּי עָלַי וְעַל גּוּפִי וְעַל מָמוֹנִי כְּלוּם, שֶׁהֲרֵי בְּדִין נַעֲשָׂה כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, אֲבָל אָב וְאֵם זְקֵנִים יֵשׁ לִי, שֶׁאֵין לִי בַּמָּה אֲפַרְנֵס אוֹתָם, וְעַל זֶה זָשַׁשְׁתִּי.

וְעוֹד עַל כָּל זֶה – צְרוֹר אֶזְדְּ שֶׁל דִּינָרִים שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ הָאַרְנָק, שֶׁל עָנִי אֶזְדְּ לַעֲשׂוֹת זִכָּה לְבִתּוֹ הָעֲנִיָּה, מַה יַּעֲשֶׂה? רִבּוֹן הָעוֹלָם, עַל זֶה כּוֹאֲבִנִי בְּלִבִּי יוֹתֵר.

בָּכָה וְאָמַר, (תהלים יט) מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו. דִּינָיו שֶׁל רִבּוֹן

הָעוֹלָם הֵם אֱמֶת. לָמָּה הֵם אֱמֶת, מִשּׁוּם שֶׁצָּדְקוּ יָזוּדָו? שֶׁהֲרֵי בִּשְׁעַת הַדִּין, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת דִּין, כַּמָּה בַּעֲלֵי מָגִנִּים עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְנִלְוָזִמִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וּמַצְדִּיקִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ. כֵּיוָן שֶׁהִצְדִּיקוּ אֵלּוּ בְּאֵלּוּ וְהִסְכִּימוּ יַזַּד, אֲזַי מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת צָדְקוּ יַזוּדָו. אֵימָתַי צָדְקוּ יַזוּדָו? כְּשֶׁמַּצְדִּיקִים כָּל בְּנֵי הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה. וַאֲנִי, רִבּוֹן הָעוֹלָם, עַל זֶה אֲנִי בּוֹכֶה, וְלֹא עַל שֶׁלִּי:

שָׁמַע רַבִּי אֶלְעָזָר וְהַזְּבֵרִים, וְקָמוּ אֵלָיו. רָאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב תַּוֹזת אוֹתוֹ הָעֵץ, וְהֶזֵּזִיקוּ בּוֹ, וְנָטְלוּ אוֹתוֹ אֲלֵיהֶם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַל תְּפַזֵּד צַדִּיק אֱמֶת, שֶׁאִם אֵינְךָ צַדִּיק שֶׁל אֱמֶת, לֹא יַרְזִישׁ לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֵס גָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה. וּבָרְאשׁוֹנָה טֹל אַרְנָק הַדִּינָרִים שֶׁלְּךָ, וְתִרְאֶה מַה שֶּׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִילְךָ.

הָלַךְ עִמָּם, וְרָאָה אוֹתוֹ הַגּוֹי מֵת, וְהַנָּזָשׁ הָיָה עוֹשֶׂה בּוֹ נְקָמוֹת, וְהָיָה כָּרוּךְ עַל צַוָּארוֹ כְּבָרְאשׁוֹנָה. הִשְׁתַּטַּזוּ אוֹתוֹ הַיְּהוּדִי בֶּעָפָר, וְהוֹדָה וְשִׁבַּזוּ אֶת רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְקָם וְנָשַׁק יְדֵי רַבִּי אֶלְעָזָר וְהַזְּבֵרִים. אָמַר לָהֶם: כָּעֵת יָדַעְתִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִרְזִישׁ נֵס זֶה בִּגְלַלְכֶם.

אֲבָל רַבָּנָן, עַל הָאָב וְהָאֵם הַזְּקֵנִים שֶׁיֵּשׁ לִי אֲנִי בּוֹכֶה, וְעַל עָנְיִ אֶזְד שֶׁנָּתַן לִי צְרוֹר זֶה. פָּתַזוּ הָאַרְנָק, וְהֶרְאָה לָהֶם אֶת הַצְּרוֹר, וְכֵן הֶרְאָה לָהֶם מַכָּה שֶׁעָשָׂה לוֹ אוֹתוֹ הַגּוֹי. הִתְפַּלֵּל עָלָיו רַבִּי אֶלְעָזָר, וְנִרְפָּא.

קָרְבוּ לְאוֹתוֹ הַגּוֹי כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וְרָאוּ אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה בּוֹ נְקָמוֹת כְּבָרְאשׁוֹנָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: נָזָשׁ נָזָשׁ, כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ – נָאֶה עָשִׂיתָ, וְעוֹד, שֶׁהֶרְאֵיתָ כֹּזֶךְ וּגְבוּרָתְךָ בּוֹ וְעָשִׂיתָ נְקָמוֹת רַבּוֹת, וַהֲרֵי רָאִינוּ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים, וְהֶרְאֵיתָ כָּל מַה שֶּׁעָשִׂיתָ. מִכָּאן וָהָלְאָה לֵךְ וְהִתְזַבֵּא בִּמְעָרָתְךָ, וְגוֹזְרֵנִי עָלֶיךָ, שֶׁלֹּא תַזִּיק לִבְרִיָּה בָּעוֹלָם. נִפְרַד אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ, וְכָפַף רֹאשׁוֹ וְהָלַךְ לוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לְאוֹתוֹ הַיְּהוּדִי: טֹל אֶת תַּכְשִׁיט שׁוֹנַאֲךָ, שֶׁהֲרֵי כִּיס

דִּינָרִים שֶׁל זָהָב יֵשׁ לוֹ אֶצְלוֹ, וַעֲזֹב לוֹ אֶת בְּגָדָיו, וְאַל תִּטֹּל מִשֶּׁלּוֹ כְּלוּם. וְלֵךְ לְאִישׁ שֶׁבְּמָקוֹם פָּלוֹנִי, וְתִמְצָא שֶׁמֵּתָה אִשְׁתּוֹ. לֵךְ אֲלָיו, וְתֵן לוֹ כִּיס הַדִּינָרִים הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁלְּאוֹתוֹ הָאִישׁ יֵשׁ בֵּן אֶזְדָּד, וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן, וְהָיָה הוֹלֵךְ עִם סְוזוֹרָה עַל הַיָּם, וְהֵם בַּסְּפִינָה, וּבְנוֹ שֶׁל הַגּוֹי הַזֶּה גָּנַב לוֹ אוֹתוֹ הַכִּיס, וְנָתַן אוֹתוֹ לְאוֹתוֹ רָשָׁע. וֶאֱמֹר לְאוֹתוֹ הַיְּהוּדִי, שֶׁיַּעֲלֶה כִּיס זֶה לִבְנוֹ, שֶׁבְּקָרוֹב יָבֹא אֵלָיו, וְיוֹדֶה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהֶחֱזִיר הָאֲבֵדָה לִבְעָלֶיהָ. וְכָךְ עָשָׂה. נָטַל הַכִּיס, וְהִשְׁתַּוְוָה לְפָנֵי רַבִּי אֶלְעָזָר, וְנָשַׁק יָדוֹ. תָּמְהוּ הַזַּבְּרִים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא: בְּכָל הַדֶּרֶךְ הַזּוֹ יֵשׁ תְּמִיהָה בְּכָל מַה שֶּׁרָאִינוּ בְךָ, וְכָעֵת הֵיא תְּמִיהָה עַל תְּמִיהָה, מַה זֶּה? אָמַר לוֹ: דָּבָר אֵינוֹ בְּסִימָן, וְלֹא בְּזָכְמָה, אֶלָּא שֶׁרוּזִי מִסְתַּכֵּל, וַאֲנִי רָאִיתִי כְּאִלּוּ בָּעַיִן רָאִיתִי. תָּמְהוּ כָּל הַזַּבְּרִים. וְכֻלָּם הָלְכוּ, וְאוֹתוֹ הַיְּהוּדִי עִמָּהֶם, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְזָמְיוּ. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְשָׁם, מָצְאוּ אֶת זָמְיוּ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל גַּבֵּי מִטָּתוֹ וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. בֵּרַךְ בְּרָכָה רַבִּי אֶלְעָזָר, וּבֵרְכוּ הַזַּבְּרִים, וְהוּא שָׁמַז עִמָּם.

פָּתַז וְאָמַר, (ירמיה יז) רְפָאֵנִי ה' וְאֵרָפֵא וְגוֹ'. כֵּיוָן שֶׁאָמַר רְפָאֵנִי, מַהוּ וְאֵרָפֵא? כֵּיוָן שֶׁאָמַר הוֹשִׁיעֵנִי, מַהוּ וְאִוָּשֵׁעָה? כֵּיוָן שֶׁהָרוֹפֵא מְרַפֵּא, מִי הוּא שֶׁיַּיְכֶה?

אֶלָּא כָּל רְפוּאָה שֶׁבָּעוֹלָם בְּיַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲבָל יֵשׁ מֵהֶם עַל יְדֵי שָׁלִיּוַז, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁלֹּא נִמְסְרוּ בְּיַד שָׁלִיּוַז. וְאוֹתָם שֶׁנִּמְסְרוּ בְּיַד שָׁלִיּוַז הֵם רְפוּאָה, אֲבָל לְפָעָמִים זוֹזְרִים. אֲבָל אוֹתָם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַפֵּא, אוֹתָהּ הַמַּזָּלָה לֹא זוֹזֶרֶת לְעוֹלָמִים, וְעַל זֶה רְפוּאָתוֹ הִיא רְפוּאָה, שֶׁאֵין בָּהּ מַזָּלָה כְּלָל. וּמִשּׁוּם כָּךְ, רְפָאֵנִי ה' וְאֵרָפֵא, וַדַּאי, בְּלִי קְטָרוּג כְּלָל. וְכָעֵת, זַבְּרִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לִי רְפוּאָה, וְעָשַׂק לִי וְעָרַב לִי.

סִפְּרוּ לוֹ כָּל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. תָּמַהּ וּבָכָה וְשָׁמַז. וְאָמַר: זַבְּרִים, נָדַרְתִּי שֶׁאֵלֵךְ אֵלָיו וְאֶתְוַבֵּר עִמּוֹ, וְנוֹדֶה וְנִשְׁבַּז לְרִבּוֹן הָעוֹלָם. שָׁמַז עִמָּם.

אָמְרוּ לוֹ: בַּמֶּה הָיִיתָ מִתְעַסֵּק? אָמַר לָהֶם: הָיִיתִי מִתְעַסֵּק בְּפָרָשַׁת בָּלָק,

וְרָאִיתִי שֶׁזְּכוּתוֹ הָיְתָה זְזָקָה וְיוֹתֵר מִזְּכוּתוֹ שֶׁל בִּלְעָם. זְכוּת בִּלְעָם פַּעַם אַזָּת – וְזְכוּת בָּלָק בְּכָל זְמַן. אֲבָל כָּל הַמַּפְתְּזוֹת הָיוּ בִּידֵי בִּלְעָם, מְשׁוּם שֶׁהוּא הָיָה מַשְׂלִים בַּפֶּה. בָּלָק הָיָה יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת בִּשְׂפָתָיו, וְלֹא יָדַע לְהַשְׂלִים בַּפֶּה.

פָּתַזוּ וְאָמַר, (שם מו) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב כו׳. הַפָּסוּק הַזֶּה פָּרְשׁוּהוּ. אֲבָל אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב – מֵהַכְּשָׁפִים שֶׁל בִּלְעָם. וְאַל תֵּזַת – מֵהַקְּסָמִים שֶׁל בָּלָק.

בֹּא וּרְאֵה אֵיךְ הָיוּ שְׂנֵיהֶם זֶה עִם זֶה בְּעֵצָה רָעָה כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל. אָמַר בִּלְעָם: יַעֲקֹב הָיָה בְּבֵית לָבָן אֲבִי אַבָּא, וְנִזּוֹשׁ נְזוֹשִׁים כְּנֶגְדּוֹ, וְיָכֹל לוֹ. אֲנִי אֲסַדֵּר נְזוֹשִׁים כְּנֶגְדּוֹ. אָמַר בָּלָק: וַאֲנִי אֲסַדֵּר קְסָמִים לַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל.

בַּשָּׁעָה הַהִיא יָצְאָה רוּזַז אַזָּת מִצִּדּוֹ שֶׁל יוֹסֵף מִתּוֹךְ עַנְפֵי הָאִילָן, וְנָשְׁבָה בְּאוֹתָם נְזוֹשִׁים וּבִטְּלָה אוֹתָם. וְהַיְנוּ שֶׁאָמַר יוֹסֵף, (בראשית מד) כִּי נַזֵּשׁ יְנַזֵּשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כְּמֹנִי. מַה זֶּה אִישׁ אֲשֶׁר כְּמֹנִי? בִּשְׁבִילִי יֵשׁ אִישׁ שֶׁיְּבַטֵּל הַנְּזוֹשִׁים לִבְנֵיכֶם. בִּשְׁבִילִי הוּא לְמַעְלָה, וְהַיְנוּ אִישׁ אֲשֶׁר כְּמֹנִי. כְּמוֹנִי יֵשׁ אִישׁ לְמַעְלָה, יָצָא (שְׁמוֹצִיא) רוּזַז אַזָּרַת מִתּוֹךְ הָעֵץ שֶׁלְּמַטָּה, וְנָשַׁב בְּאוֹתוֹ הַקֶּסֶם וּבִטֵּל אוֹתוֹ.

וְהַיְנוּ (משלי טז) קֶסֶם עַל שִׂפְתֵי מֶלֶךְ. מִי הַמֶּלֶךְ? זֶה הָעֵץ שֶׁלְּמַטָּה. אֲזַי הֵשִׁיב בִּלְעָם וְאָמַר, (במדבר כג) כִּי לֹא נַזַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל. וּשְׂנֵיהֶם הָיוּ מְשַׁנֵּי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ.

כִּי אִתְּךָ אָנִי. לֹא הָיוּ יָמִים מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם שֶׁהִצְטָרֵךְ לִהְיוֹת כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, כְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁרָצָה בִּלְעָם לְכַלּוֹת אֶת שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם. וְעַל זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בִּלְעָם רָצָה לְהַשְׁמִידְכֶם מִן הָעוֹלָם, אֲבָל אֲנִי לֹא אֶעֱשֶׂה כָּךְ, אֶלָּא (ירמיה מו) כִּי אֶעֱשֶׂה כָלָה בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הַדַּחְתִּיךְ שָׁמָּה וְאֹתְךָ לֹא אֶעֱשֶׂה כָלָה.

שֶׁאִלּוּ יָבְאוּ כָּל עַמֵּי הָעוֹלָם, לֹא יְכוֹלִים לְהַשְׁמִידְכֶם מִן הָעוֹלָם. בָּא לָבָן

בָּרִאשׁוֹנָה וְרָצָה לַעֲקֹר אֶת יַעֲקֹב לְבַדּוֹ מִן הָעוֹלָם – בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֵגֵן עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע. בָּא פַּרְעֹה וְרָצָה לְהַשְׁמִידָם מִן הָעוֹלָם – בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֵגֵן עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּתוּב (שמות א) וַכַּאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ וְגוֹ'. בָּא הָמָן וְרָצָה לְהַשְׁמִידָם מִן הָעוֹלָם – בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֵשִׁיב הַכֹּל עַל רֹאשׁוֹ. וְכֵן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד הֵגֵן עַל יִשְׂרָאֵל.

וְיִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים, (איכה ג) חַסְדֵי ה' כִּי לֹא תָמְנוּ. כִּי לֹא תָמוּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת. אֶלָּא חַסְדֵי ה' בְּכָל דּוֹר וָדוֹר הָיוּ בְסַעֲדֵנוּ כִּי לֹא תָמְנוּ, שֶׁלֹּא הֵשְׁמִדְנוּ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְנְעוּ רַחֲמָיו מֵעָמָּנוּ, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב בָּרִאשׁוֹנָה, (במדבר כב) וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם, וְאַחַר כָּךְ וַיֵּלְכוּ זְקֵנֵי מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן. הָיָה לוֹ לוֹמַר וַיֵּלְכוּ הַמַּלְאָכִים, מָה הַטַּעַם שְׁנָה הַדָּבָר מִמַּה שֶׁאָמַר בָּרִאשׁוֹנָה?

אֶלָּא, אוֹתוֹ בָּלָק הָרָשָׁע הָיָה זָקֹם בְּכָל הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, אוֹתָן שְׁקוּשְׁרוֹת קְשָׁרִים לַעֲשׂוֹת בָּהֶן כְּשָׁפִים וּקְסָמִים, וְכָל אוֹתָן דְּרָגוֹת יוֹתֵר עֶלְיוֹנוֹת מֵהֶם, שֶׁבָּהֶן כּוֹפִים אֶת הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת.

אָמַר לוֹ, בְּכָל פַּעַם שֶׁאָנוּ מְכַשְּׁפִים וְקוֹסְמִים וּמְנַחֲשִׁים, יֵשׁ לָנוּ דְּרָגוֹת וּמַלְאָכִים יְדוּעִים, וְנוֹדָעִים לַמְכַשְּׁפִים וְלַקּוֹסְמִים, אֲבָל מִכָּאן וָהָלְאָה יֵשׁ לְךָ לְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן.

כָּתַב לוֹ שֵׁמוֹת אֲחֵרִים בְּאוֹתָן דְּרָגוֹת קְדוֹשׁוֹת. וְכָךְ דַּרְכֵי הַקּוֹסְמִים וְהַמְכַשְּׁפִים, שֶׁיּוֹדְעִים אוֹתָן דְּרָגוֹת שֶׁאוֹתוֹ קֶסֶם שׁוֹרֶה בָּהֶם, וְעוֹשִׂים כִּשְׁפֵיהֶם, וּמַשְׁבִּיעִים אוֹתָן בִּדְרָגוֹת אֲחֵרוֹת עֶלְיוֹנוֹת מֵהֶם, וְעוֹשִׂים מַה שֶּׁעוֹשִׂים.

שָׁלַח לוֹ כָּךְ: הָעָם הַזֶּה, אֵין הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהֶם כִּשְׁאָר עַמֵּי הָעוֹלָם, אֲבָל הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהֶם בְּמָקוֹם אַחֵר עֶלְיוֹן, נִקְשָׁר מֵעַל לְכָל הַדְּרָגוֹת.

כְּתַב וְשָׁלַח לוֹ הַהִשְׁתַּלְשְׁלוּת וְהָאֲבָהוּת שֶׁל שְׁנַיִם עָשָׂר נְיצוֹצוֹת, שֶׁסּוֹבְבִים גַּלְגַּלֵּי הַמֶּרְכָּבָה שֶׁל הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וְאָמַר לוֹ: אִם תִּסְתַּכֵּל בְּאֵלּוּ, תִּסְתַּכֵּל בְּאֵלּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁנַיִם עָשָׂר הַלָּלוּ נִקְשָׁרִים בִּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים. וְאִם בְּאֵלֶּה תַּעֲשֶׂה כְשָׁפִים, בַּדִּיּוֹקָן שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה, שֶׁהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים וּשְׁנַיִם עָשָׂר דְּגָלִים פָּרוּשִׁים, נוֹכֵל לָהֶם, וְנִלְוִים בָּהֶם בִּקְרָב, וְנַעֲקֹר אוֹתָם מִן הָעוֹלָם.

וְהֵינוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים, מַלְאָכִים וַדַּאי. וּקְסָמִים בְּיָדָם – הִשְׁתַּלְשְׁלוּת שֶׁל מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים הָיוּ מְבִיאִים בִּידֵיהֶם. וְהוּא לֹא יָדַע שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הֵן בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מָה וָזֹאת בָּלָק? וָזֹאת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל נִמְסְרוּ לַמַּלְאָכִים כִּשְׁאָר הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן כָּתַב שֵׁמוֹת שֶׁל שְׁנַיִם עָשָׂר הַמַּלְאָכִים הַלָּלוּ וְשָׁלַח לוֹ, וְהֵינוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים.

אָמַר לוֹ: בֹּא וּרְאֵה, כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁקּוֹשְׁרוֹת קְשָׁרִים לִשְׁבֹּר אֶת הָעָם הַזֶּה, הֵן מִצַּד הַצָּפוֹן, וּמִצַּד הַצָּפוֹן עֲתִידוֹת לִפֹּל. שִׁלְטוֹן הַמְכַשְּׁפִים שֶׁלָּנוּ הֵם מִצַּד הַצָּפוֹן. עַכְשָׁו נוֹכֵל לְהִלָּוֹזֵם בָּהֶם בַּקְּרָב, שֶׁהֲרֵי שְׁנַיִם עָשָׂר הַלָּלוּ שֶׁהֵם קְשׁוּרִים בָּהֶם, מִצַּד הַצָּפוֹן מַתְזִילִים לְהַמָּנוֹת.

וְהוֹאִיל וּמִשְׁמֹאל מַתְזִיל הַתֶּקֶף שֶׁלָּהֶם, נָזֵלַשׁ וְנִשְׁבֹּר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל תָּקְפָּם הוּא לְאוֹתוֹ הַצַּד. מַהוּ? שֶׁכָּתוּב (מ"א ז) עַמֻּד עַל שְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צָפוֹנָה. מִצָּפוֹן מַתְזִיל לִמְנוֹת. אָמַר, הִנֵּה הַתֶּקֶף שֶׁלָּנוּ הוּא מִצָּפוֹן, וְהֵם אַרְבָּעִים וָסֵר אַזַּת דְּרָגוֹת, וְזָקִים מִבַּרְזֶל וּנְזוּשֶׁת. וְתַזְוִתֵיהֶם אֵין לָהֶם וָזְשְׁבוֹן, וְעַל כֵּן נוֹכֵל לַעֲרֹךְ בָּהֶם קְרָב וּלְהִתָּגֹרוֹת בָּהֶם.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא עָשָׂה כָּךְ, שֶׁלֹּא הִשְׁאִיר אוֹתָם לַמַּלְאָכִים וְלֹא לִצְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, אֶלָּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ. וְכָל אֵלּוּ הַגְּדוֹלִים וְהַשַּׁלִּיטִים זוֹלֵל אוֹתָם עַל כָּל שְׁאָר הָעַמִּים. וּכְשֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל, נָטַל אוֹתָם הוּא לְבַדּוֹ, וְהִנְזִיל אוֹתָם בְּתֶקֶף נוֹף הָאִילָן, וְלֹא הִשְׁאִיר אוֹתָם בְּיַד הַמַּלְאָכִים, וְלֹא בְּיַד מְמֻנֶּה וּגְדוֹלֵי הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) בְּהַנְזִיל

עֶלְיוֹן גּוֹיִם וְגוֹ׳. וְאֵלּוּ שִׁבְעִים עָשָׂר תְּזוּמִים, מִתְזַמִּים בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, אַזָּר שֶׁפָּזַר עֲנָפִים וְעָלִים, נָטַל אֶת יִשְׂרָאֵל וְהִנְזִיל אוֹתָם בְּתִקֶּף נוֹף הָאֵילָן, שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי זֵלֶק ה׳ עַמּוֹ יַעֲקֹב וֶבֶל נַחֲלָתוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כַּמָּה יָפָה וְנָאֶה זֶה שֶׁאָמַרְתָּ, אַשְׁרֵי דַּרְכֵּנוּ, שֶׁכַּמָּה דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים הִרְוַוְנוּ אוֹתָם וְרָאִיתִי. וְאוֹתוֹ יְהוּדִי הָיָה שָׁם לִפְנֵיהֶם. אָמַר לָהֶם: זַכְמִים, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ כַּמָּה טוֹבִים, וּדְבָרִים עֶלְיוֹנִים קְדוֹשִׁים הֵם. מַה זֶּה שֶׁכָּתוּב אַזָּרָיו (שם) יִמְצָאֻהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וְכוּ׳?

אָמַר לוֹ: אִם יָדַעְתָּ בּוֹ דָּבָר – אֱמוֹר, שֶׁהֲרֵי הַדָּבָר הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ בְּאַבְרָהָם, שֶׁמָּצָא אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֶרֶץ שֶׁעוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֵין מַכִּירִים אֶת אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא כֻּלָּם הָיוּ טוֹעִים אַזָּר עֲבוֹדָה זָרָה, וְהֵם אַבְרָהָם, וְהִפְרִישׁוֹ בֵּינֵיהֶם עָנָף אֶזְוֵד שֶׁלֵּם לִפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם, וּמָצָא אוֹתוֹ שָׁם.

מַה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נָטַל אֶת אוֹתוֹ הֶעָנָף, וְנָטַע אוֹתוֹ וְהִשְׁקָה אוֹתוֹ, וְהִשְׁתַּדֵּל עָלָיו, וְעָקַר אוֹתוֹ מִשָּׁם, וְשָׁתַל אוֹתוֹ בְּאֶרֶץ אַזָּרַת, שֶׁכָּתוּב (בראשית יב) לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ. וְעָשָׂה מִמֶּנּוּ עַם קָדוֹשׁ, וְזוֹ הַמְצִיאָה שֶׁמָּצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא יָדְעוּ מִי הוּא.

אָמַר אוֹתוֹ יְהוּדִי: וַדַּאי יָפָה הוּא, וְהַכֹּל נָאֶה. אֲבָל יֵשׁ לִשְׁאֹל, אִם אַבְרָהָם הָיָה דְּיוֹקָן (דַּרְגָּה עֶלְיוֹנָה כֻּלָּהּ הִיא דְּמוּת, וּצְרִיכָה לִהְיוֹת דְּמוּת, שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם מִמָּקוֹם הָיָה, וְיָצָא, וְאַבְרָהָם לְמַטָּה כְּךָ צָרִיךְ) שֶׁהִצְטָרֵךְ, וְעוֹד, שֶׁהֲרֵי הַכָּתוּב לֹא מוֹכִיחַ עַל אַבְרָהָם כְּלָל, וְלֹא הִזְכִּיר אֶת אַבְרָהָם, וְלֹא אֶת יִצְחָק, אֶלָּא אֶת יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֵלֶק ה׳ עַמּוֹ יַעֲקֹב וֶבֶל נַחֲלָתוֹ, וְכָתוּב אַזָּרָיו יִמְצָאֻהוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עִם כָּל זֶה לֹא קָשֶׁה כָּאן, שֶׁהֲרֵי אַבְרָהָם מָצָאנוּ שֶׁיָּצָא מִתּוֹךְ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְכָאן – אַף עַל גַּב שֶׁיַּעֲקֹב נִזְכָּר, הוּא מְדַבֵּר עַל

אַבְרָהָם, וְאֵין כְּלָל קַשְׁיָה בַּדָּבָר. אֲבָל אִם יָדַעְתָּ דָּבָר אוֹ זִדּוּשׁ – אֱמוֹר.

פָּתַח אוֹתוֹ יְהוּדִי וְאָמַר, (בראשית א) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ – מִי הָאָרֶץ? אוֹתָהּ הַנּוֹדַעַת לְמַעְלָה וּמַטָּה. הָיְתָה תֹהוּ, מַה זֶּה תֹהוּ? זֶה קַו יָרֹק שֶׁמַּקִּיף אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְנִקְרָא קַו תֹהוּ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לד) וְנָטָה עָלֶיהָ קַו תֹהוּ וְאַבְנֵי בֹהוּ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת שֶׁמִּשְׁקָעוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוֹמוֹת, וּמֵהֶם יוֹצְאִים מַיִם.

עַכְשָׁו יֵשׁ לָדַעַת, תֹּהוּ, שֶׁהוּא קַו יָרֹק, מַהוּ קַו יָרֹק? אֶלָּא מָצָאנוּ בְּסֵפֶר הָרוּפָא קִירְטִינָא, וְיוֹדֵן שֶׁל קֶסְרִי שְׁמוֹ, וְקוֹרְאִים אֶת שְׁמוֹ הָרוּפָא קִירְטִינָא, מִשּׁוּם שֶׁהוּא גָּדוֹל כָּל הָרוֹפְאִים וְנִכְבָּד בְּזִקְבָּה. וְכָךְ בְּלָשׁוֹן פַּרְסִי קוֹרְאִים לְאָדָם נִכְבָּד קוֹרְאִים לוֹ קִירְטִינָא, גָּדוֹל וְנִכְבָּד בְּזִקְבָּה. וְהָיָה אוֹמֵר, וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ, מַה זֶּה תֹהוּ? הוּא קַו יָרֹק שֶׁמַּקִּיף כָּל הָעוֹלָם, וּמִי הוּא? קִלְפַּת הָאֱגוֹז, וְזוֹהִי הַקְּלִפָּה הַזִּיצוֹנָה, שֶׁהִיא יְרֻקָּה.

לְפָנִים מִמֶּנּוּ – בֹּהוּ. אוֹתָן אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת שֶׁמֵּהֶן יוֹצְאִים מַיִם. מִתֹּהוּ נִמְשָׁךְ עוֹר וּבָשָׂר. מִן בֹּהוּ נִמְשָׁכוֹת הָעֲצָמוֹת.

לְפָנִים מִמֶּנּוּ – וְזוֹשֶׁךְ. זוֹ הַזַּיְשָׁכָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ הָעָם שֶׁל עֵשָׂו. וְאִם תֹּאמַר מִן תֹּהוּ – כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מֵהַזּוֹשֶׁךְ תָּלוּי תֹּהוּ. אֶלָּא אוֹתָם אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת נִכְנְסוּ בָּאֶמְצַע, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכוֹת הָעֲצָמוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְהַזּוֹשֶׁךְ מְשִׁיכָה דַּקָּה, שֶׁמִּמֶּנָּה נִמְשָׁךְ עֵשָׂו.

וְרוּחַ אֱלֹהִים – זֶה מוֹחַ הָאֱגוֹז, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ יַעֲקֹב הַשָּׁלֵם, כְּמוֹ הָאֱגוֹז הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן, כְּנֶגֶד הַתֹּהוּ. לְפָנִים מִמֶּנּוּ – עָנָן גָּדוֹל, כְּנֶגֶד הַבֹּהוּ. לְפָנִים מִמֶּנּוּ – וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, כְּנֶגֶד הַזּוֹשֶׁךְ. לְפָנִים מִמֶּנּוּ – וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב, כְּנֶגֶד שֶׁל וְרוּחַ אֱלֹהִים.

וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַזַּיְשָׁמַל – לְפָנִים מֵהַכֹּל, שֶׁכְּנֶגְדּוֹ מְרֻזָּפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם. זוֹ רוּחַ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמְּרֻזָּפֶת עַל הַכֹּל. וְיַעֲקֹב הַשָּׁלֵם הוּא וַדַּאי מוֹחַ הָאֱגוֹז, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וַדַּאי. אַזַּר כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא אֶת כָּל אוֹתָן הַקְּלִפּוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ מְשֻׁעְבָּדִים לוֹ.

אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וְגוֹ' (במדבר כד). אֶרְאֶנּוּ – אֶת הַגְּאֻלָּה הַזּוֹ, שֶׁהִיא רְבִיעִית. וְלֹא עַתָּה – אֶלָּא לְסוֹף הַיָּמִים.

שִׁשָּׁה יָמִים הָיוּ בָּעוֹלָם. בַּיּוֹם הָרְבִיעִי רָאִינוּ, שֶׁהָאוֹרוֹת שָׁהָיוּ בּוֹ, מִסְתַּלְּקִים וְדוֹעֲכִים. הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת נִגְנָזוּ בּוֹ. אֵלּוּ הִתְהַווּ בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וּבוֹ הִסְתַּלְּקוּ בַּיּוֹם שֶׁל הָאֶלֶף הָרְבִיעִי.

בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: אוֹי שֶׁהַגָּלוּת נִמְשֶׁכֶת, וּמִי יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹתָהּ. אָמַר לוֹ: אִי רַבִּי, אִי רַבִּי, אִלּוּ הָיִיתָ יוֹדֵעַ כַּמָּה בֶּהָלָה וּבִלְבּוּל עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל הָרְקִיעִים בְּשָׁעָה שֶׁגָּזַר וּמָסַר אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל בְּיַד אוֹתָהּ הַשִּׁפְוָוה, וּלְהִשְׁתַּעְבֵּד תַּוַּאת הַיָּד שֶׁל אֱדוֹם.

בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ כוֹתְבִים פָּסְקִים בָּרָקִיעַ, טָרַם נָזְוְתָמוּ בְּזוֹוָתָמִת בְּזוֹוָתָם הַמֶּלֶךְ, קָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכָל צִבְאוֹת הַשָּׁמַיִם, וְקָרָא לְגַבְרִיאֵל, שֶׁקָּסַת הַסּוֹפֵר בְּמַתְנָיו, וְאָמַר לוֹ: עֲכֹב אֶת הַפָּסְקִים שֶׁטָּרַם נָזְוְתָמוּ, וְאָבְכָּה עַל בָּנַי, וְאֶעֱשֶׂה לָהֶם מִסְפֵּד וְאֵבֶל. בִּשְׁבוּעָה עֲלֵיכֶם, כָּל צִבְאוֹת הַשָּׁמַיִם, שֶׁתַּעַזְבוּ אוֹתִי וְלֹא תִתְוַזְּקוּ לְנַוְזְמֵנִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כב) עַל כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי אֲמָרֵר בַּבֶּכִי אַל תָּאִיצוּ לְנַוְזְמֵנִי עַל שֹׁד בַּת עַמִּי.

בָּעַט בְּעִיטוֹת בָּרָקִיעַ שֶׁל עֲרָבוֹת, וְעָשָׂה בּוֹ בְּקִיעִים וְזַלּוֹנוֹת פְּתוּוִזִים. פָּתַוז וְאָמַר: בָּנַי, בָּנַי אֲהוּבֵי מֵעַי, גִּדַּלְתִּי אֶתְכֶם וְלִקַּוְזְתִּי אֶתְכֶם כְּמוֹ אָב שֶׁנּוֹטֵל אֶת בְּנוֹ, לִמַּדְתִּי אֶתְכֶם אֶת יְרָאָתִי, הִשְׁלַטְתִּי אֶתְכֶם עַל כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם. וְזָטְאתֶם לְפָנַי בְּכַמָּה וְזָטְאִים, עָבַרְתִּי עֲלֵיכֶם, מִשּׁוּם שֶׁבָּנִים נִכְבָּדִים אֲהוּבִים הֱיִיתֶם לְפָנַי.

בָּנַי בָּנַי, אֶקְרָא לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְאַשְׁבִּיעַ אוֹתָם עֲלֵיכֶם. מִוְּרָוז מִוְּרָוז, בִּשְׁבוּעָה עָלַיִךְ, אִם בָּנַי יִתְפַּוְּרוּ בֵּינָךְ, שֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּתֹּאַר וּבַדְיוֹקָן שֶׁלָּהֶם אֵיךְ הִשְׁתַּנּוּ וְהֶשְׁוְזְרוּ בָּעֲנוּיִים שֶׁעוֹשִׂים לָהֶם בְּתוֹכֵךְ, וְתִבְכֶּה וְתִסְפֹּד

עֲלֵיהֶם וְתִשְׁמֹר אוֹתָם.

בָּנַי בָּנַי, כְּשֶׁהֱיִיתֶם בְּבֵיתִי, בְּזִיק אִמְּכֶם, בְּעֹדוּנִים וּבְעֻנּוּגִים, לֹא הִשְׁגַּוְתֶּם עָלַי. בָּנַי בָּנַי, מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם, גְּזֵרָה גָּזַרְתִּי בִּשְׁבוּעָה, אֶלָּא אֲנִי וְאַתֶּם נִגָּלֶה.

מֹשֶׁה, הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אֵיךְ לֹא תַּשְׁגִּיחַ עַל בָּנַי, הַצֹּאן הַקָּדוֹשׁ שֶׁמְּסַרְתִּי בְּיָדְךָ? מְזָרוּ מְזָרוּ, הִתְעוֹרֵר אֶל מֹשֶׁה, וְתִבְכּוּ וְתִסְפְּדוּ עַל בָּנַי. אֲבָל וּמִסְפָּד הַשְׁמִיעוּ כְּאָזוֹד, עַד שֶׁאֲנִי אֶשְׁמַע וְאֶרְאֵב עִמָּכֶם.

בָּנַי בָּנַי, אֲהוּבֵי נַפְשִׁי, אֵיךְ תֵּלְכוּ בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת זֻוָּקוֹת, יְדֵיכֶם מְהֻדָּקִים לְאָזוֹר. בָּנִים שֶׁגִּדַּלְתִּי בְּעֹדוּנִים, בָּנִים שֶׁהָיוּ יְקָרִים מִפָּז וְסַפִּירִים. בָּנַי בָּנַי, זְסִידִים קְדוֹשִׁים, אֵיךְ תִּפָּלוּ בִּידֵי נָכְרִים, שֶׁאֵין מְרַחֲמִים כְּלָל. הַבָּשָׂר הַקָּדוֹשׁ שֶׁל גּוּפְכֶם נִזָּרֵק וְנִתְזַלֵּל בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת. בָּנַי בָּנַי, וַי עֲלֵיכֶם וְעָלַי. אָז קָרַע לְבוּשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁלּוֹ. וְהָיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב בְּצַעַ אֶמְרָתוֹ.

דָּרוֹם דָּרוֹם, בִּשְׁבוּעָה עָלֶיךָ, כְּשֶׁיִּתְגַּוְּרוּ בָּנַי בְּתוֹכְךָ, שֶׁתִּסְתַּכֵּל בָּהֶם אֵיךְ מֵשְׁזָר דְּיוֹקְנָם, וּמִינָם שְׁבוּרָה בֵּין הָעַמִּים. דָּרוֹם דָּרוֹם, בִּשְׁבוּעָה עָלֶיךָ, הִתְעוֹרֵר לְאַבְרָהָם אֲהוּבִי, וֶאֱמֹר לוֹ אֵיךְ נָפְלוּ בָּנָיו וְהִתְגַּוְּרוּ בֵּין שׁוֹנְאֵיהֶם, וְתִבְכּוּ וְתִסְפְּדוּ עֲלֵיהֶם. דָּרוֹם דָּרוֹם, בִּשְׁבוּעָה עָלֶיךָ, שֶׁתִּשְׁמֹר בָּנַי אֲהוּבֵי נַפְשִׁי, כְּשֶׁיִּתְגַּוְּרוּ בְּתוֹכֶךָ.

צָפוֹן צָפוֹן, הִתְעוֹרֵר בְּקוֹל בְּכִיָּה וּמִסְפֵּד וְאֵבֶל וְיָגוֹן אֶל בָּנַי, וֶאֱמֹר אֶל הָעָקוּד שֶׁל מִזְבְּזִי אֵיךְ הוֹלְכִים בָּנָיו וְאֵיךְ נָפְלוּ בַּזָּרֶב. אַל תֹּאמְרוּ זֶה וְאַל תּוֹדִיעוּ זֶה לְיַעֲקֹב אֲבִיהֶם, שֶׁלֹּא יִתְהַפֵּךְ הָעוֹלָם בְּרֶגַע.

מַעֲרָב מַעֲרָב, הִתְעוֹרֵר לְנַאֲקַת הַזָּלָלִים וְהַמְּלוֹזְמוֹת הַזָּזָקוֹת שֶׁל בָּנַי. הִתְעוֹרֵר אֶל אֲהוּבָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי, אֵיךְ הוֹלְכִים בָּנֶיהָ, וְאֵיךְ מִתְגַּוְּרִים בְּכַמָּה צָדָדִים.

אֲזוֹתִי בִּתִּי רַעְיָתִי, הָרוֹעָה שֶׁלִּי, אֲהוּבַת נַפְשִׁי, מַה נַּעֲשֶׂה מִבָּנַיִךְ, מַה הֵם יַעֲשׂוּ? אֲבָל אֲהוּבָתִי אֲזוֹתִי, אֹמַר לָךְ, אִם בְּרָצוֹן עוֹלָה עָלַיִךְ, אַתְּ מְרַבַּעַת,

וְהַכְּנָסִים שֶׁלְּךָ פְּרוּשׁוֹת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. בִּשְׁבוּעָה עָלַיִךְ, בִּתִּי יְזִידָתִי, שֶׁתֵּלְכִי עִמָּהֶם וְלֹא תַעַזְבִי אוֹתָם, וּתְכַסִּי עֲלֵיהֶם בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וְאִם לֹא, יֹאבְדוּ מִן הָעוֹלָם.

מָה אוֹמֵר לָךְ, רַבִּי. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁכְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שׁוֹמַעַת אֶת זֶה, מְרִימָה קוֹל, וּמְזַדַּעְזְעִים שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֶלֶף עוֹלָמוֹת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהּ. וְאָז (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ. וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (ישעיה כב) וַיִּקְרָא אֲדֹנָי יֱהוִה צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד.

מִי רָאָה אֶת הַבֶּהָלָה בְּכָל הָרְקִיעִים? מִי רָאָה הַבִּלְבּוּל וְהַמִּסְפֵּד שָׁשָׁם, עַד שֶׁכָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם וְשִׁבּוּ שֶׁיִּתְהַפְּכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת?

אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: בִּתִּי יְזִידָתִי שֶׁלִּי, תֵּלְכִי לְכַסּוֹת עֲלֵיהֶם וְלָדוּר עִם בָּנֵינוּ. אָמְרָה לוֹ: רִבּוֹן הָעוֹלָם, לֹא אֵלֵךְ! אַזַּר שָׁרְבִּיתָ אוֹתָם וְתִקַּנְתָּ אוֹתָם וְגִדַּלְתָּ אוֹתָם, אֶהְיֶה רוֹאָה לִשּׁוֹנָאֵיהֶם שֶׁאוֹכְלִים אוֹתָם, וְתִשְׁכַּח אוֹתָם שָׁם?! אָז נִשְׁבַּע לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַהֲקִימָהּ וְלִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְהוֹצִיאָם מִן הַגָּלוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְגוֹ', וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ כוֹ', וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם.

וְעַל זֶה יָצְאָה מִלְּפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁיָּצְאָה מִלְּפָנָיו, פָּתַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, וְאָמַר אֵיכָה יוֹעַם זָהָב. וְכָל אוֹתָהּ הַקִּינָה שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ אָמַר אוֹתָהּ, אַזַּר כָּךְ קָשַׁר אַהֲבָה בְּקִינָה הַהִיא וְזָזְתְמוּ הַפָּתָקִים.

וְכָעֵת נַזָּזֹר לַפָּרָשָׁה, שֶׁוַּדַּאי הַגָּלוּת נִמְשֶׁכֶת. (במדבר כד) אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה. לְמִי אָמַר אֶרְאֶנּוּ? לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו כִּי אֵינֶנּוּ, כְּשֶׁיָּבֹא לִפְקֹד אֶת הָאֵילֶת. וְלֹא עַתָּה – וְלֹא לִזְמַן קָרוֹב. אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב – הִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ, אֲבָל לֹא כָּעֵת, אֶלָּא לִזְמַן רָזוּק.

דֶּרֶךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב. רַבִּי רַבִּי, כַּמָּה נִסְתָּרוֹת כְּלוּלִים כָּאן. פָּתַח וְאָמַר,

(בראשית ב) וַיַּפֵּל ה' אֱלֹהִים תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, בָּרָא אוֹתוֹ דּוּ פַּרְצוּפִים, וְהָיוּ מְזֻוָּגִים יַחַד בְּלִי פָּרוּד. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם ה) זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, בְּלִי פָּרוּד, וְלֹא כָּתוּב בְּרָאוֹ, אֶלָּא בְּרָאָם.

כֵּיוָן שֶׁנִּבְרְאוּ, הָיוּ יַחַד זֶה עִם זֶה בְּשָׁוֶה. מָה עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נְסַר אוֹתוֹ נְסִירָה, וְנָטַל מִמֶּנּוּ אֶת הַנְּקֵבָה, וְהִתְקִין אוֹתָהּ בְּכַמָּה תִקּוּנִים, וְקִשַּׁט אוֹתָהּ בְּכַמָּה קִשּׁוּטִים, וְהִלְבִּישׁ אוֹתָהּ בְּכַמָּה לְבוּשִׁים.

בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בְּגַן עֵדֶן הִתְקִין אוֹתָהּ. כַּמָּה קִשּׁוּטִים קִשַּׁט אוֹתָהּ? שִׁבְעִים. וְהֵם שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה. כַּמָּה תִקּוּנִים תִּקֵּן לָהּ? שְׁלֹשָׁה עָשָׂר תִּקּוּנִים. הֵם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן. כַּמָּה לְבוּשִׁים הִלְבִּישׁ אוֹתָהּ? שִׁשָּׁה לְבוּשִׁים. וְהֵם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, בְּשֵׁשׁ פָּנִים.

כָּל הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ, וְכָל הַקִּשּׁוּטִים הַלָּלוּ, וְכָל הַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ, עָשָׂה לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם בְּגַן עֵדֶן, וְאַזַּר כָּךְ (בראשית ב) וַיְבִיאֶהָ אֶל הָאָדָם. וְאָדָם הֵיכָן הָיָה? בְּמָקוֹם הַנְּקֵדָּה שֶׁל צִיּוֹן, שֶׁשָּׁם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּמִשָּׁם נָטַל אוֹתָם וְהִכְנִיסָם לְגַן עֵדֶן, וּבֵרַךְ אוֹתָם בִּרְכַּת זִוָּגִים.

וְזֶה סוֹד (במדבר כד) דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב. דָּרַךְ וְקִשַּׁט וְתִקֵּן אוֹתוֹ הַכּוֹכָב שֶׁנִּטַּל מִיַּעֲקֹב. שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ, בִּשְׁבִילָהּ יִתְגַּלֶּה מִי שֶׁיִּתְגַּלֶּה. מִשּׁוּם שֶׁעַל זֶה הָיָה בָּא אֵלֶיהָ, וְנִמְשַׁךְ מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל – זֶה עֵץ הַזַּיִּים. וְקָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ו) וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי.

וּכְשֶׁזֶּה יִהְיֶה – וּמְזַוֵּג פַּאֲתֵי מוֹאָב וְגוֹ'. כָּל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁנֶּאֱזָוִים בָּעֵץ הַתַּזְוִתוֹן, יֶעֱבְרוּ וְיוּסְרוּ מִמֶּנּוּ. וְאָז, (שם ב) וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפַּעַם. זֶה זְמַן הָעִדּוּנִים וְהָעֲנוּגִים לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ יַחַד, וְלֹא כִּשְׁאָר הַפְּעָמִים שֶׁהַצַּד הָרָע נֶאֱזָוּ בֵּינֵינוּ. אֲבָל כָּעֵת אֵין בִּלְבּוֹל שֶׁל הַצַּד הָאַזֵּר עִמָּנוּ, אֶלָּא עֶצֶם מֵעַצָּמַי, וְלֹא שִׁתּוּף אַזֵּר שֶׁל רַע.

עֶצֶם מֵעַצָּמַי – אוֹר הָאַסַּפְקְלַרְיָה הַמְּאִירָה מַמָּשׁ. וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי –

מַלְבּוּשׁ מֵאוֹתוֹ מַלְבּוּשׁ שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ הָאוֹר הָעֶלְיוֹן שֶׁלִּי. לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה – בְּשִׁלְטוֹן עֶלְיוֹן עַל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא תָּסוּר לְעוֹלָם. אָז (דניאל ב) תָּדֵק וְתָסֵף כָּל אֵלּוּ הַמַּלְכֻיּוֹת, וְהִיא תָּקוּם לְעוֹלָמִים.

אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה – הָרְאִיָּה הַזּוֹ שֶׁאֲנִי רוֹאָה, עָתִיד אֲנִי לִרְאוֹתוֹ וּלְהִתְקָרֵב יַזַּד. וְלֹא עַתָּה – בְּגָלוּת בָּבֶל, בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת שֶׁבָּנוּ עוֹלֵי גוֹלָה. אֲשׁוּרֶנּוּ – אֲנִי עָתִיד לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ פָּנִים בְּפָנִים. וְלֹא קָרוֹב – אֶלָּא בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת הָאַזָּרוֹן. שֶׁבֵּין זֶה וּבֵין זֶה לֹא הָיָה נַזָּת, וְלֹא קִרְבָה וְאַזְדוּת כָּרָאוּי.

אִי רַבִּי אִי רַבִּי, כַּמָּה קָשֶׁה הַדָּבָר, כַּמָּה אָרְךְ הַזְּמַן, כַּמָּה צָרוֹת עַל צָרוֹת מְזֻמָּנִים לְשׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, וְכַמָּה זְיוֹת יִשְׁלְטוּ, וְכַמָּה יִשְׁאֲגוּ לִטְרֹף טֶרֶף שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל זְמַן וּזְמַן עַד סוֹף הַיָּמִים.

לְסוֹף הַיָּמִים, כְּפִי שָׁעָה שֶׁל יוֹם, בְּזְמַן שֶׁזּוֹרְזַ הַשֶּׁמֶשׁ, מֵהַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, בְּשָׁעָה שֶׁיִּזְדַּמְּנוּ לְפִי מִנְיַן הַשָּׁנִים שֶׁל יוֹבֵל וּשְׁמִטָּה יַזַּד, שֶׁהוּא רע״ד מֵהַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי. עָתִיד קוֹל אָזָּד לְהִתְעוֹרֵר מֵרוֹם רוּמֵי הָרְקִיעִים, קוֹל עָצוּב בְּמְרִירוּת, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּךְ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרְאוּ הָעוֹלָמוֹת.

וְהַקּוֹל הַהוּא יִהְיֶה דַק, בַּזַּשַּׁאי, בְּמְרִירוּת וְעַצְבוּת, יוֹרֵד וְעוֹלֶה, עוֹלֶה וְיוֹרֵד, וְכֵן אוֹמֵר: אַיֶּלֶת אֲהָבִים הָיִית לִי מִיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים וְנִשְׁכַּזַּתְּ מִמֶּנִּי. אֲהָבוֹת נְעוּרַיִךְ הָיוּ לִי עִמָּהּ. אֲנִי נִזְכָּר שֶׁזּוֹתָם דְּיוֹקְנָהּ הָיָה זָחוּם עַל לִבִּי, וְהָיָה זָחוּם עַל זְרוֹעִי, וְהָיְתָה זְוָקָה בְּתוֹכִי אַהֲבָתָהּ, וְרִשְׁפֵּי שַׁלְהֶבֶתָהּ בּוֹעֲרִים בְּתוֹכִי.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה צוֹעֵק שֶׁלֹּשׁ צְעָקוֹת זוֹ אַזָּר זוֹ, וְיִזְדַּעְזְעוּ הָרְקִיעִים, וְיִזְדַּעְזְעוּ כָּל הָעוֹלָמִים, עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ שִׁלְשָׁה קוֹלוֹת לְתוֹךְ דַּג הַתַּנִּין, וְיִבְרְזוּ אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף פַּרְסוֹת לְתוֹךְ דָּג אָזָּד שֶׁל הַיָּם. וְשָׁם יוֹשִׁיט מְצוּדּוֹת וְיִפָּרֵשׁ רְשָׁתוֹת, וְיִמְשֹׁךְ אוֹתוֹ מִן הַיָּם, וַיַּכְנִיס אוֹתוֹ לְתוֹךְ יְשִׁיבַת הָרָקִיעַ, וְיִירְאוּ מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָן הַקְּשָׁיוֹת וְכָל אוֹתָן הַמַּזְלוֹקוֹת שֶׁהִקְשׁוּ שָׁם, וְיִהְיֶה תָּפוּס שָׁם מֵאָה וַזַּמִּשִּׁים יוֹם.

וְאוֹתוֹ זְמַן יִכְנֹס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, וְכָל בְּנֵי יְשִׁיבָתוֹ, וְהוּא מֵעַל כֻּלָּם, וּמְבִיאִים לְפָנָיו אוֹתוֹ תַּנִּין, וְיִקְשֹׁר שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים בְּצַוָּארוֹ, וְיִטְלוּ אוֹתָם שִׁלְשֶׁת הָאוֹהֲבִים, וַיַּזְזִירוּהוּ לְמָקוֹם שֶׁהָיָה תָּפוּס שָׁם. וְאוֹתָם הָאוֹהֲבִים יִכָּנְסוּ לְהֵיכָל אֶזֶד שֶׁנִּקְרָא אַהֲבָה, וְיִהְיוּ גְּנוּזִים שָׁם.

וְנִשְׁבַּע לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְכָל אוֹתָם הַצְּבָאוֹת, וְלִשְׁתֵּי הַיְשִׁיבוֹת, לְלֶכֶת כֻּלָּם וְלִשְׁמוֹעַ אֶת קוֹל הָאַהוּבָה, שֶׁהוּא מִתְאַוֶּה לִשְׁמוֹעַ קוֹלָהּ עִמָּם. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יִתְעוֹרְרוּ עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ צָרוֹת אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, בְּדַוְקָא רַב, וְהֵם צוֹעֲקִים צְעָקָה אַזָּר צְעָקָה, דִּמְעוֹת אַזָּר דִּמְעוֹת, וְיעוֹרְרוּ אוֹתָהּ, וְהִיא מַשְׁמִיעָה קוֹל עַל בָּנֶיהָ.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא וְאוֹמֵר: זֹאת אֲיַלְתִּי, זֵבֶרְתִּי, יוֹנָתִי, שְׁלֵמָתִי הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים, שֶׁלֹּא הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת אֶלָּא בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַפָּנִימִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מא) כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה. וְכֵעֵת בַּגַּנִּים, בְּזֵוְצָפָה, כְּאֵם שֶׁהָלְכָה אַזָּר בְּנָהּ בַּשְּׁוָקִים וּבִרְזוּבוֹת הַקְּרִיָּה מִפַּזַּד שֶׁלֹּא יַזִּיקוּ לוֹ.

אַיָּלְתִּי זֵבֶרְתִּי רְאִי, הֲרֵי כָּל הַזֵּוְבֵרִים שֶׁל שְׁתֵּי הַיְשִׁיבוֹת כָּאן, הַזֵּוְבֵרִים שֶׁהֵם בְּנֵי הַיְשִׁיבוֹת מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי, שֶׁתִּשּׁוּקָתִי לִשְׁמוֹעַ לְקוֹלֵךְ.

כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁלֹּא שָׁמַעְתִּי אֶת קוֹלֵךְ וְלֹא יָדַעְתִּי אוֹתָךְ, אָז הָיָה כָּל הָעוֹלָם בְּעֵרְבוּבְיָה, עַמִּים בְּעַמִּים, אֻמּוֹת בְּאֻמּוֹת. וּמִי שֶׁלֹּא נִרְאָה לַמֶּלֶךְ, יָבִיאוּ אוֹתוֹ לִשְׁלֹט. וְיָבִיאוּ עַמּוֹ עַמִּים זָרִים, וּלְשׁוֹנוֹת אֲזֵרִים, שֶׁלֹּא מַכִּירִים הַדִּין וְלֹא נִימוּסֵי הַמַּלְכוּת. וְכַמָּה קְרָבוֹת יַזְשִׁבּוּ לַעֲשׂוֹת.

וְתוֹךְ שָׁפָה רָפָה וְדִבּוּר רַךְ יַעֲשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ וְיִשְׁלֹט. וַיַּזְשֵׁב כַּמָּה מַזָּשָׁבוֹת לְהָרַע. וְעַל הָעָם הַיָּזִיד יַעֲשֶׂה נְהָגִים רָעִים. אָז תִּהְיֶה צָרָה עַל צָרָה עַל אוֹתוֹ הָעָם הַיָּזִידִי. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן יִתְזַזֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וִיפַיֵּס אֶת אַיָּלְתּוֹ בְּכַמָּה פְּיוּסִים, וַיַּזְזִיק בָּהּ, וִיקִימָהּ מִן הֶעָפָר, הוּא וְלֹא אַזָּר. וּשְׁתֵּי יְשִׁיבוֹת יִשָּׁאֲרוּ עִמָּהּ.

שִׁלְשָׁה מְלָכִים יִשָּׁאֲרוּ, וְיִתְעוֹרְרוּ בִּשְׁלֹשָׁה צִדְדֵי הָעוֹלָם עַל הָעָם הַזֶּה.

וְאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה שׁוֹלֵט בְּפָה רַךְ, יִשְׁלֹט בְּרֹגֶז רַב וְזַעַף וְתֻקֶף עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ.

וּבַזְּדֹשׁ הַשְּׁלִישִׁי, בְּאַרְבָּעָה לַזְּדֹשׁ, בְּתֵשַׁע שָׁעוֹת וָוֵצִי, יֵלְכוּ כָּל בְּנֵי הַיְשִׁיבָה עִם הָאַיֶּלֶת לְתוֹךְ קֶבֶר הָרוֹעֶה, נֶאֱמָן הַבַּיִת, וְיִתֵּן עָלָיו שְׁלֹשָׁה קוֹלוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ יִתְכַּנֵּס מִן הָעוֹלָם, וְקִבְּרוּ יָפָתוּז, וְיִרְצוּ בְּנֵי הַיְשִׁיבָה לְהִכָּנֵס לְשָׁם, וְלֹא תִנָּתֵן לָהֶם רְשׁוּת, וְיַעֲלוּ כֻּלָּם לִמְקוֹמָם. וְהִיא תִּכָּנֵס, וּמִתּוֹכוֹ יֵצֵא מַה שֶּׁיֵּצֵא. וְתִמְצָא אֶת מֹשֶׁה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק, וְגֵר דּוֹלֵק לְפָנָיו, וְכַמָּה רֵיזוֹת וּבְשָׂמִים סְבִיבוֹ.

כֵּיוָן שֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ נִכְנֶסֶת, יָקוּם וְיִתְוַזְּבְרוּ יַזַּד זֶה עִם זֶה, וְקוֹלוֹת יִתְעוֹרְרוּ בְּרוּם רוּמֵי הָרְקִיעִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁמַע, וְיִכָּנֵס לְתוֹךְ הֵיכַל הָאַהֲבָה, וְיִטֹּל מִשָּׁם שְׁלֹשָׁה אוֹהֲבִים, וְיָפָתוּז לָהֶם מְעָרָתוֹ. אָז יִתְעוֹרֵר הַמְּשִׁיזָ בַּלַּיְלָה הַהוּא וְיִמָּצֵא שָׁם עִמָּם, וַיְזַוְּרוּ עַל סוֹדוֹת הַתּוֹרָה בְּכָל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה בִּמְעָרַת מֹשֶׁה.

וּכְשֶׁעוֹלָה עַמּוּד הַבֹּקֶר, יִגָּנֵז הַמְּשִׁיזָ, וְיִשָּׁאֲרוּ מֹשֶׁה וּשְׁכִינָה בַּיּוֹם הַהוּא, כְּיוֹם הַשַּׁבּוּעוֹת. וְעוֹלָה הַשְּׁכִינָה עַל אוֹתוֹ הָהָר, וְתַשְׁמִיעַ שְׁלֹשָׁה קוֹלוֹת, אֶזֶד כְּנֶגֶד אַבְרָהָם וְאֶזֶד כְּנֶגֶד יִצְחָק, וְאֶזֶד כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְיַעֲקֹב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) עַל הַר גָּבֹהַ עֲלִי לָךְ מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן הָרִימִי בַכֹּחַ קוֹלֵךְ וְגוֹ', הָרִימִי אַל תִּירָאִי אִמְרִי וְכוּ'.

הָרִימִי, הָרִימִי – זוֹ תְּרוּעָה וּתְקִיעָה וּתְרוּעָה כְּאַוָּזת. הָרִימִי – זוֹ תְּרוּעָה. הָרִימִי אַל תִּירָאִי – תְּקִיעָה. אִמְרִי – הֵגָּה תְּרוּעָה תְּקִיעָה וּתְרוּעָה כְּאַוָּזת. וְזֶה נִקְרָא שׁוֹפָר תְּרוּעָה, שׁוֹפָר מֵאוֹתָהּ הַתְּרוּעָה שֶׁלְּמַעְלָה.

שׁוֹפָר קָטָן, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אַוָּזר שֶׁנִּקְרָא שׁוֹפָר גָּדוֹל. שׁוֹפָר קָטָן זֶה נִקְרָא שׁוֹפָר הוֹלֵךְ תּוֹךְ תְּנוּעַת הַבָּאוֹר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יט) וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ. מִשּׁוּם שֶׁאַוָּזר הוּא שׁוֹפָר גָּנוּז וְטָמִיר, וְלֹא הוֹלֵךְ. אֲבָל זֶה הַקָּטָן, הוּא כָּאן בְּיוֹם הַשַּׁבּוּעוֹת, וְזֶהוּ שֶׁמִּתְעוֹרֵר בַּיּוֹם שֶׁל הַתּוֹרָה, בְּיוֹם הַשַּׁבּוּעוֹת.

בְּהִתְעוֹרְרוּת הַשּׁוֹפָר הַזֶּה, שֶׁמִּתְעוֹרֵר בִּתְרוּעָה וּתְקִיעָה וּתְרוּעָה, יִתְעוֹרְרוּ הָאָבוֹת מִתּוֹךְ הַמְּעָרָה, וְיִתְעַלּוּ בְּרוּחַ, וְיָבֹאוּ אֵלֶיהָ. וּמֵאוֹתוֹ הַקּוֹל כַּמָּה רְשָׁעִים בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה יָמוּתוּ, וְיִסְתַּלְּקוּ מִן הָעוֹלָם. בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עוֹלוֹת הַתְּפִלּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם, שֶׁהֵם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ. וְהָאָבוֹת יָבֹאוּ יַחַד, וְיִהְיוּ בְּאוֹתוֹ הָהָר. וּמֹשֶׁה עוֹלֶה עִמָּם, וְשָׁם יִסְתַּכֵּל בָּאָבוֹת, וְהֵם בּוֹ, וְכֻלָּם יִכָּנְסוּ לִמְעָרַת מֹשֶׁה. וְהַמָּשִׁיחַ יִתְעוֹרֵר אֲלֵיהֶם, וְיִתְזַכְּרוּ כֻּלָּם בַּיּוֹם הַזֶּה.

וּבַיּוֹם הַזֶּה יִתְעוֹרְרוּ עֲשָׂרָה שְׁבָטִים לַעֲרֹךְ מִלְחָמוֹת לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, יַחַד עִם הַמָּשִׁיחַ שֶׁנִּמְשַׁח עֲלֵיהֶם, וּיַכֵּבֵל מְשִׁיחָה עַל יַד כֹּהֵן צָדֹק אָחָד, וְשִׁבְעָה רוֹעִים נָאֶמָנִים עִמּוֹ.

וְהַמָּשִׁיחַ הַזֶּה הוּא מִשֵּׁבֶט אֶפְרַיִם, וּמִזַּרְעוֹ שֶׁל יָרָבְעָם בֶּן נְבָט הָיָה בְּנוֹ שֶׁל אֲבִיָּה, שֶׁמֵּת בַּעֲלוּמָיו, וְהַיּוֹם הַהוּא שָׁמֵת, נוֹלַד לוֹ בֵּן, וְנִטַּל מִבֵּית יָרָבְעָם לַמִּדְבָּר. וּלְשָׁם נִטְלוּהוּ מֵאָה וְשִׁבְעִים גִּבּוֹרִים, כֻּלָּם צַדִּיקִים מִשֵּׁבֶט אֶפְרַיִם, שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בְּזִוּטָא יָרָבְעָם.

וּמִבְּנוֹ הַזֶּה אֲבִיָּה יָצָא הַמָּשִׁיחַ הַזֶּה. וְעַל זֶה כָּתוּב (מ"א יד) וְסָפְדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל וְקָבְרוּ אוֹתוֹ. נִסְתָּמָה הַנְּבוּאָה הַזּוֹ לִשְׁעָתָהּ, וּנְבוּאָה לֶעָתִיד – (שם) כִּי זֶה לְבַדּוֹ יָבֹא לְיָרָבְעָם אֶל קֶבֶר יַעַן נִמְצָא בּוֹ דָּבָר טוֹב אֶל ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּבֵית יָרָבְעָם. זֶה הַמָּשִׁיחַ הַזֶּה, שֶׁהוּא דָּבָר טוֹב אֶל ה'.

כֵּיוָן שֶׁיֵּדְעוּ הָאָבוֹת שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אַיָּלְתּוֹ וְאֶת עַמּוֹ, כַּמָּה שִׁמְּזָה עַל שִׁמְּזָה בַּיּוֹם הַזֶּה. בְּאֶרֶץ הַצָּפוֹן מַלְכוּת תֵּימָן, כַּמָּה צָרוֹת עַל צָרוֹת יִתְעוֹרְרוּ בַּיּוֹם הַזֶּה עַל עַם יִשְׂרָאֵל, וְתִתְקַבֵּל תְּפִלָּתָם בְּרָצוֹן. וּבְעֶרֶב הַיּוֹם הַזֶּה תַּזְוִיר שְׁכִינָה לְתוֹךְ בֵּיתָהּ, וּמָשִׁיחַ לִמְקוֹמוֹ, וְהָאָבוֹת לְתוֹךְ הַמְּעָרָה שֶׁלָּהֶם.

הַשְׁכִינָה תֵּלֵךְ וְתַזְוִיר לְמֹשֶׁה שִׁבְעִים יָמִים. לְסוֹף שִׁבְעִים יָמִים עוֹלָה נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁיִּהְיוּ מְצִיקִים לָהֶם בְּכָל צִדְדֵי

הָעוֹלָם. וּכְנֶסֶת אַוָּזוֹת לְצַד דָּרוֹם תֹּאבַד וְתֶחֱרַב, וַחֲמִשָּׁה צַדִּיקֵי אֱמֶת יֵהָרְגוּ בֵּינֵיהֶם.

וְאָז, לְסוֹף שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם יָמִים שֶׁיֵּהָרְגוּ אֶת הַכְּנֶסֶת הַהִיא, יִלְבַּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קְנָאָה לְאוֹתוֹ שׁוֹפָר קָטָן, וְאוֹתוֹ מָשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם יִפָּרֵשׁ פָּרִישָׁה כְּמוֹ שׁוֹר אָזַד שֶׁקַּרְנָיו עוֹלִים כְּקַרְנֵי רְאֵם.

וְאוֹתוֹ שׁוֹפָר קָטָן יִתְקַע תְּרוּעָה תְּקִיעָה וּתְרוּעָה, שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בְּרֹאשׁ הָהָר כְּמוֹ מִקֹּדֶם, אָז נוֹסְעִים הַדְּגָלִים שֶׁל אוֹתוֹ הַמָּשִׁיחַ, וְיִפֹּל רַעַשׁ עַל הָעוֹלָם בְּאוֹתָם קוֹלוֹת הַשּׁוֹפָר. וְכָל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה יז) כָּל יִשְׁבֵי תֵבֵל וְשֹׁכְנֵי אָרֶץ כִּנְשֹׂא נֵס הָרִים תִּרְאוּ וְכִתְקֹעַ שׁוֹפָר תִּשְׁמָעוּ.

וְאָז יִתְבַּעֲרוּ הַגְּלוּלִים מֵהָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּשְׁלֹשָׁה קְרָבוֹת יַעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל עִם הַמָּשִׁיחַ הַזֶּה, וְהֵם יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּוְּוּ לְרִבּוֹן הָעוֹלָם בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם. וְאֵלּוּ הַקְּרָבוֹת יִהְיוּ בָּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי.

וּבְזֶדֶשׁ יְשָׁנָן יִפְּלוּ שׁוֹנְאֵיהֶם, וַיַּעַבְרוּ כָּל אוֹתָם גְּלוּלִים שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּמִשָּׁם יֵלְכוּ וְיַעֲוְרוּ קְרָבוֹת עַל הָעוֹלָם. וּבְעוֹד שָׁהֵם יַעַרְכוּ קְרָבוֹת עִם כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, יִתְכַּנְּסוּ בְּנֵי אֱדוֹם עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְיִתְפְּסוּ אוֹתָהּ, וְיִשְׁלְטוּ עָלֶיהָ שְׁנֵים עָשָׂר יָרֵזִים.

לְסוֹף שְׁנֵים עָשָׂר יָרֵזִים יִתְגַּעֵשׁ וְיִרְעַשׁ כָּל הָעוֹלָם. וּבֵין הַזְּמַנִּים הַלָּלוּ הַשְׁכִּינָה תֵּלֵךְ וְתַזְוֵר לְגַבֵּי הַמְּעָרָה שֶׁל מֹשֶׁה. יִטְמֹן הַמֶּלֶךְ הַמָּשִׁיחַ תִּשְׁעָה זְדָדִשִׁים, כְּיַרְזֵי הַיּוֹלֶדֶת. וְאוֹתָם תִּשְׁעָה יָרֵזִים, כַּמָּה צִירִים וַזְּבָלִים יִטֹּל עַל עַצְמוֹ.

וּבֵינְתַיִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַגְדִּיל צַעֲרוֹ, וְיִכָּנֵס לְתוֹךְ הַשְּׁבִילִים שֶׁל אֵילָן אָזַד, שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵילָן קָדוֹשׁ גָּדוֹל וְתַקִּיף. וְשָׁם בְּשִׁבְעִים עֲנָפִים יִטֹּל הַמִּדּוֹת שֶׁל הָאַלְכְּסוֹנִים, וְיִטֹּל אֶת שִׁבְעִים הַמְּמֻנִּים שֶׁמַּקִּיפִים אֶת שִׁבְעִים עֲנָפֵי הָאִילָן, תּוֹךְ אוֹתָם הָאוּכְלוּסִים מִדּוֹת הָאַלְכְּסוֹנִים, וְיִמָּצְאוּ אֲסוּרִים בְּמִשְׁקָל אָזַד

שֶׁל מִדָּה וְזִזִּי. אָז יוֹרִיד אוֹתָם מִכָּל עָנָף וְעָנָף.

וְכַמָּה עֲנָפִים קְטַנִּים וְשֶׁלֹּא קְטַנִּים יִשָּׁבְרוּ בְּהוֹרָדָתָם מִשָּׁם, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱחָזִים תּוֹךְ הָעֲנָפִים, וּבְהוֹרָדָתָם יִשָּׁבְרוּ. וְאָז כַּמָּה גְּדוֹלִים מֵהָעָם הַקָּדוֹשׁ יִשָּׁבְרוּ בֵּין רַגְלֵי שְׁאָר הָעַמִּים. וְכָל אוֹתָם הַמְמַנִּים יַעֲבִירוּ אוֹתָם בְּתוֹךְ נְהַר דִּינוּר, וְיֵעָבְרוּ מִשְׁלְטוֹנָם.

וּבֵין כָּךְ יִהְיוּ לַמָּשִׁיחַ צִירִים וַחֲבָלִים כַּיּוֹלֶדָה. וְעַל הַזְּמַן הַהוּא כָּתוּב, (תהלים כ) יַעַנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה. שֶׁאוֹתָם תִּשְׁעָה פָּסוּקִים, כְּיַרְחֵי הַיּוֹלֶדָה. וְשִׁבְעִים תֵּבוֹת, שֶׁהֲרֵי לִשְׁבְעִים שָׁנִים בָּאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי יוֹלִיד וְיִשְׁלֹט עַל כָּל הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ בְּאוֹתָם תִּשְׁעָה יָרָחִים יִרְאוּ בְּכָל לַיְלָה, מַזָּלוֹת וְאֵילָךְ, רֶכֶב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ מְזוּיָּן לָרָקִיעַ, עוֹרְכִים קְרָבוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, עַד שֶׁיָּאִיר הַבֹּקֶר.

אַחַר שֶׁיַּעַבְרוּ אוֹתָם תִּשְׁעָה יָרָחִים, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָעִיר אֶת הַמָּשִׁיחַ הַזֶּה, וְיוֹצִיא אוֹתוֹ מִגַּן הָעֵדֶן. וְהַיּוֹם הַהוּא שֶׁיֵּצֵא, יִזְדַּעְזְעוּ כָּל הָעוֹלָם, שֶׁיִּזְדַּעְזְעוּ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁיָּמוּתוּ.

וְעַל הַיּוֹם הַהוּא כָּתוּב, (ישעיה ב) וּבָאוּ בִּמְעָרוֹת צֻרִים וּבִמְזֻחֹלוֹת עָפָר מִפְּנֵי פַּחַד ה׳. זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁתָּרוּם מֵאוֹתוֹ זְמַן וְאֵילָךְ, וּמָשִׁיחַ עִמָּהּ. וּמֵהַדַּר גְּאוֹנוֹ – זֶה מָשִׁיחַ – בְּקוּמוֹ לַעֲרֹץ הָאָרֶץ. אָז (שם יא) וְאָסַף נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יְקַבֵּץ וְגוֹ׳. זֶה בְּשִׁשִּׁים שָׁנָה שֶׁל הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, וְיֵלְכוּ אַחַר שֶׁיֵּעָשֶׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּמָּה נִסִּים.

פָּרָשַׁת מַטּוֹת

וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר (במדבר לא). שָׁם שָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג אֶלָּא בִּשְׁנֵי גְוָנִים שֶׁבָּאוּ מִצַּד הָאִשָּׁה, שֶׁנִּמְצְאָה זִכְמַת לֵב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לה) וְכָל אִשָּׁה זִכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן. וּמָה הֵבִיאוּ? אֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן, הַגְּוָנִים שֶׁכְּלוּלִים בְּתוֹךְ הַגְּוָנִים.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וַתַּעַשׂ בְּחֵפֶץ כַּפֶּיהָ. וְכָתוּב בְּיָדֶיהָ טָווּ. מַה טָּווּ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, טָווּ בְּדִין, טָווּ בְּרַחֲמִים. אָמַר רַבִּי יְצְחָק, לָמָּה נִקְרְאָה אִשָּׁה? אָמַר לוֹ, שֶׁכְּלוּלָה בְּדִין וּכְלוּלָה בְּרַחֲמִים. בֹּא וּרְאֵה שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל אִשָּׁה נִקְרֵאת בְּדִין, עַד שֶׁטּוֹעֶמֶת טַעַם הָרַחֲמִים. שֶׁלָּמַדְנוּ, מִצַּד שֶׁל הָאִישׁ בָּא הַלֵּבָן, וּמִצַּד הָאִשָּׁה בָּא הָאָדֹם. טַעַם אִשָּׁה מִלֵּבָן, הַלְבֵּן עָדִיף.

וּבֹא רְאֵה, לָמָּה אֲסוּרוֹת נָשׁוֹת שְׁאָר עַמִּים שֶׁיּוֹדְעוֹת מִשְׁכַּב זָכָר? מִשּׁוּם שֶׁשָּׁנִינוּ, יֵשׁ יָמִין וְיֵשׁ שְׂמֹאל, יִשְׂרָאֵל וּשְׁאָר הָעַמִּים, גַּן עֵדֶן וְגֵיהִנֹּם, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד הָרַחֲמִים, וּשְׁאָר הָעַמִּים כְּנֶגֶד הַדִּין. וְשָׁנִינוּ, אִשָּׁה שֶׁטָּעֲמָה טַעַם הָרַחֲמִים, הָרַחֲמִים מְנַצְּחִים. אִשָּׁה שֶׁטּוֹעֶמֶת טַעַם הַדִּין, הַדִּין בְּדִין נִדְבָּק. וַעֲלֵיהֶם נִקְרָא (ישעיה נו) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, הַנִּבְעֶלֶת לְגוֹי, קְשׁוּרָה בּוֹ כְּכֶלֶב. מָה הַכֶּלֶב תַּקִּיף בְּרוּחוֹ, זָצוּף – אַף כָּאן דִּין בְּדִין תַּקִּיף, זָצוּפָה בַּכֹּל.

בְּתוּלָה הַנִּבְעֶלֶת לְיִשְׂרָאֵל, שָׁנִינוּ, כָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁמֶמֶת יִשְׂרָאֵל בָּאָה מֵרוּחַ אֱלֹהִים חַיִּים, שֶׁכָּתוּב (ישעיה נז) כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטֹף. מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב מִלְּפָנַי. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אִשָּׁה שֶׁהִיא בְּתוּלָה, שֶׁלֹּא נִדְבְּקָה בַּדִּין הַקָּשֶׁה שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, וְנִדְבְּקָה בְּיִשְׂרָאֵל – הָרַחֲמִים מְנַצְּחִים, וְהִיא כְּשֵׁרָה.

וּבֹא רְאֵה, כָּתוּב (תהלים פט) כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. מַה זֶּה חֶסֶד? הוּא אֶחָד מֵהַכִּתָּרִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ. שֶׁנִּשְׁמֶמֶת יִשְׂרָאֵל קָרָא לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֶסֶד עַל תְּנַאי שֶׁתִּבָּנֶה, וְלֹא יִכְלֶה חֶסֶד מִן הָעוֹלָם, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב יִבָּנֶה.

מִשּׁוּם כָּךְ שָׁנִינוּ, מִי שֶׁמְּכַלֶּה חֶסֶד מִן הָעוֹלָם, יִכְלֶה הוּא לָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים כה) לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת חֶסֶד

עִם הַמֵּת, וְנַעֲשֶׂה הַבֵּנֶן, שֶׁכָּתוּב עוֹלָם וָעֶד יִבָּנֶה.

פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא

כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ (דברים כא). רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַח, (הושע ז) זָנוּ יִשְׂרָאֵל טוֹב אוֹיֵב יִרְדְּפוֹ. מַה זֶּה זָנוּ יִשְׂרָאֵל טוֹב? זֶה יֵצֶר הַטּוֹב, שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ קְרָאוֹ טוֹב, שֶׁכָּתוּב (קהלת ד) טוֹב יֶלֶד מִסְכֵּן וְחָכָם. אוֹיֵב יִרְדְּפוֹ – זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא שׂוֹנְאוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ קְרָאוֹ שׂוֹנֵא. שֶׁשִּׁמּוֹת רַבִּים יֵשׁ לוֹ, שֶׁכָּתוּב (משלי כה) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם. וְזוֹהִי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ט) לְכוּ לַחֲמוּ בְלַחְמִי.

וְעַל זֶה צָרִיךְ אָדָם לָשִׂים עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁבוּר בּוֹ, שֶׁאֵין קְטִרוּג לַיֵּצֶר הָרָע, פָּרַט לְדִבְרֵי תוֹרָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (דברים ה) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ – עַל שְׁנֵי יְצָרֶיךָ.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, יֵצֶר הַטּוֹב מַה צָּרִיךְ דִּבְרֵי תוֹרָה? אָמַר לוֹ, יֵצֶר הַטּוֹב מִתְעַטֵּר בָּהֶם, וְיֵצֶר הָרָע נִכְנָע בָּהֶם.

וְעַל כֵּן, כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ – זֶהוּ יֵצֶר הָרָע, שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לָצֵאת כְּנֶגְדּוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה, וּלְקַטְרֵג עָלָיו, וְאָז יִמָּסֵר בִּידֵי הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּנְתָנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַי עַל זֶה! וַי עַל זֶה! (משלי ל) תַּזַּת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְנָבָל כִּי יִשְׂבַּע לָחֶם. שֶׁהַיֵּצֶר הַטּוֹב נִשְׁבָּה בְּיָדוֹ, וְהוּא מֶלֶךְ עָלָיו.

אֶשֶׁת יָפַת תֹּאַר – זוֹהִי הַנְּשָׁמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם לא) אִשָּׁה יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל. שֶׁהַיֵּצֶר בְּכָל יוֹם וָיוֹם, אוֹתָם הַסִּיעוֹת וְהַמַּנְהִיגִים שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת, וְאוֹתָם הַסִּיעוֹת וְהַמַּנְהִיגִים שֶׁל יֵצֶר הָרָע, הֵם בְּקִטְרוּג תָּמִיד, מְקַטְרְגִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף בְּצַעַר בֵּינֵיהֶם, בֵּין הַנְּשָׁמָה וּבֵין יֵצֶר הָרָע.

וַהֲבֵאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ, שֶׁגֵּרְשָׁה מִשָּׁם. (שם ל) וְשָׁמְזָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ, וּכְבָר בֵּאַרְנוּ אֶת הַדְּבָרִים. וְגִלְּזָה אֶת רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת צִפָּרְנֶיהָ,

וְתִטְהַר מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁהִטִּיל בָּהּ הַנָּחָשׁ.

וְהַסִּירָהּ אֶת שִׁמְלַת שִׁבְיָהּ, מֵאוֹתָם כְּסוּת שֶׁל טֻמְאָה וּמִינִים רָעִים מְזֻהָמִים הָעֶגֶל. שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ לָהֶם לְבוּשֵׁי קְדֻשׁ שֶׁקִּבְּלוּ בְּהַר סִינַי, וּכְשֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל, הוֹסִרוּ מֵהֶם אוֹתָם לְבוּשֵׁי כָּבוֹד, שֶׁכָּתוּב (שמות לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב.

וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יֶרַח יָמִים – זֶהוּ חֹדֶשׁ אֱלוּל, שֶׁבּוֹ עָלָה מֹשֶׁה לָהָר לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּמְחַל לְיִשְׂרָאֵל עַל (חֲטָא) הָעֶגֶל. וּמִשּׁוּם זֶה, וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יֶרַח יָמִים, מִשּׁוּם שֶׁגָּלָה אֶת עֶרְוַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעֶרְוַת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יח) עֶרְוַת אָבִיךְ וְעֶרְוַת אִמֵּךְ לֹא תְגַלֵּה. וְעַל זֶה אָמַר (תהלים קיט) פַּלְגֵי מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא שָׁמְרוּ תוֹרָתֶךָ.

וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל רְחוֹקִים מֵהַמֶּלֶךְ כָּל הַזְּמַן הַהוּא, עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁיָּרַד מֹשֶׁה מֵהָהָר, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנִית כָּל הַיּוֹם הַהוּא. וְאָז נִדְבַּק הַמֶּלֶךְ בַּגְּבִירָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כא) וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה.

וְכָרְתוּ בְּרִית עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יַעַבְדוּ עוֹד עֲבוֹדָה זָרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד) הִנֵּה אָנֹכִי כוֹרֵת בְּרִית נֶגֶד כָּל עַמֶּךָ וְגוֹ'. וְכָתוּב שָׁם (שם) אֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ. וְעַל זֶה, וּמָכוֹר לֹא תִמְכְּרֻנָּה בַּכֶּסֶף, אַל תְּשַׁקֵּר בְּנִשְׁמָתֵךְ בִּשְׁבִיל אֱלֹהֵי כֶּסֶף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם.

אַשְׁרֵי הֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר עֲלֵיהֶם תַּעֲנִית בַּיּוֹם הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תְעֻנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ. כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ לָכֶם כָּל וַזְטָאֵיהֶם. שֶׁכָּתוּב (שם טז) כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל וַזְטֹאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. עַד כָּאן.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהִיא מִשֶּׁפַע הַיְסוֹד הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁהִיא זוֹטֵאת, הָאֵם שֶׁלְּמַעְלָה שׁוֹלֶטֶת עָלֶיהָ. מִין בְּמִינוֹ. וּבַגּוּף שׁוֹלֶטֶת הָאֵשׁ שֶׁלְּמַטָּה. וְשָׁלוֹם עַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

וּמִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁמִּי שֶׁהוֹלֵךְ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלִי בָנִים, שֶׁבָּא פַּעַם אַחֶרֶת לָעוֹלָם הַזֶּה – אָמַר אֱמֶת.

וְעוֹד, אוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁשָּׁטִים בָּאֲוִיר, עַד שֶׁמְּרַצִּים אֶת חֶטְאָם, וְאַחַר כָּךְ נִכְנָסִים פַּעַם שְׁנִיָּה לְגוּף, כְּדֵי לְצָרֵף אוֹתוֹ, וְאִם יִצְדַּק, שׁוּב אֵינוֹ נִכְנָס פַּעַם אַחֶרֶת. וְאִם לֹא – פַּעַם שְׁלִישִׁית, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. וְאִם זֶס וְשָׁלוֹם לֹא יִצְדַּק בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה פְּעָמִים, שׁוּב אֵין לוֹ תַּקָּנָה, וְזֶהוּ הִכָּרֵת תִּכָּרֵת. וְעַל כֵּן צָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר בְּנַפְשׁוֹ, אוּלַי יָבֹא פַּעַם אַחֶרֶת.

וְיֵשׁ לָנוּ רְאָיָה מִנָּדָב וַאֲבִיהוּא, כְּפִי שֶׁכָּתַבְנוּ, שֶׁמֵּתוּ וְזָצְאֵי גּוּף (הָיוּ מְשׁוּם) שֶׁלֹּא נִשְׂאוּ. וְעוֹד יֵשׁ לָנוּ סָמְךְ מֵעִנְיַן יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁתָּרֵשׁ זַרְעוֹ, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לָבֹא פַּעַם אַחֶרֶת בְּגוּף. וְעוֹד לָמַדְנוּ מֵאוֹנָן, שֶׁאָמַר בּוֹ הַכָּתוּב (בראשית לח) לְבִלְתִּי נְתָן זֶרַע לְאָחִיו.

וְעוֹד רְאָיָה אַחֶרֶת, (רות ד) יַלֵּד בֵּן לְנָעֳמִי. וְכִי לְנָעֳמִי יֵלֵד, וַהֲלֹא רוּת יְלָדַתּוּ? אֶלָּא לְלַמֵּד, שֶׁזֶּה עוֹבֵד הוּא הָיָה מַזְוִלוֹן, וּמֵת בְּלֹא בָנִים (וְיֵשׁ אוֹמְרִים מַזְוִלוֹן לְבַדּוֹ הָיָה).

וּמִשּׁוּם כָּךְ תִּרְאֶה אָדָם צַדִּיק וְרַע לוֹ, אוּלַי פַּעַם אַחֶרֶת בָּא לָעוֹלָם, וְלֹא הָיָה כָּל כָּךְ צַדִּיק, וּמֵת בָּעִנְיָן הַזֶּה, וְלָכֵן כָּעֵת, כְּשֶׁנִּכְנָס לָעוֹלָם הַזֶּה, מְנֻקֶּה זֶטְאוֹ, וְזֶהוּ צַדִּיק וְרַע לוֹ.

וּכְמוֹ כֵן רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, אוּלַי בָּא פַּעַם אַחֶרֶת וּמֵת בְּלִי בָנִים, וְהָיָה צַדִּיק וְלֹא גָּמוּר, וְכָעֵת מְשֻׁלָּם לוֹ מִזְּכוּתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְזֶהוּ (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַרְנוּ, (שם) כִּי יֵשְׁבוּ אַוִזִים יַזְדוּ. רַבִּי יְצְזָק אָמַר, כִּי יֵשְׁבוּ אַוִזִים

– שֶׁיַּכִּירוּ בְּלִבָּם שֶׁהֵם אַזִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כט) וַיֹּשֶׁב ה' מֶלֶךְ לְעוֹלָם. בְּמַה שֶׁנּוֹדָעִים שֶׁהוּא מֶלֶךְ עַל הַכֹּל.

וּמֵת אֶזְדְּ מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ (דברים כה), הֲרֵי אִם הָיוּ לוֹ בָּנִים – לֹא צָרִיךְ. רַבִּי תַּנְזוּם אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ – לָמָּה צָרִיךְ? שֶׁלֹּא לְמַעֵט מֵהַדִּמְיוֹן שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַדִּמְיוֹנוֹת.

רַבִּי יְצְזָוְק פָּתַזו, (קהלת ד) יֵשׁ אֶזְדְּ וְאֵין שֵׁנִי גַּם בֵּן וָאָזו אֵין לוֹ. יֵשׁ אֶזְדְּ – זֶהוּ אָדָם שֶׁנִּפְטַר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה זָסֵר מִטּוֹב, שֶׁהוּא אֶזְדְּ, וְאֵין לוֹ זְכוּת לַעֲשׂוֹת שֵׁנִי. שֶׁלְּמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יְצְזָוְק, זֶה מִי שֶׁנִּפְטָר מִן הָעוֹלָם הַזֶּה יָזִיד בְּלִי שֵׁנִי, הִתְמַעֵט וְהִתְכַּלָּה מֵהַדִּמְיוֹן שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַדִּמְיוֹנוֹת.

טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן הָאֶזְדְּ (שם), מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם שָׂכָר טוֹב בַּעֲמָלָם. אָמַר רַבִּי יְצְזָוְק, בֹּא וּרְאֵה, שֶׁכָּתַב הַפָּסוּק (שם) כִּי אִם יִפְּלוּ הָאֶזְדְּ יָקִים אֶת זַזֵּרוֹ, בַּדִּמְיוֹן הַהוּא. וְאֵילוּ הָאֶזְדְּ שֶׁיִּפֹּל – וְאֵין שֵׁנִי לַהֲקִימוֹ.

רַבִּי יְהוּדָה שָׁלַזו לוֹ רַבִּי אַבָּא. אָמַר, אַתֶּם שֶׁעוֹמְדִים לִפְנֵי בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מָה הַטַּעַם יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ לְהָקִים שֵׁם הַמֵּת, וְלֹא בְּאִשָּׁה אֲזֵרֶת?

שָׁלַזו לוֹ, (ירמיה ב) פֶּרֶ"ה לִמֵּד מִדְּבָר בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ שָׁאֲפָה רוּזַ. הִתְרַגֵּשׁ רַבִּי יְהוּדָה, וְאָמַר, וַדַּאי זֶהוּ סוֹד הַזְּכָמָה, מִמַּשְׁמָע שֶׁכָּתוּב שָׁאֲפָה רוּזַ, רוּזַ מַמָּשׁ.

וְזֶה הוֹלֵךְ כְּמוֹ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ. וְבָאוּ מַמָּשׁ. אָמַר רַבִּי יְצְזָוְק, וְהַדָּבָר מִתְפָּרֵשׁ בְּמַה שֶׁכָּתוּב בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ, שֶׁמִּמַּשְׁמָע שֶׁאָפָלוּ אֲרוּסָה, וַאֲפָלוּ בְּעוּלָה בָּאוֹת בְּתוֹעֶלֶת הַדָּבָר הַזֶּה.

וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם וְכוּ' (דברים כה). וּמָה הַטַּעַם הַבְּכוֹר, וְלֹא הַשֵּׁנִי וְלֹא הַשְּׁלִישִׁי? אָמַר רַבִּי יוּדָן, הַבְּכוֹר וְהָרִאשׁוֹן עַל כָּל פָּנִים שֶׁל מֵת הוּא, וְיַעַת שְׁנֵיהֶם בַּזּוּוּג הָרִאשׁוֹן בְּמֵת.

לְמַדְנוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, (שם) וְעָלְתָה יִבְמְתּוֹ הַשַּׁעֲרָה אֶל הַזְּקֵנִים – דָּבָר זֶה נִרְאֶה וְנִצְפֶּה! אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, זוֹס וְשָׁלוֹם שֶׁזּוֹ וְנִצְפֶּה, אֶלָּא לְהַרְאוֹת הַטּוֹב שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת עִם הַמֵּת, וְהוּא לֹא רוֹצֶה, וּלְפַיכָךְ עוֹשִׂים לוֹ קָלוֹן לְפָנֵי כֻלָּם.

אֵיזֶה קָלוֹן עוֹשִׂים לוֹ? שֶׁכְּתוּב וְיָרְקָה בְּפָנָיו, לְהַכְלִים בִּפְנֵי הַכֹּל, אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו. וְהַפָּסוּק כּוֹתֵב, וְיָרְקָה וְאָמְרָה כָּכָה כוּ', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם.

רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּעָסָה (וְיָרְקָה) רֹק, שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהוּא רֹק, וְלֹא מַיִם, וְלֹא שֶׁהִתְכַּסָּה בֶּעָפָר.

הָאִשָּׁה הַהִיא, שֶׁבָּאָה לִפְנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְיָרְקָה רֹק, וְרָאָה בָּהּ שֶׁאָכְלָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, וְלֹא הָיָה נִרְאֶה רֹק, וְלֹא נֶעֱשְׂתָה בַּיּוֹם הַהוּא, וְאַזַּר כָּךְ נִמְלְכוּ, וְהִזְדַּוְּגוּ זֶה עִם זֶה.

וְהַאִם רַבִּי שִׁמְעוֹן עָשָׂה כָּךְ? וַהֲרֵי לָמַדְנוּ, אִם נִמְלְכוּ קֹדֶם שֶׁתַּעֲלֶה לִפְנֵי הַדַּיָּן – נָאֶה! וּמִשֶּׁהִתִּירָהּ אֶת נַעֲלוֹ לִפְנֵי הַדַּיָּן – לֹא!

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שׁוֹנָה אוֹתָהּ הָאִשָּׁה, שֶׁטָּרַם שֶׁעָשׂוּ זֶה עִם זֶה, אֶלָּא שֶׁזָּרְקָה רֹק לִרְאוֹת, וְלֹא הָיָה כָּשֵׁר, וְהָלְכוּ וְהִזְדַּוְּגוּ זֶה עִם זֶה אַזַּר כָּךְ.

וְזִלְצָה נַעֲלוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ה) זָלַץ מֵהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי זְיָיא, כָּתוּב (שמות ג) אַל תִּקְרַב הֲלוֹם שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ, וְכִי מִנְעָל מְטַהֵר אֶת הַמָּקוֹם אוֹ מְטַמֵּא אֶת הַמָּקוֹם? אֶלָּא אָמַר רַבִּי אַבָּא, מִלַּמֵּד שֶׁצִּוָּה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּדֶרֶךְ כָּבוֹד לְהִתְפָּרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ מִכֹּל וָכֹל. בְּמשֶׁה כָּתוּב נְעָלֶיךָ, וּבִיהוֹשֻׁעַ כָּתוּב נַעֲלְךָ, שֶׁלֹּא יִפָּרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ מִכֹּל וָכֹל, אֶלָּא לְעִתִּים מְזֻמָּנִים.

כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו. מָקוֹם יֵשׁ לְךָ בְּמַעֲלָה גְּדוֹלָה מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם, מַדְרֵגָה הַנִּקְרֵאת קְדֻשׁ. וְעַל כֵּן נִצְטַוָּה לְהִתְפָּרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ בְּדֶרֶךְ נַעַל. אַף כָּאן גַּם הַנַּעַל הַזּוֹ פְּרִישׁוּת אִשָּׁה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, צָרִיךְ אָדָם לְבָטְּזוֹ בְּקוֹנוֹ, וְלִקָּזוֹ אִשָּׁה, וּלְהוֹלִיד בָּנִים, שֶׁלֹּא יֵלֵךְ עֲרִירִי לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁשָּׁנִינוּ, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כ) עֲרִירִים יָמוּתוּ? שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, הוּא כְּאִלּוּ לֹא נִבְרָא וְלֹא הָיָה, וְנִקְרָא עֲרִירִי מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא.

שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאַזַּר שֶׁהָאָדָם נוֹשֵׂא אִשָּׁה וּמוֹלִיד בָּנִים, נִקְרָא עֶבֶד ה׳, וְנוֹוֵל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל מד) לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁנָּתַן פִּקָּדוֹן לִשְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם. הָאֶחָד שָׁמַר אֶת הַפִּקָּדוֹן; הַשֵּׁנִי אִבֵּד אֶת הַפִּקָּדוֹן לְגַמְרֵי; הַשְּׁלִישִׁי טִנֵּף אֶת הַפִּקָּדוֹן, וְנָתַן מִמֶּנּוּ לְאַזַּר לְשָׁמְרוֹ. לְיָמִים בָּא הַמֶּלֶךְ לִתְבֹּעַ פִּקְדוֹנוֹ. אוֹתוֹ שֶׁשָּׁמַר הַפִּקָּדוֹן, שִׁבְּזוּ הַמֶּלֶךְ וַעֲשָׂאוֹ נֶאֱמָן בֵּיתוֹ. הַשֵּׁנִי שֶׁאִבֵּד אֶת הַפִּקָּדוֹן, הֶאֱבִידוֹ מִן הָעוֹלָם, וְצִוָּה שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שֵׁם וּשְׁאֵרִית. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁטִּנֵּף אֶת הַפִּקָּדוֹן וְהִנִּיחַ מִמֶּנּוּ לְאַזַּר – אָמַר הַמֶּלֶךְ: הַנִּיחוּ לָזֶה עַד שֶׁנִּרְאֶה הָאַזַּר הֵיאַךְ יַעֲשֶׂה מִפְּנֵי שֶׁהִנִּיחַ זֶה בְּיָדוֹ, וּבֵין כָּךְ לֹא יֵצֵא מִבֵּית הַמֶּלֶךְ.

זָכָה הָאַזַּר – יֵצֵא זֶה לַחֵרוּת. לֹא זָכָה – אָמַר הַמֶּלֶךְ: תְּנוּ לָזֶה עָנֶשׁ עַל שֶׁטִּנֵּף אֶת הַפִּקָּדוֹן, וְיִשָּׂאֵר הַפִּקָּדוֹן שָׁלוֹ. רַב הוּנָא אָמַר, כֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס – נִכְנָס.

וְאִם טִנֵּף אֶת הַפִּקָּדוֹן וְלֹא הִנִּיחַ בְּיַד אַזַּר לְשָׁמְרוֹ, מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁיָּבֹא אַזַּר וִיתַקֵּן מַה שֶּׁטִּנֵּף זֶה, וְהַפִּקָּדוֹן מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ שֶׁל זֶה, וְנוֹתְנִים אוֹתוֹ לָזֶה שֶׁתִּקְּנוֹ.

רַבִּי זֵיָא אָמַר, כְּתוּב (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. כֵּיוָן שֶׁאָמַר נִשְׁמַת חַיִּים, לָמָּה וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה? אֶלָּא עַל מְנָת כֵּן נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְשָׁמָה בָּאָדָם, שֶׁיִּהְיֶה לְנֶפֶשׁ חַיָּה. בַּמַּעֲרָב קוֹרְאִים לְיוֹלֶדֶת חַיָּה.

וְעוֹד, אֱלֹהִים הוֹצִיא מִינִים לְמִינוֹ, וְהִיא הַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה מִתְחַלֶּקֶת וּמִתְרַבָּה בַּגּוּף, בְּעוֹד שֶׁהִיא בַּגּוּף, וְכֵיוָן שֶׁיּוֹצְאָה מֵהַגּוּף, מִתְרַבָּה בְּיוֹתֵר,

וּמַשָּׂגֶת מַה שֶּׁלֹּא תּוּכַל לְהַשִּׂיג בְּעוֹדָהּ בַּגּוּף.

וְתֵכֶף שֶׁנִּפְרֶדֶת מֵהַגּוּף, רוֹצָה לְהָדְבֵק בֵּאלֹהִים, וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא הוֹצִיאָהּ גּוּף, שֶׁהוּא מִינוֹ, כְּמוֹ שֶׁהוֹצִיא אֱלֹהִים נְשָׁמָה שֶׁהִיא מִינוֹ – לֹא מִתְקַבֶּלֶת, וְזוֹעֶקֶת וְשׁוֹאֶפֶת עַד שֶׁתִּכָּנֵס בְּגוּף אַוֵּר, כְּדֵי לְקַיֵּם זֶרַע לָשׁוּב לְהִדָּבֵק בַּגּוּף הַטָּהוֹר וְהַנָּקִי. וּמִי שֶׁלֹּא הִנִּיחַ בָּנִים, לֹא מִזְדַּקֵּק לוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ב) בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ שָׁאֲפָה רוּחַ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, מִי שֶׁלֹּא הִשְׁאִיר אַוְזָרָיו גְּוָעִים לַשַּׁרְשׁ, נִשְׁמָתוֹ כָּלָה מִן אוֹתוֹ הַהִתְמַיְּנוּת שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַהִתְמַיְּנוּת, עַד שֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת וּמוּרֶכֶת מִכְּלִי לִכְלִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם זז) וְלֹא הוֹרֵק מִכְּלִי אֶל כֶּלִי. מַה תַּקָּנָתוֹ? כָּתוּב (ויקרא כה) וּבָא גֹּאֲלוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו וְגָאַל אֵת מִמְכַּר אָחִיו.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִתְגַּלְגֶּלֶת עַד שֶׁתִּמְצָא כְּלִי כָּשֵׁר לְהִתְתַּקֵּן. וְאִם אוֹתוֹ הַגּוֹאֵל אֵינֶנּוּ, נִשְׁבָּר הַכְּלִי הַיָּקָר, וְעַל זֶה נִקְרָא (דברים ז) וּמְשַׁלֵּם לְשׂוֹנְאָיו אֶל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ. וְכָתוּב (שם ה) וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי.

לָכֵן אָמַר רַבִּי אַבָּא, כָּתוּב (בראשית ט) בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם. מַה שָּׁם זֶה הוֹצִיא מִינִים לְמִינוֹ, כָּךְ צָרִיךְ אָדָם לְהוֹצִיא מִינִים לְמִינוֹ.

פָּרָשַׁת כִּי תָבֹא

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי הָלַךְ לוֹ וּבָרַזוֹ לְמִדְבַּר לוּד, וְנִגְנַז בִּמְעָרָה אַוַּזת, הוּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ. הִתְרַוֵּזוּ לָהֶם נֵס, וְיָצָא לָהֶם זָרוּב אָזוּד וּמַעְיַן מַיִם אָזוּד. אָכְלוּ מֵאוֹתוֹ זָרוּב, וְשָׁתוּ מֵאוֹתָם מַיִם. הָיָה אֵלִיָּהוּ, זָכוּר לַטּוֹב, בָּא אֲלֵיהֶם כָּל יוֹם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וּמְלַמֵּד אוֹתָם. וְלֹא יָדַע אִישׁ עֲלֵיהֶם.

יוֹם אָזוּד הָיוּ שׁוֹאֲלִים הַזָּקְנִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְאוֹמְרִים קְלָלוֹת שֶׁבְּתוֹרַת כֹּהֲנִים, הֵן כְּנֶגֶד בֵּית רִאשׁוֹן. קְלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה כְּנֶגֶד בֵּית שֵׁנִי וְגָלוּת אַוָּזרוֹן. הַקְּלָלוֹת שֶׁבְּתוֹרַת כֹּהֲנִים יֵשׁ בָּהֶן הַבְטָזוֹת וְזַבִּיבוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְגוֹ'. וְכָתוּב, וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם. הַקְּלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה אֵין בָּהֶן

הַבְטָחוֹת, וְאֵין בָּהֶן נָזְמָה כְּלָל, כַּכָּתוּב בַּקְּלָלוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים.

קָם רַבִּי יְהוּדָה בַּר אִלְעַאי וְאָמַר, זָבָל עַל זָסְרוֹנוֹ שֶׁל בַּר יוֹזַאי, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ עָלָיו. וְאִלּוּ יָדְעוּ, אֵין רְשׁוּת לְגַלּוֹת אוֹתוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה קָם יוֹם אֶחָד בַּבֹּקֶר, רָאָה אֶת כָּל אוֹתָם עוֹפוֹת שֶׁהֵם הָיוּ טְסִים, וְיוֹנָה אַחַת הוֹלֶכֶת בֵּינֵיהֶם. קָם עַל רַגְלָיו וְאָמַר: יוֹנָה, יוֹנָה נֶאֱמָנָה, מִיּוֹם הַמַּבּוּל דְּמוּת הָעָם הַקָּדוֹשׁ לָךְ יָפָה וְלָךְ נָאֶה. לְכִי וַעֲשִׂי לִי שְׁלִיחוּת אַחַת לְבַר יוֹזַאי, בַּמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם.

הִסְתּוֹבְבָה אוֹתָהּ הַיּוֹנָה וְעָמְדָה לְפָנָיו. כָּתַב פֶּתֶק אֶחָד, וְאָמַר מַה שֶּׁאָמַר. וְעָמְדָה הַיּוֹנָה וְלָקְחָה אוֹתוֹ בְּפִיהָ, וְהָלְכָה אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְשָׁמָה אוֹתוֹ בִּכְנָפֶיהָ. הִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ הַפֶּתֶק וּבָכָה, הוּא וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ, וְאָמַר: אֲנִי בּוֹכֶה עַל הַפֻּרְדָּה מִן הַזְּבוּרִים, וַאֲנִי בּוֹכֶה עַל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁלֹּא הִתְגַּלּוּ לָהֶם, מַה יַּעֲשׂוּ הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים אִם יִשְׁגִּיזוּ בָּזֶה?

בֵּינְתַיִם בָּא אֵלִיָּהוּ, זָכוּר לַטּוֹב, וְרוֹאֶה שֶׁבּוֹכֶה. אָמַר, הָיִיתִי מְזֻמָּן לְשִׁלִּיחוּת אַחֶרֶת כָּעֵת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח אוֹתִי לְשַׂכֵּךְ אֶת דְּמְעוֹתַיִךְ. אִי רַבִּי, אִי רַבִּי, לֹא הָיָה צָרִיךְ כָּעֵת לְגַלּוֹת לַצַּדִּיקִים הַדְּבָרִים הַלָּלוּ.

אֲבָל כָּךְ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בַּקְּלָלוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת יֵשׁ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם פָּסוּקִים, וְכֻלָּם כְּנֶגֶד דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. בַּקְּלָלוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת יֵשׁ בָּהֶן זִמְשִׁים וּשְׁלֹשָׁה פָּסוּקִים, כְּנֶגֶד פָּרָשִׁיּוֹת וְדַרְכֵי הַתּוֹרָה.

בְּגָלוּת רִאשׁוֹנָה שֶׁל בֵּית רִאשׁוֹן עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אוֹתָם שִׁבִּילִים נִסְתָּרִים שֶׁל הַסֵּתֶר, הִתְגַּלָּה זִטְאָם, וְהִתְגַּלָּה קִצָּם, וְהַנָּזְמָה וְהַהַבְטָחָה שֶׁלָּהֶם. בַּגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל בַּיִת שֵׁנִי עָבְרוּ יִשְׂרָאֵל זִמְשִׁים וְשָׁלֹשׁ פָּרָשִׁיּוֹת וּדְרָכִים שֶׁנִּגְלוּ, נִסְתָּם זִטְאָם וְנִסְתַּר קִצָּם, וְלֹא כָתוּב בָּהֶם הַבְטָחוֹת וְנָזְמוֹת.

בֵּינְתַיִם עָבְרָה רוּחַ אַחַת וְהַפְרִידָה אוֹתָם, וְעָלָה אֵלִיָּהוּ בְּתוֹךְ גַּלְגַּל שֶׁל אֵשׁ, וְנִשְׁאַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּבָכָה וְנִרְדַּם עַל פֶּתַח הַמְּעָרָה. בֵּינְתַיִם בָּא אֵלִיָּהוּ, זָכוּר לַטּוֹב, וְאָמַר: קוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתֶךָ. אַשְׁרֵי זָלְקְךָ,

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה בִּכְבוֹדְךָ. כָּל הַהַבְטָחוֹת וְהַנְּחָמוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּתוּבוֹת בַּקְּלָלוֹת הַלָּלוּ.

בֹּא וּרְאֵה, מֶלֶךְ שֶׁאוֹהֵב אֶת בְּנוֹ, וְאַף עַל גַּב שֶׁקִּלֵּל אוֹתוֹ וְהִלְקָהוּ אוֹתוֹ, אַהֲבַת מֵעָיו עָלָיו. כְּמַרְאֶה רָגָז וְזָקְנוֹ, אָז רַחֲמָנוּתוֹ עָלָיו. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – אַף עַל גַּב שֶׁקִּלֵּל, דְּבָרָיו הֵם בְּאַהֲבָה. נִרְאִים בַּגָּלוּי כִּקְלָלוֹת, וְהֵם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת, מִשּׁוּם שֶׁאֵלּוּ הַקְּלָלוֹת הָיוּ בְּאַהֲבָה, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כֵּן בְּאוֹתָן הָרִאשׁוֹנוֹת, שֶׁכֻּלָּן הָיוּ בַּדִּין הַקָּשֶׁה.

בְּאֵלּוּ יֵשׁ דִּין וְאַהֲבָה, כְּאָב הָאוֹהֵב אֶת בְּנוֹ וּרְצוּעַת הַמַּלְקוּת לָקַח בְּיָדוֹ, עָשָׂה נְהִימָה גְּדוֹלָה וְקוֹלוֹת גְּדוֹלִים. וְהַמַּלְקֶיוֹת כְּלוּלוֹת בְּרַחֲמִים.

וְקָשֶׁה מִכָּל אוֹתָן הַקְּלָלוֹת – זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כח) גַּם כָּל חֳלִי וְכָל מַכָּה אֲשֶׁר לֹא כָתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה יַעְלֵם ה׳ עָלֶיךָ עַד הִשָּׁמְדֶךָ. כָּאן הֵן הַהַבְטָחוֹת שֶׁל הָאָב עַל בָּנָיו, בְּאַהֲבָה רַבָּה. לֹא כָתוּב יַעֲלֶה, אֶלָּא יַעְלֵם, יְכַבֵּשׁ אוֹתָם וִיכַסֶּה אוֹתָם בַּנָּקָב שֶׁל מְקוֹמָם, שֶׁלֹּא יֵצְאוּ הַזּוֹטָה, וְיִהְיוּ כְּבוּשִׁים וּמְכֻסִּים בְּנִקְבֵיהֶם.

עַד הִשָּׁמְדֶךָ – מַה שֶּׁלֹּא יִהְיֶה לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, שֶׁהֲרֵי נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יַשְׁמִיד אֶת יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, וְזִכְרוֹנָם יִהְיֶה קַיָּם תָּמִיד, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סו) כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם, וְכָתוּב (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה׳ אִם יִמַּדּוּ שָׁמַיִם מִלְמַעְלָה כו׳.

וְהוֹאִיל וּבִשְׁבוּעָה הוּא שֶׁלֹּא יַשְׁמִדוּ יִשְׂרָאֵל, עֲתִידִים שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַמַּכּוֹת וְהַזַּטָּאִים טְמִירִים וּמְכֻסִּים, שֶׁלֹּא יֵצְאוּ הַזּוֹטָה לְהָרַע לְיִשְׂרָאֵל עַד הַזְּמַן שֶׁיִּכְלוּ בֶּן הָעוֹלָם, מַה שֶּׁלֹּא יִהְיֶה לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

הַסּוֹף שֶׁל כֻּלָּם וְהַסִּיּוּם שֶׁל כֻּלָּם – (דברים כח) וֶהֱשִׁיבְךָ ה׳ מִצְרַיִם בָּאֳנִיּוֹת בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ לֹא תֹסִיף עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכַּרְתֶּם שָׁם לְאֹיְבֶיךָ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קֹנֶה. כָּאן הַבְטָחוֹת וְנֶחָמוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לְיִשְׂרָאֵל בְּסוֹף הַיָּמִים. וֶהֱשִׁיבְךָ ה׳ מִצְרַיִם בָּאֳנִיּוֹת –

הַהַבְטָחָה לָשׁוּב וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים וְאוֹתוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ז) כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת.

בָּאֲנִיוֹת – כָּאן הוּא, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתָּ, שֶׁאַתָּה דּוֹרֵשׁ בַּעֲנִיוּת, שֶׁתִּכְלֶה הַפָּרוּטָה מִן הַכִּיס. אֲבָל עֲתִידִים כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לָבֹא עַל יִשְׂרָאֵל עַל סְפִינוֹת הַיָּם, וְיִזְשְׁבוּ לְהַשְׁמִיד אוֹתָם מִן הָעוֹלָם, וְכֻלָּם יִטְבְּעוּ בְּתוֹךְ הַיָּם, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים.

וְשָׁם הִיא שְׁמוּזָה גְּדוֹלָה. כָּתוּב כָּאן בָּאֳנִיּוֹת, וְכָתוּב שָׁם (ישעיה מג) בָּאֳנִיּוֹת רִנָּתָם. מַה לְּהַלָּן רִנָּה – אַף כָּאן רִנָּה.

בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ. מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם לֹא גָּלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת גְּבוּרָתוֹ לְהַרְאוֹתָהּ בָּעוֹלָם וּשְׁעַת רָצוֹן, אֶלָּא בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ. כִּי כַּאֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם – בְּאוֹתוֹ גָּוֹן יַעֲשֶׂה לְךָ.

שֶׁהֲרֵי לְאַוָּזר מִכָּל שְׁאָר הַצָּדָדִים יִתְכַּנְּסוּ עַל יִשְׂרָאֵל, וְיִזְשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁבַּזְּמַן הַזֶּה יֹאבְדוּ, וְהֵם מְכוּרִים לִירִיבֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כח) וְהִתְמַכַּרְתֶּם שָׁם. לֹא כָתוּב וְנִמְכַּרְתֶּם, אֶלָּא וְהִתְמַכַּרְתֶּם, בִּלְבַבְכֶם תַּזְשְׁבוּ שֶׁאַתֶּם מְכוּרִים, וְאֵין זֶה כָּךְ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וְאֵין קֹנֶה, וְאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם.

וְכָל זֶה לְסוֹף הַיָּמִים, וְהַכֹּל תָּלוּי בִּתְשׁוּבָה, וְהַכֹּל נִסְתָּר, כַּכָּתוּב (שם כט) לְמַעַן תַּשְׂכִּילוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב, יִסְתַּכֵּל וְיֵדַע לָשׁוּב לְרִבּוֹנוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, בְּאֵיזֶה מָקוֹם הִתְגַּלְתָּה גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל בַּקְּלָלוֹת הַלָּלוּ? אָמַר, הַשְׁגָּזוּ וְדַיֵּק, מָקוֹם רַע מְכֻלָּם, שָׁם זֶה יֶשְׁנוֹ.

הִשְׁגִּיזוּ וְדַיֵּק, וּמָצָא שֶׁכָּתוּב (שם כז) וְהָיוּ זַיֶּיךָ תְּלָאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָזַרְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּזַיֶּיךָ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַזַּבְּרִים יוֹדְעִים הַזְּמַן, אוֹתָם זַיִּים תְּלוּיִים לְפָנֵינוּ וּמְסֻפָּקִים, וְזֶהוּ עִקָּר, וְהַדְּבָרִים יַצִּיבִים.

כְּתַב פֶּתַח לְעֵת עֶרֶב, וְשָׁם אוֹתוֹ בְּפִי הַיּוֹנָה, וְהָלְכָה אֶל רַבִּי יוֹסֵי, שֶׁהָיָה בִּמְקוֹמוֹ וְעֵינָיו מְצַפּוֹת. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָהּ, אָמַר: יוֹנָה, כַּמָּה אַתְּ נֶאֱמָנָה מִכָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם. קָרָא עָלֶיהָ, (בראשית ז) וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב וְהִנֵּה עֲלֵה זַיִת טָרָף בְּפִיהָ.

נָטַל הַפֶּתַח, וְנִכְנַס לַזַּבְּרִים וְהֵרְאָה לָהֶם, וְסִפֵּר לָהֶם הַמַּעֲשֶׂה. תָּמְהוּ. בָּכָה רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר: וַי! אַף עַל גַּב שֶׁאֵינָנוּ יוֹדְעִים עָלָיו – (קהלת יא) מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ שָׁם יִהְוֶא. הַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם בַּר יוֹזַאי, הַזַּבְּרִים עִמּוֹ, וּמִתְעוֹרְרִים מִפָּנָיו וְלוֹמְדִים מִפָּנָיו.

אַשְׁרֵי נַפְשׁוֹ שֶׁל בַּר יוֹזַאי, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ נִסִּים, וְהוּא גּוֹוֵר – וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַיֵּם, וְעָתִיד לִהְיוֹת רֹאשׁ לַצַּדִּיקִים שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּגַן עֵדֶן. וְיַקְבֵּל פָּנֵי שְׁכִינָה, וְיִרְאֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצַּדִּיקִים, וְיֹאמַר לָהֶם: בֹּאוּ נִשְׁתַּוֶּוה וְנִכְרָעָה נְבָרְכָה לִפְנֵי ה׳ עֹשֵׂנוּ.

כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים – אֵלּוּ מִיכָאֵל וְסַמְאֵל. (שמות כה) וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ – בַּגָּלוּת. עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ – זֶה סַמְאֵל. כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

יוֹסֵף, מִשֶּׁלּוֹ נָתְנוּ לוֹ. הַפָּה שֶׁלֹּא נָשַׁק לָעֲבֵרָה – (בראשית מא) וְעַל פִּיךָ יִשַּׁק כָּל עַמִּי. וְסוֹד הַדָּבָר, מִמֶּנּוּ נָזוֹן כָּל הָעוֹלָם, וּמִמֶּנּוּ פּוֹרְזוֹת הַנְּשָׁמוֹת לַכֹּל.

הַצָּוָאר שֶׁלֹּא הִרְכִּין לָעֲבֵרָה – וַיָּשֶׂם רִבֻּד הַזָּהָב עַל צַוָּארוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר, שֵׁשׁ דְּרָגוֹת שָׁהֵן לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְכֻלָּם מַשְׁפִּיעִים לוֹ שֶׁפַע טוֹב מֵהָעַתִּיק הַקָּדוֹשׁ.

וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל זָהָ״ב, שֶׁהִיא אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שֶׁל כָּל אַזְנַת וְאַזְנַת מֵאוֹתָן שֶׁבַּע דְּרָגוֹת, כְּלוֹל מֵרַזְמִים וְדִין. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁאָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, סֵכָה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה – פְּסוּלָה. מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּלוֹל מֵרַזְמִים וְדִין, וְאִם הִיא לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה – פְּסוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁאֵינָהּ כְּלוּלָה מֵרַזְמִים וְדִין.

הַגּוּף שֶׁלֹּא הִרְכִּין לָעֲבֹדָה – (שם) וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ בִּגְדֵי שַׁבָּת. הַיְנוּ סוֹד שֶׁל ו״ו שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. הָרַגְלַיִם שֶׁלֹּא הָלְכוּ לִדְבַר עֲבֵרָה – וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה. מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה וּמֶרְכָּבָה תַּזְוִתוֹנָה, וְיוֹסֵף זָכָה לִשְׁתֵּיהֶן, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁמַר עַל הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ.

שַׁבָּת, ש׳ בַּת. בְּזְמַן שֶׁיִּתְזַוְּגוּ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת עִם הַמַּלְכוּת, שֶׁהִיא בַּ״ת, תִּקָּרֵא שַׁבָּת.

וַיִּטַּע אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע. הַקְּצוּץ שֶׁקִּצֵּץ אָדָם הָרִאשׁוֹן, תִּקְּנוּ אַבְרָהָם, וְהוּא בִּבְאֵר שָׁבַע, שֶׁהִיא הַמַּלְכוּת. ז״ה אֶשׁ״ל, צְבָעֵי מִדּוֹת, שֶׁהֵם זוֹג״ת ״אָדָם ״שָׁזוּר ״לָבָן, הִמְשִׁיךְ לָהּ מֵהֶם, בְּסוֹד (בראשית כט) שִׁלְשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ.

יַעֲקֹב שִׁמֵּשׁ בְּבֵית שֵׁם וְעֵבֶר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, לְתִקּוּן יוֹבֵל וּשְׁמִטָּה, שֶׁהֵם לֵאָה וְרָזִיאֵל.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, הוֹצִיאָם בְּסוֹד הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בּוֹ שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

וּמִשּׁוּם זֶה, כְּשֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, נָסְעוּ שְׁנֵים עָשָׂר מַסָּעוֹת עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר סִינַי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינָי. וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשִּׁלְשִׁים מַסָּעוֹת אֲזוּרִים, שֶׁיִּהְיוּ הוֹלְכִים אוֹתָם בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר י) וַיִּסְעוּ מֵהַר ה׳ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים. עֲשָׂרָה מַסָּעוֹת בְּכָל יוֹם.

וּמִשּׁוּם שֶׁזָּטְאוּ, גָּרְמוּ שֶׁיִּהְיוּ נוֹסְעִים אוֹתָם בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר הָרִאשׁוֹנִים, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא נִכְנְסוּ לָאָרֶץ, עַד שֶׁנָּסְעוּ שְׁלֹשִׁים מַסָּעוֹת אֲזוּרִים, וְהִשְׁתַּלֵּם סוֹד הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁמַּעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית.

וּמִבָּרֵי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן (בראשית ג) – זֶהוּ מָקוֹם שֶׁרוּוְזוֹת בְּנֵי הָאָדָם גְּנוּוֹת, וְזֶה הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא אוֹצַר הַנְּשָׁמוֹת. וְהוּא אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא,

וְאָמַר לָהֶם: אַל תִּשְׁתַּדְּלוּ לָדַעַת אֵיךְ הָרוּחוֹת נִפְרָדוֹת מֵהַזִּוּוּג הַנִּכְבָּד שֶׁלִּי.

וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, (ויקרא יב) אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ (וְיָלְדָה זָכָר טָהוּב, וְלֹא כוֹלֵל) זָכָר וּנְקֵבָה כְּפִי דַּרְכֵי הָעוֹלָם, שֶׁאֵין מִתְזַוְּגִים כְּמוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִלְמַעְלָה זוּגוֹת זוּגוֹת.

מִשּׁוּם שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן וְזִוְּגוּ זְטָאוּ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל כֵּן נִפְרָדִים כְּשֶׁיּוֹצְאִים מִלְמַעְלָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה רָצוֹן מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם אָדָם זָכָה – נוֹתֵן לוֹ זוּגוֹ, וְאִם לֹא – מַפְרִידִים אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, וְנוֹתֵן לוֹ אֲזֵוָרִים, וּמוֹלִידִים בָּנִים שֶׁאֵינָם כְּרָאוּי.

וְעַל זֶה כָּתוּב (בראשית ו) לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעוֹלָם. מַה זֶּה רוּחִי? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת רוּחוֹ? אֶלָּא שְׁתֵּי רוּחוֹת הֵן, שֶׁיּוֹצְאוֹת זוּגוֹת, לֹא יִדּוֹנוּ כְּאַחַת. וְעַל זֶה כָּתוּב וְיָלְדָה זָכָר, וְלֹא כוֹלֵל זָכָר וּנְקֵבָה, כְּפִי דַּרְכֵי הָעוֹלָם, שֶׁהֵם נִפְרָדוּ.

שִׁיר הַשִּׁירִים מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

רַבִּי רְזוּמַאי פָּתַח, (ישעיה יא) וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ה'. הִנֵּה כָּאן אַרְבַּע רוּחוֹת, וְלֹא זָכָה בָּהֶם אָדָם, זוּלָתִי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בִּלְבַד.

וַהֲרֵי כָּתוּב (יחזקאל לז) מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ! לֹא כָּתוּב אַרְבַּע, אֶלָּא מֵאַרְבַּע רוּחוֹת. זֶהוּ רוּחַ שָׁלֵם.

אָמַר לוֹ, הֵיאַךְ? אָמַר לוֹ, זֶה הַבָּא מִתּוֹךְ אַהֲבַת נְשִׁיקָה. הֵיאַךְ נְשִׁיקָה מֵאַהֲבָה אֵינוֹ אֶלָּא בַּפֶּה, וּמִתְזַוְּגוֹת רוּחַ בְּרוּחַ, וְכָל אֶחָד מֵהֶם כָּלוּל מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת – רוּחַ וְרוּחַ זָכְרוּ. נִמְצְאוּ שְׁנֵיהֶם בְּאַרְבַּע רוּחוֹת. וְכָל שֶׁכֵּן הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה בְּהִתְזַוְּגָם, שָׁם אַרְבַּע רוּחוֹת יְחִיד. וְהַבֵּן הַבָּא מֵהֶם זוֹהִי רוּחַ הַבָּאָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ, וְזֶהוּ רוּחַ שָׁלֵם.

רַבִּי בֶּרֶכְיָה אָמַר, יוֹשֵׁב הָיִיתִי עַל שַׁעֲרֵי רוֹמִי רַבָּתִי, וְרָאִיתִי אִישׁ אֶחָד

שֶׁהָיָה בָּא. יָצָאתִי אֵלָיו, הִכְנַסְתִּיהוּ לְתוֹךְ בֵּיתִי, בָּדַקְתִּי אוֹתוֹ בַּמִּקְרָא, בַּמִּשְׁנָה, בַּתּוֹסֶפְתָּא וּבַהַגָּדָה, וְלֹא מָצָאתִי בּוֹ. נָזַפְתִּי בּוֹ, וְלֹא הֵשִׁיב לִי דָּבָר. הִפְלִיל עַצְמוֹ אֲזוֹרֵי הַדֶּלֶת, וְנִרְדַּם. אָמַרְתִּי, הוּא וְהַכֶּלֶב יֹאכְלוּ יַזַּד.

שֶׁכָּךְ אָמַר רַבִּי מְנַיּוּמִי הַזָּקֵן שֶׁכָּל גּוֹשׁ זָלֵב, מַהוּ (ישעיה נו) וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נֶפֶשׁ לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה וְהֵמָּה רֹעִים וְגוֹ'? לֹא יָדְעוּ שָׂבְעָה – אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ, שֶׁהֵם עַזֵּי פָּנִים כַּכֶּלֶב, עַזֵּי נֶפֶשׁ בַּכֹּל. מָה הַטַּעַם? מִפְּנֵי (שם) שֶׁלֹּא יָדְעוּ הָבִין. שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה קְדֻשָּׁתוֹ בְּתוֹכָם, וְעַל זֶה הֵם עַזֵּי נֶפֶשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא וְהַכֶּלֶב יֹאכְלוּ יַזַּד.

כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, קָם וְקָרַב לַשֻּׁלְחָן, הִנְמִיךְ רֹאשׁוֹ וְלֹא אָמַר דָּבָר. רָאִיתִי וְהִסְתַּכַּלְתִּי בְּעֵינָיו שֶׁצּוֹוְקוֹת. אָמַר לִי: וַדַּאי מִדַּרְכֵי רִבּוֹנְךָ הִתְרַוַּקְתָּ, שֶׁהוּא תִּקֵּן שֻׁלְחָן טֶרֶם יָבֹא אָדָם, וְטֶרֶם שֶׁצִּוָּה אוֹתוֹ וְיִבְדֹּק אוֹתוֹ. אִם תּוֹסִיף לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, לֹא יִתְקַיְּמוּ לְךָ בָּנִים. מִיָּד זָוַוּר וְאָמַר: יִזְיוּ לְךָ, וְיִתְקַיְּמוּ לְךָ.

אָמַרְתִּי לוֹ: לָמָּה זָוַוְרְתָּ בַּדָּבָר וְהִתְנַוַּמְתָּ? אָמַר לִי: אָסוּר לָאָדָם לְקַלֵּל עַצְמוֹ, כָּל שֶׁכֵּן אַזְהָרָה, מִשּׁוּם שֶׁקִּלְלַת זָקֵן אֲפִלּוּ עַל תְּנַאי מִתְקַיֶּמֶת. אָמַרְתִּי: כֵּן הוּא וַדַּאי, שֶׁכָּתוּב (בראשית לא) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה, וְהִתְקַיֵּם. וַאֲנִי בָּדַקְתִּי בְךָ, וְקִלְלוֹתֶיךָ אֵינָן כְּלוּם.

פָּתַח וְאָמַר, (שמות לב) וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אַיִן מְחֵנִי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ. קְלָלָה זוֹ עַל תְּנַאי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָחַל לַחֲטָאֵיהֶם בִּשְׁבִיל מֹשֶׁה, וְאַף עַל פִּי כֵן נִמְחֲקָה מִעֲלָה בַּתּוֹרָה, בַּמִּצְוָה שֶׁל מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן, וְהִיא פָּרָשַׁת וְאַתָּה תְצַוֶּה. שֶׁהָיָה לוֹ לִכְתֹּב שְׁמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה בְּכָל דָּבָר וְדָבָר, וּבְכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁשָּׁם, וְנִמְחֲקָה מִכָּל הַפָּרָשָׁה הַהִיא, שֶׁלֹּא נִזְכַּר שָׁם. הֲוֵה אוֹמֵר, קִלְלַת זָקֵן אֲפִלּוּ עַל תְּנַאי מִתְקַיֶּמֶת.

כֵּיוָן שֶׁהִרְגַּשְׁתִּי בּוֹ, קַמְתִּי וְהוֹשַׁבְתִּיהוּ בְּרֹאשׁ הַשֻּׁלְחָן. אָמַרְתִּי: וַהֲרֵי לְאָזַר וְאַתָּה תְצַוֶּה אָמַר מֹשֶׁה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה. אָמַר לִי: אֵין מֵקְדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה.

שֶׁאַלְתִּי אוֹתוֹ בַּמִּקְרָא, בַּמִּשְׁנָה וּבַתּוֹסֶפְתָּא וּבַהַגָּדָה, וְהָיָה בָּקִי בַּכֹּל. אָמַרְתִּי: לָמָּה בָּרִאשׁוֹנָה לֹא הֵשַׁבְתָּ לִי, כְּשֶׁבָּדַקְתִּי אוֹתְךָ? אָמַר: הַשְּׁנָה אָנְסָה אוֹתִי. הָיוּ יוֹמַיִם שֶׁלֹּא יָשַׁנְתִּי. וְכָעֵת שֶׁהַשְּׁנָה בָּאָה לְעֵינַי, לֹא הֵשַׁבְתִּי לְךָ.

אֵזֶר שֶׁאָכַל וְשָׂתָה, פָּתַז וְאָמַר, שִׁיר הַשִּׁירִים. שׁ גְּדוֹלָה, וְהִיא הַשְּׁנִיָּה מִסּוֹף הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הָאַלְפָּא בֵּיתָא. ב שֶׁל בְּרֵאשִׁית גְּדוֹלָה, וְהִיא הַשְּׁנִיָּה מֵרֵאשִׁית הָאַלְפָּא בֵּיתָא. מָה הַטַּעַם?

מִשּׁוּם שֶׁשִּׁי"ן סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְעַל כֵּן הִיא בִּשְׁלֹשָׁה עַמּוּדִים, שֶׁהֲרֵי הָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבָה, וְכָל שִׁיר הַשִּׁירִים סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה הוּא, וּמִשּׁוּם כָּךְ רֹאשִׁיתוֹ בְּשִׁי"ן. ב' הִיא בֵּית הָעוֹלָם, שֶׁהִיא מַעֲשֵׂה הָעוֹלָם.

וְעַל זֶה הָאוֹתִיּוֹת הַקַּיָּמוֹת בְּרֵאשִׁית שֶׁל הַסְּפָרִים, אַרְבַּע הֵן. שֶׁהֲרֵי כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשׂוּ, וּבְאוֹתוֹ הַסּוֹד שֶׁלָּהֶם, כָּךְ הָאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת בְּרֹאשׁ. וְאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁעוֹלוֹת עַל כָּל שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת. וְאוֹתָהּ הָאוֹת הַסּוֹד וְהַסֵּתֶר שֶׁל כָּל הַסֵּפֶר.

וְאֵלּוּ הֵם: א שֶׁל דִּבְרֵי הַיָּמִים, ב שֶׁל בְּרֵאשִׁית. מ שֶׁל מִשְׁלֵי. שׁ שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים. אֵלּוּ אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּרֹאשׁ הַסְּפָרִים, הֵן אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת. וּמִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתָן, יוֹדֵעַ אֶת הַסּוֹד שֶׁל כָּל הַסֵּפֶר, וְהָאוֹת הַהִיא מְלַמֶּדֶת אֶת הַסּוֹד שֶׁל כָּל הַסֵּפֶר.

א הַתִּקּוּן שֶׁלּוֹ, הַדְּיוּקָן וְהַסֵּתֶר שֶׁל אָדָם בִּשְׁנֵי גְּוָנִים. הָרֹאשׁ שֶׁלְּמַעְלָה הוּא נְקֻדָּה רֹאשׁוֹנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, בַּזְּקִיקָה שֶׁהִתְעַטְּרָה לְהִתְפַּשֵּׁט תַּזְתָּיו. וא"ו שֶׁהוּא הַסּוֹד וּדְיוּקָן שֶׁל אָדָם, הוּא וּבַת זוּגוֹ דָּלֶת שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁנֶּאֱזֶזֶת מִצִּדּוֹ. וְזוֹהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁל אָדָם.

בְּגָוֶן אֵזֶר, בְּאֶמְצַע הַדְּיוּקָן שֶׁל אָדָם. וְנֶאֱזֶזָה בּוֹ מִשְּׁנֵי צְדָדִים, כְּמוֹ שֶׁהַזְּרוֹעוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה. וְזוֹ א, הַדְּיוּקָן וְהַסּוֹד שֶׁלּוֹ, אָדָם הוּא. וְעַל כֵּן רְשׁוּמָה אָלֶ"ף בְּרֹאשׁ הַסֵּפֶר שֶׁל דִּבְרֵי הַיָּמִים, שֶׁהֲרֵי לֹא בָּא אוֹתוֹ סֵפֶר אֶלָּא

לְהַשְׁלִים אָדָם בִּסְתָרָיו וְדַרְגָּתוֹ, בְּאוֹתָם תּוֹלְדוֹתָיו, לִהְיוֹת הַכֹּל אָדָם שָׁלֵם אֶזְוֵד.

ב הִיא הַבַּיִת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, מַקִּיפָה לִשְׁלשָׁה צְדָדִים, מַעְלָה וּמַטָּה, וְכָל הַמַּעֲשִׂים כְּלוּלִים בְּתוֹכָהּ, סוֹבֶבֶת שְׁלשָׁה צְדָדִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְנִשְׁאָר צַד שֶׁל צָפוֹן שֶׁלֹּא נִבְנָה, שֶׁהוּא הַמְּדוֹר הָרָע, שֶׁשָּׁם שׁוֹרֶה הָרָע שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה א) מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה.

וְעַל זֶה ב׳, הִיא הַבַּיִת וְהַבִּנְיָן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, הִיא בְּרֵאשׁ הַתּוֹרָה רשֵׁם גָּדוֹל, לְהַרְאוֹת עַל כָּל הַסֵּפֶר.

וְהַסֵּפֶר הַזֶּה כְּמוֹ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית נַעֲשָׂה, בַּסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם, כָּלוּל בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וְעַל זֶה סוֹד הַסֵּפֶר בָּרֹאשׁ ב. סִיּוּם הַסֵּפֶר ם. בַּסּוֹד שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הִתְעַלָּה.

מ׳ פְּתוּחָה, סוֹד הַנְּקֻבָּה הַשְּׁלֵמָה, אֵשֶׁת זִיל מִתְעַטֶּרֶת בְּעַטְרוֹתֶיהָ. וְעַל זֶה כָּל סֵפֶר מִשְׁלֵי אֵינוֹ אֶלָּא תִּשְׁבַּחַת שֶׁל אֵשֶׁת זִיל הַזֹּאת, וּלְהָשִׁיב דַּעַת בְּנֵי הָאָדָם לְהִשָּׁמֵר מֵאִשָּׁה רָעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, לִשְׁמָרְךָ מֵאִשָּׁה רָעָה, וּלְהִתְקָרֵב לָאֵשֶׁת זִיל הַזּוֹ בַּעֲבוּדָה עֶלְיוֹנָה. וְעַל זֶה מ׳ גְּדוֹלָה בְּרֵאשׁ הַסֵּפֶר, הוֹלֶכֶת עַל אוֹתוֹ הַסּוֹד.

שׁ, זוֹ מִתְיַוֶּדֶת בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. שֶׁהָאָבוֹת הֵם מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה. וְאַבְרָהָם וְיִצְחָק אֲזוּזִים זֶה בָּזֶה וּכְלוּלִים זֶה בָּזֶה. וְיַעֲקֹב נִכְנָס בָּאֶמְצַע, וּמַסְכִּים עִם שְׁנֵי הַצְּדָדִים. וְעַל זֶה מִתְיַוְּדִים כֻּלָּם, בְּסוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

מִשּׁוּם כָּךְ הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ הִיא בְּסוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁמִּתְיַוֶּדֶת בַּמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא גְּדוֹלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ מִתְיַוֶּדֶת בְּרֵאשׁ הַסֵּפֶר, לְהַרְאוֹת שֶׁכָּל הַסֵּפֶר הוֹלֵךְ עַל הַסּוֹד הַזֶּה וּמִתְתַּקֵּן. וְעַל זֶה הָאוֹת הַזּוֹ נִרְאֵית הַשֶּׁבַח שֶׁל כָּל הַסֵּפֶר. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קַמְתִּי וְנִשַּׁקְתִּי אוֹתוֹ, וּבִקַּשְׁתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁיִּמְוֹזֹל לִי, וּמָזַל לִי.

פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ וְאַל תֹּאמַר

לְפָנַי הַמַּלְאָךְ כִּי שְׁגָגָה הִיא לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל קוֹלֶךָ וְיַזְבֵּל אֶת מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ. כַּמָּה יֵשׁ לָאָדָם לְהִשָּׁמֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה. הַפָּסוּק הַזֶּה הֵשִׁיבוּ לַזָּרִים שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִכְתֹּב: אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַזָּטִיא אֶת נַפְשֶׁךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יד) נֶפֶשׁ כִּי תֶזֻטָא, וְלֹא מָצְאנוּ פָּסוּק שֶׁכָּתוּב בָּשָׂר כִּי יֶזֻטָא, וְיָפֶה הוּא.

אֶלָּא כָּךְ הִסַּקְנוּ, שֶׁאָסוּר לָאָדָם לְדַבֵּר דִּבְרֵי זְנוּת אֲפִלּוּ עִם אִשְׁתּוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַשֶּׁה, וְיָבֹא לְהַרְהוּרִים רָעִים אֲזֻרִים, וְיִהְיֶה דָּשׁ בְּזַזְדְּרוֹ, וְיִזְרַע זוּטִים אֲזֻרִים.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַזָּטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ. זֶהוּ בְּשַׂר קֹדֶשׁ, שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וְהָיְתָה בְרִיתִי בִּבְשַׂרְכֶם. וְאַל תֹּאמַר לְפָנַי הַמַּלְאָךְ, הַהוֹלֵךְ לִימִינוֹ שֶׁל אָדָם, אַל תֹּאמַר דְּבָרִים שֶׁאֵינָן כַּהֶגֶן, אֶלָּא כָּל דְּבָרֶיךָ בְּנַזַּת וּבְמִשְׁקָל. מָה הַטַּעַם? מִפְּנַי כִּי שְׁגָגָה הִיא, וְזַיָּב עַל זֶה הָרִבּוּן שְׁגָגָה.

וְעוֹד, שֶׁעַל זֶה, לָמָּה יִקְצֹף הָאֱלֹהִים עַל קוֹלֶךָ. מִפְּנַי שֶׁהַקּוֹל יוֹלִיךְ אוֹתוֹ עוֹף הַשָּׁמַיִם, וּמַעֲמִיד אוֹתוֹ לִפְנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְיַזְבֵּל אֶת מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ – עַל זֻטָא הַבָּשָׂר. מָה הַטַּעַם? מִפְּנַי שֶׁכָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ, אֵין יְכוֹלִים אוֹתָם הַשּׁוֹלְטִים בַּגֵּיהִנֹּם לְהַכְנִיסוֹ שָׁם, וּבְלְבַד שֶׁיִּשְׁמֹר אוֹתוֹ. וְאִם לֹא שָׁמַר אוֹתוֹ, מַעֲבִירִים מִמֶּנּוּ, וּמַשְׁזִזִים וּמְזַבְּלִים אוֹתוֹ, שֶׁזֶּהוּ מַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל אָדָם. וְאַזַּר כָּךְ מַכְנִיסִים אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם, וְאֵין לָהֶם עַל מַה שֶׁיִּסְמֹכוּ. עַכְשָׁו, בְּנִי, תִּהְיֶה זָהִיר בְּכִבּוּד וְזַבְּרֵךְ יוֹתֵר מִגּוּפֵךְ.

פָּתַח רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר, (תהלים פד) גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ אֲשֶׁר שָׁתָה אֶפְרֹזֶיהָ אֶת מִזְבְּזוֹתֶיךָ ה' צְבָאוֹת מַלְכִּי וֵאלֹהָי. גַּם צִפּוֹר – שָׁם שָׁנִינוּ, עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ אֲתָרִים וּמְקוֹמוֹת קְדוֹשִׁים יוֹתֵר עֶלְיוֹנִים מִשְּׁאָר מְקוֹמוֹת הַיִּשּׁוּב.

וְהַכֹּל כְּמוֹ יְצִירַת הָאָדָם. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזַר אוֹתוֹ הַזֶּרַע וּמְנַפֵּץ אוֹתוֹ, כְּמוֹ זֶה שֶׁמְּבָרֵר וּמְנַפֵּץ זוּטִים, תֶּבֶן לְזוּד וְקַשׁ לְזוּד, עַד שֶׁמְּבָרֵר אֶת

הַזּוֹטִים עַל מְקוֹמָם.

כָּךְ נָטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלָּג מִתַּחַת כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, וְאוֹתוֹ הַשֶּׁלָּג מִתְזַמֵּם בְּכַמָּה גְּוָנִים, וְהִטִּיל אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַמַּיִם שֶׁל הָאֵשָׁה. מִכָּאן שֶׁאֵשָׁה לֹא מִתְעַבֶּרֶת עַד שֶׁתִּשְׁפֹּךְ מַיִם, וּבְאוֹתָם הַמַּיִם מַטִּיל הַזָּכָר שֶׁלָּג, וְהוּא הַזֶּרַע שֶׁהוּא מְזֻבָּר יָזֵד, יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ שֶׁל הָאִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁהַשֶּׁלָּג כְּנֶגֶד הַמַּיִם.

לְאַזֵּר שֶׁהִטִּיל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְתוֹךְ הַמַּיִם, בֵּרֵר אוֹתוֹ וְנָפַץ אוֹתוֹ, וְעָשָׂה בַּהַתְזָלָה טַבּוּר, שֶׁהִיא נְקֵבָה אֲוֵזֶת מִתּוֹךְ הַבְּזִירָה שֶׁל הַשֶּׁלָּג, וְאוֹתוֹ טַבּוּר הוּא נְקֵבָה שֶׁל צִיּוֹן.

וּמִשָּׁם הִתְפַּשְּׁטוּ אַרְבָּעָה זוֹטִים לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם – מִזְרָז וּמַעֲרָב צָפוֹן וְדָרוֹם. מֵאוֹתוֹ הַזּוֹט שֶׁנִּמְשָׁךְ מִצַּד הַמִּזְרָז, מִמֶּנּוּ נַעֲשָׂה גּוֹג. מַתְזִיל בַּמִּזְרָז, וּמְסַיֵּם בַּמַּעֲרָב. הַגּוֹג הוּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נִרְשָׁם בְּאוֹתִיּוֹת אדנ״י. אֲדוֹן וְרִבּוֹן כָּל הָעוֹלָם.

מֵאוֹתוֹ הַזּוֹט שֶׁנִּמְשָׁךְ מִצַּד הַדָּרוֹם, שֶׁהוּא הַבְּרוּר שֶׁל כָּל הַשֶּׁלָּג וְתָקְפוֹ, מִמֶּנּוּ נַעֲשְׂתָה זְרוֹעַ יָמִין, וְהוּא בְּזִירַת הָעֻגָּה. וְזֶה גַּן עֵדֶן שֶׁנִּכְנַס בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהוּא לְעֻגַּת הַנְּשָׁמוֹת, וְזֶה טָמִיר וְגָנוּז, הַיָּמִין שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

מֵאוֹתוֹ הַזּוֹט שֶׁנִּמְשָׁךְ מִצַּד הַצָּפוֹן, מִמֶּנּוּ נַעֲשִׂית וְנִבְרֵאת זְרוֹעַ שְׂמֹאל. וְזֶה הַגֵּיהִנֹּם. מֵאוֹתָהּ פָּסֶלֶת שֶׁל הַשֶּׁלָּג. וְהוּא לָעֻגָּה שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הָרְשָׁעִים.

הָרֹאשׁ נִתְתַּקֵּן בַּשָּׁמַיִם. וְהָיָה הָעוֹלָם בְּלִי רֹאשׁ, עַד שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. כְּשֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן, הוּקַם בְּרֹאשׁ.

הַפָּה שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, שֶׁהִתְתַּקֵּן בָּרֹאשׁ, סִינַי. וְהוּא רָשַׁם אֶת הַפָּה הַזֶּה תּוֹךְ הַמַּיִם, מֵהַבְּרוּר שֶׁל הַשֶּׁלָּג. הַיְרֵכִים וְכָל שְׁאָר הָאֵיבָרִים, בְּכָל שְׁאָר הָאָרֶץ.

וּכְשֶׁם שֶׁלְּאִשָּׁה יֵשׁ צִירִים וַחֲבָלִים בִּשְׁעַת הַלֵּדָה, כֵּן כְּשֶׁבִּקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא הָאָרֶץ לְאוֹר הָעוֹלָם, הָיוּ הַמַּיִם עוֹלִים וְיוֹרְדִים, יַעֲלוּ הָרִים

יֵרְדוּ בְּקָעוֹת. מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הוֹצִיא מִן הַקַּרְקַע רְעָמִים וְזָוָעוֹת, וְנָסוּ הַמַּיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מִן גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן מִן קוֹל רַעַמְךָ יֵחָפֵזוּן. וַיֵּצֵא הָאָרֶץ, וְנִשְׁאֲרָה נְמוּכָה וּמְלֻכְלֶכֶת, כְּוָלָד הַזֶּה שֶׁיּוֹצֵא נָמוּךְ כְּמֵת וּמְלֻכְלָךְ מֵהַלֵּדָה.

וּכְשֶׁם שֶׁמְּעָפְעִין אֶת הַוָּלָד עַד שֶׁיִּתְעַוֵּרר, וְנוֹתְנִים אֵשׁ וְגֵר לְגַבּוֹ לְזַמְּמוֹ, וּמַרְאָה לְהָאִיר – כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ, כְּשֶׁיָּצְאָה מִתּוֹךְ הַמַּיִם. וְהַכֹּל בְּפָסוּק אָזֹוד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם עז) קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְּרָקִים תֵּבֵל, מִיָּד – רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ.

עַד כָּאן נִסְתַּם הַפֶּה, עַד שֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל, וְהַפֶּה נִפְתַּח בְּרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם, וְזֶה סִינַי שֶׁנִּתְּנָה בּוֹ הַתּוֹרָה, וְשָׁם נִתְתַּקֵּן הַדִּבּוּר.

וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נִסְתַּם הַפֶּתוּז, וְנִפְתַּח הַסָּתוּם. נִסְתַּם הַפֶּה – שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ הַדִּבּוּר (מִשֶּׁנִּסְתַּלֵּק מֹשֶׁה). הֵפֶךְ מִן הָאָדָם. נִפְתַּח הַטַּבּוּר – בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּמִשָּׁם אוֹכֵל מַה שֶּׁאָמוֹ אוֹכֶלֶת, וְשׁוֹתֶה מִמַּה שֶּׁאָמוֹ שׁוֹתָה. וְכָל הָעוֹלָם נִזּוֹן מִתַּמְצִית אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, מְקוֹמוֹת וַאֲתָרִים הֵם בָּעוֹלָם, בְּשָׁבָּזז שֶׁל אֵלּוּ עַל אֵלּוּ. גַּן הָעֵדֶן, שֶׁהוּא זְרוֹעַ הַיָּמִין שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, יֵשׁ בּוֹ מְקוֹמוֹת וַאֲתָרִים לְשָׁבָּזז אֵלּוּ עַל אֵלּוּ, וְשָׁם הוּא עֵץ הַזַּיִּים, וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע.

וּבְהֵיכָל אָזֹוד מֵהֶם יֵשׁ בָּמָקוֹם טָמִיר וְנָעוּז מִן הַכֹּל, וְאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אֶת אוֹתוֹ מָקוֹם פָּרָט לְעַפּוֹר אַזַּת, שֶׁבָּאָה בְּכָל יוֹם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וּמִצַּפָּצֶפֶת בְּתוֹךְ עֲצֵי הַגָּן (וְאוֹמֶרֶת גַּם עַפּוֹר וְגוֹ').

וּבְאוֹתָהּ הַצִּפּוֹר יוֹדְעוֹת הַנְּשָׁמוֹת אֶת סִימָנֶיהָן, בִּזְמַן שֶׁמּוֹדוֹת וּמְשַׁבְּזוֹת, וּבִזְמַן שֶׁמִּשְׁתַּדְּלוֹת לָדַעַת בַּזְּכוּתָהּ. וְאוֹתָהּ הַצִּפּוֹר נִכְנֶסֶת לְאוֹתוֹ הֵיכָל, וְנִטְמֶנֶת וְנֶעֱנֶזֶת וְלֹא נוֹדַעַת. וּדְרוֹר – זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה, וְהִיא בַּת זוּגִין.

דָּבָר אַזַּר, (שם פד) וּדְרוֹר קֵן לָהּ – זֶה הַיּוֹבֵל, שֶׁכָּתוּב וּקְרָאתֶם דְּרוֹר.

קֵן לָהּ – בַּזְּכוּתָהּ הָעֶלְיוֹנָה. צִפּוֹר וּדְרוֹר, זֶה לְמַעְלָה וְזֶה לְמַטָּה. אֲשֶׁר שָׂתָה אֶפְרוֹזֶיהָ, מִי? הַדְּרוֹר הַזֶּה שְׁנַת הַזַּמְּשִׁים, שֶׁמּוֹצִיאָה מִמֶּנָּה שִׁשָּׁה אֶפְרוֹזִים וְהַצִּפּוֹר הַזּוֹ.

אוֹתָם הָאֶפְרוֹזִים, תְּשׁוּקָתָם לְתוֹךְ שְׁנֵי הַמְּזֻבְּזוֹת, הַמְּזֻבֵּזַ הַפָּנִימִי וְהַמְּזֻבֵּזַ הַחִיצוֹן. נָטְלוּ מִן הַמְּזֻבֵּזַ הַפָּנִימִי וְנָתְנוּ לַמְּזֻבֵּזַ הַחִיצוֹן. מַלְכִּי וֵאלֹהָי, מַלְכִּי – זֶה הַמְּזֻבֵּזַ הַחִיצוֹן, וֵאלֹהָי – זֶה הַמְּזֻבֵּזַ הַפָּנִימִי.

הַמְּזֻבֵּזַ הַחִיצוֹן תָּמִיד תְּשׁוּקָתוֹ לַמְּזֻבֵּזַ הַפָּנִימִי, וּלְעוֹלָם אֵינוֹ שׁוֹכֵךְ מִלְּזַמֵּר בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה.

כָּל זְמַן שֶׁהַנֵּר דּוֹלֵק עַל הַפְּתִילָה, וְהַפְּתִילָה כְּתִקּוּנָהּ, הָאוֹר מֵאִיר וְצַוַּח, וְהַכֹּל נֶהֱנִים מִמֶּנּוּ. וְכָל זְמַן שֶׁהַפְּתִילָה נֶעְדֶּרֶת וְהַשֶּׁמֶן וָזֵעַ מִן הַפְּתִילָה, הָאוֹר נִסְתַּלֵּק, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּאוֹתוֹ הָאוֹר כְּלוּם.

כָּךְ, כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיוּ מְתֻקָּנִים וּמְסֻרְגָּלִים כַּפְּתִילָה זוֹ, אוֹר שֶׁל מַעְלָה הָיְתָה דּוֹלֶקֶת עֲלֵיהֶם, וְאוֹמֶרֶת שִׁירָה, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּכֵּחַ לְעוֹלָם, כְּדֶגְמַת הָאוֹר עַל הַפְּתִילָה שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּכֵּחַ לְעוֹלָם לִנְגֹּד מַעְלָה. וְאוֹתוֹ הַשִּׁיר הוּא הַמְּעֻלֶּה שֶׁבַּשִּׁירִים, קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. נֶעְדַּר הַפְּתִילָה – נֶעְדַּר הָאוֹר וְנִסְתַּלֵּק, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ.

וּשְׁלֹמֹה צִוַּוָּן וְאוֹמֵר, (קֹהֶלֶת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ. הֱיֵה מִתְתַּקֵּן וּמִסְרַגֵּל עַצְמְךָ בְּמִצְוֹת וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּימֵי בְחוּרוֹתֶיךָ, בִּזְמַן שֶׁהַמָּאוֹר הַהוּא לוֹהֵב בַּפְּתִילָה.

דָּבָר אַחֵר, עַל הָאוֹר הַהוּא בִּזְמַן שֶׁהַפְּתִילָה מִתְקֶנֶת, אָמַר לְנֶגֶד אוֹתוֹ הָאוֹר וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ. הִתְעוֹרֵר לְנֶגֶד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁיר וּתְעוֹרֵר הָאַהֲבָה.

עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה (שם) – בִּזְמַן שֶׁהַלְּבָנָה מִתְמַעֶטֶת וְתִשְׁלֹט הָרָעָה, וְהַיָּמִים שֶׁלָּהּ הֵם יָמִים שֶׁאֵין בָּהֶם זִקָּיִן. עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְזַיְךָ הַשֶּׁמֶשׁ – זֶה נָהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁכָּתוּב בּוֹ

(איוב יד) וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. וְהָאוֹר – זֶה הָאוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִתְעַטֵּף בּוֹ, וְהוּא יְמִינוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ.

וְהַיָּרוֹן – הוּא הַיָּם הַמִּתְמַלֵּא מֵאוֹתוֹ נָהָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. וְהַכּוֹכָבִים – אֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר מַזָּלוֹת הַיְדוּעִים לָהּ. וְשָׁבוּ הֶעָבִים – אֵלּוּ שָׂרֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם. אַזַּר הַגֶּשֶׁם – אַזַּר בְּכִיָּתָן שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁכָּתוּב מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכְּיוּן.

בַּיּוֹם שֶׁיָּזְעוּ שֹׁמְרֵי הַבַּיִת (קהלת יב) – אֵלּוּ שׁוֹמְרֵי הַזּוֹמּוֹת, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סב) עַל זוֹמוֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַיִם הִפְקַדְתִּי שׁוֹמְרִים. וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הֶחָיִל – אֵלּוּ הֵם שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ. וּבָטְלוּ הַטּוֹחֲנוֹת – אֵלּוּ הֵם אוֹכְלֵי הַקָּרְבָּנוֹת. כִּי מִעֲטוּ – כַּנְפֵי הַחַיּוֹת. וְנֶחְשְׁכוּ הָרֹאוֹת בָּאֲרֻבּוֹת – אֵלּוּ הֵם (זכריה ד) עֵינֵי ה׳ הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ, וְהֵם שֶׁבַע עֵינֵי ה׳.

וְסֻגְּרוּ דְלָתַיִם בַּשּׁוּק – אֵלּוּ הֵם הַשְּׁעָרִים שֶׁכֻּלָּם נִנְעֲלוּ, זוּלָתִי שַׁעֲרֵי דְּמָעוֹת שֶׁלֹּא נִנְעֲלוּ. בִּשְׁפַל קוֹל הַטַּחֲנָה – סֵכֶת דָּוִד, שֶׁנָּפְלָה וְנִשְׁפָּלָה לָעָפָר, וְקוֹלָהּ שֶׁהָיְתָה מְשׁוֹרֶרֶת תָּמִיד בְּשִׁיר הָאַהֲבָה – שָׁפָל. וְיָשֹׁחוּ כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר – הֵם הַמַּלְאָכִים הַנֶּחֱלָקִים בְּמִשְׁמְרוֹתָם עַל הַשִּׁיר. מֵהֶם מְשׁוֹרְרִים בַּיּוֹם, וּמֵהֶם מִשְׁמָרוֹת מְשׁוֹרְרִים בַּלַּיְלָה.

גַּם מִגָּבהַּ יִירָאוּ, (קהלת ה) כִּי גָּבהַּ מֵעַל גָּבהַּ שֹׁמֵר. וְשׁוֹמֵר זֶה מִזֶּה, וּמְקַבֵּל זֶה מִזֶּה בְּנַעֲימָה וּבְקְדֻשָּׁה. וּבְזַרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ יָצְתָה מְאֵרָה, וְדִין זָזָק מָצוּי לְפָנָיו. וְגָבהַּ יִירָא מִגָּבהַּ וּמִדִּינוֹ.

וְזַרְזִתִים בַּדֶּרֶךְ, כְּתוּב (ישעיה מג) הַנּוֹתֵן בַּיָּם דֶּרֶךְ וּבְמַיִם עַזִּים נְתִיבָה. וּבְאוֹתוֹ דֶּרֶךְ הָיָה יוֹרֵד, וּבָא הַטַּל מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָל שְׁמִוָּה וְכָל טוּב וְכָל רָצוֹן, בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ הָיָה בָּא. וּבְזַרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁבֶר עַל שֶׁבֶר בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ נִמְצָא, וְכָל רִגְז וְאֵימוֹת וְתֻקֳף וְדִין הָיוּ בְּאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ.

וְיָגֵאץ הַשָּׁקֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ט) וַיְשַׁקֵּד ה׳ עַל הָרָעָה. וְכָתוּב (ירמיה א) מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רוֹאֶה. וּצְמִיזַת הַשָּׁקֵד אָזַד וְעֶשְׂרִים יוֹם. כָּךְ

מִשִּׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז עַד תִּשְׁעָה בְּאָב. וּמִיּוֹם שֶׁהַשָּׂקֵד מֵצִיץ, הַפָּרוֹז אֵין מוֹצִיא פָּרִי, עַד עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם.

וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב – יַתֵּן הַסֵּכֶל עַל שִׂכְמוֹ שֶׁל בֵּית דָּוִד. וְתָפֵר הָאַבְיוֹנָה – זוֹ עֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה. וְצוֹוְחִים בְּנֵי הָאָדָם וְאֵינָם נַעֲנִים. מָה הַטַּעַם? כִּי הֹלֵךְ הָאָדָם אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ. מִסְתַּלֵּק הַכָּבוֹד לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְהֵם צוֹוְחִים וְאֵין מִי שֶׁיַּשְׁגִּיחַ בָּהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הִסְתַּלֵּק לְבֵית עוֹלָמוֹ שֶׁמִּמֶּנּוּ יָצָא. וְעַל זֶה נִמְצְאוּ הַמְּאֵרָה, וְרַע, וּמָוֶת, וּמְאוֹרְעוֹת רָעוֹת בָּעוֹלָם, וְסוֹפְדִים וְצוֹוְחִים בְּכָל יוֹם, שֶׁכָּתוּב (שם ט) כִּי עָלָה מָוֶת בַּחַלוֹנֵינוּ.

עַד אֲשֶׁר לֹא יֵרָתֵק זֶבֶל הַכֶּסֶף (קהלת יב) – זוּט שֶׁל זֶסֶד שֶׁנִּמְשָׁךְ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. וְתָרֵץ גֶּלַת הַזָּהָב – שֶׁהִיא יוֹרֶדֶת בְּאוֹתוֹ הַזּוּט. נִשְׁבַּר הַזּוּט, נָפַל הַגֶּלָה. וְתִשָּׁבֵר כַּד עַל הַמַּבּוּעַ – שֶׁהַתּוֹרָה נִשְׁתַּכְּחָה בַּגָּלוּת, וְאוֹתוֹ הַמַּשְׁאֵב, יוֹפִיא"ל (וי"א יפ"י) הַשַּׂר, לֹא שָׁאַב מִמַּעְיַן הַתּוֹרָה, וּבְנֵי אָדָם נְבוֹכִים בָּהּ.

וְגָרַץ הַגַּלְגַּל אֶל הַבּוֹר, וּמַלְאָךְ הַמְּשׁוּזִית נִתָּן לוֹ רְשׁוּת לְזַבֵּל בְּכָל יוֹם. וְיָשֹׁב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה, וְיִכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת, וְהָעוֹלָם יִכְלֶה. וְהֶעָפָר, שֶׁהַכֹּל נִהְיָה מִמֶּנּוּ, יָשׁוּב כְּבַתְּחִלָּה, וְיִהְיֶה הָעוֹלָם זָרֵב כְּשֶׁהָיָה. וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ, וְיִתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם כְּבַתְּחִלָּה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ. בָּא רַבִּי עֲזַרְיָה וְרַבִּי מְרוֹנוֹס, וְנִשְׁקוּהוּ בְּרֹאשׁוֹ. קָרָא עָלָיו, (משלי יוז) לֵב נָבוֹן יִקְנֶה דָּעַת וְאֹזֶן חֲכָמִים תְּבַקֶּשׁ דָּעַת.

פָּתַח וְאָמַר, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁהַזְּכָמָה שֶׁל מַעְלָה שׁוֹרָה בְּתוֹכוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה רוֹצֶה לְגַלּוֹת בָּאָרֶץ מַה שֶּׁלֹּא הִתְגַּלָּה לַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים. וּמַה הוּא? סוֹדוֹת הַזְּכָמָה שֶׁל הַשֵּׁם הֶחָזָקוּק הָעֶלְיוֹן. שֶׁהַשְּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים לֹא נִמְסְרוּ לָהֶם, וְנִמְסְרוּ לַזְּכָמִים שֶׁבָּאָרֶץ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מְשַׁבְּחִים וְאוֹמְרִים (תהלים זז) ה' אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר

שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמָיִם.

מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ – אֵלּוּ הַסּוּדוֹת הַזְּקוּקִים שֶׁל הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהִתְגַּלּוּ בָּאָרֶץ, וְהַתְּשְׁבַּחַת שֶׁל זֶה עַל הַשָּׁמַיִם. שֶׁכָּל אוֹתָם הַהֲמוֹנִים מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה, שֶׁהִתְגַּלָּה בָּאָרֶץ מַה שֶּׁלֹּא הִתְגַּלָּה לָהֶם.

הֲרֵי כָּאן סוֹדוֹת הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל אַרְבָּעָה שֵׁמוֹת זַקוּקִים, וְזֶהוּ סוֹד הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁמוֹת: אדנ״י, צְבָאו״ת, יהו״ה, אהי״ה. הַסּוֹד שֶׁל אַרְבָּעָה שֵׁמוֹת זַקוּקִים, שֶׁל אַרְבָּעָה זָהָרִים, וְכָל זֹהַר וְזֹהַר נִכְלָל אֶזֶד בַּזֶּבֶרוֹ, וּתְשׁוּקָתוֹ שֶׁל זֶה לְהִכָּנֵס לָזֶה, וּלְהִכָּלֵל זֶה בָּזֶה.

וְאַרְבָּעָה הַזְּהָרִים הַלָּלוּ נִפְרָדִים בְּשֵׁמוֹת יְדוּעִים. אֶזֶד נִקְרָא זַהַ״ר זָשׁוּךְ וְלֹא זָשׁוּךְ. בַּהִסְתַּכְּלוּת שֶׁלּוֹ, מִיָּד מֵרִים זָשׁוּךְ. מִסְתַּכְּלִים בּוֹ יוֹתֵר, נוֹצֵץ וְלוֹהֵט בָּאוֹר, וְיָפֶי עֶלְיוֹן. וְאוֹרוֹ קָמוּט בְּתוֹכוֹ, עַד שֶׁמַּכֶּה בּוֹ אוֹר אַזֵּר, שֶׁכּוֹרֶה בָּאוֹר הַזֶּה וְנוֹקֵב אוֹתוֹ, אָז מִתְמַלֵּא מֵאוֹתוֹ הַזֹּהַר, וְנוֹצֵץ לְכָל צַד.

הַזֹּהַר הַזֶּה נָזוּקָק בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם נִיצוֹצוֹת, שֶׁהֵם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת זַקוּקִים שֶׁל שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין וּשְׁנֵי עֵדִים. אָז הַזֹּהַר הַזֶּה כָּלוּל בִּשְׁנֵי שֵׁמוֹת, וּמִתְעַטֵּר בַּשֵּׁם הַזֶּה אדנ״י.

וְאָז אוֹתוֹ הַשַּׂר שֶׁל כָּל הָעוֹלָמִים, וְכָל הַצְּבָאוֹת וְכָל הַמְּזֻנּוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְזוֹנִים, כֻּלָּם אוֹמְרִים הַתְּשְׁבַּחַת שֶׁל (הַכָּתוּב) הַזֶּה שֶׁמְּשַׁבְּזִים אוֹתוֹ, וְאוֹמְרִים תְּשְׁבַּחַת (שֶׁל כֻּלָּם) וּמְשַׁבְּזִים לְמַעְלָה. וְהַזֹּהַר הַזֶּה, כְּשֶׁנִּשְׁלָם, הוּא שִׁי״ר. אָדוֹן, שַׂר, רִבּוֹן. י׳ הַשְּׁלֵמוּת שֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ מִן הַכֹּל. שִׁי״ר הַמַּעֲלוֹת, הָרִבּוֹן הַמְמֻנֶּה עַל כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַמְּזֻנּוֹת וְהַדְּרֻגּוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

הַזֹּהַר הַשֵּׁנִי הוּא זֹהַר שֶׁכָּל הָעֵינַיִם הָעֶלְיוֹנִים הַנִּסְתָּרִים (נִכְנָסִים) כּוֹנֵס אֵלָיו. וְהוּא זֹהַר נוֹצֵץ לָעֵינַיִם שֶׁאֵין יְכוֹלוֹת לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, וְזֶה נִקְרָא זֹהַר זִז. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא זִז, נוֹטֵל כָּל הַזְּהָרִים הָעֶלְיוֹנִים הַנִּסְתָּרִים, וְזוֹרֵק זְהָרִים נוֹצְצִים

לְמַטָּה, וְעוֹשָׂה פָּרוֹת וְתוֹלָדוֹת לְמִינוֹ.

וְהַזֹּהַר הַזֶּה נִקְרָא זֶה הָעוֹלָמִים, וְזֶהוּ הַכֹּל שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, וְעַל שֶׁמּוֹצִיא זְהָרִים נוֹצְצִים וְעוֹשָׂה תוֹלָדוֹת לְמִינוֹ, נִקְרָא הַזֹּהַר הַזֶּה צְבָאוֹ"ת. וְזֶהוּ שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ תָּמִיד לְשַׁבְּזוֹ תָּמִיד בַּזֹּהַר הָרִאשׁוֹן הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא שִׁיר. וּכְשֶׁכְּלוּלִים יַחַד בְּזִוּוּג אֶחָד בְּלִי פָּרוּד תּוֹךְ תְּשׁוּקָה שְׁלֵמָה, אָז הַכֹּל נִקְרָא שִׁיר הַשִּׁירִים.

וַאֲפִלּוּ הוּא לְבַדּוֹ, שֶׁהוּא כְּלָל שֶׁל הַכֹּל, נִקְרָא כְּלָל שֶׁל רַבִּים, הַכְּלָל שֶׁל כָּל הַזְּהָרִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. קוֹרְאִים לוֹ כֹּל, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. הוּא זַיִי"ם. עָלָיו כָּתוּב (בראשית ב) וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן. כָּל הַזַּיִים תְּלוּיִים בּוֹ. מִמֶּנּוּ פּוֹרְזִים זַיִים וְזְהָרִים לְכָל צַד.

הַשִּׁיר הַזֶּה שֶׁאָמַרְנוּ נִקְרָא בְּאֵ"ר, וְאוֹתָם הַזַּיִים הָעֶלְיוֹנִים נִכְנָסִים לְתוֹכוֹ. וְאוֹתוֹ הַזֹּהַר שֶׁנִּקְרָא זַיִים, נוֹבְעִים בּוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב בְּאֵר מַיִם זַיִים. וְכָתוּב בְּאֵר זַחֲרוּהָ שָׂרִים, עַל שֵׁם שֶׁאוֹתָם גְּדוֹלִים עֶלְיוֹנִים, זְהָרִים טְמִירִים, שֶׁהִתְכַּנְּסוּ לַזֹּהַר הַזֶּה. וְהֵם לֹא זַחֲרוּהָ אֶלָּא עַל יְדֵי זֶה.

הַזֹּהַ"ר הַשְּׁלִישִׁי, הַזֹּהַר הַזֶּה הוּא כְּלָל שֶׁל שְׁלֹשָׁה זְהָרִים, הַסּוֹד שֶׁל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת. בַּזֹּהַר הַזֶּה נִדְבְּקוּ הָאָבוֹת.

זֶהוּ רָצוֹא וָשׁוֹב, אֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לְהִתְיַשֵּׁב בַּנִּיצוֹץ שֶׁלּוֹ. עַל זֶה כָּתוּב (יחזקאל א) וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב. זֶה יוֹרֵשׁ יְרֻשָּׁה שֶׁל זְהָרִים טְמִירִים שֶׁלֹּא הִתְגַּלּוּ. וְסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת תְּלוּיוֹת בָּהֶם, יה"ו. מִכָּאן, הָאוֹת ה' רְבִיעִית לוֹקָטֶת וְלוֹקַחַת. וְכָךְ מִסְתַּדֵּר בְּסִדּוּר שָׁלֵם.

הַזֹּהַ"ר הַזֶּה הוּא רָצוֹא וָשׁוֹב, בַּסּוֹד שֶׁל הָאוֹת ו', וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע, בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה. הָאוֹת ה' מִצַּד זֶה לְמַעְלָה, וְהָאוֹת ה' מִצַּד הַזֶּה לְמַטָּה. וְהַזַּיִּין שֶׁהֵן ו' בָּאֶמְצַע. וְעַל זֶה רָצוֹא וָשׁוֹב, רָצוֹא – אֶל הַה' הָעֶלְיוֹנָה, לְהִתְעַלּוֹת אֵלֶיהָ בְּתִשּׁוּקָה שְׁלֵמָה. וָשׁוֹב – אֶל הַה' הַתַּחְתּוֹנָה, לָתֵת לָהּ, כְּמוֹ שֶׁלָּקַט מִלְּמַעְלָה.

הַזֹּהַר הַזֶּה הוּא כְּמוֹ גַּלְגַּל הָעַיִן, בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, שֶׁהַזֹּהַר הַזֶּה רָצוֹא וְשׁוֹב, תְּשׁוּקָתוֹ לְהִתְעַלּוֹת לְמַעְלָה, וּמִיָּד זוֹוֵר. וְזֶה סוֹד אֲשֶׁר, עוֹמֵד כָּאן וְכָאן.

הַזֹּהַר הָרְבִיעִי (אהי"ה). זֶהוּ זֹהַר נִסְתָּר שֶׁלֹּא נִרְאָה כְּלָל. שֶׁהֲרֵי מִן הַזֹּהַר הַזֶּה הַנִּסְתָּר יָצְאוּ שְׁאָר הַזֹּהָרִים, וּמִתְפַּשְׁטִים וְנִכְלָלִים הָאֶזֶד בַּזִּבֵּרוֹ. הַזֹּהַר הַזֶּה לֹא הִתְגַּלָּה כְּלָל, אֲבָל עוֹמֵד בִּתְבוּנַת הַלֵּב, שֶׁהַלֵּב יוֹדֵעַ וּמִסְתַּכֵּל בּוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִרְאָה כְּלָל.

וְזֶה מְשׁוּם שֶׁכָּל אוֹתָם הַזֹּהָרִים יוֹצֵא מִמֶּנּוּ תְּשׁוּקָה שֶׁל הַזֹּהַר הַתַּזְוִתּוֹן, לְשַׁבֵּזּ שֶׁבָּזּ, לְהִסְתַּכֵּל בְּתוֹךְ אוֹתָם הַזֹּהָרִים, לְהָכְלֵל בְּתוֹכָם, לְהִתְעַלּוֹת לִרְאוֹת בְּאוֹתוֹ הַנֶּעְלָם הָעֶלְיוֹן. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תהלים כז) אַזַּת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית ה' כָּל יְמֵי חַזֵּי לַזְוֹוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ. וְזֶה סוֹד לִשְׁלֹמֹה, לַמֶּלֶךְ שֶׁכָּל הַשָּׁלוֹם הוּא שֶׁלּוֹ.

כָּתוּב (זכריה ד) רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ. לְזַכְרִיָּה הִתְגַּלָּה הַסּוֹד שֶׁל הַמְּנוֹרוֹת הַטְּהוֹרוֹת. אַזַּת מְסֻדֶּרֶת, וְאַזַּת מְאִירָה.

רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת – זוֹ מְנוֹרָה הַמְסֻדֶּרֶת בְּשִׁבְזֵי הַגְּוָנִים הַזַּזְקוּקִים בַּשֵּׁם אדנ"י. בְּשֵׁם זֶה מֵאִיר לַתַּזְוִתּוֹנִים, וְזָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָם כָּרָאוּי.

זָהָב – סוֹד בֵּית הַדִּין בַּשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהי"ם, לָדוּן אֶת כָּל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי בְּדִין בָּא, וְעַל הַשֵּׁם הַזֶּה נִבְרָא, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַשְּׁמאל.

כֻּלָּהּ – כְּשֶׁמִּשְׁלֶמֶת בְּצַד הַיָּמִין, שֶׁמְּזַזְּיק בָּהּ בְּסוֹד שֶׁל הַשֵּׁם יהו"ה, שֶׁהֲרֵי אָז הִיא כֻּלָּהּ בְּזַזָּפָה, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת בְּרַזֵּמִים בְּזֶזְדָּה בְּאַהֲבָה וּבְזִזְבּוּר אֶזֶד. שֶׁהֲרֵי אָז, וְגֻלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ. כָּתוּב גֻּלָּהּ, זֶהוּ מְקוֹר הַצַּדִּיק, שֶׁנַּעֲשָׂה נָהָר פָּלָגָיו, שֶׁמְּשַׁמְּזִים עִיר אֱלֹהִים, וְעוֹשֶׂה פֵּרוֹת וְתוֹלְדוֹת בַּשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא צְבָאו"ת. מְתַזְּמִים בִּשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם.

וְשִׁבְעָה נֵרוֹתֶיהָ עָלֶיהָ – זֶה הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הָעֶלְיוֹן הַזָּזְקוּק בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעִים שֵׁמוֹת, שֶׁבָּהֶם נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם שִׁבְעָה עֲמוּדִים

שֶׁעֲלֵיהֶם עוֹמֵד הָעוֹלָם.

שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה – אֵלּוּ הַתַּוְוֹתוֹנִים שֶׁעוֹמְדִים כְּנֶגְדָּם שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים, וְכֻלָּם אוֹוְזוֹ לַגֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ. שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת – אֵלּוּ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים, אֵלּוּ עֶלְיוֹנִים וְאֵלּוּ תַּוְוֹתוֹנִים, שֶׁמִּתְוַוְבְּרִים יַוַד.

עוֹד, שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה כֻּלָּם לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אָוְזוֹ כָּלוּל בַּוַּוְבְּרוֹ. וְאִם תֹּאמַר שֵׁשׁ? הוּא יָהּ, שֶׁכּוֹלֵל אָוְזוֹ בַּוַּוְבְּרוֹ. הָאָוְזוֹ שֶׁנִּשְׁאָר בְּמִי נִכְלָל?

אֶלָּא כְּשֶׁכֻּלָּם עוֹלִים לִשְׁנַיִם עָשָׂר, אוֹתוֹ שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם, שֶׁמַּשְׁלִים שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, נִכְלָל בָּאָוְזוֹ שֶׁעוֹמֵד עָלָיו, שֶׁהוּא הַדַּרְגָּה שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בָּהּ, וְזוֹ הִיא הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכֻּלָּם יָצְאוּ מִמֶּנָּה.

עוֹד, שְׁתֵּי דַּרְגּוֹת הֵן, וְכָל אַוַּת נִקְרֵאת שִׁבְעָה. אָוְזוֹ הוּא הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא שִׁבְעָה, וְנִקְרָא שִׁבְעָה, שֶׁכָּתוּב וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים. וְאָוְזוֹ הוּא צַדִּיק, שֶׁנִּקְרָא שִׁבְעָה, וְהוּא שֶׁבַע, שֶׁכָּתוּב (משלי כד) כִּי שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם.

וּשְׁנֵי הַכְּתָרִים הַלָּלוּ מוּצָקוֹת לַגֵּרוֹת, אָוְזוֹ מִצַּד זֶה וְאָוְזוֹ מִצַּד זֶה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם בַּמִּנְיָן שֶׁל אוֹתָם הַגֵּרוֹת, וְעִם כָּל זֶה, הַשָּׁבָזוֹ מֵאֵלּוּ הַשְּׁנַיִם, שֶׁהֵם שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה (לְמוּצָקוֹת), שֶׁמּוּצָקוֹת אֲלֵיהֶם. שֶׁאוֹתָם הַגֵּרוֹת שֶׁמְּאִירִים עַל רֹאשׁ אוֹתָהּ הַמְּנוֹרָה, וְאוֹתָהּ מְנוֹרָה מְאִירָה מִכּוֹזָם, לַעֲלוֹת אֵלָיו לְמַעְלָה. וּכְשֶׁעוֹלָה, עוֹלָה מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה וּמִכֶּתֶר לְכֶתֶר, עַד שֶׁהַכֹּל מִתְאַוֵּד לְמַעְלָה, וְזֶה סוֹד שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה.

שִׁיר הַשִּׁירִים, עַל פִּי שֶׁל אֱלֹהוּ נִגְזַר, בִּרְשׁוּת עֶלְיוֹנָה. שִׁיר הַשִּׁירִים, הַשָּׁבָזוֹ שֶׁל הַשְּׁבָזוֹים, לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁרוֹצָה שְׁמִזָּה, שֶׁאֵין שָׁם רָזָן וְדִין. שֶׁהֲרֵי הָעוֹלָם הַבָּא, הַכֹּל הוּא שְׁמִזָּה, וְהוּא מְשַׁמֵּזַ אֶת הַכֹּל, וּמִשּׁוּם כָּךְ שׁוֹלֵזַ זְוִדָוָה וְשִׁמְזָה לְכָל הַדַּרְגּוֹת.

כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל שְׁמִזָּה לְהָעִיר מֵהָעוֹלָם הַזֶּה לְמַעְלָה, כָּךְ צָרִיךְ לְעוֹרֵר שְׁמִזָּה וְזִוְדָוָה מֵעוֹלָמָהּ שֶׁל הַלְּבָנָה אֶל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָעוֹלָמוֹת עוֹמְדִים בְּדֻגְמָא אַוַּת, וְאֵין הִתְעוֹרְרוּת עוֹלָה אֶלָּא מִלְּמַטָּה

לְמַעְלָה.

שִׁיר תתר״ו סִימָן, בְּאוֹתִיּוֹת זַקּוּקוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, זֶעָה וֵרֶת״ת שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְכָל נְקֻבֵי תְּהוֹם רַבָּה, עַד שֶׁהִתְפַּשְׁטוּת הָרוּזָז הַזֶּה מִתְעוֹרֶרֶת (נְכֶנֶסֶת) לַשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן שֶׁלְּצַד מִזְרָח. אוֹתוֹ בַּעַל הָעֵינַיִם עִם זַמַּשׁ מֵאוֹת מַפְתְּחוֹת שֶׁל הֵיכָלוֹת, וַהֲרֵי הוּא בַּזַּקִּיקַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת שֶׁטָּסִים בּוֹ תִּשְׁעָה עָשָׂר מַזָּנוֹת לוֹהֲטִים שֶׁל אֵשׁ.

וְאוֹתוֹ בַּעַל הָעֵינַיִם לוֹקֵט גַּזְלֵי אֵשׁ, אֵיבְרֵי הָאֵשׁ, וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַהֵיכָל שֶׁנִּקְרָא זְבוּל, הַהֵיכָל שֶׁשָּׁם מִסְתַּדְּרִים כָּל הַשְּׁבָזִים לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְעַל זֶה כָּתוּב (מלכים–א ז) בָּנֹה בָנִיתִי בֵּית זְבֻל לָךְ. וְהוּא הַהֵיכָל, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תתר״ו דְּרָגוֹת שֶׁעוֹלוֹת בְּשִׁבְזֵי הַתִּשְׁבַּזַּת. וּבְתוֹךְ כֻּלָּם יֵשׁ דַּרְגָּה פְּנִימִית אַזַּת מִכֻּלָּן, שֶׁשָּׁם נִבְזֶרֶת אַהֲבַת הַתִּשְׁבַּזַּת הַזֹּו, בְּזִזִירַת הַנְּקֻדָּה הַתַּזּוּתוֹנָה. וּכְשֶׁנִּבְרָר מִתּוֹךְ כֻּלָּם, עוֹלֶה לְמַעְלָה בְּסוֹד הַשִּׁיר, וְנִקְרָא שִׁיר הַשִּׁירִים, וְעוֹלֶה מִכָּל אוֹתָם הַשְּׁבָזִים, וְנִבְזָר מִכֻּלָּם.

כָּתוּב (שם ו) וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה וְגוֹ׳. וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ, כְּשֶׁהָיוּ זָכָר וּנְקֵבָה יַזַּד מְזַוְּגִים, אֲזַי הָאֶבֶן הַשְּׁלֵמָה נִשְׁלֶמֶת כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וְלֹא נִשְׁלֶמֶת, עַד שֶׁהָיָה מַסָּע, שֶׁהִסִּיעַ (שֶׁנִּסַּר) אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְתִקֵּן אוֹתָהּ וְקִשֵּׁט אוֹתָהּ, וְהֵבִיא אוֹתָהּ אֶל הָאָדָם, וְאָז נִבְנָה, וְנִשְׁלֶמֶת מֵהַכֹּל.

וּכְשֶׁהִתְזַּבְּרוּ זֶה עִם זֶה, כָּל הָרוּזּוֹת הָאֲזֵרוֹת וְכָל הַמִּינִים הָרָעִים עָבְרוּ מִשָּׁם, וְלֹא קָרְבוּ לַמִּקְדָּשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלִי בַרְזֶל לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ. שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם נִכְנְסוּ לְתוֹךְ נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. כֵּיוָן שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה וְנִתְתַּקֵּן הַהֵיכָל עַל בֵּרְיוֹ, אָז הִתְגַּלָּה שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁהִצְטָרֵךְ לְהִתְזַּבֵּר מִקְדָּשׁ בְּמִקְדָּשׁ.

כְּשֶׁהָיָה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר, מִשּׁוּם זַטְאֵי יִשְׂרָאֵל, הַוּוּג שֶׁל מֹשֶׁה הָיְתָה מִתְזַּבֶּרֶת בּוֹ, בָּאָזוֹר שֶׁל הַהוֹד (שֶׁהָיוּ) זָכָר וּנְקֵבָה מְזֻוָּגִים יַזַּד. אָז, וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ, מְעַט מְעַט.

כְּשֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן וּמשֶׁה הִתְכַּנֵּס, הֵאִיר (נִסֵּר) אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִתְקִין אוֹתָהּ בְּמִשְׁכַּן שִׁילֹה, עַד שֶׁהִשְׁתַּלְּמָה בְּבֵית עוֹלָמִים וְהִתְוַוְּבְרָה בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה, וְהָיוּ הָעוֹלָמוֹת פָּנִים בְּפָנִים. אָז, אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה. מַסָּע – שֶׁלֹּא הָיְתָה בְּמָקוֹם אָזוֹד קָבוּעַ, אֶלָּא נָעֲקַר וְנִשְׁתַּכֵּל, וְאָז נִבְנָה כָּרָאוּי.

וְכָל הַמִּינִים הָרָעִים, וְכָל הָרוּוּזוֹת הָרָעוֹת, אָז עָבְרוּ מִן הָעוֹלָם וְלֹא שָׁלְטוּ כְּלָל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וּמַקֵּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלִי בַרְזֶל לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה, כְּשֶׁכֻּלָּם עָבְרוּ מִן הָעוֹלָם וְנִשְׁאֲרָה הָאִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ פָּנִים בְּפָנִים, אָז הִתְגַּלָּה שִׁיר הַשִּׁירִים, וְזֶהוּ שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, בְּלִי עֵרְבוּבְיָא כְּלָל. אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, פָּנִים בְּפָנִים. אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, שֶׁנֶּעֱקַר וְנִשְׁתַּכֵּל בַּמָּקוֹם שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ.

שָׁמַוּז רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ: רַבִּי, אֶמֹר דָּבָר, וַאֲנִי אַזְעֶרִיךָ, שֶׁהֲרֵי מִפִּיךָ וּמִפִּיךָ יִתְבָּרֵר הַדָּבָר, וְנִתְּנָה לָנוּ רְשׁוּת מֵעִם הָעַתִּיק שֶׁל הַכֹּל שֶׁיִּתְגַּלּוּ הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ מִמַּטָּה וּמִמַּעְלָה. אַתָּה כְּנֶגֶד הַתַּזְוִתוֹנִים – וַאֲנִי כְּנֶגֶד הָעֶלְיוֹנִים.

וּבְזַיֶּיךָ, רַבִּי, וֶזְשִׁיבוּת יִתְרָה יֵשׁ לְךָ, שֶׁכָּל דְּבָרֶיךָ יִכָּתְבוּ לְמַעְלָה לְפָנֵי עַתִּיק הַיָּמִים, וּדְבָרַי לֹא יִכָּתְבוּ לְמַעְלָה, אֶלָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה יִכָּתְבוּ דְּבָרַי עַל יָדֶךָ. דְּבָרֶיךָ יִהְיוּ כְּתוּבִים לְמַעְלָה, וּדְבָרַי יִהְיוּ כְּתוּבִים לְמַטָּה. אַשְׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַשְׁרֵיכֶם לָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַוּז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה. כָּתוּב (תהלים קכו) הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע וְגוֹ'. כַּמָּה פְּעָמִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל לְהַזְוִזָּרָם בִּתְשׁוּבָה אֵלָיו, לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, כְּדֵי לְהִתְעַלּוֹת בְּתוֹכָם. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל צַדִּיקִים וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, כְּבָיְכוֹל זוֹ עֲלִיָּה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהֶם עִם כָּל הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם. כַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל

צַדִּיקִים וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, מַעֲלֶה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְכֻלָּם מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ, וְלֹא הֵם בִּלְבָדָם, אֶלָּא אֲפִלּוּ הָעֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה, כֻּלָּם מוֹדִים לוֹ בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל. וְלֹא זֶה בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא שֶׁהוּא מִתְעַלֶּה בִּכְבוֹדוֹ בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל מַמָּשׁ. וְלֹא זֶה בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא אֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל מַמָּשׁ מִתְעַלִּים בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל צַדִּיקִים, כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה מִתְעַלֶּה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, בְּכַמָּה שְׁמָוֹזוֹת, בְּכַמָּה אַהֲבָה, וּמִתְזַוְּגִים הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְוָזָה, וְכֻלָּם מִתְבָּרְכִים מֵעֹמֶק הַנְּוָזִלִים, וְכָל הָעוֹלָמִים נִשְׁקִים וּמִתְבָּרְכִים וּמִתְקַדְּשִׁים בְּכַמָּה בְּרָכוֹת, בְּכַמָּה קְדוּשִׁים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמֵוז עִמָּהֶם בְּשִׁמְוָזָה בְּשִׁלֵּמוּת.

וּבְשָׁעָה שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים, הַכֹּל הוּא בְּהִפּוּךְ. וְעִם כָּל זֶה, אַהֲבַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נִמְנַעַת מֵהֶם, וְכִסְאוֹ יוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם כְּאֵם עַל הַבָּנִים, וְאֵין נִמְנַעַת מִלְּבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם רַוָזַמִים.

וּבַקּוֹל הַזֶּה עוֹלָה לְמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁרְצוֹנוֹ מִי שֶׁמְּלַמֵּד סָנֵגוֹרְיָה עַל בָּנָיו. מִנַּיִן לָנוּ? מִמֹּשֶׁה שֶׁהִתְעַלָּה בַּעֲלִיָּה עַל שֶׁלְּמֵד זְכוּת עַל יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות לד) וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו. מָתַי הִתְעַלָּה לְכָבוֹד הַזֶּה? כְּשֶׁזָּכוּ יִשְׂרָאֵל, וְלִמֵּד עֲלֵיהֶם זְכוּת.

כְּמוֹ כֵן כָּתוּב הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה, עַל זַוָטֵי יִשְׂרָאֵל. מַה זֶּה נַעֲשָׂא מָשָׁךְ הַזָּרַע? זֶהוּ סוֹד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁנּוֹטֵל מִשִּׁיכָה שֶׁל זֶרַע קֹדֶשׁ עֶלְיוֹן לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְתוֹלָדוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וּכְשֶׁמִּתְעַלִּית בַּקּוֹל שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁאֵינָם צַדִּיקִים, עִם כָּל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה אוֹתָהּ, וּמַשְׁקֶה אוֹתָהּ מֵהַשְׁקָאַת הַנַּוָזַל הָעָמֹק, וְנִשְׁתַּלֵּם מִכָּל הַצְּדָדִים. אֲזַי, בֹּא יָבֹא בִּרְנָּה, מִתּוֹךְ אוֹתָהּ שְׁלֵמוּת וּבְרָכוֹת וּקְדֻשּׁוֹת שֶׁנִּשְׁתַּלְּמָה. בָּרִאשׁוֹנָה – הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה, עַל זַוָטֵי יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁשָּׁבוּ – בֹּא יָבֹא בִּרְנָּה.

בְּשָׁעָה שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהִשְׁתַּכֵּם הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן כְּמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כָּל יִשְׂרָאֵל הָיוּ צַדִּיקִים וְהִתְעַלּוּ בְּכַמָּה דְרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וְאָז הִתְעַלָּה כִּסֵּא הַכָּבוֹד בְּשִׁמְוָזָה, בְּכַמָּה שְׁמָוזוֹת וּבְכַמָּה עֲלוּיִים.

וְאָז שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה, עָלְיָה בְּשִׁמְוָזָה וִירִידָה בְּשִׁמְוָזָה. כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְוָזָה, וְהַזִּוּוּג בְּשִׁמְוָזָה. שִׁיר – לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הַשִּׁירִים – לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּזְוִתּוֹנִים. אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה – הַזִּוּוּג שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְוָזָה, לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ. עַל פִּי אֱלִיָּהוּ נָגְזָר.

שִׁיר הַשִּׁירִים, כְּתוּב (דִּבְרִים כוז) יְפַתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב וְגוֹ'. בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא בָּראשׁוֹנָה שִׁיתִּים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם מְקוֹרוֹת, לְהוֹרִיד בָּהֶם גִּשְׁמֵי בְּרָכוֹת, וְהַקְּדֵשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. וְהֵם נוֹטְלִים בָּראשׁוֹנָה מִמְּקוֹר הַזִּוּוּים, מֵהַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁיָּצְאוּ מִשָּׁם.

שֶׁהֲרֵי בָּראשׁוֹנָה, טֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, עָלָה וְהִתְגַּלָּה רָצוֹן אֶחָד, שֶׁנִּקְרָא מַזָּלְשָׁבָּה נִסְתָּרֶת, וְשָׁם אֶת הַכֹּל בַּמַּזָּלְשָׁבָּה הַנִּסְתֶּרֶת הַהִיא, וְכָל מַה שֶּׁהָיָה וְיִהְיֶה. וּמֵאוֹתָהּ הַמַּזָּלְשָׁבָּה עָלָה רָצוֹן לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, וְיָצָא מֵעַיִן דַּק שֶׁכּוּלּוֹ סֵתֶר הַמַּזָּלְשָׁבָּה, וְזֶה אֵין נִשְׁמָע בַּוּוּץ וְלֹא הִתְגַּלָּה. וְיֵשׁ בּוֹ הִסְתַּכְּלוּת שֶׁל זְכָמָה, לְזַכְמֵי הַלֵּב נִמְסָר, כִּי לֹא הִתְגַּלָּה בַּוּוּץ.

מֵהַהוּא (מָזָה) יוֹצְאִים זַמּוּשָׁה מְקוֹרוֹת, וְאָזֹד נִסְתָּר, וְאָזֹד שֶׁמְּכַנֵּס הַכֹּל. וְאוֹתָם הַמְּקוֹרוֹת הָיוּ כְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. בְּרֵאשִׁית: בָּרָ"א שִׁי"ת. זֶה שִׁית, הַמָּקוֹר שֶׁכּוֹנֵס אֶת כָּל הַמְּקוֹרוֹת לָוּוּן הָעוֹלָמוֹת.

אֵת הַשָּׁמַיִם – אֵלֶּה הֵם שִׁשָּׁה מְקוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה, (שֶׁעֲלֵיהֶם) לָתֵת לַשִּׁית הַזֶּה. מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְעַד שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ סְתוּמִים, וְלֹא נִפְתְּחוּ כְּלָל.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאַבְרָהָם הָיָה בָּעוֹלָם – הֲרֵי כָּתוּב (בראשית ב) וַיְהִי רָעָב

בָּאָרֶץ. יְצֻוָּק – וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב וְגוֹ'. וַיַּעֲקֹב – הֲרֵי כָּתוּב (שם מא) וַיְהִי רָעָב בְּכָל הָאֲרָצוֹת. מֹשֶׁה – הֲרֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת כָּתוּב, מִי יַאֲכִילֵנוּ. לְהָמִית אֶת כָּל הַקָּהָל הַזֶּה בָּרָעָב. (שמות יו) וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם לַמָּיִם. (במדבר כ) וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה.

יְהוֹשֻׁעַ – אַף עַל גַּב שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ, כָּתוּב (יהושע ה) וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן מִמָּחֳרָת בְּאָכְלָם מֵעֲבוּר הָאָרֶץ. בִּימֵי הַשּׁוֹפְטִים כָּתוּב (רות א) וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ. בְּדָוִד כָּתוּב (שמואל–ב כא) וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד.

מָה הַטַּעַם שֶׁל כָּל זֶה? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם הַשִּׁיתִים לֹא נִפְתְּחוּ, וְהָעוֹלָם נִזּוֹן מִתַּמְצִית דְּחוּקָה, בְּלִי פְּתִיחָה כְּלָל, אֶלָּא כְּמוֹ זֶעָה הַמּוֹזַעָה מִתּוֹךְ הָעֵץ וְיוֹרֶדֶת לְמַטָּה, אוֹ מִתּוֹךְ אֶבֶן.

בְּשָׁעָה שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, וְנִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהָיוּ הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם בְּמִשְׁקָל אֶחָד מַעְלָה וּמַטָּה, אָז אוֹתוֹ הַשִּׁית שֶׁמְּקַבֵּל וְכוֹנֵס אֶת כָּל אֵלּוּ הַשִּׁיתִים הָעֶלְיוֹנִים נִפְתָּחוּ.

מָתַי נִפְתַּחוּ? בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָם הַשִּׁיתִים הָעֶלְיוֹנִים נִפְתְּחוּ. כֵּיוָן שֶׁנִּפְתְּחוּ הַשִּׁית הַזֶּה, יָצְאוּ בְּרָכוֹת לָעוֹלָם. מָתַי נִפְתַּחוּ? כְּשֶׁהֵזִיזוּ מִמֶּנּוּ עֲקַלְתּוֹן אֶחָד שֶׁיָּשַׁב לְרַגְלוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהַהוּא הָעֲבַר, (הַשִּׁית) נַעֲשָׂה שִׁיר, וְנִפְתַּחוּ הָאוֹצָר הַטּוֹב. בַּכַּזַּ שֶׁל מִי? אֵת הַשָּׁמַיִם, אֵלּוּ שְׁאָר הַשִּׁיתִים, וְהֵינוּ הַשִּׁירִים, שֶׁכֻּלָּם נִפְתְּחוּ, וְתִקְּנוּ לָתֵת מָזוֹן לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

אָז כָּתוּב (מלכים–א ה) וַיֶּשֶׁב יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל לָבֶטַח אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ. וְכָתוּב (שם ד) אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּשְׂמֵחִים. שֶׁהֲרֵי הַשִּׁית וְהַשִּׁיתִים נִפְתְּחוּ, וְכָל הָעֲדוּנִים הָעֶלְיוֹנִים הָיוּ יוֹרְדִים לְכָל הָעוֹלָמוֹת. וְכֻלָּם הָיוּ שְׂמֵחִים לַעֲלוֹת לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, לְלַקֵּט בְּרָכוֹת וְעֲדוּנִים לָעוֹלָמוֹת. אָז הִתְעוֹרְרָה מֵהֶם זְבִיבוּת לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד בְּלִי פָּרוּד. אָז הַשַּׁבָּזוּ שֶׁעוֹלֶה עַל כָּל הַשְּׁבָזִים, לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בְּשִׁמְּזָה מַעְלָה וּמַטָּה.

כָּתוּב שִׁיר (תהלים סה), וְכָתוּב (שם) לְךָ דֳמִיָּה תְהִלָּה וְגוֹ'. דָּוִד הַמֶּלֶךְ

הָיָה יוֹדֵעַ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהַזְּמַן הַשִּׁיר הַזֶּה לְהִתְגַּלּוֹת בָּעוֹלָם, וְאָמַר, הַשִּׁיר שֶׁעָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת – לְךָ דוֹמְיָה. הוּא בַּחֻשַּׁאי, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְגַלּוֹת הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ, אֶלָּא הַתִּשְׁבַּחַת וְהַתְּהִלָּה זֶה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן, כְּשֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַמִּקְדָּשׁ הָעֶלְיוֹן, וְאָז לְךָ יִשָּׁלֵם נֶדֶר.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (במדבר כא) אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת. (שמות טו) אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת. שָׁם תִּשְׁבַּחַת הַנְּקֵבָה, וְכָאן הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁעוֹלָה לָעוֹלָם שֶׁהוּא זָכָר.

כָּאן הוּא הַסּוֹד שֶׁגּוּף וְרוּחַ מִתְזַוְּגִים יַחַד גּוּף בְּגוּף, וְרוּחַ בְּרוּחַ. שִׁיר הַשִּׁירִים (שיר א) – הִתְדַּבְּקוּת שֶׁל גּוּף בְּגוּף. יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ – הִתְדַּבְּקוּת שֶׁל רוּחַ בְּרוּחַ. וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד הָאַהֲבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל אֶחָד, בְּיִחוּד אֶחָד.

וְסוֹד הַיִּחוּד כָּאן, שִׁיר – זֶה הוּא יִשְׂרָאֵל, שֶׁמְּמַנָּה בָּעֵדוּת שֶׁל הַיִּחוּד. הַשִּׁירִים – ה' אֱלֹהֵינוּ ה'. וְהַכֹּל אֶחָד, בְּיִחוּד אֶחָד. וּבֵאַרְנוּ אֶת הַיִּחוּד הַזֶּה, וְכָאן הַיִּחוּד שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת. אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה – הַסּוֹד שֶׁל אֶחָד.

וְזֶהוּ שֶׁצָּרִיךְ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ לְיַחֵד, בַּסּוֹד שֶׁל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לְזַוֵּג הַכֹּל בְּיִחוּד אֶחָד, בְּרָצוֹן, לְדַבֵּק זֶה עִם זֶה, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶחָד, שֶׁהֲרֵי שְׁלֹמֹה הוּא הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ.

מַה זֶּה הַכֹּל שֶׁלּוֹ כָּאן, וְכִי רַבִּים הֵם הַשְּׁלוֹמוֹת? אֶלָּא שָׁלוֹם אֶחָד הוּא, וּשְׁנַיִם הֵם. שָׁלוֹם אֶחָד הוּא, שֶׁהוּא שָׁלוֹם הַבַּיִת, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נוֹדָע הַזָּכָר זָכָר. וְאֶחָד שָׁלוֹם אַזּוֹר, שֶׁהוּא הַשָּׁלוֹם שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים. אֶחָד שֶׁנִּכְנָס בָּאֶמְצַע בְּאוֹתָם שְׁנֵי הַצְּדָדִים וְעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, הוּא שָׁלוֹם אַזּוֹר.

אֲבָל הַשָּׁלוֹם שֶׁהַזָּכָר נוֹדָע בִּשְׁבִילוֹ הוּא הַצַּדִּיק. שֶׁנִּקְרָא (וְנִקְרָא) הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן בִּשְׁבִילוֹ, מֶלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל הַתִּשְׁבַּחַת שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים, לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ, וְהַיִּחוּד שֶׁהַכֹּל מִתְיַחֵד הוּא בַּמָּקוֹם הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹטֵל כָּל תְּשׁוּקַת כָּל הָאֵיבָרִים וְכָל הָעִנּוּגִים וְכָל

הַכְּסוּפִים הָעֶלְיוֹנִים, וּמְכַוֵּן הַכֹּל לְתוֹכוֹ.

וְעַל זֶה הוּא נִקְרָא אָזְנָד, שְׁלִמוּת הַמֶּלֶךְ בְּסוֹד שֶׁל רוּזָן הַקֹּדֶשׁ. כְּשֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו אוֹתָהּ רוּזָן הַקֹּדֶשׁ, רָצָה לְזַוֵּג הַכֹּל בְּרָצוֹן שָׁלֵם כָּרָאוּי וּלְיַיחֵד הַכֹּל בַּזִּוּוּגִים בְּרָצוֹן, לִהְיוֹת אָזְנָד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וְעַל זֶה אָמַר הַכָּתוּב (זכריה יד) יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

יִשָּׂכָנִי מְנַשִּׁיקוֹת פִּיהוּ וְגוֹ' (שיר א). כָּתוּב (יחזקאל א) וָאֵרֶא הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפַן אֶחָד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו. הַפָּסוּק הַזֶּה נֶאֱמַר בַּקָּשֶׁר שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר. וְאֵרֶא הַחַיּוֹת – הַסּוֹד שֶׁל יִשְׂרָאֵל סָבָא, הַמְּחֻבָּל בַּזִּוְּקִיקוֹתָיו בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל.

שְׁלֹשָׁה רְשׁוּמִים קְשׁוּרִים זֶה עִם זֶה – דָּרוֹם מִזְרָח וְצָפוֹן, יה"ו, פָּנִים נִסְתָּרִים, לֹא שׁוֹלֶטֶת הָעַיִן לִרְאוֹת, וְכָאן אוֹמֵר וָאֵרֶא?

אֶלָּא הָיָה מִסְתַּכֵּל מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁלֹּא מֵאִיר כְּמוֹ מִי שֶׁרוֹאֶה בַּעֲשָׂשִׁית בְּתוֹךְ הָעֵינַיִם הַנִּסְתָּרִים, כְּשֶׁמְּנַצְנְצִים בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הָעֲשָׂשִׁית. לוֹהֵט כַּהַט לְפִי שָׁעָה, וְלֹא עוֹמֵד בְּקִיּוּם.

מִתְגַּלְגְּלִים נוֹצְצִים לְפִי הַשָּׁעָה הַזּוֹ, וְנִכְנָס הַנִּיצוֹץ זֶה בָּזֶה. אָזְנָד עוֹלֶה וְיוֹרֵד, וּמִתְזַוֵּג בְּצַד הַדָּרוֹם, בְּסוֹד שֶׁל הָאוֹת יו"ד. מִתְזַוֵּג וְנִכְנָס בְּצַד הַצָּפוֹן וּמִתְגַּלְגֵּל בְּקִשָּׁרָיו, וְנִכְנָס וְעוֹלֶה בְּסוֹד שֶׁל הָאוֹת ט', וְנִגְנָז. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, שֶׁנּוֹצֵץ וְלוֹהֵט בַּזִּוְּקִיקוֹת בָּאוֹת ט', וְגוֹנֵז אוֹתוֹ.

הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת הַזּוֹ נִסְתָּר בַּסֵּתֶר, יוֹצֵא מִמֶּנּוּ כָּל הַנִּיצוֹץ וְהַזֹּהַר שֶׁמֵּאִיר וְנוֹצֵץ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ בַּזִּלּוּמוֹ, זוֹ הָאַכְסַדְרָה שֶׁמִּמֶּנָּה נוֹצְצִים הַנִּיצוֹצוֹת, מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמִתְכַּנֶּסֶת.

וְאָזְנָד עוֹלֶה וְיוֹרֵד, וּמִתְזַוֵּג בְּצַד מִזְרָח, בְּסוֹד הָאוֹת ט' וְהָאוֹת יו"ד. מִתְפַּשֶּׁטֶת מִשְּׁנֵי צְדָדִים, וּמִתְגַּלְגֵּל בְּאַרְבָּעָה, שְׁנַיִם לְמַעְלָה, כְּמוֹ הַיְרֵשָׁה שֶׁל אָב וָאֵם. וְיֵשׁ שְׁנַיִם מִשְּׁנֵי צְדָדִים, מִצַּד דָּרוֹם וְצָפוֹן, מִתְיַשֵּׁב בְּכֻלָּם. וְהוּא

הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים. אוֹפַן אֶזֶד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַזַּיּוֹת – זוֹהִי הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, הַכְּלוּלָה בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים.

הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא הַסּוֹד שֶׁל אַרְבָּעָה צְדָדִים, פּוֹשֶׁטֶת אוֹר מִשְּׁלֹשָׁה צְדָדִים. אֶזֶד שֶׁלּוֹ שֶׁהִתְזַבְּרוּ בּוֹ יִרְאַת הָאָב וְהָאֵם, שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם וּמִתְזַבְּרִים לְאֶזֶד, וּשְׁנַיִם מִשְּׁנֵי צְדָדִים.

מִתְפַּשֵּׁט אוֹר הַמְּזָרְזִז, הַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ מְגַלָּה פֶּן אֶזֶד לְאוֹתוֹ הָאוֹר, וּמְקַבֶּלֶת אוֹתוֹ, וּמְאִירָה מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁמֵּאִיר אוֹתוֹ הַפֶּן מֵאוֹתוֹ הָאוֹר, אֲזַי אוֹתוֹ הַפֶּן נִקְרָא אדנ"י. וְהוּא שׁוֹלֵט וְרִבּוֹן בְּשִׁלְטוֹן שֶׁל אוֹר גָּדוֹל. וְאוֹתוֹ הַפֶּן, כֵּיוָן שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתוֹ הָאוֹר, נַעֲשֶׂה לוֹ (בְּהֵיכָלוֹ) הֵיכָל, וְגוֹנֵז אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ, וּבְשִׁבִילוֹ נַעֲשֶׂה אָדוֹן רִבּוֹן וְשַׁלִּיט.

מִתְפַּשֵּׁט זֹהַר הָרָזִים, הַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ מְגַלָּה פֶּן אֶזֶד לְאוֹתוֹ הָאוֹר, וּמְקַבֶּלֶת אוֹתוֹ וּמְאִירָה מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁאוֹתוֹ הַפֶּן מֵאִיר מֵהָאוֹר הַהוּא, אָז אוֹתוֹ הַפֶּן נִקְרָא אֵל, וְהוּא שׁוֹלֵט לְהֵיטִיב לָעוֹלָם בְּרַזְמִים, וְלָתֵת מְזוֹנוֹת לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי.

מִתְפַּשֵּׁט אוֹר הַצָּפוֹן, הַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְוִתוֹנָה הַזּוֹ מְגַלָּה פֶּן אֶזֶד לְאוֹתוֹ הָאוֹר, וּמְקַבֶּלֶת אוֹתוֹ וּמְאִירָה מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁאוֹתוֹ הַפֶּן מֵאִיר מִמֶּנּוּ, אָז אוֹתוֹ הַפֶּן נִקְרָא אֱלֹהִים. וְהוּא שַׁלִּיט, רִבּוֹן, לָדוּן אֶת הָעוֹלָם בְּדִין, וְלָתֵת דִּין לְכָל מִי שֶׁצָּרִיךְ, וּלְהַנְהִיג הַכֹּל בְּדִין.

עַד כָּאן פָּנִים עֶלְיוֹנִים וּפָנִים תַּזְוִתוֹנִים, בְּסוֹד שֶׁל שָׁלֹשׁ בְּשָׁלֹשׁ מִתְזַבְּרִים, וְאֵלּוּ בְּאֵלּוּ נִכְלָלִים. פֶּן אֶזֶד שֶׁנִּשְׁאָר מֵהַמֶּרְכָּבָה הַתַּזְוִתוֹנָה, כֻּלָּם שׁוֹאֲלִים עָלָיו אוֹפַן, אַיֵּה הוּא הַפֶּן הָאֶזֶד שֶׁנִּשְׁאָר?

זָזַר וְאָמַר, בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא? בָּאָרֶץ. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ הַתַּזְוִתוֹנִים בְּלִי הַשְׁגָּזָה אֲפִלּוּ רֶגַע אֶזֶד. אוֹתוֹ הַפֶּן, כְּשֶׁנִּכְלְלוּ כָּל שְׁלֹשֶׁת הָאֲזָרִים, הַפֶּן הַזֶּה נוֹטֵל מִכֻּלָּם, וְנִכְלָלִים בְּכֻלָּם, וְהוּא לְבַדּוֹ בְּכֻלָּם, כְּדֵי לְהַשְׁגִּיזַ בְּטוּב עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

וְהַפֶּן הַזֶּה מְשַׁבֵּזַ תָּמִיד, וּמְעוֹרֵר הִתְעוֹרְרוּת אֶל אוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה מֵעָלָיו. וְאוֹתָם שֶׁלְּמַעְלָה מֵעָלָיו מְעוֹרְרִים אֶל אוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה. וְאוֹתָם הָעֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה מְעוֹרְרִים אֶל מַעְלָה, וְנִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה עַד אֵין סוֹף.

וּכְשֶׁזֶּה מִתְעוֹרֵר בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אוֹתָם הַפָּנִים, בְּאוֹתָן נְשִׁיקוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, לִהְיוֹת דְּבוּקִים בְּסוֹד עֶלְיוֹן, וּלְהַשְׁלִים וְלָווֹן אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת יִהְיוּ בְּשִׁמְזָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן.

יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ – עַל פִּיו שֶׁל אֵלְיָהוּ נִגְזַר. כָּתוּב (בראשית ד) וְהָאָדָם יָדַע אֶת זַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן וְגוֹ'. וְהָאָדָם – זֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן, הַשֵּׂר הַמְמֻנֶּה (דְּפוּס), בַּזִּוְּקִיקוֹתָיו הַדַּקִּים הָעֶלְיוֹנִים. יָדַע מַה שֶּׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ מִקֶּדֶם לָכֵן. יָדַע לִהְיוֹת פָּנִים בְּפָנִים. כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים פָּנִים בְּפָנִים לְשַׁמּוּשׁ, אָז כָּתוּב יָדַע. יָדַע לְהַשְׁקוֹתָהּ, לְזָרֵעַ בָּהּ זֶרַע, לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת. זֶה לְטוֹב, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַהַשְׁגָּחָה לְמַטָּה.

מִשֶּׁבָּא נָזַשׁ עַל זַוָּה, הִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה, וְקַיִן יָצָא מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה. וְאִם תֹּאמַר אֵיךְ יָצָא מִשָּׁם, וַהֲרֵי כָּתוּב וְהָאָדָם יָדַע אֶת זַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן? שֶׁמַּשְׁמָע שֶׁהָיָה מֵאָדָם, וְלֹא מִצַּד הָאַוֵּר, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁהַנָּזַשׁ הִטִּיל בְּזַוָּה זֻהֲמָה וְיָצָא מִמֶּנּוּ קַיִן?

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁאוֹתוֹ נָזַשׁ הִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה, וּמֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה נִשְׁאַב בָּהּ אוֹתָהּ רוּזַ רָעָה, וְהוּא הָיָה מְכַשְׁכֵּשׁ בְּמֵעֶיהָ, וְלֹא הָיָה לוֹ גוּף לְהִכָּלֵל בָּהּ וְלָצֵאת לָעוֹלָם. וְכֵיוָן שֶׁבָּא אָדָם, בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אוֹתָהּ זֻהֲמָה, וְהִתְזַוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ, עָשָׂה גּוּף אֶל אוֹתָהּ הָרוּזַ הָרָעָה שֶׁהָיְתָה בְּמֵעֶיהָ, וְנִכְלַל בְּתוֹכוֹ, וְיָצָא לָעוֹלָם בִּדְיוּקָן מִמַּעְלָה וּמַטָּה.

וְזַוָּה הִשְׁגִּיזָה בָּזֶה, וְאָמְרָה קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה', עִם ה'. וּמְשׁוּם כָּךְ, כָּל מַעֲשֵׂי קַיִן הָיוּ מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע הָאַוֵּר. וּכְשֶׁהֵבִיא קָרְבָּנוֹ, מֵאוֹתוֹ צַד הָרָע הֵבִיא אוֹתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים, וְלֹא כָתוּב וַיְהִי מִקֵּץ יָמִין.

וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הֶבֶל (שם). שֶׁוַּדַּאי אוֹתָהּ רִוּוַּז רָעָה הִתְזַוְּגָה וְהִתְגַּבְּרָה בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל קַיִן, וְנִשְׁבָּר הַכּוֹז וְהַתֶּקֶף שֶׁל הֶבֶל, וְלֹא הָיָה אֵלָיו כְּלוּם. עַד כָּאן הָיָה בַּצַּד שֶׁל כָּל הַזְּהָמָה.

כֵּיוָן שֶׁבָּא לְאַזֵּר כֹּחַ וְנוֹלַד שֵׁת, הִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם בְּצַדִּיקִים וַזַּסִידִים שֶׁהָיוּ אַזַּר כֹּחַ בָּעוֹלָם. שֵׁת, זֶהוּ סִיּוּם שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִתְבַּסֵּם, לֹא הֵסִירוּ הָעַנַקְלָתוֹן הָרָע מִן הָעוֹלָם, אֶלָּא נִכְנָע מִכֹּלָּנֵי צַד הָאֱמוּנָה, הַסִּיּוּם שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת.

שֶׁהֲרֵי עַד כָּאן נִבְרָא הָעוֹלָם בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְלֹא נִשְׁלְמוּ הָאוֹתִיּוֹת עַד שֶׁנּוֹלַד שֵׁת. כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד שֵׁת, נִשְׁלְמוּ כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת. אָז הִתְבַּסֵּם הָעוֹלָם, שֶׁהִשְׁתַּלְּמוּ תִּקּוּנָיו. מִכָּאן וָהָלְאָה הִתְזַיֵּל הָעוֹלָם לְהִתְנַהֵג כְּפִי יֹשֶׁר דְּרָכָיו.

הָרֵאשִׁית שֶׁהִתְזַיֵּל, מֵאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בָּרֵאשׁוֹנָה. אָדָם מַתְזִיל בְּאָלֶ"ף וּמְסַיֵּם בְּמֵ"ם. וְאַזַּר שֶׁסִּיֵּם אַלְפָּא בֵּיתָא בְּשֵׁת, הָזְזְרוּ אוֹתִיּוֹת אֲנוֹ"שׁ, אָלֶ"ף כְּבַתְזִלָּה, נ' שֶׁהִיא אַזַּר מ' שֶׁנִּשְׁאֲרָה מֵאָדָם. ש' הָרֵאשִׁית שֶׁל אוֹתִיּוֹת שֵׁ"ת. נָטַל אוֹתִיּוֹת זֶה וּמִזֶּה. ו' דְּיוֹקָן שֶׁל אָדָם, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי מֹשֶׁת הִתְיַזְּסוּ הַדּוֹרוֹת בָּעוֹלָם בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה כָּרָאוּי.

וּבְסוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַכֹּל נִבְנָה. וְהָלְכוּ שִׁלְשִׁים וּשְׁתַּיִם אַלְפָּא בֵּיתוֹת, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי. כֵּיוָן שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, הִתְכַּנְּסוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְנִסְתְּרוּ בְּהַפּוּךְ הָאַלְפָּא בֵּיתוֹת, וְיָצְאָה הַתּוֹרָה כְּלוּלָה בְּשִׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים שֶׁל סוֹד הַזִּוְּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, וְנִרְשְׁמָה אַלְפָּא בֵּיתָא בְּשִׁנַּיִם עָשָׂר תְּזוּמִים, שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, פָּרַט לִשְׁנַיִם שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מֵהֶם, וְהֵם זִ"ט, שֶׁאֵין נִרְאִים בָּהֶם כְּלָל.

עַד שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ בַּתְזִלָּה, וְהָיָה זֵרֶם בֵּינֵיהֶם בְּזִוְּטָאוֹ שֶׁל עָכָן, וְאָז זָזְרוּ אוֹתָן שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת שֶׁהָיוּ מִסְתַּלְּקוֹת מֵהֶם, וְהֵם מַכְרִיזוֹת וְאוֹמְרוֹת: זָטָא יִשְׂרָאֵל. וְהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ לֹא הִסְתַּלְּקוּ מֵהֶם, אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר.

עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וּבָנָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהִתְיַשְּׁבוּ הָעוֹלָמוֹת מַעְלָה וּמַטָּה בִּרְיוֹקָן אֶזֵוד, אָז הִתְיַשְּׁרוּ כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְאוֹתָן שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהָיוּ רְשׁוּמוֹת בֵּינֵיהֶם לְרַע, הִתְהַפְּכוּ לְטוֹב, הָפַכוּ לְטַזז, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל לָבֶטַ"זז.

בֵּין כָּל הָאוֹתִיּוֹת הָיוּ שְׁלוֹמוֹת בְּלִי מְרִיבָה כְּלָל, וְכָל אוֹתִיּוֹת הָאַלְפָּא בֵּיתָא הָיוּ שְׁלֵמוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הָיוּ שְׁלֵמוֹת לְמַעְלָה, וְהָאוֹתִיּוֹת הַדַּקּוֹת הָיוּ שְׁלֵמוֹת לְמַטָּה.

בְּשָׁעָה שֶׁהַכְּרוּבִים הָיוּ פּוֹרְסִים כַּנְפֵיהֶם מִמַּטָּה לְמַעְלָה, אוֹתִיּוֹת פְּוּרְזוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְאוֹתִיּוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְנִכְנָסִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְנִכְלָלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, בִּנְשִׁיקוֹת שֶׁל אַהֲבָה.

כֵּיוָן שֶׁהָאוֹתִיּוֹת מִתְזַכְּרוֹת, כָּל הַדְּרָגוֹת הַתְּזוּזִתוֹנוֹת וְהַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְזַכְּרִים יַזַּד, וְנוֹשְׁקִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ בִּנְשִׁיקוֹת שֶׁל אַהֲבָה, עַד שֶׁכֻּלָּם נִהְיוּ לְאֶזֵוד, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶזֵוד בְּלִי פֶּרוּד כְּלָל.

כָּל נְשִׁיקוֹת הָאַהֲבָה אֵינָן אֶלָּא לִהְיוֹת כְּלָל אֶזֵוד, לְהָכְלֵל זֶה בָּזֶה בְּלִי פֶּרוּד, וּמְשׁוּם כָּךְ הַנְּשִׁיקוֹת הַלָּלוּ בַּכֹּל הֵן, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֵוד, בְּכְלָל אֶזֵוד, אוֹתִיּוֹת עִם אוֹתִיּוֹת, עוֹלָמוֹת עִם עוֹלָמוֹת, דְּרָגוֹת עִם דְּרָגוֹת, אִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ, לִהְיוֹת הַכֹּל אֶזֵוד.

פֵּיהוּ, לָמָּה פֵּיהוּ? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת פֵּיו! אֶלָּא לְהַכְלִיל אֶת שְׁנֵיהֶם יַזַּד. פֵּיהוּ, לְהַרְאוֹת שֶׁהִיא הֲרֵי זְמִינָה אֵלָיו, כְּאִשָּׁה שֶׁמַּתְקִינָה פֶּיהָ לְקַבֵּל נְשִׁיקוֹת מִבַּעְלָהּ, מִשּׁוּם כָּךְ נִרְאֵית הַזְּמִינוּת שֶׁל פֶּיהָ.

פֵּיהוּ, כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, אִם תֹּאמַר שֶׁהַנְּשִׁיקוֹת הֵן לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּאֵין סוֹף, מִשּׁוּם שֶׁאָמַר בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר יִשָּׁקֵנִי, פֵּיהוּ, וְאַזַּר כָּךְ בְּגִלּוּי – דֹּדֶיךָ? לֹא כָּךְ, שֶׁהֲרֵי הַנְּשִׁיקוֹת אֵינָן תְּלוּיוֹת שָׁם לְמַעְלָה, אֶלָּא אִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ, אֶלָּא שֶׁטָּרַם הִתְקָרְבוּ זֶה עִם זֶה אָמַר בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר. כֵּיוָן שֶׁהִתְקָרְבוּ וְהִתְנַשְּׁקוּ

בִּדְבֵקוּת שֶׁל אַהֲבָה זֶה עִם זֶה, הֵיא אָמְרָה בְּגָלוּי דּוֹדֵיךְ, וְלֹא כָּתוּב דּוֹדָיו, שֶׁהֲרֵי כְּלוּלִים יַחַד בְּאַהֲבָה, בְּזִוּוּג אֶחָד, בְּלִי פֵּרוּד כְּלָל.

כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן, הַטּוֹב אֵינוֹ אֶלָּא מִצַּד הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וְכָאן שֶׁהָאוֹת בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁנִּכְלָל הַיָּמִין בַּשְּׂמֹאל. טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן – זֶהוּ יֵין הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא זִוּוּגָהּ, טוֹבִים מִצַּד שֶׁל הַשְּׂמֹאל.

שָׁמַוּז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַדַּאי זוֹהִי שִׁמְוָתָהּ שֶׁזָּכִיתִי בְּכָל הַדְּבָרִים הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ. אָמַר לוֹ אֵלְיָהוּ, רַבִּי, פָּתוּז פֵּיךָ, שֶׁדְּבָרֶיךָ כְּתוּבִים לְמַעְלָה, וּדְבָרַי כְּתוּבִים לְמַטָּה. אַשְׁרֵיכֶם הַצַּדִּיקִים לְפָנֵי עַתִּיק הַיָּמִים, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

פָּתַוּז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן. תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הָיְתָה אוֹמֶרֶת לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת אַזַּר אוֹתָן הַנְּשִׁיקוֹת שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב אַזַּר הַמְּתִיקוּת שֶׁלָּהּ, לְהִתְזַוֵּג זֶה עִם זֶה בְּאוֹתָן הַנְּשִׁיקוֹת. וְכַאֲשֶׁר (וְאָז) הִיא בְּמַזָּלְקָת עִם עַלְמוּתָיהָ, לְהִתְתַּקֵּן עִמָּהּ, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ קְשׁוּטִים לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב.

וּכְשֶׁמִּתְזַוֶּגֶת וְנִכְלֶלֶת בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב בְּשִׁמְוָתָהּ, בְּזִוּוּג אֶחָד, שֶׁנּוֹשְׁקִים זֶה בָּזֶה בְּאַהֲבָה, מַזָּזִיקָה בּוֹ וְאוֹמֶרֶת לוֹ בַּזְּבִיבוּת: כַּמָּה יְקָרִים זְבִיבוּתֶיךָ מֵהַיַּיִן שֶׁלְּךָ שֶׁמַּזָּזִיק בִּי אֶת אַהֲבָתְךָ, עַד שֶׁמַּרְוֶה אוֹתִי הַיַּיִן שֶׁל הָאַהֲבָה לְהַזָּזִיק בְּךָ, הַקְּשׁוּט שֶׁהִתְקַשְּׁטָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה בְּעַלְמוּתֶיהָ, כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב.

הַמִּשְׁנָה הִיא רֵאשִׁית הָרֹאשׁ, בְּסוֹד הַתִּקּוּן שֶׁרָאוּי לָהּ. הַבָּרַיְתָא הִיא בְּסוֹד הַתִּקּוּן שֶׁל יְרֵכַיִם וְרַגְלַיִם. הַגּוּף בַּתִּקּוּן שֶׁרָאוּי (לָהּ).

בָּאוֹת עַלְמוּתֶיהָ, מְקָרְבִים אוֹתָהּ לְתַקֵּן אוֹתָהּ. זֶה אוֹמֵר מַתָּר, וְזֶה אוֹמֵר אָסוּר, שֶׁזֶּהוּ הַקְּשׁוּט שֶׁל הַכַּלָּה כְּשֶׁמְּקַשְּׁטִים אוֹתָהּ. זֶה אוֹמֵר כְּשֶׁמְּקַשְּׁטִים, כָּךְ הוֹלֵךְ הַקְּשׁוּט הַזֶּה. וְזֶה אוֹמֵר לֹא כָּךְ. זוֹ אוֹמֶרֶת שֶׁקְּשׁוּט הָרֹאשׁ כָּךְ אָסוּר

וּמְהַדָּק. וְזוֹ אוֹמֶרֶת כְּסוּי הָרֹאשׁ מֻתָּר בְּצַד זֶה, וְאָסוּר וּמְהַדָּק בְּצַד זֶה.

זוֹ אוֹמֶרֶת, קְשׁוּט הַזָּהָב הַזֶּה עִם הַלְּבוּשׁ הַזֶּה הוּא פָּסוּל לִהְיוֹת קְשׁוּט לָזֶה. וְזֶה אוֹמֵר, כָּשֵׁר וְרָאוּי הוּא לִהֱרָאוֹת זֶה עִם זֶה, וְכָל זֶה הוּא תִּקּוּן וְקְשׁוּט הַכַּלָּה.

וְעִם כָּל זֶה, בְּעוֹד שֶׁהֵם מְקַשְּׁטִים וּמַטְּילִים קִטְרוּג בַּקְּשׁוּט, הֵיא מוֹסִיפָה כֹּזֶן וְנוֹי וְגֶוֶן וְתִקּוּן בָּהֶם, וְיוֹשֶׁבֶת בְּכָבוֹד בֵּינֵיהֶם, וּמַזְּשִׁיבָה אֶת נַפְשָׁהּ יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהָיְתָה מֵאָה פְּעָמִים.

כֵּיוָן שֶׁהִתְקַשְּׁטָה בָּהֶם, כֻּלָּם אוֹזְזִים אוֹתָהּ בְּקְשׁוּטֶיהָ וּבְתִקּוּנֶי יָפְיָהּ, וּמַכְנִיסִים אוֹתָהּ אֶל הַמֶּלֶךְ, הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב.

כְּשֶׁיּוֹשֶׁבֶת הַגְּבִירָה עִם הַמֶּלֶךְ בְּתִקּוּן יָפָה, וְהַמֶּלֶךְ רוֹאֶה אוֹתָהּ מְקֻשֶּׁטֶת בְּיָפְיִי, אוֹתוֹ הַקְּשׁוּט מַכְרִיז וְאוֹמֵר לַמֶּלֶךְ לְנַשֵּׁק אוֹתָהּ, שֶׁזּוֹהִי דְּבֵקוּת שֶׁל אַהֲבָה לְהִכָּלֵל זֶה עִם זֶה. מִי גָּרַם בְּאוֹתָן הַנְּשִׁיקוֹת וּבְאוֹתָהּ הָאַהֲבָה? אוֹתָן הָעֲלָמוֹת שֶׁקִּשְּׁטוּ אוֹתָהּ.

כְּשֶׁרוֹצָה לְהֵיטִיב לְעַלְמוּתֶיהָ, הִיא וְהַמֶּלֶךְ לָתֵת לָהֶם מַתָּנוֹת, לְכֻלָּן נוֹתֵן יַיִן. לְכָל מִי שֶׁהָיוּ רַבּוֹת זוֹ עִם זוֹ עַל קְשׁוּטֶיהָ, נוֹתְנִים הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה מְזוֹנוֹת וּמַתָּנוֹת בְּרָצוֹן וַזְבִיבוּת, לְהוֹרִישׁ לָהֶן יְרֻשָּׁה בְּאֶלֶף עוֹלָמוֹת הַנִּכְסָפִים לָעוֹלָם הַבָּא. וְכָל שֶׁכֵּן אוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים בְּסוֹדוֹת הַזֹּכְמָה, לְקַשֵּׁט קְשׁוּטֶיהָ, שֶׁאֵין שִׁעוּר לְזִוָּלַת הַיְרֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם בָּעוֹלָם הַבָּא. עֲלֵיהֶם כָּתוּב (משלי כא) לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵ"שׁ וְגוֹ'.

יְשָׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן – הֲרֵי כָּאן שִׁבְעָה תֵּבוֹת, כְּנֶגֶד שִׁבַּע דְּרָגוֹת שֶׁעָלֶיהָ, וּכְנֶגְדָּם שִׁבַּע הַנַּעֲרוֹת הָרְאוּיוֹת לָתֵת לָהּ, שֶׁמְּקַשְּׁטוֹת אוֹתָהּ לְהַכְנִיסָהּ אֶל הַמֶּלֶךְ.

יְשָׁקֵנִי (שיר א) – לְזַי הָעוֹלָמִים. מִנְּשִׁיקוֹת – לְזַסְדֵי דָוִד. פִּיהוּ – לְיִשְׂרָאֵל סָבָא. כִּי טוֹבִים – לָאוֹר הָרִאשׁוֹן. דֹּדֶיךָ – לְיִצְוָזְק, יָדִיד מִבֶּטֶן. מִיָּיִן – אֶל הַיַּיִן הָעֶלְיוֹן הַמְשֻׁמָּר תָּמִיד.

שֶׁבַּע הַנְּעָרוֹת הָרְאוּיוֹת לָתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ הֵם: מִיכָאֵ״ל, גַּבְרִיאֵ״ל, רְפָאֵ״ל, אוּרִיאֵ״ל, צִדְקִיאֵ״ל, יוֹפִיאֵ״ל, רָזִיאֵ״ל. וְכַמָּה אֶלֶף וְרִבּוֹא מַזָּנוֹת עִמָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר.

שִׁלְשָׁה פָּסוּקִים הֵם כָּאן, שֶׁכֻּלָּם בְּזִוּשְׁבּוֹן עַל הַסּוֹדוֹת שֶׁלָּהֶם. אָזַד – שִׁיר הַשִּׁירִים, שֶׁהוּא סוֹד הַמֶּרְכָּבָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. שְׁנַיִם – יִשָּׁקֵנִי, שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל שֶׁבַע תֵּבוֹת, בְּשֶׁבַע דְּרָגוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. שָׁלֹשׁ – לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים, שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל עֶשֶׂר תֵּבוֹת, עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הַתְּשְׁבַּזּוֹת הַזּוֹ, לְכֹלֵל אָזַד הָרִאשׁוֹן, וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה מְיֻסָּדֶת הַתְּשְׁבַּזּוֹת שֶׁל הַשַּׁבָּת, פָּרָט לִשְׁנַיִם עָשָׂר הָאַוְזֵרוֹנִים שֶׁהֵם בְּתִשְׁבַּזּוֹת אַוְזֶרֶת.

כָּאן, בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, בַּכָּתוּב (שיר ד) גַּר״דְ וְכַרְכֹּם וְגוֹ׳, שֶׁבַּע נְשִׁיקוֹת הֵן בְּשֶׁבַע דְּרָגוֹת שֶׁל הַפָּסוּק הַזֶּה. שֶׁהַנְּשִׁיקוֹת הֵן שֶׁבַע, מִכָּל דַּרְגָּה נְשִׁיקָה אַוְזִת. וְכֵן הַנְּשִׁיקוֹת שֶׁל יַעֲקֹב, בְּשֶׁבַע תֵּבוֹת כָּלַל אֶת נְשִׁיקוֹתָיו, שֶׁכָּתוּב וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל וַיִּשָּׂא אֶת קוֹלוֹ וַיֵּבְךְ. בְּכִיָּה שֶׁל שְׁמוּזָה שֶׁל אַהֲבָה, כְּנֶגֶד תֵּבַת מַיִן, שֶׁהִיא אַהֲבָה שֶׁל שְׁמוּזָה.

לְהַרְאוֹת שֶׁהַנְּשִׁיקוֹת הֵן בְּסוֹד שֶׁל שֶׁבַע. כְּמוֹ שֶׁהִיא בַּת שֶׁבַע, כָּךְ כָּל דִּבֻּרֶיהָ הֵן בְּשֶׁבַע. וְעַל זֶה (תהלים טז) שִׂבַּע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ וְגוֹ׳. אַל תִּקְרֵי שִׂבַּע אֶלָּא שֶׁבַע, שֶׁבַע שְׂמָחוֹת.

בְּכָל הַנְּשִׁיקוֹת שֶׁל הָאַהֲבָה, אֵין נְשִׁיקוֹת כְּאוֹתָן שֶׁעוֹרְרָה כָּאן כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. אַף עַל גַּב שֶׁהֵן שֶׁבַע נְשִׁיקוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שָׁלֹשׁ נְשִׁיקוֹת נִרְאוֹת כָּאן, וּשְׁלֹשׁ הַנְּשִׁיקוֹת הַלָּלוּ שֶׁנִּרְאוּ בַּכָּתוּב. יִשָּׁקֵנִי – אָזַד, מִנְּשִׁיקוֹת – שֶׁהֵן שְׁתַּיִם, הִנֵּה שָׁלֹשׁ.

וְכָעֵת הִיא מְבַקֶּשֶׁת מֵהַנְּשִׁיקוֹת הַלָּלוּ, וּמַה שֶּׁאָמְרָה מִנְּשִׁיקוֹת, שֶׁמַּשְׁמָע נְשִׁיקָה אַוְזִת, שֶׁכָּתוּב מִנְּשִׁיקוֹת וְלֹא כָּתוּב נְשִׁיקוֹת, שֶׁהַיְרֵי נְשִׁיקוֹת הֵן שְׁתַּיִם, מֵאוֹתָן נְשִׁיקוֹת אֵינָן אֶלָּא אַוְזִת – וַדַּאי שֶׁצָּרִיךְ. מִי שֶׁשּׁוֹאֵל לֹא צָרִיךְ לִשְׁאֹל הַרְבֵּה, אֶלָּא מְעַט, שֶׁהַיְרֵי כֵּיוָן שֶׁהִתְוַזִּיל – יִטֹּל מִי שֶׁיִּטֹּל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ מְעַט – וְהוּא נוֹתֵן הַרְבֵּה. אַבְרָהָם בִּקֵּשׁ מְעַט – וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ הַרְבֵּה. הוּא בִּקֵּשׁ בֵּן אֶחָד – מַה כָּתוּב? (בראשית כב) וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וְגוֹ', מִשּׁוּם שֶׁכָּךְ דַּרְכֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה אָמְרָה מִנְּשִׁיקוֹת וְלֹא נְשִׁיקוֹת.

יִשָּׁקֵנִי – דְּבֵקוּת שֶׁל אַהֲבָה, רוּחַ בְּרוּחַ. שֶׁהֲרֵי אַרְבַּע רוּחוֹת מִתְחַבְּרוֹת וְנַעֲשׂוֹת כְּאֶחָד. זֶה נוֹתֵן רוּחַ לַחֲבֵרוֹ, וְנוֹטֵל אוֹתָהּ רוּחַ שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁנִּדְבָּק בּוֹ. נִמְצָא שֶׁרוּחַ וְרוּחַ חֲבֵרוֹ הֵנָּה שְׁנַיִם. אַף כָּךְ חֲבֵרוֹ. נִמְצָאִים אַרְבַּע רוּחוֹת שֶׁמִּתְחַבְּרוֹת יַחַד בְּאוֹתָן הַנְּשִׁיקוֹת.

מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ – מֵאוֹתָן הַנְּשִׁיקוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁהָיָה מְנַשֵּׁק מִקֶּדֶם לָכֵן. שֶׁהֲרֵי אַהֲבָה שֶׁל שְׁמוּזָה אֵינָהּ, אֶלָּא מִתּוֹךְ הַנְּשִׁיקוֹת שֶׁל הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה בַּהַתְחָתוֹנָה.

פִּיהוּ, וְלֹא כָּתוּב פָּיו. מַה זֶּה פִּיהוּ? אֶלָּא זְמַן שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם כֻּלּוֹ שֶׁלּוֹ. וְזוֹהִי תוֹסֶפֶת ה' שֶׁנּוֹסְפָה עַל זֶה. מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאַהֲבָה שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן אֵינָהּ אֶלָּא לְהִתְחַבֵּר בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל כֵּן כָּל הַתִּשְׁבָּחוֹת מְעוֹרֵר הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן אֶל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

כִּי טוֹבִים – הַהַדְלָקָה וְהַנִּיצוֹץ שֶׁל הַמְּאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְכָל הַגְּרוֹת מִתְחַתְּקִנִּים וְדוֹלְקִים וּמְאִירִים כָּרָאוּי, וְזֶהוּ דֵּדֶיךָ. אוֹתָם מְאוֹרוֹת קְדוֹשִׁים אֲהוּבִים עֶלְיוֹנִים, כֻּלָּם מְאִירִים וְנוֹצְצִים בָּאוֹר בְּנִיצוֹץ כָּרָאוּי. הַמַּיִם, מִשְׁמְוַזַּת הַיַּיִן הַטּוֹב הָעֶלְיוֹן שֶׁמֵּאִיר פָּנִים וְנוֹתֵן שְׁמְוָזָה לַלֵּב, וְכָל הָעַמִּים (הָעוֹלָמוֹת) בְּוַזְלָקָם שְׁמְוַזִּים בְּאוֹתָהּ שְׁמְוָזָה.

בֹּא וּרְאֵה, יִשְׂרָאֵל נוֹטְלִים וַזְלָקָם וּשְׁמְוַזִּים בְּאוֹתָהּ שְׁמְוָזָה מֵהַיַּיִן הַטּוֹב שֶׁמֵּאִיר וּמְזַכֵּךְ וְשׁוֹכֵךְ, וְעוֹמֵד עַל הַשְּׁמָרִים שֶׁלּוֹ. כָּל שְׁאָר הָעַמִּים לֹא נוֹטְלִים, אֶלָּא מִתּוֹךְ אוֹתָם הַשְּׁמָרִים שֶׁתַּזַּת הַיַּיִן.

וְעַל זֶה עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לָהֶם מִשְׁתֶּה שְׁמָרִים. שֶׁהֲרֵי אוֹתָם שְׁמָרִים, הַשְּׁמָרִים כֻּלָּם, וַזְלָקָם שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. וְעַל כֵּן שְׁמְוָזָתָם שֶׁל

יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ יַיִן הַמְשֻׁמָּר, וְיוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַבָּא, וּמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו.

שָׁנִינוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה עֲנָבִים בַּחֲלוֹם, אִם הֵם לְבָנִים – סִימָן טוֹב לוֹ, וְאִם שְׁחוֹרִים – צְרִיכִים רַחֲמִים, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי עוֹמֵד בְּדִין. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם עֲנָבִים לְבָנִים, הֵם עֲנָבִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אֶת אוֹתוֹ הַיַּיִן הָעֶלְיוֹן, וְאוֹתָם צָבַע לָבָן רַחֲמִים. וְאוֹתָם הָעֲנָבִים הָאֲדֻמִּים הֵם עַד הַדִּין, הַגֶּוֶן הָאָדֹם.

אָכַל אוֹתָם – כְּדַאי הוּא לָעוֹלָם הַבָּא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁעָבַר עַל הַדִּין וְיָכוֹל לְהַשְׁמִידוֹ. וְהַיַּיִן הַטּוֹב שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא יֵשׁ לוֹ בּוֹ זֵלֶק. שָׁתָה יַיִן לָבָן – סִימָן טוֹב לוֹ, וְשִׁמְחָה. אָדֹם – הַדִּין הוּא הַשּׁוֹרֶה עָלָיו.

כְּשֶׁקָּרַב יַעֲקֹב לְיִצְחָק אָבִיו, נָתַן לוֹ מֵאוֹתוֹ הַיַּיִן הַטּוֹב הַמְשֻׁמָּר מֵהָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁשִּׂמְחָה וְאַהֲבָה אֵינָם אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרִים מִתּוֹךְ הַיַּיִן הַטּוֹב.

וְעַל כֵּן יְצְחָק, שֶׁהָיָה מִצַּד הַדִּין הַקָּשֶׁה, הִצְטָרֵךְ לְשַׂמְּחוֹ אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ הַיַּיִן הַטּוֹב, שֶׁבָּא מֵרָזוֹק. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּבֵא ל״ו יַיִן מֵרָזוֹק, מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן, מוּשָׁךְ עָלָיו מֵאוֹתָהּ שִׂמְחָה לְשַׂמְּחוֹ אוֹתוֹ, אֲזַי הִתְבַּסֵּם הָרֹגֶז, וְהַדִּין הַקָּשֶׁה נִכְלָל בָּרָזוֹמִים, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל כָּרָאוּי.

וּמְשׁוּם כָּךְ אוֹתָם דּוֹדִים, הָאֲהוּבִים הָעֶלְיוֹנִים, הַמְּאוֹרוֹת הַקְּדוֹשִׁים, אֵינָם מְאִירִים אֶלָּא מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַיַּי״ן, וּמִיהוּ? זֶה הַשֵּׁם הֶזָּקוּק הַמְפֹרָשׁ שֶׁל שִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת. שֶׁל אוֹתָם מְאוֹרוֹת קְדוֹשִׁים, הַשֵּׁם הֶזָּקוּק הַקָּדוֹשׁ שֶׁל שִׁבְעִים הַשֵּׁמוֹת, זֶהוּ בַּסּוֹד שֶׁל אוֹתָם הָעֲנָבִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אֶת הַיַּיִן הָעֶלְיוֹן, הַכְּלָל שֶׁל אוֹתָם שִׁבְעִים.

וּמְשׁוּם כָּךְ, הַשִּׂמְחָה וְהָרָצוֹן בְּאוֹתָן הַנְּשִׁיקוֹת לְעוֹרֵר אַהֲבָה הֵם מֵהַיַּיִן הָעֶלְיוֹן. וְעַל כֵּן הַמְּאוֹרוֹת מְאִירִים וְנוֹצְצִים מֵאוֹתוֹ הַיַּיִן, שֶׁכָּתוּב כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן.

לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים (שיר א). אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בַּפָּסוּק הַזֶּה הִסְתַּכַּלְתִּי, וְהוּא נִסְתָּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן. רֵיחַ – יֵשׁ רֵיחַ וְיֵשׁ רֵיחַ. וְכַמָּה רֵיחוֹת הֵם. יֵשׁ רֵיחַ שֶׁעוֹלֶה בִּמְטָּה לְמַעְלָה, כְּמוֹ רֵיחַ הַקָּרְבָּן, שֶׁזֶּהוּ רֵיחַ שֶׁעוֹלֶה וְקוֹשֵׁר קְשָׁרִים

זֶה בְּתוֹךְ זֶה, וּמִשְׁתַּלְשֵׁל זֶה עִם זֶה, עַד שֶׁהַכֹּל נַעֲשֶׂה קֶשֶׁר אֶחָד וְאוֹר אֶחָד.

יֵשׁ רֵיזָא אַחֲרָא, וְזֶהוּ מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁנִּקְרָא רֵיזָא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה'. וְזֶה נִקְרָא רֵיזָא. וְנִקְשָׁר בְּסוֹד שֶׁל רֵיזָא הַקְּרֹבָן.

וְזֶה סוֹד (ויקרא א) אִשֶּׁה רֵיזָא נִיחוֹחַ לַה'. אִשֶּׁה – מְזוּוָּג לַקֶּשֶׁר, וְהַמָּזוֹן וְהָאוֹר שֶׁל צְבָאוֹת וּמְזוֹנוֹת שֶׁל אֵשׁ, נִקְבְּצוּ בַּצַּהֲרַיִם. הָרֵיזָא לְפָנִים מִמְּנּוּ, וְזֶהוּ שֶׁנִּקְשָׁר פָּנִימָה וּמֵאִיר בְּסוֹד הַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה. וְזֶה נִקְרָא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁהוּא רֵיזָא מֵאוֹתָם הַבְּשָׂמִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁכָּתוּב כְּרֵיזָא בְּשָׂמִים.

נִיחוֹחַ – הָאוֹר שֶׁל כָּל הַגָּוָנִים הָעֶלְיוֹנִים, תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַיְפִי שֶׁל הַכֹּל. וְזוֹהִי נַחַת הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו וּמְאִירָה אֵלָיו. לַה' – לַמֶּלֶךְ שֶׁל הַכֹּל, וְהַכֹּל נִקְשָׁר זֶה עִם זֶה, וּמֵאִיר זֶה בָּזֶה, לִהְיוֹת אֶחָד בְּשִׁמְחַת הַכֹּל בְּסוֹד הַקָּרְבָּן.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי הָאֵשׁ שֶׁהוּא מְזוּוָּג לַמָּקוֹם הַמְקֻבָּץ, זֶהוּ הָאֵשָׁה, שֶׁמְּאוֹתָהּ הָאֵשׁ מִתְקַבְּצִים כַּמָּה צְבָאוֹת וְכַמָּה מַזָּלוֹת, אֵלּוּ בְּאֵלּוּ לוֹהֲטִים בְּכַמָּה מִינִים, לְכַמָּה צְדָדִים. וְכֻלָּם הִתְקַבְּצוּ בְּסוֹד הַקָּרְבָּן, וְשָׁבוּ וְנִכְנְסוּ לָאֵשׁ הַזּוֹ.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל בַּעֲלֵי הַמַּגָּנִים, בַּעֲלֵי דִינִים. וּכְשֶׁשָּׁבִים, כְּמוֹ שֶׁשָּׁב הָרֹגֶז שֶׁיּוֹצֵא מִן הַנְּזִירִים, כְּשֶׁיֵּשׁ מְנוּוָּה, לִמְקוֹמוֹ. כְּמוֹ שֶׁהַצְּבָאוֹת וְהַמַּזָּלוֹת הַלָּלוּ מְלֻהָטִים קָמְטִים בִּמְקוֹמָם, כָּךְ גַּם הַצְּבָאוֹת וְהַמַּזָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים, בַּעֲלֵי הַמְּנוּוָּה וְהָרָצוֹן, מְאִירִים וְשָׁבִים בָּאוֹר לְהִתְקַשֵּׁר תּוֹךְ הַה' הַזּוֹ, וְכֻלָּם אֵלֶּה עִם אֵלֶּה, וְזֶה עִם זֶה בְּזִוּוּג אֶחָד נִקְרָא אִשֶּׁה. הַסּוֹד שֶׁל מְנוּוָּה וּמָזוֹן, וְהָאוֹר שֶׁל כָּל הַצְּדָדִים.

הָרֵיזָא – הַנְּקֵבָה שֶׁלְּפָנִים, הַסּוֹד שֶׁל הַבְּרִית הַקָּדֵשׁ. לָמָּה נִקְרָא רֵיזָא? מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֵיזָא הַבְּשָׂמִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים, הַטְּמִירִים, שֶׁלֹּא הִתְגַּלּוּ. וּכְשֶׁשּׁוֹרִים, מֵרִיזָא אוֹתָם, כְּמוֹ מִי שֶׁמֵּרִיזָא רֵיזָא בַּהֲדַס, הוּא הָרֵיזָא שֶׁיּוֹצֵא מֵהַהֲדַס, וְזוֹ הַנְּקֵבָה שֶׁנִּקְרֵאת רֵיזָא הַיּוֹצֵא מֵהַהֲדַס.

נִיזּוֹזָז – הַמָּקוֹם שֶׁיּוֹרֶדֶת הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה וְשׁוֹרָה עָלָיו לִהְיוֹת מֶרְכָּבָה עֶלְיוֹנָה, בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת. וְהַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה כֻּלָּהּ קָשֶׁר אֶחָד. לַהּ' – שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל בְּאוֹר אֶחָד וְעַל כֵּן יֵשׁ רֵיחַ וְיֵשׁ רֵיחַ (וְעַל כֵּן נִקְרָא רֵיחַ נִיזּוֹזָז).

וּבְכָל מָקוֹם, רֵיחַ – מֵעַלְיָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל דַּרְגָּה אַחֶרֶת תַּזְוִתוֹנָה מִמֶּנָּה. וְזֶהוּ הָרֵיחַ מֵאוֹתוֹ הָעֶלְיוֹן. לְרֵיחַ – זוֹ נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת בַּסֵּתֶר מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַנִּסְתָּר שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים, שֶׁאֵינוֹ נוֹדָע כְּלָל. וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ הִיא רֵיחַ מֵאוֹתוֹ הַנִּסְתָּר שֶׁל הַכֹּל. וּבִשְׁבִיל הָרֵיחַ הַזֶּה, כָּל אוֹתָם שְׁמָנִים וּבְשָׂמִים, כֻּלָּם מְאִירִים וְנִקְרָאִים טוֹבִים, מִשּׁוּם שֶׁזֶּה מְקַיֵּם אוֹתָם, שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם קָשֶׁר אֶחָד, מֵאִיר כְּאֶחָד.

וְאִם לֹא – לֹא נִקְרָאִים טוֹבִים. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהָרֵיחַ הָעֶלְיוֹן נִכְנָס בַּסֵּתֶר לְתוֹךְ הַנַּזָל הָעָמֹק וּמְמַלֵּא אוֹתוֹ כָּרָאוּי, כָּל הַדְּרָגוֹת נִקְרָאוֹת טוֹבִים. מַהוּ טוֹבִים? מְאִירִים.

רַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר כָּךְ: אֵלּוּ הֵם יָמִים שֶׁנִּקְרָאִים טוֹבִים. וְהֵם תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהֵן הַתְּפִלִּין שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיחַ אוֹתָן, וְעַל כֵּן נִקְרָאוֹת טוֹבִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵן מְאִירוֹת בָּרֹאשׁ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן.

וּבְכָל מָקוֹם, יָמִים טוֹבִים הֵם תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵנִיחַ אוֹתָן. זֶכוּ שֶׁל מוֹעֵד, שֶׁלֹּא נִקְרָא יוֹם טוֹב, אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁל הַזְּרוֹעַ, שֶׁהֲרֵי אֵין לַלְּבָנָה מֵעַצְמָהּ כְּלוּם, אֶלָּא מֵאוֹר שֶׁל יוֹם טוֹב.

תְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ, שֶׁהִיא תְּפִלָּה שֶׁל יָד, אֵין מְאִירָה אֶלָּא מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ – יָמִים טוֹבִים. תְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ – זֶכוּ שֶׁל מוֹעֵד. וְיָפֶה אָמַר, וְכָךְ הוּא.

וְעַל זֶה, זֶכוּ שֶׁל מוֹעֵד הוּא לְעָנְיַן עֲבוֹדָה, כְּמוֹ שֶׁיּוֹם טוֹב. וְצָרִיךְ שִׁמְזָה כְּמוֹ שֶׁלּוֹ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, בַּיָּמִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם תְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, אָסוּר לְהָנִיחַ שְׁאָר הַתְּפִלִּין, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם תְּפִלִּין עֶלְיוֹנִים, שׁוֹרִים עַל

רָאשֵׁיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׁאַל אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לוֹ, מֵיכָא תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁשּׁוֹרִים עַל רָאשֵׁיהֶם שֶׁל הָעָם הַקָּדוֹשׁ בְּיוֹם טוֹב. תְּפִלִּין שֶׁל יָד, שֶׁהִיא זְכוּת שֶׁל מוּעָד, אֵיךְ אָנוּ אוֹזְזִים אוֹתָהּ?

אָמַר לוֹ, מִשּׁוּם שֶׁאָנוּ אוֹזְזִים אוֹתָהּ, וְהִיא יָ״ד כֵּהָה, אָסוּר לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה בַּצַּד שֶׁלָּהּ, וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שְׁמוּזָה בְּצַד הַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ.

וְהָעָם הַקָּדוֹשׁ אוֹזְזִים אֶת הַתְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְשׁוֹרִים עֲלֵיהֶם בְּיוֹם טוֹב וּבְזָכְלוֹ שֶׁל מוּעָד, וְאָסוּר לְהַעֲבִיר אֶת הַתְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם מֵעַל רָאשֵׁיהֶם לְהָנִיחַ תְּפִלִּין אֲזָרוֹת, שֶׁהֵם דִּגְמָא וּדְיוֹקָן לְמַטָּה.

לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִשְׁמֹר אֶת עֲבָדוֹ, אָמַר לוֹ, עֲשֵׂה (וזותם) כְּמוֹ דְּיוֹקָן הַזּוֹתָם שֶׁלִּי. כָּל זְמַן שֶׁאוֹתוֹ דְּיוֹקָן יֵרָאֶה עָלֶיךָ, כֻּלָּם יָזוּעוּ וְיִפָּזְדוּ מִמְּךָ. אַזַּר כָּךְ מִתּוֹךְ אַהֲבָה עֶלְיוֹנָה שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ, נָתַן בְּיָדוֹ וזותם שֶׁל הַזּוֹתָמֹת הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלּוֹ. כֵּיוָן שֶׁאָזַז הַזּוֹתָם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּיָדוֹ, נָטַל מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הַדְּיוֹקָן שֶׁהוּא עָשָׂה.

אִם אוֹתוֹ הָעֶבֶד דּוֹזֶה אֶת הַזּוֹתָם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ הַזּוֹתָם שֶׁהוּא עָשָׂה, וַדַּאי בֶּן–מָוֶת הוּא אוֹתוֹ הָעֶבֶד, מִשּׁוּם שֶׁעָשָׂה קָלוֹן בְּזוֹתַם הַמֶּלֶךְ וְאֵינוֹ זוֹשֵׁשׁ לִכְבוֹדוֹ, וּמִשּׁוּם כָּךְ אָסוּר לָעָם הַקָּדוֹשׁ לִדְזוֹת אֶת זוֹתַם הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שֶׁשּׁוֹרָה עָלֵינוּ, מִשּׁוּם הַדְּיוֹקָן הַזֶּה שֶׁהֵם עֲבָדִים (שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים).

זֶה בְּמוּעָד וּבְזָכְלוֹ שֶׁל מוּעָד, וְכָל שֶׁכֵּן בְּשַׁבָּת, שֶׁהַכֹּל שׁוֹרֶה עָלֵינוּ. שַׁבָּת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת – תְּפִלָּה שֶׁל יָד. שַׁבָּת שֶׁל הַיּוֹם – תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ.

וְכָךְ מְסַדֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעָם הַקָּדוֹשׁ הָאָהוּב שֶׁלּוֹ, בַּזּוֹל – אוֹתָם תְּפִלִּין שֶׁעָשׂוּ בְּדְיוֹקָן הַזּוֹתָם שֶׁל הַמֶּלֶךְ, לִהְיוֹת שְׁמוּרִים בְּכָל הַצְּדָדִים. בְּשַׁבָּת וּמוּעָד, שֶׁהֵם יָמִים טוֹבִים, וְהַתְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם מַמָּשׁ – מַעֲבִירִים אוֹתוֹ דְּיוֹקָן, וּמְנִיזִים אֶת הַתְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם. אַשְׁרֵי הָעָם

הַזֶּה, שֶׁבְּיָדָם הַזּוֹתָם הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

מִי שֶׁמְּנִיזִּין תְּפִלִּין צָרִיךְ לִשְׁמוֹז, וְעַל זֶה כָּתוּב וְשָׁמַזְתָּ בְּזוֹזֶךָ. בַּתְּפִלִּין שֶׁל רַבּוֹן הָעוֹלָם צָרִיךְ לִשְׁמוֹז, וְהַשְּׁמִזָּה הַזּוֹ בְּמוּעָד וּבְזֵזְלוֹ שֶׁל מוּעָד, בַּתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וּבַתְּפִלִּין שֶׁל הַזְּרוֹעַ.

בְּיוֹם טוֹב, מֵאוֹתוֹ הָרֵיזֵז הָעֶלְיוֹן – שְׁמָעֶיךָ טוֹבִים, תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. בְּזֵזְלוֹ שֶׁל מוּעָד – שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ, תְּפִלָּה שֶׁל יָד, שֶׁעוֹלָה לְהֶאָזֵז בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ.

עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ – בְּיוֹם טוֹב הָאַזָּרוֹן שֶׁל זַז, שֶׁהֲרֵי תְּפִלָּה שֶׁל יָד נִשְׁלֶמֶת וּמוּאֶרֶת בִּשְׁלֵמוּת, וּלְזַזֵּלְךָ זֵזֶלְךָ לַכֹּל, לְכָל אוֹתָם מַזָּזוֹת וּצְבָאוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְכָל אוֹתָם הַמַּזָּזוֹת וְהַצְּבָאוֹת שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל כֵּן עֲלָמוֹת (אֲהֵבוּךָ, אוֹתָם) הַמַּזָּזוֹת וְהַצְּבָאוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, הָעוֹלָמוֹת וְהַמַּזָּזוֹת וְהַצְּבָאוֹת שֶׁלְּמַטָּה.

פָּתַז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, כָּתוּב (בראשית כז) וַיָּרַז אֶת רֵיזַז בְּגָדָיו וַיְבָרֲכֵהוּ וְגוֹ'. מָה רָאָה יִצְזָק, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאוֹתוֹ מַאֲכָל וּמַשְׁקֶה שֶׁהֵבִיא לוֹ יַעֲקֹב, לֹא בֵּרַךְ אוֹתוֹ עַד הַזְּמַן שֶׁהֵרִיזַז אֶת אוֹתָם לְבוּשִׁים?

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, שֶׁהֲרֵי אוֹתָם לְבוּשִׁים לֹא הָיוּ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה מְעִידָה, שֶׁכָּתוּב (שם) אֶת בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל, וְכָאן כָּתוּב אֶת רֵיזַז בְּגָדָיו, וְכִי בְּגָדָיו הָיוּ? רֵיזַז הַבְּגָדִים הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת. מַה זֶּה בְּגָדָיו?

אֶלָּא בְּגָדָיו וַדַּאי הָיוּ אוֹתָם הַלְּבוּשִׁים מַמָּשׁ, וְלֹא שֶׁל עֵשָׂו, וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּתוּב בִּגְדֵי עֵשָׂו – בִּתְפָיְסָה הָיוּ אֲצְלוֹ. כְּמוֹ כֵן אוֹתָהּ הַבְּאֵר שֶׁעָלֶיהָ יָשַׁב יַעֲקֹב וְיָשַׁב עָלֶיהָ מֹשֶׁה – בִּתְפָיְסָה הָיְתָה לַאֲזֵזרִים. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב, נוֹדְעָה הַבְּאֵר לַאֲדוֹנָהּ, וְעָלוּ הַמַּיִם אֲלָיו, וְכֵן לְמֹשֶׁה.

כְּמוֹ כֵן אוֹתָם הַלְּבוּשִׁים הָיוּ בִּתְפָיְסָה אֵצֶל עֵשָׂו. כֵּיוָן שֶׁלְּבָשָׁם יַעֲקֹב, נוֹדְעוּ הַבְּגָדִים לְבַעְלֵיהֶם, מִיּוֹם שֶׁעָשָׂה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא הָעֱלוּ הָרֵיזוֹוֹת שֶׁלָּהֶם עַד הַזְּמַן הַזֶּה שֶׁלָּבַשׁ אוֹתָם יַעֲקֹב, שֶׁהֲרֵי זָזְרוּ לִדְיוֹקָנָם. יַעֲקֹב הָיָה וַדַּאי דְּמוּת שֶׁל אָדָם וְיָפְיוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁרָאוּ הַלְּבוּשִׁים אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל

אָדָם, הָעֲלוּ רֵיזַז.

שָׁלֹשׁ רֵיזוֹת עָלוּ כָּאן, אָזָד – רֵיזַז בְּגָדָיו. ב׳ – רֵיזַז בְּנֵי. ג׳ – רֵיזַז שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ ה׳. וְכָל הַשָּׁלֹשׁ עָלוּ לְיִצְזָק בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס אֵלָיו יַעֲקֹב.

וְכֻלָּם כְּתוּבִים בַּפָּסוּק הַזֶּה. רֵיזַז בְּגָדָיו, הַיְנוּ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אַהֲבוּךְ. רֵיזַז בְּנֵי, הַיְנוּ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים. רֵיזַז שָׂדֶה, הַיְנוּ שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ. וַדַּאי הַכֹּל קָשֶׁר אָזָד, וְסוֹד הַקֶּרְבָּן שֶׁהַעֲרִנוּ בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִשֶּׁה, שֶׁהַיְנוּ עֲלָמוֹת אֲהֲבוּךָ, וְהַכֹּל סוֹד אָזָד. רֵיזַז – שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ. נִיזּוֹזַז – שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים. וְהַכֹּל אָזָד לַה׳, הַיְנוּ לְרֵיזַז, וְהַכֹּל דָּבָר אָזָד, וְסוֹד אָזָד, בְּקֶשֶׁר אָזָד, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

מָשְׁכֵנִי אַזְרֶיךָ נָרוּצָה (שיר א). כָּתוּב וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכֵכֶם וְגוֹ׳. בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן שְׁכִינָתוֹ בֵּין יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת רְבוּצָה עֲלֵיהֶם כְּאֵם עַל הַבָּנִים, וּלְהָגֵן עֲלֵיהֶם בְּכָל הַצְּדָדִים.

וְכָל זְמַן שֶׁאוֹתָהּ אֵם קְדוֹשָׁה יוֹשֶׁבֶת עֲלֵיהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לָדוּר עִמָּם, מִשּׁוּם שֶׁהַחֵרִי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזֵב אוֹתָהּ לְעוֹלָמִים, וְכָל הַזְּבִיבוֹת שֶׁלְּמַעְלָה הִיא עָלֶיהָ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ נָתַן אוֹתָהּ מַשְׁכּוֹן בְּתוֹכָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, לָדַעַת שֶׁלֹּא יִשְׁכָּזֵם, וְלֹא יַעֲזֹב אוֹתָם לְעוֹלָמִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם אוֹתוֹ הַמַּשְׁכּוֹן שֶׁבְּתוֹכָם. וְהִיא אוֹמֶרֶת, מַשְׁכּוֹן הָיִיתִי בַּתַּזְזִתּוֹנִים, אֲהִיָּה מַשְׁכּוֹן אָצְלֵךְ, וְלַעֲלוֹת כְּנָגְדֵּךְ, וַאֲנִי וּבְנֵי אַזְרֶיךָ נָרוּצָה.

מָשְׁכֵנִי, זָזְרוּ לְקֶשֶׁר הַדְּבָרִים הָרִאשׁוֹנִים עַל אוֹתוֹ סוֹד אִשֶּׁה רֵיזַז נִיזּוֹזַז. שֶׁהַחֵרִי בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה הָרָצוֹן מִמַּטָּה בְּסוֹד הַקָּרְבָּן, הִיא עוֹלָה וְאוֹמֶרֶת לַאֲהוּבָהּ: מָשְׁכֵנִי, הוֹשֵׁט יְמִינְךָ אֵלַי לְקַבֵּל אוֹתִי וּלְהַעֲלוֹת אוֹתִי, בַּצַּד שֶׁל הִתְעוֹרְרוּת הַשְּׂמאל, וְהַיָּמִין לְזַזֵּבֵק אוֹתִי, וְזֶהוּ מָשְׁכֵנִי.

וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת אֲמָרָהּ לְגַבֵּי רֵיזַז, רֵיזַז לְגַבֵּי נִיזּוֹזַז, נִיזּוֹזַז לַה׳. וְאָז, אַזְרֶיךָ נָרוּצָה. מַה זֶּה נָרוּצָה? נִהְיָה בְּרָצוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא א) וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו. וְזוֹהִי שֶׁכָּתוּב (בראשית מא) וַיְרִיצֻהוּ מִן הַבּוֹר. מַה זֶּה וַיְרִיצֻהוּ? שֶׁהֵרְצוּ

אוֹתוֹ בִּדְבָרִים טוֹבִים, בְּמִלִּים שֶׁל רָצוֹן טוֹב, שֶׁהָיָה עָצוּב מֵאוֹתוֹ הַבּוֹר. וְעַל זֶה נֶרוֹצָה – נִהְיֶה בְּרָצוֹן, בְּרָצוֹן שָׁלֵם כָּרָאוּי.

אַזְרֶיךָ נֶרוֹצָה, טֹל עַתָּה רָצוֹן בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר שֶׁאַתָּה תִּטֹּל – אֲנִי וְכָל אוֹתָן עַלְמוֹתַי נִהְיֶה בְּרָצוֹן, וְעַל כֵּן תָּשְׁכֵּנִי.

מִכָּאן שֶׁרְצוֹנוֹת וּבְרָכוֹת אֵין נִמְצָאִים אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁזָּכָר וּנְקֵבָה הִתְזַּוְּגוּ יַחַד. וּמִשּׁוּם כָּךְ, תָּשְׁכֵּנִי אֵלֶיךָ בָּרִאשׁוֹנָה, כְּדֵי שֶׁאַקַּבֵּל רָצוֹן מִמָּקוֹם שֶׁכָּל הָרְצוֹנוֹת נִמְצָאִים, וְאַזַּר כְּךָ אַזְרֶיךָ נֶרוֹצָה, נִהְיֶה בְּרָצוֹן. וְאִם לֹא תִּתְּשָׁכֵּנִי אֵלֶיךָ, הָרָצוֹן וְהָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן לֹא יִשְׁרוּ עָלֶיךָ, שֶׁהֲרֵי זָכָר בִּלְי נְקֵבָה אֵין שׁוֹרִים בּוֹ בְּרָכוֹת.

וְכָל זֶה בַּדִּיּוּקָן שֶׁהֶעֱרַנוּ בַּסּוֹד שֶׁל אָלֶף, שֶׁהֲרֵי שָׁם נִמְצָאִים הַסּוֹדוֹת הַכְּלוּלוֹ, אֶשֶׁה רֵיזַ נִיזּוֹזַ לַה'. וְהוּא הַסּוֹד שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, וְכָל סוֹד הָאֱמוּנָה בּוֹ תָּלוּי, וְעַל כֵּן עוֹלֶה בְּה' (בְּאָזַד). וְהַכֹּל הוּא א.

בְּשָׁעָה שֶׁהָאוֹת הַזּוֹ פּוֹרַזַת בָּאֲוִיר, מִתְעַלִּים אֶלֶף וּמֵאָה עוֹלָמוֹת וְנִכְלָלִים בְּתוֹכוֹ. וְנִרְשָׁמוּ אוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת, וְנָזוּזְקִקוּ אַזָּרָיו. וְהוּא מִתְעַטֵּר בְּעִטּוּר זָקוּק, שֶׁכּוֹלֵל אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת.

וְא' הִיא אַזַת, אֶשֶׁה רֵיזַ נִיזּוֹזַ לַה'. אֶשֶׁה – זֶה הַקּוֹץ הַתָּלוּי לְמַטָּה, הַסּוֹד שֶׁל כָּל הַצְּבָאוֹת וְהַמַּזָּנוֹת אֵלּוּ וְאֵלּוּ. הָרֵיזַ – סוֹד שֶׁעַל אוֹתוֹ הַקּוֹץ שֶׁנֶּאֱזַז בָּאֶמְצַע. נִיזּוֹזַ – הַמֶּרְכָּבָה שֶׁל הִתְפַּשְׁטוּת הָאֶמְצַע, שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו רוּזַ עֶלְיוֹנָה. לַה' – נְקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעַל גַּב הָאֶמְצַע, שֶׁהוּא מְקַיֵּם אֶת הַכֹּל. וְהַכֹּל קָשֶׁר אָזַד.

וְזֶה שֶׁל אֲזוֹרֵי הָאֶמְצַע, אָמַר מָשְׁכֵנִי אַזָּרֶיךָ. לְהִתְזַּוֵּג עִמְּךָ, לִטֹּל בְּרָכוֹת מֵעִם הַנְּקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעָלֶיךָ. וּכְשֶׁנִּהְיָה זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד, כֵּיוָן שֶׁתִּטֹּל בְּרָכוֹת וְרָצוֹן, אֲנִי וְהַקּוֹץ שֶׁתָּלוּי לְמַטָּה מִמֶּנִּי – אַזָּרֶיךָ נֶרוֹצָה, נִתְרַצֶּה אַזָּרֶיךָ, לִהְיוֹת שְׁלֵמוּת אַזַת מַעְלָה וּמַטָּה, וְלִהְיוֹת א כָּל אָזַד (הַכֹּל אָזַד) בִּשְׁלֵמוּתוֹ.

הֶבְיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו וְגוֹ' (שיר א). בָּכָה רַבִּי שִׁמְעוֹן כְּמוֹ מִקֹּדֶם, וְאָמַר, הַלְוַאי יִהְיֶה בְּיָדֵינוּ לְגַלּוֹת סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, שְׁמוּזָה הִיא, הוֹאִיל וּרְצוֹנוֹ לְגַלּוֹת סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים בַּדּוֹר הַזֶּה.

יֵשׁ לָדַעַת, שֶׁהַרֵי קָשֶׁר הַדְּבָרִים לֹא נִמְצְאוּ בַּכָּתוּב, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָמַר מָשְׁכֵנִי, מַה זֶּה הֶבְיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו? הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת תְּבִיאֵנִי לַחֲדָרֶיךָ, וְעַל זֶה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָךְ:

אֶלָּא בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת תְּלוּיִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים וְכָל הָעוֹלָמוֹת. וְקָשֶׁר הַדְּבָרִים כָּךְ הוּא, קָשֶׁר שֶׁל תִּשְׁבַּחַת לָאוֹר, שֶׁעָלֶיהָ אָמְרָה לְבַעְלָהּ, אָמְצַע הָאָל"ף, מָשְׁכֵנִי עִמְּךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאַף עַל גַּב שֶׁאָמַרְתָּ זֶה, רָצְתָה לְהִשְׁתַּבֵּחַ אֵלָיו, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהִיא תַּחְתָּיו בְּשַׁוּוּת לָאֶמְצַע שֶׁל הָאָל"ף וְשׁוֹכֶבֶת תַּחְתָּיו, אָמְרָה, אֵינִי בְּכָךְ. וְאַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי אֵלֶיךָ כָּךְ, הֶבְיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו, אֲנִי בְּעִלּוּי וַחֲבִיבוּת לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, בְּלִי שַׁוּוּת.

שֶׁהַרֵי הֶבְיאַנִי חֲדָרָיו, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בְּאוֹת ה', שֶׁהַרֵי הַהִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל מַעְלָה, סוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, הִיא הָאוֹת ה"א. וְאוֹתוֹ שֶׁנִּכְנָס אֵלָיו, אֲנִי הִיא. וּמְשׁוּם כָּךְ אֲנִי בְּתִשְׁבַּחַת רַבָּה וּבְעִלּוּי נִכְבָּד, אַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי בְּשַׁוּוּת אֵלֶיךָ.

וַאֲנִי לֹא זוֹשֶׁשֶׁת אֶלָּא לִהְיוֹת אֵלֶיךָ בְּשַׁוּוּת, וְאַתָּה שֶׁתִּשְׁלֹט עָלַי. וְעַל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁאֶהְיֶה יוֹתֵר בְּשַׁוּוּת אֵלֶיךָ, אֲנִי וְצִבְאוֹתַי נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָךְ. שְׁמוּזָה וְרָצוֹן יֵשׁ לָנוּ לִהְיוֹת אֶצְלְךָ וְלֹא לְהִפָּרֵד מִמְּךָ, שֶׁהַרֵי כָּל הַשְּׁמוּזָה וְהָרָצוֹן אֵינָם אֶלָּא בְּךָ, שֶׁהַרֵי אֵין שְׁמוּזָה וְרָצוֹן לָאִשָּׁה אֶלָּא עִם בַּעְלָהּ, וְלֹא בְּאִמָּהּ וְאָבִיהָ. הֶבְיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו, וְלֹא קִבַּלְתִּי שְׁמוּזָה וְרָצוֹן אֶלָּא בְּךָ.

הֶבְיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו – אֵלּוּ הֵם זִדְרֵי גַּן עֵדֶן. וְאִם תֹּאמַר, זִדְרֵי גַּן עֵדֶן הִיא גַּן עֵדֶן, וְהִיא אוֹמֶרֶת כָּךְ? אֶלָּא אוֹתָם זִדְרִים שֶׁגַּן עֵדֶן נָזוֹן מֵהֶם וְנִקְרָא בָּהֶם.

הַזִּדְר הָרִאשׁוֹן, י"ה, זֶה זִדְר, וְזִדְר עֶלְיוֹן שֶׁאֵין בּוֹ מַרְאֶה וְלֹא גָּוֶן כְּלָל, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנִּצְבָּע לְפִי שָׁעָה בְּמִדַּת הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה, וְזוֹהֵר עוֹלֶה לְאֵין סוֹף,

בַּסֵּתֶר שֶׁגּוֹנֵז.

הַזֶּדֶר הָרִאשׁוֹן הַזֶּה, כְּשֶׁעוֹלָה הַמִּדָּה, עוֹבֵר הַצֶּבַע שֶׁל הַגֶּוֶן וְנִטְמָן, וְלֹא נִרְאֶה בּוֹ גֶּוֶן כְּלָל. אָז בְּאַרְבָּעָה צְדָדִים, נִרְאִים בַּסֵּתֶר וְנִכְסִים בַּגָּלוּי אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְהֵם: אֶהְיֶה (אֲשֶׁר אֶהְיֶה).

עַל מַה נִּקְרָא כָּךְ? שֶׁעֲתִיד לְהִתְגַּלּוֹת מִתּוֹךְ הֲרֵיזָו שֶׁעָלֶיהָ. וּמִשּׁוּם שֶׁטָּרַם הִתְמַלְּאָה לְהָאִיר לְמַטָּה, נִקְרֵאת אֶהְיֶ"ה.

וְסִימָן זֶה רֵאשִׁית גְּבוּאַת מֹשֶׁה, שֶׁעַד כָּאן לֹא יָצְאָה הַלְּבָנָה מִכְּסוּיָהּ לִהְיוֹת מוּאָרֶת מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ. וְכֵיוָן שֶׁהַלְּבָנָה הָיְתָה בַּזַּשֶׂכָּה, עַד עַכְשָׁו הַשֶּׁמֶשׁ לֹא מֵאִיר לָהּ, וְהַזֶּדֶר הָעֶלְיוֹן הַזֶּה לֹא הִתְגַּלָּה לְהָאִיר, שֶׁהֲרֵי אוֹתוֹ רֵיזָו עֶלְיוֹן עוֹלֶה לְתוֹךְ נִסְתָּרִים, שֶׁאֵין נוֹדָע כְּלָל, וְאָז אֶהְיֶ"ה.

וּכְשֶׁשָּׁב לִמְקוֹמוֹ, אָז וַדַּאי עוֹמֵד לְהָאִיר לַכֹּל, וְאָז אֲשֶׁר אֶהְיֶה, שֶׁהֲרֵי אָז הִתְתַּקְּנוּ לְהִתְמַלֵּא מִתּוֹךְ שְׁבִיל דַּק אֶזֶד שֶׁנִּכְנָס בּוֹ בַּסֵּתֶר. וְעִם כָּל זֶה, בַּשְּׁמוֹת הַלָּלוּ, עַד עַכְשָׁו לֹא הִתְגַּלָּה לְהָאִיר הַמְּנוֹרוֹת.

אַזַּר כָּךְ אֶהְיֶה הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהֲרֵי עֲתִידָה לְהִתְגַּלּוֹת וּלְהַמְשִׁיךְ אוֹרוֹת לְכָל צַד, וְזֶהוּ אֶהְיֶ"ה, הֲרֵינִי עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת.

וְזֶה הַשְּׁלִישִׁי, תִּקּוּן הַשּׁוֹפָר לְהוֹצִיא קוֹל. וְכֵיוָן שֶׁיָּצָא אוֹתוֹ הַקּוֹל בַּזַּזֶּק שֶׁל רֵאשִׁית הַקּוֹל, יוֹצֵא בַּתַּקָּף שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁתָּקַע אוֹתוֹ. אוֹתוֹ רֵאשִׁית הַקּוֹל נִקְרָא יהו"ה, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַזַּזֶּק שֶׁל הָרֵאשִׁית שָׁב לִמְקוֹמוֹ, וְלֹא (הִתְגַּלָּה) כְּשֶׁאָר הַשְּׁמוֹת. אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁהִתְפַּשְּׁטוּ הַקּוֹל בְּהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁל מְנוּזָה, אָז נִקְרָא יהו"ה, הַשֵּׁם שֶׁהִתְגַּלָּה.

כָּאן סוֹד הַסּוֹדוֹת לְיוֹדְעֵי הַזְּכֻמָּה הָעֶלְיוֹנָה, וּמְעַטִּים הֵם (שֶׁיּוֹדְעִים) שֵׁם זֶה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי בֵּאַרְנוּ בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת, וְכָךְ הוּא. אֲבָל נְקֻדּוֹת וּטְעָמִים קַבָּלָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, לְזַכְמֵי הַלֵּב.

וְזֶה סוֹד (שמות לא) וּבְלֵב כָּל זַכַם לֵב נָתַתִּי זָכְמָה. שֶׁהֲרֵי מִסּוֹד

הַנְּקֻדּוֹת וְהַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַטְּעָמִים הָיוּ יוֹדְעִים לְהָאִיר הַצִּיּוּרִים שֶׁלְּמַעְלָה. שֶׁהֲרֵי הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת מְאִירִים (מִתְנַהֲגִים) בָּהֶם הָיוּ יוֹדְעִים, וּבְסוֹד שֶׁלָּהֶם הָיוּ יוֹדְעִים וּמַכִּירִים לְקַיֵּם אוֹתוֹ הַצִּיּוּר בְּסוֹד עֶלְיוֹן.

מִשּׁוּם שֶׁכְּוָנָה וְרָצוֹן צָרִיךְ לְכָל אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים וְהַצִּיּוּרִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל מַעְלָה, וְהֵם הָיוּ יוֹדְעִים מִתּוֹךְ סוֹד הַצִּיּוּר שֶׁל הַנְּקֻדּוֹת לָשִׂים רָצוֹן וְלֵב בְּכָל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה.

כָּל אוֹתָם צִיּוּרֵי הַמִּשְׁכָּן לֹא הָיוּ אֶלָּא סוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְיֵשׁ אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת דַּקּוֹת. הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת הַדַּקּוֹת הָיוּ מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן. הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַגְּדוֹלוֹת – מַעֲשֵׂה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל בַּיִת רִאשׁוֹן, וְאִלּוּ לֹא נַעֲשׂוּ לְהִתְקַדֵּשׁ לְמַעְלָה אֶלָּא בַּצִּיּוּר הַזֶּה.

שֶׁסּוֹד הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הַדַּקּוֹת הֵן מִצַּד הַשְּׂמאל, וְהַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַגְּדוֹלוֹת הֵן מִצַּד הַיָּמִין. וְאֵלּוּ כְּמוֹ אֵלּוּ נִשְׁכְּזוּ מֵהָעוֹלָם, רַק שֶׁבָּאוּ זְכָיוֹת, שֶׁקִּבְּלוּ אֶת אוֹר הַזְּכוּת מֵהָרִאשׁוֹנִים, וּבֵאֲרוּ אוֹתָם עַל הָאוֹתִיּוֹת, לְנָסֵעַ הָאוֹתִיּוֹת מַסְעֵיהֶם בִּשְׁבִילָם. וְעַל כֵּן עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן וַעֲבוֹדַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בַּצִּיּוּר שֶׁל הַנְּקֻדּוֹת הָיוּ שְׁלֵמִים בָּרָצוֹן וּבַכַּוָּנָה.

תְּנוּעוֹת הַטְּעָמִים קָמוּ כֻּלָּן עַל יַד מֹשֶׁה. וְעַל כֵּן (שמות לט) וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, שֶׁהוּא הֶעֱמִיד הַכֹּל בְּסוֹד שֶׁלָּהֶם.

בַּתְּנוּעוֹת שֶׁל הַטְּעָמִים, יֵשׁ בָּהֶן תְּנוּעוֹת בְּסוֹד שֶׁלְּמַטָּה, לְהַנְהִיג וּלְקַיֵּם אֶת מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן. וְיֵשׁ בָּהֶן תְּנוּעוֹת בְּסוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, לְהַנְהִיג וּלְקַיֵּם מַעֲשֵׂה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ לֹא הִצְטָרֵךְ לַנְּקֻדּוֹת וְלַטְּעָמִים, אֶלָּא הֵם הָיוּ בָּאִים בְּסֵתֶר וְלַחַשׁ, וּמְצַטְיְרִים בַּזִּוְקִיקוֹת (בַּזִּוְקִיקוֹת) צִיּוּרֵי הַמִּקְדָּשׁ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ו) וְהַבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ, וַדַּאי, אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסַּע נִבְנָה. אֶבֶן שְׁלֵמָה, וְלֹא זְסֵרָה בְּאוֹתִיּוֹת דַּקּוֹת, כְּמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן. וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן כָּל כְּלִי בַּרְזֶל לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ, לֹא נִשְׁמַע וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי מְקוֹמוֹ גָּרַם שֶׁהוּא בְּלַחַשׁ.

וְעַל כֵּן סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁהוּא דְּיוֹקָן שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אֵין בּוֹ דְּיוֹקָן שֶׁל טְעָמִים וּנְקֻדּוֹת, שֶׁהַכֹּל נִסְתָּר בְּתוֹכוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַדְּיוֹקָן שֶׁל סוֹד בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן, שֶׁטְּעָמִים וּנְקֻדּוֹת הָיוּ נִסְתָּרִים בְּתוֹכוֹ.

וְהַזַּיִן שֶׁל תָּקֵף הָרֵאשִׁית שֶׁל הַקּוֹל זוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ, וּנְקֻדּוֹתָיו בְּאוֹתִיּוֹת יֵהוֹ"ה (הֵם בְּסוֹד שֶׁל שֵׁם אֱלֹהִים). וּבְשִׁבּוּלִם נִקְרָא בְּשֵׁם הַוֶּה, לְגַלּוֹת אֱלֹהִים זַיִּים, וְעַל זֶה נְקֻדּוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה מִכַּסֵּא וְנוֹסֵעַ, וְזוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ.

אַזַּר כָּךְ מִתְפַּשְּׁטוֹ בְּהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁל מְנוּזָה, וְזוֹזְרוֹת הַנְּקֻדּוֹת, כְּמוֹ הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה בְּסוֹד אֶזֶד כָּרָאוּי. הָאוֹתִיּוֹת וְהַנְּקֻדּוֹת בְּגָוֶן אֶזֶד.

הַנְּקֻדּוֹת בְּשָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת. ה' אַזַּרוֹנָה, אֵין לָהּ אוֹר מֵעַצְמָהּ כְּלוּם. י' הוּא מֵאִיר בּוֹ אוֹ שֶׁל נְקֻדָּה בְּאוֹתוֹ גָּוֶן מַמָּשׁ וְאוֹתוֹ דְּיוֹקָן מַמָּשׁ. ה' הָאוֹר שֶׁל הַנְּקֻדָּה בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן וְסוֹד אֶזֶד. ו' שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, בְּסוֹד שֶׁלּוֹ שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל, גּוּף וְרוּזַ, בְּדְיוֹקָן וְאוֹר שָׁלֵם כָּרָאוּי.

וְעַל זֶה (שמות יד) שֵׁם זֶה הוּא שֵׁם הָרַזְמִים, שֶׁהָאוֹתִיּוֹת וְהַנְּקֻדּוֹת בְּדְיוֹקָן וְסוֹד אֶזֶד, בְּדֶרֶךְ יָשָׁר. כְּשֶׁהָאוֹתִיּוֹת וְהַנְּקֻדּוֹת בַּעֲקִימוּת זֶה מִזֶּה, אָז אֵינוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל רַזְמִים, שֶׁהֲרֵי עוֹמֵד בְּהֵפֶךְ.

וְזֶה סוֹד וַיָּבֹא בֵּין מַזְנֵה מִצְרַיִם וְכוּ', בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַזַּקּוּקוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִרְאָה בְּאוֹתָם שְׁלֹשָׁה צְדָדִים. וְאוֹתוֹ שֶׁל הַהֶפּוּךְ אֵינוֹ בְּדֶרֶךְ הָרַזְמִים, מִשּׁוּם שֶׁהָאוֹתִיּוֹת מִתְהַפְּכוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן כְּגָוֶן אַזַּר.

לַהֵ"א הָאַזַּרוֹנָה אֵין לָהּ מֵעַצְמָהּ כְּלוּם. וּמִשּׁוּם כָּךְ אֵין לָהּ נְקֻדָּה מֵעַצְמָהּ, רַק כְּשֶׁעוֹשָׂה שְׁלִיזוּת, שֶׁמְּמַלְּאִים אוֹתָהּ נְקֻדָּה אַזַּת לְהַכֶּנֶס וְלַעֲשׂוֹת זַזִיל וְתַקֵּף. כְּמוֹ שֶׁמְּמַלְּאִים אוֹתָהּ נְקֻדָּה לְהַכֶּנֶס, אַף כָּךְ מְמַלְּאִים אוֹתָהּ הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם סוֹד עֶלְיוֹן לְהַשְׁלִים אֶת אוֹתָהּ שְׁלִיזוּת.

זֶזֶדֶר שֵׁנִי – אֵל. זֶה זֶזֶדֶר וְאִדְּרָא שֶׁל יָמִין, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַרְאֶה שֶׁנִּטְמָן וְנִגְנָז. כֵּיוָן שֶׁיּוֹצֵא וּמֵאִיר לְפִי שָׁעָה, מִיָּד נִגְנָז.

אֵל, לָמָּה נִקְרָא כָּךְ? א – הוּא סוֹד הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, שֶׁכְּלוּל בִּשְׁנֵי אוֹרוֹת, וְעַל זֶה א׳ הוּא אָזְנָד. מִשָּׁם הָרֵאשִׁית לְהָאִיר וְשִׁיתַּפְשְׁטוּ אוֹרוֹת לְכָל צַד, וְעַל כֵּן הוּא רִאשׁוֹן לְכָל הָאוֹתִיּוֹת, הָרֵאשִׁית שֶׁל כֻּלָּם.

הַכְּלָל שֶׁל שָׁלֹשׁ, שֶׁהֵם אָזְנָד, שְׁלֹשָׁה (וּשְׁלֹשִׁים) אוֹרוֹת כְּלוּלִים בָּאוֹת א׳, בְּזֵרוֹעַ אַוֵּת בְּצַד אָזְנָד, וּבְזֵרוֹעַ אַוֵּת בְּצַד אָזְנָד. ו׳ בָּאֶמְצַע, שֶׁכּוֹלֶלֶת שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים.

וְצָרִיךְ הַשְׁעוֹר שֶׁל הָאֶמְצַע בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נוֹטֵל אוֹתָם, וְהוּא לְבַדּוֹ בִּשְׁנֵיהֶם. א – אֵשׁ מִצַּד זֶה, מַיִם מִצַּד זֶה. הָרוּחַ מַפְסִיקָה בָּאֶמְצַע, וְנוֹסַעַת בִּשְׁנֵי צְדָדִים, וְהַכֹּל הֵם אָזְנָד.

עוֹד, א׳ הַזּוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת וְנִכְלֶלֶת בַּכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם, וְכֵיוָן שֶׁהוּא כּוֹלֵל בִּשְׁלֵמוּת שֶׁל שְׁנֵי צְדָדִים, שֶׁהֵעִירוּ שְׁלֹשָׁה (שֶׁלְּמַטָּה), מִתְעוֹרֵר לִנְקֵבָתוֹ, וּמִתְהַפֵּךְ א׳ בְּסוֹד אַוֵּר. וְנוֹטֵל נְקֵבָתוֹ לְמַטָּה מִמֶּנּוּ, וּמִתְזַוְּגִים יַזַּד, וְאָז הַנְּקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה שׁוֹרָה עָלָיו, לְהַרְאוֹת שֶׁהָאוֹר הָעֶלְיוֹן, הַנְּקֵדָה הָרִאשׁוֹנָה, בְּסוֹד הַשְׁכִּינָה הָעֶלְיוֹנָה, אֵין שׁוֹרָה אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁזָּכָר וּנְקֵבָה מְזֻוָּגִים יַזַּד.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת – הֲרֵי כָּאן אַרְבַּע אָלְפֵּי״ם, מְזֻוָּגִים יַזַּד זָכָר וּנְקֵבָה בְּאַרְבַּע תֵּבוֹת, בְּכָל תֵּבָה וְתֵבָה א׳ שֶׁהוּא זָכָר, וּבְכָל תֵּבָה וְתֵבָה אוֹת אַוֵּת שֶׁהִיא נְקֵבָה.

וּבְסִפְרוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא סָבָא, בְּרֵאשִׁית – אָדָם וְאִשְׁתּוֹ. בָּרָא – אַבְרָהָם וּנְקֵבָתוֹ. אֱלֹהִים – יִצְחָק וּנְקֵבָתוֹ. אֵת – יַעֲקֹב וּנְקֵבָתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר אֶת נְקֵבָה בְּכָל מָקוֹם – בֹּא וּרְאֵה, א׳ זָכָר, ת׳ נְקֵבָה, כְּלוּלִים שְׁנֵיהֶם יַזַּד. וְהַנְּקֵבָה נִרְאֵית בִּשְׁלֵמוּת, כְּלוּלָה בְּסוֹד שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ (אֶת), אַף עַל גַּב שֶׁהִיא נְקֵבָה, אֲבָל הִיא בְּסוֹד שֶׁל הַכְּלָל שֶׁל הַזָּכָר.

וְעַל כֵּן אַרְבָּעָה זִוּוּגִים הֵם כָּאן, וּבְכָל מָקוֹם א זָכָר, שֶׁמִּתְזַוֵּג עִם הַנְּקֵבָה בָּאוֹת אַוֵּרת. קְרִית אַרְבַּע, עַל שֶׁהִתְזַוְּגוּ אַרְבָּעָה גְּדוֹלִים מְמֻנִּים שֶׁל

הָעוֹלָם שָׁם.

ל, זֶה מִגְדָּל הַפְּוֹרְזָן בָּאֲוִיר, שֶׁהוּא מֶלֶךְ גָּדוֹל, וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא אֵל עֶלְיוֹן (מַעְלָה) וְאֶמְצָעִי יְזַוד. הַמַּעְלָה רֹאשׁ שֶׁל הַהִשְׁגָּוָה, רֹאשׁ שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת יְזַוד. אֵל – נוֹטֵל אֶל"ף סִיּוּעַ שֶׁל אוֹתוֹ הַמִּגְדָּל הַפְּוֹרְזָן בָּאֲוִיר אֲלֵיו, וְעָלָיו עוֹלֶה בַּשֵּׁם.

שִׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים הֵם שֶׁיּוֹצְאִים מִן הַתּוֹרָה, וְהֵם הַסּוֹד שֶׁל עֶשֶׂר אֲמִירוֹת וְעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכֻלָּם יוֹצְאִים מִסּוֹד הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה. כָּל הָעֶשֶׂר אֲמִירוֹת כְּלוּלוֹת בְּסוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, הַסּוֹד שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, הָעוֹלָם הַבָּא.

וְעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת מִתְעַטְּרוֹת, וּמִתְזַוְּגוֹת לְהָאִיר מֵרֹאשׁ הָאוֹר הָרִאשׁוֹן בְּסוֹד הַיְזוּד, שֶׁשָּׁם הָאוֹתִיּוֹת לְהִתְגַּלּוֹת, וּמִשָּׁם מְאִירוֹת הָאוֹתִיּוֹת וְעוֹלוֹת. א' הַסּוֹד שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת בְּסוֹד אֶזֵּוד.

הַזֵּדֶר הַשְּׁלִישִׁי – אֱלֹהִים. זֶהוּ זֹהַר אָדָם, נוֹצֵץ כְּמוֹ זָהָב. זֹהַר שֶׁלְּפָעְמִים מֵאִיר וְטוֹב, וְלִפְעָמִים נֶחְשָׁךְ בַּזְּשֵׁכָה, וְ(אֵין לוֹ) נִיצוֹץ כְּמוֹ שֶׁהָיָה (זָהָב).

אֱלֹהִים, הַסּוֹד שֶׁל הַהִתְעוֹרְרוּת לַנְּקֻבָה, בְּאוֹתוֹ הַצַּד. שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה הוּא בְּסוֹד הַסּוֹדוֹת לִיוֹדְעֵי הַחָכְמָה, שֶׁשֵּׁם זֶה הוּא זָכָר, וְהַהִתְעוֹרְרוּת לַנְּקֻבָה בַּשֵּׁם הַזֶּה מֵעִיר הַכֹּל.

וְאִלְמָלֵא הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַשֵּׁם הַזֶּה, צַדִּי"ק לֹא מִתְעוֹרֵר. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל הוּא דִּין, וְהַצַּדִּיק הוּא מִצַּד הַיָּמִין, אֲבָל הִתְעוֹרְרוּתוֹ אֵינָהּ אֶלָּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל.

אָדָם עָוֹב אֶת הַצַּד הַזֶּה, וְהִתְעוֹרֵר בִּפְסֹלֶת הַזָּהָב הַהִיא, שֶׁיּוֹצֵאת מֵהַלְּכְלוּךְ שֶׁל הַהִתּוּךְ שֶׁלּוֹ.

אֱלֹהִים, אַזַּת דִּבֶּר אֱלֹהִים – הִתְעוֹרְרוּת הַצַּדִּיק. וְהוּא מִילָה בִּפְרִיעָה, בְּלִי צַד עָרְלָה כְּלָל. וְזֶהוּ כְּשֶׁנִּזְכַּר הַשֵּׁם הַזֶּה לְטוֹב, כְּמוֹ וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת

בְּרִיתוֹ, שֶׁהִתְעוֹרְרָה הַבְּרִית בְּסוֹד זֶה, וֵאלֹהִים פָּקַד יִפָּקֵד.

בְּצַד אַזּוֹר הַתּוֹרָה מְעִידָה עַל דִּינוֹ, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם יוֹצֵאת הָעֲרָלָה. לְפָעָמִים הַשְּׁמַע הַזֶּה, הַנְּקֵבָה יוֹרֶשֶׁת אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּדּוֹן אֶת הָעוֹלָם בְּאוֹתוֹ סוֹד הָעֲרָלָה. כְּשֶׁמִּתְזַוֵּג אֱלֹהִים הַזֶּה לְמַעְלָה, וּמִתְקַשֶּׁה אוֹתָהּ הָעֲרָלָה, וְאֵין נִמְצֵאת פְּרִיעָה.

וְעַל כֵּן, לְטוֹב הוּא בְּפָרִיעָה, שֶׁהֲרֵי נִפְרַעַת הָעֲרָלָה וּמֻעֶבֶרֶת, וּמִתְגַּלֶּה סוֹד בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים. שֶׁהֲרֵי גָּוֹן זֶה מִתְהַפֵּךְ לְכַמָּה גְּוָנִים, לְפָעָמִים כָּךְ וְלִפְעָמִים כָּךְ, וְזֶהוּ בְּסוֹד שֶׁל אֱלֹהִים.

אֱלֹהִים, שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם. אֶזְרָ – אֱלֹהִים זָרִים, שֶׁהוּא אֱלֹהִים זָרִים וּמֶלֶךְ עוֹלָם. אֱלֹהִים שֶׁל פַּזָּר יְצַוָּק. אֱלֹהִים הָאַזָּרוֹן. וְשָׁם מִתְפַּשְּׁטִים אֱלֹהִים שֶׁל פַּזָּר יְצַוָּק.

הַהַשְׁגָּחָה שָׁלוֹ, יָצְאוּ אֶל הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי דַּוְקָא, וְיָצְאוּ אֶל הַיָּם הָאַזָּרוֹן. אֶל הַיָּם הָאַזָּרוֹן דַּוְקָא. שֶׁנִּקְרָא בַּשֵּׁם הַזֶּה.

וּמִשּׁוּם שֶׁיּוֹצֵא מִלְמַעְלָה, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַכְלִיל הַיָּמִין בְּתוֹכוֹ. וּכְשֶׁנִּכְלָל הַיָּמִין בְּתוֹכוֹ, אָז הִיא בְּשִׁמְזָהּ, וְאוֹזֶן בְּתוֹךְ הַיָּם הַתַּזְוִתוֹן תַּזַּת הָרֹאשׁ, שֶׁכָּתוּב (שיר ב) שְׂמֹאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי. אָז נִקְרָא אֱלֹהִי"ם, שֶׁהֲרֵי הוֹלֵךְ אֶל הַיָּם הָאַזָּרוֹן. וְזֶהוּ הַזֶּזֶד הַשְּׁלִישִׁי (מֵאוֹתוֹ) הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן.

בַּזֶּזֶד הָרְבִיעִי, הַדְּמוּת שֶׁל יַעֲקֹב הַזָּקֵן, בְּסוֹד יְהוֹ, שֶׁנּוֹטֵל יְרֻשָּׁה שֶׁל אָב וָאֵם, וְהוּא מִתְגַּדֵּל בְּתוֹכָם וְהוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם.

דֶּרֶךְ צְנִיעוּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כָּךְ נִרְאֶה, כְּמוֹ שֶׁסִּדּוּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל רִבּוֹן הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁהֵם מִסְתַּדְּרִים יהו"ה, דֶּרֶךְ הַזָּכָר לָשִׂים תָּמִיד נְקֵבָתוֹ לִפָּנָיו, לְהַשְׁגִּיחַ בָּהּ, וּלְסַלֵּק מִמֶּנָּה זַשָּׁד וְקִנְאָה, וְאֵין נוֹתֵן עֵינוֹ בְּאִשָּׁה אַזָּרִת. י' זָכָר, ה' נְקֵבָה. י"ה, הִגָּה נְקֵבָה לִפְנֵי הַזָּכָר כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל בָּהּ תָּמִיד. הַבֵּן הוֹלֵךְ לִפְנֵי אִמּוֹ, לְכַסּוֹתָהּ מִן הָעַיִן, בְּשִׁבְיל כְּבוֹדוֹ וּכְבוֹד אָבִיו. וְסִימָנָךְ – (בראשית מט) בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף. שֶׁכָּתוּב (שם לג) וְאַזֵּר נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָזֵל, יוֹסֵף לִפְנֵי אִמּוֹ.

יַעֲקֹב נָטַל נְקֵבָתוֹ וְשָׂם אוֹתָהּ לְפָנָיו, לְהַשְׁגִּיחַ בָּהּ (תָּמִיד) וְלֹא בְּאַחֶרֶת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ, שֶׁאֵין מִסְתַּלֶּקֶת מֵהָעַיִן רֶגַע אֶחָד. וְזֶהוּ סוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁיִּהְיֶה הַסִּדּוּר הַזֶּה מַעְלָה וּמַטָּה.

הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ נִרְשְׁמוּ בָּרִשָּׁם שֶׁלָּהֶן, כְּשֶׁיָּצְאוּ הַזּוּיָּצָה מִכֹּחַ וְתֹקֶף הַשּׁוֹפָר, אָז בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצְאוֹת מִכֹּחַ וְתֹקֶף הַשּׁוֹפָר מִתּוֹךְ הַזַּק, שֶׁהַקּוֹל נַעֲשֶׂה כָּלוּל מֵאֵשׁ רוּחַ וּמַיִם, הָאוֹתִיּוֹת הִתְגַּלְמוּ, וְנִרְשְׁמוּ בַּפַּרְצוּפִים שֶׁלָּהֶם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לָהֶם, וְהִתְיַשְּׁרוּ בִּמְקוֹמָם.

הָאוֹתִיּוֹת הָיוּ גְּנוּזוֹת בְּתוֹךְ הַשּׁוֹפָר, בְּלִי רֶשֶׁם שֶׁנִּרְאֶה כְּלָל. כֵּיוָן שֶׁיָּצְאוּ, כֻּלָּם הִתְגַּלְמוּ, וְנִרְשְׁמוּ בִּדְיוּקָנָם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה תּוֹךְ סוֹד הַנְּקֻדּוֹת.

וְזַדָּרִיו – וְזַדָּרִים טְמִירִים. הֲבִיאַנִי – תּוֹךְ אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת לִהְיוֹת בֵּינֵיהֶם בְּהִתְנַשְּׂאוּת בְּזִוּוּג אֶחָד. וְכָל זֶה לָמָּה? (שִׁיר א) נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה לָנוּ שִׂמְחָה בָּךְ.

עַל פִּי שֶׁל אֵלְיָהוּ נִגְזַר. (שָׁם) מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה. כָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ וְכוּ'. כַּאֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ הַזַּבְרִים, אַשְׁרֵיהֶם: דּוּ פַּרְצוּפִים נִבְרְאוּ, בְּאוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וּבְאוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת תַּחְתּוֹנוֹת.

הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַגְּדוֹלוֹת הָיוּ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לְגַבֵּי הַזָּכָר. הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת הָיוּ בְּהִפּוּךְ לַנְּקֵבָה. הָאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַגְּדוֹלוֹת הָיוּ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לַזָּכָר, אב גד, וְכֵן כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁרָאוּי שֶׁיֵּלְכוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּדֶרֶךְ יָשָׁר אֶל הַזָּכָר. הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת הָיוּ בְּהִפּוּךְ לְמַפָּרֵעַ תּוֹךְ הַנְּקֵבָה, תשרק, וְכֵן כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁרָאוּי לַנְּקֵבָה, שֶׁהָיְתָה מֵאָזוֹר, קֶשֶׁר הַתְּפִלִּין שֶׁנִּקְרָא אָזוֹר.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קלט) אָזוֹר וָקֶדֶם צַרְתָּנִי. אָזוֹר לַנְּקֵבָה, וָקֶדֶם לַזָּכָר. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי, זוֹ הַנְּקֵבָה שֶׁהָיְתָה מֵאָזוֹר.

וּכְשֶׁמִּתְקַשֶּׁטֶת הַנְּקֵבָה, שֶׁמְּקַשֶּׁטֶת אוֹתָהּ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁיִּתְיַשְּׁבוּ הָאוֹתִיּוֹת בִּמְקוֹמָן כָּרָאוּי, מַכְנִיס אוֹתָן לַזְּדָרִיו לְהִתְתַּקֵּן, וּמִתְתַּקְּנוֹת הָאוֹתִיּוֹת.

וְכָל אוֹת שֶׁל נְקֵבָה קוֹרֵאת לְכָל אוֹת שֶׁל הַזָּכָר, וּמִתְתַּקְּנוֹת כָּל אוֹת וְאוֹת זָכָר וּנְקֵבָה, וְכָל אוֹת קוֹרֵאת וְאוֹמֶרֶת, מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה.

כְּשֶׁהִתְתַּקְּנוּ לְהִתְזַוֵּג, בְּסוֹד שֶׁל א״ת ב״ש הֵם הִתְתַּקְּנוּ, וְהִתְיַשְּׁבוּ פָּנִים בְּפָנִים. וּנְקֵבָה כְּשֶׁרָצְתָה לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו, הִיא אוֹמֶרֶת, שֶׁהֲרֵי הִתְקַשְּׁטָה בִּרְצוֹן הָאֵם, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת הִתְתַּקְּנוּ. וְעַל זֶה הֵבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו, לְהִתְתַּקֵּן וּלְהִתְקַשֵּׁט כָּרָאוּי.

וְכָל זֶה כְּדֵי שֶׁנְּגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּ״ךְ. עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם הָאוֹתִיּוֹת הָרִשּׁוּמוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וְזֶהוּ בָּ״ךְ, וְזֶהוּ הַסּוֹד אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ.

נַזְכִּירָה דֶּרֶךְ מַיִן, כַּיָּן שֶׁנִּתְזַוְּגוּ יַחַד, בְּאוֹתָהּ הַשְּׁמוּזָה שֶׁלָּנוּ, נִתֵּן זֶלֶק לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד מֵאוֹתָהּ הַשְּׁמוּזָה שֶׁלָּנוּ וְנַרְוֶה אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יִזְכֹּר כָּל מִנְוזֹתֶיךָ. מַיִן – מִשְׁמוּזָתֵנוּ, מִצַּד שֶׁל אוֹתוֹ הַיַּיִן שֶׁמְּשַׁמֵּחַ הַכֹּל.

מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ. מֵישָׁרִים – אוֹתָן שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ. וּמִי הֵם? מִנִּצְפַּ״ךְ. שֶׁאֵין בְּכָל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ מֵישָׁרִים פָּרַט לְאֵלֶּה. וְאֵלּוּ שֶׁנִּכְפָּלוּ מֵישָׁרִים, אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, מ׳ בְּם׳, נ׳ בְּן׳, צ׳ בְּץ׳, פ׳ בְּף׳, כ׳ בְּך׳. אֵלּוּ מֵישָׁרִים אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, וְזֶה עִם זֶה.

שֶׁהֲרֵי עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת כְּלוּלוֹת בָּ״ךְ. אוֹתָם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ, שֶׁהֵם מֵישָׁרִים, אֲהֵבוּךָ לְהִכָּלֵל עִמְּךָ בְּאוֹתָם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

הַמֵּישָׁרִים הַלָּלוּ הֵם אוֹתִיּוֹת טְמִירוֹת גְּנוּזוֹת בְּתוֹךְ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וּכְשֶׁנִּגְנַז הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, נִגְנְזוּ הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ. וְהָיָה מַכִּיר אוֹתָן אָדָם. אַזַּר שֶׁאָדָם זָטָא, נִגְנְזוּ כְּמוֹ מִקֶּדֶם, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְהִכִּירָן בְּרוּזַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁשָּׁרְתָה עָלָיו.

אַזַר כָּךְ הוֹרִישָׁן לְיִצְחָק, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק. יִצְחָק הוֹרִישָׁן לְיַעֲקֹב, יַעֲקֹב הוֹרִישָׁן לְיוֹסֵף. כֵּיוָן שֶׁמֵּת יוֹסֵף וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ בַּגָּלוּת, נִגְנְזוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְהִסְתַּלְּקוּ כְּמוֹ מִקֶּדֶם.

עַד שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי וְנִמְסְרָה תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִתְגַּלּוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְיִשְׂרָאֵל הָיוּ מַכִּירִים אוֹתָן עַל בֵּרְיָן, בְּסוֹד הַשֵּׁמוֹת הַזַּקּוּקִים, עַד שֶׁזָּטְאוּ. כֵּיוָן שֶׁזָּטְאוּ, כָּתוּב (שמות לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם. וְהָיָה מַכִּיר אוֹתָם מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ וְשִׁבְעִים זְקֵנִים, וּבָהֶם נִכְנְסוּ לָאָרֶץ.

כֵּיוָן שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְהִתְגַּלָּה הַשִּׁיר הַזֶּה, נֶּזְקְקוּ הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, סוֹד בָּ״ר, וְהָיְנוּ מְיֻשָּׁרִים אֲהֻבוּךָ.

וְכָתוּב (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים. (שיר ז) וְזִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים. כֻּלָּם בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים מֵישָׁרִים. וְהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ הֵם כְּתָרִים גְּנוּזִים בְּתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא, וְכֻלָּם נִבְיעָה אַזַר נִבְיעָה תּוֹךְ הַמַּזָּלוֹת בַּזַּקִּיקַת הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, בַּזַּקִּיקַת זָכָר וּנְקֵבָה לְהַסְכִּים יַזַד, שֶׁהַרֵי אֵין כְּכָל הָאוֹתִיּוֹת הַסְּכָמָה אֵלּוּ עִם אֵלּוּ לִהְיוֹת זֶה עִם זֶה, פָּרַט לְאֵלּוּ.

עוֹד מֵישָׁרִים, אֵלּוּ יה, שֶׁאַהֲבָתָם לַו׳, וְהֵם הַסְּכָמַת הַכֹּל, וּבְרָצוֹן אָזַד לַו׳. וְעַל זֶה מָשְׁכֵנִי לְגַבֶּיךָ, לִהְיוֹת עִמְּךָ, שֶׁהַרֵי הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הֵן יה. מִתְזַוֵּג עִמָּהֶם ו׳, וְהוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן. ה׳ שֶׁיּוֹשֶׁבֶת תַּזְוָתָיו, וְאֵין לָהּ מֵעַצְמָהּ כְּלוּם, תְּשׁוּקָתָהּ לַעֲלוֹת אֵלָיו, לְהִתְזַוֵּג עִמּוֹ. וְאֵין עוֹלָה אֶלָּא בְּרְשׁוּת, וְהִיא אוֹמֶרֶת מָשְׁכֵנִי, לִהְיוֹת עִמְּךָ בְּזִוּוּג אָזַד.

הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ זְדָרָיו, וְהִתְקִין אוֹתִי בְּכָל מִינֵי תִּקּוּנִים, בִּיפֵי עֶלְיוֹן, כְּדֵי לִהְיוֹת אֶצְלְךָ. וְעַל זֶה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ, אֲנִי וְכָל תִּקּוּנַי, כְּשֶׁאֶהְיֶה אֶצְלְךָ בְּזִוּוּג אָזַד.

נַזְכִּירָה דֶּרֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, נַרְוֶה לְכָל אָזַד וְאָזַד, וּנְשַׁמֵּזז אוֹתָם מֵאוֹתוֹ הַיַּיִן שֶׁמְּשַׁמֵּזז אֶת הַכֹּל, וְלֹא נַפְסִיק מִלְּשַׁמֵּזז אוֹתָם, שֶׁהַרֵי מֵישָׁרִים אֲהֻבוּךָ.

וְלֹא יַפְסִיקוּ לָתֵת לְךָ, הוֹאִיל וְהֵם אֲהֻבוּךָ, לָתֵת לְךָ, וּלְהָרִיק בְּךָ, וּלְהָאִיר לְךָ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם נוֹזַז לְפָנֵי מָר, הֲרֵי כָּתוּב (תהלים צט) אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים. אִם הֵם יה, מִי יָכוֹל לְתַקֵּן אוֹתָם פָּרֵט לְעַתִּיק כָּל הָעַתִּיקִים שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ כְּלָל, וְהַהוּא שֶׁלֹּא נוֹדָע, טָמִיר וְנָעוּז, לֹא נִקְרָא אַתָּה, וְאֵיךְ אָמַר וְכָתוּב אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים?

אָמַר לוֹ, הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁאֵין דִּיוְקָן לָאוֹתִיּוֹת בַּהִתְגַּלְמוּת שֶׁלָּהֶם, עַד שֶׁיּוֹצְאוֹת הַזּוּוָטָה. כֵּיוָן שֶׁיָּצְאוּ, הִתְגַּלְמוּ וְנִתְקְנוּ לְהִקָּרֵא בָּהֶם בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמְשׁוּם כָּךְ, אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים. כֵּיוָן שֶׁמַּגִּיעִים לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא אַתָּה, אֲזַי הִתְתַּקְנוּ מֵישָׁרִים.

וְעַל זֶה הַתְּשׁוּקָה לְהִתְזַוֵּג עִם אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שָׁם שָׁלֵם, וְעַד שֶׁהִתְתַּקְנוּ הַצְּדָדִים הַלָּלוּ שֶׁלָּהּ, אֵינָהּ מִתְזַוֶּגֶת עִם שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל שָׁם שָׁלֵם.

וְעַל זֶה הִיא אוֹמֶרֶת בִּיפִי תִּקּוּנֶיהָ, מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה, הֲרֵי הִיא וְצִדֶּיהָ. הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה, הֲרֵי הִיא וְצִדֶּיהָ.

מִשּׁוּם שֶׁהִיא הִתְתַּקְּנָה בִּיפִי תִּקּוּנֶיהָ לְהִתְזַוֵּג, לִהְיוֹת שָׁם שָׁלֵם בְּזִוּוּג אֶחָד. שֶׁכְּשֶׁעוֹלָה, אָז הוּא שָׁם שָׁלֵם, סוֹד הַשֵּׁם יהו"ה אֱלֹהִים.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כְּשֶׁעוֹלָה לְהִתְזַוֵּג, אֲזַי הִיא שָׁם שָׁלֵם יהו"ה, וְלֹא יוֹתֵר, אֵיפֹה הוּא הַסּוֹד שֶׁל אֱלֹהִים? אֶלָּא כְּשֶׁהַשֵּׁם בִּשְׁלֵמוּת, אָז נִכְלֶלֶת מַעְלָה וּמַטָּה. לְמַעְלָה בַּשֵּׁם שֶׁל יהו"ה, וּלְמַטָּה בַּשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים, וְאָז נִשְׁלֶמֶת בַּכֹּל.

כָּתוּב (מלכים–א ב) וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ. לָמָּה נִקְרָא כָּךְ? אֶלָּא וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה – הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. שֶׁהֲרֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת כָּתוּב סְתָם הַמֶּלֶךְ, וְלֹא כָתוּב הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה. אֶלָּא הַמֶּלֶךְ סְתָם, עַל בֵּית דָּוִד הוּא אָמַר. הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה – עַל הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ הוּא אָמַר.

בָּרוּךְ – שֶׁהֲרֵי אָז נִבְיעַת הַבְּרָכוֹת לֹא הָיוּ פּוֹסְקִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. בָּרוּךְ

– שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת נוֹבְעוֹת מִשָּׁם שֶׁיִּתְבָּרְכוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת מְאִירוֹת כֵּן בְּזִוּוּגוֹר אֶזְד, בְּשִׁלֵּמוּת אַזַּת.

וְאָז יוֹרֵשׁ הַשֵּׁם הַזֶּה אֶת הָאוֹת הָאַזְרוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ לְהִקָּרֵא אַף כָּךְ בָּרוּךְ, שֶׁכָּתוּב (שם ה) בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי וכו' דָּוִד אָבִי.

שֶׁכַּאֲשֶׁר נִקְרָא בָּרוּךְ, אָז הַכֹּל הוּא שֵׁם שָׁלֵם כָּרָאוּי, וְכָל הָעוֹלָמוֹת מִתְבָּרְכִים מִתּוֹךְ מְקוֹר הַזִּוּוּגִים. וְהַשֵּׁם הַזֶּה הוּא מַעְלָה וּמַטָּה. לְפָעָמִים לְמַעְלָה, וְלִפְעָמִים לְמַטָּה. אַשְׁרֵיכֶם הָעָם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁסּוֹדוֹת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים הִתְגַּלּוּ לָכֶם.

כַּאֲשֶׁר מִתְזַוְּגוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, אֲזַי ו' יוֹרֶדֶת לְהַמְשִׁיךְ אֶת ה' מִמַּטָּה לְמַעְלָה, לִהְיוֹת זִוּוּגוֹר אֶזְד, וְאָז הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא יוֹרְדוֹת וְעוֹלוֹת. א' יוֹרֶדֶת אֶל ת' לְהַמְשִׁיכָהּ אֵלֶיהָ, שֶׁיִּתְזַוְּגוּ אֵלּוּ תּוֹךְ אֵלּוּ. ב' עוֹלָה לְש' מִמַּטָּה לְמַעְלָה, שֶׁהֵרֵי נִמְשְׁכָה מִמַּטָּה, וְרוֹצָה לְהִתְזַוֵּג עִם בַּעְלָהּ.

א' הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת ו', שֶׁרוֹצָה לְהָקִים אֶת הַכֹּלָּה בַּשִּׁירִים הַלָּלוּ שֶׁהִיא מְעוֹרֶרֶת מִמַּטָּה, כְּשֶׁהִיא מִתְקַשֶּׁטֶת, וְנוֹתֵן לָהּ יָד לְהַמְשִׁיכָהּ אֵלָיו, וְהָאוֹתִיּוֹת שְׁמְזוּזוֹת זוֹ לָזוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת אֵלָיו מָשְׁכֵנִי, אֲזַי א' שֶׁהוּא ו', יוֹרֶדֶת אֶל הַת' לְהַמְשִׁיכָהּ אֵלֶיהָ.

וּבְשָׁעָה שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת אַזְרֵיךְ נָרוֹצָה, עוֹלָה ב', וְרָצָה אַזַּר ש', שֶׁהִיא ו'. וְאָז הִיא נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ זִוּוּגֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת, וְהַזִּוּוָּגִים, וְהָאַכְסַדְּרוֹת לְתוֹךְ הַזִּוּוָּגִים, זוֹ הִיא הָאוֹת ש', שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת וְהָאַכְסַדְּרוֹת לִפָּנִים.

וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹמֶרֶת נָגִילָה וְנִשְׂמְזָה בָךְ, בָּאָה ג' לְהִתְדַּבֵּק בָּאוֹת ר', שֶׁהֵרֵי אָז שִׂמְזָה וְרָצוֹן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, שֶׁנִּשְׁתַּלְּמוּ בָּאוֹת ג', וְהָאוֹת ר' מִתְגַּלֵּית אֵלָיו, לִטֹּל מִמֶּנּוּ בְּלִי בוּשָׁה כְּלָל. וְהוּא לְהִדָּבֵק בָּהּ וּלְהָרִיק בָּהּ בְּרָצוֹן.

בְּשָׁעָה שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת נַזְכִּירָה דָּדֵיךְ מִיַּיִן, נִזְכֶּרֶת שֶׁהֵרֵי הָעֶרְלָה בָּאָה

לְתוֹךְ אוֹתָם הַהֲמוֹנִים לְעַרְבֵּב שִׁמְוָתָהּ, כְּדֵי לִטֹּל וֵזֶלֶק בְּשִׁמְוַת הַקֹּדֶשׁ. וּכְשֶׁהִיא רוֹאָה אוֹתוֹ, שֶׁאוֹוֵז הַטַּמְאָה בְּשִׁפּוּלֵי הַמִּקְדָּשׁ, אֲזַי הִיא מַקְטִינָהּ אֶת עַצְמָהּ, כְּדֵי לָתֵת לוֹ תַּמְצִית דְּוֹוקָהּ וְנִסְתֶּרֶת, כְּמוֹ שֶׁנּוֹבַעַ מִתּוֹךְ הָאֶבֶן. וְאָז דִּ נוֹתֶנֶת לָאוֹת קִ, וְהָאוֹת קִ מִתְפַּשֶּׁטֶת בְּשִׁמְוָהּ, לִטֹּל וֵזֶלֶק מִתּוֹךְ הַמִּקְדָּשׁ.

וְעַל שֶׁהַכְּלָה הַוּ הִיא קְדוֹשָׁה, לַטַּמְאָה אֵין לָהּ לָתֵת, עוֹשָׂה עַצְמָהּ דִּ, כְּמִי שֶׁלֹּא נוֹטֵל בְּתוֹכָהּ כָּל כָּךְ, וְהִיא עֲנִיָּה, וְכָךְ צָרִיךְ. וְסִימָנָךְ – (בראשית מב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ. שֶׁאַתֶּם בְּשִׁבַּע וּבְעֶשֶׂר, הֲרֵי רִשְׁעֵי הָאָרֶץ אָכְלְכֶם. הַרְאוּ עַצְמְכֶם עֲנִיִּים וּרְעֵבִים. וְעַל זֶה מַרְאָה עַצְמָהּ בְּשִׁמְוָהּ, דִּ.

כְּשֶׁרוֹאָהּ, רָשָׁע זֶה הָאוֹת קִ, שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת כְּמוֹ שֶׁנָּוָשׁ פּוֹשֵׁט אֶת זָנָבוֹ, וּמַזְוֵיק אוֹתָהּ בְּשִׁמְוָהּ, לִינֹק מִן הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁאָז הוּא מִזְדַּמֵּן לְעַרְבֵּב אֶת הַשִּׁמְוָהּ בְּכָל מָקוֹם שֶׁרוֹאָהּ אוֹתָהּ.

וְעַל כֵּן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁל שִׁמְוָהּ יֵשׁ לְהַרְבּוֹת צְבָאוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוּכַל לְקַטְרֵג, וְכָךְ בְּכָל מָקוֹם שֶׁל אֶבֶל יֵשׁ לְהַרְבּוֹת צְבָאוֹת, שֶׁהֲרֵי הוּא שָׁם, שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַטְרֵג, וְיִשָּׁבְרוּ כוֹזוֹ.

בַּשָּׁעָה הַזּוֹ אוֹמֶרֶת מֵישָׁרִים, וּמַזְכִּירָהּ אוֹת אַוָּת מֵאוֹתָם מֵישָׁרִים. אָז יוֹצֵאת אוֹת הַנָּבָ הֶוְוָק שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶ לְמַטָּה וְזַמְשִׁים אַמָּה. כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהָמָן נִתְלָה בּוֹ, וְזוֹ הִיא הָאוֹת יִ. כֵּיוָן שֶׁהַנָּוָשׁ הַזֶּה זוֹקֵף עֵינָיו, וְרוֹאָהּ אֶת אוֹתָהּ הַתְלִיָּה שֶׁבָּאָה, אָז נִבְהָל מִתּוֹךְ הַמִּקְדָּשׁ, וּבוֹרֵחַ.

וְהַכְּלָה יוֹצֵאת אֶל אַהוּבָהּ, וּמַעֲבֶרֶת מֵהָאוֹת דִּ, וְנִכְנֶסֶת לָאוֹת הִ וְיוֹצֵאת אֵלָיו, וְהַשִּׁמְוָהּ נִשְׁלֶמֶת מִכָּל הַצְּדָדִים, בְּלִי קִטְרוּג אַוָּר וּבְלִי עֲרֻבוּבְיָה.

כָּאן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֶרֶת מָשְׁכֵנִי, הוּא אִ, וְהִיא תִ. וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹמֶרֶת אַוָּרִיךְ נָרוּצָה, הִיא בִּ וְהוּא שִׁ. וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹמֶרֶת נָגִילָה וְנִשְׂמְוָהּ בָּךְ, הוּא גִּ וְהִיא רִ. וּבְשָׁעָה שֶׁבָּא הַנָּוָשׁ, כְּשֶׁאוֹמֶרֶת נַזְכִּירָה דֹּדַיִךְ מִיַּיִן, הִיא דִּ, וְאוֹתוֹ הַמְקַטְרֵג קִ. כָּל זֶה לָמָּה מִתְוַלְּפוֹת הָאוֹתִיּוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם? הוּא

מִתְזַלֵּף בְּאוֹתִיּוֹת אֲוִזֵּרוֹת, וְהֵיאַ מִתְזַלֶּפֶת בְּאוֹתִיּוֹת אֲוִזֵּרוֹת?

אֶלָּא, בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֶרֶת בָּשְׁכֵנִי, אֵין אוֹת שֶׁמּוֹשֶׁכֶת אוֹתָהּ פָּרַט לְוָו א׳. שֶׁהֵיאַ הָאוֹת שֶׁמְּאִירָה בְּצַד הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, סוֹד הַיָּמִין, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין תָּמִיד מְקָרֶבֶת, וּמַזְוֵזִיק בָּהּ לְהַמְשִׁיכָהּ לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא א׳ וְהֵיאַ ת׳, שֶׁהֵיאַ מִתְקַשֶּׁטֶת בְּכָל הַצְּדָדִים, כְּדֵי לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, מְשַׁבַּזַּת וְזוֹוֶרֶת לְהִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹמֶרֶת אַזְרֵיהּ נָרוּצָה, הֲרֵי כָּל אוֹתָם הַהֲמוֹנִים הַפָּנִימִיִּים שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵם הַגּוּף, לוֹקְזוֹת אֵלֶיהָ, וְהֵיאַ הַבַּיִת לְקַבֵּל אֶת אוּכְלוּסִיהָ וּלְהַכְנִיסָם לַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים מה) בְּתוּלוֹת אַזְרֵיהָ רֵעוֹתֶיהָ וְגוֹ׳. וְעַל זֶה הִיאַ ב׳. וְהוּא מִתְעַטֵּר בְּשִׁי״ן, וּפוֹתְזוֹ הַהֵיכָלוֹת שֶׁל אוֹתָם זַזְרֵי הַמֶּלֶךְ, לְקַבֵּל אוֹתָהּ וּלְהַכְנִיסָהּ אֲלֵיהֶם.

וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹמֶרֶת נָגִילָה וְנִשְׂמְזָה בָּךְ, הֲרֵי שִׁמְזַת הַצַּדִּיקִים שֶׁהִזְדַּמֵּן לְשַׁמְזוֹ אוֹתָהּ. וְעַל זֶה הוּא ג׳ וְהֵיאַ ר׳. הִתְתַּקָּנָה הִיאַ לְבַדָּהּ, וְנִתְגַּלְתָּה אֵלָיו, לִטֹּל שִׁמְזָהּ בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁמִּתְגַּלִּית לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבַעְלָהּ.

וּבְשָׁעָה שֶׁאוֹמֶרֶת נַזְכִּירָה דֹּדַיִךְ מִיַּיִן, מִתְקָרֵב אוֹתוֹ הַמְקַטְרֵג. וְכֵיוָן שֶׁרוֹאָהּ אוֹתוֹ, נַעֲשֵׂית עֲנִיָּה, בְּסוֹד הָאוֹת ד׳, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְמָא הַמּוּקְדָּשׁ. וְאוֹתוֹ הַמְקַטְרֵג פּוֹשֵׁט זְנָבוֹ בְּשִׁמְזָהּ לְקַבֵּל מֵעִנּוּגֵי הַשִּׁמְזָה, וְעַל זֶה ק׳.

עַד שֶׁאוֹמֶרֶת מֵישָׁרִים, וּמִתְגַּלָּה י׳, וְהַמְקַטְרֵג הַהוּא בּוֹרֵזוֹ. וְהֵיאַ בָּאָה וּמִתְעַבֶּרֶת מִזֹּאוֹת ד׳, וְנִכְנֶסֶת לָאוֹת ה׳, וְאָז מִתְגַּלִּים הַמֵּישָׁרִים. ה״ן הִגָּה מֵישָׁרִים, ו״ף הִגָּה מֵישָׁרִים.

וְעַל זֶה מִתְזַלְּפוֹת הָאוֹתִיּוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה, וְהַכֹּל בְּסוֹד שֶׁל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. אַשְׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֵם נִדְבָּקִים בַּמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהַכֹּל הִתְתַּקֵּן בִּשְׁבִילָם.

שָׁמַזוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ, רַבִּי, פָּתַזוּ פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ לִפָּנַי עַתִּיק הַיָּמִים. פָּתַזוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אִם נוֹזַז לִפָּנַי מָר שֶׁאֶשְׁאַל מִמֶּנּוּ

שְׁאֵלָה? אָמַר לוֹ, רַבִּי, הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַשִּׁלְטוֹן בַּזְּקִיקוֹת הָאוֹרוֹת מַהוּ?

אָמַר לוֹ: זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָשְׁכֵנִי אַזְּרֵיךְ נָרוּצָה, שֶׁהֲרֵי בְּמָקוֹם שֶׁהוֹלֵךְ הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שָׁם כֻּלָּם הוֹלְכִים וְנִמְשָׁכִים אַזְּרָיו. כְּעֵת, רַבִּי, אֱמוֹר דְּבָרֶיךָ וְסַדֵּר אֶת כְּלֵי זֵינֶךָ.

פָּתַח וְאָמַר, מָשְׁכֵנִי אַזְּרֵיךְ נָרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ וֶחְדָּרָיו. כָּתוּב (תהלים סג) מִזְמוֹר לְדָוִד בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה. בֹּא וּרְאֵה, דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בּוֹ יוֹתֵר מִכָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א יז) וָאֶבְוַז בְּדָוִד לִהְיוֹת עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם?

מִשּׁוּם שֶׁדָּוִד, מִיּוֹם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ אַזּוֹר הַצֹּאן בַּמִּדְבָּר, הָיָה מִסְתַּכֵּל שָׁם בַּמִּדְבָּר אֶת מַעֲשֵׂה הָאָמָּנוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר (תהלים לז) כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעוֹתֶיךָ וְגוֹ'.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי בַּלַּיְלָה כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם שׁוֹכְבִים וִישֵׁנִים עַל מִטּוֹתֵיהֶם, וְהוּא הָיָה יוֹשֵׁב בַּמִּדְבָּר, וְהָיָה מִסְתַּכֵּל בַּשָּׁמַיִם, בַּלְּבָנָה וּבַכּוֹכָבִים וּבַמַּזָּלוֹת וּבְמַעֲשֵׂה הַשָּׁמַיִם, וְהָיָה אוֹמֵר כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם) ה' אֲדוֹנֵנוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ וְגוֹ'. וְתָמִיד הָיָה פָּוֵזֵד, וּמְשַׁבֵּחַ וּמְרוֹמֵם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אַזּוֹר כָּךְ הָיָה בּוֹרֵחַ מִלְּפָנָיו וְזִמְיוֹ, וּבְכָל צָרָה שֶׁהָיְתָה לוֹ, הָיָה מְשַׁבֵּחַ וּמְתַפֵּלֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְכָעֵת, בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה, שֶׁהָיָה שָׁאוּל רוֹדֵף אַזְּרָיו, הָיָה אוֹמֵר שִׁירָה, שֶׁכָּתוּב (תהלים סג) מִזְמוֹר לְדָוִד (וְכֵן בְּאַבְשָׁלוֹם כָּתוּב (שם ג) מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְזוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ, הָיָה אוֹמֵר, וְעַכְשָׁיו אָמַר שִׁירָה) בִּהְיוֹתוֹ בְּמִדְבַּר יְהוּדָה, בַּמָּקוֹם שֶׁהָיוּ רוֹדְפִים אַזְּרָיו.

וּמָה אָמַר? אֱלֹהִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁזֶּרְךָ וְגוֹ'. אֱלֹהִים, אֵלִי, אַתָּה – שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם. אֱלֹהִים – זוֹהִי דַּרְגָּתוֹ, כֶּתֶר הַמַּלְכוּת. אֵלִי – זֶה הָרֹאשׁ שֶׁהַכֶּתֶר הַזֶּה שָׁעוֹמֵד עָלָיו, וְהוּא עַמּוּד אֶזְוֵד שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד עָלָיו, שֶׁכָּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. אַתָּה – זֶה הַיָּמִין הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּתוּב (תהלים קי) אַתָּה כֹהֵן

לְעוֹלָם. וְעַל זֶה שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת כָּאן – אֱלֹהִי"ם, אֵל"י, אַתָּ"ה. אֲשַׁזֶּרְךָ, וַאֲבַקֵּר אֶצְלְךָ בְּכָל יוֹם תָּמִיד.

צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי (שם סג), כְּמוֹ שֶׁצָּמְאוּ לִשְׁתּוֹת. אַף כָּאן אֲנִי, צָמְאָה נַפְשִׁי אֵלֶיךָ, תָּאֵב אֵלֶיךָ בְּשָׂרִי, שֶׁיִּהְיוּ הַנֶּפֶשׁ וְהַבָּשָׂר דְּבֵקִים אֵלֶיךָ. בְּאֶרֶץ צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי מָיִם, מַה זֶּה בְּלִי מָיִם? שֶׁאֵין שָׁם אוֹר הַתּוֹרָה, הָאוֹר שֶׁל הַמָּאוֹר הָעֶלְיוֹן.

כֵּן בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתִךָ (שם), מָה הַטַּעַם? אֶלָּא כֵּן בַּקֹּדֶשׁ חֲזִיתִךָ, אַף עַל גַּב שֶׁאֲנִי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה, בְּמָקוֹם שֶׁהוּא כָּךְ – אֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ לְהִדָּבֵק בְּךָ, וּמִשְׁתּוֹקֵק אַזְרֶיךָ לִרְאוֹת עֻזְּךָ וּכְבוֹדֶךָ. וְזֶה הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם) מָשְׁכֵנִי אַזְרֶיךָ נָרוּצָה. בִּזְמַן שֶׁתִּמְשְׁכֵנִי אַזְרֶיךָ, הַכֹּל נִתְרַצֶּה עִמְּךָ.

הֶבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו – אֵלּוּ זַדְרֵי גַּן הָעֵדֶן. שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, מֵעָפָרוֹ שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נָטַל, וּמִשָּׁם נִבְרָא. וְנָפַז בּוֹ נְשָׁמַת חַיִּים, וּמִשָּׁם פָּתַז לוֹ פָּתַז שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְהִכְנִיס אוֹתוֹ לִשְׁבְעִים חֲדָרִים הֵיכָלוֹת קְדוֹשִׁים, וְעָשָׂה לוֹ עֶשֶׂר זַפּוֹת, כְּמוֹ אוֹתָן הַזַּפּוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וּמַלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים הָיוּ מְרַקְּדִים לְפָנָיו, וְהָיָה שָׂמֵחַ שָׁם.

וְשָׁם הֶעֱבִיר לְפָנָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל אוֹתָן רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁעֲתִידוֹת וּמְזֻמָּנוֹת לִהְיוֹת בִּבְנֵי אָדָם שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ.

כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְדָוִד הַמֶּלֶךְ, רָאָה אוֹתוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ זַיִּים כְּלָל. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי הוּא זֶה שֶׁלֹּא רָאִיתִי לוֹ זַיִּים? עַד שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אָדָם הָרִאשׁוֹן כָּךְ, נָתַן לוֹ מִשְּׁנוֹתָיו שִׁבְעִים שָׁנִים, וְהֵם שִׁבְעִים הַשָּׁנִים שֶׁל זַיֵּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ. וְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר מִכָּל אֵבָרָיו נָתַן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ. וְזָסְרוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן שִׁבְעִים שָׁנָה מֵאוֹתָן אֶלֶף הַשָּׁנִים שֶׁלּוֹ.

כָּתוּב מָשְׁכֵנִי אַזְרֶיךָ נָרוּצָה, אוֹתִיּוֹת הַסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הָיוּ זַקּוּקוֹת מַעְלָה וּמַטָּה. בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתָן אוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת וְעוֹלוֹת לָאוֹתִיּוֹת הָאֲזוֹרוֹת, כָּל אוֹתָם הַמַּזָּנוֹת הַקְּדוֹשִׁים נוֹסְעִים בְּמַסְעֵיהֶם בְּאֵימָה וּבוּשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁאֵין

תַּקִּיפוּת לָעֶלְיוֹנִים.

מִכָּאן, כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁאֵין לָהֶם בּוּשָׁה, אֵין לָהֶם זֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. כָּל אוֹתָם עַזֵּי הַמֵּצַח שֶׁהָיוּ בְּיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ מִסְתַּכְּלִים בְּאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, בְּצִיץ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, הָיוּ מְשַׁבְּרִים אֶת לִבָּם וּמִסְתַּכְּלִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַצִּיץ הָיָה עוֹמֵד עַל אוֹת, שֶׁכָּל מִי שֶׁהִסְתַּכֵּל בּוֹ, הָיָה מִתְבַּיֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו.

הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יהו"ה, שֶׁהָיוּ זַקוּפִים עַל הַצִּיץ, הָיוּ מְאִירִים וּבוֹלְטִים וְנוֹצְצִים. כָּל מִי שֶׁהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ נִיצוֹץ, הָיָה רוֹאֶה אוֹתִיּוֹת בּוֹלְטוֹת, וּפָנָיו נוֹפָלִים מֵאֵימָה שֶׁל רִבּוֹנוֹ, וְשָׁבַר לִבּוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

כְּמוֹ זוֹ הַקְּטֹרֶת, כָּל מִי שֶׁמֵּרִיזוֹ בְּאוֹתוֹ הֶעָשָׁן, כְּשֶׁעוֹלֶה אוֹתוֹ הָעַמּוּד מֵאוֹתוֹ מַעֲלֵה עָשָׁן, הָיָה מְבָרֵר לִבּוֹ בְּבֵרוּר וְאוֹר, בְּשִׁמְזָה וְרָצוֹן, לַעֲבֹד אֶת אֲדוֹנוֹ, וּמַעֲבִיר מִמֶּנּוּ זֻהֲמַת וְטִנּוֹף הַיֵּצֶר הָרָע, וְלֹא הָיָה לוֹ אֶלָּא לֵב אֶזֶד כְּנֶגֶד אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

מִשּׁוּם שֶׁקְּטֹרֶת הִיא שִׁבְרוֹן לַיֵּצֶר הָרָע וַדַּאי בְּכָל הַצְּדָדִים. וּכְמוֹ שֶׁהַצִּיץ הָיָה עוֹמֵד עַל נֵס, אַף כָּךְ הַקְּטֹרֶת. שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁמְּשַׁבֵּר אֶת הַצַּד הָאַזֵּר פָּרֶט לַקְּטֹרֶת.

בֹּא וּרְאֵה, שֶׁהֲרֵי פָּרָשׁוּהָ, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְגוֹ', שֶׁהֲרֵי הַשֶּׁבֶר שֶׁל הַצַּד הָאַזֵּר אֵינוֹ אֶלָּא קְטֹרֶת. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי אֵין שִׁמְזָה וְזִבְּיבוּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַקְּטֹרֶת, וְעוֹמֶדֶת לְבַטֵּל כְּשָׁפִים וּדְבָרִים רָעִים מִן הַבַּיִת. רֵיזוֹ וַעֲשַׁן הַקְּטֹרֶת שֶׁעוֹשִׂים בְּנֵי אָדָם לְאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה הוּא מְבַטֵּל, כָּל שֶׁכֵּן הַקְּטֹרֶת.

דָּבָר זֶה הוּא גְּזֵרַת קַיּוּם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל וְקוֹרֵא בְּכָל יוֹם אֶת מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, נִצּוֹל מִכָּל דִּבְרֵי כְּשָׁפִים שֶׁל הָעוֹלָם, וּמִכָּל הַפָּגָעִים הָרָעִים, וּמֵהֶרְהוּר רַע, וּמִדִּין רַע וּמִמַּגֵּפָה, וְלֹא יִזָּק כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁאֵין יָכוֹל הַצַּד הָאַזֵּר לִשְׁלֹט עָלָיו, וְצָרִיךְ שֶׁיִּכָּנֵעַ בּוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם בְּנֵי אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים כַּמָּה עֶלְיוֹן הוּא מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיוּ נוֹטְלִים כָּל מִלָּה וּמִלָּה מִמֶּנָּה, וּמַעֲלִים אוֹתָהּ עֲטָרָה עַל רֹאשָׁם כְּמוֹ כֶּתֶר שֶׁל זָהָב. וּמִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בּוֹ, לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת וּלְכַוֵּן בּוֹ בְּכָל יוֹם, יֵשׁ לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְיִסַּלֵּק מַגֵּפָה מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם, וְיִנָּצֵל מִכָּל דִּינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִצָּרְדִים רָעִים, וּמִדִּינֵי גֵּיהִנֹּם, וּמִדִּין שֶׁל מַלְכוּת אַזָּרֶת.

בְּאוֹתָהּ הַקְּטֹרֶת, כְּשֶׁהָיָה עוֹלֶה עַמּוּד הֶעָשָׁן, הַכֹּהֵן הָיָה רוֹאֶה אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ פְּרוּשׁוֹת בָּאֲוִיר, וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד. אַזַּר כָּךְ, כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת הָיוּ מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים, עַד שֶׁעוֹלֶה וּמְשַׁמְּזַז אֶת מִי שֶׁמְּשַׁמְּזַז. וּבְאוֹתָהּ הַקְּטֹרֶת הָיוּ נִקְשָׁרִים קְשָׁרִים עֶלְיוֹנִים, וְהָאֵיבָרִים יוֹרְדִים לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַדַּרְגָּה שֶׁלְּמַטָּה לְמַעְלָה. וְאָז הִיא אוּמֶרֶת, מָשְׁכֵנִי אַזַּרְיךְ נָרוּצָה, מְשׁוֹם שֶׁקְּטֹרֶת קוֹשֶׁרֶת קְשָׁרִים מַעְלָה וּמַטָּה.

פָּתַזוּ וְאָמַר, (שמות כ) וְעָשִׂיתָ מִזְבַּזַּז מִקְטַר קְטֹרֶת וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ, מְשׁוֹם שֶׁהָיוּ שְׁנֵי מִזְבְּזוֹוֹת – מִזְבַּזַּז הָעוֹלוֹת, וּמִזְבַּזַּז קְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים. זֶה בַּזּוּץ וְזֶה בְּפָנִים. מִזְבַּזַּז הַקְּטֹרֶת הַזֶּה הוּא פְּנִימִי.

לָמָּה נִקְרָא מִזְבַּזַּז, וַהֲרֵי אֵין זוֹבְזִים בּוֹ זְבָזִים, וּמִזְבַּזַּז עַל זֶה הוּא נִקְרָא? אֶלָּא מְשׁוֹם שֶׁמְּבַטֵּל וְכוֹפֶת אֶת כַּמָּה צְדָדִים רָעִים. וְאוֹתוֹ הַצַּד הָאַזַּר הָיָה כָּפוּת כְּמוֹ עֶגֶל שֶׁכָּפוּת לְזִבְיזָה. אַף כָּךְ הַצַּד הָאַזַּר הָיָה כָּפוּת, שֶׁאֵין יָכוֹל לִשְׁלֹט, וְלֹא לִהְיוֹת מְקַטְרֵג, וְעַל כֵּן נִקְרָא מִזְבַּזַּז.

כְּשֶׁאוֹתוֹ הַמִּזְבַּזַּז הָאַזַּר הָיָה רוֹאֶה עַמּוּד הֶעָשָׁן שֶׁל הַקְּטֹרֶת עוֹלֶה, הָיָה נִכְנָע וּבוֹרֵזַ וְלֹא יָכוֹל לְקָרֵב לַמִּשְׁכָּן. וּמְשׁוֹם כָּךְ נִטְהָר, וְלֹא מִתְעָרֵב אַזַּר בְּאוֹתָהּ שִׁמְזָה שֶׁלְּמַעְלָה, פָּרַט לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ.

וְאֵין צַד אַזַּר שֶׁנֶּהֱנָה מִמֶּנּוּ, וְאֵין לַצַּד הָאַזַּר בָּהּ זֵלֶק כְּמוֹ בִּשְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת. מְשׁוֹם שֶׁבִּשְׁאָר הַקָּרְבָּנוֹת, יֵשׁ זֵלֶק לַכֹּל וּקְרִיבָה בְּאוֹתוֹ הַקָּרְבָּן. בַּקְּטֹרֶת לֹא מִתְקַשֵּׁר וּמִתְעָרֵב, אֶלָּא רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ,

וְכָל הַצְּדָדִים הָרָעִים בּוֹרְזִים, וְהַצְּדָדִים הַקְּדוֹשִׁים מִתְקָרְבִים, וְנִקְשָׁרִים אִיבָּר עִם אִיבָּר זֶה עִם זֶה, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא כָּל כָּךְ זְבִיבָה, אֵין עוֹמֵד אוֹתוֹ הַמְּזַבֵּזַ הַפָּנִימִי אֶלָּא בְּפָנִים, שֶׁזֶּהוּ הַמְּזַבֵּזַ שֶׁהַבְּרָכוֹת נִמְצָאוֹת בּוֹ, וְעַל כֵּן הוּא נִסְתָּר מִן הָעַיִן.

מַה כָּתוּב בְּאַהֲרֹן? (במדבר יז) וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וְגוֹ'. שֶׁכָּפַת אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁאֵין יָכוֹל לִשְׁלֹט כְּלָל, וְלֹא לַעֲשׂוֹת דִּין. סִימָן זֶה נִמְסָר בְּיָדֵינוּ – שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁאוֹמְרִים בְּכַוָּנָה וּבְרִצּוֹן הַלֵּב אֶת מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, שֶׁלֹּא תִשְׁלֹט מַגֵּפָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם וְלֹא יַזָּקוּ, וְלֹא יְכוֹלִים עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים וְלֹא שְׁאָר הַדְּרָגוֹת הָאֲזוּרוֹת לְהִתְקָרֵב עִמָּם.

מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? (בראשית ל) וַיָּשֶׂת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ. מִכָּאן שֶׁמְּבָרֵר הַפָּסֹלֶת מִן הַמִּקְדָּשׁ, וְשָׁם זָזְלְקוּ לְבַדּוֹ, וְכָל אוֹתָן הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁנִּרְאוּ לוֹ לְסוֹד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן – שֶׁשָּׂם אֶת זָזְלָק שְׁאָר הָעַמִּים לְבַדָּם, שֶׁלֹּא יִתְעָרְבוּ עִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. הַצֹּאן הַמְקֻשָּׁרוֹת – אוֹתָם שֶׁמִּתְקַשְּׁרִים בְּקֶשֶׁר אֶזֶד, שֶׁאֵין מִתְעָרְבִים עִם שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁלֹּא נִקְשָׁרִים אִתָּם לְעוֹלָם.

כְּמוֹ כֵן הַקְּטֹרֶת, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ הַקְּטֹרֶת, כָּל הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה הָיוּ נִקְשָׁרוֹת, וְכָל הָאֵיבָרִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְתּוֹנִים, כֻּלָּם נִקְשָׁרִים אֵלָּה עִם אֵלָּה. שֶׁהֲרֵי הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁלְּמַטָּה הָיוּ מִתְקָרְבוֹת וְנִקְשָׁרוֹת אֵלָּה עִם אֵלָּה, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ בְּיִזּוּד אֶזֶד, לַעֲלוֹת בְּיִזּוּד כָּרָאוּי.

וְכָל אוֹתָם הַמְּזַנּוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, כֻּלָּם מִתְפָּרְרִים וְנֶזֶלָקִים זֶה מִזֶּה, וְעַל כֵּן נִקְרָאִים יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶזֶד, שֶׁהֵם בְּיִזּוּד וְקֶשֶׁר אֶזֶד, וְעַל כֵּן נִקְרָאִים הַצֹּאן הַמְקֻשָּׁרוֹת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לִשְׁאָר הָעַמִּים.

הַקְּטֹרֶת אָסוּר לְהַקְטִירָהּ בְּמָקוֹם אֲזֵר, רַק בַּמְּזַבֵּזַ, וְלֹא בִּכְלִי אֲזֵר, פָּרַט לַמַּזְתָּה. מִי שֶׁהַדִּין רוֹדֵף אַזָּרָיו, צָרִיךְ אֶת הַקְּטֹרֶת הַזּוֹ, וְלָשׁוּב לִפָּנָי רִבּוֹנוֹ, שֶׁהֲרֵי זֶהוּ סִיּוּעַ לְסַלֵּק אֶת הַדִּינִים מֵעָלָיו.

וּבָזֶה בְּוַדַּאי מִסְתַּלְּקִים הַדִּינִים מֵעָלָיו, אִם הוּא רָגִיל בָּזֶה, לְהַזְכִּירָה פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם, בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, שֶׁכָּתוּב (שמות ל) וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר. וְכָתוּב (שם) וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן וְגוֹ'. וְזֶהוּ הַקְּיוּם שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה, וְקִיּוּם הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה'.

בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁאֵין נִזְכָּר בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, הַדִּינִים שֶׁלְּמַעְלָה שׁוֹרִים עָלָיו, וּמַגֵּפָה רַבָּה בּוֹ, וְעַמִּים אֲזֵרִים שׁוֹלְטִים עָלָיו, מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (שם) קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם. הוּא תָּמִיד עוֹמֵד לִפְנֵי ה' יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת הָאֲזֵרוֹת.

מָשְׁכֵנִי – בְּאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים שְׁנֵי שֵׁמוֹת יַזַּד, שֶׁהֵם שֵׁם שָׁלֵם, יהו"ה אֱלֹהִים. הַשֵּׁם הָרִאשׁוֹן מוֹשֵׁךְ אֵלָיו הַשֵּׁם הָאַזֵּר.

וּמַה שֶּׁאָמַר אַזֵּרֵיךְ נָרוּצָה, וְלֹא כָּתוּב אָרוּצָה, מִשּׁוּם שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִי"ם, כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת וְכַמָּה בָּתֵּי דִינִים, כֻּלָּם כְּלוּלִים וּמִתְזַבְּרִים בּוֹ, וְעַל כֵּן כָּתוּב אַזֵּרֵיךְ נָרוּצָה.

רַבִּים הֵם שֶׁכְּלוּלִים בַּשֵּׁם הַזֶּה, וְהַכֹּל הוּא שֵׁם אָזֻּד. שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַשֵּׁם הָרִאשׁוֹן מוֹשֵׁךְ אֶת הַשֵּׁם הָאַזֵּר, אֲזַי הַכֹּל הוּא זִבּוּר אָזֻּד, וְהָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוֻתוֹנִים, כָּל הַדְּרָגוֹת נִקְשָׁרוֹת זוֹ בָּזוֹ, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ קָשֻׁר אָזֻּד וְזִבּוּר אָזֻּד וְיִזּוּד אָזֻּד.

הֶבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו (שיר א). זֶה הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן. חֲדָרָיו – אֵלּוּ הַחֲדָרִים הָעֶלְיוֹנִים, וְהַחֲדָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַמֶּרְכָּבוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת.

הַחֶדֶר הָרִאשׁוֹן הוּא אוֹר שֶׁמֵּאִיר מִצַּד הַיָּמִין, הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. הָאוֹר שֶׁכָּל הָאוֹרוֹת כְּלוּלִים בּוֹ. הָאוֹר שֶׁל אַרְבָּעָה גְּוָנִים הַחֲקוּקִים בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְנִקְרָא אֵל גָּדוֹל. הָאוֹר שֶׁנּוֹסֵעַ בָּרֹאשׁ, הָאִדְּרָא וְהַחֶדֶר הָרִאשׁוֹן. וְזֶהוּ הָאוֹר שֶׁנֶּאֱחָז בָּרֹאשׁ בַּסּוֹד שֶׁנִּקְרָא יהו"ה.

הַחֶדֶר הַשֵּׁנִי, הָאוֹר שֶׁל הַחֲשֵׁכָה, שֶׁיּוֹצֵא מִן הַצַּד שֶׁל הָאוֹר הָרִאשׁוֹן. וְזֶהוּ אוֹר אָדֹם, שֶׁחָשׁוּךְ. וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים, שֶׁבְּצַד שְׂמֹאל, לְהַקְשִׁיר בָּאוֹר

הָרִאשׁוֹן.

שְׁנֵי זֻוָּגִים שֶׁנִּקְשָׁרִים וּמִתְזַוְּגִים זֶה עִם זֶה. שֶׁהֲרֵי בַּזֻּוָּגִים הַלָּלוּ, אוֹתָהּ שֶׁלְּמַטָּה נֶאֱזֶוֶּגֶת, וּמַכְנִיס אוֹתָהּ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן לַזֻּוָּגִים הַקְּדוֹשִׁים הַלָּלוּ. וַאֲנִי וְכֻלָּם, בְּשָׁעָה שֶׁאָנוּ מִתְקַשְּׁרִים יַחַד בְּקֶשֶׁר אֶזֶּוד, נָגִילָה וְנִשְׂמְזָה בָּךְ. נָגִילָה וְנִשְׂמְזָה בְּאוֹתָן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, שֶׁנִּקְרָא בָּ״ךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ, בְּךְ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל.

אב גד הו זז טי כל מנ סע פץ קר שת – אֵלֶּה הֵם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, וּמִתְזַוְּגוֹת לְעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אַלְפָּא בֵּיתוֹת, בְּסוֹד הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים הַזְּקוּקִים בַּשֵּׁמוֹת שֶׁלָּהֶם, וְהֵם נִקְרָאִים בָּ״ךְ.

נָגִילָה וְנִשְׂמְזָה בָּךְ, בָּךְ וַדַּאי, שֶׁהֲרֵי כָּל הָאוֹתִיּוֹת נוֹטְלוֹת הַבְּרִית הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, הַסּוֹד שֶׁל בָּךְ: אב גד הו זז טי כל מנ סע פץ קר שת.

אשב גתד הקו זרז טפי כצל מסן עזר אכתריאל יָהּ צְבָאוֹת יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא. וְכָל גְּדוּדֵי שָׂרֵי צְבָאוֹת מַעְלָה, מִימִינוֹ זַיִּים, מִשְּׂמֹאלוֹ מָוֶת. וְהַכִּסֵּא עוֹמֵד עַל אַרְבָּעָה עַמּוּדִים, הָעַמּוּד הַיְמִינִי, בְּאַרְבַּע שַׁלְהָבוֹת לוֹהֲטוֹת שֶׁל אוֹתִיּוֹת.

בשא דתג וקה זרז יפט לצכ נסמ עזר יהו, זֶהוּ סוֹד וְסֵתֶר שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה עַמּוּדִים שֶׁאוֹתוֹ הַכִּסֵּא סָמוּךְ עֲלֵיהֶם, בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא. וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר בְּכָל עַמּוּד וְעַמּוּד, שֶׁיִּתְקַיֵּם כָּל אֶזֶּוד מֵהֶם עַל שְׁנַיִם עָשָׂר עַמּוּדִים תּוֹמְכִים שֶׁיִּתְקַיֵּם עֲלֵיהֶם הַכִּסֵּא.

הָעַמּוּד הַשְּׂמָאלִי הוּא בְּסוֹד אֶזֶּוד: תא״ש רב״ק צג״פ עד״ס נה״ם לו״ך כז״י טזז״י הו״י. זֶהוּ הַסּוֹד וְהַסֵּתֶר שֶׁל עַמּוּד הַשְּׂמֹאל, וְהַכִּסֵּא מִתְתַּקֵּן עֲלֵיהֶם בְּסוֹד וְסֵתֶר שֶׁל שְׁנַיִם עָשָׂר עַמּוּדִים.

וַהֲרֵי תֵּשַׁע הָיוּ? אֶלָּא, שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת מִצְּטָרְפוֹת תּוֹךְ צֵרוּף אֶזֶּוד בַּצַּד הַזֶּה, וּבַצַּד הַזֶּה, לְשָׁלֹשׁ תֵּבוֹת. עוֹלִים וְיוֹרְדִים, וְהֵם טְמוּנִים בְּסוֹד שֶׁל יה״ו, הַזְּקִיקָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ זְקוּקָה יה״ו יה״ו יה״ו. אֵלּוּ גְּוִוּיִם בָּעַמּוּד

הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא עַמּוּד הַיָּמִין. יהי"ו יו"ה הי"ו (ס"א גריס בזה האופן יהוי יהו יוהי), אֵלּוּ גְּוִוּיִם בָּעַמּוּד שֶׁל הַשְּׁמאל, לִהְיוֹת כִּסֵּא שָׁלֵם בְּסוֹד שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל הָאַלְפָּא בֵּיתָא, שֶׁאוֹתוֹ בְּרִית קֹדֶשׁ כּוֹנֵס וְנוֹטֵל בְּתוֹכוֹ בַּסּוֹד שֶׁל בָּךְ, וְעַל זֶה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ.

נַזְכִּירָה דֶּרֶךְ מִיַּיִן – מִיֵּינָהּ שֶׁל תּוֹרָה. דֶּרֶךְ – אֵלּוּ שִׁבְעִים מְמֻנִּים שֶׁמַּקִּיפִים אֶת הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, וְאוֹתָם גְּדוֹלִים שׁוֹלְטִים וְנוֹטְלִים דִּין מֵאוֹתוֹ יַיִן. וְעַל זֶה כָּתוּב אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֶקַח. וְאוֹתָם הוֹדִים שִׁבְעִים.

וְאֵלּוּ הֵם: מִיכָאֵל. גַּבְרִיאֵל. רְפָאֵל. נוּרִיאֵל. קְדוּמִיאֵל. מַלְכִּיאֵל. צַדְקִיאֵל. פֻּדָאֵל. תּוּמִיאֵל. זַסְדִּיאֵל. צוּרִיאֵל. רְמָאֵל. (רָזִיאֵל) יוֹפַיאֵל. סְטוֹרִיה. גַּזְרִיאֵל. לְהַמִיאֵל. זוֹזְקִיאֵל. רַהְטִיאֵל. קְדֹשִׁיאֵל. שְׁבַנִיאֵל. גַּדְהַסִיאֵל. וּמִיאֵל. קַדְמִיאֵל. זוֹכְמִיאֵל. רְמָאֵל. קְדֹשִׁיאֵל. עַנִיאֵל. עֻזְרִיאֵל. פּוּרִיאֵל. זוֹכְמִיאֵל. מְבַנִיאֵל. קַנִיאֵל. גַּדִיאֵל. צוֹרְטֵק. עוֹפְפִיאֵל. רְזוֹמִיאֵל. סַנְסַנִיה. וְדַרְגּוֹרִיה. וְדַרְגּוֹיִה. רַסְסִיאֵל. רוּמִיאֵל. סַנִיה. טַהֲרִיאֵל. עֻזְרִיאֵל. גַּדִיה. שְׁמִיאֵל. עִינָאֵל. תַּסּוּרִיה. דַּנָאֵל. צוּרִיה. כַּסִיסִיה. עִירִיאֵל. סַמְכִיאֵל. מְרוֹנִיה. כַּמַנִיה. יְרוּאֵל. טַטְרוֹסִיה. זוֹנִיאֵל. זְכַרִיאֵל. וַעֲרִיאֵל. דַּטִיאֵל. גַּדִיאֵל. בַּרְאֵל. אַהִינָאֵל. (אֵין בֵּין כֻּלָּם, רַק ס"ה).

בִּסְפָרִים אֲזוֹרִים כָּתוּב כְּסֵדֶר הַזֶּה: מִיכָאֵל. גַּבְרִיאֵל. רְפָאֵל. נוּרִיאֵל. קְדוּמִיאֵל. מַלְכִּיאֵל. צַדְקִיאֵל. פַּדָאֵל. תּוּמִיאֵל. וְזַסְדִיאֵל. צוּרִיאֵל. רְמָאֵל. יוֹפַיאֵל. סְטוֹרִיאֵל. גַּזְרִיאֵל. וְדַרְיאֵל. לְהַרְיאֵל. זוֹזְקִיאֵל. רַהֲמִיאֵל. קְדֹשִׁיאֵל. שְׁבַנִיאֵל. בַּרְקִיאֵל. אַהִיאֵל. זוֹנִיאֵל. לְעַרְיאֵל. מַלְכִיאֵל. שְׁבַנִיאֵל. רַהְסִיאֵל. רוּמִיאֵל. קְדוּמִיאֵל. קַדְמָאֵל. זוֹכְמִיאֵל. רְמָאֵל. קְדֹשִׁיאֵל. עַנִיאֵל. עֻזְרִיאֵל. זוֹכְמִיאֵל. מְזוֹנִיאֵל. קַנִיאֵל. גַּדִיאֵל. צוֹרְטֵק. עוֹפְפִיאֵל. רְזוֹמִיאֵל. סַנְסַנִיה. וְדַרְגּוֹיִה. רַסְסִיאֵל. דּוּמִיאֵל. סַנִיה. טַהֲרִיאֵל. יְעֻזְרִיאֵל. נְרִיה. סַמְכִיאֵל. עִינָאֵל. תַּסִירִיה. רַנָאֵל. צוּרִיה. פַּסִיסִיה. עִירִיאֵל. סַמְכִיאֵל. מְרוֹנִיה. קַנּוֹנִיה. יְרוֹאֵל. טַטְרוֹסִיה. זוֹנִיאֵל. זְכַרִיאֵל. וַעֲרִיאֵל. דַּנִיאֵל. גַּדִיאֵל. בְּרִיאֵל. אַהֲנִיאֵל.

הֵם הַשִּׁבְעִים הָאֵלּוּ, אוֹתָם הַמַּקִּיפִים אֶת הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, שֶׁנִּקְרָאִים חוּרִים. וּמְאִירִים וְנוֹצָצִים מֵאוֹתָם הַחוּרִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁמְּאִירִים וְנוֹצְצִים בְּסֵתֶר וּגְנִיזָה עֶלְיוֹנָה, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (שיר א) כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן. דֹּדֶיךָ – אֵלֶּה כֻּלָּם בְּכֹלָל אֶחָד, הַמְּזוּהָמִים מִתּוֹךְ הָעֶלְיוֹנִים, וְכֻלָּם מְאִירִים וְנוֹצְצִים מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַיַּיִן הַמְּשֻׁמָּר.

הָעֶלְיוֹנִים הַטְּמִירִים, הֵם נִקְרָאִים זִיוֹת הַטְּמִירוֹת, שֶׁהֵן רָצוֹא וָשׁוֹב. וְהֵם מְאִירִים מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵלּוּ הַמְּזוּהָמִים מְאִירִים וְנוֹצְצִים מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הָאוֹר הַטָּמִיר וְהַגָּנוּז שֶׁל אֵלּוּ הַנִּיצוֹצוֹת.

וְכֻלָּם מִיַּיִן, מֵאוֹתָם שִׁבְעִים שְׁמוֹת שֶׁהֵם מְאִירִים טְמִירִים. שֶׁהֲרֵי אוֹתָם שִׁבְעִים מַקִּיפִים אֶת הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ לְמַטָּה, מֵאוֹתָם שִׁבְעִים פָּנִימִיִּים מְאִירִים כֻּלָּם וְנוֹצְצִים. וְזֶהוּ מִיַּיִן, מֵאוֹתָם נְהָרוֹת הָעֶלְיוֹנִים, הַיַּיִן שֶׁל הַתּוֹרָה. וְאוֹתָם הַמְּאוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמְּאִירִים פָּנִים, וּמְאוֹרוֹת. וְהֵם שִׁבְעִים הַשֵּׁמוֹת שֶׁבָּהֶם נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

בְּסוֹד וְסֵתֶר הָאַלְפָּא בֵּיתָא, שֶׁאוֹתָן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, יֵשׁ בָּהֶם עֶשֶׂר עֶלְיוֹנוֹת – א״ב ג״ד ה״ו ז״ז ט״י. וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲזוֹרוֹת, שֶׁמִּתְהַפְּכוֹת לְכַמָּה גְּוָנִים, וּמִתְגַּלְגְּלוֹת בָּאוֹתִיּוֹת, וּלְעוֹלָם לֹא מִשְׁתַּנּוֹת. שֶׁהֲרֵי יֵינָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה מִכָּאן מִתְפָּרֵשׁ, לֹא שֶׁיּוֹצֵא מֵהָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, אֶלָּא מֵהַסֵּתֶר שֶׁלָּהֶם.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת יוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה, טְמִירָה וְנִסְתֶּרֶת, הַסּוֹד וְהַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְלֹא הָיוּ בּוֹ רְשׁוּמִים אוֹתִיּוֹת, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ לְתוֹךְ הֵיכָל טָמִיר, וְיָצְאוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְהָיוּ לַזּוֹת וְנִקְפָּאוּ.

וְאָז נָזוֹקְקָ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת, בְּתוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, הַשֵּׁם הֶזָּוקוּקְ הָעֶלְיוֹן בְּסוֹד שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

כֵּיוָן שֶׁעָמְדוּ הָאוֹתִיּוֹת עַל תְּקוּנָן וְהִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, אָז הִתְתַּקְּנוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ יַיִן, שִׁבְעִים הַשֵּׁמוֹת שֶׁבָּהֶם נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא. וְאֵלּוּ הֵם יַ״ן.

וה״ו. יל״י סי״ט. על״ם. מה״ש. לל״ה. אכ״א. כה״ת. הז״י. אל״ד. לא״ו. הה״ע. יז״ל. מב״ה. הר״י. הק״ם. לא״ו. כל״י. לו״ו. פה״ל. נל״ך. יי״י. מל״ה. זזה״ו. נת״ה. הא״א. יר״ת. שא״ה. רי״י. או״ם. לכ״ב. וש״ר. יזז״ו. לה״זז. כו״ק. מנ״ד. אנ״י. זזע״ם. רה״ע. יי״ו. הה״ה. מי״ך. וו״ל. סא״ל. ער״י. עש״ל. מי״ה. וה״ו. דנ״י. הזז״ש. עמ״ם. נג״א. ני״ת. מב״ה. פו״י. נמ״ם. יי״ל. הר״זז. מצ״ר. ומ״ב. יה״ה. ענ״ו. מזז״י. דמ״ב. מנ״ק. אי״ע. זזב״ו. רא״ה. יב״ם. הי״י. מו״ם.

שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה (שיר א). גֶּר הַמַּעֲרָב, כְּשֶׁשּׁוֹלֵט וְעוֹמֵד אֶל גֶּר הַמְּזֻרָזז, זֶה שָׁזוּר וְזֶה לָבָן. כַּמָּה הוּא יָאֶה בְּאוֹתוֹ הָאוֹר הַלָּבָן.

הָאוֹר שֶׁל הַמָּאוֹר, שְׁנֵי אוֹרוֹת מִתְזַוְּגִים כְּאֶזֶד. הַתַּזְוִתוֹן שָׁזוּר, וְהָעֶלְיוֹן לָבָן. זֶה שׁוֹלֵט עַל זֶה, הָאוֹר הַלָּבָן עַל הַשָּׁזוּר. וְעִם כָּל זֶה, כַּמָּה הוּא יָאֶה.

בַּתִּקּוּן שֶׁתַּזְוֵתֶיהָ, כַּמָּה תִּקּוּנִים עוֹמְדִים תַּזְוֵתֶיהָ, פָּתִילָהּ וְגֶר וְשֶׁמֶן. וְהִיא עוֹמֶדֶת בְּגֶדֶל עֶלְיוֹן, נָאָה בְּאוֹתוֹ הָאוֹר הַלָּבָן. כָּךְ בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, אֵלּוּ הַתִּקּוּנִים שֶׁלְּמַטָּה שֶׁעוֹמְדִים תַּזְוֵתֶיהָ בַּנּוּי שֶׁלָּהּ. כְּאָהֳלֵי קֵדָר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה. זֶה שָׁזוּר וְזֶה לָבָן.

שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה, כָּתוּב (משלי כב) זְנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, בָּרָא אוֹתוֹ בִּדְיוֹקָן עֶלְיוֹן, אֵיבָרָיו וּפָרָקָיו כֻּלָּם בְּסוֹד עֶלְיוֹן. הוֹרִיד אוֹתוֹ לָאָרֶץ לְתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן, שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָרֶץ בְּמָקוֹם טָמִיר וְנָעוּז, שֶׁהוּא בִּדְיוֹקָן וְצִיּוּר שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּקַּח ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן עֵדֶן סְתָם, שֶׁהַכֹּל בְּסוֹד אֶזֶד.

וְאִם תֹּאמַר, בְּגַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן, כַּמָּה תְּזוּמִים וְכַמָּה זוּמוֹת מִתַּזְּמִים סָבִיב סָבִיב לוֹ, מִכַּמָּה מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים וְרִוּוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְכָאן בְּגַן הָעֵדֶן הַזֶּה שֶׁל הָאָרֶץ אֵין מִתַּזְּמִים כָּךְ. שֶׁאִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְהוּא בִּדְיוֹקָן עֶלְיוֹן, הִתְקִין אוֹתוֹ בְּכַמָּה רִוּוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים. אִם כָּךְ, טֶרֶם שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים בָּעוֹלָם, לֹא

הָיָה בִּדְיוֹקָן עֶלְיוֹן גַּן הָעֵדֶן הַזֶּה שֶׁלְּמַטָּה?

אֶלָּא, וַדַּאי בְּדַגְמָא וּדְיוֹקָן עֶלְיוֹן הוּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְטֶרֶם שֶׁנִּבְרָא הָאָדָם הָיוּ כַּמָּה זוּמוֹת תְּזוּמִים שֶׁמַּלְאָכִים עֶלְיוֹנִים סוֹבְבִים אוֹתוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה לְלֹא שְׁמִירָה, מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת שֶׁשָּׁם יֵשׁ שַׁלִּיטִים שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ. עַד שֶׁאוֹתָם רוּזוֹת נִכְלָלִים לָבֹא לָעוֹלָם הַזֶּה, כָּל הָרוּזוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ עֲתִידוֹת לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּם הָיוּ שָׁם טֶרֶם נִבְרָא אָדָם.

וְעַד הַיּוֹם טֶרֶם יָבֹאוּ לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הַזֶּה. אוֹתָן הָרוּזוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לְהִנָּתֵן בָּעוֹלָם הַזֶּה, כֻּלָּם הָיוּ שָׁם, וְהָרוּזוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת הַלָּלוּ עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת, יָצְאוּ מִגַּן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה, וְיוֹרְדוֹת בְּגַן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה, וּמִתְלַבְּשִׁים שָׁם בִּלְבוּשִׁים כְּמוֹ גּוּפֵי הָעוֹלָם הַזֶּה.

וּמִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת אוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, כְּמוֹ שֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְהַהוּא שֶׁתִּקְוֹנוֹ יָפֶה וְנָאֶה בְּאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ, וְאִם הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ כָּרָאוּי, מַעֲלִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ בַּלְּבוּשׁ הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְעוֹמֵד לְפָנָיו, וְשָׁמְזֵז בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ה) זַי ה' אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו. טֶרֶם שֶׁיָּצָאתִי לָעוֹלָם.

יֵשׁ לְבוּשִׁים שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בָּהֶם רוּזוֹת, כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם הַגּוּף הַזֶּה עָתִיד לַעֲזֹב אֶת הָרוּזָן הַקְּדוֹשָׁה וְלִסְטוֹת אַזְרֵי רוּזָן רָעָה, אוֹתָהּ רוּזָן קְדוֹשָׁה פּוֹרַזְת מִתּוֹךְ אוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ, וְאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ נִמְשָׁךְ מְזוּיָן לְגַן עֵדֶן.

מִשּׁוּם שֶׁבְּכָל יוֹם שֵׁנִי וּבְכָל יוֹם רְבִיעִי, רוּזָן רָעָה שֶׁל אֵשֶׁת זְנוּנִים הוֹלֶכֶת סְבִיב הַגַּן. וְיֵשׁ לְבוּשִׁים שֶׁנִּמְשָׁכִים אַזְרֵי אוֹתָהּ רוּזָן רָעָה, וּתְשׁוּקָתָהּ שֶׁל אוֹתָהּ רוּזָן רָעָה בָּהֶם. וְכֵיוָן שֶׁרוּזָן הַקָּדֵשׁ יוֹרֶדֶת לְהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, אֵין מִתְיַשֶּׁבֶת בְּתוֹכוֹ, וּפוֹרַזְת מִמֶּנּוּ וְעוֹלָה לְמַעְלָה.

וְאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ נִמְשָׁךְ אַזַּר אוֹתָהּ רוּזָן רָעָה, וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ הַזּוּעָה, וְיוֹשֵׁב שָׁם עַד שֶׁבָּא אוֹתוֹ הָאָדָם, וּמִתְלַבֵּשׁ בּוֹ, וּמוֹרִידוֹ לַגֵּיהִנֹּם, וְנִדּוֹן בּוֹ בְּכָל יוֹם.

וְאוֹתָהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁפָּרְחָה מֵאוֹתוֹ הַלְּבוּשׁ, עוֹלָה לְמַעְלָה, וְנִכְנֶסֶת לְאוֹצָר אֶחָד עַד שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ רָשָׁע בֶּן אוֹ זָרַע, שֶׁיּוֹרִיד אוֹתָהּ רוּחַ קֹדֶשׁ, וְנִשְׁתַּלֵּם בָּהּ כָּרָאוּי. וּלְאוֹתוֹ הָרָשָׁע יֵשׁ לוֹ מְנוּחָה אַחַר כָּךְ, וּמְצַפָּצֵף וְעוֹלֶה וּמִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ אַחֵר.

וְעוֹמֵד עַל פֶּתַח גַּן הָעֵדֶן, וְרוֹאֶה אוֹתָהּ רוּחַ קֹדֶשׁ שֶׁהִשְׁאִיר בְּכַמָּה כָּבוֹד, וּבְכַמָּה אוֹר, וּמִתְבַּיֵּשׁ בּוֹ. וְכֵן מַשְׁגִּיחַ בְּאוֹתוֹ כָּבוֹד שֶׁל שְׁאָר הַצַּדִּיקִים, וּמִתְבַּיֵּשׁ וּבוֹכֶה עַל מַעֲשָׂיו.

וּכְשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, הִכְנִיס אוֹתוֹ לְגַן עֵדֶן בִּלְבוּשׁ כָּבוֹד אֶחָד שֶׁל אוֹר גַּן הָעֵדֶן, וְנִשְׁתַּלֵּם בְּרוּחַ וּנְשָׁמָה קְדוֹשָׁה לִהְיוֹת שָׁלֵם בַּכֹּל.

הוּא וְאִשְׁתּוֹ הָיוּ מִטַּיְּלִים בְּגַן עֵדֶן, וְהַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים סְבִיבָם, מְעַנְּגִים אוֹתָם בְּכַמָּה עֲדוּנִים וְעֹנָגִים. וּפָתַח לוֹ אוֹצָר אֶחָד, וְהֶרְאָה לוֹ כָּל אוֹתָם הַדּוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים, כָּל דּוֹר וָדוֹר. וְהָיָה רוֹאֶה דְּיוֹקְנָאוֹת עֶלְיוֹנִים וּדְיוֹקְנָאוֹת תַּזְוִתוֹנִים בָּאוֹר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה עֲלֵיהֶם.

יָרְדָה אֵשֶׁת זְנוּנִים, וְאוֹתוֹ שֶׁרוֹכֵב וְשׁוֹלֵט עָלֶיהָ, אוֹתוֹ זֶסֶר לֵב, שֶׁמְּסִית אֶת כֻּלָּם. וְרָאוּ אוֹתוֹ כָּבוֹד עֶלְיוֹן שֶׁהָיָה בּוֹ אָדָם וְאִשְׁתּוֹ. הִתְזַנְּקָה אֵשֶׁת זְנוּנִים בְּכֹחַ וְתָקְפָה שֶׁל אוֹתוֹ הַשּׁוֹלֵט עָלֶיהָ, וְקָרְבָה אֵצֶל זָוָה, וְהִתְוַוזִילָה לְפַתּוֹתָהּ בְּכַמָּה פָּתוּיִים, וּבְכַמָּה מֶתֶק לָשׁוֹן, עַד שֶׁהִתְפַּתְּתָה. וְאָז הִתְפַּתָּה אַחַר כָּךְ אָדָם, וּפָרְזוּ מִמֶּנּוּ אוֹתָם לְבוּשִׁים. וְהִסְתַּלְּקָה הַנְּשָׁמָה, הַזֹּהַר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְנִשְׁאַר עָרֹם מִכֹּל הוּא וְאִשְׁתּוֹ.

כֵּיוָן שֶׁזָּעַם תְּשׁוּבָה, אַחַר שֶׁגֹּרֶשׁ מִגַּן עֵדֶן, וְעָמַד בַּזּוּעִין, זָסַ עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעָשָׂה לוֹ לְבוּשִׁים אֲחֵרִים, כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַחַר כָּךְ הִשְׁתַּמֵּשׁ בַּזּוּעִין, וְהוֹלִיד בָּנִים.

וְאוֹתוֹ זֹהַר הַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁפָּרְחָה מִמֶּנּוּ, עָלְתָה לְמַעְלָה, וְהָיְתָה גְּנוּזָה בְּאוֹצָר אֶחָד שֶׁהוּא גּוּף. עַד שֶׁהוֹלִיד בָּנִים, וְיָצָא זְנוּנִים לָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁבָּא

זָנוּחַ, אוֹתוֹ הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן, הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה יְרֻדָּה בּוֹ, וְהָיָה זָנוּחַ בְּאוֹתָהּ גַּדְלוּת עֶלְיוֹנָה שֶׁהִשְׁאִיר מִמֶּנּוּ אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ה) וַיִּתְהַלֶּךְ זָנוֹחַ אֶת הָאֱלֹהִים וְגוֹ'.

אַזַר כָּךְ הִצְטָרֵךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִטֹּל אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלִכְלֹל רוּזַן קְדוֹשָׁה מִמַּטָּה וּמִלְמַעְלָה, וְהַכֹּל נִכְלָל בְּאוֹתָהּ רוּזַן קְדוֹשָׁה. וְאוֹתָהּ רוּזַן קְדוֹשָׁה נִכְלָלָה מִמַּטָּה וּמִמַּעְלָה, לְהַמְשִׁיךְ כָּל הָעוֹלָם מִין אַזַר מִינוֹ.

כֵּיוָן שֶׁנִּכְלָל, נַעֲשֶׂה מְמֻנֶּה בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה. בָּעוֹלָם הַזֶּה – מִצַּד אוֹתוֹ הַכְּלָלָה שֶׁנִּכְלָל מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. וּבָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה – מִצַּד אוֹתָהּ הַכְּלָלָה שֶׁנִּכְלָל מִלְּמַעְלָה.

וּבְכָל פַּעַם וּפַעַם שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים וַחֲסִידִים בָּעוֹלָם, מִתְחַדֶּשֶׁת אוֹתָהּ הַכְּלָלָה שֶׁנִּכְלָל מִמַּטָּה מֵהַצַּד שֶׁל זָנוּחַ. אָז הוּא נַעַר, בְּסוֹד הִתְחַדְּשׁוּת הַלְּבָנָה. וְזֶה סוֹד (משלי כב) זְנַ"ךְ לַנַּעַ"ר עַל פִּי דַּרְכּוֹ גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה. מַה זֶּה עַל פִּי דַּרְכּוֹ? עַל פִּי דַּרְכּוֹ שֶׁל זָנוּחַ. לָלֶכֶת בְּאוֹתוֹ דֶּרֶךְ אֱמֶת, בְּדֶרֶךְ יָשָׁר וְשָׁלֵם.

גַּם כִּי יַזְקִין אוֹתוֹ הַדְּיוּקָן שֶׁל זָנוּחַ מֵאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁנִּכְלָל בְּאוֹתוֹ הַקְּדֻשׁ, אַל תֹּאמַר שֶׁהֲרֵי זָקֵן מִכַּמָּה יָמִים וְהוֹסֵר מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם. לֹא כָּךְ, אֶלָּא בְּכָל פַּעַם וּפַעַם שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים וַחֲסִידִים בָּעוֹלָם, אוֹתָהּ הַהַכְלָלָה שֶׁל אוֹתוֹ הַצַּד הִתְחַדְּשָׁה, וְנִרְאָה אוֹתוֹ דְּיוּקָן מַמָּשׁ נַעַר, וְלֹא זָז מִשָּׁם. וּבְגִלַּל אוֹתָהּ הַהַכְלָלָה יוֹרְשִׁים הַתַּחְתּוֹנִים מִטַּל הַהַשְׁקָאָה הָעֶלְיוֹנָה, וְיוֹרֶדֶת יְרֻשָּׁה שֶׁל גַּדְלוּת הַקְּדֻשָּׁה לָעוֹלָם.

וְעַל זֶה (שיר א) שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה. שְׁזוּרָה אֲנִי מִצַּד שֶׁלְּמַטָּה, וְנָאוָה אֲנִי מִצַּד הַהַכְלָלָה שֶׁלְּמַעְלָה.

שְׁזוּרָה אֲנִי – כְּשֶׁרָאִיתִי כַּמָּה רְשָׁעִים שֶׁמַּרְגִּיזִים אֶת רִבּוֹן הַכֹּל, וַאֲנִי זָן אוֹתָם בַּצַּד שֶׁל אוֹתָהּ הַהַכְלָלָה שֶׁלְּמַטָּה שֶׁבִּי, וְנָאוָה מֵהַצַּד שֶׁלְּמַעְלָה.

בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם – אַף עַל גַּב שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַכֹּל אֶזְדָּ, בֵּית

הַמִּקְדָּשׁ הוּא יָתֵר בְּכַמָּה קְדוּשִׁים וּבְכַמָּה עִלּוּיִים. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אָזוּד, וִירוּשָׁלַיִם אֲזוּת, וּבֵית קְדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְפָנִים מֵהֶם, שֶׁהוּא הַפָּנִימִי מִכֻּלָּם.

וְזֶה בְּשָׁעָה שֶׁהַגְּבִירָה הִתְקַשְּׁטָה וְרוֹצָה לְהִתְקָרֵב לְבַעְלָהּ, וּמִתְקַשֶּׁטֶת וְאוֹמֶרֶת לַהֲמוֹנָיָהּ, שְׁזוּרָה אֲנִי – מֵהַצַּד שֶׁלְּמַטָּה, וְנָאוָה – בְּהַכְלָלָה, שֶׁל הַצַּד שֶׁלְּמַעְלָה יוֹתֵר, (וְנָאוָה – בְּצַד הַהַכְלָלָה שֶׁלְּמַטָּה תְּלוּיָה) מִשּׁוּם שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם. יִשְׂרָאֵל דְּבֵקִים בַּה' בְּאוֹתוֹ הַתִּקּוּן יוֹתֵר מֵהַכֹּל.

שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה, אָמַר לוֹ אֱלֹהוּ: רַבִּי, כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ רְשׁוּמִים לְמַעְלָה טֶרֶם שֶׁתָּבֹא לָעוֹלָם מִשְּׁמְךָ, וְכֻעֵת כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּהִתְוַדְּשׁוּת כְּמוֹ מִקֶּדֶם. וּבְזוֹתָם הַטַּבַּעַת שֶׁל הַמֶּלֶךְ כֻּלָּם נִסְתָּרִים.

פָּתוּז וְאָמַר, (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם. הַפָּסוּק הַזֶּה נִתְבָּאֵר, וְהַזְּבֵרִים הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ, וְכָךְ הוּא. אֶלָּא לָמָּה זֶה כָּתוּב בַּיּוֹם הָרְבִיעִי? שֶׁהֲרֵי מִיּוֹם שֵׁנִי רָאוּי שֶׁתִּהְיֶה הַלְבָנָה זְסֵרָה, שֶׁבְּיוֹם שֵׁנִי נִבְרָא בּוֹ גֵּיהִנֹּם, וְהוּאִיל וְנִבְרָא בּוֹ, הַלְבָנָה זְסֵרָה בִּגְלָלוֹ, לָמָּה הוּא כָּתוּב בָּרְבִיעִי?

עוֹד יֵשׁ לִשְׁאֹל, אִם זְסֵרוֹן הַלְבָנָה הוּא בָּרְבִיעִי, הֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁנִּשּׁוּאֵי בְּתוּלָה אֵינוֹ אֶלָּא בָּרְבִיעִי, הַיּוֹם שֶׁל זְסֵרוֹנָהּ שֶׁל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל, לֹא רָאוּי שֶׁתִּהְיֶה בְּתוּלָה אֲזֻרַת בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהֲרֵי אֵין שְׁלֵמוּת לָאִשָּׁה אֶלָּא עִם בַּעְלָהּ?

אֲבָל בְּיוֹם שֵׁנִי שֶׁבּוֹ נִבְרָא גֵּיהִנֹּם, טֶרֶם עָמַד בְּקִיּוּמוֹ, שֶׁהֲרֵי יָצָא מִיּוֹם שֵׁנִי שֶׁהוּא וִזְשָׁךְ, וְאָז נִבְרָא מִמֶּנּוּ, שֶׁכָּתוּב (איוב כוז) קֵץ שָׂם לַוִּזְשָׁךְ וְגוֹ', וְדַרְכּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַקֵּץ לְכָל תַּכְלִית הוּא וִזּוּקָר, מָתַי? אַזַּר שֶׁעוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ.

וְאֵין עוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ עַד שֶׁהַלְבָנָה מִתְמַעֶטֶת בָּרְבִיעִי, שֶׁהֲרֵי הַלְבָנָה הִיא רֶגֶל רְבִיעִית בַּכִּסֵּא הָעֶלְיוֹן, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא יוֹם רְבִיעִי לִשְׁלֹשֶׁת הָעַמּוּדִים הָאֲזֻרִים, נֶאֱמַר בָּרְבִיעִי אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּהּ, שֶׁהֲרֵי הִקְטִינָהּ אֶת עַצְמָהּ וְנָזְשַׁךְ אוֹרָהּ, וְעַל זֶה לִבְתוּלָה יֵשׁ קִיּוּם בָּרְבִיעִי, לְהַרְאוֹת (סיום) קִיּוּם

בַּלְבָּנָה.

וְהַיּוֹם הַהוּא שֶׁבְּתוּלָה נִשֵּׂאת בָּרְבִיעִי וְיֵשׁ לָהּ קְיוּם לְמַטָּה, הַכָּרוּז עוֹמֵד לְמַעְלָה וְקוֹרֵא: (מיכה ז) אַל תִּשְׂמְחִזי אֹיַבְתִּי לִי כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי. וְעַל זֶה, בְּיוֹם הַנְּפִילָה קִיְּמָה מַשְׁמָע, שֶׁכָּתוּב כִּי נָפַלְתִּי קָמְתִּי.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת – זָכָר, מִשּׁוּם שֶׁנִּתָּן מָקוֹם לַצַּד הָאַזֵּר לִשְׁלֹט. וּמְכַסֶּה אֶת אוֹר הַלְּבָנָה, כְּמוֹ הָאֲגוֹז הַזֶּה, שֶׁהַקְּלִפָּה מְכַסָּה עַל הַמּוֹחַ בְּכָל הַצְּדָדִים, וּמִתְחַזֶּקֶת הַקְּלִפָּה בַּזּוֹהַר, וּכְעֶרְלָה עַל הַבְּרִית. וּמִשּׁוּם כָּךְ נָזְקָקָה הָאוֹר שֶׁלְּמַעְלָה.

וְהִיא אוֹמֶרֶת, שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אֶל אוֹתָם הָאוּכְלוֹסִים שֶׁלֹּא הָיוּ בְּקִשּׁוּטָיהָ בְּאוֹתָם הַפָּנִימִיִּים. לַפָּנִימִיִּים שֶׁקִּשְּׁטוּ אוֹתָהּ אֵינָהּ אוֹמֶרֶת אֶת זֶה. אֶלָּא כְּשֶׁיּוֹצֵאת הַזּוֹטָה, לִשְׁאָר הָאוּכְלוֹסִים הִיא אוֹמֶרֶת אֶת זֶה.

לַפָּנִימִיִּים שֶׁיּוֹדְעִים קִשּׁוּטָיהָ, וְקִשְּׁטוּ אוֹתָהּ בְּכַמָּה קִשּׁוּטִים עֶלְיוֹנִים, הִיא אוֹמֶרֶת לָהֶם יִשָּׁקֵנִי, כַּמָּה אֲנִי מִתְקָנֶאת עָלֶה לְקַבֵּל נְשִׁיקוֹת מִן הַמֶּלֶךְ. לְאוֹתָם שֶׁבַּזּוּז שֶׁאֵינָם מַכִּירִים בְּקִשּׁוּטֶיהָ אוֹמֶרֶת שֶׁהִיא שְׁזוּרָה, מֵהַצַּד שֶׁל הַתַּזְוִתּוֹנִים, מִצַּד הַהַכְלָלָה שֶׁלְּמַטָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַשְׁגִּיחוּ בְּעַיִן רָעָה לְקַטְרֵג לַתַּזְוִתּוֹנִים.

שֶׁהֲרֵי אֵין לָהֶם קְנָאָה אֶלָּא בַּתַּזְוִתּוֹנִים. כְּשֶׁהַתַּזְוִתּוֹנִים הֵם בְּעִלּוּי, הֵם מְקַנְּאִים לָהֶם יוֹתֵר מֵהַכֹּל. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאֵין בָּהֶם קְנָאָה – בֵּינֵיהֶם אֵין קְנָאָה, אֲבָל עַל אֲזֵרִים יֵשׁ לָהֶם קְנָאָה.

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא כְּמוֹ אֵם עַל בָּנֶיהָ עַל יִשְׂרָאֵל, אוֹתוֹ הַתִּקּוּן יָפָה וְנָאָה מֵהַכֹּל, שֶׁהוּא מִצַּד שֶׁל הַהַכְלָלָה שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה, מַעְלִיבָה אוֹתוֹ לְאוּכְלוֹסֶיהָ שֶׁבַּזּוּז, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַנְּאוּ וְלֹא יְקַטְרְגוּ עַל יִשְׂרָאֵל. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אַל תִּרְאֵנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת, אַל תִּסְתַּכְּלוּ בַּתִּקּוּן הַזֶּה, מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת.

וּבְכָל הַתִּקּוּנִים שֶׁלָּהּ, אֵין תִּקּוּן יָפָה וְנָאָה בְּעִלּוּי לַעֲלוֹת לַקֹּדֶשׁ, פָּרַט

לְאוֹתוֹ תִּקּוּן מִצַּד הַהַכְלָלָה שֶׁלְּמַטָּה. וְכָל זֶה הִיא אוֹמֶרֶת אֶל אוּכְלוּסִיָּהּ, וְלֹא אֶל אֲהוּבָהּ. וְעַל זֶה אוֹמֶרֶת לָהֶם שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה.

עוֹד, שְׁזוּרָה אֲנִי מִן הַצַּד שֶׁלְּמַטָּה, וְנָאוָה מִן הַצַּד שֶׁלָּכֶם, אַתֶּן בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, הֲרֵי הַתִּקּוּן שֶׁלִּי בָּכֶם הוּא, שֶׁאַתֶּם אוּכְלוּסִים קְדוֹשִׁים, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא תִסְתַּכְּלוּ בְּאוֹתוֹ הַתִּקּוּן שֶׁל צַד הַתַּזְוִתוֹנִים.

וְהַכֹּל הוּא כְּמוֹ אֵם עַל הַבָּנִים, שֶׁכַּמָּה מְקַטְרְגִים הֵם שֶׁעוֹמְדִים שָׁם, וְאֵם יִסְתַּכְּלוּ בְּאוֹתוֹ הַתִּקּוּן שֶׁל הַהַכְלָלָה שֶׁלְּמַטָּה, כַּמָּה הוּא נָאֶה וְכַמָּה הִיא יָפָה לַעֲלוֹת בּוֹ לְמַעְלָה, יָבֹאוּ לְקַטְרֵג וּלְהַזְכִּיר אֶת זַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל. וּמְקַטְרְגִים לָהֶם, וּמְעַכְּבִים אוֹתָהּ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וּלְהִתְזַוֵּג עִם בַּעְלָהּ.

וְעַל זֶה כְּאָהֳלֵי קֵדָר – מִצַּד הַתַּזְוִתוֹנִים, כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה – מֵהַצַּד שֶׁלָּכֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת, אַל תִּסְתַּכְּלוּ בִּי כְּלָל, בִּשְׁבִיל אוֹתָם הַתִּקּוּנִים שֶׁלִּי, שֶׁהֵם בְּצַד שֶׁל הַתַּזְוִתוֹנִים, שֶׁהֲרֵי בְּגָלְלָם נוֹזַף בִּי הַשֶּׁמֶשׁ, וְאֵינוֹ בִּלְבַדּוֹ, אֶלָּא בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִי, אֻמּוֹת הָעוֹלָם, כְּשֶׁרָאוּ אֶת קַדְרוּתִי שֶׁמִּצַּד הַתַּזְוִתוֹנִים.

וְאִם תֹּאמַר, נָאֶה הוּא לוֹמַר כָּךְ? כֵּן, שֶׁהֲרֵי מִשְּׁנֵי צְדָדִים יָפָה הוּא. אֶזֶד בִּשְׁבִיל דַּרְכֵי שָׁלוֹם, שֶׁלֹּא יְקַטְרְגוּ עַל יִשְׂרָאֵל בָּנֶיהָ, וְאֶזֶד שֶׁלֹּא יְעַכְּבוּ עָלֶיהָ מִלַּעֲלוֹת לְהִתְזַוֵּג עִם בַּעְלָהּ וְלָקַחַת נַזַּת, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בַּלְבָנָה.

בִּזְמַן שֶׁהִיא מְכַסָּה אוֹר הַלְּבָנָה, הַשֶּׁמֶשׁ לֹא קִרְבָה אֵלֶיהָ, פָּרַט לְזוּט אֶזֶד שֶׁל זֶסֶד עֶלְיוֹן שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלֶיהָ, וְזֶה כּוֹרֶה בְּאוֹתָהּ קְלִפָּה וְשׁוֹבֵר כּוֹחָהּ, וְנוֹתֵן לָהּ נוֹי וְיֹפִי. וְהִיא אוֹמֶרֶת, שְׁזוּרָה אֲנִי – מִצַּד שֶׁל הָעֶרְלָה, וְנָאוָה – מִן הַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ הַזּוּט שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלַי.

עוֹד, שְׁזוּרָה – מִצַּד שֶׁל הַזּוּשָׁךְ הָעֶלְיוֹן כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס) כִּי הִנֵּה הַזּוּשָׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ. וְנָאוָה – מִצַּד הָאוֹר הַקַּדְמוֹן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ז) כִּי אֵשֵׁב בַּזּוּשָׁךְ – מִצַּד הַשֶּׁמֶאל, ה' אוֹר לִי – מִצַּד הַיָּמִין.

אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת (שיר א). הִיא אוֹמֶרֶת לְאוּכְלוּסִיָּהּ, כַּמָּה

עֵרְבוּב זֶה לָכֶם, שֶׁאַל תִּרְאוּנִי בִּזְמַן שֶׁמְּכַסֶּה עָלַי אוֹתוֹ הַצַּד, וְלֹא תּוּכְלוּ לִהְיוֹת מוּאָרִים מִמֶּנִּי וּלְהִסְתַּכֵּל כְּלָל בָּאוֹר שֶׁלִּי.

בְּנֵי אִמִּי נֶחֱזְרוּ בִּי, שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק הַשֶּׁמֶשׁ לְמַעְלָה וְהִתְכַּנֵּס, וּבְנֵי אִמִּי הִסְתַּלְּקוּ לְמַעְלָה, וּמִשּׁוּם כָּךְ שׁוֹלֶטֶת הָעֲרָלָה, וְאַתֶּם אַל תִּרְאֻנִי, לֹא תּוּכְלוּ לִרְאוֹת וּלְהִסְתַּכֵּל בָּאוֹר שֶׁלִּי כְּלָל. שָׁמַנְתִּי נִטָּרָה אֶת הַכְּרָמִים – הוֹאִיל וְהָעֲרָלָה אֲצָלִי, וְהִיא יוֹנֶקֶת מִמֶּנִּי לָתֵת לְאוּכְלוּסֶיהָ, וּלְאוֹתָם הַמְּזוֹנוֹת שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי – אֵלֶּה אוּכְלוּסֵי הַקְּדוּשִׁים, שֶׁלֹּא יָכְלְתִּי בְּאוֹתוֹ הַצַּד לָזוּן אוֹתָם.

עַכְשָׁו יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּשִׁיר, אֵיךְ אוֹמֵר תַּרְעֹומוֹת וְקִנְטוּרִים בְּרֵאשִׁית הַתְּשְׁבַּחַת? אֶלָּא וַדַּאי טַעַם קַדְמוֹן הוּא סוֹד הַתְּשְׁבַּחַת, וְהַכֹּל הוּא בַּכָּתוּב. עַל פִּי אֱלִיָּהוּ נִגְזַר.

שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה וְגוֹ' (שָׁם). כָּתוּב (תהלים מזז) יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ וְגוֹ'. יְפֵה נוֹף – יְפֵי הַנּוֹף שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, בְּסוֹד הַהַכְלָלָה שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת.

שֶׁכַּאֲשֶׁר נֶחֱקְקוֹת הָאוֹתִיּוֹת וְנִרְשָׁמוֹת בְּעֵץ הַחַיִּים, עוֹלוֹת כָּל הָאוֹתִיּוֹת וְנִרְשָׁמוֹת בְּאוֹת אֲזַת, וְנִכְלָלוֹת בְּאוֹתָהּ אוֹת. וְכֵיוָן שֶׁנִּכְלְלוּ בּוֹ, אֶת כֻּלָּן הוּא מוֹצִיא אֲזַר כָּךְ.

וְאוֹתָהּ הָאוֹת הִיא הַשַּׁבָּזז שֶׁל כֻּלָּם. הָאוֹת הַזּוֹ לֹא עוֹשָׂה רֹשֶׁם אֲזַר זוּץ מִמֶּנָּה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא נִכְלֶלֶת בְּתוֹכָהּ, וְלֹא עוֹשָׂה רֹשֶׁם, רַק טְמִירוּת וּגְנִיזוּת. וּמִי זוֹ? זוֹ הָאוֹת י'.

שֶׁהִיא נֶחֱקָדָה אֲזַת, בְּלִי רֹשֶׁם אֲזַר. לְכָל הָאוֹתִיּוֹת יֵשׁ רֹשֶׁם אֲזַר עַל גַּבֵּי מְקוֹמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם, וְאוֹתוֹ הָרֹשֶׁם נִשְׁאָר בַּלֵּבֶן שֶׁל אוֹתָהּ הָאוֹת, פָּרַט לַי' שֶׁהִיא נֶחֱקָדָה אֲזַת, בְּלִי הַלֵּבֶן שֶׁל מָקוֹם אֲזַר.

וְהַנֶּחֱקָדָה הַזּוֹ יָרְשָׁה הַכֹּלָּה הַזּוֹ בִּתְקוּנֶיהָ, וְהִיא נֶחֱקָדָה אֲזַת תּוֹךְ צְבָאוֹתֶיהָ וּמַזְּנוֹתֶיהָ, וְנִקְרֵאת י', נֶחֱקָדָה אֲזַת.

וְכֵיוָן שֶׁעוֹלָה בַּשֵּׁם הַזֶּה וְנִקְרֵאת י׳, הֲרֵי שֶׁהִתְקַשְּׁטָה בְּתִקּוּן עֶלְיוֹן, וְאוֹמֶרֶת שְׁזוּרָה אֲנִי, אֵין לִי מָקוֹם לְהַכְלִיל אֲזָרִים בְּתוֹכִי בַּזְּמַן הַזֶּה, שֶׁהֲרֵי בַּשֵּׁם שֶׁל י׳ נִקְרֵאתִי לַעֲלוֹת לְמַעְלָה.

וְעַל כֵּן שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה, כְּמוֹ הַתִּקּוּן שֶׁלְּמַעְלָה, הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת. בָּזֶה הִתְכַּלַּלְתִּי בְּתוֹכִי לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְאֵין לִי כָּעֵת מָקוֹם שֶׁל הִתְפַּשְּׁטוּת אֲזָרֶת לְהִתְגַּלּוֹת. הֲרֵי הִתְכַּסֵּיתִי בְּלִי מַרְאֶה אַזֵּר, בְּסוֹד שֶׁל נְקֻדָּה אַזַּת, לַעֲלוֹת נְקֻדָּה לִנְקֻדָּה.

וּמִשּׁוּם שֶׁאֲנִי שְׁזוּרָה בְּלִי הִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁל מָקוֹם אַזֵּר – אַל תִּרְאֵנִי, אֵין לָכֶם רְשׁוּת לִרְאוֹתֵנִי כְּלָל, לֹא תוּכְלוּ לִרְאוֹת בִּי, שֶׁהֲרֵי אֲנִי בִּטְמִירוּת וְגָנִיזוּת, בְּסוֹד שֶׁל נְקֻדָּה אַזַּת, שֶׁאֵין נוֹדָע בָּהּ כְּלָל מָקוֹם.

שֶׁלְּכָל הָאוֹתִיּוֹת יֵשׁ מָקוֹם אַזֵּר בַּלֵּבָן, פָּרַט לִי׳, שֶׁאֵין לָהּ הִתְפַּשְּׁטוּת לְהֵרָאוֹת כְּלָל, וְזוֹהִי אַל תִּרְאֵנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרָה, בְּכָל הַצְּדָדִים, אֵין בִּי מָקוֹם לַלֵּבָן וּמָקוֹם אַזֵּר לִכְלֹל בִּי אֲזָרִים. כְּאָהֳלֵי קֵדָר, שֶׁטְּמִירִים תּוֹךְ הַסְּלָעִים וְלֹא יוֹצְאִים הַחוּצָה. כָּךְ הוּא יוֹנָתִי תַּמָּתִי בְּזַוְגֵי הַסֶּלַע, נְקֻדָּה בְּתוֹךְ אוּכְלוּסִיָּהּ.

כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, יְרִיעוֹת שְׁלֹמֹה הֵם כְּלוּלִים יַזַּד בְּאוֹת אַזַּת, וּבְאוֹתָהּ הָאוֹת לֹא נִרְאִים בּוֹ כְּלָל, וְהֵם שֵׁשׁ, וְהֵם זָמֵשׁ, וְזֶה סוֹד וְזַמֵּשׁ הַיְרִיעוֹת תְּהֵיֶּיךָ זוּבְרוֹת, בְּלִי פֶּרוּד כְּלָל. וְאָזַד שֶׁכּוֹלֵל אוֹתָם, שֶׁהוּא טָמִיר וְגָנוּז. וְהוּא אוֹת אַזַּת, שֶׁאֵין בָּהּ לֵבָן שֶׁל מָקוֹם אַזֵּר.

וְזוֹהִי הָאוֹת ו׳, שֶׁאֵין בָּהּ מָקוֹם לְהֵרָאוֹת בָּהּ כְּלָל אַזֵּר, אֶלָּא הַכֹּל נִסְתָּר בְּתוֹכָהּ. כָּךְ הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ, הִיא בְּלִי לֵבָן שֶׁל מָקוֹם אַזֵּר, וְהַכֹּל כָּלוּל בְּתוֹכָהּ. וּמִי הַכּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ? שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים הָאֲזָרִים.

כְּאָהֳלֵי קֵדָר, זוֹ אוֹת אַזֶּרֶת, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּל הַדְּרָגוֹת הָאֲזָרוֹת, שֶׁאֵין לָהּ לֵבָן שֶׁל מָקוֹם אַזֵּר, וְהַכֹּל כָּלוּל בְּתוֹכוֹ, וְזוֹהִי הָאוֹת ז׳.

הָאוֹת הַזּוֹ הִיא אָהֳלֵי קֵדָר. יְרִיעוֹת שְׁלֹמֹה – זוֹ הָאוֹת ו׳, וְעַל זֶה ז׳ הוּא,

שֶׁבְּנֵי הֶדֶר כֻּלָּם עוֹרְכִים תָּמִיד קְרָבוֹת מִכָּל שְׁאָר הָאֻמּוֹת, וַעֲתִידִים לַעֲרֹךְ קְרָב בְּסוֹף הַיָּמִים עִם כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם.

וְעַל זֶה שְׁזוּרָה אֲנִי, זוֹ יו״ד. כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, שֶׁאֵין בּוֹ הַלְּבָן שֶׁל מָקוֹם אַזֵּר, וְהַכֹּל כּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ. כְּאָהֳלֵי קֵדָר, זוֹ הָאוֹת ז׳, שֶׁכָּךְ הוּא, שֶׁאֵין בּוֹ הַלְּבָן שֶׁל מָקוֹם אַזֵּר. וְהַכֹּל כּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ. כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, הָאוֹת ו׳, שֶׁאֵין בָּהּ לְבָן שֶׁל מָקוֹם אַזֵּר, וְהַכֹּל כּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ.

וְעִם כָּל זֶה, אַף עַל גַּב שֶׁשְּׁנַיִם הַלָּלוּ, אָהֳלֵי קֵדָר וִירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, הֵם נִסְתָּרִים, וְאֵין בָּהֶם לְבָן אַזֵּר, אֵין נִסְתֶּרֶת וּגְנוּזָה כְּמוֹ הָאוֹת י׳. וּמְשׁוּם כָּךְ אַל תִּרְאֵנִי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וְאִם תֹּאמַר, הָאוֹת ן׳? זוֹ יוֹצֵאת מֵהָאוֹת ו׳ שֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת מִכְּלוּת זָכָר וּנְקֵבָה. וּמְשׁוּם שֶׁיּוֹצֵאת מֵהָאוֹת ו׳, אֵינָהּ בְּוַדַּאי בְּעַצְמָהּ.

וְעַל זֶה שְׁנֵי אֵלּוּ הֵן שְׁזוּרוֹת בְּעַצְמָן, וְהַכֹּל שֶׁל אוֹתָם הַפָּנִימִיִּים, הַקְּרוֹבִים שֶׁלָּהֶם. וְאֵין בָּהֶם הַלְּבָן שֶׁל מָקוֹם אַזֵּר, לְהֵרָאוֹת. אָהֳלֵי קֵדָר וִירִיעוֹת שְׁלֹמֹה, וּבְכָל הָאוֹתִיּוֹת אֵין בָּהֶן כְּמוֹ הָאוֹת י׳ שֶׁנִּסְתֶּרֶת בְּכָל צְדָדֶיהָ.

יְפָה נוֹף (תהלים מח) – זֶהוּ הַנּוֹף שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, שֶׁיּוֹצֵא מִן הָאוֹת ו׳. וְאַזֵּר כָּךְ נִכְלָל בָּאוֹת י׳. כֵּיוָן שֶׁמֵּרִיק אֶת כָּל אוֹתָן הַבְּרָכוֹת בְּזִבּוּר אָזְדָּ, נִכְלָל בָּאוֹת י׳, וְהַכֹּל נִהְיָה נֶקֱדָה אַזַּת. וְזֶהוּ מִשּׁוּשׁ כָּל הָאָרֶץ. אַזַּר שֶׁנִּכְלָל בְּאוֹתָהּ הַנֶּקֱדָה, הַכֹּל הוּא הַר צִיּוֹן, הַכֹּל נֶקֱדָה אַזַּת הִיא.

אַף עַל גַּב שֶׁהִיא קְטַנָּה, וְלֹא נִרְאֵית בָּהּ הִתְפַּשְּׁטוּת אַזֶּרֶת וְלֵבָן לִכְלֹל בָּהּ אֲזֵרִים, הִיא קִרְיַת מֶלֶךְ רָב. וְאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ רַב, עֶלְיוֹן וְשׁוֹלֵט בְּכָל אוּכְלוֹסִיו, כֻּלָּם נִכְנָסִים לְתוֹךְ הַנֶּקֱדָה הַזּוֹ שֶׁהִיא י׳.

וְזוֹהִי (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט, שֶׁאֵין בָּהּ הַלְּבָן שֶׁל מָקוֹם אַזֵּר, לְהִכָּלֵל וּלְהַכְנִיס אֲזֵרִים לְתוֹכָהּ. וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל – זוֹ הָאוֹת כ׳, שֶׁהִיא מִגְדָּל שֶׁפּוֹרְזִין בַּאֲוִיר טָהוֹר שֶׁנִּתְפָּס, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אֲוִיר אַזֵּר שֶׁאֵינוֹ נִתְפָּס כְּלָל, וְלֹא יָדוּעַ.

זֶה אַף עַל גַּב שֶׁהָאוֹת הַזּוֹ, מֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת נִכְנָס בְּתוֹכָהּ, וְהִיא אוֹת קְטַנָּה שְׁזוּרָה שֶׁאֵין בָּהּ לִבֵּן שֶׁל מָקוֹם אַוֵּר. כּוֹנֵס אוֹתוֹ בְּתוֹכָהּ, וְכוֹלֵל אוֹתוֹ, וְסָבַב אוֹתָהּ עִם אוֹת אַוֵּת שֶׁהִיא ט׳. ט׳ הָיְתָה ל׳, וּבְאוֹתוֹ הַסִּבּוּב שֶׁסּוֹבֵב סָבִיב סָבִיב, נֶעֱשְׂתָה בְּעִגּוּל ט׳.

וּבָנָה עָלֶיהָ מְצוּדִים גְּדוֹלִים, לְהִתָּפֵס וְלָקַוֵּת מִי שֶׁצָּרִיךְ בַּתְּפִיסָה שֶׁלָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) אֲשֶׁר הִיא מְצוּדִים וַחֲרָמִים. וּבָנָה עָלֶיהָ, עָלֶיהָ וַדַּאי, בִּשְׁבִילָהּ, בִּשְׁבִיל כְּבוֹדָהּ, לָתֵת לָהּ שְׁלִיטָה עַל הַבָּנִים שֶׁזַּיָּבִים כַּמָּה מִיתוֹת בֵּית דִּין, כַּמָּה קְנָסוֹת, כַּמָּה עֲנָשִׁים. מִי שֶׁיִּכָּנֵס לְאוֹתָהּ נְקֻדָּה, יִקָּנֵס קְנָס יָתֵר עַל נְקֻדָּה זוֹ.

בְּגִלַּל הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ הִפְסִיד שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אֶת מַלְכוּתוֹ, וְנִקְרְעָה וְנִתְּנָה לַאֲוֵרִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא קְטַנָּה מִכָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְהִיא נְקֻדָּה אַוֵּת לְבַדָּהּ.

שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָלְתָה י׳ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמְרָה לְפָנָיו: הִנֵּה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָשָׂה אוֹתִי פָּלַסְתֵּר. מִי הֵי׳? הֵי׳ שֶׁל (דברים יז) לֹא יַרְבֶּה לּוֹ סוּסִים. וְלֹא יַרְבֶּה לּוֹ נָשִׁים. וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לּוֹ מְאֹד. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שְׁלֹמֹה יֹאבֵד וְאֶלֶף אֲוֵרִים, וְאַתְּ לֹא תֵעָקְרִי מִתּוֹךְ מְקוֹמֵךְ.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה יָצְאָה קוֹף מִכַּפֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְגֵרְשָׁהּ אוֹתוֹ מִמַּלְכוּתוֹ, וְהָלַךְ כְּהֶדְיוֹט בָּעוֹלָם, וְהוּא מַכְרִיז וְאוֹמֵר בָּאוֹת ק׳, (קהלת א) אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלָיִם.

וְעַל זֶה (שם ט) וּבָנָה עָלֶי״הָ מְצוּדִים גְּדוֹלִים, לְתָפֵס בְּשִׁבִּילָהּ בְּנֵי הָעוֹלָם בַּזְּטָאִיהֶם. וְאִם לִשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הָיָה כָּךְ, וְנִתְפַּס בְּאוֹתָם מְצוּדִים – כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא אוֹמֶרֶת שְׁזוּרָה אֲנִי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְעַל זֶה אַל תִּרְאֵנִי, לֹא תוּכְלוּ לְהִסְתַּכֵּל בִּי וּלְהִכָּנֵס בְּתוֹכִי, מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי שְׁזוּרָה וְשָׁזוּר, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

בְּנֵי אִמִּי נִזְּרוּ בִי (שיר א), הֵצִיקוּ לִי בַּנְּקֻדָּה הַזּוֹ, שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס אַוֵּר בְּתוֹכִי. הֵם הִתְפַּשְּׁטוּ וְהִתְתַּקְנוּ בְּתִקּוּנֵיהֶם כָּרָאוּי, הִתְתַּקְנוּ וְהִתְפַּשְּׁטוּ בָּאוֹת

ו׳, שֶׁיּוֹצֵאת מִתּוֹךְ הַנְּקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהִתְתַּקְּנוּ בְּתִקּוּנֵיהֶם כָּרָאוּי. הִתְתַּקְּנוּ וְהִתְפַּשְׁטוּ וְנָזְקְקוּ בָּאוֹת שׁ׳ שֶׁיָּצְאָה מִשָּׁם.

הִתְתַּקְּנוּ וְנָזְקְקוּ וְהִתְפַּשְׁטוּ בָּאוֹת ן׳. הִתְתַּקְּנוּ וְנָזְקְקוּ וְהִתְפַּשְׁטוּ בָּאוֹת צ׳. וַאֲנִי אֵין לִי הִתְפַּשְׁטוּת לְצַד בָּעוֹלָם, וְלֹא הִשְׁאִירוּ לִי מָקוֹם אַזֵּר לְהַכְלִיל אֶתְכֶם.

שָׂמֵנִי נִטַּרְתִּי אֶת הַכְּרָמִים, שֶׁאֲנִי נְקֵדָה אַזַּת שֶׁשּׁוֹמֶרֶת אֶת שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּנְקְדוּ בִּי, וְשׁוֹמֶרֶת אוֹתָם, שֶׁהֲרֵי אֲנִי הוֹלֶכֶת בְּכָל הָאוֹתִיּוֹת, וְהֵן הִתְפַּשְׁטוּ בִּי, כֻּלָּם הִתְפַּשְׁטוּ בִּי.

כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטַרְתִּי, שֶׁאֲנִי אֵין לִי הִתְפַּשְׁטוּת, וְלֹא עָנָף לַצַּד הַזֶּה, וְלֹא לַצַּד הַזֶּה. שֶׁאִלְמָלֵא פָּשַׁטְתִּי עֲנָפִים, הָיִיתִי כּוֹלֶלֶת אֶתְכֶם בְּתוֹכִי. אֲבָל לֹא נָטַרְתִּי, לֹא הוֹשַׁטְתִּי עֲנָפִים לַצַּד שֶׁל הָעוֹלָם. נָטַרְתִּי – שָׁמַר אֶת הֶעָנָף.

הָאוֹת הַזּוֹ הִיא בֵּית יִשְׂרָאֵל, שֶׁיָּרַשׁ אוֹתָהּ מִתּוֹךְ הַנְּקֵדָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ה) כִּי כֶרֶם ה׳ צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה, כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטַרְתִּי, שֶׁלֹּא הוֹשַׁטְתִּי עֲנָפִים לַצַּד שֶׁבָּעוֹלָם, לֶאֱזוֹז אֶתְכֶם.

וַאֲנִי נוֹטֶרָה אֶת הַכְּרָמִים, מְשַׁלֵּזַז וּפוֹשֶׁטֶ עֲנָפִים לְכָל הָאוֹתִיּוֹת, וּמְתוֹכִי הִתְתַּקְּנוּ. וְהָאוֹת שֶׁלִּי לֹא הוֹשַׁטְתִּי בָּהּ עֲנָפִים, וּמְשׁוּם כָּךְ אַל תִּרְאֵנִי, לֹא תוּכְלוּ לְהִסְתַּכֵּל בִּי וּלְהָכֵנֵס לְתוֹכִי.

וְכָל זֶה, מְשׁוּם שֶׁהַה״א נִכְלְלָה בְּיִוּוּדֶיהָ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְלֹא הִצְטָרְכָה לְהָכֵנֵס וּלְהִכָּלֵל לְתוֹכָהּ.

רַק שֶׁהִיא בַּיִּוּוּד שֶׁלָּהּ, נְקֵדָה פְּנִימִית בְּתוֹךְ אוּכְלוּסִיָּהּ. וְכָל אוּכְלוּסִיָּהּ בְּתִשּׁוּקָה לְהִתְקָרֵב אֵלֶיהָ. וְכֵיוָן שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת אֶת זֶה, הִיא עוֹלָה וּמִסְתַּתֶּרֶת מֵהֶם לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ לְמַעְלָה. כֵּיוָן שֶׁעוֹלָה, וְעוֹזְבִים אוֹתָהּ אוּכְלוּסִיָּהּ.

שֶׁהֲרֵי זֶה קָשֶׁה לָהּ, מְשׁוּם שֶׁלֹּא עָזְבוּ אוֹתָהּ אוּכְלוּסִיָּהּ וַאֲפִלּוּ רֶגַע אֶזְדָּ. וּכְשֶׁהִיא עִם הָאוֹת הַזּוֹ, נִכְלֶלֶת בְּתוֹכָהּ בְּיִוּוּד וְאוֹמֶרֶת אֶת זֶה. אֲזַי אוּכְלוּסִיָּהּ

עוֹזְבִים אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָם, וְהִיא מִתְזַמֶּקֶת מֵהֶם וְעוֹלָה לְמַעְלָה. וְכֵיוָן שֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה, אוֹמֶרֶת לַאֲהוּבָהּ, (שיר א) הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי וְגוֹ'.

שָׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר, אִם נוֹזֵן לוֹ לְמַר, מִי שֶׁהִתְזִיל הַדָּבָר – שֶׁיִּסַּיֵּם. שֶׁהוֹאִיל וְשִׁמְּזָהּ שֶׁלִּי בְּדִבְרֵי מַר, בְּמָה שֶׁהִתְזִיל – שֶׁיִּסַּיֵּם. אָמַר לוֹ, רַבִּי, דְּבָרֶיךָ שֶׁנְּזוּקָקִים וְנִגְלָפִים לְמַעְלָה, הֱוֵה אוֹמֵר בְּרַאשׁוֹנָה. דְּבָרַי שֶׁנְּזוּקָקִים וְנִגְלָפִים לְמַטָּה, אֹמַר לְאַזַּר מִכֵּן, וְאַתָּה פָּתַח פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי וְגוֹ'. הֲרֵי הֵעַרְנוּ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב הַגֶּד, הַגִּיד, וַיַּגֶּד – כֻּלָּם הֵם דִּבְרֵי אַגָּדָה, וְיֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם. וְכָאן כָּתוּב הַגִּידָה לִי, זֶהוּ סוֹד שֶׁל הַזְּכָמָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי רַבִּים הֵם בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין בָּהֶם סוֹד שֶׁל זְכָמָה, כַּכָּתוּב (שמואל–א י) הַגֵּד הִגִּיד לָנוּ כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת וְאֶת דְּבַר הַמְּלוּכָה לֹא הִגִּיד לוֹ – אֲפִלּוּ אֵלֶּה הָיוּ בְּסוֹד הַזְּכָמָה. שֶׁאִלְמָלֵא הָיוּ בְּסוֹד הַזְּכָמָה, מֵאֵיפָה יָדַע שְׁמוּאֵל אִם נִמְצְאוּ וְאִם לֹא? דְּבַר הַמְּלוּכָה – זְכָמָה עֶלְיוֹנָה הִיא לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי. כָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם וְכוּ'. כְּשֶׁעָלָה בִּרְצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אָרֶץ, לָקַח מֵהַשֶּׁלֶג שֶׁתַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְזָרַק אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַמַּיִם, וְהִקְפִּיא אוֹתוֹ שָׁם, וְהָיְתָה הָאָרֶץ קְפוּאָה בְּתוֹךְ הַמַּיִם וּטְמוּנָה שָׁם, וְהָיְתָה תּוֹךְ זֵשֶׁכָה בִּקְרִירוּת.

בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד, שֶׁהֵרִי אוֹתָם הַמְּקוֹרוֹת הוֹשִׁיטוּ וְהִשְׁפִּיעוּ מַיִם מִלְמַעְלָה, לַמָּקוֹם שֶׁל יְסוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, אֲזַי הָאָרֶץ שֶׁהָיְתָה טְמִירָה בְּתוֹךְ מַטָּה, הִתְקַשְׁטָה וְהִתְתַּקְּנָה לְהֵרָאוֹת. שֶׁאִם לֹא הִתְתַּקֵּן הַמָּקוֹם הַזֶּה, הָאָרֶץ לֹא הָיְתָה נִרְאֵית. שֶׁהַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא הִתְתַּקֵּן בַּשֶּׁפַע שֶׁל הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים, רַק לָתֵת לַנְּקֵבָה.

וּכְשֶׁהוּא הִתְתַּקֵּן אֵלֶיהָ, אֲזַי וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה, וְתֵרָאֶה בְּקִשּׁוּטֶיהָ. מִכָּאן שֶׁלֹּא תֵּתָרֶאֶה אִשָּׁה בְּקִשּׁוּטֶיהָ וּבְתִקּוּנֶיהָ, רַק כְּשֶׁהִיא עִם בַּעְלָהּ, אֲזַי תֵּרָאֶה

וְתִתְתַּקֵּן כָּרָאוּי.

אָז (שם) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ. יַבָּשָׁה הָיְתָה בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁאֵין לָהּ מַרְאֶה וּדְמוּת לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְתוֹלָדוֹת, כֵּיוָן שֶׁהִתְתַּקְּנָה עִם בַּעְלָהּ, מִיָּד נִקְרֵאת אֶרֶץ, מָקוֹם הַמִּתְתַּקֵּן לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְתוֹלָדוֹת.

בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד וַתֵּרֶאינָה, אֲזַי כָּל זֶרְעָהּ וְכָל שִׁמְחָהּ וְכָל תִּקּוּן הִתְתַּקֵּן. כֵּיוָן שֶׁכָּל תִּקּוּן הִתְתַּקֵּן, אֲזַי עוֹלָה לַזָּכָר, וְהִיא אוֹמֶרֶת הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעֶה אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם. אֵיכָה אֵיכָה פַּעֲמַיִם, רֶמֶז עַל שְׁנֵי זִוּוּגִים, זִוּוּגָן בַּיִת רִאשׁוֹן וְזִוּוּגָן בַּיִת שֵׁנִי.

וּמְשׁוּם כָּךְ אֵיכָה תִּרְעֶה – בְּזִוּוּגָן הָרִאשׁוֹן. אֵיכָה תַּרְבִּיץ – בְּזִוּוּגָן הַשֵּׁנִי. שֶׁהִנֵּה שִׁמְחָתֵנוּ טוֹבָה וְיָפָה, וּבְתוֹךְ הַשִּׂמְחָה הַזּוֹ יֵשׁ לִי לִבְכּוֹת עַל שְׁנֵי הַמִּקְדָּשִׁים – אֶזֶד הַמִּקְדָּשׁ הָעֶלְיוֹן, וְאֶזֶד הַמִּקְדָּשׁ הַתַּזְוִתּוֹן.

שַׁלְמָה אֶהְיֶה כְּעֹטְיָה (שיר א) – אִם לֹא הַפַּעֲמַיִם הַלָּלוּ שֶׁאֲנִי עֲתִידָה לִקְרֹא אֵיכָה. שַׁלְמָה אֶהְיֶה – בְּשָׁלוֹם אֶהְיֶה בְּלִי גָּלוּת כְּלָל. בְּשָׁלוֹם עִם בָּנַי לְמַטָּה. כְּעֹטְיָה – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–א כז) וְהוּא עֹטֶה מְעִיל. אֶהְיֶה מְעֻטָּפֶת בְּעִטּוּף שֶׁל הַקָּדֹשׁ הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ י״ה. שַׁלְמָה אֶהְיֶה – בְּשָׁלוֹם אֶהְיֶה בְּכָל הַשְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה. כְּעֹטְיָה – כְּעוֹטֶה י״ה, לִהְיוֹת בְּכָל הַשְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנָה. עַל עֶדְרֵי זֵבֶריךְ – אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

אֲזַי הוּא מֵשִׁיב אֵלֶיהָ, וּמַתְוִזִיל מֵהַדִּבּוּר הַזֶּה, שֶׁהוּא הָאֲזָרוֹן מִן הַשָּׁבָזז הַזֶּה, וְאוֹמֵר, אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים. אִם אַתְּ לֹא יוֹדַעַת פַּעֲמַיִם אֵיכָה אֵיכָה לְמַה הֵם? – צְאִי לָךְ, צְאִי וּרְאִי בְּעִקְּבֵי הַצֹּאן, עַל מָה יִהְיֶה זִוּוּגָן בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי. תֵּדַע עַל מָה – עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרוֹעִים, שֶׁהֵרֵי עֲתִידִים לְבַטֵּל תּוֹרָה בְּבַיִת רִאשׁוֹן וּבְבַיִת שֵׁנִי.

הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי – אַתְּ אֲהוּבַת נַפְשִׁי, הַגִּידָה לִי בְּסוֹד הַזִּוּכְמָה אֵיכָה תִּרְעֶה, אִם אָז אַתְּ תִּרְעִי כְּנֶגְדִּי, לִהְיוֹת אֲנִי אֵלַיִךְ בְּשִׁמְחָה, וְלִהְיוֹת

עִמָּךְ. שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁאַתְּ עִמָּךְ – שַׁלְמָה אַתְּ, בְּשָׁלוֹם אַתְּ, כְּמוֹ מִזַּו הָאֶגוֹז, שֶׁהִיא מִתְעַטֶּפֶת עַל כָּל אוֹתָם הַהֵיכָלוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ, שֶׁכָּתוּב (דברים ד) וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד.

אַשְׁרֵיהֶם כָּל אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, לָדַעַת אֶת זְכוּת רִבּוֹנָם, וְהֵם יוֹדְעִים וּמִסְתַּכְּלִים בַּסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, בָּזֶה מִסְתַּלְּקִים מִמֶּנּוּ כָּל דִּינֵי הָעוֹלָם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁפּוֹתְחִים לוֹ שִׁלְשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים שֶׁל סוֹדוֹת אֲפַרְסְמוֹן זֶה, שֶׁהַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה תְּלוּיָה בָּהֶם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵהוּ אוֹתוֹ בְּאוֹתוֹ לְבוּשׁ מַלְכוּת, שֶׁכָּל הַדְּיוֹקָנָאוֹת זַקוּקִים שָׁם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִמּוֹ בְּגַן עֵדֶן, וְיוֹרֵשׁ שְׁנֵי עוֹלָמוֹת – הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

הַזְּכוּת שֶׁצָּרִיךְ לוֹ לָאָדָם, אָזוֹד – לָדַעַת לְהִסְתַּכֵּל בְּסוֹד רִבּוֹנוֹ. וְאָזוֹד – לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת גּוּפוֹ, וּלְהָוָדַע מִי הוּא, וְאֵיךְ נִבְרָא, וּמֵאֵיפֹה בָּא, וּלְאֵיפֹה הוֹלֵךְ. וְהַתִּקּוּן שֶׁל הַגּוּף אֵיךְ מִתְתַּקֵּן, וְאֵיךְ הוּא עָתִיד לְהִכָּנֵס לַדִּין לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁל הַכֹּל.

וְאָזוֹד – לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל בְּסוֹדוֹת נִשְׁמָתוֹ, מַה הִיא הַנֶּפֶשׁ הַזּוֹ שֶׁבּוֹ, וּמֵאֵיפֹה בָּאָה, וְעַל מָה בָּא בַּגּוּף הַזֶּה שֶׁל טִפָּה סְרוּחָה, שֶׁהַיּוֹם כָּאן וּמָחָר בַּקֶּבֶר. וְאָזוֹד – לְהִסְתַּכֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלָדַעַת אֶת הָעוֹלָם שֶׁהוּא בּוֹ, וְעַל מָה יִתְתַּקֵּן. וְאָזוֹר כָּךְ בְּסוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, לְהָוָדַע לְרִבּוֹנוֹ. וְכָל זֶה יִתְבּוֹנֵן אָדָם מִתּוֹךְ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ לָעוֹלָם הַהוּא בְּלִי יְדִיעָה, אֲפִלּוּ יֵשׁ בּוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים רַבִּים, מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִכָּל הַשְּׁעָרִים שֶׁל הָעוֹלָם הַהוּא.

צֵא וּרְאֵה מַה כָּתוּב כָּאן, הַגִּידָה לִי, אֱמוֹר לִי סוֹדוֹת הַזְּכוּת הָעֶלְיוֹנָה, אֵיךְ אַתָּה רוֹעֶה וּמַנְהִיג אֶת אוֹתוֹ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, לַמֵּד אוֹתִי סוֹדוֹת הַזְּכוּת

שֶׁלֹּא יָדַעְתִּי וְלֹא לָמַדְתִּי עַד כָּאן, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶהְיֶה בְּבוּשָׁה בְּתוֹךְ אוֹתָן הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁאֲנִי נִכְנָס בֵּינֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי עַד כָּאן לֹא הִסְתַּכַּלְתִּי בָּהֶם.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (שִׁיר א) אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים. אִם אַתָּה בָּא בְּלֹא יְדִיעָה וְלֹא הִסְתַּכַּלְתָּ בַּזֹּהַר מַה, טֶרֶם תִּכָּנֵס לְכָאן, וְלֹא הִכַּרְתָּ אֶת סוֹדוֹת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן – צְאִי לָךְ, אֵינְךָ כְּדַאי לְהִכָּנֵס לְכָאן בְּלִי יְדִיעָה, צְאִי לָךְ בְּעִקְּבֵי הַצֹּאן, וְתִהְיֶה יוֹדֵעַ תּוֹךְ אוֹתָם עִקְּבֵי הַצֹּאן, אֵלּוּ הֵם שֶׁבְּנֵי אָדָם דַּשִּׁים אוֹתָם בָּעֲקֵב, וְיוֹדְעִים סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁל רִבּוֹנָם, וּבָהֶם תֵּדַע לְהִסְתַּכֵּל וְלָדַעַת.

וּרְעִי אֶת גְּדִיּוֹתַיִךְ – אֵלּוּ הֵם תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן, הַתִּינוֹקוֹת שֶׁהֵם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְלוֹמְדִים תּוֹרָה. עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים – עַל אוֹתָם בָּתֵּי כְּנֵסִיוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, שֶׁשָּׁם לוֹמְדִים אֶת הַזֹּהַר מָה הָעֶלְיוֹנָה. אַף עַל גַּב שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים, אַתָּה תֵּדַע מִתּוֹךְ דִּבְרֵי הַזֹּהַר מָה הַלָּלוּ שֶׁאוֹמְרִים.

כָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים וְכוּ'. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים, בַּהַתְחָלָה שְׁנֵי אוֹרוֹת הָיוּ שְׁקוּלִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ הַזְּבָרִים. וּבְאַרְנוּ, שֶׁאוֹתָם שְׁנֵי הָאוֹרוֹת הָיוּ בְּסוֹד אָזְדָּ, דִּבּוּקִים יַזְדָּ, וְהָיוּ בְּהַשְׁוָאָה אַזַּת, שֶׁשְּׁנֵיהֶם יִקָּרְאוּ גְּדוֹלִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

לֹא שֶׁהָיְתָה הַלְּבָנָה בָּרִאשׁוֹנָה גְּדוֹלָה וְעֶלְיוֹנָה, אֶלָּא שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁהַלְּבָנָה עוֹמֶדֶת עִם הַשֶּׁמֶשׁ בְּסוֹד אָזְדָּ, בִּשְׁבִילוֹ, הִיא נִקְרֵאת עִמּוֹ גְּדוֹלִים. זְנַב הָאַרְיֵה הוּא אַרְיֵה, וְנִקְרָא אַרְיֵה.

אָמְרָה הַלְּבָנָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֶפְשָׁר שֶׁמֶּלֶךְ אָזְדָּ יִשְׁתַּמֵּשׁ בִּשְׁנֵי כְּתָרִים יַזְדָּ? אֶלָּא זֶה לְבַדּוֹ וְזֶה לְבַדּוֹ.

אָמַר לָהּ: רָאִיתִי אוֹתָךְ שֶׁרְצוֹנֵךְ לִהְיוֹת רֹאשׁ לַשּׁוֹעָלִים. לְכִי וְהַקְטִינִי אֶת עַצְמֵךְ. שֶׁהֲרֵי אַף עַל גַּב שֶׁאַתְּ תִּהְיִי רֹאשׁ לָהֶם, הַקְּטָנָה תִּהְיֶה לָךְ מִכְּמוֹ שֶׁהָיִית.

וְזֶהוּ שֶׁאָמְרָה הַלְּבָנָה, הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעֶה. אֵיךְ זֶה

אֶפְשָׁר לְךָ לְהַנְהִיג הָעוֹלָם בִּשְׁנֵי כְתָרִים יַחַד. אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרַיִם, שֶׁהֲרֵי לַלְּבָנָה לֹא כְדַאי לְהָאִיר, וְאִי אֶפְשָׁר לָךְ לְהַנְהִיג בִּשְׁנֵי כְתָרִים יַחַד, בַּשֶּׁמֶשׁ וּבַלְּבָנָה, שֶׁהֲרֵי הַלְּבָנָה אֵיזֶה אוֹר יֵשׁ לָהּ בַּצָּהֳרַיִם? מִשּׁוּם כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לְךָ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּשְׁנֵי כְתָרִים יַחַד.

שַׁלְמָה אֶהְיֶה כְעִטְיָה, אֵיךְ זֶה שֶׁאֲנִי אֶהְיֶה מְעֻטָּפֶת בַּצָּהֳרַיִם, כְּשֶׁאוֹר וְזִיזָךְ הַשֶּׁמֶשׁ הוֹלֵךְ וּמִתְוַוֵּךְ. הֲרֵינִי מְעֻטָּפֶת בְּבוּשָׁה לְפָנָיו, וְלֹא אוּכַל לְשַׁמֵּשׁ לְפָנָיִךְ, וְאֵיךְ אַתָּה תוּכַל לְהַנְהִיג וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּשְׁנֵי כְתָרִים יַחַד?

אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יָדַעְתִּי בָךְ, לְכִי וְהַקְטִינִי עַצְמֵךְ. (שם) אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, שֶׁאָמַרְתְּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִי לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם עִם שְׁנֵי כְתָרִים יַחַד, לְכִי וְהַקְטִינִי אֶת עַצְמֵךְ, וְתִהְיִי רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים.

צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן, צְאִי וְתִהְיִי רֹאשׁ לְאוֹתָם הָאוּכְלוֹסִים וְהַצְּבָאוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וּרְעִי אוֹתָם וְהַנְהִיגִי אוֹתָם, וֶהֱיִי מֶלֶךְ שֶׁל כָּל הַתַּוְוֹתוֹנִים, וְהַנְהִיגִי אֶת כָּל אֶזֶּד וְאֶזֶּד כָּרָאוּי לוֹ, וֶהֱיִי שׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה. וַדַּאי צְאִי וְהַקְטִינִי עַצְמֵךְ, וְכָךְ רָאוּי לָךְ.

אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ: רַבִּי, אַשְׁרֵי זָכְיָךְ, שֶׁנִּסְתְּרוֹת רִבּוֹנָךְ מְאִירִים לְפָנָיִךְ כְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וּמִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם דִּבְרֵי פִיךָ, כֻּלָּם זַקּוּקִים לְמַעְלָה, וְשָׁמַעְתִּי אֲנִי שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ אוֹתָם מִפִּיךָ. אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַבָּא. הַדָּבָר הַזֶּה הָיָה תָּלוּי לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה לְכָל הַצְּבָאוֹת שֶׁלְּמַעְלָה. מִי הוּא שֶׁגָּלָה לוֹ בַּפָּסוּק הַזֶּה כָּעֵת? אַתָּה הוּא! שֶׁאַשְׁרֵי זָכְיָךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

עַל פִּי אֱלִיָּהוּ נִגְזַר, (שם) הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי. כֵּיוָן שֶׁהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה, וְנִשְׁמֶטֶת מִתּוֹךְ צְבָאוֹתֶיהָ וְכָל אוֹתָם אוּכְלוֹסֶיהָ, בַּסּוֹד שֶׁל הָאוֹת י׳, הִיא אוֹמֶרֶת: הַגִּידָה לִי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי. אַתְּ שֶׁהִיא אֲהוּבַת נַפְשִׁי, אֵיכָה תִּרְעֶה, הוֹאִיל וַאֲנִי נִקְרָאָה אַוָּזַת בְּלִי הִתְפַּשְׁטוּת כְּלָל, שֶׁהֲרֵי אֲנִי כְלוּלָה בְּעַצְמִי, וְאֵינִי יְכוֹלָה לְלְקֹט וְלָתֵת.

וְזֶה הִיא אוֹמֶרֶת לַאֲהוּבָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת מְקֻבָּצֶת בְּעַצְמָהּ, בִּנְקֻדָּה אַוָּזִת, וְהִיא רוֹצָה לְהַכְנִיס אוֹתוֹ לְתוֹכָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא אוֹת קְטַנָּה מִכָּל הָאוֹתִיּוֹת.

וְעַל זֶה, מִיּוֹם שֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס אֵלֶיהָ לְמַעְלָה, עַד שֶׁיִּכָּנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (הושע יא) בְּקִרְבְּךָ קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר. כָּתוּב כָּאן בְּעִיר, וְכָתוּב שָׁם (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה, שֶׁהֲרֵי הָאוֹת י׳ הִיא הַקְּטַנָּה מִכֻּלָּן.

שַׁלְמָה אֲהֻיָּה כְּעִטָּיָה, כְּלוּלָה בְּתוֹכִי, שֶׁאֵין לִי הִתְפַּשְּׁטוּת מִכָּל הַצְּדָדִים כְּלָל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא נִסְתָּר מִכָּל הַצְּדָדִים יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת.

אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ וְגוֹ׳, צְאִי לָךְ, פַּשְׁטִי עַצְמֵךְ בְּכָל הַצְּדָדִים, וְלַקְטִי עִדּוּנִים וְכִסּוּפִים בְּאוֹתָהּ הַהִתְפַּשְּׁטוּת. וּמַהִי אוֹתָהּ הַהִתְפַּשְּׁטוּת? שֶׁנַּעֲשֵׂית כְּסֵכָּה אַוָּזִת שֶׁל אוֹתָם שׁוֹמְרֵי עֲדָרֵי הַצֹּאן. וְזוֹהִי הָאוֹת ה׳.

וְזֶה הוּא צְאִי לָךְ. לֹא כָּתוּב צְאִי, אֶלָּא צְאִי לָךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נד) הַרְחִיבִי מְקוֹם אָהֳלֵךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ וְכוּ׳. שֶׁהֲרֵי בָּרִאשׁוֹנָה לֹא הָיִית אֶלָּא נְקֻדָּה אַוָּזִת שְׁזוּרָה, שֶׁאֵין בָּהּ מָקוֹם אַוֵּר, אֶלָּא הִיא נִסְתֶּרֶת בְּתוֹכָהּ. כָּעֵת שֶׁעוֹלָה וְהִיא מִתְזַוֶּגֶת עִם בַּעְלָהּ, הוּא אוֹמֵר לָהּ צְאִי לָךְ, הַרְחִיבִי מְקוֹם אָהֳלֵךְ, פַּשְׁטִי אֶת עַצְמֵךְ, וְאָז וִרְעִי אֶת גְּדִיּוֹתַיִךְ, תּוּכְלִי לְלַקֵּט עִדּוּנִים וְכִסּוּפִים.

שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהִיא נְקֻדָּה אַוָּזִת וְעוֹלָה לְמַעְלָה, וְאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן יוֹרֵד אֵלֶיהָ לְהַכְנֵס בָּהּ, מַכֶּה בְּאוֹתָהּ נְקֻדָּה, וּמִתְפַּשֶּׁטֶת בְּכָל הַצְּדָדִים, וְנַעֲשֵׂית אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה הָאוֹת ה׳, וְנִשְׁלֶמֶת בְּכָל הַצְּדָדִים וְלוֹקֶטֶת עִדּוּנִים וְכִסּוּפִים. אָז אוֹמֵר לָהּ, וִרְעִי אֶת גְּדִיּוֹתַיִךְ, לְכִי וּתְפַרְנְסִי אֶת כָּל אוּכְלוֹסַיִךְ, קְטַנִּים וּגְדוֹלִים.

הַיְפָה בַּנָּשִׁים, נְקֻדָּה אַוָּזִת בְּתוֹךְ הָאוֹתִיּוֹת, אֵין יָפִי לְכָל הָאוֹתִיּוֹת פָּרָט לָאוֹת י׳. בַּנְּקֻדָּה הַזּוֹ מִתְתַּקְּנוֹת כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְהִיא הַיָּפָה שֶׁל כֻּלָּן, וְאֵין אוֹת

שֶׁהוֹלֶכֶת בִּלְי הַנְּקֵדָה הַזּוֹ. הִיא בְּכֻלָּן וְכֻלָּן בָּהּ. וְהִיא יָפָה וְהַיְפִי שֶׁל הַכֹּל, שֶׁהֲרֵי מִמָּקוֹם נִסְתָּר עֶלְיוֹן הִיא בָּאָה, רֹאשׁ לְכָל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּבָהּ הוּא הָרֹאשׁ לְכָל הַדְּרָגוֹת הַתַּזְוִתוֹנוֹת שֶׁלְּמַטָּה. מִשּׁוּם כָּךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, הַיְפִי שֶׁל הַכֹּל.

וְעוֹד הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, כָּתוּב בַּנָּשִׁים, בְּאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן נְקֻבּוֹת. וּמַה הוּא? הָאוֹת ה׳. שֶׁהֲרֵי אָז הִיא הַהִתְפַּשְּׁטוּת וְהַיְפִי שֶׁל הַכֹּל, לִרְעוֹת וּלְזַלְזֵל וְזַלְקִים לְכָל הָאוּכְלוֹסִים הָעֶלְיוֹנִים שָׁלָּה. וְעַל זֶה, צְאִי לָךְ בֶּן הַסִּתָּר הַזֶּה, שֶׁאַתְּ כְּלוּלָה וְנִסְתֶּרֶת בְּתוֹכֵךְ. לָךְ, לְעַצְמֵךְ וּלְתוֹעַלְתֵּךְ. וְהַכֹּל הוּא בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת.

כָּתוּב (תהלים מזז) אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ נוֹדַע לְמִשְׂגָּב. שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל בָּא אֵלֶיהָ, וּמוֹשֵׁךְ אוֹתָהּ לְמַעְלָה לְהִכָּנֵס בָּהּ, וּמַכֶּה בָּהּ בְּאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה. כֵּיוָן שֶׁמַּכֶּה בְּאוֹתָהּ נְקֻדָּה, מִתְפַּשֶּׁטֶת וְנִפְתַּזֶת לְכָל הַצְּדָדִים, וְנַעֲשֵׂית הָאוֹת ה׳, פָּתַז שֶׁל הַהֵיכָלוֹת לְכָל צַד, לְהַכְנִיס אוֹתוֹ מֶלֶךְ גָּדוֹל, וְאָז אֱלֹהִים בְּאַרְמְנוֹתֶיהָ, בְּאוֹתָם פְּתִיזוֹת הַהֵיכָלוֹת, בָּאוֹת ה׳ הוּא נוֹדַע.

אוֹתוֹ אֱלֹהִים זַיִּים נוֹטֵל אוֹתוֹ הַשֵּׁם לָוּוֹן וּלְזַלְזֵל זַלְקִים לַכֹּל, וְאָז נוֹדַע לְמִשְׂגָּב, לִהְיוֹת מִשְׂגָּב לַתַּזְוִתוֹנִים, וּלְהָרִיק בְּרָכוֹת לַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, עָלוּ כָּל דִּבְרֵי הָעוֹלָם, וְכָל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְוִתוֹנוֹת כֻּלָּן בְּמַזְוַשָּׁבָה. לָמָּה נִקְרֵאת מַזְוַשָּׁבָה? אֶלָּא זוּהִי נְקֻדָּה אַזַּת נִסְתֶּרֶת, שֶׁעוֹמֶדֶת בְּמַזְוַשָּׁבָה. שֶׁהֲרֵי נְקֻדָּה אַזַּת לֹא יָדוּעַ לְאֵיזֶה מָקוֹם מִתְפַּשֶּׁטֶת, וּמַה יִּהְיֶה מִמֶּנָּה, וּלְאֵיזֶה מָקוֹם יִסְטֶה הַדֶּרֶךְ. וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ הִיא הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרְצוֹנוֹת וְכָל מַזְוַשְׁבוּת הָעוֹלָם.

וְהָיָה הַכֹּל נִסְתָּר בְּתוֹכָהּ, וְלֹא נוֹדַע, עַד שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה הַמַּזְוַשָּׁבָה הַזּוֹ, וְנַעֲשְׂתָה הִתְפַּשְּׁטוּת אַזַּת, לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה. כֵּיוָן שֶׁהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ הִתְפַּשְּׁטָה בַּהִתְפַּשְּׁטוּת הַזּוֹ, הִתְגַּלָּה יוֹתֵר כָּל מַה שֶׁהָיָה נִסְתָּר.

לֹא שֶׁהִתְגַּלָּה לָדַעַת, אֶלָּא הִתְגַּלָּה אוֹתוֹ הַסִּתָּר לְאֵיזֶה מָקוֹם סוֹטֶה הַדֶּרֶךְ. וְיוֹצֵא מִסּוֹד הַמַּזְוַשָּׁבָה, שֶׁהֲרֵי אֵין עוֹמֵד בַּמַּזְוַשָּׁבָה, וְלֹא עוֹלֶה בַּשֵּׁם

הַזֶּה, אֶלָּא עוֹמֵד בַּשֵּׁם לְהִתְגַּלּוֹת. וְנַעֲשָׂה קוֹל אֶזֶד בְּלַזַּשׁ, וּמַה הוּא? זוֹ הָאוֹת ה׳, שֶׁהִיא כְּלִי לְהוֹצִיא אֶת כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים שֶׁהָיוּ בְּתוֹךְ הַמַּוְזַשָּׁבָה.

כָּאן הוּא בְּהַפּוּךְ מֵהַגָּוֶן שֶׁלְּמַטָּה. לְמַטָּה, מִי שֶׁמַּכֶּה בְּאוֹתָהּ נְּקֻדָּה שֶׁלְּמַטָּה, כְּשֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת, וּבָא אֵלֶיהָ אוֹתוֹ מֶלֶךְ גָּדוֹל, שֶׁהוּא בְּסוֹד הָאוֹת ו׳ שֶׁיּוֹצֵאת מֵאוֹתָהּ ה׳ הָעֶלְיוֹנָה. אוֹתָהּ הַו׳ שֶׁיּוֹרֶדֶת מִתּוֹכָהּ, מַכֶּה בַּנְּקֻדָּה הַזּוֹ, וּמוֹצִיאָהּ מִתּוֹכָהּ כָּל מַה שֶׁלְּקְטָה מִלְּמַעְלָה, וּמִתְפַּשֶּׁטֶת וְנִפְתַּזֶּזֶת לְכָל הַצְּדָדִים, וְנַעֲשֵׂית הָאוֹת ה׳.

לְמַעְלָה, מִי שֶׁמַּכֶּה בְּאוֹת ה׳ הָעֶלְיוֹנָה, הִיא נְקֻדָּה אֲוִזֶת נִסְתֶּרֶת עֶלְיוֹנָה, כֵּיוָן שֶׁמַּכָּה בָּהּ, מוֹצִיאָהּ הַזּוֹצָה, וּמִתְגַּלִּים כָּל אוֹתָם הַדְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים שֶׁהָיוּ שָׁם, וְיוֹצְאִים הַזּוֹצָה. הֲרֵי נוֹדְעָה אוֹתָהּ הַמַּוְזַשָּׁבָה שֶׁהָיְתָה נִסְתֶּרֶת וְלֹא יְדוּעָה.

כְּמוֹ כֵן, כְּשֶׁמַּכָּה ו׳ בַּנְּקֻדָּה הַזּוֹ לְמַטָּה, אָז מוֹצִיאָה בְּתוֹכָהּ (מַשְׁפִּיעִים לְתוֹכָהּ) כָּל אוֹתָם הַצְּבָאוֹת וְהַמַּוְזָנוֹת וְהָאוּכְלוֹסִים וְהַמְּאוֹרוֹת וְהַנְּוָזִלִים הָעֲמֻקִּים שֶׁלְּמַעְלָה.

וְאָז אוֹמְרִים לָהּ, (שיר א) וּרְעִי אֶת גְּדִיּוֹתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים. טְלִי אוֹרוֹת וּמְזוֹנוֹת, וְזַלְקִי לְכָל אוֹתָם הַצְּבָאוֹת וּתְנִי לָהֶם. עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים – אוֹתָם הָרוֹעִים שֶׁהֵם מַנְהִיגֵי הָעוֹלָם, לָתֵת לָהֶם שִׂלְטוֹן וְתֹקֶף, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ. וְכָל זֶה בַּהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁל הַנְּקֻדָּה הַהִיא שֶׁהָיְתָה נִסְתֶּרֶת מִקֶּדֶם לָכֵן.

שָׁמַוְז רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר, בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁטָּרַם נֶאֶמְרוּ וְלֹא נִתְגַּלּוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים, בָּכִיתִי וְהִתְעַצַּבְתִּי. וְכָעֵת שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ הִתְגַּלּוּ, שָׂמַוְזְתִּי, וְאָמַרְתִּי שֶׁאַשְׁרֵי זֶלְקִי שֶׁהָיִיתִי בָּזֶה. וְעוֹד, שֶׁדְּבָרִים עֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה הִתְגַּלּוּ כָּאן עַל יְדֵי מַר.

לְסֵסְתִּי בִּרְכְבֵי פַּרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי. רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּתַוז וְאָמַר, וַיַּקַּוז שֵׁשׁ

מֵאוֹת רֶכֶב בָּזוּר וְכוּ', בֹּא וּתְרֶאָה, זָכְמַת מִצְרַיִם, שֶׁכָּל מַה שֶׁעָשׂוּ – לְסוֹד הַזָּכְמָה שֶׁלְּמַעְלָה הֵם עָשׂוּ. וּפַרְעֹה הָיָה יוֹתֵר זָכָם, שֶׁהֲרֵי אֵין מַעֲמִידִים מֶלֶךְ בְּמִצְרַיִם, אִם לֹא יִהְיֶה הֶזֵּקֶם מִכֻּלָּם.

וְעַל זֶה כָּתוּב וַיַּקְזוּ, הוּא נָטַל הַכֹּל בְּזָכְמָה, נָטַל עֵצָה שֶׁל זָכְמָה אֵלָיו. אָמַר, הָעָם הַזֶּה הֵם שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף. נִכְנַס לְזַרְזֵר, וְהָפַךְ בְּכָל מִינֵי כִּשָּׁפִים שֶׁלּוֹ, וְעָשָׂה פָּגִימוֹת וּפַסִּים, וְכִשֵּׁף כִּשָּׁפִים, וְנָטַל שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב גְּבָזָרִים. בָּזוּר – גְּבָזָרִים בִּכְשָׁפִים טְעוּנִים בְּכָל מִינֵי קְסָמִים וּכְשָׁפִים בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁל אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה שֶׁהִתְמַנָּה עֲלֵיהֶם.

וְהָיָה נוֹסֵעַ טָעוּן בִּקְסָמִים וּכְשָׁפִים, שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בָּזוּר, שֶׁהָיוּ גְּבָזָרִים כְּנֶגֶד שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְכֹל רֶכֶב מִצְרָיִם – כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד טָעוּן בִּכְשָׁפָיו וּקְסָמָיו. לֹא הָיוּ זַכְמִים בְּמִצְרַיִם שֶׁלֹּא טְעוּנִים בְּמִטְעָנִים שֶׁל קְסָמִים וּכְשָׁפִים.

וְשָׁלְשִׁם עַל כֻּלּוֹ – מַה זֶּה וְשָׁלְשִׁם? אֶלָּא מִינֵי כִּשָּׁפִים לוֹ זַקּוּקִים בְּשָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ. וְשֵׁמוֹת שֶׁל טֻמְאָה הָיוּ בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ. כֻּלָּם זַקּוּקִים בִּקְשָׁרִים מְזֻיָּנִים, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, לִהְיוֹת לוֹ כְּלֵי זַיִן קְשׁוּרִים לְיִשְׂרָאֵל.

עַל הַכַּלָּה כָּתוּב, שֶׁהֲרֵי עֵצָה נָטַל עַל כַּלָּה, וּכְדֵי לְהַשְׁמִיד אֶת יִשְׂרָאֵל. וְכֻלָּם הָיוּ מִינֵי מַזָּנוֹת עַל כַּלָּה, שֶׁהָיְתָה נוֹסַעַת לְפָנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

מִיָּד – (שמות יד) וַיְזַוֵּק ה' אֶת לֵב פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יֹצְאִים בְּיָד רָמָה. מִיָּד רָמָה לֹא כָּתוּב, אֶלָּא בְּיָד רָמָה. הִיא הַיָּד שֶׁכָּתוּב בָּהּ (שם) וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה. אוֹתָהּ הַיָּד הַגְּדוֹלָה הִיא יָד רָמָה.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְזָקַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיָּד הַזּוֹ כָּל הַדְּיוֹקָנָאוֹת וְכָל הַצְּבָאוֹת וְהַזַּוָּקִים שֶׁל הַמִּצְרִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָם הַכִּשָּׁפִים וְהַקְּסָמִים שֶׁעָשׂוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ בָּאִים בַּכִּשּׁוּף הַזֶּה. אוֹתָהּ הַיָּד הָיָה זָקוּק בָּהּ כְּנֶגֶד אוֹתָם הַמְכַשְּׁפִים, וְנִשְׁבְּרָה לְפָנָיו אוֹתוֹ הַדְּיוֹקָן שֶׁהָיָה זָקוּק בְּאוֹתָהּ הַיָּד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם טו) יְמִינְךָ ה' נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב. וּמְשׁוֹם זֶה דִּמְיִתִיךָ,

דְּיוּקָנָאוֹת וְצִיּוּרִים זָקַקְתִּי בָּךְ, כְּמוֹ הַסּוּסִים שֶׁל פַּרְעֹה. עַד כָּאן.

אֲבָל בְּקֶשֶׁר הַדְּבָרִים לֹא נִקְשְׁרוּ. שֶׁאִם כָּךְ, מַה זֶּה לְגַבֵּי הַפָּסוּק שֶׁלְּמַעְלָה, וּבַסּוֹד שֶׁל אַהֲבָה וְשִׁמְוָה שֶׁל הַתִּשְׁבַּחַת הַזּוֹ? מָה רוֹצִים כָּאן מֵרְכְּבוֹת פַּרְעֹה, וּמַה הוּא הֵשִׁיב לָהּ?

אֶלָּא וַדַּאי שֶׁהַכֹּל בְּקֶשֶׁר שֶׁל סוֹד אָזוֹד הוּא, לְסֵסְתִּי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה. זְוַרְנוּ לַדָּבָר הָרִאשׁוֹן. שֶׁכַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנָה אוֹתָם עַל כָּל אוֹתָם הָאוּכְלוֹסִים וְהַמְּזֻנּוֹת שֶׁלְּמַטָּה לִהְיוֹת הָרֹאשׁ שֶׁלָּהֶם, מֵאוֹתוֹ הַזְּמַן הִיא מְשַׁבַּחַת תָּמִיד, וְלֹא שׁוֹכֶכֶת, וְכָל אוּכְלוֹסֶיהָ מְשַׁבְּחִים תָּמִיד, וְלֹא שׁוֹכְכִים לְעוֹלָמִים.

וְהַתִּשְׁבַּחַת שֶׁל הָאַהֲבָה הַזּוֹ הָיְתָה הָרִאשִׁית, כְּשֶׁיָּצְאָה מִמִּצְרַיִם, וְכָל הָאוּכְלוֹסִים שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה הָיוּ לְפָנֶיהָ, וְאָז הִתְזִילָה אַהֲבַת הַתִּשְׁבַּחַת לְמַעְלָה. וְסוּסֵי פַּרְעֹה וּמֵרְכְּבוֹתָיו הָיוּ נוֹסְעִים אַזְרֵי יִשְׂרָאֵל, הִיא הִתְזִילָה בַּתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל אַהֲבָה אֶל מַעְלָה.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא רָצָה בַּתִּשְׁבָּחוֹת בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ (שמות יד) וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלָּיְלָה. וְהוּא הִשְׁתִּיק אוֹתָהּ מִתּוֹךְ תִּשְׁבָּחוֹת הָאַהֲבָה שֶׁהִתְזִילָה.

צֵא וּרְאֵה, כַּלָּה שֶׁעוֹמֶדֶת בְּאַהֲבָה לִרְאוֹת בַּעְלָהּ, כְּשֶׁרוֹאָה אוֹתוֹ, מִתְעוֹרֶרֶת אַהֲבָה אֵלָיו, וּמַתְזִילָה לְשַׁבְּחוֹ לוֹ. וְאִם הוּא לֹא רוֹצֶה בַּתִּשְׁבָּחוֹת, מַשְׁתִּיקָהּ בְּשִׁתִּיקָה מֵהִתְעוֹרְרוּת הָאַהֲבָה שֶׁהִתְזִילָה. אֵיךְ שׁוֹכֵךְ לִבָּהּ וּרְצוֹנָהּ?

כֵּיוָן שֶׁטָּבְעוּ כָּל אוֹתָם הַסּוּסִים וְהַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁל פַּרְעֹה בַּיָּם, וְרָאוּ יִשְׂרָאֵל כָּל אוֹתָם גְּבוּרוֹת וְנִסִּים שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שִׁבְּחוּ יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ תִּשְׁבַּחַת בְּשִׁבְילָהּ. וְקִבֵּל אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה'. אַזַּר כָּךְ כְּשֶׁזָּוְרָה הַבְּאֵר, שִׁבְּחוּ יִשְׂרָאֵל תִּשְׁבַּחַת בְּשִׁבְילָהּ, שֶׁכָּתוּב אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת

הַשִּׁירָה הַזֹּאת. בָּא יְהוֹשָׁעַ וְשִׁבַּח תִּשְׁבַּחְתָּא בִּשְׁבִילָהּ. בָּאוּ דְּבוֹרָה וּבָרָק וְשִׁבְּחוּ תִּשְׁבַּחְתָּא בִּשְׁבִילָהּ.

כֵּיוָן שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת הָיוּ בְּמִשְׁקָל אֶחָד, אָז הִיא עוֹרָרָה אַהֲבָה וְתִשְׁבַּחְתָּא עֶלְיוֹנָה, וְאָמְרָה דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים אֵלּוּ שֶׁל תִּשְׁבַּחְתָּא וְאַהֲבָה אֵלָיו.

אָז הוּא, מִתּוֹךְ אַהֲבָה וּתְשׁוּקַת הַכַּלָּה, רָצָה לְהַזְכִּיר לָהּ אוֹתָהּ שְׁתִיקָה שֶׁעָשָׂה לָהּ לִשְׁתֹּק, וְלֹא רָצָה בַּתִּשְׁבַּחְתָּא. פָּתַח וְאָמַר, (שיר א) לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה. כְּשֶׁאוֹתָם הַסּוּסִים וְהַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁל פַּרְעֹה הָיוּ בָּאִים וְרוֹדְפִים אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל – דִּמְיתִיךְ רַעְיָתִי, הִשְׁתַּתַּקְתִּי אוֹתָךְ בְּהַשְׁתָּקָה. דִּמְיתִיךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּדֹּם אַהֲרֹן. שֶׁמָּשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם.

וְעִם כָּל זֶה כָּךְ צָרִיךְ, שֶׁהֲרֵי בְּאוֹתוֹ זְמַן עַד עַתָּה, הַבָּנִים וְהָאוּכְלוֹסִים שֶׁבָּאָרֶץ וְכָל הַתְּקוּנִים שֶׁלָּךְ לֹא הָיוּ שְׁלֵמִים כָּרָאוּי, וְאַתְּ לֹא הָיִית מִתְעַטֶּרֶת בָּהֶם כָּרָאוּי בְּתִקּוּנַיִךְ.

אֲבָל עַכְשָׁיו נָאוֶה לְזָיַיִךְ בַּתּוֹרִים, כַּמָּה נָאִים כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁלָּךְ, וְכַמָּה יָפִים הֵם בַּתּוֹרִים, שֶׁכְּבָר קִבְּלוּ תּוֹרָה, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְהִתְעַטְּרָה בָּהֶם מַה שֶּׁלֹּא הָיִית מִקֹּדֶם לָכֵן.

וּמִשּׁוּם כָּךְ דִּמְיתִיךְ רַעְיָתִי, וְלֹא רָצִיתִי בְּתִשְׁבְּחוֹתַיִךְ וְהִתְעוֹרְרוּת אַהֲבָתֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁאַתְּ עֲרוֹם וְעֶרְיָה, וְלֹא הָיִית מִתְקֶנֶת בְּתִקּוּנִים. וְכָעֵת כַּמָּה נָאִים הַתִּקּוּנִים שֶׁלָּךְ, וּרְצוֹנִי בָּךְ, וּבְדִבְרֵי תִשְׁבַּחְתֵּךְ. צַוָּארֵךְ – הֲרֵי יֵשׁ לָךְ בֵּית מִקְדָּשׁ בָּאָרֶץ, בַּגָּוֶן שֶׁל כָּל הַצִּיּוּרִים הָעֶלְיוֹנִים, וְכַמָּה צַדִּיקִים וַזַּסִּידִים נִכְנָסִים לְתוֹכוֹ.

וְעַכְשָׁו שֶׁאַתְּ מִתְעַטֶּרֶת בְּתִקּוּנַיִךְ וּבַשְּׁלֵמוּת שֶׁלָּהֶם, הֲרֵי כָּל הַמִּקְוָוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְכָל הַדְּרָגוֹת וְהָאֵיבָרִים הֲרֵי הֵם אֵלַיִךְ, לְקַבְּלֵךְ, וּלְתַקֵּן אוֹתָךְ בְּתִקּוּנִים עֶלְיוֹנִים.

וְעַל זֶה (שיר א) תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ. נַעֲשֶׂה וַדַּאי. לֹא כָּתוּב אֶעֱשֶׂה, אֶלָּא

נַעֲשֶׂה, מֵרֹאשׁ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה עַד הַיְסוֹד הַתַּזְוִתוֹן נְתַקֵּן אוֹתָךְ, וְנַעֲשֶׂה לָךְ מִן הַצַּד שֶׁל זָהָב, שֶׁשָּׁם הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל אַהֲבָה. עִם נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף – מִצַּד הַיָּמִין.

לְהַרְאוֹת, שֶׁהֲרֵי הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל מַעְלָה אֵין מִתְעוֹרֶרֶת וְאֵין מִתְתַּקֶּנֶת אֵלֶיהָ, אֶלָּא כְּשֶׁהוּא מִתְתַּקֵּן בָּרִאשׁוֹנָה בְּתִקּוּנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. כֵּיוָן שֶׁנִּתְתַּקְּנוּ בָּהּ תִּקּוּנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה כָּרָאוּי, אֲזַי הַתִּקּוּנִים שֶׁלְּמַעְלָה מִתְתַּקְּנִים בָּהּ, וְנוֹתְנִים לָהּ תּוֹרֵי זָהָב עִם נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף. תּוֹרֵי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב) תּוֹר אֶסְתֵּר בַּת אֲבִיחַיִל.

וְעַל זֶה, כְּשֶׁרוֹדְפִים הַסּוּסִים שֶׁל רִכְבֵי פַּרְעֹה – דִּמְיתִיךְ, שֶׁלֹּא תְּשַׁבַּזּז וְלֹא תָּעִיר אַהֲבָה אֵלַי, מִשּׁוּם הַתִּקּוּנִים שֶׁלָּךְ שֶׁלְּמַטָּה אִיתָּם. וְכָעֵת נָאֶה הוּא, שֶׁהֲרֵי נָאוּו לְזָוַיִךְ בַּתּוֹרִים וְגוֹ', וַדַּאי תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ וְגוֹ', וּנְתַקֵּן אוֹתָךְ כָּרָאוּי, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד כְּפִי דַּרְכּוֹ, וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ נִקְשָׁרִים.

לְסֵסָתִי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה וְגוֹ' (שיר א). כָּתוּב (שמות יג) וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן וְגוֹ'. בְּשָׁעָה שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא הָיוּ רוֹצִים לָלֶכֶת בַּמִּדְבָּר בְּדֶרֶךְ יְבֵשָׁה, שֶׁהָיוּ רְגִילִים בְּמִצְרַיִם שֶׁהָיְתָה כְּמוֹ גַּן עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כְּגַן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים בְּמָקוֹם יָבֵשׁ בַּדֶּרֶךְ, בְּזוֹרֵב בְּלִי יְשׁוּב.

מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? שָׁלַח לִפְנֵיהֶם שְׁכִינָה, שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת בְּכָל הַגְּוָנִים שֶׁל זֹהַר, בְּכָל הַגְּוָנִים שֶׁל תְּשׁוּקָה, וְהָיוּ רָצִים אַחֲרֶיהָ לִרְאוֹת בַּתְּשׁוּקָה. וּמִשּׁוּם כָּךְ הָיוּ רָצִים אַחֲרֶיהָ, וְהוֹלְכִים, וְלֹא הָיוּ מִתְעַכְּבִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה לָהֶם כָּךְ, כָּךְ שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב קְדוּשׁ הַשֵּׁם עַל הַיָּם, שֶׁהוּא (כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַכֵּב כְּבוֹד שְׁמוֹ בָּעוֹלָם הוּא) הָיָה רוֹצֶה לְהִתְכַּבֵּד בְּתוֹךְ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ.

כְּמוֹ שֶׁאֵלֶּה הָלְכוּ בְּזוֹזָפוֹן, אַף כָּךְ עָשָׂה פַּרְעֹה בַּמֶּרְכָּבוֹת וְהַסּוּסִים שֶׁלּוֹ, כְּדֵי לִרְדֹּף בְּזוֹזָפוֹן, שֶׁלֹּא יִתְעַכְּבוּ מֵרִכְבוּתָיו בַּדֶּרֶךְ. מֶה עָשָׂה? נָטַל סוּסוֹת נְקֵבוֹת וְסוּסִים זְכָרִים, וְשָׂם הַנְּקֵבוֹת לִפְנֵיהֶם וְהַזְּכָרִים מֵאָזוֹר. הַזְּכָרִים הָיוּ

רָצִים אַזַּר הַנְּקֵבוֹת, וְהַנְּקֵבוֹת הָיוּ רָצוֹת מִלְּפָנֵי הַזְּכָרִים, וְאֵלּוּ וָאֵלּוּ הָיוּ רָצִים בְּזָוָיָה, וְזֶה פָּרְעָה עָשָׂה בְּזָוָכְמָה, לִרְדֹּף בְּזָוָיָן אַזַּרֵי יִשְׂרָאֵל.

כֵּיוָן שֶׁהִשִּׂיג אוֹתָם, וְרָצָה לַעֲרֹךְ קְרָב עִם יִשְׂרָאֵל, נָטַל הַנְּקֵבוֹת וְזָגַר אוֹתָן לְאָזוֹר, וְהַזְּכָרִים לְפָנֵיהֶם, כְּדֵי לְזָרֵז אֶת מַרְכְּבוֹתָיו. כָּךְ בָּרִאשׁוֹנָה כָּתוּב וַה' הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם, וְאַזַּר כָּךְ כָּתוּב (שם יד) וַיַּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַזַּנַּה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַזַּרֵיהֶם. וַיַּסַּע, כְּדֵי שֶׁיְּזָדְּרוּ יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ שְׁמוּרִים, וְכָל אוֹתָם זְצָצִים וּבַלִּיסְטְרָאוֹת וַאֲבָנִים וּמַקְלוֹת שֶׁהָיוּ זוֹרְקִים עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא הִגִּיעוּ אֲלֵיהֶם. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתוּב הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ, וּמְשׁוֹם כָּךְ דִּמִּיתִיךָ, בְּאוֹתוֹ עֲנָן מַמָּשׁ.

כֵּיוָן שֶׁאוֹתָם הָאוּכְלוֹסִים עָבְרוּ, וְרָאוּ כָּל אוֹתָם נִסִּים וּגְבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַיָּם, אֲזַי נָאוּוּ לְזָזַיִךְ בַּתּוֹרִים, הִתְתַּקְּנוּ יִשְׂרָאֵל בְּסוֹד הָאֱמוּנָה, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ. וְקִבְּלוּ יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה עַל הַר סִינַי, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְאָז הַכֹּל הִתְתַּקְּנוּ, מַעְלָה וּמַטָּה כָּרָאוּי.

נָאוּוּ לְזָזַיִךְ בַּתּוֹרִים (שיר א). בֹּא וּרְאֵה, כָּל הַגָּוָנִים שֶׁבַּפָּנִים, וְכָל הַמַּזָּזָשָׁבוֹת וְהָרְצוֹנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַלֵּב, כֻּלָּם נִרְאִים בַּפָּנִים. וּבַפָּנִים נוֹדָע מִיהוּ הָאָדָם, אִם מַעֲשָׂיו לְטוֹב וְאִם מַעֲשָׂיו לְרַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַכָּרַת פָּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם. וְעַכְשָׁו שֶׁהַתִּקּוּנִים שֶׁל הַכֹּל כֻּלָּם כָּרָאוּי, בְּתִקּוּנִים כְּשֵׁרִים, בְּתִקּוּנִים שֶׁל מַעֲשִׂים טוֹבִים, מִיָּד נָאוּוּ לְזָזַיִךְ, בְּלֹא בוּשָׁה כְּלָל.

וְכָל זֶה הָיָה בִּזְמַן שֶׁנִּבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׁמְזָה, מַעְלָה וּמַטָּה, וְאָז הִתְתַּקְּנוּ הַפָּנִים כָּרָאוּי, הִתְזַזְּרוּ פָּנִים בְּפָנִים כָּרָאוּי.

לְזָזַיִךְ, וְלֹא כָּתוּב פָּנַיִךְ, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל אֶזְזָד, אֲבָל לְזָזַיִם, הֵם מִתַּקְּנִים צְפָצוּף וְדִבּוּר לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַשִּׁירָה הַזּוֹ הִתְתַּקְּנָה עַכְשָׁו יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַזְּמַנִּים שֶׁל הָעוֹלָם.

כָּתוּב (בראשית טו) וְהִנֵּה דְּבַר ה' אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי אִם אֲשֶׁר

יֵצֵא מִמְּעֶיךָ הוּא יִרָשֶׁךָּ. וְכִי אַבְרָהָם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בִּשְׁלֵמוּת אֵצֶל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, אֵיךְ לֹא הֶאֱמִין בְּמַאֲמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַמָּה פְּעָמִים שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ בָּנִים, שֶׁכָּתוּב (שם ה) וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה, (שם יב) לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת, וְאַזַּר כָּךְ הוּא אוֹמֵר וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי?

הַבֵּט לְרֹאשׁ הַפָּסוּק, מַה כָּתוּב? (שם) וְאָנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי. וְכָתוּב (שם) הֵן לִי לֹא נָתַתָּה זָרַע וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי. אֶלָּא בָּרִאשׁוֹנָה אַבְרָהָם הָיָה מַאֲמִין בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהָיָה מִסְתַּכֵּל בַּכּוֹכָבִים וּבַמַּזָּלוֹת הַלָּלוּ, וְהָיָה רוֹאֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ בֵּן, מִשּׁוּם שֶׁעַד עַתָּה לֹא הָיָה דָּבֵק בַּדְּבֵקוּת שֶׁל רִבּוֹנוֹ.

כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה, הוֹצִיא אוֹתוֹ מִן אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ, וְקֵרְבוֹ אֵלָיו לַעֲבוֹדָתוֹ, לָדַעַת דְּרָכִים אֲזֵרוֹת שֶׁל זְכוּתָהּ, וְהוֹצִיאוֹ מֵאוֹתָם הַגְּזוּשִׁים שֶׁל הַמַּזָּלוֹת, וְאָמַר לוֹ: אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד, אַבְרָהָם מוֹלִיד. וְזֶה וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֵין בְּכָל הָאוֹתִיּוֹת אוֹת שֶׁמְּתֻקָּנֶת לְהוֹלִיד, פָּרַט לָאוֹת ה׳. הָאוֹת הַזּוֹ הִיא מְתֻקָּנֶת לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְתוֹלָדוֹת יוֹתֵר מִכָּל שְׁאָר הָאוֹתִיּוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ הִיא פָּתוּחָה מִכָּל הַצְּדָדִים.

וְאִם תֹּאמַר, הָאוֹת הַזּוֹ לֹא צָרִיךְ לוֹ לְאַבְרָהָם לְהִתּוֹסֵף לוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ שֶׁלּוֹ הִיא, ה׳ הִיא נְקֻבָה בְּכָל מָקוֹם, וְתִהְיֶה נוֹחָה לְשָׂרָה לִהְיוֹת הָאוֹת הַזּוֹ רְשׁוּמָה בְּתוֹכָהּ.

אֶלָּא שְׁתֵּי הַהֵי"ן הֵן, אַזַּת עֶלְיוֹנָה וְאַזַּת תַּזְוִתוֹנָה. הָאַזַּת – עוֹלַם הַזָּכָר, וְהָאַזַּת עוֹלַם הַתַּזְוִתוֹן – עוֹלָם שֶׁל הַנְּקֵבָה. כֵּיוָן שֶׁנּוֹסָפָה ה׳ בְּאַבְרָהָם, הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁהָה׳ הַזּוֹ מִתְעַטֶּפֶת בּוֹ, יָצָא וְעָשָׂה פֵּרוֹת. וְנִרְשַׁם אַבְרָהָם בְּאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלּוֹ, בַּכֹּחַ שֶׁל הַה׳ הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין כֹּחַ וְתֹקֶף לְאוֹתוֹ הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, פָּרַט לַה׳. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִטַּל אוֹתוֹ הָאוֹר הָרִאשׁוֹן הָאוֹת ה׳ עִמּוֹ, וּמִתְיַשֵּׁב בְּדַרְגָּתוֹ, שֶׁהֲרֵי עוֹלָה לִהְיוֹת עוֹשָׂה תּוֹלָדוֹת.

שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת כָּאן, שֶׁהֵם עֲלֵיָה לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְהֵם ה״ם. הָאוֹת

ם׳ הִיא מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. מַה בֵּינֵיהֶם בֵּין הָאוֹת ם׳ וּבֵין הָאוֹת ה׳, שֶׁהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן מִן הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן?

אֶלָּא כְּשֶׁנִּסְתָּר הַכֹּל בְּתוֹךְ הַמַּוְשָׁבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַנְּקֻדָּה הַהִיא לֹא הִתְפַּשְׁטָה, וְהִסְתִּיר לְפָנִים. כָּל אוֹתָם הַשְּׁבִילִים הָעֶלְיוֹנִים וְהָאוֹתִיּוֹת הַנִּסְתָּרוֹת, הִסְתִּיר הַכֹּל בָּאוֹת ם׳. וְהָיוּ כָּל אוֹתָם שְׁבִילִים וְאוֹתִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת נִסְתָּרוֹת כְּלוּלוֹת בָּאוֹת הַזּוֹ. כֵּיוָן שֶׁעָלָה בְּרָצוֹן לְהִתְגַּלּוֹת וּלְהוֹצִיא תוֹלָדוֹת, הָאוֹת ם׳ הַזּוֹ נִפְתַּחַת, וְנַעֲשֵׂית הָאוֹת ה׳.

לֹא הִשְׁתַּנּוּ זֶה מִזֶּה, אֶלָּא שֶׁנִּפְתָּחוּ לְהוֹצִיא תוֹלָדוֹת וּלְהִתְגַּלּוֹת בְּלַוָּשׁ, שֶׁהֲרֵי הָאוֹת הַזּוֹ לֹא הִתְגַּלְתָּה אֶלָּא בְּפֶה גָּלוּי, וְלֹא נִזְכְּרָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא בְּלַוָּשׁ, הוּא בְּפֶה גָּלוּי. וּמְשׁוּם כָּךְ, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְגַּלָּה וְנִפְתַּחַת, אֲזַי עָתִיד לְהוֹלִיד.

שֶׁהֲרֵי שֶׁבְּטֶרֶם עוֹמֵד בַּפְּתִיחוּת שֶׁל ה׳, הַכֹּל נִסְתָּר בְּתוֹכָהּ בָּאוֹת ם׳. אַזַּר שֶׁנִּפְתְּחָה, עוֹשָׂה תוֹלָדוֹת בָּאוֹת ה׳.

וְאוֹתָם תוֹלָדוֹת לֹא יוֹצְאוֹת הַזּוּצָה, רַק בְּאֵיבָר אָזְד, אֵיבָר קָדוֹשׁ שֶׁהִתְתַּקֵּן (שֶׁהִתְזַזֵּק) אֶצְלוֹ וְנִכְנַס בָּאוֹת ה׳ הָאַזְרוֹנָה. מֵאוֹת ה׳ יוֹצֵא, וּבָאוֹת ה׳ נִכְנָס, בְּאוֹתוֹ אֵיבָר שֶׁהִתְתַּקֵּן אֵצֶל ה׳ הָאַזְרוֹנָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁנִּפְתַּחַת וְנוֹסָפָה הָאוֹת הַזּוֹ, ה׳ הָעֶלְיוֹנָה, אָז הִתְתַּקֵּן בִּתְשׁוּקָה, וְהָאֵיבָר הַזֶּה הַצַּדִּיק שֶׁל הָעוֹלָם הִתְתַּקֵּן עָלָיו. וְעַל זֶה, כְּשֶׁהִתְתַּקֵּן הָאֵיבָר הַזֶּה בִּתְשׁוּקָה, נוֹסָפָה בּוֹ ה׳. וּכְשֶׁהָאֵיבָר הַזֶּה אֵינוֹ בִּתְשׁוּקָה, וְהָיְתָה ם׳ לְבַדָּהּ, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי אֵין עוֹמֶדֶת לְהוֹלִיד.

וְזֶה סוֹד אַבְרָם, אב״ר ם׳, זֶה אֵינוֹ מוֹלִיד, שֶׁהֲרֵי ם׳ הִיא סְתוּמָה, וְלֹא עוֹמֶדֶת לְהוֹלִיד. כְּשֶׁנּוֹסָפָה ה׳, אוֹתוֹ הַם׳ נִפְתְּחָה, וְנוֹסָפָה ה׳, וְעוֹמֶדֶת בְּאוֹתוֹ הָאֵיבָר לַעֲשׂוֹת תוֹלָדוֹת. וְזֶה סוֹד אַבְרָהָם, אב״ר ה״ם, זֶה מוֹלִיד וְעוֹשֶׂה פֵּרוֹת.

וּמְשׁוּם כָּךְ אַבְרָם אֵינוֹ מוֹלִיד – אַבְרָהָם מוֹלִיד, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הָאֵיבָר

לֹא הִתְתַּקֵּן עַד שֶׁבָּאָה ה׳. וּבְכָל מָקוֹם ה״א עוֹמֶדֶת לְתוֹלָדוֹת וּפָרוֹת, וְעַל כֵּן הַשֵּׁם גּוֹרֵם.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁאוֹתוֹ הָאֵיבָר לֹא נִתְתַּקֵּן אֶלָּא בִּשְׁבִיל ה׳? שֶׁהֲרֵי בַּזְּמַן שֶׁהָיָה שְׁמוֹ אַבְרָם, לֹא נִגְזַר נְמוֹל אוֹתוֹ הָאֵיבָר וְלֹא הִתְתַּקֵּן. אַזַּר שֶׁבָּאָה ה׳, הִתְתַּקֵּן אוֹתוֹ הָאֵיבָר, וְנִמּוֹל, לַעֲשׂוֹת פָּרוֹת בְּאוֹתָהּ ה׳ הָאַזְרוּנָה. וּבְעוֹד שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא סָתוּם בָּאוֹת ם׳, אוֹתוֹ הָאֵיבָר לֹא הִתְתַּקֵּן, וְהָעָרְלָה עוֹמֶדֶת לְלֹא מִילָה.

וְהַדַּרְגָּה הַתַּזְוִתוֹנָה עוֹמֶדֶת מִתּוֹךְ הָעָרְלָה, בָּאוֹת ד׳, תּוֹךְ עֲנִיּוּת. כְּשֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן תּוֹךְ הֶסְתֵּר בְּסוֹד הָאוֹת מ׳, הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בְּעִנְיֵי בְּסוֹד הָאוֹת ד׳ (ם).

כְּשֶׁנִּפְתַּח הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן מֵהָאוֹת ם׳, וְנַעֲשֶׂה ה׳, אָז נִתְתַּקֵּן הַבְּרִית, וְהָעָרְלָה מָעֳבֶרֶת. וְכֵיוָן שֶׁנִּתְתַּקְּנָה הַבְּרִית הַזּוֹ, יוֹצְאוֹת שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, וְנִכְנָסוֹת אוֹתִיּוֹת אֲזָרוֹת. יוֹצְאוֹת שְׁתֵּי אֵלּוּ ד״ם.

וְכָל מִילָה שֶׁלֹּא יוֹצֵאת מִמָּנָּה דָּם אֵינָהּ מִילָה, שֶׁהֲרֵי אֵלֶּה מָעֳבָרוֹת, וְנִכְנָסוֹת שְׁתֵּי אֲזָרוֹת. בִּמְקוֹם הָאוֹת ם׳ נִכְנֶסֶת ה׳. בִּמְקוֹם הָאוֹת ד׳ נִכְנֶסֶת ה׳. וְאָז הַכֹּל עוֹמֵד לְהוֹלִיד.

וְזֶה סוֹד (ישעיה ט) לְמַ֤רְבֶּה הַמִּשְׂרָה֙ וּלְשָׁל֣וֹם אֵ֔ין קֵ֖ץ עַל כִּסֵּ֣א דָוִ֑ד וְעַל מַמְלַכְתּ֗וֹ לְהָכִ֤ין אֹתָהּ֙ וּלְסַעֲדָ֔הּ. ם׳ רַבָּה, לְמַרְבֶּה. סוֹד זֶה, כְּשֶׁלְּאוֹת ם׳ רַבָּה הַמִּשְׂרָה, שֶׁמַּרְבִּים גְּדֻלַּ עֶלְיוֹן, שֶׁנִּפְתַּח וְנַעֲשֶׂה ה׳, אָז וּלְשָׁלוֹם אֵין קֵץ. מַה זֶּה וּלְשָׁלוֹם? אֶלָּא וּלְשָׁלוֹם, זֶהוּ אֵיבָר הַהוּא הַיְסוֹד שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁנֶּעֱבָרָה מִמֶּנָּה הָעָרְלָה, אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא קֵץ כָּל בָּשָׂר, וַדַּאי וּלְשָׁלוֹם אֵין קֵץ, שֶׁהֲרֵי נֶעֱבָר. וְיוֹשֵׁב שָׁלוֹם עַל כִּסֵּא דָוִד, וְעַל מַמְלַכְתּוֹ, לְהָכִין אֹתָהּ וּלְסַעֲדָהּ בְּמִשְׁפָּט וּבְצְדָקָה.

וְכָל זֶה, כְּשֶׁעוֹבֶרֶת ם׳ וְנִפְתַּחַת, אָז עוֹבֶרֶת הָעָרְלָה, וּמָעֳבֶרֶת ד׳, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְזֶה סוֹד (שמות כד) הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה׳. שֶׁצָּרִיךְ

לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ ד״ם בְּרִית. שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ.

וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה, אַבְרָהָם אָבָר ה׳, שֶׁנִּפְתַּח הָאוֹת ם׳, כְּדֵי לְשַׁמֵּשׁ הָאֵיבָר הַזֶּה בָּעוֹלָם שֶׁלְּמַטָּה. וּבִשְׁבִיל זֶה יִצְחָק לֹא יָצָא, עַד שֶׁהָעִבְרָה הָעֶרְלָה מֵאוֹתוֹ הָאֵיבָר הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן. וּמִשּׁוּם כָּךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה בָּאָרֶץ, הַכֹּל הוּא בְּסוֹד הַשִּׁמּוּשׁ כְּמוֹ לְמַעְלָה, לְהַרְאוֹת שֶׁהֲרֵי הוֹצִיא כָּל הַשֵּׁמוֹת בְּזִכְמָה עֶלְיוֹנָה, כְּמוֹ הַסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, הַכֹּל כָּרָאוּי.

וְהִנֵּה דִּבֵּר ה׳ אֶלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה (בראשית טו). מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עֶבֶד מַשְׁכִּיל. וְאָז אָמַר, הֵן לִי לֹא נָתַתָּה זָרַע וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי כו׳. מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הוּא הָיָה מִסְתַּכֵּל וְרוֹאֶה בַּנָּזוּשִׁים שֶׁלֹּא יוֹלִיד. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּמּוֹל אַבְרָהָם, נִשְׁתַּכֵּל בַּכֹּל בָּאוֹת ה״א, שֶׁנִּפְתְּחָה מִן הָאוֹת ם׳ וְהָאוֹת ד׳ אַף כָּךְ. אָז נִכְנַס אַבְרָהָם בְּדֶרֶךְ שֶׁל זִכְמָה, וְהָעֲבַר מֵאוֹתָהּ דֶּרֶךְ אֲזֶרֶת שֶׁל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה בּוֹ עָרְלָה, שֶׁלֹּא נִמּוֹל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִתְגַּלָּה לוֹ אֶלָּא בְּמַזָּלָה, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הָיָה סָתוּם בָּאוֹת ם׳, וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הָיָה בְּעִנְיַן בָּאוֹת ד׳. כֵּיוָן שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן נִפְתַּח בָּאוֹת ה׳, וְאַבְרָהָם הֶעֱבִיר אוֹתָהּ הָעָרְלָה, וְהָעֲבַר הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מֵאוֹתָהּ ד׳, אָז כָּתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳, אָז הִתְגַּלָּה הַכֹּל, וְנִפְתַּח מַה שֶּׁלֹּא הָיָה אָז מִקֹּדֶם לָכֵן.

כְּגוֹן זֶה מַמָּשׁ, כָּל פַּעַם שֶׁצַּדִּיקִים וַחֲסִידִים מִתְרַבִּים בָּעוֹלָם, אָז הַכֹּל מִתְגַּלֶּה וְנִפְתָּח. בִּזְמַן שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בָּנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם צַדִּיקִים וַחֲסִידִים, שׁוֹקְטִים כְּיַיִן עַל שְׁמָרָיו, אָז הַכֹּל נִפְתַּח, וְנִתְגַּלְתָה הַשִּׁירָה הַזּוֹ מַעְלָה וּמַטָּה.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה כָּתוּב (שיר א) לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי. מָה הַסּוּסִים שֶׁל מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה הָיוּ מְזֻיָּנִים בְּכָל מִינֵי קְרָב – אַף כָּךְ אַתְּ הָיִית מְלֻבֶּשֶׁת בְּכַמָּה מִינֵי קְרָב, לַעֲרֹךְ קְרָב. וּמָה סוּסֵי פַּרְעֹה הָיוּ טְעוּנִים בְּכַמָּה כְּלֵי זַיִן שֶׁל קְרָבוֹת, אֲבָנִים, זִיזִים, בַּלִּיסְטְרָאוֹת, כְּלֵי הַרִיגָה, כֻּלָּם טְעוּנִים לַעֲרֹךְ קְרָב – אַף כָּךְ אֲנִי טָעַנְתִּי בָךְ כָּל מִינֵי קְרָבוֹת, לַעֲרֹךְ קְרָבוֹת,

לְהִתְקַדֵּשׁ בָּךְ לְעֵינֵי כֹל, וְלַעֲרֹךְ בָּהֶם קְרָב.

וְכָעֵת רָאִיתִי אוֹתְךָ בְּגָן אַזַּר, בְּכַמָּה תִקּוּנִים נָאִים, בְּכַמָּה תִקּוּנִים יָפִים. נָאוּו לְזָוַיִךְ בַּתּוֹרִים, בִּשְׁתֵּי הֵהי"ן, שֶׁהֵרֵי הַכֹּל נִפְתַּזּז אֵלַיִךְ וְהִתְגַּלָּה. ה' הָעֶלְיוֹנָה שְׁמֵזָה בָּךְ, וְנָאֶה לְקַבְּלֵךְ, וְנִפְתַּזַּת. וְאַתְּ עוֹבֶרֶת מֵהָאוֹת ד', וְנִכְנֶסֶת לָאוֹת ה'. וְאֵלּוּ הַשְּׁנַיִם נָאוּו וְהִתְתַּקְּנוּ אֵלַיִךְ, שֶׁאוֹתָן שְׁתֵּי הֵהי"ן הֵן תּוֹרִים, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. צַוָּארֵךְ בַּזָּרוּזִים – תִּקּוּנִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁל כָּל הַמְּקוֹרוֹת שֶׁהִתְתַּקְּנוּ אֵלַיִךְ.

וְזֶהוּ שֶׁהוּא זוֹכֵר אֶצְלָהּ בַּזְּבִיבוּת וְאַהֲבָה רַבָּה, מִשּׁוּם שֶׁתִּשּׁוּקָתוֹ אֵלֶיהָ, וּלְנַזְּמָהּ וּלְדַבֵּר עַל לִבָּהּ, וּלְהַרְאוֹת לָהּ אַהֲבָה רַבָּה. וְעַל זֶה אָמַר לָהּ, תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ וְגוֹ', מִכָּאן וְאֵילָךְ יֵשׁ לְהוֹסִיף לָךְ יְפִי עַל יְפִי, תִּקּוּנִים עַל תִּקּוּנִים.

כָּתוּב (שמות יד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וֶהְיֵה שָׁם וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לֻחוֹת הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם. הַפָּסוּק הַזֶּה פֵּרְשׁוּהוּ הַמְקֻבָּרִים. אֲבָל עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה, אַשְׁרֵי זְכִיכוֹ שֶׁל הָעֶבֶד, שֶׁרִבּוֹנוֹ הֶעֱלָה אוֹתוֹ אֵלָיו לְמֵרְכַּבְתּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה, הָהָרָה וַדַּאי. שֶׁהֵרֵי הָהָר צָרִיךְ ◌ֹלוֹ.

וֶהְיֵה שָׁם, כָּאן נִמְסַר לוֹ לְמֹשֶׁה מַה שֶּׁלֹּא נִמְסַר לוֹ מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁהֵרֵי אוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה נִמְסַר לוֹ בְּיָדוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כָּתוּב (שם ג) שֵׁל נָעֲלֶיךָ. וַדַּאי צִוָּה אוֹתוֹ לְהַפְרֵד מֵאִשְׁתּוֹ מִכֹּל וָכֹל, אֲבָל זוּג אַזַּר לֹא נִמְסַר לוֹ עַד עַתָּה. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וֶהְיֵ"ה שָׁם, אָז נִמְסַר לוֹ שֵׁם הַזִּוּוּג, וְזָכָה אוֹתוֹ לְמֹשֶׁה בָּאָרֶץ.

בְּרֵאשׁוֹנָה כְּשֶׁהָיָה בְּמִצְרַיִם, זָכָה בּוֹ שֵׁם שֶׁל אֱלֹהִים, שֶׁכָּתוּב (שם ד) רְאֵה נְתַתִּיךָ אֱלֹהִים לְפַרְעֹה. הַשֵּׁם הַזֶּה וַדַּאי נִזְכָּה בּוֹ בְּרֵאשִׁית נְבוּאָתוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִתְעַלָּה בְּעִלּוּי אַזַּר, זָכָה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁמוֹ מַמָּשׁ, כְּדֵי

לְהִתְעַלּוֹת עַל הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים שֶׁהָיָה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה. וְכָעֵת זָקַק בּוֹ שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, כְּדֵי לְהַזְדַּוֵּג בּוֹ בַּשֵּׁם הָרִאשׁוֹן, וְלִהְיוֹת בָּאָרֶץ שֵׁם שָׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, יהו"ה אלהי"ם, שֶׁהוּא שֵׁם שָׁלֵם.

וְשֵׁם שָׁלֵם הָיָה בִּימֵי מֹשֶׁה בָּאָרֶץ. אֱלֹהִים, אוֹתוֹ הַזִּוּוּג שֶׁלּוֹ. יהו"ה, הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בּוֹ. וְטֶרֶם שֶׁנָּזְקַק בְּמֹשֶׁה הַשֵּׁם הַזֶּה, לֹא הִזְדַּוֵּג בּוֹ הַשֵּׁם שֶׁל אֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב עָלֶה אֵלַי הָהָרָה, נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לָשֶׁבֶת עַל כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ. אֲזַי, כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ נָתַן לוֹ כִּסְאוֹ, נָתַן לוֹ שְׁמוֹ מַמָּשׁ, שֶׁכָּתוּב וֶהְיֵ"ה עָם, הִנִּיזַּ אוֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹ בַּכֹּל.

בִּשְׁתֵּי דְרָגוֹת הִתְעַלָּה מֹשֶׁה בְּאוֹתוֹ זְמַן מַה שֶּׁלֹּא הִתְעַלָּה כָּךְ אִישׁ בָּעוֹלָם. נָתַן לוֹ כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ מָסַר לוֹ אֶת שְׁמוֹ. אַשְׁרֵי זָכְלָכוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

וְאֶתְנָה לְךָ אֶת לֻוֹ"ת הָאֶבֶן, וְהַתֹּרָה וְהַמִּצְוָה – אֵלּוּ שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה. אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי – אֵלּוּ שְׁתֵּי הַיְרֵכַיִם. לְהוֹרֹתָם – זוֹהִי דַּרְגַּת הַיְסוֹד הָאַחֲזוֹת, שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצְאִים כָּל הַטִּפָּעֲמִים לְהוֹרוֹת לְמַטָּה, וְהַכֹּל נִמְסַר לְמֹשֶׁה, כְּדֵי לְעַטֵּר אוֹתוֹ בְּסוֹד עֶלְיוֹן, לִהְיוֹת שְׁנֵי שֵׁמוֹת זְקוּקִים, שֶׁהֵם שֵׁם שָׁלֵם בָּאָרֶץ.

וְעַל זֶה אָמַר הַמֶּלֶךְ דָּוִד, (תהלים מו) לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת אֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׂם שַׁמּוֹת בָּאָרֶץ. אַל תִּקְרֵי שַׁמּוֹת אֶלָּא שֵׁמוֹת. אוֹתָם שְׁנֵי שֵׁמוֹת שֶׁהֵם שֵׁמוֹת זְקוּקִים, וְעוֹלִים לְשֵׁם שָׁלֵם, שֶׁיִּהְיֶה הַשֵּׁם שָׁלֵם בָּאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְנִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, מַה כָּתוּב? (דברי הימים–א כט) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא יהו"ה לְמֶלֶךְ. אֲזַי הַכִּסֵּא הַזֶּה הִתְעַטֵּר מִמַּעְלָה וּמִטָּה, וְעָלָה בְּתִשְׁבַּחְזוֹת לְמַעְלָה.

כֵּיוָן שֶׁעָלָה בְּתִשְׁבַּחְזוֹת, הוֹשִׁיט לָהּ הַמֶּלֶךְ אֶת הַיָּמִין לְקַבֵּל אוֹתָהּ, וְקִבֵּל

אוֹתָהּ בֵּין זְרוּעוֹתָיו, וְאָמַר לָהּ דִּבְרֵי אַהֲבָה, וְצִוָּה לָתֵת לָהּ מַתָּנוֹת וְאוֹצָרוֹת וְכָבוֹד רַב. וְאָמַר (שיר א) תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף. תּוֹרֵי זָהָב – הֵם פָּסוּקֵי הַטְּעָמִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם מְלַמְּדִים דֶּרֶךְ לְהוֹרוֹת, אִם לְיָמִין וְאִם לִשְׂמֹאל.

וְעַל מָה נִקְרָאִים תּוֹרֵי? מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעַ הַתּוֹר וְהַזְּמַן שֶׁל הַדְּרָגָה הַזּוֹ לָתֵת לָהּ עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַיְסוֹד, עוֹשֶׂה בָּהּ רשֶׁם לְהוֹרוֹת וְלָלֶכֶת בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ שֶׁרוֹצָה לָלֶכֶת. וְכֵן כְּשֶׁדַּרְגָּה אַוֶּרֶת מַגִּיעַ הַתּוֹר וְהַזְּמַן לָתֵת בָּהּ, עוֹשֶׂה בָּהּ רשֶׁם בְּגָוֶן אַוֶּר לְהוֹרוֹת וְלָלֶכֶת בְּאוֹתוֹ דֶּרֶךְ מַמָּשׁ. וְעַל זֶה הַסּוֹד (הושע יד) יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳. אֵלּוּ הֵן הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַטְּעָמִים, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד כָּרָאוּי לוֹ.

תּוֹרֵי זָהָב, מִשּׁוּם שֶׁהַטְּעָמִים כָּךְ תְּלוּיִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁתְּלוּיִים נְזָרֵי הַנְּזָמִים עַל הָאָוְנַיִם. כְּמוֹ תַּלְשָׁא, וּשְׁאָר הַתְּנוּעוֹת שֶׁהֵם נְזָמִים וּנְזָרִים שֶׁל הַתְּקוּנִים שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת.

תֵּבוֹת בְּלִי טְעָמִים וְשֶׁאֵין בָּהֶן תְּנוּעוֹת, כָּךְ הֵם כְּמוֹ אָוְנֵי הַכַּלָּה בְּלִי נְזָרִים וַעֲגִילִים, שֶׁהֵם מְשַׁלְּלִים מִתְּקוּן. תֵּבוֹת בְּלִי נְקֻדּוֹת הֵן כְּאִשָּׁה בְּלִי לְבוּשִׁים, שֶׁאֵין יְכוֹלָה לָלֶכֶת לְשׁוּם מָקוֹם בָּעוֹלָם. מִשּׁוּם כָּךְ תְּקוּנֵי הָאוֹתִיּוֹת הֵם טְעָמִים וּתְנוּעוֹת. אֵלּוּ וְאֵלּוּ תְּקוּנִים וּמַלְבּוּשִׁים הֵם לָאוֹתִיּוֹת. וְעַל זֶה תּוֹרֵי זָהָב, אוֹתָם הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַטְּעָמִים.

וּמַה שֶּׁאָמַר זָהָב, מִשּׁוּם שֶׁהֵם בָּאִים מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, לָתֵת דַּעַת וְהַשְׂכֵּל לְכָל הָאוֹתִיּוֹת. מִשּׁוּם כָּךְ כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּסוֹד אֶזֶד.

הַנְּקֻדּוֹת וְהַטְּעָמִים הֵם שְׁתֵּי דְּרָגוֹת. אֵלּוּ וְאֵלּוּ הִצְטָרְכוּ לְהִתַּתֵּן בָּהֶם הָאוֹתִיּוֹת. הָאוֹתִיּוֹת הֵן רְשׁוּמוֹת בְּסוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם יוֹצְאִים מִסּוֹד הַזִּוְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה, בְּאוֹתָם שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שְׁבִילִים שֶׁיּוֹצְאִים מִן הַזִּוְכְמָה.

וְכָל הָאוֹתִיּוֹת זְקוּקוֹת לְמַטָּה, וְיוֹרֶשֶׁת אוֹתָם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּכְשֶׁכֻּלָּן בָּאוֹת לְתַקֵּן אוֹתָהּ בְּסוֹד אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת, עוֹשִׂים בָּהּ נְקֻדּוֹת וּטְעָמִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְעַל זֶה תּוֹרֵי זָהָב וְכוּ׳.

וְכָאן סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים לְאוֹתָם יוֹדְעֵי דִּין, כָּל הָאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת בְּסוֹד, וְנִקְרָאוֹת גּוּפֵי תוֹרָה, שֶׁעוֹמְדִים לִלְמֹד וְלָדַעַת אֶת הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים.

הַנְּקֻדּוֹת הֵן יוֹצְאוֹת מִסּוֹד הַמּוֹחַ, לְקַיֵּם אֶת הָאוֹתִיּוֹת עַל תְּקוּנָן, וּבִנְקֻדָּה אַחַת מִשְׁתַּנָּה הַתֵּבָה, וּמַעֲבִירָה אֶת אוֹתָהּ הַתֵּבָה מִקְיוּמָהּ בְּגָוֶן אַחֵר.

הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה, כְּשֶׁהִכָּה אוֹתוֹ הָאֲוִיר הַטָּהוֹר בַּמּוֹחַ, הִכָּה וְלֹא הִכָּה, מַגִּיעַ אֶל אוֹתוֹ הַמּוֹחַ, וּמִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ. מַגִּיעַ וְלֹא מַגִּיעַ. אֲזַי אוֹתָהּ הַהַכָּאָה יוֹצֵאת לָאוֹתִיּוֹת מִתּוֹךְ הַמּוֹחַ, וְהָאוֹתִיּוֹת מִתְנַקְּדוֹת.

וְאִם תֹּאמַר, הַנְּקֻדּוֹת הוּא תִּקּוּן סוֹפְרִים – זֹאת וְשָׁלוֹם! שֶׁאֲפִלּוּ כָּל נְבִיאֵי הָעוֹלָם יִהְיוּ כְּמוֹ מֹשֶׁה, שֶׁקִּבֵּל תּוֹרָה מֵהַר סִינַי, אֵין לָהֶם רְשׁוּת לְזוֹזֵשׁ אֲפִלּוּ נְקֻדָּה קְטַנָּה בְּאוֹת אַחַת, אֲפִלּוּ אוֹת קְטַנָּה שֶׁל הַתּוֹרָה.

כֵּיוָן שֶׁאוֹתָהּ הַהַכָּאָה הִתְיַשְּׁבָה בַּמּוֹחַ מִתּוֹךְ הָאֲוִיר הַטָּהוֹר שֶׁנִּתְפָּס, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ אֲוִיר טָהוֹר שֶׁאֵין נִתְפָּס כְּלָל. וְזֶה שֶׁנִּתְפָּס, כְּשֶׁהִתְיַשֵּׁב בַּמּוֹחַ הַזֶּה, אוֹתָהּ הַהַכָּאָה הָעֶלְיוֹנָה. אָז יוֹצְאִים כָּל הַתְּנוּעוֹת וְהַטְּעָמִים, וְהַטְּעָמִים הֵם כְּמוֹ מֶתֶג לְסוּס לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, לְיָמִין וּלְשְׂמֹאל, לְכָל רָצוֹן שֶׁהוֹלְכִים הַטְּעָמִים, וּפּוֹסְקִים וְשָׁבִים, וְרָצִים וְהוֹלְכִים בְּנַאֲוָה וּבְשִׁפְלוּת, וְאֵין רְשׁוּת לְכָל הָאוֹתִיּוֹת לָלֶכֶת לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, רַק בִּרְשׁוּת, כְּמוֹ שֶׁהַטְּעָמִים מַנְהִיגִים אוֹתָם, וְהַדָּבָר נִשְׁמָע בִּשְׁבִילָם, כְּדֵי לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה.

וְעַל כֵּן, כָּל הָאוֹתִיּוֹת בָּאוֹת לָלֶכֶת בְּסוֹד שְׁנֵי אֱלֹהַּ, עִם נְקֻדּוֹת וּטְעָמִים יַחַד. וְזֶה סוֹד תַּפּוּזֵי זָהָב בְּמַשְׁכִּיּוֹת כֶּסֶף דָּבָר דָּבֵר עַל אָפְנָיו. תַּפּוּזֵי זָהָב – הֵם טְעָמִים וּתְנוּעוֹת. בְּמַשְׁכִּיּוֹת כֶּסֶף – אֵלּוּ הַנְּקֻדּוֹת. דָּבָר דָּבֵר עַל אָפְנָיו, שֶׁהֲרֵי אֵין דִּבּוּר כָּרָאוּי, פָּרַט בִּשְׁנֵי אֱלֹהַּ, וּמִשּׁוּם כָּךְ תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ.

כָּתוּב (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ וְגוֹ'. הַפָּסוּק הַזֶּה הֵעִירוּ בּוֹ הַזּוֹהֲרִים, וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר אֶת זֶה לַמַּזָּנוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְהִתְיָעֵץ בָּהֶם לִבְרֹא אָדָם כְּמוֹ מֶלֶךְ בְּתוֹךְ צְבָאוֹתָיו.

אֲבָל יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, אִם בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה הָיָה, שֶׁאֱלֹהִים הַזֶּה הוּא אֱלֹהִים

זַיִם, הַסּוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. וְאִם הוּא אֱלֹהִים סוֹד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, אֵיךְ הִתְתַּקֵּן נַעֲשֶׂה לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה?

אֶלָּא וַדַּאי, הַכֹּל כְּמוֹ אֶזְוֵד, וּבְסוֹד שֶׁל אֶזְוֵד. אָדָם כָּלוּל בְּכָל הַצְּדָדִים, הַסּוֹד שֶׁלּוֹ הוּא בַּכֹּל, וּמִסּוֹד שֶׁל אֱלֹהִים נִמְצָא אָדָם, וְלֹא נִמְצָא מֵהַסּוֹד שֶׁל שְׁאָר הַשֵּׁמוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים. בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם – לָמָּה הֵם שְׁנֵי צְלָמִים? אֶלָּא אֶזְוֵד לְזָכָר וְאֶזְוֵד לִנְקֵבָה.

שְׁנֵי אֱלֹהִים כָּאן, אֶזְוֵד זָכָר וְאֶזְוֵד נְקֵבָה. בְּצַלְמוֹ – זָכָר. בְּצֶלֶם אֱלֹהִים – נְקֵבָה. וְעַל זֶה, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ – זֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. בְּצֶלֶם אֱלֹהִים – זֶה הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. וְזֶה סוֹד שֶׁל נַעֲשֶׂה, כְּלָל אֶזְוֵד, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְרָא אָדָם, כָּל הָאוֹתִיּוֹת נִבְרְאוּ, נִגְלְמוּ וְהִצְטַיְּרוּ. בְּשָׁעָה שֶׁנִּנְשְׁבָה בּוֹ הָרוּחַ, יָצְאוּ הַנְּקֻדּוֹת וְהִתְיַשְּׁבוּ בָּאוֹתִיּוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁהִתְתַּקֵּן בְּהַשְׂכֵּל וּמַדָּע, יָצְאוּ הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַטְּעָמִים וְהִתְיַשְּׁבוּ עַל הַנְּקֻדּוֹת וְהָאוֹתִיּוֹת. וְכָל הַתִּקּוּן שֶׁל סוֹד שֶׁל אָדָם כָּךְ הוּא בְּכָל צְדָדֵי הָעוֹלָם. בְּסוֹד שֶׁל אָדָם הַכֹּל הִתְיַשֵּׁב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. וְאֵין אָדָם, רַק בְּכָל הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ.

אָמַר לוֹ אֱלִיָּהוּ, רַבִּי, פָּתַח פִּיךָ וְיָאִירוּ דְּבָרֶיךָ, שֶׁהָרְשׁוּת שֶׁלְּמַעְלָה נִמְסְרָה בְּיָדְךָ. פָּתַח וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאַרְנוּהוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. אֲבָל בֹּא וּרְאֵה, עַל הַסּוֹד שֶׁל הָעִקָּר הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהֲרֵי אִם יָבֹאוּ כָּל הַנְּבִיאִים הַנֶּאֱמָנִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְיִתְעַלּוּ בִּנְבוּאָתָם בַּעֲלִיַּת הַנְּבוּאָה שֶׁל מֹשֶׁה, לֹא יְכוֹלִים לְזַוֵּדֵּשׁ אֲפִלּוּ נְקֻדָּה אַוֵּת שֶׁל הַתּוֹרָה.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת לֹא יָצְאוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ נְקֻדָּה קְטַנָּה, וְהָאוֹתִיּוֹת הֵן הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה. וַהֲרֵי אֵין רְשׁוּת לְכָל הָאוֹתִיּוֹת לִנְסֹעַ לְצַד זֶה וּלְצַד זֶה, רַק עִם נְקֻדּוֹת.

כָּל הָאוֹתִיּוֹת כְּגוּף בְּלִי נֶפֶשׁ. כְּשֶׁבָּאוֹת הַנְּקֻדּוֹת, הֲרֵי הַגּוּף מִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ, וְאָז (שם ב) וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ זַיְהָ כָּתוּב. וְכֵן יוֹצְאוֹת מִסּוֹד שֶׁל

נְקֻדָּה אַחַת.

בְּשָׁעָה שֶׁהָאוֹתִיּוֹת יָצְאוּ מִן הָעוֹלָם הַבָּא, כֻּלָּם הִתְגַּלְמוּ בְּסוֹד שֶׁל אָדָם, וְהָיוּ גּוּף בְּלִי נֶפֶשׁ.

עַד שֶׁהִתְעוֹרְרָה הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הַזּוֹ, וְנִכְנְסָה בַּסֵּתֶר לְתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא. וְכָל הַנְּקֻדּוֹת יָצְאוּ מִתּוֹךְ הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ, לְקַיֵּם אֶת הָאוֹתִיּוֹת עַל קְיוּמָן. וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. רֵאשִׁית זוֹ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁבָּהּ בָּרָא אֱלֹהִים, וְהִתְקִין אֶת כָּל הַנְּקֻדּוֹת, תְּקוּנֵי הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם סוֹד שֶׁל שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְאִם לֹא הָרֵאשִׁית הַזּוֹ, סוֹד הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, לֹא הִתְנַקְּדוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְלֹא הָיָה בָּהֶם קְיוּם.

דָּבָר אַחֵר בְּרֵאשִׁית, בָּרֵאשִׁית הַזּוֹ סוֹד הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה. בָּרָא אֱלֹהִים, בְּכֹחַ הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ יָצְאוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהִצְטַיְּרוּ בְּתִקּוּנָם, לִהְיוֹת סוֹד הַגּוּף בְּאֵיבָרִים יְדוּעִים, בְּלִי נֶפֶשׁ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּרָא, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יָצְאָה נֶפֶשׁ לַגּוּף כַּעֲמֹד בְּקִיּוּמוֹ.

כֵּיוָן שֶׁהִתְעוֹרְרָה הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה לְתוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא, לְהוֹצִיא אֶת הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, אָז כָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר, הוּאֲרוּ הָאוֹתִיּוֹת בַּנְּקֻדּוֹת, שֶׁהֵן הַנֶּפֶשׁ.

אוֹר, זוֹ הַנְּקֻדָּה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁמְּאִירָה מִתּוֹךְ הַנְּקֻדָּה הַהִיא הַסְּתוּמָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּסְתֶּרֶת וְלֹא יְדוּעָה. הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ מְאִירָה מִתּוֹךְ הַסְּתוּמָה הַזּוֹ, הַנְּקֻדָּה שֶׁנִּקְרֵאת זוֹלֶם, שֶׁמְּאִירָה לְמַעְלָה עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת, בִּשְׁבִיל הַכָּבוֹד שֶׁל הַנְּקֻדָּה הַסְּתוּמָה.

וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת הִתְכַּנְּסוּ בַּזַּמִּשׁ מֵאוֹת פַּרְסָאוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, מְאִירָה הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ זַמִּשׁ פְּעָמִים. וְזֶה סוֹד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. וַיְהִי אוֹר. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַזּוֹשֶׁךְ. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם.

יְהִי אוֹר – זוֹ נְקֻדָּה זוֹלֶם ו'. וַיְהִי אוֹר – זוֹ נְקֻדָּה אַזְוֶרֶת שֶׁנִּקְרֵאת שׁוּרֶק.

מִשּׁוּם שֶׁהַנְּקֻדָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת זוֹלֶם מְאִירָה לְמַעְלָה, וְטָרֵם שֶׁנִּמְשְׁכָה לְהָאִיר לְמַטָּה, הָיְתָה סְתוּמָה. כֵּיוָן שֶׁנִּמְשְׁכָה, מְאִירָה תּוֹךְ הָאֶמְצַע, בְּסוֹד שֶׁל שׁוּרֶק ו. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב – זוֹ זִרְק, כְּשֶׁמְּאִירָה לְמַטָּה.

בִּזְמַן שֶׁיְּצָאוּ הַנְּקֻדּוֹת לְהָאִיר לַגּוּף, הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא זוֹלֶם מֵאִיר לְמַעְלָה, וְהִתְיַשֵּׁב בְּרֹאשׁ הַגּוּף, וְנָתַן אוֹר לְכָל הָרֹאשׁ: לַפָּנִים, לָעֵינַיִם. לְאוֹר הָרֹאשׁ, לְכָל תִּקּוּנֵי הָרֹאשׁ.

וְשׁוּרֶק שְׁרוּיָה בָּאֶמְצַע, וְזוֹהֵר הָאוֹר לְקִיּוּם הַגּוּף מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַעְלָה, בְּכָל הַסּוֹדוֹת שֶׁלּוֹ.

זִרְק מַתְזִיל לְמַטָּה, וְנוֹתֵן אוֹר וְקִיּוּם מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַטָּה, בְּכָל הַתִּקּוּנִים וְהַסּוֹדוֹת שֶׁלּוֹ. אָז וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.

כְּשֶׁהִתְתַּקֵּן הַגּוּף שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בַּנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ, אֲזַי כָּתוּב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. לְעוֹלָם הַבְדָּלָה בְּזֵרוֹעַ שְׂמֹאל, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֹשֶׁךְ. וּמֵאִיר בִּנְקֻדַּת סֶגּוֹל, לְהָאִיר מִתּוֹךְ הַחֲשֵׁכָה לַלְּוִים.

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם – זוֹ נְקֻדַּת צֵרִי, שֶׁמְּאִירָה וּמִתְיַשֶּׁבֶת בִּזְרוֹעַ יָמִין, וּמַתְקִינָהּ אוֹתוֹ בְּכָל תִּקּוּנָיו.

וּכְשֶׁהַנְּקֻבָּה נִדְבֶּקֶת בְּיָמִין וּבִשְׂמֹאל וְנִתֶּנֶת בֵּינֵיהֶן, נִדְבָּקִים בָּהּ שְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ צֵר"י וְסֶגּוֹל, בְּקִיּוּם וְהַפּוּךְ אֲחוֹר, שֶׁאֵין מִתְיַשְּׁבִים בָּהּ כָּךְ. צֵרִי מִתְהַפֵּךְ וּמֵאִיר בָּהּ בִּרְיוֹקָן אֲחוֹר, בְּלִי יְשׁוּב כְּמוֹ הַזָּכָר, וְהוּא שָׁבָא. וְסֶגּוֹל מִתְהַפֵּךְ וּמֵאִיר בָּהּ בִּרְיוֹקָן אֲחוֹר, וְהוּא שׁוּרֶק שֶׁל שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת. וּלְהַרְאוֹת אֶת זְבִיבוּת הַזָּכָר לַנְּקֵבָה – הוּא וְהִיא הַכֹּל אָחוֹר, לִפְעָמִים שֶׁמֵּאִיר בָּהֶם הַזָּכָר. מִכָּאן הִתְפַּשְּׁטוּ הַנְּקֻדּוֹת לְכָל שְׁאָר הָאֵיבָרִים שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת בַּגּוּף.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם – זוֹ הַנְּקֻדָּה פָּתוּחַ. הִתְפַּשְּׁטוּת הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בְּצַד הַזָּכָר, בְּצַד הַשְּׂמֹאל, וּמֵאִיר לְאוֹתוֹ הַצַּד, וְכָעֵת הִתְזַכְּכוּ וְנִכְלְלוּ הַיָּמִין בַּשְּׂמֹאל, וְהַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין.

הַמַּיִם הֵם לְיָמִין, בְּסוֹד אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה שֶׁמֵּאִיר בָּהּ צֵרֵי, בְּצַד זֶה שֶׁל הַיָּמִין, נֶחְלְקוּ שְׁנֵי סוּגֵי מַיִם מְתוּקִים, וְהֵרֵי בֵּאַרְנוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ, צֵרֵי, שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת מִתְיַשְּׁבִים מִיָּמִין, כְּנֶגֶד שְׁנַיִם, אֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד לְמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה בִּנְקֻדַּת שְׁבָ"א.

אַזֵר כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁהָאִיר הָרָקִיעַ הַזֶּה, שֶׁהִיא הַנְּקֻדָּה שֶׁנִּקְרֵאת פַּתָּח, נִכְנָסָת הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ בֵּין נְקֻדַּת הַצֵּרֵי, בֵּין מַיִם לָמַיִם, וּמַפְרִידָה בֵּינֵיהֶם, וְנוֹטֶלֶת אוֹתָם אֵלֶיהָ. וְאָז הַמַּיִם לְצַד הַשְּׂמאל בִּנְקֻדַּת פַּתָּח. וְעַל הַסּוֹד הַזֶּה (דברים כח) יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב וְכוּ', לָתֵת מְטַר וְכוּ', שֶׁהֲרֵי הַמַּיִם הֵם מִצַּד שֶׁל פַּתָּח.

עוֹד הִתְפַּשְּׁטוּ רָקִיעַ מִצַּד הַיָּמִין, וְנִכְנַס בְּצַד שְׂמאל בֵּין נְקֻדַּת סָגוֹל, וְנַעֲשָׂה קָמַץ. וְאָז נִכְנָס הַשְּׂמאל בַּיָּמִין, וְנִכְלָלִים זֶה עִם זֶה – הַיָּמִין בַּשְּׂמאל, וְהַשְּׂמאל בַּיָּמִין.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם. לְמַעְלָה כָּתוּב מַיִם וָמֵשׁ פְּעָמִים: יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. וְיִהְיוּ מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם כוּ'. וּבֵין הַמַּיִם. הִנֵּה וָמֵשׁ פְּעָמִים מַיִם, כְּנֶגֶד שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת שֶׁהֵן וָמֵשׁ, צֵרֵי וְסָגוֹל. צֵרֵי שְׁתַּיִם, וְסָגוֹל שָׁלֹשׁ. הִנֵּה וָמֵשׁ אֵלֶּה מִתְיַשְּׁבוֹת בְּיָמִין וּבִשְּׂמאל.

הַנְּקֻבָּה נִכְנָסָת בֵּין הַיָּמִין וְהַשְּׂמאל, וּמְקַבֶּלֶת הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ, לָתֵת לָהּ דַּעַת בִּשְׁלֵמוּת. וְלֹא מִתְיַשְּׁבִים בּוֹ כָּךְ, וּמִתְהַפְּכִים בּוֹ בְּדֶרֶךְ קַלָּה. הַצֵּרֵי מִתְהַפֵּךְ בָּהּ לִנְקֻדָּה שְׁבָא בְּדֶרֶךְ קַלָּה. הַסָּגוֹל מִתְהַפֵּךְ בָּהּ לִנְקֻדָּה שׁוּרֵק בְּדֶרֶךְ קַלָּה.

וּלְעוֹלָם אִשָּׁה דַּעְתָּהּ קַלָּה עָלֶיהָ, שֶׁהֲרֵי לֹא יָכְלוּ לְהִתְיַשֵּׁב בָּהּ, שֶׁתִּהְיֶה בָּהּ דַּעְתָּהּ שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁהֵם לְמַעְלָה. אֶלָּא זָזְרוּ בָהּ בְּדֶרֶךְ קַלָּה, וְנִמְצֵאת דַּעְתָּהּ קַלָּה עָלֶיהָ. כְּמוֹ שֶׁאוֹתָן שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת צֵרֵי וְסָגוֹל הֵן וָמֵשׁ, אַף כָּךְ בָּהּ שְׁבָא שׁוּרֵק הֵן וָמֵשׁ, אֲבָל בְּלִי יְשׁוּב כְּלָל.

יִקָּווּ הַמַּיִם, כָּל אוֹתָן הֲוָמֵשׁ, לִנְקֻדָּה אַזֵּת, שֶׁהִיא נְקֻדַּת שׁוּרֵק, שֶׁעוֹמֶדֶת תַּזַּת הָרָקִיעַ, קָמַץ. כָּל אוֹתָם הַמַּיִם שֶׁל הַצַּד הַזֶּה, וְהַצַּד הַזֶּה, כָּל אוֹתָן וָמֵשׁ

הַנְּקֻדּוֹת מִתְיַשְּׁבוֹת בַּנְּקֻדָּה הַזּוֹ. וְזוֹ מִתְיַשֶּׁבֶת וּמְאִירָה לַבְּרִית הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבַּזָּכָר, וְאֶת כָּל הָאוֹר שֶׁל כָּל וֲמֵשׁ הַנְּקֻדּוֹת זֶה יוֹרֵשׁ.

כֵּיוָן שֶׁזֶּה יוֹרֵשׁ אֶת כֻּלָּם, אָז מְאִירָה הַנְּקֻבָּה לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְתוֹלְדוֹת, שֶׁכָּתוּב תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא וְגוֹ'. בְּכוֹחַ הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹמֶדֶת לְמַטָּה, שֶׁעוֹשָׂה בָּהּ פֵּרוֹת וְתוֹלְדוֹת.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם – זוֹ נְקֻדַּת וָ"ו שֶׁמְּאִירָה אוֹר כְּמוֹ אוֹתוֹ הָאוֹר הָרִאשׁוֹן, נְקֻדַּת הַזָּוִ"ן לְמַטָּה. וְעַל שֶׁלֹּא מֵאִיר בַּיִּשּׁוּב כָּמוֹהוּ, מְאֹרֹת זָעֵר הוּא, שֶׁלֹּא מֵאִיר בַּיִּשּׁוּב כְּמוֹ שֶׁהַזָּוִ"ן, אַף עַל גַּב שֶׁעוֹמֶדֶת בַּגָּוֶן שֶׁלּוֹ.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה – זֶהוּ בַּסּוֹד שֶׁל נְקֻדַּת שְׁבָ"א סָגו"ל, שֶׁהֲרֵי סָגו"ל נִכְלָלִים הַמַּיִם בָּאֵשׁ. שׁוֹרְצִים שֶׁרֶץ שֶׁל אוֹתָהּ נֶפֶשׁ חַיָּה, אוֹתָהּ הַדַּעַת שֶׁנִּתְּנָה לָהּ מִשְּׁנֵי צְדָדִים, הִיא קַלָּה עָלֶיהָ, וְזֶה נִקְרָא שֶׁרֶץ שֶׁל נֶפֶשׁ חַיָּה, הַשֶּׁרֶץ שֶׁשּׁוֹרֵץ וְיוֹצֵא וְהוֹלֵךְ בְּכָל הַנְּקֻדּוֹת.

וּבֹא רְאֵה, שְׁבָ"א נִקְרָא מָהִיר צָדֵק, וְכָךְ הוּא. וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא נֶפֶשׁ חַזָּיָה הַהִיא שׁוֹרֵק שֶׁל שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁהָאוֹת ו' מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנָּה, מוֹצִיאָה דַּעַת אוֹתָהּ שֶׁנִּטְלָה מִתּוֹךְ לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וּבִמְקוֹמָהּ שֶׁל הָאוֹת ו' מוֹצִיא שׁוֹרֵק, וְכָךְ הוּא בְּכָל מָקוֹם.

וְעַל זֶה כָּל הַנְּקֻדּוֹת עוֹמְדוֹת לְהָאִיר לָאוֹתִיּוֹת, כְּמַעֲשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם. וְאֵין קִיּוּם וְאוֹר לְכָל הָאוֹתִיּוֹת, רַק בְּאוֹר הַנְּקֻדּוֹת, וְהַכֹּל נִמְסָר בַּסּוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה בְּסִינַי. וְכָךְ הוּא בַּסּוֹד שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַכֹּל תִּקּוּן שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ (בראשית א). כָּתוּב (תהלים לו) מַה' מִצְעֲדֵי גֶּבֶר כּוֹנָנוּ וְדַרְכּוֹ יֶחְפָּץ. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן וְהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, הַכֹּל הָיָה בִּדְיוּקָן אֶחָד, שֶׁיִּהְיֶה זֶה כְּמוֹ זֶה. בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אָדָם לְמַטָּה,

רָצָה לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁנֵי הָעוֹלָמִים.

וְכָל הַסּוֹדוֹת שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, הַכֹּל הוּא בָּאָדָם. הַגַּלְגֹּלֶת שֶׁל הָרֹאשׁ שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הַגּוּף הִיא בְּסוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, עִם אוֹתָם הַתִּקּוּנִים שֶׁל הָרֹאשׁ. הַגּוּף הוּא בְּסוֹד שֶׁל גּוּף, שֶׁהַדְּרָגוֹת עוֹמְדוֹת בְּאֵיבָרִים יְדוּעִים תַּזַּת הָרֹאשׁ הַזֶּה. הַיֵּרֵכַיִם וְהָרַגְלַיִם, הַכֹּל בַּדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה, כָּרָאוּי לוֹ לִהְיוֹת כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. כָּל הַדְּמֻיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְוִתּוֹנוֹת, אֶת כֻּלָּם זָכָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָדָם, שֶׁיִּהְיֶה הוּא שָׁלֵם בַּכֹּל.

בֹּא וּרְאֵה, מַה׳ מִצְעֲדֵי גֶּבֶר כּוֹנָנוּ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה מֵהָאָדָם, כָּל צְעָדָיו וְכָל דְּרָכָיו הֵם מִתְקָנִים לְפָנָיו, וְהוּא מְתַקֵּן אוֹתָם כָּל אָזְנָד וְאָזְנָד כָּרָאוּי. וְדַרְכּוֹ יְזֻפָּץ, אֲפִלּוּ בִּדְבָרֵי הָעוֹלָם.

עוֹד, מַה׳ מִצְעֲדֵי גֶּבֶר כּוֹנָנוּ – אִם אָדָם יָשִׂים דַּעְתּוֹ וּרְצוֹנוֹ וְלִבּוֹ לַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, לָלֶכֶת אַזָּר דְּרָכָיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַצֶּה בּוֹ, כְּאִלּוּ הוּא שָׁלוֹ מַמָּשׁ.

בְּשָׁעָה שֶׁיֹּצְאוּ הָאוֹתִיּוֹת מִתּוֹךְ הַסּוֹד הָעֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהִתְגַּלְמוּ וְהִצְטַיְּרוּ בִּדְמוּת שֶׁל אָדָם, אַזָּר כָּךְ יָצְאוּ הַנְּקֻדּוֹת, וְנִשְׁבָּ בָּהֶן רוּזַ זַיִּים, וְהִתְקַיְּמוּ הָאוֹתִיּוֹת, כְּאָדָם שֶׁעוֹמֵד עַל רַגְלָיו בַּקְיוּם שֶׁל הָרוּזַ.

אַזָּר שֶׁהַנְּקֻדּוֹת הִתְקַיְּמוּ עַל הָאוֹתִיּוֹת וְנָתְנוּ בָּהֶן נְפָשׁ, הִצְטָרֵךְ לִהְיוֹת בְּדַעַת וּבְהַשְׂכֵּל, וּלְנָסֵעַ בְּמַסְעוֹתָיו, וְלָתֵת מָזוֹן וְתִקּוּף לְאַזָּר. וְזֶהוּ בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, בְּצַלְמֵנוּ – זֶה סוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן. כִּדְמוּתֵנוּ – זֶה סוֹד הָעוֹלָם הַתַּזְוִתּוֹן.

דָּבָר אַזָּר, בְּצַלְמֵנוּ – אֵלּוּ הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַטְּעָמִים, שֶׁהֵם תִּקּוּן וּשְׁלֵמוּת, בְּדַעַת וּבְהַשְׂכֵּל, לָדַעַת יְדִיעָה לְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁהוּא נִסְתָּר וְלֹא הִתְגַּלָּה.

כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁהוּא זָקֵן בְּהַשְׂכֵּל בְּזִקְנָה, וְאֵינוֹ נוֹסֵעַ לְצַד זֶה אוֹ לְצַד זֶה, רַק בְּזִקְנָה וּבְהַשְׂכֵּל וּבְמַדָּע. אַף כָּךְ, כְּמוֹ זֶה הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַטְּעָמִים, כָּל

מַסְעֵיהֶם בְּזִוְכְמָה וּבְהַשְׂכֵּל וּבְמַדָּע, כְּמוֹ שֶׁרָאוּי, וְזֶהוּ בְּצַלְמֵנוּ.

כִּדְמוּתֵנוּ – אֵלּוּ סוֹדוֹת שֶׁל הַנְּקֻדּוֹת, שֶׁהֵם יָצְאוּ מִתּוֹךְ דִּיּוּקָן אָזְנָד שֶׁל נְקֻדָּה עֶלְיוֹנָה, מֵאוֹתוֹ דִּיּוּקָן נִסְתָּר שֶׁלֹּא נִרְאָה. וּמִתּוֹךְ שְׁיוּצָאִים מִתּוֹךְ נְקֻדָּה אַוְזַת, נִקְרָאוֹת הַנְּקֻדּוֹת דְּמוּת, הַדִּיּוּקָן שֶׁל הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה.

שֶׁאִם תֹּאמַר הָאוֹתִיּוֹת – לֹא כָךְ! שֶׁהֲרֵי הַדִּיּוּקָן אֵינוֹ לְמַעְלָה, וְלֹא תָלוּי שָׁם דִּיּוּקָן, שֶׁהֲרֵי לְאַוְזַר שְׁיוּצָאִים מִסּוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, כֻּלָּם מִתְגַּלְמִים וּמִצְטַיְּרִים מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מִקֹּדֶם לָכֵן, שֶׁאֵין דִּיּוּקָן וְצִיּוּר לְמַעְלָה כְּלָל, וְעַל כֵּן לֹא יָדוּעַ, וְאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר בּוֹ כְּלוּם.

הָרִאשִׁית הַסְּתוּמָה שֶׁנִּגְלְתָה, וְלֹא יְדוּעָה, הִיא נְקֻדָּה אַוְזַת סְתוּמָה. וְאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה לֹא יְדוּעָה וְלֹא גְּלוּיָה, וְאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתָהּ. אֲבָל הָאוֹתִיּוֹת לֹא הִצְטַיְּרוּ בָּהּ, וְאֵין תְּלוּיוֹת לְמַעְלָה, שֶׁהֲרֵי אֵין שָׁם כְּלָל דִּיּוּקָן. וְעַל כֵּן, כִּדְמוּתֵנוּ – אֵלּוּ הַנְּקֻדּוֹת. בְּצַלְמֵנוּ – אֵלּוּ הַתְּנוּעוֹת, שֶׁהוּא הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַכֹּל.

כָּאן הַסּוֹד לְיוֹדְעֵי דִּין. הַתְּנוּעוֹת שֶׁהֵן שְׁלֵמוּת הַכֹּל, אֵיפֹה הֵן בָּאָדָם? אֶלָּא זֶה סוֹד בְּצַלְמֵנוּ, אֵלּוּ הֵם הַצְּלָמִים שֶׁל הָאָדָם מִבִּפְנִים וּמִבַּחוּץ. לִפְנִים – הַשְׂכֵּל וּמַדָּע וְזִוְכְמָה, וּמִבַּחוּץ – אוֹתוֹ הַצֶּלֶם שֶׁהוֹלֵךְ עָלָיו, וּמַנְהִיג אֶת הָאָדָם בִּשְׁמִירָה, שֶׁיִּהְיֶה שָׁמוּר מִן הַכֹּל. בְּעוֹד שֶׁהַתְּנוּעוֹת הַלָּלוּ הֵן בָּאָדָם, הָאָדָם הוּא שָׁלֵם בַּכֹּל, כְּמוֹ כֵן בְּכָל אוֹתָם הַסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁלְּמַעְלָה.

וְזֶה סוֹד מֵה׳ מִצַּעֲדֵי גֶּבֶר כּוֹנָנוּ, לִנְסֹעַ בְּמַסְעוֹתָיו, בְּאוֹתָן הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַטְּעָמִים. וְדַרְכּוֹ יָזוּפָן, בְּאוֹתָן הַנְּקֻדּוֹת. מֵה׳, מִמֶּנּוּ נִטָּל הַסּוֹד הַזֶּה, שֶׁיִּהְיֶה לְמַטָּה הַכֹּל כְּגֶוֶן אָזְנָד וְסוֹד אָזְנָד.

מֵה׳ מִצַּעֲדֵי גֶּבֶר כּוֹנָנוּ, כְּמוֹ אַזְלָא מַקְפָּא לְפָנַי שׁוֹפָר הוֹלֵךְ, שֶׁהֵם מִצַּעֲדֵי גֶּבֶר, שֶׁמִּתְקַנִּים כָּל אָזְנָד וְאָזְנָד כָּרָאוּי לוֹ, וְזֶהוּ כּוֹנָנוּ. וּשְׁאָר הַתְּנוּעוֹת, הֵן שֶׁכָּתוּב וְדַרְכּוֹ יָזוּפָן, הֵן בַּעֲמִידָה, הֵן לְלֶכֶת, הֵן לְהַפְסִיק, הֵן לְנַגֵּן בְּשִׁמְוָזָה, הֵן לִשְׁתֹּק, הֵן לָתֵת דִּין – הַכֹּל הוּא מַדָּע וְהַשְׂכֵּל לִנְסֹעַ בַּמַּסָּעוֹת כָּרָאוּי.

זַרְקָא, זֶהוּ נְגוּן בְּשִׁמְוָזָה. כְּשֶׁבָּא הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה בְּאוֹתָהּ הַכָּאָה שֶׁל תּוֹךְ

הָאֲוִיר הַזֶּה שֶׁלֹּא נִתְפָּס, נוֹתֵן שִׁמְוָה וְזִוְּרָהּ, וְוֹרֵק מֵרָזוֹק, לְנַגֵּן בְּשִׁמְוָה לְמִי שֶׁלֹּא יָדוּעַ וְלֹא נִתְפָּס כְּלָל, וְעוֹמֵד בְּקִיּוּמוֹ, וְלֹא מִתְיַשֵּׁב לָדַעַת, עַד שֶׁקָּרֵב בְּיוֹתֵר הַשְּׂכֵל. וְכֵן כָּל הַתְּנוּעוֹת, כָּל אַוָּת וְאַוָּת כָּרָאוּי.

וְטָרֵם שֶׁהִגִּיעוּ הַתְּנוּעוֹת הַלָּלוּ, כָּל אוֹתָם אֵיבְרֵי הַגּוּף לֹא יְכוֹלִים לִנְסֹעַ בַּמַּסָּעוֹת. שֶׁהֲרֵי כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף בָּהֶם נוֹטְלִים הִתְוַזְּלְקוּת בָּאוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁהִתְגַּלְמוּ בַּפָּרָקִים וּבָאֵיבָרִים.

שְׁנַיִם עָשָׂר אֵיבָרִים, הֵם פָּרָקִים שֶׁנּוֹסְעִים. וְהַשְּׁנַיִם עָשָׂר הַלָּלוּ לֹא נוֹסְעִים בַּמַּסָּעוֹת כָּרָאוּי, רַק בַּסּוֹד שֶׁל שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה תְּנוּעוֹת, שֶׁכֻּלָּם עוֹשִׂים אֶת הַפָּרָקִים הַלָּלוּ לְהַסִּיעַ אוֹתָם. וְיֵשׁ תְּנוּעוֹת אֲזֵרוֹת, לָתֵת הַשְּׂכֵל וְזָכְמָה וּמַדָּע לְכָל הַגּוּף וּלְהַסִּיעַ כָּל הַגּוּף, וְלָתֵת זִוְּרָהּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה הַכֹּל כָּרָאוּי.

עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הֵם הַכְּלָל שֶׁל סוֹד הַגּוּף, וְכֻלָּם הִתְוַזְּלְקוּ בְּאֵיבְרֵי הַגּוּף. וּמִסּוֹד הָאוֹתִיּוֹת הַגּוּף נִשְׁלָם. נִשְׁאֲרוּ אוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת, שֶׁהֵן עֶשֶׂר. שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת הֵן רִאשׁוֹנוֹת, שֶׁאוֹתָם הָאֵיבָרִים קִיּוּמוֹ שֶׁל כָּל הַגּוּף, שֶׁיִּהְיֶה כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר עַל תִּקּוּנוֹ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם בָּאוֹתִיּוֹת אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּרְאוֹת בְּזָכָר, וְאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּרְאוֹת בִּנְקֵבָה. כְּמוֹ א׳ זָכָר, ב׳ נְקֵבָה. ג׳ זָכָר, ד׳ נְקֵבָה. ה׳ נְקֵבָה, ו׳ זָכָר. וְכֵן כָּל הָאוֹתִיּוֹת הָאֲזֵרוֹת, מֵהֶן כְּלוּלוֹת בְּזָכָר, וּמֵהֶן כְּלוּלוֹת בִּנְקֵבָה. וְאִם תֹּאמַר, אִם כָּךְ, אֵיךְ נִבְנָה אָדָם בְּסוֹד שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת? שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים, וְנִבְחָרוּ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהִצְטָרְכוּ וּרְאוּיוֹת הָיוּ לְזָכָר – אֵין, רַק שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, כְּנֶגֶד שְׁנַיִם עָשָׂר אֵיבָרִים!

אֶלָּא וַדַּאי, כָּל הָאוֹתִיּוֹת כְּלוּלוֹת בְּסוֹד שֶׁל זָכָר, וְאוֹתָם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת – אוֹתִיּוֹת זְכָרִיּוֹת וְאוֹתִיּוֹת נְקֵבִיּוֹת. מִשּׁוּם שֶׁכָּל הָאֵיבָרִים, יֵשׁ אֵיבָר בְּאוֹתָם פָּרָקִים, שֶׁהֵם כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה וְנִכְנָסִים זֶה בָּזֶה. מִי שֶׁנִּכְנָס הוּא זָכָר, הַהוּא שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ הִיא הַנְּקֵבָה.

בְּכָל הָאֵיבָרִים יֵשׁ זָכָר וּנְקֵבָה, וְנִכְנָסִים זֶה בָּזֶה כְּזָכָר בִּנְקֵבָה. וּמִשּׁוּם

כָּךְ, כָּל הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת בְּסוֹד שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה. וְכָל הָאוֹתִיּוֹת צְרִיכוֹת אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, וּלְהִתְזַוֵּג אֵלּוּ בְּאֵלּוּ. (א"ב ג"ד ה"ו, אֶזֶד זָכָר וְאֶזֶד נְקֵבָה) נִכְנָס זֶה לָזֶה כְּמוֹ זָכָר בִּנְקֵבָה.

עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת כְּלוּלוֹת בַּנְּקֵבָה לְמַטָּה, וְהֵן אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁמִּתְזַוֵּג הַזָּכָר בַּנְּקֵבָה, בַּתְּשׁוּקָה שֶׁבְּכָל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל כָּל הָאֵיבָרִים. אֶל הַנְּקֵבָה מַטִּיל בָּהּ סוֹד הָאוֹתִיּוֹת, בְּאוֹתָם הַמַּיִם שֶׁלָּהּ, וַאֲזֵר כָּךְ הִקְרִימוּ (קָפָאוּ) שָׁמַיִם שֶׁהִתְגַּלְמוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְיוֹצְאוֹת אוֹתִיּוֹת אֲזֵרוֹת כְּמוֹ אֵלּוּ. וְעַל זֶה יֵשׁ אַלְפָּא בֵּיתָא שֶׁל אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְיֵשׁ אַלְפָּא בֵּיתָא שֶׁל אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת.

א' הוּא אֶזֶד, וְסוֹד שֶׁל אֶזֶד, יוֹצֵא וּמִתְגַּלֶּם בְּסוֹד שֶׁלְּמַטָּה, הָאֵיבָרִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁמִּתְזַוְּגִים בְּאֶזֶד, וְהֵם אֶזֶד. וְעִם כָּל זֶה אֵינוֹ אֶלָּא אֵיבָר אֶזֶד.

מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיּוֹצֵאת א' וְנִתֶּנֶת בָּרֹאשׁ, יוֹצֵאת בְּאוֹתוֹ הַדְּיוֹקָן שֶׁל הָאֲזֵרִים הַלָּלוּ שֶׁהִצְטָרְכוּ לְהִתְזַוֵּג עִמּוֹ, וּכְשֶׁיּוֹצֵאת א', מַרְאָה לִשְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הָאֲזֵרוֹת שֶׁהִצְטָרְכוּ לְהִתְזַוֵּג עִמּוֹ, שֶׁהֵם הַשְּׁמֹאל וְהָאֶמְצַע, וְכֻלָּם נֶאֱזָזִים יַזַּד, וְנִרְאִים בַּדְּיוֹקָן שֶׁלּוֹ. כֵּיוָן שֶׁנִּמְצְאוּ וְהִתְיַשְּׁבוּ בִּמְקוֹמָם אוֹתָם שְׁנֵי הָאֵיבָרִים הָאֲזֵרִים, זוֹזֶרֶת א' וּמִתְיַשֶּׁבֶת בִּמְקוֹמָהּ בָּרֹאשׁ, בְּצַד הַיָּמִין.

אֵיךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? כְּשֶׁיָּצְאוּ הָאוֹתִיּוֹת, הָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁיָּצְאָה, הָרֹאשׁ לְכָל הָאוֹתִיּוֹת, הִיא א'. מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? הִתְעַטֵּף בְּאוֹתָהּ הָאוֹת וּבָרָא שָׁמַיִם. וּבָאוֹת הַזּוֹ בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת סוֹד הַיִּזּוּד, שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת, וְהֵם שָׁמַיִם, סוֹד אֶזֶד, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, וַהֲרֵי זֶה נִתְבָּאֵר. כֵּיוָן שֶׁנִּבְרְאוּ שָׁמַיִם בַּסּוֹד הַזֶּה, טֶרֶם שֶׁנִּקְרְשׁוּ וְלֹא הִגְלִידוּ הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֲרֵי הָיוּ טְמִירִים בְּתוֹךְ הַמַּיִם, הַסּוֹד שֶׁל הָאוֹת א', שֶׁהִיא לְיָמִין.

לְאַזֵּר שֶׁנִּקְרְשׁוּ מִתּוֹךְ הַמַּיִם, יָצְאָה הָאוֹת ו', מְצֻיֶּרֶת בְּצִיּוּר שֶׁל הִתְגַּלְמוּת בְּדְיוֹקָן שֶׁל אָדָם. וְעִם כָּל זֶה לֹא נָזוּסַר מֵאוֹתוֹ דְּיוֹקָן שֶׁל הָאוֹת א' כְּלוּם, וְזוֹזֶרֶת וְהִתְיַשְּׁבָה בִּמְקוֹמָהּ.

הִתְזִיל הָאוֹר שֶׁל הָאוֹת הַזּוֹ לְהָאִיר מֵרֹאשׁ הָעוֹלָם לְסוֹף הָעוֹלָם. גָּנַז אֶת אוֹרוֹ בְּאוֹת אַזְרֵת, וְעָשָׂה לָאוֹת הַזּוֹ בַּי״ת אֶזֶד, לִגְנֹז אוֹרוֹ בְּתוֹכוֹ, וְנִגְנָז אוֹתוֹ אוֹר בְּתוֹכוֹ.

וּמֵהַשָּׁעָה הַהִיא נִגְנָז וְנִטְמָן, וְלֹא יָצָא לָעוֹלָם, פָּרַט לִשְׁבִיל דַּק אֶזֶד, שֶׁנִּמְשָׁךְ זוֹטֹ אֶזֶד מִמֶּנּוּ, וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹן הָעוֹלָם וְעוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ.

מִן הָאוֹת הַזּוֹ נִבְנָה הַכֹּל. מֵהָאוֹת הַזּוֹ נִזּוֹן הַכֹּל. בָּאוֹת הַזּוֹ שָׁמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל וְשָׁבַר אֶת שׂוֹנְאֵיהֶם לִפָּנֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) יְמִינְךָ ה׳ נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ ה׳ תִּרְעַץ אוֹיֵב. בְּשָׁעָה שֶׁגָּרְמוּ הַזַּטָּאִים, מַה כָּתוּב? (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ. אָז בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הָאָרֶץ, וְשָׁלְטוּ בָּהֶם שׂוֹנְאֵיהֶם.

א׳ הִתְיַשְּׁבָה בַּזְּרוֹעַ, בְּסוֹד וְתִקַּף וְכוֹזַ, שֶׁהֵם שְׁנֵי צְדָדִים אֲוִזִּרִים שֶׁהֲוֶזְזִיקוּ בּוֹ, וְהִיא זְרוֹעַ הַיָּמִין. ב׳ נִכְלְלָה בְּתוֹכָהּ, וְכוֹנֶסֶת אוֹתָהּ כְּנֶגְדָּהּ, כִּנְקֵבָה שֶׁנִּכְנָס לְתוֹכָהּ זָכָר. מִשּׁוּם כָּךְ כָּל הָאוֹתִיּוֹת, אַזַת זָכָר וְאַזַת נְקֵבָה.

א׳ הִתְפַּשְּׁטָה לְאוֹתִיּוֹת אֲוִזִּרוֹת, וְנִשְׁלְמוּ בִּשְׁלֵמוּת, לִטֹּל שְׁתֵּי דְּרָגוֹת אֲוִזִּרוֹת אָלֶף, לִהְיוֹת הַשְּׁלֵמוּת שֶׁלּוֹ. וְזֶה סוֹד וְהַזּוֹנִים עָלָיו מַטֵּה פָּלוֹנִי. וְהַזּוֹנִים עָלָיו – שְׁתֵּי דְּרָגוֹת בְּאַזַת.

עַד שֶׁעוֹלוֹת הָאוֹתִיּוֹת לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא, כְּזֶשְׁבּוֹן שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שְׁנֵים עָשָׂר, וְעוֹלִים לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא. אַף כָּךְ הָאוֹתִיּוֹת, כְּשֶׁהִתְמַלְּאוּ עוֹלִים לְשִׁשִּׁים. אָלֶף בֵּית גִּימֶל דָּלֶת הֵא וָו זַיִן זַיִת טֵת יוֹד כָּף לָמֶד מֵם נוּן סָמֶךְ עַיִן פֵּא צָדִי קוֹף רֵישׁ שִׁין תָּו. אֵלּוּ הֵם עֶלְיַת הָאוֹתִיּוֹת לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה שְׁלֵמוּת בְּסוֹד הָאוֹתִיּוֹת בְּכָל הָאֵיבָרִים.

נִשְׁאֲרוּ עֲדַיִן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת, וְהֵן מֵם הַסְּתוּמָה, צָדִי אֲרֻכָּה, נוּן, פֵּא, כָּף, וְהֵן הָאוֹתִיּוֹת הָאֲוִזִּרוֹת הַכְּפוּלוֹת מִנִּצְפַּ״ךְ. וְהֵן עוֹלוֹת לִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת. וּכְשֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת נִשְׁלְמוּ, עוֹלוֹת לְשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת אוֹתִיּוֹת, סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בָּהֶן.

וְזֶשְׁבּוֹן יִשְׂרָאֵל שִׁבְעִים נֶפֶשׁ, וּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם עֵדִים בְּתוֹכָם, וְנִכְלָלוֹת בָּהֶם, וְהֵן י"ה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שִׁבְטִים שִׁבְטֵי יָ"ה עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה הַסּוֹד, הָרָאוּבֵנִי הַשִּׁמְעוֹנִי. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וְכֻלָּן עוֹלוֹת לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם.

כְּמוֹ כֵן אַלְפָּ"א בֵּי"ת"א, שֶׁכָּל הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת לַסּוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה סוֹד שֶׁל גּוּף שָׁלֵם, הַסּוֹד שֶׁל אָדָם, סוֹד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, סוֹד הַשֵּׁם הֶזָּקוּק.

מִשּׁוּם כָּךְ כָּל הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת בַּעֲלִיַּת הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה בִּדְיוּקָנָם וְגוּפָם, שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה סוֹד אֶזֶד כָּרָאוּי. כָּל הָאוֹתִיּוֹת, כְּשֶׁמִּתְזַבְּרוֹת וְנֶזְזָקָקוֹת בַּזְּקִיקוֹתֵיהֶן בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת זְקוּקוֹת, נַעֲשׂוֹת כֻּלָּן גּוּף אֶזֶד.

מִדְרַשׁ רוּת

וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים (רות א). רַבּוֹתֵינוּ פּוֹתְרִים הַמִּקְרָא שֶׁכָּתוּב (איוב לז) בָּרָן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מִי הֵם כּוֹכְבֵי הַבֹּקֶר? אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּיּוֹם. מִי הֵם בְּנֵי אֱלֹהִים? אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בָּרָא אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אָדָם בָּעוֹלָם, וְנָתַן בּוֹ אֶת שְׁמוֹ יהו"ה. ה' – נֶפֶשׁ. ו' – רוּזַ. ה' – נִקְרֵאת נְשָׁמָה. י' – נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה. וּקְרָאָם י"ה – אָב וְאֵם. ו"ה – בֵּן וּבַת.

הַדְּגְמָא שֶׁבָּרָא רוּזַ וְנֶפֶשׁ שֶׁל קְדֻשָּׁה, כְּךְ בָּרָא רוּזַ וְנֶפֶשׁ מִצַּד הַשְּׂמאל. וּבְדִגְמָא שֶׁל אוֹתוֹ הַיַּיִן עַל שְׁמָרָיו, כְּךְ הוּא הָרוּזַ וְהַנֶּפֶשׁ הַשִּׂכְלִית עַל רוּזַ וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית. וְלָמָּה נִקְרֵאת בַּהֲמִית? עַל שֶׁהִיא מִצַּד הַשְּׂמאל שֶׁל סמא"ל וְנֶזְזָשׁ, שֶׁהֵם זָכָר וּנְקֵבָה. וְעַל כֵּן אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּזִוּכְמָתוֹ, (קהלת ג) מִי

יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ.

וּלְצַד הַטֻּמְאָה לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים. אֲנִי – רֶמֶז כְּמוֹ וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי. ה' – רֶמֶז לְמִדַּת הָרַחֲמִים. לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן – רֶמֶז לְאֵל אַחֵר, שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, שֶׁהוּא בְּצַד הַטֻּמְאָה.

פָּתַח רַבִּי וְאָמַר, בְּסוֹד שֶׁל יהוה. י' נִקְרָא בְּדַרְגְּמָא, זֶה אֱלִיהֶלְךְ. ה' נִקְרָא בְּדַרְגְּמָא, וּוֹ נָעֲמִי. וְלָמָּה נִקְרֵאת שְׁמָהּ נָעֲמִי? שֶׁנֶּאֱמַר וִיהִי נֹעַם ה' אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְגוֹ'. ו"ה דַּרְגְּמָא, וּוֹ רוּת וּבַעְלָהּ.

רוּת הָפְכָה שְׁמָהּ לְתוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית טו) וְתוֹר וְגוֹזָל. (שיר ב) יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאַיִךְ נָאוֶה.

פָּתַח וְאָמַר, וּמַה זֶּה וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ? זֶה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם. אִם הֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים – יִשְׁכֹּן עָלָיו הַוֹיה, וְאִם לֹא – יִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יד) זִכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרָסֶנּוּ. זִכְמוֹת נָשִׁים – זוֹ הַנְּשָׁמָה וְהַנְּפָשׁ. וְאִוֶּלֶת – זוֹ נֶפֶשׁ הַשְּׁמָאלִית שֶׁנִּקְרֵאת עָרְפָּה.

פָּתַח וְאָמַר, מַה זֶּה שֶׁאָמַר (שיר ב) הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ? כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה אָדָם מִטִּפָּה בְּשִׁלְיַת אִמּוֹ, כְּמוֹ שֶׁמִּתְגַּדֵּל (אַזַּר אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁנִּבְרָא) – מַכְנִיס בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְעַט מְעַט רוּחַ וְנֶפֶשׁ, וְנֵר נָתָן עַל רֹאשׁוֹ בַּלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כט) בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רֹאשִׁי. וְעַמּוּד אוֹר בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יד) וַיִּסַּע עַמּוּד הֶעָנָן וְגוֹ', (שם יג) וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ כּוֹ' לָלֶכֶת יוֹמָם וָלָיְלָה. וְנֶאֱמַר (משלי ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר.

וּמְלַמְּדִים אוֹתוֹ אֶת כָּל הַתּוֹרָה, וּמְלַמְּדִים אוֹתוֹ אֶת כָּל הַמִּצְוֹות, וְאוֹמְרִים לוֹ: רְאֵה, שֶׁזּוֹהִי דֶּרֶךְ עֲקַלְתּוֹן, שֶׁנִּקְרֵאת לַיְלָה. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה יַכְנִיסוּ כָּל נֶפֶשׁ שֶׁל הָאִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ג) קָטֹן וְגָדוֹל שָׁם הוּא וְעֶבֶד זְפָשִׁי מֵאֲדוֹנָיו.

וּמַרְאִים לוֹ בְּעַמּוּד שֶׁל אֵשׁ, שֶׁהוּא עַל רֹאשׁוֹ, כַּמָּה דֻּבִּים וּנְמֵרִים וַאֲרָיוֹת וּמַלְאֲכֵי זַבָּלָה שֶׁיּוֹשְׁבִים שָׁם. וְשָׁם הַכֹּל. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד (תהלים כב) הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי. וְהַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא וּשְׁךָ, וּמַלְאֲכֵי הַזַּבָּלָה קוֹרְאִים אוֹתָם לֵילוֹת. וְעַל זֶה אָמַר מְפַזֵּד בַּלֵּילוֹת. לֵילוֹת מַמָּשׁ נִקְרְאוּ.

וְאוֹמְרִים לוֹ: אִם תִּזְכֶּה לְמִצְוֹת, כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה יַעֲשׂוּ לְךָ מִמֶּנָּה מַלְאָךְ טוֹב. וּבִזְמַן שֶׁתִּכָּנֵס לַמָּקוֹם הַזֶּה וְתִזְכֶּה לְמִצְוֹת, יֹאמְרוּ: סְלוּ סְלוּ פַּנּוּ דֶּרֶךְ הָרִימוּ מִכְשׁוֹל מִדֶּרֶךְ פָּלוֹנִי זֶה, וְלֹא יִשְׁלְטוּ עָלֶיךָ (מַלְאֲכֵי זַבָּלָה).

וּבְזוֹ הַדַּגְמָא בַּיּוֹם, יֹאמְרוּ: אִם תִּזְכֶּה בַּתּוֹרָה, כָּל אוֹת וְאוֹת תִּהְיֶה מַלְאָךְ, שֶׁיַּעֲזֹרְךָ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. וְהַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת דֶּרֶךְ, תֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עָלֶיךָ. וְעַל כֵּן אָמַר לַנְּזוּזוֹתָם הַדֶּרֶךְ. וְאַזַּר זֶה יַרְאוּ לוֹ גַּן הָעֵדֶן, וְכָל זֵכֶל וְזֵכֶל שֶׁיֵּשׁ לַצַּדִּיק בְּפָנֵי עַצְמוֹ. וּמַשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ שֶׁיְּקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה.

וְאַזַּר כֵּן יֹאמְרוּ לוֹ, (בראשית יב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ וְגוֹ', (שם) וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם – זוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא אָב לָרוּחַ וְרָם לַגּוּף. לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ – זֶה גַּן הָעֵדֶן. וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – זוֹ בֶּטֶן הָאֵם, שֶׁל בָּשָׂר וָדָם. וּמִבֵּית – זוֹ הַשְּׁכִינָה. אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁאֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֶל הָאָרֶץ – זֶה הָעוֹלָם הַשָּׁפָל. וְנוֹתְנִים לוֹ שֵׂבַע בְּרָכוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ לְעֵיל, מִוְאֶעֶשְׂךָ וְגוֹ', עַד כָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וְגוֹ'.

אִם הָאָדָם יִזְכֶּה, וְיִהְיֶה צַדִּיק, וּמַכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מָה אוֹמְרִים לוֹ כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם? (תהלים צא) לֹא תֵרָא מִפַּזֵּד לָיְלָה וְגוֹ', (שם) עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן. מִן הָאֶבֶן שֶׁל דֶּרֶךְ עֲקַלְתּוֹן. רַגְלֶךָ כוֹ', עַד כִּי יָדַע שְׁבִי.

וְאִם אָדָם לֹא יִזְכֶּה לַתּוֹרָה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים – כְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, יִכָּנֵס לַדֶּרֶךְ הַזּוֹשׁוּכָה שֶׁאָמַרְנוּ, וּמְזַדְּעְזְעִים כָּל מִי שֶׁיִּשְׁנוֹ בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם,

וְיֹאמְרוּ: הֲזֹאת נָעֳמִי, שֶׁהָלְכָה בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה מְלֵאָה כָּל טוּב, מְלֵאָה מִתּוֹרָה?! עַמּוּד הֶעָנָן שֶׁהֵאִיר לָהּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה לָלֶכֶת בַּיּוֹם, וְעַמּוּד הָאֵשׁ לְהָאִיר לָהּ לָלֶכֶת בַּמָּקוֹם הַזֶּה בַּלַּיְלָה, וְעִם בַּעְלָהּ, נִשְׁתַּמְּדָה לִנְשָׁתַּמְּדָה?!

הִיא מְשִׁיבָה וְאוֹמֶרֶת, (רות א) אַל תִּקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי, קְרֶאנָ֫ה לִי מָרָה, כִּי הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד. שֶׁהִנְעִיל אוֹתִי בְּגוֹף רַע. אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְרֵיקָם הֱשִׁיבַנִי ה׳.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִיא אוֹמֶרֶת, שִׁבְנָה בְנֹתַי וְגוֹ׳, שֶׁנֶּאֱמַר וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְכַלֹּתֶיהָ שֹׁבְנָה בְנֹתַי. מְשִׁיבָה רוּת הַנֶּפֶשׁ הַקְּדוֹשָׁה וְאוֹמֶרֶת, אַל תִּפְגְּעִי בִּי לְעָזְבֵךְ לָשׁוּב מֵאַזָּרְיִךְ כִּי אֶל אֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ וּבַאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין וְכוּ׳.

אֲבָל עָרְפָּה, הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא צַד הַשְּׁמֹאל, הוֹלֶכֶת לַגּוֹף וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. וְכָל זְמַן שֶׁמִּתְאַבֵּל עָלָיו, אוֹמֵר הַגּוֹף לַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית: בִּשְׁבִיל הָאֲכִילָה וְהַשְּׁתִיָּה שֶׁנָּתַתָּ לִי, הִנְשְׁתַּמְּדָה בְּצַעַר גָּדוֹל, וּבְלֹא תוֹרָה וּבְלֹא מִצְוֹות. טֹל מַה שֶּׁנָּתַתָּ לִי. וְנִבְקָע הַגּוֹף.

אָמַר רַבִּי, כָּתוּב (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל וְגוֹ׳. מַהוּ דַּל? אִישׁ נִסְתָּר. וַיֹּאמֶר מַה תִּתֶּן לִי, וְכִי יוֹתֵר רָשָׁע אֲנִי מִכָּל הָאָדָם שֶׁבָּעוֹלָם? וְיַעֲשֶׂה מְרִיבָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּשְׂכִּיל לוֹ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי.

שֶׁאָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, מַה שֶּׁאָמַר אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי וְגוֹ׳, וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא בַּעַל הַשָּׁלוֹם, עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו, צָרִיךְ לְמִי שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ שָׁלוֹם? וַהֲלֹא הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ!

אֶלָּא הֲעָנִי, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ בִּדְחָזֵק, הוּא עוֹשֶׂה מְרִיבָה כְּכַפֵּי מַעְלָה. וְהַמְּחַזֵּיק בְּיָדוֹ שֶׁל עָנִי וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ צְדָקָה, כִּבְיָכוֹל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם, לְפִי שֶׁגּוֹרֵם לָעָנִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ מְזוֹנוֹתָיו מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל שֶׁהֵטִיזַז דְּבָרִים כְּכַפֵּי מַעְלָה, וְאָז עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ. מִי גָּרַם לוֹ

לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם? זֶה הַנּוֹתֵן צְדָקָה לָעָנִי, וְהַמְזַוֵּיק בְּיָדוֹ, שֶׁכָּתוּב אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי וְגוֹ', וְזֶהוּ הַדַּל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַהוּ אוֹמֵר? אֵין דָּנִים אֶת הָאָדָם לְפִי צַעֲרוֹ.

וְכָךְ גַּם בְּאִיּוֹב. שֶׁאָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, אָמַר אִיּוֹב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (איוב כג) מִי יִתֵּן יָדַעְתִּי וְאֶמְצָאֵהוּ כוּ' אֶעֱרְכָה לְפָנָיו מִשְׁפָּט. עַד שֶׁהֵטִיזַז אִיּוֹב דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה.

וְיוֹתֵר לֹא? וַהֲלֹא כָּפַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּתְוִזַּית הַמִּתִּים, וְהֵטִיזַז דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְסָכַל אִיקּוּנִין שֶׁל מֶלֶךְ?!

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה אָמַר הַמְקַטְרֵג לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִיּוֹב שֶׁאָמַרְתָּ עָלָיו אִישׁ תָּם וְיָשָׁר וְיֵרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע, הֲרֵי כָּפַר בִּתְוִזַּית הַמִּתִּים, וְהֵטִיזַז דְּבָרִים, וְסָכַל אִיקּוּנִין שֶׁל מֶלֶךְ! אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִיּוֹב לֹא בְּדַעַת יְדַבֵּר!

בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְוַכְּחוּ אִיּוֹב עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה הוּא אוֹמֵר? (שם י) הֲטוֹב לְךָ כִּי תַעֲשֹׁק כִּי תִמְאַס יְגִיעַ כַּפֶּיךָ וְגוֹ'. וְכִי הוּא טוֹב זֶה הֶעָשֻׁק שֶׁתַּעֲשֶׂה לִי?! אָבִי וְאִמִּי עָשׂוּ לִי אֶת הַגּוּף, וְאַתָּה נַעֲשֵׂיתָ שֻׁתָּף עִמָּהֶם, וְנָתַתָּ בִּי נְשָׁמָה, וְאָמַרְתָּ לַמְקַטְרֵג רַק אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר. מַה שֶּׁלְּךָ – שָׁמַרְתָּ, מַה שֶּׁל אָבִי וְאִמִּי – אָמַרְתָּ הִנּוֹ בְיָדֶךָ. וְכִי הוּא טוֹב זֶה הֶעָשֻׁק שֶׁתַּעֲשֶׂה לִי, כִּי תִמְאַס יְגִיעַ כַּפֶּיךָ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ מְאוֹסָה מִצַּד יְסוּרֵי הַגּוּף?! וְעַל עֵצַת רְשָׁעִים הוֹפָעְתָּ, סָכַל אִיקּוּנִין שֶׁל מֶלֶךְ?!

וְהַמְקַטְרֵג קִטְרֵג עַל כָּל זֶה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִיּוֹב לֹא בְּדַעַת יְדַבֵּר, וְאֵינוֹ נִתְפָּס עַל צַעֲרוֹ. וְכֵיוָן שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִתְוַכְּחוּ עִמּוֹ, זָוַר בּוֹ וְאָמַר, (שם מ) אַוַּזֵּת דִּבַּרְתִּי וְלֹא אֶעֱנֶה וּשְׁתַּיִם וְלֹא אוֹסִיף. סָגַר פָּיו לִפְנֵי הַדַּיָּן.

רַבִּי פָּדָת אָמַר, לֹא כָּתוּב כִּי לֹא דִּבַּרְתֶּם נְכוֹנָה בְּעַבְדִּי אִיּוֹב, אֶלָּא (שם מב) כִּי לֹא דִּבַּרְתֶּם אֵלַי נְכוֹנָה. אֵלַי לֹא דִּבַּרְתֶּם נְכוֹנָה. הוּא עָמַד וְהִצְדִּיק אֶת הַדִּין, וּבִקֵּשׁ עַל עַצְמוֹ עַל מַה שֶּׁאָמַר, וְהֵם לֹא בִּקְּשׁוּ עַל עַצְמָם, עַל מַה

שֶׁהִטְעוּהוּ בְּמַעֲנֵה לְשׁוֹנָם.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁמְּסַכְּנִין בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָא אָמַר, כָּל הַזּוֹשֵׁד בְּכִשְׁרִים רָאוּי לִלְקוֹת בְּצָרַעַת, שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר זָטָאנוּ. וְכָתוּב (שם) אַל נָא תְּהִי כַּמֵּת. זֲבֶרְיו שֶׁל אִיּוֹב זְשָׁדוּהוּ בְּמַה שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ, וְלֹא בִקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ מְזוּיָלָה, וְלֹא בִקְּשׁוּ עַל נַפְשָׁם, עַד שֶׁבִּקֵּשׁ אִיּוֹב עֲלֵיהֶם רַזְמִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדִיעַ לָהֶם, שֶׁזָּטְאוּ בְּמַה שֶׁזְּשָׁדוּהוּ. וּלְפַיכָךְ, וְעַבְדִּי אִיּוֹב יִתְפַּלֵּל בַּעַדְכֶם.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא, מַה שֶׁאָמַר (איוב מב) כִּי אִם פָּנָיו אֶשָּׂא לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת עִמָּכֶם נְבָלָה. מַה זֶּה נְבָלָה? זוֹ צָרַעַת, שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ. וְתִרְגֵּם רַבִּי יוֹסֵי, וְאָבִיהָ מְנַבֵּל יְנַבֵּל בְּאַפָּהּ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל אִיּוֹב, מַה כָּתוּב? (איוב לח) וַיַּעַן ה׳ אֶת אִיּוֹב מִן הַסְּעָרָה וַיֹּאמַר. רַבִּי יוֹסֵי בַּר זַבְדָּא אָמַר, הֵשִׁיב לוֹ עַל מַה שֶׁאָמַר (שם ט) אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה יְשׁוּפָנִי. אָמַר אִיּוֹב: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמָּא רוּזַן סְעָרָה עָבְרָה לְפָנֶיךָ, וְנִתְזַלֵּף לְךָ שְׁמִי אִיּוֹב בְּאוֹזֶיךָ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יג) וַתַּזְשֵׁבֵנִי לְאוֹיֵב לָךְ. לְפַיכָךְ הֵשִׁיבוֹ מִן הַסְּעָרָה.

רַבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים, סְעָרָה שֶׁל שָׂטָן, שֶׁהִסְעִיר גּוּפוֹ שֶׁל אִיּוֹב. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרֵאת סְעָרָה? שֶׁכָּתוּב (תהלים קמז) רוּזַן סְעָרָה עוֹשָׂה דְּבָרוֹ. שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי בּוֹן אוֹמֵר, כָּתוּב בְּשִׁי״ן, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה יְשׁוּפָנִי. וְכָתוּב בְּסָמֶךְ, שֶׁכָּתוּב מִן הַסְּעָרָה. כָּתוּב כָּאן אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה, וְכָתוּב שָׁם (ויקרא יז) לַשְּׂעִירִם אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַזְרֵיהֶם.

וְזֶה שֶׁכָּתוּב בְּשְׂעָרָה. רַבִּי רְזוּמַאי אָמַר, פַּעַם אַזַּת זָכָר, וּפַעַם אַזַּת נְקֵבָה. פַּעַם אַזַּת זָכָר – שֶׁכָּתוּב (שם טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו. וְכָתוּב (בראשית כז) הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר. פַּעַם אַזַּת נְקֵבָה – שֶׁכָּתוּב (שם לג) וְיַעֲקֹב בַּיּוֹם הַהוּא עָשָׂה לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה, וְכָתוּב בְּסָמֶךְ, שֶׁכָּתוּב מִן הַסְּעָרָה.

מָה הַטַּעַם? שֶׁמַּסְעִיר גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם.

וַהֲרֵי כָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם. רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים, כְּשֶׁהֶעֱלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלִיָּהוּ לָרָקִיעַ, עָמַד מַלְאַךְ הַמָּוֶת כְּנֶגְדּוֹ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: עַל מְנָת כֵּן בָּרָאתִי שָׁמַיִם, שֶׁיַּעֲלֶה אֵלִיָּהוּ לְשָׁם. אָמַר לוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַכְשָׁיו יִהְיֶה פָּתְחוֹן פֶּה לַבְּרִיּוֹת. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֵין זֶה כִּשְׁאָר בְּרִיּוֹת, וְיָכוֹל הוּא לְהַעֲבִיר אוֹתְךָ מִן הָעוֹלָם, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ כֹּחוֹ. אָמַר לוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תֵּן לִי רְשׁוּת וְאֵרֵד אֵלָיו. אָמַר לוֹ רֵד. מִיָּד יָרַד. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ אֵלִיָּהוּ, הִכְרִיזוֹ תַּוָּזַת רַגְלָיו, וּבִקֵּשׁ לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְשׁוּת. מִיָּד כָּפַף אוֹתוֹ תַּוָּזָתָיו, וְעָלָה לַשָּׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם.

כֵּיוָן שֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב, בְּאוֹתָהּ סְעָרָה נִגְלָה אֵלָיו, שֶׁכָּתוּב מִן הַסְּעָרָה. הַנּוּ"ן כְּפוּפָה, וְלֹא פְּשׁוּטָה. כָּפַף אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּנָזוּשׁ הוֹלֵךְ עַל גָּזוֹן, וְדִבֵּר עִמּוֹ. מָה אָמַר לְאִיּוֹב? (איוב לח) אֵיפֹה הָיִיתָ בְּיָסְדִי אָרֶץ. מִיָּד שָׁתַק, וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד בְּתוֹכַחְתּוֹ. לְהוֹרוֹת שֶׁמַּעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת.

רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי פָּתַח וְאָמַר, (שם) בְּרֹן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר, כּוֹכָבִים שֶׁבַּמָּרוֹם שׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה, זוּץ מֵאוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּבֹּקֶר. וְכֻלָּם מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים וּמְיַחֲדִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרֹן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר, וְלֹא כּוֹכְבֵי לַיְלָה, אַף עַל פִּי שֶׁמְּמֻשְׁלִים כְּרַע.

וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים (שם), לָמָּה וַיָּרִיעוּ? אָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר, אוֹתָם בְּנֵי אֱלֹהִים מְרִיעִים בִּתְרוּעָה, וְכָל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים וְהַכּוֹכָבִים הַמְמֻנִּים בַּלַּיְלָה מַעֲבִירִים אוֹתָם מִמְּקוֹמָם, וְשׁוֹלְטִים מַלְאָכִים אֲחֵרִים בִּמְקוֹמָם לִהְיוֹתָם מְמֻנִּים בַּיּוֹם.

רַבִּי וִיסְדַּאי אוֹמֵר, כּוֹכָב אֶחָד יֵשׁ בַּמָּרוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיאוֹ

מִמְּקוֹמוֹ, וילון שְׁמוֹ. וְהוּא מְמַנֶּה לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא שְׁאָר הַכּוֹכָבִים, וּמְשַׁמֵּשׁ כָּל הַלַּיְלָה. כֵּיוָן שֶׁאוֹתָם כּוֹכְבֵי בֶּקֶר שׁוֹלְטִים, נִגְנָז וְנִבְלָע בִּמְקוֹמוֹ.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל, כָּתוּב (שם ט) הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַרְגִּיז כָּל הָעוֹלָם, וּלְרַגֵּשׁ וּלְהַרְעִישׁ אֶת עַמּוּדָיו, לֹא מַרְעִישׁ אוֹתוֹ אֶלָּא מִמְּקוֹמוֹ. מִי הוּא מְקוֹמוֹ? זוֹ הַנַּקֻּדָּה שֶׁל צִיּוֹן.

רַבִּי רְזוּמַאי אוֹמֵר, מִצִּיּוֹן הֻשְׁתְּתָה הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. וְכָתוּב אַזְּרֵיו, מִצִּיּוֹן מִכְלַל יְפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ.

וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּלַאי, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִכְנִיס אוֹר בְּאוֹר, וְהִלְבִּישׁ זֶה בָּזֶה, וּבָרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.

וְהָאוֹר הַזֶּה נִקְרָא אוֹר לְבוּשׁוֹ. הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְכַּלֵּשׁ בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאוֹתוֹ הָאוֹר הִתְפַּשֵּׁט בְּהוֹד וְהָדָר, וְנִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב הוֹד וְהָדָר לְבָשְׁתָּ כו' נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.

רַבִּי זְכַרְיָה אָמַר, כְּשֶׁנָּטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַשֶּׂלֶג וְזָרַק לְתוֹךְ הַמַּיִם, מִתַּחַת כִּסֵּא כְבוֹדוֹ, נָטַל כְּשִׁעוּר שֶׁעָלוֹ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) מִי מָדַד בְּשָׁעָלוֹ מַיִם.

רַבִּי יוּדַאי אָמַר, כְּשִׁעוּר שְׁלִישׁ זֶרֶת נָטַל, וְזָרַק לְתוֹךְ הַמַּיִם, שֶׁכָּתוּב (שם) וְכָל בַּשְּׁלִשׁ עָפָר הָאָרֶץ. וְכָתוּב (איוב לו) כִּי לַשֶּׂלֶג יֹאמַר הֱוֵא אָרֶץ.

וּמִתַּחַת הַמַּיִם נִקְפָּא מָקוֹם אֶחָד בַּתְּחוֹלָה, בְּאֶמְצַע הַתְּהוֹם, וַנַּעֲשֵׂית מִשָּׁם אֶבֶן אַחַת מְשֻׁקַּעַת בְּאֶמְצַע תְּהוֹם, וְעָלְתָה לְמַעְלָה וְנִרְאֵית בְּצִיּוֹן, וְהִיא נְקֻדַּת הָעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הֶעָגֹל וְהַכַּדּוּר אֵין (מְמַתְּקִים) מוּקָבִים (הַגַּלְגַּל וְזַלְקָיו לֹא

מִסְתּוֹבְבִים) אֶלָּא מִתּוֹךְ נְקֵדָּה אַוְזֵת בָּאֶמְצַע, וְאוֹתָהּ הַנְּקֵדָּה הִיא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמִשָּׁם נִתְפַּשְׁטָה הָאָרֶץ לְכָל רוּוְזוֹתֶיהָ. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, כְּעֵין בְּרִיָּתוֹ שֶׁל אָדָם.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּקְפָּאָה הָאָרֶץ מִתַּוְזֵת הַמַּיִם, מַה כָּתוּב? (בראשית א) יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּוְזֵת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶוְזָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ הַמַּיִם יַבָּשָׁה, הָיוּ עוֹלִים וְנִגְּבָהִים לְכַסּוֹתָהּ כְּבָרִאשׁוֹנָה, עַד שֶׁגָּעַר בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנָסוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מִן גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן.

וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ נָסִים, לֹא הָיוּ מִשְׁתַּכְּכִים. מָה הַטַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מְכַסִּים עָלֶיהָ בַּתְּוְזוֹלָה, וְעַכְשָׁו נָסִים מִפָּנֶיהָ. מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נָטַל כְּמִין צְרוֹר שֶׁל וֶרֶשׁ, וְוָזַקְקוֹ בּוֹ שְׁמוֹ שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת וְהִשְׁלִיךְ לְתוֹךְ הַמַּיִם, וְעָמְדוּ מִיָּד וְנִשְׁתַּכְּכוּ.

וּבְאֵיזֶה מָקוֹם עָמְדוּ? בְּצִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (שם נ) מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי, זֶה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּכְשֶׁהָאָרֶץ מִתְמוֹטֶטֶת, אֵינָהּ מִתְמוֹטֶטֶת אֶלָּא מִמָּקוֹם זֶה, שֶׁהוּא מְקוֹם הָעוֹלָם.

רַבִּי פָּדָת אוֹמֵר, הַנִּשְׁבָּע בֶּאֱמֶת בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צְרוֹר זֶה שֶׁוָּזָתוּם בּוֹ שְׁמוֹ, מִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה בְּוָזְדָוָה, וּמִתְקַיֵּם בּוֹ, וְהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם. וְהַנִּשְׁבָּע לַשֶּׁקֶר, אוֹתוֹ צְרוֹר עוֹלֶה וּמִסְתַּלֵּק, וְרוֹאֶה שֶׁהוּא שָׁוְא, וְאָז הָעוֹלָם מִתְמוֹטֵט, וְרוֹצָה לַזְוֹר לְתֹהוּ וָבֹהוּ, שֶׁאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל שְׁמוֹ הֶוָּזָתוּם בֶּאֱמֶת. וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות כ) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא.

רַבִּי זְוִקְיָה אוֹמֵר, מְקוֹם כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הִיא נְקֵדָּה אַוְזֵת, אֲשֶׁר עָלֶיהָ עוֹמֵד הַכֹּל. וְהַכָּבוֹד אֵינוֹ בָּרוּךְ אֶלָּא מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁכָּתוּב (יזוזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ.

מַה זֶּה וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן (איוב ט)? רַבִּי פְּרִזְיָא אוֹמֵר, אֵלּוּ הָעַמּוּדִים הַתּוֹמְכִים הַיְסוֹד, וְקִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם עֲלֵיהֶם. וְכַמָּה הֵם? ז', שֶׁכָּתוּב (משלי ט) זָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה. הַיְסוֹד שֶׁל אוֹתָם הַתּוֹמְכִים צַדִּיק אֶוְזָד, שֶׁכָּתוּב (שם

י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. עַמּוּד לֹא כָתוּב, אֶלָּא יְסוֹד, הַיְסוֹד שֶׁהַכֹּל עוֹמְדִים עָלָיו.

כְּנֶגֶד זֶה שִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם, וְשִׁבְעָה כוֹכָבִים רָצִים וְזוֹזְרִים הֵם. שֶׁבַע אֲרָצוֹת. שִׁבְעָה יַמִּים. שִׁבְעָה תְהוֹמוֹת. וְכֻלָּם תְּלוּיִים בַּמַּאֲמָר הַהוּא, שֶׁנֶּאֱמַר הַבּוֹנֶה בַּשָּׁמַיִם מַעֲלוֹתָו. הֵם שֶׁבַע סְפִירוֹת, מַעֲלוֹת גְּדוֹלוֹת, עֲמוּדִים זְקוּקִים בִּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל, וְכֻלָּם תְּלוּיִים בְּמַאֲמָר אָוְזַד, וְהֵם שָׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים.

וְשֶׁבַע אֲרָצוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁמְּזַדְּוְגִים עִמָּהֶם, וְאֵין בָּהֶם פָּרוּד, שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אָוְזַד. יוֹם שֵׁנִי. יוֹם שְׁלִישִׁי. יוֹם רְבִיעִי. יוֹם זַמְּישִׁי. יוֹם הַשִּׁשִּׁי. עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי. (שמות כ) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳.

וּכְנֶגְדָּם שִׁבְעָה עֲמוּדִים זְקוּקִים, שֶׁהֵם תְּלוּיִים בַּשָּׁמַיִם. וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהֵם תְּלוּיִים בְּמִדַּת יַעֲקֹב הַנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א יז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ, וְכָתוּב (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וגו׳.

רַבִּי רְזוּמַאי אוֹמֵר, הַשִּׁבְעָה הָעֶלְיוֹנִים הֵם שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. (עמוס ט) וַאֲגַדָּתוֹ – מַה זֶּה אֲגַדָּתוֹ? הֵם שֶׁבַע מַעֲלוֹת לְמַטָּה מֵהֶם, שֶׁעוֹמְדִים עַל הָעוֹלָם וּמַנְהִיגִים אוֹתוֹ. עַל אֶרֶץ – זוֹ אֶרֶץ הַתַּוְזוֹתוֹנָה. יְסָדָהּ – זוֹ אֶרֶץ הָעֶלְיוֹנָה הַנִּקְרֵאת בִּינָה, וְהִיא תְלוּיָה בְּוָזְכְמָה. וּמַה הוּא? תֵּבֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה י) מֵכִין תֵּבֵל בְּוָזָכְמָתוֹ.

הַקּוֹרֵא לְמֵי הַיָּם (עמוס ט), יָם אָוְזַד, וְהֵם שִׁבְעָה. רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי אוֹמֵר, הֲלֹא יָם אָוְזַד בָּעוֹלָם הוּא? אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, יַמִּים כָּתוּב, שֶׁכָּתוּב וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים.

וְכֻלָּם נִכְנָסִים לַיָּם הַגָּדוֹל, וְהֵם שִׁבְעָה, וְכֻלָּם נִכְנָסִים בּוֹ, זֶה לְמַטָּה מִזֶּה, עַד הַתְּהוֹם, עַד שֶׁתִּמְצָא יָם הַגָּדוֹל שִׁבְעָה זֶה עַל זֶה, וְכֻלָּם תְּלוּיִים בְּמַאֲמָר אָוְזַד.

אָמַר רַבִּי שִׁמְלַאי, אֵימָתַי הָעוֹלָם מִתְמוֹטֵט? בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבִּיט וְרוֹאֶה בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יד) ה׳ מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם וגו׳.

רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יְצְחָק קָמוּ בָּאוּר, כְּשֶׁהֵאִיר הַיּוֹם, לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ. בְּטֶרֶם שֶׁיָּצְאוּ, הֵרִים עֵינָיו רַבִּי נְהוֹרַאי, רָאָה שֶׁכּוֹכְבֵי הַבֹּקֶר מְרַתְּתִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְחָק: תִּרְאֶה אוֹתָם הַכּוֹכָבִים שֶׁמְּרַתְּתִים בִּירֵאַת אֲדוֹנָם, כָּעֵת מַגִּיעַ זְמַנָּם לְזַמֵּר.

מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם בְּנֵי אֱלֹהִים עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁמְּסַיְּמִים שְׁאָר הַצְּבָאוֹת שֶׁמְּשַׁבְּזִים בַּלַּיְלָה, אוֹתָם בְּנֵי אֱלֹהִים תּוֹקְעִים תְּרוּעָה, וּמִתְכַּנְּסִים כָּל הַמַּזָּנוֹת שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה לִמְקוֹמָם.

וְאָז אוֹתָם הַכּוֹכָבִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּיּוֹם, בַּבֹּקֶר, מְרַתְּתִים וְיֵרְאִים וּמַעֲלִים שִׁירָה. וְכָעֵת מַגִּיעַ זְמַנָּם לְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנָם, בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁשּׁוֹמְעִים אוֹתָהּ הַתְּרוּעָה, שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

הִקְדִּימוּ וְהָלְכוּ, וְהָיָה מֵאִיר הַיּוֹם. כְּשֶׁיָּצָא הַשֶּׁמֶשׁ וְהִתְגַּלָּה לָעוֹלָם, אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְחָק לְרַבִּי נְהוֹרַאי: תְּמַהֲנִי כְּשֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי בַּשֶּׁמֶשׁ. שֶׁכְּשֶׁיָּצָא, יָצָא אָדֹם, וְאַזַּר כְּךָ זָוַר לְלָבָן. לָמָּה?

וַדַּאי נִזְכַּרְתִּי בַּדָּבָר שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן שָׁלוֹם אָמַר רַבִּי יְצְחָק בֶּן יְהוּדָא: כְּשֶׁיּוֹצֵא הַשֶּׁמֶשׁ, יוֹצֵא בְּתֻקָּף, כְּגֶבֶר תַּקִּיף, וּבוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַשְׁקוֹפִים שֶׁל זַלּוּגֵי רָקִיעַ.

וְאֵין בְּכָל אוֹתָם כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּזָּלוֹת שֶׁנִּקְרָא גִּבּוֹר, פָּרַט לַשֶּׁמֶשׁ. אֵיזוֹ גְּבוּרָה עוֹשֶׂה? אֶלָּא כְּשֶׁמִּסְתַּיֵּם הַיּוֹם וְנִכְנָס הַלַּיְלָה, מִסְתַּתְּמִים כָּל אוֹתָם הַזַּלּוּגוֹת וְהַמַּשְׁקוֹפִים שֶׁל הָרָקִיעַ. בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַיּוֹם וְהַשֶּׁמֶשׁ יוֹצֵא, מִתְעַטֵּר וְנָזְקָק בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּבַתֻּקֶף וּבַכֹּחַ שֶׁלּוֹ הוּא כּוֹנֵס אֶת כָּל אוֹתָם הָרָקִיעִים, וּבוֹקֵעַ אֶת כָּל אוֹתָם הַזַּלּוּגוֹת, וְנִשְׁרָפִים בְּשַׁלְהֲבוֹתָיו, וּפוֹתֵחַ אוֹתָם וְיוֹצֵא הַחוּצָה.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא גִּבּוֹר? שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח. וְכָתוּב (שופטים ה) כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ. כְּגִבּוֹר שֶׁנִּכְנַס לַמִּלְחָמָה וְנוֹצֵחַ, הוּא אָדֹם. כְּשֶׁנִּצַּח, חָזַר לְגוֹנוֹ הָרִאשׁוֹן. כָּךְ הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשֶׁיּוֹצֵא, נִדְלָקִים בּוֹ

שֶׁלְּהַבּוֹתָיו, וְהוּא אָדָם מֵרֹב גְּבוּרָתוֹ, וְאַזַּר כְּךְ זוּזֵר לַגֶּוֶן הָרִאשׁוֹן.

הָלְכוּ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְשָׁדֶה אֶזֶד, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יֹאמַר מַר מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים שֶׁבְּקְרִיאַת שְׁמַע. פָּתַח וְאָמַר, (דְּבָרִים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶזֶד. הַפָּסוּק הַזֶּה נוּזַז בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ בְּנֵי יַעֲקֹב לַאֲבִיהֶם, אוֹ מִשֶּׁה לְיִשְׂרָאֵל, אֲבָל עַכְשָׁו, כָּל הָעוֹלָם אוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. לְאֵיזֶה יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים?

אֶלָּא, הִגִּיד שָׁנִינוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִמֵּם אוֹתוֹ בְּתוֹךְ כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד עֵד עַל בָּנָיו, שֶׁמְּיַזְּדִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי בְּכָל יוֹם בַּעֲמִים. וּכְשֶׁהֵם מְיַזְּדִים אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, תְּהֶיהּ מֵעִיד עָלֵינוּ, שֶׁאָנוּ מְיַזְּדִים אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נוֹטְלִים אֶת יַעֲקֹב בְּאַרְבָּעָה כְּנָפַיִם, פָּרוּשִׂים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וּמְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּשִׁבַּע בְּרָכוֹת. פָּתַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֵר: אַשְׁרֵי הָאָב שֶׁהוֹלִיד אֶת הַזֶּרַע הַזֶּה בָּאָרֶץ! אַשְׁרֵי הַבָּנִים שֶׁמְּעַטְּרִים אֶת אֲבִיהֶם כָּךְ! בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם פָּתְחוּ וְאוֹמְרִים, בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

וְיַעֲקֹב מִתְעַטֵּר בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן זַךְ, וְעוֹמֵד תָּמִיד כְּקְרִיָּה מֻקָּפֶת זוֹמָה עַל בָּנָיו לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא נוֹתֵן לַדִּין הַקָּשֶׁה לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם אֵין יְכוֹלִים לְהַשְׁמִידָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מד) אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדַאי וְאָמַר, בַּדַּגְמָא שֶׁיֵּשׁ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים לְמַטָּה, שֶׁהֵם בְּנֵי יַעֲקֹב, כָּךְ יֵשׁ יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן בַּשָּׁמַיִם, וּשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים עֶלְיוֹנִים. וּבַדַּגְמָא שֶׁמְּיַזְּדִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כָּךְ מְיַזְּדִים הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים לְמַעְלָה, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

פָּתַח רַבִּי נְהוֹרַאי וְאָמַר, (שם כט) לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר

פָּדָה אֶת אַבְרָהָם לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ. וְכִי יַעֲקֹב פָּדָה אֶת אַבְרָהָם? וְיַעֲקֹב טֶרֶם נִבְרָא בָּעוֹלָם!

אֶלָּא בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ מַפִּילִים אֶת אַבְרָהָם בְּאוּר כַּשְׂדִּים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּנֵּס אֶת הַמַּלְיָא שֶׁלּוֹ וְאָמַר: הַצִּילוּ אֶת אַבְרָהָם מִתּוֹךְ הַשְּׁרֵפָה שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא אֲהוּבִי.

אָמְרוּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יֵצֵא מִמֶּנּוּ יִשְׁמָעֵאל! אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יֵצֵא מִמֶּנּוּ יִצְחָק! אָמְרוּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יֵצֵא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו! אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יֵצֵא מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב! אָמְרוּ: הֲרֵי וַדַּאי שֶׁבִּזְכוּת יַעֲקֹב יִנָּצֵל. וְעַל זֶה אָמַר, אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם, שֶׁבִּזְכוּתוֹ נִצּוֹל אַבְרָהָם.

אָמַר רַבִּי, בְּשָׁעָה שֶׁכָּפָתוּ אֶת חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁיַּפִּילוּ אוֹתָם לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ הַיּוֹקֶדֶת, חֲנַנְיָה אָמַר (תהלים קיוז) ה׳ לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם. מִישָׁאֵל אָמַר (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי אוֹשִׁיעֲךָ אָנִי נְאֻם ה׳. עֲזַרְיָה אָמַר, שִׁמְעוֹן יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (ישעיה מד) זֶה יֹאמַר לַה׳ אָנִי – זֶה חֲנַנְיָה, שֶׁאָמַר ה׳ לִי לֹא אִירָא. וְזֶה יִקְרָא בְשֵׁם יַעֲקֹב – זֶה מִישָׁאֵל, שֶׁאָמַר וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב. וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה – זֶה עֲזַרְיָה, שֶׁאָמַר שִׁמְעוֹן יִשְׂרָאֵל וְכוּ׳. לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ.

וְלָמָּה לֹא הָיָה דָּנִיֵּאל עִמָּהֶם? אֶלָּא דָּנִיֵּאל אָמַר, אֲנִי נִקְרָא בֵּלְטְשַׁאצַּר, כְּשֵׁם הָאֱלִיל שֶׁלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ד) בֵּלְטְשַׁאצַּר כְּשֵׁם אֱלָהִי כוּ׳, וְכָתוּב (שם ב) אָז הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר נָפַל עַל פָּנָיו וְהִשְׁתַּחֲוָה לְדָנִיֵּאל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ. הָלַךְ וְלֹא הָיָה עִמָּהֶם.

מָה רָאוּ חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁנָּפְלוּ לָאֵשׁ? אֶלָּא אָמְרוּ, הַצַּדִּיקִים הִפִּילוּ אֶת גּוּפָם בָּאֵשׁ כְּדֵי לְהָרַע לְמִצְרַיִם, בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – אֲנַחְנוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּשִׁבְיל כְּבוֹד רִבּוֹנֵנוּ.

הָלְכוּ וְהִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה. בֵּינְתַיִם יָרַד הַשָּׁמֶשׁ. אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, נַעֲבֹר

מֵהַדֶּרֶךְ וְנַעֲלֶה לָהָר, וְנִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְלֹא נִישַׁן.

בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים וּמִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה זֶה עִם זֶה, שָׁמְעוּ קוֹל אָזָּוד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: קוּמוּ עֶלְיוֹנִים. הַתַּוְוחוֹנִים הַיְשֵׁנִים, שֶׁשֵּׁנָה בְּנְוזִירֵיהֶם, הִתְעוֹרְרוּ! הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַרְגִּיז אֶת הָעוֹלָם, וְאוֹתָם הָעַמּוּדִים הַקַּיָּמִים, שֶׁהָעוֹלָם סָמוּךְ עֲלֵיהֶם, מְרַתְּתִים. קוֹל בְּכִיָּה שֶׁל עֶפֶר אַיָּלִים, שֶׁבּוֹכָה עַל אַרְיֵה אָזָּוד, שֶׁרְשׁוּם תָּמִיד בַּכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ.

אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי לְרַבִּי יְצָזָוק, שָׁמַעְתָּ דָּבָר? אָמַר לוֹ, שָׁמַעְתִּי, וְעַל זֶה אָמַרְתִּי, שָׁמַעְתִּי וַתִּרְגַּז בִּטְנִי. אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לָדוּן אֶת הָעוֹלָם שֶׁלּוֹ, וְטֶרֶם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַדִּין, הִנֵּה קוֹל מִתְעוֹרֵר, וּמַכְרִיז תָּמִיד בָּעוֹלָם. וַדַּאי הָרְמִים שֶׁל הָרְמִים עֲכָשָׁו יִסְתַּלְקוּ בָּעוֹלָם. וְהַכֹּל בָּרוּר לָנוּ, פָּרַט לְזֶה שֶׁאָמַר קוֹל בְּכִיָּה שֶׁל עֶפֶר אַיָּלִים שֶׁבּוֹכָה עַל אַרְיֵה אָזָּוד, לֹא יָדַעְתִּי מַה הוּא.

אָמַר רַבִּי נְזָוְמְיָה, לֹא יָדְעוּ בָּזֶה לְפִי שָׁעָה. לְיָמִים מוּעָטִים הִתְגַּלָּה בָּעוֹלָם. וּמַהִי הַבְּכִיָּה? זוֹ הַבְּכִיָּה שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֶלִישָׁע כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁבָּכָה עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. שֶׁאוֹתָהּ הַבְּכִיָּה לֹא עָבְרָה מִכִּסֵּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָמוֹת בְּשִׁאָר הָעַמִּים.

אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, אֶת מִי דָּן תְּזוּלָה? אֶת גְּדוֹלֵי הַדּוֹר דָּן תְּזוּלָה, וְאַזָּר כָּךְ דָּן אֶת הָעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מִכָּאן, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים. שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים תְּזוּלָה, וְאַזָּר כָּךְ וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אָמַר, מִכָּאן (מלכים–א זז) לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ תְּזוּלָה, וְאַזָּר כָּךְ מִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶזֶם יְהוּדָה (רות א). רַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן שֶׁאוֹמְרִים, בִּזְמַן שֶׁהַדִּין בָּא לָעִיר, יְסַלֵּק אָדָם עַצְמוֹ מֵאוֹתָהּ עִיר, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנָּתַן רְשׁוּת לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֵינוֹ זוֹשֵׁשׁ לְכָל אָדָם, וְאִישׁ שֶׁפָּגַע בּוֹ, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַזִּיקוֹ.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֱלִימֶלֶךְ שֶׁהַדִּין בָּא לָעוֹלָם, מִיָּד בָּרַח לְהִסְתַּלֵּק מִן הַדִּין, וְעִם כָּל זֶה לֹא נִצּוֹל מִמֶּנּוּ. וְזָכְמִים שֶׁל קֵיסָרִין אוֹמְרִים, אֱלִימֶלֶךְ גְּדוֹל הַדּוֹר הָיָה, וְהָיָה נִכְּר לְמַעְלָה, וְכָל מִי שֶׁהוּא נִכְּר לְמַעְלָה, הוּא נִתְפָּס תְּחִלָּה.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, מַה כָּתוּב בַּשּׁוֹנַמִּית? (מלכים–ב ד) וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יוֹשֶׁבֶת. מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ לְהַכְנִיס רֹאשׁוֹ לְתוֹךְ רַבִּים, וְלֹא יְהֵא נִרְשָׁם לְבַד.

מַה כָּתוּב בַּתְּחִלָּה? וַיֵּלֶךְ אִישׁ סְתָם, רָצָה לְהַחְזִיא וּלְהַסְתִּיר עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יַכִּירוּ בּוֹ. מִי הֶחְכִּירוֹ? מִדַּת הַדִּין. וְאָמַר, וְשָׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ, אָדָם נִכְּר וְנִרְשָׁם הוּא, אֵינוֹ רָאוּי לְהַחְזִיא וּלְהִסָּתֵר. וְהֵאֵין זֶה אֱלִימֶלֶךְ, פַּרְנַס הָעָם?! וְהֵאֵין זֶה אֱלִימֶלֶךְ שֶׁהָיָה סוֹתֵם עֵינָיו מִמַּעֲשֵׂי הָעָם?!

רַבִּי פָּרְזִיָּא אָמַר, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, וּבֵית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה עוֹמֵד, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מַסְתִּירוֹ וְאוֹמֵר, וַיֵּלֶךְ אִישׁ, סְתָם. עָמְדָה מִדַּת הַדִּין וְהֶחְכִּירוֹ, וְשָׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ. מִיָּד נִגְזַר עָלָיו הַדִּין וְעַל בָּנָיו, כִּדְכְתִיב וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֱלִימֶלֶךְ, מִי הוּא שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ מִי זֶה אֱלִימֶלֶךְ הַזֶּה? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהַדּוֹר מְבַזִּים בִּגְדוֹלִים, אָמַר, וַדַּאי אֵלֶךְ מִכָּאן, וְלֹא אֶהְיֶה נִתְפָּס בְּתוֹכָם. וֶאֱלִימֶלֶךְ גְּדוֹל הַדּוֹר הָיָה, וְהָיָה יְכֹלֶת בְּיָדוֹ לִמְזוֹת, וְלֹא מִזָּה. וְהָלַךְ מִשָּׁם וּבָרַז, וּלְפָיְכָךְ נִזְכַּר שְׁמוֹ וְנֶעֱנַשׁ.

וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים (רות א). רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי בִּימֵי, לְשׁוֹן צַעַר הוּא. אֱלִימֶלֶךְ הוּא הָיָה כְּדַגְמַת מֶלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁהִכִּיר בַּדָּבָר, הִשְׁמִיט עַצְמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל, וְהָלַךְ לָגוּר בֵּין הָאֻמּוֹת, שֶׁסָּבַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִדּוֹן בֵּינֵיהֶם. עָמְדָה מִדַּת הַדִּין וְהֶחְכִּירוֹ, וְנִתְפָּשׂ.

וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים. רַבִּי זְוִלְקִיָּה בַּר אֱלִיעֶזֶר פָּתַח בַּפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) מֵרָזוֹק ה' נִרְאָה לִי וְגוֹ'. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר עִם הַנְּבִיאִים, אֵינוֹ נִגְלֶה אֲלֵיהֶם אֶלָּא מֵרָזוֹק. וְעַל כֵּן רוֹאִים דְּמוּת דְּבָרִים, כְּאָדָם הָעוֹמֵד מִמֶּרְזָק, זוּעָן מִמּוֹשֶׁה.

שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי זְנִינָא, כָּל הַנְּבִיאִים כֻּלָּם לֹא נִתְנַבְּאוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה – מִשֶּׁהּ מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. שְׁאָר הַנְּבִיאִים מֵרָזוּק – וּמִשֶּׁהּ מִקָּרוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. נֶאֱמָן בְּבֵית הַמֶּלֶךְ, קָרוֹב הוּא לַמֶּלֶךְ.

וְאִם תֹּאמַר, כֵּיוָן שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ מֵרָזוּק, אֵין אַהֲבָתוֹ שֶׁל מָקוֹם עֲלֵיהֶם – כָּתוּב (ירמיה לא) מֵרָזוּק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד.

אָמַר רַבִּי זְנִינָא, יֵשׁ רָזוּק וְנִתְקָרֵב, וְקָרוֹב וְנִתְרַחֵק. יֵשׁ רָזוּק וְנִתְקָרֵב, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) מִמֶּרְחָק תָּבִיא לַחְמָהּ. קָרוֹב וְנִתְרַחֵק, שֶׁכָּתוּב מֵרָזוּק ה' נִרְאָה לִי. זֶה קָרוֹב לַנְּבִיאִים, וְזֶה רָזוּק לַמַּלְכוּת. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר הָפוּךְ – קָרוֹב לַמַּלְכוּת, וְרָזוּק לַנְּבִיאִים. שְׁרוּאִים הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁל מַעְלָה כְּמִין גּוּף.

רַבִּי זִלְקִיָּה אָמַר, כְּשֶׁרוֹאִים הַנְּבִיאִים בְּצִוְּצִוּז, בְּיָדוּעַ שֶׁהָעוֹלָם נִדּוֹן לְמֵיטַב. וּכְשֶׁרוֹאִים בַּזַּשְׁכָּה, נִדּוֹן לְפָרְעָנִיּוֹת. וַאֲזַי פָּתַח הַפָּסוּק וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וְגוֹ'.

וַיְהִי בִּימֵי. רַבִּי בּוֹן כָּל יָמָיו הָיָה בְּקֵיסָרִין. יוֹם אֶחָד רָאָה אֶת הָעָם שֶׁסּוֹרְזִים, שֶׁהָיוּ הָעֲנִיִּים הוֹלְכִים, וְאֵין מַשְׂגִּיחִים עֲלֵיהֶם. אָמַר, וַדַּאי הַדִּין רָאוּי לְכָאן. קָם וְהָלַךְ לוֹ.

יוֹם אֶחָד זָלְשָׁה דַּעְתּוֹ. פָּגַע בִּכְפַר סִיכְנִין בִּרְמוֹן, וְנִרְדַּם. שָׁמַע קוֹל אֶחָד שֶׁל תַּנָּא אֶחָד שֶׁעוֹסֵק בְּרַגַּת הַתּוֹרָה שֶׁאוֹמֵר, (דברים כב) כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ וְכוּ'. קַן – זוֹ תְּשׁוּבָה. בַּדֶּרֶךְ – זוֹ רָזוּל, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. וְצַדִּיקִים, שְׁנֵי בָּנִים, יוֹסֵף וּבִנְיָמִין. וְהִיא נִקְרֵאת לְבָנָה, הוֹלֶכֶת כָּל הַלַּיְלָה, וּמֵאִיר לָהֶם עַד נְכוֹן הַיּוֹם, שֶׁהוּא יַעֲקֹב.

בְּכָל עֵץ – כָּל זֶה צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים. עֵץ זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. עַל הָאָרֶץ – זוֹ אֶרֶץ הַתַּחְתּוֹנָה. אֲפָרְזִים – זֶה שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים שֶׁלְּמַעְלָה. אוֹ בֵּיצִים – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁהֵם כְּמַלְבּוּשׁ שֶׁלַּגּוּף.

וְהָאֵם רַבָּתְּ עַל הָאֲפָרְזִים וְכוּ', שַׁלֵּוַז תְּשַׁלַּוז אֶת הָאֵם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

וְאֶת הַבָּנִים תַּקַּוז לָךְ. הִרְכִּין רַבִּי בּוֹן אָזְנָיו, וְשָׁמַע אֶת הַקּוֹל שֶׁאוֹמֵר: זֶבֶל עַל זֶה, לֹא אָמַר וְלֹא כְלוּם. מִי שֶׁזָּוַס, מַשְׁאִיר הָאֵם וּבָנֶיהָ וְהוֹלֵךְ לוֹ. וּמַה שֶּׁהָאֵם מְגָרֶשֶׁת מִן הַקֵּן, מַה הִיא אוֹמֶרֶת? אוֹי שֶׁהֶזֵּרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְשָׁרַפְתִּי אֶת הֵיכָלִי וְהִגְלֵיתִי בָנַי לְבֵין הָאֻמּוֹת. וְעַל זֶה יְרַוְזֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הָרַוְזָמִן אֵין נִמְצָא אֶלָּא כָּאן.

וְעַל זֶה שְׁכִינָה צוֹעֶקֶת עַל בָּנֶיהָ. הִנֵּה כָתוּב שַׁלֵּוַז תְּשַׁלַּוז, שְׁנֵי שְׁלוּוִים, שֶׁהֵם בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי. שַׁלֵּוַז תְּשַׁלַּוז – אֲפִלּוּ ק' פְּעָמִים, שֶׁאִם זוֹוֶרֶת עַל גְּוִיָּלֶיהָ תּוֹךְ אַהֲבַת בָּנֶיהָ, שַׁלֵּוַז אֲפִלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ וְסוֹתֵר אֶת הַקֵּן שֶׁלָּהּ, וְיִטֹּל הַבָּנִים הַנִּסְתָּרִים בַּקֵּן, לְהַטִּילָם לַגַּג, הֲרֵי הָרַוְזָמִן אֵין נִמְצָא אֶלָּא כָּךְ. וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים – שֶׁיַּאֲרִיךְ רָגָז מִן שִׁשָּׁת יָמִים, שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים. ה' ה' אֵל רַזּוּם וְזַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן קִיסְמָא אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, וְהֵם זָכְמָה וּתְבוּנָה וְדַעַת, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) ה' בְּזָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ.

וְכָל הַקְּשָׁרִים בָּאָדָם. וְקֶשֶׁר הַתְּבוּנָה שֶׁפָּקַע מֵהֶם, הִתְפַּשֵּׁט בִּשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת, וּבְכֻלָּם יֵשׁ הַשְׂכֵּל לְפִי דַּרְכּוֹ.

הָעוֹף הַזֶּה, כְּשֶׁפּוֹרְזִין מִגּוֹזָלָיו וְנִשְׁלָוִז מֵעַל בָּנָיו, מְצַפֶּצֶף וְהוֹלֵךְ, וְלֹא יוֹדֵעַ לְאֵיזֶה מָקוֹם הוֹלֵךְ, נוֹדֵד לְאַבֵּד אֶת עַצְמוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים קמה) וְרַוְזָמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, אֲפִלּוּ עַל יַתּוּשׁ קָטָן בָּעוֹלָם, רַוְזָמָיו עַל הַכֹּל. אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה עַל הָעוֹף מִתְעוֹרֵר אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר עַל בָּנָיו. אָז קוֹל יוֹצֵא לְפָנָיו וְאוֹמֵר: כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ. אָז הוּא מְעוֹרֵר רַוְזָמִים עַל כָּל אוֹתָם

הַהוֹלְכִים וְנוֹדְדִים מִמְּקוֹם לְמָקוֹם, וּמֵאֲתַר לַאֲתַר אַוֵּר. שְׁבוּרֵי לֵב, שְׁבוּרֵי כוֹז. וּמְעוֹרֵר רַוָּמִים עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת וְזָס עֲלֵיהֶם, וְעוֹזֵב אֶת זַוָּטָאֵי הַנּוֹדְדִים מִמְּקוֹמָם, וְזָס עֲלֵיהֶם וְעַל כָּל הָעוֹלָם.

וְעַל כֵּן אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַשְׁרֵי הַצַּפּוֹר בַּזּוּזִין. וְהִיא מְעוֹרֶרֶת רַוָּמִים עַל כָּל הָעוֹלָם. מִי גָּרַם לָזּוּז עַל הָעוֹלָם וּלְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רַוָּמִים? אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁשּׁוֹלֵחַ אוֹתָהּ הַצִּפּוֹר לְצַעֲרָהּ בִּשְׁנֵי גְּוָנִים, כָּךְ מִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְמַלֵּא רַוָּמִים עַל כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַצַּעַר, וְעַל כָּל אוֹתָם שֶׁנּוֹדְדִים מִמְּקוֹמָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ, שְׁכָרוֹ שֶׁל הָאָדָם הַזֶּה, מַה כָּתוּב בּוֹ? (דברים כב) לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים.

קָם רַבִּי בּוֹן עַל רַגְלָיו, וְשָׁמַז וְאָמַר: בָּרוּךְ הָרַוָּמָן שֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת הַקּוֹל הַזֶּה, וְאִלְמָלֵא לֹא בָאתִי לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמוֹעַ אֶת זֶה – דַּי לִי!

זָזַר אוֹתוֹ הַקּוֹל כְּמוֹ מִקֶּדֶם, פָּתַז וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ וְגוֹ׳. כָּל הָעוֹלָם לֹא בָאִים אֶלָּא בְּחָכְמָה, וְהָאָדָם הִתְמַלֵּא בַּכֹּל. שְׁאָר הַבְּרִיּוֹת, בְּצִיּוּר (בְּתוֹסֶפֶת) שֶׁל חָכְמָה שֶׁנִּשְׁאֲרָה בָּאָדָם.

וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַבְּרִיּוֹת כָּךְ, לֹא הָיְתָה בְּרִיָּה כָּלָה לִרְדּוֹף אַוֵּר מַעֲשֵׂה הָאָדָם כְּמוֹ הָעוֹף. אָדָם בּוֹנֶה בִּנְיָן לְדִיּוּרוֹ, וְהָעוֹף בּוֹנֶה בִּנְיָן לְדִיּוּרוֹ. אָדָם מֵבִיא מָזוֹן לִבְנוֹ, הָעוֹף מֵבִיא מָזוֹן לְבָנָיו. אָדָם מְרַפֵּא אֶת הַמַּזָּלוֹת בְּעֵשֶׂב, וְהָעוֹף מְרַפֵּא אֶת הַמַּזָּלוֹת בְּעֵשֶׂב. אָדָם אֻמָּן וְעוֹשֶׂה אֳנִיּוֹת בַּיָּם, וְהָעוֹף נוֹטֵל גְּוָלָיו וּמַתְקִינָם עַל זוֹף הַיָּם.

אָדָם מְשַׁבֵּחַ וּמְרוֹמֵם אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהָעוֹף מְצַפְצֵף וּמְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנוֹ, שֶׁהוּא הָאֱלוֹהַּ הָעֶלְיוֹן. וּמִשּׁוּם כָּךְ, לְמַעַן יִיטַב לָךְ. לֹא כָתוּב אֵיטִיב לָךְ, אֶלָּא יִיטַב לָךְ. אוֹתוֹ הַשִּׁלּוּחַ שֶׁל הַצִּפּוֹר שֶׁמְּשַׁלֵּחַ, שֶׁמְּעוֹרֵר עַל הָעוֹלָם לְהֵיטִיב לָךְ.

רַבִּי בּוֹן קָם וְהָלַךְ אֵלָיו, וּמָצָא שֶׁהוּא רַבִּי יַנַּאי הַזָּקֵן, מִן הַזַּבְּרִים. נִכְנַס אֶצְלוֹ וְנִשַּׁק בָּרֹאשׁ. אָמַר, כְּמוֹ שֶׁנִּזַּמְתָּ אֶת לִבִּי, כָּךְ יְזַמֵּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

אוֹתְךָ. יָשְׁבוּ יַזַּד.

פָּתַח אוֹתוֹ הַנָּקָן וְאָמַר, (רות א) וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ. בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, אֶת מִי הוּא דָּן תְּחִלָּה? אֶת אוֹתָם שֶׁהֵם דָּנִים אֶת הָעוֹלָם. הֵם דָּנִים אֶת הָעוֹלָם, מִי דָּן אוֹתָם? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִפְּנֵי קִלְקוּל הַדִּין רָעָב בָּא לָעוֹלָם.

בְּכָל זְמַן אֵינוֹ בָּא, אֶלָּא בַּעֲוֹן רָאשֵׁי הָעָם. כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי יוּדַאי, מַה שֶּׁכָּתוּב (משלי יג) רָב אֹכֶל נִיר רָאשִׁים וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט – כְּשֶׁיֵּשׁ סִפּוּק אֹכֶל בָּעוֹלָם, נִיר רָאשִׁים, הֵם זוֹרְעִים וְאוֹכְלִים לָשְׂבַע. וּכְשֶׁאֵין אֹכֶל בָּעוֹלָם, יֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, יֵשׁ מִי שֶׁעוֹמֵד בְּשַׁלְוָה, וְנִסְפֶּה מִן הָעוֹלָם. עַל אֵיזֶה עָוֹן? עַל עָוֹן שֶׁמְּקַלְקְלִים אֶת הַדִּין וְאֶת הַמִּשְׁפָּט וּמְעַוְּתִים אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, אִם הַגְּדוֹלִים וְזוֹטְאִים בְּלֹא מִשְׁפָּט, שֶׁלֹּא עָשׂוּ מִשְׁפָּט בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לַהֲרֹג הָעֲנִיִּים בִּשְׁבִילָם? אֶלָּא הָעֲנִיִּים הֵם כֵּלָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם קְרוֹבִים אֵלָיו. וּכְשֶׁהָרָעָב בָּא לָעוֹלָם, הֵם צוֹעֲקִים אֵלָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ לָהֶם, וּמְעַיֵּן עַל הָעוֹלָם, וְדָן אֶת אוֹתָם שֶׁגָּרְמוּ הַצַּעַר הַזֶּה עַל הָעֲנִיִּים, וְנִסְפִּים מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זְמַנָּם, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) אִם צָעֹק יִצְעַק אֵלַי וְגוֹ' וְשָׁמַעְתִּי כִּי זַנּוּן אָנִי. וְאוֹמֵר, (שם) וְזָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם בֶּחָרֶב וְגוֹ'.

בְּוַדַּאי בְּאוֹתוֹ זְמַן, יֵשׁ נִסְפֶּה וּמִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זְמַנּוֹ, בְּלֹא מִשְׁפָּט – עַל שֶׁלֹּא הוֹצִיאוּ הַמִּשְׁפָּט לְאוֹרָה, וְעַל שֶׁעִוְּתוּ וְקִלְקְלוּ הַמִּשְׁפָּט. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל דַּיָּן שֶׁאֵינוֹ מְזַמְּיר אֶת הַדִּין, אֵין מַזְמִירִין דִּינוֹ מִלְמַעְלָה, וּמִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זְמַנּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יג) יֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט.

יֵשׁ מִי שֶׁדָּן אֶת הַדִּין לַאֲמִתּוֹ, וּמְקַבֵּל שָׂכָר עָלָיו מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְיֵשׁ מִי שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְנִתְפָּשׂ, כְּגוֹן דַּיָּן שֶׁמְּדַקְדֵּק דִּקְדּוּקִים לְזַכּוֹת לָרָשָׁע. שֶׁלְּמַדְנוּ, בֵּית דִּין מַכִּין וְעוֹנְשִׁין שֶׁלֹּא מִן הַתּוֹרָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת סְיָג לַתּוֹרָה, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁהַזְּמַן גּוֹרֵם, וְהַדַּיָּן מְסַלֵּק עַצְמוֹ מִן הַדִּין וּמִלְהַעֲנִישׁוֹ,

וּמְדַקְדֵּק בְּעִנְיַן הַדִּין לִמְצֹא פָּתַח לְזַכּוֹת אוֹתוֹ מִן הַדִּין מַמָּשׁ, וְהוּא דִּין אֱמֶת. אֲפִלּוּ כָּךְ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַדַּיָּן נִתְפָּס עָלָיו, וּמִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זְמַנּוֹ. וְאִם לֹא, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (איוב יז) לֹא נִין לוֹ וְלֹא נֶכֶד בְּעַמּוֹ. כְּשֶׁעַצְמוֹ אֵינוֹ נִתְפָּס – נִתְפָּס זַרְעוֹ.

יֵשׁ מִי שֶׁאֵינוֹ דָּן אֶת הַדִּין לַאֲמִתּוֹ, וּמְקַבֵּל עָלָיו שָׂכָר. כְּגוֹן אַבָּא, שָׂרָאָה אֶזֶד מְזַבֵּק לְאֵשֶׁת אִישׁ וּמְנַשְּׁקָהּ, הוֹצִיא אוֹתָם לְמַלְקוּת, וַהֲרָגָם. לֹא שֶׁהֵם בְּנֵי הֲרִיגָה, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת סְיָג לַתּוֹרָה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ, הַדַּיָּן הוֹצִיאָם מִדִּין תּוֹרָה, שֶׁלֹּא מְזַיְּבִים הֶרֶג, אֶלָּא וַעֲשׂוּ סְיָג לַתּוֹרָה. וְהַדַּיָּן שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה סְיָג לַתּוֹרָה, אֵין לוֹ סְיָג בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁל נִין וְנֶכֶד וְיִהְיֶה עָצוּר וְעָזוּב. וּבָעוֹלָם הַבָּא מַעֲבִירִים מִמֶּנּוּ אוֹתָם מַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁהֵם סְיָג לָאָדָם לָעוֹלָם הַבָּא. כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי נוּרִי, עֲשׂוּ סְיָג לַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁתַּאֲרִיכוּ יָמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ – בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ, צַדִּיק גָּדוֹל בְּדוֹרוֹ הוּא, שֶׁיּוּכַל לַעֲמֹד עַל עַצְמוֹ וְעַל אֲזוֹרִים. כְּעִנְיַן זֶה לִגְנַאי – אִישׁ יוֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה, רָשָׁע בְּרִשְׁעוֹ הוֹרֵג, וּמְקַפֵּחַ בְּנֵי אָדָם וְלֹא פּוֹזֵד.

אֱלִימֶלֶךְ גָּדוֹל בְּדוֹרוֹ רָאוּי לַעֲמֹד עַל עַצְמוֹ וְעַל אֲזוֹרִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הָרָעָב, מִיָּד בָּרַח. לְפִיכָךְ נֶעֱנַשׁ. מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה – מִמְּקוֹם סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה, מֵהַנְּבִיעָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב כג) מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבּוֹר בֵּית לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר.

וְזֶה עָקַר רַגְלָיו מִנְּבִיעַת הַתּוֹרָה שֶׁל בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה, לָגוּר בִּשְׂדֵי מוֹאָב, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶעֱנַשׁ. וְאַתָּה רַבִּי, גָּלִיתָ עַצְמְךָ בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹבְעִים הַזַּבְרִים מַעְיְנוֹת שֶׁל תּוֹרָה כָּאן? אָמַר, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשִּׁלְחַנִי לְכָאן לִשְׁמֹעַ אֶת דְּבָרֶיךָ.

רַבִּי בּוֹן הָיָה הוֹלֵךְ יוֹם אֶזֶד בַּדֶּרֶךְ. פָּגַשׁ בּוֹ תִּינוֹק אֶזֶד. אָמַר לוֹ: רַבִּי, הַתִּרְצֶה שֶׁאֵלֵךְ עִמְּךָ בַּדֶּרֶךְ, וַאֲשַׁמֵּשׁ לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ? אָמַר לוֹ: לֵךְ. הָלַךְ אַחֲרָיו.

עַד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ, פָּגְשׁוּ בּוֹ רַבִּי זְזַיָּא וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוּדָא וְרַבִּי יוֹסֵי. אָמְרוּ

לוֹ: אַתָּה לְבַדְּךָ, וְאֵין מִי שֶׁיִּטְעַן אַוֶּרְיךָ? אָמַר לָהֶם: תִּינוֹק אֶחָד כָּאן שֶׁהוֹלֵךְ אַוֶּרַי. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: כְּדַאי הָיִיתָ שֶׁתִּתְחַוֵּיב בְּנַפְשְׁךָ, שֶׁאֵין עִמְּךָ עִם מִי שֶׁתְּדַבֵּר בְּדִבְרֵי תוֹרָה. יָשְׁבוּ בְּשָׁדֶה תַּוֶּת אֵילָן אֶחָד.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. הַהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת עִמּוֹ מִי שֶׁיְּדַבֵּר בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וְכֵן דַּרְכָּן שֶׁל צַדִּיקִים, הוֹלֵךְ וְאוֹר, הוֹלֵךְ וְעִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (שם ו) וְתוֹרָה אוֹר. עַד נְכוֹ"ן הַיּוֹם, עַד שֶׁתִּשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ הַשְּׁכִינָה וְלֹא תָּזוּז מִמֶּנּוּ. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ דִּבְרֵי תוֹרָה, שְׁכִינָה שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי וְכוּ'.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (משלי ג) רְפָאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְגוֹ'. הַתּוֹרָה הִיא רְפוּאָה לָאָדָם, לַגּוּף וְלָעֲצָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁאָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, הָרְפוּאָה לָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל יוֹם – מִי שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל תְּקוּנָהּ.

וְאָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, בְּקְרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת, כְּמִנְיַן מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים שֶׁל אָדָם. וְהַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע כְּתִקּוּנָהּ, כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר נוֹטֵל תֵּבָה אַוֶּת לְעַצְמוֹ, וּמִתְרַפֵּא בּוֹ. וְזֶה רְפוּאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ.

בֵּינְתַיִם הִגִּיעַ אוֹתוֹ הַתִּינוֹק עַיִף מִן הַדֶּרֶךְ, וְיָשַׁב לִפָּנֵיהֶם. שָׁמַע אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, קָם עַל רַגְלָיו וְאָמַר: וַהֲלֹא בְּקְרִיאַת שְׁמַע אֵין שָׁם אֶלָּא מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וְזָמַשׁ תֵּבוֹת? אָמַר לוֹ רַבִּי זְעֵירָא: שֵׁב בְּנִי. יָשַׁב. אָמַר: הֲשָׁמַעְתָּ בְּנִי בָּזֶה דָּבָר?

אָמַר לוֹ: כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא, שֶׁבְּקְרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת וְזֶסֶר שָׁלֹשׁ לִמְנַיַן אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם. מַה תַּקָּנָתוֹ? תִּקָּנוּ שֶׁהַשְּׁלִיזַ צָבוּר זוּזֵר עַל שָׁלֹשׁ הַתֵּבוֹת הַלָּלוּ, וּמֶהֶן? ה' אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת. כְּדֵי לְהַשְׁלִים מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת עַל הַקָּהָל, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יַפְסִיק לֶאֱמֶת, לֹא

פָּזוּת מִשָּׁלֹשׁ, וְלֹא יוֹתֵר מִשָּׁלֹשׁ.

בֵּינָתַיִם בָּא רַבִּי יוּדָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי פָּנְוָס, וְיָשַׁב אֶצְלָם, וְאָמַר לָהֶם: בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ: בְּדִבְרֵי קְרִיאַת שְׁמַע, וְכָךְ אָמַר הַתִּינוֹק הַזֶּה. אָמַר: וַדַּאי שֶׁכָּךְ הוּא, וְכָךְ אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן נוּרִי אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן דּוּרְמַסְקִית מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, וְזֶסִידִים הָרִאשׁוֹנִים תִּקְּנוּ קְרִיאַת שְׁמַע כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, וּכְנֶגֶד מִנְיַן אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם. וַהֲרֵי זָסְרוּ מֵהֶן שָׁלֹשׁ? תִּקְּנוּ שֶׁיְּהֵיָה שְׁלִיזַ צְבוּר זוֹזֵר וּמַשְׁלִים אוֹתָן. וּמֶהֶן? ה' אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת.

בַּתְּפִלָּה תִּקְּנוּ שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אַזַּרוֹנוֹת. בִּקְרִיאַת שְׁמַע – שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת בָּרִאשׁוֹנָה, ה' אֱלֹהֵינוּ ה', וּשְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת בָּאַזַּרוֹנָה – ה' אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת. וְכָל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע כְּמוֹ זֶה, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ נָזוֹק בְּאוֹתוֹ יוֹם.

וְכָל הָאוֹמֵר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁלֹּא עִם הַצְּבוּר, אֵינוֹ מַשְׁלִים אֵיבָרָיו, מִפְּנֵי שֶׁזָּסַר הַשָּׁלֹשׁ תֵּבוֹת שֶׁשְּׁלִיזַ צְבוּר זוֹזֵר. מַה תַּקָּנָתוֹ? יְכַוֵּן בַּזְּמַשׁ עֶשְׂרֵה וָוי"ם שֶׁל אֱמֶת וְיַצִּיב.

וְעִם כָּל זֶה הָיָה קוֹרֵא עָלָיו אַבָּא, (קהלת א) מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וְגוֹ'. אוֹתָן שָׁלֹשׁ תֵּבוֹת שֶׁבִּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁשְּׁלִיזַ צְבוּר זוֹזֵר אוֹתָן, לֹא יוּכַל לְהַמְּנוֹת אוֹתָם לְתַשְׁלוּם מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה כִּשְׁאָר הַצְּבוּר. אָמַר לְאוֹתוֹ הַתִּינוֹק, פָּסַק פָּסוּקְהּ! פָּתַז וְאָמַר, (שם ט) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט.

רַבִּי בּוֹן הִטְעִין יוֹם אֶזֶד אַזַּרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי בַּעֲלִיַּת סָלַע אֶזֶד, בְּרוֹם הָהָר. רָאוּ צִפּוֹר אַזַת נוֹדֶדֶת מִגּוֹזָלֶיהָ, וַאֲזַרִים בָּאִים, וּמְרָטוּ אֶת כְּנָפֶיהָ, וְעָלֶיהָ אָמַר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, (משלי כג) כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ.

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ נָזוּשׁ אֶזֶד שֶׁהוֹרֵג אָדָם וְהוֹלֵךְ לוֹ, וָרָאוּ אַרְיֵה שֶׁטּוֹרֵף אֵזֶן וְאוֹכֵל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה תּוֹעֶלֶת לוֹ לַנָּזוּשׁ הַזֶּה שֶׁטּוֹרֵף

לִזְנָם?

פָּתַח וְאָמַר, (איוב ט) אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה יְשׁוּפָנִי וְהִרְבָּה פְּצָעַי זִנָּם. אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה – זֶה הַשָּׂטָן, שֶׁדַּרְכּוֹ כְּנָזָשׁ, טוֹרֵף וְהוֹרֵג לִזְנָם וְלֹא מוֹעִיל לוֹ. יְשׁוּפָנִי – כְּתוּב כָּאן יְשׁוּפָנִי, וְכָתוּב שָׁם הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ. וּמְשׁוּם שֶׁבִּשְׂעָרָה יְשׁוּפָנִי, הִרְבָּה פְּצָעַי זִנָּם. שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַזִּיק זִנָּם, וְטוֹרֵף טָרֶף לִזְנָם.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁעוֹשֶׂה בְּלִי רְשׁוּת – וְהֵנָּה כָּתוּב רוֹזֵן סְעָרָה עֹשֶׂה דְּבָרוֹ? וְכָתוּב (קהלת י) אִם יִשֹּׁךְ הַנָּזָשׁ בְּלוֹא לָזַשׁ. נָזָשׁ אֵינוֹ נוֹשֵׁךְ עַד שֶׁלּוֹזְשִׁים לוֹ מִלְמַעְלָה. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יֵשׁ שֶׁלּוֹזְשִׁים לוֹ מִלְמַעְלָה, וְלֹא נוֹדָע אֵלָיו אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ, וְהוֹרֵג אֶת מִישֶׁהוּ אַזַּרי. אַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא נוֹדָע אֵלָיו וְלֹא נִרְשָׁם לְפָנָיו.

מַה כָּתוּב בֶּאֱלִימֶלֶךְ? (רות א) וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁנִּרְשַׁם אָצְלוֹ, הִסְטִין בַּדִּין עָלָיו, עַד שֶׁהָרַג אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁהִתְזִיל בּוֹ, הִתְזִיל בְּבָנָיו, וְהַכֹּל בָּעֲנָשׁ שֶׁל הַדַּיָּן, שֶׁאֵין עֹנֶשׁ כָּעֹנֶשׁ שֶׁל הַדִּין. שֶׁלֹּא יֹאמַר הַדַּיָּן שֶׁהוּא נֶעֱנָשׁ לְבַדּוֹ, אֶלָּא הוּא וּבָנָיו וְכָל בֵּיתוֹ יִתָּפְסוּ בְּזֶטָא הַדִּין.

הַדַּיָּן יֵשׁ לוֹ לִרְדֹּף וְלָדַעַת אַזַּרי מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעִיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִתְפָּס בַּזֶּטָאִיהֶם. שֶׁלֹּא יֹאמַר הַדַּיָּן, אֲנִי כְּדֵי לָדוּן דִּין בֵּין אִישׁ לַזָּבֵרוֹ, וְלֹא יוֹתֵר. אֶלָּא כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעִיר תְּלוּיִים עַל צַוָּארוֹ. וְאִם אוֹטֵם עֵינָיו מִמַּעֲשֵׂי הָעִיר, הוּא נִתְפָּס בַּזֶּטָאִיהֶם.

אֱלִימֶלֶךְ יָכוֹל הָיָה לַעֲמֹד וּלְהָגֵן עַל דּוֹרוֹ, וְצַדִּיק הָיָה. בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְעוֹרֵר בְּדִין עַל הָעוֹלָם, הוּא מַשְׁגִּיחַ בְּרֹאשֵׁי הָעָם, וְרָצָה לְכַסּוֹת עַל אֱלִימֶלֶךְ. בָּרְאשׁוֹנָה מַה כָּתוּב? אִישׁ סְתָם, וְלֹא כָּתוּב מִי הוּא. מִיָּד קָם הַמְקַטְרֵג וְאָמַר, וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ, שֶׁהוּא נִרְשָׁם וְנוֹדָע הוּא וְכָל בֵּיתוֹ.

מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁאֵין דַּיָּן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁלֹּא נִרְשָׁם וְנוֹדָע אָצְלוֹ לְמַעְלָה. וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַדִּין עַל הָעוֹלָם, הוּא נִדּוֹן בָּרְאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב שִׁפְטֵי הַשָּׁפָטִים.

וְשֵׁם שְׁנֵי בָּנָיו מַזְוְלוֹן וְכִלְיוֹן. רַבִּי פָּדָת וְרַבִּי פָּרְזִיָּא אָמְרוּ, מַזְוְלוֹן – שֶׁמְּזַוֵּל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַזַּר זְמַן, עַל שֶׁהָיָה מוֹזֵהַ בְּיָדוֹ שֶׁל אָבִיו, וּמִשְׁתַּדֵּל בּוֹ עַל הַמִּשְׁפָּטִים. כִּלְיוֹן – עַל שֶׁנִּכְלָה מִן הָעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִיסְמָא אָמַר, כְּשֵׁם שֶׁהָיוּ הֵם – כָּךְ הָיוּ נְשׁוֹתֵיהֶם. עָרְפָּה – עַל שְׁמָהּ נִדּוֹנִית, קְשַׁת עֹרֶף, שֶׁלֹּא רָצְתָה שֶׁיִּהְיֶה לָהּ זֵלֶק עִם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים. רַבָּנָן אוֹמְרִים, לְפִי שֶׁהֶחֱזִירָה עֹרֶף לַחֲמוֹתָהּ.

רוּת – עַל שֵׁם תּוֹר, שֶׁהוּא כָּשֵׁר עַל הַמּוּבֵזָז. כָּךְ רוּת כְּשֵׁרָה לָבֹא בַּקָּהָל, שֶׁעָלֶיהָ נִתְקַיְּמָה הֲלָכָה: עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית, מוֹאָבִי וְלֹא מוֹאָבִית. רוּת – שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנָּה בֶּן שֶׁרְוָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת.

רוּת אֵשֶׁת מַזְוְלוֹן, בָּאתָה בַּקָּהָל. מַזְוְלוֹן, שֶׁמְּזַוֵּל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִהְיוֹת שְׁמוֹ נִזְכָּר. עָרְפָּה אֵשֶׁת כִּלְיוֹן, לֹא בָאתָה בַּקָּהָל, שֶׁכִּלָּה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כִּלְיוֹן לֹא נִזְכָּר שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל.

וְעַל הַתִּקּוּן הַזֶּה, נֶעֱמִי – נִשְׁמָה. אֱלִימֶלֶךְ – נִשְׁמָה לִנְשָׁמָה. מַזְוְלוֹן – רוּחַ הַשִּׂכְלִית. רוּת – נֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִית. כִּלְיוֹן – רוּחַ הַבַּהֲמִית. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (קהלת ג) וּמִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ. רוּחַ הָאָדָם – זֶה מַזְוְלוֹן. רוּחַ הַבְּהֵמָה – זֶה כִּלְיוֹן, שֶׁהוּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל. נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית – זוֹ עָרְפָּה, שֶׁהִיא מַקֶּשֶׁת עֹרֶף, וְהִיא מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וְעַל כֵּן כִּלְיוֹן לֹא נִזְכָּר שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל.

וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מוֹאֲבִיּוֹת. אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, בְּנוֹת עָגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב הָיוּ. וּמִפָּנֵי מָה זָכָה עָגְלוֹן לְכָךְ? אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, כְּשֶׁבָּא אֲהוּד וְאָמַר (שופטים ג) דִּבַּר אֱלֹהִים לִי אֵלֶיךָ וַיָּקָם מֵעַל הַכִּסֵּא, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה קַמְתָּ מִכִּסְאֲךָ בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי – זַיֶּיךָ, מִמְּךָ יֵצְאוּ מִי שֶׁיֵּשֵׁב עַל כִּסְאִי, שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים–א כט) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה׳.

רַבִּי בּוֹן אָמַר, אִלְמְלֵא הָיִיתִי שָׁם, כְּשֶׁהִתְקַיְּמָה הֲלָכָה מוֹאָבִי וְלֹא

מוֹאָבִית – הָיִיתִי זוֹלֵק עָלָיו וְאוֹמֵר, מוֹאָבִית וְלֹא מוֹאָבִי. וּמַה מִּי שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (במדבר כו:ז) וַיָּזֶל הָעָם לִזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב וַתִּקְרֶאנָה לָעָם לִזְבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן, וְכָתוּב (שם לא) הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת ה'. הֵם גָּרְמוּ לְכָל זֶה, וְהַגְּבָרִים אֲסוּרִים וְהֵן מֻתָּרוֹת?!

וּמִיָּד אָמַר, זָזַרְתִּי בִּי! וּמָה מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר קִבְּלוּ אוֹתָן, שֶׁכָּתוּב (שם) אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַזִּיזוּ לָכֶם. מָה הַטַּעַם? שֶׁבְּהֶכְרֵזָן עָמְדוּ בְּנוֹת מוֹאָב בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. שֶׁאָמַר רַבִּי זוּלְקִיָּה אָמַר רַבִּי אַסְיָא בֶּן גּוּרְיוֹן, הָאֲנָשִׁים בָּאִים וּמְבִיאִים אוֹתָן בְּעַל כָּרְחָן, וְהַהִיא שֶׁלֹּא קִבְּלָה – הוֹרְגִים אוֹתָהּ. עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מוֹאֲבִיּוֹת כֻּלָּן שָׁם בְּהֶכְרֵזָן. וְעַל כֵּן וַדַּאי הָאֲנָשִׁים אֲסוּרִים, וְהַנָּשִׁים מֻתָּרוֹת. וְעוֹד, כָּתוּב בַּתּוֹרָה שְׁנֵי טְעָמִים – עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם, וַאֲשֶׁר שָׂכַר עָלֶיךָ אֶת בִּלְעָם, שֶׁעִקַּר הַדָּבָר גְּבָרִים הָיוּ.

אָמַר רַבִּי זִסַּדַאי, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁנָּזַל שִׁטִּים מְגַדֵּל הַנָּאוֹף שֶׁל נָשִׁים הוּא, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁבְּעַל כָּרְחָן הָיוּ שָׁם?! וְאָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, מַה שֶּׁכָּתוּב (יואל ד) וּמַעְיָן מִבֵּית ה' יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשִּׁטִּים, שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְרַפֵּאת אֶת כָּל הָעוֹלָם, וּמִפָּנֵי שֶׁנָּזַל שִׁטִּים מַרְבֶּה נְאוּף, יֵצֵא מַעְיָן מִבֵּית ה' לְרַפֵּאת אוֹתוֹ הַנָּזַל. אִם כֵּן, הֲרֵי לְךָ כִּי בִּשְׁבִיל הַנְּאוּף הֵן בָּאוֹת מֵעַצְמָן.

אָמַר רַבִּי מְנַסְיָא, זֹס וְשָׁלוֹם! גָּלוּי וְיָדוּעַ, שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁבַּעְלֵיהֶן וַאֲבִיהֶן שָׁם, שֶׁאֵינָן בָּאוֹת מֵעַצְמָן בְּפַרְהֶסְיָה, אֶלָּא הֵם הִפְקִירוּ אוֹתָן בְּעַל כָּרְחָן בַּעֲצַת בִּלְעָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא, תָּמַהּ אֲנִי אִם מִגְלָה זוֹ לֹא בָאָה אֶלָּא כְּדֵי לְיַזֵּס זֶרַע דָּוִד שֶׁבָּא מֵרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה – לֹא יִסָּפֵר יוֹתֵר, וְלָמָּה לִי כָּל זֶה? לְכָתֵב הַיַּזֵּס מִבֹּעַז, כְּשֶׁנָּשָׂא אֶת רוּת, וְיֹאמַר אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת פָּרֶץ, עַד וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת דָּוִד. אֶלָּא הַכֹּל הִצְטָרֵךְ בִּשְׁבִיל הַצַּדֶּקֶת הַזּוֹ, שֶׁבָּאָה לְהִתְגַּיֵּר וְלַיַּזֵּסוֹת תַּיַּזֵּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וּלְהוֹדִיעַ עַנְוְתָנוּתָהּ וּצְנִיעוּת שֶׁבָּהּ וְצִדְקוּתָהּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר, לְהוֹדִיעַ זֶרַע דָּוִד, שֶׁהוּא (תהלים יב) כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ. שֶׁהֲרֵי פֶּרֶץ וְעוֹבֵד כֶּסֶף צָרוּף הוּא, כַּכֶּסֶף הַזֶּה שֶׁנִּצְרָף בָּעֵם וּשְׁתַּיִם.

וְאִם תֹּאמַר, מִפְּנֵי מָה בָּאוּ מִן הָאִמָּהוֹת בְּעִנְיַן זֶה? אֶלָּא כֶּסֶף מְזֻקָּק מִתּוֹךְ סִגִּים שֶׁבָּהּ. וְזֶרַע דָּוִד צָרוּף מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וְגוֹ׳, בְּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ, בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרָע. הַכֹּל צָרִיךְ כְּאָזֹד. וְזֶרַע דָּוִד צָרִיךְ כָּךְ.

פָּתַח רַבִּי וְאָמַר, כָּךְ אָדָם הָרִאשׁוֹן – נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה. זָוָה – נְשָׁמָה. קַיִן וְהֶבֶל – הֶבֶל מִמִּין אָזֹד עִם אָדָם וְזָוָה, וְנִקְרָא רוּזַן הַקֹּדֶשׁ. קַיִן רוּזַן שֶׁל טֻמְאָה שֶׁל הַשְּׂמאל, נִקְרָא כִּלְאַיִם. וְהָיָה עֵרְבּוּבְיָה שֶׁלֹּא צָרִיךְ. הַצַּד הָאַזֵּר, שֶׁלֹּא מֵהַמִּין שֶׁל אָדָם וְזָוָה. וְעַל זֶה, לֹא תַזְרִשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו. וְעַל זֶה אַל תַּכְנִיס בְּרִית הַקֹּדֶשׁ בְּרִשּׁוּת אַזֶּרֶת, לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲזֵרִים עַל פָּנָי.

וְאָדָם הוּא דְּגְמָא שֶׁל מַעְלָה. אֱלֹהִים אֲזֵרִים – זֶה זָמוֹר וְאָתוֹן, זָכָר וּנְקֵבָה. וְעַל זֶה, מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּרִית קֹדֶשׁ בְּרִשּׁוּת אַזֶּרֶת, כָּתוּב בּוֹ (הושע ה) בַּה׳ בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ. וְאֵין קִנְאָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּרַט לָזֶה שֶׁל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ.

בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָדָם י״ה ו״ה, שֶׁהוּא שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, וְזֶה נִקְרֵאת אָדָם, וּמִתְפַּשְּׁטִים הָאוֹרוֹת בְּתִשְׁעָה אוֹרוֹת, וְהֵם מִשְׁתַּלְשְׁלִים מִן י׳, וְהוּא אוֹר אָזֹד בִּכְלִי פָּרוּד. וְעַל זֶה גּוּף הָאָדָם נִקְרָא הַלְבּוּשׁ שֶׁל אָדָם.

ה׳ נִקְרֵאת נְשָׁמָה, וְתִזְדַּוֵּג עִם י׳, וּמִתְפַּשֶּׁטֶת לְכַמָּה אוֹרוֹת, וְהוּא אָזֹד. י״ה בִּכְלִי פָּרוּד. וְעַל זֶה, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם כוּ׳, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם.

ו׳ נִקְרֵאת רוּזַן, וְנִקְרָא בֵּן י״ה. ה׳ נִקְרֵאת נֶפֶשׁ, וְנִקְרֵאת בַּת. וְעַל זֶה, אָב וָאֵם בֵּן וּבַת. וְסוֹד הַדָּבָר יו״ד ה״א וא״ו ה״א, נִקְרָא אָדָ״ם. וּמִתְפַּשֵּׁט אוֹרוֹ

לַזְּמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אוֹרוֹת, וְזֶהוּ זְשִׁבּוֹן אָדָם מ״ה.

וְהַשֵּׁם יו״ד ה״א וא״ו ה״א, זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם כו׳. וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם. וְאַזַּר כְּךָ יָצַר הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים.

מַה יֵּשׁ בֵּין אָדָם לְאָדָם, הֲרֵי יהו״ה נִקְרָא אָדָם, וְהַגּוּף נִקְרָא אָדָם, מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא, בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא (שם א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, הוּא יהו״ה. וּבְמָקוֹם שֶׁלֹּא נִקְרָא בְּצַלְמוֹ, הוּא גּוּף.

וְאַזַּר שֶׁאָמַר וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים, שֶׁיִּצַּר אֶת הָאָדָם, עֲשָׂאוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם ג) וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתְנוֹת אוֹר, בְּדַגְמָא שֶׁל מַעְלָה, וְאַזַּר שֶׁזָּטְאוּ – כָּתְנוֹת עוֹר.

וְעַל זֶה אָמַר, (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו. בְּרָאתִיו – זֶה יו״ד ה״א וא״ו ה״א. יְצַרְתִּיו – זֶה כָּתְנוֹת אוֹר. אַ״ף עָשִׂיתִיו – זֶה כָּתְנוֹת עוֹר, מִשּׁוּם שֶׁהָאַף סִבַּב זֶה.

וּלְמִי יִקְרָא רָע? זֶה יֵצֶר הָרָע, וְזֶה הַנָּזָשׁ, שֶׁעָשָׂה וְסִבַּב שֶׁנִּגְזַר עַל אָדָם וְזַזָּוֹה מָוֶת, וְעַל כָּל אִישׁ.

וּבַדַּגְמָא שֶׁיֵּשׁ שֵׁם שֶׁל קְדֻשׁ, כָּךְ יֵשׁ שֵׁם שֶׁל טֻמְאָה, שֶׁהוּא טָמֵא. וְעַל זֶה, לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲזֵרִים עַל פָּנָי. וְכָל הַפּוֹגֵם אֲזַד מֵאֵיבָרָיו מִלְמַטָּה, כְּאִלּוּ פּוֹגֵם מִלְמַעְלָה.

וְעַל זֶה זֶרֶב בָּא לָעוֹלָם, וְרָעָב וּמָוֶת בָּאִים לָעוֹלָם, וְעַל זֶה (שמות כב) וְהָיוּ נָשֶׁיכֶם אַלְמָנוֹת וְגוֹ׳, לְמִי שֶׁמַּכְנִיס בְּרִית הַקֹּדֶשׁ לְרְשׁוּת אֲזֵרֶת. וְעַל זֶה (ויקרא יט) שַׂעֲטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. (דברים כב) לֹא תַזְרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַזָּמֹר יַזְדָּו. וְעַל זֶה אָמַר, (שם כז) אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה. מִי הִיא הַבְּהֵמָה? זוֹ כּוּתִית, גּוּף שֶׁהִיא מִצַּד הַבְּהֵמָה הָאֲזֵרֶת שֶׁלְּמַעְלָה, טְמֵאָה.

וְעַל זֶה אָמַר, (שם ל) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַזַּיִים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת

הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. אֶת הַזָּזִים וְאֶת הַטּוֹב – זֶה יהו״ה. וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע – זֶה שְׁמוֹ שֶׁל סמא״ל, נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה מִצַּד הַשְּׂמאל, וּנְשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ מִצַּד הַשְּׂמאל, שֶׁהִיא בַּגּוּף, שֶׁאָדָם שֶׁהוּא מִשְּׁאָר עַמִּים שֶׁלֹּא נִקְרָאִים אָדָם. וּמָה אָמַר? וּבָזַרְתָּ בַּזָּזִים.

וְעַל זֶה יֵשׁ שֵׁדִים יְהוּדִים, וְלֹא בָּא הַפָּסוּק שֶׁאָמַר לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲזֵרִים, אֶלָּא לְיִשְׂמְעֵאל וּלְעֵשָׂו. וֵאלֹהִים אֲזֵרִים מִיִּשְׂמְעֵאל וּמֵעֵשָׂו מֵאֵיזֶה מָקוֹם יָצְאוּ? מִן הַשְּׂמָרִים שֶׁל הַשֵּׁדִים הַיְּהוּדִים, וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה יד) כִּי מִשָּׁרֶשׁ נָחָשׁ יֵצֵא צֶפַע. וְעַל כֵּן, אִם אָמַר לְךָ יֵצֶר הָרָע זְנֵה וּשְׁכַב עִם בְּהֵמָה – אַל תַּאֲמֵן בּוֹ.

וְעַל זֶה יֵשׁ שֵׁדִים יְהוּדִים וְיִשְׂמְעֵאלִים וְנוֹצְרִים, וְהַגְּדוֹלָה לִבְנֵי עֵשָׂו וְיִשְׂמְעֵאלִים. וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הִיא? מִן הַגּוּפוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם אֲוִזִּים עִמָּנוּ מִן הַגּוּף, וְלֹא מִנְּשָׁמָה, וְלֹא מִן רוּחַ, וְלֹא מִנֶּפֶשׁ, וְלֹא מִנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה.

וַאֲנִי פּוֹתֵחַ לְךָ פֶּתַח גָּדוֹל. כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם מִשְׁתַּזְּוִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וֵאלֹהִים שֶׁל בְּנֵי עֵשָׂו, הוּא יִשְׁתַּזְּוֶה לָהֶם. מִנַּיִן לָנוּ? רֶמֶז שֶׁאָמַר הַכָּתוּב, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם בַּזְּלוֹם הַלַּיְלָה. אֱלֹהִים שֶׁלּוֹ יִשְׁתַּזְּוֶה לוֹ. (במדבר כב) וַיָּבֹא – עַד בֵּיתוֹ, וַיְדַבֵּר עִמּוֹ בִּלְעָם מִן הַזְּלוֹן שֶׁלּוֹ. (נ״א הַזְּלוֹם) וְזֶה לָמָּה? בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַגּוּף, שֶׁהוּא עִקָּר שֶׁלָּהֶם.

וְעַל זֶה, כָּל גּוֹי שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִפָּרֵד מֵעֲבוֹדָה זָרָה וּמֵעֲבֵרָה, יַכְנִיס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ רוּחַ קְדוֹשָׁה וְנֶפֶשׁ קְדוֹשָׁה. וְעַל זֶה יֵשׁ זֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְלֹא עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא זֵלֶק בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְעוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

וְכָל זֶה לָמָּה? בִּשְׁבִיל הַשְּׂמָרִים שֶׁיֵּשׁ בְּגוּפָן, שֶׁהֵם מִן הַטֻּמְאָה. וְהָרוּחַ הַקְּדוֹשָׁה, וְנֶפֶשׁ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁיָּשְׁבוּ עַל הַשְּׂמָרִים, בְּזִוָּקָה גְּדוֹלָה יְבִיאוּ אוֹתָהּ לְזֶה הַגּוּף, כְּמוֹ הָאָדָם הַדָּר בְּאַשְׁפָּה. וּמִשָּׁיְמוּת, נֶאֱבָדִים הַשְּׂמָרִים שֶׁלּוֹ.

וְעַל זֶה אָמְרוּ, הַגּוּף מִן הַכּוּתִי – בְּזִוָּיו טָמֵא, וּבְמוֹתוֹ טָהוֹר. לָמָּה? בִּשְׁבִיל שֶׁתֹּאבַד נִשְׁמָתוֹ, וְהַגּוּף יָשׁוּב אֶל הֶעָפָר כְּשֶׁהָיָה. הַיְּהוּדִי – בְּזִוָּיו טָהוֹר,

וּבְמוֹתוֹ טָמֵא, בִּשְׁבִיל שֶׁנִּשְׁמָתוֹ עוֹלָה לְמָקוֹם גָּבוֹהַּ, וְנִשְׁאָר גֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית בַּגּוּף. וְעַל זֶה, זֶה נִקְרָא טָמֵא בְּמוֹתוֹ, וְהַכּוּתִי טָהוֹר.

לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לִשְׁנֵי אִילָנוֹת, אֶזֶד קָדוֹשׁ וְאֶזֶד טָמֵא. מִי הוּא הַקָּדוֹשׁ, וּמִי הוּא הַטָּמֵא? מִי שֶׁעוֹשֶׂה פְּרִי הוּא הַקָּדוֹשׁ, וּמִי שֶׁאֵין עוֹשֶׂה פְּרִי הוּא הַטָּמֵא. וְזֶהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה צֵל לַעֲבוֹדָה זָרָה. וְעִם כָּל זֶה הֵם נִטּוּעִים בָּאָרֶץ, וּלְעֵץ אֶזֶד יֵשׁ מַיִם, וְלָעֵץ הָאַזֵר אֵין (יֵשׁ) מַיִם. וְעִם כָּל זֶה, עֵץ אֶזֶד יַעֲשֶׂה פְּרִי, וְעֵץ אֶזֶד לֹא יַעֲשֶׂה פְּרִי.

בַּדִּגְמָא הַזּוֹ הֵם יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי הָאֻמּוֹת. שְׁנֵי אִילָנוֹת, שֶׁהֵם נִטּוּעִים בָּאָרֶץ. רוּזַ שֶׁל קְדֻשָּׁה, וְרוּזַ שֶׁל טֻמְאָה. זֶהוּ הָאִילָנוֹת, וְהֵם בְּאֶרֶץ אַזַת, שֶׁהֵן מִן הַגּוּף, אַזַינוּ עִמָּנוּ. וּלְאֶזֶד יֵשׁ מַיִם וְעוֹשֶׂה פְּרִי, זוֹ הִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְשְׁלָה לְמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה) הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם, וְאֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה.

וְעַל הַגּוּף שֶׁל יִשְׂרָאֵל אָמַר, וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְיוֹרֵשׁ גַּן הָעֵדֶן, וְיוֹרֵשׁ גּוּף קָדוֹשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנֶהֱנֵית נִשְׁמָתוֹ מֵאוֹר הַשְּׁכִינָה.

וְאִם תֹּאמַר, אָמַרְתָּ, שֶׁאֵין פְּרִי בְּאִילָן הַטָּמְאָה, לָמָּה הַפָּסוּק אָמַר עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ? אֵין בִּפְרִי הָעֵץ שֶׁיַּעֲשֶׂה צֵל לַעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁיֹּאמְרוּ עָלָיו שֶׁיַּעֲשֶׂה פְּרִי, שֶׁלֹּא אוֹכְלִים מִמֶּנּוּ, וְיִדְּמֶנּוּ הָרוּזַ. וְעַל זֶה אָמַר, לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ וְגוֹ'.

וְיֵשׁ לְאִילָן הַזֶּה שֶׁל הַטֻּמְאָה מַיִם, וְלֹא יַעֲשֶׂה פְּרִי, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כַּמ"ש אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּזַ. זוֹ הַתּוֹרָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (תהלים א) לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ כוּ'. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּיִשְׂרָאֵל, מַה כָּתוּב? וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם.

רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר, בֹּא וּרְאֵה, מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, זֶרַע דָּוִד כְּמוֹ זֶה, עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. טוֹב – מִצַּד הָאָבוֹת, וָרָע – מִצַּד הָאִמָּהוֹת, שֶׁהָיוּ מִן הָאֻמּוֹת. וְעִם כָּל זֶה, לֹא מֵהַזְּוִיגִים שֶׁלָּהֶם זֶה הָיָה. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי

אֶת זֶה, בָּא וְנִשְׁקוֹ בְּרֹאשׁוֹ.

אָמַר רַבִּי זִסְדַּאי, רוּת מִצְנִיעוּת שֶׁבָּהֶם הָיְתָה, וְנִכְנְסָה תַּוֵּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וְיָצָא מִמֶּנָּה דָּוִד. וְהַמְּלָכִים הִתְזַיְּבוּ לִהְיוֹת מִזֶּרַע דָּוִד, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ רַוְזָמִנִּים וְאַכְוָרִים. רַוְזָמִנִּים מִצַּד הָאָב, וְאַכְוָרִים מִצַּד הָאֵם. וְזֶה וָזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת כְּאָוְזָד. וּלְפִיכָךְ זֶרַע דָּוִד נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנָוְשׁ לָאֻמּוֹת, וְרַוְזָמָן לְיִשְׂרְאֵלִים.

אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה, כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים נוֹתֶנֶת רֵיזָ טוֹב – כָּךְ רוּת מְזֶרַע הָאֻמּוֹת נָתְנָה רֵיזָ טוֹב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּשׁוֹשַׁנָּה שֶׁהֶעֱלָתָה רֵיזָ טוֹב – כָּךְ רוּת מִמַּעֲשֶׂיהָ הַטּוֹבִים נִכְנְסָה תַּוֵּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה.

שָׁאַל רַבִּי פָּדָת אֶת בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי אִישׁ סוֹכוֹ, רוּת, כֵּיוָן שֶׁנִּתְגַּיְּרָה, מִפְּנֵי מָה לֹא קְרָאוּהָ בְּשֵׁם אַוָזר? אָמַר לוֹ, כָּךְ שָׁמַעְתִּי, שֶׁשָּׁם אַוָזר הָיָה לָהּ, וּכְשֶׁנִּשֵּׂאת לְמַוְזְלוֹן, קָרְאוּ שְׁמָהּ רוּת, וּמִשָּׁם עָלְתָה בְּשֵׁם זֶה. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּשֵּׂאת לְמַוְזְלוֹן נִתְגַּיְּרָה, וְלֹא לְאַוָזר זְמַן.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב אַוָזר כָּךְ, (רות א) בַּאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי וְכוּ'. הַרְבֵּה הַתְרָאוֹת עָשְׂתָה נָעֳמִי, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, וְכֻלָּן קִבְּלָה עָלֶיהָ. וְאִם נִתְגַּיְּרָה קֹדֶם, לָמָּה לָהּ כָּעֵת כָּל זֶה?

אָמַר לוֹ, זַס וְזָכִילָה שֶׁנִּשָּׂאָה מַוְזְלוֹן וְהִיא גּוֹיָה, אֶלָּא כְּשֶׁנִּשָּׂאָה נִתְגַּיְּרָה, וּבְזָזָקַת אֵימַת בַּעְלָהּ עָמְדָה הִיא וְעָרְפָּה בְּעִנְיַן זֶה. כֵּיוָן שֶׁמֵּתוּ בַּעְלֵיהֶן, עָרְפָּה זָזְרָה לְסוּרְזָנָה, וְרוּת עָמְדָה בְּטַעֲמָהּ, שֶׁכָּתוּב, הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל עַמָּהּ וְאֶל אֱלֹהֶיהָ, וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה בַּתְּוֹזלָה. כֵּיוָן שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, בִּרְצוֹנָהּ דָּבְקָה בַּתּוֹרָה.

אָמַר לוֹ, שָׁמַעְתָּ מַה שְּׁמָהּ בַּתְּוֹזלָה? אָמַר לוֹ, (פָּלוֹנִית) גִּילִית שְׁמָהּ. כְּשֶׁנִּשָּׂאָה מַוְזְלוֹן, קָרָא לִשְׁמָהּ רוּת. עָרְפָּה, הָרָפָה שְׁמָהּ, וְזָזְרָה לְסִרְזוֹנָה, וְלִשְׁמָהּ, וּלְעַמָּהּ, וְלֵאלֹהֶיהָ, שֶׁכָּתוּב (שם) הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל עַמָּהּ וְאֶל אֱלֹהֶיהָ. אֶל עַמָּהּ – לְהִקָּרֵא בַּשֵּׁם הָרִאשׁוֹן. וְאֶל אֱלֹהֶיהָ – לַעֲבֹד עֲבוֹדָה

זָרָה.

רַבִּי רְזוּמַאי וְרַבִּי קִיסְמִי בֶּן גֵּרִים הָיוּ מְצוּיִים יַזַּד בְּאוֹנוֹ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. יוֹם אֶחָד הָיוּ יוֹשְׁבִים, וְרַבִּי רְזוּמַאי הָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ, וְהָעָם יוֹשֵׁב לְפָנָיו. פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כד) עַל כֵּן בָּאֵרִים כַּבְּדוּ ה׳. מַה זֶּה בָּאֵרִים? אֵלּוּ אוּרִים וְתֻמִּים.

דָּבָר אַחֵר, בָּאֵרִים – בִּשְׁתֵּי אֵשׁוֹת, שֶׁהֵם בְּצִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם לא) נְאֻם ה׳ אֲשֶׁר אוֹר לוֹ בְּצִיּוֹן וְתַנּוּר לוֹ בִּירוּשָׁלָם. וְאֵין בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים בָּהֶם.

בְּצִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם לְבַד עוֹלֶה עַל דַּעְתְּךָ? אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁצִּיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם זֶה עִם זֶה, כָּךְ גַּם אֵלּוּ זֶה עִם זֶה, וְהֵם כְּעֵין זָכָר וּנְקֵבָה. וְהוּא אֵשׁ שֶׁל זָכָר וְזִלּוּשׁ, וְשֶׁל נְקֵבָה וְזִנְזֶק. זֶה אֵצֶל צִיּוֹן, וְזֶה אֵצֶל יְרוּשָׁלַיִם.

וְאֵין לְךָ אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ שְׁתֵּי אֵשׁוֹת אֵלּוּ, וְהֵם נִקְרָאִים יֵצֶר הָרָע וְיֵצֶר הַטּוֹב. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתָנָם לִבְנֵי אָדָם כְּדֵי לְנַסּוֹתָם בָּהֶם, וְהַכָּתוּב אָמַר, עַל כֵּן בָּאֵרִים כַּבְּדוּ ה׳, בָּהֶם הָאָדָם מְכַבֵּד לְקוֹנוֹ.

שַׁעַר אֶחָד יֵשׁ תַּוַּת צִיּוֹן, וְהוּא תַּוַּת הָאָרֶץ אַלְפַּיִם אַמּוֹת עַל אַלְפַּיִם אַמּוֹת, וְהַתְּוָלַת הָאֵשׁ הוּא דַּק וְזִלּוּשׁ. וְהַשַּׁעַר הַהוּא נִקְרָאת צָפוֹנִית, וּמִשָּׁם הוֹלֵךְ וּמִתְפַּשֵּׁט עַד יְרוּשָׁלַיִם, מְקוֹם הַר הַבַּיִת, עַד מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד כָּל זָכָר לְהֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן ה׳ צְבָאוֹת.

מָה הַטַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁשָּׁם תַּוַּת הַר הַבַּיִת, שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הָעֲזָרָה, מִתַּוְּתָיו שִׁעוּר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה אַמּוֹת כִּפָּלַיִם הָאֵשׁ. אֲבָל לְמַעְלָה, הָאֵשׁ אֵינוֹ בוֹעֵר כְּתַנּוּר זִנְזֶק. וּלְמַטָּה, הָאֵשׁ דִּגְמַת הָעַרְלָה הַזּוֹפֶפֶת עַל הַבְּרִית, וְהִיא לְמַטָּה.

וְעַל כֵּן, כָּל זָכָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּרִית נִרְשָׁם, עוֹמֵד עָלָיו לִפְנֵי הָאָדוֹן ה׳. וּמִפְּנֵי כָּךְ, עַל כֵּן בָּאֵרִי״ם כַּבְּדוּ ה׳. בְּאוֹר שֶׁל צִיּוֹן, וְאוֹר שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.

שַׁעַר הַתַּנּוּר הֶחָזָק נִקְרָא עֶרֶל, וּכְשֶׁהַזְּכָרִים עוֹמְדִים עָלָיו, נִשְׁקָע אוֹתוֹ הָאֵשׁ עַד תְּהוֹם רַבָּה, וְהוּא אֵשׁ שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

וְיֵשׁ לוֹ שִׁבְעָה שֵׁמוֹת כְּנֶגֶד הָרָע, וְאֵלּוּ הֵם: רָע, טָמֵא, שָׂטָן, שׁוֹנֵא, אֶבֶן מִכְשׁוֹל, עֶרֶל, צְפוֹנִי. וְשִׁבְעָה שֵׁמוֹת כְּנֶגֶד גֵּיהִנֹּם, וְאֵלּוּ הֵם: בּוֹר, שַׁוְעָה, דּוּמָה, טִיט הַיָּוֵן, שְׁאוֹל, צַלְמָוֶת, אֶרֶץ תַּוְתִּית. שִׁבְעָה פְּתָוזִים יֵשׁ לַגֵּיהִנֹּם, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה שֵׁמוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ. שֶׁבַע מְדוֹרוֹת הֵן זוֹ עַל זוֹ, וְכֻלָּם מְדוֹרוֹת מְזֻמָּנִים לָרְשָׁעִים לִדּוֹן שָׁם. גּוּפָם כָּלֶה בַּקֶּבֶר, וְנִשְׁמָתָם נִשְׂרֶפֶת, וְהָאֵשׁ אוֹכַלְתָּם.

מְדוֹר הָרִאשׁוֹן – בּוֹר, וְהוּא מְדוֹר הָעֶלְיוֹן, וְשָׁם כַּמָּה כִתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, כְּעֵין הַבּוֹר אֲשֶׁר אֵין בּוֹ מַיִם, אֲבָל נְזָקִים וְעַקְרַבִּים יֵשׁ בּוֹ. כָּךְ הַמְּדוֹר הַזֶּה נִקְרָא בּוֹר, בּוֹ כַּמָּה כִתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, כְּעֵין נְזָקִים הַשְּׂרָפִים, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם לַזּוֹז.

וּשְׁלֹשָׁה מְמֻנִּים שׁוֹלְטִים בַּגֵּיהִנֹּם מִתַּוַּזַּת יְדֵי דּוּמָה. וְהֵם: מַשְׁוְזִית, אַף, זַמָּה. וְכָל הָאֲוַזְרִים מְמֻנִּים תַּוְזָתָם. וְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים רָצִים וְשָׁבִים, וְדָנִים בָּם נַפְשׁוֹתָם שֶׁל רְשָׁעִים.

וְכָל אוֹתָם כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, כֻּלָּם מַרְעִישִׁים גֵּיהִנֹּם, וְנִשְׁמָע קוֹלָם בָּרָקִיעַ. וְקוֹל הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם צוֹוְזִים וְאוֹמְרִים: וַי וַי! וְאֵין מְרַוְזֵם עֲלֵיהֶם.

וְעַל כָּל אֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה מְמֻנִּים, עִם שְׁאָר כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, שֶׁמַּרְעִישִׁים גֵּיהִנֹּם, אָמַר עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב (ישעיה סו) קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל קוֹל ה׳ מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו.

כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה מַשְׁוְזִיתִים הַלָּלוּ, שֶׁשּׁוֹלְטִים כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ. מִזְּמַן תְּפִלַּת עַרְבִית, כָּל הַלַּיְלָה, דָּנִים לְאוֹתָם אֲשֶׁר (שם כט) הָיָה בְּמַוְזֵשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וְגוֹ׳, וּמְהַרְהֲרִים הְרְהוּרִים עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. וַעֲלֵיהֶם אָמַר הַכָּתוּב (שם) וְהָיָה בְּמַוְזֵשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וְגוֹ׳. (מיכה ב) הוֹי זוֹשְׁבֵי אָוֶן וּפֹעֲלֵי רָע עַל מִשְׁכְּבוֹתָם וְגוֹ׳. וְכֵיוָן שֶׁהִתְוַזִּילוּ, גּוֹמְרִים בַּיּוֹם עַל כֻּלָּם. אֲבָל הַתְּוַזֹּלֶת הַדִּין בָּרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם מִשֶּׁתְּוַזֵּשַׁךְ הַלַּיְלָה. וְעַל זֶה נִקְרָאִים לֵילוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) מִפַּוַּזַד

בַּלֵּילוֹת. וְאָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרַאי, מִפָּזְדָּה שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

וּלְפָיכָךְ תִּקְּנוּ בִּתְפִלַּת עַרְבִית כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, וְהוּא רָזוּם יְכַפֶּר עָוֹן. עַל כִּי מֵאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁתָּזוּזַשַׁךְ, דָּנִים אֶת הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם עַל יְדֵי הַמַּשְׁוְזִיתִים, שֶׁהֵם מַשְׁוְזִית אַף וְזַמָּה. וְכֻלָּם נִכְלָלִים בָּזֶה שֶׁל וְהוּא רָזוּם. מַשְׁוְזִית, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים עוז) וְלֹא יַשְׁוְזִית. אַף, שֶׁכָּתוּב וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ. זַמָּה, שֶׁכָּתוּב וְלֹא יָעִיר כָּל זַמָּתוֹ.

וּלְפָיכָךְ תִּקְּנוּ לוֹמַר וְהוּא רָזוּם בִּימֵי הַזּוֹל וְלֹא בְּשַׁבָּת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס שַׁבָּת, מִסְתַּלֵּק הַדִּין מִן הָעוֹלָם, וְהָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה, וּמַלְאֲכֵי זַבְלָה אֵינָם שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם מִשָּׁעָה שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם.

וְעַל כֵּן אֵין אוֹמְרִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְהוּא רָזוּם, שֶׁלֹּא יִתְעוֹרְרוּ מַלְאֲכֵי זַבְלָה. וּלְפִיכָךְ הוּא אָסוּר מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמֵּגֵן עַל הָרְשָׁעִים בְּשַׁבָּת, לְהוֹרוֹת שֶׁכְּבָר נִסְתַּלֵּק הַדִּין מִן הָעוֹלָם, וּכְבָר אֵין רְשׁוּת לַמְזַבְּלִים לְזַבֵּל.

לְשׁוֹמֵר שֶׁהָיָה מַלְקֶה אֶת הָרְשָׁעִים. בָּא הַמֶּלֶךְ לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְשָׁם אוֹתוֹ לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, מִי שֶׁמַּפְזִידָם בַּמַּלְכוּת, הַאֵין זֶה קִלּוֹנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ? כָּךְ הַמֶּלֶךְ הוּא הַשַּׁבָּת, נוֹטֵל אֶת רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם לְפָנָיו, וּמֵגֵן עֲלֵיהֶם, וְכָל הַשּׁוֹמְרִים מָעָבְרִים מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ. מִי שֶׁנּוֹטֵל רְצוּעָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּמַפְזִיד אוֹתָם, הַאֵין הוּא קִלּוֹנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ? וְהוּא הַדִּין שֶׁאֵין לוֹמַר שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

בַּמִּדּוֹר הַזֶּה דָּנִים לְאוֹתָם שֶׁקּוֹטְפִים מַלּוּזָז עֲלֵי שִׁיזָז, הַמַּפְסִיקִים דְּבָרִים שֶׁנִּתְּנוּ בַּלּוּזוֹת עֲלֵי שִׁיזָה בְּטִלָּה, וְאוֹתָם שֶׁאֵינָם נוֹהֲגִים כָּבוֹד בְּתַלְמִידֵי זַכָּמִים. וְאֵין דָּנִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה לְמִבְזֶה תַּלְמִיד זָכָם, כִּי דָּנִים אוֹתוֹ בְּטִיט הַיָּוֵן.

וּבַמִּדּוֹר הָרִאשׁוֹן מוֹרִידִים וְדָנִים הַמִּבְזֶה תַּלְמִיד זָכָם בְּלִבּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁכִּבְּדוֹם לְפָנָי אֲזוֹרִים. וְהַמְקַלֵּל זֵרֵשׁ וְכִיוֹצֵא בָּהֶם. וְהָעוֹבֵר אֲזוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְלִים. וְהַמְסַפֵּר שֶׁבַח זֻבְרוֹ בְּפָנָי מִי שֶׁשּׁוֹנְאִים אוֹתוֹ לְרָעָה. (וְעַל אֲבַק לָשׁוֹן הָרָע) וְכָל אֵלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם נִדּוֹנִים בַּמִּדּוֹר

הָרִאשׁוֹן.

הַמְּדוֹר הַשֵּׁנִי הוּא נִקְרָא שַׁוְזַת, וְהוּא אֵשׁ יְרֻקָּה. וְאֵין שָׁם כִּי אִם זוֹשָׁךְ, וְאֵין שָׁם רַוְזַמִּים כְּלָל. וְשָׁם דָּנִים כָּל הַמְסַפְּרִים אַוְזַת מִטָּתָם שֶׁל תַּלְמִידֵי זַכְמִים. וְהַמִּלְבִּין פָּנֵי זְבֵרוֹ בָּרַבִּים, וַאֲפִלּוּ בַּהֲלָכָה שֶׁלֹּא לִלְמֹד מִמֶּנּוּ. וְהַמִּתְגָּאֶה שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְהַמִּתְכַּבֵּד בַּקָּלוֹן שֶׁל זְבֵרוֹ. וְהַיּוֹדֵעַ בַּזְּבֵרוֹ שֶׁיִּכָּשֵׁל בִּדְבָרִים אוֹ בַּהֲלָכָה אַוְזַת, וְהֵם בְּעִיר אַוְזַת, וְאֵינוֹ מוֹדִיעוֹ קֹדֶם שֶׁיִּכָּשֵׁל, וְיִשְׁמַוְזוּ הוּא אוֹ אֲוַזְרִים. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּעִירוֹ וְאֵינוֹ נִכְנָס בָּהּ לְהִתְפַּלֵּל. וּמִי שֶׁאֵינוֹ נוֹוֵז לַזְּבֵרוֹ בַּהֲלָכָה. וְהָאוֹכֵל מִסְּעוּדָה שֶׁאֵינָהּ מַסְפֶּקֶת לְבַעֲלֶיהָ. וְהַמַּגְבִּיהַּ יָדוֹ עַל זְבֵרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכָּהוּ. וּמִי שֶׁמְּקַלֵּל בְּשִׁוּזּוּק לַזְּבֵרוֹ בְּעִנְיָן שֶׁיַּגִּיעַ לוֹ בּוּשֶׁת. כָּל אֵלּוּ נִדּוֹנִים שָׁם בְּמָדוֹר זֶה, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּהֶם.

הַמְּדוֹר הַשְּׁלִישִׁי הוּא נִקְרָא דוּמָה, וְשָׁם נִדּוֹנִים כָּל אוֹתָם גַּסֵּי הָרוּזַ הַמִּתְגָּאִים בְּלִבָּם בַּהֲלָכָה לְפָנֵי הָעָם שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְהַמְסַפְּרִים לָשׁוֹן הָרָע. וְהַמֵּגִיס לִבּוֹ בְּהוֹרָאָה. וְהָדָן אֶת זְבֵרוֹ לְכַף זְוּבָה. וְהַמַּלְוֶה לַזְּבֵרוֹ בְּרִבִּית. וְהַמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה. וּמִי שֶׁאֵינוֹ עוֹנֶה אָמֵן אַוַזר הַמְבָרֵךְ. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה תְּפִלָּתוֹ פְּסָקוֹת פְּסָקוֹת, כְּגוֹן הַמְסַפֵּר בִּתְפִלָּתוֹ וְזוֹוֵר וְאוֹמֵר דָּבָר אַוַזר, וְזוֹוֵר וּמַפְסִיק, וְהוּא נִקְרָא פַּסְקָנִי פְּסִקֵּי. וְהַמִּתְלוֹצֵץ עַל זְבֵרוֹ וְעַל הַזָּקֵן שֶׁשָּׁכַוז תַּלְמוּדוֹ. וְהָרוֹאֶה דְּבַר עֶרְוָה בַּזְּבֵרוֹ וְאֵינוֹ מוֹדִיעוֹ בֵּינוֹ לְבֵינוֹ. כָּל אֵלֶּה נִדּוֹנִים שָׁם, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּהֶם.

הַמְּדוֹר הָרְבִיעִי נִקְרָא טִיט הַיָּוֵן, וְשָׁם נִדּוֹנִים כָּל אוֹתָם גַּסֵּי הָרוּזַ, וְכָל אוֹתָם הָעוֹנִים עֲוּוֹת לַעֲנִיִּים וּמְדַכְּאִים. וְהָרוֹאֶה לְעָנִי בְּדַוְזַק וְאֵינוֹ מַלְוֵהוּ, עַד שֶׁמְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ הַנָּאָתוֹ. וְכָל אוֹתָם הַיּוֹדְעִים עֵדוּת לְעָנִי וְאֵינָם מוֹדִיעִים. וְהָעוֹשֵׁק שְׂכַר שָׂכִיר. וְהַמּוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה. וְהַבָּא עַל גְּוִיָּה וְנִדָּה. וְהַמְמַשְׁכֵּן לְעָנִי וְאֵינוֹ מַזְוִיר לוֹ מַשְׁכּוֹנָתְיו כְּשֶׁאֵין לוֹ דָּבָר אַוַזר. וְהַמַּטָּה מִשְׁפָּט. וְהַלּוֹקֵוַז שׁוֹוַד. כֻּלָּם נִדּוֹנִים בַּמְּדוֹר הַזֶּה.

הַמְּדוֹר הַזְּמִישִׁי נִקְרָא שְׁאוֹל, וְשָׁם נִדּוֹנִים הַמֵּתִים, וְהַמּוֹסְרִים, וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, וְהַכּוֹפְרִים בַּתּוֹרָה, וְהַכּוֹפְרִים בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. עַל אֵלֶּה נֶאֱמַר (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה. וְעַל שְׁאָר הַזּוֹטְאִים כָּתוּב (שמואל–ב ב) ה׳ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

הַמְּדוֹר הַשִּׁשִּׁי נִקְרָא צַלְמָוֶת, וְשָׁם נִדּוֹנִים כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁכְבוּ עִם אִמּוֹתָם וְנָדָה וְעִם גּוֹיָה. הַמְּדוֹר הַשְּׁבִיעִי נִקְרָא אֶרֶץ תַּחְתִּית. הַיּוֹרֵד לְשָׁם שׁוּב אֵינוֹ עוֹלֶה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (מלאכי ג) וְעָסוּתֶם רְשָׁעִים וְגוֹ׳.

וְכָל אֵלּוּ הַמְּדוֹרוֹת, אֵשׁ אוֹכְלָה דּוֹלֶקֶת לַיְלָה וָיוֹם לְנַפְשׁוֹתָם שֶׁל רְשָׁעִים. יֵשׁ מִי שֶׁנִּקְרָא רָשָׁע וְנִדּוֹן בַּגֵּיהִנֹּם שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. וְיֵשׁ רָשָׁע גָּמוּר שֶׁאֵין לוֹ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, אֵין לוֹ תַּקָּנָה, וְנִדּוֹן לְעוֹלָם בַּגֵּיהִנֹּם. זַכָּמִים אוֹמְרִים, רָשָׁע נִדּוֹן בַּגֵּיהִנֹּם שִׁשָּׁה וְזֶדָשִׁים. רָשָׁע גָּמוּר – שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. וּדְבָרִים אֵלּוּ כְּשֶׁהִרְהֲרוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּמֵתוּ. אֲבָל אִם לֹא הִרְהֲרוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה, עֲלֵיהֶם הַפָּסוּק אָמַר (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי וְגוֹ׳.

וְאָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, כְּשֶׁגֵּרַשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן מִגַּן עֵדֶן, נִתְיָרֵא מִמְּדוֹר זֶה הַנִּקְרָא אֶרֶץ תַּחְתִּית, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ שִׁעוּר, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (איוב י) אֶרֶץ עֲפָתָה כְּמוֹ אֹפֶל צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים וַתַּפַע כְּמוֹ אֹפֶל.

מָה עָשָׂה? עָשָׂה תְּשׁוּבָה וְנִכְנַס בְּמֵי גִיחוֹן עַד צַוָּארוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָסַף עָלָיו וְסִלְקוֹ לְמָקוֹם הַנִּקְרָא אַדָּמָה, שֶׁהִיא אַזַּת מִשְׁבָּעָה אֲרָצוֹת, וְשָׁם הוֹלִיד אֶת קַיִן וְהֶבֶל.

כְּשֶׁהָרַג קַיִן אֶת הֶבֶל, גָּזַר עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִהְיוֹת נָע וָנָד בָּאָרֶץ. מַה כָּתוּב? (בראשית ד) הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וְגוֹ׳, וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה, וְסִלְקוֹ לְאַרְקָא.

כְּשֶׁנּוֹלַד שֵׁת, סִלְקוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן לְמַעְלָה מִכָּל הָאֲרָצוֹת, לְתֵבֵל. בְּמָקוֹם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּזִבְרוֹן. וְשָׁם זָצַב לוֹ קֶבֶר, וְעָשָׂה

מִעָרָה לִפְנִים מִמְּעָרָה סָמוּךְ לְגַן עֵדֶן, וְשָׁם הָיְתָה קְבוּרָתוֹ, וּקְבוּרַת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְהָאִמָּהוֹת.

רַבִּי קִיסְמָא אָמַר, מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה סָמוּךְ לְפַתְחוֹ גַּן עֵדֶן. בְּשָׁעָה שֶׁמֵּתָה זַוְּהָ בָּא אָדָם לְקָבְרָהּ שָׁם, וְשָׁם הֵרִיזַן מֵרִיזוֹת גַּן עֵדֶן, בְּאוֹתוֹ הָרֵיזַן שֶׁהָיָה שָׁם. רָצָה לַזּוֹצֵב יוֹתֵר, יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: דַּיֵּךְ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָמַד, וְלֹא זָצַב יוֹתֵר, וְשָׁם נִקְבַּר. מִי נִתְעַסֵּק בּוֹ? שֵׁת בְּנוֹ, שֶׁהוּא הָיָה בִּדְמוּתוֹ וּבְצַלְמוֹ.

אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִתְעַסֵּק בּוֹ כְּשֶׁנּוֹצַר, וְנִתְעַסֵּק בּוֹ כְּשֶׁמֵּת. וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְנִכְנַס לְשָׁם, וְרָאָה אוֹתוֹ, וְהֵרִיזַן רֵיזַן בְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְשָׁמַע קוֹל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרִים: אָדָם הָרִאשׁוֹן קָבוּר שָׁם, וְאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב מוּכָנִים יִהְיוּ לַמָּקוֹם הַזֶּה. רָאָה הַגֵּר הוֹלֵךְ – וְיָצָא. מִיָּד הָיְתָה תַּאֲוָתוֹ עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה.

אָמַר רַב הוּנָא, קֹדֶם שֶׁבָּא אַבְרָהָם, רַבִּים הָיוּ מְבַקְשִׁים לִקָּבֵר שָׁם, וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הָיוּ שׁוֹמְרִים הַמָּקוֹם, וְרוֹאִים אֵשׁ הוֹלֶכֶת שָׁם, וְלֹא יָכְלוּ לִכָּנֵס. עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְנִכְנַס, וְקָנָה אֶת הַמָּקוֹם.

רַבִּי נְזֶמְיָה פָּתַח, (בראשית ב) וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וְגוֹ'. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּרָאוֹ, וּמֵעֲפַר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נָטַל וּבָרָא אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ וְעָמַד עַל רַגְלָיו, בָּאוּ כָּל הַבְּרִיּוֹת לְהִשְׁתַּזְּווֹת לוֹ.

מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נְטָלוֹ מִשָּׁם, וְהִכְנִיסוֹ לְגַן עֵדֶן, וְעָשָׂה לוֹ עֶשֶׂר זַוָּפוֹת, כְּדֶגְמַת עֶשֶׂר זַוָּפוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן לָעָתִיד לָבֹא. וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הָיוּ יוֹרְדִים וְעוֹלִים וְעוֹשִׂים שְׁמוּזָה לְפָנָיו, וְנָתַן לוֹ זְכוּתָהּ עֶלְיוֹנָה.

וּכְשֶׁיָּרַד סמא"ל מִשְּׁמֵי מָרוֹם, רָאָה מַעֲלָתוֹ שֶׁל אָדָם, וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְשַׁמְּשִׁים לְפָנָיו בְּזַוָּפָתוֹ, וַיֵּרַע בְּעֵינָיו. מָה עָשָׂה? נָטַל נָזוּשׁ כְּמִין גָּמָל וְרָכַב עָלָיו, וְיָרַד וּפָתָהּ אוֹתוֹ, עַד שֶׁעָבַר מַאֲמַר יוֹצְרוֹ.

וּמַהוּ שֶׁעָבַר? רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי אָמַר, רוּחַ זָנוּנִים נִכְנַס בְּתוֹכוֹ. רַבִּי זְכַרְיָה אָמַר, רוּחַ הַטֻּמְאָה הָיְתָה בּוֹ, וְעָבַר מֵאֲמַר יוֹצְרוֹ. כֵּיוָן שֶׁעָבַר, נִגְלָה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְגֵרְשׁוֹ מִגַּן עֵדֶן, וְגָזַר עָלָיו עֶשֶׂר גְּזֵרוֹת, וְעַל זֹאת עֶשֶׂר גְּזֵרוֹת, וְעַל הַנָּחָשׁ עֶשֶׂר, וְעַל הָאֲדָמָה תֵּשַׁע גְּזֵרוֹת. נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים זָסֵר אַזַּת, כְּנֶגֶד אַרְבָּעִים מַלְקָיוֹת שֶׁנִּתְחַיֵּב הָרָשָׁע בְּבֵית דִּין.

לַסּוֹף עָשָׂה תְּשׁוּבָה, וְקִבְּלוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר שָׁלוֹם, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) שִׂמְעָה תְפִלָּה ה' וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ? דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה. שֶׁאָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר זְמָנָא, אָמַר דָּוִד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא קָרוֹב לְכָל אוֹתָם שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ.

פָּתַח וְאָמַר הַפָּסוּק הַזֶּה, (שם קמה) קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת. שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם שֶׁקּוֹרְאִים בֶּאֱמֶת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקָרֵב אוֹתָם וּמְקַבֵּל אוֹתָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ אֶת הַלֵּב.

וּרְצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם זָשׁוּב לְפָנָיו מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהָאָדָם שָׂם רְצוֹנוֹ בִּתְשׁוּבָה, אֵין שַׁעַר בְּכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים שֶׁלֹּא פּוֹתְחִין אֵלָיו. קָרְבָּנוֹ שֶׁל אָדָם תָּלוּי בְּלֵב וְרָצוֹן, שֶׁכָּתוּב וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְהִתְוַדָּה עָלָיו. וְהַכֹּל תָּלוּי בַּלֵּב.

רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אָמַר לַזַּכְמִים: בָּנַי, זְכִיתֶם, אֵין קָרוֹב לְפָנֵי הַמָּקוֹם כְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, וְנוֹחַ לְפָנָיו מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית, וְיָשִׂים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ, הוּא מַקְרִיב קָרְבָּן שָׁלֵם, שֶׁנּוֹחַ לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמַּקְרִיב לְפָנָיו זֶלְבּוֹ וְדָמוֹ וְגוּפוֹ, וּמַקְרִיב לְפָנָיו הָאֵשׁ וְהָרֵיחַ שֶׁל פָּיו. וְהַלֵּב וְהָרָצוֹן נִקְרָאִים מִזְבֵּחַ כַּפָּרָה.

הַקָּרְבָּן נֶחֱלָק לְכַמָּה צְדָדִים, לְכַמָּה זְלָקִים. הַתַּעֲנִית שֶׁל אָדָם נֶחֱלֶקֶת לְכַמָּה צְדָדִים, לְכַמָּה זְלָקִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נוֹטֵל מֵהַכֹּל אֶלָּא

הַלֵּב וְהָרָצוֹן.

וּשְׁלֹשָׁה מְלָכִים הֵם בַּגּוּף: מוֹחַ, וְלֵב, וְכָבֵד. הַמּוֹחַ אוֹכֵל מֵהַכֹּל וְנוֹתֵן לַלֵּב. הַלֵּב אוֹכֵל מֵהַכֹּל וְנוֹתֵן לַכָּבֵד. הַכָּבֵד נוֹתֵן לַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶת הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. וְהוּא בְּדַרְגַּמַּת יָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבְּלָן.

אֵין לְךָ בְּכָל הָעוֹלָם שֶׁעוֹמְדִים לְפָנָיו, אֶלָּא תְּשׁוּבָה וּתְפִלָּה שֶׁל אָדָם. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁלֹשָׁה מִינֵי תְּשׁוּבָה כָּאן בַּפָּסוּק הַזֶּה: תְּפִלָּה, שַׁוְּעָה, דִּמְעָה. וְכֻלָּם כְּתוּבִים בַּפָּסוּק הַזֶּה, (תהלים לט) שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה' וְשַׁוְּעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ.

כָּל הַשְּׁלֹשָׁה זֻשּׁוּבִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִכֻּלָּם אֵין זֻשּׁוּבָה מֵהֶם, רַק הַדִּמְעָה. שֶׁהֲרֵי בַּדִּמְעוֹת הוֹלֵךְ הַלֵּב וּרְצוֹן כָּל הַגּוּף. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים נִכְנָסִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

תְּפִלָּה – שֶׁכָּתוּב בּוֹ שְׁמִיעָה, שֶׁכָּתוּב שִׁמְעָה תְפִלָּה ה'. שַׁוְּעָה – שֶׁכָּתוּב וְשַׁוְּעָתִי הַאֲזִינָה. דִּמְעָה – לֹא כְאֵלֶּה, אֶלָּא יוֹתֵר מֵהַכֹּל, שֶׁכָּתוּב אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? הָרַבָּנִים שֶׁל קֵיסָרִי, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵף אָמַר, תְּפִלָּה – לִפְעָמִים שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ, אֲבָל לֹא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בַּקָּשָׁתוֹ, וְשׁוֹתֵק מִמֶּנּוּ וְלֹא מַשְׁגִּיחַ בּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין כָּתוּב אֶלָּא שְׁמִיעָה.

הַשַּׁוְּעָה הִיא יוֹתֵר מִתְּפִלָּה, שֶׁצִּוְּחַ בִּרְצוֹן הַלֵּב לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם רְצוֹנוֹ יוֹתֵר, כָּתוּב בּוֹ הַאֲזִינָה, כְּמִי שֶׁמַּרְכִּין אָזְנוֹ אֶל אוֹתוֹ הַדִּבּוּר, וְעִם כָּל זֶה שׁוֹתֵק, וְלֹא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. אֲבָל דִּמְעָה הִיא בַּלֵּב וּבָרָצוֹן שֶׁל כָּל הַגּוּף, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בּוֹ אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ.

וַזַּכְמִים אוֹמְרִים, לֹא כָּל הַדִּמְעוֹת נִכְנָסוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. דִּמְעוֹת שֶׁל רֶגֶז, וּדְמָעוֹת שֶׁל מוּסָר דִּין לַזֻּבְרוֹ, לֹא נִכְנָסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אֶלָּא דִּמְעוֹת שֶׁל תְּפִלָּה וְשֶׁל תְּשׁוּבָה, וְשֶׁמְּבַקְּשִׁים בַּקָּשָׁה מִתּוֹךְ צָרָתָם, כֻּלָּם בּוֹקְעִים

רְקִיעִים, וּפוֹתְזִים שְׁעָרִים, וְנִכְנָסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּיּוֹם שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל הַשְּׁעָרִים נִנְעֲלוּ, וְשַׁעֲרֵי דְּמָעוֹת לֹא נִנְעֲלוּ. מַה כָּתוּב בְּוַזְקִיָּהוּ? (ישעיה לח) שָׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתְךָ רָאִיתִי אֶת דִּמְעָתֶךָ. רְאִיָּה מַמָּשׁ מִתּוֹךְ דְּמָעוֹת.

וְלֶעָתִיד לָבֹא מַה כָּתוּב? (שם כה) וּמָחָה אֲדֹנָי יֱהוִה דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים. יֵשׁ דְּמָעוֹת לְטוֹב, וְיֵשׁ דְּמָעוֹת לְרַע. לְטוֹב – שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב. שֶׁל רַע – שֶׁל יֵצֶר הָרָע. עַל הַדְּמָעוֹת הַלָּלוּ שֶׁל צָרָה וּדְמָעוֹת שֶׁל תְּפִלָּה כָּתוּב, (ירמיה לא) בִּבְכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם.

רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי וָזְלָה. נִכְנְסוּ אֵלָיו רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא וַחֲכָמִים. אוֹתוֹ הַיּוֹם, יוֹם הַשַּׁבָּת הָיָה. רָאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה בּוֹכֶה, וְאָזַר כָּךְ צָוַחַק. בֵּינָתַיִם נִרְדַּם. אָמְרוּ, יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא, וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ, וְטִרְזָה אַזֶּרֶת לֹא צָרִיךְ. הִשְׁאִירוּהוּ.

קָם רַבִּי יוֹחָנָן וְדָרַשׁ, (רות א) וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נָעֳמִי וַתִּשָּׁאֵר הִיא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ. מֵת אֱלִימֶלֶךְ – נִשְׁאֲרוּ בָנֶיהָ לְהִתְעַנֵּם בָּהֶם, שֶׁנִּשְׁאֲרוּ שְׁנֵי בָנָיו לְהַשְׁלִים אֶת מִקּוֹם אֱלִימֶלֶךְ, שֶׁהָיָה נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה.

אַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? וַיָּמוּתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְרוּחַ הַטֻּמְאָה. עַכְשָׁו הוּא שֶׁבָּר עַל שֶׁבֶר. הַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא י׳, וְהָרוּחַ הַשִּׁכְלִית שֶׁהִיא וא״ו, לֹא יָמוּתוּ, אֶלָּא אָדָם יוֹרֵד מִגְּדֻלָּתוֹ נִקְרָא מֵת.

אַף כָּאן, כְּשֶׁמֵּת רַבִּי אֶלְיעֶזֶר, הַנְּזָקָמָה בַּזְּכֻיוֹת שֶׁנִּשְׁאֲרוּ, וְהֵם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וַחֲבֵרָיו. מֵתוּ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וַחֲבֵרָיו – נִשְׁאַר רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי. וְכָעֵת וַחֲבֵרֵנוּ רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי שֶׁמֵּת עַכְשָׁו, הוּא שֶׁבָּר עַל שֶׁבֶר.

בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, רַבִּי זוּלְקִיָּה שֶׁהָיָה אָצְלוֹ, רָאָה אוֹתוֹ שֶׁזּוֹרוֹת הַדְּמָעוֹת עַל פָּנָיו, וּצְוֹחֵק בְּפָיו. קָרָא לְרַבִּי יוֹחָנָן וְלַחֲבֵרִים, וְרָאוּ אוֹתוֹ עִם דְּמָעוֹת עַל פָּנָיו, וּצְוֹחֵק בְּפָיו. אָמְרוּ שֶׁוַּדַּאי לֹא מֵת.

יָשְׁבוּ, וְלֹא עָזְבוּ אָדָם לִקְרַב אֵלָיו. בָּעֶרֶב פָּתַח עֵינָיו, בִּקֵּשׁ מַיִם לִשְׁתּוֹת. קָרְבוּ אֵלָיו רַבִּי יוֹחָנָן וְזַכַּמִים. אָמַר לָהֶם: רַבּוֹתַי, לְכוּ לְשָׁלוֹם. לְמָחָר שׁוּבוּ אֵלַי וְאֹמַר לָכֶם מַה שֶּׁרָאִיתִי, וְצִוּוּ אוֹתִי לְהוֹדִיעַ לַזְּבֵרִים.

שֶׁעַכְשָׁו הִצְטָרַכְתִּי לְתַקֵּן כָּל הַדְּבָרִים שֶׁרָאִיתִי, וּבַלַּיְלָה הַזֶּה שֶׁהָיִיתִי שָׁם, עוֹלָם אַחֵר רָאִיתִי, וְלֹא יָדַעְתִּי מַה הוּא. אִמְרוּ לִבְנֵי בֵיתִי שֶׁלֹּא יִקְרְבוּ אֵלַי, וְלֹא יִהְיֶה אָדָם כָּאן. כֻּלָּם הָלְכוּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן נִשְׁאַר שָׁם, וְלֹא קָרַב אֵלָיו כָּל אוֹתוֹ לַיְלָה.

כְּשֶׁהָיָה מֵאִיר הַיּוֹם, רָאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה מְדַבֵּר וּבוֹכֶה. וְלֹא יָדְעוּ דָּבָר. קָם וְיָשַׁב, וְקָרָא לְרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לוֹ: מָה רָאִיתָ? אָמַר: מֵעוֹלָם אַחֵר בָּאתִי, וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם, וְלֹא נָתְנוּ לִי רְשׁוּת לְגַלּוֹת דָּבָר, אֶלָּא לְךָ וְלַזְּבֵרְךָ. וְאָמַר לָהֶם מַה שֶּׁרָאָה.

אָמַר לוֹ לְרַבִּי יוֹחָנָן: הַתְקֵן דְּבָרֶיךָ, וְלֵךְ לִכְסְאֲךָ שֶׁתִּקְנוּ לְךָ, שֶׁהֲרֵי שִׁנִּים עָשָׂר מֵהַזְּבֵרִים יָבְאוּ בִּשְׁבִילְךָ, וַאֲנִי רָאִיתִי מַה שֶּׁלֹּא נָתְנוּ לִי רְשׁוּת לְגַלּוֹת.

וְרָאִיתִי מֵאוֹתָם הַזְּבֵרִים שֶׁהִתְקַיֵּם תַּלְמוּדָם בְּיָדָם. וְרָאִיתִי אֶת אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שָׁם. וְשָׁמַעְתִּי כָּרוּז מַכְרִיז בְּכָל יוֹם: אַשְׁרֵיהֶם הַזְּבֵרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְאוֹתָם שֶׁמְּזַכִּים בָּהּ אֶת הָאֲזֵרִים, וְאוֹתָם הַמַּעֲבִירִים עַל מִדּוֹתֵיהֶם.

רְאִיתָם, כְּשֶׁהָיִיתִי בּוֹכֶה וְצוֹוְחַק, הָרְשׁוּת נִתְּנָה לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת לְהָבִיא אוֹתִי, וְרָאִיתִי הַשְּׁכִינָה אֶצְלִי, וְלֹא נָתְנוּ לוֹ. וְעַל כֵּן בָּכִיתִי מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, וְצָוְחַקְתִּי כְּשֶׁרָאִיתִי הַשְּׁכִינָה שֶׁלֹּא נוֹתֶנֶת לוֹ.

וְרָאִיתִי עַד שֶׁנּוֹטְלִים אוֹתִי לְבֵית הַדִּין שֶׁשָּׁם, וְרָאִיתִי כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת, שָׁם כֻּלָּם מִתְעַסְקִים בְּדִינֵי הָעוֹלָם, וּבְרֹאשֵׁיהֶם סַנְדַלְפּוֹ"ן בַּעַל הַפָּנִים, שֶׁקּוֹשֵׁר קְשָׁרִים לַאֲדוֹנוֹ, וּפָרֹכֶת אַזַּת פָּרוּסָה עָלָיו, וְכָל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם שֶׁתַּזַּת יָדוֹ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לְקָרֵב לִרְאוֹתוֹ.

וְרָאִיתִי בֵּית דִּין, וְכַמָּה שָׂרִים מְמֻנִּים לִפָּנֵיהֶם, מֵהֶם סַנֵּגוֹרִים עַל בְּנֵי

הָעוֹלָם, וּמֵהֶם קָטֵגוֹרִים. נָטְלוּ וְקָרְבוּ אוֹתִי אֲלֵיהֶם. וְרָאִיתִי שָׁם רַבִּים מִן הַזָּבְרִים.

אָמְרוּ לוֹ לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת: מַה זֶּה מִבְּנֵי הָעוֹלָם אֶצְלְךָ? אָמַר לָהֶם: שֶׁלֹּא נוֹתְנִים לִי לְהָמִית אוֹתוֹ, וְקָרַבְתִּיו לַדִּין. (אָמַר לָהֶם, דּוּנוּ דִינוֹ; וְהִנִּיחוּ אוֹתִי לָשֶׁבֶת וְקָרְבוּ אוֹתִי לַדִּין לְפָנַי שִׁלְשָׁה סַנְהֶדְרִין שֶׁיָּדוּנוּ דִינִי, וְשָׁמַעְתִּי).

שֶׁקָּמוּ שְׁלֹשָׁה עֵדִים, וְאָמְרוּ שָׁלֹשׁ פָּעָמִים מָצָאנוּ כֹּפֶר, מָצָאנוּ כֹּפֶר, וְהֶעִידוּ עָלַי שֶׁהֶעֱבַרְתִּי תָּמִיד עַל מִדּוֹתַי. הִתְעַסְקוּ בְּדִינִי כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁרְאִיתֶם שֶׁיָּשַׁנְתִּי, וְעָשׂוּ זֶשְׁבּוֹן שֶׁל יָמִים וְשָׁנִים שֶׁלִּי, וְנִמְצְאוּ תָּמִיד שְׁלֵמִים.

וְעַל שֶׁהֶעֱבַרְתִּי תָּמִיד עַל מִדּוֹתַי, עָזְבוּ אֶת הַדִּין, וְלֹא יָכְלוּ לָדוּן בָּזֶה, עַד שֶׁהֶעֱלוּ אֶת דִּינִי לִמְקוֹם אַזּוֹר, וְלֹא יָדַעְתִּי לְאֵיזֶה מָקוֹם.

וּבָא מִן הַדִּין לַעֲזֹר אוֹתִי, וְלָתֵת לִי זְמַן לְהַשְׁלִים תַּלְמוּדִי בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁעֲדַיִן לֹא גָּמַרְתִּי אוֹתוֹ, וְלֹא עָזַב אוֹתִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת, עַד שֶׁנָּתְנוּ לוֹ בִּמְקוֹמִי אֶת רַבִּי כְּרוּסְפָּדַאי הַזָּקֵן שֶׁל מִקֶּדֶם, וְאָז עָזַב אוֹתִי.

כְּשֶׁרְאִיתֶם הַדְּמָעוֹת בְּפָנַי וּצְוָוחִי בַּפֶּה, אוֹתָם הַדְּמָעוֹת – שֶׁבָּכִיתִי מִפַּחְדּוֹ שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְצַוָּחָתִי – מִשְּׁמְוַזַּת הַשְּׁכִינָה, וְעַל שֶׁזִּכּוּ לִי עַד זְמַן אַזּוֹר כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לִי מַה שֶּׁגָּלִיתִי לָכֶם. וְלֹא יָשַׁנְתִּי עַל יַד מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֶלָּא הִשְׁאִירוּ עִמִּי אֶת רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, וְעִמּוֹ הוֹלֵךְ אֲנִי לְשָׁם.

תָּמְהוּ הַזָּבְרִים, וְקָרְאוּ עָלָיו, (תהלים פד) עֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה. עֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא – זֶה רַבִּי כְּרוּסְפָּדַאי, שֶׁעָבַר עַל זֶה שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא עֵמֶק הַבָּכָא, שֶׁהוּא גָּרַם בְּכִיָּה לְכָל הָעוֹלָם. מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ – שֶׁהִנִּיחוּהוּ לִגְמֹר אֶת תַּלְמוּדוֹ, וְלִהְיוֹת מְעַיֵּן בַּתּוֹרָה. לְפָיכָךְ, גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה. אִם הַתּוֹרָה גּוֹרֶמֶת לוֹ זַיִּים, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁגּוֹרֵס אוֹתָהּ גְּרִסָּה וְלוֹמֵד אוֹתָהּ.

קָרָא עָלָיו רַבִּי יוֹנָתָן, (תהלים קיב) זָרַז בַּזּוֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים זַנּוּן וְרַזּוּם וְצַדִּיק. זָרַז בַּזּוֹשֶׁךְ, מַהוּ זוֹשֶׁךְ? זֶהוּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁמַּזּוֹשִׁיךְ אֶת פָּנֵי הָעוֹלָם,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּזְשָׂךְ עַל פָּנֵי תְהוֹם. אוֹר לַיְשָׁרִים שֶׁמֵּאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיק הַזֶּה, רַבִּי כְּרוּסְפַּדַאי, אֶת אוֹר הַתּוֹרָה. וּמִי עוֹשֶׂה אֶת זֶה? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּקְרָא זַנּוּן וְרַזּוּם וְצַדִּיק.

וְתֹאמֶר נָעֳמִי [לִשְׁתֵּי] כַּלֹּתֶיהָ וְגוֹ' (רות א), כִּי שָׁמְעָה בִשְׂדֵה מוֹאָב כִּי פָּקַד ה' אֶת עַמּוֹ לָתֵת לָהֶם לָחֶם. אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁמַּעֲלִים עֵינָיו מֵעֲנִיִּים בְּשִׁנֵּי בַצֶּרֶת, הֵם יִרְאוּ בְּנֶחָמוֹת הָעוֹלָם וְלֹא יָמוּתוּ, עַד שֶׁיִּפָּקְדוּ לְטוֹבָה, וְהוּא לֹא יִזְכֶּה לִרְאוֹתָהּ. אֶלִימֶלֶךְ עָשִׁיר הָיָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הָרָעָב, הֶעֱלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה, וּבָרַח לִשְׂדֵה מוֹאָב.

אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, וְכִי לֹא דַּרְכָּן שֶׁל צַדִּיקִים לִבְרֹחַ מִפְּנֵי הָרָעָב, וַהֲרֵי גְּדוֹלִים מֵאֶלִימֶלֶךְ, אַבְרָהָם וְיִצְחָק, עֲשִׁירִים מִמֶּנּוּ, וְהָלַךְ זֶה לְמִצְרַיִם מִפְּנֵי הָרָעָב, וְזֶה לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים?

אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַם לָהֶם לַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ לָצֵאת מִתּוֹךְ הָרְשָׁעִים וּלְהוֹדִיעַ טִבְעָם בָּעוֹלָם, וּלְפָיְכָךְ הֵבִיא הָרָעָב.

אֲבָל אֶלִימֶלֶךְ, בְּמָקוֹם שֶׁל צַדִּיקִים הָיָה יוֹשֵׁב, בְּמָקוֹם שֶׁל תּוֹרָה, וּבְעָשִׁיר רַב. וּכְשֶׁבָּא הָרָעָב, הָעֲנִיִּים הָיוּ בָּאִים אֵלָיו, וְהֶעֱלִים עֵינָיו מֵהֶם, וּבָרַח. וְעוֹד, שֶׁרָאָה הַדִּין זָכַל עַל הָעוֹלָם, וּבָרַח וְהָלַךְ בֵּין הָאֻמּוֹת.

רַבִּי זוּסַדַאי פָּתַח, (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט. עִיר קְטַנָּה, כָּךְ אָמַר רַבִּי יוֹסֵי מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק, עִיר קְטַנָּה – זֶה גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט – אֵלּוּ הָאֵיבָרִים. וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל – זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל, וּבְנֵי אָדָם גַּם כֵּן מְשֻׁעְבָּדִים תַּוְותָיו, וְהוּא מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם. וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן חָכָם – זֶה יֵצֶר טוֹב, שֶׁהוּא מִסְכֵּן, וְאֵין מַאֲזִין לוֹ. חָכָם, שֶׁהוּא מַזְכִּים לַמַּאֲזִין לוֹ, לְהִנָּצֵל מֵעֲנָשָׁהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

וּמִלֵּט הוּא אֶת הָעִיר בְּחָכְמָתוֹ – זוֹ נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁלֹּא תֶּחֱטָא לִפְנֵי בוֹרְאָהּ. וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא. אֵין זוֹכֵר אוֹתוֹ, וְיָשׁוּב הָאָדָם לַחֲטֹא בְּאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע.

אָמַר רַבִּי בּוֹן, אוֹתוֹ הַתִּינוֹק שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֶצְלֵנוּ, מָה אָמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה? אֶלָּא כָּךְ פָּתוּז: עִיר קְטַנָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרֵאת עִיר הַקֹּדֶשׁ, קְרִיָּה קְדוֹשָׁה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (שיר השירים ז) אָזוֹת לָנוּ קְטַנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כט) וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָחֵל. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט – אֵלּוּ הָאָבוֹת.

בָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן – יָרְדָה עִמּוֹ שְׁכִינָה וְשָׁרְתָה בְּתוֹכוֹ. זָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְנִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ. בָּא נֹחַ, וְהוֹרִידָהּ לָאָרֶץ. זָטְאוּ דּוֹר הַמַּבּוּל, וְנִסְתַּלְּקָה מִן הָעוֹלָם. בָּא אַבְרָהָם וְהוֹרִידָהּ. בָּאוּ אַנְשֵׁי סְדוֹם, וְנִסְתַּלְּקָה. לְפָיכָךְ וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט לְהִתְקַיֵּם עַמָּהּ בָּעוֹלָם. זְמַן מוּעָט הָיוּ, וְלֹא נִתְקַיְּמוּ בָּהּ הַרְבֵּה.

וּבָא אֱלִיהוּ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ – זֶה פָּלוֹנִי. וּמָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן זָקֶם – זֶה יַעֲקֹב. שֶׁבְּמִסְכֵּנוּת הָיָה בִּזְמַן שֶׁזָּטְאוּ בָּנָיו בְּיוֹסֵף, וְנִמְנַע הַשָּׂטָן מִמֶּנּוּ, וְנִפְרְדָה הַגְּבִירָה מִמֶּנּוּ. וּמֹלֵט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ – זֶה מֹשֶׁה. מַהוּ וְסָבַב אֹתָהּ? שֶׁמִּתְעַסֵּק פָּלוֹנִי שֶׁיְּזָטְאוּ יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, בִּשְׁבִיל לְהִתְעַכֵּב הַגְּבִירָה בַּגָּלוּת, שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) עִמּוֹ אָנֹכִי וְגוֹ'.

דְּבָר אַזּוֹר, (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה – זוֹ צִיּוֹן. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט – אֵלּוּ שִׁשָּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. וּבָא אֱלִיהוּ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ – זֶה פָּלוֹנִי. וּמָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן – זֶה מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (זכריה ט) עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר, וְנֶאֱמַר (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד. כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יָבֹא עָלָיו הַשָּׂטָן. וְעָלָיו נֶאֱמַר (שם יט) וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ.

חֲמוֹר – זֶה סמא"ל. זָקֶם – זֶה מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד. וְעָלָיו נֶאֱמַר וּמֹלֵט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ. שֶׁיִּהְיֶה גּוֹאֵל מָשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם, וְזוֹהִי הַגְּאֻלָּה מִלְּמַעְלָה.

דְּבָר אַזּוֹר, (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה – זוֹ תֵּבַת נֹחַ. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט – אֵלּוּ נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו. וּבָא אֱלִיהוּ מֶלֶךְ גָּדוֹל – זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁסִּבֵּב לָהּ. וּמָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן זָקֶם – זֶה נֹחַ. וּמֹלֵט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ – זֶה אַבְרָהָם,

שֶׁבַּעֲבוּר אַבְרָהָם שֶׁעָתִיד לָבֹא, מִלַּט אֶת הַתֵּבָה בְּזָכְמָתוֹ, וּמָלְטוּ נֹחַ וּבָנָיו.

דָּבָר אַחֵר, עִיר קְטַנָּה – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא בַּזְּמַן הַזֶּה קְטַנָּה וַחֲרֵבָה. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָטִים – מְעַטִּים הֵם הַיְּהוּדִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ. וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אוֹתָהּ – זֶה מֶלֶךְ מִבְּנֵי עֵשָׂו, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו בְּדָנִיֵּאל, (דניאל ב) שׁוֹקָיו מִבַּרְזֶל. שֶׁמְּרוֹעֲעַ כָּל אֵלּוּ, תַּעֲשֵׂם דַּק וְתֵרוֹעַ. שֶׁהַמְּלָכִים וְגוֹ' תַּעֲשֵׂם דַּק וְתָבִיא סוֹף לְכָל אֵלּוּ הַמַּלְכֻיּוֹת. וּבַזְּמַן שֶׁהוּא סָבַב בִּירוּשָׁלַיִם, מָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן זָכָם – זֶה מָשִׁיחַ רִאשׁוֹן, וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ – זֶה מָשִׁיחַ אַחֲרוֹן.

דָּבָר אַחֵר, עִיר קְטַנָּה – זוֹ הַתּוֹרָה. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָטִים. וְלָמָּה הִיא קְטַנָּה? וַהֲרֵי כָּתוּב (איוב יא) אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּהּ וְגוֹ'? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאֲנָשִׁים בָּהּ מְעַטִּים הֵם.

וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב כוּ' – זֶה סַם הַמָּוֶת, שֶׁסָּבַב אוֹתָהּ. וּמָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן – זֶה דָּוִד. זָכָם – זֶה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהִתְקִין לָהּ גֵּר, וְהֵאִיר לָהּ בְּאוֹר, בִּמְשָׁלָיו וּסְפָרָיו. וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ, מִיַּד הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַמִּינִים, שֶׁהוּא תִּקֵּן אָוְנַיִם לַתּוֹרָה.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּטֶרֶם שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, הָיְתָה הַתּוֹרָה כְּקַלַּוזֹת שֶׁאֵין לָהּ אָוְנַיִם, וּמִי שֶׁקָּרַב אֵלֶיהָ נִשְׂרַף. כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְעָשָׂה לָהּ אָוְנַיִם, וְנִצְּלוּ בְּנֵי הָעוֹלָם בַּעֲצָתוֹ, נָתַן בְּאוֹתָהּ הָעִיר כִּבְיָכוֹל הַצָּלָה. וּבַמֶּה? בְּזָכְמָתוֹ.

וְכָל זֶה בִּשּׁוּם הַתִּקּוּן שֶׁהִתְקִין, וְהַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אַזְהָרָיְתָהּ אוֹתוֹ הַמִּסְכֵּן, שֶׁהוּא דָּוִד, שֶׁאֵין אִישׁ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אַזְהָרָיְתָהּ כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ.

וְשָׁנִינוּ, רָאוּי הָיָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם מֵאָה שָׁנִים. שֶׁאִלְמָלֵא הוּא הִתְקַיֵּם מֵאָה שָׁנִים, הוּא הָיָה מְתַקֵּן אֶת הַמְּאוֹר תִּקּוּן זָזָק שֶׁלֹּא יָסוּר לְעוֹלָמִים, וְלֹא הָיָה נֶחֱרָב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבָל כַּמָּה גָּרְמוּ אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁלֹּא הִתְקַיְּמוּ.

וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא, זֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנָּתַן לוֹ

מִשְׁנוֹתָיו רַק שִׁבְעִים שָׁנִים. וְאָדָם לֹא זָכַר אוֹתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁבָּא ס"מ וְרוֹכֵב עַל גָּמָל, וְסָבַב אוֹתוֹ שָׁוְוֹטָא, לֹא זָכַר אֶת דָּוִד, שֶׁבְּעַנְיֵי יִהְיֶה עַל הֶעָוֹן הַזֶּה. שֶׁהַנָּזוּשׁ סִבֵּב לְזַוָּה, וסמא"ל לְאָדָם הָרִאשׁוֹן.

וסמא"ל לֹא הָיָה לוֹ כֹּוַז שֶׁיַּהֲפֹךְ אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁבָּא הַנָּזוּשׁ וְהָפַךְ אֶת לֵב זַוָּה, וְזַוָּה הָפְכָה אֶת לִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְזָטְאוּ שְׁנֵיהֶם. וְעַל זֶה אָמַר, (בראשית ג) הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ וָאֹכֵל. וּלְסמא"ל לֹא הָיְתָה הָרְשׁוּת שֶׁיַּהֲפֹךְ אֶת לֵב הָאָדָם, עַד שֶׁבָּאָה זַוָּה, וְגָרְמָה לוֹ שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן הָאִשָּׁה נֶעֱנְשָׁה. ((הָדָא הוּא דְאַמְרִינָן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ שְׁכִינָה עִמָּהֶם. גָּלוּ לְבָבֶל שְׁכִינָה עִמָּהֶם. גָּלוּ לְאֱדוֹם שְׁכִינָה עִמָּהֶם וְלֹא אַוָּות מִן הַמִּדּוֹת))

כְּשֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן נָתַן לוֹ מִשְׁנוֹתָיו אוֹתָן שִׁבְעִים שָׁנָה, לֹא זָכַר מִמֶּנּוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁאִלְמָלֵא נִזְכַּר מִמֶּנּוּ, מֵאָה שָׁנָה יַשְׁאִיר לוֹ מִשְׁנוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁרָאוּיִים לוֹ, כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג בָּעוֹלָם, וִיתַקֵּן אֶת תִּקּוּן הַמָּאוֹר. אֶלָּא לֹא נִזְכַּר מִמֶּנּוּ, רַק שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא יוֹתֵר.

שְׁלֹשִׁים שָׁנָה הָיוּ, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ מֵהֶם בַּמִּדְבָּר, וּמֵהֶם בַּצָּאן. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן – וְזָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָה, וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים מִלְּפָנֵי שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ. זֶה שֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ בּוֹ אֶלָּא אַרְבָּעִים וָסֵר אַוָּות, שֶׁהֲרֵי שָׁנָה אַוָּות הָיָה בּוֹרְזַז מִלְּפָנֵי בְּנוֹ אַבְשָׁלוֹם. וּמִשּׁוּם כָּךְ יָרַד תִּקּוּן הַגֵּר, עַד שֶׁהָיָה כְּפָשַׁע בֵּינוֹ וּבֵין הַמָּוֶת.

וְכָל זֶה, מִפָּנֵי שֶׁאָדָם לֹא נִזְכַּר מִמֶּנּוּ בָּרִאשׁוֹנָה לְהוֹסִיף לוֹ אוֹתָם שִׁלֹּשִׁים שָׁנִים לְמַטָּה, לְהַשְׁלִים לוֹ לְמֵאָה. וְנִפְגְּמוּ שִׁלֹּשִׁים שָׁנִים לְמַטָּה, מֵאוֹתָם שִׁבְעִים הַשָּׁנִים שֶׁהָיְתָה זָכְמָתוֹ בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים.

וְזֶהוּ, שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כָּל כָּךְ מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, וְהוּא קוֹרֵא עַל עַצְמוֹ זָקֵם. אֶלָּא מִשּׁוּם כָּךְ הוּא אָמַר בָּרִאשׁוֹנָה, (קהלת ט) וּגְדוֹלָה הִיא אֵלָי. דָּבָר זֶה גָּדוֹל שֶׁאֲנִי בָּא לְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמִי, אֶלָּא הוֹאִיל וְאֵין אַוָּר שֶׁיֹּאמַר לוֹ. בָּאוּ הַמְזַבְּרִים וְנִשְׁקוּהוּ, וְקָרְאוּ עָלָיו (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ.

אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שָׁלֹשׁ שָׁנִים הָיָה רָעָב בְּיָמָיו. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁעַל הַדִּין תָּלוּי הַדָּבָר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כא) וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים וַיְבַקֵּשׁ וגו׳. עַד שֶׁנִּשְׁלַם הַדִּין. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם, מִיָּד (שם) וַיֵּעָתֵר אֱלֹהִים לָאָרֶץ וכו׳.

שֶׁשָּׁנָה רַבִּי זְוִיָּא, כָּל הָעוֹלָם אֵין שׁוֹתִים אֶלָּא מִתַּמְצִיתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁנִּפְקָד הָעוֹלָם, הִיא נִפְקֶדֶת בַּתְּזוּלָה. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצָא מִי שֶׁיַּצִּיל אוֹתָהּ וְיָגֵן עָלֶיהָ.

בַּתְּזוּלָה אֱלִימֶלֶךְ הָיָה צַדִּיק, וְיָכֹל לְהָגֵן עַל הַדַּיָּרִים שֶׁל הָעוֹלָם, וּבָרַח לוֹ בֵּין שְׁאָר הָאֻמּוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶעֱנַשׁ. הוּא מֵת, וּמֵתוּ בָּנָיו עַל וְנָשְׁאוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת מֵאֻמּוֹת אֲזוֹרוֹת, וְנֶעֱנְשׁוּ.

רַבִּי נְוֶזְמְיָה פָּתַז, (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְּחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ. וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים – עַז״א וַעֲזָא״ל, שְׁנֵי מַלְאָכִים הָיוּ, שֶׁקִּטְרְגוּ לְרִבּוֹנָם, וְהַפֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ שֶׁל מַעְלָה. וּכְשֶׁיָּרְדוּ, נִתְגַּלְמוּ בָּאֲוִיר, וְנַעֲשׂוּ כִּבְנֵי אֱנוֹשׁ.

וְאֵין לְךָ בְּכָל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁיִּגָּרְמוּ לְהִתְעָרֵב בְּתוֹךְ בְּנֵי אֱנוֹשׁ כְּאוֹתָם שֶׁנִּקְרְאוּ אִישִׁים, וּכְאוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים בְּנֵי אֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁהַפֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִתְגַּלְמוּ מִכָּל אוֹתָם יְסוֹדוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וּמִתְלַבְּשִׁים בָּהֶם.

שְׁאָר הַמַּלְאָכִים, כְּשֶׁיָּרְדוּ, וְהֵם עֲתִידִים לָשׁוּב לִמְקוֹמוֹתֵיהֶם, הִתְגַּלְמוּ בַּאֲוִיר (הָעוֹלָם, וְנוֹטְלִים צוּרַת אֲנָשִׁים עִמָּהֶם, וְלֹא יוֹתֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִרְאִים לְפִי שָׁעָה, וְלֹא יוֹתֵר. פַּעַם בְּיוֹם, אוֹ פַּעֲמַיִם, אוֹ בְּכָל יוֹם פַּעַם אַזַּת אוֹ שְׁתַּיִם, וְאַזַּר כָּךְ פּוֹרְזִים בָּאֲוִיר) וּמִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ, וְזוֹזְרִים לִמְקוֹמָם.

רַבִּי קִיסְמָא בַּר רַבִּי יַנַּאי פָּתַז, (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט. יֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁהֵם מֵרוּחַ, וְיֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁהֵם מֵאֵשׁ, זֶה נוֹתֵן מִשֶּׁלּוֹ לַזָּבֵרוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וְעַל זֶה, אוֹתָם שֶׁיּוֹרְדִים, מִשְּׁנֵי הַיְסוֹדוֹת הָאֵלֶּה יוֹרְדִים. כְּשֶׁיּוֹרְדִים, מִתְלַבְּשִׁים יוֹתֵר בָּאֲוִיר הָעוֹלָם הַזֶּה,

וּמִתְגַּלְגְּלִים.

אוֹתָם שֶׁהִתְעָרְבוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִתְלַבְּשִׁים בִּיסוֹדוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יְכוֹלִים לְפָרֵז וְלָשׁוּב לִמְקוֹמָם, וּמִתְעַכְּבִים כָּאן. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעַכְּבִים כָּאן שִׁבְעָה יָמִים זֶה אַחַר זֶה, לֹא זוֹזְרִים לְשָׁם.

וְעַל זֶה וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגוֹ'. מַה זֶּה כִּי טֹבֹת הֵנָּה? שֶׁהָיָה מֵאִיר הַיְפִי שֶׁלָּהֶן כְּמוֹ אוֹר עֶלְיוֹן.

כֵּיוָן שֶׁהוֹלִידוּ בָּנִים, לָקַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִכְנִיס אוֹתָם בְּהָרֵי הַזּוֹהַר, שֶׁנִּקְרָאִים הָרֵרֵי קֶדֶם, וְקָשַׁר אוֹתָם בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל. וְאוֹתָן הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת מְשֻׁקָּעוֹת עַד לְתוֹךְ הַתְּהוֹם הַגְּדוֹלָה, וְשָׁם מְלַמְּדִים כְּשָׁפִים לִבְנֵי הָאָדָם.

בִּלְעָם נָטַל מִשָּׁם אֶת כְּשָׁפָיו, וְלָמַד מֵהֶם, בְּאוֹתָם הָהָרִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כג) מִן אֲרָם יַנְחֵנִי בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מֵהָרֵרֵי קֶדֶם. וּמִשָּׁם הִתְעַטְּרוּ כָּל יוֹדְעֵי הַכְּשָׁפִים שֶׁבָּעוֹלָם.

וּמִתּוֹךְ שֶׁהָיוּ מְקַטְרְגִים עַל רִבּוֹנָם בָּרִאשׁוֹנָה וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה, הֵם מְקַטְרְגִים לְרִבּוֹנָם בַּמֶּה? בְּאוֹתָם הַכְּשָׁפִים, שֶׁמַּכְזִיבִים פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה. וְאִלְמָלֵא אוֹתָן הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת הַמְשֻׁקָּעוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם הַגְּדוֹלָה וַאֲזוּזִים בָּהֶם בְּתַפְּיסָה רַבָּה, הָיוּ מַזִּיקִים אֶת הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְסַבֵּל.

וְשָׁם, בְּאוֹתָם הָרֵי הַזּוֹהַר, יוֹנְקִים מִצַּד הַצָּפוֹן, שֶׁהֵרֵי מֵאוֹתוֹ הַצַּד כָּל אוֹתָם הַמִּינִים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נַעֲמָה הָיְתָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְכָל הָעוֹלָם טוֹעִים אַזָּרֵיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אִמָּא שֶׁל שֵׁדִים הָיְתָה. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים, טָעוּ אַזָּרֵיהָ.

לְאַזָּר כֵּן רָאוּ בְּנוֹת הָאָדָם הוֹלְכוֹת עֲרֻמּוֹת, וּבָאוּ לָהֶן, וְיָלְדוּ מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) וְגַם אַזָּרֵי כֵן כַּאֲשֶׁר יָבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. אַנְשֵׁי שֵׁם,

מַה זֶּה אַנְשֵׁי שֵׁם וְגוֹ'? אֵלּוּ הַנְּפָלִים שֶׁלָּמְדוּ בָּעוֹלָם שֵׁם בְּכָל דָּבָר וְדָבָר, לְהַשְׁלִים אֶת כִּשְׁפֵיהֶם. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי אָמְרוּ, אַנְשֵׁי שֵׁם מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְחָק, כָּתוּב מִגִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי עֻזְּרִיָּה שָׁאַל אֶת רַבִּי יוֹסֵי אִישׁ כְּפַר אוֹנוֹ, מָה הַטַּעַם הַכְּשָׁפִים הֵם יוֹתֵר בַּנָּשִׁים, וְלֹא בַּגְּבָרִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה, וְלֹא כָּתוּב מְכַשֵּׁף?

אָמַר לוֹ, כָּתוּב (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה. לֹא כָּתוּב רָע, אֶלָּא רָעָה. זֶהוּ עַד הַנְּקֵבָה וַדַּאי. וְנָגַע לֹא יִקְרַב לְאָהֳלֶךָ – זֶהוּ הַזָּכָר. וּמִן הַנְּקֵבָה כָּל סוּגֵי הַכְּשָׁפִים, וְכָל הָעֲסָקִים הָרָעִים בָּאִים לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה וְגוֹ'.

וּמַה זֶּה אֲסוּרִים יָדֶיהָ? רַבִּי יַנַּאי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעְיָא. אֶחָד אוֹמֵר, כָּל הַנּוֹגֵעַ בָּאִשָּׁה, אוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנָּה מְיָדָהּ לְיָדוֹ, לֹא יִנָּקֶה מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, שֶׁנֶּאֱמַר יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲסוּרִים יָדֶיהָ, וַדַּאי.

וְאֶחָד אוֹמֵר, מִן הַנְּקֵבָה בָּאוֹת כָּל מִינֵי נְזוּשׁ וְכִשּׁוּף וְכָל הִרְהוּרִים רָעִים. וְאִלְמָלֵא שֶׁאֲסוּרִים יָדֶיהָ, שֶׁלֹּא נוֹתְנִים לָהּ מִן הַשָּׁמַיִם, הָיוּ הוֹרְגִים וּמְמִיתִים כָּל הָעוֹלָם בְּכָל עֵת וּזְמַן.

וְאֵין מִתְגַּבֶּרֶת הַנְּקֵבָה אֶלָּא בַּכּוֹחַ שֶׁל הַזָּכָר, שֶׁהִיא שׁוֹרָה בָּעֲמָקִים שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא יוֹדַעַת לְהַשְׁבִּיעַ אֶת הָאָדָם לְהַשְׁלִים אֶת רְצוֹנָהּ. (שֶׁהִיא יוֹדַעַת בְּכָל מִינֵי כִישּׁוּף וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהַשְׁלִים רְצוֹנָהּ) וּבַמֶּה? בַּשֵּׁם, וּבִדְבָרִים עֲמֻקִּים, בְּשֵׁם שֶׁל טֻמְאָה. וְעַל כֵּן הַמַּעֲשִׂים תְּלוּיִים בָּהּ, וְהַדְּבָרִים בַּזָּכָר. וּשְׁנֵיהֶם מִתְעוֹרְרִים מֵהַנְּקֵבָה. וּמְשׁוּם כָּךְ מִינֵי הַכְּשָׁפִים נִמְצָאִים בַּנְּקֵבָה, וְלֹא בַּזָּכָר.

שָׁנִינוּ, הָעוֹבֵר בֵּין שְׁתֵּי נָשִׁים, אִם נִדּוֹת הֵן – נִכְפָּה. וְלֹא תָזוּז מִגּוּפוֹ אִם לֹא יַעֲשׂוּ לוֹ דָּבָר, סַכָּנַת דָּם אוֹ הֲרִיגָה מְזֻמֶּנֶת לוֹ. וְאִם אֵינָן נִדּוֹת – עַיִן הָרָע שׁוֹלֶטֶת בּוֹ בְּגוּפוֹ אוֹ בְּמָמוֹנוֹ.

כְּמוֹ זֶה שֶׁל רַבִּי נָזוּם בְּרַבִּי שִׁמְלַאי, פַּעַם אַוָּזַת הָיָה בִּכְרַךְ שֶׁל קֵסָרִין. עָבַר בֵּין שְׁתֵּי נָשִׁים. הִסְתַּכְּלוּ בּוֹ, וְהִסְתַּכֵּן מִיָּד בִּגּוּפוֹ וּבְמָמוֹנוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ רוּוַח רָעָה שָׁרְתָה עֲלֵיהֶן, וְיכוֹלָה לְהַזִּיק.

מַה תַּקָּנָתוֹ? יֹאמַר כָּךְ: לְכִי לְכִי, דִּמְיִי דִּמְיִי, הָסִירִי אֶת קְשִׁירַת הַקֶּשֶׁר, לֹא וְלֹא לִי. וְאַוָּזַר כָּךְ יַתְוִזִיל בְּאֵל וְיסַיֵּם בְּאֵל. יַתְוִזִיל בְּאֵל, שֶׁכָּתוּב (במדבר כג) אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם. וְיסַיֵּם בְּאֵל, (שם) כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְגוֹ', עַד מָה פָּעַל אֵל. וְיֵלֵךְ לוֹ, וְלֹא יַשְׁגִּיחַ אַוָּזָרָיו.

רַב הוּנָא הָיָה עוֹלֶה מִבָּבֶל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה עוֹלֶה לְשָׁם. נִתְקַלַּע לִכְפָר אֶחָד, רָאָה אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת אַוָּזֶרָיו. זָרְקָה מַיִם עַל כְּתֵפָיו, וְנָטְלָה עָפָר מֵרַגְלָיו. הֶחֱזִיר רֹאשׁוֹ וְאָמַר לָהּ: עֲשִׂי וּקְזוּזִי אַוָּזַרַי, שֶׁהֲרֵי אֵין כְּלוּם אֶצְלִי, אֲבָל אֲנִי גּוֹזֵר עָלַיִךְ בִּלְבוּל בְּדַעְתֵּךְ.

אַוָּזַר כָּךְ אָמַר: לֹא בִּשְׁבִילִי, אֶלָּא בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תַּהֲרְגִי בְּנֵי אָדָם אַוָּזְרִים. וְכֵן הָיָה. הִתְבַּלְבְּלָה דַּעְתָּהּ, וְלֹא יָדְעָה דָּבָר, וּמֵתָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ.

שָׁנָה רַבִּי זְיֵיא, (קהלת ז) טוֹב לְפָנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה. מִמִּי? מֵאוֹתָהּ הָאִשָּׁה שֶׁכָּתוּב בָּהּ, אֲשֶׁר הִיא מְצוֹדִים וַחֲרָמִים וְכוּ'. וְזוֹטֵא יִלָּכֵד בָּהּ – אוֹתוֹ שֶׁהוֹלֵךְ אַוָּזַר יֵצֶר הָרָע.

בֹּא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהָרָעָב בָּעִיר, לֹא יַרְאֶה אָדָם אֶת עַצְמוֹ, וְלֹא יֵלֵךְ יְזִידִי בָּעִיר, מִפְּנֵי שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת נִמְצָא שָׁם, וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְזַבֵּל. וְעַל כֵּן כָּתוּב (בראשית מב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ. כַּיּוֹצֵא בּוֹ, בִּזְמַן שֶׁדֶּבֶר בָּעִיר, יִסְגֹּר אָדָם עַצְמוֹ וְלֹא יִתְרָאֶה בַּשּׁוּק. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנָּתַן רְשׁוּת לַמְזַבֵּל – מִי שֶׁפּוֹגֵעַ בּוֹ נָזוּק, וְהוּא מִתְזַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, עֶשֶׂר שָׁנִים הָיְתָה נָעֳמִי בִּשְׂדֵה מוֹאָב, לַסּוֹף – כִּי שָׁמְעָה בִּשְׂדֵה מוֹאָב כוּ'. מִפְּנֵי מָה נָעֳנְשׁוּ מַזְוִלוֹן וְכִלְיוֹן? מִפְּנֵי שֶׁנָּשְׂאוּ נָשִׁים מוֹאֲבִיּוֹת.

אֵין לְךָ בָּעוֹלָם נָשִׁים מִתְעַסְּקוֹת בְּנַזָּשׁ וּבְכִשּׁוּף כְּמוֹ מוֹאֲבִיּוֹת. מִפְּנֵי?

שֶׁכְּתוּב (במדבר כה) וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן. כֵּיוָן שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים דָּבָר בְּכִשְׁפֵּיהֶם, מִיָּד הָיוּ מִשְׁתַּחֲווִים לְגִלּוּלֵיהֶם. (שם) וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, כְּמוֹ הַצְּמִידִים הַתְּכְשִׁיטִים, כָּךְ הָיוּ מִתְחַבְּרִים לְבַעַל פְּעוֹר.

בְּכִשְׁפֵּיהֶן שֶׁל הַנָּשִׁים, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכְּתוּב (שם לא) הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם. בַּעֲצַת בִּלְעָם לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא בִּדְבַר בִּלְעָם. לְמֵד אוֹתָם דְּבָרִים בַּפֶּה, שֶׁהֲרֵי לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים וּקְסָמִים לֹא הָיוּ כְּמוֹתָם בָּעוֹלָם, אֲבָל הַדְּבָרִים שֶׁל הַפֶּה לְהַשְׁלִים כִּשְׁפֵּיהֶם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים. וְעַל זֶה בִּדְבַר בִּלְעָם עָשׂוּ, וְהִשְׁלִים כִּשְׁפֵּיהֶם, וְיָכֹל לָהֶם. רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר, כְּשֵׁרָה הָיְתָה רוּת.

וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לִשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ לֵכְנָה שֹּׁבְנָה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּהּ יַעַשׂ ה' (רות א), יַעֲשֶׂה כָּתוּב. אָמְרָה לָהֶם: אִם תִּזְכּוּ לִכְנֹס תַּזַּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה – יַעֲשֶׂה, וְאִם לֹא – יַעַשׂ, וְסֵר ה'.

כִּי מַר לִי מְאֹד מִכֶּם, עֲלֵיכֶם צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב א) צַר לִי עָלַיִךְ. מַה זֶּה מִכֶּם? אָמַר רַבִּי קְרוֹנְיָא אָמַר רַב כַּהֲנָא, צָרָה בְּלִבִּי מִכֶּם, שֶׁאַתֶּן גְּרַמְתֶּן לְבָנַי שֶׁיָּמוּתוּ, וּכְמִי שֶׁמִּתְרַעֵם עַל אֲזֵר.

וַתִּשַּׁק עָרְפָּה לַחֲמוֹתָהּ. עָרְפָּה – הָרָפָה שְׁמָהּ. לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ עָרְפָּה? עַל שֶׁהֶחֱזִירָה עֹרֶף לַחֲמוֹתָהּ, וְחָזְרָה לִמְקוֹמָהּ לִשְׁדֵה מוֹאָב. זָנְתָה, וְלֹא קִבְּלוּהָ, וְהָלְכָה לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים. וְהַכֹּל דָּשִׁים בָּהּ כְּהָרִיפוֹת, שֶׁהִפְקִירָה עַצְמָהּ לִזְנוּת.

וְיִלְדָה מִזְּנוּת שִׁשָּׁה בָנִים, וְכֻלָּם נָפְלוּ בְּיַד דָּוִד וַאֲנָשָׁיו, שֶׁהָיָה בֶּן בְּנָהּ שֶׁל רוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כא) וַיִּשְׁבִּי בְנֹב אֲשֶׁר בִּילִידֵי הָרָפָה. וְכִי מִי נָתַן אוֹתָם בְּנֹב? וַהֲלֹא נֹב סְמוּכָה לִירוּשָׁלַיִם הִיא, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים?

אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, מִלַּמֵּד שֶׁבָּא עַל עִסְקֵי נֹב, מִפְּנֵי שֶׁגָּרַם עִנְיַן נֹב

עִיר הַכֹּהֲנִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים אֲפִלּוּ כְּזוּט הַשַּׁעֲרָה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: דָּוִד, גָּרַמְתָּ כָּל כָּךְ בְּנֹב עִיר הַכֹּהֲנִים, זַיֶּיךָ, אוֹ הַדִּין יָזוּל עַל עַצְמְךָ, אוֹ עַל זַרְעֲךָ, וְלֹא יִשָּׁאֵר אֶלָּא אָזָוד.

שָׁנָה רַבִּי זְעֵירָא, כְּתוּב (שמואל–א כב) וַיִּמָּלֵט בֶּן אָזָוד לַאֲזוּימֶלֶךְ וְגוֹ'. שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לַאֲזוּימֶלֶךְ מִכָּל בֵּית אָבִיו זוּלָתִי אֶבְיָתָר לְבַדּוֹ, וְעַל עָוֹן זֶה מֵת שָׁאוּל וּבָנָיו, וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, וְנִגְזַר עַל דָּוִד לָמוּת.

כֵּיוָן שֶׁהָלַךְ לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, רָאֲתָה אוֹתוֹ הָרָפָה. אָמְרָה לִבְנָהּ: זֶה שֶׁהָרַג אָזוּךְ. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִגִּיעַ זְמַן מִדַּת הַדִּין לְהִנָּקֵם מִדָּוִד עַל עִסְקֵי נֹב, וְזֶמֶן אֶת יִשְׁבִּי לְהָרְגוֹ. מִיָּד – וְיִשְׁבִּי בְנֹב, שֶׁבָּא עַל עִסְקֵי נֹב. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּךְ אָמַר דָּוִד: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַרְעִי יִהְיֶה נָכוֹן לְפָנֶיךָ, וַהֲרִינִי מְקַבֵּל עָלַי אֶת הַדִּין.

מָה עָשָׂה? נָטְלוּ יִשְׁבִּי, וְהִגְרִים אֶת עַצְמוֹ עָלָיו וְעַל הַמַּטָּה. אָמַר לוֹ: אֵין כְּבוֹדִי. נָטְלוּ וְזָרְקוּ בָּאֲוִיר, וְשָׂם הַסַּיִף שֶׁיֵּהָרֵג בּוֹ דָּוִד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כא) וְהוּא זָגוֹר וֶחָרֵב וַחֲדָשָׁה וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת אֶת דָּוִד. מִיָּד הִזְכִּיר אֲבִישַׁי שֵׁם הַמְפֹרָשׁ, וְעָמַד בָּאֲוִיר, וְסוּסוֹ מִיָּד נִשְׁמַט, וְהָלַךְ לִירוּשָׁלַיִם.

הָלַךְ אֲבִישַׁי וּבָא לַסַּנְהֶדְרִין וְאָמַר, מַהוּ לִרְכֹּב עַל סוּסוֹ שֶׁל מֶלֶךְ בְּשָׁעַת הַדְּחָקָה? וְהִתִּירוּהוּ. מְצָאוֹ לְדָוִד עוֹמֵד בָּאֲוִיר. אָמַר לוֹ, זָזוֹר מִתְּפִלָּתֶךָ.

אָמַר לוֹ, (תהלים קטז) מָה אָשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי. שֶׁכָּךְ מְקַבְּלִנִי מִבֵּית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמָתִי, שֶׁאֲפִלּוּ זֶחֱרַב זְדָהּ מַעֲזֶת עַל צַוָּארוֹ שֶׁל אָדָם אַל יִמְנַע עַצְמוֹ מִן הָרַחֲמִים. מִיָּד זָזַר מִתְּפִלָּתוֹ, וְקִבֵּל הַדִּין עַל זַרְעוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כא) וַיַּעֲזֹר לוֹ אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וְגוֹ'.

מַה כָּתוּב? (שמואל–א יא) וַעֲתַלְיָה אֵם אֲזַוְיָהוּ רָאֲתָה כִּי מֵת בְּנָהּ וַתָּקָם, (דברי הימים–ב כב) וַתְּאַבֵּד אֶת כָּל זֶרַע הַמַּמְלָכָה. כָּתוּב וַתְּאַבֵּד, וְכָתוּב וַתְּדַבֵּר אֶת כָּל זֶרַע כוּ'. מַהוּ וַתְּדַבֵּר? אָמְרָה, שֶׁעֲתִידִין זַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד לֶאֱבֹד מִן הָעוֹלָם.

וַתִּקַּח יְהוֹשֶׁבַע בַּת הַמֶּלֶךְ יוֹרָם כו', אֶת יוֹאָשׁ כו'. מְלַמֵּד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. וְעַל כָּל זֶה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּגְזְרָה גְּזֵרָה זוֹ וְנִתַּן רְשׁוּת לְמִדַּת הַדִּין, עַל זֶה כָּתוּב (ישעיה י) עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד. עֲדַיִן מִדַּת הַדִּין בְּנֹב עוֹמֶדֶת וְתוֹבַעַת דִּין מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמָה בְּצַדִּיקִים מִדַּקְדֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּךְ – בִּרְשָׁעִים עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַתֹּאמֶר הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל עַמָּהּ וְאֶל אֱלֹהֶיהָ (רות א). אָמַר רַבִּי נַזּוּם אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִזֶּה שֶׁאָמַר שָׁבָה, מְלַמֵּד שֶׁגִּיּוֹרֶת הָיְתָה בַּתְּחִלָּה. וְכָתוּב וְאֶל אֱלֹהֶיהָ, שֶׁהָרֵי אֱלוֹהַּ אֶחָד הָיָה לָהּ עִם נָעֳמִי, וְעַכְשָׁיו זְוָרָה לְסִרְחוֹנָהּ הָרִאשׁוֹן, וְטָעֲתָה אַזַּר עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהּ.

וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ (שם), כְּמוֹ שֶׁקִּבְּלָה עָלֶיהָ בְּזַיֵּי בַּעְלָהּ, דָּבְקָה בֶּאֱמוּנָתָהּ. בֹּא וּרְאֵה שִׁבְחָהּ שֶׁל רוּת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵימַת בַּעְלָהּ לֹא הָיְתָה עָלֶיהָ, דָּבְקָה בֶּאֱמוּנָתָהּ. וְעַל כָּל זֶה, נָעֳמִי זִדְּשָׁה לָהּ כְּמִתְּחִלָּה, וְהִתְרָתָה בָּהּ הַתְּרָאוֹת, וְכֵלֶּן קִבְּלָתַן עָלֶיהָ.

רַבִּי בְּרוֹקָא אָמַר, כָּתוּב (בראשית כא) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח לֶחֶם וְחֵמַת מַיִם וַיִּתֵּן אֶל הָגָר שָׂם עַל שִׁכְמָהּ וְאֶת הַיֶּלֶד. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב אֶל הָגָר, מַהוּ שָׂם עַל שִׁכְמָהּ? אֶלָּא מְלַמֵּד, שֶׁהִזְהִירָהּ עַל עַל הָאֱמוּנָה, וְלַעֲמֹד בְּמַה שֶׁהָיְתָה רְגִילָה בַּתְּחִלָּה עִמּוֹ. כָּתוּב כָּאן שָׂם עַל שִׁכְמָהּ, וְכָתוּב שָׁם (שמות טו) שָׂם שָׂם לוֹ וּזְקֵ וּמִשְׁפָּט. מַה לְּמַטָּה עַל שְׁכִינָה – אַף כָּאן עַל שְׁכִינָה.

מָה עָשְׂתָה? כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה עַצְמָהּ יוֹצֵאת מִתַּחַת רְשׁוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, זְוָרָה לְקִלְקוּלָהּ. מַה כָּתוּב? וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַ"ע, אַזַּרֵי עֲבוֹדַת גְּלוּלִים וְגִלּוּלֵי בֵּית אָבִיהָ. וְכָתוּב הֶבֶל הַמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתּוּעִי"ם.

רַבִּי זְוִידָקָא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי זְוִידָקָא, הֲרֵי שָׁנִינוּ, נָכְרִי וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הוּא כְּמוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל. מָה הַטַּעַם שָׁנַקַל אוֹתוֹ לְכֹהֵן גָּדוֹל, וַהֲרֵי כָּתוּב (תהלים עזו) וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה

שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל, לְקַבֵּל עָלֶיהָ שָׂכָר לָעוֹלָם הַבָּא. וּמִי שֶׁלֹּא קִבְּלוּהָ, לֹא מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם שָׂכָר בָּעוֹלָם הַבָּא.

שֶׁכָּךְ אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, יִשְׂרָאֵל שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, מְקַבְּלִים עָלֶיהָ שָׂכָר. נָכְרִים שֶׁלֹּא עָמְדוּ עַל הַר סִינַי, אֵין מְקַבְּלִים עָלֶיהָ שָׂכָר. וְאַתָּה אָמַרְתָּ, נָכְרִי וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הֲרֵי הוּא כְּמוֹ כֹהֵן גָּדוֹל?!

אָמַר לוֹ, כְּמוֹ כֹהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ שָׁנִינוּ וַדַּאי. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר יוּדָא אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מַה שֶּׁכָּתוּב (משלי ג) יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל זְוָלֶתֶיהָ לֹא יִשְׁווּ בָהּ – אֲפִלּוּ מַמְזֵר תַּלְמִיד חָכָם עָדִיף מִכֹּהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ הַמְשַׁמֵּשׁ לִפָּנַי וְלִפָּנִים. וְהוֹאִיל וְאֵינוֹ קוֹרֵא בַּתּוֹרָה, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל עָלֶיהָ שָׂכָר, וְעָלָיו כָּתוּב (שם יט) גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עִקָּר שֶׁל עֲבוֹדָה, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה.

וְאָמַר רַבִּי יוּדָא, מִנַּיִן שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל צָרִיךְ לִהְיוֹת תַּלְמִיד חָכָם? שֶׁכָּתוּב (מלאכי ב) כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ. וְאִם הוּא עַם הָאָרֶץ, אֵין מְקַבֵּל עָלֶיהָ שָׂכָר. כָּךְ גּוֹי הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה – הוֹאִיל וְהוּא גּוֹי, אֵין עִסְקוֹ בַּתּוֹרָה עֵסֶק, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל שָׂכָר.

פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא ו) צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר. אַהֲרֹן וּבָנָיו מִצְוִים, וּשְׁאָר כֹּהֲנִים אֵינָם מִצְוִים.

אֶלָּא, כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עִקַּר הָעֲבוֹדָה כְּאַהֲרֹן וּבָנָיו, אֵינוֹ מִצְוֶה. וְאִם עוֹבֵד, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה. שֶׁהֲרֵי בַּמֶּה מְכַוֵּן, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עִקַּר הָעֲבוֹדָה כְּאַהֲרֹן וּבָנָיו?

וְכָךְ אָמַר רַבִּי זְיָיא אָמַר רַבִּי יְצְחָק, כֹּהֲנִים לְוִים וְיִשְׂרְאֵלִים מְעַכְּבִים אֶת הַקְּרְבָּן. עִקַּר הַקְּרְבָּן הַכֹּהֵן, שֶׁצָּרִיךְ לְכַוֵּן אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְסַדֵּר הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּלְיַיחֵד הַכֹּל בְּיִיחוּד שָׁלֵם, וּלְשַׁמְּחָן עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים בָּרָצוֹן וּבַכַּוָּנָה שֶׁלּוֹ.

וְכָךְ אָמַר רַבִּי זְיָיא אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שם א) אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ

לַה׳? אֶלָּא, לְעֵמַת שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת אֵלּוּ – אִשָּׁה. כְּנֶגֶד זֶה הַלְוִיִּם הַמְּמֻנִּים עַל הַשִּׁיר וְלַהֲרָמַת הַקּוֹל, וְהוּא מִצַּד שֶׁל אִשָּׁה, וּמְכַוְּנִים בְּנֹעַם הַנִּגּוּן וְהַזְּוָדָוָה וְהַשִּׁיר.

וּמִתּוֹךְ כָּךְ, כָּל פַּעַם שֶׁהָיָה עוֹלֶה עַל הַדּוּכָן בְּעוֹד שֶׁהוּא גָּבֹר, וְשַׁלְהֶבֶת הָאֵשׁ וְזָקָה בּוֹ לְהָרִים קוֹל בִּנְעִימוּת הַנִּגּוּן, הוּא כָּשֵׁר לָעֲבוֹדָה. כֵּיוָן שֶׁנָּוְלְשָׁה שַׁלְהֶבֶת בַּזְּרוּתוֹ, וְנָזְלֵי הָאֵשׁ דּוֹעֲכִים בְּתוֹכוֹ, הֲגֵה נָזֵלָשׁ כּוֹזוֹ, וְהַקּוֹל מַתְזִיל לְהִשָּׁבֵר. אָז כָּתוּב (במדבר זז) וּמִבֶּן זַמְשִׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְבָּא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד. וּפָסוּל לָעֲבוֹדָה. מִכָּאן וָהָלְאָה, (שם) וְשֵׁרֵת אֶת אֶזְיו וְגוֹ׳, וַעֲבָדָה לֹא יַעֲבֹד.

מִשְׁמְרוֹת הָרָקִיעַ, אַף כָּךְ גַּם, שֶׁמִּכִּיוָן שֶׁבָּאִים לְנַגֵּן לִפְנֵי רִבּוֹנָם, נִקְרָאִים אִישִׁים. וְכָךְ שָׁמַעְתִּי מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, יֵשׁ מֵהֶן שֶׁמְּמֻנּוֹת עַל הַשְּׁעָרִים בַּזּוּזִין, וּמֵהֶן עַל הַשְּׁעָרִים הַפָּנִימִיִּים שֶׁלְּפָנִים.

אוֹתָם הַפָּנִימִיִּים אוֹמְרִים שִׁירָה, וְעוֹלִים וְנִכְנָסִים בַּשִּׁירָה הַזּוֹ זָמֵשׁ דְּרָגוֹת, עַד זַמְשִׁים, כְּנֶגֶד זַמְשִׁים הַשְּׁעָרִים שֶׁל הַיּוּבֵל. כֵּיוָן שֶׁעוֹלִים לְשָׁם, נוֹטֶלֶת אוֹתָם רוּזַ שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת וְשׁוֹבֶרֶת כּוֹזָם. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבָּר כּוֹזָם, דּוֹזְזִים אוֹתָם, וְיוֹרְדִים מֵאוֹתָן הַדְּרָגוֹת.

וְעוֹמְדִים בַּזּוּזִין הַמְּמֻנִּים עַל הַשְּׁעָרִים בַּזּוּזִין, וְאֵלּוּ נוֹטְלִים זֻלְקָם מֵעֲשַׁן הָאֵשׁ שֶׁל הַקְּרְבָּן, זוּזִין מֵאוֹתָם שֶׁנּוֹטְלִים בְּפָנִים. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מִתְזַדְּשִׁים הַמְּמֻנִּים עַל הַשִּׁירָה, וְזֶהוּ אִשָּׁה.

הָרֵיזַ כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה, שֶׁזְּשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ רֵיזַ בְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן. נִיזּוּזַ, שֶׁהוּא נָזַת רוּזַ לְגָבוֹהַ. כְּנֶגֶד זֶה הַכֹּהֵן, שֶׁהוּא מְכַוֵּן כַּוָּנָה, כְּמוֹ שֶׁהָרָצוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמְיַזֵּד יִזּוּד בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְכָל הַדְּרָגוֹת מְאִירוֹת וְלוֹהֲטוֹת, וְנוֹצְצוֹת בְּנִיצוֹץ עֶלְיוֹן מִתּוֹךְ הָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן הַטָּמִיר.

וְעַל כֵּן צָרִיךְ הַכֹּהֵן לִהְיוֹת זָקֵן (וּלְהִתְקַשֵּׁט) בְּזִקְנָמָה, וְנָאֶה בְּהַשְׂכֵּל, וְיָפֶה בְּאוֹר הַתּוֹרָה, וְזָרִיז, וּפַקֵּחַ יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְאִם הוּא עַם הָאָרֶץ, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה, וְעָלָיו כָּתוּב (תהלים ה) לֹא יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ.

בֹּא וּרְאֵה, הַזְּהָמָה שֶׁל הַכּוּתִי, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְגַּיֵּר, קָשֶׁה לְפָרֹשׁ מִמֶּנּוּ הַזְּהָמָה עַד שִׁלְשָׁה דוֹרוֹת, כָּל שֶׁכֵּן בְּעוֹד שֶׁהוּא כּוּתִי. הַכִּשֵּׁרָה שֶׁבָּהֶם רוּת, וְלֹא מָצָאנוּ בָּהּ שׁוּם דָּפִי כְּלָל. וְזוֹהִי הַנֶּפֶשׁ הַשִּׂכְלִית. עָרְפָּה, שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית, מִיָּד זָנְזָרָה לְסִרְזוֹנָה וּלְקִלְקוּלָהּ. בָּא רַבִּי זִירְדָּקָא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, וַדַּאי מְעַטִּים הֵם שֶׁעוֹבֶרֶת זַהֲמָתָם מֵהֶם.

רַבִּי נְזֶמְיָה אוֹמֵר, כָּתוּב (מלכים–א ב) וַיֵּשֶׁם כִּסֵּא לְאֵם הַמֶּלֶךְ. זוֹ רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה, שֶׁזָּכְתָה וְרָאֲתָה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל כִּסְאוֹ.

כְּשֵׁם שֶׁלְּבָהּ הָיָה שָׁלֵם, כָּךְ הִשְׁלִים יָמֶיהָ וּשְׁנוֹתֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ב) וּתְהִי מַשְׂכֶּרְתֵּךְ שְׁלֵמָה. כָּתוּב שְׁלֵמָה, וְקוֹרְאִים שְׁלִימָה. מְלַמֵּד שֶׁרָאֲתָה אֶת הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל כִּסְאוֹ, וְרָאֲתָה שְׁכָרָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וַתֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה שָׁמָּה וּשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ עִמָּהּ כו׳. וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לִשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ לְכְנָה שֹּׁבְנָה כו׳. וַתֹּאמַרְנָה לָהּ כִּי אִתָּךְ נָשׁוּב לְעַמֵּךְ. וַתֹּאמֶר נָעֳמִי שֹׁבְנָה בְנֹתַי כו׳. וַתֹּאמֶר הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל עַמָּהּ כו׳. עָרְפָּה שָׁבָה אֶל עַמָּהּ וְאֶל אֱלֹהֶיהָ. וַתֹּאמֶר רוּת אַל תִּפְגְּעִי בִי לְעָזְבֵךְ לָשׁוּב מֵאַחֲרָיִךְ. כָּךְ בּוֹרְקִים לְגֵר בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְקַיֵּם תַּזַּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה כְּרוּת, בְּלֵבָב שָׁלֵם.

רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי פָּתַח, (מלכים–ב ו) וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי הַנְּבִיאִים צָעֲקָה אֶל אֱלִישָׁע וְגו׳. שָׁם שָׁנִינוּ, זוֹ אֵשֶׁת עוֹבַדְיָהוּ, וּמִמֶּנָּה הָיָה עַל בֵּית אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. וּבְשָׁעָה שֶׁהָלַךְ עוֹבַדְיָהוּ אֵצֶל אֵלִיָּהוּ, הִכִּיר בּוֹ אֱלִישָׁע.

וְאִם תֹּאמַר, אֱלִישָׁע לֹא שִׁמֵּשׁ לְפָנָיו עַדַיִן – כְּבָר הָיָה מְשַׁמֵּשׁ, וְאֵין מַקְדִּים וּמְאַחֵר. וְעַל כֵּן כָּתוּב, וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עַבְדְּךָ הָיָה יָרֵא אֶת ה׳, שֶׁוַּדַּאי הִכִּיר בּוֹ אֱלִישָׁע מֵאוֹתָהּ שָׁעָה.

צָעֲקָה אֶל אֱלִישָׁע. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שָׁמוּת עוֹבַדְיָהוּ, מֵת אַחְאָב. וּמֶלֶךְ

יְהוֹרָם בָּא לָקַחַת אֶת שְׁנֵי יְלָדָיו. מֶה עָשְׂתָה? הָלְכָה גּוֹעָה וְצוֹעֶקֶת וּבוֹכָה לְבֵית הַקְּבָרוֹת. עָמְדָה עַל קִבְרוֹ וְצָעֲקָה: יֵרֵא אֱלֹהִים, כָּךְ וְכָךְ עוֹשִׂים לִיתוֹמֶיךָ!

אָמְרוּ לְעוֹבַדְיָהוּ: הֲרֵי אִשְׁתְּךָ עוֹמֶדֶת וְצוֹעֶקֶת עַל קִבְרְךָ. מֶה עָשָׂה? הָלַךְ לוֹ אֵצֶל זְוֻקָיְהוּ, אָמַר לוֹ: דַּיִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה. הָלַךְ לוֹ אֵצֶל הָאָבוֹת, אָמַר: כָּךְ וְכָךְ יֵשׁ לִי. אָמְרוּ לוֹ: כְּבָר שָׁמַעְנוּ צַעֲקוֹתֶיהָ, לֵךְ אֵצֶל אֱלִישָׁע הַנָּבִיא.

בֵּינְתַיִם זָזְרָה גּוֹעָה וְצוֹעֶקֶת עַל קִבְרוֹ. אָמַר לָהּ: אִי עֲנִיָּה, לְכִי אֵצֶל אֱלִישָׁע, וְהוּא יִתֵּן לָךְ עֵצָה. מִיָּד הָלְכָה אֵצֶל אֱלִישָׁע.

אָמַר רַבִּי, בֹּא וּרְאֵה הֵיאַךְ מְסַפְּרִים הַמֵּתִים בְּקִבְרוֹתָם זֶה עִם זֶה, וַהֲלֹא נַפְשׁוֹתָם בְּמָקוֹם אַוֵּר עוֹמֶדֶת. (תהלים כה) סוֹד ה׳ לִירֵאָיו וְכוּ׳. נִזְדַּמֵּן לוֹ רַבִּי בּוֹן. אָמַר: אִם יֶשְׁנָהּ קָשְׁיָה – כָּךְ עוֹמֶדֶת, וְכָעֵת דִּבּוּר בִּשְׁנַיִם וּשְׁתֵּיקָה בְּלִי כְלוּם.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ, שְׁנֵי קְשָׁרִים טוֹבִים נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָדָם לְשַׁמֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵם נֶפֶשׁ וְרוּחַ. הַנֶּפֶשׁ – לְקִיּוּם הַגּוּף, בַּמִּצְוֹת שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ מִמֶּנּוּ, וְהָרוּחַ – לְעוֹרֵר אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה וּלְהַנְהִיגוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם זָכוּ, הַנֶּפֶשׁ בַּמִּצְוֹת, וְהָרוּחַ לְהִתְקַיֵּם בַּתּוֹרָה, אָז מוֹרִידִים עָלָיו גְּדֻלּוֹת יְתֵרָה מִלְּמַעְלָה, כְּפִי דְּרָכָיו.

וּבַשְּׁנַיִם הַלָּלוּ הוֹלֵךְ הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה לְשַׁמֵּשׁ בָּהֶם, שֶׁאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לֹא מִתְקַיֶּמֶת בַּגּוּף, אֶלָּא בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָרוּחַ שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו.

כְּשֶׁנִּכְנָס אָדָם לְשַׁמֵּשׁ וְלַעֲבֹד אֶת רִבּוֹנוֹ בִּשְׁנֵי אֵלּוּ, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו מִלְּמַעְלָה הִתְעוֹרְרוּת קְדֻשָּׁה, וְשׁוֹרָה עַל הָאָדָם, וּמַקִּיפָה אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים. וּמִתְעוֹרֶרֶת בּוֹ בְּזָכְמָה עֶלְיוֹנָה, לִזְכוּת וְלִהְיוֹת בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ.

וְאוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו הִיא מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן. וּמַה שְׁמָהּ? נְשָׁמָה. וּמִמֶּנָּה תִּתְעוֹרֵר לָאָדָם תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְהוּא כּוֹחַ עֶלְיוֹן, כּוֹחַ

הַתְּשׁוּבָה, הָאֵם לָרוּחַ, וְהָרוּחַ בֵּן לָהּ.

וְעַל הַנְּשָׁמָה יֵשׁ לָהּ אוֹהֵב עֶלְיוֹן. וּמַה שְּׁמוֹ? נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה. וְהוּא נִקְרָא אָב לָרוּחַ. מִמֶּנּוּ תִּתְעוֹרֵר לָאָדָם יִרְאָה וְאַהֲבָה, תּוֹרָה וּמִצְוָה. וְהֵם מֵאָב וְאֵם בֵּן וּבַת. יו״ד אָב. ה״א אֵם. וא״ו בֵּן. ה״א בַּת. וְזֶה יהו״ה מָלֵא.

בַּהֲגָמָא שֶׁיֵּשׁ רוּחַ וְנֶפֶשׁ שֶׁל הַיָּמִין, שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב, כְּךְ יֵשׁ רוּחַ וְנֶפֶשׁ שֶׁל הַשְּׂמְאל, שֶׁל יֵצֶר הָרָע. וְעַל זֶה אָמַר, (דברים ל) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב – שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה. וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע – שֶׁל הַשְּׂמְאל, שֶׁל יֵצֶר הָרָע. וְעַל זֶה רָמַז, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, מִן הַטּוֹב אֶכֹל, וּמִן הָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ.

וְעַל הַה״א הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא הַנְּשָׁמָה הָאֵם, וְעַל ה״א הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁהִיא הַבַּת, נִקְרָא הַפָּסוּק הַזֶּה (משלי יד) זַכְמוּת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ. וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרָסֶנּוּ – זוֹ הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית שֶׁל יֵצֶר הָרָע. בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרָסֶנּוּ – הַגּוּף שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשַׁמֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּנְשָׁמָה לְהָעִיר לַשְּׁמוּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה.

כְּשֶׁאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה יָשֵׁן בְּמִטָּתוֹ, רוּחוֹ מְשׁוֹטֶטֶת וְהוֹלֶכֶת, וְרָצוֹנוֹ לַעֲלוֹת בְּכָל לַיְלָה. וְכַמָּה מְמֻנִּים מְגֻנִּים עוֹמְדִים בְּכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ.

שֶׁאָמַר רַבִּי נְחוּנְיָא, סָח לִי בֶּן גֵּאִים, כְּשֶׁעָלִיתִי לָרָקִיעַ, בָּרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן מָצָאתִי מַלְאָכִים שְׂרָפִים, כֻּלָּם כְּמַרְאֵה הַלַּפִּידִים, וְגַלְגַּלֵי אֵשׁ סוֹבְבִים אוֹתָם, וְגַבּוֹתָם כְּנַוְזֵלֵי אֵשׁ, וְשִׁנֵּיהֶם וְעֵינֵיהֶם שְׁבִיבִים שֶׁל אֵשׁ, הַכְּסוּת שֶׁלָּהֶם אֵשׁ לוֹהֶטֶת, וַעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶחָד, הַדּוּמִיעַם שְׁמוֹ.

כְּשֶׁרָאוּ אוֹתִי שָׁם, אָמְרוּ: מִי נָתַן יְלוּד אִשָּׁה בֵּינֵינוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה? פָּזַרְתִּי מִמֶּנּוּ, וְהִזְכַּרְתִּי אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם, כְּשֶׁרָאִיתִי שֶׁמְּבַקְּשִׁים לִשְׂרֹף אוֹתִי בְּהֶבֶל פִּיהֶם, וְעָמְדוּ כֻּלָּם. אָמַר לִי אוֹתוֹ הַשַּׂר הַגָּדוֹל הַמְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם: מִי אַתָּה? אָמַרְתִּי לוֹ שְׁמִי.

אָמַר לִי: אֵי יָדִיד, כָּל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים עַל יָדִי בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה,

בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים לִשְׁכַּב עַל מִטּוֹתֵיהֶם, וּמַפְקִידִים רוּחָם בְּיַד אֲדוֹן עוֹלָם. מִיָּד פּוֹרְחִים מֵהֶם, וְעוֹלִים לְפָנָיו.

וְכָל הָרוּחוֹת לְפָנַי, וְלֹא נָתַן לִי רְשׁוּת לְהַכְנִיס אֶלָּא אוֹתָם הַכְּתוּבִים לְפָנַי. זוּץ מֵאוֹתָם שֶׁעָשׂוּ מִצְוֹת לְפָנָיו בַּיּוֹם, עֲדַיִן אָנוּ מְבַקְּשִׁים וּמְזַמָּשִׁים אַזְרֵיהֶם.

נָשָׂאתִי עֵינַי, רָאִיתִי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה הֵיכָלוֹת, כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה. וְכֻלָּם לְצַד מִזְרָח, וְאַרְבָּעָה שְׁעָרִים בְּכָל הֵיכָל וְהֵיכָל, וְכַמָּה מְמֻנִּים וּמְשֻׁרְתִים עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם דְּמוּת אֲוִזַּת לָהֶם, וְקוֹרְאִים לָהֶם מְשָׁרְתֵי מִזְרָח. וְכֵן לְצַד דָּרוֹם.

זוּץ מִמַּה שֶׁרָאִיתִי לְאוֹתוֹ צַד שַׁעַר גָּבוֹהַּ עַד מְאֹד מִכָּל הַשְּׁעָרִים. שָׁאַלְתִּי עַל הַשַּׁעַר הַהוּא. אָמַר לִי: אֵי יָדִיד, בַּשַּׁעַר הַזֶּה עוֹבְרִים כָּל בַּעֲלֵי צַעַר, וְכָל בַּעֲלֵי דִּמְעָה, מִצַּעַר אֲמוּת הָעוֹלָם. וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, כֻּלָּם נִכְנָסִים בְּשַׁעַר זֶה.

לְמַעְלָה מִזֶּה הַשַּׁעַר נִגְלָה לְפָנַי שַׁעַר גָּדוֹל, וַעֲשָׂרָה שְׁעָרִים סְבִיבָיו. שָׁאַלְתִּי עָלָיו. אָמַר לִי, הַשַּׁעַר הַזֶּה אֵין לִי רְשׁוּת עָלָיו, וְלֹא נִפְתָּח אֶלָּא בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. בְּאוֹתוֹ זְמַן, כְּשֶׁנִּכְנָס שַׁבָּת, אוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ, אוֹ מוֹעֵד, קוֹל מִתְפּוֹצֵץ בְּכָל אוֹתָם רְקִיעִים, וְאוֹמֵר, (ישעיה כו) פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים.

מִפְּנֵי שֶׁכָּל הָרוּחוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ עוֹמְדוֹת שָׁם, וּמְטַיְּלוֹת בְּתוֹכוֹ. וּבְאוֹתוֹ זְמַן וּבְאוֹתוֹ רָקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי גַּן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, שֶׁבְּאוֹתָם שְׁעָרִים נִפְתָּחוֹת ד׳ זַלּוֹנוֹת, רְשׁוּמוֹת בְּד׳ אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, הוּא הַמְיֻחָד בְּגַנְזֵי מְרוֹמִים, וְכָל אוֹתָם הָרוּחוֹת מִתְלַבְּשׁוֹת בִּלְבוּשׁ יָקָר בְּאוֹתוֹ גַּן עֵדֶן, כִּדְמוּת אוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁהָיוּ עוֹמְדוֹת בְּמַלְבּוּשׁ בָּשָׂר מִטָּפָה סְרוּחָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁהַזַּלּוֹנוֹת נִפְתָּחוֹת, כֻּלָּם פּוֹשְׁטִים מַלְבּוּשֵׁיהֶם, וּפוֹרְחִים לְמַעְלָה בְּאוֹתָם זַלּוֹנוֹת, וְעוֹלוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה. וְשִׁשָּׁה בַּעֲלֵי כְנָפַיִם, וְכַמָּה מְמֻנִּים

עִמָּהֶם, פּוֹתְחִים הַשַּׁעַר הַזֶּה. וְכָל אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה שְׁעָרִים, הָרוּחוֹת נִכְנָסוֹת לְשָׁם בְּזֶרְזָה וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה. וְכֵן כָּל רָקִיעַ וְרָקִיעַ בְּדֶרֶךְ זֶה, בְּשָׁלוֹם וּבְשִׁמְחָה רַבָּה.

בְּשָׁעָה שֶׁאֵלּוּ הָרוּחוֹת עוֹלוֹת, רוּחוֹת אֲחֵרוֹת יוֹרְדוֹת, שֶׁנִּתּוֹסְפוּ בֵּין הַחַיּוֹת בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אֵלּוּ עוֹלוֹת, וְאֵלּוּ יוֹרְדוֹת. בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיָּרְדוּ אֵלּוּ מִשָּׁם, שָׁם חוֹזְרוֹת הָאֲחֵרוֹת, וְאֵין הַמָּקוֹם נִשְׁאָר פָּנוּי.

בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים וִיהִי נֹעַם ה' אֱלֹהֵינוּ כוּ', אוֹתָם הָרוּחוֹת שֶׁיָּרְדוּ לָהֶם בְּשַׁבָּת, עוֹלוֹת. אֵלּוּ עוֹלוֹת, וְאֵלּוּ יוֹרְדוֹת. אֵלּוּ עוֹלוֹת בִּמְקוֹמָן, וְאֵלּוּ יוֹרְדוֹת לִמְקוֹמָן. וְכֵן תָּמִיד בְּעִנְיָן זֶה.

אָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי, בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְטַר הָאָדָם מִן הָעוֹלָם, הַנְּשָׁמָה וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלְכוֹת יַחַד, שֶׁנֶּאֱמַר (רות א) וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם.

וַיְהִי כְּבוֹאָנָה בֵּית לֶחֶם וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן וַתֹּאמַרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי. שֶׁהָלְכָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה מְלֵאָה מִכָּל טוּב, מְלֵאָה מִן הַתּוֹרָה, עַמּוּד הֶעָנָן בְּרֹאשָׁהּ בַּיּוֹם, וְעַמּוּד הָאֵשׁ בַּלַּיְלָה, וְנֵר מֵאִיר לְפָנֶיהָ. וְיֵרְאוּ לָהּ גַּן הָעֵדֶן, מְקוֹם שְׁכָרָם הַטּוֹב שֶׁל הַצַּדִּיקִים. וְיֵרְאוּ לָהּ גֵּיהִנֹּם, מְקוֹם פֻּרְעָנוּתָם שֶׁל הָרְשָׁעִים, שֶׁנִּדּוֹנִים בּוֹ עַל זְנוּתֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֹלּוֹ נֵרוֹ עַל רֹאשִׁי.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה אוֹמֶרֶת הַנְּשָׁמָה, אַל תִּקְרְאֻנָה לִי נָעֳמִי, קְרֶאן לִי מָרָא וְגוֹ', אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתֶּם, וְכָעֵת רֵיקָם הֱשִׁיבַנִי ה'. כְּשֶׁהָיִיתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, הָיִיתִי מְלֵאָה מִתּוֹרָה, מְלֵאָה מִכָּל טוּב, וְכָעֵת רֵיקָם הֱשִׁיבַנִי ה', לָעוֹלָם הַזֶּה.

לָמָּה תִּקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי וַה' עָנָה בִי וְשַׁדַּי הֵרַע לִי (רות א). שֶׁנִּכְנַס בִּי יֵצֶר הָרָע, רוּחַ הַבַּהֲמִית וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִיוּת, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (משלי יד) זִכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרָסֶנּוּ. זִכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ – זוֹ הַנְּשָׁמָה וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַקְּדֻשׁ. וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרָסֶנּוּ – זוֹ נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִיוּת, שֶׁתַּהֲרֹס בִּנְיַן הַגּוּף בְּאַוַּלְתָּהּ. וְזוֹהִי שֶׁנִּשְׁאֶרֶת בַּגּוּף, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב

וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל, שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בְּיַיִן דְּ.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁמִּנָּה בַּגָּן שְׁלוֹ שְׁנֵי שׁוֹמְרִים, הָאֶחָד פִּסֵּחַ, וְהָאֶחָד סוּמָא. אָמַר לָהֶם: הִשָּׁמְרוּ שֶׁלֹּא תֹּאכְלוּ מִפְּרֵי הַגָּן הַזֶּה, שֶׁאֲנִי מַכִּיר כָּל פְּרִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ.

מֶה עָשׂוּ? הַפִּסֵּחַ אָמַר לַסּוּמָא: הֲרֵי רִצּוּנֵנוּ שֶׁנֹּאכַל מִפְּרֵי הָאִילָנוֹת הַלָּלוּ. אָמַר הַסּוּמָא: אֲנִי לֹא רוֹאֶה. וְהַפִּסֵּחַ אָמַר: וַהֲרֵי אֵינִי יָכוֹל לָלֶכֶת. מֶה עָשׂוּ? רָכַב הַפִּסֵּחַ עַל הַסּוּמָא וְאָכְלוּ.

וּבָא הַמֶּלֶךְ, וְרָאָה שֶׁאָכְלוּ מִפְּרֵי הָאִילָן. אָמַר לָהֶם: מִי אָכַל מִפְּרֵי הָאִילָן? הַסּוּמָא אָמַר: אֲנִי לֹא רוֹאֶה. אָמַר הַפִּסֵּחַ: הֲרֵי אֵינִי יָכוֹל לָלֶכֶת. מֶה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ? אָמַר: כְּמוֹ שֶׁעֲשִׂיתֶם וַאֲכַלְתֶּם מִפְּרֵי הָאִילָן – כָּךְ יֵעָשֶׂה לָכֶם. מֶה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ? אָמַר לַעֲבָדָיו: הַרְכִּיבוּ הַפִּסֵּחַ עַל הַסּוּמָא, וּתְנוּ לָהֶם שִׁשִּׁים מַכּוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

כָּךְ הַנָּפֶשׁ הַבַּהֲמִית מִן יֵצֶר הָרָע, עִם הַגּוּף. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָהֶם זִבּוּר אֶזֶד, הַנָּפֶשׁ הַבַּהֲמִית עִם הַגּוּף, וּמַעֲנִישָׁן יַזַד. וְכֵן אִם הָיָה צַדִּיק, מְזַכְּרָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְקַבְּלִים שָׂכָר טוֹב יַזַד.

רַבִּי עֲזַרְיָה וְרַבִּי זְכַרְיָה הָיוּ עוֹלִים לָרֶגֶל. הָיָה עִמָּהֶם אוֹתוֹ הַסּוֹזֵר, שֶׁהָיָה מְזַמֵּר אַזְזֵרִיהֶם. אָמַר רַבִּי עֲזַרְיָה לְרַבִּי זְכַרְיָה, הַאִם שָׁמַעְתָּ דָּבָר בְּאוֹתוֹ הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב אֶל גַּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּזַל? דִּבְרֵי הַתּוֹרָה נִמְשָׁלִים לָאֱגוֹז, הֵיאַךְ?

אָמַר לוֹ, מָה הָאֱגוֹז יֵשׁ לוֹ קְלִפָּה בַּזּוּץ וּמֹזַ בְּפָנִים, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ בָּהּ מַעֲשֶׂה, מִדְרָשׁ, וְהַגָּדָה, וְסוֹד, הַכֹּל זֶה לִפָּנִים מִזֶּה.

אָמַר לוֹ, כָּךְ שָׁמַעְתִּי אֶת זֶה. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה גָּלָה שִׁיר הַשִּׁירִים, זָהֲמַת אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי שֶׁהִטִּיל בְּאָדָם וַזַּוָה נְפָסְקָה מִן הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיִּצְאוּ תּוֹלְדוֹת לָעוֹלָם מֵאָדָם וְזַוָּה, מֵאוֹתָהּ הַזְּהָמָה יָצְאוּ.

וְכָךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבּוֹתַי, וְהֵם שָׁמְעוּ עַד פִּיו שֶׁל אֱלִיָּהוּ, שֶׁאָמַר כָּךְ, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ד) וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה'. וְהָאָדָם – זֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּשֶׁבָּא נָחָשׁ עַל חַוָּה, הִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה, וְקַיִן מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ יָצָא. מַה נָּחָשׁ דַּרְכּוֹ לַהֲרֹג וּלְהָמִית, כָּךְ גַּם קַיִן, מִיָּד נַעֲשָׂה הוֹרֵג.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (ישעיה יד) מִשָּׁרֶשׁ נָחָשׁ יֵצֵא צֶפַע וּפִרְיוֹ שָׂרָף מְעוֹפֵף. כִּי מִשָּׁרֶשׁ נָחָשׁ – זֶה נָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי. יֵצֵא צֶפַע – זֶה קַיִן, שֶׁיָּצָא מִשָּׁרְשׁוֹ וּמֵעִקָּרוֹ. וּפִרְיוֹ שָׂרָף מְעוֹפֵף – שֶׁנַּעֲשָׂה הוֹרֵג כַּשָּׂרָף הַזֶּה, שֶׁאֵין לְמַכָּתוֹ לַזּוֹב. מְעוֹפֵף כָּפוּל, שֶׁכְּבָר נַעֲשָׂה הַנָּחָשׁ בְּמִינוֹ כָּפוּל.

וְאִם תֹּאמַר מֵאוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה יָצָא, וְהַפָּסוּק אָמַר וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן – וַדַּאי מֵאָדָם הָיָה, וְלֹא מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה? אֶלָּא אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הִטִּיל זֻהֲמָה בְּחַוָּה, וְאוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה שֶׁנִּשְׁאֲבָה בָּהּ, הָיְתָה מְכַשְׁכֶּשֶׁת בְּמֵעֶיהָ, וְלֹא הָיָה לוֹ גּוֹף לְהִכָּלֵל בּוֹ וּלְהוֹצִיא אוֹתָהּ הָרִוּחַ לָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁבָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן עָלֶיהָ, הִתְעָרְבָה אוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה בְּאוֹתוֹ הַזֶּרַע, וְעָשָׂה גּוֹף לְאוֹתָהּ רִוּחַ רָעָה, וְהַזֻּהֲמָה שֶׁהָיְתָה בְּמֵעֶיהָ נִכְלְלָה בּוֹ. וְיָצָא לָעוֹלָם בִּדְמוּת גְּדוֹלָה מִכָּל שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ אַחֲרָיו.

וְעוֹד, שֶׁאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁהִטִּיל בָּהּ אָדָם לַעֲשׂוֹת גּוֹף, מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע הָיָה, וְהִתְגַּבְּרָה אוֹתָהּ רִוּחַ רָעָה, וְהִתְגַּלְמָה בּוֹ, וְיָצָא לָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ זֻהֲמָה, אָמְרָה קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה', עִם ה'.

וּכְשֶׁהֵבִיא קָרְבָּנוֹ, מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע הֵבִיא אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי מִקֵּץ יָמִי"ם, שֶׁהוּא הַצַּד הָרָע, וְלֹא מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהוּא מִקֵּץ יָמִי"ן.

שֵׁת בְּסֵם הָעוֹלָם בְּצַדִּיקִים וְזַסִּידִים שֶׁיָּצְאוּ אַזָּר כָּךְ מִמֶּנּוּ. שֵׁת זֶה הָיָה סִיּוּם שֶׁל אַלְפָּ"א בֵּיתָא, וּמִמֶּנּוּ זָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְיִשָּׁר – שֵׁ"ת.

כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּיְּמוּ אוֹתָם צַדִּיקִים וְזַסִּידִים עַד נֹזָז, וְהָיוּ אוֹתָם בְּנֵי הַמַּבּוּל, שֶׁכֻּלָּם נִמּוֹזוּ. כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם נִמּוֹזוּ, וְיָצָא נֹזָז וּבָנָיו מֵהַתֵּבָה, אָז כָּתוּב (שם ט)

וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָּל הָאָרֶץ. אָז הִתְחִילוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּאַלְפָּא בֵּיתָא לְמַפְרֵעַ – תשי"ר. וְאָז כָּתוּב, וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָּל הָאָרֶץ, וְהָלַךְ כָּל הָעוֹלָם בְּזֶהֳמַת אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאַבְרָהָם תִּקֵּן מַה שֶּׁעָשָׂה אָדָם, וְכֵן יַעֲקֹב וְיִצְחָק וְהַצַּדִּיקִים, עִם כָּל זֶה זֻהֲמַת הַנָּחָשׁ לֹא פָסְקָה, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, וְנִזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וּמֵהֶם לְמַפְרֵעַ, אַזַּת מִכָּאן וְאַזַּת מִכָּאן. וּכְשֶׁסָּרְזוּ, זָזְרוּ בְּגוּף אַזַּר. זָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּגָוֵן אַזַּר.

וְכָךְ הָלַךְ הָעוֹלָם בְּסוֹדוֹת שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה. כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, נִמְצְאוּ הָאוֹתִיּוֹת עוֹמְדוֹת עַל קִיּוּמָן. וְאָז כָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה, וְעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז הִתְגַּלָּה שִׁיר הַשִּׁירִים לָעוֹלָם.

וְאָז אָמַר, (שיר ו) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי. מָה אֱגוֹז, הַמּוֹחַ לֹא נִמְצָא אֶלָּא לְבַסּוֹף, כָּךְ הָעוֹלָם הָיָה כָּךְ, עַד שֶׁהִתְקַיְּמוּ הַקְּלִפּוֹת, וְעָמַד הָעוֹלָם בְּמוֹחַ וְהַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ.

אָמַר אוֹתוֹ הַסּוֹזֵר, בַּמֶּה אֲמַרְתֶּם וּתְבָאֲרוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב, (רות א) וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם וַיְהִי כְּבוֹאָנָה בֵּית לֶחֶם וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶ"ן. עַד כָּאן שְׁתַּיִם. וַתֹּאמַרְנָה הַזֹּא"ת נָעֳמִי, אַזַּת וְלֹא יוֹתֵר. אָמַר רַבִּי עֻזְּרִיָּה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֲפִלּוּ הָרֵיקָנִים שֶׁבָּכֶם מְלֵאִים תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

יָרְדוּ שְׁנֵיהֶם, אָמְרוּ לוֹ, הַנִּשְׁמָע לְךָ דָּבָר בַּפָּסוּק הַזֶּה? אָמַר, כָּךְ שָׁמַעְתִּי – בְּזְמַן שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הַלּוּזוֹת הָיוּ כְּתוּבִים פָּנִים וְאָזוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתוּבִים.

וְהַלּוּזוֹ אֶזֶד פָּנִים וְאָזוֹר, וְהַלּוּזוֹ אַזַּרְתְּ יָמִין וּשְׂמֹאל, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא זָרוּת עַל הַלֻּחוֹת. שְׁנַיִם. עַל מָה אָמַר פָּעָמִים וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב?

שֶׁקִּדֵּם שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל הָעֵגֶל, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת שְׁתֵּי תוֹרוֹת,

שֶׁבִּכְתָב וְשֶׁבְּעַל פֶּה הָאֵלּוּ, עַל יְדֵי מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל – וְהַלּוּחוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְגוֹ'. וְהַלּוּחוֹת הָיוּ בְּדַרְגָּמָא ו"ה לוּחוֹת. ו"ה מִכְתָּב, מִכְתָּב שֶׁכָּתוּב זֶהוּ ו"ה.

לוּחוֹת י"ה. מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה – זוֹ הַבִּינָה הָעֶלְיוֹנָה. ו"ה הֵם שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. ו"ה מִכְתָּב – הֵם יַעֲקֹב וְרָחֵל, שֶׁנִּקְרְאוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ, וְנִקְרְאוּ שְׁנֵי שָׁדַיִם, וְנִקְרְאוּ אֹזֶן. וְעַל זֶה אָמַר, ו"ה מִכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא. זְרוּת עַל הַלֻּחוֹת, אַל תִּקְרֵי זָרוּת אֶלָּא זֵרוּת, זֵרוּת מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, וּמִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, וְכָל הַחֳלָאִים הָרָעִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְכֵיוָן שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, פָּרְזוּ הָאוֹתִיּוֹת מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים פָּנִים וָיָמִין. וַאֲנִי אֶפְתַּח לְךָ הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר שֶׁתָּבִין. אֶלִיפֶלֶךְ וְנָעֲמִי, וּמַזְלוֹן וְרוּת – בַּדַּרְגָּמָא הֲוֹו שְׁנֵי הַלּוּחוֹת. אֶלִיפֶלֶךְ וְנָעֲמִי לוּחַ אֹזֶן, יָמִין וּשְׂמֹאל. וּמַזְלוֹן וְרוּת, פָּנִים וְאָזוֹר, לוּחַ אֹזֶן. וְכֵיוָן שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, הִסְתַּלֵּק אֶלִיפֶלֶךְ וּמַזְלוֹן. נִשְׁאֲרוּ רוּת וְנָעֲמִי, שְׁתֵּי נְקֵבוֹת.

וְהָלְכוּ שְׁתֵּיהֶן, עַד כִּי שָׁמְעוּ כִּי פָּקַד ה' אֶת עַמּוֹ לָתֵת לָהֶם לֶחֶ"ם. שֶׁנָּתַן פַּעַם אַחַת תּוֹרָה, לוּחוֹת שְׁנִיּוֹת.

וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם וְגוֹ', וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן. כָּל – זֶה צַדִּיק. הָעִיר – זֶה צִיּוֹן, עִיר דָּוִד. וַתֹּאמַרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה עַל הַר סִינַי, כָּתוּב (שמות כ) וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם.

אָז צָוְוָה הַתּוֹרָה, וְאָמְרָה, אַל תִּקְרְאָנָה לִי נָעֳמִי, אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי, מִכָּל שִׂמְחָה וּמִכָּל הַטּוֹבוֹת וְכָל הַזֵּרוּת שֶׁל הָעוֹלָם, אֲפָלוּ מִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת. אָז אָמְרָה, לָמָּה תִקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי.

וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, (שמות לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ. כְּשֶׁרָצִיתִי לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, יָמִין וּשְׂמֹאל פָּנִים וְאָזוֹר – הֵם לֹא רָצוּ, וְעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל. וְכָאן כְּשֶׁהֵם רוֹצִים – אֲנִי לֹא אֶרְצֶה.

אָמַר, כָּךְ שָׁמַעְתִּי, בִּזְמַן שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל,

נָטַל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְהָלַךְ הוּא לִשְׁאָר הָעַמִּים, וְלֹא רָצוּ לְקַבְּלָם. עַד שֶׁהוֹרִיד אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי.

אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת: לְמִי רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת שְׁתֵּי תוֹרוֹת הַלָּלוּ? אָמַר: לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם גּוֹרְלִי וְזֶלְקִי, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, הֲרֵי שְׁנַיִם. וַאֲנִי נוֹתֵן לָהֶם שְׁתֵּי תוֹרוֹת. וְעוֹד, שֶׁעוֹלִים בְּעֵרְבוֹן עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים. וּבְשִׁבְילָם יִתְעוֹרְרוּ שְׁתֵּי הַתּוֹרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז.

וּמִכָּאן יוֹצֵא? מִשָּׁם יוֹצֵא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כח) אֶת מִי יוֹרֶה דֵּעָה וְאֶת מִי יָבִין שְׁמוּעָה גְּמוּלֵי מֵחָלָב עַתִּיקֵי מִשָּׁדָיִם. אֶת מִי יוֹרֶה דֵּעָה – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְאֶת מִי יָבִין שְׁמוּעָה – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. גְּמוּלֵי מֵחָלָב עַתִּיקֵי מִשָּׁדָיִם –שֶׁבְּגָלְלָם יָרְדָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי.

וְהוּ שֶׁכָּתוּב (רות א) וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם. לְאָן הָלְכוּ? לִשְׁאָר הָעַמִּים, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי. כֵּיוָן שֶׁיָּרְדוּ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מִיָּד וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן וַתֹּאמַרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי. הִזְדַּעֲזַע כָּל הָעוֹלָם, וְאָמְרוּ, זוֹ הִיא הַתּוֹרָה וְזֶמְדָּה גְּנוּזָה? מִיָּד – וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם. אָז אָמְרָה, הֲזֹאת נָעֳמִי, זוֹ הִיא נְעִימוּת הַתּוֹרָה.

וְלֹא יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל הָעֹנֶשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, עַד שֶׁבָּאוּ לְמָרָה, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיָּבֹאוּ מָרָתָה. וְכָתוּב, שָׁם שָׂם לוֹ וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ. אָז אָמְרָה הַתּוֹרָה, קְרֵאן לִי מָרָא.

וְהִרְכִּיבוּ שָׁלֹשׁ פָּרָסוֹת, וְהוּא עוֹסֵק עִמָּהֶם בְּסוֹדוֹת הַלָּלוּ. קָרְאוּ עָלָיו, כְּפָלַיִם הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ. אֲפִלּוּ הָרֵיקָנִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מְלֵאִים תּוֹרָה וּמִצְוֹת כְּרִמּוֹן.

אָמַר לוֹ, אָז הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְּרִים בַּתּוֹרָה, הִתְעַטְּרוּ בְּשִׁמּוֹת זַקּוּקִים עֶלְיוֹנִים. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל וְסָרְזוּ, וְהָיָה מֵבִיא מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה, כְּתוּבָה עַל לוּחוֹת שֶׁל אֲבָנִים עֶלְיוֹנִים, מְלֵאִים מִכָּל טוּבוֹת, זֶרוּת מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, וּמִשְׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, וּמִכָּל הַמַּזָּלוֹת הָרָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה אֶת הָעֵגֶל, פָּרְזוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְכֻלָּם עָלוּ לְמַעְלָה. אָז צָוְוָה הַתּוֹרָה וְאָמְרָה, אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי, מִכַּמָּה טוֹבוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְעַכְשָׁו זְזַרְתִּי רֵיקָם לְזִנָּם, שֶׁלֹּא מוֹעִילָה לָהֶם. אָז צָוְוּוּ הָעֶלְיוֹנִים, וְאָמְרוּ, (הושע ז) אוֹי לָהֶם כִּי נָדְדוּ מִמֶּנִּי. אוֹי לָהֶם שֶׁלֹּא עָמְדוּ בֶּאֱמוּנָה שֶׁל רִבּוֹנָם.

רַבִּי אַלְכְּסַנְדְּרַאי לְטַעֲמוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי אַלְכְּסַנְדְּרַאי, הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף הֵם שֻׁתָּפִים יַזַּד, וְהוֹלְכִים מִזֶּה הָעוֹלָם בְּיַזַּד. עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָוֶם. וְלָמָּה נִקְרֵאת כָּךְ? אֶלָּא בֵּית הַדִּין וְקַטְרוֹג שֶׁל הַדִּין וּקְרֵב יֵשׁ שָׁם. אָז כָּתוּב וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן. כָּל שְׁאָר הַמֵּתִים מַרְעִישִׁים עֲלֵיהֶם, לְקוֹל הַקְּרֵב שֶׁל הַדִּין.

שֶׁשָּׁנִינוּ, אוֹתוֹ מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל בֵּית הַקְּבָרוֹת, נִכְנָס לַקֶּבֶר בְּשָׁעָה שֶׁנִּקְבָּר, עוֹמֵד עָלָיו וּמַבִּיט וְאוֹמֵר: אוֹי לוֹ לִפְלוֹנִי זֶה! אוֹי לָעֵינַיִם שֶׁנֶּהֱנוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה בַּעֲבֵרָה! אוֹי לָהֶם לַיָּדַיִם וְלָרַגְלַיִם שֶׁהָלְכוּ בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם.

אָמַר הַגּוּף: אֲנִי אֵינִי רוֹאֶה, הַנֶּפֶשׁ הִיא הַמַּנְהִיג שֶׁלִּי. אוֹמֶרֶת הַנֶּפֶשׁ: אֲנִי אֵינִי יוֹדַעַת לֵילֵךְ. וְהֵם הַשְּׁנַיִם דִּנְמַת הָעִוֵּר וְהַפִּסֵּחַ. מָה עָשָׂה? מַכְנִיס הַנֶּפֶשׁ לְתוֹךְ הַגּוּף, וְדָן אוֹתָם שִׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה. לְאַחַר שִׁלְשָׁה יָמִים, נִדּוֹן מִפָּיו וּמִיָּדָיו וּמֵרַגְלָיו.

לְאַחַר מִכָּאן הַגּוּף נִבְקָע, וְרִמָּה וְתוֹלַעָה עוֹלָה עָלָיו, וְהַנֶּפֶשׁ מִתְאַבֶּלֶת עָלָיו. שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. וְאוֹמֶרֶת, אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְרֵיקָם הֶשִׁיבַנִי ה' לְזֶה הָעוֹלָם, בְּלֹא מַעֲשִׂים וּבְלֹא תוֹרָה.

וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁתַּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ בִּזְמַן שֶׁהוֹלֵךְ אָדָם לְבֵית עוֹלָמוֹ. שֶׁאֲפָלוּ בַּקֶּבֶר שְׁתָתוּתַי"ו רוֹזְזוֹת, וְהֵם שׁוֹשַׁנַּי"ם. אַל תִּקְרֵי שׁוֹשַׁנִּים, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹנִים. מִפְּנֵי שֶׁתּוֹרָתָם מְגִנָּה עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ו) בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ.

כְּמוֹ זֶה שֶׁל רַבִּי זוּסְדָא, כְּשֶׁנִּפְטַר לְעוֹלָמוֹ, הָלַךְ רַבִּי יוֹסֵי בְּנוֹ וְלָן שָׁם עַל קִבְרוֹ בַּלַּיְלָה. שָׁמַע מִתּוֹךְ קִבְרוֹ שְׁמוּזָה שֶׁל כִּתּוֹת כִּתּוֹת, שֶׁמִּתְכַּנְּסִים

וְאוֹמְרִים: נֵלֵךְ לִשְׁמוֹעַ הַהֲלוּכָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁל רַבִּי זוּסְדָּא. וַאֲפִלּוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מִתְכַּנְּסִים לִשְׁמוֹעַ עִמּוֹ.

שָׁמַע שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, מַה לַּזַּיִם בִּשְׁמוֹעָתֵנוּ כָּאן? יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַהוּא! אָמַר לוֹ, בְּנִי, לֵךְ מִכָּאן וְקַיֵּם תַּלְמוּדֶךָ, שֶׁאַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לֹא יְכוֹלִים לִקְרַב אֵלָיו. לֵךְ וֶאֱמֹר לְרַבִּי זַגַּי, שֶׁיִּגְמֹר תַּלְמוּדוֹ, שֶׁבְּיוֹם פָּלוֹנִי יָבֹא לְכָאן.

בֵּינְתַיִם שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ, הֶעֱלוּהוּ אֶת רַבִּי זוּסְדָּא לַיִּשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה. וְקָם רַבִּי יוֹסֵי בְּנוֹ, וְהָלַךְ, וְהֵרָאָה לַזַּבְּרִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדַאי, אִלְמָלֵא רַבִּי יוֹסֵי אַתָּה, רָאוּי הָיִיתָ לְהֵעָנֵשׁ שָׁם. אָמַר לוֹ, בִּשְׁבִיל צַעֲרוֹ שֶׁל אַבָּא הָלַכְתִּי וְשָׁמַעְתִּי כָּל זֶה. קָרָא רַבִּי יוֹנָתָן עַל רַבִּי זוּסְדָּא, (משלי ג) וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ. וְהַפָּסוּק הָאַחֲרוֹן הַזֶּה, (קהלת ה) מְתוּקָה שְׁנַת הָעֹבֵד אִם מְעַט וְאִם הַרְבֵּה יאכל.

דָּבָר אַחֵר, הַנֶּפֶשׁ נִמְשְׁלָה לַשְּׁכִינָה, וְהַגּוּף לְיִשְׂרָאֵל. אִם יִשְׂרָאֵל זָטְאוּ וְגָלוּ, לָמָּה הִגְלָה הַשְּׁכִינָה לְשָׁם עִמָּהֶם, שֶׁהִיא לֹא זָטְאָה? אֶלָּא עַל שֶׁהָיְתָה מְבַקֶּשֶׁת עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וּמַשְׁפַּעַת לָהֶם עֹשֶׁר וְכָבוֹד מְאֹד, וְנָתְנָה לָהֶם כָּל מַה שֶּׁיִּרְצוּ, וְהֵם זָטְאוּ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דברים לב) וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַּ עָשָׂהוּ וַיְנַבֵּל צוּר יְשׁוּעָתוֹ. וְעַל זֶה גָּלְתָה עִמָּהֶם.

מָה רִמָּה וְתוֹלֵעָה עוֹלָה עַל הַגּוּף – כָּךְ בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם רָעִים, אֻמּוֹת הָעוֹלָם, בְּנֵי עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁנִּקְרָאִים רִמָּה וְתוֹלֵעָה, שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם, וְהַגּוּף נִבְקָע וְיַהַרְגוּ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה, (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. מַהוּ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל? בְּשָׂרוֹ יִכְאַב עֲלֵיהֶם, וְנַפְשׁוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל תֶּאֱבַל. וְאֵין הִיא מִשְׁתּוֹקֶקֶת לַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת נָעֳמִי.

וּלְנָעֳמִי מוֹדָע לְאִישָׁהּ אִישׁ גִּבּוֹר זַיִל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וּשְׁמוֹ בֹּעַז וְגוֹ' (רות ב). רַבִּי רְזוּמַאי פָּתַח, (תהלים קיב) גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמִּתְבָּרֵךְ בְּבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵלֵךְ יְזִידִי לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

בא וראה, בַּהֲגְמָא שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם יהו"ה מָלֵא, ומִתְפָּרֵשׁ הָאוֹר שֶׁלּוֹ לְמ"ה, כָּאן יֵשׁ בַּגּוּף הַשֵּׁם מָלֵא יהו"ה, ומִתְפָּרֵשׁ לְעֶשְׂרִים ושְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְעִם מנצפ"ך הֵם עֶשְׂרִים וָשֵׁבַע.

וַאֲנִי אֶפְתַּח לְךָ דֶּרֶךְ יָשָׁר. כְּמוֹ שֶׁהוּא בַּהֲגְמַת אָדָם, שֶׁהוּא מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְהוּא אוֹר גָּדוֹל, כָּךְ יֵשׁ בַּגּוּף אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת – אֵשׁ וְעָפָר רוּחַ וּמַיִם, וְהֵם אַרְבָּעָה כּוֹחוֹת. וְאֵלּוּ הֵם: רוּחַ הַבַּהֲמִית, וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, וְהַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה. וְהֵם מִצַּד הַשְּׂמאל.

וְהֵם פּוֹעֲלִים בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ זֶה: הַשֵּׂכֶל מֵהַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה. וְתַאֲוַת הַשֵּׂכֶל נִמְשֶׁכֶת מִן הַנְּשָׁמָה. וּמִן רוּחַ הַבַּהֲמִית יָבֹא הַמּוּשָׂא וּמַתָּן עִם הַגּוֹיִם. וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית לְהַנְהִיג הָאֵיבָרִים, שֶׁיֵּלְכוּ לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְתַאֲוַת הַמִּשְׁגָּל, וְזוֹהִי הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית (מִן הָרוּחַ אַרְבַּע רוּחוֹת, קֹר וָחֹם לַיִן וָזֶרַע).

וַחֲמִשָּׁה מְקוֹמוֹת שֶׁעֶשְׂרִים ושְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת נִזְכָּרוֹת בָּהֶם, וְהֵם: אוזה"ע מִגָּרוֹן, בומ"ף מִשְּׂפָתַיִם, גיכ"ק מֵחֲזֵיךְ, דטלנ"ת מִלָּשׁוֹן, זסצר"ש מִשִּׁנַּיִם. וְאֵלּוּ חֲמִשָּׁה הַמְּקוֹמוֹת נִכְלָלִים בְּאַרְבָּעָה כּוֹחוֹת, שֶׁהֵם מַנְהִיגִים הָאֵיבָרִים, וּבָהֶם נִבְרָא כָּל הַגּוּף. וַעֲלֵיהֶם הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁנִּקְרְאוּ אָדָם, וַעֲלֵיהֶם אָמַר הַכָּתוּב, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ.

וּמִן הַיו"ד מִתְעוֹרֶרֶת יִרְאָה לַאֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים, שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם יָרֵא מִמֶּנּוּ. וּמִן הַה' מִתְעוֹרֶרֶת תְּשׁוּבָה לְאִישׁ. וּמִן הַו' מִתְעוֹרֶרֶת לָאָדָם תּוֹרָה. וּמִן הַה' מִתְעוֹרְרִים מַעֲשִׂים טוֹבִים וּמִצְוֹת, וְלֹא יֶחֱטָא. זֶהוּ הַשֵּׁם הַנִּסְתָּר בְּצַלְמוֹ. כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסְתָּר בְּעוֹלָמוֹ, כָּךְ הוּא זֶה הַשֵּׁם נִסְתָּר בָּאָדָם.

וְדַע שֶׁהֵם אַרְבָּעָה שֵׁמוֹת: יהו"ה. יהו"ה. יהו"ה. יהו"ה. וְדַע שֶׁהָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַגְּמַת אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ גּוּף, וּמִתְפַּשְּׁטִים לְמֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים. וְעַל אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה יֵשׁ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַנִּזְכָּרִים לְמַעְלָה, וְהֵם מִתְעַלִּים עַל הָאַרְבָּעָה גּוּפִים שֶׁהִזְכַּרְנוּ, וְנִקְרָאִים נְקֻדּוֹת. כִּי בַּהֲבָרַת י' אִי, וּבַהֲבָרַת ה' אֵה. וּבַהֲבָרַת ו' אוֹ. וּבַהֲבָרַת ה' אָה.

וְיֵשׁ עַל הַנְּקֻדּוֹת טְעָמִים, שֶׁהֵם מַנְהִיגִים לְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד רַגְלֵי הַמֶּרְכָּבָה, שֶׁהֵם מוֹצָא הַיְסוֹדוֹת הַשְּׁפָלִים, וְהֵם נִקְרָאִים נְקֻדּוֹת. וַעֲלֵיהֶם שְׁלֹשָׁה טְעָמִים, וְהֵם זַרְקָא תְּלִשָׁא שַׁלְשֶׁלֶת. וְזֶהוּ שֵׁם הַנִּסְתָּר הַטָּהוֹר וְהַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא שֵׁם הוי"ה.

וְכֵן בָּאָדָם, מִן הָא' לְבַדָּהּ הִתְפַּשְּׁטוּ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם: אִי, אָה, אוֹ, אָה. וּמִן הָאָלֶף הִתְפַּשֵּׁט ה"א הַנַּעֲלָם, כִּי הוּא מוֹצִיא מַה שֶּׁקִּבֵּל. וְגַם שְׁתֵּי הַבְּרוֹתָיו אִי אוֹ – הָרִאשׁוֹן מְקַבֵּל וְהַשֵּׁנִי מוֹלִיד. וְהַיּו"ד הַנַּעֲלָם שֶׁל אִי מוֹרֶה כִּי מִמֶּנּוּ מִתְפַּשֵּׁט הַכֹּל. וְעַל כֵּן נִקְרָא הָרִאשׁוֹן מְקַבֵּל, וְהַשֵּׁנִי מוֹלִיד. וְהַיּו"ד הַנַּעֲלָם שֶׁמּוֹרֶה כִּי מִמֶּנּוּ מִתְפַּשֵּׁט הַכֹּל.

וְעַל כֵּן נִקְרָא הָרִאשׁוֹן זַרְקָא, כִּשְׁמוֹ כֵּן הוּא, כִּי הוּא מוֹרֶה שֶׁאֵין לוֹ סוֹף. וְהַשֵּׁנִיָּה תְּלִשָׁא, מִלָּה מֻרְכֶּבֶת: ת"ל ש"א. כִּי הִיא נוֹשֵׂאת הַת"ל. וְהַשְּׁלִישִׁי שַׁלְשֶׁלֶת, כִּשְׁמָהּ כֵּן הִיא, הַמַּשְׁפַּעַת לַתֵּל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִים שָׁם (וְעַל זֶה כִּוֵּן הַמְזַבֵּר בְּאָמְרוֹ).

וְדַע שֶׁהֵם אַרְבָּעָה שֵׁמוֹת, בַּדַּגְמָא הַזּוֹ: יוֹסֵי יוֹסֵי יוֹסֵי יוֹסֵי. יֵשׁ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ גּוּף, וּמִתְפַּשְּׁטִים לְמֵאתַיִם אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה אֵיבָרִים. וְיֵשׁ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ נְקֻדּוֹת, וְהֵם מִתְעַלִּים עַל הַגּוּף. וְיֵשׁ עַל הַנְּקֻדּוֹת טְעָמִים, שֶׁהֵם מַנְהִיגִים אֶת הָאוֹתִיּוֹת. וְעַל שְׁלֹשָׁה שֵׁם נִסְתָּר וְקָדוֹשׁ, וְהַנְּקֻדּוֹת גּוּף לַטְּעָמִים, וְהָאוֹתִיּוֹת גּוּף לַנְּקֻדּוֹת.

רַבִּי רְזוּמַאי פָּתַח, (תהלים קיב) גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁיּוּכָה לְהִתְבָּרֵךְ בְּבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם לֹא, הוּא הוֹלֵךְ מִיָּד לְיָד. וְכָתוּב (משלי יא) יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע. מַה זֶּה יָד לְיָד? (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו.

רַבִּי נַזְמָן אוֹמֵר, וּלְנָעֳמִי מוֹדָע לְאִישָׁהּ אִישׁ גִּבּוֹר חַיִל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וּשְׁמוֹ בֹּעַז. וְכָתוּב (רות ב) קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ מִגֹּאֲלֵנוּ הוּא. וְרַבִּי רְזוּמַאי אָמַר, (אם) כָּךְ, מַה זֶּה לֹא יִנָּקֶה רָע?

אָמַר לוֹ, לְשׁוֹטֵר שֶׁהָיָה מַלְקֶה אֶת הָרְשָׁעִים, עַד שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ עֶרֶב. וְאִם

נוֹתֵן, לֹא נוֹתְנִים לַשּׁוֹטֵר לְהַלְקוֹת. אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ! אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיָּבֹא וְיִתְגַּלֶּה מִי שֶׁהֶחֱזָיָה אֶת הָאָדָם, תֵּדַע אֶת זֶה.

רַבִּי זְמִירָאָה יָצָא לִשְׁדֵּה אוֹנוֹ, רָאָה אֶת אוֹתָם הַבְּקִיעִים שֶׁבִּקְמְטֵי הַבְּלִיטוֹת שֶׁמַּעֲלוֹת שַׁלְהֲבוֹת. הִרְכִּין אָזְנוֹ, וְשָׁמַע קוֹלוֹת. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָעַרְבִי: כֹּךְ עִמִּי, וְאַרְאֶה לְךָ פָּלִיאוֹת נִסְתָּרוֹת מִבְּנֵי אָדָם. הָלַךְ עִמּוֹ אֲזוֹרֵי הַסֶּלַע, וְרָאָה בְּקִיעִים אֲזוֹרִים וְשַׁלְהֲבוֹת שֶׁעוֹלוֹת לְמַעְלָה. שָׁמְעוּ קוֹלוֹת אֲזוֹרִים. אָמַר לוֹ: הַרְכֵּן אָזְנְךָ לְכָאן. הִרְכִּין אֶת אָזְנוֹ, וְשָׁמַע קוֹלוֹת שֶׁאוֹמְרִים וַי וַי.

אָמַר: וַדַּאי, זֶהוּ מָקוֹם מֵאוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם כָּאן. וְעָבַר אוֹתוֹ הָעַרְבִי, וְהוּא נִשְׁאַר. בֵּינָתַיִם גָּוַן לְתוֹךְ מָקוֹם אַזּוֹר, וְרָאָה אִישׁ אָזוֹד שֶׁהָיָה מֵרִים קוֹלוֹת, וְהָיוּ לוֹקְזִים אוֹתוֹ, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לָעֹמֶק שֶׁל מָדוֹר אַזּוֹר, וְנִתְכַּסָּה, וְלֹא רָאָה יוֹתֵר.

נִרְדַּם, וְרָאָה בַּחֲלוֹם אוֹתוֹ הָאִישׁ. אָמַר לוֹ: מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ: יְהוּדִי רָשָׁע אֲנִי, שֶׁלֹּא הִשְׁאַרְתִּי רָעוֹת וְזַטְאִים בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי. אָמַר לוֹ בְּתוֹךְ הַחֲלוֹם: מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לוֹ: אֵינִי יוֹדֵעַ, שֶׁהָרְשָׁעִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם לֹא זוֹכְרִים שְׁמָם.

אָמַר לוֹ: שֵׁם מְקוֹמְךָ מַהוּ? אָמַר לוֹ: בַּגְּלִיל הָעֶלְיוֹן הָיִיתִי קָצָב, וּמִתּוֹךְ הָרָעוֹת הָרַבּוֹת שֶׁעָשִׂיתִי שָׁם, דָּנִים אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּלַיְלָה. (אָמַר לוֹ: וּבֶן הִשְׁאַרְתָּ? אָמַר לוֹ: כֵּן).

קָם מִשָּׁם, וְהָלַךְ לוֹ לַגְּלִיל הָעֶלְיוֹן. שָׁמַע קוֹל תִּינוֹק שֶׁהָיָה אוֹמֵר, (משלי ב) אִם תְּבַקְשֶׁנָּה כַכֶּסֶף וְכַמַּטְמוֹנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה אָז תָּבִין יִרְאַת ה׳. הָלַךְ לְבֵית מִדְרָשׁ אַזּוֹר, שָׁמַע קוֹל תִּינוֹק אַזּוֹר שֶׁהָיָה אוֹמֵר, (צפניה ב) בַּקְּשׁוּ צֶדֶק בַּקְּשׁוּ עֲנָוָה אוּלַי תִּסָּתְרוּ וְגוֹ׳.

הָלַךְ וְזִמֵּן אַזּוֹר אוֹתוֹ הָאִישׁ הָרָשָׁע. וְאֶל תִּינוֹק אָזוֹד שָׁאַל. אָמַר לוֹ: רַבִּי, יָבֹא כָּךְ וְכָךְ לְאוֹתוֹ הָאִישׁ, שֶׁלֹּא הִשְׁאִיר רָעוֹת וְזַטְאִים בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשָׂה!

כָּךְ וְכָךְ יִהְיֶה לְאוֹתוֹ הָאִישׁ הָרָשָׁע, וּלְאוֹתָהּ (הַמְּיֻנָּקֶת) שֶׁהֵינִיקָה אוֹתוֹ!

אָמַר לוֹ: הַאִם הִשְׁאִיר בֵּן בָּעוֹלָם? אָמַר לוֹ: כֵּן, בֵּן אֶזְדּ הוּא הִשְׁאִיר, וְהוּא רָשָׁע כְּמוֹ אָבִיו, וְהוּא הָיָה שׁוֹהֶה בְּבֵית הַמִּטְבָּחַיִם. וְזִפֵּשׁ אַזְרָיו, וְלִמְּדוֹ אוֹתוֹ וְלִמֵּד אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁלִּמְּדוֹ מִקְרָא וּתְמָלָה וּקְרִיאַת שְׁמַע. אַזַּר כָּךְ לִמֵּד אוֹתוֹ מִשְׁנָה וְתַלְמוּד וַהֲלָכוֹת וְהַגָּדוֹת, עַד שֶׁהִתְוַכֵּם יוֹתֵר, וְהָיָה רַבִּי נַזּוּם הַפָּקוּלִי.

וְלָמָּה קָרְאוּ לוֹ הַפָּקוּלִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כזז) פָּקוּ פָּלִילָיָה. שֶׁהוֹצִיא אֶת אָבִיו מֵהַדִּין שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם. וְכַמָּה זַכְמֵי הַדּוֹר שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ נִקְרְאוּ פָּקוּלִי.

אוֹתוֹ הָאִישׁ בָּא לוֹ בַּזָּלוֹם, וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, כְּמוֹ שֶׁנִּזַּמְתַּנִי, כָּךְ יְנַזֵּם אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי מִן הַיּוֹם שֶׁיָּדַעְתִּ בְּנִי פָּסוּק אֶזְדּ, הוֹצִיאוּ אוֹתִי מִן הַדִּין. כֵּיוָן שֶׁקָּרָא קְרִיאַת שְׁמַע, הֶעֱלוּ הַדִּין שֶׁלִּי בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה פַּעַם אַזַּת. כֵּיוָן שֶׁקָּרָא בּוֹ הָרַב, הֶעֱבִירוּ אֶת דִּינִי מִכֹּל וָכֹל.

הַיּוֹם שֶׁנִּהְיָה זָכָם וְקָרְאוּ לוֹ רַבִּי, הִתְקִינוּ אֶת כִּסְאִי בֵּין הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁמִּתְוַדֶּשֶׁת תּוֹרָה בְּשִׁמּוֹ, מְעַטְּרִים אוֹתִי בַּעֲטָרָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהַצַּדִּיקִים מִתְעַטְּרִים.

בְּגִלְלְךָ זָכִיתִי בְּכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה. אַשְׁרֵי הוּא וְזִלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמַּשְׁאִיר בֵּן שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי וְזִיָּא בַּר אַבָּא, כְּמוֹ זֶה אֵרַע לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא.

רַבִּי נָתָן שָׁאַל אֶת רַבִּי יוֹסֵי בַּר זְנִינָא יוֹם אֶזְדּ, וְאָמַר לוֹ, הַאִם לְאֵלְיָהוּ הָיָה בֵּן אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ, דִּבֶּר אַזַּר הָיָה בּוֹ, וְכָתוּב (דברי הימים–א טז) אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ. מַה זֶּה אַל תָּרֵעוּ? אַל תַּעֲשׂוּ עַצְמְכֶם רֵעִים וְזַזְבֵּרִים לִנְבִיאַי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזַר בָּהֶם, וְהִבְדִּילָם מִיִּשְׂרָאֵל לַעֲבוֹדָתוֹ, וְהִכְנִיסָם בְּהֵיכָלוֹ, קַל וָזוֹמֶר מִי שֶׁהוּא מַלְאָךְ בַּשָּׁמַיִם, אַתָּה שׁוֹאֵל עָלָיו?!

רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר, מִשֶּׁבָּטֵל גָּד הָיָה. רַבִּי נְהוֹרַאי אָמַר, אֱלִיָּהוּ, דָּבָר אַוֵּר הָיָה בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (משלי ל) מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד. מִי עָלָה שָׁמַיִם – אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה אֵלִיָּהוּ. וַיֵּרֶד – מִקְּדֶם לָכֵן.

וְקָשֶׁה מֵרַבִּי אֶלְעָזָר עַל רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלִיָּהוּ זֶה פִּנְחָס. אִם בִּשְׁבִיל שֶׁקִּנֵּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – זֶה קִנֵּא וְזֶה קִנֵּא! לֹא כָךְ, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר, כָּתוּב (מלכים–א מט) קַנֹּא קִנֵּאתִי. קַנֹּא בַּשִּׁטִּים, וְקִנֵּאתִי כָּאן. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: עַד מָתַי אַתָּה מְקַנֵּא לִשְׁמִי?

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר שָׁלוֹם, מִי עָלָה שָׁמַיִם – זֶה אֵלִיָּהוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם. וַיֵּרֶד – זֶה יוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (יונה א) וְיוֹנָה יָרַד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וגו׳. לְקִצְבֵי הָרִים יָרַדְתִּי. מִי אָסַף רוּחַ בְּזָמָּיו – זֶה מֹשֶׁה.

מִי צָרַר מַיִם – זֶה אֱלִישָׁע, שֶׁרָפָא הַמַּיִם בִּירִיחוֹ. בַּשִּׁמְלָה – בְּכֹחַ שִׁמְלָתוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ. מִי הֵקִים כָּל אַפְסֵי אָרֶץ – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) אֱלֹהֵי תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּאַבְרָהָם.

מַה שְּׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדוֹן שֶׁהֵבִיא הַלָּלוּ לַעֲבוֹדָתוֹ? ה׳ צְבָאוֹת שְׁמוֹ. וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ? יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (שמות א) בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי נַזְמָן אוֹמֵר, כָּל זֶה בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר.

רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יְהוּדַאי נִפְגְּשׁוּ תַּוָּוֹת אֵילָן אֶזֶד בַּשָּׂדֶה, וְהָיוּ יוֹשְׁבִים. בֵּינָתַיִם רָאוּ רָוְק אֶזֶד שָׁבָא וְטָעָה בַּשָּׂדֶה. אָמַר רַבִּי יוּדַאי: אוֹ שֶׁטּוֹעֶה אוֹתוֹ הָאִישׁ בַּשָּׂדֶה, אוֹ שֶׁהוּא לִסְטִים, אוֹ שֶׁפּוֹוֵזֶד מֵעִמָּנוּ.

(אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי: הַשְׁכִּינָה אֶצְלֵנוּ, קוּם! קָמוּ. הֵרִימוּ לוֹ קוֹל. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, קָרַב אֲלֵיהֶם).

אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי: מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ: מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא שָׁאַלְתִּי אֶתְכֶם בְּשָׁלוֹם, לֹא הִכַּרְתֶּם אוֹתִי. אֲנִי יְהוּדִי, וְטָעִיתִי כָּאן בַּשָּׂדֶה הַזֶּה, וְלֹא שָׁאַלְתִּי עֲלֵיכֶם, שֶׁאָמַרְתִּי שָׁמָּא הֵם רְשָׁעִים, וְכָתוּב (ישעיה מח) אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה׳ לָרְשָׁעִים.

וּמֵאַזָּר שֶׁלֹּא הִכַּרְתִּי אֶתְכֶם, עַד שֶׁרָאִיתִי בָּכֶם כַּנָּפַי מִצְוָה, וְשָׁמַוְתִּי. עַכְשָׁו שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם וְזָכְמִים. יְשִׁבוּ תַּוָּזת הָאֵילָן. אָמַר רַבִּי יוּדַאי, נִתְעַסֵּק בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנֵנוּ, וְנִפְתַּוָּז בַּתּוֹרָה.

פָּתַוָּז רַבִּי יוּדַאי וְאָמַר, (דברים ו) וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ. מְזוּזוֹת כָּתוּב, מָה הַטַּעַם? אֶלָּא אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מְצֻיָּנִים תָּמִיד בְּמִצְוֹות, בְּשִׁבְתָּם וּבְלֶכְתָּם, בְּשָׁכְבָּם וּבְקוּמָם, שֶׁכָּתוּב בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדָּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ.

וְשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל מְעֻטָּרִים בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹות, כְּדֵי שֶׁיִּדְבְּקוּ תָּמִיד בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. וְכָל הַדָּבֵק בְּקוֹנוֹ, אֵינוֹ נִזּוֹק לְעוֹלָם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשָּׁנִי מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת מְלַוִּין לוֹ לָאָדָם, אֶחָד בִּימִינוֹ וְאֶחָד בִּשְׂמֹאלוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאִם תָּמִיד בָּמְצָוֶה, כִּבְיָכוֹל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה לוֹ שׁוֹמֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם קכא) ה' שֹׁמְרֶךָ.

מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נוֹטֵל מַלְאָךְ הַהוֹלֵךְ בִּימִינוֹ, וּמַעֲמִידוֹ לְפָנָיו, וְהוּא עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר ה' צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ. וְאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ שֶׁהוּא מִשְׂמֹאלוֹ, מַעֲמִידוֹ אַזְרֵי הָאָדָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיָּמִין וּמִשְׂמֹאל. נִמְצָא הָאָדָם נִשְׁמָר מִכָּל צְדָדָיו, מִי יוּכַל לְהַזִּיק אוֹתוֹ.

וְעַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא הָאָדָם מָצוּי בְּלֹא תוֹרָה וּבְלֹא מִצְוֹות אֲפָלוּ שָׁעָה אַחַת. בְּבֵיתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמְרוֹ מִבַּחוּץ, וְהָאָדָם מִבְּפָנִים.

וְשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה, פָּתַוָּז הַמְצַיֵּן בַּמְּזוּזָה, אֵין מַזִּיק וְאֵין שָׂטָן וְאֵין פֶּגַע רַע מִתְקָרֵב אֵלָיו. מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר הַפָּתַוָּז, אֲפָלוּ בְּשָׁעָה שֶׁנִּתָּן רְשׁוּת לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת לְזַבֵּל. זוֹקֵף עֵינָיו, וְרוֹאֶה שֶׁשֵּׁם שַׁדַּי עוֹמֵד עַל הַפָּתַוָּז, שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לָבֹא אֶל בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף. לְפִיכָךְ צָרִיךְ הָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד מָצוּי בְּמִצְוֹת מְזוּזָה.

פָּתַח רַבִּי נְהוֹרַאי בְּפָרָשַׁת צִיצִית וְדָרַשׁ, (במדבר טו) וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם. מַה שׁוֹנָה שָׁכָאן וּבְשַׁבָּת לְדֹרֹתָם וָזֶסֶר, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם, וָזֶסֶר

שֶׁשָּׁנִינוּ, תִּקְּנוּ פָּרָשַׁת צִיצִית בִּקְרִיאַת שְׁמַע. וּבְדִירָתוֹ שֶׁל אָדָם נִמְצָא פָּרָשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע, זוּז מִפָּרָשַׁת צִיצִית, שֶׁוָּזֶסֶר מִשָּׁם. בַּמֶּה נִשְׁלָם? אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם מִתְעַטֵּף בְּבֵיתוֹ בַּצִּיצִית, וְיוֹצֵא בוֹ לְפָתְוָזוֹ, הֲרֵי נִשְׁלָם.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמְוַז בּוֹ, וּמַלְאַךְ הַמָּוֶת זָז מִשָּׁם, וְהַיְנוּ לְדֹרֹתָם, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם. וְיֵצֵא מִפָּתְוָז בֵּיתוֹ בְּמִצְוָה זוֹ, וּמַלְאָךְ הַמַּשְׁוִזִית זָז מִשָּׁם, וְנִצּוֹל הָאָדָם מִכָּל נֶזֶק. מִנַּיִן לָנוּ? מִמַּה שֶּׁכָּתוּב מְוַזֶּוֶת, מֵאוֹתִיּוֹתָיו מַשְׁמָע: זָ"ז מָוֶ"ת. שֶׁלֹּא נִתָּן לוֹ רְשׁוּת לְוַזֵּבֵל, וְזָז מִפָּתְוָזוֹ.

בְּשַׁבָּת, שֶׁכָּתוּב לְדֹרֹתָם, מָה הַטַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁכֵּיוָן שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם, דִּירָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּגֵר דָּלוּק, וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וּמִטָּה מְמֻצַּעַת, וְדִירָתָן מִתְקָנֶת כְּדִירַת זָתָן לְקַבֵּל בּוֹ הַכַּלָּה. וּמַה הוּא? שַׁבָּת הִיא כַּלָּה, וּלְעוֹלָם אֵין מַכְנִיסִין אוֹתָהּ אֶלָּא בְּדִירָה מִתְקָנֶת לְכְבוֹדָהּ, כְּפִי הָרָאוּי לָהּ. וְעַל זֶה כָּתוּב לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת. וְכָתוּב לְדֹרֹתָם, לְהַכְנִיס בָּהּ כַּלָּה קְדוֹשָׁה לְדִירָתָהּ וְלִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ.

בְּשָׁעָה שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם, וְכַלָּה זוֹ בָּאָה, וְאֵינָהּ מוֹצְאָה דִּירָה מִתְקָנֶת וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ וְנֵר דָּלוּק – כַּלָּה זוֹ אוֹמֶרֶת: אֵין דִּירָה זוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּתוּב, אֵין זֶה מִיִּשְׂרָאֵל, אֵין דִּירָתוֹ לִקְדֻשָּׁה. עַל כֵּן צָרִיךְ הֵכֵר קְדֻשָּׁה בַּבַּיִת. וְעַל זֶה כָּתוּב לְדֹרֹתָם, בְּשַׁבָּת וּבְצִיצִית.

אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, אֲנִי מֵעִיד עַל מִי שֶׁיּוֹצֵא מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה, וּתְפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא בֵּין שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים, מְזֻדַּמֶּנֶת עָלָיו שְׁכִינָה, וּשְׁנֵי מַלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו, אֶוָּד מִיָּמִין וְאֶוָּד מִשְּׂמֹאל, וְכֻלָּם מְלַוִּים אוֹתוֹ עַד בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמְבָרְכִים אוֹתוֹ. וּמְקַטְרֵג אֶוָּד שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי פָּתְוָזוֹ הָאָדָם הוֹלֵךְ מֵאֶוָּרֵיהֶם, וְעַל כָּרְוָזוֹ מֵשִׁיב וְאוֹמֵר אָמֵן.

וְזָכוֹר וְשָׁמוֹר – הַכֹּל שֶׁל הַתּוֹרָה. זָכוֹר הִיא פָּרָשַׁת מְזוּזָה. וְאִם תֹּאמַר, מְזוּזָה בִּנְקֵבָה מְדַבֵּר – כָּךְ הוּא וַדַּאי. אֲבָל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ, זָכוֹר כָּלוּל בַּנְּקֵבָה. שָׁמוֹר הוּא צִיצִית.

וּכְשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ, יוֹצֵא בִּתְפִלִּין, שֶׁהֵם הַכֹּל שֶׁל זָכוֹר, וְצִיצִית עִמָּם, שֶׁהִיא שָׁמוֹר, וּפוֹגֵשׁ בַּמְּזוּזָה בְּשַׁעַר בֵּיתוֹ, שֶׁהוּא כְּלַל זָכוֹר – הַצִּיצִית מַשְׁלִימָה לוֹ לַכֹּל שֶׁל שָׁמוֹר.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי צִיצִית לֹא עוֹמֶדֶת בַּפָּתַח? אֵיךְ עוֹמֵד זָכוֹר לְבַדּוֹ, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שָׁזָכוֹר וְשָׁמוֹר הֵם יַחַד? אֶלָּא, מְזוּזָה כּוֹלֶלֶת זָכוֹר וְשָׁמוֹר. שָׁנִינוּ זָכוֹר וְשָׁמוֹר בְּדִבּוּר אֶחָד נֶאֶמְרוּ, וְהֵם יַחַד. וְהַמְּזוּזָה כְּלָל שֶׁל שְׁנֵיהֶם, הַכֹּל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד.

הַתְּפִלִּין לְמַעְלָה – כְּלַל זָכוֹר. תְּפִלִּין שֶׁל יָד – שָׁמוֹר, כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. הָעֲשִׂיָּה אֵין כְּתוּבָה אֶלָּא בַּצִּיצִית, שֶׁהִיא שָׁמוֹר, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ יַחַד. בָּא אוֹתוֹ הָרָוֹק וְאָמַר, בַּמָּקוֹם הַזֶּה נִמְצָאִים רָאשִׁים, מִי יָכוֹל לְדַבֵּר?

פָּתַח וְאָמַר, (רות ב) וּלְנָעֳמִי מוֹדָע לְאִישָׁהּ אִישׁ גִּבּוֹר חַיִל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וּשְׁמוֹ בֹּעַז. מִגִּלָּה זוֹ לֹא הָיָה לָהּ לְהַתְוִיל אֶלָּא מִפָּסוּק זֶה.

שָׁנִינוּ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לִבְרֹא הָעוֹלָם, הָיָה מַזְרִיט הָעוֹלָם לְפָנָיו, וְלֹא הָיָה עוֹמֵד, עַד שֶׁבָּרָא הַתְּשׁוּבָה. כֵּיוָן שֶׁבָּרָא הַתְּשׁוּבָה, בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וְהֶעֱמִידוֹ עַל עָמְדוֹ, עַל עֲמוּד אֶחָד. מַה הוּא? הוּא צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁבָּרָא הַתְּשׁוּבָה, הִתְנוֹצֵץ אוֹר מִמֶּנָּה, וְהָאוֹר הַהוּא הִבְהִיר וְהֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וּבוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם. רָאָהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִסְתַּכֵּל בָּרְשָׁעִים הָעֲתִידִים לָבֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּגְנָזוֹ לָעוֹלָם הַבָּא לַצַּדִּיקִים.

וְאִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְהוּא עָתִיד לְגָנְזוֹ, לָמָּה בְּרָאוֹ? אֶלָּא כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹר זֶה, לֹא בְּרָאוֹ אֶלָּא לִבְרֹא בּוֹ אֶת הֶעָפָר (הָעוֹלָם). וְנִסְתַּכֵּל וְרָאָה שֶׁעֲתִידִים רְשָׁעִים לָבֹא, וּגְנָזוֹ לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. וְעוֹד הַיּוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גְּנָזוֹ, בּוֹ הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם.

בּוֹ יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ? אֶלָּא אֱמוֹר, בְּאוֹר אַזַּר הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ. וְהוּא כְּמוֹ זוּט הַיּוֹצֵא מֵאוֹר גָּדוֹל, וְהָעוֹלָם בּוֹ מִתְקַיֵּם. וְהוּא עַמּוּדוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

וּמִמֶּנּוּ הִשְׁתִּיל וְיָצָא זֶרַע דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כב) זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לַה' לַדּוֹר. הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (שם פט) וְכִסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי. וְכָל זַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד, מִצַּדִּיק זֶה יָצָא. כְּעִנְיַן זֶה – (משלי טז) כֹּל פָּעַל ה' לַמַּעֲנֵהוּ.

כָּתוּב וּלְנָעֳמִי מוֹדָע לְאִישָׁהּ, מִכָּאן הָיָה רָאוּי לְהַתְוִזיל מְגִלָּה זוֹ! אָמַר לוֹ רַבִּי נְהוֹרַאי, פָּתוּז פָּיִךְ, שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ וְזָדָשִׁים עַתִּיקִים הֵם מֵהַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ, מַה שְׁמֵךְ? אָמַר לוֹ, אֹמַר הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְאַזַּר כָּךְ אֹמַר מַה שְׁמִי. אָמַר רַבִּי יוּדַאי, הִשְׁכִּינָה עִמָּנוּ, וּמִשֶּׁרָאִיתִי אוֹתְךָ שֶׁדְּבָרֶיךָ שׁוֹתְקִים, וְהֵעַרְתִּי לְךָ אֱמוֹר – בָּרוּךְ תִּהְיֶה!

אָמַר לָהֶם, רוּת וְנָעֳמִי וּבֹעַז, שְׁלָשְׁתָּם בִּדְיוֹקָן הַזְוַשִׁיבוּת שֶׁל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת עוֹמְדִים, וְזֶרַע דָּוִד מִתּוֹךְ דְּיוֹקָן הָאֵילָן נִשְׁתַּל בָּעוֹלָם.

נָעֳמִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וְעַל הַשֵּׁם הַזֶּה נִשְׁתַּל אוֹתוֹ הַשֵּׁם בָּעוֹלָם. מִי זֶה נֹעַם ה'? זוֹ הַתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כז) לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה', זוֹ תְּשׁוּבָה, וְהָעוֹלָם הַבָּא. וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ – זֶה עוֹלָם אַזַּר לְמַטָּה.

רוּת בַּדְּמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, שֶׁמַּרְוֶה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת. רוּת, עַל שֵׁם תּוֹר, שֶׁמְּשַׁנָּה בְּקוֹלוֹ מִכָּל שְׁאָר הַקּוֹלוֹת – אַף כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁנָּה בַּקּוֹל בַּתִּשְׁבַּזוֹת מִכָּל שְׁאָר הַקּוֹלוֹת. (שִׁשְׁבְּזָהּ יוֹתֵר) הַתּוֹר הַזֶּה נוֹתֵן שְׁנֵי קוֹלוֹת יַזַּד, אֶזֶד עֶלְיוֹן וְאֶזֶד תַּזְוִתוֹן, וְהַכֹּל יַזַּד – אַף כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה וּמִתְעוֹרֶרֶת לְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַזַּת וּבְקוֹל אֶזֶד.

וְהַיְנוּ שֶׁכָּתוּב, (שם פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּזֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל.

אַל תָּזֻחַרשׁ, מִלְּהִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. וְאַל תִּשְׁקֹט, מִלְּהִתְעוֹרֵר לְמַטָּה, הַכֹּל יָזוּד.

בע"ז בִּדְיוֹקָן עֶלְיוֹן, צַדִּיק, גִּבּוֹר, שׁוֹמֵר בְּרִית. וְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, וְנִקְרָא גִּבּוֹר זַיִל, וַדַּאי שֶׁצַּדִּיק הָיָה.

וְאִם תֹּאמַר, וְכִי מִי קָרוֹב לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל? זֶה צַדִּיק! וַהֲרֵי כָּתוּב, יֵשׁ גּוֹאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי, וּמִי הוּא? אֶלָּא וַדַּאי גּוֹאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי זֶה הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּקְרָא טוֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.

א"ת הָאוֹ"ר – בְּגִימַטְרִיָּא תוֹר"ה, שֶׁנִּקְרֵאת לֶקַח טוֹב. וְאַף צַדִּיק נִקְרָא טוֹב כְּמוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. וְזֶהוּ קָרוֹב, וְהִקְדִּים לְאוֹתוֹ הַטּוֹב שֶׁל צַדִּיק. וְעַל זֶה כָּתוּב קָרוֹב מִמֶּנִּי, שֶׁאֲנִי וְהוּא טוֹב. וְעַל זֶה, אִם יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל, שֶׁהוּא קָרוֹב מִמֶּנִּי, הוּא שֶׁהִתְזַיֵּל וְהִקְדִּים וְהִתְעוֹרֵר לְהִתְזַוֵּגֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה, וַהֲרֵי הוּא קָרוֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל.

וּלְנָעֳמִי מוּדָע לְאִישָׁהּ, מוּדָע לָהּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ שָׁנִינוּ. מִי הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ? צַדִּיק.

אֶלָּא כְּמוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, לֹא בָא וְלֹא מִתְגַּלֶּה אֶלָּא מֵאוֹתָהּ הַמַּזָּלָה שֶׁבָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת עָלָיו, אַף כָּאן צַדִּיק בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן מַמָּשׁ שֶׁל אוֹתָהּ מַזָּלָה עֶלְיוֹנָה. וּמַה שְׁמוֹ? אֱלִימֶלֶךְ. כְּמוֹ שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שָׁמֵז אֶל הָעוֹלָם הַבָּא וְשׁוֹלֵט עָלָיו, אַף כָּאן הַצַּדִּיק נוֹדָע וּמֻכָּר אֵלָיו, לִשְׁמֹז וְלִהְיוֹת לְאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הַתַּזְוִתוֹן, בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן מַמָּשׁ.

וְעַל כֵּן נִקְרָא בע"ז, בּוֹ הוּא תַּקִּיף לִטֹּל אֶת כָּל עִנּוּגֵי הַגּוּף וְכָל יְפִי הַגּוּף, וְנִכְנָס לְשָׁם. וּמַהוּ מַכְנִיס לְשָׁם? כָּל זַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד, וְכָל תִּקּוּנֵי הַמְּלָכִים וּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן בּוֹ הוּא תַּקִּיף וְלֹא זוֹלֵשׁ. זֵי לְעוֹלָמִים, לִהְיוֹת בע"ז לִטֹּל כָּל הַתְּשׁוּקוֹת וְכָל הָעִנּוּגִים וְכָל יְפִי הַגּוּף, וְנוֹתֵן לָהּ.

וְכָעֵת הִתְזַיְּלָה רוּת לְהִתְקָרֵב (לְהִבָּנוֹת) בָּעוֹלָם מְעַט מְעַט, עַד שֶׁהִתְזַוְּגָה עִם בֹּעַז. וְכֵן הַקִּיּוּם שֶׁל הַמַּגָּלָה הַזּוֹ – נָעֳמִי וּבֹעַז וְרוּת הֵם.

כְּתוּב (בראשית ה) וַיִּתְהַלֵּךְ זֲנוֹךְ אֶת הָאֱלֹהִים וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים, מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁל בְּנֵי אָדָם. וְנִמְשַׁךְ זֲנוֹךְ מְעַט מְעַט, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, וְשָׁהָה בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי. מטטרו"ן הַגָּדוֹל וְזָנָק, הַמְמֻנֶּה שֶׁל הַפָּנִים, (מ"ט הָרִים גְּדוֹלִים, מִמֶּנּוּ נִכְנָעִים) שֶׁמִּמֶּנּוּ מִזְדַּעְזְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וְשַׁלִּיטִים וְשַׁמָּשִׁים עֶלְיוֹנִים שֶׁקְּרוֹבִים לוֹ, לִשְׁלֹט וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ כֹּזַז וַעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת.

אַף כָּאן גַּם כְּמוֹ זֶה מָשַׁךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת רוּת אַזָּרִיו, וּנְטָלָה מִשְּׁאָר הָעַמִּים, וְקֵרַב אוֹתָהּ אֵלָיו, לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת קְדוֹשִׁים.

אֶת זֲנוֹךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְמַן שֶׁנִּטְלוֹ מִמְּקוֹמוֹ, תַּפְקִידוֹ בִּדְבֵקוּת כָּרָאוּי, בָּעִטּוּר שֶׁל הָרוּזָז הָעֶלְיוֹנָה. וְקָרָא לוֹ נַעַר. וּבְשִׁבִּילוֹ כָּל נַעֲרָה כָּתוּב נַעַר. וְעוֹמֵד (לָרוּזָז) אֶצְלוֹ עֶלְיוֹן וְתַזְוִתוֹן. אֶל הָעֶלְיוֹן, בְּאוֹתָהּ (מֵאוֹתָהּ) הָרוּזָז הָעֶלְיוֹנָה. הַתַּזְוִתוֹן כָּלוּל בְּאוֹתָהּ (מֵאוֹתָהּ) הִתְכַּלְלוּת, שֶׁנִּכְלָל מִצַּד הַכְּלָלָה הַכְּלוּלָה שֶׁנִּטַּל מִלְּמַטָּה.

וְעַל כֵּן שִׁלְטוֹנוֹ בִּשְׁנֵי צְדָדִים, אָזוּז לְמַטָּה וְאָזוּז לְמַעְלָה. כָּתוּב (משלי כב) זְנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה. זְנֹךְ לַנַּעַר, זֶה הוּא מטטרו"ן, שֶׁמְּמֻשָּׁךְ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּמַטָּה, וְהַנְהָגָה אוֹתוֹ עַל פִּי (אֶל הַתַּזְוִתוֹנִים) דַּרְכּוֹ, לְפִי דַּרְכּוֹ שֶׁלְּמַטָּה. אוֹ גַּם עַל פִּי דַּרְכּוֹ, בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ – מוֹלִיכִים אוֹתוֹ. גַּם כִּי יַזְקִין, שֶׁכָּתוּב (תהלים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. וְשָׁנִינוּ, הַפָּסוּק הַזֶּה שַׂר הָעוֹלָם אָמְרוֹ. וְעַל זֶה, גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר, וְלֹא יָסוּר מֵאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ לְמַטָּה.

וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁמְּפָרֵשׁ אוֹתָהּ בַּצּוּרָה הַזּוֹ, וּמִכָּאן הַכֹּל נִשְׁמָע. בָּכוּ רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יוֹדַאי וְאָמְרוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת זָנָבוֹ שֶׁל הָאַרְיֵה וּפִוּזֵד, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת הָאַרְיֵה מַמָּשׁ.

קָמוּ וְנִשְׁקוּהוּ. אָמַר לָהֶם, שִׁמְעִי יֵיסָא הַקָּטָן. אָמְרוּ, וַדַּאי שֶׁזֶּה רַבִּי יֵיסָא הַקָּטָן, שֶׁמִּתְזַבֵּק (מִתְאַבֵּק) תָּמִיד מֵעַפַּר הַבְּשָׂמִים שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי.

פָּתַח רַבִּי נְהוֹרַאי וְדָרַשׁ, (שִׁיר ז) וְזִמֻּכִךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים. וְזִמֻּכִךְ – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי זַכָּמִים, שֶׁהֵם כְּיֵין הַטּוֹב. מַה יֵּין הַטּוֹב עוֹמֵד בְּכָאן וְרֵיזּוֹ הוֹלֵךְ לְמֵרָחוֹק – אַף תַּלְמִידֵי זַכָּמִים הֵם בְּמָקוֹם אֶחָד, וְתוֹרָתָם הוֹלֶכֶת לְמֵרָחוֹק בְּכָל מָקוֹם.

וְאַף כְּשֶׁהֵם בַּקֶּבֶר, שְׂפָתוֹתֵיהֶם רוֹחֲשׁוֹת תּוֹרָתָן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם) דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. כָּל שֶׁכֵּן בְּמָקוֹם שֶׁעוֹמְדִים עַמּוּדֵי עוֹלָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁהֲרֵי אֲפָלוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אֵין לָהֶם כֹּחַ לַעֲמֹד לִפָּנֵיהֶם.

שֶׁהֲרֵי פַּעַם אַחַת הָיָה דָּבָר בְּלוּד. בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי לָעִיר. אָמְרוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, מַה נַּעֲשֶׂה? קָם וְעָבַר בָּעִיר, וְרָאָה בְּנֵי אָדָם מֵתִים. אָמַר, כָּל זֶה בָּעִיר, וַאֲנִי כָּאן?! גּוֹעֲרִנִי שֶׁיִּתְבַּטֵּל.

שָׁמְעוּ בַּת קוֹל שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת: צְאוּ מִכָּאן, שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי כָּאן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר – וְהוּא מְבַטֵּל. הָיָה שָׁם רַבִּי זְנִינָא. בָּא וְאָמַר לְרַבִּי מֵאִיר. אָמַר לוֹ רַבִּי מֵאִיר, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד בְּשִׁבְחוֹ אִם לֹא (גָּדוֹל) כְּמוֹ מֹשֶׁה?

פָּתַח וְאָמַר, (בְּמִדְבַּר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים (עָלֶיהָ) קְטֹרֶת. וְכָתוּב (שָׁם) וַיִּקַּח אַהֲרֹן וְגוֹ'. וְכָתוּב (שָׁם) וְהַנֶּגַע הֶחֱל הַנָּגֶף בָּעָם. וְכָתוּב וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצֵר הַמַּגֵּפָה. כָּל זֶה צָרִיךְ לוֹ לְמֹשֶׁה לִטְרֹחַ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי בְּמַאֲמָרוֹ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר, וְהוּא מְבַטֵּל אֶת הַמַּגֵּפָה.

אָמַר לָהֶם רַבִּי יֵיסָא, הוֹאִיל וְהִתְעוֹרַרְתִּי בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁל רוּת, נִתְעַסֵּק בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל זָכְמָה. אָמַרְתִּי, שֶׁהֲרֵי רוּת הָיְתָה כְּשֵׁרָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוּדַאי, אַף עַל גַּב שֶׁהָיְתָה כְּשֵׁרָה, לֹא נִכְרָה כַּשְּׁרוּתָהּ, עַד שֶׁדָּבְקָה בְּאוֹתוֹ הַצַּדִּיק.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֵׁרָה מִכָּל הָאֻמּוֹת רוּת. מָה אָמַר לָהּ בֹּעַז? (רוּת ב) אַל תֵּלְכִי לְלַקֵּט בְּשָׂדֶה אַחֵר וְגוֹ', וְכֹה תִּדְבָּקִין עִם נַעֲרֹתָי. מָה הִיא אָמְרָה? מַדּוּעַ אָמַר לִי

עִם הַנְּעָרִים אֲשֶׁר לִי תִּדְבָּקִין. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה זְמוּתָהּ כָּךְ, אָמְרָה לָהּ, לֹא כָךְ, טוֹב בִּתִּי כִּי תֵצְאִי עִם נַעֲרוֹתָיו וְלֹא עִם הַנְּעָרִים.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, זוֹס וְזָלִילָה לַצַּדֶּקֶת הַזּוֹ מִדִּבְרֵי גְּנַאי, כְּשֶׁרָה הָיְתָה. שֶׁכָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי אַל תֵּלְכִי לִלְקֹט בְּשָׂדֶה אַחֵר. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שם) אֵלְכָה נָּא הַשָּׂדֶה וַאֲלַקֳטָה בַשִּׁבֳּלִים. מְלַמֵּד שֶׁנִּצְנְצָה בָּהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. אֵלְכָה נָּא הַשָּׂדֶה, מִי הַשָּׂדֶה? דִּקְדְּקָה בֶּאֱמוּנָה רַבָּה. וּמַה הוּא? הוּא הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה׳. וְהוּא שָׂדֶה שֶׁל הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים.

מַה כָּתוּב? וַיִּקָּר מִקְרֶהָ. וּבִבְלְעָם כָּתוּב, (במדבר כג) וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם. וַיִּקָּר, בִּלְשׁוֹן קֶרִי וְטֻמְאָה. וְכָאן שִׁנָּה וְאָמַר וַיִּקָּר מִקְרֶהָ, כָּאן בִּלְשׁוֹן כָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לו) מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים.

וּמַה יָּקָר נִפְעַל בָּהּ? זְלִילַת הַשָּׂדֶה וְגוֹ׳, הַזּוֹלֵק שֶׁל הַשָּׂדֶה הַזֶּה שֶׁל הַצַּדִּיקִים, וְשָׁם הָלְכָה, וְנִכְנְסָה לְזוֹלֵק אֶחָד, וְלָמְדָה דְּרָכָיו, וְהִכִּירָה בּוֹ מֵאוֹתָם הַקּוֹצְרִים. וּמִי הֵם? תַּלְמִידֵי זַכַּאי שֶׁנִּקְרָאִים קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה.

בֵּינְתַיִם, וְהִנֵּה בֹּעַז בָּא. הַצַּדִּיק בָּא, בָּא טָעוּן בְּרָכוֹת, וְכַמָּה קְדֻשּׁוֹת. וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים, מִי הַקּוֹצְרִים? לְמַעְלָה הֵם בֵּית הַדִּין, הַסַּנְהֶדְרִין הַגְּדוֹלָה שֶׁל שָׁם. ה׳ עִמָּכֶם, כְּעֵת נָתַן לָהֶם בְּרָכוֹת וְקִדּוּשִׁים, וְהֵם אוֹמְרִים יְבָרֶכְךָ ה׳, נוֹתְנִים לוֹ תִּקָּף לִשְׁאֹב מִמְּקוֹר הַזִּיוִים, מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא.

לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת? תְּשׁוּקָתוֹ לִשְׁאֹל עָלֶיהָ, שֶׁאֲהֲבָתוֹ בָהּ. וְכָךְ אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַמְּגִלָּה הַזּוֹ רֶמֶז לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרְרָה לַצַּדִּיקִים סוֹד הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, לְהִתְזַוֵּג עִם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמְשׁוּם כָּךְ תִּקְּנוּ רַבָּנָן אֶת הַמְּגִלָּה הַזּוֹ בְּשָׁבוּעוֹת, בִּזְמַן מַתַּן תּוֹרָה.

הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי אַל תֵּלְכִי לִלְקֹט בְּשָׂדֶה אַחֵר (רות ב). אֵלּוּ הֵם הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁבָּזַר לוֹ יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ, הָעֲדָרִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֵין

מִתְעָרְבִים עִם אֲזֵרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיָּשֶׂת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן. וְעַל זֶה, לֹא תַלְכִי לְלַקֵּט בְּשָׂדֶה אַחֵר, לֹא תִתְרַצֶּה בְּמַלְכוּת אַחֶרֶת וּבְמֶרְכָּבוֹת אֲחֵרוֹת. וְגַם לֹא תַעֲבוֹרִי מִזֶּה, מֵהַכְּתָרִים הַלָּלוּ שֶׁלָּךְ, אַל תָּווֹזִי לְעוֹלָמִים. וּמִזֶּה לֹא תָּווֹזִי מִבַּעְלֵךְ. וּמִמֶּנּוּ לֹא תָּווֹז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים.

וְכֹה תִּדְבָּקִין עִם נַעֲרָתִי (רות ב). רַבִּים הֵם שְׁמוֹתֶיהָ, וְאָזַד מֵהֶם "כֹּה", כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה) וַזַּסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה. וְכֹה תִּדְבָּקִין, עִם אֵלּוּ הַמֶּרְכָּבוֹת, הָעֲלָמוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ (שֶׁנִּבְזְרוּ לָךְ) לְהִדָּבֵק בָּהֶן.

מִיָּד, וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׂעֹרִים וַיָּשֶׂת עָלֶיהָ. נָטַל קַו מִדָּה הָאָזָד, וְעָשָׂה מְדִידָה, וּמָדַד שִׁשָּׁה צְדָדִים שֶׁרְאוּיִים לָהּ לְהֵאָזֵז בַּיִּזּוּד שֶׁלָּהֶם, וְנָתַן לָהּ אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת, שֶׁהֲרֵי בְּלִי אֵלּוּ לֹא יְכוֹלָה לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הַבָּא.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ג) שֵׁשׁ הַשְּׂעֹרִים נָתַן לִי כִּי אָמַר אַל תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל חֲמוֹתֵךְ. שֵׁשׁ שְׂעוֹרִים – אֵלּוּ שִׁשָּׁה צְדָדִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. עוֹלָם הַבָּא שְׂעוֹרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם. וַיָּשֶׂת עָלֶיהָ, שָׂם עָלֶיהָ לְהַנְהִיגָהּ וּלְבָרֵךְ אוֹתָהּ. וְעַל זֶה הִיא כְּלוּלָה מִכָּל שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים (וּמְשׁוּם כָּךְ כַּאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָהּ הָעוֹלָם הַבָּא, בְּכָל אֵלּוּ שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים אָמְרָה הִיא).

יְהִי מַכִּירֵךְ בָּרוּךְ (רות ב). (מִי בָּרוּךְ? זֶה שְׁלֹמֹה, הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. וְעַל זֶה, (מלכים–א ב) וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ). בַּשֵּׁם הַזֶּה תִּהְיֶה מְבֹרֶכֶת מִכָּל שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ. וְאָז הִיא, הָעוֹלָם הַבָּא, נוֹתֶנֶת לָהּ תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת עַל אוֹתָן שֶׁיֵּשׁ לָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ב) וַתּוֹצֵא וַתִּתֶּן לָהּ אֵת אֲשֶׁר הוֹתְרָה מִשָּׂבְעָהּ. זוֹ תּוֹסֶפֶת קְדוּשִׁים וּבְרָכוֹת.

גַּם כִּי אָמַר אֵלַי עִם הַנְּעָרִים אֲשֶׁר לִי תִּדְבָּקִין (שם). שֶׁהֲרֵי תִּשּׁוּקָתָהּ לְהִדָּבֵק תָּמִיד עִם הַנְּעָרִים, אֵלּוּ הַכְּרוּבִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכָּל תִּשּׁוּקָתָהּ בָּהֶם. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא בְּסוֹד קָדוֹשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, דָּבָר כּוֹזֵב אָמַרְתָּ, וַהֲרֵי הוּא אָמַר וְכֹה תִּדְבָּקִין עִם נַעֲרֹתָי, וְלֹא אָמַר עִם הַנְּעָרִים? אֶלָּא הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא כֹּה, אֵינוֹ אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְקָרֶבֶת (כְּשֶׁמִּתַּקֶּנֶת) עַל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, לְקַבֵּל בְּרָכוֹת בְּסוֹד שֶׁל עֶשְׂרִים וְזָמַשׁ אוֹתִיּוֹת הַיּוּזוּד, שֶׁהֵן (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. הֲרֵי עֶשְׂרִים וְזָמַשׁ אוֹתִיּוֹת הַיּוּזוּד בַּתִּקּוּן שֶׁל הַכְּרוּבִים, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְקָנָה בָּהֶן, אָז נִקְרֵאת כ״ה, וְאָז אָמַר וְכ״ה תִּדְבָּקִין. וְעִם כָּל זֶה – עִם נַעֲרֹתָי, שֶׁהַכֹּל הִצְטָרֵךְ, שֶׁלֹּא לְהַשְׁאִירָן זְכָרִים וּנְקֵבוֹת.

וְגַם לֹא תַעֲבוּרִי מִזֶּה. רַבִּי יֵיבָא סָבָא אָמַר כָּךְ, מִלַּמֵּד שֶׁהֶרְאָה לָהּ כְּרוּבִים. וְיֵשׁ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁלֹּא תָּזוּז מִכְּרוּב אֶזְוָד לְעוֹלָמִים. כְּמוֹ זֶה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ב) וְגַם לֹא תַעֲבוּרִי מִזֶּה, לֹא תָּזוּזִי מֵאֶזְוָד מֵהֶם לְעוֹלָמִים.

וְעַל זֶה הִיא אָמְרָה עִם הַנְּעָרִים, אוֹתָם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, תִּדְבָּקִין וַדַּאי. וְכֵן עִם אוֹתָם הַמֶּרְכָּבוֹת הַנְּקֵבוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן. הַפָּסוּק הַזֶּה בָּא לְהַדְרֵשׁ. אֲבָל עֵינַיִךְ, הֵם עֵינֵי ה׳ מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ. בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן, שֶׁהוּאִיל שֶׁמְּשׁוֹטְטִים בְּכָל הָעוֹלָם, וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן לָדַעַת.

הֲלוֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים לִבְלְתִּי נָגְעֵךְ, שֶׁהֲרֵי הַכְּרוּבִים לֹא שׁוֹכְכִים לְעוֹלָמִים, כְּדֵי לִינֹק מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) לְמַעַן תָּמִצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת אַזָּר הָעֵינַיִם לִרְאוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, אוֹתָם הַכְּרוּבִים אֵין קְרֵבִים אֵלֶיהָ, וְלֹא מִתְעוֹרְרִים לִינֹק מִמֶּנָּה.

וְצָמִית וְהָלַכְתְּ אֶל הַכֵּלִים. וְצָמִית, כְּשֶׁתִּשּׁוּקָתֵךְ לִינֹק מִסּוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּהִתְעוֹרְרוּת אוֹתָם הַכְּרוּבִים, וּבְשִׁבְילָם הִיא מֵשִׁכִּית מֵהַהַשְׁקָאָה הָעֶלְיוֹנָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁ״ר יִשְׁאֲבוּן הַנְּעָרִים, אוֹתָם הַכְּרוּבִים. אֶל הַכֵּלִים – אוֹתָם הַמְּקוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרָאִים פָּנִים גְּדוֹלוֹת.

עַד כָּאן הַדְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים שֶׁל עַתִּיק וּקְדִשָּׁה עֶלְיוֹנָה בַּדְּבָרִים שֶׁל

הַמְּגִלָּה הַזּוֹ, וְהַכֹּל בִּדְיוּקָן עֶלְיוֹן וְסוֹדוֹת נִסְתָּרִים. קָמוּ וּנְשָׁקוּהוּ, וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁזּוֹכֶה לְכָל זֶה, לָדַעַת מִתּוֹךְ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה דְּבָרִים קְדוֹשִׁים, דִּבְרֵי זָכְמָה. עַל זֶה כָּתוּב (משלי ג) אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא זָכְמָה וְאָדָם יָפִיק תְּבוּנָה.

אָמְרוּ לוֹ, הַפָּסוּק הָאַחֲרוֹן הַזֶּה, שָׁמַעְתָּ בּוֹ עִקָּר שֶׁל זָכְמָה, שֶׁהֲרֵי אָנוּ יוֹדְעִים לִדְרֹשׁ בּוֹ דְּרָשׁ? אָמַר לָהֶם, מַה הוּא? אָמְרוּ, כָּתוּב (רות ב) וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז לְעֵת הָאֹכֶל גְּשִׁי הֲלֹם וְאָכַלְתְּ מִן הַלֶּחֶם וְטָבַלְתְּ פִּתֵּךְ בַּחֹמֶץ. אָמַר לָהֶם, שָׁמַעְתִּי.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סו) שִׁמְעוּ דְבַר ה' הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד ה' וְנִרְאָה בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֵר אוֹתוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב שִׁמְעוּ דְבַר ה', מַהוּ הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ?

אֶלָּא דְּבַר ה' בְּכָל מָקוֹם הוּא דַּרְגָּה שֶׁל אֱמוּנָה, פָּרַט לְכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב שִׁמְעוּ דְבַר ה', הוּא דָּבָר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַדַּרְגָּה הַהִיא, שֶׁנִּקְרָא לוֹ דְּבַר ה'. וְהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו. שִׁמְעוּ דְבַר ה' – הַדָּבָר שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ (ירמיה לא) שִׁמְעוּ דְבַר ה' גּוֹיִם, הַדָּבָר שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה.

הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ – אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה מַמָּשׁ. מִי הַחֲרֵדִים? אִלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם תָּמִיד חֲרֵדִים עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר. חֲרֵדִים בְּכַמָּה חֲרָדוֹת בֵּין הָעַמִּים, חֲרֵדִים בְּכַמָּה חֲרָדוֹת, לְתַקֵּן אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר.

אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם – אֵלּוּ בְּנֵי עֵשָׂו וּבְנֵי יִשְׁמָעֵאל וּשְׁאָר הָעַמִּים. מְנַדֵּיכֶם – מִי מְנַדֶּה אֶת מִי? אֶלָּא הֵם בְּנִדּוּי מִכֶּם, שֶׁלֹּא תֹאכְלוּ עִמָּהֶם, וְלֹא תִשְׁתּוּ עִמָּהֶם, וְלֹא תִקְרְבוּ אֲלֵיהֶם. וְעַל זֶה הֵם מִכֶּם בְּנִדּוּי.

דָּבָר אַחֵר, מְנַדֵּיכֶם – בְּגָלוּתְכֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ד) סוּרוּ טָמֵא קָרְאוּ לָמוֹ. וּמַה הֵם אוֹמְרִים? לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד ה', בִּשְׁבִילֵנוּ וּבִשְׁבִיל נַפְשֵׁנוּ יִכְבַּד ה', וְכָל כְּבוֹדוֹ בִּשְׁבִילֵנוּ הוּא. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְעוֹרְרִים, וּמְזַכִּים בְּכָל יוֹם

לִשְׁמִוַּת הַגְּאֻלָּה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵם לֹא מַאֲמִינִים כְּלָל, וְאוֹמֵר נִרְאֶה בְּשִׁמְוַּתְכֶם, בְּזְמַן שֶׁיּוֹרֶדֶת אוֹתָהּ הַשְּׁמוּעָה שֶׁלָּכֶם. וְהֵם יֵבוֹשׁוּ, כְּמוֹ שֶׁתּוֹלֶה סִרְוּוֹנוֹת בַּאֲוִזִּרִים.

בַּמִּדְרוֹר שֶׁל בֵּית הַגְּרָן יֵשׁ עֶשְׂיר אֶוְזִד וְהוּא אֶוְזִד, וְהֵם שְׁנַיִם, וַיַּזְדוּ הָיוּ. וְכָל הָעֲטוּרִים וְהַשְּׁמוֹת שֶׁל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אַף כָּךְ לָהֶם, בְּלִי הִתְהַפְּכוּת שֶׁלָּרַע, שֶׁעוֹמְדִים תָּמִיד לִפְנֵי פֶּתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ, מְזוּוִין לְסוֹד הָאֱמוּנָה. אוֹתוֹ דְּבַר ה' נִקְרָא שֵׁם טוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ז) טוֹב שֵׁם. ה' הוּא טוֹב.

אוֹתוֹ הַצַּד הָרַע הֵם שְׁנַיִם, זָכָר וּנְקֵבָה, וְהֵם מְזֻוָּגִים, וְהַשְּׁמוֹת שֶׁלָּהֶם בַּהֶפֶךְ שֶׁל רָע, אֱלֹהִים אֲזֵרִים, אֵל אַזֵּר, שֵׁם רָע. אוֹתָהּ הַנְּקֵבָה כָּךְ נִקְרֵאת, בְּזִוּוּג שֶׁל זָכָר שֶׁהִתְזַוֵּג עִמָּהּ, שֶׁאֵין נִפְרָדִים.

וְהַמְמֻנִּים עַל שְׁאָר הָעַמִּים, וְלֹא מִשּׁוּם הַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא נוֹדֶדֶת וּמְרַזֶּקֶת מִמֶּנּוּ, הִיא עִמָּהֶם בְּגָלוּתָם. וְלֹא יוֹדְעִים שֶׁהִנָּהּ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁלָּנוּ הֵם מִתְגַּבְּרִים, שֶׁהִיא מְזִינָה וּמְזַזֶּקֶת אוֹתוֹ הַשֵּׁם הָרַע בַּזַּטְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (שיר א) שָׂמַנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים. וַאֲפִלּוּ בַּזְּמַן שֶׁשּׁוֹלְטִים, אוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הָאֱמוּנָה נוֹטֵל וְנוֹתֵן זֵלֶק עֲצֶם לַכֶּלֶב, וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹנִים הָרְשָׁעִים.

מַה כָּתוּב? (רות ב) וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז לְעֵת הָאֹכֶל. בַּזְּמַן שֶׁהִיא הִתְתַּקְּנָה מִתּוֹךְ תַּזְוִתּוֹנִים וְעֶלְיוֹנִים. מֵהַתַּזְוִתּוֹנִים – בְּקָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת, וּתְפִלּוֹת, וּרְצוֹן הָרָצוֹן, שֶׁעוֹלֶה מִן הַתַּזְוִתּוֹנִים. מֵהָעֶלְיוֹנִים – בַּתִּקּוּנִים שֶׁל הַמֶּרְכָּבוֹת וְהַכְּרוּבִים, בְּמַאֲכָלָהּ, בְּשִׁמְוָּה (כְּמוֹ שֶׁעוֹבֵד עֲבוֹדָה בְּרָצוֹן וּבְשִׁמְוָּה) וְרָצוֹן, שֶׁזָּהוּ לְעֵת הָאֹכֶל.

וּרְצוֹן הַצַּדִּיק זֶוִי אֵלֶיהָ, וּמִתְתַּקֶּנֶת עַל מֶרְכְּבוֹתֶיהָ. וּמָה אוֹמֵר לָהּ? גֹּשִׁי הֲלֹ"ם, בְּקִשּׁוּטֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וְאָכַלְתְּ מִן הַלֶּוֶם, תַּקַּבְּלִי מָזוֹן וְרָצוֹן וּמַאֲכָל קָדוֹשׁ לְזַזֵּלֶק לְאוּכְלוֹסִיךְ הַקְּדוֹשִׁים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעִם כָּל זֶה, וְטָבַלְתְּ פִּתֵּךְ בַּזּוֹמֶץ, יֵשׁ לָךְ לִטֹּל דֶּרֶךְ טִבּוּל מֵאוֹתוֹ הַזּוֹמֶץ

שֶׁל צַד הַשְּׂמאל, לְהֵינִיק לְאוֹתוֹ הַצַּד (מֵהָאֹכֶל, אֶלָּא מֵאוֹתוֹ זוֹמֵץ לָתֵת לִשְׁאָר הָעַמִּים מֵאוֹתוֹ צַד) הָרָע, לָזוּן אֶת שְׁאָר הָעַמִּים, וּלְהַזּוֹן מִמֶּנּוּ.

וַיִּצְבָּט לָהּ קָלִי – מַאֲכָל שֶׁיּוֹצֵא מֵאֵשׁ שֶׁל צַד שְׂמאל, כְּדֵי לָתֵת מָזוֹן וְטֶרֶף לַכֹּל, וַאֲפִלּוּ לַכְּלָבִים, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים וּמִתְפַּשְּׁטִים מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּר שֶׁל הַטֻּמְאָה.

וְאָז, וַתֹּאכַל וַתִּשְׂבַּע וַתֹּתַר. וַתֹּאכַל וַתִּשְׂבַּע – מֵאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל הַקָּדוֹשׁ. וַתֹּתַר – מֵאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל הָאַוֵּר, שֶׁהוּא בָּא שִׁיּוּרִים שִׁיּוּרִים, הַמַּאֲכָל שֶׁבָּא עַל הַשֹּׂבַע. וַתֹּתַר, עוֹשֶׂה שִׁיּוּרִים לְאוֹתוֹ מַאֲכָל לַצַּד הָאַוֵּר.

שָׁמְזוּ רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יוּדַאי, וְאָמְרוּ, אִלְמָלֵא לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמוֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּיֵּנוּ!

(רות ג) וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ. אָמַר רַבִּי זְוָקִיָּה, מְלַמֵּד שֶׁבֵּרַךְ עַל מְזוֹנוֹ. מַהוּ וַיִּיטַב לִבּוֹ? שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא לֵב.

רַבִּי נְחֶמְיָה פָּתַח, (דברים ז) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ – כָּל הָאוֹכֵל וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, נִקְרָא מַשְׁזִּית וְגַזְלָן, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֹמֵר אֵין פָּשַׁע זָבֶר הוּא לְאִישׁ מַשְׁזִּית.

וְאָמַר רַבִּי יוּדַאי, גָּדוֹל כֹּחַ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, שֶׁמּוֹסִיף כֹּחַ בְּרָכָה בְּמַמְלָכָא שֶׁל מַעְלָה. אָמַר רַבִּי זְנִינָא, גָּדוֹל כֹּחַ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, שֶׁמּוֹסִיף בְּרָכָה עַל מַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל אָדָם.

רַבִּי בּוֹן וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי זְנִינָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ לְפַדְיוֹן שְׁבוּיִים. נִקְלְעוּ בַּכְּפָר הַזֶּה. יָשְׁנוּ שָׁם עִם אוֹתוֹ הַמָּלוֹן. בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה קָמוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. קָמָה אוֹתָהּ אֵשֶׁת הַבַּיִת וְהִדְלִיקָה לָהֶם נֵר. בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, יָשְׁבָה הִיא אַחֲרֵיהֶם לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה. הִשְׁגִּיחוּ עָלֶיהָ.

פָּתַח אָחָד וְאָמַר, (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֶשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן. נֵר

ה׳ נִשְׁמַת אָדָם, וַדַּאי. מָה הַנֵּר מֵאִיר בַּאֲפֵלָה, אַף נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם מְאִירָה לַגּוּף.

זָזַר וְאָמַר, בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָאִשָּׁה זוֹכָה – בְּזִוָּלָה, וּבְנִדָּה, וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר. וְכֻלָּם שָׁנִינוּ. בֵּין כָּךְ הֶזֵּיר רֹאשׁוֹ, וְרָאָה אוֹתָהּ הָאִשָּׁה שֶׁבּוֹכָה. קָם אָבִיהָ וְיָשַׁב בֵּינֵיהֶם.

אָמַר לוֹ רַבִּי בּוֹן, לָמָּה בִּתְּךָ בוֹכָה? אָמַר, שֶׁלֹּא זָכְתָה שֶׁבַּעְלָהּ יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְהוּא עָלָם בֵּין שִׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים, וַאֲפָלוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְלֹא יָכְלְתִּי עִמּוֹ לְלַמֵּד אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הַעֲבִירֵנוּ בְּאַוְזֵר, וְלָמָּה נָתַתָּ לוֹ אֶת בִּתְּךָ?

אָמַר הוּא, לֹא הִכַּרְתִּי בּוֹ, אֶלָּא עַל שֶׁרָאִיתִי יוֹם אֶחָד, שֶׁהִנָּה לִשְׁמֹעַ קַדִּישׁ אֶחָד דִּלֵּג מֵהַגַּג לְמַטָּה, נָדַרְתִּי עָלַי לְהַשִּׂיא לוֹ אֶת בִּתִּי. יָצָאתִי מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, וְנָתַתִּי לוֹ אֶת בִּתִּי, וְלֹא זָשַׁשְׁתִּי לִדְבָרִים אֲזֵרִים, וְלֹא הִשְׁגַּזְתִּי יוֹתֵר. וְכָעֵת נִמְצָא, שֶׁאָפָלוּ דָּבָר אֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְלֹא רוֹצֶה לִלְמֹד דָּבָר.

אָמַר לוֹ רַבִּי בּוֹן, אוּלַי יִזְכֶּה לִבֵּן שֶׁיְּלַמֵּד אוֹתוֹ תּוֹרָה הַרְבֵּה. בֵּינְתַיִם קָם אוֹתוֹ הָעָלֵם מִמְּטָתוֹ, וְדִלֵּג עֲלֵיהֶם, וְיָשַׁב בֵּינֵיהֶם. הִסְתַּכֵּל בּוֹ רַבִּי בּוֹן. אָמַר, אֲנִי רָאִיתִי בְּפָנָיו שֶׁאוֹר גָּדוֹל שֶׁל הַתּוֹרָה יֵצֵא מֵהָעָלֵם הַזֶּה.

פָּתַח אוֹתוֹ רָזָק וְאָמַר, (איוב לב) צָעִיר אֲנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים עַל כֵּן זָזַלְתִּי וְאִירָא מֵזַּוֹת דֵּעִי אֶתְכֶם. עַד שֶׁפָּתַח וְאָמַר בִּדְבָרִים שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.

וְאָמַר, עַכְשָׁו (שֶׁאָמַרְתָּ) שֶׁאֲפָלוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לֹא יָדַעְתִּי – בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן יֵשׁ דְּבָרִים יְדוּעִים, וְהֵם י׳. אֶזֶד – לְתִקּוּן הַשִּׁלְזָן כְּפִי אוֹתוֹ הַמָּזוֹן (וְלִזְמַן). וּמִי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מָזוֹן כָּל כָּךְ וְיִסַּדֵּר שֻׁלְזָנוֹ – הוּא מְשֻׁבָּזז, מְשׁוּם שֶׁיּוֹשֵׁב לֶאֱכֹל לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ.

שֵׁנִית – נְטִילַת יָדַיִם קֹדֶם אֲכִילָה. מִי שֶׁאוֹכֵל בְּלִי נְטִילַת יָדַיִם, כְּאִלּוּ אָכַל טָמֵא.

שְׁלִישִׁית – נְטִילַת יָדַיִם שֶׁיִּטֹּל יָמִין בִּשְׂמֹאל, וישַׁמֵּשׁ בִּשְׂמֹאל אֶת הַיָּמִין, וְיִטֹּל עַד שֶׁעוּר הַפֶּרֶק שֶׁגָּזְרוּ זַכְמִים.

רְבִיעִית – שֶׁצָּרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדוֹ לְאַזַּר הַנְּטִילָה בְּשָׁעָה שֶׁמְּבָרֵךְ, וְיַזֵּג שְׁתֵּי זְרוֹעוֹתָיו כְּאַזַּת בְּשָׁעַת הַגְּבָהַת יָדָיו.

חֲמִישִׁית – שֶׁצָּרִיךְ לִסְמֹךְ בְּרָכָה לַנְּטִילָה הַזּוֹ.

שִׁשִּׁית – לָתֵת מֵהַפַּת לַעֲנִיִּים.

שְׁבִיעִית – לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, וּלְדַקְדֵּק בַּה"א, וְאָסוּר לֶאֱכֹל בְּלִי בְּרָכָה.

שְׁמִינִית – הָאוֹכֵל עַל שֻׁלְחָנוֹ, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה גַּרְגָּרָן וּבַלְעָן, אֶלָּא כְּאוֹכֵל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

תְּשִׁיעִית – צָרִיךְ לוֹמַר עַל שֻׁלְחָנוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה. וְיָזִיד שֶׁאֵין לוֹ עִם מִי לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, דַּי לוֹ בִּבְרָכוֹתָיו.

עֲשִׂירִית – מַיִם אֲזָרוּנִים זוּטָה, וְלֹא הִצְרִיכוּ בוֹ בְּרָכָה, אַף עַל גַּב שֶׁיָּדָיו מְזֻהָמוֹת מִתּוֹךְ הַמַּאֲכָל. וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל רְוִיצַת יָדַיִם.

כָּל הָעֲשָׂרָה הַלָּלוּ הֻצְרְכוּ קֹדֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד יֵשׁ בּוֹ טַעַם מִתּוֹךְ הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וַאֲנִי זָזַרְתִּי עֲלֵיהֶם.

אֶזֶד – לְתִקּוּן הַשֻּׁלְחָן עַל אוֹתוֹ הַמָּזוֹן שֶׁל אָדָם, מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁנּוֹתֵן לוֹ מָזוֹן לְגוּפוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּקְרִיעַת יַם סוּף.

לָמָּה קָשִׁים? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמְּזוֹנוֹת הָעוֹלָם אֵין בָּאִים אֶלָּא מִתּוֹךְ הַדִּין, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲבִיר עַל הַדִּין, וְזָן אֶת הָרְשָׁעִים, אֶת הַהֲגוּנִים וְלִשְׁאֵינָם הֲגוּנִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָן אֶת כֻּלָּם, מִקַּרְנֵי רְאֵם עַד בֵּיצֵי כִנִּים.

וּשְׁכִינָה עוֹמֶדֶת וְרוֹאָה עַל כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מִיִּשְׂרָאֵל, כַּכָּתוּב (יזזקאל

מא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳. וַדַּאי. וְכָתוּב וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ. לְפָיכָךְ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה שֻׁלְחָנוֹ בַּזוֹל עָרוּךְ וְלֹא עָרוּךְ, וּבְיוֹם שַׁבָּת צָרִיךְ תּוֹסֶפֶת שִׁנּוּי אַזֵּר לַמְּעָלָה.

שֵׁנִית – נְטִילַת יָדַיִם קֹדֶם אֲכִילָה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֲכִילָה צְרִיכָה נְקִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְמַעְלָה. שֶׁכֵּךְ אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים עז) לָזֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ – הַלָּזֶם שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹכְלִים.

מַה יוֹצֵא מִזֶּה? אֶלָּא מָה מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹכְלִים בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וּבְנְקִיּוּת – אַף יִשְׂרָאֵל כֵּן צְרִיכִים לֶאֱכֹל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם. אֵלּוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים. וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים – אֵלּוּ מַיִם אַזְּרוֹנִים. כִּי קָדוֹשׁ – זֶה שֶׁמֶן טוֹב. אֲנִי ה׳ – זוֹ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.

וְכָךְ אוֹמְרִים. וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם, שֶׁכָּל הָאוֹכֵל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וּבְנְקִיּוּת, נִדְמֶה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים. וְשֶׁכָּתוּב כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳, מְלַמֵּד שֶׁצָּרִיךְ כַּוָּנָה בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן.

וְכָל הָאוֹכֵל בְּלֹא נְטִילַת יָדַיִם, אֲכִילָתוֹ טָמֵא. וְהַשְּׁכִינָה מַה הִיא אוֹמֶרֶת? (משלי כג) אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עָיִן וְאַל תִּתְאַו לְמַטְעַמּוֹתָיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מִדַּת פַּרְעָנוּת בָּעוֹלָם, וּשְׁמוֹ עַיִן הָרָע. וְכָל הָאוֹכֵל בְּלֹא נְטִילַת יָדַיִם, אוֹתָהּ הַמִּדָּה שֶׁל פַּרְעָנוּת שׁוֹרָה עָלָיו. וְכָל אוֹתוֹ הַמַּאֲכָל שֶׁלָּהּ הוּא נִקְרָא לֶחֶם רַע עָיִן.

שֶׁכָּךְ אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שְׁתֵּי מִדּוֹת עוֹמְדוֹת עַל שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם, אַזַּת מִדַּת טוֹב, וְאַזַּת מִדַּת רַע. כְּשֶׁהָאָדָם מְקַדֵּשׁ יָדָיו וּמְבָרֵךְ, מִדַּת טוֹב אוֹמֶרֶת: זֶהוּ שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַנִּיחָה יָדֶיהָ עַל רֹאשׁוֹ וְאוֹמֶרֶת לוֹ: עַבְדִּי אָתָּה, עַבְדּוֹ שֶׁל מָקוֹם אַתָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וּכְשֶׁאֵין אָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת יָדָיו וְאוֹכֵל, מִדַּת רַע אוֹמֶרֶת: זֶה שֻׁלְחָנִי הוּא! מִיָּד

שׁוֹרָה עָלָיו וּמְטַמְּאָה אוֹתוֹ, וּמַאֲכָלוֹ נִקְרָא לָזֶם רַע עָיִן.

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּבָבֶל, בְּאִישׁ אֶזֶד שֶׁזִּמֵּן אוֹתוֹ הֶעָנִי לֶאֱכֹל. רָאָה אוֹתוֹ שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו וְאָכַל. אוֹתוֹ הֶעָנִי קָם מֵהַשֻּׁלְחָן וְהָלַךְ לוֹ. קָרָא לוֹ וְאָמַר לוֹ: שֵׁב בִּמְקוֹמְךָ וֶאֱכֹל!

אָמַר לוֹ: זֶס וְשָׁלוֹם שֶׁאֲנִי אוֹכֵל עִמְּךָ, שֶׁעָלֶיךָ כָּתוּב (משלי כג) אַל תִּלְזַם אֶת לָזֶם רַע עָיִן וְכוּ', וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּאֲכָלְךָ טָמֵא, וְכָתוּב (ויקרא יא) וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם. שֶׁכָּל מִי שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו רוּזַ רַע עַיִן, מְקַבֵּל טֻמְאָה סְתוּמָה, שֶׁאֵין לָהּ פְּתִיזוּת כְּלָל. בָּא הַמַּעֲשֶׂה לִפְנֵי זַכָּמִים, וְנָתְנוּ לְאוֹתוֹ הֶעָנִי מֵאָה זוּזִים.

בָּכָה רַבִּי זַגַּי וְאָמַר, אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל! אַשְׁרֵיכֶם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת! וּמָה הֶעָנִי, שֶׁהָיָה רָעֵב, וְעָצַר בְּעָיו, וְשָׁמַר עַצְמוֹ, וְלֹא זָשַׁשׁ אֶלָּא לִכְבוֹד אֲדוֹנוֹ – כַּמָּה שָׂכָר טוֹב עָתִיד לְמִי שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

הַשְׁלִישִׁית – לִטֹּל יָמִין בִּשְׂמאל, מִשּׁוּם שֶׁהַיָּמִין יֵשׁ לוֹ שֶׁבַח עַל הַשְּׂמאל בַּכֹּל, וְצָרִיךְ לִטֹּל אֶת הַיָּמִין בַּשְּׂמאל וּלְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין שֶׁל הָאָדָם כְּגָוֶן עֶלְיוֹן, לִהְיוֹת לוֹ שֶׁבַח עַל הַשְּׂמאל.

שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּיָמִין, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. וְכָתוּב (תהלים קיז) יְמִין ה' רוֹמֵמָה יְמִין ה' עֹשָׂה זָיִל. וְעַל זֶה, כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל.

לְקַדֵּשׁ יָדָיו, צָרִיךְ הַשְּׂמאל לְקַדֵּשׁ אֶת הַיָּמִין. הַכֹּהֵן שֶׁעוֹלֶה לַדּוּכָן, מִפְּנֵי נוֹטֵל יָדָיו? הֲוֵה אוֹמֵר מִלְּוַי, שֶׁהוּא מִצַּד הַשְּׂמאל, שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ אֶת הַכֹּהֵן הָעוֹלֶה לַדּוּכָן לִהְיוֹת יָמִין כָּרָאוּי וּלְהִתְקַדֵּשׁ מִתּוֹךְ הַשְּׂמאל. אַף כָּאן גַּם, הַיָּמִין לֹא צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ אֶלָּא מִתּוֹךְ הַשְּׂמאל.

וְעוֹד, צָרִיךְ לִטֹּל אֶת כָּל פַּרְקֵי הַיָּד. אַרְבָּעָה עָשָׂר פְּרָקִים הֵם, שֶׁנִּקְרָאִים י"ד, וְזֶה הוּא כִּי יָד עַל כֵּס י"ה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרָה רַב הַמְנוּנָא סָבָא בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא רֵאשׁ וְסוֹף, שֶׁנִּקְרָאִים א"ת ב"ש. וְכָל אוֹתָם י"ד הַפְּרָקִים, בְּסוֹד

שֶׁל אַלְפָּ"א בֵּי"ת"א, מִתּוֹךְ ה' וָמַעְלָה, וְנִקְרָאִים י"ד פָּרָקִים. וי"ד עוֹבְדִים לִי"ד, לִהְיוֹת כְּלָל שֶׁל יָמִין בַּשְּׂמאל, וְהַשְּׂמאל בַּיָּמִין, וְעַל זֶה נִטִּילַת יָדַיִם, לְהַכְלִיל זֶה עִם זֶה.

רְבִיעִית – שֶׁצָּרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו בְּשָׁעָה שֶׁמְּבָרֵךְ לְאַוזַר נְטִילָה, וְיַקְדִּישׁ יָדָיו, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלד) שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת ה'. מָה הַטַּעַם?

מִשּׁוּם שֶׁהָאַצְבָּעוֹת הֵן דְּיוּקָן עֶלְיוֹן. הָאַצְבָּעוֹת הֵן זְמֵשׁ. אַרְבַּע אַצְבָּעוֹת שֶׁהֵן מְזֻוָּגוֹת יַזַּד, יֵשׁ בָּהֶן שְׁלֹשָׁה פָּרָקִים בְּכָל אַוזָת, שֶׁהֵן סוֹד שֶׁל דְּיוּקָן הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. שֶׁהֲרֵי הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא אַרְבַּע, וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר פָּרָקִים, וְעַל כֵּן שָׁם הַמְפֹרָשׁ שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת הוּא. וְזֶהוּ שֵׁם הַמְפֹרָשׁ בְּאוֹתִיּוֹתָיו, הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר פָּרָקִים, כָּל פָּרָק וּפָרָק נִקְרָא אוֹת.

אֶצְבַּע יְתֵרָה שֶׁנִּקְרֵאת גּוּדָל, שֶׁהִיא זוּוִין מֵהֶם, וְיֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי פָּרָקִים. אוֹתָם שְׁנֵי הַפָּרָקִים, שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת טְמִירוֹת בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת טְמִירוֹת. הַשָּׁבַזז שֶׁל כֻּלָּם הֵם.

וְהַמַּפְתֵּזז שֶׁל כֻּלָּם לְמַעְלָה, אֶל אוֹתוֹ הַטָּמִיר שֶׁאֵינוֹ מִתְגַּלֶּה, וְאֵלּוּ הַפָּרָקִים כֻּלָּם זְקוּפִים אֶל אוֹתוֹ הַטָּמִיר לְאַוזַר שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם מִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ.

וְעַכְשָׁו, כֵּיוָן שֶׁהִתְקַדְּשׁוּ, צָרִיךְ לְזָקֵף אֶת הָאַצְבָּעוֹת לְמַעְלָה, לְהָעִיר אוֹתָם הַפָּרָקִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים (שֶׁהִסְתַּתְּרוּ). וְעַל כֵּן, ה' אָצְבָּעוֹת וי"ד הַפָּרָקִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן – הֲרֵי תִּשְׁעָה עָשָׂר. וּב' פָּרָקִים עֶלְיוֹנִים – הֲרֵי עֶשְׂרִים וְאֶזֶד בִּזְרוֹעַ הַיָּמִין, כְּנֶגֶד אֶהְיֶה שֶׁזְּשְׁבּוֹנוֹ עֶשְׂרִים וְאַוזָת. וְכֵן בְּיַד שְׂמאל עֶשְׂרִים וְאֶזֶד, כְּנֶגֶד אֶהְיֶה שֶׁזְּשְׁבּוֹנוֹ עֶשְׂרִים וְאַוזָת. וְעַל זֶה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה.

וְהַסּוֹד, אֶהְיֶ"ה רא"שׁ אֶהְיֶה. אֲשֶׁ"ר הֶפְכּוֹ רא"שׁ. וְעַל זֶה אָמַר (דברים כט) רָאשֵׁיכֶם שִׁבְטֵיכֶם. רָאשֵׁיכֶם – זְרוֹעַ יָמִין. שִׁבְטֵיכֶם – זְרוֹעַ שְׂמאל.

הַזַּמּוּשִׁית – שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ בְּכַוָּנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי לְעוֹרֵר בְּרָכוֹת לְמַעְלָה, בַּדִּיּוּקָן שֶׁל הָאָצְבָּעוֹת. הַשִּׁשִּׁית – לָתֵת מֵאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל לְעָנִי, שֶׁזֶּהוּ כָּרָאוּי. וּמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לָתֵת מֵאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל שֶׁהוּא אוֹכֵל, מִכָּל הַמִּשְׁפָּרִים שֶׁהוּא תָּאֵב, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָּהֱנָה מֵאוֹתוֹ הַמָּזוֹן שֶׁהוּא נוֹתֵן לָעָנִי, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל שֶׁהוּא נוֹתֵן, עוֹשֶׂה נַזָּת לְנֶפֶשׁ הֶעָנִי הַזֶּה, וּמִשַּׂמְּחוֹ אוֹתוֹ.

הַשְּׁבִיעִית – לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא עַל הַלֶּחֶם. שֶׁכָּךְ אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שֶׁבַּע אֲרָצוֹת הֵן, וְכֻלָּם מְדוֹרִים לְמַטָּה. וּמִכֻּלָּן לֹא הִתְרַצָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בַּתֶּבֶל הַזּוֹ. וּבְכֻלָּן לֹא הָיוּ מֵאוֹתָם שִׁבְעָה מִינִים אֶלָּא בַּתֶּבֶל הַזּוֹ.

וּבְכֻלָּן נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל הָעֲשָׂבִים וְכָל יְבוּלֵי הָאָרֶץ בְּיַד מְמֻנִּים, פָּרַט לְאֵלּוּ שִׁבְעַת הַמִּינִים, לֶחֶם שֶׁל מַאֲכַל בְּנֵי הָאָדָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בַּה״א שֶׁל הַמּוֹצִיא, שֶׁהֲרֵי הַלֶּחֶם נִמְסָר בְּיָדוֹ, וְלֹא בִּידֵי הַמְמֻנִּים, וְהוּא שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ וְלֹא אַזַּר, וְלָכֵן הַ׳מּוֹצִיא, וְלֹא מוֹצִיא.

הַשְּׁמִינִית – שֶׁלֹּא יִהְיֶה גַּרְגָּרָן וּבַלְעָן, אֶלָּא כְּמִי שֶׁאוֹכֵל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. שֶׁאֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה בְּמֵעָיו שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁנִּמְצָא בַּלְעָן, אֶלָּא בְּאוֹתוֹ שֶׁלֹּא נִמְצָא בַּלְעָן. וְהַבַּלְעָן הוּא כְּמוֹ עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה, דֶּרֶךְ הַלְעָטָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַנָּזוּשׁ הָרָע שָׁרוּי בְּמֵעָיו, וְלֹא יִשְׂבַּע. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּקְרָא רָשָׁע, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לֶאֱכֹל בְּנַזָּת עַל שֻׁלְחָנוֹ, כְּמִי שֶׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

הְּשִׁיעִית – שֶׁיִּהְיֶה עַל שֻׁלְחָנוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שֻׁלְחָן שֶׁאֵין בּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, הֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁאוֹכֵל מִזִּבְחֵי מֵתִים. זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כח) כִּי כָל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאָה בְּלִי מָקוֹם. עֲבוֹדָה זָרָה נִקְרֵאת קִיא צוֹאָה.

מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן זַלָּקִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל לַיְלָה מְזוֹנוֹת לָעוֹלָם, לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים. בַּלַּיְלָה – לְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים עַל

מְקוֹמָם, וְשׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה, אוֹכְלִים בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ.

בַּיּוֹם – לְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים עַל מְקוֹמָם וְשׁוֹלְטִים בַּיּוֹם, מְזַמֵּן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָזוֹן בַּיּוֹם. כֵּיוָן שֶׁזִּמֵּן לָהֶם, לְאַזְהָרָתָם מְזַמֵּן לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה.

כָּל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁלְּמַעְלָה, בְּעוֹדָם אוֹכְלִים מְזוֹנָם, כֻּלָּם מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים וּמְנַשְּׁאִים אֶת אֲדוֹנָם, וְאַזְהָר כָּךְ אַף כָּךְ. כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, צָרִיךְ לָהֶם בַּגָּוֶן הַזֶּה מַמָּשׁ, לִהְיוֹת זְבֵרִים עִמָּהֶם.

הָעֲשִׂירִית – מַיִם אַזְהָרוֹנִים, שֶׁהֵם זוֹבָה, לְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָה הָרָעָה מִמֶּנּוּ, וְלָתֵת זֵלֶק לַצַּד הָרָע מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁעַל יָדוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְצֵא אֵלָיו מְקַטְרֵג.

שֶׁשָּׁנִינוּ, מִדָּה טוֹבָה נְטוּלָה אוֹתוֹ הָרָצוֹן וְהַכַּוָּנָה שֶׁל נְטִילַת יָדַיִם, וְהַמּוֹצִיא, וּבִרְכַּת הַנֶּהֱנִין, וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. מִדָּה רָעָה נְטוּלָה אוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁל יָדַיִם בְּמַיִם אַזְהָרוֹנִים, וּבָזֶה יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, (וְלֹא יְקַטְרֵג עָלָיו) וּבָזֶה נוֹטֵל זֵלְקוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (רות ג) וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ, שֶׁבֵּרַךְ עַל מְזוֹנוֹ, וְשִׂמַּח אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא לֵב, אוֹתוֹ הַלֵּב שֶׁצָּרִיךְ לֵב וְרָצוֹן שֶׁל אָדָם.

וּמַיִם אַזְהָרוֹנִים זוֹבָה, וּמְקַבֵּל אוֹתָם אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא זוֹבָה, וּבְאוֹתָם הַמַּיִם נָזוֹחַ דַּעְתּוֹ. מִשּׁוּם שֶׁשִּׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, אַזַּת נִקְרֵאת זְכוּת, וְאַזַּת נִקְרֵאת זוֹבָה. וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁל זֶה פּוֹתְחִים לִזְכוּת, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁל זֶה פּוֹתְחִים לִזּוֹבָה, וְנִדּוֹנִים לִזּוֹבָה. וְעַל זֶה, מַיִם אַזְהָרוֹנִים הֵם הַזַּלָּקִים שֶׁל זוֹבָה, שֶׁנֶּהֱנָה מִזֶּה. וְסוֹד יָפֶה.

כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צְרִיכָה עֶשְׂרָה דְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁהֵעִירוּ בָּהֶם זַכָּמִים. בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בִּשְׁלֹשָׁה צָרִיךְ כּוֹס. שֶׁלֹּא בִּשְׁלֹשָׁה – אֵין צָרִיךְ כּוֹס. מָה הַטַּעַם? שֶׁכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אֵין מִתְבָּרֶכֶת אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה, וּמִשְּׁלֹשָׁה וָמַעְלָה. הֵנָּה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה – לֹא.

בִּשְׁלֹשָׁה, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁהוּא אוֹמֵר שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ. כָּאן לֹא אוֹמְרִים לְמִי מְבָרֵךְ, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה, לֹא אָמַר לְמִי שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ, אוֹ לַשֵּׁם, וְלֹא אוֹמְרִים אֶלָּא נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ, וְלֹא אוֹמְרִים לְמִי.

וְכָאן הֵעִירוּ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁהַכּוֹס הַזּוֹ שֶׁל בְּרָכָה עוֹמֶדֶת לְפָנָיו, וְעֵינָיו מִסְתַּכְּלִים בָּהּ, וְהַסּוֹד – (דִּבְרִים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. וְאוֹתָהּ הַכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה נוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת וּמְזוֹנוֹת מִתּוֹךְ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. וּמֵאוֹתוֹ הַמָּזוֹן שֶׁהוּא נָטַל אָנוּ אוֹכְלִים.

וְעַל זֶה מִסְתַּכְּלִים בּוֹ, וְאוֹמְרִים נְבָרֵ"ךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ. נַסְכִּי"ם דַּעְתֵּנוּ לְבָרֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ, מֵאוֹתוֹ הַמָּזוֹן שֶׁהוּא נָטַל לָזוּן אֶת הָעוֹלָם.

וְהֵם עוֹנִים וְאוֹמְרִים אֶל (הָעוֹלָם) הָעֶלְיוֹן, בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ זָזִינוּ. וְכָעֵת רוֹשְׁמִים וְאוֹמְרִים דַּרְגָּה יְדוּעָה, שֶׁכָּל הַמָּזוֹן יוֹצֵא מִמֶּנָּה, וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ. מִי הַבָּרוּךְ? אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ. וּבָרוּךְ הַזֶּה, מְנַיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ, הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ.

וְעַל זֶה הֵם אוֹמְרִים הָרַשָּׁם שֶׁל הַמָּקוֹם, מַה שֶּׁהוּא לֹא אָמַר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא בִּינָה, מֵרִיק בְּרָכוֹת בָּרִאשׁוֹנָה לִשְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁתַּזְוִתֵיהָ, וְהֵם יָמִין וּשְׂמֹאל, וֶסֶד וּגְבוּרָה. וְעַל כֵּן נִרְשְׁמוּ אוֹתָם שְׁנַיִם, לַעֲשׂוֹת רַשָּׁם שֶׁל אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה. אוֹתוֹ שֶׁמְּבָרֵךְ שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, נוֹטֵל הַכֹּל מִבֵּין שְׁנֵי הַצְּדָדִים, וְהוּא מְבָרֵךְ מִכָּאן וְהָלְאָה, וְרוֹשֵׁם הַמָּקוֹם וְהַדַּרְגָּה, וְאָז מַסְכִּימִים (מִתְבַּשְּׂמִים) יַזַּד בְּשָׁלוֹם גָּדוֹל שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים שֶׁלְּמַעְלָה.

וּבְטוּבוֹ זָזִינוּ, וְלֹא מִטּוּבוֹ. שֶׁזֶּן בְּטוּב אֶת אוֹתוֹ הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, שֶׁיָּצָא מִמִּדַּת הַטּוּב עַצְמָהּ, שֶׁנִּקְרֵאת טוּבוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ג) וְפָזְרוּ אֶל ה' וְאֶל טוּבוֹ. אֶל ה' – זֶה הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. וְאֶל טוּבוֹ – זֶהוּ עֵץ הַחַיִּים. (ירמיה לא) וְנָהֲרוּ אֶל טוּב ה'. שֶׁעַל יָדוֹ נִזּוֹנִים וְנֶאוֹרִים כָּל הָעוֹלָמוֹת.

בַּעֲשָׂרָה, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בְּהַסְכָּמָה אַוָּות, מֵהָרִאשׁ הָעֶלְיוֹן וְעַד סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת. אוֹתוֹ הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר וּרוֹשֵׁם, נְבָרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ.

וְכֵן מִשָּׁם וּלְהָלְאָה, כֵּיוָן שֶׁמְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַזָּן עַל הַמָּזוֹן שֶׁיָּצָא מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל, וְזוֹכֵר אַוָּר כָּךְ וְאוֹמֵר עַל אֶרֶץ וְזַמְּדָה, הַסּוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֶת כָּל הַבְּרָכוֹת צָרִיךְ בָּרִאשׁוֹנָה לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל, וְאַוָּר כָּךְ אֶל הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן הַקָּדוֹשׁ.

כְּמוֹ זֶה בַּקְּדִישׁ, (שֶׁהֲרֵי הַגְּדֻלָּה בָּרִאשׁוֹנָה לְגַבֵּי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְאַוָּר כָּךְ קְדֻשָּׁה (לְגַבֵּי) הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן הַקָּדוֹשׁ) יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּא. אוֹתוֹ הַשֵּׁם הַגָּדוֹל הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, הַמָּקוֹר שֶׁל הַזַּיִם, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת, וְזֶהוּ הָעוֹלָם הַבָּא. וְאַוָּר כָּךְ מַמְשִׁיכִים מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם שֶׁבָּרָא כִּרְצוֹנוֹ, הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן. בַּגָּן הַזֶּה כָּל הַבְּרָכוֹת, זוּיז מִתְפַּלָּה בַּבְּרָכוֹת שֶׁאָדָם שׁוֹוֶה בָּהֶן, שֶׁמַּתְוזִיל מִמַּטָּה לְמַעְלָה.

בִּרְכַּת הָאָרֶץ, זֶה הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן, שֶׁנִּכְלָל בְּסוֹד שֶׁל בְּרִית וְתוֹרָה. הַבְּרִית – זֶה עֵץ הַזַּיִם, וְתוֹרָה – הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. זַיִם וּמָזוֹן – שֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם הַבָּא לָזוּן בָּהֶם אֶת הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן.

נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים זַיָּבִים בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן. אֲבָל הֵם אֵינָם מְבָרְכִים, שֶׁהֲרֵי עָנִינוּ, אוֹי לוֹ לָאָדָם שֶׁאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו מְבָרְכִים לוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, נָשִׁים זַיָּבוֹת בְּמִקְרָא מְגֻלָּה, אֲבָל הֵן אֵינָן קוֹרְאוֹת לַאֲוֵזִרִים, אֲבָל זַיָּבוֹת לִשְׁמֹעַ הַבְּרָכָה מִפִּי הַמְבָרֵךְ. כְּעֵין זֶה זַיֶּבֶת הָאִשָּׁה לִשְׁמֹעַ הַבְּרָכָה מִפִּי בַּעְלָהּ, וְזַיָּב בַּעְלָהּ לְהַמְתִּין לָהּ עַל הַשֻּׁלְזָן, כְּדֵי לִשְׁמֹעַ מִפִּי הַמְבָרֵךְ.

אֵין שָׁם זָכָר – קוֹרְאִים לְמִי שֶׁמְבָרֵךְ לָהֶם. הָיוּ נָשִׁים הַרְבֵּה – הַמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן אֵינוֹ מְבָרֵךְ בַּשֵּׁם. שְׁשָׁנִינוּ, נָשִׁים אֵינָן מִצְטָרְפוֹת לְזִמּוּן. וְהוֹאִיל וְאֵינָן מִצְטָרְפוֹת לְזִמּוּן, אֵין מְבָרְכִים עֲלֵיהֶן בַּשֵּׁם, שֶׁעִקַּר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּזָכָר הוּא,

וְלֹא בִּנְקֵבָה. אֲבָל מְזַיָּבוֹת לִשְׁמֹעַ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּמְזַיָּבוֹת בְּמִקְרָא מְגִלָּה לִשְׁמֹעַ מִפִּי הַקּוֹרֵא.

בִּרְכַּת בְּנֵין יְרוּשָׁלַיִם בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן, שֶׁהֲרֵי אָנוּ מְבָרְכִים עַד עַכְשָׁיו לְמַעְלָה, וְיֵשׁ לְבָרֵךְ לְמַטָּה, וּלְבָרֵךְ עַל בִּנְיַן הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם מָזוֹן יוֹצֵא לְכָל הָעוֹלָם. וּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם אֵינָם נְזוּנִים אֶלָּא מִשָּׁם, מִן הַתַּמְצִית. וְהַכֹּל הוּא בִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה, כְּלַל הַכֹּל. וְעַד כָּאן בִּרְכַּת הַזִּמּוּן.

וּמִי שֶׁמְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, מְשַׁמְּזַז לְמַעְלָה וּמְשַׁמְּזַז לְמַטָּה. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּשִׁמְזָה וּבִרְצוֹן הַלֵּב, כְּדֵי לְשַׁמְּזַז מִדַּת הַטּוֹב, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ. זוֹהִי מִדַּת הַטּוֹב, שֶׁכָּתוּב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד. בָּאוּ הַזַּבְּרִים וְנָשְׁקוּהוּ, וְעָשׂוּ שִׁמְזָה וְהִלּוּלָה אַזָּרַת, וְהוֹדִיעֻנוּ אֶת כָּל בְּנֵי הַמָּקוֹם, וְשָׁמְחוּ רֹאשׁ לְכֻלָּם.

וַיָּבֹא לִשְׁכַּב בִּקְצֵה הָעֲרֻמָּה (רות ג). רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יְהוּדַאי בָּאוּ לִטְבֶרְיָה. שָׁמְעוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאוֹמֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ כו׳. וַיִּיטַב לִבּוֹ – אֲכִילַת זַיִּים שֶׁל מַעְלָה, וּמְאוֹתָם הַזַּיִּים שִׁמַּזוּ אֶת לִבּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁשִּׁמַּזוּ אוֹתוֹ, מִיָּד וַיָּבֹא לִשְׁכַּב בִּקְצֵה הָעֲרֻמָּה – אֵלּוּ אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת אֶת הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ז) בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת זְטִים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים.

וּמַה שֶּׁכָּתוּב (רות ג) וַתָּבֹא בַלָּט וַתְּגַל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב – נִשְׁכְּבָה לְרַגְלָיו, וְלֹא נִשְׁכְּבָה כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא אָכְלוּ. וַיְהִי בַּזַּצִי הַלַּיְלָה, מִכָּאן שֶׁעַד זַצִי הַלַּיְלָה לֹא יָדַע, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן עִם הַצַּדִּיקִים אֶלָּא עַד אַזַּר זַצִי הַלַּיְלָה.

שֶׁהֲרֵי בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה כָּל הַנְּשָׁמוֹת עוֹלוֹת, וַעֲרֵמַת הַזּוֹטִים מִתְתַּקֶּנֶת בָּהֶם. כְּשֶׁנֶּזְלָק הַלַּיְלָה, אָז קוֹל מִתְעוֹרֵר וְקוֹרֵא, וְאוֹתוֹ הַקּוֹל מִתְעוֹרֵר מִצַּד הַצָּפוֹן. וְאוֹתָם הַשַּׁלְהֲבוֹת מַגִּיעוֹת עַד אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא גֶּבֶר, וְאָז קוֹרֵא בְּזַזִיל, וְנִקְרֵאת קְרִיאַת הַגֶּבֶר. וּמֵיהוּ? גַּבְרִיאֵ״ל. מַכֶּה אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת בְּכַנְפֵי

הַתַּרְנְגוֹל שֶׁלְּמַטָּה, וְקוֹרֵא.

וְאָז מַעֲלָה וּמַטָּה בְּקִיּוּם הַדִּין שֶׁל הַשְּׁמוֹאל עוֹמְדִים. וְאָז כָּתוּב (רות ג) וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת וְהִנֵּה אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת מַרְגְּלֹתָיו.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה. שָׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת הוּא הַלַּיְלָה, וְעַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹאֵג כַּאֲרִי. וּבְכָל מִשְׁמָרָה וּמִשְׁמָרָה מַלְאָכִים יְדוּעִים, מְמֻנִּים בַּלַּיְלָה בִּשְׁלֹשׁ הַמִּשְׁמָרוֹת הַלָּלוּ.

בַּמִּשְׁמָרָה הָרִאשׁוֹנָה, הֵם הַמַּלְאָכִים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה. וּמַה הֵם אוֹמְרִים? (תהלים כד) לְדָוִד מִזְמוֹר לַה' הָאָרֶץ וְגוֹ', (שם) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה'. (שם) נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב וְגוֹ'.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל נִשְׁמוֹת בְּנֵי הָאָדָם יוֹצְאוֹת וְרוֹצוֹת לַעֲלוֹת. כְּשֶׁעוֹלוֹת לַמָּקוֹם שֶׁל הַמְּמֻנִּים הַלָּלוּ שָׁשָׁם עוֹמְדִים הַמִּשְׁמָרָה הָרִאשׁוֹנָה, יֵשׁ שָׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה הֵיכָלוֹת, כְּזֶה שְׁכֻנּוֹן יְמוֹת הַשָּׁנָה, וּמְמֻנִּים מְגִנִּים עֲלֵיהֶם.

אִם זוֹכוֹת אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת, פּוֹתְחִים לָהֶן פְּתָחִים עֶלְיוֹנִים. וְאִם לֹא, דּוֹחִים אוֹתָן הַחוּצָה, וְהוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָעוֹלָם, וּפוֹגְשׁוֹת אֶת אוֹתָן הָרוּחוֹת הָרָעוֹת, וּמוֹדִיעוֹת לָהֶן דְּבָרִים, מֵהֶם כּוֹזְבִים וּמֵהֶם אֱמֶת. אִם זוֹכוֹת לְהִכָּנֵס, פּוֹתְחִים לָהֶן פֶּתַח, וְנִכְנָסוֹת וְעוֹלוֹת לִמְקוֹם אוֹתָן הָאֲוִזִּרוֹת.

מִשְׁמֶרֶת שְׁנִיָּה, שָׁם הֵם הַמְמֻנִּים הָאֲוִזִּרִים, שֶׁנִּקְרָאִים אֲבֵלֵי צִיּוֹן, שֶׁמִּתְאַבְּלִים עַל חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁל קְרִיאַת הַגֶּבֶר, שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת שֶׁל צַד הַצָּפוֹן, מֵאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת הַשַּׁלְהֶבֶת הַזֹּאת, כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה, עַד כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, קוֹרֵא בְּחֵזֶיל, וְאוֹמֵר: הִתְעוֹרְרוּ לַבְּכִיָּה שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַשָּׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָיוּן.

מִי שֶׁרוֹאֶה בֶּכִי, וּמִי שֶׁלֹּא רוֹאֶה בֶּכִי, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים לַבְּכִי שֶׁל בֵּית

הַמִּקְדָּשׁ. מִי רָאָה הָעֲרֻבּוּבְיָה שֶׁל כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁגּוֹעוֹת וּבוֹכוֹת?

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹעֶה וּבוֹכֶה, וּבוֹעֵט בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים (וְתִשְׁעִים) רְקִיעִים. וְאָז, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה כָּתוּב, (רות ג) וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת. הָאִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשּׁוֹאֵג וְנוֹתֵן קוֹל עַל חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כה) ה' מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ. שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ – זוֹ הַשְּׁכִינָה. וַיִּלָּפֵת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ו) יִלָּפְתוּ אָרְזוֹת דַּרְכָּם.

וְאָז הוּא בּוֹעֵט בְּכָל הָרְקִיעִים, וְכָל הַצְּבָאוֹת וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת בּוֹכִים וּמִתְאַבְּלִים בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. מַה הֵם אוֹמְרִים? (תהלים עט) אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ וְגוֹ'. נָתְנוּ אֶת נִבְלַת עַבָדֶיךָ וְגוֹ'. (שם קלט) עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל וְגוֹ'.

וַיִּלָּפֵת, לָמָּה? מִשּׁוּם (שֶׁהֲרֵי) הִנֵּה אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת מַרְגְּלֹתָיו, שׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר, מְהֻדֶּקֶת בֵּין הָרַגְלַיִם, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אָז בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִיא מִתְעוֹרֶרֶת אֵלָיו, וְהוּא שׁוֹאֵל אוֹתָהּ, מִי אַתְּ בִּתִּי בַּגָּלוּת, וּמִי אַתְּ בַּשָּׁעָה הַזּוֹ?

וַתֹּאמֶר אָנֹכִי רוּת אֲמָתֶךָ. רְוִיָּה בְּצַעַר, רְוִיָּה בְּמַכְאוֹבִים עַל בָּנַי (שֶׁהֵם) בַּגָּלוּת, וְעַל הַפַּלְטֵרִין הַקְּדוֹשִׁים שֶׁגֵּרַשְׁתִּי מֵהֶם. וְלֹא דַי שֶׁגֵּרַשְׁתִּי, אֶלָּא שֶׁמְּזַרְפִים וּמְקַלְלִים בְּכָל יוֹם עֲלֵיהֶם, וְאֵין לִי פֶּה בַּגָּלוּת לְהַזְהִיר לָהֶם.

וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַה' בִּתִּי הֵיטַבְתְּ חַסְדֵּךְ הָאַחֲרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן לְבִלְתִּי לֶכֶת אַחֲרֵי הַבַּחוּרִים אִם דַּל אִם עָשִׁיר. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בִּתִּי, נִזְכַּר לְפָנַי, כְּשֶׁדָּוִד מְשִׁיחוֹ גָּרַשׁ מִירוּשָׁלַיִם, וְהוּא בָּא עַד בַּחוּרִים, וַיָּצָא שִׁמְעִי בֶּן גֵּרָא מִן הַיְמִינִי אָל מְשִׁיחוֹ, וְגִדֵּף וְקִלֵּל אֵלָיו, וְשָׁתַק. כְּמוֹ הַגִּדּוּף הַזֶּה לֹא הָיָה גִּדּוּף, וְקִלֵּל אוֹתוֹ קְלָלָה נִמְרֶצֶת, וְלֹא זָזַשׁ לַהֲשִׁיבוֹ, וְשָׁתַק.

וְכָעֵת בַּגָּלוּת, אַף כָּאן זֶסֶד וֶאֱמֶת הִרְבֵּה עָשִׂית עִמָּדִי, וְהֵיטַבְתְּ (שֶׁהֵיטַבְתְּ) אֶת הַזֶּסֶד הָאַחֲרוֹן הַזֶּה מֵאוֹתוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה מִבַּחוּרִים, וְאֵינָךְ זוֹשֶׁשֶׁת לָלֶכֶת אַחַר הַזָּרוּפִים וְהַגִּדּוּפִים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֵם כְּמוֹ אוֹתוֹ

מִבַּזּוּרִים. אִם דַּל – זֶה אַסְפַּסְיָנוּס, שֶׁלֹּא הָיָה בֶּן מֶלֶךְ. וְאִם עָשִׁיר – זֶה גְּבוּכַדְנֶצַּר הַמֶּלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ, רֹאשׁ הַזָּהָב.

וְזָכְמַת שְׁלֹמֹה אֶל שִׁמְעִי, מַה כָּתוּב בּוֹ? (שמואל–ב טז) צֵא צֵא אִישׁ הַדָּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיָּעַל. צֵא צֵא בַּעֲמִים. צֵא מִירוּשָׁלַיִם, צֵא מִבֵּיתְךָ. אָמַר לוֹ שְׁלֹמֹה, אֵינִי כָּךְ, אֶלָּא (מלכים–א ב) בְּנֵה לְךָ בַּיִת בִּירוּשָׁלַיִם וְגוֹ', וְהָיָה בְּיוֹם צֵאתְךָ וְגוֹ'.

וְעַל זֶה אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵיטַבְתָּ וַסִּדְתָּ הָאֲזַרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן, שֶׁהִתְקַיַּמְתָּ בְּקִיּוּם אֵלַי, וְלֹא וָשַׁשְׁתָּ לַזְּרוּף וְהַגְּדוּף שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. אֲבָל לֵילֵי הַלַּיְלָה, תִּהְיֶה כָּעֵת בַּגָּלוּת, וְהוֹבִילִי אֶת בָּנַיִךְ לְשָׁם בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְאִם יָעִידוּ עָלַיִךְ מַעֲשִׂים טוֹבִים לִגְאֹל אוֹתָךְ – יִגְאַל, וְאִם לֹא – וּגְאַלְתִּיךְ אָנֹכִי. זֵז ה' שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, עַד שֶׁיָּבֹא הַבֹּקֶר וְהָאָרַת הַגְּאֻלָּה. (לֵילֵי הַלַּיְלָה וְגוֹ').

בְּשָׁעָה שֶׁנַּזְכָּלָק הַלַּיְלָה, הִיא מִתְעוֹרֶרֶת אֵלָיו, וְאָז נִכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן הָעֵדֶן עִם הַצַּדִּיקִים, לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּתּוֹרָה בְּגַן הָעֵדֶן עַד בֹּא הַיּוֹם.

וְאָז בָּא הַגּוֹאֵל. מָתַי? בְּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה, וְסוֹמְכִים גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, וְיִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּכְשֶׁלֹּא סוֹמְכִים גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, אָז לֹא סוֹמֵךְ זֶה אֶת זֶה, וְהוֹלֶכֶת בַּגָּלוּת.

וְהִנֵּה הַגֹּאֵל עֹבֵר אֲשֶׁר דִּבֶּר בֹּעַז (רות ד), זֶהוּ גּוֹאֵל קָרוֹב, יוֹתֵר קָרוֹב לַגְּאֻלָּה. הַרְבֵּה קָרוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, וְהַיְמִין הָעֶלְיוֹן.

וַיֹּאמֶר סוֹרָה שִׁבָּה פֹּה פָּלוֹנִי אַלְמוֹנִי. מַה זֶּה אַלְמוֹנִי? אַלְמוֹנִי מַמָּשׁ. שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, הֵשִׁיב אָזוֹר יְמִינוֹ. לָמָּה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי עַד קֵץ הַיְמִין שׁוֹכֶבֶת לָאָרֶץ, אָז הוּא אַלְמוֹנִי. פָּלוֹנִי מְכֻסֶּה, גָּנוּז מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

לֹא אוּכַל לִגְאֹל לִי פֶּן אַשְׁוֶזית אֶת נַזְלָתִי (שם). מִכָּאן שֶׁשְּׁנֵי מְשִׁיזִים הֵם, גּוֹאֵל קָרוֹב וְגוֹאֵל רָזוֹק. גּוֹאֵל קָרוֹב מִצַּד הַיְמִין. גּוֹאֵל רָזוֹק זֶה מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף. וּמִי הוּא? יוֹסֵף שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְזֶהוּ הַמָּשִׁיחַ שֶׁבָּא רִאשׁוֹן.

לֹא אוּכַל לִגְאָל לִי, שֶׁהַרֵי הַיָּמִין (שֶׁהוּא לְאָזוֹר, שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הֵשִׁיב אָזוֹר יְמִינוֹ), כָּתוּב בּוֹ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. וְעַד שֶׁנּוֹשָׁע זֶה, לֹא אוּכַל לִגְאָל לִי.

גְּאַל לְךָ אַתָּה אֶת גְּאֻלָּתִי. שֶׁהַרֵי בָּשִׁיזַ בֶּן יוֹסֵף בָּא וְיִגְאַל הָרִאשׁוֹן. אָזַר כָּךְ מִתְעוֹרֵר הַיָּמִין הַגָּנוּז, שֶׁהוּא גָּנוּז לִשְׁנֵי הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ, צַדִּיק וְצַדָּק. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁהוּא גָּנוּז לַצַּדִּיקִים, וּבָזֶה יָקוּמוּ וְיִתְזַבְּרוּ בִּתְשׁוּקָה בִּגְנִיזָה, לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת וּפֵרוֹת בָּעוֹלָם, וְאָז יְמִין ה׳ רוֹמֵמָה.

וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לְבֹעַז קְנֵה לָךְ וַיִּשְׁלֹף נַעֲלוֹ (רות ד), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כ) שָׁלַף וַיֵּצֵא מִגֵּוָה. (שָׁלַף אִישׁ – זֶה מ״שֶׁה) בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל בְּרִית מְדַבֵּר, וּבִלְשׁוֹן כָּבוֹד. שֶׁכֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַיָּמִין אֶל הַצַּדִּיק, מִיָּד וַיִּשְׁלֹף נַעֲלוֹ, (הַהִתְעוֹרְרוּת) שֶׁלּוֹ אֶל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. (אָז מִתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת בָּעוֹלָם) בְּכֹחַ אוֹתוֹ הַגּוֹאֵל הַקָּרוֹב, וּמְעוֹרֵר אוֹתוֹ אֶל הָעוֹלָם, וְאוֹמֵר קְנֵה לָךְ.

עַד כָּאן סוֹדוֹת הַמְּגִלָּה הַזּוֹ. בָּאוּ רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יְהוּדַאי, וְנָשְׁקוּ רֹאשׁוֹ וְיָדוֹ. אָמְרוּ, וַדַּאי אוֹר שֶׁל סִינַי (בַּסֶּלַע הָעֶלְיוֹן) כָּךְ גַּם לְפָנָיו, הַמְּאוֹר שֶׁל הָאוֹר הוּא.

וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָה וְעַל הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם כָּל דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל (רות ד). רַבּוֹתֵינוּ פּוֹתְרִים הַפָּסוּק, וְאוֹמְרִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קב) לְפָנִים הָאָרֶץ יָסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלָמוֹ, לֹא בָּרָא אוֹתוֹ אֶלָּא עִם הַתּוֹרָה. וְהַתּוֹרָה הָיְתָה אַלְפַּיִם שָׁנָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, הֵכִין אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ וְגוֹ׳. וּבָרָא בָּהּ הָעוֹלָם, וְאָזַר כָּךְ גְּנָזָהּ. עַד שֶׁבָּרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלִמְּדָהּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיֹּאמֶר לָאָדָם וְגוֹ׳.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָמְדוּ כָּל הָאוֹתִיּוֹת לְפָנָיו. זֹאת אוֹמֶרֶת: בִּי יִבְרָא הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, וְזֹאת אוֹמֶרֶת: בִּי יְבָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלָמוֹ. עָמְדוּ לְפָנָיו כָּל הָאוֹתִיּוֹת לְמַפְרֵעַ, בְּתשׁ"ר.

בָּאָה ת', וְאָמְרָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְצוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת עוֹלָמְךָ, שֶׁאֲנִי זֶהְתִּימַת כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְעוֹד, שֶׁשִּׁמְךָ הוּא אֱמֶת, בִּי נֶחְתָּם? אָמַר לָהּ: לֹא, אֵינָךְ כְּדַאי לִבְרֹא בָךְ אֶת עוֹלָמִי, שֶׁבָּךְ עֲתִידִין כַּמָּה צַדִּיקִים מִבָּנַי לָמוּת, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ט) וְהִתְוִיתָ תָּ"ו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים וְגוֹ'. וּמִיָּד יָצְאָה לְפָנָיו בְּפַזְיֹז נֶפֶשׁ.

עָמְדָה שִׁי"ן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְצוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁשִּׁמְךָ שֶׁהוּא שַׁדַּי זְתוּם בִּי? אָמַר לָהּ: לֹא אֶבְרָא בָךְ אֶת עוֹלָמִי.

עַד שֶׁבָּאוּ ק"ר מְזֻוָּגִים יַזַּד. אָמַר: לֹא אֶבְרָא בָּהֶם אֶת עוֹלָמִי. וְכֵן בָּאוּ לְפָנָיו כֻּלָּם, עַד כְּ"ף.

כֵּיוָן שֶׁיָּרְדָה כְּ"ף מֵעַל הַכֶּתֶר, נִזְדַּעְזַע הַכֶּתֶר, וְנִזְדַּעְזְעוּ שְׁמוֹנִים אֶלֶף רְבוֹא מַרְגָּלִיּוֹת הַקְּבוּעִים בַּכֶּתֶר. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לָמָּה אַתֶּם מִזְדַּעְזְעִים? אָמְרוּ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּל טוּבֵנוּ וְכָל כְּבוֹדֵנוּ, אֵינוֹ אֶלָּא בָּאוֹת כְּ"ף, וְעַכְשָׁיו יָרְדָה מֵעָלֵינוּ.

אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְצוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת עוֹלָמְךָ, שֶׁאֲנִי אוֹת שֶׁל כְּבוֹדְךָ? נָעַר בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָמַר: כְּ"ף כְּ"ף, זְזִי לִמְקוֹמֵךְ, וְלֹא יִשָּׁאֵר הַכֶּתֶר שֶׁלִּי גָּרוּעַ, וְלֹא אֶבְרָא בָךְ אֶת עוֹלָמִי, שֶׁבָּךְ עֲתִידִין לִכְשֵׁל כַּמָּה אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) וַיִּפֹּל מִן הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא כִּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ. מִיָּד זָזְרָה מִלְּפָנָיו בְּפַזְיֹז נֶפֶשׁ, וְכֵן כֻּלָּם.

עַד שֶׁבָּאָה בֵּי"ת, וְאָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְצוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת עוֹלָמְךָ, שֶׁאֲנִי אוֹת שֶׁל בְּרָכָה, וּבִי מְבָרְכִים אוֹתְךָ בָּנֶיךָ יִשְׂרָאֵל הָעֲתִידִים לָבֹא בָּעוֹלָם, וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ אַתָּה ה'? אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בָּךְ וַדַּאי אֶבְרָא אֶת עוֹלָמִי, וְאַתְּ רְאוּיָה לְכָךְ!

עָמְדָה אוֹת אָלֶ"ף, וְלֹא נִכְנְסָה לְפָנָיו. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אָלֶ"ף אָלֶ"ף, לָמָּה לֹא תִכָּנְסִי כִּשְׁאָר כָּל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ לְפָנַי? אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁרָאִיתִי כָּל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ לְפָנֶיךָ, שֶׁיָּצְאוּ בְּפַזְיז נָפָשׁ. וּכְבָר נָתַתָּ לָאוֹת בֵּי"ת רִאשׁוּת שֶׁתִּבְרָא בָּהּ אֶת עוֹלָמֶךָ, וְאֵין רָאוּי לְמֶלֶךְ הַמְּלָכִים, לִבְנֵי שֶׁנָּתַן מַתָּנָה, לְהַעֲבִירָהּ מִמֶּנּוּ, וּלְפָיכָךְ עָמַדְתִּי בִּמְקוֹמִי. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הוֹאִיל וְכָךְ הוּא, אַתְּ תִּהְיִי רִאשׁוֹנָה לְכָל הָאוֹתִיּוֹת. בָּךְ אֲנִי מִתְעַלֶּה לְהִקָּרֵא בָּךְ שְׁמִי אֶזָּד.

וּבַתּוֹרָה הָיָה מַשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבוֹרֵא אֶת הָעוֹלָם. וַהֲרֵי בָּאוֹת ב' בִּלְבַד בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וַהֲלֹא (וְאַתָּה) אָמַרְתָּ בַּתּוֹרָה כֻּלָּהּ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם?!

אֶלָּא, מְלַמֵּד שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאוֹת בֵּי"ת כְּמִין אָרוֹן שֶׁמְּכַסֶּה מֵעַל, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת בָּאוֹת וּמֵרְאוֹת בָּהּ אֶת כִּזְנָן, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת עָמְדוּ בָּהּ. לְפָיכָךְ בַּתּוֹרָה מַמָּשׁ הִשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָא אֶת עוֹלָמוֹ. (וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) ה' קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ)

רַב הוּנָא אָמַר, בֹּא וּרְאֵה שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַפֵּחַ שְׂכַר כָּל בְּרִיָּה. אַף עַל פִּי שֶׁהָאוֹתִיּוֹת נִכְנְסוּ לְמַפְרֵעַ, תש"ר, וְהִדְיְחָן מִלְּפָנָיו, וְנָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַכָּבוֹד לָאוֹת ב' – כְּשֶׁבָּא לִבְרֹא אֶת עוֹלָמוֹ, בָּא וְצֵרָפָן לָאוֹת ב', שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית. הֲרֵי לְךָ תש"ר, וְאוֹת א', וְאוֹת יו"ד, נִצְטָרְפוּ עִמָּהּ.

וְאוֹת ב' נָטְלָה כָּל הָאוֹתִיּוֹת עִמָּהּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא בָּהֶם אֶת עוֹלָמוֹ. וְהָאוֹתִיּוֹת כֻּלָּם נִקְרְאוּ לְפָנִים. מָה הַטַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁנִּבְרְאוּ אֱלֹהִים שָׁנָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. וּבַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרְאָה לְפָנִים, בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קב) לְפָנִים הָאָרֶץ יָסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם.

רַבִּי זְנִינָא אוֹמֵר, מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁעָלוּ בַּמַּזְשָׁבָה קֹדֶם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ – יִשְׂרָאֵל עָלָה בַּמַּזְשָׁבָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵם רְאוּיִים לְקַבֵּל הַתּוֹרָה. וְכָל הָאוֹתִיּוֹת נִכְתְּרוּ בְּרֹאשׁוֹ. כֵּיוָן שֶׁעָלָה בַּמַּזְשָׁבָה, כִּבְיָכוֹל עָמַד

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזָכַק בּוֹ אֶת הַתּוֹרָה, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת נִכְתְּבוּ (נִכְתְּרוּ) בְּרֹאשׁוֹ.

וְעָלָיו נִתְקַיְּמָה הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ד) וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל. וְאֵין זֹאת אֶלָּא הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא קֹדֶם לְיִשְׂרָאֵל. לְפָנִים אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת. וְהַכֹּל הָיָה זָקוּק וְנִרְשָׁם בְּיִשְׂרָאֵל.

וְזֹאת הַתְּעוּדָה – זוֹ תַּלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי, שֶׁכָּתוּב (ישעיה זז) צוֹר תְּעוּדָה זַתּוֹם תּוֹרָה בְּלִמֻּדָי. בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שָׁם נִקְרְאוּ לִמּוּדֵי ה׳, וְשָׁם הָיוּ, וְלֹא בְּזוּז לָאָרֶץ. וְכָתוּב (שם) לְתוֹרָה, וְלִתְעוּדָה. וְעַל הַתְּמוּרָה – זוֹ תַּלְמוּד בַּבְלִי, שֶׁנִּלְמְדוּ בְּלָשׁוֹן יְהוּדִית, וְהַכֹּל הָיָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קֹדֶם שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם.

לְכַיֵּם כָּל דָּבָר – זֶה בְּרִית מִילָה, שֶׁהוּא קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה. שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ – זוֹ מִצְוַת חֲלִיצָה. וְנָתַן לְרֵעֵהוּ – זוֹ מִצְוַת יִבּוּם. (מִכָּאן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת יִבּוּם) וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, מִכָּאן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִיּוֹם שֶׁזֻּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִגְדְּעוּ אַלּוּפֵי עֻצָּה, וְהַדֵּעוֹת מְשֻׁבָּשׁוֹת, וְהַלֵּב אֵינוֹ כָּיִם עַל בֵּרָיו, וְהוֹלֵךְ הַכֹּל אַזַּר מַרְאִית הָעַיִן.

אָמַר רַבִּי יוּדַאי, מִצְוַת יִבּוּם מְשֻׁבַּזֶּזֶת. וְהַמְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם לִשְׁמָהּ, נַעֲשָׂה שֶׁתָּף לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַמְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם זוֹכֶה לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל בָּרוּךְ הוּא כִּיזָזְקָאל, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לז) וַיְהִי קוֹל כְּהִנָּבְאִי וְהִנֵּה רַעַשׁ, שֶׁנִּבּוּאָתוֹ הָיְתָה בְּרַעַשׁ, וְלֹא בְּנַזֶּזֶת.

רַבִּי זְזִזְקִיָּה (זְזִנְיָנָא) אָמַר, גְּדוֹלָה מִצְוַת יִבּוּם, שֶׁהַמְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם לִשְׁמָהּ, נַעֲשָׂה שֶׁתָּף לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (רות ד) וְלֹא יִכָּרֵת שֵׁם הַמֵּת. וְכָתוּב (מלכים–א זז) וְלֹא יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ וְגוֹ׳.

רַבִּי זְזִנְיָנָא לְטַעְמוֹ. וְנָתַן לְרֵעֵהוּ – זוֹ מִצְוַת יִבּוּם. מַהוּ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ? אָמַר רַבִּי זְזִנְיָנָא, מָשָׁל לְאָדָם שֶׁהָיָה טוֹעֶה בַּמִּדְבָּר בִּמְקוֹם לִסְטִים וְזַזִּיוֹת. כֵּיוָן שֶׁרָאוּהוּ לִסְטִים טוֹעֶה, עָמְדוּ עָלָיו וְהִכּוּהוּ, וְקִפְּזוּ כָּל שְׁכָרוֹ וְכָל עֲמָלוֹ.

שָׁמַע וְזַבֵּרוֹ, זַיִן עַצְמוֹ וְהָלַךְ וְהוֹצִיאוֹ מִיָּדָם עָרֹם מִכֹּל. מֶה עָשָׂה? בָּנָה לוֹ בַּיִת וְנָתַן לוֹ מַתָּנוֹת, וְעָשָׂה לוֹ מַלְבּוּשִׁים אֲוֵזִרִים וְנָתַן לוֹ. בָּא וְלָבַשׁ אוֹתָם הַמַּלְבּוּשִׁים, וְיָשַׁב בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת, וְהִתְוַזִּיל לְהַרְוִיזַ כְּבַתְּוַזְלָה. וְזֶה וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וַדַּאי.

וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְלֹא בְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים, שֶׁלֹּא נִתְּנָה לָהֶם מִצְוָה זוֹ, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ירמיה י) יֹאבְדוּ מִן הָאָרֶץ וּמִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם אֵלּוּ. וְאֵין לָהֶם תְּקוּמָה לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) מֵתִים בַּל יִזְיוּ רְפָאִים בַּל יָקֻמוּ וְגוֹ'.

וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר וְהַזְּקֵנִים עֵדִים יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתֶךָ כְּרָזַל וּכְלֵאָה וְגוֹ' (רות ד). מִכָּאן שֶׁאֵין מְבָרְכִים שֶׁבַע בְּרָכוֹת אֶלָּא לִבְתוּלָה שֶׁנִּקְרֵאת כַּלָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סב) כִּי יִבְעַל בָּזוּר בְּתוּלָה וְגוֹ', וּמְשׂוֹשׂ זָזָתָן וְגוֹ'.

אֲבָל אַלְמָן וְאַלְמָנָה מְבָרְכִים אוֹתָם כְּעֵין שֶׁבַע בְּרָכוֹת, כְּעִנְיַן בֹּעַז וְרוּת. (שֶׁאָמַר רַבִּי זְזַנְיָא, בֹּעַז וְרוּת) אַלְמָן וְאַלְמָנָה הָיוּ, וּבֵרְכוּ אוֹתָהּ כְּעֵין שֶׁבַע בְּרָכוֹת, שֶׁשָּׁבַזוּ בְּתוּלָה עַל בְּעוּלָה בִּבְרָכוֹת וּבְמַתָּנוֹת. זוֹ נִקְרֵאת כַּלָּה, וְזוֹ לֹא נִקְרֵאת כַּלָּה, שֶׁכָּתוּב כִּי יִבְעַל בָּזוּר בְּתוּלָה יִבְעָלוּךְ בָּנָיִךְ וּמְשׂוֹשׂ זָזָתָן עַל כַּלָּה.

כְּעֵין שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁבֵּרְכוּ לְבֹעַז. מַה הֵם? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר וְכָל הַזְּקֵנִים עֵדִים. א' – יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתֶךָ. ב' – כְּרָזַל. ג' – וּכְלֵאָה. ד' – אֲשֶׁר בָּנוּ שְׁתֵּיהֶם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. ה' – וַעֲשֵׂה זַזִיל בְּאֶפְרָתָה. ו' – וּקְרָא שֵׁם בְּבֵית לָזֶם. ז' – וִיהִי בֵיתְךָ כְּבֵית פָּרֶץ.

וּבְשִׁבְיל הַכָּבוֹד מְבָרְכִים בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן לְאַלְמָן וּלְאַלְמָנָה כִּבְתוּלָה, וְכוֹלְלִים בְּרָכָה זוֹ בָּאֶמְצַע, וּלְבַסּוֹף זוֹתָם הַמְבָרֵךְ: אֲשֶׁר בָּרָא שָׂשׂוֹן וְשִׂמְזָה זָזָתָן וְכַלָּה וְגוֹ', מִשּׁוּם הַכָּבוֹד שֶׁלָּהֶם, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲשָׂרָה אֲמוּנִים (אֲמִנִּים), כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם.

רַבִּי יוּדַאי אָמַר, שִׁבְעָה הֵם. שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה – שְׁנַיִם. (אֶזֶד. זָהָן – שְׁנַיִם. וְכַלָּה – שִׁלְשָׁה. גִּילָה וְרִנָּה – אַרְבָּעָה. דִּיצָה וְחֶדְוָה – חֲמִשָּׁה. אַהֲבָה וְאַחֲוָה – שִׁשָּׁה. שָׁלוֹם וְרֵעוּת – שִׁבְעָה). זָהָן וְכַלָּה – שִׁלְשָׁה. אַהֲבָה וְאַחֲוָה שָׁלוֹם וְרֵעוּת – שִׁבְעָה.

רַבִּי זְנִינָא פָּרַשׁ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עַל מְקוֹמוֹ. שָׁשׁוֹן אֶזֶד. שִׂמְחָה ב׳. זָהָן ג׳. וְכַלָּה ד׳. וּמוֹסִיף, גִּילָה ה׳. דִּיצָה ו׳. אַהֲבָה ז׳. וְאַחֲוָה ז״. שָׁלוֹם ט׳. וְרֵעוּת י׳. שֶׁהַרֵי הֵם עֲשָׂרָה כְּנֶגֶד מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְיֵשׁ בִּבְרָכָה זוֹ זִמְשָׁה קוֹלוֹת שֶׁבָּהֶם נִתְּנָה הַתּוֹרָה, וְכֻלָּם יוֹרֶשֶׁת כַּלָּה בְּתוֹלָה בַּבְּרָכוֹת, שֶׁהַרֵי הִיא רְאוּיָה, וְאַלְמָנָה אֵינָהּ רְאוּיָה.

כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר – זוֹ סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה שֶׁהָיוּ שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב כג) מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבּוֹר בֵּית לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר. וְהַזְּקֵנִים עֲדִים – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי זַכָּאִים וְהַפַּרְנָסִים. וְכֻלָּם בֵּרְכוּ בְּרָכָה זוֹ לָהֶם, שֶׁהַרֵי פַּרְנַס הַדּוֹר הָיָה, וּמִי הוּא? אִבְצָן מִבֵּית לָחֶם.

וַתִּקְרֶאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם לֵאמֹר יֻלַּד בֵּן לְנָעֳמִי (רות ד). זַכָּאִים פּוֹתְרִים הַפָּסוּק בָּזֶה שֶׁכָּתוּב (שמות כב) אִם זָבֹל תַּזְבֹּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ. הַפָּסוּק הַזֶּה בַּנְּשָׁמָה שֶׁל אָדָם מְדַבֵּר בְּזֶה הָעוֹלָם. (וּבְגוּפוֹ כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית עוֹלָמוֹ, בַּנְּשָׁמָה בְּזֶה הָעוֹלָם) מְלַמֵּד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹצֵאת בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְמַשְׁכֵּן אוֹתָהּ, וּלְמָזָרָתָהּ מֵשִׁיב אוֹתָהּ לְזִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

לְפִיכָךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהַקְדִּיד נִשְׁמָתוֹ לְיוֹצְרוֹ, וְקוֹרֵא פָּסוּק אֶזֶד שֶׁל רַזְמִים, כְּגוֹן (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי פָּדִיתָ אוֹתִי ה׳ אֵל אֱמֶת. וְהוּאִיל וְהִיא בְּפִקָּדוֹן – אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מְזֻיֶּכֶת בְּכַמָּה זוּבוֹת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵשִׁיב אוֹתָהּ לְזִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

כְּעִנְיָן זֶה צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג בְּמִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו, שֶׁכָּתוּב (דברים כח) וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכָיו. שֶׁהַרֵי נִשְׁמָתוֹ פִּקָּדוֹן בְּיָדוֹ, שֶׁהִיא

מִתַּוֵּוֹת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְהוּא נוֹצָר מִטִּפָּה סְרוּחָה. הֲרֵי פָּקְדוֹן נִשְׁמָתוֹ בְּיָדוֹ.

וְכָתוּב אִם יָזֹבֹל תַּזְבִּל שַׁלְמַת רֵעֶךָ, אִם יָזַבְלְתָּ מַעֲשֶׂיךָ וְלִכְלַכְתָּ נִשְׁמָתְךָ, שֶׁהוּא מֵאוֹר לִבּוּשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא רֵעֲךָ וְרֵעַ אָבִיךָ – עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשֶׁגִּיעַ זְמַנְךָ לְהִפָּטֵר מֵהָעוֹלָם, תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. תְּנָהּ לוֹ כְּמוֹ שֶׁנְּתָנָהּ לְךָ.

אִם יָזֹבֹל תַּזְבִּל. אִם יָזַבֵּל אָדָם מַעֲשָׂיו, לְאַזָּר כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ שְׁעָתוֹ, מֵרֵב זוֹבוֹתָיו לְקוֹנוֹ, זוֹבֵל אֶת שֶׁלּוֹ וְנוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ.

לְפִיכָךְ כָּתוּב לֹא תַזְבִּל בֶּגֶד אַלְמָנָה. מָה הַטַּעַם? הוֹאִיל וּמַשְׁכֹּנְתּוֹ בְּיָדוֹ שֶׁל מָקוֹם, אֵין צָרִיךְ לְמַשְׁכֵּן אוֹתָהּ בַּעַם אַזָּרַת, שֶׁכָּתוּב (נחום א) לֹא תָקוּם פַּעֲמַיִם צָרָה. כָּל הַנְּפָשׁוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם זָכוּ – נִכְנָסוֹת בִּמְזִמָּתָן שֶׁל הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. לֹא זָכוּ – נִכְנָסוּ בַּגֵּיהִנֹּם.

רַבִּי נְחוּנְיָא בַּר יוֹסֵי אָמַר, מָקוֹם נִתְבַּצֵּר לָהֶם לָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת נִשְׁמוֹתָם בָּעוֹלָם וְאֵין לָהֶם מְנוּחָה, וְזוֹעֲקוֹת לַגֵּיהִנֹּם, וּבָאוֹת לְאַזָּרֵי כֵן, וְנִדְחוֹת מִשַּׁעֲרֵי זַיִת, וְזוֹעֲקוֹת לָעוֹלָם. וּמִי הֵם? אוֹתָם שֶׁהִפְקִידוּ אֶת בְּרִיתָם וְלֹא נִתְעַסְּקוּ בְּפָרִיָה וּרְבִיָה.

עַד שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבוֹנָהּ אוֹתָם, וְשׁוֹתֵל וְנוֹטֵעַ אוֹתָם בָּעוֹלָם. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁנָּטַע אִילָן. רָאָה שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ, עוֹקְרוֹ וְשׁוֹתְלוֹ בְּמָקוֹם אַזָּר. וְכֵן פְּעָמִים רַבּוֹת, שֶׁכָּתוּב (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר.

עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ (עמוס ב). (אַרְבָּעָה פְּתָזִים זוֹזֵר הָאָדָם) אַרְבָּעָה פְּתָזִים בַּשָּׁמַיִם, וּבְכָל פְּתָז וּפְתָז מְמַנִּים. הָרְאשׁוֹנִים רַזְמָנִים, וְעָקְרוּ וְשָׁתְלוּ בְּמָקוֹם אַזָּר. אִם שָׁב בִּתְשׁוּבָה – הָרְאשׁוֹנִים הָרַזְמָנִים אוֹמְרִים לוֹ: צֵא מִן הַפְּתָז הַזֶּה, וַעֲזֹר לְךָ שֶׁתֵּצֵא מִן הַפְּתָז הַזֶּה.

כְּדַגְמָא זוֹ הַשְּׁנִיִּים וְהַשְּׁלִישִׁים. אִם יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְיַרְוִיזַ כְּבַתְזוֹלָה, הֲרֵי

הָרִאשׁוֹנִים שְׁנַיִם וּשְׁלִישִׁים נַעֲשׂוּ כֻּלָּם רַזְמָנִים וְיוֹצִיאוּהוּ. אֲבָל אִם יָבֹא לַפָּתַח הָרְבִיעִי, לֹא יֵצֵא לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר עַל שִׁלְשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ. וְהֵם אוֹתָם שֶׁהִגְנִימוּ בְּרִית קֹדֶשׁ.

מָה הַטַּעַם? שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי יוּדָא, מִפָּנֵי שֶׁמְּמַעֵט אֶת הַדְּמוּת. וּמְנַדִּין אוֹתָם בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמְתַמְּעֲטִים מַעֲשֵׂיהֶם לִפְנֵי הַמָּקוֹם, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת. שֶׁכָּל הַפּוֹגֵם בְּרִיתוֹ, כִּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ פּוֹגֵם בְּמָקוֹם אַזֵּר.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַז, (תהלים קכז) אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם וְגוֹ'. בַּמִּתְעַסֵּק בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר. מַהוּ לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר?

אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנַפְשׁוֹ בָּאָה לִכְנֹס בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לָהּ, כַּמָּה מַלְאָכֵי זַבָּלָה עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְכַמָּה מַלְאָכֵי שָׁלוֹם עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה. זָכָה – מַקְדִּימִים לוֹ מַלְאָכֵי שָׁלוֹם וְאוֹמְרִים לוֹ שָׁלוֹם בּוֹאֲךָ. לֹא זָכָה – מַלְאָכֵי זַבָּלָה מַקְדִּימִים לוֹ וְאוֹמְרִים (ישעיה ג) אוֹי לְרָשָׁע רָע כִּי גְמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ.

וּמִי הוּא? מִי שֶׁלֹּא נִתְעַסֵּק לְהַנְיִיז בֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁכָּל הַמַּנְיִיז בֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמְלַמְּדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין מַלְאָכֵי זַבָּלָה וְגֵיהִנֹּם שׁוֹלְטִים בּוֹ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (תהלים קכז) לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר. אֵלּוּ מַלְאָכֵי זַבָּלָה שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עָלָיו.

שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם, הֲרֵי תּוֹרָתִי וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְגִנִּים עָלַי, וְלֹא אֶתְעַסֵּק בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה. אֶלָּא אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵינוֹ נִכְנָס בְּמִוְּצָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ זְכֻיָּה לָעוֹלָם הַבָּא.

כְּמוֹ אֶזְדּ מִזַּבֵּרֵנוּ, שֶׁהוֹצִיאוּהוּ מִשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁאִלְמְלֵא קוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדַאי הֶזְסִיד, הָיָה נִטְרָד מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת. שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ אָדָם בַּעַל תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּזוֹזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה, עָלָיו הַשָּׁלוֹם,

וְכָתוּב בּוֹ (ישעיה לז) כֹּה אָמַר ה' צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה. כִּי מֵת אַתָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תִחְיֶה בָּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה דּוֹרֵשׁ, (קהלת יא) בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ וְגוֹ' – צָרִיךְ לְהִתְעַסֵּק בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּפְרִיָה וּרְבִיָה בְּבַזָּרוּתוֹ וּבְזִקְנוּתוֹ שֶׁלֹּא יַעֲזֹב מִמֶּנּוּ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא זָקֵן לֹא יִסַּלֵּק עַצְמוֹ. מָה הַטַּעַם? כִּי לֹא תֵדַע [אֵינְךָ יוֹדֵעַ] אֵי זֶה יִכְשַׁר הֲזֶה אוֹ זֶה וְגוֹ'.

רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה קְשִׁישׁ יָמִים, וְכָהוּ עֵינָיו מִלְּהִסְתַּכֵּל, וְהַזִּלְשָׁה הִתְגַּבְּרָה עָלָיו. קָם וְאָמַר, מָה אֲנִי לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהָיוּ לִי בָּנִים וּמֵתוּ? אָמְרוּ לוֹ, רַבֵּנוּ, מֵימֶיךָ אָנוּ שׁוֹתִים, כַּמָּה בָּנִים נִשְׁאֲרוּ (אַתָּה הִשְׁאַרְתָּ) שֶׁמְּזַכְּקִים אוֹתְךָ לָעוֹלָם הַבָּא. לֹא נָזָה דַּעְתּוֹ.

עַד שֶׁהֵאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עֵינָיו זָקֵן אֶזֶד. קָם וְאָמַר, עָלֶיךָ רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁאַתָּה זָקֵן וְזִלְשָׁה הִתְגַּבְּרָה עָלֶיךָ, וְעַל רַבִּי זְזִקְיָה שֶׁהוּא עָקָר אָמַר הַכָּתוּב (ישעיה נו) כֹּה אָמַר ה' לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי וּבָזְרוּ בַּאֲשֶׁר זָפָצְתִּי וְכוּ', (שם) וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְזוֹמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת. נָזָה דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לוֹ, תָּנוּזוּ דַּעְתְּךָ כְּמוֹ שֶׁהַנַּזְתָּ אֶת דַּעְתִּי.

רַבִּי בְּרוֹקָא אָמַר, כָּתוּב (ויקרא כב) וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִלְפָנָי. אִם הַנֶּפֶשׁ תִּכָּרֵת, הַגּוּף הַהוּא מַה יִהְיֶה מִמֶּנּוּ? אִם כֵּן, כַּמָּה קְבָרִים בְּרִיקָנוּת! כַּמָּה צִיּוּנִים לְזוּזָם! שֶׁהֲרֵי אִם אַזַר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ מִקֶּדֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַגּוּף שֶׁעָזַב נֶאֱבָד, וְהַקֶּבֶר לָרִיק. אִם כֵּן, כַּמָּה עֲצָמוֹת נֶאֱבָדוּ, וְכַמָּה קְבָרִים לְזוּזָם.

אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִכְלֶה מַעֲשֵׂי יָדָיו, אֶלָּא מֵהָאָרֶץ וּמִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם הָאֵלֶּה. וְיֵרְדוּ לְמַטָּה, וְיִבָּנוּ בְּקִיּוּם אַזַר בְּתוֹךְ אוֹתָם הַתַּזּוּתוֹנִים, בַּמָּדוֹר שֶׁנִּקְרָא נְשִׁיָּה, וְשָׁם הֵם יִתְכַּנְּסוּ (יִשָּׁכְזוּ) לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת.

שֶׁהֲרֵי שֶׁבַע אֲרָצוֹת לְמַטָּה, וְאֵלּוּ הֵן: אֶרֶץ, אֲדָמָה, אַרְקָא, גֵּיא, נְשִׁיָּה,

צִיָּה, תֵּבֵל. תֵּבֵל הוּא הַמְּדוֹר שֶׁלָּנוּ. לָמָּה הַגּוֹפִים הַלָּלוּ הֵם בִּנְשִׁיָּה? אֶלָּא שֶׁהֵם שָׁכְחוּ אֶת מִצְוּוֹת רִבּוֹנָם וְלֹא הִתְעַסְקוּ בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה וְלֹא גָּרְמוּ לְהִתְפַּשְׁטוּת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ בָּעוֹלָם, לָכֵן הֵם יִשָּׁכְחוּ בִּנְשִׁיָּה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וּלְעוֹלָם אֵין קֶבֶר לְזוֹנָם וְאֵין צִיּוּן לָרִיק.

וּבְאוֹתוֹ הַמְּדוֹר שֶׁל נְשִׁיָּה, אֵין אֶלָּא אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים גּוּפֵי זוֹנָם, הַגּוּפִים שֶׁיּוֹרְדִים לְשָׁם לְזוֹנָם וְאֵין עוֹשִׂים תּוֹלָדוֹת, שֶׁהֲרֵי נָשִׁים אֵין בֵּינֵיהֶם, וְזוֹרְעִים וְאוֹכְלִים, וְשׁוֹכְזִים כָּל מַה שֶּׁעוֹשִׂים.

הַנְּפָשׁוֹת, טֶרֶם שֶׁנִּבְנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, נִדְוֹזוֹת מִכַּמָּה שְׁעָרִים, וְהוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁיִּמְצְאוּ גּוּאֵל. וְאֵלּוּ נִקְרָאוֹת שְׁכֵנוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ד) וַתִּקְרֶאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם וְגוֹ'. וְהַגּוּף הַזֶּה נִבְנָה לְהִתְקַיֵּם בְּתֵבֵל אַרְצוֹ.

רַבִּי יוּדַאי הָיָה לְפָנֵי רַבִּי עֲזַרְיָה בַּר סִימַאי. אָמַר לוֹ, צַדִּיקִים שֶׁהִזְדַּמֵּן לָהֶם זֵיטָא מֵאוֹתָם כְּרִיתוּת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהִרְהֲרוּ (וְזָשְׁבוּ) תְּשׁוּבָה וּמֵתוּ, הַאִם מִיתָה מְכַפֶּרֶת עֲלֵיהֶם אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ, כֵּן, וּלְפָעָמִים שֶׁנַּעֲשִׂים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּמִתְכַּפֵּר לָהֶם.

רָאָה פָּנָיו יְרֵקוֹת. אָמַר לוֹ, אֶמֹר מַה שֶּׁתֹּאמַר, הַתּוֹרָה אֵין מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כג) הֲלוֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. הִרְהוּרִים רוֹטְשִׁים בִּלְבָבְךָ. אָמַר, סוֹד ה' לִירֵאָיו. עֲשָׂרָה זְקֵנִים הָרוּגֵי מַלְכוּת נֶעֱנְשׁוּ עַל מְכִירַת יוֹסֵף.

אָמַר לוֹ, רַבִּי עֲקִיבָא אֵין לוֹ זְכוּת אָבוֹת. אָמַר, (דִּבְרֵי הַיָּמִים–א יב) וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית ל) וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ. שָׂכֹר כָּעֵת, שְׂכַרְתִּיךָ לְאַזּוֹר זְמַן. יִשָּׂשכָר – יֵשׁ שָׂכָר. וּלְאַזּוֹר זְמַן נִהְיוּ לְמַלְכוּת שָׁמַיִם. הַגּוּפִים שֶׁלָּהֶם יִשָּׁאֲרוּ בִּמְקוֹמָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל זוֹזֵר כְּמוֹ מִקֹּדֶם. כָּתוּב (שם מט) אִישׁ

אֲשֶׁר כִּבַּרְכְתּוֹ בֵּרַךְ אֹתָם.

נֶפֶל עַל פָּנָיו רַבִּי יוּדַאי, וְנִרְדַּם. הֶרְאוּ לוֹ בַּזַּלּוּמוֹ הַפָּסוּק הַזֶּה, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ. נִכְנַסְתָּ – סְתָם. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא דִּיבֵּר בָּזֶה, אֶלָּא תְּהֶיהּ אוֹמֵר, (תהלים לו) מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן. וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ מַמָּשׁ, וְאֵין לְדַבֵּר בְּבָנָיו, שֶׁהַרֵי וֶחֱסַד ה׳ בַּכֹּל נִמְצָא.

אָמַר רַבִּי עֲזַרְיָה, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהַרֵי כָּתוּב (דברי הימים–א טז) אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ. וְכָתוּב (איוב יב) אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ. בַּכְּבָשִׁים הַנֶּעְלָמִים שֶׁלּוֹ אֵין לְדַבֵּר כְּלָל, שֶׁהַרֵי מִי שֶׁבְּיָדוֹ רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים, הַדְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, אֵין לְהִכָּנֵס בָּהֶם.

יֶלֶד בֵּן לְנָעֳמִי (רות ד), מַה (בָּזֶה) מָצְאת הָאֲבֵדָה שֶׁאִבַּדְתִּ. מִכָּאן שֶׁאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁנָּדָה מֵהַגּוּף הַדַּק, אֵין לָהּ רְשׁוּת לְהָאִיר וּלְהִתְפַּשֵּׁט, לְהַרְאוֹת שֶׁאֵין לוֹ כֹּחַ, שֶׁכָּתוּב (איוב לג) יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהַגּוּף הַזֶּה נִבְנָה, מִיָּד (כמו שֶׁעַיִן דַּק נִדְלָק מִיָּד) וַתִּקְרָאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם. וְלָמָּה כָּאן שֵׁם? בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב שֵׁם, זוֹ הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (רות ד) וְלֹא יִכָּרֵת שֵׁם הַמֵּת. זוֹ הַנֶּפֶשׁ. וְכָאן וַתִּקְרָאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם, אוֹתָן הַשְּׁכֵנוֹת קוֹרְאוֹת לְאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁנִּבְנָה כָּעֵת שֵׁם, קוֹרְאוֹת לְאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לְהִתְתַּקֵּן בְּאוֹתוֹ הַגּוּף. שֶׁהַרֵי לְפָעָמִים מְזֻמֶּנֶת לְשָׁם הַנֶּפֶשׁ, וְלִפְעָמִים אֵינָהּ מְזֻמֶּנֶת, מִשּׁוּם שֶׁהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, וְאָז קוֹרְאִים לָהּ אֶל אוֹתוֹ הַגּוּף.

וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר הָרָצוֹן, הוֹלֶכֶת אֶל קִבְרֵי הָאָבוֹת, אֶל קִבְרֵי הַזְּסִידִים, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּעַז כָּאן, וּשְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת קוֹרְאוֹת לָהּ, וּבָאָה וְנִמְצֵאת וּמִתְתַּקֶּנֶת בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

וַהֲרֵי כָּתוּב, (איוב לג) אִם יֵשׁ עָלָיו לְבוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף? שׁוֹנָה

כָּאן, שֶׁהָיָה גּוֹאֵל קָרוֹב, שֶׁהֲרֵי תּוֹעֶלֶת יְתֵרָה בְּאוֹתוֹ הַגּוֹאֵל שֶׁנִּקְרָא קָרוֹב, שֶׁהִתְעוֹרֵר לִהְיוֹת מְזֻמָּן לְשָׁם, מִיָּד שֶׁהִתְעוֹרֵר אֵלָיו. וְכָאן שֶׁהָיָה רָזוּק, הִצְטָרְכוּ לִקְרֹא לָהּ, שֶׁהֲרֵי מְזֻמָּנָה רָזוּקָה הָיְתָה. בְּמִזְמָנָה קְרוֹבָה אֵין צָרִיךְ, אֶלָּא הִיא בָּאָה בְּאוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת לְהִבָּנוֹת שָׁם. וְעַל כֵּן וַתִּקְרֶאנָה לְאוֹתוֹ הַגּוֹף שֵׁם, אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לְהִבָּנוֹת שָׁם.

רַבִּי סִימָאָה אָמַר, בְּכַמָּה מִקּוֹמוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וֶזֶסֶד עִם אוֹתָן הַנְּפָשׁוֹת שֶׁלֹּא מוֹצְאוֹת מְנוּחָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עָשׂוּ וֶזֶסֶד וְלֹא עָשׂוּ בֵּן.

וּמַה נַּעֲשָׂה מֵהֶם, אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁהוֹלֶכֶת בְּלִי וָלָד לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְלֹא עָשְׂתָה בֵּן? רַבִּי סִימַאי וְרַבִּי יוֹסֵי. אֶחָד אוֹמֵר, מוֹרִיד אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָרֶץ הַתַּחְתּוֹנָה. וְאֶחָד אָמַר בָּאַבַּדּוֹן. מִי שֶׁיּוֹרֵד לְשָׁם, אוֹבֵד מִכֹּל וָכֹל. וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ויקרא כג) וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא.

רַבִּי יוּדַאי בַּר סִימוֹן אָמַר, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לָדַעַת אֶת אוֹתוֹ הָעוֹלָם שֶׁשָּׁם הַנְּשָׁמוֹת. מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת אוֹתוֹ, אֵין שִׁעוּר לְזָכְמָתוֹ.

רַבִּי פָּרַזְיָא אָמַר, כָּל זְמַן שֶׁהַגּוּף לֹא נָזוּז בִּמְקוֹמוֹ, נַפְשׁוֹ אַף כָּךְ. וְהוּא הָיָה תָּמִיד מִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת.

יוֹם אֶחָד הָיָה הוֹלֵךְ בַּשָּׂדֶה, וּמָצָא גּוּף אֶחָד תָּזוּת אֵיכָן זָרַב מֵת. הִשְׁגִּיחַ בּוֹ, וּמָצָא שֶׁהוּא יְהוּדִי, וּמָצָא כְּרִיכוֹת שֶׁל מִצְוָה, וְסֵפֶר שֶׁל אַגָּדָה עִמּוֹ.

אָמַר, וַדַּאי תַּלְמִיד זָכֶם הוּא. הִתְעַסֵּק בִּקְבוּרוֹ, וְהָלַךְ לָעִיר, וְתִקֵּן לוֹ תַּכְרִיכִים וְקֶבֶר. וְהִזְמִין בְּנֵי אָדָם, וּבָכָה עָלָיו, וְהִשְׁתַּדֵּל עָלָיו וְהוֹצִיא כָּל מַה שֶּׁהָיָה בְּיָדוֹ.

כֵּיוָן שֶׁנִּגְמַז וְנִקְבַּר אוֹתוֹ הַגּוּף, הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ נִכְנְסָה לְתוֹךְ הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה. אָמְרוּ לָהּ: אֵין לָךְ כֹּעַת רְשׁוּת לְהִכָּנֵס בַּכְּרַךְ (לִמְקוֹם) הַסֻּלַּע הָעֶלְיוֹן, לְכִי וְהַשְׁלִימִי וֶזֶסֶד לְמִי שֶׁהִשְׁלִים לָךְ:

יוֹם אֶחָד רַבִּי פָּרַזְיָה הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשַּׁעַר שֶׁל הַפָּתַזּוּ שֶׁל לוּד, וְהָיָה

עָצוּב, שֶׁהָיְתָה לוֹ דִּוּוּקָה הַשָּׁעָה. בָּא אֵלָיו אִישׁ אֶזְוָד. אָמַר לוֹ: רַבִּי, הַתִּרְצֶה לָלֶכֶת לְמָקוֹם פָּלוֹנִי עִמִּי, וְאֶתֵּן לְךָ כְּלֵי כֶסֶף, כְּדֵי שֶׁנִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יַזַּד בַּדֶּרֶךְ? אָמַר לוֹ: נֵלֵךְ. הָלְכוּ. אָמַר לוֹ: רַבִּי, (מַה) זֶּה שֶׁכָּתוּב (קהלת ט) כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שֶׁיָּמֻתוּ וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה? אָמַר לוֹ: הַחַיִּים אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים, וְהַמֵּתִים אֵלּוּ הָרְשָׁעִים.

אָמַר לוֹ: זַיֶּיךָ, רַבִּי, אֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם יוֹדְעִים בְּצַעֲרָם, וְיוֹדְעִים בְּכְבוֹד הַצַּדִּיקִים וּבְדִינֵי הָרְשָׁעִים. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, מַה זֶּה וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה?

אָמַר לוֹ: בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּתוּב, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים חַיִּים, מִסְתַּכְּלִים וְיוֹדְעִים שֶׁיָּמוּתוּ, וַעֲתִידִים לָתֵת אֶת הַדִּין, שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַחַיִּי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ. אֲבָל הָרְשָׁעִים שֶׁנִּקְרָאִים מֵתִים, לֹא יוֹדְעִים וְאֵין מַשְׁגִּיחִים, וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּמַעֲשֵׂי אוֹתוֹ הָעוֹלָם כְּלוּם. וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר בְּמַעֲשֵׂי אוֹתוֹ הָעוֹלָם נִקְרָא מֵת, מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה לֹא מִבְּנֵי הַחַיִּים. שֶׁהָעוֹלָם הַהוּא שֶׁל נְשָׁמוֹת וְרוּחוֹת הוּא, וְזֶה הָעוֹלָם הוּא שֶׁל הַגּוּף.

אוֹתוֹ הָעוֹלָם שֶׁדָּרִים בּוֹ אֲוִזֵיהֶם (רוּחוֹת) שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְדוֹמִים בַּדְּיוּקָנָאוֹת, מֻכָּרִים זֶה לָזֶה, וְיוֹדְעִים בְּמַה דּוֹמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה (שֶׁעֲתִיד לָבֹא לָעוֹלָם). וּמִשְׁתַּדְּלִים לְהַכִּיר אֶת כְּבוֹד רִבּוֹנָם שָׁם, בְּאוֹתוֹ הַמַּלְבּוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְאוֹתוֹ הַשָּׂדֶה, אָמַר לוֹ: נִתְעַכֵּב כָּעֵת. נֶאֱנָח. אָמַר לוֹ: לָמָּה אַתָּה נֶאֱנָח? אָמַר לוֹ: אֲבֵדָה אָבְדָה לִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אָמַר: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְזַמְּנָהּ לְךָ.

מָצְאוּ מְעָרָה אֲוִזֹת. אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ: רַבִּי, נִכָּנֵס לְכָאן, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁאֲנִי מַכִּיר כָּאן. נִכְנְסוּ, יָרְדוּ בַּמַּדְרֵגוֹת, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְפַרְדֵּס אֶזְוָד, וְרָאוּ שָׁם אִילָנוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה וּמִשְׁאָר הָאִילָנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְאֵילָן אֶזְוָד מְשֻׁנֶּה מִשְּׁאָר הָאִילָנוֹת.

עָלוּ לְשָׁם, שָׁמְעוּ קוֹל אָזְדּ שֶׁל מַזָּנוֹת רַבִּים שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, (תהלים צה) בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נִבְרְכָה לִפְנֵי ה׳ עֹשֵׂנוּ. תָּמַהּ רַבִּי פָּרַזְיָא, וְאָמַר: מַהּ זֶּה? אָמַר לוֹ: שְׁתֹק.

אָמַר רַבִּי פָּרַזְיָא: הָאֱלֹהִים, כְּשֶׁהִגַּעְתִּי עִמּוֹ לְאֶמְצַע הַפַּרְדֵּס הַזֶּה, וָרָאִיתִי שְׁתֵּי דְּרָכִים, וּמַזָּנוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְאָמַרְתִּי לוֹ מַהּ זֶּה? וְאָמַר לִי, כָּאן נִפָּרְדוֹת דַּרְכֵי הַנְּשָׁמוֹת, מִי שֶׁהוֹלְכִים לְגַן עֵדֶן, וּמִי שֶׁהוֹלְכִים לַגֵּיהִנֹּם. מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְגַן עֵדֶן – אֵלּוּ הוֹלְכִים (עִמּוֹ), וּמַשְׁלִימִים לוֹ שָׁלוֹם. וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ לַגֵּיהִנֹּם – אֵלּוּ נוֹטְלִים לָדוּן (אוֹתָם) אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם.

עָבַרְנוּ אוֹתוֹ הַפַּרְדֵּס, וְהִגַּעְנוּ לְזוּמוֹת וּמִגְדָּלִים וּשְׁעָרִים. כְּשֶׁהִגַּעְנוּ לְשַׁעַר אָזְדּ, שֶׁנִּקְרָא שַׁעַר הַמְּזָרְזִז, קָרָא אוֹתוֹ הָאִישׁ: פָּתְזוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק. אָמְרוּ לוֹ: לָמָּה? אָמַר לָהֶם: בִּשְׁלִיזוּת שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם בָּאתִי. פָּתְזוּ וְאָמְרוּ כֻּלָּם: מִי נָתַן אֶת יְלוּד הָאִשָּׁה הַזֶּה כָּאן בַּמָּקוֹם הַזֶּה? אָמַר לָהֶם: זֶה הוּא רַבִּי פָּרַזְיָא. אָמְרוּ: זֶה הוּא שֶׁהִשְׁלִים לְךָ הַזֶּסֶד בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם? אָמַר כֵּן.

פָּתְזוּ לוֹ, וְאָמְרוּ: הַפְשִׁיטוּ אוֹתוֹ, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְכָאן בְּגוּף שֶׁל הָעוֹלָם הַהוּא. מִיָּד הִפְשִׁיטוּ אוֹתוֹ, וְהִתְלַבֵּשׁ בְּאֲוִירִים שֶׁל הַגָּן שֶׁלְּפָנִים.

וְנִכְנַס וְרָאָה אוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי אוֹתוֹ הַגּוּף (הַגָּן). שֶׁאוֹתוֹ הָרָקִיעַ נִפְרָד מֵאוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁעוֹמֵד עַל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. הָרָקִיעַ הַזֶּה נִתְזָם בִּתְזוּם מִכָּל הַגָּוָנִים שֶׁל הָעוֹלָם. אַרְבָּעָה זַלּוֹנוֹת, מַשְׁקוֹפִים פְּתוּזִים בּוֹ בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְאָזְדּ בָּאֶמְצַע.

זַלּוֹן אָזְדּ שֶׁבִּצַּד מִזְרָזִז, בּוֹ קַיָּמִים אַרְבָּעָה מַשְׁקוֹפִים מְרֻקָּמִים, בַּסּוֹד שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יהו״ה, עוֹלוֹת לִשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה, שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת לְכָל אָזְדּ וְאָזְדּ.

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם מִתְזַזְּבְּרִים אוֹתָם הַמַּשְׁקוֹפִים, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת מִתְזַזְּבְּרוֹת לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ. מְמֻנֶּה אָזְדּ עוֹמֵד לְאוֹתוֹ הַצַּד, וּשְׁמוֹ ויזריעאל (יעוריאל). וְאַרְבָּעָה מַפְתְּזוֹת בְּיָדוֹ, שֶׁהוּא פּוֹתְזוֹ בָּהֶם אַרְבָּעָה שְׁעָרִים, שֶׁהֵם

עַל גַּבֵּי אוֹתוֹ הָרָקִיעַ, וְאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר בָּהֶם.

פָּרַט לְרָאשֵׁי זְוָדִשִׁים וְשַׁבָּתוֹת, שֶׁבָּאוֹת אוֹתָן הַנְּפָשׁוֹת שֶׁמִּשְׁתַּתְּפוֹת עִם הַגּוּף בַּקְּבָרִים, לִכְרֹעַ וּלְהִשְׁתַּוְוֹות לְפָנַי אוֹתָם הַשְּׁעָרִים לְרִבּוֹן הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זָדְשׁוֹ בְּזָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּוְוֹת לְפָנַי. כָּל – לְרַבּוֹת אוֹתָן נְפָשׁוֹת שֶׁדָּרוֹת עִם הַגּוּף, וְנִקְרָאוֹת כָּל בָּשָׂר.

זַלּוֹן אַוֵּר שֶׁבְּצַד הַדָּרוֹם, בּוֹ עוֹמְדִים שִׁשָּׁה מַשְׁקוֹפַיִם, לֹא נִכְנָסִים לַמָּקוֹם הַזֶּה, אֶלָּא אוֹתָן שֶׁעוֹסְקוֹת בִּקְרִיאַת שְׁמַע בְּרָצוֹן וּבְכַוָּנָה בְּכָל יוֹם.

אָמַר רַבִּי פָּרַזְיָא: הָאֱלֹהִים, כְּשֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי בְּאוֹתוֹ הַזַּלּוֹן, קָרַב אוֹתוֹ הַמְּמֻנֶּה, שֶׁשְּׁמוֹ עִנָּא"ל, שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַשַּׁעַר שֶׁל צַד הַדָּרוֹם. אָמַר לִי, קוּם בְּמִקּוֹמְךָ, וּרְאֵה אֶת הַזַּלּוֹן הַזֶּה, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְשָׁם וְלֹא לִרְאוֹת אוֹתוֹ, פָּרַט לְאוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע כָּרָאוּי.

וְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע כָּרָאוּי, שִׁשִּׁים מְמֻנִּים נִכְנָסִים לְפָנָיו (שֶׁל הַמָּשִׁיחַ), וּמַכְתִּירִים אוֹתוֹ בִּכְתָרִים קְדוֹשִׁים, וְאוֹמְרִים לוֹ: זֶהוּ הַכֶּתֶר שֶׁל פָּלוֹנִי שֶׁעָסַק בִּקְרִיאַת שְׁמַע כָּרָאוּי!

שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ וְאָמַרְתִּי לוֹ: אֲדוֹנִי, הַקְּרִיאַת שְׁמַע הַזּוֹ כָּרָאוּי, מַה הִיא? אָמַר לִי: אִי זָסִיד, סוֹד עֶלְיוֹן הוּא כָּאן. בַּקְּרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת.

הַפָּרָשָׁה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַיִּחוּד, שֶׁהִיא שְׁנֵי יִחוּדִים, בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת. שֵׁשׁ תֵּבוֹת בַּיִּחוּד הָעֶלְיוֹן, וְשֵׁשׁ תֵּבוֹת בְּיִחוּד אַוֵּר. הַפָּרָשָׁה הַשְּׁנִיָּה – וְאָהַבְתָּ, בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, בְּסוֹד הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

פָּרָשָׁה שְׁלִישִׁית – וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ, שֶׁנִּכְלָל הַיָּמִין בַּשְּׂמֹאל, וְהַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין. וְהוּא בְּסוֹד וְסֵתֶר שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד וַיַּמְתֵּם, שֶׁהִיא הַפָּרָשָׁה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל. הִיא בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, תּוֹךְ הַסּוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה.

פָּרָשָׁה רְבִיעִית – וְשַׁמְתֶּם, שֶׁהִיא וַזְמִשִּׁים תֵּבוֹת, שֶׁהִיא כְּנֶגֶד וַזְמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה. פָּרָשַׁת הַצִּיצִית כְּלוֹלָה מִכֻּלָּם. וְעוֹלוֹת הַפָּרָשִׁיוֹת לִמְנָיַן שֶׁל אָדָם.

וְכָל שְׁאָר הַמִּקּוֹמוֹת, בֵּין בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, בֵּין בְּכָל שְׁאָר הַמִּקּוֹמוֹת בַּתּוֹרָה, הַזָּכָר לְזוּוּד וְהַנְּקֵבָה לְזוּוּד. וְכָאן שֶׁהוּא יְזוּוּד, שֶׁמִּתְיַזֵּד בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זָכָר וּנְקֵבָה מִתְכַּנְּסִים יַזַּד, וְעוֹלִים בְּשִׁעוּר אֶזֶד.

הַזָּכָר נִשְׁתַּלֵּם בָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּכָל שְׁאָר הַמִּקּוֹמוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ הַשֶּׁבַח שֶׁל הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, לָדַעַת זֶה (שֶׁהַזָּה) ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. הַזָּכָר נִשְׁלָם בַּנְּקֵבָה, וְנִכְלָלִים אֶזֶד עִם אֶזֶד, הַזָּכָר נִבְנֶה עִם הַנְּקֵבָה. וְזֶהוּ הַיִּזּוּד הַשָּׁלֵם. וְאֵין שְׁלֵמוּת אֶלָּא בְּזָכָר וּנְקֵבָה יַזַּד.

וּבֹא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁמַּשְׁלִים הַיִּזּוּד כָּרָאוּי וּמְכַוֵּן בַּפָּרָשִׁיוֹת הַלָּלוּ בְּכָל יוֹם, זוֹכֶה לַמַּשְׁקוֹפִים וְהַזַּלוֹנוֹת הַלָּלוּ, לִהְיוֹת שָׁלֵם כָּאן. וְאֵין מִי שֶׁיִּעַכֵּב עַל יָדוֹ, וּבִלְבַד שֶׁיִּקְרָא כָּרָאוּי, וִיכַוֵּן בַּסּוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ.

וְאָזַז בִּימִינִי וְאָמַר לִי: אִי זָסִיד, בֹּא וּרְאֵה אֶת כְּבוֹד אוֹתָם שֶׁמְּיַזְּדִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי וְעוֹסְקִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע כְּמוֹ זֶה.

נִכְנַסְתִּי לְהֵיכָל אֶזֶד, וּבְאוֹתוֹ הֵיכָל הָיוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמְשָׁה הֵיכָלוֹת, כְּזֶשֶׁבּוֹן יְמוֹת הַשָּׁנָה. אַבְרָהָם יִצְזָק וְיַעֲקֹב שׁוֹלְטִים בְּאוֹתוֹ הַהֵיכָל, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּתוֹכָם.

וְרָאִיתִי כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת מְלַבָּשׁוֹת בָּרְקָמָה שֶׁל עֵץ הַזַּיִּים, וְכַמָּה גְּוָנִים שֶׁל כָּבוֹד עֶלְיוֹן, וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ הַהֵיכָל, וְיוֹפִיאֵל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עַל הַכֹּל, מְמֻנֶּה גָּדוֹל שֶׁל הַתּוֹרָה עִמָּהֶם.

פָּתַז וְאָמַר: הִתְעוֹרְרוּ קְדוֹשֵׁי הָעוֹלָם, הֲרֵי בְּנֵיכֶם הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמְּיַזְּדִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמְכַוְּנִים בָּרָצוֹן שֶׁל הַפָּרָשִׁיוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע.

וְרָאִיתִי אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהֶם. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנָסָת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁקּוֹרֵא בֶּן אָדָם, עוֹלָה בָּרִאשׁוֹנָה לַהֵיכָל הַזֶּה, וּמֵרִיזַ בָּהּ אָדָם

רָאשׁוֹן. אִם זֶסֶרָה אוֹת אַזַּת מִקְרִית שְׁמַע, אֵינוֹ מְקַבֵּל אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי זֶסֶר בְּנָיָנוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, בְּאוֹתָן הַתֵּבוֹת שֶׁזּוֹוֵר שְׁלִיזֵי הַצְּבוּר.

וְאִם מוֹצֵא אוֹתָהּ כָּרָאוּי, מְקַבֵּל אוֹתָהּ, וְנוֹטְלִים מִמֶּנּוּ אַבְרָהָם יִצְזָק וְיַעֲקֹב, וְנוֹשְׁקִים אוֹתָהּ. מִי רָאָה הַשְּׁמוּזָה, מִי רָאָה הָעַרְבּוּבְיָה בְּכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבָּנַן עֵדֶן, שֶׁבָּאִים לְאוֹתָהּ הַשְּׁמוּזָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁיָּבֹא לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, מִי יִרְאֶה אֶת שְׁמוּזָתוֹ, שֶׁמּוֹשִׁיבִים אוֹתוֹ הָאָבוֹת אֶצְלָם בַּעֲמַיִם בְּיוֹם, וּבְכָל יוֹם יוֹרֵד עָלָיו טַל מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ.

וּבְאוֹתוֹ הַטַּל יוֹדְעִים וְאוֹכְלִים הַמַּאֲכָל שֶׁמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים אוֹכְלִים. וְיוֹדְעִים מַה שֶּׁהָיָה, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה, וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת, עַד הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אֶת הַגּוּפִים הַסְּרוּזִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיִקְיֵמֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְנְיָן מִתְקָן כָּרָאוּי.

בַּזַּלוֹן שֶׁבְּצַד הַדָּרוֹם הָיוּ רְשׁוּמִים שׁ׳, שֶׁבְּצַד זֶה ו׳, וּבְצַד אַזַּר ו׳, וּבְצַד הָאַזַּר ו׳. שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְאָמַרְתִּי: מָהֵן הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ? אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ.

עַד שֶׁבָּא אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה וְאָמַר לִי: אֵי זָסִיד, אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת סִימָנֵי (עַמּוּדֵי) הַפָּרְשִׁיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע. אַשְׁרֵי זָלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁאוֹמֵר אוֹתָם בְּכָל יוֹם בִּרְצוֹן הַלֵּב.

זַלוֹן אַזַּר שֶׁבְּצַד צָפוֹן, בּוֹ עוֹמְדִים שְׁנֵי מַשְׁקוֹפִים, וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת לוֹהֲטוֹת וְנוֹצְצוֹת בְּתוֹכָם. שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּצַד זֶה וּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּצַד זֶה, וְאַזַּת לְמַעְלָה מֵהֶם תְּלוּיָה עֲלֵיהֶם, וְהֵם בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְנִקְרָא אֱלֹהִי״ם.

בַּזַּלוֹן הַזֶּה וּבְאוֹתָם הַמַּשְׁקוֹפִים שׁוֹרִים שְׁנֵי מְמֻנִּים בְּאוֹתוֹ הָרָקִיעַ, וְהֵם צוּרטָק וְגַזריאל (עֻזריאל), שֶׁמְּמֻנִּים שָׁם בְּאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁלֹּא נִפְתָּזז.

וְשָׁם יֵשׁ הֵיכָל אֶזַּד מְרֻקָּם בְּכַמָּה גְּוָנִים וְכַמָּה צִיּוּרִים, וּבוֹ עוֹמְדִים כָּל אוֹתָם שֶׁמְּקַדְּשִׁים אֶת שֵׁם רִבּוֹנָם בֶּאֱמִירָה בְּכָל יוֹם, אַזַּר שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ,

וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ ה׳ הַמְּבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד, וּמַקְדִּישִׁים אוֹתוֹ אַזַּר כָּךְ בִּקְדֻשָּׁה מְשֻׁלֶּשֶׁת.

וְאוֹתוֹ הַהֵיכָל נִקְרָא מְשֻׁלָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ז) הֵיכַל ה׳ הֵיכַל ה׳ הֵיכַל ה׳ הֵמָּה. וְאוֹתוֹ הַהֵיכָל הוּא מְשֻׁלָּשׁ. וְשָׁאַלְתִּי מַה זֶּה. אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ: אֵלּוּ הֵם שֶׁלֹּא אוֹכְלִים כָּל יְמֵיהֶם עַל דָּמָם.

מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה. בַּבֹּקֶר זוֹוֶרֶת אֵלָיו, וְשׁוֹרָה בַּזּוֹטָם שֶׁל הָאָדָם, וְלֹא נִכְנֶסֶת וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת בְּמֵעָיו עַד שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְפַּלֵּל עַל דָּמוֹ, אָז מִתְיַשֶּׁבֶת בִּמְקוֹמָהּ.

וְעַל כֵּן כָּתוּב (ישעיה ב) זִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ. מַה זֶּה אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ? מִשּׁוּם שֶׁיּוֹרֶדֶת בַּבֹּקֶר, וְאוֹמֶר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לְכִי וּשְׁהִי לוֹ בְּזוֹטְמוֹ, עַל מְנָת שֶׁיִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אִם מְבָרֵךְ הוּא כָּרָאוּי, הִיא תִּשְׁרֶה בְּתוֹכוֹ. וְאִם לֹא, פּוֹרַזֶת וְעוֹלָה, וְנִמְצָא הָאָדָם שֶׁזְּסֵרָה מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ קְדֻשַּׁת הַנְּשָׁמָה.

וְכֵיוָן שֶׁנִּשְׁמָתוֹ זְסֵרָה מִמֶּנּוּ, בַּמֶּה נָזוּשָׁב הוּא? אֵינוֹ נָזוּשָׁב לִכְלוּם, כְּאִלּוּ לֹא הָיָה בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן אָסוּר לָאָדָם לְבָרֵךְ אֶת זַבְּרוֹ עַד שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת רִבּוֹנוֹ בְּרֵאשִׁית הַתְּפִלָּה.

וְהַזָּן אוֹמֵר בָּרְכוּ אֶת ה׳, וְהוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ ה׳ הַמְּבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד. וְכֵיוָן שֶׁמְּבָרֵךְ לְרִבּוֹנוֹ, מִשָּׁם רֵאשִׁית הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל, וְעַל כֵּן שׁוֹרוֹת הַקְּדֻשּׁוֹת. אַשְׁרֵי הֵם הַמְּבָרְכִים וּמְקַדְּשִׁים אֶת רִבּוֹנָם בְּכָל יוֹם בִּרְצוֹן הַלֵּב.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה לָמַדְתִּי, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בַּעֲשָׂרָה, עַד שֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרֵאשִׁית הַכֹּל. וְכֵיוָן שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ, מִתְפַּלְּלִים תְּפִלָּתָם.

אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ: רַבִּי, הַבְּרָכָה הַהִיא אֵינָהּ אֶלָּא לְתַקֵּן הַשָּׁבַוז לְרִבּוֹנָם, שֶׁהֶוְוִיר לָהֶם נִשְׁמָתָם, שֶׁנִּקְרֵאת בַּוָּזְמִשָּׁה שֵׁמוֹת. וְהַבְּרָכָה בְּוָזְמִשׁ תֵּבוֹת,

בָּרוּךְ ה׳ הַמְבֹרָךְ כו׳. וְעַל הַבְּרָכָה הַזּוֹ שׁוֹרָה הַתְּפִלָּה, וְהַקְּדֻשָּׁה לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא עַל הַבְּרָכָה, לְהַזְמִיק בִּרְבוֹנָם בַּכֹּל. וְהַבְּרָכָה הַזּוֹ וְהַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ אֵינָהּ אֶלָּא בַּעֲשָׂרָה.

שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: לָמָּה הַהֵיכָל לְצַד הַצָּפוֹן? אָמַר לִי: בַּהֵיכָל הַזֶּה נִכְנָעִים כָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּעוֹלָם.

הַזִּלּוֹן הַזֶּה נִקְרָא הַזִּלּוֹן שֶׁל נַגַּהּ, וְאֵין רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, פָּרַט לְאוֹתָם שֶׁמְּדוֹרָם שָׁם, וְהַכֹּל הֵם רוֹאִים, וּמִסְתַּכְּלִים, וְיכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל. כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁם, הוֹלְכִים בְּמַלְבּוּשִׁים בִּדְמֻיּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה.

וְשָׁם רָאִיתִי רַבִּים מִן הַזִּוְּבָרִים, וְלֹא נִתְּנָה לִי רְשׁוּת לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם מֻכָּרִים זֶה לָזֶה, וְאוֹכְלִים מַאֲכָל שֶׁל זִזָּקִים עֶלְיוֹנִים.

הָרָקִיעַ הַזֶּה נוֹסֵעַ בְּכָל יוֹם לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וּכְשֶׁנּוֹסֵעַ, מֵרִעִיף טַל שֶׁל זִזִּים לְתוֹךְ הַגָּן. וּבָאִים כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁל שָׁם, וְרוֹזְצִים בְּאוֹתוֹ הַטַּל, וְזוֹהֲרִים כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, וְנִכְנָסִים לִפְנֵי הַמְּשִׁיזָ, וְלִפְנֵי הָאָבוֹת, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן. וְלֹא נִתְּנָה לִי רְשׁוּת לְהַכִּיר אוֹתָם.

הַזִּלּוֹן שֶׁבְּצַד מַעֲרָב מְשֻׁנֶּה מִכָּל שְׁאָר הַזִּלּוֹנוֹת, בַּגְּוָנִים וּבָאוֹרוֹת. מִתְזַזֵּם בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁזּוֹהֲרִים וְנוֹצְצִים עַל גַּב אוֹתוֹ הַזִּלּוֹן. לִפְעָמִים מִתְגַּלִּים, לִפְעָמִים נִסְתָּרִים. וְהֻרְאוּ לִי בְּמָקוֹם אֶזֹּד כִּתּוֹת שֶׁל צַדִּיקִים בִּדְרָגוֹת יְתֵרוֹת עַל כֻּלָּם.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם עַל אֵיכָה

שָׁלְזוּ לָהֶם בְּנֵי בָבֶל לִבְנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: לָנוּ מַתְאִים לִבְכּוֹת, לָנוּ רָאוּי לַעֲשׂוֹת הֶסְפֵּד עַל זִרְבַּן בֵּית אֱלֹהֵינוּ, עַל שֶׁהִתְפַּזַּרְנוּ בֵּין הָעַמִּים, (כְּמוֹ שֶׁעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה) וְיֵשׁ לָנוּ לְפַתְזֵז בַּהֶסְפֵּד, וּלְפָרֵשׁ הָאַלְפָּ״א בֵּיתָא שֶׁשָּׁלַזוּ רִבּוֹן הָעוֹלָם לַהֶסְפֵּד שֶׁל זִרְבַּן בֵּיתוֹ.

שָׁלְזוּ לָהֶם בְּנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: מַתְאִים שֶׁאַתֶּם הִתְפַּזַּרְתֶּם בֵּין הָעַמִּים,

וְאַתֶּם מִזּוּץ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְנָאֶה לָכֶם לִבְכּוֹת עֲלֵיכֶם וְעַל עַצְמְכֶם, שֶׁיְּצָאתֶם מֵאוֹר לְזוּשֶׁךְ כְּעֶבֶד שֶׁיָּצָא מִבֵּית רַבּוֹ. אֲבָל אָנוּ יֵשׁ לָנוּ לִבְכּוֹת וְלַעֲשׂוֹת הֶסְפֵּד, וְלָנוּ שֶׁלָּזוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סֵפֶר הַהֶסְפֵּד, שֶׁאָנוּ בְּנֵי הַגְּבִירָה, וְאָנוּ מִבְּנֵי בֵּיתָהּ, וְיוֹדְעִים אֶת כְּבוֹדוֹ שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְלָנוּ רָאוּי לִבְכּוֹת וּלְפָרֵשׁ אוֹתָם הָאֲלָפָ"א בֵּיתִי"ם.

וְאָנוּ יְתוֹמִים בְּלִי אָב וְאֵם, וּמִסְתַּכְּלִים הָעֵינַיִם לְכָתְלֵי בֵּית אִמֵּנוּ – וְהִנֵּה נָזְזַרַב, וְלֹא מָצָאנוּ אוֹתָהּ. שֶׁהָיְתָה מְנִיקָה אוֹתָנוּ בְּכָל יוֹם בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים מֵהַיָּפֶ שֶׁלָּהּ (בֵּין הַיָּפֶ שֶׁל מֵעָיהָ), וְהָיְתָה מְנַזֶּמֶת אוֹתָנוּ, וּמְדַבֶּרֶת עַל לִבֵּנוּ כְּאֵם לִבְנָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תְּנַזְּמֶנּוּ וְגוֹ'.

וְכָעֵת מִסְתַּכְּלוֹת הָעֵינַיִם לְכָל צַד, וּמְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבָהּ שֶׁל אִמֵּנוּ הִתְבַּלְבֵּל, וְהִנֵּה נָזְזַרַב. נַכֶּה רֹאשׁ לְכָתְלֵי הַבַּיִת וּמוֹשָׁבָהּ. מִי יְנַזֵּם אוֹתָנוּ, וּמִי יְדַבֵּר עַל לִבֵּנוּ וְיֵגֶן עָלֵינוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ?

כְּשֶׁהָיִינוּ זוֹטְאִים לִפְנֵי אָבִינוּ, וּמַעֲלָה הָרְצוּעָה לְהַלְקוֹת אוֹתָנוּ, הִיא עָמְדָה לְפָנֵינוּ, וּמְקַבֶּלֶת הַמַּלְקוּת שֶׁל הַמֶּלֶךְ כְּדֵי לְהָגֵן עָלֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נג) וְהוּא מְזוֹלָל מִפָּשָׁעֵינוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנוֹתֵינוּ כוּ' וּבַזַּבֶּרֶתוֹ נִרְפָּא לָנוּ. וְכָעֵת אֵין לָנוּ אֵם. וַי! וַי לָנוּ! וַי לָכֶם! לָנוּ רָאוּי לִבְכּוֹת, לָנוּ רָאוּי לִסְפֵּד, לָנוּ רָאוּי לְפָתֵר אוֹתָם דִּבְרֵי מְרִירוּת, לְהוֹדִיעָם לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים לִבְכּוֹת דִּבְרֵי הֶסְפֵּד.

נִקְרַב כָּל יוֹם לְמִטַּת אִמֵּנוּ – וְלֹא נִמְצָא אוֹתָהּ שָׁם. נִשְׁאַל עָלֶיהָ – אֵין מִי שֶׁמַּשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ. נִשְׁאַל לְמוֹטָתָהּ – הִתְבַּלְבְּלָה. נִשְׁאַל לִכְסָאָהּ – נָפְלָה. נִשְׁאַל לְהֵיכְלוֹתֶיהָ – הֵם נִשְׁבָּעִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים מִמֶּנָּה. נִשְׁאַל אֶת הֶעָפָר – רֹשֶׁם שֶׁל עֲקֵבוֹת אֵין שָׁם.

נִשְׁאַל אֶת הַגַּג – הֲרֵי הַגַּג מֵשִׁיב לָנוּ, שֶׁיְּשִׁבָּהּ שָׁם מִבַּכָּה וּמְיַלֶּלֶת (עָלֵינוּ) וְהוֹלֶכֶת מִבַּכָּה, צוֹוַזַת בְּקוֹל שֶׁל מְרִירוּת עָלֵינוּ מִגַּג לְגַג, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כב) מַה לָּךְ אַפּוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגּוֹת. נִשְׁאַל אֶת הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים – כֻּלָּם אוֹמְרִים שֶׁשָּׁמְעוּ קוֹל מְרִירוּת שֶׁל בְּכִיָּה שֶׁמִּבַּכָּה עַל בָּנֶיהָ, וְלֹא יוֹדְעִים

לְאָן הִסְתַּלְקָה.

לָנוּ רָאוּי לִבְכּוֹת! לָנוּ רָאוּי לִסְפֹּד! נַנַּשֵּׁק אֶת עֲפַר רַגְלֶיהָ, נְנַשֵּׁק אֶת מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבָהּ, נְנַשֵּׁק אֶת כָּתְלֵי הַהֵיכָל, וְנִבְכֶּה בִּמְרִירוּת. אָנוּ נְפַתֵּחַ בַּהֶסְפֵּד, שֶׁרָאִינוּ בְּכָל יוֹם כָּל זֶה. נִבְכֶּה תָּמִיד וְלֹא נִשְׁכַּח מְרִירוּת הַבְּכִי מֵעָמֵנוּ.

פָּתְחוּ הֵם וְאָמְרוּ, (איכה א) אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד הָעִיר. כָּתוּב (ישעיה כב) כִּי יוֹם מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה וְגוֹ'. כִּי יוֹם, יוֹם אֶזְדָּ יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲהוּבַ נַפְשׁוֹ, כְּלוֹל מִכָּל שְׁאָר הַיָּמִים. שִׁשָּׁה יָמִים כְּלוּלִים בּוֹ, וְהוּא הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם. וְעַל שֶׁהִתְרַבּוּ הַוַּזָּטָאִים הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה, לְבֵית עוּלַם הַוַּזִּים.

אָז, מִתַּוֶּזֶת שְׁפוּלֵי הַמִּשְׁכָּן, קָם יוֹם שֶׁל מְרִירוּת, יוֹם שֶׁל בְּכִיָּה, יוֹם שֶׁל צַעַר, יוֹם שֶׁנִּקְרָא מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה. וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, וּמְכַלֶּה וּמְטַמֵּא. וְרִבּוֹן הַמִּשְׁכָּן הָלַךְ וּבָרַז וְגָרַשׁ מִתּוֹךְ מוֹשָׁבוֹ לְתוֹךְ הָהָר שֶׁבַּזּוּזִין, וּלְתוֹךְ הָהָר שֶׁזְּרוּבּ, וְהַמִּשְׁכָּן (הַיְשִׁמַד) וְנֶזֶרַב.

אַזַּר כָּךְ יָרַד אוֹתוֹ הַיּוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁהִסְתַּלֵּק, שָׁאַל עַל מִשְׁכָּנוֹ – וְהִנֵּה נֶזֶרַב. נִכְנַס וְהִשְׁגִּיזַ בְּבַעֲלַת הַמִּשְׁכָּן, הַגְּבִירָה אֲהוּבַת נַפְשׁוֹ – וְהִיא גְּרוּשָׁה וּבְרִיזָה, וְכָל בְּנָיָנָהּ סָתוּר. אָז הִתְזִיל לִבְכּוֹת, בְּכִיָּה אַזַּר בְּכִיָּה, כִּנַּהֲמַת הַתַּרְנְגוֹל עַל נְקֵבָתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) מִקַּרְקַר קֹר, נַהֲמַת הַתַּרְנְגוֹל. קֹר – הָרִבּוֹן הַשַּׁלִּיט.

וְשׁוֹעֵ אֶל הָהָר, עָשָׂה שׁוֹעָה וְצָוַוז אֶל הָהָר, שֶׁלְּשָׁם בָּרְזָה הַגְּבִירָה. עָשָׂה שׁוֹעַ, צוֹוַוז וְקוֹרֵא בִּנְהָמָה שֶׁל בְּכִיָּה אֵיכָה. אֵיכָה אֲהוּבַת נַפְשִׁי, אֵיכָה יוֹנָתִי שְׁלֵמָתִי, אֵיכָה יְזִידָתִי, שֶׁהִתְיַזַּדָה עִמִּי בְּיִזּוּד. אֵיכָה שֶׁהָיִית נוֹטֶלֶת בְּכָל יוֹם זְמֵשׁ וְעֶשְׂרִים אוֹתִיּוֹת הַיִּזּוּד, וְנִקְרֵאת עַל זֶה כ״ה.

אֲזוֹתִי בִּתִּי אִמִּי, לְאָן הָלַכְתְּ? לְאָן פָּנִית לָלֶכֶת? אָנוּ שֶׁשּׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם הַקְּרִקּוּר הַזֶּה שֶׁל רִבּוֹנֵנוּ, לָנוּ רָאוּי לִבְכּוֹת, לָנוּ רָאוּי לִסְפֹּד, לָנוּ רָאוּי לְפַתֵּחַ אֵיכָה. אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד וְגוֹ'.

רַבִּי לְוִיטַס הַזּוֹזֶה פָּתַח, (בראשית ג) וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין

זַרְעֲךָ. שִׁנְאָה רַבָּה הָיְתָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְעַל הָעִלָּה שֶׁל עֲצַת הַנָּחָשׁ. מֵאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהִתְקַלֵּל, נִדְוֶה מִלְּפָנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אוֹרֵב תָּמִיד בֵּין הַגְּדֵרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, בֵּין אוֹתָם גְּדֵרוֹת הַתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם שֶׁדְּשִׁים בָּעָקֵב, בְּאוֹתָם הַגְּדֵרוֹת נוֹשֵׁךְ אוֹתָם.

אוֹי שֶׁמָּצָא, אוֹי שֶׁנָּשַׁךְ. אוֹי עַל הַשִּׁנְאָה הָרָעָה שֶׁנִּשְׁמְרָה, עַל הַשִּׁנְאָה הָרָעָה שֶׁהָיְתָה לוֹ בָּאִשָּׁה הַזּוֹ, שֶׁנִּקְרְאָה אִשָּׁה יִרְאַת ה׳. שִׁנְאָה רָעָה שָׁמַר לָהּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, עַד שֶׁשָּׁבַר אוֹתָהּ בְּשֶׁבֶר, לִשְׁכַּב לָעָפָר.

"אֵיכָה "יָשְׁבָה "בָדָד "הָעִיר "רַבָּתִי "עָם "הָיְתָה (איכה א). הִסְתַּכֵּל בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל רֹאשׁ כָּל תֵּבָה וְתֵבָה, וְתִמְצָא שְׁמִירָה שֶׁל שִׁנְאָה רָעָה, שֶׁנִּשְׁמְרָה עַד שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֵיבָ"ה רָעָ"ה בְּרֹאשֵׁי הָאוֹתִיּוֹת נִשְׁמְרָה לָהּ לְאוֹתָהּ אֵשֶׁת זִיל, בַּשִּׁבָּרוֹן שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לִשְׁכַּב לָעָפָר.

וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) "כְּאַלְמָנָה "רַבָּתִי "בַגּוֹיִם "שָׂרָתִי "בַּמְּדִינוֹת "הָיְתָה "לָמַס. תִּקְרָא לְמַפְרֵעַ בְּרֹאשֵׁי הָאוֹתִיּוֹת – לָ"ה בְּשִׁבְרֵי"ךְ. בַּשִּׁבָּרוֹן שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּשִׁבְרוֹנָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁשִּׁנְאָה רָעָה הִדְבִּיק לָ"ה בְּשִׁבְרֵי"ךְ.

אֵיכָה שֶׁנִּדְבְּקָה לְאוֹתָהּ אֵיבָה רָעָה הַזּוֹ, קוֹל הַנָּחָשׁ, קוֹל מְרִירוּת שֶׁל בְּכִיָּה בָּרְקִיעִים. אֵלּוּ קוֹרְאִים אֵיכָה, וּמִצַּד אַחֵר קוֹרְאִים אֵיבָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה. בֵּין הַצַּד הַזֶּה, וּבֵין הַצַּד הַזֶּה, נִמְצָא הַשֵּׁם (שָׁם) בְּזִוְּרבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּבַפָּסוּק הָרִאשׁוֹן נִרְשָׁם הַכֹּל, לָדַעַת שָׂכ"ה הַזּוֹ הִדְבִּיק אוֹתָהּ אֵיבָ"ה רָעָה שֶׁשָּׁמַר לָהּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד. רַבִּי הַרְכִּינַס פָּתַח, (בראשית ג) וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן. וַיְגָרֶשׁ אֶת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בְּזִוְּרבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁגֹּרְשָׁה בְּגֵרוּשִׁין, שֶׁנִּשְׁלְוָה בְּשִׁלּוּחִין, כְּסֵא הַמֶּלֶךְ שֶׁנָּפָלָה.

וַיְגָרֶשׁ אֶת – זֶה כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ. אוֹי שֶׁגֹּרְשָׁה, אוֹי שֶׁנָּפָלָה. הָאָדָם, אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַכִּסֵּא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם וְכוּ׳. נָפְלָה הַכִּסֵּא – נָפַל הַכֹּל.

וַיַּשְׁכֵּן – אוֹתוֹ שֶׁגֵּרֵשׁ אֶת זֶה, הִשְׁכִּין וְהִשְׁרָה יְשׁוּב אַזַּר בְּהַפּוּכוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁנָּזַרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, סִלֵּק אֶת הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה, וְהִמְעִיט דְּמוּתוֹ מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְהַכִּסֵּא נָסַע מִמֶּנּוּ וְנִפְרַד.

כִּבְיָכוֹל הִשְׁרָה אֶת גַּן הָעֵדֶן עִם הַכְּרוּבִים לְמַטָּה, וְנִפְרַד מֵאוֹתוֹ הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, וְהִשְׁרָה אֶת אוֹתָהּ לַהַט הַזָּרֵב, לַעֲמֹד בִּמְקוֹם גְּבִרְתּוֹ, לִשְׁמֹר וְלִשְׁאֹב וּלְהַסְתִּיר (וּלְרַזֵּץ) אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ שֶׁשּׁוֹעֵת מֵעֵץ הַזַּיִם.

וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צוֹוֵז וְאוֹמֵר, (מִשְׁלֵי ל) תַּזַּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ כּוּ' תַּזַּת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ כּוּ' וְשִׁפְוָזָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. הַשִּׁפְוָזָה בִּפָּנִים, גְּבִרְתָּהּ בַּזּוּץ. אֵיכָה יָשְׁבָה בָּדָד, מַה זֶּה בָּדָד? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּדָד יֵשֵׁב מִזּוּץ לַמַּזָּנָה מוֹשָׁבוֹ.

אֵיכָה יָשְׁבָה בָּדָד, רַבִּי זְנִינַאי וְרַבָּנָן פּוֹתְזִים הַכָּתוּב בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן. (בראשית ב) וַיִּקַּז ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַזְּזֵהוּ בְּגַן עֵדֶן וְגוֹ'. וַיִּקַּז, בַּמֶּה לְקָזוֹז? רַבִּי זְנִינַאי אָמַר, לְקָזוֹז בִּדְבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז) קָזוֹז אֶת אַהֲרֹן. וְרַבָּנָן אָמְרוּ, לְקָזוֹז בְּרוּזַז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב ב) הַיּוֹם ה' לֹקֵזַז אֶת אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ.

וַיְנַזְּזֵהוּ בְּגַן עֵדֶן, כְּדֵי לִהְיוֹת לוֹ מְנוּזָזָה, לָדַעַת וּלְהַכִּיר הַזָּכְמָה וְהַתּוֹרָה. שֶׁאָמַר רַבִּי זְנִינַאי, הַתּוֹרָה לִמְּדָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כוז) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ וְגוֹ', וַיֹּאמֶר לָאָדָם. וְהָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְקַלְּסִים לְפָנָיו.

עַד שֶׁרָאָה סמא"ל בַּשָּׁמַיִם, וְנִתְקַנֵּא בּוֹ, וְיָרַד מִן הַשָּׁמַיִם כִּדְמוּת צֵל עַל נָזוּשׁ. הַנָּזוּשׁ נִרְאָה, וְהַצֵּל עָלָיו, הִתְקָף וְהִכּוֹזַז שָׁלוֹ.

קָרַב אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ לָאִשָּׁה, שֶׁדַּעְתָּהּ קַלָּה מִן הָאִישׁ. מִכָּאן שֶׁאִשָּׁה לֹא מִתְפַּתֵּית אֶלָּא בְּאִשָּׁה אַזֶּרֶת. (בראשית ג) וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים, מִיָּד פָּתַזוּ בְּאַף. מִכָּאן שֶׁמִּבְּתִזּוֹלַת דְּבָרָיו שֶׁל אָדָם נָכֹר מִי הוּא. כָּךְ הוּא פָּתַזוּ בְּאַף, לְהוֹדִיעַ מִי הוּא.

נָטַל סִימָן זֶה – אִם תְּקַבֵּל, אִם לֹא תְּקַבֵּל. וְהִמְשִׁיכָה בִּדְבָרִים, עַד שֶׁפָּתְוָה בָּאוֹת מ״ם, וְאָמְרָה מִכָּל עֵץ הַגָּן [אָכֹל] נֹאכֵל. מִיָּד נָטַל הַנָּוָשׁ אוֹת מ׳, וַיָּשֶׂם אוֹתָהּ עַל זְרוֹעוֹ הַשְּׂמָאלִית, וְהָיָה מַמְתִּין עַל וא״ו תָּי״ו מִפֶּיהָ, כְּדֵי לִהְיוֹת מָוֶ״ת נָכוֹן לְפָנֶיהָם.

הִתְוַזִּיל לְפָתוֹתָהּ, עַד שֶׁכָּתוּב (שם) וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה, בְּטַעַם גָּדוֹל וְתַקִּיף. מְלַמֵּד שֶׁפָּרְזוּ הָאוֹתִיּוֹת וָא״ו תָּי״ו, וְעָלוּ לְהִתְוַזֵּבֵּר עִם הָאוֹת מֵ״ם, וְהָאוֹת מֵ״ם הָיְתָה עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וְלֹא הָיְתָה מִתְוַזֶּבֶּרֶת עִמָּהֶם, עַד שֶׁנִּתְפַּתֵּית.

וּפָרְזוּ וָא״ו תָּי״ו אַרְבַּע פְּעָמִים, וְהִקִּיפוּ אֶת הָאוֹת מֵ״ם לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ וְכוּ׳ וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם. הִנֵּה אַרְבַּע פְּעָמִים ו׳ ת׳. מְלַמֵּד שֶׁסָּבְבוּ לָאוֹת מֵ״ם לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַמֵּ״ם בָּאֶמְצַע, מָוֶ״ת בְּכָל הַצְּדָדִים.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט) כִּי עָלָה מָוֶת בְּחַלּוֹנֵינוּ, זֶה סמא״ל, שֶׁהוּא אָחוּז מֵחַלּוֹנוֹת הַשָּׁמַיִם. וְעַל זֶה (תהלים פט) מִי גֶּבֶר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מָוֶת. מִיָּד שָׁלַט בָּהּ וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא. יָרַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִרְאוֹת, וַיִּתְוַזֵּבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, קֹדֶם שֶׁחָטְאוּ הָיְתָה הַשְּׁכִינָה עֲטָרָה עַל רָאשֵׁיהֶם, לִהְיוֹת בִּשְׁבִילָם שׁוֹרָה עַל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁחָטְאוּ, כְּבָיְכוֹל חָשׁ כּוֹזֶה, וְהִסְתַּלְּקָה וְלֹא שָׁלְטָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְוַזִּיל לְקוֹנֵן, וְאָמַר אֵיכָה, מַה יִּהְיֶה מִמֶּנָּה? הַשִּׁלְטוֹן הוּסַר מִמֶּנָּה. אַף כָּאן בְּזֶרְבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשִּׁלְטוֹן הוּסַר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְוַזִּיל לִסְפֹּד, וְאוֹמֵר אֵיכָה, מַה תְּהֵא עָלֶיהָ?

אֵיכָה. רַבִּי פָּנְוָס פָּתַח, (ירמיה לא) קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים וְגוֹ׳. בְּשָׁעָה שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִשְׂרַף, בָּא קוֹל וְהִתְעוֹרֵר עַל קִבְרֵי הָאָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים, וְאָמַר: אָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים, אַתֶּם רְדוּמִים בְּשֵׁנָה, וְאֵינְכֶם יוֹדְעִים עַל צַעַר הָעוֹלָם. בְּנֵיכֶם שֶׁגִּדַּלְתֶּם בְּצַעַר, וְהִכְנַסְתֶּם אוֹתָם לָאֻמּוּנָה הָרַבָּה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִנֵּה מֵתוּ, וְהִנֵּה נֶהֱרְגוּ, וְהִנֵּה הָלְכוּ לַגָּלוּת בֵּין

שׂוֹנְאֵיהֶם, יְדֵיהֶם מְהֻדָּקוֹת לְאָזוֹר, מֵתִים בָּרָעָב, בָּתֵּיהֶם נִשְׂרָפוּ. אַיֵּה הָרַוָּזִמִים שֶׁלָּכֶם? אַיֵּה אֱמוּנָתְכֶם? קוּמוּ הִתְעוֹרְרוּ אֲלֵיהֶם!

מִיָּד הִתְעוֹרְרוּ הָאָבוֹת וְהָלְכוּ אֶל מֹשֶׁה. אָמְרוּ לוֹ: מֹשֶׁה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אֵיפֹה הַבָּנִים? אֵיפֹה הִשְׁאַרְתָּ אוֹתָם? מִיָּד הִתְעוֹרֵר מֹשֶׁה, וְהָלַךְ עִמָּהֶם אֶל יְהוֹשֻׁעַ. אָמַר לוֹ: בְּנֵי הָאָבוֹת הַלָּלוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִפְקִיד אוֹתִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, וְהִשְׁאַרְתִּי אוֹתָם בְּיָדְךָ, אֵיפֹה הֵם?

הֵשִׁיב יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר: רַבֵּנוּ מֹשֶׁה, בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הִשְׁאַרְתִּי אוֹתָם, וְזִכַּלְתִּי לָהֶם הָאָרֶץ עַל פִּי גּוֹרָל, כְּמוֹ שֶׁצִּוִּיתָנִי, וְכֻלָּם הִשְׁאַרְתִּי אִישׁ עַל נַחֲלָתוֹ וְעַל גּוֹרָלוֹ.

וּמִיָּד הָלְכוּ כֻּלָּם לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּמָצְאוּ אוֹתָהּ שֶׁנֶּחֱרְבָה, שֶׁאֵין נִשְׁמָע בָּהּ קוֹל. נִכְנְסוּ לַמִּקְדָּשׁ, וְרָאוּ שֶׁנִּשְׂרַף. עָשׂוּ בוֹ הֶסְפֵּד, עַד שֶׁנִּשְׁמַע קוֹל מְרִירוּת הַבְּכִיָּה לְרוּם הַשָּׁמַיִם, וְכָל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים בָּכוּ עִמָּהֶם לְמַעְלָה.

הִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָא אֲלֵיהֶם, וּמָצָא אוֹתָם מְמָרְרִים בְּקוֹל בְּכִיָּה בְּתוֹךְ עֲפַר הַמִּקְדָּשׁ. אָמַר לָהֶם: אֲהוּבַי נַפְשִׁי, מָה אַתֶּם כָּאן? (ירמיה יא) מָה לִידִידִי בְּבֵיתִי?

קָם אַבְרָהָם הַזָּקֵן בָּרִאשׁוֹנָה, אָמַר לִפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם: אַתָּה יָדַעְתָּ שֶׁהָלַכְתִּי לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. עָשָׂר פְּעָמִים נִסִּיתָ אוֹתִי, וְעָמַדְתִּי בַּכֹּל. אֵיפֹה הֵם בָּנַי? לֹא שָׁמַעְתִּי קוֹל דִּבְרֵיהֶם בָּאָרֶץ שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לִי לִתֵּן אוֹתָם בָּהּ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִי אַבְרָהָם אָהוּב נַפְשִׁי, (שם) וּבְשַׂר קָדֵשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ. בִּטְּלוּ מֵהֶם בְּרִית הַקֹּדֶשׁ וְעָבְדוּ לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל כֵּן הִתְגַּבֵּר רֻגְזִי עֲלֵיהֶם, וּבְגָלְלְךָ זִכִּיתִי לָהֶם כַּמָּה פְּעָמִים, וְלֹא שָׁבוּ לְפָנַי.

כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע אַבְרָהָם כָּךְ, אָמַר: יִמָּזוּ עַל קְדֻשַּׁת שִׁמְךָ כָּל אוֹתָם זַוָּטָאֵיהֶם בֵּין הָעַמִּים, עַד שֶׁיִּהְיֶה רְצוֹנְךָ לַהֲשִׁיבָם אֵלֶיךָ. וְכֵן כֻּלָּם כְּמוֹ זֶה, וְהָלְכוּ לָהֶם.

נִשְׂאָרָה שָׁם רָזִאל, וְהֵרִימָה קוֹל בְּכִיָּה בִּמְרִירוּת שֶׁל תַּמְרוּרִים. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָזִאל, מָה אַתְּ מְבַכָּה? אָמְרָה לְפָנָיו: וְלֹא אֶבְכֶּה?! אֵיפֹה הֵם בָּנַי, וּמֶה זָטְאוּ אֵלֶיךָ? אָמַר לָהּ: הִכְנִיסוּ צָרָתִי לְפָנַי, וְהִכְנִיסוּךְ לְבֵיתִי. מִיָּד אָמְרָה: וְכִי אֲנִי לֹא עָשִׂיתִי יוֹתֵר, שֶׁהִכְנַסְתִּי צָרָתִי לְבֵיתִי?!

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָזִאל כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא, אָמַר: הַתְוַדֵּוגִי לִי? אָמְרָה לוֹ: כֵּן, אֲבָל אָזוֹת יֵשׁ לִי קְשִׁישָׁה מִמֶּנִּי, וַאֲנִי פַּוְזֶדֶת מֵאַבָּא, שֶׁהוּא רַמַּאי. מִיָּד – וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָזִאל כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא, בְּרַמָּאוּת.

מִיָּד נָתַן לָהּ סִימָנִים. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה לֵאָה בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה, אָמְרָה רָזִאל, כָּעֵת תִּתְבַּיֵּשׁ אֲזוֹתִי. הָלְכָה וּמָסְרָה לָהּ הַסִּימָנִים.

וְעַל זֶה אָמְרָה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וַאֲנִי לֹא עָשִׂיתִי יוֹתֵר, שֶׁהִכְנַסְתִּי צָרָתִי לְבֵיתִי?! וְאַתָּה, שֶׁכָּתוּב בְּךָ רַזּוּם וְזַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם, הָיָה לְךָ לְהַעֲבִיר עַל זָטְאֵיהֶם.

וּבְכָל מַה שֶּׁאָמַר לָהּ – לֹא קִבְּלָה תַּנְזוּמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע וְגוֹ' כִּי אֵינֶנּוּ. לֹא רוֹצָה לְקַבֵּל תַּנְזוּמִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי אֵינֶנּוּ, כַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים לִשְׁרוֹת בֵּינֵיהֶם, וַהֲרֵי הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה.

וּמִשּׁוּם שֶׁכִּי אֵינֶנּוּ בְּתוֹךְ בָּנֶיהָ, לֹא מְקַבֶּלֶת תַּנְזוּמִים, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ, שֶׁכָּתוּב (שם) כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה.

כְּמוֹ שֶׁעָשְׂתָה רָזִאל – אַף כָּךְ הַשְׁכִּינָה לְמַעְלָה. כְּפִי שֶׁמִּתַּרְגֵּם, קוֹל נִשְׁמָע בְּרוּם הַשָּׁמַיִם, הַשְׁכִּינָה מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהִיא הָיְתָה מְבַכָּה, הִתְעוֹרְרוּ אֵלֶיהָ שִׁשִּׁים רִבּוֹא מַזָּנוֹת עֶלְיוֹנִים, וְכֻלָּם הֵעִירוּ אֵלֶיהָ בְּכִיָּה.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִשְׁמַע קוֹל לָרָקִיעַ עֲרָבוֹת, וְהַזְּדַעְזְעוּ מָאתַיִם אֶלֶף עוֹלָמוֹת שֶׁהָיוּ גְּנוּזִים מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, עַד שֶׁנִּשְׁמַע אוֹתוֹ הַקּוֹל לְרוֹם הַשָּׁמַיִם. וּמִי הוּא? זֶה הָרָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרֶז הַנּוֹרָא, שֶׁהוּא עַל גַּבֵּי הַזָּזִיוֹת.

עַד שֶׁהִתְגַּלְתָּה הָאֵם לְבִתָּהּ, וְאָמְרָה לָהּ: מִנְּעִי קוֹלֵךְ. אָז נִפְרְדָה מִשָּׁם, וְהָלְכָה הִיא וְכָל אוּכְלוֹסִיָּהּ לַגָּלוּת, וְהִצְטָרְכוּ לְהִתְפַּזֵּר לְכַמָּה צְדָדִים, שֶׁתִּהְיֶה גָּלוּת לַכֹּל, וְהִיא יְשִׁבָה בָּדָד.

רַבִּי נְזוּנְיָא אָמַר, אֵיכָה, מִי אָמַר זֶה? אוֹתָהּ הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה נְעִימָה, (הַפָּנִימִית) הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל זֶה תֵּבָה זוֹ הִיא רוּחָנִית, וְאֵין בָּהּ שֵׁתָּפוּת כְּלָל, לֹא לָשׁוֹן וְשִׂנַּיִם, וְלֹא שְׂפָתַיִם כְּלָל.

הָאֵם שׁוֹאֶלֶת עַל בִּתָּהּ, זֶה קִרְקוּר הַקֶּר, אָדוֹן רַבּוֹן, גָּדוֹל וְשַׁלִּיט, יָשְׁבָה, וְלֹא עוֹמֶדֶת. בַּתְּזוּלָה עוֹמֶדֶת, וְכָל אוּכְלוֹסִיָּהּ עוֹמְדִים. כְּעֵת יוֹשֶׁבֶת וְשׁוֹמֵמָה. בָּדָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּדָד יֵשֵׁב, כְּמִי שֶׁמִּטַּמֵּא בְּטֻמְאָה, וְשִׁפָּוָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ, הַהִיא שֶׁהָיְתָה טְמֵאָה, יָשְׁבָה בִּמְקוֹמָהּ.

שָׁלְוָו לָהֶם בְּנֵי בָבֶל לִבְנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: רָאוּי שֶׁאַתֶּם צְרִיכִים לִבְכּוֹת, וְלָכֶם רָאוּי לִסְפֹּד וְלַעֲשׂוֹת אֵבֶל, בִּרְאוֹתְכֶם אֶת הֵיכְלוֹת הָאֵם זֻרְבִּים, וּמְקוֹם מִטָּתָהּ שֶׁהִתְהַפֵּךְ בְּאֵבֶל, וְהִיא אֵינֶנָּה שָׁם, וּפָרְזָה מִכֶּם, וְלֹא יְדַעְתֶּם מִמֶּנָּה.

תֹּאמְרוּ שֶׁהִיא עִמָּנוּ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת וְהוֹרִידָה אֶת מִדּוֹרָהּ? אִם כָּךְ, אָנוּ צְרִיכִים לִשְׁמוֹעַ, שֶׁהֲרֵי יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא רָאָה אוֹתָהּ כָּאן, וְכָל אוּכְלוֹסִיָּהּ.

וַדַּאי, עַל זֶה אָנוּ צְרִיכִים לִבְכּוֹת וְלִסְפֹּד כַּתַּנִּין, וּכְיַעֲנוֹת הַמִּדְבָּר, שֶׁהִיא גְּרִשָּׁה מִזִּוּוּג לְהֵיכָלָהּ, וְאָנוּ בַּגָּלוּת, וְהִיא בָּאָה עָלֵינוּ בִּמְרִירוּת, וְרוֹאָה אוֹתָנוּ בְּכָל הַיָּמִים בְּכַמָּה צָרוֹת, בְּכַמָּה הַנְהָגוֹת שֶׁגּוֹזְרִים עָלֵינוּ בְּכָל זְמַן, וְלֹא יְכוֹלָה לְהָסִיר מֵעָמָּנוּ אֶת הַצָּרוֹת, וְכָל אוֹתָם הַמַּכּוֹת שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים.

שָׁלְוָו לָהֶם בְּנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: נָאֶה הוּא שֶׁאַתֶּם בָּרְזָה, וְגִרְשָׁה מִתּוֹךְ הֵיכָלָהּ, וְיָרְדָה אֲלֵיכֶם בִּמְרִירוּת וּבְקוֹל עָצוּב, כְּאִשָּׁה שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בְּלִי דַעַת, וּכְאִישׁ שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהַצִּיל, וְנָאֶה לָכֶם לִסְפֹּד.

אֲבָל אָנוּ יֵשׁ לָנוּ לִבְכּוֹת וְלִסְפֹּד בְּנִהְיִ וּבִמְרִירוּת, שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּכָל יוֹם הַהֵיכָל זָרֵב, וְשׁוּעֲלֵי הַמִּדְבָּר נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים, וְשׁוֹרְקִים הַיְעֵנִים בְּתוֹכוֹ, וְאָנוּ

רוֹאִים וּבוֹכִים.

וּבְעוֹד שֶׁאָנוּ יוֹשְׁבִים נְבוֹכִים וְשׁוֹכְבִים פָּינוּ בְּעָפָר, אָנוּ שׁוֹמְעִים קוֹל נְעִימוּת רַגְלֶיהָ בְּשָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, יוֹרֶדֶת וְרוֹאָה אֶת הֵיכָלָהּ, אֵיךְ יוֹשְׁבִים (זָרִים) נִשְׂרָפִים. נִכְנֶסֶת מֵהֵיכָל לְהֵיכָל, מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְגוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, וּבוֹכָה עָלֵינוּ וְעַל נַפְשֵׁנוּ.

וְאָנוּ מִתְעוֹרְרִים לְקוֹל נְעִימוּת בְּכִיָּתָהּ וִילָלוֹתֶיהָ, וְרוּחֵנוּ הוֹלֶכֶת אַחֲרֶיהָ, וּפוֹרַחַת אֵלֶיהָ. וּלְפִי שָׁעָה פּוֹרַחַת וְהוֹלֶכֶת, וְלֹא שָׁמַעְנוּ, וְלֹא יָדַעְנוּ דָּבָר, שֶׁהִגָּה הוֹלֶכֶת וְנִשְׁאַרְנוּ נְבוֹכִים, יְשֵׁנִים, בְּלִי רוּחַ, בְּלִי דַּעַת. צוֹעֲקִים, וְאוֹמְרִים אֵיכָה.

שָׁנִינוּ, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה קוֹל מְרִירוּת שֶׁל כְּאֵב שֶׁל צִיּוֹן נִשְׁמָע מֵרוֹם הָרָקִיעַ לְמַטָּה, וּמִמַּטָּה לָרָקִיעַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כה) ה׳ מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ.

בְּרֹאשִׁית הַלַּיְלָה הִיא מְכַוֶּנֶת בִּבְכִיָּה, וְשׁוֹאֶגֶת מֵרוֹם הָרָקִיעַ לְמַעְלָה. יוֹרֶדֶת לְמַטָּה, לִמְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ הַזִּיצוֹן, וְרוֹאָה מְקוֹמָהּ זָרִב, טָמֵא בְּטֻמְאָה, וְכָל מָקוֹם לֹא נִמְצָא בּוֹ. גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, צוֹוַחַת בְּקוֹל שֶׁל מְרִירוּת, וְאוֹמֶרֶת: מִזְבֵּחִי, מִזְבֵּחִי, פָּרַנְסְתִּי שָׂרִיתָ אוֹתִי בְּכַמָּה נְסוּכִים, בְּכַמָּה עוֹלוֹת טְהוֹרִים קְדוֹשִׁים.

כָּל הָאֵישִׁים הַקְּדוֹשִׁים, הַגְּדוֹלִים הַמְמֻנִּים, הָיוּ רָוִים וּשְׂמֵחִים מִמֶּךָּ. אוֹכְלִים עֹדְפִים, וּמְזַלְקִים יֵלְקֵיהֶם בְּרוּמֵי הָרָקִיעַ. (וְעַתָּה) נָתַתָּ בָּךְ נִבְלַת זְסִידִים קְדוֹשִׁים. בָּנַי שֶׁנִּזְבְּזוּ עָלֶיךָ, אוֹי לִי מִדְּמֵיהֶם. וְכָל הָאֵישִׁים הַגְּדוֹלִים הַמְמֻנִּים נָפְלוּ מִמְּקוֹמָם לְקוֹל צְוִוחוֹתֶיהָ.

יוֹשְׁבִים בַּזּוּץ צוֹוְחִים וּבוֹכִים אוֹתָם אֲרִאֵלִים קְדוֹשִׁים, שֶׁאוֹת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ הָיָה מִתְעַטֵּר עֲלֵיהֶם, וּבוֹ הֵם שְׂמֵחִים וְעוֹמְדִים. לְקוֹל בְּכִיּוֹתֶיהָ הָאוֹת הַזֶּה פָּרְחָה מֵהֶם, וְעָלְתָה לְרוּמֵי מְרוֹמִים. וְנִשְׁאֲרוּ כִּנְקֵבָה שֶׁבּוֹכָה וּמְיַלֶּלֶת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה. אֲרִאֵלָם בְּלֹא יו״ד,

צָעֲקוּ וזוּצָה.

מִזְבְּזִי מִזְבְּזִי, אַזַּר שֶׁהִרְוִיתָ אוֹתִי בְּנִבְלוֹת בָּנִים וְזִסִּידִים קְדוֹשִׁים, שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם וְנִשְׁמָתָם עָלֶיךָ, נִגְנַזְתָּ. אֵיפֹה אֶמְצָא אוֹתְךָ? אֵיפֹה הָאֵשׁ שֶׁעָלֶיךָ? גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת וּבוֹכָה בְּקוֹל עָצוּב.

שִׁשָּׁת אַלְפֵי גְּבָרִים קְדוֹשִׁים, בְּכָל צַד שֶׁל אַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, הֵם שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים לַחְמָן בְּכָל יוֹם, יָרְדוּ עִמָּהּ, וּמְיַלְּלִים וּבוֹכִים עַל מִזְבַּזִּי הָעוֹלוֹת. וְיוֹתֵר הָיוּ, אֶלָּא שֶׁהִתְמַעֲטוּ.

וַאֲפָלוּ אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בַּזּוּץ, בְּרוּזַ אַזָּרַת, שָׂרִים מֵאוֹתָם הָאֵיבָרִים וְהַפָּדָרִים, בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה צוֹוְזִים, גּוֹעִים וּמְיַלְּלִים עַל הַמִּזְבֵּזַ הַזֶּה. אוֹי לַזְּמוֹר שֶׁאָבַד אֲבוּסוֹ, הַמָּקוֹם שֶׁמִּתְרַוֶּה מִמֶּנּוּ. מִי רָאָה נַהֲמַת הַגְּבָרִים הַקְּדוֹשִׁים בַּגְּבִירָה, מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה.

בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ אוֹתָהּ הַנְּקֵדָה שֶׁל צִיּוֹן, מְקוֹם בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, רוֹאָה אוֹתָהּ שֶׁנֶּזֶרֶב, וְנִטְמָא מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבָהּ וּמִטָּתָהּ, גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, עוֹלָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה, מִסְתַּכֶּלֶת בִּמְקוֹם הַכְּרוּבִים, צוֹוַזַת בְּקוֹל מַר, וּמְרִימָה קוֹלָהּ וְאוֹמֶרֶת: מִטָּתִי מִטָּתִי, מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבִי!

עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה כָּתוּב (שִׁיר ג) עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת. מִשְׁכָּבִי, מִטַּת הַגְּבִירָה. גּוֹעָה בִּבְכִיָּה וְאוֹמֶרֶת: מִטָּתִי, מְקוֹם מִקְדָּשִׁי, הַמָּקוֹם שֶׁל הַמַּרְגָּלִיּוֹת הַטּוֹבוֹת, בֵּית הַפָּרֹכֶת וְהַכַּפֹּרֶת, שֶׁהָיוּ סוֹמְכִים עָלָיו שִׁשִּׁים אֶלֶף רְבָבוֹת שֶׁל אַבְנֵי יְקָר, סְדָרִים סְדָרִים, שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, מִסְתַּכְּלִים זֶה עַל זֶה. סִדְרֵי רִמּוֹנִים מַצָּעִים עָלַיִךְ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. הָעוֹלָם עָמַד בִּשְׁבִילֵךְ.

רִבּוֹן הָעוֹלָם, בַּעֲלִי הָיָה בָּא אֵלַי, וְהוּא שׁוֹכֵב בֵּין זְרוֹעַי, וְכָל מַה שֶּׁרָצִיתִי מִמֶּנּוּ, וְכָל רְצוֹנִי עוֹשֶׂה בַּזְּמַן הַזֶּה, כְּשֶׁהָיָה בָּא אֵלַי וְעָזַב (וְשָׁם) בִּי מְדוּרוֹ וּמִשְׁתַּעֲשַׁע בֵּין עֲדָיַי.

מִטָּתִי מִטָּתִי, אֵינֵךְ זוֹכֶרֶת כְּשֶׁהָיִיתִי בָּאָה אֵלַיִךְ בְּשִׂמְזָה וּבְטוּב לֵב,

וְאוֹתָם הַתִּינוֹקוֹת הָעֲלָמִים הָיוּ יוֹצְאִים כְּנֶגְדִּי, מַכִּים בְּכַנְפֵיהֶם בְּשִׂמְחָה לְקַבְּלֵנִי.

הֶעָפָר שֶׁבָּךְ הָיָה קָם מִמְּקוֹמוֹ, וְרוֹאֶה אֵיךְ נִשְׂכַּזוּ אֲרוֹן הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה כָּאן. מִכָּאן יָצָא מָזוֹן לְכָל הָעוֹלָם, וְאוֹר, וּבְרָכוֹת לַכֹּל.

אַשְׁגִּיזַו עַל בַּעְלִי – אֵינוֹ כָאן. אַשְׁגִּיזַו לְכָל צַד. בַּזְּמַן הַזֶּה כְּשֶׁהָיָה בָּא אֶצְלִי בַּעְלִי, וּסְבִיבוֹ כַּמָּה בָּנִים וְזַסִּידִים, וְכָל אוֹתָם הָעֲלָמוֹת מְזֻמָּנוֹת לְקַבְּלוֹ.

וְהָיִינוּ שׁוֹמְעִים מֵרָזוּק קוֹל זוּגֵי הַפַּעֲמוֹנִים מְקַשְׁקְשִׁים בֵּין רַגְלָיו, כְּדֵי שֶׁאֶשְׁמַע קוֹלוֹ טֶרֶם הִכָּנְסוֹ אֵלַי. כָּל עַלְמוֹתַי מְשַׂבְּזוֹת וּמוֹדוֹת לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַזַּר כָּךְ הוֹלְכוֹת כָּל אַזַּת לְבֵית מוֹשָׁבָהּ, וְהָיִינוּ יְזִידוֹת מְזַבְּקוֹת בִּנְשִׁיקוֹתֵינוּ בְּאַהֲבָה.

בַּעְלִי בַּעְלִי, אֵיפֹה פָּנִיתָ? כְּעֵת הוּא הַזְּמַן שֶׁהָיִיתִי מַשְׁגִּיזָה בְּךָ. הִסְתַּכַּלְתִּי בְּכָל צַד – וְאֵינְךָ. אֵיפֹה אַשְׁגִּיזַו לְךָ, וְלֹא אֲבַקֵּשׁ בִּשְׁבִילְךָ?

זֶהוּ מְקוֹמְךָ בַּזְּמַן הַזֶּה לָבֹא אֵלַי, הֲרֵינִי מְזֻמֶּנֶת כָּאן. וַהֲרֵי נִשְׂכַּזְתָּ מִמֶּנִּי. אֵינְךָ זוֹכֵר יְמֵי הָאַהֲבָה, כְּשֶׁהָיִיתִי שׁוֹכֶבֶת בְּזֵיקְךָ, וַזַּקוֹקָה בִּדְיוֹקָנְךָ, וּדְיוֹקְנִי הָיָה זָקוּק בְּךָ. כַּזּוֹתָם הַזֶּה שֶׁמַּשְׁאִיר דְּיוֹקְנוֹ בַּזַּקִיקַת הַכְּתָב, כָּךְ הִשְׁאַרְתִּי דְּיוֹקְנִי בְּךָ, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁתַּעֲשַׁע בִּדְיוֹקְנִי, בְּעוֹדִי בְּתוֹךְ צִבְאוֹתַי.

גּוֹעָה בִּבְכִיָּה וְאוֹמֶרֶת: בַּעְלִי בַּעְלִי, הָאוֹר שֶׁל הָעֵינַיִם הֲרֵי נָזוּשָׁךְ. אֵינְךָ זוֹכֵר, כְּשֶׁהָיִיתָ מוֹשִׁיט שִׁמְאלְךָ מִתַּזַת לְרֹאשִׁי, וַאֲנִי מִתְעַנֶּגֶת עַל רֹב שָׁלוֹם, וִימִינְךָ מְזַבֶּקֶת בְּאַזָּוָה וּבִנְשִׁיקוֹת. וְנָדַרְתָּ לִי שֶׁלֹּא תַעֲזֹב אַהֲבָתִי לְעוֹלָמִים. וְנִשְׁבַּעְתָּ לִי (תהלים קלז) אִם אֶשְׁכָּזֵךְ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּזִי יְמִינִי, הִגָּה נִשְׂכַּזְתִּי מִמְּךָ.

אֵינְךָ זוֹכֵר, כְּשֶׁעָמַדְתִּי אֶצְלְךָ בְּהַר סִינַי, וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא שְׁלֵמִים שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם, וְהִתְעַטַּרְתִּי לְךָ בָּהֶם יוֹתֵר מִכָּל הָעַמִּים, וְהָיִינוּ הוֹלְכִים אַזַּרִיךְ לְכָל רְצוֹנְךָ. וְאוֹתָהּ שִׁפְוָזָה הָרִגָּה בָּהֶם לַאֲלָפִים וּרְבָבוֹת, וְלֹא הִשְׁגַּוְתִּי. וְכֻלָּם נָאֶבְדוּ בַּמִּדְבָּר, וְהִשְׁאַרְתָּ אוֹתָם שָׁם, וְהִכְנַסְנוּ בְּנֵיהֶם הַקְּטַנִּים לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ

בָּאָרֶץ הַזּוֹ. וְהִבְדַּלְנוּ אוֹתָם לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ בִּשְׁבִיל רְצוֹנֶךָ.

בַּעְלִי, הֱיֵה זוֹכֵר, בְּכַמָּה בָּנִים קְדוֹשִׁים עָמַדְתִּי לְפָנֶיךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, בִּימֵי דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ. אֵינְךָ זוֹכֵר כַּמָּה טוֹבוֹת שֶׁעָשׂוּ לְפָנֶיךָ?! הַאִם נָאֶה לְךָ לִזְכֹּר וְזַטָּאִים, וְלֹא תִזְכֹּר זְכֻיּוֹת?! אֵיךְ הִתְהַפַּכְתָּ עָלַיִךְ?

אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת אוֹתְךָ – וְאֵינְךָ. מְבַקֶּשֶׁת עַל בָּנַי – וְאֵינָם. מְבַקֶּשֶׁת עַל קְדֻשַּׁת הַמָּקוֹם הַזֶּה – וַהֲרֵי נִטְמָא. כָּל הָעוֹלָם הָיָה בְּשָׁלוֹם מִשּׁוּם הַמָּקוֹם הַזֶּה. הַכְּלָבִים אֵין נוֹבְחִים בַּזְּמַן הַזֶּה, כֻּלָּם הָיוּ בְּשָׁלוֹם. גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, וְכָל אוֹתָם הָאוּכְלוֹסִים לְמַעְלָה. וְהַכְּלָבִים צוֹוְחִים לְמַטָּה, בְּרֵאשִׁית הַמִּשְׁמוֹרָה הַשְּׁלִישִׁית.

הִיא יוֹצֵאת וּבָאָה, וְעוֹמֶדֶת עַל מְקוֹם מְזֻבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים, גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, וְעוֹלָה לְמַעְלָה, וּמוֹצֵאת כְּרוּב אֶחָד מֵאוֹתָם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁהָיוּ עִמָּהּ, וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן לֹא הָיְתָה לָהּ אֶלָּא אֶחָד. וְאוֹתוֹ הַתִּינוֹק הָעֶלֶם שֶׁנִּשְׁאַר, יוֹנֵק מִמֶּנָּה בְּכִיָּה וִילָלָה.

וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְדַּמֵּן אֵלֶיהָ, וְיוֹרֵד אֵלֶיהָ, וּמְדַבֵּר עִמָּהּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה, כִּי יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, תִּינוֹק יוֹנֵק מִשְּׁדֵי אִמּוֹ, וְאִשָּׁה מְסֻפֶּרֶת עִם בַּעְלָהּ. (עַד כָּאן הַפְּתִיחָה, מִכָּאן וְאֵילָךְ רֵאשִׁיתָהּ שֶׁל מְגִלַּת אֵיכָה).

אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד, רַבּוֹתֵינוּ פּוֹתְחִים בַּפָּסוּק הַזֶּה, (קהלת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה. הַפָּסוּק הַזֶּה בְּאַרְנוּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ – תִּהְיֶה זוֹכֵר אֶת כָּל אוֹתָן הַטּוֹבוֹת וְכָל אוֹתָם הָאוֹתוֹת וְהַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כְּשֶׁהָיִיתָ נַעַר בֶּאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יב) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ.

בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ – בַּזְּמַן שֶׁהִתְרַצָּה בְּךָ מִכָּל הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם. עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה – יָמִים שֶׁיִּשְׁלְטוּ בְּךָ שְׁאָר הָעַמִּים, וְיַפְזְרוּ אוֹתְךָ בְּכָל

הָעַמִּים.

בִּימֵי בְּזוּרֹתֶיךָ – יְמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁהֵם בְּרוּרִים לְךָ, וְהַשְׁמִירָה שֶׁלְּמַעְלָה עָלֶיךָ. וְהֵם אַרְבָּעָה יַרְזֵי הַשָּׁנָה, אֲדָר נִיסָן אִיָּר סִיוָן, אֵלּוּ אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁבָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל, וְעָשָׂה בָהֶם עִמָּהֶם נִסִּים. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְעַטָּרֶת בְּבַעְלָהּ וּמִתְקָרֶבֶת אֵלָיו.

עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה – יְמֵי הַזְּקָנָה, יְמֵי הָרָעָה מַמָּשׁ, וְהֵם: תַּמּוּז אָב טֵבֵת שְׁבָט. אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כָּל כָּךְ, וְסִימָנָךְ – (משלי ו) וְשֵׁבֶט לְגֵו וְזַסַר לֵב.

וְהִגִּיעוּ שָׁנִים – שָׁנִים שֶׁל גָּלוּת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל הוֹלְכִים מִטַּלְטָלִים. וְאֵין בָּהֶם זֵפֶךְ – שֶׁשָּׁנִינוּ, עֲתִידִים בִּימֵי הַגָּלוּת שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בְּיַד הָאָדָם (זֵפֶךְ) לִקְנוֹת בַּשּׁוּק, וְאָז תִּכְלֶה הַפְּרוּטָה מִן הַכִּיס.

עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ – זֶה קְלַסְתֵּר פָּנִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה, מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה. מִמַּטָּה מִי הֵם? בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁהָיוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, פַּטִּישֵׁי בַרְזֶל, מְהַדְּקִים סְלָעִים, וְתוֹלְשִׁים הָרִים רָמִים.

וְהָאוֹר – זֶה הַתַּלְמוּד הַיְרוּשַׁלְמִי, שֶׁמֵּאִיר אוֹר הַתּוֹרָה, אַזָּר שֶׁהִתְבַּטֵּל זֶה, כִּבְיָכוֹל נִשְׁאֲרוּ בַּזּוּשָׁךְ, שֶׁכָּתוּב (איכה ג) בְּמַזְוֵשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי, זֶה תַּלְמוּד בַּבְלִי, שֶׁהוֹלְכִים בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם בְּמַזְוֵשַׁכִּים.

וְהַיָּרֵחַ – אֵלּוּ הֵן הַבָּרַיְתוֹת, שֶׁהָיוּ מְאִירוֹת אוֹר הַזָּכְמָה הַנִּסְתֶּרֶת. וְהַכּוֹכָבִים – אֵלּוּ אוֹתָם הַמַּשְׂכִּילִים שֶׁהָיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כָּל אוֹתָם הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד בִּשְׁבִילָם. שֶׁכְּשֶׁהָיוּ עוֹמְדִים יַחַד, הָיָה אוֹמֵר אִישׁ לַחֲבֵרוֹ: מִתּוֹךְ דָּבָר זֶה שֶׁפָּרַח מִפִּיו, אֲנִי רוֹאֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה אוֹ לְמָחָר כָּךְ וְכָךְ.

דָּבָר אַחֵר, (קהלת יב) עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ – הָאוֹר שֶׁל קְלַסְתֵּר פָּנֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁהָיָה מֵאִיר לָהּ בְּכָל יוֹם, וּמֵאוֹתוֹ הָאוֹר הָעוֹלָם הִתְקַיֵּם, וְיִשְׂרָאֵל שָׁהוּ בָּאָרֶץ לָבֶטַח.

וְהָאוֹר – הָאוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁהָיָה מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וְנִגְנַז. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (הָיָה) מֵאִיר, וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ זִוּוּט אֶזֶד שֶׁל יְמִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹזֵז בַּלְבָנָה. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ.

וְהַיָּרֵחַ – שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ. וְהַכּוֹכָבִים – מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁהָיוּ בָּאִים בָּהּ וְיוֹדְעִים אֶצְלָהּ, וּבָטְלוּ מִקְיוּמָם, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם. וְשָׁבוּ הָעָבִים אַחַר הַגָּשֶׁם, שֶׁכָּתוּב (שם לב) מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָיוּן.

בַּיּוֹם שֶׁיָּעֲצוּ שׁוֹמְרֵי הַבַּיִת (קהלת יב) – אֵלּוּ שִׁלְשָׁה בָּתֵּי דִּינִין שֶׁהָיוּ מְלַמְּדִים תּוֹרָה בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית. וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הֶוְזִיל – אֵלּוּ סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה וְסַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה. וּבָטְלוּ הַטַּוָּנוֹת – אֵלּוּ כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, וְכָל הַמִּשְׁמָרוֹת שֶׁהָיוּ עוֹמְדוֹת בִּירוּשָׁלַיִם.

וְנִשְׁכּוּ הָרְאוֹת בָּאֲרֻבּוֹת – אֵלּוּ נְבִיאִים וְצוֹפִים, שֶׁהָיוּ רוֹאִים בַּנְּבוּאָה וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. (שם) וְסָגְרוּ דְלָתַיִם בַּשּׁוּק – שֶׁבְּנֵי אָדָם צוֹוְחִים, וְאֵין מִי שֶׁמֵּשִׂיב לָהֶם, שֶׁהֲרֵי כָּל הַשְּׁעָרִים נִגְנְעָלוּ מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּבָטְלָה עֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ.

בִּשְׁפַל קוֹל הַטַּחֲנָה (שם) – אֵלֶּה אוֹתָם כּוֹתְשֵׁי הַקְּטֹרֶת, שֶׁהָיוּ נוֹתְנִים קוֹל בְּכָל יוֹם בַּכִּתִּישָׁה שֶׁלָּהּ. דָּבָר אַחֵר, קוֹל הַטַּחֲנָה – קוֹל הַשְּׁכִינָה, שֶׁצּוֹוַחַת בְּכָל יוֹם שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ.

וְיָשֹׁחוּ כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר – אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁעוֹלִים לַדּוּכָן בְּכָל יוֹם, וּמְנַגְּנִים נִגּוּן שֶׁל שִׁיר. כָּל – לְרַבּוֹת מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן לְמַעְלָה, שֶׁהָיוּ מִתְזַלְזְלִים מִשְּׁמָרוֹת לְמַעְלָה – כְּנֶגֶד אוֹתָם הַמִּשְׁמָרוֹת לְמַטָּה. שֶׁזּוּ אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה – כִּבְיָכוֹל אַף אֵלּוּ שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁזּוּ. גַּם מִגָּבהַּ יִירָאוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּגָּבוֹהַּ הֵם נָסִים, הָיוּ פְּוַזְדִים.

שֶׁזּוּ אוֹתָם בְּנוֹת הַשִּׁיר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי שְׁמוֹנִים אֶלֶף לְוִיִּם הָיוּ יְדֵיהֶם מְהֻדָּקִים לְאָזוֹר. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְנַהֲרוֹת בָּבֶל, כִּנּוֹרוֹתֵיהֶם הָיוּ תְלוּיִים עַל

הָאֵילָנוֹת שָׁם, הָיוּ מְבַקְּשִׁים מֵהֶם לְנַגֵּן, וְאוֹמְרִים (תהלים קלז) אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר ה' עַל אַדְמַת נֵכָר? נָשְׁכוּ בְּשִׁנֵּיהֶם בָּהֶנֵּי יְדֵיהֶם וְכָרְתוּ אוֹתָם, וְלֹא יָכְלוּ לְנַגֵּן, וְהָרְגוּ אוֹתָם.

וְזַרְתְּזַתִּים בַּדֶּרֶךְ – שֶׁהָרֵי הָיוּ הוֹלְכִים בְּרִיזִים עַל צַוְּארֵיהֶם, וּמֵהַהִדּוּק שֶׁהָיָה וָזָק, הָיוּ נוֹפְלִים אֲצְבְּעוֹתֵיהֶם בַּדֶּרֶךְ, וְיִרְמְיָה הָיָה מְלַקְּטָם בְּטַלִּיתוֹ, וְנוֹשֵׁק אוֹתָם, וּבוֹכֶה עֲלֵיהֶם. וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם: בָּנַי, וְלֹא אָמַרְתִּי לָכֶם (ירמיה ג) תְּנוּ לַה' אֱלֹהֵיכֶם כָּבוֹד בְּטֶרֶם יַזְשִׁיךְ וְגוֹ'?! וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ט) עַל הֶהָרִים אֶשָּׂא בְכִי וָנֶהִי וְעַל נְאוֹת מִדְבָּר קִינָה.

וְיָנֵאץ הַשָּׁקֵד (קהלת יב) – מִיּוֹם שֶׁמְּנַצְּנֵץ הָאִילָן הַזֶּה לִבְלוּבִים עַד הַיּוֹם שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרִי, הֵם עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם. כָּךְ מִשְּׁבְעָה עָשָׂר תַּמּוּז עַד תִּשְׁעָה בְּאָב – עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם בֵּינֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה א) מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה.

וְיִסְתַּבֵּל הֶזְגָּב (קהלת יב) – שֶׁנִּתַּן מַשָּׂא עַל כִּתְפֵי זֶרַע דָּוִד. וְתָפֵר הָאַבְיוֹנָה – שֶׁהִתְבַּטְּלָה עֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ. כִּי הֹלֵךְ הָאָדָם אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ – זֶהוּ הַכָּבוֹד שֶׁהִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה, וּבְנֵי אָדָם צוֹוְחִים, וְאֵין מִי שֶׁמַּשְׁגִּיחַ בָּהֶם.

עַד אֲשֶׁר לֹא יֵרָתֵק וֶזֶבֶל הַכֶּסֶף (שם) – הַמָּקוֹם שֶׁהַכֹּהֵן הָיָה מַקְטִיר קְטֹרֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפָּנִימִי. וְתָרֵץ גֻּלַּת הַזָּהָב – זֶהוּ בֵּית קָדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁשָּׁם הַכְּרוּבִים שֶׁל הַזָּהָב. וְתִשָּׁבֵר כַּד עַל הַמַּבּוּעַ – זוֹ מַלְכוּת בֵּית דָּוִד שֶׁנִּשְׁבְּרָה.

וְיָשֹׁב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה – יֵזָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְיִהְיֶה כְּעָפָר. וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ – זוֹ הַשְּׁכִינָה, וְהִסְתַּלְּקוּת שֶׁל רוּחַ הַנְּבוּאָה מִן הָעוֹלָם.

רַבִּי יוּדַאי גָּזִיתָא, (שם יב) בַּיּוֹם שֶׁיִּזְעוּ שׁוֹמְרֵי הַבַּיִת – אֵלּוּ תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, שֶׁהָיוּ שׁוֹמְרִים הָעָם שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִזְדַּעְזְעוּ מִמְּקוֹמָם.

וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הֶזְוִיל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מז) וַיֵּשׁ בָּם אַנְשֵׁי זַיִל. הַזִּטְא שֶׁל בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהָיוּ אַנְשֵׁי זַיִל וְסוֹבְלִים עִוּוּת הַדִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב זז) הָאֵל יְעַוֵּת מִשְׁפָּט. קִבְּלוּ עִוּוּת הַדִּין אוֹתָם אַנְשֵׁי זַיִל. שֶׁכָּךְ דַּרְכֵי הַנָּזוּשׁ –

אַזַּר שֶׁהוֹרֵג אֶת הָאָדָם, זוֹזֵר וְנוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ נְשִׁיכָה בְּלִי רַוָּחִים. זֶהוּ עִוּוּת הַדִּין.

שָׁלוֹם לָהֶם בְּנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: נָאֶה שֶׁאַתֶּם יֵשׁ לָכֶם לִבְכּוֹת כְּמִי שֶׁבּוֹכֶה מֵרָזוֹק, שֶׁהֲרֵי אֵבֶל וּבְכִיָּה וּמִסְפֵּד בִּנְהִי וּמְרִירוּת לֹא מַגִּיעַ לָכֶם, שֶׁהֲרֵי רִוַּצְתֶּם רַגְלֵיכֶם, וְלֹא רְצִיתֶם לְטַנֵּף אוֹתָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ה) רָוַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם.

אֲבָל אָנוּ שֶׁשּׁוֹכְנִים בֵּין גְּדֵרֵי הַנָּזוֹשׁ, וְאוֹרֵב לָנוּ בְּכָל יוֹם, הוֹרֵג וְנוֹשֵׁךְ, וְאָנוּ רוֹאִים בָּעֵינַיִם עִוּוּת הַדִּין שֶׁנַּעֲשָׂה בֵּינֵינוּ, בְּאוֹתָם אַנְשֵׁי זַוִּיל, שֶׁבֵּימֵיהֶם שׁוֹתֵק, וְלֹא רוֹצֶה דִּין, שֶׁפַּוּוְזוֹד מֵהֶם פַּוָּזַד גָּדוֹל, וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד לִפָּנֵיהֶם. וְכֵיוָן שֶׁעָבְרוּ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם (הַבָּא) בִּתְשׁוּבָה, עוֹמֵד הַנָּזוֹשׁ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְתוֹבֵעַ דִּין.

וְדַיְּקָ הַכָּתוּב, שֶׁכָּתוּב (שמות כא) וְגֹנֵב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַנָּזוֹשׁ: יוֹסֵף לֹא הָיָה אִישׁ. וְנִמְצָא בְיָדוֹ וְגוֹ', הֲרֵי בִּידֵיהֶם לֹא נִמְצָא. זַוָּז וְאָמַר, (דברים כד) כִּי יִמָּצֵא אִישׁ גֹּנֵב נֶפֶשׁ מֵאֶזְיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמֶּר בּוֹ וּמְכָרוֹ וּמֵת הַגַּנָּב הַהוּא.

שְׁמוֹנָה מֵאוֹת שָׁנִים הָיָה עוֹמֵד אוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ וּמְבַקֵּשׁ דִּין. וְאָנוּ שָׁנִינוּ, מִי שֶׁנִּתְזַיֵּב בִּשְׁנֵי דִינִים – נִדּוֹן בַּזְּמוּרָה. אוֹי לְמִי שֶׁקִּבֵּל עָנֶשׁ עַל זְטָאוֹ, שֶׁהֲרֵי הַמִּיתָה מְכַפֶּרֶת עַל הַזְּטָאִים, וְזוֹזֵר לְקַבֵּל עָנֶשׁ אַזַּר. אוֹי שֶׁהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הַזַּוִּיל, וְסמא"ל וְנָזוֹשׁ עָמְדוּ לִתְבֹּעַ הַדִּין.

עַל זֶה נָאֶה לָנוּ לִבְכּוֹת וְלִסְפֹּד, שֶׁהַקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה נִשְׁאֲרָה בָּדָד מִכָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁהָיוּ בָהּ. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה יָרַד סמא"ל וּבִלְבֵּל אֶת הָעוֹלָם, וְהִכְנִיס הָרוּזָ הַזֶּה בַּמֻּעַי שֶׁל אוֹתוֹ הָרָשָׁע מֶלֶךְ רוֹמִי, וְתָבַע דִּין מִגִּבּוֹרֵי הָעוֹלָם. וַי לָזֶה! וַי לָעוֹלָם! עִוּוּת הַדִּין לֹא נִמְצָא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כָּזֶה.

אֵיכָה בָּנַיִךְ הָעֲמוּדִים שֶׁל הָעוֹלָם, עֲמוּדִים תּוֹמְכִים, שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וַאֲנִי (וְאַתְּ) מִתְעַטֵּר בָּהֶם בְּכָל יוֹם? אֵיךְ הִתְעַוְּתוּ עַל יְדֵי הַנָּזוֹשׁ? אֵיךְ הִתְעַוְּתוּ רוּזוֹת קְדוֹשׁוֹת לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים נָכְרִיִּים אֲזוֹרִים לָדוּן אוֹתָם

בְּקָלוֹן רַב? וַי לָזֶה! וַי לָעַוּוֹת הַזֶּה!

מִי רָאָה בְּתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְסָר הַדִּין לְמַעְלָה. עֶשֶׂר מַרְגָּלִיּוֹת יָפוֹת, הָאוֹר שֶׁל כָּל הַגָּן, בֵּין כָּל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת, מִתְפַּשְׁטִים וְכֻלָּם יוֹצְאִים הַזּוּצָה. וְכָל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: וַי שֶׁהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הַזִּיל! וְשׁוֹמְרֵי הַשַּׁעַר שֶׁל גַּן הָעֵדֶן מְזַדַּעְזְעִים, אוֹתָם הַכְּרוּבִים, עוֹלִים וְיוֹרְדִים, וְלֹא נוֹתְנִים מָקוֹם לְהוֹצִיא אֶת הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ.

כְּשֶׁהִתְפַּשְׁטוּ מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁל לְבוּשֵׁיהֶם. וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְהוֹנִים צוֹוְחִים כְּנֶגְדָּם, וְאוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַזּוּמוֹת לְמַעְלָה מְזַדַּעְזְעִים, וְכָל צְבָאוֹת רוּם הַשָּׁמַיִם בּוֹכִים וּמְיַלְלִים מִי רָאָה אֶת אִמָּנוּ גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת? יוֹרֶדֶת לַכְּרוּבִים, שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים שֶׁבַּגָּן, וְהֵם מְזַדַּעְזְעִים. עוֹלָה אִמָּנוּ, וּכְרוּב אֶזֹּד עִמָּהּ.

וְאָז לַהַט הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, שְׁנוֹנָה הַרְבֵּה, מַכֶּה לְתוֹךְ הַשְּׁעָרִים, וְיָצְאוּ אוֹתָם עֲשָׂרָה הָאוֹרוֹת. הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְהוֹנִים צוֹוְחִים: וַי לָעוֹלָם! וַי לַדּוֹר!

לָנוּ יָאֶה לִסְפֹּד כְּתַנִּים, כְּשֶׁיָּרְדָה הָאֵם, וְלֹא מְצָאָה אוֹתָם שָׁם בַּגָּן. וְכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת וְהַבְּשָׂמִים גּוֹעִים וּמְיַלְלִים. אָז הִיא גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת. אוֹתָם הַכְּרוּבִים שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים בּוֹכִים וּמְיַלְלִים, פּוֹתְזִים בִּבְכִיָּה. אָנוּ עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה נָאֶה לָנוּ לִבְכּוֹת עַל הַכֹּל, וְעַל הָעַוּוֹת הַזֶּה.

עוֹד פָּתַזְתִּ, (בראשית נ) וַיְצַוּוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר וְגוֹ', (שם) אָנָּא שָׂא נָא פֶּשַׁע אַזַּיִךְ וְזַטָּאתָם וְגוֹ', וַיֵּבְךְ יוֹסֵף בְּדַבְּרָם אֵלָיו. הַזַּטָּא – לוֹ הֵם עָשׂוּ, וְהוּא מְכַפֶּר עַל הַכֹּל, וּמְכַפֶּר עַל זַטָּאָם. כֵּיוָן שֶׁהוּא מוֹזֵל, לְמִי יֵשׁ לִתְבֹּעַ עַל זַטָּאָם? זֶהוּ וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הֶזֵּיל. עַוּוֹת הַדִּין רַב הָיָה לְאוֹתָם אַנְשֵׁי הֶזֵּיל. וַי לָנוּ, מִי יְזַזֵּם אוֹתָנוּ?

לָמָּה הָיָה עַוּוֹת הַדִּין הַזֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהָרֵי אִמָּנוּ גְּרוּשָׁה וּבְרוּזָה, וְהָלְכָה לָהּ, וּמִשּׁוּם זֶה עַוּוֹת הַדִּין נִמְצָא, שֶׁנִּמְצָא לְבַדּוֹ אוֹתוֹ שֶׁהִסְטִין עָלֵינוּ, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיִּבְזוֹזֶה בְּיָדוֹ וְיִטְעַן עָלֵינוּ טַעֲנָה. עַל זֶה נִמְסְרוּ בְיָדֶיהָ כָּל תִּקּוּנֵי אִמָּנוּ.

שֶׁאִלּוּ נִמְצְאָה שָׁם אִמָּנוּ, לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין הָיְתָה מַכְנִיסָה אוֹתָנוּ. עַל זֶה

הִיא בּוֹכָה, וְעַל זֶה הִיא מְיַלֶּלֶת, עַל בָּנֶיהָ שֶׁגָּלוּ, וְשֶׁנֶּהֶרְגוּ, וְשֶׁהֻשְׁמְדוּ בְּזוֹנָם.

וּבְדִינֵיהֶם לֹא נִמְצָאָה, וְעָשָׂה בָּהֶם אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ אֶת רְצוֹנוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם, שֶׁלֹּא תִהְיֶה מְזֻמֶּנֶת בְּדִינֵיכֶם. אֵיכָה יָשְׁבָה בָּדָד בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהִיא הָיְתָה לוֹקַחַת טַעֲנַת בָּנֶיהָ, וּבִשְׁבִילָהּ הָיָה נִקְרָע הַדִּין.

וּכְשֶׁאוֹתָם עָשָׁר הַמַּרְגָּלִיּוֹת (הַשְּׁבָטִים) יָצְאוּ מִגַּן הָעֵדֶן לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים אֲזוּרִים, כָּל הַלְּבוּשִׁים נִמְסְרוּ בְּיַד הַנָּזוּשׁ, פָּרַט לְאָזוֹר, שֶׁהוּא רְאוּבֵן, שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר.

וְעַל שֶׁנָּתַן הָעֵצָה לְזָרְקוֹ לַבּאֵר, הוּא נִתְפַּס בִּבְאֵר, וְנִצַּל. וְזֶהוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, כְּשֶׁתָּפְשׂוּהוּ לְמִינוּת, וְנָתְנוּהוּ בְּבוֹר, וְנִצַּל נִשְׁמָתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן. בָּרוּךְ יהו"ה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלוֹךְ יהו"ה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

תִּקּוּנִים מִזֹּהַר זְרַדְשׁ

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. בֹּא וּרְאֵה, שְׁתֵּי הַתֵּבוֹת הַלָּלוּ נָזוּלְקוּ לִשְׁנֵי צְדָדִים כָּל אַזּוֹת. בְּרֵאשִׁי"ת – בָּרָ"א שִׁי"ת. אֱלֹהִים – מִי אֱלֹהּ. מַה זֶּה שִׁית? אֵלּוּ שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וּבִשְׁבִילָם נֶאֱמַר (שמות לז) אֱלֹהֵי פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן. וְזֶה הוּא מִי אֱלֹהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה. וּשְׁנֵי מִשְׁכָּנוֹת הֵם שֶׁנִּרְמְזוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה: אֱלֹהֵי פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת, הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן. מִי, וְזֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הַמִּשְׁכָּן הַתַּזְהִירוֹן מָה.

הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן בִּשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר מִי בָרָא אֵלֶּה, מַה זֶּה אֱלֹהּ? אֵלּוּ אֱלֹהּ מוֹעֲדֵי ה'. וּמִי הֵם מוֹעֲדֵי ה'? אֵלּוּ הֵם זַזַ"ג הַמַּצּוֹת וְזַזַ"ג הַשָּׁבוּעוֹת וְזַזַ"ג הַסֻּכּוֹת, הֲרֵי שִׁלְשָׁה. שִׁלְשֶׁת הָאֲזוֹרִים – רֹאשׁ הַשָּׁנָה, זְנָבָה וּפוּרִים. שִׁלְשָׁה מֵהֶם נִקְרָאִים מוֹעֲדֵי ה', וְהֵם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. שִׁלְשֶׁת הָאֲזוֹרִים נִקְרָאִים אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדַי, וּכְנֶגְדָּם נֶאֱמַר (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר.

וְזֶה הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן שֶׁעָלֵיהֶם נִקְרָא מִי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִי בָרָא אֵלֶּה. וְזוֹ מִי, הִיא הַבִּינָה, וְזֶה שְׁמָהּ, וְהַדַּרְגָּה שֶׁלָּהּ הוּא וַדַּאי יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ

שֶׁנִּקְרֵאת בִּינָה נִקְרֵאת הָעוֹלָם הַבָּא. וּבָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. כְּמוֹ כֵן יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁלּוֹ אֵין שָׁם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. הַמַּלְכוּת נִקְרֵאת מ"ה, זֶה מִשְׁכַּן הָעֶדוּת. וּמִשּׁוּם שֶׁבּוֹ נִמְצֵאת עֵדוּת, נֶאֱמַר בּוֹ מָה אֲעִידֵךְ. (וְזֶה שְׁמָהּ, וְדַרְגָּתָהּ שַׁבָּת)

וּכְמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוֹצִיא שִׁשָּׁה מוּעָדִים, כָּךְ הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הוֹצִיא שִׁשָּׁה מוּעָדִים, וְהֵם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וּמִנַּיִן שֶׁהֵם שִׁשָּׁה בַּשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. כִּי שֵׁשֶׁת וַדַּאי שֶׁהֵם שִׁשָּׁה. וּמִשּׁוּם זֶה לֹא אָמַר כִּי בְּשִׁשֶּׁת יָמִים.

וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֵדוּת בָּעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָה אֲעִידֵךְ, כָּךְ יֵשׁ עֵדוּת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. הֲרֵי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּרֵאשִׁי"ת, וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בָּרָא שִׁית, וְאֵלּוּ הֵם שְׁנֵי מִשְׁכָּנוֹת לַאֲבִיר יַעֲקֹב. אִם כֵּן, אַזַּר שֶׁאָמַר אֱלֹהֵי מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ שֶׁהֵם שִׁשָּׁה.

מַהוּ בְּמוֹעֲדָם שֶׁאָמַר אַזַּר כֵּן? אֶלָּא אֵין רְשׁוּת לִקְרֹא לָהֶם אֶלָּא בְּמוֹעֲדָם, שֶׁהִיא מַלְכוּת. וּבְמָקוֹם אַזַּר אָמַר אֱלֹהֵי הֵם מוֹעֲדַי. ה"ם הוּא בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת מ"ה, וְזֶהוּ אֱלֹהֵי הֵם מוֹעֲדַי. וְזֶהוּ שְׁמִינִי זֹאת עֲצֶרֶת, שֶׁהוּא זַג בְּפָנֵי עַצְמוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, אֱלֹהֵי מוֹעֲדֵי ה' הוֹלְכִים עַל תִּקּוּן הַגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְאֵלֶּה הֵם: פָּסַח – זְרוֹעַ יָמִין שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְזֶה וֶסֶד, וּבְשִׁבִילָהּ נֶאֱמַר הַיָּמִין מְקֹרֶבֶת. רֹאשׁ הַשָּׁנָה – זְרוֹעַ שְׂמֹאל שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְזוֹ גְּבוּרָה, וּבְשִׁבִילָהּ נֶאֱמַר שְׂמֹאל דּוֹחָה. שָׁבוּעוֹת – זֶה הַגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְזוֹ תִּפְאֶרֶת, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. זַנָּכָה וּפוּרִים – אֵלֶּה הֵם שְׁתֵּי הַשּׁוֹקַיִם שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁעֲלֵיהֶם שׁוֹרֶה הַגֵּס, וּבְשִׁבִילָם נֶאֱמַר אֵלֶּה פְּקוּדֵי, שְׁתֵּי מִצְוֹות וַדַּאי, שֶׁבְּשִׁבִילָם נֶאֱמַר פָּקֹד פָּקַדְתִּי. שְׁנֵי נְבִיאִים, שְׁנֵי מְשִׁיחִים הֵם וַדַּאי.

כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִּים – זֶה הַיְסוֹד, וְזֶה זַג הַסֻּכּוֹת כְּלוֹל מִכֻּלָּם, וְהוּא

הָעִבֵּר עַל הַפָּקֻדִים. שֶׁאוֹתָם נֵצֵזוּ וְהוֹד, אוֹת הוּא בַּצָּבָא שֶׁלּוֹ. וְלָמָּה נִקְרָא כֹּל? מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו שׁוֹרָה בִּינָה, שֶׁהִיא הַשְּׁבִיעִית. (י"ם כ"ל)

יָם, זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים, הֵיא וַדַּאי, וְעִמָּהּ וַמְמֹשִׁים שְׁעָרִים שֶׁל זֵרוּת בְּוֶשְׁבּוֹן כֹּל, בִּינָה בֶּן י"ה, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ מַהֲלַךְ וַמֵּשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וּמַגִּיעַ לַיְסוֹד, שֶׁהוּא זַג הַסְּכוֹת, כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג עִם הַכַּלָּה שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא זַג שְׁמִינִי עֲצֶרֶת. וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם בְּזִוּוּג אֶזֶד, נִקְרְאוּ שְׁנֵיהֶם כ"ל כַּלָּ"ה. פָּסַז צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לוֹמַר בּוֹ הַלֵּל גָּמוּר וְהַלֵּל שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר. הַלֵּל גָּמוּר לְקָבְעוֹ.

סֵפֶר שֵׁנִי

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד (דניאל יב). וְהַמַּשְׂכִּילִים – אֵלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲבֵרָיו, יַזְהִרוּ כְּשֶׁהִתְכַּנְּסוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַזִּוּוּג הַזֶּה, שֶׁהוּא מִזֹּהַר הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן הִתְגַּלָּה, נִתְּנָה רְשׁוּת לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲבֵרָיו לְגַלּוֹת בּוֹ רָזִים נִסְתָּרִים עֲמֻקִּים, וּלְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַיְשִׁיבָה הַתַּזְזִתוֹנָה, וּלְשִׁבְעָה הָרִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאַהֲרֹן וְדָוִד וּשְׁלֹמֹה, וְאֵלֶּה עִמָּהֶם, וּלְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבוֹת שֶׁהוֹלְכִים בְּעֵרְטָלִים, וְהַמַּלְאָכִים שֶׁמְּמֻנִּים עֲלֵיהֶם, וְהוֹלְכִים מְעֵרְטָלִים בִּשְׁבִילָם, שֶׁהֵם בְּתוֹלוֹת אַזְזֵרִיהָ רֵעוֹתֶיהָ שֶׁל הַשְּׁכִינָה. שֶׁהִיא מְעֵרְטֶלֶת מֵהֶם, וְהֵם מְעֵרְטָלִים מִמֶּנָּה. וְכָךְ הֵם צְבָאוֹת הַמֶּלֶךְ מְעֵרְטָלִים מִמֶּנָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָיוּן.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהַשְּׁכִינָה יְזִידָה מִצְּבָאוֹתֶיהָ? וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד. אֵ' כ"ה יָשְׁבָה בָדָד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים קמה) וַזְסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָּ"ה. וְעַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ אָמַר הַכָּתוּב (משלי כז) כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִקִּנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. וּבַזְּמַן שֶׁהִיא מְעֵרְטֶלֶת, תַּלְמִידֵי זַכָּמִים וְצַדִּיקִים וְאַנְשֵׁי מִדּוֹת שֶׁלָּהּ, כֻּלָּם הוֹלְכִים וְנוֹדְדִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, מֵאָתַר לַאֲתַר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, דּוֹר

שֶׁכֵּן דָּוִד בָּא, אַנְשֵׁי זִיל יְסוֹבְבוּ מֵעִיר לְעִיר, וְלֹא יֵרָזְמוּ.

וּמְשׁוּם זֶה הִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת הַזִּבּוּר הַזֶּה עַל יַד אוֹתוֹ שֶׁהִתְגַּלָּה, וְכֵנֵס בּוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוֹתוֹנִים לִמְצֹא בּוֹ מְנוּחָה לִשְׁכִינָה בַּגָּלוּת, וְזֵרוּת לָהּ וּלְבָנֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פד) גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ. הַהִיא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ויקרא כה) וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ.

אֲשֶׁר שָׂתָה אֶפְרוֹזֶיהָ – אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים כב) וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹזִים, וְהֵם בַּעֲלֵי הַכְּנָפַיִם, שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר (יחזקאל א) וְאַרְבָּעָה פָּנִים לְאֶחָת וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַחַת לָהֶם. שֶׁאֵלֶּה הֵם שֶׁמְּמַנִּים עַל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁרוּחָם פּוֹרַחַת מֵהֶם.

אוֹ עַל הַבֵּיצִים – אֵלּוּ הָאוֹפַנִּים שֶׁמְּמַנִּים עַל בַּעֲלֵי הַמִּקְרָא. שֶׁבִּשְׁבִיל הַזִּבּוּר הַזֶּה, וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹזִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקָּזוּ הָאֵם עַל הַבָּנִים, אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. אֵלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲבֵרָיו וּמוֹרֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁעוֹשִׂים אֶת הַזִּבּוּר הַזֶּה.

וְהַזִּבּוּר הַזֶּה הָיָה כְּמוֹ תֵּבַת נֹחַ שֶׁהִתְכַּנְּסוּ בָהּ כָּל מִין וָמִין. כָּךְ מִתְכַּנְּסִים בַּזִּבּוּר הַזֶּה כָּל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים וְאַנְשֵׁי מִדּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים קיז) זֶה הַשַּׁעַר לַה' צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ. וַאֲזֵרִים שֶׁאֵינָם צַדִּיקִים, נִדְוֹזִים מִשָּׁם. וּכְשֶׁהִתְגַּלָּה הַזִּבּוּר הַזֶּה בָּעוֹלָם, רַבִּים מִתְכַּנְּסִים אֵלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְגוֹ', וְאֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה – בַּזִּבּוּר הַזֶּה – עִמָּנוּ הַיּוֹם. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דניאל יב) וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד, כְּאוֹתָם הַכּוֹכָבִים שֶׁיִּהְיוּ קַיָּמִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. וְנֶאֱמַר בָּהֶם, וְהָיָה זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא אַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, וְלֹא כַּכּוֹכָבִים מִשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה נא) כִּי שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָחוּ, (תהלים קב) הֵמָּה יֹאבֵדוּ וְאַתָּה תַּעֲמֹד.

וְעוֹד וְהַמַּשְׂכִּילִים, אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שֵׂכֶל לָדַעַת אֶת גְּזֵרַת הַנִּשְׁמוֹת שֶׁלָּהֶם,

מֵאֵלּוּ הַסַּפָּירִים שֶׁהֵם דְּבָרִים שֶׁגָּזְרוּ מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל. שֶׁכֻּלָּם מְלֵאִים סְגֻלּוֹת. וְאוֹתָם אַנְשֵׁי מִדּוֹת, נִשְׁמוֹתֵיהֶם רְשׁוּמוֹת שָׁם, וּמִשָּׁם אֲצִילוּתָם. מִצַּדָּהּ שֶׁל הַמַּלְכוּת הֵם בְּנֵי מְלָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים, וּמִצַּד זֶה יוֹצְאִים מִיִּשְׂרָאֵל מְלָכִים.

וּמִצַּד שֶׁל הַצַּדִּיק נִקְרְאוּ צַדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים. וּמֵהַצַּד שֶׁל נֵצַח וְהוֹד נִקְרְאוּ נְבִיאִים. וּמֵהַצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נֶאֱמַר בָּהֶם (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (מלאכי ג) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ. וּמִצַּד שֶׁל הַגְּבוּרָה נִקְרְאוּ גִּבּוֹרִים עוֹמְדִים בַּפֶּרֶץ דּוֹוְזִים אֶת הַגְּזֵרוֹת. וּמִצַּד שֶׁל הַיְּסוֹד נִקְרְאוּ זַסִּידִים. וּמֵהַצַּד שֶׁל זְכוּתָהּ וּבִינָה נֶאֱמַר בָּהֶם כֻּלָּנוּ זַכְּמִים כֻּלָּנוּ גִּבּוֹנִים.

וּמִצַּד שֶׁל הַכֶּתֶר, שֶׁהוּא רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, הֵם רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אַנְשֵׁי מִדּוֹת. אֵלּוּ הֵם הַמַּשְׂכִּילִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שֵׂכֶל לְהַכִּיר אֶת רִבּוֹנָם, שֶׁסּוֹדוֹת רִבּוֹנָם אֵין מִתְכַּסִּים מֵהֶם, שֶׁכֻּלָּם הָיוּ בְּהַסְכָּמָה בַּזִּוּוּג הַזֶּה.

וּלְאֵלֶּה שֶׁהֵם בַּמִּדּוֹת הַלָּלוּ, צָרִיךְ לְגַלּוֹת סוֹדוֹת טְמִירִים. אֲבָל מִי שֶׁמְּגַלֶּה סוֹדוֹת לָרְשָׁעִים, כְּאִלּוּ מְגַלֶּה עֲרָיוֹת בַּתּוֹרָה. שֶׁבְּנֵי שִׁפְחָה הָרָעָה לִילִית, אִמָּם שֶׁל הָרְשָׁעִים, עֵרְבּוּבְיָה רָעָה. מִי שֶׁמְּגַלֶּה סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, גּוֹרֵם לַצַּדִּיק שֶׁהוּא יְסוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו, שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַמַּעְיָן וּמִן הַשְּׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן אוֹתָם הַצַּדִּיקִים לְמַטָּה עֲנִיִּים מֵהַכֹּל, עֲנִיִּים מִסּוֹדוֹת הַתּוֹרָה, עֲנִיִּים בַּגּוּף. וְכָל מִי שֶׁמְּגַלֶּה סוֹדוֹת לַצַּדִּיקִים, גּוֹרֵם לַצַּדִּיק לְהָאִיר בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְלַשְּׁכִינָה, שֶׁהָאוֹר נִקְרָא ר"ז.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. מַה זֶּה כְּזֹהַר? הַדַּרְגָּה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁעַל שְׁמוֹ נִקְרָא הַזִּוּוּג הַזֶּה סֵפֶר

הַזֹּהַר. וְהַשְׁכִּינָה מְאִירָה בּוֹ, וְזוֹהֲרֶת בַּלְּבָנָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מְאִירָה בְּשִׁשָּׁה הָרִים גְּדוֹלִים, וְהַלְּבָנָה בַּשְּׁבִיעִית כְּלוֹלָה מִשֶּׁבַע.

שָׁם אבגית"ץ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה ו) שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד. וְהַשֵּׁם הַזֶּה הוּא סְגֻלָּתוֹ לְכַסּוֹת וְלַנְּשָׁמָה, כְּשֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה לְהָעִיד עַל הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁל הָאָדָם, וּלְהַצִּילוֹ מִמַּלְאֲכֵי הַזַּבָּלָה וּמִכָּל הַמַּזִּיקִים וְהָרוּחוֹת וְלֵילִין וְשֵׁדִים, וּבָהֶם פּוֹרַזֹת לְמַעְלָה. בְּשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת מִכָּל שֵׁם תְּכַסֶּה פָּנֶיהָ מֵהֶם, בְּשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת תְּכַסֶּה רַגְלֶיהָ, וּבִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת פּוֹרַזֹת לְמַעְלָה, וְאַף כָּךְ לָרוּזִ וְאַף כָּךְ לַנָּפָשׁ. עַד כָּאן.

אב"ג יתי"ץ קר"ע שטי"ן נג"ד יכ"ש בט"ר צת"ג זקי"ב טנ"ע יג"ל פו"ק שקוצי"ת שֶׁהַנְּשָׁמָה פּוֹרַזֹת בָּהֶם לְמַעְלָה בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְזוֹהִי נִשְׁמַת כָּל זִי, שֶׁהָאֲצִילוּת מִן הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְשִׁבְעַת הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ שֶׁפּוֹרַזֹת בָּהֶם הֵם שֶׁבַע, שֶׁכְּלוּלִים בְּבַת שֶׁבַע, שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, כְּלוּלָה מִשֶּׁבַע סְפִירוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד (דברי הימים–א כט) לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הִיא הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל בַּעַל הַכְּנָפַיִם, הָאָדָם הַגָּדוֹל, זָכְמָה, וְעֶשֶׂר זָכְמוֹת נִקְרְאוּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת מִצַּדּוֹ. וְכֶתֶר עֶלְיוֹן נִקְרָא מִצַּדּוֹ זָכְמָה קַדּוּמָה, וְהִיא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁהִתְפַּשְׁטוּתוֹ בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת, אֲבָל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נֶעֱשֶׂר עֶלְיוֹן, שֶׁהִתְפַּשְׁטוּתוֹ בְּשֶׁבַע, וְהִיא הַשְּׁמִינִית, וּבָהּ שִׁבְזוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה, וּמִפֶּנּוּ תִּמְצָא אֶת סוֹד קַן הַצִּפּוֹר, שַׁלֵּז תְּשַׁלֵּז אֶת הָאֵם שֶׁל אֲצִילוּת. אַרְיֵה זֶסֶד, שׁוֹר גְּבוּרָה, זוֹהִי הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. הַמֶּרְכָּבָה הַשְּׁנִיָּה, תִּפְאֶרֶת אָדָם שֵׁנִית, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, דְּמוּת אַרְיֵה שׁוֹר נָשֶׁר. נֵצַח הוֹד יְסוֹד מַלְכוּת הִיא תַּבְנִית כֻּלָּם. וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל תִּקּוּן אֶזֶד.

אֲבָל מִצַּד הַנְּשָׁמָה הֵם נִקְרְאוּ שְׂרָפִים, וּמֵהַצַּד שֶׁל רוּזִ – זִיוּת, שֶׁנֶּאֱמַר

בָּהֶם (שם) וּדְמוּת הַזַּיּוֹת מַרְאֵיהֶם כְּנֹגְזַלֵי אֵשׁ בְּעֵרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַזַּיּוֹת. וְנֶאֱמַר בָּהֶם (שם) וּמְתוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע זַיּוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן דְּמוּת אָדָם לָהֵנָּה.

וְהָרוּחַ הִיא מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְיֵשׁ לָהּ אַרְבָּעָה פָּנִים, כְּמוֹ זֶה יֵשׁ לַנְּשָׁמָה אַרְבָּעָה פָּנִים. הָאוֹפַנַּיִם מִצַּד שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, וְהִיא מִצַּד שֶׁל הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, וְיֵשׁ לָהֶם אַרְבָּעָה פָּנִים שֶׁל מֶרְכָּבָה שֶׁהֵם נֶצַח וְהוֹד. וְהַגֵּה אוֹפָן אֶחָד בָּאָרֶץ זֶה צַדִּיק. הָאוֹפַנַּיִם הֵם מִמַּטָּה לְמַעְלָה, הַזַּיּוֹת בָּאֶמְצַע, הַשָּׂרָפִים לְמַעְלָה.

וּלְמַעְלָה (עַל כֻּלָּם) אָדוֹן יָחִיד שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, מֻפְלָא וּמְכֻסֶּה בְּכֶתֶר, וּבַזְּכוּתָהּ הוּא שׁוֹלְטוֹן שֶׁעוֹמֵד עַל כֻּלָּם בְּעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ. אֲבָל מִשָּׁם לְמַטָּה כָּל הַסְּפִירוֹת, מִרֻבָּעוֹת בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. כְּמוֹ זֶה בִּינָה יה"ו, אוֹתוֹ בֵּן שֶׁל י"ה הוּא ו', שֶׁהִתְפַּשְׁטוּתוֹ בְּשֵׁשׁ סְפִירוֹת. ה' רְבִיעִית בַּשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, בּוֹ נִשְׁלָם יהו"ה.

מֵהַצַּד שֶׁל אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ לְכָל זַיָּה אַרְבָּעָה פָּנִים, וּמֵהַצַּד שֶׁל יו"ד ה"א וא"ו ה"א דְּמוּת אָדָם לְאַרְבַּעְתָּן. וּכְנֶגֶד תֵּשַׁע הַסְּפִירוֹת הַלָּלוּ רָאָה יְחֶזְקֵאל תֵּשַׁע מַרְאוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם) נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. וְאֵלֶּה הֵם: הַמַּרְאָה הָרִאשׁוֹן – (שם) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא. הָאֶבֶן הַזּוֹ הִיא הַשְּׁכִינָה, אֶבֶן סַפִּיר, וְיֶחֱזְקֵאל רָאָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה. הוּא רָאָה אוֹתָהּ כְּמִי שֶׁרוֹאֶה מִתּוֹךְ עֲשָׁשִׁית.

הַמַּרְאָה הַשֵּׁנִי – וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. כָּאן רָאָה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי סָמוּךְ לַשְּׁכִינָה, וְרָאָה אוֹתוֹ מִתּוֹךְ מִטְטְרוֹ"ן שֶׁהוּא שַׁדַּי. הַמַּרְאָה הַשְּׁלִישִׁי – (שם) וָאֵרֶא כְּעֵין זָשְׁמַל כְּמַרְאֵה אֵשׁ בֵּית לָהּ סָבִיב, וְזֶה צַדִּיק זֵי הָעוֹלָמִים, שֶׁאָזוּז בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יהו"ה, וּבֵין הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא אדנ"י. וְהַצַּדִּיק הוּא זָשְׁמַל, הַכְּלָל שֶׁל שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, שֶׁהֵם יאהדונה"י. וְרָאָה אוֹתוֹ מִתּוֹךְ שַׂר הַפָּנִים.

וד׳ הַפָּנִים הֵם יהו״ה, וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם הֵם אדנ״י. כָּל זַוְיָה הִיא מְרֻבַּעַת, וּלְכָל צַד יֵשׁ לָהּ ד׳ פָּנִים. לְכָל פָּן ד׳ פָּנִים, וּלְכָל כָּנָף ד׳ כְּנָפַיִם, וְהֵם שִׁשָּׁה עָשָׂר פָּנִים. וְשִׁשָּׁה עָשָׂר כְּנָפַיִם לְכָל זַוְיָה, הֵם אוֹתָם שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם מְרֻבָּעִים עוֹלִים לְד׳ זַוִּיוֹת – שִׁשִּׁים וְאַרְבָּעָה פָּנִים וְשִׁשִּׁים וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם.

וְיֵשׁ אוֹמֵר כָּךְ, וְהַכֹּל אֱמֶת: אַרְבָּעָה פָּנִים לְאָזְנֹת וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַזְנֹת לָהֶם, וְהֵם לְכָל זַוְיָה אַרְבָּעָה פָּנִים וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, הֲרֵי הֵם שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם כִּזְשְׁבּוֹן שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, שֶׁהוּא עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, הֲרֵי אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם. וְשִׁשִּׁים וְאַרְבָּעָה פָּנִים וּכְנָפַיִם עִם שְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת שֶׁל זַשְׁמַל – שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שם) וְגַבֵּיהֶן, אֵלּוּ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם כְּנָפַיִם. וְגֹבַהּ לָהֶם, וְהֵם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם פָּנִים. שֶׁהֵם בָּאוֹתִיּוֹת אֵצֶל הַנְּקֻדּוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (קהלת ה) כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר. וּגְבוֹהִים עֲלֵיהֶם – אֵלּוּ הַטְּעָמִים. וּבְגִלְגָּלָם נֶאֱמַר (יחזקאל א) וַגַּבְּתָם מְלֵאוֹת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן.

וְאוֹתָם הַנְּקֻדּוֹת כְּמוֹ פְּרָקֵי הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁהֵם עֲגוּלִים, וְאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהָאֶצְבָּעוֹת. וְאוֹתָם הַטְּעָמִים כְּמוֹ הָעֵינַיִם שֶׁמַּנְהִיגִים אֶת כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף אֲזָרֵיהֶם, וְהֵם רְמוּזִים בַּשֵּׁם הַזֶּה יָהָוֶה. וְעוֹד וְגַבֹּתָם מְלֵאוֹת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן כְּמוֹ זֶה י, וְנֶאֱמַר בַּכְּנָפַיִם, שְׁתַּיִם זוֹבְרוֹת אִישׁ, כְּמוֹ (שמות כז) שְׁתֵּי כְתֵפֹת זוֹבְרֹת. וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶנָּה, כְּמוֹ אֶל שְׁתֵּי קְצוֹתָיו וְזֹבָר. שְׁתַּיִם זוֹבְרוֹת – הֵם יָמִין וּשְׂמֹאל.

אִישׁ – ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה. מִי הָאִישׁ? לְפָעָמִים מְמַעֲלָה לְמַטָּה, נִקְרֵאת זָכְמָה אָדָם, וְנִקְרָא אִישׁ, וְשָׁלֹשׁ סְפִירוֹת תַּוְתָּיו נִקְרְאוּ שָׁלֹשׁ זַוִּיוֹת. וְלִפְעָמִים הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת הָאָדָם, בְּתוֹסֶפֶת ה׳. וְסֵד גְּבוּרָה תִּפְאֶרֶת שָׁלֹשׁ זַוִּיוֹת. וְלִפְעָמִים תִּפְאֶרֶת נִקְרֵאת אָדָם. נֵצַח הוֹד יְסוֹד שָׁלֹשׁ זַוִּיוֹת. וְלִפְעָמִים זָכְמָה אִישׁ. א׳ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, י׳ זָכְמָה, ש׳ תְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שְׁתַּיִם זוֹבְרוֹת אִישׁ – גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה. וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת – חֵן נֵצַח וְהוֹד. אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶנָּה – אֶת זֶה צַדִּיק, שֶׁהוּא תַּרְגּוּם אוֹת.

אֶת גְּוִיָּתֵיהֶנָּה – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא הַגּוּף, וּשְׁכִינָתוֹ הַטָּבוּר שֶׁלּוֹ וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שמות כה) וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה. מִי הַכְּנָפַיִם שֶׁלָּהֶם לְמַעְלָה? יָמִין וּשְׂמֹאל. סוֹכְכִים בִּכְנָפֵיהֶם – שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת. עַל הַכַּפֹּרֶת – זֶה צַדִּיק שֶׁצָּרִיךְ לְכַסּוֹתוֹ. וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו – הֵם זָכְמָה וּבִינָה, שֶׁהֵם הַפָּנִים שֶׁל הַכְּרוּבִים.

וּלְמִי הָיוּ פּוֹרְשִׂים כַּנְפֵיהֶם וּמְסִתַּכְּלִים אִישׁ אֶל אָחִיו? לְאוֹתוֹ שֶׁנִּכְנָס בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא מְכֻסֶּה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר בַּמֻּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחֲזֹקֹר. וְהַכְּרוּבִים אֵלּוּ, כַּנְפֵיהֶם פְּתוּחִים לְמַעְלָה לְקַבֵּל אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם. (במדבר ז) וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל – מִתּוֹךְ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. מְדַבֵּר אֵלָיו – מִתּוֹךְ הַשְּׁכִינָה הַתְּחִתּוֹנָה. וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל – לְמַעְלָה מִתּוֹךְ הָאָב. וַיְדַבֵּר אֵלָיו – מִתּוֹךְ הָאֵם. וּמִי שָׁמַע אוֹתוֹ? הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְהַדִּבּוּר נִשְׁמָע אֶל הַשְּׁכִינָה.

מַרְאֵה רְבִיעִי וַחֲמִישִׁי – מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמָעְלָה, נֹצֵץ. וּמִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַטָּה, הוֹד. שֶׁהֵם שְׁתֵּי שׁוֹקַיִם. הַמַּרְאֶה הַשִּׁשִּׁי – רָאִיתִי כְּמַרְאֵה אֵשׁ, וְזוֹ הַגְּבוּרָה, שֶׁמִּשָּׁם אוֹתָם שְׁנַיִם כְּרוּבִים זָהָב. שֶׁכֶּסֶף הוּא לְיָמִין, הַזָּהָב לִשְׂמֹאל. וְשִׁבְעָה מִינֵי זָהָב נִכְלָלִים בּוֹ.

הַמַּרְאֶה הַשְּׁבִיעִי – כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן. מִי הֶעָנָן? זֶה הַיְּסוֹד שֶׁעוֹלֶה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, וּבוֹ בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם (כִּשְׁבָא) לְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה. וּבוֹ יֵשׁ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם שֶׁהוּא יְסוֹד, נִרְאֵית קָשֶׁת שֶׁהִיא צַדִּיק בְּגִוָּנֶיהָ הַמְּאִירִים, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, וּבוֹ הֵם נִכְלָלִים. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בַּצַּדִּיק וַיְכֻלּוּ, שֶׁעוֹלֶה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, שֶׁבּוֹ נִכְלָלִים שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בַּכֹּ֖ל מִכֹּ֣ל כֹּ֑ל. וּבְאֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים, וּרְאִיתִיהָ, אֶת הַשְּׁכִינָה, לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם.

שֶׁהַצַּדִּיק הוּא הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי. וְנוֹסֵעַ בִּימִין, שֶׁהוּא זֶסֶד כּוֹלֵל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, וּבְשִׁבִילוֹ נֶאֱמַר (דניאל יב) וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ וְתָנוּחַ, בְּצַדִּיק,

וְתַעֲמֹד לְגֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין. שֶׁהוּא הַיָּמִין, שֶׁבּוֹ (ישעיה נב) כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן. וְנוֹסֵעַ בְּע״ב שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁבּוֹ (בראשית א) וְיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. וּבִשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר לִלְבִּי גָּלִיתִי, וּלְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לֹא גָּלִיתִי. לִלְבִּי גָּלִיתִי, וּלְאֵיבָרַי לֹא גָּלִיתִי. (זֹסר כָּאן) (נִרְאָה שֶׁקֵּץ) יֵשׁ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר כְּפִי זְכֻיּוֹתֵיהֶם, בְּכָל מוֹרֵה הַדּוֹר כְּפִי שֶׁרֹב הַדּוֹר נוֹטִים אַוָּזָרָיו. וְאִם הַוָּטָאִים מִתְרַבִּים עָלֶיהָ – אָמַר רַבִּי זְעֵיָא, הַגְּאֻלָּה (נִדְוֶזִית) עַד הַדּוֹר הָאַוָּזָרוֹן. וּמְשׁוּם זֶה כָּל הַקְּצִין כָּלוּ, וְהַכֹּל תָּלוּי בַּתְּשׁוּבָה וּבַזְּכֻיּוֹת שֶׁל הַמִּדּוֹת שֶׁל כָּל דּוֹר וָדוֹר.

אֲבָל הַקֵּץ וְהַזְּמַן שֶׁשָּׂם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא תָּלוּי בַּזְּכֻיּוֹת וּבַמִּדּוֹת שֶׁל כָּל דּוֹר וָדוֹר, אֶלָּא בּוֹ תָּלוּי! זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מזז) לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה, (יזזוקאל כ) וַאֲעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי. וּמְשׁוּם זֶה כָּל קֵץ שֶׁל כָּל דַּרְגָּה הוּא כְּפִי הַזְּכֻיּוֹת שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם הוּא, וְהַקֵּץ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא תָּלוּי בִּזְכֻיּוֹתֵיהֶם.

וְיֵשׁ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אַוָּזר הָאֶלֶף הַזַּמִּישִׁי כְּפִי הַמִּדָּה הַהִיא. וְיֵשׁ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אַוָּזר אֶלֶף וּמָאתַיִם כְּפִי הַמִּדָּה הַהִיא. וְיֵשׁ מָאתַיִם וַזַּמִּשִׁים וְשֵׁשׁ שֶׁל נַזַּז שֶׁלּוֹ, כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ קֵץ אַוָּזר יֵשׁ מָאתַיִם אַרְבָּעִים וְזַמֵּשׁ כְּפִי (אוֹתָהּ) הַמִּדָּה, וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל רָצוֹן שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שְׁנֵי קְצִין אַאֲרִיךְ. וְזֶה וְכָל הַזְּזֻשְׁבּוֹנוֹת וְגִימַטְרִיָּאוֹת שֶׁל קְצִים הֵם פַּרְפָּרָאוֹת לַזְּכֻמָּה מִכֻּתָּר לְמַעְלָה אֵין קֵץ וְזֻשְׁבּוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּעַל סֵפֶר יְצִירָה: וְלִפָּנַי אָזוֹד מָה אַתָּה סוֹפֵר. הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל הַקְּצִים – זְכֻמָּה, הַסּוֹף שֶׁל כָּל הַקְּצִים הוּא, שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא הָעֲשִׂירִית.

הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל הָרֹאשׁ וְהַסּוֹף שֶׁל כָּל הַקְּצִים, וְכָל סוֹף הוּא בְּצַדִּיק, וְהַכֹּל נִכְלָל בְּצַדִּיק שֶׁכּוֹלֵל שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת שֶׁבָּהֶם נִקְרָא שְׁבִיעַי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. וְזֶהוּ בְּעֵב הֶעָנָן, וּמִמֶּנּוּ נִמְצָא הַשֵּׁם בֶּן שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם שֵׁמוֹת וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, שֶׁהֵם כְּלָל וּפָרָט וּכְלָל,

שֶׁנִּכְלָלִים בְּמַיִם אֵשׁ וְרוּחַ, וְהֵם יָם וַאֲוִיר וְרָקִיעַ.

וְהֵם הַיָּם וְתֶקֶף הַיָּמִין, מַלְאַךְ הַזֶּסֶד, וְזֶה מִיכָאֵל, שֶׁהוּא עַל שֵׁם (שמות טו) מִי כָמוֹךָ בָּאֵלִם ה׳, שֶׁשְּׁמוֹ מִכְּבִי שֶׁעוֹלֶה לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם בְּזֶשְׁבּוֹן אוֹתִיּוֹת, וְאוֹרוֹ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם. וְזֶהוּ כֹּחוֹ, (ישעיה מג) כִּי תֵלֵךְ בְּמוֹ אֵשׁ לֹא תִכָּוֶה. שֶׁזֶּה מְכַבֶּה אֵשׁ, וּמִיכָאֵל הוּא דְּמוּת אַרְיֵה, שֶׁהוּא אַרְיֵה מִמַּיִם. (שמות טו) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם, וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶחָרָבָה, בְּכֹחַ שֶׁל גַּבְרִיאֵל שְׁלִיחַ הַגְּבוּרָה שֶׁמְּמַנָּה עַל חָרָבָה. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בּוֹ וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶחָרָבָה, מֵהַצַּד שֶׁל אוּרִיאֵל, שְׁלִיחוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַפָּרִיד בֵּין מַיִם וְאֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם, שֶׁהִיא אֵשׁ נָכְרִיָּה, וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא מַיִם.

וַיְהִי הֶעָנָן מִיָּמִין, וְהַזוֹשֶׁךְ שֶׁל הָרְשָׁעִים מִשְּׁמֹאל, שֶׁהָלַךְ לְקַטְרֵג לְצַד הַשְּׂמֹאל שֶׁל גְּבוּרָה, וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלָּיְלָה. וּכְמוֹ שֶׁהַפָּרִיד בֵּין הַשְּׂמֹאל שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר לַיָּמִין שֶׁל הַקָּדֵשׁ שֶׁלֹּא הִתְקָרֵב אֵלֶיהָ, כָּךְ מִיַּזֵּד בֵּין הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל שֶׁל הַקָּדֵשׁ, שֶׁבּוֹ הַשֵּׁמוֹת וְהַסְּפִירוֹת וְהָאוֹתִיּוֹת וְהַהֲוָיוֹת מְשֻׁלָּשׁוֹת, וּמְשׁוּם זֶה וה״ו וְכוּ׳ מְשֻׁלָּשׁ בְּשָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁי לַכֹּהֵן וְלַלֵּוִי. אֲבָל שֵׁמוֹת מְרֻבָּעִים וְאוֹתִיּוֹת שֶׁל תֵּבָה אַרְבַּע הֵם מֵהַשְּׁכִינָה.

וְתֵשַׁע סְפִירוֹת הֵן מְשֻׁלָּשׁוֹת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, כְּמוֹ זֶה: זְ׳כְ׳מָה וֶזֶסְ׳ד נֶצַ׳ז פֶּת׳ר תִּפְאֶר׳ת יְסו׳ד בִּינָ׳ה גְּבוּר׳ה הו׳ד, וּמַלְכוּת הִיא עֲשִׂירִית לָהֶם, וּרְבִיעִית לָהֶם מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הִיא שְׁמִינִית, וּשְׁלֹשׁ הַסְּפִירוֹת הַכְּלוּלוֹת לְבוּשָׁם זוֹשֶׁךְ עָנָן וַעֲרָפֶל. הַזוֹשֶׁךְ לִשְׂמֹאל, הֶעָנָן לְיָמִין, וְהָעֲרָפֶל בָּאֶמְצַע, תַּזַּת הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים יח) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד וַעֲרָפֶל תַּזַּת רַגְלָיו. בֶּעָנָן שֶׁיּוֹצִיא קוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם כט) קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם.

וְכַמָּה קוֹלוֹת מִתְפּוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם צג) מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים, מִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁשָּׁם זוֹשֶׁךְ, שֶׁבּוֹ (בראשית כז) יִצְחָק וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת. דּוֹפֵק קוֹל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים כט) קוֹל ה׳ חוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ, וּמִצַּד הָעֲרָפֶל

דּוּפָק הַקּוֹל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ קוֹל ה׳ בֶּהָדָר, הַיְדוּעַ הַדּוּר לְיִשְׂרָאֵל דּוּפָק זָקֵן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא מט) וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן.

שְׁלֹשָׁה קוֹלוֹת אֲוִזְרִים מִנְּצָוְוז הוֹד יְסוֹד, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. הַקּוֹל הַשְּׁבִיעִי יוֹצֵא מִן הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וּכְנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת הֵם. הַזַּיִת לְיָמִין, נֵר לִשְׂמֹאל, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי פְּתִילָה שֶׁאֲוִזְוָה בִּשְׁנֵיהֶם, שֶׁהִיא עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ. אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ עַל הָאָרֶץ, זֶה הַכְּלִי שֶׁל הַנֵּר, וְנֵר שֶׁל שַׁבָּת מִצַּד הַגְּבוּרָה בּוֹעֶרֶת וּמוּאָרֶת. אוֹי לְמִי שֶׁמַּקְרִיב אֵשׁ זָרָה אֲלֵיהָ, שֶׁבִּגְלָלוֹ צָוָה לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְאַף הַשְּׁכִינָה כָּךְ נִקְרֵאת נֵר מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְנִקְרֵאת אוֹר מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁשָּׁם (שמות כז) זַיִת זָךְ וְכוּ׳ לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד, וְהוּא שֶׁמֶן לַמָּאוֹר, שֶׁהִיא כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר, וְהִיא פְּתִילָה מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁאוֹוְזוֹ בִּשְׁנֵיהֶם.

וּכְמוֹ זֶה זֶרַע שֶׁל אָדָם כְּנֶגֶד שֶׁמֶן, וּבְרִית מִילָה כְּנֶגֶד פְּתִילָה. נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם כְּנֶגֶד נֵר שֶׁל מְנוֹרָה. הַמַּרְאָה הַשְּׁמִינִי, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת – כֵּן מַרְאֵה הַנָּגַהּ סָבִיב, מַטֵּ״ה הָאֱלֹהִים. הַנָּגַהּ מִצַּד הַיָּמִין מַטֵּה כְּלַפֵּי וָוֶסֶד, לְרַוְזֵם עַל בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה, שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר כִּי יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים. מִצַּד הַשְּׂמֹאל מַטֵּה הָאֱלֹהִים, לְהַכּוֹת בּוֹ אֶת הָרְשָׁעִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יז) וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר קַוז בְּיָדְךָ וְהָלָכְתָּ.

וְשֶׁבַע שַׁבָּתוֹת, לְכָל אַוזַת שִׁבְעָה יָמִים, עוֹלִים לְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע. וְזֶהוּ (ויקרא כה) וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים, הֵם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע שָׁנִים. וְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה יָמִים שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת, כְּנֶגֶד שִׁבְעַת הַשָּׁמוֹת הָאֱלֹהָ, שֶׁהֵם:

אב״ג ית״ץ, קר״ע שט״ן, נג״ד יכ״ש, בט״ר צת״ג, זוק״ב טנ״ע, יג״ל פז״ק, שק״ו צי״ת, הֵם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת, וּלְכָל אַוזַת שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת כְּנֶגֶד שִׁשָּׁת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ לְכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לָאֶוזָד. וְכֻלָּם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת, וְאַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם יָמִים שֶׁל זוֹל. וְשֶׁבַע שַׁבָּתוֹת שֶׁבַע סְפִירוֹת, לְכָל אַוזַת שֵׁשׁ

דְּרָגוֹת, וְעוֹלִים לְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה פָּנִים טְהוֹר שֶׁל הַתּוֹרָה. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה וְזַמְשִׁים יוֹם שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר. ה' הָעֶלְיוֹנָה מִן מַטֵּ"ה. וְשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן עֶלְיוֹנוֹת – שְׂרָפִים וְזַיוֹת וְאוֹפַנֵּי הַקֹּדֶשׁ.

הַשְּׂרָפִים, בָּהֶם פּוֹרַזַת הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא נִשְׁמַת כָּל זַי, וּמִמֶּנָּה נִשְׁמַת הַזַּיִים שֶׁל הָאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיָּפֵחַ בְּאַפָּיו נִשְׁמַת זַיִים. וּבַשְּׂרָפִים שֶׁנִּמְשָׁכִים מֵאֵלּוּ הִיא פּוֹרַזַת בְּכָל לַיְלָה לָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וּבְכָל שָׁעָה שֶׁזּוֹוֶגֶת בִּתְשׁוּבָה, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. הָאָדָ"ם זְשִׁבּוֹנוֹ זַמְשִׁים. רוּזַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְרוּזַ אֱלֹהִים מְרַזֶּפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם. שֶׁאוֹתָם בְּנֵי תוֹרָה, הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, נִטְלָה מֵהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, זוֹ עוֹלָה בְּכָל לַיְלָה בְּאַרְבַּע זַיוֹת שֶׁלְּכָל אַזַּת אַרְבַּע כְּנָפַיִם, וּבָהֶם פּוֹרְזִים לְמַעְלָה לָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁכּוֹלֵל יאהדונהי. יהו"ה מִיָּמִין, אֲדָנָי מִשְּׂמֹאל. הַנָּפַשׁ בָּאָה מִצַּד הָאוֹפַנַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (יזזקאל א) וּמַרְאֵה הָאוֹפַנַּיִם וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תַּרְשִׁישׁ. נֶאֱמַר כָּאן תַּרְשִׁישׁ, וְנֶאֱמַר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים (שיר ה) יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי בֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה, שְׂרָפִים וְזַיוֹת וְאוֹפַנַּיִם, בְּכָל מָקוֹם שֶׁמִּתְזַדְּשִׁים בּוֹ רָזִים, צָרִיךְ לְהַזְזִיר אוֹתָם הַשְּׂרָפִים כְּנֶגֶד כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, וְהַזַּיוֹת כְּנֶגֶד גּוּף הַכְּרוּבִים. הָאוֹפַנַּיִם כְּנֶגֶד רַגְלֵי הַכְּרוּבִים, שֶׁהֵם עֲגֻלִּים. מִשֶּׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, הָיוּ מִתְמַעֲטִים כַּנְפֵי הַזַּיוֹת, וּכְרוּב אֶזְוָד, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הִתְעַלָּה לְאוֹתוֹ הַמַּפָּלָא (ומכסה), שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים יז) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעָף.

נִשְׁאָר כְּרוּב שֵׁנִי, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת. אַשְׁרֵיו מִי שֶׁמְּזַזֵּבֵר אוֹתָם בִּשְׁפָתַיִם שְׁלֵמוֹת בְּזַז"י הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא לְשׁוֹן לְמוּדִים, כּוֹלֵל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת הַתְּפִלָּה, שֶׁבּוֹ מִתְכַּנְּסִים שְׂרָפִים וְזַיוֹת וְאוֹפַנַּיִם, כֻּלָּם כַּנְפֵיהֶם פְּתוּזִים כְּנֶגְדּוֹ, וְקוֹלוֹ נִשְׁמָע מִתּוֹךְ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְשׁוֹמְעִים לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל א) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם.

בְּאֵיזֶה מָקוֹם נִשְׁמָע? בִּקְרִיאַת שְׁמַע, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם נִפְתָּחוּ? כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּחוּ. אֲדָנָי – הַשְׁכִּינָה, כְּשֶׁנִּפְתַּחַת לְקַבֵּל אֶת בַּעְלָהּ, נִפְתָּחִים שְׂרָפִים וְזִיזִית וְאוֹפַנִּים, כַּנְּפֵיהֶם אֵלּוּ לְקַבֵּל אוֹתָם לִרְבוֹנָם. וְהוּ שֶׁכְּתוּב (שם) וּפָנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. הֲרֵי שֶׁאוֹתָם הַכְּרוּבִים זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד. בִּתְפִלַּת הָעֲמִידָה נֶאֱמַר בַּשְּׂרָפִים וְזִיזִית וְאוֹפַנִּים, (שם) בְּעָמְדָם תְּרַפֶּינָה כַנְפֵיהֶן. בְּעָמְדָם – וַדַּאי יִשְׂרָאֵל בִּתְפִלַּת הָעֲמִידָה, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן אוֹתָם הַכְּרוּבִים וּפָנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הַתְּפִלּוֹת מִתְקַבְּלוֹת בְּרָצוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶן תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין. וְעוֹד הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁאֵין עֲבוֹדָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁשְּׁקוּלָה הַתְּפִלָּה כַּעֲבוֹדַת הַכֹּהֲנִים, וּכְמוֹ הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁלָּהֶם.

בִּזְמַן שֶׁהַכְּרוּבִים, שֶׁהֵם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְׁכִינָה, אֵינָם פָּנִים בְּפָנִים, אֵין הַתְּפִלָּה מִתְקַבֶּלֶת, וְיוֹצֵא סמא"ל, שֶׁהוּא הַכֶּלֶב, לֶאֱכֹל אֶת הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם הַתְּפִלּוֹת, וְזֶהוּ (ויקרא ט) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם. וְזוֹ הָאֲכִילָה שֶׁל הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁהֵן תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְנֶאֱמַר בָּהֶם וַיָּמֻתוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּנֵי אַהֲרֹן, וְאֵין מִיתָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא עֲנִיּוּת. וּבַפָּנִים שֶׁל הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ נֶאֱמַר (שמות לג) וְדִבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים.

קָמוּ כֻּלָּם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְהַמַּלְאָכִים, וְאָמְרוּ, מִי הוּא שֶׁגָּלָה הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ? אֶלָּא וַדַּאי זֶהוּ שֶׁנִּקְרָא סֵפֶר הַזֹּהַר, בַּדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא בַּדְּיוּקָן שֶׁל רִבּוֹנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ד) גַּדֵּל הָעֵץ וְהִתְעַזֵּק, שֶׁלְּרַגְלָיו תִּהְיֶה בַּעַל זִיזִית הָעֶדֶה, שֶׁהֵן זִיזִית הַקֹּדֶשׁ. וּבַעֲנָפָיו יָדוּרוּ צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵן הַנְּשָׁמוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וּמִמֶּנּוּ יִזּוֹן כָּל בָּשָׂר, זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּבָבַת עֵינוֹ מְאִירָה הַשְׁכִינָה, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר (שמות ג) וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. וְזֶה בַּ"ת לֵ"ב, בַּת כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר אֲמִירוֹת וְל"ב נְתִיבוֹת שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵם ל"ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית. שֶׁבְּגִלְגַּל הַל"ב הַזֶּה נֶאֱמַר, הַלֵּב רוֹאֶה הַלֵּב שׁוֹמֵעַ. בָּעַיִן שֶׁלּוֹ מֵאִיר הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

בִּשְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי עֵינוֹ הַיְמָנִית מְאִירִים שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. בִּשְׁתֵּי כַנְפֵי עֵינוֹ

פּוֹתְזִים וְסוֹגְרִים שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֶמֶת, בְּרֹב הָעַיִן שֶׁאוֹזֶנּוּ בִּשְׁתֵּי כַּנְפֵי הָעַיִן שֶׁלּוֹ, זֶה צַדִּיק. בַּת דַּקָּה קְטַנָּה יֵשׁ מִבִּפְנִים תַּוֹוֹת בַּת הָעַיִן הָעֶלְיוֹנָה, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה הַמְּתַוַּתּוֹנָה. שֶׁבַּת הָעַיִן הָעֶלְיוֹנָה שָׁם זְכוּתָהּ, לֵב, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בְּבַת הָעַיִן שֶׁהִיא י׳ וְעִמּוֹ נִקְרָא הָאֲוִיר הַקָּדְמוֹן, זֶה כֶּתֶר עֶלְיוֹן. וְעוֹד, בְּשִׁבְעָה גְּלְדֵי הָעַיִן שֶׁלּוֹ מְאִירִים נְשָׁמוֹת רַבִּי שִׁמְעוֹן וְשִׁשָּׁת זְוָגֵיהוּ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (זכריה ד) שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת.

וְיֵשׁ מְפָרֵשׁ אוֹתָם כָּךְ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ. בְּשִׁבְעָה גְּלְדֵי הָעַיִן וּשְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי הָעַיִן מְאִירוֹת עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן יו״ד ה״א וא״ו ה״א, וְזֶהוּ (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. בִּשְׁנֵי כְּרוּבֵי הָעַיִן וּבִשְׁנֵי עַפְעַפֵּי הָעַיִן מְאִירִים פְּנֵי אָדָם, שֶׁהֵם ד׳, וְהֵם יהו״ה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. דְּמוּת שְׁלֹשׁ הַחַיּוֹת הֵם דְּמוּת פְּנֵי אָדָם, כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁלּוֹ, נִמְצֵאת רִשּׁוּת הַיָּחִיד, שֶׁרָזוֹבוֹ אַרְבָּעָה וְגָבְהוֹ עֲשָׂרָה, שֶׁהֵן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ. בָּאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ מְקֻנָּנוֹת כָּל נִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל מַלְאָכִים כֻּלָּם שֶׁמִּתְכַּנְּסִים בַּזּוֹבוֹר הַזֶּה מְקֻנָּנִים בּוֹ.

אָמְרוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה: וַדַּאי זֶה הוּא שֶׁדַּרְגָּתוֹ הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁעָתִיד לְהִגָּלוֹת בְּדוֹר שֶׁהַמָּלְךְ הַמָּשִׁיחַ מִתְגַּלֶּה בּוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, מַה׳ שֶּׁהָיָ״ה הוּא שֶׁיִּהְיֶ״ה. וּבָהּ מְמֻכָּן״ שִׁבְתּ״וֹ הַשְּׁגִּי״חַ אֶל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.

קוּם רוֹעָה הַנֶּאֱמָן לְהִתְעוֹרֵר לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר. וְכַמָּה הֵם יְשֵׁנִים וְיֵשָׁנָה בְּעֵינֵיהֶם, שֶׁלֹּא פּוֹתְזִים אוֹתָם לְהִתְעַסֵּק בַּסּוֹדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁכָּל רָז נִקְרָא אוֹר, לְהָאִיר בּוֹ לְבַת הָעַיִן וּלְעוֹרֵר אוֹתָהּ בּוֹ אֶל בַּעְלָהּ, שֶׁהִיא יְשֵׁנָה בַּגָּלוּת בֵּין אוֹתָם בַּעֲלֵי תוֹרָה, שֶׁאֵין אָזְנָךְ מֵהֶם שֶׁיְּעוֹרֵר אוֹתָהּ לְבַעְלָהּ, שֶׁהוּא ר״ז, הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בָּהּ בְּבַת הָעַיִן. שֶׁרָז, אוֹר הוּא בְּזִוּשְׁבּוֹן. שֶׁהֲרֵי אַתָּה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי. שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּבִיאִים וְהַזְּכוּבִים וּבַעֲלֵי קַבָּלָה אֶצְלְךָ הֵם כַּלְבָּנָה וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת,

שֶׁאֵין לָהֶם אוֹר אֶלָּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ.

וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ פָּנֵי מֹשֶׁה כְּפָנֵי זַמָּה, קוּם הָאֵר לָהֶם, שֶׁעַד שֶׁאֲמֶת מֵאִיר לָהֶם, כֻּלָּם הֵם בַּזֻּיָּשְׁכָּה וְאֵין לָהֶם אוֹר. שֶׁבַּמָּקוֹם שֶׁאַתָּה תִמְצָא, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִמְצָא שָׁם, שֶׁהוּא כּוֹלֵל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים. אַתָּה הוּא הַמַּרְאֶה שֶׁל כָּל מַרְאוֹת הַנְּבוּאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יזזקאל א) וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. הַמַּרְאֶה הַתְּשִׁיעִי – (שם) מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳. וְזוֹ זְכוּתָהּ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כ״ז מ״ה, וְכַמָּה זֶשְׁבּוֹנוֹת וְגִימַטְרִיָּאוֹת יֵשׁ שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם תְּקוּפוֹת וְגִימַטְרִיָּאוֹת פַּרְפָּרָאוֹת לַזְּכוּתָהּ. וְהֵם מ״ה יו״ד ה״א וא״ו ה״א, הוּא (הֵן) עֶשֶׂר סְפִירוֹת.

שֶׁאָמַר בַּעַל סֵפֶר יְצִירָה: עֶשֶׂר, וְלֹא ט׳ וְלֹא י״א. כְּמוֹ שֶׁעֶשֶׂר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר, וְלֹא לִגְרֹעַ מֵהֶן. וְזֶשְׁבּוֹן שֶׁל עֶשֶׂר הָאוֹתִיּוֹת הָאֵלֶּה הֵם מ״ה. הַכּוֹזֵ שֶׁלּוֹ הֵם כ״ז אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם תּוֹלְדוֹת שֶׁל עֶשֶׂר הָאֵלּוּ. וְהֵם יו״ד וָא״ו דָּל״ת, הֵ״א אָל״ף, וָא״ו אָל״ף וָא״ו, הֵ״א אָל״ף. עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת. כ״ז אוֹתִיּוֹת כְּנֶגֶד כ״ז פַּרְקֵי עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת, וּבְשִׁבִּילָם נֶאֱמַר (במדבר יד) וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כ״ז אֲדָנָי.

וּמִשּׁוּם הַכּוֹזֵ הַזֶּה נֶאֱמַר, שֶׁמִּי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ בַּגִּימַטְרִיָּאוֹת וְזֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, עָתִיד לָרֶדֶת לַשְּׁאוֹל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ בַּמִּדְרָשׁ, (קהלת ט) (כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכוֹזֵךְ עֲשֵׂה) כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְזֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְזִכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה. מ״ה הוּא כְּבוֹ״ד אֶזֶד. כְּמוֹ זֶה וָא״ו וֶזֶשְׁבּוֹנוֹ אֶזֶ״ד כְּבוֹ״ד. הוּא יו״ד הֵ״א הֵ״א. וְכָבוֹד הוּא זֶשְׁבּוֹן ל״ב, וְהוּא לֵ״ב אֶזֶ״ד. וּבְגִלְגּוּלוֹ נֶאֱמַר (יזזקאל א) הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳. וְעוֹד, מָה בָּאוֹתִיּוֹת מֵ״ם הֵ״א שֶׁעוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּא אֱהִיֵ״ה אֲדָנָ״י, וֶזֶשְׁבּוֹנוֹ אֱלֹהִים. וְזֶה הַכִּנּוּי שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה אֱלֹהִי״ם בְּגִימַטְרִיָּא כִּנּוּי. וְזֶהוּ הַשֵּׁם בִּכְנּוּי. הַכֹּס״א כָּךְ עוֹלֶה הוּא בְּזֶשְׁבּוֹנוֹ כ״ו כ״ף וא״ו הוּא.

יְהוָ״ה אֱלֹהִי״ם בְּגִימַטְרִיָּא א׳ תּוֹסֶפֶת, מַרְאֶה שֶׁשְּׁמוֹ וְכִנּוּיוֹ אֶזֶד, וְאֵינוֹ כְּמוֹ

שֶׁהָאָדָם שֶׁהוּא אָזוּד וְכִנּוּיוֹ אָזוּד, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא וּשְׁמוֹ וְכִנּוּיוֹ הַכֹּל אָזוּד. תֵּשַׁע הַמַּרְאוֹת הַלָּלוּ רָאָה יְחֶזְקֵאל מִתּוֹךְ תֵּשַׁע צוּרוֹת אֲזֵרוֹת. הַמַּרְאָה הָעֲשִׂירִי שֶׁהוּא כֶּתֶר מֻפְלָא וּמְכֻסֶּה, לֹא גִּלָּה בּוֹ שׁוּם מַרְאָה בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וָאֵרְאֶה וְאִפֹּל עַל פָּנַי, וְלֹא אָמַר מָה רָאָה. מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו בַּמֻּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחֲזֹקֵר. אֵין לְךָ עֵסֶק בַּנִּסְתָּרִים.

מִי הַמִּסְתָּרִים שֶׁלּוֹ? אֵלּוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים סִתְרֵי תּוֹרָה גְּנוּזִים (סודות) שֶׁתְּלוּיִים מִמֶּנּוּ, כְּזֶשְׁבּוֹן כֶּתֶ״ר, וְכָל אָזוּד מְלַמֵּד סוֹד לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְהֵם עוֹלָמוֹת גְּנוּזִים לְאוֹתוֹ מֻפְלָא, שֶׁהוּא עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים. קוֹם רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, גַּלֵּה שְׁבָזְיוּ, שֶׁהֵרֵי הָרְשׁוּת נִתְּנָה לְךָ מִן עִלַּת כָּל הָעִלּוֹת. וְעָנָן וַעֲרָפֶל – אָב וָאֵם. וְשִׁבְעָה עַנְנֵי כָבוֹד – שֶׁבַע סְפִירוֹת. הַשְּׁקָאָה שֶׁל אֵלּוּ הָעֲמָמִים הֵם יו״ד ה״י וי״ו ה״י שֶׁעוֹלָה לְזֶשְׁבּוֹן ע״ב. וְעָלָיו נֶאֱמַר (ישעיה יט) הִנֵּה ה׳ רֹכֵב עַל עָב קַל וּבָא מִצְרַיִם. וְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת נִכְלְלוּ בּוֹ מִצַּד שֶׁל הַזֶּסֶד, וּמִמֶּנּוּ שָׁם בֶּן שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם כָּתוּב בַּזְּרוֹעַ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסֵפֶר רָזִיאֵל, בְּשִׁעוּר קוֹמָה שֶׁהוּא הָיָה הַסֵּפֶר שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

וּכְשֶׁעוֹלָה הַשְּׁכִינָה בָּעֲנָנִים הַלָּלוּ, עוֹלָה בַּזְּשַׁאי בְּתַפְלָה בַּזְּשַׁאי. וְכַמָּה זַיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת בָּאֲוִיר, שֶׁהֵם שְׂרָפִים זַשְׁמַלִּים, עֶשֶׂר כִּתּוֹת הֵם כֻּלָּם פּוֹתְזִים כַּנְפֵיהֶם אֵלֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּפַנֵּיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פָּרְדוֹת מִלְמָעְלָה, לְקַבֵּל הַשְּׁכִינָה עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁעוֹלָה, עוֹלָה בְּכֻלָּם בַּהֲבָלִים הַלָּלוּ שֶׁל הַפֶּה, שֶׁהֵם שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁאָמַר קֹהֶלֶת וּשְׁלֹשָׁה גְּנוּזִים.

וּכְשֶׁעוֹלָה עֲלֵיהֶם, מִיָּד יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַבֵּל אוֹתָהּ בְּכַמָּה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת. הַמַּזָּנוֹת שֶׁל הַשְּׁכִינָה עוֹלוֹת עִם הַשְּׁכִינָה, וּמַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ יוֹרְדִים עֲלֵיהֶם, וְהֵם הַמֶּרְכָּבוֹת הַתַּזּוֹתוֹנוֹת מֵהָעֶלְיוֹנוֹת, וּמְקַבְּלִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ בְּשִׁמְזָה בְּנְשִׁיקוֹת. וְסוֹד הַדָּבָר, (בראשית כח) וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. וְהִנֵּה הַמַּלְאָכִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה שֶׁנַּעֲשֵׂית אֱלֹהִים עוֹלִים, וּמַלְאָכִים יוֹרְדִים בּוֹ אֵלֶיהָ.

אַשְׁרֵי תְּפִלַּת הָאָדָם שֶׁהִיא עוֹשָׂה סֵלָם לִשְׁנֵי מַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה. וּמְשׁוּם זֶה, כְּשֶׁעוֹלִים מַזָּנוֹת הַגְּבִירָה, עוֹלִים בַּזַּשַׁאי, וּכְשֶׁיּוֹרְדִים מַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם, הֵם מְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הוּא הַיִּזּוּד שֶׁל הַקּוֹל וְהַדִּבּוּר יַזַּד.

יאהדונהי, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר גָּדוֹל הָעוֹנָה אֶמֵּן יוֹתֵר מִן הַמְּבָרֵךְ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וּכְשֶׁיּוֹרְדִים מַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ, יוֹרְדִים בְּקוֹלוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יט) וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקֹל שֹׁפָר חָזָק מְאֹד. שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַמָּטָר – לְהַעֲלוֹת עָנָן בַּזַּשַׁאי, וּלְהוֹרִיד מָטָר בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת. וְאֵין מָטָר אֶלָּא הַשְׁקָאַת הַתּוֹרָה לַשְּׁכִינָה. שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא נֵר, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הִיא הָעֹלָה. יִשְׂרָאֵל פְּתִילַת שֶׁמֶן תּוֹרָה לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד, וּבְזְמַן שֶׁהַתְּפִלָּה שֶׁהִיא מִצְוָה, עוֹלָה בַּתּוֹרָה, אֵין לָהּ כִּבְיָה עוֹלָמִית.

וּכְשֶׁתְּפִלָּה, הִיא עֵת רָצוֹן לִפְנֵי ה', נִרְאֵית הַקָּשֶׁת בִּגְוָנֶיהָ מְאִירִים בְּעָנָן, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. שֶׁבִּגְוָנִים הַמְּאִירִים הַלָּלוּ נוֹדָע שֶׁשְּׁכִינָה עוֹלָה לִפְנֵי ה' בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אִם לֹא נִרְאֵית הַקָּשֶׁת בִּגְוָנִים מְאִירִים, הִיא רוֹמֶזֶת (איכה ג) סַכֹּתָה בֶּעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה. וְנִרְאֵית בִּלְבוּשׁ שֶׁל עָנָן שָׁזוּר.

אִם קָשֶׁת בּוֹ בְּגְוָנִים זַשּׁוּכִים, הִיא רוֹמֶזֶת אַל תִּרְאֵנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת. וְאִם צִבְעֵי הַקָּשֶׁת מְאִירִים, הִיא רוֹמֶזֶת שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה. שְׁזוּרָה אֲנִי – בְּעָנָן שָׁזוּר, וְנָאוָה – בִּגְוָנִים יָפִים מְאִירִים שֶׁל הַקָּשֶׁת, בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וּשְׁכַר הַתְּפִלָּה שֶׁל הַתִּקּוּן הַזֶּה, כְּשֶׁיּוֹצֵאת הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף לָלֶכֶת לָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁהוּא כִּבֵּד אֶת הַשְּׁכִינָה וְהִלְבִּישׁ אוֹתָהּ בְּכַמָּה עֲנָנִים שֶׁל לְבוּשִׁים נִכְבָּדִים, שֶׁנִּקְרְאוּ עַנְנֵי כָבוֹד, וְהֶעֱלָה אוֹתָהּ בִּתְפִלָּתוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁירוֹת וּזְמִירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת וְהוֹדָאוֹת, שֶׁהַתְּפִלָּה כָּךְ מַעֲלֶה אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם הַבָּא לִנְשָׁמָתוֹ בִּלְבוּשׁ עַנְנֵי כָבוֹד וּבְכַמָּה שִׁירוֹת

וְתִשְׁבָּחוֹת וְהוֹדָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּעַנְנֵי כָּבוֹד וּבְנִגּוּן, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

וּכְמוֹ שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ בְּכַמָּה מַזָּנוֹת שֶׁל מַלְאָכִים, וּמוֹרִיד אֵלֶיהָ אֶת מַזָּנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָנֶיהָ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהֶם – כָּךְ מַעֲלֶה אֶת הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף עִם מַזָּנוֹת הַשְּׁכִינָה, וְיוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָנֶיהָ עִם מַזָּנוֹתָיו.

וּכְמוֹ שֶׁמְּעַטֵּר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וּמַתְקִין לוֹ כִּסֵּא בַּצִּיצִית, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ (ישעיה טז) וְהוּכַן בַּחֶסֶד כִּסֵּא – כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתַקֵּן לִנְשָׁמָתוֹ כִּסֵּא, וּמְתַקֵּן לוֹ דִּירָה עִם מְזוּזָה, וּמְעַטֵּר אוֹתוֹ בַּכֶּתֶר שֶׁלּוֹ.

וּכְמוֹ שֶׁקָּשַׁר אֶת הַשְּׁכִינָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין וּמְיַחֵד אוֹתָהּ בּוֹ – כָּךְ הָרוּחַ שֶׁלּוֹ קְשׁוּרָה עִם הַנֶּפֶשׁ, וְהַנְּשָׁמָה עִם בַּעְלָהּ, שֶׁהוּא אָדָם, וּמַתְקִין לוֹ דִּירָה עִמּוֹ. וְהַסִּימָן – (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם. נ"ר – נֶפֶ"שׁ רו"חַ, וְהֵם אֲצִילוּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, וְהָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁכּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת. נִשְׁמַת אָדָם – הָאֲצִילוּת שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה וְזִוְּכָמָהּ, שֶׁשָּׁם מ"ה, שֶׁהוּא אָדָם הָרִאשׁוֹן. הַמַּזָּשָׁבָּה כֶּתֶר עֶלְיוֹן, תְּפִלִּין עַל רֹאשׁ – הָאָב וְהָאֵם. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בָּאָדָם, בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ. וּבְשָׁבִיל בְּנֵי הָאָדָם נֶאֱמַר (שמואל–א ב) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ זֵזרוּת.

וְכָעֵת צָרִיךְ לְפָרֵשׁ עַל פֶּה שֶׁעוֹלָה הַתְּפִלָּה מִמֶּנָּה, כְּצִפּוֹר וּכְיוֹנָה וּכְנֶשֶׁר. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, יָצְאוּ כְּמוֹ שְׁיוֹנָה בּוֹרַזְתִּ, וְהַנֵּץ הָיָה רוֹדֵף אַזְּרֵיהָ, כָּךְ יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁמֵּהַצַּד שֶׁלּוֹ הַשְּׁכִינָה פּוֹרַזְתִּ בָּהּ כְּיוֹנָה, וְסמא"ל וְצִבְאוֹתָיו רוֹדְפִים אַזְּרֵיהָ בְּכַמָּה זְנָטִים שֶׁמְּלַמְּדִים עַל בַּעַל אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה, וּמְלַמֵּד אוֹתָם בִּגְבוּרָה לְעַכֵּב אֶת הַשְּׁכִינָה שָׁם, שֶׁלֹּא תַּעֲלֶה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה. וְזוֹהִי תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, שֶׁהָיוּ בְּלִי זְכוּת שֶׁל תּוֹרָה

וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְהַמַּיִם לָהֶם זוֹמָה, וְכָךְ הֵם הַתְּפִלּוֹת מְעֻכָּבוֹת.

וְאִם זוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, בַּעַל הַתְּפִלּוֹת הוּא שֶׁאוֹמֵר לִשְׁלִיחַ הַתְּפִלּוֹת מִטַּטְרוֹן: מַה תִּצְעַק אֵלַי? אֱמֹר לַתְּפִלּוֹת לִנְסֹעַ בְּמַסְעֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ. לְאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהוֹלֵךְ אַזְוָרְיו אוֹתוֹ בַּעַל מִסֵּי הַמֶּלֶךְ, וְאוֹוְזוֹ בּוֹ עַד שֶׁפּוֹרֵעַ מִנְדָּה בְּלוֹ (סוּגֵי מִסִּים) וְהָלַךְ. מִשּׁוּם שֶׁבָּרַזוֹ, הוּא צוֹוְזוֹ לְמִי שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ: יָבֹא אֲדוֹנוֹ וְיֹאמַר, (אֱמֹר) לוֹ שֶׁיֵּלֵךְ לְדַרְכּוֹ, שֶׁאֲנִי פָּרַעְתִּיו. בָּא בַּעַל הַמִּסִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ. מָה עָשָׂה? הִטְבִּיעַ רֹאשׁוֹ בַּטִּיט וְהָרַג אוֹתוֹ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה בַּמִּצְרִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו) מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה וְגוֹ' טָבְּעוּ בְיַם סוּף.

וּמִי גָּרַם שֶׁרוֹדְפִים אַזְוָרֵי יִשְׂרָאֵל? מִשּׁוּם שֶׁטָּרַם הָיְתָה לָהֶם תּוֹרָה לֹא הָיָה שְׁטַר שִׁזְרוּר, מִשּׁוּם שֶׁתּוֹרָה הִיא שְׁטַר זְרוּת לִבְנֵי אָדָם מִיֵּצֶר הָרָע וּמִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת וּמִכָּל מְקַטְרְגֵי הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם לב) וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא זְרוּת עַל הַלֻּחוֹת. וְוֹו הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שְׁנַת הַוַּמְשִׁים, שֶׁמִּשָּׁם תּוֹרָה, שֶׁהִיא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁנִּקְרֵאת זְרוּת, שֶׁמִּשָּׁם נִתְּנָה לַיּוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, שֶׁמִּצָּדָהּ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל יוֹנָה.

וְכָךְ כְּשֶׁתְּפִלָּה, שֶׁהִיא יוֹנָה, עוֹלָה בַּתּוֹרָה, מַה כָּתוּב בּוֹ? (יְשַׁעְיָה נב) כִּי לֹא בְזִזָּפוֹן תֵּצֵאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלֵכוּן כִּי הֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם ה' וְגוֹ'. וְאֵלּוּ הֵן הַתְּפִלּוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, שֶׁעוֹלָה כְּנֶשֶׁר שֶׁאֵינוֹ פּוֹוֵזֵד מִכָּל עוֹפוֹת הָעוֹלָם. וּמֵהֵצַד שֶׁלָּהֶם (שֶׁל הַתְּפִלָּה) הַגְּבִירָה הִיא דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. וְיֵשׁ שֶׁיֹּאמַר כָּךְ, וְהַכֹּל אֱמֶת.

וּמִצָּדָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּקְרָא עוֹלָה הַתְּפִלָּה כְּמוֹ צִפּוֹר. וּמִצָּדָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה עוֹלָה כְּמוֹ יוֹנָה. וּמִצָּדָם שֶׁל בַּעֲלֵי קַבָּלָה עוֹלָה כְּמוֹ נֶשֶׁר, גְּבִירָה עַל הַכֹּל. אֲבָל מִצָּדָם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁאֵין בָּהֶם מִקְרָא מִשְׁנָה וְקַבָּלָה, שֶׁהֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, אֵין לָהּ עֲלִיָּה בָּהֶם.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר קֹהֶלֶת בְּדֶרֶךְ רֶמֶז, (קֹהֶלֶת ג) מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם

הָעֹלָה הִיא לְמַעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ. וְרוּחַ הַבְּהֵמָה, אֵלּוּ הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, וְלִפְעָמִים יוֹצְאִים מֵהֶם זֶרַע מְעֻלֶּה, בְּנֵי תוֹרָה, לַעֲלוֹת בָּהֶם. מְשׁוּם זֶה בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הַמְזַהֲרוּ בְּעַמֵּי הָאָרֶץ, שֶׁלִּפְעָמִים יוֹצְאִים מֵהֶם בָּנִים מְעֻלִּים בַּעֲלֵי תוֹרָה.

קָם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְכָל הַמַּזְוְנוֹת לְנַשֵּׁק אוֹתוֹ זָקֵן. פָּרַזז. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי אוֹתוֹ זָקֵן לֹא רָצָה לִטֹּל שָׂכָר מֵעֲמָּנוּ לְנַשֵּׁק אוֹתוֹ, וּמְשׁוּם כָּךְ פָּרַזז. אַשְׁרֵי זֻכְלָקְנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ שָׂכָר שֶׁל מִצְוָה וְשֶׁל תְּפָלָה בָּעוֹלָם הַבָּא.

קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, אַבָּא, מִי הָיָה אוֹתוֹ הַזָּקֵן? אָמַר, וַדַּאי רַב הַמְּנוּנָא סָבָא הַנּוֹדָע שְׁנִשְׁמָתוֹ יָרְדָה מִלְּבֻשָׁת בָּאֲוִיר שֶׁל הַהֶבֶל שֶׁל הַתּוֹרָה. שֶׁבִּזְמַן שֶׁהַצַּדִּיקִים מִתְעַסְקִים בַּתּוֹרָה, כָּל הַהֲבָלִים הָאֵלּוּ שֶׁעוֹלִים מִפִּיהֶם בַּתּוֹרָה, כַּמָּה נְשָׁמוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם רוֹכְבִים עֲלֵיהֶם וּמִתְלַבְּשִׁים בָּהֶם. וְהַקּוֹלוֹת וְהַדִּבּוּרִים שֶׁל הַתּוֹרָה נַעֲשִׂים לָהֶם כְּמוֹ סוּסִים, וְרוֹכְבִים עֲלֵיהֶם וְיוֹרְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַפָּלוּ הַמַּלְאָכִים. וְכָל שֶׁכֵּן בַּזּוֹהַר הַזֶּה.

וּבְבַעֲלֵי הַזּוֹהַר הַזֶּה שֶׁבּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִטָּה הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ שֶׁבִּסִינַי, וְהוּא יָרַד עָלָיו לְהָקִים שְׁכִינָתוֹ בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל מַלְאָכִים, וּבְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ וְשֶׁעֲתִידוֹת לְהִבָּרְאוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ וְגוֹ'.

וּבִנְשָׁמוֹת הָאֲצִילוּת שֶׁל פֶּה, הִיא סִינַי. וְהַקּוֹל שֶׁלּוֹ (בָּא) כְּמוֹ הַקּוֹל שֶׁל אֲדוֹנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים ד) קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים. וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ מַלְאָךְ. וְנִשְׁמָתוֹ בִּגְלָלָהּ מַכְרִיזִים לְמַעְלָה, כְּשֶׁעוֹלָה בְּכָל לַיְלָה: תְּנוּ כָבוֹד לְרִיּוֹקָן הַמֶּלֶךְ. בֵּינְתַיִם הִגָּה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן בָּא. נָטַל מַקְלֵעַ בְּיָדוֹ.

פָּתַזז וְאָמַר, זַרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סָגוֹלְתָּא. נָטַל שָׁלֹשׁ אֲבָנִים וְזָרַק אוֹתָן לְמַעְלָה. וּכְשֶׁזָּרַק אוֹתָן, נַעֲשׂוּ אֶבֶן אַזְּזַת, וְאָמַר לְרָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה: קַבְּלוּ אֲלֵיכֶם אֶת הָאֶבֶן הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, וְאֵין בָּכֶם מִי שֶׁיִּתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ לְרַצּוֹתָהּ לְבַעְלָהּ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כַּמָּה בַּעֲלֵי מִדְרָשׁוֹת, שֶׁהֵם זָבִים

אֲצִלְכֶם, צִוּוּזִים בְּכָל יוֹם וָלַיְלָה בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה בְּכַמָּה קֻשְׁיוֹת, וְצִוּוּזִים בָּהּ כְּמוֹ כְּלָבִים שֶׁאוֹמְרִים הַב הַב, כְּמוֹ שֶׁהַגֵּיהִנֹּם צוֹוְחַ הַב הַב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הַב הַב. הַב לָנוּ עֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַב לָנוּ עֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַבָּא. כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוָה, לְמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה, וְיִתְּנוּ לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה. וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְהַעֲלוֹת בָּהּ הַשְׁכִּינָה מֵהַגָּלוּת וּלְיַחֵד אוֹתָהּ עִם בַּעְלָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אֲטוּמֵי עֵינַיִם וְסִתּוּמֵי לֵב.

וּמִשּׁוּם זֶה יוֹצֵא קוֹל בְּכָל לַיְלָה, כְּשֶׁיּוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֶן, כְּשֶׁעוֹלוֹת הַנְּשָׁמוֹת לְפָנָיו, וְאוֹתוֹ הַקּוֹל אוֹמֵר פָּסוּק כַּכָּתוּב (ישעיה מ) קוֹל אֹמֵר קְרָא, לְךָ וֶאֱמוֹר לָהֶם שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה כְּדֵי לְזַוֵּג הַשְׁכִּינָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁדָּוִד שֶׁאָמַר (תהלים קלב) אִם אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַה'. וְהוּא הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְזַוֵּג אֶת הָאֵם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי א) וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ, עִם בַּעְלָהּ. שֶׁהֲרֵי הַשְׁכִּינָה מִצַּד שֶׁל הַזֶּסֶד נִקְרֵאת גְּמִילוּת וַסָּדִים.

וּמִצַּד הַגְּבוּרָה נִקְרֵאת עֲקָדָה וְקָרְבָּן, וּמִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרֵאת תּוֹרָה, וְאֵין מִי שֶׁיָּעִיר אוֹתָהּ בַּמִּדּוֹת הַלָּלוּ לְבַעְלָהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נא) אֵין מְנַהֵל לָהּ וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם זֶה הַקּוֹל אוֹמֵר (ישעיה מ) מָה אֶקְרָא כָּל הַבָּשָׂר זָצִיר. שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים אֶלָּא לְזַוֵּג בָּשָׂר, וְאֵלּוּ הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ. וְאֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בִּגְמִילוּת וֶזֶסֶד וּבַתּוֹרָה, לֹא מִשְׁתַּדְּלִים אֶלָּא לְעַצְמָם, וּבִשְׁבִילָם נֶאֱמַר וְכָל זַסְדּוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה. וְכָל אֵלּוּ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ – רוּזַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה, לֹא שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים עוז) וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּזַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב.

וְיֵשׁ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לִשְׁמָהּ, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (שמות א) וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – זוֹ קֻשְׁיָה. בְּזוֹהַר – זֶה קַל וָוחֹמֶר. וּבִלְבֵנִים – בִּלְבּוּן הַהֲלָכוֹת. שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְתִכֶּן לִבֵנִים תִּתֵּנוּ. בְּכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה – זוֹ בְּרִיתָא. אֵת כָּל עֲבֹדָתָם – זוֹ פְּסִקְתָּא. אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ – פְּרִכָה. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, נֶאֱמַר בָּהֶם אֵין הֲלָכָה כְּפָלוֹנִי.

וְיֵשׁ אֲוֵזְרִים שֶׁמּוֹשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַמָּגִנִּים שֶׁל בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (במדבר יט) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל. כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ.

וְאֵין מִיתָה אֶלָּא עֹנִי, שֶׁבֵּאֲרוּהָ בּוֹ פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכֵל. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה כו) יְזִוּוּ מֵתֶיךָ. אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (במדבר יט) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל. שֶׁוַּדַּאי בָּהֶם מִתְקַיֶּמֶת שְׁכִינָה, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיעָם בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי, סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר וְגוֹ'. גְּבַלְתִּי יְקוּמוּן, אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (משלי ל) אִם נָבַלְתָּ בְּהִתְנַשֵּׂא. וְאָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַמְנַבֵּל עַצְמוֹ עַל הַתּוֹרָה, לַסּוֹף מִתְנַשֵּׂא.

הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר, אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן. מִשּׁוּם הַהִיא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, וַאֲפָלּוּ גַּלְגַּל זַמָּה, שֶׁבּוֹ בֵּרַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אַבְרָהָם וְהָיָה (ושמתי את) זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ. וְזוֹ הַשְׁכִינָה, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר בְּאֵלּוּ שֶׁמּוֹשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ, (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם. (וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ, יִהְיוּ לַזְּרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם).

כִּי טַל אֹרוֹת טַלֶּךָ (ישעיה כו), וְזֶה יו"ד ה"א וא"ו. זֶהוּ וֶשְׁבּוֹן טַ"ל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהוּא ה"א, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה הִיא בְּוֶשְׁבּוֹן ה"א, וּבִשְׁבִילָהּ בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הָעוֹסֵק בְּטַל תּוֹרָה, טַל תּוֹרָה מְזַזֵּהוּ. וְזֶהוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים בּוֹ מוֹרִיד הַטַּ"ל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר (הושע יא) לֹא אָבוֹא בְּעִיר.

מָשָׁל לְבַת מֶלֶךְ שֶׁהָלַךְ בַּעֲלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְלִזְמַן שֶׁבָּא אֵלֶיהָ, נִשְׁבַּע לָהּ שֶׁלֹּא נִכְנָס בַּיְשׁוּב. וְזֶהוּ לֹא אָבוֹא בְּעִיר. וְאִם אֵינֵךְ מַאֲמִינָה לִי, הֲרֵי לָךְ סִימָן שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טַ"ל, שֶׁזֶּהוּ הַטַּל לְהַזְוִיעוֹת בּוֹ מֵתִים. (ישעיה כו) וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל, פֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מִי הָרְפָאִים? אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בְּפָסוּק אַזֵּר רְפָאִים בַּל יָקֻמוּ.

וְאֵלּוּ הֵם שֶׁמִּתְרַפְּאִים מִדִּבְרֵי תוֹרָה לַעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנּוֹתְנִים לְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֶת מָמוֹנָם לְהִתְגַּבֵּר בָּהֶם, וּמַרְפִּים יְדֵיהֶם מֵאֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ לַעֲשׂוֹת וֶסֶד עִמָּהֶם. אֵלּוּ לֹא יָקוּמוּ, וְהָאָרֶץ מַפֶּלְתָּה אוֹתָם, כְּאִשָּׁה מְעֻבֶּרֶת שֶׁמַּפֶּלְתָּה נְפָלִים, וְזֶהוּ וָאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. שֶׁהַגָּפָל אֵינוֹ בַּר קַיָּמָא, וְזֶהוּ שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ וְזָדָשָׁיו, שֶׁהֵם תִּשְׁעָה יַרְוֵי הַמְעֻבֶּרֶת. מִי הַמְעֻבֶּרֶת?

אֶלָּא זוֹ תוֹרָה, וְהִיא הַשְּׁכִינָה, אוֹתוֹ הַיֶּלֶד שֶׁנּוֹלָד מִמֶּנָּה בַּתּוֹרָה, בַּזְּדָשׁ הָרִאשׁוֹן מֵאֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט מַלְכוּת הָרִשְׁעָה תִּשְׁעָה זְדָשִׁים עַל יִשְׂרָאֵל. בַּזְּדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא מָשִׁיחַ אַי"ן. וּבַזְּדָשׁ הַשֵּׁנִי עוֹשֶׂה אוֹתוֹ יֵשׁ מֵאַיִן, בַּסְּפִירָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא. בַּזְּדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי מוֹסִיף בּוֹ בִּינָה, וְזֶה וְנָוָה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵיזֶהוּ חָכָם? הַמֵּבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. שֶׁקָּדַם שֵׁבָא לָעוֹלָם מְלַמְּדִים אוֹתוֹ חָכְמָה וּבִינָה. בַּזְּדָשׁ הָרְבִיעִי גּוֹמֵל עִמּוֹ וֶסֶד, שֶׁמַּכְנִיס לוֹ פַּרְנָסָה מִטַּבּוּר אִמּוֹ. בַּזְּדָשׁ הַחֲמִישִׁי נוֹתֵן בּוֹ תֹּקֶף שֶׁל גְּבוּרָה לְהִתְגַּבֵּר עַל יֵצֶר הָרָע מִצַּד שֶׁל סמא"ל שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו בְּבֶטֶן אִמּוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ נֶפֶל לַהֲרֹג הַמְּשִׁיחַ.

בַּזְּדָשׁ הַשִּׁשִּׁי נוֹתֵן בּוֹ דַּעַת וְכוֹחַ וְיִפְיֵי שֶׁל פָּנִים. בַּזְּדָשׁ הַשְּׁבִיעִי וְהַשְּׁמִינִי נוֹתֵן בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִצַּד שֶׁל נָצַח וְהוֹד, שֶׁהֵם שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת. וּמִשּׁוּם זֶה נִתְנַבֵּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עָלָיו, (ירמיה א) בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם וְגוֹ'. מִצַּד הַצַּדִּיק נוֹתֵן לוֹ אוֹת וּמוֹפֵת בַּזְּדָשׁ הַתְּשִׁיעִי שֶׁנּוֹלָד מָהוּל, וְאוֹתוֹ הַתִּינוֹק הוּא הָעֲשִׁירִי מִצַּד הַמַּלְכוּת, הוּא הַטָּפָּה הָעֲשִׁירִית, וּמִשּׁוּם זֶה זָכָה לְהֵעָשֵׂר הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ.

קָמוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְאָמְרוּ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, טְלוּ הָאֶבֶן שֶׁלְּךָ אֵלֶיךָ, שֶׁאַתָּה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיךָ (שמות ה) וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא. וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מַה זֶּה כִּי טוֹב? שֶׁנּוֹלַד מָהוּל. וְאַתָּה הוּא כָּלוּל בִּתְשִׁעָה הָזְּדָשִׁים הַלָּלוּ, וּמִצַּד הָעִבּוּר שֶׁלְּךָ, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה נֶאֱמַר בָּהּ (דברים לג) וַיְהִי בִּישֻׁרוּן מֶלֶךְ. וְזוֹ הָאֶבֶן, טְפָּה קְדוֹשָׁה כְּלוּלָה מֵעֲשָׂרָה. אַתָּה הוּא הַזֶּרַע שֶׁנִּמְשַׁכְתָּ

מִמֶּנָּה, וּבְךָ תִּלּוֹיָה הַגְּאֻלָּה, וְעָלֶיךָ עָתִיד לְהִבָּנוֹת בִּנְיָן וְעָלֶיךָ תָּקוּם. טֹל אוֹתָהּ אֵלֶיךָ. אָמַר לָהֶם, אֵינְכֶם יְכוֹלִים לְהִנָּצֵל. אִם נִצַּלְתֶּם מֵאֶבֶן אַחַת, אֲנִי אֶזְרֹק לָכֶם שֵׁשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בָּרָ״א שִׁי״ת. נָטַל הַמַּקְלֵעַ כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

פָּתַח וְאָמַר זַרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָא. שָׁלֹשׁ אֲבָנִים עֶלְיוֹנוֹת הֵן סְגוֹלְתָא. שָׁלֹשׁ טַפּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. וְשָׁלֹשׁ טַפּוֹת תַּוְיוֹתוֹנוֹת כְּנֶגְדָּם סְגוֹל, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר (מיכה ו) שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה׳. מִי הֵם הָהָרִים? אֶלָּא הֵנָּה שָׁלֹשׁ אֲבָנִים עֶלְיוֹנוֹת אֶצְלְכֶם, שֶׁהֵן סְגוֹלְתָא. וּלְמִי מוּכָם? לְרַבִּ״י וְרַ״ב וְרַבָּ״א שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכְּנֶגְדְּכֶם הָיוּ כָּל רַב מִבָּבֶל, וְרַבִּי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְרַבָּא מִשְּׁאָר הָאֲרָצוֹת.

שָׁמְעוּ שֶׁלְּאוֹתִיּוֹת רִיב וּקְטָטָה וּמַזָּלְקֶת בַּהֲלָכָה לְמַעְלָה, וְרַבִּ״י וְרַ״ב וְרַבָּ״א מַזָּלְקֶת וְרִיב וּקְטָטָה בַּהֲלָכָה שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה. וְאֵין בָּכֶם שֶׁיִּהְיֶה רִיב וּקְטָטָה וּמַזָּלְקֶת בִּשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדַחְזֵק אוֹתוֹ בְּכַמָּה קֻשְׁיוֹת עַד שֶׁיּוֹצִיא אוֹתוֹ מִן הַגָּלוּת.

וְהָאֲתָנִים – אֵלּוּ הַתַּנָּאִים שֶׁל הַמִּשְׁנָה שֶׁל הַיְשִׁיבָה שֶׁלְּמַטָּה. הִנֵּה שָׁלֹשׁ אֲבָנִים אֶצְלְכֶם, שֶׁהֵם סְגוֹל. שֵׁשׁ הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ הֵם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְכָל גְּמָרָה הִיא עֶשֶׂר, וְעוֹלִים לְס׳ מַסֶּכְתּוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם אָמַר שְׁלֹמֹה (שיר השירים ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת. וְיֵשׁ לוֹ כַּמָּה בְּתוּלוֹת אַחֲרִיתָהּ רַעוֹתֶיהָ שֶׁל הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (שם) וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. וְהַשְּׁכִינָה הִיא כְּתֶר עַל כֻּלָּם.

הַתָּג שֶׁל זַרְקָא, עָלָיו נֶאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה. וְהִיא רִיב וּקְטָטָה וּמַזָּלְקֶת וְקַשְׁיָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל אֲחֵיכֶם. וּמוֹרֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם וָלַיְלָה בַּגָּלוּת, הִיא רִיב בִּשְׁבִילָם שֶׁיּוֹצִיא אוֹתָם, וְאֵין מִי שֶׁיִּהְיֶה רִיב וּקְטָטָה וּמַזָּלְקֶת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִילוֹ בַּגָּלוּת.

קָם זָקֵן אֶחָד מִבֵּינֵיהֶם וְאָמַר, רוֹעֵה הַנֶּאֱמָן, כַּמָּה זְקֻקוֹת הָאֲבָנִים שֶׁזָּרַקְתָּ,

שֶׁהַזְּדַעְזְעוּ בַּעֲלֵי הַיִּשִּׁיבָה שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, וַאֲפִלּוּ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם סוֹמְכִים אֶת שֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת הַכִּסֵּא, וְהַכִּסֵּא הִזְדַּעְזֵע. אֲבָל הֲרֵי אֵיתָן מוּשָׁבְךָ אֱלֹיִךְ, שֶׁהִיא הַשְּׁבִיעִית, הִשְׁמֵר מִמֶּנָּה, שֶׁהֲרֵי הָאֶבֶן שֶׁזָּרְקָה הֲרֵי הִיא אֶצְלְךָ, שֶׁהִיא כָּתֵר עַל כֻּלָּם. וְשִׁים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ, וְשֵׁשׁ אֲזוֹרִים אֶצְלְךָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא אָמַר (יזזוקאל לו) לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה. הֲרֵי שֵׁשׁ אֶצְלְךָ. כִּי אִם לְשֵׁם קָדְשִׁי. הֲרֵי הַשְּׁבִיעִית אֶצְלְךָ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אַתָּה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ וַיָּךְ אֶת הַסֶּלַע, וְשִׁים בַּסֶּלַע, שֶׁהַנָּוָשׁ קִנֶּךָ לְכַפָּר עֲוֹנֶךָ.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אֶתְכֶם וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע, וְאַתֶּם לֹא עֲשִׂיתֶם כֵּן. שֶׁאִם עֲשִׂיתֶם מַאֲמָרוֹ בְּדִבּוּר, הָיוּ לוֹמְדִים תּוֹרָה בְּלִי סָפֵק וּבְלִי קֻשְׁיָה וּמַזְלֵכֶת. וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ (במדבר כ) וַיָּךְ אֶת הַסֶּלַע, וְלֹא יָצְאוּ מִמֶּנּוּ אֶלָּא טִפּוֹת טִפּוֹת, כָּךְ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הֵם כְּמוֹ שֶׁמַּכֶּה בַּסֶּלַע, וְהֵם לְשׁוֹנָם.

כְּפַטִּישׁ יְפוֹצֵץ סֶלַע, וּפוֹסְקִים בָּהּ כַּמָּה הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת שֶׁל הֲלָכוֹת, וְלֹא יוֹצְאִים מֵהֶם אֶלָּא טִפּוֹת טִפּוֹת וְהֵן לְקוּטוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל תָּלוּי בְּךָ. הֲרֵי הָאֶבֶן אֶצְלְךָ וְשֵׁשׁ אֲזוֹרוֹת. וּבְךָ תְּלוּיָה הַגְּאֻלָּה שֶׁל הַשְּׁכִינָה וּבָנֶיהָ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַן בְּךָ מַה שֶּׁנֶּהֱרַס בָּרִאשׁוֹנָה. וּבִשְׁבִיל הַזְּבִיבוּת שֶׁלְּךָ, שֵׁשׁ טִפּוֹת שֶׁל גְּלְגּוֹל זָזְרוּ אֵלֶיךָ, שֶׁהֵם רְמוּזִים בְּרָאשֵׁי הָעֲנָפִים שֶׁלְּךָ. אוֹתָם שׁ׳ שׁ׳ שֶׁכָּפַל בָּהֶם מֹשֶׁה מֹשֶׁה.

הָאֶבֶן הַשְּׁבִיעִית (איכה ב) מָה אֲעִידֵךְ מָה אֲדַמֶּה לָךְ, וְנֶאֱמַר בָּהּ הַבַּת יְרוּשָׁלַיִם. וְעָלֶיהָ אָמַר מָה אַשְׁוֶה לָךְ. הִיא אַשְׁוֶה לָךְ בַּשִּׁבְרוֹן שֶׁלָּךְ וַאֲנַחֲמֵךְ. שֶׁיֵּשׁ לָךְ לְהִתְנַחֵם עִמָּהּ, שֶׁדַּיּוֹ לָעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ, וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל הַשִּׁבְרוֹן שֶׁלָּךְ כְּמוֹ הַיָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי גָדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ מִ״י יִרְפָּא לָךְ, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הַתְּשׁוּבָה שֶׁלָּךְ בְּאֵר שֶׁלָּךְ שֶׁהִתְבַּקְעָה, שֶׁהִיא יָם הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיֵּט מֹשֶׁה יָדוֹ עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ ה׳ אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל הַלַּיְלָה וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶחָרָבָה. (עַד כָּאן).

מִכָּאן וְאֵילָךְ, וַיִּבָּקְעוּ הַמַּיִם שֶׁלּוֹ אֵלֶיהָ, וְהוּא עֵץ הַזֵּיתִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם

טו) וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם, שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם) וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים הֵם, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרוּהָ (שמות א) וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, שֶׁהִיא קָשְׁיָה. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן וַתִּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם.

וּכְשֶׁהִתְגַּלָּה לְךָ עֵץ הַחַיִּים בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן, שֶׁאַתָּה עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרוּהָ (קהלת א) מַ׳ה שֶּׁהָיָ׳ה הוּא שֶׁיִּהְיֶ׳ה, כַּמָּה נִסְיוֹנוֹת יֵשׁ לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שָׁם שָׁם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ, אֶת מֹשֶׁה, וְהַתּוֹרָה הֻזְהְרָה לָהֶם נִסָּיוֹן לְאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּהּ וְהֵם בְּצָרוֹת רַבּוֹת. כְּמוֹ שֶׁבְּמִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם א) כָּל הַבֵּן הַיִלוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ, וְזוֹ הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְכָל הַבַּת תְּחַיּוּן – הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁשְּׁתֵּיהֶן הֵן פֶּה וְלָשׁוֹן, וּבָהֶם תִּהְיֶה אַתָּה כְּבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן, וּלְזָכְכָם בְּרָמְזוֹ. וְאֵין מִיתָה שֶׁל בַּעַל אוֹר הַתּוֹרָה אֶלָּא עֲנִיּוּת.

וּבַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה, תּוֹרָה תִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהַיָּם, שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ, הָרוֹעָה הַנֶּאֱמָן, (שם) וַתָּשֶׂם בַּסּוּף עַל שְׂפַת הַיְאֹר. בְּסוּ״ף פ״ו יָמִים, דַּרְגָּה שֶׁל גְּאֻלָּה, נֶאֱמַר בְּךָ וַתָּשֶׂם בַּסּוּף עַל שְׂפַת הַיְאֹר, שֶׁהוּא אוֹר הַתּוֹרָה, הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. שְׂפָתוֹ הַשְּׁכִינָה.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן אֵלּוּ הַטַּפּוֹת שֶׁהָיוּ יוֹצְאוֹת מֵהַסֶּלַע, שֶׁהֵן פַּסְקֵי הֲלָכוֹת, נֶאֱמַר בָּהֶם (תהלים צג) נָשְׂאוּ נְהָרוֹת ה׳. שְׁתֵּי טִפּוֹת שֶׁהֵן צֵר״י, עוֹלוֹת עִם שְׁנֵי וָוִי״ם וְנַעֲשִׂים נְהָרוֹת. וְאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא סְגוֹלְתָּא, הִתְעַלְּתָה עַל כַּנָּפֵיהֶם. וַעֲלִיָּתוֹ בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא? אֶלָּא אֵלּוּ שְׁנֵי נְהָרוֹת הֵם אַבָּא וְאִמָּא. מִצַּד הַבַּת שֶׁל הַמֶּלֶךְ נִקְרְאוּ טִפּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיֵּיצֶר, (ישעיה כו) כִּי בְיָהּ ה׳ צוּר עוֹלָמִים. צִיר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת דַּקִּים. הָעוֹלָמוֹת שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ הֵם מִמַּטָּה לְמַעְלָה. מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרְאוּ נְהָרוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה נָשְׂאוּ נְהָרוֹת.

לְמִי? לְאוֹתָהּ סְגוֹלְתָּא, מַעֲלִים אוֹתוֹ כֶּת״ר עַל גַּבֵּיהֶם י י י לִהְיוֹת כּוֹלֵל סְגוֹלְתָּא, וּמִתְעַטֶּרֶת בּוֹ בִּשְׁלֹשָׁה כְּתָרִים, שֶׁהֵם כֶּתֶר כְּהֻנָּה וְכֶתֶר מַלְכוּת,

וְכֶתֶר תּוֹרָה עַל גַּבֵּיהֶן. וְכָךְ הֵם שְׁלֹשָׁה נְהָרוֹת ו׳ו׳ וְשָׁלֹשׁ יוֹדֵי״ם וְשָׁלֹשׁ וָוֵי״ם רְמוּזִים בִּשְׁלֹשָׁה רָאשֵׁי תֵּבוֹת שָׁהֵם וַ׳יִּסַּע וַ׳יָּבֹא וַ׳יֵּט. שְׁנַיִם שֶׁהֵם אַבָּא וְאִמָּא מַעֲלִים כֶּתֶר עַל כַּנָּפֵיהֶם.

נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם. הֵם וֵסֶד גְּבוּרָה, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר נָשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם. מִי קוֹלָם? הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל שׁוּרֵק לְמַעְלָה. הַשַּׁלְשֶׁלֶת כּוֹלֶלֶת שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת בְּקִשּׁוּר אֶחָד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלּהּ זֶרַע אֱמֶת.

יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דָּכְיָם, הֵם נֵצַח וְהוֹד. לֹא כָתוּב נָשְׂאוּ, אֶלָּא יִשְׂאוּ, וְהֵם סָגוֹל, שֶׁהִיא נְקֻדָּה מִצַּד הַשְּׁכִינָה, הִיא נְקֻדָּה לְמַטָּה, שֶׁצַּדִּיק שְׁכִינָה תַּזּוֹת רַגְלַיִם, שָׁהֵם יַרְכְּתֵי צָפוֹן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מז) יָפֶה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ וְגוֹ׳. כְּשֶׁהִיא נְקֻדָּה וְד׳ תַּזּוֹת יַרְכֵי אֱמֶת, נִקְרֵאת הַר צִיּוֹן, הַר צָמוּק. וְנִקְרֵאת מִצַּד שֶׁל צַדִּיק דָּכְיָם, ד״ך י״ם. דַּךְ כָּלוּל מִכ״ד אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וּבָהֶם אַל יָשׁוּב דַּךְ נִכְלָם.

יָם נִקְרֵאת מִצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, כְּלוּלָה מֵחֲמִשִּׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בַּקְּרִיאַת שְׁמַע בַּפָּסוּק הָרִאשׁוֹן שֶׁמְיַחֲדִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּעֲמַיִם, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. וּבָהֶם וַיְפָן כֹּה וְכֹה וַיַּךְ אֶת הַמִּצְרִי. וּמִצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הִיא נְקֻדָּה עַל כַּנָּפֵיהֶם, קְרִיַּת מֶלֶךְ רַב. וְכֵעֵת נֶאֱמַר בָּהּ (איכה א) הָעִיר רַבָּתִי עָם הָיְתָה כְּאַלְמָנָה.

קוֹם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁאַתָּה הוּא ו׳ כּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת, וְאַתָּה אָזוּז בֵּין כ״ה עֶלְיוֹנָה וּבֵין כ״ה תַּזּוֹתוֹנָה. קוֹם אֵצֶל סמא״ל, שֶׁהוּא מִצְרִי, בִּכְלֵי הַקֶּרֶב שֶׁלְּךָ, שָׁהֵם הַשְּׁכִינָה הַתַּזּוֹתוֹנָה, הַמַּמְקֶלַעַ הַתַּזּוֹתוֹן. וְהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, הַמַּמְקֶלַעַ הָעֶלְיוֹן, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שמואל–א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע. מִי נֶפֶשׁ אוֹיְבֶיךָ? סַם מָוֶת נָזוּשׁ אֵשֶׁת זְנוּנִים, שֶׁמְּקַנֶּנֶת בִּשְׁבְעָה סְלָעִים, וּבַעֲלָהּ בִּשְׁבְעָה הָרִים.

קוֹם בָּאֲבָנִים שֶׁלְּךָ שֶׁהִסְתַּלְקוּ בֶּהָרִים לִשְׁבֹּר אֶת הֶהָרִים וְהַסְּלָעִים שֶׁל

הַנָּזוֹשׁ, וּבִשְׁבִיל הֶהָרִים שֶׁלְּךָ נֶאֱמַר (תהלים צח) נָשְׂאוּ נְהָרוֹת ה׳. וּבָהֶם כָּל גֶּיא יִנָּשֵׂא, הַהוּא שֶׁהַכֹּל כָּלוּל בּוֹ. וְזֶה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים לד) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּי. שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר (תהלים ס) וַיַּךְ אֶת אֱדוֹם בְּגֵיא מֶלַח. וְנִשְׁמָתוֹ גְּנוּזָה בַּגַּי״א מִן אבגית״ן. ת׳ תּוֹרַת מֹשֶׁה צָפוּנָה בְּצַד״י שֶׁהוּא י״ן. שֶׁצָּדַי אֲרֻכָּה מִצַּד הָעוֹלָם הַבָּא, מִשָּׁם הוּא טוֹב לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא.

בְּגַי״א אָב לִי״ג מִדּוֹת, שֶׁהֵם וא״ו, וַיַּעֲבֹר ה׳ עַל פָּנָיו. וַיַּעֲבֹר ע״ב רי״ו. ע״ב זָסָד. רי״ו גְּבוּרָה, שֶׁבּוֹ קר״ע שט״ן מִן הַיָּם, וּבוֹ עָתִיד לִקְרֹעַ לוֹ מִן הַיָּם שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִצַּד הַזָּסָד הוּא אָב לִי״ג מִדּוֹת, שֶׁבּוֹ יהו״ה, הוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי אֶרֶךְ אַפַּיִם, וּמַאֲרִיךְ בּוֹ עַל הַבֵּינוֹנִים וּמַטֶּה לָהֶם כְּכַפֵּי זָסָד.

וּבָאוֹתִיּוֹת א״ת ב״ש, יהו״ה הוּא מִצַּפ״ץ אֵ״ל ת״ר, רַזוּ״ם גִּסַּפ״י, וְכֵן עַד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת. בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הוּא מַאֲרִיךְ עַל הַבֵּינוֹנִים שֶׁיִּזְדַּוְּגוּ בִּתְשׁוּבָה. אֲבָל בְּקר״ע שט״ן יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת, שֶׁהוּא שָׂטָן מָלֵא עֵינַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ אבגית״ן נִקְרָא כֶּתֶר זָכְמָה, אָב לִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הַמִּדּוֹת, שֶׁכְּלוּלוֹת בַּזָּסָד שֶׁכּוֹלֵל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת שֶׁהֵם הַכְּלָל שֶׁלָּהֶם, וְהוּ אֲנִי וָהוּ, וְזָכְמָה לְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הָרוֹצָה לְהַזְכִּים יַדְרִים. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה לִגְבוּרָה (לִשְׁמֹאל) בָּהּ.

קר״ע שט״ן מִן הַשְּׁמֹאל. וּבָהּ (שמות יד) וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶחָרָבָה, וּבָהּ קָרַע הַיָּם לִשְׁנֵים עָשָׂר גְּרָעִים, וּבָהּ רִקַּע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ, וּבָהּ עָקַר הָרִים וְשִׁבַּר סְלָעִים שֶׁל הַנָּזוֹשׁ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יט) וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים. שֶׁהֵם הָהָרִים וְהַסְּלָעִים שֶׁל הַנָּזוֹשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ דֶּרֶךְ נָזוֹשׁ עֲלֵי צוּר. וּבַשֵּׁם הַזֶּה הָיָה רַבָּה עוֹקֵר הָרִים בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

כֶּתֶר עֶלְיוֹן הוּא פֶּלֶא, וּבוֹ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנִּקְרָא אִשׁ עוֹשֶׂה פְּלִיאוֹת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא. וּבוֹ אָמַר מֹשֶׁה נֶגֶד כָּל עַמְּךָ אֶעֱשֶׂה נִפְלָאוֹת וְכוּ׳. וְזֶהוּ נג״ד יכ״ש. נג״ד י״ש כ׳ שֶׁהוּא כֶּתֶר. י״ש, לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. וְהֵם י׳ זָכְמָה, ש׳ תְּשׁוּבָה. כֻּלָּם כּוֹלֵל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הַשָּׁמַיִם,

שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (מלכים–א יז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל.

בט״ר צת״ג זֶהוּ נֵצַח, וְיֵשׁ אוֹמְרִים אוֹתוֹ גת״ן רט״ב, בּוֹ וְהָיִיתָ כְּגַן רָטֹב. וְיִתְקַיֵּם בְּיִשְׂרָאֵל (ישעיה נח) וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ, מִצַּד הַנֵּצַח שֶׁהוּא צַח (שם) וְעַצְמוֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְגוֹ׳. וְנֶאֱמַר בְּגִ׳ מִן גת״ן, וְהָיִיתָ כְּגַן רָטֹב, הוּא רַחֲמִים. ת׳ תִּפְאֶרֶת, וּבוֹ (בראשית א) תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא, עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי, לְיִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, וְכַמָּה מַעְיָנוֹת שֶׁל מַיִם.

זוק״ב טנ״ע זֶה הַהוֹד, בּוֹ (שמות ט) שָׂם שָׂם לוֹ זוק וּמִשְׁפָּט וְשָׂם נִסָּהוּ. שֶׁהוֹד נִקְשָׁר בִּגְבוּרָה, נֵצַח בְּחֶסֶד, וְנֶאֱמַר בַּהוֹד (איכה א) נָתַנִּי שֹׁמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה. בּוֹ הִסְתַּכֵּל בְּזֵרְבֵּן הַמִּקְדָּשׁ, וְכַמָּה הֲרוּגִים שֶׁנֶּהֱרְגוּ לִטֹּל נְקָמוֹת מֵהָרְשָׁעִים, וּבוֹ נֶאֱמַר (בראשית לב) וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן (ישעיה לה) אָז יְדַלֵּג כָּאַיָּל פָּסֵחַ. וְעוֹד, טנ״ע בְּהִפּוּךְ אוֹתִיּוֹת נט״ע, בּוֹ זָטָא אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יז) בְּיוֹם נִטְעֵךְ תְּשַׂגְשֵׂגִי. וּבוֹ נִנְטַע וְהִשְׁתָּרֵשׁ בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

וְעוֹד, זוק״ב טנ״ע, שָׂם בט״ן וְשָׂם ע״ב. הַשְׁכִּינָה בּוֹ נִקְרֵאת בְּטִנָּךְ עֲרֵמַת זֹטִים. שֶׁהֲרֵי כָּל שֵׂם כָּלוּל שֵׁשׁ לַסְּפִירוֹת, וְשָׂם ע״ב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) וַעֲנַף עֵץ עָבֹת. שֶׁנֵּצַ״וז וְהו״ד הֵם עָבֵי שְׁוָקִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שם) עַרְבֵי נָחַל. דִּמְיוֹן לִשְׁתֵּי שְׁפָתַיִם וְשָׁלֹשׁ סְפִירוֹת, כָּל אֶחָד כּוֹלֵל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם נֵצַ״וז וְהוֹד יְסוֹד, כְּמוֹ שֶׁשְּׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וְכָל הַשְּׁלֹשָׁה כּוֹלְלִים שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם (מ״ב) אוֹתִיּוֹת.

יג״ל פַּ״ק – זֶה הוּא צַדִּיק, הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, שֶׁבּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְגַלֶּ״ה פַּדְיוֹ״ן זֵר״ע קְדוּשִׁי״ם. שֶׁהוּא יְסוֹד הָעוֹלָמוֹת, הוּא סוֹד קֵץ הַגְּאֻלָּה שֶׁנִּרְמָז בַּשְּׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת שְׁקוּצִי״ת, שֶׁשָּׁם שי״ת וק״ץ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה הַשְּׁבִיעִית לָהֶם, הַקֵּץ שֶׁל כֻּלָּם. עָלֶיהָ נֶאֱמַר (דניאל יב) וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ וְתָנוּחַ וְתַעֲמֹד לְגֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין. וְהוּא הַקֵּ״ץ שֶׁמְּדַלֵּג מֵאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְהִשְׁתַּעְבֵּד בְּמִצְרַיִם הִיא וּבָנֶיהָ, וְנִשְׁאֲרוּ רד״ו, רְדוּ שָׁמָּה.

מִצַּד שֶׁל הַיָּמִין נִקְרֵאת קֶרֶן הַיָּמִין, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל קֶרֶן כָּל בָּשָׂר. לְמִי שֶׁמְּזַבֵּל אוֹת בְּשַׂר קָדֶשׁ, הֵיא דִּין לוֹ, קֶרֶן כָּל בָּשָׂר. וְהֵיא סוֹף פָּסוּק, סוֹף פָּסַק הַהֲלָכוֹת. וּבַזִּבּוּר שֶׁל הָאוֹת ו׳ הוּא פָּסוּק. הוּא פָּסָק וְהוּא פָּסוּק, כּוֹלֵל כָּל פָּסְקֵי הֲלָכוֹת. שֶׁשְּׁאֵלָה צְרִיכָה, וּפָסָק הִיא הַשְּׁכִינָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה קוֹרְאִים לָהּ.

וְהִיא מִשְׁמַעְתָּא, שָׂטָה, תְּשׁוּבָה, תּוֹסָפְתָּא, הַגָּדָה, תֵּיקוּ. תַּנְיָא, קַבָּלָה, הֲלָכָה, מִשְׁנָה, בָּרַיְתָא, קְשִׁיָּה, מְזֻלְקֶת, זְמִרָה, קָלָא. הַשְּׁכִינָה הִיא הַשְּׁאֵלָה שֶׁבָּהּ הֶזְכֵּם שׁוֹאֵל כְּעִנְיָן וּמֵשִׁיב כַּהֲלָכָה, וּבָהּ (שמות ג) וְשָׁאֲלָה אִשָּׁה מִשְּׁכֶנְתָּהּ וְגוֹ׳, וּבָהּ (דברים לב) שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ, שֶׁהִיא הַגָּדָה, שֶׁבָּהּ (שם כו) הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַה׳ אֱלֹהֶיךָ. שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה גּוֹיִם נַחֲלָתֶךָ. וּבָהּ אָמַר לִשְׁלֹמֹה (מלכים א׳ ג) שְׁאַל מָה אֶתֵּן לָךְ, וּבָהּ תִּקְּנוּ לִשְׁאֹל בַּקָּשָׁתוֹ בַּבְּרָכוֹת הָאֶמְצָעִיּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה, שֶׁבַּשְּׁאֵלָה הַזּוֹ לֹא יַחְזֹר רֵיקָם בִּתְפִלָּתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וּבַּבְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נִקְרֵאת תִּשְׁבַּחְזוֹת, שֶׁבָּהּ תִּקְּנוּ לְסַדֵּר הָאָדָם אֶת שִׁבְחוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

וּבְשִׁלְשׁ הָאַחֲרוֹנוֹת נִקְרֵאת קַבָּלָה, שֶׁבָּהּ הָעֶבֶד, שֶׁהוּא מטטרו״ן, הוּא כְּמוֹ עֶבֶד הַמְקַבֵּל פָּרָס מֵרַבּוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ, וּבוֹ נוֹתְנִים שְׂכַר הַתְּפִלּוֹת לְאֵלּוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס. אֲבָל לְאוֹתָם בָּנִים שֶׁלֹּא מִתְפַּלְּלִים, אֶלָּא מִתּוֹךְ אַהֲבָה וְיִרְאַת רִבּוֹנָם בְּצַדִּיק, הַיְסוֹד זַ״י הָעוֹלָמִים כּוֹלֵל זַ״י בְּרָכוֹת מְקַבְּלִים.

שֶׁמִּצַּדּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הִיא נִקְרֵאת קַבָּלָה, הִיא בֵּית הַקִּבּוּל לְהוֹרִישׁ נְשָׁמוֹת לַצַּדִּיקִים. הַבְּרָכָה נִקְרֵאת מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, כְּשֶׁנּוֹטֵל מִגְּבוּרָה, שֶׁהוּא הַשּׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא זְכוּתָהּ, שֶׁמְּמַנָּה עַל כָּל הַקָּרְבָּנוֹת. שֶׁהַכֶּבֶשׂ הוּא מִצַּד הַיָּמִין, וְהַשּׁוֹר מִצַּד הַשְּׂמֹאל.

וּמְשׁוּם זֶה, הַשּׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן נֶאֱמַר בּוֹ (תהלים סט) מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל הַמִּדְבָּר, וּבוֹ סָפַק צָרְכֵיהֶם בִּמְקוֹם

הַמִּדְבָּר. וּמִשָּׁם הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת הַבְּרָכָה, וּמִמֶּנּוּ נִקְרֵאת פָּסָק, וּמִשָּׁם פָּסְקֵי הַדִּינִים. וּמִשָּׁם לָאוֵי הַדִּינִים אֵין צָרִיךְ.

וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ לָדַעַת לָאָדָם כָּל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהִיא שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה, שֶׁיִּהְיֶה בָּהּ שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב כַּהֲלָכָה, וְכָל רָז לֹא אָנוּס לוֹ, וְכָל עֹמֶק הַהֲלָכָה הִתְגַּלָּה לוֹ. וְצָרִיךְ לַזָּוֵר עָלָיו שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ סָפֵק בָּעוֹלָם. שְׁאֵלָ"ה הִיא מִיָּמִין שֶׁהוּא אֵל, הָאֵל הַגָּדוֹל שֶׁשָּׁם זָכְמָה. וּמִשָּׁם בִּקֵּשׁ שְׁלֹמֹה זָכְמָה, כְּשֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (מלכים–א ג) שְׁאַל מָה אֶתֶּן לָךְ. וּמִשָּׁם תַּנָּיָא שֶׁמְּסַיֵּעַ לוֹ, שֶׁבּוֹ וַה' נָתַן זָכְמָה לִשְׁלֹמֹה.

מַה זֶּה תַּנָּיָא? זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וּמִשָּׁם נִקְרֵאת סִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם זז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. צְרִיכָא הֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתָהּ מִצַּד הַגְּבוּרָה. הַתְּשׁוּבָה נִקְרֵאת מִצַּד הַבִּינָה. שֶׁאִם אֵין אָדָם מֵבִין הַהֲלָכָה, אֵיךְ יַזָּזִיר אוֹתָהּ וּמֵשִׁיב לַשּׁוֹאֵל?

פָּסָק, הֲרֵי בֵּאַרְנוּהוּ מִצַּד הַדִּין פָּסַק דִּין. מִשְׁמַעְתָּא – מַשְׁמָעוּת הַהֲלָכָה, מִצַּד אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַהוּא שֶׁל אַרְבַּע הֵם תִּקּוּנֵי הַהֲלָכָה שֶׁנִּרְמְזוּ בָּאָדָם, וְהֵם: י' רְאִיָּה, י"ה שְׁמִיעָה, יה"ו רֵיוַח, יהו"ה דִּבּוּר. וְאַרְבָּעָה בַּגּוּף כְּלוּלִים מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. כְּנֶגְדָּם א' שְׁמוּשׁ, א"ד תְּנוּעָה, אד"נ מְשׁוּשׁ, אדנ"י הִלּוּךְ. שֶׁהֵם: שְׁמוּשׁ בַּיָּדַיִם, תְּנוּעָה בַּגּוּף, מְשׁוּשׁ בַּבְּרִית, הֲלִיכָה בָּרַגְלַיִם. יֵשׁ אוֹמְרִים, מְשׁוּשׁ בַּיָּדַיִם, שְׁמוּשׁ בַּבְּרִית, וְהַכֹּל אֱמֶת.

רְאִיָּה – מִצַּד שֶׁל אַרְיֵה, שֶׁהִיא לְיָמִין, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (יחזקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם. רְאִיָּה – אַרְיֵה. תּוֹסֶפֶת י' שְׁנִיָּה זָכְמָה. הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים. וּמִשָּׁם רְאוּבֵן, אוֹ"ר בֵּ"ן, הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן.

הַשְׁמִיעָה – בְּשׁוֹר, גְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם בִּינָה, שֶׁהִיא הַשְׁמִיעָה כּוֹלֶלֶת וְזַמְּשִׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע. וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ בּוֹ קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, וּבְשָׁבִילָהּ אָמַר הַנָּבִיא (חבקוק ג) ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי. וְאָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הֲבִינוֹתִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! וּבְשָׁבִילָהּ אָמַר (ישעיה לז) הַטֵּה

ה׳ אָזְנְךָ וּשְׁמָע. וּמִצַּד הַזֶּסֶד, כִּי עַי״ן בְּעַי״ן יִרְאוּ, שֶׁהוּא ע״ב וָזֶסֶד. אֲבָל מִצַּד הַגְּבוּרָה, שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי, שֶׁשָּׁם יִרְאָה, שֶׁמִּשָּׁם הִיא הַשְּׁכִינָה הַמְּזוּמָּנָה, מִשְּׁמַעְתָּא, וּמִשָּׁם שׁוֹמְעִים.

הָרִיזַ – (יזזקאל א) וּפְנֵי נָשֶׂר לְאַרְבַּעְתָּן. וּבוֹ הִיא פּוֹרְזוּת הַנָּשֶׂר, וּמִשָּׁם נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה נָשֶׂר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כ) דֶּרֶךְ הַנָּשֶׂר בַּשָּׁמָיִם. וּמִשָּׁם לִוְיָ״י לְוִיָּה, שֶׁיָּמִין וּשְׂמֹאל זִבּוּר שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

דִּבּוּר – (יזזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. וִיהוּדָה בָּהּ. אוֹדֶה אֶת ה׳. וּמִשָּׁם נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה אַגָּדָה, מְשׁוֹם וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָחֵל. וְהֵם שְׁנַיִם, הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַזָּכְמָה הַמְּזוּמָּנָה. וּבִשְׁבִילָם נֶאֱמַר (איוב יא) וְיַגֶּד לְךָ תַּעֲלֻמוֹת זָכְמָה. פֵּיהָ פָּתְזָה בְּזָכְמָה. שֶׁמִּלְמַטָּה הִיא אָדָם הַקָּטָן, מֵהַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה אָדָם הַגָּדוֹל, וּמִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי תִּפָּאֶרֶת אָדָם כּוֹלֵל בּוֹ (בֵּין) שְׁנֵיהֶם.

פָּשׁוּטָה נִקְרֵאת מִצַּד הַיָּמִין, כִּי יְמִינְךָ פָּשׁוּטָה, וּכְמוֹ תִּקְיָעָה פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּלְאַזְּרִיהָ רַזְמִים, שֶׁאֵין שָׁם קְשִׁי שֶׁל הַדִּין. שֶׁהַקְּשִׁיָּה הִיא וַדַּאי קָשָׁה מִצַּד הַדִּין, מִדַּת הַדִּין הַקָּשָׁה, הַמִּדָּה שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה. וּכְשֶׁרוֹאָה שֶׁמִּתְקַשָּׁה מִמֶּנּוּ הֲלָכָה, מִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוֹות עֲשֵׂה, וְיִתְעוֹרֵר הַיָּמִין בַּשְּׁמֹאל, רַזְמִים בְּדִין. שֶׁמִּצְוֹות עֲשֵׂה הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְזֶה זִכְרִי, שֶׁהוּא ו״ה, עִם זִכְרִי רמ״ז, מִצַּד שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁדָּרְגָתוֹ זֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרוּהָ אַהֲבַת עוֹלָם אַהֲבָתִיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ זֶסֶד. שֶׁמִּי גּוֹרֵם שֶׁמִּתְקַשָּׁה מִמֶּנּוּ הֲלָכָה? שֶׁעָבַר עַל אַזַּת מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמַשׁ לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁהֵן מִשְּׁמֹאל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זֶה שְׁמִי, עִם י״ה – שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמַשׁ.

הַזְּמָרָה נִקְרֵאת מִיָּמִינוֹ, הַקּוֹל מִשְּׁמֹאל, וְזֶהוּ מִקַּל וָחֹמֶר (שמות א). גְּזֵרָה שָׁוָה מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְזֶהוּ וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה. בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים – בְּקַל וָחֹמֶר. וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה – בִּגְזֵרָה שָׁוָה. וְזִמְרָה מִשְּׁמֹאל, שֶׁשָּׁם הַצַּד שֶׁל סמא״ל, שֶׁהוּא מְמוּנֶּה עַל לֹא תַעֲשֶׂה, וְהוּא זִמְרָה מִצַּד שֶׁל

אֶל אַוֵּר וְזַמּוֹר.

קַלָּא מִיָּמִין, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּבִלְבֵנִים, בְּלִבּוּן הַהֲלָכָה. וְיֵשׁ שֶׁהַיָּם כָּךְ וְזִמְרָה מִיָּמִין, שֶׁשָּׁם וְזַמּוֹר נוֹעֵר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (וזבקוק ג) וְזֶמֶר מַיִם רַבִּים. הַקַּלָּא מִשְּׂמֹאל, שֶׁשָּׁם שׁוֹר מוּעָד שֶׁל נְזִיקִין, שֶׁהוּא אֲבִי אָבוֹת שֶׁל הַנְּזִיקִין, הוּא אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם. אֲבָל וְזַמּוֹר הוּא אֲבִי אָבוֹת הַטֻּמְאָה. וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ בּוֹ וְזֶמֶר יוֹתֵר, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (דברים כב) לֹא תַזְרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו.

גֶּזֶרָה שָׁוָה זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁמְּזַלְזֵל בֵּינֵיהֶם מַזָּלְקֶת לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם, וְהוּא שָׁוֶה בֵּין יָמִין וּשְׂמֹאל שֶׁל הַקֹּדֶשׁ. וּמִשּׁוּם זֶה מַזָּלְקֶת הִיא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי בֵּין דַּרְגּוֹת הַטֻּמְאָה, וְהוּא הַפָּרוּד בֵּינֵיהֶן. וְהַיְחוּד בַּדַּרְגּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת.

הַבָּרַיְתָא הִיא הַשְׁכִּינָה מִשְּׂמֹאל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כב) כִּי בַּשָּׂדֶה מְצָאָהּ. וְהַמִּשְׁנָה בְּצַד הַיָּמִין, שֶׁהַיְחוּד שֶׁלּוֹ אֵינוֹ אֶלָּא מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְלָמָּה הִיא מִשְׁנָה וּבָרַיְתָא מִצַּד שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל? מִשּׁוּם וְזַמּוֹר וְשׁוֹר מוּעָדִים, שֶׁהֵם לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל.

הַתּוֹסָפְתָּא נִקְרֵאת מִצַּד הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא כּוֹלֵל כָּל הַמּוֹסָפִים, וּמִשָּׁם הַשְׁכִּינָה הִיא קָרְבָּן שֶׁל הַמּוֹסָפִים, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר (משלי יא) יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד. בּוֹ הַתּוֹסָפְתָּא וָזְכְמָה וּבִינָה וָדַעַת וְכָל הַמִּדּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִמֶּנּוּ תּוֹסֶפֶת שֶׁל נְשָׁמָה יְתֵרָה שֶׁנּוֹסֶפֶת לָאָדָם מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. וְהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת, שְׁבִיעִי, כָּל הַסְּפִירוֹת נִקְרְאוּ בּוֹ שְׁבִיעִיּוֹת. וְכָל מִי שֶׁמּוֹסִיף בּוֹ בְּשַׁבָּת בְּמַאֲכָלִים וּבְתַעֲנוּגִים, מוֹסִיפִים לוֹ. וּמֶהֶם מַאֲכָלוֹתָיו? הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַתּוֹסָפָה שֶׁל מוּסָף שֶׁמּוֹסִיפִים בּוֹ הָעָם הַקָּדוֹשׁ יוֹתֵר מִשְּׁאָר יְמוֹת הַחֹל. תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה שֶׁל קְדוּשׁ, עֹנֶג, וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג בְּשָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת.

וּמִשּׁוּם זֶה כָּל הַמּוֹסִיף מוֹסִיפִים לוֹ, וְכָל הַגּוֹרֵעַ גּוֹרְעִים לוֹ. וְעוֹד, הַשְׁכִּינָה נִקְרֵאת תִּיק״וּ, מִצַּד אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בַּמַּקָּלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמִּכְסֶה מִמְּךָ אַל תַּחְזֹקֵר. וּבְגָלְלוֹ פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שִׁתֹּק, כָּךְ עָלָה בְּמַחֲשַׁבָה.

קָם רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, סָבָא סָבָא, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (ויקרא יט) מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם. תָּקוּם בְּיִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן עַד שֶׁאֵין סוֹף לַעֲלִיָּתְךָ. הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְזוֹנִים מִתְבָּרְכִים בְּךָ וּמִשְׁתַּבְּחִים בְּךָ, שֶׁנִּכְלְלוּ בְּךָ כָּל הַמִּדּוֹת אֲזוֹרִיִּים וּפָנִימִיִּים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר, הֲרֵי זָרַקְתָּ מַקְלֵעַ, אַבְנֵי הַקֶּלַע אֵלַי. אֱמֹר לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים בָּאֲוִיר, שֶׁהֲרֵי אֶבֶן אֲלֵיהֶם.

פָּתַז וְאָמַר, זָרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סָגוֹלְתָּא. הַמַּלְאָכִים שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁעֲלֵיכֶם נֶאֱמַר (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט, קַבְּלוּ אַבָּנִים הַלָּלוּ שֶׁהֵן הַנִּקְרוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שִׁמְכֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים כז) אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ. אֵלּוּ הֵם:

קָמַץ – קְדוּמִיא"ל מִלְכִיא"ל צוּרִיא"ל. פָּתַז – פְּדָא"ל תּוּמִיא"ל וְזִסְדִיא"ל. צֵרֵי – צוּרִיא"ל רְזִיא"ל יוֹפִיא"ל. סֶגּוֹל – סִטְטוּרִי"ה גְּזָרִיא"ל לְמוּא"ל. שְׁבָ"א – שִׁמְעִיא"ל בַּרְכִיא"ל אֶהְנִיא"ל. חֲלָ"ם – חֲנִיא"ל לְהַרְיא"ל מְהַנְיָא"ל. חִרִ"ק – חֲזַקְיָא"ל רַהֲטִיא"ל קְדוּשִׁיא"ל. שׁוּרֵ"ק – שְׁמוּעָא"ל רַעְמִיא"ל קְנִיא"ל. שׁוּרֵ"ק – שְׁמִשִׁיא"ל רְפָא"ל קְדִשִׁיא"ל.

וְהַמַּשְׂכִּילִים, אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שֵׂכֶל לְהָבִין בַּתְּפִלָּה, אֵיךְ מַעֲלָה אוֹתָהּ הַבַּת בְּאוֹתִיּוֹת וּנְקֻדּוֹת וּטְעָמִים. שֶׁכֻּלָּם הֵם אַהֲבַת בַּת הַמֶּלֶךְ לֶזֶתֶן שֶׁלָּהּ, לְהַכְנִיס אַהֲבָה וְשָׁלוֹם וְזִוּוּג וְקִרְבָה בֵּינֵיהֶם בְּכָל הַמִּדּוֹת שֶׁל שְׁנֵיהֶם, לְהַכְלִיל אוֹתָם יַחַד בְּכֻלָּם. וְהֵם הִקְרִיב לְסַמְאֵ"ל וְנָזוּשׁ וְשִׁבְעִים הַמְמֻנִּים.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל רַגְלָיו, וְהֶעֱלָה יָדָיו לִרְבּוֹן הָעוֹלָם וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, יְהִי רְצוֹנְךָ לָתֵת לָנוּ תַּקָּף לִי וּלְכָל הַזְּוַבְּרִים וּלְכָל הַנִּכְנָסִים לַקְּרֵב הַזֶּה, שֶׁהֵם מִן הַצַּד שֶׁלְּךָ, לְהַכְנִיס לַקְּרֵב הַזֶּה בְּלִי בוּשָׁה לְפָנֶיךָ, וְלָצֵאת מִשָּׁם בְּלִי בוּשָׁה לְפָנֶיךָ וּלְפָנֵי הַגְּבִירָה הָעֶלְיוֹנָה.

שֶׁכְּשֶׁמְּנַצְּחִים בָּנֶיהָ בַּקְּרָבוֹת, נֶאֱמַר בָּהּ אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה (תהלים קיג), וְלֹא אֶהְיֶה בְּבוּשָׁה לְפָנֵי בַּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם מה) כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה כְּרוּזִים יוֹצְאִים בִּשְׁבִילָהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי א)

בְּרֹאשׁ הַמְּיוּת תִּקְרָא בְּפָתְוֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרְיָהּ תֹּאמֵר. וּמָה אוֹמְרִים הַכְּרוּזִים? (שם זז) אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְקוֹלִי אֶל בְּנֵי אָדָם.

שֶׁהֲרֵי כַּמָּה פָּרָשִׁים זְוָזָקִים הָיוּ מִתְכַּנְּסִים לְהִלָּוֵּם בַּקְּרָב עִם הַנָּוָוּשׁ, נָוָוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי, שֶׁהָרַג אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהָרַג אֶת כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁבָּאוּ אַוָּזָרָיו. מֵהֶם הָיָה אוֹכֵל בָּאֵשׁ שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא גֵּיהִנֹּם, וּמֵהֶם הָיָה בּוֹלֵעַ אוֹתָם זַיִּים כְּמוֹ קָרַוז, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (במדבר טז) וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם זַיִּים שְׁאֹלָה. מֵהֶם הָרַג בְּכַמָּה מִינֵי מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים סזז) לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת.

וְכַמָּה בַּעֲלֵי מָגִנִּים הָיוּ מִתְכַּנְּסִים אֲלָיו בְּבָתֵּי כְּנֵסִיוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וּפוֹסְקִים עָלָיו כַּמָּה פְּסָקוֹת, בְּקַלּוֹת וַזְמוּרוֹת שֶׁלּוֹ. (שמות ב) וַיְהִי כֹּ֣ה וְכֹ֣ה וַיַּ֣רְא כִּי אֵ֣ין אִ֔ישׁ. אֵין בָּהֶם אֶזְד שֶׁהָרַג אֶת הַנָּוָוּשׁ. וְהַכְּרוּזִים יוֹצְאִים: מִי שֶׁנִּצּוּז בַּקְּרָב וְהָרַג אֶת הַנָּוָוּשׁ, תִּהְיֶה הַהֲלָכָה שֶׁלּוֹ. וְכַמָּה הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת הֵן, שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל אַוַּת הֲלָכָה כְּפָלוֹנִי, וְהֵן (תהלים מה) בְּתוּלוֹת אַוַּרְיָהּ רֵעוֹתֶיהָ, שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ.

אֲבָל עַל בַּת הַמֶּלֶךְ נֶאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ זָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה. וְהִיא אֲרוּסָה לְמֹשֶׁה, הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וַעֲדַיִן אֵינָהּ נְשׂוּאָה לוֹ, עַד שֶׁיַּהֲרֹג הַנָּוָוּשׁ וְיִכָּנֵס לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁבְּגִלְגַּל זֶה לֹא נִכְנַס לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה עַד שֶׁיִּוָּכֶה לָהּ, שֶׁמֵּאָז שֶׁשִּׁנֵּי הַלּוּזוֹת נִשְׁבְּרוּ פָּרְזָה מִמֶּנּוּ, וּבַגָּלוּת הָרְבִיעִית יִוָּכֶה לָהּ, וּבְגִלְגָּלָהּ יִוָּכֶה לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

קוּם אַתָּה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שֶׁבְּגִלְגָּלְךָ נֶאֱמַר (שמות ב) וַיְהִי כֹּה וְכֹה וַיַּךְ אֶת הַמִּצְרִי. שֶׁבְּשֵׁם הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא זַמְשִׁים שְׁעָרִים, הִכִּיתָ אוֹתוֹ, שֶׁנִּרְמְזוּ בְּכ״ה. וְכ״ה, הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמְּיַזְּדִים בָּהֶם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֶזְד, שֶׁיֵּשׁ בְּשֵׁשׁ הַתֵּבוֹת עֶשְׂרִים וְזַמֵּשׁ אוֹתִיּוֹת, וּפַעֲמַיִם הֵם ן׳. בְּאֵלּוּ הַזַּמְשִׁים הִכָּה אֶת פַּרְעֹה וְאֶת כָּל עֲבָדָיו זַמְשִׁים מַכּוֹת.

קוּם אֵלָיו בַּמַּקֵּל שֶׁלְּךָ לְהַכּוֹת אוֹתוֹ כְּמוֹ כֶּלֶב, שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַכֶּלֶב, לְהַכּוֹתוֹ

בְּמִקֵּל. וְדֶרֶךְ הָעֶבֶד לְהַכּוֹתוֹ בְּמַקֵּל כְּכֶלֶב, מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (משלי כט) בִּדְבָרִים לֹא יִוָּסֵר עָבֶד. בַּהַתְוָזָלָה הִכִּיתָ אוֹתוֹ עַל הַיָּם. כְּעֵת קוּם וְהַכֵּה אוֹתוֹ בַּיָּם שֶׁל הַתּוֹרָה, בַּקּוּלְמוֹס שֶׁלְּךָ, בַּזְּרוֹעַ שֶׁלְּךָ, בַּיָּד שֶׁלְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות יד) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם, שֶׁהֲרֵי בִּימִין נִבְקַע הַיָּם, וּבַשְּׂמֹאל זָזְרָה הַיַּבָּשָׁה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם טו) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם. בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, נָשַׂפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם.

קוּם תִּנַּצֵּוז בַּקְּרָבוֹת, שֶׁהֲרֵי בַּת הַמֶּלֶךְ שֶׁלְּךָ הִיא, וּלְךָ זְוּוֶּגֶת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כַּמָּה דֻּבִּים וְזֵאבִים שֶׁל עֲרֻבּוּבְיָה מִתְכַּנְּסִים בַּגָּלוּת לֶאֱכֹל אֶת הַצֹּאן שֶׁלְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי.

קוּם קַוּז הַמַּקְלֵעַ שֶׁלְּךָ עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי בְּמַקְלְעוֹ שֶׁל דָּוִד נֶאֱמַר (שמואל–א יז) וַיִּבְחַר לוֹ חֲמִשָּׁה חַלְקֵי אֲבָנִים מִן הַנָּחַל. נָטַל אוֹתָן בְּחָמֵשׁ תֵּבוֹת, שֶׁהֵן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. וּכְשֶׁשָּׁם אוֹתוֹ בַּמַּקְלֵעַ, נַעֲשׂוּ אַחַת, אֶבֶן אַחַת, וְהָרַג אֶת הַפְּלִשְׁתִּי.

וְעַל הָאֶבֶן הַזּוֹ נֶאֱמַר (דניאל ב) וְהָאֶבֶן שֶׁהִכְּתָה אֶת הַצֶּלֶם הָיְתָה לְהַר גָּדוֹל, וּמִלְאָה כָּל הָאָרֶץ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ג) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וּבְשִׁבְילוֹ נֶאֱמַר (תהלים קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. מֵאֵת ה׳ הָיְתָה זֹאת. וּבְשִׁבְילָהּ אָמַר דָּוִד, (שם כז) אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי וְגוֹ׳, בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ. וְאַל יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל, (ירמיה ט) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל. (איכה ג) זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי עַל כֵּן אוֹחִיל.

וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהִיא עִקַּר הַכֹּל, לִמֵּד אוֹתָהּ לְבָנָיו, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם. וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם מִמָּנָּה קִבֵּל תּוֹרָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים מד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה. וְאַהֲרֹן נִכְנַס עִמָּהּ לְקָדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְהִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם. וּבְשִׁבְילָהּ נֶאֱמַר (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה

עֵינָיִם.

אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁשָּׁם אוֹתָהּ בַּמַּקְלֵעַ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא פָּיו, בַּקְּרִיאַת שְׁמַע, וְזוֹרֵק אוֹתָהּ לַשָּׁמַיִם שֶׁל סמא"ל, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר (ירמיה ב) שִׁמּוּ שָׁמַיִם עַל זֹאת. וּבָהּ כִּי שָׁמַיִם (שֶׁלּוֹ) בָּעָשָׁן נִמְלָזוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה.

וְאַתָּה רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, קוּם טֹל אֶת הַמַּקְלֵעַ שֶׁלְּךָ, שֶׁלְּמָקוֹם עֶלְיוֹן אַתָּה מַעֲלֶה אוֹתוֹ, יוֹתֵר מִדַּי וּמִכָּל הַנְּבִיאִים וְהַזְּכֻיּוֹת שֶׁל כָּל דּוֹר וָדוֹר. וְזֶהוּ הַמַּקְלֵעַ שֶׁלְּךָ – זַרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָא. שֶׁהָאֶבֶן הַזּוֹ מִפְּיךָ עוֹלָה לַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בַּמַּפָּלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחֲזֹקֵר.

וְהִיא הַשֵּׁם שֶׁל הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן, שֶׁהִיא זְכוּתָהּ קְדוּמָה. שֶׁכָּךְ עוֹלָה זְכוּתָהּ לַזְּשִׁבּוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, עִם עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת בַּכְּלָל, שֶׁהֵם יו"ד ה"י וא"ו ה"י. שֶׁשָּׁם שָׁלֹשׁ יוּד"ים, שֶׁהֵן הַשֵּׁם שֶׁמַּכְתִּיר אֶת הַשֵּׁם שֶׁל הַזְּכוּתָהּ הַקְּטַנָּה. זֶה כּוֹלֵל עֶשֶׂר מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְהַזְּכוּתָהּ הַקְּטַנָּה כּוֹלֶלֶת עֶשֶׂר מִמַּטָּה לְמַעְלָה. עֶשֶׂר בִּגְבוּרָה מִמַּעְלָה סְגוֹלְתָא, שֶׁמִּשָּׁם נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה סְגֻלַּת מְלָכִים, וְהִיא מַשְׁמִידָה אֶת אֻמּוֹת הָעוֹלָם.

הִיא הָאֶבֶן הָאַזֹּת כְּלוֹלָה מֵעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה שֶׁרְמוּזוֹת בְּיו"ד ה"א וא"ו ה"א. שְׁלֹשׁ הָאַלְפֵּי"ם הָאֵלּוּ שֶׁל זְכוּתָהּ קְטַנָּה שֶׁשָּׁם כ"ז מ"ה, שֶׁזֶּהוּ הַשֵּׁם שֶׁעוֹלֶה אַרְבָּעִים וְזָמֵשׁ בְּזְשִׁבּוֹן. וּתְלוּיוֹת מִמֶּנּוּ עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן יו"ד וא"ו דל"ת, ה"א אל"ף, וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף. וּשְׁלֹשׁ הָאַלְפֵּים שֶׁל הַשֵּׁם הַזֶּה, אֵלּוּ שֶׁעוֹלִים אֶהְיֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, כַּזְּשִׁבּוֹן שֶׁרוֹמְזוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְךָ בִּשְׁלִיזוּתְךָ לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם. וּבוֹ נוֹדָע שֶׁהוּא מַפָּלָא וּמְכֻסֶּה מֵהַצַּד שֶׁל עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשָׁלֹשׁ יוּדִין שֶׁל סְגוֹלְתָא אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַזְרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים.

וּמֵהַצַּד שֶׁל עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה אֻמּוֹנַת יִשְׂרָאֵל. וְהָאֶבֶן

הָאַוָּזת הַזּוֹ י׳ בְּוָוְשְׁבּוֹן עֶשֶׂר, וְיֵשׁ לָהּ קוֹץ לְמַעְלָה וְקוֹץ לְמַטָּה, וּנְקֻדָּה בָּאֶמְצַע, וְהַכֹּל אָוְוד. וּמִשָּׁם קָרָא לְמֹשֶׁה לָעֲמוֹד הָאֶמְצָעִי בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַוָּזמִים. שֶׁמִּי שֶׁקּוֹרֵא בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַוָּזמִים הַלָּלוּ לְעֹלַת כָּל הָעֲלוֹת, לֹא תָוָזוֹר תְּפָלָתוֹ רֵיקָם.

וּכְשֶׁהוּא רוֹכֵב עַל אֶבֶן אַוָּזת, אֵין מְמַנָּה וְשַׁלִּיט שֶׁבַּשָּׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁעוֹמֵד לְפָנָיו הָאֶבֶן הַזּוֹ. שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן נֶאֱמַר בְּסמא״ל, (עובדיה א) אִם תַּגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר וְאִם בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ וְגוֹ׳. וְכָךְ י׳ הַתַּוָּזתוֹנָה עוֹלָה לִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, וּרְמוּוָזוֹת בָּאוֹת א׳, י׳ לְמַעְלָה וְיו׳ לְמַטָּה. וָזְכְמָה בָּרֹאשׁ וְוָזְכְמָה בַּסּוֹף. ו׳ כְּרִיכָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

קוֹם טֹל הָאֶבֶן, וּכְרֹךְ אוֹתָהּ בְּאוֹתוֹ הַזּוּט שֶׁל זַרְקָא, שֶׁהוּא אָרֹךְ אַפַּיִם, בַּעְלָה, וַדַּאי וא״ו אֲרֻכָּה, שֶׁאִם אֵין אָדָם כּוֹרֵךְ אוֹתָהּ בְּהּ׳ י׳ בָּאַבָּנִים בְּרֹאשׁ הַטַּבַּעַת, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר תִּהְא מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּטַבַּעַת זֹאת. וּבָרְצוֹעָה, שֶׁהִיא קָשֶׁר תְּפִלִּין תְּפָלָה שֶׁל יָד, שֶׁהִיא כְּרוּכָה בָּאֶצְבַּע, לֹא מִסְתַּלֶּקֶת. וּכְשֶׁהִיא כְּרוּכָה עַל הָרֹאשׁ שֶׁל אוֹת ו׳, נִקְרֵאת כֶּתֶר שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה. וּבִשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר, כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר עוֹבֵר.

הִיא אֶבֶן מְכֻלֶּלֶת וּמְעֻטֶּרֶת עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת, הִיא עֲטָרָה עַל כָּל רֹאשׁ שֶׁל צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה, אֶלָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם, וְהִיא כֶּתֶר תּוֹרָה וְכֶתֶר כְּהֻנָּה וְכֶתֶר מַלְכוּת בִּשְׁלֹשׁ פָּנִים שֶׁל שִׁי״ן. מִמֹּשֶׁה נוֹדָע בְּשִׁמְךָ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן. בִּשְׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת הִתְעַטְּרָתָ לִהְיוֹת כֶּתֶר עַל רֹאשׁ כָּל הַכֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים הִתְעַטַּרְתָּ עַל כֻּלָּם.

וּכְשֶׁעָלְתָה בְּמִוָּזשָׁבָה הָאֶבֶן הָאַוָּזת כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁהֵן יו״ד ה״א וא״ו ה״א, הַמִּוָּזשָׁבָה וַדַּאי הִיא וָזְכְמָה מ״ה וזש״ב, וְתִמְצָא אוֹתָהּ שָׁם. וּמִצַּד שֶׁל הַכֶּתֶר נִקְרֵאת כֶּתֶר, וּבָהּ עָלוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִוָּזשָׁבָה. שֶׁמִּוָּזשָׁבָה נֶעֱשְׂתָה לוֹ מֶרְכָּבָה, וּכְשֶׁעוֹלָה לְעֹלַת כָּל הָעֲלִיּוֹנִים נַעֲשֵׂית כֶּתֶר בְּלִי שְׁתוּף, שֶׁנִּכְלֶלֶת

לִהְיוֹת מְרֻכָּבָה לְאוֹתוֹ שֶׁאֵין לוֹ וֶשְׁבּוֹן וְשִׁתּוּף.

וּכְשֶׁיֵּשׁ בְּיִשְׂרָאֵל מַשְׂכִּילִים, וְזוֹרְקִים אוֹתוֹ בְּדִבּוּר שֶׁל תְּפִלּוֹת בַּמַּקְלֵעַ שֶׁלָּהֶם, וּמַעֲלִים אוֹתָהּ בְּמַזְוֶשְׁבָּה עַד אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא עַל הַכִּתֵּר, מִיָּד נַעֲנִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) כִּי יָדַע שְׁמִ"י, שֵׁם י' הַכִּתֵּר שֶׁל זְרֹקָא. יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי וְגוֹ'. בְּאוֹתוֹ הַזּוֹוִט שֶׁהוּא כְּרִיכָה שָׁלָה, שֶׁבּוֹ צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ אוֹתָהּ, עַד שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ עַד עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, וְיוֵרֵד בָּהּ לְקַבֵּל תְּפִלּוֹתֵיהֶם.

אַשְׁרֵיו מִי שֶׁמַּעֲלֶה שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת אֵלּוּ בְּשָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת שֶׁל סָגוֹלְתָּא, שֶׁמֵּהֶם נִמְשְׁכוּ שָׁלֹשׁ טִפּוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה מוֹזִים עֶלְיוֹנִים. שֶׁכְּשֶׁאָדָם נִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ זֶרַע, אֵלּוּ הַטִּפּוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ הֵן מִיָּפֵי הַיָּפִי שֶׁל הַמּוֹזֵ הַמְּבֻזָּר מִן הַכֹּל. כָּךְ כְּמוֹ זֶה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִישׁ בָּאָדָם שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, שֶׁהֵם נְשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ, מִיָּפֵי הַיָּפִי שֶׁלּוֹ, נוֹתֵן אוֹתָם שֶׁהֵם מִשְׁלֹשׁ י י י שֶׁל סָגוֹלְתָּא שֶׁנִּרְמְזוּ בַּשֵּׁם יו"ד ה"י וא"ו ה"י. וּמְשׁוּם זֶה אָמַר לָהֶם (דברים כו) וּבָךְ בָּחַר ה' לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיֵּצְאוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִפִּי הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יָרְדָה שְׁכִינָה וְנָשְׁקָה אוֹתוֹ, וְכָל אוֹתָם רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת בֵּרְכוּ אוֹתוֹ, וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן בֵּרַךְ אוֹתוֹ וְנָשַׁק אוֹתוֹ. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן זָקֵן אֶזְדְּ הִזְדַּמֵּן אֵלָיו. פָּתַח וְאָמַר, נַשְּׁקוּ בַר, שֶׁהוּא סֹלֶת נְקִיָּה, טָפָה קְדוֹשָׁה זוֹ שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁנִּתְּנָה לָנוּ עַל יָדוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ פְּסֹלֶת שֶׁל מוֹץ וְתֶבֶן. שֶׁמִּי שֶׁאֵין פְּסֹלֶת בִּנְשָׁמָתוֹ, הוּא בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ. שֶׁיֵּשׁ בֵּן מֵאוֹתָהּ זִטָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הָאֵילָן שֶׁאָכַל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה זִטָּה.

זִ"ט מוֹץ וְתֶבֶן, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ אָמַר דָּוִד (תהלים נא) הֵן בְּעָוֹן חוֹלָלְתִּי וְגוֹ'. וּבִזְמַן שֶׁהָאוֹת ה', שֶׁהִיא זַמְשָׁה מִיגֵי לָזֶם, הִיא בְּכִסּוּי דָּרָה בֵּין (הָרוֹדָפִים אַזְרֵיהָ) הָרְשָׁעִים בַּגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (תהלים א) לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ – י' שֶׁהִיא מַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, לֹא מִתְזַכֶּרֶת עִמּוֹ.

וּמִשּׁוּם זֶה מִין וְתֶבֶן פָּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר, וּמִשּׁוּם זֶה נַעֲשִׂקוּ בַּר. נַעֲשִׂקוּ בַּר, שֶׁהַשְּׁפָתַיִם הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שֶׁהֵם הַהַשְׁקָאָה שֶׁלָּהֶם בִּשְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת, שֶׁהֵם לִמּוּדֵי ה׳. וְהַצַּדִּיק הוּא לְשׁוֹן לִמּוּדִים, הוּא לָשׁוֹן לְמַעְלָה, וְאוֹת בְּרִית לְמַטָּה.

וְעוֹד נַעֲשִׂקוּ בַּר, בַּשְּׂפָתַיִם הָעֶלְיוֹנוֹת הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּךְ עוֹלָה שְׁכִינָה לְזֶשְׁבּוֹן שָׁפָ"ה. הַזּוּט שֶׁסּוֹבֵב אוֹתָהּ הוּא אוֹתָהּ כְּרִיכָה, הַזּוּט שֶׁל זֶרֶא שֶׁמַּקִּיף אֶת הַשָּׂפָה הוּא זוּט שֶׁל זֶסֶד, וְהוּא זוּט שֶׁל זָהָב. וְהוּא גַּו יָרֵק מֵהַצַּד שֶׁל תְּשׁוּבָה שֶׁסּוֹבֵב כָּל הָעוֹלָם. שְׁלֹשָׁה זוּטִים הֵם לְמַעְלָה שֶׁסּוֹבְבִים אֶת בַּת הָעַיִן, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שיר ז) עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּזֶשְׁבּוֹן עַל שַׁעַר בַּת רַבִּים. מַה זֶּה בַּת רַבִּים? בַּת עַיִן אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים הֵם שֶׁל הָעַיִן. עַיִן הַמַּיִם שֶׁאֵין לָהּ הֶפְסֵק, עֵין הַמַּיִם. וּמִשָּׁם נַעֲשְׂקוּ בַּר לְהָאִיר עוֹלָמוֹת בְּסוֹדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן קָם אוֹתוֹ זָקֵן וְנָטַל מַקְלֵעַ בְּיָדוֹ. פָּתַח וְאָמַר, הַמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד עַכְשָׁו הָיָה מַקְלֵעַ בְּיָדְךָ, מִכָּאן וְאֵילָךְ הֲרֵי הִתְעַלִּיתָ בָּעֶלְיוֹנִים, שְׁמֹר עַצְמְךָ מֵהָאָבְנִים שֶׁלָּהּ. שֶׁהֲרֵי בְּפִי הַצַּדִּיקִים הִיא מִתְעַלָּה בַּהִתְפַּלּוֹת שֶׁלָּהֶם אֶל בַּעְלָהּ. וּבַמַּעֲשִׂים שֶׁלָּהֶם שֶׁל הָאָבֶן הַזּוֹ, כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה הִיא אֶבֶן בּוֹזָן, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים יא) ה׳ צַדִּיק יִבְחָן. וּבָהּ נִתְנַסּוּ הָאָבוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים, שֶׁהֵם הָאָבוֹת.

וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה, יוֹרֶדֶת כְּמוֹ זֶה: הוה"י. וּכְשֶׁעוֹלָה, נֶאֱמַר בָּהּ אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. כְּמוֹ זֶה יהו"ה. בָּהּ נִתְנַסָּה אַבְרָהָם בַּעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת. וּבִזְמַן שֶׁנִּתְנַסָּה בָּהּ אָדָם, הוּא מֵנָמָךְ. וְאַזַּר שֶׁעוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ, הִיא מִתְעַלָּה בּוֹ לְבַעְלָהּ שֶׁהוּא יהו"ה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְעַלָּה אָדָם עַל כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת וּמְמַנִּים שֶׁהִתְנַסָּה בָּהֶם אָדָם. וּכְשֶׁרוֹאָה סמא"ל שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת עַל צַדִּיק לִהְיוֹת לוֹ נִסָּיוֹן, וְרוֹאֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּקָיוּם, הוּא אוֹמֵר (אסתר ה) וְכָל זֶה אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי. וְאִם תֹּאמַר

שֶׁעַל מְרִדְכַי אָמַר לוֹ הָמָן – וַדַּאי הָמָן דְּגִמְא שֶׁל סמא"ל הָיָה לוֹ, שֶׁבּוֹ הִתְלַבֵּשׁ, וַעֲשָׂרָה כְּתָרִים תַּזְהִרוֹנִים הִתְלַבְּשׁוּ בַּעֲשָׂרָה בָּנָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁעָמַד מָרְדְּכַי בַּנִּסָּיוֹן, נָתַן אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיָדוֹ. עַל אַוָּזַת כַּמָּה וְכַמָּה מִי שֶׁהִתְנַסָּה בִּשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת.

מִשּׁוּם שֶׁיּוֹרְדִים עָלָיו עֶשֶׂר סְגֻלּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם שֶׁל הַכֶּתֶר, שֶׁהֵן יו"ד ה"י וא"ו ה"י, שֶׁהֵם סְפִירוֹת מִלְאוֹת בַּסְּגֻלּוֹת, שֶׁסּוֹבְבִים אֶת הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה. וְזֶהוּ הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּיוֹם שַׂבַּת בַּקְּדֻשָּׁה כֶּתֶר יִתְּנוּ לְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ. מִי ה' אֱלֹהֵינוּ? הָאַבָּא וְאִמָּא שֶׁבּוֹ מַכְתִּירִים אֶת הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וְהַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא קְדֻשָּׁה. וְנֶאֱמַר בָּהּ קְדֻשָּׁה לְךָ יְשַׁלֵּשׁוּ. וְהֵם קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, ה' צְבָאוֹת. מִי הַצְּבָאוֹת? נֵצַח וְהוֹד. מְלֹא כָל – זֶה צַדִּיק, בּוֹ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, שֶׁהִיא שְׁכִינָה.

וּמִי שֶׁהוּא מִשְּׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, לֹא צָרִיךְ לְהִתְנַסּוֹת. שֶׁמִּי שֶׁהוּא מִגְּזָעוֹ וּמִשָּׁרְשׁוֹ, אֵין בּוֹ סָפֵק שֶׁעוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאַבְרָהָם לֹא הִתְנַסָּה בַּשֵּׁם שֶׁל הַכֶּתֶר, אֶלָּא בְּמִדַּת חֶסֶד, וְיִצְחָק בְּמִדַּת גְּבוּרָה, וְיַעֲקֹב בְּמִדַּת תִּפְאֶרֶת, וְהַשְּׁכִינָה מִשְּׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ נִקְרֵאת לָהֶם אֶבֶן בֹּזֶן – יָפָה הוּא, וּמִי שֶׁיִּתְנַסֶּה דִּבּוּר בְּעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת אֶת הַכֶּתֶר. (שָׁם לֹא הִתְנַסּוּ) וְכֵיוָן שֶׁכָּךְ, הוּא יָכוֹל לְהִתְנַסּוֹת.

וּמִי שֶׁיִּתְנַסֶּה שָׁם, אֵין סוֹף לְנִסְיוֹנוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) מָה אַעִידֵךְ מָה אֲדַמֶּה לָךְ. שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִתְדַּמּוֹת הַנִּסָּיוֹן שֶׁלְּךָ לְמָ"ה, שֶׁהוּא יו"ד ה"א וא"ו בְּשִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת. ה"א בַּמַּלְכוּת, אַוָּזַר שֶׁנִּסְיוֹנְךָ בָּאֵין סוֹף, (שָׁם) כִּי גָדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ מִי יִרְפָּא לָךְ. אוֹתוֹ שֶׁהוּא מַפָּלָא וּמְכֻסֶּה, וּבוֹ תִּתְעַלֶּה לְאֵ"ם, כְּמוֹ שֶׁהַשֶּׁבֶר שֶׁלְּךָ אֵין לוֹ סוֹף. וְכָעֵת, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, טֹל אֶבֶן אֵלֶיךָ, שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְסַבֵּל אוֹתָהּ, וְיֵשׁ לְךָ כֹּזַז.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאַתָּה לְבַדְּךָ הוּא שֶׁזָּרַקְתָּ אוֹתָהּ – לֹא! אֶלָּא אֲפָלוּ לָאָבוֹת וּלְכָל הַמַּזָּלוֹת שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁמְּקַנְּנוֹת עִמְּךָ בִּדְיוּקְנְךָ, כְּמוֹ רוֹעֶה נֶאֱמָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ

שְׁנֵי פַּרְצוּפִים, אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה, כְּנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַמֶּרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה, וּבְשִׁבְילָם נֶאֱמַר (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים. בְּצַלְמוֹ, בַּדִּיּוּקָן שֶׁלְּמַעְלָה. בְּצֶלֶם אֱלֹהִים, הַדִּיּוּקָן לְמַטָּה. וּמְשׁוּם זֶה כָּפַל שְׁמוֹ פַּעֲמַיִם מֹשֶׁ"ה מֹשֶׁ"ה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה. וּכְמוֹ שֶׁכּוֹלֵל הַפַּרְצוּפִים שֶׁל בְּרִיאָה, כָּךְ כְּלוּלִים בּוֹ הַפַּרְצוּפִים שֶׁל אֲצִילוּת.

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: זָקֵן זָקֵן, יָדַעְתִּי בְּךָ שֶׁאַתָּה הוּא מֵהַצַּד שֶׁל הַזָּקֵן הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה. וְאֶת הָאֶבֶן הַזּוֹ שֶׁלְּךָ אָנוּ מְקַבְּלִים אוֹתָהּ בְּרָצוֹן שֶׁאֵין סוֹף וְתַכְלִית לַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, בְּשֶׁבִיל כְּבוֹד הַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהַזְוִיר לָהּ סְגוֹלְתָּא לִשְׁרוֹת עָלֶיךָ, וּכְדֵי שֶׁיִּשְׂרֶה עָלָיו עִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים.

אָמַר אוֹתוֹ הַזָּקֵן: הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יו"ד ה"י וא"ו ה"י הֵם עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת, וְזֶשְׁבּוֹנוֹ שִׁשִּׁים וְשָׁלֹשׁ, וּבוֹ נוֹטֵל נְקֻמָּה מִג"ס רוּזַ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי נָאָה נָאָה. מִשּׁוּם שֶׁמְּמֻנּוּ בָּאִים הָעֲרֵבוּב הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים נג) כֻּלּוֹ סָג יַזְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אֶחָד. וְעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת עִם ס"ג הֵם ג"ע, וְזֶהוּ שְׁלַזּ"נָא יָדְךָ. וְג"ע בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ. וְהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אַזַּר שֶׁקִּבַּלְתֶּם אֶת הָאֶבֶן הַזּוֹ, טְלוּ אוֹתָהּ אֲלֵיכֶם, שֶׁלֹּא תָּזוּז מִכֶּם, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים סזז) אֵם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמַּשְׁכִּיב אֶת הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה בֵּין שִׂפְתוֹתָיו, וּבְשִׁבִילָהּ נֶאֱמַר (שם) אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם. אַל תִּקְרֵי אִם אֶלָּא אֵם.

וּשְׁתַּיִם הֵן, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה וְהָאֵם הַתַּחְתּוֹנָה. הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (דברים כב) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח, שְׁנֵי שִׁלּוּחִים, כְּנֶגְדָּם נֶאֱמַר (רות א) וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶן. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמַּשְׁכִּיב אוֹתָם בְּשִׁפְתוֹתָיו בִּתְפִלָּה, בְּתוֹרָה, בִּקְרִיאַת שְׁמַע, בִּתְפִלַּת הַשְׁכִּיבֵנוּ, שֶׁשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַשְׁכִּיבֵנוּ אָבִינוּ לְשָׁלוֹם וְגוֹ'. וְעַל הַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר וּפְרֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ. שְׁנֵי שְׁלוֹמוֹת, אֶחָד כְּנֶגֶד הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, וְאֶחָד כְּנֶגֶד

הַשְׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה. אֶזְוָד הוּא בַּעַל הַבַּיִת, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר הַשְׁכִּיבֵנוּ אָבִינוּ לְשָׁלוֹם, וְזֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְהַשֵּׁנִי הוּא אוֹרְזָז. עַל שְׁנֵיהֶם נֶאֱמַר, בַּעַל הַבַּיִת בּוֹצֵעַ, וְהָאוֹרְזָז מְבָרֵךְ.

וּמֵהַצַּד שֶׁל אוֹרְזָז נִקְרֵאת הַשְׁכִינָה מְלוֹן אוֹרְזִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְחִים. וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר וַיָּלֶן שָׁם. וְלָמָּה? כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ. שֶׁהִתְכַּנֵּס מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹהִים. וְנִשְׁאֲרָה הַשְׁכִינָה בַּזָּוִית שָׁכָה בַּגָּלוּת.

וּמֵהַצַּד שֶׁל נָצָוז וְהוֹד נִקְרֵאת נְבוּאָה, וּמֵהַצַּד שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ אֵל אֱלֹהִים ה', שֶׁהֵם הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, נִקְרֵאת גְּדֻלָּה גְּבוּרָה תִּפְאֶרֶת. וּבִשְׁלֹשֶׁת הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ הִיא מְעִידָה עַל הַוָּיָתוֹ וֵאלָהוּתוֹ וִיכָלְתּוֹ עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

וּמֵהַצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת אֵם תְּשׁוּבָה יֱהוֹ"ה, שֶׁמַּרְאֶה עַל כְּנוּי וַהֲוָיָה שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, בַּעַל כָּל הַכְּנוּיִים וְכָל הַהֲוָיוֹת. שֶׁכָּל הַכְּנוּיִים וְהַהֲוָיוֹת הֵם כְּנוּיִים לוֹ, וְהוּא אֵינוֹ כְּנוּי. וְהִיא נִקְרֵאת מָ"ה מֵהַצַּד שֶׁל זָכְמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה. שֶׁאִם אֵין זָכְמָה – אֵין יִרְאָה, וְאִם אֵין יִרְאָה – אֵין זָכְמָה. וּבָזֶה מָ"ה מֵעִיד עַל עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, כִּי לֹא יָדְעוּ מַ"ה הוּא.

וּמִצַּד שֶׁל הַזָּכְמָה הֵם הַנְּקֻדּוֹת. כְּמוֹ זֶה י', הַקּוֹץ שֶׁלְּמַטָּה וְהַקּוֹץ שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַנְּקֻדָּה שֶׁל הָאֶמְצַע מַרְאָה עַל כֶּתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁבּוֹ שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים י י י, וְהֵם רְמוּזִים בְּיו"ד ה"י וא"ו ה"י. וְכָל אוֹת מַרְאָה אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן: יְבָרֶכְךָ יהו"ה, יָאֵר יהו"ה, יִשָּׂא יהו"ה, י"ב אוֹתִיּוֹת שֶׁתַּלְוִיּוֹת מִן י' יו"ד. וּבָהֶם אוֹתָם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת אַזְוַת. כְּמוֹ זֶה י' הַקּוֹץ לְמַעְלָה – אַזְוַת. וְהַקּוֹץ לְמַטָּה – שְׁתַּיִם. וּנְקֻדָּה שֶׁבָּאֶמְצַע – הִנֵּה שָׁלֹשׁ. וְהָאוֹת י' בְּזָוְשְׁבוֹנָהּ עֶשֶׂר. הִנֵּה י"ג מִדּוֹת הָרַזְמִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר וַהֲלֹא בְּמַאֲמָר אֶזְוָד יָכוֹל לְהִבָּרְאוֹת?

וּמִצַּד שֶׁל הַנְּקֻדּוֹת נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה בַּת קוֹל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, כְּמוֹ זֶה . וּמֵהַצַּד שֶׁל הַטְּעָמִים נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה מַזָּלוֹ שֶׁבָּה, כְּמוֹ זֶה . וְהַכֹּל נִרְמָז בָּאוֹת אָלֶף. בָּהּ נִרְמְזוּ הַטְּעָמִים לְמַעְלָה, וְהַנְּקֻדּוֹת לְמַטָּה, הָאוֹתִיּוֹת בָּאֶמְצַע, וְהַכֹּל הוּא עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, עֶשְׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, וְשִׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְהֵם כ"ו כְּזֶשְׁבּוֹן יהו"ה, שֶׁכּוֹלֵל טְעָמִים וּנְקֻדּוֹת וְאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ זֶה יהו"ה, וְאוֹתָם טְעָמִים וּנְקֻדּוֹת מַיִם עֶלְיוֹנִים, כְּמוֹ זֶה . מַיִם נְקֵבִיִּים כְּמוֹ זֶה .

הָרָקִיעַ שֶׁל הָאֶמְצַע כּוֹלֵל כָּל הָאוֹתִיּוֹת. בְּשֶׁבִּילוֹ נֶאֱמַר (בראשית א) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. רָקִיעַ בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת עִקָּר, וְזֶהוּ עִקַּר הָאֱמוּנָה. וְעָלָיו נֶאֱמַר (יחזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ, שֶׁהוּא הָרָקִיעַ שֶׁבְּכֻתָּר עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא מֻרְכָּבָה לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עִקַּר הָאֱמוּנָה, עִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים טָמִיר וְנָעוּז.

וְעוֹד, הַשְּׁכִינָה מִצַּד הַנְּקֻדּוֹת הִיא בִּתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲדוֹם רַגְלָיו. וּמֵהַצַּד שֶׁל הַטְּעָמִים נִקְרֵאת אֵשֶׁת זִיל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ. וּבַצְּרוּפִים וְהַהֲוָיוֹת נוֹדַעַת בַּת הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ זֶה הוה"י. מִצַּד הַזֶּה הִיא הֲדוֹם רַגְלָיו.

וּמִצַּד שֶׁל יהו"ה נִקְרֵאת פַּרְצוּף וְנִקְרֵאת פָּנָיו. וּמֵהַצַּד שֶׁל שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֵם פַּרְצוּף וְנָבָ, נִקְרֵאת א. בְּרֹאשׁ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הִיא רֹאשׁ, וּבַנְּקֻדָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הִיא סוֹף. וְסוֹד הַדָּבָר, זָכְמָה בָּרֹאשׁ וְזָכְמָה בַּסּוֹף. בִּשְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ מַרְאֶה עַל עִלַּת הָעִלּוֹת, שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן וְאַזְרוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מד) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַזְרוֹן.

וא"ו בָּאֶמְצַע שֶׁל שְׁתֵּי יוּדִי"ם מַרְאֶה עַל עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאֵין אֱלוֹהַּ זוּלָתוֹ מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים. וּמִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה כְּלוּלָה מֵהָעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. לְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים בַּשְּׁכִינָה נִקְרָאוּ, שֶׁנִּקְרֵאת שֵׁם, שֶׁבְּשֶׁבִּילוֹ אָמַר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (שמות לג) וְאֵדָעֲךָ בְּשֵׁם.

אִישׁ לֹא נֶעְדָּר מִכָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים שֶׁלֹּא נִקְרֵאת בָּהֶם. בָּעֶלְיוֹנִים

– הֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁנִּקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל כָּל סְפֵירָה וּסְפֵירָה, בַּהֲוָיָתָהּ, בְּנִקְדָּתָהּ, וּבַשֵּׁמוֹת שֶׁל כָּל הַכִּנּוּיִים. וְנִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל הַתַּוְוִתּוֹנִים – כִּסֵּא, שָׂרָף, מַלְאָךְ, אוֹפַן. כִּסֵּא, (תהלים קג) ה׳ בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ. מַה זֶּה שָׁמַיִם? זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וּמְשׁוֹם זֶה סָמַךְ לוֹ (שם) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה.

מִצַּד שֶׁל הַשָּׁמַיִם נִקְרֵאת שָׁמַיְמָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) הַבֶּט נָא הַשָּׁמַיְמָה. וּכְמוֹ שֶׁהִיא נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּוְוִתּוֹנִים, כָּךְ נִקְרָא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּוְוִתּוֹנִים, שֶׁהִיא (בְּכָל אַוַּת כְּמִדָּתוֹ) מִדָּתוֹ, וְהִיא שִׁעוּר קוֹמָתוֹ.

וְנִקְרֵאת שָׂרָף, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) וַיָּעָף אֵלַי אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים. כְּמוֹ שֶׁמַּלְאָךְ שֶׁנִּקְרָא שָׂרָף וְנִקְרֵאת מַלְאָךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מח) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים. וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם.

וְנִקְרֵאת מַלְאָךְ עַל שֵׁם מטטרו״ן, כְּשֶׁהִיא עוֹשָׂה בּוֹ אֶת שְׁלִיחוּתוֹ שֶׁל בַּעְלָהּ. וְנִקְרֵאת אוֹפַן עַל שֵׁם סנדלפו״ן, כְּשֶׁשִּׁלְטוֹנָהּ בּוֹ עַל הַתַּוְוִתּוֹנִים. וְנִקְרֵאת מֶרְכָּבָה עַל שֵׁם אַרְבַּע זְיוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלְּמַטָּה כְּשֶׁשִּׁלְטוֹנָהּ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. נִקְרֵאת דְּמוּת אָדָם, דְּמוּת אַרְיֵה, דְּמוּת שׁוֹר, דְּמוּת נֶשֶׁר בָּהֶם. וּבְאֵלּוּ הַדְּמְיוֹנוֹת נִרְאֵית לַתַּוְוִתּוֹנִים, שֶׁהֵם עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה.

וְיֵשׁ נְבִיאִים שֶׁהֵם מֵהַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים. כְּמוֹ זֶה מִי שֶׁיָּרֵא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שׁוֹרֶה י׳ בְּלִבּוֹ. וּמִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, שׁוֹרֶה ה׳ בְּמוֹחַ. וְעַל שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ נֶאֱמַר (דברים כט) הַנִּסְתָּרֹת לַה׳ אֱלֹהֵינוּ. שֶׁמִּי שֶׁיָּרֵא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹ שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, נִסְתָּר הוּא מִבְּנֵי אָדָם, וְהַנְּגָלוֹת הֵן ו״ה. מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, שׁוֹרֶה ו׳ בְּפִיו. וּמִי שֶׁעוֹסֵק בְּמִצְוָה, שׁוֹרֶה ה׳ בְּמַאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרָיו.

וּמִצְוָה כְּלוֹלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁהַצִּיצִית שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (במדבר טו)

וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית, וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַפָּוזוֹת לֹא יְפָוזוֹת מִשִּׁבְעָה, וְכָל הַמּוֹסִיף לֹא יוֹסִיף עַל שִׁלְשָׁה עָשָׂר. וְהֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר בֵּין קְשָׁרִים וְזֵלְיוֹת לְכָל צַד – עוֹלִים שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם.

עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה טז) וְהוּכַן בַּחֶסֶד כִּסֵּא. וְסָ"ד בְּגִימַטְרִיָא שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם. וְהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אָמַר, כָּל מִי שֶׁמֵּנִיזַז תְּפָלִין וְצִיצִית, כְּאִלּוּ מְקַיֵּם תַּרְיַ"ג מִצְוֹוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּצִיצִית כְּאִלּוּ מְתַקֵּן כִּסֵּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בַּתְּפָלִין, שֶׁהֵם שֵׁם יהו"ה, כְּאִלּוּ הוֹרִיד יהו"ה עַל כִּסֵּא.

אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר אֵין זָבוּשׁ מַתִּיר עַצְמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים? אֶלָּא וַדַּאי שְׁנֵי סוּדוֹת עֶלְיוֹנִים כָּאן, אֶזֶד שֶׁל גְּאֻלַּת הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְּׁכִינָה, וְהָאָב וְהָאֵם שֶׁהֵם יהו"ה, אֵין תְּלוּיָה אֶלָּא בְּעִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהוּא מֻפְלָא וּמְכֻסֶּה בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן. וְאֶזֶד שֶׁמֵּהַצַּד שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינוֹ זָבוּשׁ וְאָסוּר בַּגָּלוּת, אֶלָּא הוּא אָסוּר וְזָבוּשׁ עִמָּהֶם בְּאַהֲבָה, קָשׁוּר עִמָּהֶם בַּזְּבִיבוּת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מד) וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ. זָבוּשׁ עִמָּהֶם בַּכֶּסֶא שֶׁמִּתַּקְנִים לוֹ וּבַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ בְּכַמָּה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת שֶׁיּוֹרְדִים עֲלֵיהֶם כַּמָּה מַזָּנוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל א) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם.

וּבִישְׁתַּבַּח בָּאִים הַשָּׂרָפִים, יוֹרְדִים אֵלָיו בְּכַמָּה מַזָּנוֹת, שֶׁהֵם שְׂרָפִים וְזַיוֹת וְאוֹפַנִּים, וּבַתְּפָלָה קוֹל דְּמָמָה דַקָּה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ (מלכים א' יט) וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּזַז גְּדוֹלָה וְזָזָק מְפָרֵק הָרִים וְגוֹ'. שֶׁהַתְּפָלָה בַּזְּשַׁאי הִיא קוֹל דְּמָמָה דַקָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם בָּא הַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לַעֲמֹד בִּשְׁבִילוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת תְּפָלַת עֲמִידָה. וּמִשּׁוּם זֶה זַ"י הָעוֹלָמִים, כּוֹלֵל זַ"י בְּרָכוֹת, בּוֹ מִתְיַזֵּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ. יאהדונהי שֶׁעוֹלֶה לְוֶזְשְׁבּוֹן אֶמֶן. וּבוֹ צָרִיךְ לִכְרֹעַ עַד שֶׁיִּתְפַּקְּקוּ זַ"י הַזֵּלְיוֹת שֶׁבַּשִּׁדְרָה, וְכָךְ פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה.

וּבִשְׁלֹשׁ הָרִאשׁוֹנוֹת צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת שִׁבְזוֹ, לְהַכְנִיס לְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּהֵיכְלוֹ, שֶׁהִיא אֲדנ"י. שֶׁכָּךְ עוֹלֶה הֵיכ"ל כְּוֶזְשְׁבּוֹן אֲדנ"י. אַזַר שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם וִיבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה הַבְּרָכוֹת שֶׁהֵן ו"ו, אַזַר כָּךְ נוֹתְנִים לוֹ שְׁאֵלָתוֹ

בִּשְׁלֹשׁ הָאֲזֹרוֹנוֹת, שֶׁשָּׁם צַדִּיק בֵּין שְׁתֵּי שְׂפָתַיִם לְשׁוֹן לִמּוּדִים, וּבוֹ הַשְׁכִּינָה הִיא קַבָּלָה. מֵהַצַּד שֶׁל הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ הוּא אָסוּר וְזָבוּשׁ (שֶׁל הָאַהֲבָה), שֶׁמִּתְקַנִּים לוֹ כִּסֵּא עִם הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ, וְהַמְּזֻנָּה מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִת.

אֲבָל מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁקּוֹשֵׁר אוֹתָם בְּיֵצֶר הַטּוֹב לִהְיוֹת עֵזֶר עִמָּהֶם, וְקוֹשֵׁר אוֹתוֹ עִם יֵצֶר הָרָע כְּמוֹ זֶמּוֹר לְמַשְׂא תַּזְזִתֵּיהֶם, זֶמּוֹר נוֹשֵׂא סְפָרִים. מֵהַצַּד שֶׁל בֵּינוֹנִים הוּא אָסוּר וְזָבוּשׁ בַּגָּלוּת, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בִּימוֹת הַזֹּהַר, הֱיֵה כְּשׁוֹר לַזֶּרֶשׁ וְכַזֶּמּוֹר לְמַשְׂאוֹי. בָּרְשָׁעִים נֶאֱמַר (איכה א) נָתַנִי ה׳ בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם.

שֶׁרְצוּעוֹת הַתְּפִלִּין הֵן כַּזֶּבֶל לְקַרְנֵי סמא״ל, שׁוֹר מוּעָד שֶׁלֹּא יְכַלֶּה אוֹתָם, וּתְפִלָּה שֶׁל יָד קוֹשֵׁר לְרַגְלָיו. וּמִי שֶׁלֹּא מֵנִיזֵז תְּפִלִּין, עָלָיו נֶאֱמַר מִשּׁוֹר מוּעָד הַרְוֵזֵק מִמֶּנּוּ כִּמְלֹא עֵינָיו, שֶׁמִּמֶּנּוּ תְּלוּיִים אֲבוֹת נְזִיקִין, צִיצִית מַשְׂאוֹי עַל זֶמּוֹר נוֹאַף. נָזוּשׁ, בִּשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר אֲפָלוּ נָזוּשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ לֹא יַפְסִיק.

וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי תְּפִלִּין הֵם כְּהֵיכָל לְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. מִי הַהֵיכָל הַזֶּה? אַדנ״י, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה כְּזֶשְׁבּוֹן הֵיכ״ל. וְאוֹתָן אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל יהו״ה, כְּמוֹ פָּנֵי הַזַּיִת. וּבָתִּים אַרְבָּעָה כְּנֶגֶד כַּנְפֵי הַזַּיִת, וְהֵם כְּמוֹ הַנְּקֻדּוֹת וְהָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן זָכָר וּנְקֵבָה.

שְׁתֵּי רְצוּעוֹת כְּנֶגֶד כַּנְפֵי יוֹנָה, רְצוּעָה שֶׁל יָד לְקַשֵּׁר אוֹתָהּ, וְזוֹ הַשְׁכִּינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ יוֹנָתִי. וּשְׁנַיִם הֵם הַיּוֹנִים – זָכָר וּנְקֵבָה. מִי שֶׁרוֹצֶה לָצוּד אוֹתוֹ צֵידָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם, נוֹטֵל הַנְּקֵבָה וְקוֹשֵׁר אוֹתָהּ עִמּוֹ, וּמִיָּד יִקְרָא לַזָּכָר וְיָבֹא. וְכָךְ צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לִטֹּל יוֹנָה קְדוֹשָׁה מִצְוָה הַשְׁכִּינָה, לְקַשֵּׁר אוֹתָהּ בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, וּמִיָּד יִקְרָא לְבַעְלָהּ, שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ לִקְרֹא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בְּקוֹל עִם מִצְוַת תְּפִלִּין. וּמִיָּד כְּשֶׁיּוֹרֵד אֵלֶיהָ, צָרִיךְ לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ עִמָּהּ לִהְיוֹת זָבוּשׁ עִמָּהּ בִּרְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה (יוזקאל כד) פְּאֵרְךָ זָבוּשׁ עָלֶיךָ. אֵלּוּ תְּפִלִּין, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ לְעֵיל.

וּבְיָד שֶׁקִּוֵּשֵׁר אוֹתָם, צָרִיךְ לְיַחֵד אוֹתָם בְּיִחוּד שֶׁל אֶחָד, א״ז עִם ד׳, שֶׁהִיא כְּלוֹלָה מֵאַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל תְּפִלִּין, וְהִיא הָרְבִיעִית לְאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. ה׳ הָרְבִיעִית הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַשֵּׁם יהו״ה, וְהִיא הַקּוֹץ שֶׁל הָאוֹת דָּל״ת, עֲשִׁירִית לָא״ז, שֶׁהוּא תֵּשַׁע בְּזֶשְׁבּוֹן, וּבָהּ נִשְׁלָם לַעֲשָׂרָה. כְּמוֹ זֶה יו״ד ה״א וא״ו ה״א, וַהֲרֵי פָּרָשׁוּהָ.

וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע בִּתְפִלִּין. וּפָרָשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמִּי שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלִי תְּפִלִּין, כְּאִלּוּ מֵעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר. וְהַקֶּשֶׁר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַשְׁכִינָה צַדִּיק, אוֹת שֶׁל תְּפִלִּין. וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁקּוֹשֵׁר אוֹתָם בּוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, מִי שֶׁשָּׁזוּ בֵּינָתַיִם – עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ.

וּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ הוּא תְּפִלִּין, הָאֵם שֶׁמְּעַטֶּרֶת אוֹתוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עָלֶיהָ נֶאֱמַר וּבְזָרוֹעַ עֻזּוֹ. כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, (ישעיה סב) נִשְׁבַּע ה׳ בִּימִינוֹ – זוֹ תּוֹרָה. וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ – אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ. גְּבוּרָה הוּא זְרוֹעַ שֶׁלּוֹ, וְהִיא עֻזּוֹ, וַהֲרֵי פָּרָשׁוּהָ. וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים, הוּא אֱלֹהֵינוּ, מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת שֶׁל רֹאשׁ וְכוּ׳, שֶׁכָּל אַזְנַת הִיא מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. מִצַּד הָאֵם אוֹתָם הַהֲוָיוֹת שֶׁבָּאֶמְצַע, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא בְּקִיאִים אֵלּוּ שֶׁל הַדּוֹר הָאַוָּזרוֹן, שָׂמִים שְׁנֵי זוּגוֹת תְּפִלִּין, מִסָּפֵק שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בַּסּוֹד הַזֶּה (שְׁנֵיהֶם נִצְרָכִים).

וְעוֹד, מִי שֶׁשָּׂם תְּפִלִּין כָּרָאוּי, זֶהוּ שֶׁמְּקַיֵּם הַמִּצְוָה בְּמַאֲמָרָהּ, וּכְמוֹ שֶׁצַּדִּיק הוּא אוֹת שֶׁאוֹזֵז בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, כָּךְ הוּא אוֹזֵז בִּשְׁנֵיהֶם בִּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה. וְנֶאֱמַר בַּתְּפִלִּין, שָׁזוּ בֵּינָתַיִם – עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ. וְנֶאֱמַר בַּתְּפִלָּה, וַאֲפִלּוּ נָזוּשׁ כָּרוּךְ עַל עֻקְבּוֹ לֹא יַפְסִיק. אַשְׁרֵי הַפֶּה שֶׁבַּתְּפִלָּה עוֹשֶׂה בּוֹ מִשְׁכָּב לַשְׁכִינָה, וְזֶהוּ (תהלים סזז) אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתַיִם, שֶׁבָּהֶן אֲדַנָּי שְׂפָתַי תִּפְתָּוז, לְהַשְׁכִּיב בָּהֶם הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (דברים כב) וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרוֹזִים.

שֶׁבְּוַדַּאי שֶׁהִיא פּוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ עַל גּוֹזָלֶיהָ, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים

טוֹבִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ (לְבָרֵךְ) הַפּוֹרֵשׂ סֻכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ, נִמְצְאוּ בְּזִוּוּגֵי מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם זֶה בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים שֶׁהִיא רוֹבֶצֶת עַל יִשְׂרָאֵל, אֵין לָהֶם פָּנַאי מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁבָּעוֹלָם. וּכְשֶׁיָּבֹאוּ יְמוֹת הַזּוֹל, נֶאֱמַר בּוֹ (שם) שַׁלְוַת תְּשַׁלַּוז אֶת הָאֹהֶל.

וּמַה יֵּשׁ בֵּין הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה לַתַּזְוִתּוֹנָה שֶׁהַכֹּל אָזוּד? אֶלָּא הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה הִיא כְּיוֹנָה, וְנֶאֱמַר בָּהּ (תהלים סז) כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף, צָרִיךְ לְכַסּוֹתָהּ, שֶׁהִיא יְרֵאָה וְפָחוּד נִמְצָא מִצָּדָהּ, מִשּׁוּם שֶׁנִּטְלָה מִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁשָּׁם סמא"ל לִתְבֹּעַ דִּינִים.

וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ לְכַסּוֹת אוֹתָהּ מִכַּמָּה בַּעֲלֵי דִּינִים שֶׁלֹּא מַכִּירִים אוֹתוֹ. וּבַמֶּה? בְּכֶסֶף, שֶׁהוּא יָמִין, שֶׁבְּגָלְלוֹ נֶאֱמַר, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד בַּיּוֹם. וּמִשּׁוּם זֶה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף לְרַשֵּׁם אוֹתָהּ מִצַּד הָרַחֲמִים, שֶׁלֹּא יַכִּירוּ בָהּ בַּעֲלֵי הַדִּין.

אֲבָל הָאֹהֶל הָעֶלְיוֹנָה הִיא כַּנָּשֶׁר, שֶׁלֹּא פּוֹחֶדֶת מִכָּל הָעוֹפוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַכְּנָפַיִם שֶׁלָּהּ הֵם מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וּבְשִׁבְילָהּ נֶאֱמַר (דברים לב) כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ, וְזוֹ יְרוּשָׁלַיִם. וְעָלָיו נֶאֱמַר (שם כב) כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר. שֶׁהַקֵּן שֶׁלָּהּ הִיא יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, וְקַן הַצִּפּוֹר יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה. אַשְׁרֵי הַפָּה שֶׁהוּא הַקֵּן שֶׁלָּהּ. אַשְׁרֵי הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה שֶׁהִיא קֵן שֶׁלָּהּ. אַשְׁרֵי הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא הַקֵּן שֶׁלָּהּ. שֶׁכְּשֶׁהִיא מְקַנֶּנֶת שָׁם, לֹא פּוֹחֶדֶת מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת נְשָׁמַת כָּל חַי. הִיא מְקַנֶּנֶת בִּתְפִלַּת הַשַּׁבָּת, וְצַדִּיק מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ נִקְרֵאת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, כְּשֶׁמְּזַוְּגִים הַיָּמִים מֵהָאֹהֶל הָעֶלְיוֹנָה, וְהִיא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל פָּסוּז, וְהַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל סֻכּוֹת. וְהַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה זוֹג שְׁמִינִי עֲצֶרֶת, וְהִיא יוֹם מַתַּן תּוֹרָה, וְהִיא יוֹם הַכִּפּוּרִים. כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁל כָּל הַשַּׁבָּתוֹת וְהַיָּמִים הַטּוֹבִים צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַפָּסוּק (ויקרא כג) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם. מַה זֶּה

מוֹעֲדָם? הָאֵם הָעֲלִיּוֹנָה. וְצָרִיךְ לְהַכְלִיל בָּהּ עֲשֶׂר סְפִירוֹת.

וּכְשֶׁהִיא עוֹלָה, הִיא עוֹלָה עַל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה (משלי כ) דֶּרֶךְ הַגֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. עוֹשֶׂה שָׁם דֶּרֶךְ וְלֹא נוֹדַעַת בּוֹ אֶלָּא לְבַעְלָהּ. וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ. אֶלָּא שֶׁמַּעֲלָה אוֹתוֹ עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ, תְּפִלִּין עַל הָרֹאשׁ. וּכְשֶׁעוֹלָה, כַּמָּה צְבָאוֹת עוֹלִים עִמָּהּ. וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת, כַּמָּה צְבָאוֹת יוֹרְדִים עִמָּהּ, וְנִקְרְאוּ נְשָׁמוֹת יְתֵרוֹת שֶׁיּוֹרְשִׁים הָעָם הַקָּדוֹשׁ, וּבָהֶם יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל מְנוּחָה בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים.

וְהַיּוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּכָל שִׁשָּׁת יְמֵי הַזּוֹל הוֹלֶכֶת נוֹדֶדֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְאִם מוֹצֵאת צַדִּיק בָּעוֹלָם, נִדְבֶּקֶת בּוֹ. אִם לֹא, זוֹוֶרֶת לְקִנָּהּ וּמִתְזַוֶּגֶת שָׁם, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קַן צִפּוֹר. וּמַה הוּא הַקֵּן שֶׁלָּהּ? מִטַּטְרוֹ"ן שֶׁשָּׁמוֹ שַׁדַּ"י, שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַשַּׁעַר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים קיז) זֶה הַשַּׁעַר לַה'.

וּמִשּׁוּם זֶה בַּמְּזוּזָה, שַׁדַּ"י מִבַּחוּץ וְיהוָה מִבְּפָנִים. שֶׁשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְאַרְבָּעָה מַלְאָכֵי זַבָּלָה הֵם כְּזֶשְׁבּוֹן יְמוֹת הַשָּׁנָה, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ זֶסֶר אֶזֶד. זֶהוּ יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאֵין לַשָּׂטָן שִׁלְטוֹן עָלָיו. הַשָּׂטָן כָּךְ עוֹלֶה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְאַרְבַּע. בַּמָּקוֹם שֶׁשָּׁם מְזוּזָה, אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהִתְקָרֵב, וּמִשּׁוּם זֶה (דברים יא) וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ. מְזוּזוֹת – זֶז מָוֶת. וּמִשּׁוּם זֶה, כְּשֶׁלֹּא מוֹצֵאת מָקוֹם, זוֹוֶרֶת לְקִנָּהּ שֶׁהוּא מִטַּטְרוֹ"ן, שֶׁזְּשָׁבוֹנוֹ שַׁדַּ"י, שָׁשָׁם יהו"ה בַּעַל הַיּוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה.

וּבְשַׁבָּת שָׁשָׁם צַדִּיק, וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַיְזוּד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ. וּכְשֶׁיֵּשׁ צַדִּיק לְמַטָּה, הוּא בַּמָּקוֹם שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא שַׁדַּי שֶׁלְּמַעְלָה, וּבוֹ מִתְיַזְּדֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְשָׁם מוֹצֵאת מְנוּחָה, וְלֹא הוֹלֶכֶת מִטַּלְטֶלֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמֵאֲתַר לַאֲתַר.

וּמִי הוּא הַצַּדִּיק שֶׁנִּדְבֶּקֶת בּוֹ? אוֹתוֹ שֶׁכָּלוּל מִכָּל הַמִּדּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְכֻלּוּ, כּוֹלֵל הַכֹּל. שֶׁכָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלְלוּ בּוֹ, שֶׁהוּא זֶסִיד וְגוֹמֵל זֶסֶד עִם הַשְּׁכִינָה, וְנוֹתֵן לָהּ תֹּקֶף בִּגְבוּרָה. וְכָךְ בְּכָל סְפִירָה

וּסְפִירָה נוֹתֶנֶת לָהּ תֹּקֶף. הִיא נִרְבֶּכֶת, וְלֹא תָּזוּז מִמְּנוּ בְּכָל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַשַּׁבָּת. וּבְשַׁבִּילוֹ נֶאֱמַר, עַל צַדִּיק אָזָד הָעוֹלָם עוֹמֵד. הוּא הָעַמּוּד שֶׁנּוֹשֵׂא הַכֹּל, וּבוֹ כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַּכֶּסֶף. הִיא מְכַסָּה עָלָיו בִּכְנָפֶיהָ וּמְגִנָּה עָלָיו מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וּבְשַׁבִּילוֹ נֶאֱמַר (תהלים נה) לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק. לֹא יְאַנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן. לֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם. וּבוֹ נִרְאֵית הַקֶּשֶׁת שֶׁל גְּאֻלָּה בְּגָוְנִים מְאִירִים, וּמִיָּד (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וְלֹא תֵּצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים מִצַּד הַקֶּשֶׁת שֶׁהוּא עֶבֶד. וְעוֹד זַרְקָא. הִנֵּה אֱלֹהִים יוֹרֵד וְכַמָּה מַזָּנוֹת עִמּוֹ שֶׁל מַלְאָכִים וּנְשָׁמוֹת.

פָּתַח וְאָמַר, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הִנֵּה כַּמָּה מַזָּנוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה שֶׁיּוֹרְדִים עַל הַצַּאן. אֱמוֹר לָרוֹעָה שֶׁיּוֹרֵק אֶבֶן מֵהַמִּקְלַעַ הַקָּדוֹשׁ עֲלֵיהֶם. נִרְמָז בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן כְּמוֹ זֶה: יו"ד ה"י וא"ו ה"י, שֶׁעוֹלֶה אֶהְיֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְהוּא אַשֵּׁ"ר רא"שׁ שֶׁאֶהְיֶ"ה אֶהְיֶ"ה הַכֹּל שֶׁל מ"ב, וְהוּא כּוֹלֵל עֶשֶׂר אֲמִירוֹת כְּמוֹ זֶה: אל"ף ה"א יו"ד ה"א. וְכַמָּה הֵן סְפִירוֹת פְּנִימִיּוֹת, וְכַמָּה סְפִירוֹת אֲזוֹרִיּוֹת, וְהֵן זוֹ עַל גַּב זוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם.

וּבְשַׁבִּילָם נֶאֱמַר וְכַמָּה פָּנִים לַפָּנִים הַנִּרְאִים, וְכַמָּה אֲזוֹרִיִּים לַאֲזוֹרִים שֶׁלֹּא נִרְאִים. וְאוֹתָם הַפְּנִימִיִּים הֵם: יו"ד ה"י וא"ו ה"י. יו"ד ה"י וי"ו ה"י. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אֲזוֹרִיִּים הֵם: י' י"ה יה"ו יהו"ה א א"ה אה"י אהי"ה. א' א"ד אד"נ אדנ"י. כְּשֶׁאוֹתָם פְּנִימִיִּים מִלְמַעְלָה כְּמוֹ הַטְּעָמִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, הֵם זְכָרִים. וּכְשֶׁהַפְּנִימִיִּים הֵם לְמַטָּה בְּשִׁבִּיל הַנְּקֻדּוֹת תַּזַּת הָאוֹתִיּוֹת, הֵם נְקֵבוֹת. וְכֻלָּם נוֹדָעִים בְּסוֹד זֶה. כְּשֶׁאֶהְיֶ"ה עַל יהו"ה הֵם נְקֵבָה.

כֶּתֶר יִתְּנוּ לְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ. וּבְכָל מָקוֹם הַכֶּתֶר הִיא אֵם, וּשְׁנֵיהֶם נִרְמָזוּ בַּשֵּׁם אֲדָנָ"י א' אֶהְיֶ"ה י' יהו"ה. וְכָךְ כְּשֶׁאדנ"י עַל יהו"ה, הַנְּקֵבָה הִיא בַּת. כְּמוֹ שֶׁטַּעֲמָהּ שֶׁל הַזָּכָר, כַּאֲשֶׁר הִיא מַקְדִּימָה אֶת טַעַם הַנְּקֵבָה, הִיא בַּת, וּכְשֶׁנְּקֵבָה מַקְדִּימָה אֶת הַזָּכָר, הוּא בֵּן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת

יהו"ה אֱלֹהֵי"ם אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

וּמִשּׁוּם זֶה עֶשֶׂר סְפִירוֹת מֵהַצַּד שֶׁל אֶהְיֶה מַתְחִילִים בָּאוֹת א', וְהוּא ב' כֶּתֶר כִּוְשִׁבּוֹן זַיִ"ן, וּמִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ עֶשֶׂר הַוָיוֹת, וְהֵם הָיָה הָיָה אֶהְיֶה, כְּמוֹ שֶׁהָאוֹתִיוֹת שֶׁהֵן יְהוָ"ה מֶלֶךְ יְהוָ"ה מָלָךְ יְהוָ"ה יִמְלֹךְ. שֶׁהַנְּקֻדָּה שֶׁלָּהֶם הָוָה הָיָה וְיִהְיֶה, שֶׁהַהֲוָיָה הַזּוֹ מְעִידָה עַל עֹלַת כָּל הָעֶלְיוֹנִים שֶׁהוּא הָיָה קֹדֶם כָּל הֲוָיָה, וְיִהְיֶה אַזַּר כָּל הֲוָיָה עַד אֵין סוֹף. וּמֵהַצַּד שֶׁל אדנ"י נִקְרָא אֵין, שֶׁנִּרְמָז בַּאדנָ"י, שֶׁמֵּעִיד עָלָיו שֶׁהוּא אַזָּרִית עַד אֵין סוֹף וְתַכְלִית. וְאָהֵי מֵעִיד עַל קַדְמוּתוֹ, שֶׁאֵין קַדְמוֹן עָלָיו, וְסִימָנְךָ שֶׁאֲזוֹרֵי' א"י א"י אֶהְיֶ"ה יְהוָ"ה.

אֲדָנָ"י יְהוָ"ה. הֵם עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה אַרְבַּע אַרְבַּע. אַרְבַּע רָשֵׁיוֹת שֶׁל שַׁבָּת שֶׁאֵין זָר בֵּינֵיהֶם, וְהֵם שְׁנַיִם – זָכָר וּנְקֵבָה אָזֹד לְיָמִין, וְזָכָר וּנְקֵבָה אַזַּת לִשְׂמאל. וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ. י"א יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶזֹד, וְכָל שֵׁם רָזוּבוֹ אַרְבַּע וְגָבְהוֹ עֲשָׂרָה, וְעוֹלִים אַרְבַּע לִשְׁבְעִים וּשְׁתַּיִם. וּתְלוּיִים מֵעֲשָׂר, כְּמוֹ זֶה: יו"ד ה"י וי"ו ה"י, וְהֵם יו"ד עֶשְׂרִים. ה"י ה"י שְׁלוֹשִׁים. וָי"ו עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם. עוֹלִים לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם.

כְּמוֹ שֶׁעֶשֶׂר הָאוֹתִיוֹת, שֶׁהֵן י' י"ה יה"ו יהו"ה, וְעוֹלוֹת לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם. אֵין שָׁם בֵּין מִשִּׁבְעִים וּשְׁתַּיִם בֵּין מֵאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שֶׁלֹּא תָלוּי מֵעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּל סְפִירָה נִכְלֶלֶת מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת. אֲבָל עִם כָּל זֶה שֶׁתְּלוּיִים מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת כָּל הַשֵּׁמוֹת, צָרִיךְ כָּל אֶזֹד לְהוֹדִיעַ לוֹ בַּסְּפִירָה שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ וֶזֶסד שֶׁעוֹלֶה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, בּוֹ צָרִיךְ לְהַכִּיר שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם הַוָיוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ מֵהַשֵּׁם הַזֶּה, שֶׁהוּא יו"ד ה"י וי"ו ה"י, וְאֵלּוּ הֵם: יהו הוה והי היה והו הוי ויו יוה והו ויה יהי יוי הוה והו והי ויו יוי היו יהה הוי והה הוו ויה יוו יוה ויי יהו היי ייה יהה והה יוו ויי ההי יוה ההו ויה היו ווי יהו יוי ייה הוי ההי ייה ווה ההו יוי וויו ווה יהו ייה הוי והי יוי ייה הוי יוי ייה הוי והי יוי ויי ההו ייה ווה ההו ייו ויו. הֲרֵי כָּאן שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם הַוָיוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם יְהִי כָּךְ וִיהִי כָּךְ. אֵלּוּ הֵם בִּנְיַן הַנְּשָׁמָה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים כט) אָמַרְתִּי עוֹלָם יֵבָנֶה.

כָּל י׳ הִיא אֶבֶן וְהִיא יְסוֹד הַבִּנְיָן מֵהַצַּד שֶׁל צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, שֶׁהוּא יוֹם הַז׳ שֶׁבּוֹ וַיְכֻלּוּ, הוּא כּוֹלֵל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם הֲוָיו״ת, וְכָל ה׳ בִּנְיַן הַבַּיִת, כְּמוֹ בְּזָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. שֶׁצַּדִּיק קְשׁוּרוֹ בַּזָּכְמָה, שֶׁהִיא י׳ הָעֶלְיוֹנָה. וְצַדִּיק הוּא י׳ קְטַנָּה. הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה בֵּית ה׳ הַתַּזְוִתּוֹן, וְזוֹ נִבְנֵית בַּה׳ הָעֶלְיוֹנָה. ו׳ הָעַמּוּד שֶׁנּוֹשֵׂא הַכֹּל, וְהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי אָרֹךְ בֵּין הָאָב וְהָאֵם. וְהַו׳ הַקְּטַנָּה הִיא בְּצַדִּיק. ה׳ שֶׁהִיא בַּיִת ב׳. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁלֹשָׁה גַּגִּים בָּזֶה, כָּךְ יֵשׁ שְׁלֹשָׁה גַּגִּים בָּזֶה. וְכָל נְקֻדָּה בְּאֶמְצַע שֶׁל כָּל תֵּבָה, צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּהּ וּלְהַעֲלוֹת בְּתִפְאֶרֶת וּלְהַכְלִיל בָּהּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת.

וְכָל נְקֻדָּה לְמַעְלָה מִן תֵּבָה, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת מַזּוֹשְׁבוֹתָיו בְּכֶתֶר וּלְהוֹרִידָהּ עַד מַלְכוּת. וְכָךְ בְּכָל תֵּבָה וְתֵבָה. שֶׁתְּנוּעָה שֶׁל נְקֻדּוֹת הֵם בִּמְקוֹם הַטְּעָמִים, וּכְשֶׁיֵּשׁ טְעָמִים שֶׁהֵם כְּתָרִים עַל אוֹתִיּוֹת, לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּנוּעָה בְּאוֹת מִן תֵּבָה, אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שֶׁעָלֶיהָ הַכֶּתֶר.

וְעוֹד, הַשְּׁכִינָה, אַף עַל גַּב שֶׁכְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וּבָהּ נִקְרְאוּ כֻּלָּם אֲזוֹרַיִם, כָּךְ כְּשֶׁמִּתְיַחֶדוֹת בָּהּ הַסְּפִירוֹת שֶׁהֵן פָּנִימִיּוֹת, כָּל הַסְּפִירוֹת נִקְרָאוֹת מִצַּד הַפָּנִימִיִּים.

וְיֵשׁ סְפִירוֹת שֶׁהֵן לְפָנַי וְלִפָּנִים. וּכְשֶׁנִּכְלָלִים בָּהּ כָּל הַסְּפִירוֹת, נִקְרָאוֹת לְפָנַי וְלִפָּנִים. וּפָנִימִיִּים, וּפָנִימִיִּים שֶׁל פָּנִימִיִּים, וַאֲזוֹרַיִם, כֻּלָּם הֵם אָזְדּ. וְאֵינָם כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם שָׁגוּפוֹ מִין אָזְדּ וְנִשְׁמָתוֹ מִין אַזֵּר, אֲבָל לְמַעְלָה הַכֹּל אָזְדּ. אֶלָּא כָּל אוֹר וְכָל דַּרְגָּה שֶׁהִיא יוֹתֵר קְרוֹבָה לְעִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, נִקְרֵאת לְפָנַי וְלִפָּנִים.

וְעוֹד, הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת פַּרְדֵּס שֶׁל הַתּוֹרָה, עַל שֵׁם שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִ׳פְּשָׁט, רְאִיָּה, דְּרָשָׁה, סוֹד. שֶׁהַתּוֹרָה זֶהוּ סִימָן פַּרְדֵּס. וְנִקְרֵאת עֵץ הַחַיִּים מֵהַצַּד שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים שֶׁאֵין בָּהֶם פְּסֹלֶת. וּמִצַּד שֶׁל כַּמָּה אִילָנוֹת הֵם, שֶׁמֵּהַפָּרִי שֶׁלָּהֶם נוֹדַעַת הַשְּׁכִינָה בֵּינֵיהֶם כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם.

כְּמוֹ הָאֱגוֹז שֶׁפֵּרְיוֹ נִסְתָּר וְנֶחְתּוּם, זֶהוּ רוֹמֵז לַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שיר ד) גַּן

נָעוֹל אֲזוֹתִי כַּלָּה גַּל נָעוֹל מַעְיָן זָתוּם. כְּמוֹ הַיַּיִן שֶׁהוּא סָתוּם וְזָתוּם, שֶׁאֵין נֶהֱנִים מִמֶּנּוּ הָרְשָׁעִים, וְלֹא הִתְנַסֵּךְ, כָּךְ גַּם הַשְּׁכִינָה סְתוּמָה וַזָּתוּמָה בֵּין הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא נֶהֱנִים מִמֶּנָּה, וְהָאוֹר שֶׁלָּהּ נֶאֱמַר בּוֹ (שמות ב) וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתִּצְפְּנֵהוּ. וְכָךְ הַתּוֹרָה, הַסּוֹדוֹת שֶׁלָּהּ סְתוּמִים וַזָּתוּמִים, שֶׁאֵין נֶהֱנִים מֵהֶם הָרְשָׁעִים, וּמִשּׁוּם זֶה אֶכֹל דְּבַשׁ וּשְׁתֵה יַיִן וְאַל תְּלַמְּדֵהוּ לְגָוֵי.

וְעִם כָּל זֶה, דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכֹל דַּיֶּךָּ (משלי כה). שֶׁבְּמַה שֶּׁהָרְשֵׁיתָ הִתְבּוֹנֵן, וְאֵין לְךָ עֵסֶק בַּנִּסְתָּרוֹת. וּכְמוֹ שֶׁמָּזָא הָאֲגוֹז סָתוּם, כָּךְ הִיא הַשְּׁכִינָה סְתוּמָה, וְהִיא אֲסוּרָה בַּגָּלוּת בֵּין הָרְשָׁעִים. וּבִגְלָלָם נֶאֱמַר (איכה א) נָתַנִי ה׳ בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם. שֶׁבָּהֶם הִיא סוֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת. וּבֵין הַצַּדִּיקִים אֵין בָּהּ פְּסֹלֶת.

וּבֵבִינוֹנִיים בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה הִיא סמא״ל, אָסוּר כִּפְסֹלֶת שֶׁל תָּמָר, שֶׁהוּא אָסוּר וְסָתוּם מִבְּפָנִים וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לִשְׁלֹט. וְעוֹד, מִצַּד הַבֵּינוֹנִיים הִיא כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים, כְּמוֹ שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ה) זֹאת יְרוּשָׁלַיִם בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם שַׂמְתִּיהָ וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת. זוֹ הִיא הַשְּׁכִינָה, הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל הָעֵץ בְּתוֹךְ הַקּוֹצִים, שֶׁהֵם עֲשֶׂרֶת הַכְּתָרִים הַתַּזְהֻתוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ויקרא טז) הַשְּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם. וְהֵם אֲרָצוֹת שֶׁל שִׁפְוַזוֹת הַגְּבִירָה, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כָּל הַמְּזוֹנוֹת שֶׁל זֻמּוֹרִים וּכְלָבִים, שֶׁהֵם צְבָאוֹת סמא״ל וְנָזוֹשׁ שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּמִשְׁמֶרֶת הַלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מִשְׁמָרָה רִאשׁוֹנָה – זֻמּוֹר נוֹעֵר, שְׁנִיָּה – כְּלָבִים צוֹעֲקִים. כֻּלָּם הָיוּ צוֹוְזִים לַגְּבִירָה לָתֵת לָהֶם מָזוֹן, לְכַיֵּם בָּהֶם וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. הֲרֵי הַשְּׁכִינָה כְּלוּלָה מֵעֶלְיוֹנִים וְתַזְהֻתוֹנִים, הִיא הַמַּעְיָן שֶׁל הָאִילָן מִצַּד הָאוֹת י׳. וְהִיא מְקוֹר מַיִם זַיִּים מִצַּד הַכֶּתֶר, הַמָּקוֹר שֶׁאֵין לוֹ סוֹף. וְהִיא יָם הַתּוֹרָה מֵהַצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וּבָהּ נֶזֶלְקִים שִׁבְעִ סְפִירוֹת לִשְׁבְעָה נְזָלִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְהִכָּהוּ לִשְׁבְעָה נְזָלִים.

וְהִיא פָּרֵי הָעֵץ מִצַּד הָאוֹת י׳. וְהִיא גּוּף הָאִילָן מִצַּד הָאוֹת ו׳. וְהִיא עַנְפֵי

הָאִילָן מִצַּד שֶׁל הָאוֹת ה׳ הָעֶלְיוֹנָה. וְהִיא שֹׁרֶשׁ הָאִילָן מִצַּד הָאוֹת ה׳ הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהִיא גַּן, שֶׁבּוֹ נָטַע עֵץ מִצַּד שֶׁל אַדְנָ״י. וְהִיא אָדָם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית ב) וַיִּטַּע ה׳ אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר. הִיא אָדָם מִצַּד הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ יו״ד ה״א וא״ו ה״א. הִיא כְּלוּלָה מִכָּל הַשְּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שׁוֹרֶה עָלֶיהָ עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, וּבוֹ שִׁלְטוֹן עַל הַכֹּל.

קוּם אֵלִיָּהוּ לְשַׁבְּזַז אֶת עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה מַקְדִּים לְכָל נָבִיא בְּדוֹר הַמְּשִׁיזִי, שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁאַתָּה עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת לוֹ מִצַּד נִשְׁמָתוֹ בַּשֵּׂכֶל שֶׁלּוֹ, וְיֵשׁ לְמִי שֶׁאַתָּה עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת לוֹ בְּזִוְּכְמָתוֹ, וְיֵשׁ לְמִי שֶׁאַתָּה עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת לוֹ פָּנִים בְּפָנִים מִצַּד שֶׁל גּוּפוֹ.

קוּם פָּתַזּ דְּבָרִים לְפָנַי הַשְּׁכִינָה. מִיָּד פָּתַזּ וְאָמַר, וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. מִי הַמַּשְׂכִּילִים? אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שֵׂכֶל לְהַכִּיר אֶת רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים בַּשְּׂכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים קיז) זֶה הַשַּׁעַר לַה׳ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ. שַׁעַר בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת עָשָׂר, כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וּמֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם הִיא גְּבוּל, כְּמוֹ הַיָּם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ירמיה ה) אֲשֶׁר שַׂמְתִּי זוֹל גְּבוּל לַיָּם. כָּךְ הִיא גְּבוּל וּתְחוּם לַשֵּׁם שֶׁל יהו״ה, שֶׁהִיא רְשׁוּת הַיָּחִיד, שֶׁתְּחוּמוֹ הוּא שְׁמוֹנָה אֲלָפִים אַמָּה, אַלְפַּיִם לְכָל צַד. וְהֵם יאהדונהי.

וּרְשׁוּת הוּא לַיָּחִיד, שֶׁהוּא רָזוֹ בּוֹ אַרְבָּעָה יהוה, וְגָבְהוֹ עֲשָׂרָה יוֹד הֵר וְאוֹ הֵא. הוּא גְּבוּל לַיָּם הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּלְיָה שֶׁנִּמְצְאוּ מִזִּוְּכְמָה, שֶׁהִיא כ״זז מ״ה, לֹא עוֹבְרִים מִמֶּנָּה. אֲבָל מִצַּד עִלַּת כָּל הָעֶלּוֹת שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, אֵין לָהּ גְּבוּל מִצַּדּוֹ, וְאֵין לָהּ תְּחוּם מִצַּדּוֹ וְלֹא רְשׁוּת עָלָיו, וְלֹא מִזּוּעָה לוֹ, וְאֵין לוֹ מִדָּה וְשִׁעוּר.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי יֵשׁ לָהּ שִׁתּוּף וְזִוּוּג, כְּמוֹ זָכָר וּנְקֵבָה שֶׁהִיא וְשִׁתּוּף שֶׁלָּהּ א״זז, וּשְׁנֵיהֶם אֶזְ״ד. אֲבָל מִצַּד שֶׁל עִלַּת כָּל הָעִלּוֹת, אֶזְד בְּלִי שִׁתּוּף, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מֵהַצַּד שֶׁל אֶזְד הִיא ד׳, עַמּוּ י״ג

אֲזַ"ד הַמְנוּי. אֲבָל מֵהַצַּד שֶׁל עֹלַת עַל כָּל הָעֲלִיוֹנִים הִיא אֲזַד. וְלֹא כְּכָל אֲזַד הַכְּנוּי וְהַמְנוּי שֶׁהוּא כִּנּוּי לַיהו"ה. אֱלֹהִים וַדַּאי כָּךְ עוֹלֶה לְזֶשְׁבּוֹן כִּנּו"י. וּמִצַּד שֶׁל רִבּוֹן עַל הַכֹּל אֵין לוֹ כִּנּו"י.

וְעוֹד, מִצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרֵאת בֵּית קִבּוּל, שֶׁלְּפָעָמִים יוֹרֶדֶת לָהּ נְבִיעָה. וְהִיא מִלֵּאָה, שֶׁכָּךְ אוֹתִיּוֹת שֶׁל אֱלֹהִים מִלֵּאָ"ה. וְלִפְעָמִים הִיא יְבֵשָׁה, כְּמוֹ (רות א) אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי וֵרִיקָם הֱשִׁיבַנִי ה'. וּמֵהַצַּד שֶׁל עֹלַת עַל כָּל הָעֲלִיוֹנִים לֹא יֶזְסַר וְלֹא יַעְדִּיף. נְבִיעַת אוֹרוֹ שֶׁכָּל הַסְּפִירוֹת מְקַבְּלוֹת זוֹ מִזּוֹ, וְיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת שָׁם דְּמְיוֹן כְּמוֹ שֶׁנְּבִיעַת הַמַּיִם שֶׁמַּשְׁקִים אֶת הָאִילָן. וְאִם יֶזְסָרָה אוֹתָהּ נְבִיעָה מִמֶּנּוּ, הוּא זָרֵב וְיָבֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁהַנָּהָר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְגוֹ'.

אֲבָל בְּעֹלַת עַל כָּל הָעֲלִיוֹנִים אֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ שֶׁמּוֹסִיף בּוֹ וְגוֹרֵעַ בּוֹ, שֶׁבְּכָל הַסְּפִירוֹת הוּא גּוֹרֵעַ מֵהֶם נְבִיעָה, וּמוֹסִיף לָהֶם נְבִיעָה, כְּמוֹ שֶׁהַשְּׂכִינָה שֶׁלְּפָעָמִים הִיא מִלֵּאָה וְלִפְעָמִים הִיא יֶזְסָרָה, וְכָךְ כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה. וְהוּא שֶׁמּוֹסִיף וְגוֹרֵעַ בְּכֻלָּם, וְאֵין עָלָיו שֶׁמּוֹסִיף וְגוֹרֵעַ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הוּא שֶׁהוֹצִיא תֵּשַׁע סְפִירוֹת, שֶׁהֵן כְּלָל שֶׁל א"וז, שֶׁהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כָּלוּל מֵאוֹתָן הַתֵּשַׁע.

וְעֹלַת עַל כָּל הָעֲלִיוֹנִים לֹא יוֹרֵד עָלָיו יְזוּדוֹ, עַד שֶׁמּוֹצִיא לוֹ בַּת זוּגוֹ כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וּבְגָלָלָהּ יוֹרֵד עָלֶיהָ יְזוּדוֹ, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה זְבִיבָה עָלָיו, וְהוּא שֶׁאוֹזֵז בִּשְׁנֵיהֶם. (וּמִשּׁוּם כָּךְ הֵם אֲזַד מִצַּדּוֹ בִּלֹא זֶשְׁבּוֹן. וּבִזְמַן שֶׁהוּא אוֹזֵז בִּשְׁנֵיהֶם, אֵין שָׁם פָּרוּד. וּכְשֶׁהוּא אוֹזֵז בִּשְׁנֵיהֶם) הֵם א"וז ד', שֶׁיֵּשׁ שִׁתּוּף שֶׁל שְׁנֵיהֶם, כְּמוֹ צַדִּיק שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. וְתַרְגּוּמוֹ, שֶׁאוֹזֵז בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. הַשִּׁתּוּף שֶׁלּוֹ כְּמוֹ בְּרִית הַמִּילָה שֶׁאָזוּז בַּזָּכָר וְהַנְּקֵבָה, וְהוּא לִזְמָנִים יְדוּעִים יֵשׁ זִוּוּג, וְלִפְעָמִים הַפָּרָדָה.

כְּמוֹ אַהֲרֹן הַכֹּהֵן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְלִפְעָמִים בְּוֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁלִּפְעָמִים הִיא נִדָּה מְרֻזֶּקֶת מִבַּעְלָהּ, וְלִפְעָמִים הִיא טְהוֹרָה מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ.

אֲבָל כְּשֶׁעוֹלֶה עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים בֵּינֵיהֶם, אֵין שָׁם נְדוּת וְלֹא רְזוּק וְלֹא קְצוּץ וְלֹא פָּרוּד, וְהוּא שֶׁקּוֹשֵׁר עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הַפָּנִימִיִּים וְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הַחִיצוֹנִיִּים אֲלֵיהֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מִבְּפָנִים, שָׁם אֶת אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל בָּהֶם, בְּאוֹתָהּ הַקְּשׁוּרָה בְּכֻלָּם, פָּנִימִיִּים וְחִיצוֹנִיִּים, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים עַד שֶׁאֵין סוֹף וְתַכְלִית.

וּמִשּׁוּם זֶה קָרָא לָהּ אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּהּ נוֹדָעִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְעַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים. וּמִי שֶׁמְּיַחֵד אוֹתוֹ עִמָּהּ, כְּאִלּוּ מְיַחֵד אוֹתוֹ וּמַמְלִיךְ אוֹתוֹ עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. קָמָה הַשְּׁכִינָה מִכִּסְאָהּ וְנִשְׁקָה אוֹתוֹ, וְרוֹעָה הַנֶּאֱמָן נָשַׁק אוֹתוֹ, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים בֵּרְכוּ אוֹתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ מַתָּנוֹת. עַד כָּאן סוֹד הַיִּחוּד. מִכָּאן וְאֵילָךְ סִתְרֵי תוֹרָה וְטַעֲמֵי תוֹרָה.

קוּם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, פָּתַח דְּבָרִים לְפָנֵי הַשְּׁכִינָה לְהוֹרִיד אֵלֶיהָ נְבִיעָה מִשָּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות כז) שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד. שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי כ) נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם. בִּגְלָלָהּ נֶאֱמַר אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. וְכָךְ לֹא תִכְבֶּה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל מִי שֶׁיִּתְעַסֵּק בָּהּ תָּמִיד. אַל תִּתְּנוּ דָמִי לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ, שֶׁהַנֵּר לֹא שׁוֹכֵךְ אֶצְלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם. שֶׁהִיא כְּבוֹדוֹ, יְקָרָהּ הִיא מִפָּנִים וְכָל זָפָצִים לֹא יִשְׁוּו בָּהּ.

קָם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, פָּתַח וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. רִבּוֹן הָעוֹלָם, יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ בִּי וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תְּדַבֵּר. שֶׁלֹּא בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי עָשִׂיתִי, אֶלָּא לְפָתְחוֹ דְּבָרִים לִפְנֵי שְׁכִינָתְךָ. פָּתַח וְאָמַר פַּעַם שְׁנִיָּה. סו״ד ה׳ לִירֵאָיו, הוּא שִׁבְעִים פָּנִים שֶׁל סִתְרֵי תוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ לְפָרֵשׁ בָּהֶם שִׁבְעִים פָּעָמִים בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ שֶׁל בְּרֵאשִׁית.

תִּקּוּן רִאשׁוֹן

בְּרֵאשִׁית. פְּעָמִים רַבּוֹת הֵן בַּתּוֹרָה רֵאשִׁית, וְכָל אֶחָד מִתְפָּרֵשׁ בִּמְקוֹמוֹ. הָרִאשׁוֹן הוּא, (משלי ז) ה׳ קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ. זוֹ הַתּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ טְעָמִים

וּנְקֵדוֹת וְאוֹתִיּוֹת, וְכַמָּה מִצְווֹת שֶׁל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁכֻּלָּן תְּלוּיוֹת בְּשֵׁם יהו"ה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וְזֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר [ו]דֹר. שְׁמִי עִם י"ה – שִׁלֹּשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ. זִכְרִי עִם ו"ה – מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. שִׁלֹּשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ מִשְׁמֹאל, מִיְּרֵאַת הַגְּבוּרָה נִתְּנוּ פַּזֵּד יְצַוָּק. מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִיָּמִין, מֵאַהֲבָה שֶׁל דַּרְגַּת אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ירמיה לא) אַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ וָסֶד. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם. וּמְשׁוּם זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם יהו"ה.

אֲבָל הַיָּמִין א"ל, נוֹטֶל עַמּוּ ו"ה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב אֱלוֹהַּ מִתֵּימָן יָבוֹא. הַשְּׂמֹאל נוֹטֶל עַמּוּ י"ה בִּן אֱלֹהִים. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נוֹטֵל שֵׁם שָׁלֵם. וּמְשׁוּם זֶה אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ. כּוֹלֵל אוֹתָם בַּפָּסוּק הַזֶּה.

וּלְכָל מִצְוָה יֵשׁ טַעַם יָדוּעַ לְמַעְלָה, וּשְׁכָרָהּ יָדוּעַ לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים הַסּוֹדוֹת הַנִּסְתָּרִים שֶׁל רִבּוֹנָם, לֹא הִתְכַּסָּה מֵהֶם כָּל רָז. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) כָּל סוֹד אֵין נִסְתָּר מִמְּךָ.

וְכָל אוֹת וְאוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהַקּוֹץ שֶׁלָּהּ וְהַנִּקּוּד שֶׁלָּהּ וְהַטְּעָמִים שֶׁלָּהּ, יֵשׁ לָהֶם סוֹדוֹת נִסְתָּרִים לְמַעְלָה. וְהַמַּשְׂכִּילִים מַכִּירִים אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כּוֹזֵ לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּזְּנָנִיָּה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה (שם א) וַאֲשֶׁר כּוֹזֵ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, בַּעֲמִידַת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא הֵיכַל הַמֶּלֶךְ, כְּלוֹמַר מִכָּל הַטְּעָמִים וְהַנְּקוּדִים וְהָאוֹתִיּוֹת. שֶׁאֵין יְדִיעָה כְּמוֹ יְדִיעַת הַנְּקֻדּוֹת וְהַטְּעָמִים שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, לְהַכִּיר בָּהֶם סְגוֹלְתָּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זַרְקָא מַקַּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא. וְכֻלָּם נִרְמָזוּ בַּהֲוָיוֹת כְּמוֹ זֶה: י"י' ה'ה' ו'ו' ה'ה'.

בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ יוֹדִי"ן יַזַּד, רוֹמְזִים י"י' לְסְגוֹלְתָּא, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה הַכְּלוּלָה מִזְּוִכְמָה וָסֶד נֶצַח. זָכְמוּת בַּוּוּ תְּרֵנָה. וּבְגִלְגַּל פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הָרוֹצָה לְהַזְכִּים יַדְרִים. שֶׁכָּל הַשְּׁלֹשָׁה הֵם דְּרוֹמְיִים. ה'ה' בִּינָה גְּבוּרָה הוֹד. וְכֻלָּם לְצָפוֹן. וּבְגִלְגַּל נֶאֱמַר הָרוֹצָה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמְּכַוֵּן בָּהֶם לְהוֹרִיד זְכְמָה וְעֹשֶׁר לִשְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הְדַשָּׁה לְךָ

יְשַׁלֵּשׁוּ, שֶׁכָּךְ הִיא הַסְּגֻלָּה שֶׁלָּהֶם, לְהוֹרִיד זְכוּתָה וְעֹשֶׁר.

אַשְׁרֵיו מִי שֶׁלֹּא נוֹטֵל שָׂכָר לְעַצְמוֹ, אֶלָּא שֶׁמְּלַמֵּד הַסְּגֻלּוֹת הַלָּלוּ אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁאוֹתָן הֵן שֶׁל בַּעְלָהּ שֶׁמּוֹרִיד אוֹתָן אֵלֶיהָ. ו׳ו׳ כֶּתֶר תִּפְאֶרֶת יְסוֹד. מִשּׁוּם שֶׁכֶּתֶר הוּא י״ד שֶׁעוֹלֶה לְזֶוּשְׁבּוֹן כ׳, שֶׁשָּׁם ו׳. שְׁתֵּי וָיו״ם רְמוּזוֹת בָּאוֹת וא״ו. וְכָל שְׁלֹשׁ הַוָּוִי״ם כְּלוּלוֹת בְּצַדִּיק וַז״י הָעוֹלָמִים, שֶׁכָּךְ עוֹלוֹת שָׁלֹשׁ וָוִים כְּזֶוּשְׁבּוֹן שְׁמוֹנָה עָשְׂרֵה, וְזֶהוּ וּבְרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק.

וּשְׁלֹשׁ הַוָּוִי״ם הַלָּלוּ, סְגֻלָּתָן לְיַחֵד אֶת הַשְּׁכִינָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ לְקָרֵב רְזוּקִים, שֶׁהֵם אוֹרְזִים, שֶׁבָּהֶם קָפְצָה הָאָרֶץ לְיַעֲקֹב, שֶׁהָאוֹת ו׳ הִיא דֶּרֶךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כד) דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב. דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ שְׁכִינָה. שֶׁבַּוָּוִי״ם הַלָּלוּ קָפְצָה הַדֶּרֶךְ לְבַעְלָהּ, וְהוּא יָשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח אֵלֶיהָ. וּבְגִלְגֻּלָּם נֶאֱמַר (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם.

וּמִצַּד הָאוֹת וא״ו מִן שֵׁם בֶּן שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם עוֹשֶׂה שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה דְּרָכִים בַּיָּם, שֶׁעָבְרוּ בֵּינֵיהֶם שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁשְּׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם בְּוַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, וְהֵם וה״ו אנ״י וה״ו. וְרָאשֵׁי תֵבוֹת שֶׁלָּהֶם וא״ו. הַיָּם בָּאֶמְצַע א׳ אֶלֶף בִּינָה, וְתִמְצָא אוֹתָהּ.

וּבַזֶּזֶק שֶׁל שְׁתֵּי הַוָּוִי״ם הַלָּלוּ בּוֹקֵעַ הַשֶּׁמֶשׁ רְקִיעִים וְעוֹשָׂה בָּהֶם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה דְּרָכִים בָּרָקִיעַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. וְזֶמֶשׁ עֶשְׂרֵה י״ה וְאַזַּת עֶשְׂרֵה ו״ה עוֹלָה וְזֶשְׁבּוֹנָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וָשֵׁשׁ. פָּעַל בְּכ״ז שֶׁעוֹלִים לְזֶוּשְׁבּוֹן שָׁמַיִם לְמַעְלָה י׳ מִינֵי תִּלִּים שֶׁכְּלוּלִים בְּעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ וְעוֹלִים לְמ״ה, וְעִם שמ״ו – שצ״א. וְזֶהוּ וְאָמְרוּ לִי מַ״ה שְׁמ״וֹ. כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה׳ אֶת עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. דִּלֵּג מ״ה מִשְׁמוֹ, נִשְׁאָר רנ״ו. זָסַר מ״ד מִשָּׁמַיִם, נִשְׁאָר שְׁמוֹ, בּוֹ שְׁבוּעָה (ישעיה סג) כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּ״י, כְּזֶוּשְׁבּוֹן דָּ״ם, לְקַיֵּם בּוֹ כִּי דַם עַבָדָיו יִקֹּם.

שמ״ו עִם דָּם – שָׁמַיִם. זָסַר אָזַד לְמ״ה וּמ״ה אָזַד בְּתוֹסֶפֶת א׳, לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל אָזַד. הֲרֵי כָּאן הַסּוֹד שֶׁל שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת יה״ו מְשֻׁלָּשִׁים. וּמִשָּׁם בָּנִים

זַיִּים וּמְזוֹנוֹת. זַיִּים – הַזָּכְמָה תְּזַיֶּה בְּעָלֶיהָ. מְזוֹנוֹת – (תהלים קמה) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן, וְהֵיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. בָּנִים – בֵּן יָ"ה. וְהֵיא יָד רָמָה, הַבִּינָה שֶׁאוֹתִיּוֹתֶיהָ יה"ו, וּמִן יו"ד יוֹצֵא יהו"ה. וּמִן ה' יוֹצֵא אֱלֹהֵינוּ. וּמִן וא"ו יהו"ה שֶׁהֵם י"ד אוֹתִיּוֹת, וְרָמוּזוֹת בַּקְּרִיאַת שְׁמַע, שֶׁשָּׁם יהו"ה אֱלֹהֵינוּ יהו"ה, וְהַכֹּל אֶחָד.

ה'ה' הַשְׁכִּינָה הַתַּזְהִתוֹנָה, שְׁלֵמוּתָם שֶׁל שְׁלֹשָׁה יה"ו יה"ו יה"ו שֶׁרְמִיזָתָם אֶהְיֶ"ה אֶהְיֶ"ה אֶהְיֶ"ה, שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה הָרֶמֶז שֶׁלָּהֶם בַּפָּסוּק הַזֶּה, (שמות ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶ"ה אֲשֶׁר אֶהְיֶ"ה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם. שֶׁמָּא שֶׁהוּא י"ו י"ו שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים י"ו וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים ו"י, הֶרֶמֶז שֶׁלָּהֶם בָּאוֹת א' כְּמוֹ זֶה א', רוֹמֵז יוי, זֶהוּ א ויי וַיֵּיצֵר (זֹסר כָּאן).

וְעוֹד, וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, אֵלּוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֵלּוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁלְּמַטָּה, וְאֵלּוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל מַלְאָכִים, וְאֵלּוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל כּוֹכָבִים, כֻּלָּם יַזְהִירוּ כְּאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי זַמָּה. כֻּלָּם יַזְהִירוּ בַּזּוֹהַר הַזֶּה. בּוֹ יַזְהִירוּ בְּרָבּוּרוֹ. כֻּלָּם יַזְהִירוּ בִּכְתִיבָתוֹ בַּסֵּפֶר הַזֶּה כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. וְעַל שְׁמוֹ נִקְרָא סֵפֶר הַזֹּהַר בַּדְּיוּקָן שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא סֵפֶר הַזֹּהַר שֶׁלּוֹ מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא זֹהַר, וּבוֹ בֵּאֲרוּ זַכָּמִים, אֵיזֶהוּ זָכָם? הַמֵּבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. וְהוּא הַזֹּהַר שֶׁמֵּאִיר בְּלֵב הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, זֹהַר בְּל"ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרָא עֶלְיוֹן עַל שֵׁשֶׁת הָרְקִיעִים, שְׁלֹשָׁה מִכָּאן וּשְׁלֹשָׁה מִכָּאן, וְהוּא בָּאֶמְצַע, רְבִיעִי לְכָל הַשְּׁלֹשָׁה, וּשְׁבִיעִי לְכָל הַשִּׁשָּׁה, וְעָלָיו נֶאֱמַר (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם, כּוֹלֵל אֵשׁ וּמַיִם, מַה שֶּׁלֹּא קָרָא כָּךְ לִשְׁאָר הָרְקִיעִים, אֶלָּא לוֹ מַמָּשׁ, וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן בְּדִיּוּקָנוֹ.

פָּתַח וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, יְהִי רְצוֹנְךָ לְהַכְלִיל עֶלְיוֹנִים וְתַזְהִתוֹנִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה וּלְהַמְצִיא כָּל אֶחָד וְאֶחָד בּוֹ, בֵּין בִּכְתִיבָה, בֵּין בְּדִבּוּר, בַּכֹּחַ שֶׁל שִׁמְךָ

יהו"ה וּבְכָל הַחַיּוֹת שֶׁמְּאִירוֹת מִמֶּנּוּ, וּבְכָל הַשָּׁמוֹת וְהַכִּנּוּיִים שֶׁלּוֹ, שֶׁכֻּלָּם יַזְהִירוּ מִמֶּנּוּ.

יִהְיוּ כָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים שֶׁנִּזְכְּרוּ בַּזּוֹהַר הַזֶּה זוֹהֲרִים מִשִּׁמְךָ וּמֵהַחַיּוֹת שֶׁלּוֹ כְּזֹהַר שֶׁמֵּאִיר בָּרָקִיעַ. וְתֵן רְשׁוּת לְכָל מִי שֶׁאַזְכִּיר בַּסֵּפֶר הַזֶּה בַּכֹּחַ שֶׁל שִׁמְךָ, לְהִזְדַּמֵּן מִיָּד בּוֹ כְּהֶרֶף עַיִן, לְגַלּוֹת בּוֹ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד דְּבָרִים נִכְבָּדִים וְסוֹדוֹת גְּנוּזִים לְפָנֶיךָ הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא יְזִירָה בַּגָּלוּת, לְהָאִיר מִשִּׁמְךָ בַּזּוֹהַר הַזֶּה וּלְהִתְזַבֵּר עִמְּךָ בַּזּוֹהַר הַזֶּה, לְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ אֵלֶיךָ בְּכַמָּה קְשׁוּטִים, לְקַיֵּם בּוֹ (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם.

קָם הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן עַל רַגְלָיו וְאָמַר, רוֹעִים קְדוֹשִׁים, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְאָדָם הָרִאשׁוֹן וְאַהֲרֹן וְדָוִד וּשְׁלֹמֹה. לָמָּה אַתֶּם יְשֵׁנִים? הִתְעוֹרְרוּ לַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֲנִי יְשֵׁנָה בַּגָּלוּת, בְּאֵלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ מִצְוֹות כְּזָשְׁבּוֹן יְשָׁנָ"ה. שֶׁהֲרֵי זִיּוֹת רָעוֹת וְדֻבִּים בָּאִים לֶאֱכֹל אֶת צֹאנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי, שֶׁכְּעֵת הִגִּיעַ זְמַן שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה ט) וַיֹּאכְלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּה. שֶׁהֲרֵי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר אַתֶּם סוֹבְלִים כַּמָּה דְּזָקִים בִּשְׁבִילָם בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר.

וּבַכֹּחַ שֶׁל הַשֵּׁם יהו"ה וּבְכָל הַחַיּוֹת שֶׁלּוֹ, וּבְכָל הַכִּנּוּיִים הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים שֶׁלּוֹ, יִתְעוֹרְרוּ עִמְּכֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שִׁשִּׁים רִבּוֹא מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא נְבִיאִים, שֻׁכֻּלָּם יִהְיוּ מְלַמְּדִים זְכוּת עַל יִשְׂרָאֵל לְהַצִּילָם מִן הַזְּיוֹת הָרָעוֹת הַלָּלוּ, שֶׁיִּמְזַל לָהֶם אֶת כָּל זַטָּאֵיהֶם, וְלִנְאֹל אוֹתָם וּלְקַיֵּם בָּהֶם מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים, שֶׁהֵם הַקְּצִים. אַל תִּתְּנוּ דָמִי לוֹ עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר אֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרַזְמִים.

קוּם אֵלֵיהוּ, שֶׁאַתָּה מְדַלֵּג אֶת הָעוֹלָם בְּאַרְבַּע טִיסוֹת לְהִמָּצֵא עִם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁמְּקַיְּמִים אוֹת בְּרִית מִילָה. בְּכֹחַ הַשֵּׁם יהו"ה וְכָל הַחַיּוֹת וְהַכִּנּוּיִים שֶׁלּוֹ, אַל תִּתְעַכֵּב לִטֹּל רְשׁוּת מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָרֶדֶת וְלִשְׁמֹר אֶת הַצֹּאן. וְתִתְעַטֵּר בְּכָל הַשָּׁמוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָגֵן בָּהֶם

עֲלֵיהֶם, וְלָרֶדֶת בַּזִּבּוּר הַזֶּה לְגַלּוֹת בּוֹ סוֹדוֹת נִסְתָּרִים לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה, לְהָאִיר לָהּ בְּסוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא כְּוִשְׁבּוֹן ר"ז, שֶׁבּוֹ וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, כַּזֹּהַר שֶׁבּוֹ כ"ו ר"ז כ"ה אוֹתִיּוֹת הַיִּחוּד, וּבוֹ ז"ו שֶׁהוּא אֶזְוֵד.

וְיָקוּמוּ עִמּוֹךְ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְשִׁשָּׁת וֶזֶבֶרְיו שֶׁנִּשְׁכְּחוּ בָּרִאשׁוֹנָה בַּזֹּהַר הַזֶּה, לְזַוֵּדֵשׁ בּוֹ דְּבָרִים כְּבָרִאשׁוֹנָה, שֶׁעֲלֵיהֶם הַשְּׁכִינָה מְאִירָה מִשְּׁבְעָה רְקִיעִים, וּבָהֶם מְאִירָה מִשֶּׁבַע אַרְצוֹת שֶׁאָמַר עֲלֵיהֶם דָּוִד (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

(קוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן וּפָתַח דְּבָרִים לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה. פָּתַח וְאָמַר, וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. וְהַמַּשְׂכִּילִים, אֵלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְכוּ', כַּכָּתוּב בַּדִּפּוּס בַּתִּקּוּנִים רֵאשׁ דַּף א').

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. וְהַמַּשְׂכִּילִים לְהוֹצָאַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּמְשְׁזוּ בְּשֶׁמֶן, הָרֹאשׁ וְהַגּוּף וְהַשּׁוֹלַיִם שֶׁל זַנְבוֹת הֶהָרִים יוֹשְׁבִים כְּגוּף בְּלִי רוּזַז. הַנֶּפֶשׁ בְּהַשְׂכֵּל דְּגוּשָׁה וּרְפוּיָה, לְפָעָמִים כְּנֶגֶד הָרוּזַז. הָרוּזַז, נְקֻדּוֹת שֶׁמִּתַּזְמוֹת בִּתְזוּזוּמֵיהֶן, לְהַזְוִיּוֹת הַגּוּף וּלְהַעֲמִידוֹ עַל רַגְלָיו לְהֵעָנוֹת בַּדֶּרֶךְ, וְלֹא יוֹדְעִים לָלֶכֶת לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, לְפָנִים וּלְאָזוֹר.

יַזְהִירוּ כְּזֹהַר הַנְּשָׁמָה אוֹתָן הַתְּנוּעוֹת לְלַמֵּד הַדֶּרֶךְ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת שֶׁלֹּא יִסְטוּ מִמֶּנָּה. כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, שֶׁהוּא כְּמוֹ הַקְּאוֹן הֶזְוָזָק שֶׁעַל גַּב הַזַּזִּיוֹת, בְּשִׁעוּר נִסְתָּר וּלְמַטָּה בְּסוֹד הַמְּדִידָה שֶׁל הַמָּאוֹר.

וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים, שֶׁהוּא אוֹתָם הַפָּסִיקִים, תְּנוּעוֹת, שֶׁהֵם מַצְדִּיקֵי הָרַבִּים וְלֹא לַכֹּל. כַּכּוֹכָבִים, הַשִּׁבְעָה שֶׁמְּאִירִים וְנוֹסְעִים לְהוֹרוֹת בָּעוֹלָם, מֵהֶם לְיָמִין וּמֵהֶם לִשְׂמֹאל. זַנְבוֹת שׁוֹלֵיהֶם כְּשׁוֹלֵי קְדֵרָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הָאֵשׁ שֶׁאֵינָהּ שׁוֹרֶפֶת, וְהִיא הָאֵשׁ שֶׁל הַסְּנֶה שֶׁנִּרְאֵית וְלֹא שׁוֹרֶפֶת. יֵשׁ אֵשׁ סוֹבֶלֶת אֵשׁ, וְיֵשׁ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. שִׁבְעָה נוֹסְעִים וְשִׁבְעָה עוֹמְדִים. הַשְּׁמִינִי נִרְאֶה בָּהֶם, וְהַתְּשִׁיעִי מַסִּיעַ אוֹתָם.

וְהַמַּשְׂכִּילִים. עֶשֶׂר נְקֻדּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת לְהַנְהִיג, ה' מִיָּמִין וְה' מִשְּׂמֹאל, הַדֶּרֶךְ

שֶׁל אֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה. וְזַמּשׁ הֵם גְּדוֹלִים בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן קְטַנִּים. אָ אֵ א אִ בְּיָמִין. אַ אֶ אֱ אָ אִ (כ״ל בְּוֹזִירִיק וְהֵם ה׳ נְקֻדּוֹת קְטַנּוֹת) בִּשְׂמֹאל. נִכְלָלִים אֵלּוּ עִם אֵלּוּ לְהַנְהִיג הַגּוּף. וְזַמּשׁ מִשְּׂמֹאל נָפָשׁ, וְזַמּשׁ מִיָּמִין רוּחַ. וְהֵם וְזַמּשׁ בְּתוֹךְ וְזַמּשׁ. שְׁתַּיִם נִסְתָּרִים וְלֹא גְּלוּיִים, תְּחוֹלַת הַתַּנְהָגָה הַנְּקוּד שֶׁל אַבְרָהָם אָ הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל.

הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם מוֹשֶׁכֶת אוֹתָם הַנִּסְתָּרִים וְכוֹלֶלֶת אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה נִכְנָסִים בָּהּ, וְזוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁמְּאִירָה מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. אָ סוֹד הַשֵּׁם הֶוָיָקוּיק. מוֹשֵׁךְ מָאוֹר וְרוֹשֵׁם נְקֻדָּה וְזַשּׁוּכָה בְּלִי אוֹר כְּלָל. וְזוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁל יִצְוָיק. אַ זוֹ נִקְרֵאת שֶׁבֶט לְתוֹךְ זַסַּר לֵב. מְגַלֶּה עֲמֻקּוֹת מִנִּי וזשׁ״ך. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹלֶה בַּשֵּׁם.

הַנְּקֻדָּה שֶׁל יַעֲקֹב לֹא מוֹשֶׁכֶת בּוֹ מָאוֹר אָזוּז לִשְׁנֵי צְדָדִים, וְהוּא לֹא נִרְאָה. אֵ יוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל בְּרֵאשִׁית, כִּי טוֹב כִּי טוֹב פָּעָמַיִם, הוּא גָּנוּז וְלֹא יָדוּעַ בְּתוֹכָם. הַמָּאוֹר לֹא מוֹשֵׁךְ בּוֹ כְּלָל. הוּא טָמִיר וְגָנוּז וְלֹא נִרְאָה.

עֲרָבוֹת נִגְנָז אֲזָרִיהֶם לְהַתְקִין בּוֹ אֶת הַנִּסְתָּר מֵהַכֹּל. וּמִשּׁוּם שֶׁטָּמִיר וְנִסְתָּר עָלָיו שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ כְּלָל, הַכֹּל גָּנוּז. קַרְקַע עֲרָבוֹת נִרְאָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִסְתָּר. אָ הַנְּקֻדָּה שֶׁתְּלוּיָה תַּוַּת הַשְּׁנַיִם, הִיא קַרְקַע עֲרָבוֹת. עֲרָבוֹת, הוּא גָּנוּז וְנִסְתָּר שֶׁלֹּא נוֹדָע בֵּין הַשְּׁנַיִם לְאַזַּר שֶׁרוֹכֵב בּוֹ אוֹתוֹ הַטָּמִיר שֶׁל הַכֹּל, מוֹצִיא אוֹתוֹ וְשׁוֹלֵט בְּקַרְקַע עֲרָבוֹת הַכֹּל.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. וְהַמַּשְׂכִּילִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טז) מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר יִמְצָא טוֹב, הַיְנוּ יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. כְּזֹהַר, זֹהַר שֶׁזּוֹהֵר שֶׁל זְהָרִים בָּעֶלְיָה. הַזֹּהַר זוֹהֵר וּמֵאִיר וּמַזְלִיק, נוֹצֵץ לְכַמָּה צְדָדִים זוֹהֲרִים. זֹהַר עוֹלֶה וְיוֹרֵד. זֹהַר נוֹצֵץ לְכָל עֵבֶר. זֹהַר שׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא. זֹהַר שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים. זֹהַר שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת. זֹהַר זוֹהֵר שֶׁטָּמִיר וְגָנוּז, נִיצוֹץ שֶׁל כָּל נִיצוֹץ. כָּל הַדְּרָגוֹת בּוֹ יוֹצֵא וְטָמִיר, נִסְתָּר וְגָלוּי, רוֹאֶה וְלֹא רוֹאֶה, מִשְׁכָּל בְּעִקּוּר מַבּוּעַ הַבְּאֵר, יוֹצֵא בַּיּוֹם וְטָמִיר בַּלַּיְלָה. מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּזְּוָגוֹת הַלַּיְלָה בַּתּוֹלָדוֹת שֶׁהוֹצִיא.

הַזֹּהַר שֶׁזּוֹהֵר וּמֵאִיר לַכֹּל, הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ זֹהַר הָרָקִיעַ. הָרָקִיעַ שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה, כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. זֶה נִקְרָא הַזֹּהַר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה, שֶׁלֹּא זָכָה בּוֹ אִישׁ פָּרָט לָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁל כָּל הַבַּיִת, שֶׁאֵין מְאִירָה הַלְּבָנָה אִם הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, רַק מִמֶּנּוּ, שֶׁזָּכָה לְאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה.

זֹהַר הָרָקִיעַ, הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן, שֶׁמֵּאִיר וְאֵינוֹ יָדוּעַ, מַדְלִיק וְלֹא נִרְאֶה, וּמִי שֶׁנּוֹטֵל אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי נוֹטֵל. הַסֵּתֶר שֶׁלּוֹ נִסְתָּר וְגָנוּז, שִׁבְטוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק נִסְתָּר בְּאַרְבָּעָה גָּוָנִים. הַזֹּהַר שֶׁנּוֹצַץ בִּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה זִיוִּת, זִיוִים וְאוֹרוֹת נוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הֵם בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְתוֹךְ סוֹד הָאֵין סוֹף. הָאֵין סוֹף שֶׁאֵין לוֹ שִׁעוּר.

תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת בַּתּוֹרָה יוֹצְאִים וּמִתְזַלְקִים בָּאוֹתִיּוֹת. הָאוֹתִיּוֹת בָּהֶם נוֹסְעִים מַסָּעוֹת קְטַנִּים בְּסוֹדוֹת וְזַלוּקִים. אֵלּוּ הַתֵּשַׁע שׁוֹלְטִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, הָאוֹתִיּוֹת מִתְפַּשְׁטוֹת מֵהֶם. נִשְׁאֲרוּ הַנְּקֻדּוֹת לְהַנְהִיג אוֹתָם. לֹא נוֹסְעִים רַק כְּשֶׁהֵם יוֹצְאִים, אֵלּוּ נִקְרְאוּ אֵין סוֹף. כָּל הָאוֹתִיּוֹת מַסְעוֹתֵיהֶן בָּאֵין סוֹף. כְּמוֹ שֶׁהֵם נוֹשְׂאִים אוֹתָם, כָּךְ נוֹשְׂאִים אֵלּוּ הַנִּסְתָּרִים אוֹתִיּוֹת מְגַלּוֹת קוֹלוֹת שֶׁל קוֹלוֹת, מִשְׁתַּנִּים מִתּוֹךְ נְקֻדָּה אַוֵּזת שֶׁיּוֹצֵאת מֵהַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ שֶׁנִּקְרָאִים אֵין סוֹף. וּמֵאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה כָּל הָאוֹתִיּוֹת הִתְפַּשְּׁטוּ.

אַוֵּר כָּךְ אֵלּוּ הַנְּקֻדּוֹת מִסְתַּתְּרוֹת בְּתוֹךְ הַסֵּתֶר, וְנוֹטְלִים אוֹתָם בְּכָל הַמַּסָּעוֹת. מֵאֵין סוֹף יוֹצֵא הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה לְעַטֵּר אֶת הַכֹּל, לְהַנְהִיג אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל שֶׁלֹּא יֵצֵא מִשִּׁעוּרוֹ הַזּוּטָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) עַד פֶּה תָּבוֹא וְלֹא תֹסִיף וּפֹא יָשִׁית בִּגְאוֹן גַּלֶּיךָ. פֵּ"ה הַשִּׁעוּר שֶׁל הַמָּאוֹר פֵּ' שְׁמוֹנִים מַסָּעוֹת מִתּוֹךְ רֵאשִׁית הָעִגּוּל בְּתוֹךְ הָעֹמֶק. כ' עִגּוּל, הָעֹמֶק שֶׁנִּכְנָס פָּנִימָה לְאוֹתוֹ הָעִגּוּל, ו' בַּדְיוּקָן שֶׁל הַכ"ו הַוֶּה, וְהַפֵּ' הַוֶּה עִגּוּל וְעֹמֶק. רִבּוּעַ בְּתוֹךְ זְמִשִּׁים מַסָּעוֹת, ה' רִבּוּעַ תּוֹךְ מְדִידָה ו', כַּדְיוּקָן שֶׁנִּכְנָס בָּעִגּוּל, אוֹתוֹ הַדְיוּקָן מַמָּשׁ נִכְנָס בָּרִבּוּעַ. הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה מִתְפַּשֵּׁט בְּכָל אוֹתָם הַקְּשָׁרִים וְסִימָנֵיהֶם זוּ"ל. זּ' לְמַעְלָה, ו' בָּאֶמְצַע, ל' בְּכֻלָּם. כְּשֶׁהַמָּאוֹר מִתְפַּשֵּׁט, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עוֹשֶׂה תְּזוּם לִשְׁבֹּר

גַּלֵי הַיָּם. (לְצַד צָפוֹן) מַתְזִילִים הַגַּלִּים וְעוֹלִים הַכְּעָסִים. יוֹצֵאת זוֹ' הַקֶּשֶׁר בְּסוֹדוֹ וּמַכֶּה אוֹתָם וְרוֹשֵׁם בְּמִדִּידָה, וְזוֹרִים הַגַּלִּים.

לְצַד מִזְרָז מַתְזִילִים הַגַּלִּים רוֹגְזִים וְעוֹלִים וְרוֹעֲשִׁים, וְיוֹצֵא סוֹד הַקֶּשֶׁר ו' בְּכָל אוֹתָם רְשׁוּמִים, וּמַכֶּה אוֹתָם, רוֹשֵׁם בִּרְשִׁימָה בְּתוֹךְ הַמִּדִּידָה וְזוֹרִים הַגַּלִּים.

לְצַד דָּרוֹם מַתְזִילִים הַגַּלִּים, וְעוֹלִים וְרוֹגְזִים וְרוֹעֲשִׁים, עוֹלִים וְיוֹרְדִים. יוֹצֵאת ל', הַקֶּשֶׁר שֶׁנַּעֲשָׂה בְּכָל הַקְּשָׁרִים, מִגְדָּל בְּזוֹמְתוֹ, מֵקָפִים דְּלָתוֹת וּבְרִיזִים בַּתְזוּם, וְהַגַּלִּים זוֹזְרִים לְצַד צָפוֹן, לְצַד מִזְרָז, וּלְצַד דָּרוֹם, וְנִשְׁבְּרוּ וְשׁוֹכֵךְ הָרֹגֶז. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ה) אֲשֶׁר שַׂמְתִּי זוֹל גְּבוּל לַיָּם. זז"ל עוֹלִים בָּאֲוִיר מִתְעָרְבִים בָּאוֹתִיוֹת, וְהָאוֹתִיוֹת מַתְזִילוֹת עֲלֵיהֶם לְהוֹצִיא בָּהֶם קוֹלֵי קוֹלוֹת. וְאֵלּוּ הֵם תְּזוּם לַתְּקוּן שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה.

וְאֵלּוּ זזי"ך וְלָשׁוֹ"ן וּמִגְדַּל הַשִּׁנַּיִם, עַל אֵלֶּה שׁוֹרִים הַכֹּל. וְאֵלֶּה הֵם שֶׁהִתְכַּסּוּ בַּקּוֹל הַפָּנִימִי, וּבַקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע וּבְדִבּוּר. וְאֵלּוּ הֵם תְּזוּם לְאֵלּוּ. אֵלּוּ מְשַׁנִּים לַכֶּתֶר הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בַּסֵּתֶר. וּכְשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת, מַגִּיעָה לְאָזְנָד מֵאֵלּוּ, וּמִשְׁתַּנָּה וְנַעֲשֵׂית רוּזָז שֶׁלֹּא שׁוֹכֶכֶת לְעוֹלָמִים וְתָמִיד נוֹבַעַת. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַקֶּשֶׁר שֶׁהוּא תְּזוּם הַמָּאוֹר מַכֶּה בּוֹ, וּבִגְלָלוֹ נוֹבֵעַ בַּזַּעֲמִי, וְזֶה סוֹד זוֹ' וֵזִיךְ, כָּךְ נִקְרָא. זֶה עוֹשֶׂה בִּנְיַן בַּגָּרוֹן שֶׁל אָדָם.

וְזֶהוּ הַתְּזוּם הָרִאשׁוֹן. כְּשֶׁרוֹצֶה לְהִתְפַּשֵּׁט אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה, עוֹלֶה הַקֶּשֶׁר הַזֶּה, וְנוֹטֵל אוֹתוֹ מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, וּמְשַׁנֶּה אוֹתוֹ בְּשִׁלְשָׁה גְּוָנִים, בְּאֵשׁ בְּרוּזָז וּבְמַיִם. מִשּׁוּם שֶׁהַקֶּשֶׁר הַזֶּה, כְּשֶׁנִּקְשָׁר מֵאֵין סוֹף בַּמָּאוֹר, כָּךְ נִקְשָׁר.

וּכְשֶׁמּוֹצִיא קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע מִתּוֹךְ הַדּוֹזַק שֶׁפּוֹשֵׁט שֶׁל הַמַּזְוָשְׁבָה, הַקֶּשֶׁר הַזֶּה דּוֹוְזֵק אוֹתוֹ, וְשׁוֹלְזֵז אוֹתוֹ לַקֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי בַּסוֹד שֶׁל וא"ו שֶׁהוּא לָשׁוֹן, וּמַכֶּה בּוֹ אוֹתוֹ הַקּוֹל, וְנִשְׁמָע מִן הַצַּד הַזֶּה, וְשׁוֹרֶה עַל הַצַּד הַזֶּה שֶׁל הַלָּשׁוֹן. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא הַקּוֹל הַזֶּה ו' לָשׁוֹן.

הַקֶּשֶׁר הַזֶּה שֶׁהוּא לָשׁוֹן, שׁוֹלְזֵז אוֹתוֹ לְתוֹךְ קֶשֶׁר וָזָק, מִגְדָּל כְּלָל שֶׁל

עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שׁוּרוֹת, וְאָז אוֹתוֹ קוֹל שׁוֹכֵךְ לְתוֹךְ הַדָּבָר בְּשִׁעוּר, בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם כָּרָאוּי.

וּשְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים הַלָּלוּ הֵם תְּזוּם לְהַנְהִיג לְקוֹל וּלְדִבּוּר, וּלְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַקּוֹל וְהַדִּבּוּר, שֶׁנִּקְרָאִים יְמֵי קֶדֶם. וְאֵלּוּ מַרְבִּים אֶת הַיָּמִים בְּשִׁעוּר כָּרָאוּי לְקוֹל וּלְדִבּוּר. וְזֶהוּ סוֹד (איוב כט) וְכַזּוֹל אַרְבֶּה יָמִים. מִשּׁוּם הַזּוֹל מַרְבִּים הַיָּמִים תּוֹךְ הַשִּׁעוּר שֶׁל הַמָּאוֹר כָּרָאוּי, וְהַכֹּל מֵאֵין סוֹף.

אֵין סוֹף, כָּל הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, קוֹשְׁרִים אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים שֶׁאָמַרְנוּ בְּשִׁעוּר הַסּוֹד שֶׁל זוֹל, וְהֵם שְׁלֹשׁ הַנְּקֻדּוֹת שֶׁשּׁוֹרוֹת עַל הָאוֹתִיּוֹת, לְמַעְלָה וּבָאֶמְצַע וּלְמַטָּה, וְהֵם זוֹל שֶׁאָמַרְנוּ. הָרֹאשׁוֹן שׁוּרָה לְמַעְלָה וְנִקְרָא בְּכֻלָּם. הַשֵּׁנִי שׁוּרָה בָּאֶמְצַע, וּמְשַׁנֶּה הַשֵּׁם וְנִקְשָׁר בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהוּא זָזָק, נִקְרָא בְּשֵׁם אַזּוֹר.

וְעַל זֶה שְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ נִקְרְאוּ גְּבוּל, הַתְּזוּם שֶׁל הַמַּקְלוֹת, צְדָדֵי הַמָּאוֹר לָשִׂים תְּזוּם לַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. מֵהַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי יוֹצֵא הַזֹּהַר הַזֶּה, וְהוּא זֹהַר הָרָקִיעַ שֶׁבּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה כְּכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְהָאִיר. כְּשֶׁהַזֹּהַר הַזֶּה מֵאִיר וּמַכֶּה בְּכָל אוֹתָם הֶהָרִים, וְרוֹשֵׁם אוֹתָם וּמַרְבֶּה אוֹתָם וּמְגַדֵּל אוֹתָם, וְאָז כֻּלָּם נִשְׁלָמִים.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. הַזֹּהַר הַזֶּה הוֹצִיא אוֹתִיּוֹת דַּקּוֹת כְּמַרְאֵה אוֹתָם הָעֶלְיוֹנוֹת, אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת אוֹתִיּוֹת דַּקּוֹת, וְכֻלָּן בְּסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי. מֵהַקֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי הָאֶמְצָעִי יוֹצְאִים מַזָּלוֹת שֶׁזּוֹהֲרִים לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן. מֵהַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי יוֹצְאִים הַכּוֹכָבִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, וְעַל זֶה (דניאל יב) וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. וּמַצְדִּיקֵי דַּוְקָא, וְהֵם כַּכּוֹכָבִים שֶׁל צֶדֶק, וְכֻלָּם תְּלוּיִים בַּזֹּהַר הַזֶּה.

תִּשְׁעָה מְאִירִים לֹא מִתְפַּשְּׁטוֹת מֵהֶם אוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ אֵלֶּה שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ נְקֻדָּה אַזָּרַת. אֵלּוּ לֹא מִתְפַּשְּׁטִים אֶלָּא הִתְפַּשְּׁטוּת דַּקָּה, וְנִשְׁאֲרוּ אֵלֶּה בְּקִיּוּמָם, וְאוֹתָהּ הַהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים אוֹתָם הַטְּעָמִים שֶׁל הַתּוֹרָה

שֶׁיּוֹצְאִים לְנַזֵּק בָּהֶם.

שְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ, הַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן נִשְׁאָר עַל הָאוֹתִיּוֹת לְמַעְלָה לַנְּקֻדָּה, וְנִשְׁאָר לִהְיוֹת הַטַּעַם לְמַעְלָה. שְׁנֵי הָאֲוִזְרִים קָרִימִים לְטַעַם אֶזְוָד, וְהֵם שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת בְּתוֹךְ הַדְּיוֹקָן שֶׁל ו״ו. שְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ לֹא מִתְפַּשְׁטִים יוֹתֵר, אֶלָּא עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, לְהַנְהִיג הַכֹּל בְּכָל אוֹתָם הַסּוֹדוֹת שֶׁאָמַרְנוּ.

וְכֻלָּם הֵם סוֹד הַתּוֹרָה לִסְמֹךְ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לַתּוֹרָה עַל מַה שֶּׁתִּסְמֹךְ. סְמִיכוּת נִסְתֶּרֶת פְּנִימִית, וּסְמִיכוּת שֶׁמְּגַלָּה יוֹתֵר וְעוֹשָׂה הַמַּסָּעוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה לָלֶכֶת, וְלֹא תֵּצֵא בַּזּוּץ. הַתּוֹרָה בְּלִי סְמִיכוּת זוֹ פְּנִימִית לֹא סְמִיכוּת, וְלֹא נִמְצֵאת לִהְיוֹת תּוֹרָה, וְהַכֹּל מֵאַיִן סוֹף וְעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאֵלּוּ מִן הַנְּקֻדָּה שֶׁיָּצְאָה מֵאַיִן סוֹף.

תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת שֶׁשּׁוֹלְטוֹת עַל הָאוֹתִיּוֹת הֵן אֵין סוֹף, וְשׁוֹלְטוֹת עַל הַכֹּל. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר טְעָמִים שֶׁל הַתּוֹרָה הִתְפַּשְּׁטוּ מֵהֶם, וְכָל הָעֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם כְּוַשְׁבּוֹן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. אֵלּוּ כ״ב הַנְּקֻדּוֹת וְטַעֲמֵי הַתּוֹרָה, הֵם הַסּוֹד שֶׁל הַנִּיצוּץ הַקָּשֶׁה לִמְדִידַת הַכֹּל בַּסּוֹד הַזֶּה. כָּל מְדִידָה לָאָרֶךְ וְלָרֹחַב לָעֹמֶק וְלָרוֹם. אֵין לוֹ מְדִידָה שֶׁיּוֹצֵאת מִן הַשִּׁעוּר הַזֶּה, מִסּוֹד שֶׁל תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר טְעָמִים. עַל זֶה הַסּוֹד הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת בְּכָל צְדָדֶיהָ, וְכָל הַסּוֹדוֹת וְכָל הָעֲמָקִים שֶׁל הַתּוֹרָה לֹא יֵצְאוּ מִן הַסּוֹד הַזֶּה הַזּוּצָה.

הַנִּיצוּץ הַקָּשֶׁה עָשָׂה מְדִידָה בַּסּוֹד הַזֶּה לְכָל הַמְּדִידוֹת, וְהַסּוֹד הַזֶּה לֹא נִתַּן לְגַלּוֹת רַק לִירֵאֵי וְזֹטָא, שֶׁסּוֹד הָאֱמוּנָה בִּידֵיהֶם, וְהֵם כְּשֵׁרִים לְגַלּוֹת לָהֶם. אֵלּוּ הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁל אוֹתָם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל הַתּוֹרָה, וּמֵאֵלּוּ מִתְפָּרְשִׁים כָּל הַסּוֹדוֹת וְכָל הָעֲמָקִים שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכָל מְדִידָה שֶׁל כָּל הַמְּדִידוֹת בְּכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים.

הַמַּפְתְּחוֹת הַלָּלוּ נִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי בְּשָׁעָה שֶׁקָּרַן עוֹר פָּנָיו, וּמָסַר אוֹתָם בְּסוֹד שֶׁל לַוַּשׁ לִיהוֹשֻׁעַ וְכָל אוֹתָם הַזְּקֵנִים, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְבַעֲלֵי הָאֱמוּנָה

לָדַעַת. אַשְׁרֵי זְכִיכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מִשְׁנָה. בְּאַרְבָּעָה תְּקוּפוֹת שֶׁל רוּחוֹת הָעוֹלָם. וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, מִי הַמַּשְׂכִּילִים? אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל בִּכְבוֹד רִבּוֹנָם, וְיוֹדְעִים סוֹד הַזְּכוּת לְהָכְנֵס בְּלִי בוּשָׁה לָעוֹלָם הַבָּא, אֵלּוּ זוֹהֲרִים כְּמוֹ הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן.

וּמַה שֶּׁאָמַר וְהַמַּשְׂכִּילִים וְלֹא אָמַר וְהַיּוֹדְעִים, אֵלּוּ וַדַּאי אוֹתָם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּסּוֹדוֹת הַפָּנִימִיִּים הַנִּסְתָּרִים שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בַּגָּלוּי, וְלֹא נִמְסְרוּ לְכָל בְּנֵי הָאָדָם. מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּהַשְׂכֵּל, זֶה מַזְהִיר שֶׁנּוֹצֵץ בָּעֹטֶר שֶׁל הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. אֵין זֹהַר שֶׁמַּזְהִיר כָּזֶה, אֵין זֹהַר שֶׁנּוֹצֵץ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם כְּמוֹ הַזֹּהַר הַזֶּה.

זֶה הַזֹּהַר שֶׁל הַתּוֹרָה, זֶה הַזֹּהַר שֶׁל בַּעֲלֵי הַזְּכוּת שֶׁיּוֹרְשִׁים אוֹתוֹ הָעוֹלָם עַל הַכֹּל. הֵם יוֹצְאִים וְנִכְנָסִים בְּכָל גְּוָנֵי רִבּוֹנָם, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בִּידֵיהֶם. כֻּלָּם מִתְבַּיְּשִׁים מֵהַזֹּהַר שֶׁלָּהֶם. הַזֹּהַר הַזֶּה נוֹצֵץ לְכָל עֵבֶר. וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים, הָרַבִּים וְלֹא הַכֹּל, כְּמוֹ (דניאל יב) וְרַבִּים מְיֻשֶּׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ. מַה זֶּה וְרַבִּים? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ שֶׁלֹּא יָקוּמוּ, וְזֶהוּ הִיא אַדְמַת עָפָר. מַה זֶּה אַדְמַת עָפָר? אֶלָּא אַדְמַת שֶׁהִיא מֵעָפָר, וְזוֹהִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אַדְמַת מֵאוֹתוֹ עָפָר, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, וַאֲפִלּוּ גַּלְגַּל זַמָּה, וּנְאוּרִים שְׁאָר הָרְשָׁעִים מִמֶּנָּה וְלֹא יָקוּמוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ וְרַבִּים – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל.

אַף כָּאן וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁזָּכוּ לַתּוֹרָה שֶׁל הַנְּקֻדָּה הַנִּסְתֶּרֶת. וְהַתּוֹרָה הִיא כְּלָל שֶׁל נְבִיאִים וּכְתוּבִים, הַכְּלָל שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִי שֶׁזּוֹכֶה בָּהּ זוֹכֶה בַּכֹּל. כַּכּוֹכָבִים, יֵשׁ כּוֹכָבִים שֶׁנִּרְאִים לְצַד מִזְרָח, כּוֹכָבִים לְצַד צָפוֹן, כּוֹכָבִים לְצַד דָּרוֹם, כּוֹכָבִים לְצַד מַעֲרָב. אִם מִדָּה בְּמַקֵּל, שְׁלֹשָׁה לְכָל צַד דַּקִּים נוֹצְצִים, וּשְׁנַיִם כְּדָבוּק, כּוֹכָב שֶׁל זֹהַר זוֹהֵר וְנִסְתָּר בְּתוֹךְ תְּקוּפוֹ שֶׁל הָעֻגָּל.

כּוֹכָב מֵאִיר וְזוֹהֵר בְּלִבֵּן מֵהַצַּד הַזֶּה. כּוֹכָב אַזּוֹר מֵאִיר וְזוֹהֵר אָדֹם. זֶה

זַיִּים וְזֶה מָוֶת סָמוּךְ לַזָּהָב הַדַּק הַזֶּה, שֶׁלֹּא מֵאִיר וְלֹא מוֹצִיא קְטֹטָה שֶׁל קְטָטָה (מִדַּת הַבַּנָּאִים). בְּתוֹךְ הֵיכַל הָאוֹתִיּוֹת הַדַּקּוֹת שִׁבְעָה טְעָמִים שֶׁל תּוֹרָה תְּלוּיִים בָּהֶם.

וְאֵלּוּ הַטְּעָמִים שֶׁנִּפְרְדוּ מֵאוֹתָם הַטְּעָמִים הָאֲזוֹרִים שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שֶׁעוֹמְדִים לְהַנְהִיג וּלְנַגֵּן, וְאֵלּוּ הַשִּׁבְעָה נִפְרָדִים לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֲזוֹרִים לְהַנְהִיג וּלְנַגֵּן לַכְּתוּבִים. וְאֵלּוּ יְזִידִים לַמָּקוֹם הַזֶּה בְּשִׁבְעָה הֵיכָלוֹת שֶׁל כְּתוּבִים, וְאֵלּוּ הַשִּׁבְעָה נִפְרָדִים מֵאוֹתָם הָאֲזוֹרִים. וּכְשֶׁשּׁוֹרִים בַּכְּתוּבִים נִפְרָדִים לַעֲשָׂרָה, וַעֲלֵיהֶם נִקְרָא סֵפֶר כְּתוּבִים סֵפֶר אֱמוּנִים. וַעֲשָׂרָה אֱמוּנִים הֵם עֲלֵיהֶם. אַזַּר כָּךְ נִפְרָדִים לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בַּתּוֹרָה, הַנְּבִיאִים שׁוֹרִים בִּמְקוֹמָם, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ בַּסּוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה.

הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה עָשָׂה מְדִידָה בַּמְּדִידוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַכֹּל בַּסּוֹד שֶׁל הָאֵין סוֹף בַּנִּגּוּן שֶׁל הַטְּעָמִים, מַתְוִזִיל וּמַכֶּה הָאֲוִיר שֶׁלָּהֶם. שֶׁאוֹתוֹ הָאֲוִיר יוֹצֵא מֵאֵין סוֹף וּמַכֶּה לְתוֹךְ הַמּוֹזֵ, וְהַמּוֹזֵ מוֹצִיא אֲוִיר וּמַכֶּה בַּגָּרוֹן, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא אֲוִיר אַוֵּר הַזּוֹעָה. נִמְצְאוּ שְׁלֹשָׁה אֲוִירִים וְנִכְלְלוּ בְּאָוְזֶד, אֵלּוּ מַתְוִזִילִים בִּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁאָמַרְנוּ, וּמַתְוִזִילָה מִן הַמָּאוֹר הִתְפַּשְׁטוּת לְהִתְפַּשֵּׁט, וּמוֹדֵד לָאָרֶךְ וְלָרֹזַב לָעֹמֶק וְלָרוֹם לְאוֹתָם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם מַפְתְּחוֹת עֶלְיוֹנִים, וּמוֹדֵד עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

וְכָל הַסּוֹד וְהָעֹמֶק וְהַסֵּתֶר שֶׁלָּהֶם כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה אֲוִירִים, שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, יהו"ה אֱלֹהֵינוּ יהו"ה, וְהַכֹּל בְּסוֹד לְמשֶׁה מִסִּינַי. וְכֵיוָן שֶׁנִּזְכְּרוּ (שֶׁהִתְזַבְּרוּ) בַּפֶּה, יוֹצֵא הַמָּאוֹר, וְהִצְטָרֵךְ לְמַדֵּד אוֹתָם לַשְּׁמוֹת הַלָּלוּ בְּתוֹךְ הַמְּדִידָה, וּמְדִידָתָם אֲזוֹזָה בִּמְדִידַת הָאָרֶךְ וְהָרֹזַב, הָעֹמֶק וְהָרוֹם, הָעִגּוּל וְהָרִבּוּעַ. וְכָךְ צָרִיךְ, מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הַשֵּׁמוֹת צָרִיךְ לְהִסְתַּמֵּךְ עַל אֵין סוֹף, וּלְהִתְקַיֵּם בְּקִיּוּם שָׁלֵם בְּתוֹךְ מְדִידַת הַמָּאוֹר, בִּנְקֻדּוֹת וּטְעָמִים בְּנִגּוּן. שֶׁזֹּהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁל סוֹד הַיִּזּוּד כָּרָאוּי, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ עַל מָה קִיּוּם הַכֹּל, פָּרַט לְבַעֲלֵי הָאֱמוּנָה, וּמְעַטִּים הֵם.

אָזַ"ד א' בַּזַּטָּף, הַסּוֹד לְהִתְקַשֵּׁר הַמָּאוֹר בְּאוֹתָם הַקְּשָׁרִים, וְעוֹשֶׂה מְדִידָה תּוֹרַת הַמְּדִידָה נְקֻדָּה אַזַּת שֶׁיְּצָאָה מֵאַיִן. הַנְּבִיאִים מֵאוֹתָהּ נְקֻדָּה הִתְפַּשְּׁטוּ וְנִכְלְלוּ בָּהּ, וְיָרְדוּ לְמַטָּה, וְאֵלֶּה נִסְמְכוּ עַל הָעַמּוּד שֶׁנִּסְתָּר מֵאֵין סוֹף שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

מִשְׁנָה. הָאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁל הַצּוּרוֹת בַּעֲלֵי הַמָּגִנִּים, פָּקוּזֵי הָעֵינַיִם בַּעֲלֵי הַלֵּב, בְּהַשְׁכֵּל קִרְבּוֹ וְשִׁמְעוֹ, מִי מִכֶּם שֶׁשָּׁמַע קוֹל גַּלְגַּל שֶׁנָּעִים וְסוֹבֵב בְּגִלְגּוּל, עוֹלֶה וְיוֹרֵד וּמֵרִים קוֹלוֹת בְּקוֹל נָעִים, וּשְׁלֹשָׁה נִצְנוּצִים יוֹצְאִים מֵהַמֵּצַח שֶׁל כָּל קוֹל. וְאוֹתוֹ הַגַּלְגַּל סוֹבֵב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְיוֹצֵא נִיצּוֹץ וּמַלְהִיט אֶת הַגַּלְגַּל, וְאָז מוֹצִיא אֵשׁ לוֹהֶטֶת בְּמַקְלוֹת. כְּשֶׁמִּתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ גַּלְגַּל הַמָּאוֹר לִמְדִידָה, יוֹצֵא אֲוִיר טָהוֹר שֶׁלּוֹהֵט בְּאוֹתָם שְׁלֹשֶׁת הָאֲוִירִים שֶׁאָמַרְנוּ, וְלוֹהֲטִים יַחַד. וּמֵאוֹתוֹ הַכַּהַט יוֹצֵא זֶה הַגַּלְגַּל שֶׁסּוֹבֵב וְלַעֲלוֹת וְיוֹרֵד.

וּכְשֶׁמִּדִּידַת הַמָּאוֹר יוֹצֵאת וּמוֹדֶדֶת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, הַגַּלְגַּל הַזֶּה כּוֹנֵס אֶת כָּל הַמְּזוֹנוֹת, וּכְשֶׁמַּתְזִילָה הַמְּדִידָה, הַגַּלְגַּל הַזֶּה נוֹהֵם בְּנַעַם, וּמוֹצִיא אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת נוֹצְצוֹת לְפָרֵשׁ בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאָז נִקְרֵאת פָּסֵרֶת. מֵהַגַּלְגַּל הַזֶּה לוֹהֵט אַזַּר תַּזְתּוֹן, וּמִתְפַּשֵּׁט וּמְלַהֵט אוֹתִיּוֹת אֲזוּרוֹת לְפָרֵשׁ, וְלֹא כְּאוֹתָם הָרִאשׁוֹנִים, וְנִקְרֵאת פָּסֵרֶת קְטַנָּה.

שְׁנֵי הַגַּלְגַּלִּים הַלָּלוּ נִקְרָאִים פָּסֵרֶת קְטַנָּה וּפָסֵרֶת גְּדוֹלָה. שְׁתֵּי הַפָּסוֹרוֹת הַלָּלוּ נִמְסְרוּ לִידֵי הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל, עַד שֶׁיֵּרְדוּ הָאוֹתִיּוֹת וְנָזְקְקוּ עַל לוּזוֹת הָאַבָּנִים. כְּשֶׁהַגַּלְגַּלִּים מַתְזִילִים וְסוֹבְבִים כַּמָּה צְבָאוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת, בַּעֲלֵי כְנָפַיִם טָסִים בְּאוֹתָם הָרְקִיעִים, וְאוֹתָם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת נִמְסְרוּ לְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא יוֹפִיא"ל בַּעַל הַזָּוְכְמָה. וְאָז הוֹלֵךְ וְזוֹקֵק אוֹתָם סְבִיב הָאוֹתִיּוֹת. וְהַמְמֻנֶּה הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה מָסַר אוֹתָם לַנֶּאֱמָן הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כד) עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וֶהְיֵה שָׁם וְגוֹ'.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמַּשְׂתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וּמִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה בְּרָצוֹן וּבְהִרְהוּר הַלֵּב. וְהַמַּשְׂכִּילִים שֶׁמִּסְתַּכְּלִים,

וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בַּדָּבָר לְבַדּוֹ, אֶלָּא שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּמָּקוֹם שֶׁתָּלוּי אוֹתוֹ הַדָּבָר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין דָּבָר שֶׁלֹּא תָלוּי עַל סוֹד עֶלְיוֹן אַוֵּזר. וְיִמְצָא בַּדָּבָר הַזֶּה דָּבָר אַוֵּזר שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן מִתּוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, יִמְצָא וְיִרְאֶה הָאָדָם סוֹד הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְסִימָנְךָ – (משלי טז) מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר יִמְצָא טוֹב.

דָּבָר – זוֹ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה. יִמְצָא טוֹב – זוֹ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר, וְלֹא כְּתוּב מַשְׂכִּיל דָּבָר, אֶלָּא עַל דָּבָר, שֶׁצָּרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו לְמַעְלָה. וְזֶהוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, וְזֶהוּ הָרָקִיעַ הַנּוֹדָע עַל הַזִּוּוּת לְמַטָּה. שֶׁמִּתּוֹךְ הָרָקִיעַ הַזֶּה יִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ זֹהַר, שֶׁנּוֹצֵץ הַזֹּהַר שֶׁזִּוְּוֹהֲרִים הָעֶלְיוֹנִים. הַזֹּהַר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, יַזְהִיר וְיִתְנוֹצֵץ בְּנִיצוֹץ שֶׁל שְׁאָר הָאוֹרוֹת לְכָל צַד.

וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. מָה הַכּוֹכָבִים שֶׁעוֹמְדִים תָּמִיד בַּקִּיּוּם שֶׁל אוֹתָן הַנְּהָגוֹת הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת הַכּוֹכָבִים, אֵלּוּ הַכּוֹכָבִים שֶׁמְּאִירִים. וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים – שֶׁדְּוָוקִים אוֹתָם וּמַלְקִים אוֹתָם לִשְׁמֹר דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. כַּכּוֹכָבִים – אֵלּוּ אוֹתָם הַדְּגֻשִׁים שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁדְּוָוקִים אוֹתָם וּמוֹצִיאִים אוֹתָם לָאוֹר. וְאֵלּוּ הֵם כּוֹכְבֵי הַשָּׁבִיט, מוֹצִיאִים רוּזָז וְאוֹר כְּאָזֹד, וּמְאִירִים לְסוֹד הָאוֹתִיּוֹת.

כְּזֹהַר הָרָקִיעַ – זוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁשְּׁוּרָה עַל הָאוֹתִיּוֹת לְנַגֵּן וּלְהִתְפַּשֵּׁט, וְזוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁהִיא רוֹבֶצֶת עַל הָאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ אֵם עַל בָּנִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא הַנְּקֻדָּה הָאַוֵּזת מִתְפַּשֶּׁטֶת לְנַגֵּן וְלֹא מִתְפַּשֶּׁטֶת בְּמַרְאָה. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (תהלים צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהֲרֵי יוֹם הַשַּׁבָּת בָּזֶה עוֹלֶה. וְעַל זֶה הַנְּגוּן שֶׁל הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ עוֹלָה בִּמְנוּזָה, וְזֶהוּ הַזֹּהַר שֶׁל הָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא יוֹם הַשַּׁבָּת.

וְעוֹד יַזְהִרוּ, אוֹתָם הַמַּשְׂכִּילִים בְּאוֹתוֹ הַזֹּהַר שֶׁעוֹלֶה בּוֹ אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הִתְפַּשֵּׁט. וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ שֶׁהִתְפַּשֵּׁט קָטָן מִכָּל הָרָקִיעִים, הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹלָה

בּוֹ אוֹתָהּ הַהִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל הַנָּגוּן מְעַט בִּמְעוּזָּהּ, וְלֹא רַבָּה, וְשִׁעוּרוֹ בְּנָגוּן כְּשֶׁהוֹשִׁיטוּ הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל לָרָקִיעַ הַזֶּה אָז מִתְיַזְּדִים. וְעַל כֵּן בּוֹ שְׁנֵיהֶם שְׁתֵּי רוּזּוֹת מִתְפַּשְׁטוֹת בְּנָגוּן, וְהֵם בִּדְוּזְיָה, וּבָאָה רוּזַּ קְטַנָּה בִּמְעוּזָּהּ.

אַוָּר כָּךְ הַנְּקֵדָה הַזּוֹ נִסְתֶּרֶת בְּתוֹכָהּ, וּמִתְכַּסָּה וּמִתְפַּשֶּׁטֶת בְּהִתְפַּשְׁטוּת כַּתּוֹלַעַת הַזּוֹ שֶׁמִּתְכַּסָּה. וְאַוָּר שֶׁמִּתְכַּסָּה בְּתוֹכוֹ, נִזְרֶקֶת לְמַטָּה לַנָּגוּן, וְזוֹ נִקְרֵאת זְרִיקַת הַנְּקֵדָה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְיַשֶּׁבֶת בַּיָּמִין הַזֶּה. וּכְשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת הַנְּקֵדָה הַזּוֹ לְנָגֵן, אוֹוֶזֶת אֶת הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה לְהִתְיַשֵּׁב, וּמְאִירָה וְנוֹצֶצֶת. וְאָז וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר, כְּאוֹתוֹ הַזֹּהַר מַמָּשׁ שֶׁהִתְפַּשֵּׁט וְנִזְרָק נִיצוֹץ לְהִתְיַשֵּׁב, וְזֶה מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר. וַדַּאי מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת עַל דָּבָר – יִמְצָא טוֹב. הִתְפַּשְׁטוּת הַזֹּהַר הַזֶּה שֶׁהוּא נִיצוֹץ וְזֹהַר לְהִסְתַּכֵּל, וְהַסּוֹד הַזֶּה הוּא עָמֹק וְרוֹם לְהִתְיַשֵּׁב בְּסוֹד הַמָּאוֹר כְּמוֹ אוֹתוֹ הַדָּבָר.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, זֶה הָרָקִיעַ שֶׁבּוֹ שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כָּאן הִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל הַמָּאוֹר לְנָגֵן עַל זֶה בְּתְמִיהָה בַּעֲלִיָּה עַל הַכֹּל. וְסִימָנֵךְ – (תהלים קיב) פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים, שֶׁזֶּהוּ שֶׁנּוֹתֵן לְכָל הַתַּזְהוֹנִים, וּמְדִידַת הַמָּאוֹר פָּזַר גָּדוֹל.

כְּשֶׁמְּדִידָה עוֹלָה וּמִתְגַּדֶּלֶת, אָז הוּא עוֹלֶה וּמוֹשִׁיט שֵׁשׁ אַמּוֹת בְּשִׁעוּר שֶׁל שֵׁשׁ נְקֻדּוֹת לָאֹרֶךְ וְלָרֹחַב, כַּמִּרְאֶה הַזֶּה שֶׁהוּא פָּזַר. וְזֶהוּ סִימָנֵךְ – (אסתר ה) וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת שַׁרְבִיט הַזָּהָב.

וְשָׁנִינוּ, שֵׁשׁ אַמּוֹת הוֹשִׁיט לְקַבְּלָהּ. מֵהַפָּזַר הַזֶּה מָלֵא הַמַּעְיָן שֶׁלְּךְ וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים. וְזֶהוּ הַשַּׁרְבִיט שֶׁנִּתְקַן בַּמְּדִידָה הַזּוֹ. וּבְנָגוּן הַמְּדִידָה הַזּוֹ עוֹלִים וְנִתְקָנִים כָּרָאוּי, וְאָז וְהַמַּשְׂכִּילִים וְגוֹ'. שִׁעוּר זֶה כְּמוֹ שִׁעוּר שֶׁל שֵׁשׁ נְקֻדּוֹת, לְנָגֵן שָׁלֹשׁ לָאֹרֶךְ וְשָׁלֹשׁ לָרֹחַב, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל שֵׁשׁ.

שֵׁשׁ הֵם, וְהֵם זָמֵשׁ. שָׁלֹשׁ לָאֹרֶךְ וּשְׁתַּיִם לָרֹחַב כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים שָׁלֹשׁ לְצַד זֶה וְשָׁלֹשׁ לְצַד זֶה. וְאָז וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. אֵלּוּ הֵם שֵׁשׁ הַנְּקֻדּוֹת שֶׁנּוֹצְצוֹת וּמְאִירוֹת לְמַטָּה, וְאוֹתָם כּוֹכָבִים נִסְתָּרִים לְהָאִיר, וְהַלְּבָנָה

מוּאָרֶת בְּכָל אָזְנָד וְאָזְנָד מִמְּדִידָתָם שֶׁנַּעֲוּצוֹת בַּמָּאוֹר.

וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, זֶה הָרָקִיעַ שֶׁל זִיּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת. מִתְפַּשֵּׁט כָּזֶה הַמְּדָה, מוּדָד לְאֹרֶךְ שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים לְיָמִין וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים לִשְׂמֹאל. אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים עֲמוּד אָזְנָד, וְאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה עֲמוּד אָזְנָד. וְאֵלּוּ שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת זֶה עַל זֶה, בֵּין לְצַד זֶה בֵּין לְצַד זֶה. מְדִידַת כָּזֶה הַמְּדָה הַשָּׁעוּר לְנַגֵּן שְׁנֵי טְעָמִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמַּרְאֶה שֶׁמְּקַיְּמִים נִגּוּן שֶׁל הַמְּדִידָה שֶׁמּוּדָד אַזָּר הַיְּרֵכַיִם שֶׁעוֹמְדוֹת.

יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַגּוּף, נִסְמָךְ עַל הָעַמּוּדִים בְּמִדִּידַת כָּזֶה הַמְּדִידָה, כְּשֶׁנִּכְנַס לְאָבִיו הַסּוּד שֶׁל וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ. וְהַגּוּף הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ. וְעַל זֶה וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ׳. וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים וּמְאִירִים לְמַטָּה, כְּשֶׁהַשַּׁרְבִּיט מִתְקַיֵּם בַּסּוּד שֶׁל פָּוַּר, וְנוֹתֵן וְנִכְנָס בְּמִדִּידָה וּמוּדָד, וְנִתְתַּקְּנִים אֵלּוּ שְׁנֵי הָעַמּוּדִים בְּמִדִּידָה לְמַטָּה, וּמִתְתַּקֵּן הַמָּאוֹר וּמוּדָד זֶה עִם זֶה.

אָז וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ, שֶׁהֵרִי לְמַטָּה הִתְתַּקְּנָה בַּתִּקּוּן שֶׁל הַנְּקֻבָּה לְקַבֵּל אֶת הַזָּכָר. וְהַיְרֵכַיִם הִתְתַּקְּנוּ בְּלִי הִתְפַּשְּׁטוּת. וְכָאן אֵין נִגּוּן בְּתוֹךְ הַמְּדִידָה הַזּוֹ, וְנִקְרֵאת אֶתְנַזְחָא כְּנֶגֶד שְׁנֵי טְעָמִים, סוֹד הַנְּקֻבָּה הַפְּתוּזָה כְּנֶגֶד הַזָּכָר, וְכָאן אֵין נִגּוּן שֶׁהַכֹּל בְּנַזַּת.

הַמְּדִידָה הַזּוֹ טְמִירָה, אָז וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. זֶהוּ רָקִיעַ הַיָּמִין שֶׁזּוֹהֵר וּמֵאִיר וּמַזְהִיק בְּזָוְיָקוֹ. מִתְזִיל כָּזֶה הַמְּדִידָה וּמִתְפַּשֵּׁט לְהָאִיר, וְהַנִּגּוּן שֶׁהוֹלֵךְ בִּיצַד הַיָּמִין בְּרַצָּה אֶת הַנִּגּוּן שֶׁל זְבִיבוּת לָלֶכֶת בַּנִּגּוּן הַזֶּה בְּזוּבוּק. וְהַתַּלְשָׁא סוֹטֵר לְקִשֵּׁר קָשֶׁר, זֶה יָשָׁר וְזֶה כָּפוּף, וְנִכְפָּל נֶגֶד צִדּוּ בְּנַכְזז, וְהִתְפַּשְּׁטוּ שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת כְּאָזְנָד, בְּסוֹד שֶׁל אַזְלָא וְגֵרִישׁ שֶׁקּוֹשֵׁר הַשְּׁמֹאל.

וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ, כְּשֶׁפּוֹסֵק הָאוֹר וְזֶה הַמְּדִידָה פָּסְקָה, וְלֹא מוּדָד בְּאֹרֶךְ וְרוֹזֵב מִמַּטָּה לְמַעְלָה, מִתְפַּשֵּׁט כָּזֶה הַמְּדִידָה, וְאוֹזֵז מִמַּעְלָה לְמַטָּה בַּסּוֹד שֶׁל הַקְּשִׁירוּת, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזְתוֹנִים בַּמְּדִידָה הַזּוֹ שֶׁל כָּזֶה הַמְּדִידָה (שֶׁל

הַנִּגּוּן) לְכָל הַמִּדִּידוֹת, וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל מִדִּידָה אַוָּזת שֶׁעוֹמֶדֶת וְנִסְמֶכֶת כֻּלָּהּ עַל זֶה.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁהַמַּעֲשִׂים כְּשֵׁרִים לְמַטָּה וְנִכְשָׁרִים בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, בְּמַעֲשִׂים שֶׁל תּוֹרָה, אָז הַכֹּל מִתְתַּקֵּן עַד הָאֲתַר הַזֶּה. שֶׁהֲרֵי כָּאן נִמְצָא וּמְזֻדָּמֵן בְּגִלּוּי וּבְכִסּוּי סוֹד הָאֱמוּנָה, וְנוֹסֵעַ עַד לְכָאן.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, כְּשֶׁהַמַּעֲשִׂים מִתְקָנִים וְאוֹוֶזֶת מִדִּידָה אַוָּזֶרֶת בַּסֵּתֶר, וּפוֹסֶקֶת בֵּין הַמִּדִּידָה שֶׁלְּמַטָּה לַמִּדִּידָה הָעֶלְיוֹנָה. הַמִּדִּידָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא מִדִּידָה וְלֹא לְמִדִּידָה, אֵין מִדִּידָה כְּלָל. וּמְשׁוּם כָּךְ פּוֹסֶקֶת מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וּמַפְסִיקָה מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וְזֶה סוֹד יהו"ה ו' יהו"ה פּוֹסֶקֶת בְּתוֹכָם, וְהַכֹּל אָזֶד בְּסוֹד הַמִּדִּידָה.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, כְּשֶׁהַמַּעֲשִׂים לֹא נִכְשָׁרִים וְהַמִּדִּידָה אֵינוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת, אָז הַשּׁוֹפָר מִתְהַפֵּךְ, וְהַכֹּל מִתְעַכֵּב וְקָיִם בִּמְקוֹמוֹ וְלֹא שׁוֹפֵעַ לְמַטָּה. וּלְפָעָמִים שֶׁזֶּה שׁוֹפֵעַ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַשְּׁרֵבִיט, וְעוֹמֵד שָׁם וְלֹא שׁוֹפֵעַ לְמַטָּה וּמִתְעַכֵּב. וְהַנִּגּוּן עוֹמֵד וּמַכֶּה בְּדַרְגָּה, שֶׁהִיא הָרִאשׁוֹנָה, וְהַמִּדִּידָה עוֹמֵד שָׁם וְלֹא מוֹדֵד וְלֹא מִתְפַּשֶּׁטֶת הַמִּדִּידָה. וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁהַשּׁוֹפָר הִתְהַפֵּךְ מֵהַתַּזְזוּנִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים.

וּכְשֶׁזָּכוּ הַמִּדָּה מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמוֹדֵד, אֲזַי הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים קַיָּמִים בִּמְקוֹמוֹ, וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּסוֹד אַוָּזר הַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד אָזֶד, שֶׁהֲרֵי שְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים הַלָּלוּ שֶׁבִּמְקוֹמוֹ עוֹמְדִים תַּוָּזת כַּנְפֵי אוֹתוֹ הַשּׁוֹפָר, כָּזוּ הַמִּדָּה עוֹמֵד שָׁם וּמִתְבָּרְכִים מִתּוֹךְ זִבְיבוּת.

הַסְּגוֹלְתָּא בְּסוֹד שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָבוֹת הָעוֹמְדִים בְּתוֹךְ הַשּׁוֹפָר, כָּאן כָּזוּ הַמִּדָּה מוֹדֵד אֶת הַמִּדִּידָה הַזּוֹ בְּכֻלָּם. בָּאֳרֶךְ, בָּרֹזַב, עֹמֶק וְרוּם וְעָגוֹל. וְלֹא עוֹמֶדֶת כָּאן הַמִּדִּידָה לְהִתְגַּלּוֹת, וְאָז כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, הָרָקִיעַ הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כְּלָל, וְעוֹמֵד עַל רָאשֵׁי הַזַּוִּיוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁעוֹמְדִים בְּסוֹד הָאָבוֹת.

וְזֶה הָרָקִיעַ הַנִּסְתָּר, עָלָיו עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ זֹהַר שֶׁמֵּאִיר לְכָל

הַזָּיוֹת. וְאָז עוֹמֵד כָּאן הַמְּדִידָה שֶׁמֵּאיר וּמַכֶּה בְּכֻלָּם לְזָהר, וְעַל זֶה הַכֹּל בְּסוֹד הַמְּדִידָה עוֹמֵד לְנֶגֶן בַּשַּׁעוֹר שֶׁהַנְּגוֹן מוֹדֵד אֶת כָּאן הַמְּדִידָה. אֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אֶת הַסּוֹד הַזֶּה, רַק אוֹתָם הַלְוִים שֶׁעוֹמְדִים עַל הַנְּגוֹן, וְלֹא גּוֹרְעִים וְלֹא מִתְפַּשְּׁטִים הַזּוּצָה, אֶלָּא הַכֹּל בְּתוֹךְ הַמְּדִידָה שֶׁל סוֹד כָּאן הַמְּדִידָה.

אוֹתָם שִׁלְשֶׁת הַקְּשָׁרִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן נִשְׁאָר עַל הָאוֹתִיּוֹת לְנַקֵּד שֶׁיִּהְיֶה הַטַּעַם לְמַעְלָה. לְפָעָמִים הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹמֶדֶת לְטַעַם לְמַעְלָה, הַמָּאוֹר מוֹרִיד אוֹתָהּ לְמַטָּה לְקֶשֶׁר הַזֶּה לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְדִידָה לְמַטָּה. וְהַכֹּל בְּסוֹד שֶׁל הַדְּיוּקָן שֶׁל וא״ו יוֹרֵד נִקְרָא תְּבִי״ר. וּכְשֶׁיּוֹרֵד וְעוֹמֵד עַל הָאוֹתִיּוֹת, הֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וְאוֹתָם שְׁנֵי הַקְּשָׁרִים הָאֲזֵרִים שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁנִּשְׁאֲרוּ, עוֹמְדִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, וּמִתְפַּשְּׁטֶת אֶבֶן הַמְּדִידָה בְּסוֹד שֶׁל וא״ו וְאוֹזֵז בָּהֶם, וְאָז נִקְרָא זָקֵף גָּדוֹל. וּכְשֶׁלֹּא קַיֶּמֶת הַהִתְפַּשְּׁטוּת הַזּוֹ בִּשְׁנֵי הַקְּשָׁרִים הַלָּלוּ, נִקְרָא זָקֵף קָטָן, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַגָּה הַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד אֲזֵד.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יָזְהִרוּ, יַעֲשׂוּ נְגוֹן בְּסוֹד הַזֶּה כָּרָאוּי. יָזְהִירוּ לְמַעְלָה, יָזְהִירוּ לְמַטָּה, לְקַיֵּם אֶת קְיוּם סוֹד הָאֱמוּנָה, וְסוֹמְכִים אוֹתָהּ וּמְאִירִים לָהּ. יָזְהִירוּ בְּאוֹתוֹ הַנְּגוֹן רוּזַז אַזַר רוּזַז, וְנֶעֱימוּת זוֹ אַזַר זוֹ. כְּשֶׁכֻּלָּם מִתְזַוְּגִים בְּסוֹד הַזֶּה, הַמְּדִידָה עוֹלָה כְּזֶוֶג שֶׁבּוֹן יָזְהִירוּ. מִשּׁוּם שֶׁה״יָזְהִירוּ״ הַזֶּה הוּא כְּזֶוֶג שֶׁבּוֹן מֵאָתַיִם שִׁלְשִׁים וּשְׁמוֹנָה, שֶׁהָרוּזוֹת הַלָּלוּ וְהַתְּנוּעוֹת לְנֶגֶן, שֶׁיִּתְפַּשֵּׁט הַמָּאוֹר בְּכָל הָאוֹרוֹת תּוֹךְ הַמְּדִידָה לִסְמוֹךְ אֶת הַתּוֹרָה. וּמִשּׁוּם זֶה יָזְהִרוּ כְּזֹהַ״ר, כָּךְ הוּא לְזֶוֶג שֶׁבּוֹן יָזְהִיר״וּ.

יָזְהִרוּ כְּזֹהַר אֲזֵד הוּא. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁהָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר עַל הַכֹּל, מְדִידָה בְּתוֹךְ כָּאן הַמְּדִידָה שֶׁעוֹמֵד בָּרָקִיעַ הַזֶּה בְּכָל הַמְּדִידוֹת שֶׁל הַזָּיוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְוִתּוֹנוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ יָזְהִירוּ כְּזֹהַר, בְּכָל אוֹתָם הַזָּיוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְוִתּוֹנוֹת, כְּזֹהַר בְּאוֹתָהּ הָרָקִיעַ שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. וְהַסִּימָן שֶׁל כָּל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ בָּזֶה עוֹמֵד,

יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הַסִּימָן הַזֶּה. וְהַסּוֹד הַזֶּה לֹא נִתָּן אֶלָּא לְבַעֲלֵי מִדּוֹת שֶׁיּוֹדְעִים בְּסוֹד קַו הַמִּדָּה הַזֶּה. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה, וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ וְכוּ'. וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, אֵלֶּה אוֹתָם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה, בְּסִתְרֵי הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. אֵלֶּה הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹן רִבּוֹנָם, וּמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת. וְאֵלּוּ הֵם הַמַּשְׂכִּילִים שֶׁהֵם מַשְׂכִּילִים בִּרְצוֹן רִבּוֹנָם תָּמִיד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁאֵין דַּרְגָּה כְּדַרְגָּתָם.

מִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה נִקְרָאִים מַשְׂכִּילִים, מִסְתַּכְּלִים בַּזָּוְכְמָה, מִסְתַּכְּלִים בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה. אֵין סוֹף מִתְפַּשֵּׁט אוֹר נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ, וְזֶה יוֹצֵא מֵאֵין סוֹף בְּרִית לְכַיֵּם. וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה, בַּסְּתָרִים בְּסוֹד הַתּוֹרָה. אֵלּוּ הֵם שֶׁמַּכִּירִים אֶת סוֹד הַסּוֹדוֹת, וּמִסְתַּכְּלִים וְיִרְאוּ לְהִזָּהֵר בְּאוֹתוֹ הַזֹּהַר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וְעוֹמְדִים בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל בִּסְתָרֶיהָ.

כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, זֶהוּ הָרָקִיעַ שֶׁעוֹמֵד לְהָאִיר לְמַטָּה, וּמִתְעַטֵּר לְמַעְלָה וּמֵאִיר לְמַטָּה. וְאוֹתוֹ הַזֹּהַר שׁוֹפֵעַ וְנִמְשָׁךְ לַתַּוְזִתּוֹנִים, וּמֵאוֹתוֹ הַזֹּהַר הֵם נְזוֹנִים, וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְהוֹלְכִים וּמִשּׁוֹטְטִים, וּמְנַצְּזִים גְּבוּרֵי הַשָּׁמַיִם, וְדָנִים גְּבוּרוֹת קָשׁוֹת.

וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. כְּשֶׁמְּאִירִים הַכּוֹכָבִים בָּאוֹר שֶׁנּוֹצֵץ וְנוֹסְעִים בְּמַסְעוֹתֵיהֶם שֶׁיָּאוֹרוּ מִתּוֹךְ דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, הַכּוֹכָב שֶׁמֵּאִיר מִצַּד הַמִּזְרָז, כַּמָּה הֵם מַזְנוֹת מִשְׁתַּלְשְׁלִים עוֹמְדִים בְּהֵיכְלוֹתֵיהֶם. הַכּוֹכָב הַזֶּה נוֹצֵץ שָׁלֹשׁ פָּעָמִים, וּמַכֶּה אֶת הַנִּיצוֹץ שֶׁלּוֹ בְּרִבְיעִית לְכַבֵּל נִיצוֹץ שֶׁל קֶשֶׁר אָזֶד וְאוֹר פָּנִימִי שֶׁעוֹמֵד לְמַעְלָה. וְאַזַּר כָּךְ שׁוֹכֵךְ, וּמִתְנוֹצְצִים כָּל אוֹתָם הָאֲזוֹרִים, וְהוּא נִסְתָּר בִּמְקוֹמָם. וְזֶה נִקְרָא כְּכוֹכָב אֶמֶן. אַזַּר כָּךְ יוֹצֵא לְצַד הַדָּרוֹם כּוֹכָב אַזַּר, וְזֶה נוֹצֵץ עִם אַרְבָּעָה כּוֹכָבִים שָׂרָצִים וְהוֹלְכִים וּמוֹשִׁיטִים אֶת אוֹרָם לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְזֶה נִקְרָא כּוֹכָב שֶׁנּוֹצֵץ מִשְּׁנֵי צְדָדִים, דָּרוֹם וּמִזְרָז.

וּנְאוֹרִים אֶלֶף וְרִבּוֹא רִבְבוֹת כּוֹכָבִים שֶׁנּוֹטְלִים זֹהַר וְנִיצוֹצוֹת מִתּוֹךְ נִיצוֹצוֹת שֶׁמֵּאִיר מֵהַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁמֶשׁ שֶׁל הַמַּשְׁקוֹף (מַשְׁקוֹף שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ) כְּשֶׁמֵּאִיר בְּמַסָּעוֹ, נְאוֹרִים מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָם הַכּוֹכָבִים שֶׁמְּאִירִים וְנוֹצְצִים כָּל אוֹתָם כּוֹכָב אוֹמֶן. אַף עַל גַּב שֶׁנִּסְתָּר אַוֵּר כָּךְ, יוֹצֵא וְזוֹהֵר עָלָיו מִמַּנָּה אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ יִגְזְרִיא"ל.

וּכְשֶׁכּוֹכָב אוֹמֶן הַזֶּה יוֹצֵא וְנוֹצֵץ וְלֹא נִסְתָּר, אֲזַי אוֹתוֹ הַמִּמַּנָּה מוֹרִיד שָׁלוֹם לְאוֹתוֹ הַצַּד. וְכַאֲשֶׁר הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה עוֹשֶׂה מְדִידָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל מִסְתַּמֵּךְ וּמֵאִיר וְשׁוֹעֵט הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן כְּנֶגֶד הַמַּזָּרוֹת, וְהוּא מִתְעוֹרֵר כְּנֶגֶד הַמַּעֲרָב, וְסִימָנְךָ – (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמִּזְרַח צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, אָז כָּל אוֹתָם הַמִּמַּנִּים שֶׁעוֹמְדִים עַל הַכּוֹכָבִים, כֻּלָּם יוֹבִילוּ הָאוֹר שֶׁל הַפָּנִים מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשֶׁנּוֹסֵעַ הַשֶּׁמֶשׁ לְמַשְׁקוֹף אָזֶד שֶׁהוּא מַשְׁקוֹף שֶׁל בֵּילְגָא, אָז אוֹתוֹ הַכּוֹכָב שֶׁנּוֹצֵץ מֵאִיר מִתּוֹךְ כּוֹזוֹ שֶׁל מִמַּנָּה אֶחָד שֶׁנּוֹסֵעַ כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ נוֹסֵעַ.

וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר – מִצַּד שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה – מֵהַצַּד שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד. וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מַיִם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה, שֶׁצְּרִיכִים לִשְׁלֹשָׁה גְּלְגּוּלִים אֵלּוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ יְשַׁלֵּשׁ אָדָם שְׁנוֹתָיו וְגוֹ'. וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בְּשַׁבָּת אֵין עוֹלִין בָּאִילָן, וְאֵין רוֹכְבִים (סוֹמְכִים) בָּאִילָן, וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּאִילָן.

אֶת זֶה בְּדֶרֶךְ סוֹד אֲנִי שׁוֹאֵל אוֹתְךָ, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא בְּפָשִׁיטוּת שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הַגּוֹפָנִיים, אֶלָּא שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הַשִּׂכְלִיִּים שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. אָמַר לוֹ, זָקֵן זָקֵן, אֹמֵר אֲנִי, שֶׁאֲנִי מִצַּד הָעֵץ שֶׁנִּקְרָא עֵץ הַחַיִּים, שֶׁנָּטוּעַ בְּשַׁבַּת הַמַּלְכָּה, שֶׁלֹּא צָרִיךְ שׁוּם אָדָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ, כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְתָר – עוֹבֵר. וְזֶה הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ שֶׁעוֹלֶה לְוִשְׁבּוֹן אָדָם. וּפָרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בַּשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ אַתָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁבְּוַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁבִּימוֹת הַזֹּהַר שׁוֹלֵט עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא אָדָם שֶׁל וַיִּיצֶר, בַּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבַיֵּצֶר הָרָע. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, וְהוּא עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע שֶׁזָּטָא בּוֹ אָדָם, וְזֶהוּ מִטַּטְרוֹ״ן שֶׁהוּא עֶבֶד שֶׁשּׁוֹלֵט בְּשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה וְהוּא גּוּפָנִי, וְשׁוֹלֵט בְּשִׁשָּׁת יְמֵי הַזֹּהַר, שֶׁהֵם זַיִן שֶׁל טֻמְאָה וְזַיִן שֶׁל טָהֳרָה, וּמִמֶּנּוּ נִתְּנוּ שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל.

וּבוֹ שִׁשָּׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ. וְאֵין עֲבוֹדָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁבּוֹ צָרִיךְ אָדָם לִהְיוֹת כְּעֶבֶד הַמְסֻדָּר שְׁבָזָיו לִפְנֵי רַבּוֹ, וּכְעֶבֶד הַשּׁוֹאֵל פָּרָס מֵרַבּוֹ, וּכְעֶבֶד הַמְקַבֵּל פָּרָס מֵרַבּוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ.

אֲבָל בְּשַׁבַּת הַמַּלְכָּה, שֶׁשּׁוֹלֵט בָּהּ עֵץ הַזַּיִים וְלֹא עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, פָּרְשׁוּהָ שֶׁאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּאֵילָן שׁוּם שִׁמּוּשׁ, וְכָל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר – עוֹבֵר, וְלֹא עוֹלִים בּוֹ וְלֹא סוֹמְכִים בּוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, שֶׁלֹּא יְקַצְּצוּ בַּנְּטִיעוֹת, שֶׁאֵין שָׁם קְצוּץ וּפָרוּד בְּעֵץ הַזַּיִים.

וְהָעֵץ שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ פָּרוּד בֵּין טוֹב לָרָע. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ד) וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ קְצוּץ שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם בְּלִי יֵצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁקּוֹצֵץ אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ וְהוֹרְגוֹ בְּגִרְסָתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) וְלִבִּי זָלַל בְּקִרְבִּי. וּכְנֶגֶד מ״ט מִן מִטַּטְרוֹ״ן הֵם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים טָהוֹר. וּמִצַּדּוֹ שֶׁל סמא״ל אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים טָמֵא.

וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְזַבֵּר ה׳ לְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים שֶׁל טָהוֹר, שֶׁהוּא זַמְּשָׁה זַמְּשֵׁי תוֹרָה, נַעֲשָׂה מַטֶּה לְהַכּוֹת בּוֹ אֶת יִצְרוֹ עִם הָאוֹת י׳ שֶׁהִיא עֶשֶׂר מַכּוֹת, וְהַיְנוּ הֵ״י מִן אֱלֹהִים. וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא מַטֵּה הָאֱלֹהִים. וּבַעַל הַמַּטֶּה הַזֶּה הוּא ו׳, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות לד) הִנֵּה אָנֹכִי כֹּרֵת בְּרִית נֶגֶד כָּל עַמְּךָ, שֶׁכָּרַת עִמּוֹ בְּרִית עַל שִׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים שֶׁלֹּא יַחֲזֹר רִיקָם בִּתְפִלָּתוֹ. שֶׁאִלְמָלֵי בְּלִי הֵ״י בָּא רֵיקָם.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב, לוּלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי

עַתָּה רֵיקָם שִׁלַּחְתָּנִי (בראשית לא). וְלָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בְּלָבָן וַתַּזְלֵךְ אֶת מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים (שם). וּבָאוֹת י׳ נַעֲשָׂה לוֹ נֵס, שֶׁאֱלֹהִים הוֹצִיא מִמֶּנּוּ ה״י, נִשְׁאָר אל״ם רֵיק בְּלִי תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אֲבָל מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה לְעֵץ הַזַּיִים, לֹא יַזְּזֹר רֵיקָם בִּתְפִלָּתוֹ לְעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ אֱלֹהִים מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְיֵשׁ אֱלֹהִים זַיִים וּמֶלֶךְ עוֹלָם מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִים, וְאֵין זוֹכִים לוֹ אֶלָּא בַּעֲלֵי קַבָּלָה, שֶׁיּוֹדְעִים אֶת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה.

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְאוֹתוֹ הַוָּתִן, בַּמֶּה נוֹדָע מִי שֶׁהוּא בְּעֵץ הַזַּיִים, שֶׁהוּא עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָ״ה בְּעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, שֶׁהוּא אָדָם שֶׁל אֲצִילוּת, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה יו״ד ה״א וא״ו ה״א לְזֶשְׁבּוֹן אָדָם, לְמִי שֶׁהוּא מֵהַצַּד שֶׁל אָדָם שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אָדָם טוֹב וְאָדָם בְּלִיַּעַל?

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בֵּין אָדָם טוֹב שֶׁל עֵץ הַדַּעַת לְאָדָם שֶׁל עֵץ הַזַּיִים, יֵשׁ בָּהֶם זִכּוּךְ, כְּמוֹ וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם וְגוֹ׳. שֶׁזֶּה בַּבְּרִיאָה וְזֶה בָּאֲצִילוּת. נוֹדָע מִי שֶׁהוּא מֵעֵץ הַזַּיִים נִשְׁמָתוֹ, וַדַּאי כְּשֶׁמְּנִיזִין תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ, מִתְכַּוֵּן לְהַכְנִיס כָּל אֱלֹהִים אֲזוֹרִים תַּזַּת שִׁלְטוֹן הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא הַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁל הָאָדָם, וּלְהַכְנִיס אֶת כָּל הָאֵמוּת תַּזַּת יַד ה׳ שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה.

מִשּׁוּם שֶׁבַּגְלוּת נֶאֱמַר (משלי ל) תַּזַּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ, תַּזַּת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְנָבָל כִּי יִשְׂבַּע לָחֶם, וְשִׂנְאָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. וּמִשּׁוּם זֶה תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וְיָד, לְהַכְנִיס שִׂנְאָה תַּזַּת גְּבִרְתָּהּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּבַהַזְכָּרוֹת שֶׁבְּפָנִים שֶׁכְּלוּלִים בָּהֶם שֶׁהוּא שָׁקוּל לַתּוֹרָה, צָרִיךְ לְהַכְנִיס עֶבֶד תַּזַּת רַבּוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְזֶה נִקְרָא הַבֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה׳ בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. וְאֵלֶּה שֶׁעוֹשִׂים אֶת זֶה, נֶאֱמַר בָּהֶם בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס.

וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה הַזּוֹ עַל מְנָת לְקַשֵּׁר אֱלֹהִים אֲזוֹרִים שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁתִּהְיֶה לִשְׁעִבּוּדוֹ, וְהָאֱמוּת שֶׁלְּמַטָּה לָשִׁים תַּוֹוֵת יָדוֹ, אֵין נוֹתְנִים לוֹ נְשָׁמָה אֶלָּא מִצַּד הָעֶבֶד הַזֶּה. וּמִשּׁוּם זֶה אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים. וּמִשּׁוּם זֶה (תהלים א) כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חֶפְצוֹ. וּפֵרְשׁוּהָ זַכְמִים, שֶׁלֹּא יִתְעַסֵּק אָדָם בַּתּוֹרָה אֶלָּא בְּמַה שֶּׁלִּבּוֹ זָךְ. יֵשׁ שֶׁלִּבּוֹ זָךְ בְּסִתְרֵי תוֹרָה, בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וּבְמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה, וְיֵשׁ שֶׁאֵין רוֹצֶה אֶלָּא בְּפָשָׁטֵי הַתּוֹרָה. שֶׁפָּשָׁטִים הֵם מֵהַצַּד שֶׁל עֶבֶד, וְסוֹדוֹת מֵהַצַּד שֶׁל הַמֶּלֶךְ. אָדוֹן וְעֶבֶד. וּמִשּׁוּם זֶה לָזֶה נִקְרָא שָׁתוּל, וְלָזֶה נָטוּעַ. שָׁתוּל, שֶׁאֵין לוֹ קֶשֶׁר. וְנָטוּעַ, שֶׁאֵין לוֹ עֲקִירָה.

וַהֲנָזָה שֶׁל שַׁבָּת בִּרְשׁוּת יְזִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, הִיא הַשְׁכִּינָה שַׁבַּת הַמַּלְכָּה, לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בָּהּ עֲקִירָה מֵאוֹתוֹ זֵזֶף, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חֶפְצוֹ, וּפֵרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ. אֶלָּא לִהְיוֹת בּוֹ קָבוּעַ. אֲבָל מִצַּד שֶׁל הָעֵץ טוֹב וָרָע, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ עֲקִירָה שֶׁיִּהְיֶה מְטַלְטָל וְגוֹלֶה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, אַף זוֹבֵב עַמִּים וְגוֹ' (דברים לג) – אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמְּכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מִמְּדִינָה לִמְדִינָה.

וְדוֹרְשִׁים אוֹתוֹ שֶׁכָּךְ אוֹמֵר, בְּזָמַן שֶׁאַתָּה זוֹבֵב עַמִּים בַּגָּלוּת בַּזָּטְאֵי הַדּוֹר, כָּל קְדֻשָּׁיו יִהְיוּ בְיָדֶךָ. וְאַזַּר כָּךְ אָמַר וְהֵם תֻּכּוּ לְרַגְלֶךָ, אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמְּכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מִמְּדִינָה לִמְדִינָה וּמִמָּקוֹם לְמָקוֹם לְשָׂא וְלִתֵּן בְּמַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוֹלְכִים מְטַלְטָלִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, נָזוּשָׁב לָהֶם כְּגִלְגּוּל.

שֶׁשִּׁבְעָה מִינֵי עֲנָיוּת נָזוּשָׁב לוֹ לָאָדָם כְּשִׁבְעָה מִדּוֹרֵי גֵּיהִנֹּם, שֶׁלְּכֻלָּם יוֹרֵד אָדָם, וּבִתְשׁוּבָה עוֹלֶה. שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע עַל זַטְאֵתֵיכֶם. מִשּׁוּם שֶׁזָּטָא אָדָם בְּשִׁבְעָה מִינִים, שֶׁהֵם זִטָּה וּשְׁעוֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן זֵית שֶׁמֶן וּדְבַשׁ. וּמִשּׁוּם זֶה הָיוּ אוֹמְרִים רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, אֵילְן שֶׁאָכַל אָדָם הָרִאשׁוֹן זִטָּה הָיָה. וַאֲזוֹרִים אוֹמְרִים גֶּפֶן הָיָה. וַאֲזוֹרִים אוֹמְרִים תְּאֵנָה הָיְתָה. וְלֹא הָיוּ זַלּוּקִים בִּדְבָרֵיהֶם, שֶׁהַכֹּל אֱמֶת. שֶׁשִּׁבְעַת הַמִּינִים נְטוּעִים בָּאָרֶץ, זִטָּה וּשְׁעוֹרָה.

וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן נִדּוֹן כָּל הָעוֹלָם. לְכֻלָּם קָרָא אִילָן אֶזֶד מִצַּד אֶזֶד. וּמִצַּד אַזַּר נִפְרָדִים לִשְׁבָעָה מִינִים. כְּמוֹ לוּלָב שֶׁהוּא אֲגֻדָּה אַזַּת לְמַטָּה וּלְמַעְלָה, נִפְרָדִים הַמִּינִים כָּל אֶזֶד לְזִלְזְלָו, כְּמוֹ הַזַּיּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (יזזקאל א) וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. וּלְמַטָּה, שִׁתִּים זוֹבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת אֵת גְּוִיּוֹתֵיהֶנָּה.

אַשְׁרֵיו הָעֵץ שֶׁהוּא שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה. וְיוֹתֵר מִי שֶׁהוּא מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית א) אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵת"ו, וְזוֹ הַשְׁכִּינָה, וְלֹא מוֹצִיא מֵעֵת שֶׁלּוֹ. אֲנִי ה' בְּעִתָּ"ה אֲזִזישֶׁנָּה. בְּעִתָּה, שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם פָּנִים לַתּוֹרָה, שֶׁהוּא ת' מִן עֵת, וְעָלֶהוּ לֹא יִבּוֹל. כְּמוֹ שִׁמְלָתְךָ לֹא בָלְתָה מֵעָלֶיךָ.

וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיזַ – אֵלּוּ מִצְוֹות עֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶן וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מַצְלִיזַ בְּיָדוֹ. (מַיִם הָיְנוּ שָׁכְתוּב עַל פַּלְגֵי מָיִם) וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ שְׁתֵה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְגוֹ'. וּפָרְשׁוּהָ, בּוֹר – מַיִם מְכֻנָּסִים. בְּאֵר מַיִם זַזִּים. וְהוּ שָׁכְתוּב מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם זַזִּים.

מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, הִיא מַיִם מְכֻנָּסִים לְמִקְוֶה. מַיִם מְכֻנָּסִים סְרוּזִים. אֵלּוּ מִצַּד הַטּוֹב, וְאֵלּוּ מִצַּד הָרָע. וְהַמַּיִם הַמְכֻנָּסִים (לְמִקְוֶה) אֵלּוּ הֲלָכוֹת וּלְקוּטוֹת שֶׁהֵן כְּמוֹ לֶקֶט שִׁכְוָה וּפֵאָה לֶעָנִי, כָּךְ הַמַּיִם הַמְכֻנָּסִים לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עָנִי בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹותֶיהָ, שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ, שֶׁנִּשְׁקָה מִבַּזּוּץ עַל יְדֵי אַזַּר.

אֲבָל אֵלּוּ שֶׁל צַד שֶׁל עֵץ הַזַּיִים, הֵם דּוֹמִים לִבְאֵר מַיִם זַזִּים שֶׁאֵין לָהֶם הֶפְסֵק, וְדוֹמִים לְעֵץ שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פַּלְגֵי מַיִם, אוֹ שֶׁתּוּל שֶׁעָקְרוּ אוֹתוֹ הָאִילָן מִמְּקוֹם שֶׁל יַבָּשָׁה וְשָׁתְלוּ אוֹתוֹ עַל פַּלְגֵי מַיִם, שֶׁהֵם מִשְׁלְשִׁים בַּתּוֹרָה.

וְנִקְרְאוּ פַּלְגֵי מַיִם, עַל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַזָּלְקֶת בַּמִּשְׁנָה שֶׁלָּהֶם, וְכָךְ הַמַּזָּלְקֶת שֶׁל עֵץ הַזַּיִים הוּא מַיִם עֶלְיוֹנִים זְכָרִים. מַיִם תַּזּוּתוֹנִים נְקֵבוֹת. וְהֵם בּוֹכִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ רְזוּקִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

עוֹשֶׂה בָהֶם מַזָּלְקֶת, שֶׁשָּׁם וְזֵצִי לְמַעְלָה מֵהָרָקִיעַ, וְזֵצִי לְמַטָּה מֵהָרָקִיעַ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נוֹדָע הַזִּלּוּק בֵּין הַזְּכָרִים לַנְּקֵבִיִּם. מְשׁוּם כָּךְ שָׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבְדִּילָה בֵּין פָּנֵי הַזָּכָר לְפָנֵי הַנְּקֵבָה.

וְזוֹהִי מַזָּלְקֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם שֶׁסּוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם. אֲבָל כֻּלָּם אָזָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאָדָם וְאִשְׁתּוֹ, (ישעיה נא) כִּי אֶזָד קְרָאתִיו. וְהָאוֹת א׳ תּוֹכִיזַ, שֶׁהִיא י׳ לְמַעְלָה מַיִם זְכָרִים. י׳ לְמַטָּה מַיִם נְקֵבוֹת. כְּמוֹ י״ן מִן יאהדונה״י, נִשְׁאֲרוּ שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת בָּאֶמְצַע בֵּין י״ן מִן יאהדונה״י כְּזֶנְשְׁבּוֹן ו׳ מִן א׳ שֶׁהוּא הָרָקִיעַ בָּאֶמְצַע, וְעָלָיו נֶאֱמַר (יחזקאל א) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם, וְנֶאֱמַר בּוֹ דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. וְזֶה א׳ מִן אָדָם.

וְלֹא כָּל הַמַּזָּלוֹקוֹת שָׁווֹת. שֶׁיֵּשׁ מַזָּלְקֶת לְזַלֵּק בֵּין טוֹב לְרַע, וְיֵשׁ מַזָּלְקֶת לְזַלֵּק בֵּין זְכָרִים לִנְקֵבוֹת, כְּמוֹ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁזֶּה זוֹלֵק עַל הַהֲלָכָה שֶׁלּוֹ, שֶׁהַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים יִהְיוּ מִתְגַּבְּרִים עַל הַנְּקֵבָה שֶׁהִיא מַיִם תַּזְחְתּוֹנִים, וּמִי שֶׁאֲלִים גּוֹבֵר. כְּמוֹ הֲלָכָה שֶׁל הִלֵּל עַל הֲלָכָה שֶׁל שַׁמַּאי, שֶׁנִּכְנַעַת הַהֲלָכָה שֶׁל שַׁמַּאי תַּזַּת הַהֲלָכָה שֶׁל הִלֵּל, אַף עַל פִּי שֶׁאֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים זַיִּים. אֶלָּא לְהַרְאוֹת, שֶׁמִּי שֶׁהוּא מִצַּד הַנְּקֵבָה, צָרִיךְ לְהִכָּנַע תַּזַּת הַזָּכָר, כְּמוֹ טִפָּה שֶׁל נְקֵבָה שֶׁנִּכְנַעַת תַּזַּת הַזָּכָר שֶׁנִּקְרָא בֵּן. וְאִם טִפַּת נְקֵבָה שׁוֹלֶטֶת עַל טִפַּת הַזָּכָר, נִקְרָא בַּת.

וְכָאן הוּא סוֹד וְהָיָה כְּעֵין שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מַיִם, שֶׁל אוֹתָם סוֹדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְנִקְרְאוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים זַיִּים מִצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִּים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (משלי כא) פַּלְגֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ בְּיַד ה׳ עַל כָּל אֲשֶׁר יַזְפִּין יַטֶּנּוּ.

וְיֵשׁ מַזָּלְקֶת עַל לְבוּשֵׁי א׳ מִן אָדָם, וְהַיְנוּ זָכָר וּנְקֵבָה, כְּמוֹ אֵלּוּ שֶׁזּוֹלְקִים עַל הַפָּסְקוֹת שֶׁל לְבוּשֵׁי הַגְּבִירָה, וְעוֹשִׂים לָהֶם כַּמָּה יְשׁוּבִים. עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְעָלֹתָו לֹא יִבּוֹל. כְּמוֹ שִׁמְלָתְךָ לֹא בָלְתָה מֵעָלֶיךָ. וְאֵינָם כְּאוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁל אִסּוּר טֻמְאָה פָּסוּל, שֶׁהַבְּגָדִים הַלָּלוּ שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ שֶׁמִּתְבַּלִּים, שֶׁמִּתְזַכְּכִים בָּהֶם הַשֵּׁדִים. וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיזַ – אֵלּוּ מִצְוֹוֹת עֲשֵׂה.

וְעוֹד, תּוֹרָה נִקְרֵאת זוֹמָה, כְּמוֹ וְהַמַּיִם לָהֶם זוֹמָה מִימֵינָם. וְהִיא זוֹמָה לְאֵמוּת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אוֹתָהּ, כְּמוֹ מִצְרַיִם שֶׁנַּעֲשְׂתָה לָהֶם זוֹמָה, וְטָבְעוּ בָּהּ וּמֵתוּ. וְהֵינוּ כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְגוֹ'. מִצַּד הַיָּמִין נִקְרֵאת הַשְּׂכִינָה זוֹמָה, מִצַּד הַזֶּסֶד שֶׁשָּׁם זָכְמָה. וּמִצַּד הַגְּבוּרָה – וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם ה' זוֹמַת אֵשׁ סָבִיב. וּמִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרֵאת רוּזָן גְּדוֹלָה וְזָזָק. גְּדוֹלָה מִצַּד הַזֶּסֶד, וְזָזָק מִצַּד הַגְּבוּרָה, בְּיָד זָזָקָה וְגוֹ'.

גְּדוֹלָה וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה. מִשְּׁנֵיהֶם מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים. שֶׁהֵם אֱמוּת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ תּוֹרָה. מֵרוּזַן ה', שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְנָזָה עָלָיו רוּזַן ה'. וְנִקְרֵאת רַעַשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וָאֶשְׁמַע אַזְנַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל וְגוֹ'. וְעָתִיד לְהַעֲבִיר רַעַשׁ שֶׁל הַצַּד הָאַזּוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֹא בָרַעַשׁ ה' (מלכים–א יט). וְנִקְרֵאת אֵשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה דְבָרִי כְּאֵשׁ נְאֻם ה'. וְעָתִיד לִלְוֹחַ הָאֵשׁ שֶׁל הַצַּד הָאַזּוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֹא בָאֵשׁ ה'.

נִשְׁאָר הַמֶּלֶךְ בְּקוֹל דְּמָמָה דַקָּה, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, תְּפִלָּה בַּזְּשַׁאי, שֶׁבָּהּ אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ. שֶׁבְּאַרְבָּעָה הִיא רְבִיעִית דַּקָּה, שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה. אֲבָל שָׁלֹשׁ קְלִפּוֹת, שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ, זֶה קוֹל דְּמָמָה דַקָּה. וּמִשּׁוּם זֶה נִכְנְסוּ אַרְבָּעָה לַפַּרְדֵּס. שְׁלֹשָׁה שֶׁנִּכְנְסוּ בְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים עֲרֵלִים – אֶזֶד הֵצִיץ וּמֵת, וְאֶזֶד הֵצִיץ וְנִפְגַּע, שְׁלִישִׁי יָצָא לְתַרְבּוּת רָעָה. הָרְבִיעִי שֶׁנִּכְנַס בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית – קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַה'. נִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל הַפַּרְדֵּס בְּתוֹךְ הַגָּן שֶׁהוּא: פ' פָּשָׁט, ר' רְאָיָה שֶׁל פָּסוּק, ד' דְּרָשָׁה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ אֵין מִשִּׁיבִין עַל הַהַגָּדָה.

בִּשְׁלֹשָׁה הָאֵלּוּ נָפְלוּ שְׁלֹשָׁה עֶלְיוֹנֵי עוֹלָם וְנִכְשְׁלוּ. הָרְבִיעִי שֶׁהוּא ס' סוֹד, רַבִּי עֲקִיבָא נִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת הַתּוֹרָה ג"ן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ג"ן נָעוּל. ג"ן סְדָרִים שֶׁל תּוֹרָה נִסְתָּרִים וַזְתוּמִים, וְהֵינוּ מַעְיָן זָתוּם. כְּמוֹ יַיִן זָתוּם וְסָתוּם שֶׁלֹּא מְנַסֵּךְ אוֹתוֹ גּוֹי, אַף כָּךְ צְרִיכִים לִהְיוֹת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי. כ"ן בְּגִימַטְרִיָּא סו"ד. וּמִשּׁוּם זֶה

פֵּרוּשׁוֹ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אָסוּר לְגַלּוֹת סִתְרֵי תוֹרָה לְגוֹי, שֶׁלֹּא יְנַסֵּךְ אוֹתָם לַעֲבוֹדָה זָרָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה הָרְגוּ אֶת הָאַרְיֵה שֶׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע, דִּמְיוֹנוֹ כְּאַרְיֵה, עָלָיו אָמַר דָּוִד (תהלים י) יֶאֱרֹב בַּמִּסְתָּר כְּאַרְיֵה בְּסֻכּה יֶאֱרֹב לַחֲטוֹף עָנִי, וְאֵין עָנִי אֶלָּא עָנִי מֵהַתּוֹרָה וּמִמִּצְווֹתֶיהָ.

מִשּׁוּם שֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת יִשְׂרָאֵל בְּדוֹחַק בַּגָּלוּת, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ טוֹעִים בּוֹ בְּכֹבֶד הַמַּס וּבְכֹבֶד הַמְּלָאכָה בְּאַבּוּד הַדַּעַת, הָרְגוּ אוֹתוֹ. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִתְפַּשְׁטוּ בָּעֲרָיוֹת, סִמְּאוּ אֶת עֵינֵי יֵצֶר הָרָע שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וּפֵרְשׁוּהָ שֶׁאַרְיֵה שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, כְּשֶׁתָּפְסוּ אוֹתוֹ בְּנִימָה אַזַּת שֶׁל נָשִׁר מִמֶּנּוּ, צָוְוחַ קוֹל עַד אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה. מִשּׁוּם זֶה הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ בִּכְלִי שֶׁל עֶפֶרֶת, וְלֹא נִשְׁמַע בּוֹ קוֹלוֹ, וְשָׂרְפוּ אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, לְקַיֵּם בּוֹ (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ.

וּכְמוֹ שֶׁתִּקְּנוּ הָאָבוֹת שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת בְּזְמַנִּים יְדוּעִים, כָּךְ תִּקְּנוּ רַבָּנָן לְשַׁלֵּשׁ אֶת שְׁנוֹתֵינוּ בַּמִּקְרָא בַּמִּשְׁנָה וּבַתַּלְמוּד. וּבְגִלְגֻּלָּם בֵּאֲרוּ שֶׁעֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹמַר, קְבַעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה? וּפֵרְשׁוּהָ, שֶׁמִּי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּמִּשְׁנָה (בַּתַּלְמוּד), כְּאִלּוּ הִתְעַסֵּק בַּכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא כְּלוּלָה בַּמִּקְרָא בַּמִּשְׁנָה וּבַתַּלְמוּד. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּאַהֲרֹן, (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעוֹלָה. בְּפַר לְכַפָּר עַל הָעֶגֶל, וְאַיִל לְהַזְכִּיר אֶת עֲקֵדַת יִצְחָק.

וְעוֹד, בַּמִּקְרָא תִּקְּנוּ שֶׁמִּלַּמֵּד לֹא יִהְיֶה רַשַּׁאי לְלַמֵּד יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה תִּינוֹקוֹת, וְסוֹד הַדָּבָר – מִיָּמִין כ״ה תְּבָרְכוּ, מִצַּד הַשְּׂמֹאל הַלּוֹא כ״ה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה׳. וְהַיְנוּ וַיְהִי כ״ה וָכ״ה וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ. כְּנֶגְדָּם עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה אוֹתִיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע עַרְבִית וְשַׁחֲרִית בַּפָּסוּק הָרִאשׁוֹן שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר. וְכָל מִי שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עֶרֶב וָבֹקֶר, כְּאִלּוּ מְקַיֵּם וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. מִי הַמַּשְׂכִּילִים? אֵלּוּ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. יַזְהִרוּ – אֵלּוּ הַנְּקֻדּוֹת שֶׁמְּאִירוֹת בָּאוֹתִיּוֹת כְּנִשְׁמָה בַּגּוּף. כְּזֹהַר – אֵלּוּ טַעֲמֵי תּוֹרָה, שֶׁהֵם כְּתָרִים עַל רָאשֵׁי הָאוֹתִיּוֹת, כָּרָקִיעַ שֶׁהוּא עַל הָאָרֶץ כְּכֻתֶּר. וְהָאוֹתִיּוֹת וְהַנְּקֻדּוֹת וְהַטְּעָמִים הֵם כְּנִשְׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ.

הָאוֹתִיּוֹת הֵן מִצַּד הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא בְּרִבּוּעַ, וְהַנְּקֻדּוֹת בְּעִגּוּל שֶׁבָּאִים בְּעִגּוּל מִשּׁוּם שֶׁהֵם כְּמוֹ אָדָם שֶׁל יְצִירָה. הַנְּקֻדּוֹת הֵן מִצַּד הָרוּחַ כְּאוֹתָם הַגַּלְגַּלִּים שֶׁבָּאִים בְּגִלְגּוּל. וּכְמוֹ שֶׁהָרוּחַ מַנְהִיגָה אֶת כָּל הָעֲרָקִים שֶׁל הַדָּם שֶׁדּוֹפְקִים מִן הַלֵּב, כָּךְ הָאוֹתִיּוֹת מִתְנַהֲגוֹת לַנְּקֻדּוֹת. וְסוֹד הַדָּבָר – אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ.

מִשּׁוּם שֶׁרוּחַ שֶׁל אָדָם מִשָּׁם נִטְלָה, מֵהַדֵּרְגָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (יחזקאל א) כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים, שֶׁהֵם גּוּף לָרוּחַ לַנְּקֻדּוֹת, שֶׁאוֹתָן רוּחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הֵם מֵרוּחַ הַחַיָּה. הַנִּשְׁמָה בָּאָה מֵהַכִּסֵּא. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם יְהוָה, שֶׁהוּא מַנְהִיג אֶת הַכֹּל, הַטְּעָמִים שֶׁהֵם הַכְּתָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה הֵם מִצַּדָּהּ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵן מִצַּד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁכְּלוּלוֹת בַּשְּׁכִינָה. הַצַּדִּיק נוֹסֵעַ לִשְׁמֹאל שֶׁהוּא יִצְחָק. קִ"ץ זַ"י, זֶה הָעוֹלָמִים קָשׁוּר בַּשְּׁמֹאל, וְהַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה מִצַּד הַשְּׁמֹאל נֶאֱמַר בָּהּ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ. וּמִצַּד הַיָּמִין וָבֹהוּ, בּוֹ הוּא. וּמִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְזוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם (שם). וְאֵלּוּ הֵם הַלְּבוּשִׁים שֶׁל הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה בַּגָּלוּת. וּמִי גָּרַם אֶת זֶה? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קֹדֶם שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם הָיָה נִסְתָּר יְהוָה.

אַזַּר כָּךְ הִתְפַּשְּׁטָה ה' לְמַטָּה, וְנֶאֱמַר בּוֹ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ. וְסוֹד הַדָּבָר – אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּה' בְּרָאָם. הֲרֵי לְךָ שֶׁהָיָה לְבוּשׁוֹ תֹהוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים וְגוֹ' (שם ב), לֹא יָרְדָה עָלָיו נְבִיעָה, מִשּׁוּם שֶׁאָדָם אַיִן. שֶׁהָיָה בַּעֲלָה נִסְתָּר לְמַעְלָה בְּאַיִן, עַד שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה ו' מִן יְהוּ שֶׁהוּא בִּינָה ם, שֶׁהִיא מְקוֹר הַנְּבִיעָה שֶׁהִיא נֶקְדָּה נִסְתֶּרֶת. וּמִיָּד וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

וְקֹדֶם שֶׁיֵּרָדָה, הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָן, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיְתָה נְבִיעָה יוֹרֶדֶת. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיֵּרְדָה הַנְּבִיעָה לַהּ, הָיְתָה הָרִאשִׁית מְזֻוָּסָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא תִּהוּ בְּרָאָהּ, לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ. וְנֶאֱמַר בָּהּ (בּוֹ) לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ.

וּבְזְמַן שֶׁהָיָה תֹּהוּ, אָמַר אֱלֹהִים לְנֹחַ (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. וְזֶה הַקֵּץ שֶׁל יְצִחָק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה (שם). שֶׁאִם אַתָּה מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם, (לֹא נֶחְרְבוּ, וְכָךְ הֻרְאָה לוֹ בְּרֶמֶז בְּסוֹף הַיָּמִים, כְּדֵי שֶׁיְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם) וְלֹא יָמוּת מָשִׁיחַ שֶׁהוּא מִצַּד הַשְּׁמֹאל. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָן הָיָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. אֶלָּא מַגִּיד מֵרֵאשִׁית אַחֲרִית, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָאָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁהָיָה בּוֹנֶה, וְנֶחְרְבוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרְאוּ. רָאָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים מַעֲשִׂים שֶׁנֶּחְרְבוּ, וְכֵיוָן שֶׁבָּרָא וּמָנַע מֵהֶם בְּרָכוֹת, הֶחְזִישׁ אוֹתָם כְּאִלּוּ הֶחֱרִיב אוֹתָם.

וְזֶה מְדַבֵּר עַל סוֹף הַיָּמִים שֶׁהַתּוֹלְדוֹת הַלָּלוּ הָרָעִים הָיוּ גּוֹרְמִים שֶׁהַנָּהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. הַנְּבִיעָה שֶׁלּוֹ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בַּשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וּבַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה. וְזֶהוּ יֶחֱרַב – בְּבֵית רִאשׁוֹן, וְיָבֵשׁ – בְּבֵית שֵׁנִי. וּלְנֹחַ הִתְגַּלָּה מַה שֶּׁהָיָה עָתִיד לִהְיוֹת, וְלֹא בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם.

עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וּבִקֵּשׁ רַחֲמִים. וַעֲתִידִים הָיוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֵצְאוּ אֶלָּא אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה, מִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁהִיא הַדִּין, וְהָיָה זוֹעֵר הָעוֹלָם לִתְהוּ וָבֹהוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁבִּקֵּשׁ מֹשֶׁה רַחֲמִים עֲלֵיהֶם, הַשְּׁמֹאל דּוֹחָה, וְלֹא יָצְאוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל. וְיָמִין מְקָרֶבֶת, שֶׁהִיא יָמִין מַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד. וּמֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁנָּתַן עֲצָמוֹ עֲלֵיהֶם, נָתַן תִּקֶּף לְדַרְגָּתוֹ שֶׁהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה הַנֶּאֱלָה תְּלוּיָה בּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וְגוֹ', עַד כִּי יָבֹא שִׁיל"ה, שֶׁהוּא מֹשֶׁה בְּזְוִשְׁבּוֹנוֹ יְסוֹד צַדִּיק, בּוֹ ס"ו תְּהֹא דּוֹחָה.

אַף עַל גַּב שֶׁבֵּאַרְנוּ בּוֹ כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ.

מִשּׁוּם שֶׁנִּקְשָׁר בִּשְׁמוּאֵל, וְיָמִין מִקָּרֵבֶת. מִשּׁוּם שֶׁתָּלוּי מִמֶּנּוּ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁס״ו הֵם שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת וְשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה שֶׁנִּתְּנוּ מִגְּבוּרָה, שֶׁהִיא הַשְּׁמוּאֵל. שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים נִקְרְאוּ, שֶׁנּוֹסְעִים מִגְּבוּרָה שֶׁשָּׁם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהִיא שְׁכִינָה תַּזְוִתּוֹנָה, הַכְּלָל שֶׁל שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת וְשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה.

שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הִיא הַלֵּב, הַכְּלָל מִל״ב אֱלֹהִים, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה – פֶּה. וְזֶהוּ הַלֵּב לַפֶּה לֹא גִּלָּה, מִשּׁוּם שֶׁעָתִיד הַשְּׁמוּאֵל שֶׁהוּא הַפֶּה לְהַדְּיוֹטוֹת. וּכְמוֹ שֶׁהַלֵּב הוּא נִסְתָּר, כָּךְ הַגְּאֻלָּה נִסְתֶּרֶת בַּלֵּב. וְהַפֶּה, שֶׁהוּא גָּלוּי, לֹא גִּלָּה אֶת הַגְּאֻלָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בַּיָּמִין, אָמַר (רות ג) זַיִ ה׳ שְׁכִבִי עַד הַבֹּקֶר. וּמִשּׁוּם שֶׁהַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בַּיָּמִין, אָמַר הַנָּבִיא (ישעיה נג) וּזְרוֹעַ ה׳ עַל מִי נִגְלָתָה. עַל מ״י וַדַּאי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מִי יִרְפָּא לָךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) מָה אֲעִידֵךְ מָה אֲדַמֶּה לָךְ, הַהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאָמְרוּ לִי מַה שְׁמוֹ מָה אֹמַר. בְּמ״ה תָּבֹא הַנֶּחָמָה וּבְמ״י הָרְפוּאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָ״ה אַשְׁוֶה לָךְ וַאֲנַחֲמֵךְ מִי יִרְפָּא לָךְ. שֶׁמּוֹשֶׁה הוּא מַה שְׁמוֹ, וּבוֹ תִּהְיֶה נֶחָמָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּפַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁמוֹ מֹשֶׁה מֹשֶׁה, אָזַד עַל הַגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה, וְאָזַד עַל הָאַחֲרוֹנָה. וּמִשּׁוּם זֶה אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה. אָז שָׁר לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אָז יָשִׁיר.

הָעֲשִׁירִי בַּתְּפִלָּה, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר תְּפִלָּה לְדָוִד שְׁמַע ה׳ צֶדֶק. וְדָוִד בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר עַל יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲרִית הַיָּמִים שֶׁל הַגָּלוּת, (תהלים יז) בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה. וְאֵין לַיְלָה אֶלָּא גָּלוּת. וְאִיּוֹב מַה שֶּׁאָמַר, הַכֹּל הָיָה מָשָׁל עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁאָמַר כְּלֵה עָנָן וַיֵּלַךְ. וְהַשָּׂטָן רָצָה לְקַטְרֵג עָלָיו, וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִיּוֹב לֹא בְּדַעַת יְדַבֵּר.

וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת דְּחָזֵק הַגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה בְּסוֹף הַיָּמִים, אָמַר (בראשית לב) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ, וְזוֹלֵק הָעָם הַקָּדוֹשׁ בַּגָּלוּת לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה, בָּרִאשׁ בַּגָּלוּת שֶׁל אֱדוֹם. וְאֶת לֵאָה וִילָדֶיהָ אַחֲרֹנִים וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף

אַזְרִנִים (שם לג). וּמִשּׁוּם שֶׁרָאָה אַזָּר כֵּן אֶת הָעִנְיָן וְהַצַּעַר שֶׁלָּהֶם, אָמַר וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי (שם כח), זֶה הַמִּקְדָּשׁ. וְאָמַר וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ.

וְדָוִד בִּגְלַל הַגָּלוּת אָמַר (שמואל–א יז) הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר. וּמִשּׁוּם שֶׁרָאָה הַשְּׁכִינָה זְרֻבָה וִיבֵשָׁה, הוּא הָיָה נוֹטֵל הַצַּעַר בִּשְׁבִילָהּ. שֶׁאַזָּר שֶׁרָאָה שֶׁזָּרוּ יִשְׂרָאֵל בְּתִשׁוּבָה בִּשְׁמִזָּה, תִּקֵּן עֲשָׂרָה מִינֵי תְּהִלִּים, וּבַסּוֹף שֶׁל כֻּלָּם אָמַר (תהלים פו) תְּפִלָּה לְדָוִד הַטֵּה ה' אָזְנְךָ עֲנֵנִי וְגוֹ'. רָאָה שֶׁכָּל תְּפִלּוֹת הַנִּגּוּן הָיוּ מִתְעַטְּפוֹת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלֹא הָיוּ נִכְנָסוֹת עַד שֶׁתִּכָּנֵס תְּפִלַּת הֶעָנִי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב תְּפִלָּה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף (שם קב), שֶׁעוֹטֵף כָּל תְּפִלּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת תְּפִלַּת הֶעָנִי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ תְּפִלַּת (הֶעָנִי הַקְּדִים לַכֹּל. מִי הִיא תְּפִלַּת הֶעָנִי? זוֹ תְּפִלַּת) עַרְבִית שֶׁהִיא רְשׁוּת בְּפָנֵי עַצְמָהּ בְּלֹא בַּעְלָהּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא בְּלֹא בַּעְלָהּ, הִיא עֲנִיָּה וִיבֵשָׁה וְצַדִּיק עָנִי וְיָבֵשׁ. וּתְפִלַּת הַשַּׁבָּת הִיא צְרָכָהּ לֶעָנִי (שֶׁלָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמָּשׁ בְּשַׁבָּת צְרָכָהּ לַעֲנִיִּים). וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ אָדָם שֶׁיִּהְיֶה הוּא כְּמוֹ עָנִי לְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּתְפִלַּת הָעֲמִידָה בְּכָל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַזּוֹל בִּשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה. וּמִתְעַטֵּף בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה כְּעָנִי, וְיִהְיֶה בִּתְפִלִּין כְּאֶבְיוֹן לְשַׁעַר הַהֵיכָל שֶׁהוּא אדנ"י, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה לְזוֹשְׁבוֹן הֵיכ"ל. וְזֶהוּ אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח.

וּכְשֶׁפּוֹתְחִין פֶּה בִּתְפִלַּת עַרְבִית, הַנָּשֶׁר יוֹרֵד בִּימוֹת הַזּוֹל לְקַבֵּל בִּכְנָפָיו אֶת תְּפִלַּת הַלַּיְלָה, וְזֶה נִקְרָא נוּרִיאֵ"ל. אוּרִיאֵ"ל מִצַּד הַזֶּסֶד, וְנוּרִיאֵ"ל מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁהִיא אֵשׁ דּוֹלֶקֶת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (דניאל ז) נְהַר דִּינוּר שׁוּפָעַ וְיוּצֵא מִלְפָנָיו. וּבִתְפִלַּת שַׁחֲרִית יוֹרֵד אַרְיֵה לְקַבֵּל תְּפִלַּת הָאָדָם בִּזְרוֹעוֹ וּבִכְנָפָיו, שֶׁאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְכָל חַיָּה, וְזֶה מִיכָאֵ"ל. וּבִתְפִלַּת הַמִּנְחָה יוֹרֵד שׁוֹר לְקַבֵּל הַתְּפִלָּה בְּקַרְנָיו וּבִכְנָפָיו, וְזֶה גַּבְרִיאֵ"ל.

וּבְשַׁבָּת יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת לְקַבֵּל אֶת הַבַּת

הַיְוִזִירָה בָּהֶם, וְזֶה סוֹד הַשַּׁבָּת, ש׳ בַּת. בִּשְׁלֹשָׁה אָבוֹת מְקַבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא הַשַּׁבָּת, הַבַּת הַיְוִזִירָה שֶׁלּוֹ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הַזִּוִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ בַּשֵּׁם שֶׁל ה׳, פּוֹתְזִזִים וְאוֹמְרִים, שְׁאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְגוֹ׳ (שם כד). בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִפְתָּזִוזִים שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת. הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן – הֵיכַל הָאַהֲבָה. הַשֵּׁנִי – הֵיכַל הַיִּרְאָה. הַשְּׁלִישִׁי – הֵיכַל הָרַוָּזִמִים. הָרְבִיעִי – הֵיכַל הַנְּבוּאָה שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה. הַזְּזַמִּישִׁי – הֵיכַל הַנְּבוּאָה שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה. הַשִּׁשִּׁי – הֵיכַל הַצָּדָק. הַשְּׁבִיעִי – הֵיכַל הַדִּין. וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שִׁשׁ. אֱלֹהִים, הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי, וְהֵם שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת לְמַטָּה וְשִׁבְעָה הֵיכָלוֹת לְמַעְלָה. וּכְנֶגְדָּם ז׳ קוֹלוֹת שֶׁל הָבוּ לַה׳. וּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אַזְכָּרוֹת שֶׁל הָבוּ לַה׳, שֶׁבָּהֶן שָׁט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת בְּרֶכֶב אֱלֹהִים רִבּוֹתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר רִבּוֹא עוֹלָמוֹת.

וְכַמָּה שׁוֹמְרֵי שְׁעָרִים עִם שׁוֹמְרֵי הַהֵיכָלוֹת שֶׁמְּקַבְּלִים אֶת הַתְּפִלּוֹת. וְכָל תְּפִלָּה לֹא תִכָּנֵס אֶלָּא בְּמִדָּה וּבְמִשְׁקָל, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר עַל הַתְּפִלָּה לֹא יִהְיֶה בְּכִיסְךָ וְגוֹ׳. וְהַתְּפִלּוֹת הַזְּזֵסְרוֹת, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר, שָׁקֹל שָׁקַלְתָּ בְּמֹאזְנַיִם וְנִמְצֵאתָ זְסֵר. אַף עַל גַּב שֶׁהַפָּסוּק הַזֶּה בְּמָקוֹם אַזְהָרָה, שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁעַל הַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ, וְאֵין מְקַבֶּלֶת תְּפִלָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא תַקְרִיבוּ.

וְכִי יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוּם? כֵּן, זוֹ שֶׁעוֹלָה פָּגוּמָה בִּכְלִי מְזַזָּפָה וּבִלְבּוּל הַדַּעַת. כָּל שֶׁכֵּן אִם טָעָה בְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת אוֹ בְּשָׁלֹשׁ הָאַזְּרוֹנוֹת אוֹ בָּאֶמְצָעִיּוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, טָעָה בְּשָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת – זוֹזֵר לָרֹאשׁ. וּבָאַזְּרוֹנוֹת – זוֹזֵר לָעֲבוֹדָה. וּבָאֶמְצָעִיּוֹת – זוֹזֵר לַמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בַּתְּפִלָּה מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה׳ וְגוֹ׳. וּכְשֶׁתְּפִלָּה עוֹלָה בִּזְרוֹעַ יָמִין אוֹ בִּשְׂמֹאל, שֶׁהֵן שַׂזְּרִית וּמְנֻזָּה, מַה כָּתוּב בָּהּ? שְׂמֹאלוֹ תַּזַּת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּזַבְּקֵנִי.

תְּפִלַּת עַרְבִית הִיא מִטָּה, וּבְשָׁבְבִילוֹ נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, שֶׁהִיא בְּבֵית הַחוֹלִי בַּגָּלוּת שֶׁהוּא הַלַּיְלָה. כְּמוֹעֵט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם וְגוֹ'. וּכְשֶׁהַתְּפִלּוֹת עוֹלוֹת כָּרָאוּי, הַכָּרוּז יוֹצֵא וְאוֹמֵר שְׁאוּ שְׁעָרִים וְכוּ'. וְאוֹמְרִים מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד (תהלים כד), מֵהַצַּד שֶׁל הָאֵם שֶׁהִיא מ"י, וְנִקְרֵאת ה' עִוּוּז וְגִבּוֹר מִצַּד הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה. מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד ה' צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה, מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק.

וְאִם אֵין הַתְּפִלָּה שְׁלֵמָה, כַּמָּה מַלְאָכִי זֻבְלָה רוֹדְפִים אַזַּרְיָה, וְנֶאֱמַר בָּהּ כָּל רֹדָפֶיהָ הִשִּׂיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים. וּמְשׁוּם זֶה מִתְפַּלְּלִים וְהוּא רַזּוּם יְכַפֶּר עָוֹן, זֶה סמא"ל שֶׁהוּא נָזוּשׁ. וְלֹא יַשְׁזִּית – זֶה מַשְׁזִּית. וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ – זֶה אַף. כָּל זַמָּתוֹ – זוֹ זִמָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְרַדְּפוּ אַזַּר הַתְּפִלָּה.

וְכַמָּה מַלְאָכֵי זֻבְלָה תְּלוּיִים מֵהֶם. שֶׁבַע הֵם הַמְמֻנִּים, וְשִׁבְעִים תְּלוּיִים בֵּינֵיהֶם. וּלְכָל רָקִיעַ וָרָקִיעַ הֵם מְקַטְרְגִים וּתְלוּיִים מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף רִבּוֹא.

וְאִם תְּפִלָּה עוֹלָה שְׁלֵמָה בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה, וּבִתְפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ וּבִזְרוֹעוֹ, נֶאֱמַר בָּהֶם יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף. וּבִזְכוּת תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' וְגוֹ'. שֵׁם ה' הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁהִיא תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וּמִיָּד שָׁרוּאִים שֵׁם ה' עַל רֹאשׁוֹ בַּתְּפִלָּה שֶׁהִיא אֲדנָ"י, יְהוָ"ה תְּפִלִּין עָלָיו, מִיָּד כֻּלָּם פּוֹזְדִים וּמִזְדַּעְזְעִים מֵהַתְּפִלָּה, וּמֵהֶם נוֹפְלִים וּמֵהֶם בּוֹרְזִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף. וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי שַׁעַר הַתְּפִלָּה, וְעָלָיו נֶאֱמַר לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר. בַּשַּׁעַר שֶׁהוּא שַׁעַר הַמֶּלֶךְ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּמְקוֹם אַזַּר פָּרְשׁוּהָ – כָּאן מְקוֹמָהּ. וְהַתְּפִלָּה הִיא הַשְּׁכִינָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה, וְנֶאֱמַר בּוֹ מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמוֹעַ תּוֹרָה וְגוֹ'. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מִשּׁוּם שֶׁתְּפִלָּה הִיא מִצְוָה וְזוֹ שְׁכִינָה. וְתוֹרָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין צָרִיךְ הַפְסָקָה בֵּינֵיהֶם. וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹת תּוֹרָה וּמִצְוָה בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה. שֶׁכָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, כֵּן תְּלוּיוֹת מִשֵּׁם יְהוָ"ה, וְסוֹד הַדָּבָר – זֶה שְׁמִי לְעֹלָם. שְׁמִי עִם י"ה – שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזַמְּשׁ. זִכְרִי עִם ו"ה –

מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. וּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת הֵן בִּקְרִיאַת שְׁמַע, וְנִתְּנוּ מֵאַהֲבָה שֶׁל אַהֲבָה.

וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ הַבּוֹזֵר בְּעַמּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה. וְאֵלּוּ כְּלוּלִים בְּאַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבִי. הַתְּפִלִּין הֵן עֹז, שֶׁנִּתְּנוּ מִיִּרְאָה שֶׁהִיא לִשְׁמאל. וְזֶהוּ פָּוֵז יְצַוְּוֵק, שֶׁשָּׁם כָּל הַמְקַטְרְגִים עוֹלִים לְתִבְעַ כָּל הַדִּינִים. וּמִשּׁוּם זֶה, וּבְזֹרוֹעַ עֻזּוֹ – זֶה תְּפִלִּין, י״ה בִּיְרָאָה, ו״ה בְּאַהֲבָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶהֱבוּ אֶת ה׳ כָּל זַסִידָיו. תִּפְאֶרֶת, יהו״ה כּוֹלֵל הַכֹּל. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב וְהִנֵּה ה׳ נִצָּב עָלָיו, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

לְאַזֵּר שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל, עוֹלֶה בְּיו״ד ה״א וא״ו ה״א, וְסוֹד הַדָּבָר – יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזָּלוֹ לְהִבָּרְאוֹת. מַזָּלוֹ שַׁבָּת – זָשַׁב מָ״ה, וְתִמְצָא בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּבְשָׁבִיל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בִּדְיוּקָן רִבּוֹנוֹ וַדַּאי. שֶׁכַּאֲשֶׁר תְּפִלָּתוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה, כָּרוּז יוֹצֵא מֵהָרְקִיעִים וְאוֹמֵר: תְּנוּ כָבוֹד לְדְמוּת הַמֶּלֶךְ.

וְאֵין שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתְּפִלָּה הַזּוֹ. אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח, לְהוֹצִיא מָזוֹן לַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים. שֶׁבַּהֵיכָל הַזֶּה שָׁם הַמָּזוֹן. בָּנִים זַיִּים וּמְזוֹנוֹת מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהוּא בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל. וְהוּא עֵץ הַזַּיִים שֶׁיּוֹצֵא מִן הַזַּיִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא הָעֵץ שֶׁמָּזוֹן לְכֻלָּם בּוֹ, וְתָלוּי בַּמּוֹחַ הַקָּדוֹשׁ הַזָּקֵן שֶׁל הַזְּקֵנִים. וּבְנֵי הַשְּׁכִינָה, הֵם יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הַזַּיִים שֶׁלּוֹ תּוֹרָה, הַמָּזוֹן שֶׁלּוֹ תְּפִלָּה שֶׁנִּזּוֹנֶשֶׁבֶת לְקָרְבָּן.

וּבַגָּלוּת נֶאֱמַר עַל יִשְׂרָאֵל (בראשית ל) הָבָה לִי בָנִים. וְהַשְּׁכִינָה הִיא הַקָּרְבָּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתָהּ בִּימִין וּבְשִׂמאל וּבַגּוּף, וְיִזּוּדוּ עִמָּהּ בְּצַדִּיק שֶׁהוּא אוֹת תְּפִלִּין וְאוֹת שַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים.

וְיֵשׁ לִשְׁאל, לָמָּה מִתְפַּלְּלִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַמָּה דְּרָגוֹת? לִפְעָמִים מִתְפַּלְּלִים לוֹ בִּסְפִירָה יְדוּעָה וּבְמִדָּה יְדוּעָה, לִפְעָמִים תְּפִלָּה לִימִין. זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים. לִפְעָמִים לִשְׂמאל. זֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים הָרוֹצֶה

לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין. שֶׁהָאַבָּא וְהָאִמָּא הֵם לִימִין וְלִשְׂמאל, וְלִפָּעָמִים לְעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, לִפָּעָמִים לַצַּדִּיק. כָּל תְּפִלָּה עוֹלָה לְדַרְגָּה יְדוּעָה. אֶלָּא וַדַּאי יהו"ה הוּא בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה.

וְהַתְּפִלָּה הִיא שְׁכִינָה. בִּזְמַן שֶׁצְּרִיכִים לְרַוֵּחַ עַל הָעוֹלָם, עוֹלָה בִּימִין. וּבִזְמַן שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת דִּין בָּעוֹלָם, עוֹלָה לִשְׂמאל. וְהַכֹּל אֶל יְהוָ"ה שֶׁהוּא בְּכָל מָקוֹם. וּמְשׁוּם זֹאת, זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה. ה' עֹלָה כַּה'. וְזוֹ הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה קָרְבָּן לַה'. וּכְשֶׁעוֹלָה אֵלָיו, צָרִיךְ לְהַכְלִיל עִמָּהּ כָּל הַסְּפִירוֹת, שֶׁאֵין קְדֻשָּׁה פָּחוּת מֵעֲשָׂרָה, שֶׁהִיא קְדֻשָּׁתוֹ, בִּרְכָתוֹ וְיִחוּדוֹ.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁרוֹצֶה אָדָם לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּה לְמַעְלָה, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ בְּכָל הַתְּנוּעוֹת, וְאִם הַנָּזוּשׁ רוֹצֶה לְקַטְרֵג לַתְּפִלָּה, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ מַקְלֵעַ. וְסוֹד הַדָּבָר – זֶרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָא.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, עֶלְיוֹנִים שִׁמְעוּ, תַּחְתּוֹנִים הִתְכַּנְּסוּ. אֵלּוּ רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. אֵלְיָהוּ, בִּשְׁבוּעָה עָלַיִךְ, טַל רְשׁוּת מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרֵד לְכָאן, שֶׁהֲרֵי קָרֵב גָּדוֹל בִּזְמַן לְךָ. וְזַנּוֹךְ מִטַּטְרוֹ"ן רֵד לְכָאן אַתָּה וְכָל רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה שֶׁתַּחַת יָדְךָ, שֶׁלֹּא לִכְבוֹדִי עָשִׂיתִי, אֶלָּא לִכְבוֹד הַשְּׁכִינָה.

פָּתַח כְּמוֹ מִקֶּדֶם וְאָמַר, הַזֶּרְקָא, וַדַּאי בָּהּ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם הַיָּדוּעַ, שֶׁהֲרֵי אֶבֶן הַמַּקְלֵעַ שֶׁנִּזְרָקָה לְמָקוֹם יָדוּעַ, כָּךְ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת הַמַּחֲשָׁבָה בַּתְּפִלָּה בַּכֶּתֶר הַזֶּה, הִיא אֶבֶן מַכְלֶלֶת וּמְעֻטֶּרֶת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כָּל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ לַמָּקוֹם שֶׁנִּטְלָה. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ אֶל בַּעְלָהּ, אֲפִלּוּ נָזוּשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ לֹא יַפְסִיק. אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית ג) וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב – הָאֶבֶן הַהִיא שֶׁהִיא י' שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, לֹא יַפְסִיק לְהַעֲלוֹתָהּ לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּטְלָה. מֵהַעֲמוּד הָאֶמְצָעִי צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ עַד אֵין סוֹף.

וּכְשֶׁמּוֹרִיד אוֹתָהּ, נֶאֱמַר בּוֹ כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ. (וְכַאֲשֶׁר מוֹרִיד

אוֹתָהּ) בּוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת אוֹתָהּ עַד אֵין סוֹף (וּלְהוֹרִידָהּ) וְעַד אֵין תַּכְלִית, וְלֹא יַפְסִיק אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. לְפָעָמִים ו' הוּא בַּעְלָה בְּצַדִּיק בְּשִׁשָּׁת הַפָּרָקִים שֶׁל שְׁתֵּי הַשּׁוֹקַיִם, יוֹרֶדֶת אֵלָיו בִּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם. לְפָעָמִים בַּעְלָהּ הוּא ו' בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, בְּשִׁשָּׁה פָּרָקִים עוֹלָה אֵלָיו בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. לְפָעָמִים הוּא בַּעְלָהּ בֵּין הָאָב וְהָאֵם, בֵּ"ן יְ"ה צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ לְשָׁם. לְפָעָמִים הוּא בַּעְלָהּ בְּכֶתֶר ו' בְּבֵין י"י כְּמוֹ זֶה א' צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ אֵלָיו. וּכְשֶׁעוֹלָה לְשָׁם אֵלָיו, נֶאֱמַר בָּהּ (תהלים קיוז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים וְגוֹ'.

כְּשֶׁהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה בְּרֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים, שׁוֹאֲלִים בִּשְׁבִילָהּ הַמַּלְאָכִים אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ. וּכְשֶׁעוֹלָה לְא' (לְמַעְלָה) הִיא כֶּתֶר בְּרֹאשׁ שֶׁל , עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ. כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת עִמּוֹ, יוֹרֶדֶת וְנַעֲשֵׂית נְקֵבָה לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. וּבְכָל דַּרְגָּה שֶׁעוֹלָה, כָּךְ יוֹרֶדֶת. כְּשֶׁעוֹלָה נִקְרֵאת כֶּתֶר בְּסוֹד הַטְּעָמִים, וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת נִקְרֵאת נְקֵבָה, וּכְשֶׁהִיא כְּמוֹ זֶה אוי, וי מִתְיַוֶּזֶדֶת עִמּוֹ. וּכְשֶׁהִיא כֶּתֶר עַל רֹאשׁוֹ, נִקְרֵאת אוֹת זַיִן. כְּלוֹלָה מִמֶּנּוּ אוֹת הַבְּרִית שֶׁהִיא שְׁבִיעִית, שֶׁהַכֹּל וַדַּאי שְׁבִיעִי. הָאָבֶן הַזּוֹ הִיא בְּנַיִן כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּבְשִׁבְילָהּ נֶאֱמַר (דברים כה) אֶבֶן שְׁלֵמָה וָצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ. הִיא מִדָּה בֵּין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה, שֶׁכָּל סְפִירָה עוֹלָה בָּהּ לְעֶשֶׂר.

הַשִּׁעוּר שֶׁל הַו' בָּהּ נַעֲשֶׂה אַמָּה, עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ בֵּין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה, וְסוֹד הַדָּבָר – עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקֶּרֶשׁ. וּבֵין כָּל אַמָּה וְאַמָּה הִיא עֶשֶׂר, בֵּין פָּרָק וּפָרָק תִּמְצָא אוֹתָהּ. וְי' עֶשֶׂר פְּעָמִים עוֹלָה לְמֵאָה. וְהַהֶפְרֵשׁ שֶׁל מֵאָה – אַמָּ"ה.

כָּל מִדָּה וּמִדָּה נִקְרֵאת עוֹלָם. וְאוֹתָם י"ו שִׁעוּר וּמִדָּה, ו' שֶׁקֶל, י' הַמִּדָּה שֶׁלּוֹ. וְשִׁעוּר שֶׁל הַמִּדָּה זָמֵשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ וְזָמֵשׁ אַמּוֹת רוֹחַב, וְהֵם כְּנֶגֶד הַשִּׁעוּר שֶׁל כָּל רָקִיעַ שֶׁמַּהֲלַךְ זָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה אָרְכּוֹ וְזָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה רָחְבּוֹ. וְהֵם ה"ה. הֲרֵי לְךָ שִׁעוּר קוֹמָה בְּאוֹתִיּוֹת יהו"ה, שֶׁהָאוֹת ו' הִיא תִּפְאֶרֶת. שָׁמַיִם, זָמֵשׁ רְקִיעִים שֶׁלּוֹ, ה' אֵלּוּ נִקְרָאוּ הַשָּׁמַיִם, זָמֵשׁ רְקִיעִים שֶׁכְּלוּלִים בַּשָּׁמַיִם. זָמֵשׁ עֶלְיוֹנִים שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם. וְהֵם כֻּלָּם ה"ה זָמֵשׁ עִם

זְמִישׁ.

ו׳ הָרְקִיעַ הַשִּׁשִּׁי לָהֶם. י׳ שְׁבִיעִי לָהֶם, וְהֵם שִׁבְעָה עִם שִׁבְעָה, וְעוֹלִים אַרְבָּעָה עָשָׂר. וְכָךְ הֵן הָאֲרָצוֹת שֶׁבַּע עַל גַּבֵּי שֶׁבַע כִּגְלְדֵי בְצָלִים. וְכֻלָּם רְמוּזִים בִּשְׁתֵּי עֵינַיִם. י׳ נְקֵבוֹת עוֹלָם קָטָן. ו׳ עוֹלָם אָרֹךְ. וְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁאֹל שְׁאֵלָתוֹ לְגַבֵּי עוֹלָם אָרֹךְ – צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בּוֹ, וּבְעוֹלָם קָצָר – לְקַצֵּר בּוֹ.

וְעַל זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר, לְקַצֵּר – אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ. לְקַצֵּר בִּתְפִלָּתוֹ – אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ בִּנְקֵבַת י׳. לְהַאֲרִיךְ – מִצַּד הָאוֹת ו׳, וּנְפֵילָה בָּאוֹת פ׳, וְהַכֹּל פ״ו, וְאֶתְנַפַּל לִפְנֵי ה׳ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. וְהַכֹּל מ״ם, י׳ הַנְּקֵבָה בָּאֶמְצַע נַעֲשֵׂית מַיִם.

וּמִצַּד הַזֶּוֶסד צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בִּתְפִלָּתוֹ. וּבַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יַעֲלֶה יְהוָ״ה בְּרִבּוּעַ. וְצָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בַּתְּנוּעָה הַזּוֹ, שֶׁהִיא סוֹד הַתְּקִיעָה. לְקַצֵּר מִצַּד הַגְּבוּרָה בַּתְּנוּעָה שֶׁל שְׁבָרִים, שֶׁשָּׁם תְּבִיר בֵּינוֹנִי, לֹא בַּאֲרִיכוּת וְלֹא בְּקִצּוּר, בִּתְרוּעָה בָּעֲמוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהִיא שַׁלְשֶׁלֶת, שֶׁשְּׁנֵיהֶם שֶׁכֻּלּ הַקֹּדֶשׁ, כְּנֶגֶד רִבּוּעַ שֶׁהוּא עוֹלָה זוֹלָם. הַשְּׁבָרִים כְּנֶגֶד שְׁבָא. זֶה צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת קוֹל, וְזֶה צָרִיךְ לְהוֹרִיד אוֹתָהּ. וּמְשׁוּם זֶה אוֹתָם שְׁבָרִים תְּרוּעָה, שַׁלְשֶׁלֶת זוֹ י׳ סְגוֹלְתָא.

פָּתַח וְאָמַר, זַרְקָא מַקַּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָא. בַּזַּיְשַׁאי הַשְּׁכִינָה הַתַּזּוּתוֹנָה, וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמַע, פָּתַח נְקֵבַת יָמִין יְהוָ״ה מֶלֶךְ. נְקֵבַת שְׁמֹאל יְהוָ״ה מָלָךְ. הַנְּקֵבָה הָאֶמְצָעִית יְהוָ״ה יִמְלֹךְ. רִבּוּעַ לְהַעֲלוֹת קוֹל. תְּבִיר לְשַׁבֵּר הַקּוֹל. הַשַּׁלְשֶׁלֶת אוֹזֶזֶת בִּשְׁנֵיהֶם כְּשַׁלְשֶׁלֶת. וְהוּא כְּמוֹ הָרִבּוּעַ שֶׁמַּאֲרִיךְ בָּהּ הַתֵּבָה, וְהִיא נְקֵבָה אַוֵּזֶת כְּמוֹ שֶׁהַזּוֹלָם. אֵין נְקֵבָה שֶׁאֵין לָהּ כְּמוֹ שֶׁלָּהּ בַּטְּעָמִים. סְגוֹל אֶל הַסְּגוֹלְתָא. שְׁבָא כְּנֶגֶד זָקֵף גָּדוֹל, כֻּלָּם תִּמְצָא אוֹתָם נְקוּדִים כְּמוֹ שֶׁהַטְּעָמִים לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ סוֹדוֹת נִסְתָּרִים.

קָם זָקֵן הַזְּקֵנִים מֵאַוֵּזֶר צִלּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי, הֲרֵי כָּל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה יוֹרְדִים לַעֲרֹךְ עִמְּךָ קְרָב. הִתְתַּקֵּן וְהִזְדַּרֵז עִם כָּל כְּלֵי הַקְּרָב. וְלֹא

עוֹד, אֶלָּא כָּל בַּעֲלֵי הַסּוּסִים שֶׁסּוּסֵיהֶם הֵם אֵשׁ, מַרְכְּבוֹתֵיהֶם מַרְכְּבוֹת לֶהָבָה, רָמְוֵיהֶם אֵשׁ, וְזַרְבּוֹתֵיהֶם אֵשׁ, וְקַשְׁתּוֹתֵיהֶם אֵשׁ, וְזֵילוֹתֵיהֶם אֵשׁ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁזָּקֵן הַזְּקֵנִים בָּא עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) עַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב, וּלְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן וְכוּ׳.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, זַבְּרִים, הַשָּׁעָה הִיא לְהַתְקִין הַשְּׁכִינָה בֵּינֵינוּ לְהָגֵן עָלֵינוּ בַּקְּרָב הַזֶּה. וְהַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הִיא יוֹרֶדֶת בְּכַמָּה בַּעֲלֵי קוֹלוֹת וְשׁוֹפָרוֹת, וְכַמָּה פָּרָשִׁים תַּקִּיפִים מְלַמְּדֵי מִלְחָמָה לְהִלָּחֵם עִמָּנוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, יוֹרֶדֶת, צָרִיךְ לְהָעִיר הַתּוֹרָה בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן סוּסֵי אֵשׁ, וְהַנְּקֻדּוֹת שֶׁהֵן פָּרָשִׁים רוֹכְבִים עֲלֵיהֶם, וְהַטְּעָמִים שֶׁהֵם כְּלֵי הַקְּרָב.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, זַרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא. כְּשֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל וְנִזְרְקוּ לְבֵין אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, נִזְרְקוּ עֲלֵיהֶם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת מִלְמַעְלָה. י׳ לַמִּזְרָח, ה׳ לַמַּעֲרָב, ו׳ לַדָּרוֹם, ה׳ לַצָּפוֹן. וְזֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא יהו״ה שׁוֹלֵט עַל אַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְהַנֶּשֶׁר, שֶׁהוּא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, פּוֹרֶשֶׂת עֲלֵיהֶם אֶת כְּנָפֶיהָ בְּכָל שַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מְגִנָּה עֲלֵיהֶם וַדַּאי מִכָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים, וְזֶהוּ הַפָּרֹשׂ סֻכַּת שָׁלוֹם וְכוּ׳. שֶׁסֻּכָּה וַדַּאי נִקְרֵאת, מִשּׁוּם שֶׁמְּסַכֶּכֶת עֲלֵיהֶם בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַסֻּכּוֹת, הֵם בָּנֶיהָ, כְּנֶגְדָּם שִׁבְעַת יְמֵי הַפָּסַח, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה תַּזּוֹת אִמּוֹ.

וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלְאָה זֶה שְׁמִינִי עֲצֶרֶת, עָלָיו נֶאֱמַר יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה׳. וְהַנֶּשֶׁר הָעֶלְיוֹן הַזֶּה נֶאֱמַר בּוֹ כְּנֶשֶׁר יָעִיר עַל קְנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, שֶׁהֵם שִׁבְעִים פָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

מִיָּד, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. תִּהְיֶה גְּאֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן יִפָּרֵשׂ כְּנָפָיו יְקַוְּזֵהוּ יִשָּׂאֵהוּ עַל אֶבְרָתוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה הַנֶּשֶׁר הוּא עַיִן, כְּנָפָיו הֵם שְׁנֵי כְּרוּבֵי הָעַיִן. שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים שֶׁלּוֹ הֵם שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּרְאִיתִיהָ

לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. אוֹתָם הַגְּוָנִים שֶׁל הָעַיִן שֶׁהִיא מְרֻקֶּמֶת בָּהֶם. אַשְׁרֵי הָעֵינַיִם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים וְנִפְתָּחִים אֵלֶיהָ לְקַבְּלָהּ כְּמֻרְכָּבָה עֲלֵיהֶם. וּמִיָּד וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וָאָבֵא אֶתְכֶם אֵלָי.

בַּת הָעַיִן זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה. הִיא הַכֶּתֶר בָּראשׁ. זַרְקָא. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה פּוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ וְנוֹטֶלֶת אוֹתָהּ וּפוֹרַזֶת עִמָּהּ, עַד שֶׁמַּגַּעַת אוֹתָהּ לְבַעְלָהּ מִמֶּנּוּ וְעַד אֵין סוֹף. וּכְשֶׁמַּעֲלָה אוֹתָהּ מִתַּקֶּנֶת בְּכָל עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, מִתְנַקְּשֶׁטֶת בְּכָל הַתִּקּוּנִים וְהַלְבוּשִׁים שֶׁלָּהּ, כֻּלָּם מְרֻקָּמִים מִכָּל הַגְּוָנִים שֶׁעָלֶיהָ, וְזֶהוּ מַשָּׂה אוֹרוֹת מְאִירִים בָּהּ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן מַה כָּתוּב בְּבַעְלָהּ, שֶׁהוּא ו׳ הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי? וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וּכְשֶׁמְּיַחֶדֶת אוֹתָם הָאֵם אֶת שְׁנֵיהֶם, הִיא אוֹמֶרֶת לַי׳ הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהוּא הָאַבָּא, מֶלֶךְ מַלְכֵי יְהֶיֶה יָפָה עָלֶיךָ. וְזֶהוּ מַקָּף שׁוֹפָר, לָשׁוֹן שֶׁל יְפִי.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁמִּתְזַוֶּגֶת עִם בַּעְלָהּ, יֹאמַר לָהּ הָאָב הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא, אֲהוּבָה עִם בַּעְלָהּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בּוֹ (בראשית ב) עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד. וּבַיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד לְמַעְלָה, וּשְׁמוֹ אֶחָד לְמַטָּה. וְיִהְיוּ הָאָב וְהָאֵם בְּיִחוּד אֶחָד, י״ה לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּיִחוּד אֶחָד, שֶׁהֵם ו״ה לְמַטָּה. וְכָךְ עוֹלֶה יהו״ה לְזֶשְׁבּוֹן אֶחָ״ד אֶחָ״ד.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיִּהְיוּ אַרְבַּע אֶחָד שׁוֹרִים עַל הַצַּדִּיק. וְזֶהוּ יָפָה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ. וְיִתְעוֹרֵר לְמַטָּה הַמְּשִׁיזָ, וְתַעֲלֶה שְׁמוּעָתוֹ בְּכָל הָעוֹלָם. מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן. מַה זֶּה הַר צִיּוֹן? זֶה אוֹתוֹ הָהָר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַר הָעֲבָרִים, מִשָּׁם יָקוּם, וּשְׁנֵי מְשִׁיזִים, שֶׁהֵם מָשִׁיזָ בֶּן דָּוִד וּמָשִׁיזָ בֶּן יוֹסֵף יִהְיוּ הַיֵּרֵכִים שֶׁלּוֹ, וְהוּא אוֹת בֵּינֵיהֶם, מְשׂוֹם שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (שמות ג) וְזֶה לְךָ הָאוֹת. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא קְרִיַת מֶלֶךְ רַב, שֶׁהוּא זָכְמָה, מוֹרִידָה עֲטָרָה עָלֶיהָ.

קָם זָקֵן אַזֵּר וְאָמַר, זָקֵן זָקֵן, שְׁנַיִם הָיוּ, וַהֲרֵי הֵם אֶחָד לְמַטָּה. אָמַר לוֹ,

וַדַּאי, יְסֹד גּוֹף – צַדִּיק. מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא הַמָּשׁוֹשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁנִּקְרָא כֹּל. וְהָאָרֶץ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וְאֶצְלָהּ גּוּף וּבְרִית נֶזְוְשָׁבִים לְאָזְד. וּלְמַעְלָה הֵם שְׁנַיִם, כְּמוֹ שֶׁהָאִילָן שֶׁהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלּוֹ הוּא אָזְד, וְהָעֲנָפִים לְמַעְלָה נִפְרָדִים לְכַבֵּל הַפְּרִי, וְסוֹד הַדָּבָר – וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. וַדַּאי פְּרוּדוֹת, אוֹתָם הָעֲנָפִים אֶל הָאָב וְהָאֵם לְכַבֵּל נְבִיעָה מִמָּקוֹר עֶלְיוֹן שֶׁאֵין לוֹ סוֹף, וּלְהָרִיק הַכֹּל בְּצַדִּיק אֶל הַשְּׁכִינָה.

וְעוֹד, הַר צִיּוֹן יָרְכְתֵי צָפוֹן, זוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁהִיא צִיּוֹן, הִיא בֵּין שְׁנֵי יַרְכֵי הָאֻמָּת שֶׁהֵם צֵרִי, וְעִמָּהֶם נַעֲשֶׂה סָגוֹל. בִּשְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת הִיא סָגוֹלְתָא. לְמַעְלָה מֵהֶם זוֹלָם עַל צֵרִי, נַעֲשֶׂה סָגוֹלְתָא. זִירִיק תַּזַּת צֵרִי, נַעֲשֶׂה סָגוֹל תַּזַּת שְׁנֵי הַיְרֵכִים. וּמְשׁוּם שֶׁסָּגוֹלְתָא הִיא עַל שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת שֶׁהֵם אַבְרָהָם וְיִצְחָק, אָמַר הַכָּתוּב (תהלים קיז) אֻמִּים כֻּלְּכֶם שַׁבְּחוּהוּ כָּל גּוֹיִם הַבּוּנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.

וְאוֹתָן שָׁלֹשׁ יוֹדִי"ם יִיי, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר אֵין פְּוּזָתִים מֵעָשֶׂר מַלְכֵיוֹת וּמֵעֲשָׂרָה זִכְרוֹנוֹת וּמֵעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, שֶׁנִּרְמְזוּ בְּיו"ד ה"י וא"ו ה"י. וְהֵם שָׁלֹשׁ טַפּוֹת שֶׁל הַמּוּזָ שֶׁנִּקְרְאוּ יִיי. וּמַהוּ הַמּוּזָ? זוֹ הַזְּכוּכִית הָעֶלְיוֹנָה הַנִּסְתֶּרֶת בַּכֶּתֶר שֶׁל הָרֹאשׁ שֶׁהוּא כֶּתֶר עֶלְיוֹן. וְאֵלּוּ הֵם יְזוּד בְּרָכָה קְדֻשָּׁה, שֶׁבָּהֶם יַעֲנֶנּוּ בְּיוֹם קָרְאֵנוּ, שֶׁהֵם רָאשֵׁי הַתֵּבוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (בראשית לב) וַיַּעֲבֹר אֵת מַעֲבַר יַבֹּק, וְעוֹלִים בְּזֶוְשְׁבוֹן אֲהֵי"ה יְהוָ"ה אֲדָנָ"י, שֶׁהֵן נְשָׁמָה וְרוּזַ וְנֶפֶשׁ בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת מִשָּׁם.

וּכְשֶׁהַזְּרָקָא הַזּוֹ מִתְגַּלִּית בָּעוֹלָם, נֶאֱמַר בָּהּ (ישעיה מ) עַל הַר גָּבֹהַ עֲלִי לָךְ מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן הָרִימִי בַכֹּזַ קוֹלֵךְ מְבַשֶּׂרֶת יְרוּשָׁלִַם. עֲלִי לָךְ בַּנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה מִן סָגוֹלְתָא, שֶׁהוּא זוֹלָם עַל צֵרִי. הָרִימִי בַכֹּזַ קוֹלֵךְ מְבַשֶּׂרֶת יְרוּשָׁלִַם הָרִימִי אַל תִּירָאִי, בִּשְׁנֵי יוֹדִי"ם, שֶׁהֵם צֵרִי, וְכֻלָּם סָגוֹלְתָא.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עוֹלָה לְמַעְלָה קוֹל, וְעוֹד בְּזַרְקָא, אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר, וְאֵין מִיתָה אֶלָּא גָּלוּת. כִּי בְּזֶוְטָאוֹ מֵת, בַּזַּקְבָּה שֶׁל סמא"ל, זֶה הַנָּזוּשׁ אֵשֶׁת זְנוּנִים שֶׁפָּתָה אֶת זַוָּה. וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה, עִם אֵלּוּ הַנּוֹעָדִים עַל

ה׳ בַּעֲדַת קְרֵזוּ, מֵאֵלּוּ שֶׁהָיוּ מְקַצְצִים בַּנְּטִיעוֹת וְעָשׂוּ פָּרוּד בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁכִינָתוֹ, וְהַנָּחָשׁ הַזֶּה הוּא כָּרוּךְ עַל צַוָּארוֹ.

וּמְשׁוּם כָּךְ הֶאֱרִיךְ בּוֹ וְאָמַר אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר. וְזֶה לָקוּ יָרֵק שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ. וְהוּא לָקוּ יָרֵק שֶׁסּוֹבֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם. זֶה לָקוּ בְּזָנָק רוּזוּ סְעָרָה. וְעָלָיו נֶאֱמַר (איכה ד) רוּזוּ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ ה׳ נִלְכַּד בְּשִׁחִיתוֹתָם. רוּזוּ אַף בּוֹ נִלְכַּד מְשִׁיחַ ה׳ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית א) וְרוּזַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, וְעָלָיו נֶאֱמַר וּבְרוּזַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מָיִם. וְאֵלּוּ הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה.

בִּזְמַן שֶׁאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם נִצְבוּ כְּמוֹ גֶּד נוֹזְלִים, טִפּוֹת טִפּוֹת, מְעַט שָׁם מְעַט שָׁם. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצֵאת הָאֱמוּנָה, קָפְאוּ תְּהֹמוֹת בְּלֶב יָם. מַה זֶּה לֶב יָם? זֶה לי״ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. כֻּלָּם קָפְאוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְגָּרֶה (יֶהֱגֶה) בָּהֶם אַף. מַהוּ יָם? זוֹ הָאֵם שֶׁהִיא קְפוּאָה, זֻהֲתוּמָה בֵּינֵיהֶם, וְלֹא מַזְרִימָה וּמַשְׁפִּיעָה בָּעוֹלָם. וּכְשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִטֹּל נְקָמָה מִן הַנָּחָשׁ וּמִמַּרְכְּבוֹתָיו, מַה כָּתוּב? נָשַׁפְתָּ בְרוּזֲךָ כִּסָּמוֹ יָם.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן נִמְשָׁכִים מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה וּמַשְׁפִּיעָה לְמַטָּה. וְאוֹתָם מַיִם זֵידוֹנִים צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים מֵהֶם, שֶׁהֵם מֵאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג) אַדִּיר בַּמָּרוֹם ה׳. בָּהֶם אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת (הֵן). וְיֵשׁ אֲבָנִים מִצַּד אַזּוֹר שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עֵץ וָאֶבֶן, יוֹצְאִים מֵהֶן מַיִם זֵידוֹנִים, מֵי הַמַּבּוּל. וּמִי גּוֹרֵם שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם? הַלּוּזוֹת אַבְנֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּשְׁבְּרוּ, שֶׁהֵם אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת שֶׁמֵּהֶן הָיוּ יוֹצְאִים מַיִם זַיִּים.

וּכְשֶׁאֵלּוּ מִתְגַּבְּרִים, מַה כָּתוּב? וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ. וַעֲשׂוּ לָהֶם אֲבָנִים שֶׁל סְקִילָה וְזִשַּׁף עַל פְּנֵי תְהוֹם. וַיְהִי הֶעָנָן וְהַזּוֹשֵׁף, וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלָּיְלָה. וְנֶאֱמַר בּוֹ (שם קלט) גַּם זוֹשֵׁךְ לֹא יַזְשִׁיךְ מִמֶּךָּ. וְנֶאֱמַר בּוֹ (שמות י) וַיְהִי זוֹשֵׁךְ אֲפֵלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם.

וְסוֹד הַדָּבָר – וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים (איוב לז). נֶאֱמַר

כָּאן וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר, וְנֶאֱמַר בַּמְצָרִים לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו. וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר. וְזוֹשֶׁךְ הוּא שְׂרָפָה, וְעָלָיו נֶאֱמַר תְּשַׂלַּח זְרוֹנֶךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ. וְזֶהוּ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ, הָאֵשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁאוֹכֶלֶת אֵשׁ נָכְרִיָּה. תְּהוֹ"ם הוּא הַמָּוֶ"ת.

וְיֵשׁ תְּהוֹם אַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים מב) תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ. מַה זֶּה צִנּוֹרֶיךָ? אוֹתָם הַצִּנּוֹרוֹת שֶׁל הַזְּכֻכִּית שֶׁהֵם וָוֵי הָעַמּוּדִים. כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ – אֵלּוּ הַטְּעָמִים שֶׁל הַתּוֹרָה. וְגַלֶּיךָ – אֵלּוּ הַנְּקוּדִים שֶׁל הַתּוֹרָה. עָלַי עָבָרוּ – זֶה סוֹד הָעִבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות לד) וַיַּעֲבֹר ה' עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא.

וְיֵשׁ תְּהוֹם שֶׁהוּא בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת הַמָּוֶת, וְהוּא הֶרֶג. וְאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם יְהוָ"ה שׁוֹלְטוֹת עַל אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין, סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק. י' עוֹשָׂה סְקִילָה בְּה"ו. ה' עוֹשָׂה שְׂרֵפָה בְּתְהוֹ, שֶׁהוּא כָּוֹ יָרֹק, וְהוּא תְּשׁוּבָה. ה' מִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין בָּרְשָׁעִים. ו' הִתְלַבְּשָׁה בַּזּוֹשֶׁךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׂרֵפָה. ה' הִתְלַבֵּשׁ בַּתְּהוֹם, שֶׁהוּא הַמָּוֶת, לַעֲשׂוֹת בּוֹ הֶרֶג.

וְהָאָרֶץ כְּלוּלָה מִכָּל הַקְּלִפּוֹת, וְהַשְּׁכִינָה מִלְּבַשֶׁת בָּהּ לְבַעֵר אֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁבְּקִלְפּוֹת הַלָּלוּ הוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּהַפּוּךְ הוה"י, וְסוֹד הַדָּבָר – וְכָל ז"ה אֵינָ"ו שָׁוֶ"ה לִ"י. וְהֵם ה' בְּתְהוֹ, ו' בְּבֹהוּ. ב"ו הו"א אנ"י וה"ו. וְזוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְּהוֹם. וְזוֹשֶׁךְ – בּוֹ ה'. תְּהוֹם – בּוֹ י'. וְכַאֲשֶׁר ה' הַקְּטַנָּה בַּקְּלִפָּה, שֶׁהִיא תְּהוֹ, מַה כָּתוּב? לֹא תְהוּ בְּרָאָהּ, שֶׁאֵין לָהּ זִוּוּג וְיִזְדַּוֵּג עִם בַּעְלָהּ כְּשֶׁהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בְּתְהוֹ.

וְהַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ נִקְרָאוֹת עֲרָיוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה. זֶה תְּהוֹם וְזוֹשֶׁךְ, שֶׁהֵם עֶרְוַת הָאָב וְהָאֵם שֶׁהֵן י"ה. עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ – תְּהוֹ וְזוֹשֶׁךְ. עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַּת אִמְּךָ – זוֹ ה' הַקְּטַנָּה. כָּל הָעֲרָיוֹת הֵן כָּאן, וְכָאן נֶאֱמַר (ישעיה נג) לָאֶכֶל לְשָׁבְעָה וְלִמְכַסֶּה עָתִיק.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ. בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה בְּאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת, הָיָה

בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמְזַרִיבָן. וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁאֵין הַשְׁפָּעָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַנָּהָר, שֶׁהוּא צַדִּיק, יְזֻרַב וְיָבֵשׁ, בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁעָלָה בְּמַזָּלוֹ לִבְנוֹת עוֹלָמוֹת וּלְהַזְרִיבָן, וְאָמַר: אֱלֹהַּ מוֹעִילִים לִי, וְאֵלּוּ לֹא מוֹעִילִים לִי. אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ – מוֹעִילִים לִי. הָאֲזֻרִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, שֶׁמַּרְאֶה עַל עוֹלָמוֹת שֶׁעָלָה בִּרְצוֹנוֹ לִבְרֹא אוֹתָם וְלֹא עָשָׂה אוֹתָם, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר תֹּהוּ וָבֹהוּ, בְּאֵלֶּה הוּא אָמַר לֹא מוֹעִילִים לִי.

וּבְזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת, נֶאֱמַר בּוֹ (איכה ג) סַכֹּתָה בֶּעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה. בֹּהוּ וְזוֹשָׁךְ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיְהִי הֶעָנָן וְהַזּוֹשָׁךְ, וְאֵלּוּ הֵם קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז, הַמּוֹז מִבְּפָנִים שֶׁנֶּזֶלְקָ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. זֶה יְהוָ"ה שֶׁהוּא אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. מָה הָאֵשׁ לֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה, אַף שְׁמוֹ אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה.

וּבְזְמַן שֶׁמְּעָבְרוֹת הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, יִשָּׁבְרוּ מֵהָאֱגוֹז. הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה אֲדנָ"י, עוֹלָה לְבַעְלָהּ, שֶׁהוּא יו"ד, שֶׁבְּזְמַן שֶׁהוּא הָיָה מְכֻסֶּה מִפְּנֵי בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, הִיא נִקְרֵאת עֲנִיָּה וִיבֵשָׁה, וְאֵין לָהּ אֶלָּא מַה שֶׁהֵבִיאוּ לָהּ עֲבָדֶיהָ בַּזַּשַׁאי.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, נֶאֱמַר בּוֹ (ישעיה ל) וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ. וּמִיָּד שֶׁנִּהְיָה הַיַּבָּשָׁה, נֶאֱמַר בּוֹ מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְנִקְרֵאת הַבְּרָכָה שֶׁלּוֹ, הַקְּטֹרֶת שֶׁלּוֹ, הַקָּרְבָּן שֶׁלּוֹ, הַקְּשׁוּר שֶׁלּוֹ, הָעוֹלָה שֶׁלּוֹ, וְשׁוֹרֶפֶת כָּל אוֹתָן הַקְּלִפּוֹת וְעוֹלָה אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה, בְּתְפִלַּת שַׁזָּרִית. הִיא הָעֹלָה – הִיא הָעוֹלָה אֵלָיו בְּתְפִלַּת הַמְּנוֹרָה. עַל מוֹקְדָהּ עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה – בְּתְפִלַּת עַרְבִית, שֶׁבָּהּ הִיא שׁוֹרֶפֶת אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ שֶׁשּׁוֹלְטוֹת בַּלַּיְלָה, שֶׁהִיא הַגָּלוּת.

וּכְשֶׁהִיא עוֹלָה אֵלָיו, עוֹלָה בְּכַמָּה רֵיחוֹת וּבְשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, שֶׁהִיא הַגָּן

שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שיר ד) גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַלָּה. סְתוּמָה שֶׁאֵינָהּ נִפְתַּחַת אֶלָּא לְבַעְלָהּ. וּכְשֶׁיָּבֹא בַּעְלָהּ, אֲדַנָּי שְׂפָתַי תִּפְתָּחוּ. נִפְתַּחַת אֶל שְׁנֵי עַמּוּדֵי הָאֱמֶת, וּמַקְבֵּל אוֹתָהּ בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. יְהוָ"ה יוֹרֵד אֵלֶיהָ, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל אָמֵן יְאהדונה"י, הוּא הַזִּוּוּג שֶׁל שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת. וּמְשׁוּם זֶה גָּדוֹל הָעוֹנֶה אָמֵן יוֹתֵר מִן הַמְבָרֵךְ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת כְּאֶחָד, תִּתְעוֹרֵר בַּת הַמֶּלֶךְ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, וּבְמִשְׁלֵי וּבְקֹהֶלֶת, שֶׁהֵם (שְׁנֵי שֵׁמוֹת כְּאֶחָד), שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל, שְׁלֹשׁ יוּדִי"ם שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ טִפּוֹת שֶׁל הַמּוֹחַ שֶׁיּוֹרְדוֹת מִן י'. וּלְאָן נִמְשָׁכִים? לַצַּדִּיק שֶׁהִיא קָשֶׁת, וּמַה שֶּׁהָיָה קָטָן נַעֲשָׂה גָּדוֹל, וְסוֹד הַדָּבָר – שׁוֹפָר הוֹלֵךְ פָּזֵר גָּדוֹל. מָתַי יִהְיֶה זֶרַע זֶה בַּדְּיוֹקָן הַזֶּה?

עוֹד, כָּתְנוֹת עוֹר וְזֹשׁוּכוֹת הָעֵינַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת, לְהִסְתַּכֵּל בְּאֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. שֶׁהֵם זְמֵשׁ אוֹר שֶׁל מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית. כָּתְנוֹת עוֹר הֵם. וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ. וְהָאָרֶץ – אַזַּת. תֹּהוּ – שְׁתַּיִם. בֹּהוּ – שָׁלֹשׁ. וּוְשָׁךְ – אַרְבַּע. תְּהוֹם – זְמֵשׁ. וְאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בַּגּוּף, וְהֵן אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהֵן קְלִפּוֹת הָאֲגוֹז. וּמְשׁוּם זֶה, וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ, וּפָרְשׁוּהָ שֶׁתֹּהוּ הָיְתָה מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַקְּלִפּוֹת שֶׁמַּקְדִּימוֹת אֶת הַמּוֹחַ. וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת – זֶה רוּחוֹ שֶׁל הַמְּשִׁיחַ. מִיָּד שֶׁתִּהְיֶה מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי מֵי הַתּוֹרָה, מִיָּד תִּהְיֶה גְּאֻלָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר.

וַיְשַׁלְּחֵהוּ ה' אֱלֹהִים מִיַּד הַמְּשִׁיחַ שֶׁהוּא בְּגַן עֵדֶן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְשַׁלְּחֵהוּ ה' אֱלֹהִים מִגַּן עֵדֶן, מֵהָעִדּוּן שֶׁלּוֹ. וְלָמָּה? לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה. מִשּׁוּם זֶה וַיְשַׁלְּחֵהוּ. מִיָּד שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן אֶת הַכְּרֻבִים, שֶׁהֵם מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד וּמְשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם, שֶׁמּוֹשְׁכִים אֶת רוּחַ הַמְּשִׁיחַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְרוּחַ אֱלֹהִים. זֶה שִׁיל"ה, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאֶצַלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ. שֶׁכָּךְ עוֹלֶה מ"ה שִׁיל"ה בְּזִוּשְׁבּוֹן.

וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם, שֶׁהִקְדִּים שִׁילֹה לִשְׁנֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְרֻוָּחָת עַל פְּנֵי הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהַגְּאֻלָּה בּוֹ תְּלוּיָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְאֶת כַּהַט הַוָּרֵב הַמִּתְהַפָּכֶת. מִיָּד תִּהְיֶה בְּיָדוֹ מַטֶּה. וּמִי הוּא? מִטַּטְרוֹ"ן, שֶׁמִּתְהַפֵּךְ מִמַּטֶּה לְנָזוֹשׁ וּמִנָּזוֹשׁ לְמַטֶּה. וְעוֹד מַטֶּה, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְהִוֹנָה. וְאִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל – מַטֶּה כְּכַפֵּי וֵסֶד לְיָמִין, וְיֵצְאוּ בְּרַוָּחִים, וְאִם לֹא – מַטֶּה כְּכַפֵּי זוֹבָה לְצַד הַגְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם הַנָּזוֹשׁ אֶל אַוֵּר, שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִשְׁפֹּךְ דָּם, וְיֵהָרֵג הַמָּשִׁיזַ וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל.

וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר (רות ג) זַז ה' שְׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, שֶׁהוּא הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁיִּהְיֶה מַטֶּה כְּכַפֵּי וֵסֶד. וּמְשׁוּם זֶה, וְאֶת כַּהַט הַוָּרֵב הַמִּתְהַפָּכֶת, וְהַכֹּל לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַוַּזִּים, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עֵץ וַזִּיִּים הִיא לַמַּוַּזִיקִים בָּהּ, וְהִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אִם זָכָה הָאָדָם – הִיא סַם וַזִּיִּים שֶׁלּוֹ, וְאִם לֹא – הִיא מִתְהַפֶּכֶת לוֹ לְסַם הַמָּוֶת. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁהַמַּטֶּה שֶׁמִּתְהַפֵּךְ מִמַּטֶּה לְנָזוֹשׁ וּמִנָּזוֹשׁ לְמַטֶּה. וּבַזְּמַן הַהוּא יִמָּוזוּ מִן הָעוֹלָם כָּל אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיַּעֲשׂוּ גַּם הֵם וַזַרְטֳמֵי מִצְרַיִם בְּלָטֵיהֶם כֵּן. עַד כָּאן.

בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. בֹּא וּרְאֵה, אֵין אָדָם מַפִּיק רָצוֹן מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בְּזֹאת, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (משלי יז) מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב. וְזֹאת הִיא עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'. וְכַמָּה עִתִּים יֵשׁ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת. וּשְׁלֹמֹה אָמַר אוֹתָם בְּסִפְרוֹ (קהלת ג) עֵת לִבְכּוֹת וְעֵת לִשְׂזוֹק. הֵם עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה. וְעַל זֶה הִזְהִיר לְאַהֲרֹן וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה'.

וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה הַנִּקְרֵאת זֹאת עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם, יִשְׂרָאֵל מַה הֵם אוֹמְרִים לָהּ? אָנָּה הָלַךְ דּוֹדֵךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים (שיר השירים ו), בְּכַמָּה תַּזְנוּגִים וּתְפִלּוֹת וְצִיצִית וּתְפִלִּין וְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שמות לא) בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא. אוֹת שֶׁל בְּרִית מִילָה, אוֹת שֶׁל שַׁבָּת, אוֹת שֶׁל יוֹם טוֹב, אוֹת שֶׁל תְּפִלִּין. וְעָלָיו נֶאֱמַר עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל וָסִיד אֵלֶיךָ. מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב. וְהַנָּבִיא אָמַר (ירמיה

יט) אַל יִתְהַלֵּל זָקָם כִּי אִם בְּזֹאת.

וְיַעֲקֹב אָבִינוּ, בַּעֲבוּר שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁזֹּאת הִיא הָיְתָה עִקַּר לְהָפִיק רְצוֹן אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, צִוָּה לְבָנָיו וְהוֹדִיעָם בְּזֹאת, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם. וְדָוִד הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבָּהּ מֻפָּק רְצוֹן מֵה', כְּשֶׁהָיָה נִלְוָם עִם אוּרִיָּה אָמַר (תהלים כז) אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה, בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ.

וְהַנָּבִיא, כְּשֶׁרָאָה צַעֲרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, וְלֹא רָאָה לָהֶם מְנוּחָה וּגְאֻלָּה אֶלָּא בַּעֲבוּר זֹאת, אָמַר (איכה ג) זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי. וְכֵן מֹשֶׁה – וְאוּלָם בַּעֲבוּר זֹאת הֶעֱמַדְתִּיךָ. וְכֵן לִיהוּדָה – וְזֹאת לִיהוּדָה. וּמִי שֶׁלֹּא שָׁת לִבּוֹ גַּם לָזֹאת, עָלָיו נֶאֱמַר וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת.

וְעַתָּה צָרִיךְ אַתָּה לָדַעַת, כֵּיוָן שֶׁהָאָדָם בָּהּ יָפִיק רְצוֹנוֹ, וּבָהּ מַשִּׂיג שֵׁם ה' שֶׁזֶּהוּ סוֹד עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל זָסִיד. וְעַל זֹאת – וַאֲנִי לְשֵׁם ה' שֶׁהוּא עַל זֹאת. לָמָּה תִּקָּנוּ בְּשַׁחֲרִית תְּפִלָּה לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בְּמִנְחָה לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בְּעַרְבִית לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בְּשַׁבָּת לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בְּיוֹם טוֹב לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה לְמִדָּה יְדוּעָה? אֶלָּא מַה שֶּׁאָמַר עַל זֹאת, הוּא מוֹרֶה שֶׁיְּהֹוָ"ה הוּא בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה. וְכָל סְפִירָה אֵין לָהּ פָּעֳלָה בַּתַּחְתּוֹנִים אֶלָּא עַל יְדֵי הַמַּלְכוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה.

אֲבָל בִּזְמַן שֶׁצָּרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַצְדִּיק צַדִּיק וְלַעֲשׂוֹת עִמּוֹ צְדָקָה, שֶׁהוּא מַלְכוּת עִם הַתַּחְתּוֹנִים, נִכְלָלִים בּוֹ כָּל הַסְּפִירוֹת וְנִקְרָאִים צַדִּיקִים עַל שְׁמוֹ. וַה' נִקְרָא עַל שְׁמוֹ צַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו, וּמְרַוֵּם עַל בְּרִיּוֹתָיו בִּצְדָקָה.

וְאֵין צְדָקָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁהִיא צ' – תִּשְׁעִים אֲמִנִּים. ד' – אַרְבַּע קְדֻשּׁוֹת בְּכָל יוֹם. ק' – מֵאָה בְּרָכוֹת. ה' – זַמְּשֶׁה זֻמְּשֵׁי תוֹרָה. וְזֶהוּ וּצְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי. וְעָלָיו נֶאֱמַר לְאַבְרָהָם וַיְזַכְּשֵׁהוּ לוֹ צְדָקָה.

וּכְשֶׁהוּא רוֹצֶה לְהָגֵן בָּהּ, נֶאֱמַר בָּהּ (ישעיה נט) וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיָן.

מִצַּד ה׳ הִיא צְדָקָה. וּמִצַּד י׳ הִיא כּוֹבַע עַל רֹאשׁ צַדִּיק, אוֹ בְּרִית עֲטָרָה בְּרֹאשׁ כָּל צַדִּיק. וּמִצַּד ו׳ נֶאֱמַר בָּהּ אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּה. מִצַּד ה׳ עֶלְיוֹנָה – וּרְזוֹבָהּ מִנִּי יָם.

וּכְשֶׁרוֹצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַמְשִׁיךְ נְבוּאָה, כָּל הַסְּפִירוֹת כְּלוּלִים בָּהּ וְנִקְרְאוּ נְבִיאִים. וּמַלְכוּת הִיא דְּמְיוֹן כֻּלָּם, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים, שֶׁהִיא כְּמוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁכָּל הַפָּנִים נִרְאִים בָּהּ. וְכֵן כָּל הַסְּפִירוֹת מַרְאוֹת בָּהּ כּוֹחָם וְדִמְיוֹנָם וְצוּרוֹתָם, לְכָל נָבִיא כְּפִי הַשָּׂגָתוֹ לְמַעְלָה.

וּכְמוֹ כֵן לְמַטָּה הִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד, וּבְכָל הַמַּלְאָכִים וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, וּבְכָל הָרְקִיעִים וְהַכִּסְאוֹת שֶׁבָּהֶם הַמַּלְאָכִים הַתְּלוּיִים מֵהֶם, שֶׁיֵּשׁ מַלְאָכִים גְּבוֹהִים עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ה) כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם. וְכֵן בְּכָל כּוֹכָב וּמַזָּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וְזֶהוּ וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה. לְכָל אֶחָד נִדְמֶה כְּפִי כֹּחוֹ שֶׁהִיא נִשְׁמָתוֹ. (וְהָבֵן אָמְרָם הָעוֹנָה אָמֵן בְּכָל כֹּחוֹ).

ה׳ הוּא בְּכֶתֶר, שֶׁהָיָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הוּא וּשְׁמוֹ לְבַד בְּכֶתֶר, כְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם בִּמְדַּת רֵאשִׁית, יָרַד עָלָיו וְלֹא הָיָה זָסֵר מִלְמַעְלָה, וְכֵן בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה כְּמַדְלִיק נֵר מִנֵּר, וְאֵינוֹ זָסֵר מִן הָרִאשׁוֹנָה וְלֹא מֵזַּכְרָתָהּ עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית.

וּמִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ בָּזֹאת, כְּאִלּוּ מַכִּיר אוֹתוֹ בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים, בָּעָבוּר שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵהָעֶלְיוֹנִים, וְהִיא יְזוּד וְקֶשֶׁר כֻּלָּם, וְהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בְּכָל הַתַּחְתּוֹנִים. וְעַל זֶה אָמַר הַנָּבִיא (ירמיה ט) כֹּה אָמַר ה׳ אַל יִתְהַלֵּל חָכָם, כִּי אִם בְּזֹאת וְגוֹ׳, הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי. הִיא נִקְרֵאת נְבוּאָה מִצַּד הַנְּבִיאִים, חָכְמָה מִצַּד הַחָכָמִים. שֶׁכָּל הַסְּפִירוֹת נִקְרָאִים חָכְמָה.

וְעוֹד, כְּזוֹטוֹ הַשֵּׁנִי שְׁפָתוֹתַיִךְ וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה. זֶה זוֹטוֹ שֶׁל הַשְּׂפָתַיִם שֶׁל הַתְּפִלָּה, וּבָהֶם אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח, לְזָרֹק שָׁלֹשׁ אֲבָנִים לַנָּזוֹשׁ, וְהֵם אַרְבַּע

תְּפִלּוֹת שֶׁבָּהֶם הַקֶּלַע, שֶׁהוּא שָׁפָה, זוֹרֵק אוֹתָם לַנָּזוּשׁ, וְהוּא מַקִּיף אוֹתָם בְּתֹקֶף הוֹלֵךְ, וּמוֹלִיכָה אוֹתָם בִּזְרוֹעַ יָמִין שֶׁהִיא וֶסֶד, וְנַעֲשִׂים סֶגּוֹלָתָא בָּעֲמוּד הָאֶמְצָעִי.

וּמִי הַשָּׁפָה שֶׁזּוֹרֶקֶת אֶת שְׁלֹשׁ הַתְּפִלּוֹת הַלָּלוּ? זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁכָּךְ עוֹלָה בְּזֶשְׁבּוֹן שָׁפָ"ה. וּבִגְלָלָהּ נֶאֱמַר כְּזוּט הַשֵּׁנִי שְׁפָתוֹתַיִךְ. וְזוּט הַשָּׁפָה הַזֹּאת הוּא הַקֶּלַע. כְּשֶׁזּוֹרֶקֶת הָאֲבָנִים הַלָּלוּ לַנָּזוּשׁ, נֶאֱמַר בָּהּ (שמואל–א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע. שֶׁהִיא הַקֶּלַע, וְהַקֶּלַ"ע הַזֹּאת הוּא סִינַ"י, שֶׁבּוֹ נִשְׁמְעוּ שִׁבְעִים קוֹלוֹת לִשְׁבְעִים אֻמּוֹת, שֶׁהֵם תְּלוּיִים מִשִּׁבְעָה רָאשִׁים (שֶׁל זַיִת) שֶׁל הַזַּיִּוֹת, שֶׁמְּקַנְּנִים בְּשִׁבְעָה הָרִים, וְכֻלָּם מֵתוּ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָצוּ לְקַבֵּל וְזַמְּשָׁה וְזַמְּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁהֵם ה' בְּתוֹסֶפֶת הַקֶּלַע.

וְדָוִד, בְּה' נָטַל וְזַמֵּשׁ אֲבָנִים, כְּנֶגֶד וְזַמְּשָׁה וְזַמְּשֵׁי תּוֹרָה, וְהֵם הָיוּ כְּמוֹ וְזַמֵּשׁ הַתֵּבוֹת שֶׁל הַיִּחוּד, שֶׁהֵן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה'. וּכְשֶׁשָּׂם אוֹתָם בַּקֶּלַע, נַעֲשׂוּ כֻּלָּן אַזּוֹת. בְּי"ג מִדּוֹת הַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת, וְהָרַג אֶת הַפְּלִשְׁתִּי שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע, וְהוּא נָזוּשׁ, וְהוּא סמא"ל, הוּא עֲמָלֵק, הוּא פְּלִשְׁתִּי, הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת. לְכָל אָדָם הוּא נַעֲשֶׂה כְּפִי וְזַטְאָיו.

וְכָל וְזַמֵּשׁ הָאֲבָנִים מִתְתַּקְּנוֹת בַּוְזַמְּשָׁה תִּקּוּנֵי הַפָּה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. וְהֵן: אוזה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסצר"ש. וְהֵן מִשְׁתַּמְּשׁוֹת בַּשְּׂפָתַיִם, בַּלָּשׁוֹן, בַּוֵּזֶר, בַּגָּרוֹן, בַּשִּׁנַּיִם. וְכָל הַוְזַמֵּשׁ נִקְרָאוֹת פֶּ"ה אֶזֶד.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹמֵד (שֶׁעוֹסֵק) בַּתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בַּוְזַמֵּשֶׁת הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ לַהַרְגּ בָּהֶם אֶת הַיֵּצֶר הָרָע. שֶׁיֵּצֶר הָרָע וְזֵילוֹתָיו מְסוֹבֵב אֶת הַגּוּף בְּכָל יוֹם, לְהִלָּוֵזֵם בּוֹ קָרֵב בְּכַמָּה וְזַטְאִים שֶׁכּוֹנֵס בְּכָל יוֹם, וּמַקְרִיב אֶת כֻּלָּם בִּזְמַן הַדִּין, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֶל כִּסֵּא הַדִּין. בְּאוֹתוֹ זְמַן צָרִיךְ אָדָם לְהִתְתַּקֵּן בַּתְּפִלּוֹת.

תִּקּוּן אֶזֶד לְמַטָּה, אַרְבָּעָה סוּסִים עִם תְּפִלַּת מוּסָף, וְסוֹד הַדָּבָר – (זכריה ג) כִּי תִרְכַּב עַל סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה, וְאֵלּוּ אַרְבַּע תְּפִלּוֹת. וְצָרִיךְ

לְהַלְבִּישׁ לוֹ שִׁרְיוֹן, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נט) וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיָן. צְדָקָה הֲרֵי פָּרָשׁוּהָ, צ' – תְּשׁוּעִים אֲמִנִּים שֶׁתְּלוּיִים מִן א' שֶׁל אָמֵן. ד' – אַרְבַּע קְדֻשּׁוֹת. ק' – מֵאָה בְּרָכוֹת. ה' – זַמְּשָׁה זַמְּשֵׁי תוֹרָה, וְהַכֹּל אָמֵן. מ"ן תְּשׁוּעִים.

וּמִי שֶׁלֹּא אָמַר אוֹתָם, צָרִיךְ לְכַוֵּן בַּזַּמְּשׁ עֶשְׂרֵה וַוִּים שֶׁל אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְגוֹ'. א' מִן אֱמֶת שֶׁבָּהּ עוֹלִים לְזַמְּשְׁבּוֹן אָמֵן, וְהוּא סוֹד יאהדונה"י. וּמִי שֶׁאוֹמֵר אוֹתָם בְּכָל כּוֹזוֹ, הוּא אֱלֹהִים, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה לְזַמְּשְׁבּוֹן בְּכָ"ל כ"זַז, וְנוֹתֵן תֹּקֶף לַסּוּסִים, וְקוֹרְעִים לוֹ גָּזֵר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, שֶׁהֵם שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין שֶׁהֵם גּוֹזְרִים עַל אָדָם מַה שֶּׁיִּהְיֶה לוֹ בְּכָל הַשָּׁנָה.

אֱלֹהִי"ם הוּא בְּזַמְּשְׁבּוֹן הַכִּסֵּ"א, וְהוּא כִּסֵּא רַזַּמִּים. אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַזַּמִּים וּמִתְנַהֵג בַּזַּמְּסִידוּת. כִּסֵּא זַמְּ"ד וַדַּאי שֶׁעוֹלֶה לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם קְשָׁרִים וְזַמְּלִיוֹת שֶׁל צִיצִית, וְהֵם הַזּוּגִים שֶׁל הַכְּסוּיִים שֶׁל הַסּוּסִים, שֶׁעוֹלֶה הַנִּגּוּן שֶׁל הַכְּשׁוּשׁ שֶׁלָּהֶם לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם גְּוָנִים, אֲזַר שֶׁהַסּוּסִים מְנַצְּחִים אֶת הַקֶּרֶב בַּתְּפִלּוֹת. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן בַּעֲלֵי הַסּוּסִים שֶׁמְּמַנִּים עַל הַתְּפִלּוֹת, כֻּלָּם פּוֹתְזִים בְּזִמִּירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת וְהוֹדָאוֹת. וְהַשָּׁפָה, שֶׁהִיא הַקָּלַע, זוֹרֶקֶת אֲבָנִים בְּאַהֲבָה. וְהֵן זַמְּשׁ בַּזַּמְּשָׁה תְּקוּנִים שֶׁל הָעַיִן, שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי הָעֵינַיִם, וּשְׁנֵי הָעַפְעַפַּיִם שֶׁל הָעַיִן.

וּלְאֵיזֶה מָקוֹם נִזְרָקִים? לְבַת הָעַיִן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כ) לְשַׁלַּח לִי לְמַטָּרָה. וּשְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי הָעַיִן הֵם מְרֻקָּמִים בִּשְׁלֹשָׁה לְבוּשֵׁי שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וּשְׁנֵי עַפְעַפֵּי הָעַיִן שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת, שֶׁהֵם פּוֹתְזִים וְסוֹגְרִים אֶת הָעַיִן, שֶׁהִיא הַמַּרְאָה שֶׁל נְבִיאֵי אֱמֶת. וּמַה הוּא בַּת עַיִן? הַשְּׁכִינָה הַמְּזֻתֶּזֶת, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (במדבר יב) ה' בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע. וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר לְגַבֵּי מֹשֶׁה, וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט. זַמְּשָׁה גְּוָנִים הֵם ה'. בַּת עַיִן זוֹ י'. מִי הָעַיִן שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל הַגְּוָנִים? זוֹ ו' שֶׁהִיא פּוֹתֶזֶת וְסוֹגֶרֶת.

קָם אֱלִיָּהוּ וְאָמַר, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, ה' הָרְבִיעִית אֲנִי הוּא. אָמַר, וַדַּאי זַמְּשָׁה אוֹר הֵם מְבֻקָּנִים, וּמִשּׁוּם זֶה ה"ה הַזּוֹ זַמְּשָׁה גְּוָנִים מְבֻזּוּן, זַמְּשָׁה

גְּוָנִים שֶׁמְּאִירִים בָּהֶם מִבִּפְנִים, וְהֵם גָּוֶן לָבָן, גָּוֶן אָדֹם, גָּוֶן יָרֹק, גָּוֶן תְּכֵלֶת, גָּוֶן שָׁזוֹר. וְהַלְּבוּשִׁים שֶׁלָּהֶם אַרְגָּמָ"ן. א' – אורפניא"ל. ר' – רְפָאֵ"ל. ג' – גַּבְרִיאֵל. מ' – מִיכָאֵ"ל. נ' – נוּרִיאֵ"ל. אֵלּוּ הֵם גּוּף לַוַּמְשָׁה גְּוָנִים.

אָמַר לוֹ אֵלְיָהוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַדַּאי עַיִן יָמִין, כְּשֶׁשּׁוֹרָה בָּהּ יהו"ה וּמֵאִיר בָּהּ, וְכֵן בְּעַיִן שְׂמֹאל, הַשְּׁכִינָה אוֹמֶרֶת לָעֵינַיִם הַלָּלוּ מֵרֹב אַהֲבָה, (שיר ו) הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי. שׁוֹרָפִים אוֹתִי בְּשַׁלְהָבוֹת שֶׁל אַהֲבָה שֶׁזּוֹרְקִים לְכָל עֵבֶר.

קָם הַנַּעַר זֶנּוּחַ מִטְּטְרוֹ"ן, פָּתַח וְאָמַר, צָעִיר אֲנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים, וּלְאוֹר הָעֵינַיִם שֶׁלָּכֶם יָרֵדְתִּי, שֶׁמְּאִירִים מַעְלָה וּמַטָּה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (רות ב) עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן. וּמַה הוּא? שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁנּוֹתְנִים עֵינֵיהֶם – אוֹ מִיתָה אוֹ עֹנִי. וְאֵלּוּ הֵם הָעֲלָמִים שֶׁנִּפְטְרוּ בְּקִצּוּר שָׁנִים. וְכֻלָּם תַּחַת מֶמְשַׁלְתִּי בִּישִׁיבַת הָרָקִיעַ. וְזֶה לָמָּה? מִשּׁוּם הַשְּׁכִינָה שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בֵּינֵיהֶם, וְשָׁם מְאִירָה בְּעֵינֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים לב) אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן. בַּשָּׂדֶה הַהוּא שָׁשָׁם וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב. לִפָּנוֹת כָּל הַמְּקַטְרְגִים שֶׁהֵם עֵרֶבוּב שֶׁל יִשְׂרָאֵל (רַע) עִם עֵרֶב רַב, וּבָהֶם נֶאֱמַר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן.

וְעוֹד עֵינַיִךְ – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי זַכָּאִים, שֶׁהֵם הָעֵינַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה. אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן בַּשָּׂדֶה – שֶׁמַּעֲנִישִׁים אֶת מִי שֶׁנּוֹגֵעַ בְּאִסּוּר תּוֹרָה. וְעוֹד אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר. לְקַצֵּר – אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ. וְהֵם פּוֹסְקִים תּוֹרָה בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר, פָּסוּל וְכָשֵׁר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, וְעוֹשִׂים כַּמָּה גְּדֵרוֹת בַּתּוֹרָה, שֶׁלֹּא עוֹשִׂים פְּרִצָה וּפָרוּד בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמִשּׁוּם זֶה וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, מִשּׁוּם שֶׁיהו"ה שַׁלִּיט עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ב) וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים ה' עִמָּכֶם. וּמִשּׁוּם זֶה וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, שֶׁכָּךְ צְרִיכָה הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחַר בַּעְלָהּ.

אֲלַקֶּטָּה בַּשִּׁבֳּלִים – אֵלּוּ לְקוּטוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁיִּתְפַּרְנְסוּ בָהֶם בַּגָּלוּת. בֵּין הָעֳמָרִים תְּלַקֵּט וְלֹא תַּכְלִימוּהָ. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שמות טז) וַיָּמֹדּוּ בָּעֹמֶר. כֻּלָּם בְּמִדָּה. עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם. וְלֹא הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶוְסִיר. שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף וְלֹא לִגְרֹעַ מִדִּבְרֵי הַתּוֹרָה. וְהַצַּדִּיק זוֹרֵק, וְהַשְּׁכִינָה כּוֹנֶסֶת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (משלי יא) יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסֵף עוֹד. מַה זֶּה וְנוֹסֵף עוֹד? זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְעוֹד מַה זֶּה וְנוֹסֵף? זֶה מִי שֶׁמְּפַזֵּר טַעֲמֵי תוֹרָה, וְנוֹסֵף בְּזִזְדּוּשָׁן.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים ה׳ עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרֶכְךָ ה׳. וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל יְבָרֶכְךָ ה׳, יָאֵר ה׳, יִשָּׂא ה׳, שֶׁהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר עֵינוֹת מַיִם, וְהֵם ו״ו שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַצָּנּוֹר שֶׁהוּא א וְהַכֹּל וא״ו. וּמְשׁוּם שֶׁבַּעְלָהּ שָׁם, שֶׁהוּא ו״ו בְּשִׁשָּׁת הַפָּרָקִים שֶׁל הַזְּרוֹעוֹת, וְשִׁשָּׁת הַפָּרָקִים שֶׁל הַשּׁוֹקַיִם, א בְּאֶמְצַע, הָעֲטָרָה עַל הַגּוּף. וּמְשׁוּם זֶה וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲבוּן הַנְּעָרִים, שֶׁהֵם בָּרְהָטִים בִּשְׁקָתוֹת הַמָּיִם. נְעָרִים יֵשׁ לְמַעְלָה, וּנְעָרִים יֵשׁ לְמַטָּה. וְהֵם פָּנִים גְּדוֹלוֹת וּפָנִים קְטַנּוֹת.

קָם הַנַּעַר (זַנּוֹחַ מט״ט) וְאָמַר, רַבָּנָן, צָעִיר אֲנִי לְיָמִים מִצִּדּוֹ שֶׁל זָעִיר אַנְפִּין, וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים מֵהַצַּד שֶׁל אֲרִיךְ אַנְפִּין, שֶׁהֵם בָּרְהָטִים בִּשְׁקָתוֹת הַמָּיִם, עַל כֵּן זָזַלְתִּי וְאִירָא מֵזִּוּוּת דֵּעִי אֶתְכֶם. בֵּינָתַיִם שֶׁהַשְּׁכִינָה רוֹצָה לִהְיוֹת מֻשְׁקֵית מֵהָעֲלָמִים, מִשְּׁאִיבַת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, צָרִיךְ לְהַשְׁקוֹתָהּ עַל יְדֵי צַדִּיק שֶׁהוּא צָעִיר לְיָמִים.

שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שְׁתֵּי שְׂפָתַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. מַה זֶּה פִּיהוּ? זוֹ הַשְּׁכִינָה, וְהֵם כְּנֶגֶד שְׁנֵי כְּרוּבֵי הָעַיִן, שֶׁפּוֹתְחִים וְסוֹגְרִים, שֶׁבָּהֶם מֵאִיר הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בְּבַת הָעַיִן, וְנִקְרֵאת מִצִּדּוֹ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וּכְשֶׁסּוֹתֵם הָעַיִן נִקְרֵאת אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. וּבַת הָעַיִן הִיא עֵינוֹ שֶׁל צַדִּיק, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (בראשית כד) לִפְעֹת עֶרֶב לָשִׂיחַ בַּשָּׂדֶה. אֵצֶת הַשְּׁאֵבֶת. יָמִין וּשְׂמֹאל נִקְרְאוּ שִׁקְתוֹת הַמַּיִם, שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת מוֹצִיאֵי מַיִם.

וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׂעֹרִים וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ – זֶה הַשִּׁעוּר שֶׁל שְׁתֵּי שׁוּבָלִים שֶׁהֵן בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְ הַתַּזְוִתוֹנָה. וְיֵשׁ שֵׁשׁ עֶלְיוֹנִים וְ שֵׁהֵם וְ עֶלְיוֹנָה שֶׁל שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, שֶׁהֵן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל נִשְׁקָלִים מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא א אַלֶף בִּינָה, וּבָהּ נַעֲשׂוּ אָזְדּ, וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ אֶל ה׳ הַתַּזְוִתוֹנָה הַמַּלְכוּת.

וְעוֹד וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׂעֹרִים, לְמַטָּה, הֵם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְהֵם מַאֲכַל הַבְּהֵמוֹת שֶׁהֵם זַיִת הַקֹּדֶשׁ. לְאַוָּר שֶׁהִיא כּוֹנֶסֶת אוֹתָם, זוֹרֶקֶת אוֹתָם לְצַבְּאוֹתֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. וּכְשֶׁזּוֹרֶקֶת אוֹתָם לְמַטָּה, נִקְרֵאת זֹרֶקֶת. וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ מְמַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד, שֶׁמַּעֲלָה מוֹסִיף לָהּ.

קָמוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ. פָּתְזוּ אוֹתָם הַזּוֹקְנִים בִּבְרָכוֹת וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ.

קָם אוֹתוֹ הַזָּקֵן מֵאוֹתָם הַזּוֹקְנִים וְאָמַר, (בראשית מזז) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רַע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים. מִי הַמַּלְאָךְ? אִם הָיָה אוֹמֵר מַלְאָךְ, הָיָה מַשְׁמָע עַל זֶנּוֹךְ מטטרו״ן. אֲבָל ה׳ בְּתוֹסֶפֶת הִיא הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא בְּרָכָה, בִּרְכַּת ה׳ הִיא תַּעֲשִׁיר. יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים, כָּל הַנְּעָרִים שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שֵׁם נַעַר, מִתְבָּרְכִים עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַנַּעַר.

וְיִקָּרֵא בָּהֶם שְׁמִי – זוֹ הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה. וְשֵׁם אֲבוֹתַי – אֵלּוּ הָאָבוֹת. וְעוֹד יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים – הַצַּדִּיק וּשְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת. וְיִדְגּוּ לָרֹב – הַזְּכוּתָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה, שֶׁתִּתְרַבֶּה וְתִתְגַּדֵּל. בְּקֶרֶב הָאָרֶץ – בְּאֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ. וְלֹא תִפָּסֵק הַבְּרָכָה מִמֶּנָּה, כְּמַבּוּעַ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ישעיה נח) וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו.

שֶׁאֵין דּוֹרוֹן זָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדוֹרוֹן שֶׁל הַשְּׁכִינָה. אַשְׁרֵי אוֹתָם זְרוֹעוֹת שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָהּ אֵלָיו. תְּפִלִּין עַל יְדֵיהֶם וְעַל רָאשֵׁיהֶם. אַשְׁרֵי אוֹתָם רַגְלַיִם וְגוּף וְיָדַיִם וְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁבּוֹ עוֹלָה הַדּוֹרוֹן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵין דּוֹרוֹן זָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדוֹרוֹן שֶׁל הַשְּׁכִינָה. אַשְׁרֵי

הָאֵיבָר שֶׁעוֹשֶׂה בּוֹ מִצְוָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁרוֹת בְּכָל אֵיבָר שֶׁלּוֹ. וְעַל זֶה הָאִישׁ מַכְרִיזִים לְמַעְלָה: תְּנוּ כָבוֹד לְדִיוֹקָן הַמֶּלֶךְ.

וְעוֹד וִידֵי אָדָם מִתַּוָּזֹת כְּנֶגְדָּם, יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁמַּעֲלִים דּוֹרוֹן לַגְּבִירָה, וּבָהֶם מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ. בָּאָדָם הַהוּא, בִּנְשָׁמָתוֹ שֶׁמַּעֲלָה דּוֹרוֹן לַמֶּלֶךְ, וּמוֹרִידָה דּוֹרוֹן מִמֶּנּוּ לַגְּבִירָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר מוֹרִידִים דּוֹרוֹן לַגְּבִירָה, וִידֵי אָדָם יוֹרְדִים מִתַּוָּזֹת כְּנֶגְדָּם הַמַּלְאָכִים שְׁלוּחֵי הַגְּבִירָה, וְנוֹתְנִים לָהֶם הַשְּׁאֵלוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת שֶׁשּׁוֹאֲלִים מֵהַגְּבִירָה. וְכָל מַה שֶּׁהַגְּבִירָה נוֹתֶנֶת, בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ הוּא הַכֹּל. וְאִם לֹא נִכְנָסִים בִּירָאָה וְאַהֲבָה, דּוֹוְזִים אוֹתָם הַזְּוִיעָה, וְהַדּוֹרוֹן שֶׁלָּהֶם נִמְסָר לַכֶּלֶב.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁהַגְּבִירָה מְקַבֶּלֶת מִמֶּנּוּ דּוֹרוֹן אוֹ נוֹתֶנֶת לוֹ בְּיָדֶיהָ, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי בֶּן הַמֶּלֶךְ הוּא. אֲבָל לָאֲזָרִים, עַל יְדֵי שְׁלִיזִים נוֹתֶנֶת לָהֶם מִיָּדֶיהָ. אֵלּוּ יוֹצְאִים, וַאֲזָרִים בָּאִים דּוֹפְקִים לְפֶתְוָזָה, וְהֵם בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, בַּעֲלֵי הַפֶּה.

וְאִם נִכְנָסִים בִּירָאָה וְאַהֲבָה שֶׁל י״ה, הַהֵיכָל נִפְתָּוָז אֲלֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָהֶם לְשׁוֹן לְמוּדִים, וְשָׂם לָהֶם דִּבּוּר בְּפִיהֶם לְדַבֵּר לִפְנֵי הַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה א) וַיִּשְׁלַח ה׳ אֶת יָדוֹ וַיַּגַּע עַל פִּי וַיֹּאמֶר ה׳ אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי בְּפִיךָ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים, בְּדִבּוּר מַמָּשׁ.

וְעִם כָּל זֶה, כְּשֶׁיִּכָּנְסוּ לַהֵיכָל כָּל הַנְּבִיאִים לְדַבֵּר עִם הַגְּבִירָה, הִיא לֹא מְדַבֶּרֶת עִמָּם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְּוִיוֹת שֶׁלּוֹ. מֵהֶם נִכְנָסִים בִּדְיוֹקָן שֶׁל שׁוֹר, וּמֵהֶם בִּדְיוֹקָן שֶׁל נָשֶׁר, וּמֵהֶם בִּדְיוֹקָן שֶׁל אַרְיֵה, וּמֵהֶם בִּדְיוֹקָן שֶׁל אָדָם. וְיֵשׁ מִי שֶׁנִּכְנָס בְּכָל אוֹתָם הַדְּיוֹקְנָאוֹת. וְאִם יְהוָ״ה עָלָיו, אֲדָנָ״י שָׂפָתַי תִּפְתָּוָז בְּוַדַּאי, הַהֵיכָל נִפְתָּוָז אֵלָיו. וְאִם שָׁם יְהוָ״ה אֵינוֹ שָׁם בְּכָל אוֹתָם הַדְּיוֹקְנָאוֹת, הַגְּבִירָה הִיא כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה, וְהִיא נִסְתֶּרֶת בַּהֵיכָל, וּמְדַבֶּרֶת עִמָּהֶם עַל יְדֵי שְׁלִיזִים כְּפִי דְּיוֹקְנֵיהֶם וּמַזָּלָם.

וּמִשֶּׁה הָיָה שָׁלֵם בְּאַרְבַּע זָיוֹת. וְשֵׁם יְהוָ"ה עָלָיו, כְּמוֹ זֶה ש' מִן מִשֶּׁה שָׁלֹשׁ זָיוֹת, אַרְיֵה שׁוֹר נֶשֶׁר. מַ"ה וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם? שֵׁם יְהוָ"ה עָלָיו. מִנַּיִן לָנוּ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ז) וְאָמְרוּ לִ"י מַ"ה שְׁמ"וֹ מָ"ה אֹמַר אֲלֵיהֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם בַּכֹּל, נִפְתָּחוּ אֵלָיו הַהֵיכָל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּחוּ. וְנֶאֱמַר בּוֹ (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וְגוֹ'. וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט. שֶׁהִיא הַגְּבִירָה. מַה שֶּׁאֵין כֵּן שְׁאָר הַנְּבִיאִים שֶׁאֵינָם שְׁלֵמִים כְּמוֹתוֹ.

וּמִיָּד הֲרֵי אֵלֶּה יוֹצְאִים, וְהִנֵּה אֲוֵזֵרִים דּוֹפְקִים לַפְּתָחוּ, וְהֵם בַּעֲלֵי הַפָּנִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת שִׁבְעִים הַפָּנִים לַתּוֹרָה. וְאִם נִכְנָסִים בִּירָאָה וְאַהֲבָה, נִפְתָּחוּ לָהֶם הַשְּׁעָר, וְנִכְנָסִים וְלֹא יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנֶיהָ שֶׁל הַגְּבִירָה מֵהָעֲנָוָה שֶׁלָּהֶם, וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם בִּנְפִילַת אַפַּיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ג) וָאֶפֹּל עַל פָּנַי. נוֹתְנִים לָהֶם בַּקָּשׁוֹתֵיהֶם וְיוֹצְאִים.

וְהִנֵּה אֲוֵזֵרִים נִכְנָסִים כְּמוֹ יְחֶזְקֵאל אוֹ כְּמוֹתוֹ, וְהֵם בַּעֲלֵי עֵינַיִם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְגַבְּתָם מְלֵאת עֵינַיִם. שֶׁהֵם לָאוֹתִיּוֹת, וְהָאוֹתִיּוֹת מִמֶּנּוּ, הֵם מְלֵאת עֵינַיִם, מְלֵאוֹת מִכַּמָּה מִצְוֹות, שֶׁהֵם כָּל מִצְוָה גַּר מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ מִצְוַת ה' בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם, וְדוֹפְקִים לַשַּׁעַר. אִם הֵם כְּדָאִים, הַגְּבִירָה מַשְׁגִּיחַ מִן הַזַּלְזֹלוֹת מֵצִיץ מִן הַזַּרְכִּים שֶׁל הַהֵיכָל אֲלֵיהֶם, אֲבָל לֹא שֶׁיִּכָּנְסוּ לַהֵיכָל. וְנֶאֱמַר בָּהֶם וָאֵרֶא, כְּמוֹ יְחֶזְקֵאל שֶׁאָמַר וָאֵרֶא, וּכְמוֹ יְשַׁעְיָה שֶׁאָמַר וָאֶרְאֶה אֶת ה', שֶׁוַּדַּאי לֹא אָמַר וָאֶרְאֶה ה', אֶלָּא אֶת ה', וְזוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הַמַּרְאֶה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבָּהּ נִרְאָה לַנְּבִיאִים.

הִנֵּה אֵלֶּה יוֹצְאִים, וַאֲוֵזֵרִים בָּאִים וְדוֹפְקִים לַפְּתָחוּ, וְהֵם בַּעֲלֵי הָאָוְנַיִם שֶׁבָּהֶם שְׁמִיעָה, וְהֵם זְרִיזִים שֶׁהָיוּ מַקְדִּימִים לְמִצְוֹות, וַהֲרֵי קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע עִם דְּמִדּוּמֵי זַמָּה. וְאוֹתָם בַּעֲלֵי הַשְּׁמִיעָה הָיְתָה יוֹצֵאת הַגְּבִירָה לִפְנֵיהֶם, וְהָיְתָה מְכַבֶּדֶת אוֹתָם מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְשַׁמְּזִים אוֹתָהּ עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (חבקוק ג) יְהוָ"ה שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי.

שֶׁלְּכָל הַנְּבִיאִים כֻּלָּם הָיָה מָקוֹם יָדוּעַ וּזְמַן יָדוּעַ, אֲבָל לְמֹשֶׁה לֹא הָיָה לֹא מָקוֹם קָבוּעַ וְלֹא זְמַן יָדוּעַ, אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם הָיָה מִסְתַּכֵּל, וְלֹא הָיְתָה הַגְּבִירָה מִתְכַּסֵּית מִמֶּנּוּ בְּכָל תִּקּוּן.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת יְהֹוָה. ב׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר יְהֹוָה. ג׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ יְהֹוָה. ד׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם יְהֹוָה. ה׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ יְהֹוָה. ו׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת יְהֹוָה. ז׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם יְהֹוָה. זז׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ יְהֹוָה. ט׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ יְהֹוָה. י׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי יְהֹוָה.

אֵלּוּ הֵם כ״ב אֱלֹהִים שֶׁל בְּרֵאשִׁית שֶׁהֵם כְּנֶגֶד כ״ב שְׁבִילִים. א׳ – בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת. ב׳ – וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל. ג׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. ד׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר. ה׳ – וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר. ו׳ – וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. ז׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ. זז׳ – וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ. ט׳ – וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם. י׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם. יא׳ – וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ. יב׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. יג׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ. יד׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. טו׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת. טז׳ – וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי. יז׳ – וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם. יזז׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. יט׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמָּיִם. כ׳ – וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם. כא׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב כב׳ – וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר. כג׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ. כד׳ – וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת זַיִת. כה׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. כו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה. כז׳ – וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם. כזז׳ – בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ. כט׳ – וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר. ל׳ – וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ. לא׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי. לב׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל. א׳ – וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. ב׳ – וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. ג׳ – אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

אֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה עוֹלִים עַל כָּל כ״ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. וְזֶה סוֹד (שמות ג) וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה׳ בְּלַבַּת אֵשׁ. בְּלַבַּת הָאֵשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ

(ישעיה סג) כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי. וּבָהֶם פּוֹעֲלִים אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל יהו"ה בָּם, וְכֻלָּם נִכְלָלִים בְּבַת שֶׁבַע, וְהֵם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת אבג יתץ קרע שטן נגד יכש בטר צתג זוקב טנע יגל פזק שקו צית. עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ. וּבָהֶם וַיִּשְׁתַּזּוּ אַרְצָה שֶׁבַע פָּעָמִים.

יַעֲקֹב שֶׁהִצִּיל אוֹתוֹ מֵעֵשָׂו בַּגָּלוּת, שֶׁשָּׁם בַּת שֶׁבַע. וְכָל זֶה הָיָה יוֹדֵעַ יַעֲקֹב בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְהָיָה מַזְכִּיר אֲדָנָי אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא הָאָדוֹן שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹתוֹ אֶת אֲדָנָי בַּגָּלוּת. כְּנֶגֶד שִׁבְעָה הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ הֵם שִׁבְעָה יְמֵי בְּרֵאשִׁית. וְהֵן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת לְבוּשִׁים לְעֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת, (וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת) וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וּשְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים שֶׁל וַיִּכֻּלוּ, עוֹלֶה הַכֹּל מ"ה, לְהַרְאוֹת שֶׁשָּׁם קָבוּר בַּגָּלוּת הַהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאָמְרוּ לִ"י מַ"ה שְׁמ"וֹ מָ"ה, וְזֶה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וּשְׁלֵמוּת הַלַּיְלָה בְּלֵיל שִׁמּוּרִים, שֶׁהַיְנוּ ע"ב בְּזֶשְׁבּוֹן בְּלֵיל, בּוֹ מֵאִיר מ"ה, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ שֶׁל הַגָּלוּת, שֶׁהוּא קְבוּרָה שֶׁל הַשְּׁכִינָה.

וּכְשֶׁיָּבֹא לֵיל הַגְּאֻלָּה שֶׁלּוֹ, מֵאִיר לוֹ מָ"ה שֶׁהוּא שָׁם הַמְפֹרָשׁ. בְּאוֹתוֹ זְמַן בֵּן שׁוֹאֵל לְאָבִיו מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת, שֶׁבּוֹ (שָׁם לג) מִשָּׁמַיִם הִבִּיט ה' רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם. וְאִם יִתְמַהְמַהּ זַכֵּה לוֹ. אבג יתץ – וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּ"גַּ"י 'תּוֹרָה' צִוָּה. לָנוּ מֹשֶׁה צָפוּן בַּתּוֹרָה. קרע שטן – קר"ע שֶׁהוּא בַּיָּם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. י' מִן רָקִיעַ הוּא עִקַּר הַיְזוּד וּבוֹ קָרַע אֶת הַיָּם. וְיִהְיֶה מַבְדִּיל, שט"ן, שֶׁהוּא מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם.

אבג יתץ – בְּרֵאשִׁית אב"ג תש"ר בְּאוֹתִיּוֹת א"ת ב"ש. קרע שטן – יְהִי רָקִיעַ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי. נגד יכש – הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, נֶגֶד כָּל עֵמֶק אֲשֶׁר נִפָּלְאוֹת. בטר צתג – בַּיּוֹם הָרְבִיעִי, בּוֹ שָׁבַר הָאוֹרוֹת וְהָזוּשִׁיךָ לָהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) וְזָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה.

זוקב טנע – בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי יָצְאוּ הַזְּרָעִים שֶׁל הָאִילָנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זי"ק

בט״ן, וְהִיא ה׳ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שמות ב) וַתָּשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֶּלֶד. וַתָּשֶׂם בַּסּוּף שֶׁל הַתּוֹרָה כְּדֵי לְכַסּוֹתוֹ בַּגָּלוּת, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שם א) כָּל הַבֵּן הַיִלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ.

שֶׁהִיא אוֹר הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא אוֹר, תַּשְׁלִיכֻהוּ. וְכָל הַבַּת, שֶׁהִיא גֵּר מִצָּוָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה – תְּזַיְּנוּן. כָּל אֵלּוּ שֶׁיִּתְגַּדְּלוּ בָּהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עָתִיד לְהוֹצִיא מוֹשִׁיעַ. וְלֹא עָשׂוּ כָּךְ הַמְיַלְּדוֹת, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וַתְּזַיְּנָן אֶת הַיְלָדִים, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ פּוֹזְרוֹת מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַתִּירָאן הַמְיַלְּדֹת אֶת הָאֱלֹהִים וְגוֹ׳. וּבַבֵּן הַזֶּה הַיִלּוֹד הַיְאֹרָה בּוֹ תַּשְׁלִי״כֻהוּ. וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ׳.

בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי אֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, בּוֹ יִגֹּ״ל פֶּרְקָן זָרַע קְ׳דוֹשִׁים, וְעָלָיו נֶאֱמַר (בראשית לא) יַגֵּר שָׂהֲדוּתָא, וְיַעֲקֹב קָרָא לוֹ גַּלְעֵד. וְהַצַּדִּיק הוּא עָנִי. וּשְׁנֵי מְשִׁיזִים יָקוּמוּ כָּךְ, אֶזֶד כְּנֶגֶד בַּיִת רִאשׁוֹן, שֶׁהִיא ה׳ הָעֶלְיוֹנָה, וְהַשֵּׁנִי כְּנֶגֶד בַּיִת שֵׁנִי, שֶׁהִיא ה׳ הַתַּזְוִתוֹנָה, יו״ד ה״א וא״ו ה״א, מ״ה מִן מֹשֶׁה שֶׁשּׁוֹלֵט וְרוֹכֵב עֲלֵיהֶם. ע״ב תְּלוּיִים מִן י״הוה י״הוה י״הוה אַרְבַּע פָּנִים שֶׁל אַרְיֵה, אַרְבַּע שֶׁל שׁוֹר וְאַרְבַּע שֶׁל נֶשֶׁר, וְהֵם עוֹלִים אֶלֶף וּמָאתַיִם, וְבֹהוּ רוֹכֵב מ״ה זַיְּהּ שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא מֹשֶׁה.

וְהַכֹּל מִתְעַכֵּב עַד שֶׁיָּבֹא שִׁילֹה שֶׁהוּא מֹשֶׁה בְּגִימַטְרִיָּא מ״ה, אַרְבָּעִים וְזָמֵשׁ שָׁנִים אַזַּר אֶלֶף וּמָאתַיִם שָׁנִים. וְכָל הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יוֹרְדוֹת בְּצַדִּיק וְנִקְשָׁרוֹת בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קֶשֶׁר שֶׁל יִחוּד, וּמִי הוּא? יהו״ה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי מֵאִיר בְּצַדִּיק, לְהָקִים בּוֹ אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא אדנ״י, דִּין בַּגָּלוּת.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיק נִקְשָׁר בִּגְבוּרָה שֶׁמִּשָּׁם הָעֶשֶׂר, הַשְּׂמֹאל הוֹזָה, וְלֹא יָבֹא מִשָּׁם עַד שֶׁיִּתְקַשֵּׁר הַצַּדִּיק בַּיָּמִין, שֶׁהוּא עָנִי וְזָכֶם, שֶׁשָּׁם הַצַּדִּיק הוּא מִסְכֵּן וְזָכֶם, וּמוֹלֵט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ. מִי הָעִיר? זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְנִלְכְּדָה הָעִיר, וְלֹא יָמוּת מָשִׁיזָן. וּמִשּׁוּם עֲנִיּוּתוֹ וְזָכְמָתוֹ יַצִּיל אֶת הַקְּרִיָּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עָנִי וְזָשׁוּב כְּמֵת.

וַעֲתִידִים שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ בַּתּוֹרָה אֶלָּא אֶזֶד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּזָה. אֶזֶד מֵעִיר – שֶׁמֵּגֵן עַל הַקְּרִיָּה, וְזֶה שִׁילֹה, שֶׁדַּרְגָּתוֹ הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּזָה – שְׁנֵי מְשִׁיזִים מֵהַצַּד שֶׁל שְׁנֵי עַמּוּדֵי הָאֱמֶת שֶׁהֵגֵנּוּ עַל מִשְׁפָּזָה שֶׁהֵם עֲשִׁירִים בְּתוֹרָה וּבִנְבוּאָה. וְהָאֲזָרִים כֻּלָּם עֲנִיִּים בְּתוֹרָה וּבִנְבוּאָה. וּבְזָכוּת שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, וּבָעֲנִי שֶׁלָּהֶם, יִנָּצְלוּ מִמִּיתָה וְצָרוֹת וְיִפָּקֵד בְּרַזְמִים. וּמְשׁוּם זֶה שְׁמֹאל דּוֹזָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת.

שִׁקּוּ צִית – בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, שֶׁהוּא הָאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי, בָּהּ קֵץ הַיָּמִין. וְסוֹד הַדָּבָר – כוז"ו בְּמוּכָס"ז כוז"ו, יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ. אֱלֹהֵינוּ הִיא הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (רות ג) וְנֹאַלְתִּיךְ אָנֹכִי זַי ה' שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, וְזֶהוּ כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי. וְעוֹד, לְלִבִּ"י גְּלִיתִי. זֶה הַשֵּׁם שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת בּוֹ נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא זְרוֹעַ יָמִין, וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם שֶׁהִיא שְׁכִינָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה, וְהוּא חֶסֶד, שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָ"ב קַל וּבָא מִצְרַיִם. עָ"ב זֶה י' י"ה יה"ו יהו"ה. הֲרֵי כָּאן עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת, וְעוֹלוֹת לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם בְּחֶשְׁבּוֹן, וּתְלוּיִים מֵהֶם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, וְאֵלּוּ הֵם.

וה"ו יל"י סי"ט עֹל"ם מה"ש לל"ה אכ"א כה"ת הז"י אל"ד לא"ו הה"ע יז"ל מב"ה הק"ם לא"ו כל"י לו"ו פה"ל נל"ך יי"י מל"ה זה"ו נת"ה הא"א יר"ת שא"ה רי"י או"ם לכ"ב וש"ר יז"ו לה"ז כו"ק מנ"ד אנ"י זע"ם רה"ע יי"ז הה"ה מי"ך וו"ל יל"ה סא"ל ער"י עש"ל מי"ה וה"ו דנ"י הז"ש עמ"ם נג"א נ"ת מב"ה פו"י נמ"ם יי"ל הר"ז מצ"ר ומ"ב יה"ה עג"ו מז"י דמ"ב מנ"ק אי"ע זב"ו רא"ה יב"ם הי"י מו"ם וה"ו אנ"י וה"ו רָאשֵׁי תֵבוֹת וא"ו, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַזְמִים, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה נד) וּבְרַזְמִים גְּדֹלִים אֲקַבְּצֵךְ.

וְאֵלּוּ הֵם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַזְמִים שֶׁכָּרַת עִם מֹשֶׁה לְהוֹצִיא בָּהֶם אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, וְיֵשׁ בָּהֶם שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, שֶׁהֵן זֶסֶד זְרוֹעַ יָמִין, וּבָהֶם מָאתַיִם וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן גְּבוּרָה. וְאוֹתָן הַתֵּבוֹת נִכְנָעוֹת תַּזָּת הַתֵּבוֹת, וְזֶהוּ וַיַּעֲבֹר, ע"ב רי"ו. וְזֶהוּ הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָב קַל. וְזוֹהִי י' י"ה

יה״ו יהו״ה יו״ד יו״ד ה״א יו״ד ה״א וא״ו יו״ד ה״א וא״ו ה״א, וְהֵן עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת, וְיוֹצְאוֹת מִן י׳ י״ה יה״ו יהו״ה, וְזֶהוּ הַנָּה ה׳ רֹכֵב עַל עָ״ב קַ״ל.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, (שם מב) ה׳ כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה יָרִיעַ אַף יַצְרִיזַ עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר. יָרִיעַ – בִּתְקִיעָה, וְזֶה רִבִּיעַ. יַצְרִיזַ – בִּשְׁבָרִים, וְאֵלּוּ שְׁנֵי גֵּרְשַׁיִן. עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר – בִּתְרוּעָה, וְזוֹהִי שַׁלְשֶׁלֶת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹפָר מְהֻפָּךְ כַּדְּמָא, זָקֵף קָטָן, זָקֵף גָּדוֹל. מַה זֶּה מְהֻפָּךְ? אֶלָּא מְהֻפָּךְ מֶמְשָׁלֶת הָאֻמּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, לְמֶמְשָׁלָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּבְאוֹתוֹ זְמַן וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן. זָקֵף גָּדוֹל זָקֵף קָטָן. וּבְאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם (ישעיה ס) הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי ה׳ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אִם זָכוּ – אֲחִישֶׁנָּה, וְאִם לֹא זָכוּ – בְּעִתָּהּ, בְּעֵת ה׳.

צָרִיךְ לָדַעַת מַה זֶּה עִתָּהּ שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳ הֵפָרוּ תוֹרָתֶךָ, וְזֶה יֵשׁ עֵת וְיֵשׁ עֵת. וְזוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר (קהלת ה) עֵת לִבְכּוֹת וְעֵת לִשְׂחוֹק. וְסוֹד הַדָּבָר – מִיָּד שֶׁיָּבֹא בְּכִיָּה, עֵת שֶׁל דִּוְקָ לְיִשְׂרָאֵל, מִיָּד יִהְיֶה לָהֶם עֵת גְּאֻלָּה. וְזוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ל) עֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ. שֶׁהֲרֵי רַבִּים הָיוּ עִתּוֹת שֶׁל צָרָה, וְזוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) מִשְׂגָּב לְעִתּוֹת בַּצָּרָה.

מִי יָכוֹל לָדַעַת הָעֵת הַהִיא בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא עֵת שֶׁל בְּכִיָּה הִיא, וְסוֹד הַדָּבָר – בִּבְכִי יָבֹאוּ. בִּבְכִי שֶׁל דַּלּוּת, שֶׁכָּךְ עוֹלָה וְנִשְׁבֶּרֶת בִּבְכִי כְּזִנְשְׁבוֹן דַּ״ל. וְכֵיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה הַדִּוְקָ הַזֶּה שֶׁל דַּלּוּת לְיִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר בּוֹ וְהִנֵּה נַעַר בֹּכֶה. מִיָּד מַה כָּתוּב אַזַּר בְּכִיָּה? וַתִּזְמֹל עָלָיו, בִּפְדוּת. וְסוֹד הַדָּבָר – וַיִּתְמַהְמָהּ וַיַּזְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיַד אִשְׁתּוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בְנֹתָיו בְּזִמְלַת ה׳ עָלָיו. שֶׁכָּךְ עֲתִידִים לִהְיוֹת בַּדּוֹר שֶׁל הַגָּלוּת הָאַזְרוֹנָה, כְּמוֹ אוֹתָם אַנְשֵׁי סְדוֹם וַעֲמוֹרָה. וּמִיָּד וַיֹּצִאֻהוּ וַיַּנִּיחֻהוּ מִזּוּץ לָעִיר. וַיֹּצִאֻהוּ – מִן הַגָּלוּת. וַיַּנִּיחֻהוּ – מִמֵּי הַמַּבּוּל.

וְעוֹד, וְהִנֵּה נַעַר בֹּכֶה, ב״ו כ״ה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְפָן כ״ה וָכ״ה. וְהוּא כְּלוּל מֵזִּמְשִׁים שְׁעָרִים שֶׁל בִּינָה שֶׁנִּמְסְרוּ לְמֹשֶׁה, וּבָהֶם וַיַּךְ אֶת הַמִּצְרִי, וּבָהֶם

הִכָּה וְזַמּוֹשִׁים מַכּוֹת בְּמִצְרַיִם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר מִי יִרְפָּא לָךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב מָוַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא. בְּמַה שֶׁמָּוַצְתִּי אֶת הַמִּצְרִיִּים, אֲנִי אֶרְפָּא לָךְ. וּבְשִׁבִיל זֶה מָה אֲעִידֵךְ. וּשְׁלֵמוּת הַכָּתוּב – הַבַּת יְרוּשָׁלַיִם, מָה אַשְׁוֶה לָךְ וַאֲנַחֲמֵךְ, כִּי גָּדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ מִ״י יִרְפָּא לָךְ. מִיָּד שׁוֹפָר הוֹלֵךְ אָתָנוּ יָתִיב.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְעוֹרֵר מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא כְּמוֹ נוֹז שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְהִ יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ, שֶׁהוּא כֹּבֶד הַמְּלָאכָה. וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָּהֶם בְּפָרֶךְ. וְזֶהוּ אָתָנוּז, אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ נוֹז (בראשית ו). וְיִתַּמּוּ זַטָּאִים מִן הָאָרֶץ, וְעֶרֶב רַב מִ״ץ וְתֶבֶ״ן שְׁאוֹר וְזָמִיץ.

וְיִשָּׁאֲרוּ יִשְׂרָאֵל סֹלֶת נְקִיָּה, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דברים כה) תִּמְוֶזֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּוֹזֹת הַשָּׁמָיִם. שֶׁהֵם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מִמֵּי הַמַּבּוּל שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּמָוַזִיתִי אֶת כָּל הַיְקוּם, שֶׁהֵם הָיוּ עוֹמְדִים עַל יִשְׂרָאֵל בְּזָמַשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם רָאשִׁים עֲלֵיהֶם בַּגָּלוּת. וּמִיָּד שֶׁנִּמְוַזוּ, יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כִּסְאוֹ, שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יֵשֵׁב עַל כִּסְאוֹ עַד שֶׁיִּמָּוַזוּ מִן הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה וְגוֹ׳. וְזֶהוּ אָתָנוּז יָתִיב.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא, יִמְוַזֵּל לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל הַזַּטָּאִים שֶׁעָשׂוּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב, לְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן. לְקַיֵּם אִם יִהְיוּ זַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. כִּסְאוֹ שְׁבִיבֵי אֵשׁ, אִם יַאְדִּימוּ כַּתּוֹלַע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ. וְעוֹד, אִם יִהְיוּ זַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים – מֵהַצַּד שֶׁל יְצָוְזֵק, כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ – מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁבּוֹ מִתְלַבְּנִים.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסְאוֹ, מִיָּד נָוז. וַתָּנוּז הַתֵּבָה, שׁוֹרָה עַל הָרֵי הַקְּלָלָה לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין, שֶׁהֵם הָרֵי אֲרָרָט, הֶהָרִים הַזְּשׁוּכִים שֶׁל הַגָּלוּת אֲרוּרִים בַּגָּלוּת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כז) אָרוּר אַתָּה בָּעִיר וְאָרוּר אַתָּה בַּשָּׂדֶה.

שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יוֹרְדִים כָּל הַקְּלָלוֹת עַל יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ מִזַּטָּאֵיהֶם, וְכָל הַזְּכֻיּוֹת יוֹרְדוֹת עַל הָרְשָׁעִים לְקַבֵּל בָּהֶם שְׂכָרָם, וְסוֹד הַדָּבָר – וְהִנֵּה

מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ. עֹלִים – עוֹלִים הַזְּכֻיּוֹת. וְיוֹרְדִים – יוֹרְדִים הַזְּוָטָאִים. וְהַכֹּל עוֹלִים וְיוֹרְדִים בַּסֻּלָּם הַזֶּה. וּבַטְּעָמִים הוּא סֻלָּם. וְזֶהוּ שׁוֹפָר הוֹלֵךְ רְבִיעַ דִּרְגָּה, שְׁנֵי טְעָמִים.

בְּאוֹתוֹ זְמַן עוֹלָה הַזְּכוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, וְיוֹרְדִים זוּבוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מַה זֶּה עֹלִים וְיוֹרְדִים? אֶלָּא מִי שֶׁזָּטָאוֹ יוֹרֵד – זְכוּתוֹ עוֹלָה. בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁהוֹרִידוּ אֶת הַשְּׁכִינָה עַד עָפָר, כָּךְ יוֹרְדִים אוֹתָם שֶׁהוֹרִידוּ אוֹתָהּ. וְכַמָּה שֶׁהֵם יוֹרְדִים, כָּךְ הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא מַזָּלָם עוֹלָה עַד שֶׁמַּגִּיעָה לַמָּקוֹם שֶׁהוֹרִידוּ אוֹתָהּ מִשָּׁם. וּמִיָּד שֶׁעוֹלָה לִמְקוֹמָהּ, מִיָּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל אוֹתָהּ בְּיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) וַיַּשְׁלִכוּ יָדוֹ וַיִּקָּחֻהוּ וַיְבִיאוּ אֹתָהּ אֵלָיו אֶל הַתֵּבָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר, שֶׁהֵם עֵרֶב רַב, עַד הַזּוֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי. בָּעֲשִׂירִי בְּאֶחָד לַזּוֹדֶשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי הֶהָרִים, שֶׁהֵם הָאָבוֹת, וּמִתְעוֹרֶרֶת זְכוּתָם עַל יִשְׂרָאֵל. שֶׁעַד אוֹתוֹ זְמַן תַּמָּה זְכוּת אָבוֹת. מִשָּׁם וְאֵילָךְ זָלָה זְכוּת אָבוֹת בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמְחוּ וְגוֹ' וְהָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ בְּעָשָׁן תִּכְלֶה וְגוֹ'. בְּכֵן וַדַּאי, שֶׁהוּא וָסֶד זְרוֹעַ יָמִין כִּסֵּא, מִשּׁוּם שֶׁהַכִּסֵּא מִתְתַּקֶּנֶת בְּיָמִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהוּכַן בַּוָּסֶד כִּסֵּא, וּבָהּ וְתִמְלֹךְ אַתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא שֶׁל וָסֶד שֶׁהוּא שֶׁל רַחֲמִים, נֶאֱמַר אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים וּמִתְנַהֵג בַּוָּסִידוּת. בְּאוֹתוֹ זְמַן וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ.

וְכָל זֶה מִצַּדּוֹ שֶׁל עֵץ הַחַיִּים. וּמִצַּד שֶׁל הָעֵץ שֶׁל טוֹב וָרַע, הָאָתְרוֹג דּוֹמֶה לַצַּדִּיקִים, וַהֲדַס לַבֵּינוֹנִים, וַעֲרָבָה לָרְשָׁעִים. וּבַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. הִיא שׁוֹלֶטֶת עַל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרַע, מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ הִיא קְרוֹבָה לַמֶּלֶךְ. (וּמֵהַצְּדָדִים הַלָּלוּ לְפָעָמִים הַנְּקֵבָה הִיא קְרוֹבָה לַמֶּלֶךְ). זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, מִצַּד הַיָּמִין. הִיא לְפָעָמִים רְזוּקָה מִמֶּנּוּ מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וְאַל יָבֹא בְּכָל

עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. מִצַּד הַיָּמִין הִיא לֹא מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה. טוֹב הוּא יָמִין. אֲבָל מְקוֹמָהּ מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה מֵרַע וּמָוֶת, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם אֵין לוֹ קְרָבָה. (אֶל הַקֹּדֶשׁ, הִיא לֹא מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה, אֲבָל מְקוֹמָהּ טוֹב מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה מֵרַע, וּמֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁאֵין לוֹ קְרָבָה).

וְשָׁם צָרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבָּן, וּקְטֹרֶת לְהַרְזִיק רוּחַ טֻמְאָה מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וּלְקָרֵב הַזְּכוּת לִשְׁמֹאל הַגְּבִירָה, וּלְהַרְזִיק מִשָּׁם הַשְּׁפָחָה. וּמִשּׁוּם זֶה כָּל הַשֵּׁמוֹת יֵשׁ בָּהּ.

שְׁנוּי מַעֲשֶׂה זֶה שַׁבָּת. שֶׁהִיא כָּל מַעֲשָׂיו כִּלְאַזַּר יָד, וְסוֹד הַדָּבָר – כִּלְאַזַּר יָד, כָּל – שֶׁהוּא צַדִּיק, אַזַּר יָד – שֶׁהִיא שְׁכִינָה, זֶה שְׁנוּי מַעֲשֶׂה. וּבְזְמַן שֶׁהִיא כִּלְאַזַּר יָד, אֵין שָׁם כְּרִיעָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ. שׁוֹעֵל בִּזְמַנּוֹ הִשְׁתַּוְּוָה לוֹ. שֶׁבִּזְמַן שֶׁהִיא כִּלְאַזַּר יָד, נַעֲשֵׂית זָנָב. וְעִם כָּל זֶה שֶׁאָמְרוּ שׁוֹעֵל בִּזְמַנּוֹ הִשְׁתַּוְּוָה לוֹ בִּמְקוֹמוֹ.

אֲבָל זוּז לִמְקוֹמוֹ תִּהְיֶה זָנָב לָאֲרָיוֹת, וְאַל תִּהְי רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים. שֶׁהֲרֵי צַדִּיק גָּמוּר – אַף עַל גַּב שֶׁיָּרַד מִדַּרְגָּתוֹ וְנַעֲשָׂה זָנָב לָאֲרָיוֹת, עָלָיו נֶאֱמַר (תהלים לז) לֹא רָאִיתִי צַדִּיק נָעֱזָב. מָה הַזָּנָב שֶׁלּוֹ? אוֹתוֹ הַקּוֹץ שֶׁל הָאוֹת ד׳ מִן אֶזֹּד, שֶׁהִיא י׳ קְטַנָּה, הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, עָלָיו נֶאֱמַר (משלי כד) כִּי שֶׁבַע יִפֹּל צַדִּיק וָקָם.

בֹּא וּרְאֵה, הַגִּלְגּוּל שֶׁל אוֹת ו׳ הוּא שֶׁיּוֹצֵא בִּשְׁעָתוֹ, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר מַזַּל שָׁעָה גּוֹרֵם. כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין מַזַּל יוֹם גּוֹרֵם, אֶלָּא מַזַּל שָׁעָה גּוֹרֵם. בְּאַבְרָהָם מַה כָּתוּב בּוֹ כְּשֶׁבָּא בְּגִלְגּוּל? (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם, כְּדֵי לְהַקְדִּים אוֹתָהּ. מַה כָּתוּב בְּיִצְחָק בְּגִלְגּוּלוֹ? (שם כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב. יָצָא אֵלֶיהָ לַשָּׂדֶה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְחִים.

אֶזֹּד – לְהַקְדִּים לְזַפֵּשׁ אוֹתָהּ בַּבֹּקֶר, וְהַשֵּׁנִי – לְזַפֵּשׁ אוֹתָהּ בָּעֶרֶב. מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? (בראשית כח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. פָּגַע בָּהּ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁפּוֹגֵשׁ בָּהּ,

כְּמוֹ יַעֲקֹב שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וַיָּלֶן שָׁם. וְאוֹתָהּ לֵינָה הִיא לְוָיָה. מִיָּד שֶׁפָּגַשׁ בָּהּ, (שם לב) וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. וְעִם כָּל זֶה שֶׁפָּגַשׁ בָּהּ, הָיָה שׁוֹמֵר אוֹתָהּ וְלֹא הִתְאַוֵּד אִתָּהּ עַד שֶׁבָּא בַּעְלָהּ. וְזֶהוּ (שם כוז) וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ (שם לב) וַיְזָרֵז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא מִשָּׁה שֶׁבָּא בּוֹ בְּגִלְגּוּל רוּזוֹ שֶׁל מִשָּׁה.

וּמִשּׁוּם זֶה יַעֲקֹב וּמִשָּׁה הָיוּ עוֹמְדִים בְּדַרְגָּה אַוֵּזת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, אֲבָל זֶה בַּגּוּף, וְזֶה בַּנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה אֵין הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לְכָל אָדָם, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה בְּלִי בַּעְלָהּ. וּמִשּׁוּם זֶה, כְּשֶׁדִּוְוָקָה הַשָּׁעָה לְרַבִּי פָּדָת, וְאָמַר, אִם תִּרְצֶה שֶׁאַוְזֵרִיב הָעוֹלָם, וְאֶפָּשֵׁר שֶׁתִּפֹּל בְּשָׁעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת, וְאוּלַי שֶׁתִּפֹּל.

מַה זֶּה וְאוּלַי? אֶלָּא וְאוּלַי אִם יִרְצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁתִּפֹּל בְּשָׁעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת. שֶׁהֲרֵי אִשְׁתּוֹ עָשְׂתָה, וְאוּלַי אִם רוֹצֶה בַּעְלָהּ שֶׁיִּהְיֶה מְקַיֵּם מַה שֶּׁהִיא עָשְׂתָה בְּלִי רְשׁוּת שֶׁל בַּעְלָהּ. וּכְמוֹ זֶה אֵין הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, לְאוֹתוֹ אָדָם, אֶלָּא אִם יָבֹא בְּגִלְגּוּל בְּאוֹתוֹ הָאָדָם (בַּעְלָהּ) שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁעָה. וְסוֹד הַדָּבָר – בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. וּבְלִי בַּעְלָהּ נֶאֱמַר (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. (שם) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. וְאֵין מִיתָה אֶלָּא עֲנִיּוּת. וְהַזָּר הַזֶּה לֹא כְּזָר אַוֵּר שֶׁל מוּם זָר, אֶלָּא זָר מִבַּעְלָהּ.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּפְגָּשׁ בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְרָא מִשִּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, שֶׁלְּכָל נְשָׁמָה יֵשׁ עֵת וּזְמַן בְּגִלְגּוּל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר קֹהֶלֶת (קהלת ג) לַכֹּל זְמָן וְעֵת לְכָל וֵזֶפֶץ תַּוַּזת הַשָּׁמַיִם. וְזוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּוְזוּתוֹנָה, שֶׁהִיא זְמַן וְעִדָּן לְכָל סְפִירָה וּסְפִירָה וּלְכָל גִּלְגּוּל וְגִלְגּוּל.

וְהִיא עִדָּן וְעִדָּנִים וַוְצֵי עִדָּן. שֶׁכָּל הָעִדָּנִים יָפָה. מַה זֶּה וַוְצֵי עִדָּן? אֶלָּא כְּמוֹ פָּלַג הַמְּנָוְזָה, בִּשְׁמֹאל נֶוֱזְלֶקֶת לְדִין, וּבְיָמִין לְרַוֲזָמִים. בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִשְׁלֶמֶת. וּכְשֶׁנֶּוֱזְלֶקֶת בְּיָמִין וּשְׁמֹאל, נֶאֱמַר בָּהּ לְאֶסְתֵּר (אסתר ה) מַה בַּקָּשָׁתֵךְ עַד וַוְצֵי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ. וְהִיא כּוַ יְהוָ"ה, וַוְצֵי שֶׁלָּהּ יַד יָמִין, וַוְצֵי שֶׁלָּהּ יַד שְׂמֹאל. כְּנֶגֶד שְׁנֵיהֶם הַזְּכִיר קֹהֶלֶת עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה פְּעָמִים עֵת. וְזֶהוּ

שֶׁכָּתוּב (קהלת ג) עֵת לָלֶדֶת וְגוֹ׳.

רָאָה שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ – וְנָתַן אֶת הַבַּיִת אֶת אַבָּנָיו וְאֶת עֵצָיו, וְהִרְכִּיב אוֹתוֹ בְּגוּף אַוֵּר, כְּמִי שֶׁמַּרְכִּיב אִילָן מִמִּין תַּפּוּזִים בְּמִין זֵבוּשִׁים, וְשָׁם מִשְׁתַּנֶּה הָאִילָן וְהַפֵּרִי שֶׁלּוֹ. וְזֶהוּ שִׁנּוּי הַשֵּׁם. רָאָה שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ – עוֹקֵר אוֹתוֹ מִשָּׁם, וּמְשַׁנֶּה אוֹתוֹ בְּכָל מַעֲשָׂיו מִכָּל מַה שֶּׁהָיָה בָּרִאשׁוֹנָה וּמִכָּל הַצִּיּוּרִים שֶׁלּוֹ, וְסוֹד הַדָּבָר – (איוב יד) מְשַׁנֶּה פָּנָיו וַתְּשַׁלְּחֵהוּ.

הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. בַּקְּרַקַּע שֶׁשָּׁם נָטַע אוֹתוֹ וְהִצְלִיחַ וְהִתְפַּשְׁטוּ פָּנָיו וְשָׁרָשָׁיו עַד אֶלֶף דּוֹר, זוֹ הַשְּׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שיר ז) הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה. וְאֵלֶּה אֶלֶף עוֹלָמוֹת שֶׁל כִּסּוּפִים שֶׁהִרְכִּיב אֶת הָאָדָם עַל כֻּלָּם, וְסוֹד הַדָּבָר – (דברים ה) וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים. לְמִי? לְאֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָו לְאֶלֶף דּוֹר (שם ז). כֵּיוָן שֶׁהִצְלִיחַ בְּכָל גִּלְגּוּל וּבְכֻלָּם נִטְהָר וְהִצְלִיחַ, נֶאֱמַר בּוֹ וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים.

אֲבָל לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא מַצְלִיחִים בְּכָל מָקוֹם, מַה כָּתוּב בָּהֶם? יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף. אֵין לָהֶם זְכוּת בְּאֶלֶף הָעוֹלָמוֹת הַלָּלוּ. וְסוֹד הַדָּבָר – (קהלת ז) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלְּכוּ. מַה זֶּה וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלְּכוּ? שֶׁהֲרֵי אִם הֵם רְשָׁעִים, אָז לֹא הָיָה לָהֶם מִמָּקוֹם שֶׁל קְדֻשָּׁה? אֶלָּא וַדַּאי וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים, מִשּׁוּם הָרִשְׁעוּת שֶׁלָּהֶם אֵין לָהֶם זְכוּת בַּקְּדֻשָּׁה.

בֵּין כָּךְ הִגִּיעַ מִזְּדַּמֵּן הַזָּקֵן שֶׁל הַזְּקֵנִים אֵלָיו, וְאָמַר לוֹ, לֹא כָּל הָרְשָׁעִים שָׁוִים, שֶׁיֵּשׁ רָשָׁע גָּמוּר, וְיֵשׁ רָשָׁע שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר. הָרָשָׁע שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר יֵשׁ לוֹ זְכוּת בַּקְּדֻשָּׁה וְיֵשׁ לוֹ זְכוּת בַּטֻּמְאָה, שֶׁשְּׁנֵיהֶם הִתְעָרְבוּ בּוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלְּכוּ, וְלֹא אָמַר רָאִיתִי רְשָׁעִים גְּמוּרִים. שֶׁהָרָשָׁע הַגָּמוּר אֵין לוֹ זְכוּת בַּקְּדֻשָּׁה וַדַּאי.

אֲבָל רָשָׁע שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר, יֵשׁ לוֹ זְכוּת בַּקְּדֻשָּׁה. וּכְדֵי לְהִטָּהֵר מֵהַטֻּמְאָה, מוֹרִידִים אוֹתוֹ בְּגִלְגּוּל, וְלָזֶה אֵין שָׁעָה וְעֵת וּזְמַן יָדוּעַ, אֶלָּא יָבֹא כַּמָּה פְּעָמִים בְּגִלְגּוּל עַד שֶׁיִּטָּהֵר מֵאוֹתָהּ הַזְּהָמָה. לְאָמְנָן שֶׁהָיָה לוֹ כְּלִי שֶׁל כֶּסֶף מְעֹרָב

בְּמִין אַוֵּזר, רָצָה לְבָרְרוֹ וּלְלַבְּנוֹ, מָה עָשָׂה? הָיָה יוֹצֵק אוֹתוֹ בִּכְלִי כַּמָּה פְּעָמִים, וְוֹרְקוֹ לָאֵשׁ עַד שֶׁהִתְבָּרֵר וְהִתְלַבֵּן, וְסוֹד הַדָּבָר – (איוב כב) אֲשֶׁר קָמְטוּ וְלֹא עֵת נָהָר יוּצַק יְסוֹדָם.

אֵיזֶה נָהָר? זֶה נָהָר דִּינוּר שֶׁשָּׁם יוֹצֵק הַנְּשָׁמָה עַד שֶׁמִּתְלַבֶּנֶת. וּמַה זֶּה אֲשֶׁר קָמְטוּ וְלֹא עֵת? אֵלּוּ תְּשַׁע מֵאוֹת שִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה דּוֹרוֹת שֶׁהִתְקַמְּטוּ בְּלֹא עֵת וְהִסְתַּלְּקוּ בְּלֹא עֵת טֶרֶם זְמַנָּם, וְזָרַק אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגִלְגּוּל עַל כָּל דּוֹר וָדוֹר, וְהֶעֱזִיר אוֹתָם לַיְסוֹד.

וְזֶהוּ וְנָהָר יוּצַק יְסוֹדָם, שֶׁהֵם ד׳ יְסוֹדוֹת שֶׁל אַרְבָּעָה פַּרְצוּפִים, שֶׁהֵם פַּרְצוּף אָדָם וּפַרְצוּף אַרְיֵה וּפַרְצוּף שׁוֹר וּפַרְצוּף נֶשֶׁר, שֶׁמְּמַנִּים עַל מַיִם וְאֵשׁ וְרוּחַ וְעָפָר. אַרְיֵה מְמֻרְכָּבָה, וְגִלְגּוּלוֹ מַיִם. שׁוֹר מֻרְכָּבָה, וְגִלְגּוּלוֹ אֵשׁ. נֶשֶׁר מֻרְכָּבָה, וְגִלְגּוּלוֹ רוּחַ. אָדָם מֻרְכָּבָה, וְגִלְגּוּלוֹ עָפָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאָדָם אֶל עָפָר יָשׁוּב.

עַל שָׁלֹשׁ וַזִּיוֹת נֶאֱמַר, הֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. אָדָם צְוָה לְאֶלֶף דּוֹר. בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן לְנַשְּׁקוֹ, וּפָרַח לְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זָקֵן זָקֵן, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (מלאכי ב) הַלוֹא אָב אֶחָד לְכֻלָּנוּ. בַּדְּיוֹקָן שֶׁלְּמַעְלָה, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. אַשְׁרֵי זֶלְקֵנוּ שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ בְּךָ זֶלֶק.

וּמָה הָיָה? פָּשְׁתִּים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות כז) וַעֲשִׂיתָ לָהֶם מִכְנְסֵי בָד לְכַסּוֹת בְּשַׂר עֶרְוָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כֵּן שֶׁהִתְכַּסְתָּה בּוֹ הָעֶרְוָה – הוּא טוֹב! אָמַר לוֹ, בְּנִי, לֹא כָּל הָעֲרָיוֹת שָׁוִים. זֶה לֹא הִקְרִיב הַקָּרְבָּן הַזֶּה אֶלָּא לְקָרֵב אֶת עֶרְוָתוֹ לַה׳, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ויקרא יז) אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה אֲנִי ה׳. וּמַהִי עֶרְוָתוֹ? הַזֹּהַמָּה הָרָעָה, הָעֶרְלָה הַנִּקְבָּה, שֶׁעֶרְלָה הִיא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אָדָם הָרִאשׁוֹן מוּשָׁךְ בְּעָרְלָתוֹ הָיָה.

וּמַהִי הָאֵם שֶׁל הָעֲרֵבוּבְיָה הָרָעָה? פְּרִי הָעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית ג) וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכַל. וּמַהִי? לִילִי״ת, מִשָּׁם בָּאִים הָעֵרֶב רַב, שֶׁהֵם מְעָרְבִים בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם

(ישעיה א) הוֹי גּוֹי זוֹטֵא, שֶׁהֵם זֶרַע מְרֵעִים בָּנִים מַשְׁחִיתִים וְגוֹ'. וְאָמְרוּ אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל לָעֵגֶל. וּמִשּׁוּם זֶה (בראשית ד) וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (תהלים קמה) וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְנֶאֱמַר כִּי לֹא אֶזְפַּק בְּמוֹת הַמֵּת, וְקִבֵּל אוֹתָם, וְכָל שֶׁכֵּן לְקָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן. אֶלָּא שֶׁהָיָה רְצוֹנוֹ לְרַע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אֲבָל הֶבֶל הָיָה רְצוֹנוֹ בְּקָרְבָּנוֹ לְקָרֵב אֶת הַשְּׁכִינָה, לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב, לְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן, וּשְׂעַר רֹאשׁוֹ כְּצֶמֶר נָקִי. בַּמֶּה? בְּאוֹתוֹ שֶׁהִקְרִיב מִבְּכוֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן. וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּשַׁע ה' אֶל הֶבֶל. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וּמִיָּד כְּשֶׁלֹּא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן, וַיִּזַּר לְקַיִן מְאֹד. וַיֹּאמֶר ה' אֶל קָיִן לָמָּה זָּעָרָה לָךְ שֶׁלֹּא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנְךָ? אִם תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ בַּגִּלְגּוֹל – שְׂאֵת לְךָ בָּעוֹלָם וְתִתְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה, וְאִם לֹא – לַפֶּתַח זוֹטָאת רֹבֵץ.

הִנֵּה כָּאן אָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה וִיצִירָה, אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, שֶׁבֵּאֲרוּהָ עַל תִּפְאֶרֶת. מַה זֶּה בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם? שְׁתֵּי הַדְּמֻיּוֹת שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה. אֵלּוּ הֵם ו"ו, שְׁתֵּי וָוִי"ן, הֵם שְׁנֵי דְּיוּקְנָאוֹת שֶׁל א' שֶׁהוּא הָאָדָם שֶׁל הָאֲמִצַּע.

שֶׁהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא דְּמוּת אָדָם עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא זָכְמָה, וְהַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה דְּמוּת אָדָם, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְעוֹד, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בִּדְיוּקָן שֶׁל כֶּתֶר, וְזֶה אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה. וְאָדָם שֶׁל יְצִירָה צַדִּיק בִּדְיוּקָן הַזָּכְמָה. וּמִשּׁוּם זֶה (מלכים–א ה) וַיהוָה נָתַן זָכְמָה לִשְׁלֹמֹה. שֶׁהוּא צַדִּיק בְּרִית שָׁלוֹם, שְׁלוֹם ה'. וּשְׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה אָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה, דְּמוּת הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה.

וְעוֹד אָדָם מֵהַצַּד שֶׁל וא"ו הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם, וְזֶה אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, אָדָם שֶׁל יְצִירָה, זְעֵיר אַנְפִּין מֵהַצַּד שֶׁל וַיְצַר. יו"י אֵלּוּ הֵם הַסְּפִירוֹת שֶׁל בְּרִיאָה וִיצִירָה וַעֲשִׂיָּה הַתַּזְוִתוֹנִים. וְעוֹד, בְּרֵאשִׁית בָּרָ"א שִׁי"ת, וְהֵם אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה וִיצִירָה וַעֲשִׂיָּה הַתַּזְוִתוֹנִים, וְאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה וִיצִירָה וַעֲשִׂיָּה הָעֶלְיוֹנִים.

וּמָצָאנוּ שֶׁטְּמוּנִים בְּסִפְרוֹ שֶׁל זֹנוֹתַי, שֶׁאָדָם בְּזֶשְׁבּוֹן קָטָן הוּא תֵּשַׁע, וְכָל

סְפִירָה נִקְרֵאת אָדָם, וְהַשְׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה דְמוּת אָדָם. בָּרִאשׁוֹנָה עִלַּת הָעִלּוֹת אָמַר לַכֶּתֶר נַעֲשֶׂה אָדָם, יִהְיֶה הָרֹאשׁ מִמְּךָ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר ז) רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל.

הָרֹאשׁ הִנֵּה אָזְנָיו וּמִצְחוֹ וּשְׁתֵּי עֵינַיִם וּשְׁתֵּי אָזְנַיִם – הִנֵּה שֵׁשׁ, וּשְׁתֵּי פָּנִים וְזֹטָם – הִנֵּה תֵּשַׁע. נַעֲשֶׂה אָדָם, הִנֵּה הַפָּה שֶׁיִּהְיֶה עֲשִׂירִית, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. אָמַר לוֹ רִבּוֹן הָעוֹלָם, כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ, וְכָל גִּלְגּוּלָיו לְפִיהוּ, וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּנָּתֵן בְּשָׁעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת? אָמַר לוֹ, אֲנִי אֶשְׁתַּתֵּף עִמָּכֶם, לֹא יִהְיֶה עָמָל בְּפִיהוּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן בָּרָא הַכֹּל בְּלִי עָמָל וִיגִיעָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּמָה עָמָל הָיָה לְמַעְלָה וְזִסְרוֹן שֶׁל מָזוֹן? אָמַר לוֹ, כֵּן, שֶׁאוֹתוֹ אָדָם קַדְמוֹן הָיָה בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָן, מִשּׁוּם שֶׁעִלַּת הָעִלּוֹת לֹא הָיָה מִשְׁתַּתֵּף עִם, מִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הָיָה שָׁלֵם עִם נְקֵבָתוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר (בראשית א) נַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁהוּא נְקֵבָה, וְהִשְׁתַּתֵּף עִם, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם.

אַזַּר כָּךְ יָרַד לַמִּזַּז, שֶׁהוּא זָכְמָה, וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם. שֶׁהַמִּזַּז הוּא אָזְנָיו, וְנֶזֶלְקָ לְאַרְבָּעָה מִזּוּזִים – הִנֵּה זָמֵשׁ. וּשְׁנֵי כַּנְפֵי רֵאָה וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת שֶׁנָּזוּשָׁבוֹת עִמּוֹ בִּבְפָנִים – הִנֵּה תֵּשַׁע. וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, זֶה הַלֵּב, שֶׁיִּהְיֶה שְׁלֵמוּת הַכֹּל.

וְאַזַּר כָּךְ יָרַד לַגּוּף וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם. שֶׁעַל הַגּוּף, צַוָּאר וְקָנָה וְוֶשֶׁט – הִנֵּה שָׁלֹשׁ, וְהַגּוּף וּשְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת – הִנֵּה שֵׁשׁ, וּבְרִית וּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם – הִנֵּה תֵּשַׁע. נַעֲשֶׂה אָדָם – הָעֲשִׂירִית לַכֹּל, זוֹ הַנְּקֵבָה. בְּכָל מָקוֹם הַנְּקֵבָה זוֹ הִיא שְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְכָךְ הוֹלֵךְ בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר וּבְכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, עַד שֶׁנִּכְלֶלֶת הַשְׁכִינָה בְּכָל סְפִירָה וּבְכָל אֵיבָר.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁלְמוּ כָּל הָאֵיבָרִים בָּהּ, כָּל אָזְנָד לְעֶשֶׂר כְּמוֹ זֶה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אַזַּר כָּךְ יוֹרֵד לְאַרְבַּע הַזְּוִיוֹת שֶׁמֵּהֶם נִטַּל אָדָם שֶׁהֵם יהו"ה, וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁתִּהְיֶה הַשְׁכִינָה כְּלוּלָה מִכָּל צַד. וְכָךְ יוֹרֵד לְמַטָּה לְכָל

צְבָא הַשָּׁמַיִם וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, וְכָךְ לְמַטָּה בִּבְנֵי אָדָם. וְאֶלְעָזָר בְּנִי, נְקֹט אֶת הַכְּלָל הַזֶּה בְּיָדֶךָ – שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם שְׁכִינָה, אֵין שָׁם שְׁלֵמוּת, וְעִלַּת הָעֲלוֹת לֹא שָׁרוּי שָׁם. וּמִשּׁוּם זֶה הָאָדָם בְּלִי הַנְּקֵבָה הוּא פָּגוּם וְלֹא שׁוֹרֶה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וְכָל הַזְּבֵרִים שֶׁל שָׁם, אִלּוּ לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ זֹאת – מַסְפִּיק.

וְעוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַבְּרָכוֹת אֵין יוֹרְדוֹת עַל בֵּיתוֹ, וְלֹא הַנְּבִיעָה, עַד שֶׁהַשְּׁכִינָה מִתְזַוֶּגֶת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאָדָם אַיִן, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (יחזקאל מד) לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ, וְאָדָם לֹא נִקְרָא בְּלִי נְקֵבָה, וּמִשּׁוּם זֶה כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, וְכָל הַבִּנְיָנִים הָיוּ זָרִבִים וְיֹבְשִׁים בְּלִי נְבִיעָה, עַד שֶׁבָּאָה הַשְּׁכִינָה. וּמִשּׁוּם זֶה (שמות כ) בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ. וְתִרְגֵּם אוּנְקְלוֹס, בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַשְׁרֶה אֶת שְׁכִינָתִי. שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת מִתְכַּנְּסוֹת בּוֹ.

וּבְשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ. מַה זֶּה בָּרוּךְ? כ׳ כְּתָר. ר׳ רֵאשִׁית חָכְמָה. ב׳ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה וְהָאֵם הַתַּחְתּוֹנָה. ו׳ כּוֹלֵל שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת. הֵנָּה עֲשָׂרָה כְּלוּלִים בָּהּ, וְכֻלָּם מִתְכַּנְּסִים אֵלֶיהָ. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת בֵּית הַכְּנֶסֶת, הַכְּנוּס שֶׁל הַכֹּל.

וְכָל הַזּוֹקֵף – זוֹקֵף בַּשֵּׁם, וְכָל הַכּוֹרֵעַ – כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, הַהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן, כּוֹלֵל עֶשֶׂר סְפִירוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, שֶׁהוּא מְקוֹר כָּל הַבְּרָכוֹת. וְכָל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם, פַּעֲמַיִם לָמָּה? הָיָה לוֹ לוֹמַר, כָּל מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ וְזוֹקֵף בַּשֵּׁם! לָמָּה שְׁתֵּי כְּרִיעוֹת וּשְׁתֵּי זְקִיפוֹת? אֶלָּא הַסּוֹד שֶׁל שְׁתֵּי כְּרִיעוֹת – הָרֹאשׁ וְהַגּוּף, עַד זז״י הָעוֹלָמִים שֶׁהוּא כּוֹלֵל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְכֻיּוֹת. וְזֶהוּ עַד שֶׁיִּתְפַּקְּדוּ כָּל הַזְּכֻיּוֹת שֶׁבַּשִּׁדְרָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב (בראשית לג) וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים. וּכְמוֹ שְׁתֵּי כְּרִיעוֹת הֵם

בְּרֹאשׁ וְגוּף שֶׁהוּא בָּרוּךְ, כָּךְ צָרִיךְ שָׁם שְׁתֵּי זְקִיפוֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, סוֹד עֶלְיוֹן יֵשׁ יוֹתֵר שֶׁיְּרִידַת הַנְּבִיעָה מִבְּפָנִים הִיא יְתֵרָה. שְׁתֵּי כְּרִיעוֹת הֵן י״ו לְמִי? אֶל ה״ה, וּשְׁתֵּי זְקִיפוֹת בְּה״ה לְהַעֲלוֹת ה׳ עִם י׳, ה׳ עִם ו׳, כְּמוֹ שֶׁבַּיִת רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי שֶׁהִסְתַּלְּקוּ בִּשְׁנֵי עַמּוּדִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים קמה) סוֹמֵךְ ה׳ לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר כָּל הַכּוֹרֵעַ בַּבְּרָכוֹת, שֶׁהוּא אֵל עֶלְיוֹן שֶׁנִּכְלָלִים בּוֹ עֶשֶׂר, אֵיךְ הֵם כְּפוּלִים שָׁם עֶשֶׂר שְׁנַיִם שֶׁיִּהְיוּ שָׁם שְׁתֵּי כְּרִיעוֹת? שֶׁהֲרֵי הַכְּרִיעוֹת הֵן עֶשֶׂר מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וּזְקִיפוֹת עֶשֶׂר מִמַּטָּה לְמַעְלָה. וְסוֹד הַדָּבָר – אל״ף ה״א יו״ד ה״א. יו״ד ה״א וא״ו ה״א. הַכְּרִיעוֹת בְּעֶשֶׂר מִן אָלֶף שֶׁל אֲדנ״י, עַד עֶשֶׂר זְקִיפוֹת מִן י׳ שֶׁל אֲדנ״י, עַד אָלֶף מִן אֲדנ״י הוּא אֶהְיֶה. י׳ מִן אֲדנ״י הוּא יְהוָ״ה. וּמִשּׁוּם זֶה כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ אל״ף ה״א יו״ד ה״א. וְכָל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם יו״ד ה״א וא״ו ה״א. הֲרֵי כָּאן זְקִיפָה אַזֶּזת וּכְרִיעָה אַזֶּזת. הַכְּרִיעָה בְּאֶהְיֶה, זְקִיפָה בִּיהוָ״ה, וְהַכֹּל בַּאֲדנָ״י. אִם כֵּן, זְקִיפָה שְׁנִיָּה וּכְרִיעָה שְׁנִיָּה בַּמֶּה?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּרוּךְ בְּנִי לְעַתִּיק הַיָּמִים, וַדַּאי שֶׁזְּקִיפָה וּכְרִיעָה שְׁנִיָּה צָרִיךְ לְעִלַּת הָעִלּוֹת, שֶׁמּוֹרִיד אוֹתוֹ מִמַּעְלָה לְמַטָּה וּלְהַעֲלוֹת בּוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁהוּא זוֹקֵף אוֹתָהּ בְּשֵׁם יְהוָ״ה שֶׁהַכֹּל בְּיָדוֹ וּבִרְשׁוּתוֹ. הָעֲלָיָה וְהַיְרִידָה וְהַנְּבִיעָה בִּרְשׁוּתוֹ, שֶׁלֹּא מוֹרִיד אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ. וְאִם הוּא לֹא מוֹרִיד נְבִיעָה, לֹא יוֹרֶדֶת. וְאִם הוּא לֹא מוֹרִיד, אֵין עֲלָיָה לַשְּׁכִינָה, וְהַנְּבִיעָה לֹא יוֹרֶדֶת לָהּ. שָׁמְזוּ כָּל הַזְּוָוגִים וְשָׁמַז רַבִּי אֶלְעָזָר. יָצָא קוֹל וְאָמַר עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן: יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ. וְעַל רַבִּי אֶלְעָזָר – וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם, הִתְוַכְּחוּ אוֹפַן וּמַלְאָךְ וְכִסֵּא וְאָמְרוּ נַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁיִּהְיֶה בְּשִׁתָּפוּת שֶׁלָּנוּ. הַנְּשָׁמָה מִכִּסֵּא, וְהָרוּחַ מֵהַמַּלְאָךְ, וְהַנֶּפֶשׁ מֵהָאוֹפַן, שֶׁיִּהְיֶה בַּדִּיּוּקָן שֶׁלָּנוּ לְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ וּלְיַחֵד אוֹתוֹ כְּמוֹנוּ.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם. בֵּינָתַיִם הִנֵּה הַזָּקֵן שֶׁל הַזְּקֵנִים, הָעַתִּיק שֶׁל הָעַתִּיקִים,

יָרַד וְאָמַר, שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן, מִי הוּא שֶׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם? וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, מִי הוּא כָּאן הָאֱלֹהִים הַזֶּה? מִיָּד פָּרַז, וְלֹא רָאָה אוֹתוֹ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאָמַר לוֹ שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן וְלֹא קָרָא לוֹ בְּשֵׁם רַבִּי, אָמַר וַדַּאי הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב, וּלְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן. כָּעֵת הַשָּׁעָה לְפָתְחָן בַּסּוֹד הַזֶּה, שֶׁוַּדַּאי כָּאן יֵשׁ סוֹד שֶׁאֵין רְשׁוּת לְגַלּוֹת, וְכָעֵת מַשְׁמָע שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת.

פָּתַח וְאָמַר, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה בְּנָיִם לִבְנוֹת, וְהָיָה לוֹ אֻמָּן, וְהָאֻמָּן לֹא הָיָה עוֹשֶׂה דָּבָר אֶלָּא בִּרְשׁוּת הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וְגוֹ'. הַמֶּלֶךְ וַדַּאי הוּא הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא הַמֶּלֶךְ לְמַטָּה. אֱלֹהִים הָאֱמֶת לְמַעְלָה, וְזוּ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. אֱלֹהִים הָאֱמֶת לְמַטָּה, וְזוּ הַשְּׁכִינָה שֶׁלְּמַטָּה. וְאֵין לָאִשָּׁה לַעֲשׂוֹת דָּבָר בְּלִי הָרְשׁוּת שֶׁל בַּעְלָהּ.

וְכָל הַבְּנָיָנִים שֶׁהָיוּ בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, הָיָה הָאָב אוֹמֵר בַּאֲמִירָה לָאֵם יְהִי כָּךְ – וְכָךְ הָיָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וַיֹּאמֶר, הָיָה אוֹמֵר לֵאלֹהִים יְהִי אוֹר, בַּעַל הַבְּנָיָן הוּא שֶׁאוֹמֵר, וְהָאֻמָּן עוֹשֶׂה מִיָּד. וְכָךְ בְּכָל הַבְּנָיָנִים שֶׁהֵם בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת הָיָה אוֹמֵר יְהִי רָקִיעַ, יְהִי מְאֹרֹת, וְהַכֹּל מִיָּד נַעֲשָׂה.

כְּשֶׁהִגִּיעַ לְעוֹלָם הַפָּרוּד, שֶׁהוּא עוֹלַם הַנְּפָרָדִים, אָמַר הָאֻמָּן לְבַעַל הַבְּנָיָן, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. אָמַר בַּעַל הַבְּנָיָן, וַדַּאי טוֹב הוּא לַעֲשׂוֹתוֹ, אֲבָל עָתִיד הוּא לַזָּטָא לְפָנֶיךָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּסִיל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי י) בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב וּבֶן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. הִיא אוֹמֶרֶת, אַזַּר שֶׁזָּטָאוֹ תָּלוּי בָּאֵם וְלֹא בָּאָב, אֲנִי רוֹצָה לִבְרֹא אוֹתוֹ בִּדְיוּקְנִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, וְלֹא רָצָה לְהִשְׁתַּתֵּף בּוֹ הָאָב.

בִּזְמַן שֶׁזָּטָא מַה כָּתוּב? וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. אָמַר הַמֶּלֶךְ לָאֵם, וְלֹא אָמַרְתִּי לָךְ שֶׁעָתִיד הוּא לַזָּטָא? בְּאוֹתוֹ זְמַן גָּרַשׁ אוֹתוֹ, וְגֵרַשׁ אוֹתָהּ עִמּוֹ.

וּמִשּׁוּם זֶה כָּתוּב בֵּן זְקֻנִים יִשְׂמַח אָב, זֶה אָדָם שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת. וּבֶן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ, זֶה אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה.

דָּמוּ כָּל הַזְּבֵרִים וְאָמְרוּ, רַבִּי רַבִּי, וְכִי יֵשׁ פָּרוּד בֵּין הָאָב לָאֵם, שֶׁמּוֹצְדוֹ שֶׁל הָאָב הוּא בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת וּמוֹצַד הָאֵם בַּבְּרִיאָה? אָמַר, זְּבֵרִים זְּבֵרִים, לֹא כָךְ, שֶׁהִנֵּה אָדָם שֶׁל אֲצִילוּת, זָכָר וּנְקֵבָה הָיָה מוֹצָדָם שֶׁל הָאָב וְהָאֵם. וְזֶהוּ (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. יְהִי אוֹר מוֹצַד הָאָב, וַיְהִי אוֹר מוֹצַד הָאֵם. וְזֶהוּ אָדָם דּוּ פַּרְצוּפִים, וְלָזֶה אֵין בּוֹ צֶלֶם וּדְמוּת. אֶלָּא שֶׁלָּאֵם הָיָה כְּנו"י שֶׁעוֹלֶה לְוָשְׁבּוֹן אֱלֹהִים, וְהַכְּנוּי הַהוּא הוּא אוֹר וְזוֹשָׁךְ. וּמִשּׁוּם הַזּוֹשָׁךְ הַהוּא שֶׁהָיָה בַּכְּנוּי הַהוּא אָמַר הָאָב שֶׁעָתִיד הוּא לַזַּטּא לְאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, שֶׁהוּא אוֹר לְבוּשׁ עֶלְיוֹן, וְזֶהוּ הָאוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁגָּנַז אוֹתוֹ לַצַּדִּיקִים.

וְהַזּוֹשָׁךְ הַהוּא שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לָרְשָׁעִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ. וּמִשּׁוּם אוֹתוֹ הַזּוֹשָׁךְ שֶׁהָיָה עָתִיד לְהַזַּטִּיא לְאוֹתוֹ הָאוֹר, לֹא רָצָה הָאָב לְהִשְׁתַּתֵּף בּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ, הָאוֹר הַהוּא. כִּדְמוּתֵנוּ, הַזּוֹשָׁךְ הַהוּא, שֶׁהוּא הַלְּבוּשׁ שֶׁל הָאוֹר כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף הוּא לְבוּשׁ לַנְּשָׁמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי. שָׁמְוּזוּ כָּל הַזְּבֵרִים וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי זֻלְקָנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ עַד עַתָּה.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (דברים לב) רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי. אָמַר, שִׁמְעוּ זְּבֵרִים דְּבָרִים עַתִּיקִים שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְגַלּוֹת, מֵאַזַּר שֶׁנִּתְּנָה לִי הָרְשׁוּת לְגַלּוֹת. מִי הוּא שֶׁאָמַר רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי? אֶלָּא זֶהוּ עִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים. וְהַהוּא נִקְרָא עִלַּת הָעִלּוֹת, עִלַּת מֵאִלּוּ הָעִלּוֹת שֶׁלֹּא יֵעָשֶׂה אַזַּת מִן הָעִלּוֹת הַלָּלוּ שׁוּם מַעֲשֶׂה עַד שֶׁנִּוָּטֵל רְשׁוּת מֵהָעֶלְיוֹן הַהוּא שֶׁעָלָיו, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ לְמַעְלָה בְּנַעֲשֶׂה אָדָם.

נַעֲשֶׂה וַדַּאי עַל שְׁנַיִם נֶאֱמַר. שֶׁזֶּה אָמַר לְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ נַעֲשֶׂה, וְלֹא עוֹשֶׂה דָּבָר אֶלָּא בִּרְשׁוּת בַּאֲמִירָה מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה

מִמֶּנּוּ לֹא עוֹשֶׂה דָּבָר עַד שֶׁנּוֹטֵל עֵצָה מֵחֲבֵרוֹ. אֲבָל אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת, שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְאֵין לְמַטָּה שֶׁשָּׁוֶה לוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְגוֹ'. אָמַר, רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, שֶׁנּוֹטֵל מִמֶּנּוּ עֵצָה, כְּמוֹ הַהוּא שֶׁאָמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ.

קָמוּ כָּל הַחֲבֵרִים וְאָמְרוּ, רַבִּי, תֵּן לָנוּ רְשׁוּת לְדַבֵּר בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אָמְרוּ, וַהֲרֵי אָמַרְתָּ לְמַעְלָה שֶׁעֹלַת הָעֹלוֹת אָמַר לַכֶּתֶר נַעֲשֶׂה אָדָם, וְאֵיךְ אָמְרוּ בְּעֹלַת הָעֹלוֹת שֶׁלֹּא נוֹטֵל עֵצָה וּרְשׁוּת אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ בְּלִי שִׁתּוּף וְחֲשִׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, אֲפִלּוּ אֱלֹהִים שֶׁל אֲצִילוּת?

אָמַר לָהֶם, תִּהְיֶינָה שׁוֹמְעוֹת אָזְנֵיכֶם מַה שֶּׁפִּיכֶם מְדַבֵּר. וַהֲרֵי לֹא אָמַרְתִּי לָכֶם עַכְשָׁו שֶׁיֵּשׁ שֶׁנִּקְרָא עֹלַת הָעֹלוֹת, וְאֵינוֹ אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת?! שֶׁעֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת אֵין לוֹ שֵׁנִי שֶׁנּוֹטֵל עֵצָה מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא יָחִיד קֶדֶם הַכֹּל, וְאֵין לוֹ שֻׁתָּף.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, שֶׁנּוֹטֵל מִמֶּנּוּ עֵצָה. שֶׁהוּא יָחִיד קֶדֶם הַכֹּל, וְאֵין לוֹ שֵׁנִי וְלֹא שֻׁתָּף וְאֵין וְחֶשְׁבּוֹן. שֶׁיֵּשׁ אָזְנָד בְּשִׁתּוּף כְּמוֹ זָכָר וּנְקֵבָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי אָזְנָד קָרָאתִיו וְכוּ'. אֲבָל הוּא אָזְנָד בְּלִי וְחֶשְׁבּוֹן וּבְלִי שִׁתּוּף, וּמִשּׁוּם זֶה וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי. קָמוּ כָּל הַחֲבֵרִים וְהִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁרְבּוֹנוֹ מַסְכִּים עִמּוֹ לְגַלּוֹת סוֹדוֹת טְמִירִים שֶׁלֹּא הָיוּ מִתְגַּלִּים לְמַלְאָכִים קְדוֹשִׁים.

אָמַר לָהֶם, חֲבֵרִים, יֵשׁ לָנוּ לְהַשְׁלִים הַפָּסוּק, שֶׁכַּמָּה סוֹדוֹת טְמִירִים בַּפָּסוּק הַזֶּה, אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה וְגוֹ'. חֲבֵרִים, אֲנִי אָמִית בְּסִפֵּירָה, וַאֲחַיֶּה בְּסִפֵּירָה. מִצַּד הַיָּמִין חַיִּים, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל מִיתָה. וְאִם לֹא הִסְכִּימוּ שְׁנֵיהֶם בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, לֹא מִתְקַיֵּם הַדִּין, שֶׁהוּא בְּמוּשָׁב שִׁלְשָׁה יַחַד.

וּלְפָעָמִים מַסְכִּימִים הַשִּׁלְשָׁה לַעֲשׂוֹת דִּין, וְתָבֹא יַד יָמִין שֶׁהִיא פָּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים, שֶׁהִיא יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת יַד יָמִין מִצַּד הַחֶסֶד, יַד שְׂמֹאל מִצַּד הַגְּבוּרָה. יַד יְהוָ"ה מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה בִּתְשׁוּבָה, הַיָּד הַזּוֹ מַצִּילָתָם מִן הַדִּין, אֲבָל כְּשֶׁדָּן עַלַת עַל כָּל הָעֲלוֹת, נֶאֱמַר בּוֹ וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל.

וְעוֹד, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים יֵשׁ בַּפָּסוּק הַזֶּה אֲנִי אֲנִי אֲנִי, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם א א א י י י, שֶׁנִּרְמְזוּ בְּיו"ד ה"י וא"ו ה"י. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. וְיֵשׁ בָּהֶם שָׁלֹשׁ וָוִי"ם – וְאֵי"ן וַאֲזַיֵּ"ה וַאֲנַ"י, שֶׁנִּרְמְזוּ בַּשָּׁמוֹת הַלָּלוּ. וְעִם כָּל זֶה שֶׁבֵּאֲרוּ הַמְזַבְּרִים אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה אֵצֶל אֱלֹהִים אֲזַרְים – רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אנ"י וה"ו. וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי – זֶה סמא"ל וְנָזוֹשׁ. אֲנִי אָמִית בַּשְּׁכִינָה אֶת מִי שֶׁהוּא רָשָׁע, וַאֲנִי אֲזַיֵּה בָּהּ אֶת מִי שֶׁהוּא צַדִּיק. וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל – זוֹ יַד יְהוָ"ה שֶׁהִיא יְהוָ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א. וְהִיא כוז"ו בְּמוּכָס"ז כוז"ו, וְהַכֹּל אֱמֶת.

אֲבָל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לְמַעְלָה עַל הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא עִלַּת עַל כָּל הָעֲלוֹת, הַסּוֹד הַזֶּה לֹא נִמְסַר אֶלָּא לַזְּכֵמִים וּנְבִיאִים.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הַמְזַבְּרִים עַל מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁהֵם אָמְרוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה אַזַּר שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת. וְהֵם הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהָיָה עָתִיד לַזְּטָא, וְלָמָּה רָצָה לַעֲשׂוֹת לוֹ? וְלֹא עוֹד, אֶלָּא עֻזָּא וַעֲזָאֵל הָיוּ מִקַּטְרְגִים עָלָיו בִּזְמַן שֶׁאָמְרָה הַשְּׁכִינָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה אָדָם.

אָמְרוּ, מָה אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ, מָה אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ, וְעָתִיד לַזְּטָא לְפָנֶיךָ בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא זוֹשֶׁךְ, שֶׁהָאוֹר הוּא זָכָר, הַזּוֹשֶׁךְ נְקֵבָה, הַשְּׁמֹאל זוֹשֶׁךְ שֶׁל בְּרִיאָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן אָמְרָה לוֹ הַשְּׁכִינָה, בָּזֶה שֶׁאַתֶּם מִקַּטְרְגִים, אַתֶּם עֲתִידִים לִנְפֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם, וְזָשְׁקוּ בָהֶן וְטָעוּ בָהֶן, וְהִפִּילָה אוֹתָם הַשְּׁכִינָה מִקְּדֻשָּׁתָם.

אָמְרוּ הַמְזַבְּרִים, אִם כָּךְ, עֻזָּא וַעֲזָאֵל לֹא מִשַּׁקְּרִים בְּדִבְּרֵיהֶם, שֶׁוַּדַּאי בִּנְקֵבָה הָיָה עָתִיד לַזְּטָא אָדָם. אֶלָּא כָּךְ אָמְרָה הַשְּׁכִינָה, אַתֶּם שֶׁהִזְדַּמַּנְתֶּם לְקַטְרֵג לְפָנַי יוֹתֵר מִכָּל צְבָא הַמָּרוֹם, אִם אַתֶּם הֱיִיתֶם טוֹבִים מֵאָדָם

בְּמַעֲשֵׂיכֶם, נָאֶה לָכֶם לְקַטְרֵג עָלָיו. אֲבָל אִם הוּא עָתִיד לַזָּטָא עִם אִשָּׁה אַזָּת, אַתֶּם בְּנָשִׁים רַבּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם. בְּנוֹת הָאָדָם וְלֹא בַּת הָאָדָם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אִם אָדָם זוֹטֵא, הֲרֵי הַקְּדִים לוֹ תְּשׁוּבָה לַזָּזֹר לִרְבּוֹנוֹ וּלְהִתְתַּקֵּן בְּמַה שֶּׁזָּטָא.

אָמְרוּ לוֹ הַזָּבְרִים, אִם כֵּן לָמָּה כָּל זֶה? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לַזָּבְרִים, אִם לֹא הָיָה כָּךְ שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרָע שֶׁהֵם אוֹר וְזוֹשֶׁךְ, לֹא הָיְתָה זְכוּת וְזוֹבָה לְאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּבְרָא מִשְּׁנֵיהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה (דברים ל) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַזַּיִים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. וּבָזַרְתָּ בַּזַּיִים. אָמְרוּ לוֹ, וְעוֹד כָּל זֶה לָמָּה? לֹא הָיָה נִבְרָא לַזָּטָא לְפָנֵי יְהוָ"ה, וְלֹא גּוֹרֵם כָּל מַה שֶּׁגָּרַם לְמַעְלָה, וְלֹא הָיָה לוֹ לֹא עֹנֶשׁ וְלֹא שָׂכָר.

אָמַר זַבְרִים, מִן הַדִּין הָיָה לִבְרֹא אוֹתוֹ בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה, בִּגְלָלָהּ נִבְרָא, שֶׁכָּתוּב בָּהּ שָׂכָר לַצַּדִּיקִים וְעֹנֶשׁ לָרְשָׁעִים, וְלֹא הָיָה שָׂכָר לַצַּדִּיקִים וְעֹנֶשׁ לָרְשָׁעִים. אֶלָּא בִּשְׁבִיל אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, לֹא תִּהְוֵי בְּרִאָה לָשָׁבֶת יְצָרָהּ. אָמְרוּ, וַדַּאי כְּעֵת שָׁמַעְנוּ מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַעְנוּ עַד עַכְשָׁו, שֶׁוַּדַּאי לֹא בָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הַתּוֹרָה שֶׁל בְּרִיאָה הִיא הַלְּבוּשׁ שֶׁל הַשְּׁכִינָה. אִם אָדָם לֹא הָיָה עָתִיד לְהִבָּרֵא, הָיְתָה הַשְּׁכִינָה בְּלִי כְּסוּי, כְּמוֹ עָנִי. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל מִי שֶׁזּוֹטֵא כְּאִלּוּ הִפְשִׁיט אֶת הַשְּׁכִינָה מִלְּבוּשָׁהּ, וְזֶהוּ עָנְשׁוֹ שֶׁל אָדָם. וְכָל מִי שֶׁמְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הִלְבִּישׁ אֶת הַשְּׁכִינָה בְּמַלְבּוּשֶׁיהָ. וּמִשּׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהָ בְּכִסּוּי שֶׁל צִיצִית (שמות כב) כִּי הִיא כְּסוּתָהּ לְבַדָּהּ הִיא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ בַּמֶּה יִשְׁכָּב, בַּגָּלוּת, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

בֹּא וּרְאֵה, הַזּוֹשֶׁךְ הוּא הַשָּׁזוֹר שֶׁל הַתּוֹרָה, הָאוֹר הַלָּבָן שֶׁל הַתּוֹרָה. וּכְשֶׁאוֹתוֹ הָאוֹר מִתְלַבֵּשׁ בַּזּוֹשֶׁךְ, נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה שְׁזוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה (שיר השירים א). וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִשָּׁם אוֹר שֶׁהוּא לָבָן, הִיא אוֹמֶרֶת אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת. וְהַתּוֹרָה כְּמוֹ בַּת הָעַיִן שֶׁהִיא שְׁזוֹרָה וְיָפָה בָּאוֹר שֶׁמֵּאִיר בָּהּ,

וּמִשּׁוּם זֶה בַּת הָעַיִן וְהָאוֹר הַמֵּאִיר בָּהּ אָמַר דָּוִד (תהלים כז) ה׳ אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא. אוֹרִי – אוֹר י׳, שֶׁהִיא בַּת עַיִן. וּשְׁנֵי גְּוָנִים יֵשׁ לָהּ, אוֹר מִבְּפָנִים וְזִוּשָׁף מִבַּחוּץ לִהְיוֹת שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם עַל כָּל הַקְּלִפּוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. בִּלְבוּשׁ שֶׁל אוֹר הִיא שׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם, וּבִלְבוּשׁ שָׁוְוֹר שׁוֹלֶטֶת עַל הָרְשָׁעִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְרִשְׁעִים בַּזִּוּשָׁף יְדַמּוּ.

וְעוֹד, שֶׁהָאוֹר הוּא מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁהוּא אוֹר הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יְהִי אוֹר, זֶה אַבְרָהָם, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. הַזִּוּשָׁף מִצַּד הַשְּׂמֹאל שֶׁל יִצְחָק, שֶׁהוּא הַיּוֹם הַשֵּׁנִי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת. וְלַזִּוּשָׁף קָרָא לַיְלָה וְגוֹ׳. אָדָם, זֶה יַעֲקֹב, הִתְלַבֵּשׁ בִּשְׁנֵיהֶם, בָּאוֹר שֶׁל הַיָּמִין וּבַזִּוּשָׁף שֶׁל הַשְּׂמֹאל.

וּבִשְׁנֵיהֶם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה, שֶׁמֵּאִיר בִּשְׁנֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יג) לֹא יָמִישׁ עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לָיְלָה לִפְנֵי הָעָם וְגוֹ׳. הֶעָנָן מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ מַיִם. הַזִּוּשָׁף מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ אֵשׁ. הָעַמּוּד הוּא הַשָּׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כה) עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. וּכְשֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה. לֹא קָרַב הַמַּיִם לָאֵשׁ, וְלֹא אֵשׁ לַמַּיִם. כְּמוֹ שֶׁהוּא הִפְרִיד בֵּינֵיהֶם, וְזֶהִי מַזָּלְכֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם, הִלֵּל וְשַׁמַּאי.

כְּנֶגְדָּם שְׁנֵי אֲמוּרָאִים בָּרָקִיעַ – מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל, וְשַׂר שָׁלוֹם מַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם, שֶׁהוּא נוּרִיאֵל אוּרִיאֵל. אוּרִיאֵל נִקְרָא מִצַּד שֶׁל הַיָּמִין, נוּרִיאֵל מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְהוּא אָדָם שֶׁלְּמַטָּה, מִטַּטְרוֹ״ן שְׁמוֹ, שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם. אֵלּוּ תַּלְמִידֵי זַכָּמִים שֶׁמִּתְרַבִּים בְּיָם הַתּוֹרָה שֶׁיּוֹרְשִׁים מִשָּׁם וְכוּ׳.

בְּרֵאשִׁית בָּרָ״א שִׁי״ת, וְזֶה מִטַּטְרוֹ״ן אוֹת בְּצַבָּאוֹ, וּבְשִׁבְילוֹ נֶאֱמַר (בראשית ד) וַיָּשֶׂם ה׳ לְקַיִן אוֹת, לְהָגֵן עָלָיו. מַה שֶּׁהָיָה הוֹלֵךְ נָע וָנָד בְּגִלְגּוּל, נַעֲשָׂה נוֹד. מִיָּד וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קִדְמַת עֵדֶן. וְזוֹ אוֹת בְּרִית הַמִּילָה שֶׁקִּנָּא עַל

שֶׁל אָוְזִיו, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹלַד מָהוּל. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם זָכָה לוֹ? בְּקִינִי, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם זָוַּר בְּתִשּׁוּבָה וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ בָּנָיו שֶׁנִּכְנְסוּ לְגַן עֵדֶן, וּמִשּׁוּם זֶה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קִדְמַת עֵדֶן.

אַזַּר כְּךָ עָשָׂה תּוֹלָדוֹת מִצַּד הָרָע, וְהִתְפַּשְּׁטוּ בְּגִלְגּוּלִים בָּעוֹלָם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיֵּדַע קַיִן אֶת אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת וְזַנּוֹךְ. וְזַנּוֹךְ מֵהַצַּד שֶׁל קַיִן, וְזֶה יֵצֶר הָרָע, וְזַנּוֹךְ לָרַע. וְיֵשׁ וְזַנּוֹךְ מֵהַצַּד שֶׁל אֱנוֹשׁ, שֶׁהוּא יֵצֶר הַטּוֹב, וְזַנּוֹךְ לְטוֹב, וְנֶאֱמַר בּוֹ (שם ה) וַיִּתְהַלֵּךְ וְזַנּוֹךְ אֶת הָאֱלֹהִים וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. וְזֶה וְזַנּוֹךְ שֶׁנֶּהְפַּךְ בְּשָׂרוֹ לְלַפִּידֵי אֵשׁ.

וּשְׁלֹשָׁה הֵם: אָדָם, שֵׁת, אֱנוֹשׁ. מֵאֱנוֹשׁ הִתְיַזְּסוּ כָּל הַדּוֹרוֹת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם ה׳. מִשָּׁם הִתְפַּשְּׁטוּ כָּל הַגִּלְגַּלִּים שֶׁל הַצַּדִּיקִים. וְזַנּוֹךְ שֶׁיָּצָא מֵאֱנוֹשׁ הוּא מִטַּטְרוֹ"ן שֶׁנֶּהְפַּךְ בְּשָׂרוֹ לְלַפִּידֵי אֵשׁ, וְהוּא נוּרִיאֵל, וְעַל שְׁנֵיהֶם נֶאֱמַר וְהַזַּיוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב. רָצוֹ"א זֶה נוּרִיאֵל. וָשׁוֹ"ב מִטַּטְרוֹ"ן, כְּךָ עוֹלִים בְּוָשְׁבוֹן. כְּמַרְאֵה הַבָּזָק, אֶלָּא הוּא כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית ט) וְהָיָה בְּעַנְנִי עָנָן עַל הָאָרֶץ וְנִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן, וּבְשִׁבְילוֹ נֶאֱמַר (שם) וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר, מִשּׁוּם שֶׁהִתְהַפֵּךְ לְלַפִּידֵי אֵשׁ. וְכָל הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים עַל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַגִּלְגּוּלִים הֵם מִשָּׁם.

וְעוֹד כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת, עָלָיו נֶאֱמַר לְמֹשֶׁה (שמות כה) וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר. כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה ה׳ אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמְּנֹרָה (במדבר ז). וְזֶה מִטַּטְרוֹ"ן, מ׳ שֶׁלּוֹ מְנוֹרָה. נוּרִיאֵל אֵשׁ דּוֹלֶקֶת, וְהוּא ט"ט, וְהָיוּ לְטַטָּפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְהַכֹּל נִתְפַּשֵּׁט מֵאֱנוֹשׁ, וּמִשּׁוּם זֶה אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם ה׳.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים (בראשית א). הַפָּסוּק הַזֶּה הִתְפָּרֵשׁ לְשִׁבְעִים פָּנִים בְּמַה שֶׁפֵּרְשׁוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה. בְּרֵאשִׁי"ת בַּת בַּתְּוַזְלָה, לָמָּה? אֶלָּא כְּךָ פֵּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, בַּת תְּוַזְלָה – סִימָן טוֹב לְבָנִים. וּמַהוּ?

אֵלּוּ שֵׁשׁ הַסְּפֵירוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶן (שמות כ) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְהֵם שֵׁשׁ פְּעָמִים טוֹב שֶׁבְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּעָמַיִם כִּי טוֹב, אֶחָד שֶׁל הַיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁל בְּרֵאשִׁית, וְאֶחָד שֶׁל הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וְהֵם (דברי הימים–א כט) הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק. וְהַבַּת הַזּוֹ הִיא הַשְּׁכִינָה הַמְּזֻוּוֶגֶת, מַלְכוּת הַקֹּדֶשׁ, הָעֲשִׂירִית לְתִשְׁעָה, וְהַשְּׁבִיעִית לְשִׁשָּׁה, וְהָרְבִיעִית לִשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וּשְׁמִינִית לִשְׁבָעָה, זֹאת שְׁמִינִי עֲצֶרֶת.

וְהִיא בַּת קוֹל, הָרְבִיעִית לִשְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָם, וְהֵם: תּוֹרָה, נְבוּאָה, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, בַּת קוֹל. וְכֻלָּם כְּלוּלוֹת בַּמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, הִיא הַתּוֹרָה מִצַּדּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, תּוֹרַת ה׳ תְּמִימָה. וְהִיא הַנְּבוּאָה מֵהַצַּד שֶׁל נֵצַח וְהוֹד, שֶׁהֵם שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת, בְּכָל הַצּוּרוֹת וְהַמַּרְאוֹת וְהַדְּמְיוֹנוֹת וְהַחֲזָיוֹנוֹת שֶׁל הַנְּבִיאִים, כֻּלָּם רְשׁוּמִים בְּבַת הָעַיִן, שֶׁהִיא לַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. י׳ כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר מַרְאוֹת, וּמְאִירָה מִשְּׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כְּלוּלָה מֵעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, וּבָהּ הַלֵּב רוֹאֶה, הַלֵּב יוֹדֵעַ, הַלֵּב מֵבִין.

ל״ב נְתִיבוֹת פְּלִיאוֹת זָכְמָה, וְעָלֶיהָ בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַקַּבָּלָה נָגַע בַּבַּת, וְכָלַל בָּהּ כָּל הַמַּאֲמָרוֹת וְהַנְּתִיבוֹת. וְעֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת הֵן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שֶׁרָמַז בָּהֶם מֹשֶׁה בְּשִׁיר שֶׁל פְּעָעִים. כִּ׳ בִּ׳ זָשַׁק וַאֲפַלְטֵהוּ. כִּ״י בִּ״י – אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם. שֶׁבָּהֶם נִקְרֵאת יָד הַגְּדוֹלָה יָד הַחֲזָקָה יָד רָמָה.

וְהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מֵהַצַּד שֶׁל צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים. וְהִיא בַּת קוֹל מִצַּדּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנִּקְרָא קוֹל הַשּׁוֹפָר, הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב. (שמות יט) מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל.

הִיא בַּת קוֹל שֶׁמְּנַהֶמֶת כְּיוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע. וּבֵאֲרוּ עָלֶיהָ, בַּת קוֹל הָיְתָה יוֹצֵאת מִן הַשָּׁמַיִם וְאוֹמֶרֶת הֲלָכָה כְּפָלוֹנִי.

הִיא בַּת הַקּוֹל שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ (תהלים יז) שָׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עָיִן. הִיא בַּת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה וְגוֹ'. פְּנִימָה לַמִּשְׁנָה שֶׁל הַפָּנִים שֶׁהֵם נִרְאִים מִצַּד שֶׁל יהו"ה. מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה, מֵהַצַּד שֶׁל אדנ"י, שֶׁהוּא דִּין שֶׁל גְּבוּרָה,

וְהִיא פְּנִימָה רַוָּחִים. שֶׁעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁנּוֹסֵעַ בְּיָמִין וּכְלוּלִים יַחַד יאהדונה"י. אֲדנ"י לִבּוּשׁ לַיהוָ"ה, וְהָאוֹת י' כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה. וְהֵם בַּת עַיִן יָמִין וּבַת עַיִן שְׂמֹאל, יי מִן יאהדונה"י, וְהִיא הַבַּת מִצַּד הַוָּסָד, דַּרְגָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ בַּת הָיְתָה לְאַבְרָהָם וּבַכֹּל שְׁמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כג) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל.

שֵׁנִית בְּרֵאשִׁית, פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, לָמָּה הַתּוֹרָה מַתְחִילָה בְּבֵ'? אֶלָּא הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אָדָם וְטָא שֶׁאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְקִלְקֵל אֶת הָאָדָם עֶשֶׂר קְלָלוֹת, וְתֵשַׁע לָאָרֶץ, וְסֵר אָוֶד שֶׁלֹּא הִתְקַלְלָה הָאָרֶץ הַוּ. וּמִיָּד שָׁנְתָנָה תּוֹרָה פָּתַח בְּבֵי"ת, שֶׁהִיא בְּרָכָה, לְהוֹצִיא אֶת הָעוֹלָם מִקְּלָלָתוֹ. וְעַל כֵּן מַתְחִיל בְּבֵ', וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (משלי י) בִּרְכַּת ה' הִיא תַעֲשִׁיר. (יזזקאל מד) לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ.

וּמֵאַיָּה מָקוֹם נִקְרֵאת בְּרָכָה? לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְנוֹת פַּלְטֵרִין, וְחָפַר בָּאָרֶץ וְחָפַר לוֹ מַעְיָן מַיִם. אָמַר, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לִי מַעְיַן מַיִם, אֶבְנֶה בַּיִת. וְהֵינוּ בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. וְהַמָּקוֹר שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּהָר מַעְיָן שֶׁאֵין לוֹ סוֹף וְלֹא הֶפְסֵק. זֶה הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן. וְאוֹתוֹ הַבַּיִת כְּשֶׁמִּתְמַלֵּא מֵחָכְמָה, נִקְרָא בַּת, בַּת י', וְהֵינוּ בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. כָּל אִשָּׁה בַּת לְבַעְלָהּ. וּבֵי"ת קְטַנָּה הִתְמַלְּאָה מִתְּפָאֶרֶת, דְּהֵינוּ תּוֹרָה, וּבוֹ נִקְרְאָה בַּת.

אֲבָל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה בְּתוֹסֶפֶת י'. וּשְׁלֹמֹה אָמַר (מלכים–א ו) וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה. מַהִי אֶבֶן שְׁלֵמָה? זוֹ י' שֶׁעָלֶיהָ נִבְנָה הַבַּיִת, וּמְשׁוּם זֶה בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. וְזוֹ י' קְטַנָּה שֶׁעָלֶיהָ נִבְנָה הַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּבְנָה בָּאוֹת י' הַבַּיִת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהֵם בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי. וְהֵם י"י מִן יְהוָ"ה

אֲדנ״י, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דברים כז) אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח ה׳ אֱלֹהֶיךָ. אֶת – לְרַבּוֹת הַמִּזְבֵּחַ הַשֵּׁנִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וּשְׁאָר הַזְּבֵרִים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ, וַדַּאי שֶׁאִלּוּ לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּיֵּנוּ. וְכָעֵת נוֹדָע בּוֹ מִי נִתְבָּרְכָה וְנִקְרְאָה בִּרְכַת ה׳, וְהַיְנוּ וּמָלֵא בִּרְכַת ה׳ יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה. מִן הַמָּלֵא מִתְבָּרֶכֶת, וּמִשָּׁם נִשְׁקִים כָּל אוֹתָם שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת מַשְׁקִים. אָמַר הַמֶּלֶךְ, אַזַּר שֶׁיֵּשׁ לִי מַעְיָן, אֶטַּע אִילָן, וְהַיְנוּ בֵּן, שֶׁהוּא בֵּן מִלְּשׁוֹן בִּנְיָן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, אַל תִּקְרֵי בָּנַיִךְ אֶלָּא בּוֹנַיִךְ. וּפָרְשׁוּהָ, בָּנוֹת בְּכֹלָל בָּנִים.

וְהָאָב, שֶׁהוּא מְקוֹר הַזְּכֻיּוֹת, הוּא הַכֶּתֶר. מְקוֹר הַזְּכֻיּוֹת הַשֵּׁנִי מַה הוּא? אָמַר לוֹ, אֱמֹר בְּנִי. אָמַר לוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה רָמַז לוֹ שְׁלֹמֹה (משלי ה) יְהִי מְקוֹרְךָ בָּרוּךְ, וְזֶה צַדִּיק. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בּוֹ בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, וְזֶה שָׁלוֹם. וּשְׁלֹמֹה נִקְרָא עַל שְׁמוֹ שְׁלֹמֹה, וְנֶאֱמַר בּוֹ וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ. וּמִשּׁוּם זֶה אֵין אִשָּׁה מִתְבָּרֶכֶת אֶלָּא מִפָּרִי בִּטְנָן שֶׁל בַּעְלָה, שֶׁהוּא זֶרַע מִבְּרִית זוֹ הָעוֹלָמִים, הַכּוֹלֵל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת הַתְּפִלָּה. וּמִשּׁוּם זֶה, מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת מַשְׁקֶה מִמֶּנּוּ, צָרִיךְ לִכְרֹעַ אֵלָיו.

וְיוֹסֵף הַצַּדִּיק, כְּשֶׁזָּכָה לַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל צַדִּיק זוֹ הָעוֹלָמִים, רָאָה בַּזְּלוֹם שֶׁכָּל הַדַּרְגּוֹת הָיוּ כּוֹרְעִים לְדַרְגָּתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְגוֹ׳. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ.

אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ בְּנִי לְעַתִּיק הַיָּמִים, יִשְׁמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ. אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִמֶּךָ – זוֹ הַשְּׁכִינָה. וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ – זוֹ אִמְּךָ שֶׁלְּמַטָּה. שֶׁנַּדַּאי שֶׁמְּאוֹתוֹ בָּרוּךְ מִתְבָּרֶכֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁלְּמַטָּה. וְהַבְּרָכוֹת שֶׁלּוֹ בָּאוֹת מִן הַמּוֹחַ, שֶׁהִיא זְכֻיָּה הָעֶלְיוֹנָה עַל יְדֵי הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וּמִשּׁוּם זֶה גּוּף וּבְרִית נֶחְשָׁבִים לְאֶחָד. וּכְמוֹ שֶׁהַצַּדִּיק הוּא מְקוֹר הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, אַף כָּךְ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא מְקוֹר הַצַּדִּיק, וְהַזְּכֻיָּה הָעֶלְיוֹנָה מְקוֹר הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְכֶתֶר מְקוֹר הַזְּכֻיָּה הָעֶלְיוֹנָה. וּבְכָל מָקוֹם בָּרוּךְ – זָכָר, וּבְרָכָה

– נְקֵבָה, וְהָיְנוּ לְהָנִיזוֹ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ.

בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ שְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת אָמָּה, וּשְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת שִׁפְחָה, וְיֵשׁ שְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת בַּת הַמֶּלֶךְ. כָּךְ יֵשׁ אִישׁ וְיֵשׁ אִישׁ. יֵשׁ אִישׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה, וְיֵשׁ אִישׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל. וּמִשּׁוּם זֶה הַנִּשְׁמָה שֶׁמְּזַיֶּנֶת בְּגִלְגּוֹל – אִם הִיא בַּתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אִם תֹּאמַר שֶׁנִּמְכֶּרֶת בְּגוּף נָכְרִי שֶׁשָּׁם הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מֵהַצַּד שֶׁל סמא"ל – זֹס וְזָלִילָה! זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע. וְאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁבּוֹ שׁוֹרָה בַּת הַמֶּלֶךְ נֶאֱמַר שֶׁנִּמְכַּר לַכְּתָרִים הַתַּזְחוֹנִים שֶׁל הַטֻּמְאָה – זֹס וְזָלִילָה! עָלֶיהָ נֶאֱמַר וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִיתֻת כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ.

וּמִי הַגּוּף שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ? זֶה מטטרו"ן. וְאוֹתוֹ הַגּוּף הוּא אָמָּה שֶׁל הַשְּׁכִינָה. אַף עַל גַּב שֶׁהִיא נִשְׁמָה שֶׁהִיא בַּת הַמֶּלֶךְ, שְׁבוּיָה שָׁם בַּגִּלְגּוֹל שֶׁבָּאִים בְּגִלְגּוּלִים. מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה לְשָׁם, מַה כָּתוּב בּוֹ? (שמות כא) וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה וְגוֹ'.

וְעוֹד וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ, אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֶת בִּתּוֹ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מֵהַצַּד שֶׁל בַּת יְזִידָה נִקְרְאוּ בִּתּוֹ. אִם תֹּאמַר שֶׁיֵּצְאוּ מִצַּד הָעֶבֶד שֶׁהוּא מטטרו"ן כְּמוֹ שֶׁאֵלּוּ יָצְאוּ בִּמְנוּסָה מִמִּצְרַיִם – לֹא תֵּצֵא כִּצֵּאת הָעֲבָדִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נב) כִּי לֹא בְחִפָּזוֹן תֵּצֵאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלֵכוּן.

בֹּא וּרְאֵה, מִיָּד כְּשֶׁנּוֹלָד אָדָם, נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ שֶׁל בְּהֵמָה מִצַּד הַטֻּמְאָה מֵאֵלּוּ שֶׁנִּקְרְאוּ אוֹפַנֵּי קֹדֶשׁ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ מִצַּד הַחַיּוֹת שֶׁהֵן זְזִיוֹת הַקְּדֻשׁ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נְשָׁמָה מֵהַצַּד שֶׁל הַכִּסֵּא, וּשְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ הֵם: אָמָּה וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ.

זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ בְּדֶרֶךְ שֶׁל אֲצִילוּת מֵהַצַּד שֶׁל בַּת יְזִידָה, וְהִיא נִקְרֵאת בַּת מֶלֶךְ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ שֶׁל אֲצִילוּת מִן הַצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְנִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם

לַה' אֱלֹהֵיכֶם. וְכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נְשָׁמָה מִצַּד הָאָב וְהָאֵם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. מִי הַחַיִּים? אֵלּוּ הֵם י"ה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים קנ) כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ. וְנִשְׁלָם בּוֹ יְהוָ"ה.

וְכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁהוּא אָדָם בְּדֶרֶךְ שֶׁל אֲצִילוּת לְמַעְלָה, וְנִקְרָא בִּדְיוּקָן שֶׁל אֲדוֹנוֹ, וְעָלָיו נֶאֱמַר (בראשית א) וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם. וְהוּ הַשִּׁלְטוֹן בְּכָל הָרְקִיעִים וּבְכָל אוֹפַנַּיִם וּשְׂרָפִים וְחַיּוֹת וּבְכָל הַצְּבָאוֹת וְהַכּוֹזוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּמְשׁוּם זֶה, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה בְּנֶפֶשׁ מִהַצַּד שֶׁל בַּת יְזִירָה, נֶאֱמַר בָּהּ לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים.

וּבַאֲבַד רְשָׁעִים רִנָּה, הוּא הַגֵּר, שֶׁהוּא נָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן. וּמַה הוּא? מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה כְּזֶה שֶׁבֵּן נָהָר, וְהוּא הַגֵּר הַמֵּאִיר לְכָל אָדָם, וְעַל זֶה וּבַאֲבַד רְשָׁעִים רִנָּה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַטְּזוֹזוֹל אֵינוֹ שׁוֹזֵק, יִמָּלֵא שְׁזוֹזֵק פֶּיהוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה. וַדַּאי וְאָז לֹא יִכְבֶּה בַּלַּיְלָה נֵר"ה, מִשּׁוּם שֶׁטָּעֲמָה כִּי טוֹב סַזְרָה.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן מִתַּקָּנֶת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא הַלֵּב, הִיא הַל"ב, לַה"ב הַמְּזֻבָּזָן. יִכְבֶּה כְּזֶשֶׁבּוֹן לַה"ב הַל"ב. לֹא יִכְבֶּה בַּלַּיְלָה נֵרָהּ, שֶׁהִיא הַגָּלוּת. וְזוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהִיא הַלֵּב, וְתִבָּנֶה עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה'.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. בְּרִי"ת א"ש. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, סוֹד הַבְּרִית לָמָּה שָׂמִים עָרְלָה בִּכְלִי עָפָר? אָמַר לוֹ, בְּנִי, יוֹם אֶחָד שָׁאַלְתִּי אֶת אֱלִיָּהוּ, שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ עַל עָרְלָה אוֹמְרִים תִּקְּנוּ לוֹ כְּלִי בֶּעָפָר. אָמַר לִי, עָרְלָה וַדַּאי הִיא בַּת זוּגוֹ שֶׁל נָזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי, שֶׁגָּרַם מִיתָה לָאָדָם וּלְכָל הַבְּרִיּוֹת, וּבִגְלָלוֹ מִתַּקְּנִים כְּלִי שֶׁל עָפָר.

וְאוֹתוֹ הֶעָפָר מָזוֹן לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְנָזוּשׁ עָפָר לַזּוֹמוֹ, וּבָזֶה הוּא נִפְרָד מֵהָאָדָם, וְעָלָיו נֶאֱמַר (שמות כ) לֹא תִנְאָף, אַל תִּתֵּן לוֹ מָקוֹם לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ, אֶלָּא שֶׁנּוֹתֵן לוֹ מָזוֹן בַּזּוּץ. וּמְשׁוּם זֶה זוֹלֵק לֹא תֵּץ אַ"ף, אַל תִּתֵּן לוֹ מְקוֹם פְּרִיעָה הַנְּקֵבָה שֶׁל סְמָאֵל שׁוֹפֵךְ דָּמִים, עָלָיו נֶאֱמַר לֹא תִרְצַח. לַכֶּלֶב צָרִיךְ

לְתֵת דָּם. לָזֶה עָפָר וְלָזֶה דָּם, לְקַיֵּם בָּהֶם (משלי כה) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם. וְהַכֹּל בַּזוּיִן. וּבָזֶה מַצִּיל אוֹתָם מֵזִּבּוּט הַקֶּבֶר וּמֵזַּרְבּוּ שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת. זֶהוּ לָרִשָׁעִים.

אֲבָל לַבֵּינוֹנִיִּים הַדָּם הַזֶּה נָזוּשָׁב לוֹ דַּם הַקִּרְבָּן, וְהֶעָפָר הַזֶּה נָזוּשָׁב לוֹ עֲפַר הַמִּזְבֵּחַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כ) מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי וְגוֹ', וְנֶאֱמַר בָּהֶם לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל. וְזֶה שֶׁל נְדָה אוֹ שִׁפְחָה אוֹ גִּוֹיָה אוֹ זוֹנָה, כִּי זַרְבְּךָ הֵנָּפָּת עָלֶיהָ וַתְּזַלְלֶיהָ. כְּלוֹמַר, מְזַלְזֵל שַׁבָּת לְצַדִּיקִים, שֶׁאֵין בָּהֶם הַזַּהֲמָה שֶׁל הַנָּזוּשׁ, נַעֲשֶׂה בְּקִדֻּשָּׁה וּבְרָכָה וְיִזּוּד.

בְּמָקוֹם שֶׁל פָּרִיעָה שׁוֹרֶה בָּהֶם י"ה, וּבְמָקוֹם עָרְלָה שׁוֹרֶה בָּהֶם ו"ה, וְסוֹד הַדָּבָר – מִ' יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיְמָה, בְּסוֹפֵי תֵּבוֹת יְהוָ"ה, כְּמוֹ מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה'. נַפְשׁוֹ, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ נִשְׁבַּע ה' בְּנַפְשׁוֹ. וְעָלָיו נֶאֱמַר (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁבָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת בַּסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, נָתַן לָהֶם כֹּחַ לְהַנְהִיג הָעוֹלָם, וּבָרָא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בַּסּוֹד שֶׁל יו"ד, וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בַּסּוֹד שֶׁל ה"א. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בְיָהּ ה' צוּר עוֹלָמִים. וְהַנְהָגַת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הַזֶּה מַרְאֶה בְּהַנְהָגָתוֹ הַכֹּחַ שֶׁנָּתַן לוֹ מִלְמַעְלָה לְמַעְלָה.

אִם אָדָם מְהַנֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקָרְבָּנוֹת שֶׁל תְּפִלָּה, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְהַנֶּה אוֹתוֹ מַאֲכָלִים זוֹהֲרִים בָּעוֹלָם הַהוּא, שֶׁהֵם מַאֲכָלִים שֶׁל גּוּף הַמָּזוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, מַאֲכָלִים לַנְּשָׁמָה מִסּוֹדוֹת הַתּוֹרָה. הָאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה דִּירָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִשְׁכִינָתוֹ וּלְזֵיווּגָם בַּשַּׁבָּתוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם, לָשׁוֹן שֶׁל דִּירָה, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַתְקִין לוֹ דִּירָה בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וּלְכָל שֶׁבָּאִים עִמּוֹ.

שֶׁכְּמוֹ שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה נַזָּת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִשְׁכִינָתוֹ בְּשַׁבָּת, כָּךְ

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָאָדָם עִם בַּת זוּגוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. הוּא שׁוֹמֵר אֶת הַשְּׁכִינָה עִמּוֹ בְּשַׁבָּת שֶׁלֹּא תִּתְזַכֵּל, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אֶת הָאָדָם עִם בַּת זוּגוֹ שֶׁלֹּא תִּתְזַכֵּל.

אָדָם שֶׁלֹּא מַפְרִיד בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵין שְׁכִינָתוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אֶת אוֹתוֹ אָדָם עִם בַּת זוּגוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאֵין רְשׁוּת לַנָּזִק לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם. וּבְכָל מְצָוָה וּמְצָוָה שֶׁמּוֹקִיר אָדָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ (בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּכֻלָּם מוֹקִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם) עִם בַּת זוּגוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד.

אָדָם שֶׁמַּמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַמְלִיךְ אוֹתוֹ עַל הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים בָּעוֹלָם הַהוּא. וּמְשׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ, כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ עוֹלָם בְּפָנֵי עַצְמוֹ, וּבְאוֹתוֹ הָעוֹלָם הוּא אָדָם בַּדְּיוֹקָן שֶׁל רִבּוֹנוֹ שֶׁל הַכֹּל. וְזֶהוּ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, הוּא הַזֹּהַר הַטָּמִיר וְנָעוּז, וְזֶה הַכְּתָ"ר. זֹהַר בָּהִיר בַּשְּׁזָקִים זוֹ זָכְמָ"ה. זֹהַר הַזּוֹרֵק נִיצוֹצוֹת וּמַבְהִיק כְּבָרָק לָעֵינַיִם זוֹ בִּינָ"ה. זֹהַר לָבָן כַּלְבָנָה זוֹ גְּדֻלָּ"ה. זֹהַר זוֹהֵר אָדֹם כְּמַאְדִּים זוֹ גְּבוּרָ"ה. זֹהַר מַבְהִיק הַכּוֹלֵל לָבָן וְאָדֹם זוֹ תִּפְאֶרֶ"ת. זֹהַר יָרֹק כְּכוֹכָב זֶה נֶצַ"ז. זֹהַר כּוֹלֵל לָבָן וְאָדֹם זֶה הוֹ"ד. זֹהַר זוֹהֵר לְכָל עֵבֶר כְּמִי שֶׁמַּכֶּה בְּפַטִּישׁ וְזוֹרֵק שְׁבִיבִים לְכָל הַצְּדָדִים זֶה יְסוֹ"ד. וְכֻלָּם מַשְׁפִּיעִים לַמַּלְכוּת, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הַמָּה (במדבר א), כֶּתֶר זָכְמָה זַכָּמִים. בִּינָה נְבוֹנִים. זֵעֶד זַסִּידִים. גְּבוּרָה גִּבּוֹרִים. בַּעֲלֵי תוֹרָה תִּפְאֶרֶת. נְבִיאִים נֶצַח. זִוּוּזִים הוֹד. צַדִּיקִים יְסוֹד. מַלְכוּת מְלָכִים. וְעַל שְׁמָהּ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

[זֶה שַׁיָּךְ לְפָרָשַׁת נֹזַז]

וַיִּבֶן נֹזַז מְזֻבֵּזַז (בראשית ז). מַה זֶּה וַיִּבֶן נֹזַז? אֶלָּא נֹזַז אִישׁ צַדִּיק. וַיִּבֶן

מִזְבֵּחַ, זוֹ הַשְּׁכִינָה. הַבְּנָיָן שֶׁלּוֹ בֵּין, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה. בְּהֵמָה לְמַעְלָה וְעוֹף לְמַטָּה, מַהִי בְּהֵמָה לְמַעְלָה? אֶלָּא בְּהֵמָה זֶה הַשּׁוֹר הָעֶלְיוֹן, שֶׁנִּקְרָא הָאָדָם הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מַקְרֵן מַפָּרִיס. וּפַרְשׁוּהָ מִקֶּרֶן כָּתוּב, שֶׁקֶּרֶן אַוָּזוֹת הָיְתָה לוֹ בְּמִצְוָה, וְזוֹהִי קֶרֶן הַיּוֹבֵל, שֶׁמִּמֶּנּוּ קָרַן פָּנֵי מֹשֶׁה.

הַשּׁוֹר הַזֶּה הוּא פָּר. פָּר הוּא דִּין, עִם ו' נַעֲשֶׂה פּוּר, רַוָּמִים סְלִיוָּה, וְעַל שְׁמוֹ נִקְרָא צוֹם כִּפּוּר. מַה זּוֹ כ' בְּתוֹסֶפֶת פּוּר? אֶלָּא זֶה כֶּתֶר מַלְכוּת. בֹּא וּרְאֵה, אֵין שְׁכִינָה שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית כֶּתֶר לְאוֹתָהּ שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנָּה. וּמְשׁוּם זֶה הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא כֶּתֶר מַלְכוּת, וּמַלְכוּת נִקְרֵאת צוֹם שֶׁלָּהּ, הִיא הַמַּלְכוּת (כִּפּוּר). וּמַלְכוּת נִקְרֵאת צוֹם כִּפּוּר. מֵהַצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הִיא צוֹם, אֲבָל מִצַּדּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרֵאת אֹכֶל.

לָזֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ, הַהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ ה' אִישׁ מִלְחָמָה. וּמִי כָּאן הָאִישׁ? אֶלָּא זוֹ מ' פְּתוּחָה מִבְּפָנִים שֶׁבָּהּ אָכְלוּ אֶת הַמָּן מ' שָׁנָה. אֲבָל ם הִיא הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְכָל הַסְּפִירוֹת נִקְרְאוּ צוֹמוֹת בָּהּ, וּמְשׁוּם זֶה הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁמִּתְעַכְּלִים, שֶׁהֵם תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, הִיא הַשְּׁכִינָה הַמְּזוּמָנָה. וְהַהוּא שֶׁנֶּהֱנָה מִמֶּנָּה, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, מֵרִיחַ כָּל הָרֵיחוֹת שֶׁל הַקְּרְבָּנוֹת וּמַקְרִיב אוֹתָם לְאָב וְלָאֵם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ז) וַיָּרַח ה' אֶת רֵיחַ הַנִּיחֹחַ. לֹא כָּתוּב אֶלָּא אֶת רֵיחַ הַנִּיחוֹחַ, זוֹ הִיא.

הַשּׁוֹשַׁנָּה, רֵיחַ הַטּוֹב לְאָב וְהָאֵם. הַשּׁוֹשַׁנָּה הִיא וַדַּאי עִם זְמִשָּׁה עֶלִים הִיא ה'. אֲבָל הָרֵיחַ שֶׁלָּהּ ו' שֶׁהוּא רֵיחַ, לֹא שׁוֹרֶה בּוֹ עַד שֶׁנִּפְתַּחַת לְהַעֲלוֹת מִמֶּנָּה רֵיחַ טוֹב. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל פּוֹתְחִים בִּתְשׁוּבָה, הַשּׁוֹשַׁנָּה נִפְתַּחַת לְבַעְלָהּ, שֶׁהוּא הָרֵיחַ שֶׁלָּהּ, וְאוֹתוֹ הָרֵיחַ עוֹלֶה אֶל הָאָב וְהָאֵם שֶׁהֵם י"ה, וַיָּרַח ה' אֶת רֵיחַ.

(שם) וַיֹּאמֶר ה' אֶל לִבּוֹ. וַיֹּאמֶר ה' – זֶה הָאָב, אֶל לִבּוֹ – זוֹ הָאֵם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ לֵב מֵבִין. שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל זוֹטְאִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, נֶאֱמַר וַיִּתְעַצֵּב

אֶל לִבּוֹ. וּבִזְמַן שֶׁמְּהַגִּים יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם בְּקָרְבָּנוֹת שֶׁל תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כח) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ לָהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי וְגוֹ'.

מִיָּד – שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמּוּז לֵב. וְגוֹרְמִים בְּאוֹתוֹ הַרֵיזַ לְהָרִיק שֶׁמֶן וּנְבִיעָה מִלְמַעְלָה בִּשְׁכִינָתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) לְרֵיזַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שִׁמְךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. מַה זֶּה עֲלָמוֹת? שְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת שֶׁכְּלוּלִים בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם רֶכֶב אֱלֹהִים רִבּוֹתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן.

בֵּינְתַיִם הִגָּה זָקֵן הִוְדַּמֵּן אֵלָיו. פָּתַז וְאָמַר, מַה זֶּה רֶכֶב? אָמַר לוֹ, ר' הִיא זָכְמָה, רֵאשִׁית זָכְמָה. ב' בִּינָה. כ' כֶּתֶר עֶלְיוֹן. הֵם רֶכֶ"ב לְאוֹתוֹ טָמִיר וְנָעוּז שֶׁרוֹכֵב עֲלֵיהֶם, וְאֵלּוּ שִׁלְשׁ הַסְּפִירוֹת הֵן רוֹכְבוֹת עַל זַ"י הָעוֹלָמִים, שֶׁהֵם תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת כְּפוּלוֹת, וְהֵם אָדָם עֶלְיוֹן טָמִיר וְנָעוּז בַּטְּעָמִים וְאָדָם שֶׁלְּמַטָּה שֶׁהֵם תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת, הֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת שֶׁשָּׁט בָּהֶם עִלַּת הָעִלּוֹת, שֶׁהוּא הָאָדָם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה בַּתּוֹרָה וְשָׁט בָּהֶם, וְהֵם מֻרְכָּבָה לוֹ. וְהַשְּׁמוֹנָה עָשָׂר הַזֶּה אֵיפֹה עוֹלֶה? בְּוַיַּ"ר"ז. וּבְגִלְלוֹ נֶאֱמַר וַיָּרֶז ה' אֶת רֵיזַ הַנִּיזּוֹזַ. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַעֲלִים בְּרָכוֹת בַּתְּפִלּוֹת אֵלּוּ כָּרָאוּי, מִיָּד נֶהֱנֶה מִשָּׁם. מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר ה' אֶל לִבּוֹ. (עכ"מ).

תִּקּוּנִים

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַשְׂכִּילוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. פָּתַז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יָדַעְתִּיךָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר קִדַּשְׁ יְדִיד מִבֶּטֶן. בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ – זוֹ רוּזַ שֶׁל יְצִירָה. וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶזֶם – זוֹ נֶפֶשׁ שֶׁל עֲשִׂיָּה. נָבִיא לַגּוֹיִם נְתַתִּיךָ – זוֹ הַנְּשָׁמָה.

שֶׁקֹּדֶם שֶׁאָדָם יָבֹא לָעוֹלָם, הוּא נוֹדָע לִרוּזוֹ וְנִשְׁמָתוֹ וְגוּפוֹ (וְנַפְשׁוֹ) שֶׁמִּתְזַבְּרִים לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם זֶה וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם, זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא אָב לָרוּזַ וְלַנֶּפֶשׁ וְרָם לַגּוּף. וְעַל אֵלּוּ הָרוּזַ וְהַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הֵן כָּל

אֵלֶּה יִפָּעֵל אֵל וְגוֹ׳. הַנְּשָׁמָה זֶה גּוּף פָּלוֹנִי. לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ – זֶה שִׁנּוּי מָקוֹם. וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – זֶה שִׁנּוּי הַשֵּׁם. וּמִבֵּית אָבִיךָ – זֶה שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה.

שִׁנּוּי מָקוֹם זֶה גִּלְגּוּל רִאשׁוֹן, שֶׁנֶּעֱקָר מִמְּקוֹמוֹ וְנִנְטָע בְּגוּף אַחֵר. וּמִי גָּרַם לוֹ אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁעָקַר אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה מִמְּקוֹמָהּ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. וּמִמּוֹלַדְתְּךָ, כָּאן סוֹד (בראשית מז) וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ, וּבוֹ יִקָּרְאוּ בְּנַחֲלָתָם. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּרֵת שֵׁם הַמֵּת, יִקָּרֵא עַל שֵׁם אָחִיו, וְזֶה שִׁנּוּי הַשֵּׁם. וּמִי גָּרַם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁעָקַר הָאֵילָן, שֶׁהוּא עֵץ הַגָּן מִמְּקוֹמוֹ. כָּךְ נֶעֱקָר מִמְּנוּ, וְנִקְרָא עָקָר בְּלֹא בֵן, עַל שֵׁם שֶׁהוּא עָקַר ו׳ שֶׁכּוֹלֵל שִׁשָּׁה צְדָדִים מִמְּקוֹמוֹ.

וּמִבֵּית אָבִיךָ – זֶה שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה, וּמִי גָּרַם לוֹ אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁזָּטָא בְּמַעֲשֶׂה, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁשָּׁם גְּנוּזָה הַמַּזָּלוֹת, שֶׁאֵין עֲשִׂיָּה בְּלֹא מַזָּלוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – זֶה הַגּוּף. כְּפִי שֶׁהוּא מְזֻוָּג בַּזְּטָאִים, כָּךְ נִנְטָע בּוֹ וְנִרְכָּב עַד שֶׁמַּזָּלוֹ מַה שֶׁעָקַר לִמְקוֹמוֹ.

קָם הָעַמּוּד אַזַּר צִלּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי, סוֹד זֶה, סוֹד אַזַּר עֶלְיוֹן יֵשׁ בַּגִּלְגּוּל לְמַעְלָה בַּדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְזֶהוּ וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אַבְרָם, זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הֲלֹא אָב אֶזְדָּד לְכֻלָּנוּ. וּמִי אָמַר לוֹ? אוֹתוֹ הָרָם שֶׁעָלָיו, שֶׁהוּא רָם עַל כָּל גְּבוֹהִים. וּמָה אָמַר לוֹ? לֶךְ לְךָ – שְׁנֵי גֵּרוּשִׁים, הֵם י׳ י׳ מִן א׳. הָאוֹת ו׳ מִשָּׁם גֵּרַשׁ אוֹתָהּ אוֹתוֹ רָם עַל כָּל רָמִים, שֶׁהוּא עֹלַת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים. וּלְאָן שָׁלַח אוֹתוֹ? אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַמְּזֻוָּגָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם כָּךְ, מַה זֶּה מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ? אָמַר לוֹ, רַבִּי רַבִּי, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים הֵם מִשְּׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת שֶׁהֵם אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה עֲלֵיהֶם, שֶׁהוּא הַדְּיוּקָן שֶׁל אוֹתוֹ ו׳ הָעֶלְיוֹנָה.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה. אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם. כָּאן נִרְמָז שֶׁהִתְגָּרֵשׁ מִשְּׁלֹשָׁה אֵלֶּה, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם מֵאַרְצְךָ

וּמְמוּלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ (בראשית יב). וְזוֹהִי הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא כֶּתֶר אֵם כָּל זַיִ. שֶׁהָאוֹת וֹ׳ בְּמִלּוּי הִיא א׳ בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן, וְא׳ הַשְּׁנִית בְּבִינָה, וְאָלֶ״ף הִיא שְׁלִישִׁית בָּאֶמְצַע שֶׁל הָאוֹת וֹ׳, וְסוֹד הַדָּבָר – יו״ד ה״א וא״ו ה״א, וְהִיא כֶּתֶר מַלְכוּת. אֶל הָאָרֶץ – זוֹ שְׁכִינָה הַמְּזוּמֶנֶת שֶׁכְּלוּלִים בָּהּ כֻּלָּם. וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ – מֵהַצַּד שֶׁל א׳ הָעֶלְיוֹנָה. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – מֵהַצַּד שֶׁל א׳ הַשְּׁנִיָּה. וְהְיֵה בְּרָכָה – מֵהַצַּד שֶׁל א׳ הַשְּׁלִישִׁית.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה. דַּע כִּי הַלֵּב הוּא דִּיּוּר הַנְּשָׁמָה, וְהִיא שְׁבֻעָה, שֶׁנֶּאֱמַר אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֻּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ. וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת הַנְּשָׁמָה לַטִּוּוּל, שֶׁהוּא רָעָב, מִשּׁוּם שֶׁכָּבֵד לֹא נוֹתֵן לוֹ מֵהַדָּם אֶלָּא הַשְּׁיָרִים הָרָעִים שֶׁלּוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה (שם) כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיּוֹרֶדֶת שָׁם הַנְּשָׁמָה, פְּוִוזֶדֶת מִשָּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבֹא מִצְרָיְמָה. קֹדֶם שֶׁנִּקְרְבָה שָׁם הַנְּשָׁמָה. וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ – זֶה הַגּוּף. וּמָה אוֹמֵר לָהּ? הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ. אַתְּ יָפָה בַּזְּכֻיּוֹת, וּבְגִלְגֻּלֵךְ אֲנִי פְּוִוזֵד שֶׁיַּהַרְגוּ אוֹתִי בְּגִלְגֻּלֵךְ, שֶׁצּוֹפָה רָשָׁע לַצַּדִּיק, וּמִשּׁוּם זֶה עָרוּם רָעָה רָעָה וְנִסְתָּר. שֶׁצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בֵּין הָרְשָׁעִים, נִתְפָּס בֵּינֵיהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרִים, וְזֶה סוֹד כָּל הַבֵּן הַיִלּוֹד. וּמִשּׁוּם זֶה וְהָרְגוּ אוֹתִי וְאוֹתָךְ יְחַיּוּ. אֶלָּא אִמְרִי נָא אֲחֹתִי אָתְּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֱמֹר לַחָכְמָה אֲחֹתִי אַתְּ. לְמַעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרֵךְ – בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְחָיְתָה נַפְשִׁי בִּגְלָלֵךְ – לָעוֹלָם הַבָּא.

בֵּינְתַיִם הִגִּיעַ הָעַמּוּד שֶׁל הָאוֹר שֶׁנִּרְאָה בְּצִלּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר לוֹ, רַבִּי רַבִּי, כָּאן סוֹד וְלֹא צָרִיךְ לְכַסּוֹת, מִשּׁוּם בַּעֲלֵי זוֹבוֹת מַרְאֶה לְפָנֵיהֶם, בַּעֲלֵי עֹשֶׁר, שֶׁלֹּא יַהַרְגוּ אוֹתוֹ עַל מָמוֹנוֹ. וּמַהוּ מָמוֹנוֹ? בַּיִת וְהוֹן נָזָלַת אָבוֹת וּמֵהּ׳ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת. וְזוֹ בַּת עַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כְּסוּת עֵינַיִם, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְכַּסּוֹת בֵּין הָרְשָׁעִים, מִשּׁוּם אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בָּהּ, שֶׁהוּא בַּעְלָהּ, שֶׁהוּא סוֹד, צָרִיךְ לְכַסּוֹתוֹ מִבֵּינֵיהֶם שֶׁלֹּא נִתְפָּס עָלָיו.

מִשּׁוּם שֶׁזִּזְשֵׁכָה. שֶׁהוּא נָזָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, מִקַּנָּא עַל הָאוֹר שֶׁהוּא אוֹר הַגָּנוּז, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתִּצְפְּנֵהוּ (שמות ב).

וְכָךְ מִי שֶׁמִּתְגַּלֶּה לוֹ אוֹר שֶׁהוּא ר"ו בֵּין הָרִשָּׁעִים, צָרִיךְ לְכַסּוֹתוֹ עַד שֶׁיָּבֹאוּ הַצַּדִּיקִים לְהָאִיר בֵּינֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק. וְאִם לֹא מַטְמִין אוֹתוֹ, מַה כָּתוּב? (בראשית יב) וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם מִצְרָיְמָה, וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל פַּרְעֹה וַתֻּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אוֹי לִבְנֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם אֲטוּמִים בַּלֵּב וּסְתוּמֵי עֵינַיִם, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה סוֹדוֹת נִסְתָּרִים יֵשׁ בַּתּוֹרָה וְלֹא מַשְׂגִּיזִים בָּהֶם, שֶׁאֵין רוֹצִים אֶלָּא לֶאֱכֹל אֶת הַתֶּבֶן שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא הַפְּשָׁט, לִבּוּשָׁהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, וְלֹא טוֹעֲמִים מִן הַמִּזַּז שֶׁבִּפְנִים.

בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ נְשָׁמָה שֶׁהִיא גּוּף לַנְּשָׁמָה, וְיֵשׁ נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, וְיֵשׁ נְשָׁמָה זְכָרִית שֶׁנִּקְרֵאת אַבְרָם. וְיֵשׁ נְשָׁמָה נְקֵבָה שֶׁנִּקְרֵאת שָׂרַי. וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּקְרֵאת זָכָר, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ אַבְרָם בְּלִי ה' הִיא טְפֵלָה לַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא נְקֵבָה שָׂרַי שֶׁשָּׁם י', אוֹ לְשָׂרָה שֶׁשָּׁם ה'. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁטָּפֵל הָיָה אַבְרָם לְשָׂרָה בִּנְבוּאָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא זָכְתָה לִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת – י' בַּתְּוָזֶלָה, שָׂרַי, וּלְבַסּוֹף שָׂרָה בְּה'. כְּשֶׁהָיְתָה בְּיו"ד הָיְתָה יְוִזִידָה, וּכְשֶׁזָּכְתָה בְּה' נִקְרֵאת אֵם. וּכְשֶׁהָיְתָה יְוִזִידָה בְּיו"ד נֶאֱמַר עָלֶיהָ שָׁמְרִנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עָיִן.

וּפַרְעֹה, שֶׁהוּא דְּמוּת שֶׁל נָזָשׁ רָשָׁע, אַזַּר שֶׁשִּׁבְּזוּהָ, כָּתוּב וַתֻּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה. וְזֶה רוֹמֵז לְגָלוּת מִצְרַיִם שֶׁגָּלְתָה הַשְּׁכִינָה בְּמִצְרַיִם. וְהַנָּזָשׁ רָצָה לְקָרֵב אֵלֶיהָ, מַה כָּתוּב? וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. וַיִּנַּע ה' אֶת פַּרְעֹה. וְזֶה רוֹמֵז לַמַּכּוֹת שֶׁהִכָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת פַּרְעֹה וְאֶת הַמִּצְרִים וְאֶת הַמְמֻנִּים שֶׁלָּהֶם. וּמַה כָּתוּב? וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וָלֵךְ. כְּמוֹ שֶׁפַּרְעֹה בְּמִצְרַיִם שֶׁאָמַר לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל שַׁלְּחוּ מֵעַל עַמִּי וְיֵצֵאוּ. וְזוֹהִי הַהַבְטָחָה לַשְּׁכִינָה וּלְיִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת הָאַזְרוֹנָה.

מִיָּד כְּשֶׁיִּרְצוּ הָאֻמּוֹת עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים שֶׁל הָעוֹלָם לְקָרֵב אֵלֶיהָ וּלְדַזּוֹק

אוֹתָהּ, שְׁכַר הַכַּלָּה הַזּוֹנֵק, כָּתוּב וַיִּנַּע ה׳ אֶת פַּרְעֹה. מִיָּד – וּבְאלֹהֵיהֶם עָשָׂה ה׳ שְׁפָטִים. שֶׁעַל הַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן, וְהַזָּר הַקָּרֵב אֵלֶיהָ יוּמָת.

וּכְמוֹ שֶׁפַּרְעֹה הָרִאשׁוֹן אָמַר הֵנָּה אִשְׁתְּךָ קָחוֹ וָלֵךְ, כָּךְ אָמַר פַּרְעֹה קוּמוּ צְאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי, וְכָךְ עַתִּידִים הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם לוֹמַר לְיִשְׂרָאֵל קוּמוּ צְאוּ, צְאוּ מִבֵּינֵינוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מוֹצִיא אוֹתָם מִבֵּינֵיהֶם עַד שֶׁלָּקְחוּ אֶת כֵּלָיו.

וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְצַו עָלָיו פַּרְעֹה אֲנָשִׁים וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ – כְּמוֹ כֵן בַּגְּלוּת הָאַחֲרוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה׳ וְגוֹ׳.

בֵּינָתַיִם הִנֵּה אֱלֹהוּ הִזְדַּמֵּן אֵלָיו, וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי, וַדַּאי כְּמוֹ זֶה הוּא בַּנְּשָׁמָה שֶׁהִיא מִצַּד הַשְּׁכִינָה. וְיֵצֶר הָרָע רוֹצֶה לְקָרֵב אֵלֶיהָ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה אוֹתוֹ בְּכַמָּה מַכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁהִכָּה אֶת פַּרְעֹה עַל דְּבַר שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן יוֹרֵד סָמָא״ל וְכָל זֵיכְיָו לַנְּשָׁמָה הַהִיא, וְשׁוֹמֵר אוֹתָהּ עַד שֶׁמִּתְקָרֶבֶת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָךְ כְּמוֹ זֶה כָּל אָדָם שֶׁרוֹצֶה לְקָרֵב לַצַּדִּיק לְהַזִּיק אוֹתוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה אוֹתוֹ בְּכַמָּה מַכּוֹת לְהַזִּיקוֹ עַד שֶׁיִּזָּהֵר לְשַׁעְבּוּדוֹ. וּמְשׁוּם זֶה אָמְרָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל הָמָן הָרָשָׁע, (אסתר ו) אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים מָרְדָּכַי, לֹא תוּכַל לוֹ כִּי נָפוֹל תִּפֹּל לְפָנָיו. אֲבָל הַנְּשָׁמָה שֶׁאֵינָהּ מִצַּד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, יֵשׁ לָהּ לְהִשָּׁמֵר, שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לַמְקַטְרֵג עָלֶיהָ, וְעָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר.

וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. מַה זֶּה וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם? אָמַר לוֹ אֱלֹהוּ, וַדַּאי בִּזְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה נִצּוֹלָה מֵהַמְּמֻנֶּה הָרָע הַהוּא, שֶׁהוּא אֵל אַחֵר מֶלֶךְ מִצְרַיִם, מֶלֶךְ שֶׁל אוֹתָם הַצּוֹרְרִים שֶׁדּוֹחֲקִים אֶת הַנְּשָׁמוֹת, וְאוֹתָם מַלְאֲכֵי הַחַבָּלָה הַמַּזִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, נְשָׁמוֹת הָרְשָׁעִים הֵם הֵם הַמַּזִּיקִים

בָּעוֹלָם.

מַה כָּתוּב בְּבַעַל הַנְּשָׁמָה? וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. הִתְעַלָּה עֲלֵיהֶם בְּזִוּוּק רַב, הוּא וְנִשְׁמָתוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. וַאֲפָלוּ לוֹט עִמּוֹ, שֶׁהוּא שֵׂד מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁלֹּא כָּל הַשֵּׂדִים שָׁוִים. שֶׁיֵּשׁ שֵׂדִים שֶׁהֵם כְּמוֹ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, שֶׁיּוֹדְעִים מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת, וְעַל הַשֵּׂד הַזֶּה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר. אִם זָכָה – עֵזֶר, וְאִם לֹא (כְּנֶגְדּוֹ עֵזֶר, שֶׁזָּכָה לָאוֹת י׳ שֶׁל בְּרִית מִילָה, וְנַעֲשָׂה שַׁדַּי. וְאִם לֹא) – הַשֵּׂד הוּא כְּנֶגְדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית יג) וְלֹא נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לָשֶׁבֶת יַחְדָּו.

וְעוֹד, אִם זָכָה אָדָם – הוּא עֵזֶר. מָתַי? בְּלֵיל שַׁבָּת שֶׁמְּלַוִּים שְׁנֵי מַלְאָכִים אֶת הָאָדָם, זֶה הַיֵּצֶר הַטּוֹב וְזֶה הַיֵּצֶר הָרָע. אִם זָכָה – יֵצֶר הַטּוֹב מְבָרֵךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ, וְיֵצֶר הָרָע עוֹזֵר לוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ וְעוֹנֶה אָמֵן. וְאִם לֹא – הוּא כְּנֶגְדּוֹ וּמְקַלֵּל אוֹתוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָא לוֹט, שֶׁמֵּבִיא קְלָלוֹת עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ וְעַל בֵּיתוֹ וּמַכְנִיס קְטָטָה בְּבֵיתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה לוֹט.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן, (שם) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אַל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְגוֹ' כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ. מִצַּד שֶׁהוּא הַגּוּף. וּמָה אָמַר לוֹ? הֲלֹא כָל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ (שם). וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אִם רָאִיתָ שֶׁיֵּצֶר הָרָע מִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ, הוֹלִיכֵהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. אִם אֶבֶן הוּא נְמוֹגָ, וְאִם בַּרְזֶל – מִתְפּוֹצֵץ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְאֵלְיָהוּ, אֶת זֶה גַּם יְלָדִים יוֹדְעִים אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, רַבִּי רַבִּי, וַדַּאי כָּךְ הוּא, אֲבָל סוֹד דִּבְרֵי הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ אֵינָם לְגִלּוּי כָּךְ, אֶלָּא בֵּינִי וּבֵינֶךָ.

פָּתוּז וְאָמַר, (שם יב) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ. מָה הָרָעָב כָּאן? אֶלָּא וַדַּאי כְּשֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת הַנְּבִיעָה מֵאֶרֶץ הַשְּׁכִינָה, מִיָּד כָּתוּב וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ (שם). וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה, יָרַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדוּר בֵּין הָעֲדָדִים הָרָעִים הַלָּלוּ, כְּדֵי שֶׁזַּרְעוֹ יִהְיֶה שָׁמוּר בֵּינֵיהֶם.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, רַבִּי רַבִּי, וַהֲרֵי כָּתוּב בַּשְּׁכִינָה אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא

בְּמִסְכֶּנֶת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא! שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים אוֹת הַבְּרִית, הִיא מִתְמַלֵּאת כָּל טוּב וְלֹא זָסַר מִמֶּנָּה (שֶׁפַע. וְכַאֲשֶׁר לֹא שׁוֹמְרִים הַבְּרִית, מִסְתַּלֵּק הַשֶּׁפַע מִמֶּנָּה), וְנֶאֱמַר בָּהּ וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן, אִם לֹא יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמֹר אוֹתָהּ, יֵשׁ רְשׁוּת לַצַּדִּיקִים הָאֲזוֹרִים לִקְרַב לְשָׁם. וְאוֹתוֹ שֶׁגּוֹרֵם אֶת זֶה, יֵשׁ רְשׁוּת לַמַּקְטֵרֶגֶ לַהֲרֹג אוֹתוֹ. מִשּׁוּם זֶה אָמַר לָהּ וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרִים וְגוֹ' (שֹׁם). וְעַל זֶה אִמְרִי נָא אֲוֹזֹתִי אָתְּ (שֹׁם), לֹא תְּוַדְּעִי בֵּינֵיהֶם.

וְאִם תֹּאמַר מָה זָּטָא אַבְרָם? אֶלָּא זֶטְאוֹ קֹדֶם שֶׁבָּא לָעוֹלָם הָיָה בָּאוֹת ה', בְּזֶוֶסרוֹנוֹ שָׁם הָיָה. וּמִשּׁוּם זֶה הָיָה נִקְרָא אַבְרָם בְּלִי ה', עַד שֶׁזָּכָה לָהּ וּבָהּ נִשְׁלַם בְּכָל אֵיבָרָיו. וּמִשּׁוּם יו"ד שֶׁהָיְתָה בְּשָׂרַי, אָמַר אִמְרִי נָא אֲוֹזֹתִי אָתְּ, לְהָגֵן. לְמַעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרֵךְ (שֹׁם), בַּת יְזִידָה, וְנֶאֱמַר בָּהּ אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים. יִיטַב לִי – מִצַּד שֶׁל הַטּוֹב, וְזָזְיְתָה נַפְשִׁי – מִצַּד שֶׁל זַ"י הָעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁשִּׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ נִבְנָה בָּהֶם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק.

וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה וְגוֹ'. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, יְשֵׁנֵי זֶבְרוֹן קוּמוּ. וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה, מִי שָׂרָה כָּאן? זוֹ הַשְּׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁלִּמְּטָה בְּצַדִּיק וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. כָּךְ הַצַּדֶּקֶת הַזּוֹ נִבְרְאָה בִּדְיוּקְנָהּ שֶׁל הַשְּׁכִינָה.

וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה – זוֹ הַשְּׁכִינָה. וּמִי הוּא הַזַּיִים שֶׁלָּהּ? י"ה, וְזֶהוּ הַשְּׁכִינָה. עֶשֶׂן י"ה. וְזֶהוּ הַזַּיִים שֶׁל הַנְּשָׁמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל י"ה. וְהַה' הַזּוֹ בְּא"ת ב"ש – צ'. עִם י' עוֹלֶה לְק', וְהֵם מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁזָּיְבָ אָדָם לְהָרִיק בְּכָל יוֹם בַּשְּׁכִינָה, וְזֶהוּ מֵאָה שָׁנָה. וַעֲלֵיהֶם צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ. אַל תִּקְרֵי מ"ה אֶלָּא מֵא"ה.

וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים – אֵלּוּ עֶשֶׂר אֲמִירוֹת וַעֲשָׂרָה דִּבְּרוֹת וְשִׁבְעָה הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְשִׁשָּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה וְיוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא וַיְכֻלּוּ, הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם. וּכְנֶגְדָּם נִתְּנָה תוֹרָה בְּעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע אוֹתִיּוֹת – עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזָמֵשׁ שֶׁהֵן מִנִּצְפַּ"ךְ שֶׁהַצּוֹפִים אָמְרוּ אוֹתָם.

וְאִם זֹאת וְשָׁלוֹם עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, מִתְפַּוְּרִים לְאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים, וְהַשְׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתָּמָת שָׂרָה. הַמִּיתָה שֶׁלָּהּ שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה יָ״ה וְנִשְׁאָר כֵּ״ס וְנֶסֶר. וּמְשׁוּם זֶה וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּ״ס יָ״ה.

בִּקְרִית אַרְבַּע – אֵלּוּ אַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁהִתְפַּוְּרוּ עִם יִשְׂרָאֵל, וּמְשׁוּם זֶה תִּקְּנוּ בַּתְּפִלָּה וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. שֶׁהַגָּלוּת הִיא מִיתָה לַשְּׁכִינָה וּלְכָל יִשְׂרָאֵל בָּנֶיהָ.

וְעוֹד, וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע – אֵלּוּ תֹּהוּ וָבֹהוּ וְזוֹשֶׁךְ וּתְהוֹם, שֶׁהִיא מִתְכַּלֶּשֶׁת בָּאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ (בראשית א). מִשְּׁכִינָה וְצַדִּיק שֶׁאֵין בּוֹ נְבִיעָה שֶׁל הַתּוֹרָה. מֵאַרְבַּע הַזְּוִיּוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵן אַרְבַּע הַזְּוִיּוֹת שֶׁל הַכִּסֵּא, גָּלוּ בְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֵם תֹּהוּ – כַּוָּו יָרֹק, הַקְּלִפָּה הַיְרֻקָּה שֶׁל הָאֱגוֹז. בֹּהוּ – גֶּוֶן לָבָן, קְלִפָּה שְׁנִיָּה. וְזוֹשֶׁךְ – קְלִפָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל הָאֱגוֹז, שֶׁהוּא אֵשׁ מִתְלַקְּחַת. תְּהוֹם – זֻלַּל הָאֱגוֹז שֶׁשָּׁם הַמּוֹחַ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, כִּסֵּא הַכָּבוֹד וְאַרְבַּע הַזְּוִיּוֹת שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּךְ נֶּחֱלָק הַמּוֹחַ שֶׁל הָאֱגוֹז לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁעֲלֵיהֶם עוֹמֵד הַמּוֹחַ.

וְאֵלּוּ הֵם כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה אֲוִירֵי הַמּוֹחַ שֶׁל אָדָם, עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּשֻׂכְּכֵנִי. הֵן אַרְבַּע קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז שֶׁהֵן בְּסוֹד הָעֲרָלָה, שֶׁעֲלֵיהֶן נֶאֱמַר וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם (שם ג). וּפֵרְשׁוּהוּ הָרִאשׁוֹנִים, מַה זֶּה עוֹר? זֶה עוֹר הַנָּזוֹשׁ.

וּבִזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּאוֹתָן הַקְּלִפּוֹת, שֶׁהֵן אַרְבַּע גָּלֻיּוֹת, הֵם בְּפָרוּד כִּבְיָכוֹל, כְּאִלּוּ לֹא הָיוּ גּוֹי אֶחָד, וּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם. וּמְשׁוּם זֶה בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, וַהֲרֵי שָׁמַעְתִּי שֶׁאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּךְ הֵן י׳ בְּפָרוּד בֵּן ה׳, ו׳ בֵּן ה׳, וְלֹא מִתְחַבְּרוֹת עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵצְאוּ בֵּן הַגָּלוּת. אָמַר לוֹ, בְּנִי, יֵשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן לְבוּשִׁים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ שֶׁנִּבְרְאוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו. וְאֵלּוּ הֵם בְּפָרוּד.

וּכְשֶׁמִּתְזַוְּגִים בְּמִנְיָן, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לְמַעְלָה וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לְמַטָּה, וְעוֹלִים לְעֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ יְהוָ"ה כְּוֶזְשְׁבּוֹן אֶוְז"ד, כַּכָּתוּב בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶוְזד וּשְׁמוֹ אֶוְזד. אֲבָל אוֹתִיּוֹת הַיִּוּוּד בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת אֵין שָׁם וֶזְשְׁבּוֹן וְלֹא פָּרוּד. וּמִשּׁוּם זֶה וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן וְגוֹ' וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. בִּזְמַן שֶׁתִּבָּא גְּאֻלָּה, יִתְקַיֵּם וּנְפָצוֹת יְהוּדָה יַקֵּבֵץ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. (נֶאֱמַר. הִיא זֶבְרוֹן שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַבְּרָם כְּאֶוְזד, וֶזֶהוּ וְקִבְּצָנוּ יַזַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ).

וַיִּהְיוּ זֵיי עֶשְׂרֵה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים. מֵאָה שָׁנָה, זוֹ יו"ד שֶׁעוֹלָה לְמֵאָה עִם שְׁנֵי הַהֵי"ן, כְּמוֹ זֶה ה"י עוֹלֶה יו"ד. זְמַשׁ פָּעָמִים י' הֵם זְמַשִּׁים. וְכָךְ ה' הָאֶוְזֶרֶת זְמַשִּׁים. הֲרֵי מֵאָה. וְעֶשְׂרִים שָׁנָה זוֹ ו' שֶׁעוֹלָה לְכ' שֶׁל כֶּתֶר וְנַעֲשֵׂית כ"ו.

בּוֹ נִשְׁלֶמֶת י' לִהְיוֹת י' י' בְּוֶזְשְׁבּוֹן, כְּמוֹ זֶה א' הִיא יו"ד לְמַעְלָה, ו' בָּאֶמְצַע, דָּל"ת לְמַטָּה. וְלִפָּעָמִים י' לְמַעְלָה, י' לְמַטָּה, ו' בָּאֶמְצַע, וְעוֹלֶה לְוֶזְשְׁבּוֹן כ"ו. וְזוֹ כ"ו בֵּן כוז"ו. וּמִשּׁוּם שֶׁכ' הִיא כֶּתֶר, רַזְמִים וָרָצוֹן שֶׁאֵין שָׁם דִּין כְּלָל, אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁמַּעֲשְׂרִים וּלְמַטָּה לֹא מַעֲנִישִׁים בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְשֶׁבַע שָׁנִים זוֹ ו'. כְּשֶׁשּׁוֹרָה י' עַל רֹאשׁוֹ נַעֲשֵׂית ז'. וְאִם זָכָה בַּשְּׁכִינָה שֶׁהִיא ז' לִשְׁמֹר אוֹתָהּ בַּבְּרִית, מִשּׁוּם שֶׁהַבְּרִית מַמָּשׁ שׁוֹרָה עָלָיו ז', שֶׁהִיא יוֹם שְׁבִיעִי, וְנֶאֱמַר בּוֹ שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךְ, וְאִם לֹא – כָּתוּב בּוֹ וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע.

וְעִקַּר הַכֹּל הוּא אוֹת הַבְּרִית, שֶׁבּוֹ זוֹכֶה לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא שֶׁאֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה וְלֹא קִנְאָה וְלֹא תַּזְוֵרוּת, אֶלָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה. וְתִמְצָא סְמ"ךְ בַּיְסוֹד שֶׁהוּא כ"ו. זַלֵּק סְמ"ךְ וְתִמְצָא בּוֹ כ"ו. וְיסוֹד הוּא יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְתִמְצָא בּוֹ כוז"ו.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, וַהֲרֵי כוז"ו מָצָאנוּ, אֲבָל ו' הָאֶוְזֶרוֹנָה לֹא מָצָאנוּ בָּאוֹתִיּוֹת! אָמַר לוֹ, בְּנִי, כְּשֶׁאַתָּה מְזַשֵּׁב, מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרָא ז', וּכְשֶׁאַתָּה

מְזַוְּגִים מִימִין שֶׁהִיא גְּדֵלָה נִקְרָא ו׳. אָמַר לוֹ, זֶה יָפֶה, כָּךְ נָזְקְקָה בַּסְּפִירוֹת שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם, הֲרֵי עֶשֶׂר וְלֹא יוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּסֵפֶר יְצִירָה, עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִי מָה, עֶשֶׂר וְלֹא תֵשַׁע, עֶשֶׂר וְלֹא אַחַת עֶשְׂרֵה.

אָמַר לוֹ, בְּנִי, כׇּל מַרְאֶה י׳ מִמַּעְלָה לְמַטָּה וּמִמַּטָּה לְמַעְלָה, וַהֲכֹל א׳ שֶׁהִיא הַסּוֹד שֶׁל יו״ד וַהֲכֹל אֶחָד. וּמִשּׁוּם זֶה תִּמְצָא שֶׁהָאוֹת יו״ד הִיא כׇּ, כֶּתֶר שֶׁל הָאוֹת י׳ שֶׁעוֹלֶה בְּזִוּוּגָן כׇּ, וַהֲכֹל אֶחָד. כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא. כִּי הוּא י׳ וְהוּא יְהוָ״ה שֶׁעוֹלֶה כ״ו, וְעִם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת עוֹלֶה לׇ לְזִוּוּגָן כ״י, וְזֶה סוֹד יְהוָ״ה.

וַתָּמָת שָׂרָה – זוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיִּפָּז בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. וּמָה הַמִּיתָה שֶׁלָּהּ? שֶׁיָּרְדָה מִלְמַעְלָה וְנִכְנְסָה לְאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת רָעִים, שֶׁהֵם אֵשׁ רוּחַ מַיִם עָפָר, וְהֵם שִׁתּוּף שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא שָׁם בִּכְלִי תּוֹרָה. שֶׁקּוֹדֶם שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לַגּוּף בְּאַרְבָּעָה הַיְסוֹדוֹת הַלָּלוּ, נִתְּנָה הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וּמִיָּד כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת לַגּוּף, מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְסוֹד הַדָּבָר – אֲנִי מִלֵּאָה הָלַכְתִּי וְרֵיקָם הֱשִׁיבַנִי ה׳.

אִמְרָה הַנְּשָׁמָה, אֲנִי מִלֵּאָה הָלַכְתִּי לָעוֹלָם הַזֶּה, וְכָעֵת רֵיקָם הֱחֲזִירַנִי ה׳ לַגּוּף הַזֶּה. וְעִם כָּל זֶה, אִם זָכָה אָדָם לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה – הִיא זִכְרוֹן, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, שֶׁהִסְתַּלְּקָה מֵהַנְּשָׁמָה – הִתְזַכְּרָה לָהּ. שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד. וְהַתּוֹרָה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תּוֹרַת ה׳ תְּמִימָה. עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא אָדָם בְּאֶרֶץ רָעָה, כְּנַעֲנִי שֶׁסּוֹבֵב אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, אִם יִתְחַזֵּק בְּאוֹתָהּ זִכְרוֹן, הִיא מִתְזַכֶּרֶת לוֹ.

דָּבָר אַחֵר, הִיא זִכְרוֹן – זוֹ הַשְּׁכִינָה. אַף עַל גַּב שֶׁהִתְרַחֲקָה מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִיא זִכְרוֹן אֵלָיו. כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל שֶׁאוֹמְרִים (ישעיה כו) ה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּעָלוּנוּ אֲדֹנִים זוּלָתֶךָ. וְעִם כָּל זֶה, לִבַּד בְּךָ נַזְכִּיר שְׁמֶךָ, אַף עַל פִּי שֶׁהִתְרַחֲקְנוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרַזּוֹ דּוֹדִי (שיר השירים ז), וְעִם כָּל זֶה הַלֵּב שֶׁלָּנוּ וְהַפֶּה שֶׁלָּנוּ לֹא נִפְרַד מִמְּךָ, כַּכָּתוּב וּדְמֵה לְךָ לִצְבִי (שם). כָּעֵת אָנוּ מְיַחֲדִים שִׁמְךָ בְּכָל

יוֹם וְאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בַּלֵּב וּבַפֶּה וּבַמַּזְלֵג שָׁבָה.

וּמִשּׁוּם זֶה הִיא זְבֻרוֹן, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִשְׂרָאֵל מְיַזְּדִים שְׁמוֹ בְּכָל יוֹם וְסוֹבְלִים כַּמָּה מַכּוֹת עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ הָרִאשׁוֹנִים.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַיִּהְיוּ זַיִּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה – אֵלּוּ מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ מְזֻכְּמָה, וְעֶשְׂרִים שָׁנָה מִצַּד הַכֶּתֶר, וְשֶׁבַע שָׁנִים מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וַתָּמָת שָׂרָה בִּקְרִיַת אַרְבַּע – זוֹ קְרִיאַת שְׁמַע. שֶׁלֹּא מֵתָה הַצַּדֶּקֶת הַזּוֹ עַל יְדֵי הַנָּחָשׁ, אֶלָּא שֶׁיָּצְאָה רוּחָהּ בִּקְרִיאַת שְׁמַע בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. הִיא זְבֻרוֹן, זִכָּרוֹן שֶׁל הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּהּ, הִיא הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא קְרִיַת אַרְבַּע, אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהֵם י׳ יְהוָה. ה׳ אֱלֹהֵינוּ. ו׳ יְהוָה. ה׳ אֶחָד. בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. (עכ"מ).

וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ וַיֹּאמֶר אַל תֵּרֵד מִצְרַיְמָה וְכוּ׳ (בראשית כו). פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ – מִצַּד שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה כָּךְ הוּא ה׳ בְּכָל סְפָרָה וּסְפָרָה כִּנְשָׁמָה בְּגוּף אָדָם. וּמִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נֶאֱמַר וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳, הִתְגַּלָּה בְּרַזִּמִים לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהִתְגַּלָּה לָהֶם בַּנְּאֵלָה שֶׁל גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ אֲנִי וְלֹא שָׂרָף.

בֵּינְתַיִם הִנֵּה הַזְּקֵנִים הַזְּדַמֵּן אֵלָיו וְאָמַר, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִצַּד הַנְּבוּאָה כָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלָלוֹת שָׁם, אֲבָל שֵׁם ה׳ הוּא בְּכָל מָקוֹם וַדַּאי. אֲבָל הַנְּבוּאָה, דַּרְגָּה יְדוּעָה יֵשׁ לָהּ, וְכָךְ הַתְּפָלָה כָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלָלוֹת בָּהּ, אֲבָל דַּרְגָּה יְדוּעָה יֵשׁ לָהּ. וְכָךְ בְּכָל אוֹתָן מִצְוֹות, בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה כָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלָלוֹת בָּהּ. אֲבָל כָּל אַזָּת וְאַזָּת יֵשׁ לָהּ דַּרְגָּה יְדוּעָה. וְהַשְּׁכִינָה הִיא הַמִּצְוָה שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹות, וּבָהּ נִכְלָלִים כָּל הַנְּבִיאִים וַדַּאי, נֵצַח וְהוֹד, וּבָהֶם נִכְלָלִים הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְּׁכִינָה. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, מִשָּׁם נִקְרֵאת הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה מִצַּד שֶׁנֵּצַח שֶׁבָּהּ הוּא אוֹר צַח, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ.

הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא מַלְכוּת הַקְּדוּשָּׁה מִצַּד הַהוֹד, נִקְרֵאת אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, וְהֵם כְּתוּבִים מִזֶּה וּמִזֶּה, וְכָתוּב בּוֹ מִשְּׁנֵי עֶבְרֵיהֶם, וְהֵם יָמִין וּשְׂמֹאל, זֶסֶד וּגְבוּרָה, שֶׁבָּהֶם שְׁתֵּי יָדַיִם לִכְתֹּב. וְהֵם ה׳ ה׳, וְזַמּוֹשׁ הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד יָמִין, וְזַמּוֹשׁ הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד שְׂמֹאל. רוּחַ הַקֹּדֶשׁ ו׳ הִיא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, עֲלֵיהֶם ה״ה ו׳, וְעִם י׳ שֶׁהִיא זְכֻרָה נַעֲשֵׂית יְהוָ״ה, וְהֵם נָצַח וְהוֹד, שְׁנֵי נְבִיאִים, שְׁנֵי כְּתוּבִים, שְׁנֵי לוּחוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנוּ מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל.

הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב מִיָּמִין. מַלְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה מִשְּׂמֹאל. וְהִיא אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה מִיָּמִין, וְהִיא אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה מִשְּׂמֹאל, וְהֵם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ זָכָר וּנְקֵבָה.

מִצַּד הַצַּדִּיק מִתְזַוְּגִים הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְּׁכִינָה בֵּין בַּתּוֹרָה בֵּין בַּכְּתוּבִים בֵּין בַּנְּבִיאִים, וּמְשׁוֹם זֶה כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שְׁאוֹזְזוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, שֶׁבְּכָל הַדְּרָגוֹת הֵם יָמִין וּשְׂמֹאל, שֶׁאֵין יִזּוּד וְקִרְבָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בְּצַדִּיק, שֶׁהֵם כְּאֵילָן שֶׁהָעֲנָפִים נִפְרָדִים לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל וּמִתְיַזְּדִים לְמַטָּה בְּשֹׁרֶשׁ שֶׁהִיא אֲגַדָּה, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק, עִקַּר הַיִּזּוּד.

וּכְמוֹ שֶׁהַצַּדִּיק הוּא עִקַּר הַיִּזּוּד לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ לְמַטָּה, כָּךְ הוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי קִרְבָה וְיִזּוּד וְעִקַּר לְאָב וְלָאֵם.

וְכָךְ כְּמוֹ זֶה תְּפִלָּה בֵּיעֻמָּד וּתְפִלָּה בִּישֵׁב נִכְלְלוּ בְּצַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים הַכּוֹלֵל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה. וּתְפִלַּת שַׁחֲרִית וּתְפִלַּת מִנְחָה הֵן יָמִין וּשְׂמֹאל, שָׁם הָאָב וְהָאֵם, וְנִכְלָלִים בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא תְּפִלַּת עַרְבִית, שֶׁבּוֹ (בראשית כח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם.

הַדַּרְגָּה שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהוּא עִקַּר הַתְּפִלִּין, וּבוֹ צָרִיךְ לְקַשֵּׁר (לְסַדֵּר) אוֹתָם כְּמוֹ זֶה: זְכֻרָה – קַדֵּשׁ לִי, וְזֶה י׳. בִּינָה – וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ, וְזוֹ ה׳. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל לְיָמִין – ו׳. וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ לִשְׂמֹאל, וְזוֹ ה׳, וּבָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִכְלָלִים.

וּכְשֶׁנִּכְלְלוֹת בּוֹ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וְשֶׁל יָד, נִקְרָאוֹת תְּפִלִּין. וּבוֹ הֵם מִצְוָה אַוְזָת, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְסִיק, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ, סָוז בֵּין תְּפִלָּה לִתְפִלָּה – עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ. וְזֶהוּ עִקַּר הַגְּמָרָא. וְאֵלּוּ שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ שְׁתֵּי מִצְוֹוֹת (כְּתַלְמוּד) שֶׁל יְרוּשַׁלְמִי, הוּא מִיָּמִין וּשְׂמֹאל שֶׁשָּׁם הָעֲנָפִים נִפְרָדִים שֶׁמִּצַּד הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל. שְׁתַּיִם דִּבֵּר אֱלֹהִים – צָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן שְׁתֵּי בְּרָכוֹת, אַוְזַת לְהָנִיזוֹ תְּפִלִּין עַל שֶׁל יָד, וְאַוְזַת עַל מִצְוַת תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וְאִם סָוז בֵּינָתַיִם, מְבָרֵךְ עַל שֶׁל רֹאשׁ שְׁתַּיִם.

אֲבָל מִצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אַוְזַת דִּבֶּר אֱלֹהִים, וְלֹא צָרִיךְ אֶלָּא בְּרָכָה אַוְזַת, כִּי אָוְזַד קְרָאתִיו. וְאִם סָוז בֵּין תְּפִלָּה שֶׁל יָד לִתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, הוּא עוֹשֶׂה פָּרוּד בַּיְוזוּד, וּמִשּׁוּם זֶה עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ וְלֹא מִצְוָה. וְאֵין עֲבֵרָה אֶלָּא מָוֶת, שֶׁנֶּאֱמַר רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר כִּי הַמָּוֶת יַפְרִיד בֵּין א״וז לְד׳. וּמִשּׁוּם זֶה עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ, וְזוֹוְרִים עָלֶיהָ מֵעוֹרְכֵי הַמִּלְוָמָה. וְשֶׁאִם יוֹצֵא מִשָּׁם בְּזֵוְטָא זֶה, יָמוּת.

וְזֶהוּ אַוְזַת דִּבֶּר אֱלֹהִים. זֶה הַצַּדִּיק שֶׁהוּא יוֹם שַׁבָּת, זָכוֹר וְשָׁמוֹר בְּדִבּוּר אָוְזַד צְרִיכִים לְיַוֵּזד אוֹתָם בּוֹ וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָם אָוְזַד. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, זָכוֹר לְוָכָר וְשָׁמוֹר לִנְקֵבָה. אֲבָל מִצַּד שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל הֵם שְׁנֵיהֶם שְׁתֵּי מִצְוֹוֹת, וּכְמוֹ זֶה כָּל הַמִּצְוֹוֹת.

וּמִשּׁוּם הַמַּוְזַלְקֶת הִיא בֵּין הַוְזַבְרִים בַּתְּפִלִּין, וּשְׁאָר הַמִּצְוֹוֹת הוּא בְּיָמִין וּשְׂמֹאל. אֲבָל בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי אֵין שָׁם מַוְזַלְקֶת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עִקַּר הַגְּמָרָא שֶׁהִיא שְׁלֵמָה, וּמִשָּׁם נִקְרָא יַעֲקֹב אִישׁ תָּם, הוּא ו׳ שֶׁכּוֹלֵל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. ה׳ הַגְּמָרָא שֶׁלָּהּ הִיא תָּם בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת יה״ו, וּבוֹ נִשְׁתַּכֵּם יְהוָה.

וּמִשּׁוּם זֶה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּפְרָדִים הָעֲנָפִים לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, אֲבָל לְמַטָּה נִקְרֵאת אַגָּדָה אַוְזַת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּמִשּׁוּם זֶה וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ וַיֹּאמֶר אַל תֵּרֵד מִצְרַיְמָה. זוֹ הַדַּרְגָּה הָרָעָה שֶׁגָּרְמָה רָעָב שֶׁל הַתּוֹרָה וַעֲנִיוּת שֶׁל מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, שְׁכֹן בָּאָרֶץ – זוֹ שְׁכִינָה. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ הָרִאשׁוֹנִים, כָּל

הַדָּר בְּזוּץ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁאַבְרָם הַרְגָּתוּ אַרְיֵה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ גּוּר אַרְיֵה, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת. הַיְמִין שֵׁם יה״ו שֶׁעוֹלֶה לְזֶ״ן שִׁבּוּן אֱהְיֶ״ה, וְשֵׁם ו׳ בִּשְׁבִיל ה׳ שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁהִיא הָאָרֶץ. וּמִצַּד הַיְמִין נִקְרָא בָּאָרֶץ, שֶׁשָּׁם אָב, ב״א בְּהַפּוּךְ הָאוֹתִיּוֹת אָב, וְזֶהוּ בָּאָר״ץ, כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ.

וְאֶהְיֶה עִמְּךָ – זוֹ יה״ו בְּזֶ״ן שִׁבּוּן אֱהְיֶ״ה, בִּשְׁבִיל ה׳. וְאֶהְיֶה עִמְּךָ – ו׳ שֶׁהוּא בֵּן י״ה בִּן אֶהְיֶה עִמְּךָ. וַאֲבָרֶכְךָ – שֶׁהַבְּרָכוֹת הֵן מִצַּדּוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן. הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת בְּרָכָה מִצַּד הַיְמִין, וּקְדֻשָּׁה מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרָא יְבָרֵךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל.

וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל נִקְרָא קָדֵשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קָדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַה׳. וּמִקְדָּשַׁי תִּירָאוּ. וְקָדוֹשׁ מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וּמִשּׁוּם שֶׁהַבְּרָכָה הִיא מִצַּד הַיְמִין, אָמַר וַאֲבָרֶכְךָ כִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ. הַזֶּרַע הוּא מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי לְמַעְלָה, וּמִצַּד הַצַּדִּיק לְמַטָּה, וְזֶהוּ עַל כָּל זֶרַע זֶרוּעַ. זֶרוּעַ לְמַעְלָה, זֶרַע לְמַטָּה. שְׁמִי שֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית עוֹלֶה עַל כָּל הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן עָרְלָה וּפְרִיעָה, שֶׁשָּׁם סָמְאֵל וְנָזָשׁ, הַמְמֻנִּים שֶׁל כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם זֶה כִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת כָּל הָאָרֶצֹת הָאֵל, שֶׁהֵם הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל אֵל אַזּוֹר.

וַהֲקִמֹתִי אֶת הַשְּׁבֻעָה, הַשְּׁבוּעָה הִיא הַשְּׁכִינָה, וְהַקִּיּוּם שֶׁלָּהּ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ, שֶׁבּוֹ הַנֶּאֱלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זַי ה׳ שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר. עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי, עֵקֶ״ב רָאשֵׁי תֵבוֹת: ע׳ עֲנָוָה, ק׳ קְדֻשָּׁה, ב׳ בְּרָכָה. סַנְדָּל לַעֲנָוָה – יִרְאָה, וּמִשּׁוּם זֶה עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה׳. עֲנָוָה מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וּמִשּׁוּם שֶׁמּשָׁה הָיָה מִשָּׁם, נֶאֱמַר בּוֹ וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד. וְהָעֲנָוָה מִיָּמִין. וְהַשְּׁכִינָה יִרְאָה מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה הִיא עֵקֶב לָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, נֶאֱמַר בּוֹ רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת. וְנֶאֱמַר בַּשְּׁכִינָה עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה׳.

כָּזֶה הוּא. הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב. אַזּוֹר כָּךְ נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב

הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפָּקֹד ה׳ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם. וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי – זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁהִיא מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי. מִצְוֹתַי – מִצַּד הַיָּמִין כְּלוּלִים בְּמֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים. וְזִקּוֹתַי – מִצַּד הַשְּׂמֹאל שֶׁמִּשָּׁם כִּי זוֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא. וְזִקִּים וּמִשְׁפָּטִים הֵם מִשָּׁם גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ, שֶׁשָּׁם גְּזֵרַת כָּל הַדִּינִים. וְתוֹרָתִי – מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהוּא סֵפֶר תּוֹרָה. הַצַּדִּיק הוּא סֵפֶר תּוֹרָה, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

וְאִם תֹּאמַר, צַדִּיקִים עוֹמְדִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם – אֵלּוּ הַתָּגִים שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁהֵם בֶּד״ק וַזַ״ה שׁעטנ״ז ג״ץ. וְאָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵלּוּ הַתָּגִים הֵם כְּלֵי זַיִן, כְּאָדָם שֶׁאוֹחֵז כְּלִי זַיִן בְּיָדוֹ וּמַגִּיעַ אוֹתוֹ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל וְלִקְדֻשָּׁה. וּכְלֵי הַזַּיִן הֵם בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת ז״ן בדוז״ק, שֶׁהִיא כְּמִין זַטְטֶרֶת שֶׁל הָאוֹת זַיִן וְנַעֲשָׂה זֶה, וְסִימָנְךָ – ז״ה ו״ד ז״וז וז״ק וז״י. ז׳ צַדִּיק בְּכָל אוֹת וָאוֹת, וְהוּא עִם י׳ עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ.

וַיֶּשֶׁב יִצְחָק בִּגְרָר. בֹּא וּרְאֵה, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבֵק בֵּין אוֹת לְאוֹת, וְלֹא יִהְיֶה זָסֵר אוֹת מִן הַתֵּבָה, וְלֹא מְשַׁנִּים מִפְּתוּחוֹת לִסְתוּמוֹת וּמִסְתוּמוֹת לִפְתוּחוֹת, וְאִם לֹא – סֵפֶר הַתּוֹרָה פָּסוּל. וְכָל הַתִּקּוּן הַזֶּה לָמָּה? אֶלָּא הָאוֹתִיּוֹת פְּתוּחוֹת מִצַּד הַשְּׂכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, וְהַסְּתוּמוֹת מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר. וְאוֹתָם מֵ״ם, זוֹ פְּתוּחָה וְזוֹ סְתוּמָה. מ׳ פְּתוּחָה – מַלְכוּת. ם סְתוּמָה – בִּינָה, מִצַּד הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל, שֶׁעֲנָפִים מִתְפָּרְדִים לֹא יִדְבַּק אוֹת בְּאוֹת. וּמִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, לֹא יוֹסִיף אוֹת וְלֹא יְזַסֵּר אוֹת, שֶׁכָּל הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ, וְאִם הִדְבִּיק – נִגְרָר, וּמִשּׁוּם זֶה וַיֶּשֶׁב יִצְחָק בִּגְרָר וְגוֹ׳.

בֵּינְתַיִם הִגָּה עֵלֶם הִזְדַּמֵּן בֵּינֵיהֶם וְאָמַר, לָמָּה אֵין נִקּוּד בְּסֵפֶר תּוֹרָה? אָמַר לוֹ, בְּנִי, כָּל נְקֻדָּה הִיא תְּנוּעָה שֶׁל אוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ הַפָּרָקִים שֶׁהֵם הַתְּנוּעוֹת שֶׁל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְכָל תְּנוּעָה הֵם מִצַּד הַזְּכוּת. וּכְדֵי לְהַכִּיר אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה, הוּא מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, אֵין בּוֹ נְקֻדּוֹת. וְכָל הַנְּקֻדּוֹת הֵן בַּגּוּף, עֵינַיִם, פָּנִים, אָזְנַיִם. הַזּוֹטָם שֶׁל כֻּלָּם עַל הַפֶּה.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נִתְּנָה מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁשָּׁם כִּתְיָבָה, פָּרְשׁוּהָ שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁלֹּא לִקְרֹא אוֹתוֹ עַל פֶּה, וְנֶאֱמַר שֶׁאֵין לוֹ נְקוּדִים. לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה יֵשׁ טְעָמִים וּנְקֻדּוֹת.

דָּבָר אַחֵר וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳. בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ נְבוּאָה מֵרְאִיָּה, וְיֵשׁ נְבוּאָה מֵרִיזַ, וְיֵשׁ נְבוּאָה מִשְּׁמִיעָה, וְיֵשׁ נְבוּאָה מִדִּבּוּר, וְהֵם ד׳ מֶרְכָּבוֹת לַשֵּׁם יְהוָה. בִּרְאִיָּה, בְּרִיאָה שֶׁהִיא מַרְאֶה, וּכְנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלְּמַעְלָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה אָדָם.

וַהֲרֵי הִקְשׁוּ הָרִאשׁוֹנִים, אַזַּר שֶׁכָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבָּרָא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הִזְכִּיר בְּרִיאָה בִּלְשׁוֹן יְחִיד, לָמָּה הִזְכִּיר בְּנַעֲשֶׂה אָדָם בִּלְשׁוֹן רַבִּים כְּדֵי לָתֵת פָּתְחוֹן פֶּה לַמִּינִים וְלַמּוּמָרִים? אֶלָּא כָּאן כָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְגוֹ׳ וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם. לְקַיֵּם בָּהֶם וּבַאֲבַד רְשָׁעִים רִנָּה. שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה סְתָמָהּ שֶׁהוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם הָעֶלְיוֹן הָרִאשׁוֹן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. אֶת – לְרַבּוֹת שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ בִּדְיוּקָן שֶׁל אָדָם עֶלְיוֹן בַּמֶּרְכָּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּדְמוּת פָּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם.

וּבָרָא אוֹתוֹ בִּשְׁנֵי דְיוּקְנָאוֹת שֶׁכָּתוּב בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם, שֶׁהֵם אָדָם שֶׁל כִּסֵּא הַכָּבוֹד מָרוֹם, וְאָדָם שֶׁל הַכִּסֵּא הַשֵּׁנִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מֵרִאשׁוֹן, וְזֶהוּ מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן. וּמַה שֶּׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, זֶה לְלַמֵּד לְכָל אֶזְוָד וְאֶזְוָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהֵם זָכָר וּנְקֵבָה לְשַׁתֵּף אוֹתוֹ בְּזִוּוּגוֹ, שֶׁאִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַפָּסוּק בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ וְהוּא יְיַשֵּׁר אָרְחֹתֶיךָ. שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳. שֶׁוַּדַּאי נֶאֱמַר בְּעֹלַת הָעֹלוֹת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת שֶׁצִּיֵּר בָּהֶם עֹלַת עַל הַכֹּל, וְהֵם י׳ מֵאִישׁ וְה׳ מֵאִשָּׁה. שְׁנֵי עוֹלָמוֹת שֶׁצִּיֵּר בָּהֶם עֹלַת עַל הַכֹּל הֵם ו׳ ה׳, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה י״ה, וְזֶהוּ יו״ד ה״א וא״ו ה״א.

וְאָמַר עֹלַת עַל הַכֹּל, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁבְּאֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, וְכִסֵּא לָאָדָם לָשֶׁבֶת בַּיִת, לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא, שֶׁבָּהֶם אי״ה אוֹ״ה, וּבָהֶם נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם, וְנֶאֱמַר בָּהֶם אָדָם אַתֶּם – שַׁתְּפוּנִי

עִמָּכֶם בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ וְיִתְקַיְּמוּ מַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁאֲנִי הוּא שֶׁבָּרָאתִי כָּל הָעוֹלָמוֹת וְכָל הַכִּסְאוֹת וְהַזָּיוֹת וְהַמַּלְאָכִים וְכָל הַצָּבָא הָעֶלְיוֹנִים וּבְנֵי אָדָם בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ בְּיִשְׂרָאֵל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה שֶׁנִּתַּן לָהֶם, לֹא יִמְצְאוּ בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה בָּהֶם שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמְּשׁוּ אוֹתִי עִמָּהֶם. וּמְשׁוּם זֶה אָמַר לָהֶם נַעֲשֶׂה אָדָם, בְּשִׁתּוּף שֶׁלִּי, וְלֹא הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה עָשׂוּ פָּעֳלָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה פָּזוּת מִמֶּנִּי.

וּמְשׁוּם זֶה בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ. וְכָל אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה, אֵין לָהֶם בּוֹ יְדִיעָה, וְהוֹלְכִים כְּצֹאן בְּלִי רוֹעֶה, וְנֶאֱמַר בָּהֶם כִּי כָּל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו, וְעוֹשִׂים הַרְבֵּה אֱלָהוּת, וְכָל יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה, הֵם עוֹבְדִים אוֹתוֹ אֶחָד בּוֹ, וּבְכָל הָאוֹתִיּוֹת וְהַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלּוֹ וּבְכָל הַמַּזָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים שֶׁנִּבְרְאוּ בָּהֶם.

וּבְכָל הַבְּרִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּחְתּוֹנוֹת וּלְמַעְלָה מִכֻּלָּם אֶחָד, וּלְמַטָּה מִכֻּלָּם, וּמִבַּפָּנִים שֶׁל כֻּלָּם, וּמִבַּחוּץ שֶׁל כֻּלָּם הוּא אֶחָד. מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצָפָנּוּ, וְכָךְ תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ. כָּךְ הוּא מִבַּפָּנִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ מִחוּץ לְכָל הָעוֹלָמוֹת לֹא מִשְׁתַּנֶּה, וְאֵין שֵׁם וְזִבּוּר אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם ה׳ וּבְכָל הַכִּנּוּיִים שֶׁלּוֹ זוּז מִמֶּנּוּ. שֶׁאִם לֹא שֶׁהוּא זוֹבֵר בְּקִרְבָּנָה י׳ בְּה׳ ו׳ בְּה׳, לֹא נִקְרְאוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּשֵׁם יְהוָ״ה, וְהוּא מְזַכֵּר יְהוָ״ה אֲדנָ״י, וְהוּא מְזַכֵּר יְהוָ״ה בֵּאלֹהִים, שֶׁעוֹלֶה לְוֶוֹשְׁבּוֹן אֶהְיֶ״ה אֲדנָ״י. וְהוּא לֹא נִקְרָא אֶחָד פָּזוּת מֵהֶם, שֶׁהוּא אֶחָד שֶׁמְּזַכֵּר שְׁנַיִם, שֶׁהֵם זָכָר וּנְקֵבָה, וְעוֹשֶׂה אוֹתָם אֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּאָדָם וְזָוָה כִּי אֶחָד קְרָאתִיו. וְהוּא מְשַׁתֵּף בְּבִנְיַן בֵּן וּבַת שֶׁהֵם בָּנִים, לָשׁוֹן שֶׁל בִּנְיָן. וְזֶהוּ אִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת.

וְכָל עִנְיָן וּמַעֲשֶׂה שֶׁאֵינוֹ מְשֻׁתָּף בּוֹ, מַה כָּתוּב בּוֹ? כִּי שָׁמַיִם כָּעָשָׁן נִמְלָזוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה. וּמִיָּד, יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ, שֶׁהֵם הַבִּנְיָן וְהַשֻּׁתָּף שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּל הַהֲבָלִים שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם הֵם שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וַעֲתִידִים לְהֶאָבֵד,

וְכָל הַהֲבָלִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּיי׳ בְּיִזּוּדוֹ. אוֹתָם שָׁמַיִם וָאָרֶץ הַבְּנָיָן שֶׁלּוֹ. וּמַה הוּא זַיִן וְקָיְם – כָּךְ מַעֲשֵׂהוּ זַיִן וְקָיְם. וּמְשׁוּם זֶה אָמַר זַיִן אֲנִי נְאֻם ה׳ אִם אֶזְפֹּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ מִדַּרְכּוֹ וְזָיָה.

וּכְמוֹ שֶׁאָמַר לְיִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה אָדָם, כָּךְ אָמַר לַסְּפִירוֹת נַעֲשֶׂה אָדָם. זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לַמַּוְזָשָׁבָה וְאַזְרוֹן לַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֵם זָכְמָה בָּרֹאשׁ וְזָכְמָה בַּסּוֹף. שֶׁכָּל סְפִירָה נוֹתֶנֶת בּוֹ זֶלְקוֹ, וּמְשׁוּם זֶה הוּא בְּדִיוּקְנוֹ מְאַסֵּף לְכָל הַמַּוְזָנוֹת הַצְּבָאוֹת. וְרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן בְּדִיוּקְנוֹ.

וְאָמַר לַמַּלְאָכִים נַעֲשֶׂה אָדָם, וְזֶה מִטַּטְרוֹ״ן, שֶׁכָּל מַלְאָךְ וְזַיָּה שָׁם בּוֹ זֶלְקוֹ. וְכָךְ אָמַר לִצְבָא הַשָּׁמַיִם לַעֲשׂוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּדִיוּקְנוֹ, וְכָל כּוֹכָב נוֹתֵן בּוֹ זֶלְקוֹ, וְעֹלַת עַל הַכֹּל הִשְׁתַּתֵּף בּוֹ בְּכָל מָקוֹם, בְּתִפְאֶרֶ״ת בְּמִטַּטְרוֹ״ן וּבַשֶּׁמֶשׁ, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם, לְאָמַּן שֶׁזָּרַע כַּמָּה זֶרְעוֹנִים בְּבַת אַזַּת, וְכָל אֶזֶד יָצָא בְּיוֹמוֹ. אַזַּר כָּךְ אָמַר לְאֱלֹהִים שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים: אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּשְׁתַּתְּפוּ כֻּלְּכֶם לַעֲשׂוֹת כְּלִי, וְכָל אֶזֶד מֵהֶם יִתֵּן בּוֹ זֶלֶק מִמַּה שֶׁנָּתַתִּי בָּכֶם, וַאֲנִי אֶשְׁתַּתֵּף עִמָּכֶם בַּכְּלִי הַהוּא זֶלֶק מִמֶּנִּי. אָמְרוּ לוֹ: מָה הַכְּלִי הַזֶּה כָּל כָּךְ זָשׁוּב לְפָנֶיךָ שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל מֵהַכֹּל? אָמַר לָהֶם: הַכְּלִי הַזֶּה הוּא אָדָם שֶׁיִּהְיֶה בַּדִּיוּקָן שֶׁל הָאָדָם הָעֶלְיוֹן.

אָמְרוּ לוֹ: לָמָּה תֹּאמַר לָנוּ שֶׁכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד נוֹתֵן בּוֹ זֶלְקוֹ, וַהֲרֵי אַתָּה הוּא אֲדוֹן הַכֹּל, וְאַתָּה בָּרָאתָ הַכֹּל? טֹל אַתָּה מִכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה פֶּתְזוֹן פֶּה לְאוֹתָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בְּכָךְ, שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁמַּעֲשֶׂה שֶׁל אָדָם אַתָּה צָרִיךְ מֵהַשְׁלִיזִים שֶׁלְּךָ.

אָמַר לָהֶם: לְמֶלֶךְ שֶׁנָּתַן מַתָּנָה לַעֲבָדָיו וְנָתַן לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד וֶזֶלְקוֹ וִירֻשָּׁתוֹ מֵאוֹתָהּ מַתָּנָה, אַזַּר כָּךְ בָּא הָעֶבֶד הַנֶּאֱמָן אֵלָיו וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מַתָּנָה. אָמַר הַמֶּלֶךְ: הָעֶבֶד הַזֶּה עָבַד אוֹתִי בְּכָל הָאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ, כָּךְ אֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת הַכְּלִי שֶׁלּוֹ מַתָּנָה מִכָּל הַצְּבָאוֹת שֶׁלִּי. מָה עָשָׂה? כִּנֵּס אֶת כָּל הַמַּוְזָנוֹת

שֶׁלּוֹ וְאָמַר: אֲנִי רוֹצֶה מִכֶּם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד יִתֵּן מַתָּנָה מִשֶּׁלּוֹ לָעֲבֹד הַזֶּה, וַאֲנִי אֶשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם וְאֶתֵּן בּוֹ מַתָּנָה מִשֶּׁלִּי.

מֵהֶם הִקְשׁוּ וְאָמְרוּ מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ, וּמֵהֶם אָמְרוּ בְּרָצוֹן שָׁלֵם. אַף כְּךְ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַזָּלָהּ לְהִבָּרְאוֹת, קֹדֶם שֶׁנִּבְרְאוּ הַמַּלְאָכִים וְכָל הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וּבַזְּבִיבוּת שֶׁלָּהֶם הֵנִיזֵז אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם שֶׁיִּהְיוּ אַזָּרוֹנִים לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וְאָמַר עָלָיו נַּעֲשֶׂה אָדָם.

וְלָמָּה? אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַזְּבִיבוּת שֶׁל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל, וְהֵם הָיוּ עֲתִידִים לְהִקָּרֵא בִּשְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, כִּנֵּס אֶת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְתוֹנִים לָתֵת זֵלֶק מִכֻּלָּם. מִשּׁוּם שֶׁאִם יֶזֶטָא הָאָדָם, כֻּלָּם נִמְצָאִים זַסְרִים בָּהֶם מֵאוֹתוֹ הַזֵּלֶק שֶׁנָּתְנוּ בּוֹ, וְכֻלָּם יְבַקְּשׁוּ רַזְמִים בִּשְׁבִילוֹ. וְהוּא נָתַן בָּהֶם מִשֶּׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמַּרְוִים לוֹ עֲשֵׂה לְמַעַנְךְ אִם לֹא לְמַעֲנֵנוּ, בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ הַזֵּלֶק שֶׁלְּךְ שֶׁנָּתַתָּ בְּיִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי זֵלֶק ה׳ עַמּוֹ. וְהוּא מוֹזֵל לָהֶם בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ הַזֵּלֶק שֶׁלּוֹ שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁנָּתַן בָּהֶם.

שֶׁאִם לֹא יִתְּנוּ הֵם מֵעַצְמָם זֵלֶק בּוֹ בִּרְצוֹנָם, כֻּלָּם הָיוּ טוֹעֲנִים עָלָיו, שֶׁאַתָּה נָטַלְתָּ מֵעִמָּנוּ עַל כָּרְזֵנוּ זֵלְקֵנוּ שֶׁהוּא בָּאָדָם מִכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, וְלֹא הָיוּ מְרַזְמִים עָלָיו. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פֶּתְזוֹן פֶּה, מִשּׁוּם זֶה לֹא רָצָה לְטֹל זֵלֶק אֶלָּא בִּרְצוֹנָם.

כְּמוֹ זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בָּרוּעָה הַנֶּאֱמָן, עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי לָקַזְוְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם. וּמִשּׁוּם שֶׁהַמַּזִּיקִים סָרְזוּ לוֹ וְלֹא רָצוּ לָתֵת בּוֹ זֵלֶק, וְאָמְרוּ מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְגוֹ׳, לֹא בָּרָא לָהֶם לְבוּשִׁים, שֶׁהֵם הַגּוּפִים שֶׁלָּהֶם, וְהֵם שׁוֹנְאִים אוֹתָם. וְעַל כֵּן הַמְּמֻנִּים שֶׁעַל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אֻמּוֹת שֶׁהֵם לְפָנֶיךְ, כְּמוֹ כַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל מְזַזְּבִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אוֹתָם אֻמּוֹת הָעוֹלָם הֵם רְצוּעוֹת בִּידֵי בּוֹרֵא הָעוֹלָם לְהַלְקוֹתָם בָּהֶם.

וּכְשֶׁזּוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, זוֹרֵק אֶת הָרְצוּעוֹת מִיָּדוֹ, וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶם מַמָּשׁ.

שֶׁהַכּוֹזֵב שֶׁל הָרְצוּעוֹת אֵינוֹ אֶלָּא בִּידֵי שֶׁל מִי שֶׁנּוֹטֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהֶם וֵזֶלֶק מִבּוֹרֵא הָעוֹלָמוֹת שֶׁהוּא עֹלַת עַל הַכֹּל, וּמֵעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת וּמֵהַכְּסָאוֹת וּמֵהַמַּלְאָכִים וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, כְּשֶׁזּוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, מִכָּל מַה שֶּׁנִּטְלוּ מְבַקְּשִׁים עֲלֵיהֶם רַוָּזְמִים, זוּץ מְשִׁדִּים וּמַזִּיקִים וְכוֹזוֹת הַטֻּמְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל אַל תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה, שֶׁאֵין לָהֶם וֵזֶלֶק בָּהֶם.

וּמִשּׁוּם זֶה אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם מֵאוֹתָם כּוֹזוֹת הַטֻּמְאָה, אֵין לְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּם בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְלֹא בְּכָל מַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב אֲשֶׁר זָלַק ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳, וּבְךָ בָּזַר ה׳. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כִּי כָל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וְגוֹ׳, שֶׁהוּא יָזִיד וּמְיֻזָּד בְּכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁכְּלוּלִים בָּהֶם.

וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּלוּלִים מֵעֶלְיוֹנִים וְתַזְהוֹנִים, וְעֹלַת עַל הַכֹּל שָׂם אֶת שְׁמוֹ בָּהֶם, וְהֵם אֲהוּבִים יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם וֵזֶלֶק בַּסְּפִירוֹת מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּמַּלְאָכִים, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם גּוֹרָלוֹ וְנַוָּזַלְתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַבָּנִים אֵצֶל אֲבִיהֶם. שֶׁהַמַּלְאָכִים אֵינָם אֶל הַסְּפִירוֹת אֶלָּא כְּמוֹ סוּסִים אֶל הָרוֹכְבִים עֲלֵיהֶם, אֲבָל יִשְׂרָאֵל בָּנִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִים עַד שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אֻמּוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה כָּלַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסַנְוֵזְרִיב אֶת שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם הָאֻמּוֹת, לְקַיֵּם בָּהֶם מ׳לְוָזָמָה לַ״ה׳ בַּ׳עֲמָלֵק מִדּוֹר דּוֹר.

וּכְנֶגֶד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שָׂרִים הֵם הַשָּׁמוֹת שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֶׁל וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, לְקַיֵּם בָּהֶם הִגָּה ה׳ רֹכֵב עַל עָ״ב קַ״ל, לִטֹּל מֵהֶם נְקָמָה מֵעֲמָלֵק שֶׁכּוֹלֵל בּוֹ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אֻמּוֹת. וּכְנֶגֶד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת וַיְכֻלּוּ הוּא שֶׁעוֹלֶה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם.

וְזֶה עָלָיו נֶאֱמַר שָׁזַרְעָ כָּל הַזֵּרְעוֹנִים בְּבֵת אַזַּת יְזִידָה, וְהִיא הַכַּלָּה, שַׁבַּת הַמַּלְכָּה מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִיא תִּפְאֶרֶת וְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל בְּרִיּוֹת בְּרֵאשִׁית נִכְלָלִים בָּהּ, לְכָךְ הִתְזַוִּילָה הַתּוֹרָה בְּבֵי״ת מִבְּרֵאשִׁית, וְהִיא

בַּת זוּגוֹ שֶׁל תִּפְאֶרֶת אָדָם, כָּל אֶזְוֵד נָתַן בּוֹ וְזָלְקוֹ.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אוֹתָהּ גְּדוֹלָה וְשׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נִבְרְאוּ בָּאוֹת י׳, בַּת יְזִידָה הַכְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְעֶשֶׂר אֱלֹהִים. ה׳ כְּלוּלָה מֵוָזַמְשָׁה אוֹרוֹת, הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן. ו׳ שִׁשָּׁה עַמּוּדֵי אֱמֶת. יוֹם הַשִּׁשִּׁי ה׳, שֶׁבְּשִׁשִּׁיל שֶׁבַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי ו׳, נִשְׁלְמָה ה׳ בְּבַת אַוָּזוֹת.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁיֵּשׁ לַסְּפִירוֹת לַעֲשׂוֹת פָּעֳלָהּ בְּשֵׁם יָדוּעַ, שֶׁמּשָׁם פָּעֳלָהּ, לֹא תִּשְׁתַּלֵּם וְלֹא תֵּעָשֶׂה עַד שֶׁכָּל סְפִירָה נוֹתֶנֶת שָׁם וְזָלְקָהּ (כּוֹזָה). וְזֶה נוֹתֵן שָׁם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם כָּל הַגָּוָנִים הַשְּׁזוּרִים מֵהַצַּד שֶׁל בַּת יְזִידָה, וְהֵם הַנְּקֻדּוֹת הָאַדַּמּוֹת מִצַּדָּם שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וְזֶה נוֹתֵן וְכוּ׳ עַד שֶׁנִּכְלָלוֹת בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁל כָּל הַסְּפִירוֹת. (עכ״מ).

עוֹד לְפָרְשַׁת וַיֵּרָא אֵלָיו

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַהוּ וַיֵּרָא אֵלָיו? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹר דּוֹר וּפָרְנָסָיו, דּוֹר דּוֹר וּמַנְהִיגָיו, כָּךְ הֶרְאָה לְאַבְרָם וְאָמַר לוֹ: בַּדּוֹר הַזֶּה יִהְיוּ צַדִּיקִים, וּבַדּוֹר הַזֶּה בֵּינוֹנִיִּים, וּבַדּוֹר הַזֶּה רְשָׁעִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם וזוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם (שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳, כִּי אִם לְיִרְאָה), וּבְפָסוּק אַזַּר כָּתוּב (איוב ג) מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב. וְאִם קֹדֶם שֶׁבָּאוּ לָעוֹלָם נִגְזַר עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת צַדִּיקִים אוֹ רְשָׁעִים אוֹ בֵּינוֹנִיִּים, לֹא הָיָה עָתִיד לִהְיוֹת לָהֶם עֹשֶׁר וְעֹנֶשׁ, וְלֹא הָיָה לַנָּבִיא לוֹמַר לָהֶם (מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב, וְלֹא הָיָה לָהֶם לְבַעֲלֵי) מִשְׁנָיוֹת לוֹמַר הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם וזוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ עֲמֻקָּה, וְנָזְלְקוּ בָּהּ הַקַּדְמוֹנִים, וְרַבִּים כָּשְׁלוּ בָּהּ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְעֹמֶק הַסּוֹד. עַל הַנָּבִיא נֶאֱמַר הַפָּסוּק הַזֶּה (ירמיה א) בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ. וְזֶה סוֹד הַכֹּל צָפוּי וְהָרְשׁוּת נְתוּנָה. הֲרֵי הַדְּבָרִים הַלָּלוּ סְתוּמִים, וְלֹא מִתְגַּלִּים אֶלָּא בְּמַה שֶׁבֵּאֲרוּ רַבּוֹתֵינוּ,

מַזָּלָשָׁבָה טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרָפָה לְמַעֲשֶׂה, מַזָּלָשָׁבָה רָעָה אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרָפָה לְמַעֲשֶׂה.

מַזָּלָשָׁבָה טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרָפָה לְמַעֲשֶׂה – לָמַדְנוּ מִכָּאן, שֶׁקָּדַם שֶׁבָּא לָעוֹלָם הוּא מִתְפַּלֵּל בִּשְׁבִילוֹ, וְשָׂם בּוֹ מַזָּלָשָׁבְתּוֹ בִּשְׁעַת הַזִּווּג, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וְכוּ' וּבְטֶרֶם וגו'. אָזַד עַל שֶׁהִתְפַּלֵּל בִּשְׁבִילוֹ קֹדֶם שֶׁבָּא לָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁשָּׂם בּוֹ מַזָּלָשָׁבְתּוֹ קֹדֶם יְצִירָתוֹ בַּבֶּטֶן בִּשְׁעַת הַזִּווּג, וּמִשּׁוּם זֶה בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם וגו'. וּמִשּׁוּם שֶׁהִקְדִּימָה אוֹתוֹ בִּתְפִלָּה וּבְמַזָּלָשָׁבְתּוֹ קֹדֶם יְצִירָתוֹ וְקֹדֶם שֶׁיָּצָא מֵרֶחֶם אִמּוֹ, הוּא מְנַבֵּא עֲתִידוֹת קֹדֶם שֶׁיְּבֹאוּ לָעוֹלָם.

כָּל שֶׁכֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיָּדַע כָּל הַדּוֹרוֹת קֹדֶם שֶׁיְּבֹאוּ לָעוֹלָם. שֶׁקֹּדֶם שֶׁיְּבֹא כָּל בֶּן אָדָם לָעוֹלָם, קֹדֶם יְצִירָתוֹ מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַטִּפָּה הַהִיא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עָלָיו אִם יִהְיֶה נָבִיא אוֹ זָקֵן אוֹ בַּעַל מִקְרָא וּמִשְׁנָה אוֹ בַּעַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹ בַּעַל בַּת קוֹל, שֶׁבַּת הַקּוֹל מִתְנַהֶגֶת בַּדִּבּוּר שֶׁלּוֹ, וְיֹאמַר הֶלְכָה כְּפָלוֹנִי, אוֹ אִם יִהְיֶה טִפֵּשׁ. אֲבָל רָשָׁע וְצַדִּיק לֹא גּוֹזֵר. אַף עַל גַּב שֶׁאָבִיו עָשָׂה אוֹתוֹ בְּמַזָּלָשָׁבָה רָעָה, שֶׁעוֹשֶׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ עִם נְדָה אוֹ עִם עֲרָיוֹת, אוֹ בְּגוֹיָה אוֹ בְּזוֹנָה אוֹ בְּשִׁפְחָה.

אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בֶּן רָשָׁע אוֹ מַמְזֵר קֹדֶם יְצִירָתוֹ, לֹא צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אָבִיו לַעֲשׂוֹתוֹ בַּעֲרָיוֹת אוֹ בְּנִדּוֹת, שֶׁהֲרֵי צִוָּה בּוֹ בַּתּוֹרָה עַל הָעֲרָיוֹת וְעַל הַנִּדּוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב.

וְזֶה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר מֵהַנָּבִיא, מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב. מַה זֶּה הָרָעוֹת וְהַטּוֹב? אֶלָּא כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא גָּזַר עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק וְטוֹב, אֶלָּא קֹדֶם יְצִירָתוֹ הוּא יָדַע אֶת מַזָּלָשָׁבַת אָבִיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף מַזָּלָשָׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה. זֶה הוּא כָּל אָזַד בִּפָּרָט.

וּמִשּׁוּם זֶה הַכֹּל צָפוּי בְּמַזָּלָשָׁבָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ אֶת מַזָּלָשָׁבְתּוֹ

הָרָעָה, וְהָרִשׁוּת נְתוּנָה לָאָדָם בְּמַעֲשֶׂה. וְאָדָם זָטָא בַּמַּזָּשָׂבָה וּבַמַּעֲשֶׂה, וְגָרַם לָעוֹלָם שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, וְהוּא זָזַר בִּתְשׁוּבָה וְדָבַק בְּעֵץ הַזַּיִּים.

וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת תְּלוּיִים בּוֹ, וְהַתּוֹרָה שֶׁנִּתַּן לוֹ, נִתַּן לְמֹשֶׁה וּלְכָל יִשְׂרָאֵל. וְכָל הַדּוֹרוֹת הֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דּוֹד דּוֹר וּפַרְנָסָיו, דּוֹר דּוֹר וּמַנְהִיגָיו.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ תוֹרָה? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז רָאָה וַיְסַפְּרָהּ הֱכִינָהּ וְגַם חֲקָרָהּ וַיֹּאמֶר לָאָדָם. אַפְלוּ הַשֵּׁדִים וְהַמַּזִּיקִים יָצְאוּ מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ פֵּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים – אֵלּוּ שֶׁמַּעֲשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. וְלֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים, וּבָנִים לֹא יוּמְתוּ עַל אָבוֹת – אֵלּוּ שֶׁמַּעֲשֶׂה אֲבוֹתָם לֹא בִּידֵיהֶם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא אָמַר שֶׁהֶרְאָה לָאָדָם, וְלֹא לְאַבְרָהָם, וְלֹא לְשֵׁם נָבִיא, אֶלָּא דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו וְכוּ'. וְלֹא אָמַר שֶׁהֶרְאָה לוֹ צַדִּיקִים אוֹ רְשָׁעִים אוֹ בֵּינוֹנִיִּים, וְלֹא שֶׁגָּזַר עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת צַדִּיקִים אוֹ בֵּינוֹנִיִּים אוֹ רְשָׁעִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אַזַּר שֶׁהֶרְאָה לוֹ דּוֹר דּוֹר וּפַרְנָסָיו, דּוֹר דּוֹר וּמַנְהִיגָיו, וַדַּאי הִכִּיר בָּהֶם אִם הֵם צַדִּיקִים אוֹ רְשָׁעִים אוֹ בֵּינוֹנִיִּים! אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל סוֹד הַדָּבָר עָמוֹק, הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ.

בֵּינָתַיִם אוֹתוֹ הַזָּקֵן הָעֶלְיוֹן הִזְדַּמֵּן אֲלֵיהֶם וְאָמַר לָהֶם, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? סָזוּ לוֹ הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי שֶׁתּוֹרָה נִבְרְאָה אַלְפַּיִם שָׁנָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּבָהּ הֶרְאָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו וְכוּ', וּבָהּ הֶרְאָה לְאַבְרָהָם אַף כָּךְ מַה שֶּׁכָּתוּב בּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי. וּבָהּ נִמְלַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם.

וְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים אֲפִלּוּ כָּךְ נִמְלַךְ בָּהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָא הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית, וְאֵין רֵאשִׁית אֶלָּא תּוֹרָה, וְאֵין רֵאשִׁית אֶלָּא נְשָׁמָה. וְהַתּוֹרָה טָפְלָה לַנְּשָׁמָה, מִשּׁוּם שֶׁשַּׁבָּת שִׁקּוֹלָה כְּנֶגֶד כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וּמְזַלְזְלִים אוֹתָהּ בִּשְׁבִיל נְשָׁמַת אָדָם שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִמֶּנּוּ קֹדֶם זְמַנּוֹ.

וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ הִיא נִבְואִית בָּהּ נִבְרָא הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂלַז אוֹתוֹ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְהָגֵן עָלָיו וְלִסְבֹּל הָעֹל שֶׁלָּהֶם מִשּׁוּם שֶׁהִיא מֵעֵץ הַחַיִּים, שֶׁלֹּא תָּלוּי מִמֶּנָּה זְכוּת וְזוֹבָהּ וְלֹא שָׂכָר וְעֹנֶשׁ, שֶׁהֵם עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וְכָל דּוֹר אֵינוֹ פָּחוּת מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא, שֶׁלְּטוֹנָהּ שֶׁל אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה. וְהֶרְאָהּ לְאָדָם, אִם הַדּוֹר יִהְיֶה זַכַּאי, אָדָם יָקוּם לָרִאשֹׁנָה מִצַּד שֶׁל וֶזֶסְד, וְיִהְיוּ צַדִּיקִים מִצַּד שֶׁל וֶזֶסְד, וּמַטָּה לָהֶם כְּלַפֵּי וֶזֶסְד, וְהַדּוֹר הַזֶּה יִהְיוּ בַּעֲלֵי זַיִן וָוֶזֶסְד.

וְאִם לֹא מִתְנַהֲגִים בְּדַרְגָּתָם, שֶׁהוּא הַמְּמֻנֶּה עַל הַדּוֹר וּפַרְנָסָיו שֶׁיִּהְיוּ וֶזֶסִידִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲבִיר מֵהֶם אֶת הַוֶּזֶסְד, וּמַשְׁלִיט עֲלֵיהֶם הַגְּבוּרָה, מִדַּת הַדִּין, לָדוּן אוֹתָם כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם, וְלֹא כְּפִי הַדַּרְגָּה וְהַמּוֹלָד וְהַמַּזָּל שֶׁלָּהֶם. וְסוֹד הַדָּבָר הַזֶּה רָמוּז לָנוּ בְּהַגָּדוֹת וּדְרָשׁוֹת, שֶׁבְּאַרוּהָ, מְשַׁלְּזֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַוֶּזֶמוֹר – אֵלּוּ שְׁנֵי הַמְּשִׁיזִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ. אִם הַדּוֹר הוּא זַיִן, מִתְקַיֵּם בָּהֶם מְשַׁלְּזֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַוֶּזֶמוֹר.

וְעוֹד לָמַדְנוּ בְּסוֹד זֶה דָּבָר אַזְהָר לִסְמֹךְ לוֹ, בְּשַׁגָּם הוּא בָּשָׂר. וּבְאַרְנוּ, בְּשַׁגָּם – זֶה מֹשֶׁה, שֶׁעֲתִיד הָיָה לָתֵת תּוֹרָה בְּדוֹר הַמַּבּוּל, אֶלָּא שֶׁהָיוּ רְשָׁעִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּנַז אוֹתָהּ לַצַּדִּיקִים. אַף כָּךְ הָיְתָה מְזֻמֶּנֶת בַּת שֶׁבַע לְדָוִד מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, אֶלָּא שֶׁאָכְלָה תַּפָּזָה. וְלָמַדְנוּ שֶׁזְּטָאֵי הָאָדָם גּוֹרְמִים שֶׁלֹּא יְזֻכֶּה לְטוֹבָה שֶׁמְּזֻמֶּנֶת עָלָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית.

אַף כָּךְ, דּוֹר טוֹב, מַזָּלוֹת רָעוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לִהְיוֹת, יֵשׁ אֶת מִי שֶׁמִּתְרַזֵּק מִמֶּנּוּ עַד שֶׁמִּתַּקֵּן מַעֲשָׂיו, וּמַזְהִיר לוֹ אֲבָדָתוֹ. וְיֵשׁ שֶׁמְּאַבֵּד אוֹתוֹ בְּזֶטְאוֹ וְלֹא זוֹהֵר לוֹ לְעוֹלָם, וְזוֹהִי הָאֲבֵדָה שֶׁהִתְאָאֲשׁוּ הַבַּעֲלִים מִמֶּנָּה, וְזֶה שָׁזְכָה בַּמְּצִיאָה קָנָה אוֹתָהּ, אִם הִקְדִּים בָּהּ אֶת זַבְּרוֹ. וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְאֶה לְכָל הָעוֹלָם שִׁשֶּׁת אַלְפֵי שָׁנִים וְאֶזֶד זָרֵב, וְהֶרְאָה שֶׁבְּכָל הָאֶלֶף הָרִאשׁוֹן שִׁלְטוֹנוֹ הַוֶּזֶסְד.

בָּאֶלֶף הַשֵּׁנִי שִׁלְטוֹנוֹ גְּבוּרָה, שָׁדְרִים בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת – גִּבּוֹרִים וַוֶּזֶסִידִים, וּבָאֶלֶף הַשְּׁלִישִׁי שִׁלְטוֹנוֹ לִהְיוֹת דּוֹרוֹ אַנְשֵׁי אֱמֶת. הָאֶלֶף הָרְבִיעִי שִׁלְטוֹנוֹ נֵצַח,

וְהָאֶלֶף הַזֶּה מִישִׁי שֶׁלְּטוֹנוֹ הוֹד, וְהָיוּ עֲתִידִים לִהְיוֹת דּוֹרוֹתָם נְבִיאִים.

הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְאִם זָכוּ וְשָׁלוֹם בִּמְקוֹם שֶׁדַּרְגָּתָם מְזַוֶּגֶת אוֹתָם לִהְיוֹת צַדִּיקִים וְהֵם רְשָׁעִים, כְּאִלּוּ הֶעֱבִירוּ עַמּוּד הַצַּדִּיק יְסוֹד עוֹלָם מִן הָעוֹלָם, וּמַזְוְזִירִים אֶת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם בִּמְקוֹם הַצַּדִּיק סַמָּאֵל הָרָשָׁע.

אַף כָּךְ אִם הַדּוֹרוֹת שֶׁל נֵצַח וְהוֹד הֵם רְשָׁעִים בִּמְקוֹם נְבִיאֵי הָאֱמֶת – שׁוֹלְטִים נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר. וְאִם דּוֹר שֶׁאֱמֶת לֹא מַנְהִיגִים בּוֹ בֶּאֱמֶת – מִסְתַּלֶּקֶת מֵהֶם הָאֱמֶת, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם הַשֶּׁקֶר. וְאִם לְדוֹרוֹת הַגְּבוּרָה אֵין גְּבוּרָה עוֹמְדִים בַּפָּרֶץ – מִסְתַּלֶּקֶת מֵהֶם הַגְּבוּרָה וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם זָר. וְאָזוּד יֵרֵדְ אֶלֶף וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רַבָּבָה. וְאִם דּוֹר שֶׁל וַזְסִידִים לֹא מִתְנַהֲגִים בַּוַּזְסִידוּת, שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם גַּזְלָן שֶׁגּוֹזֵל אוֹתָם.

וְזֶהוּ שֶׁהֶרְאָה לְאָדָם כָּל הַדּוֹרוֹת וְהַמַּנְהִיגִים שֶׁלָּהֶם. אִם זַכָּאִים הַדּוֹרוֹת לָלֶכֶת אַזְרִיהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְנַהֵג בָּהֶם בְּאוֹתָהּ מַדְרֵגָה טוֹבָה. וְאִם לֹא – מִתְנַהֵג אִתָּם לְפִי מַעֲשֵׂיהֶם, בְּמַדְרֵגָה רָעָה. וּמְשׁוּם זֶה, (איכה ג) מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב.

וּבְכָל דּוֹר נוֹתֵן לָהֶם הַטּוֹב וְהָרַע לְפִי מַדְרֵגַת הַדּוֹר. וְסוֹד הַדָּבָר – (דברים ד) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁיִּהְיוּ עֲתִידִים לִהְיוֹת, אִם זָכוּ לְהִתְנַהֵג.

וְהֶרְאָה לוֹ פַּרְנָסִים מִצַּד שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב, וּפַרְנָסִים מִצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרָע. אִם זָכוּ לְהִנָּהֵג שֶׁל פַּרְנָסִים שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב, מַטֶּה אוֹתָם כְּלַפֵּי חֶסֶד אוֹ גְּבוּרָה, אוֹ אֱמֶת, אוֹ נְבִיאִים, אוֹ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, כְּפִי הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל כָּל מַדְרֵגָה. וְאִם מִתְנַהֲגִים בְּפַרְנָסִים רָעִים מִצַּד שֶׁל הָרָע, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוֹן אוֹתָם בְּמִדּוֹת רָעוֹת, בְּהֵפֶךְ שֶׁל מַדְרֵגוֹת טוֹבוֹת. וְזֶהוּ שֶׁמַּרְאֶה לָהֶם פַּרְנָסִים רְשָׁעִים וְצַדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר. וְלֹא שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁגָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל

הַדּוֹרוֹת לִהְיוֹת צַדִּיקִים אוֹ רְשָׁעִים.

מִיָּד שֶׁשָּׁמַע הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְרַבִּי יוֹסֵי דְּבָרִים אֵלּוּ, הִשְׁתַּטְּחוּ לִפָּנֶיהָ אוֹתוֹ הַזְּקֵן וְאָמְרוּ, כְּעֵת הִתְגַּלּוּ דְּבָרִים עַל בֵּרוּרָם. וְלֹא נִמְצְאָה קָשְׁיָה בָּעוֹלָם בִּשְׁאֵלָה זוֹ. מִיָּד עָף אוֹתוֹ זָקֵן. אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַדַּאי אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה אוֹתוֹ זָקֵן, שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ בְּכָל הַבְּרִיּוֹת בְּזָכְמָה, וְאֵין מַדְרֵגָה שֶׁל בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם כְּמַדְרֵגָתוֹ, [וְכִי אֵיךְ] שֶׁהוּא קוֹדֵם לְכָל הַבְּרִיּוֹת. כָּךְ דְּמוּתוֹ קוֹדֶמֶת לְכָל הַבְּרִיּוֹת. (עכ"מ)

כָּךְ גַּם כֵּן כְּנֶגְדָּם לְמַטָּה, שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים עוֹמְדִים סְבִיב הַמִּשְׁכָּן בַּגָּוֶן הַזֶּה, כָּל אֶזְוֵד מֵהֶם בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לוֹ. וּכְנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְמַטָּה יָם שֶׁעוֹמֵד עַל שְׁנֵים עָשָׂר בָּקָר, שְׁלֹשָׁה פּוֹנִים צָפוֹנָה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים דָּרוֹם, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מִזְרָח, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מַעֲרָב. וּמָה הַטַּעַם נִקְרֵאת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְמַעְלָה יָם?

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיק הַהוּא שֶׁמְּמַלֵּא אֶת הַיָּם הַזֶּה נִקְרָא יוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם, וְכָתוּב אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. וְהוּא מֵאִיר בַּסּוֹד שֶׁל וא"ו שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם בַּסּוֹד שֶׁל כֹּזַ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבּוֹ מְמַלֵּא אֶת הַיָּם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא ה"א הַתַּזְוִתוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנְּוָזְלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם. וְכָל זֶה הַדַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַתַּעֲנוּקִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ.

מַה זֶּה הַנְּוָזְלִים? אֵלּוּ זְמַשׁ הַדַּרְגּוֹת שֶׁעָמְדוּ, שֶׁהוֹלְכִים לַיָּם לְמַלֵּא אוֹתוֹ. וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע. וּכְשֶׁמֵּאִיר הַצַּדִּיק הַזֶּה לַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת צֶדֶק, לַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פְּעָמִים, אָז גַּם הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת הַלְּבָנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה. שְׁנַת הַלְּבָנָה כַּמָּה גְּדוֹלָה? שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה יָמִים, וְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שָׁבוּעוֹת מֵהֶם כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל הַיָּם שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת מִמֶּנּוּ.

נִשְׁאֲרוּ שְׁנֵים עָשָׂר יָמִים כְּנֶגֶד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים הַמַּקִּיפִים אֶת הַיּוֹם

הַזֶּה לִשְׁמוֹר אֶת מִשְׁמֶרֶת הַמִּשְׁכָּן, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַרְאוֹת הַכּוֹזַ הָעֶלְיוֹן. וְעַל זֶה כָּתוּב כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי, זוֹ דַּרְגַּת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא מֵאִיר בַּכּוֹזַ שֶׁל שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו, זֶה יָם הַזָּכְמָה שֶׁנִּקְרָא כָּבוֹד.

יְצַרְתִּיו, זֶה סוֹד שֶׁל הַיּוֹם לְמַטָּה שֶׁהוּא כְּנֶגֶד כֹּל שֶׁלְּמַעְלָה. אַף עָשִׂיתִיו, זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל זֶה כָּתוּב יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא וּזשֶׁךְ, הַדַּרְגָּה שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה. אָז כְּשֶׁמִּתְזַּוְּגִים, עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו, וְאָז שָׁלוֹם לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶזָד. וְאָז הַיִּזּוּד לְמַעְלָה וְהַיִּזּוּד לְמַטָּה, שָׁלוֹם לְמַעְלָה וְשָׁלוֹם לְמַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָזּוֹק וְלַקָּרוֹב.

מִשְׁנָה. בַּטַּהַר, בְּרֹאשׁ רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, זָקָק תִּשְׁעָה זִקּוּקִים בְּגַלְגַּלָּיו הַטְּהוֹרִים, וְאֶזֶד טָמִיר וְלֹא יָדוּעַ. זָקָק זִקּוּקִים וְהָכָה לְתוֹךְ מָאוֹר אֶזֶד וְיָצָא אֶזֶד מִמֶּנּוּ שֶׁל רָצוֹן אֶזֶד טָמִיר בִּטְמִירוּת, יָדוּעַ וְלֹא יָדוּעַ. כָּל הַהַשְׁכֵּל בּוֹ זוֹזֵר לְאָזוֹר. קָטָן הוּא, וּמִתּוֹךְ קְטָנוּתוֹ הוּא טָמִיר בַּסֵּתֶר שֶׁל מֵעָיו וְלֹא יָדוּעַ. כָּל הַהֶרְהוּרִים בּוֹ מְשֻׁבָּשִׁים, שָׁבִים וְזוֹזְרִים וְאֵין נִדְבָּקִים. נִסְתָּרִים בּוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם עֵינַיִם, וְהֵם עֵינַיִם שֶׁלֹּא פָּתוּזוֹת. רְשׁוּמוֹת הֵן בְּרֹשֶׁם קָטָן, עוֹלִים בּוֹ הֶרְהוּרִים וּמַעֲשִׂים וְלֹא גָּלָה טַעֲמֵיהֶם. כּוֹנֵס אוֹתָם בְּשָׁעָה שֶׁנִּזְרָקוּ, וּבְשָׁעָה שֶׁהִתְכַּנְּסוּ זוֹרֵק אוֹתָם. מִצְטַיְּרִים בּוֹ צִיּוּרִים נִסְתָּרִים וְלֹא גְּלוּיִים.

זוֹקֵק זַקִּיקוֹת וּמַכֶּה וְיוֹצֵא ב׳ אֶזֶד שֶׁלְּמַטָּה שֶׁסּוֹבֵב סָבִיב סָבִיב וּפוֹרֵז בָּאֲוִיר. מַכֶּה בַּמִּגְדָּל, וּמִסְתּוֹבֵב הַהֵיכָל מִתּוֹךְ הָאֲוִיר הַפּוֹרֵז. בּוֹ שָׁמִים צִיּוּרִים הָאֲמָנִים בְּכָל כְּלֵי הַכֶּסֶף וְזָהָב וּנְזוּשֶׁת. הוֹלֵךְ וְנִסְתָּר וְלֹא נִשְׁמָע קוֹלוֹ הַזּוּצָה. מִבַּפָּנִים בְּמֵעָיו נִשְׁמָע קוֹל שֶׁלֹּא נוֹדָע.

וְאוֹתוֹ הַקּוֹל יוֹצֵא מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, עוֹלֶה וְיוֹרֵד, הוֹלֵךְ וְעוֹמֵד. הָעַיִן אֵינָהּ שׁוֹלֶטֶת לִרְאוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְכַּסֶּה מִתְגַּלֶּה, וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה מִתְכַּסֶּה. בִּסְתִימַת הָעֵינַיִם רוֹאִים אוֹתוֹ. בַּאֲטִימַת הָאָזְנַיִם שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ. בִּפְתִיזַת הָעֵינַיִם מְכַסִּים אוֹתוֹ, וְלֹא יָדוּעַ, עַד שֶׁמְּזַדְּמְנִים לְשַׁלְזְנוֹ צַדִּיקֵי אֱמֶת לֶאֱכֹל.

זוֹקֵק תּוֹךְ זַקִּיקָהּ שֶׁל צִיּוּר, וְיוֹצֵא ג׳ שְׁמִתְכַּסֶּה הַזּוֹשֶׁן וְהָאַפּוֹד, מְזֹרָז בְּאַבְנֵטוֹ. מִתְגַּלָּה בַּיּוֹם וּמִתְכַּסֶּה בַּלַּיְלָה. יוֹצֵא פַּעַם אַוָּזת וּמִתְזָרֶטֶ וְנִגְנָז, עַד שֶׁבָּאָה ו׳ שֶׁאוֹזֶזֶת בּוֹ, וּמִתְפַּיֵּס וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְגַּלּוֹת אֶלָּא לְאוֹתָם הַקּוֹרְאִים לוֹ בַּלַּיְלָה. וּבַבֹּקֶר מְגַלֶּה רִשָּׁם שֶׁל זוּט קָטָן וְדַק שֶׁמִּתְזַבֵּר עִמָּם בַּיּוֹם בְּתוֹךְ שִׁירָה וְזֶרְוָה שֶׁמְּמַמְּרִים לוֹ בַּלַּיְלָה, וְעוֹשֶׂה וֶזֶסֶד לַכֹּל. מַעֲלֶה הַדֶּגֶל לְיָמִין, וְנִרְשָׁם וּמְקַיֵּם הָעוֹלָם.

נִכְנָס לְתוֹךְ הֵיכָלוֹת הַפָּנִימִיִּים וְיוֹצֵא, וּבוֹנֶה עוֹלָמוֹת בָּרֵאשִׁית וּבַסּוֹף הוּא טָמוּן בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא עוֹלָמוֹת. בְּצַד הַדָּרוֹם מַתְזִיל וְיוֹצֵא, וְאוֹזֵז מַגֵּרָפָה, וּמוֹצִיא מָזוֹן לַכֹּל וּמֵאִיר לָהֶם. זוֹקֵק זַקִּיקָהּ שֶׁל אוֹר שֶׁל טוֹהַר זַךְ, וּמוֹצִיא הָרְבִּיעִית בְּזֶזֶשְׁבּוֹן שֶׁל מָאתַיִם אֶלֶף עוֹלָמוֹת עַד הַר שֶׁל אוֹר שֶׁמֵּאִיר. מִמֶּנּוּ יוֹצְאִים עֲמֻקּוֹת לְגַלּוֹת. הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר וְנִטְמָן וְנָזוּשָׁךְ. הוּא דּוּוֶזֶה, וְאַוָּזר מְקָרֵב. הוּא מַכֶּה, וְאַוָּזר מְרַפֵּא. בְּיָדוֹ שַׁרְבִּיט שֶׁל זַיִּים וּמָוֶת, טָמוּן בְּאַרְבַּע מֵאוֹת אֲבָנִים עוֹרְכֵי קְרָב, בַּעֲלֵי רָמְזוֹ וְזֶרֶב הַלּוֹהֶטֶת, שֶׁמּוֹשָׁם יוֹצְאִים וּמִתְפַּשְׁטִים בְּכָל זֶזֶשְׁבּוֹן.

כְּשֶׁזּוֹקֵק זַקִּיקָהּ כְּתוֹךְ שֶׁל אֵשׁ בּוֹעֶרֶת, יוֹצֵא מִמֶּנּוּ אָדָם אֶזֹּד כַּשּׁוֹשַׁנָּה. שַׂעֲרוֹתָיו תְּלוּיִים כִּדֻבִּים שֶׁל הָרֵי הַזּוֹשָׁךְ. פָּזַד וְאֵימָה תַּקִּיפָה יְתֵרָה הוֹסָפָת בּוֹ. יָדָיו דְּבֵקוֹת בַּשַּׁלְהֶבֶת שֶׁל זֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. בַּיּוֹם שֶׁיִּתְעוֹרֵר, כֻּלָּם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְקָרֵב אֵלָיו וְנִצּוֹל מִמֶּנּוּ.

זוֹקֵק זַקִּיקוֹת שֶׁל הָרִים שֶׁל אוֹר, וּמוֹצִיא ה׳ שֶׁעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ עַמּוּדֵי הָעוֹלָם. הַכֹּל עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְיוֹשֵׁב בֵּינֵיהֶם כְּמֶלֶךְ בְּתוֹךְ צְבָאוֹ. שְׁנֵי שָׂרִים גְּדוֹלִים מְמֻנִּים עוֹמְדִים כְּנֶגְדּוֹ. עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה, הַכֹּל עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, סוֹגֵר וּפוֹתֵזוֹ. וּבְשָׁבִילוֹ עוֹמְדִים שִׁשִּׁים אֶלֶף רִבּוֹא עַל הָרִים גְּדוֹלִים, וְכָל מַפָּתְזוֹת הַמֶּלֶךְ בּוֹ עוֹמְדִים.

הוּא עוֹשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְזֶה בְּיָדוֹ. הַנִּסְתָּרִים הָעֶלְיוֹנִים רָמִים

וּטְמִירִים עוֹמְדִים עָלָיו וּשְׁמוּזִים בּוֹ, מִמֶּנּוּ פָּתוּזִים וּמְאִירִים זַלּוֹנוֹת שֶׁל אוֹר. זוֹתָם נִסְתָּר שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּיָדוֹ, עוֹשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ בְּצְבָא הַשָּׁמַיִם וְדַיָּרֵי הָאָרֶץ. בְּתוֹךְ אֲצִילֵי יָדָיו יָדוּרוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִבּוֹא עוֹלָמוֹת. אָרְכּוֹ מִסּוֹפֵי הָעוֹלָם וְעַד סוֹפֵי הָעוֹלָם. יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא שֶׁל שְׁבִיבִים שֶׁל אֵשׁ. מִמֶּנּוּ נֶאוֹרִים עוֹלָמוֹת וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹנִים. אָזוֹד הוּא אָזוֹד לִהְיוֹת אָזוֹד נִקְרָא, בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

מְזוּזָקָק וְזַקִּיקָה וּמַכָּה בַּצִּיּוּר, וּמוֹצִיא וֹ׳ שֶׁהוֹלֶכֶת תָּמִיד. וְאוֹזֵז רְזָזִים, וְשׁוֹזֵק הָאוֹרוֹת לָזוּן הָעוֹלָמִים בְּאוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁשּׁוֹזֵק. וְזַמֶּשֶׁת סַמְמָנֵי קְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים מִתְעָרְבִים עִמָּם. הוּא שׁוֹזֵק וּמֵאִיר וְלֹא מִתְבַּשֵּׂם בַּזּוּץ. טוֹמֵן עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִתְבַּשֵּׂם וְלֹא יָרִיזוּ בּוֹ רֵיזָז. קֹדֶם לַשְּׁמוּשׁ בְּסוֹד שֶׁל זַמֶּשֶׁת מֵאוֹת רָזִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ, וְהַמֶּלֶךְ תָּמוּךְ עָלָיו. שׁוּרִים בּוֹ כָּל אוֹתָם נֶאֱמָנִים שֶׁל אֱמֶת. זָבֵר אָזוֹד יֵשׁ לוֹ, נוֹתֵן רְשׁוּת זֶה לָזֶה מִיּוֹם שֶׁהָיוּ. לוֹמְדִים כָּךְ וְזוֹקֵק וּמַכָּה בַּזַּקִיקוֹתָיו וּמוֹצִיא ז׳ אוֹתוֹ הַנֶּאֱמָן הָאַזּוֹר שֶׁאָצַל זָבְרוֹ. אֶת כָּל אֱמָנוּת זָבְרוֹ הוּא עוֹשֶׂה, עוֹמֵד אָצְלוֹ בְּרָצוֹן גָּדוֹל.

זֶה עַל זֶה עוֹמֵד, נוֹסֵעַ. נֶאֱמָנִים הֵם לַעֲשׂוֹת וֶסֶד לְבֵית דָּוִד. אַבְרָהָם הָאוֹהֵב תָּמוּךְ עַל זֶה. יִצְוָק הַקְּרְבָּן הַשָּׁלֵם תָּמוּךְ עַל זֶה. יַעֲקֹב שְׁלֵמוּת הַכֹּל עוֹמֵד וְתָמוּךְ עֲלֵיהֶם. יַזּוּד הֵם, וּמְכֻסִּים בַּעֲשָׁשִׁית שֶׁמְּקַבֶּלֶת שֶׁמֶשׁ. זוֹקֵק זַקִּיקוֹת וּמַכָּה הַמָּאוֹר וּמוֹצִיא זז׳, וְזוֹ הַשְּׁמִינִית לַזַּשְׁבּוֹן, וּמוֹצִיא אָהוּב אָזוֹד שֶׁל הַכֹּל, תְּשׁוּקַת הַכֹּל.

צַדִּיק שֶׁל הַכֹּל, הַנֶּאֱמָן שֶׁל הַכֹּל, הַדְּיוֹקָן שֶׁל הַשָּׁלֵם הַהוּא. הַזָּהַר שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט לְאַרְבָּעָה זְהָרִים, הוּא נָעוּץ בָּאָרֶץ וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ לִקְצֵה הַשָּׁמַיִם. נוֹפוֹ יָפֶה וּפָרִיו רַב, וּבוֹ מָזוֹן לַכֹּל. תַּזְוִתָיו יוֹשֶׁבֶת בַּצֵּל אוֹתָהּ הַזַּיָּה שֶׁנִּתְזַמֶּמֶת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, בַּעֲנָפָיו יָדוּרוּ צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם, הוֹלֵךְ וְעָף בַּזְּמַשׁ מֵאוֹת עוֹלָמוֹת וּמוֹצִיא מַאֲכָל מִכֻּלָּם, וְהוּא נוֹסֵעַ וְגוֹבֶה מֵהֶם. זֶה נוֹתֵן לָזֶם,

וְזֶה נוֹתֵן מַיִם, וְזֶה נוֹתֵן שֶׁמֶן, וְזֶה נוֹתֵן מָזוֹן.

וְהוּא גּוֹבֶה וּמַכְנִיס לְאוֹצַר הָעֲנִיִּים, וְהוּא טָמִיר. אֵין בּוֹ דְּיוֹקָן לְהִסְתַּכֵּל בַּזּוּז. אוֹרוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, כָּל הַזְּיָיִם שׁוֹרִים בּוֹ, וְהוּא נוֹתֵן לְמִי שֶׁאֵין לוֹ זְיָיִם כְּלָל. נִכְנָס לְאוֹתָם זַמּשׁ מֵאוֹת עוֹלָמוֹת, וְנוֹטֵל מֵהֶם זַמּשִׁים שָׁנִים וְלֹא יוֹתֵר.

וְהוּא נוֹתֵן. אַזַר כָּךְ נִכְנָס לָאָב וְלָאֵם, וּמִמַּה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ הוּא נוֹתֵן וּמַשְׁלִים לְשִׁבְעִים. מִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם, וְנִתְזָם לִשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים. שִׁבְעִים תְּמָרִים וּשְׁנַיִם עָשָׂר מַעְיָנוֹת שֶׁנּוֹבְעִים בּוֹ תְּלוּיִים הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים עַל שְׁמוֹ. כָּל מַאֲכָל וְכָל תְּבוּאָה שֶׁל הָעוֹלָם הוּא לוֹקֵט וְהוּא נוֹתֵן. בָּרוּךְ זִכְרוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

זוֹקֵק בְּתַקֶּף הַקְּפָאוֹן שֶׁל תַּקִּיפוּת אַזַּת וּמוֹצִיא תֵּשַׁע, וְהוּא עֶצֶם תְּשִׁיעִי שֶׁעוֹלֶה בַּיּוֹם וְיוֹרֵד בַּלַּיְלָה, טָמוּן בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה דְּיוֹקָנָאוֹת נִסְתָּרִים. הוֹלֵךְ וְעוֹלֶה יוֹרֵד וְעוֹמֵד, טְמוּנִים בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת הַמֶּלֶךְ.

זָקוּק בְּטַבַּעַת הַשַּׁרְבִיט שֶׁל הַזּוֹתֶמֶת. שָׁלִיזַ שֶׁשּׁוֹמֵר בַּדֶּרֶךְ, דָּן דִּינִים וּמֵיטִיב עַל עִיּוּן שֶׁל סְפָרִים פְּתוּזִים. טוֹב וָרָע עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ. מִצַּדּוֹ זַיִּים וּמִצַּדּוֹ מָוֶת. מִצַּדּוֹ מְתִיקוּת וּמִצַּדּוֹ מְרִירוּת. נָזָשׁ אָזָד עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ, רֹאשׁוֹ תַּזַּת לְרַגְלָיו. בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹצִיא רֹאשׁוֹ, מַכֶּה בְּזָנָבוֹ. מִי שֶׁפּוֹגֵשׁ בְּקַשְׁקַשָּׁיו, שָׁם מוֹרִיד אוֹתוֹ עַד נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. עוֹמֵד רַגְלוֹ עַל רֹאשׁ אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ. כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק, בּוֹקֵעַ הַיָּם בָּאֲוִיר שֶׁמַּגִּיעַ וְלֹא מַגִּיעַ. עוֹמֵד בַּלַּיְלָה.

מְזַלֵּק נְכָסִים לָעֲשִׁירִים. נוֹתֵן מָזוֹן לְבֵיתוֹ. מִתְזַוֵּג וְנִטְמָן בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה פָּנִים, מִתְקַשֵּׁט בְּקִשּׁוּטֵי הַמֶּלֶךְ. רִבּוֹן כָּל הָאָרֶץ גָּנַז בְּתוֹכוֹ אוֹר שֶׁמֵּאִיר וְרָץ בָּאָרוֹן לַתּוֹרָה, נִלְזָם בַּקֶּרֶב עִם שׁוֹנְאִים וְנוֹטֵל נְקָמוֹת. מְזָרֵז עַצְמוֹ כְּגֶבֶר זָזָק, וְזֶרֶב שְׁנוֹנָה בְּיָדוֹ. הָרַמָּזוֹ שֶׁלּוֹ שְׁבִיבֵי אֵשׁ. הַזּוֹצִים שָׁזוּרִים לוֹהֲטִים בְּתַקֶּף שֶׁל אֵשׁ אוֹכֶלֶת.

הַמָּאוֹר שֶׁל הַגֶּר שֶׁשּׁוֹרֶה עַל רֹאשָׁם שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת. הַסֵּתֶר שֶׁל אוֹתָם

הַהֵיכָלוֹת שֶׁלּוֹ אֵין לוֹ זְוִשְׁבּוֹן. הַתְּזוּמִים שֶׁלּוֹ עַד שְׁפַת יָם גִּינּוֹסָר (כִּנֶּרֶת) הִתְתַּוְּזוּ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. אַרְבָּעָה מְלָכִים מִצַּטַּיְרִים מִתּוֹכוֹ, בָּהֶם הוּא שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם. שְׁנֵי עֲלָמִים קְבוּעִים תַּזְוְתָיו. טָס בָּהֶם בִּשְׁנֵים עָשָׂר (בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר) עוֹלָמוֹת וְנִגְנָז שָׁם. בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן נֶצַח סֶלָה וָעֶד.

תָּם וְנִשְׁלָם הַשֶּׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם.

מיותר

וְאָז נִפְרַע מֵהֶם עַל יְדֵי מִנְיַן אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁזָּסְרוּ מִסּוֹד שֶׁל שָׁבַע עַל זַטְאתֵיכֶם. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁתִּמְנֶה כ״ב שָׁנִים ז׳ פְּעָמִים, לְכָל אוֹתָם מֵאוֹתָם הָעֲשָׂרָה שֶׁמָּכְרוּ אוֹתוֹ, תִּמְצָא אֶלֶף תק״מ,

תיקונים 1

מִדְרַשׁ רוּת

וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים (רות א). רַבּוֹתֵינוּ פּוֹתְרִים הַמִּקְרָא שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַזַּד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים. מִי הֵם כּוֹכְבֵי הַבֹּקֶר? אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּיּוֹם. מִי הֵם בְּנֵי אֱלֹהִים? אוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בָּרָא אֶלָּא לִכְבוֹדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא אָדָם בָּעוֹלָם, וְנָתַן בּוֹ אֶת שְׁמוֹ יהו״ה. ה׳ – נְפָשׁ. ו׳ – רוּחַ. ה׳ – נִקְרֵאת נְשָׁמָה. י׳ – נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה. וְקָרָאם י״ה – אָב וְאֵם. ו״ה – בֵּן וּבַת.

הַגְּמָא שֶׁבָּרָא רוּחַ וְנֶפֶשׁ שֶׁל קְדֻשָּׁה, כָּךְ בָּרָא רוּחַ וְנֶפֶשׁ מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וּבַגְּמָא שֶׁל אוֹתוֹ הַיַּיִן עַל שְׁמָרָיו, כָּךְ הוּא הָרוּחַ וְהַנֶּפֶשׁ הַשְּׂכְלִית עַל רוּחַ וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית. וְלָמָּה נִקְרֵאת בַּהֲמִית? עַל שֶׁהִיא מִצַּד הַשְּׂמֹאל שֶׁל סמא״ל

וְנָזוֹשׁ, שֶׁהֵם זָכָר וּנְקֵבָה. וְעַל כֵּן אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ בְּחָכְמָתוֹ, (קהלת ג) מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ.

וּלְצַד הַטֻּמְאָה לֹא נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מב) אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן וּתְהִלָּתִי לַפְּסִילִים. אֲנִי – רֶמֶז כְּמוֹ וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי. ה׳ – רֶמֶז לְמִדַּת הָרַחֲמִים. לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן – רֶמֶז לְאֵל אַחֵר, שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר, שֶׁהוּא בְּצַד הַטֻּמְאָה.

פָּתַח רַבִּי וְאָמַר, בְּסוֹד שֶׁל יהוה. י׳ נִקְרָא בְּדַרְגְּמָא, זֶה אֱלִיפֶלֶךְ. ה׳ נִקְרָא בְּדַרְגְּמָא, זוֹ נָעֳמִי. וְלָמָּה נִקְרֵאת שְׁמָהּ נָעֳמִי? שֶׁנֶּאֱמַר וִיהִי נֹעַם ה׳ אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְגוֹ׳. ו״ה דַּרְגְּמָא, זוֹ רוּת וּבַעְלָהּ.

רוּת הָפְכָה שְׁמָהּ לְתוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית טו) וְתוֹר וְגוֹזָל. (שיר ב) יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאַיִךְ נָאוֶה.

פָּתַח וְאָמַר, וּמַה זֶּה וּמַעֲשֶׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ? זֶה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם. אִם הֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים – יִשְׁכֹּן עָלָיו הַוְיָה, וְאִם לֹא – יִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יד) זַכְמוּת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֲהָרְסֶנּוּ. זַכְמוּת נָשִׁים – זוֹ הַנְּשָׁמָה וְהַנֶּפֶשׁ. וְאִוֶּלֶת – זוֹ נֶפֶשׁ הַטֻּמְאָלִית שֶׁנִּקְרֵאת עָרְפָּה.

פָּתַח וְאָמַר, מַה זֶּה שֶׁאָמַר (שיר ב) הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ? כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה אָדָם מִטָּפָה בְּשִׁלְיַת אִמּוֹ, כְּמוֹ שֶׁמִּתְגַּדֵּל (אַזַּר אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁנִּבְרָא) – מַכְנִיס בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִעַט מִעַט רוּחַ וְנֶפֶשׁ, וְנֵר נָתָן עַל רֹאשׁוֹ בַּלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כט) בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רֹאשִׁי. וְעַמּוּד אוֹר בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יד) וַיִּסַּע עַמּוּד הֶעָנָן וְגוֹ׳, (שם יג) וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ כּוֹ׳ לָלֶכֶת יוֹמָם וָלָיְלָה. וְנֶאֱמַר (משלי ו) כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר.

וּמְלַמְּדִים אוֹתוֹ אֶת כָּל הַתּוֹרָה, וּמְלַמְּדִים אוֹתוֹ אֶת כָּל הַמִּצְוֹות, וְאוֹמְרִים לוֹ: רְאֵה, שֶׁזּוֹהִי דֶּרֶךְ עֲקַלְתּוֹן, שֶׁנִּקְרֵאת לַיְלָה. וּבַמָּקוֹם הַזֶּה יַכְנִיסוּ כָּל נֶפֶשׁ

שֶׁל הָאִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ג) קָטֹן וְגָדוֹל שָׁם הוּא וְעֶבֶד חָפְשִׁי מֵאֲדוֹנָיו.

וּמַרְאִים לוֹ בְּעַמּוּד שֶׁל אֵשׁ, שֶׁהוּא עַל רֹאשׁוֹ, כַּמָּה דַּבִּים וּנְמֵרִים וַאֲרָיוֹת וּמַלְאֲכֵי חַבָּלָה שֶׁיּוֹשְׁבִים שָׁם. וְשָׁם הַכֹּל. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד (תהלים כב) הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי. וְהַמָּקוֹם הַזֶּה הוּא חָשׁוּךְ, וּמַלְאֲכֵי חַבָּלָה קוֹרְאִים אוֹתָם לֵילוֹת. וְעַל זֶה אָמַר מְפַחֵד בַּלֵּילוֹת. לֵילוֹת מַמָּשׁ נִקְרְאוּ.

וְאוֹמְרִים לוֹ: אִם תִּזְכֶּה לְמִצְוֹת, כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה יַעֲשׂוּ לְךָ מְמֻנָּה מַלְאָךְ טוֹב. וּבְזְמַן שֶׁתִּכָּנֵס לַמָּקוֹם הַזֶּה וְתִזְכֶּה לְמִצְוֹת, יֹאמְרוּ: סְלוּ סְלוּ פַּנּוּ דֶּרֶךְ הָרִימוּ מִכְשׁוֹל מִדֶּרֶךְ פָּלוֹנִי זֶה, וְלֹא יִשְׁלְטוּ עָלֶיךָ (מַלְאֲכֵי חַבָּלָה).

וּבְזוֹ הַגְּמָא בַּיּוֹם, יֹאמְרוּ: אִם תִּזְכֶּה בַּתּוֹרָה, כָּל אוֹת וְאוֹת תִּהְיֶה מַלְאָךְ, שֶׁיַּעֲזֹרְךָ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. וְהַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת דֶּרֶךְ, תֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עָלֶיךָ. וְעַל כֵּן אָמַר לַנְּזוּקָתָם הַדֶּרֶךְ. וְאַזַּר זֶה יַרְאוּ לוֹ גַּן הָעֵדֶן, וְכָל זֵלֶק וְזֵלֶק שֶׁיֵּשׁ לַצַּדִּיק בְּפָנֵי עַצְמוֹ. וּמַשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ שֶׁיְּקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה.

וְאַזַּר כֵּן יֹאמְרוּ לוֹ, (בראשית יב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ וְגוֹ', (שם) וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְגוֹ'. וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם – זוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא אָב לְרוּחַ וְרָם לַגּוּף. לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ – זֶה גַּן הָעֵדֶן. וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – זוֹ בֶּטֶן הָאֵם, שֶׁל בָּשָׂר וָדָם. וּמִבֵּית – זוֹ הַשְּׁכִינָה. אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁאֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אֶל הָאָרֶץ – זֶה הָעוֹלָם הַשָּׁפָל. וְנוֹתְנִים לוֹ שֶׁבַע בְּרָכוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ לְעֵיל, מְוֹאֶעֶשְׂךָ וְגוֹ', עַד כָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה וְגוֹ'.

אִם הָאָדָם יִזְכֶּה, וְיִהְיֶה צַדִּיק, וּמַכִּיר אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – מָה אוֹמְרִים לוֹ כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם? (תהלים צא) לֹא תִרְאֶה מְפַחֵד לָיְלָה וְגוֹ', (שם) עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן. מִן הָאֶבֶן שֶׁל דֶּרֶךְ עַכְלָתוֹן. רַגְלֶךָ כוֹ', עַד כִּי יָדַע שְׁמִי.

וְאִם אָדָם לֹא יִזְכֶּה לַתּוֹרָה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים – כְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם,

יִכָּנֵס לַדֶּרֶךְ הַזֹּאת שֶׁאָמְרוּ, וּמִזְדַּעְזְעִים כָּל מִי שֶׁיִּשְׁמְעוּ בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וְיֹאמְרוּ: הַזֹּאת נָעֳמִי, שֶׁהָלְכָה בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה מְלֵאָה כָּל טוּב, מְלֵאָה מִתּוֹרָה?! עַמּוּד הֶעָנָן שֶׁהֵאִיר לָהּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה לָלֶכֶת בַּיּוֹם, וְעַמּוּד הָאֵשׁ לְהָאִיר לָהּ לָלֶכֶת בַּמָּקוֹם הַזֶּה בַּלַּיְלָה, וְעִם בַּעְלָהּ, נִשְׁמָה לִנְשָׁמָה?!

הִיא מְשִׁיבָה וְאוֹמֶרֶת, (רות א) אַל תִּקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי, קְרֶאןָ לִי מָרָה, כִּי הֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד. שֶׁהִנְעִיל אוֹתִי בְּגוֹף רַע. אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְרֵיקָם הֱשִׁיבַנִי ה׳.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִיא אוֹמֶרֶת, שִׁבְנָה בְנֹתַי וְגוֹ׳, שֶׁנֶּאֱמַר וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְכַלֹּתֶיהָ שִׁבְנָה בְנֹתַי. מְשִׁיבָה רוּת הַנֶּפֶשׁ הַקְּדוֹשָׁה וְאוֹמֶרֶת, אַל תִּפְגְּעִי בִּי לְעָזְבֵךְ לָשׁוּב מֵאַזָּרַיִךְ כִּי אֶל אֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ וּבַאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין וְכוּ׳.

אֲבָל עָרְפָּה, הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא צַד הַשְּׂמֹאל, הוֹלֶכֶת לַגּוֹף וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. וְכָל זְמַן שֶׁמִּתְאַבֵּל עָלָיו, אוֹמֵר הַגּוֹף לַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית: בִּשְׁבִיל הָאֲכִילָה וְהַשְּׁתִיָּה שֶׁנָּתַתָּ לִי, הַנְּשָׁמָה בְּצַעַר גָּדוֹל, וּבְלֹא תוֹרָה וּבְלֹא מִצְוֹת. טֹל מַה שֶּׁנָּתַתָּ לִי. וְנִבְקָע הַגּוֹף.

אָמַר רַבִּי, כָּתוּב (תהלים מא) אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל וְגוֹ׳. מַהוּ דַּל? אִישׁ נִסְתָּר. וַיֹּאמֶר מַה תִּתֶּן לִי, וְכִי יוֹתֵר רָשָׁע אֲנִי מִכָּל הָאָדָם שֶׁבָּעוֹלָם? וַיַּעֲשֶׂה מְרִיבָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּשְׂכִּיל לוֹ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כז) אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם לִי שָׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי.

שֶׁאָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, מַה שֶּׁאָמַר אוֹ יַחֲזֵק בְּמָעֻזִּי וְגוֹ׳, וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא בַּעַל הַשָּׁלוֹם, עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו, צָרִיךְ לְמִי שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ שָׁלוֹם? וַהֲלֹא הַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ!

אֶלָּא הֶעָנִי, בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ בְּדַוְקָא, הוּא עוֹשֶׂה מְרִיבָה כְּכַפֵּי מַעְלָה. וְהַמַּחֲזִיק בְּיָדוֹ שֶׁל עָנִי וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ צְדָקָה, כִּבְיָכוֹל עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם, לְפִי שֶׁגּוֹרֵם לָעָנִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ מְזוֹנוֹתָיו מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל

שֶׁהִטִּיזַז דְּבָרִים כְּכַלָּפֵי מַעְלָה, וְאָז עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ. מִי גָּרַם לוֹ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם? זֶה הַנּוֹתֵן צְדָקָה לֶעָנִי, וְהַמַּזְוִיק בְּיָדוֹ, שֶׁכְּתוּב אוֹ יַזְוֵק בְּמָעֲוֵי וְגוֹ', וְזֶהוּ הַדַּל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַהוּ אוֹמֵר? אֵין דָּנִים אֶת הָאָדָם לְפִי צַעֲרוֹ.

וְכָךְ גַּם בְּאִיּוֹב. שֶׁאָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, אָמַר אִיּוֹב לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (איוב כג) מִי יִתֵּן יָדַעְתִּי וְאֶמְצָאֵהוּ כוּ' אֶעֱרְכָה לְפָנָיו מִשְׁפָּט. עַד שֶׁהִטִּיזַז אִיּוֹב דְּבָרִים כְּכַלָּפֵי מַעְלָה.

וְיוֹתֵר לֹא? וַהֲלֹא כָּפַר בְּכַמָּה מִקְוֹמוֹת בִּתְוֹזֵית הַמִּתִּים, וְהִטִּיזַז דְּבָרִים כְּכַלָּפֵי מַעְלָה, וְסָכַל אִיקּוּנִין שֶׁל מֶלֶךְ?!

אֶלָּא, אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה אָמַר הַמְּקַטְרֵג לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִיּוֹב שֶׁאָמַרְתָּ עָלָיו אִישׁ תָּם וְיָשָׁר וְיֵרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע, הֲרֵי כָּפַר בִּתְוֹזֵית הַמִּתִּים, וְהִטִּיזַז דְּבָרִים, וְסָכַל אִיקּוּנִין שֶׁל מֶלֶךְ! אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִיּוֹב לֹא בְּדַעַת יְדַבֵּר!

בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְוַכְּחוּ אִיּוֹב עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה הוּא אוֹמֵר? (שם י) הַטּוֹב לְךָ כִּי תַעֲשֹׁק כִּי תִמְאַס יְגִיעַ כַּפֶּיךָ וְגוֹ'. וְכִי הוּא טוֹב זֶה הָעֹשֶׂק שֶׁתַּעֲשֶׂה לִי?! אָבִי וְאִמִּי עָשׂוּ לִי אֶת הַגּוּף, וְאַתָּה נַעֲשֵׂיתָ שֻׁתָּף עִמָּהֶם, וְנָתַתָּ בִּי נְשָׁמָה, וְאָמַרְתָּ לַמְּקַטְרֵג רַק אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר. מַה שֶּׁלְּךָ – שָׁמַרְתָּ, מַה שֶּׁל אָבִי וְאִמִּי – אָמַרְתָּ הִנּוֹ בְיָדֶךָ. וְכִי הוּא טוֹב זֶה הָעֹשֶׂק שֶׁתַּעֲשֶׂה לִי, כִּי תִמְאַס יְגִיעַ כַּפֶּיךָ, שֶׁהַנָּפֶשׁ מְאוֹסָה מִצַּד יִסּוּרֵי הַגּוּף?! וְעַל עֵצַת רְשָׁעִים הוֹפָעְתָּ, סָכַל אִיקּוּנִין שֶׁל מֶלֶךְ?!

וְהַמְּקַטְרֵג קִטְרֵג עַל כָּל זֶה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִיּוֹב לֹא בְּדַעַת יְדַבֵּר, וְאֵינוֹ נִתְפָּס עַל צַעֲרוֹ. וְכֵיוָן שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִתְוַכַּח עִמּוֹ, וְזָעַר בּוֹ וְאָמַר, (שם מ) אַזַּר דְּבַרְתִּי וְלֹא אֶעֱנֶה וּשְׁתַּיִם וְלֹא אוֹסִיף. סָגַר פִּיו לִפְנֵי הַדַּיָּן.

רַבִּי פָּדָת אָמַר, לֹא כָּתוּב כִּי לֹא דִּבַּרְתֶּם נְכוֹנָה בְּעַבְדִּי אִיּוֹב, אֶלָּא (שם מב) כִּי לֹא דִּבַּרְתֶּם אֵלַי נְכוֹנָה. אֵלַי לֹא דִּבַּרְתֶּם נְכוֹנָה. הוּא עָמַד וְהִצְדִּיק

אֶת הַדִּין, וּבִקֵּשׁ עַל עַצְמוֹ עַל מַה שֶּׁאָמַר, וְהֵם לֹא בִקְּשׁוּ עַל עַצְמָם, עַל מַה שֶּׁהִטְעוּהוּ בְּמַעֲנֶה לְשׁוֹנָם.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שָׁמַסְכְּנִין בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָא אָמַר, כָּל הַוּוּשָׁד בִּכְשֵׁרִים רָאוּי לִלְקוֹת בְּצָרַעַת, שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ. וְכָתוּב (שם) אַל נָא תְּהִי כַּמֵּת. וְזַבְרִיו שֶׁל אִיּוֹב וְזַשָּׁדוּהוּ בְּמַה שֶּׁלֹּא הָיָה בּוֹ, וְלֹא בִקְּשׁוּ מִמֶּנּוּ מְחִילָה, וְלֹא בִקְּשׁוּ עַל נַפְשָׁם, עַד שֶׁבִּקֵּשׁ אִיּוֹב עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדִיעַ לָהֶם, שֶׁחָטְאוּ בְּמַה שֶּׁחָשְׁדוּהוּ. וּלְפִיכָךְ, וְעַבְדִּי אִיּוֹב יִתְפַּלֵּל בַּעַדְכֶם.

וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא, מַה שֶּׁאָמַר (איוב מב) כִּי אִם פָּנָיו אֶשָּׂא לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת עִמָּכֶם נְבָלָה. מַה זֶּה נְבָלָה? זוֹ צָרַעַת, שֶׁכָּתוּב (במדבר יב) וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ. וְתִרְגֵּם רַבִּי יוֹסֵי, וְאָבִיהָ מְנַבֵּל יְנַבֵּל בְּאַפָּהּ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל אִיּוֹב, מַה כָּתוּב? (איוב לח) וַיַּעַן ה׳ אֶת אִיּוֹב מִן הַסְּעָרָה וַיֹּאמַר. רַבִּי יוֹסֵי בַּר זַבְדָּא אָמַר, הֵשִׁיב לוֹ עַל מַה שֶּׁאָמַר (שם ט) אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה יְשׁוּפָנִי. אָמַר אִיּוֹב: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמָּא רוּחַ סְעָרָה עָבְרָה לְפָנֶיךָ, וְנִתְזַלֵּף לְךָ שְׁמִי אִיּוֹב בְּאוֹיֵב? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יג) וַתַּזְעִשֵׁנִי לְאוֹיֵב לָךְ. לְפִיכָךְ הֵשִׁיבוֹ מִן הַסְּעָרָה.

רַבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים, סְעָרָה שֶׁל שָׂטָן, שֶׁהִסְעִיר גּוּפוֹ שֶׁל אִיּוֹב. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרֵאת סְעָרָה? שֶׁכָּתוּב (תהלים קמח) רוּחַ סְעָרָה עוֹשָׂה דְבָרוֹ. שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר, אֶלָּא בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

רַבִּי בּוֹן אוֹמֵר, כָּתוּב בְּשִׁי״ן, שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה יְשׁוּפָנִי. וְכָתוּב בְּסָמֶךְ, שֶׁכָּתוּב מִן הַסְּעָרָה. כָּתוּב כָּאן אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה, וְכָתוּב שָׁם (ויקרא יז) לַשְּׂעִירִם אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַזְרֵיהֶם.

וְזֶה שֶׁכָּתוּב בְּשְׂעָרָה. רַבִּי רְזוּמַאי אָמַר, פַּעַם אַזַּת זָכָר, וּפַעַם אַזַּת נְקֵבָה. פַּעַם אַזַּת זָכָר – שֶׁכָּתוּב (שם טז) וְנָשָׂא הַשָּׂעִיר עָלָיו. וְכָתוּב (בראשית כז) הֵן עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִיר. פַּעַם אַזַּת נְקֵבָה – שֶׁכָּתוּב (שם לג)

וַיִּשָּׂא בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה, וְכָתוּב בְּסָמְךְ, שָׁכְתוּב מִן הַסְּעָרָה. מָה הַטַּעַם? שֶׁמַּסְעִיר גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם.

וַהֲרֵי כָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם. רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים, כְּשֶׁהֶעֱלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵלִיָּהוּ לָרָקִיעַ, עָמַד מַלְאַךְ הַמָּוֶת כְּנֶגְדּוֹ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: עַל מְנָת כֵּן בָּרָאתִי שָׁמַיִם, שֶׁיַּעֲלֶה אֵלִיָּהוּ לְשָׁם. אָמַר לוֹ מַלְאַךְ הַמָּוֶת: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַכְשָׁו יִהְיֶה פָּתְחוֹן פֶּה לַבְּרִיּוֹת. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אֵין זֶה כִּשְׁאָר בְּרִיּוֹת, וְיָכוֹל הוּא לְהַעֲבִיר אוֹתְךָ מִן הָעוֹלָם, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ כּוֹזוֹ. אָמַר לוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תֵּן לִי רְשׁוּת וְאֵרֵד אֵלָיו. אָמַר לוֹ רֵד. מִיָּד יָרַד. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ אֵלִיָּהוּ, הִכְרִיזוֹ תַּוֹזַת רַגְלָיו, וּבִקֵּשׁ לְהַעֲבִירוֹ מִן הָעוֹלָם, וְלֹא נָתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רְשׁוּת. מִיָּד כָּפַף אוֹתוֹ תַּוֹזְתָּיו, וְעָלָה לַשָּׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם.

כֵּיוָן שֶׁנִּגְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב, בְּאוֹתָהּ סְעָרָה נִגְלָה אֵלָיו, שֶׁכָּתוּב מִן הַסְּעָרָה. הַנּוּ"ן כְּפוּפָה, וְלֹא פְּשׁוּטָה. כָּפַף אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּנָוְזֵשׁ הוֹלֵךְ עַל גָּוְזוֹן, וְדִבֵּר עִמּוֹ. מָה אָמַר לְאִיּוֹב? (איוב לוז) אֵיפֹה הָיִיתָ בְּיָסְדִי אָרֶץ. מִיָּד שָׁתַק, וְלֹא יָכֹל לַעֲמֹד בְּתוֹכַוְזתּוֹ. לְהוֹרוֹת שֶׁמַּעֲשָׂיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֶּאֱמֶת.

רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי פָּתַוז וְאָמַר, (שם) בְּרֹן יַוַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר, כּוֹכָבִים שֶׁבַּמָּרוֹם שׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה, וזוּץ מֵאוֹתָם שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּבֹּקֶר. וְכֻלָּם מְשַׁבְּוזִים וּמְפָאֲרִים וּמְיַוְּדִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרֹן יַוַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר, וְלֹא כּוֹכְבֵי לַיְלָה, אַף עַל פִּי שֶׁמְּמִשְׁלְתָּם כְּרַגַע.

וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים (שם), לָמָּה וַיָּרִיעוּ? אָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי, בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלָה עַמּוּד הַשַּׁוַר, אוֹתָם בְּנֵי אֱלֹהִים מְרִיעִים בִּתְרוּעָה, וְכָל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים וְהַכּוֹכָבִים הַמְמֻנִּים בַּלַּיְלָה מַעֲבִירִים אוֹתָם מִמְּקוֹמָם, וְשׁוֹלְטִים מַלְאָכִים אֲוַרִים בִּמְקוֹמָם לִהְיוֹתָם מְמֻנִּים בַּיּוֹם.

רַבִּי זְוִסְדַּאי אוֹמֵר, כּוֹכָב אֶחָד יֵשׁ בַּמָּרוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיאוֹ מִמְּקוֹמוֹ, וְיִלּוֹן שְׁמוֹ. וְהוּא מְמַנֶּה לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא שְׁאָר הַכּוֹכָבִים, וּמְשַׁמֵּשׁ כָּל הַלַּיְלָה. כֵּיוָן שֶׁאוֹתָם כּוֹכְבֵי בֹקֶר שׁוֹלְטִים, נִגְנָז וְנִבְלָע בִּמְקוֹמוֹ.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל, כָּתוּב (שם ט) הַמַּרְגִּיז אֶרֶץ מִמְּקוֹמָהּ וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַרְגִּיז כָּל הָעוֹלָם, וּלְרַגֵּשׁ וּלְהַרְעִישׁ אֶת עַמּוּדָיו, לֹא מַרְעִישׁ אוֹתוֹ אֶלָּא מִמְּקוֹמוֹ. מִי הוּא מְקוֹמוֹ? זוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁל צִיּוֹן.

רַבִּי רְזוּמַאי אוֹמֵר, מִצִּיּוֹן הֻשְׁתְּתָה הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (תהלים נ) מִזְמוֹר לְאָסָף אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ. וְכָתוּב אַזְרֵיו, מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ.

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְלַאי, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, הִכְנִיס אוֹר בְּאוֹר, וְהִלְבִּישׁ זֶה בָּזֶה, וּבָרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם קד) עֹטֶה אוֹר כַּשַּׂלְמָה נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.

וְהָאוֹר הַזֶּה נִקְרָא אוֹר לְבוּשׁוֹ. הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאוֹתוֹ הָאוֹר הִתְפַּשֵּׁט בְּהוֹד וְהָדָר, וְנִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו כו' נוֹטֶה שָׁמַיִם כַּיְרִיעָה.

רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, כְּשֶׁנָּטַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַשֶּׁלֶג וְזָרַק לְתוֹךְ הַמַּיִם, מִתַּחַת כִּסֵּא כְבוֹדוֹ, נָטַל כְּשִׁעוּר שֶׁעָלוֹ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) מִי מָדַד בְּשָׁעָלוֹ מַיִם.

רַבִּי יוּדַאי אָמַר, כְּשִׁעוּר שְׁלִישׁ זֶרֶת נָטַל, וְזָרַק לְתוֹךְ הַמַּיִם, שֶׁכָּתוּב (שם) וְכָל בַּשְּׁלִשׁ עֲפַר הָאָרֶץ. וְכָתוּב (איוב לז) כִּי לַשֶּׁלֶג יֹאמַר הֱוֵא אָרֶץ.

וּמִתַּחַת הַמַּיִם נִקְפָּא מָקוֹם אֶחָד בַּתְּחִלָּה, בְּאֶמְצַע הַתְּהוֹם, וְנַעֲשֵׂית מִשָּׁם אֶבֶן אַחַת מְשֻׁקַּעַת בְּאֶמְצַע תְּהוֹם, וְעָלְתָה לְמַעְלָה וְנִרְאֵית בְּצִיּוֹן, וְהִיא נְקֻדַּת הָעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הָעֹגֶל וְהַכְּדוּר אֵין (מְמַהְּקִים) מוֹקְמִים (הַגַּלְגַּל וַזַלָקָיו לֹא מִסְתּוֹבְבִים) אֶלָּא מִתּוֹךְ נְקֵדָה אַוזֶת בָּאֶמְצַע, וְאוֹתָהּ הַנְּקֵדָה הִיא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמִשָּׁם נִתְפַּשְׁטָה הָאָרֶץ לְכָל רוּזּוֹתֶיהָ. רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר, כְּעֵין בְּרִיָּתוֹ שֶׁל אָדָם.

בְּשָׁעָה שֶׁנִּקְפָּאָה הָאָרֶץ מִתַּזַּת הַמַּיִם, מַה כָּתוּב? (בראשית א) יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶוזָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ הַמַּיִם יַבָּשָׁה, הָיוּ עוֹלִים וְנִגְבָּהִים לְכַסּוֹתָהּ כְּבָרִאשׁוֹנָה, עַד שֶׁגָּעַר בָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנָסוּ, שֶׁכָּתוּב (תהלים קד) מִן גַּעֲרָתְךָ יְנוּסוּן.

וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ נָסִים, לֹא הָיוּ מִשְׁתַּכְּכִים. מָה הַטַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מְכַסִּים עָלֶיהָ בַּתְּזוֹלָה, וְעַכְשָׁו נָסִים מִפָּנֶיהָ. מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נָטַל כְּמִין צְרוֹר שֶׁל זֶרֶשׁ, וְזָקַק בּוֹ שְׁמוֹ שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת וְהִשְׁלִיךְ לְתוֹךְ הַמַּיִם, וְעָמְדוּ מִיָּד וְנִשְׁתַּכְּכוּ.

וּבְאֵיזֶה מָקוֹם עָמְדוּ? בְּצִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (שם נ) מִצִּיּוֹן מִכְלַל יֹפִי, זֶה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּכְשֶׁהָאָרֶץ מִתְמוֹטֶטֶת, אֵינָהּ מִתְמוֹטֶטֶת אֶלָּא מִמָּקוֹם זֶה, שֶׁהוּא מְקוֹם הָעוֹלָם.

רַבִּי פָּדָת אוֹמֵר, הַנִּשְׁבָּע בָּאֱמֶת בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, צְרוֹר זֶה שֶׁזְּתוּם בּוֹ שְׁמוֹ, מִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה בְּוֶזְדָּוָה, וּמִתְקַיֵּם בּוֹ, וְהָעוֹלָם מִתְקַיֵּם. וְהַנִּשְׁבָּע לַשֶּׁקֶר, אוֹתוֹ צְרוֹר עוֹלֶה וּמִסְתַּלֵּק, וְרוֹאֶה שֶׁהוּא שָׁוְא, וְאָז הָעוֹלָם מִתְמוֹטֵט, וְרוֹצֶה לַזָּוֹר לְתֹהוּ וָבֹהוּ, שֶׁאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל שְׁמוֹ הָזָּתוּם בֶּאֱמֶת. וְעַל זֶה כָּתוּב (שמות כ) לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא.

רַבִּי זְוִקְיָה אוֹמֵר, מִקּוֹם כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הִיא נְקֵדָה אַוזֶת, אֲשֶׁר עָלֶיהָ עוֹמֵד הַכֹּל. וְהַכָּבוֹד אֵינוֹ בָּרוּךְ אֶלָּא מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל ג) בָּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ.

מַה זֶּה וַעֲמוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן (איוב ט)? רַבִּי פָּרְזִיָּא אוֹמֵר, אֵלּוּ הָעַמּוּדִים הַתּוֹמְכִים הַיְסוֹד, וְקִיּוּמוֹ שֶׁל הָעוֹלָם עֲלֵיהֶם. וְכַמָּה הֵם? ז', שֶׁכָּתוּב (משלי ט)

וְצִבְאָה עֲמוּדֶיהָ שִׁבְעָה. הַיְסוֹד שֶׁל אוֹתָם הַתּוֹמְכִים צַדִּיק אֱוָזד, שֶׁכָּתוּב (שם י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. עַמּוּד לֹא כָּתוּב, אֶלָּא יְסוֹד, הַיְסוֹד שֶׁהַכֹּל עוֹמְדִים עָלָיו.

כְּנֶגֶד זֶה שִׁבְעָה רְקִיעִים הֵם, וְשִׁבְעָה כּוֹכָבִים רָצִים וְזוֹוְרִים הֵם. שֶׁבַע אֲרָצוֹת. שִׁבְעָה יַמִּים. שִׁבְעָה תְּהוֹמוֹת. וְכֻלָּם תְּלוּיִים בַּמַּאֲמָר הַהוּא, שֶׁנֶּאֱמַר הַבּוֹנֶה בַשָּׁמַיִם מַעֲלוֹתָו. הֵם שֶׁבַע סְפֵירוֹת, מַעֲלוֹת גְּדוֹלוֹת, עֲמוּדִים זְקוּקִים בִּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל, וְכֻלָּם תְּלוּיִים בְּמַאֲמָר אֱוָזד, וְהֵם שָׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים.

וְשֶׁבַע אֲרָצוֹת קְדוֹשׁוֹת שְׁמְוַדְוִגִים עִמָּהֶם, וְאֵין בָּהֶם פָּרוּד, שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֱוָזד. יוֹם שֵׁנִי. יוֹם שְׁלִישִׁי. יוֹם רְבִיעִי. יוֹם זַמְּישִׁי. יוֹם הַשִּׁשִּׁי. עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי. (שמות כ) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳.

וּכְנֶגְדָּם שִׁבְעָה עֲמוּדִים זְקוּקִים, שֶׁהֵם תְּלוּיִים בַּשָּׁמַיִם. וְהֵם שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁהֵם תְּלוּיִים בְּמִדַּת יַעֲקֹב הַנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–א יז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ, וְכָתוּב (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳.

רַבִּי רְזוּמַאי אוֹמֵר, הַשִּׁבְעָה הָעֶלְיוֹנִים הֵם שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. (עמוס ט) וַאֲגֻדָּתוֹ – מַה זֶּה אֲגֻדָּתוֹ? הֵם שֶׁבַע מַעֲלוֹת לְמַטָּה מֵהֶם, שֶׁעוֹמְדִים עַל הָעוֹלָם וּמַנְהִיגִים אוֹתוֹ. עַל אָרֶץ – זוֹ אָרֶץ הַתַּוְזוֹתוֹנָה. יְסֹדָה – זוֹ אָרֶץ הָעֶלְיוֹנָה הַנִּקְרֵאת בִּינָה, וְהִיא תְּלוּיָה בְּוָזכְמָה. וּמַה הִוא? תֵּבֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה י) מֵכִין תֵּבֵל בְּוָזכְמָתוֹ.

הַקּוֹרֵא לְמֵי הַיָּם (עמוס ט), יָם אֱוָזד, וְהֵם שִׁבְעָה. רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי אוֹמֵר, הֲלֹא יָם אֱוָזד בָּעוֹלָם הוּא? אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, יַמִּים כָּתוּב, שֶׁכָּתוּב וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים.

וְכֻלָּם נִכְנָסִים לַיָּם הַגָּדוֹל, וְהֵם שִׁבְעָה, וְכֻלָּם נִכְנָסִים בּוֹ, זֶה לְמַטָּה מִזֶּה, עַד הַתְּהוֹם, עַד שֶׁתִּמְצָא יָם הַגָּדוֹל שִׁבְעָה זֶה עַל זֶה, וְכֻלָּם תְּלוּיִים בְּמַאֲמָר אֱוָזד.

אָמַר רַבִּי שִׁמְלַאי, אֵימָתַי הָעוֹלָם מִתְמוֹטֵט? בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

מַבִּיט וְרוֹאֶה בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יד) ה' מִשָּׁמַיִם הִשְׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם וְגוֹ'.

רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יְצְחָק קָמוּ בָּאוּר, כְּשֶׁהֵאִיר הַיּוֹם, לָלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ. בְּטֶרֶם שֶׁיָּצְאוּ, הֵרִים עֵינָיו רַבִּי נְהוֹרַאי, רָאָה שֶׁכּוֹכְבֵי הַבֹּקֶר מְרַתְּתִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְחָק: תְּרָאֶה אוֹתָם הַכּוֹכָבִים שֶׁמְּרַתְּתִים בִּירֵאַת אֲדוֹנָם, כָּעֵת מַגִּיעַ זְמַנָּם לְזַמֵּר.

מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָם בְּנֵי אֱלֹהִים עוֹמְדִים עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁמְּסַיְּמִים שְׁאָר הַצְּבָאוֹת שֶׁמְּשַׁבְּזִים בַּלַּיְלָה, אוֹתָם בְּנֵי אֱלֹהִים תּוֹקְעִים תְּרוּעָה, וּמִתְכַּנְּסִים כָּל הַמַּזָּנוֹת שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה לִמְקוֹמָם.

וְאָז אוֹתָם הַכּוֹכָבִים שֶׁשּׁוֹלְטִים בַּיּוֹם, בַּבֹּקֶר, מְרַתְּתִים וְיֵרְאִים וּמַעֲלִים שִׁירָה. וְכָעֵת מַגִּיעַ זְמַנָּם לְשַׁבֵּחַ אֶת רִבּוֹנָם, בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁשּׁוֹמְעִים אוֹתָהּ הַתְּרוּעָה, שֶׁכָּתוּב (איוב לח) בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים.

הִקְדִּימוּ וְהָלְכוּ, וְהָיָה מֵאִיר הַיּוֹם. כְּשֶׁיָּצָא הַשֶּׁמֶשׁ וְהִתְגַּלָּה לָעוֹלָם, אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְחָק לְרַבִּי נְהוֹרַאי: תְּמַהֲנִי כְּשֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי בַּשֶּׁמֶשׁ. שֶׁכְּשֶׁיָּצָא, יָצָא אָדֹם, וְאַזַּר כְּךָ זָוַר לְלָבָן. לָמָּה?

וַדַּאי נִזְכַּרְתִּי בַּדָּבָר שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן שָׁלוֹם אָמַר רַבִּי יְצְחָק בֶּן יְהוּדָא: כְּשֶׁיּוֹצֵא הַשֶּׁמֶשׁ, יוֹצֵא בְּתַקָּף, כְּגֶבֶר תַּקִּיף, וּבוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מַשְׁקוֹפִים שֶׁל זַלּוּגֵי רָקִיעַ.

וְאֵין בְּכָל אוֹתָם כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּזָּלוֹת שֶׁנִּקְרָא גִּבּוֹר, פָּרַט לַשֶּׁמֶשׁ. אֵיזוֹ גְּבוּרָה עוֹשֶׂה? אֶלָּא כְּשֶׁמִּסְתַּיֵּם הַיּוֹם וְנִכְנָס הַלַּיְלָה, מִסְתַּתְּמִים כָּל אוֹתָם הַזַּלּוּגוֹת וְהַמַּשְׁקוֹפִים שֶׁל הָרָקִיעַ. בְּשָׁעָה שֶׁבָּא הַיּוֹם וְהַשֶּׁמֶשׁ יוֹצֵא, מִתְעַטֵּר וְנָזְקָק בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל סוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּבַתַּקָּף וּבַכֹּחַ שֶׁלּוֹ הוּא כּוֹנֵס אֶת כָּל אוֹתָם הָרָקִיעִים, וּבוֹקֵעַ אֶת כָּל אוֹתָם הַזַּלּוּגוֹת, וְנִשְׁרָפִים בְּשַׁלְהֶבוֹתָיו, וּפוֹתֵחַ אוֹתָם וְיוֹצֵא הַזּוּעָה.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא גִּבּוֹר? שֶׁכָּתוּב (תהלים יט) יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח. וְכָתוּב (שופטים ה) כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ. כְּגִבּוֹר שֶׁנִּכְנַס לַמִּלְחָמָה וְנוֹצֵחַ,

הוּא אָדָם. כְּשֶׁנִּצּוֹז, זוֹזֵר לְגוֹנוֹ הָרִאשׁוֹן. כָּךְ הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשֶׁיּוֹצֵא, נִדְלָקִים בּוֹ שַׁלְהֲבוֹתָיו, וְהוּא אָדָם מֵרֹב גְּבוּרָתוֹ, וְאַזַר כְּךְ זוֹזֵר לַגָּוֹן הָרִאשׁוֹן.

הָלְכוֹ. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְעָזֵד, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, יאמַר מַר מֵאוֹתָם הַדְּבָרִים הַמְעֻלִּים שֶׁבִּקְרִיאַת שְׁמַע. פָּתַח וְאָמַר, (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. הַפָּסוּק הַזֶּה נוֹזַז בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ בְּנֵי יַעֲקֹב לַאֲבִיהֶם, אוֹ מִשֶּׁה לְיִשְׂרָאֵל, אֲבָל עַכְשָׁו, כָּל הָעוֹלָם אוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. לְאֵיזֶה יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים?

אֶלָּא, הִגִּיד שָׁנִינוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָתַם אוֹתוֹ בְּתוֹךְ כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ לִהְיוֹת תָּמִיד עֵד עַל בָּנָיו, שֶׁמְּיַזְּדִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי בְּכָל יוֹם בַּעֲמַיִם. וּכְשֶׁהֵם מְיַזְּדִים אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, תִּהְיֶה מֵעִיד עָלֵינוּ, שֶׁאָנוּ מְיַזְּדִים אֶת שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּרָאוּי.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נוֹטְלִים אֶת יַעֲקֹב בְּאַרְבָּעָה כְּנָפַיִם, פָּרוּשִׁים לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ הָעֶלְיוֹן, וּמְבָרֵךְ אוֹתוֹ בְּשִׁבַּע בְּרָכוֹת. פּוֹתְחִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֵר: אַשְׁרֵי הָאָב שֶׁהוֹלִיד אֶת הַזֶּרַע הַזֶּה בָּאָרֶץ! אַשְׁרֵי הַבָּנִים שֶׁמְּעַטְּרִים אֶת אֲבִיהֶם כָּךְ! בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם פּוֹתְחִים וְאוֹמְרִים, בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

וְיַעֲקֹב מִתְעַטֵּר בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר נַהֲרוֹת אֲפַרְסְמוֹן זָךְ, וְעוֹמֵד תָּמִיד כְּקִרְיָה מֻקָּפֶת זוֹמָה עַל בָּנָיו לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא נוֹתֵן לַדִּין הַקָּשֶׁה לִשְׁלֹט עֲלֵיהֶם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם אֵין יְכוֹלִים לְהַשְׁמִידָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מד) אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדַאי וְאָמַר, בַּדַּגְמָא שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים לְמַטָּה, שֶׁהֵם בְּנֵי יַעֲקֹב, כָּךְ יֵשׁ יַעֲקֹב הָעֶלְיוֹן בַּשָּׁמַיִם, וּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים עֶלְיוֹנִים. וּבַדַּגְמָא שֶׁמְּיַזְּדִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, כָּךְ מְיַזְּדִים הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים לְמַעְלָה, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

פָּתוּז רַבִּי נְהוֹרַאי וְאָמַר, (שם כט) לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ. וְכִי יַעֲקֹב פָּדָה אֶת אַבְרָהָם? וַיַּעֲקֹב טֶרֶם נִבְרָא בָּעוֹלָם!

אֶלָּא בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ מַפִּילִים אֶת אַבְרָהָם בְּאוּר כַּשְׂדִּים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּנֵּס אֶת הַמַּלְאָךְ שֶׁלּוֹ וְאָמַר: הַצִּילוּ אֶת אַבְרָהָם מִתּוֹךְ הַשְּׁרֵפָה שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא אֲהוּבִי.

אָמְרוּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יֵצֵא מִמֶּנּוּ יִשְׂמָעֵאל! אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יֵצֵא מִמֶּנּוּ יִצְחָק! אָמְרוּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יֵצֵא מִמֶּנּוּ עֵשָׂו! אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הֲרֵי יֵצֵא מִמֶּנּוּ יַעֲקֹב! אָמְרוּ: הֲרֵי וַדַּאי שֶׁבִּזְכוּת יַעֲקֹב יִנָּצֵל. וְעַל זֶה אָמַר, אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם, שֶׁבִּזְכוּתוֹ נִצּוֹל אַבְרָהָם.

אָמַר רַבִּי, בְּשָׁעָה שֶׁכָּפָתוּ אֶת חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁיַּפִּילוּ אוֹתָם לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ הַיּוֹקֶדֶת, חֲנַנְיָה אָמַר (תהלים קיוז) ה' לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם. מִישָׁאֵל אָמַר (ירמיה ל) וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וְאַל תֵּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי אִתְּךָ אָנִי נְאֻם ה'. עֲזַרְיָה אָמַר, שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (ישעיה מד) זֶה יֹאמַר לַה' אָנִי – זֶה חֲנַנְיָה, שֶׁאָמַר ה' לִי לֹא אִירָא. וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם יַעֲקֹב – זֶה מִישָׁאֵל, שֶׁאָמַר וְאַתָּה אַל תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב. וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יְכַנֶּה – זֶה עֲזַרְיָה, שֶׁאָמַר שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. לֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ.

וְלָמָּה לֹא הָיָה דָּנִיֵּאל עִמָּהֶם? אֶלָּא דָּנִיֵּאל אָמַר, אֲנִי נִקְרָא בֶּלְטְשַׁאצַּר, כְּשֵׁם הָאֱלִיל שֶׁלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דניאל ד) בֶּלְטְשַׁאצַּר כְּשֵׁם אֱלָהִי כוּ', וְכָתוּב (שם ב) אָז הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר נָפַל עַל פָּנָיו וְהִשְׁתַּחֲוָה לְדָנִיֵּאל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר, פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ. הָלַךְ וְלֹא הָיָה עִמָּהֶם.

מָה רָאוּ חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה שֶׁנָּפְלוּ לָאֵשׁ? אֶלָּא אָמְרוּ, הַצַּפְרְדֵּעִים הִפִּילוּ אֶת גּוּפָם בָּאֵשׁ כְּדֵי לְהָרֵעַ לְמִצְרַיִם, בְּמַאֲמָרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – אֲנַחְנוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּשִׁבְיל כְּבוֹד רִבּוֹנֵנוּ.

הָלְכוּ וְהִתְעַסְּקוּ בַּתּוֹרָה. בֵּינְתַיִם יָרַד הַשֶּׁמֶשׁ. אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, נַעֲבֹר מֵהַדֶּרֶךְ וְנַעֲלֶה לָהָר, וְנִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, וְלֹא נִישַׁן.

בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים וּמִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה זֶה עִם זֶה, שָׁמְעוּ קוֹל אָזְוָד שֶׁהָיָה אוֹמֵר: קוּמוּ עֶלְיוֹנִים. הַתַּזְוִתוֹנִים הַיְשֵׁנִים, שֶׁשֵּׁנָה בְּנִזְזִירֵיהֶם, הִתְעוֹרְרוּ: הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לְהַרְגִּיז אֶת הָעוֹלָם, וְאוֹתָם הָעַמּוּדִים הַקַּיָמִים, שֶׁהָעוֹלָם סָמוּךְ עֲלֵיהֶם, מְרַתְּתִים. קוֹל בְּכִיָּה שֶׁל עֶפֶר אַיָלִים, שֶׁבּוֹכָה עַל אַרְיֵה אָזְוָד, שֶׁרְשׁוּם תָּמִיד בַּכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ.

אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי לְרַבִּי יְצְוָק, שָׁמַעְתָּ דָּבָר? אָמַר לוֹ, שָׁמַעְתִּי, וְעַל זֶה אָמַרְתִּי, שָׁמַעְתִּי וַתִּרְגַּז בִּטְנִי. אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, וַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה לָדוּן אֶת הָעוֹלָם שֶׁלּוֹ, וְטֶרֶם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַדִּין, הִנֵּה קוֹל מִתְעוֹרֵר, וּמַכְרִיז תָּמִיד בָּעוֹלָם. וַדַּאי הָרְמִים שֶׁל הָרְמִים עֲכָשָׁו יִסְתַּלְקוּ בָּעוֹלָם. וְהַכֹּל בָּרוּר לָנוּ, פָּרַט לָזֶה שֶׁאָמַר קוֹל בְּכִיָּה שֶׁל עֶפֶר אַיָלִים שֶׁבּוֹכָה עַל אַרְיֵה אָזְוָד, לֹא יָדַעְתִּי מַה הוּא.

אָמַר רַבִּי נְזְוְמִיָּה, לֹא יָדְעוּ בָּזֶה לְפִי שָׁעָה. לְיָמִים מוּעָטִים הִתְגַּלָּה בָּעוֹלָם. וּמַהִי הַבְּכִיָּה? זוֹ הַבְּכִיָּה שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁבָּכָה עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. שֶׁאוֹתָהּ הַבְּכִיָּה לֹא עָבְרָה מִכִּסֵּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נְקָמוֹת בְּשׁאָר הָעַמִּים.

אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, אֶת מִי דָּן תְּזוֹלָה? אֶת גְּדוֹלֵי הַדּוֹר דָּן תְּזוֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ דָּן אֶת הָעוֹלָם. מִנַּיִן לָנוּ? מִכָּאן, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים. שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים תְּזוֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אָמַר, מִכָּאן (מלכים–א זז) לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ תְּזוֹלָה, וְאַזַּר כָּךְ מִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה (רות א). רַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן שֶׁאוֹמְרִים, בִּזְמַן שֶׁהַדִּין בָּא לָעִיר, יִסַּלֵּק אָדָם עַצְמוֹ מֵאוֹתָהּ עִיר, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתָּן רְשׁוּת לְמַלְאַךְ

הַמָּוֶת, אֵינוֹ זוֹשֵׁשׁ לְכָל אָדָם, וְאִישׁ שֶׁפָּגַע בּוֹ, יֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהַזִּיקוֹ.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֱלִימֶלֶךְ שֶׁהַדִּין בָּא לָעוֹלָם, מִיָּד בָּרַח לְהִסְתַּלֵּק מִן הַדִּין, וְעִם כָּל זֶה לֹא נִצּוֹל מִמֶּנּוּ. זְכָמִים שֶׁל קֵיסָרִין אוֹמְרִים, אֱלִימֶלֶךְ גְּדוֹל הַדּוֹר הָיָה, וְהָיָה נִכְּר לְמַעְלָה, וְכָל מִי שֶׁהוּא נִכְּר לְמַעְלָה, הוּא נִתְפָּס תְּחִלָּה.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, מַה כָּתוּב בַּשּׁוּנַמִּית? (מלכים–ב ד) וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יוֹשֶׁבֶת. מִכָּאן שֶׁצָּרִיךְ לְהַכְנִיס רֹאשׁוֹ לְתוֹךְ רַבִּים, וְלֹא יְהֵא נִרְשָׁם לְבַד.

מַה כָּתוּב בַּתְּחִלָּה? וַיֵּלֶךְ אִישׁ סְתָם, רָצָה לְהַזְהִיא וּלְהַסְתִּיר עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יַכִּירוּ בּוֹ. מִי הִזְכִּירוֹ? מִדַּת הַדִּין. וְאָמַר, וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ, אָדָם נִכְּר וְנִרְשָׁם הוּא, אֵינוֹ רָאוּי לְהַזְהִיא וּלְהִסָּתֵר. וְהַאֵין זֶה אֱלִימֶלֶךְ, פַּרְנַס הָעָם?! וְהַאֵין זֶה אֱלִימֶלֶךְ שֶׁהָיָה סוֹתֵם עֵינָיו מִמַּעֲשֵׂי הָעָם?!

רַבִּי פָּרְזִיָּא אָמַר, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, וּבֵית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה עוֹמֵד, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מַסְתִּירוֹ וְאוֹמֵר, וַיֵּלֶךְ אִישׁ, סְתָם. עָמְדָה מִדַּת הַדִּין וְהִזְכִּירוֹ, וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ. מִיָּד נִגְזַר עָלָיו הַדִּין וְעַל בָּנָיו, כִּדְכְתִיב וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ וְגוֹ'.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֱלִימֶלֶךְ, מִי הוּא שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ מִי זֶה אֱלִימֶלֶךְ הַזֶּה? אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁהַדּוֹר מְבַזִּים בִּגְדוֹלִים, אָמַר, וַדַּאי אֵלֶךְ מִכָּאן, וְלֹא אֶהְיֶה נִתְפָּס בְּתוֹכָם. וֶאֱלִימֶלֶךְ גְּדוֹל הַדּוֹר הָיָה, וְהָיָה יְכֹלֶת בְּיָדוֹ לִמְזוֹת, וְלֹא מִזָּה. וְהָלַךְ מִשָּׁם וּבָרַז, וּלְפָיְכָךְ נִזְכַּר שְׁמוֹ וְנֶעֱנַשׁ.

וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים (רות א). רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי בִּימֵי, לְשׁוֹן צַעַר הוּא. אֱלִימֶלֶךְ הוּא הָיָה כְּדַגְמַת מֶלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁהִכִּיר בַּדָּבָר, הִשְׁמִיט עַצְמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל, וְהָלַךְ לָגוּר בֵּין הָאֻמּוֹת, שֶׁסָּבַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִדּוֹן בֵּינֵיהֶם. עָמְדָה מִדַּת הַדִּין וְהִזְכִּירוֹ, וְנִתְפָּשׂ.

וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים. רַבִּי זְוִלְקִיָּה בַּר אֱלִיעֶזֶר פָּתַח בַּפָּסוּק שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) מֵרָזוֹק ה' נִרְאָה לִי וְגוֹ'. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר עִם הַנְּבִיאִים, אֵינוֹ נִגְלֶה אֲלֵיהֶם אֶלָּא מֵרָזוֹק. וְעַל כֵּן רוֹאִים דְּמוּת דְּבָרִים,

כְּאָדָם הָעוֹמֵד מִפְּרָזָק, זוּץ מִמִּשֶּׁה.

שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, כָּל הַנְּבִיאִים כֻּלָּם לֹא נִתְנַבְּאוּ אֶלָּא מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה – מִשֶּׁה מִתּוֹךְ אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. שְׁאָר הַנְּבִיאִים מֵרָזוּק – וּמִשֶּׁה מִקָּרוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. נֶאֱמָן בְּבֵית הַמֶּלֶךְ, קָרוֹב הוּא לַמֶּלֶךְ.

וְאִם תֹּאמַר, כֵּיוָן שֶׁכָּל הַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ מֵרָזוּק, אֵין אַהֲבָתוֹ שֶׁל מָקוֹם עֲלֵיהֶם – כָּתוּב (ירמיה לא) מֵרָזוּק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, יֵשׁ רָזוּק וְנִתְקָרֵב, וְקָרוֹב וְנִתְרַזֵּק. יֵשׁ רָזוּק וְנִתְקָרֵב, שֶׁכָּתוּב (משלי לא) מִמֶּרְזָק תָּבִיא לַזּוֹמָה. קָרוֹב וְנִתְרַזֵּק, שֶׁכָּתוּב מֵרָזוּק ה' נִרְאָה לִי. זֶה קָרוֹב לַנְּבִיאִים, וְזֶה רָזוּק לַמַּלְכוּת. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר הָפוּךְ – קָרוֹב לַמַּלְכוּת, וְרָזוּק לַנְּבִיאִים. שְׁרוּאִים הַדִּמְיוֹנוֹת שֶׁל מַעְלָה כְּמִין גּוּף.

רַבִּי זְכַרְיָה אָמַר, כְּשֶׁרוֹאִים הַנְּבִיאִים בְּצִוְּצִוּזִּין, בְּיָדוּעַ שֶׁהָעוֹלָם נִדּוֹן לְמֵיטַב. וּכְשֶׁרוֹאִים בַּזַּשְׁכָּה, נִדּוֹן לְפָרְעָנִיּוֹת. וַאֲזַי פָּתַח הַפָּסוּק וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וְגוֹ'.

וַיְהִי בִּימֵי. רַבִּי בּוֹן כָּל יָמָיו הָיָה בְּקֵיסָרִין. יוֹם אֶחָד רָאָה אֶת הָעָם שֶׁסּוֹרְזִים, שֶׁהָיוּ הָעֲנִיִּים הוֹלְכִים, וְאֵין מַשְׂגִּיחִים עֲלֵיהֶם. אָמַר, וַדַּאי הַדִּין רָאוּי לְכָאן. קָם וְהָלַךְ לוֹ.

יוֹם אֶחָד זָכְתָה דַּעְתּוֹ. פָּגַע בִּכְפַר סִיכְנִין בִּרְמוֹן, וְנִרְדַּם. שָׁמַע קוֹל אֶחָד שֶׁל תַּנָּא אֶחָד שֶׁעוֹסֵק בְּרִנַּת הַתּוֹרָה שֶׁאוֹמֵר, (דברים כב) כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ וְכוּ'. קַן – זוֹ תְּשׁוּבָה. בַּדֶּרֶךְ – זוֹ רָזוּל, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם. וְצַדִּיקִים, שְׁנֵי בָנִים, יוֹסֵף וּבִנְיָמִין. וְהִיא נִקְרֵאת לְבָנָה, הוֹלֶכֶת כָּל הַלַּיְלָה, וּמֵאִיר לָהֶם עַד נְכוֹן הַיּוֹם, שֶׁהוּא יַעֲקֹב.

בְּכָל עֵץ – כָּל זֶה צַדִּיק זֵי הָעוֹלָמִים. עֵץ זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. עַל הָאָרֶץ – זוֹ אֶרֶץ הַתַּזְוִתוֹנָה. אֲפָרְזִים – זֶה שְׁנַיִם עָשָׂר

שִׁבְטִים שֶׁלְּמַעְלָה. אוֹ בֵּיצִים – זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁהֵם כְּמַלְבּוּשׁ שֶׁלַּגּוּף. וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרוֹחִים וְכוּ', שֶׁלֹּוז תְּשַׁלַּוז אֶת הָאֵם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נ) וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

וְאֶת הַבָּנִים תְּקַוּז לָךְ. הַרְכִּין רַבִּי בּוֹן אָזְנָיו, וְשָׁמַע אֶת הַקּוֹל שֶׁאוֹמֵר: זֶבֶל עַל זֶה, לֹא אָמַר וְלֹא כְלוּם. מִי שֶׁוָּזָס, מַשְׁאִיר הָאֵם וּבָנֶיהָ וְהוֹלֵךְ לוֹ. וּמַה שֶּׁהָאֵם מְגָרֶשֶׁת מִן הַקֵּן, מַה הִיא אוֹמֶרֶת? אוֹי שֶׁהֶזֱרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי וְשָׁרַפְתִּי אֶת הֵיכָלִי וְהִגְלֵיתִי בָּנַי לְבֵין הָאֻמּוֹת. וְעַל זֶה יַרְוֵזם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי הָרַוְזָמִן אֵין נִמְצָא אֶלָּא כָּאן.

וְעַל זֶה שְׁכִינָה צוֹעֶקֶת עַל בָּנֶיהָ. הִנֵּה כָתוּב שַׁלֹּוז תְּשַׁלַּוז, שְׁנֵי שִׁלּוּוִים, שֶׁהֵם בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי. שַׁלֹּוז תְּשַׁלַּוז – אֲפִלּוּ ק' פְּעָמִים, שֶׁאִם זוֹוֶרֶת עַל גְּוִיָּלֶיהָ תּוֹךְ אַהֲבַת בָּנֶיהָ, שַׁלֹּוז אֲפִלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים, עַד שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ וְסוֹתֵר אֶת הַקֵּן שֶׁלָּהּ, וְיִטֹּל הַבָּנִים הַנִּסְתָּרִים בַּקֵּן, לְהַטִּילָם לַגַּג, הֲרֵי הָרַוְזָמִן אֵין נִמְצָא אֶלָּא כָּךְ. וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים – שֶׁיַּאֲרִיךְ רַגְלוֹ מִן שִׁשָּׁת יָמִים, שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים. ה' ה' אֵל רַזּוּם וְזַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְגוֹ'.

אָמַר רַבִּי זְוִקְיָה אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן קִיסְמָא אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, בָּרָא אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, וְהֵם זָכְמָה וּתְבוּנָה וָדַעַת, שֶׁכָּתוּב (משלי ג) ה' בְּזָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה בְּדַעְתּוֹ תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ.

וְכָל הַקְּשָׁרִים בָּאָדָם. וְקֶשֶׁר הַתְּבוּנָה שֶׁפָּקַע מֵהֶם, הִתְפַּשֵּׁט בִּשְׁאָר הַבְּרִיּוֹת, וּבְכֻלָּם יֵשׁ הַשְׂכֵּל לְפִי דַּרְכּוֹ.

הָעוֹף הַזֶּה, כְּשֶׁפּוֹרֵז מִגּוֹזָלָיו וְנִשְׁלָז מֵעַל בָּנָיו, מְצַפָּצֵף וְהוֹלֵךְ, וְלֹא יוֹדֵעַ לְאֵיזֶה מָקוֹם הוֹלֵךְ, נוֹדֵד לְאַבֵּד אֶת עַצְמוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ (תהלים קמה) וְרַוְזָמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, אֲפִלּוּ עַל יְתוּשׁ קָטָן בָּעוֹלָם, רַוְזָמָיו עַל הַכֹּל. אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה עַל הָעוֹף מִתְעוֹרֵר אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר עַל בָּנָיו. אָז קוֹל יוֹצֵא לְפָנָיו וְאוֹמֵר: כִּצְפּוֹר

נִּדָּדֶת מִן הַנָּוֶה כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ. אָז הוּא מְעוֹרֵר רַוָּזְמִים עַל כָּל אוֹתָם הַהוֹלְכִים וְנוֹדְדִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּמֵאָתַר לַאֲתַר אַוָּזר. שְׁבוּרֵי לֵב, שְׁבוּרֵי כוַּז. וּמְעוֹרֵר רַוָּזְמִים עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת וְוָזס עֲלֵיהֶם, וְעוֹוֵב אֶת וָזַטָּאֵי הַנּוֹדְדִים מִמְּקוֹמָם, וְוָזס עֲלֵיהֶם וְעַל כָּל הָעוֹלָם.

וְעַל כֵּן אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַשְׁרֵי הַצַּפּוֹר בַּוזוּץ. וְהִיא מְעוֹרֶרֶת רַוָּזְמִים עַל כָּל הָעוֹלָם. מִי גָּרַם לָוזוּס עַל הָעוֹלָם וּלְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם רַוָּזְמִים? אוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁשּׁוֹלֵוָז אוֹתָהּ הַצִּפּוֹר לְצַעֲרָהּ בִּשְׁנֵי גֹּוָנִים, כָּךְ מִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְמַלֵּא רַוָּזְמִים עַל כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַצַּעַר, וְעַל כָּל אוֹתָם שֶׁנּוֹדְדִים מִמְּקוֹמָם. וּמְשׁוּם כָּךְ, שִׁכְרוֹ שֶׁל הָאָדָם הַזֶּה, מַה כָּתוּב בּוֹ? (דברים כב) לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים.

קָם רַבִּי בּוֹן עַל רַגְלָיו, וְשָׁמַוז וְאָמַר: בָּרוּךְ הָרַוָּזָמָן שֶׁשָּׁמַעְתִּי אֶת הַקּוֹל הַזֶּה, וְאִלְמָלֵא לֹא בָאתִי לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי לִי!

זָוַר אוֹתוֹ הַקּוֹל כְּמוֹ מִקֹּדֶם, פָּתַוז וְאָמַר, (תהלים קד) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' כֻּלָּם בְּוָזְכְמָה עָשִׂיתָ וְגוֹ'. כָּל הָעוֹלָם לֹא בָאִים אֶלָּא בְּוָזְכְמָה, וְהָאָדָם הִתְמַלֵּא בַּכֹּל. שְׁאָר הַבְּרִיּוֹת, בְּצִיּוּר (בְּתוֹסֶפֶת) שֶׁל וָזְכְמָה שֶׁנִּשְׁאֲרָה בָּאָדָם.

וְאַף עַל גַּב שֶׁכָּל הַבְּרִיּוֹת כָּךְ, לֹא הָיְתָה בְּרִיָּה כַּלָּה לִרְדּוֹף אַוַּזר מַעֲשֵׂה הָאָדָם כְּמוֹ הָעוֹף. אָדָם בּוֹנֶה בִּנְיָן לְדִיּוּרוֹ, וְהָעוֹף בּוֹנֶה בִּנְיָן לְדִיּוּרוֹ. אָדָם מֵבִיא מָוזוֹן לִבְנוֹ, הָעוֹף מֵבִיא מָוזוֹן לְבָנָיו. אָדָם מְרַפֵּא אֶת הַמַּוַּזָלוֹת בְּעֵשֶׂב, וְהָעוֹף מְרַפֵּא אֶת הַמַּוַּזָלוֹת בְּעֵשֶׂב. אָדָם אֻמָּן וְעוֹשֶׂה אֳנִיּוֹת בַּיָּם, וְהָעוֹף נוֹטֵל גֹּוָלָיו וּמַתְקִינָם עַל זוֹף הַיָּם.

אָדָם מְשַׁבֵּוַז וּמְרוֹמֵם אֶת הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וְהָעוֹף מְצַפְצֵף וּמְשַׁבֵּוַז אֶת רִבּוֹנוֹ, שֶׁהוּא הָאֱלוֹהַּ הָעֶלְיוֹן. וּמְשׁוּם כָּךְ, לְמַעַן יִיטַב לָךְ. לֹא כָּתוּב אֵיטִיב לָךְ, אֶלָּא יִיטַב לָךְ. אוֹתוֹ הַשִּׁלּוּוָז שֶׁל הַצִּפּוֹר שֶׁמְּשַׁלַּוָזז, שֶׁמְּעוֹרֵר עַל הָעוֹלָם לְהֵיטִיב לָךְ.

רַבִּי בּוֹן קָם וְהָלַךְ אֵלָיו, וּמָצָא שֶׁהוּא רַבִּי יַנַּאי הַוָּקֵן, מִן הַוַּבְּרִים. נִכְנַס

אָצְלוֹ וְנָשְׂקוֹ בָּראשׁ. אָמַר, כְּמוֹ שֶׁנִּזְמְתָּ אֶת לִבִּי, כָּךְ יְנַזֵּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹתְךָ. יָשְׁבוּ יַזַּד.

פָּתַח אוֹתוֹ הַזָּקֵן וְאָמַר, (רות א) וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ. בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, אֶת מִי הוּא דָן תְּחִלָּה? אֶת אוֹתָם שֶׁהֵם דָּנִים אֶת הָעוֹלָם. הֵם דָּנִים אֶת הָעוֹלָם, מִי דָן אוֹתָם? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. מִפָּנֵי קְלְקוּל הַדִּין רָעָב בָּא לָעוֹלָם.

בְּכָל זְמַן אֵינוֹ בָּא, אֶלָּא בַּעֲוֹן רָאשֵׁי הָעָם. כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי יוּדַאי, מַה שֶּׁכָּתוּב (משלי יג) רָב אָכֶל נִיר רָאשִׁים וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט – כְּשֶׁיֵּשׁ סִפּוּק אֹכֶל בָּעוֹלָם, נִיר רָאשִׁים, הֵם זוֹרְעִים וְאוֹכְלִים לְשִׂבְעָ. וּכְשֶׁאֵין אֹכֶל בָּעוֹלָם, יֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, יֵשׁ מִי שֶׁעוֹמֵד בְּשַׁלְוָה, וְנִסְפֶּה מִן הָעוֹלָם. עַל אֵיזֶה עָוֹן? עַל עָוֹן שֶׁמְּקַלְקְלִים אֶת הַדִּין וְאֶת הַמִּשְׁפָּט וּמְעַוְּתִים אוֹתוֹ.

וְאִם תֹּאמַר, אִם הַגְּדוֹלִים זוֹטְאִים בְּלֹא מִשְׁפָּט, שֶׁלֹּא עָשׂוּ מִשְׁפָּט בָּעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לַהֲרֹג הָעֲנִיִּים בְּשִׁבְיִלָם? אֶלָּא הָעֲנִיִּים הֵם כֻּלָּיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהֵם קְרוֹבִים אֵלָיו. וּכְשֶׁהָרָעָב בָּא לָעוֹלָם, הֵם צוֹעֲקִים אֵלָיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ לָהֶם, וּמְעַיֵּן עַל הָעוֹלָם, וְדָן אֶת אוֹתָם שֶׁגָּרְמוּ הַצַּעַר הַזֶּה עַל הָעֲנִיִּים, וְנִסְפִּים מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זְמַנָּם, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) אִם צָעֹק יִצְעַק אֵלַי וְגוֹ' וְשָׁמַעְתִּי כִּי זַנּוּן אָנִי. וְאוֹמֵר, (שם) וְזָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם בֶּחָרֶב וְגוֹ'.

בְּוַדַּאי בְּאוֹתוֹ זְמַן, יֵשׁ נִסְפֶּה וּמִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זְמַנּוֹ, בְּלֹא מִשְׁפָּט – עַל שֶׁלֹּא הוֹצִיאוּ הַמִּשְׁפָּט לְאוֹרָה, וְעַל שֶׁעִוְּתוּ וְקִלְקְלוּ הַמִּשְׁפָּט. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כָּל דַּיָּן שֶׁאֵינוֹ מַזְמִיר אֶת הַדִּין, אֵין מַזְמִירִין דִּינוֹ מִלְמַעְלָה, וּמִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זְמַנּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי יג) יֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט.

יֵשׁ מִי שֶׁדָּן אֶת הַדִּין לַאֲמִתּוֹ, וּמְקַבֵּל שָׂכָר עָלָיו מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְיֵשׁ מִי שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְנִתְפָּשׂ, כְּגוֹן דַּיָּן שֶׁמְּדַקְדֵּק דְּקְדוּקִים לְזַכּוֹת לְרָשָׁע. שֶׁלְּמַדְנוּ, בֵּית דִּין מַכִּין וְעוֹנְשִׁין שֶׁלֹּא מִן הַתּוֹרָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת סְיָג

לַתּוֹרָה, אוֹ מִפְּנֵי שֶׁהַזְּמַן גּוֹרֵם, וְהַדַּיָּן מְסַלֵּק עַצְמוֹ מִן הַדִּין וּמִלְהַעֲנִישׁוֹ, וּמְדַקְדֵּק בְּעִנְיַן הַדִּין לִמְצֹא פָּתַח לְזַכּוֹת אוֹתוֹ מִן הַדִּין מַמָּשׁ, וְהוּא דִּין אֱמֶת. אֲפִלּוּ כָּךְ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָעוֹלָם, אוֹתוֹ הַדַּיָּן נִתְפָּס עָלָיו, וּמְסַתֵּלֵק מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זְמַנּוֹ. וְאִם לֹא, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (איוב יז) לֹא נִין לוֹ וְלֹא נֶכֶד בְּעַמּוֹ. כְּשֶׁעַצְמוֹ אֵינוֹ נִתְפָּס – נִתְפָּס זַרְעוֹ.

יֵשׁ מִי שֶׁאֵינוֹ דָּן אֶת הַדִּין לַאֲמִתּוֹ, וּמְקַבֵּל עָלָיו שָׂכָר. כְּגוֹן אַבָּא, שָׂרָאָה אֶזֶד מְזַבֵּק לְאֵשֶׁת אִישׁ וּמְעַשְׂקָהּ, הוֹצִיא אוֹתָם לְמַלְקוּת, וַהֲרָגָם. לֹא שֶׁהֵם בְּנֵי הֲרִיגָה, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת סְיָג לַתּוֹרָה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ, הַדַּיָּן הוֹצִיאָם מִדִּין תּוֹרָה, שֶׁלֹּא מְזַיְּבִים הֲרֵג, אֶלָּא וַעֲשׂוּ סְיָג לַתּוֹרָה. וְהַדַּיָּן שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה סְיָג לַתּוֹרָה, אֵין לוֹ סְיָג בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁל נִין וְנֶכֶד וְיִהְיֶה עָשׁוּר וְעָזוּב. וּבָעוֹלָם הַבָּא מַעֲבִירִים מִמֶּנּוּ אוֹתָם מַעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁהֵם סְיָג לָאָדָם לָעוֹלָם הַבָּא. כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר רַבִּי נוּרִי, עֲשׂוּ סְיָג לַתּוֹרָה כְּדֵי שֶׁתַּאֲרִיכוּ יָמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וַיֵּלֶךְ אִישׁ – בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ, צַדִּיק גָּדוֹל בְּדוֹרוֹ הוּא, שֶׁיּוּכַל לַעֲמֹד עַל עַצְמוֹ וְעַל אֲזֵרִים. כְּעִנְיַן זֶה לִגְנַאי – אִישׁ יוֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה, רָשָׁע בְּרִשְׁעוֹ הוֹרֵג, וּמְקַפֵּחַ בְּנֵי אָדָם וְלֹא פּוֹזֵד.

אֱלִימֶלֶךְ גָּדוֹל בְּדוֹרוֹ רָאוּי לַעֲמֹד עַל עַצְמוֹ וְעַל אֲזֵרִים. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הָרָעָב, מִיָּד בָּרַח. לְפִיכָךְ נֶעֱנַשׁ. מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה – מִמְּקוֹם סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה, מֵהַנְּבִיעָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב כג) מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבּוֹר בֵּית לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר.

וְזֶה עָקַר רַגְלָיו מִנְּבִיעַת הַתּוֹרָה שֶׁל בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה, לָגוּר בִּשְׂדֵי מוֹאָב, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶעֱנַשׁוּ. וְאַתָּה רַבִּי, גָּלִיתָ עַצְמְךָ בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹבְעִים הַזַּבְרִים מַעְיְנוֹת שֶׁל תּוֹרָה כָּאן? אָמַר, בָּרוּךְ הָרַחֲמָן שֶׁשְּׁלָחַנִי לְכָאן לִשְׁמֹעַ אֶת דְּבָרֶיךָ.

רַבִּי בּוֹן הָיָה הוֹלֵךְ יוֹם אֶזֶד בַּדֶּרֶךְ. פָּגַשׁ בּוֹ תִּינוֹק אֶזֶד. אָמַר לוֹ: רַבִּי, הַתִּרְצֶה שֶׁאֵלֵךְ עִמְּךָ בַּדֶּרֶךְ, וַאֲשַׁמֵּשׁ לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ הַזּוֹ? אָמַר לוֹ: לֵךְ. הָלַךְ אַחֲרָיו.

עַד שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ, פָּגְשׁוּ בּוֹ רַבִּי זְעֵירָא וְרַבִּי אַבָּא וְרַבִּי יוּדָא וְרַבִּי יוֹסֵי. אָמְרוּ לוֹ: אַתָּה לְבַדְּךָ, וְאֵין מִי שֶׁיִּטְעַן אַזְרֵיךְ? אָמַר לָהֶם: תִּינוֹק אֶחָד כָּאן שֶׁהוֹלֵךְ אַזְרֵי. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: כְּדַאי הָיִיתָ שֶׁתִּתְזַיֵּב בְּנַפְשְׁךָ, שֶׁאֵין עִמְּךָ עִם מִי שֶׁתְּדַבֵּר בְּדִבְרֵי תוֹרָה. יָשְׁבוּ בְּשָׁדֶה תַּוֶּת אֵילָן אֶחָד.

פָּתַח רַבִּי זְעֵירָא וְאָמַר, (משלי ד) וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם. הַהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת עִמּוֹ מִי שֶׁיְּדַבֵּר בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וְכֵן דַּרְכָּן שֶׁל צַדִּיקִים, הוֹלֵךְ וְאוֹר, הוֹלֵךְ וְעִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (שם ו) וְתוֹרָה אוֹר. עַד נָכוֹ"ן הַיּוֹם, עַד שֶׁתִּשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ הַשְּׁכִינָה וְלֹא תָּזוּז מִמֶּנּוּ. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ דִּבְרֵי תוֹרָה, שְׁכִינָה שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ) בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי וְכוּ'.

פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה וְאָמַר, (משלי ג) רְפָאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְגוּ'. הַתּוֹרָה הִיא רְפוּאָה לָאָדָם, לַגּוּף וְלָעֲצָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁאָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, הָרְפוּאָה לָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל יוֹם – מִי שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל תְּקוּנָהּ.

וְאָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, בְּקְרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת, כְּמִנְיַן מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים שֶׁל אָדָם. וְהַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע כְּתִקּוּנָהּ, כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר נוֹטֵל תֵּבָה אַחַת לְעַצְמוֹ, וּמִתְרַפֵּא בּוֹ. וְזֶה רְפוּאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתֶיךָ.

בֵּינְתַיִם הִגִּיעַ אוֹתוֹ הַתִּינוֹק עָיֵף מִן הַדֶּרֶךְ, וְיָשַׁב לִפָּנֵיהֶם. שָׁמַע אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, קָם עַל רַגְלָיו וְאָמַר: וַהֲלֹא בִּקְרִיאַת שְׁמַע אֵין שָׁם אֶלָּא מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וְזָמַשׁ תֵּבוֹת? אָמַר לוֹ רַבִּי זְעֵירָא: שֵׁב בְּנִי. יָשַׁב. אָמַר: הַשָּׁמַעְתָּ בְּנִי בָּזֶה דָּבָר?

אָמַר לוֹ: כָּךְ שָׁמַעְתִּי מֵאַבָּא, שֶׁבִּקְרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת וְזֶסֶר שָׁלֹשׁ לְמִנְיַן אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם. מַה תַּקָּנָתוֹ? תִּקְּנוּ שֶׁהַשְּׁלִיזַ צָבוּר זוֹזֵר עַל שָׁלֹשׁ הַתֵּבוֹת הַלָּלוּ, וּמְהֵן? ה' אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת. כְּדֵי לְהַשְׁלִים

מְאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת עַל הַקָּהָל, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יַפְסִיק לָאֱמֶת, לֹא פָּחוֹת מִשָּׁלֹשׁ, וְלֹא יוֹתֵר מִשָּׁלֹשׁ.

בֵּינְתַיִם בָּא רַבִּי יוּדָא בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי פָּנְחָס, וְיָשַׁב אֶצְלָם, וְאָמַר לָהֶם: בַּמָּה עֲסַקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ: בִּדְבָרֵי קְרִיאַת שְׁמַע, וְכָךְ אָמַר הַתִּינוֹק הַזֶּה. אָמַר: וַדַּאי שֶׁכָּךְ הוּא, וְכָךְ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן דּוּרְמַסְקִית מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, זְסִידִים הָרִאשׁוֹנִים תִּקְּנוּ קְרִיאַת שְׁמַע כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, וּכְנֶגֶד מִנְיַן אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם. וַהֲרֵי זָסְרוּ מֵהֶן שָׁלֹשׁ? תִּקְּנוּ שֶׁיְּהֵיָה שְׁלִיחַ צִבּוּר זוֹהֵר וּמַשְׁלִים אוֹתָן. וּמֵהֶן? ה׳ אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת.

בַּתְּפִלָּה תִּקְּנוּ שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אַזְרוֹנוֹת. בִּקְרִיאַת שְׁמַע – שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת בָּרִאשׁוֹנָה, ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳, וּשְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת בָּאַזְרוֹנָה – ה׳ אֱלֹהֵיכֶם אֱמֶת. וְכָל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע כְּמוֹ זֶה, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ נִזּוֹק בְּאוֹתוֹ יוֹם.

וְכָל הָאוֹמֵר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁלֹּא עִם הַצִּבּוּר, אֵינוֹ מַשְׁלִים אֵיבָרָיו, מִפְּנֵי שֶׁוָּסֵר הַשָּׁלֹשׁ תֵּבוֹת שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר זוֹהֵר. מַה תַּקָּנָתוֹ? יְכַוֵּן בַּוָּמֵשׁ עֶשְׂרֵה וָוי״ם שֶׁל אֱמֶת וְיַצִּיב.

וְעִם כָּל זֶה הָיָה קוֹרֵא עָלָיו אַבָּא, (קהלת א) מְעָוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וְגוֹ׳. אוֹתָן שָׁלֹשׁ תֵּבוֹת שֶׁבִּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר זוֹהֵר אוֹתָן, לֹא יוּכַל לְהַמְנוֹת אוֹתָם לְתַשְׁלוּם מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה כִּשְׁאָר הַצִּבּוּר. אָמַר לְאוֹתוֹ הַתִּינוֹק, פָּסַק פָּסוּקְךָ! פָּתַח וְאָמַר, (שם ט) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט.

רַבִּי בּוֹן הִטְעִין יוֹם אֶחָד אַזְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי בַּעֲלִיַּת סָלַע אֶחָד, בְּרוּם הָהָר. רָאוּ צִפּוֹר אַזַּת נוֹדֶדֶת מִגּוֹזָלֶיהָ, וַאֲזָרִים בָּאִים, וּמָרְטוּ אֶת כְּנָפֶיהָ, וְעָלֶיהָ אָמַר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, (משלי כג) כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ.

בְּעוֹד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, רָאוּ נָזָשׁ אֶחָד שֶׁהוֹרֵג אָדָם וְהוֹלֵךְ לוֹ, וְרָאוּ אַרְיֵה

שֶׁטּוֹרֵף אֵין וְאוֹכֵל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַה תּוֹעֶלֶת לוֹ לַגָּזְלָן שֶׁטּוֹרֵף לִגְזֵלָתָם?

פָּתַח וְאָמַר, (איוב ט) אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה יְשׁוּפָנִי וְהִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם. אֲשֶׁר בְּשְׂעָרָה – זֶה הַשָּׂטָן, שֶׁדַּרְכּוֹ כְּגַזְלָן, טוֹרֵף וְהוֹרֵג לְחִנָּם וְלֹא מוֹעִיל לוֹ. יְשׁוּפָנִי – כָּתוּב כָּאן יְשׁוּפָנִי, וְכָתוּב שָׁם הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ. וּמְשׁוּם שֶׁבִּשְׂעָרָה יְשׁוּפָנִי, הִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם. שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַזִּיק חִנָּם, וְטוֹרֵף טָרֶף לְחִנָּם.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁעוֹשֶׂה בְּלִי רְשׁוּת – וְהִנֵּה כָּתוּב רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְבָרוֹ? וְכָתוּב (קהלת י) אִם יִשֹּׁךְ הַנָּחָשׁ בְּלוֹא לָחַשׁ. נָחָשׁ אֵינוֹ נוֹשֵׁךְ עַד שֶׁלּוֹחֲשִׁים לוֹ מִלְמַעְלָה. שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, יֵשׁ שֶׁלּוֹחֲשִׁים לוֹ מִלְמַעְלָה, וְלֹא נוֹדָע אֶלָּיו אוֹתוֹ הַגָּזְלָן, וְהוֹרֵג אֶת מִישֶׁהוּ אַחֵר. אַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא נוֹדָע אֶלָּיו וְלֹא נִרְשָׁם לְפָנָיו.

מַה כָּתוּב בֶּאֱלִימֶלֶךְ? (רות א) וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁנִּרְשַׁם אֶצְלוֹ, הִסְתִּין בַּדִּין עָלָיו, עַד שֶׁהָרַג אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ. כֵּיוָן שֶׁהִתְזִיל בּוֹ, הִתְזִיל בְּבָנָיו, וְהַכֹּל בָּעֲנָשׁ שֶׁל הַדִּין, שֶׁאֵין עֹנֶשׁ כָּעֹנֶשׁ שֶׁל הַדִּין. שֶׁלֹּא יֹאמַר הַדִּין שֶׁהוּא נֶעֱנָשׁ לְבַדּוֹ, אֶלָּא הוּא וּבָנָיו וְכָל בֵּיתוֹ יִתָּפְסוּ בְּזֵוִטָא הַדִּין.

הַדִּין יֵשׁ לוֹ לִרְדֹּף וְלָדַעַת אַזְרֵי מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעִיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִתְפָּס בַּזֵּוִטָאִיהֶם. שֶׁלֹּא יֹאמַר הַדִּין, אֲנִי כְּדֵי לָדוּן דִּין בֵּין אִישׁ לַזָּבֵרוֹ, וְלֹא יוֹתֵר. אֶלָּא כָּל מַעֲשֵׂי בְּנֵי הָעִיר תְּלוּיִים עַל צַוָּארוֹ. וְאִם אוֹטֵם עֵינָיו מִמַּעֲשֵׂי הָעִיר, הוּא נִתְפָּס בַּזֵּוִטָאִיהֶם.

אֱלִימֶלֶךְ יָכוֹל הָיָה לַעֲמֹד וּלְהָגֵן עַל דּוֹרוֹ, וְצַדִּיק הָיָה. בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְעוֹרֵר בְּדִין עַל הָעוֹלָם, הוּא מַשְׁגִּיחַ בְּרֹאשֵׁי הָעָם, וְרָצָה לְכַסּוֹת עַל אֱלִימֶלֶךְ. בְּרֹאשׁוֹנָה מַה כָּתוּב? אִישׁ סְתָם, וְלֹא כָּתוּב מִי הוּא. מִיָּד קָם הַמְקַטְרֵג וְאָמַר, וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ, שֶׁהוּא נִרְשָׁם וְנוֹדָע הוּא וְכָל בֵּיתוֹ.

מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁאֵין דִּין בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁלֹּא נִרְשָׁם וְנוֹדָע אֶצְלוֹ לְמַעְלָה. וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַדִּין עַל הָעוֹלָם, הוּא נִדּוֹן בָּרֹאשׁוֹנָה, שֶׁכָּתוּב שִׁפְטוּ

הַשּׁוֹפְטִים.

וְשֵׁם שְׁנֵי בָּנָיו מַזְלוֹן וְכִלְיוֹן. רַבִּי פָּדָת וְרַבִּי פָּרְזִיָּא אָמְרוּ, מַזְלוֹן – שֶׁמְּזַל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַזַּר זְמַן, עַל שֶׁהָיָה מוֹזֶה בְּיָדוֹ שֶׁל אָבִיו, וּמִשְׁתַּדֵּל בּוֹ עַל הַמִּשְׁפָּטִים. כִּלְיוֹן – עַל שֶׁנִּכְלָה מִן הָעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִיסְמָא אָמַר, כְּשֵׁם שֶׁהָיוּ הֵם – כָּךְ הָיוּ נְשׁוֹתֵיהֶם. עָרְפָּה – עַל שְׁמָהּ נִדּוֹנֶית, קְשַׁת עֹרֶף, שֶׁלֹּא רָצְתָה שֶׁיִּהְיֶה לָהּ זֵלֶק עִם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים. רַבָּנָן אוֹמְרִים, לְפִי שֶׁהֶחֱזִירָה עֹרֶף לַחֲמוֹתָהּ.

רוּת – עַל שֵׁם תּוֹר, שֶׁהוּא כָּשֵׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ. כָּךְ רוּת כְּשֵׁרָה לָבֹא בַּקָּהָל, שֶׁעָלֶיהָ נִתְקַיְּמָה הֲלָכָה: עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית, מוֹאָבִי וְלֹא מוֹאָבִית. רוּת – שֶׁיָּצָא מִמֶּנָּה בֶּן שֶׁרְוָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת.

רוּת אֵשֶׁת מַזְלוֹן, בָּאתָה בַּקָּהָל. מַזְלוֹן, שֶׁמְּזַל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִהְיוֹת שְׁמוֹ נִזְכָּר. עָרְפָּה אֵשֶׁת כִּלְיוֹן, לֹא בָאתָה בַּקָּהָל, שֶׁכִּכְלָה אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כִּלְיוֹן לֹא נִזְכָּר שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל.

וְעַל הַתִּקּוּן הַזֶּה, נֶעֱמִי – נִשְׁמָה. אֱלִימֶלֶךְ – נִשְׁמָה לִנְשָׁמָה. מַזְלוֹן – רוּחַ הַשִּׂכְלִית. רוּת – נֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִית. כִּלְיוֹן – רוּחַ הַבַּהֲמִית. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, (קהלת ג) וּמִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ. רוּחַ הָאָדָם – זֶה מַזְלוֹן. רוּחַ הַבְּהֵמָה – זֶה כִּלְיוֹן, שֶׁהוּא מִצַּד הַשְּׂמאל. נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית – זוֹ עָרְפָּה, שֶׁהִיא מַקֶּשֶׁת עֹרֶף, וְהִיא מִצַּד הַשְּׂמאל. וְעַל כֵּן כִּלְיוֹן לֹא נִזְכָּר שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל.

וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מוֹאֲבִיּוֹת. אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, בְּנוֹת עָגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב הָיוּ. וּמִפְּנֵי מָה זָכָה עָגְלוֹן לְכָךְ? אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, כְּשֶׁבָּא אֶהוּד וְאָמַר (שופטים ג) דִּבַּר אֱלֹהִים לִי אֵלֶיךָ וַיָּקָם מֵעַל הַכִּסֵּא, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אַתָּה קַמְתָּ מִכִּסְאֲךָ בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי – זַיֶּיךָ, מִמְּךָ יֵצְאוּ מִי שֶׁיֵּשֵׁב עַל כִּסְאִי, שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים–א כט) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה׳.

רַבִּי בּוֹן אָמַר, אִלְמָלֵא הָיִיתִי שָׁם, כְּשֶׁהִתְקִימָה הַהֲלָכָה מוֹאָבִי וְלֹא מוֹאָבִית – הָיִיתִי זוֹלֵק עָלָיו וְאוֹמֵר, מוֹאָבִית וְלֹא מוֹאָבִי. וּמַה מִּי שֶׁכָּתוּב בָּהֶם (במדבר כוז) וַיָּחֶל הָעָם לִזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב וַתִּקְרֶאנָה לָעָם לִזְבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן, וְכָתוּב (שם לא) הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת ה׳. הֵם גָּרְמוּ לְכָל זֶה, וְהַגְּבָרִים אֲסוּרִים וְהֵן מֻתָּרוֹת?!

וּמִיָּד אָמַר, זָזַרְתִּי בִּי! וּמָה מִשָּׁה וְאֶלְעָזָר קִבְּלוּ אוֹתָן, שֶׁכָּתוּב (שם) אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַזִּיזוּ לָכֶם. מָה הַטַּעַם? שֶׁבְּהֶכְרֵזָן עָמְדוּ בְּנוֹת מוֹאָב בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. שֶׁאָמַר רַבִּי זוּלְקִיָּה אָמַר רַבִּי אַסְיָא בֶּן גּוּרְיוֹן, הָאֲנָשִׁים בָּאִים וּמְבִיאִים אוֹתָן בְּעַל כָּרְחָן, וְהַהִיא שֶׁלֹּא קִבְּלָה – הוֹרְגִים אוֹתָהּ. עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מוֹאֲבִיּוֹת כֻּלָּן שָׁם בְּהֶכְרֵזָן. וְעַל כֵּן וַדַּאי הָאֲנָשִׁים אֲסוּרִים, וְהַנָּשִׁים מֻתָּרוֹת. וְעוֹד, כָּתוּב בַּתּוֹרָה שְׁנֵי טְעָמִים – עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם, וַאֲשֶׁר שָׂכַר עָלֶיךָ אֶת בִּלְעָם, שֶׁעִקַּר הַדָּבָר גְּבָרִים הָיוּ.

אָמַר רַבִּי זִסַּדַאי, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ, שֶׁנָּזַל שִׁטִּים מְגַדֵּל הַנָּאוֹף שֶׁל נָשִׁים הוּא, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁבְּעַל כָּרְחָן הָיוּ שָׁם?! וְאָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, מַה שֶּׁכָּתוּב (יואל ד) וּמַעְיָן מִבֵּית ה׳ יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשִּׁטִּים, שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְרַפֵּאת אֶת כָּל הָעוֹלָם, וּמִפָּנֵי שֶׁנָּזַל שִׁטִּים מַרְבֶּה נְאוּף, יֵצֵא מַעְיָן מִבֵּית ה׳ לְרַפֵּאת אוֹתוֹ הַנָּזַל. אִם כֵּן, הֲרֵי לְךָ כִּי בִּשְׁבִיל הַנְּאוּף הֵן בָּאוֹת מֵעַצְמָן.

אָמַר רַבִּי מְנַסְיָא, זֹאת וְשָׁלוֹם! גָּלוּי וְיָדוּעַ, שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁבַּעְלֵיהֶן וַאֲבִיהֶן שָׁם, שֶׁאֵינָן בָּאוֹת מֵעַצְמָן בְּפַרְהֶסְיָה, אֶלָּא הֵם הִפְקִירוּ אוֹתָן בְּעַל כָּרְחָן בַּעֲצַת בִּלְעָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא, תָּמַהּ אֲנִי אִם מִגְלָה זוֹ לֹא בָאָה אֶלָּא כְּדֵי לְיַזֵּס זֶרַע דָּוִד שֶׁבָּא מֵרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה – לֹא יִסַּפֵּר יוֹתֵר, וְלָמָּה לִי כָּל זֶה? לִכְתֹּב הַיַּזֵּס מִבֹּעַז, כְּשֶׁנָּשָׂא אֶת רוּת, וְיֹאמַר אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת פָּרֶץ, עַד וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת דָּוִד. אֶלָּא הַכֹּל הִצְטָרֵךְ בִּשְׁבִיל הַצַּדָּקֶת הַזּוֹ, שֶׁבָּאָה לְהִתְגַּיֵּר וְלַזְּסוֹת תַּזַּת

כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וּלְהוֹדִיעַ עַנְוְתָנוּתָהּ וְצָנְיעוּת שָׁבָהּ וְצִדְקוּתָהּ.

רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר, לְהוֹדִיעַ זֶרַע דָּוִד, שֶׁהוּא (תהלים יב) כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ. שֶׁהֲרֵי פֶּרֶץ וְעוֹבֵד כֶּסֶף צָרוּף הוּא, כַּכֶּסֶף הַזֶּה שֶׁנִּצְרָף בָּעֲם וּשְׁתַּיִם.

וְאִם תֹּאמַר, מִפְּנֵי מָה בָּאוּ מִן הָאִמָּהוֹת בְּעִנְיַן זֶה? אֶלָּא כֶּסֶף מְזֻקָּק מִתּוֹךְ סִגִּים שָׁבָהּ. וְזֶרַע דָּוִד צָרוּף מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, שֶׁכָּתוּב (דברים ו) וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וְגוֹ', בְּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ, בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרָע. הַכֹּל צָרִיךְ כְּאָזְד. וְזֶרַע דָּוִד צָרִיךְ כָּךְ.

פָּתַח רַבִּי וְאָמַר, כָּךְ אָדָם הָרִאשׁוֹן – נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה. זָוְה – נְשָׁמָה. קַיִן וְהֶבֶל – הֶבֶל מִבֵּין אָזְד עִם אָדָם וְזָוְה, וְנִקְרָא רוּזַ הַקֹּדֶשׁ. קַיִן רוּזַ שֶׁל טֻמְאָה שֶׁל הַשְּׁמאל, נִקְרָא כִּלְאַיִם. וְהָיָה עֵרְבּוּבְיָה שֶׁלֹּא צָרִיךְ. הַצַּד הָאַזֵּר, שֶׁלֹּא מֵהַמִּין שֶׁל אָדָם וְזָוְה. וְעַל זֶה, לֹא תַזְרִשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו. וְעַל זֶה אַל תַּכְנִיס בְּרִית הַקֹּדֶשׁ בְּרִשּׁוּת אַזֵּרֶת, לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲזֵרִים עַל פָּנָי.

וְאָדָם הוּא דְּגְמָא שֶׁל מַעְלָה. אֱלֹהִים אֲזֵרִים – זֶה זָמוֹר וְאָתוֹן, זָכָר וּנְקֵבָה. וְעַל זֶה, מִי שֶׁמַּכְנִיס בְּרִית קֹדֶשׁ בְּרִשּׁוּת אַזֵּרֶת, כָּתוּב בּוֹ (הושע ה) בַּה' בָּגָדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ. וְאֵין קִנְאָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פָּרַט לָזֶה שֶׁל בְּרִית הַקֹּדֶשׁ.

בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָדָם י"ה ו"ה, שֶׁהוּא שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, וְזֶה נִקְרֵאת אָדָם, וּמִתְפַּשְּׁטִים הָאוֹרוֹת בְּתִשְׁעָה אוֹרוֹת, וְהֵם מִשְׁתַּלְשְׁלִים מִן י', וְהוּא אוֹר אָזְד בִּכְלִי פָּרוּד. וְעַל זֶה גּוּף הָאָדָם נִקְרָא הַלְבּוּשׁ שֶׁל אָדָם.

ה' נִקְרֵאת נְשָׁמָה, וְתִזְדַּוֵּג עִם י', וּמִתְפַּשֶּׁטֶת לְכַמָּה אוֹרוֹת, וְהוּא אָזְד. י"ה בִּכְלִי פָּרוּד. וְעַל זֶה, וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם כּוּ', וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם.

ו' נִקְרֵאת רוּזַ, וְנִקְרָא בֵּן י"ה. ה' נִקְרֵאת נֶפֶשׁ, וְנִקְרֵאת בַּת. וְעַל זֶה, אָב

וְאֵם בֵּן וּבַת. וְסוֹד הַדִּבּוּר יו״ד ה״א וא״ו ה״א, נִקְרָא אָדָ״ם. וּמִתְפַּשֵּׁט אוֹרוֹ לַזְּמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אוֹרוֹת, וְזֶהוּ וֶשְׁבּוֹן אָדָם מ״ה.

וְהַשֵּׁם יו״ד ה״א וא״ו ה״א, זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם כו׳. וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם. וְאַזַר כְּךָ יָצַר הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּוז בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים.

מַה יֵּשׁ בֵּין אָדָם לְאָדָם, הֲרֵי יהו״ה נִקְרָא אָדָם, וְהַגּוּף נִקְרָא אָדָם, מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא, בְּמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא (שם א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, הוּא יהו״ה. וּבְמָקוֹם שֶׁלֹּא נִקְרָא בְּצַלְמוֹ, הוּא גּוּף.

וְאַזַר שֶׁאָמַר וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים, שֶׁיִּצַּר אֶת הָאָדָם, עֲשָׂאוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם ג) וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם. בָּרִאשׁוֹנָה כָּתְנוֹת אוֹר, בְּדִגְמָא שֶׁל מַעְלָה, וְאַזַר שֶׁזָּטְאוּ – כָּתְנוֹת עוֹר.

וְעַל זֶה אָמַר, (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו. בְּרָאתִיו – זֶה יו״ד ה״א וא״ו ה״א. יְצַרְתִּיו – זֶה כָּתְנוֹת אוֹר. אַ״ף עָשִׂיתִיו – זֶה כָּתְנוֹת עוֹר, מִשּׁוּם שֶׁהָאַף סִבַּב זֶה.

וּלְמִי יִקְרָא רָע? זֶה יֵצֶר הָרָע, וְזֶה הַנָּזוּשׁ, שֶׁעָשָׂה וְסִבַּב שֶׁנִּגְזַר עַל אָדָם וְזַוָּה מָוֶת, וְעַל כָּל אִישׁ.

וּבְדִגְמָא שֶׁיֵּשׁ שֵׁם שֶׁל קְדֻשׁ, כָּךְ יֵשׁ שֵׁם שֶׁל טֻמְאָה, שֶׁהוּא טָמֵא. וְעַל זֶה, לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲזֵרִים עַל פָּנָי. וְכָל הַפּוֹגֵם אָזַד מֵאֵיבָרָיו מִלְמַטָּה, כְּאִלּוּ פּוֹגֵם מִלְמַעְלָה.

וְעַל זֶה זָרַב בָּא לָעוֹלָם, וְרָעָב וּמָוֶת בָּאִים לָעוֹלָם, וְעַל זֶה (שמות כב) וְהָיוּ נָשֶׁיכֶם אַלְמָנוֹת וְגוֹ׳, לְמִי שֶׁמַּכְנִיס בְּרִית הַקֹּדֶשׁ לִרְשׁוּת אֲזֵרֵת. וְעַל זֶה (ויקרא יט) שַׂעֲטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. (דברים כב) לֹא תַזְרֹשׂ בְּשׁוֹר וּבַזָּמֹר יַזְדָּו. וְעַל זֶה אָמַר, (שם כז) אָרוּר שֹׁכֵב עִם כָּל בְּהֵמָה. מִי הִיא הַבְּהֵמָה? זוֹ כּוּתִית, גּוּף שֶׁהִיא מִצַּד הַבְּהֵמָה הָאֲזֵרֵת שֶׁלְּמַעְלָה, טְמֵאָה.

וְעַל זֶה אָמַר, (שם כ) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב – זֶה יהו"ה. וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע – זֶה שְׁמוֹ שֶׁל סמא"ל, נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה מִצַּד הַשְּׂמאל, וּנְשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ מִצַּד הַשְּׂמאל, שֶׁהִיא בַּגּוּף, שֶׁאָדָם שֶׁהוּא מִשְּׁאָר עַמִּים שֶׁלֹּא נִקְרָאִים אָדָם. וּמָה אָמַר? וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים.

וְעַל זֶה יֵשׁ שֵׁדִים יְהוּדִים, וְלֹא בָּא הַפָּסוּק שֶׁאָמַר לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים, אֶלָּא לְיִשְׂמְעֵאל וּלְעֵשָׂו. וֵאלֹהִים אֲחֵרִים מִיִּשְׂמְעֵאל וּמֵעֵשָׂו מֵאֵיזֶה מָקוֹם יָצְאוּ? מִן הַשְּׂמָרִים שֶׁל הַשֵּׁדִים הַיְּהוּדִים, וְעַל זֶה כָּתוּב (ישעיה יד) כִּי מִשָּׁרֶשׁ נָחָשׁ יֵצֵא צֶפַע. וְעַל כֵּן, אִם אָמַר לְךָ יֵצֶר הָרָע זְנֵה וּשְׁכַב עִם בְּהֵמָה – אַל תַּאֲמֵן בּוֹ.

וְעַל זֶה יֵשׁ שֵׁדִים יְהוּדִים וְיִשְׂמְעֵאלִים וְנוֹצְרִים, וְהַגְּדוֹלָה לִבְנֵי עֵשָׂו וְיִשְׂמְעֵאלִים. וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הִיא? מִן הַגּוּפוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם אֲוִזִּים עָבְמָנוּ מִן הַגּוּף, וְלֹא מִנְּשָׁמָה, וְלֹא מִן רוּחַ, וְלֹא מִנֶּפֶשׁ, וְלֹא מִנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה.

וַאֲנִי פּוֹתֵחַ לְךָ פֶּתַח גָּדוֹל. כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם מִשְׁתַּוְּוִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וֵאלֹהִים שֶׁל בְּנֵי עֵשָׂו, הוּא יִשְׁתַּוֶּוה לָהֶם. מִנַּיִן לָנוּ? רְמֶז שֶׁאָמַר הַכָּתוּב, וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם בַּזְּלוֹם הַלַּיְלָה. אֱלֹהִים שֶׁלּוֹ יִשְׁתַּוֶּוה לוֹ. (במדבר כב) וַיָּבֹא – עַד בֵּיתוֹ, וַיְדַבֵּר עִמּוֹ בִּלְעָם מִן הַזַּלּוֹן שֶׁלּוֹ. (נ"א הַזְּלוֹם) וְזֶה לָמָּה? בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַגּוּף, שֶׁהוּא עִקַּר שֶׁלָּהֶם.

וְעַל זֶה, כָּל גּוֹי שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִפָּרֵד מֵעֲבוֹדָה זָרָה וּמֵעֲבֵרָה, יַכְנִיס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹ רוּחַ קְדוֹשָׁה וְנֶפֶשׁ קְדוֹשָׁה. וְעַל זֶה יֵשׁ זֵלֶךְ לָעוֹלָם הַבָּא וְלֹא עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא זֵלֶךְ בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְעוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

וְכָל זֶה לָמָּה? בִּשְׁבִיל הַשְּׂמָרִים שֶׁיֵּשׁ בְּגוּפוֹ, שֶׁהֵם מִן הַטֻּמְאָה. וְהָרוּחַ הַקְּדוֹשָׁה, וְנֶפֶשׁ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁיָּשְׁבוּ עַל הַשְּׂמָרִים, בְּזִוָּקָה גְּדוֹלָה יְבִיאוּ אוֹתָהּ לְזֶה הַגּוּף, כְּמוֹ הָאָדָם הַדָּר בְּאַשְׁפָּה. וּמִשְּׁיָמוּת, נֶאֱבָדִים הַשְּׂמָרִים שֶׁלּוֹ.

וְעַל זֶה אָמְרוּ, הַגּוּף מִן הַכּוּתִי – בְּזַיָּיו טָמֵא, וּבְמוֹתוֹ טָהוֹר. לָמָּה? בִּשְׁבִיל

שֶׁתֹּאבַד נִשְׁמָתוֹ, וְהַגּוּף יָשׁוּב אֶל הֶעָפָר כְּשֶׁהָיָה. הַיְהוּדִי – בְּזַוָּיָיו טָהוֹר, וּבְמוֹתוֹ טָמֵא, בִּשְׁבִיל שֶׁנִּשְׁמָתוֹ עוֹלָה לְמָקוֹם גָּבוֹהַּ, וְנִשְׁאָר נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית בַּגּוּף. וְעַל זֶה, זֶה נִקְרָא טָמֵא בְּמוֹתוֹ, וְהַכּוּתִי טָהוֹר.

לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לִשְׁנֵי אִילָנוֹת, אֶזֶד קָדוֹשׁ וְאֶזֶד טָמֵא. מִי הוּא הַקָּדוֹשׁ, וּמִי הוּא הַטָּמֵא? מִי שֶׁעוֹשֶׂה פְּרִי הוּא הַקָּדוֹשׁ, וּמִי שֶׁאֵין עוֹשֶׂה פְּרִי הוּא הַטָּמֵא. וְזֶהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה צֵל לַעֲבוֹדָה זָרָה. וְעִם כָּל זֶה הֵם נְטוּעִים בָּאָרֶץ, וּלְעֵץ אֶזֶד יֵשׁ מַיִם, וְלָעֵץ הָאַזֵר אֵין (יֵשׁ) מַיִם. וְעִם כָּל זֶה, עֵץ אֶזֶד יַעֲשֶׂה פְּרִי, וְעֵץ אֶזֶד לֹא יַעֲשֶׂה פְּרִי.

בַּדִּגְמָא הַזּוֹ הֵם יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי הָאֻמּוֹת. שְׁנֵי אִילָנוֹת, שֶׁהֵם נְטוּעִים בָּאָרֶץ. רוּזַז שֶׁל קְדֻשָּׁה, וְרוּזַז שֶׁל טֻמְאָה. זֶהוּ הָאִילָנוֹת, וְהֵם בְּאֶרֶץ אַזַת, שֶׁהֵן מִן הַגּוּף, אַזַיְנוּ עָמָּנוּ. וּלְאֶזֶד יֵשׁ מַיִם וְעוֹשֶׂה פְּרִי, זוֹ הִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְשְׁלָה לְמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה) הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם, וְאֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה.

וְעַל הַגּוּף שֶׁל יִשְׂרָאֵל אָמַר, וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ וְגוֹ'. וְיוֹרֵשׁ גַּן הָעֵדֶן, וְיוֹרֵשׁ גּוּף קָדוֹשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, וְנֶהֱנֵית נִשְׁמָתוֹ מֵאוֹר הַשְּׁכִינָה.

וְאִם תֹּאמַר, אָמַרְתָּ, שֶׁאֵין פְּרִי בְּאִילָן הַטֻּמְאָה, לָמָּה הַפָּסוּק אָמַר עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ? אֵין בְּפָרִי הָעֵץ שֶׁיַּעֲשֶׂה צֵל לַעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁיֹּאמְרוּ עָלָיו שֶׁיַּעֲשֶׂה פְּרִי, שֶׁלֹּא אוֹכְלִים מִמֶּנּוּ, וְיִדָּמֶנּוּ הָרוּזַז. וְעַל זֶה אָמַר, לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ וְגוֹ'.

וְיֵשׁ לָאִילָן הַזֶּה שֶׁל הַטֻּמְאָה מַיִם, וְלֹא יַעֲשֶׂה פְּרִי, אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כַּמ"ש אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּזַז. זוֹ הַתּוֹרָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁכָּתוּב (תהלים א) לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ כוּ'. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּיִשְׂרָאֵל, מַה כָּתוּב? וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם.

רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר, בֹּא וּרְאֵה, מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, זֶרַע דָּוִד כְּמוֹ זֶה, עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. טוֹב – מִצַּד הָאָבוֹת, וָרָע – מִצַּד הָאִמָּהוֹת, שֶׁהָיוּ מִן הָאֻמּוֹת.

וְעִם כָּל זֶה, לֹא מֵהַזְּוִיגִּיּוּת שֶׁלָּהֶם זֶה הָיָה. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵי אֶת זֶה, בָּא וְנָשַׁקוֹ בְּרֹאשׁוֹ.

אָמַר רַבִּי זִסַּאי, רוּת מִצְנִיעוּת שֶׁבָּהֶם הָיְתָה, וְנִכְנְסָה תַּוֵּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה, וְיָצָא מִמֶּנָּה דָּוִד. וְהַמְּלָכִים הִתְזַּיְּבוּ לִהְיוֹת מִזֶּרַע דָּוִד, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ רַוְּמָנִים וְאַכְזָרִים. רַוְּמָנִים מִצַּד הָאָב, וְאַכְזָרִים מִצַּד הָאֵם. וְזֶה וָזֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת כְּאֶוָּד. וּלְפִיכָךְ זֶרַע דָּוִד נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנָוָשׁ לָאֻמּוֹת, וְרַוְּמָן לְיִשְׂרְאֵלִים.

אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה, כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים נוֹתֶנֶת רֵיחַ טוֹב – כָּךְ רוּת מִזֶּרַע הָאֻמּוֹת נָתְנָה רֵיחַ טוֹב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּשׁוֹשַׁנָּה שֶׁהֶעֱלָתָה רֵיחַ טוֹב – כָּךְ רוּת מִמַּעֲשֶׂיהָ הַטּוֹבִים נִכְנְסָה תַּוֵּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה.

שָׁאַל רַבִּי פָּדָת אֶת בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי אִישׁ סוֹכוֹ, רוּת, כֵּיוָן שֶׁנִּתְגַּיְּרָה, מִפְּנֵי מָה לֹא קְרָאוּהָ בְּשֵׁם אַזְוָר? אָמַר לוֹ, כָּךְ שָׁמַעְתִּי, שֶׁשֵּׁם אַזְוָר הָיָה לָהּ, וּכְשֶׁנִּשֵּׂאת לְמַזְלוֹן, קָרְאוּ שְׁמָהּ רוּת, וּמִשָּׁם עָלְתָה בְּשֵׁם זֶה. שֶׁהֲרֵי כְּשֶׁנִּשֵּׂאת לְמַזְלוֹן נִתְגַּיְּרָה, וְלֹא לְאַזְוָר זְמַן.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי כָּתוּב אַזְוָר כָּךְ, (רוּת א) בַּאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי וְכוּ'. הַרְבֵּה הִתְרָאוֹת עָשְׂתָה נָעֳמִי, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ, וְכֻלָּן קִבְּלָה עָלֶיהָ. וְאִם נִתְגַּיְּרָה קֹדֶם, לָמָּה לָהּ כָּעֵת כָּל זֶה?

אָמַר לוֹ, זֵס וְזָקִילָה שֶׁנִּשְׂאָה מַזְלוֹן וְהִיא גּוֹיָה, אֶלָּא כְּשֶׁנִּשְׂאָה נִתְגַּיְּרָה, וּבְזְוָקַת אֵימַת בַּעְלָהּ עָמְדָה הִיא וְעָרְפָה בְּעִנְיָן זֶה. כֵּיוָן שֶׁמֵּתוּ בַּעְלֵיהֶן, עָרְפָה זְוָרָה לְסוּרְזָנָה, וְרוּת עָמְדָה בְּטַעְמָהּ, שֶׁכָּתוּב, הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל עַמָּהּ וְאֶל אֱלֹהֶיהָ, וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה בַּתְּחִלָּה. כֵּיוָן שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ, בִּרְצוֹנָהּ דָּבְקָה בַּתּוֹרָה.

אָמַר לוֹ, שָׁמַעְתָּ מַה שְּׁמָהּ בַּתְּחִלָּה? אָמַר לוֹ, (פְּלוֹנִית) גִּילִית שְׁמָהּ. כְּשֶׁנִּשְׂאָה מַזְלוֹן, קָרָא לִשְׁמָהּ רוּת. עָרְפָה, הָרָפָה שְׁמָהּ, וְזְוָרָה לְסִרְזוֹנָה, וְלִשְׁמָהּ, וּלְעַמָּהּ, וְלֵאלֹהֶיהָ, שֶׁכָּתוּב (שָׁם) הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל עַמָּהּ וְאֶל

אֱלֹהֶיהָ. אֶל עַמָּהּ – לְהַקְרִא בַּשֵּׁם הָרִאשׁוֹן. וְאֶל אֱלֹהֶיהָ – לַעֲבֹד עֲבוֹדָה זָרָה.

רַבִּי רְזוּמַאי וְרַבִּי קִיסְמִי בֶּן גֵּרִים הָיוּ מְצוּיִים יַזַּד בְּאוֹנוֹ מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. יוֹם אֶזְדָּ הָיוּ יוֹשְׁבִים, וְרַבִּי רְזוּמַאי הָיָה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ, וְהָעָם יוֹשֵׁב לְפָנָיו. פָּתַז וְאָמַר, (ישעיה כד) עַל כֵּן בָּאֵרִים כַּבְּדוּ ה׳. מַה זֶּה בָּאֵרִים? אֵלּוּ אוּרִים וְתֻמִּים.

דָּבָר אַזַּר, בָּאֵרִים – בִּשְׁתֵּי אִשּׁוֹת, שֶׁהֵם בְּצִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם לא) נְאֻם ה׳ אֲשֶׁר אוּר לוֹ בְּצִיּוֹן וְתַנּוּר לוֹ בִּירוּשָׁלָם. וְאֵין בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים בָּהֶם.

בְּצִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם לְבַד עוֹלָה עַל דַּעְתְּךָ? אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁצִּיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם זֶה עִם זֶה, כָּךְ גַּם אֵלּוּ זֶה עִם זֶה, וְהֵם כְּעֵין זָכָר וּנְקֵבָה. וְהוּא אֵשׁ שֶׁל זָכָר וְזַלּוּשׁ, וְשֶׁל נְקֵבָה וְזָנָק. זֶה אֵצֶל צִיּוֹן, וְזֶה אֵצֶל יְרוּשָׁלַיִם.

וְאֵין לְךָ אָדָם בָּעוֹלָם שֶׁאֵין לוֹ שְׁתֵּי אִשּׁוֹת אֵלּוּ, וְהֵם נִקְרָאִים יֵצֶר הָרָע וְיֵצֶר הַטּוֹב. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתָנָם לִבְנֵי אָדָם כְּדֵי לְנַסּוֹתָם בָּהֶם, וְהַכָּתוּב אָמַר, עַל כֵּן בָּאֵרִים כַּבְּדוּ ה׳, בָּהֶם הָאָדָם מְכַבֵּד לְקוֹנוֹ.

שַׁעַר אֶזְדָּ יֵשׁ תַּזַּת צִיּוֹן, וְהוּא תַּזַּת הָאָרֶץ אַלְפַּיִם אַמּוֹת עַל אַלְפַּיִם אַמּוֹת, וְהַתְּזוֹלֶת הָאֵשׁ הוּא דַּק וְזַלּוּשׁ. וְהַשַּׁעַר הַהוּא נִקְרֵאת צָפוֹנִית, וּמִשָּׁם הוֹלֵךְ וּמִתְפַּשֵּׁט עַד יְרוּשָׁלַיִם, מְקוֹם הַר הַבַּיִת, עַד מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד כָּל זָכָר לְהַרְאוֹת אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן ה׳ צְבָאוֹת.

מָה הַטַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁשָּׁם תַּזַּת הַר הַבַּיִת, שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הָעֲזָרָה, מִתַּזּוֹתָיו שְׁעוֹר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה אַמּוֹת כִּפָּלַיִם הָאֵשׁ. אֲבָל לְמַעְלָה, הָאֵשׁ אֵינוֹ בוֹעֵר כְּתַנּוּר זָנָק. וּלְמַטָּה, הָאֵשׁ דֻּגְמַת הָעַרְלָה הַזּוֹפֶפֶת עַל הַבְּרִית, וְהִיא לְמַטָּה.

וְעַל כֵּן, כָּל זָכָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּרִית נִרְשָׁם, עוֹמֵד עָלָיו לִפְנֵי הָאָדוֹן ה׳. וּמִפְּנֵי כָּךְ, עַל כֵּן בָּאֵרִי״ם כַּבְּדוּ ה׳. בְּאוּר שֶׁל צִיּוֹן, וְאוּר שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.

שַׁעַר הַתַּנּוּר הֶחָזָק נִקְרָא עֶרֶל, וּכְשֶׁהַזְּכָרִים עוֹמְדִים עָלָיו, נִשְׁקָע אוֹתוֹ הָאֵשׁ עַד תְּהוֹם רַבָּה, וְהוּא אֵשׁ שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

וְיֵשׁ לוֹ שִׁבְעָה שֵׁמוֹת כְּנֶגֶד הָרָע, וְאֵלּוּ הֵם: רָע, טָמֵא, שָׂטָן, שׁוֹנֵא, אֶבֶן מִכְשׁוֹל, עֶרֶל, צְפוֹנִי. וְשִׁבְעָה שֵׁמוֹת כְּנֶגֶד גֵּיהִנֹּם, וְאֵלּוּ הֵם: בּוֹר, שַׁוְעָה, דּוּמָה, טִיט הַיָּוֵן, שְׁאוֹל, צַלְמָוֶת, אֶרֶץ תַּוְתִּית. שִׁבְעָה פְּתָוזִים יֵשׁ לַגֵּיהִנֹּם, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה שֵׁמוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ. שֶׁבַע מְדוֹרוֹת הֵן זוֹ עַל זוֹ, וְכֻלָּם מְדוֹרוֹת מְזֻמָּנִים לָרְשָׁעִים לִדּוֹן שָׁם. גּוּפָם כֻּלֵּה בַּקֶּבֶר, וְנִשְׁמָתָם נִשְׂרֶפֶת, וְהָאֵשׁ אוֹכַלְתָּם.

מְדוֹר הָרִאשׁוֹן – בּוֹר, וְהוּא מְדוֹר הָעֶלְיוֹן, וְשָׁם כַּמָּה כִתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, כְּעֵין הַבּוֹר אֲשֶׁר אֵין בּוֹ מַיִם, אֲבָל נְזָקִים וְעַקְרַבִּים יֵשׁ בּוֹ. כָּךְ הַמְּדוֹר הַזֶּה נִקְרָא בּוֹר, בּוֹ כַּמָּה כִתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, כְּעֵין נְזָקִים הַשְּׂרָפִים, אֲשֶׁר אֵין לָהֶם לַזּוֹז.

וּשְׁלֹשָׁה מְמֻנִּים שׁוֹלְטִים בַּגֵּיהִנֹּם מִתַּוַּזַּת יְדֵי דּוּמָה. וְהֵם: מַשְׁוְזִית, אַף, זַמָּה. וְכָל הָאֲוַזְרִים מְמֻנִּים תַּוְזָתָם. וְכָל אוֹתָם הַמְמֻנִּים רָצִים וְשָׁבִים, וְדָנִים בָּם נַפְשׁוֹתָם שֶׁל רְשָׁעִים.

וְכָל אוֹתָם כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, כֻּלָּם מַרְעִישִׁים גֵּיהִנֹּם, וְנִשְׁמָע קוֹלָם בָּרָקִיעַ. וְקוֹל הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם צוֹוְזִים וְאוֹמְרִים: וַי וַי! וְאֵין מְרַוְזֵם עֲלֵיהֶם.

וְעַל כָּל אֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה מְמֻנִּים, עִם שְׁאָר כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, שֶׁמַּרְעִישִׁים גֵּיהִנֹּם, אָמַר עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב (ישעיה סו) קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל קוֹל ה׳ מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו.

כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה מַשְׁוְזִיתִים הַלָּלוּ, שֶׁשּׁוֹלְטִים כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ. מִזְּמַן תְּפִלַּת עַרְבִית, כָּל הַלַּיְלָה, דָּנִים לְאוֹתָם אֲשֶׁר (שם כט) הָיָה בְּמַוְזֵשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וְגוֹ׳, וּמְהַרְהֲרִים הְרְהוּרִים עַל מִשְׁכְּבוֹתָם. וַעֲלֵיהֶם אָמַר הַכָּתוּב (שם) וְהָיָה בְּמַוְזֵשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וְגוֹ׳. (מיכה ב) הוֹי זוֹשְׁבֵי אָוֶן וּפֹעֲלֵי רָע עַל מִשְׁכְּבוֹתָם וְגוֹ׳. וְכֵיוָן שֶׁהִתְוַזִּילוּ, גּוֹמְרִים בַּיּוֹם עַל כֻּלָּם. אֲבָל הַתְּוַזֹּלֶת הַדִּין בָּרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם מִשֶּׁתְּוַזֵּשַׁךְ הַלַּיְלָה. וְעַל זֶה נִקְרָאִים לֵילוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) מִפַּוְזַד

בַּלֵּילוֹת. וְאָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרַאי, מִפַּזְּדָה שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

וּלְפָיכָךְ תִּקְּנוּ בִּתְפִלַּת עַרְבִית כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ, וְהוּא רָזוּם יְכַפֶּר עָוֹן. עַל כִּי מֵאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁתָּזוּזַשַׁךְ, דָּנִים אֶת הָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם עַל יְדֵי הַמַּשְׁוְזִיתִים, שֶׁהֵם מַשְׁוְזִית אַף וְזַמָּה. וְכֻלָּם נִכְלָלִים בָּזֶה שֶׁל וְהוּא רָזוּם. מַשְׁוְזִית, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים עז) וְלֹא יַשְׁוְזִית. אַף, שֶׁכָּתוּב וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ. זַמָּה, שֶׁכָּתוּב וְלֹא יָעִיר כָּל זַמָּתוֹ.

וּלְפָיכָךְ תִּקְּנוּ לוֹמַר וְהוּא רָזוּם בִּימֵי הַזּוֹל וְלֹא בְּשַׁבָּת. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּכְנָס שַׁבָּת, מִסְתַּלֵּק הַדִּין מִן הָעוֹלָם, וְהָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם יֵשׁ לָהֶם מְנוּחָה, וּמַלְאֲכֵי זַבְלָה אֵינָם שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם מִשָּׁעָה שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם.

וְעַל כֵּן אֵין אוֹמְרִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְהוּא רָזוּם, שֶׁלֹּא יִתְעוֹרְרוּ מַלְאֲכֵי זַבְלָה. וּלְפָיכָךְ הוּא אָסוּר מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמֵּגֵן עַל הָרְשָׁעִים בְּשַׁבָּת, לְהוֹרוֹת שֶׁכְּבָר נִסְתַּלֵּק הַדִּין מִן הָעוֹלָם, וּכְבָר אֵין רְשׁוּת לַמְזַבְּלִים לְזַבֵּל.

לְשׁוֹמֵר שֶׁהָיָה מַלְקֶה אֶת הָרְשָׁעִים. בָּא הַמֶּלֶךְ לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְשָׂם אוֹתוֹ לְפָנָיו. כֵּיוָן שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, מִי שֶׁמַּפְזִידָם בַּמַּלְכוּת, הַאֵין זֶה קִלּוֹנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ? כָּךְ הַמֶּלֶךְ הוּא הַשַּׁבָּת, נוֹטֵל אֶת רִשְׁעֵי הַגֵּיהִנֹּם לְפָנָיו, וּמֵגֵן עֲלֵיהֶם, וְכָל הַשּׁוֹמְרִים מָעָבְרִים מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ. מִי שֶׁנּוֹטֵל רְצוּעָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּמַפְזִיד אוֹתָם, הַאֵין הוּא קִלּוֹנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ? וְהוּא הַדִּין שֶׁאֵין לוֹמַר שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

בַּמִּדּוֹר הַזֶּה דָּנִים לְאוֹתָם שֶׁקּוֹטְפִים מַלּוּזָז עֲלֵי שִׁיזָז, הַמַּפְסִיקִים דְּבָרִים שֶׁנִּתְּנוּ בַּלּוּזוֹת עֲלֵי שִׁיזָה בְּטֵלָה, וְאוֹתָם שֶׁאֵינָם נוֹהֲגִים כָּבוֹד בְּתַלְמִידֵי זַכָּמִים. וְאֵין דָּנִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה לְמִבְזֶה תַּלְמִיד זָכָם, כִּי דָּנִים אוֹתוֹ בְּטִיט הַיָּוֵן.

וּבַמִּדּוֹר הָרִאשׁוֹן מוֹרִידִים וְדָנִים הַמִּבְזֶה תַּלְמִיד זָכָם בְּלִבּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁכִּבְּדוֹם לְפָנֵי אֲזוֹרִים. וְהַמְקַלֵּל זוֹרֵשׁ וְכִיוֹצֵא בָּהֶם. וְהָעוֹבֵר אֲזוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְלִים. וְהַמְסַפֵּר שֶׁבַח וְזִבְרוֹ בְּפָנֵי מִי שֶׁשּׁוֹנְאִים אוֹתוֹ לְרָעָה. (וְעַל אֲבַק לָשׁוֹן הָרָע) וְכָל אֵלּוּ וְכִיוֹצֵא בָּהֶם נִדּוֹנִים בַּמִּדּוֹר

הָרִאשׁוֹן.

הַמְּדוֹר הַשֵּׁנִי הוּא נִקְרָא שַׁוְזַת, וְהוּא אֵשׁ יְרֻקָּה. וְאֵין שָׁם כִּי אִם זוֹשָׁךְ, וְאֵין שָׁם רַוְזָמִים כְּלָל. וְשָׁם דָּנִים כָּל הַמְסַפְּרִים אַוְזַת מִטָּתָם שֶׁל תַּלְמִידֵי זַכְמִים. וְהַמִּלְבִּין פָּנֵי זְבֵרוֹ בָּרַבִּים, וַאֲפִלּוּ בַּהֲלָכָה שֶׁלֹּא לִלְמֹד מִמֶּנּוּ. וְהַמִּתְגָּאֶה שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְהַמִּתְכַּבֵּד בַּקָּלוֹן שֶׁל זְבֵרוֹ. וְהַיּוֹדֵעַ בַּזְּבֵרוֹ שֶׁיִּכָּשֵׁל בִּדְבָרִים אוֹ בַּהֲלָכָה אַוְזַת, וְהֵם בְּעִיר אַוְזַת, וְאֵינוֹ מוֹדִיעוֹ קֹדֶם שֶׁיִּכָּשֵׁל, וְיִשְׁמַוּז הוּא אוֹ אֲוַזְרִים. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּעִירוֹ וְאֵינוֹ נִכְנָס בָּהּ לְהִתְפַּלֵּל. וּמִי שֶׁאֵינוֹ נוֹזֵן לַזְּבֵרוֹ בַּהֲלָכָה. וְהָאוֹכֵל מִסְּעוּדָה שֶׁאֵינָהּ מַסְפֶּקֶת לְבַעֲלֶיהָ. וְהַמַּגְבִּיהַּ יָדוֹ עַל זְבֵרוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִכָּהוּ. וּמִי שֶׁמְּקַלֵּל בְּשִׁוּזּוּק לַזְּבֵרוֹ בְּעִנְיַן שֶׁיַּגִּיעַ לוֹ בּוּשֶׁת. כָּל אֵלּוּ נִדּוּנִים שָׁם בְּמָדוֹר זֶה, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּהֶם.

הַמְּדוֹר הַשְּׁלִישִׁי הוּא נִקְרָא דּוּמָה, וְשָׁם נִדּוֹנִים כָּל אוֹתָם גַּסֵּי הָרוּזַ הַמִּתְגָּאִים בְּלִבָּם בַּהֲלָכָה לְפָנֵי הָעָם שֶׁלֹּא לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְהַמְסַפְּרִים לָשׁוֹן הָרָע. וְהַמֵּגִיס לִבּוֹ בְּהוֹרָאָה. וְהָדָן אֶת זְבֵרוֹ לְכַף זְוּבָה. וְהַמַּלְוֶה לַזְּבֵרוֹ בְּרִבִּית. וְהַמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא כַּהֲלָכָה. וּמִי שֶׁאֵינוֹ עוֹנֶה אָמֵן אַוַזר הַמְבָרֵךְ. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה תְּפִלָּתוֹ פְּסָקוֹת פְּסָקוֹת, כְּגוֹן הַמְסַפֵּר בִּתְפִלָּתוֹ וְזוֹוֵר וְאוֹמֵר דָּבָר אַוַזר, וְזוֹוֵר וּמַפְסִיק, וְהוּא נִקְרָא פַּסְקָנִי פְּסִקִי. וְהַמִּתְלוֹצֵץ עַל זְבֵרוֹ וְעַל הַזָּקֵן שֶׁשָּׁכַוז תַּלְמוּדוֹ. וְהָרוֹאֶה דְּבַר עֶרְוָה בַּזְּבֵרוֹ וְאֵינוֹ מוֹדִיעוֹ בֵּינוֹ לְבֵינוֹ. כָּל אֵלֶּה נִדּוֹנִים שָׁם, וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּהֶם.

הַמְּדוֹר הָרְבִיעִי נִקְרָא טִיט הַיָּוֵן, וְשָׁם נִדּוֹנִים כָּל אוֹתָם גַּסֵּי הָרוּזַ, וְכָל אוֹתָם הָעוֹנִים עֲוּוֹת לַעֲנִיִּים וּמְדַכְּאִים. וְהָרוֹאֶה לְעָנִי בְּדַוְזַק וְאֵינוֹ מַלְוֶהוּ, עַד שֶׁמְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ הַנָּאָתוֹ. וְכָל אוֹתָם הַיּוֹדְעִים עֵדוּת לְעָנִי וְאֵינָם מוֹדִיעִים. וְהָעוֹשֵׁק שְׂכַר שָׂכִיר. וְהַמּוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה. וְהַבָּא עַל גְּוִיָּה וְנִדָּה. וְהַמְמַשְׁכֵּן לְעָנִי וְאֵינוֹ מַוְזִיר לוֹ מַשְׁכּוֹנָתְיוֹ כְּשֶׁאֵין לוֹ דָּבָר אַוַזר. וְהַמַּטָּה מִשְׁפָּט. וְהַלּוֹקֵוז שׁוֹוַד. כֻּלָּם נִדּוֹנִים בַּמָּדוֹר הַזֶּה.

הַמְּדוֹר הַזְּמִישִׁי נִקְרָא שְׁאוֹל, וְשָׁם נִדּוֹנִים הַמֵּתִים, וְהַמּוֹסְרִים, וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, וְהַכּוֹפְרִים בַּתּוֹרָה, וְהַכּוֹפְרִים בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. עַל אֵלֶּה נֶאֱמַר (איוב ז) כָּלָה עָנָן וַיֵּלַךְ כֵּן יוֹרֵד שְׁאוֹל לֹא יַעֲלֶה. וְעַל שְׁאָר הַזּוֹטְאִים כָּתוּב (שמואל–ב ב) ה׳ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

הַמְּדוֹר הַשִּׁשִּׁי נִקְרָא צַלְמָוֶת, וְשָׁם נִדּוֹנִים כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁכְבוּ עִם אִמּוֹתָם וְנָדָה וְעִם גּוֹיָה. הַמְּדוֹר הַשְּׁבִיעִי נִקְרָא אֶרֶץ תַּחְתִּית. הַיּוֹרֵד לְשָׁם שׁוּב אֵינוֹ עוֹלֶה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (מלאכי ג) וְעָסוּתֶם רְשָׁעִים וְגוֹ׳.

וְכָל אֵלּוּ הַמְּדוֹרוֹת, אֵשׁ אוֹכְלָה דּוֹלֶקֶת לַיְלָה וָיוֹם לְנַפְשׁוֹתָם שֶׁל רְשָׁעִים. יֵשׁ מִי שֶׁנִּקְרָא רָשָׁע וְנִדּוֹן בַּגֵּיהִנֹּם שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. וְיֵשׁ רָשָׁע גָּמוּר שֶׁאֵין לוֹ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, אֵין לוֹ תַּקָּנָה, וְנִדּוֹן לְעוֹלָם בַּגֵּיהִנֹּם. זַכְמִים אוֹמְרִים, רָשָׁע נִדּוֹן בַּגֵּיהִנֹּם שִׁשָּׁה וְזֶדֶשִׁים. רָשָׁע גָּמוּר – שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. וּדְבָרִים אֵלּוּ כְּשֶׁהִרְהֲרוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּמֵתוּ. אֲבָל אִם לֹא הִרְהֲרוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה, עֲלֵיהֶם הַפָּסוּק אָמַר (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי וְגוֹ׳.

וְאָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, כְּשֶׁגֵּרַשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן מִגַּן עֵדֶן, נִתְיָרֵא מִמְּדוֹר זֶה הַנִּקְרָא אֶרֶץ תַּחְתִּית, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ שִׁעוּר, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (איוב י) אֶרֶץ עֲפָתָה כְּמוֹ אֹפֶל צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים וַתַּפַע כְּמוֹ אֹפֶל.

מֶה עָשָׂה? עָשָׂה תְּשׁוּבָה וְנִכְנַס בְּמֵי גִיחוֹן עַד צַוָּארוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָסַף עָלָיו וְסִלְקוֹ לְמָקוֹם הַנִּקְרָא אֲדָמָה, שֶׁהִיא אַוָּזַת מִשְׁבָּעָה אֲרָצוֹת, וְשָׁם הוֹלִיד אֶת קַיִן וְהֶבֶל.

כְּשֶׁהָרַג קַיִן אֶת הֶבֶל, גָּזַר עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִהְיוֹת נָע וָנָד בָּאָרֶץ. מַה כָּתוּב? (בראשית ד) הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וְגוֹ׳, וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קִבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה, וְסִלְקוֹ לְאַרְקָא.

כְּשֶׁנּוֹלַד שֵׁת, סִלְקוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן לְמַעְלָה מִכָּל הָאֲרָצוֹת, לְתֵבֵל. בִּמְקוֹם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּזִבְרוֹן. וְשָׁם זָצַב לוֹ קֶבֶר, וְעָשָׂה

מִעָרָה לִפְנִים מִמְּעָרָה סָמוּךְ לְגַן עֵדֶן, וְשָׁם הָיְתָה קְבוּרָתוֹ, וּקְבוּרַת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְהָאִמָּהוֹת.

רַבִּי קִיסְמָא אָמַר, מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה סָמוּךְ לְפֶתַח גַּן עֵדֶן. בְּשָׁעָה שֶׁמֵּתָה זַוָּה בָּא אָדָם לִקָּבְרָהּ שָׁם, וְשָׁם הֵרִיזַ מֵרִיזוֹת גַּן עֵדֶן, בְּאוֹתוֹ הָרֵיזַ שָׁהָיָה שָׁם. רָצָה לַזְּצֹב יוֹתֵר, יָצְאָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה: דַּיֵּךְ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָמַד, וְלֹא זָצַב יוֹתֵר, וְשָׁם נִקְבַּר. מִי נִתְעַסֵּק בּוֹ? שֵׁת בְּנוֹ, שֶׁהוּא הָיָה בִּדְמוּתוֹ וּבְצַלְמוֹ.

אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִתְעַסֵּק בּוֹ כְּשֶׁנּוֹצַר, וְנִתְעַסֵּק בּוֹ כְּשֶׁמֵּת. וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ, עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְנִכְנַס לְשָׁם, וְרָאָה אוֹתוֹ, וְהֵרִיזַ רֵיזַ בְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, וְשָׁמַע קוֹל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרִים: אָדָם הָרִאשׁוֹן קָבוּר שָׁם, וְאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב מוּכָנִים יִהְיוּ לַמָּקוֹם הַזֶּה. רָאָה הַגֵּר הוֹלֵךְ – וְיָצָא. מִיָּד הָיְתָה תַּאֲוָתוֹ עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה.

אָמַר רַב הוּנָא, קֹדֶם שֶׁבָּא אַבְרָהָם, רַבִּים הָיוּ מְבַקְשִׁים לִקָּבֵר שָׁם, וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הָיוּ שׁוֹמְרִים הַמָּקוֹם, וְרוֹאִים אֵשׁ הוֹלֶכֶת שָׁם, וְלֹא יָכְלוּ לִכָּנֵס. עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם וְנִכְנַס, וְקָנָה אֶת הַמָּקוֹם.

רַבִּי נְזֻמְיָה פָּתַח, (בראשית ב) וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וְגוֹ'. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּרָאוֹ, וּמֵעֲפַר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נָטַל וּבָרָא אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ וְעָמַד עַל רַגְלָיו, בָּאוּ כָּל הַבְּרִיּוֹת לְהִשְׁתַּזְּווֹת לוֹ.

מָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נְטָלוֹ מִשָּׁם, וְהִכְנִיסוֹ לְגַן עֵדֶן, וְעָשָׂה לוֹ עֶשֶׂר זַוָּפוֹת, כְּדֶגְמַת עֶשֶׂר זַוָּפוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת לַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן לָעָתִיד לָבֹא. וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הָיוּ יוֹרְדִים וְעוֹלִים וְעוֹשִׂים שְׁמִזָּה לְפָנָיו, וְנָתַן לוֹ זְכוּתָה עֶלְיוֹנָה.

וּכְשֶׁיָּרַד סמא"ל מִשְּׁמֵי מָרוֹם, רָאָה מַעֲלָתוֹ שֶׁל אָדָם, וּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְשַׁמְּשִׁים לְפָנָיו בְּזַוָּפָתוֹ, וַיֵּרַע בְּעֵינָיו. מָה עָשָׂה? נָטַל נָזוּשׁ כְּמִין גָּמָל וְרָכַב עָלָיו, וְיָרַד וּפָתָה אוֹתוֹ, עַד שֶׁעָבַר מֵאֲמַר יוֹצְרוֹ.

וּמַהוּ שֶׁעָבַר? רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי אָמַר, רוּחַ זָנוּחַ נָכְנַס בְּתוֹכוֹ. רַבִּי זְכַרְיָה אָמַר, רוּחַ הַטֻּמְאָה הָיְתָה בּוֹ, וְעָבַר מֵאֲמַר יוֹצְרוֹ. כֵּיוָן שֶׁעָבַר, נִגְלָה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְגֵרְשׁוֹ מִגַּן עֵדֶן, וְגָזַר עָלָיו עֶשֶׂר גְּזֵרוֹת, וְעַל זֹאת עֶשֶׂר גְּזֵרוֹת, וְעַל הַנָּחָשׁ עֶשֶׂר, וְעַל הָאֲדָמָה תֵּשַׁע גְּזֵרוֹת. נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים זָסֵר אַזַּת, כְּנֶגֶד אַרְבָּעִים מַלְקָיוֹת שֶׁנִּתְחַיֵּב הָרָשָׁע בְּבֵית דִּין.

לַסּוֹף עָשָׂה תְּשׁוּבָה, וְקִבְּלוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר שָׁלוֹם, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים לט) שִׁמְעָה תְפִלָּה ה' וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ? דָּוִד הַמֶּלֶךְ אָמַר אֶת זֶה. שֶׁאָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר זְמָנָא, אָמַר דָּוִד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא קָרוֹב לְכָל אוֹתָם שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ.

פָּתַח וְאָמַר הַפָּסוּק הַזֶּה, (שם קמה) קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶּאֱמֶת. שֶׁהֲרֵי כָּל אוֹתָם שֶׁקּוֹרְאִים בֶּאֱמֶת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקָרֵב אוֹתָם וּמְקַבֵּל אוֹתָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְבַקֵּשׁ אֶת הַלֵּב.

וּרְצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם זָשׁוּב לְפָנָיו מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁהָאָדָם שָׂם רְצוֹנוֹ בִּתְשׁוּבָה, אֵין שַׁעַר בְּכָל אוֹתָם הָרְקִיעִים שֶׁלֹּא פּוֹתְחִין אֵלָיו. קָרְבָּנוֹ שֶׁל אָדָם תָּלוּי בְּלֵב וְרָצוֹן, שֶׁכָּתוּב וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. וְהִתְוַדָּה עָלָיו. וְהַכֹּל תָּלוּי בַּלֵּב.

רַבִּי נְחוּנְיָא בֶּן הַקָּנָה אָמַר לַזַּכְמִים: בָּנַי, זְכֵיכֶם, אֵין קָרוֹב לְפָנֵי הַמָּקוֹם כְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, וְנוֹחַ לְפָנָיו מִכָּל הַקָּרְבָּנוֹת וְהָעוֹלוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם.

מִי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית, וְיָשִׂים לִבּוֹ וּרְצוֹנוֹ, הוּא מַקְרִיב קָרְבָּן שָׁלֵם, שֶׁנּוֹחַ לוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמַּקְרִיב לְפָנָיו זֶלְבּוֹ וְדָמוֹ וְגוּפוֹ, וּמַקְרִיב לְפָנָיו הָאֵשׁ וְהָרֵיחַ שֶׁל פָּיו. וְהַלֵּב וְהָרָצוֹן נִקְרָאִים מִזְבֵּחַ כַּפָּרָה.

הַקָּרְבָּן נֶחֱלָק לְכַמָּה צְדָדִים, לְכַמָּה זְלָקִים. הַתַּעֲנִית שֶׁל אָדָם נֶחֱלֶקֶת לְכַמָּה צְדָדִים, לְכַמָּה זְלָקִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא נוֹטֵל מֵהַכֹּל אֶלָּא

הַלֵּב וְהָרָצוֹן.

וּשְׁלֹשָׁה מְלָכִים הֵם בַּגּוּף: מוֹחַ, וְלֵב, וְכָבֵד. הַמּוֹחַ אוֹכֵל מֵהַכֹּל וְנוֹתֵן לַלֵּב. הַלֵּב אוֹכֵל מֵהַכֹּל וְנוֹתֵן לַכָּבֵד. הַכָּבֵד נוֹתֵן לַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת א) כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶת הַיָּם וְהַיָּם אֵינֶנּוּ מָלֵא. וְהוּא בְּדֶרֶךְ גְּמַת יָם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבְּלָן.

אֵין לְךָ בְּכָל הָעוֹלָם שֶׁעוֹמְדִים לְפָנָיו, אֶלָּא תְּשׁוּבָה וּתְפִלָּה שֶׁל אָדָם. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁלֹשָׁה מִינֵי תְּשׁוּבָה כָּאן בַּפָּסוּק הַזֶּה: תְּפִלָּה, שַׁוְּעָה, דִּמְעָה. וְכֻלָּם כְּתוּבִים בַּפָּסוּק הַזֶּה, (תהלים לט) שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה׳ וְשַׁוְּעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ.

כָּל הַשְּׁלֹשָׁה זֻשּׁוּבִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִכֻּלָּם אֵין זֻשּׁוּבָה מֵהֶם, רַק הַדִּמְעָה. שֶׁהֲרֵי בַּדִּמְעוֹת הוֹלֵךְ הַלֵּב וּרְצוֹן כָּל הַגּוּף. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים נִכְנָסִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

תְּפִלָּה – שֶׁכָּתוּב בּוֹ שְׁמִיעָה, שֶׁכָּתוּב שִׁמְעָה תְפִלָּה ה׳. שַׁוְּעָה – שֶׁכָּתוּב וְשַׁוְּעָתִי הַאֲזִינָה. דִּמְעָה – לֹא כְאֵלֶּה, אֶלָּא יוֹתֵר מֵהַכֹּל, שֶׁכָּתוּב אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ.

מַה בֵּין זֶה לָזֶה? הָרַבָּנִים שֶׁל קֵיסָרִי, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵף אָמַר, תְּפִלָּה – לִפְעָמִים שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ, אֲבָל לֹא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בַּקָּשָׁתוֹ, וְשׁוֹתֵק מִמֶּנּוּ וְלֹא מַשְׁגִּיחַ בּוֹ, שֶׁהֲרֵי אֵין כָּתוּב אֶלָּא שְׁמִיעָה.

הַשַּׁוְּעָה הִיא יוֹתֵר מִתְּפִלָּה, שֶׁצִּוְּחַ בִּרְצוֹן הַלֵּב לִפְנֵי רִבּוֹנוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם רְצוֹנוֹ יוֹתֵר, כָּתוּב בּוֹ הַאֲזִינָה, כְּמִי שֶׁמַּרְכִּין אָזְנוֹ אֶל אוֹתוֹ הַדִּבּוּר, וְעִם כָּל זֶה שׁוֹתֵק, וְלֹא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ. אֲבָל דִּמְעָה הִיא בַּלֵּב וּבָרָצוֹן שֶׁל כָּל הַגּוּף, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בּוֹ אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ.

וַזַּכְמִים אוֹמְרִים, לֹא כָּל הַדִּמְעוֹת נִכְנָסוֹת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. דִּמְעוֹת שֶׁל רַגָּז, וּדְמָעוֹת שֶׁל מוּסָר דִּין לְזַבְּרוֹ, לֹא נִכְנָסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אֶלָּא דִּמְעוֹת שֶׁל תְּפִלָּה וְשֶׁל תְּשׁוּבָה, וְשֶׁמְּבַקְּשִׁים בַּקָּשָׁה מִתּוֹךְ צָרָתָם, כֻּלָּם בּוֹקְעִים

רְקִיעִים, וּפוֹתְזִים שְׁעָרִים, וְנִכְנָסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בַּיּוֹם שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל הַשְּׁעָרִים נִנְעֲלוּ, וְשַׁעֲרֵי דְמָעוֹת לֹא נִנְעֲלוּ. מַה כָּתוּב בְּוַזְקִיָּהוּ? (ישעיה לח) שָׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתְךָ רָאִיתִי אֶת דִּמְעָתֶךָ. רְאֵיָה מַמָּשׁ מִתּוֹךְ דְּמָעוֹת.

וְלֶעָתִיד לָבֹא מַה כָּתוּב? (שם כה) וּמָחָה אֲדֹנָי יֱהוִה דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים. יֵשׁ דְּמָעוֹת לְטוֹב, וְיֵשׁ דְּמָעוֹת לְרַע. לְטוֹב – שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב. שֶׁל רַע – שֶׁל יֵצֶר הָרָע. עַל הַדְּמָעוֹת הַלָּלוּ שֶׁל צָרָה וּדְמָעוֹת שֶׁל תְּפִלָּה כָּתוּב, (ירמיה לא) בִּבְכִי יָבֹאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם.

רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי וָזְלָה. נִכְנְסוּ אֵלָיו רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא וַחֲכָמִים. אוֹתוֹ הַיּוֹם, יוֹם הַשַּׁבָּת הָיָה. רָאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה בּוֹכֶה, וְאָזַר כָּךְ צָוַחַק. בֵּינָתַיִם נִרְדַּם. אָמְרוּ, יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא, וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ, וְטִרְזָה אַוֶּרֶת לֹא צָרִיךְ. הִשְׁאִירוּהוּ.

קָם רַבִּי יוֹחָנָן וְדָרַשׁ, (רות א) וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נָעֳמִי וַתִּשָּׁאֵר הִיא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ. מֵת אֱלִימֶלֶךְ – נִשְׁאֲרוּ בָנֶיהָ לְהִתְעַנֵּם בָּהֶם, שֶׁנִּשְׁאֲרוּ שְׁנֵי בָנָיו לְהַשְׁלִים אֶת מִקּוֹם אֱלִימֶלֶךְ, שֶׁהָיָה נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה.

אָזַר כָּךְ מַה כָּתוּב? וַיָּמוּתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְרוּחַ הַטֻּמְאָה. עַכְשָׁו הוּא שֶׁבָּר עַל שֶׁבֶר. הַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהוּא י׳, וְהָרוּחַ הַשִּׁכְלִית שֶׁהִיא וא״ו, לֹא יָמוּתוּ, אֶלָּא אָדָם יוֹרֵד מִגְּדֻלָּתוֹ נִקְרָא מֵת.

אַף כָּאן, כְּשֶׁמֵּת רַבִּי אֶלְיעֶזֶר, הַנְּזָמָה בַּזְּכָמִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ, וְהֵם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וַחֲבֵרָיו. מֵתוּ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וַחֲבֵרָיו – נִשְׁאַר רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי. וְכָעֵת זָבְרוּ רַבִּי כְּרוּסְפְּדַאי שֶׁמֵּת עַכְשָׁו, הוּא שֶׁבָּר עַל שֶׁבֶר.

בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, רַבִּי זוּלְקִיָּה שֶׁהָיָה אָצְלוֹ, רָאָה אוֹתוֹ שֶׁזּוֹרוֹת הַדְּמָעוֹת עַל פָּנָיו, וּצְוֹחֵק בְּפָיו. קָרָא לְרַבִּי יוֹחָנָן וְלַחֲבֵרִים, וְרָאוּ אוֹתוֹ עִם דְּמָעוֹת עַל פָּנָיו, וּצְוֹחֵק בְּפָיו. אָמְרוּ שֶׁוַּדַּאי לֹא מֵת.

יָשְׁבוּ, וְלֹא עָזְבוּ אָדָם לִקְרַב אֵלָיו. בָּעֶרֶב פָּתַח עֵינָיו, בִּקֵּשׁ מַיִם לִשְׁתּוֹת. קָרְבוּ אֵלָיו רַבִּי יוֹחָנָן וְזַכַּמִים. אָמַר לָהֶם: רַבּוֹתַי, לְכוּ לְשָׁלוֹם. לְמָחָר שׁוּבוּ אֵלַי וְאֹמַר לָכֶם מַה שֶּׁרָאִיתִי, וְצִוּוּ אוֹתִי לְהוֹדִיעַ לַזְּבֵרִים.

שֶׁעַכְשָׁו הִצְטָרַכְתִּי לְתַקֵּן כָּל הַדְּבָרִים שֶׁרָאִיתִי, וּבַלַּיְלָה הַזֶּה שֶׁהָיִיתִי שָׁם, עוֹלָם אַחֵר רָאִיתִי, וְלֹא יָדַעְתִּי מַה הוּא. אִמְרוּ לִבְנֵי בֵיתִי שֶׁלֹּא יִקְרְבוּ אֵלַי, וְלֹא יִהְיֶה אָדָם כָּאן. כֻּלָּם הָלְכוּ. וְרַבִּי יוֹחָנָן נִשְׁאַר שָׁם, וְלֹא קָרַב אֵלָיו כָּל אוֹתוֹ לַיְלָה.

כְּשֶׁהָיָה מֵאִיר הַיּוֹם, רָאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה מְדַבֵּר וּבוֹכֶה. וְלֹא יָדְעוּ דָּבָר. קָם וְיָשַׁב, וְקָרָא לְרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לוֹ: מָה רָאִיתָ? אָמַר: מֵעוֹלָם אַחֵר בָּאתִי, וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם, וְלֹא נָתְנוּ לִי רְשׁוּת לְגַלּוֹת דָּבָר, אֶלָּא לְךָ וְלַזְּבֵרְךָ. וְאָמַר לָהֶם מַה שֶּׁרָאָה.

אָמַר לוֹ לְרַבִּי יוֹחָנָן: הַתְקֵן דְּבָרֶיךָ, וְלֵךְ לְכִסְאֲךָ שֶׁתִּקְנוּ לְךָ, שֶׁהֲרֵי שִׁבְעִים עָשָׂר מֵהַזְּבֵרִים יָבְאוּ בִּשְׁבִילְךָ, וַאֲנִי רָאִיתִי מַה שֶּׁלֹּא נָתְנוּ לִי רְשׁוּת לְגַלּוֹת.

וְרָאִיתִי מֵאוֹתָם הַזְּבֵרִים שֶׁהִתְקַיֵּם תַּלְמוּדָם בְּיָדָם. וְרָאִיתִי אֶת אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ שָׁם. וְשָׁמַעְתִּי כְּרוֹז מַכְרִיז בְּכָל יוֹם: אַשְׁרֵיהֶם הַזְּבֵרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְאוֹתָם שֶׁמְּזַכִּים בָּהּ אֶת הָאֲזֵרִים, וְאוֹתָם הַמַּעֲבִירִים עַל מִדּוֹתֵיהֶם.

רְאִיתָם, כְּשֶׁהָיִיתִי בּוֹכֶה וְצוֹוְחַק, הָרְשׁוּת נִתְּנָה לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת לְהָבִיא אוֹתִי, וְרָאִיתִי הַשְּׁכִינָה אֶצְלִי, וְלֹא נָתְנוּ לוֹ. וְעַל כֵּן בָּכִיתִי מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, וְצָוְחַקְתִּי כְּשֶׁרָאִיתִי הַשְּׁכִינָה שֶׁלֹּא נוֹתֶנֶת לוֹ.

וְרָאִיתִי עַד שֶׁנּוֹטְלִים אוֹתִי לְבֵית הַדִּין שֶׁשָּׁם, וְרָאִיתִי כַּמָּה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת, שָׁם כֻּלָּם מִתְעַסְקִים בְּדִינֵי הָעוֹלָם, וּבְרֹאשֵׁיהֶם סַנְדַלְפּוֹ"ן בַּעַל הַפָּנִים, שֶׁקּוֹשֵׁר קְשָׁרִים לַאֲדוֹנוֹ, וּפָרֹכֶת אַזַּת פָּרוּסָה עָלָיו, וְכָל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם שֶׁתַּזַּת יָדוֹ, וְלֹא נִתְּנָה רְשׁוּת לְקָרֵב לִרְאוֹתוֹ.

וְרָאִיתִי בֵּית דִּין, וְכַמָּה שָׂרִים מְמֻנִּים לִפָּנֵיהֶם, מֵהֶם סַנֵּגוֹרִים עַל בְּנֵי

הָעוֹלָם, וּמֵהֶם קָטֵגוֹרִים. נָטְלוּ וְקָרְבוּ אוֹתִי אֲלֵיהֶם. וְרָאִיתִי שָׁם רַבִּים מִן הַזָּבְרִים.

אָמְרוּ לוֹ לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת: מַה זֶּה מִבְּנֵי הָעוֹלָם אֶצְלְךָ? אָמַר לָהֶם: שֶׁלֹּא נוֹתְנִים לִי לְהָמִית אוֹתוֹ, וְקָרַבְתִּיו לַדִּין. (אָמַר לָהֶם, דּוּנוּ דִינוֹ; וְהִנִּיחוּ אוֹתִי לָשֶׁבֶת וְקִרְבוּ אוֹתִי לַדִּין לְפָנַי שִׁלְשָׁה סַנְהֶדְרִין שֶׁיָּדוּנוּ דִינִי, וְשָׁמַעְתִּי).

שֶׁקָּמוּ שִׁלְשָׁה עֵדִים, וְאָמְרוּ שָׁלֹשׁ פָּעָמִים מָצָאנוּ כֹּפֶר, מָצָאנוּ כֹּפֶר, וְהֵעִידוּ עָלַי שֶׁהֶעֱבַרְתִּי תָּמִיד עַל מִדּוֹתַי. הִתְעַסְקוּ בְּדִינִי כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם, שֶׁרְאִיתֶם שֶׁיָּשַׁנְתִּי, וְעָשׂוּ זֶשְׁבּוֹן שֶׁל יָמִים וְשָׁנִים שֶׁלִּי, וְנִמְצְאוּ תָּמִיד שְׁלֵמִים.

וְעַל שֶׁהֶעֱבַרְתִּי תָּמִיד עַל מִדּוֹתַי, עָזְבוּ אֶת הַדִּין, וְלֹא יָכְלוּ לָדוּן בָּזֶה, עַד שֶׁהֶעֱלוּ אֶת דִּינִי לְמָקוֹם אַחֵר, וְלֹא יָדַעְתִּי לְאֵיזֶה מָקוֹם.

וּבָא מִן הַדִּין לַעֲזֹר אוֹתִי, וְלָתֵת לִי זְמַן לְהַשְׁלִים תַּלְמוּדִי בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁעֲדַיִן לֹא גָּמַרְתִּי אוֹתוֹ, וְלֹא עָזַב אוֹתִי מַלְאַךְ הַמָּוֶת, עַד שֶׁנָּתְנוּ לוֹ בִּמְקוֹמִי אֶת רַבִּי כְּרוּסְפָּדַאי הַזָּקֵן שֶׁל מִקֶּדֶם, וְאָז עָזַב אוֹתִי.

כְּשֶׁרְאִיתֶם הַדְּמָעוֹת בְּפָנַי וּצְוָוחִי בַּפֶּה, אוֹתָם הַדְּמָעוֹת – שֶׁבָּכִיתִי מִפַּחְדּוֹ שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְצַוָּחָתִי – מִשְּׁמְוַזַּת הַשְּׁכִינָה, וְעַל שֶׁזִּכּוּ לִי עַד זְמַן אַחֵר כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לִי מַה שֶּׁגָּלִיתִי לָכֶם. וְלֹא יָשַׁנְתִּי עַל יַד מַלְאַךְ הַמָּוֶת, אֶלָּא הִשְׁאִירוּ עִמִּי אֶת רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, וְעִמּוֹ הוֹלֵךְ אֲנִי לְשָׁם.

תָּמְהוּ הַזָּבְרִים, וְקָרְאוּ עָלָיו, (תהלים פד) עֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה. עֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא – זֶה רַבִּי כְּרוּסְפָּדַאי, שֶׁעָבַר עַל זֶה שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא עֵמֶק הַבָּכָא, שֶׁהוּא גָּרַם בְּכִיָּה לְכָל הָעוֹלָם. מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ – שֶׁהִנִּיחוּהוּ לִגְמֹר אֶת תַּלְמוּדוֹ, וְלִהְיוֹת מְעַיֵּן בַּתּוֹרָה. לְפָיכָךְ, גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה. אִם הַתּוֹרָה גּוֹרֶמֶת לוֹ זַיִּים, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁגּוֹרֵס אוֹתָהּ גְּרָסָה וְלוֹמֵד אוֹתָהּ.

קָרָא עָלָיו רַבִּי יוֹנָתָן, (תהלים קיב) זָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹר לַיְשָׁרִים חַנּוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק. זָרַח בַּחֹשֶׁךְ, מַהוּ חֹשֶׁךְ? זֶהוּ מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁמַּחְשִׁיךְ אֶת פְּנֵי הָעוֹלָם,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְזִוַּשָּׁךְ עַל פָּנַי תְּהוֹם. אוֹר לַיְשָׁרִים שֶׁמֵּאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַצַּדִּיק הַזֶּה, רַבִּי כְּרוּסְפַּדַאי, אֶת אוֹר הַתּוֹרָה. וּמִי עוֹשֶׂה אֶת זֶה? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּקְרָא זַנּוּן וְרַזּוּם וְצַדִּיק.

וַתֹּאמֶר נָעֳמִי [לִשְׁתֵּי] כַּלֹּתֶיהָ וְגוֹ' (רות א), כִּי שָׁמְעָה בִשְׂדֵה מוֹאָב כִּי פָקַד ה' אֶת עַמּוֹ לָתֵת לָהֶם לָחֶם. אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בֹּא וּרְאֵה, מִי שֶׁמַּעֲלִים עֵינָיו מֵעֲנִיִּים בְּשָׁנֵי בַצֹּרֶת, הֵם יִרְאוּ בְּנֶחָמוֹת הָעוֹלָם וְלֹא יָמוּתוּ, עַד שֶׁיֵּעָקְדוּ לְטוֹבָה, וְהוּא לֹא יִזְכֶּה לִרְאוֹתָהּ. אֶלִימֶלֶךְ עָשִׁיר הָיָה. כֵּיוָן שֶׁרָאָה הָרָעָב, הֶעֱלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה, וּבָרַח לִשְׂדֵה מוֹאָב.

אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה, וְכִי לֹא דַּרְכָּן שֶׁל צַדִּיקִים לִבְרֹחַ מִפְּנֵי הָרָעָב, וַהֲרֵי גְּדוֹלִים מֵאֶלִימֶלֶךְ, אַבְרָהָם וְיִצְחָק, עֲשִׁירִים מִמֶּנּוּ, וְהָלַךְ זֶה לְמִצְרַיִם מִפְּנֵי הָרָעָב, וְזֶה לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים?

אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּרַם לָהֶם לַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ לָצֵאת מִתּוֹךְ הָרְשָׁעִים וּלְהוֹדִיעַ טִבְעָם בָּעוֹלָם, וּלְפָיכָךְ הֵבִיא הָרָעָב.

אֲבָל אֶלִימֶלֶךְ, בְּמָקוֹם שֶׁל צַדִּיקִים הָיָה יוֹשֵׁב, בְּמָקוֹם שֶׁל תּוֹרָה, וּבְעָשִׁיר רַב. וּכְשֶׁבָּא הָרָעָב, הָעֲנִיִּים הָיוּ בָּאִים אֵלָיו, וְהֶעֱלִים עֵינָיו מֵהֶם, וּבָרַח. וְעוֹד, שֶׁרָאָה הַדִּין זָכַל עַל הָעוֹלָם, וּבָרַח וְהָלַךְ בֵּין הָאֻמּוֹת.

רַבִּי זוּסַדַאי פָּתַח, (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט. עִיר קְטַנָּה, כָּךְ אָמַר רַבִּי יוֹסֵי מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יִצְחָק, עִיר קְטַנָּה – זֶה גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט – אֵלּוּ הָאֵיבָרִים. וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל – זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁהוּא מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל, וּבְנֵי אָדָם גַּם כֵּן מְשֻׁעְבָּדִים תַּוְותָיו, וְהוּא מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם. וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן חָכָם – זֶה יֵצֶר טוֹב, שֶׁהוּא מִסְכֵּן, וְאֵין מַאֲזִין לוֹ. חָכָם, שֶׁהוּא מַזְכִּים לַמַּאֲזִין לוֹ, לְהִנָּצֵל מֵעֲנָשָׁהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם.

וּמִלֵּט הוּא אֶת הָעִיר בְּחָכְמָתוֹ – זוֹ נְשָׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁלֹּא תֶּחֱטָא לִפְנֵי בוֹרְאָהּ. וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא. אֵין זוֹכֵר אוֹתוֹ, וְיָשׁוּב הָאָדָם לַחֲטֹא בְּאוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע.

אָמַר רַבִּי בּוֹן, אוֹתוֹ הַתִּינוֹק שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֶצְלֵנוּ, מָה אָמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה? אֶלָּא כָּךְ פָּתַזוּז: עִיר קְטַנָּה – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרֵאת עִיר הַקֹּדֶשׁ, קְרִיָּה קְדוֹשָׁה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (שיר השירים ז) אֲזוֹת לָנוּ קְטַנָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כט) וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָחֵל. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט – אֵלּוּ הָאָבוֹת.

בָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן – יָרְדָה עִמּוֹ שְׁכִינָה וְשָׁרְתָה בְּתוֹכוֹ. זָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְנִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ. בָּא נֹחַ, וְהוֹרִידָהּ לָאָרֶץ. זָטְאוּ דּוֹר הַמַּבּוּל, וְנִסְתַּלְּקָה מִן הָעוֹלָם. בָּא אַבְרָהָם וְהוֹרִידָהּ. בָּאוּ אַנְשֵׁי סְדוֹם, וְנִסְתַּלְּקָה. לְפָיכָךְ וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט לְהִתְקַיֵּם עַמָּהּ בָּעוֹלָם. זְמַן מוּעָט הָיוּ, וְלֹא נִתְקַיְּמוּ בָּהּ הַרְבֵּה.

וּבָא אֱלִיָּהּ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ – זֶה פָּלוֹנִי. וּמָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן זָקֶם – זֶה יַעֲקֹב. שֶׁבִּמְסִכְּנוּת הָיָה בִּזְמַן שֶׁזָּטְאוּ בָּנָיו בְּיוֹסֵף, וְנִמְנַע הַשָּׂטָן מִמֶּנּוּ, וְנִפְרְדָה הַגְּבִירָה מִמֶּנּוּ. וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּזְכוּתוֹ – זֶה מֹשֶׁה. מַהוּ וְסָבַב אֹתָהּ? שֶׁמִּתְעַסֵּק פָּלוֹנִי שֶׁיְּזָטְאוּ יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, בִּשְׁבִיל לְהִתְעַכֵּב הַגְּבִירָה בַּגָּלוּת, שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) עִמּוֹ אָנֹכִי וְגוֹ'.

דָּבָר אַזּוֹר, (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה – זוֹ צִיּוֹן. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט – אֵלּוּ שִׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. וּבָא אֱלִיָּהּ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ – זֶה פָּלוֹנִי. וּמָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן – זֶה מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (זכריה ט) עָנִי וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר, וְנֶאֱמַר (ישעיה נז) הַצַּדִּיק אָבַד. כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יָבֹא עָלָיו הַשָּׂטָן. וְעָלָיו נֶאֱמַר (שם יט) וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ.

חֲמוֹר – זֶה סמא"ל. זָקֶם – זֶה מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד. וְעָלָיו נֶאֱמַר וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּזְכוּתוֹ. שֶׁיִּהְיֶה גּוֹאֵל מָשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם, וְזוֹהִי הַגְּאֻלָּה מִלְּמַעְלָה.

דָּבָר אַזּוֹר, (קהלת ט) עִיר קְטַנָּה – זוֹ תֵּבַת נֹחַ. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט – אֵלּוּ נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו. וּבָא אֱלִיָּהּ מֶלֶךְ גָּדוֹל – זֶה יֵצֶר הָרָע, שֶׁסִּבֵּב לָהּ. וּמָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן זָקֶם – זֶה נֹחַ. וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּזְכוּתוֹ – זֶה אַבְרָהָם,

שֶׁבַּעֲבוּר אַבְרָהָם שֶׁעָתִיד לָבֹא, מִלַּט אֶת הַתֵּבָה בְּזָכְמָתוֹ, וּמָלְטוּ נֹחַ וּבָנָיו.

דָּבָר אַחֵר, עִיר קְטַנָּה – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא בַּזְּמַן הַזֶּה קְטַנָּה וַחֲרֵבָה. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָטִים – מְעַטִּים הֵם הַיְּהוּדִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ. וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אוֹתָהּ – זֶה מֶלֶךְ מִבְּנֵי עֵשָׂו, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו בְּדָנִיֵּאל, (דניאל ב) שׁוֹקָיו מִבַּרְזֶל. שֶׁמְּרוֹעֲעַ כָּל אֵלּוּ, תַּעֲשֵׂם דַּק וְתֵרוֹעַ. שֶׁהַמְּלָכִים וְגוֹ' תַּעֲשֵׂם דַּק וְתָבִיא סוֹף לְכָל אֵלּוּ הַמַּלְכֻיּוֹת. וּבַזְּמַן שֶׁהוּא סָבַב בִּירוּשָׁלַיִם, מָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן זָכָם – זֶה מָשִׁיחַ רִאשׁוֹן, וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ – זֶה מָשִׁיחַ אַחֲרוֹן.

דָּבָר אַחֵר, עִיר קְטַנָּה – זוֹ הַתּוֹרָה. וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָטִים. וְלָמָּה הִיא קְטַנָּה? וַהֲרֵי כָּתוּב (איוב יא) אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּהּ וְגוֹ'? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁאֲנָשִׁים בָּהּ מְעַטִּים הֵם.

וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב כוּ' – זֶה סַם הַמָּוֶת, שֶׁסָּבַב אוֹתָהּ. וּמָצָא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן – זֶה דָּוִד. זָכָם – זֶה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהִתְקִין לָהּ גֵּר, וְהֵאִיר לָהּ בְּאוֹר, בִּמְשָׁלָיו וּסְפָרָיו. וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ, מִיַּד הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַמִּינִים, שֶׁהוּא תִּקֵּן אָוְנַיִם לַתּוֹרָה.

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּטֶרֶם שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, הָיְתָה הַתּוֹרָה כְּקַלַּוזֹת שֶׁאֵין לָהּ אָוְנַיִם, וּמִי שֶׁקָּרַב אֵלֶיהָ נִשְׂרַף. כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְעָשָׂה לָהּ אָוְנַיִם, וְנִצְּלוּ בְּנֵי הָעוֹלָם בַּעֲצָתוֹ, נָתַן בְּאוֹתָהּ הָעִיר כִּבְיָכוֹל הַצָּלָה. וּבַמֶּה? בְּזָכְמָתוֹ.

וְכָל זֶה בִּשּׁוּם הַתִּקּוּן שֶׁהִתְקִין, וְהַהִשְׁתַּדְּלוּת שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אַוְזֵרִיהָ אוֹתוֹ הַמִּסְכֵּן, שֶׁהוּא דָּוִד, שֶׁאֵין אִישׁ שֶׁהִשְׁתַּדֵּל אַוְזֵרִיהָ כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ.

וְשָׁנִינוּ, רָאוּי הָיָה דָּוִד הַמֶּלֶךְ לְהִתְקַיֵּם בָּעוֹלָם מֵאָה שָׁנִים. שֶׁאִלְמָלֵא הוּא הִתְקַיֵּם מֵאָה שָׁנִים, הוּא הָיָה מְתַקֵּן אֶת הַמָּאוֹר תִּקּוּן זָזָק שֶׁלֹּא יָסוּר לְעוֹלָמִים, וְלֹא הָיָה נֶחֱרָב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבָל כַּמָּה גָּרְמוּ אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁלֹּא הִתְקַיְּמוּ.

וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא, זֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנָּתַן לוֹ

מִשְׁנוֹתָיו רַק שִׁבְעִים שָׁנִים. וְאָדָם לֹא זָכַר אוֹתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁבָּא ס"מ וְרוֹכֵב עַל גָּמָל, וְסָבַב אוֹתוֹ שָׁוְוֹטָא, לֹא זָכַר אֶת דָּוִד, שֶׁבְּעֵנִי יִהְיֶה עַל הֶעָוֹן הַזֶּה. שֶׁהַנָּוְוֹשׁ סִבֵּב לְזַוָּה, וסמא"ל לְאָדָם הָרִאשׁוֹן.

וסמא"ל לֹא הָיָה לוֹ כֹּוַז שֶׁיַּהֲפֹךְ אֶת הָאָדָם, עַד שֶׁבָּא הַנָּוְוֹשׁ וְהָפַךְ אֶת לֵב זַוָּה, וְזַוָּה הָפְכָה אֶת לִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְזָטְאוּ שְׁנֵיהֶם. וְעַל זֶה אָמַר, (בראשית ג) הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נָתְנָה לִי מִן הָעֵץ וָאֹכֵל. וּלְסמא"ל לֹא הָיְתָה הָרְשׁוּת שֶׁיַּהֲפֹךְ אֶת לֵב הָאָדָם, עַד שֶׁבָּאָה זַוָּה, וְגָרְמָה לוֹ שֶׁאָכַל מִמֶּנּוּ, וְעַל כֵּן הָאִשָּׁה נֶעֱנְשָׁה. ((הָדָא הוּא דְאַמְרִינָן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁגָּלוּ שְׁכִינָה עִמָּהֶם. גָּלוּ לְבָבֶל שְׁכִינָה עִמָּהֶם. גָּלוּ לְאֱדוֹם שְׁכִינָה עִמָּהֶם וְלֹא אַוָּזת מִן הַמִּדּוֹת))

כְּשֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן נָתַן לוֹ מִשְׁנוֹתָיו אוֹתָן שִׁבְעִים שָׁנָה, לֹא זָכַר מִמֶּנּוּ בָּרִאשׁוֹנָה, שֶׁאִלְמָלֵא נִזְכַּר מִמֶּנּוּ, מֵאָה שָׁנָה יַשְׁאִיר לוֹ מִשְׁנוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁרָאוּיִים לוֹ, כְּדֵי לְהִתְוַזֵּק בָּעוֹלָם, וִיתַקֵּן אֶת תִּקּוּן הַמָּאוֹר. אֶלָּא לֹא נִזְכַּר מִמֶּנּוּ, רַק שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא יוֹתֵר.

שִׁלְשִׁים שָׁנָה הָיוּ, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ מֵהֶם בַּמִּדְבָּר, וּמֵהֶם בַּצָּאן. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן – וְזָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָה, וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים מִלְּפָנֵי שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ. זֶה שֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ בּוֹ אֶלָּא אַרְבָּעִים וָסֵר אַוָּזת, שֶׁהֲרֵי שָׁנָה אַוָּזת הָיָה בּוֹרְזַז מִלְּפָנֵי בְּנוֹ אַבְשָׁלוֹם. וּמְשׁוּם כָּךְ יָרַד תִּקּוּן הַגֵּר, עַד שֶׁהָיָה כְּפָשַׁע בֵּינוֹ וּבֵין הַמָּוֶת.

וְכָל זֶה, מִפָּנֵי שֶׁאָדָם לֹא נִזְכַּר מִמֶּנּוּ בָּרִאשׁוֹנָה לְהוֹסִיף לוֹ אוֹתָם שִׁלְשִׁים שָׁנִים לְמַטָּה, לְהַשְׁלִים לוֹ לְמֵאָה. וְנִפְגְּמוּ שִׁלְשִׁים שָׁנִים לְמַטָּה, מֵאוֹתָם שִׁבְעִים הַשָּׁנִים שֶׁהָיְתָה זָכְמָתוֹ בְּזוּיָה וּדְבָרָיו אֵינָם נִשְׁמָעִים.

וְזֶהוּ, שֶׁשְּׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כָּל כָּךְ מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, וְהוּא קוֹרֵא עַל עַצְמוֹ זָקֵם. אֶלָּא מִשּׁוּם כָּךְ הוּא אָמַר בָּרִאשׁוֹנָה, (קהלת ט) וּגְדוֹלָה הִיא אֵלָי. דָּבָר זֶה גָּדוֹל שֶׁאֲנִי בָּא לְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמִי, אֶלָּא הוֹאִיל וְאֵין אַוָּזר שֶׁיֹּאמַר לוֹ. בָּאוּ הַזַּבְרִים וְנִשְׁקוּהוּ, וְקָרְאוּ עָלָיו (ישעיה נד) וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ.

אָמַר רַבִּי רְזוּמַאי, דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שָׁלֹשׁ שָׁנִים הָיָה רָעָב בְּיָמָיו. מָה הַטַּעַם? כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁעַל הַדִּין תָּלוּי הַדָּבָר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כא) וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים וַיְבַקֵּשׁ וגו׳. עַד שֶׁנִּשְׁלַם הַדִּין. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁלַם, מִיָּד (שם) וַיֵּעָתֵר אֱלֹהִים לָאָרֶץ וכו׳.

שֶׁשָּׁנָה רַבִּי זְוִיָּא, כָּל הָעוֹלָם אֵין שׁוֹתִים אֶלָּא מִתַּמְצִיתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁנִּפְקָד הָעוֹלָם, הִיא נִפְקֶדֶת בַּתְּזוּלָה. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצָא מִי שֶׁיַּצִּיל אוֹתָהּ וְיָגֵן עָלֶיהָ.

בַּתְּזוּלָה אֱלִימֶלֶךְ הָיָה צַדִּיק, וְיָכֹל לְהָגֵן עַל הַדַּיָּרִים שֶׁל הָעוֹלָם, וּבָרַח לוֹ בֵּין שְׁאָר הָאֻמּוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶעֱנַשׁ. הוּא מֵת, וּמֵתוּ בָּנָיו עַל וְנָשְׁאוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת מֵאֻמּוֹת אֲזוֹרוֹת, וְנֶעְנְשׁוּ.

רַבִּי נְוֶזְמְיָה פָּתַז, (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה וַיִּקְּחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ. וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים – עַ״א וַעֲזָא״ל, שְׁנֵי מַלְאָכִים הָיוּ, שֶׁקִּטְרְגוּ לִרְבוֹנָם, וְהַפֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ שֶׁל מַעְלָה. וּכְשֶׁיָּרְדוּ, נִתְגַּלְמוּ בָּאֲוִיר, וְנַעֲשׂוּ כִּבְנֵי אֱנוֹשׁ.

וְאֵין לְךָ בְּכָל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁיִּגָּרְמוּ לְהִתְעָרֵב בְּתוֹךְ בְּנֵי אֱנוֹשׁ כְּאוֹתָם שֶׁנִּקְרְאוּ אִישִׁים, וּכְאוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים בְּנֵי אֱלֹהִים. כֵּיוָן שֶׁהַפֶּלֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִתְגַּלְמוּ מִכָּל אוֹתָם יְסוֹדוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וּמִתְלַבְּשִׁים בָּהֶם.

שְׁאָר הַמַּלְאָכִים, כְּשֶׁיָּרְדוּ, וְהֵם עֲתִידִים לָשׁוּב לִמְקוֹמוֹתֵיהֶם, הִתְגַּלְמוּ בָּאֲוִיר (הָעוֹלָם, וְנוֹטְלִים צוּרַת אֲנָשִׁים עִמָּהֶם, וְלֹא יוֹתֵר. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִרְאִים לְפִי שָׁעָה, וְלֹא יוֹתֵר. פַּעַם בְּיוֹם, אוֹ פַּעֲמַיִם, אוֹ בְּכָל יוֹם פַּעַם אַזַּת אוֹ שְׁתַּיִם, וְאַזַּר כָּךְ פּוֹרְזִים בָּאֲוִיר) וּמִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ, וְזוֹזְרִים לִמְקוֹמָם.

רַבִּי קִיסְמָא בַּר רַבִּי יַנַּאי פָּתַז, (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט. יֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁהֵם מֵרוּחַ, וְיֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁהֵם מֵאֵשׁ, זֶה נוֹתֵן מִשֶּׁלּוֹ לַזָּבֵרוֹ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וְעַל זֶה, אוֹתָם שֶׁיּוֹרְדִים, מִשְּׁנֵי הַיְסוֹדוֹת הָאֵלֶּה יוֹרְדִים. כְּשֶׁיּוֹרְדִים, מִתְלַבְּשִׁים יוֹתֵר בָּאֲוִיר הָעוֹלָם הַזֶּה,

וּמִתְגַּלְגְּלִים.

אוֹתָם שֶׁהִתְעָרְבוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִתְלַבְּשִׁים בִּיסוֹדוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יְכוֹלִים לְפָרֵז וְלָשׁוּב לִמְקוֹמָם, וּמִתְעַכְּבִים כָּאן. כֵּיוָן שֶׁמִּתְעַכְּבִים כָּאן שִׁבְעָה יָמִים זֶה אַחַר זֶה, לֹא זוֹזְרִים לְשָׁם.

וְעַל זֶה וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם וְגוֹ'. מַה זֶּה כִּי טֹבֹת הֵנָּה? שֶׁהָיָה מֵאִיר הַיְפִי שֶׁלָּהֶן כְּמוֹ אוֹר עֶלְיוֹן.

כֵּיוָן שֶׁהוֹלִידוּ בָּנִים, לָקַח אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִכְנִיס אוֹתָם בְּהָרֵי הַזּוֹהַר, שֶׁנִּקְרָאִים הָרֵרֵי קֶדֶם, וְקָשַׁר אוֹתָם בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל. וְאוֹתָן הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת מְשֻׁקָּעוֹת עַד לְתוֹךְ הַתְּהוֹם הַגְּדוֹלָה, וְשָׁם מְלַמְּדִים כְּשָׁפִים לִבְנֵי הָאָדָם.

בִּלְעָם נָטַל מִשָּׁם אֶת כְּשָׁפָיו, וְלָמַד מֵהֶם, בְּאוֹתָם הָהָרִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כג) מִן אֲרָם יַנְחֵנִי בָּלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מֵהָרֵרֵי קֶדֶם. וּמִשָּׁם הִתְעַטְּרוּ כָּל יוֹדְעֵי הַכְּשָׁפִים שֶׁבָּעוֹלָם.

וּמִתּוֹךְ שֶׁהָיוּ מְקַטְרְגִים עַל רִבּוֹנָם בָּרִאשׁוֹנָה וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה, הֵם מְקַטְרְגִים לְרִבּוֹנָם בַּמֶּה? בְּאוֹתָם הַכְּשָׁפִים, שֶׁמַּכְזִיבִים פָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה. וְאִלְמָלֵא אוֹתָן הַשַּׁלְשְׁלָאוֹת הַמְשֻׁקָּעוֹת בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם הַגְּדוֹלָה וַאֲזוּזִים בָּהֶם בְּתַפְּיסָה רַבָּה, הָיוּ מַזִּיקִים אֶת הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם אֵינוֹ יָכוֹל לְסַבֵּל.

וְשָׁם, בְּאוֹתָם הָרֵי הַזּוֹהַר, יוֹנְקִים מִצַּד הַצָּפוֹן, שֶׁהֵרֵי מֵאוֹתוֹ הַצַּד כָּל אוֹתָם הַמִּינִים מִתְעוֹרְרִים בָּעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי נְחֶמְיָה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, נַעֲמָה הָיְתָה בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְכָל הָעוֹלָם טוֹעִים אַזָּרֵיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אִמָּא שֶׁל שֵׁדִים הָיְתָה. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ אוֹתָהּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים, טָעוּ אַזָּרֵיהָ.

לְאַזָּר כֵּן רָאוּ בְּנוֹת הָאָדָם הוֹלְכוֹת עֲרֻמּוֹת, וּבָאוּ לָהֶן, וְיָלְדוּ מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) וְגַם אַזָּרֵי כֵן כַּאֲשֶׁר יָבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. אַנְשֵׁי שֵׁם,

מַה זֶּה אַנְשֵׁי שֵׁם וְגוֹ'? אֵלּוּ הַנְּפָלִים שֶׁלָּמְדוּ בָּעוֹלָם שֵׁם בְּכָל דָּבָר וְדָבָר, לְהַשְׁלִים אֶת כִּשְׁפֵיהֶם. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי אָמְרוּ, אַנְשֵׁי שֵׁם מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ג) שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים סָבִיב לָהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְצְחָק, כָּתוּב מִגִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי עֲזַרְיָה שָׁאַל אֶת רַבִּי יוֹסֵי אִישׁ כְּפַר אוֹנוֹ, מָה הַטַּעַם הַכְּשָׁפִים הֵם יוֹתֵר בַּנָּשִׁים, וְלֹא בַּגְּבָרִים, שֶׁכָּתוּב (שמות כב) מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה, וְלֹא כָּתוּב מְכַשֵּׁף?

אָמַר לוֹ, כָּתוּב (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה. לֹא כָּתוּב רָע, אֶלָּא רָעָה. זֶהוּ עַד הַנְּקֵבָה וַדַּאי. וְנָגַע לֹא יִקְרַב לְאָהֳלֶךָ – זֶהוּ הַזָּכָר. וּמִן הַנְּקֵבָה כָּל סוּגֵי הַכְּשָׁפִים, וְכָל הָעֲסָקִים הָרָעִים בָּאִים לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז) וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה וְגוֹ'.

וּמַה זֶּה אֲסוּרִים יָדֶיהָ? רַבִּי יַנַּאי וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעְיָא. אֶחָד אוֹמֵר, כָּל הַנּוֹגֵעַ בָּאִשָּׁה, אוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנָּה מְיָדָהּ לְיָדוֹ, לֹא יִנָּקֶה מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, שֶׁנֶּאֱמַר יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲסוּרִים יָדֶיהָ, וַדַּאי.

וְאֶחָד אוֹמֵר, מִן הַנְּקֵבָה בָּאוֹת כָּל מִינֵי נְזוּשׁ וְכִשּׁוּף וְכָל הִרְהוּרִים רָעִים. וְאִלְמָלֵא שֶׁאֲסוּרִים יָדֶיהָ, שֶׁלֹּא נוֹתְנִים לָהּ מִן הַשָּׁמַיִם, הָיוּ הוֹרְגִים וּמְמִיתִים כָּל הָעוֹלָם בְּכָל עֵת וּזְמַן.

וְאֵין מִתְגַּבֶּרֶת הַנְּקֵבָה אֶלָּא בַּכּוֹחַ שֶׁל הַזָּכָר, שֶׁהִיא שׁוֹרָה בָּעֲמָקִים שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא יוֹדַעַת לְהַשְׁבִּיעַ אֶת הָאָדָם לְהַשְׁלִים אֶת רְצוֹנָהּ. (שֶׁהִיא יוֹדַעַת בְּכָל מִינֵי כִישּׁוּף וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהַשְׁלִים רְצוֹנָהּ) וּבַמֶּה? בַּשֵּׁם, וּבִדְבָרִים עֲמֻקִּים, בְּשֵׁם שֶׁל טֻמְאָה. וְעַל כֵּן הַמַּעֲשִׂים תְּלוּיִים בָּהּ, וְהַדְּבָרִים בַּזָּכָר. וּשְׁנֵיהֶם מִתְעוֹרְרִים מֵהַנְּקֵבָה. וּמְשׁוּם כָּךְ מִינֵי הַכְּשָׁפִים נִמְצָאִים בַּנְּקֵבָה, וְלֹא בַּזָּכָר.

שָׁנִינוּ, הָעוֹבֵר בֵּין שְׁתֵּי נָשִׁים, אִם נִדּוֹת הֵן – נִכְפָּה. וְלֹא תָזוּז מִגּוּפוֹ אִם לֹא יַעֲשׂוּ לוֹ דָּבָר, סַכָּנַת דָּם אוֹ הֲרִיגָה מְזֻמֶּנֶת לוֹ. וְאִם אֵינָן נִדּוֹת – עַיִן הָרָע שׁוֹלֶטֶת בּוֹ בְּגוּפוֹ אוֹ בְּמָמוֹנוֹ.

כְּמוֹ זֶה שֶׁל רַבִּי נָזוּם בְּרַבִּי שִׁמְלַאי, פַּעַם אַוָּזַת הָיָה בִּכְרַךְ שֶׁל קֵסָרִין. עָבַר בֵּין שְׁתֵּי נָשִׁים. הִסְתַּכְּלוּ בּוֹ, וְהִסְתַּכֵּן מִיָּד בִּגּוּפוֹ וּבְמָמוֹנוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ רוּוַח רָעָה שָׁרְתָה עֲלֵיהֶן, וְיָכוֹלָה לְהַזִּיק.

מַה תַּקָּנָתוֹ? יֹאמַר כָּךְ: לְכִי לְכִי, דִּמְיִי דִּמְיִי, הָסִירִי אֶת קְשִׁירַת הַקֶּשֶׁר, לֹא וְלֹא לִי. וְאַוָּזַר כָּךְ יַתְוִזִיל בְּאֵל וְיסַיֵּם בְּאֵל. יַתְוִזִיל בְּאֵל, שֶׁכָּתוּב (במדבר כג) אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם. וְיסַיֵּם בְּאֵל, (שם) כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְגוֹ', עַד מַה פָּעַל אֵל. וְיֵלֵךְ לוֹ, וְלֹא יַשְׁגִּיחַ אַוָּזָרָיו.

רַב הוּנָא הָיָה עוֹלֶה מִבָּבֶל לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה עוֹלֶה לְשָׁם. נִתְקַלַּע לִכְפָר אֶחָד, רָאָה אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת אַוָּזֶיהָ. זָרְקָה מַיִם עַל כְּתֵפָיו, וְנָטְלָה עָפָר מֵרַגְלָיו. הֶחֱזִיר רֹאשׁוֹ וְאָמַר לָהּ: עֲשִׂי וּקְזוּזִי אַוָּזַרַי, שֶׁהֲרֵי אֵין כְּלוּם אֶצְלִי, אֲבָל אֲנִי גּוֹזֵר עָלַיִךְ בִּלְבוּל בְּדַעְתֵּךְ.

אַוָּזַר כָּךְ אָמַר: לֹא בְּשִׁבְילִי, אֶלָּא בְּשִׁבְיל שֶׁלֹּא תַּהֲרְגִי בְּנֵי אָדָם אַוָּזְרִים. וְכֵן הָיָה. הִתְבַּלְבְּלָה דַּעְתָּהּ, וְלֹא יָדְעָה דָּבָר, וּמֵתָה. וְעַל זֶה כָּתוּב (תהלים צא) לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ.

שָׁנָה רַבִּי זְיֵיא, (קהלת ז) טוֹב לְפָנֵי הָאֱלֹהִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה. מִמִּי? מֵאוֹתָהּ הָאִשָּׁה שֶׁכָּתוּב בָּהּ, אֲשֶׁר הִיא מְצוֹדִים וַחֲרָמִים וְכוּ'. וְזוֹטֵא יִלָּכֵד בָּהּ – אוֹתוֹ שֶׁהוֹלֵךְ אַוָּזַר יֵצֶר הָרָע.

בֹּא וּרְאֵה, בִּזְמַן שֶׁהָרָעָב בָּעִיר, לֹא יַרְאֶה אָדָם אֶת עַצְמוֹ, וְלֹא יֵלֵךְ יְזִידִי בָּעִיר, מִפְּנֵי שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת נִמְצָא שָׁם, וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְזַבֵּל. וְעַל כֵּן כָּתוּב (בראשית מב) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִתְרָאוּ. כֵּיוָצֵא בּוֹ, בִּזְמַן שֶׁדֶּבֶר בָּעִיר, יִסְגֹּר אָדָם עַצְמוֹ וְלֹא יִתְרָאֶה בַּשּׁוּק. שֶׁכֵּיוָן שֶׁנָּתַן רְשׁוּת לַמְזַבֵּל – מִי שֶׁפּוֹגֵעַ בּוֹ נִזּוֹק, וְהוּא מִתְזַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, עֶשֶׂר שָׁנִים הָיְתָה נָעֳמִי בִּשְׂדֵה מוֹאָב, לַסּוֹף – כִּי שָׁמְעָה בִּשְׂדֵה מוֹאָב כוּ'. מִפְּנֵי מָה נָעֳנְשׁוּ מַזְוִלוֹן וְכִלְיוֹן? מִפְּנֵי שֶׁנָּשְׂאוּ נָשִׁים מוֹאֲבִיּוֹת.

אֵין לְךָ בָּעוֹלָם נָשִׁים מִתְעַסְּקוֹת בְּנַזָּשׁ וּבְכִשּׁוּף כְּמוֹ מוֹאֲבִיּוֹת. מִפְּנֵי?

שֶׁכְּתוּב (במדבר כה) וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן. כֵּיוָן שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים דָּבָר בְּכִשְׁפֵּיהֶם, מִיָּד הָיוּ מִשְׁתַּחֲווִים לְגִלּוּלֵיהֶם. (שם) וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר, כְּמוֹ הַצְּמִידִים הַתְּכְשִׁיטִים, כָּךְ הָיוּ מִתְחַבְּרִים לְבַעַל פְּעוֹר.

בְּכִשְׁפֵּיהֶן שֶׁל הַנָּשִׁים, מִנַּיִן לָנוּ? שֶׁכְּתוּב (שם לא) הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם. בַּעֲצַת בִּלְעָם לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא בִּדְבַר בִּלְעָם. לְמֵד אוֹתָם דְּבָרִים בַּפֶּה, שֶׁהֲרֵי לַעֲשׂוֹת כְּשָׁפִים וּקְסָמִים לֹא הָיוּ כְּמוֹתָם בָּעוֹלָם, אֲבָל הַדְּבָרִים שֶׁל הַפֶּה לְהַשְׁלִים כִּשְׁפֵּיהֶם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים. וְעַל זֶה בִּדְבַר בִּלְעָם עָשׂוּ, וְהִשְׁלִים כִּשְׁפֵּיהֶם, וְיָכֹל לָהֶם. רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר, כְּשֵׁרָה הָיְתָה רוּת.

וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לִשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ לֵכְנָה שֹּׁבְנָה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּהּ יַעַשׂ ה' (רות א), יַעֲשֶׂה כָּתוּב. אָמְרָה לָהֶם: אִם תִּזְכּוּ לִכְנֹס תַּזַּת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה – יַעֲשֶׂה, וְאִם לֹא – יַעַשׂ, וְסֵר ה'.

כִּי מַר לִי מְאֹד מִכֶּם, עֲלֵיכֶם צָרִיךְ לוֹ לִהְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב א) צַר לִי עָלַיִךְ. מַה זֶּה מִכֶּם? אָמַר רַבִּי קְרוֹנְיָא אָמַר רַב כַּהֲנָא, צָרָה בְּלִבִּי מִכֶּם, שֶׁאַתֶּן גְּרַמְתֶּן לְבָנַי שֶׁיָּמוּתוּ, וּכְמִי שֶׁמִּתְרַעֵם עַל אֲזֵר.

וַתִּשַּׁק עָרְפָּה לַחֲמוֹתָהּ. עָרְפָּה – הָרָפָה שְׁמָהּ. לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ עָרְפָּה? עַל שֶׁהֶחֱזִירָה עֹרֶף לַחֲמוֹתָהּ, וְחָזְרָה לִמְקוֹמָהּ לִשְׁדֵה מוֹאָב. זָנְתָה, וְלֹא קִבְּלוּהָ, וְהָלְכָה לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים. וְהַכֹּל דָּשִׁים בָּהּ כְּהָרִיפוֹת, שֶׁהִפְקִירָה עַצְמָהּ לִזְנוּת.

וְיָלְדָה מִזְּנוּת שִׁשָּׁה בָנִים, וְכֻלָּם נָפְלוּ בְּיַד דָּוִד וַאֲנָשָׁיו, שֶׁהָיָה בֶּן בְּנָהּ שֶׁל רוּת, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כא) וַיִּשְׁבִּי בְנֹב אֲשֶׁר בִּילִידֵי הָרָפָה. וְכִי מִי נָתַן אוֹתָם בְּנֹב? וַהֲלֹא נֹב סְמוּכָה לִירוּשָׁלַיִם הִיא, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים?

אֶלָּא כָּךְ אָמַר רַבִּי פָּנְוָס, מְלַמֵּד שֶׁבָּא עַל עִסְקֵי נֹב, מִפְּנֵי שֶׁגָּרַם עִנְיַן נֹב

עִיר הַכֹּהֲנִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים אֲפִלּוּ כְּזוּט הַשַּׁעֲרָה. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: דָּוִד, גָּרַמְתָּ כָּל כָּךְ בְּנֵב עִיר הַכֹּהֲנִים, זַיֶּיךָ, אוֹ הַדִּין יָזוּל עַל עַצְמְךָ, אוֹ עַל זַרְעֲךָ, וְלֹא יִשָּׁאֵר אֶלָּא אָזָוד.

שָׁנָה רַבִּי זְיָיא, כְּתוּב (שמואל–א כב) וַיִּמָּלֵט בֶּן אָזָוד לַאֲזוּימֶלֶךְ וְגוֹ'. שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לַאֲזוּימֶלֶךְ מִכָּל בֵּית אָבִיו זוּלָתִי אֶבְיָתָר לְבַדּוֹ, וְעַל עָוֹן זֶה מֵת שָׁאוּל וּבָנָיו, וְכַמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, וְנִגְזַר עַל דָּוִד לָמוּת.

כֵּיוָן שֶׁהָלַךְ לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, רָאֲתָה אוֹתוֹ הָרָפָה. אָמְרָה לִבְנָהּ: זֶה שֶׁהָרַג אָזוּיךְ. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִגִּיעַ זְמַן מִדַּת הַדִּין לְהִנָּקֵם מִדָּוִד עַל עִסְקֵי נֵב, וְזֶמֶן אֶת יִשְׁבִּי לְהָרְגוֹ. מִיָּד – וְיִשְׁבִּי בְּנֵב, שָׁבָא עַל עִסְקֵי נֵב. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּךְ אָמַר דָּוִד: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זַרְעִי יִהְיֶה נָכוֹן לְפָנֶיךָ, וַהֲרִינִי מְקַבֵּל עָלַי אֶת הַדִּין.

מֶה עָשָׂה? נָטְלוּ יִשְׁבִּי, וְהִגְרִים אֶת עַצְמוֹ עָלָיו וְעַל הַמַּטָּה. אָמַר לוֹ: אֵין כְּבוֹדִי. נָטְלוּ וְזָרְקוּ בָּאֲוִיר, וְשָׁם הַסִּיף שֶׁיֵּהָרֵג בּוֹ דָּוִד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כא) וְהוּא זָגוֹר וֶחָרֵב וְזֶדָשָׁה וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת אֶת דָּוִד. מִיָּד הִזְכִּיר אֲבִישַׁי שֵׁם הַמְפֹרָשׁ, וְעָמַד בָּאֲוִיר, וְסוּסוֹ מִיָּד נִשְׁמַט, וְהָלַךְ לִירוּשָׁלַיִם.

הָלַךְ אֲבִישַׁי וּבָא לַסַּנְהֶדְרִין וְאָמַר, מַהוּ לִרְכֹּב עַל סוּסוֹ שֶׁל מֶלֶךְ בְּשָׁעַת הַדְּחָקָה? וְהִתִּירוּהוּ. מְצָאוֹ לְדָוִד עוֹמֵד בָּאֲוִיר. אָמַר לוֹ, זָזוֹר מִתְּפִלָּתְךָ.

אָמַר לוֹ, (תהלים קטז) מָה אָשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי. שֶׁכָּךְ מְקֻבָּלַנִי מִבֵּית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמָתִי, שֶׁאֲפִלּוּ זֶרֶב זְדָהּ מַעֲזֶת עַל צַוָּארוֹ שֶׁל אָדָם אַל יִמְנַע עַצְמוֹ מִן הָרַחֲמִים. מִיָּד זָזַר מִתְּפִלָּתוֹ, וְקִבֵּל הַדִּין עַל זַרְעוֹ, שֶׁכָּתוּב (שמואל–ב כא) וַיַּעֲזֹר לוֹ אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וְגוֹ'.

מַה כָּתוּב? (שמואל–א יא) וַעֲתַלְיָה אֵם אֲזַזְיָהוּ רָאֲתָה כִּי מֵת בְּנָהּ וַתָּקָם, (דברי הימים–ב כב) וַתְּאַבֵּד אֶת כָּל זֶרַע הַמַּמְלָכָה. כָּתוּב וַתְּאַבֵּד, וְכָתוּב וַתְּדַבֵּר אֶת כָּל זֶרַע כוּ'. מַהוּ וַתְּדַבֵּר? אָמְרָה, שֶׁעֲתִידִין זַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד לֶאֱבֹד מִן הָעוֹלָם.

וַתִּקַּח יְהוֹשֶׁבַע בַּת הַמֶּלֶךְ יוֹרָם כו', אֶת יוֹאָשׁ כו'. מִלַּמֵּד שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. וְעַל כָּל זֶה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּגְזְרָה גְּזֵרָה זוֹ וְנִתַּן רְשׁוּת לְמִדַּת הַדִּין, עַל זֶה כָּתוּב (ישעיה י) עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד. עֲדַיִן מִדַּת הַדִּין בְּנֹב עוֹמֶדֶת וְתוֹבַעַת דִּין מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמָה בְּצַדִּיקִים מִדַּקְדֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּךְ – בִּרְשָׁעִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וַתֹּאמֶר הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל עַמָּהּ וְאֶל אֱלֹהֶיהָ (רות א). אָמַר רַבִּי נַחוּם אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִזֶּה שֶׁאָמַר שָׁבָה, מִלַּמֵּד שֶׁגִּיּוֹרֶת הָיְתָה בַּתְּחִלָּה. וְכָתוּב וְאֶל אֱלֹהֶיהָ, שֶׁהָרֵי אֱלוֹהַּ אֶחָד הָיָה לָהּ עִם נָעֳמִי, וְעַכְשָׁיו זְוָרָה לְסִרְחוֹנָהּ הָרִאשׁוֹן, וְטָעֲתָה אַחַר עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהּ.

וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ (שם), כְּמוֹ שֶׁקִּבְּלָה עָלֶיהָ בְּזֵמֵי בַּעְלָהּ, דָּבְקָה בֶּאֱמוּנָתָהּ. בֹּא וּרְאֵה שִׁבְחָהּ שֶׁל רוּת, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵימַת בַּעְלָהּ לֹא הָיְתָה עָלֶיהָ, דָּבְקָה בֶּאֱמוּנָתָהּ. וְעַל כָּל זֶה, נָעֳמִי זִרְּזָה לָהּ כְּמִתְחַזְּלָה, וְהִתְרָתָה בָּהּ הַתְּרָאוֹת, וְכֵלֶךְ קִבְּלָתַן עָלֶיהָ.

רַבִּי בְּרוֹקָא אָמַר, כָּתוּב (בראשית כא) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח לֶחֶם וְחֵמַת מַיִם וַיִּתֵּן אֶל הָגָר שָׂם עַל שִׁכְמָהּ וְאֶת הַיֶּלֶד. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב אֶל הָגָר, מַהוּ שָׂם עַל שִׁכְמָהּ? אֶלָּא מִלַּמֵּד, שֶׁהִוְהִירָהּ עַל עַל הָאֱמוּנָה, וְלַעֲמֹד בְּמַה שֶׁהָיְתָה רְגִילָה בַּתְּחִלָּה עִמּוֹ. כָּתוּב כָּאן שָׂם עַל שִׁכְמָהּ, וְכָתוּב שָׁם (שמות טו) שָׂם שָׂם לוֹ וּזְקֵ וּמִשְׁפָּט. מַה לְּמַטָּה עַל שְׁכִינָה – אַף כָּאן עַל שְׁכִינָה.

מָה עָשְׂתָה? כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה עַצְמָהּ יוֹצֵאת מִתַּחַת רְשׁוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, זְוָרָה לְקִלְקוּלָהּ. מַה כָּתוּב? וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַ"ע, אֲזָרֵי עֲבוֹדַת גְּלוּלִים וְגִלּוּלֵי בֵּית אָבִיהָ. וְכָתוּב הֶבֶל הַבָּל הַמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתּוּעִי"ם.

רַבִּי זְוִידָקָא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְרַבִּי זְוִידָקָא, חֲבֵרִי שֶׁנִּינוּ, נָכְרִי וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הוּא כְּמוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל. מָה הַטַּעַם שֶׁנָּקַל אוֹתוֹ לְכֹהֵן גָּדוֹל, וַחֲבֵרִי כָּתוּב (תהלים עזו) וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה

שֶׁם בְּיִשְׂרָאֵל. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל, לְקַבֵּל עָלֶיהָ שָׂכָר לָעוֹלָם הַבָּא. וּמִי שֶׁלֹּא קִבְּלוּהָ, לֹא מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם שָׂכָר בָּעוֹלָם הַבָּא.

שֶׁכֵּךְ אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, יִשְׂרָאֵל שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי, מְקַבְּלִים עָלֶיהָ שָׂכָר. נָכְרִים שֶׁלֹּא עָמְדוּ עַל הַר סִינַי, אֵין מְקַבְּלִים עָלֶיהָ שָׂכָר. וְאַתָּה אָמַרְתָּ, נָכְרִי וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה הֲרֵי הוּא כְּמוֹ כֹהֵן גָּדוֹל?!

אָמַר לוֹ, כְּמוֹ כֹהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ שָׁנִינוּ וַדַּאי. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר יוּדָא אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מַה שֶּׁכָּתוּב (משלי ג) יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל זְוָלֶתֶיהָ לֹא יִשְׁווּ בָהּ – אֲפִלּוּ מַמְזֵר תַּלְמִיד חָכָם עָדִיף מִכֹּהֵן גָּדוֹל עַם הָאָרֶץ הַמְשַׁמֵּשׁ לִפָּנַי וְלִפָּנִים. וְהוֹאִיל וְאֵינוֹ קוֹרֵא בַּתּוֹרָה, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל עָלֶיהָ שָׂכָר, וְעָלָיו כָּתוּב (שם יט) גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עִקָּר שֶׁל עֲבוֹדָה, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה.

וְאָמַר רַבִּי יוּדָא, מִנַּיִן שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל צָרִיךְ לִהְיוֹת תַּלְמִיד חָכָם? שֶׁכָּתוּב (מלאכי ב) כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ. וְאִם הוּא עַם הָאָרֶץ, אֵין מְקַבֵּל עָלֶיהָ שָׂכָר. כָּךְ גּוֹי הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה – הוֹאִיל וְהוּא גּוֹי, אֵין עִסְקוֹ בַּתּוֹרָה עֵסֶק, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל שָׂכָר.

פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא ו) צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר. אַהֲרֹן וּבָנָיו מְצֻוִּים, וּשְׁאָר כֹּהֲנִים אֵינָם מְצֻוִּים.

אֶלָּא, כָּל כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עִקַּר הָעֲבוֹדָה כְּאַהֲרֹן וּבָנָיו, אֵינוֹ מְצֻוֶּה. וְאִם עוֹבֵד, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה. שֶׁהֲרֵי בַּמֶּה מְכֻוָּן, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ עִקַּר הָעֲבוֹדָה כְּאַהֲרֹן וּבָנָיו?

וְכָךְ אָמַר רַבִּי זְיָיא אָמַר רַבִּי יְצְחָק, כֹּהֲנִים לְוִים וְיִשְׂרְאֵלִים מְעַכְּבִים אֶת הַקָּרְבָּן. עִקַּר הַקָּרְבָּן הַכֹּהֵן, שֶׁצָּרִיךְ לְכַוֵּן אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּלְסַדֵּר הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּלְיַיחֵד הַכֹּל בְּיִיחוּד שָׁלֵם, וּלְשַׁמְּחָן עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים בָּרָצוֹן וּבַכַּוָּנָה שֶׁלּוֹ.

וְכָךְ אָמַר רַבִּי זְיָיא אָמַר רַבִּי יְצְחָק, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (שם א) אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ

לַה׳? אֶלָּא, לְעֵמַת שֵׁשׁ דְּרָגוֹת אֵלּוּ – אֵשָׁה. כְּנֶגֶד זֶה הַלְוִיִּם הַמְּמֻנִּים עַל הַשִּׁיר וְלַהֲרָמַת הַקּוֹל, וְהוּא מִצַּד שֶׁל אֵשָׁה, וּמְכַוְּנִים בְּנֹעַם הַנִּגּוּן וְהַזְּרָזָה וְהַשִּׁיר.

וּמִתּוֹךְ כָּךְ, כָּל פַּעַם שֶׁהָיָה עוֹלֶה עַל הַדּוּכָן בְּעוֹד שֶׁהוּא גָּבֹר, וְשַׁלְהֶבֶת הָאֵשׁ וְזָקָה בּוֹ לְהָרִים קוֹל בִּנְעִימוּת הַנִּגּוּן, הוּא כָּשֵׁר לָעֲבוֹדָה. כֵּיוָן שֶׁנָּוְלְשָׁה שַׁלְהֶבֶת בַּזָּרוּתוֹ, וְנָזְלֵי הָאֵשׁ דּוֹעֲכִים בְּתוֹכוֹ, הֲגֵה נָזֵלָשׁ כּוֹזוֹ, וְהַקּוֹל מַתְזִיל לְהִשָּׁבֵר. אָז כָּתוּב (במדבר ז) וּמִבֵּן זָמְשִׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד. וּפָסוּל לָעֲבוֹדָה. מִכָּאן וָהָלְאָה, (שם) וְשֵׁרֵת אֶת אֶזְיו וְגוֹ׳, וַעֲבָדָה לֹא יַעֲבֹד.

מִשְׁמְרוֹת הָרָקִיעַ, אַף כָּךְ גַּם, שֶׁמִּכִּיוָן שֶׁבָּאִים לְנַגֵּן לִפְנֵי רִבּוֹנָם, נִקְרָאִים אִישִׁים. וְכָךְ שָׁמַעְתִּי מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר, הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, יֵשׁ מֵהֶן שֶׁמְּמֻנּוֹת עַל הַשְּׁעָרִים בַּזּוּזִין, וּמֵהֶן עַל הַשְּׁעָרִים הַפָּנִימִיִּים שֶׁלְּפָנִים.

אוֹתָם הַפָּנִימִיִּים אוֹמְרִים שִׁירָה, וְעוֹלִים וְנִכְנָסִים בַּשִּׁירָה הַזּוֹ זָמֵשׁ דְּרָגוֹת, עַד זָמְשִׁים, כְּנֶגֶד זָמְשִׁים הַשְּׁעָרִים שֶׁל הַיּוּבֵל. כֵּיוָן שֶׁעוֹלִים לְשָׁם, נוֹטֶלֶת אוֹתָם רוּזָן שֶׁל אֵשׁ לוֹהֶטֶת וְשׁוֹבֶרֶת כּוֹזָם. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׁבָּר כּוֹזָם, דּוֹזְזִים אוֹתָם, וְיוֹרְדִים מֵאוֹתָן הַדְּרָגוֹת.

וְעוֹמְדִים בַּזּוּזִין הַמְּמֻנִּים עַל הַשְּׁעָרִים בַּזּוּזִין, וְאֵלּוּ נוֹטְלִים זֵלְקָם מֵעֲשַׁן הָאֵשׁ שֶׁל הַקְּרְבָּן, זוּזִין מֵאוֹתָם שֶׁנּוֹטְלִים בְּפָנִים. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מִתְזַדְּשִׁים הַמְּמֻנִּים עַל הַשִּׁירָה, וְזֶהוּ אִשָּׁה.

הָרִיזַ כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּתְפַּלְּלִים תְּפִלָּה, שֶׁזְּשׁוּבָה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ רֵיזַ בְּשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן. נִיזּוּזַ, שֶׁהוּא נָזַת רוּזַ לְגָבוֹהַּ. כְּנֶגֶד זֶה הַכֹּהֵן, שֶׁהוּא מְכַוֵּן כַּוָּנָה, כְּמוֹ שֶׁהָרָצוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמְיַזֵּד יִזּוּד בְּאוֹתִיּוֹת רְשׁוּמוֹת, וְכָל הַדְּרָגוֹת מְאִירוֹת וְלוֹהֲטוֹת, וְנוֹצְצוֹת בְּנִיצוֹץ עֶלְיוֹן מִתּוֹךְ הָעֹמֶק הָעֶלְיוֹן הַטָּמִיר.

וְעַל כֵּן צָרִיךְ הַכֹּהֵן לִהְיוֹת זָהִיר (וּלְהִתְקַשֵּׁט) בְּזִוּכְמָהּ, וְנָאֶה בְּהַשְׁכֵּל, וְיָפֶה בְּאוֹר הַתּוֹרָה, וְזָרִיז, וּפִקֵּחַ יוֹתֵר מִכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם. וְאִם הוּא עַם הָאָרֶץ, אֵין עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה, וְעָלָיו כָּתוּב (תהלים ה) לֹא יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים לְנֶגֶד עֵינֶיךָ.

בֹּא וּרְאֵה, הַזְּהָמָה שֶׁל הַכּוּתִי, אַף עַל גַּב שֶׁהִתְגַּיֵּר, קָשֶׁה לִפְרֹשׁ מִמֶּנּוּ הַזְּהָמָה עַד שִׁלְשָׁה דוֹרוֹת, כָּל שֶׁכֵּן בְּעוֹד שֶׁהוּא כּוּתִי. הַכְשֵׁרָה שֶׁבָּהֶם רוּת, וְלֹא מָצָאנוּ בָּהּ שׁוּם דָּפִי כְּלָל. וְזוֹהִי הַנֶּפֶשׁ הַשִּׂכְלִית. עָרְפָּה, שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית, מִיָּד זָנְזָרָה לְסִרְזוֹנָה וּלְקִלְקוּלָהּ. בֹּא רַבִּי זְוִידָקָא וּנְשָׁקוֹ. אָמַר, וַדַּאי מְעַטִּים הֵם שֶׁעוֹבֶרֶת זְהָמָתָם מֵהֶם.

רַבִּי נְזֶוְמְיָה אוֹמֵר, כָּתוּב (מלכים–א ב) וַיְשֶׁם כִּסֵּא לְאֵם הַמֶּלֶךְ. זוֹ רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה, שֶׁזָּכְתָה וְרָאֲתָה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל כִּסְאוֹ.

כְּשֵׁם שֶׁלִּבָּהּ הָיָה שָׁלֵם, כָּךְ הִשְׁלִים יָמֶיהָ וּשְׁנוֹתֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ב) וּתְהִי מַשְׂכֶּרְתֵּךְ שְׁלֵמָה. כָּתוּב שְׁלֵמָה, וְקוֹרְאִים שְׁלֵימָה. מִלַּמֵּד שֶׁרָאֲתָה אֶת הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה עַל כִּסְאוֹ, וְרָאֲתָה שְׁכָרָהּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

וַתֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה שָׁמָּה וּשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ עִמָּהּ כו'. וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לִשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ לְכְנָה שֹּׁבְנָה כו'. וַתֹּאמַרְנָה לָהּ כִּי אִתָּךְ נָשׁוּב לְעַמֵּךְ. וַתֹּאמֶר נָעֳמִי שֹׁבְנָה בְנֹתַי כו'. וַתֹּאמֶר הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל עַמָּהּ כו'. עָרְפָּה שָׁבָה אֶל עַמָּהּ וְאֶל אֱלֹהֶיהָ. וַתֹּאמֶר רוּת אַל תִּפְגְּעִי בִי לְעָזְבֵךְ לָשׁוּב מֵאַחֲרָיִךְ. כָּךְ בּוֹרְקִים לְגֵר בְּשִׁבּוּל שֶׁיִּתְקַיֵּם תַּוְזַת כַּנְפֵי הַשְׁכִינָה כְּרוּת, בְּלִבָּב שָׁלֵם.

רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי פָּתַח, (מלכים–ב ו) וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי הַנְּבִיאִים צָעֲקָה אֶל אֱלִישָׁע וְגו'. שָׁם שָׁנִינוּ, זוֹ אֵשֶׁת עוֹבַדְיָהוּ, וּמִמֶּנָּה הָיָה עַל בֵּית אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל. וּבְשָׁעָה שֶׁהָלַךְ עוֹבַדְיָהוּ אֵצֶל אֵלִיָּהוּ, הִכִּיר בּוֹ אֱלִישָׁע.

וְאִם תֹּאמַר, אֱלִישָׁע לֹא שִׁמֵּשׁ לְפָנָיו עַדַיִן – כְּבָר הָיָה מְשַׁמֵּשׁ, וְאֵין מַקְדִּים וּמְאַחֵר. וְעַל כֵּן כָּתוּב, וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עַבְדְּךָ הָיָה יָרֵא אֶת ה', שֶׁוַּדַּאי הִכִּיר בּוֹ אֱלִישָׁע מֵאוֹתָהּ שָׁעָה.

צָעֲקָה אֶל אֱלִישָׁע. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שָׁמֵת עוֹבַדְיָהוּ, מֵת אַחְאָב. וּמֶלֶךְ

יְהוֹרָם בָּא לָקַחַת אֶת שְׁנֵי יְלָדָיו. מֶה עָשְׂתָה? הָלְכָה גּוֹעָה וְצוֹעֶקֶת וּבוֹכָה לְבֵית הַקְּבָרוֹת. עָמְדָה עַל קִבְרוֹ וְצָעֲקָה: יֵרֵא אֱלֹהִים, כָּךְ וְכָךְ עוֹשִׂים לִיתוֹמֶיךָ!

אָמְרוּ לְעוֹבַדְיָהוּ: הֲרֵי אִשְׁתְּךָ עוֹמֶדֶת וְצוֹעֶקֶת עַל קִבְרְךָ. מֶה עָשָׂה? הָלַךְ לוֹ אֵצֶל זְוַקְיָהוּ, אָמַר לוֹ: דַּיִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה. הָלַךְ לוֹ אֵצֶל הָאָבוֹת, אָמַר: כָּךְ וְכָךְ יֵשׁ לִי. אָמְרוּ לוֹ: כְּבָר שָׁמַעְנוּ צַעֲקוֹתֶיהָ, לֵךְ אֵצֶל אֱלִישָׁע הַנָּבִיא.

בֵּינְתַיִם זָזְרָה גּוֹעָה וְצוֹעֶקֶת עַל קִבְרוֹ. אָמַר לָהּ: אִי עֲנִיָּה, לְכִי אֵצֶל אֱלִישָׁע, וְהוּא יִתֵּן לָךְ עֵצָה. מִיָּד הָלְכָה אֵצֶל אֱלִישָׁע.

אָמַר רַבִּי, בֹּא וּרְאֵה הֵיאַךְ מְסַפְּרִים הַמֵּתִים בְּקִבְרוֹתָם זֶה עִם זֶה, וַהֲלֹא נַפְשׁוֹתָם בְּמָקוֹם אַוֵּר עוֹמֶדֶת. (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו וְכוּ'. נִזְדַּמֵּן לוֹ רַבִּי בּוֹן. אָמַר: אִם יֶשְׁנָהּ קָשְׁיָה – כָּךְ עוֹמֶדֶת, וְכָעֵת דִּבּוּר בִּשְׁנַיִם וּשְׁתֵּיקָה בְּלִי כְלוּם.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה כו) נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּחִי בְקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָּ. נַפְשִׁי אִוִּיתִךָ, שְׁנֵי קְשָׁרִים טוֹבִים נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּאָדָם לְשַׁמֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵם נֶפֶשׁ וְרוּחַ. הַנֶּפֶשׁ – לְקִיּוּם הַגּוּף, בַּמִּצְוֹת שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ מִמֶּנּוּ, וְהָרוּחַ – לְעוֹרֵר אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה וּלְהַנְהִיגוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם זָכוּ, הַנֶּפֶשׁ בַּמִּצְוֹת, וְהָרוּחַ לְהִתְקַיֵּם בַּתּוֹרָה, אָז מוֹרִידִים עָלָיו גְּדֻלּוֹת יְתֵרָה מִלְּמַעְלָה, כְּפִי דְּרָכָיו.

וּבַשְּׁנַיִם הַלָּלוּ הוֹלֵךְ הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה לְשַׁמֵּשׁ בָּהֶם, שֶׁאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לֹא מִתְקַיֶּמֶת בַּגּוּף, אֶלָּא בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָרוּחַ שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו.

כְּשֶׁנִּכְנָס אָדָם לְשַׁמֵּשׁ וְלַעֲבֹד אֶת רִבּוֹנוֹ בִּשְׁנֵי אֵלּוּ, מִתְעוֹרֶרֶת עָלָיו מִלְּמַעְלָה הִתְעוֹרְרוּת קְדֻשָּׁה, וְשׁוֹרָה עַל הָאָדָם, וּמַקִּיפָה אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים. וּמִתְעוֹרֶרֶת בּוֹ בְּזֻכְמָה עֶלְיוֹנָה, לִזְכוּת וְלִהְיוֹת בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ.

וְאוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו הִיא מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן. וּמַה שְׁמָהּ? נְשָׁמָה. וּמִמֶּנָּה תִּתְעוֹרֵר לָאָדָם תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְהוּא כּוֹחַ עֶלְיוֹן, כּוֹחַ

הַתְּשׁוּבָה, הָאֵם לָרוּחַ, וְהָרוּחַ בֵּן לָהּ.

וְעַל הַנְּשָׁמָה יֵשׁ לָהּ אוֹהֵב עֶלְיוֹן. וּמַה שְּׁמוֹ? נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה. וְהוּא נִקְרָא אָב לָרוּחַ. מִמֶּנּוּ תִּתְעוֹרֵר לָאָדָם יִרְאָה וְאַהֲבָה, תּוֹרָה וּמִצְוָה. וְהֵם מֵאָב וְאֵם בֵּן וּבַת. יו״ד אָב. ה״א אֵם. וא״ו בֵּן. ה״א בַּת. וְזֶה יהו״ה מָלֵא.

בַּהֲגָמָא שֶׁיֵּשׁ רוּחַ וְנֶפֶשׁ שֶׁל הַיָּמִין, שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב, כְּדִ יֵשׁ רוּחַ וְנֶפֶשׁ שֶׁל הַשְּׂמאל, שֶׁל יֵצֶר הָרָע. וְעַל זֶה אָמַר, (דִּבְרִים ל) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב – שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה. וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע – שֶׁל הַשְּׂמאל, שֶׁל יֵצֶר הָרָע. וְעַל זֶה רָמַז, וּבָעַרְתָּ הָרָע מִן הַטּוֹב אֶכֹל, וּמִן הָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ.

וְעַל הַה״א הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא הַנְּשָׁמָה הָאֵם, וְעַל ה״א הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁהִיא הַבַּת, נִקְרָא הַפָּסוּק הַזֶּה (מִשְׁלֵי יד) חָכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ. וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרְסֶנּוּ – זוֹ הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית שֶׁל יֵצֶר הָרָע. בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרְסֶנּוּ – הַגּוּף שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּתַן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְשַׁמֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּנְשָׁמָה לְהָעִיר לַשְּׁמוּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה.

כְּשֶׁאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה יָשֵׁן בְּמִטָּתוֹ, רוּחוֹ מְשׁוֹטֶטֶת וְהוֹלֶכֶת, וְרָצוֹנוֹ לַעֲלוֹת בְּכָל לַיְלָה. וְכַמָּה מְמֻנִּים מְגֻנִּים עוֹמְדִים בְּכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ.

שֶׁאָמַר רַבִּי נְחוּנְיָא, סָח לִי בֶּן גֵּאִים, כְּשֶׁעָלִיתִי לָרָקִיעַ, בָּרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן מָצָאתִי מַלְאָכִים שְׂרָפִים, כֻּלָּם כְּמַרְאֵה הַלַּפִּידִים, וְגַלְגַּלֵי אֵשׁ סוֹבְבִים אוֹתָם, וְגַבּוֹתָם כְּגַזְלֵי אֵשׁ, וְשִׁנֵּיהֶם וְעֵינֵיהֶם שְׁבִיבִים שֶׁל אֵשׁ, הַכְּסוּת שֶׁלָּהֶם אֵשׁ לוֹהֶטֶת, וַעֲלֵיהֶם מְמֻנֶּה אֶחָד, הַדּוּמִיעַם שְׁמוֹ.

כְּשֶׁרָאוּ אוֹתִי שָׁם, אָמְרוּ: מִי נָתַן יְלוּד אִשָּׁה בֵּינֵינוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה? פָּזַרְתִּי מִמֶּנּוּ, וְהִזְכַּרְתִּי אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם, כְּשֶׁרָאִיתִי שֶׁמְּבַקְּשִׁים לִשְׂרֹף אוֹתִי בְּהֶבֶל פִּיהֶם, וְעָמְדוּ כֻּלָּם. אָמַר לִי אוֹתוֹ הַשַּׂר הַגָּדוֹל הַמְמֻנֶּה עֲלֵיהֶם: מִי אַתָּה? אָמַרְתִּי לוֹ שְׁמִי.

אָמַר לִי: אֵי יָדִיד, כָּל בָּאֵי עוֹלָם עוֹבְרִים עַל יָדִי בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה,

בְּשָׁעָה שֶׁבָּאִים לִשְׁכַּב עַל מִטּוֹתֵיהֶם, וּמַפְקִידִים רוּחָם בְּיַד אֲדוֹן עוֹלָם. מִיָּד פּוֹרְחִים מֵהֶם, וְעוֹלִים לְפָנָיו.

וְכָל הָרוּחוֹת לְפָנַי, וְלֹא נָתַן לִי רְשׁוּת לְהַכְנִיס אֶלָּא אוֹתָם הַכְּתוּבִים לְפָנַי. זוּטָן מֵאוֹתָם שֶׁעָשׂוּ מִצְוֹת לְפָנָיו בַּיּוֹם, עֲדַיִן אָנוּ מְבַקְּשִׁים וּמְזַמָּשִׁים אַזְרֵיהֶם.

נָשָׂאתִי עֵינַי, רָאִיתִי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה הֵיכָלוֹת, כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה. וְכֻלָּם לְצַד מִזְרָח, וְאַרְבָּעָה שְׁעָרִים בְּכָל הֵיכָל וְהֵיכָל, וְכַמָּה מְמֻנִּים וּמְשֻׁרְתִים עֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם דְּמוּת אֲוִזַּת לָהֶם, וְקוֹרְאִים לָהֶם מְשָׁרְתֵי מִזְרָח. וְכֵן לְצַד דָּרוֹם.

זוּטָן מִמַּה שֶׁרָאִיתִי לְאוֹתוֹ צַד שַׁעַר גָּבוֹהַּ עַד מְאֹד מִכָּל הַשְּׁעָרִים. שָׁאַלְתִּי עַל הַשַּׁעַר הַהוּא. אָמַר לִי: אֵי יָדִיד, בַּשַּׁעַר הַזֶּה עוֹבְרִים כָּל בַּעֲלֵי צַעַר, וְכָל בַּעֲלֵי דִּמְעָה, מִצַּעַר אֲמוּת הָעוֹלָם. וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה, כֻּלָּם נִכְנָסִים בְּשַׁעַר זֶה.

לְמַעְלָה מִזֶּה הַשַּׁעַר נִגְלָה לְפָנַי שַׁעַר גָּדוֹל, וַעֲשָׂרָה שְׁעָרִים סְבִיבָיו. שָׁאַלְתִּי עָלָיו. אָמַר לִי, הַשַּׁעַר הַזֶּה אֵין לִי רְשׁוּת עָלָיו, וְלֹא נִפְתָּח אֶלָּא בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. בְּאוֹתוֹ זְמַן, כְּשֶׁנִּכְנָס שַׁבָּת, אוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ, אוֹ מוֹעֵד, קוֹל מִתְפּוֹצֵץ בְּכָל אוֹתָם רְקִיעִים, וְאוֹמֵר, (ישעיה כו) פִּתְחוּ שְׁעָרִים וְיָבֹא גּוֹי צַדִּיק שֹׁמֵר אֱמֻנִים.

מִפְּנֵי שֶׁכָּל הָרוּחוֹת שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, כָּל יְמֵי הַשָּׁבוּעַ עוֹמְדוֹת שָׁם, וּמְטַיְּלוֹת בְּתוֹכוֹ. וּבְאוֹתוֹ זְמַן וּבְאוֹתוֹ רָקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי גַּן עֵדֶן שֶׁבָּאָרֶץ, שֶׁבְּאוֹתָם שְׁעָרִים נִפְתָּחוֹת ד׳ זַלּוֹנוֹת, רְשׁוּמוֹת בְּד׳ אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, הוּא הַמְיֻחָד בְּגַנְזֵי מְרוֹמִים, וְכָל אוֹתָם הָרוּחוֹת מִתְלַבְּשׁוֹת בִּלְבוּשׁ יָקָר בְּאוֹתוֹ גַּן עֵדֶן, כִּדְמוּת אוֹתוֹ עוֹלָם שֶׁהָיוּ עוֹמְדוֹת בְּמַלְבּוּשׁ בָּשָׂר מִטָּפָה סְרוּחָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁהַזַּלּוֹנוֹת נִפְתָּחוֹת, כֻּלָּם פּוֹשְׁטִים מַלְבּוּשֵׁיהֶם, וּפוֹרְחִים לְמַעְלָה בְּאוֹתָם זַלּוֹנוֹת, וְעוֹלוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה. וְשִׁשָּׁה בַּעֲלֵי כְנָפַיִם, וְכַמָּה מְמֻנִּים

עִמָּהֶם, פּוֹתְחִים הַשַּׁעַר הַזֶּה. וְכָל אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה שְׁעָרִים, הָרוּחוֹת נִכְנָסוֹת לְשָׁם בְּזֶדָהּ וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה. וְכֵן כָּל רָקִיעַ וְרָקִיעַ בְּדֶרֶךְ זֶה, בְּשָׁלוֹם וּבְשִׁמְחָה רַבָּה.

בְּשָׁעָה שֶׁאֵלּוּ הָרוּחוֹת עוֹלוֹת, רוּחוֹת אֲזֵרוֹת יוֹרְדוֹת, שֶׁנִּתּוֹסְפוּ בֵּין הַחַיּוֹת בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אֵלּוּ עוֹלוֹת, וְאֵלּוּ יוֹרְדוֹת. בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיֵּרְדוּ אֵלּוּ מִשָּׁם, שָׁם חוֹזְרוֹת הָאֲזֵרוֹת, וְאֵין הַמָּקוֹם נִשְׁאָר פָּנוּי.

בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים וִיהִי נֹעַם ה' אֱלֹהֵינוּ כוּ', אוֹתָם הָרוּחוֹת שֶׁיָּרְדוּ לָהֶם בְּשַׁבָּת, עוֹלוֹת. אֵלּוּ עוֹלוֹת, וְאֵלּוּ יוֹרְדוֹת. אֵלּוּ עוֹלוֹת בִּמְקוֹמָן, וְאֵלּוּ יוֹרְדוֹת לִמְקוֹמָן. וְכֵן תָּמִיד בְּעִנְיָן זֶה.

אָמַר רַבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי, בְּשָׁעָה שֶׁנִּפְטַר הָאָדָם מִן הָעוֹלָם, הַנְּשָׁמָה וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלְכוֹת יַחַד, שֶׁנֶּאֱמַר (רות א) וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם.

וַיְהִי כְּבוֹאָנָה בֵּית לֶחֶם וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן וַתֹּאמַרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי. שֶׁהָלְכָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה מְלֵאָה מִכָּל טוּב, מְלֵאָה מִן הַתּוֹרָה, עַמּוּד הֶעָנָן בְּרֹאשָׁהּ בַּיּוֹם, וְעַמּוּד הָאֵשׁ בַּלַּיְלָה, וְנֵר מֵאִיר לְפָנֶיהָ. וְיֵרְאוּ לָהּ גַּן הָעֵדֶן, מְקוֹם שְׁכָרָם הַטּוֹב שֶׁל הַצַּדִּיקִים. וְיֵרְאוּ לָהּ גֵּיהִנֹּם, מְקוֹם פֻּרְעָנוּתָם שֶׁל הָרְשָׁעִים, שֶׁנִּדּוֹנִים בּוֹ עַל זְנוּתֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בְּהִלּוֹ גֵרוֹ עַל רֹאשִׁי.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה אוֹמֶרֶת הַנְּשָׁמָה, אַל תִּקְרְאֻנָה לִי נָעֳמִי, קְרֶאן לִי מָרָא וְגוֹ', אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתֶּם, וְכָעֵת רֵיקָם הֱשִׁיבַנִי ה'. כְּשֶׁהָיִיתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, הָיִיתִי מְלֵאָה מִתּוֹרָה, מְלֵאָה מִכָּל טוּב, וְכָעֵת רֵיקָם הֱשִׁיבַנִי ה', לָעוֹלָם הַזֶּה.

לָמָּה תִּקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי וַה' עָנָה בִי וְשַׁדַּי הֵרַע לִי (רות א). שֶׁנִּכְנַס בִּי יֵצֶר הָרָע, רוּחַ הַבַּהֲמִית וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִיוּת, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (משלי יד) זְכֻמּוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרָסֶנּוּ. זְכֻמּוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ – זוֹ הַנְּשָׁמָה וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַקָּדֵשׁ. וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרָסֶנּוּ – זוֹ נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִיוּת, שֶׁתַּהֲרֹס בְּנִין הַגּוּף בְּאַוַּלְתָּהּ. וְזוֹהִי שֶׁנִּשְׁאֶרֶת בַּגּוּף, שֶׁנֶּאֱמַר (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב

וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל, שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בְּיַיִן דְּ.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁמִּנָּה בַּגָּן שְׁלוֹ שְׁנֵי שׁוֹמְרִים, הָאֶחָד פִּסֵּחַ, וְהָאֶחָד סוּמָא. אָמַר לָהֶם: הִשָּׁמְרוּ שֶׁלֹּא תֹּאכְלוּ מִפְּרֵי הַגָּן הַזֶּה, שֶׁאֲנִי מַכִּיר כָּל פְּרִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ.

מֶה עָשׂוּ? הַפִּסֵּחַ אָמַר לַסּוּמָא: הֲרֵי רִצּוּנְנוּ שֶׁנֹּאכַל מִפְּרֵי הָאִילָנוֹת הַלָּלוּ. אָמַר הַסּוּמָא: אֲנִי לֹא רוֹאֶה. וְהַפִּסֵּחַ אָמַר: וַהֲרֵי אֵינִי יָכוֹל לָלֶכֶת. מֶה עָשׂוּ? רָכַב הַפִּסֵּחַ עַל הַסּוּמָא וְאָכְלוּ.

וּבָא הַמֶּלֶךְ, וְרָאָה שֶׁאָכְלוּ מִפְּרֵי הָאִילָן. אָמַר לָהֶם: מִי אָכַל מִפְּרֵי הָאִילָן? הַסּוּמָא אָמַר: אֲנִי לֹא רוֹאֶה. אָמַר הַפִּסֵּחַ: הֲרֵי אֵינִי יָכוֹל לָלֶכֶת. מֶה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ? אָמַר: כְּמוֹ שֶׁעֲשִׂיתֶם וַאֲכַלְתֶּם מִפְּרֵי הָאִילָן – כָּךְ יֵעָשֶׂה לָכֶם. מֶה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ? אָמַר לַעֲבָדָיו: הַרְכִּיבוּ הַפִּסֵּחַ עַל הַסּוּמָא, וְתֵנוּ לָהֶם שִׁשִּׁים מַכּוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

כָּךְ הַנָּפֶשׁ הַבַּהֲמִית מִן יֵצֶר הָרָע, עִם הַגּוּף. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָהֶם זִבּוּר אֶזֶד, הַנָּפֶשׁ הַבַּהֲמִית עִם הַגּוּף, וּמַעֲנִישָׁן יַזַד. וְכֵן אִם הָיָה צַדִּיק, מְזַכְּרָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְקַבְּלִים שָׂכָר טוֹב יַזַד.

רַבִּי עֲזַרְיָה וְרַבִּי זְכַרְיָה הָיוּ עוֹלִים לָרֶגֶל. הָיָה עִמָּהֶם אוֹתוֹ הַסּוֹזֵר, שֶׁהָיָה מְזַמֵּר אַזְזֵרֵיהֶם. אָמַר רַבִּי עֲזַרְיָה לְרַבִּי זְכַרְיָה, הַאִם שָׁמַעְתָּ דָּבָר בְּאוֹתוֹ הַפָּסוּק שֶׁכָּתוּב אֶל גַּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּזַל? דִּבְרֵי הַתּוֹרָה נִמְשָׁלִים לָאֱגוֹז, הֵיאַךְ?

אָמַר לוֹ, מָה הָאֱגוֹז יֵשׁ לוֹ קְלִפָּה בַּזּוּץ וּמֹזַ בְּפָנִים, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ בָּהּ מַעֲשֶׂה, מִדְרָשׁ, וְהַגָּדָה, וְסוֹד, הַכֹּל זֶה לִפָּנִים מִזֶּה.

אָמַר לוֹ, כָּךְ שָׁמַעְתִּי אֶת זֶה. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה גָּלָה שִׁיר הַשִּׁירִים, זֶהֱמַת אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ הַקַּדְמוֹנִי שֶׁהִטִּיל בְּאָדָם וַזָּוָה נִפְסְקָה מִן הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁיִּצְאוּ תוֹלְדוֹת לָעוֹלָם מֵאָדָם וְזָוָה, מֵאוֹתָהּ הַזֶּהֱמָה יָצְאוּ.

וְכָךְ שָׁמַעְתִּי מֵרַבּוֹתַי, וְהֵם שָׁמְעוּ עַד פִּיו שֶׁל אֱלִיָּהוּ, שֶׁאָמַר כָּךְ, מַה שֶּׁכָּתוּב (בראשית ד) וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה'. וְהָאָדָם – זֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּשֶׁבָּא נָחָשׁ עַל חַוָּה, הִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָה, וְקַיִן מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ יָצָא. מַה נָּחָשׁ דַּרְכּוֹ לַהֲרֹג וּלְהָמִית, כָּךְ גַּם קַיִן, מִיָּד נַעֲשָׂה הוֹרֵג.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (ישעיה יד) מִשֹּׁרֶשׁ נָחָשׁ יֵצֵא צֶפַע וּפִרְיוֹ שָׂרָף מְעוֹפֵף. כִּי מִשֹּׁרֶשׁ נָחָשׁ – זֶה נָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי. יֵצֵא צֶפַע – זֶה קַיִן, שֶׁיָּצָא מִשָּׁרְשׁוֹ וּמֵעִקָּרוֹ. וּפִרְיוֹ שָׂרָף מְעוֹפֵף – שֶׁנַּעֲשָׂה הוֹרֵג כַּשָּׂרָף הַזֶּה, שֶׁאֵין לְמַכָּתוֹ לַזּוֹב. מְעוֹפֵף כָּפוּל, שֶׁכְּבָר נַעֲשָׂה הַנָּחָשׁ בְּמִינוֹ כָּפוּל.

וְאִם תֹּאמַר מֵאוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה יָצָא, וְהַפָּסוּק אָמַר וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן – וַדַּאי מֵאָדָם הָיָה, וְלֹא מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה? אֶלָּא אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ הִטִּיל זֻהֲמָה בְּחַוָּה, וְאוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה שֶׁנִּשְׁאֲבָה בָּהּ, הָיְתָה מְכַשְׁכֶּשֶׁת בְּמֵעֶיהָ, וְלֹא הָיָה לוֹ גּוֹף לְהִכָּלֵל בּוֹ וּלְהוֹצִיא אוֹתָהּ הָרִוּחַ לָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁבָּא אָדָם הָרִאשׁוֹן עָלֶיהָ, הִתְעָרְבָה אוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה בְּאוֹתוֹ הַזֶּרַע, וְעָשָׂה גּוֹף לְאוֹתָהּ רִוּחַ רָעָה, וְהַזֻּהֲמָה שֶׁהָיְתָה בְּמֵעֶיהָ נִכְלְלָה בּוֹ. וְיָצָא לָעוֹלָם בִּדְמוּת גְּדוֹלָה מִכָּל שְׁאָר בְּנֵי הָאָדָם שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ אַחֲרָיו.

וְעוֹד, שֶׁאוֹתוֹ הַזֶּרַע שֶׁהִטִּיל בָּהּ אָדָם לַעֲשׂוֹת גּוֹף, מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע הָיָה, וְהִתְגַּבְּרָה אוֹתָהּ רִוּחַ רָעָה, וְהִתְגַּלְמָה בּוֹ, וְיָצָא לָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה אוֹתוֹ זֻהֲמָה, אָמְרָה קָנִיתִי אִישׁ אֶת ה', עִם ה'.

וּכְשֶׁהֵבִיא קָרְבָּנוֹ, מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָרָע הֵבִיא אוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיְהִי מִקֵּץ יָמִי"ם, שֶׁהוּא הַצַּד הָרָע, וְלֹא מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁהוּא מִקֵּץ יָמִי"ן.

שֵׁת בְּסֵם הָעוֹלָם בְּצַדִּיקִים וְזַסִּידִים שֶׁיָּצְאוּ אַזָּר כָּךְ מִמֶּנּוּ. שֵׁת זֶה הָיָה סִיּוּם שֶׁל אַלְפָּ"א בֵּיתָא, וּמִמֶּנּוּ זָזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְיִשָּׁר – שֵׁ"ת.

כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּיְּמוּ אוֹתָם צַדִּיקִים וְזַסִּידִים עַד נֹזַ, וְהָיוּ אוֹתָם בְּנֵי הַמַּבּוּל, שֶׁכֻּלָּם נִמְחוּ. כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם נִמְחוּ, וְיָצָא נֹזַ וּבָנָיו מֵהַתֵּבָה, אָז כָּתוּב (שם ט)

וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָּל הָאָרֶץ. אָז הִתְוַוזִילוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּאַלְפָּא בֵּיתָא לְמַפָּרַע – תשי״ר. וְאָז כָּתוּב, וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָּל הָאָרֶץ, וְהָלַךְ כָּל הָעוֹלָם בְּוַהֲמַת אוֹתוֹ הַנָּוָוש.

וְאַף עַל גַּב שֶׁאַבְרָהָם תִּקֵּן מַה שֶּׁעָשָׂה אָדָם, וְכֵן יַעֲקֹב וְיִצְוָוק וַהֲצַדִּיקִים, עִם כָּל זֶה וַהֲמַת הַנָּוָוש לֹא פָּסְקָה, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי, וְוָוזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת לְדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וּמֵהֶם לְמַפָּרַע, אַוָזת מִכָּאן וְאַוָזת מִכָּאן. וּכְשֶׁסָּרְווּ, וָוזְרוּ בְּגוּף אַוֵזר. וָוזְרוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּגָוֵן אַוֵזר.

וְכָךְ הָלַךְ הָעוֹלָם בְּסוֹדוֹת שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה. כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, נִמְצְאוּ הָאוֹתִיּוֹת עוֹמְדוֹת עַל קִיּוּמָן. וְאָז כָּתוּב (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה, וְעָמְדָה הַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז הִתְגַּלָּה שִׁיר הַשִּׁירִים לָעוֹלָם.

וְאָז אָמַר, (שיר ו) אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי. מָה אֱגוֹז, הַמּוֹז לֹא נִמְצָא אֶלָּא לְבַסּוֹף, כָּךְ הָעוֹלָם הָיָה כָּךְ, עַד שֶׁהִתְקַיְּמוּ הַקְּלִפּוֹת, וְעָמַד הָעוֹלָם בְּמוֹז וְהַלְּבָנָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ.

אָמַר אוֹתוֹ הַסּוֹוֵזר, בַּמֶּה אֲמַרְתֶּם וּתְבָאֲרוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה שֶׁכָּתוּב, (רות א) וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָוֶם וַיְהִי כְּבוֹאָנָה בֵּית לָוֶם וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶ"ן. עַד כָּאן שְׁתַּיִם. וַתֹּאמַרְנָה הַזֹּא"ת נָעֳמִי, אַוָזת וְלֹא יוֹתֵר. אָמַר רַבִּי עֲוָזַרְיָה, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֲפִלּוּ הָרֵיקָנִים שֶׁבָּכֶם מְלֵאִים תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

יָרְדוּ שְׁנֵיהֶם, אָמְרוּ לוֹ, הַנִּשְׁמָע לְךָ דָּבָר בַּפָּסוּק הַזֶּה? אָמַר, כָּךְ שָׁמַעְתִּי – בְּוָמַן שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הַלּוּוזוֹת הָיוּ כְּתוּבִים פָּנִים וְאָוזוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתוּבִים.

וְהַלּוּוזֹ אֶוָזד פָּנִים וְאָוזוֹר, וְהַלּוּוזֹ אַוֶזֶרת יָמִין וּשְׂמֹאל, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) וְהַלֻּחֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא וָזרוּת עַל הַלֻּחֹת. שְׁנַיִם. עַל מָה אָמַר פָּעָמַיִם וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב?

שֶׁקִּדֵּם שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל הָעֵגֶל, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת שְׁתֵּי תּוֹרוֹת,

שֶׁבִּכְתָב וְשֶׁבְּעַל פֶּה הָאֵלּוּ, עַל יְדֵי מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל – וְהַלּוּחוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה וְגוֹ'. וְהַלּוּחוֹת הָיוּ בְּדַרְגְּמָא ו"ה לוּחוֹת. ו"ה מִכְתָּב, מִכְתָּב שֶׁכָּתוּב זֶהוּ ו"ה.

לוּחוֹת י"ה. מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הֵמָּה – זוֹ הַבִּינָה הָעֶלְיוֹנָה. ו"ה הֵם שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. ו"ה מִכְתָּב – הֵם יַעֲקֹב וְרָחֵל, שֶׁנִּקְרְאוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ, וְנִקְרְאוּ שְׁנֵי שָׂדַיִם, וְנִקְרְאוּ אָזְנָךְ. וְעַל זֶה אָמַר, ו"ה מִכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא. זְרוּת עַל הַלֻּחוֹת, אַל תִּקְרֵי זָרוּת אֶלָּא זֵרוּת, זֵרוּת מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, וּמִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, וְכָל הַזְּלָאִים הָרָעִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְכֵיוָן שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, פָּרְזוּ הָאוֹתִיּוֹת מִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים פָּנִים וָיָמִין. וַאֲנִי אֶפְתַּח לְךָ הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר שֶׁתָּבִין. אֶלִיפֶלְךְ וְנָעֲמִי, וּמַזְלוֹן וְרוּת – בַּדַּרְגְּמָא הַזּוֹ שְׁנֵי הַלּוּחוֹת. אֶלִיפֶלְךְ וְנָעֲמִי לוּזַ אָזְנָךְ, יָמִין וּשְׂמֹאל. וּמַזְלוֹן וְרוּת, פָּנִים וְאָזוֹר, לוּזַ אָזְנָךְ. וְכֵיוָן שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל, הִסְתַּלֵּק אֶלִיפֶלְךְ וּמַזְלוֹן. נִשְׁאֲרוּ רוּת וְנָעֲמִי, שְׁתֵּי נְקֻבּוֹת.

וְהָלְכוּ שְׁתֵּיהֶן, עַד כִּי שָׁמְעוּ כִּי פָּקַד ה' אֶת עַמּוֹ לָתֵת לָהֶם לֶחֶ"ם. שֶׁנָּתַן פַּעַם אַזְרֶת תּוֹרָה, לוּחוֹת שְׁנִיּוֹת.

וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם וְגוֹ', וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן. כָּל – זֶה צַדִּיק. הָעִיר – זֶה צִיּוֹן, עִיר דָּוִד. וַתֹּאמַרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה עַל הַר סִינַי, כָּתוּב (שמות כ) וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם.

אָז צָוְוָה הַתּוֹרָה, וְאָמְרָה, אַל תִּקְרְאֶנָה לִי נָעֳמִי, אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי, מִכָּל שִׂמְחָה וּמִכָּל הַטּוֹבוֹת וְכָל הַזְּרוּת שֶׁל הָעוֹלָם, אֲפָלוּ מִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת. אָז אָמְרָה, לָמָּה תִקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי.

וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, (שמות לג) וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ. כְּשֶׁרָצִיתִי לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, יָמִין וּשְׂמֹאל פָּנִים וְאָזוֹר – הֵם לֹא רָצוּ, וְעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל. וְכָאן כְּשֶׁהֵם רוֹצִים – אֲנִי לֹא אֶרְצֶה.

אָמַר, כְּךָ שָׁמַעְתִּי, בִּזְמַן שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל,

נָטַל תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְהָלַךְ הוּא לִשְׁאָר הָעַמִּים, וְלֹא רָצוּ לְקַבְּלָם. עַד שֶׁהוֹרִיד אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי.

אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת: לְמִי רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָתֵת שְׁתֵּי תוֹרוֹת הַלָּלוּ? אָמַר: לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם גּוֹרְלִי וְזֶלְקִי, שֶׁכָּתוּב (דברים לב) כִּי זֶלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, הֲרֵי שְׁנַיִם. וַאֲנִי נוֹתֵן לָהֶם שְׁתֵּי תוֹרוֹת. וְעוֹד, שֶׁעוֹלִים בְּעֵרְבוֹן עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים. וּבְשִׁבְילָם יִתְעוֹרְרוּ שְׁתֵּי הַתּוֹרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁכָּתוּב מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז.

וּמִכָּאן יוֹצֵא? מִשָּׁם יוֹצֵא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כח) אֶת מִי יוֹרֶה דֵּעָה וְאֶת מִי יָבִין שְׁמוּעָה גְּמוּלֵי מֵחָלָב עַתִּיקֵי מִשָּׁדָיִם. אֶת מִי יוֹרֶה דֵּעָה – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. וְאֶת מִי יָבִין שְׁמוּעָה – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. גְּמוּלֵי מֵחָלָב עַתִּיקֵי מִשָּׁדָיִם –שֶׁבְּגָלְלָם יָרְדָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי.

וְהוּ שֶׁכָּתוּב (רות א) וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם. לְאָן הָלְכוּ? לִשְׁאָר הָעַמִּים, עַד שֶׁעָמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי. כֵּיוָן שֶׁיָּרְדוּ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, מִיָּד וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן וַתֹּאמַרְנָה הֲזֹאת נָעֳמִי. הֲזֹדַעֲזַע כָּל הָעוֹלָם, וְאָמְרוּ, זוֹ הִיא הַתּוֹרָה זֶמְדָּה גְּנוּזָה? מִיָּד – וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם. אָז אָמְרָה, הֲזֹאת נָעֳמִי, זוֹ הִיא נְעִימוּת הַתּוֹרָה.

וְלֹא יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל הָעִנְיָן שֶׁל הַתּוֹרָה, עַד שֶׁבָּאוּ לְבָרָה, שֶׁכָּתוּב (שמות טו) וַיָּבֹאוּ מָרָתָה. וְכָתוּב, שָׁם שָׂם לוֹ וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ. אָז אָמְרָה הַתּוֹרָה, קְרֵאן לִי מָרָא.

וְהִרְכִּיבוּ שָׁלֹשׁ פָּרְסוֹת, וְהוּא עוֹסֵק עִמָּהֶם בְּסוֹדוֹת הַלָּלוּ. קָרְאוּ עָלָיו, כְּפָלַיִם הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ. אֲפִלּוּ הָרֵיקָנִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מְלֵאִים תּוֹרָה וּמִצְוֹת כָּרִמּוֹן.

אָמַר לוֹ, אָז הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְּרִים בַּתּוֹרָה, הִתְעַטְּרוּ בְּשִׁבְעוֹת זְקוּפִים עֶלְיוֹנִים. כֵּיוָן שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל וְסָרְזוּ, וְהָיָה מֵבִיא מֹשֶׁה אֶת הַתּוֹרָה, כְּתוּבָה עַל לוּחוֹת שֶׁל אֲבָנִים עֶלְיוֹנִים, מְלֵאִים מִכָּל טוּבוֹת, זֵרוּת מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, וּמִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, וּמִכָּל הַמְּזֻלּוֹת הָרָעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה אֶת הָעֵגֶל, פָּרְזוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְכֻלָּם עָלוּ לְמַעְלָה. אָז צָוְוָה הַתּוֹרָה וְאָמְרָה, אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי, מִכַּמָּה טוֹבוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְעַכְשָׁו זְזַרְתִּי רֵיקָם לְזִנָּם, שֶׁלֹּא מוֹעִילָה לָהֶם. אָז צָוְוזוּ הָעֶלְיוֹנִים, וְאָמְרוּ, (הושע ז) אוֹי לָהֶם כִּי נָדְדוּ מִמֶּנִּי. אוֹי לָהֶם שֶׁלֹּא עָמְדוּ בֶּאֱמוּנָה שֶׁל רִבּוֹנָם.

רַבִּי אַלְכְּסַנְדְּרַאי לְטַעֲמוֹ. שֶׁאָמַר רַבִּי אַלְכְּסַנְדְּרַאי, הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף הֵם שֻׁתָּפִים יַזַּד, וְהוֹלְכִים מִזֶּה הָעוֹלָם בְּיַזַּד. עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָזֶם. וְלָמָּה נִקְרֵאת כָּךְ? אֶלָּא בֵּית הַדִּין וְקַטְרוֹג שֶׁל הַדִּין וּקְרֵב יֵשׁ שָׁם. אָז כָּתוּב וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן. כָּל שְׁאָר הַמֵּתִים מַרְעִישִׁים עֲלֵיהֶם, לְקוֹל הַקְּרֵב שֶׁל הַדִּין.

שֶׁשָּׁנִינוּ, אוֹתוֹ מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל בֵּית הַקְּבָרוֹת, נִכְנָס לַקֶּבֶר בְּשָׁעָה שֶׁנִּקְבָּר, עוֹמֵד עָלָיו וּמַבִּיט וְאוֹמֵר: אוֹי לוֹ לְפָלוֹנִי זֶה! אוֹי לָעֵינַיִם שֶׁנֶּהֱנוּ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה בַּעֲבֵרָה! אוֹי לָהֶם לַיָּדַיִם וְלָרַגְלַיִם שֶׁהָלְכוּ בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם.

אָמַר הַגּוּף: אֲנִי אֵינִי רוֹאֶה, הַנֶּפֶשׁ הִיא הַמַּנְהִיג שֶׁלִּי. אוֹמֶרֶת הַנֶּפֶשׁ: אֲנִי אֵינִי יוֹדַעַת לֵילֵךְ. וְהֵם הַשְּׁנַיִם דִּנְמַת הָעִוֵּר וְהַפִּסֵּחַ. מָה עָשָׂה? מַכְנִיס הַנֶּפֶשׁ לְתוֹךְ הַגּוּף, וְדָן אוֹתָם שִׁלְשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה. לְאַחַר שִׁלְשָׁה יָמִים, נִדּוֹן מִפָּיו וּמִיָּדָיו וּמֵרַגְלָיו.

לְאַחַר מִכָּאן הַגּוּף נִבְקָע, וְרִמָּה וְתוֹלַעָה עוֹלָה עָלָיו, וְהַנֶּפֶשׁ מִתְאַבֶּלֶת עָלָיו. שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. וְאוֹמֶרֶת, אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְרֵיקָם הֶשִׁיבַנִי ה' לְזֶה הָעוֹלָם, בְּלֹא מַעֲשִׂים וּבְלֹא תוֹרָה.

וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁתַּלְמוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ בִּזְמַן שֶׁהוֹלֵךְ אָדָם לְבֵית עוֹלָמוֹ. שֶׁאֲפָלוּ בַּקֶּבֶר שְׁתָתוּתַי"ו רוֹזְזוֹת, וְהֵם שׁוֹשַׁנַּי"ם. אַל תִּקְרֵי שׁוֹשַׁנִּים, אֶלָּא שֶׁשּׁוֹנִים. מִפְּנֵי שֶׁתּוֹרָתָם מְגִנָּה עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ו) בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ.

כְּמוֹ זֶה שֶׁל רַבִּי זוּסְדָא, כְּשֶׁנִּפְטַר לְעוֹלָמוֹ, הָלַךְ רַבִּי יוֹסֵי בְּנוֹ וְלָן שָׁם עַל קִבְרוֹ בַּלַּיְלָה. שָׁמַע מִתּוֹךְ קִבְרוֹ שְׁמוּזָה שֶׁל כִּתּוֹת כִּתּוֹת, שֶׁמִּתְכַּנְּסִים

וְאוֹמְרִים: נֵלֵךְ לִשְׁמְוַעַת הַהֲלוּכָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁל רַבִּי זוּסְדָּא. וַאֲפִלּוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מִתְכַּנְּסִים לִשְׁמוֹעַ עִמּוֹ.

שָׁמַע שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, מַה לַּזַּיִם בִּשְׁמוּעָתֵנוּ כָּאן? יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַהוּא! אָמַר לוֹ, בְּנִי, לֵךְ מִכָּאן וְקַיֵּם תַּלְמוּדֶךָ, שֶׁאַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ. שֶׁהֲרֵי אֲפִלּוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לֹא יְכוֹלִים לִקְרַב אֵלָיו. לֵךְ וֶאֱמֹר לְרַבִּי זַגַּי, שֶׁיִּגְמֹר תַּלְמוּדוֹ, שֶׁבְּיוֹם פָּלוֹנִי יָבֹא לְכָאן.

בֵּינְתַיִם שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ, הֶעֱלוּהוּ אֶת רַבִּי זוּסְדָּא לַיִּשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה. וְקָם רַבִּי יוֹסֵי בְּנוֹ, וְהָלַךְ, וְהֵרָאָה לַזַּבְּרִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדַאי, אִלְמָלֵא רַבִּי יוֹסֵי אַתָּה, רָאוּי הָיִיתָ לְהֵעָנֵשׁ שָׁם. אָמַר לוֹ, בִּשְׁבִיל צַעֲרוֹ שֶׁל אַבָּא הָלַכְתִּי וְשָׁמַעְתִּי כָּל זֶה. קָרָא רַבִּי יוֹנָתָן עַל רַבִּי זוּסְדָּא, (משלי ג) וְשָׁכַבְתָּ וְעָרְבָה שְׁנָתֶךָ. וְהַפָּסוּק הָאַחֲרוֹן הַזֶּה, (קהלת ה) מְתוּקָה שְׁנַת הָעֹבֵד אִם מְעַט וְאִם הַרְבֵּה יאכל.

דָּבָר אַחֵר, הַנֶּפֶשׁ נִמְשְׁלָה לַשְּׁכִינָה, וְהַגּוּף לְיִשְׂרָאֵל. אִם יִשְׂרָאֵל זָטְאוּ וְגָלוּ, לָמָּה הִגְלָה הַשְּׁכִינָה לְשָׁם עִמָּהֶם, שֶׁהִיא לֹא זָטְאָה? אֶלָּא עַל שֶׁהָיְתָה מְבַקֶּשֶׁת עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וּמַשְׁפַּעַת לָהֶם עֹשֶׁר וְכָבוֹד מְאֹד, וְנָתְנָה לָהֶם כָּל מַה שֶּׁיִּרְצוּ, וְהֵם זָטְאוּ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דברים לב) וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַּ עָשָׂהוּ וַיְנַבֵּל צוּר יְשׁוּעָתוֹ. וְעַל זֶה גָּלְתָה עִמָּהֶם.

מָה רִמָּה וְתוֹלֵעָה עוֹלָה עַל הַגּוּף – כָּךְ בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם רָעִים, אֻמּוֹת הָעוֹלָם, בְּנֵי עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁנִּקְרָאִים רִמָּה וְתוֹלֵעָה, שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם, וְהַגּוּף נִבְקָע וְיַהֲרֹגוּ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְעַל זֶה, (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. מַהוּ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל? בְּשָׂרוֹ יִכְאַב עֲלֵיהֶם, וְנַפְשׁוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל תֶּאֱבַל. וְאֵין הִיא מִשְׁתּוֹקֶקֶת לַנְּשָׁמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת נָעֳמִי.

וּלְנָעֳמִי מוֹדָע לְאִישָׁהּ אִישׁ גִּבּוֹר זַיִל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וּשְׁמוֹ בֹּעַז וְגוֹ' (רות ב). רַבִּי רְזוּמַאי פָּתַח, (תהלים קיב) גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמִּתְבָּרֵךְ בְּבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵלֵךְ יְוִידִי לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם.

בא וראה, בַּדְּגְמָא שֶׁיֵּשׁ בָּאָדָם יהו"ה מָלֵא, ומִתְפָּרֵשׁ הָאוֹר שֶׁלּוֹ לְמ"ה, כָּאן יֵשׁ בַּגּוּף הַשֵּׁם מָלֵא יהו"ה, ומִתְפָּרֵשׁ לְעֶשְׂרִים ושְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְעִם מנצפ"ך הֵם עֶשְׂרִים וָשֵׁבַע.

וַאֲנִי אֶפְתַּח לְךָ דֶּרֶךְ יָשָׁר. כְּמוֹ שֶׁהוּא בַּדְּגְמַת אָדָם, שֶׁהוּא מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְהוּא אוֹר גָּדוֹל, כָּךְ יֵשׁ בַּגּוּף אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת – אֵשׁ וְעָפָר רוּחַ וּמַיִם, וְהֵם אַרְבָּעָה כּוֹחוֹת. וְאֵלּוּ הֵם: רוּחַ הַבַּהֲמִית, וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית, וְהַנְּשָׁמָה, וְהַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה. וְהֵם מִצַּד הַשְּׂמֹאל.

וְהֵם פּוֹעֲלִים בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ זֶה: הַשֵּׂכֶל מֵהַנְּשָׁמָה לִנְשָׁמָה. וְתַאֲוַת הַשֵּׂכֶל נִמְשֶׁכֶת מִן הַנְּשָׁמָה. וּמִן רוּחַ הַבַּהֲמִית יָבֹא הַמּוֹשֵׁא וּמַתָּן עִם הַגּוֹיִם. וְנֶפֶשׁ הַבַּהֲמִית לְהַנְהִיג הָאֵיבָרִים, שֶׁיֵּלְכוּ לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְתַאֲוַת הַמִּשְׁגָּל, וְזוֹהִי הַנֶּפֶשׁ הַבַּהֲמִית (מִן הָרוּחַ אַרְבַּע רוּחוֹת, קֹר וָחֹם יַיִן וְזֶרַע).

וַחֲמִשָּׁה מְקוֹמוֹת שֶׁעֶשְׂרִים ושְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת נִזְכָּרוֹת בָּהֶם, וְהֵם: אוזה"ע מִגָּרוֹן, בומ"ף מִשְּׂפָתַיִם, גיכ"ק מֵחֲזֵיךְ, דטלנ"ת מִלָּשׁוֹן, זסצר"ש מִשִּׁנַּיִם. וְאֵלּוּ חֲמִשָּׁה הַמְּקוֹמוֹת נִכְלָלִים בְּאַרְבָּעָה כּוֹחוֹת, שֶׁהֵם מַנְהִיגִים הָאֵיבָרִים, וּבָהֶם נִבְרָא כָּל הַגּוּף. וַעֲלֵיהֶם הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁנִּקְרְאוּ אָדָם, וַעֲלֵיהֶם אָמַר הַכָּתוּב, (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ.

וּמִן הַיו"ד מִתְעוֹרֶרֶת יִרְאָה לַאֲדוֹנֵי הָאֲדוֹנִים, שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם יָרֵא מִמֶּנּוּ. וּמִן הַה' מִתְעוֹרֶרֶת תְּשׁוּבָה לְאִישׁ. וּמִן הַו' מִתְעוֹרֶרֶת לָאָדָם תּוֹרָה. וּמִן הַה' מִתְעוֹרְרִים מַעֲשִׂים טוֹבִים וּמִצְוֹת, וְלֹא יֶחֱטָא. זֶהוּ הַשֵּׁם הַנִּסְתָּר בְּצַלְמוֹ. כְּמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִסְתָּר בְּעוֹלָמוֹ, כָּךְ הוּא זֶה הַשֵּׁם נִסְתָּר בָּאָדָם.

וְדַע שֶׁהֵם אַרְבָּעָה שֵׁמוֹת: יהו"ה. יהו"ה. יהו"ה. יהו"ה. וְדַע שֶׁהָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת דַּבַּגְמַת אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ גּוּף, וּמִתְפַּשְּׁטִים לְמֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים. וְעַל אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה יֵשׁ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הַנִּזְכָּרִים לְמַעְלָה, וְהֵם מִתְעַלִּים עַל הָאַרְבָּעָה גּוּפִים שֶׁהִזְכַּרְנוּ, וְנִקְרָאִים נְקֻדּוֹת. כִּי בַּהֲבָרַת י' אִי, וּבַהֲבָרַת ה' אֵה. וּבַהֲבָרַת ו' אוֹ. וּבַהֲבָרַת ה' אָה.

וְיֵשׁ עַל הַנְּקֻדּוֹת טְעָמִים, שֶׁהֵם מַנְהִיגִים לְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד רַגְלֵי הַמֶּרְכָּבָה, שֶׁהֵם מוֹצָא הַיְסוֹדוֹת הַשְּׁפָלִים, וְהֵם נִקְרָאִים נְקֻדּוֹת. וַעֲלֵיהֶם שְׁלֹשָׁה טְעָמִים, וְהֵם זַרְקָא תְּלִשָׁא שַׁלְשֶׁלֶת. וְזֶהוּ שֵׁם הַנִּסְתָּר הַטָּהוֹר וְהַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא שֵׁם הוי"ה.

וְכֵן בָּאָדָם, מִן הָא' לְבַדָּהּ הִתְפַּשְּׁטוּ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם: אִי, אָה, אוֹ, אָה. וּמִן הָאָלֶף הִתְפַּשֵּׁט ה"א הַנַּעֲלָם, כִּי הוּא מוֹצִיא מַה שֶּׁקִּבֵּל. וְגַם שְׁתֵּי הַבָּרוֹתָיו אִי אוֹ – הָרִאשׁוֹן מְקַבֵּל וְהַשֵּׁנִי מוֹלִיד. וְהַיּו"ד הַנַּעֲלָם שֶׁל אִי מוֹרֶה כִּי מִמֶּנּוּ מִתְפַּשֵּׁט הַכֹּל. וְעַל כֵּן נִקְרָא הָרִאשׁוֹן מְקַבֵּל, וְהַשֵּׁנִי מוֹלִיד. וְהַיּו"ד הַנַּעֲלָם שֶׁמּוֹרֶה כִּי מִמֶּנּוּ מִתְפַּשֵּׁט הַכֹּל.

וְעַל כֵּן נִקְרָא הָרִאשׁוֹן זַרְקָא, כִּשְׁמוֹ כֵּן הוּא, כִּי הוּא מוֹרֶה שֶׁאֵין לוֹ סוֹף. וְהַשֵּׁנִיָּה תְּלִשָׁא, מִלָּה מֻרְכֶּבֶת: ת"ל ש"א. כִּי הִיא נוֹשֵׂאת הַת"ל. וְהַשְּׁלִישִׁי שַׁלְשֶׁלֶת, כִּשְׁמָהּ כֵּן הִיא, הַמַּשְׁפַּעַת לַתֵּל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִים שָׁם (וְעַל זֶה כִּוֵּן הַמְזַבֵּר בְּאָמְרוֹ).

וְדַע שֶׁהֵם אַרְבָּעָה שֵׁמוֹת, בַּדַּגְמָא הַזּוֹ: יוֹסֵי יוֹסֵי יוֹסֵי יוֹסֵי. יֵשׁ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ גּוּף, וּמִתְפַּשְּׁטִים לְמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים. וְיֵשׁ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ נְקֻדּוֹת, וְהֵם מִתְעַלִּים עַל הַגּוּף. וְיֵשׁ עַל הַנְּקֻדּוֹת טְעָמִים, שֶׁהֵם מַנְהִיגִים אֶת הָאוֹתִיּוֹת. וְעַל שְׁלֹשָׁה שֵׁם נִסְתָּר וְקָדוֹשׁ, וְהַנְּקֻדּוֹת גּוּף לַטְּעָמִים, וְהָאוֹתִיּוֹת גּוּף לַנְּקֻדּוֹת.

רַבִּי רְזוּמַאי פָּתַח, (תהלים קיב) גִּבּוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה זַרְעוֹ. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁיּוּכָה לְהִתְבָּרֵךְ בְּבָנִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִם לֹא, הוּא הוֹלֵךְ מִיָּד לְיָד. וְכָתוּב (משלי יא) יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע. מַה זֶּה יָד לְיָד? (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו.

רַבִּי נַזְמָן אוֹמֵר, וּלְנָעֳמִי מוֹדָע לְאִישָׁהּ אִישׁ גִּבּוֹר חַיִל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וּשְׁמוֹ בֹּעַז. וְכָתוּב (רות ב) קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ מִגְּאֲלֵנוּ הוּא. וְרַבִּי רְזוּמַאי אָמַר, (אִם) כָּךְ, מַה זֶּה לֹא יִנָּקֶה רָע?

אָמַר לוֹ, לְשׁוּטֵר שֶׁהָיָה מַלְקֶה אֶת הָרְשָׁעִים, עַד שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ עֶרֶב. וְאִם

נוֹתֵן, לֹא נוֹתְנִים לַשּׁוֹטֵר לְהַלְקוֹת. אָמַר לוֹ, לֹא כָּךְ! אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁיָּבֹא וְיִתְגַּלֶּה מִי שֶׁהֶחֱזָיָה אֶת הָאָדָם, תֵּדַע אֶת זֶה.

רַבִּי זְמִירָאָה יָצָא לִשְׁדֵּה אוֹנוֹ, רָאָה אֶת אוֹתָם הַבְּקִיעִים שֶׁבִּקְמְטֵי הַבְּלִיטוֹת שֶׁמַּעֲלוֹת שַׁלְהֲבוֹת. הִרְכִּין אָזְנוֹ, וְשָׁמַע קוֹלוֹת. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הָעַרְבִי: כֹּף עִמִּי, וְאַרְאֶה לְךָ פָּלִיאוֹת נִסְתָּרוֹת מִבְּנֵי אָדָם. הָלַךְ עִמּוֹ אֲזוֹרֵי הַסֶּלַע, וְרָאָה בְּקִיעִים אֲזוֹרִים וְשַׁלְהֲבוֹת שֶׁעוֹלוֹת לְמַעְלָה. שָׁמְעוּ קוֹלוֹת אֲזוֹרִים. אָמַר לוֹ: הַרְכֵּן אָזְנְךָ לְכָאן. הִרְכִּין אֶת אָזְנוֹ, וְשָׁמַע קוֹלוֹת שֶׁאוֹמְרִים וַי וַי.

אָמַר: וַדַּאי, זֶהוּ מָקוֹם מֵאוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם כָּאן. וְעָבַר אוֹתוֹ הָעַרְבִי, וְהוּא נִשְׁאַר. בֵּינָתַיִם גָּזַן לְתוֹךְ מָקוֹם אַזוֹר, וְרָאָה אִישׁ אָזוֹד שֶׁהָיָה מֵרִים קוֹלוֹת, וְהָיוּ לוֹקְזִים אוֹתוֹ, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ לָעֹמֶק שֶׁל מָדוֹר אַזוֹר, וְנִתְכַּסָּה, וְלֹא רָאָה יוֹתֵר.

נִרְדַּם, וְרָאָה בַּחֲלוֹם אוֹתוֹ הָאִישׁ. אָמַר לוֹ: מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ: יְהוּדִי רָשָׁע אֲנִי, שֶׁלֹּא הִשְׁאַרְתִּי רָעוֹת וַחֲטָאִים בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי. אָמַר לוֹ בְּתוֹךְ הַחֲלוֹם: מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לוֹ: אֵינִי יוֹדֵעַ, שֶׁהָרְשָׁעִים שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם לֹא זוֹכְרִים שְׁמָם.

אָמַר לוֹ: שֵׁם מְקוֹמְךָ מַהוּ? אָמַר לוֹ: בַּגְּלִיל הָעֶלְיוֹן הָיִיתִי קָצָב, וּמִתּוֹךְ הָרָעוֹת הָרַבּוֹת שֶׁעָשִׂיתִי שָׁם, דָּנִים אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּיוֹם וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּלַיְלָה. (אָמַר לוֹ: וּבֶן הִשְׁאַרְתָּ? אָמַר לוֹ: כֵּן).

קָם מִשָּׁם, וְהָלַךְ לוֹ לַגְּלִיל הָעֶלְיוֹן. שָׁמַע קוֹל תִּינוֹק שֶׁהָיָה אוֹמֵר, (משלי ב) אִם תְּבַקְשֶׁנָּה כַכֶּסֶף וְכַמְּטֻמָנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה אָז תָּבִין יִרְאַת ה׳. הָלַךְ לְבֵית מִדְרָשׁ אַזוֹר, שָׁמַע קוֹל תִּינוֹק אַזוֹר שֶׁהָיָה אוֹמֵר, (צפניה ב) בַּקְּשׁוּ צֶדֶק בַּקְּשׁוּ עֲנָוָה אוּלַי תִּסָּתְרוּ וְגוֹ׳.

הָלַךְ וְזִמֵּן אַזוֹר אוֹתוֹ הָאִישׁ הָרָשָׁע. וְאֶל תִּינוֹק אָזוֹד שָׁאַל. אָמַר לוֹ: רַבִּי, יָבֹא כָּךְ וְכָךְ לְאוֹתוֹ הָאִישׁ, שֶׁלֹּא הִשְׁאִיר רָעוֹת וַחֲטָאִים בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשָׂה!

כָּךְ וְכָךְ יִהְיֶה לְאוֹתוֹ הָאִישׁ הָרָשָׁע, וּלְאוֹתָהּ (הַמְּיֻנָּקֶת) שֶׁהֵינִיקָה אוֹתוֹ!

אָמַר לוֹ: הַאִם הִשְׁאִיר בֵּן בָּעוֹלָם? אָמַר לוֹ: כֵּן, בֵּן אֶזְדּ הוּא הִשְׁאִיר, וְהוּא רָשָׁע כְּמוֹ אָבִיו, וְהוּא הָיָה שֶׁהוֹלֵךְ בְּבֵית הַמִּטְבָּזִים. וְזֶפֶשׁ אֲזָרָיו, וְלָקַח אוֹתוֹ וְלִמֵּד אוֹתוֹ בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁלִּמְּדוֹ מִקְרָא וּתְהִלָּה וּקְרִיאַת שְׁמַע. אֲזַר כָּךְ לִמֵּד אוֹתוֹ מִשְׁנָה וְתַלְמוּד וַהֲלָכוֹת וְהַגָּדוֹת, עַד שֶׁהִתְוַכֵּם יוֹתֵר, וְהָיָה רַבִּי נָזוּם הַפָּקוֹלִי.

וְלָמָּה קָרְאוּ לוֹ הַפָּקוֹלִי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כזז) פָּקוּ פָּלִילִיָּה. שֶׁהוֹצִיא אֶת אָבִיו מֵהַדִּין שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם. וְכַמָּה זַכְמֵי הַדּוֹר שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנּוּ נִקְרְאוּ פָּקוֹלִי.

אוֹתוֹ הָאִישׁ בָּא לוֹ בַּזָּלוֹם, וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, כְּמוֹ שֶׁנִּזְמַתַּנִי, כָּךְ יְנַזֵּם אוֹתְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהֲרֵי מִן הַיּוֹם שֶׁיָּדַע בְּנִי פָּסוּק אֶזְדּ, הוֹצִיאוּ אוֹתִי מִן הַדִּין. כֵּיוָן שֶׁקָּרָא קְרִיאַת שְׁמַע, הֶעֱלוּ הַדִּין שֶׁלִּי בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה פַּעַם אַזַּת. כֵּיוָן שֶׁקָּרָא בּוֹ הָרַב, הֶעֱבִירוּ אֶת דִּינִי מִכֹּל וָכֹל.

הַיּוֹם שֶׁנִּהְיָה זָקֵם וְקָרְאוּ לוֹ רַבִּי, הִתְקִינוּ אֶת כִּסְאִי בֵּין הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. וּבְכָל יוֹם וָיוֹם שֶׁמִּתְוַדֶּשֶׁת תּוֹרָה בְּשִׁמּוֹ, מְעַטְּרִים אוֹתִי בַּעֲטָרָה עֶלְיוֹנָה, שֶׁהַצַּדִּיקִים מִתְעַטְּרִים.

בְּגִלְגֹּלְךָ זָכִיתִי בְּכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה. אַשְׁרֵי הוּא וְזַלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁמַּשְׁאִיר בֵּן שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָמַר רַבִּי זְיָיא בַּר אַבָּא, כְּמוֹ זֶה אֵרַע לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא.

רַבִּי נָתָן שָׁאַל אֶת רַבִּי יוֹסֵי בַּר זַנְנָא יוֹם אֶזְדּ, וְאָמַר לוֹ, הַאִם לְאֵלְיָהוּ הָיָה בֵּן אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ, דִּבֶּר אַזַּר הָיָה בּוֹ, וְכָתוּב (דברי הימים–א טז) אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ. מַה זֶּה אַל תָּרֵעוּ? אַל תַּעֲשׂוּ עַצְמְכֶם רָעִים וְזַבָּרִים לִנְבִיאַי. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּזַר בָּהֶם, וְהִבְדִּילָם מִיִּשְׂרָאֵל לַעֲבוֹדָתוֹ, וְהִכְנִיסָם בְּהֵיכָלוֹ, קַל וָזוֹמֶר מִי שֶׁהוּא מַלְאָךְ בַּשָּׁמַיִם, אַתָּה שׁוֹאֵל עָלָיו?!

רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר, מִשֶּׁבָּטֵל גַּד הָיָה. רַבִּי נְהוֹרַאי אָמַר, אֱלִיָּהוּ, דָּבָר אַוֵּר הָיָה בּוֹ, שֶׁכָּתוּב (משלי ל) מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד. מִי עָלָה שָׁמַיִם – אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מִשְּׁמוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, זֶה אֵלִיָּהוּ. וַיֵּרֶד – מִקְּדֶם לָכֵן.

וְקָשֶׁה מֵרַבִּי אֶלְעָזָר עַל רַבִּי אֶלְעָזָר, שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵלִיָּהוּ זֶה פִּנְחָס. אִם בִּשְׁבִיל שֶׁקִּנֵּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא – זֶה קִנֵּא וְזֶה קִנֵּא! לֹא כָךְ, שֶׁאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, כָּתוּב (מלכים–א מט) קַנֵּא קִנֵּאתִי. קַנֵּא בַּשִּׁטִּים, וְקִנֵּאתִי כָּאן. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: עַד מָתַי אַתָּה מְקַנֵּא לִשְׁמִי?

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בַּר שָׁלוֹם, מִי עָלָה שָׁמַיִם – זֶה אֵלִיָּהוּ, שֶׁכָּתוּב (מלכים–ב ב) וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם. וַיֵּרֶד – זֶה יוֹנָה, שֶׁכָּתוּב (יונה א) וְיוֹנָה יָרַד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וגו׳. לְקִצְבֵי הָרִים יָרַדְתִּי. מִי אָסַף רוּחַ בְּזָמָּיו – זֶה מֹשֶׁה.

מִי צָרַר מַיִם – זֶה אֱלִישָׁע, שֶׁרָפָא הַמַּיִם בִּירִיחוֹ. בַּשִּׂמְלָה – בְּכֹחַ שִׂמְלָתוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ. מִי הֵקִים כָּל אַפְסֵי אָרֶץ – זֶה אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּאַבְרָהָם.

מַה שְּׁמוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדוֹן שֶׁהֵבִיא הַלָּלוּ לַעֲבוֹדָתוֹ? ה׳ צְבָאוֹת שְׁמוֹ. וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ? יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (שמות א) בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי נַזְמָן אוֹמֵר, כָּל זֶה בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר.

רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יְהוּדַאי נִפְגְּשׁוּ תַּוָּזֵת אִילָן אֶזֶד בַּשָּׂדֶה, וְהָיוּ יוֹשְׁבִים. בֵּינָתַיִם רָאוּ רָוָק אֶזֶד שָׁבָא וְטָעָה בַּשָּׂדֶה. אָמַר רַבִּי יוּדַאי: אוֹ שֶׁטּוֹעֶה אוֹתוֹ הָאִישׁ בַּשָּׂדֶה, אוֹ שֶׁהוּא לִסְטִים, אוֹ שֶׁפּוֹוֵזֶד מֵעִמָּנוּ.

(אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי: הַשְׁכִּינָה אֶצְלֵנוּ, קוּם! קָמוּ. הֵרִימוּ לוֹ קוֹל. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם, קָרַב אֲלֵיהֶם).

אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי: מִי אַתָּה? אָמַר לוֹ: מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא שָׁאַלְתִּי אֶתְכֶם בְּשָׁלוֹם, לֹא הִכַּרְתֶּם אוֹתִי. אֲנִי יְהוּדִי, וְטָעִיתִי כָּאן בַּשָּׂדֶה הַזֶּה, וְלֹא שָׁאַלְתִּי עֲלֵיכֶם, שֶׁאָמַרְתִּי שָׁמָּא הֵם רְשָׁעִים, וְכָתוּב (ישעיה מח) אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה׳ לָרְשָׁעִים.

וּמֵאַזָּר שֶׁלֹּא הִכַּרְתִּי אֶתְכֶם, עַד שֶׁרָאִיתִי בָּכֶם כַּנָּפַי מִצְוָה, וְשָׁמַוְתִּי. עַכְשָׁו שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם וְזָכְמִים. יְשִׁבוּ תַּוַּת הָאֵילָן. אָמַר רַבִּי יוּדַאי, נִתְעַסֵּק בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנָנוּ, וְנִפְתַּוּז בַּתּוֹרָה.

פָּתַוּז רַבִּי יוּדַאי וְאָמַר, (דברים ו) וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ. מְזוּזוֹת כָּתוּב, מָה הַטַּעַם? אֶלָּא אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מְצַיָּנִים תָּמִיד בְּמִצְוֹות, בְּשִׁבְתָּם וּבְלֶכְתָּם, בְּשָׁכְבָּם וּבְקוּמָם, שֶׁכָּתוּב בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדָּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ.

וְשֶׁיִּהְיוּ יִשְׂרָאֵל מְעֻטָּרִים בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹות, כְּדֵי שֶׁיִּדְבְּקוּ תָּמִיד בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם. וְכָל הַדָּבֵק בְּקוֹנוֹ, אֵינוֹ נִזּוֹק לְעוֹלָם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשָּׁנִי מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת מְלַוִּין לוֹ לָאָדָם, אֶחָד בִּימִינוֹ וְאֶחָד בִּשְׂמֹאלוֹ, שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאִם תָּמִיד בָּמְצָוֶה, כִּבְיָכוֹל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה לוֹ שׁוֹמֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם קכא) ה' שֹׁמְרֶךָ.

מָה עוֹשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? נוֹטֵל מַלְאָךְ הַהוֹלֵךְ בִּימִינוֹ, וּמַעֲמִידוֹ לְפָנָיו, וְהוּא עוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר ה' צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ. וְאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ שֶׁהוּא מִשְׂמֹאלוֹ, מַעֲמִידוֹ אַזְרֵי הָאָדָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִיָּמִין וּמִשְׂמֹאל. נִמְצָא הָאָדָם נִשְׁמָר מִכָּל צְדָדָיו, מִי יוּכַל לְהַזִּיק אוֹתוֹ.

וְעַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא הָאָדָם מָצוּי בְּלֹא תוֹרָה וּבְלֹא מִצְוֹות אֲפָלוּ שָׁעָה אַחַת. בְּבֵיתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמְרוֹ מִבַּחוּץ, וְהָאָדָם מִבְּפָנִים.

וְשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה, פָּתַוּז הַמְצַיֵּן בַּמְּזוּזָה, אֵין מַזִּיק וְאֵין שָׂטָן וְאֵין פֶּגַע רַע מִתְקָרֵב אֵלָיו. מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר הַפָּתַוּז, אֲפָלוּ בְּשָׁעָה שֶׁנִּתָּן רְשׁוּת לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת לְזַבֵּל. זוֹקֵף עֵינָיו, וְרוֹאֶה שֶׁשֵּׁם שַׁדַּי עוֹמֵד עַל הַפָּתַוּז, שֶׁכָּתוּב (שמות יב) וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית לָבֹא אֶל בָּתֵּיכֶם לִנְגֹּף. לְפִיכָךְ צָרִיךְ הָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד מָצוּי בְּמִצְוֹת מְזוּזָה.

פָּתַח רַבִּי נְהוֹרַאי בְּפָרָשַׁת צִיצִית וְדָרַשׁ, (במדבר טו) וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם. מַה שׁוֹנָה שֶׁכָּאן וּבְשַׁבָּת לְדֹרֹתָם וָזֶסֶר, שֶׁכָּתוּב (שמות לא) לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם, וָזֶסֶר

שֶׁשָּׁנִינוּ, תִּקְּנוּ פָּרָשַׁת צִיצִית בִּקְרִיאַת שְׁמַע. וּבְדִירָתוֹ שֶׁל אָדָם נִמְצָא פָּרָשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע, זוּז מִפָּרָשַׁת צִיצִית, שֶׁוָּזֶסֶר מִשָּׁם. בַּמֶּה נִשְׁלָם? אֶלָּא כְּשֶׁאָדָם מִתְעַטֵּף בְּבֵיתוֹ בַּצִּיצִית, וְיוֹצֵא בוֹ לְפָתְוָזוֹ, הֲרֵי נִשְׁלָם.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמְוַז בּוֹ, וּמַלְאַךְ הַמָּוֶת זָז מִשָּׁם, וְהַיְנוּ לְדֹרֹתָם, שֶׁיִּהְיֶה שָׁלֵם. וְיֵצֵא מִפָּתְוָז בֵּיתוֹ בְּמִצְוָה זוֹ, וּמַלְאָךְ הַמַּשְׁוִזִית זָז מִשָּׁם, וְנִצּוֹל הָאָדָם מִכָּל נֶזֶק. מִנַּיִן לָנוּ? מִמַּה שֶׁכָּתוּב מְוַזְוֹת, מֵאוֹתִיּוֹתָיו מַשְׁמָע: ז"ז מָוֶ"ת. שֶׁלֹּא נִתָּן לוֹ רְשׁוּת לְוַזֵּבֵל, וְזֶז מִפָּתְוָזוֹ.

בְּשַׁבָּת, שֶׁכָּתוּב לְדֹרֹתָם, מָה הַטַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁכֵּיוָן שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם, דִּירָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּגֵר דָּלוּק, וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וּמִטָּה מְמֻצַּעַת, וְדִירָתָן מִתְקָנֶת כְּדִירַת זָתָן לְקַבֵּל בּוֹ הַכַּלָּה. וּמַה הוּא? שַׁבָּת הִיא כַּלָּה, וּלְעוֹלָם אֵין מַכְנִיסִין אוֹתָהּ אֶלָּא בְּדִירָה מִתְקָנֶת לְכְבוֹדָהּ, כְּפִי הָרָאוּי לָהּ. וְעַל זֶה כָּתוּב לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת. וְכָתוּב לְדֹרֹתָם, לְהַכְנִיס בָּהּ כַּלָּה קְדוֹשָׁה לְדִירָתָהּ וְלִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ.

בְּשָׁעָה שֶׁקִּדֵּשׁ הַיּוֹם, וְכַלָּה זוֹ בָּאָה, וְאֵינָהּ מוֹצְאָה דִּירָה מִתְקָנֶת וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ וְנֵר דָּלוּק – כַּלָּה זוֹ אוֹמֶרֶת: אֵין דִּירָה זוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּתוּב, אֵין זֶה מִיִּשְׂרָאֵל, אֵין דִּירָתוֹ לִקְדֻשָּׁה. עַל כֵּן צָרִיךְ הֵכֵר קְדֻשָּׁה בַּבַּיִת. וְעַל זֶה כָּתוּב לְדֹרֹתָם, בְּשַׁבָּת וּבְצִיצִית.

אָמַר רַבִּי נְהוֹרַאי, אֲנִי מֵעִיד עַל מִי שֶׁיּוֹצֵא מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה, וּתְפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵא בֵּין שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים, מְזֻדַּמֶּנֶת עָלָיו שְׁכִינָה, וּשְׁנֵי מַלְאָכִים שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו, אֶוָּזד מִיָּמִין וְאֶוָּזד מִשְּׂמֹאל, וְכֻלָּם מְלַוִּים אוֹתוֹ עַד בֵּית הַכְּנֶסֶת וּמְבָרְכִים אוֹתוֹ. וּמְקַטְרֵג אֶוָּזד שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי פָּתְוָזוֹ הָאָדָם הוֹלֵךְ מֵאַוָּזְרֵיהֶם, וְעַל כָּרְוָזוֹ מֵשִׁיב וְאוֹמֵר אָמֵן.

וְזָכוֹר וְשָׁמוֹר – הַכֹּל שֶׁל הַתּוֹרָה. זָכוֹר הִיא פָּרָשַׁת מְזוּזָה. וְאִם תֹּאמַר, מְזוּזָה בִּנְקֵבָה מְדַבֵּר – כָּךְ הוּא וַדַּאי. אֲבָל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ, זָכוֹר כָּלוּל בַּנְּקֵבָה. שָׁמוֹר הוּא צִיצִית.

וּכְשֶׁיּוֹצֵא אָדָם מִשַּׁעַר בֵּיתוֹ, יוֹצֵא בִּתְפִלִּין, שֶׁהֵם הַכֹּל שֶׁל זָכוֹר, וְצִיצִית עִמָּם, שֶׁהִיא שָׁמוֹר, וּפוֹגֵשׁ בַּמְּזוּזָה בְּשַׁעַר בֵּיתוֹ, שֶׁהוּא כְּלַל זָכוֹר – הַצִּיצִית מַשְׁלִימָה לוֹ לַכֹּל שֶׁל שָׁמוֹר.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי צִיצִית לֹא עוֹמֶדֶת בַּפָּתַח? אֵיךְ עוֹמֵד זָכוֹר לְבַדּוֹ, וַהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁזָּכוֹר וְשָׁמוֹר הֵם יַחַד? אֶלָּא, מְזוּזָה כּוֹלֶלֶת זָכוֹר וְשָׁמוֹר. שָׁנִינוּ זָכוֹר וְשָׁמוֹר בְּדִבּוּר אֶחָד נֶאֶמְרוּ, וְהֵם יַחַד. וְהַמְּזוּזָה כְּלָל שֶׁל שְׁנֵיהֶם, הַכֹּל שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד.

הַתְּפִלִּין לְמַעְלָה – כְּלַל זָכוֹר. תְּפִלִּין שֶׁל יָד – שָׁמוֹר, כְּלוּלִים זֶה עִם זֶה. הָעֲשִׂיָּה אֵין כְּתוּבָה אֶלָּא בַּצִּיצִית, שֶׁהִיא שָׁמוֹר, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ יַחַד. בָּא אוֹתוֹ הָרָוֹק וְאָמַר, בַּמָּקוֹם הַזֶּה נִמְצָאִים רָאשִׁים, מִי יָכוֹל לְדַבֵּר?

פָּתַח וְאָמַר, (רות ב) וּלְנָעֳמִי מוֹדָע לְאִישָׁהּ אִישׁ גִּבּוֹר חַיִל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וּשְׁמוֹ בֹּעַז. מִגִּלָּה זוֹ לֹא הָיָה לָהּ לְהַתְוִיל אֶלָּא מִפָּסוּק זֶה.

שָׁנִינוּ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לִבְרֹא הָעוֹלָם, הָיָה מַזְרִיט הָעוֹלָם לְפָנָיו, וְלֹא הָיָה עוֹמֵד, עַד שֶׁבָּרָא הַתְּשׁוּבָה. כֵּיוָן שֶׁבָּרָא הַתְּשׁוּבָה, בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וְהֶעֱמִידוֹ עַל עָמְדוֹ, עַל עֲמוּד אֶחָד. מַה הוּא? הוּא צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

כֵּיוָן שֶׁבָּרָא הַתְּשׁוּבָה, הִתְנוֹצֵץ אוֹר מִמֶּנָּה, וְהָאוֹר הַהוּא הִבְהִיר וְהֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וּבוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם. רָאָהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְנִסְתַּכֵּל בָּרְשָׁעִים הָעֲתִידִים לָבֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּגְנָזוֹ לָעוֹלָם הַבָּא לַצַּדִּיקִים.

וְאִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְהוּא עָתִיד לְגָנְזוֹ, לָמָּה בְּרָאוֹ? אֶלָּא כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹר זֶה, לֹא בְּרָאוֹ אֶלָּא לִבְרֹא בּוֹ אֶת הֶעָפָר (הָעוֹלָם). וְנִסְתַּכֵּל וְרָאָה שֶׁעֲתִידִים רְשָׁעִים לָבֹא, וּגְנָזוֹ לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא. וְעוֹד הַיּוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גְּנָזוֹ, בּוֹ הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם.

בּוֹ יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ? אֶלָּא אֱמוֹר, בְּאוֹר אַזְוֵר הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ. וְהוּא כְּמוֹ זוּט הַיּוֹצֵא מֵאוֹר גָּדוֹל, וְהָעוֹלָם בּוֹ מִתְקַיֵּם. וְהוּא עַמּוּדוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי י) וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם.

וּמִמֶּנּוּ הִשְׁתִּיל וְיָצָא זֶרַע דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כב) זֶרַע יַעַבְדֶנּוּ יְסֻפַּר לַה' לַדּוֹר. הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (שם פט) וְכִסְאוֹ כַּשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי. וְכָל זַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד, מִצַּדִּיק זֶה יָצָא. כְּעִנְיַן זֶה – (משלי טז) כֹּל פָּעַל ה' לַמַּעֲנֵהוּ.

כָּתוּב וּלְנָעֳמִי מוֹדָע לְאִישָׁהּ, מִכָּאן הָיָה רָאוּי לְהַתְוִזיל מְגִלָּה זוֹ! אָמַר לוֹ רַבִּי נְהוֹרַאי, פָּתוּז פָּיִךְ, שֶׁהַדְּבָרִים הַלָּלוּ וְזָדָשִׁים עַתִּיקִים הֵם מֵהַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ, מַה שִּׁמְךָ? אָמַר לוֹ, אֹמַר הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְאַזַּר כָּךְ אֹמַר מַה שְּׁמִי. אָמַר רַבִּי יוּדַאי, הִשְׁכִּינָה עִמָּנוּ, וּמִשֶּׁרָאִיתִי אוֹתְךָ שֶׁדְּבָרֶיךָ שׁוֹתְקִים, וְהֵעַרְתִּי לְךָ אֱמוֹר – בָּרוּךְ תִּהְיֶה!

אָמַר לָהֶם, רוּת וְנָעֳמִי וּבֹעַז, שְׁלָשְׁתָּם בִּדְיוֹקָן הַזְוַשִׁיבוּת שֶׁל הַדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת עוֹמְדִים, וְזֶרַע דָּוִד מִתּוֹךְ דְּיוֹקָן הָאֵילָן נִשְׁתַּל בָּעוֹלָם.

נָעֳמִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וְעַל הַשֵּׁם הַזֶּה נִשְׁתַּל אוֹתוֹ הַשֵּׁם בָּעוֹלָם. מִי זֶה נֹעַם ה'? זוֹ הַתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כז) לַזְוַזוֹת בְּנֹעַם ה', זוֹ תְּשׁוּבָה, וְהָעוֹלָם הַבָּא. וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ – זֶה עוֹלָם אַזַּר לְמַטָּה.

רוּת בַּדְּמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, שֶׁמַּרְוֶה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תָּמִיד בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת. רוּת, עַל שֵׁם תּוֹר, שֶׁמְּשַׁנָּה בְּקוֹלוֹ מִכָּל שְׁאָר הַקּוֹלוֹת – אַף כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְשַׁנָּה בַּקּוֹל בַּתִּשְׁבַּזוֹת מִכָּל שְׁאָר הַקּוֹלוֹת. (שִׁשְׁבְּזָהּ יוֹתֵר) הַתּוֹר הַזֶּה נוֹתֵן שְׁנֵי קוֹלוֹת יַזַּד, אֲזָד עֶלְיוֹן וְאָזָד תַּזְוִתוֹן, וְהַכֹּל יַזַּד – אַף כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְעוֹרֶרֶת לְמַעְלָה וּמִתְעוֹרֶרֶת לְמַטָּה, וְהַכֹּל בְּפַעַם אַזַּת וּבְקוֹל אָזָד.

וְהָיְנוּ שֶׁכָּתוּב, (שם פג) אֱלֹהִים אַל דֳּמִי לָךְ אַל תֶּזֱרַשׁ וְאַל תִּשְׁקֹט אֵל.

אַל תָּזֻחַרשׁ, מִלְּהִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. וְאַל תִּשְׁקֹט, מִלְּהִתְעוֹרֵר לְמַטָּה, הַכֹּל יַזּוּד.

בע"ז בִּדְיוּקָן עֶלְיוֹן, צַדִּיק, גִּבּוֹר, שׁוֹמֵר בְּרִית. וְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ, וְנִקְרָא גִּבּוֹר זַיִל, וַדַּאי שֶׁצַּדִּיק הָיָה.

וְאִם תֹּאמַר, וְכִי מִי קָרוֹב לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל? זֶה צַדִּיק! וַהֲרֵי כָּתוּב, יֵשׁ גּוֹאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי, וּמִי הוּא? אֶלָּא וַדַּאי גּוֹאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי זֶה הָאוֹר הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּקְרָא טוֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב.

א"ת הָאוֹ"ר – בְּגִימַטְרִיָּא תוֹר"ה, שֶׁנִּקְרֵאת לֶקַח טוֹב. וְאַף צַדִּיק נִקְרָא טוֹב כְּמוֹתוֹ, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ג) אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב. וְזֶהוּ קָרוֹב, וְהִקְדִּים לְאוֹתוֹ הַטּוֹב שֶׁל צַדִּיק. וְעַל זֶה כָּתוּב קָרוֹב מִמֶּנִּי, שֶׁאֲנִי וְהוּא טוֹב. וְעַל זֶה, אִם יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל, שֶׁהוּא קָרוֹב מִמֶּנִּי, הוּא שֶׁהִתְזַיֵּל וְהִקְדִּים וְהִתְעוֹרֵר לְהִתְזַוֵּגֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה, וַהֲרֵי הוּא קָרוֹב, שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וַיִּשַּׁק יַעֲקֹב לְרָחֵל.

וּלְנָעֳמִי מוּדָע לְאִישָׁהּ, מוּדָע לָהּ הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, שֶׁהֲרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ שָׁנִינוּ. מִי הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ? צַדִּיק.

אֶלָּא כְּמוֹ הָעוֹלָם הַבָּא, לֹא בָּא וְלֹא מִתְגַּלֶּה אֶלָּא מֵאוֹתָהּ הַמַּזָּלָה שֶׁבָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹמֶדֶת עָלָיו, אַף כָּאן צַדִּיק בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן מַמָּשׁ שֶׁל אוֹתָהּ מַזָּלָה עֶלְיוֹנָה. וּמַה שְּׁמוֹ? אֱלִימֶלֶךְ. כְּמוֹ שֶׁהַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן שָׁמַיִם אֶל הָעוֹלָם הַבָּא וְשׁוֹלֵט עָלָיו, אַף כָּאן הַצַּדִּיק נוֹדָע וּמֻכָּר אֵלָיו, לִשְׁמוֹ וְלִהְיוֹת לְאוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הַתַּזְוִתוֹן, בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן מַמָּשׁ.

וְעַל כֵּן נִקְרָא בע"ז, בּוֹ הוּא תַּקִּיף לִטֹּל אֶת כָּל עִנּוּגֵי הַגּוּף וְכָל יְפִי הַגּוּף, וְנִכְנָס לְשָׁם. וּמַהוּ מַכְנִיס לְשָׁם? כָּל זַרְעוֹ שֶׁל דָּוִד, וְכָל תִּקּוּנֵי הַמְּלָכִים וּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן בּוֹ הוּא תַּקִּיף וְלֹא זוּלָתוֹ. זֶה לְעוֹלָמִים, לִהְיוֹת בע"ז לִטֹּל כָּל הַתְּשׁוּקוֹת וְכָל הָעִנּוּגִים וְכָל יְפִי הַגּוּף, וְנוֹתֵן לָהּ.

וְכָעֵת הִתְזַוְּגָה רוּת לְהִתְקָרֵב (לְהִבָּנוֹת) בָּעוֹלָם מְעַט מְעַט, עַד שֶׁהִתְזַוְּגָה עִם בֹּעַז. וְכֵן הַקִּיּוּם שֶׁל הַמַּגָּלָה הַזּוֹ – נָעֳמִי וּבֹעַז וְרוּת הֵם.

כְּתוּב (בראשית ה) וַיִּתְהַלֶּךְ זֲנוֹךְ אֶת הָאֱלֹהִים וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים, מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁל בְּנֵי אָדָם. וְנִמְשַׁךְ זֲנוֹךְ מְעַט מְעַט, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, וְשָׁהָה בִּמְקוֹמוֹ כָּרָאוּי. מטטרו"ן הַגָּדוֹל וְזָנָק, הַמְמֻנֶּה שֶׁל הַפָּנִים, (מ"ט הָרִים גְּדוֹלִים, מִמֶּנּוּ נִכְנָעִים) שֶׁמִּמֶּנּוּ מִזְדַּעְזְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וְשַׁלִּיטִים וְשַׁמָּשִׁים עֶלְיוֹנִים שֶׁקְּרוֹבִים לוֹ, לִשְׁלֹט וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ כֹּזַז וַעֲטָרוֹת קְדוֹשׁוֹת.

אַף כָּאן גַּם כְּמוֹ זֶה מָשַׁךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת רוּת אַזָּרְיוּ, וּנְטָלָה מִשְּׁאָר הָעַמִּים, וְקֵרַב אוֹתָהּ אֵלָיו, לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת קְדוֹשִׁים.

אֶת זֲנוֹךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּזְמַן שֶׁנִּטְלוֹ מִמְּקוֹמוֹ, תַּפְקִידוֹ בִּדְבֵקוּת כָּרָאוּי, בָּעִטּוּר שֶׁל הָרוּזָ הָעֶלְיוֹנָה. וְקָרָא לוֹ נַעַר. וּבְשִׁבִּילוֹ כָּל נַעֲרָה כְּתוּב נַעַר. וְעוֹמֵד (לָרוּזָ) אֶצְלוֹ עֶלְיוֹן וְתַזְוִתוֹן. אֶל הָעֶלְיוֹן, בְּאוֹתָהּ (מֵאוֹתָהּ) הָרוּזָ הָעֶלְיוֹנָה. הַתַּזְוִתוֹן כָּלוּל בְּאוֹתָהּ (מֵאוֹתָהּ) הִתְכַּלְלוּת, שֶׁנִּכְלָל מִצַּד הַכְּלָלָה הַכְּלוּלָה שֶׁנִּטַּל מִלְּמַטָּה.

וְעַל כֵּן שִׁלְטוֹנוֹ בִּשְׁנֵי צְדָדִים, אָזוּז לְמַטָּה וְאָזוּז לְמַעְלָה. כְּתוּב (משלי כב) זְנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה. זְנֹךְ לַנַּעַר, זֶה הוּא מטטרו"ן, שֶׁמְּמֻשָּׁךְ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִלְּמַטָּה, וְהַנְהָגָה אוֹתוֹ עַל פִּי (אֶל הַתַּזְוִתוֹנִים) דַּרְכּוֹ, לְפִי דַרְכּוֹ שֶׁלְּמַטָּה. אוֹ גַּם עַל פִּי דַרְכּוֹ, בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ – מוֹלִיכִים אוֹתוֹ. גַּם כִּי יַזְקִין, שֶׁכָּתוּב (תהלים לז) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי. וְשָׁנִינוּ, הַפָּסוּק הַזֶּה שַׂר הָעוֹלָם אָמְרוֹ. וְעַל זֶה, גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר, וְלֹא יָסוּר מֵאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ לְמַטָּה.

וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁמְּפָרֵשׁ אוֹתָהּ בַּצּוּרָה הַזּוֹ, וּמִכָּאן הַכֹּל נִשְׁמָע. בָּכוּ רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יוּדַאי וְאָמְרוּ, מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת זָנָבוֹ שֶׁל הָאַרְיֵה וּפִוּזַד, כָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת הָאַרְיֵה מַמָּשׁ.

קָמוּ וְנִשְׁקוּהוּ. אָמַר לָהֶם, שִׁמְעִי יֵיסָא הַקָּטָן. אָמְרוּ, וַדַּאי שֶׁזֶּה רַבִּי יֵיסָא הַקָּטָן, שֶׁמִּתְזַבֵּק (מִתְאַבֵּק) תָּמִיד מֵעֲפַר הַבְּשָׂמִים שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹזַאי.

פָּתַח רַבִּי נְהוֹרַאי וְדָרַשׁ, (שיר ז) וְזִמְּכִךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים. וְזִמְּכִךְ – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי זַכָּמִים, שֶׁהֵם כְּיֵין הַטּוֹב. מַה יֵּין הַטּוֹב עוֹמֵד בְּכָאן וְרֵיזּוֹ הוֹלֵךְ לְמֵרָזוֹק – אַף תַּלְמִידֵי זַכָּמִים הֵם בְּמָקוֹם אֶזֶד, וְתוֹרָתָם הוֹלֶכֶת לְמֵרָזוֹק בְּכָל מָקוֹם.

וְאַף כְּשֶׁהֵם בַּקֶּבֶר, שְׂפָתוֹתֵיהֶם רוֹזְשׁוֹת תּוֹרָתָן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. כָּל שֶׁכֵּן בְּמָקוֹם שֶׁעוֹמְדִים עַמּוּדֵי עוֹלָם עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה, שֶׁהֲרֵי אֲפָלוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אֵין לָהֶם כּוֹז לַעֲמֹד לִפָּנֵיהֶם.

שֶׁהֲרֵי פַּעַם אַזַּת הָיָה דֶּבֶר בְּלוּד. בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי לָעִיר. אָמְרוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי, מַה נַּעֲשֶׂה? קָם וְעָבַר בָּעִיר, וְרָאָה בְּנֵי אָדָם מֵתִים. אָמַר, כָּל זֶה בָּעִיר, וַאֲנִי כָּאן?! גּוֹזְרִנִי שֶׁיִּתְבַּטֵּל.

שָׁמְעוּ בַּת קוֹל שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת: צְאוּ מִכָּאן, שֶׁהֲרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי כָּאן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר – וְהוּא מְבַטֵּל. הָיָה שָׁם רַבִּי זְנִינָא. בָּא וְאָמַר לְרַבִּי מֵאִיר. אָמַר לוֹ רַבִּי מֵאִיר, מִי יָכוֹל לַעֲמֹד בְּשִׁבְזוֹ אִם לֹא (גָּדוֹל) כְּמוֹ מֹשֶׁה?

פָּתַח וְאָמַר, (במדבר יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַזּוּ אֶת הַמַּזְתָּה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּזַ וְשִׂים (עָלֶיהָ) קְטֹרֶת. וְכָתוּב (שם) וַיִּקַּזּוּ אַהֲרֹן וְגוֹ'. וְכָתוּב (שם) וְהִנֵּה הֵזֵל הַנֶּגֶף בָּעָם. וְכָתוּב וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַזַּיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה. כָּל זֶה צָרִיךְ לוֹ לְמֹשֶׁה לִטְרֹזַ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזַאי בְּמַאֲמָרוֹ – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר, וְהוּא מְבַטֵּל אֶת הַמַּגֵּפָה.

אָמַר לָהֶם רַבִּי יֵיסָא, הוֹאִיל וְהִתְעוֹרַרְתִּי בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ שֶׁל רוּת, נִתְעַסֵּק בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל זָכְמָה. אָמַרְתִּי, שֶׁהֲרֵי רוּת הָיְתָה כְּשֵׁרָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוּדַאי, אַף עַל גַּב שֶׁהָיְתָה כְּשֵׁרָה, לֹא נִכְרָה כַּשְּׁרוּתָהּ, עַד שֶׁדָּבְקָה בְּאוֹתוֹ הַצַּדִּיק.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֵׁרָה מִכָּל הָאֻמּוֹת רוּת. מָה אָמַר לָהּ בֹּעַז? (רות ב) אַל תֵּלְכִי לְלַקֵּט בְּשָׂדֶה אַזֵר גּוֹ', וְכֹה תִּדְבָּקִין עִם נַעֲרֹתָי. מָה הִיא אָמְרָה? גַּם אָמַר לִי

עִם הַנְּעָרִים אֲשֶׁר לִי תִּדְבָּקִין. כֵּיוָן שֶׁרָאֲתָה זְמוּתָהּ כָּךְ, אָמְרָה לָהּ, לֹא כָךְ, טוֹב בְּתִּי כִּי תֵצְאִי עִם נַעֲרוֹתָיו וְלֹא עִם הַנְּעָרִים.

אָמַר רַבִּי יֵיסָא, זֹס וְזָלִילָה לַצַּדֶּקֶת הַזּוֹ מִדִּבְרֵי גְּנַאי, כְּשֶׁרָה הָיְתָה. שֶׁכָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, כָּתוּב וַיֹּאמֶר לָהּ בִּעַז הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי אַל תֵּלְכִי לִלְקֹט בְּשָׂדֶה אַחֵר. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה? (שם) אֵלְכָה נָּא הַשָּׂדֶה וַאֲלַקֳטָה בַשִּׁבֳּלִים. מְלַמֵּד שֶׁנִּצְנְצָה בָּהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. אֵלְכָה נָּא הַשָּׂדֶה, מִי הַשָּׂדֶה? דִּקְדְּקָה בֶּאֱמוּנָה רַבָּה. וּמַה הוּא? הוּא הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ ה׳. וְהוּא שָׂדֶה שֶׁל הַתַּפּוּזִים הַקְּדוֹשִׁים.

מַה כָּתוּב? וַיִּקָּר מִקְרֶהָ. וּבִבְלְעָם כָּתוּב, (במדבר כג) וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם. וַיִּקָּר, בִּלְשׁוֹן קֶרִי וְטֻמְאָה. וְכָאן שִׁנָּה וְאָמַר וַיִּקֶר מִקְרֶהָ, כָּאן בִּלְשׁוֹן כָּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לו) מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים.

וּמַה יָּקָר נִפְעַל בָּהּ? וֶזְלִקַת הַשָּׂדֶה וְגוֹ׳, הַוֶּזְלֶק שֶׁל הַשָּׂדֶה הַזֶּה שֶׁל הַצַּדִּיקִים, וְשָׁם הָלְכָה, וְנִכְנְסָה לְוֶזְלֶק אֶזֶד, וְלָמְדָה דְּרָכָיו, וְהִכִּירָה בּוֹ מֵאוֹתָם הַקּוֹצְרִים. וּמִי הֵם? תַּלְמִידֵי זַכַּמִּים, שֶׁנִּקְרָאִים קוֹצְרֵי הַשָּׂדֶה.

בֵּינָתַיִם, וְהִנֵּה בֹּעַז בָּא. הַצַּדִּיק בָּא, בָּא טָעוּן בְּרָכוֹת, וְכַמָּה קְדֻשּׁוֹת. וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים, מִי הַקּוֹצְרִים? לְמַעְלָה הֵם בֵּית הַדִּין, הַסַּנְהֶדְרִין הַגְּדוֹלָה שֶׁל שָׁם. ה׳ עִמָּכֶם, כְּעֵת נָתַן לָהֶם בְּרָכוֹת וְקִדּוּשִׁים, וְהֵם אוֹמְרִים יְבָרֶכְךָ ה׳, נוֹתְנִים לוֹ תִּקֻּף לִשְׁאֹב מִמְּקוֹר הַזִּוִּים, מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הַבָּא.

לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת? תְּשׁוּקָתוֹ לִשְׁאֹל עָלֶיהָ, שֶׁאֲהֲבָתוֹ בָהּ. וְכָךְ אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַמְּגִלָּה הַזּוֹ רֶמֶז לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וְלָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהֲרֵי הִתְעוֹרְרָה לַצַּדִּיקִים סוֹד הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, לְהִתְזַוֵּג עִם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמְשׁוּם כָּךְ תִּקְּנוּ רַבָּנָן אֶת הַמְּגִלָּה הַזּוֹ בְּשָׁבוּעוֹת, בְּזְמַן מַתַּן תּוֹרָה.

הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי אַל תֵּלְכִי לִלְקֹט בְּשָׂדֶה אַחֵר (רות ב). אֵלּוּ הֵם הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁבָּזַר לוֹ יַעֲקֹב הַקָּדוֹשׁ, הָעֲדָרִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁאֵין

מִתְעָרְבִים עִם אֲזֵרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ל) וַיָּשֶׂת לוֹ עֲדָרִים לְבַדּוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל צֹאן לָבָן. וְעַל זֶה, לֹא תַלְכִי לְלַקֵּט בְּשָׂדֶה אַחֵר, לֹא תִתְרַצֶּה בְּמַלְכוּת אַחֶרֶת וּבְמֶרְכָּבוֹת אֲחֵרוֹת. וְגַם לֹא תַעֲבוֹרִי מִזֶּה, מֵהַכְּתָרִים הַלָּלוּ שֶׁלָּךְ, אַל תָּווֹזִי לְעוֹלָמִים. וּמִזֶּה לֹא תָּווֹזִי מִבַּעְלֵךְ. וּמִמֶּנּוּ לֹא תָּווֹז מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים.

וְכֹה תִּדְבָּקִין עִם נַעֲרָתִי (רות ב). רַבִּים הֵם שְׁמוֹתֶיהָ, וְאָזַד מֵהֶם "כֹּה", כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קמה) וַזַּסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה. וְכֹה תִּדְבָּקִין, עִם אֵלּוּ הַמֶּרְכָּבוֹת, הָעֲלָמוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ (שֶׁנִּבְזְרוּ לָךְ) לְהִדָּבֵק בָּהֶן.

מִיָּד, וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׂעֹרִים וַיָּשֶׂת עָלֶיהָ. נָטַל קַו מִדָּה הָאָזָד, וְעָשָׂה מְדִידָה, וּמָדַד שִׁשָּׁה צְדָדִים שֶׁרְאוּיִים לָהּ לְהֵאָזֵז בַּיִּזּוּד שֶׁלָּהֶם, וְנָתַן לָהּ אוֹצָרוֹת וּמַתָּנוֹת, שֶׁהֲרֵי בְּלִי אֵלּוּ לֹא יְכוֹלָה לְהִכָּנֵס לָעוֹלָם הַבָּא.

זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ג) שֵׁשׁ הַשְּׂעֹרִים נָתַן לִי כִּי אָמַר אַל תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל חֲמוֹתֵךְ. שֵׁשׁ שְׂעוֹרִים – אֵלּוּ שִׁשָּׁה צְדָדִים עֶלְיוֹנִים שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. עוֹלָם הַבָּא שְׂעוֹרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כד) שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם. וַיָּשֶׂת עָלֶיהָ, שָׂם עָלֶיהָ לְהַנְהִיגָהּ וּלְבָרֵךְ אוֹתָהּ. וְעַל זֶה הִיא כְּלוּלָה מִכָּל שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים (וּמְשׁוּם כָּךְ כַּאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָהּ הָעוֹלָם הַבָּא, בְּכָל אֵלּוּ שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים אָמְרָה הִיא).

יְהִי מַכִּירֵךְ בָּרוּךְ (רות ב). (מִי בָּרוּךְ? זֶה שְׁלֹמֹה, הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. וְעַל זֶה, (מלכים–א ב) וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ). בַּשֵּׁם הַזֶּה תִּהְיֶה מְבֹרֶכֶת מִכָּל שִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ. וְאָז הִיא, הָעוֹלָם הַבָּא, נוֹתֶנֶת לָהּ תּוֹסֶפֶת בְּרָכוֹת עַל אוֹתָן שֶׁיֵּשׁ לָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ב) וַתּוֹצֵא וַתִּתֶּן לָהּ אֵת אֲשֶׁר הוֹתְרָה מִשָּׂבְעָהּ. זוֹ תּוֹסֶפֶת קְדוּשִׁים וּבְרָכוֹת.

גַּם כִּי אָמַר אֵלַי עִם הַנְּעָרִים אֲשֶׁר לִי תִּדְבָּקִין (שם). שֶׁהֲרֵי תִּשּׁוּקָתָהּ לְהִדָּבֵק תָּמִיד עִם הַנְּעָרִים, אֵלּוּ הַכְּרוּבִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁכָּל תִּשּׁוּקָתָהּ בָּהֶם. הַדָּבָר הַזֶּה הוּא בְּסוֹד קָדוֹשׁ.

וְאִם תֹּאמַר, דָּבָר כּוֹזֵב אָמַרְתָּ, וַהֲרֵי הוּא אָמַר וְכֹה תִּדְבָּקִין עִם נַעֲרֹתָי, וְלֹא אָמַר עִם הַנְּעָרִים? אֶלָּא הַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא כֹּה, אֵינוֹ אֶלָּא כְּשֶׁמִּתְקָרֶבֶת (כְּשֶׁמִּתַּקֶּנֶת) עַל שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, לְקַבֵּל בְּרָכוֹת בְּסוֹד שֶׁל עֶשְׂרִים וְזָמַשׁ אוֹתִיּוֹת הַיּוּזוּד, שֶׁהֵן (דברים ו) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. הֲרֵי עֶשְׂרִים וְזָמַשׁ אוֹתִיּוֹת הַיּוּזוּד בַּתִּקּוּן שֶׁל הַכְּרוּבִים, שֶׁכֵּיוָן שֶׁנִּתְקָנָה בָּהֶן, אָז נִקְרֵאת כ״ה, וְאָז אָמַר וְכ״ה תִּדְבָּקִין. וְעִם כָּל זֶה – עִם נַעֲרֹתָי, שֶׁהַכֹּל הִצְטָרֵךְ, שֶׁלֹּא לְהַשְׁאִירָן זְכָרִים וּנְקֵבוֹת.

וְגַם לֹא תַעֲבוּרִי מִזֶּה. רַבִּי יִיבָא סָבָא אָמַר כָּךְ, מִלַּמֵּד שֶׁהֶרְאָה לָהּ כְּרוּבִים. וְיֵשׁ בְּסִפְרוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁנִּזְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁלֹּא תָזוּז מִכְּרוּב אֶזְוָד לְעוֹלָמִים. כְּמוֹ זֶה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ב) וְגַם לֹא תַעֲבוּרִי מִזֶּה, לֹא תָזוּזִי מֵאֶזְוָד מֵהֶם לְעוֹלָמִים.

וְעַל זֶה הִיא אָמְרָה עִם הַנְּעָרִים, אוֹתָם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, תִּדְבָּקִין וַדַּאי. וְכֵן עִם אוֹתָם הַמֶּרְכָּבוֹת הַנְּקֵבוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן. הַפָּסוּק הַזֶּה בָּא לְהַדְרֵשׁ. אֲבָל עֵינַיִךְ, הֵם עֵינֵי ה׳ מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ. בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן, שֶׁהוּאִיל שֶׁמְּשׁוֹטְטִים בְּכָל הָעוֹלָם, וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן לָדַעַת.

הֲלוֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נָגְעֵךְ, שֶׁהֲרֵי הַכְּרוּבִים לֹא שׁוֹכְכִים לְעוֹלָמִים, כְּדֵי לִינֹק מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) לְמַעַן תָּמִצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת אַחַר הָעֵינַיִם לִרְאוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם, אוֹתָם הַכְּרוּבִים אֵין קְרֵבִים אֵלֶיהָ, וְלֹא מִתְעוֹרְרִים לִינֹק מִמֶּנָּה.

וְצָמִית וְהָלַכְתְּ אֶל הַכֵּלִים. וְצָמִית, כְּשֶׁתִּשּׁוּקָתֵךְ לִינֹק מִסּוֹד הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּהִתְעוֹרְרוּת אוֹתָם הַכְּרוּבִים, וּבְשִׁבְילָם הִיא מֵשִׁכִּית מֵהַהַשְׁקָאָה הָעֶלְיוֹנָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁ״ר יִשְׁאֲבוּן הַנְּעָרִים, אוֹתָם הַכְּרוּבִים. אֶל הַכֵּלִים – אוֹתָם הַמְּקוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁנִּקְרָאִים פָּנִים גְּדוֹלוֹת.

עַד כָּאן הַדְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים שֶׁל עַתִּיק וּקְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה בַּדְּבָרִים שֶׁל

הַמְּגִלָּה הַזּוֹ, וְהַכֹּל בִּדְיוּקָן עֶלְיוֹן וְסוֹדוֹת נִסְתָּרִים. קָמוּ וּנְשָׁקוּהוּ, וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁזּוֹכֶה לְכָל זֶה, לָדַעַת מִתּוֹךְ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה דְּבָרִים קְדוֹשִׁים, דִּבְרֵי זָכְמָה. עַל זֶה כָּתוּב (משלי ג) אַשְׁרֵי אָדָם מָצָא זָכְמָה וְאָדָם יָפִיק תְּבוּנָה.

אָמְרוּ לוֹ, הַפָּסוּק הָאַחֲרוֹן הַזֶּה, שָׁמַעְתָּ בּוֹ עִקָּר שֶׁל זָכְמָה, שֶׁהֲרֵי אָנוּ יוֹדְעִים לִדְרֹשׁ בּוֹ דְּרָשׁ? אָמַר לָהֶם, מַה הוּא? אָמְרוּ, כָּתוּב (רות ב) וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז לְעֵת הָאֹכֶל גְּשִׁי הֲלֹם וְאָכַלְתְּ מִן הַלֶּחֶם וְטָבַלְתְּ פִּתֵּךְ בַּחֹמֶץ. אָמַר לָהֶם, שָׁמַעְתִּי.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סו) שִׁמְעוּ דְבַר ה' הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד ה' וְנִרְאָה בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאֵר אוֹתוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב שִׁמְעוּ דְבַר ה', מַהוּ הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ?

אֶלָּא דְּבַר ה' בְּכָל מָקוֹם הוּא דַּרְגָּה שֶׁל אֱמוּנָה, פָּרַט לְכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב שִׁמְעוּ דְבַר ה', הוּא דָּבָר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַדַּרְגָּה הַהִיא, שֶׁנִּקְרָא לוֹ דְּבַר ה'. וְהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו. שִׁמְעוּ דְבַר ה' – הַדָּבָר שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ (ירמיה לא) שִׁמְעוּ דְבַר ה' גּוֹיִם, הַדָּבָר שֶׁיּוֹצֵא מֵאוֹתָהּ הַדַּרְגָּה.

הַחֲרֵדִים אֶל דְּבָרוֹ – אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה מַמָּשׁ. מִי הַחֲרֵדִים? אִלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם תָּמִיד חֲרֵדִים עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר. חֲרֵדִים בְּכַמָּה חֲרָדוֹת בֵּין הָעַמִּים, חֲרֵדִים בְּכַמָּה חֲרָדוֹת, לְתַקֵּן אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר.

אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם – אֵלּוּ בְּנֵי עֵשָׂו וּבְנֵי יִשְׁמָעֵאל וּשְׁאָר הָעַמִּים. מְנַדֵּיכֶם – מִי מְנַדֶּה אֶת מִי? אֶלָּא הֵם בְּנִדּוּי מִכֶּם, שֶׁלֹּא תֹאכְלוּ עִמָּהֶם, וְלֹא תִשְׁתּוּ עִמָּהֶם, וְלֹא תִקְרְבוּ אֲלֵיהֶם. וְעַל זֶה הֵם מִכֶּם בְּנִדּוּי.

דָּבָר אַחֵר, מְנַדֵּיכֶם – בִּגְלוּתְכֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איכה ד) סוּרוּ טָמֵא קָרְאוּ לָמוֹ. וּמַה הֵם אוֹמְרִים? לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד ה', בִּשְׁבִילֵנוּ וּבִשְׁבִילֵנוּ נַעֲשָׂנוּ יִכְבַּד ה', וְכָל כְּבוֹדוֹ בִּשְׁבִילֵנוּ הוּא. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְעוֹרְרִים, וּמְזַכִּים בְּכָל יוֹם

לִשְׁמוֹזַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵם לֹא מַאֲמִינִים כְּלָל, וְאוֹמֵר נִרְאֶה בְּשִׁמְוַזְתְּכֶם, בְּזְמַן שֶׁיּוֹרֶדֶת אוֹתָהּ הַשִּׁמְוָזָה שֶׁלָּכֶם. וְהֵם יֵבוֹשׁוּ, כְּמוֹ שֶׁתּוֹלֶה סִרְוזוֹנוֹת בַּאֲוֻזִרִים.

בַּמִּדּוֹר שֶׁל בֵּית הַגֶּרֶן יֵשׁ עֶשְׂיר אֶוְזָד וְהוּא אֶוְזָד, וְהֵם שְׁנַיִם, וַיַּזַד הָיוּ. וְכָל הָעֲטוּרִים וְהַשִּׁמּוֹת שֶׁל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אַף כָּךְ לָהֶם, בְּלִי הִתְהַפְּכוּת שֶׁלָּרַע, שֶׁעוֹמְדִים תָּמִיד לִפְנֵי פֶּתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ, מְזוּזִין לְסוֹד הָאֱמוּנָה. אוֹתוֹ דְּבַר ה' נִקְרָא שֵׁם טוֹב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ז) טוֹב שֵׁם. ה' הוּא טוֹב.

אוֹתוֹ הַצַּד הָרַע הֵם שְׁנַיִם, זָכָר וּנְקֵבָה, וְהֵם מְזֻוָּגִים, וְהַשִּׁמּוֹת שֶׁלָּהֶם בַּהֶפֶךְ שֶׁל רָע, אֱלֹהִים אֲזֵרִים, אֵל אַזֵּר, שֵׁם רָע. אוֹתָהּ הַנְּקֵבָה כָּךְ נִקְרֵאת, בְּזִוּוּג שֶׁל זָכָר שֶׁהִתְזַוֵּג עִמָּהּ, שֶׁאֵין נִפְרָדִים.

וְהַמְמֻנִּים עַל שְׁאָר הָעַמִּים, וְלֹא מִשּׁוּם הַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם, אַף עַל גַּב שֶׁהִיא נִוְּדֶת וּמְרֻזֶּקֶת מִמֶּנּוּ, הִיא עִמָּהֶם בְּגָלוּתָם. וְלֹא יוֹדְעִים שֶׁהִנָּהּ בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁלָּנוּ הֵם מִתְגַּבְּרִים, שֶׁהִיא מְזִינָה וּמְזַוֶּקֶת אוֹתוֹ הַשֵּׁם הָרַע בַּזַּטְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (שיר א) שָׂמַנִּי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים. וַאֲפִלּוּ בַּזְּמַן שֶׁשּׁוֹלְטִים, אוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הָאֱמוּנָה נוֹטֵל וְנוֹתֵן זֵלֶק עֶצֶם לַכֶּלֶב, וּמִמֶּנּוּ נִזּוֹנִים הָרְשָׁעִים.

מַה כָּתוּב? (רות ב) וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז לְעֵת הָאֹכֶל. בַּזְּמַן שֶׁהִיא הִתְתַּקְּנָה מִתּוֹךְ תַּזְוִתּוֹנִים וְעֶלְיוֹנִים. מֵהַתַּזְוִתּוֹנִים – בְּקָרְבָּנוֹת וְעוֹלוֹת, וּתְפִלּוֹת, וּרְצוֹן הָרָצוֹן, שֶׁעוֹלֶה מִן הַתַּזְוִתּוֹנִים. מֵהָעֶלְיוֹנִים – בַּתִּקּוּנִים שֶׁל הַמֶּרְכָּבוֹת וְהַכְּרוּבִים, בְּמַאֲכָלָהּ, בְּשִׁמְוָזָה (כְּמוֹ שֶׁעוֹבֵד עֲבוֹדָה בְּרָצוֹן וּבְשִׁמְוָזָה) וְרָצוֹן, שֶׁזֶּהוּ לְעֵת הָאֹכֶל.

וּרְצוֹן הַצַּדִּיק זֶוִי אֵלֶיהָ, וּמִתְתַּקֶּנֶת עַל מֶרְכְּבוֹתֶיהָ. וּמָה אוֹמֵר לָהּ? גֹּשִׁי הֲל"ם, בְּקִשּׁוּטֵי הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן. וְאָכַלְתְּ מִן הַלֶּוֶם, תַּקַּבְּלִי מָזוֹן וְרָצוֹן וּמַאֲכָל קָדוֹשׁ לְזַוֵּךְ לְאוּכְלוֹסַיִךְ הַקְּדוֹשִׁים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה.

וְעִם כָּל זֶה, וְטָבַלְתְּ פִּתֵּךְ בַּזּמִּין, יֵשׁ לָךְ לִטֹּל דֶּרֶךְ טִבּוּל מֵאוֹתוֹ הַזּמִּין

שֶׁל צַד הַשְּׁמֹאל, לְהֵינִיק לְאוֹתוֹ הַצַּד (מֵהָאֹכֶל, אֶלָּא מֵאוֹתוֹ זוֹמֵץ לָתֵת לִשְׁאָר הָעַמִּים מֵאוֹתוֹ צַד) הָרָע, לָזוּן אֶת שְׁאָר הָעַמִּים, וּלְהַזּוֹן מִמֶּנּוּ.

וַיִּצְבָּט לָהּ קָלִי – מַאֲכָל שֶׁיּוֹצֵא מֵאֵשׁ שֶׁל צַד שְׁמֹאל, כְּדֵי לָתֵת מָזוֹן וְטֶרֶף לַכֹּל, וַאֲפִלּוּ לַכְּלָבִים, וְכָל אוֹתָם שֶׁיּוֹצְאִים וּמִתְפַּשְּׁטִים מֵאוֹתוֹ הַצַּד הָאַוֵּר שֶׁל הַטֻּמְאָה.

וְאָז, וַתֹּאכַל וַתִּשְׂבַּע וַתֹּתַר. וַתֹּאכַל וַתִּשְׂבַּע – מֵאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל הַקָּדוֹשׁ. וַתֹּתַר – מֵאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל הָאַוֵּר, שֶׁהוּא בָּא שִׁיּוּרִים שִׁיּוּרִים, הַמַּאֲכָל שֶׁבָּא עַל הַשָּׂבַע. וַתֹּתַר, עוֹשֶׂה שִׁיּוּרִים לְאוֹתוֹ מַאֲכָל לַצַּד הָאַוֵּר.

שָׁמְזוּ רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יוּדַאי, וְאָמְרוּ, אִלְמָלֵא לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ – דַּיֵּנוּ!

(רות ג) וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ. אָמַר רַבִּי זְוָקִיָּה, מְלַמֵּד שֶׁבֵּרַךְ עַל מְזוֹנוֹ. מַהוּ וַיִּיטַב לִבּוֹ? שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא לֵב.

רַבִּי נְחֶמְיָה פָּתַח, (דְּבָרִים ז) וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ – כָּל הָאוֹכֵל וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, נִקְרָא מַשְׁזִּית וְגַזְלָן, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כח) גּוֹזֵל אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֹמֵר אֵין פָּשַׁע זָבֶר הוּא לְאִישׁ מַשְׁזִּית.

וְאָמַר רַבִּי יוּדַאי, גָּדוֹל כּוֹחַ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, שֶׁמּוֹסִיף כּוֹחַ בְּרָכָה בְּמַמְלָכָא שֶׁל מַעְלָה. אָמַר רַבִּי זְנִינָא, גָּדוֹל כּוֹחַ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, שֶׁמּוֹסִיף בְּרָכָה עַל מַעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל אָדָם.

רַבִּי בּוֹן וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי זְנִינָא הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ לְפַדְיוֹן שְׁבוּיִים. נִקְלְעוּ בַּכְּפָר הַזֶּה. יָשְׁנוּ שָׁם עִם אוֹתוֹ הַמָּלוֹן. בַּזְּוִיזוֹת הַלַּיְלָה קָמוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. קָמָה אוֹתָהּ אֵשֶׁת הַבַּיִת וְהִדְלִיקָה לָהֶם נֵר. בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, יָשְׁבָה הִיא אַזְנֵיהֶם לִשְׁמֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה. הִשְׁגִּיחוּ עָלֶיהָ.

פָּתַח אָזְנְךָ וְאָמַר, (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן. נֵר

ה׳ נִשְׁמַת אָדָם, וַדַּאי. מָה הַנֵּר מֵאִיר בַּאֲפֵלָה, אַף נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם מְאִירָה לַגּוּף.

זָזַר וְאָמַר, בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָאִשָּׁה זוֹכָה – בְּזִוָּגָהּ, וּבְנִדָּהּ, וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר. וְכֻלָּם שָׁנִינוּ. בֵּין כָּךְ הֶזֵּיר רֹאשׁוֹ, וְרָאָה אוֹתָהּ הָאִשָּׁה שֶׁבּוֹכָה. קָם אָבִיהָ וְיָשַׁב בֵּינֵיהֶם.

אָמַר לוֹ רַבִּי בּוֹן, לָמָּה בִּתְּךָ בוֹכָה? אָמַר, שֶׁלֹּא זָכְתָה שֶׁבַּעְלָהּ יַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְהוּא עָלָם בֵּין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים, וַאֲפָלוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְלֹא יָכְלְתִּי עֲמוֹ לְלַמֵּד אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, אִם כָּךְ, הַעֲבִירֵנוּ בְּאַוְזֵר, וְלָמָּה נָתַתָּ לוֹ אֶת בִּתְּךָ?

אָמַר הוּא, לֹא הִכַּרְתִּי בּוֹ, אֶלָּא עַל שֶׁרָאִיתִי יוֹם אֶחָד, שֶׁהִנָּה לִשְׁמֹעַ קַדִּישׁ אֶחָד דִּלֵּג מֵהַגֵּג לְמַטָּה, נָדַרְתִּי עָלַי לְהַשִּׂיא לוֹ אֶת בִּתִּי. יָצָאתִי מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, וְנָתַתִּי לוֹ אֶת בִּתִּי, וְלֹא זָשַׁשְׁתִּי לִדְבָרִים אֲזֵרִים, וְלֹא הִשְׁגַּזְתִּי יוֹתֵר. וְכָעֵת נִמְצָא, שֶׁאָפָלוּ דָּבָר אֶחָד אֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְלֹא רוֹצֶה לִלְמֹד דָּבָר.

אָמַר לוֹ רַבִּי בּוֹן, אוּלַי יְזָכֶה לִבֵּן שֶׁיְּלַמֵּד אוֹתוֹ תּוֹרָה הַרְבֵּה. בֵּינְתַיִם קָם אוֹתוֹ הָעָלֵם מִמְּטָתוֹ, וְדִלֵּג עֲלֵיהֶם, וְיָשַׁב בֵּינֵיהֶם. הִסְתַּכֵּל בּוֹ רַבִּי בּוֹן. אָמַר, אֲנִי רָאִיתִי בְּפָנָיו שֶׁאוֹר גָּדוֹל שֶׁל הַתּוֹרָה יֵצֵא מֵהָעָלֵם הַזֶּה.

פָּתַח אוֹתוֹ רָזָק וְאָמַר, (איוב לב) צָעִיר אֲנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים עַל כֵּן זָזַלְתִּי וְאִירָא מֵזַּוֹת דֵּעִי אֶתְכֶם. עַד שֶׁפָּתַח וְאָמַר בִּדְבָרִים שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.

וְאָמַר, עַכְשָׁו (שֶׁאָמַרְתָּ) שֶׁאֲפָלוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לֹא יָדַעְתִּי – בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן יֵשׁ דְּבָרִים יְדוּעִים, וְהֵם י׳. אֶזֶד – לְתִקּוּן הַשַּׁלְזָן כְּפִי אוֹתוֹ הַמָּזוֹן (וְלִזְמַן). וּמִי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מָזוֹן כָּל כָּךְ וְיִסַּדֵּר שֻׁלְזָנוֹ – הוּא מְשֻׁבָּזז, מְשׁוּם שֶׁיּוֹשֵׁב לֶאֱכֹל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּתוּב וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ.

שֵׁנִית – נְטִילַת יָדַיִם קֹדֶם אֲכִילָה. מִי שֶׁאוֹכֵל בְּלִי נְטִילַת יָדַיִם, כְּאִלּוּ אָכַל טָמֵא.

שְׁלִישִׁית – נְטִילַת יָדַיִם שֶׁיִּטֹּל יָמִין בִּשְׂמֹאל, וְיִשַּׁמֵּשׁ בִּשְׂמֹאל אֶת הַיָּמִין, וְיִטֹּל עַד שֶׁעוּר הַפֶּרֶק שֶׁגָּזְרוּ זַכְמִים.

רְבִיעִית – שֶׁצָּרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדוֹ לְאַזַּר הַנְּטִילָה בְּשָׁעָה שֶׁמְּבָרֵךְ, וְיַזֵּג שְׁתֵּי זְרוֹעוֹתָיו כְּאַזַּת בִּשְׁעַת הַגְּבָהַת יָדָיו.

חֲמִישִׁית – שֶׁצָּרִיךְ לִסְמֹךְ בְּרָכָה לַנְּטִילָה הַזּוֹ.

שִׁשִּׁית – לָתֵת מֵהַפַּת לַעֲנִיִּים.

שְׁבִיעִית – לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, וּלְדַקְדֵּק בַּה״א, וְאָסוּר לֶאֱכֹל בְּלִי בְּרָכָה.

שְׁמִינִית – הָאוֹכֵל עַל שֻׁלְחָנוֹ, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה גַּרְגָּרָן וּבַלְעָן, אֶלָּא כְּאוֹכֵל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

תְּשִׁיעִית – צָרִיךְ לוֹמַר עַל שֻׁלְחָנוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה. וְיָזִיד שֶׁאֵין לוֹ עִם מִי לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, דַּי לוֹ בִּבְרָכוֹתָיו.

עֲשִׂירִית – מַיִם אֲזָרוּנִים זוֹבָה, וְלֹא הִצְרִיכוּ בוֹ בְּרָכָה, אַף עַל גַּב שֶׁיָּדָיו מְזֻהָמוֹת מִתּוֹךְ הַמַּאֲכָל. וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל רְוִיצַת יָדַיִם.

כָּל הָעֲשָׂרָה הַלָּלוּ הֻצְרְכוּ קֹדֶם בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְכָל אָזַד וְאָזַד יֵשׁ בּוֹ טַעַם מִתּוֹךְ הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וַאֲנִי זְזַרְתִּי עֲלֵיהֶם.

אָזַד – לְתִקּוּן הַשֻּׁלְחָן עַל אוֹתוֹ הַמָּזוֹן שֶׁל אָדָם, מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ, שֶׁנּוֹתֵן לוֹ מָזוֹן לְגוּפוֹ. שֶׁשָּׁנִינוּ, קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּקְרִיעַת יַם סוּף.

לָמָּה קָשִׁים? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמְּזוֹנוֹת הָעוֹלָם אֵין בָּאִים אֶלָּא מִתּוֹךְ הַדִּין, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲבִיר עַל הַדִּין, וְזָן אֶת הָרְשָׁעִים, אֶת הַהֲגוּנִים וְלִשְׁאֵינָם הֲגוּנִים. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זָן אֶת כֻּלָּם, מִקַּרְנֵי רְאֵם עַד בֵּיצֵי כִנִּים.

וּשְׁכִינָה עוֹמֶדֶת וְרוֹאָה עַל כָּל אָזַד וְאָזַד מִיִּשְׂרָאֵל, כַּכָּתוּב (יחזקאל

מא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה׳. וַדַּאי. וְכָתוּב וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ. לְפָיְכָךְ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה שֻׁלְחָנוֹ בַּזוֹל עָרוּךְ וְלֹא עָרוּךְ, וּבְיוֹם שַׁבָּת צָרִיךְ תּוֹסֶפֶת שִׁנּוּי אַזֵּר לַמְּעָלָה.

שֵׁנִית – נְטִילַת יָדַיִם קֹדֶם אֲכִילָה, מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֲכִילָה צְרִיכָה נְקִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְמַעְלָה. שֶׁכֵּךְ אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, מַהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים עז) לָזֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ – הַלָּזֶם שֶׁמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹכְלִים.

מַה יוֹצֵא מִזֶּה? אֶלָּא מָה מַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹכְלִים בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וּבְנְקִיּוּת – אַף יִשְׂרָאֵל כֵּן צְרִיכִים לֶאֱכֹל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, שֶׁכָּתוּב (ויקרא יא) וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם. אֵלּוּ מַיִם רִאשׁוֹנִים. וְהְיִיתֶם קְדֹשִׁים – אֵלּוּ מַיִם אַזְּרוֹנִים. כִּי קָדוֹשׁ – זֶה שֶׁמֶן טוֹב. אֲנִי ה׳ – זוֹ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.

וְכָךְ אוֹמְרִים. וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם, שֶׁכָּל הָאוֹכֵל בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וּבְנְקִיּוּת, נִדְמֶה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים. וְשֶׁכָּתוּב כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה׳, מְלַמֵּד שֶׁצָּרִיךְ כַּוָּנָה בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן.

וְכָל הָאוֹכֵל בְּלֹא נְטִילַת יָדַיִם, אֲכִילָתוֹ טָמֵא. וְהַשְּׁכִינָה מַה הִיא אוֹמֶרֶת? (משלי כג) אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עָיִן וְאַל תִּתְאַו לְמַטְעַמּוֹתָיו. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ מִדַּת פַּרְעָנוּת בָּעוֹלָם, וּשְׁמוֹ עַיִן הָרָע. וְכָל הָאוֹכֵל בְּלֹא נְטִילַת יָדַיִם, אוֹתָהּ הַמִּדָּה שֶׁל פַּרְעָנוּת שׁוֹרָה עָלָיו. וְכָל אוֹתוֹ הַמַּאֲכָל שֶׁלָּהּ הוּא נִקְרָא לֶחֶם רַע עָיִן.

שֶׁכָּךְ אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שְׁתֵּי מִדּוֹת עוֹמְדוֹת עַל שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם, אַזַּת מִדַּת טוֹב, וְאַזַּת מִדַּת רַע. כְּשֶׁהָאָדָם מְקַדֵּשׁ יָדָיו וּמְבָרֵךְ, מִדַּת טוֹב אוֹמֶרֶת: זֶהוּ שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּמַנִּיחָה יָדֶיהָ עַל רֹאשׁוֹ וְאוֹמֶרֶת לוֹ: עַבְדִּי אָתָּה, עַבְדּוֹ שֶׁל מָקוֹם אַתָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מט) וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר.

וּכְשֶׁאֵין אָדָם מְקַדֵּשׁ אֶת יָדָיו וְאוֹכֵל, מִדַּת רַע אוֹמֶרֶת: זֶה שֻׁלְחָנִי הוּא! מִיָּד

שׁוֹרָה עָלָיו וּמְטַמְּאָה אוֹתוֹ, וּמַאֲכָלוֹ נִקְרָא לֶחֶם רַע עָיִן.

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּבָבֶל, בְּאִישׁ אֶחָד שֶׁזִּמֵּן אוֹתוֹ הֶעָנִי לֶאֱכֹל. רָאָה אוֹתוֹ שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו וְאָכַל. אוֹתוֹ הֶעָנִי קָם מֵהַשֻּׁלְחָן וְהָלַךְ לוֹ. קָרָא לוֹ וְאָמַר לוֹ: שֵׁב בִּמְקוֹמְךָ וֶאֱכֹל!

אָמַר לוֹ: זֶס וְשָׁלוֹם שֶׁאֲנִי אוֹכֵל עִמְּךָ, שֶׁעָלֶיךָ כָּתוּב (משלי כג) אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עָיִן וְכוּ', וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמַּאֲכָלְךָ טָמֵא, וְכָתוּב (ויקרא יא) וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֵתֶם בָּם. שֶׁכָּל מִי שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו רוּזַ רַע עַיִן, מְקַבֵּל טֻמְאָה סְתוּמָה, שֶׁאֵין לָהּ פְּתִיזוּת כְּלָל. בָּא הַמַּעֲשֶׂה לִפְנֵי זַכָּמִים, וְנָתְנוּ לְאוֹתוֹ הֶעָנִי מֵאָה זוּזִים.

בָּכָה רַבִּי זַגַּי וְאָמַר, אַשְׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל! אַשְׁרֵיכֶם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת! וּמָה הֶעָנִי, שֶׁהָיָה רָעֵב, וְעָצַר בְּעָיו, וְשָׁמַר עַצְמוֹ, וְלֹא זָשַׁשׁ אֶלָּא לִכְבוֹד אֲדוֹנוֹ – כַּמָּה שָׂכָר טוֹב עָתִיד לְמִי שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.

הַשְׁלִישִׁית – לִטֹּל יָמִין בִּשְׂמאל, מִשּׁוּם שֶׁהַיָּמִין יֵשׁ לוֹ שֶׁבַח עַל הַשְּׂמאל בַּכֹּל, וְצָרִיךְ לִטֹּל אֶת הַיָּמִין בַּשְּׂמאל וּלְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ, שֶׁהֲרֵי הַיָּמִין שֶׁל הָאָדָם כְּגָוֶן עֶלְיוֹן, לִהְיוֹת לוֹ שֶׁבַח עַל הַשְּׂמאל.

שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּיָמִין, שֶׁכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ. וְכָתוּב (תהלים קיז) יְמִין ה' רוֹמֵמָה יְמִין ה' עֹשָׂה חָיִל. וְעַל זֶה, כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל.

לְקַדֵּשׁ יָדָיו, צָרִיךְ הַשְּׂמאל לְקַדֵּשׁ אֶת הַיָּמִין. הַכֹּהֵן שֶׁעוֹלֶה לַדּוּכָן, מִפְּנֵי נוֹטֵל יָדָיו? הֲוֵה אוֹמֵר מִלְּוַי, שֶׁהוּא מִצַּד הַשְּׂמאל, שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ אֶת הַכֹּהֵן הָעוֹלֶה לַדּוּכָן לִהְיוֹת יָמִין כָּרָאוּי וּלְהִתְקַדֵּשׁ מִתּוֹךְ הַשְּׂמאל. אַף כָּאן גַּם, הַיָּמִין לֹא צָרִיךְ לְהִתְקַדֵּשׁ אֶלָּא מִתּוֹךְ הַשְּׂמאל.

וְעוֹד, צָרִיךְ לִטֹּל אֶת כָּל פַּרְקֵי הַיָּד. אַרְבָּעָה עָשָׂר פְּרָקִים הֵם, שֶׁנִּקְרָאִים י"ד, וְזֶה הוּא כִּי יָד עַל כֵּס י"ה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרָה רַב הַמְנוּנָא סָבָא בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא רֵאשׁ וְסוֹף, שֶׁנִּקְרָאִים א"ת ב"ש. וְכָל אוֹתָם י"ד הַפְּרָקִים, בְּסוֹד

שֶׁל אַלְפָּ"א בֵּי"ת"א, מִתּוֹךְ ה' וַמַּעְלָה, וְנִקְרָאִים י"ד פָּרָקִים. וי"ד עוֹבְדִים לִי"ד, לִהְיוֹת כְּלָל שֶׁל יָמִין בַּשְּׂמאל, וְהַשְּׂמאל בַּיָּמִין, וְעַל זֶה נִטִּילַת יָדַיִם, לְהַכְלִיל זֶה עִם זֶה.

רְבִיעִית – שֶׁצָּרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו בְּשָׁעָה שֶׁמְּבָרֵךְ לְאַוזַר נְטִילָה, וְיַקְדִּישׁ יָדָיו, שֶׁכָּתוּב (תהלים קלד) שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת ה'. מָה הַטַּעַם?

מִשּׁוּם שֶׁהָאָצְבָּעוֹת הֵן דְּיוֹקָן עֶלְיוֹן. הָאָצְבָּעוֹת הֵן זְמֵשׁ. אַרְבַּע אָצְבָּעוֹת שֶׁהֵן מְזַוְּגוֹת יַזַּד, יֵשׁ בָּהֶן שְׁלֹשָׁה פָּרָקִים בְּכָל אַוזַת, שֶׁהֵן סוֹד שֶׁל דְּיוֹקָן הַמֻּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. שֶׁהֲרֵי הַמֻּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא אַרְבַּע, וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר פָּרָקִים, וְעַל כֵּן שֵׁם הַמְפֹרָשׁ שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת הוּא. וְזֶהוּ שֵׁם הַמְפֹרָשׁ בְּאוֹתִיּוֹתָיו, הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר פָּרָקִים, כָּל פָּרָק וּפָרָק נִקְרָא אוֹת.

אָצְבַּע יְתֵרָה שֶׁנִּקְרֵאת גּוּדָל, שֶׁהִיא זוּוִ מֵהֶם, וְיֵשׁ בָּהּ שְׁנֵי פָּרָקִים. אוֹתָם שְׁנֵי הַפָּרָקִים, שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת טְמִירוֹת בִּשְׁתֵּי דְּרָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת טְמִירוֹת. הַשָּׁבַזז שֶׁל כֻּלָּם הֵם.

וְהַמַּפְתֵּזז שֶׁל כֻּלָּם לְמַעְלָה, אֶל אוֹתוֹ הַטָּמִיר שֶׁאֵינוֹ מִתְגַּלֶּה, וְאֵלּוּ הַפָּרָקִים כֻּלָּם זְקוּפִים אֶל אוֹתוֹ הַטָּמִיר לְאַוזַר שֶׁמִּתְקַדְּשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם מִתְבָּרְכִים מִמֶּנּוּ.

וְעַכְשָׁו, כֵּיוָן שֶׁהִתְקַדְּשׁוּ, צָרִיךְ לְזַקֵּף אֶת הָאָצְבָּעוֹת לְמַעְלָה, לְהָעִיר אוֹתָם הַפָּרָקִים הָעֶלְיוֹנִים הַקְּדוֹשִׁים (שֶׁהִסְתַּתְּרוּ). וְעַל כֵּן, ה' אָצְבָּעוֹת וי"ד הַפָּרָקִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן – הֲרֵי תִּשְׁעָה עָשָׂר. וּב' פָּרָקִים עֶלְיוֹנִים – הֲרֵי עֶשְׂרִים וְאֶזֶד בְּזִרוֹעַ הַיָּמִין, כְּנֶגֶד אֶהְיֶה שֶׁזְּשְׁבּוֹנוֹ עֶשְׂרִים וְאַוזַת. וְכֵן בְּיַד שְׂמאל עֶשְׂרִים וְאֶזֶד, כְּנֶגֶד אֶהְיֶה שֶׁזְּשְׁבּוֹנוֹ עֶשְׂרִים וְאַוזַת. וְעַל זֶה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה.

וְהַסּוֹד, אֶהְיֶ"ה רא"שׁ אֶהְיֶה. אֲשֶׁ"ר הֶפְכּוֹ רא"שׁ. וְעַל זֶה אָמַר (דברים כט) רָאשֵׁיכֶם שִׁבְטֵיכֶם. רָאשֵׁיכֶם – זְרוֹעַ יָמִין. שִׁבְטֵיכֶם – זְרוֹעַ שְׂמאל.

הַזַּמִּישִׁית – שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ בְּכַוָּנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, כְּדֵי לְעוֹרֵר בְּרָכוֹת לְמַעְלָה, בַּדִּיּוּקָן שֶׁל הָאָבָּעוֹת. הַשִּׁשִּׁית – לָתֵת מֵאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל לְעָנִי, שֶׁזֶּהוּ כָּרָאוּי. וּמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לָתֵת מֵאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל שֶׁהוּא אוֹכֵל, מִכָּל הַמִּשְׁפָּרִים שֶׁהוּא תָּאֵב, שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָּהֱנָה מֵאוֹתוֹ הַמָּזוֹן שֶׁהוּא נוֹתֵן לָעָנִי, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַמַּאֲכָל שֶׁהוּא נוֹתֵן, עוֹשֶׂה נַזָּת לְנֶפֶשׁ הֶעָנִי הַזֶּה, וּמִשַּׂמְּחוֹ אוֹתוֹ.

הַשְּׁבִיעִית – לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא עַל הַלֶּחֶם. שֶׁכְּךְ אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא, שֶׁבַּע אֲרָצוֹת הֵן, וְכֻלָּם מְדוֹרִים לְמַטָּה. וּמִכֻּלָּן לֹא הִתְרַצָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בַּתֶּבֶל הַזּוֹ. וּבְכֻלָּן לֹא הָיוּ מֵאוֹתָם שִׁבְעָה מִינִים אֶלָּא בַּתֶּבֶל הַזּוֹ.

וּבְכֻלָּן נוֹתֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל הָעֲשָׂבִים וְכָל יְבוּלֵי הָאָרֶץ בְּיַד מְמֻנִּים, פָּרַט לְאֵלּוּ שִׁבְעַת הַמִּינִים, לֶחֶם שֶׁל מַאֲכַל בְּנֵי הָאָדָם. וּמִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בַּה״א שֶׁל הַמּוֹצִיא, שֶׁהֲרֵי הַלֶּחֶם נִמְסָר בְּיָדוֹ, וְלֹא בִּידֵי הַמְמֻנִּים, וְהוּא שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ וְלֹא אַזַּר, וְלָכֵן הַ׳מּוֹצִיא, וְלֹא מוֹצִיא.

הַשְּׁמִינִית – שֶׁלֹּא יְהֵיֶה גַּרְגָּרָן וּבַלְעָן, אֶלָּא כְּמִי שֶׁאוֹכֵל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. שֶׁאֵין הַבְּרָכָה שׁוֹרָה בְּמֵעָיו שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁנִּמְצָא בַּלְעָן, אֶלָּא בְּאוֹתוֹ שֶׁלֹּא נִמְצָא בַּלְעָן. וְהַבַּלְעָן הוּא כְּמוֹ עֵשָׂו, שֶׁכָּתוּב (בראשית כה) הַלְעִיטֵנִי נָא מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה, דֶּרֶךְ הַלְעָטָה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהַנָּזוּשׁ הָרָע שָׁרוּי בְּמֵעָיו, וְלֹא יִשְׂבַּע. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁנִּקְרָא רָשָׁע, שֶׁכָּתוּב (משלי יג) וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר. מִשּׁוּם כָּךְ צָרִיךְ לֶאֱכֹל בְּנַזָּת עַל שֻׁלְחָנוֹ, כְּמִי שֶׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

הְּשִׁיעִית – שֶׁיִּהְיֶה עַל שֻׁלְחָנוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, שֻׁלְחָן שֶׁאֵין בּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, הֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁאוֹכֵל מִזִּבְחֵי מֵתִים. זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כח) כִּי כָל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צֹאָה בְּלִי מָקוֹם. עֲבוֹדָה זָרָה נִקְרֵאת קִיא צוֹאָה.

מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן זַלָּקִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל לַיְלָה מְזוֹנוֹת לָעוֹלָם, לָעֶלְיוֹנִים וְלַתַּחְתּוֹנִים. בַּלַּיְלָה – לְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים עַל

מְקוֹמָם, וְשׁוֹלְטִים בַּלַּיְלָה, אוֹכְלִים בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי לא) וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרוֹתֶיהָ.

בַּיּוֹם – לְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים עַל מְקוֹמָם וְשׁוֹלְטִים בַּיּוֹם, מְזַמֵּן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָזוֹן בַּיּוֹם. כֵּיוָן שֶׁזִּמֵּן לָהֶם, לְאַזְהָרָתָם מְזַמֵּן לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה.

כָּל אוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁלְּמַעְלָה, בְּעוֹדָם אוֹכְלִים מְזוֹנָם, כֻּלָּם מוֹדִים וּמְשַׁבְּחִים וּמְנַשְּׁאִים אֶת אֲדוֹנָם, וְאַזְהָר כָּךְ אַף כָּךְ. כְּמוֹ זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, צָרִיךְ לָהֶם בַּגָּוֶן הַזֶּה מַמָּשׁ, לִהְיוֹת זְבֵרִים עִמָּהֶם.

הָעֲשִׂירִית – מַיִם אַזְהָרוֹנִים, שֶׁהֵם זוֹבָה, לְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָה הָרָעָה מִמֶּנּוּ, וְלָתֵת זֵלֶק לַצַּד הָרָע מֵאוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁעַל יָדוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְצֵא אֵלָיו מְקַטְרֵג.

שֶׁשָּׁנִינוּ, מִדָּה טוֹבָה נְטוּלָה אוֹתוֹ הָרָצוֹן וְהַכַּוָּנָה שֶׁל נְטִילַת יָדַיִם, וְהַמּוֹצִיא, וּבִרְכַּת הַנֶּהֱנִין, וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. מִדָּה רָעָה נְטוּלָה אוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁל יָדַיִם בְּמַיִם אַזְהָרוֹנִים, וּבָזֶה יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, (וְלֹא יְקַטְרֵג עָלָיו) וּבָזֶה נוֹטֵל זֵלְקוֹ.

וְעַל זֶה כָּתוּב, (רות ג) וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ, שֶׁבֵּרַךְ עַל מְזוֹנוֹ, וְשִׂמַּח אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא לֵב, אוֹתוֹ הַלֵּב שֶׁצָּרִיךְ לֵב וְרָצוֹן שֶׁל אָדָם.

וּמַיִם אַזְהָרוֹנִים זוֹבָה, וּמְקַבֵּל אוֹתָם אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא זוֹבָה, וּבְאוֹתָם הַמַּיִם נָזוֹחַ דַּעְתּוֹ. מִשּׁוּם שֶׁשְּׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ, אַזַּת נִקְרֵאת זְכוּת, וְאַזַּת נִקְרֵאת זוֹבָה. וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁל זֶה פּוֹתְחִים לִזְכוּת, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁל זֶה פּוֹתְחִים לִזּוֹבָה, וְנִדּוֹנִים לִזּוֹבָה. וְעַל זֶה, מַיִם אַזְהָרוֹנִים הֵם הַזַּלָּקִים שֶׁל זוֹבָה, שֶׁנֶּהֱנָה מִזֶּה. וְסוֹד יָפֶה.

כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה צְרִיכָה עֶשְׂרָה דְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁהֵעִירוּ בָּהֶם זַכָּמִים. בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בִּשְׁלֹשָׁה צָרִיךְ כּוֹס. שֶׁלֹּא בִּשְׁלֹשָׁה – אֵין צָרִיךְ כּוֹס. מָה הַטַּעַם? שֶׁכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אֵין מִתְבָּרֶכֶת אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה, וּמִשְּׁלֹשָׁה וָמַעְלָה. הֵנָּה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה – לֹא.

בִּשְׁלֹשָׁה, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁהוּא אוֹמֵר שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ. כָּאן לֹא אוֹמְרִים לְמִי מְבָרֵךְ, אַף עַל גַּב שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה, לֹא אָמַר לְמִי שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ, אוֹ לַשֵּׁם, וְלֹא אוֹמְרִים אֶלָּא נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ, וְלֹא אוֹמְרִים לְמִי.

וְכָאן הֵעִירוּ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁהַכּוֹס הַזּוֹ שֶׁל בְּרָכָה עוֹמֶדֶת לְפָנָיו, וְעֵינָיו מִסְתַּכְּלִים בָּהּ, וְהַסּוֹד – (דִּבְרִים יא) תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. וְאוֹתָהּ הַכּוֹס שֶׁל בְּרָכָה נוֹטֶלֶת בְּרָכוֹת וּמְזוֹנוֹת מִתּוֹךְ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. וּמֵאוֹתוֹ הַמָּזוֹן שֶׁהוּא נָטַל אָנוּ אוֹכְלִים.

וְעַל זֶה מִסְתַּכְּלִים בּוֹ, וְאוֹמְרִים נְבָרֵ"ךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ. נַסְכִּי"ם דַּעְתֵּנוּ לְבָרֵךְ, מִשּׁוּם שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ, מֵאוֹתוֹ הַמָּזוֹן שֶׁהוּא נָטַל לָזוּן אֶת הָעוֹלָם.

וְהֵם עוֹנִים וְאוֹמְרִים אֶל (הָעוֹלָם) הָעֶלְיוֹן, בָּרוּךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ זָזִינוּ. וְכָעֵת רוֹשְׁמִים וְאוֹמְרִים דַּרְגָּה יְדוּעָה, שֶׁכָּל הַמָּזוֹן יוֹצֵא מִמֶּנָּה, וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ. מִי הַבָּרוּךְ? אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ, הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת יוֹצְאוֹת מִמֶּנּוּ. וּבָרוּךְ הַזֶּה, מְנַיִן לָנוּ? שֶׁכָּתוּב (מלכים–א ב) וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ, הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ.

וְעַל זֶה הֵם אוֹמְרִים הָרַשָּׁם שֶׁל הַמָּקוֹם, מַה שֶּׁהוּא לֹא אָמַר. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא בִּינָה, מֵרִיק בְּרָכוֹת בָּרִאשׁוֹנָה לִשְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁתַּזְוִתֵיהָ, וְהֵם יָמִין וּשְׂמֹאל, וֶסֶד וּגְבוּרָה. וְעַל כֵּן נִרְשְׁמוּ אוֹתָם שְׁנַיִם, לַעֲשׂוֹת רַשָּׁם שֶׁל אוֹתָהּ הַדַּרְגָּה הָעֶלְיוֹנָה. אוֹתוֹ שֶׁמְּבָרֵךְ שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, נוֹטֵל הַכֹּל מִבֵּין שְׁנֵי הַצְּדָדִים, וְהוּא מְבָרֵךְ מִכָּאן וְהָלְאָה, וְרוֹשֵׁם הַמָּקוֹם וְהַדַּרְגָּה, וְאָז מַסְכִּימִים (מִתְבַּשְּׂמִים) יַזַּד בְּשָׁלוֹם גָּדוֹל שְׁנַיִם עָשָׂר הַשְּׁבָטִים שֶׁלְּמַעְלָה.

וּבְטוּבוֹ זָזִינוּ, וְלֹא מִטּוּבוֹ. שֶׁזֶּן בְּטוּב אֶת אוֹתוֹ הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן, שֶׁיָּצָא מִמִּדַּת הַטּוּב עַצְמָהּ, שֶׁנִּקְרֵאת טוּבוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ג) וְפָחֲדוּ אֶל ה' וְאֶל טוּבוֹ. אֶל ה' – זֶה הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. וְאֶל טוּבוֹ – זֶהוּ עֵץ הַחַיִּים. (ירמיה לא) וְנָהֲרוּ אֶל טוּב ה'. שֶׁעַל יָדוֹ נִזּוֹנִים וְנֶאוֹרִים כָּל הָעוֹלָמוֹת.

בַּעֲשָׂרָה, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בְּהַסְכָּמָה אַוָּות, מֵהָרֹאשׁ הָעֶלְיוֹן וְעַד סוֹף כָּל הַדְּרָגוֹת. אוֹתוֹ הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר וּרוֹשֵׁם, נְבָרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ.

וְכֵן מִשָּׁם וּלְהָלְאָה, כֵּיוָן שֶׁמְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַזָּן עַל הַמָּזוֹן שֶׁיָּצָא מִתּוֹךְ הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל, וְזוֹכֵר אַוָּר כָּךְ וְאוֹמֵר עַל אֶרֶץ וְזִמְדָּה, הַסּוֹד שֶׁל הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁאֶת כָּל הַבְּרָכוֹת צָרִיךְ בָּרִאשׁוֹנָה לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַמָּקוֹר שֶׁל הַכֹּל, וְאַוָּר כָּךְ אֶל הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן הַקָּדוֹשׁ.

כְּמוֹ זֶה בַּקְּדִישׁ, (שֶׁהֲרֵי הַגְּדֻלָּה בָּרִאשׁוֹנָה לְגַבֵּי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, וְאַוָּר כָּךְ קְדֻשָּׁה (לְגַבֵּי) הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן הַקָּדוֹשׁ) יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵיהּ רַבָּא. אוֹתוֹ הַשֵּׁם הַגָּדוֹל הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל, הַמָּקוֹר שֶׁל הַזַּיִם, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאוֹת כָּל הַבְּרָכוֹת וְכָל הַקְּדֻשּׁוֹת, וְזֶהוּ הָעוֹלָם הַבָּא. וְאַוָּר כָּךְ מַמְשִׁיכִים מִמֶּנּוּ בָּעוֹלָם שֶׁבָּרָא כִּרְצוֹנוֹ, הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן. בַּגָּן הַזֶּה כָּל הַבְּרָכוֹת, זוּיז מִתְפַּלָּה בַּבְּרָכוֹת שֶׁאָדָם שׂוֹזֶה בָּהֶן, שֶׁמַּתְוְזִיל מִמַּטָּה לְמַעְלָה.

בִּרְכַּת הָאָרֶץ, זֶה הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן, שֶׁנִּכְלָל בְּסוֹד שֶׁל בְּרִית וְתוֹרָה. הַבְּרִית – זֶה עֵץ הַזַּיִם, וְתוֹרָה – הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. זַיִם וּמָזוֹן – שֶׁיּוֹצְאִים מִן הָעוֹלָם הַבָּא לָזוּן בָּהֶם אֶת הָעוֹלָם הַתַּוְזִתּוֹן.

נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים זַיָּבִים בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן. אֲבָל הֵם אֵינָם מְבָרְכִים, שֶׁהֲרֵי עָנִינוּ, אוֹי לוֹ לָאָדָם שֶׁאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו מְבָרְכִים לוֹ.

וְאָמַר רַבִּי אַבָּא, נָשִׁים זַיָּבוֹת בְּמִקְרָא מְגֻלָּה, אֲבָל הֵן אֵינָן קוֹרְאוֹת לַאֲוֵזִרִים, אֲבָל זַיָּבוֹת לִשְׁמֹעַ הַבְּרָכָה מִפִּי הַמְבָרֵךְ. כְּעֵין זֶה זַיֶּבֶת הָאִשָּׁה לִשְׁמֹעַ הַבְּרָכָה מִפִּי בַּעְלָהּ, וְזַיָּב בַּעְלָהּ לְהַמְתִּין לָהּ עַל הַשֻּׁלְזָן, כְּדֵי לִשְׁמֹעַ מִפִּי הַמְבָרֵךְ.

אֵין שָׁם זָכָר – קוֹרְאִים לְמִי שֶׁמְבָרֵךְ לָהֶם. הָיוּ נָשִׁים הַרְבֵּה – הַמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן אֵינוֹ מְבָרֵךְ בַּשֵּׁם. שָׁשָׁנִינוּ, נָשִׁים אֵינָן מִצְטָרְפוֹת לְזִמּוּן. וְהוֹאִיל וְאֵינָן מִצְטָרְפוֹת לְזִמּוּן, אֵין מְבָרְכִים עֲלֵיהֶן בַּשֵּׁם, שֶׁעִקַּר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּזָכָר הוּא,

וְלֹא בִּנְקֵבָה. אֲבָל מְזַיָּבוֹת לִשְׁמֹעַ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּמְזַיָּבוֹת בְּמִקְרָא מְגִלָּה לִשְׁמֹעַ מִפִּי הַקּוֹרֵא.

בִּרְכַּת בְּנֵין יְרוּשָׁלַיִם בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, שֶׁהֲרֵי אָנוּ מְבָרְכִים עַד עַכְשָׁיו לְמַעְלָה, וְיֵשׁ לְבָרֵךְ לְמַטָּה, וּלְבָרֵךְ עַל בִּנְיַן הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהֲרֵי מִשָּׁם מָזוֹן יוֹצֵא לְכָל הָעוֹלָם. וּשְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם אֵינָם נְזוּנִים אֶלָּא מִשָּׁם, מִן הַתַּמְצִית. וְהַכֹּל הוּא בִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה, כְּלַל הַכֹּל. וְעַד כָּאן בִּרְכַּת הַזִּמּוּן.

וּמִי שֶׁמְּבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, מְשַׂמְּזוֹ לְמַעְלָה וּמְשַׂמְּזוֹ לְמַטָּה. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּשִׂמְחָה וּבְרָצוֹן הַלֵּב, כְּדֵי לְשַׂמְּזוֹ מִדַּת הַטּוֹב, שֶׁכָּתוּב וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ. זוֹהִי מִדַּת הַטּוֹב, שֶׁכָּתוּב (משלי טו) וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד. בָּאוּ הַזַּבָּרִים וְנָשְׁקוּהוּ, וְעָשׂוּ שִׂמְחָה וְהִלּוּלָה אַחֲרֵת, וְהוֹדִיעוּ אֶת כָּל בְּנֵי הַמָּקוֹם, וְשָׂמְחוּ רֹאשׁ לְכֻלָּם.

וַיָּבֹא לִשְׁכַּב בִּקְצֵה הָעֲרֵמָה (רות ג). רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יְהוּדַאי בָּאוּ לִטְבֶרְיָה. שָׁמְעוּ אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאוֹמֵר אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, וַיֹּאכַל בֹּעַז וַיֵּשְׁתְּ כו׳. וַיִּיטַב לִבּוֹ – אֲכִילַת זַיִּים שֶׁל מַעְלָה, וּמְאוֹתָם הַזַּיִּים שִׂמַּזּוּ אֶת לִבּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁשִּׂמַּזּוּ אוֹתוֹ, מִיָּד וַיָּבֹא לִשְׁכַּב בִּקְצֵה הָעֲרֵמָה – אֵלּוּ אַבָּנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת אֶת הַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ז) בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת זְטִים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים.

וּמַה שֶּׁכָּתוּב (רות ג) וַתָּבֹא בַלָּט וַתְּגַל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב – נִשְׁכְּבָה לְרַגְלָיו, וְלֹא נִשְׁכְּבָה כְּנֶגְדּוֹ, וְלֹא אָכְלוּ. וַיְהִי בַּזַּצִי הַלַּיְלָה, מִכָּאן שֶׁעַד זַצִי הַלַּיְלָה לֹא יָדַע, שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִכְנָס לְגַן עֵדֶן עִם הַצַּדִּיקִים אֶלָּא עַד אַזַּר זַצִי הַלַּיְלָה.

שֶׁהֲרֵי בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה כָּל הַנְּשָׁמוֹת עוֹלוֹת, וַעֲרֵמַת הַזּוֹטִים מִתְתַּקֶּנֶת בָּהֶם. כְּשֶׁנֶּחֱלָק הַלַּיְלָה, אָז קוֹל מִתְעוֹרֵר וְקוֹרֵא, וְאוֹתוֹ הַקּוֹל מִתְעוֹרֵר מִצַּד הַצָּפוֹן. וְאוֹתָם הַשַּׁלְהֲבוֹת מַגִּיעוֹת עַד אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא גֶּבֶר, וְאָז קוֹרֵא בְּזַזִיל, וְנִקְרֵאת קְרִיאַת הַגֶּבֶר. וּמֵיהוּ? גַּבְרִיאֵ״ל. מִכָּה אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת בְּכַנְפֵי

הַתַּרְנְגוֹל שֶׁלְּמַטָּה, וְקוֹרֵא.

וְאָז מַעֲלָה וּמַטָּה בְּקִיּוּם הַדִּין שֶׁל הַשְּׁמוֹאל עוֹמְדִים. וְאָז כָּתוּב (רות ג) וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת וְהִנֵּה אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת מַרְגְּלֹתָיו.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה. שָׁנִינוּ, שָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת הוּא הַלַּיְלָה, וְעַל כָּל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹאֵג כַּאֲרִי. וּבְכָל מִשְׁמָרָה וּמִשְׁמָרָה מַלְאָכִים יְדוּעִים, מְמֻנִּים בַּלַּיְלָה בִּשְׁלֹשׁ הַמִּשְׁמָרוֹת הַלָּלוּ.

בַּמִּשְׁמָרָה הָרִאשׁוֹנָה, הֵם הַמַּלְאָכִים שֶׁאוֹמְרִים שִׁירָה בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה. וּמַה הֵם אוֹמְרִים? (תהלים כד) לְדָוִד מִזְמוֹר לַה' הָאָרֶץ וְגוֹ', (שם) מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה'. (שם) נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב וְגוֹ'.

מִשּׁוּם שֶׁכָּל נִשְׁמוֹת בְּנֵי הָאָדָם יוֹצְאוֹת וְרוֹצוֹת לַעֲלוֹת. כְּשֶׁעוֹלוֹת לַמָּקוֹם שֶׁל הַמְמֻנִּים הַלָּלוּ שָׁשָׁם עוֹמְדִים הַמִּשְׁמָרָה הָרִאשׁוֹנָה, יֵשׁ שָׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה הֵיכָלוֹת, כְּזֶשְׁבּוֹן יְמוֹת הַשָּׁנָה, וּמְמֻנִּים מְגִנִּים עֲלֵיהֶם.

אִם זוֹכוֹת אוֹתָן הַנְּשָׁמוֹת, פּוֹתְחִים לָהֶן פְּתָחִים עֶלְיוֹנִים. וְאִם לֹא, דּוֹחִים אוֹתָן הַחוּצָה, וְהוֹלְכוֹת וּמִשּׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָעוֹלָם, וּפוֹגְשׁוֹת אֶת אוֹתָן הָרוּחוֹת הָרָעוֹת, וּמוֹדִיעוֹת לָהֶן דְּבָרִים, מֵהֶם כּוֹזְבִים וּמֵהֶם אֱמֶת. אִם זוֹכוֹת לְהִכָּנֵס, פּוֹתְחִים לָהֶן פֶּתַח, וְנִכְנָסוֹת וְעוֹלוֹת לִמְקוֹם אוֹתָן הָאֲוִזִּרוֹת.

מִשְׁמֶרֶת שְׁנִיָּה, שָׁם הֵם הַמְמֻנִּים הָאֲוִזִּרִים, שֶׁנִּקְרָאִים אֲבֵלֵי צִיּוֹן, שֶׁמִּתְאַבְּלִים עַל זֶרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁל קְרִיאַת הַגֶּבֶר, שֶׁמִּתְעוֹרֶרֶת אוֹתָהּ הַשַּׁלְהֶבֶת שֶׁל צַד הַצָּפוֹן, מֵאוֹתָהּ הִתְעוֹרְרוּת הַשַּׁלְהֶבֶת הַזֹּאת, כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת לָעוֹלָם הַזֶּה, עַד כַּנְפֵי הַתַּרְנְגוֹל שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, קוֹרֵא בְּזַעַם, וְאוֹמֵר: הִתְעוֹרְרוּ לַבְּכִיָּה שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַשָּׁלוֹם, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָיוּן.

מִי שֶׁרוֹאֶה בְּכִי, וּמִי שֶׁלֹּא רוֹאֶה בְּכִי, כֻּלָּם מִתְכַּנְּסִים לַבְּכִי שֶׁל בֵּית

הַמִּקְדָּשׁ. מִי רָאָה הָעֲרֻבּוּבְיָה שֶׁל כָּל צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם, וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁגּוֹעוֹת וּבוֹכוֹת?

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹעֶה וּבוֹכֶה, וּבוֹעֵט בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים (וְתִשְׁעִים) רְקִיעִים. וְאָז, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה כָּתוּב, (רות ג) וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת. הָאִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁשּׁוֹאֵג וְנוֹתֵן קוֹל עַל חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה כה) ה' מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ. שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ – זוֹ הַשְּׁכִינָה. וַיִּלָּפֵת – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ו) יִלָּפְתוּ אָרְזוֹת דַּרְכָּם.

וְאָז הוּא בּוֹעֵט בְּכָל הָרְקִיעִים, וְכָל הַצְּבָאוֹת וְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת בּוֹכִים וּמִתְאַבְּלִים בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. מַה הֵם אוֹמְרִים? (תהלים עט) אֱלֹהִים בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלָתֶךָ וְגוֹ'. נָתְנוּ אֶת נִבְלַת עַבָדֶיךָ וְגוֹ'. (שם קלט) עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל וְגוֹ'.

וַיִּלָּפֵת, לָמָּה? מִשּׁוּם (שֶׁהֲרֵי) הִנֵּה אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת מַרְגְּלֹתָיו, שׁוֹכֶבֶת לֶעָפָר, מְהֻדֶּקֶת בֵּין הָרַגְלַיִם, זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אָז בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִיא מִתְעוֹרֶרֶת אֵלָיו, וְהוּא שׁוֹאֵל אוֹתָהּ, מִי אַתְּ בִּתִּי בַּגָּלוּת, וּמִי אַתְּ בַּשָּׁעָה הַזּוֹ?

וַתֹּאמֶר אָנֹכִי רוּת אֲמָתֶךָ. רְוִיָּה בְּצַעַר, רְוִיָּה בְּמַכְאוֹבִים עַל בָּנַי (שֶׁהֵם) בַּגָּלוּת, וְעַל הַפַּלְטֵרִין הַקְּדוֹשִׁים שֶׁגַּרַשְׁתִּי מֵהֶם. וְלֹא דַי שֶׁגֵּרַשְׁתִּי, אֶלָּא שֶׁמְּזַרְפִים וּמְקַלְלִים בְּכָל יוֹם עֲלֵיהֶם, וְאֵין לִי פֶּה בַּגָּלוּת לְהַזְהִיר לָהֶם.

וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַה' בִּתִּי הֵיטַבְתְּ חַסְדֵּךְ הָאַחֲרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן לְבִלְתִּי לֶכֶת אַחֲרֵי הַבַּחוּרִים אִם דַּל אִם עָשִׁיר. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בִּתִּי, נִזְכַּר לְפָנַי, כְּשֶׁדָּוִד מְשִׁיחוֹ גָּרַשׁ מִירוּשָׁלַיִם, וְהוּא בָּא עַד בַּחוּרִים, וַיָּצָא שִׁמְעִי בֶּן גֵּרָא מִן הַיְמִינִי אָל מְשִׁיחוֹ, וְגִדֵּף וְקִלֵּל אֵלָיו, וְשָׁתַק. כְּמוֹ הַגִּדּוּף הַזֶּה לֹא הָיָה גִּדּוּף, וְקִלֵּל אוֹתוֹ קְלָלָה נִמְרֶצֶת, וְלֹא זָזַשׁ לַהֲשִׁיבוֹ, וְשָׁתַק.

וְכָעֵת בַּגָּלוּת, אַף כָּאן זֶסֶד וֶאֱמֶת הִרְבֵּה עָשִׂית עִמָּדִי, וְהֵיטַבְתְּ (שֶׁהֵיטַבְתְּ) אֶת הַזֶּסֶד הָאַחֲרוֹן הַזֶּה מֵאוֹתוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה מִבַּחוּרִים, וְאֵינָךְ זוֹשֶׁשֶׁת לָלֶכֶת אַחַר הַזָּרוּפִים וְהַגִּדּוּפִים שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים, שֶׁהֵם כְּמוֹ אוֹתוֹ

מִבַּזּוּרִים. אִם דַּל – זֶה אַסְפַּסְיָנוּס, שֶׁלֹּא הָיָה בֶּן מֶלֶךְ. וְאִם עָשִׁיר – זֶה גְּבוּכַדְנֶצַּר הַמֶּלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ, רֹאשׁ הַזָּהָב.

וְזָכְמַת שְׁלֹמֹה אֶל שִׁמְעִי, מַה כָּתוּב בּוֹ? (שמואל־ב טז) צֵא צֵא אִישׁ הַדָּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיָּעַל. צֵא צֵא פַּעֲמַיִם. צֵא מִירוּשָׁלַיִם, צֵא מִבֵּיתְךָ. אָמַר לוֹ שְׁלֹמֹה, אֵינִי כָךְ, אֶלָּא (מלכים־א ב) בְּנֵה לְךָ בַּיִת בִּירוּשָׁלַיִם וְגוֹ', וְהָיָה בְּיוֹם צֵאתְךָ וְגוֹ'.

וְעַל זֶה אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֵיטַבְתָּ וַסִּדְתָּ הָאַזָּרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן, שֶׁהִתְקַיַּמְתָּ בְּקִיּוּם אֵלַי, וְלֹא וָשַׁשְׁתָּ לַזֵּרוּף וְהַגִּדּוּף שֶׁל שְׁאָר הָעַמִּים. אֲבָל לִינִי הַלַּיְלָה, תִּהְיֶה כָּעֵת בַּגָּלוּת, וְהוֹבִילִי אֶת בָּנַיִךְ לְשָׁם בַּתּוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְאִם יָעִידוּ עָלַיִךְ מַעֲשִׂים טוֹבִים לִגְאֹל אוֹתָךְ – יִגְאַל, וְאִם לֹא – וּגְאַלְתִּיךְ אָנֹכִי. זֵז ה' שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, עַד שֶׁיָּבֹא הַבֹּקֶר וְהָאָרַת הַגְּאֻלָּה. (לִינִי הַלַּיְלָה וְגוֹ').

בְּשָׁעָה שֶׁנָּזְלָק הַלַּיְלָה, הִיא מִתְעוֹרֶרֶת אֵלָיו, וְאָז נִכְנָס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן הָעֵדֶן עִם הַצַּדִּיקִים, לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּתּוֹרָה בְּגַן הָעֵדֶן עַד בֹּא הַיּוֹם.

וְאָז בָּא הַגּוֹאֵל. מָתַי? בְּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְפַּלְלִים תְּפִלָּה, וְסוֹמְכִים גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, וְיִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִים עַל הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּכְשֶׁלֹּא סוֹמְכִים גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, אָז לֹא סוֹמֵךְ זֶה אֶת זֶה, וְהוֹלֶכֶת בַּגָּלוּת.

וְהִנֵּה הַגֹּאֵל עֹבֵר אֲשֶׁר דִּבֶּר בֹּעַז (רות ד), זֶהוּ גּוֹאֵל קָרוֹב, יוֹתֵר קָרוֹב לַגְּאֻלָּה. הַרְבֵּה קָרוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, וְהַיְמִין הָעֶלְיוֹן.

וַיֹּאמֶר סוֹרָה שִׁבָּה פֹּה פָּלוֹנִי אַלְמוֹנִי. מַה זֶּה אַלְמוֹנִי? אַלְמוֹנִי מַמָּשׁ. שֶׁהֲרֵי כָּתוּב, הֵשִׁיב אָזוֹר יְמִינוֹ. לָמָּה? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי עַד קֵץ הַיָּמִין שׁוֹכֶבֶת לָאָרֶץ, אָז הוּא אַלְמוֹנִי. פָּלוֹנִי מְכֻסֶּה, גָּנוּז מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

לֹא אוּכַל לִגְאֹל לִי פֶּן אַשְׁוֶזית אֶת נַזָּלָתִי (שם). מִכָּאן שֶׁשְּׁנֵי מְשִׁיזִים הֵם, גּוֹאֵל קָרוֹב וְגוֹאֵל רָזוּק. גּוֹאֵל קָרוֹב מִצַּד הַיָּמִין. גּוֹאֵל רָזוּק זֶה מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף. וּמִי הוּא? יוֹסֵף שֶׁנִּקְרָא צַדִּיק, וְזֶהוּ הַמָּשִׁיחַ שֶׁבָּא רִאשׁוֹן.

לֹא אוּכַל לִגְאָל לִי, שֶׁהַיְרֵי הַיָּמִין (שֶׁהוּא לְאָזוֹר, שֶׁכָּתוּב (איכה ב) הֵשִׁיב אָזוֹר יְמִינוֹ), כָּתוּב בּוֹ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. וְעַד שֶׁנּוֹשָׁע זֶה, לֹא אוּכַל לִגְאָל לִי.

גְּאַל לְךָ אַתָּה אֶת גְּאֻלָּתִי. שֶׁהַיְרֵי בָּשִׁיזָ בֶּן יוֹסֵף בָּא וְיִגְאַל הָרִאשׁוֹן. אָזַר כָּךְ מִתְעוֹרֵר הַיָּמִין הַגָּנוּז, שֶׁהוּא גָּנוּז לִשְׁנֵי הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ, צַדִּיק וְצַדָּק. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ שֶׁהוּא גָּנוּז לַצַּדִּיקִים, וּבָזֶה יָקוּמוּ וְיִתְזַבְּרוּ בִּתְשׁוּקָה בִּגְנִיזָה, לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת וּפֵרוֹת בָּעוֹלָם, וְאָז יְמִין ה׳ רוֹמֵמָה.

וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לְבֹעַז קְנֵה לָךְ וַיִּשְׁלֹף נַעֲלוֹ (רות ד), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב כ) שָׁלַף וַיֵּצֵא מִגֵּוָה. (שָׁלַף אִישׁ – זֶה מ״שֶׁה) בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל בְּרִית מְדַבֵּר, וּבִלְשׁוֹן כָּבוֹד. שֶׁכֵּיוָן שֶׁמִּתְעוֹרֵר הַיָּמִין אֶל הַצַּדִּיק, מִיָּד וַיִּשְׁלֹף נַעֲלוֹ, (הַהִתְעוֹרְרוּת) שֶׁלּוֹ אֶל הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. (אָז מִתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת תּוֹלָדוֹת בָּעוֹלָם) בְּכֹחַ אוֹתוֹ הַגּוֹאֵל הַקָּרוֹב, וּמְעוֹרֵר אוֹתוֹ אֶל הָעוֹלָם, וְאוֹמֵר קְנֵה לָךְ.

עַד כָּאן סוֹדוֹת הַמְּגִלָּה הַזּוֹ. בָּאוּ רַבִּי נְהוֹרַאי וְרַבִּי יְהוּדַאי, וְנָשְׁקוּ רֹאשׁוֹ וְיָדוֹ. אָמְרוּ, וַדַּאי אוֹר שֶׁל סִינַי (בַּסֶּלַע הָעֶלְיוֹן) כָּךְ גַּם לְפָנָיו, הַמָּאוֹר שֶׁל הָאוֹר הוּא.

וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָה וְעַל הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם כָּל דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל (רות ד). רַבּוֹתֵינוּ פּוֹתְרִים הַפָּסוּק, וְאוֹמְרִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קב) לְפָנִים הָאָרֶץ יָסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם. כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלָמוֹ, לֹא בָּרָא אוֹתוֹ אֶלָּא עִם הַתּוֹרָה. וְהַתּוֹרָה הָיְתָה אַלְפַּיִם שָׁנָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וָאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם.

שֶׁשָּׁנִינוּ, כְּשֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, הֵכִין אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁכָּתוּב (איוב כח) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ וְגוֹ׳. וּבָרָא בָּהּ הָעוֹלָם, וְאָזַר כָּךְ גְּנָזָהּ. עַד שֶׁבָּרָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלִמְּדָהּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב (שם) וַיֹּאמֶר לָאָדָם וְגוֹ׳.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָמְדוּ כָּל הָאוֹתִיּוֹת לְפָנָיו. זֹאת אוֹמֶרֶת: בִּי יִבְרָא הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, וְזֹאת אוֹמֶרֶת: בִּי יְבָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹלָמוֹ. עָמְדוּ לְפָנָיו כָּל הָאוֹתִיּוֹת לְמַפְרֵעַ, בְּתשׁ"ר.

בָּאָה ת', וְאָמְרָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְצוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת עוֹלָמְךָ, שֶׁאֲנִי זֶתִימַת כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְעוֹד, שֶׁשִּׁמְךָ הוּא אֱמֶת, בִּי נֶחְתָּם? אָמַר לָהּ: לֹא, אֵינָךְ כְּדַאי לִבְרֹא בָךְ אֶת עוֹלָמִי, שֶׁבָּךְ עֲתִידִין כַּמָּה צַדִּיקִים מִבָּנַי לָמוּת, שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ט) וְהִתְוִיתָ תָּ"ו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים וְגוֹ'. וּמִיָּד יָצְאָה לְפָנָיו בְּפַזְיוּ נֶפֶשׁ.

עָמְדָה שִׁי"ן לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְצוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת הָעוֹלָם, שֶׁשִּׁמְךָ שֶׁהוּא שַׁדַּי זְתוּם בִּי? אָמַר לָהּ: לֹא אֶבְרָא בָךְ אֶת עוֹלָמִי.

עַד שֶׁבָּאוּ ק"ר מְזֻוָּגִים יַזַּד. אָמַר: לֹא אֶבְרָא בָּהֶם אֶת עוֹלָמִי. וְכֵן בָּאוּ לְפָנָיו כֻּלָּם, עַד כְּ"ף.

כֵּיוָן שֶׁיָּרְדָה כְּ"ף מֵעַל הַכֶּתֶר, נִזְדַּעְזְעוּ הַכֶּתֶר, וְנִזְדַּעְזְעוּ שְׁמוֹנִים אֶלֶף רִבּוֹא מַרְגָּלִיּוֹת הַקְּבוּעִים בַּכֶּתֶר. אָמַר לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לָמָּה אַתֶּם מִזְדַּעְזְעִים? אָמְרוּ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּל טוּבֵנוּ וְכָל כְּבוֹדֵנוּ, אֵינוֹ אֶלָּא בָּאוֹת כְּ"ף, וְעַכְשָׁיו יָרְדָה מֵעָלֵינוּ.

אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְצוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת עוֹלָמְךָ, שֶׁאֲנִי אוֹת שֶׁל כְּבוֹדְךָ? נָעַר בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָמַר: כְּ"ף כְּ"ף, זְזִי לִמְקוֹמֵךְ, וְלֹא יִשָּׁאֵר הַכֶּתֶר שֶׁלִּי גָּרוּעַ, וְלֹא אֶבְרָא בָךְ אֶת עוֹלָמִי, שֶׁבָּךְ עֲתִידִין לִכְשֵׁל כַּמָּה אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לב) וַיִּפֹּל מִן הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא כִּשְׁלֹשֶׁת אַלְפֵי אִישׁ. מִיָּד זָזְרָה מִלְּפָנָיו בְּפַזְיוּ נֶפֶשׁ, וְכֵן כֻּלָּם.

עַד שֶׁבָּאָה בֵּי"ת, וְאָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, רְצוֹנְךָ לִבְרֹא בִּי אֶת עוֹלָמְךָ, שֶׁאֲנִי אוֹת שֶׁל בְּרָכָה, וּבִי מְבָרְכִים אוֹתְךָ בָּנֶיךָ יִשְׂרָאֵל הָעֲתִידִים לָבֹא בָּעוֹלָם, וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ אַתָּה ה'? אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: בָּךְ וַדַּאי אֶבְרָא אֶת עוֹלָמִי, וְאַתְּ רְאוּיָה לְכָךְ!

עָמְדָה אוֹת אָלֶ"ף, וְלֹא נִכְנְסָה לְפָנָיו. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אָלֶ"ף אָלֶ"ף, לָמָּה לֹא תִכָּנְסִי כִּשְׁאָר כָּל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ לְפָנַי? אָמְרָה לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁרָאִיתִי כָּל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ לְפָנֶיךָ, שֶׁיָּצְאוּ בְּפַזְיז נָפָשׁ. וּכְבָר נָתַתָּ לָאוֹת בֵּי"ת רִאשׁוּת שֶׁתִּבְרָא בָּהּ אֶת עוֹלָמֶךָ, וְאֵין רָאוּי לְמֶלֶךְ הַמְּלָכִים, לִמְי שֶׁנָּתַן מַתָּנָה, לְהַעֲבִירָהּ מִמֶּנּוּ, וּלְפָיכָךְ עָמַדְתִּי בִּמְקוֹמִי. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הוֹאִיל וְכָךְ הוּא, אַתְּ תִּהְיִי רִאשׁוֹנָה לְכָל הָאוֹתִיּוֹת. בָּךְ אֲנִי מִתְעַלֶּה לְהִקָּרֵא בָּךְ שְׁמִי אֶזָּד.

וּבַתּוֹרָה הָיָה מַשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבוֹרֵא אֶת הָעוֹלָם. וַהֲרֵי בָּאוֹת ב' בִּלְבַד בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וַהֲלֹא (וְאַתָּה) אָמַרְתָּ בַּתּוֹרָה כֻּלָּהּ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם?!

אֶלָּא, מְלַמֵּד שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאוֹת בֵּי"ת כְּמִין אָרוֹן שֶׁמְּכַסֶּה מֵעַל, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת בָּאוֹת וּמַרְאוֹת בָּהּ אֶת כּוֹזְן, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת עָמְדוּ בָּהּ. לְפָיכָךְ בַּתּוֹרָה מַמָּשׁ הִשְׁגִּיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָא אֶת עוֹלָמוֹ. (וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) ה' קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ)

רַב הוּנָא אָמַר, בֹּא וּרְאֵה שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַפֵּחַ שְׂכַר כָּל בְּרִיָּה. אַף עַל פִּי שֶׁהָאוֹתִיּוֹת נִכְנְסוּ לְמַפְרֵעַ, תש"ר, וְהִדְיוֹזְן מִלְפָנָיו, וְנָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַכָּבוֹד לָאוֹת ב' – כְּשֶׁבָּא לִבְרֹא אֶת עוֹלָמוֹ, בָּא וְצֵרָפָן לָאוֹת ב', שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית. הֲרֵי לְךָ תש"ר, וְאוֹת א', וְאוֹת יו"ד, נִצְטָרְפוּ עִמָּהּ.

וְאוֹת ב' נָטְלָה כָּל הָאוֹתִיּוֹת עִמָּהּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּרָא בָּהֶם אֶת עוֹלָמוֹ. וְהָאוֹתִיּוֹת כֻּלָּם נִקְרְאוּ לְפָנִים. מָה הַטַּעַם? מִפְּנֵי שֶׁנִּבְרְאוּ אֲלָפִים שָׁנָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. וּבַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרְאָה לְפָנִים, בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קכב) לְפָנִים הָאָרֶץ יָסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם.

רַבִּי זְנִינָא אוֹמֵר, מֵאוֹתָם דְּבָרִים שֶׁעָלוּ בַּמַּזְשָׁבָה קֹדֶם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ – יִשְׂרָאֵל עָלָה בַּמַּזְשָׁבָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵם רְאוּיִים לְקַבֵּל הַתּוֹרָה. וְכָל הָאוֹתִיּוֹת נִכְתְּרוּ בְּרֹאשׁוֹ. כֵּיוָן שֶׁעָלָה בַּמַּזְשָׁבָה, כִּבְיָכוֹל עָמַד

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזָכַק בּוֹ אֶת הַתּוֹרָה, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת נִכְתְּבוּ (נִכְתְּרוּ) בְּרֹאשׁוֹ.

וְעָלָיו נִתְקַיְּמָה הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ד) וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל. וְאֵין זֹאת אֶלָּא הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא קֹדֶם לְיִשְׂרָאֵל. לְפָנִים אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת. וְהַכֹּל הָיָה זָקוּק וְנִרְשָׁם בְּיִשְׂרָאֵל.

וְזֹאת הַתְּעוּדָה – זוֹ תַּלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי, שֶׁכָּתוּב (ישעיה זז) צוֹר תְּעוּדָה זַתּוֹם תּוֹרָה בְּלִמֻּדָי. בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שָׁם נִקְרְאוּ לִמּוּדֵי ה׳, וְשָׁם הָיוּ, וְלֹא בְּזוּז לָאָרֶץ. וְכָתוּב (שם) לְתוֹרָה, וְלִתְעוּדָה. וְעַל הַתְּמוּרָה – זוֹ תַּלְמוּד בַּבְלִי, שֶׁנִּתְלַבְּלוּ בְּלָשׁוֹן יְהוּדִית, וְהַכֹּל הָיָה לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קֹדֶם שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם.

לְכַיֵּם כָּל דִּבְרֵי – זֶה בְּרִית מִילָה, שֶׁהוּא קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה. שֶׁלַּף אִישׁ נַעֲלוֹ – זוֹ מִצְוַת חֲלִיצָה. וְנָתַן לְרֵעֵהוּ – זוֹ מִצְוַת יִבּוּם. (מִכָּאן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִצְוַת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת יִבּוּם) וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, מִכָּאן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִיּוֹם שֶׁחֲרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִגְדְּעוּ אַלּוּפֵי עֻצָּה, וְהַדֵּעוֹת מְשֻׁבָּשׁוֹת, וְהַלֵּב אֵינוֹ כָּיִם עַל בֵּרָיו, וְהוֹלֵךְ הַכֹּל אַחַר מַרְאִית הָעַיִן.

אָמַר רַבִּי יוּדַאי, מִצְוַת יִבּוּם מְשֻׁבַּחַת. וְהַמְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם לִשְׁמָהּ, נַעֲשָׂה שֻׁתָּף לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַמְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם זוֹכֶה לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל בָּרוּךְ הוּא כִּיזָזְקָאל, שֶׁכָּתוּב (יזזקאל לז) וַיְהִי קוֹל כְּהִנָּבְאִי וְהִנֵּה רַעַשׁ, שֶׁנִּבּוּאָתוֹ הָיְתָה בְּרַעַשׁ, וְלֹא בְּנַחַת.

רַבִּי זְזָקְיָה (זְזַנְיָא) אָמַר, גְּדוֹלָה מִצְוַת יִבּוּם, שֶׁהַמְקַיֵּם מִצְוַת יִבּוּם לִשְׁמָהּ, נַעֲשָׂה שֻׁתָּף לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב (רות ד) וְלֹא יִכָּרֵת שֵׁם הַמֵּת. וְכָתוּב (מלכים–א זז) וְלֹא יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ וְגוֹ׳.

רַבִּי זְזַנְיָא לְטַעְמוֹ. וְנָתַן לְרֵעֵהוּ – זוֹ מִצְוַת יִבּוּם. מַהוּ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ? אָמַר רַבִּי זְזַנְיָא, מָשָׁל לְאָדָם שֶׁהָיָה טוֹעֶה בַּמִּדְבָּר בִּמְקוֹם לִסְטִים וְזַיּוֹת. כֵּיוָן שֶׁרָאוּהוּ לִסְטִים טוֹעֶה, עָמְדוּ עָלָיו וְהִכּוּהוּ, וְקִפְּזוּ כָּל שְׁכָרוֹ וְכָל עֲמָלוֹ.

שָׁמַע וְזַבֵּרוֹ, זֵין עַצְמוֹ וְהָלַךְ וְהוֹצִיאוֹ מִיָּדָם עָרֹם מִכֹּל. מֶה עָשָׂה? בָּנָה לוֹ בַּיִת וְנָתַן לוֹ מַתָּנוֹת, וְעָשָׂה לוֹ מַלְבּוּשִׁים אֲוֵזִרִים וְנָתַן לוֹ. בָּא וְלָבַשׁ אוֹתָם הַמַּלְבּוּשִׁים, וְיָשַׁב בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת, וְהִתְוַזִּיל לְהַרְוִיזַ כְּבַתְּוַזְלָה. וְזֶה וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וַדַּאי.

וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל, וְלֹא בְּעוֹבְדֵי כוֹכָבִים, שֶׁלֹּא נִתְּנָה לָהֶם מִצְוָה זוֹ, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ירמיה י) יֹאבְדוּ מִן הָאָרֶץ וּמִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם אֵלּוּ. וְאֵין לָהֶם תְּקוּמָה לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכָּתוּב (ישעיה כו) מֵתִים בַּל יִזְיוּ רְפָאִים בַּל יָקֻמוּ וְגוֹ'.

וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר וְהַזְּקֵנִים עֵדִים יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתֶךָ כְּרָזֵל וּכְלֵאָה וְגוֹ' (רות ד). מִכָּאן שֶׁאֵין מְבָרְכִים שֶׁבַע בְּרָכוֹת אֶלָּא לִבְתוּלָה שֶׁנִּקְרֵאת כַּלָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה סב) כִּי יִבְעַל בָּזוּר בְּתוּלָה וְגוֹ', וּמְשׂוֹשׂ זָזָתָן וְגוֹ'.

אֲבָל אַלְמָן וְאַלְמָנָה מְבָרְכִים אוֹתָם כְּעֵין שֶׁבַע בְּרָכוֹת, כְּעִנְיַן בֹּעַז וְרוּת. (שֶׁאָמַר רַבִּי זֵזַנְיָא, בֹּעַז וְרוּת) אַלְמָן וְאַלְמָנָה הָיוּ, וּבֵרְכוּ אוֹתָהּ כְּעֵין שֶׁבַע בְּרָכוֹת, שֶׁשָּׁבַזוּ בְּתוּלָה עַל בְּעוּלָה בִּבְרָכוֹת וּבְמַתָּנוֹת. זוֹ נִקְרֵאת כַּלָּה, וְזוֹ לֹא נִקְרֵאת כַּלָּה, שֶׁכָּתוּב כִּי יִבְעַל בָּזוּר בְּתוּלָה יִבְעָלוּךְ בָּנָיִךְ וּמְשׂוֹשׂ זָזָתָן עַל כַּלָּה.

כְּעֵין שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁבֵּרְכוּ לְבֹעַז. מַה הֵם? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר וְכָל הַזְּקֵנִים עֵדִים. א' – יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתֶךָ. ב' – כְּרָזֵל. ג' – וּכְלֵאָה. ד' – אֲשֶׁר בָּנוּ שְׁתֵּיהֶם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. ה' – וַעֲשֵׂה זַזִיל בְּאֶפְרָתָה. ו' – וּקְרָא שֵׁם בְּבֵית לָזֵם. ז' – וִיהִי בֵיתְךָ כְּבֵית פָּרֶץ.

וּבְשִׁבְיל הַכָּבוֹד מְבָרְכִים בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן לְאַלְמָן וּלְאַלְמָנָה כִּבְתוּלָה, וְכוֹלְלִים בְּרָכָה זוֹ בָּאֶמְצַע, וּלְבַסּוֹף זוֹתָם הַמְבָרֵךְ: אֲשֶׁר בָּרָא שָׂשׂוֹן וְשִׂמְזָה זָזָתָן וְכַלָּה וְגוֹ', מִשּׁוּם הַכָּבוֹד שֶׁלָּהֶם, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עֲשָׂרָה אֲמוּנִים (אֲמִנִּים), כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם.

רַבִּי יוּדַאי אָמַר, שִׁבְעָה הֵם. שָׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה – שְׁנַיִם. (אֶזֶד. זָזָתָן – שְׁנַיִם. וְכַלָּה – שִׁלְשָׁה. גְּיִלָּה וְרִנָּה – אַרְבָּעָה. דִּיצָה וְזֶזְרָוָה – זַמּשָׁה. אַהֲבָה וְאַוָּזָה – שִׁשָּׁה. שָׁלוֹם וְרֵעוּת – שִׁבְעָה). זָזָתָן וְכַלָּה – שִׁלְשָׁה. אַהֲבָה וְאַוָּזָה שָׁלוֹם וְרֵעוּת – שִׁבְעָה.

רַבִּי זְנִינָא פָּרַשׁ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עַל מְקוֹמוֹ. שָׁשׁוֹן אֶזֶד. שִׂמְחָה ב׳. זָזָתָן ג׳. וְכַלָּה ד׳. וּמוֹסִיף, גְּיִלָּה ה׳. דִּיצָה ו׳. אַהֲבָה ז׳. וְאַוָּזָה ז״ז. שָׁלוֹם ט׳. וְרֵעוּת י׳. שֶׁהַרֵי הֵם עֲשָׂרָה כְּנֶגֶד מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם. וְיֵשׁ בִּבְרָכָה זוֹ זַמּשָׁה קוֹלוֹת שֶׁבָּהֶם נִתְּנָה הַתּוֹרָה, וְכֻלָּם יוֹרֶשֶׁת כַּלָּה בְּתוּלָה בַּבְּרָכוֹת, שֶׁהַרֵי הִיא רְאוּיָה, וְאַלְמָנָה אֵינָהּ רְאוּיָה.

כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר – זוֹ סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה שֶׁהָיוּ שָׁם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל–ב כג) מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבּוֹר בֵּית לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר. וְהַזְּקֵנִים עֲדִים – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי זַכַּאִים וְהַפַּרְנָסִים. וְכֻלָּם בֵּרְכוּ בְּרָכָה זוֹ לָהֶם, שֶׁהַרֵי פַּרְנַס הַדּוֹר הָיָה, וּמִי הוּא? אִבְצָן מִבֵּית לָחֶם.

וַתִּקְרֶאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם לֵאמֹר יֻלַּד בֵּן לְנָעֳמִי (רות ד). זַכַּאִים פּוֹתְרִים הַפָּסוּק בָּזֶה שֶׁכָּתוּב (שמות כב) אִם זָבֹל תַּזְבֵּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ. הַפָּסוּק הַזֶּה בַּנְּשָׁמָה שֶׁל אָדָם מְדַבֵּר בְּזֶה הָעוֹלָם. (וּבְגוּפוֹ כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְבֵית עוֹלָמוֹ, בַּנְּשָׁמָה בְּזֶה הָעוֹלָם) מְלַמֵּד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם יוֹצֵאת בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְמַשְׁכֵּן אוֹתָהּ, וּלְמָזָרָתָהּ מֵשִׁיב אוֹתָהּ לְזִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

לְפִיכָךְ צָרִיךְ הָאָדָם לְהַקְדִּיד נִשְׁמָתוֹ לְיוֹצְרוֹ, וְקוֹרֵא פָּסוּק אֶזֶד שֶׁל רַזְמִים, כְּגוֹן (תהלים לא) בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּזִי פָּדִיתָ אוֹתִי ה׳ אֵל אֱמֶת. וְהוּאִיל וְהִיא בְּפִקָּדוֹן – אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מְזֻיֶּכֶת בְּכַמָּה זוּבוֹת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵשִׁיב אוֹתָהּ לְזִיקוֹ שֶׁל אָדָם.

כְּעִנְיָן זֶה צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג בְּמִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו, שֶׁכָּתוּב (דברים כוז) וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכָיו. שֶׁהַרֵי נִשְׁמָתוֹ פִּקָּדוֹן בְּיָדוֹ, שֶׁהִיא

מִתַּזַּת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְהוּא נוֹצָר מִטִּפָּה סְרוּחָה. הֲרֵי פָּקְדוֹן נִשְׁמָתוֹ בְּיָדוֹ.

וְכָתוּב אִם זָבֹל תַּזְבִּל שִׁלְמַת רֵעֶךָ, אִם זָבַלְתָּ מַעֲשֶׂיךָ וְלִכְלַכְתָּ נִשְׁמָתְךָ, שֶׁהוּא מֵאוֹר לְבוּשׁוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא רֵעֶךָ וֵרַע אָבִיךָ – עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשֶׁגִּיעַ זְמַנְּךָ לְהִפָּטֵר מֵהָעוֹלָם, תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ, שֶׁכָּתוּב (קהלת יב) וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ. תְּנָהּ לוֹ כְּמוֹ שֶׁנְּתָנָהּ לְךָ.

אִם זָבַל תַּזְבִּל. אִם זָבַל אָדָם מַעֲשָׂיו, לְאַזָּר כֵּן כְּשֶׁהִגִּיעַ שְׁעָתוֹ, מֵרַב זִוּבוֹתָיו לְקוֹנוֹ, זוֹבֵל אֶת שֶׁלּוֹ וְנוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ.

לְפִיכָךְ כָּתוּב לֹא תַזְבִּל בֶּגֶד אַלְמָנָה. מָה הַטַּעַם? הוֹאִיל וּמַשְׁכֹּנְתּוֹ בְּיָדוֹ שֶׁל מָקוֹם, אֵין צָרִיךְ לְמַשְׁכֵּן אוֹתָהּ בַּעַם אַזָּרַת, שֶׁכָּתוּב (נחום א) לֹא תָקוּם פַּעֲמַיִם צָרָה. כָּל הַנְּפָשׁוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם זָכוּ – נִכְנָסוֹת בִּמְזוֹצָתָן שֶׁל הַצַּדִּיקִים בְּגַן עֵדֶן. לֹא זָכוּ – נִכְנָסוּ בַּגֵּיהִנֹּם.

רַבִּי נְחוּנְיָא בַּר יוֹסֵי אָמַר, מָקוֹם נִתְבַּצֵּר לָהֶם לָרְשָׁעִים בַּגֵּיהִנֹּם, וּמִשָּׁם יוֹצְאוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת נִשְׁמוֹתָם בָּעוֹלָם וְאֵין לָהֶם מְנוּחָה, וְזוֹעֲקוֹת לַגֵּיהִנֹּם, וּבָאוֹת לְאַזָּרֵי כֵן, וְנִדְחוֹת מִשַּׁעֲרֵי זַיִת, וְזוֹעֲקוֹת לָעוֹלָם. וּמִי הֵם? אוֹתָם שֶׁהִפְקִירוּ אֶת בְּרִיתָם וְלֹא נִתְעַסְּקוּ בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה.

עַד שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבוֹנָהּ אוֹתָם, וְשׁוֹתֵל וְנוֹטֵעַ אוֹתָם בָּעוֹלָם. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁנָּטַע אִילָן. רָאָה שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ, עוֹקְרוֹ וְשׁוֹתְלוֹ בְּמָקוֹם אַזָּר. וְכֵן פְּעָמִים רַבּוֹת, שֶׁכָּתוּב (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר.

עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ (עמוס ב). (אַרְבָּעָה פְּתָזִים זוֹזֵר הָאָדָם) אַרְבָּעָה פְּתָזִים בַּשָּׁמַיִם, וּבְכָל פְּתָז וּפְתָז מְמַנִּים. הָרְאשׁוֹנִים רַזְמָנִים, וְעָקְרוּ וְשָׁתְלוּ בְּמָקוֹם אַזָּר. אִם שָׁב בִּתְשׁוּבָה – הָרְאשׁוֹנִים הָרַזְמָנִים אוֹמְרִים לוֹ: צֵא מִן הַפְּתָז הַזֶּה, וַעֲזֹר לְךָ שֶׁתֵּצֵא מִן הַפְּתָז הַזֶּה.

כְּדַגְמָא זוֹ הַשְּׁנִיִּים וְהַשְּׁלִישִׁים. אִם יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה וְיַרְוִיזַ כְּבַתְזוֹלָה, הֲרֵי

הָרִאשׁוֹנִים שְׁנַיִם וּשְׁלִישִׁים נַעֲשׂוּ כֻּלָּם רַזְמָנִים וְיוֹצִיאוּהוּ. אֲבָל אִם יָבֹא לַפָּתַח הָרְבִיעִי, לֹא יֵצֵא לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר עַל שִׁלְשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ. וְהֵם אוֹתָם שֶׁהִגְּיעוּ בְּרִית קֹדֶשׁ.

מָה הַטַּעַם? שָׁשָׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי יוּדָא, מִפָּנֵי שֶׁמְּמַעֵט אֶת הַדְּמוּת. וּמְנַדִּין אוֹתָם בָּעוֹלָם הַבָּא, וּמְתַמְּעֲטִים מַעֲשֵׂיהֶם לִפְנֵי הַמָּקוֹם, וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ישעיה סו) וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת. שֶׁכָּל הַפּוֹגֵם בְּרִיתוֹ, כִּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ פּוֹגֵם בְּמָקוֹם אַזֵּר.

רַבִּי יוֹסֵי פָּתַז, (תהלים קכז) אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם וְגוֹ'. בַּמִּתְעַסֵּק בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר. מַהוּ לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר?

אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהָאָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנַפְשׁוֹ בָּאָה לִכְנֹס בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לָהּ, כַּמָּה מַלְאָכֵי זַבָּלָה עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְכַמָּה מַלְאָכֵי שָׁלוֹם עוֹמְדִים מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה. זָכָה – מַקְדִּימִים לוֹ מַלְאָכֵי שָׁלוֹם וְאוֹמְרִים לוֹ שָׁלוֹם בּוֹאֲךָ. לֹא זָכָה – מַלְאָכֵי זַבָּלָה מַקְדִּימִים לוֹ וְאוֹמְרִים (ישעיה ג) אוֹי לְרָשָׁע רָע כִּי גְמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ.

וּמִי הוּא? מִי שֶׁלֹּא נִתְעַסֵּק לְהַנְיִיזַ בֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה. שֶׁכָּל הַמַּנְיִיזַ בֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה וּמְלַמְּדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵין מַלְאָכֵי זַבָּלָה וְגֵיהִנֹּם שׁוֹלְטִים בּוֹ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (תהלים קכז) לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר. אֵלּוּ מַלְאָכֵי זַבָּלָה שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לִשְׁלֹט עָלָיו.

שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם, הֲרֵי תּוֹרָתִי וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מְגִנִּים עָלַי, וְלֹא אֶתְעַסֵּק בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה. אֶלָּא אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אֵינוֹ נִכְנָס בְּמִזְצָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ זְכֻיָּה לָעוֹלָם הַבָּא.

כְּמוֹ אֶזְדּ מִזְּבֵרֵנוּ, שֶׁהוֹצִיאוּהוּ מִשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁאִלְמְלֵא קוֹלוֹ שֶׁל רַבִּי יוּדַאי הֶזְסִיד, הָיָה נִטְרָד מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת. שֶׁהֲרֵי אֵין לְךָ אָדָם בַּעַל תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כְּזוֹזְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה, עָלָיו הַשָּׁלוֹם,

וְכָתוּב בּוֹ (ישעיה לז) כֹּה אָמַר ה' צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה. כִּי מֵת אַתָּה בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תִחְיֶה בָּעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה דּוֹרֵשׁ, (קהלת יא) בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ וְגוֹ' – צָרִיךְ לְהִתְעַסֵּק בָּעוֹלָם הַזֶּה בִּפְרִיָה וּרְבִיָה בְּבַזָּרוּתוֹ וּבְזִקְנוּתוֹ שֶׁלֹּא יַעֲזֹב מִמֶּנּוּ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא זָקֵן לֹא יִסַּלֵּק עַצְמוֹ. מָה הַטַּעַם? כִּי לֹא תֵדַע [אֵינְךָ יוֹדֵעַ] אֵי זֶה יִכְשַׁר הֲזֶה אוֹ זֶה וְגוֹ'.

רַבִּי יוֹחָנָן הָיָה קְשִׁישׁ יָמִים, וְכָהוּ עֵינָיו מִלְּהִסְתַּכֵּל, וְהַזִּלְשָׁה הִתְגַּבְּרָה עָלָיו. קָם וְאָמַר, מָה אֲנִי לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהָיוּ לִי בָּנִים וּמֵתוּ? אָמְרוּ לוֹ, רַבֵּנוּ, מֵימֶיךָ אָנוּ שׁוֹתִים, כַּמָּה בָּנִים נִשְׁאֲרוּ (אַתָּה הִשְׁאַרְתָּ) שֶׁמְּזַכְּקִים אוֹתְךָ לָעוֹלָם הַבָּא. לֹא נָזָה דַּעְתּוֹ.

עַד שֶׁהֵאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עֵינֵי זָקֵן אֶזְדּ. קָם וְאָמַר, עָלֶיךָ רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁאַתָּה זָקֵן וְזִלְשָׁה הִתְגַּבְּרָה עָלֶיךָ, וְעַל רַבִּי זְזִקְיָה שֶׁהוּא עָקָר אָמַר הַכָּתוּב (ישעיה נו) כֹּה אָמַר ה' לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתַי וּבָזְרוּ בַּאֲשֶׁר זָפָצְתִּי וְכוּ', (שם) וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְזוּמֹתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתֵּן לוֹ אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת. נָזָה דַּעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לוֹ, תָּנוּזוּ דַּעְתְּךָ כְּמוֹ שֶׁהַנַּזְתָּ אֶת דַּעְתִּי.

רַבִּי בְּרוֹקָא אָמַר, כָּתוּב (ויקרא כב) וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִלְפָנַי. אִם הַנֶּפֶשׁ תִּכָּרֵת, הַגּוּף הַהוּא מַה יִהְיֶה מִמֶּנּוּ? אִם כֵּן, כַּמָּה קְבָרִים בְּרֵיקָנוּת! כַּמָּה צִיּוּנִים לְזוּזָם! שֶׁהֲרֵי אִם אַזַּר כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ מִקֶּדֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַגּוּף שֶׁעָזַב נֶאֱבָד, וְהַקֶּבֶר לָרִיק. אִם כֵּן, כַּמָּה עֲצָמוֹת נֶאֱבָדוּ, וְכַמָּה קְבָרִים לְזוּזָם.

אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יִכְלֶה מַעֲשֵׂי יָדָיו, אֶלָּא מֵהָאָרֶץ וּמִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם הָאֵלֶּה. וְיֵרְדוּ לְמַטָּה, וְיִבָּנוּ בְּקִיּוּם אַזַּר בְּתוֹךְ אוֹתָם הַתַּזּוּתוֹנִים, בַּמָּדוֹר שֶׁנִּקְרָא נְשִׁיָּה, וְשָׁם הֵם יִתְכַּנְּסוּ (יִשָּׁכְזוּ) לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת.

שֶׁהֲרֵי שֶׁבַע אֲרָצוֹת לְמַטָּה, וְאֵלּוּ הֵן: אֶרֶץ, אֲדָמָה, אַרְקָא, גֵּיא, נְשִׁיָּה,

צִיָּה, תֵּבֵל. תֵּבֵל הוּא הַמְּדוֹר שֶׁלָּנוּ. לָמָּה הַגּוֹפִים הַלָּלוּ הֵם בִּנְשִׁיָּה? אֶלָּא שֶׁהֵם שָׁכְחוּ אֶת מִצְוּוֹת רִבּוֹנָם וְלֹא הִתְעַסְקוּ בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה וְלֹא גָּרְמוּ לְהִתְפַּשְׁטוּת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ בָּעוֹלָם, לָכֵן הֵם יִשָּׁכְחוּ בִּנְשִׁיָּה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וּלְעוֹלָם אֵין קֶבֶר לְזוּזָם וְאֵין צִיּוּן לָרִיק.

וּבְאוֹתוֹ הַמְּדוֹר שֶׁל נְשִׁיָּה, אֵין אֶלָּא אוֹתָם שֶׁנִּקְרָאִים גּוּפֵי זוּזָם, הַגּוּפִים שֶׁיּוֹרְדִים לְשָׁם לְזוּזָם וְאֵין עוֹשִׂים תּוֹלָדוֹת, שֶׁהֲרֵי נָשִׁים אֵין בֵּינֵיהֶם, וְזוֹרְעִים וְאוֹכְלִים, וְשׁוֹכְזִים כָּל מַה שֶּׁעוֹשִׂים.

הַנְּפָשׁוֹת, טֶרֶם שֶׁנִּבְנוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, נִדְוֹזוֹת מִכַּמָּה שְׁעָרִים, וְהוֹלְכוֹת וּמְשׁוֹטְטוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, עַד שֶׁיִּמְצְאוּ גּוּאֵל. וְאֵלּוּ נִקְרָאוֹת שְׁכֵנוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ד) וַתִּקְרֶאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם וְגוֹ'. וְהַגּוּף הַזֶּה נִבְנָה לְהִתְקַיֵּם בְּתֵבֵל אַרְצוֹ.

רַבִּי יוּדַאי הָיָה לְפָנֵי רַבִּי עֲזַרְיָה בַּר סִימַאי. אָמַר לוֹ, צַדִּיקִים שֶׁהִזְדַּמֵּן לָהֶם זֵיטָא מֵאוֹתָם כְּרִיתוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהִרְהֲרוּ (וְזָשְׁבוּ) תְּשׁוּבָה וּמֵתוּ, הַאִם מִיתָה מְכַפֶּרֶת עֲלֵיהֶם אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ, כֵּן, וּלְפָעָמִים שֶׁנַּעֲשִׂים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וּמִתְכַּפֵּר לָהֶם.

רָאָה פָּנָיו יְרֻקּוֹת. אָמַר לוֹ, אֶמוֹר מַה שֶּׁתֹּאמַר, הַתּוֹרָה אֵין מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כג) הֲלוֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. הִרְהוּרִים רוֹטְשִׁים בִּלְבָבְךָ. אָמַר, סוֹד ה' לִירֵאָיו. עֲשָׂרָה זְקֵנִים הָרוּגֵי מַלְכוּת נֶעֱנְשׁוּ עַל מְכִירַת יוֹסֵף.

אָמַר לוֹ, רַבִּי עֲקִיבָא אֵין לוֹ זְכוּת אָבוֹת. אָמַר, (דִּבְרֵי הַיָּמִים–א יב) וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה לָעִתִּים.

פָּתַח וְאָמַר, (בראשית ל) וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׂכֹר שְׂכַרְתִּיךָ. שָׂכֹר כָּעֵת, שְׂכַרְתִּיךָ לְאַזּוֹר זְמַן. יִשָּׂשכָר – יֵשׁ שָׂכָר. וּלְאַזּוֹר זְמַן נִהְיוּ לְמַלְכוּת שָׁמַיִם. הַגּוּפִים שֶׁלָּהֶם יִשָּׁאֲרוּ בִּמְקוֹמָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל זוֹזֵר כְּמוֹ מִקֶּדֶם. כָּתוּב (שם מט) אִישׁ

אֲשֶׁר כִּבַּרְכְתּוֹ בֵּרַךְ אֹתָם.

נֶפֶל עַל פָּנָיו רַבִּי יוּדַאי, וְנִרְדַּם. הֶרְאוּ לוֹ בַּזַּלּוּמוֹ הַפָּסוּק הַזֶּה, (קהלת ה) אַל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ לַחֲטִיא אֶת בְּשָׂרֶךָ. נִכְנַסְתָּ – סְתֹם. מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא דִּיבֵּר בָּזֶה, אֶלָּא תְּהֵיֶה אוֹמֵר, (תהלים לו) מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן. וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ מַמָּשׁ, וְאֵין לְדַבֵּר בְּבָנָיו, שֶׁהֲרֵי וֶחֱסַד ה׳ בַּכֹּל נִמְצָא.

אָמַר רַבִּי עֲזַרְיָה, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב (דברי הימים–א טז) אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ. וְכָתוּב (איוב יב) אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ. בַּכְּבָשִׁים הַנֶּעְלָמִים שֶׁלּוֹ אֵין לְדַבֵּר כְּלָל, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁבְּיָדוֹ רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁל צַדִּיקִים, הַדְּבָרִים הַנִּסְתָּרִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, אֵין לְהִכָּנֵס בָּהֶם.

יֶלֶד בֵּן לְנָעֳמִי (רות ד), מַה (בָּזֶה) מָצְאת הָאֲבֵדָה שֶׁאִבַּדְתִּ. מִכָּאן שֶׁאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ שֶׁנָּדָה מֵהַגּוּף הַדַּק, אֵין לָהּ רְשׁוּת לְהָאִיר וּלְהִתְפַּשֵּׁט, לְהַרְאוֹת שֶׁאֵין לוֹ כֹּחַ, שֶׁכָּתוּב (איוב לג) יָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהַגּוּף הַזֶּה נִבְנָה, מִיָּד (כמו שֶׁעַיִן דַּק נִדְלָק מִיָּד) וַתִּקְרָאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם. וְלָמָּה כָּאן שֵׁם? בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב שֵׁם, זוֹ הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (רות ד) וְלֹא יִכָּרֵת שֵׁם הַמֵּת. זוֹ הַנֶּפֶשׁ. וְכָאן וַתִּקְרָאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם, אוֹתָן הַשְּׁכֵנוֹת קוֹרְאוֹת לְאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁנִּבְנָה כָּעֵת שֵׁם, קוֹרְאוֹת לְאוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לְהִתְתַּקֵּן בְּאוֹתוֹ הַגּוּף. שֶׁהֲרֵי לְפָעָמִים מְזֻמֶּנֶת לְשָׁם הַנֶּפֶשׁ, וְלִפְעָמִים אֵינָהּ מְזֻמֶּנֶת, מִשּׁוּם שֶׁהוֹלֶכֶת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם, וְאָז קוֹרְאִים לָהּ אֶל אוֹתוֹ הַגּוּף.

וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְעוֹרֵר הָרָצוֹן, הוֹלֶכֶת אֶל קִבְרֵי הָאָבוֹת, אֶל קִבְרֵי הַזְּסִידִים, עַד שֶׁמִּתְעוֹרֵר בְּעַז כָּאן, וּשְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת קוֹרְאוֹת לָהּ, וּבָאָה וְנִמְצֵאת וּמִתְתַּקֶּנֶת בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

וַהֲרֵי כָּתוּב, (איוב לג) אִם יֵשׁ עָלָיו לְבוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף? שׁוֹנָה

כָּאן, שֶׁהָיָה גּוֹאֵל קָרוֹב, שֶׁהֲרֵי תּוֹעֶלֶת יְתֵרָה בְּאוֹתוֹ הַגּוֹאֵל שֶׁנִּקְרָא קָרוֹב, שֶׁהִתְעוֹרֵר לִהְיוֹת מְזֻמָּן לְשָׁם, מִיָּד שֶׁהִתְעוֹרֵר אֵלָיו. וְכָאן שֶׁהָיָה רָזוּק, הִצְטָרְכוּ לִקְרֹא לָהּ, שֶׁהֲרֵי מְזֻמָּנָה רָזוּקָה הָיְתָה. בְּמִזְמָנָה קְרוֹבָה אֵין צָרִיךְ, אֶלָּא הִיא בָּאָה בְּאוֹתָהּ הַהִתְעוֹרְרוּת לְהִבָּנוֹת שָׁם. וְעַל כֵּן וַתִּקְרֶאנָה לְאוֹתוֹ הַגּוֹף שֵׁם, אוֹתָהּ הַנֶּפֶשׁ לְהִבָּנוֹת שָׁם.

רַבִּי סִימָאָה אָמַר, בְּכַמָּה מִקּוֹמוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וֶזֶסֶד עִם אוֹתָן הַנְּפָשׁוֹת שֶׁלֹּא מוֹצְאוֹת מְנוּחָה, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא עָשׂוּ וֶזֶסֶד וְלֹא עָשׂוּ בֵּן.

וּמַה נַּעֲשָׂה מֵהֶם, אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה שֶׁהוֹלֶכֶת בְּלִי וָלָד לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְלֹא עָשְׂתָה בֵּן? רַבִּי סִימַאי וְרַבִּי יוֹסֵי. אֶזְדְּ אוֹמֵר, מוֹרִיד אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָרֶץ הַתַּזְהוֹנָה. וְאֶזְדְּ אָמַר בָּאֲבַדּוֹן. מִי שֶׁיּוֹרֵד לְשָׁם, אוֹבֵד מִכֹּל וָכֹל. וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב (ויקרא כג) וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא.

רַבִּי יוּדַאי בַּר סִימוֹן אָמַר, אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לָדַעַת אֶת אוֹתוֹ הָעוֹלָם שֶׁשָּׁם הַנְּשָׁמוֹת. מִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת אוֹתוֹ, אֵין שִׁעוּר לְזָכְמָתוֹ.

רַבִּי פָּרַזְיָא אָמַר, כָּל זְמַן שֶׁהַגּוּף לֹא נָזוּז בִּמְקוֹמוֹ, נַפְשׁוֹ אַף כָּךְ. וְהוּא הָיָה תָּמִיד מִשְׁתַּדֵּל לָדַעַת בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת.

יוֹם אֶזְדְּ הָיָה הוֹלֵךְ בַּשָּׂדֶה, וּמָצָא גּוּף אֶזְדְּ תַּזַּת אִילָן זָרַב מֵת. הִשְׁגִּיזַ בּוֹ, וּמָצָא שֶׁהוּא יְהוּדִי, וּמָצָא כְּרִיכוֹת שֶׁל מִצְוָה, וְסֵפֶר שֶׁל אַגָּדָה עִמּוֹ.

אָמַר, וַדַּאי תַּלְמִיד זָכֶם הוּא. הִתְעַסֵּק בִּקְבוּרוֹ, וְהָלַךְ לָעִיר, וְתִקֵּן לוֹ תַּכְרִיכִים וְקֶבֶר. וְהִזְמִין בְּנֵי אָדָם, וּבָכָה עָלָיו, וְהִשְׁתַּדֵּל עָלָיו וְהוֹצִיא כָּל מַה שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ.

כֵּיוָן שֶׁנִּגְמַז וְנִקְבַּר אוֹתוֹ הַגּוּף, הַנֶּפֶשׁ שֶׁלּוֹ נִכְנְסָה לְתוֹךְ הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה. אָמְרוּ לָהּ: אֵין לָךְ כֹּעַת רְשׁוּת לְהִכָּנֵס בַּכְּרַךְ (לִמְקוֹם) הַסֻּלַּע הָעֶלְיוֹן, לְכִי וְהַשְׁלִימִי וֶזֶסֶד לְמִי שֶׁהִשְׁלִים לָךְ:

יוֹם אֶזְדְּ רַבִּי פָּרַזְיָה הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשַּׁעַר שֶׁל הַפָּתַזּ שֶׁל לוּד, וְהָיָה

עָצוּב, שֶׁהָיְתָה לוֹ דִּיווּקָה הַשָּׁעָה. בָּא אֵלָיו אִישׁ אָזָד. אָמַר לוֹ: רַבִּי, הַתִּרְצֶה לָלֶכֶת לְמָקוֹם פָּלוֹנִי עִמִּי, וְאֶתֵּן לְךָ כְּלִי כֶּסֶף, כְּדֵי שֶׁנִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יַזַּד בַּדֶּרֶךְ? אָמַר לוֹ: נֵלֵךְ. הָלְכוּ. אָמַר לוֹ: רַבִּי, (מַה) זֶּה שֶׁכָּתוּב (קהלת ט) כִּי הַזַּיִים יוֹדְעִים שֶׁיָּמֻתוּ וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה? אָמַר לוֹ: הַזַּיִים אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים, וְהַמֵּתִים אֵלּוּ הָרְשָׁעִים.

אָמַר לוֹ: זַיֶּיךָ, רַבִּי, אֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם יוֹדְעִים בְּצַעֲרָם, וְיוֹדְעִים בְּכְבוֹד הַצַּדִּיקִים וּבְדִינֵי הָרְשָׁעִים. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, מַה זֶּה וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה?

אָמַר לוֹ: בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּתוּב, שֶׁהֲרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים זַיִּים, מִסְתַּכְּלִים וְיוֹדְעִים שֶׁיָּמוּתוּ, וַעֲתִידִים לָתֵת אֶת הַדִּין, שֶׁיֵּשׁ דִּין וְיֵשׁ דַּיָּן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַזַּיִ יִתֵּן אֶל לִבּוֹ. אֲבָל הָרְשָׁעִים שֶׁנִּקְרָאִים מֵתִים, לֹא יוֹדְעִים וְאֵין מַשְׁגִּיחִים, וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בְּמַעֲשֵׂי אוֹתוֹ הָעוֹלָם כְּלוּם. וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר בְּמַעֲשֵׂי אוֹתוֹ הָעוֹלָם נִקְרָא מֵת, מְשׁוּם שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה לֹא מִבְּנֵי הַזַּיִים. שֶׁהָעוֹלָם הַהוּא שֶׁל נְשָׁמוֹת וְרוּחוֹת הוּא, וְזֶה הָעוֹלָם הוּא שֶׁל הַגּוּף.

אוֹתוֹ הָעוֹלָם שֶׁדָּרִים בּוֹ אֲוִזֵיהֶם (רוּחוֹת) שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, וְדוֹמִים בַּדְּיוּקָנָאוֹת, מַכָּרִים זֶה לָזֶה, וְיוֹדְעִים בְּמַה דּוֹמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה (שֶׁעֲתִיד לָבֹא לָעוֹלָם). וּמִשְׁתַּדְּלִים לְהַכִּיר אֶת כְּבוֹד רִבּוֹנָם שָׁם, בְּאוֹתוֹ הַמַּלְבּוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְאוֹתוֹ הַשָּׂדֶה, אָמַר לוֹ: נִתְעַכֵּב כָּעֵת. נֶאֱנָח. אָמַר לוֹ: לָמָּה אַתָּה נֶאֱנָח? אָמַר לוֹ: אֲבֵדָה אָבְדָה לִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אָמַר: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְזַמְּנָהּ לְךָ.

מָצְאוּ מְעָרָה אֲוִזֹת. אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ: רַבִּי, נִכָּנֵס לְכָאן, שֶׁהֲרֵי יָדַעְתִּי שֶׁאֲנִי מַכִּיר כָּאן. נִכְנְסוּ, יָרְדוּ בַּמַּדְרֵגוֹת, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְפַרְדֵּס אֶזֶד, וְרָאוּ שָׁם אִילָנוֹת מְשֻׁנִּים זֶה מִזֶּה וּמִשְׁאָר הָאִילָנוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, וְאֵילָן אֶזֶד מְשֻׁנֶּה מִשְּׁאָר הָאִילָנוֹת.

עָלוּ לְשָׁם, שָׁמְעוּ קוֹל אָזְדּ שֶׁל מַזָּנוֹת רַבִּים שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים, (תהלים צה) בֹּאוּ נִשְׁתַּזְוֶה וְנִכְרָעָה נִבְרְכָה לִפְנֵי ה' עֹשֵׂנוּ. תָּמַהּ רַבִּי פָּרַזְיָא, וְאָמַר: מַהּ זֶּה? אָמַר לוֹ: שְׁתֹק.

אָמַר רַבִּי פָּרַזְיָא: הָאֱלֹהִים, כְּשֶׁהִגַּעְתִּי עִמּוֹ לְאֶמְצַע הַפַּרְדֵּס הַזֶּה, וָרָאִיתִי שְׁתֵּי דְּרָכִים, וּמַזָּנוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, וְאָמַרְתִּי לוֹ מַהּ זֶּה? וְאָמַר לִי, כָּאן נִפָּרְדוֹת דַּרְכֵי הַנְּשָׁמוֹת, מִי שֶׁהוֹלְכִים לְגַן עֵדֶן, וּמִי שֶׁהוֹלְכִים לַגֵּיהִנֹּם. מִי שֶׁהוֹלֵךְ לְגַן עֵדֶן – אֵלּוּ הוֹלְכִים (עִמּוֹ), וּמַשְׁלִימִים לוֹ שָׁלוֹם. וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ לַגֵּיהִנֹּם – אֵלּוּ נוֹטְלִים לָדוּן (אוֹתָם) אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם.

עָבַרְנוּ אוֹתוֹ הַפַּרְדֵּס, וְהִגַּעְנוּ לְזוּמוֹת וּמִגְדָּלִים וּשְׁעָרִים. כְּשֶׁהִגַּעְנוּ לְשַׁעַר אָזְדּ, שֶׁנִּקְרָא שַׁעַר הַמְּזָרְזִז, קָרָא אוֹתוֹ הָאִישׁ: פָּתְזוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק. אָמְרוּ לוֹ: לָמָּה? אָמַר לָהֶם: בִּשְׁלִיזוּת שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם בָּאתִי. פָּתְזוּ וְאָמְרוּ כֻּלָּם: מִי נָתַן אֶת יְלוּד הָאִשָּׁה הַזֶּה כָּאן בַּמָּקוֹם הַזֶּה? אָמַר לָהֶם: זֶה הוּא רַבִּי פָּרַזְיָא. אָמְרוּ: זֶה הוּא שֶׁהִשְׁלִים לְךָ הַזֶּסֶד בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם? אָמַר כֵּן.

פָּתְזוּ לוֹ, וְאָמְרוּ: הַפְשִׁיטוּ אוֹתוֹ, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְכָאן בְּגוּף שֶׁל הָעוֹלָם הַהוּא. מִיָּד הִפְשִׁיטוּ אוֹתוֹ, וְהִתְלַבֵּשׁ בְּאֲוִירִים שֶׁל הַגָּן שֶׁלְּפָנִים.

וְנִכְנַס וְרָאָה אוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁעַל גַּבֵּי אוֹתוֹ הַגּוּף (הַגָּן). שֶׁאוֹתוֹ הָרָקִיעַ נִפְרָד מֵאוֹתוֹ הָרָקִיעַ שֶׁעוֹמֵד עַל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. הָרָקִיעַ הַזֶּה נִתְזָם בִּתְזוּם מִכָּל הַגָּוָנִים שֶׁל הָעוֹלָם. אַרְבָּעָה זַלּוֹנוֹת, מַשְׁקוֹפִים פְּתוּזִים בּוֹ בְּאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְאָזְדּ בָּאֶמְצַע.

זַלּוֹן אָזְדּ שֶׁבִּצַּד מִזְרָזִז, בּוֹ קַיָּמִים אַרְבָּעָה מַשְׁקוֹפִים מְרֻקָּמִים, בַּסּוֹד שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יהו"ה, עוֹלוֹת לִשְׁתִּים עֶשְׂרֵה, שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת לְכָל אָזְדּ וְאָזְדּ.

שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בַּיּוֹם מִתְזַזְּבְּרִים אוֹתָם הַמַּשְׁקוֹפִים, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת מִתְזַזְּבְּרוֹת לְשֵׁם הַקָּדוֹשׁ. מְמֻנֶּה אָזְדּ עוֹמֵד לְאוֹתוֹ הַצַּד, וּשְׁמוֹ ויזריעאל (יעוריאל). וְאַרְבָּעָה מַפְתְּזוֹת בְּיָדוֹ, שֶׁהוּא פּוֹתֵזַ בָּהֶם אַרְבָּעָה שְׁעָרִים, שֶׁהֵם

עַל גַּבֵּי אוֹתוֹ הָרָקִיעַ, וְאֵין מִי שֶׁמַּכִּיר בָּהֶם.

פָּרַט לְרָאשֵׁי זְוָדִשִׁים וְשַׁבָּתוֹת, שֶׁבָּאוֹת אוֹתָן הַנְּפָשׁוֹת שֶׁמִּשְׁתַּתְּפוֹת עִם הַגּוּף בַּקְּבָרִים, לִכְרֹעַ וּלְהִשְׁתַּוְוֹות לִפָּנֵי אוֹתָם הַשְּׁעָרִים לְרִבּוֹן הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי זָדְשׁוֹ בְּזָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּוְוֹת לְפָנַי. כָּל – לְרַבּוֹת אוֹתָן נְפָשׁוֹת שֶׁדָּרוֹת עִם הַגּוּף, וְנִקְרָאוֹת כָּל בָּשָׂר.

זַלּוֹן אַוֵּר שֶׁבְּצַד הַדָּרוֹם, בּוֹ עוֹמְדִים שִׁשָּׁה מַשְׁקוֹפַיִם, לֹא נִכְנָסִים לַמָּקוֹם הַזֶּה, אֶלָּא אוֹתָן שֶׁעוֹסְקוֹת בִּקְרִיאַת שְׁמַע בְּרָצוֹן וּבְכַוָּנָה בְּכָל יוֹם.

אָמַר רַבִּי פָּרַזְיָא: הָאֱלֹהִים, כְּשֶׁהִסְתַּכַּלְתִּי בְּאוֹתוֹ הַזַּלּוֹן, קָרַב אוֹתוֹ הַמְּמֻנֶּה, שֶׁשְּׁמוֹ עִנָּא"ל, שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַשַּׁעַר שֶׁל צַד הַדָּרוֹם. אָמַר לִי, קוּם בְּמִקּוֹמְךָ, וּרְאֵה אֶת הַזַּלּוֹן הַזֶּה, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְשָׁם וְלֹא לִרְאוֹת אוֹתוֹ, פָּרַט לְאוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע כָּרָאוּי.

וְכָל אוֹתָם שֶׁעוֹסְקִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע כָּרָאוּי, שִׁשִּׁים מְמֻנִּים נִכְנָסִים לְפָנָיו (שֶׁל הַמָּשִׁיחַ), וּמַכְתִּירִים אוֹתוֹ בִּכְתָרִים קְדוֹשִׁים, וְאוֹמְרִים לוֹ: זֶהוּ הַכֶּתֶר שֶׁל פָּלוֹנִי שֶׁעָסַק בִּקְרִיאַת שְׁמַע כָּרָאוּי!

שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ וְאָמַרְתִּי לוֹ: אֲדוֹנִי, הַקְּרִיאַת שְׁמַע הַזּוֹ כָּרָאוּי, מַה הִיא? אָמַר לִי: אִי זָסִיד, סוֹד עֶלְיוֹן הוּא כָּאן. בַּקְּרִיאַת שְׁמַע יֵשׁ אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת.

הַפָּרָשָׁה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַיִּחוּד, שֶׁהִיא שְׁנֵי יִחוּדִים, בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת. שֵׁשׁ תֵּבוֹת בַּיִּחוּד הָעֶלְיוֹן, וְשֵׁשׁ תֵּבוֹת בְּיִחוּד אַוֵּר. הַפָּרָשָׁה הַשְּׁנִיָּה – וְאָהַבְתָּ, בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, בְּסוֹד הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

פָּרָשָׁה שְׁלִישִׁית – וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ, שֶׁנִּכְלָל הַיָּמִין בַּשְּׂמֹאל, וְהַשְּׂמֹאל בַּיָּמִין. וְהוּא בְּסוֹד וְסֵתֶר שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד וְשַׁמְתֶּם, שֶׁהִיא הַפָּרָשָׁה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל. הִיא בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, תּוֹךְ הַסּוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה.

פָּרָשָׁה רְבִיעִית – וְשַׁמְתֶּם, שֶׁהִיא וַזְמִשִּׁים תֵּבוֹת, שֶׁהִיא כְּנֶגֶד וַזְמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה. פָּרָשַׁת הַצִּיצִית כְּלוֹלָה מִכֻּלָּם. וְעוֹלוֹת הַפָּרָשִׁיוֹת לִמְנָיַן שֶׁל אָדָם.

וְכָל שְׁאָר הַמִּקּוֹמוֹת, בֵּין בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, בֵּין בְּכָל שְׁאָר הַמִּקּוֹמוֹת בַּתּוֹרָה, הַזָּכָר לְזוּוּד וְהַנְּקֵבָה לְזוּוּד. וְכָאן שֶׁהוּא יְזוּוּד, שֶׁמִּתְיַזֵּד בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זָכָר וּנְקֵבָה מִתְכַּנְּסִים יַזַּד, וְעוֹלִים בְּשִׁעוּר אֶזֶד.

הַזָּכָר נִשְׁתַּלֵּם בָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּכָל שְׁאָר הַמִּקּוֹמוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ הַשֶּׁבַח שֶׁל הָאֱמוּנָה הָעֶלְיוֹנָה, לָדַעַת זֶה (שֶׁהַזָּה) ה' הוּא הָאֱלֹהִים. הַזָּכָר נִשְׁלָם בַּנְּקֵבָה, וְנִכְלָלִים אֶזֶד עִם אֶזֶד, הַזָּכָר נִבְנֶה עִם הַנְּקֵבָה. וְזֶהוּ הַיִּזּוּד הַשָּׁלֵם. וְאֵין שְׁלֵמוּת אֶלָּא בְּזָכָר וּנְקֵבָה יַזַּד.

וּבֹא רְאֵה, כָּל מִי שֶׁמַּשְׁלִים הַיִּזּוּד כָּרָאוּי וּמְכַוֵּן בַּפָּרָשִׁיוֹת הַלָּלוּ בְּכָל יוֹם, זוֹכֶה לַמַּשְׁקוֹפִים וְהַזַּלּוֹנוֹת הַלָּלוּ, לִהְיוֹת שָׁלֵם כָּאן. וְאֵין מִי שֶׁיִּעַכֵּב עַל יָדוֹ, וּבִלְבַד שֶׁיִּקְרָא כָּרָאוּי, וִיכַוֵּן בְּסוֹדוֹת הָעֶלְיוֹנִים הַלָּלוּ.

וְאָזַז בִּימִינִי וְאָמַר לִי: אִי זָסִיד, בֹּא וּרְאֵה אֶת כְּבוֹד אוֹתָם שֶׁמְּיַזְּדִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּרָאוּי וְעוֹסְקִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע כְּמוֹ זֶה.

נִכְנַסְתִּי לְהֵיכָל אֶזֶד, וּבְאוֹתוֹ הֵיכָל הָיוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמְשָׁה הֵיכָלוֹת, כְּזֶשֶׁבּוֹן יְמוֹת הַשָּׁנָה. אַבְרָהָם יִצְזָק וְיַעֲקֹב שׁוֹלְטִים בְּאוֹתוֹ הַהֵיכָל, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּתוֹכָם.

וְרָאִיתִי כַּמָּה קְבוּצוֹת שֶׁל נְשָׁמוֹת מְלֻבָּשׁוֹת בָּרְקָמָה שֶׁל עֵץ הַזַּיִּים, וְכַמָּה גְּוָנִים שֶׁל כָּבוֹד עֶלְיוֹן, וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ הַהֵיכָל, וְיוֹפִיאֵל הַמְמֻנֶּה הַגָּדוֹל עַל הַכֹּל, מְמֻנֶּה גָּדוֹל שֶׁל הַתּוֹרָה עִמָּהֶם.

פָּתַז וְאָמַר: הִתְעוֹרְרוּ קְדוֹשֵׁי הָעוֹלָם, הֲרֵי בְּנֵיכֶם הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁמְּיַזְּדִים אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמְכַוְּנִים בָּרָצוֹן שֶׁל הַפָּרָשִׁיוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע.

וְרָאִיתִי אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בָּהֶם. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנָסָת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁקּוֹרֵא בֶּן אָדָם, עוֹלָה בָּרִאשׁוֹנָה לַהֵיכָל הַזֶּה, וּמֵרִיזַ בָּהּ אָדָם

הָרִאשׁוֹן. אִם זֶסֶרָה אוֹת אַזַּת מִקְרִית שְׁמַע, אֵינוֹ מְקַבֵּל אוֹתָהּ, שֶׁהֲרֵי זֶסֶר בְּנָיָנוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהוּא מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, בְּאוֹתָן הַתֵּבוֹת שֶׁזּוֹוֵר שְׁלִיזֵי הַצַּבּוּר.

וְאִם מוֹצֵא אוֹתָהּ כָּרָאוּי, מְקַבֵּל אוֹתָהּ, וְנוֹטְלִים מִמֶּנּוּ אַבְרָהָם יִצְזָק וְיַעֲקֹב, וְנוֹשְׁקִים אוֹתָהּ. מִי רָאָה הַשְּׁמוּזָה, מִי רָאָה הָעַרְבּוּבְיָה בְּכָל אוֹתָם הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּגַן עֵדֶן, שֶׁבָּאִים לְאוֹתָהּ הַשְּׁמוּזָה.

וּבְשָׁעָה שֶׁיָּבֹא לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, מִי יִרְאֶה אֶת שְׁמוּזָתוֹ, שֶׁמּוֹשִׁיבִים אוֹתוֹ הָאָבוֹת אֶצְלָם בַּעֲמַיִם בְּיוֹם, וּבְכָל יוֹם יוֹרֵד עָלָיו טַל מֵרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ.

וּבְאוֹתוֹ הַטַּל יוֹדְעִים וְאוֹכְלִים הַמַּאֲכָל שֶׁמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים אוֹכְלִים. וְיוֹדְעִים מַה שֶּׁהָיָה, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה, וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת, עַד הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אֶת הַגּוּפִים הַסְּרוּזִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיִקְיֵמֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְנְיָן מִתְקָן כָּרָאוּי.

בַּזַּלוֹן שֶׁבְּצַד הַדָּרוֹם הָיוּ רְשׁוּמִים שׁ׳, שֶׁבְּצַד זֶה ו׳, וּבְצַד אַזַּר ו׳, וּבְצַד הָאַזַּר ו׳. שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְאָמַרְתִּי: מָהֵן הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ? אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ.

עַד שֶׁבָּא אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה וְאָמַר לִי: אֵי זָסִיד, אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת סִימָנֵי (עַמּוּדֵי) הַפָּרְשִׁיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע. אַשְׁרֵי זָלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁאוֹמֵר אוֹתָם בְּכָל יוֹם בִּרְצוֹן הַלֵּב.

זַלוֹן אַזַּר שֶׁבְּצַד צָפוֹן, בּוֹ עוֹמְדִים שְׁנֵי מַשְׁקוֹפִים, וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת לוֹהֲטוֹת וְנוֹצְצוֹת בְּתוֹכָם. שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּצַד זֶה וּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת בְּצַד זֶה, וְאַזַּת לְמַעְלָה מֵהֶם תְּלוּיָה עֲלֵיהֶם, וְהֵם בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וְנִקְרָא אֱלֹהִי״ם.

בַּזַּלוֹן הַזֶּה וּבְאוֹתָם הַמַּשְׁקוֹפִים שׁוֹרִים שְׁנֵי מְמֻנִּים בְּאוֹתוֹ הָרָקִיעַ, וְהֵם צוּרְטָק וְגַזְרִיאֵל (עֻזְרִיאֵל), שֶׁמְּמֻנִּים שָׁם בְּאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁלֹּא נִפְתָּזוּ.

וְשָׁם יֵשׁ הֵיכָל אֶזֶד מְרֻקָּם בְּכַמָּה גְּוָנִים וְכַמָּה צִיּוּרִים, וּבוֹ עוֹמְדִים כָּל אוֹתָם שֶׁמְּקַדְּשִׁים אֶת שֵׁם רִבּוֹנָם בֶּאֱמִירָה בְּכָל יוֹם, אַזַּר שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ,

וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ ה׳ הַמְּבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד, וּמַקְדִּישִׁים אוֹתוֹ אַזַּר כָּךְ בִּקְדֻשָּׁה מְשֻׁלֶּשֶׁת.

וְאוֹתוֹ הַהֵיכָל נִקְרָא מְשֻׁלָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ז) הֵיכַל ה׳ הֵיכַל ה׳ הֵיכַל ה׳ הֵמָּה. וְאוֹתוֹ הַהֵיכָל הוּא מְשֻׁלָּשׁ. וְשָׁאַלְתִּי מַה זֶּה. אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ: אֵלּוּ הֵם שֶׁלֹּא אוֹכְלִים כָּל יְמֵיהֶם עַל דָּמָם.

מִשּׁוּם שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה. בַּבֹּקֶר זוֹוֶרֶת אֵלָיו, וְשׁוֹרָה בַּזוֹטָם שֶׁל הָאָדָם, וְלֹא נִכְנֶסֶת וְלֹא מִתְיַשֶּׁבֶת בְּמֵעָיו עַד שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְפַּלֵּל עַל דָּמוֹ, אָז מִתְיַשֶּׁבֶת בִּמְקוֹמָהּ.

וְעַל כֵּן כָּתוּב (ישעיה ב) זִדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ. מַה זֶּה אֲשֶׁר נְשָׁמָה בְּאַפּוֹ? מִשּׁוּם שֶׁיּוֹרֶדֶת בַּבֹּקֶר, וְאוֹמֶר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לְכִי וּשְׁהִי לוֹ בְּזוֹטְמוֹ, עַל מְנָת שֶׁיִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ. אִם מְבָרֵךְ הוּא כָּרָאוּי, הִיא תִּשְׁרֶה בְּתוֹכוֹ. וְאִם לֹא, פּוֹרַזֶת וְעוֹלָה, וְנִמְצָא הָאָדָם שֶׁזְּסֵרָה מִמֶּנּוּ אוֹתָהּ קְדֻשַּׁת הַנְּשָׁמָה.

וְכֵיוָן שֶׁנִּשְׁמָתוֹ זְסֵרָה מִמֶּנּוּ, בַּמֶּה נָזוּשָׁב הוּא? אֵינוֹ נָזוּשָׁב לִכְלוּם, כְּאִלּוּ לֹא הָיָה בָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן אָסוּר לָאָדָם לִבָּרֵךְ אֶת זֻבְרוֹ עַד שֶׁמְּבָרֵךְ אֶת רִבּוֹנוֹ בְּרֵאשִׁית הַתְּפִלָּה.

וְהַזָּן אוֹמֵר בָּרְכוּ אֶת ה׳, וְהוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ ה׳ הַמְּבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד. וְכֵיוָן שֶׁמְּבָרֵךְ לְרִבּוֹנוֹ, מִשָּׁם רֵאשִׁית הַתְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל, וְעַל כֵּן שׁוֹרוֹת הַקְּדֻשּׁוֹת. אַשְׁרֵי הֵם הַמְּבָרְכִים וּמְקַדְּשִׁים אֶת רִבּוֹנָם בְּכָל יוֹם בִּרְצוֹן הַלֵּב.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה לָמַדְתִּי, שֶׁאֵין רְשׁוּת לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בַּעֲשָׂרָה, עַד שֶׁמְּבָרְכִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרֵאשִׁית הַכֹּל. וְכֵיוָן שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ, מִתְפַּלְּלִים תְּפִלָּתָם.

אָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ: רַבִּי, הַבְּרָכָה הַהִיא אֵינָהּ אֶלָּא לְתַקֵּן הַשָּׁבַוז לְרִבּוֹנָם, שֶׁהֶוְוִיר לָהֶם נִשְׁמָתָם, שֶׁנִּקְרֵאת בַּוָּזְמִשָּׁה שֵׁמוֹת. וְהַבְּרָכָה בְּוָזְמִשׁ תֵּבוֹת,

בָּרוּךְ ה׳ הַמְבֹרָךְ כו׳. וְעַל הַבְּרָכָה הַזּוֹ שׁוֹרָה הַתְּפִלָּה, וְהַקְּדֻשָּׁה לֹא שׁוֹרָה אֶלָּא עַל הַבְּרָכָה, לְהַזְמִיק בִּרְבוֹנָם בַּכֹּל. וְהַבְּרָכָה הַזּוֹ וְהַקְּדֻשָּׁה הַזּוֹ אֵינָהּ אֶלָּא בַּעֲשָׂרָה.

שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: לָמָּה הַהֵיכָל לְצַד הַצָּפוֹן? אָמַר לִי: בַּהֵיכָל הַזֶּה נִכְנָעִים כָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּעוֹלָם.

הַזִּלּוֹן הַזֶּה נִקְרָא הַזִּלּוֹן שֶׁל נַגַּהּ, וְאֵין רְשׁוּת לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, פָּרַט לְאוֹתָם שֶׁמְּדוֹרָם שָׁם, וְהַכֹּל הֵם רוֹאִים, וּמִסְתַּכְּלִים, וְיכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל. כָּל אוֹתָם שֶׁשָּׁם, הוֹלְכִים בְּמַלְבּוּשִׁים בִּדְמֻיּוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה.

וְשָׁם רָאִיתִי רַבִּים מִן הַזִּוְּבָרִים, וְלֹא נִתְּנָה לִי רְשׁוּת לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם, וְכֻלָּם מֻכָּרִים זֶה לָזֶה, וְאוֹכְלִים מַאֲכָל שֶׁל זִוָּקִים עֶלְיוֹנִים.

הָרָקִיעַ הַזֶּה נוֹסֵעַ בְּכָל יוֹם לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם. וּכְשֶׁנּוֹסֵעַ, מֵרִעִיף טַל שֶׁל זִיּוִים לְתוֹךְ הַגָּן. וּבָאִים כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁל שָׁם, וְרוֹוְצִים בְּאוֹתוֹ הַטַּל, וְזוֹהֲרִים כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, וְנִכְנָסִים לְפָנֵי הַמְּשִׁיזָ, וְלִפְנֵי הָאָבוֹת, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן. וְלֹא נִתְּנָה לִי רְשׁוּת לְהַכִּיר אוֹתָם.

הַזִּלּוֹן שֶׁבְּצַד מַעֲרָב מְשֻׁנֶּה מִכָּל שְׁאָר הַזִּלּוֹנוֹת, בַּגְּוָנִים וּבָאוֹרוֹת. מִתְזַמֵּם בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁזּוֹהֲרִים וְנוֹצְצִים עַל גַּב אוֹתוֹ הַזִּלּוֹן. לִפְעָמִים מִתְגַּלִּים, לִפְעָמִים נִסְתָּרִים. וְהֶרְאוּ לִי בְּמָקוֹם אֶזֶד כִּתּוֹת שֶׁל צַדִּיקִים בִּדְרָגוֹת יְתֵרוֹת עַל כֻּלָּם.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם עַל אֵיכָה

שָׁלְזוּ לָהֶם בְּנֵי בָבֶל לִבְנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: לָנוּ מַתְאִים לִבְכּוֹת, לָנוּ רָאוּי לַעֲשׂוֹת הֶסְפֵּד עַל זֶרַבָּן בֵּית אֱלֹהֵינוּ, עַל שֶׁהִתְפַּזַּרְנוּ בֵּין הָעַמִּים, (כְּמוֹ שֶׁעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה) וְיֵשׁ לָנוּ לְפַתְזֵז בַּהֶסְפֵּד, וּלְפָרֵשׁ הָאַלְפָּ״א בֵּיתָא שֶׁשָּׁלַזוּ רִבּוֹן הָעוֹלָם לַהֶסְפֵּד שֶׁל זֶרַבָּן בֵּיתוֹ.

שָׁלְזוּ לָהֶם בְּנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: מַתְאִים שֶׁאַתֶּם הִתְפַּזַּרְתֶּם בֵּין הָעַמִּים,

וְאַתֶּם מִזּוּץ לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וְנָאֶה לָכֶם לִבְכּוֹת עֲלֵיכֶם וְעַל עַצְמְכֶם, שֶׁיְּצָאתֶם מֵאוֹר לְזוּשֶׁךְ כְּעֶבֶד שֶׁיָּצָא מִבֵּית רַבּוֹ. אֲבָל אָנוּ יֵשׁ לָנוּ לִבְכּוֹת וְלַעֲשׂוֹת הֶסְפֵּד, וְלָנוּ שֶׁלָּזוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא סֵפֶר הַהֶסְפֵּד, שֶׁאָנוּ בְּנֵי הַגְּבִירָה, וְאָנוּ מִבְּנֵי בֵּיתָהּ, וְיוֹדְעִים אֶת כְּבוֹדוֹ שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְלָנוּ רָאוּי לִבְכּוֹת וּלְפָרֵשׁ אוֹתָם הָאֲלָפָ"א בֵּיתִי"ם.

וְאָנוּ יְתוֹמִים בְּלִי אָב וְאֵם, וּמִסְתַּכְּלִים הָעֵינַיִם לְכָתְלֵי בֵּית אִמֵּנוּ – וְהִנֵּה נָזוֹרַב, וְלֹא מָצָאנוּ אוֹתָהּ. שֶׁהָיְתָה מְנִיקָה אוֹתָנוּ בְּכָל יוֹם בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים מֵהַיָּפֶ שֶׁלָּהּ (בֵּין הַיָּפֶ שֶׁל מֵעָיהָ), וְהָיְתָה מְנַזֶּמֶת אוֹתָנוּ, וּמְדַבֶּרֶת עַל לִבֵּנוּ כְּאֵם לִבְנָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו) כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תְּנַחֲמֶנּוּ וְגוֹ'.

וְכָעֵת מִסְתַּכְּלוֹת הָעֵינַיִם לְכָל צַד, וּמְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבָהּ שֶׁל אִמֵּנוּ הִתְבַּלְבֵּל, וְהִנֵּה נָזוֹרַב. נַכֶּה רֹאשׁ לְכָתְלֵי הַבַּיִת וּמוֹשָׁבָהּ. מִי יְנַחֵם אוֹתָנוּ, וּמִי יְדַבֵּר עַל לִבֵּנוּ וְיָגֵן עָלֵינוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ?

כְּשֶׁהָיִינוּ זוֹטְאִים לִפְנֵי אָבִינוּ, וּמַעֲלָה הָרְצוּעָה לְהַלְקוֹת אוֹתָנוּ, הִיא עָמְדָה לְפָנֵינוּ, וּמְקַבֶּלֶת הַמַּלְקוּת שֶׁל הַמֶּלֶךְ כְּדֵי לְהָגֵן עָלֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם נג) וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנוֹתֵינוּ כוּ' וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ. וְכָעֵת אֵין לָנוּ אֵם. וַי! וַי לָנוּ! וַי לָכֶם! לָנוּ רָאוּי לִבְכּוֹת, לָנוּ רָאוּי לִסְפֹּד, לָנוּ רָאוּי לְפָתֵר אוֹתָם דִּבְרֵי מְרִירוּת, לְהוֹדִיעָם לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים לִבְכּוֹת דִּבְרֵי הֶסְפֵּד.

נִקְרַב כָּל יוֹם לְמִטַּת אִמֵּנוּ – וְלֹא נִמְצָא אוֹתָהּ שָׁם. נִשְׁאַל עָלֶיהָ – אֵין מִי שֶׁמַּשְׁגִּיחַ עָלֵינוּ. נִשְׁאַל לְמוֹטָתָהּ – הִתְבַּלְבְּלָה. נִשְׁאַל לִכְסֵאָהּ – נָפְלָה. נִשְׁאַל לְהֵיכְלוֹתֶיהָ – הֵם נִשְׁבָּעִים שֶׁלֹּא יוֹדְעִים מִמֶּנָּה. נִשְׁאַל אֶת הֶעָפָר – רֹשֶׁם שֶׁל עֲקֵבוֹת אֵין שָׁם.

נִשְׁאַל אֶת הַגַּג – הֲרֵי הַגַּג מֵשִׁיב לָנוּ, שֶׁיְּשִׁבָּהּ שָׁם מִבַּכָּה וּמְיַלֶּלֶת (עָלֵינוּ) וְהוֹלֶכֶת מִבַּכָּה, צוֹוַחַת בְּקוֹל שֶׁל מְרִירוּת עָלֵינוּ מִגַּג לְגַג, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם כב) מַה לָּךְ אַפּוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגּוֹת. נִשְׁאַל אֶת הַדְּרָכִים וְהַשְּׁבִילִים – כֻּלָּם אוֹמְרִים שֶׁשָּׁמְעוּ קוֹל מְרִירוּת שֶׁל בְּכִיָּה שֶׁמִּבַּכָּה עַל בָּנֶיהָ, וְלֹא יוֹדְעִים

לְאָן הִסְתַּלְקָה.

לָנוּ רָאוּי לִבְכּוֹת! לָנוּ רָאוּי לִסְפֹּד! נְנַשֵּׁק אֶת עֲפַר רַגְלֶיהָ, נְנַשֵּׁק אֶת מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבָהּ, נְנַשֵּׁק אֶת כָּתְלֵי הַהֵיכָל, וְנִבְכֶּה בִּמְרִירוּת. אָנוּ נְפַתֵּחַ בַּהֶסְפֵּד, שֶׁרָאִינוּ בְּכָל יוֹם כָּל זֶה. נִבְכֶּה תָּמִיד וְלֹא נִשְׁכַּח מְרִירוּת הַבְּכִי מֵעָמֵנוּ.

פָּתְחוּ הֵם וְאָמְרוּ, (איכה א) אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד הָעִיר. כָּתוּב (ישעיה כב) כִּי יוֹם מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה וְגוֹ'. כִּי יוֹם, יוֹם אֶזְדָּ יֵשׁ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲהוּבַ נַפְשׁוֹ, כְּלוֹל מִכָּל שְׁאָר הַיָּמִים. שִׁשָּׁה יָמִים כְּלוּלִים בּוֹ, וְהוּא הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם. וְעַל שֶׁהִתְרַבּוּ הַוַּטָּאִים הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה, לְבֵית עוֹלַם הַוַּזִּים.

אָז, מִתַּוֶּזֶת שְׁפוּלֵי הַמִּשְׁכָּן, קָם יוֹם שֶׁל מְרִירוּת, יוֹם שֶׁל בְּכִיָּה, יוֹם שֶׁל צַעַר, יוֹם שֶׁנִּקְרָא מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה. וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַמִּשְׁכָּן, וּמְכַלֶּה וּמְטַמֵּא. וְרִבּוֹן הַמִּשְׁכָּן הָלַךְ וּבָרַז וְגָרַשׁ מִתּוֹךְ מוֹשָׁבוֹ לְתוֹךְ הָהָר שֶׁמִּזְרִיחִין, וּלְתוֹךְ הָהָר שֶׁזָּרוּבִ, וְהַמִּשְׁכָּן (הַשְׁמַד) וְנֶחֱרַב.

אַזַר כָּךְ יָרַד אוֹתוֹ הַיּוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁהִסְתַּלֵּק, שָׁאַל עַל מִשְׁכָּנוֹ – וְהִנֵּה נֶחֱרַב. נִכְנַס וְהִשְׁגִּיחַ בְּבַעֲלַת הַמִּשְׁכָּן, הַגְּבִירָה אֲהוּבַת נַפְשׁוֹ – וְהִיא גְּרוּשָׁה וּבְרִיחָה, וְכָל בְּנָיָהּ סָתוּר. אָז הִתְזַיֵּל לִבְכּוֹת, בְּכִיָּה אַזַר בְּכִיָּה, כִּנַּהֲמַת הַתַּרְנְגוֹל עַל נְקֵבָתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) מִקַּרְקַר קַר, נַהֲמַת הַתַּרְנְגוֹל. קַר – הָרִבּוֹן הַשַּׁלִּיט.

וְשׁוֹעֵ אֶל הָהָר, עָשָׂה שׁוֹעָה וְצָוַוח אֶל הָהָר, שֶׁלְּשָׁם בָּרְחָה הַגְּבִירָה. עָשָׂה שׁוֹעַ, צוֹוַח וְקוֹרֵא בִּנְהָמָה שֶׁל בְּכִיָּה אֵיכָה. אֵיכָה אֲהוּבַת נַפְשִׁי, אֵיכָה יוֹנָתִי שְׁלֵמָתִי, אֵיכָה יְזִידָתִי, שֶׁהִתְיַזַּדָה עִמִּי בְּיִזּוּד. אֵיכָה שֶׁהָיִית נוֹטֶלֶת בְּכָל יוֹם זְמֵשׁ וְעֶשְׂרִים אוֹתִיּוֹת הַיִּזּוּד, וְנִקְרֵאת עַל זֶה כ״ה.

אֲזוֹתִי בִּתִּי אִמִּי, לְאָן הָלַכְתְּ? לְאָן פָּנִית לָלֶכֶת? אָנוּ שֶׁשּׁוֹמְעִים בְּכָל יוֹם הַקְּרִקּוּר הַזֶּה שֶׁל רִבּוֹנֵנוּ, לָנוּ רָאוּי לִבְכּוֹת, לָנוּ רָאוּי לִסְפֹּד, לָנוּ רָאוּי לְפַתֵּחַ אֵיכָה. אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד וְגוֹ'.

רַבִּי לְוִיטַס הַזּוֹזֶה פָּתַח, (בראשית ג) וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה וּבֵין

זַרְעֲךָ. שִׁנְאָה רַבָּה הָיְתָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְעַל הָעִלָּה שֶׁל עֲצַת הַנָּחָשׁ. מֵאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהִתְקַלֵּל, נִדְוֶה מִלְּפָנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ, וְהוּא אוֹרֵב תָּמִיד בֵּין הַגְּדֵרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, בֵּין אוֹתָם גְּדֵרוֹת הַתּוֹרָה, כָּל אוֹתָם שֶׁדְּשִׁים בָּעֲקֵב, בְּאוֹתָם הַגְּדֵרוֹת נוֹשֵׁךְ אוֹתָם.

אוֹי שֶׁמָּצָא, אוֹי שֶׁנָּשַׁךְ. אוֹי עַל הַשִּׁנְאָה הָרָעָה שֶׁנִּשְׁמְרָה, עַל הַשִּׁנְאָה הָרָעָה שֶׁהָיְתָה לוֹ בָּאִשָּׁה הַזּוֹ, שֶׁנִּקְרְאָה אִשָּׁה יִרְאַת ה׳. שִׁנְאָה רָעָה שָׁמַר לָהּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, עַד שֶׁשָּׁבַר אוֹתָהּ בְּשֶׁבֶר, לִשְׁכַּב לָעָפָר.

"אֵיכָה "יָשְׁבָה "בָּדָד "הָעִיר "רַבָּתִי "עָם "הָיְתָה (איכה א). הִסְתַּכֵּל בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל רֹאשׁ כָּל תֵּבָה וְתֵבָה, וְתִמְצָא שְׁמִירָה שֶׁל שִׁנְאָה רָעָה, שֶׁנִּשְׁמְרָה עַד שֶׁנִּזְדַּוֵּג בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. אֵיכָ"ה רָעָ"ה בְּרֹאשֵׁי הָאוֹתִיּוֹת נִשְׁמְרָה לָהּ לְאוֹתָהּ אֵשֶׁת זִנּוּל, בַּשִּׁבָּרוֹן שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, לִשְׁכַּב לָעָפָר.

וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) "כְּאַלְמָנָה "רַבָּתִי "בַּגּוֹיִם "שָׂרָתִי "בַּמְּדִינוֹת "הָיְתָה "לָמַס. תִּקְרָא לְמַפְרֵעַ בְּרֹאשֵׁי הָאוֹתִיּוֹת – לָ"ה בְּשִׁבְרֵי"ךְ. בַּשִּׁבָּרוֹן שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּשִׁבְרוֹנָהּ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁשִּׁנְאָה רָעָה הִדְבִּיק לָ"ה בְּשִׁבְרֵי"ךְ.

אֵיכָה שֶׁנִּדְבְּקָה לְאוֹתָהּ אֵיבָה רָעָה הַזּוֹ, קוֹל הַנָּחָשׁ, קוֹל מְרִירוּת שֶׁל בְּכִיָּה בָּרְקִיעִים. אֵלּוּ קוֹרְאִים אֵיכָה, וּמִצַּד אַחֵר קוֹרְאִים אֵיבָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין הָאִשָּׁה. בֵּין הַצַּד הַזֶּה, וּבֵין הַצַּד הַזֶּה, נִמְצָא הַשֵּׁם (שָׁם) בְּזִוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּבַפָּסוּק הָרִאשׁוֹן נִרְשָׁם הַכֹּל, לָדַעַת שֶׁכ"ה הַזּוֹ הִדְבִּיק אוֹתָהּ אֵיבָ"ה רָעָה שֶׁשָּׁמַר לָהּ מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם.

אֵיכָה יָשְׁבָה בָּדָד. רַבִּי הַרְכִּינַס פָּתַח, (בראשית ג) וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן. וַיְגָרֶשׁ אֶת – זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, בְּזִוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁגֹּרְשָׁה בְּגֵרוּשִׁין, שֶׁנִּשְׁלְוָה בְּשִׁלּוּחִין, כְּסֵא הַמֶּלֶךְ שֶׁנָּפָלָה.

וַיְגָרֶשׁ אֶת – זֶה כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ. אוֹי שֶׁגֹּרְשָׁה, אוֹי שֶׁנָּפָלָה. הָאָדָם, אוֹתוֹ שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הַכִּסֵּא, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (יחזקאל א) וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם וְכוּ׳. נָפָלָה הַכִּסֵּא – נָפַל הַכֹּל.

וַיַּשְׁכֵּן – אוֹתוֹ שֶׁגֵּרֵשׁ אֶת זֶה, הִשְׁכִּין וְהִשְׁרָה יְשׁוּב אַזַּר בְּהַפּוּכוֹ. בְּשָׁעָה שֶׁנְּזַרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, סִלֵּק אֶת הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן לְמַעְלָה, וְהִמְעִיט דְּמוּתוֹ מִכְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְהַכִּסֵּא נָסַע מִמֶּנּוּ וְנִפְרַד.

כִּבְיָכוֹל הִשְׁרָה אֶת גַּן הָעֵדֶן עִם הַכְּרוּבִים לְמַטָּה, וְנִפְרַד מֵאוֹתוֹ הַכָּבוֹד הָעֶלְיוֹן, וְהִשְׁרָה אֶת אוֹתָהּ לַהַט הַזֶּרֶב, לַעֲמֹד בִּמְקוֹם גְּבִרְתּוֹ, לִשְׁמֹר וְלִשְׁאֹב וּלְהַסְתִּיר (וּלְרַזֵּץ) אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ שֶׁשּׁוֹעֵת מֵעֵץ הַזַּיִם.

וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ צוֹוֵז וְאוֹמֵר, (משלי ל) תַּזַּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ כּוּ' תַּזַּת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ כּוּ' וְשִׁפְוָזָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. הַשִּׁפְוָזָה בִּפָּנִים, גְּבִרְתָּהּ בַּזּוּץ. אֵיכָה יָשְׁבָה בָּדָד, מַה זֶּה בָּדָד? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּדָד יֵשֵׁב מִזּוּץ לַמַּזְנָה מוֹשָׁבוֹ.

אֵיכָה יָשְׁבָה בָּדָד, רַבִּי זְנִינַאי וְרַבָּנָן פּוֹתְזִים הַכָּתוּב בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן. (בראשית ב) וַיְקַזֵּז ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַזְּזֵהוּ בְּגַן עֵדֶן וְגוֹ'. וַיְקַזֵּז, בַּמֶּה לְקָזוּז? רַבִּי זְנִינַאי אָמַר, לְקָזוּז בִּדְבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ז) קָזֹז אֶת אַהֲרֹן. וְרַבָּנָן אָמְרוּ, לְקָזוּז בְּרוּזַז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים–ב ב) הַיּוֹם ה' לֹקֵזַז אֶת אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ.

וַיְנַזְּזֵהוּ בְּגַן עֵדֶן, כְּדֵי לִהְיוֹת לוֹ מְנוּזָה, לָדַעַת וּלְהַכִּיר הַזָּכְמָה וְהַתּוֹרָה. שֶׁאָמַר רַבִּי זְנִינַאי, הַתּוֹרָה לִמְדָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כוז) אָז רָאָהּ וַיְסַפְּרָהּ וְגוֹ', וַיֹּאמֶר לָאָדָם. וְהָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְקַלְּסִים לְפָנָיו.

עַד שֶׁרָאָה סמא"ל בַּשָּׁמַיִם, וְנִתְקַנֵּא בּוֹ, וְיָרַד מִן הַשָּׁמַיִם כִּדְמוּת צֵל עַל נָזוּשׁ. הַנָּזוּשׁ נִרְאָה, וְהַצֵּל עָלָיו, הִתְקָף וְהִכּוֹזַז שָׁלוֹ.

קָרַב אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ לָאִשָּׁה, שֶׁדַּעְתָּהּ קַלָּה מִן הָאִישׁ. מִכָּאן שֶׁאִשָּׁה לֹא מִתְפַּתֵּית אֶלָּא בְּאִשָּׁה אַזֶּרֶת. (בראשית ג) וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִים, מִיָּד פָּתַזוּ בְּאַף. מִכָּאן שֶׁמִּבְּתִזּוֹלַת דְּבָרָיו שֶׁל אָדָם נָכֹר מִי הוּא. כָּךְ הוּא פָּתַזוּ בְּאַף, לְהוֹדִיעַ מִי הוּא.

נָטַל סִימָן זֶה – אִם תְּקַבֵּל, אִם לֹא תְּקַבֵּל. וְהַמּוֹשִׁיכָהּ בִּדְבָרִים, עַד שֶׁפָּתְוָה בָּאוֹת מ״ם, וְאָמְרָה מִכָּל עֵץ הַגָּן [אָכֹל] נֹאכֵל. מִיָּד נָטַל הַנָּחָשׁ אוֹת מ׳, וַיָּשֶׂם אוֹתָהּ עַל זְרוֹעוֹ הַשְּׂמָאלִית, וְהָיָה מַמְתִּין עַל וא״ו תָּי״ו מִפְּנֵי, כְּדֵי לִהְיוֹת מָוֶ״ת נָכוֹן לְפָנָיהֶם.

הִתְוַזִּיל לְפָתוֹתָהּ, עַד שֶׁכָּתוּב (שם) וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה, בְּטַעַם גָּדוֹל וְתַקִּיף. מִכְלַמֵּד שֶׁפָּרְזוּ הָאוֹתִיּוֹת וָא״ו תָּי״ו, וְעָלוּ לְהִתְוַזֵּבֵּר עִם הָאוֹת מֵ״ם, וְהָאוֹת מֵ״ם הָיְתָה עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וְלֹא הָיְתָה מִתְוַזֶּבֶּרֶת עִמָּהֶם, עַד שֶׁנִּתְפַּתֵּית.

וּפָרְזוּ וָא״ו תָּי״ו אַרְבַּע פְּעָמִים, וְהִקִּיפוּ אֶת הָאוֹת מֵ״ם לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, שֶׁכָּתוּב (בראשית ג) וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ וְכוּ׳ וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם. הִנֵּה אַרְבַּע פְּעָמִים ו׳ ת׳. מִכְלַמֵּד שֶׁסָּבְבוּ לָאוֹת מֵ״ם לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהַמֵּ״ם בָּאֶמְצַע, מָוֶ״ת בְּכָל הַצְּדָדִים.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ט) כִּי עָלָה מָוֶת בְּחַלּוֹנֵינוּ, זֶה סמא״ל, שֶׁהוּא אָחוּז מֵחַלּוֹנוֹת הַשָּׁמַיִם. וְעַל זֶה (תהלים פט) מִי גֶּבֶר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מָוֶת. מִיָּד שָׁלַט בָּהּ וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא. יָרַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִרְאוֹת, וַיִּתְוַזֵּבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, קֹדֶם שֶׁחָטְאוּ הָיְתָה הַשְּׁכִינָה עֲטָרָה עַל רָאשֵׁיהֶם, לִהְיוֹת בִּשְׁבִילָם שׁוֹרָה עַל הָעוֹלָם. כֵּיוָן שֶׁחָטְאוּ, כְּבָיְכוֹל חָשׁ כּוֹחָהּ, וְהִסְתַּלְּקָה וְלֹא שָׁלְטָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְוַזִּיל לְקוֹנֵן, וְאָמַר אֵיכָה, מַה יִּהְיֶה מִמֶּנָּה? הַשִּׁלְטוֹן הוּסַר מִמֶּנָּה. אַף כָּאן בְּזֶרֶבָּבֶל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשִּׁלְטוֹן הוּסַר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְוַזִּיל לִסְפֹּד, וְאוֹמֵר אֵיכָה, מַה תִּהְיֶה עָלֶיהָ?

אֵיכָה. רַבִּי פָּנְוָס פָּתַח, (ירמיה לא) קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַּמְרוּרִים וְגוֹ׳. בְּשָׁעָה שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִשְׂרַף, בָּא קוֹל וְהִתְעוֹרֵר עַל קִבְרֵי הָאָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים, וְאָמַר: אָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים, אַתֶּם רְדוּמִים בְּשֵׁנָה, וְאֵינְכֶם יוֹדְעִים עַל צַעַר הָעוֹלָם. בְּנֵיכֶם שֶׁגִּדַּלְתֶּם בְּצַעַר, וְהִכְנַסְתֶּם אוֹתָם לָאֻמּוֹנָה הָרַבָּה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִנֵּה מֵתוּ, וְהִנֵּה נֶהֱרְגוּ, וְהִנֵּה הָלְכוּ לַגָּלוּת בֵּין

שׂוֹנְאֵיהֶם, יְדֵיהֶם מְהֻדָּקוֹת לְאָזוֹר, מֵתִים בָּרָעָב, בָּתֵּיהֶם נִשְׂרָפוּ. אַיֵּה הָרַוָּזִמִים שֶׁלָּכֶם? אַיֵּה אֱמוּנָתְכֶם? קוּמוּ הִתְעוֹרְרוּ אֲלֵיהֶם!

מִיָּד הִתְעוֹרְרוּ הָאָבוֹת וְהָלְכוּ אֶל מֹשֶׁה. אָמְרוּ לוֹ: מֹשֶׁה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, אֵיפֹה הַבָּנִים? אֵיפֹה הִשְׁאַרְתָּ אוֹתָם? מִיָּד הִתְעוֹרֵר מֹשֶׁה, וְהָלַךְ עִמָּהֶם אֶל יְהוֹשֻׁעַ. אָמַר לוֹ: בְּנֵי הָאָבוֹת הַלָּלוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִפְקִיד אוֹתִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, וְהִשְׁאַרְתִּי אוֹתָם בְּיָדְךָ, אֵיפֹה הֵם?

הֵשִׁיב יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר: רַבֵּנוּ מֹשֶׁה, בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה הִשְׁאַרְתִּי אוֹתָם, וְזִכַּלְתִּי לָהֶם הָאָרֶץ עַל פִּי גּוֹרָל, כְּמוֹ שֶׁצִּוִּיתָנִי, וְכֻלָּם הִשְׁאַרְתִּי אִישׁ עַל נַחֲלָתוֹ וְעַל גּוֹרָלוֹ.

וּמִיָּד הָלְכוּ כֻּלָּם לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, וּמָצְאוּ אוֹתָהּ שְׁנָחֳרְבָה, שֶׁאֵין נִשְׁמָע בָּהּ קוֹל. נִכְנְסוּ לַמִּקְדָּשׁ, וְרָאוּ שֶׁנִּשְׂרַף. עָשׂוּ בּוֹ הֶסְפֵּד, עַד שֶׁנִּשְׁמַע קוֹל מְרִירוּת הַבְּכִיָּה לְרוּם הַשָּׁמַיִם, וְכָל הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים בָּכוּ עִמָּהֶם לְמַעְלָה.

הִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָא אֲלֵיהֶם, וּמָצָא אוֹתָם מְמָרְרִים בְּקוֹל בְּכִיָּה בְּתוֹךְ עֲפַר הַמִּקְדָּשׁ. אָמַר לָהֶם: אֲהוּבַי נַפְשִׁי, מָה אַתֶּם כָּאן? (ירמיה יא) מָה לִידִידִי בְּבֵיתִי?

קָם אַבְרָהָם הַזָּקֵן בָּרִאשׁוֹנָה, אָמַר לִפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָם: אַתָּה יָדַעְתָּ שֶׁהָלַכְתִּי לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת. עָשָׂר פְּעָמִים נִסִּיתָ אוֹתִי, וְעָמַדְתִּי בַּכֹּל. אֵיפֹה הֵם בָּנַי? לֹא שָׁמַעְתִּי קוֹל דִּבְרֵיהֶם בָּאָרֶץ שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לִי לְקַיֵּם אוֹתָם בָּהּ.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: אִי אַבְרָהָם אָהוּב נַפְשִׁי, (שם) וּבְשַׂר קָדֵשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ. בִּטְלוּ מֵהֶם בְּרִית הַקֹּדֶשׁ וְעָבְדוּ לַעֲבוֹדָה זָרָה, וְעַל כֵּן הִתְגַּבֵּר רֻגְזִי עֲלֵיהֶם, וּבְגָלְלְךָ זִכִּיתִי לָהֶם כַּמָּה פְּעָמִים, וְלֹא שָׁבוּ לְפָנַי.

כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע אַבְרָהָם כָּךְ, אָמַר: יִמָּזוּ עַל קְדֻשַּׁת שִׁמְךָ כָּל אוֹתָם זְטָאֵיהֶם בֵּין הָעַמִּים, עַד שֶׁיִּהְיֶה רְצוֹנְךָ לַהֲשִׁיבָם אֵלֶיךָ. וְכֵן כֻּלָּם כְּמוֹ זֶה, וְהָלְכוּ לָהֶם.

נִשְׂאָרָה שָׁם רָזִיאֵל, וְהֵרִימָה קוֹל בְּכִיָּה בִּמְרִירוּת שֶׁל תַּמְרוּרִים. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רָזִיאֵל, מָה אַתְּ מְבַכָּה? אָמְרָה לְפָנָיו: וְלֹא אֶבְכֶּה?! אֵיפֹה הֵם בָּנַי, וּמָה זָטְאוּ אֵלֶיךָ? אָמַר לָהּ: הִכְנִיסוּ צָרָתִי לְפָנַי, וְהִכְנִיסוּךְ לְבֵיתִי. מִיָּד אָמְרָה: וְכִי אֲנִי לֹא עָשִׂיתִי יוֹתֵר, שֶׁהִכְנַסְתִּי צָרָתִי לְבֵיתִי?!

שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁכָּתוּב (בראשית כט) וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָזִיאֵל כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא, אָמַר: הַתְוַדֵּוגִי לִי? אָמְרָה לוֹ: כֵּן, אֲבָל אָזוֹת יֵשׁ לִי קְשִׁישָׁה מִמֶּנִּי, וַאֲנִי פַּוְזֶדֶת מֵאַבָּא, שֶׁהוּא רַמַּאי. מִיָּד – וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָזִיאֵל כִּי אֲחִי אָבִיהָ הוּא, בְּרַמָּאוּת.

מִיָּד נָתַן לָהּ סִימָנִים. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה לֵאָה בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה, אָמְרָה רָזִיאֵל, כָּעֵת תִּתְבַּיֵּשׁ אֲזוֹתִי. הָלְכָה וּמָסְרָה לָהּ הַסִּימָנִים.

וְעַל זֶה אָמְרָה אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: וַאֲנִי לֹא עָשִׂיתִי יוֹתֵר, שֶׁהִכְנַסְתִּי צָרָתִי לְבֵיתִי?! וְאַתָּה, שֶׁכָּתוּב בְּךָ רַזּוּם וְזַנּוֹן אֶרֶךְ אַפַּיִם, הָיָה לְךָ לְהַעֲבִיר עַל זָטְאֵיהֶם.

וּבְכָל מַה שֶּׁאָמַר לָהּ – לֹא קִבְּלָה תַּנְזוּמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה לא) קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע וְגוֹ' כִּי אֵינֶנּוּ. לֹא רוֹצָה לְקַבֵּל תַּנְזוּמִים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם כִּי אֵינֶנּוּ, כַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים לִשְׁרוֹת בֵּינֵיהֶם, וַהֲרֵי הִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה.

וּמִשּׁוּם שֶׁכִּי אֵינֶנּוּ בְּתוֹךְ בָּנֶיהָ, לֹא מְקַבֶּלֶת תַּנְזוּמִים, עַד שֶׁנִּשְׁבַּע לָהּ, שֶׁכָּתוּב (שם) כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה.

כְּמוֹ שֶׁעָשְׂתָה רָזִיאֵל – אַף כָּךְ הַשְׁכִּינָה לְמַעְלָה. כְּפִי שֶׁמִּתַּרְגֵּם, קוֹל נִשְׁמָע בְּרוּם הַשָּׁמַיִם, הַשְׁכִּינָה מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהִיא הָיְתָה מְבַכָּה, הִתְעוֹרְרוּ אֵלֶיהָ שִׁשִּׁים רִבּוֹא מַזָּלוֹת עֶלְיוֹנִים, וְכֻלָּם הֵעִירוּ אֵלֶיהָ בְּכִיָּה.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִשְׁמַע קוֹל לָרָקִיעַ עֲרָבוֹת, וְהוֹדִיעָוּ מָאתַיִם אֶלֶף עוֹלָמוֹת שֶׁהָיוּ גְּנוּזִים מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, עַד שֶׁנִּשְׁמַע אוֹתוֹ הַקּוֹל לְרוֹם הַשָּׁמַיִם. וּמִי הוּא? זֶה הָרָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרֶז הַנּוֹרָא, שֶׁהוּא עַל גַּבֵּי הַזָּזִיוֹת.

עַד שֶׁהִתְגַּלְתָּה הָאֵם לְבִתָּהּ, וְאָמְרָה לָהּ: מִנְּעִי קוֹלֵךְ. אָז נִפְרְדָה מִשָּׁם, וְהָלְכָה הִיא וְכָל אוּכְלוֹסִיָּהּ לַגָּלוּת, וְהִצְטָרְכוּ לְהִתְפַּזֵּר לְכַמָּה צְדָדִים, שֶׁתִּהְיֶה גָּלוּת לַכֹּל, וְהִיא יְשִׁבָה בָּדָד.

רַבִּי נְזוּנְיָא אָמַר, אֵיכָה, מִי אָמַר זֶה? אוֹתָהּ הָרוּחַ הָעֶלְיוֹנָה נְעִימָה, (הַפָּנִימִית) הָעוֹלָם הַבָּא. וְעַל זֶה תֵּבָה זוֹ הִיא רוּחָנִית, וְאֵין בָּהּ שֵׁתָּפוּת כְּלָל, לֹא לָשׁוֹן וְשִׂנַּיִם, וְלֹא שְׂפָתַיִם כְּלָל.

הָאֵם שׁוֹאֶלֶת עַל בִּתָּהּ, זֶה קִרְקוּר הַקֶּר, אָדוֹן רַבּוֹן, גָּדוֹל וְשַׁלִּיט, יָשְׁבָה, וְלֹא עוֹמֶדֶת. בַּתְּזוּלָה עוֹמֶדֶת, וְכָל אוּכְלוֹסִיָּהּ עוֹמְדִים. כְּעֵת יוֹשֶׁבֶת וְשׁוֹמֵמָה. בָּדָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּדָד יֵשֵׁב, כְּמִי שֶׁמִּטַּמֵּא בְּטֻמְאָה, וְשִׁפָּוָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ, הַהִיא שֶׁהָיְתָה טְמֵאָה, יָשְׁבָה בִּמְקוֹמָהּ.

שָׁלְוָו לָהֶם בְּנֵי בָבֶל לִבְנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: רָאוּי שֶׁאַתֶּם צְרִיכִים לִבְכּוֹת, וְלָכֶם רָאוּי לִסְפֹּד וְלַעֲשׂוֹת אֵבֶל, בִּרְאוֹתְכֶם אֶת הֵיכְלוֹת הָאֵם זֻרִבִּים, וּמְקוֹם מִטָּתָהּ שֶׁהִתְהַפֵּךְ בְּאֵבֶל, וְהִיא אֵינֶנָּה שָׁם, וּפָרְזָה מִכֶּם, וְלֹא יְדַעְתֶּם מִמֶּנָּה.

תֹּאמְרוּ שֶׁהִיא עִמָּנוּ בְּתוֹךְ הַגָּלוּת וְהוֹרִידָה אֶת מִדּוֹרָהּ? אִם כָּךְ, אָנוּ צְרִיכִים לִשְׁמוֹעַ, שֶׁהֲרֵי יְחֶזְקֵאל הַנָּבִיא רָאָה אוֹתָהּ כָּאן, וְכָל אוּכְלוֹסִיָּהּ.

וַדַּאי, עַל זֶה אָנוּ צְרִיכִים לִבְכּוֹת וְלִסְפֹּד כַּתַּנִּין, וּכְיַעֲנוֹת הַמִּדְבָּר, שֶׁהִיא גְּרוּשָׁה מִזִּוּוּג לְהֵיכָלָהּ, וְאָנוּ בַּגָּלוּת, וְהִיא בָּאָה עָלֵינוּ בִּמְרִירוּת, וְרוֹאָה אוֹתָנוּ בְּכָל הַיָּמִים בְּכַמָּה צָרוֹת, בְּכַמָּה הַנְהָגוֹת שֶׁגּוֹזְרִים עָלֵינוּ בְּכָל זְמַן, וְלֹא יְכוֹלָה לְהָסִיר מֵעָמָּנוּ אֶת הַצָּרוֹת, וְכָל אוֹתָם הַמַּכּוֹת שֶׁאָנוּ סוֹבְלִים.

שָׁלְוָו לָהֶם בְּנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: נָאֶה הוּא שֶׁאִמְּנוּ בָּרְזָה, וְגֵרְשָׁה מִתּוֹךְ הֵיכָלָהּ, וְיָרְדָה אֲלֵיכֶם בִּמְרִירוּת וּבְקוֹל עָצוּב, כְּאִשָּׁה שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בְּלִי דַעַת, וּכְאִישׁ שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהַצִּיל, וְנָאֶה לָכֶם לִסְפֹּד.

אֲבָל אָנוּ יֵשׁ לָנוּ לִבְכּוֹת וְלִסְפֹּד בְּנִהְיִ וּבִמְרִירוּת, שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּכָל יוֹם הַהֵיכָל זָרֵב, וְשׁוּעֲלֵי הַמִּדְבָּר נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים, וְשׁוֹרְקִים הַיְעֵנִים בְּתוֹכוֹ, וְאָנוּ

רוֹאִים וּבוֹכִים.

וּבְעוֹד שֶׁאָנוּ יוֹשְׁבִים נְבוֹכִים וְשׁוֹכְבִים פָּינוּ בְּעָפָר, אָנוּ שׁוֹמְעִים קוֹל נְעִימוּת רַגְלֶיהָ בְּשָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה, יוֹרֶדֶת וְרוֹאָה אֶת הֵיכָלָהּ, אֵיךְ יוֹשְׁבִים (זָרִים) נִשְׂרָפִים. נִכְנֶסֶת מֵהֵיכָל לְהֵיכָל, מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְגוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, וּבוֹכָה עָלֵינוּ וְעַל נַפְשֵׁנוּ.

וְאָנוּ מִתְעוֹרְרִים לְקוֹל נְעִימוּת בְּכִיָּתָהּ וִילָלוֹתֶיהָ, וְרוּחֵנוּ הוֹלֶכֶת אַחֲרֶיהָ, וּפוֹרַחַת אֵלֶיהָ. וּלְפִי שָׁעָה פּוֹרַחַת וְהוֹלֶכֶת, וְלֹא שָׁמַעְנוּ, וְלֹא יָדַעְנוּ דָּבָר, שֶׁהִגָּה הוֹלֶכֶת וְנִשְׁאַרְנוּ נְבוֹכִים, יְשֵׁנִים, בְּלִי רוּחַ, בְּלִי דַּעַת. צוֹעֲקִים, וְאוֹמְרִים אֵיכָה.

שָׁנִינוּ, בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה קוֹל מְרִירוּת שֶׁל כְּאֵב שֶׁל צִיּוֹן נִשְׁמָע מֵרוֹם הָרָקִיעַ לְמַטָּה, וּמִמַּטָּה לָרָקִיעַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כה) ה׳ מִמָּרוֹם יִשְׁאָג וּמִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ יִתֵּן קוֹלוֹ שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ.

בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה הִיא מְכַוֶּנֶת בִּבְכִיָּה, וְשׁוֹאֶגֶת מֵרוֹם הָרָקִיעַ לְמַעְלָה. יוֹרֶדֶת לְמַטָּה, לִמְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ הַזִּיצוֹן, וְרוֹאָה מְקוֹמָהּ זָרִב, טָמֵא בְּטֻמְאָה, וְכָל מָקוֹם לֹא נִמְצָא בּוֹ. גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, צוֹוַחַת בְּקוֹל שֶׁל מְרִירוּת, וְאוֹמֶרֶת: מִזְבֵּחִי, מִזְבֵּחִי, פָּרַנְסְתִּי שָׂרִיתָ אוֹתִי בְּכַמָּה נְסוּכִים, בְּכַמָּה עוֹלוֹת טְהוֹרִים קְדוֹשִׁים.

כָּל הָאֵישִׁים הַקְּדוֹשִׁים, הַגְּדוֹלִים הַמְמֻנִּים, הָיוּ רָוִים וּשְׂמֵחִים מִמֶּךָּ. אוֹכְלִים עֲדוּגִים, וּמְזַלְקִים יֵלְקֵיהֶם בְּרוּמֵי הָרָקִיעַ. (וְעַתָּה) נָתְנוּ בָךְ נִבְלַת זְסִידִים קְדוֹשִׁים. בָּנַי שֶׁנִּזְבְּזוּ עָלַיִךְ, אוֹי לִי מִדְּמֵיהֶם. וְכָל הָאֵישִׁים הַגְּדוֹלִים הַמְמֻנִּים נָפְלוּ מִמְּקוֹמָם לִקְוֹל צְוִוחוֹתֶיהָ.

יוֹשְׁבִים בַּזּוּץ צוֹוְחִים וּבוֹכִים אוֹתָם אֲרָאֶלִים קְדוֹשִׁים, שֶׁאוֹת שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ הָיָה מִתְעַטֵּר עֲלֵיהֶם, וּבוֹ הֵם שְׂמֵחִים וְעוֹמְדִים. לִקְוֹל בְּכִיּוֹתֶיהָ הָאוֹת הַזֶּה פָּרְחָה מֵהֶם, וְעָלְתָה לְרוּמֵי מְרוֹמִים. וְנִשְׁאֲרוּ כִּנְקֵבָה שֶׁבּוֹכָה וּמְיַלֶּלֶת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה. אֲרִאֵלָם בְּלֹא יו״ד,

צָעֲקוּ וזועָה.

מִזְבְּזִי מִזְבְּזִי, אַזַּר שֶׁהִרְוִיתָ אוֹתִי בְּנִבְלוֹת בָּנִים וְזַסִידִים קְדוֹשִׁים, שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם וְנִשְׁמָתָם עָלֶיךָ, נִגְנַזְתָּ. אֵיפֹה אֶמְצָא אוֹתְךָ? אֵיפֹה הָאֵשׁ שֶׁעָלֶיךָ? גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת וּבוֹכָה בְּקוֹל עָצוּב.

שִׁשָּׁת אַלְפֵי גְּבָרִים קְדוֹשִׁים, בְּכָל צַד שֶׁל אַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, הֵם שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים לַחְמָן בְּכָל יוֹם, יָרְדוּ עִמָּהּ, וּמְיַלְּלִים וּבוֹכִים עַל מִזְבַּזִּי הָעוֹלוֹת. וְיוֹתֵר הָיוּ, אֶלָּא שֶׁהִתְמַעֲטוּ.

וַאֲפָלוּ אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בַּזּוּץ, בְּרוּזַ אַזָּרַת, שָׂרִים מֵאוֹתָם הָאֵיבָרִים וְהַפְּדָרִים, בְּרֵאשִׁית הַלַּיְלָה צוֹוְזִים, גּוֹעִים וּמְיַלְּלִים עַל הַמִּזְבֵּזַ הַזֶּה. אוֹי לַזְּמוֹר שֶׁאָבַד אֲבוּסוֹ, הַמָּקוֹם שֶׁמִּתְרַוֶּה מִמֶּנּוּ. מִי רָאָה נַהֲמַת הַגְּבָרִים הַקְּדוֹשִׁים בַּגְּבִירָה, מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה.

בַּזְּצוֹת הַלַּיְלָה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ אוֹתָהּ הַנְּקֵדָה שֶׁל צִיּוֹן, מְקוֹם בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, רוֹאָה אוֹתָהּ שֶׁנֶּזֶרֶב, וְנִטְמָא מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבָהּ וּמִטָּתָהּ, גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, עוֹלָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וּמִמַּעְלָה לְמַטָּה, מִסְתַּכֶּלֶת בִּמְקוֹם הַכְּרוּבִים, צוֹוַזַת בְּקוֹל מַר, וּמְרִימָה קוֹלָהּ וְאוֹמֶרֶת: מִטָּתִי מִטָּתִי, מְקוֹם בֵּית מוֹשָׁבִי!

עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה כָּתוּב (שיר ג) עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת. מִשְׁכָּבִי, מִטַּת הַגְּבִירָה. גּוֹעָה בִּבְכִיָּה וְאוֹמֶרֶת: מִטָּתִי, מְקוֹם מִקְדָּשִׁי, הַמָּקוֹם שֶׁל הַמַּרְגָּלִיּוֹת הַטּוֹבוֹת, בֵּית הַפָּרֹכֶת וְהַכַּפֹּרֶת, שֶׁהָיוּ סוֹמְכִים עָלָיו שִׁשִּׁים אֶלֶף רְבָבוֹת שֶׁל אַבְנֵי יְקָר, סְדָרִים סְדָרִים, שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, מִסְתַּכְּלִים זֶה עַל זֶה. סִדְרֵי רִמּוֹנִים מַצָּעִים עָלַיִךְ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. הָעוֹלָם עָמַד בִּשְׁבִילֵךְ.

רִבּוֹן הָעוֹלָם, בַּעֲלִי הָיָה בָּא אֵלַי, וְהוּא שׁוֹכֵב בֵּין זְרוֹעַי, וְכָל מַה שֶּׁרָצִיתִי מִמֶּנּוּ, וְכָל רְצוֹנִי עוֹשֶׂה בַּזְּמַן הַזֶּה, כְּשֶׁהָיָה בָּא אֵלַי וְעָזַב (וְשָׁם) בִּי מִדּוֹרוֹ וּמִשְׁתַּעֲשַׁע בֵּין עֲדָיַי.

מִטָּתִי מִטָּתִי, אֵינֵךְ זוֹכֶרֶת כְּשֶׁהָיִיתִי בָּאָה אֵלַיִךְ בְּשִׂמְזָה וּבְטוּב לֵב,

וְאוֹתָם הַתִּינוֹקוֹת הָעֲלָמִים הָיוּ יוֹצְאִים כְּנֶגְדִּי, מַכִּים בְּכַנְפֵיהֶם בְּשִׂמְחָה לְקַבְּלֵנִי.

הֶעָפָר שֶׁבָּךְ הָיָה קָם מִמְּקוֹמוֹ, וְרוֹאֶה אֵיךְ נִשְׂכַּזוּ אֲרוֹן הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה כָּאן. מִכָּאן יָצָא מָזוֹן לְכָל הָעוֹלָם, וְאוֹר, וּבְרָכוֹת לַכֹּל.

אַשְׁגִּיזַו עַל בַּעְלִי – אֵינוֹ כָאן. אַשְׁגִּיזַו לְכָל צַד. בַּזְּמַן הַזֶּה כְּשֶׁהָיָה בָּא אֶצְלִי בַּעְלִי, וּסְבִיבוֹ כַּמָּה בָּנִים וְזַסִּידִים, וְכָל אוֹתָם הָעֲלָמוֹת מְזֻמָּנוֹת לְקַבְּלוֹ.

וְהָיִינוּ שׁוֹמְעִים מֵרָזוּק קוֹל זוּגֵי הַפַּעֲמוֹנִים מְקַשְׁקְשִׁים בֵּין רַגְלָיו, כְּדֵי שֶׁאֶשְׁמַע קוֹלוֹ טֶרֶם הִכָּנְסוֹ אֵלַי. כָּל עַלְמוֹתַי מְשַׂבְּזוֹת וּמוֹדוֹת לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַזַּר כָּךְ הוֹלְכוֹת כָּל אַזַּת לְבֵית מוֹשָׁבָהּ, וְהָיִינוּ יְזִידוֹת מְזַבְּקוֹת בִּנְשִׁיקוֹתֵינוּ בְּאַהֲבָה.

בַּעְלִי בַּעְלִי, אֵיפֹה פָּנִיתָ? כָּעֵת הוּא הַזְּמַן שֶׁהָיִיתִי מַשְׁגִּיזָה בְּךָ. הִסְתַּכַּלְתִּי בְּכָל צַד – וְאֵינְךָ. אֵיפֹה אַשְׁגִּיזַו לְךָ, וְלֹא אֲבַקֵּשׁ בִּשְׁבִילְךָ?

זֶהוּ מְקוֹמְךָ בַּזְּמַן הַזֶּה לָבֹא אֵלַי, הֲרֵינִי מְזֻמֶּנֶת כָּאן. וַהֲרֵי נִשְׂכַּזְתָּ מִמֶּנִּי. אֵינְךָ זוֹכֵר יְמֵי הָאַהֲבָה, כְּשֶׁהָיִיתִי שׁוֹכֶבֶת בְּזֵיקְךָ, וַזַּקוֹקָה בִּדְיוֹקָנְךָ, וּדְיוֹקְנִי הָיָה זָקוּק בְּךָ. כַּזּוֹתָם הַזֶּה שֶׁמַּשְׁאִיר דְּיוֹקְנוֹ בַּזַּקִיקַת הַכְּתָב, כָּךְ הִשְׁאַרְתִּי דְּיוֹקְנִי בְּךָ, כְּדֵי שֶׁתִּשְׁתַּעֲשַׁע בִּדְיוֹקְנִי, בְּעוֹדִי בְּתוֹךְ צִבְאוֹתַי.

גּוֹעָה בִּבְכִיָּה וְאוֹמֶרֶת: בַּעְלִי בַּעְלִי, הָאוֹר שֶׁל הָעֵינַיִם הֲרֵי נָזוּשָׁךְ. אֵינְךָ זוֹכֵר, כְּשֶׁהָיִיתָ מוֹשִׁיט שִׁמְאלְךָ מִתַּזַת לְרֹאשִׁי, וַאֲנִי מִתְעַנֶּגֶת עַל רֹב שָׁלוֹם, וִימִינְךָ מְזַבֶּקֶת בְּאַזָּוָה וּבְנְשִׁיקוֹת. וְנָדַרְתָּ לִי שֶׁלֹּא תַעֲזֹב אַהֲבָתִי לְעוֹלָמִים. וְנִשְׁבַּעְתָּ לִי (תהלים קלו) אִם אֶשְׁכָּזֵךְ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּזז יְמִינִי, הִגָּה נִשְׂכַּזְתִּי מִמְּךָ.

אֵינְךָ זוֹכֵר, כְּשֶׁעָמַדְתִּי אֶצְלְךָ בְּהַר סִינַי, וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא שְׁלֵמִים שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם, וְהִתְעַטַּרְתִּי לְךָ בָּהֶם יוֹתֵר מִכָּל הָעַמִּים, וְהָיִינוּ הוֹלְכִים אַזָּרִיךְ לְכָל רְצוֹנְךָ. וְאוֹתָהּ שִׁפְוָזָה הָרְגָה בָּהֶם לַאֲלָפִים וּרְבָבוֹת, וְלֹא הִשְׁגַּוְתִּי. וְכֻלָּם נָאֶבְדוּ בַּמִּדְבָּר, וְהִשְׁאַרְתָּ אוֹתָם שָׁם, וְהִכְנַסְנוּ בְּנֵיהֶם הַקְּטַנִּים לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ

בָּאָרֶץ הַזּוֹ. וְהִבְדַּלְנוּ אוֹתָם לַעֲמֹד לְפָנֶיךָ בִּשְׁבִיל רְצוֹנֶךָ.

בַּעְלִי, הֱיֵה זוֹכֵר, בְּכַמָּה בָּנִים קְדוֹשִׁים עָמַדְתִּי לְפָנֶיךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, בִּימֵי דָּוִד וּשְׁלֹמֹה בְּנוֹ. אֵינְךָ זוֹכֵר כַּמָּה טוֹבוֹת שֶׁעָשׂוּ לְפָנֶיךָ?! הַאִם נָאֶה לְךָ לִזְכֹּר זַטָּאִים, וְלֹא תִזְכֹּר זְכֻיּוֹת?! אֵיךְ הִתְהַפַּכְתָּ עָלַיִךְ?

אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת אוֹתְךָ – וְאֵינְךָ. מְבַקֶּשֶׁת עַל בָּנַי – וְאֵינָם. מְבַקֶּשֶׁת עַל קְדֻשַּׁת הַמָּקוֹם הַזֶּה – וַהֲרֵי נִטְמָא. כָּל הָעוֹלָם הָיָה בְּשָׁלוֹם מִשּׁוּם הַמָּקוֹם הַזֶּה. הַכְּלָבִים אֵין נוֹבְחִים בַּזְּמַן הַזֶּה, כֻּלָּם הָיוּ בְּשָׁלוֹם. גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, וְכָל אוֹתָם הָאוּכְלוֹסִים לְמַעְלָה. וְהַכְּלָבִים צוֹוְחִים לְמַטָּה, בְּרֵאשִׁית הַמִּשְׁמוֹרָה הַשְּׁלִישִׁית.

הִיא יוֹצֵאת וּבָאָה, וְעוֹמֶדֶת עַל מְקוֹם מְזֻבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים, גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת, וְעוֹלָה לְמַעְלָה, וּמוֹצֵאת כְּרוּב אֶחָד מֵאוֹתָם שְׁנֵי הַכְּרוּבִים שֶׁהָיוּ עִמָּהּ, וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן לֹא הָיְתָה לָהּ אֶלָּא אֶחָד. וְאוֹתוֹ הַתִּינוֹק הָעֶלֶם שֶׁנִּשְׁאַר, יוֹנֵק מִמֶּנָּה בְּכִיָּה וִילָלָה.

וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִזְדַּמֵּן אֵלֶיהָ, וְיוֹרֵד אֵלֶיהָ, וּמְדַבֵּר עִמָּהּ. וְעַל זֶה כָּתוּב (ירמיה לא) כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה, כִּי יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ. וְעַל זֶה שָׁנִינוּ, תִּינוֹק יוֹנֵק מִשְּׁדֵי אִמּוֹ, וְאִשָּׁה מְסַפֶּרֶת עִם בַּעְלָהּ. (עַד כָּאן הַפְּתִיחָה, מִכָּאן וְאֵילָךְ רֵאשִׁיתָהּ שֶׁל מְגִלַּת אֵיכָה).

אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד, רַבּוֹתֵינוּ פּוֹתְחִים בַּפָּסוּק הַזֶּה, (קהלת יב) וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה. הַפָּסוּק הַזֶּה בֵּאַרְנוּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ – תִּהְיֶה זוֹכֵר אֶת כָּל אוֹתָן הַטּוֹבוֹת וְכָל אוֹתָם הָאוֹתוֹת וְהַנִּסִּים שֶׁעָשָׂה לְךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, כְּשֶׁהָיִיתָ נַעַר בֶּאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יב) כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ.

בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ – בַּזְּמַן שֶׁהִתְרַצָּה בְךָ מִכָּל הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם. עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה – יָמִים שֶׁיִּשְׁלְטוּ בְךָ שְׁאָר הָעַמִּים, וְיַפְזְרוּ אוֹתְךָ בְּכָל

הָעַמִּים.

בִּימֵי בְזוּרֹתֶיךָ – יְמוֹת הַשָּׁנָה, שֶׁהֵם בְּרוּרִים לְךָ, וְהַשְׁמִירָה שֶׁלְּמַעְלָה עָלֶיךָ. וְהֵם אַרְבָּעָה יַרְזֵי הַשָּׁנָה, אֲדָר נִיסָן אִיָּר סִיוָן, אֵלּוּ אוֹתָם הַיָּמִים שֶׁבָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל, וְעָשָׂה בָהֶם עִמָּהֶם נִסִּים. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְעַטָּרֶת בְּבַעְלָהּ וּמִתְקָרֶבֶת אֵלָיו.

עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה – יְמֵי הַזְּקָנָה, יְמֵי הָרָעָה מַמָּשׁ, וְהֵם: תַּמּוּז אָב טֵבֵת שְׁבָט. אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כָּל כָּךְ, וְסִימָנָךְ – (משלי ו) וְשֵׁבֶט לְגֵו וְזַסַר לֵב.

וְהִגִּיעוּ שָׁנִים – שָׁנִים שֶׁל גָּלוּת, שֶׁיִּשְׂרָאֵל הוֹלְכִים מִטַּלְטָלִים. וְאֵין בָּהֶם זֵפֶךְ – שֶׁשָּׁנִינוּ, עֲתִידִים בִּימֵי הַגָּלוּת שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בְּיַד הָאָדָם (זֵפֶךְ) לִקְנוֹת בַּשּׁוּק, וְאֵין תִּכְלָה הַפָּרוּטָה מִן הַכִּיס.

עַד אֲשֶׁר לֹא תֶּחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ – זֶה קְלַסְתֵּר פָּנִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה, מִלְּמַעְלָה וּמִלְּמַטָּה. מִמַּטָּה מִי הֵם? בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁהָיוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, פַּטִּישֵׁי בַרְזֶל, מְהַדְּקִים סְלָעִים, וְתוֹלְשִׁים הָרִים רָמִים.

וְהָאוֹר – זֶה הַתַּלְמוּד הַיְרוּשַׁלְמִי, שֶׁמֵּאִיר אוֹר הַתּוֹרָה, אַזַּר שֶׁהִתְבַּטֵּל זֶה, כִּבְיָכוֹל נִשְׁאֲרוּ בַּזוּשָׁךְ, שֶׁכָּתוּב (איכה ג) בְּמַזְוֵשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי, זֶה תַּלְמוּד בַּבְלִי, שֶׁהוֹלְכִים בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם בְּמַזְוֵשַׁכִּים.

וְהַיָּרֵחַ – אֵלּוּ הֵן הַבָּרַיְתוֹת, שֶׁהָיוּ מְאִירוֹת אוֹר הַזָּכְמָה הַנִּסְתֶּרֶת. וְהַכּוֹכָבִים – אֵלּוּ אוֹתָם הַמַּשְׂכִּילִים שֶׁהָיוּ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה, כָּל אוֹתָם הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים, שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמֵד בִּשְׁבִילָם. שֶׁכְּשֶׁהָיוּ עוֹמְדִים יַחַד, הָיָה אוֹמֵר אִישׁ לַחֲבֵרוֹ: מִתּוֹךְ דָּבָר זֶה שֶׁפָּרַח מִפִּיו, אֲנִי רוֹאֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה אוֹ לְמָחָר כָּךְ וְכָךְ.

דָּבָר אַחֵר, (קהלת יב) עַד אֲשֶׁר לֹא תֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ – הָאוֹר שֶׁל קְלַסְתֵּר פָּנֶיהָ שֶׁהָיָה מֵאִיר לָהּ בְּכָל יוֹם, וּמֵאוֹתוֹ הָאוֹר הָעוֹלָם הִתְקַיֵּם, וְיִשְׂרָאֵל שָׁהוּ בָּאָרֶץ לָבֶטַח.

וְהָאוֹר – הָאוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁהָיָה מֵאִיר מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וְנִגְנַז. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (הָיָה) מֵאִיר, וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ זִוּוּט אֶזֶד שֶׁל יְמִינוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאוֹזֵז בַּלְבָנָה. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב (איכה ב) הֵשִׁיב אָחוֹר יְמִינוֹ.

וְהַיְרֵחַ – שֶׁכָּתוּב (ישעיה א) צֶדֶק יָלִין בָּהּ. וְהַכּוֹכָבִים – מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁהָיוּ בָּאִים בָּהּ וִידוּעִים אֶצְלָהּ, וּבָטְלוּ מִקְיוּמָם, וְאֵלֶּה נִקְרָאִים מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם. וְשָׁבוּ הָעָבִים אַחַר הַגָּשֶׁם, שֶׁכָּתוּב (שם לב) מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָיוּן.

בַּיּוֹם שֶׁיִּזְעוּ שׁוֹמְרֵי הַבַּיִת (קהלת יב) – אֵלּוּ שִׁלְשָׁה בָּתֵּי דִּינִין שֶׁהָיוּ מְלַמְּדִים תּוֹרָה בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית. וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הֶחָיִל – אֵלּוּ סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה וְסַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה. וּבָטְלוּ הַטּוֹחֲנוֹת – אֵלּוּ כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, וְכָל הַמְּשָׁמָרוֹת שֶׁהָיוּ עוֹמְדוֹת בִּירוּשָׁלַיִם.

וְנֶחְשְׁכוּ הָרֹאוֹת בָּאֲרֻבּוֹת – אֵלּוּ נְבִיאִים וְצוֹפִים, שֶׁהָיוּ רוֹאִים בַּנְּבוּאָה וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. (שם) וְסָגְרוּ דְלָתַיִם בַּשּׁוּק – שֶׁבְּנֵי אָדָם צוֹוְחִים, וְאֵין מִי שֶׁמֵּשִׁיב לָהֶם, שֶׁהֲרֵי כָּל הַשְּׁעָרִים נִגְנְעָלוּ מִיּוֹם שֶׁנֶּחֱרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּבָטְלָה עֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ.

בִּשְׁפַל קוֹל הַטַּחֲנָה (שם) – אֵלֶּה אוֹתָם כּוֹתְשֵׁי הַקְּטֹרֶת, שֶׁהָיוּ נוֹתְנִים קוֹל בְּכָל יוֹם בַּכִּתִּישָׁה שֶׁלָּהּ. דָּבָר אַחֵר, קוֹל הַטַּחֲנָה – קוֹל הַשְּׁכִינָה, שֶׁצּוֹוַחַת בְּכָל יוֹם שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁגִּיחַ עָלֶיהָ.

וְיָשׁוּחוּ כָּל בְּנוֹת הַשִּׁיר – אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁעוֹלִים לַדּוּכָן בְּכָל יוֹם, וּמְנַגְּנִים נִגּוּן שֶׁל שִׁיר. כָּל – לְרַבּוֹת מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן לְמַעְלָה, שֶׁהָיוּ מִתְזַלְזְלִים מִמְּשָׁמָרוֹת לְמַעְלָה – כְּנֶגֶד אוֹתָם הַמְּשָׁמָרוֹת לְמַטָּה. שֶׁזּוּ אוֹתָם שֶׁלְּמַטָּה – כִּבְיָכוֹל אַף אֵלּוּ שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁזּוּ. גַּם מִגָּבהַּ יִירָאוּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּגָּבוֹהַּ הֵם נָּסִים, הָיוּ פְּוָזְדִים.

שֶׁזּוּ אוֹתָם בְּנוֹת הַשִּׁיר, מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי שְׁמוֹנִים אֶלֶף לְוִיִּם הָיוּ יְדֵיהֶם מְהֻדָּקִים לְאָזוֹר. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְנַהֲרוֹת בָּבֶל, כִּנּוֹרוֹתֵיהֶם הָיוּ תְלוּיִים עַל

הָאֵילָנוֹת שָׁם, הָיוּ מְבַקְּשִׁים מֵהֶם לְנַגֵּן, וְאוֹמְרִים (תהלים קלז) אֵיךְ נָשִׁיר אֶת שִׁיר ה' עַל אַדְמַת נֵכָר? נָשְׁכוּ בְּשִׁנֵּיהֶם בָּהֶנֵּי יְדֵיהֶם וְכָרְתוּ אוֹתָם, וְלֹא יָכְלוּ לְנַגֵּן, וְהָרְגוּ אוֹתָם.

וְזַרְתְּזַתִּים בַּדֶּרֶךְ – שֶׁהָרֵי הָיוּ הוֹלְכִים בְּרִיזִים עַל צַוְּארֵיהֶם, וּמֵהַהִדּוּק שֶׁהָיָה וָזָק, הָיוּ נוֹפְלִים אֲצְבְּעוֹתֵיהֶם בַּדֶּרֶךְ, וְיִרְמְיָה הָיָה מְלַקְּטָם בְּטַלִּיתוֹ, וְנוֹשֵׁק אוֹתָם, וּבוֹכֶה עֲלֵיהֶם. וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם: בָּנַי, וְלֹא אָמַרְתִּי לָכֶם (ירמיה ג) תְּנוּ לַה' אֱלֹהֵיכֶם כָּבוֹד בְּטֶרֶם יַזְשִׁיךְ וְגוֹ'?! וְעַל זֶה כָּתוּב (שם ט) עַל הֶהָרִים אֶשָּׂא בְכִי וָנֶהִי וְעַל נְאוֹת מִדְבָּר קִינָה.

וְיָנֵאץ הַשָּׁקֵד (קהלת יב) – מִיּוֹם שֶׁמְּנַצְּנֵץ הָאִילָן הַזֶּה לִבְלוּבִים עַד הַיּוֹם שֶׁעוֹשֶׂה פֵּרִי, הֵם עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם. כָּךְ מִשְּׁבְעָה עָשָׂר תַּמּוּז עַד תִּשְׁעָה בְּאָב – עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם בֵּינֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה א) מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה.

וְיִסְתַּבֵּל הֶזָּגָב (קהלת יב) – שֶׁנִּתַּן מַשָּׂא עַל כִּתְפֵי זֶרַע דָּוִד. וְתָפֵר הָאֲבִיוֹנָה – שֶׁהִתְבַּטְּלָה עֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ. כִּי הֹלֵךְ הָאָדָם אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ – זֶהוּ הַכָּבוֹד שֶׁהִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה, וּבְנֵי אָדָם צוֹוְחִים, וְאֵין מִי שֶׁמַּשְׁגִּיחַ בָּהֶם.

עַד אֲשֶׁר לֹא יֵרָתֵק זֶבֶל הַכֶּסֶף (שם) – הַמָּקוֹם שֶׁהַכֹּהֵן הָיָה מַקְטִיר קְטֹרֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפָּנִימִי. וְתָרֵץ גֻּלַּת הַזָּהָב – זֶהוּ בֵּית קָדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, שֶׁשָּׁם הַכְּרוּבִים שֶׁל הַזָּהָב. וְתִשָּׁבֵר כַּד עַל הַמַּבּוּעַ – זוֹ מַלְכוּת בֵּית דָּוִד שֶׁנִּשְׁבְּרָה.

וְיָשֹׁב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה – יֵזָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְיִהְיֶה כְּעָפָר. וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ – זוֹ הַשְּׁכִינָה, וְהִסְתַּלְּקוּת שֶׁל רוּחַ הַנְּבוּאָה מִן הָעוֹלָם.

רַבִּי יוּדַאי פָּתַח, (שם יב) בַּיּוֹם שֶׁיִּזְעוּ שֹׁמְרֵי הַבַּיִת – אֵלּוּ תַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים, שֶׁהָיוּ שׁוֹמְרִים הָעָם שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִזְהִירוּ מִמְּקוֹמָם.

וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הֶזָּיִל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מז) וַיֵּשֶׁב בָּם אַנְשֵׁי זַיִל. הַזֵּטָא שֶׁל בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהָיוּ אַנְשֵׁי זַיִל וְסוֹבְלִים עִוּוּת הַדִּין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב לז) הָאֵל יְעַוֵּת מִשְׁפָּט. קִבְּלוּ עִוּוּת הַדִּין אוֹתָם אַנְשֵׁי זַיִל. שֶׁכָּךְ דַּרְכֵי הַנָּזוּשׁ –

אַזַּר שֶׁהוֹרֵג אֶת הָאָדָם, זוֹזֵר וְנוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ נְשִׁיכָה בְּלִי רַוָּחִים. זֶהוּ עִוּוּת הַדִּין.

שָׁלוֹם לָהֶם בְּנֵי הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה: נָאֶה שֶׁאַתֶּם יֵשׁ לָכֶם לִבְכּוֹת כְּמִי שֶׁבּוֹכֶה מֵרָזוֹק, שֶׁהֲרֵי אֵבֶל וּבְכִיָּה וּמִסְפֵּד בִּנְהִי וּמְרִירוּת לֹא מַגִּיעַ לָכֶם, שֶׁהֲרֵי רְוָחָתֶם רַגְלֵיכֶם, וְלֹא רְצִיתֶם לְטַנֵּף אוֹתָם כְּמוֹ מִקֶּדֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שִׁיר ה) רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם.

אֲבָל אָנוּ שֶׁשּׁוֹכְנִים בֵּין גְּדֵרֵי הַנָּזוֹשׁ, וְאוֹרֵב לָנוּ בְּכָל יוֹם, הוֹרֵג וְנוֹשֵׁךְ, וְאָנוּ רוֹאִים בָּעֵינַיִם עִוּוּת הַדִּין שֶׁנַּעֲשָׂה בֵּינֵינוּ, בְּאוֹתָם אַנְשֵׁי זַוָּל, שֶׁבֵּימֵיהֶם שׁוֹתֵק, וְלֹא רוֹצֶה דִּין, שֶׁפַּוּוְזוֹד מֵהֶם פַּוָּזַד גָּדוֹל, וְלֹא יָכוֹל לַעֲמֹד לִפָּנֵיהֶם. וְכֵיוָן שֶׁעָבְרוּ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם (הַבָּא) בִּתְשׁוּבָה, עוֹמֵד הַנָּזוֹשׁ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְתוֹבֵעַ דִּין.

וְדַיְּקָ הַכָּתוּב, שֶׁכָּתוּב (שמות כא) וְגֹנֵב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַנָּזוֹשׁ: יוֹסֵף לֹא הָיָה אִישׁ. וְנִמְצָא בְיָדוֹ וְגוֹ', הֲרֵי בִּידֵיהֶם לֹא נִמְצָא. זַוָּל וְאָמַר, (דברים כד) כִּי יִמָּצֵא אִישׁ גֹּנֵב נֶפֶשׁ מֵאֶחָיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִתְעַמֶּר בּוֹ וּמְכָרוֹ וּמֵת הַגַּנָּב הַהוּא.

שְׁמוֹנָה מֵאוֹת שָׁנִים הָיָה עוֹמֵד אוֹתוֹ הַנָּזוֹשׁ וּמְבַקֵּשׁ דִּין. וְאָנוּ שָׁנִינוּ, מִי שֶׁנִּתְזַיֵּב בִּשְׁנֵי דִינִים – נִדּוֹן בַּזְּמוּרָה. אוֹי לְמִי שֶׁקִּבֵּל עָנֶשׁ עַל זְטָאוֹ, שֶׁהֲרֵי הַמִּיתָה מְכַפֶּרֶת עַל הַזְּטָאִים, וְזוֹזֵר לְקַבֵּל עָנֶשׁ אַזַּר. אוֹי שֶׁהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הַזַּוָּל, וסמא"ל וְנָזוֹשׁ עָמְדוּ לִתְבֹּעַ הַדִּין.

עַל זֶה נָאֶה לָנוּ לִבְכּוֹת וְלִסְפֹּד, שֶׁהַקְּרִיָּה הַקְּדוֹשָׁה נִשְׁאֲרָה בָּדָד מִכָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁהָיוּ בָהּ. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה יָרַד סמא"ל וּבִלְבֵּל אֶת הָעוֹלָם, וְהִכְנִיס הָרוּזָ הַזֶּה בַּמֻּעַי שֶׁל אוֹתוֹ הָרָשָׁע מֶלֶךְ רוֹמִי, וְתָבַע דִּין מִגִּבּוֹרֵי הָעוֹלָם. וַי לָזֶה! וַי לָעוֹלָם! עִוּוּת הַדִּין לֹא נִמְצָא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם כָּזֶה.

אֵיכָה בָּנַיִךְ הָעֲמוּדִים שֶׁל הָעוֹלָם, עֲמוּדִים תּוֹמְכִים, שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וַאֲנִי (וְאַתְּ) מִתְעַטֵּר בָּהֶם בְּכָל יוֹם? אֵיךְ הִתְעַוְּתוּ עַל יְדֵי הַנָּזוֹשׁ? אֵיךְ הִתְעַוְּתוּ רוּזוֹת קְדוֹשׁוֹת לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים נָכְרִיִּים אֲזוֹרִים לָדוּן אוֹתָם

בְּקָלוֹן רַב? וַי לָזֶה! וַי לָעַוּוֹת הַזֶּה!

מִי רָאָה בְּתוֹךְ גַּן הָעֵדֶן, בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְסַר הַדִּין לְמַעְלָה. עֶשֶׂר מַרְגָּלִיּוֹת יָפוֹת, הָאוֹר שֶׁל כָּל הַגָּן, בֵּין כָּל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת, מִתְפַּשְׁטִים וְכֻלָּם יוֹצְאִים הַזּוֹצָה. וְכָל אוֹתָם הָאֵילָנוֹת שֶׁל גַּן עֵדֶן צוֹוְחִים וְאוֹמְרִים: וַי שֶׁהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הַזִּיל! וְשׁוֹמְרֵי הַשַּׁעַר שֶׁל גַּן הָעֵדֶן מְזַדַּעְזְעִים, אוֹתָם הַכְּרוּבִים, עוֹלִים וְיוֹרְדִים, וְלֹא נוֹתְנִים מָקוֹם לְהוֹצִיא אֶת הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ.

כְּשֶׁהִתְפַּשְׁטוּ מִתּוֹךְ הָאוֹר שֶׁל לְבוּשֵׁיהֶם. וְעֶלְיוֹנִים וְתַזְהוֹנִים צוֹוְחִים כְּנֶגְדָּם, וְאוֹתָם שׁוֹמְרֵי הַזּוֹמוֹת לְמַעְלָה מְזַדַּעְזְעִים, וְכָל צְבָאוֹת רוּם הַשָּׁמַיִם בּוֹכִים וּמְיַלְלִים מִי רָאָה אֶת אִמָּנוּ גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת? יוֹרֶדֶת לַכְּרוּבִים, שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים שֶׁבַּגָּן, וְהֵם מְזַדַּעְזְעִים. עוֹלָה אִמָּנוּ, וּכְרוּב אֶזֹּד עִמָּהּ.

וְאָז לַהַט הַזֶּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, שְׁנוֹנָה הַרְבֵּה, מַכֶּה לְתוֹךְ הַשְּׁעָרִים, וְיָצְאוּ אוֹתָם עֲשָׂרָה הָאוֹרוֹת. הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְהוֹנִים צוֹוְחִים: וַי לָעוֹלָם! וַי לַדּוֹר!

לָנוּ יָאֶה לִסְפֹּד כְּתַנִּים, כְּשֶׁיָּרְדָה הָאֵם, וְלֹא מְצָאָה אוֹתָם שָׁם בַּגָּן. וְכָל אוֹתָם הָאוֹרוֹת וְהַבְּשָׂמִים גּוֹעִים וּמְיַלְלִים. אָז הִיא גּוֹעָה וּמְיַלֶּלֶת. אוֹתָם הַכְּרוּבִים שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים בּוֹכִים וּמְיַלְלִים, פּוֹתְזִים בִּבְכִיָּה. אָנוּ עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה נָאֶה לָנוּ לִבְכּוֹת עַל הַכֹּל, וְעַל הָעַוּוֹת הַזֶּה.

עוֹד פָּתַזְתִּ, (בראשית נ) וַיְצַוּוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר וְגוֹ', (שם) אָנָּא שָׂא נָא פֶּשַׁע אַזַּיִךְ וְזַטָּאתָם וְגוֹ', וַיֵּבְךְ יוֹסֵף בְּדַבְּרָם אֵלָיו. הַזַּטָּא – לוֹ הֵם עָשׂוּ, וְהוּא מְכַפֶּר עַל הַכֹּל, וּמְכַפֶּר עַל זַטָּאָם. כֵּיוָן שֶׁהוּא מוֹזֵל, לְמִי יֵשׁ לִתְבֹּעַ עַל זַטָּאָם? זֶהוּ וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הֶזֵּיל. עַוּוֹת הַדִּין רַב הָיָה לְאוֹתָם אַנְשֵׁי הֶזֵּיל. וַי לָנוּ, מִי יְזַזֵּם אוֹתָנוּ?

לָמָּה הָיָה עַוּוֹת הַדִּין הַזֶּה? מִשּׁוּם שֶׁהָרֵי אִמָּנוּ גְּרוּשָׁה וּבְרוּזָה, וְהָלְכָה לָהּ, וּמִשּׁוּם זֶה עַוּוֹת הַדִּין נִמְצָא, שֶׁנִּמְצָא לְבַדּוֹ אוֹתוֹ שֶׁהִסְטִין עָלֵינוּ, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיִּמְזֹזָה בְּיָדוֹ וְיִטְעַן עָלֵינוּ טַעֲנָה. עַל זֶה נִמְסְרוּ בְּיָדֶיהָ כָּל תִּקּוּנֵי אִמָּנוּ.

שֶׁאִלּוּ נִמְצְאָה שָׁם אִמָּנוּ, לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין הָיְתָה מַכְנִיסָה אוֹתָנוּ. עַל זֶה

הִיא בּוֹכָה, וְעַל זֶה הִיא מְיַלֶּלֶת, עַל בָּנֶיהָ שֶׁגָּלוּ, וְשֶׁנֶּהֶרְגוּ, וְשֶׁהֶשְׁמִדוּ בְּזוֹנָם.

וּבְדִינֵיהֶם לֹא נִמְצָאָה, וְעָשָׂה בָּהֶם אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ אֶת רְצוֹנוֹ. וְעַל זֶה כָּתוּב וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם, שֶׁלֹּא תִהְיֶה מְזַמֶּנֶת בְּדִינֵיכֶם. אֵיכָה יָשְׁבָה בָּדָד בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁהִיא הָיְתָה לוֹקַחַת טַעֲנַת בָּנֶיהָ, וּבִשְׁבִילָהּ הָיָה נִקְרָע הַדִּין.

וּכְשֶׁאוֹתָם עָשָׁר הַמַּרְגָּלִיּוֹת (הַשְּׁבָטִים) יָצְאוּ מִגַּן הָעֵדֶן לְהִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשִׁים אֲזוּרִים, כָּל הַלְּבוּשִׁים נִמְסְרוּ בְּיַד הַנָּזוּשׁ, פָּרַט לְאָזוֹר, שֶׁהוּא רְאוּבֵן, שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר.

וְעַל שֶׁנָּתַן הָעֵצָה לְזָרְקוֹ לַבּאֵר, הוּא נִתְפַּס בִּבְאֵר, וְנִצַּל. וְזֶהוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, כְּשֶׁתָּפְשׂוּהוּ לְמִינוּת, וְנָתְנוּהוּ בְּבוֹר, וְנִצַּלְתָּה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן. בָּרוּךְ יהו"ה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. יִמְלוֹךְ יהו"ה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

תִּקּוּנִים מִזֹּהַר זְנָדַ"שׁ

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. בֹּא וּרְאֵה, שְׁתֵּי הַתֵּבוֹת הַלָּלוּ נָזוּלְקוּ לִשְׁנֵי צְדָדִים כָּל אַזּוֹת. בְּרֵאשִׁי"ת – בָּרָ"א שִׁי"ת. אֱלֹהִים – מִי אֱלֹהּ. מַה זֶּה שִׁית? אֵלּוּ שִׁשָּׁת הַצְּדָדִים שֶׁל הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, וּבִשְׁבִילָם נֶאֱמַר (שמות לז) אֱלֹהֵי פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן. וְזֶה הוּא מִי אֱלֹהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהּ. וּשְׁנֵי מִשְׁכָּנוֹת הֵם שֶׁנִּרְמְזוּ בַּפָּסוּק הַזֶּה: אֱלֹהֵי פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת, הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן. מִי, וְזֶה הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, הַמִּשְׁכָּן הַתַּזְהִירוֹן מָה.

הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן בִּשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר מִי בָרָא אֱלֹהּ, מַה זֶּה אֱלֹהּ? אֵלּוּ אֱלֹהּ מוֹעֲדֵי ה'. וּמִי הֵם מוֹעֲדֵי ה'? אֵלּוּ הֵם זַגְ הַמַּצּוֹת וְזַגְ הַשָּׁבוּעוֹת וְזַגְ הַסֻּכּוֹת, הֲרֵי שִׁלְשָׁה. שִׁלְשֶׁת הָאֲזוֹרִים – רֹאשׁ הַשָּׁנָה, זַנָּכָה וּפוּרִים. שִׁלְשָׁה מֵהֶם נִקְרָאִים מוֹעֲדֵי ה', וְהֵם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. שִׁלְשֶׁת הָאֲזוֹרִים נִקְרָאִים אֵלֹהּ הֵם מוֹעֲדֵי, וּכְנֶגְדָּם נֶאֱמַר (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר.

וְזֶה הַמִּשְׁכָּן הָעֶלְיוֹן שֶׁעֲלֵיהֶם נִקְרָא מִי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִי בָרָא אֱלֹהּ. וְזוֹ מִי, הִיא הַבִּינָה, וְזֶה שְׁמָהּ, וְהַדַּרְגָּה שֶׁלָּהּ הוּא וַדַּאי יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ

שֶׁנִּקְרֵאת בִּינָה נִקְרֵאת הָעוֹלָם הַבָּא. וּבָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. כְּמוֹ כֵן יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁלּוֹ אֵין שָׁם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. הַמַּלְכוּת נִקְרֵאת מ"ה, זֶה מִשְׁכַּן הָעֲרוּת. וּמִשּׁוּם שֶׁבּוֹ נִמְצֵאת עֲרוּת, נֶאֱמַר בּוֹ מָה אַעִידֵךְ. (וְזֶה שְׁמָהּ, וְדַרְגָּתָהּ שַׁבָּת)

וּכְמוֹ שֶׁהָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוֹצִיא שִׁשָּׁה מוּעָדִים, כָּךְ הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הוֹצִיא שִׁשָּׁה מוּעָדִים, וְהֵם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וּמִנַּיִן שֶׁהֵם שִׁשָּׁה בַּשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. כִּי שֵׁשֶׁת וַדַּאי שֶׁהֵם שִׁשָּׁה. וּמִשּׁוּם זֶה לֹא אָמַר כִּי בְּשִׁשֶּׁת יָמִים.

וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֲרוּת בָּעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָה אַעִידֵךְ, כָּךְ יֵשׁ עֲרוּת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. הֲרֵי הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בְּרֵאשִׁי"ת, וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בָּרָא שִׁית, וְאֵלּוּ הֵם שְׁנֵי מִשְׁכָּנוֹת לַאֲבִיר יַעֲקֹב. אִם כֵּן, אַזַּר שֶׁאָמַר אֱלֹהֵי מוּעָדַי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ שֶׁהֵם שִׁשָּׁה.

מַהוּ בְּמוּעָדָם שֶׁאָמַר אַזַּר כֵּן? אֶלָּא אֵין רְשׁוּת לִקְרֹא לָהֶם אֶלָּא בְּמוּעָדָם, שֶׁהִיא מַלְכוּת. וּבְמָקוֹם אַזַּר אָמַר אֱלֹהֵי הֵם מוּעָדַי. ה"ם הוּא בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת מ"ה, וְזֶהוּ אֱלֹהֵי הֵם מוּעָדַי. וְזֶהוּ שְׁמִינִי זֹאת עֲצֶרֶת, שֶׁהוּא זַג בְּפָנֵי עַצְמוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, אֱלֹהֵי מוּעָדַי ה' הוֹלְכִים עַל תִּקּוּן הַגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, וְאֵלֶּה הֵם: פָּסַז – זְרוֹעַ יָמִין שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְזֶה וֶסֶד, וּבְשִׁבִילָהּ נֶאֱמַר הַיָּמִין מְקֹרֶבֶת. רֹאשׁ הַשָּׁנָה – זְרוֹעַ שְׂמֹאל שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְזוֹ גְּבוּרָה, וּבְשִׁבִילָהּ נֶאֱמַר שְׂמֹאל דּוֹחָה. שַׁבּוּעוֹת – זֶה הַגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְזוֹ תִּפְאֶרֶת, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. זַנַּ"ח וּפוּרִים – אֵלֶּה הֵם שְׁתֵּי הַשּׁוֹקַיִם שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שֶׁעֲלֵיהֶם שׁוֹרֶה הַנֵּס, וּבְשִׁבִילָם נֶאֱמַר אֵלֶּה פְּקוּדֵי, שְׁתֵּי מִצְוֹות וַדַּאי, שֶׁבְּשִׁבִילָם נֶאֱמַר פָּקֹד פָּקַדְתִּי. שְׁנֵי נְבִיאִים, שְׁנֵי מְשִׁיחִים הֵם וַדַּאי.

כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִּים – זֶה הַיְסוֹד, וְזֶה זַג הַסֻּכּוֹת כְּלוֹל מִכֻּלָּם, וְהוּא

הָעִבֵּר עַל הַפָּקֻדִים. שֶׁאוֹתָם נֵצוּז וְהוֹד, אוֹת הוּא בַּצָּבָא שֶׁלּוֹ. וְלָמָּה נִקְרָא כֹּל? מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו שׁוֹרָה בִּינָה, שֶׁהִיא הַשְּׁבִיעִית. (י"ם כ"ל)

יָם, זֶה יוֹם הַכִּפּוּרִים, הִיא וַדַּאי, וְעִמָּהּ זַמְּשִׁים שְׁעָרִים שֶׁל זְרוּת בְּוֶשְׁבּוֹן כֹּל, בִּינָה בֶּן י"ה, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ מַהֲלַךְ זַמֵּשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, וּמַגִּיעַ לַיְסוֹד, שֶׁהוּא זַג הַסְּכוּת, כְּדֵי לְהִתְזַוֵּג עִם הַכַּלָּה שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא זַג שְׁמִינִי עֲצֶרֶת. וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם בְּזִוּוּג אֶזְדְּ, נִקְרְאוּ שְׁנֵיהֶם כ"ל כַּלָּ"ה. פָּסַז צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לוֹמַר בּוֹ הַלֵּל גָּמוּר וְהַלֵּל שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר. הַלֵּל גָּמוּר לְקָבְעוֹ.

סֵפֶר שֵׁנִי

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד (דניאל יב). וְהַמַּשְׂכִּילִים – אֵלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲבֵרָיו, יַזְהִרוּ כְּשֶׁהִתְכַּנְּסוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַזִּוּוּג הַזֶּה, שֶׁהוּא מִזֹּהַר הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, הָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן הִתְגַּלָּה, נִתְּנָה רְשׁוּת לְרַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲבֵרָיו לְגַלּוֹת בּוֹ רָזִים נִסְתָּרִים עֲמֻקִּים, וּלְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַיְשִׁיבָה הַתַּזְזִתּוֹנָה, וּלְשִׁבְעָה הָרִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאַהֲרֹן וְדָוִד וּשְׁלֹמֹה, וְאֵלֶּיהוּ עִמָּהֶם, וּלְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבוֹת שֶׁהוֹלְכִים בְּעֵרְטָלִים, וְהַמַּלְאָכִים שֶׁמְּמֻנִּים עֲלֵיהֶם, וְהוֹלְכִים מְעֵרְטָלִים בִּשְׁבִילָם, שֶׁהֵם בְּתוֹלוֹת אַזְזֵרִיהָ רֵעוֹתֶיהָ שֶׁל הַשְּׁכִינָה. שֶׁהִיא מְעֵרְטֶלֶת מֵהֶם, וְהֵם מְעֵרְטָלִים מִמֶּנָּה. וְכָךְ הֵם צְבָאוֹת הַמֶּלֶךְ מְעֵרְטָלִים מִמֶּנָּה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה לג) הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חוּצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָיוּן.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהַשְּׁכִינָה יְזִידָה מִצְּבָאוֹתֶיהָ? וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד. אֵ' כ"ה יָשְׁבָה בָדָד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים קמה) וַזְסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָּ"ה. וְעַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ אָמַר הַכָּתוּב (משלי כז) כְּצִפּוֹר נוֹדֶדֶת מִקִּנָּהּ כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה. וּבַזְּמַן שֶׁהִיא מְעֵרְטֶלֶת, תַּלְמִידֵי זַכָּמִים וְצַדִּיקִים וְאַנְשֵׁי מִדּוֹת שֶׁלָּהּ, כֻּלָּם הוֹלְכִים וְנוֹדְדִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, מֵאָתַר לַאֲתַר, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, דּוֹר

שֶׁכֵּן דָּוִד בָּא, אַנְשֵׁי זִיל יְסוֹבְבוּ מֵעִיר לְעִיר, וְלֹא יִרְוָזְמוּ.

וּמְשׁוּם זֶה הִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת הַזִּבּוּר הַזֶּה עַל יַד אוֹתוֹ שֶׁהִתְגַּלָּה, וְכֵנֵס בּוֹ עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים לִמְצֹא בּוֹ מְנוּחָה לִשְׁכִינָה בַּגָּלוּת, וְזֵרוּת לָהּ וּלְבָנֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פד) גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ. הַהִיא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ויקרא כה) וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ.

אֲשֶׁר שָׂתָה אֶפְרוֹזֶיהָ – אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים כב) וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹזִים, וְהֵם בַּעֲלֵי הַכְּנָפַיִם, שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר (יחזקאל א) וְאַרְבָּעָה פָּנִים לְאֶחָת וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַחַת לָהֶם. שֶׁאֵלֶּה הֵם שֶׁמְּמַנִּים עַל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁרוּחָם פּוֹרַחַת מֵהֶם.

אוֹ עַל הַבֵּיצִים – אֵלּוּ הָאוֹפַנִּים שֶׁמְּמַנִּים עַל בַּעֲלֵי הַמִּקְרָא. שֶׁבִּשְׁבִיל הַזִּבּוּר הַזֶּה, וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרֹזִים אוֹ עַל הַבֵּיצִים לֹא תִקָּזוּ הָאֵם עַל הַבָּנִים, אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם. אֵלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וַחֲבֵרָיו וּמוֹרֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁעוֹשִׂים אֶת הַזִּבּוּר הַזֶּה.

וְהַזִּבּוּר הַזֶּה הָיָה כְּמוֹ תֵּבַת נֹחַ שֶׁהִתְכַּנְּסוּ בָהּ כָּל מִין וָמִין. כָּךְ מִתְכַּנְּסִים בַּזִּבּוּר הַזֶּה כָּל נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים וְאַנְשֵׁי מִדּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים קיז) זֶה הַשַּׁעַר לַה' צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ. וַאֲזֵרִים שֶׁאֵינָם צַדִּיקִים, גְּדוּזִים מִשָּׁם. וּכְשֶׁהִתְגַּלָּה הַזִּבּוּר הַזֶּה בָּעוֹלָם, רַבִּים מִתְכַּנְּסִים אֵלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְגוֹ', וְאֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה – בַּזִּבּוּר הַזֶּה – עִמָּנוּ הַיּוֹם. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דניאל יב) וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד, כְּאוֹתָם הַכּוֹכָבִים שֶׁיִּהְיוּ קַיָּמִים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. וְנֶאֱמַר בָּהֶם, וְהָיָה זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא אַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, וְלֹא כַּכּוֹכָבִים מִשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה נא) כִּי שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָחוּ, (תהלים קב) הֵמָּה יֹאבֵדוּ וְאַתָּה תַּעֲמֹד.

וְעוֹד וְהַמַּשְׂכִּילִים, אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שֵׂכֶל לָדַעַת אֶת גְּזֵרַת הַנִּשְׁמוֹת שֶׁלָּהֶם,

מֵאֵלּוּ הַסַּפָּירִים שֶׁהֵם דְּבָרִים שֶׁגָּזְרוּ מֵעֲשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים יט) הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל. שֶׁכֻּלָּם מְלֵאִים סְגֻלּוֹת. וְאוֹתָם אַנְשֵׁי מִדּוֹת, נִשְׁמוֹתֵיהֶם רְשׁוּמוֹת שָׁם, וּמִשָּׁם אֲצִילוּתָם. מִצַּדָּהּ שֶׁל הַמַּלְכוּת הֵם בְּנֵי מְלָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים, וּמִצַּד זֶה יוֹצְאִים מִיִּשְׂרָאֵל מְלָכִים.

וּמִצַּד שֶׁל הַצַּדִּיק נִקְרְאוּ צַדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים. וּמֵהַצַּד שֶׁל נֵצַח וְהוֹד נִקְרְאוּ נְבִיאִים. וּמֵהַצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נֶאֱמַר בָּהֶם (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלָּהּ זֶרַע אֱמֶת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (מלאכי ג) תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ. וּמִצַּד שֶׁל הַגְּבוּרָה נִקְרְאוּ גִּבּוֹרִים עוֹמְדִים בַּפָּרֶץ דּוֹוְזִים אֶת הַגְּזֵרוֹת. וּמִצַּד שֶׁל הַיְסוֹד נִקְרְאוּ זַסִּידִים. וּמֵהַצַּד שֶׁל זְכִירָה וּבִינָה נֶאֱמַר בָּהֶם כֻּלָּנוּ זַכְּמִים כֻּלָּנוּ גִּבּוֹנִים.

וּמִצַּד שֶׁל הַכֶּתֶר, שֶׁהוּא רֹאשׁ שֶׁל הַכֹּל, הֵם רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אַנְשֵׁי מִדּוֹת. אֵלּוּ הֵם הַמַּשְׂכִּילִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שֵׂכֶל לְהַכִּיר אֶת רִבּוֹנָם, שֶׁסּוֹדוֹת רִבּוֹנָם אֵין מִתְכַּסִּים מֵהֶם, שֶׁכֻּלָּם הָיוּ בְּהַסְכָּמָה בַּזִּוּוּג הַזֶּה.

וּלְאֵלֶּה שֶׁהֵם בַּמִּדּוֹת הַלָּלוּ, צָרִיךְ לְגַלּוֹת סוֹדוֹת טְמִירִים. אֲבָל מִי שֶׁמְּגַלֶּה סוֹדוֹת לָרְשָׁעִים, כְּאִלּוּ מְגַלֶּה עֲרָיוֹת בַּתּוֹרָה. שֶׁבְּנֵי שִׁפְחָה הָרָעָה לִילִית, אִמָּם שֶׁל הָרְשָׁעִים, עֶרְוָתָהּ רָעָה. מִי שֶׁמְּגַלֶּה סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, גּוֹרֵם לַצַּדִּיק שֶׁהוּא יְסוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים כה) סוֹד ה' לִירֵאָיו, שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַמַּעְיָן וּמִן הַשְּׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן אוֹתָם הַצַּדִּיקִים לְמַטָּה עֲנִיִּים מֵהַכֹּל, עֲנִיִּים מִסּוֹדוֹת הַתּוֹרָה, עֲנִיִּים בַּגּוּף. וְכָל מִי שֶׁמְּגַלֶּה סוֹדוֹת לַצַּדִּיקִים, גּוֹרֵם לַצַּדִּיק לְהָאִיר בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְלַשְּׁכִינָה, שֶׁהָאוֹר נִקְרָא ר"ז.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. מַה זֶּה כְּזֹהַר? הַדַּרְגָּה שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁעַל שְׁמוֹ נִקְרָא הַזִּוּוּג הַזֶּה סֵפֶר

הַזֹּהַר. וְהַשְׁכִּינָה מְאִירָה בּוֹ, וְזוֹהֶרֶת בַּלְּבָנָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מְאִירָה בְּשִׁשָּׁה הָרִים גְּדוֹלִים, וְהַלְּבָנָה בַּשְּׁבִיעִית כְּלוֹלָה מִשֶּׁבַע.

שָׁם אבגית"ץ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה ו) שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד. וְהַשֵּׁם הַזֶּה הוּא סְגֻלָּתוֹ לְכַסּוֹת וְלַנְּשָׁמָה, כְּשֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה לְהָעִיד עַל הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁל הָאָדָם, וּלְהַצִּילוֹ מִמַּלְאֲכֵי הַזַּבָּלָה וּמִכָּל הַמַּזִּיקִים וְהָרוּחוֹת וְלֵילִין וְשֵׁדִים, וּבָהֶם פּוֹרַזֹת לְמַעְלָה. בְּשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת מִכָּל שֵׁם תְּכַסֶּה פָּנֶיהָ מֵהֶם, בְּשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת תְּכַסֶּה רַגְלֶיהָ, וּבִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת פּוֹרַזֹת לְמַעְלָה, וְאַף כָּךְ לָרוּחַ וְאַף כָּךְ לַנֶּפֶשׁ. עַד כָּאן.

אב"ג יתי"ץ קר"ע שטי"ן נג"ד יכ"ש בט"ר צת"ג זקנ"ב טנ"ע יג"ל פו"ק שקוצי"ת שֶׁהַנְּשָׁמָה פּוֹרַזֹת בָּהֶם לְמַעְלָה בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה, וְזוֹהִי נִשְׁמַת כָּל חַי, שֶׁהָאֲצִילוּת מִן הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְשִׁבְעַת הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ שֶׁפּוֹרַזֹת בָּהֶם הֵם שֶׁבַע, שֶׁכְּלוּלִים בְּבַת שֶׁבַע, שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, כְּלוּלָה מִשֶּׁבַע סְפִירוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד (דברי הימים–א כט) לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הִיא הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל בַּעַל הַכְּנָפַיִם, הָאָדָם הַגָּדוֹל, זָכְמָה, וְעֶשֶׂר זָכְמוֹת נִקְרְאוּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת מִצַּדּוֹ. וְכֶתֶר עֶלְיוֹן נִקְרָא מִצַּדּוֹ זָכְמָה קַדְמוֹנָה, וְהִיא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁהִתְפַּשְׁטוּתוֹ בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת, אֲבָל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נֶעֱשֶׂר עֶלְיוֹן, שֶׁהִתְפַּשְׁטוּתוֹ בְּשֶׁבַע, וְהִיא הַשְּׁמִינִית, וּבָהּ שִׁבְּוּזוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה, וּמִפֶּנּוּ תִּמְצָא אֶת סוֹד קַן הַצִּפּוֹר, שַׁלֵּז תְּשַׁלֵּז אֶת הָאֵם שֶׁל אֲצִילוּת. אַרְיֵה זֶסֶד, שׁוֹר גְּבוּרָה, זוֹהִי הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה. הַמֶּרְכָּבָה הַשְּׁנִיָּה, תִּפְאֶרֶת אָדָם שֵׁנִית, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, דְּמוּת אַרְיֵה שׁוֹר נָשֶׁר. נֵצַח הוֹד יְסוֹד מַלְכוּת הִיא תַּבְנִית כֻּלָּם. וְהוּ הַסּוֹד שֶׁל תִּקּוּן אֶזֶד.

אֲבָל מִצַּד הַנְּשָׁמָה הֵם נִקְרְאוּ שְׂרָפִים, וּמֵהַצַּד שֶׁל רוּחַ – זִיוּת, שֶׁנֶּאֱמַר

בָּהֶם (שם) וּדְמוּת הַזִּיוֹת מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בְּעֵרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַזִּיוֹת. וְנֶאֱמַר בָּהֶם (שם) וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע זִיוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן דְּמוּת אָדָם לָהֵנָּה.

וְהָרוּחַ הִיא מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְיֵשׁ לָהּ אַרְבָּעָה פָּנִים, כְּמוֹ זֶה יֵשׁ לַנְּשָׁמָה אַרְבָּעָה פָּנִים. הָאוֹפַנַּיִם מִצַּד שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, וְהִיא מִצַּד שֶׁל הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, וְיֵשׁ לָהֶם אַרְבָּעָה פָּנִים שֶׁל מֶרְכָּבָה שֶׁהֵם נֶצַח וְהוֹד. וְהַגָּה אוֹפַן אֶחָד בָּאָרֶץ זֶה צַדִּיק. הָאוֹפַנַּיִם הֵם מִמַּטָּה לְמַעְלָה, הַזִּיוֹת בָּאֶמְצַע, הַשָּׂרָפִים לְמַעְלָה.

וּלְמַעְלָה (עַל כֻּלָּם) אָדוֹן יָחִיד שׁוֹלֵט עַל הַכֹּל, מַמָּלָא וּמְכַסֶּה בְּכֶתֶר, וּבַזְּכוּתָהּ הוּא שׁוֹלְטוֹן שֶׁעוֹמֵד עַל כֻּלָּם בְּעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ. אֲבָל מִשָּׁם לְמַטָּה כָּל הַסְּפִירוֹת, מִרֻבָּעוֹת בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. כְּמוֹ זֶה בִּינָה יה"ו, אוֹתוֹ בֵּן שֶׁל י"ה הוּא ו', שֶׁהִתְפַּשְׁטוּתוֹ בְּשֵׁשׁ סְפִירוֹת. ה' רְבִיעִית בַּשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, בּוֹ נִשְׁלָם יהו"ה.

מֵהַצַּד שֶׁל אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ יֵשׁ לְכָל זִיָּה אַרְבָּעָה פָּנִים, וּמֵהַצַּד שֶׁל יו"ד ה"א וא"ו ה"א דְּמוּת אָדָם לְאַרְבַּעְתָּן. וּכְנֶגֶד תֵּשַׁע הַסְּפִירוֹת הַלָּלוּ רָאָה יְחֶזְקֵאל תֵּשַׁע מַרְאוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם) נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. וְאֵלֶּה הֵם: הַמַּרְאָה הָרִאשׁוֹן – (שם) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא. הָאֶבֶן הַזּוֹ הִיא הַשְּׁכִינָה, אֶבֶן סַפִּיר, וְיֶחֱזְקֵאל רָאָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה. הוּא רָאָה אוֹתָהּ כְּמִי שֶׁרוֹאֶה מִתּוֹךְ עֲשָׁשִׁית.

הַמַּרְאָה הַשֵּׁנִי – וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. כָּאן רָאָה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי סָמוּךְ לַשְּׁכִינָה, וְרָאָה אוֹתוֹ מִתּוֹךְ מִטְטְרוֹ"ן שֶׁהוּא שַׁדַּי. הַמַּרְאָה הַשְּׁלִישִׁי – (שם) וָאֵרֶא כְּעֵין זָשְׁמַל כְּמַרְאֵה אֵשׁ בֵּית לָהּ סָבִיב, וְזֶה צַדִּיק זֵי הָעוֹלָמִים, שֶׁאָזוּז בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יהו"ה, וּבֵין הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא אדנ"י. וְהַצַּדִּיק הוּא זָשְׁמַל, הַכְּלָל שֶׁל שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, שֶׁהֵם יאהדונה"י. וְרָאָה אוֹתוֹ מִתּוֹךְ שַׂר הַפָּנִים.

וד׳ הַפָּנִים הֵם יהו״ה, וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם הֵם אדנ״י. כָּל זַוָיָה הִיא מְרֻבַּעַת, וּלְכָל צַד יֵשׁ לָהּ ד׳ פָּנִים. לְכָל פָּן ד׳ פָּנִים, וּלְכָל כָּנָף ד׳ כְּנָפַיִם, וְהֵם שִׁשָּׁה עָשָׂר פָּנִים. וְשִׁשָּׁה עָשָׂר כְּנָפַיִם לְכָל זַוָיָה, הֵם אוֹתָם שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם מְרֻבָּעִים עוֹלִים לְד׳ זַוִיוֹת – שִׁשִּׁים וְאַרְבָּעָה פָּנִים וְשִׁשִּׁים וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם.

וְיֵשׁ אוֹמֵר כָּךְ, וְהַכֹּל אֱמֶת: אַרְבָּעָה פָּנִים לְאָזְנֹת וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַזְנֹת לָהֶם, וְהֵם לְכָל זַוָיָה אַרְבָּעָה פָּנִים וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, הֲרֵי הֵם שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם כִּזְשְׁבּוֹן שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, שֶׁהוּא עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, הֲרֵי אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם. וְשִׁשִּׁים וְאַרְבָּעָה פָּנִים וּכְנָפַיִם עִם שְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת שֶׁל זַשְׁמַל – שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שם) וְגַבֵּיהֶן, אֵלּוּ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם כְּנָפַיִם. וְגִבָּה לָהֶם, וְהֵם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם פָּנִים. שֶׁהֵם בָּאוֹתִיּוֹת אֵצֶל הַנְּקֻדּוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (קהלת ה) כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר. וּגְבוֹהִים עֲלֵיהֶם – אֵלּוּ הַטְּעָמִים. וּבְגָלָלָם נֶאֱמַר (יחזקאל א) וְגַבְּהֶם מְלֵאוֹת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן.

וְאוֹתָם הַנְּקֻדּוֹת כְּמוֹ פָּרְקֵי הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁהֵם עֲגוּלִים, וְאוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהָאֶצְבָּעוֹת. וְאוֹתָם הַטְּעָמִים כְּמוֹ הָעֵינַיִם שֶׁמַּנְהִיגִים אֶת כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף אַזְרֵיהֶם, וְהֵם רְמוּזִים בַּשֵּׁם הַזֶּה יָהָוֶה. וְעוֹד וְגַבֹּתָם מְלֵאוֹת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן כְּמוֹ זֶה י, וְנֶאֱמַר בַּכְּנָפַיִם, שְׁתַּיִם זוֹבְרוֹת אִישׁ, כְּמוֹ (שמות כח) שְׁתֵּי כְתֵפֹת זוֹבְרֹת. וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶנָּה, כְּמוֹ אֶל שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְזֹבֶר. שְׁתַּיִם זוֹבְרוֹת – הֵם יָמִין וּשְׂמֹאל.

אִישׁ – ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה. מִי הָאִישׁ? לְפָעָמִים מְמַעֲלָה לְמַטָּה, נִקְרֵאת זְכוּתָה אָדָם, וְנִקְרָא אִישׁ, וְשָׁלֹשׁ סְפִירוֹת תַּוְתָּיו נִקְרְאוּ שָׁלֹשׁ זַוִיוֹת. וְלִפְעָמִים הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת הָאָדָם, בְּתוֹסֶפֶת ה׳. וְסֵד גְּבוּרָה תִּפְאֶרֶת שָׁלֹשׁ זַוִיוֹת. וְלִפְעָמִים תִּפְאֶרֶת נִקְרֵאת אָדָם. נֵצַח הוֹד יְסוֹד שָׁלֹשׁ זַוִיוֹת. וְלִפְעָמִים זְכוּתָה אִישׁ. א׳ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, י׳ זְכוּתָה, ש׳ תְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שְׁתַּיִם זוֹבְרוֹת אִישׁ – גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה. וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת – חֶן נֵצַח וְהוֹד. אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶנָּה – אֶת זֶה צַדִּיק, שֶׁהוּא תַּרְגּוּם אוֹת.

אֶת גְּוִיָּתֵיהֶנָּה – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא הַגּוּף, וּשְׁכִינָתוֹ הַטָּבוּר שֶׁלּוֹ וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שמות כה) וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה. מִי הַכְּנָפַיִם שֶׁלָּהֶם לְמַעְלָה? יָמִין וּשְׂמֹאל. סוֹכְכִים בִּכְנָפֵיהֶם – שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֶמֶת. עַל הַכַּפֹּרֶת – זֶה צַדִּיק שֶׁצָּרִיךְ לְכַסּוֹתוֹ. וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו – הֵם זָכְמָה וּבִינָה, שֶׁהֵם הַפָּנִים שֶׁל הַכְּרוּבִים.

וּלְמִי הָיוּ פּוֹרְשִׂים כַּנְפֵיהֶם וּמְסִתַּכְּלִים אִישׁ אֶל אָחִיו? לְאוֹתוֹ שֶׁנִּכְנָס בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא מְכֻסֶּה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר בַּמֻּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחֲזֹקֹר. וְהַכְּרוּבִים אֵלּוּ, כַּנְפֵיהֶם פְּתוּחִים לְמַעְלָה לְקַבֵּל אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם. (במדבר ז) וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל – מִתּוֹךְ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. מְדַבֵּר אֵלָיו – מִתּוֹךְ הַשְּׁכִינָה הַתְּחִתּוֹנָה. וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל – לְמַעְלָה מִתּוֹךְ הָאָב. וַיְדַבֵּר אֵלָיו – מִתּוֹךְ הָאֵם. וּמִי שָׁמַע אוֹתוֹ? הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְהַדִּבּוּר נִשְׁמָע אֶל הַשְּׁכִינָה.

מַרְאֵה רְבִיעִי וַחֲמִישִׁי – מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמָעְלָה, נֹצֵץ. וּמִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַטָּה, הוֹד. שֶׁהֵם שְׁתֵּי שׁוֹקַיִם. הַמַּרְאֶה הַשִּׁשִּׁי – רָאִיתִי כְּמַרְאֵה אֵשׁ, וְזוֹ הַגְּבוּרָה, שֶׁמִּשָּׁם אוֹתָם שְׁנַיִם כְּרוּבִים זָהָב. שֶׁכֶּסֶף הוּא לְיָמִין, הַזָּהָב לִשְׂמֹאל. וְשִׁבְעָה מִינֵי זָהָב נִכְלָלִים בּוֹ.

הַמַּרְאֶה הַשְּׁבִיעִי – כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן. מִי הֶעָנָן? זֶה הַיְּסוֹד שֶׁעוֹלֶה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, וּבוֹ בָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם (כִּשְׁבָא) לְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה. וּבוֹ יֵשׁ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם שֶׁהוּא יְסוֹד, נִרְאֵית קָשֶׁת שֶׁהִיא צַדִּיק בְּגִוָּנֶיהָ הַמְּאִירִים, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, וּבוֹ הֵם נִכְלָלִים. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בַּצַּדִּיק וַיִּכֹּל, שֶׁעוֹלֶה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, שֶׁבּוֹ נִכְלָלִים שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בַּכֹּ֖ל מִכֹּ֣ל כֹּ֑ל. וּבְאֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים, וּרְאִיתִיהָ, אֶת הַשְּׁכִינָה, לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם.

שֶׁהַצַּדִּיק הוּא הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי. וְנוֹסֵעַ בִּימִין, שֶׁהוּא זֶסֶד כּוֹלֵל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, וּבְשִׁבִילוֹ נֶאֱמַר (דניאל יב) וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ וְתָנוּחַ, בְּצַדִּיק,

וְתַעֲמֹד לְגֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין. שֶׁהוּא הַיָּמִין, שֶׁבּוֹ (ישעיה נב) כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה׳ צִיּוֹן. וְנוֹסֵעַ בְּע״ב שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁבּוֹ (בראשית א) וְיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. וּבִשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר לִלְבִּי גָּלִיתִי, וּלְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לֹא גָּלִיתִי. לִלְבִּי גָּלִיתִי, וּלְאֵיבָרַי לֹא גָּלִיתִי. (זֹסר כָּאן) (נִרְאָה שֶׁקֵּץ) יֵשׁ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר כְּפִי זְכֻיּוֹתֵיהֶם, בְּכָל מוֹרֵה הַדּוֹר כְּפִי שֶׁרֹב הַדּוֹר נוֹטִים אַוָּזְרִיו. וְאִם הַוָּטְאִים מִתְרַבִּים עָלֶיהָ – אָמַר רַבִּי זְזַיָּא, הַגְּאֻלָּה (נִדְוֶזִית) עַד הַדּוֹר הָאַוָּזְרוֹן. וּמְשׁוּם זֶה כָּל הַקְּצִין כָּלוּ, וְהַכֹּל תָּלוּי בַּתְּשׁוּבָה וּבַזְּכֻיּוֹת שֶׁל הַמִּדּוֹת שֶׁל כָּל דּוֹר וָדוֹר.

אֲבָל הַקֵּץ וְהַזְּמַן שֶׁשָּׂם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא תָּלוּי בַּזְּכֻיּוֹת וּבַמִּדּוֹת שֶׁל כָּל דּוֹר וָדוֹר, אֶלָּא בּוֹ תָּלוּי! זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מוז) לְמַעֲנִי לְמַעֲנִי אֶעֱשֶׂה, (יזזוקאל כ) וַאֲעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי. וּמְשׁוּם זֶה כָּל קֵץ שֶׁל כָּל דַּרְגָּה הוּא כְּפִי הַזְּכֻיּוֹת שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם הוּא, וְהַקֵּץ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא תָּלוּי בִּזְכֻיּוֹתֵיהֶם.

וְיֵשׁ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אַוָּזר הָאֶלֶף הַוָּזַמִּישִׁי כְּפִי הַמִּדָּה הַהִיא. וְיֵשׁ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אַוָּזר אֶלֶף וּמָאתַיִם כְּפִי הַמִּדָּה הַהִיא. וְיֵשׁ מָאתַיִם וַזָּמִשִּׁים וְשֵׁשׁ שֶׁל נַזָּז שֶׁלּוֹ, כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ קֵץ אַוָּזר יֵשׁ מָאתַיִם אַרְבָּעִים וְזָמֵשׁ כְּפִי (אוֹתָהּ) הַמִּדָּה, וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל רָצוֹן שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שְׁנֵי קְצִין אַאֲרִיךְ. וְזֶה וְכָל הַוָּזְשְׁבּוֹנוֹת וְגִימַטְרִיָּאוֹת שֶׁל קְצִים הֵם פַּרְפָּרָאוֹת לַזָּכְמָה מִכֻּתָּר לְמַעְלָה אֵין קֵץ וְזָשְׁבּוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּעַל סֵפֶר יְצִירָה: וּלְפָנַי אָזַד מָה אַתָּה סוֹפֵר. הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל הַקְּצִים – זָכְמָה, הַסּוֹף שֶׁל כָּל הַקְּצִים הוּא, שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא הָעַשְׂיִרִית.

הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל הָרֹאשׁ וְהַסּוֹף שֶׁל כָּל הַקְּצִים, וְכָל סוֹף הוּא בְּצַדִּיק, וְהַכֹּל נִכְלָל בְּצַדִּיק שֶׁכּוֹלֵל שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת שֶׁבָּהֶם נִקְרָא שְׁבִיעַי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. וְזֶהוּ בְּעֵב הֶעָנָן, וּמִמֶּנּוּ נִמְצָא הַשֵּׁם בֶּן שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם שֵׁמוֹת וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, שֶׁהֵם כְּלָל וּפָרָט וּכְלָל,

שֶׁנִּכְלָלִים בְּמַיִם אֵשׁ וְרוּחַ, וְהֵם יָם וַאֲוִיר וְרָקִיעַ.

וְהֵם הַיָּם וְתֶקֶף הַיָּמִין, מַלְאַךְ הַזָּסָד, וְזֶה מִיכָאֵל, שֶׁהוּא עַל שֵׁם (שמות טו) מִי כָמוֹךָ בָּאֵלִם ה׳, שֶׁשְּׁמוֹ מִכְּבִי שֶׁעוֹלֶה לִשְׁבְעִים וּשְׁתַּיִם בְּזָשְׁבּוֹן אוֹתִיּוֹת, וְאוֹרוֹ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם. וְזֶהוּ כּוֹזוֹ, (ישעיה מג) כִּי תֵלֵךְ בְּמוֹ אֵשׁ לֹא תִכָּוֶה. שֶׁזֶּה מְכַבֶּה אֵשׁ, וּמִיכָאֵל הוּא דְּמוּת אַרְיֵה, שֶׁהוּא אַרְיֵה מִמַּיִם. (שמות טו) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם, וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶזָּרָבָה, בְּכוֹזָ שֶׁל גַּבְרִיאֵל שִׁלִּיזוֹ הַגְּבוּרָה שְׁמְמַנָּה עַל זָרָבָה. וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בּוֹ וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶזָּרָבָה, מֵהַצַּד שֶׁל אוּרִיאֵל, שִׁלִּיזוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַפָּרִיד בֵּין מַיִם וְאֵשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב, וַיָּבֹא בֵּין מַזַּנַּה מִצְרַיִם, שֶׁהִיא אֵשׁ נָכְרִיָּה, וּבֵין מַזַּנַּה יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא מַיִם.

וַיְהִי הֶעָנָן מִיָּמִין, וְהַזּוֹשֶׁךְ שֶׁל הָרְשָׁעִים מִשְּׂמֹאל, שֶׁהָלַךְ לְקַטְרֵג לְצַד הַשְּׂמֹאל שֶׁל גְּבוּרָה, וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלָּיְלָה. וּכְמוֹ שֶׁהַפָּרִיד בֵּין הַשְּׂמֹאל שֶׁל הַצַּד הָאַזּוֹר לַיָּמִין שֶׁל הַקָּדֵשׁ שֶׁלֹּא הִתְקָרֵב אֵלֶיהָ, כָּךְ מִיַּזַּד בֵּין הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל שֶׁל הַקָּדֵשׁ, שֶׁבּוֹ הַשֵּׁמוֹת וְהַסְּפִירוֹת וְהָאוֹתִיּוֹת וְהַהֲוָיוֹת מְשֻׁלָּשׁוֹת, וּמְשׁוּם זֶה וה״ו וְכוּ׳ מְשֻׁלָּשׁ בְּשָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁי לַכֹּהֵן וְלַלֵּוִי. אֲבָל שֵׁמוֹת מְרֻבָּעִים וְאוֹתִיּוֹת שֶׁל תֵּבָה אַרְבַּע הֵם מֵהַשְּׁכִינָה.

וְתֵשַׁע סְפִירוֹת הֵן מְשֻׁלָּשׁוֹת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, כְּמוֹ זֶה: זָ׳כְ׳מָה וָזָס׳ד נָצַ׳זוּ פֶּת׳ר תְּפָאֶ׳ת יְסו׳ד בִּינָ׳ה גְּבוּר׳ה הו׳ד, וּמַלְכוּת הִיא עֲשִׂירִית לָהֶם, וּרְבִיעִית לָהֶם מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הִיא שְׁמִינִית, וּשְׁלֹשׁ הַסְּפִירוֹת הַכְּלוּלוֹת לְבוּשָׁם זוֹשֶׁךְ עָנָן וַעֲרָפֶל. הַזּוֹשֶׁךְ לִשְׂמֹאל, הֶעָנָן לְיָמִין, וְהָעֲרָפֶל בָּאֶמְצַע, תַּזַּת הַשָּׁמַיִם שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים יח) וַיֵּט שָׁמַיִם וַיֵּרֶד וַעֲרָפֶל תַּזַּת רַגְלָיו. בֶּעָנָן שֶׁיּוֹצִיא קוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם כט) קוֹל ה׳ עַל הַמָּיִם.

וְכַמָּה קוֹלוֹת מִתְפּוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם צג) מִקֹּלוֹת מַיִם רַבִּים, מִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁשָּׁם זוֹשֶׁךְ, שֶׁבּוֹ (בראשית כז) יִצְחָק וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת. דּוֹפֵק קוֹל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים כט) קוֹל ה׳ חוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ, וּמִצַּד הָעֲרָפֶל

דּוּפָק הַקּוֹל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ קוֹל ה׳ בֶּהָדָר, הַיְדוּעַ הַדּוּר לְיִשְׂרָאֵל דּוּפָק זָקֵן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא מט) וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן.

שְׁלֹשָׁה קוֹלוֹת אֲוִזְרִים מִנְּצָוְז הוֹד יְסוֹד, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. הַקּוֹל הַשְּׁבִיעִי יוֹצֵא מִן הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וּכְנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת הֵם. הַזַּיִת לְיָמִין, נֵר לִשְׂמֹאל, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי פְּתִילָה שֶׁאֲוִזְוָה בִּשְׁנֵיהֶם, שֶׁהִיא עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ. אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ, זֶה הַכְּלִי שֶׁל הַנֵּר, וְנֵר שֶׁל שַׁבָּת מִצַּד הַגְּבוּרָה בּוֹעֶרֶת וּמוּאָרֶת. אוֹי לְמִי שֶׁמַּקְרִיב אֵשׁ זָרָה אֲלֵיהָ, שֶׁבִּגְלָלוֹ צָוָה לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְאַף הַשְּׁכִינָה כָּךְ נִקְרֵאת נֵר מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְנִקְרֵאת אוֹר מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁשָּׁם (שמות כז) זַיִת זָךְ וְכוּ׳ לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד, וְהוּא שֶׁמֶן לַמָּאוֹר, שֶׁהִיא כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר, וְהִיא פְּתִילָה מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁאוֹוְזָז בִּשְׁנֵיהֶם.

וּכְמוֹ זֶה זֶרַע שֶׁל אָדָם כְּנֶגֶד שֶׁמֶן, וּבְרִית מִילָה כְּנֶגֶד פְּתִילָה. נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם כְּנֶגֶד נֵר שֶׁל מְנוֹרָה. הַמַּרְאָה הַשְּׁמִינִי, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת – כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב, מַטֵּ״ה הָאֱלֹהִים. הַנֹּגַהּ מִצַּד הַיָּמִין מַטֵּה כְּלַפֵּי וֶזֶסֶד, לְרַוְזֵם עַל בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה, שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר כִּי יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים. מִצַּד הַשְּׂמֹאל מַטֵּה הָאֱלֹהִים, לְהַכּוֹת בּוֹ אֶת הָרְשָׁעִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יז) וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר קַוז בְּיָדְךָ וְהָלָכְתָּ.

וְשֶׁבַע שַׁבָּתוֹת, לְכָל אַוזַת שִׁבְעָה יָמִים, עוֹלִים לְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע. וְזֶהוּ (ויקרא כה) וְסָפַרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבְּתֹת שָׁנִים, הֵם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע שָׁנִים. וְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה יָמִים שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת, כְּנֶגֶד שִׁבְעַת הַשָּׁמוֹת הָאֱלֹהָה, שֶׁהֵם:

אב״ג ית״ץ, קר״ע שט״ן, נג״ד יכ״ש, בט״ר צת״ג, זוק״ב טנ״ע, יג״ל פז״ק, שק״ו צי״ת, הֵם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת, וּלְכָל אַוזַת שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת כְּנֶגֶד שִׁשָּׁה יְמֵי הַשָּׁבוּעַ לְכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת. וְאֵלּוּ הֵם שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לָאֶוזָד. וְכֻלָּם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת, וְאַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם יָמִים שֶׁל זוֹל. וְשֶׁבַע שַׁבָּתוֹת שֶׁבַע סְפִירוֹת, לְכָל אַוזַת שֵׁשׁ

דְּרָגוֹת, וְעוֹלִים לְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה פָּנִים טְהוֹר שֶׁל הַתּוֹרָה. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה וְזַמְשִׁים יוֹם שֶׁל סְפִירַת הָעֹמֶר. ה' הָעֶלְיוֹנָה מִן מַטֵּ"ה. וְשָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן עֶלְיוֹנוֹת – שְׂרָפִים וְזַיוֹת וְאוֹפַנֵּי הַקֹּדֶשׁ.

הַשְּׂרָפִים, בָּהֶם פּוֹרַזַת הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא נִשְׁמַת כָּל זַיִ, וּמִמֶּנָּה נִשְׁמַת הַזַּיִים שֶׁל הָאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיָּפֵחַ בְּאַפָּיו נִשְׁמַת זַיִים. וּבַשְּׂרָפִים שֶׁנִּמְשָׁכִים מֵאֵלּוּ הִיא פּוֹרַזַת בְּכָל לַיְלָה לָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וּבְכָל שָׁעָה שֶׁזּוֹוֶגֶת בִּתְשׁוּבָה, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. הָאָדָ"ם זְשִׁבּוֹנוֹ זַמְשִׁים. רוּזַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְרוּזַ אֱלֹהִים מְרַזֶּפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם. שֶׁאוֹתָם בְּנֵי תוֹרָה, הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, נִטְלָה מֵהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, זוֹ עוֹלָה בְּכָל לַיְלָה בְּאַרְבַּע זַיוֹת שֶׁלְּכָל אַזַת אַרְבַּע כְּנָפַיִם, וּבָהֶם פּוֹרְזִים לְמַעְלָה לָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁכּוֹלֵל יאהדונהי. יהו"ה מִימִין, אֲדָנָי מִשְּׂמֹאל. הַנָּפַשׁ בָּאָה מִצַּד הָאוֹפַנַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (יזזקאל א) וּמַרְאֵה הָאוֹפַנַּיִם וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תַּרְשִׁישׁ. נֶאֱמַר כָּאן תַּרְשִׁישׁ, וְנֶאֱמַר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים (שיר ה) יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁהֲרֵי בֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה, שְׂרָפִים וְזַיוֹת וְאוֹפַנַּיִם, בְּכָל מָקוֹם שֶׁמִּתְזַדְּשִׁים בּוֹ רָזִים, צָרִיךְ לְהַזְזִיר אוֹתָם הַשְּׂרָפִים כְּנֶגֶד כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים, וְהַזַּיוֹת כְּנֶגֶד גּוּף הַכְּרוּבִים. הָאוֹפַנַּיִם כְּנֶגֶד רַגְלֵי הַכְּרוּבִים, שֶׁהֵם עֲגֻלִּים. מִשֶּׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל, הָיוּ מִתְמַעֲטִים כַּנְפֵי הַזַּיוֹת, וּכְרוּב אֶזְוָד, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הִתְעַלָּה לְאוֹתוֹ הַמַּפָּלָא (ומכסה), שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים יז) וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעָף.

נִשְׁאָר כְּרוּב שֵׁנִי, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת. אַשְׁרֵיו מִי שֶׁמְּזַזֵּבֵר אוֹתָם בִּשְׁפָתַיִם שְׁלֵמוֹת בְּזַז"י הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא לְשׁוֹן לְמוּדִים, כּוֹלֵל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת הַתְּפִלָּה, שֶׁבּוֹ מִתְכַּנְּסִים שְׂרָפִים וְזַיוֹת וְאוֹפַנַּיִם, כֻּלָּם כַּנְפֵיהֶם פְּתוּזִים כְּנֶגְדּוֹ, וְקוֹלוֹ נִשְׁמָע מִתּוֹךְ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְשׁוֹמְעִים לָהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יזזקאל א) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם.

בְּאֵיזֶה מָקוֹם נִשְׁמָע? בִּקְרִיאַת שְׁמַע, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם נִפְתָּחוּ? כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּחוּ. אֲדָנָי – הַשְׁכִּינָה, כְּשֶׁנִּפְתָּחוֹת לְקַבֵּל אֶת בַּעְלָהּ, נִפְתָּחוֹת שְׂרָפִים וְזִיזוֹת וְאוֹפַנִּים, כַּנְּפֵיהֶם אֵלּוּ לְקַבֵּל אוֹתָם לִרְבוֹנָם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וּפָנֵיהֶם וְכַנְּפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. הֲרֵי שֶׁאוֹתָם הַכְּרוּבִים זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד. בִּתְפִלַּת הָעֲמִידָה נֶאֱמַר בַּשְּׂרָפִים וְזִיזוֹת וְאוֹפַנִּים, (שם) בְּעָמְדָם תְּרַפֶּינָה כַּנְּפֵיהֶן. בְּעָמְדָם – וַדַּאי יִשְׂרָאֵל בִּתְפִלַּת הָעֲמִידָה, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן אוֹתָם הַכְּרוּבִים וּפָנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הַתְּפִלּוֹת מִתְקַבְּלוֹת בְּרָצוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶן תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין. וְעוֹד הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁאֵין עֲבוֹדָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁשְּׁקוּלָה הַתְּפִלָּה כַּעֲבוֹדַת הַכֹּהֲנִים, וּכְמוֹ הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁלָּהֶם.

בִּזְמַן שֶׁהַכְּרוּבִים, שֶׁהֵם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְׁכִינָה, אֵינָם פָּנִים בְּפָנִים, אֵין הַתְּפִלָּה מִתְקַבֶּלֶת, וְיוֹצֵא סמא״ל, שֶׁהוּא הַכֶּלֶב, לֶאֱכֹל אֶת הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁלָּהֶם, שֶׁהֵם הַתְּפִלּוֹת, וְזֶהוּ (ויקרא ט) וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה׳ וַתֹּאכַל אוֹתָם. וְזוֹ הָאֲכִילָה שֶׁל הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁהֵן תְּפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְנֶאֱמַר בָּהֶם וַיָּמֻתוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּנֵי אַהֲרֹן, וְאֵין מִיתָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא עֲנִיּוּת. וּבַפָּנִים שֶׁל הַכְּרוּבִים הַלָּלוּ נֶאֱמַר (שמות לג) וְדִבֶּר ה׳ אֶל מֹשֶׁה פָּנִים אֶל פָּנִים.

קָמוּ כֻּלָּם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְהַמַּלְאָכִים, וְאָמְרוּ, מִי הוּא שֶׁגָּלָה הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ? אֶלָּא וַדַּאי זֶהוּ שֶׁנִּקְרָא סֵפֶר הַזֹּהַר, בַּדַּרְגָּה שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא בַּדְּיוּקָן שֶׁל רִבּוֹנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ד) גַּדֵּל הָעֵץ וְהִתְעַזֵּק, שֶׁלְּרַגְלָיו תִּהְיֶה בַּעַל זִיזוֹת הָעֶדֶה, שֶׁהֵן זִיזוֹת הַקֹּדֶשׁ. וּבַעֲנָפָיו יָדוּרוּ צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵן הַנְּשָׁמוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת. וּמִמֶּנּוּ יִזּוֹן כָּל בָּשָׂר, זֶה יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּבָבַת עֵינוֹ מְאִירָה הַשְׁכִינָה, שֶׁבְּשִׁבִּילוֹ נֶאֱמַר (שמות ג) וַיֵּרָא מַלְאַךְ ה׳ אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. וְזֶה בַּ״ת לֵ״ב, בַּת כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר אֲמִירוֹת וְל״ב נְתִיבוֹת שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵם ל״ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית. שֶׁבְּגִלַּל הַל״ב הַזֶּה נֶאֱמַר, הַלֵּב רוֹאֶה הַלֵּב שׁוֹמֵעַ. בָּעַיִן שֶׁלּוֹ מֵאִיר הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

בִּשְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי עֵינוֹ הַיְמָנִית מְאִירִים שְׁלֹשָׁה אָבוֹת. בִּשְׁתֵּי כַּנְפֵי עֵינוֹ

פּוֹתְזִים וְסוֹגְרִים שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת, בְּרֹב הָעַיִן שֶׁאוֹזֶנּוּ בִּשְׁתֵּי כַּנְפֵי הָעַיִן שֶׁלּוֹ, זֶה צַדִּיק. בַּת דַּקָּה קְטַנָּה יֵשׁ מִבִּפְנִים תַּוֹוֹת בַּת הָעַיִן הָעֶלְיוֹנָה, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה הַמְּתַוַּתּוֹנָה. שֶׁבַּת הָעַיִן הָעֶלְיוֹנָה שָׁם זְכוּתָהּ, לֵב, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בְּבַת הָעַיִן שֶׁהִיא י׳ וְעִמּוֹ נִקְרָא הָאֲוִיר הַקָּדְמוֹן, זֶה כֶּתֶר עֶלְיוֹן. וְעוֹד, בְּשִׁבְעָה גְּלְדֵי הָעַיִן שֶׁלּוֹ מְאִירִים נְשָׁמוֹת רַבִּי שִׁמְעוֹן וְשִׁשָּׁת וְזַבָּרָיו, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (זכריה ד) שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת.

וְיֵשׁ מְפָרֵשׁ אוֹתָם כָּךְ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ. בְּשִׁבְעָה גְּלְדֵי הָעַיִן וּשְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי הָעַיִן מְאִירוֹת עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן יו״ד ה״א וא״ו ה״א, וְזֶהוּ (יחזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. בִּשְׁנֵי כְּרוּבֵי הָעַיִן וּבִשְׁנֵי עַפְעַפֵּי הָעַיִן מְאִירִים פְּנֵי אָדָם, שֶׁהֵם ד׳, וְהֵם יהו״ה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. דְּמוּת שְׁלֹשׁ הַחַיּוֹת הֵם דְּמוּת פְּנֵי אָדָם, כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁלּוֹ, נִמְצֵאת רִשּׁוּת הַיָּחִיד, שֶׁרָזוֹבוֹ אַרְבָּעָה וְגָבְהוֹ עֲשָׂרָה, שֶׁהֵן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ. בָּאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ מְקֻנָּנוֹת כָּל נִשְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל מַלְאָכִים כֻּלָּם שֶׁמִּתְכַּנְּסִים בַּזּוֹבוֹר הַזֶּה מְקֻנָּנִים בּוֹ.

אָמְרוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה: וַדַּאי זֶה הוּא שֶׁדַּרְגָּתוֹ הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁעָתִיד לְהִגָּלוֹת בְּדוֹר שֶׁהַמָּלְךְ הַמָּשִׁיחַ מִתְגַּלֶּה בּוֹ. וְסוֹד הַדָּבָר הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, מַה׳ שֶׁהָיָ״ה הוּא שֶׁיִּהְיֶ״ה. וּבָהּ מְמֻכָּן״ן שִׁבְתּ״וֹ הַשְּׁגִּי״חַ אֶל כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.

קוּם רוֹעָה הַנֶּאֱמָן לְהִתְעוֹרֵר לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר. וְכַמָּה הֵם יְשֵׁנִים וְיֵשָׁנָה בְּעֵינֵיהֶם, שֶׁלֹּא פּוֹתְזִים אוֹתָם לְהִתְעַסֵּק בַּסּוֹדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁכָּל רָז נִקְרָא אוֹר, לְהָאִיר בּוֹ לְבַת הָעַיִן וּלְעוֹרֵר אוֹתָהּ בּוֹ אֶל בַּעְלָהּ, שֶׁהִיא יְשֵׁנָה בַּגָּלוּת בֵּין אוֹתָם בַּעֲלֵי תוֹרָה, שֶׁאֵין אָזְנָךְ מֵהֶם שֶׁיְּעוֹרֵר אוֹתָהּ לְבַעְלָהּ, שֶׁהוּא ר״ז, הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בָּהּ בְּבַת הָעַיִן. שֶׁרָז, אוֹר הוּא בְּזִזְשְׁבוֹן. שֶׁהֲרֵי אַתָּה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי. שֶׁהֲרֵי כָּל הַנְּבִיאִים וְהַזְּכוּבִים וּבַעֲלֵי קַבָּלָה אֶצְלָךְ הֵם כַּלְבָּנָה וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת,

שֶׁאֵין לָהֶם אוֹר אֶלָּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ.

וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ פָּנֵי מֹשֶׁה כְּפָנֵי זַמָּה, קוּם הָאֵר לָהֶם, שֶׁעַד שֶׁאֲמֶת מֵאִיר לָהֶם, כֻּלָּם הֵם בַּזֻּשְׁכָּה וְאֵין לָהֶם אוֹר. שֶׁבַּמָּקוֹם שֶׁאַתָּה תִמְצָא, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִמְצָא שָׁם, שֶׁהוּא כּוֹלֵל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים. אַתָּה הוּא הַמַּרְאָה שֶׁל כָּל מַרְאוֹת הַנְּבוּאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יזזקאל א) וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. הַמַּרְאָה הַתְּשִׁיעִי – (שם) מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳. וְזוֹ זְכוּתָהּ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כ״ז מ״ה, וְכַמָּה זֶשְׁבּוֹנוֹת וְגִימַטְרִיָּאוֹת יֵשׁ שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם תְּקוּפוֹת וְגִימַטְרִיָּאוֹת פַּרְפָּרָאוֹת לַזְּכוּתָהּ. וְהֵם מ״ה יו״ד ה״א וא״ו ה״א, הוּא (הֵן) עֶשֶׂר סְפִירוֹת.

שֶׁאָמַר בַּעַל סֵפֶר יְצִירָה: עֶשֶׂר, וְלֹא ט׳ וְלֹא י״א. כְּמוֹ שֶׁעֶשֶׂר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר, וְלֹא לִגְרֹעַ מֵהֶן. וְזֶשְׁבּוֹן שֶׁל עֶשֶׂר הָאוֹתִיּוֹת הָאֵלֶּה הֵם מ״ה. הַכּוֹזֵ שֶׁלּוֹ הֵם כ״ז אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם תּוֹלְדוֹת שֶׁל עֶשֶׂר הָאֵלּוּ. וְהֵם יו״ד וָא״ו דָּל״ת, הֵ״א אָל״ף, וָא״ו אָל״ף וָא״ו, הֵ״א אָל״ף. עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת. כ״ז אוֹתִיּוֹת כְּנֶגֶד כ״ז פַּרְקֵי עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת, וּבְשִׁבִּילָם נֶאֱמַר (במדבר יד) וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כ״ז אֲדָנָי.

וּמִשּׁוּם הַכּוֹזֵ הַזֶּה נֶאֱמַר, שֶׁמִּי שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ בַּגִּימַטְרִיָּאוֹת וְזֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, עָתִיד לָרֶדֶת לַשְּׁאוֹל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ בַּמִּדְרָשׁ, (קהלת ט) (כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכוֹזֶךָ עֲשֵׂה) כִּי אֵין מַעֲשֶׂה וְזֶשְׁבּוֹן וְדַעַת וְזִכְמָה בִּשְׁאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ שָׁמָּה. מ״ה הוּא כְּבו״ד אֶזֶד. כְּמוֹ זֶה וָא״ו וֶזֶשְׁבּוֹנוֹ אֶזֶ״ד כְּבו״ד. הוּא יו״ד הֵ״א הֵ״א. וְכָבוֹד הוּא זֶשְׁבּוֹן ל״ב, וְהוּא לֵ״ב אֶזֶ״ד. וּבְגִלְגּוּלוֹ נֶאֱמַר (יזזקאל א) הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד ה׳. וְעוֹד, מָה בָּאוֹתִיּוֹת מֵ״ם הֵ״א שֶׁעוֹלֶה בְּגִימַטְרִיָּא אֱהֶיֶ״ה אֲדָנָ״י, וְזֶשְׁבּוֹנוֹ אֱלֹהִים. וְזֶה הַכְּנוּי שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה אֱלֹהִי״ם בְּגִימַטְרִיָּא כְּנוּי. וְזֶהוּ הַשֵּׁם בְּכְנוּי. הַכֹּס״א כָּךְ עוֹלֶה הוּא בְּזֶשְׁבּוֹנוֹ כ״ו כ״ף וא״ו הוּא.

יְהוָ״ה אֱלֹהִי״ם בְּגִימַטְרִיָּא א׳ תּוֹסֶפֶת, מַרְאֶה שֶׁשְּׁמוֹ וְכִנּוּיוֹ אֶזֶד, וְאֵינוֹ כְּמוֹ

שֶׁהָאָדָם שֶׁהוּא אָזוּד וְכִנּוּיוֹ אָזוּד, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא וּשְׁמוֹ וְכִנּוּיוֹ הַכֹּל אָזוּד. תֵּשַׁע הַמַּרְאוֹת הַלָּלוּ רָאָה יְחֶזְקֵאל מִתּוֹךְ תֵּשַׁע צוּרוֹת אֲזֵרוֹת. הַמַּרְאָה הָעֲשִׂירִי שֶׁהוּא כֶּתֶר מֻפְלָא וּמְכֻסֶּה, לֹא גִּלָּה בּוֹ שׁוּם מַרְאָה בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וָאֵרְאֶה וְאִפֹּל עַל פָּנַי, וְלֹא אָמַר מָה רָאָה. מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו בַּמֻּפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחֲזֹקֵר. אֵין לְךָ עֵסֶק בַּנִּסְתָּרִים.

מִי הַמִּסְתָּרִים שֶׁלּוֹ? אֵלּוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים סִתְרֵי תּוֹרָה גְּנוּזִים (סודות) שֶׁתְּלוּיִים מִמֶּנּוּ, כְּזֶשְׁבּוֹן כֶּתֶ״ר, וְכָל אָזוּד מְלַמֵּד סוֹד לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְהֵם עוֹלָמוֹת גְּנוּזִים לְאוֹתוֹ מֻפְלָא, שֶׁהוּא עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים. קוֹם רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, גַּלֵּה שְׁבָזָיו, שֶׁהֵרֵי הָרְשׁוּת נִתְּנָה לְךָ מִן עִלַּת כָּל הָעִלּוֹת. וְעָנָן וַעֲרָפֶל – אָב וָאֵם. וְשִׁבְעָה עַנְנֵי כָבוֹד – שֶׁבַע סְפִירוֹת. הַשְּׁקָאָה שֶׁל אֵלּוּ הָעֲמָמִים הֵם יו״ד ה״י וי״ו ה״י שֶׁעוֹלָה לְזֶשְׁבּוֹן ע״ב. וְעָלָיו נֶאֱמַר (ישעיה יט) הִנֵּה ה׳ רֹכֵב עַל עָב קַל וּבָא מִצְרַיִם. וְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת נִכְלְלוּ בּוֹ מִצַּד שֶׁל הַזֶּסֶד, וּמִמֶּנּוּ שָׁם בֶּן שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם כָּתוּב בַּזְּרוֹעַ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ בְּסֵפֶר רָזִיאֵל, בְּשִׁעוּר קוֹמָה שֶׁהוּא הָיָה הַסֵּפֶר שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן.

וּכְשֶׁעוֹלָה הַשְּׁכִינָה בָּעֲנָנִים הַלָּלוּ, עוֹלָה בַּזְּשַׁאי בִּתְפִלָּה בַּזְּשַׁאי. וְכַמָּה זַיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת בָּאֲוִיר, שֶׁהֵם שְׂרָפִים זַשְׁמַלִּים, עֶשֶׂר כִּתּוֹת הֵם כֻּלָּם פּוֹתְזִים כַּנְפֵיהֶם אֵלֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל א) וּפַנֵּיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה, לְקַבֵּל הַשְּׁכִינָה עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁעוֹלָה, עוֹלָה בְּכֻלָּם בַּהֲבָלִים הַלָּלוּ שֶׁל הַפֶּה, שֶׁהֵם שִׁבְעָה הֲבָלִים שֶׁאָמַר קֹהֶלֶת וּשְׁלֹשָׁה גְּנוּזִים.

וּכְשֶׁעוֹלָה עֲלֵיהֶם, מִיָּד יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקַבֵּל אוֹתָהּ בְּכַמָּה צְבָאוֹת וּמַזָּנוֹת. הַמַּזָּנוֹת שֶׁל הַשְּׁכִינָה עוֹלוֹת עִם הַשְּׁכִינָה, וּמַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ יוֹרְדִים עֲלֵיהֶם, וְהֵם הַמֶּרְכָּבוֹת הַתַּזּוֹתוֹנוֹת מֵהָעֶלְיוֹנוֹת, וּמְקַבְּלִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ בְּשִׁמְזָה בְּנְשִׁיקוֹת. וְסוֹד הַדָּבָר, (בראשית כח) וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. וְהִנֵּה הַמַּלְאָכִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה שֶׁנַּעֲשֵׂית אֱלֹהִים עוֹלִים, וּמַלְאָכִים יוֹרְדִים בּוֹ אֵלֶיהָ.

אַשְׁרֵי תְּפִלַּת הָאָדָם שֶׁהִיא עוֹשָׂה סֵלָם לִשְׁנֵי מַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה. וּמְשׁוּם זֶה, כְּשֶׁעוֹלִים מַזָּנוֹת הַגְּבִירָה, עוֹלִים בַּזַּשַׁאי, וּכְשֶׁיּוֹרְדִים מַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם, הֵם מְדַבְּרִים עֲלֵיהֶם. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הוּא הַיִּחוּד שֶׁל הַקּוֹל וְהַדִּבּוּר יַחַד.

יאהדונהי, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר גָּדוֹל הָעוֹנָה אֲמֵן יוֹתֵר מִן הַמְבָרֵךְ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וּכְשֶׁיּוֹרְדִים מַזָּנוֹת הַמֶּלֶךְ, יוֹרְדִים בְּקוֹלוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יט) וַיְהִי קֹלֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקֹל שֹׁפָר חָזָק מְאֹד. שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַמָּטָר – לְהַעֲלוֹת עָנָן בַּזַּשַׁאי, וּלְהוֹרִיד מָטָר בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת. וְאֵין מָטָר אֶלָּא הַשְׁקָאַת הַתּוֹרָה לַשְּׁכִינָה. שֶׁהַשְּׁכִינָה הִיא נֵר, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הִיא הָעֹלָה. יִשְׂרָאֵל פְּתִילַת שֶׁמֶן תּוֹרָה לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד, וּבְזְמַן שֶׁהַתְּפִלָּה שֶׁהִיא מִצְוָה, עוֹלָה בַּתּוֹרָה, אֵין לָהּ כִּבְיָה עוֹלָמִית.

וּכְשֶׁתְּפִלָּה, הִיא עֵת רָצוֹן לִפְנֵי ה', נִרְאֵית הַקְּשֶׁת בִּגְוָנֶיהָ מְאִירִים בְּעָנָן, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. שֶׁבִּגְוָנִים הַמְּאִירִים הַלָּלוּ נוֹדָע שֶׁשְּׁכִינָה עוֹלָה לִפְנֵי ה' בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אִם לֹא נִרְאֵית הַקֶּשֶׁת בִּגְוָנִים מְאִירִים, הִיא רוֹמֶזֶת (איכה ג) סַכֹּתָה בֶּעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה. וְנִרְאֵית בִּלְבוּשׁ שֶׁל עָנָן שָׁזוּר.

אִם קֶשֶׁת בּוֹ בַּגְּוָנִים זֻשׁוּכִים, הִיא רוֹמֶזֶת אַל תִּרְאֵנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוּרֶת. וְאִם צִבְעֵי הַקֶּשֶׁת מְאִירִים, הִיא רוֹמֶזֶת שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה. שְׁזוּרָה אֲנִי – בְּעָנָן שָׁזוּר, וְנָאוָה – בִּגְוָנִים יָפִים מְאִירִים שֶׁל הַקֶּשֶׁת, בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

וּשְׁכַר הַתְּפִלָּה שֶׁל הַתִּקּוּן הַזֶּה, כְּשֶׁיּוֹצֵאת הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף לָלֶכֶת לָעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁהוּא כִּבֵּד אֶת הַשְּׁכִינָה וְהִלְבִּישׁ אוֹתָהּ בְּכַמָּה עֲנָנִים שֶׁל לְבוּשִׁים נִכְבָּדִים, שֶׁנִּקְרְאוּ עֲנָנֵי כָבוֹד, וְהֶעֱלָה אוֹתָהּ בִּתְפִלָּתוֹ לְקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁירוֹת וּזְמִירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְהוֹדָאוֹת, שֶׁהַתְּפִלָּה כָּךְ מַעֲלֶה אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָעוֹלָם הַבָּא לִנְשָׁמָתוֹ בִּלְבוּשׁ עֲנָנֵי כָבוֹד וּבְכַמָּה שִׁירוֹת

וְתִשְׁבָּחוֹת וְהוֹדָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּעַנְנֵי כָּבוֹד וּבְנֶגוֹן, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'.

וּכְמוֹ שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ בְּכַמָּה מַזָּנוֹת שֶׁל מַלְאָכִים, וּמוֹרִיד אֵלֶיהָ אֶת מַזָּנוֹת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָנֶיהָ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמָּהֶם – כָּךְ מַעֲלֶה אֶת הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוּף עִם מַזָּנוֹת הַשְּׁכִינָה, וְיוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְפָנֶיהָ עִם מַזָּנוֹתָיו.

וּכְמוֹ שֶׁמְּעַטֵּר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וּמַתְקִין לוֹ כִּסֵּא בַּצִּיצִית, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ (ישעיה סו) וְהוּכַן בַּחֶסֶד כִּסֵּא – כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתַקֵּן לִנְשָׁמָתוֹ כִּסֵּא, וּמְתַקֵּן לוֹ דִּירָה עִם מְזוּזָה, וּמְעַטֵּר אוֹתוֹ בַּכֶּתֶר שֶׁלּוֹ.

וּכְמוֹ שֶׁקָּשַׁר אֶת הַשְּׁכִינָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין וּמְיַחֵד אוֹתָהּ בּוֹ – כָּךְ הָרוּחַ שֶׁלּוֹ קְשׁוּרָה עִם הַנֶּפֶשׁ, וְהַנְּשָׁמָה עִם בַּעְלָהּ, שֶׁהוּא אָדָם, וּמַתְקִין לוֹ דִּירָה עִמּוֹ. וְהַסִּימָן – (משלי כ) נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם. נ"ר – נֶפֶ"שׁ רו"חַ, וְהֵם אֲצִילוּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה, וְהָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁכּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת. נִשְׁמַת אָדָם – הָאֲצִילוּת שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה וְזִוְּכָמָהּ, שֶׁשָּׁם מ"ה, שֶׁהוּא אָדָם הָרִאשׁוֹן. הַמַּזָּשָׁבָה כֶּתֶר עֶלְיוֹן, תְּפִלִּין עַל רֹאשׁ – הָאָב וְהָאֵם. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בָּאָדָם, בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד, בָּהּ מוֹדְדִים לוֹ. וּבְשִׁבִּיל בְּנֵי הָאָדָם נֶאֱמַר (שמואל–א ב) כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלּוּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ זֵזרוּת.

וְכָעֵת צָרִיךְ לְפָרֵשׁ עַל פֶּה שֶׁעוֹלָה הַתְּפִלָּה מִמֶּנָּה, כְּצִפּוֹר וּכְיוֹנָה וּכְנֶשֶׁר. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, יָצְאוּ כְּמוֹ שְׁיוֹנָה בּוֹרַזְזַת, וְהַנַּעַן הָיָה רוֹדֵף אַזְזַרְיָהּ, כָּךְ יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁמֵּהַצַּד שֶׁלּוֹ הַשְּׁכִינָה פּוֹרַזְזַת בָּהּ כְּיוֹנָה, וְסמא"ל וְצִבְאוֹתָיו רוֹדְפִים אַזְזַרְיָהּ בְּכַמָּה זַזָּטִאים שֶׁמְּלַמְּדִים עַל בַּעַל אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה, וּמְלַמֵּד אוֹתָם בִּגְבוּרָה לְעַכֵּב אֶת הַשְּׁכִינָה שָׁם, שֶׁלֹּא תַּעֲלֶה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אוֹתָהּ הַתְּפִלָּה. וְזוֹהִי תְּפִלַּת יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם, שֶׁהָיוּ בְּלִי זְכוּת שֶׁל תּוֹרָה

וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְהַמַּיִם לָהֶם זוֹמָה, וְכָךְ הֵם הַתְּפִלּוֹת מְעֻכָּבוֹת.

וְאִם זוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, בַּעַל הַתְּפִלּוֹת הוּא שֶׁאוֹמֵר לִשְׁלִיזַ הַתְּפִלּוֹת מִטְּטְרוֹן: מַה תִּצְעַק אֵלַי? אֱמֹר לַתְּפִלּוֹת לִנְסֹעַ בְּמַסְעֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת יד) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ. לְאָדָם שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, וְהוֹלֵךְ אַזְוָרְיו אוֹתוֹ בַּעַל מִסֵּי הַמֶּלֶךְ, וְאוֹזְזוֹ בּוֹ עַד שֶׁפּוֹרֵעַ מִנְדָּה בְּלוֹ (סוּגֵי מִסִּים) וְהָלַךְ. מִשּׁוּם שֶׁבָּרַזוּ, הוּא צוֹוַזַ לְמִי שֶׁמּוֹצִיא אוֹתוֹ: יָבֹא אֲדוֹנוֹ וְיֹאמַר, (אֱמֹר) לוֹ שֶׁיֵּלֵךְ לְדַרְכּוֹ, שֶׁאֲנִי פָּרַעְתִּיו. בָּא בַּעַל הַמִּסִּים שֶׁל הַמֶּלֶךְ. מָה עָשָׂה? הִטְבִּיעַ רֹאשׁוֹ בַּטִּיט וְהָרַג אוֹתוֹ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה בַּמִּצְרִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת טו) מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה וְגוֹ' טָבְּעוּ בְיַם סוּף.

וּמִי גָּרַם שֶׁרוֹדְפִים אַזְוָרֵי יִשְׂרָאֵל? מִשּׁוּם שֶׁטָּרַם הָיְתָה לָהֶם תּוֹרָה לֹא הָיָה שְׁטַר שִׁזְרוּר, מִשּׁוּם שֶׁתּוֹרָה הִיא שְׁטַר זְרוּת לִבְנֵי אָדָם מִיֵּצֶר הָרָע וּמִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת וּמִכָּל מְקַטְרְגֵי הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שָׁם לב) וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִים הוּא זְרוּת עַל הַלֻּזוֹת. וְוֹו הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שְׁנַת הַוַּמְשִׁים, שֶׁמִּשָּׁם תּוֹרָה, שֶׁהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁנִּקְרֵאת זְרוּת, שֶׁמִּשָּׁם נִתְּנָה לַיּוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, שֶׁמִּצָּדָהּ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל יוֹנָה.

וְכָךְ כְּשֶׁתְּפִלָּה, שֶׁהִיא יוֹנָה, עוֹלָה בַּתּוֹרָה, מַה כָּתוּב בּוֹ? (יְשַׁעְיָה נב) כִּי לֹא בְזִזָּפוֹן תֵּצֵאוּ וּבְמָנוֹסָה לֹא תֵלֵכוּן כִּי הֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם ה' וְגוֹ'. וְאֵלּוּ הֵן הַתְּפִלּוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, שֶׁעוֹלָה כְּנֶשֶׁר שֶׁאֵינוֹ פּוֹזֵד מִכָּל עוֹפוֹת הָעוֹלָם. וּמֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם (שֶׁל הַתְּפִלָּה) הַגְּבִירָה הִיא דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. וְיֵשׁ שֶׁיֹּאמַר כָּךְ, וְהַכֹּל אֱמֶת.

וּמִצָּדָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּקְרָא עוֹלָה הַתְּפִלָּה כְּמוֹ צִפּוֹר. וּמִצָּדָם שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה עוֹלָה כְּמוֹ יוֹנָה. וּמִצָּדָם שֶׁל בַּעֲלֵי קַבָּלָה עוֹלָה כְּמוֹ נֶשֶׁר, גְּבִירָה עַל הַכֹּל. אֲבָל מִצָּדָם שֶׁל אֵלּוּ שֶׁאֵין בָּהֶם מִקְרָא מִשְׁנָה וְקַבָּלָה, שֶׁהֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, אֵין לָהּ עֲלִיָּה בָּהֶם.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר קֹהֶלֶת בְּדֶרֶךְ רֶמֶז, (קֹהֶלֶת ג) מִי יוֹדֵעַ רוּזַ בְּנֵי הָאָדָם

הָעֹלָה הִיא לְמַעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ. וְרוּחַ הַבְּהֵמָה, אֵלּוּ הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, וְלִפְעָמִים יוֹצְאִים מֵהֶם זֶרַע מְעֻלֶּה, בְּנֵי תוֹרָה, לַעֲלוֹת בָּהֶם. מְשׁוֹם זֶה בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הַזָּהֲרוּ בְּעַמֵּי הָאָרֶץ, שֶׁלִּפְעָמִים יוֹצְאִים מֵהֶם בָּנִים מְעֻלִּים בַּעֲלֵי תוֹרָה.

קָם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְכָל הַמַּזְלוֹת לְנַשֵּׁק אוֹתוֹ זָקֵן. פָּרַזז. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וַדַּאי אוֹתוֹ זָקֵן לֹא רָצָה לִטֹּל שָׂכָר מֵעִמָּנוּ לְנַשֵּׁק אוֹתוֹ, וּמְשׁוֹם כָּךְ פָּרַזז. אַשְׁרֵי זֻלְקֵנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ שָׂכָר שֶׁל מִצְוָה וְשֶׁל תְּפָלָה בָּעוֹלָם הַבָּא.

קָם רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, אַבָּא, מִי הָיָה אוֹתוֹ הַזָּקֵן? אָמַר, וַדַּאי רַב הַמְּנוּנָא סָבָא הַנּוֹדָע שְׁנִשְׁמָתוֹ יָרְדָה מִלְּבֵשָׁת בָּאֲוִיר שֶׁל הַהֶבֶל שֶׁל הַתּוֹרָה. שֶׁבִּזְמַן שֶׁהַצַּדִּיקִים מִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה, כָּל הַהֲבָלִים הָאֵלּוּ שֶׁעוֹלִים מִפִּיהֶם בַּתּוֹרָה, כַּמָּה נְשָׁמוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם רוֹכְבִים עֲלֵיהֶם וּמִתְלַבְּשִׁים בָּהֶם. וְהַקּוֹלוֹת וְהַדִּבּוּרִים שֶׁל הַתּוֹרָה נַעֲשִׂים לָהֶם כְּמוֹ סוּסִים, וְרוֹכְבִים עֲלֵיהֶם וְיוֹרְדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַפָּלוּ הַמַּלְאָכִים. וְכָל שֶׁכֵּן בַּזּוּהַר הַזֶּה.

וּבְבַעֲלֵי הַזּוּהַר הַזֶּה שֶׁבּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִטָּה הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ שֶׁבִּסִינַי, וְהוּא יָרַד עָלָיו לְהָקִים שְׁכִינָתוֹ בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל מַלְאָכִים, וּבְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ וְשֶׁעֲתִידוֹת לְהִבָּרְאוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ וְגוֹ'.

וּבִנְשָׁמוֹת הָאֲצִילוּת שֶׁל פֶּה, הִיא סִינַי. וְהַקּוֹל שֶׁלּוֹ (בָּא) כְּמוֹ הַקּוֹל שֶׁל אֲדוֹנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים ד) קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים. וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ מַלְאָךְ. וְנִשְׁמָתוֹ בִּגְלָלָהּ מַכְרִיזִים לְמַעְלָה, כְּשֶׁעוֹלָה בְּכָל לַיְלָה: תְּנוּ כָבוֹד לְרִיּוֹקָן הַמֶּלֶךְ. בֵּינְתַיִם הִגָּה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן בָּא. נָטַל מַקְלֵעַ בְּיָדוֹ.

פָּתַזז וְאָמַר, זַרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סָגוֹלְתָּא. נָטַל שָׁלֹשׁ אֲבָנִים וְזָרַק אוֹתָן לְמַעְלָה. וּכְשֶׁזָּרַק אוֹתָן, נַעֲשׂוּ אֶבֶן אַזְּזַת, וְאָמַר לְרָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה: קַבְּלוּ אֲלֵיכֶם אֶת הָאֶבֶן הַזּוֹ, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, וְאֵין בָּכֶם מִי שֶׁיִּתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ לְרַצּוֹתָהּ לְבַעְלָהּ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כַּמָּה בַּעֲלֵי מִדְרָשׁוֹת, שֶׁהֵם זַבְּרִים

אֲצִלְכֶם, צוֹוְזִים בְּכָל יוֹם וָלַיְלָה בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה בְּכַמָּה קֲשָׁיוֹת, וְצוֹוְזִים בָּהּ כְּמוֹ כְּלָבִים שֶׁאוֹמְרִים הַב הַב, כְּמוֹ שֶׁהַגַּיְהִנֹּם צוֹוְזָן הַב הַב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ל) לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת הַב הַב. הַב לָנוּ עֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה, הַב לָנוּ עֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַבָּא. כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ, לְמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה, וְיִתְּנוּ לְךָ שָׂכָר הַרְבֵּה. וְאֵין מִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְהַעֲלוֹת בָּהּ הַשְׁכִּינָה מֵהַגָּלוּת וּלְיַוֵּד אוֹתָהּ עִם בַּעְלָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם אֲטוּמֵי עֵינַיִם וְסִתּוּמֵי לֵב.

וּמִשּׁוּם זֶה יוֹצֵא קוֹל בְּכָל לַיְלָה, כְּשֶׁיּוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַן עֵדֶן, כְּשֶׁעוֹלוֹת הַנְּשָׁמוֹת לְפָנָיו, וְאוֹתוֹ הַקּוֹל אוֹמֵר פָּסוּק כַּכָּתוּב (ישעיה מ) קוֹל אֹמֵר קְרָא, לְךָ וֶאֱמוֹר לָהֶם שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה כְּדֵי לְזַוֵּבֵּר הַשְׁכִּינָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמוֹ שֶׁדָּוִד שֶׁאָמַר (תהלים קלב) אִם אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַה'. וְהוּא הָיָה מִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה לְזַוֵּבֵּר אֶת הָאֵם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי א) וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ, עִם בַּעְלָהּ. שֶׁהֲרֵי הַשְׁכִּינָה מִצַּד שֶׁל הַזֶּסֶד נִקְרֵאת גְּמִילוּת וַסָּדִים.

וּמִצַּד הַגְּבוּרָה נִקְרֵאת עֲקָדָה וְקָרְבָּן, וּמִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרֵאת תּוֹרָה, וְאֵין מִי שֶׁיָּעִיר אוֹתָהּ בַּמִּדּוֹת הַלָּלוּ לְבַעְלָהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נא) אֵין מְנַהֵל לָהּ וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם זֶה הַקּוֹל אוֹמֵר (ישעיה מ) מָה אֶקְרָא כָּל הַבָּשָׂר זָצִיר. שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים אֶלָּא לְזַבְּזָן בָּשָׂר, וְאֵלּוּ הֵם עַמֵּי הָאָרֶץ. וְאֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בִּגְמִילוּת זֶסֶד וּבַתּוֹרָה, לֹא מִשְׁתַּדְּלִים אֶלָּא לְעַצְמָם, וּבִשְׁבִילָם נֶאֱמַר וְכָל זַסְדּוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה. וְכָל אֵלּוּ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ – רוּזָן הַקָּדֵשׁ, שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה, לֹא שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים עוז) וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּזַן הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב.

וְיֵשׁ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה לִשְׁמָהּ, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (שמות א) וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה – זוֹ קָשְׁיָה. בּוּזְמָר – זֶה קַל וָוזְמָר. וּבִלְבֵנִים – בִּלְבּוּן הַהֲלָכוֹת. שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְתִכֶּן לִבֵנִים תִּתֵּנוּ. בְּכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה – זוֹ בְּרֵיתָא. אֵת כָּל עֲבֹדָתָם – זוֹ פְּסִקְתָּא. אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ – פְּרִכְתָּא. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְעָמְקָהּ שֶׁל הֲלָכָה, נֶאֱמַר בָּהֶם אֵין הֲלָכָה כְּפָלוֹנִי.

וְיֵשׁ אֲוֵזְרִים שֶׁמּוֹשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַמָּגִנִּים שֶׁל בֵּית הַמִּדְרָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (במדבר יט) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל. כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא בְּמִי שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ עָלֶיהָ.

וְאֵין מִיתָה אֶלָּא עֹנִי, שֶׁבֵּאֲרוּהָ בּוֹ פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכֵל. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה כו) יְזִוּוּ מֵתֶיךָ. אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (במדבר יט) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל. שֶׁוַּדַּאי בָּהֶם מִתְקַיֶּמֶת שְׁכִינָה, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַזְוִיעָתָם בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעֹנִי, סוֹפוֹ לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר וְגוֹ'. גְּבַלְתִּי יְקוּמוּן, אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (משלי ל) אִם נָבַלְתָּ בְּהִתְנַשֵּׂא. וְאָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַמְנַבֵּל עַצְמוֹ עַל הַתּוֹרָה, לַסּוֹף מִתְנַשֵּׂא.

הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר, אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן. מִשּׁוּם הַהִיא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, וַאֲפָלּוּ גַּלְגַּל זַמָּה, שֶׁבּוֹ בֵּרַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אַבְרָהָם וְהָיָה (ושמתי את) זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ. וְזוֹ הַשְׁכִינָה, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר בְּאֵלּוּ שֶׁמּוֹשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ, (דניאל יב) וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם. (וְאֵלּוּ שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בָּהּ לִשְׁמָהּ, יִהְיוּ לַזְּרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם).

כִּי טַל אֹרוֹת טַלֶּךָ (ישעיה כו), וְזֶה יו"ד ה"א וא"ו. זֶהוּ וֶשְׁבּוֹן טַ"ל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהוּא ה"א, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה הִיא בְּוֶשְׁבּוֹן ה"א, וּבִשְׁבִילָהּ בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הָעוֹסֵק בְּטַל תּוֹרָה, טַל תּוֹרָה מְזַזֵּהוּ. וְזֶהוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים בּוֹ מוֹרִיד הַטַּ"ל. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר (הושע יא) לֹא אָבוֹא בָּעִיר.

מָשָׁל לְבַת מֶלֶךְ שֶׁהָלַךְ בַּעֲלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְלִזְמַן שֶׁבָּא אֵלֶיהָ, נִשְׁבַּע לָהּ שֶׁלֹּא נִכְנָס בַּיְשׁוּב. וְזֶהוּ לֹא אָבוֹא בָּעִיר. וְאִם אֵינֵךְ מַאֲמִינָה לִי, הֲרֵי לָךְ סִימָן שֶׁרַאשֵׁי נִמְלָא טַ"ל, שֶׁזֶּהוּ הַטַּל לְהַזְוִיעוֹת בּוֹ מֵתִים. (ישעיה כו) וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל, פֵּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מִי הָרְפָאִים? אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בְּפָסוּק אַזֵּר רְפָאִים בַּל יָקֻמוּ.

וְאֵלּוּ הֵם שֶׁמִּתְרַפְּאִים מִדִּבְרֵי תוֹרָה לַעֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנּוֹתְנִים לְעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אֶת מָמוֹנָם לְהִתְגַּבֵּר בָּהֶם, וּמַרְפִּים יְדֵיהֶם מֵאֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ לַעֲשׂוֹת וְסֶד עִמָּהֶם. אֵלּוּ לֹא יָקוּמוּ, וְהָאָרֶץ מַפֶּלְתָּה אוֹתָם, כְּאִשָּׁה מְעֻבֶּרֶת שֶׁמַּפֶּלְתָּה נְפָלִים, וְזֶהוּ וָאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. שֶׁהַגָּפֶן אֵינוֹ בַּר קַיָּמָא, וְזֶהוּ שֶׁלֹּא כָלוּ לוֹ וְזָדָשָׁיו, שֶׁהֵם תִּשְׁעָה יַרְוֵי הַמְעֻבֶּרֶת. מִי הַמְעֻבֶּרֶת?

אֶלָּא זוֹ תוֹרָה, וְהִיא הַשְּׁכִינָה, אוֹתוֹ הַיֶּלֶד שֶׁנּוֹלָד מִמֶּנָּה בַּתּוֹרָה, בַּוְזָדָשׁ הָרִאשׁוֹן מֵאֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט מַלְכוּת הָרִשְׁעָה תִּשְׁעָה וְזָדָשִׁים עַל יִשְׂרָאֵל. בַּוְזָדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא מָשִׁיחַ אַי"ן. וּבַוְזָדָשׁ הַשֵּׁנִי עוֹשֶׂה אוֹתוֹ יֵשׁ מֵאַיִן, בַּסְּפִירָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְהַוָּכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא. בַּוְזָדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי מוֹסִיף בּוֹ בִּינָה, וְזֶה וָנָוָה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵיזֶהוּ חָכָם? הַמֵּבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. שֶׁקָּדַם שֶׁבָּא לָעוֹלָם מְלַמְּדִים אוֹתוֹ חָכְמָה וּבִינָה. בַּוְזָדָשׁ הָרְבִיעִי גּוֹמֵל עִמּוֹ וְסֶד, שֶׁמַּכְנִיס לוֹ פַּרְנָסָה מִטַּבּוּר אִמּוֹ. בַּוְזָדָשׁ הַחֲמִישִׁי נוֹתֵן בּוֹ תֹּקֶף שֶׁל גְּבוּרָה לְהִתְגַּבֵּר עַל יֵצֶר הָרָע מִצַּד שֶׁל סמא"ל שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עָלָיו בְּבֶטֶן אִמּוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ גֶּפֶל לַהֲרֹג הַמְּשִׁיחַ.

בַּוְזָדָשׁ הַשִּׁשִּׁי נוֹתֵן בּוֹ דַּעַת וְכוֹזַ וְיִפְעַ שֶׁל פָּנִים. בַּוְזָדָשׁ הַשְּׁבִיעִי וְהַשְּׁמִינִי נוֹתֵן בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִצַּד שֶׁל נָצַח וְהוֹד, שֶׁהֵם שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת. וּמִשּׁוּם זֶה נִתְנַבֵּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עָלָיו, (ירמיה א) בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם וְגוֹ'. מִצַּד הַצַּדִּיק נוֹתֵן לוֹ אוֹת וּמוֹפֵת בַּוְזָדָשׁ הַתְּשִׁיעִי שֶׁנּוֹלָד מָהוּל, וְאוֹתוֹ הַתִּינוֹק הוּא הָעֲשִׁירִי מִצַּד הַמַּלְכוּת, הוּא הַטָּפָה הָעֲשִׁירִית, וּמִשּׁוּם זֶה זָכָה לְהֵעָשֵׂע הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ.

קָמוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְאָמְרוּ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, טְלוּ הָאֶבֶן שֶׁלְּךָ אֵלֶיךָ, שֶׁאַתָּה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיךָ (שמות ה) וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא. וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מַה זֶּה כִּי טוֹב? שֶׁנּוֹלַד מָהוּל. וְאַתָּה הוּא כָּלוּל בִּתְשִׁעָה הָוְזָדָשִׁים הַלָּלוּ, וּמִצַּד הָעִבּוּר שֶׁלְּךָ, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה נֶאֱמַר בָּהּ (דברים לג) וַיְהִי בִּישֻׁרוּן מֶלֶךְ. וְזוֹ הָאֶבֶן, טְפָה קְדוֹשָׁה כְּלוּלָה מֵעֲשָׂרָה. אַתָּה הוּא הַזֶּרַע שֶׁנִּמְשַׁכְתָּ

מִמֶּנָּה, וּבְךָ תִּלּוֹיָה הַגְּאֻלָּה, וְעָלֶיךָ עָתִיד לְהִבָּנוֹת בְּנָיָן וְעָלֶיךָ תָּקוּם. טֹל אוֹתָהּ אֵלֶיךָ. אָמַר לָהֶם, אֵינְכֶם יְכוֹלִים לְהִנָּצֵל. אִם נִצַּלְתֶּם מֵאֶבֶן אַחַת, אֲנִי אֶזְרֹק לָכֶם שֵׁשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בָּרָ״א שִׁי״ת. נָטַל הַמַּקְלֵעַ כְּמוֹ מִקֹּדֶם.

פָּתַח וְאָמַר זַרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָא. שָׁלֹשׁ אֲבָנִים עֶלְיוֹנוֹת הֵן סְגוֹלְתָא. שָׁלֹשׁ טַפּוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (איוב לג) הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. וְשָׁלֹשׁ טַפּוֹת תַּוְיוֹתוֹנוֹת כְּנֶגְדָּם סְגוֹל, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר (מיכה ו) שִׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה׳. מִי הֵם הָהָרִים? אֶלָּא הֵנָּה שָׁלֹשׁ אֲבָנִים עֶלְיוֹנוֹת אֶצְלְכֶם, שֶׁהֵן סְגוֹלְתָא. וּלְמִי מוּכָם? לְרַבִּ״י וְרַ״ב וְרַבָּ״א שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכְּנֶגְדְּכֶם הָיוּ כָּל רַב מִבָּבֶל, וְרַבִּי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְרַבָּא מִשְּׁאָר הָאֲרָצוֹת.

שָׁמְעוּ שֶׁלְּאוֹתִיּוֹת רִיב וּקְטָטָה וּמַזָּלְקֶת בַּהֲלָכָה לְמַעְלָה, וְרַבִּ״י וְרַ״ב וְרַבָּ״א מַזָּלְקֶת וְרִיב וּקְטָטָה בַּהֲלָכָה שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה. וְאֵין בָּכֶם שֶׁיִּהְיֶה רִיב וּקְטָטָה וּמַזָּלְקֶת בִּשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדַחְזֵק אוֹתוֹ בְּכַמָּה קֻשְׁיוֹת עַד שֶׁיּוֹצִיא אוֹתוֹ מִן הַגָּלוּת.

וְהָאֲתָנִים – אֵלּוּ הַתַּנָּאִים שֶׁל הַמִּשְׁנָה שֶׁל הַיְשִׁיבָה שֶׁלְּמַטָּה. הִנֵּה שָׁלֹשׁ אֲבָנִים אֶצְלְכֶם, שֶׁהֵם סְגוֹל. שֵׁשׁ הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ הֵם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְכָל גְּמָרָה הִיא עֶשֶׂר, וְעוֹלִים לְס׳ מַסֶּכְתּוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם אָמַר שְׁלֹמֹה (שיר השירים ו) שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת. וְיֵשׁ לוֹ כַּמָּה בְּתוּלוֹת אַוֲזָרִיהָ רֵעוֹתֶיהָ שֶׁל הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (שם) וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. וְהַשְּׁכִינָה הִיא כְּתֶר עַל כֻּלָּם.

הַתָּג שֶׁל זַרְקָא, עָלָיו נֶאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה. וְהִיא רִיב וּקְטָטָה וּמַזָּלְקֶת וְקַשְׁיָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל אֲזָזֵיכֶם. וּמוֹרֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם וָלַיְלָה בַּגָּלוּת, הִיא רִיב בִּשְׁבִילָם שֶׁיּוֹצִיא אוֹתָם, וְאֵין מִי שֶׁיִּהְיֶה רִיב וּקְטָטָה וּמַזָּלְקֶת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִילוֹ בַּגָּלוּת.

קָם זָקֵן אֶחָד מִבֵּינֵיהֶם וְאָמַר, רוֹעֵה הַנֶּאֱמָן, כַּמָּה זְזָקוֹת הָאֲבָנִים שֶׁזָּרַקְתָּ,

שֶׁהַזְּדַעְזְעוּ בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה שֶׁלְּמַעְלָה וּמַטָּה, וַאֲפִלּוּ הַמַּלְאָכִים הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהֵם סוֹמְכִים אֶת שֵׁשׁ מַדְרֵגוֹת הַכִּסֵּא, וְהַכִּסֵּא הִזְדַּעְזֵעַ. אֲבָל הֲרֵי אֵיתָן מוּשָׁבְךָ אֱלֹיִךְ, שֶׁהִיא הַשְּׁבִיעִית, הִשְׁמֵר מִמֶּנָּה, שֶׁהֲרֵי הָאֶבֶן שֶׁזָּרְקָתָ הֲרֵי הִיא אֶצְלְךָ, שֶׁהִיא כָּתֵר עַל כֻּלָּם. וְשִׁים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ, וְשֵׁשׁ אֲזוֹרִים אֶצְלְךָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא אָמַר (יזזוקאל לו) לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה. הֲרֵי שֵׁשׁ אֶצְלְךָ. כִּי אִם לְשֵׁם קָדְשִׁי. הֲרֵי הַשְּׁבִיעִית אֶצְלְךָ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אַתָּה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ וַיָּךְ אֶת הַסֶּלַע, וְשִׁים בַּסֶּלַע, שֶׁהַנָּוָשׁ קִנֶּךָ לְכַפָּר עֲוֹנֶךָ.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אֶתְכֶם וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע, וְאַתֶּם לֹא עֲשִׂיתֶם כָּךְ. שֶׁאִם עֲשִׂיתֶם מַאֲמָרוֹ בְּדִבּוּר, הָיוּ לוֹמְדִים תּוֹרָה בְּלִי סָפֵק וּבְלִי קֻשְׁיָה וּמַזְלֵכֶת. וּמִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ (במדבר כ) וַיָּךְ אֶת הַסֶּלַע, וְלֹא יָצְאוּ מִמֶּנּוּ אֶלָּא טִפּוֹת טִפּוֹת, כָּךְ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הֵם כְּמוֹ שֶׁמַּכֶּה בַּסֶּלַע, וְהֵם לְשׁוֹנָם.

כְּפַטִּישׁ יְפוֹצֵץ סֶלַע, וּפוֹסְקִים בָּהּ כַּמָּה הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת שֶׁל הֲלָכוֹת, וְלֹא יוֹצְאִים מֵהֶם אֶלָּא טִפּוֹת טִפּוֹת וְהֵן לְקוּטוֹת. וּמִשּׁוּם כָּךְ הַכֹּל תָּלוּי בְּךָ. הֲרֵי הָאֶבֶן אֶצְלְךָ וְשֵׁשׁ אֲזוֹרוֹת. וּבְךָ תְּלוּיָה הַגְּאֻלָּה שֶׁל הַשְּׁכִינָה וּבָנֶיהָ, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַן בְּךָ מַה שֶּׁנֶּהֱרַס בָּרִאשׁוֹנָה. וּבִשְׁבִיל הַזְּבִיבוּת שֶׁלְּךָ, שֵׁשׁ טִפּוֹת שֶׁל גְּלְגּוֹל זָזְרוּ אֵלֶיךָ, שֶׁהֵם רְמוּזִים בְּרָאשֵׁי הָעֲנָפִים שֶׁלְּךָ. אוֹתָם שׁ׳ שׁ׳ שֶׁכָּפַל בָּהֶם מֹשֶׁה מֹשֶׁה.

הָאֶבֶן הַשְּׁבִיעִית (איכה ב) מָה אַעִידֵךְ מָה אֲדַמֶּה לָךְ, וְנֶאֱמַר בָּהּ הַבַּת יְרוּשָׁלַיִם. וְעָלֶיהָ אָמַר מָה אַשְׁוֶה לָךְ. הִיא אַשְׁוֶה לָךְ בַּשִּׁבָּרוֹן שֶׁלָּךְ וַאֲנַחֲמֵךְ. שֶׁיֵּשׁ לָךְ לְהִתְנַחֵם עִמָּהּ, שֶׁדַּיּוֹ לָעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ, וְאַף עַל גַּב שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל הַשִּׁבָּרוֹן שֶׁלָּךְ כְּמוֹ הַיָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) כִּי גָדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ מִ״י יִרְפָּא לָךְ, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הַתְּשׁוּבָה שֶׁלָּךְ בְּאֵר שֶׁלָּךְ שֶׁהִתְבַּקְעָה, שֶׁהִיא יָם הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יד) וַיֵּט מֹשֶׁה יָדוֹ עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ ה׳ אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל הַלַּיְלָה וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶחָרָבָה. (עַד כָּאן).

מִכָּאן וְאֵילָךְ, וַיִּבָּקְעוּ הַמַּיִם שֶׁלּוֹ אֵלֶיהָ, וְהוּא עֵץ הַזֵּיתִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם

טו) וַיּוֹרֵהוּ ה׳ עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם, שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שם) וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים הֵם, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ (שמות א) וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, שֶׁהִיא קָשְׁיָה. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן וַתִּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם.

וּכְשֶׁהִתְגַּלָּה לְךָ עֵץ הַחַיִּים בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן, שֶׁאַתָּה עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת בֵּינֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ (קהלת א) מַ׳ה שֶּׁהָיָ׳ה הוּא שֶׁיִּהְיֶ׳ה, כַּמָּה נִסְיוֹנוֹת יֵשׁ לְנַסּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שָׁם שָׁם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסָּהוּ, אֶת מֹשֶׁה, וְהַתּוֹרָה הֻזְהֲרָה לָהֶם נִסָּיוֹן לְאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּהּ וְהֵם בְּצָרוֹת רַבּוֹת. כְּמוֹ שֶׁבְּמִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם א) כָּל הַבֵּן הַיִלוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ, וְזוֹ הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְכָל הַבַּת תְּחַיּוּן – הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁשְּׁתֵּיהֶן הֵן פֶּה וְלָשׁוֹן, וּבָהֶם תִּהְיֶה אַתָּה כְּבַד פֶּה וּכְבַד לָשׁוֹן, וּלְזָכְכָם בְּרָמְזוֹ. וְאֵין מִיתָה שֶׁל בַּעַל אוֹר הַתּוֹרָה אֶלָּא עֲנִיּוּת.

וּבַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה, תּוֹרָה תִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהָיָם, שֶׁנֶּאֱמַר בְּךָ, הָרוֹעָה הַנֶּאֱמָן, (שם) וַתָּשֶׂם בַּסּוּף עַל שְׂפַת הַיְאֹר. בְּסוֹ״ף פ״ו יָמִים, דַּרְגָּה שֶׁל גְּאֻלָּה, נֶאֱמַר בְּךָ וַתָּשֶׂם בַּסּוּף עַל שְׂפַת הַיְאֹר, שֶׁהוּא אוֹר הַתּוֹרָה, הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. שְׂפָתוֹ הַשְּׁכִינָה.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן אֵלּוּ הַטַּפּוֹת שֶׁהָיוּ יוֹצְאוֹת מֵהַסֶּלַע, שֶׁהֵן פַּסְקֵי הֲלָכוֹת, נֶאֱמַר בָּהֶם (תהלים צג) נָשְׂאוּ נְהָרוֹת ה׳. שְׁתֵּי טִפּוֹת שֶׁהֵן צֵר״י, עוֹלוֹת עִם שְׁנֵי וָוִי״ם וְנַעֲשִׂים נְהָרוֹת. וְאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא סְגוֹלְתָּא, הִתְעַלְּתָה עַל כַּנָּפֵיהֶם. וַעֲלִיָּתוֹ בְּאֵיזֶה מָקוֹם הוּא? אֶלָּא אֵלּוּ שְׁנֵי נְהָרוֹת הֵם אַבָּא וְאִמָּא. מִצַּד הַבַּת שֶׁל הַמֶּלֶךְ נִקְרְאוּ טִפּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיִּיצָר, (ישעיה כו) כִּי בְיָהּ ה׳ צוּר עוֹלָמִים. צִיר שְׁנֵי עוֹלָמוֹת דַּקִּים. הָעוֹלָמוֹת שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ הֵם מִמַּטָּה לְמַעְלָה. מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרְאוּ נְהָרוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה נָשְׂאוּ נְהָרוֹת.

לְמִי? לְאוֹתָהּ סְגוֹלְתָּא, מַעֲלִים אוֹתוֹ כֶּת״ר עַל גַּבֵּיהֶם י י י לִהְיוֹת כּוֹלֵל סְגוֹלְתָּא, וּמִתְעַטֶּרֶת בּוֹ בִּשְׁלֹשָׁה כְּתָרִים, שֶׁהֵם כֶּתֶר כְּהֻנָּה וְכֶתֶר מַלְכוּת,

וְכֶתֶר תּוֹרָה עַל גַּבֵּיהֶן. וְכָךְ הֵם שְׁלֹשָׁה נְזָהֲרוֹת ו׳ו׳ וְשָׁלֹשׁ יוֹדֵי״ם וְשָׁלֹשׁ וָוֵי״ם רְמוּזִים בִּשְׁלֹשָׁה רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁהֵם וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט. שְׁנַיִם שֶׁהֵם אַבָּא וְאִמָּא מַעֲלִים כֶּתֶר עַל כַּנָּפֵיהֶם.

נָשְׂאוּ נְזָהֲרוֹת קוֹלָם. הֵם וָסֶד גְּבוּרָה, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר נָשְׂאוּ נְזָהֲרוֹת קוֹלָם. מִי קוֹלָם? הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל שׁוּרֵק לְמַעְלָה. הַשַּׁלְשֶׁלֶת כּוֹלֶלֶת שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת בְּקִשּׁוּר אֶחָד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (ירמיה ב) וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֻּלּהּ זֶרַע אֱמֶת.

יִשְׂאוּ נְזָהֲרוֹת דָּכִים, הֵם נֵצַח וְהוֹד. לֹא כָתוּב נָשְׂאוּ, אֶלָּא יִשְׂאוּ, וְהֵם סָגוֹל, שֶׁהִיא נְקֻדָּה מִצַּד הַשְּׁכִינָה, הִיא נְקֻדָּה לְמַטָּה, שֶׁצַּדִּיק שְׁכִינָה תַּזּוֹת רַגְלַיִם, שֶׁהֵם יַרְכְּתֵי צָפוֹן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים מז) יָפֶה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ וְגוֹ׳. כְּשֶׁהִיא נְקֻדָּה וְד׳ תַּזּוֹת יַרְכֵי אֱמֶת, נִקְרֵאת הַר צִיּוֹן, הַר צָמוּק. וְנִקְרֵאת מִצַּד שֶׁל צַדִּיק דָּכִים, ד״ך י״ם. דַּךְ כָּלוּל מִכ״ד אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וּבָהֶם אַל יָשׁוּב דַּךְ נִכְלָם.

יָם נִקְרֵאת מִצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, כְּלוּלָה מֵחֲמִשִּׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בַּקְּרִיאַת שְׁמַע בַּפָּסוּק הָרִאשׁוֹן שֶׁמְיַחֲדִים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּעֲמַיִם, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. וּבָהֶם וַיְפָן כֹּה וָכֹה וַיַּךְ אֶת הַמִּצְרִי. וּמִצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הִיא נְקֻדָּה עַל כַּנָּפֵיהֶם, קְרִיַּת מֶלֶךְ רַב. וְכֵעֵת נֶאֱמַר בָּהּ (איכה א) הָעִיר רַבָּתִי עָם הָיְתָה כְּאַלְמָנָה.

קוֹם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁאַתָּה הוּא ו׳ כּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת, וְאַתָּה אָזוּז בֵּין כ״ה עֶלְיוֹנָה וּבֵין כ״ה תַּזּוֹתוֹנָה. קוֹם אֵצֶל סמא״ל, שֶׁהוּא מִצְרִי, בִּכְלֵי הַקְּרָב שֶׁלְּךָ, שֶׁהֵם הַשְּׁכִינָה הַתַּזּוֹתוֹנָה, הַמַּקְלֵעַ הַתַּזּוֹתוֹן. וְהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, הַמַּקְלֵעַ הָעֶלְיוֹן, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שמואל–א כה) וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע. מִי נֶפֶשׁ אוֹיְבֶיךָ? סַם מָוֶת נָזוּשׁ אֵשֶׁת זְנוּנִים, שֶׁמְּקַנֶּנֶת בִּשְׁבְעָה סְלָעִים, וּבַעֲלָהּ בִּשְׁבְעָה הָרִים.

קוֹם בָּאֲבָנִים שֶׁלְּךָ שֶׁהִסְתַּלְקוּ בָּהָרִים לִשְׁבֹּר אֶת הָהָרִים וְהַסְּלָעִים שֶׁל

הַנָּזוֹשׁ, וּבִשְׁבִיל הֶהָרִים שֶׁלְּךָ נֶאֱמַר (תהלים צג) נָשְׂאוּ נְהָרוֹת ה׳. וּבָהֶם כָּל גֶּיא יִנָּשֵׂא, הַהוּא שֶׁהַכֹּל כָּלוּל בּוֹ. וְזֶה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים לד) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּי. שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר (תהלים ס) וַיַּךְ אֶת אֱדוֹם בְּגֵיא מֶלַח. וְנִשְׁמָתוֹ גְּנוּזָה בַּגַּי״א מִן אבגית״ן. ת׳ תּוֹרַת מֹשֶׁה צָפוּנָה בְּצַד״י שֶׁהוּא י״ן. שֶׁצָּדַי אֲרֻכָּה מִצַּד הָעוֹלָם הַבָּא, מִשָּׁם הוּא טוֹב לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא.

בְּגַי״א אָב לִי״ג מִדּוֹת, שֶׁהֵם וא״ו, וַיַּעֲבֹר ה׳ עַל פָּנָיו. וַיַּעֲבֹר ע״ב רי״ו. ע״ב זָסָד. רי״ו גְּבוּרָה, שֶׁבּוֹ קר״ע שט״ן מִן הַיָּם, וּבוֹ עָתִיד לִקְרֹעַ לוֹ מִן הַיָּם שֶׁל הַתּוֹרָה. וּמִצַּד הַזָּסָד הוּא אָב לִי״ג מִדּוֹת, שֶׁבּוֹ יהו״ה, הוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי אֶרֶךְ אַפַּיִם, וּמַאֲרִיךְ בּוֹ עַל הַבֵּינוֹנִים וּמַטֶּה לָהֶם כְּכַפֵּי זָסָד.

וּבָאוֹתִיּוֹת א״ת ב״ש, יהו״ה הוּא מִצַּפ״ץ אֵ״ל ת״ר, רַזוּ״ם גִּסַּפ״י, וְכֵן עַד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת. בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הוּא מַאֲרִיךְ עַל הַבֵּינוֹנִים שֶׁיַּזְרוּ בִּתְשׁוּבָה. אֲבָל בְּקר״ע שט״ן יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת, שֶׁהוּא שָׂטָן מָלֵא עֵינַיִם. וּמְשׁוּם כָּךְ אבגית״ן נִקְרָא כֶּתֶר זָכְמָה, אָב לִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הַמִּדּוֹת, שֶׁכְּלוּלוֹת בַּזָּסָד שֶׁכּוֹלֵל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת שֶׁהֵם הַכְּלָל שֶׁלָּהֶם, וְהוּ אֲנִי וָהוּ, וְזָכְמָה לְיָמִין, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הָרוֹצָה לְהַזְכִּים יַדְרִים. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה לִגְבוּרָה (לִשְׁמֹאל) בָּהּ.

קר״ע שט״ן מִן הַשְּׁמֹאל. וּבָהּ (שמות יד) וַיָּשֶׂם אֶת הַיָּם לָזָרָבָה, וּבָהּ קָרַע הַיָּם לִשְׁנֵים עָשָׂר קְרָעִים, וּבָהּ רִקַּע הָאָרֶץ וְצֶאֱצָאֶיהָ, וּבָהּ עָקַר הָרִים וְשִׁבַּר סְלָעִים שֶׁל הַנָּזוֹשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (מלכים–א יט) וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים. שֶׁהֵם הָהָרִים וְהַסְּלָעִים שֶׁל הַנָּזוֹשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ דֶּרֶךְ נָזוֹשׁ עֲלֵי צוּר. וּבַשֵּׁם הַזֶּה הָיָה רַבָּה עוֹקֵר הָרִים בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

כֶּתֶר עֶלְיוֹן הוּא פֶּלֶא, וּבוֹ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנִּקְרָא אִשׁ עוֹשֶׂה פְּלִיאוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות טו) נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא. וּבוֹ אָמַר מֹשֶׁה נֶגֶד כָּל עַמְּךָ אֶעֱשֶׂה נִפְלָאוֹת וְכוּ׳. וְזֶהוּ נג״ד יכ״ש. נג״ד י״ש כ׳ שֶׁהוּא כֶּתֶר. י״ש, לְהַנְחִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. וְהֵם י׳ זָכְמָה, ש׳ תְּשׁוּבָה. כֻּלָּם כּוֹלֵל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הַשָּׁמַיִם,

שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (מלכים–א יז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמָיִם. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל.

בט״ר צת״ג זֶהוּ נֶצַח, וְיֵשׁ אוֹמְרִים אוֹתוֹ גת״ן רט״ב, בּוֹ וְהָיִיתָ כְּגַן רָטֹב. וְיִתְקַיֵּם בְּיִשְׂרָאֵל (ישעיה נח) וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ, מִצַּד הַנֶּצַח שֶׁהוּא צַח (שם) וְעַצְמוֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְגוֹ׳. וְנֶאֱמַר בְּגִ׳ מִן גת״ן, וְהָיִיתָ כְּגַן רָטֹב, הוּא רַחֲמִים. ת׳ תִּפְאֶרֶת, וּבוֹ (בראשית א) תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא, עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי, לְיִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, וְכַמָּה מַעְיָנוֹת שֶׁל מַיִם.

זוק״ב טנ״ע זֶה הַהוֹד, בּוֹ (שמות ט) שָׂם שָׂם לוֹ זוק וּמִשְׁפָּט וְשָׂם נִסָּהוּ. שֶׁהוֹד נִקְשָׁר בִּגְבוּרָה, נֶצַח בְּחֶסֶד, וְנֶאֱמַר בַּהוֹד (איכה א) נָתַנִּי שֹׁמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה. בּוֹ הִסְתַּכֵּל בְּזֵרְבֵּן הַמִּקְדָּשׁ, וְכַמָּה הֲרוּגִים שֶׁנֶּהֱרְגוּ לִטֹּל נְקָמוֹת מֵהָרְשָׁעִים, וּבוֹ נֶאֱמַר (בראשית לב) וְהוּא צֹלֵעַ עַל יְרֵכוֹ. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן (ישעיה לה) אָז יְדַלֵּג כָּאַיָּל פָּסֵחַ. וְעוֹד, טנ״ע בְּהִפּוּךְ אוֹתִיּוֹת נט״ע, בּוֹ זָטָא אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם יז) בְּיוֹם נִטְעֵךְ תְּשַׂגְשֵׂגִי. וּבוֹ נִנְטַע וְהִשְׁתָּרֵשׁ בָּעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ס) נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר.

וְעוֹד, זוק״ב טנ״ע, שָׂם בט״ן וְשָׂם ע״ב. הַשְׁכִּינָה בּוֹ נִקְרֵאת בְּטִנָּךְ עֲרֵמַת זֹטִים. שֶׁהֲרֵי כָּל שֵׂם כָּלוּל שֵׁשׁ לַסְּפִירוֹת, וְשָׂם ע״ב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כג) וַעֲנַף עֵץ עָבֹת. שֶׁנֶּצַ״וז וְהו״ד הֵם עָבֵי שְׁוָקִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שם) עַרְבֵי נָחַל. דִּמְיוֹן לִשְׁתֵּי שְׁפָתַיִם וְשָׁלֹשׁ סְפִירוֹת, כָּל אֶחָד כּוֹלֵל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵם נֶצַח וְהוֹד יְסוֹד, כְּמוֹ שֶׁשְּׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וְכָל הַשְּׁלֹשָׁה כּוֹלְלִים שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם (מ״ב) אוֹתִיּוֹת.

יג״ל פַּ״ק – זֶה הוּא צַדִּיק, הָאָלֶף הַשִּׁשִּׁי, שֶׁבּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְגַלֶּ״ה פַּדְיוֹ״ן זַ״ע קְדוֹשִׁי״ם. שֶׁהוּא יְסוֹד הָעוֹלָמוֹת, הוּא סוֹד קֵץ הַגְּאֻלָּה שֶׁנִּרְמָז בַּשְּׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת שְׁקוּצִי״ת, שֶׁשָּׁם שִׁי״ת וק״ץ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה הַשְּׁבִיעִית לָהֶם, הַקֵּץ שֶׁל כֻּלָּם. עָלֶיהָ נֶאֱמַר (דניאל יב) וְאַתָּה לֵךְ לַקֵּץ וְתָנוּחַ וְתַעֲמֹד לְגֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין. וְהוּא הַקֵּ״ץ שֶׁמְּדַלֵּג מֵאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְהִשְׁתַּעְבֵּד בְּמִצְרַיִם הִיא וּבָנֶיהָ, וְנִשְׁאֲרוּ רד״ו, רְדוּ שָׁמָּה.

מִצַּד שֶׁל הַיָּמִין נִקְרֵאת קֶרֶן הַיָּמִין, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל קֶרֶן כָּל בָּשָׂר. לְמִי שֶׁמְּזַבֵּל אוֹת בְּשַׂר קָדֶשׁ, הֵיא דִּין לוֹ, קֶרֶן כָּל בָּשָׂר. וְהֵיא סוֹף פָּסוּק, סוֹף פָּסֵק הַהֲלָכוֹת. וּבַזִּבּוּר שֶׁל הָאוֹת ו׳ הוּא פָּסוּק. הוּא פָּסֵק וְהוּא פָּסוּק, כּוֹלֵל כָּל פָּסְקֵי הֲלָכוֹת. שֶׁשְּׁאֵלָה צְרִיכָה, וּפָסֵק הִיא הַשְּׁכִינָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה קוֹרְאִים לָהּ.

וְהִיא מִשְׁמַעְתָּא, שָׁטָה, תְּשׁוּבָה, תוֹסָפְתָּא, הַגָּדָה, תֵּיקוּ. תַּנְיָא, קַבָּלָה, הֲלָכָה, מִשְׁנָה, בָּרַיְתָא, קְשִׁיָּה, מְזֻלְקֶת, זְמִרָה, קָלָא. הַשְּׁכִינָה הִיא הַשְּׁאֵלָה שֶׁבָּהּ הֶזְכֵּם שׁוֹאֵל כְּעִנְיָן וּמֵשִׁיב כַּהֲלָכָה, וּבָהּ (שמות ג) וְשָׁאֲלָה אִשָּׁה מִשְּׁכֶנְתָּהּ וְגוֹ׳, וּבָהּ (דברים לב) שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ, שֶׁהִיא הַגָּדָה, שֶׁבָּהּ (שם כו) הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַה׳ אֱלֹהֶיךָ. שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה גּוֹיִם נַחֲלָתֶךָ. וּבָהּ אָמַר לִשְׁלֹמֹה (מלכים א׳ ג) שְׁאַל מָה אֶתֵּן לָךְ, וּבָהּ תִּקְּנוּ לִשְׁאֹל בַּקָּשָׁתוֹ בַּבְּרָכוֹת הָאֶמְצָעִיּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה, שֶׁבַּשְּׁאֵלָה הַזּוֹ לֹא יַחְזֹר רֵיקָם בִּתְפִלָּתוֹ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וּבַּבְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נִקְרֵאת תִּשְׁבַּחְזוֹת, שֶׁבָּהּ תִּקְּנוּ לְסַדֵּר הָאָדָם אֶת שִׁבְחוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

וּבִשְׁלֹשׁ הָאַחֲרוֹנוֹת נִקְרֵאת קַבָּלָה, שֶׁבָּהּ הָעֶבֶד, שֶׁהוּא מִטַּטְרוֹ״ן, הוּא כְּמוֹ עֶבֶד הַמְקַבֵּל פָּרָס מֵרַבּוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ, וּבוֹ נוֹתְנִים שְׂכַר הַתְּפִלּוֹת לְאֵלּוּ שֶׁמִּתְפַּלְּלִים עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס. אֲבָל לְאוֹתָם בָּנִים שֶׁלֹּא מִתְפַּלְּלִים, אֶלָּא מִתּוֹךְ אַהֲבָה וְיִרְאַת רִבּוֹנָם בְּצַדִּיק, הַיְסוֹד זַ״י הָעוֹלָמִים כּוֹלֵל זַ״י בְּרָכוֹת מְקַבְּלִים.

שֶׁמִּצַּדּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הִיא נִקְרֵאת קַבָּלָה, הִיא בֵּית הַקִּבּוּל לְהוֹרִישׁ נְשָׁמוֹת לַצַּדִּיקִים. הַבְּרָכָה נִקְרֵאת מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, כְּשֶׁנּוֹטֵל מִגְּבוּרָה, שֶׁהוּא הַשּׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא זְכוּתָהּ, שֶׁמְּמַנָּה עַל כָּל הַקָּרְבָּנוֹת. שֶׁהַכֶּבֶשׂ הוּא מִצַּד הַיָּמִין, וְהַשּׁוֹר מִצַּד הַשְּׂמֹאל.

וּמְשׁוּם זֶה, הַשּׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן נֶאֱמַר בּוֹ (תהלים סט) מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל הַמִּדְבָּר, וּבוֹ סָפַק צָרְכֵיהֶם בִּמְקוֹם

הַמִּדְבָּר. וּמִשָּׁם הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת הַבְּרָכָה, וּמִמֶּנּוּ נִקְרֵאת פָּסָק, וּמִשָּׁם פָּסְקֵי הַדִּינִים. וּמִשָּׁם לָאוֵי הַדִּינִים אֵין צָרִיךְ.

וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ לָדַעַת לָאָדָם כָּל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהִיא שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה, שֶׁיִּהְיֶה בָּהּ שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב כַּהֲלָכָה, וְכָל רָז לֹא אָנוּס לוֹ, וְכָל עֹמֶק הַהֲלָכָה הִתְגַּלָּה לוֹ. וְצָרִיךְ לַזָּוֵר עָלָיו שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ סָפֵק בָּעוֹלָם. שְׁאֵלָ"ה הִיא מִיָּמִין שֶׁהוּא אֵל, הָאֵל הַגָּדוֹל שֶׁשָּׁם זָכְמָה. וּמִשָּׁם בִּקֵּשׁ שְׁלֹמֹה זָכְמָה, כְּשֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (מלכים–א ג) שְׁאַל מָה אֶתֶּן לָךְ. וּמִשָּׁם תַּנָּיָא שֶׁמְּסַיֵּעַ לוֹ, שֶׁבּוֹ וַה' נָתַן זָכְמָה לִשְׁלֹמֹה.

מַה זֶּה תַּנָּיָא? זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וּמִשָּׁם נִקְרֵאת סִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם זז) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. צְרִיכָא הֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתָהּ מִצַּד הַגְּבוּרָה. הַתְּשׁוּבָה נִקְרֵאת מִצַּד הַבִּינָה. שֶׁאִם אֵין אָדָם מֵבִין הַהֲלָכָה, אֵיךְ יַזְוִיר אוֹתָהּ וּמֵשִׁיב לַשּׁוֹאֵל?

פָּסָק, הֲרֵי בֵּאַרְנוּהוּ מִצַּד הַדִּין פָּסַק דִּין. מִשְׁמַעְתָּא – מַשְׁמָעוּת הַהֲלָכָה, מִצַּד אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַהוּא שֶׁל אַרְבַּע הֵם תִּקּוּנֵי הַהֲלָכָה שֶׁנִּרְמְזוּ בָּאָדָם, וְהֵם: י' רְאִיָּה, י"ה שְׁמִיעָה, יה"ו רֵיוַח, יהו"ה דִּבּוּר. וְאַרְבָּעָה בַּגּוּף כְּלוּלִים מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. כְּנֶגְדָּם א' שְׁמוּשׁ, א"ד תְּנוּעָה, אד"נ מְשׁוּשׁ, אדנ"י הִלּוּךְ. שֶׁהֵם: שְׁמוּשׁ בַּיָּדַיִם, תְּנוּעָה בַּגּוּף, מְשׁוּשׁ בַּבְּרִית, הֲלִיכָה בָּרַגְלַיִם. יֵשׁ אוֹמְרִים, מְשׁוּשׁ בַּיָּדַיִם, שְׁמוּשׁ בַּבְּרִית, וְהַכֹּל אֱמֶת.

רְאִיָּה – מִצַּד שֶׁל אַרְיֵה, שֶׁהִיא לְיָמִין, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (יחזקאל א) וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם. רְאִיָּה – אַרְיֵה. תּוֹסֶפֶת י' שְׁנִיָּה זָכְמָה. הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים. וּמִשָּׁם רְאוּבֵן, אוֹ"ר בֵּ"ן, הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן.

הַשְׁמִיעָה – בְּשׁוֹר, גְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם בִּינָה, שֶׁהִיא הַשְׁמִיעָה כּוֹלֶלֶת וְזַמְּשִׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע. וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ בּוֹ קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, וּבְשִׁבִילָהּ אָמַר הַנָּבִיא (חבקוק ג) ה' שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי. וְאָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הֲבִינוֹתִי הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! וּבְשִׁבִילָהּ אָמַר (ישעיה לז) הַטֵּה

ה׳ אָזְנְךָ וּשְׁמָע. וּמִצַּד הַזֶּסֶד, כִּי עַי״ן בְּעַי״ן יִרְאוּ, שֶׁהוּא ע״ב זֶסֶד. אֲבָל מִצַּד הַגְּבוּרָה, שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי, שֶׁשָּׁם יִרְאָה, שֶׁמִּשָּׁם הִיא הַשְׁכִּינָה הַמְּזוּמֶנֶת, מִשְׁמַעְתָּא, וּמִשָּׁם שׁוֹמְעִים.

הָרִיזַ – (יזזקאל א) וּפְנֵי נָשֶׂר לְאַרְבַּעְתָּן. וּבוֹ הִיא פּוּרְזוּת הַנָּשֶׂר, וּמִשָּׁם נִקְרֵאת הַשְׁכִינָה נָשֶׂר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי כ) דֶּרֶךְ הַנָּשֶׂר בַּשָּׁמַיִם. וּמִשָּׁם לִוַּ״י לְוִיָּה, שֶׁיָּמִין וּשְׂמֹאל זִבּוּר שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

דִּבּוּר – (יזזקאל א) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם. וִיהוּדָה בָּהּ. אוֹדֶה אֶת ה׳. וּמִשָּׁם נִקְרֵאת הַשְׁכִינָה אַגָּדָה, מְשׁוּם וַיַּגֶּד יַעֲקֹב לְרָחֵל. וְהֵם שְׁנַיִם, הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַזָּכְמָה הַמְּזוּמֶנֶת. וּבִשְׁבִילָם נֶאֱמַר (איוב יא) וְיַגֶּד לְךָ תַּעֲלֻמוֹת זָכְמָה. פֶּיהָ פָּתְחָה בְּזָכְמָה. שֶׁמִּלְמַטָּה הִיא אָדָם הַקָּטָן, מֵהַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה אָדָם הַגָּדוֹל, וּמִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי תִּפְאֶרֶת אָדָם כּוֹלֵל בּוֹ (בֵּין) שְׁנֵיהֶם.

פָּשׁוּטָה נִקְרֵאת מִצַּד הַיָּמִין, כִּי יְמִינְךָ פָּשׁוּטָה, וּכְמוֹ תִּקְיעָה פְּשׁוּטָה לְפָנֶיהָ וּלְאַזְּרִיהָ רַזְמִים, שֶׁאֵין שָׁם קְשִׁי שֶׁל הַדִּין. שֶׁהַקְּשִׁיָּה הִיא וַדַּאי קָשָׁה מִצַּד הַדִּין, מִדַּת הַדִּין הַקָּשָׁה, הַמְּדָה שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה. וּכְשֶׁרוֹאָה שֶׁמִּתְקַשָּׁה מִמֶּנּוּ הַלָּכָה, מִשְׁתַּדֵּל בְּמִצְוֹות עֲשֵׂה, וְיִתְעוֹרֵר הַיָּמִין בַּשְּׂמֹאל, רַזְמִים בְּדִין. שֶׁמִּצְוֹות עֲשֵׂה הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְזֶה זִכְרִי, שֶׁהוּא ו״ה, עִם זִכְרִי רמ״ז, מִצַּד שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁדָּרְגָתוֹ זֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרוּהָ אַהֲבַת עוֹלָם אַהֲבָתִיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ זֶסֶד. שֶׁמִּי גָּרַם שֶׁמִּתְקַשָּׁה מִמֶּנּוּ הַלָּכָה? שֶׁעָבַר עַל אַזְהָרַת מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמַשׁ לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁהֵן מִשְּׂמֹאל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זֶה שְׁמִי, עִם י״ה – שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמַשׁ.

הַזְּמָרָה נִקְרֵאת מִימִינוֹ, הַקּוֹל מִשְּׂמֹאל, וְזֶהוּ מִקַּל וָחֹמֶר (שמות א). גְּזֵרָה שָׁוָה מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְזֶהוּ וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה. בְּזִמֶּר וּבִלְבֵנִים – בְּקַל וָחֹמֶר. וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה – בִּגְזֵרָה שָׁוָה. וְזִמְרָה מִשְּׂמֹאל, שֶׁשָּׁם הַצַּד שֶׁל סמא״ל, שֶׁהוּא מְמוּנֶּה עַל לֹא תַעֲשֶׂה, וְהוּא זִמְרָה מִצַּד שֶׁל

אֶל אַוֵּר וְזַמּוֹר.

קַלָּא מִיָּמִין, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּבְלִבְנִים, בְּלִבּוּן הַהֲלָכָה. וְיֵשׁ שֶׁהַיָּם כָּךְ וְזִמְרָה מִיָּמִין, שֶׁשָּׁם וְזַמּוֹר נוֹעֵר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (וּבקוק ג) וְזֶמֶר מַיִם רַבִּים. הַקַּלָּא מִשְּׂמֹאל, שֶׁשָּׁם שׁוֹר מוּעָד שֶׁל נְזִיקִין, שֶׁהוּא אֲבִי אָבוֹת שֶׁל הַנְּזִיקִין, הוּא אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם. אֲבָל וְזַמּוֹר הוּא אֲבִי אָבוֹת הַטֻּמְאָה. וּמְשׁוּם זֶה צָרִיךְ בּוֹ וְזֶמֶר יוֹתֵר, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (דברים כב) לֹא תַזְרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו.

גְּזֵרָה שָׁוָה זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁמְּזַלְזֵל בֵּינֵיהֶם מַזָּלְקֶת לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם, וְהוּא שָׁוֶה בֵּין יָמִין וּשְׂמֹאל שֶׁל הַקְּדֻשׁ. וּמְשׁוּם זֶה מַזָּלְקֶת הִיא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי בֵּין דַּרְגּוֹת הַטֻּמְאָה, וְהוּא הַפָּרוּד בֵּינֵיהֶן. וְהַיְחוּד בַּדַּרְגּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת.

הַבָּרַיְתָא הִיא הַשְׁכִּינָה מִשְּׂמֹאל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כב) כִּי בַּשָּׂדֶה מְצָאָהּ. וְהַמִּשְׁנָה בְּצַד הַיָּמִין, שֶׁהַיְחוּד שֶׁלּוֹ אֵינוֹ אֶלָּא מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְלָמָּה הִיא מִשְׁנָה וּבָרַיְתָא מִצַּד שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל? מִשּׁוּם וְזַמּוֹר וְשׁוֹר מוּעָדִים, שֶׁהֵם לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל.

הַתּוֹסָפְתָּא נִקְרֵאת מִצַּד הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא כּוֹלֵל כָּל הַמּוֹסָפִים, וּמִשָּׁם הַשְׁכִּינָה הִיא קָרְבָּן שֶׁל הַמּוֹסָפִים, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר (משלי יא) יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד. בּוֹ הַתּוֹסָפְתָּא וָזְכְמָה וּבִינָה וָדַעַת וְכָל הַמִּדּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִמֶּנּוּ תּוֹסֶפֶת שֶׁל נְשָׁמָה יְתֵרָה שֶׁנּוֹסֶפֶת לָאָדָם מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. וְהוּא יוֹם הַשַּׁבָּת, שְׁבִיעִי, כָּל הַסְּפִירוֹת נִקְרְאוּ בּוֹ שְׁבִיעִיּוֹת. וְכָל מִי שֶׁמּוֹסִיף בּוֹ בְּשַׁבָּת בְּמַאֲכָלִים וּבְתַעֲנוּגִים, מוֹסִיפִים לוֹ. וּמֶהֶם מַאֲכָלוֹתָיו? הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁל הַתּוֹסָפָה שֶׁל מוּסָף שֶׁמּוֹסִיפִים בּוֹ הָעָם הַקָּדוֹשׁ יוֹתֵר מִשְּׁאָר יְמוֹת הַחֹל. תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה שֶׁל קְדוּשׁ, עֹנֶג, וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג בְּשָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת.

וּמְשׁוּם זֶה כָּל הַמּוֹסִיף מוֹסִיפִים לוֹ, וְכָל הַגּוֹרֵעַ גּוֹרְעִים לוֹ. וְעוֹד, הַשְׁכִּינָה נִקְרֵאת תֵּיק״וּ, מִצַּד אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בַּמַּקָּלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמִּכְסֶה מִמְּךָ אַל תַּחְזֹקֵר. וּבְגָלְלוֹ פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שִׁתֹּק, כָּךְ עָלָה בְּמַחֲשַׁבָה.

קָם רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן וְאָמַר, סָבָא סָבָא, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (ויקרא יט) מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם. תָּקוּם בְּיִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן עַד שֶׁאֵין סוֹף לַעֲלִיָּתְךָ. הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְזוֹנִים מִתְבָּרְכִים בְּךָ וּמִשְׁתַּבְּחִים בְּךָ, שֶׁנִּכְלְלוּ בְּךָ כָּל הַמִּדּוֹת אֲזוֹרִיִּים וּפָנִימִיִּים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר, הֲרֵי זָרַקְתָּ מַקְלֵעַ, אַבְנֵי הַקֶּלַע אֵלַי. אֱמֹר לְאוֹתָם שֶׁהוֹלְכִים בָּאֲוִיר, שֶׁהֲרֵי אֶבֶן אֲלֵיהֶם.

פָּתַז וְאָמַר, זָרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סָגוֹלְתָּא. הַמַּלְאָכִים שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁעֲלֵיכֶם נֶאֱמַר (תהלים קד) עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לוֹהֵט, קַבְּלוּ אַבָּנִים הַלָּלוּ שֶׁהֵן הַנִּקְרָאוּ עַל שִׁמְכֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (דברים כז) אַבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ. אֵלּוּ הֵם:

קָמַיִץ – קדומיא"ל מלכיא"ל צוריא"ל. פָּתָז – פדא"ל תומיא"ל זוסדיא"ל. צֵרֵי – צוריא"ל רזיא"ל יופיא"ל. סָגוֹל – סטטורי"ה גזריא"ל למוא"ל. שְׁבָ"א – שמעיא"ל ברכיא"ל אהניא"ל. זקל"ם – זניא"ל להריא"ל מהניא"ל. זרי"ק – זזקיא"ל רהטיא"ל קדושיא"ל. שׁוּרֵ"ק – שמועא"ל רעמיא"ל קניא"ל. שׁוּרֵ"ק – שמשיא"ל רפא"ל קדשיא"ל.

וְהַמַּשְׁכִּילִים, אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שֵׂכֶל לְהָבִין בַּתְּפִלָּה, אֵיךְ מַעֲלָה אוֹתָהּ הַבַּת בְּאוֹתִיּוֹת וְנִקּוּדוֹת וּטְעָמִים. שֶׁכֻּלָּם הֵם אַהֲבַת בַּת הַמֶּלֶךְ לֶזֶתֶן שֶׁלָּהּ, לְהַכְנִיס אַהֲבָה וְשָׁלוֹם וְזִוּוּג וְקִרְבָה בֵּינֵיהֶם בְּכָל הַמִּדּוֹת שֶׁל שְׁנֵיהֶם, לְהַכְלִיל אוֹתָם יַחַד בְּכֻלָּם. וְהֵם הִקְרִיב לְסמא"ל וְנָזָשׁ וְשִׁבְעִים הַמְמֻנִּים.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל רַגְלָיו, וְהֶעֱלָה יָדָיו לִרְבּוֹן הָעוֹלָם וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָם, יְהִי רְצוֹנְךָ לָתֵת לָנוּ תַּקָּף לִי וּלְכָל הַזְּוַבְּרִים וּלְכָל הַנִּכְנָסִים לַקְּרֵב הַזֶּה, שֶׁהֵם מִן הַצַּד שֶׁלְּךָ, לְהַכְנִיס לַקְּרֵב הַזֶּה בְּלִי בוּשָׁה לְפָנֶיךָ, וְלָצֵאת מִשָּׁם בְּלִי בוּשָׁה לְפָנֶיךָ וּלְפָנֵי הַגְּבִירָה הָעֶלְיוֹנָה.

שֶׁכְּשֶׁמְּנַצְּחִים בָּנֶיהָ בַּקְּרָבוֹת, נֶאֱמַר בָּהּ אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה (תהלים קיג), וְלֹא אֶהְיֶה בְּבוּשָׁה לִפְנֵי בַּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם מה) כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה וְגוֹ'. שֶׁהֲרֵי כַּמָּה כְּרוּזִים יוֹצְאִים בִּשְׁבִילָהּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי א)

בְּרֹאשׁ הַמְּיוּת תִּקְרָא בְּפָתְוֵי שְׁעָרִים בָּעִיר אֲמָרְיָהּ תֹּאמֵר. וּמָה אוֹמְרִים הַכְּרוּזִים? (שם ז״ז) אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא וְקוֹלִי אֶל בְּנֵי אָדָם.

שֶׁהֲרֵי כַּמָּה פָּרָשִׁים זְוָזָקִים הָיוּ מִתְכַּנְּסִים לְהִלָּוֵּם בַּקְּרָב עִם הַנָּוָוּשׁ, נָוָוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי, שֶׁהָרַג אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהָרַג אֶת כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁבָּאוּ אַוָּזָרָיו. מֵהֶם הָיָה אוֹכֵל בָּאֵשׁ שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא גֵּיהִנֹּם, וּמֵהֶם הָיָה בּוֹלֵעַ אוֹתָם זַיִּים כְּמוֹ קָרַוז, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (במדבר טז) וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם זַיִּים שְׁאֹלָה. מֵהֶם הָרַג בְּכַמָּה מִינֵי מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים סזז) לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת.

וְכַמָּה בַּעֲלֵי מָגִנִּים הָיוּ מִתְכַּנְּסִים אֲלָיו בְּבָתֵּי כְּנֵסִיוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וּפוֹסְקִים עָלָיו כַּמָּה פְּסָקוֹת, בְּקַלּוֹת וַזְמוּרוֹת שֶׁלּוֹ. (שמות ב) וַיְהִי כִּ״ה וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ. אֵין בָּהֶם אֶזְד שֶׁהָרַג אֶת הַנָּוָוּשׁ. וְהַכְּרוּזִים יוֹצְאִים: מִי שֶׁנִּצּוּז בַּקְּרָב וְהָרַג אֶת הַנָּוָוּשׁ, תִּהְיֶה הַהֲלָכָה שֶׁלּוֹ. וְכַמָּה הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת הֵן, שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל אַוַּת הֲלָכָה כְּפָלוֹנִי, וְהֵן (תהלים מה) בְּתוּלוֹת אַוָּזָרֶיהָ רֵעוֹתֶיהָ, שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ.

אֲבָל עַל בַּת הַמֶּלֶךְ נֶאֱמַר (משלי לא) רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ זָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה. וְהִיא אֲרוּסָה לְמֹשֶׁה, הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וַעֲדַיִן אֵינָהּ נְשׂוּאָה לוֹ, עַד שֶׁיַּהֲרֹג הַנָּוָוּשׁ וְיִכָּנֵס לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. שֶׁבְּגִלְגַּל זֶה לֹא נִכְנַס לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה עַד שֶׁיִּוָּכֶה לָהּ, שֶׁמֵּאָז שֶׁשִּׁבְּרוּ הַלּוּזוֹת נִשְׁבְּרוּ פָּרְזָה מִמֶּנּוּ, וּבַגָּלוּת הָרְבִיעִית יִוָּכֶה לָהּ, וּבְגִלְגָּלָהּ יִוָּכֶה לְהִכָּנֵס לָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה.

קוּם אַתָּה הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שֶׁבְּגִלְגָּלְךָ נֶאֱמַר (שמות ב) וַיְהִי כֹּה וָכֹה וַיַּךְ אֶת הַמִּצְרִי. שֶׁבְּשֵׁם הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא זַמְשִׁים שְׁעָרִים, הִכִּיתָ אוֹתוֹ, שֶׁנִּרְמְזוּ בְּכ״ה. וְכ״ה, הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמְּיַזְּדִים בָּהֶם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֶלֹהֵינוּ ה׳ אֶזְד, שֶׁיֵּשׁ בְּשֵׁשׁ הַתֵּבוֹת עֶשְׂרִים וְזַמֵּשׁ אוֹתִיּוֹת, וּפַעֲמַיִם הֵם ן׳. בְּאֵלּוּ הַזַּמְשִׁים הִכָּה אֶת פַּרְעֹה וְאֶת כָּל עֲבָדָיו זַמְשִׁים מַכּוֹת.

קוּם אֵלָיו בַּמַּקֵּל שֶׁלְּךָ לְהַכּוֹת אוֹתוֹ כְּמוֹ כֶּלֶב, שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַכֶּלֶב, לְהַכּוֹתוֹ

בְּמַקֵּל. וְדֶרֶךְ הָעֶבֶד לְהַכּוֹתוֹ בְּמַקֵּל כְּכֶלֶב, מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (משלי כט) בִּדְבָרִים לֹא יִוָּסֵר עָבֶד. בַּהַתְוָזָלָה הִכִּיתָ אוֹתוֹ עַל הַיָּם. כְּעֵת קוּם וְהַכֵּה אוֹתוֹ בַּיָּם שֶׁל הַתּוֹרָה, בַּקּוּלְמוֹס שֶׁלְּךָ, בַּזְּרוֹעַ שֶׁלְּךָ, בַּיָּד שֶׁלְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות יד) וְיֵט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם, שֶׁהֲרֵי בִּימִין נִבְקַע הַיָּם, וּבַשְּׂמֹאל וְזָוְרָה הַיַּבָּשָׁה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם טו) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם. בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, נָשַׂפְתָּ בְּרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם.

קוּם תְּנַצַּח בַּקְּרָבוֹת, שֶׁהֲרֵי בַּת הַמֶּלֶךְ שֶׁלְּךָ הִיא, וּלְךָ זְוּוֶּגֶת. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כַּמָּה דֻּבִּים וְזֵאבִים שֶׁל עֲרָבוּבְיָה מִתְכַּנְּסִים בַּגָּלוּת לֶאֱכֹל אֶת הַצֹּאן שֶׁלְּךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי.

קוּם קַח הַמַּקְלֵעַ שֶׁלְּךָ עֲלֵיהֶם, שֶׁהֲרֵי בְּמַקְלְעוֹ שֶׁל דָּוִד נֶאֱמַר (שמואל–א יז) וַיִּבְחַר לוֹ חֲמִשָּׁה חַלְקֵי אֲבָנִים מִן הַנָּחַל. נָטַל אוֹתָן בְּזָמֵשׁ תֵּבוֹת, שֶׁהֵן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹהֵינוּ ה׳ אֶחָד. וּכְשֶׁשָּׂם אוֹתוֹ בַּמַּקְלֵעַ, נַעֲשׂוּ אַחַת, אֶבֶן אַחַת, וְהָרַג אֶת הַפְּלִשְׁתִּי.

וְעַל הָאֶבֶן הַזּוֹ נֶאֱמַר (דניאל ב) וְהָאֶבֶן שֶׁהִכְּתָה אֶת הַצֶּלֶם הָיְתָה לְהַר גָּדוֹל, וּמִלְאָה כָּל הָאָרֶץ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ג) מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וּבְשִׁבְילוֹ נֶאֱמַר (תהלים קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. מֵאֵת ה׳ הָיְתָה זֹאת. וּבְשִׁבְילָהּ אָמַר דָּוִד, (שם כז) אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי וְגוֹ׳, בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ. וְאַל יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל, (ירמיה ט) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל. (איכה ג) זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי עַל כֵּן אוֹחִיל.

וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהִיא עִקַּר הַכֹּל, לִמֵּד אוֹתָהּ לְבָנָיו, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מט) וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם. וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם מִמֶּנָּה קִבֵּל תּוֹרָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים מד) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה. וְאַהֲרֹן נִכְנַס עִמָּהּ לְקָדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְהִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם. וּבְשִׁבְילָהּ נֶאֱמַר (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. (זכריה ג) עַל אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה

עֵינָיִם.

אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁשָּׁם אוֹתָהּ בַּמַּקְלֵעַ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא פָּיו, בַּקְּרִיאַת שְׁמַע, וְזוֹרֵק אוֹתָהּ לַשָּׁמַיִם שֶׁל סמא"ל, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר (ירמיה ב) שִׁמּוּ שָׁמַיִם עַל זֹאת. וּבָהּ כִּי שָׁמַיִם (שֶׁלּוֹ) בָּעָשָׁן נִמְלָזוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה.

וְאַתָּה רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, קוּם טֹל אֶת הַמַּקְלֵעַ שֶׁלְּךָ, שֶׁלְּמָקוֹם עֶלְיוֹן אַתָּה מַעֲלֶה אוֹתוֹ, יוֹתֵר מִדַּי וּמִכָּל הַנְּבִיאִים וְהַזְּכֻיּוֹת שֶׁל כָּל דּוֹר וָדוֹר. וְזֶהוּ הַמַּקְלֵעַ שֶׁלְּךָ – זַרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָא. שֶׁהָאֶבֶן הַזּוֹ מְפֻיֶּכֶת עוֹלָה לַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בַּמֻּפָלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וּבַמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּחֲזֹקֵר.

וְהִיא הַשֵּׁם שֶׁל הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן, שֶׁהִיא זְכוּתָהּ קְדוּמָה. שֶׁכָּךְ עוֹלָה זְכוּתָהּ לַזֶּשְׁבּוֹן שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, עִם עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת בַּכְּלָל, שֶׁהֵם יו"ד ה"י וא"ו ה"י. שֶׁשָּׁם שָׁלֹשׁ יוּד"ים, שֶׁהֵן הַשֵּׁם שֶׁמַּכְתִּיר אֶת הַשֵּׁם שֶׁל הַזְּכוּתָהּ הַקְּטַנָּה. זֶה כּוֹלֵל עֶשֶׂר מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְהַזְּכוּתָהּ הַקְּטַנָּה כּוֹלֶלֶת עֶשֶׂר מִמַּטָּה לְמַעְלָה. עֶשֶׂר בִּגְבוּרָה מִמַּעְלָה סְגוֹלְתָא, שֶׁמִּשָּׁם נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה סְגֻלַּת מְלָכִים, וְהִיא מַשְׁמִידָה אֶת אֻמּוֹת הָעוֹלָם.

הִיא הָאֶבֶן הָאַזֹּת כְּלוֹלָה מֵעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה שֶׁרְמוּזוֹת בְּיו"ד ה"א וא"ו ה"א. שְׁלֹשׁ הָאַלְפֵּי"ם הָאֵלּוּ שֶׁל זְכוּתָהּ קְטַנָּה שֶׁשָּׁם כ"ז מ"ה, שֶׁזֶּהוּ הַשֵּׁם שֶׁעוֹלֶה אַרְבָּעִים וְזָמֵשׁ בְּזֶשְׁבּוֹן. וּתְלוּיוֹת מִמֶּנּוּ עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן יו"ד וא"ו דל"ת, ה"א אל"ף, וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף. וּשְׁלֹשׁ הָאַלְפֵּים שֶׁל הַשֵּׁם הַזֶּה, אֵלּוּ שֶׁעוֹלִים אֶהְיֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, כַּזֶּשְׁבּוֹן שֶׁרוֹמְזוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְךָ בִּשְׁלִיזוּתְךָ לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם. וּבוֹ נוֹדָע שֶׁהוּא מֻפְלָא וּמְכֻסֶּה מֵהַצַּד שֶׁל עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשָׁלֹשׁ יוּדִין שֶׁל סְגוֹלְתָא אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַזְרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים.

וּמֵהַצַּד שֶׁל עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה אֻמּוֹנַת יִשְׂרָאֵל. וְהָאֶבֶן

הָאַוָּזת הַזּוֹ י׳ בְּזָוִיּשְׁבּוֹן עֶשֶׂר, וְיֵשׁ לָהּ קוֹץ לְמַעְלָה וְקוֹץ לְמַטָּה, וּנְקֵדָה בָּאֶמְצַע, וְהַכֹּל אָזוֹד. וּמִשָּׁם קָרָא לְמוֹשֶׁה לָעֲמוֹד הָאֶמְצָעִי בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים. שֶׁמִּי שֶׁקּוֹרֵא בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים הַלָּלוּ לְעֹלַת כָּל הָעֲלוֹת, לֹא תָזוֹר תְּפִלָּתוֹ רֵיקָם.

וּכְשֶׁהוּא רוֹכֵב עַל אֶבֶן אַוָּזת, אֵין מְמַנָּה וְשַׁלִּיט שֶׁבַּשָּׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁעוֹמֵד לְפָנָיו הָאֶבֶן הַזּוֹ. שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן נֶאֱמַר בְּסמא״ל, (עובדיה א) אִם תַּגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר וְאִם בֵּין כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ וְגוֹ׳. וְכָךְ י׳ הַתַּזְוִיתוֹנָה עוֹלָה לִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, וּרְמוּזוֹת בָּאוֹת א׳, י׳ לְמַעְלָה וְיו״ לְמַטָּה. וְזָכְמָה בָּרֹאשׁ וְזָכְמָה בַּסּוֹף. ו׳ כְּרִיכָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

קוֹם טֹל הָאֶבֶן, וּכְרֹךְ אוֹתָהּ בְּאוֹתוֹ הַזּוּט שֶׁל זַרְקָא, שֶׁהוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם, בַּעְלָה, וַדַּאי וא״ו אֲרֻכָּה, שֶׁאִם אֵין אָדָם כּוֹרֵךְ אוֹתָהּ בְּהּ׳ י׳ בָּאֲבָנִים בְּרֹאשׁ הַטַּבַּעַת, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר תִּהְיֶה מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּטַבַּעַת זֹאת. וּבָרְצוֹעָה, שֶׁהִיא קָשֶׁר תְּפִלִּין תְּפִלָּה שֶׁל יָד, שֶׁהִיא כְּרוּכָה בָּאֶצְבַּע, לֹא מִסְתַּלֶּקֶת. וּכְשֶׁהִיא כְּרוּכָה עַל הָרֹאשׁ שֶׁל אוֹת ו׳, נִקְרֵאת כֶּתֶר שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה. וּבִשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר, כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר עוֹבֵר.

הִיא אֶבֶן מְכֻלֶּלֶת וּמְעֻטֶּרֶת עַל כָּל הָאוֹתִיּוֹת, הִיא עֲטָרָה עַל כָּל רֹאשׁ שֶׁל צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה, אֶלָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וַעֲטָרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם, וְהִיא כֶּתֶר תּוֹרָה וְכֶתֶר כְּהֻנָּה וְכֶתֶר מַלְכוּת בִּשְׁלֹשׁ פָּנִים שֶׁל שִׁי״ן. מִמּוֹשֶׁה נוֹדָע בְּשִׁמְךָ, רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן. בִּשְׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת הִתְעַטְּרָתָ לִהְיוֹת כֶּתֶר עַל רֹאשׁ כָּל הַכֹּהֲנִים וּלְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים הִתְעַטְּרָתָ עַל כֻּלָּם.

וּכְשֶׁעָלְתָה בְּמִזְּשָׁבָּה הָאֶבֶן הָאַוָּזת כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁהֵן יו״ד ה״א וא״ו ה״א, הַמִּזְּשָׁבָּה וַדַּאי הִיא זָכְמָה מ״ה זוש״ב, וְתִמְצָא אוֹתָהּ שָׁם. וּמִצַּד שֶׁל הַכֶּתֶר נִקְרֵאת כֶּתֶר, וּבָהּ עָלוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִזְּשָׁבָּה. שֶׁמִּזְּשָׁבָּה נֶעֱשְׂתָה לוֹ מֶרְכָּבָה, וּכְשֶׁעוֹלָה לְעֹלַת כָּל הָעֲלִיּוֹנִים נַעֲשֵׂית כֶּתֶר בְּלִי שְׁתוּף, שֶׁנִּכְלֶלֶת

לִהְיוֹת מְרֻכָּבָה לְאוֹתוֹ שֶׁאֵין לוֹ זְשִׁבּוֹן וְשִׁתּוּף.

וּכְשֶׁיֵּשׁ בְּיִשְׂרָאֵל מַשְׂכִּילִים, וְזוֹרְקִים אוֹתוֹ בְּדִבּוּר שֶׁל תְּפִלּוֹת בַּמַּקְלֵעַ שֶׁלָּהֶם, וּמַעֲלִים אוֹתָהּ בְּמַזְשָׁבָה עַד אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהוּא עַל הַכִּסֵּא, מִיָּד נַעֲנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים צא) כִּי יָדַע שְׁמִ"י, שֵׁם י' הַכִּסֵּא שֶׁל זַרְקָא. יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי וְגוֹ'. בְּאוֹתוֹ הַזּוּט שֶׁהוּא כְּרִיכָה שָׁלָה, שֶׁבּוֹ צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ אוֹתָהּ, עַד שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ עַד עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, וְיוֹרֵד בָּהּ לְקַבֵּל תְּפִלּוֹתֵיהֶם.

אַשְׁרֵיו מִי שֶׁמַּעֲלֶה שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת אֵלּוּ בְּשָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת שֶׁל סְגוֹלְתָּא, שֶׁמֵּהֶם נִמְשְׁכוּ שָׁלֹשׁ טִפּוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה מוֹזִים עֶלְיוֹנִים. שֶׁכְּשֶׁאָדָם נִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ זֶרַע, אֵלּוּ הַטִּפּוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ הֵן מִיָּפֵי הַיָּפִי שֶׁל הַמּוֹזֵ הַמְּבֻזָּר מִן הַכֹּל. כָּךְ כְּמוֹ זֶה, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִישׁ בָּאָדָם שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, שֶׁהֵם נְשָׁמָה וְרוּזַ וְנֶפֶשׁ, מִיָּפֵי הַיָּפִי שֶׁלּוֹ, נוֹתֵן אוֹתָם שֶׁהֵם מִשְׁלֹשׁ י י י שֶׁל סְגוֹלְתָּא שֶׁנִּרְמְזוּ בַּשֵּׁם יו"ד ה"י וא"ו ה"י. וּמְשׁוּם זֶה אָמַר לָהֶם (דברים כו) וּבָךְ בָּזַר ה' לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיֵּצְאוּ הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִפִּי הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יָרְדָה שְׁכִינָה וְנָשְׁקָה אוֹתוֹ, וְכָל אוֹתָם רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת בֵּרְכוּ אוֹתוֹ, וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן בֵּרַךְ אוֹתוֹ וְנָשַׁק אוֹתוֹ. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן זָקֵן אֶזְדּ הִזְדַּמֵּן אֵלָיו. פָּתַח וְאָמַר, נַשְּׁקוּ בַּר, שֶׁהוּא סֹלֶת נְקִיָּה, טָפָה קְדוֹשָׁה זוֹ שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁנִּתְּנָה לָנוּ עַל יָדוֹ, שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ פְּסֹלֶת שֶׁל מוּץ וְתֶבֶן. שֶׁמִּי שֶׁאֵין פְּסֹלֶת בִּנְשָׁמָתוֹ, הוּא בֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ. שֶׁיֵּשׁ בֵּן מֵאוֹתָהּ זִטָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הָאֵילָן שֶׁאָכַל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה זִטָּה.

זִ"ט מוּץ וְתֶבֶן, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ אָמַר דָּוִד (תהלים נא) הֵן בְּעָוֹן זוּלְתִּי וְגוֹ'. וּבִזְמַן שֶׁהָאוֹת ה', שֶׁהִיא זַמְשָׁה מִינֵי לָזֻם, הִיא בְּכִסּוּי דָּרָה בֵּין (הָרוֹדָפִים אַזְרֵיהָ) הָרְשָׁעִים בַּגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶם (תהלים א) לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמּוֹץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּזַ – י' שֶׁהִיא מַעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, לֹא מִתְזַבֶּרֶת עִמּוֹ.

וּמִשּׁוּם זֶה מִין וְתֶבֶן פָּטוּרִים מִן הַמַּעֲשֵׂר, וּמִשּׁוּם זֶה נַעֲשָׂקוּ בַּר. נַעֲשָׂקוּ בַּר, שֶׁהַשְּׁפָתַיִם הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁל הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שֶׁהֵם הַהַשְׁקָאָה שֶׁלָּהֶם בִּשְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת, שֶׁהֵם לִמּוּדֵי ה׳. וְהַצַּדִּיק הוּא לְשׁוֹן לִמּוּדִים, הוּא לָשׁוֹן לְמַעְלָה, וְאוֹת בְּרִית לְמַטָּה.

וְעוֹד נַעֲשָׂקוּ בַּר, בַּשְּׂפָתַיִם הָעֶלְיוֹנוֹת הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּךְ עוֹלָה שְׁכִינָה לְזֶשְׁבּוֹן שָׁפָ״ה. הַזּוּט שֶׁסּוֹבֵב אוֹתָהּ הוּא אוֹתָהּ כְּרִיכָה, הַזּוּט שֶׁל זֶרֶא שֶׁמַּקִּיף אֶת הַשָּׂפָה הוּא זוּט שֶׁל זֶסֶד, וְהוּא זוּט שֶׁל זָהָב. וְהוּא גַּו יָרֵק מֵהַצַּד שֶׁל תְּשׁוּבָה שֶׁסּוֹבֵב כָּל הָעוֹלָם. שְׁלֹשָׁה זוּטִים הֵם לְמַעְלָה שֶׁסּוֹבְבִים אֶת בַּת הָעַיִן, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שיר ז) עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּזֶשְׁבּוֹן עַל שַׁעַר בַּת רַבִּים. מַה זֶּה בַּת רַבִּים? בַּת עַיִן אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים הֵם שֶׁל הָעַיִן. עַיִן הַמַּיִם שֶׁאֵין לָהּ הֶפְסֵק, עֵין הַמַּיִם. וּמִשָּׁם נַעֲשָׂקוּ בַּר לְהָאִיר עוֹלָמוֹת בְּסוֹדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן קָם אוֹתוֹ זָקֵן וְנָטַל מַקְלֵעַ בְּיָדוֹ. פָּתַח וְאָמַר, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עַד עַכְשָׁו הָיָה מַקְלֵעַ בְּיָדְךָ, מִכָּאן וְאֵילָךְ הֲרֵי הִתְעַלִּיתָ בָּעֶלְיוֹנִים, שְׁמֹר עַצְמְךָ מֵהָאָבְנִים שֶׁלָּהּ. שֶׁהֲרֵי בְּפִי הַצַּדִּיקִים הִיא מִתְעַלָּה בַּהִתְפַּלּוֹת שֶׁלָּהֶם אֶל בַּעְלָהּ. וּבַמַּעֲשִׂים שֶׁלָּהֶם שֶׁל הָאָבֶן הַזּוֹ, כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה הִיא אֶבֶן בּוֹזָן, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים יא) ה׳ צַדִּיק יִבְחָן. וּבָהּ נִתְנַסּוּ הָאָבוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר (תהלים קיז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים, שֶׁהֵם הָאָבוֹת.

וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה, יוֹרֶדֶת כְּמוֹ זֶה: הוה״י. וּכְשֶׁעוֹלָה, נֶאֱמַר בָּהּ אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. כְּמוֹ זֶה יהו״ה. בָּהּ נִתְנַסָּה אַבְרָהָם בַּעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת. וּבִזְמַן שֶׁנִּתְנַסָּה בָּהּ אָדָם, הוּא מֵנָמְךָ. וְאַזַּר שֶׁעוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ, הִיא מִתְעַלָּה בּוֹ לְבַעְלָהּ שֶׁהוּא יהו״ה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְעַלָּה אָדָם עַל כָּל אוֹתָן הַדְּרָגוֹת וּמְמַנִּים שֶׁהִתְנַסָּה בָּהֶם אָדָם. וּכְשֶׁרוֹאָה סמא״ל שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ רְשׁוּת עַל צַדִּיק לִהְיוֹת לוֹ נִסָּיוֹן, וְרוֹאֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּקִיּוּם, הוּא אוֹמֵר (אסתר ה) וְכָל זֶה אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי. וְאִם תֹּאמַר

שֶׁעַל מֶרְדְּכַי אָמַר לוֹ הָמָן – וַדַּאי הָמָן דְּגִמְא שֶׁל סמא"ל הָיָה לוֹ, שֶׁבּוֹ הִתְלַבֵּשׁ, וַעֲשָׂרָה כְּתָרִים תַּזְהִרוֹנִים הִתְלַבְּשׁוּ בַּעֲשָׂרָה בָּנָיו. וּמִשּׁוּם שֶׁעָמַד מָרְדְּכַי בַּנִּסָּיוֹן, נָתַן אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּיָדוֹ. עַל אַוָּזַת כַּמָּה וְכַמָּה מִי שֶׁהִתְנַסָּה בִּשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת.

מִשּׁוּם שֶׁיּוֹרְדִים עָלָיו עֶשֶׂר סְגֻלּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם שֶׁל הַכֶּתֶר, שֶׁהֵן יו"ד ה"י וא"ו ה"י, שֶׁהֵם סְפִירוֹת מִלְאוֹת בַּסְּגֻלּוֹת, שֶׁסּוֹבְבִים אֶת הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה. וְזֶהוּ הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּיוֹם שַׂבַּת בַּקְּדֻשָּׁה כֶּתֶר יִתְּנוּ לְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ. מִי ה' אֱלֹהֵינוּ? הָאַבָּא וְאִמָּא שֶׁבּוֹ מַכְתִּירִים אֶת הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וְהַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא קְדֻשָּׁה. וְנֶאֱמַר בָּהּ קְדֻשָּׁה לְךָ יְשַׁלֵּשׁוּ. וְהֵם קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, ה' צְבָאוֹת. מִי הַצְּבָאוֹת? נֵצַח וְהוֹד. מְלֹא כָל – זֶה צַדִּיק, בּוֹ מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, שֶׁהִיא שְׁכִינָה.

וּמִי שֶׁהוּא מִשְּׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, לֹא צָרִיךְ לְהִתְנַסּוֹת. שֶׁמִּי שֶׁהוּא מִגְּזָעוֹ וּמִשָּׁרְשׁוֹ, אֵין בּוֹ סָפֵק שֶׁעוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן. וְאִם תֹּאמַר שֶׁאַבְרָהָם לֹא הִתְנַסָּה בַּשֵּׁם שֶׁל הַכֶּתֶר, אֶלָּא בְּמִדַּת חֶסֶד, וְיִצְחָק בְּמִדַּת גְּבוּרָה, וְיַעֲקֹב בְּמִדַּת תִּפְאֶרֶת, וְהַשְּׁכִינָה מִשְּׁלֹשֶׁת הַצְּדָדִים הַלָּלוּ נִקְרֵאת לָהֶם אֶבֶן בֹּזֶן – יָפָה הוּא, וּמִי שֶׁיִּתְנַסֶּה דְּבוּר בְּעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁסּוֹבְבוֹת אֶת הַכֶּתֶר. (שָׁם לֹא הִתְנַסּוּ) וְכֵיוָן שֶׁכָּךְ, הוּא יָכוֹל לְהִתְנַסּוֹת.

וּמִי שֶׁיִּתְנַסֶּה שָׁם, אֵין סוֹף לְנִסְיוֹנוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) מָה אַעִידֵךְ מָה אֲדַמֶּה לָךְ. שֶׁלֹּא יָכוֹל לְהִתְדַּמּוֹת הַנִּסָּיוֹן שֶׁלְּךָ לְמָ"ה, שֶׁהוּא יו"ד ה"א וא"ו בְּשִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת. ה"א בַּמַּלְכוּת, אַוָּזַר שֶׁנִּסְיוֹנְךָ בָּאֵין סוֹף, (שָׁם) כִּי גָדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ מִי יִרְפָּא לָךְ. אוֹתוֹ שֶׁהוּא מַפָּלָא וּמְכֻסֶּה, וּבוֹ תִּתְעַלֶּה לְא"ם, כְּמוֹ שֶׁהַשֶּׁבֶר שֶׁלְּךָ אֵין לוֹ סוֹף. וְכֵעֵת, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, טֹל אֶבֶן אֵלֶיךָ, שֶׁאַתָּה יָכוֹל לְסַבֵּל אוֹתָהּ, וְיֵשׁ לְךָ כֹּזֶז.

וְאִם תֹּאמַר שֶׁאַתָּה לְבַדְּךָ הוּא שֶׁזָּרַקְתָּ אוֹתָהּ – לֹא! אֶלָּא אַפָּלוּ לָאָבוֹת וּלְכָל הַמַּזָּלוֹת שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁמְּקַנְּנוֹת עִמְּךָ בִּדְיוּקְנְךָ, כְּמוֹ רוֹעֶה נֶאֱמָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ

שְׁנֵי פַּרְצוּפִים, אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה, כְּנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַמֶּרְכָּבָה הַתַּחְתּוֹנָה, וּבְשִׁבְילָם נֶאֱמַר (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים. בְּצַלְמוֹ, בַּדִּיּוּקָן שֶׁלְּמַעְלָה. בְּצֶלֶם אֱלֹהִים, הַדִּיּוּקָן לְמַטָּה. וּמְשׁוּם זֶה כָּפַל שְׁמוֹ פַּעֲמַיִם מֹשֶׁ"ה מֹשֶׁ"ה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה. וּכְמוֹ שֶׁכּוֹלֵל הַפַּרְצוּפִים שֶׁל בְּרִיאָה, כָּךְ כְּלוּלִים בּוֹ הַפַּרְצוּפִים שֶׁל אֲצִילוּת.

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: זָקֵן זָקֵן, יָדַעְתִּי בְּךָ שֶׁאַתָּה הוּא מֵהַצַּד שֶׁל הַזָּקֵן הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה. וְאֶת הָאֶבֶן הַזּוֹ שֶׁלְּךָ אָנוּ מְקַבְּלִים אוֹתָהּ בְּרָצוֹן שֶׁאֵין סוֹף וְתַכְלִית לַנִּסְיוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, בְּשֶׁבִיל כְּבוֹד הַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְהַזְוִיר לָהּ סְגוֹלְתָּא לִשְׁרוֹת עָלֶיךָ, וּכְדֵי שֶׁיִּשְׂרֶה עָלָיו עִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים.

אָמַר אוֹתוֹ הַזָּקֵן: הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, יו"ד ה"י וא"ו ה"י הֵם עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת, וְזֶשְׁבּוֹנוֹ שִׁשִּׁים וְשֶׁלֹּשׁ, וּבוֹ נוֹטֵל נְקֻמָּה מִגַּ"ס רוּזַ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי נָאָה נָאָה. מְשׁוּם שֶׁמְּמֻנּוּ בָּאִים הָעֲרֵבוּב הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (תהלים נג) כֻּלּוֹ סָג יַזְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אֶחָד. וְעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת עִם ס"ג הֵם ג"ע, וְזֶהוּ שְׁלַזּ"ז נָא יָדְךָ. וְג"ע בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ. וְהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אַזַּר שֶׁקִּבַּלְתֶּם אֶת הָאֶבֶן הַזּוֹ, טְלוּ אוֹתָהּ אֲלֵיכֶם, שֶׁלֹּא תָּזוּז מִכֶּם, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים סזז) אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמַּשְׁכִּיב אֶת הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה בֵּין שִׂפְתוֹתָיו, וּבְשִׁבִילָהּ נֶאֱמַר (שם) אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם. אַל תִּקְרֵי אִם אֶלָּא אֵם.

וּשְׁתַּיִם הֵן, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה וְהָאֵם הַתַּחְתּוֹנָה. הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (דברים כב) שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח, שְׁנֵי שִׁלּוּחִים, כְּנֶגְדָּם נֶאֱמַר (רות א) וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶן. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמַּשְׁכִּיב אוֹתָם בְּשִׁפְתוֹתָיו בְּתְפָלָה, בְּתוֹרָה, בִּקְרִיאַת שְׁמַע, בִּתְפִלַּת הַשְׁכִּיבֵנוּ, שֶׁשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַשְׁכִּיבֵנוּ אָבִינוּ לְשָׁלוֹם וְגוֹ'. וְעַל הַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר וּפְרֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ. שְׁנֵי שְׁלוּמוֹת, אֶחָד כְּנֶגֶד הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, וְאֶחָד כְּנֶגֶד

הַשְׁכִינָה הַתַּזְהוֹתָה. אֲזַוד הוּא בַּעַל הַבַּיִת, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר הַשְׁכִּיבֵנוּ אָבִינוּ לְשָׁלוֹם, וְזֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְהַשֵּׁנִי הוּא אוֹרְזַז. עַל שְׁנֵיהֶם נֶאֱמַר, בַּעַל הַבַּיִת בּוֹצֵעַ, וְהָאוֹרְזַז מְבָרֵךְ.

וּמֵהַצַּד שֶׁל אוֹרְזַז נִקְרֵאת הַשְׁכִינָה מְלוֹן אוֹרְזִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְחִים. וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר וַיָּלֶן שָׁם. וְלָמָּה? כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ. שֶׁהִתְכַּנֵּס מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים פד) כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה׳ אֱלֹהִים. וְנִשְׁאֶרֶת הַשְׁכִינָה בַּזַּוַשְׁכָּה בַּגָּלוּת.

וּמֵהַצַּד שֶׁל נֶצַח וְהוֹד נִקְרֵאת נְבוּאָה, וּמֵהַצַּד שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ אֵל אֱלֹהִים ה׳, שֶׁהֵם הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, נִקְרֵאת גְּדֻלָּה גְּבוּרָה תִּפְאֶרֶת. וּבִשְׁלֹשֶׁת הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ הִיא מְעִידָה עַל הַוָּיָתוֹ וֵאלָהוּתוֹ וִיכָלְתּוֹ עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת.

וּמֵהַצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת אֵם תְּשׁוּבָה יֱהוֹ״ה, שֶׁמַּרְאֶה עַל כְּנוּי וַהֲוָיָה שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, בַּעַל כָּל הַכְּנוּיִים וְכָל הַהֲוָיוֹת. שֶׁכָּל הַכְּנוּיִים וְהַהֲוָיוֹת הֵם כְּנוּיִים לוֹ, וְהוּא אֵינוֹ כְּנוּי. וְהִיא נִקְרֵאת מָ״ה מֵהַצַּד שֶׁל זָכְמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) מָה ה׳ אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה. שֶׁאִם אֵין זָכְמָה – אֵין יִרְאָה, וְאִם אֵין יִרְאָה – אֵין זָכְמָה. וּבָזֶה מָ״ה מֵעִיד עַל עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, כִּי לֹא יָדְעוּ מַ״ה הוּא.

וּמִצַּד שֶׁל הַזָּכְמָה הֵם הַנְּקֻדּוֹת. כְּמוֹ זֶה י׳, הַקּוֹץ שֶׁלְּמַטָּה וְהַקּוֹץ שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַנְּקֻדָּה שֶׁל הָאֶמְצַע מַרְאָה עַל כֶּתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁבּוֹ שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים י י י, וְהֵם רְמוּזִים בְּיו״ד ה״י וא״ו ה״י. וְכָל אוֹת מַרְאָה אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, שֶׁהֵן: יְבָרֶכְךָ יהו״ה, יָאֵר יהו״ה, יִשָּׂא יהו״ה, י״ב אוֹתִיּוֹת שֶׁתְּלוּיוֹת מִן י׳ יו״ד. וּבָהֶם אוֹתָם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת אַזַת. כְּמוֹ זֶה י׳ הַקּוֹץ לְמַעְלָה – אַזַת. וְהַקּוֹץ לְמַטָּה – שְׁתַּיִם. וּנְקֻדָּה שֶׁבָּאֶמְצַע – הֲגָה שָׁלֹשׁ. וְהָאוֹת י׳ בְּזַזְשְׁבּוֹנָהּ עֶשֶׂר. הֲגָה י״ג מִדּוֹת הָרַזְמִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר וַהֲלֹא בְּמַאֲמָר אֶזַד יָכוֹל לְהִבָּרְאוֹת?

וּמִצַּד שֶׁל הַנְּקֻדּוֹת נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה בַּת קוֹל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ, כְּמוֹ זֶה . וּמֵהַצַּד שֶׁל הַטְּעָמִים נִקְרֵאת הַשְּׁכִינָה מַזָּלוֹ שֶׁבָּה, כְּמוֹ זֶה . וְהַכֹּל נִרְמָז בָּאוֹת אָלֶף. בָּהּ נִרְמְזוּ הַטְּעָמִים לְמַעְלָה, וְהַנְּקֻדּוֹת לְמַטָּה, הָאוֹתִיּוֹת בָּאֶמְצַע, וְהַכֹּל הוּא עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, עֶשְׂרֶת הַדִּבְּרוֹת, וְשִׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְהֵם כ"ו כְּזֶשְׁבּוֹן יהו"ה, שֶׁכּוֹלֵל טְעָמִים וּנְקֻדּוֹת וְאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ זֶה יהו"ה, וְאוֹתָם טְעָמִים וּנְקֻדּוֹת מַיִם עֶלְיוֹנִים, כְּמוֹ זֶה . מַיִם נְקֵבִיִּים כְּמוֹ זֶה .

הָרָקִיעַ שֶׁל הָאֶמְצַע כּוֹלֵל כָּל הָאוֹתִיּוֹת. בְּשֶׁבִּילוֹ נֶאֱמַר (בראשית א) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וְיִהְיֶה מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם. רָקִיעַ בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת עִקָּר, וְזֶהוּ עִקַּר הָאֱמוּנָה. וְעָלָיו נֶאֱמַר (יחזקאל א) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ, שֶׁהוּא הָרָקִיעַ שֶׁבְּכֻתָּר עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא מֻרְכָּבָה לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עִקַּר הָאֱמוּנָה, עִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים טָמִיר וְנָעוּז.

וְעוֹד, הַשְּׁכִינָה מִצַּד הַנְּקֻדּוֹת הִיא בִּתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הֲדוֹם רַגְלָיו. וּמֵהַצַּד שֶׁל הַטְּעָמִים נִקְרֵאת אֵשֶׁת זִיל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ. וּבַצְּרוּפִים וְהַהֲוָיוֹת נוֹדַעַת בַּת הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ זֶה הוה"י. מִצַּד הַזֶּה הִיא הֲדוֹם רַגְלָיו.

וּמִצַּד שֶׁל יהו"ה נִקְרֵאת פַּרְצוּף וְנִקְרֵאת פָּנָיו. וּמֵהַצַּד שֶׁל שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֵם פַּרְצוּף וְנָבָ, נִקְרֵאת א. בְּרֹאשׁ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה הִיא רֹאשׁ, וּבַנְּקֻדָּה הַתַּזְוִתוֹנָה הִיא סוֹף. וְסוֹד הַדָּבָר, זָכְמָה בָּרֹאשׁ וְזָכְמָה בַּסּוֹף. בִּשְׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ מַרְאֶה עַל עִלַּת הָעִלּוֹת, שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן וְאַזְרוֹן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מד) אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַזְרוֹן.

וא"ו בָּאֶמְצַע שֶׁל שְׁתֵּי יוּדִי"ם מַרְאֶה עַל עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים שֶׁאֵין אֱלוֹהַּ זוּלָתוֹ מִמֶּנּוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים. וּמִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה כְּלוּלָה מֵהָעֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם מ) לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. לְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים בַּשְּׁכִינָה נִקְרָאוּ, שֶׁנִּקְרֵאת שֵׁם, שֶׁבְּשֶׁבִּילוֹ אָמַר לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (שמות לג) וְאֵדָעֲךָ בְּשֵׁם.

אִישׁ לֹא נֶעְדָּר מִכָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים שֶׁלֹּא נִקְרֵאת בָּהֶם. בָּעֶלְיוֹנִים

– הֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁנִּקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל כָּל סְפֵירָה וּסְפֵירָה, בַּהֲוָיָתָהּ, בְּנִקְדָּתָהּ, וּבַשֵּׁמוֹת שֶׁל כָּל הַכִּנּוּיִים. וְנִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל הַתַּוְוִתּוֹנִים – כִּסֵּא, שָׂרָף, מַלְאָךְ, אוֹפַן. כִּסֵּא, (תהלים קג) ה׳ בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ. מַה זֶּה שָׁמַיִם? זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וּמְשׁוֹם זֶה סָמַךְ לוֹ (שם) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה.

מִצַּד שֶׁל הַשָּׁמַיִם נִקְרֵאת שָׁמַיְמָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית טו) הַבֶּט נָא הַשָּׁמַיְמָה. וּכְמוֹ שֶׁהִיא נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּוְוִתּוֹנִים, כָּךְ נִקְרָא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּוְוִתּוֹנִים, שֶׁהִיא (בְּכָל אַוַּת כְּמִדָּתוֹ) מִדָּתוֹ, וְהִיא שִׁעוּר קוֹמָתוֹ.

וְנִקְרֵאת שָׂרָף, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו) וַיָּעָף אֵלַי אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים. כְּמוֹ שֶׁמַּלְאָךְ שֶׁנִּקְרָא שָׂרָף וְנִקְרֵאת מַלְאָךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מח) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע. וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים. וּמַלְאַךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעָם.

וְנִקְרֵאת מַלְאָךְ עַל שֵׁם מטטרו״ן, כְּשֶׁהִיא עוֹשָׂה בּוֹ אֶת שְׁלִיחוּתוֹ שֶׁל בַּעְלָהּ. וְנִקְרֵאת אוֹפַן עַל שֵׁם סנדלפו״ן, כְּשֶׁשִּׁלְטוֹנָהּ בּוֹ עַל הַתַּוְוִתּוֹנִים. וְנִקְרֵאת מֶרְכָּבָה עַל שֵׁם אַרְבַּע זִיוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלְּמַטָּה כְּשֶׁשִּׁלְטוֹנָהּ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ (תהלים קג) וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. נִקְרֵאת דְּמוּת אָדָם, דְּמוּת אַרְיֵה, דְּמוּת שׁוֹר, דְּמוּת נָשֶׁר בָּהֶם. וּבְאֵלּוּ הַדְּמְיוֹנוֹת נִרְאֵית לַתַּוְוִתּוֹנִים, שֶׁהֵם עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה.

וְיֵשׁ נְבִיאִים שֶׁהֵם מֵהַמֶּרְכָּבָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנִּקְרְאוּ בָּנִים. כְּמוֹ וְהָ מִי שָׂיַרְא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שׁוֹרֶה י׳ בְּלִבּוֹ. וּמִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, שׁוֹרֶה ה׳ בְּמוֹז. וְעַל שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ נֶאֱמַר (דברים כט) הַנִּסְתָּרֹת לַה׳ אֱלֹהֵינוּ. שֶׁמִּי שָׂיַרְא מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹ שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ, נִסְתָּר הוּא מִבְּנֵי אָדָם, וְהַנִּגְלוֹת הֵן ו״ה. מִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, שׁוֹרֶה ו׳ בְּפִיו. וּמִי שֶׁעוֹסֵק בְּמִצְוָה, שׁוֹרֶה ה׳ בְּמַאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרָיו.

וּמִצְוָה כְּלוֹלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁהַצִּיצִית שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (במדבר טו)

וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית, וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַפָּוְזוֹת לֹא יְפָוְזוֹת מִשִּׁבְעָה, וְכָל הַמּוֹסִיף לֹא יוֹסִיף עַל שִׁלְשָׁה עָשָׂר. וְהֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר בֵּין קְשָׁרִים וְזִלְיוֹת לְכָל צַד – עוֹלִים שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם.

עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה טז) וְהוּכַן בַּחֶסֶד כִּסֵּא. וְסָ"ד בְּגִימַטְרִיָא שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם. וְהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אָמַר, כָּל מִי שֶׁמֵּנִיזוֹ תְּפָלִין וְצִיצִית, כְּאִלּוּ מְקַיֵּם תַּרְיַ"ג מִצְוֹות שֶׁל הַתּוֹרָה. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא בְּצִיצִית כְּאִלּוּ מְתַקֵּן כִּסֵּא לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בַּתְּפָלִין, שֶׁהֵם שֵׁם יהו"ה, כְּאִלּוּ הוֹרִיד יהו"ה עַל כִּסֵּא.

אִם כָּךְ, לָמָּה נֶאֱמַר אֵין זָבוּשׁ מַתִּיר עַצְמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים? אֶלָּא וַדַּאי שְׁנֵי סוּדוֹת עֶלְיוֹנִים כָּאן, אֶחָד שֶׁל גְּאֻלַּת הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְּׁכִינָה, וְהָאָב וְהָאֵם שֶׁהֵם יהו"ה, אֵין תְּלוּיָה אֶלָּא בְּעִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁהוּא מֻפְלָא וּמְכֻסֶּה בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן. וְאֶחָד שֶׁמֵּהַצַּד שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינוֹ זָבוּשׁ וְאָסוּר בַּגָּלוּת, אֶלָּא הוּא אָסוּר וְזָבוּשׁ עִמָּהֶם בְּאַהֲבָה, קָשׁוּר עִמָּהֶם בַּזִּבִּיבוּת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית מד) וַנַּפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ. זָבוּשׁ עִמָּהֶם בַּכֶּסֶא שֶׁמִּתַּקְנִים לוֹ וּבַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ בְּכַמָּה שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת שֶׁיּוֹרְדִים עֲלֵיהֶם כַּמָּה מְזֻנּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יחזקאל א) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם.

וּבִישִׁתַּבַּח בָּאִים הַשָּׂרָפִים, יוֹרְדִים אֵלָיו בְּכַמָּה מְזֻנּוֹת, שֶׁהֵם שְׂרָפִים וְזַיּוֹת וְאוֹפַנִּים, וּבַתְּפִלָּה קוֹל דְּמָמָה דַקָּה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ (מלכים א' יט) וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְזָוָק מְפָרֵק הָרִים וְגוֹ'. שֶׁהַתְּפִלָּה בַּזִּוַּשַׁאי הִיא קוֹל דְּמָמָה דַקָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם בָּא הַמֶּלֶךְ, צָרִיךְ לַעֲמֹד בִּשְׁבִילוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת תְּפִלַּת עֲמִידָה. וּמִשּׁוּם זֶה זַ"י הָעוֹלָמִים, כּוֹלֵל זַ"י בְּרָכוֹת, בּוֹ מִתְיַחֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ. יאהדונהי שֶׁעוֹלֶה לְוָזְשְׁבּוֹן אָמֵן. וּבוֹ צָרִיךְ לִכְרֹעַ עַד שֶׁיִּתְפַּקְּקוּ זַ"י הַזִּלְיוֹת שֶׁבַּשִּׁדְרָה, וְכָךְ פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה.

וּבִשְׁלֹשׁ הָרִאשׁוֹנוֹת צָרִיךְ לְתַקֵּן אֶת שִׁבְזוֹ, לְהַכְנִיס לְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּהֵיכְלוֹ, שֶׁהִיא אֲדנ"י. שֶׁכָּךְ עוֹלֶה הֵיכ"ל כְּוָזְשְׁבּוֹן אֲדנ"י. אַזַר שֶׁנִּכְנָס לְשָׁם וִיבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה הַבְּרָכוֹת שֶׁהֵן ו"ו, אַזַר כָּךְ נוֹתְנִים לוֹ שְׁאֵלָתוֹ

בִּשְׁלֹשׁ הָאֲזֹרוֹנוֹת, שֶׁשָּׁם צְדִיק בֵּין שְׁתֵּי שְׂפָתַיִם לְשׁוֹן לִמּוּדִים, וּבוֹ הַשְׂכִּינָה הִיא קַבָּלָה. מֵהַצַּד שֶׁל הַצְּדִיקִים הַלָּלוּ הוּא אָסוּר וְזָבוּשׁ (שֶׁל הָאַהֲבָה), שֶׁמִּתְקַנְּאִים לוֹ כִּסֵּא עִם הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ, וְהַמִּזְנָגָה מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִת.

אֲבָל מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁקּוֹשֵׁר אוֹתָם בְּיֵצֶר הַטּוֹב לִהְיוֹת עֵזֶר עִמָּהֶם, וְקוֹשֵׁר אוֹתוֹ עִם יֵצֶר הָרָע כְּמוֹ זֶמּוֹר לְמַשְׂא תַּזְוִתֵיהֶם, וְזֶמּוֹר נוֹשֵׂא סְפָרִים. מֵהַצַּד שֶׁל בֵּינוֹנִים הוּא אָסוּר וְזָבוּשׁ בַּגָּלוּת, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בִּימוֹת הַזֹּהַר, הֱיֵה כְּשׁוֹר לַזֶּרֶשׁ וְכַזֶּמּוֹר לְמַשָּׂאוֹי. בָּרְשָׁעִים נֶאֱמַר (איכה א) נָתַנִי ה׳ בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם.

שֶׁרְצוּעוֹת הַתְּפִלִּין הֵן כַּזְּבָלִים לְקָרְנֵי סמא״ל, שׁוֹר מוּעָד שֶׁלֹּא יְכַלֶּה אוֹתָם, וּתְפִלָּה שֶׁל יָד קוֹשֵׁר לְרַגְלָיו. וּמִי שֶׁלֹּא מֵנִיזַז תְּפִלִּין, עָלָיו נֶאֱמַר מִשּׁוֹר מוּעָד הַרְוֵזֵק מִמֶּנּוּ כִּמְלֹא עֵינָיו, שֶׁמִּמֶּנּוּ תְּלוּיִים אֲבוֹת נְזִיקִין, צִיצִית מַשְׂאוֹי עַל זֶמּוֹר נוֹאַף. נָזוּשׁ, בִּשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר אֲפָלוּ נָזוּשׁ כָּרוּחַ עַל עֲקֵבוֹ לֹא יַפְסִיק.

וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי תְּפִלִּין הֵם כְּהֵיכָל לְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. מִי הַהֵיכָל הַזֶּה? אַדנ״י, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה כְּזֶשְׁבּוֹן הֵיכ״ל. וְאוֹתָן אַרְבַּע פָּרְשִׁיּוֹת אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל יהו״ה, כְּמוֹ פָּנֵי הַזַּיִת. וּבָתִּים אַרְבָּעָה כְּנֶגֶד כַּנְפֵי הַזַּיִת, וְהֵם כְּמוֹ הַנְּקֻדּוֹת וְהָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן זָכָר וּנְקֵבָה.

שְׁתֵּי רְצוּעוֹת כְּנֶגֶד כַּנְפֵי יוֹנָה, רְצוּעָה שֶׁל יָד לְקַשֵּׁר אוֹתָהּ, וְזוֹ הַשְׂכִּינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ יוֹנָתִי. וּשְׁנַיִם הֵם הַיּוֹנִים – זָכָר וּנְקֵבָה. מִי שֶׁרוֹצֶה לָצוּד אוֹתוֹ צֵידָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם, נוֹטֵל הַנְּקֵבָה וְקוֹשֵׁר אוֹתָהּ עִמּוֹ, וּמִיָּד יִקְרָא לַזָּכָר וְיָבֹא. וְכָךְ צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לִטֹּל יוֹנָה קְדוֹשָׁה מִצְוָה הַשְׂכִּינָה, לְקַשֵּׁר אוֹתָהּ בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, וּמִיָּד יִקְרָא לְבַעְלָהּ, שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ לִקְרֹא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בְּקוֹל עִם מִצְוַת תְּפִלִּין. וּמִיָּד כְּשֶׁיּוֹרֵד אֵלֶיהָ, צְרִיךְ לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ עִמָּהּ לִהְיוֹת זָבוּשׁ עִמָּהּ בִּרְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה (יוזקאל כד) פְּאֵרְךָ זָבוּשׁ עָלֶיךָ. אֵלּוּ תְּפִלִּין, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ לְעֵיל.

וּבְיָד שֶׁקּוֹשֵׁר אוֹתָם, צָרִיךְ לְיַחֵד אוֹתָם בְּיִחוּד שֶׁל אֶחָד, א״ז עִם ד׳, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵאַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל תְּפִלִּין, וְהִיא הָרְבִיעִית לְאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. ה׳ הָרְבִיעִית הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַשֵּׁם יהו״ה, וְהִיא הַקּוֹץ שֶׁל הָאוֹת דָּל״ת, עֲשִׁירִית לָא״ז, שֶׁהוּא תֵּשַׁע בְּזֶשְׁבּוֹן, וּבָהּ נִשְׁלָם לַעֲשָׂרָה. כְּמוֹ זֶה יו״ד ה״א וא״ו ה״א, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וּמְשׁוּם זֶה תִּקְּנוּ לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע בִּתְפִלִּין. וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמִּי שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלִי תְּפִלִּין, כְּאִלּוּ מֵעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר. וְהַקֶּשֶׁר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַשְׁכִינָה צַדִּיק, אוֹת שֶׁל תְּפִלִּין. וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁקּוֹשֵׁר אוֹתָם בּוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, מִי שֶׁשָּׁזוּ בֵּינָתַיִם – עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ.

וּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ הוּא תְּפִלִּין, הָאֵם שֶׁמְּעַטֶּרֶת אוֹתוֹ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עָלֶיהָ נֶאֱמַר וּבְזְרוֹעַ עֻזּוֹ. כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, (ישעיה סב) נִשְׁבַּע ה׳ בִּימִינוֹ – זוֹ תּוֹרָה. וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ – אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ. גְּבוּרָה הוּא זְרוֹעַ שֶׁלּוֹ, וְהִיא עֻזּוֹ, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ. וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים, הוּא אֱלֹהֵינוּ, מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת שֶׁל רֹאשׁ וְכוּ׳, שֶׁכָּל אַזְנַת הִיא מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. מִצַּד הָאֵם אוֹתָם הַהֲוָיוֹת שֶׁבָּאֶמְצַע, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר. וּמְשׁוּם שֶׁלֹּא בְּקִיאִים אֵלּוּ שֶׁל הַדּוֹר הָאַוָזרוֹן, שָׂמִים שְׁנֵי זוּגוֹת תְּפִלִּין, מִסָּפֵק שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בַּסּוֹד הַזֶּה (שְׁנֵיהֶם נִצְרָכִים).

וְעוֹד, מִי שֶׁשָּׂם תְּפִלִּין כָּרָאוּי, זֶהוּ שֶׁמְּקַיֵּם הַמִּצְוָה בְּמַאֲמָרָהּ, וּכְמוֹ שֶׁצַּדִּיק הוּא אוֹת שֶׁאוֹזֵז בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, כָּךְ הוּא אוֹזֵז בִּשְׁנֵיהֶם בִּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה. וְנֶאֱמַר בַּתְּפִלִּין, שָׁזוּ בֵּינָתַיִם – עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ. וְנֶאֱמַר בַּתְּפִלָּה, וַאֲפִלּוּ נָזוּשׁ כָּרוּךְ עַל עֻקְבּוֹ לֹא יַפְסִיק. אַשְׁרֵי הַפֶּה שֶׁבַּתְּפִלָּה עוֹשֶׂה בּוֹ מִשְׁכָּב לַשְׁכִינָה, וְזֶהוּ (תהלים סזז) אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתַיִם, שֶׁבָּהֶן אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּוז, לְהַשְׁכִּיב בָּהֶם הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (דברים כב) וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל הָאֶפְרוֹזִים.

שֶׁבְּוַדַּאי שֶׁהִיא פּוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ עַל גּוֹזָלֶיהָ, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים

טוֹבִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ (לְבָרֵךְ) הַפּוֹרֵשׂ סֻכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ, נִמְצְאוּ בְּזִוּוּגֵי מִכָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם זֶה בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים שֶׁהִיא רוֹבֶצֶת עַל יִשְׂרָאֵל, אֵין לָהֶם פָּנַאי מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁבָּעוֹלָם. וּכְשֶׁיָּבֹאוּ יְמוֹת הַזּוֹל, נֶאֱמַר בּוֹ (שם) שַׁלְוַת תְּשַׁלַּוז אֶת הָאֹהֶל.

וּמַה יֵּשׁ בֵּין הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה לַתַּזְוִתּוֹנָה שֶׁהַכֹּל אָזוּד? אֶלָּא הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה הִיא כְּיוֹנָה, וְנֶאֱמַר בָּהּ (תהלים סז) כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף, צָרִיךְ לְכַסּוֹתָהּ, שֶׁהִיא יְרֵאָה וְפָנַאי נִמְצָא מִצָּדָהּ, מִשּׁוּם שֶׁנִּטְלָה מִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁשָּׁם סמא"ל לִתְבֹּעַ דִּינִים.

וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ לְכַסּוֹת אוֹתָהּ מִכַּמָּה בַּעֲלֵי דִּינִים שֶׁלֹּא מַכִּירִים אוֹתוֹ. וּבַמֶּה? בְּכֶסֶף, שֶׁהוּא יָמִין, שֶׁבְּגָלְלוֹ נֶאֱמַר, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד בַּיּוֹם. וּמִשּׁוּם זֶה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף לְרַשֵּׁם אוֹתָהּ מִצַּד הָרַחֲמִים, שֶׁלֹּא יַכִּירוּ בָהּ בַּעֲלֵי הַדִּין.

אֲבָל הָאֹהֶל הָעֶלְיוֹנָה הִיא כַּנָּשֶׁר, שֶׁלֹּא פּוֹזֶדֶת מִכָּל הָעוֹפוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַכְּנָפַיִם שֶׁלָּהּ הֵם מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, וּבְשִׁבְילָהּ נֶאֱמַר (דברים לב) כְּנָשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ, וְזוֹ יְרוּשָׁלַיִם. וְעָלָיו נֶאֱמַר (שם כב) כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר. שֶׁהַקֵּן שֶׁלָּהּ הִיא יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, וְקַן הַצִּפּוֹר יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה. אַשְׁרֵי הַפָּה שֶׁהוּא הַקֵּן שֶׁלָּהּ. אַשְׁרֵי הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה שֶׁהִיא קֵן שֶׁלָּהּ. אַשְׁרֵי הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא הַקֵּן שֶׁלָּהּ. שֶׁכְּשֶׁהִיא מְקַנֶּנֶת שָׁם, לֹא פּוֹזֶדֶת מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת נְשָׁמַת כָּל זַי. הִיא מְקַנֶּנֶת בִּתְפִלַּת הַשַּׁבָּת, וְצַדִּיק מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ נִקְרֵאת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, כְּשֶׁמְּזַוְּשִׁבִים הַיָּמִים מֵהָאֹהֶל הָעֶלְיוֹנָה, וְהִיא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל פָּסוּז, וְהַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל סֻכּוֹת. וְהַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה זַג שְׁמִינִי עֲצֶרֶת, וְהִיא יוֹם מַתַּן תּוֹרָה, וְהִיא יוֹם הַכִּפּוּרִים. כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁל כָּל הַשַּׁבָּתוֹת וְהַיָּמִים הַטּוֹבִים צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַפָּסוּק (ויקרא כג) אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם. מַה זֶּה

מוֹעֲדָם? הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וְצָרִיךְ לְהַכְלִיל בָּהּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת.

וּכְשֶׁהִיא עוֹלָה, הִיא עוֹלָה עַל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה (משלי כ) דֶּרֶךְ הַגֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. עוֹשֶׂה שָׁם דֶּרֶךְ וְלֹא נוֹדַעַת בּוֹ אֶלָּא לְבַעְלָהּ. וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ. אֶלָּא שֶׁמַּעֲלָה אוֹתוֹ עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ, תְּפִלִּין עַל הָרֹאשׁ. וּכְשֶׁעוֹלָה, כַּמָּה צְבָאוֹת עוֹלִים עִמָּהּ. וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת, כַּמָּה צְבָאוֹת יוֹרְדִים עִמָּהּ, וְנִקְרְאוּ נְשָׁמוֹת יְתֵרוֹת שֶׁיּוֹרְשִׁים הָעָם הַקָּדוֹשׁ, וּבָהֶם יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל מְנוּחָה בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים.

וְהַיּוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּכָל שִׁשָּׁת יְמֵי הַזּוֹל הוֹלֶכֶת נוֹדֶדֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וְאִם מוֹצֵאת צַדִּיק בָּעוֹלָם, נִדְבֶּקֶת בּוֹ. אִם לֹא, זוֹוֶרֶת לְקִנָּהּ וּמִתְזַוֶּגֶת שָׁם, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא קַן צִפּוֹר. וּמַה הוּא הַקֵּן שֶׁלָּהּ? מִטַּטְרוֹ"ן שֶׁשָּׁמוֹ שַׁדַּ"י, שֶׁהוּא שׁוֹמֵר הַשַּׁעַר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים קיז) זֶה הַשַּׁעַר לַה'.

וּמִשּׁוּם זֶה בַּמְּזוּזָה, שַׁדַּ"י מִבַּחוּץ וְיהוָה מִבְּפָנִים. שֶׁשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְאַרְבָּעָה מַלְאָכֵי זַבָּלָה הֵם כְּזֶשְׁבּוֹן יְמוֹת הַשָּׁנָה, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ וְסֵר אֶזֶד. וְהוּ יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאֵין לַשָּׂטָן שִׁלְטוֹן עָלָיו. הַשָּׂטָן כָּךְ עוֹלֶה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְאַרְבַּע. בַּמָּקוֹם שֶׁשָּׁם מְזוּזָה, אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהִתְקָרֵב, וּמִשּׁוּם זֶה (דברים יא) וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ. מְזוּזוֹת – זֶוֹ מָוֶת. וּמִשּׁוּם זֶה, כְּשֶׁלֹּא מוֹצֵאת מָקוֹם, זוֹוֶרֶת לְקִנָּהּ שֶׁהוּא מִטַּטְרוֹ"ן, שֶׁזְּשָׁבוֹנוֹ שַׁדַּ"י, שֶׁשָּׁם יהו"ה בַּעַל הַיּוֹנָה הַקְּדוֹשָׁה.

וּבְשַׁבָּת שֶׁשָּׁם צַדִּיק, וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַיְזוּד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ. וּכְשֶׁיֵּשׁ צַדִּיק לְמַטָּה, הוּא בַּמָּקוֹם שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא שַׁדַּי שֶׁלְּמַעְלָה, וּבוֹ מִתְיַזְּדֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְשָׁם מוֹצֵאת מְנוּחָה, וְלֹא הוֹלֶכֶת מִטַּלְטֶלֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמֵאֲתַר לַאֲתַר.

וּמִי הוּא הַצַּדִּיק שֶׁנִּדְבֶּקֶת בּוֹ? אוֹתוֹ שֶׁכָּלוּל מִכָּל הַמִּדּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְכֻלּוּ, כּוֹלֵל הַכֹּל. שֶׁכָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלְלוּ בּוֹ, שֶׁהוּא זָסִיד וְגוֹמֵל וְסֶד עִם הַשְּׁכִינָה, וְנוֹתֵן לָהּ תֹּקֶף בִּגְבוּרָה. וְכָךְ בְּכָל סְפִירָה

וּסְפִירָה נוֹתֶנֶת לָהּ תֹּקֶף. הִיא נִרְבֶּכֶת, וְלֹא תָּזוּז מִמְּנוּ בְּכָל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַשַּׁבָּת. וּבְשַׁבִּילוֹ נֶאֱמַר, עַל צַדִּיק אֱזָד הָעוֹלָם עוֹמֵד. הוּא הָעַמּוּד שֶׁנּוֹשֵׂא הַכֹּל, וּבוֹ כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְזָפָה בַּכֶּסֶף. הִיא מְכֻסָּה עָלָיו בִּכְנָפֶיהָ וּמְגִנָּה עָלָיו מִכָּל הַמְקַטְרְגִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וּבְשַׁבִּילוֹ נֶאֱמַר (תהלים נה) לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק. לֹא יְאֻנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן. לֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם. וּבוֹ נִרְאֵית הַקֶּשֶׁת שֶׁל נְאֻלָּה בֶּעָנָנִים מְאִירִים, וּמִיָּד (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם. וְלֹא תֵּצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים מִצַּד הַקֶּשֶׁת שֶׁהוּא עֶבֶד. וְעוֹד זַרְקָא. הִנֵּה אֱלִיָּהוּ יוֹרֵד וְכַמָּה מַזָּנוֹת עִמּוֹ שֶׁל מַלְאָכִים וּנְשָׁמוֹת.

פָּתַח וְאָמַר, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הִנֵּה כַּמָּה מַזָּנוֹת שֶׁל מַלְאֲכֵי זַבָּלָה שֶׁיּוֹרְדִים עַל הַצַּאן. אֱמוֹר לָרוֹעָה שֶׁיּוֹרֵק אֶבֶן מֵהַמִּקְלַעַ הַקָּדוֹשׁ עֲלֵיהֶם. נִרְמָז בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן כְּמוֹ זֶהּ: יו"ד ה"י וא"ו ה"י, שֶׁעוֹלֶה אֶהְיֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְהוּא אַשֶּׁ"ר רא"שׁ שֶׁאֶהְיֶ"ה אֶהְיֶ"ה הַכֹּל שֶׁל מ"ב, וְהוּא כּוֹלֵל עֶשֶׂר אֲמִירוֹת כְּמוֹ זֶהּ: אל"ף ה"א יו"ד ה"א. וְכַמָּה הֵן סְפִירוֹת פְּנִימִיּוֹת, וְכַמָּה סְפִירוֹת אֲזוֹרִיּוֹת, וְהֵן זוֹ עַל גַּב זוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם.

וּבְשַׁבִּילָם נֶאֱמַר וְכַמָּה פָּנִים לַפָּנִים הַנִּרְאִים, וְכַמָּה אֲזוֹרִיִּים לַאֲזוֹרִים שֶׁלֹּא נִרְאִים. וְאוֹתָם הַפְּנִימִיִּים הֵם: יו"ד ה"י וא"ו ה"י. יו"ד ה"י וי"ו ה"י. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אֲזוֹרִיִּים הֵם: י' י"ה יה"ו יהו"ה א א"ה אה"י אהי"ה. א' א"ד אד"נ אדנ"י. כְּשֶׁאוֹתָם פְּנִימִיִּים מִלְמַעְלָה כְּמוֹ הַטְּעָמִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, הֵם זְכָרִים. וּכְשֶׁהַפְּנִימִיִּים הֵם לְמַטָּה בְּשִׁבִּיל הַנְּקֻדּוֹת תַּזַּת הָאוֹתִיּוֹת, הֵם נְקֵבוֹת. וְכֻלָּם נוֹדָעִים בְּסוֹד זֶהּ. כְּשֶׁאֶהְיֶ"ה עַל יהו"ה הֵם נְקֵבָה.

כֶּתֶר יִתְּנוּ לְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ. וּבְכָל מָקוֹם הַכֶּתֶר הִיא אֵם, וּשְׁנֵיהֶם נִרְמָזוּ בַּשֵּׁם אֲדָנָ"י א' אֶהְיֶ"ה י' יהו"ה. וְכָךְ כְּשֶׁאדנ"י עַל יהו"ה, הַנְּקֵבָה הִיא בַּת. כְּמוֹ שֶׁטַּעֲמָהּ שֶׁל הַזָּכָר, כַּאֲשֶׁר הִיא מַקְדִּימָה אֶת טַעַם הַנְּקֵבָה, הִיא בַּת, וּכְשֶׁנְּקֵבָה מַקְדִּימָה אֶת הַזָּכָר, הוּא בֵּן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת

יהו"ה אֱלֹהֵי"ם אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

וּמִשּׁוּם זֶה עֶשֶׂר סְפִירוֹת מֵהַצַּד שֶׁל אֶהְיֶה מַתְחִילִים בְּאוֹת א', וְהוּא ב' כֶּתֶר כִּוְשִׁבּוֹן זַיִ"ן, וּמִתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ עֶשֶׂר הַוָיוֹת, וְהֵם הָיָה הָיָה אֶהְיֶה, כְּמוֹ שֶׁהָאוֹתִיוֹת שֶׁהֵן יְהוָ"ה מֶלֶךְ יְהוָ"ה מָלָךְ יְהוָ"ה יִמְלֹךְ. שֶׁהַנְּקֻדָּה שֶׁלָּהֶם הָוֶה הָיָה וְיִהְיֶה, שֶׁהַהֲוָיָה הַזּוֹ מְעִידָה עַל עֹלַת כָּל הָעֶלְיוֹנִים שֶׁהוּא הָיָה קֹדֶם כָּל הֲוָיָה, וְיִהְיֶה אַזַּר כָּל הֲוָיָה עַד אֵין סוֹף. וּמֵהַצַּד שֶׁל אדנ"י נִקְרָא אֵין, שֶׁנִּרְמָז בַּאדנָ"י, שֶׁמֵּעִיד עָלָיו שֶׁהוּא אַזָּרִית עַד אֵין סוֹף וְתַכְלִית. וְאָהֵי מֵעִיד עַל קַדְמוּתוֹ, שֶׁאֵין קַדְמוֹן עָלָיו, וְסִימָנְךָ שֶׁאֲזוֹרֵי' א"י א"י אֶהְיֶ"ה יְהוָ"ה.

אֲדָנָ"י יְהוָ"ה. הֵם עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה אַרְבַּע אַרְבַּע. אַרְבַּע רָשֵׁיוֹת שֶׁל שַׁבָּת שֶׁאֵין זָר בֵּינֵיהֶם, וְהֵם שְׁנַיִם – זָכָר וּנְקֵבָה אָזֹד לְיָמִין, וְזָכָר וּנְקֵבָה אַזַּת לִשְׂמאל. וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ. י"א יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶזֹד, וְכָל שֵׁם רָזוּבוֹ אַרְבַּע וְגָבְהוֹ עֲשָׂרָה, וְעוֹלִים אַרְבַּע לִשְׁבְעִים וּשְׁתַּיִם. וּתְלוּיִים מֵעֶשֶׂר, כְּמוֹ זֶה: יו"ד ה"י וי"ו ה"י, וְהֵם יו"ד עֶשְׂרִים. ה"י ה"י שְׁלוֹשִׁים. וָי"ו עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם. עוֹלִים לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם.

כְּמוֹ שֶׁעֶשֶׂר הָאוֹתִיוֹת, שֶׁהֵן י' י"ה יה"ו יהו"ה, וְעוֹלוֹת לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם. אֵין שָׁם בֵּין מִשִּׁבְעִים וּשְׁתַּיִם בֵּין מֵאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שֶׁלֹּא תָלוּי מֵעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּל סְפִירָה נִכְלֶלֶת מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת. אֲבָל עִם כָּל זֶה שֶׁתְּלוּיִים מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת כָּל הַשֵּׁמוֹת, צָרִיךְ כָּל אָזֹד לְהִוָּדַע לוֹ בַּסְּפִירָה שֶׁלּוֹ. כְּמוֹ וֶזֶסד שֶׁעוֹלֶה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, בּוֹ צָרִיךְ לְהַכִּיר שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם הַוָיוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ מֵהַשֵּׁם הַזֶּה, שֶׁהוּא יו"ד ה"י וי"ו ה"י, וְאֵלּוּ הֵם: יהו הוה והי היה והו הוי ויו יוה והו ויה יהי יוי הוה והו והי ויו יוי היו יהה הוי והה הוו ויה יוו יוה ויי יהו היי ייה יהה והה יוו ויי ההי יוה ההו ויה היו ווי יהו יוי ייה הוי ההי ייה ווה ההו יוי וויו ווה יהו ייה הוי והי יוי ייה הוי יוי ייה הוי והי יוי ויי ההו ייה ווה ההו ייו ויו. הֲרֵי כָּאן שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם הַוָיוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם יְהִי כָּךְ וִיהִי כָּךְ. אֵלּוּ הֵם בִּנְיַן הַנְּשָׁמָה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים כט) אָמַרְתִּי עוֹלָם יִבָּנֶה.

כָּל ״ הִיא אֶבֶן וְהִיא יְסוֹד הַבִּנְיָן מֵהַצַּד שֶׁל צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, שֶׁהוּא יוֹם הַז׳ שֶׁבּוֹ וַיְכֻלּוּ, הוּא כּוֹלֵל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם הֲוָיו״ת, וְכָל ה׳ בִּנְיַן הַבַּיִת, כְּמוֹ בְּזָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. שֶׁצַּדִּיק קְשׁוּרוֹ בַּזָּכְמָה, שֶׁהִיא ״ הָעֶלְיוֹנָה. וְצַדִּיק הוּא ״ קְטַנָּה. הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה בֵּית ה׳ הַתַּזְוִתוֹן, וְזוֹ נִבְנֵית בַּה׳ הָעֶלְיוֹנָה. ו׳ הָעַמּוּד שֶׁנּוֹשֵׂא הַכֹּל, וְהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי אָרֹךְ בֵּין הָאָב וְהָאֵם. וְהַו׳ הַקְּטַנָּה הִיא בְּצַדִּיק. ה׳ שֶׁהִיא בַּיִת ב׳. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ שְׁלֹשָׁה גַּגִּים בָּזֶה, כָּךְ יֵשׁ שְׁלֹשָׁה גַּגִּים בָּזֶה. וְכָל נְקֻדָּה בְּאֶמְצַע שֶׁל כָּל תֵּבָה, צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בָּהּ וּלְהַעֲלוֹת בְּתִפְאֶרֶת וּלְהַכְלִיל בָּהּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת.

וְכָל נְקֻדָּה לְמַעְלָה מִן תֵּבָה, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת מַזּוֹשְׁבוֹתָיו בְּכֶתֶר וּלְהוֹרִידָהּ עַד מַלְכוּת. וְכָךְ בְּכָל תֵּבָה וְתֵבָה. שֶׁתְּנוּעָה שֶׁל נְקֻדּוֹת הֵם בִּמְקוֹם הַטְּעָמִים, וּכְשֶׁיֵּשׁ טְעָמִים שֶׁהֵם כְּתָרִים עַל אוֹתִיּוֹת, לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּנוּעָה בְּאוֹת מִן תֵּבָה, אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שֶׁעָלֶיהָ הַכֶּתֶר.

וְעוֹד, הַשְּׁכִינָה, אַף עַל גַּב שֶׁכְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וּבָהּ נִקְרְאוּ כֻּלָּם אֲזוֹרַיִם, כָּךְ כְּשֶׁמִּתְיַחֶדוֹת בָּהּ הַסְּפִירוֹת שֶׁהֵן פָּנִימִיּוֹת, כָּל הַסְּפִירוֹת נִקְרָאוֹת מִצַּד הַפָּנִימִיִּים.

וְיֵשׁ סְפִירוֹת שֶׁהֵן לְפָנַי וְלִפְנִים. וּכְשֶׁנִּכְלָלִים בָּהּ כָּל הַסְּפִירוֹת, נִקְרָאוֹת לְפָנַי וְלִפְנִים. וּפָנִימִיִּים, וּפָנִימִיִּים שֶׁל פָּנִימִיִּים, וַאֲזוֹרַיִם, כֻּלָּם הֵם אָזְדּ. וְאֵינָם כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם שָׁגוּפוֹ מִין אָזְדּ וְנִשְׁמָתוֹ מִין אַזֵּר, אֲבָל לְמַעְלָה הַכֹּל אָזְדּ. אֶלָּא כָּל אוֹר וְכָל דַּרְגָּה שֶׁהִיא יוֹתֵר קְרוֹבָה לְעִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, נִקְרֵאת לְפָנַי וְלִפְנִים.

וְעוֹד, הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת פַּרְדֵּס שֶׁל הַתּוֹרָה, עַל שֵׁם שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִ׳פְּשָׁט, רְאִיָּה, דְּרָשָׁה, סוֹד. שֶׁהַתּוֹרָה זֶהוּ סִימָן פַּרְדֵּס. וְנִקְרֵאת עֵץ הַחַיִּים מֵהַצַּד שֶׁל צַדִּיקִים גְּמוּרִים שֶׁאֵין בָּהֶם פְּסֹלֶת. וּמִצַּד שֶׁל כַּמָּה אִילָנוֹת הֵם, שֶׁמֵּהַפָּרִי שֶׁלָּהֶם נוֹדַעַת הַשְּׁכִינָה בֵּינֵיהֶם כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם.

כְּמוֹ הָאֱגוֹז שֶׁפֵּרְיוֹ נִסְתָּר וְנֶחְתּוּם, זֶהוּ רוֹמֵז לַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שיר ד) גַּן

נָעוֹל אֲזוּתִי כַּלָּה גַּל נָעוֹל מַעְיָן זָתוּם. כְּמוֹ הַיַּיִן שֶׁהוּא סָתוּם וְזָתוּם, שֶׁאֵין נֶהֱנִים מִמֶּנּוּ הָרְשָׁעִים, וְלֹא הִתְנַסֵּךְ, כָּךְ גַּם הַשְּׁכִינָה סְתוּמָה וַזָּתוּמָה בֵּין הָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא נֶהֱנִים מִמֶּנָּה, וְהָאוֹר שֶׁלָּהּ נֶאֱמַר בּוֹ (שמות ב) וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתִּצְפְּנֵהוּ. וְכָךְ הַתּוֹרָה, הַסּוֹדוֹת שֶׁלָּהּ סְתוּמִים וַזָּתוּמִים, שֶׁאֵין נֶהֱנִים מֵהֶם הָרְשָׁעִים, וּמִשּׁוּם זֶה אֶכֹל דְּבַשׁ וּשְׁתֵה יַיִן וְאַל תְּלַמְּדֵהוּ לְגַוִּי.

וְעִם כָּל זֶה, דְּבַשׁ מָצָאתָ אֱכֹל דַּיֶּךָּ (משלי כה). שֶׁבְּמַה שֶּׁהַרְשֵׁיתָ הִתְבּוֹנֵן, וְאֵין לְךָ עֵסֶק בַּנִּסְתָּרוֹת. וּכְמוֹ שֶׁמָּזָא הָאֲגוֹז סָתוּם, כָּךְ הִיא הַשְּׁכִינָה סְתוּמָה, וְהִיא אֲסוּרָה בַּגָּלוּת בֵּין הָרְשָׁעִים. וּבִגְלָלָם נֶאֱמַר (איכה א) נָתַנִי ה׳ בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם. שֶׁבָּהֶם הִיא סוֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת. וּבֵין הַצַּדִּיקִים אֵין בָּהּ פְּסֹלֶת.

וּבֵבִינוֹנִיים בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה הִיא סמא״ל, אָסוּר כִּפְסֹלֶת שֶׁל תָּמָר, שֶׁהוּא אָסוּר וְסָתוּם מִבְּפָנִים וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לִשְׁלֹט. וְעוֹד, מִצַּד הַבֵּינוֹנִיים הִיא כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים, כְּמוֹ שֶׁיְּרוּשָׁלַיִם שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ה) זֹאת יְרוּשָׁלַיִם בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם שַׂמְתִּיהָ וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת. זוֹ הִיא הַשְּׁכִינָה, הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁל הָעֵץ בְּתוֹךְ הַקּוֹצִים, שֶׁהֵם עֲשֶׂרֶת הַכְּתָרִים הַתְּזוּתוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ויקרא טז) הַשְּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם. וְהֵם אֲרָצוֹת שֶׁל שִׁפְוַזוֹת הַגְּבִירָה, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כָּל הַמְּזוֹנוֹת שֶׁל זֻמּוֹרִים וּכְלָבִים, שֶׁהֵם צְבָאוֹת סמא״ל וְנָזוּשׁ שֶׁשּׁוֹלְטִים בְּמִשְׁמֶרֶת הַלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מִשְׁמָרָה רִאשׁוֹנָה – זֻמּוֹר נוֹעֵר, שְׁנִיָּה – כְּלָבִים צוֹעֲקִים. כֻּלָּם הָיוּ צוֹוְזִים לַגְּבִירָה לָתֵת לָהֶם מָזוֹן, לְכַיֵּם בָּהֶם וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. הֲרֵי הַשְּׁכִינָה כְּלוּלָה מֵעֶלְיוֹנִים וְתַזְוְתוֹנִים, הִיא הַמַּעְיָן שֶׁל הָאִילָן מִצַּד הָאוֹת י׳. וְהִיא מְקוֹר מַיִם זַיִּים מִצַּד הַכֶּתֶר, הַמָּקוֹר שֶׁאֵין לוֹ סוֹף. וְהִיא יָם הַתּוֹרָה מֵהַצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וּבָהּ נֶזֶלְקִים שִׁבְעִ סְפִירוֹת לִשְׁבָעָה נְזָלִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא) וְהִכָּהוּ לִשְׁבָעָה נְזָלִים.

וְהִיא פָּרֵי הָעֵץ מִצַּד הָאוֹת י׳. וְהִיא גּוּף הָאִילָן מִצַּד הָאוֹת ו׳. וְהִיא עַנְפֵי

הָאִילָן מִצַּד שֶׁל הָאוֹת ה׳ הָעֶלְיוֹנָה. וְהִיא שֹׁרֶשׁ הָאִילָן מִצַּד הָאוֹת ה׳ הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁהִיא גַּן, שֶׁבּוֹ נָטַע עֵץ מִצַּד שֶׁל אַדְנָ״י. וְהִיא אָדָם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית ב) וַיִּטַּע ה׳ אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר. הִיא אָדָם מִצַּד הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ יו״ד ה״א וא״ו ה״א. הִיא כְּלוּלָה מִכָּל הַשְּׁמוֹת הָעֶלְיוֹנִים. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שׁוֹרֶה עָלֶיהָ עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, וּבוֹ שִׁלְטוֹן עַל הַכֹּל.

קוּם אֵלִיָּהוּ לְשַׁבְּזַז אֶת עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה מַקְדִּים לְכָל נָבִיא בְּדוֹר הַמְּשִׁיזִי, שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁאַתָּה עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת לוֹ מִצַּד נִשְׁמָתוֹ בַּשֵּׂכֶל שֶׁלּוֹ, וְיֵשׁ לְמִי שֶׁאַתָּה עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת לוֹ בְּזִוְּכְמָתוֹ, וְיֵשׁ לְמִי שֶׁאַתָּה עָתִיד לְהִתְגַּלּוֹת לוֹ בָּנִים בְּבָנִים מִצַּד שֶׁל גּוּפוֹ.

קוּם פָּתַזּ דִּבְרִים לְפָנַי הַשְּׁכִינָה. מִיָּד פָּתַזּ וְאָמַר, וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. מִי הַמַּשְׂכִּילִים? אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שֵׂכֶל לְהַכִּיר אֶת רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא עִלַּת כָּל הָעֶלְיוֹנִים בַּשְּׂכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים קיז) זֶה הַשַּׁעַר לַה׳ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ. שַׁעַר בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת עָשָׂר, כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וּמֵהַצַּד שֶׁלָּהֶם הִיא גְּבוּל, כְּמוֹ הַיָּם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ירמיה ה) אֲשֶׁר שַׂמְתִּי זוֹל גְּבוּל לַיָּם. כָּךְ הִיא גְּבוּל וּתְחוּם לַשֵּׁם שֶׁל יהו״ה, שֶׁהִיא רְשׁוּת הַיָּחִיד, שֶׁתְּחוּמוֹ הוּא שְׁמוֹנָה אֲלָפִים אַמָּה, אַלְפַּיִם לְכָל צַד. וְהֵם יאהדונהי.

וּרְשׁוּת הוּא לַיָּחִיד, שֶׁהוּא רָזוֹ בּוֹ אַרְבָּעָה יהוה, וְגָבְהוֹ עֲשָׂרָה יוֹד הֵר וְאוֹ הֵא. הוּא גְּבוּל לְיָם הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁנִּלְיָה שֶׁנִּמְצְאוּ מִזִּוְּכְמָה, שֶׁהִיא כ״זז מ״ה, לֹא עוֹבְרִים מִמֶּנָּה. אֲבָל מִצַּד עִלַּת כָּל הָעֶלּוֹת שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, אֵין לָהּ גְּבוּל מִצַּדּוֹ, וְאֵין לָהּ תְּחוּם מִצַּדּוֹ וְלֹא רְשׁוּת עָלָיו, וְלֹא מִזּוּוְּגָה לוֹ, וְאֵין לוֹ מִדָּה וְשִׁעוּר.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי יֵשׁ לָהּ שִׁתּוּף וְזִוּוּג, כְּמוֹ זָכָר וּנְקֵבָה שֶׁהִיא וְשִׁתּוּף שֶׁלָּהּ א״זז, וּשְׁנֵיהֶם אֶזְוֵ״ד. אֲבָל מִצַּד שֶׁל עִלַּת כָּל הָעֶלּוֹת, אֶזְוֵד בְּלִי שִׁתּוּף, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מֵהַצַּד שֶׁל אֶזְוֵד הִיא ד׳, עַמּוּ י״ג

אָזַן״ד הַמְנוּי. אֲבָל מֵהַצַּד שֶׁל עִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים הִיא אָזַד. וְלֹא כְּכָל אָזַד הַכְּנוּי וְהַמְנוּי שֶׁהוּא כִּנּוּי לַיהו״ה. אֱלֹהִים וַדַּאי כָּךְ עוֹלֶה לְזֶשְׁבּוֹן כִּנּו״י. וּמִצַּד שֶׁל רִבּוֹן עַל הַכֹּל אֵין לוֹ כִּנּו״י.

וְעוֹד, מִצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרֵאת בֵּית קִבּוּל, שֶׁלְּפָעָמִים יוֹרֶדֶת לָהּ נְבִיעָה. וְהִיא מִלֵּאָה, שֶׁכָּךְ אוֹתִיּוֹת שֶׁל אֱלֹהִים מִלֵּאָ״ה. וְלִפְעָמִים הִיא יְבֵשָׁה, כְּמוֹ (רות א) אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי וֵרִיקָם הֱשִׁיבַנִי ה׳. וּמֵהַצַּד שֶׁל עִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים לֹא יָזוּסַר וְלֹא יַעְדִּיף. נְבִיעַת אוֹרוֹ שֶׁכָּל הַסְּפִירוֹת מְקַבְּלוֹת זוֹ מִזּוֹ, וְיכוֹלִים לַעֲשׂוֹת שָׁם דְּמְיוֹן כְּמוֹ שֶׁנְּבִיעַת הַמַּיִם שֶׁמַּשְׁקִים אֶת הָאִילָן. וְאִם זָסְרָה אוֹתָהּ נְבִיעָה מִמֶּנּוּ, הוּא זָרַב וְיָבֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁהַנָּהָר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָזְלוּ מַיִם מִנִּי יָם וְגוֹ׳.

אֲבָל בְּעִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים אֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ שֶׁמּוֹסִיף בּוֹ וְגוֹרֵעַ בּוֹ, שֶׁבְּכָל הַסְּפִירוֹת הוּא גּוֹרֵעַ מֵהֶם נְבִיעָה, וּמוֹסִיף לָהֶם נְבִיעָה, כְּמוֹ שֶׁהַשְּׂכִינָה שֶׁלְּפָעָמִים הִיא מִלֵּאָה וְלִפְעָמִים הִיא זֶסְרָה, וְכָךְ כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה. וְהוּא שֶׁמּוֹסִיף וְגוֹרֵעַ בְּכֻלָּם, וְאֵין עָלָיו שֶׁמּוֹסִיף וְגוֹרֵעַ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הוּא שֶׁהוֹצִיא תֵּשַׁע סְפִירוֹת, שֶׁהֵן כְּלָל שֶׁל א״זז, שֶׁהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כָּלוּל מֵאוֹתָן הַתֵּשַׁע.

וְעִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים לֹא יוֹרֵד עָלָיו יְזוּדוֹ, עַד שֶׁמּוֹצִיא לוֹ בַּת זוּגוֹ כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וּבְגָלָלָהּ יוֹרֵד עָלֶיהָ יְזוּדוֹ, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה זְבִיבָה עָלָיו, וְהוּא שֶׁאוֹזְזוּ בִּשְׁנֵיהֶם. (וּמְשׁוּם כָּךְ הֵם אָזַד מִצַּדּוֹ בְּלֹא זֶשְׁבּוֹן. וּבְזְמַן שֶׁהוּא אוֹזְזוּ בִּשְׁנֵיהֶם, אֵין שָׁם פָּרוּד. וּכְשֶׁהוּא אוֹזְזוּ בִּשְׁנֵיהֶם) הֵם א״זז ד׳, שֶׁיֵּשׁ שִׁתּוּף שֶׁל שְׁנֵיהֶם, כְּמוֹ צַדִּיק שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. וְתַרְגּוּמוֹ, שֶׁאוֹזְזוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. הַשִּׁתּוּף שֶׁלּוֹ כְּמוֹ בְּרִית הַמִּילָה שֶׁאָזְזוּ בַּזָּכָר וְהַנְּקֵבָה, וְהוּא לִזְמָנִים יְדוּעִים יֵשׁ זִוּוּג, וְלִפְעָמִים הַפָּרָדָה.

כְּמוֹ אַהֲרֹן הַכֹּהֵן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וְלִפְעָמִים בְּוֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. כְּמוֹ אִשָּׁה שֶׁלִּפְעָמִים הִיא נִדָּה מְרֻזָּקֶת מִבַּעְלָהּ, וְלִפְעָמִים הִיא טְהוֹרָה מֻתֶּרֶת לְבַעְלָהּ.

אֲבָל כְּשֶׁעֹלֶת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים בֵּינֵיהֶם, אֵין שָׁם נִדּוּת וְלֹא רִזּוּק וְלֹא קְצִיץ וְלֹא פֶּרוּד, וְהוּא שֶׁקּוֹשֵׁר עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הַפָּנִימִיִּים וְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הַזְּוִיצוֹנִיִּים אֱלֹהֵיהֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מִבְּפָנִים, שָׁם אֶת אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל בָּהֶם, בְּאוֹתָהּ הַקְּשׁוּרָה בְּכֻלָּם, פָּנִימִיִּים וְזְוִיצוֹנִיִּים, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵעֶלְיוֹנִים וְתַזְוְזְתוֹנִים עַד שֶׁאֵין סוֹף וְתַכְלִית.

וּמִשּׁוּם זֶה קָרָא לָהּ אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּהּ נוֹדָעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְזְתוֹנִים, וְעֹלַת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים. וּמִי שֶׁמְּיַחֵד אוֹתוֹ עִמָּהּ, כְּאִלּוּ מְיַחֵד אוֹתוֹ וּמַמְלִיךְ אוֹתוֹ עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְזְתוֹנִים. קָמָה הַשְּׁכִינָה מִכִּסְאָהּ וְנָשְׁקָה אוֹתוֹ, וְרוֹעָה הַנֶּאֱמָן נָשַׁק אוֹתוֹ, וְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְזְתוֹנִים בֵּרְכוּ אוֹתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ מַתָּנוֹת. עַד כָּאן סוֹד הַיִּחוּד. מִכָּאן וְאֵילָךְ סִתְרֵי תוֹרָה וְטַעֲמֵי תוֹרָה.

קוּם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, פָּתַח דְּבָרִים לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה לְהוֹרִיד אֵלֶיהָ נְבִיעָה מִשָּׁם קָדוֹשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות כז) שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד. שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (משלי כ) נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם. בִּגְלָלָהּ נֶאֱמַר אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה. וְכָךְ לֹא תִכְבֶּה נִשְׁמָתוֹ שֶׁל מִי שֶׁיִּתְעַסֵּק בָּהּ תָּמִיד. אַל תִּתְּנוּ דָמִי לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר אֵלֶיהָ, שֶׁהַנֵּר לֹא שׁוֹכֵךְ אֶצְלוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם. שֶׁהִיא כְּבוֹדוֹ, יְקָרָהּ הִיא מִפָּנִים וְכָל זָפָצִים לֹא יִשְׁוּו בָּהּ.

קָם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, פָּתַח וְאָמַר, בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. רִבּוֹן הָעוֹלָם, יְהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ בִּי וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תְּדַבֵּר. שֶׁלֹּא בִּשְׁבִיל כְּבוֹדִי עָשִׂיתִי, אֶלָּא לְפָתְחוֹ דְּבָרִים לִפְנֵי שְׁכִינָתְךָ. פָּתַח וְאָמַר פַּעַם שְׁנִיָּה. סו״ד ה׳ לִירֵאָיו, הוּא שִׁבְעִים פָּנִים שֶׁל סִתְרֵי תוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ לְפָרֵשׁ בָּהֶם שִׁבְעִים פָּעָמִים בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ שֶׁל בְּרֵאשִׁית.

תִּקּוּן רִאשׁוֹן

בְּרֵאשִׁית. פָּעָמִים רַבּוֹת הֵן בַּתּוֹרָה רֵאשִׁית, וְכָל אֶחָד מִתְפָּרֵשׁ בִּמְקוֹמוֹ. הָרִאשׁוֹן הוּא, (משלי ז) ה׳ קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ. זוֹ הַתּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ טְעָמִים

וּנְקֵדוֹת וְאוֹתִיּוֹת, וְכַמָּה מִצְווֹת שֶׁל עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁכֻּלָּן תְּלוּיוֹת בְּשֵׁם יהו"ה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וְזֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר [וָ]דֹר. שְׁמִי עִם י"ה – שִׁלֹּשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמַשׁ. זִכְרִי עִם ו"ה – מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. שִׁלֹּשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמַשׁ מִשְׁמֹאל, מִיִּרְאַת הַגְּבוּרָה נִתְּנוּ פַּזַּד יִצְזָק. מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִיָּמִין, מֵאַהֲבָה שֶׁל דַּרְגַּת אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ירמיה לא) אַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ וָסֶד. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם. וּמְשׁוּם זֶה נִקְרָא בְּשֵׁם יהו"ה.

אֲבָל הַיָּמִין א"ל, נוֹטֵל עִמּוֹ ו"ה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב אֱלוֹהַּ מִתֵּימָן יָבוֹא. הַשְּׂמֹאל נוֹטֵל עִמּוֹ י"ה מִן אֱלֹהִים. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נוֹטֵל שֵׁם שָׁלֵם. וּמְשׁוּם זֶה אֵל אֱלֹהִים ה' דִּבֶּר וַיִּקְרָא אָרֶץ. כּוֹלֵל אוֹתָם בַּפָּסוּק הַזֶּה.

וּלְכָל מִצְוָה יֵשׁ טַעַם יָדוּעַ לְמַעְלָה, וּשְׁכָרָהּ יָדוּעַ לְאוֹתָם שֶׁיּוֹדְעִים הַסּוֹדוֹת הַנִּסְתָּרִים שֶׁל רִבּוֹנָם, לֹא הִתְכַּסָּה מֵהֶם כָּל רָז. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (דניאל ד) כָּל סוֹד אֵין נִסְתָּר מִמְּךָ.

וְכָל אוֹת וְאוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהַקּוֹץ שֶׁלָּהּ וְהַנִּקּוּד שֶׁלָּהּ וְהַטְּעָמִים שֶׁלָּהּ, יֵשׁ לָהֶם סוֹדוֹת נִסְתָּרִים לְמַעְלָה. וְהַמַּשְׂכִּילִים מַכִּירִים אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כּוֹזֵ לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּזְּנָנִיָּה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה (שם א) וַאֲשֶׁר כּוֹזֵ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, בַּעֲמִידַת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא הֵיכַל הַמֶּלֶךְ, כְּלוֹמַר מִכָּל הַטְּעָמִים וְהַנִּקּוּדִים וְהָאוֹתִיּוֹת. שֶׁאֵין יְדִיעָה כְּמוֹ יְדִיעַת הַנְּקֻדּוֹת וְהַטְּעָמִים שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, לְהַכִּיר בָּהֶם סְגוֹלְתָּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זַרְקָא מַקַּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא. וְכֻלָּם נִרְמָזוּ בַּהֲוָיוֹת כְּמוֹ זֶה: י"י' ה'ה' ו'ו' ה'ה'.

בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ יוֹדִי"ן יַזַּד, רוֹמְזִים י"י' לְסְגוֹלְתָּא, שֶׁהִיא הַשְּׂכִינָה הַכְּלוּלָה מֵזָּכְמָה וָסֶד נֶצַח. זָכְמוּת בַּוּוּץ תִּרְנָה. וּבְגִלְגֻּלָּם פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, הָרוֹצָה לְהַזְכִּים יַדְרִים. שֶׁכָּל הַשְּׁלֹשָׁה הֵם דְּרוֹמְיִים. ה'ה' בִּינָה גְּבוּרָה הוֹד. וְכֻלָּם לְצָפוֹן. וּבְגִלְגֻּלָּם נֶאֱמַר הָרוֹצָה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמְּכַוֵּן בָּהֶם לְהוֹרִיד זָכְמָה וְעֹשֶׁר לַשְּׂכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הְדַשָּׁה לְךָ

יְשַׁלֵּשׁוּ, שֶׁכָּךְ הִיא הַסְּגֻלָּה שֶׁלָּהֶם, לְהוֹרִיד זְכוּתָה וְעֹשֶׁר.

אַשְׁרֵיו מִי שֶׁלֹּא נוֹטֵל שָׂכָר לְעַצְמוֹ, אֶלָּא שֶׁמְּלַמֵּד הַסְּגֻלּוֹת הַלָּלוּ אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁאוֹתָן הֵן שֶׁל בַּעְלָהּ שֶׁמּוֹרִיד אוֹתָן אֵלֶיהָ. ו׳ו׳ כֶּתֶר תִּפְאֶרֶת יְסוֹד. מִשּׁוּם שֶׁכֶּתֶר הוּא י״ד שֶׁעוֹלֶה לְזִוּוּגָן כ׳, שֶׁשָּׁם ו׳. שְׁתֵּי וָיו״ם רְמוּזוֹת בָּאוֹת וא״ו. וְכָל שְׁלֹשׁ הַוָּיו״ם כְּלוּלוֹת בְּצַדִּיק וַז״י הָעוֹלָמִים, שֶׁכָּךְ עוֹלוֹת שָׁלֹשׁ וָיִם כְּזִוּוּגָן שְׁמוֹנָה עָשְׂרֵה, וְזֶהוּ וּבְרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק.

וּשְׁלֹשׁ הַוָּיו״ם הַלָּלוּ, סְגֻלָּתָן לְיַחֵד אֶת הַשְּׁכִינָה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ לְקָרֵב רְחוֹקִים, שֶׁהֵם אוֹרְחִים, שֶׁבָּהֶם קָפְצָה הָאָרֶץ לְיַעֲקֹב, שֶׁהָאוֹת ו׳ הִיא דֶּרֶךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (במדבר כד) דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב. דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם. קְפִיצַת הַדֶּרֶךְ שְׁכִינָה. שֶׁבַּוָּיו״ם הַלָּלוּ קָפְצָה הַדֶּרֶךְ לְבַעְלָהּ, וְהוּא יָשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח אֵלֶיהָ. וּבְגִלְגֻּלָּם נֶאֱמַר (משלי ג) דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם.

וּמִצַּד הָאוֹת וא״ו מִן שֵׁם בֶּן שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם עוֹשֶׂה שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה דְּרָכִים בַּיָּם, שֶׁעָבְרוּ בֵּינֵיהֶם שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁשְּׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הֵם בְּוַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, וְהֵם וה״ו אנ״י וה״ו. וְרָאשֵׁי תֵבוֹת שֶׁלָּהֶם וא״ו. הַיָּם בָּאֶמְצַע א׳ אֶלֶף בִּינָה, וְתִמְצָא אוֹתָהּ.

וּבַזִּזָּק שֶׁל שְׁתֵּי הַוָּיו״ם הַלָּלוּ בּוֹקֵעַ הַשָּׁמֶשׁ רְקִיעִים וְעוֹשֶׂה בָּהֶם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה דְּרָכִים בָּרָקִיעַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם. וְזֶמֶשׁ עֶשְׂרֵה י״ה וְאַזַּת עֶשְׂרֵה ו״ה עוֹלָה וְזִוּוּגָם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וָשֵׁשׁ. פָּעַל בְּכ״ז שֶׁעוֹלִים לְזִוּוּגָן שָׁמַיִם לְמַעְלָה י׳ מִינֵי תִּלִּים שֶׁכְּלוּלִים בְּעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ וְעוֹלִים לְמ״ה, וְעִם שמ״ו – שצ״א. וְזֶהוּ וְאָמְרוּ לִי מַ״ה שְׁמ״וֹ. כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה׳ אֶת עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל. דִּלֵּג מ״ה מִשְׁמוֹ, נִשְׁאָר רנ״ו. זָסַר מ״ד מִשָּׁמַיִם, נִשְׁאָר שְׁמוֹ, בּוֹ שְׁבוּעָה (ישעיה סג) כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּ״י, כְּזִוּוּגָן דָּ״ם, לְקַיֵּם בּוֹ כִּי דַם עַבָדָיו יִקֹּם.

שמ״ו עִם דָּם – שָׁמַיִם. זָסַר אָזַד לְמ״ה וּמ״ה אָזַד בְּתוֹסֶפֶת א׳, לְהַרְאוֹת שֶׁהַכֹּל אָזַד. הֲרֵי כָּאן הַסּוֹד שֶׁל שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת יה״ו מְשֻׁלָּשִׁים. וּמִשָּׁם בָּנִים

זַיִּים וּמְזוֹנוֹת. זַיִּים – הַזָּכְמָה תְּזַיֶּה בְּעָלֶיהָ. מְזוֹנוֹת – (תהלים קמה) פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן, וְהֵיאַ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. בָּנִים – בֵּן יָ"ה. וְהֵיאַ יָד רָמָה, הַבִּינָה שֶׁאוֹתִיּוֹתֶיהָ יה"ו, וּמִן יו"ד יוֹצֵא יהו"ה. וּמִן ה' יוֹצֵא אֱלֹהֵינוּ. וּמִן וא"ו יהו"ה שֶׁהֵם י"ד אוֹתִיּוֹת, וְרָמוּזוֹת בַּקְּרִיאַת שְׁמַע, שֶׁשָּׁם יהו"ה אֱלֹהֵינוּ יהו"ה, וְהַכֹּל אֶחָד.

ה'ה' הַשְׁכִּינָה הַתַּזְהִתוֹנָה, שְׁלֵמוּתָם שֶׁל שְׁלֹשָׁה יה"ו יה"ו יה"ו שֶׁרְמִיזָתָם אֶהְיֶ"ה אֶהְיֶ"ה אֶהְיֶ"ה, שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה הָרֶמֶז שֶׁלָּהֶם בַּפָּסוּק הַזֶּה, (שמות ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶ"ה אֲשֶׁר אֶהְיֶ"ה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם. שֶׁמָּא שֶׁהוּא י"ו י"ו שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים י"ו וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים ו"י, הֶרֶמֶז שֶׁלָּהֶם בָּאוֹת א' כְּמוֹ זֶה א', רוֹמֵז יוי, זֶהוּ א וויי וַיֵּיצֵר (זֹסר כָּאן).

וְעוֹד, וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, אֵלּוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֵלּוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁלְּמַטָּה, וְאֵלּוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל מַלְאָכִים, וְאֵלּוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל כּוֹכָבִים, כֻּלָּם יַזְהִירוּ כְּאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי זַמָּה. כֻּלָּם יַזְהִירוּ בַּזִּוּהַר הַזֶּה. בּוֹ יַזְהִירוּ בְּרִבּוּרוֹ. כֻּלָּם יַזְהִירוּ בִּכְתִיבָתוֹ בַּסֵּפֶר הַזֶּה כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. וְעַל שְׁמוֹ נִקְרָא סֵפֶר הַזֹּהַר בַּדְּיוּקָן שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא סֵפֶר הַזֹּהַר שֶׁלּוֹ מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא זֹהַר, וּבוֹ בֵּאֲרוּ זַכָּמִים, אֵיזֶהוּ זָכָם? הַמֵּבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. וְהוּא הַזֹּהַר שֶׁמֵּאִיר בְּלֵב הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, זֹהַר בְּל"ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרָא עֶלְיוֹן עַל שֵׁשֶׁת הָרְקִיעִים, שְׁלֹשָׁה מִכָּאן וּשְׁלֹשָׁה מִכָּאן, וְהוּא בָּאֶמְצַע, רְבִיעִי לְכָל הַשְּׁלֹשָׁה, וּשְׁבִיעִי לְכָל הַשִּׁשָּׁה, וְעָלָיו נֶאֱמַר (בראשית א) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם, כּוֹלֵל אֵשׁ וּמַיִם, מַה שֶּׁלֹּא קָרָא כָּךְ לִשְׁאָר הָרְקִיעִים, אֶלָּא לוֹ מַמָּשׁ, וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן בְּדִיּוּקָנוֹ.

פָּתַח וְאָמַר, רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, יְהִי רְצוֹנְךָ לְהַכְלִיל עֶלְיוֹנִים וְתַזְהִתוֹנִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה וּלְהַמְצִיא כָּל אֶחָד וְאֶחָד בּוֹ, בֵּין בִּכְתִיבָה, בֵּין בְּדִבּוּר, בַּכֹּחַ שֶׁל שִׁמְךָ

יהו״ה וּבְכָל הַחַיּוֹת שֶׁמְּאִירוֹת מִמֶּנּוּ, וּבְכָל הַשָּׁמוֹת וְהַכִּנּוּיִים שֶׁלּוֹ, שֶׁכֻּלָּם יַזְהִירוּ מִמֶּנּוּ.

יִהְיוּ כָּל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּוְזַתּוֹנִים שֶׁנִּזְכְּרוּ בַּזִּוּבּוּר הַזֶּה זוֹהֲרִים מִשִּׁמְךָ וּמֵהַחַיּוֹת שֶׁלּוֹ כְּזֹהַר שֶׁמֵּאִיר בָּרָקִיעַ. וְתֵן רְשׁוּת לְכָל מִי שֶׁאַזְכִּיר בַּסֵּפֶר הַזֶּה בַּכֹּחַ שֶׁל שִׁמְךָ, לְהִזְדַּמֵּן מִיָּד בּוֹ כְּהֶרֶף עַיִן, לְגַלּוֹת בּוֹ כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד דְּבָרִים נִכְבָּדִים וְסוֹדוֹת גְּנוּזִים לְפָנֶיךָ הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא יְזִידָה בַּגָּלוּת, לְהָאִיר מִשִּׁמְךָ בַּזִּוּבּוּר הַזֶּה וּלְהִתְזַוֵּג עִמְּךָ בַּזִּוּבּוּר הַזֶּה, לְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ אֵלֶיךָ בְּכַמָּה קְשׁוּטִים, לְכַיֵּם בּוֹ (בראשית ט) וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם.

קָם הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן עַל רַגְלָיו וְאָמַר, רוֹעִים קְדוֹשִׁים, אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְאָדָם הָרִאשׁוֹן וְאַהֲרֹן וְדָוִד וּשְׁלֹמֹה. לָמָּה אַתֶּם יְשֵׁנִים? הִתְעוֹרְרוּ לַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֲנִי יְשֵׁנָה בַּגָּלוּת, בְּאֵלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ מִצְוֹות כְּזִוְּשְׁבּוֹן יְשַׁנ״ה. שֶׁהֲרֵי זִיּוֹת רָעוֹת וְדֻבִּים בָּאִים לֶאֱכֹל אֶת צֹאנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (יזזקאל לד) וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי, שֶׁכְּעֵת הִגִּיעַ זְמַן שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (ישעיה ט) וַיֹּאכְלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּה. שֶׁהֲרֵי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר אַתֶּם סוֹבְלִים כַּמָּה דְּזָקִים בִּשְׁבִילָם בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר.

וּבַכֹּחַ שֶׁל הַשֵּׁם יהו״ה וּבְכָל הַחַיּוֹת שֶׁלּוֹ, וּבְכָל הַכִּנּוּיִים הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים שֶׁלּוֹ, יִתְעוֹרְרוּ עִמְּכֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שִׁשִּׁים רִבּוֹא מַלְאָכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוַתּוֹנִים, וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא נְבִיאִים, שֻׁכֻּלָּם יִהְיוּ מְלַמְּדִים זְכוּת עַל יִשְׂרָאֵל לְהַצִּילָם מִן הַזְּזִיּוֹת הָרָעוֹת הַלָּלוּ, שֶׁיִּמְזַל לָהֶם אֶת כָּל זְטָאֵיהֶם, וְלִנְאֹל אוֹתָם וּלְכַיֵּם בָּהֶם מְדֻלֶּגֶ עַל הָהָרִים, שֶׁהֵם הַקְּצִים. אַל תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר אֲלֵיהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרַזְמִים.

קוּם אֵלֵיהוּ, שֶׁאַתָּה מְדֻלֶּגֶ אֶת הָעוֹלָם בְּאַרְבַּע טִיסוֹת לְהִמָּצֵא עִם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁמְּכַיְּמִים אוֹת בְּרִית מִילָה. בְּכֹחַ הַשֵּׁם יהו״ה וְכָל הַחַיּוֹת וְהַכִּנּוּיִים שֶׁלּוֹ, אַל תִּתְעַכֵּב לִטֹּל רְשׁוּת מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָרֶדֶת וְלִשְׁמֹר אֶת הַצֹּאן. וְתִתְעַטֵּר בְּכָל הַשָּׁמוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָגֵן בָּהֶם

עֲלֵיהֶם, וְלָרֶדֶת בַּזִּוּוּג הַזֶּה לִגְלוֹת בּוֹ סוֹדוֹת נִסְתָּרִים לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה, לְהָאִיר לָהּ בְּסוֹד הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא כְּוִוּשְׁבּוֹן ר"ז, שֶׁבּוֹ וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, כַּזֹּהַר שֶׁבּוֹ כ"ו ר"ז כ"ה אוֹתִיּוֹת הַיִּחוּד, וּבוֹ ז"ו שֶׁהוּא אֶזֶד.

וְיָקוּמוּ עִמּוֹךְ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְשִׁשָּׁת וֶזֶבֶרְיו שֶׁנִּשְׁכְּזוּ בָּרִאשׁוֹנָה בַּזֹּהַר הַזֶּה, לְזַוֵּדֵשׁ בּוֹ דְּבָרִים כְּבָרִאשׁוֹנָה, שֶׁעֲלֵיהֶם הַשְּׁכִינָה מְאִירָה מִשְּׁבְעָה רְקִיעִים, וּבָהֶם מְאִירָה מִשֶּׁבַע אַרְצוֹת שֶׁאָמַר עֲלֵיהֶם דָּוִד (תהלים קטז) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים.

(קוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן וּפָתַח דְּבָרִים לִפְנֵי הַשְּׁכִינָה. פָּתַח וְאָמַר, וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. וְהַמַּשְׂכִּילִים, אֵלּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְכוּ', כַּכָּתוּב בַּדִּפּוּס בַּתִּקּוּנִים רֵאשׁ דַּף א').

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. וְהַמַּשְׂכִּילִים לְהוֹצָאַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁנִּמְשְׁזוּ בְּשֶׁמֶן, הָרֹאשׁ וְהַגּוּף וְהַשּׁוֹלַיִם שֶׁל זַנְבוֹת הֶהָרִים יוֹשְׁבִים כְּגוּף בְּלִי רוּזַז. הַנֶּפֶשׁ בְּהַשְׂכֵּל דְּגוּשָׁה וּרְפוּיָה, לְפָעָמִים כְּנֶגֶד הָרוּזַז. הָרוּזַז, נְקֻדּוֹת שֶׁמִּתַּזְמוֹת בִּתְזוּזוּמֵיהֶן, לְהַזְוִיוֹת הַגּוּף וּלְהַעֲמִידוֹ עַל רַגְלָיו לְהֵעָנוֹת בַּדֶּרֶךְ, וְלֹא יוֹדְעִים לָלֶכֶת לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, לְפָנִים וּלְאָזוֹר.

יַזְהִירוּ כְּזֹהַר הַנְּשָׁמָה אוֹתָן הַתְּנוּעוֹת לְלַמֵּד הַדֶּרֶךְ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל וְלָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ אֱמֶת שֶׁלֹּא יִסְטוּ מִמֶּנָּה. כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, שֶׁהוּא כְּמוֹ הַקְּאוֹן הֶזְזָק שֶׁעַל גַּב הַזַּזִּיוֹת, בְּשִׁעוּר נִסְתָּר וּלְמַטָּה בְּסוֹד הַמְּדִידָה שֶׁל הַמָּאוֹר.

וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים, שֶׁהוּא אוֹתָם הַפָּסִיקִים, תְּנוּעוֹת, שֶׁהֵם מַצְדִּיקֵי הָרַבִּים וְלֹא לַכֹּל. כַּכּוֹכָבִים, הַשִּׁבְעָה שֶׁמְּאִירִים וְנוֹסְעִים לְהוֹרוֹת בָּעוֹלָם, מֵהֶם לְיָמִין וּמֵהֶם לִשְׂמֹאל. זַנְבוֹת שׁוֹלֵיהֶם כְּשׁוֹלֵי קְדֵרָה שֶׁעוֹמֶדֶת עַל הָאֵשׁ שֶׁאֵינָהּ שׁוֹרֶפֶת, וְהִיא הָאֵשׁ שֶׁל הַסְּנֶה שֶׁנִּרְאֵית וְלֹא שׁוֹרֶפֶת. יֵשׁ אֵשׁ סוֹבֶלֶת אֵשׁ, וְיֵשׁ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ. שִׁבְעָה נוֹסְעִים וְשִׁבְעָה עוֹמְדִים. הַשְּׁמִינִי נִרְאֶה בָּהֶם, וְהַתְּשִׁיעִי מַסִּיעַ אוֹתָם.

וְהַמַּשְׂכִּילִים. עֶשֶׂר נְקֻדּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת לְהַנְהִיג, ה' מִיָּמִין וְה' מִשְּׂמֹאל, הַדֶּרֶךְ

שֶׁל אֵלֶּה כְּנֶגֶד אֵלֶּה. וְזַמֵּשׁ הֵם גְּדוֹלִים בְּאוֹתוֹ הַגָּוֶן קְטַנִּים. אָ אֵ א אִ בְּיָמִין. אַ אֶ אֱ אָ (כ״ל בְּוַזִּירִיק וְהֵם ה׳ נְקֻדּוֹת קְטַנּוֹת) בִּשְׂמֹאל. נִכְלָלִים אֵלּוּ עִם אֵלּוּ לְהַנְהִיג הַגּוּף. וְזַמֵּשׁ מִשְּׂמֹאל נָפָשׁ, וְזַמֵּשׁ מִיָּמִין רוּחַ. וְהֵם וְזַמֵּשׁ בְּתוֹךְ וְזַמֵּשׁ. שְׁתַּיִם נִסְתָּרִים וְלֹא גְּלוּיִים, תְּזוּכַת הַהַנְהָגָה הַנְּקוּד שֶׁל אַבְרָהָם אָ הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל.

הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם מוֹשֶׁכֶת אוֹתָם הַנִּסְתָּרִים וְכוֹלֶלֶת אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁלְּמַטָּה נִכְנָסִים בָּהּ, וְזוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁמְּאִירָה מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם. אָ סוֹד הַשֵּׁם הֶחָזָקוּק. מוֹשֵׁךְ מָאוֹר וְרוֹשֵׁם נְקֻדָּה וְזַשּׁוּכָה בְּלִי אוֹר כְּלָל. וְזוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁל יִצְחָק. אַ זוֹ נִקְרֵאת שֶׁבֶט לְתוֹךְ זַסַּר לֵב. מְגַלֶּה עֲמֻקּוֹת מִנִּי וזשׁ״ך. וּמִשּׁוּם כָּךְ עוֹלֶה בַּשֵּׁם.

הַנְּקֻדָּה שֶׁל יַעֲקֹב לֹא מוֹשֶׁכֶת בּוֹ מָאוֹר אָזוּז לִשְׁנֵי צְדָדִים, וְהוּא לֹא נִרְאָה. אֵ יוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל בְּרֵאשִׁית, כִּי טוֹב כִּי טוֹב פָּעָמַיִם, הוּא גָּנוּז וְלֹא יָדוּעַ בְּתוֹכָם. הַמָּאוֹר לֹא מוֹשֵׁךְ בּוֹ כְּלָל. הוּא טָמִיר וְגָנוּז וְלֹא נִרְאָה.

עֲרָבוֹת נִגְנָז אֲזָרֵיהֶם לְהַתְקִין בּוֹ אֶת הַנִּסְתָּר מֵהַכֹּל. וּמִשּׁוּם שֶׁטָּמִיר וְנִסְתָּר עָלָיו שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ כְּלָל, הַכֹּל גָּנוּז. קַרְקַע עֲרָבוֹת נִרְאָה, וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִסְתָּר. אָ הַנְּקֻדָּה שֶׁתְּלוּיָה תַּוֹוֹת הַשְּׁנַיִם, הִיא קַרְקַע עֲרָבוֹת. עֲרָבוֹת, הוּא גָּנוּז וְנִסְתָּר שֶׁלֹּא נוֹדָע בֵּין הַשְּׁנַיִם לְאַזַּר שֶׁרוֹכֵב בּוֹ אוֹתוֹ הַטָּמִיר שֶׁל הַכֹּל, מוֹצִיא אוֹתוֹ וְשׁוֹלֵט בְּקַרְקַע עֲרָבוֹת הַכֹּל.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. וְהַמַּשְׂכִּילִים כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טז) מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר יִמְצָא טוֹב, הַיְנוּ יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. כְּזֹהַר, זֹהַר שֶׁזּוֹהֵר שֶׁל זְהָרִים בָּעֶלְיָה. הַזֹּהַר זוֹהֵר וּמֵאִיר וּמַזְלִיק, נוֹצֵץ לְכַמָּה צְדָדִים זוֹהֲרִים. זֹהַר עוֹלֶה וְיוֹרֵד. זֹהַר נוֹצֵץ לְכָל עֵבֶר. זֹהַר שׁוֹטֵעַ וְיוֹצֵא. זֹהַר שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים. זֹהַר שֶׁעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת. זֹהַר זוֹהֵר שֶׁטָּמִיר וְגָנוּז, נִיצוּץ שֶׁל כָּל נִיצוּץ. כָּל הַדְּרָגוֹת בּוֹ יוֹצֵא וְטָמִיר, נִסְתָּר וְגָלוּי, רוֹאֶה וְלֹא רוֹאֶה, מִשְׁקָל בְּעִקּוּר מַבּוּעַ הַבְּאֵר, יוֹצֵא בַּיּוֹם וְטָמִיר בַּלַּיְלָה. מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּזָּוִיּוֹת הַלַּיְלָה בַּתּוֹלָדוֹת שֶׁהוֹצִיא.

הַזֹּהַר שֶׁזּוֹהֵר וּמֵאִיר לַכֹּל, הַכְּלָל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ זֹהַר הָרָקִיעַ. הָרָקִיעַ שֶׁבּוֹ תְּלוּיִים הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה, כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. זֶה נִקְרָא הַזֹּהַר שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה, שֶׁלֹּא זָכָה בּוֹ אִישׁ פָּרָט לָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁל כָּל הַבַּיִת, שֶׁאֵין מְאִירָה הַלְּבָנָה אִם הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, רַק מִמֶּנּוּ, שֶׁזָּכָה לְאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה.

זֹהַר הָרָקִיעַ, הַנִּסְתָּר הָעֶלְיוֹן, שֶׁמֵּאִיר וְאֵינוֹ יָדוּעַ, מַדְלִיק וְלֹא נִרְאֶה, וּמִי שֶׁנּוֹטֵל אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי נוֹטֵל. הַסֵּתֶר שֶׁלּוֹ נִסְתָּר וְגָנוּז, שִׁבְטוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק נִסְתָּר בְּאַרְבָּעָה גָּוָנִים. הַזֹּהַר שֶׁנּוֹצַץ בִּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה זִיוִת, זִיוִים וְאוֹרוֹת נוֹצְצִים מִמֶּנּוּ, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הֵם בְּסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְתוֹךְ סוֹד הָאֵין סוֹף. הָאֵין סוֹף שֶׁאֵין לוֹ שִׁעוּר.

תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת בַּתּוֹרָה יוֹצְאִים וּמִתְזַלְקִים בָּאוֹתִיּוֹת. הָאוֹתִיּוֹת בָּהֶם נוֹסְעִים מַסָּעוֹת קְטַנִּים בְּסוֹדוֹת וְזַלוּקִים. אֵלּוּ הַתֵּשַׁע שׁוֹלְטִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, הָאוֹתִיּוֹת מִתְפַּשְׁטוֹת מֵהֶם. נִשְׁאֲרוּ הַנְּקֻדּוֹת לְהַנְהִיג אוֹתָם. לֹא נוֹסְעִים רַק כְּשֶׁהֵם יוֹצְאִים, אֵלּוּ נִקְרְאוּ אֵין סוֹף. כָּל הָאוֹתִיּוֹת מַסְעוֹתֵיהֶן בָּאֵין סוֹף. כְּמוֹ שֶׁהֵם נוֹשְׂאִים אוֹתָם, כָּךְ נוֹשְׂאִים אֵלּוּ הַנִּסְתָּרִים אוֹתִיּוֹת מְגַלּוֹת קוֹלוֹת שֶׁל קוֹלוֹת, מִשְׁתַּנִּים מִתּוֹךְ נְקֻדָּה אַוֵּזת שֶׁיּוֹצֵאת מֵהַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ שֶׁנִּקְרָאִים אֵין סוֹף. וּמֵאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה כָּל הָאוֹתִיּוֹת הִתְפַּשְּׁטוּ.

אַוֵּר כָּךְ אֵלּוּ הַנְּקֻדּוֹת מִסְתַּתְּרוֹת בְּתוֹךְ הַסֵּתֶר, וְנוֹטְלִים אוֹתָם בְּכָל הַמַּסָּעוֹת. מֵאֵין סוֹף יוֹצֵא הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה לְעַטֵּר אֶת הַכֹּל, לְהַנְהִיג אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל שֶׁלֹּא יֵצֵא מִשִּׁעוּרוֹ הַזּוּטָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב לז) עַד פֶּה תָּבוֹא וְלֹא תֹסִיף וּפֹא יָשִׁית בִּגְאוֹן גַּלֶּיךָ. פֵּ"ה הַשִּׁעוּר שֶׁל הַמָּאוֹר פֵּ' שְׁמוֹנִים מַסָּעוֹת מִתּוֹךְ רֵאשִׁית הָעִגּוּל בְּתוֹךְ הָעֹמֶק. כ' עִגּוּל, הָעֹמֶק שֶׁנִּכְנָס פָּנִימָה לְאוֹתוֹ הָעִגּוּל, ו' בַּדְיוּקָן שֶׁל הַכ"ו הַוֶּה, וְהַפֵּ' הַוֶּה עִגּוּל וְעֹמֶק. רִבּוּעַ בְּתוֹךְ זִמְשִׁים מַסָּעוֹת, ה' רִבּוּעַ תּוֹךְ מְדִידָה ו', כַּדְיוּקָן שֶׁנִּכְנָס בָּעִגּוּל, אוֹתוֹ הַדְיוּקָן מַמָּשׁ נִכְנָס בָּרִבּוּעַ. הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה מִתְפַּשֵּׁט בְּכָל אוֹתָם הַקְּשָׁרִים וְסִימָנֵיהֶם זוֹ"ל. זֹ' לְמַעְלָה, ו' בָּאֶמְצַע, לֹ' בְּכֻלָּם. כְּשֶׁהַמָּאוֹר מִתְפַּשֵּׁט, כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד עוֹשֶׂה תְּזוּם לִשְׁבֹּר

גַּלֵי הַיָּם. (לִצַּד צָפוֹן) מַתְזִילִים הַגַּלִּים וְעוֹלִים הַכְּעָסִים. יוֹצֵאת זוֹ׳ הַקֶּשֶׁר בְּסוֹדוֹ וּמַכֶּה אוֹתָם וְרוֹשֵׁם בְּמִדִּידָה, וְזוֹרְרִים הַגַּלִּים.

לִצַּד מִזְרָח מַתְזִילִים הַגַּלִּים רוֹגְזִים וְעוֹלִים וְרוֹעֲשִׁים, וְיוֹצֵא סוֹד הַקֶּשֶׁר ו׳ בְּכָל אוֹתָם רְשׁוּמִים, וּמַכֶּה אוֹתָם, רוֹשֵׁם בִּרְשִׁימָה בְּתוֹךְ הַמִּדִּידָה וְזוֹרְרִים הַגַּלִּים.

לִצַּד דָּרוֹם מַתְזִילִים הַגַּלִּים, וְעוֹלִים וְרוֹגְזִים וְרוֹעֲשִׁים, עוֹלִים וְיוֹרְדִים. יוֹצֵאת ל׳, הַקֶּשֶׁר שֶׁנַּעֲשָׂה בְּכָל הַקְּשָׁרִים, מִגְדָּל בְּזוֹמְתוֹ, מֵקָפִים דְּלָתוֹת וּבְרִיזִים בַּתְזוּם, וְהַגַּלִּים זוֹרְרִים לִצַּד צָפוֹן, לִצַּד מִזְרָח, וּלְצַד דָּרוֹם, וְנִשְׁבָּרוּ וְשׁוֹכֵךְ הָרֹגֶז. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ה) אֲשֶׁר שַׂמְתִּי זוֹל גְּבוּל לַיָּם. זז״ל עוֹלִים בָּאֲוִיר מִתְעָרְבִים בָּאוֹתִיּוֹת, וְהָאוֹתִיּוֹת מַתְזִילוֹת עֲלֵיהֶם לְהוֹצִיא בָּהֶם קוֹלֵי קוֹלוֹת. וְאֵלּוּ הֵם תְּזוּם לַתְּקוּן שֶׁל סוֹד הָאֱמוּנָה.

וְאֵלּוּ זֵי״ךְ וְלָשׁוֹ״ן וּמִגְדַּל הַשִּׁנַּיִם, עַל אֵלֶּה שׁוֹרִים הַכֹּל. וְאֵלֶּה הֵם שֶׁהִתְכַּסּוּ בַּקּוֹל הַפָּנִימִי, וּבַקּוֹל שֶׁנִּשְׁמָע וּבְדִבּוּר. וְאֵלּוּ הֵם תְּזוּם לְאֵלּוּ. אֵלּוּ מְשַׁנִּים לַכֶּתֶר הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בַּסֵּתֶר. וּכְשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת, מַגִּיעָה לְאָזְנָד מֵאֵלּוּ, וּמִשְׁתַּנָּה וְנַעֲשֵׂית רוּזַ שֶׁלֹּא שׁוֹכֶכֶת לְעוֹלָמִים וְתָמִיד נוֹבַעַת. מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַקֶּשֶׁר שֶׁהוּא תְּזוּם הַמָּאוֹר מַכֶּה בּוֹ, וּבִגְלָלוֹ נוֹבֵעַ בַּזַּשַׁאי, וְזֶה סוֹד זוֹ׳ וֵזִיךְ, כָּךְ נִקְרָא. זֶה עוֹשֶׂה בִּנְיַן בַּגָּרוֹן שֶׁל אָדָם.

וְזֶהוּ הַתְּזוּם הָרִאשׁוֹן. כְּשֶׁרוֹצֶה לְהִתְפַּשֵּׁט אוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה, עוֹלֶה הַקֶּשֶׁר הַזֶּה, וְנוֹטֵל אוֹתוֹ מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, וּמְשַׁנֶּה אוֹתוֹ בְּשִׁלְשָׁה גְּוָנִים, בְּאֵשׁ בְּרוּזַ וּבְמַיִם. מִשּׁוּם שֶׁהַקֶּשֶׁר הַזֶּה, כְּשֶׁנִּקְשָׁר מֵאַיִן סוֹף בַּמָּאוֹר, כָּךְ נִקְשָׁר.

וּכְשֶׁמּוֹצִיא קוֹל שֶׁנִּשְׁמָע מִתּוֹךְ הַדּוֹזַק שֶׁפּוֹשֵׁט שֶׁל הַמַּזְוָשְׁבָה, הַקֶּשֶׁר הַזֶּה דּוֹוְזֵק אוֹתוֹ, וְשׁוֹלְזֵז אוֹתוֹ לַקֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי בַּסוֹד שֶׁל וא״ו שֶׁהוּא לָשׁוֹן, וּמַכֶּה בּוֹ אוֹתוֹ הַקּוֹל, וְנִשְׁמָע מִן הַצַּד הַזֶּה, וְשׁוֹרֶה עַל הַצַּד הַזֶּה שֶׁל הַלָּשׁוֹן. וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְרָא הַקּוֹל הַזֶּה ו׳ לָשׁוֹן.

הַקֶּשֶׁר הַזֶּה שֶׁהוּא לָשׁוֹן, שׁוֹלְזֵז אוֹתוֹ לְתוֹךְ קֶשֶׁר וָזָק, מִגְדָּל כְּלָל שֶׁל

עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שׁוּרוֹת, וְאָז אוֹתוֹ קוֹל שׁוֹכֵךְ לְתוֹךְ הַדָּבָר בְּשִׁעוּר, בְּתוֹךְ הַתְּהוֹם כָּרָאוּי.

וּשְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים הַלָּלוּ הֵם תְּזוּם לְהַנְהִיג לְקוֹל וּלְדִבּוּר, וּלְכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַקּוֹל וְהַדִּבּוּר, שֶׁנִּקְרָאִים יְמֵי קֶדֶם. וְאֵלּוּ מַרְבִּים אֶת הַיָּמִים בְּשִׁעוּר כָּרָאוּי לְקוֹל וּלְדִבּוּר. וְזֶהוּ סוֹד (איוב כט) וְכַזּוֹל אַרְבֶּה יָמִים. מְשׁוֹם הַזּוֹל מַרְבִּים הַיָּמִים תּוֹךְ הַשִּׁעוּר שֶׁל הַמָּאוֹר כָּרָאוּי, וְהַכֹּל מֵאֵין סוֹף.

אֵין סוֹף, כָּל הַנְּקֻדּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, קוֹשְׁרִים אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים שֶׁאָמַרְנוּ בְּשִׁעוּר הַסּוֹד שֶׁל זוֹל, וְהֵם שְׁלֹשׁ הַנְּקֻדּוֹת שֶׁשּׁוֹרוֹת עַל הָאוֹתִיּוֹת, לְמַעְלָה וּבָאֶמְצַע וּלְמַטָּה, וְהֵם זוֹל שֶׁאָמַרְנוּ. הָרֹאשׁוֹן שׁוּרָה לְמַעְלָה וְנִקְרָא בְּכֻלָּם. הַשֵּׁנִי שׁוּרָה בָּאֶמְצַע, וּמְשַׁנֶּה הַשֵּׁם וְנִקְשָׁר בֵּין מַעְלָה וּמַטָּה. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהוּא זָזָק, נִקְרָא בְּשֵׁם אַזֵּר.

וְעַל זֶה שְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ נִקְרְאוּ גְּבוּל, הַתְּזוּם שֶׁל הַמַּקְלוֹת, צִדְדֵי הַמָּאוֹר לָשִׂים תְּזוּם לַכֹּל, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. מֵהַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי יוֹצֵא הַזֹּהַר הַזֶּה, וְהוּא זֹהַר הָרָקִיעַ שֶׁבּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה כְּכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לְהָאִיר. כְּשֶׁהַזֹּהַר הַזֶּה מֵאִיר וּמַכֶּה בְּכָל אוֹתָם הֶהָרִים, וְרוֹשֵׁם אוֹתָם וּמַרְבֶּה אוֹתָם וּמְגַדֵּל אוֹתָם, וְאָז כֻּלָּם נִשְׁלָמִים.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. הַזֹּהַר הַזֶּה הוֹצִיא אוֹתִיּוֹת דַּקּוֹת כְּמַרְאֵה אוֹתָם הָעֶלְיוֹנוֹת, אוֹתִיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת אוֹתִיּוֹת דַּקּוֹת, וְכֻלָּן בְּסוֹד עֶלְיוֹן כָּרָאוּי. מֵהַקֶּשֶׁר הַשֵּׁנִי הָאֶמְצָעִי יוֹצְאִים מַזָּלוֹת שֶׁזּוֹהֲרִים לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן. מֵהַקֶּשֶׁר הַשְּׁלִישִׁי יוֹצְאִים הַכּוֹכָבִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, וְעַל זֶה (דניאל יב) וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. וּמַצְדִּיקֵי דַּוְקָא, וְהֵם כַּכּוֹכָבִים שֶׁל צֶדֶק, וְכֻלָּם תְּלוּיִים בַּזֹּהַר הַזֶּה.

תִּשְׁעָה מְאִירִים לֹא מִתְפַּשְּׁטוֹת מֵהֶם אוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ אֵלֶּה שֶׁיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ נְקֻדָּה אַזֵּרֶת. אֵלּוּ לֹא מִתְפַּשְּׁטִים אֶלָּא הִתְפַּשְּׁטוּת דַּקָּה, וְנִשְׁאֲרוּ אֵלֶּה בְּקִיּוּמָם, וְאוֹתָהּ הַהִתְפַּשְּׁטוּת שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים אוֹתָם הַטְּעָמִים שֶׁל הַתּוֹרָה

שֶׁיּוֹצְאִים לִנָּזֵק בָּהֶם.

שְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ, הַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן נִשְׁאָר עַל הָאוֹתִיּוֹת לְמַעְלָה לַנְּקֻדָּה, וְנִשְׁאָר לִהְיוֹת הַטַּעַם לְמַעְלָה. שְׁנֵי הָאֲוִזְרִים קַיָּמִים לְטַעַם אָזְד, וְהֵם שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת בְּתוֹךְ הַדְּיוֹקָן שֶׁל ו״ו. שְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ לֹא מִתְפַּשְׁטִים יוֹתֵר, אֶלָּא עוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, לְהַנְהִיג הַכֹּל בְּכָל אוֹתָם הַסּוֹדוֹת שֶׁאָמַרְנוּ.

וְכֻלָּם הֵם סוֹד הַתּוֹרָה לִסְמֹךְ, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לַתּוֹרָה עַל מַה שֶּׁתִּסְמֹךְ. סְמִיכוּת נִסְתֶּרֶת פְּנִימִית, וּסְמִיכוּת שֶׁמְּגַלָּה יוֹתֵר וְעוֹשָׂה הַמַּסָּעוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה לָלֶכֶת, וְלֹא תֵּצֵא בַּזּוּז. הַתּוֹרָה בְּלִי סְמִיכוּת זוֹ פְּנִימִית לֹא סְמִיכוּת, וְלֹא נִמְצֵאת לִהְיוֹת תּוֹרָה, וְהַכֹּל מֵאֵין סוֹף וְעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאֵלּוּ מִן הַנְּקֻדָּה שֶׁיָּצְאָה מֵאֵין סוֹף.

תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת שֶׁשּׁוֹלְטוֹת עַל הָאוֹתִיּוֹת הֵן אֵין סוֹף, וְשׁוֹלְטוֹת עַל הַכֹּל. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר טְעָמִים שֶׁל הַתּוֹרָה הִתְפַּשְּׁטוּ מֵהֶם, וְכָל הָעֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם כְּוַשְׁבּוֹן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. אֵלּוּ כ״ב הַנְּקֻדּוֹת וְטַעֲמֵי הַתּוֹרָה, הֵם הַסּוֹד שֶׁל הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה לִמְדִידַת הַכֹּל בַּסּוֹד הַזֶּה. כָּל מְדִידָה לָאָרֶךְ וְלָרֹחַב לָעֹמֶק וְלָרוֹם. אֵין לוֹ מְדִידָה שֶׁיּוֹצֵאת מִן הַשִּׁעוּר הַזֶּה, מִסּוֹד שֶׁל תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר טְעָמִים. עַל זֶה הַסּוֹד הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת בְּכָל צְדָדֶיהָ, וְכָל הַסּוֹדוֹת וְכָל הָעֲמָקִים שֶׁל הַתּוֹרָה לֹא יֵצְאוּ מִן הַסּוֹד הַזֶּה הַזּוּטָה.

הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה עָשָׂה מְדִידָה בַּסּוֹד הַזֶּה לְכָל הַמְּדִידוֹת, וְהַסּוֹד הַזֶּה לֹא נִתַּן לְגַלּוֹת רַק לִירֵאֵי וְזֶטָא, שֶׁסּוֹד הָאֱמוּנָה בִּידֵיהֶם, וְהֵם כְּשֵׁרִים לְגַלּוֹת לָהֶם. אֵלּוּ הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁל אוֹתָם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם שֶׁשּׁוֹלְטִים עַל הַתּוֹרָה, וּמֵאֵלּוּ מִתְפָּרְשִׁים כָּל הַסּוֹדוֹת וְכָל הָעֲמָקִים שֶׁל הַתּוֹרָה, וְכָל מְדִידָה שֶׁל כָּל הַמְּדִידוֹת בְּכָל אוֹתָם הַצְּדָדִים.

הַמַּפְתְּחוֹת הַלָּלוּ נִמְסְרוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי בְּשָׁעָה שֶׁקָּרַן עוֹר פָּנָיו, וּמָסַר אוֹתָם בְּסוֹד שֶׁל לַוַּשׁ לִיהוֹשֻׁעַ וְכָל אוֹתָם הַזְּקֵנִים, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְבַעֲלֵי הָאֱמוּנָה

לָדַעַת. אַשְׁרֵי זְכִיכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

מִשְׁנָה. בְּאַרְבָּעָה תְּקוּפוֹת שֶׁל רוּחוֹת הָעוֹלָם. וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, מִי הַמַּשְׂכִּילִים? אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל בְּכִבּוּד רִבּוֹנָם, וְיוֹדְעִים סוֹד הַזְּכוּת לְהִכָּנֵס בְּלִי בוּשָׁה לָעוֹלָם הַבָּא, אֵלּוּ זוֹהֲרִים כְּמוֹ הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן.

וּמַה שֶּׁאָמַר וְהַמַּשְׂכִּילִים וְלֹא אָמַר וְהַיּוֹדְעִים, אֵלּוּ וַדַּאי אוֹתָם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּסּוֹדוֹת הַפָּנִימִיִּים הַנִּסְתָּרִים שֶׁלֹּא עוֹמְדִים בַּגָּלוּי, וְלֹא נִמְסְרוּ לְכָל בְּנֵי הָאָדָם. מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּהַשְׂכֵּל, זֶה מַזְהִיר שֶׁנּוֹצֵץ בָּעִטּוּר שֶׁל הַזֹּהַר הָעֶלְיוֹן עַל הַכֹּל. אֵין זֹהַר שֶׁמַּזְהִיר כָּזֶה, אֵין זֹהַר שֶׁנּוֹצֵץ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם כְּמוֹ הַזֹּהַר הַזֶּה.

זֶה הַזֹּהַר שֶׁל הַתּוֹרָה, זֶה הַזֹּהַר שֶׁל בַּעֲלֵי הַזְּכוּת שֶׁיִּירְשִׁים אוֹתוֹ הָעוֹלָם עַל הַכֹּל. הֵם יוֹצְאִים וְנִכְנָסִים בְּכָל גְּוָנֵי רִבּוֹנָם, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְחֶה בִּידֵיהֶם. כֻּלָּם מִתְבַּיְּשִׁים מֵהַזֹּהַר שֶׁלָּהֶם. הַזֹּהַר הַזֶּה נוֹצֵץ לְכָל עֵבֶר. וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים, הָרַבִּים וְלֹא הַכֹּל, כְּמוֹ (דניאל יב) וְרַבִּים מְיֻשֶּׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ. מַה זֶּה וְרַבִּים? מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ שֶׁלֹּא יָקוּמוּ, וְזוֹ הִיא אַדְמַת עָפָר. מַה זֶּה אַדְמַת עָפָר? אֶלָּא אַדְמַת שֶׁהִיא מֵעָפָר, וְזוֹהִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אַדְמַת מֵאוֹתוֹ עָפָר, שֶׁכָּתוּב בּוֹ (קהלת ג) הַכֹּל הָיָה מִן הֶעָפָר, וַאֲפִלּוּ גַּלְגַּל זַמָּה, וּנְאוּרִים שְׁאָר הָרְשָׁעִים מִמֶּנָּה וְלֹא יָקוּמוּ. וּמְשׁוּם כָּךְ וְרַבִּים – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל.

אַף כָּאן וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁזָּכוּ לַתּוֹרָה שֶׁל הַנְּקֻדָּה הַנִּסְתֶּרֶת. וְהַתּוֹרָה הִיא כְּלָל שֶׁל נְבִיאִים וּכְתוּבִים, הַכְּלָל שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמְשׁוּם שֶׁהִיא הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִי שֶׁזּוֹכֶה בָּהּ זוֹכֶה בַּכֹּל. כַּכּוֹכָבִים, יֵשׁ כּוֹכָבִים שֶׁנִּרְאִים לְצַד מִזְרָח, כּוֹכָבִים לְצַד צָפוֹן, כּוֹכָבִים לְצַד דָּרוֹם, כּוֹכָבִים לְצַד מַעֲרָב. אִם מִדָּה בְּמַקֵּל, שְׁלֹשָׁה לְכָל צַד דַּקִּים נוֹצְצִים, וּשְׁנַיִם כְּדָבוּק, כּוֹכָב שֶׁל זֹהַר זוֹהֵר וְנִסְתָּר בְּתוֹךְ תָּקְפּוֹ שֶׁל הָעֵגֶל.

כּוֹכָב מֵאִיר וְזוֹהֵר בְּלִבֵּן מֵהַצַּד הַזֶּה. כּוֹכָב אַזּוֹר מֵאִיר וְזוֹהֵר אָדֹם. זֶה

זַיִּים וְזֶה בָּוֶת סָמוּךְ לַזָּהָב הַדַּק הַזֶּה, שֶׁלֹּא מֵאִיר וְלֹא מוֹצִיא קְטֹטָה שֶׁל קְטָטָה (מִדַּת הַבַּנָּאִים). בְּתוֹךְ הֵיכַל הָאוֹתִיּוֹת הַדַּקּוֹת שִׁבְעָה טְעָמִים שֶׁל תּוֹרָה תְּלוּיִים בָּהֶם.

וְאֵלּוּ הַטְּעָמִים שֶׁנִּפְרְדוּ מֵאוֹתָם הַטְּעָמִים הָאֲזוֹרִים שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שֶׁעוֹמְדִים לְהַנְהִיג וּלְנַגֵּן, וְאֵלּוּ הַשִּׁבְעָה נִפְרָדִים לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֲזוֹרִים לְהַנְהִיג וּלְנַגֵּן לַכְּתוּבִים. וְאֵלּוּ יְזִידִים לַמָּקוֹם הַזֶּה בְּשִׁבְעָה הֵיכָלוֹת שֶׁל כְּתוּבִים, וְאֵלּוּ הַשִּׁבְעָה נִפְרָדִים מֵאוֹתָם הָאֲזוֹרִים. וּכְשֶׁשּׁוֹרִים בַּכְּתוּבִים נִפְרָדִים לַעֲשָׂרָה, וַעֲלֵיהֶם נִקְרָא סֵפֶר כְּתוּבִים סֵפֶר אֱמוּנִים. וַעֲשָׂרָה אֱמוּנִים הֵם עֲלֵיהֶם. אַזַּר כָּךְ נִפְרָדִים לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בַּתּוֹרָה, הַנְּבִיאִים שׁוֹרִים בִּמְקוֹמָם, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ בַּסּוֹד שֶׁל הַתּוֹרָה.

הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה עָשָׂה מְדִידָה בַּמְּדִידוֹת שֶׁאָמַרְנוּ, וְהַכֹּל בַּסּוֹד שֶׁל הָאֵין סוֹף בַּנִּגּוּן שֶׁל הַטְּעָמִים, מַתְוִזִיל וּמַכֶּה הָאֲוִיר שֶׁלָּהֶם. שֶׁאוֹתוֹ הָאֲוִיר יוֹצֵא מֵאֵין סוֹף וּמַכֶּה לְתוֹךְ הַמּוֹזֵ, וְהַמּוֹזֵ מוֹצִיא אֲוִיר וּמַכֶּה בַּגָּרוֹן, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא אֲוִיר אַוֵּר הַזּוֹעָה. נִמְצְאוּ שְׁלֹשָׁה אֲוִירִים וְנִכְלְלוּ בְּאָוְזֶד, אֵלּוּ מַתְוִזִילִים בִּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁאָמַרְנוּ, וּמַתְוִזִילָה מִן הַמָּאוֹר הִתְפַּשְׁטוּת לְהִתְפַּשֵּׁט, וּמוֹדֵד לָאֹרֶךְ וְלָרֹזַב לָעֹמֶק וְלָרוֹם לְאוֹתָם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם מַפְתְּחוֹת עֶלְיוֹנִים, וּמוֹדֵד עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

וְכָל הַסּוֹד וְהָעֹמֶק וְהַסֵּתֶר שֶׁלָּהֶם כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה אֲוִירִים, שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, יהו"ה אֱלֹהֵינוּ יהו"ה, וְהַכֹּל בְּסוֹד לְמשֶׁה מִסִּינַי. וְכֵיוָן שֶׁנִּזְכְּרוּ (שֶׁהִתְזַבְּרוּ) בַּפֶּה, יוֹצֵא הַמָּאוֹר, וְהִצְטָרֵךְ לְמַדֵּד אוֹתָם לַשְּׁמוֹת הַלָּלוּ בְּתוֹךְ הַמְּדִידָה, וּמְדִידָתָם אֲזוֹזָה בִּמְדִידַת הָאֹרֶךְ וְהָרֹזַב, הָעֹמֶק וְהָרוֹם, הָעִגּוּל וְהָרִבּוּעַ. וְכָךְ צָרִיךְ, מִשּׁוּם שֶׁסּוֹד הַשֵּׁמוֹת צָרִיךְ לְהִסְתַּמֵּךְ עַל אֵין סוֹף, וּלְהִתְקַיֵּם בְּקִיּוּם שָׁלֵם בְּתוֹךְ מְדִידַת הַמָּאוֹר, בִּנְקֻדּוֹת וּטְעָמִים בְּנִגּוּן. שֶׁזֹּהִי הַשְׁלֵמוּת שֶׁל סוֹד הַיִּזּוּד כָּרָאוּי, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ עַל מָה קִיּוּם הַכֹּל, פָּרַט לְבַעֲלֵי הָאֱמוּנָה, וּמְעַטִּים הֵם.

אֲוָז"ד א' בַּוָּזָטָף, הַסּוֹד לְהִתְקַשֵּׁר הַמָּאוֹר בְּאוֹתָם הַקְּשָׁרִים, וְעוֹשֶׂה מְדִידָה תּוֹרַת הַמְּדִידָה נְקֻדָּה אַוָּזַת שֶׁיְּצָאָה מֵאַיִן. הַנְּבִיאִים מֵאוֹתָהּ נְקֻדָּה הִתְפַּשְּׁטוּ וְנִכְלְלוּ בָּהּ, וְיָרְדוּ לְמַטָּה, וְאֵלֶּה נִסְמְכוּ עַל הָעַמּוּד שֶׁנִּסְתָּר מֵאֵין סוֹף שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים כְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

מִשְׁנָה. הָאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁל הַצּוּרוֹת בַּעֲלֵי הַמָּגִנִּים, פָּקוּוזֵי הָעֵינַיִם בַּעֲלֵי הַלֵּב, בְּהַשְׁכֵּל קִרְבּוּ וְשִׁמְעוּ, מִי מִכֶּם שֶׁשָּׁמַע קוֹל גַּלְגַּל שֶׁנָּעִים וְסוֹבֵב בְּגִלְגּוּל, עוֹלֶה וְיוֹרֵד וּמֵרִים קוֹלוֹת בְּקוֹל נָעִים, וּשְׁלֹשָׁה נִצְנוּצִים יוֹצְאִים מֵהַמֵּצַח שֶׁל כָּל קוֹל. וְאוֹתוֹ הַגַּלְגַּל סוֹבֵב לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְיוֹצֵא נִיצּוֹץ וּמַלְהִיט אֶת הַגַּלְגַּל, וְאָז מוֹצִיא אֵשׁ לוֹהֶטֶת בְּמַקְלוֹת. כְּשֶׁמִּתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ גַּלְגַּל הַמָּאוֹר לִמְדִידָה, יוֹצֵא אֲוִיר טָהוֹר שֶׁלּוֹהֵט בְּאוֹתָם שְׁלֹשֶׁת הָאֲוִירִים שֶׁאָמַרְנוּ, וְלוֹהֲטִים יַזַּד. וּמֵאוֹתוֹ הַלַּהַט יוֹצֵא זֶה הַגַּלְגַּל שֶׁסּוֹבֵב וְלַעֲלוֹת וְיוֹרֵד.

וּכְשֶׁמִּדִּידַת הַמָּאוֹר יוֹצֵאת וּמוֹדֶדֶת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, הַגַּלְגַּל הַזֶּה כּוֹנֵס אֶת כָּל הַמַּזָּנוֹת, וּכְשֶׁמַּתְזִילָה הַמְּדִידָה, הַגַּלְגַּל הַזֶּה נוֹהֵם בְּנַעַם, וּמוֹצִיא אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת נוֹצְצוֹת לְפָרֵשׁ בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאָז נִקְרֵאת פָּסֵרֶת. מֵהַגַּלְגַּל הַזֶּה לוֹהֵט אַוֵּר תַּזְתּוֹן, וּמִתְפַּשֵּׁט וּמְלַהֵט אוֹתִיּוֹת אֲוִירוֹת לְפָרֵשׁ, וְלֹא כְּאוֹתָם הָרִאשׁוֹנִים, וְנִקְרֵאת פָּסֵרֶת קְטַנָּה.

שְׁנֵי הַגַּלְגַּלִּים הַלָּלוּ נִקְרָאִים פָּסֵרֶת קְטַנָּה וּפָסֵרֶת גְּדוֹלָה. שְׁתֵּי הַפָּסוֹרוֹת הַלָּלוּ נִמְסְרוּ לִידֵי הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, לָדַעַת וּלְהִסְתַּכֵּל, עַד שֶׁיֵּרְדוּ הָאוֹתִיּוֹת וְנָזְקְקוּ עַל לוּזוֹת הָאַבָּנִים. כְּשֶׁהַגַּלְגַּלִּים מַתְזִילִים וְסוֹבְבִים כַּמָּה צְבָאוֹת וְכַמָּה מַזָּנוֹת, בַּעֲלֵי כְנָפַיִם טָסִים בְּאוֹתָם הָרְקִיעִים, וְאוֹתָם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁיּוֹצְאוֹת נִמְסְרוּ לְאוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא יוֹפִיא"ל בַּעַל הַזָּוְכְמָה. וְאָז הוֹלֵךְ וְזוֹקֵק אוֹתָם סְבִיב הָאוֹתִיּוֹת. וְהַמְמֻנֶּה הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה מָסַר אוֹתָם לַנֶּאֱמָן הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כד) עֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וֶהְיֵה שָׁם וְגוֹ'.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וּמִסְתַּכְּלִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה בְּרָצוֹן וּבְהִרְהוּר הַלֵּב. וְהַמַּשְׂכִּילִים שֶׁמִּסְתַּכְּלִים,

וְלֹא מִסְתַּכְּלִים בַּדָּבָר לְבַדּוֹ, אֶלָּא שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּמָּקוֹם שֶׁתָּלוּי אוֹתוֹ הַדָּבָר, מִשּׁוּם שֶׁאֵין דָּבָר שֶׁלֹּא תָּלוּי עַל סוֹד עֶלְיוֹן אַוֵּזר. וְיִמְצָא בַּדָּבָר הַזֶּה דָּבָר אַוֵּזר שֶׁל סוֹד עֶלְיוֹן מִתּוֹךְ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, יִמְצָא וְיִרְאֶה הָאָדָם סוֹד הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְסִימָנְךָ – (משלי טז) מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר יִמְצָא טוֹב.

דָּבָר – זוֹ הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה. יִמְצָא טוֹב – זוֹ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה. מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר, וְלֹא כְּתוּב מַשְׂכִּיל דָּבָר, אֶלָּא עַל דָּבָר, שֶׁצָּרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו לְמַעְלָה. וְזֶהוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, וְזֶהוּ הָרָקִיעַ הַנּוֹדָע עַל הַזִּוּוּת לְמַטָּה. שֶׁמִּתּוֹךְ הָרָקִיעַ הַזֶּה יִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ זֹהַר, שֶׁנּוֹצֵץ הַזֹּהַר שֶׁזִּוְּוֹהֲרִים הָעֶלְיוֹנִים. הַזֹּהַר שֶׁיּוֹצֵא מִתּוֹךְ הַנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, יַזְהִיר וְיִתְנוֹצֵץ בְּנִיצוֹץ שֶׁל שְׁאָר הָאוֹרוֹת לְכָל צַד.

וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. מָה הַכּוֹכָבִים שֶׁעוֹמְדִים תָּמִיד בַּקְיוּם שֶׁל אוֹתָן הַנְּהָגוֹת הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר תָּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת הַכּוֹכָבִים, אֵלּוּ הַכּוֹכָבִים שֶׁמְּאִירִים. וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים – שֶׁדְּוָוקִים אוֹתָם וּמַלְקִים אוֹתָם לִשְׁמֹר דַּרְכֵי הַתּוֹרָה. כַּכּוֹכָבִים – אֵלּוּ אוֹתָם הַדְּגֻשִׁים שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁדְּוָוקִים אוֹתָם וּמוֹצִיאִים אוֹתָם לָאוֹר. וְאֵלּוּ הֵם כּוֹכְבֵי הַשָּׁבִיט, מוֹצִיאִים רוּזָז וְאוֹר כְּאָזֹד, וּמְאִירִים לְסוֹד הָאוֹתִיּוֹת.

כְּזֹהַר הָרָקִיעַ – זוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁשְּׁוּרָה עַל הָאוֹתִיּוֹת לְנַגֵּן וּלְהִתְפַּשֵּׁט, וְזוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁהִיא רוֹבֶצֶת עַל הָאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ אֵם עַל בָּנִים. וְאַף עַל גַּב שֶׁהִיא הַנְּקֻדָּה הָאַוֵּזת מִתְפַּשֶּׁטֶת לְנַגֵּן וְלֹא מִתְפַּשֶּׁטֶת בְּמַרְאָה. וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב (תהלים צב) מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהֲרֵי יוֹם הַשַּׁבָּת בָּזֶה עוֹלֶה. וְעַל זֶה הַנְּגוּן שֶׁל הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ עוֹלָה בִּמְנוּזָה, וְזֶהוּ הַזֹּהַר שֶׁל הָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא יוֹם הַשַּׁבָּת.

וְעוֹד יַזְהִרוּ, אוֹתָם הַמַּשְׂכִּילִים בְּאוֹתוֹ הַזֹּהַר שֶׁעוֹלֶה בּוֹ אוֹתוֹ הָרָקִיעַ הִתְפַּשֵּׁט. וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ שֶׁהִתְפַּשֵּׁט קָטָן מִכָּל הָרְקִיעִים, הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹלָה

בּוֹ אוֹתָהּ הַהִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל הַנָּגוּן מְעַט בִּמְעוּזָּהּ, וְלֹא רַבָּה, וְשִׁעוּרוֹ בְּנָגוּן כְּשֶׁהוֹשִׁיטוּ הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל לָרָקִיעַ הַזֶּה אָז מִתְיַזְּדִים. וְעַל כֵּן בּוֹ שְׁנֵיהֶם שְׁתֵּי רוּזּוֹת מִתְפַּשְׁטוֹת בְּנָגוּן, וְהֵם בִּדְוּזְיָה, וּבָאָה רוּזַּ קְטַנָּה בִּמְעוּזָּהּ.

אַוָּזר כָּךְ הַנַּקְדָּה הַזּוֹ נִסְתֶּרֶת בְּתוֹכָהּ, וּמִתְכַּסָּה וּמִתְפַּשֶּׁטֶת בְּהִתְפַּשְׁטוּת כַּתּוֹלַעַת הַזּוֹ שֶׁמִּתְכַּסָּה. וְאַוָּזר שֶׁמִּתְכַּסָּה בְּתוֹכוֹ, נְוָרֶקֶת לְמַטָּה לַנָּגוּן, וְזוֹ נִקְרֵאת זְרִיקַת הַנַּקְדָּה הַזּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּתְיַשֶּׁבֶת בַּיָּמִין הַזֶּה. וּכְשֶׁמִּתְפַּשֶּׁטֶת הַנַּקְדָּה הַזּוֹ לְנַגֵּן, אוֹוֶזֶת אֶת הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה לְהִתְיַשֵּׁב, וּמְאִירָה וְנוֹצֶצֶת. וְאָז וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר, כְּאוֹתוֹ הַזֹּהַר מַמָּשׁ שֶׁהִתְפַּשֵּׁט וְנִזְרָק נִיצוֹץ לְהִתְיַשֵּׁב, וְזֶה מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר. וַדַּאי מִשּׁוּם שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת עַל דָּבָר – יִמְצָא טוֹב. הִתְפַּשְׁטוּת הַזֹּהַר הַזֶּה שֶׁהוּא נִיצוֹץ וְזֹהַר לְהִסְתַּכֵּל, וְהַסּוֹד הַזֶּה הוּא עָמֹק וְרוֹם לְהִתְיַשֵּׁב בְּסוֹד הַמָּאוֹר כְּמוֹ אוֹתוֹ הַדָּבָר.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, זֶה הָרָקִיעַ שֶׁבּוֹ שֶׁמֶשׁ וּלְבָנָה כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת. כָּאן הִתְפַּשְׁטוּת שֶׁל הַמָּאוֹר לְנַגֵּן עַל זֶה בְּתְמִיהָה בַּעֲלִיָּה עַל הַכֹּל. וְסִימָנָךְ – (תהלים קיב) פָּזַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים, שֶׁזֶּהוּ שֶׁנּוֹתֵן לְכָל הַתַּזְהוֹנִים, וּמְדִידַת הַמָּאוֹר פָּזַר גָּדוֹל.

כְּשֶׁמְּדִידָה עוֹלָה וּמִתְגַּדֶּלֶת, אָז הוּא עוֹלֶה וּמוֹשִׁיט שֵׁשׁ אַמּוֹת בְּשִׁעוּר שֶׁל שֵׁשׁ נְקֻדּוֹת לָאֹרֶךְ וְלָרֹחַב, כַּמִּרְאֶה הַזֶּה שֶׁהוּא פָּזַר. וְזֶהוּ סִימָנָךְ – (אסתר ה) וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת שַׁרְבִיט הַזָּהָב.

וְשָׁנִינוּ, שֵׁשׁ אַמּוֹת הוֹשִׁיט לְקַבְּלָהּ. מֵהַפָּזַר הַזֶּה מָלֵא הַמַּעְיָן שֶׁלָּךְ וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים. וְזֶהוּ הַשַּׁרְבִיט שֶׁנִּתְקַן בַּמְּדִידָה הַזּוֹ. וּבְנָגוּן הַמְּדִידָה הַזּוֹ עוֹלִים וְנִתְקָנִים כָּרָאוּי, וְאָז וְהַמַּשְׂכִּילִים וְגוֹ'. שִׁעוּר זֶה כְּמוֹ שִׁעוּר שֶׁל שֵׁשׁ נְקֻדּוֹת, לְנַגֵּן שָׁלֹשׁ לָאֹרֶךְ וְשָׁלֹשׁ לָרֹחַב, מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד שֶׁל שֵׁשׁ.

שֵׁשׁ הֵם, וְהֵם זָמֵשׁ. שָׁלֹשׁ לָאֹרֶךְ וּשְׁתַּיִם לָרֹחַב כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים שָׁלֹשׁ לְצַד זֶה וְשָׁלֹשׁ לְצַד זֶה. וְאָז וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. אֵלּוּ הֵם שֵׁשׁ הַנְּקֻדּוֹת שֶׁנּוֹצְצוֹת וּמְאִירוֹת לְמַטָּה, וְאוֹתָם כּוֹכָבִים נִסְתָּרִים לְהָאִיר, וְהַלְּבָנָה

מוּאָרֶת בְּכָל אֶזֶד וְאֶזֶד מִמְּדִידָתָם שֶׁנַּעֲוּצוֹת בַּמָּאוֹר.

וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, זֶה הָרָקִיעַ שֶׁל זַיִּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת. מִתְפַּשֵּׁט כַּוָּו הַמְּדָה, מוּדֶד לְאֹרֶךְ שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים לְיָמִין וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים לִשְׂמֹאל. אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים עֲמוּד אֶזֶד, וְאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה עֲמוּד אֶזֶד. וְאֵלּוּ שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת זֶה עַל זֶה, בֵּין לְצַד זֶה בֵּין לְצַד זֶה. מְדִידַת כַּוָּו הַמְּדָה הַשָּׁעוֹר לְנַגֵּן שְׁנֵי טְעָמִים שֶׁעוֹמְדִים בַּמַּרְאֶה שֶׁמְּקַיְּמִים נִגּוּן שֶׁל הַמְּדִידָה שֶׁמּוּדֶד אַזַּר הַיְרֵכַיִם שֶׁעוֹמְדוֹת.

יַעֲקֹב שֶׁהוּא הַגּוּף, נִסְמָךְ עַל הָעֲמוּדִים בְּמִדִּידַת כַּוָּו הַמְּדִידָה, כְּשֶׁנִּכְנַס לְאָבִיו הַסּוּד שֶׁל וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ. וְהַגּוּף הִתְקַיֵּם בְּקִיּוּמוֹ. וְעַל זֶה וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ׳. וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִים וּמְאִירִים לְמַטָּה, כְּשֶׁהַשַּׁרְבִּיט מִתְקַיֵּם בַּסּוּד שֶׁל פָּוַּר, וְנוֹתֵן וְנִכְנָס בְּמִדִּידָה וּמוּדֶד, וְנִתְתַּקְּנִים אֵלּוּ שְׁנֵי הָעֲמוּדִים בְּמִדִּידָה לְמַטָּה, וּמִתְתַּקֵּן הַמָּאוֹר וּמוּדֶד זֶה עִם זֶה.

אָז וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ, שֶׁהֵרִי לְמַטָּה הִתְתַּקְּנָה בַּתִּקּוּן שֶׁל הַנְּקֻבָּה לְקַבֵּל אֶת הַזָּכָר. וְהַיְרֵכַיִם הִתְתַּקְּנוּ בְּלִי הִתְפַּשְּׁטוּת. וְכָאן אֵין נִגּוּן בְּתוֹךְ הַמְּדִידָה הַזּוֹ, וְנִקְרֵאת אֶתְנַזְוָתָא כְּנֶגֶד שְׁנֵי טְעָמִים, סוֹד הַנְּקֻבָּה הַפְּתוּזָה כְּנֶגֶד הַזָּכָר, וְכָאן אֵין נִגּוּן שֶׁהַכֹּל בְּנַזַּת.

הַמְּדִידָה הַזּוֹ טְמִירָה, אָז וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ. זֶהוּ רָקִיעַ הַיָּמִין שֶׁזּוֹהֵר וּמֵאִיר וּמַזְהִיק בְּזָוְקוֹ. מִתְזַיֵּל כַּוָּו הַמְּדִידָה וּמִתְפַּשֵּׁט לְהָאִיר, וְהַנִּגּוּן שֶׁהוֹלֵךְ בִּמְצַד הַיָּמִין בְּרַצָּה אֶת הַנִּגּוּן שֶׁל זַבִּיבוּת לָלֶכֶת בַּנִּגּוּן הַזֶּה בְּזוּבוּק. וְהַתַּלְשָׁא סוֹטֵר לְקִשֵּׁר קָשֶׁר, זֶה יָשָׁר וְזֶה כָּפוּף, וְנִכְפָּל נֶגֶד צְדוֹ בְּנַכַּזז, וְהִתְפַּשְּׁטוּ שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת כְּאֶזֶד, בְּסוֹד שֶׁל אַזְלָא וְגָרִישׁ שֶׁקּוֹשֵׁר הַשְּׁמֹאל.

וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ, כְּשֶׁפּוֹסֵק הָאוֹר וְכַוָּו הַמְּדִידָה פָּסְקָה, וְלֹא מוּדֶד בְּאֹרֶךְ וְרוֹזַב מִמַּטָּה לְמַעְלָה, מִתְפַּשֵּׁט כַּוָּו הַמְּדִידָה, וְאוֹזֵז מִמַּעְלָה לְמַטָּה בַּסּוֹד שֶׁל הַקְּשִׁירוּת, וּמִתְבָּרְכִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים בַּמְּדִידָה הַזּוֹ שֶׁל כַּוָּו הַמְּדִידָה (שֶׁל

הַנִּגּוּן) לְכָל הַמִּדִּידוֹת, וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל מִדִּידָה אַוָּזת שֶׁעוֹמֶדֶת וְנִסְמֶכֶת כֻּלָּהּ עַל זֶה.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁהַמַּעֲשִׂים כְּשֵׁרִים לְמַטָּה וְנִכְשָׁרִים בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, בְּמַעֲשִׂים שֶׁל תּוֹרָה, אָז הַכֹּל מִתְתַּקֵּן עַד הָאֲתַר הַזֶּה. שֶׁהֲרֵי כָּאן נִמְצָא וּמְזֻדַּמֵּן בְּגִלּוּי וּבְכִסּוּי סוֹד הָאֱמוּנָה, וְנוֹסֵעַ עַד לְכָאן.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, כְּשֶׁהַמַּעֲשִׂים מִתְקָנִים וְאוֹוֶזֶת מִדִּידָה אַוָּזֶרֶת בַּסֵּתֶר, וּפוֹסֶקֶת בֵּין הַמִּדִּידָה שֶׁלְּמַטָּה לַמִּדִּידָה הָעֶלְיוֹנָה. הַמִּדִּידָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא מִדִּידָה וְלֹא לְמִדִּידָה, אֵין מִדִּידָה כְּלָל. וּמְשׁוּם כָּךְ פּוֹסֶקֶת מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וּמַפְסִיקָה מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וְזֶה סוֹד יהו"ה ו' יהו"ה פּוֹסֶקֶת בְּתוֹכָם, וְהַכֹּל אָזֶד בְּסוֹד הַמִּדִּידָה.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, כְּשֶׁהַמַּעֲשִׂים לֹא נִכְשָׁרִים וְהַמִּדִּידָה אֵינוֹ מִתְפַּשֶּׁטֶת, אָז הַשּׁוֹפָר מִתְהַפֵּךְ, וְהַכֹּל מִתְעַכֵּב וְקָיִם בִּמְקוֹמוֹ וְלֹא שׁוֹפֵעַ לְמַטָּה. וּלְפָעָמִים שֶׁזֶּה שׁוֹפֵעַ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַשְּׁרֵבִיט, וְעוֹמֵד שָׁם וְלֹא שׁוֹפֵעַ לְמַטָּה וּמִתְעַכֵּב. וְהַנִּגּוּן עוֹמֵד וּמַכֶּה בְּדַרְגָּה, שֶׁהִיא הָרִאשׁוֹנָה, וְהַמִּדִּידָה עוֹמֵד שָׁם וְלֹא מוֹדֵד וְלֹא מִתְפַּשֶּׁטֶת הַמִּדִּידָה. וְכָל זֶה מִשּׁוּם שֶׁהַשּׁוֹפָר הִתְהַפֵּךְ מֵהַתַּזְזוּנִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים.

וּכְשֶׁזָּכוּ הַמִּדָּה מִתְפַּשֶּׁטֶת וּמוֹדֵד, אֲזַי הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ, וּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים קַיָּמִים בִּמְקוֹמוֹ, וְאַף עַל גַּב שֶׁבְּסוֹד אַוָּזר הַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד אָזֶד, שֶׁהֲרֵי שְׁלֹשֶׁת הַקְּשָׁרִים הַלָּלוּ שֶׁבִּמְקוֹמוֹ עוֹמְדִים תַּוָּזת כַּנְפֵי אוֹתוֹ הַשּׁוֹפָר, זֶה הַמִּדָּה עוֹמֵד שָׁם וּמִתְבָּרְכִים מִתּוֹךְ זִבְיבוּת.

הֶסְגּוֹלְתָּא בְּסוֹד שֶׁל שְׁלֹשָׁה אָבוֹת הָעוֹמְדִים בְּתוֹךְ הַשּׁוֹפָר, כָּאן זֶה הַמִּדָּה מוֹדֵד אֶת הַמִּדִּידָה הַזּוֹ בְּכֻלָּם. בָּאֳרֶךְ, בָּרֹזַב, עֹמֶק וְרוּם וְעֹגֶל. וְלֹא עוֹמֶדֶת כָּאן הַמִּדִּידָה לְהִתְגַּלּוֹת, וְאָז כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, הָרָקִיעַ הַנִּסְתָּר שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה כְּלָל, וְעוֹמֵד עַל רָאשֵׁי הַזַּוִּיוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁעוֹמְדִים בְּסוֹד הָאָבוֹת.

וְזֶה הָרָקִיעַ הַנִּסְתָּר, עָלָיו עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ זֹהַר שֶׁמֵּאִיר לְכָל

הַזָּיוֹת. וְאָז עוֹמֵד כָּאן הַמְּדִידָה שֶׁמֵּאיר וּמַכֶּה בְּכֻלָּם לְזֹהַר, וְעַל זֶה הַכֹּל בְּסוֹד הַמְּדִידָה עוֹמֵד לְנֶגֶן בַּשַּׁעוֹר שֶׁהַנְּגוֹן מוֹדֵד אֶת כָּאן הַמְּדִידָה. אֵין מִי שֶׁמַּכִּיר אֶת הַסּוֹד הַזֶּה, רַק אוֹתָם הַלְוִיִּם שֶׁעוֹמְדִים עַל הַנְּגוֹן, וְלֹא גּוֹרְעִים וְלֹא מִתְפַּשְּׁטִים הַזּוּצָה, אֶלָּא הַכֹּל בְּתוֹךְ הַמְּדִידָה שֶׁל סוֹד כָּאן הַמְּדִידָה.

אוֹתָם שִׁלְשֶׁת הַקְּשָׁרִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאָמַרְנוּ, שֶׁהַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן נִשְׁאָר עַל הָאוֹתִיּוֹת לְנַקֵּד שֶׁיִּהְיֶה הַטַּעַם לְמַעְלָה. לְפָעָמִים הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ שֶׁעוֹמֶדֶת לְטַעַם לְמַעְלָה, הַמָּאוֹר מוֹרִיד אוֹתָהּ לְמַטָּה לְקֶשֶׁר הַזֶּה לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְדִידָה לְמַטָּה. וְהַכֹּל בְּסוֹד שֶׁל הַדְּיוּקָן שֶׁל וא״ו יוֹרֵד נִקְרָא תְּבִי״ר. וּכְשֶׁיּוֹרֵד וְעוֹמֵד עַל הָאוֹתִיּוֹת, הֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וְאוֹתָם שְׁנֵי הַקְּשָׁרִים הָאֲזֵרִים שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁנִּשְׁאֲרוּ, עוֹמְדִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, וּמִתְפַּשְּׁטֶת אֶבֶן הַמְּדִידָה בְּסוֹד שֶׁל וא״ו וְאוֹזֵז בָּהֶם, וְאָז נִקְרָא זָקֵף גָּדוֹל. וּכְשֶׁלֹּא קַיֶּמֶת הַהִתְפַּשְּׁטוּת הַזּוֹ בִּשְׁנֵי הַקְּשָׁרִים הַלָּלוּ, נִקְרָא זָקֵף קָטָן, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַגָּה הַכֹּל עוֹמֵד בְּסוֹד אֲזֵד.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, יַעֲשׂוּ נְגוֹן בְּסוֹד הַזֶּה כָּרָאוּי. יַזְהִירוּ לְמַעְלָה, יַזְהִירוּ לְמַטָּה, לְקַיֵּם אֶת קְיוּם סוֹד הָאֱמוּנָה, וְסוֹמְכִים אוֹתָהּ וּמְאִירִים לָהּ. יַזְהִירוּ בְּאוֹתוֹ הַנְּגוֹן רוּזַז אַזַר רוּזַז, וְנֶעֱימוּת זוֹ אַזַר זוֹ. כְּשֶׁכֻּלָּם מִתְזַוְּגִים בְּסוֹד הַזֶּה, הַמְּדִידָה עוֹלָה כְּזֶוֶג שֶׁבּוֹן יַזְהִירוּ. מִשּׁוּם שֶׁה״יַזְהִירוּ״ הַזֶּה הוּא כְּזֶוֶג שֶׁבּוֹן מָאתַיִם שִׁלְשִׁים וּשְׁמוֹנָה, שֶׁהָרוּזוּת הַלָּלוּ וְהַתְּנוּעוֹת לְנֶגֶן, שֶׁיִּתְפַּשֵּׁט הַמָּאוֹר בְּכָל הָאוֹרוֹת תּוֹךְ הַמְּדִידָה לִסְמֹךְ אֶת הַתּוֹרָה. וּמִשּׁוּם זֶה יַזְהִרוּ כְּזֹהַ״ר, כָּךְ הוּא לְזֶוֶג שֶׁבּוֹן יַזְהִיר״וּ.

יַזְהִרוּ כְּזֹהַר אֲזֵד הוּא. מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, שֶׁהָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן הַנִּסְתָּר עַל הַכֹּל, מְדִידָה בְּתוֹךְ כָּאן הַמְּדִידָה שֶׁעוֹמֵד בָּרָקִיעַ הַזֶּה בְּכָל הַמְּדִידוֹת שֶׁל הַזָּיוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְוֹתוֹנוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ יַזְהִירוּ כְּזֹהַר, בְּכָל אוֹתָם הַזָּיוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּזְוֹתוֹנוֹת, כְּזֹהַר בְּאוֹתָהּ הָרָקִיעַ שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם, וְהַכֹּל זֶה כְּנֶגֶד זֶה. וְהַסִּימָן שֶׁל כָּל הַסּוֹדוֹת הַלָּלוּ בָּזֶה עוֹמֵד,

יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הַסִּימָן הַזֶּה. וְהַסּוֹד הַזֶּה לֹא נִתָּן אֶלָּא לְבַעֲלֵי מִדּוֹת שֶׁיּוֹדְעִים בְּסוֹד קַו הַמִּדָּה הַזֶּה. אַשְׁרֵיהֶם הַצַּדִּיקִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

בֹּא וּרְאֵה, וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ וְכוּ'. וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ, אֵלֶּה אוֹתָם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה, בְּסִתְרֵי הַסּוֹדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. אֵלֶּה הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹשִׂים רְצוֹן רִבּוֹנָם, וּמִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת. וְאֵלּוּ הֵם הַמַּשְׂכִּילִים שֶׁהֵם מַשְׂכִּילִים בִּרְצוֹן רִבּוֹנָם תָּמִיד, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ שֶׁאֵין דַּרְגָּה כְּדַרְגָּתָם.

מִשּׁוּם כָּךְ, כָּל אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה נִקְרָאִים מַשְׂכִּילִים, מִסְתַּכְּלִים בַּזָּוְכְמָה, מִסְתַּכְּלִים בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה. אֵין סוֹף מִתְפַּשֵּׁט אוֹר נִסְתָּר שֶׁלֹּא יָדוּעַ, וְזֶה יוֹצֵא מֵאֵין סוֹף בְּרִית לְכַיֵּם. וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, אֵלּוּ הֵם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בְּסוֹד הַזָּוְכְמָה, בַּסְּתָרִים בְּסוֹד הַתּוֹרָה. אֵלּוּ הֵם שֶׁמַּכִּירִים אֶת סוֹד הַסּוֹדוֹת, וּמִסְתַּכְּלִים וְיִרְאוּ לְהִזְדַּהֵר בְּאוֹתוֹ הַזֹּהַר שֶׁשּׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא, וְעוֹמְדִים בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְיוֹדְעִים לְהִסְתַּכֵּל בִּסְתָרֶיהָ.

כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, זֶהוּ הָרָקִיעַ שֶׁעוֹמֵד לְהָאִיר לְמַטָּה, וּמִתְעַטֵּר לְמַעְלָה וּמֵאִיר לְמַטָּה. וְאוֹתוֹ הַזֹּהַר שׁוֹפֵעַ וְנִמְשָׁךְ לַתַּוְוֹתוֹנִים, וּמֵאוֹתוֹ הַזֹּהַר הֵם נְזוֹנִים, וְעוֹמְדִים בְּקִיּוּמָם וְהוֹלְכִים וּמְשׁוֹטְטִים, וּמְנַצְּזִים גְּבוּרֵי הַשָּׁמַיִם, וְדָנִים גְּבוּרוֹת קָשׁוֹת.

וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. כְּשֶׁמְּאִירִים הַכּוֹכָבִים בָּאוֹר שֶׁנּוֹצֵץ וְנוֹסְעִים בְּמַסְעוֹתֵיהֶם שֶׁיָּאוֹרוּ מִתּוֹךְ דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת, הַכּוֹכָב שֶׁמֵּאִיר מִצַּד הַמִּזְרָח, כַּמָּה הֵם מַזְנוֹת מִשְׁתַּלְשְׁלִים עוֹמְדִים בְּהֵיכְלוֹתֵיהֶם. הַכּוֹכָב הַזֶּה נוֹצֵץ שָׁלֹשׁ פָּעָמִים, וּמַכֶּה אֶת הַנִּיצוֹץ שֶׁלּוֹ בְּרִבְיעִית לְכַבֵּל נִיצוֹץ שֶׁל קֶשֶׁר אָזְד וְאוֹר פָּנִימִי שֶׁעוֹמֵד לְמַעְלָה. וְאַזַּר כָּךְ שׁוֹכֵךְ, וּמִתְנוֹצְצִים כָּל אוֹתָם הָאֲזוֹרִים, וְהוּא נִסְתָּר בִּמְקוֹמָם. וְזֶה נִקְרָא כְּכוֹכָב אֶמֶן. אַזַּר כָּךְ יוֹצֵא לְצַד הַדָּרוֹם כּוֹכָב אַזַּר, וְזֶה נוֹצֵץ עִם אַרְבָּעָה כּוֹכָבִים שָׂרָצִים וְהוֹלְכִים וּמוֹשִׁיטִים אֶת אוֹרָם לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָעוֹלָם, וְזֶה נִקְרָא כּוֹכָב שֶׁנּוֹצֵץ מִשְּׁנֵי צְדָדִים, דָּרוֹם וּמִזְרָח.

וְנֶאוֹרִים אֶלֶף וְרִבּוֹא רִבְבוֹת כּוֹכָבִים שֶׁנּוֹטְלִים זֹהַר וְנִיצוֹצוֹת מִתּוֹךְ נִיצוֹצוֹת שֶׁמֵּאִיר מֵהַשֶּׁמֶשׁ. שֶׁמֶשׁ שֶׁל הַמַּשְׁקוֹף (מַשְׁקוֹף שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ) כְּשֶׁמֵּאִיר בְּמַסָּעוֹ, נֶאוֹרִים מִמֶּנּוּ כָּל אוֹתָם הַכּוֹכָבִים שֶׁמֵּאִירִים וְנוֹצְצִים כָּל אוֹתָם כּוֹכָב אוֹמֶן. אַף עַל גַּב שֶׁנִּסְתָּר אַוֵּר כָּךְ, יוֹצֵא וְזוֹהֵר עָלָיו מִמַּנָּה אֶזֶד שֶׁשְּׁמוֹ יִגְזְרִיא"ל.

וּכְשֶׁכּוֹכָב אוֹמֶן הַזֶּה יוֹצֵא וְנוֹצֵץ וְלֹא נִסְתָּר, אֲזַי אוֹתוֹ הַמְמֻנֶּה מוֹרִיד שָׁלוֹם לְאוֹתוֹ הַצַּד. וְכַאֲשֶׁר הַנִּיצוֹץ הַקָּשֶׁה עוֹשֶׂה מְדִידָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְהַכֹּל מִסְתַּמֵּךְ וּמֵאִיר וְשׁוֹעֵעַ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הָרָקִיעַ הָעֶלְיוֹן כְּנֶגֶד הַמְּזָרְזִז, וְהוּא מִתְעוֹרֵר כְּנֶגֶד הַמַּעֲרָב, וְסִיָּמְנֵךְ – (ישעיה מא) מִי הֵעִיר מִמְּזָרְזִז צֶדֶק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ, אָז כָּל אוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁעוֹמְדִים עַל הַכּוֹכָבִים, כֻּלָּם יוֹבִילוּ הָאוֹר שֶׁל הַפָּנִים מִתּוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ, כְּשֶׁנּוֹסֵעַ הַשֶּׁמֶשׁ לְמַשְׁקוֹף אָזֶד שֶׁהוּא מַשְׁקוֹף שֶׁל בִּילְגָא, אָז אוֹתוֹ הַכּוֹכָב שֶׁנּוֹצֵץ מֵאִיר מִתּוֹךְ כּוֹזוֹ שֶׁל מְמֻנֶּה אֶזֶד שֶׁנּוֹסֵעַ כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ נוֹסֵעַ.

וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר – מִצַּד שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה – מֵהַצַּד שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד. וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מַיִם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה, שֶׁצְּרִיכִים לִשְׁלֹשָׁה גְּלְגּוּלִים אֵלּוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ יְשַׁלֵּשׁ אָדָם שְׁנוֹתָיו וְגוֹ'. וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בְּשַׁבָּת אֵין עוֹלִין בָּאִילָן, וְאֵין רוֹכְבִים (סוֹמְכִים) בָּאִילָן, וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּאִילָן.

אֶת זֶה בְּדֶרֶךְ סוֹד אֲנִי שׁוֹאֵל אוֹתְךָ, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא בְּפָשִׁיטוּת שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הַגּוֹפָנִיִּים, אֶלָּא שֶׁל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הַשִּׂכְלִיִּים שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. אָמַר לוֹ, זָקֵן זָקֵן, אֹמֵר אֲנִי, שֶׁאֲנִי מִצַּד הָעֵץ שֶׁנִּקְרָא עֵץ הַחַיִּים, שֶׁנָּטוּעַ בְּשַׁבַּת הַמַּלְכָּה, שֶׁלֹּא צָרִיךְ שׁוּם אָדָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ, כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְתָר – עוֹבֵר. וְזֶה הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ שֶׁעוֹלֶה לְזִשְׁבּוֹן אָדָם. וּפָרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּשֵׁם הַמְפֹרָשׁ, נֶעֱקָר מִן הָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ אַתָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁבְּוַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁבִּימוֹת הַזֹּהַר שׁוֹלֵט עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא אָדָם שֶׁל וַיִּיצֶר, בַּיֵּצֶר הַטּוֹב וּבַיֵּצֶר הָרָע. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּיצֶר ה׳ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, וְהוּא עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע שֶׁזָּטָא בּוֹ אָדָם, וְזֶהוּ מִטַּטְרוֹ״ן שֶׁהוּא עֶבֶד שֶׁשּׁוֹלֵט בְּשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה וְהוּא גּוּפָנִי, וְשׁוֹלֵט בְּשִׁשָּׁת יְמֵי הַזֹּהַר, שֶׁהֵם זַיִן שֶׁל טֻמְאָה וְזַיִן שֶׁל טָהֳרָה, וּמִמֶּנּוּ נִתְּנוּ שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל.

וּבוֹ שִׁשָּׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ. וְאֵין עֲבוֹדָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁבּוֹ צָרִיךְ אָדָם לִהְיוֹת כְּעֶבֶד הַמְסֻדָּר שְׁבָזָיו לִפְנֵי רַבּוֹ, וּכְעֶבֶד הַשּׁוֹאֵל פָּרָס מֵרַבּוֹ, וּכְעֶבֶד הַמְקַבֵּל פָּרָס מֵרַבּוֹ וְהוֹלֵךְ לוֹ.

אֲבָל בְּשַׁבַּת הַמַּלְכָּה, שֶׁשּׁוֹלֵט בָּהּ עֵץ הַזַּיִים וְלֹא עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, פָּרְשׁוּהָ שֶׁאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּאֵילָן שׁוּם שִׁמּוּשׁ, וְכָל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶתֶר – עוֹבֵר, וְלֹא עוֹלִים בּוֹ וְלֹא סוֹמְכִים בּוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, שֶׁלֹּא יְקַצְּצוּ בַּנְּטִיעוֹת, שֶׁאֵין שָׁם קְצוּץ וּפָרוּד בְּעֵץ הַזַּיִים.

וְהָעֵץ שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ פָּרוּד בֵּין טוֹב לָרָע. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ד) וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ קְצוּץ שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם בְּלִי יֵצֶר הָרָע, כְּמוֹ שֶׁקּוֹצֵץ אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ וְהוֹרְגוֹ בְּגִרְסָתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים קטז) וְלִבִּי זָלַל בְּקִרְבִּי. וּכְנֶגֶד מ״ט מִן מִטַּטְרוֹ״ן הֵם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים טָהוֹר. וּמִצַּדּוֹ שֶׁל סמא״ל אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים טָמֵא.

וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְזַבֵּר ה׳ לְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים שֶׁל טָהוֹר, שֶׁהוּא זַמְּשָׁה זַמְּשֵׁי תוֹרָה, נַעֲשָׂה מַטֶּה לְהַכּוֹת בּוֹ אֶת יִצְרוֹ עִם הָאוֹת י׳ שֶׁהִיא עֶשֶׂר מַכּוֹת, וְהַיְנוּ הֵ״י מִן אֱלֹהִים. וּמְשׁוּם כָּךְ נִקְרָא מַטֵּה הָאֱלֹהִים. וּבַעַל הַמַּטֶּה הַזֶּה הוּא ו׳, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות לד) הִנֵּה אָנֹכִי כֹּרֵת בְּרִית נֶגֶד כָּל עַמְּךָ, שֶׁכָּרַת עִמּוֹ בְּרִית עַל שִׁלּשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים שֶׁלֹּא יַחֲזֹר רֵיקָם בִּתְפִלָּתוֹ. שֶׁאִלְמָלֵי בְּלִי הֵ״י בָּא רֵיקָם.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר יַעֲקֹב, לוּלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וּפַחַד יִצְחָק הָיָה לִי כִּי

עַתָּה רֵיקָם שִׁלַּוְתָּנִי (בראשית לא). וְלָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בְּלָבָן וַתְּוַלֵּחַ אֶת מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מֹנִים (שם). וּבָאוֹת י׳ נַעֲשָׂה לוֹ נֵס, שֶׁאֱלֹהִים הוֹצִיא מִמֶּנּוּ ה״י, נִשְׁאָר אל״ם רֵיק בְּלִי תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אֲבָל מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה לְעֵץ הַחַיִּים, לֹא יַזְעֲזֵר רֵיקָם בִּתְפִלָּתוֹ לְעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ אֱלֹהִים מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְיֵשׁ אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, וְאֵין זוֹכִים לוֹ אֶלָּא בַּעֲלֵי קַבָּלָה, שֶׁיּוֹדְעִים אֶת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה.

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה לְאוֹתוֹ הַוָּתִיק, בַּמֶּה נוֹדָע מִי שֶׁהוּא בְּעֵץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָ״ה בְּעֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, שֶׁהוּא אָדָם שֶׁל אֲצִילוּת, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה יו״ד ה״א וא״ו ה״א לְזֶשְׁבּוֹן אָדָם, לְמִי שֶׁהוּא מֵהַצַּד שֶׁל אָדָם שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אָדָם טוֹב וְאָדָם בְּלִיַּעַל?

אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בֵּין אָדָם טוֹב שֶׁל עֵץ הַדַּעַת לְאָדָם שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, יֵשׁ בָּהֶם זִכּוּךְ, כְּמוֹ וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם וְגוֹ׳. שֶׁזֶּה בַּבְּרִיאָה וְזֶה בָּאֲצִילוּת. נוֹדָע מִי שֶׁהוּא מֵעֵץ הַחַיִּים נִשְׁמָתוֹ, וַדַּאי כְּשֶׁמְּנִיזִין תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ, מִתְכַּוֵּן לְהַכְנִיס כָּל אֱלֹהִים אֲזָרִים תַּזַּת שִׁלְטוֹן הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא הַתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁל הָאָדָם, וּלְהַכְנִיס אֶת כָּל הָאֵמוּת תַּזַּת יַד ה׳ שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה.

מִשּׁוּם שֶׁבַּגְלוּת נֶאֱמַר (משלי ל) תַּזַּת שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אָרֶץ, תַּזַּת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְנָבָל כִּי יִשְׂבַּע לָחֶם, וְשִׂנְאָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ. וּמִשּׁוּם זֶה תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וְיָד, לְהַכְנִיס שִׂנְאָה תַּזַּת גְּבִרְתָּהּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּבַהַזְכָּרוֹת שֶׁבְּפָנִים שֶׁכְּלוּלִים בָּהֶם שֶׁהוּא שָׁקוּל לַתּוֹרָה, צָרִיךְ לְהַכְנִיס עֶבֶד תַּזַּת רַבּוֹ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, וְזֶה נִקְרָא הַבֵּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר ה׳ בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. וְאֵלֶּה שֶׁעוֹשִׂים אֶת זֶה, נֶאֱמַר בָּהֶם בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר אַל תִּהְיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס.

וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה הַזּוֹ עַל מְנָת לְקַשֵּׁר אֱלֹהִים אֲזוֹרִים שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁתִּהְיֶה לִשְׁעִבּוּדוֹ, וְהָאֻמּוֹת שֶׁלְּמַטָּה לָשִׂים תַּוֹּזוֹת יָדוֹ, אֵין נוֹתְנִים לוֹ נְשָׁמָה אֶלָּא מִצַּד הָעֶבֶד הַזֶּה. וּמִשּׁוּם זֶה אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים. וּמִשּׁוּם זֶה (תהלים א) כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חֶפְצוֹ. וּפָרְשׁוּהָ זַכָּמִים, שֶׁלֹּא יִתְעַסֵּק אָדָם בַּתּוֹרָה אֶלָּא בְּמַה שֶּׁלִּבּוֹ זָךְ. יֵשׁ שֶׁלִּבּוֹ זָךְ בְּסִתְרֵי תוֹרָה, בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וּבְמַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה, וְיֵשׁ שֶׁאֵין רוֹצֶה אֶלָּא בְּפָשְׁטֵי הַתּוֹרָה. שֶׁפָּשָׁטִים הֵם מֵהַצַּד שֶׁל עֶבֶד, וְסוֹדוֹת מֵהַצַּד שֶׁל הַמֶּלֶךְ. אָדוֹן וְעֶבֶד. וּמִשּׁוּם זֶה לָזֶה נִקְרָא שָׁתוּל, וְלָזֶה נָטוּעַ. שָׁתוּל, שֶׁאֵין לוֹ קֶשֶׁר. וְנָטוּעַ, שֶׁאֵין לוֹ עֲקִירָה.

וַהֲנָזָה שֶׁל שַׁבָּת בִּרְשׁוּת יְזִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, הִיא הַשְׁכִּינָה שַׁבַּת הַמַּלְכָּה, לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בָּהּ עֲקִירָה מֵאוֹתוֹ זֵקֶן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חֶפְצוֹ, וּפָרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ. אֶלָּא לִהְיוֹת בּוֹ קָבוּעַ. אֲבָל מִצַּד שֶׁל הָעֵץ טוֹב וָרָע, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ עֲקִירָה שֶׁיִּהְיֶה מְטַלְטָל וְגוֹלֶה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, אַף זוֹבֵב עַמִּים וְגוֹ' (דברים לג) – אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמְּכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מִמְּדִינָה לִמְדִינָה.

וְדוֹרְשִׁים אוֹתוֹ שֶׁכָּךְ אוֹמֵר, בְּזָמַן שֶׁאַתָּה זוֹבֵב עַמִּים בַּגָּלוּת בַּוַּטָּאֵי הַדּוֹר, כָּל קְדֻשָּׁיו יִהְיוּ בְיָדֶךָ. וְאַזַּר כָּךְ אָמַר וְהֵם תֻּכּוּ לְרַגְלֶךָ, אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמְּכַתְּתִים רַגְלֵיהֶם מִמְּדִינָה לִמְדִינָה וּמִמָּקוֹם לְמָקוֹם לְשָׂא וְלִתֵּן בְּמַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁהוֹלְכִים מְטַלְטָלִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, נָזוּשָׁב לָהֶם כְּגִלְגּוּל.

שֶׁשִּׁבְעָה מִינֵי עֲנָיוּת נָזוּשָׁב לוֹ לָאָדָם כְּשִׁבְעָה מִדּוֹרֵי גֵּיהִנֹּם, שֶׁלְּכֻלָּם יוֹרֵד אָדָם, וּבִתְשׁוּבָה עוֹלֶה, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע עַל זִטְאֹתֵיכֶם. מִשּׁוּם שֶׁזּוֹטֵא אָדָם בְּשִׁבְעָה מִינִים, שֶׁהֵם זִטָּה וּשְׁעוֹרָה וְנֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן זֵית שֶׁמֶן וּדְבַשׁ. וּמִשּׁוּם זֶה הָיוּ אוֹמְרִים רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, אֵילְן שֶׁאָכַל אָדָם הָרִאשׁוֹן זִטָּה הָיָה. וַאֲזוֹרִים אוֹמְרִים גֶּפֶן הָיָה. וַאֲזוֹרִים אוֹמְרִים תְּאֵנָה הָיְתָה. וְלֹא הָיוּ זַלּוּקִים בִּדְבָרֵיהֶם, שֶׁהַכֹּל אֱמֶת. שֶׁשִּׁבְעַת הַמִּינִים נְטוּעִים בָּאָרֶץ, זִטָּה וּשְׁעוֹרָה.

וְהֵינוּ מַה שֶּׁשָּׁנִינוּ, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן נִדּוֹן כָּל הָעוֹלָם. לְכֻלָּם קָרָא אִילָן אֶזֶד מִצַּד אֶזֶד. וּמִצַּד אַזַּר נְפָרְדִים לִשְׁבָעָה מִינִים. כְּמוֹ לוּלָב שֶׁהוּא אֲגֻדָּה אַזַּת לְמַטָּה וּלְמַעְלָה, נִפְרָדִים הַמִּינִים כָּל אֶזֶד לְזִלְקוֹ, כְּמוֹ הַזַּיּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן (יזזוקאל א) וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. וּלְמַטָּה, שִׁתִּים זוֹבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶנָּה.

אַשְׁרֵיו הָעֵץ שֶׁהוּא שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה. וְיוֹתֵר מִי שֶׁהוּא מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית א) אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵת"ו, וְזוֹ הַשְׁכִּינָה, וְלֹא מוֹצִיא מֵעֵת שֶׁלּוֹ. אֲנִי ה' בְּעִתָּ"ה אֲזִזישֶׁנָּה. בְּעִתָּה, שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם פָּנִים לַתּוֹרָה, שֶׁהוּא ת' מִן עֵת, וְעָלֶהוּ לֹא יִבּוֹל. כְּמוֹ שִׁמְלָתְךָ לֹא בָלְתָה מֵעָלֶיךָ.

וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיזַ – אֵלּוּ מִצְוֹות עֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶן וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מַצְלִיזַ בְּיָדוֹ. (מַיִם הָיְנוּ שָׁכְתוּב עַל פַּלְגֵי מָיִם) וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ שְׁתֵה מַיִם מִבּוֹרֶךָ וְגוֹ'. וּפָרְשׁוּהָ, בּוֹר – מַיִם מְכֻנָּסִים. בְּאֵר מַיִם זַזִּיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם זַזִּיִם.

מֵהַצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, הִיא מַיִם מְכֻנָּסִים לְמִקְוֶה. מַיִם מְכֻנָּסִים סְרוּזִים. אֵלּוּ מִצַּד הַטּוֹב, וְאֵלּוּ מִצַּד הָרָע. וְהַמַּיִם הַמְכֻנָּסִים (לְמִקְוֶה) אֵלּוּ הֲלָכוֹת וּלְקוּטוֹת שֶׁהֵן כְּמוֹ לֶקֶט שִׁכְוָה וּפֵאָה לֶעָנִי, כָּךְ הַמַּיִם הַמְכֻנָּסִים לְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עָנִי בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹתֶיהָ, שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ, שֶׁנִּשְׁקָה מִבַּזּוּץ עַל יְדֵי אַזַּר.

אֲבָל אֵלּוּ שֶׁל צַד שֶׁל עֵץ הַזַּיִים, הֵם דּוֹמִים לִבְאֵר מַיִם זַזִּיִם שֶׁאֵין לָהֶם הֶפְסֵק, וְדוֹמִים לְעֵץ שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פַּלְגֵי מַיִם, אוֹ שֶׁתּוּל שֶׁעָקְרוּ אוֹתוֹ הָאִילָן מִמְּקוֹם שֶׁל יַבָּשָׁה וְשָׁתְלוּ אוֹתוֹ עַל פַּלְגֵי מַיִם, שֶׁהֵם מְשֻׁלָּשִׁים בַּתּוֹרָה.

וְנִקְרְאוּ פַּלְגֵי מַיִם, עַל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מַזָּלְקֶת בַּמִּשְׁנָה שֶׁלָּהֶם, וְכָךְ הַמַּזָּלְקֶת שֶׁל עֵץ הַזַּיִים הוּא מַיִם עֶלְיוֹנִים זְכָרִים. מַיִם תַּזּוּתוֹנִים נְקֵבוֹת. וְהֵם בּוֹכִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ רְזוּקִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

עוֹשֶׂה בָהֶם מַזָּלְקֶת, שֶׁשָּׁם וְזֵצִי לְמַעְלָה מֵהָרָקִיעַ, וְזֵצִי לְמַטָּה מֵהָרָקִיעַ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נוֹדָע הַזִּלּוּק בֵּין הַזְּכָרִים לַנְּקֵבִיִּם. מְשׁוּם כָּךְ שָׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִבְדִּילָה בֵּין פָּנֵי הַזָּכָר לְפָנֵי הַנְּקֵבָה.

וְזוֹהִי מַזָּלְקֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם שֶׁסּוֹפָהּ לְהִתְקַיֵּם. אֲבָל כֻּלָּם אָזָד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאָדָם וְאִשְׁתּוֹ, (ישעיה נא) כִּי אֶזָד קְרָאתִיו. וְהָאוֹת א׳ תּוֹכִיזַ, שֶׁהִיא י׳ לְמַעְלָה מַיִם זְכָרִים. י׳ לְמַטָּה מַיִם נְקֵבוֹת. כְּמוֹ י״ן מִן יאהדונה״י, נִשְׁאֲרוּ שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת בָּאֶמְצַע בֵּין י״ן מִן יאהדונה״י כְּזֵנְשְׁבּוֹן ו׳ מִן א׳ שֶׁהוּא הָרָקִיעַ בָּאֶמְצַע, וְעָלָיו נֶאֱמַר (יחזקאל א) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם, וְנֶאֱמַר בּוֹ דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה. וְזֶה א׳ מִן אָדָם.

וְלֹא כָּל הַמַּזָּלוֹקוֹת שָׁווֹת. שֶׁיֵּשׁ מַזָּלְקֶת לְזַלֵּק בֵּין טוֹב לְרַע, וְיֵשׁ מַזָּלְקֶת לְזַלֵּק בֵּין זְכָרִים לִנְקֵבוֹת, כְּמוֹ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁזֶּה זוֹלֵק עַל הַהֲלָכָה שֶׁלּוֹ, שֶׁהַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים יִהְיוּ מִתְגַּבְּרִים עַל הַנְּקֵבָה שֶׁהִיא מַיִם תַּזְוִתּוֹנִים, וּמִי שֶׁאַלִּים גּוֹבֵר. כְּמוֹ הֲלָכָה שֶׁל הִלֵּל עַל הֲלָכָה שֶׁל שַׁמַּאי, שֶׁנִּכְנַעַת הַהֲלָכָה שֶׁל שַׁמַּאי תַּזַּוִת הַהֲלָכָה שֶׁל הִלֵּל, אַף עַל פִּי שֶׁאֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים זַיִּים. אֶלָּא לְהַרְאוֹת, שֶׁמִּי שֶׁהוּא מִצַּד הַנְּקֵבָה, צָרִיךְ לְהִכָּנַע תַּזַּוִת הַזָּכָר, כְּמוֹ טִפָּה שֶׁל נְקֵבָה שֶׁנִּכְנַעַת תַּזַּוִת הַזָּכָר שֶׁנִּקְרָא בֵּן. וְאִם טִפַּת נְקֵבָה שׁוֹלֶטֶת עַל טִפַּת הַזָּכָר, נִקְרָא בַּת.

וְכָאן הוּא סוֹד וְהָיָה כְּעֵין שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מַיִם, שֶׁל אוֹתָם סוֹדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְנִקְרְאוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים זַיִּים מִצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִּים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (משלי כא) פַּלְגֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ בְּיַד ה׳ עַל כָּל אֲשֶׁר יַזְפִּין יַטֶּנּוּ.

וְיֵשׁ מַזָּלְקֶת עַל לְבוּשֵׁי א׳ מִן אָדָם, וְהַיְנוּ זָכָר וּנְקֵבָה, כְּמוֹ אֵלּוּ שֶׁזּוֹלְקִים עַל הַפָּסְקוֹת שֶׁל לְבוּשֵׁי הַגְּבִירָה, וְעוֹשִׂים לָהֶם כַּמָּה יְשׁוּבִים. עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְעָלֹתוֹ לֹא יִבּוֹל. כְּמוֹ שִׁמְלָתְךָ לֹא בָלְתָה מֵעָלֶיךָ. וְאֵינָם כְּאוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁל אִסּוּר טֻמְאָה פָּסוּל, שֶׁהַבְּגָדִים הַלָּלוּ שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ שֶׁמִּתְבַּלִּים, שֶׁמִּתְזַכְּכִים בָּהֶם הַשֵּׁדִים. וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיזַ – אֵלּוּ מִצְוֹוֹת עֲשֵׂה.

וְעוֹד, תּוֹרָה נִקְרֵאת זוֹמָה, כְּמוֹ וְהַמַּיִם לָהֶם זוֹמָה מִימֵינָם. וְהִיא זוֹמָה לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אוֹתָהּ, כְּמוֹ מִצְרַיִם שֶׁנֶּעֶשְׂתָה לָהֶם זוֹמָה, וְטָבְעוּ בָּהּ וּמֵתוּ. וְהֵינוּ כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' וְגוֹ'. מִצַּד הַיָּמִין נִקְרֵאת הַשְּׂכִינָה זוֹמָה, מִצַּד הַזֶּסֶד שֶׁשָּׁם זָכְמָה. וּמִצַּד הַגְּבוּרָה – וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם ה' זוֹמַת אֵשׁ סָבִיב. וּמִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרֵאת רוּזָן גְּדוֹלָה וְזָזָק. גְּדוֹלָה מִצַּד הַזֶּסֶד, וְזָזָק מִצַּד הַגְּבוּרָה, בְּיָד זָזָקָה וְגוֹ'.

גְּדוֹלָה וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה. מִשְּׁנֵיהֶם מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים. שֶׁהֵם אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ תּוֹרָה. מֵרוּזַן ה', שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְנָזָה עָלָיו רוּזַן ה'. וְנִקְרֵאת רַעַשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וָאֶשְׁמַע אַזְנַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל וְגוֹ'. וְעָתִיד לְהַעֲבִיר רַעַשׁ שֶׁל הַצַּד הָאַזּוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֹא בָרַעַשׁ ה' (מלכים–א יט). וְנִקְרֵאת אֵשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה דְבָרִי כְּאֵשׁ נְאֻם ה'. וְעָתִיד לִלְוֹחַ הָאֵשׁ שֶׁל הַצַּד הָאַזּוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֹא בָאֵשׁ ה'.

נִשְׁאָר הַמֶּלֶךְ בְּקוֹל דְּמָמָה דַקָּה, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, תְּפִלָּה בַּזְּשַׁאי, שֶׁבָּהּ אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ. שֶׁבְּאַרְבָּעָה הִיא רְבִיעִית דַּקָּה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה. אֲבָל שָׁלֹשׁ קְלִפּוֹת, שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִת יִהְיֶה כָּל פָּרְיוֹ קֹדֶשׁ, זֶה קוֹל דְּמָמָה דַקָּה. וּמִשּׁוּם זֶה נִכְנְסוּ אַרְבָּעָה לַפַּרְדֵּס. שְׁלֹשָׁה שֶׁנִּכְנְסוּ בְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים עֲרֵלִים – אֶזֶד הֵצִיץ וּמֵת, וְאֶזֶד הֵצִיץ וְנִפְגַּע, שְׁלִישִׁי יָצָא לְתַרְבּוּת רָעָה. הָרְבִיעִי שֶׁנִּכְנַס בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִית – קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַה'. נִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם. וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל הַפַּרְדֵּס בְּתוֹךְ הַגָּן שֶׁהוּא: פ' פָּשָׁט, ר' רְאָיָה שֶׁל פָּסוּק, ד' דְּרָשָׁה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ אֵין מְשִׁיבִין עַל הַהַגָּדָה.

בִּשְׁלֹשָׁה הָאֵלּוּ נָפְלוּ שְׁלֹשָׁה עֶלְיוֹנֵי עוֹלָם וְנִכְשְׁלוּ. הָרְבִיעִי שֶׁהוּא ס' סוֹד, רַבִּי עֲקִיבָא נִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת הַתּוֹרָה ג"ן. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב ג"ן נָעוּל. ג"ן סְדָרִים שֶׁל תּוֹרָה נִסְתָּרִים וַזְתוּמִים, וְהֵינוּ מַעְיָן זָתוּם. כְּמוֹ יַיִן זָתוּם וְסָתוּם שֶׁלֹּא מְנַסֵּךְ אוֹתוֹ גּוֹי, אַף כָּךְ צְרִיכִים לִהְיוֹת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי. כ"ן בְּגִימַטְרִיָּא סו"ד. וּמִשּׁוּם זֶה

פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אָסוּר לִגְלוֹת סִתְרֵי תוֹרָה לְגוֹי, שֶׁלֹּא יְנַסֵּךְ אוֹתָם לַעֲבוֹדָה זָרָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה הָרְגוּ אֶת הָאַרְיֵה שֶׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע, דִּמְיוֹנוֹ כְּאַרְיֵה, עָלָיו אָמַר דָּוִד (תהלים י) יֶאֱרֹב בַּמִּסְתָּר כְּאַרְיֵה בְּסֻכּה יֶאֱרֹב לַחֲטוֹף עָנִי, וְאֵין עָנִי אֶלָּא עָנִי מֵהַתּוֹרָה וּמִמִּצְוֹותֶיהָ.

מִשּׁוּם שֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת יִשְׂרָאֵל בְּדַוְקָא בַּגָּלוּת, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ טוֹעִים בּוֹ בְּכֹבֶד הַמַּס וּבְכֹבֶד הַמְּלָאכָה בְּאִבּוּד הַדַּעַת, הָרְגוּ אוֹתוֹ. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִתְפַּשְׁטוּ בָּעֲרָיוֹת, סִמְּאוּ אֶת עֵינֵי יֵצֶר הָרָע שֶׁל בְּנֵי אָדָם, וּפָרְשׁוּהָ שֶׁאַרְיֵה שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, כְּשֶׁתָּפְסוּ אוֹתוֹ בְּנִימָה אַוַּזת שֶׁל נָשִׁר מִמֶּנּוּ, צָוְוחַ קוֹל עַד אַרְבַּע מֵאוֹת פַּרְסָה. מִשּׁוּם זֶה הִכְנִיסוּ אוֹתוֹ בִּכְלִי שֶׁל עֹפֶרֶת, וְלֹא נִשְׁמַע בּוֹ קוֹלוֹ, וְשָׂרְפוּ אוֹתוֹ בָּאֵשׁ, לְקַיֵּם בּוֹ (דברים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ.

וּכְמוֹ שֶׁתִּקְּנוּ הָאָבוֹת שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת בְּזְמַנִּים יְדוּעִים, כָּךְ תִּקְּנוּ רַבָּנָן לְשַׁלֵּשׁ אֶת שְׁנוֹתֵינוּ בַּמִּקְרָא בַּמִּשְׁנָה וּבַתַּלְמוּד. וּבְגִלְגֻּלָּם בֵּאֲרוּ שֶׁעֲתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לוֹמַר, קְבַעְתָּ עִתִּים לַתּוֹרָה? וּפָרְשׁוּהָ, שֶׁמִּי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּמִּשְׁנָה (בַּתַּלְמוּד), כְּאִלּוּ הִתְעַסֵּק בַּכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא כְּלוּלָה בַּמִּקְרָא בַּמִּשְׁנָה וּבַתַּלְמוּד. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּאַהֲרֹן, (ויקרא טז) בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעוֹלָה. בְּפַר לְכַפָּר עַל הָעֶגֶל, וְאַיִל לְהַזְכִּיר אֶת עֲקֵדַת יִצְחָק.

וְעוֹד, בַּמִּקְרָא תִּקְּנוּ שֶׁמִּלַּמֵּד לֹא יִהְיֶה רַשַּׁאי לְלַמֵּד יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה תִּינוֹקוֹת, וְסוֹד הַדָּבָר – מִיָּמִין כ״ה תְּבָרְכוּ, מִצַּד הַשְּׂמֹאל הַלּוֹא כ״ה דִּבְרֵי כְּאֵשׁ נְאֻם ה׳. וְהַיְנוּ וַיְהִי כ״ה וְכ״ה וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ. כְּנֶגְדָּם עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה אוֹתִיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע עַרְבִית וְשַׁחֲרִית בַּפָּסוּק הָרִאשׁוֹן שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר. וְכָל מִי שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עֶרֶב וָבֹקֶר, כְּאִלּוּ מְקַיֵּם וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ. מִי הַמַּשְׂכִּילִים? אֵלּוּ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. יַזְהִרוּ – אֵלּוּ הַנְּקֻדּוֹת שֶׁמְּאִירוֹת בָּאוֹתִיּוֹת כְּנִשְׁמָה בַּגּוּף. כְּזֹהַר – אֵלּוּ טַעֲמֵי תּוֹרָה, שֶׁהֵם כְּתָרִים עַל רָאשֵׁי הָאוֹתִיּוֹת, כָּרָקִיעַ שֶׁהוּא עַל הָאָרֶץ כְּכֻתֶּר. וְהָאוֹתִיּוֹת וְהַנְּקֻדּוֹת וְהַטְּעָמִים הֵם כְּנִשְׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ.

הָאוֹתִיּוֹת הֵן מִצַּד הַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא בְּרִבּוּעַ, וְהַנְּקֻדּוֹת בְּעִגּוּל שֶׁבָּאִים בְּעִגּוּל מִשּׁוּם שֶׁהֵם כְּמוֹ אָדָם שֶׁל יְצִירָה. הַנְּקֻדּוֹת הֵן מִצַּד הָרוּחַ כְּאוֹתָם הַגַּלְגַּלִּים שֶׁבָּאִים בְּגִלְגּוּל. וּכְמוֹ שֶׁהָרוּחַ מַנְהִיגָה אֶת כָּל הָעֲרָקִים שֶׁל הַדָּם שֶׁדּוֹפְקִים מִן הַלֵּב, כָּךְ הָאוֹתִיּוֹת מִתְנַהֲגוֹת לַנְּקֻדּוֹת. וְסוֹד הַדָּבָר – אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ.

מִשּׁוּם שֶׁרוּחַ שֶׁל אָדָם מִשָּׁם נִטְלָה, מֵהַדֵּרְגָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (יחזקאל א) כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים, שֶׁהֵם גּוּף לָרוּחַ לַנְּקֻדּוֹת, שֶׁאוֹתָן רוּחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הֵם מֵרוּחַ הַחַיָּה. הַנִּשְׁמָה בָּאָה מֵהַכִּסֵּא. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם יְהוָה, שֶׁהוּא מַנְהִיג אֶת הַכֹּל, הַטְּעָמִים שֶׁהֵם הַכְּתָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה הֵם מִצַּדָּהּ.

בֹּא וּרְאֵה, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵן מִצַּד הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁכְּלוּלוֹת בַּשְּׁכִינָה. הַצַּדִּיק נוֹסֵעַ לִשְׁמֹאל שֶׁהוּא יִצְחָק. קִ"ץ זַ"י, זֶה הָעוֹלָמִים קָשׁוּר בַּשְּׁמֹאל, וְהַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה מִצַּד הַשְּׁמֹאל נֶאֱמַר בָּהּ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ. וּמִצַּד הַיָּמִין וָבֹהוּ, בּוֹ הוּא. וּמִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם (שם). וְאֵלּוּ הֵם הַלְּבוּשִׁים שֶׁל הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה בַּגָּלוּת. וּמִי גָּרַם אֶת זֶה? אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קֹדֶם שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם הָיָה נִסְתָּר יְהוָה.

אַזַּר כָּךְ הִתְפַּשְּׁטָה ה' לְמַטָּה, וְנֶאֱמַר בּוֹ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ. וְסוֹד הַדָּבָר – אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, בְּה' בָּרָאָם. הֲרֵי לְךָ שֶׁהָיָה לְבוּשׁוֹ תֹהוּ. וּמִשּׁוּם כָּךְ כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים וְגוֹ' (שם ב), לֹא יָרְדָה עָלָיו נְבִיעָה, מִשּׁוּם שֶׁאָדָם אַיִן. שֶׁהָיָה בַּעֲלָה נִסְתָּר לְמַעְלָה בְּאַיִן, עַד שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה ו' מִן יְהוּ שֶׁהוּא בִּינָה ם, שֶׁהִיא מְקוֹר הַנְּבִיעָה שֶׁהִיא נֶקְדָּה נִסְתֶּרֶת. וּמִיָּד וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

וְקֹדֶם שֶׁיֵּרֵדָה, הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָן, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הָיְתָה נְבִיעָה יוֹרֶדֶת. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיֵּרְדָה הַנְּבִיעָה לַהּ, הָיְתָה הָרִאשִׁית מְזֻוָּסָד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא תִּהוּ בְּרָאָהּ, לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ. וְנֶאֱמַר בָּהּ (בּוֹ) לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ.

וּבְזְמַן שֶׁהָיָה תֹּהוּ, אָמַר אֱלֹהִים לְנֹוַח (בראשית ו) קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי. וְזֶה הַקֵּץ שֶׁל יְצִיחָק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה (שם). שֶׁאִם אַתָּה מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם, (לֹא נֶחְרְבוּ, וְכָךְ הֶרְאָה לוֹ בְּרֶמֶז בְּסוֹף הַיָּמִים, כְּדֵי שֶׁיְּבַקֵּשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם) וְלֹא יָמוּת מָשִׁיחַ שֶׁהוּא מִצַּד הַיִּשְׁמָאל. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָן הָיָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם. אֶלָּא מַגִּיד מֵרֵאשִׁית אַחֲרִית, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָאָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁהָיָה בּוֹנֶה, וְנֶחְרְבוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרְאוּ. רָאָה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים מַעֲשִׂים שֶׁנֶּחְרְבוּ, וְכֵיוָן שֶׁבָּרָא וּמָנַע מֵהֶם בְּרָכוֹת, הֶחְזִישׁ אוֹתָם כְּאִלּוּ הֶחֱרִיב אוֹתָם.

וְזֶה מְדַבֵּר עַל סוֹף הַיָּמִים שֶׁהַתּוֹלְדוֹת הַלָּלוּ הָרָעִים הָיוּ גּוֹרְמִים שֶׁהַנָּהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ. הַנְּבִיעָה שֶׁלּוֹ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בַּשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וּבַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה. וְזֶהוּ יֶחֱרַב – בְּבֵית רִאשׁוֹן, וְיָבֵשׁ – בְּבֵית שֵׁנִי. וּלְנֹוַח הִתְגַּלָּה מַה שֶּׁהָיָה עָתִיד לִהְיוֹת, וְלֹא בְּקֵשׁ רַחֲמִים עֲלֵיהֶם.

עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וּבִקֵּשׁ רַחֲמִים. וַעֲתִידִים הָיוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֵצְאוּ אֶלָּא אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה, מִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁהִיא הַדִּין, וְהָיָה זוֹוֵר הָעוֹלָם לִתְהוּ וָבֹהוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁבִּקֵּשׁ מֹשֶׁה רַחֲמִים עֲלֵיהֶם, הַיְשִׁמְאל דּוֹחָה, וְלֹא יָצְאוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל. וְיָמִין מְקָרֶבֶת, שֶׁהִיא יָמִין מַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד. וּמֹשֶׁה, מִשּׁוּם שֶׁנָּתַן עֲצָמוֹ עֲלֵיהֶם, נָתַן תֹּקֶף לְדַרְגָּתוֹ שֶׁהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּיָמִין. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים לג) מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בּוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וְגוֹ', עַד כִּי יָבֹא שִׁיל"ה, שֶׁהוּא מֹשֶׁה בְּזְוִשְׁבּוֹנוֹ יְסוֹד צַדִּיק, בּוֹ ס"ו תְּהֹא דּוֹחָה.

אַף עַל גַּב שֶׁבֵּאַרְנוּ בּוֹ כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ.

מִשּׁוּם שֶׁנִּקְשָׁר בִּשְׁמוֹאֵל, וְיָמִין מְקָרֶבֶת. מִשּׁוּם שֶׁתָּלוּי מִמֶּנּוּ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁס״ו הֵם שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת וְשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה שֶׁנִּתְּנוּ מִגְּבוּרָה, שֶׁהִיא הַשְּׁמוֹאֵל. שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים נִקְרְאוּ, שֶׁנּוֹסְעִים מִגְּבוּרָה שֶׁשָּׁם תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהִיא שְׁכִינָה תַּזְוִתּוֹנָה, הַכְּלָל שֶׁל שִׁשִּׁים מַסֶּכְתּוֹת וְשִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה.

שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב הִיא הַלֵּב, הַכְּלָל מִל״ב אֱלֹהִים, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה – פֶּה. וְזֶהוּ הַלֵּב לַפֶּה לֹא גִּלָּה, מִשּׁוּם שֶׁעָתִיד הַשְּׁמוֹאֵל שֶׁהוּא הַפֶּה לְהַדְּיוֹטוֹת. וּכְמוֹ שֶׁהַלֵּב הוּא נִסְתָּר, כָּךְ הַגְּאֻלָּה נִסְתֶּרֶת בַּלֵּב. וְהַפֶּה, שֶׁהוּא גָּלוּי, לֹא גִּלָּה אֶת הַגְּאֻלָּה. וּמִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בַּיָּמִין, אָמַר (רות ג) זַי ה׳ שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר. וּמִשּׁוּם שֶׁהַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בַּיָּמִין, אָמַר הַנָּבִיא (ישעיה נג) וּזְרוֹעַ ה׳ עַל מִי נִגְלָתָה. עַל מ״י וַדַּאי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מִי יִרְפָּא לָךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איכה ב) מָה אֲעִידֵךְ מָה אֲדַמֶּה לָךְ, הַהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאָמְרוּ לִי מַה שְׁמוֹ מָה אֹמַר. בְּמ״ה תָּבֹא הַנֶּחָמָה וּבְמ״י הָרְפוּאָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מָ״ה אַשְׁוֶה לָךְ וַאֲנַחֲמֵךְ מִי יִרְפָּא לָךְ. שֶׁמּוֹשֶׁה הוּא מַה שְׁמוֹ, וּבוֹ תִּהְיֶה נֶחָמָה.

וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּפַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת שְׁמוֹ מֹשֶׁה מֹשֶׁה, אָזַד עַל הַגְּאֻלָּה הָרִאשׁוֹנָה, וְאָזַד עַל הָאַחֲרוֹנָה. וּמִשּׁוּם זֶה אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה. אָז שָׁר לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא אָז יָשִׁיר.

הָעֲשִׁירִי בַּתְּפִלָּה, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר תְּפִלָּה לְדָוִד שְׁמִעָה ה׳ צֶדֶק. וְדָוִד בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר עַל יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲרִית הַיָּמִים שֶׁל הַגָּלוּת, (תהלים יז) בָּחַנְתָּ לִבִּי פָּקַדְתָּ לַיְלָה. וְאֵין לַיְלָה אֶלָּא גָּלוּת. וְאִיּוֹב מַה שֶּׁאָמַר, הַכֹּל הָיָה מָשָׁל עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁאָמַר כְּלֵה עָנָן וַיֵּלַךְ. וְהַשָּׂטָן רָצָה לְקַטְרֵג עָלָיו, וְאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִיּוֹב לֹא בְּדַעַת יְדַבֵּר.

וְיַעֲקֹב, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת דְּחָזֵק הַגָּלוּת הָאַחֲרוֹנָה בְּסוֹף הַיָּמִים, אָמַר (בראשית לב) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ, וְזוֹלֵק הָעָם הַקָּדוֹשׁ בַּגָּלוּת לִשְׁלֹשָׁה צְדָדִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּשֶׂם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה, בָּרִאשׁ בַּגָּלוּת שֶׁל אֱדוֹם. וְאֶת לֵאָה וִילָדֶיהָ אַחֲרֹנִים וְאֶת רָחֵל וְאֶת יוֹסֵף

אַזְרִנִים (שם לג). וּמִשּׁוּם שֶׁרָאָה אַזָּר כֵּן אֶת הָעִנְיָן וְהַצַּעַר שֶׁלָּהֶם, אָמַר וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי (שם כח), זֶה הַמִּקְדָּשׁ. וְאָמַר וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ.

וְדָוִד בִּגְלַל הַגָּלוּת אָמַר (שמואל–א יז) הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר. וּמִשּׁוּם שֶׁרָאָה הַשְּׁכִינָה זָרָבָה וְיבֵשָׁה, הוּא הָיָה נוֹטֵל הַצַּעַר בִּשְׁבִילָהּ. שֶׁאַזָּר שֶׁרָאָה שֶׁזָּרוּ יִשְׂרָאֵל בְּתִשׁוּבָה בִּשְׁמִזָּה, תִּקֵּן עֲשָׂרָה מִינֵי תְּהִלִּים, וּבַסּוֹף שֶׁל כֻּלָּם אָמַר (תהלים פו) תְּפִלָּה לְדָוִד הַטֵּה ה' אָזְנְךָ עֲנֵנִי וְגוֹ'. רָאָה שֶׁכָּל תְּפִלּוֹת הַנְּגוּן הָיוּ מִתְעַטְּפוֹת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלֹא הָיוּ נִכְנָסוֹת עַד שֶׁתִּכָּנֵס תְּפִלַּת הֶעָנִי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב תְּפִלָּה לְעָנִי כִי יַעֲטֹף (שם קב), שֶׁעוֹטֵף כָּל תְּפִלּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת עַד שֶׁנִּכְנֶסֶת תְּפִלַּת הֶעָנִי.

וּמִשּׁוּם כָּךְ תְּפִלַּת (הֶעָנִי הַקְּדִים לַכֹּל. מִי הִיא תְּפִלַּת הֶעָנִי? זוֹ תְּפִלַּת) עַרְבִית שֶׁהִיא רְשׁוּת בְּפָנֵי עַצְמָהּ בְּלֹא בַּעְלָהּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא בְּלֹא בַּעְלָהּ, הִיא עֲנִיָּה וּבֵישָׁה וְצַדִּיק עָנִי וְבֵישׁ. וּתְפִלַּת הַשַּׁבָּת הִיא צְרָכָהּ לֶעָנִי (שֶׁלָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁמֹּשׁ בְּשַׁבָּת צְרָכָהּ לַעֲנִיִּים). וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ אָדָם שֶׁיִּהְיֶה הוּא כְּמוֹ עָנִי לְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּתְפִלַּת הָעֲמִידָה בְּכָל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַזּוֹל בִּשְׁבִיל הַשְּׁכִינָה. וּמִתְעַטֵּף בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה כְּעָנִי, וְיִהְיֶה בִּתְפִלִּין כְּאֶבְיוֹן לְשַׁעַר הַהֵיכָל שֶׁהוּא אדנ"י, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה לְזוֹשְׁבוֹן הֵיכ"ל. וְזֶהוּ אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח.

וּכְשֶׁפּוֹתְחִין פֶּה בִּתְפִלַּת עַרְבִית, הַנָּשֶׁר יוֹרֵד בִּימוֹת הַזּוֹל לְקַבֵּל בִּכְנָפָיו אֶת תְּפִלַּת הַלַּיְלָה, וְזֶה נִקְרָא נוּרִיאֵ"ל. אוּרִיאֵ"ל מִצַּד הַזֶּסֶד, וְנוּרִיאֵ"ל מִצַּד הַגְּבוּרָה, שֶׁהִיא אֵשׁ דּוֹלֶקֶת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (דניאל ז) נְהַר דִּינוּר שׁוּפָעַ וְיוּצֵא מִלְפָנָיו. וּבִתְפִלַּת שַׁחֲרִית יוֹרֵד אַרְיֵה לְקַבֵּל תְּפִלַּת הָאָדָם בִּזְרוֹעוֹ וּבִכְנָפָיו, שֶׁאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְכָל זַיְתָה, וְזֶה מִיכָאֵ"ל. וּבִתְפִלַּת הַמִּנְחָה יוֹרֵד שׁוֹר לְקַבֵּל הַתְּפִלָּה בְּקַרְנָיו וּבִכְנָפָיו, וְזֶה גַּבְרִיאֵ"ל.

וּבְשַׁבָּת יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת לְקַבֵּל אֶת הַבַּת

הַיְזִידָהּ בָּהֶם, וְזֶה סוֹד הַשַּׁבָּת, ש׳ בַּת. בִּשְׁלֹשָׁה אָבוֹת מְקַבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא הַשַּׁבָּת, הַבַּת הַיְזִידָהּ שֶׁלּוֹ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הַזְּיוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת שֶׁנִּקְרְאוּ בַּשֵּׁם שֶׁל ה׳, פּוֹתְזִים וְאוֹמְרִים, שְׁאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְגוֹ׳ (שם כד). בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִפְתָּחִים שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת. הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן – הֵיכַל הָאֲהָבָה. הַשֵּׁנִי – הֵיכַל הַיִּרְאָה. הַשְּׁלִישִׁי – הֵיכַל הָרַחֲמִים. הָרְבִיעִי – הֵיכַל הַנְּבוּאָה שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה. הַחֲמִישִׁי – הֵיכַל הַנְּבוּאָה שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה. הַשִּׁשִּׁי – הֵיכַל הַצֶּדֶק. הַשְּׁבִיעִי – הֵיכַל הַדִּין. וַעֲלֵיהֶם כָּתוּב בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שִׁשׁ. אֱלֹהִים, הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי, וְהֵם שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת לְמַטָּה וְשִׁבְעָה הֵיכָלוֹת לְמַעְלָה. וּכְנֶגְדָּם ז׳ קוֹלוֹת שֶׁל הָבוּ לַה׳. וּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה אַזְכָּרוֹת שֶׁל הָבוּ לַה׳, שֶׁבָּהֶן שָׁט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת בְּרֶכֶב אֱלֹהִים רִבּוֹתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר רִבּוֹא עוֹלָמוֹת.

וְכַמָּה שׁוֹמְרֵי שְׁעָרִים עִם שׁוֹמְרֵי הַהֵיכָלוֹת שֶׁמְּקַבְּלִים אֶת הַתְּפִלּוֹת. וְכָל תְּפִלָּה לֹא תִכָּנֵס אֶלָּא בְּמִדָּה וּבְמִשְׁקָל, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר עַל הַתְּפִלָּה לֹא יִהְיֶה בְּכִיסֶךָ וְגוֹ׳. וְהַתְּפִלּוֹת הַזָּרוֹת, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר, שְׁקָל שָׁקַלְתָּ בְּמֹאזְנַיִם וְנִמְצֵאתָ זָסֵר. אַף עַל גַּב שֶׁהַפָּסוּק הַזֶּה בְּמָקוֹם אַזְהָרָה נִרְשׁוּהוּ, שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁעַל הַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ, וְאֵין מְקַבֶּלֶת תְּפִלָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא כב) כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא תַקְרִיבוּ.

וְכִי יֵשׁ תְּפִלָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מוּם? כֵּן, זוֹ שֶׁעוֹלָה פָּגוּמָה בִּכְלִי מְזַעֲזָעָה וּבִלְבּוּל הַדַּעַת. כָּל שֶׁכֵּן אִם טָעָה בְּשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת אוֹ בְּשָׁלֹשׁ הָאַחֲרוֹנוֹת אוֹ בָּאֶמְצָעִיּוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, טָעָה בְּשָׁלֹשׁ רִאשׁוֹנוֹת – חוֹזֵר לָרֹאשׁ. וּבָאַחֲרוֹנוֹת – חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה. וּבָאֶמְצָעִיּוֹת – חוֹזֵר לַמָּקוֹם שֶׁנִּזְכַּר. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בַּתְּפִלָּה מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה׳ וְגוֹ׳. וּכְשֶׁתְּפִלָּה עוֹלָה בִּזְרוֹעַ יָמִין אוֹ בִּשְׂמֹאל, שֶׁהֵן שַׂחֲרִית וּמִנְחָה, מַה כָּתוּב בָּהּ? שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי.

תְּפִלַּת עַרְבִית הִיא מִטָּה, וּבְשָׁבִילוֹ נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, שֶׁהִיא בְּבֵית הַחוֹלִי בַּגָּלוּת שֶׁהוּא הַלַּיְלָה. כְּמוֹעֵט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם וְגוֹ'. וּכְשֶׁהַתְּפִלּוֹת עוֹלוֹת כָּרָאוּי, הַכָּרוּז יוֹצֵא וְאוֹמֵר שְׁאוּ שְׁעָרִים וְכוּ'. וְאוֹמְרִים מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד (תהלים כד), מֵהַצַּד שֶׁל הָאֵם שֶׁהִיא מ"י, וְנִקְרֵאת ה' עִוֻּוֹ וְגִבּוֹר מִצַּד הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה. מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד ה' צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה, מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק.

וְאִם אֵין הַתְּפִלָּה שְׁלֵמָה, כַּמָּה מַלְאָכִי זֻבְלָה רוֹדְפִים אַזַּרְיָה, וְנֶאֱמַר בָּהּ כָּל רֹדָפֶיהָ הִשִּׂיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים. וּמְשׁוּם זֶה מִתְפַּלְּלִים וְהוּא רַזּוּם יְכַפֶּר עָוֹן, זֶה סמא"ל שֶׁהוּא נָזוּשׁ. וְלֹא יַשְׁזִּית – זֶה מַשְׁזִּית. וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ – זֶה אַף. כָּל זַמָּתוֹ – זוֹ זִמָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְרַדְּפוּ אַזַּר הַתְּפִלָּה.

וְכַמָּה מַלְאָכֵי זֻבְלָה תְּלוּיִים מֵהֶם. שֶׁבַע הֵם הַמְמֻנִּים, וְשִׁבְעִים תְּלוּיִים בֵּינֵיהֶם. וּלְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ הֵם מְקַטְרְגִים וּתְלוּיִים מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף רִבּוֹא.

וְאִם תְּפִלָּה עוֹלָה שְׁלֵמָה בְּעִטּוּף שֶׁל מִצְוָה, וּבִתְפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ וּבִזְרוֹעוֹ, נֶאֱמַר בָּהֶם יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף. וּבִזְכוּת תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' וְגוֹ'. שֵׁם ה' הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁהִיא תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וּמִיָּד שָׁרוּאִים שֵׁם ה' עַל רֹאשׁוֹ בַּתְּפִלָּה שֶׁהִיא אֲדָנָ"י, יְהוָ"ה תְּפִלִּין עָלָיו, מִיָּד כֻּלָּם פּוֹזְדִים וּמִזְדַּעְזְעִים מֵהַתְּפִלָּה, וּמֵהֶם נוֹפְלִים וּמֵהֶם בּוֹרְזִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף. וְאֵין מִי שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי שַׁעַר הַתְּפִלָּה, וְעָלָיו נֶאֱמַר לֹא יֵבֹשׁוּ כִּי יְדַבְּרוּ אֶת אוֹיְבִים בַּשָּׁעַר. בַּשַּׁעַר שֶׁהוּא שַׁעַר הַמֶּלֶךְ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּמְקוֹם אַזַּר פָּרְשׁוּהָ – כָּאן מְקוֹמָהּ. וְהַתְּפִלָּה הִיא הַשְּׁכִינָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה, וְנֶאֱמַר בּוֹ מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמוֹעַ תּוֹרָה וְגוֹ'. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מִשּׁוּם שֶׁתְּפִלָּה הִיא מִצְוָה וְזוֹ שְׁכִינָה. וְתוֹרָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין צָרִיךְ הַפְסָקָה בֵּינֵיהֶם. וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹת תּוֹרָה וּמִצְוָה בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה. שֶׁכָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, כֵּן תְּלוּיוֹת מִשֵּׁם יְהוָ"ה, וְסוֹד הַדָּבָר – זֶה שִׁמִּי לְעֹלָם. שִׁמִּי עִם י"ה – שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ. זִכְרִי עִם ו"ה –

מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. וּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת הֵן בִּקְרִיאַת שְׁמַע, וְנִתְּנוּ מֵאַהֲבָה שֶׁל אַהֲבָה.

וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ הַבּוֹזֵר בְּעַמּוּ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה. וְאֵלּוּ כְּלוּלִים בְּאַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבִי. הַתְּפִלִּין הֵן עֹז, שֶׁנִּתְּנוּ מִיִּרְאָה שֶׁהִיא לִשְׁמאל. וְזֶהוּ פַּוֵּד יְצַוְּקְ, שֶׁשָּׁם כָּל הַמַּקְטְרְגִים עוֹלִים לְתִבְעַ כָּל הַדִּינִים. וּמִשּׁוּם זֶה, וּבְזֹרוֹעַ עֻזּוֹ – זֶה תְּפִלִּין, י״ה בִּיְרָאָה, ו״ה בְּאַהֲבָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶהֱבוּ אֶת ה׳ כָּל זַסִידָיו. תִּפְאֶרֶת, יהו״ה כּוֹלֵל הַכֹּל. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב וְהִנֵּה ה׳ נִצָּב עָלָיו, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

לְאַזֵּר שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל, עוֹלֶה בְּיו״ד ה״א וא״ו ה״א, וְסוֹד הַדָּבָר – יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזָּלוֹ לְהִבָּרְאוֹת. מַזָּלוֹ שָׁבָה – זָשַׁב מָ״ה, וְתִמְצָא בּוֹ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. וּבְשָׁבִיל יַעֲקֹב, שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בִּדְיוּקָן רִבּוֹנוֹ וַדַּאי. שֶׁכַּאֲשֶׁר תְּפִלָּתוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה, כָּרוּז יוֹצֵא מֵהָרְקִיעִים וְאוֹמֵר: תְּנוּ כָבוֹד לְדְמוּת הַמֶּלֶךְ.

וְאֵין שַׁעַר שֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתְּפִלָּה הַזּוֹ. אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח, לְהוֹצִיא מָזוֹן לַבָּנִים הַקְּדוֹשִׁים. שֶׁבַּהֵיכָל הַזֶּה שָׁם הַמָּזוֹן. בָּנִים זַיִּים וּמְזוֹנוֹת מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהוּא בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. וְהוּא עֵץ הַזַּיִים שֶׁיּוֹצֵא מִן הַזַּיִים שֶׁלְּמַעְלָה, וְהוּא הָעֵץ שֶׁמָּזוֹן לְכֻלָּם בּוֹ, וְתָלוּי בַּמּוֹחַ הַקָּדוֹשׁ הַזָּקֵן שֶׁל הַזְּקֵנִים. וּבְנֵי הַשְּׁכִינָה, הֵם יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, הַזַּיִים שֶׁלּוֹ תּוֹרָה, הַמָּזוֹן שֶׁלּוֹ תְּפִלָּה שֶׁנִּזּוֹנֶשֶׁבֶת לְקָרְבָּן.

וּבַגָּלוּת נֶאֱמַר עַל יִשְׂרָאֵל (בראשית ל) הָבָה לִי בָנִים. וְהַשְּׁכִינָה הִיא הַקָּרְבָּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתָהּ בִּימִין וּבִשְׂמאל וּבַגּוּף, וְיִזּוֹדוּ עִמָּהּ בְּצַדִּיק שֶׁהוּא אוֹת תְּפִלִּין וְאוֹת שַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים.

וְיֵשׁ לִשְׁאל, לָמָּה מִתְפַּלְּלִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַמָּה דְּרָגוֹת? לִפְעָמִים מִתְפַּלְּלִים לוֹ בִּסְפִירָה יְדוּעָה וּבְמִדָּה יְדוּעָה, לִפְעָמִים תְּפִלָּה לִימִין. זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים. לִפְעָמִים לִשְׂמאל. זֶהוּ שֶׁאוֹמְרִים הָרוֹצֶה

לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין. שֶׁהָאַבָּא וְהָאִמָּא הֵם לִימִין וְלִשְׂמאל, וְלִפָּעָמִים לָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, לִפָּעָמִים לַצַּדִּיק. כָּל תְּפִלָּה עוֹלָה לְדַרְגָּה יְדוּעָה. אֶלָּא וַדַּאי יהו״ה הוּא בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה.

וְהַתְּפִלָּה הִיא שְׁכִינָה. בִּזְמַן שֶׁצְּרִיכִים לְרַוֵּחַ עַל הָעוֹלָם, עוֹלָה בִּימִין. וּבִזְמַן שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת דִּין בָּעוֹלָם, עוֹלָה לִשְׂמאל. וְהַכֹּל אֶל יְהוָ״ה שֶׁהוּא בְּכָל מָקוֹם. וּמְשׁוּם זֹאת, זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה. ה׳ עֹלָה כַּה׳. וְזוֹ הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה קָרְבָּן לַה׳. וּכְשֶׁעוֹלָה אֵלָיו, צָרִיךְ לְהַכְלִיל עִמָּהּ כָּל הַסְּפִירוֹת, שֶׁאֵין קְדֻשָּׁה פָּחוּת מֵעֲשָׂרָה, שֶׁהִיא קְדֻשָּׁתוֹ, בִּרְכָתוֹ וְיִחוּדוֹ.

וּמְשׁוּם כָּךְ, כְּשֶׁרוֹצֶה אָדָם לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּה לְמַעְלָה, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ בְּכָל הַתְּנוּעוֹת, וְאִם הַנָּזוּשׁ רוֹצֶה לְקַטְרֵג לַתְּפִלָּה, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ מַקְלֵעַ. וְסוֹד הַדָּבָר – זֶרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, עֶלְיוֹנִים שִׁמְעוּ, תַּחְתּוֹנִים הִתְכַּנְּסוּ. אֵלּוּ רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. אֵלְיָהוּ, בְּשִׁבּוּעָה עָלַיִךְ, טַל רְשׁוּת מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְרֵד לְכָאן, שֶׁהֲרֵי קָרֵב גָּדוֹל בִּזְמַן לְךָ. וְזַנּוֹךְ מִטַּטְרוֹ״ן רֵד לְכָאן אַתָּה וְכָל רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה שֶׁתַּחַת יָדְךָ, שֶׁלֹּא לִכְבוֹדִי עָשִׂיתִי, אֶלָּא לִכְבוֹד הַשְּׁכִינָה.

פָּתַח כְּמוֹ מִקֶּדֶם וְאָמַר, הַזֶּרְקָא, וַדַּאי בָּהּ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם הַיָּדוּעַ, שֶׁהֲרֵי אֶבֶן הַמַּקְלֵעַ שֶׁנִּזְרָקָה לְמָקוֹם יָדוּעַ, כָּךְ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת הַמְּזֻזָּשָׁה בַּתְּפִלָּה בַּכֶּתֶר הַזֶּה, הִיא אֶבֶן מַכְלֶלֶת וּמְעֻטֶּרֶת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כָּל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם, צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ לַמָּקוֹם שֶׁנִּטְלָה. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ אֶל בַּעְלָהּ, אֲפִלּוּ נָזוּשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ לֹא יַפְסִיק. אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית ג) וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב – הָאֶבֶן הַהִיא שֶׁהִיא י״ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שם מט) מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, לֹא יַפְסִיק לְהַעֲלוֹתָהּ לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּטְלָה. מֵהַעֲמוּד הָאֶמְצָעִי צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ עַד אֵין סוֹף.

וּכְשֶׁמּוֹרִיד אוֹתָהּ, נֶאֱמַר בּוֹ כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ. (וְכַאֲשֶׁר מוֹרִיד

אוֹתָהּ) בּוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת אוֹתָהּ עַד אֵין סוֹף (וּלְהוֹרִידָהּ) וְעַד אֵין תַּכְלִית, וְלֹא יַפְסִיק אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה. לְפָעָמִים ו' הוּא בַּעְלָה בְּצַדִּיק בְּשִׁשָּׁת הַפָּרָקִים שֶׁל שְׁתֵּי הַשּׁוֹקַיִם, יוֹרֶדֶת אֵלָיו בִּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם. לְפָעָמִים בַּעְלָהּ הוּא ו' בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, בְּשִׁשָּׁה פָּרָקִים עוֹלָה אֵלָיו בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. לְפָעָמִים הוּא בַּעְלָהּ בֵּין הָאָב וְהָאֵם, בֵּ"ן יְ"ה צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ לְשָׁם. לְפָעָמִים הוּא בַּעְלָהּ בְּכֶתֶר ו' בְּבֵין י"י כְּמוֹ זֶה א' צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ אֵלָיו. וּכְשֶׁעוֹלָה לְשָׁם אֵלָיו, נֶאֱמַר בָּהּ (תהלים קיוז) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים וְגוֹ'.

כְּשֶׁהִיא עוֹלָה לְמַעְלָה בְּרֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים, שׁוֹאֲלִים בִּשְׁבִילָהּ הַמַּלְאָכִים אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ. וּכְשֶׁעוֹלָה לְא' (לְמַעְלָה) הִיא כֶּתֶר בְּרֹאשׁ שֶׁל , עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ. כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת עִמּוֹ, יוֹרֶדֶת וְנַעֲשֵׂית נְקֵבָה לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. וּבְכָל דַּרְגָּה שֶׁעוֹלָה, כָּךְ יוֹרֶדֶת. כְּשֶׁעוֹלָה נִקְרֵאת כֶּתֶר בְּסוֹד הַטְּעָמִים, וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת נִקְרֵאת נְקֵבָה, וּכְשֶׁהִיא כְּמוֹ זֶה אוי, וי מִתְיַוֶּזֶדֶת עִמּוֹ. וּכְשֶׁהִיא כֶּתֶר עַל רֹאשׁוֹ, נִקְרֵאת אוֹת זַיִן. כְּלוֹלָה מִמֶּנּוּ אוֹת הַבְּרִית שֶׁהִיא שְׁבִיעִית, שֶׁהַכֹּל וַדַּאי שְׁבִיעִי. הָאָבֶן הַזּוֹ הִיא בְּנַיִן כָּל הָעוֹלָמוֹת, וּבְשִׁבְילָהּ נֶאֱמַר (דברים כה) אֶבֶן שְׁלֵמָה וָצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ. הִיא מִדָּה בֵּין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה, שֶׁכָּל סְפִירָה עוֹלָה בָּהּ לְעֶשֶׂר.

הַשִּׁעוּר שֶׁל הַו' בָּהּ נַעֲשֶׂה אַמָּה, עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ בֵּין כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה, וְסוֹד הַדָּבָר – עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרֶךְ הַקֶּרֶשׁ. וּבֵין כָּל אַמָּה וְאַמָּה הִיא עֶשֶׂר, בֵּין פָּרָק וּפָרָק תִּמְצָא אוֹתָהּ. וְי' עֶשֶׂר פְּעָמִים עוֹלָה לְמֵאָה. וְהַהַפּוּךְ שֶׁל מֵאָה – אַמָּ"ה.

כָּל מִדָּה וּמִדָּה נִקְרֵאת עוֹלָם. וְאוֹתָם י"ו שִׁעוּר וּמִדָּה, ו' שֶׁקֶל, י' הַמִּדָּה שֶׁלּוֹ. וְשִׁעוּר שֶׁל הַמִּדָּה זָמֵשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ וְזָמֵשׁ אַמּוֹת רוֹחַב, וְהֵם כְּנֶגֶד הַשִּׁעוּר שֶׁל כָּל רָקִיעַ שֶׁמַּהֲלַךְ זְמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה אָרְכּוֹ וְזָמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה רָחְבּוֹ. וְהֵם ה"ה. הֲרֵי לְךָ שִׁעוּר קוֹמָה בְּאוֹתִיּוֹת יהו"ה, שֶׁהָאוֹת ו' הִיא תִּפְאֶרֶת. שָׁמַיִם, זָמֵשׁ רְקִיעִים שֶׁלּוֹ, ה' אֵלּוּ נִקְרָאוּ הַשָּׁמַיִם, זָמֵשׁ רְקִיעִים שֶׁכְּלוּלִים בַּשָּׁמַיִם. זָמֵשׁ עֶלְיוֹנִים שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם. וְהֵם כֻּלָּם ה"ה זָמֵשׁ עִם

זְמִישׁ.

ו׳ הָרְקִיעַ הַשִּׁשִּׁי לָהֶם. י׳ שְׁבִיעִי לָהֶם, וְהֵם שִׁבְעָה עִם שִׁבְעָה, וְעוֹלִים אַרְבָּעָה עָשָׂר. וְכָךְ הֵן הָאֲרָצוֹת שֶׁבַּע עַל גַּבֵּי שֶׁבַע כִּגְלְדֵי בְצָלִים. וְכֻלָּם רְמוּזִים בִּשְׁתֵּי עֵינַיִם. י׳ נְקֻדַּאת עוֹלָם קָטָן. ו׳ עוֹלָם אָרֹךְ. וְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁאֹל שְׁאֵלָתוֹ לְגַבֵּי עוֹלָם אָרֹךְ – צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בּוֹ, וּבְעוֹלָם קָצָר – לְקַצֵּר בּוֹ.

וְעַל זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר, לְקַצֵּר – אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ. לְקַצֵּר בִּתְפָלָתוֹ – אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ בִּנְקֻדַּת י׳. לְהַאֲרִיךְ – מִצַּד הָאוֹת ו׳, וְנָפְלָה בָּאוֹת פ׳, וְהַכֹּל פ״ו, וְאֶתְנַפַּל לִפְנֵי ה׳ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה. וְהַכֹּל מ״ם, י׳ הַנְּקֻדָּה בָּאֶמְצַע נַעֲשֵׂית מַיִם.

וּמִצַּד הַזֶּוֶסד צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בִּתְפָלָתוֹ. וּבַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ יַעֲלֶה יְהוָ״ה בְּרִבּוּעַ. וְצָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בַּתְּנוּעָה הַזּוֹ, שֶׁהִיא סוֹד הַתְּקִיעָה. לְקַצֵּר מִצַּד הַגְּבוּרָה בַּתְּנוּעָה שֶׁל שְׁבָרִים, שֶׁשָּׁם תְּבִיר בֵּינוֹנִי, לֹא בַּאֲרִיכוּת וְלֹא בְּקִצּוּר, בִּתְרוּעָה בָּעֲמוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהִיא שַׁלְשֶׁלֶת, שֶׁשְּׁנֵיהֶם שֶׁכֶל הַקֹּדֶשׁ, כְּנֶגֶד רְבִיעַ שֶׁהוּא עוֹלָה זוֹלָם. הַשְּׁבָרִים כְּנֶגֶד שְׁבָא. זֶה צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת קוֹל, וְזֶה צָרִיךְ לְהוֹרִיד אוֹתָהּ. וּמְשׁוּם זֶה אוֹתָם שְׁבָרִים תְּרוּעָה, שַׁלְשֶׁלֶת זוֹ י׳ סְגוֹלְתָא.

פָּתַח וְאָמַר, זַרְקָא מַקַּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָא. בַּזַּיְשַׁאי הַשְׁכִּינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמַע, פָּתַח נְקֻדַּת יָמִין יְהוָ״ה מֶלֶךְ. נְקֻדַּת שְׁמֹאל יְהוָ״ה מָלָךְ. הַנְּקֻדָּה הָאֶמְצָעִית יְהוָ״ה יִמְלֹךְ. רְבִיעַ לְהַעֲלוֹת קוֹל. תְּבִיר לְשַׁבֵּר הַקּוֹל. הַשַּׁלְשֶׁלֶת אוֹזֶזֶת בִּשְׁנֵיהֶם כְּשַׁלְשֶׁלֶת. וְהוּא כְּמוֹ הָרְבִיעַ שֶׁמַּאֲרִיךְ בָּהּ הַתֵּבָה, וְהִיא נְקֻדָּה אַוֵּזֶת כְּמוֹ שֶׁהַזּוֹלָם. אֵין נְקֻדָּה שֶׁאֵין לָהּ כְּמוֹ שֶׁלָּהּ בַּטְּעָמִים. סְגוֹל אֶל הַסְּגוֹלְתָא. שְׁבָא כְּנֶגֶד זָקֵף גָּדוֹל, כֻּלָּם תִּמְצָא אוֹתָם נְקוּדִים כְּמוֹ שֶׁהַטְּעָמִים לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ סוֹדוֹת נִסְתָּרִים.

קָם זָקֵן הַזְּקֵנִים מֵאַוֵּזר צִלּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי, הֲרֵי כָּל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה יוֹרְדִים לַעֲרֹךְ עִמְּךָ קְרָב. הִתְתַּקֵּן וְהִזְדַּרֵז עִם כָּל כְּלֵי הַקְּרָב. וְלֹא

עוֹד, אֶלָּא כָּל בַּעֲלֵי הַסּוּסִים שֶׁסּוּסֵיהֶם הֵם אֵשׁ, מַרְכְּבוֹתֵיהֶם מַרְכְּבוֹת לֶהָבָה, רָמְוֵיהֶם אֵשׁ, וְזַרְבּוֹתֵיהֶם אֵשׁ, וְקַשְׁתּוֹתֵיהֶם אֵשׁ, וְזֵילוֹתֵיהֶם אֵשׁ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁזָּקֵן הַזְּקֵנִים בָּא עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) עַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב, וּלְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן וְכוּ׳.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, זַבְּרִים, הַשָּׁעָה הִיא לְהַתְקִין הַשְּׁכִינָה בֵּינֵינוּ לְהָגֵן עָלֵינוּ בַּקְּרָב הַזֶּה. וְהַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הִיא יוֹרֶדֶת בְּכַמָּה בַּעֲלֵי קוֹלוֹת וְשׁוֹפָרוֹת, וְכַמָּה פָּרָשִׁים תַּקִּיפִים מְלַמְּדֵי מִלְחָמָה לְהִלָּחֵם עִמָּנוּ. וּמִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה, שֶׁהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, יוֹרֶדֶת, צָרִיךְ לְהָעִיר הַתּוֹרָה בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן סוּסֵי אֵשׁ, וְהַנְּקֻדּוֹת שֶׁהֵן פָּרָשִׁים רוֹכְבִים עֲלֵיהֶם, וְהַטְּעָמִים שֶׁהֵם כְּלֵי הַקְּרָב.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, זַרְקָא מַקָּף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא. כְּשֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל וְנִזְרְקוּ לְבֵין אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, נִזְרְקוּ עֲלֵיהֶם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת מִלְמַעְלָה. י׳ לַמִּזְרָח, ה׳ לַמַּעֲרָב, ו׳ לַדָּרוֹם, ה׳ לַצָּפוֹן. וְזֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא יהו״ה שׁוֹלֵט עַל אַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְהַנֶּשֶׁר, שֶׁהוּא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, פּוֹרֶשֶׂת עֲלֵיהֶם אֶת כְּנָפֶיהָ בְּכָל שַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מְגִנָּה עֲלֵיהֶם וַדַּאי מִכָּל הַצְּדָדִים הָרָעִים, וְזֶהוּ הַפָּרֹכֶת סֵכֶת שָׁלוֹם וְכוּ׳. שֶׁסֵּכָּה וַדַּאי נִקְרֵאת, מִשּׁוּם שֶׁמְּסַכֶּכֶת עֲלֵיהֶם בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַסֻּכּוֹת, הֵם בָּנֶיהָ, כְּנֶגְדָּם שִׁבְעַת יְמֵי הַפָּסַח, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה תַּזּוֹת אִמּוֹ.

וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלְאָה זֶה שְׁמִינִי עֲצֶרֶת, עָלָיו נֶאֱמַר יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַה׳. וְהַנֶּשֶׁר הָעֶלְיוֹן הַזֶּה נֶאֱמַר בּוֹ כְּנֶשֶׁר יָעִיר עַל קְנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, שֶׁהֵם שִׁבְעִים פָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

מִיָּד, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. תִּהְיֶה גְּאֻלָּה לְיִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן יִפָּרֵשׂ כְּנָפָיו יְקַוְּזֵהוּ יִשָּׂאֵהוּ עַל אֶבְרָתוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה הַנֶּשֶׁר הוּא עַיִן, כְּנָפָיו הֵם שְׁנֵי כְּרוּבֵי הָעַיִן. שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים שֶׁלּוֹ הֵם שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּרְאִיתִיהָ

לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם. אוֹתָם הַגְּוָנִים שֶׁל הָעַיִן שֶׁהִיא מְרַקֶּמֶת בָּהֶם. אַשְׁרֵי הָעֵינַיִם שֶׁמִּסְתַּכְּלִים וְנִפְתָּחִים אֵלֶיהָ לְקַבְּלָהּ כְּמֻרְכָּבָה עֲלֵיהֶם. וּמִיָּד וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וָאָבֵא אֶתְכֶם אֵלָי.

בַּת הָעַיִן זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה. הִיא הַכֶּתֶר בָּראשׁ. זַרְקָא. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה פּוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ וְנוֹטֶלֶת אוֹתָהּ וּפוֹרַזֶת עִמָּהּ, עַד שֶׁמַּגַּעַת אוֹתָהּ לְבַעְלָהּ מִמֶּנּוּ וְעַד אֵין סוֹף. וּכְשֶׁמַּעֲלָה אוֹתָהּ מִתַּקֶּנֶת בְּכָל עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, מִתְנַקְּשֶׁטֶת בְּכָל הַתִּקּוּנִים וְהַלְּבוּשִׁים שֶׁלָּהּ, כֻּלָּם מְרֻקָּמִים מִכָּל הַגְּוָנִים שֶׁעָלֶיהָ, וְזַמֶּשֶׁת אוֹרוֹת מְאִירִים בָּהּ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן מַה כָּתוּב בְּבַעְלָהּ, שֶׁהוּא ו׳ הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי? וּרְאִיתִיהָ לְזָכֹר בְּרִית עוֹלָם. וּכְשֶׁמְּיַזֶּדֶת אוֹתָם הָאֵם אֶת שְׁנֵיהֶם, הִיא אוֹמֶרֶת לַי׳ הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהוּא הָאַבָּא, מֶלֶךְ מַלְכֵי יְהֶיֶה יָפָה עָלֶיךָ. וְזֶהוּ מַקַּף שׁוֹפָר, לָשׁוֹן שֶׁל יְפִי.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁמִּתְזַוֶּגֶת עִם בַּעְלָהּ, יֹאמַר לָהּ הָאָב הוֹלֵךְ סְגוֹלְתָּא, אֲהוּבָה עִם בַּעְלָהּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם בּוֹ (בראשית ב) עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד. וּבַיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה׳ אֶחָד לְמַעְלָה, וּשְׁמוֹ אֶחָד לְמַטָּה. וְיִהְיוּ הָאָב וְהָאֵם בְּיִחוּד אֶחָד, י״ה לְמַעְלָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ בְּיִחוּד אֶחָד, שֶׁהֵם ו״ה לְמַטָּה. וְכָךְ עוֹלֶה יהו״ה לְזֶשְׁבּוֹן אֶחָ״ד אֶחָ״ד.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיִּהְיוּ אַרְבַּע אֶחָד שׁוֹרִים עַל הַצַּדִּיק. וְזֶהוּ יְפֵה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ. וְיִתְעוֹרֵר לְמַטָּה הַמְּשִׁיזָ, וְתַעֲלֶה שְׁמוּעָתוֹ בְּכָל הָעוֹלָם. מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן. מַה זֶּה הַר צִיּוֹן? זֶה אוֹתוֹ הָהָר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַר הָעֲבָרִים, מִשָּׁם יָקוּם, וּשְׁנֵי מְשִׁיזִים, שֶׁהֵם מָשִׁיזָ בֶּן דָּוִד וּמָשִׁיזָ בֶּן יוֹסֵף יִהְיוּ הַיֵּרֵכִים שֶׁלּוֹ, וְהוּא אוֹת בֵּינֵיהֶם, מְשׂוֹם שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (שמות ג) וְזֶה לְךָ הָאוֹת. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא קִרְיַת מֶלֶךְ רַב, שֶׁהוּא זָכְמָה, מוֹרִידָה עֲטָרָה עָלֶיהָ.

קָם זָקֵן אַזֵּר וְאָמַר, זָקֵן זָקֵן, שְׁנַיִם הָיוּ, וַהֲרֵי הֵם אֶחָד לְמַטָּה. אָמַר לוֹ,

וַדַּאי, יְסֹד נוֹף – צַדִּיק. מְשׁוֹשׁ כָּל הָאָרֶץ – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא הַמָּשׁוֹשׁ שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁנִּקְרָא כֹּל. וְהָאָרֶץ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וְאֶצְלָהּ גּוֹף וּבְרִית נָזוּשָׁבִים לְאָזְדּ. וּלְמַעְלָה הֵם שְׁנַיִם, כְּמוֹ שֶׁהָאִילָן שֶׁהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁלּוֹ הוּא אָזְדּ, וְהָעֲנָפִים לְמַעְלָה נִפְרָדִים לְכַבֵּל הַפְּרִי, וְסוֹד הַדָּבָר – וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה. וַדַּאי פְּרוּדוֹת, אוֹתָם הָעֲנָפִים אֶל הָאָב וְהָאֵם לְכַבֵּל נְבִיעָה מִמָּקוֹר עֶלְיוֹן שֶׁאֵין לוֹ סוֹף, וּלְהָרִיק הַכֹּל בְּצַדִּיק אֶל הַשְּׁכִינָה.

וְעוֹד, הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן, זוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁהִיא צִיּוֹן, הִיא בֵּין שְׁנֵי יַרְכֵי הָאֵמֶת שֶׁהֵם צֵרִי, וְעִמָּהֶם נַעֲשֶׂה סָגוֹל. בִּשְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת הִיא סָגוֹלְתָא. לְמַעְלָה מֵהֶם זוֹלֶם עַל צֵרִי, נַעֲשֶׂה סָגוֹלְתָא. זִירִיק תַּזַּת צֵרִי, נַעֲשֶׂה סָגוֹל תַּזַּת שְׁנֵי הַיְרֵכִים. וּמְשׁוּם שֶׁסָּגוֹלְתָא הִיא עַל שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת שֶׁהֵם אַבְרָהָם וְיִצְחָק, אָמַר הַכָּתוּב (תהלים קיז) אֻמִּים כָּל גּוֹיִם הַבּוּנִים הָיְתָה לִרְאשׁ פִּנָּה.

וְאוֹתָן שָׁלֹשׁ יוֹדִי"ם יִיי, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר אֵין פַּוְזַתִּים מֵעֶשֶׂר מַלְכֵיוֹת וּמֵעֲשָׂרָה זִכְרוֹנוֹת וּמֵעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, שֶׁנִּרְמְזוּ בְּיו"ד ה"י וא"ו ה"י. וְהֵם שָׁלֹשׁ טַפּוֹת שֶׁל הַמּוּזָן שֶׁנִּקְרְאוּ יִיי. וּמַהוּ הַמּוּזָן? זוֹ הַזְּכוּכִית הָעֶלְיוֹנָה הַנִּסְתֶּרֶת בַּכֶּתֶר שֶׁל הָרֹאשׁ שֶׁהוּא כֶּתֶר עֶלְיוֹן. וְאֵלּוּ הֵם יְזוּד בְּרָכָה קְדֻשָּׁה, שֶׁבָּהֶם יַעֲנֶנּוּ בְּיוֹם קָרְאֵנוּ, שֶׁהֵם רָאשֵׁי הַתֵּבוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (בראשית לב) וַיַּעֲבֹר אֵת מַעֲבַר יַבֹּק, וְעוֹלִים בְּזֶוּשְׁבּוֹן אֲהֵי"ה יְהוָ"ה אֲדֹנָ"י, שֶׁהֵן נְשָׁמָה וְרוּזַ וְנֶפֶשׁ בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת מִשָּׁם.

וּכְשֶׁהַזְּרָקָא הַזּוֹ מִתְגַּלִּית בָּעוֹלָם, נֶאֱמַר בָּהּ (ישעיה מ) עַל הַר גָּבֹהַ עֲלִי לָךְ מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן הָרִימִי בַכֹּזַ קוֹלֵךְ מְבַשֶּׂרֶת יְרוּשָׁלִַם. עֲלִי לָךְ בַּנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה מִן סָגוֹלְתָא, שֶׁהוּא זוֹלֶם עַל צֵרִי. הָרִימִי בַכֹּזַ קוֹלֵךְ מְבַשֶּׂרֶת יְרוּשָׁלִַם הָרִימִי אַל תִּירָאִי, בִּשְׁנֵי יוֹדִי"ם, שֶׁהֵם צֵרִי, וְכֻלָּם סָגוֹלְתָא.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן עוֹלָה לְמַעְלָה קוֹל, וְעוֹד בְּזַרְקָא, אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר, וְאֵין מִיתָה אֶלָּא גָּלוּת. כִּי בְּזֶוּטָאוֹ מֵת, בַּזַּקְבָּה שֶׁל סמא"ל, זֶה הַנָּזוּשׁ אֵשֶׁת זְנוּנִים שֶׁפָּתָה אֶת זַוָּה. וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה, עִם אֵלּוּ הַנּוֹעָדִים עַל

ה׳ בַּעֲדַת קְרֵזִי, מֵאֵלּוּ שֶׁהָיוּ מְקַצְצִים בַּנְּטִיעוֹת וְעָשׂוּ פֶּרוּד בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁכִינָתוֹ, וְהַנָּזוֹשׁ הַזֶּה הוּא כָּרוּךְ עַל צַוָּארוֹ.

וּמְשׁוּם כָּךְ הֶאֱרִיךְ בּוֹ וְאָמַר אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר. וְזֶה לָקוּ יָרֹק שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ. וְהוּא לָקוּ יָרֹק שֶׁסּוֹבֵב אֶת כָּל הָעוֹלָם. זֶה לָקוּ בְּזָנָק רוּזַז סְעָרָה. וְעָלָיו נֶאֱמַר (איכה ד) רוּזַז אַפֵּינוּ מְשִׁיזַז ה׳ נְלְכַּד בִּשְׁוִיתוֹתָם. רוּזַז אַף בּוֹ נְלְכַּד מְשִׁיזַז ה׳ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית א) וְרוּזַז אֱלֹהִים מְרַזֶּפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, וְעָלָיו נֶאֱמַר וּבְרוּזַז אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מָיִם. וְאֵלּוּ הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה.

בְּזְמַן שֶׁאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם נִצְּבוּ כְּמוֹ גֶּד נוֹזְלִים, טִפּוֹת טִפּוֹת, מְעַט שָׁם מְעַט שָׁם. מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצְאַת הָאֱמוּנָה, קָפְאוּ תְּהֹמוֹת בְּלֶב יָם. מַה זֶּה לֶב יָם? זֶה לי״ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. כֻּלָּם קָפְאוּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְגָּרֶה (יֶהֱגֶה) בָּהֶם אַף. מַהוּ יָם? זוֹ הָאֵם שֶׁהִיא קְפוּאָה, זֻהֲמָה בֵּינֵיהֶם, וְלֹא מַזְרִימָה וּמַשְׁפִּיעָה בָּעוֹלָם. וּכְשֶׁרוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִטֹּל נְקָמָה מִן הַנָּזוֹשׁ וּמִמַּרְכְּבוֹתָיו, מַה כָּתוּב? נָשַׁפְתָּ בְרוּזַחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן נִמְשָׁכִים מַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה וּמַשְׁפִּיעָה לְמַטָּה. וְאוֹתָם מַיִם זֵידוֹנִים צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים מֵהֶם, שֶׁהֵם מֵאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג) אַדִּיר בַּמָּרוֹם ה׳. בָּהֶם אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת (הֵן). וְיֵשׁ אֲבָנִים מִצַּד אַזּוֹר שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עֵץ וָאֶבֶן, יוֹצְאִים מֵהֶן מַיִם זֵידוֹנִים, מֵי הַמַּבּוּל. וּמִי גּוֹרֵם שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם? הַלּוּזוֹת אַבְנֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּשְׁבְּרוּ, שֶׁהֵם אֲבָנִים מְפֻלָּמוֹת שֶׁמֵּהֶן הָיוּ יוֹצְאִים מַיִם זַיִּים.

וּכְשֶׁאֵלּוּ מִתְגַּבְּרִים, מַה כָּתוּב? וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ. וַעֲשׂוּ לָהֶם אֲבָנִים שֶׁל סְקִילָה וְזִזְשֶׁךָ עַל פְּנֵי תְהוֹם. וַיְהִי הֶעָנָן וְהַזִּזְשֶׁךָ, וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלָּיְלָה. וְנֶאֱמַר בּוֹ (שם קלט) גַּם זִזְשֶׁךָ לֹא יַזְשִׁיךְ מִמֶּךָּ. וְנֶאֱמַר בּוֹ (שמות י) וַיְהִי זִזְשֶׁךָ אֲפֵלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם.

וְסוֹד הַדָּבָר – וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר בָּהִיר הוּא בַּשְּׁזָקִים (איוב לז). נֶאֱמַר

כָּאן וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר, וְנֶאֱמַר בַּמְּצָרִים לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו. וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר. וְזוֹשֶׁךְ הוּא שְׂרָפָה, וְעָלָיו נֶאֱמַר תְּשַׂלַּח זְרוֹנֶךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ. וְזֶהוּ אֵשׁ אוֹכֶלֶת אֵשׁ, הָאֵשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁאוֹכֶלֶת אֵשׁ נָכְרִיָּה. תְּהוֹ"ם הוּא הַמָּוֶ"ת.

וְיֵשׁ תְּהוֹם אַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (תהלים מב) תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִנּוֹרֶיךָ. מַה זֶּה צִנּוֹרֶיךָ? אוֹתָם הַצִּנּוֹרוֹת שֶׁל הַזְּכֻכִּית שֶׁהֵם וָוֵי הָעַמּוּדִים. כָּל מִשְׁבָּרֶיךָ – אֵלּוּ הַטְּעָמִים שֶׁל הַתּוֹרָה. וְגַלֶּיךָ – אֵלּוּ הַנְּקוּדִים שֶׁל הַתּוֹרָה. עָלַי עָבָרוּ – זֶה סוֹד הָעִבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות לד) וַיַּעֲבֹר ה' עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא.

וְיֵשׁ תְּהוֹם שֶׁהוּא בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת הַמָּוֶת, וְהוּא הֶרֶג. וְאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם יְהוָ"ה שׁוֹלְטוֹת עַל אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין, סְקִילָה שְׂרֵפָה הֶרֶג וְחֶנֶק. י' עוֹשָׂה סְקִילָה בְּה"ו. ה' עוֹשָׂה שְׂרֵפָה בְּתְהוֹ, שֶׁהוּא כָּוֹ יָרֹק, וְהוּא תְּשׁוּבָה. ה' מִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ לַעֲשׂוֹת דִּין בָּרְשָׁעִים. ו' הִתְלַבְּשָׁה בַּזּוֹשֶׁךְ לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׂרֵפָה. ה' הִתְלַבֵּשׁ בַּתְּהוֹם, שֶׁהוּא הַמָּוֶת, לַעֲשׂוֹת בּוֹ הֶרֶג.

וְהָאָרֶץ כְּלוּלָה מִכָּל הַקְּלִפּוֹת, וְהַשְּׁכִינָה מִלְבֶּשֶׁת בָּהּ לְבַעֵר אֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁבְּקִלְפּוֹת הַלָּלוּ הוּא הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּהַפּוּךְ הוה"י, וְסוֹד הַדָּבָר – וְכָל ז"ה אֵינָ"ו שָׁוֶ"ה לִ"י. וְהֵם ה' בְּתְהוֹ, ו' בְּבֹהוּ. ב"ו הו"א אנ"י וה"ו. וְזוֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְּהוֹם. וְזוֹשֶׁךְ – בּוֹ ה'. תְּהוֹם – בּוֹ י'. וְכַאֲשֶׁר ה' הַקְּטַנָּה בַּקְּלִפָּה, שֶׁהִיא תְּהוֹ, מַה כָּתוּב? לֹא תְהוּ בְּרָאָהּ, שֶׁאֵין לָהּ זִוּוּג וְיִזְדַּוֵּג עִם בַּעְלָהּ כְּשֶׁהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בְּתְהוֹ.

וְהַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ נִקְרָאוֹת עֲרָיוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה. זֶה תְּהוֹם וְזוֹשֶׁךְ, שֶׁהֵם עֶרְוַת הָאָב וְהָאֵם שֶׁהֵן י"ה. עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ – תְּהוֹ וְזוֹשֶׁךְ. עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַּת אִמְּךָ – זוֹ ה' הַקְּטַנָּה. כָּל הָעֲרָיוֹת הֵן כָּאן, וְכָאן נֶאֱמַר (ישעיה נג) לָאֶכֶל לְשָׁבְעָה וְלִמְכַסֶּה עָתִיק.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ. בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה בְּאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת, הָיָה

בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמְזַרִיבָן. וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ שֶׁאֵין הַשְׁפָּעָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַנָּהָר, שֶׁהוּא צַדִּיק, יָזֵרַב וְיָבֵשׁ, בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁעָלָה בְּמַזָּלוֹ לִבְנוֹת עוֹלָמוֹת וּלְהַזְרִיבָן, וְאָמַר: אֱלֹהַּ מוֹעִילִים לִי, וְאֵלּוּ לֹא מוֹעִילִים לִי. אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ – מוֹעִילִים לִי. הָאֲזֵרִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, שֶׁמַּרְאֶה עַל עוֹלָמוֹת שֶׁעָלָה בִּרְצוֹנוֹ לִבְרֹא אוֹתָם וְלֹא עָשָׂה אוֹתָם, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר תֹּהוּ וָבֹהוּ, בְּאֵלֶּה הוּא אָמַר לֹא מוֹעִילִים לִי.

וּבְזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת, נֶאֱמַר בּוֹ (איכה ג) סַכֹּתָה בֶּעָנָן לָךְ מֵעֲבוֹר תְּפִלָּה. בֹּהוּ וְזוֹשָׁךְ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיְהִי הֶעָנָן וְהַזּוֹשָׁךְ, וְאֵלּוּ הֵם קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז, הַמּוֹז מִבְּפָנִים שֶׁנֶּזֶלְקָ לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. זֶה יְהוָ"ה שֶׁהוּא אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה כג) הֲלֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם ה'. מָה הָאֵשׁ לֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה, אַף שְׁמוֹ אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה.

וּבְזְמַן שֶׁמְּעָבְרוֹת הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, יִשָּׁבְרוּ מֵהָאֱגוֹז. הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה אֲדנָ"י, עוֹלָה לְבַעְלָהּ, שֶׁהוּא יו"ד, שֶׁבְּזְמַן שֶׁהוּא הָיָה מְכֻסֶּה מִפְּנֵי בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, הִיא נִקְרֵאת עֲנִיָּה וִיבֵשָׁה, וְאֵין לָהּ אֶלָּא מַה שֶׁהֵבִיאוּ לָהּ עֲבָדֶיהָ בַּזַּשַׁאי.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵהַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, נֶאֱמַר בּוֹ (ישעיה ל) וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ. וּמִיָּד שֶׁנִּהְיָה הַיַּבָּשָׁה, נֶאֱמַר בּוֹ מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְנִקְרֵאת הַבְּרָכָה שֶׁלּוֹ, הַקְּטֹרֶת שֶׁלּוֹ, הַקָּרְבָּן שֶׁלּוֹ, הַקְּשׁוּר שֶׁלּוֹ, הָעוֹלָה שֶׁלּוֹ, וְשׁוֹרֶפֶת כָּל אוֹתָן הַקְּלִפּוֹת וְעוֹלָה אֵלָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא ו) זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה, בְּתְפִלַּת שַׁזָּרִית. הִיא הָעֹלָה – הִיא הָעוֹלָה אֵלָיו בְּתְפִלַּת הַמִּנְחָה. עַל מוּקְדָּה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה – בְּתְפִלַּת עַרְבִית, שֶׁבָּהּ הִיא שׁוֹרֶפֶת אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ שֶׁשּׁוֹלְטוֹת בַּלַּיְלָה, שֶׁהִיא הַגָּלוּת.

וּכְשֶׁהִיא עוֹלָה אֵלָיו, עוֹלָה בְּכַמָּה רֵיחוֹת וּבְשָׂמִים שֶׁל גַּן עֵדֶן, שֶׁהִיא הַגָּן

שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שיר ד) גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַּלָּה. סְתוּמָה שֶׁאֵינָהּ נִפְתַּחַת אֶלָּא לְבַעְלָהּ. וּכְשֶׁיָּבֹא בַּעְלָהּ, אֲדַנָּי שְׂפָתַי תִּפְתָּחוּ. נִפְתַּחַת אֶל שְׁנֵי עַמּוּדֵי הָאֱמֶת, וּמַקְבֵּל אוֹתָהּ בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שם ב) שְׂמאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. יְהוָ"ה יוֹרֵד אֵלֶיהָ, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל אָמֵן יְאהדונה"י, הוּא הַזִּוּוּג שֶׁל שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת. וּמְשׁוּם זֶה גָּדוֹל הָעוֹנֶה אָמֵן יוֹתֵר מִן הַמְבָרֵךְ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת כְּאֶחָד, תִּתְעוֹרֵר בַּת הַמֶּלֶךְ בְּשִׁיר הַשִּׁירִים, וּבְמִשְׁלֵי וּבְקֹהֶלֶת, שֶׁהֵם (שְׁנֵי שֵׁמוֹת כְּאֶחָד), שִׁלְשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל, שְׁלֹשׁ יוּדִי"ם שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ טִפּוֹת שֶׁל הַמּוֹחַ שֶׁיּוֹרְדוֹת מִן י'. וּלְאָן נִמְשָׁכִים? לַצַּדִּיק שֶׁהִיא קָשֶׁת, וּמַה שֶּׁהָיָה קָטָן נַעֲשָׂה גָּדוֹל, וְסוֹד הַדָּבָר – שׁוֹפָר הוֹלֵךְ פָּזֵר גָּדוֹל. מָתַי יִהְיֶה זוֹרֵק זִיז בַּדְּיוֹקָן הַזֶּה?

עוֹד, כְּתֹנוֹת עוֹר וְזִשּׁוּכוֹת הָעֵינַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת, לְהִסְתַּכֵּל בְּאֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִים. שֶׁהֵם זְמֵשׁ אוֹר שֶׁל מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית. כְּתֹנוֹת עוֹר הֵם. וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ. וְהָאָרֶץ – אַזַּת. תֹּהוּ – שְׁתַּיִם. בֹּהוּ – שָׁלֹשׁ. וּוּשָּׁךְ – אַרְבַּע. תְּהוֹם – זְמֵשׁ. וְאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בַּגּוּף, וְהֵן אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהֵן קְלִפּוֹת הָאֲגוֹז. וּמְשׁוּם זֶה, וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ, וּפָרְשׁוּהָ שֶׁתֹּהוּ הָיְתָה מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַקְּלִפּוֹת שֶׁמַּקְדִּימוֹת אֶת הַמּוֹחַ. וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת – זֶה רוּחוֹ שֶׁל הַמָּשִׁיחַ. מִיָּד שֶׁתִּהְיֶה מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי מֵי הַתּוֹרָה, מִיָּד תִּהְיֶה גְּאֻלָּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר.

וַיַּשְׁלִיכֵהוּ ה' אֱלֹהִים מִיַּד הַמָּשִׁיחַ שֶׁהוּא בְּגַן עֵדֶן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְשַׁלְּחֵהוּ ה' אֱלֹהִים מִגַּן עֵדֶן, מֵהָעִדּוּן שֶׁלּוֹ. וְלָמָּה? לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה. מִשּׁוּם זֶה וַיְשַׁלְּחֵהוּ. מִיָּד שֶׁיָּצָא מִשָּׁם, וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן אֶת הַכְּרֻבִים, שֶׁהֵם מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד וּמָשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם, שֶׁמּוֹשְׁכִים אֶת רוּחַ הַמָּשִׁיחַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְרוּחַ אֱלֹהִים. זֶה שִׁיל"ה, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאַצַּלְתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ. שֶׁכָּךְ עוֹלֶה מ"ה שִׁיל"ה בְּזִוּשְׁבּוֹן.

וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם, שֶׁהִקְדִּים שִׁילֹה לִשְׁנֵיהֶם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְרֻוָּחָת עַל פְּנֵי הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, וְהַגְּאֻלָּה בּוֹ תְּלוּיָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ וְאֶת כַּהַט הַוָּרֵב הַמִּתְהַפָּכֶת. מִיָּד תִּהְיֶה בְּיָדוֹ מַטֶּה. וּמִי הוּא? מִטַּטְרוֹ"ן, שֶׁמִּתְהַפֵּךְ מִמַּטֶּה לְנָזוֹשׁ וּמִנָּזוֹשׁ לְמַטֶּה. וְעוֹד מַטֶּה, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְהִתוֹנָה. וְאִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל – מַטֶּה כְּכַפֵּי וֶזֶסֶד לְיָמִין, וְיֵצְאוּ בְּרַזְמִים, וְאִם לֹא – מַטֶּה כְּכַפֵּי זוֹבָה לְצַד הַגְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם הַנָּזוֹשׁ אֶל אַוֵּר, שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִשְׁפֹּךְ דָּם, וְיֵהָרֵג הַמִּשִּׁיזַ וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל.

וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר (רות ג) זַז ה' שְׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, שֶׁהוּא הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁיִּהְיֶה מַטֶּה כְּכַפֵּי וֶזֶסֶד. וּמְשׁוּם זֶה, וְאֶת כַּהַט הַוָּרֵב הַמִּתְהַפָּכֶת, וְהַכֹּל לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַזַּיִם, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עֵץ זַיִם הִיא לַמַּוַּזִיקִים בָּהּ, וְהִיא הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אִם זָכָה הָאָדָם – הִיא סַם זַיִם שֶׁלּוֹ, וְאִם לֹא – הִיא מִתְהַפֶּכֶת לוֹ לְסַם הַמָּוֶת. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁהַמַּטֶּה שֶׁמִּתְהַפֵּךְ מִמַּטֶּה לְנָזוֹשׁ וּמִנָּזוֹשׁ לְמַטֶּה. וּבַזְּמַן הַהוּא יִמָּוזוּ מִן הָעוֹלָם כָּל אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיַּעֲשׂוּ גַּם הֵם זַרְטְמֵי מִצְרַיִם בְּלָטֵיהֶם כֵּן. עַד כָּאן.

בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. בֹּא וּרְאֵה, אֵין אָדָם מַפִּיק רָצוֹן מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בְּזֹאת, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (משלי יח) מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב. וְזֹאת הִיא עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'. וְכַמָּה עִתִּים יֵשׁ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת. וּשְׁלֹמֹה אָמַר אוֹתָם בְּסִפְרוֹ (קהלת ג) עֵת לִבְכּוֹת וְעֵת לִשְׂחוֹק. הֵם עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה. וְעַל זֶה הִזְהִיר לְאַהֲרֹן וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה'.

וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה הַנִּקְרֵאת זֹאת עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם, יִשְׂרָאֵל מַה הֵם אוֹמְרִים לָהּ? אָנָּה הָלַךְ דּוֹדֵךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים (שיר השירים ו), בְּכַמָּה תַּזְנוּגִים וּתְפִלּוֹת וְצִיצִית וּתְפִלִּין וְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שמות לא) בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא. אוֹת שֶׁל בְּרִית מִילָה, אוֹת שֶׁל שַׁבָּת, אוֹת שֶׁל יוֹם טוֹב, אוֹת שֶׁל תְּפִלִּין. וְעָלָיו נֶאֱמַר עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל וָסִיד אֵלֶיךָ. מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב. וְהַנָּבִיא אָמַר (ירמיה

יט) אַל יִתְהַלֵּל זָקָם כִּי אִם בְּזֹאת.

וְיַעֲקֹב אָבִינוּ, בַּעֲבוּר שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁזֹּאת הִיא הָיְתָה עִקַּר לְהָפִיק רְצוֹן אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, צִוָּה לְבָנָיו וְהוֹדִיעָם בְּזֹאת, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט) וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם. וְדָוִד הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁבָּהּ מֵפִיק רָצוֹן מֵה', כְּשֶׁהָיָה נִלְוָם עִם אוֹיְבָיו אָמַר (תהלים כז) אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה, בְּזֹאת אֲנִי בוֹטֵחַ.

וְהַנָּבִיא, כְּשֶׁרָאָה צַעֲרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, וְלֹא רָאָה לָהֶם מְנוּחָה וּגְאֻלָּה אֶלָּא בַּעֲבוּר זֹאת, אָמַר (איכה ג) זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי. וְכֵן מֹשֶׁה – וְאוּלָם בַּעֲבוּר זֹאת הֶעֱמַדְתִּיךָ. וְכֵן לִיהוּדָה – וְזֹאת לִיהוּדָה. וּמִי שֶׁלֹּא שָׂת לִבּוֹ גַּם לָזֹאת, עָלָיו נֶאֱמַר וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת.

וְעַתָּה צָרִיךְ אַתָּה לָדַעַת, כֵּיוָן שֶׁהָאָדָם בָּהּ יָפִיק רְצוֹנוֹ, וּבָהּ מַשִּׂיג שֵׁם ה' שֶׁזֶּהוּ סוֹד עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל זָסִיד. וְעַל זֹאת – וַאֲנִי לְשֵׁם ה' שֶׁהוּא עַל זֹאת. לָמָּה תִּקָּנוּ בְּשַׁחֲרִית תְּפִלָּה לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בְּמִנְחָה לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בְּעַרְבִית לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בְּשַׁבָּת לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בְּיוֹם טוֹב לְמִדָּה יְדוּעָה, וְכֵן בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה לְמִדָּה יְדוּעָה? אֶלָּא מַה שֶּׁאָמַר עַל זֹאת, הוּא מוֹרֶה שֶׁיְּהֹוָ"ה הוּא בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה. וְכָל סְפִירָה אֵין לָהּ פָּעֳלָה בַּתַּחְתּוֹנִים אֶלָּא עַל יְדֵי הַמַּלְכוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה.

אֲבָל בִּזְמַן שֶׁצָּרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַצְדִּיק צַדִּיק וְלַעֲשׂוֹת עִמּוֹ צְדָקָה, שֶׁהוּא מַלְכוּת עִם הַתַּחְתּוֹנִים, נִכְלָלִים בּוֹ כָּל הַסְּפִירוֹת וְנִקְרָאִים צַדִּיקִים עַל שְׁמוֹ. וַה' נִקְרָא עַל שְׁמוֹ צַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו, וּמְרַוֵּם עַל בְּרִיּוֹתָיו בִּצְדָקָה.

וְאֵין צְדָקָה אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁהִיא צ' – תִּשְׁעִים אֲמִנִּים. ד' – אַרְבַּע קְדֻשּׁוֹת בְּכָל יוֹם. ק' – מֵאָה בְּרָכוֹת. ה' – זַמְּשֶׁה זֻמְּשֵׁי תוֹרָה. וְזֶהוּ וּצְדָקָה תְּרוֹמֵם גּוֹי. וְעָלָיו נֶאֱמַר לְאַבְרָהָם וַיְזַכְּשֵׁהָ לוֹ צְדָקָה.

וּכְשֶׁהוּא רוֹצֶה לְהָגֵן בָּהּ, נֶאֱמַר בָּהּ (ישעיה נט) וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיָן.

מִצַּד ה' הִיא צְדָקָה. וּמִצַּד י' הִיא כּוֹבַע עַל רֹאשׁ צַדִּיק, אוֹ בְּרִית עֲטָרָה בְּרֹאשׁ כָּל צַדִּיק. וּמִצַּד ו' נֶאֱמַר בָּהּ אֲרֻכָּה מֵאֶרֶץ מִדָּה. מִצַּד ה' עֶלְיוֹנָה – וְרָזָהּ מִנִּי יָם.

וּכְשֶׁרוֹצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַמְשִׁיךְ נְבוּאָה, כָּל הַסְּפִירוֹת כְּלוּלִים בָּהּ וְנִקְרְאוּ נְבִיאִים. וּמַלְכוּת הִיא דְּמִיוֹן כֻּלָּם, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים, שֶׁהִיא כְּמוֹ אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁכָּל הַפָּנִים נִרְאִים בָּהּ. וְכֵן כָּל הַסְּפִירוֹת מַרְאוֹת בָּהּ כּוֹחָם וְדִמְיוֹנָם וְצוּרוֹתָם, לְכָל נָבִיא כְּפִי הַשָּׂגָתוֹ לְמַעְלָה.

וּכְמוֹ כֵן לְמַטָּה הִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד, וּבְכָל הַמַּלְאָכִים וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, וּבְכָל הָרְקִיעִים וְהַכִּסְאוֹת שֶׁבָּהֶם הַמַּלְאָכִים הַתְּלוּיִים מֵהֶם, שֶׁיֵּשׁ מַלְאָכִים גְּבוֹהִים עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (קהלת ה) כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם. וְכֵן בְּכָל כּוֹכָב וּמַזָּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. וְזֶהוּ וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה. לְכָל אֶחָד נִדְמֶה כְּפִי כֹּחוֹ שֶׁהִיא נִשְׁמָתוֹ. (וְהָבֵן אָמְרָם הָעוֹנָה אָמֵן בְּכָל כֹּחוֹ).

ה' הוּא בְּכֶתֶר, שֶׁהָיָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם הוּא וּשְׁמוֹ לְבַד בְּכֶתֶר, כְּשֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם בִּמְדַּת רֵאשִׁית, יָרַד עָלָיו וְלֹא הָיָה זָסֵר מִלְמַעְלָה, וְכֵן בְּכָל סְפִירָה וּסְפִירָה כְּמַדְלִיק נֵר מִנֵּר, וְאֵינוֹ זָסֵר מִן הָרִאשׁוֹנָה וְלֹא מֵזַּכְרָתָהּ עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית.

וּמִי שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ בָּזֹאת, כְּאִלּוּ מַכִּיר אוֹתוֹ בָּעֶלְיוֹנִים וּבַתַּחְתּוֹנִים, בַּעֲבוּר שֶׁהִיא כְּלוּלָה מֵהָעֶלְיוֹנִים, וְהִיא יְזוּד וְקֶשֶׁר כֻּלָּם, וְהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בְּכָל הַתַּחְתּוֹנִים. וְעַל זֶה אָמַר הַנָּבִיא (ירמיה ט) כֹּה אָמַר ה' אַל יִתְהַלֵּל חָכָם, כִּי אִם בְּזֹאת וְגוֹ', הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אוֹתִי. הִיא נִקְרֵאת נְבוּאָה מִצַּד הַנְּבִיאִים, חָכְמָה מִצַּד הַחָכָמִים. שֶׁכָּל הַסְּפִירוֹת נִקְרָאִים חָכְמָה.

וְעוֹד, כְּזוֹטוֹ הַשֵּׁנִי שְׁפָתוֹתַיִךְ וּמִדְבָּרֵךְ נָאוֶה. זֶה זוֹטוֹ שֶׁל הַשְּׂפָתַיִם שֶׁל הַתְּפִלָּה, וּבָהֶם אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח, לְזָרֹק שָׁלֹשׁ אֲבָנִים לַנָּזוֹשׁ, וְהֵם אַרְבַּע

תְּפִלּוֹת שֶׁבָּהֶם הַקֶּלַע, שֶׁהוּא שָׁפָה, זוֹרֵק אוֹתָם לַנָּזוּשׁ, וְהוּא מַקִּיף אוֹתָם בְּתֹקֶף הוֹלֵךְ, וּמוֹלִיכָה אוֹתָם בִּזְרוֹעַ יָמִין שֶׁהִיא וֶסֶד, וְנַעֲשִׂים סֶגּוֹלָתָא בָּעֲמוּד הָאֶמְצָעִי.

וּמִי הַשָּׁפָה שֶׁזּוֹרֶקֶת אֶת שְׁלֹשׁ הַתְּפִלּוֹת הַלָּלוּ? זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁכָּךְ עוֹלָה בְּגִימַטְרִיָּא שָׁפָ"ה. וּבִגְלָלָהּ נֶאֱמַר כְּזוּט הַשֵּׁנִי שְׁפָתוֹתַיִךְ. וְזוּט הַשָּׁפָה הַזֹּאת הוּא הַקֶּלַע. כְּשֶׁזּוֹרֶקֶת הָאֲבָנִים הַלָּלוּ לַנָּזוּשׁ, נֶאֱמַר בָּהּ (שמואל–א כה) וְאֶת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע. שֶׁהִיא הַקֶּלַע, וְהַקֶּלַ"ע הַזֹּאת הוּא סִינַ"י, שֶׁבּוֹ נִשְׁמְעוּ שִׁבְעִים קוֹלוֹת לִשְׁבְעִים אֻמּוֹת, שֶׁהֵם תְּלוּיִים מִשִּׁבְעָה רָאשִׁים (שֶׁל זַיִת) שֶׁל הַזַּיִּוֹת, שֶׁמְּקַנְּנִים בְּשִׁבְעָה הָרִים, וְכֻלָּם מֵתוּ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא רָצוּ לְקַבֵּל וְזַמְּשָׁה וְזִמְּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁהֵם ה' בְּתוֹסֶפֶת הַקֶּלַע.

וְדָוִד, בְּה' נָטַל וְזַמֵּשׁ אֲבָנִים, כְּנֶגֶד וְזַמְּשָׁה וְזִמְּשֵׁי תּוֹרָה, וְהֵם הָיוּ כְּמוֹ וְזַמֵּשׁ הַתֵּבוֹת שֶׁל הַיִּחוּד, שֶׁהֵן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה'. וּכְשֶׁשָּׂם אוֹתָם בַּקֶּלַע, נַעֲשׂוּ כֻּלָּן אַזּוֹת. בְּי"ג מִדּוֹת הַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת, וְהָרַג אֶת הַפְּלִשְׁתִּי שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע, וְהוּא נָזוּשׁ, וְהוּא סמא"ל, הוּא עֲמָלֵק, הוּא פְּלִשְׁתִּי, הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת. לְכָל אָדָם הוּא נַעֲשֶׂה כְּפִי וְזַטְאָיו.

וְכָל וְזַמֵּשׁ הָאֲבָנִים מִתְתַּקְּנוֹת בַּוְזַמְּשָׁה תִּקּוּנֵי הַפָּה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. וְהֵן: אוזה"ע בומ"ף גיכ"ק דטלנ"ת זסצר"ש. וְהֵן מִשְׁתַּמְּשׁוֹת בַּשְּׂפָתַיִם, בַּלָּשׁוֹן, בַּוֵּזֶר, בַּגָּרוֹן, בַּשִּׁנַּיִם. וְכָל הַוְזַמֵּשׁ נִקְרָאוֹת פֶּ"ה אֶזֶד.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁלּוֹמֵד (שֶׁעוֹסֵק) בַּתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בַּוְזַמֵּשֶׁת הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ לַהֲרֹג בָּהֶם אֶת הַיֵּצֶר הָרָע. שֶׁיֵּצֶר הָרָע וְזֵילוֹתָיו מְסוֹבֵב אֶת הַגּוּף בְּכָל יוֹם, לְהִלָּוֵזֵם בּוֹ קְרָב בְּכַמָּה וְזַטְאִים שֶׁכּוֹנֵס בְּכָל יוֹם, וּמַקְרִיב אֶת כֻּלָּם בִּזְמַן הַדִּין, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֶל כִּסֵּא הַדִּין. בְּאוֹתוֹ זְמַן צָרִיךְ אָדָם לְהִתְתַּקֵּן בַּתְּפִלּוֹת.

תִּקּוּן אֶזֶד לְמַטָּה, אַרְבָּעָה סוּסִים עִם תְּפִלַּת מוּסָף, וְסוֹד הַדָּבָר – (זכריה ג) כִּי תִרְכַּב עַל סוּסֶיךָ מַרְכְּבֹתֶיךָ יְשׁוּעָה, וְאֵלּוּ אַרְבַּע תְּפִלּוֹת. וְצָרִיךְ

לְהַלְבִּישׁ לוֹ שִׁרְיוֹן, וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נט) וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיָן. צְדָקָה הֲרֵי פָּרָשׁוּהָ, צ׳ – תְּשִׁעִים אֲמִנִּים שֶׁתְּלוּיִים מִן א׳ שֶׁל אָמֵן. ד׳ – אַרְבַּע קְדֻשּׁוֹת. ק׳ – מֵאָה בְּרָכוֹת. ה׳ – זְמִשָּׁה זְמִשֵׁי תוֹרָה, וְהַכֹּל אָמֵן. מ״ן תְּשִׁעִים.

וּמִי שֶׁלֹּא אָמַר אוֹתָם, צָרִיךְ לְכַוֵּן בַּזְּמִשׁ עֶשְׂרֵה וָוִים שֶׁל אֶמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְגוֹ׳. א׳ מִן אֶמֶת שֶׁבָּהּ עוֹלִים לְוָזְשְׁבּוֹן אָמֵן, וְהוּא סוֹד יאהדונה״י. וּמִי שֶׁאוֹמֵר אוֹתָם בְּכָל כּוֹזוֹ, הוּא אֱלֹהִים, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה לְוָזְשְׁבּוֹן בְּכָ״ל כ״זַז, וְנוֹתֵן תַּקָּף לַסּוּסִים, וְקוֹרְעִים לוֹ גָּזַר דִּינוֹ שֶׁל שִׁבְעִים שָׁנָה, שֶׁהֵם שִׁבְעִים סַנְהֶדְרִין שֶׁהֵם גּוֹזְרִים עַל אָדָם מַה שֶּׁיִּהְיֶה לוֹ בְּכָל הַשָּׁנָה.

אֱלֹהִי״ם הוּא בְּוָזְשְׁבּוֹן הַכִּסֵּ״א, וְהוּא כִּסֵּא רַזְמִים. אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַזְמִים וּמִתְנַהֵג בַּזְּסִידוּת. כִּסֵּא זְסֵ״ד וַדַּאי שֶׁעוֹלֶה לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם קְשָׁרִים וְזֵלְיוֹת שֶׁל צִיצִית, וְהֵם הַזּוּגִים שֶׁל הַכְּסוּיִים שֶׁל הַסּוּסִים, שֶׁעוֹלֶה הַנִּגּוּן שֶׁל הַכְּשׁוּשׁ שֶׁלָּהֶם לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם גְּוָנִים, אֲזַר שֶׁהַסּוּסִים מְנַצְּזִים אֶת הַקֶּרֶב בַּתְּפִלּוֹת. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן בַּעֲלֵי הַסּוּסִים שֶׁמְּמַנִּים עַל הַתְּפִלּוֹת, כֻּלָּם פּוֹתְזִים בְּזִמִּירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּזוֹת וְהוֹדָאוֹת. וְהַשָּׁפָה, שֶׁהִיא הַקָּלַע, זוֹרֶקֶת אֲבָנִים בְּאַהֲבָה. וְהֵן זָמֵשׁ בַּזְּמִשָּׁה תְּקוּנִים שֶׁל הָעַיִן, שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי הָעֵינַיִם, וּשְׁנֵי הָעַפְעַפַּיִם שֶׁל הָעַיִן.

וּלְאֵיזֶה מָקוֹם נִזְרָקִים? לְבַת הָעַיִן. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א כ) לְשַׁלַּזּ לִי לְמַטָּרָה. וּשְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי הָעַיִן הֵם מְרֻקָּמִים בִּשְׁלֹשָׁה לְבוּשֵׁי שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וּשְׁנֵי עַפְעַפֵּי הָעַיִן שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת, שֶׁהֵם פּוֹתְזִים וְסוֹגְרִים אֶת הָעַיִן, שֶׁהִיא הַמַּרְאָה שֶׁל נְבִיאֵי אֱמֶת. וּמַה הוּא בַּת עַיִן? הַשְּׁכִינָה הַמְּזֻזֶּתֶת, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (במדבר יב) ה׳ בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע. וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר לְגַבֵּי מֹשֶׁה, וּתְמוּנַת ה׳ יַבִּיט. זְמִשָּׁה גְּוָנִים הֵם ה׳. בַּת עַיִן זוֹ י׳. מִי הָעַיִן שֶׁכּוֹלֶלֶת כָּל הַגְּוָנִים? זוֹ ו׳ שֶׁהִיא פּוֹתֶזֶת וְסוֹגֶרֶת.

קָם אֵלִיָּהוּ וְאָמַר, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, ה׳ הָרְבִיעִית אֲנִי הוּא. אָמַר, וַדַּאי זְמִשָּׁה אוֹר הֵם מִבַּפָּנִים, וּמִשּׁוּם זֶה ה״ה הַזּוֹ זְמִשָּׁה גְּוָנִים מִבַּזּוּן, זְמִשָּׁה

גְּוָנִים שֶׁמְּאִירִים בָּהֶם מִבִּפְנִים, וְהֵם גָּוֶן לָבָן, גָּוֶן אָדֹם, גָּוֶן יָרֹק, גָּוֶן תְּכֵלֶת, גָּוֶן שָׁזוֹר. וְהַלְּבוּשִׁים שֶׁלָּהֶם אַרְגָּמָ"ן. א' – אורפניא"ל. ר' – רְפָאֵ"ל. ג' – גַּבְרִיאֵל. מ' – מִיכָאֵ"ל. נ' – נוּרִיאֵ"ל. אֵלּוּ הֵם גּוּף לַוַּמְשָׁה גְּוָנִים.

אָמַר לוֹ אֵלְיָהוּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַדַּאי עַיִן יָמִין, כְּשֶׁשּׁוֹרָה בָּהּ יהו"ה וּמֵאִיר בָּהּ, וְכֵן בְּעַיִן שְׂמֹאל, הַשְּׁכִינָה אוֹמֶרֶת לָעֵינַיִם הַלָּלוּ מֵרֹב אַהֲבָה, (שיר ו) הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי. שׁוֹרָפִים אוֹתִי בְּשַׁלְהָבוֹת שֶׁל אַהֲבָה שֶׁזּוֹרְקִים לְכָל עֵבֶר.

קָם הַנַּעַר זֶנּוּחַ מטטרו"ן, פָּתַח וְאָמַר, צָעִיר אֲנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים, וּלְאוֹר הָעֵינַיִם שֶׁלָּכֶם יָרַדְתִּי, שֶׁמְּאִירִים מַעְלָה וּמַטָּה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (רות ב) עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן. וּמַה הוּא? שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁנּוֹתְנִים עֵינֵיהֶם – אוֹ מִיתָה אוֹ עֹנִי. וְאֵלּוּ הֵם הָעֲלָמִים שֶׁנִּפְטְרוּ בְּקִצּוּר שָׁנִים. וְכֻלָּם תַּזַּת מֻמְשַׁלְתִּי בִּישִׁיבַת הָרָקִיעַ. וְזֶה לָמָּה? מִשּׁוּם הַשְּׁכִינָה שֶׁיּוֹשֶׁבֶת בֵּינֵיהֶם, וְשָׁם מְאִירָה בְּעֵינֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דברים לב) אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן. בַּשָּׂדֶה הַהוּא שָׁשָׁם וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב. לִפָּנוֹת כָּל הַמְּקַטְרְגִים שֶׁהֵם עֵרֶבוּב שֶׁל יִשְׂרָאֵל (רַע) עִם עֵרֶב רַב, וּבָהֶם נֶאֱמַר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן.

וְעוֹד עֵינַיִךְ – אֵלּוּ תַּלְמִידַי זַכָּאִים, שֶׁהֵם הָעֵינַיִם שֶׁל הַתּוֹרָה. אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן בַּשָּׂדֶה – שֶׁמַּעֲנִישִׁים אֶת מִי שֶׁנּוֹגֵעַ בְּאַסּוּר תּוֹרָה. וְעוֹד אֲשֶׁר יִקְצֹרוּן, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר, מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר. לְקַצֵּר – אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ. וְהֵם פּוֹסְקִים תּוֹרָה בְּאַסּוּר וְהֶתֵּר, פָּסוּל וְכָשֵׁר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, וְעוֹשִׂים כַּמָּה גְּדֵרוֹת בַּתּוֹרָה, שֶׁלֹּא עוֹשִׂים פְּרִצָה וּפָרוּד בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וּמִשּׁוּם זֶה וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, מִשּׁוּם שֶׁיהו"ה שַׁלִּיט עֲלֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (רות ב) וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים ה' עִמָּכֶם. וּמִשּׁוּם זֶה וְהָלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, שֶׁכָּךְ צְרִיכָה הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחַר בַּעְלָהּ.

אֲלַקֶּטָּה בַּשִּׁבֳּלִים – אֵלּוּ לְקוּטוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁיִּתְפַּרְנְסוּ בָהֶם בַּגָּלוּת. בֵּין הָעֲמָרִים תְּלַקֵּט וְלֹא תַּכְלִימוּהָ. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שמות טז) וַיָּמֹדּוּ בָּעֹמֶר. כֻּלָּם בְּמִדָּה. עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם. וְלֹא הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶוְסִיר. שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף וְלֹא לִגְרֹעַ מִדִּבְרֵי הַתּוֹרָה. וְהַצַּדִּיק זוֹרֵק, וְהַשְּׁכִינָה כּוֹנֶסֶת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (משלי יא) יֵשׁ מְפַזֵּר וְנוֹסֵף עוֹד. מַה זֶּה וְנוֹסֵף עוֹד? זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְעוֹד מַה זֶּה וְנוֹסֵף? זֶה מִי שֶׁמְּפַזֵּר טַעֲמֵי תוֹרָה, וְנוֹסֵף בְּזִזְדּוּשָׁן.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים ה׳ עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרֶכְךָ ה׳. וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל יְבָרֶכְךָ ה׳, יָאֵר ה׳, יִשָּׂא ה׳, שֶׁהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר עֵינוֹת מַיִם, וְהֵם ו״ו שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַצָּנּוֹר שֶׁהוּא א וְהַכֹּל וא״ו. וּמְשׁוּם שֶׁבַּעְלָהּ שָׁם, שֶׁהוּא ו״ו בְּשִׁשָּׁת הַפָּרָקִים שֶׁל הַזְּרוֹעוֹת, וְשִׁשָּׁת הַפָּרָקִים שֶׁל הַשּׁוֹקַיִם, א בְּאֶמְצַע, הָעֲטָרָה עַל הַגּוּף. וּמְשׁוּם זֶה וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲבוּן הַנְּעָרִים, שֶׁהֵם בָּרְהָטִים בִּשְׁקָתוֹת הַמָּיִם. נְעָרִים יֵשׁ לְמַעְלָה, וּנְעָרִים יֵשׁ לְמַטָּה. וְהֵם פָּנִים גְּדוֹלוֹת וּפָנִים קְטַנּוֹת.

קָם הַנַּעַר (זַנּוֹחַ מט״ט) וְאָמַר, רַבָּנָן, צָעִיר אֲנִי לְיָמִים מִצְּדוֹ שֶׁל זְעֵיר אַנְפִּין, וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים מֵהַצַּד שֶׁל אֲרִיךְ אַנְפִּין, שֶׁהֵם בָּרְהָטִים בִּשְׁקָתוֹת הַמָּיִם, עַל כֵּן זָזַלְתִּי וְאִירָא מֵזִּוּוּת דֵּעִי אֶתְכֶם. בֵּינָתַיִם שֶׁהַשְּׁכִינָה רוֹצָה לִהְיוֹת מֻשְׁקֵית מֵהָעֲלָמִים, מִשְּׁאִיבַת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, צָרִיךְ לְהַשְׁקוֹתָהּ עַל יְדֵי צַדִּיק שֶׁהוּא צָעִיר לְיָמִים.

שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שְׁתֵּי שְׂפָתַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (שיר א) יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. מַה זֶּה פִּיהוּ? זוֹ הַשְּׁכִינָה, וְהֵם כְּנֶגֶד שְׁנֵי כְּרוּבֵי הָעַיִן, שֶׁפּוֹתְחִים וְסוֹגְרִים, שֶׁבָּהֶם מֵאִיר הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בְּבַת הָעַיִן, וְנִקְרֵאת מִצַּדּוֹ הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וּכְשֶׁסּוֹתֵם הָעַיִן נִקְרֵאת אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. וּבַת הָעַיִן הִיא עֵינוֹ שֶׁל צַדִּיק, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (בראשית כד) לְעֵת עֶרֶב לָעֵת צֵאת הַשֹּׁאֲבֹת. יָמִין וּשְׂמֹאל נִקְרְאוּ שִׁקְּתוֹת הַמַּיִם, שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת מוֹצִיאֵי מַיִם.

וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׂעֹרִים וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ – זֶה הַשִּׁעוּר שֶׁל שְׁתֵּי שׁוּבָלִים שֶׁהֵן בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, ו' הַתַּזְהוֹנָה. וְיֵשׁ שֵׁשׁ עֶלְיוֹנִים ו' שֶׁהֵם ו' עֶלְיוֹנָה שֶׁל שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, שֶׁהֵן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. וְהַכֹּל נִשְׁקָלִים מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא א אַלֵּף בִּינָה, וּבָהּ נַעֲשׂוּ אָזְדּ, וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ אֶל ה' הַתַּזְהוֹנָה הַמַּלְכוּת.

וְעוֹד וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׂעֹרִים, לְמַטָּה, הֵם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְהֵם מַאֲכַל הַבְּהֵמוֹת שֶׁהֵם זַיִת הַקֹּדֶשׁ. לְאַוֵּר שֶׁהִיא כּוֹנֶסֶת אוֹתָם, זוֹרֶקֶת אוֹתָם לְצַבְּאוֹתֶיהָ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי לא) וַתִּתֵּן טֶרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. וּכְשֶׁזּוֹרֶקֶת אוֹתָם לְמַטָּה, נִקְרֵאת זֹרֶקֶת. וּמְשׁוּם זֶה יֵשׁ מְמַזֵּר וְנוֹסָף עוֹד, שֶׁמַּעֲלָה מוֹסִיף לָהּ.

קָמוּ הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְהוֹנִים וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ. פָּתְזוּ אוֹתָם הַזּוֹקְנִים בִּבְרָכוֹת וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ.

קָם אוֹתוֹ הַזָּקֵן מֵאוֹתָם הַזּוֹקְנִים וְאָמַר, (בראשית מח) הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רַע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים. מִי הַמַּלְאָךְ? אִם הָיָה אוֹמֵר מַלְאָךְ, הָיָה מַשְׁמָע עַל זֶנּוֹךְ מטטרו"ן. אֲבָל ה' בְּתוֹסֶפֶת הִיא הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא בְּרָכָה, בִּרְכַּת ה' הִיא תַּעֲשִׁיר. יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים, כָּל הַנְּעָרִים שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שֵׁם נַעַר, מִתְבָּרְכִים עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַנַּעַר.

וְיִקָּרֵא בָּהֶם שְׁמִי – זוֹ הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה. וְשֵׁם אֲבוֹתַי – אֵלּוּ הָאָבוֹת. וְעוֹד יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים – הַצַּדִּיק וּשְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת. וְיִדְגּוּ לָרֹב – הַזְּכוּתָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (מלכים–א ה) וַתֵּרֶב זְכוּמַת שְׁלֹמֹה, שֶׁתִּתְרַבֶּה וְתִתְגַּדֵּל. בְּקֶרֶב הָאָרֶץ – בְּאֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ. וְלֹא תִפָּסֵק הַבְּרָכָה מִמֶּנָּה, כְּמַבּוּעַ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ישעיה נח) וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו.

שֶׁאֵין דּוֹרוֹן זָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדוֹרוֹן שֶׁל הַשְּׁכִינָה. אַשְׁרֵי אוֹתָם זְרוֹעוֹת שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָהּ אֵלָיו. תְּפִלִּין עַל יְדֵיהֶם וְעַל רָאשֵׁיהֶם. אַשְׁרֵי אוֹתָם רַגְלַיִם וְגוּף וְיָדַיִם וְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁבּוֹ עוֹלָה הַדּוֹרוֹן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵין דּוֹרוֹן זָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדוֹרוֹן שֶׁל הַשְּׁכִינָה. אַשְׁרֵי

הָאֵיבָר שֶׁעוֹשֶׂה בּוֹ מִצְוָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבִּשְׁבִילָהּ יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁרוֹת בְּכָל אֵיבָר שֶׁלּוֹ. וְעַל זֶה הָאִישׁ מַכְרִיזִים לְמַעְלָה: תְּנוּ כָבוֹד לְדִיוֹקָן הַמֶּלֶךְ.

וְעוֹד וִידֵי אָדָם מִתַּוָּזֹת כְּנֶגְדָּם, יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁמַּעֲלִים דּוּרוֹן לַגְּבִירָה, וּבָהֶם מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ. בָּאָדָם הַהוּא, בִּנְשָׁמָתוֹ שֶׁמַּעֲלָה דּוּרוֹן לַמֶּלֶךְ, וּמוֹרִידָה דּוּרוֹן מִמֶּנּוּ לַגְּבִירָה. שֶׁכַּאֲשֶׁר מוֹרִידִים דּוּרוֹן לַגְּבִירָה, וִידֵי אָדָם יוֹרְדִים מִתַּוָּזֹת כְּנֶגְדָּם הַמַּלְאָכִים שְׁלוּחֵי הַגְּבִירָה, וְנוֹתְנִים לָהֶם הַשְּׁאֵלוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת שֶׁשּׁוֹאֲלִים מֵהַגְּבִירָה. וְכָל מַה שֶּׁהַגְּבִירָה נוֹתֶנֶת, בִּרְשׁוּת בַּעְלָהּ הוּא הַכֹּל. וְאִם לֹא נִכְנָסִים בִּירָאָה וְאַהֲבָה, דּוֹוְזִים אוֹתָם הַזְּוִיעָה, וְהַדּוֹרוֹן שֶׁלָּהֶם נִמְסָר לַכֶּלֶב.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ שֶׁהַגְּבִירָה מְקַבֶּלֶת מִמֶּנּוּ דּוּרוֹן אוֹ נוֹתֶנֶת לוֹ בְּיָדֶיהָ, שֶׁהֲרֵי וַדַּאי בֶּן הַמֶּלֶךְ הוּא. אֲבָל לָאֲזָרִים, עַל יְדֵי שְׁלִיזִים נוֹתֶנֶת לָהֶם מִיָּדֶיהָ. אֵלּוּ יוֹצְאִים, וַאֲזָרִים בָּאִים דּוֹפְקִים לְפֶתְוָזָה, וְהֵם בַּעֲלֵי הַתּוֹרָה, בַּעֲלֵי הַפֶּה.

וְאִם נִכְנָסִים בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה שֶׁל י״ה, הַהֵיכָל נִפְתָּוָז אֲלֵיהֶם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָהֶם לְשׁוֹן לְמוּדִים, וְשָׂם לָהֶם דִּבּוּר בְּפִיהֶם לְדַבֵּר לִפְנֵי הַגְּבִירָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה א) וַיִּשְׁלַח ה׳ אֶת יָדוֹ וַיַּגַּע עַל פִּי וַיֹּאמֶר ה׳ אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי בְּפִיךָ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (הושע יב) וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים, בְּדִבּוּר מַמָּשׁ.

וְעִם כָּל זֶה, כְּשֶׁיִּכָּנְסוּ לַהֵיכָל כָּל הַנְּבִיאִים לְדַבֵּר עִם הַגְּבִירָה, הִיא לֹא מִדַּבֶּרֶת עִמָּם, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּזְּוִיוֹת שֶׁלּוֹ. מֵהֶם נִכְנָסִים בִּדְיוֹקָן שֶׁל שׁוֹר, וּמֵהֶם בִּדְיוֹקָן שֶׁל נָשֶׁר, וּמֵהֶם בִּדְיוֹקָן שֶׁל אַרְיֵה, וּמֵהֶם בִּדְיוֹקָן שֶׁל אָדָם. וְיֵשׁ מִי שֶׁנִּכְנָס בְּכָל אוֹתָם הַדְּיוֹקְנָאוֹת. וְאִם יְהוָ״ה עָלָיו, אֲדָנָ״י שָׂפָתַי תִּפְתָּוָז בְּוַדַּאי, הַהֵיכָל נִפְתָּוָז אֵלָיו. וְאִם שָׁם יְהוָ״ה אֵינוֹ שָׁם בְּכָל אוֹתָם הַדְּיוֹקְנָאוֹת, הַגְּבִירָה הִיא כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה, וְהִיא נִסְתֶּרֶת בַּהֵיכָל, וּמִדַּבֶּרֶת עִמָּהֶם עַל יְדֵי שְׁלִיזִים כְּפִי דִּיוֹקְנֵיהֶם וּמַזָּלָם.

וּמִשֶּׁהָיָה שָׁלֵם בְּאַרְבַּע זְיוֹת. וְשֵׁם יְהוָ"ה עָלָיו, כְּמוֹ זֶה ש' מִן מִשֶּׁהָ שָׁלֹשׁ זְיוֹת, אַרְיֵה שׁוֹר נָשֶׁר. מַ"ה וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם? שֵׁם יְהוָ"ה עָלָיו. מִנַּיִן לָנוּ? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות ז) וְאָמְרוּ לִ"י מַ"ה שְׁמ"וֹ מָ"ה אֹמַר אֲלֵיהֶם. וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא שָׁלֵם בַּכֹּל, נִפְתָּחוֹ אֵלָיו הַהֵיכָל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח. וְנֶאֱמַר בּוֹ (במדבר יב) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וְגוֹ'. וּתְמוּנַת ה' יַבִּיט. שֶׁהִיא הַגְּבִירָה. מַה שֶּׁאֵין כֵּן שְׁאָר הַגְּבִיאִים שֶׁאֵינָם שְׁלֵמִים כְּמוֹתוֹ.

וּמִיָּד הָרֵי אֵלֶּה יוֹצְאִים, וְהִנֵּה אֲזָרִים דּוֹפְקִים לַפֶּתַח, וְהֵם בַּעֲלֵי הַפָּנִים שֶׁיּוֹדְעִים אֶת שִׁבְעִים הַפָּנִים לַתּוֹרָה. וְאִם נִכְנָסִים בִּירָאָה וְאַהֲבָה, נִפְתָּחוֹ לָהֶם הַשְּׁעָר, וְנִכְנָסִים וְלֹא יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנֶיהָ שֶׁל הַגְּבִירָה מֵהָעֲנָוָה שֶׁלָּהֶם, וְנוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם בִּנְפִילַת אַפַּיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (יחזקאל ג) וָאֶפֹּל עַל פָּנַי. נוֹתְנִים לָהֶם בַּקְּשׁוּתֵיהֶם וְיוֹצְאִים.

וְהִנֵּה אֲזָרִים נִכְנָסִים כְּמוֹ יְחֶזְקֵאל אוֹ כְּמוֹתוֹ, וְהֵם בַּעֲלֵי עֵינַיִם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְגַבְּתָם מְלֵאת עֵינַיִם. שֶׁהֵם לָאוֹתִיּוֹת, וְהָאוֹתִיּוֹת מִמֶּנּוּ, הֵם מְלֵאת עֵינַיִם, מְלֵאוֹת מִכַּמָּה מִצְוֹות, שֶׁהֵם כָּל מִצְוָה גַּר מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ מִצְוַת ה' בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם, וְדוֹפְקִים לַשַּׁעַר. אִם הֵם כְּרָאִים, הַגְּבִירָה מַשְׁגִּיחַ מִן הַזַּלְזֹלוֹת מִצִּיץ מִן הַזַּרְכִים שֶׁל הַהֵיכָל אֲלֵיהֶם, אֲבָל לֹא שֶׁיִּכָּנְסוּ לַהֵיכָל. וְנֶאֱמַר בָּהֶם וָאֵרֶא, כְּמוֹ יְחֶזְקֵאל שֶׁאָמַר וָאֵרֶא, וּכְמוֹ יְשַׁעְיָה שֶׁאָמַר וָאֶרְאֶה אֶת ה', שֶׁוַּדַּאי לֹא אָמַר וָאֶרְאֶה ה', אֶלָּא אֶת ה', וְזוֹ הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא הַמַּרְאֶה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבָּהּ נִרְאָה לַנְּבִיאִים.

הִנֵּה אֵלֶּה יוֹצְאִים, וַאֲזָרִים בָּאִים וְדוֹפְקִים לַפֶּתַח, וְהֵם בַּעֲלֵי הָאָזְנַיִם שֶׁבָּהֶם שְׁמִיעָה, וְהֵם זְרִיזִים שֶׁהָיוּ מַקְדִּימִים לְמִצְוֹות, וַהֲרֵי קוֹרְאִים קְרִיאַת שְׁמַע עִם דְּמִדּוּמֵי זַמָּה. וְאוֹתָם בַּעֲלֵי הַשְּׁמִיעָה הָיְתָה יוֹצֵאת הַגְּבִירָה לִפְנֵיהֶם, וְהָיְתָה מְכַבֶּדֶת אוֹתָם מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְשַׁמְּזִים אוֹתָהּ עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (חבקוק ג) יְהוָ"ה שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי.

שֶׁלְּכָל הַנְּבִיאִים כֻּלָּם הָיָה מָקוֹם יָדוּעַ וּזְמַן יָדוּעַ, אֲבָל לְמֹשֶׁה לֹא הָיָה לֹא מָקוֹם קָבוּעַ וְלֹא זְמַן יָדוּעַ, אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם הָיָה מִסְתַּכֵּל, וְלֹא הָיְתָה הַגְּבִירָה מִתְכַּסֵּית מִמֶּנּוּ בְּכָל תִּקּוּן.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת יְהֹוָה. ב׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר יְהֹוָה. ג׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ יְהֹוָה. ד׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם יְהֹוָה. ה׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ יְהֹוָה. ו׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת יְהֹוָה. ז׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם יְהֹוָה. זז׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ יְהֹוָה. ט׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ יְהֹוָה. י׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי יְהֹוָה.

אֵלּוּ הֵם כ״ב אֱלֹהִים שֶׁל בְּרֵאשִׁית שֶׁהֵם כְּנֶגֶד כ״ב שְׁבִילִים. א׳ – בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת. ב׳ – וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל. ג׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר. ד׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר. ה׳ – וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר. ו׳ – וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. ז׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ. זז׳ – וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הָרָקִיעַ. ט׳ – וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם. י׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם. יא׳ – וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ. יב׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. יג׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ. יד׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. טו׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת. טז׳ – וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי. יז׳ – וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם. יזז׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. יט׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמָּיִם. כ׳ – וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם. כא׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב כב׳ – וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר. כג׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ. כד׳ – וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת זַיִת. כה׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב. כו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה. כז׳ – וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם. כזז׳ – בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ. כט׳ – וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר. ל׳ – וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ. לא׳ – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי. לב׳ – וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל. א׳ – וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. ב׳ – וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. ג׳ – אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

אֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה עוֹלִים עַל כָּל כ״ב אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. וְזֶה סוֹד (שמות ג) וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאַךְ ה׳ בְּלַבַּת אֵשׁ. בְּלַבַּת הָאֵשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ

(ישעיה סג) כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי. וּבָהֶם פּוֹעֲלִים אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל יהו"ה בָּם, וְכֻלָּם נִכְלָלִים בְּבַת שֶׁבַע, וְהֵם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת אבג יתץ קרע שטן נגד יכש בטר צתג זוקב טנע יגל פזק שקו צית. עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר (תהלים קיט) שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ. וּבָהֶם וַיִּשְׁתַּזּוּ אַרְצָה שֶׁבַע פָּעָמִים.

יַעֲקֹב שֶׁהִצִּיל אוֹתוֹ מֵעֵשָׂו בַּגָּלוּת, שֶׁשָּׁם בַּת שֶׁבַע. וְכָל זֶה הָיָה יוֹדֵעַ יַעֲקֹב בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְהָיָה מַזְכִּיר אֲדָנָי אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא הָאָדוֹן שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹתוֹ אֶת אֲדָנָי בַּגָּלוּת. כְּנֶגֶד שִׁבְעָה הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ הֵם שִׁבְעָה יְמֵי בְּרֵאשִׁית. וְהֵן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת לְבוּשִׁים לְעֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת, (וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת) וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וּשְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים שֶׁל וַיִּכֻּלוּ, עוֹלֶה הַכֹּל מ"ה, לְהַרְאוֹת שֶׁשָּׁם קָבוּר בַּגָּלוּת הַהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאָמְרוּ לִ"י מַ"ה שְׁמ"וֹ מָ"ה, וְזֶה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וּשְׁלֵמוּת הַלַּיְלָה בְּלֵיל שִׁמּוּרִים, שֶׁהַיְנוּ ע"ב בְּזֶשְׁבּוֹן בְּלֵיל, בּוֹ מֵאִיר מ"ה, שֶׁהוּא הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ שֶׁל הַגָּלוּת, שֶׁהוּא קְבוּרָה שֶׁל הַשְּׁכִינָה.

וּכְשֶׁיָּבֹא לֵיל הַגְּאֻלָּה שֶׁלּוֹ, מֵאִיר לוֹ מָ"ה שֶׁהוּא שָׁם הַמְפֹרָשׁ. בְּאוֹתוֹ זְמַן בֵּן שׁוֹאֵל לְאָבִיו מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת, שֶׁבּוֹ (שָׁם לג) מִשָּׁמַיִם הִבִּיט ה' רָאָה אֶת כָּל בְּנֵי הָאָדָם. וְאִם יִתְמַהְמַהּ זַכֵּה לוֹ. אבג יתץ – וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּ"גַּ"י 'תּוֹרָה 'צִוָּה. לָנוּ מֹשֶׁה צָפוּן בַּתּוֹרָה. קרע שטן – קר"ע שֶׁהוּא בַּיָּם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. י' מִן רָקִיעַ הוּא עִקַּר הַיְזוּד וּבוֹ קָרַע אֶת הַיָּם. וְיִהְיֶה מַבְדִּיל, שט"ן, שֶׁהוּא מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם.

אבג יתץ – בְּרֵאשִׁית אב"ג תש"ר בְּאוֹתִיּוֹת א"ת ב"ש. קרע שטן – יְהִי רָקִיעַ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי. נגד יכש – הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, נֶגֶד כָּל עֵמֶק אֲשֶׁר נִפְלָאוֹת. בטר צתג – בַּיּוֹם הָרְבִיעִי, בּוֹ שָׁבַר הָאוֹרוֹת וְהָזְשִׁיךְ לָהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) וְזָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה.

זוקב טנע – בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי יָצְאוּ הַזְּרָעִים שֶׁל הָאִילָנוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא זי"ק

בט"ן, וְהִיא ה' שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שמות ב) וַתָּשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֶּלֶד. וַתָּשֶׂם בַּסּוּף שֶׁל הַתּוֹרָה כְּדֵי לְכַסּוֹתוֹ בַּגָּלוּת, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (שם א) כָּל הַבֵּן הַיִלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ.

שֶׁהִיא אוֹר הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא אוֹר, תַּשְׁלִיכֻהוּ. וְכָל הַבַּת, שֶׁהִיא גֵּר מִצְוָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה – תְּזַיְּנוּן. כָּל אֵלּוּ שֶׁיִּתְגַּדְּלוּ בָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עָתִיד לְהוֹצִיא מוֹשִׁיעַ. וְלֹא עָשׂוּ כָּךְ הַמְיַלְּדוֹת, שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וַתְּזַיְּנָן אֶת הַיְלָדִים, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ פּוֹזְרוֹת מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) וַתִּירָאן הַמְיַלְּדֹת אֶת הָאֱלֹהִים וְגוֹ'. וּבַבֵּן הַזֶּה הַיִלּוֹד הַיְאֹרָה בּוֹ תַּשְׁלִי"כֻהוּ. וְהַמַּשְׁכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹ'.

בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי אֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, בּוֹ יִגֹּ"ל פֻּרְקָן זָרַע קְ'דוֹשִׁים, וְעָלָיו נֶאֱמַר (בראשית לא) יְגַר שָׂהֲדוּתָא, וְיַעֲקֹב קָרָא לוֹ גַּלְעֵד. וְהַצַּדִּיק הוּא עָנִי. וּשְׁנֵי מְשִׁיזִים יָקוּמוּ כָּךְ, אֶזֶד כְּנֶגֶד בַּיִת רִאשׁוֹן, שֶׁהִיא ה' הָעֶלְיוֹנָה, וְהַשֵּׁנִי כְּנֶגֶד בַּיִת שֵׁנִי, שֶׁהִיא ה' הַתַּזְוִתוֹנָה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, מ"ה מִן מֹשֶׁה שֶׁשּׁוֹלֵט וְרוֹכֵב עֲלֵיהֶם. ע"ב תְּלוּיִים מִן י"הוה י"הוה י"הוה אַרְבַּע פָּנִים שֶׁל אַרְיֵה, אַרְבַּע שֶׁל שׁוֹר וְאַרְבַּע שֶׁל נֶשֶׁר, וְהֵם עוֹלִים אֶלֶף וּמָאתַיִם, וְבֹהוּ רוֹכֵב מ"ה זַיְּהּ שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא מֹשֶׁה.

וְהַכֹּל מִתְעַכֵּב עַד שֶׁיָּבֹא שִׁילֹה שֶׁהוּא מֹשֶׁה בְּגִימַטְרִיָּא מ"ה, אַרְבָּעִים וְזָמֵשׁ שָׁנִים אַזַּר אֶלֶף וּמָאתַיִם שָׁנִים. וְכָל הָאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יוֹרְדוֹת בְּצַדִּיק וְנִקְשָׁרוֹת בּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא קֶשֶׁר שֶׁל יִחוּד, וּמִי הוּא? יהו"ה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי מֵאִיר בְּצַדִּיק, לְהָקִים בּוֹ אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא אדנ"י, דִּין בַּגָּלוּת.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיק נִקְשָׁר בִּגְבוּרָה שֶׁמִּשָּׁם הָעֹשֶׁר, הַשְּׂמֹאל הוֹזָה, וְלֹא יְגָאֵל מִשָּׁם עַד שֶׁיִּתְקַשֵּׁר הַצַּדִּיק בַּיָּמִין, שֶׁהוּא עָנִי וְזָכֶם, שֶׁשָּׁם הַצַּדִּיק הוּא מִסְכֵּן וְזָכֶם, וּמוֹלֵט הוּא אֶת הָעִיר בְּזָכְמָתוֹ. מִי הָעִיר? זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְנִלְכְּדָה הָעִיר, וְלֹא יָמוּת מָשִׁיזָן. וּמִשּׁוּם עֲנִיּוּתוֹ וְזָכְמָתוֹ יַצִּיל אֶת הַקְּרִיָּה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עָנִי וְזָשׁוּב כְּמֵת.

וַעֲתִידִים שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ בַּתּוֹרָה אֶלָּא אָזֶד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה. אָזֶד מֵעִיר – שֶׁמֵּגֵן עַל הַקְּרִיָּה, וְזֶה שִׁילֹה, שֶׁדַּרְגָּתוֹ הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה – שְׁנֵי מְשִׁיזִים מֵהַצַּד שֶׁל שְׁנֵי עַמּוּדֵי הָאֶמֶת שֶׁהֵגֵנּוּ עַל מִשְׁפָּחָה שֶׁהֵם עֲשִׁירִים בְּתוֹרָה וּבִגְבוּאָה. וְהָאֲוֵזִרִים כֻּלָּם עֲנִיִּים בְּתוֹרָה וּבִגְבוּאָה. וּבִזְכוּת שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, וּבָעֲנִי שֶׁלָּהֶם, יְנָצְלוּ מִמִּיתָה וְצָרוֹת וְיִפָּקֵד בְּרַזְמִים. וּמְשׁוּם זֶה שְׁמֹאל דּוֹזָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת.

שִׁקּוּ צִית – בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, שֶׁהוּא הָאֶלֶף הַשְּׁבִיעִי, בָּהּ קֵץ הַיָּמִין. וְסוֹד הַדָּבָר – כוז"ו בְּמוּכָס"ז כוז"ו, יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ. אֱלֹהֵינוּ הִיא הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר (רות ג) וְנֹאַלְתִּיךְ אָנֹכִי זַי ה' שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, וְזֶהוּ כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי. וְעוֹד, לְלִבִּ"י גְּלִיתִי. זֶה הַשֵּׁם שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת בּוֹ נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא זְרוֹעַ יָמִין, וּבוֹ נִבְנָה הָעוֹלָם שֶׁהִיא שְׁכִינָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים פט) אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה, וְהוּא חֶסֶד, שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָ"ב קַל וּבָא מִצְרַיִם. עָ"ב זֶה י' י"ה יה"ו יהו"ה. הֲרֵי כָּאן עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת, וְעוֹלוֹת לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם בְּחֶשְׁבּוֹן, וּתְלוּיִים מֵהֶם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, וְאֵלּוּ הֵם.

וה"ו יל"י סי"ט עֹל"ם מה"ש לל"ה אכ"א כה"ת הז"י אל"ד לא"ו הה"ע יז"ל מב"ה הק"ם לא"ו כל"י לו"ו פה"ל נל"ך יי"י מל"ה זה"ו נת"ה הא"א יר"ת שא"ה רי"י או"ם לכ"ב וש"ר יז"ו לה"ז כו"ק מנ"ד אנ"י זע"ם רה"ע יי"ז הה"ה מי"ך וו"ל יל"ה סא"ל ער"י עש"ל מי"ה וה"ו דנ"י הז"ש עמ"ם נג"א נ"ת מב"ה פו"י נמ"ם יי"ל הר"ז מצ"ר ומ"ב יה"ה עג"ו מז"י דמ"ב מנ"ק אי"ע זב"ו רא"ה יב"ם הי"י מו"ם וה"ו אנ"י וה"ו רָאשֵׁי תֵבוֹת וא"ו, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַזְמִים, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (ישעיה נד) וּבְרַזְמִים גְּדֹלִים אֲקַבְּצֵךְ.

וְאֵלּוּ הֵם שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַזְמִים שֶׁכָּרַת עִם מֹשֶׁה לְהוֹצִיא בָּהֶם אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, וְיֵשׁ בָּהֶם שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם תֵּבוֹת, שֶׁהֵן זֶסֶד זְרוֹעַ יָמִין, וּבָהֶם מָאתַיִם וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן גְּבוּרָה. וְאוֹתָן הַתֵּבוֹת נִכְנָעוֹת תַּזָּת הַתֵּבוֹת, וְזֶהוּ וַיַּעֲבֹר, ע"ב רי"ו. וְזֶהוּ הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עָב קַל. וְזוֹהִי י' י"ה

יה״ו יהו״ה יו״ד יו״ד ה״א יו״ד ה״א וא״ו יו״ד ה״א וא״ו ה״א, וְהֵן עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת, וְיוֹצְאוֹת מִן י׳ י״ה יה״ו יהו״ה, וְזֶהוּ הַנָּה ה׳ רֹכֵב עַל עָ״ב קַ״ל.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, (שם מב) ה׳ כַּגִּבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָעִיר קִנְאָה יָרִיעַ אַף יַצְרִיזַ עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר. יָרִיעַ – בִּתְקִיעָה, וְזֶה רִבִּיעַ. יַצְרִיזַ – בִּשְׁבָרִים, וְאֵלּוּ שְׁנֵי גֵּרְשַׁיִן. עַל אוֹיְבָיו יִתְגַּבָּר – בִּתְרוּעָה, וְזוֹהִי שַׁלְשֶׁלֶת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹפָר מְהֻפָּךְ כַּדְּמָא, זָקֵף קָטָן, זָקֵף גָּדוֹל. מַה זֶּה מְהֻפָּךְ? אֶלָּא מְהֻפָּךְ מֶמְשָׁלֶת הָאֻמּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, לְמֶמְשָׁלָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּבְאוֹתוֹ זְמַן וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן. זָקֵף גָּדוֹל זָקֵף קָטָן. וּבְאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם (ישעיה ס) הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי ה׳ בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אִם זָכוּ – אֲחִישֶׁנָּה, וְאִם לֹא זָכוּ – בְּעִתָּהּ, בְּעֵת ה׳.

צָרִיךְ לָדַעַת מַה זֶּה עִתָּהּ שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳ הֵפָרוּ תוֹרָתֶךָ, וְזֶה יֵשׁ עֵת וְיֵשׁ עֵת. וְזוּ שֶׁכָּתוּב (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר (קהלת ה) עֵת לִבְכּוֹת וְעֵת לִשְׂחוֹק. וְסוֹד הַדָּבָר – מִיָּד שֶׁיָּבֹא בְּכִיָּה, עֵת שֶׁל דִּוְקָ לְיִשְׂרָאֵל, מִיָּד יִהְיֶה לָהֶם עֵת גְּאֻלָּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ירמיה ל) עֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ. שֶׁהֲרֵי רַבִּים הָיוּ עִתּוֹת שֶׁל צָרָה, וְזוּ שֶׁכָּתוּב (תהלים ט) מִשְׂגָּב לְעִתּוֹת בַּצָּרָה.

מִי יָכוֹל לָדַעַת הָעֵת הַהִיא בֵּינֵיהֶם? אֶלָּא עֵת שֶׁל בְּכִיָּה הִיא, וְסוֹד הַדָּבָר – בִּבְכִי יָבֹאוּ. בִּבְכִי שֶׁל דַּלּוּת, שֶׁכָּךְ עוֹלָה וְנִשְׁבֶּרֶת בִּבְכִי כְּזִנְשְׁבּוֹן דַּ״ל. וְכֵיוָן שֶׁרָאָה מֹשֶׁה הַדִּוְקָ הַזֶּה שֶׁל דַּלּוּת לְיִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר בּוֹ וְהִנֵּה נַעַר בֹּכֶה. מִיָּד מַה כָּתוּב אַזַּר בְּכִיָּה? וַתְּזַמְזֵם עָלָיו, בִּפְדוּת. וְסוֹד הַדָּבָר – וַיִּתְמַהְמָהּ וַיְזַזְּיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיַד אִשְׁתּוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בְנֹתָיו בְּזִמְלַת ה׳ עָלָיו. שֶׁכָּךְ עֲתִידִים לִהְיוֹת בַּדּוֹר שֶׁל הַגָּלוּת הָאַזְרוֹנָה, כְּמוֹ אוֹתָם אַנְשֵׁי סְדוֹם וַעֲמוֹרָה. וּמִיָּד וַיִּצְאֲחוּ וַיַּנְזֵחוּ מִזּוּץ לָעִיר. וַיִּצְאֲחוּ – מִן הַגָּלוּת. וַיַּנְזֵחוּ – מִמֵּי הַמַּבּוּל.

וְעוֹד, וְהִנֵּה נַעַר בֹּכֶה, ב״ו כ״ה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיִּפֶּן כ״ה וָכ״ה. וְהוּא כְּלוּל מֵאֶזְמְשִׁים שְׁעָרִים שֶׁל בִּינָה שֶׁנִּמְסְרוּ לְמֹשֶׁה, וּבָהֶם וַיַּךְ אֶת הַמִּצְרִי, וּבָהֶם

הִכָּה וְזַמּוֹשִׁים מַכּוֹת בְּמִצְרַיִם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר מִי יִרְפָּא לָךְ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב מָוַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא. בְּמַה שֶׁמָּוַצְתִּי אֶת הַמִּצְרִיִּים, אֲנִי אֶרְפָּא לָךְ. וּבְשִׁבִיל זֶה מָה אֲעִידֵךְ. וּשְׁלֵמוּת הַכָּתוּב – הַבַּת יְרוּשָׁלַיִם, מָה אַשְׁוֶה לָךְ וַאֲנַחֲמֵךְ, כִּי גָּדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ מִי יִרְפָּא לָךְ. מִיָּד שׁוֹפָר הוֹלֵךְ אָתָנוּ יָתִיב.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְעוֹרֵר מָשִׁיחַ, שֶׁהוּא כְּמוֹ נוֹז שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְהִ יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ, שֶׁהוּא כֹּבֶד הַמְּלָאכָה. וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָּהֶם בְּפָרֶךְ. וְזֶהוּ אָתָנוּ, אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נוֹז (בראשית ו). וְיִתַּמּוּ זַטָּאִים מִן הָאָרֶץ, וְעֶרֶב רַב מ״ץ וְתָבָ״ן שְׁאוֹר וְזָמִיץ.

וְיִשָּׁאֲרוּ יִשְׂרָאֵל סֹלֶת נְקִיָּה, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דברים כה) תִּמְוֶזֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּוֹזֹת הַשָּׁמָיִם. שֶׁהֵם שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מִמֵּי הַמַּבּוּל שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּמָוַזְתִּי אֶת כָּל הַיְקוּם, שֶׁהֵם הָיוּ עוֹמְדִים עַל יִשְׂרָאֵל בְּזָמַשׁ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם רָאשִׁים עֲלֵיהֶם בַּגָּלוּת. וּמִיָּד שֶׁנִּמְוַזוּ, יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כִּסְאוֹ, שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא יֵשֵׁב עַל כִּסְאוֹ עַד שֶׁיִּמָּוַזוּ מִן הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה וְגוֹ׳. וְזֶהוּ אָתָנוּ יָתִיב.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא, יִמְוֹזֹל לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל הַזַּטָּאִים שֶׁעָשׂוּ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב, לְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן. לְקַיֵּם אִם יִהְיוּ זַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ. כִּסְאוֹ שְׁבִיבֵי אֵשׁ, אִם יַאְדִּימוּ כַּתּוֹלַע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ. וְעוֹד, אִם יִהְיוּ זַטָּאֵיכֶם כַּשָּׁנִים – מֵהַצַּד שֶׁל יְצוּזֹק, כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ – מֵהַצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁבּוֹ מִתְלַבְּנִים.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסְאוֹ, מִיָּד נָוז. וַתָּנוּז הַתֵּבָה, שׁוֹרָה עַל הָרֵי הַקְּלָלָה לַעֲשׂוֹת בָּהֶם דִּין, שֶׁהֵם הָרֵי אֲרָרָט, הֶהָרִים הַזְּוֹשׁוּכִים שֶׁל הַגָּלוּת אֲרוּרִים בַּגָּלוּת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים כז) אָרוּר אַתָּה בָּעִיר וְאָרוּר אַתָּה בַּשָּׂדֶה.

שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יוֹרְדִים כָּל הַקְּלָלוֹת עַל יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּפְּרוּ מִזַּטָּאֵיהֶם, וְכָל הַזְּכֻיּוֹת יוֹרְדוֹת עַל הָרְשָׁעִים לְקַבֵּל בָּהֶם שְׂכָרָם, וְסוֹד הַדָּבָר – וְהִנֵּה

מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ. עֹלִים – עוֹלִים הַזְּכֻיּוֹת. וְיוֹרְדִים – יוֹרְדִים הַזְּוָטָאִים. וְהַכֹּל עוֹלִים וְיוֹרְדִים בַּסֻּלָּם הַזֶּה. וּבַטְּעָמִים הוּא סֻלָּם. וְזֶהוּ שׁוֹפָר הוֹלֵךְ רְבִיעַ דִּרְגָּה, שְׁנֵי טְעָמִים.

בְּאוֹתוֹ זְמַן עוֹלָה הַזְּכוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, וְיוֹרְדִים זוּבוֹתֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מַה זֶּה עֹלִים וְיוֹרְדִים? אֶלָּא מִי שֶׁזָּטָאוֹ יוֹרֵד – זְכוּתוֹ עוֹלָה. בְּאוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁהוֹרִידוּ אֶת הַשְּׁכִינָה עַד עָפָר, כָּךְ יוֹרְדִים אוֹתָם שֶׁהוֹרִידוּ אוֹתָהּ. וְכַמָּה שֶׁהֵם יוֹרְדִים, כָּךְ הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא מַזְלָם עוֹלָה עַד שֶׁמַּגִּיעָה לַמָּקוֹם שֶׁהוֹרִידוּ אוֹתָהּ מִשָּׁם. וּמִיָּד שֶׁעוֹלָה לִמְקוֹמָהּ, מִיָּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל אוֹתָהּ בִּימִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית יז) וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקָּחֶהָ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל הַתֵּבָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ וְזָסוֹר, שֶׁהֵם עֵרֶב רַב, עַד הַזּוֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי. בָּעֲשִׂירִי בְּאֶחָד לַזּוֹדֶשׁ נִרְאוּ רָאשֵׁי הֶהָרִים, שֶׁהֵם הָאָבוֹת, וּמִתְעוֹרֶרֶת זְכוּתָם עַל יִשְׂרָאֵל. שֶׁעַד אוֹתוֹ זְמַן תַּמָּה זְכוּת אָבוֹת. מִשָּׁם וְאֵילָךְ זָלָה זְכוּת אָבוֹת בְּאוֹתוֹ זְמַן, וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׁמְחוּ וְגוֹ' וְהָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ בְּעָשָׁן תִּכְלֶה וְגוֹ'. בְּכֵן וַדַּאי, שֶׁהוּא וֶסֶד זְרוֹעַ יָמִין כִּסֵּא, מִשּׁוּם שֶׁהַכִּסֵּא מִתְתַּקֶּנֶת בִּימִין. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהוּכַן בַּוֶּסֶד כִּסֵּא, וּבָהּ וְתִמְלֹךְ אַתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא שֶׁל וֶסֶד שֶׁהוּא שֶׁל רַחֲמִים, נֶאֱמַר אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים וּמִתְנַהֵג בַּוֶּסֶד. בְּאוֹתוֹ זְמַן וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ.

וְכָל זֶה מִצַּד שֶׁל עֵץ הַחַיִּים. וּמִצַּד שֶׁל הָעֵץ שֶׁל טוֹב וָרַע, הָאָתְרוֹג דּוֹמֶה לַצַּדִּיקִים, וַהֲדַס לַבֵּינוֹנִים, וַעֲרָבָה לָרְשָׁעִים. וּבַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. הִיא שׁוֹלֶטֶת עַל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרַע, מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ הִיא קְרוֹבָה לַמֶּלֶךְ. (וּמֵהַצְּדָדִים הַלָּלוּ לְפָעָמִים הַנְּקֻבָּה הִיא קְרוֹבָה לַמֶּלֶךְ). זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, מִצַּד הַיָּמִין. הִיא לְפָעָמִים רְחוֹקָה מִמֶּנּוּ מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וְאַל יָבֹא בְּכָל

עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. מִצַּד הַיָּמִין הִיא לֹא מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה. טוֹב הוּא יָמִין. אֲבָל מְקוֹמָהּ מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה מֵרַע וּמָוֶת, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם אֵין לוֹ קְרָבָה. (אֶל הַקֹּדֶשׁ, הִיא לֹא מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה, אֲבָל מְקוֹמָהּ טוֹב מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה מֵרַע, וּמֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁאֵין לוֹ קְרָבָה).

וְשָׁם צָרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבָּן, וּקְטֹרֶת לְהַרְזִיק רוּחַ טֻמְאָה מֵאוֹתוֹ הַמָּקוֹם, וּלְקָרֵב הַזְּכוּת לִשְׁמֹאל הַגְּבִירָה, וּלְהַרְזִיק מִשָּׁם הַשְּׁפָחָה. וּמִשּׁוּם זֶה כָּל הַשֻּׁמּוֹת יֵשׁ בָּהּ.

שְׁנוּי מַעֲשֶׂה זֶה שַׁבָּת. שֶׁהִיא כָּל מַעֲשָׂיו כִּלְאַזַּר יָד, וְסוֹד הַדָּבָר – כִּלְאַזַּר יָד, כָּל – שֶׁהוּא צַדִּיק, אַזַּר יָד – שֶׁהִיא שְׁכִינָה, זֶה שְׁנוּי מַעֲשֶׂה. וּבִזְמַן שֶׁהִיא כִּלְאַזַּר יָד, אֵין שָׁם כְּרִיעָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ. שׁוֹעֵל בִּזְמַנּוֹ הִשְׁתַּוְּוָה לוֹ. שֶׁבִּזְמַן שֶׁהִיא כִּלְאַזַּר יָד, נַעֲשֵׂית זָנָב. וְעִם כָּל זֶה שֶׁאָמְרוּ שׁוֹעֵל בִּזְמַנּוֹ הִשְׁתַּוְּוָה לוֹ בִּמְקוֹמוֹ.

אֲבָל זוּז לִמְקוֹמוֹ תִּהְיֶה זָנָב לָאֲרָיוֹת, וְאַל תִּהְי רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים. שֶׁהֲרֵי צַדִּיק גָּמוּר – אַף עַל גַּב שֶׁיָּרַד מִדַּרְגָּתוֹ וְנַעֲשָׂה זָנָב לָאֲרָיוֹת, עָלָיו נֶאֱמַר (תהלים לז) לֹא רָאִיתִי צַדִּיק נָעֱזָב. מָה הַזָּנָב שֶׁלּוֹ? אוֹתוֹ הַקּוֹץ שֶׁל הָאוֹת ד׳ מִן אֶזֹּד, שֶׁהִיא י׳ קְטַנָּה, הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, עָלָיו נֶאֱמַר (משלי כד) כִּי שֶׁבַע יִפֹּל צַדִּיק וָקָם.

בֹּא וּרְאֵה, הַגִּלְגּוּל שֶׁל אוֹת ו׳ הוּא שֶׁיּוֹצֵא בִּשְׁעָתוֹ, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר מַזַּל שָׁעָה גּוֹרֵם. כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין מַזַּל יוֹם גּוֹרֵם, אֶלָּא מַזַּל שָׁעָה גּוֹרֵם. בְּאַבְרָהָם מַה כָּתוּב בּוֹ כְּשֶׁבָּא בְּגִלְגּוּל? (בראשית יט) וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם, כְּדֵי לְהַקְדִּים אוֹתָהּ. מַה כָּתוּב בְּיִצְחָק בְּגִלְגּוּלוֹ? (שם כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב. יָצָא אֵלֶיהָ לַשָּׂדֶה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (ירמיה ט) מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אֹרְחִים.

אֶזֹּד – לְהַקְדִּים לְזַפֵּשׁ אוֹתָהּ בַּבֹּקֶר, וְהַשֵּׁנִי – לְזַפֵּשׁ אוֹתָהּ בָּעֶרֶב. מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? (בראשית כח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם. פָּגַע בָּהּ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁפּוֹגֵשׁ בָּהּ,

כְּמוֹ יַעֲקֹב שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וַיָּלֶן שָׁם. וְאוֹתָהּ לֵינָה הִיא לְוָיָה. מִיָּד שֶׁפָּגַשׁ בָּהּ, (שם לב) וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים. וְעִם כָּל זֶה שֶׁפָּגַשׁ בָּהּ, הָיָה שׁוֹמֵר אוֹתָהּ וְלֹא הִתְאַוֵּד אִתָּהּ עַד שֶׁבָּא בַּעְלָהּ. וְזֶהוּ (שם כוז) וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ (שם לב) וַיְזָרֵז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא מִשָּׁה שֶׁבָּא בּוֹ בְּגִלְגּוּל רוּזוֹ שֶׁל מִשָּׁה.

וּמִשּׁוּם זֶה יַעֲקֹב וּמִשָּׁה הָיוּ עוֹמְדִים בְּדַרְגָּה אַוֵּזת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, אֲבָל זֶה בַּגּוּף, וְזֶה בַּנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה אֵין הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לְכָל אָדָם, שֶׁהִיא הַשְׁכִינָה בְּלִי בַּעְלָהּ. וּמִשּׁוּם זֶה, כְּשֶׁדְּוָקָה הַשָּׁעָה לְרַבִּי פָּדָת, וְאָמַר, אִם תִּרְצֶה שֶׁאַזְרִיב הָעוֹלָם, וְאֶפָּשֵׁר שֶׁתִּפֹּל בְּשָׁעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת, וְאוּלַי שֶׁתִּפֹּל.

מַה זֶּה וְאוּלַי? אֶלָּא וְאוּלַי אִם יִרְצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁתִּפֹּל בְּשָׁעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת. שֶׁהֲרֵי אִשְׁתּוֹ עָשְׂתָה, וְאוּלַי אִם רוֹצֶה בַּעְלָהּ שֶׁיִּהְיֶה מְקַיֵּם מַה שֶּׁהִיא עָשְׂתָה בְּלִי רְשׁוּת שֶׁל בַּעְלָהּ. וּכְמוֹ זֶה אֵין הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, לְאוֹתוֹ אָדָם, אֶלָּא אִם יָבֹא בְּגִלְגּוּל בְּאוֹתוֹ הָאָדָם (בַּעְלָהּ) שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁעָה. וְסוֹד הַדָּבָר – בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. וּבְלִי בַּעְלָהּ נֶאֱמַר (ויקרא טז) וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ. (שם) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. וְאֵין מִיתָה אֶלָּא עֲנִיּוּת. וְהַזָּר הַזֶּה לֹא כֹהֵן אַוֵּז שֶׁל מוּם זָר, אֶלָּא זָר מִבַּעְלָהּ.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּפְגָּשׁ בְּשָׁעָה שֶׁנִּבְרָא מִשִּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, שֶׁלְּכָל נְשָׁמָה יֵשׁ עֵת וּזְמַן בְּגִלְגּוּל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר קֹהֶלֶת (קהלת ג) לַכֹּל זְמָן וְעֵת לְכָל חֵפֶץ תַּוַּזת הַשָּׁמָיִם. וְזוֹ הַשְׁכִינָה הַתַּוְזִתוֹנָה, שֶׁהִיא זְמַן וְעִדָּן לְכָל סְפִירָה וּסְפִירָה וּלְכָל גִּלְגּוּל וְגִלְגּוּל.

וְהִיא עִדָּן וְעִדָּנִים וַוְצֵי עִדָּן. שֶׁכָּל הָעִדָּנִים יָפָה. מַה זֶּה וַוְצֵי עִדָּן? אֶלָּא כְּמוֹ פָּלַג הַמְּנָוְזָה, בִּשְׁמֹאל נֶוְזְלֶקֶת לְדִין, וּבְיָמִין לְרַוְזָמִים. בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִשְׁלֶמֶת. וּכְשֶׁנְּוְזְלֶקֶת בְּיָמִין וּשְׂמֹאל, נֶאֱמַר בָּהּ לְאֶסְתֵּר (אסתר ה) מַה בַּקָּשָׁתֵךְ עַד וַוְצֵי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ. וְהִיא כּוַז יְהוָ"ה, וַוְצֵי שֶׁלָּהּ יַד יָמִין, וַוְצֵי שֶׁלָּהּ יַד שְׂמֹאל. כְּנֶגֶד שְׁנֵיהֶם הַזְּכִיר קֹהֶלֶת עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה פְּעָמִים עֵת. וְזֶהוּ

שֶׁכָּתוּב (קהלת ג) עֵת לָלֶדֶת וְגוֹ׳.

רָאָה שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ – וְנָתַן אֶת הַבַּיִת אֶת אַבָּנָיו וְאֶת עֵצָיו, וְהִרְכִּיב אוֹתוֹ בְּגוּף אַוֵּר, כְּמִי שֶׁמַּרְכִּיב אִילָן מִמִּין תַּפּוּזִים בְּמִין זֵבוּשִׁים, וְשָׁם מִשְׁתַּנֶּה הָאִילָן וְהַפֵּרִי שֶׁלּוֹ. וְזֶהוּ שִׁנּוּי הַשֵּׁם. רָאָה שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ – עוֹקֵר אוֹתוֹ מִשָּׁם, וּמְשַׁנֶּה אוֹתוֹ בְּכָל מַעֲשָׂיו מִכָּל מַה שֶּׁהָיָה בָּרִאשׁוֹנָה וּמִכָּל הַצִּיּוּרִים שֶׁלּוֹ, וְסוֹד הַדָּבָר – (איוב יד) מְשַׁנֶּה פָּנָיו וַתְּשַׁלְּחֵהוּ.

הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. בַּקְּרַקַּע שֶׁשָּׁם נָטַע אוֹתוֹ וְהִצְלִיחַ וְהִתְפַּשְׁטוּ פָּנָיו וְשָׁרָשָׁיו עַד אֶלֶף דּוֹר, זוֹ הַשְּׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (שיר ז) הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה. וְאֵלֶּה אֶלֶף עוֹלָמוֹת שֶׁל כִּסּוּפִים שֶׁהִרְכִּיב אֶת הָאָדָם עַל כֻּלָּם, וְסוֹד הַדָּבָר – (דברים ה) וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים. לְמִי? לְאֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָו לְאֶלֶף דּוֹר (שם ז). כֵּיוָן שֶׁהִצְלִיחַ בְּכָל גִּלְגּוּל וּבְכֻלָּם נִטְהָר וְהִצְלִיחַ, נֶאֱמַר בּוֹ וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים.

אֲבָל לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא מַצְלִיחִים בְּכָל מָקוֹם, מַה כָּתוּב בָּהֶם? יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף. אֵין לָהֶם זְכוּת בְּאֶלֶף הָעוֹלָמוֹת הַלָּלוּ. וְסוֹד הַדָּבָר – (קהלת ז) וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלְּכוּ. מַה זֶּה וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלְּכוּ? שֶׁהֲרֵי אִם הֵם רְשָׁעִים, אָז לֹא הָיָה לָהֶם מִמָּקוֹם שֶׁל קְדֻשָּׁה? אֶלָּא וַדַּאי וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים, מִשּׁוּם הָרִשְׁעוּת שֶׁלָּהֶם אֵין לָהֶם זְכוּת בַּקְּדֻשָּׁה.

בֵּין כָּךְ הִגִּיעַ מִזְּדַּמֵּן הַזָּקֵן שֶׁל הַזְּקֵנִים אֵלָיו, וְאָמַר לוֹ, לֹא כָּל הָרְשָׁעִים שָׁוִים, שֶׁיֵּשׁ רָשָׁע גָּמוּר, וְיֵשׁ רָשָׁע שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר. הָרָשָׁע שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר יֵשׁ לוֹ זְכוּת בַּקְּדֻשָּׁה וְיֵשׁ לוֹ זְכוּת בַּטֻּמְאָה, שֶׁשְּׁנֵיהֶם הִתְעָרְבוּ בּוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וּמִמְּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלְּכוּ, וְלֹא אָמַר רָאִיתִי רְשָׁעִים גְּמוּרִים. שֶׁהָרָשָׁע הַגָּמוּר אֵין לוֹ זְכוּת בַּקְּדֻשָּׁה וַדַּאי.

אֲבָל רָשָׁע שֶׁאֵינוֹ גָּמוּר, יֵשׁ לוֹ זְכוּת בַּקְּדֻשָּׁה. וּכְדֵי לְהִטָּהֵר מֵהַטֻּמְאָה, מוֹרִידִים אוֹתוֹ בְּגִלְגּוּל, וְלָזֶה אֵין שָׁעָה וְעֵת וּזְמַן יָדוּעַ, אֶלָּא יָבֹא כַּמָּה פְּעָמִים בְּגִלְגּוּל עַד שֶׁיִּטָּהֵר מֵאוֹתָהּ הַזֻּהֲמָה. לְאָמְנָן שֶׁהָיָה לוֹ כְּלִי שֶׁל כֶּסֶף מְעֹרָב

בְּמִין אַוֵּזר, רָצָה לְבָרְרוֹ וּלְלַבְּנוֹ, מָה עָשָׂה? הָיָה יוֹצֵק אוֹתוֹ בִּכְלִי כַּמָּה פְּעָמִים, וְוֹרְקוֹ לָאֵשׁ עַד שֶׁהִתְבָּרֵר וְהִתְלַבֵּן, וְסוֹד הַדָּבָר – (איוב כב) אֲשֶׁר קָמְטוּ וְלֹא עֵת נָהָר יוּצַק יְסוֹדָם.

אֵיזֶה נָהָר? זֶה נָהָר דִּינוּר שֶׁשָּׁם יוֹצֵק הַנְּשָׁמָה עַד שֶׁמִּתְלַבֶּנֶת. וּמַה זֶּה אֲשֶׁר קָמְטוּ וְלֹא עֵת? אֵלּוּ תְּשַׁע מֵאוֹת שִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה דּוֹרוֹת שֶׁהִתְקַמְּטוּ בְּלֹא עֵת וְהִסְתַּלְּקוּ בְּלֹא עֵת טֶרֶם זְמַנָּם, וְזָרַק אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגִלְגּוּל עַל כָּל דּוֹר וָדוֹר, וְהֶעֱזִיר אוֹתָם לַיְסוֹד.

וְזֶהוּ וְנָהָר יוּצַק יְסוֹדָם, שֶׁהֵם ד׳ יְסוֹדוֹת שֶׁל אַרְבָּעָה פַּרְצוּפִים, שֶׁהֵם פַּרְצוּף אָדָם וּפַרְצוּף אַרְיֵה וּפַרְצוּף שׁוֹר וּפַרְצוּף נָשֶׁר, שֶׁמְּמַנִּים עַל מַיִם וְאֵשׁ וְרוּחַ וְעָפָר. אַרְיֵה מְמֻרְכָּבָה, וְגִלְגּוּלוֹ מַיִם. שׁוֹר מֻרְכָּבָה, וְגִלְגּוּלוֹ אֵשׁ. נָשֶׁר מֻרְכָּבָה, וְגִלְגּוּלוֹ רוּחַ. אָדָם מֻרְכָּבָה, וְגִלְגּוּלוֹ עָפָר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאָדָם אֶל עָפָר יָשׁוּב.

עַל שָׁלֹשׁ וַזִּיוֹת נֶאֱמַר, הֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. אָדָם צְוָה לְאֶלֶף דּוֹר. בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן לְנַשְּׁקוֹ, וּפָרַח לְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, זָקֵן זָקֵן, עָלֶיךָ נֶאֱמַר (מלאכי ב) הַלּוֹא אָב אֶחָד לְכֻלָּנוּ. בַּדִּיּוּקָן שֶׁלְּמַעְלָה, אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. אַשְׁרֵי זֶלְקֵנוּ שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ בְּךָ זֶלֶק.

וּמָה הָיָה? פָּשִׁתִּים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות כח) וְעָשִׂיתָ לָהֶם מִכְנְסֵי בָד לְכַסּוֹת בְּשַׂר עֶרְוָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כֵּן שֶׁהִתְכַּסְתָּה בּוֹ הָעֶרְוָה – הוּא טוֹב! אָמַר לוֹ, בְּנִי, לֹא כָּל הָעֲרָיוֹת שָׁוִים. זֶה לֹא הִקְרִיב הַקָּרְבָּן הַזֶּה אֶלָּא לְקָרֵב אֶת עֶרְוָתוֹ לַה׳, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ויקרא יז) אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה אֲנִי ה׳. וּמַהִי עֶרְוָתוֹ? הַזְּהָמָה הָרָעָה, הָעֶרְלָה הַנִּקְבָּה, שֶׁעֶרְלָה הִיא שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אָדָם הָרִאשׁוֹן מוּשָׁךְ בְּעָרְלָתוֹ הָיָה.

וּמַהִי הָאֵם שֶׁל הָעֶרְבּוּבְיָה הָרָעָה? פְּרִי הָעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (בראשית ג) וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכַל. וּמַהִי? לִילִי״ת, מִשָּׁם בָּאִים הָעֶרֶב רַב, שֶׁהֵם מְעָרְבִים בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם

(ישעיה א) הוֹי גּוֹי זוֹטֵא, שֶׁהֵם זֶרַע מְרֵעִים בָּנִים מַשְׁחִיתִים וְגוֹ'. וְאָמְרוּ אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל לָעֵגֶל. וּמִשּׁוּם זֶה (בראשית ד) וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה.

וַהֲרֵי נֶאֱמַר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, (תהלים קמה) וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְנֶאֱמַר כִּי לֹא אֶזְפַּק בְּמוֹת הַמֵּת, וְקִבֵּל אוֹתָם, וְכָל שֶׁכֵּן לְקָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן. אֶלָּא שֶׁהָיָה רְצוֹנוֹ לְרַע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר. אֲבָל הֶבֶל הָיָה רְצוֹנוֹ בְּקָרְבָּנוֹ לְקָרֵב אֶת הַשְּׁכִינָה, לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב, לְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן, וּשְׂעַר רֹאשׁוֹ כְּצֶמֶר נָקִי. בַּמֶּה? בְּאוֹתוֹ שֶׁהִקְרִיב מִבְּכוֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן. וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּשַׁע ה' אֶל הֶבֶל. וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וּמִיָּד כְּשֶׁלֹּא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן, וַיִּזַּר לְקַיִן מְאֹד. וַיֹּאמֶר ה' אֶל קָיִן לָמָּה זָּרָה לָךְ שֶׁלֹּא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנְךָ? אִם תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ בַּגִּלְגּוֹל – שְׂאֵת לְךָ בָּעוֹלָם וְתִתְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה, וְאִם לֹא – לַפֶּתַח זַטָּאת רֹבֵץ.

הִנֵּה כָּאן אָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה וִיצִירָה, אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, שֶׁבֶּאֱרוּהָ עַל תִּפְאֶרֶת. מַה זֶּה בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם? שְׁתֵּי הַדְּמִיּוֹת שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה. אֵלּוּ הֵם ו"ו, שְׁתֵּי וָוִי"ן, הֵם שְׁנֵי דְּיוּקְנָאוֹת שֶׁל א' שֶׁהוּא הָאָדָם שֶׁל הָאֲמִצָּע.

שֶׁהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא דְּמוּת אָדָם עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא זָכְמָה, וְהַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה דְּמוּת אָדָם, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְעוֹד, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בְּדְיוּקָן שֶׁל כֶּתֶר, וְזֶה אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה. וְאָדָם שֶׁל יְצִירָה צַדִּיק בְּדְיוּקָן הַזָּכְמָה. וּמִשּׁוּם זֶה (מלכים–א ה) וַיהוָה נָתַן זָכְמָה לִשְׁלֹמֹה. שֶׁהוּא צַדִּיק בְּרִית שָׁלוֹם, שְׁלוֹם ה'. וּשְׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה אָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה, דְּמוּת הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה.

וְעוֹד אָדָם מֵהַצַּד שֶׁל וא"ו הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם, וְזֶה אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, אָדָם שֶׁל יְצִירָה, זְעֵיר אַנְפִּין מֵהַצַּד שֶׁל וַיְצַר. יו"י אֵלּוּ הֵם הַסְּפִירוֹת שֶׁל בְּרִיאָה וִיצִירָה וַעֲשִׂיָּה הַתַּזְוִתוֹנִים. וְעוֹד, בְּרֵאשִׁית בָּרָ"א שִׁי"ת, וְהֵם אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה וִיצִירָה וַעֲשִׂיָּה הַתַּזְוִתוֹנִים, וְאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה וִיצִירָה וַעֲשִׂיָּה הָעֶלְיוֹנִים.

וּמָצָאנוּ שֶׁטְּמוּנִים בְּסִפְרוֹ שֶׁל זֹנוֹתַי, שֶׁאָדָם בְּזֶשְׁבּוֹן קָטָן הוּא תֵּשַׁע, וְכָל

סְפִירָה נִקְרֵאת אָדָם, וְהַשְׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה דְמוּת אָדָם. בָּרִאשׁוֹנָה עִלַּת הָעִלּוֹת אָמַר לַכֶּתֶר נַעֲשֶׂה אָדָם, יִהְיֶה הָרֹאשׁ מִמְּךָ, וְהוּא שֶׁכָּתוּב (שיר ז) רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל.

הָרֹאשׁ הִנֵּה אָזְנָיו וּמִצְחוֹ וּשְׁתֵּי עֵינַיִם וּשְׁתֵּי אָזְנַיִם – הִנֵּה שֵׁשׁ, וּשְׁתֵּי פָּנִים וְזֹטֶם – הִנֵּה תֵּשַׁע. נַעֲשֶׂה אָדָם, הִנֵּה הַפָּה שֶׁיִּהְיֶה עֲשִׂירִית, הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל. אָמַר לוֹ רִבּוֹן הָעוֹלָם, כָּל עֲמַל הָאָדָם לְפִיהוּ, וְכָל גִּלְגּוּלָיו לְפִיהוּ, וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּנָּתֵן בְּשָׁעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת? אָמַר לוֹ, אֲנִי אֶשְׁתַּתֵּף עִמָּכֶם, לֹא יִהְיֶה עָמָל בְּפִיהוּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן בָּרָא הַכֹּל בְּלִי עָמָל וִיגִיעָה. וְהוּא שֶׁכָּתוּב (תהלים לג) בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וּמָה עָמָל הָיָה לְמַעְלָה וְזִסְּרוֹן שֶׁל מָזוֹן? אָמַר לוֹ, כֵּן, שֶׁאוֹתוֹ אָדָם קַדְמוֹן הָיָה בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת וּמַזְרִיבָן, מִשּׁוּם שֶׁעִלַּת הָעִלּוֹת לֹא הָיָה מִשְׁתַּתֵּף עִם, מִשּׁוּם שֶׁעַד עַכְשָׁו לֹא הָיָה שָׁלֵם עִם נְקֵבָתוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר (בראשית א) נַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁהוּא נְקֵבָה, וְהִשְׁתַּתֵּף עִם, שֶׁאֵינוֹ שׁוֹרֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם שָׁלֵם.

אַזַּר כָּךְ יָרַד לַמִּזַּז, שֶׁהוּא זָכְמָה, וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם. שֶׁהַמִּזַּז הוּא אָזְנָיו, וְנֶזֶלְקָ לְאַרְבָּעָה מִזּוּזִים – הִנֵּה זָמֵשׁ. וּשְׁנֵי כַּנְפֵי רֵאָה וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת שֶׁנָּזוּשָׁבוֹת עִמּוֹ מִבִּפְנִים – הִנֵּה תֵּשַׁע. וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, זֶה הַלֵּב, שֶׁיִּהְיֶה שְׁלֵמוּת הַכֹּל.

וְאַזַּר כָּךְ יָרַד לַגּוּף וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם. שֶׁעַל הַגּוּף, צַוָּאר וְקָנָה וְוֵשָׁט – הִנֵּה שָׁלֹשׁ, וְהַגּוּף וּשְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת – הִנֵּה שֵׁשׁ, וּבְרִית וּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם – הִנֵּה תֵּשַׁע. נַעֲשֶׂה אָדָם – הָעֲשִׂירִית לַכֹּל, זוֹ הַנְּקֵבָה. בְּכָל מָקוֹם הַנְּקֵבָה זוֹ הִיא שְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים. וְכָךְ הוֹלֵךְ בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר וּבְכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, עַד שֶׁנִּכְלֶלֶת הַשְׁכִינָה בְּכָל סְפִירָה וּבְכָל אֵיבָר.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁנִּשְׁלְמוּ כָּל הָאֵיבָרִים בָּהּ, כָּל אָזְנָד לְעֶשֶׂר כְּמוֹ זֶה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אַזַּר כָּךְ יוֹרֵד לְאַרְבַּע הַזְּוִיוֹת שֶׁמֵּהֶם נִטַּל אָדָם שֶׁהֵם יהו"ה, וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁתִּהְיֶה הַשְׁכִינָה כְּלוּלָה מִכָּל צַד. וְכָךְ יוֹרֵד לְמַטָּה לְכָל

צְבָא הַשָּׁמַיִם וְאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, וְכָךְ לְמַטָּה בִּבְנֵי אָדָם. וְאֶלְעָזָר בְּנִי, נְקֹט אֶת הַכְּלָל הַזֶּה בְּיָדֶךָ – שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם שְׁכִינָה, אֵין שָׁם שְׁלֵמוּת, וְעִלַּת הָעֲלוֹת לֹא שָׁרוּי שָׁם. וּמִשּׁוּם זֶה הָאָדָם בְּלִי הַנְּקֵבָה הוּא פָּגוּם וְלֹא שׁוֹרֶה עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וְכָל הַזְּבֵרִים שֶׁל שָׁם, אִלּוּ לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ זֹאת – מַסְפִּיק.

וְעוֹד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַבְּרָכוֹת אֵין יוֹרְדוֹת עַל בֵּיתוֹ, וְלֹא הַנְּבִיעָה, עַד שֶׁהַשְּׁכִינָה מִתְזַוֶּגֶת עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ. לָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאָדָם אַיִן, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר (יחזקאל מד) לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ, וְאָדָם לֹא נִקְרָא בְּלִי נְקֵבָה, וּמִשּׁוּם זֶה כִּי לֹא הִמְטִיר ה׳ אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, וְכָל הַבִּנְיָנִים הָיוּ זָרִבִים וְיֹבְשִׁים בְּלִי נְבִיעָה, עַד שֶׁבָּאָה הַשְּׁכִינָה. וּמִשּׁוּם זֶה (שמות כ) בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ. וְתִרְגֵּם אוּנְקְלוֹס, בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַשְׁרֶה אֶת שְׁכִינָתִי. שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת מִתְכַּנְּסוֹת בּוֹ.

וּבְשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ. מַה זֶּה בָּרוּךְ? כ׳ כְּתָר. ר׳ רֵאשִׁית חָכְמָה. ב׳ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה וְהָאֵם הַתַּחְתּוֹנָה. ו׳ כּוֹלֵל שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת. הֵנָּה עֲשָׂרָה כְּלוּלִים בָּהּ, וְכֻלָּם מִתְכַּנְּסִים אֵלֶיהָ. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרֵאת בֵּית הַכְּנֶסֶת, הַכְּנוּס שֶׁל הַכֹּל.

וְכָל הַזּוֹקֵף – זוֹקֵף בַּשֵּׁם, וְכָל הַכּוֹרֵעַ – כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, הַהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּבָרוּךְ אֵל עֶלְיוֹן, כּוֹלֵל עֶשֶׂר סְפִירוֹת מִמַּעְלָה לְמַטָּה, שֶׁהוּא מְקוֹר כָּל הַבְּרָכוֹת. וְכָל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם, פַּעֲמַיִם לָמָּה? הָיָה לוֹ לוֹמַר, כָּל מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל, כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ וְזוֹקֵף בַּשֵּׁם! לָמָּה שְׁתֵּי כְרִיעוֹת וּשְׁתֵּי זְקִיפוֹת? אֶלָּא הַסּוֹד שֶׁל שְׁתֵּי כְרִיעוֹת – הָרֹאשׁ וְהַגּוּף, עַד זז״י הָעוֹלָמִים שֶׁהוּא כּוֹלֵל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה זְלִיוֹת. וְזֶהוּ עַד שֶׁיִּתְפַּקְּדוּ כָּל הַזְּלִיוֹת שֶׁבַּשִּׁדְרָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב (בראשית לג) וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים. וּכְמוֹ שְׁשְׁתֵּי כְרִיעוֹת הֵם

בְּרֹאשׁ וְגוּף שֶׁהוּא בָּרוּךְ, כָּךְ צָרִיךְ שָׁם שְׁתֵּי זְקִיפוֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, סוֹד עֶלְיוֹן יֵשׁ יוֹתֵר שֶׁיְּרִידַת הַנְּבִיעָה מִבְּפָנִים הִיא יְתֵרָה. שְׁתֵּי כְּרִיעוֹת הֵן י״ו לְמִי? אֶל ה״ה, וּשְׁתֵּי זְקִיפוֹת בְּה״ה לְהַעֲלוֹת ה׳ עִם י׳, ה׳ עִם ו׳, כְּמוֹ שֶׁבַּיִת רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי שֶׁהִסְתַּלְּקוּ בִּשְׁנֵי עַמּוּדִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים קמה) סוֹמֵךְ ה׳ לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים.

אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר כָּל הַכּוֹרֵעַ בַּבְּרָכוֹת, שֶׁהוּא אֵל עֶלְיוֹן שֶׁנִּכְלָלִים בּוֹ עֶשֶׂר, אֵיךְ הֵם כְּפוּלִים שָׁם עֶשֶׂר שְׁנַיִם שֶׁיִּהְיוּ שָׁם שְׁתֵּי כְּרִיעוֹת? שֶׁהֲרֵי הַכְּרִיעוֹת הֵן עֶשֶׂר מִמַּעְלָה לְמַטָּה. וּזְקִיפוֹת עֶשֶׂר מִמַּטָּה לְמַעְלָה. וְסוֹד הַדָּבָר – אל״ף ה״א יו״ד ה״א. יו״ד ה״א וא״ו ה״א. הַכְּרִיעוֹת בְּעֶשֶׂר מִן אָלֶף שֶׁל אֲדנ״י, עַד עֶשֶׂר זְקִיפוֹת מִן י׳ שֶׁל אֲדנ״י, עַד אָלֶף מִן אֲדנ״י הוּא אֶהְיֶה. י׳ מִן אֲדנ״י הוּא יְהוָ״ה. וּמִשּׁוּם זֶה כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ אל״ף ה״א יו״ד ה״א. וְכָל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם יו״ד ה״א וא״ו ה״א. הֲרֵי כָּאן זְקִיפָה אַזֶּזת וּכְרִיעָה אַזֶּזת. הַכְּרִיעָה בְּאֶהְיֶה, זְקִיפָה בִּיהוָ״ה, וְהַכֹּל בַּאֲדנָ״י. אִם כֵּן, זְקִיפָה שְׁנִיָּה וּכְרִיעָה שְׁנִיָּה בַּמֶּה?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, בָּרוּךְ בְּנִי לְעַתִּיק הַיָּמִים, וַדַּאי שֶׁזְּקִיפָה וּכְרִיעָה שְׁנִיָּה צָרִיךְ לְעִלַּת הָעִלּוֹת, שֶׁמּוֹרִיד אוֹתוֹ מִמַּעְלָה לְמַטָּה וּלְהַעֲלוֹת בּוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁהוּא זוֹקֵף אוֹתָהּ בְּשֵׁם יְהוָ״ה שֶׁהַכֹּל בְּיָדוֹ וּבִרְשׁוּתוֹ. הָעֲלָיָה וְהַיְרִידָה וְהַנְּבִיעָה בִּרְשׁוּתוֹ, שֶׁלֹּא מוֹרִיד אֶלָּא בִּרְשׁוּתוֹ. וְאִם הוּא לֹא מוֹרִיד נְבִיעָה, לֹא יוֹרֶדֶת. וְאִם הוּא לֹא מוֹרִיד, אֵין עֲלָיָה לַשְּׁכִינָה, וְהַנְּבִיעָה לֹא יוֹרֶדֶת לָהּ. שָׁמְזוּ כָּל הַזְּוָוגִים וְשָׁמַז רַבִּי אֶלְעָזָר. יָצָא קוֹל וְאָמַר עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן: יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ. וְעַל רַבִּי אֶלְעָזָר – וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם, הִתְוַכְּחוּ אוֹפַן וּמַלְאָךְ וְכִסֵּא וְאָמְרוּ נַעֲשֶׂה אָדָם, שֶׁיִּהְיֶה בְּשִׁתָּפוּת שֶׁלָּנוּ. הַנִּשְׁמָה מִכִּסֵּא, וְהָרוּחַ מֵהַמַּלְאָךְ, וְהַנֶּפֶשׁ מֵהָאוֹפַן, שֶׁיִּהְיֶה בַּדִּיּוּקָן שֶׁלָּנוּ לְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ וּלְיַחֵד אוֹתוֹ כְּמוֹנוּ.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם. בֵּינָתִים הִנֵּה הַזָּקֵן שֶׁל הַזְּקֵנִים, הָעַתִּיק שֶׁל הָעַתִּיקִים,

יָרַד וְאָמַר, שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן, מִי הוּא שֶׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם? וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, מִי הוּא כָּאן הָאֱלֹהִים הַזֶּה? מִיָּד פָּרַז, וְלֹא רָאָה אוֹתוֹ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַע רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאָמַר לוֹ שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן וְלֹא קָרָא לוֹ בְּשֵׁם רַבִּי, אָמַר וַדַּאי הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ז) וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב, וּלְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן. כָּעֵת הַשָּׁעָה לְפָתְחָן בַּסּוֹד הַזֶּה, שֶׁוַּדַּאי כָּאן יֵשׁ סוֹד שֶׁאֵין רְשׁוּת לְגַלּוֹת, וְכָעֵת מַשְׁמָע שֶׁנִּתְּנָה רְשׁוּת לְגַלּוֹת.

פָּתַח וְאָמַר, לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה בְּנָיִם לִבְנוֹת, וְהָיָה לוֹ אֻמָּן, וְהָאֻמָּן לֹא הָיָה עוֹשֶׂה דָּבָר אֶלָּא בִּרְשׁוּת הַמֶּלֶךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי ז) וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן וְגוֹ'. הַמֶּלֶךְ וַדַּאי הוּא הַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה לְמַעְלָה, וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא הַמֶּלֶךְ לְמַטָּה. אֱלֹהִים הָאֱמֶת לְמַעְלָה, וְזוּ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. אֱלֹהִים הָאֱמֶת לְמַטָּה, וְזוּ הַשְּׁכִינָה שֶׁלְּמַטָּה. וְאֵין לָאִשָּׁה לַעֲשׂוֹת דָּבָר בְּלִי הָרְשׁוּת שֶׁל בַּעְלָהּ.

וְכָל הַבְּנָיָנִים שֶׁהָיוּ בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, הָיָה הָאָב אוֹמֵר בַּאֲמִירָה לָאֵם יְהִי כָּךְ – וְכָךְ הָיָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. וַיֹּאמֶר, הָיָה אוֹמֵר לֵאלֹהִים יְהִי אוֹר, בַּעַל הַבִּנְיָן הוּא שֶׁאוֹמֵר, וְהָאֻמָּן עוֹשֶׂה מִיָּד. וְכָךְ בְּכָל הַבְּנָיָנִים שֶׁהֵם בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת הָיָה אוֹמֵר יְהִי רָקִיעַ, יְהִי מְאֹרֹת, וְהַכֹּל מִיָּד נַעֲשָׂה.

כְּשֶׁהִגִּיעַ לְעוֹלָם הַפָּרוּד, שֶׁהוּא עוֹלָם הַנְּפָרָדִים, אָמַר הָאֻמָּן לְבַעַל הַבִּנְיָן, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. אָמַר בַּעַל הַבִּנְיָן, וַדַּאי טוֹב הוּא לַעֲשׂוֹתוֹ, אֲבָל עָתִיד הוּא לַזָּטָא לְפָנֶיךָ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא כְּסִיל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (משלי י) בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב וּבֶן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ. הִיא אוֹמֶרֶת, אַזַּר שֶׁזָּטָאוֹ תָּלוּי בָּאֵם וְלֹא בָּאָב, אֲנִי רוֹצָה לִבְרֹא אוֹתוֹ בִּדְיוּקְנִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית א) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, וְלֹא רָצָה לְהִשְׁתַּתֵּף בּוֹ הָאָב.

בִּזְמַן שֶׁזָּטָא מַה כָּתוּב? וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. אָמַר הַמֶּלֶךְ לָאֵם, וְלֹא אָמַרְתִּי לָךְ שֶׁעָתִיד הוּא לַזָּטָא? בְּאוֹתוֹ זְמַן גָּרַשׁ אוֹתוֹ, וְגֵרַשׁ אוֹתָהּ עִמּוֹ.

וּמִשּׁוּם זֶה כָּתוּב בֵּן זְקֻנִים יִשְׂמַח אָב, זֶה אָדָם שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת. וּבֶן כְּסִיל תּוּגַת אִמּוֹ, זֶה אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה.

קָמוּ כָּל הַזְּבֵרִים וְאָמְרוּ, רַבִּי רַבִּי, וְכִי יֵשׁ פָּרוּד בֵּין הָאָב לָאֵם, שֶׁמּוֹצְדוֹ שֶׁל הָאָב הוּא בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת וּמוֹצַד הָאֵם בַּבְּרִיאָה? אָמַר, זְּבֵרִים זְּבֵרִים, לֹא כָךְ, שֶׁהִנֵּה אָדָם שֶׁל אֲצִילוּת, זָכָר וּנְקֵבָה הָיָה מוֹצָדָם שֶׁל הָאָב וְהָאֵם. וְזֶהוּ (בראשית א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. יְהִי אוֹר מוֹצַד הָאָב, וַיְהִי אוֹר מוֹצַד הָאֵם. וְזֶהוּ אָדָם דּוּ פַּרְצוּפִים, וְלָזֶה אֵין בּוֹ צֶלֶם וּדְמוּת. אֶלָּא שֶׁלְּאֵם הָיָה כְּנוּ"י שֶׁעוֹלֶה לְוָשְׁבּוֹן אֱלֹהִים, וְהַכְּנוּי הַהוּא הוּא אוֹר וְזוֹשָׁךְ. וּמִשּׁוּם הַזּוֹשָׁךְ הַהוּא שֶׁהָיָה בַּכְּנוּי הַהוּא אָמַר הָאָב שֶׁעָתִיד הוּא לַזַּטֹּא לְאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, שֶׁהוּא אוֹר לְבוּשׁ עֶלְיוֹן, וְזֶהוּ הָאוֹר שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁגָּנַז אוֹתוֹ לַצַּדִּיקִים.

וְהַזּוֹשָׁךְ הַהוּא שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לָרְשָׁעִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמואל–א ב) וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ. וּמִשּׁוּם אוֹתוֹ הַזּוֹשָׁךְ שֶׁהָיָה עָתִיד לְהַזַּטִּיא לְאוֹתוֹ הָאוֹר, לֹא רָצָה הָאָב לְהִשְׁתַּתֵּף בּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ, הָאוֹר הַהוּא. כִּדְמוּתֵנוּ, הַזּוֹשָׁךְ הַהוּא, שֶׁהוּא הַלְּבוּשׁ שֶׁל הָאוֹר כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף הוּא לְבוּשׁ לַנְּשָׁמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב י) עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי. שָׁמְוּזוּ כָּל הַזְּבֵרִים וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי זֻלְקָנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ עַד עַתָּה.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (דברים לב) רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי. אָמַר, שִׁמְעוּ זְּבֵרִים דְּבָרִים עַתִּיקִים שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לְגַלּוֹת, מֵאַזַּר שֶׁנִּתְּנָה לִי הָרְשׁוּת לְגַלּוֹת. מִי הוּא שֶׁאָמַר רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי? אֶלָּא זֶהוּ עִלַּת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים. וְהַהוּא נִקְרָא עִלַּת הָעִלּוֹת, עִלַּת מֵאִלּוּ הָעִלּוֹת שֶׁלֹּא יֵעָשֶׂה אַזַּת מִן הָעִלּוֹת הַלָּלוּ שׁוּם מַעֲשֶׂה עַד שֶׁנִּוָּטֵל רְשׁוּת מֵהָעֶלְיוֹן הַהוּא שֶׁעָלָיו, כְּמוֹ שֶׁבַּאַרְנוּ לְמַעְלָה בְּנַעֲשֶׂה אָדָם.

נַעֲשֶׂה וַדַּאי עַל שְׁנַיִם נֶאֱמַר. שֶׁזֶּה אָמַר לְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ נַעֲשֶׂה, וְלֹא עוֹשֶׂה דָּבָר אֶלָּא בִּרְשׁוּת בַּאֲמִירָה מֵאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְאוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה

מִמֶּנּוּ לֹא עוֹשֶׂה דָּבָר עַד שֶׁנּוֹטֵל עֵצָה מֵחֲבֵרוֹ. אֲבָל אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת, שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְאֵין לְמַטָּה שֶׁשָּׁוֶה לוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מ) וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְגוֹ'. אָמַר, רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, שֶׁנּוֹטֵל מִמֶּנּוּ עֵצָה, כְּמוֹ הַהוּא שֶׁאָמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ.

קָמוּ כָּל הַחֲבֵרִים וְאָמְרוּ, רַבִּי, תֵּן לָנוּ רְשׁוּת לְדַבֵּר בַּמָּקוֹם הַזֶּה. אָמְרוּ, וַהֲרֵי אָמַרְתָּ לְמַעְלָה שֶׁעֹלַת הָעֹלוֹת אָמַר לַכֶּתֶר נַעֲשֶׂה אָדָם, וְאֵיךְ אָמְרוּ בְּעֹלַת הָעֹלוֹת שֶׁלֹּא נוֹטֵל עֵצָה וּרְשׁוּת אֶלָּא הוּא לְבַדּוֹ בְּלִי שִׁתּוּף וְחֶשְׁבּוֹן, שֶׁכָּתוּב וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, אֲפִלּוּ אֱלֹהִים שֶׁל אֲצִילוּת?

אָמַר לָהֶם, תִּהְיֶינָה שׁוֹמְעוֹת אָזְנֵיכֶם מַה שֶּׁפִּיכֶם מְדַבֵּר. וַהֲרֵי לֹא אָמַרְתִּי לָכֶם עַכְשָׁו שֶׁיֵּשׁ שֶׁנִּקְרָא עֹלַת הָעֹלוֹת, וְאֵינוֹ אוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא עֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת?! שֶׁעֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת אֵין לוֹ שֵׁנִי שֶׁנּוֹטֵל עֵצָה מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא יָחִיד קֶדֶם הַכֹּל, וְאֵין לוֹ שֻׁתָּף.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי, שֶׁנּוֹטֵל מִמֶּנּוּ עֵצָה. שֶׁהוּא יָחִיד קֶדֶם הַכֹּל, וְאֵין לוֹ שֵׁנִי וְלֹא שֻׁתָּף וְאֵין חֶשְׁבּוֹן. שֶׁיֵּשׁ אָזְנָד בְּשִׁתּוּף כְּמוֹ זָכָר וּנְקֵבָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי אָזְנָד קָרָאתִיו וְכוּ'. אֲבָל הוּא אָזְנָד בְּלִי חֶשְׁבּוֹן וּבְלִי שִׁתּוּף, וּמִשּׁוּם זֶה וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי. קָמוּ כָּל הַחֲבֵרִים וְהִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁרְבּוֹנוֹ מַסְכִּים עִמּוֹ לְגַלּוֹת סוֹדוֹת טְמִירִים שֶׁלֹּא הָיוּ מִתְגַּלִּים לְמַלְאָכִים קְדוֹשִׁים.

אָמַר לָהֶם, חֲבֵרִים, יֵשׁ לָנוּ לְהַשְׁלִים הַפָּסוּק, שֶׁכַּמָּה סוֹדוֹת טְמִירִים בַּפָּסוּק הַזֶּה, אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה וְגוֹ'. חֲבֵרִים, אֲנִי אָמִית בְּסִפֵּירָה, וַאֲחַיֶּה בְּסִפֵּירָה. מִצַּד הַיָּמִין חַיִּים, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל מִיתָה. וְאִם לֹא הִסְכִּימוּ שְׁנֵיהֶם בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, לֹא מִתְקַיֵּם הַדִּין, שֶׁהוּא בְּמוּשָׁב שִׁלְשָׁה יָחִיד.

וּלְפָעָמִים מַסְכִּימִים הַשִּׁלְשָׁה לַעֲשׂוֹת דִּין, וְתָבֹא יַד יָמִין שֶׁהִיא פָּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים, שֶׁהִיא יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת יַד יָמִין מִצַּד הַחֶסֶד, יַד שְׂמֹאל מִצַּד הַגְּבוּרָה. יַד יְהוָ"ה מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה בִּתְשׁוּבָה, הַיָּד הַזּוֹ מַצִּילָתָם מִן הַדִּין, אֲבָל כְּשֶׁדָּן עַלַת עַל כָּל הָעֲלוֹת, נֶאֱמַר בּוֹ וְאֵין מְיָדֵי מַצִּיל.

וְעוֹד, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים יֵשׁ בַּפָּסוּק הַזֶּה אֲנִי אֲנִי אֲנִי, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם א א א י י י, שֶׁנִּרְמְזוּ בְּיו"ד ה"י וא"ו ה"י. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. וְיֵשׁ בָּהֶם שָׁלֹשׁ וָוִי"ם – וְאֵי"ן וַאֲזַיֵּ"ה וַאֲנַ"י, שֶׁנִּרְמְזוּ בַּשָּׁמוֹת הַלָּלוּ. וְעִם כָּל זֶה שֶׁבֵּאֲרוּ הַמְזַבְּרִים אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה אֵצֶל אֱלֹהִים אֲזַרְים – רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אנ"י וה"ו. וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי – זֶה סמא"ל וְנָזוֹשׁ. אֲנִי אָמִית בַּשְּׁכִינָה אֶת מִי שֶׁהוּא רָשָׁע, וַאֲנִי אֲזַיֵּה בָּהּ אֶת מִי שֶׁהוּא צַדִּיק. וְאֵין מְיָדֵי מַצִּיל – זוֹ יַד יְהוָ"ה שֶׁהִיא יְהוָ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א. וְהִיא כוז"ו בְּמוּכָס"ז כוז"ו, וְהַכֹּל אֱמֶת.

אֲבָל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר לְמַעְלָה עַל הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא עִלַּת עַל כָּל הָעֲלוֹת, הַסּוֹד הַזֶּה לֹא נִמְסַר אֶלָּא לַזְּכֵמִים וּנְבִיאִים.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, הֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ הַמְזַבְּרִים עַל מַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת, שֶׁהֵם אָמְרוּ אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה אַזַּר שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת. וְהֵם הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהָיָה עָתִיד לַזְּטָא, וְלָמָּה רָצָה לַעֲשׂוֹת לוֹ? וְלֹא עוֹד, אֶלָּא עֻזָּא וַעֲזָאֵל הָיוּ מִקַּטְרְגִים עָלָיו בִּזְמַן שֶׁאָמְרָה הַשְּׁכִינָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה אָדָם.

אָמְרוּ, מָה אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ, מָה אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ, וְעָתִיד לַזְּטָא לְפָנֶיךָ בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא זוֹשֶׁךְ, שֶׁהָאוֹר הוּא זָכָר, הַזּוֹשֶׁךְ נְקֵבָה, הַשְּׁמֹאל זוֹשֶׁךְ שֶׁל בְּרִיאָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן אָמְרָה לוֹ הַשְּׁכִינָה, בָּזֶה שֶׁאַתֶּם מְקַטְרְגִים, אַתֶּם עֲתִידִים לִנְפֹּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ו) וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם, וְזָשְׁקוּ בָהֶן וְטָעוּ בָהֶן, וְהַפִּילָה אוֹתָם הַשְּׁכִינָה מִקְּדֻשָּׁתָם.

אָמְרוּ הַמְזַבְּרִים, אִם כָּךְ, עֻזָּא וַעֲזָאֵל לֹא מִשַּׁקְּרִים בְּדִבְּרֵיהֶם, שֶׁוַּדַּאי בִּנְקֵבָה הָיָה עָתִיד לַזְּטָא אָדָם. אֶלָּא כָּךְ אָמְרָה הַשְּׁכִינָה, אַתֶּם שֶׁהִזְדַּמַּנְתֶּם לְקַטְרֵג לְפָנַי יוֹתֵר מִכָּל צְבָא הַמָּרוֹם, אִם אַתֶּם הֱיִיתֶם טוֹבִים מֵאָדָם

בְּמַעֲשֵׂיכֶם, נָאֶה לָכֶם לְקַטְרֵג עָלָיו. אֲבָל אִם הוּא עָתִיד לַזָּטֹא עִם אִשָּׁה אַזָּת, אַתֶּם בְּנָשִׁים רַבּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם) וַיִּרְאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם. בְּנוֹת הָאָדָם וְלֹא בַּת הָאָדָם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אִם אָדָם זוֹטֵא, הֲרֵי הַקְּדִים לוֹ תְּשׁוּבָה לַזָּזוֹר לִרְבּוֹנוֹ וּלְהִתְתַּקֵּן בְּמַה שֶּׁזָּטָא.

אָמְרוּ לוֹ הַזָּבְרִים, אִם כֵּן לָמָּה כָּל זֶה? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר לַזָּבְרִים, אִם לֹא הָיָה כָּךְ שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרָע שֶׁהֵם אוֹר וְזוֹשֶׁךְ, לֹא הָיְתָה זְכוּת וְזוֹבָה לְאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנִּבְרָא מִשְּׁנֵיהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה (דברים ל) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַזַּיִים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. וּבָזַרְתָּ בַּזַּיִים. אָמְרוּ לוֹ, וְעוֹד כָּל זֶה לָמָּה? לֹא הָיָה נִבְרָא לַזָּטֹא לְפָנֵי יְהוָ"ה, וְלֹא גּוֹרֵם כָּל מַה שֶּׁגָּרַם לְמַעְלָה, וְלֹא הָיָה לוֹ לֹא עֹנֶשׁ וְלֹא שָׂכָר.

אָמַר זָבְרִים, מִן הַדִּין הָיָה לִבְרֹא אוֹתוֹ בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה, בִּגְלָלָהּ נִבְרָא, שֶׁכָּתוּב בָּהּ שָׂכָר לַצַּדִּיקִים וְעֹנֶשׁ לָרְשָׁעִים, וְלֹא הָיָה שָׂכָר לַצַּדִּיקִים וְעֹנֶשׁ לָרְשָׁעִים. אֶלָּא בִּשְׁבִיל אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, לֹא תִּהְוֵי בְּרִאָה לָשָׁבֶת יְצָרָהּ. אָמְרוּ, וַדַּאי כְּעֵת שָׁמַעְנוּ מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַעְנוּ עַד עַכְשָׁו, שֶׁוַּדַּאי לֹא בָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הַתּוֹרָה שֶׁל בְּרִיאָה הִיא הַלְּבוּשׁ שֶׁל הַשְּׁכִינָה. אִם אָדָם לֹא הָיָה עָתִיד לְהִבָּרֵא, הָיְתָה הַשְּׁכִינָה בְּלִי כְּסוּי, כְּמוֹ עָנִי. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל מִי שֶׁזּוֹטֵא כְּאִלּוּ הִפְשִׁיט אֶת הַשְּׁכִינָה מִלְּבוּשָׁהּ, וְזֶהוּ עָנְשׁוֹ שֶׁל אָדָם. וְכָל מִי שֶׁמְּקַיֵּם אֶת מִצְוֹות הַתּוֹרָה, כְּאִלּוּ הִלְבִּישׁ אֶת הַשְּׁכִינָה בְּמַלְבּוּשֶׁיהָ. וּמִשּׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהָ בְּכִסּוּי שֶׁל צִיצִית (שמות כב) כִּי הִיא כְּסוּתָהּ לְבַדָּהּ הִיא שִׂמְלָתוֹ לְעֹרוֹ בַּמֶּה יִשְׁכָּב, בַּגָּלוּת, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

בֹּא וּרְאֵה, הַזּוֹשֶׁךְ הוּא הַשָּׁזוֹר שֶׁל הַתּוֹרָה, הָאוֹר הַלָּבָן שֶׁל הַתּוֹרָה. וּכְשֶׁאוֹתוֹ הָאוֹר מִתְלַבֵּשׁ בַּזּוֹשֶׁךְ, נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה שְׁזוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה (שיר השירים א). וּכְשֶׁמִּסְתַּלֵּק מִשָּׁם אוֹר שֶׁהוּא לָבָן, הִיא אוֹמֶרֶת אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוֹרֶת. וְהַתּוֹרָה כְּמוֹ בַּת הָעַיִן שֶׁהִיא שְׁזוֹרָה וְיָפָה בָּאוֹר שֶׁמֵּאִיר בָּהּ,

וּמִשּׁוּם זֶה בַּת הָעַיִן וְהָאוֹר הַמֵּאִיר בָּהּ אָמַר דָּוִד (תהלים כז) ה׳ אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי אִירָא. אוֹרִי – אוֹר י׳, שֶׁהִיא בַּת עַיִן. וּשְׁנֵי גְּוָנִים יֵשׁ לָהּ, אוֹר מִבְּפָנִים וְזִוּשָׁף מִבַּחוּץ לִהְיוֹת שׁוֹלֶטֶת בָּהֶם עַל כָּל הַקְּלִפּוֹת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה. בִּלְבוּשׁ שֶׁל אוֹר הִיא שׁוֹלֶטֶת עַל כָּל אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם, וּבִלְבוּשׁ שָׁוְוֹר שׁוֹלֶטֶת עַל הָרְשָׁעִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּרְשָׁעִים בַּזּוֹשָׁךְ יִדָּמּוּ.

וְעוֹד, שֶׁהָאוֹר הוּא מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁהוּא אוֹר הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יְהִי אוֹר, זֶה אַבְרָהָם, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם. הַזּוֹשָׁךְ מִצַּד הַשְּׂמֹאל שֶׁל יִצְחָק, שֶׁהוּא הַיּוֹם הַשֵּׁנִי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת. וְלַזּוֹשָׁךְ קָרָא לָיְלָה וְגוֹ׳. אָדָם, זֶה יַעֲקֹב, הִתְלַבֵּשׁ בִּשְׁנֵיהֶם, בָּאוֹר שֶׁל הַיָּמִין וּבַזּוֹשָׁךְ שֶׁל הַשְּׂמֹאל.

וּבִשְׁנֵיהֶם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה, שֶׁמֵּאִיר בִּשְׁנֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות יג) לֹא יָמִישׁ עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לָיְלָה לִפְנֵי הָעָם וְגוֹ׳. הֶעָנָן מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ מַיִם. הַזּוֹשָׁךְ מֵהַצַּד שֶׁלּוֹ אֵשׁ. הָעַמּוּד הוּא הַשָּׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב (איוב כה) עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו. וּכְשֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלַּיְלָה. לֹא קָרַב הַמַּיִם לָאֵשׁ, וְלֹא אֵשׁ לַמַּיִם. כְּמוֹ שֶׁהוּא הִפְרִיד בֵּינֵיהֶם, וְזֶהִי מַזָּלְקֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם, הִלֵּל וְשַׁמַּאי.

כְּנֶגְדָּם שְׁנֵי אֲמוּרָאִים בָּרְקִיעַ – מִיכָאֵל וְגַבְרִיאֵל, וְשַׂר שָׁלוֹם מַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם, שֶׁהוּא נוּרִיאֵל אוּרִיאֵל. אוּרִיאֵל נִקְרָא מִצַּד שֶׁל הַיָּמִין, נוּרִיאֵל מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְהוּא אָדָם שֶׁלְּמַטָּה, מִטַּטְרוֹ״ן שְׁמוֹ, שֶׁשּׁוֹלֵט עַל כָּל בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם. אֵלּוּ תַּלְמִידֵי זַכָּאִים שֶׁמִּתְרַבִּים בְּיָם הַתּוֹרָה שֶׁיּוֹרְשִׁים מִשָּׁם וְכוּ׳.

בְּרֵאשִׁית בָּרָ״א שִׁי״ת, וְזֶה מִטַּטְרוֹ״ן אוֹת בְּצַבָּאוֹ, וּבְשִׁבְילוֹ נֶאֱמַר (בראשית ד) וַיָּשֶׂם ה׳ לְקַיִן אוֹת, לְהָגֵן עָלָיו. מַה שֶּׁהָיָה הוֹלֵךְ נָע וָנָד בְּגִלְגּוּל, נַעֲשָׂה נוֹד. מִיָּד וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קִדְמַת עֵדֶן. וְזוֹ אוֹת בְּרִית הַמִּילָה שֶׁקִּנָּא עַל

שֶׁל אָוזִיו, מִשּׁוּם שֶׁנּוֹלַד מָהוּל. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם זָכָה לוֹ? בְּקֵינִי, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם זָוַר בְּתִשּׁוּבָה וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ בָּנָיו שֶׁנִּכְנְסוּ לְגַן עֵדֶן, וּמִשּׁוּם זֶה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קִדְמַת עֵדֶן.

אַזַר כְּךָ עָשָׂה תּוֹלָדוֹת מִצַּד הָרָע, וְהִתְפַּשְּׁטוּ בְּגִלְגּוּלִים בָּעוֹלָם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיֵּדַע קַיִן אֶת אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת חֲנוֹךְ. חֲנוֹךְ מֵהַצַּד שֶׁל קַיִן, וְזֶה יֵצֶר הָרָע, זְנוּחַ לָרַע. וְיֵשׁ חֲנוֹךְ מֵהַצַּד שֶׁל אֱנוֹשׁ, שֶׁהוּא יֵצֶר הַטּוֹב, זְנוּחַ לְטוֹב, וְנֶאֱמַר בּוֹ (שם ה) וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוֹךְ אֶת הָאֱלֹהִים וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים. וְזֶה חֲנוֹךְ שֶׁנֶּהְפַּךְ בְּשָׂרוֹ לְלַפִּידֵי אֵשׁ.

וּשְׁלֹשָׁה הֵם: אָדָם, שֵׁת, אֱנוֹשׁ. מֵאֱנוֹשׁ הִתְיַחֲסוּ כָּל הַדּוֹרוֹת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם ה׳. מִשָּׁם הִתְפַּשְּׁטוּ כָּל הַגִּלְגַּלִּים שֶׁל הַצַּדִּיקִים. חֲנוֹךְ שֶׁיָּצָא מֵאֱנוֹשׁ הוּא מִטַּטְרוֹ"ן שֶׁנֶּהְפַּךְ בְּשָׂרוֹ לְלַפִּידֵי אֵשׁ, וְהוּא נוּרִיאֵל, וְעַל שְׁנֵיהֶם נֶאֱמַר וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב. רָצוֹ"א זֶה נוּרִיאֵל. וָשׁוֹ"ב מִטַּטְרוֹ"ן, כְּךָ עוֹלִים בְּוָשְׁבוֹן. כְּמַרְאֵה הַבָּזָק, אֶלָּא הוּא כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בראשית ט) וְהָיָה בְּעַנְנִי עָנָן עַל הָאָרֶץ וְנִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן, וּבְשִׁבְילוֹ נֶאֱמַר (שם) וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר, מִשּׁוּם שֶׁהִתְהַפֵּךְ לְלַפִּידֵי אֵשׁ. וְכָל הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים עַל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַגִּלְגּוּלִים הֵם מִשָּׁם.

וְעוֹד כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת, עָלָיו נֶאֱמַר לְמֹשֶׁה (שמות כה) וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר. כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה ה׳ אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמְּנֹרָה (במדבר ז). וְזֶה מִטַּטְרוֹ"ן, מ׳ שֶׁלּוֹ מְנוֹרָה. נוּרִיאֵל אֵשׁ דּוֹלֶקֶת, וְהוּא ט"ט, וְהָיוּ לְטַטָּפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְהַכֹּל נִתְפַּשֵּׁט מֵאֱנוֹשׁ, וּמִשּׁוּם זֶה אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם ה׳.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים (בראשית א). הַפָּסוּק הַזֶּה הִתְפָּרֵשׁ לְשִׁבְעִים פָּנִים בְּמַה שֶׁפֵּרְשׁוּהוּ רַבּוֹתֵינוּ שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה. בְּרֵאשִׁי"ת בַּת בַּתְּוַזְלָה, לָמָּה? אֶלָּא כְּךָ פֵּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁל הַמִּשְׁנָה, בַּת תְּוַזְלָה – סִימָן טוֹב לְבָנִים. וּמַהוּ?

אֵלּוּ שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵיהֶן (שמות כ) כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה׳ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְהֵם שֵׁשׁ פְּעָמִים טוֹב שֶׁבְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּעָמִים כִּי טוֹב, אֶזֶד שֶׁל הַיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁל בְּרֵאשִׁית, וְאֶזֶד שֶׁל הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וְהֵם (דברי הימים–א כט) הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק. וְהַבַּת הַזּוֹ הִיא הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, מַלְכוּת הַקֹּדֶשׁ, הָעֲשִׂירִית לְתִשְׁעָה, וְהַשְּׁבִיעִית לְשִׁשָּׁה, וְהָרְבִיעִית לִשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וּשְׁמִינִית לִשְׁבָעָה, זַוּ שְׁמִינִי עֲצֶרֶת.

וְהִיא בַּת קוֹל, הָרְבִיעִית לִשְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָם, וְהֵם: תּוֹרָה, נְבוּאָה, רוּזַ הַקֹּדֶשׁ, בַּת קוֹל. וְכֻלָּם כְּלוּלוֹת בַּמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, הִיא הַתּוֹרָה מִצַּדּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, תּוֹרַת ה׳ תְּמִימָה. וְהִיא הַנְּבוּאָה מֵהַצַּד שֶׁל נֶצַח וְהוֹד, שֶׁהֵם שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת, בְּכָל הַצּוּרוֹת וְהַמַּרְאוֹת וְהַדְּמְיוֹנוֹת וְהַזְּוָיוֹנוֹת שֶׁל הַנְּבִיאִים, כֻּלָּם רְשׁוּמִים בְּבַת הָעַיִן, שֶׁהִיא לַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה. י׳ כְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר מַרְאוֹת, וּמְאִירָה מִשְּׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כְּלוּלָה מֵעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, וּבָהּ הַלֵּב רוֹאֶה, הַלֵּב יוֹדֵעַ, הַלֵּב מֵבִין.

ל״ב נְתִיבוֹת פְּלִיאוֹת זָקְפָה, וְעָלֶיהָ בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַקַּבָּלָה נָגַע בַּבַּת, וְכָלַל בָּהּ כָּל הַמַּאֲמָרוֹת וְהַנְּתִיבוֹת. וְעֶשֶׂר הָאֲמִירוֹת וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת הֵן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שֶׁרָמַז בָּהֶם מֹשֶׁה בְּשִׁיר שֶׁל פְּעָעִים. כִּ׳ בִּ׳ זָשַׁק וַאֲפַלְטֵהוּ. כִּ״י בִּ״י – אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם. שֶׁבָּהֶם נִקְרֵאת יָד הַגְּדוֹלָה יָד הַזְּזָקָה יָד רָמָה.

וְהִיא רוּזַ הַקֹּדֶשׁ מֵהַצַּד שֶׁל צַדִּיק זֵו הָעוֹלָמִים. וְהִיא בַּת קוֹל מִצַּדּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנִּקְרָא קוֹל הַשּׁוֹפָר, הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב. (שמות יט) מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל.

הִיא בַּת קוֹל שֶׁמְּנַהֶמֶת כְּיוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ב) יוֹנָתִי בְּזַגְוֵי הַסֶּלַע. וּבֵאֲרוּ עָלֶיהָ, בַּת קוֹל הָיְתָה יוֹצֵאת מִן הַשָּׁמַיִם וְאוֹמֶרֶת הֲלָכָה כְּפָלוֹנִי.

הִיא בַּת הַקּוֹל שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ (תהלים יז) שָׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עָיִן. הִיא בַּת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (תהלים מה) כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה וְגוֹ'. פְּנִימָה לַמִּשְׁנָה שֶׁל הַפָּנִים שֶׁהֵם נִרְאִים מִצַּד שֶׁל יהו"ה. מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁה, מֵהַצַּד שֶׁל אדנ"י, שֶׁהוּא דִּין שֶׁל גְּבוּרָה,

וְהִיא פְּנִימָה רַוָּחִים. שֶׁעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁנּוֹסֵעַ בְּיָמִין וּכְלוּלִים יַחַד יאהדונה"י. אֲדנ"י לִבּוּשׁ לַיהוָ"ה, וְהָאוֹת י' כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה. וְהֵם בַּת עַיִן יָמִין וּבַת עַיִן שְׂמֹאל, יי מִן יאהדונה"י, וְהִיא הַבַּת מִצַּד הַוָּסָד, דַּרְגָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ בַּת הָיְתָה לְאַבְרָהָם וּבַכֹּל שְׁמָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כג) וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל.

שֵׁנִית בְּרֵאשִׁית, פָּרְשׁוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, לָמָּה הַתּוֹרָה מַתְחִילָה בְּבֵ'? אֶלָּא הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, אָדָם וְטָא שֶׁאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְקִלֵּל אֶת הָאָדָם עֶשֶׂר קְלָלוֹת, וְתֵשַׁע לָאָרֶץ, וְסֵר אָוֶד שֶׁלֹּא הִתְקַלְלָה הָאָרֶץ הַוּ. וּמִיָּד שָׁנְתָנָה תּוֹרָה פָּתַח בְּבֵי"ת, שֶׁהִיא בְּרָכָה, לְהוֹצִיא אֶת הָעוֹלָם מִקְּלָלָתוֹ. וְעַל כֵּן מַתְחִיל בְּבֵ', וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר (משלי י) בִּרְכַּת ה' הִיא תַעֲשִׁיר. (יזזקאל מד) לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ.

וּמֵאַיָּה מָקוֹם נִקְרֵאת בְּרָכָה? לְמֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְנוֹת פַּלְטֵרִין, וְחָפַר בָּאָרֶץ וְחָפַר לוֹ מַעְיָן מַיִם. אָמַר, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לִי מַעְיַן מַיִם, אֶבְנֶה בַּיִת. וְהֵינוּ בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. וְהַמָּקוֹר שֶׁל אוֹתוֹ הַנָּהָר מַעְיָן שֶׁאֵין לוֹ סוֹף וְלֹא הֶפְסֵק. זֶה הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן. וְאוֹתוֹ הַבַּיִת כְּשֶׁמִּתְמַלֵּא מֵחָכְמָה, נִקְרָא בַּת, בַּת י', וְהֵינוּ בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. כָּל אִשָּׁה בַּת לְבַעְלָהּ. וּבֵי"ת קְטַנָּה הִתְמַלְּאָה מִתְּפָאֶרֶת, דְּהֵינוּ תּוֹרָה, וּבוֹ נִקְרְאָה בַּת.

אֲבָל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה בְּתוֹסֶפֶת י'. וּשְׁלֹמֹה אָמַר (מלכים–א ו) וְהַבַּיִת בְּהִבָּנֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה. מַהִי אֶבֶן שְׁלֵמָה? זוֹ י' שֶׁעָלֶיהָ נִבְנָה הַבַּיִת, וּמְשׁוּם זֶה בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת. וְזוֹ י' קְטַנָּה שֶׁעָלֶיהָ נִבְנָה הַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּבְנָה בָּאוֹת י' הַבַּיִת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהֵם בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי. וְהֵם י"י מִן יְהוָ"ה

אֲדנָ"י, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (דברים כז) אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ. אֶת – לְרַבּוֹת הַמִּזְבֵּחַ הַשֵּׁנִי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וּשְׁאָר הַזְּבָרִים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ, וַדַּאי שֶׁאִלּוּ לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּיֵּנוּ. וְכָעֵת נוֹדָע בּוֹ מִי נִתְבָּרְכָה וְנִקְרְאָה בִּרְכַּת ה', וְהַיְנוּ וּמָלֵא בִּרְכַּת ה' יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה. מִן הַמָּלֵא מִתְבָּרֶכֶת, וּמִשָּׁם נִשְׁקִים כָּל אוֹתָם שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת מַשְׁקִים. אָמַר הַמֶּלֶךְ, אַזַּר שֶׁיֵּשׁ לִי מַעְיָן, אֶטַּע אִילָן, וְהַיְנוּ בֵּן, שֶׁהוּא בֵּן מִלְּשׁוֹן בִּנְיָן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ רַבּוֹתֵינוּ, אַל תִּקְרֵי בָּנַיִךְ אֶלָּא בּוֹנַיִךְ. וּפָרְשׁוּהָ, בָּנוֹת בְּכֹלָל בָּנִים.

וְהָאָב, שֶׁהוּא מְקוֹר הַזְּכֻיּוֹת, הוּא הַכֶּתֶר. מְקוֹר הַזְּכֻיּוֹת הַשֵּׁנִי מַה הוּא? אָמַר לוֹ, אֱמוֹר בְּנִי. אָמַר לוֹ, בַּפָּסוּק הַזֶּה רָמַז לוֹ שְׁלֹמֹה (משלי ה) יְהִי מְקוֹרְךָ בָּרוּךְ, וְזֶה צַדִּיק. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בּוֹ בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, וְזֶה שָׁלוֹם. וּשְׁלֹמֹה נִקְרָא עַל שְׁמוֹ שְׁלֹמֹה, וְנֶאֱמַר בּוֹ וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ. וּמִשּׁוּם זֶה אֵין אִשָּׁה מִתְבָּרֶכֶת אֶלָּא מִפְּרִי בִּטְנָן שֶׁל בַּעְלָה, שֶׁהוּא זֶרַע מִבְּרִית זוֹ הָעוֹלָמִים, הַכּוֹלֵל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת הַתְּפִלָּה. וּמִשּׁוּם זֶה, מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת מַשְׁקֶה מִמֶּנּוּ, צָרִיךְ לִכְרֹעַ אֵלָיו.

וְיוֹסֵף הַצַּדִּיק, כְּשֶׁזָּכָה לַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל צַדִּיק זוֹ הָעוֹלָמִים, רָאָה בַּזְּלוֹם שֶׁכָּל הַדַּרְגּוֹת הָיוּ כּוֹרְעִים לְדַרְגָּתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְגוֹ'. וּמִשּׁוּם זֶה, כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ.

אָמַר לוֹ, בָּרוּךְ בְּנִי לְעַתִּיק הַיָּמִים, יִשְׁמַח אָבִיךָ וְאִמֶּךָ. אָבִיךָ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִמֶּךָ – זוֹ הַשְּׁכִינָה. וְתָגֵל יוֹלַדְתֶּךָ – זוֹ אִמְּךָ שֶׁלְּמַטָּה. שֶׁנַּדַּאי שֶׁמְּאוֹתוֹ בָּרוּךְ מִתְבָּרֶכֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁלְּמַטָּה. וְהַבְּרָכוֹת שֶׁלּוֹ בָּאוֹת מִן הַמּוֹחַ, שֶׁהִיא זְכֻיּוֹת הָעֶלְיוֹנָה עַל יְדֵי הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וּמִשּׁוּם זֶה גּוּף וּבְרִית נֶחְשָׁבִים לְאֶחָד. וּכְמוֹ שֶׁהַצַּדִּיק הוּא מְקוֹר הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, אַף כָּךְ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא מְקוֹר הַצַּדִּיק, וְהַזְּכֻיּוֹת הָעֶלְיוֹנָה מִקּוֹר הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְכֶתֶר מְקוֹר הַזְּכֻיּוֹת הָעֶלְיוֹנָה. וּבְכָל מָקוֹם בָּרוּךְ – זָכָר, וּבְרָכָה

– נְקֵבָה, וְהָיְנוּ לְהָנִיזוֹ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ.

בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ שְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת אָמָּה, וּשְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת שִׁפְחָה, וְיֵשׁ שְׁכִינָה שֶׁנִּקְרֵאת בַּת הַמֶּלֶךְ. כָּךְ יֵשׁ אִישׁ וְיֵשׁ אִישׁ. יֵשׁ אִישׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שמות טו) ה' אִישׁ מִלְחָמָה, וְיֵשׁ אִישׁ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (דניאל ט) וְהָאִישׁ גַּבְרִיאֵל. וּמִשּׁוּם זֶה הַנִּשְׁמָה שֶׁמְּזַיֶּנֶת בְּגִלְגּוֹל – אִם הִיא בִּתּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אִם תֹּאמַר שֶׁנִּמְכֶּרֶת בְּגוּף נָכְרִי שֶׁשָּׁם הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא מֵהַצַּד שֶׁל סמא"ל – זֹס וְזָלִילָה! זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה מב) אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע. וְאוֹתוֹ הַגּוּף שֶׁבּוֹ שׁוֹרָה בַּת הַמֶּלֶךְ נֶאֱמַר שֶׁנִּמְכַּר לַכְּתָרִים הַתַּזְחוֹנִים שֶׁל הַטֻּמְאָה – זֹס וְזָלִילָה! עָלֶיהָ נֶאֱמַר וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר לִצְמִיתֻת כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ.

וּמִי הַגּוּף שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ? זֶה מטטרו"ן. וְאוֹתוֹ הַגּוּף הוּא אָמָּה שֶׁל הַשְּׁכִינָה. אַף עַל גַּב שֶׁהִיא נִשְׁמָה שֶׁהִיא בַּת הַמֶּלֶךְ, שְׁבוּיָה שָׁם בַּגִּלְגּוֹל שֶׁבָּאִים בְּגִלְגּוּלִים. מִשּׁוּם שֶׁבָּאָה לְשָׁם, מַה כָּתוּב בּוֹ? (שמות כא) וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה וְגוֹ'.

וְעוֹד וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ, אִישׁ – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֶת בִּתּוֹ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מֵהַצַּד שֶׁל בַּת יְזִידָה נִקְרְאוּ בִּתּוֹ. אִם תֹּאמַר שֶׁיֵּצְאוּ מִצַּד הָעֶבֶד שֶׁהוּא מטטרו"ן כְּמוֹ שֶׁאֵלּוּ יָצְאוּ בִּמְנוּסָה מִמִּצְרַיִם – לֹא תֵּצֵא כִּצֵּאת הָעֲבָדִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נב) כִּי לֹא בְחִפָּזוֹן תֵּצֵאוּ וּבִמְנוּסָה לֹא תֵלֵכוּן.

בֹּא וּרְאֵה, מִיָּד כְּשֶׁנּוֹלָד אָדָם, נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ שֶׁל בְּהֵמָה מִצַּד הַטֻּמְאָה מֵאֵלּוּ שֶׁנִּקְרְאוּ אוֹפַנֵּי קֹדֶשׁ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ מִצַּד הַחַיּוֹת שֶׁהֵן זִיווּת הַקְּדֻשׁ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נְשָׁמָה מֵהַצַּד שֶׁל הַכִּסֵּא, וּשְׁלֹשֶׁת אֵלּוּ הֵם: אָמָּה וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ.

זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נֶפֶשׁ בְּדֶרֶךְ שֶׁל אֲצִילוּת מֵהַצַּד שֶׁל בַּת יְזִידָה, וְהִיא נִקְרֵאת בַּת מֶלֶךְ. זָכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ רוּחַ שֶׁל אֲצִילוּת מִן הַצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְנִקְרָא בֵּן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (דברים יד) בָּנִים אַתֶּם

לַה' אֱלֹהֵיכֶם. וְכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ נְשָׁמָה מִצַּד הָאָב וְהָאֵם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית ב) וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. מִי הַחַיִּים? אֵלּוּ הֵם י"ה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (תהלים קנ) כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ. וְנִשְׁלָם בּוֹ יְהוָ"ה.

וְכָה יוֹתֵר – נוֹתְנִים לוֹ יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁהוּא אָדָם בְּדֶרֶךְ שֶׁל אֲצִילוּת לְמַעְלָה, וְנִקְרָא בִּדְיוּקָן שֶׁל אֲדוֹנוֹ, וְעָלָיו נֶאֱמַר (בראשית א) וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם. וְהוּ הַשִּׁלְטוֹן בְּכָל הָרְקִיעִים וּבְכָל אוֹפַנִּים וּשְׂרָפִים וְחַיּוֹת וּבְכָל הַצְּבָאוֹת וְהַכּוֹזוֹת שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה. וּמְשׁוּם זֶה, כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה בְּנֶפֶשׁ מִהַצַּד שֶׁל בַּת יְזִירָה, נֶאֱמַר בָּהּ לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים.

וּבַאֲבַד רְשָׁעִים רִנָּה, הוּא הַגֵּר, שֶׁהוּא נָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן. וּמַה הוּא? מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה כְּזֶה שֶׁבֵּן נָהָר, וְהוּא הַגֵּר הַמֵּאִיר לְכָל אָדָם, וְעַל זֶה וּבַאֲבַד רְשָׁעִים רִנָּה. וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַטְּזוֹזוֹל אֵינוֹ שׁוֹזֵק, יִמָּלֵא שְׁזוֹזֵק פֶּיהוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה. וַדַּאי וְאָז לֹא יִכְבֶּה בַּלַּיְלָה נֵר"ה, מִשּׁוּם שֶׁטָּעֲמָה כִּי טוֹב סַזְרָה.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן מִתַּקָּנֶת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא הַלֵּב, הִיא הַל"ב, לַה"ב הַמְּזֻבָּזָן. יִכְבֶּה כְּזֶשֶׁבּוֹן לַה"ב הַל"ב. לֹא יִכְבֶּה בַּלַּיְלָה נֵרָהּ, שֶׁהִיא הַגָּלוּת. וְזוֹ יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהִיא הַלֵּב, וְתִבָּנֶה עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה'.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. בְּרִי"ת א"ש. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, סוֹד הַבְּרִית לָמָּה שָׂמִים עָרְלָה בִּכְלִי עָפָר? אָמַר לוֹ, בְּנִי, יוֹם אֶחָד שָׁאַלְתִּי אֶת אֵלִיָּהוּ, שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ עַל עָרְלָה אוֹמְרִים תִּקְּנוּ לוֹ כְּלִי בֶּעָפָר. אָמַר לִי, עָרְלָה וַדַּאי הִיא בַּת זוּגוֹ שֶׁל נָזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי, שֶׁגָּרַם מִיתָה לָאָדָם וּלְכָל הַבְּרִיּוֹת, וּבִגְלָלוֹ מִתַּקְּנִים כְּלִי שֶׁל עָפָר.

וְאוֹתוֹ הֶעָפָר מָזוֹן לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְנָזוּשׁ עָפָר לַזּוֹמוֹ, וּבָזֶה הוּא נִפְרָד מֵהָאָדָם, וְעָלָיו נֶאֱמַר (שמות כ) לֹא תִנְאָף, אַל תִּתֵּן לוֹ מָקוֹם לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ, אֶלָּא שֶׁנּוֹתֵן לוֹ מָזוֹן בַּזּוּזִין. וּמְשׁוּם זֶה זוֹלֵק לֹא תֵּן אַ"ף, אַל תִּתֵּן לוֹ מְקוֹם פְּרִיעָה הַנְּקֻבָּה שֶׁל סְמָאֵל שׁוֹפֵךְ דָּמִים, עָלָיו נֶאֱמַר לֹא תִרְצַח. לַכֶּלֶב צָרִיךְ

לָתֵת דָּם. לָזֶה עָפָר וְלָזֶה דָּם, לְקַיֵּם בָּהֶם (משלי כה) אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם. וְהַכֹּל בַּזוּוִין. וּבָזֶה מַצִּיל אוֹתָם מֵזִּבּוּט הַקֶּבֶר וּמֵזַּרְבּוּ שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת. זֶהוּ לָרְשָׁעִים.

אֲבָל לַבֵּינוֹנִיִּים הַדָּם הַזֶּה נָזוּשָׁב לוֹ דַּם הַקִּרְבָּן, וְהֶעָפָר הַזֶּה נָזוּשָׁב לוֹ עֲפַר הַמִּזְבֵּחַ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שמות כ) מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִי וְגוֹ', וְנֶאֱמַר בָּהֶם לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית, כְּדֵי שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל. וְזֶה שֶׁל נְדָה אוֹ שִׁפְחָה אוֹ גִּוֹיָה אוֹ זוֹנָה, כִּי זַרְבְּךָ הֵנָּפָּת עָלֶיהָ וַתְּזַלְלֶיהָ. כְּלוֹמַר, מְזַלְזֵל שַׁבָּת לְצַדִּיקִים, שֶׁאֵין בָּהֶם הַזַּהֲמָה שֶׁל הַנָּזוּשׁ, נַעֲשֶׂה בְּקִדֻּשָּׁה וּבְרָכָה וְיִזּוּד.

בְּמָקוֹם שֶׁל פָּרִיעָה שׁוֹרֶה בָּהֶם י"ה, וּבְמָקוֹם עָרְלָה שׁוֹרֶה בָּהֶם ו"ה, וְסוֹד הַדָּבָר – מִ' יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיְמָה, בְּסוֹפֵי תֵּבוֹת יְהוָ"ה, כְּמוֹ מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה'. נַפְשׁוֹ, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ נִשְׁבַּע ה' בְּנַפְשׁוֹ. וְעָלָיו נֶאֱמַר (דברים ד) וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, (ישעיה מג) כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו וְגוֹ'. בֹּא וּרְאֵה, כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, כְּשֶׁבָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת בַּסּוֹד שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, נָתַן לָהֶם כֹּחַ לְהַנְהִיג הָעוֹלָם, וּבָרָא הָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן בַּסּוֹד שֶׁל יו"ד, וְהָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן בַּסּוֹד שֶׁל ה"א. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בְיָהּ ה' צוּר עוֹלָמִים. וְהַנְהָגַת הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הַזֶּה מַרְאֶה בְּהַנְהָגָתוֹ הַכֹּחַ שֶׁנָּתַן לוֹ מִלְמַעְלָה לְמַעְלָה.

אִם אָדָם מְהַנֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּקָרְבָּנוֹת שֶׁל תְּפִלָּה, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְהַנֶּה אוֹתוֹ מַאֲכָלִים זוֹהֲרִים בָּעוֹלָם הַהוּא, שֶׁהֵם מַאֲכָלִים שֶׁל גּוּף הַמָּזוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, מַאֲכָלִים לַנְּשָׁמָה מִסּוֹדוֹת הַתּוֹרָה. הָאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה דִּירָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִשְׁכִינָתוֹ וּלְזֵיווּגָתָיו בַּשַּׁבָּתוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם, לָשׁוֹן שֶׁל דִּירָה, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַתְקִין לוֹ דִּירָה בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וּלְכָל שֶׁבָּאִים עִמּוֹ.

שֶׁכְּמוֹ שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה נַזַּת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלִשְׁכִינָתוֹ בְּשַׁבָּת, כָּךְ

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָאָדָם עִם בַּת זוּגוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. הוּא שׁוֹמֵר אֶת הַשְּׁכִינָה עִמּוֹ בְּשַׁבָּת שֶׁלֹּא תִּתְזַכֵּל, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אֶת הָאָדָם עִם בַּת זוּגוֹ שֶׁלֹּא תִּתְזַכֵּל.

אָדָם שֶׁלֹּא מַפְרִיד בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵין שְׁכִינָתוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אֶת אוֹתוֹ אָדָם עִם בַּת זוּגוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאֵין רְשׁוּת לַנָּזוּשׁ לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם. וּבְכָל מְצָוָה וּמְצָוָה שֶׁמּוֹקִיר אָדָם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ (בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּכֻלָּם מוֹקִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם) עִם בַּת זוּגוֹ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד.

אָדָם שֶׁמַּמְלִיךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַמְלִיךְ אוֹתוֹ עַל הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְאַרְבָּעָה הַצְּדָדִים בָּעוֹלָם הַהוּא. וּמְשׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ, כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ עוֹלָם בְּפָנֵי עַצְמוֹ, וּבְאוֹתוֹ הָעוֹלָם הוּא אָדָם בַּדְיוֹקָן שֶׁל רִבּוֹנוֹ שֶׁל הַכֹּל. וְזֶהוּ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ.

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ, הוּא הַזֹּהַר הַטָּמִיר וְנָעוּז, וְזֶה הַכְּתָ"ר. זֹהַר בָּהִיר בַּשְּׁזוּקִים זוֹ זָכְמָ"ה. זֹהַר הַזּוֹרֵק נִיצוֹצוֹת וּמַבְהִיק כְּבָרָק לָעֵינַיִם זוֹ בִּינָ"ה. זֹהַר לָבָן כַּלְבָנָה זוֹ גְּדֻלָּ"ה. זֹהַר זוֹהֵר אָדֹם כְּמַאְדִּים זוֹ גְּבוּרָ"ה. זֹהַר מַבְהִיק הַכּוֹלֵל לָבָן וְאָדֹם זוֹ תִּפְאֶרֶ"ת. זֹהַר יָרֹק כְּכוֹכָב זֶה נֶצַ"ח. זֹהַר כּוֹלֵל לָבָן וְאָדֹם זֶה הוֹ"ד. זֹהַר זוֹהֵר לְכָל עֵבֶר כְּמִי שֶׁמַּכֶּה בְּפַטִּישׁ וְזוֹרֵק שְׁבִיבִים לְכָל הַצְּדָדִים זֶה יְסוֹ"ד. וְכֻלָּם מַשְׁפִּיעִים לַמַּלְכוּת, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.

רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה (במדבר א), כֶּתֶר זָכְמָה וַזָּכְמִים. בִּינָה נְבוֹנִים. וֶזֶסֶד וַזְסִידִים. גְּבוּרָה גִּבּוֹרִים. בַּעֲלֵי תוֹרָה תִּפְאֶרֶת. נְבִיאִים נֶצַח. זוּזִים הוֹד. צַדִּיקִים יְסוֹד. מַלְכוּת מְלָכִים. וְעַל שְׁמָהּ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים. בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

[זֶה שַׁיָּךְ לְפָרָשַׁת נָזַז]

וַיִּבֶן נָזַז מְזֻבֵּזַז (בראשית ז). מַה זֶּה וַיִּבֶן נָזַז? אֶלָּא נָזַז אִישׁ צַדִּיק. וַיִּבֶן

מִזְבֵּחַ, זוֹ הַשְּׁכִינָה. הַבְּנָיָן שֶׁלּוֹ בֵּין, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה. בְּהֵמָה לְמַעְלָה וְעוֹף לְמַטָּה, מַהִי בְּהֵמָה לְמַעְלָה? אֶלָּא בְּהֵמָה זֶה הַשּׁוֹר הָעֶלְיוֹן, שֶׁנִּקְרָא הָאָדָם הָעֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מַקְרָן מַפָּרִיס. וּפַרְשׁוּהָ מִקֶּרֶן כָּתוּב, שֶׁקֶּרֶן אַוָּזוֹת הָיְתָה לוֹ בְּמִצְוָה, וְזוֹהִי קֶרֶן הַיּוֹבֵל, שֶׁמִּמֶּנּוּ קָרַן פָּנֵי מֹשֶׁה.

הַשּׁוֹר הַזֶּה הוּא פָּר. פָּר הוּא דִּין, עִם ו' נַעֲשֶׂה פּוּר, רַוָּמִים סְלִיוָּה, וְעַל שְׁמוֹ נִקְרָא צוֹם כִּפּוּר. מַה זּוֹ כ' בְּתוֹסֶפֶת פּוּר? אֶלָּא זֶה כֶּתֶר מַלְכוּת. בֹּא וּרְאֵה, אֵין שְׁכִינָה שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית כֶּתֶר לְאוֹתָהּ שֶׁלְּמַטָּה מִמֶּנָּה. וּמִשּׁוּם זֶה הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא כֶּתֶר מַלְכוּת, וּמַלְכוּת נִקְרֵאת צוֹם שֶׁלָּהּ, הִיא הַמַּלְכוּת (כִּפּוּר). וּמַלְכוּת נִקְרֵאת צוֹם כִּפּוּר. מֵהַצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הִיא צוֹם, אֲבָל מִצַּדּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרֵאת אֹכֶל.

לָזֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ, הַהוּא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ ה' אִישׁ מִלְחָמָה. וּמִי כָּאן הָאִישׁ? אֶלָּא זוֹ מ' פְּתוּחָה מִבְּפָנִים שֶׁבָּהּ אָכְלוּ אֶת הַמָּן מ' שָׁנָה. אֲבָל ם הִיא הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁאֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְכָל הַסְּפִירוֹת נִקְרְאוּ צוֹמוֹת בָּהּ, וּמִשּׁוּם זֶה הַקְּרְבָּנוֹת שֶׁמִּתְעַכְּלִים, שֶׁהֵם תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, הִיא הַשְּׁכִינָה הַמְּזוֹנָה. וְהַהוּא שֶׁנֶּהֱנָה מִמֶּנָּה, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, מֵרִיזַ כָּל הָרֵיזוֹת שֶׁל הַקְּרְבָּנוֹת וּמַקְרִיב אוֹתָם לָאָב וְלָאֵם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית לז) וַיָּרֵז ה' אֶת רֵיזַ הַנִּיזוֹזַ. לֹא כָּתוּב אֶלָּא אֶת רֵיזַ הַנִּיזוֹזַ, זוֹ הִיא.

הַשּׁוֹשַׁנָּה, רֵיזַ הַטּוֹב לָאָב וְהָאֵם. הַשּׁוֹשַׁנָּה הִיא וַדַּאי עִם זַמְשָׁה עָלִים הִיא ה'. אֲבָל הָרֵיזַ שֶׁלָּהּ ו' שֶׁהוּא רֵיזַ, לֹא שׁוֹרֶה בּוֹ עַד שֶׁנִּפְתַּזַּת לְהַעֲלוֹת מִמֶּנָּה רֵיזַ טוֹב. כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל פּוֹתְזִים בִּתְשׁוּבָה, הַשּׁוֹשַׁנָּה נִפְתַּזַּת לְבַעְלָהּ, שֶׁהוּא הָרֵיזַ שֶׁלָּהּ, וְאוֹתוֹ הָרֵיזַ עוֹלֶה אֶל הָאָב וְהָאֵם שֶׁהֵם יְ"ה, וַיָּרֵז ה' אֶת רֵיזַ.

(שם) וַיֹּאמֶר ה' אֶל לִבּוֹ. וַיֹּאמֶר ה' – זֶה הָאָב, אֶל לִבּוֹ – זוֹ הָאֵם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ לֵב מֵבִין. שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל זוֹטְאִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, נֶאֱמַר וַיִּתְעַצֵּב

אֶל לִבּוֹ. וּבִזְמַן שֶׁמְּהַגִּים יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם בְּקָרְבָּנוֹת שֶׁל תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כח) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ לָהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי וְגוֹ'.

מִיָּד – שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמּוּז לֵב. וְגוֹרְמִים בְּאוֹתוֹ הַרֵיזַ לְהָרִיק שֶׁמֶן וּנְבִיעָה מִלְמַעְלָה בִּשְׁכִינָתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (שיר א) לְרֵיזַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שִׁמְךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. מַה זֶּה עֲלָמוֹת? שְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת שֶׁכְּלוּלִים בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם רֶכֶב אֱלֹהִים רִבּוֹתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן.

בֵּינְתַיִם הִגֵּה זָקֵן הִוְדַּמֵּן אֵלָיו. פָּתַזּוּ וְאָמַר, מַה זֶּה רֶכֶב? אָמַר לוֹ, ר' הִיא זָכְמָה, רֵאשִׁית זָכְמָה. ב' בִּינָה. כ' כֶּתֶר עֶלְיוֹן. הֵם רֶכֶ"ב לְאוֹתוֹ טָמִיר וְנָעוּז שֶׁרוֹכֵב עֲלֵיהֶם, וְאֵלּוּ שִׁלְשׁ הַסְּפִירוֹת הֵן רוֹכְבוֹת עַל זַ"י הָעוֹלָמִים, שֶׁהֵם תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת כְּפוּלוֹת, וְהֵם אָדָם עֶלְיוֹן טָמִיר וְנָעוּז בַּטְּעָמִים וְאָדָם שֶׁלְּמַטָּה שֶׁהֵם תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת, הֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר עוֹלָמוֹת שֶׁשָּׁט בָּהֶם עִלַּת הָעִלּוֹת, שֶׁהוּא הָאָדָם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה בַּתּוֹרָה וְשָׁט בָּהֶם, וְהֵם מֻרְכָּבָה לוֹ. וְהַשְּׁמוֹנָה עָשָׂר הַזֶּה אֵיפֹה עוֹלֶה? בְּוַיַּ"ר"ז. וּבִגְלָלוֹ נֶאֱמַר וַיָּרֵז ה' אֶת רֵיזַ הַנִּיזּוֹזַ. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מַעֲלִים בְּרָכוֹת בַּתְּפִלּוֹת אֵלּוּ כָּרָאוּי, מִיָּד נֶהֱנָה מִשָּׁם. מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר ה' אֶל לִבּוֹ. (עכ"מ).

תִּקּוּנִים

וְהַמַּשְׂכִּילִים יַשְׂכִּילוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד. פָּתַזּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אֲשֶׁר קִדֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן. בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ – זוֹ רוּזַז שֶׁל יְצִירָה. וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶזֶם – זוֹ נֶפֶשׁ שֶׁל עֲשִׂיָּה. נָבִיא לַגּוֹיִם נְתַתִּיךָ – זוֹ הַנְּשָׁמָה.

שֶׁקֹּדֶם שֶׁאָדָם יָבֹא לָעוֹלָם, הוּא נוֹדָע לְרוּזוֹ וְנִשְׁמָתוֹ וְגוּפוֹ (וְנַפְשׁוֹ) שֶׁמִּתְזַבְּרִים לְמַעְלָה. וּמִשּׁוּם זֶה וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם, זוֹ הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא אָב לָרוּזַ וְלַנֶּפֶשׁ וְרָם לַגּוּף. וְעַל אֵלּוּ הָרוּזַ וְהַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הֵן כָּל

אֵלֶּה יִפָּעֵל אֵל וְגוֹ׳. הַנְּשָׁמָה זֶה גּוּף פָּלוֹנִי. לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ – זֶה שִׁנּוּי מָקוֹם. וּמִמּוֹלַדְתְּךָ – זֶה שִׁנּוּי הַשֵּׁם. וּמִבֵּית אָבִיךָ – זֶה שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה.

שִׁנּוּי מָקוֹם זֶה גִּלְגּוּל רִאשׁוֹן, שֶׁנֶּעֱקָר מִמְּקוֹמוֹ וְנִנְטָע בְּגוּף אַחֵר. וּמִי גָּרַם לוֹ אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁעָקַר אֶת הָאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה מִמְּקוֹמָהּ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם. וּמִמּוֹלַדְתְּךָ, כָּאן סוֹד (בראשית מז) וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ, וּבוֹ יִקָּרְאוּ בְּנַחֲלָתָם. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּרֵת שֵׁם הַמֵּת, יִקָּרֵא עַל שֵׁם אָחִיו, וְזֶה שִׁנּוּי הַשֵּׁם. וּמִי גָּרַם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁעָקַר הָאֵילָן, שֶׁהוּא עֵץ הַגָּן מִמְּקוֹמוֹ. כָּךְ נֶעֱקָר מִמֶּנּוּ, וְנִקְרָא עָקָר בְּלֹא בֵן, עַל שֵׁם שֶׁהוּא עָקַר ו׳ שֶׁכּוֹלֵל שִׁשָּׁה צְדָדִים מִמְּקוֹמוֹ.

וּמִבֵּית אָבִיךָ – זֶה שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה, וּמִי גָּרַם לוֹ אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁזָּטָא בְּמַעֲשֶׂה, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁשָּׁם גְּנוּזָה הַמַּזָּלוֹת, שֶׁאֵין עֲשִׂיָּה בְּלֹא מַזָּלוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ. אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ – זֶה הַגּוּף. כְּפִי שֶׁהוּא מְזֻוָּג בַּזְּוָגִים, כָּךְ נִנְטָע בּוֹ וְנִרְכָּב עַד שֶׁמַּזָּלוֹ מַה שֶׁעָקַר לִמְקוֹמוֹ.

קָם הָעַמּוּד אַזַּר צִלּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי, סוֹד זֶה, סוֹד אַזַּר עֶלְיוֹן יֵשׁ בַּגִּלְגּוּל לְמַעְלָה בַּדְּרָגוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְזֶהוּ וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל אַבְרָם, זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הֲלֹא אָב אֶזְדָּד לְכֻלָּנוּ. וּמִי אָמַר לוֹ? אוֹתוֹ הָרָם שֶׁעָלָיו, שֶׁהוּא רָם עַל כָּל גְּבוֹהִים. וּמָה אָמַר לוֹ? לֶךְ לְךָ – שְׁנֵי גֵּרוּשִׁים, הֵם י׳ י׳ מִן א׳. הָאוֹת ו׳ מִשָּׁם גֵּרַשׁ אוֹתָהּ אוֹתוֹ רָם עַל כָּל רָמִים, שֶׁהוּא עֹלַת עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים. וּלְאָן שָׁלַח אוֹתוֹ? אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַמְּזֻוָּגָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם כָּךְ, מַה זֶּה מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ? אָמַר לוֹ, רַבִּי רַבִּי, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים הֵם מִשְּׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת שֶׁהֵם אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה אֶהְיֶ״ה שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה עֲלֵיהֶם, שֶׁהוּא הַדְּיוּקָן שֶׁל אוֹתוֹ ו׳ הָעֶלְיוֹנָה.

וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה. אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם. כָּאן נִרְמַז שֶׁהִתְגָּרֵשׁ מִשְּׁלֹשָׁה אֵלֶּה, שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם מֵאַרְצְךָ

וּמְמוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ (בראשית יב). וְזוֹהִי הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא כֶּתֶר אֵם כָּל זַיִן. שֶׁהָאוֹת ו׳ בְּמִלּוּי הִיא א׳ בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן, וְא׳ הַשְּׁנִית בְּבִינָה, וְאָלֶ״ף הִיא שְׁלִישִׁית בָּאֶמְצַע שֶׁל הָאוֹת ו׳, וְסוֹד הַדָּבָר – יו״ד ה״א וא״ו ה״א, וְהִיא כֶּתֶר מַלְכוּת. אֶל הָאָרֶץ – זוֹ שְׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה שֶׁכְּלוּלִים בָּהּ כֻּלָּם. וְאֶעֶשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ – מֵהַצַּד שֶׁל א׳ הָעֶלְיוֹנָה. וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ – מֵהַצַּד שֶׁל א׳ הַשְּׁנִיָּה. וְהְיֵה בְּרָכָה – מֵהַצַּד שֶׁל א׳ הַשְּׁלִישִׁית.

וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה. דַּע כִּי הַלֵּב הוּא דִּיּוּר הַנְּשָׁמָה, וְהִיא שְׁבֻעָה, שֶׁנֶּאֱמַר אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֻּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ. וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת הַנְּשָׁמָה לַטִּוּוּל, שֶׁהוּא רָעָב, מִשּׁוּם שֶׁכָּבֵד לֹא נוֹתֵן לוֹ מֵהַדָּם אֶלָּא הַשְּׁיָרִים הָרָעִים שֶׁלּוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה (שם) כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיּוֹרֶדֶת שָׁם הַנְּשָׁמָה, פְּוִוזֶדֶת מִשָּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבֹא מִצְרָיְמָה. קֹדֶם שֶׁנִּקְרְבָה שָׁם הַנְּשָׁמָה. וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ – זֶה הַגּוּף. וּמָה אוֹמֵר לָהּ? הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה אָתְּ. אַתְּ יָפָה בַּזְּכֻיּוֹת, וּבְגִלְגֻּלֵךְ אֲנִי פְּוִוזֵד שֶׁיַּהֲרְגוּ אוֹתִי בְּגִלְגֻּלֵךְ, שֶׁצּוֹפָה רָשָׁע לַצַּדִּיק, וּמִשּׁוּם זֶה עָרוּם רָעָה רָעָה וְנִסְתָּר. שֶׁצַּדִּיק שֶׁנִּמְצָא בֵּין הָרְשָׁעִים, נִתְפָּס בֵּינֵיהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרִים, וְזֶה סוֹד כָּל הַבֵּן הַיִלּוּד. וּמִשּׁוּם זֶה וְהָרְגוּ אוֹתִי וְאוֹתָךְ יְחַיּוּ. אֶלָּא אִמְרִי נָא אֲחֹתִי אָתְּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֱמֹר לַחָכְמָה אֲחֹתִי אַתְּ. לְמַעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרֵךְ – בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְחָיְתָה נַפְשִׁי בִּגְלָלֵךְ – לָעוֹלָם הַבָּא.

בֵּינְתַיִם הִגִּיעַ הָעַמּוּד שֶׁל הָאוֹר שֶׁנִּרְאָה בְּצִלּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר לוֹ, רַבִּי רַבִּי, כָּאן סוֹד וְלֹא צָרִיךְ לְכַסּוֹת, מִשּׁוּם בַּעֲלֵי זוֹבוֹת מַרְאֶה לְפָנֵיהֶם, בַּעֲלֵי עֹשֶׁר, שֶׁלֹּא יַהֲרְגוּ אוֹתוֹ עַל מָמוֹנוֹ. וּמַהוּ מָמוֹנוֹ? בַּיִת וְהוֹן נָזָלַת אָבוֹת וּמֵהֹ׳ אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת. וְזוֹ בַּת עַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כְּסוּת עֵינַיִם, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְכַּסּוֹת בֵּין הָרְשָׁעִים, מִשּׁוּם אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר בָּהּ, שֶׁהוּא בַּעְלָהּ, שֶׁהוּא סוֹד, צָרִיךְ לְכַסּוֹתוֹ מִבֵּינֵיהֶם שֶׁלֹּא נִתְפָּס עָלָיו.

מִשּׁוּם שֶׁזִּוַּשְׁכָה, שֶׁהוּא נָזָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, מִקְנֶא עַל הָאוֹר שֶׁהוּא אוֹר הַגָּנוּז, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַתֵּרֶא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתִּצְפְּנֵהוּ (שמות ב).

וְכָךְ מִי שֶׁמִּתְגַּלֶּה לוֹ אוֹר שֶׁהוּא ר"ו בֵּין הָרְשָׁעִים, צָרִיךְ לְכַסּוֹתוֹ עַד שֶׁיָּבֹאוּ הַצַּדִּיקִים לְהָאִיר בֵּינֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק. וְאִם לֹא מַטְמִין אוֹתוֹ, מַה כָּתוּב? (בראשית יב) וַיְהִי כְּבוֹא אַבְרָם מִצְרָיְמָה, וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ אֶל פַּרְעֹה וַתֻּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, אוֹי לִבְנֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם אֲטוּמִים בַּלֵּב וּסְתוּמֵי עֵינַיִם, שֶׁהֲרֵי כַּמָּה סוֹדוֹת נִסְתָּרִים יֵשׁ בַּתּוֹרָה וְלֹא מַשְׁגִּיחִים בָּהֶם, שֶׁאֵין רוֹצִים אֶלָּא לֶאֱכֹל אֶת הַתֶּבֶן שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא הַפְּשָׁט, לְבוּשָׁהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, וְלֹא טוֹעֲמִים מִן הַמִּזַּז שֶׁבְּפָנִים.

בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ נְשָׁמָה שֶׁהִיא גּוּף לַנְּשָׁמָה, וְיֵשׁ נְשָׁמָה לִנְשָׁמָה, וְיֵשׁ נְשָׁמָה זְכָרִית שֶׁנִּקְרֵאת אַבְרָם. וְיֵשׁ נְשָׁמָה נְקֵבָה שֶׁנִּקְרֵאת שָׂרַי. וְאַף עַל גַּב שֶׁנִּקְרֵאת זָכָר, הַנְּשָׁמָה הַזּוֹ אַבְרָם בְּלִי ה' הִיא טִפָּלָה לַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא נְקֵבָה שָׂרַי שֶׁשָּׁם י', אוֹ לְשָׂרָה שֶׁשָּׁם ה'. וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁטָּפֵל הָיָה אַבְרָם לְשָׂרָה בִּנְבוּאָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא זָכְתָה לִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת – י' בַּתְּוַזְלָה, שָׂרַי, וּלְבַסּוֹף שָׂרָה בְּה'. כְּשֶׁהָיְתָה בְּיו"ד הָיְתָה יְוִזִידָה, וּכְשֶׁזָּכְתָה בְּה' נִקְרֵאת אֵם. וּכְשֶׁהָיְתָה יְוִזִידָה בְּיו"ד נֶאֱמַר עָלֶיהָ שָׁמְרִנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עָיִן.

וּפַרְעֹה, שֶׁהוּא דְּמוּת שֶׁל נָזָשׁ רָשָׁע, אַזַּר שֶׁשִּׁבְּזוּהָ, כָּתוּב וַתֻּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה. וְזֶה רוֹמֵז לְגָלוּת מִצְרַיִם שֶׁגָּלְתָה הַשְּׁכִינָה בְּמִצְרַיִם. וְהַנָּזָשׁ רָצָה לְקָרֵב אֵלֶיהָ, מַה כָּתוּב? וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. וַיִּנַּע ה' אֶת פַּרְעֹה. וְזֶה רוֹמֵז לַמַּכּוֹת שֶׁהִכָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת פַּרְעֹה וְאֶת הַמִּצְרִים וְאֶת הַמְמֻנִּים שֶׁלָּהֶם. וּמַה כָּתוּב? וְעַתָּה הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וָלֵךְ. כְּמוֹ שֶׁפַּרְעֹה בְּמִצְרַיִם שֶׁאָמַר לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל שַׁלַּח מֵעַל עַמִּי וְיֵצֵאוּ. וְזוֹהִי הַהַבְטָחָה לַשְּׁכִינָה וּלְיִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת הָאַזְרוֹנָה.

מִיָּד כְּשֶׁיִּרְצוּ הָאֻמּוֹת עוֹבְדֵי הַכּוֹכָבִים שֶׁל הָעוֹלָם לְקָרֵב אֵלֶיהָ וּלְדַזּוֹק

אוֹתָהּ, שְׁכַר הַכַּלָּה הַדּוֹזֵק, כָּתוּב וַיִּנַּע ה׳ אֶת פַּרְעֹה. מִיָּד – וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה ה׳ שְׁפָטִים. שֶׁעַל הַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר אֲנִי ה׳ הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֵר לֹא אֶתֵּן, וְהַזָּר הַקָּרֵב אֵלֶיהָ יוּמָת.

וּכְמוֹ שֶׁפַּרְעֹה הָרִאשׁוֹן אָמַר הֵנָּה אִשְׁתְּךָ קַח וָלֵךְ, כָּךְ אָמַר פַּרְעֹה קוּמוּ צְאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי, וְכָךְ עַתִּידִים הָעַמִּים שֶׁל הָעוֹלָם לוֹמַר לְיִשְׂרָאֵל קוּמוּ צְאוּ, צְאוּ מִבֵּינֵינוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מוֹצִיא אוֹתָם מִבֵּינֵיהֶם עַד שֶׁלָּקְחוּ אֶת כֵּלָיו.

וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּצַּו עָלָיו פַּרְעֹה אֲנָשִׁים וַיְשַׁלְּחוּ אֹתוֹ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ – כְּמוֹ כֵן בַּגְּלוּת הָאַזָּרוֹנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהֵבִיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה׳ וְגוֹ׳.

בֵּינָתַיִם הִנֵּה אֱלֹהוּ הַזּוֹבֵחַ אֵלָיו, וְאָמַר, רַבִּי רַבִּי, וַדַּאי כְּמוֹ זֶה הוּא בַּנְּשָׁמָה שֶׁהִיא מִצַּד הַשְּׁכִינָה. וְיֵצֶר הָרָע רוֹצֶה לְקָרֵב אֵלֶיהָ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה אוֹתוֹ בְּכַמָּה מַכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁהִכָּה אֶת פַּרְעֹה עַל דְּבַר שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן יוֹרֵד סָמָא״ל וְכָל זֵיכְיָו לַנְּשָׁמָה הַהִיא, וְשׁוֹמֵר אוֹתָהּ עַד שֶׁמִּתְקָרֶבֶת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְכָךְ כְּמוֹ זֶה כָּל אָדָם שֶׁרוֹצֶה לְקָרֵב לַצַּדִּיק לְהַזִּיק אוֹתוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה אוֹתוֹ בְּכַמָּה מַכּוֹת לְהַזִּיקוֹ עַד שֶׁיִּזָּזֵר לְשַׁעְבּוּדוֹ. וּמְשׁוּם זֶה אָמְרָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל הָמָן הָרָשָׁע, (אסתר ו) אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים מָרְדָּכַי, לֹא תוּכַל לוֹ כִּי נָפוֹל תִּפֹּל לְפָנָיו. אֲבָל הַנְּשָׁמָה שֶׁאֵינָהּ מִצַּד רוּזַז הַקֹּדֶשׁ, יֵשׁ לָהּ לְהִשָּׁמֵר, שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לַמְקַטְרֵג עָלֶיהָ, וְעָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר.

וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. מַה זֶּה וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם? אָמַר לוֹ אֱלֹהוּ, וַדַּאי בִּזְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה נִצּוֹלָה מֵהַמְּמֻנֶּה הָרָע הַהוּא, שֶׁהוּא אֵל אַזָּר מֶלֶךְ מִצְרַיִם, מֶלֶךְ שֶׁל אוֹתָם הַצּוֹרְרִים שֶׁדּוֹזְקִים אֶת הַנְּשָׁמוֹת, וְאוֹתָם מַלְאֲכֵי הַזַּבָּלָה הַמַּזִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, נְשָׁמוֹת הָרְשָׁעִים הֵם הֵם הַמַּזִּיקִים

בָּעוֹלָם.

מַה כָּתוּב בְּבַעַל הַנְּשָׁמָה? וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם. הִתְעַלָּה עֲלֵיהֶם בְּזוֹקְ רַב, הוּא וְנִשְׁמָתוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. וַאֲפָלוּ לוֹט עִמּוֹ, שֶׁהוּא שֵׂד מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁלֹּא כָּל הַשֵּׂדִים שָׁוִים. שֶׁיֵּשׁ שֵׂדִים שֶׁהֵם כְּמוֹ מַלְאָכִים קְדוֹשִׁים, שֶׁיּוֹדְעִים מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת, וְעַל הַשֵּׂד הַזֶּה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר. אִם זָכָה – עֵזֶר, וְאִם לֹא (כְּנֶגְדּוֹ עֵזֶר, שֶׁזָּכָה לָאוֹת י׳ שֶׁל בְּרִית מִילָה, וְנַעֲשָׂה שַׁדַּי. וְאִם לֹא) – הַשֵּׂד הוּא כְּנֶגְדּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (בראשית יג) וְלֹא נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לָשֶׁבֶת יַחְדָּו.

וְעוֹד, אִם זָכָה אָדָם – הוּא עֵזֶר. מָתַי? בְּלֵיל שַׁבָּת שֶׁמְּלַוִּים שְׁנֵי מַלְאָכִים אֶת הָאָדָם, זֶה הַיֵּצֶר הַטּוֹב וְזֶה הַיֵּצֶר הָרָע. אִם זָכָה – יֵצֶר הַטּוֹב מְבָרֵךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ, וְיֵצֶר הָרָע עוֹזֵר לוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ וְעוֹנֶה אָמֵן. וְאִם לֹא – הוּא כְּנֶגְדּוֹ וּמְקַלֵּל אוֹתוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָא לוֹט, שֶׁמֵּבִיא קְלָלוֹת עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ וְעַל בֵּיתוֹ וּמַכְנִיס קְטָטָה בְּבֵיתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה לוֹט.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן, (שם) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אַל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְגוֹ' כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ. מִצַּד שֶׁהוּא הַגּוּף. וּמָה אָמַר לוֹ? הֲלֹא כָל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ (שם). וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אִם רָאִיתָ שֶׁיֵּצֶר הָרָע מִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ, הוֹלִיכֵהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. אִם אֶבֶן הוּא נִמּוֹחַ, וְאִם בַּרְזֶל – מִתְפּוֹצֵץ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְאֵלְיָהוּ, אֶת זֶה גַּם יְלָדִים יוֹדְעִים אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ, רַבִּי רַבִּי, וַדַּאי כָּךְ הוּא, אֲבָל סוֹד דִּבְרֵי הַפָּרָשָׁה הַזּוֹ אֵינָם לְגִלּוּי כָּךְ, אֶלָּא בֵּינִי וּבֵינֶךָ.

פָּתוּז וְאָמַר, (שם יב) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ. מָה הָרָעָב כָּאן? אֶלָּא וַדַּאי כְּשֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת הַנְּבִיעָה מֵאֶרֶץ הַשְּׁכִינָה, מִיָּד כָּתוּב וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ (שם). וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה, יָרַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדוּר בֵּין הָעֲדָדִים הָרָעִים הַלָּלוּ, כְּדֵי שֶׁזַּרְעוֹ יִהְיֶה שָׁמוּר בֵּינֵיהֶם.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן, רַבִּי רַבִּי, וַהֲרֵי כָּתוּב בַּשְּׁכִינָה אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא

בְּמִסְכֶּנֶת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא! שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים אוֹת הַבְּרִית, הִיא מִתְמַלֵּאת כָּל טוּב וְלֹא זָסַר מִמֶּנָּה (שֶׁפַע. וְכַאֲשֶׁר לֹא שׁוֹמְרִים הַבְּרִית, מִסְתַּלֵּק הַשֶּׁפַע מִמֶּנָּה), וְנֶאֱמַר בָּהּ וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן, אִם לֹא יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁמֹר אוֹתָהּ, יֵשׁ רְשׁוּת לַצַּדִּיקִים הָאֲזוֹרִים לִקְרַב לְשָׁם. וְאוֹתוֹ שֶׁגּוֹרֵם אֶת זֶה, יֵשׁ רְשׁוּת לַמַּקְטֵרֶגֶ לַהֲרֹג אוֹתוֹ. מִשּׁוּם זֶה אָמַר לָהּ וְהָיָה כִּי יִרְאוּ אֹתָךְ הַמִּצְרִים וְגוֹ' (שֹׁם). וְעַל זֶה אִמְרִי נָא אֲוֹזֹתִי אָתְּ (שֹׁם), לֹא תְּוַדְּעִי בֵּינֵיהֶם.

וְאִם תֹּאמַר מֶה זָּטָא אַבְרָם? אֶלָּא זֶטְאוֹ קֹדֶם שֶׁבָּא לָעוֹלָם הָיָה בָּאוֹת ה', בְּזֶוֶסרוֹנוֹ שָׁם הָיָה. וּמִשּׁוּם זֶה הָיָה נִקְרָא אַבְרָם בְּלִי ה', עַד שֶׁזָּכָה לָהּ וּבָהּ נִשְׁלַם בְּכָל אֵיבָרָיו. וּמִשּׁוּם יו"ד שֶׁהָיְתָה בְּשָׂרַי, אָמַר אִמְרִי נָא אֲוֹזֹתִי אָתְּ, לְהָגֵן. לְמַעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרֵךְ (שֹׁם), בַּת יְוזִידָה, וְנֶאֱמַר בָּהּ אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים. יִיטַב לִי – מִצַּד שֶׁל הַטּוֹב, וְזָזְיְתָה נַפְשִׁי – מִצַּד שֶׁל זַ"י הָעוֹלָמִים, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ נִבְנָה בָּהֶם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק.

וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה וְגוֹ'. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, יְשֵׁנֵי וְזִבְרוֹן קוּמוּ. וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה, מִי שָׂרָה כָּאן? זוֹ הַשְּׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁלִּמְּטָה בְּצַדִּיק וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. כָּךְ הַצַּדֶּקֶת הַזּוֹ נִבְרְאָה בִּדְיוּקְנָהּ שֶׁל הַשְּׁכִינָה.

וַיִּהְיוּ זַיֵּי שָׂרָה – זוֹ הַשְּׁכִינָה. וּמִי הוּא הַזַּיִים שֶׁלָּהּ? י"ה, וְזֶהוּ הַשְּׁכִינָה. עָכֵן י"ה. וְזֶהוּ הַזַּיִים שֶׁל הַנְּשָׁמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל י"ה. וְהַה' הַזּוֹ בְּא"ת ב"ש – צ'. עִם י' עוֹלֶה לְק', וְהֵם מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁזָּיַב אָדָם לְהָרִיק בְּכָל יוֹם בַּשְּׁכִינָה, וְזֶהוּ מֵאָה שָׁנָה. וַעֲלֵיהֶם צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ. אַל תִּקְרֵי מ"ה אֶלָּא מֵא"ה.

וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים – אֵלּוּ עֶשֶׂר אֲמִירוֹת וַעֲשָׂרָה דִּבְּרוֹת וְשִׁבְעָה הַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה וְיוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁהוּא וַיְכֻלּוּ, הַכְּלָל שֶׁל כֻּלָּם. וּכְנֶגְדָּם נִתְּנָה תוֹרָה בְּעֶשְׂרִים וְשֶׁבַע אוֹתִיּוֹת – עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזָמֵשׁ שֶׁהֵן מִנִּצְפַּ"ךְ שֶׁהַצּוֹפִים אָמְרוּ אוֹתָם.

וְאִם זֹאת וְשָׁלוֹם עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם יִשְׂרָאֵל, מִתְעַוְּרִים לְאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים, וְהַשְׁכִינָה גָּלְתָה עִמָּהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתָּמָת שָׂרָה. הַמִּיתָה שֶׁלָּהּ שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה יָ״ה וְנִשְׁאָר כֵּ״ס וְנִסֵּר. וּמִשּׁוּם זֶה וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּ״ס יָ״ה.

בִּקְרִית אַרְבַּע – אֵלּוּ אַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁהִתְעַוְּרוּ עִם יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ בַּתְּפִלָּה וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. שֶׁהַגָּלוּת הִיא מִיתָה לַשְּׁכִינָה וּלְכָל יִשְׂרָאֵל בָּנֶיהָ.

וְעוֹד, וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע – אֵלּוּ תֹּהוּ וָבֹהוּ וְזוֹשֶׁךְ וּתְהוֹם, שֶׁהִיא מִתְכַּלֶּשֶׁת בָּאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ (בראשית א). מִשְּׁכִינָה וְצַדִּיק שֶׁאֵין בּוֹ נְבִיעָה שֶׁל הַתּוֹרָה. מֵאַרְבַּע הַזְּוִיּוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵן אַרְבַּע הַזְּוִיּוֹת שֶׁל הַכִּסֵּא, גָּלוּ בְּאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֵם תֹּהוּ – כַּוָּו יָרֹק, הַקְּלִפָּה הַיְרֻקָּה שֶׁל הָאֱגוֹז. בֹּהוּ – גֶּוֶן לָבָן, קְלִפָּה שְׁנִיָּה. וְזוֹשֶׁךְ – קְלִפָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל הָאֱגוֹז, שֶׁהוּא אֵשׁ מִתְלַקְּחַת. תְּהוֹם – זֻלַּל הָאֱגוֹז שֶׁשָּׁם הַמּוֹחַ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, כִּסֵּא הַכָּבוֹד וְאַרְבַּע הַזְּוִיּוֹת שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּךְ נֶחֱלְקָה הַמּוֹחַ שֶׁל הָאֱגוֹז לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁעֲלֵיהֶם עוֹמֵד הַמּוֹחַ.

וְאֵלּוּ הֵם כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה אֲוִירֵי הַמּוֹחַ שֶׁל אָדָם, עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּשֻׂכְּכֵנִי. הֵן אַרְבַּע קְלִפּוֹת הָאֱגוֹז שֶׁהֵן בְּסוֹד הָעֲרָלָה, שֶׁעֲלֵיהֶן נֶאֱמַר וַיַּעַשׂ ה׳ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם (שם ג). וּפֵרְשׁוּהוּ הָרִאשׁוֹנִים, מַה זֶּה עוֹר? זֶה עוֹר הַנָּזוֹשׁ.

וּבִזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּאוֹתָן הַקְּלִפּוֹת, שֶׁהֵן אַרְבַּע גָּלֻיּוֹת, הֵם בְּפָרוּד כִּבְיָכוֹל, כְּאִלּוּ לֹא הָיוּ גּוֹי אֶחָד, וּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא שׁוֹרֶה עֲלֵיהֶם. וּמִשּׁוּם זֶה בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל הַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, וַהֲרֵי שָׁמַעְתִּי שֶׁאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כָּךְ הֵן י׳ בְּפָרוּד בֵּן ה׳, ו׳ בֵּן ה׳, וְלֹא מִתְחַבְּרוֹת עַד שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מִן הַגָּלוּת. אָמַר לוֹ, בְּנִי, יֵשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן לְבוּשִׁים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ שֶׁנִּבְרְאוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו. וְאֵלּוּ הֵם בְּפָרוּד.

וּכְשֶׁמִּתְזַוְּגִים בְּמִנְיָן, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לְמַעְלָה וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לְמַטָּה, וְעוֹלִים לְעֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ יְהֹוָ"ה כְּוֶזְשְׁבּוֹן אֶוְז"ד, כַּכָּתוּב בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. אֲבָל אוֹתִיּוֹת הַיִּחוּד בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת אֵין שָׁם וֶזְשְׁבּוֹן וְלֹא פָּרוּד. וּמִשּׁוּם זֶה וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן וְגוֹ' וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים. בְּזִמַּן שֶׁתָּבֹא גְּאֻלָּה, יִתְקַיֵּם וּנְפָצוֹת יְהוּדָה יַקֻּבֵּץ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. (נֶאֱמַר. הִיא זֶבְרוֹן שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַבְּרָם כְּאֶחָד, וְזֶהוּ וְקִבְּצָנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ).

וַיִּהְיוּ זַיִּי שָׁרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים. מֵאָה שָׁנָה, זוֹ יו"ד שֶׁעוֹלָה לְמֵאָה עִם שְׁנֵי הַהֵי"ן, כְּמוֹ זֶה ה"י עוֹלֶה יו"ד. וְזִמֵּשׁ פָּעָמִים י' הֵם וְזִמֵּשִׁים. וְכָךְ ה' הָאַוֶּזֶרֶת וְזִמֵּשִׁים. הֵרֵי מֵאָה. וְעֶשְׂרִים שָׁנָה זוֹ ו' שֶׁעוֹלָה לְכ' שֶׁל כֶּתֶר וְנַעֲשֵׂית כ"ו.

בּוֹ נִשְׁלֶמֶת י' לִהְיוֹת י' י' בְּוֶזְשְׁבּוֹן, כְּמוֹ זֶה א' הִיא יו"ד לְמַעְלָה, ו' בָּאֶמְצַע, דָּל"ת לְמַטָּה. וְלִפְעָמִים י' לְמַעְלָה, י' לְמַטָּה, ו' בָּאֶמְצַע, וְעוֹלֶה לְוֶזְשְׁבּוֹן כ"ו. וְזוֹ כ"ו בֵּן כוז"ו. וּמִשּׁוּם שֶׁכ' הִיא כֶּתֶר, רַזְמִים וָרָצוֹן שֶׁאֵין שָׁם דִּין כְּלָל, אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁמַּעֲשְׂרִים וּלְמַטָּה לֹא מַעֲנִישִׁים בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְשֶׁבַע שָׁנִים זוֹ ו'. כְּשֶׁשּׁוֹרָה י' עַל רֹאשׁוֹ נַעֲשֵׂית ז'. וְאִם זָכָה בַּשְּׁכִינָה שֶׁהִיא ז' לִשְׁמֹר אוֹתָהּ בַּבְּרִית, מִשּׁוּם שֶׁהַבְּרִית מַמָּשׁ שׁוֹרָה עָלָיו ז', שֶׁהִיא יוֹם שְׁבִיעִי, וְנֶאֱמַר בּוֹ שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךְ, וְאִם לֹא – כָּתוּב בּוֹ וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע.

וְעִקַּר הַכֹּל הוּא אוֹת הַבְּרִית, שֶׁבּוֹ זוֹכֶה לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא עוֹלָם הַבָּא שֶׁאֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה וְלֹא קִנְאָה וְלֹא תַּחֲרוּת, אֶלָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה. וְתִמְצָא סָמ"ךְ בַּיְסוֹד שֶׁהוּא כ"ו. זַלֵּק סָמ"ךְ וְתִמְצָא בּוֹ כ"ו. וְיסוֹד הוּא יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְתִמְצָא בּוֹ כוז"ו.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אַבָּא, וַהֲרֵי כוז"ו מָצָאנוּ, אֲבָל ו' הָאַחֲרוֹנָה לֹא מָצָאנוּ בָּאוֹתִיּוֹת! אָמַר לוֹ, בְּנִי, כְּשֶׁאַתָּה מְזַשֵּׁב, מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נִקְרָא ז', וּכְשֶׁאַתָּה

מִזַּשֵּׁב מִיָּמִין שֶׁהִיא גְּדֻלָּה נִקְרָא ו׳. אָמַר לוֹ, זֶה יָפֶה, כָּךְ נָזוּשֶׁבֶת בַּסְּפִירוֹת שִׁלְשִׁים וּשְׁתַּיִם, הֲרֵי עֶשֶׂר וְלֹא יוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּסֵפֶר יְצִירָה, עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִי מָה, עֶשֶׂר וְלֹא תֵשַׁע, עֶשֶׂר וְלֹא אַחַת עֶשְׂרֵה.

אָמַר לוֹ, בְּנִי, כ׳ מַרְאֶה י׳ מִמַּעְלָה לְמַטָּה וּמִמַּטָּה לְמַעְלָה, וַהֲכֹל א׳ שֶׁהִיא הַסּוֹד שֶׁל יו״ד וַהֲכֹל אֶחָד. וּמִשּׁוּם זֶה תִּמְצָא שֶׁהָאוֹת יו״ד הִיא כ׳, כֶּתֶר שֶׁל הָאוֹת י׳ שֶׁעוֹלֶה בְּזֻשְׁבּוֹן כ׳, וַהֲכֹל אֶחָד. כִּי יְ״יָ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אוֹכְלָה הוּא. כִּי הוּא י׳ וְהוּא יְהוָ״ה שֶׁעוֹלֶה כ״ו, וְעִם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת עוֹלֶה ל׳ לְזֻשְׁבּוֹן כ״י, וְזֶה סוֹד יְהוָ״ה.

וַתָּמָת שָׂרָה – זוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים. וּמָה הַמִּיתָה שֶׁלָּהּ? שֶׁיָּרְדָה מִלְמַעְלָה וְנִכְנְסָה לְאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת רָעִים, שֶׁהֵם אֵשׁ רוּחַ מַיִם עָפָר, וְהֵם שִׁתּוּף שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא שָׁם בִּכְלִי תּוֹרָה. שֶׁקֹּדֶם שֶׁהַנְּשָׁמָה יוֹרֶדֶת לַגּוּף בְּאַרְבָּעָה הַיְסוֹדוֹת הַלָּלוּ, נִתְּנָה הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וּמִיָּד כְּשֶׁנִּכְנֶסֶת לַגּוּף, מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְסוֹד הַדָּבָר – אֲנִי מִלֵּאָה הָלַכְתִּי וְרֵיקָם הֱשִׁיבַנִי ה׳.

אָמְרָה הַנְּשָׁמָה, אֲנִי מִלֵּאָה הָלַכְתִּי לָעוֹלָם הַזֶּה, וְכָעֵת רֵיקָם הֱחֲזִירַנִי ה׳ לַגּוּף הַזֶּה. וְעִם כָּל זֶה, אִם זָכָה אָדָם לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה – הִיא זֻבְרוֹן, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, שֶׁהִסְתַּלְּקָה מֵהַנְּשָׁמָה – הִתְזַכְּרָה לָהּ. שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא מִכְּסֵא הַכָּבוֹד. וְהַתּוֹרָה שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, תּוֹרַת ה׳ תְּמִימָה. עֵץ זַיִם הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ. וְאַף עַל גַּב שֶׁהוּא אָדָם בְּאֶרֶץ רָעָה, כְּנַעֲנִי שֶׁסּוֹבֵב אוֹתוֹ יֵצֶר הָרָע, אִם יִתְחַזֵּק בְּאוֹתָהּ זֻבְרוֹן, הִיא מִתְזַכֶּרֶת לוֹ.

דָּבָר אַחֵר, הִיא זֻבְרוֹן – זוֹ הַשְּׁכִינָה. אַף עַל גַּב שֶׁהִתְרַחֲקָה מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִיא זֻבְרוֹן אֵלָיו. כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל שֶׁאוֹמְרִים (ישעיה כו) ה׳ אֱלֹהֵינוּ בָּעָלוּנוּ אֲדֹנִים זוּלָתֶךָ. וְעִם כָּל זֶה, לְבַד בְּךָ נַזְכִּיר שְׁמֶךָ, אַף עַל פִּי שֶׁהִתְרַחֲקוּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרַזּוֹ דּוֹדִי (שיר השירים ז), וְעִם כָּל זֶה הַלֵּב שֶׁלָּנוּ וְהַפֶּה שֶׁלָּנוּ לֹא נִפְרַד מִמְּךָ, כַּכָּתוּב וּדְמֵה לְךָ לִצְבִי (שם). כָּעֵת אָנוּ מְיַחֲדִים שִׁמְךָ בְּכָל

יוֹם וְאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל בַּלֵּב וּבַפֶּה וּבַמַּזְלֵג וּבַמַּזְלֵגְתַּיִם.

וּמִשּׁוּם זֶה הִיא זְכִירוֹן, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה לֹא זָזָה מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיִשְׂרָאֵל מְיַזְּדִים שְׁמוֹ בְּכָל יוֹם וְסוֹבְלִים כַּמָּה מַכּוֹת עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ הָרִאשׁוֹנִים.

פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַיִּהְיוּ זַיִת שָׁרָה מֵאָה שָׁנָה – אֵלּוּ מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ מְזֻכְּמָה, וְעֶשְׂרִים שָׁנָה מִצַּד הַכֶּתֶר, וְשֶׁבַע שָׁנִים מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וַתָּמָת שָׂרָה בִּקְרִיַת אַרְבַּע – זוֹ קְרִיאַת שְׁמַע. שֶׁלֹּא מֵתָה הַצַּדֶּקֶת הַזּוֹ עַל יְדֵי הַנָּחָשׁ, אֶלָּא שֶׁיָּצְאָה רוּחָהּ בִּקְרִיאַת שְׁמַע בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת. הִיא זְכִירוֹן, זוֹבוּר שֶׁל הַנְּשָׁמָה שֶׁלָּהּ, הִיא הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא קְרִיַת אַרְבַּע, אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ שֶׁהֵם י׳ יְהוָה. ה׳ אֱלֹהֵינוּ. ו׳ יְהוָה. ה׳ אֶחָד. בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. (עכ"מ).

וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ וַיֹּאמֶר אַל תֵּרֵד מִצָּרְיְמָה וְכוּ׳ (בראשית כו). פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר, וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ – מִצַּד שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה כָּךְ הוּא ה׳ בְּכָל סְפָרָה וּסְפָרָה כְּנִשְׁמָה בְּגוּף אָדָם. וּמִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נֶאֱמַר וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳, הִתְגַּלָּה בְּרַזִּמִים לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהִתְגַּלָּה לָהֶם בַּנְּאֵלָה שֶׁל גָּלוּת מִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ אֲנִי וְלֹא שָׂרָף.

בֵּינְתַיִם הִנֵּה הַזְּקֵנִים הַזְּדַמְּנִים לְאֵלָיו וְאָמַר, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, מִצַּד הַנְּבוּאָה כָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלָלוֹת שָׁם, אֲבָל שֵׁם ה׳ הוּא בְּכָל מָקוֹם וַדַּאי. אֲבָל הַנְּבוּאָה, דַּרְגָּה יְדוּעָה יֵשׁ לָהּ, וְכָךְ הַתְּפָלָה כָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלָלוֹת בָּהּ, אֲבָל דַּרְגָּה יְדוּעָה יֵשׁ לָהּ. וְכָךְ בְּכָל אוֹתָן מִצְוֹות, בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה כָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלָלוֹת בָּהּ. אֲבָל כָּל אַזָּת וְאַזָּת יֵשׁ לָהּ דַּרְגָּה יְדוּעָה. וְהַשְּׁכִינָה הִיא הַמִּצְוָה שֶׁל כָּל הַמִּצְוֹות, וּבָהּ נִכְלָלִים כָּל הַנְּבִיאִים וַדַּאי, נֵצַח וְהוֹד, וּבָהֶם נִכְלָלִים הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְּׁכִינָה. הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, מִשָּׁם נִקְרֵאת הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה מִצַּד שֶׁנֵּצַח שֶׁבָּהּ הוּא אוֹר צַוַּאר, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַוְּאוֹת נַפְשֶׁךָ.

הַשְׁכִינָה, שֶׁהִיא מַלְכוּת הַקְּדוּשָׁה מִצַּד הַהוֹד, נִקְרֵאת אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה, וְהֵם כְּתוּבִים מִזֶּה וּמִזֶּה, וְכָתוּב בּוֹ מִשְּׁנֵי עֶבְרֵיהֶם, וְהֵם יָמִין וּשְׂמֹאל, וְסֶד וּגְבוּרָה, שֶׁבָּהֶם שְׁתֵּי יָדַיִם לִכְתֹּב. וְהֵם ה׳ ה׳, וְזַמּוֹשׁ הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד יָמִין, וְזַמּוֹשׁ הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד שְׂמֹאל. רוּחַ הַקֹּדֶשׁ ו׳ הִיא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, עֲלֵיהֶם ה״ה ו׳, וְעִם י׳ שֶׁהִיא זְכֻרָה נַעֲשֵׂית יְהוָ״ה, וְהֵם נָצַח וְהוֹד, שְׁנֵי נְבִיאִים, שְׁנֵי כְּתוּבִים, שְׁנֵי לוּחוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנוּ מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל.

הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב מִיָּמִין. מַלְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה מִשְּׂמֹאל. וְהִיא אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה מִיָּמִין, וְהִיא אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁלֹּא מְאִירָה מִשְּׂמֹאל, וְהֵם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ זָכָר וּנְקֵבָה.

מִצַּד הַצַּדִּיק מִתְזַוְּגִים הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְׁכִינָה בֵּין בַּתּוֹרָה בֵּין בַּכְּתוּבִים בֵּין בַּנְּבִיאִים, וּמְשׁוֹם זֶה כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁאוֹזְנוֹ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, שֶׁבְּכָל הַדְּרָגוֹת הֵם יָמִין וּשְׂמֹאל, שֶׁאֵין יִזּוּד וְקִרְבָה לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בְּצַדִּיק, שֶׁהֵם כְּאֵילָן שֶׁהָעֲנָפִים נִפְרָדִים לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל וּמִתְיַזְּדִים לְמַטָּה בְּשֹׁרֶשׁ שֶׁהִיא אֲגַדָּה, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק, עִקַּר הַיִּזּוּד.

וּכְמוֹ שֶׁהַצַּדִּיק הוּא עִקַּר הַיִּזּוּד לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ לְמַטָּה, כָּךְ הוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי קִרְבָה וְיִזּוּד וְעִקָּר לְאָב וְלָאֵם.

וְכָךְ כְּמוֹ זֶה תְּפִלָּה בְּעִמּוּד וּתְפִלָּה בְּיֹשֶׁב נִכְלְלוּ בְּצַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים הַכּוֹלֵל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה. וּתְפִלַּת שַׁחֲרִית וּתְפִלַּת מִנְחָה הֵן יָמִין וּשְׂמֹאל, שָׁם הָאָב וְהָאֵם, וְנִכְלָלִים בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא תְּפִלַּת עַרְבִית, שֶׁבּוֹ (בראשית כח) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם.

הַדַּרְגָּה שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהוּא עִקַּר הַתְּפִלִּין, וּבוֹ צָרִיךְ לְקַשֵּׁר (לְסַדֵּר) אוֹתָם כְּמוֹ זֶה: זְכֻרָה – קַדֵּשׁ לִי, וְזֶה י׳. בִּינָה – וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ, וְזוֹ ה׳. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל לְיָמִין – ו׳. וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ לִשְׂמֹאל, וְזוֹ ה׳, וּבָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִכְלָלִים.

וּכְשֶׁנִּכְלְלוֹת בּוֹ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וְשֶׁל יָד, נִקְרָאוֹת תְּפִלִּין. וּבוֹ הֵם מִצְוָה אַוְזָת, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְסִיק, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהָ, סָוז בֵּין תְּפִלָּה לִתְפִלָּה – עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ. וְזֶהוּ עִקַּר הַגְּמָרָא. וְאֵלּוּ שֶׁעוֹשִׂים אוֹתוֹ שְׁתֵּי מִצְוֹוֹת (כְּתַלְמוּד) שֶׁל יְרוּשַׁלְמִי, הוּא מִיָּמִין וּשְׂמֹאל שֶׁשָּׁם הָעֲנָפִים נִפְרָדִים שֶׁמִּצַּד הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל. שְׁתַּיִם דִּבֵּר אֱלֹהִים – צָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן שְׁתֵּי בְּרָכוֹת, אַוְזַת לְהָנִיזוֹ תְּפִלִּין עַל שֶׁל יָד, וְאַוְזַת עַל מִצְוַת תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ. וְאִם סָוז בֵּינָתַיִם, מְבָרֵךְ עַל שֶׁל רֹאשׁ שְׁתַּיִם.

אֲבָל מִצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אַוְזַת דִּבֶּר אֱלֹהִים, וְלֹא צָרִיךְ אֶלָּא בְּרָכָה אַוְזַת, כִּי אֶוְזַד קְרָאתִיו. וְאִם סָוז בֵּין תְּפִלָּה שֶׁל יָד לִתְפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ, הוּא עוֹשֶׂה פָּרוּד בַּיְזוּוד, וּמִשּׁוּם זֶה עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ וְלֹא מִצְוָה. וְאֵין עֲבֵרָה אֶלָּא מָוֶת, שֶׁנֶּאֱמַר רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר כִּי הַמָּוֶת יַפְרִיד בֵּין א״וז לְד׳. וּמִשּׁוּם זֶה עֲבֵרָה הִיא בְּיָדוֹ, וְזוֹוְרִים עָלֶיהָ מֵעוֹרְכֵי הַמִּלְחָמָה. וְשֶׁאִם יוֹצֵא מִשָּׁם בְּזֵזְטָא זֶה, יָמוּת.

וְזֶהוּ אַוְזַת דִּבֶּר אֱלֹהִים. זֶה הַצַּדִּיק שֶׁהוּא יוֹם שַׁבָּת, זָכוֹר וְשָׁמוֹר בְּדִבּוּר אֶוְזַד צְרִיכִים לְיַוֵּזד אוֹתָם בּוֹ וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָם אֶוְזַד. וַהֲרֵי פָּרְשׂוּהָ, זָכוֹר לְזָכָר וְשָׁמוֹר לִנְקֵבָה. אֲבָל מִצַּד שֶׁל יָמִין וּשְׂמֹאל הֵם שְׁנֵיהֶם שְׁתֵּי מִצְוֹוֹת, וּכְמוֹ זֶה כָּל הַמִּצְוֹוֹת.

וּמִשּׁוּם הַמְּזַלְקֶת הִיא בֵּין הַזְּבֵרִים בַּתְּפִלִּין, וּשְׁאָר הַמִּצְוֹוֹת הוּא בְּיָמִין וּשְׂמֹאל. אֲבָל בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי אֵין שָׁם מְזַלְקֶת, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עִקַּר הַגְּמָרָא שֶׁהִיא שְׁלֵמָה, וּמִשָּׁם נִקְרָא יַעֲקֹב אִישׁ תָּם, הוּא ו׳ שֶׁכּוֹלֵל שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה. ה׳ הַגְּמָרָא שֶׁלָּהּ הִיא תָּם בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת יה״ו, וּבוֹ נִשְׁתַּכֵּם יְהוָה.

וּמִשּׁוּם זֶה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּפְרָדִים הָעֲנָפִים לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, אֲבָל לְמַטָּה נִקְרֵאת אַגָּדָה אַוְזַת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּמִשּׁוּם זֶה וַיֵּרָא אֵלָיו ה׳ וַיֹּאמֶר אַל תֵּרֵד מִצְרַיְמָה. זוֹ הַדִּרְגָּה הָרָעָה שֶׁגָּרְמָה רָעָב שֶׁל הַתּוֹרָה וַעֲנִיוּת שֶׁל מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי פָּרְשׂוּהָ, שְׁכֹן בָּאָרֶץ – זוֹ שְׁכִינָה. וַהֲרֵי פָּרְשׂוּהָ הָרִאשׁוֹנִים, כָּל

הַדָּר בְּזוּץ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ.

וּמִשּׁוּם שֶׁאַבְרָם הַרְגָּתוּ אַרְיֵה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ גּוּר אַרְיֵה, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת. הַיְמִין שָׁם יה״ו שֶׁעוֹלֶה לְוֶזְשְׁבּוֹן אֶהְיֶ״ה, וְשָׁם ו׳ בִּשְׁבִיל ה׳ שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁהִיא הָאָרֶץ. וּמִצַּד הַיְמִין נִקְרָא בָּאָרֶץ, שֶׁשָּׁם אָב, ב״א בְּהַפּוּךְ הָאוֹתִיּוֹת אָב, וְזֶהוּ בָּאָר״ץ, כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ.

וְאֶהְיֶה עִמְּךָ – זוֹ יה״ו בְּוֶזְשְׁבּוֹן אֶהְיֶ״ה, בִּשְׁבִיל ה׳. וְאֶהְיֶה עִמְּךָ – ו׳ שֶׁהוּא בֵּן יָ״ה בִּן אֶהְיֶה עִמְּךָ. וַאֲבָרֶכְךָ – שֶׁהַבְּרָכוֹת הֵן מִצַּדּוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן. הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת בְּרָכָה מִצַּד הַיְמִין, וּקְדֻשָּׁה מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרָא יְבָרֵךְ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל.

וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל נִקְרָא קָדֵשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קָדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַה׳. וּמִקְדְּשֵׁי תִירָאוּ. וְקָדוֹשׁ מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וּמִשּׁוּם שֶׁהַבְּרָכָה הִיא מִצַּד הַיְמִין, אָמַר וַאֲבָרֶכְךָ כִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ. הַזֶּרַע הוּא מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי לְמַעְלָה, וּמִצַּד הַצַּדִּיק לְמַטָּה, וְזֶהוּ עַל כָּל זֶרַע זַרְעֲךָ. זֶרַע לְמַעְלָה, זֶרַע לְמַטָּה. שְׁמִי שֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית עוֹלֶה עַל כָּל הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן עָרְלָה וּפְרִיעָה, שֶׁשָּׁם סָמְאֵל וְנָזָשׁ, הַמְמֻנִּים שֶׁל כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם. וּמִשּׁוּם זֶה כִּי לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת כָּל הָאָרֶצֹת הָאֵל, שֶׁהֵם הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל אֵל אַוְזַר.

וַהֲקִמֹתִי אֶת הַשְּׁבֻעָה, הַשְּׁבוּעָה הִיא הַשְּׁכִינָה, וְהַקִּיּוּם שֶׁלָּהּ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ, שֶׁבּוֹ הַנְּאֲלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זַי ה׳ שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר. עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי, עֵקֶ״ב רָאשֵׁי תֵבוֹת: ע׳ עֲנָוָה, ק׳ קְדֻשָּׁה, ב׳ בְּרָכָה. סַנְדָּל לַעֲנָוָה – יִרְאָה, וּמִשּׁוּם זֶה עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה׳. עֲנָוָה מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וּמִשּׁוּם שֶׁמּשָׁה הָיָה מִשָּׁם, נֶאֱמַר בּוֹ וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד. וְהָעֲנָוָה מִיָּמִין. וְהַשְּׁכִינָה יִרְאָה מִצַּד הַשְּׂמֹאל. וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה הִיא עֵקֶב לָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, נֶאֱמַר בּוֹ רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת. וְנֶאֱמַר בַּשְּׁכִינָה עֵקֶב עֲנָוָה יִרְאַת ה׳.

כָּזֶה הוּא. הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב. אַוְזַר כָּךְ נֶאֱמַר בְּיַעֲקֹב

הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב (ישעיה כד) יִפְקֹד ה׳ עַל צְבָא הַמָּרוֹם בַּמָּרוֹם. וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי – זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁהִיא מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי. מִצְוֹתַי – מִצַּד הַיָּמִין כְּלוּלִים בְּמֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים. וְזִקּוֹתַי – מִצַּד הַשְּׂמֹאל שֶׁמּוּשָׁם כִּי זוֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא. וְזִקִּים וּמִשְׁפָּטִים הֵם מִשָּׁם גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ, שֶׁשָּׁם גְּזֵרַת כָּל הַדִּינִים. וְתוֹרָתִי – מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהוּא סֵפֶר תּוֹרָה. הַצַּדִּיק הוּא סֵפֶר תּוֹרָה, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

וְאִם תֹּאמַר, צַדִּיקִים עוֹמְדִים וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם – אֵלּוּ הַתָּגִים שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁהֵם בֶּד״ק וְזַיִ״ן ה שׁעטנ״ז ג״ץ. וְאָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵלּוּ הַתָּגִים הֵם כְּלֵי זַיִן, כְּאָדָם שֶׁאוֹחֵז כְּלִי זַיִן בְּיָדוֹ וּמֵגִיעַ אוֹתוֹ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל וְלִקְדֻשָּׁה. וּכְלֵי הַזַּיִן הֵם בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת ז״ן בדוז״ק, שֶׁהִיא כְּמִין זַטְטֶרֶת שֶׁל הָאוֹת זַיִן וְנַעֲשָׂה זֶה, וְסִימָנְךָ – ז״ה ו״ד ז״וז וז״ק וז״י. ז׳ צַדִּיק בְּכָל אוֹת וָאוֹת, וְהוּא עִם י׳ עֲטָרָה עַל רֹאשׁוֹ.

וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בִּגְרָר. בֹּא וּרְאֵה, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבֵק בֵּין אוֹת לְאוֹת, וְלֹא יִהְיֶה זָסֵר אוֹת מִן הַתֵּבָה, וְלֹא מְשַׁנִּים מִפָּתוּחוֹת לִסְתוּמוֹת וּמִסְתוּמוֹת לִפָּתוּחוֹת, וְאִם לֹא – סֵפֶר הַתּוֹרָה פָּסוּל. וְכָל הַתִּקּוּן הַזֶּה לָמָּה? אֶלָּא הָאוֹתִיּוֹת פָּתוּחוֹת מִצַּד הַשְּׂכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, וְהַסְּתוּמוֹת מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר. וְאוֹתָם מֵ״ם, זוֹ פָּתוּחָה וְזוֹ סְתוּמָה. מ׳ פָּתוּחָה – מַלְכוּת. ם סְתוּמָה – בִּינָה, מִצַּד הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל, שֶׁעֲנָפִים מִתְפָּרְדִים לֹא יִדְבַּק אוֹת בְּאוֹת. וּמִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא שֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, לֹא יוֹסִיף אוֹת וְלֹא יְזַסֵּר אוֹת, שֶׁכָּל הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ, וְאִם הִדְבִּיק – נִגְרָר, וּמִשּׁוּם זֶה וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בִּגְרָר וְגוֹ׳.

בֵּינְתַיִם הִגָּה עֵלֶם הִזְדַּמֵּן בֵּינֵיהֶם וְאָמַר, לָמָּה אֵין נִקּוּד בְּסֵפֶר תּוֹרָה? אָמַר לוֹ, בְּנִי, כָּל נְקֻדָּה הִיא תְּנוּעָה שֶׁל אוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ הַפָּרָקִים שֶׁהֵם הַתְּנוּעוֹת שֶׁל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְכָל תְּנוּעָה הֵם מִצַּד הַזְּכוּת. וּכְדֵי לְהַכִּיר אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה, הוּא מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, אֵין בּוֹ נְקֻדּוֹת. וְכָל הַנְּקֻדּוֹת הֵן בַּגּוּף, עֵינַיִם, פָּנִים, אָזְנַיִם. הַזּוֹטָם שֶׁל כֻּלָּם עַל הַפֶּה.

וּמִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב נִתְּנָה מִצַּד הַיָּמִין, שֶׁשָּׁם כִּתְיָבָה, פָּרְשׁוּהָ שֶׁתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁלֹּא לִקְרֹא אוֹתוֹ עַל פֶּה, וְנֶאֱמַר שֶׁאֵין לוֹ נְקוּדִים. לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה יֵשׁ טְעָמִים וּנְקֻדּוֹת.

דָּבָר אַזּוֹר וַיֶּרָא אֵלָיו ה׳. בֹּא וּרְאֵה, יֵשׁ נְבוּאָה מֵרְאִיָּה, וְיֵשׁ נְבוּאָה מֵרִיזַּ, וְיֵשׁ נְבוּאָה מִשְּׁמִיעָה, וְיֵשׁ נְבוּאָה מִדִּבּוּר, וְהֵם ד׳ מֶרְכָּבוֹת לַשֵּׁם יְהוָה. בִּרְאִיָּה, בְּרִיאָה שֶׁהִיא מַרְאֶה, וּכְנֶגֶד הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלְּמַעְלָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה אָדָם.

וַהֲרֵי הִקְשׁוּ הָרִאשׁוֹנִים, אַזּוֹר שֶׁכָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבָּרָא בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הִזְכִּיר בְּרִיאָה בִּלְשׁוֹן יָחִיד, לָמָּה הִזְכִּיר בְּנַעֲשֶׂה אָדָם בִּלְשׁוֹן רַבִּים כְּדֵי לָתֵת פֶּתְחוֹן פֶּה לַמִּינִים וְלַמּוּמָרִים? אֶלָּא כָּאן כָּתוּב (הושע יד) כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ וְגוֹ׳ וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם. לְקַיֵּם בָּהֶם וּבַאֲבַד רְשָׁעִים רִנָּה. שֶׁהֲרֵי הַתּוֹרָה סְתָמָהּ שֶׁהוּא בָּרָא אֶת הָאָדָם הָעֶלְיוֹן הָרִאשׁוֹן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. אֶת – לִרְבוֹת שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ בִּדְיוּקָן שֶׁל אָדָם עֶלְיוֹן בַּמֶּרְכָּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּדְמוּת פָּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם.

וּבָרָא אוֹתוֹ בִּשְׁנֵי דְיוּקְנָאוֹת שֶׁכָּתוּב בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם, שֶׁהֵם אָדָם שֶׁל כִּסֵּא הַכָּבוֹד מָרוֹם, וְאָדָם שֶׁל הַכִּסֵּא הַשֵּׁנִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מֵרִאשׁוֹן, וְזֶהוּ מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן. וּמַה שֶּׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם, זֶה לְלַמֵּד לְכָל אֶזְוָד וְאֶזְוָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהֵם זָכָר וּנְקֵבָה לְשַׁתֵּף אוֹתוֹ בְּזִוּוּגוֹ, שֶׁאִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַפָּסוּק בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ וְהוּא יְיַשֵּׁר אָרְחֹתֶיךָ. שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳. שֶׁוַּדַּאי נֶאֱמַר בְּעֹלַת הָעֹלוֹת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת שֶׁצִּיֵּר בָּהֶם עֹלַת עַל הַכֹּל, וְהֵם י׳ מֵאִישׁ וְה׳ מֵאִשָּׁה. שְׁנֵי עוֹלָמוֹת שֶׁצִּיֵּר בָּהֶם עֹלַת עַל הַכֹּל הֵם ו׳ ה׳, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, וְזֶה י״ה, וְזֶהוּ יו״ד ה״א וא״ו ה״א.

וְאָמַר עֹלַת עַל הַכֹּל, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁבְּאֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, וְכִסֵּא לָאָדָם לָשֶׁבֶת בַּיִת, לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא, שֶׁבָּהֶם אי״ה אוֹ״ה, וּבָהֶם נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל בָּנִים אַתֶּם לַה׳ אֱלֹהֵיכֶם, וְנֶאֱמַר בָּהֶם אָדָם אַתֶּם – שַׁתְּפוּנִי

עִמָּכֶם בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ וְיִתְקַיְּמוּ מַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁאֲנִי הוּא שֶׁבָּרָאתִי כָּל הָעוֹלָמוֹת וְכָל הַכִּסְאוֹת וְהַזָּיוֹת וְהַמַּלְאָכִים וְכָל הַצָּבָא הָעֶלְיוֹנִים וּבְנֵי אָדָם בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ.

וְאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ בְּיִשְׂרָאֵל הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה שֶׁנִּתַּן לָהֶם, לֹא יִמְצְאוּ בָּאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה בָּהֶם שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמְּשׁוּ אוֹתִי עִמָּהֶם. וּמְשׁוּם זֶה אָמַר לָהֶם נַעֲשֶׂה אָדָם, בְּשִׁתּוּף שֶׁלִּי, וְלֹא הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה עָשׂוּ פָּעֳלָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה פָּזוּת מִמֶּנִּי.

וּמְשׁוּם זֶה בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ. וְכָל אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה, אֵין לָהֶם בּוֹ יְדִיעָה, וְהוֹלְכִים כְּצֹאן בְּלִי רוֹעֶה, וְנֶאֱמַר בָּהֶם כִּי כָּל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו, וְעוֹשִׂים הַרְבֵּה אֱלָהוּת, וְכָל יִשְׂרָאֵל קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה, הֵם עוֹבְדִים אוֹתוֹ אֶחָד בּוֹ, וּבְכָל הָאוֹתִיּוֹת וְהַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלּוֹ וּבְכָל הַמַּזָּלוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים שֶׁנִּבְרְאוּ בָּהֶם.

וּבְכָל הַבְּרִיּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת וְהַתַּחְתּוֹנוֹת וּלְמַעְלָה מִכֻּלָּם אֶחָד, וּלְמַטָּה מִכֻּלָּם, וּמִבַּפָּנִים שֶׁל כֻּלָּם, וּמִבַּחוּץ שֶׁל כֻּלָּם הוּא אֶחָד. מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצָפָּנּוּ, וְכָךְ תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ. כָּךְ הוּא מִבַּפָּנִים שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּמוֹ מִחוּץ לְכָל הָעוֹלָמוֹת לֹא מִשְׁתַּנֶּה, וְאֵין שֵׁם וְזִבּוּר אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם ה׳ וּבְכָל הַכִּנּוּיִים שֶׁלּוֹ זוּז מִמֶּנּוּ. שֶׁאִם לֹא שֶׁהוּא זוֹבֵר בְּקִרְבָּנָה י׳ בְּה׳ ו׳ בְּה׳, לֹא נִקְרְאוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּשֵׁם יְהוָ״ה, וְהוּא מְזַכֵּר יְהוָ״ה אֲדנָ״י, וְהוּא מְזַכֵּר יְהוָ״ה בֵּאלֹהִים, שֶׁעוֹלֶה לְוֶוֹשְׁבּוֹן אֶהְיֶ״ה אֲדנָ״י. וְהוּא לֹא נִקְרָא אֶחָד פָּזוּת מֵהֶם, שֶׁהוּא אֶחָד שֶׁמְּזַכֵּר שְׁנַיִם, שֶׁהֵם זָכָר וּנְקֵבָה, וְעוֹשֶׂה אוֹתָם אֶחָד. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּאָדָם וְזָוָה כִּי אֶחָד קְרָאתִיו. וְהוּא מְשַׁתֵּף בְּבִנְיַן בֵּן וּבַת שֶׁהֵם בָּנִים, לָשׁוֹן שֶׁל בִּנְיָן. וְזֶהוּ אִם ה׳ לֹא יִבְנֶה בַּיִת.

וְכָל עִנְיָן וּמַעֲשֶׂה שֶׁאֵינוֹ מְשֻׁתָּף בּוֹ, מַה כָּתוּב בּוֹ? כִּי שָׁמַיִם כָּעָשָׁן נִמְלָזוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה. וּמִיָּד, יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ, שֶׁהֵם הַבִּנְיָן וְהַשֻּׁתָּף שֶׁלּוֹ. שֶׁכָּל הַהֲבָלִים שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם הֵם שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וַעֲתִידִים לְהֶאָבֵד,

וְכָל הַהֲבָלִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל בַּיי׳ בְּיִזּוּדוֹ. אוֹתָם שָׁמַיִם וָאָרֶץ הַבְּנָיָן שֶׁלּוֹ. וּמַה הוּא זַיִ וְקַיָּם – כָּךְ מַעֲשֵׂהוּ זַיִ וְקַיָּם. וּמְשׁוּם זֶה אָמַר זַיִ אֲנִי נְאֻם ה׳ אִם אֶזְפֹּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ מִדַּרְכּוֹ וְזָיָה.

וּכְמוֹ שֶׁאָמַר לְיִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה אָדָם, כָּךְ אָמַר לַסְּפִירוֹת נַעֲשֶׂה אָדָם. זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לַמַּוְזָשָׁבָה וְאַזְרוֹן לַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהֵם זָכְמָה בָּרֹאשׁ וְזָכְמָה בַּסּוֹף. שֶׁכָּל סְפִירָה נוֹתֶנֶת בּוֹ זֶלְקוֹ, וּמְשׁוּם זֶה הוּא בְּדִיוּקְנוֹ מְאַסֵּף לְכָל הַמַּוְזָנוֹת הַצְּבָאוֹת. וְרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן בְּדִיוּקְנוֹ.

וְאָמַר לַמַּלְאָכִים נַעֲשֶׂה אָדָם, וְזֶה מטטרו״ן, שֶׁכָּל מַלְאָךְ וְזַיָּה שָׁם בּוֹ זֶלְקוֹ. וְכָךְ אָמַר לִצְבָא הַשָּׁמַיִם לַעֲשׂוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּדִיוּקְנוֹ, וְכָל כּוֹכָב נוֹתֵן בּוֹ זֶלְקוֹ, וְעֹלַת עַל הַכֹּל הִשְׁתַּתֵּף בּוֹ בְּכָל מָקוֹם, בְּתִפְאֶרֶ״ת בְּמִטַּטְרוֹ״ן וּבַשֶּׁמֶשׁ, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם, לְאֶמְּן שֶׁזָּרַע כַּמָּה זֶרְעוֹנִים בְּבַת אַוָּזַת, וְכָל אֶזֶד יָצָא בְּיוֹמוֹ. אַוָּזַר כָּךְ אָמַר לְאֱלֹהֶ שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים: אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתִּשְׁתַּתְּפוּ כֻּלְּכֶם לַעֲשׂוֹת כְּלִי, וְכָל אֶזֶד מֵהֶם יִתֵּן בּוֹ זֶלֶק מִמַּה שֶׁנָּתַתִּי בָּכֶם, וַאֲנִי אֶשְׁתַּתֵּף עִמָּכֶם בַּכְּלִי הַהוּא זֶלֶק מִמֶּנִּי. אָמְרוּ לוֹ: מָה הַכְּלִי הַזֶּה כָּל כָּךְ זָשׁוּב לְפָנֶיךָ שֶׁיִּהְיֶה כָּלוּל מֵהַכֹּל? אָמַר לָהֶם: הַכְּלִי הַזֶּה הוּא אָדָם שֶׁיִּהְיֶה בַּדִּיוּקָן שֶׁל הָאָדָם הָעֶלְיוֹן.

אָמְרוּ לוֹ: לָמָּה תֹּאמַר לָנוּ שֶׁכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד נוֹתֵן בּוֹ זֶלְקוֹ, וַהֲרֵי אַתָּה הוּא אֲדוֹן הַכֹּל, וְאַתָּה בָּרָאתָ הַכֹּל? טֹל אַתָּה מִכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה פֶּתְזוֹן פֶּה לְאוֹתָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים בְּכָךְ, שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁמַּעֲשֶׂה שֶׁל אָדָם אַתָּה צָרִיךְ מֵהַשְׁלִיזִים שֶׁלְּךָ.

אָמַר לָהֶם: לְמֶלֶךְ שֶׁנָּתַן מַתָּנָה לַעֲבָדָיו וְנָתַן לְכָל אֶזֶד וְאֶזֶד וֶזֶלְקוֹ וִירֻשָּׁתוֹ מֵאוֹתָהּ מַתָּנָה, אַוָּזַר כָּךְ בָּא הָעֶבֶד הַנֶּאֱמָן אֵלָיו וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ מַתָּנָה. אָמַר הַמֶּלֶךְ: הָעֶבֶד הַזֶּה עָבַד אוֹתִי בְּכָל הָאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ, כָּךְ אֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת הַכְּלִי שֶׁלּוֹ מַתָּנָה מִכָּל הַצְּבָאוֹת שֶׁלִּי. מָה עָשָׂה? כִּנֵּס אֶת כָּל הַמַּוְזָנוֹת

שֶׁלּוֹ וְאָמַר: אֲנִי רוֹצֶה מִכֶּם כָּל אֶזֶד וְאֶזֶד יִתֵּן מַתָּנָה מִשֶּׁלּוֹ לָעֲבֹד הַזֶּה, וַאֲנִי אֶשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם וְאֶתֵּן בּוֹ מַתָּנָה מִשֶּׁלִּי.

מֵהֶם הִקְשׁוּ וְאָמְרוּ מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ, וּמֵהֶם אָמְרוּ בְּרָצוֹן שָׁלֵם. אַף כְּךְ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, נִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַזָּלָהּ לְהִבָּרְאוֹת, קֹדֶם שֶׁנִּבְרְאוּ הַמַּלְאָכִים וְכָל הַבְּרִיוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וּבַזְּבִיבוּת שֶׁלָּהֶם הֵנִיזֵז אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם שֶׁיִּהְיוּ אַזָּרוֹנִים לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. וְאָמַר עָלָיו נַּעֲשֶׂה אָדָם.

וְלָמָּה? אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַזְּבִיבוּת שֶׁל אֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל, וְהֵם הָיוּ עֲתִידִים לְהִקָּרֵא בִּשְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל, כִּנֵּס אֶת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְתוֹנִים לָתֵת זֶלֶק מִכֻּלָּם. מִשּׁוּם שֶׁאִם יֶזֶטָּא הָאָדָם, כֻּלָּם נִמְצָאִים זַסְרִים בָּהֶם מֵאוֹתוֹ הַזֶּלֶק שֶׁנָּתְנוּ בּוֹ, וְכֻלָּם יְבַקְּשׁוּ רַזְמִים בִּשְׁבִילוֹ. וְהוּא נָתַן בָּהֶם מִשֶּׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמַּרְוִים לוֹ עֲשֵׂה לְמַעַנְךְ אִם לֹא לְמַעֲנֵנוּ, בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ הַזֶּלֶק שֶׁלְּךְ שֶׁנָּתַתָּ בְּיִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי זֶלֶק ה׳ עַמּוֹ. וְהוּא מוֹזֵל לָהֶם בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ הַזֶּלֶק שֶׁלּוֹ שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁנָּתַן בָּהֶם.

שֶׁאִם לֹא יִתְּנוּ הֵם מֵעַצְמָם זֶלֶק בּוֹ בִּרְצוֹנָם, כֻּלָּם הָיוּ טוֹעֲנִים עָלָיו, שֶׁאַתָּה נָטַלְתָּ מֵעִמָּנוּ עַל כָּרְזֵנוּ זֶלְקֵנוּ שֶׁהוּא בָּאָדָם מִכָּל אֶזֶד וְאֶזֶד, וְלֹא הָיוּ מְרַזְמִים עָלָיו. וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם פָּתְזוֹן פֶּה, מִשּׁוּם זֶה לֹא רָצָה לְטֹל זֶלֶק אֶלָּא בִּרְצוֹנָם.

כְּמוֹ זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בָּרוּעָה הַנֶּאֱמָן, עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי לָקַזְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם. וּמִשּׁוּם שֶׁהַמַּזִּיקִים סָרְזוּ לוֹ וְלֹא רָצוּ לָתֵת בּוֹ זֶלֶק, וְאָמְרוּ מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְגוֹ׳, לֹא בָּרָא לָהֶם לְבוּשִׁים, שֶׁהֵם הַגּוּפִים שֶׁלָּהֶם, וְהֵם שׁוֹנְאִים אוֹתָם. וְעַל כֵּן הַמְּמֻנִּים שֶׁעַל שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אֻמּוֹת שֶׁהֵם לְפָנֶיךְ, כְּמוֹ כַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל מְזַזְּבִים לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, אוֹתָם אֻמּוֹת הָעוֹלָם הֵם רְצוּעוֹת בִּידֵי בּוֹרֵא הָעוֹלָם לְהַלְקוֹתָם בָּהֶם.

וּכְשֶׁזּוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, זוֹרֵק אֶת הָרְצוּעוֹת מִיָּדוֹ, וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶם מַמָּשׁ.

שֶׁהַכּוֹזֵב שֶׁל הָרְצוּעוֹת אֵינוֹ אֶלָּא בִּידֵי שֶׁל מִי שֶׁנּוֹטֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהֶם זֵלֶק מִבּוֹרֵא הָעוֹלָמוֹת שֶׁהוּא עֹלַת עַל הַכֹּל, וּמֵעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת וּמֵהַכְּסָאוֹת וּמֵהַמַּלְאָכִים וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, כְּשֶׁזּוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה, מִכָּל מַה שֶּׁנִּטְלוּ מְבַקְּשִׁים עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, זוּץ מִשֵּׁדִים וּמַזִּיקִים וְכוֹזוֹת הַטֻּמְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל אַל תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה, שֶׁאֵין לָהֶם זֵלֶק בָּהֶם.

וּמִשּׁוּם זֶה אֻמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם מֵאוֹתָם כּוֹזוֹת הַטֻּמְאָה, אֵין לְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּם בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְלֹא בְּכָל מַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁעֲלֵיהֶם כָּתוּב אֲשֶׁר זָלַק ה׳ אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ׳, וּבְךָ בָּזַר ה׳. וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כִּי כָל הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וְגוֹ׳, שֶׁהוּא יָזִיד וּמְיֻזָּד בְּכָל הַמַּזָּנוֹת שֶׁכְּלוּלִים בָּהֶם.

וּמִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּלוּלִים מֵעֶלְיוֹנִים וְתַזְהוֹנִים, וְעֹלַת עַל הַכֹּל שָׂם אֶת שְׁמוֹ בָּהֶם, וְהֵם אֲהוּבִים יוֹתֵר מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם זֵלֶק בַּסְּפִירוֹת מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּמַּלְאָכִים, מִשּׁוּם שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם גּוֹרָלוֹ וְנַחֲלָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַבָּנִים אֵצֶל אֲבִיהֶם. שֶׁהַמַּלְאָכִים אֵינָם אֶל הַסְּפִירוֹת אֶלָּא כְּמוֹ סוּסִים אֶל הָרוֹכְבִים עֲלֵיהֶם, אֲבָל יִשְׂרָאֵל בָּנִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִים עַד שֶׁיִּשְׁתַּעְבְּדוּ בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אֻמּוֹת. וּמִשּׁוּם זֶה כָּלַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּסַנְוֵזְרִיב אֶת שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם הָאֻמּוֹת, לְקַיֵּם בָּהֶם מִ׳לְוָזְמָה לַ׳ה׳ בַּ׳עֲמָלֵק מִדּוֹר דּוֹר.

וּכְנֶגֶד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שָׂרִים הֵם הַשָּׁמוֹת שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֶׁל וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, לְקַיֵּם בָּהֶם הִגָּה ה׳ רֹכֵב עַל עָ״ב קַ״ל, לִטֹּל מֵהֶם נְקָמָה מֵעֲמָלֵק שֶׁכּוֹלֵל בּוֹ שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אֻמּוֹת. וּכְנֶגֶד שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת וַיְכֻלּוּ הוּא שֶׁעוֹלֶה שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם.

וְזֶה עָלָיו נֶאֱמַר שָׁזַרְעָ כָּל הַזֵּרְעוֹנִים בְּבֵת אַזַּת יְזִידָה, וְהִיא הַכַּלָּה, שַׁבַּת הַמַּלְכָּה מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִיא תִּפְאֶרֶת וְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל בְּרִיּוֹת בְּרֵאשִׁית נִכְלָלִים בָּהּ, לְכָךְ הִתְזַוְּילָה הַתּוֹרָה בְּבֵי״ת מִבְּרֵאשִׁית, וְהִיא

בַּת זוּגוֹ שֶׁל תִּפְאֶרֶת אָדָם, כָּל אֶזְוֵד נָתַן בּוֹ וְזָלְקוֹ.

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אוֹתָהּ גְּדוֹלָה וְשׁוֹלֶטֶת עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁכֻּלָּם נִבְרְאוּ בָּאוֹת י׳, בַּת יְזִידָה הַכְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְעֶשֶׂר אֱלֹהִים. ה׳ כְּלוּלָה מֵוָזַמְשָׁה אוֹרוֹת, הָאוֹר שֶׁל הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן. ו׳ שִׁשָּׁה עַמּוּדֵי אֱמֶת. יוֹם הַשִּׁשִּׁי ה׳, שֶׁבְּשִׁשִּׁיל שֶׁבַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי ו׳, נִשְׁלְמָה ה׳ בְּבַת אַוָּזוֹת.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁיֵּשׁ לַסְּפִירוֹת לַעֲשׂוֹת פָּעֳלָהּ בְּשֵׁם יָדוּעַ, שֶׁמּוּשָׂם פָּעֳלָהּ, לֹא תִּשְׁתַּלֵּם וְלֹא תֵּעָשֶׂה עַד שֶׁכָּל סְפִירָה נוֹתֶנֶת שָׁם וְזָלְקָהּ (כּוֹזָה). וְהִנֵּה נוֹתֵן שָׁם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם כָּל הַגָּוָנִים הַשְּׁזוּרִים מֵהַצַּד שֶׁל בַּת יְזִידָה, וְהֵם הַנְּקֻדּוֹת הָאַדַּמּוֹת מִצַּדָּם שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וְזֶה נוֹתֵן וְכוּ׳ עַד שֶׁנִּכְלָלוֹת בְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁל כָּל הַסְּפִירוֹת. (עכ״מ).

עוֹד לְפָרְשַׁת וַיֵּרָא אֵלָיו

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, מַהוּ וַיֵּרָא אֵלָיו? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹר דּוֹר וּפָרְנָסָיו, דּוֹר דּוֹר וּמַנְהִיגָיו, כָּךְ הֶרְאָה לְאַבְרָם וְאָמַר לוֹ: בַּדּוֹר הַזֶּה יִהְיוּ צַדִּיקִים, וּבַדּוֹר הַזֶּה בֵּינוֹנִיִּים, וּבַדּוֹר הַזֶּה רְשָׁעִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם וּזוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם (שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳, כִּי אִם לְיִרְאָה), וּבְפָסוּק אַזֵּר כָּתוּב (איוב ג) מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב. וְאִם קֹדֶם שֶׁבָּאוּ לָעוֹלָם נִגְזַר עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת צַדִּיקִים אוֹ רְשָׁעִים אוֹ בֵּינוֹנִיִּים, לֹא הָיָה עָתִיד לִהְיוֹת לָהֶם שָׂכָר וְעֹנֶשׁ, וְלֹא הָיָה לַנָּבִיא לוֹמַר לָהֶם (מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב, וְלֹא הָיָה לָהֶם לְבַעֲלֵי) מִשְׁנָיוֹת לוֹמַר הַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם וּזוּץ מִיִּרְאַת שָׁמַיִם.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, הַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ עֲמֻקָּה, וְנָזְלְקוּ בָּהּ הַקַּדְמוֹנִים, וְרַבִּים כָּשְׁלוּ בָּהּ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְעֹמֶק הַסּוֹד. עַל הַנָּבִיא נֶאֱמַר הַפָּסוּק הַזֶּה (ירמיה א) בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ. וְזֶה סוֹד הַכֹּל צָפוּי וְהָרְשׁוּת נְתוּנָה. הֲרֵי הַדְּבָרִים הַלָּלוּ סְתוּמִים, וְלֹא מִתְגַּלִּים אֶלָּא בְּמַה שֶׁבֵּאֲרוּ רַבּוֹתֵינוּ,

מַזָּלָשָׁבָה טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרָפָהּ לְמַעֲשֶׂה, מַזָּלָשָׁבָה רָעָה אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרָפָהּ לְמַעֲשֶׂה.

מַזָּלָשָׁבָה טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרָפָהּ לְמַעֲשֶׂה – לָמַדְנוּ מִכָּאן, שֶׁקָּדַם שֶׁבָּא לָעוֹלָם הוּא מִתְפַּלֵּל בִּשְׁבִילוֹ, וְשָׂם בּוֹ מַזָּלָשָׁבְתּוֹ בִּשְׁעַת הַזִּווּג, וּמְשׁוּם כָּךְ כָּתוּב בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וְכוּ' וּבְטֶרֶם וגו'. אָזַד עַל שֶׁהִתְפַּלֵּל בִּשְׁבִילוֹ קֹדֶם שֶׁבָּא לָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁשָּׂם בּוֹ מַזָּלָשָׁבְתּוֹ קֹדֶם יְצִירָתוֹ בַּבֶּטֶן בִּשְׁעַת הַזִּווּג, וּמִשּׁוּם זֶה בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם וגו'. וּמִשּׁוּם שֶׁהִקְדִּימָה אוֹתוֹ בִּתְפִלָּה וּבְמַזָּלָשָׁבְתּוֹ קֹדֶם יְצִירָתוֹ וְקֹדֶם שֶׁיָּצָא מֵרֶחֶם אִמּוֹ, הוּא מְנַבֵּא עֲתִידוֹת קֹדֶם שֶׁיְּבֹאוּ לָעוֹלָם.

כָּל שֶׁכֵּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיָּדַע כָּל הַדּוֹרוֹת קֹדֶם שֶׁיְּבֹאוּ לָעוֹלָם. שֶׁקֹּדֶם שֶׁיְּבֹא כָּל בֶּן אָדָם לָעוֹלָם, קֹדֶם יְצִירָתוֹ מַלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַטִּפָּה הַהִיא, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עָלָיו אִם יִהְיֶה נָבִיא אוֹ זָקֵן אוֹ בַּעַל מִקְרָא וּמִשְׁנָה אוֹ בַּעַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹ בַּעַל בַּת קוֹל, שֶׁבַּת הַקּוֹל מִתְנַהֶגֶת בַּדִּבּוּר שֶׁלּוֹ, וְיֹאמַר הֶלְכָה כְּפָלוֹנִי, אוֹ אִם יִהְיֶה טִפֵּשׁ. אֲבָל רָשָׁע וְצַדִּיק לֹא גּוֹזֵר. אַף עַל גַּב שֶׁאָבִיו עָשָׂה אוֹתוֹ בְּמַזָּלָשָׁבָה רָעָה, שֶׁעוֹשֶׂה בּוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ עִם נִדָּה אוֹ עִם עֲרָיוֹת, אוֹ בְּגוֹיָה אוֹ בְּזוֹנָה אוֹ בְּשִׁפְחָה.

אַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בֶּן רָשָׁע אוֹ מַמְזֵר קֹדֶם יְצִירָתוֹ, לֹא צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אָבִיו לַעֲשׂוֹתוֹ בַּעֲרָיוֹת אוֹ בְּנִדּוֹת, שֶׁהֲרֵי צִוָּה בּוֹ בַּתּוֹרָה עַל הָעֲרָיוֹת וְעַל הַנִּדּוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב.

וְזֶה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר מֵהַנָּבִיא, מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב. מַה זֶּה הָרָעוֹת וְהַטּוֹב? אֶלָּא כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא גָּזַר עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק וְטוֹב, אֶלָּא קֹדֶם יְצִירָתוֹ הוּא יָדַע אֶת מַזָּלָשָׁבַת אָבִיו, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף מַזָּלָשָׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה. זֶה הוּא כָּל אָזַד בִּפָּרָט.

וּמִשּׁוּם זֶה הַכֹּל צָפוּי בְּמַזָּלָשָׁבָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ אֶת מַזָּלָשָׁבְתּוֹ

הָרָעָה, וְהָרִשׁוּת נְתוּנָה לָאָדָם בְּמַעֲשֶׂה. וְאָדָם זָטָא בַּמַּזָּשָׂבָה וּבַמַּעֲשֶׂה, וְגָרַם לָעוֹלָם שֶׁנִּדְבְּקוּ בָּעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, וְהוּא זָזַר בִּתְשׁוּבָה וְדָבַק בְּעֵץ הַזַּיִּים.

וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל הַדּוֹרוֹת תְּלוּיִים בּוֹ, וְהַתּוֹרָה שֶׁנִּתַּן לוֹ, נִתַּן לְמֹשֶׁה וּלְכָל יִשְׂרָאֵל. וְכָל הַדּוֹרוֹת הֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דּוֹר דּוֹר וּפַרְנָסָיו, דּוֹר דּוֹר וּמַנְהִיגָיו.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ תוֹרָה? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז רָאָה וַיְסַפְּרָהּ הֱכִינָהּ וְגַם חֲקָרָהּ וַיֹּאמֶר לָאָדָם. אֲפִלּוּ הַשֵּׁדִים וְהַמַּזִּיקִים יָצְאוּ מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ פֵּרֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים – אֵלּוּ שֶׁמַּעֲשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. וְלֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים, וּבָנִים לֹא יוּמְתוּ עַל אָבוֹת – אֵלּוּ שֶׁמַּעֲשֶׂה אֲבוֹתָם לֹא בִּידֵיהֶם.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא אָמַר שֶׁהֶרְאָה לָאָדָם, וְלֹא לְאַבְרָהָם, וְלֹא לְשֵׁם נָבִיא, אֶלָּא דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו וְכוּ'. וְלֹא אָמַר שֶׁהֶרְאָה לוֹ צַדִּיקִים אוֹ רְשָׁעִים אוֹ בֵּינוֹנִיִּים, וְלֹא שֶׁגָּזַר עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת צַדִּיקִים אוֹ בֵּינוֹנִיִּים אוֹ רְשָׁעִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, אַזַּר שֶׁהֶרְאָה לוֹ דּוֹר דּוֹר וּפַרְנָסָיו, דּוֹר דּוֹר וּמַנְהִיגָיו, וַדַּאי הִכִּיר בָּהֶם אִם הֵם צַדִּיקִים אוֹ רְשָׁעִים אוֹ בֵּינוֹנִיִּים! אָמַר לוֹ, כָּךְ הוּא וַדַּאי, אֲבָל סוֹד הַדָּבָר עָמוֹק, הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹהֵינוּ.

בֵּינָתַיִם אוֹתוֹ הַזָּקֵן הָעֶלְיוֹן הִזְדַּמֵּן אֲלֵיהֶם וְאָמַר לָהֶם, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? סָזוּ לוֹ הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר לָהֶם, וַדַּאי שֶׁתּוֹרָה נִבְרְאָה אַלְפַּיִם שָׁנָה קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וּבָהּ הֶרְאָה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן דּוֹר דּוֹר וְדוֹרְשָׁיו וְכוּ', וּבָהּ הֶרְאָה לְאַבְרָהָם אַף כָּךְ מַה שֶּׁכָּתוּב בּוֹ. וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי. וּבָהּ נִמְלַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם.

וְנִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים אֲפִלּוּ כָּךְ נִמְלַךְ בָּהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָרָא הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית, וְאֵין רֵאשִׁית אֶלָּא תּוֹרָה, וְאֵין רֵאשִׁית אֶלָּא נְשָׁמָה. וְהַתּוֹרָה טָפְלָה לַנְּשָׁמָה, מִשּׁוּם שֶׁשַּׁבָּת שִׁקּוֹלָה כְּנֶגֶד כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וּמְזַלְזְלִים אוֹתָהּ בִּשְׁבִיל נְשָׁמַת אָדָם שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִמֶּנּוּ קֹדֶם זְמַנּוֹ.

וְהַנְּשָׁמָה הַזּוֹ הִיא נִבְואִית בָּהּ נִבְרָא הָעוֹלָם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂלַז אוֹתוֹ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְהָגֵן עָלָיו וְלִסְבֹּל הָעֹל שֶׁלָּהֶם מִשּׁוּם שֶׁהִיא מֵעֵץ הַחַיִּים, שֶׁלֹּא תָּלוּי מִמֶּנָּה זְכוּת וְזוֹבָהּ וְלֹא שָׂכָר וְעֹנֶשׁ, שֶׁהֵם עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וְכָל דּוֹר אֵינוֹ פָּחוּת מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא, שֶׁלְּטוֹנָהּ שֶׁל אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה. וְהֶרְאָהּ לְאָדָם, אִם הַדּוֹר יִהְיֶה זַכַּאי, אָדָם יָקוּם לָרִאשֹׁנָה מִצַּד שֶׁל וֶזֶסְד, וְיִהְיוּ צַדִּיקִים מִצַּד שֶׁל וֶזֶסְד, וּמַטָּה לָהֶם כְּלַפֵּי וֶזֶסְד, וְהַדּוֹר הַזֶּה יִהְיוּ בַּעֲלֵי זִן וָוֶזֶסְד.

וְאִם לֹא מִתְנַהֲגִים בְּדַרְגָּתָם, שֶׁהוּא הַמְּמֻנָּה עַל הַדּוֹר וּפַרְנָסָיו שֶׁיִּהְיוּ וֶזֶסִידִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲבִיר מֵהֶם אֶת הַוֶּזֶסְד, וּמַשְׁלִיט עֲלֵיהֶם הַגְּבוּרָה, מִדַּת הַדִּין, לָדוּן אוֹתָם כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם, וְלֹא כְּפִי הַדַּרְגָּה וְהַמּוֹלָד וְהַמַּזָּל שֶׁלָּהֶם. וְסוֹד הַדָּבָר הַזֶּה רָמוּז לָנוּ בְּהַגָּדוֹת וּדְרָשׁוֹת, שֶׁבְּאַרוּהָ, מְשַׁלְּזֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַוֶּזֶמוֹר – אֵלּוּ שְׁנֵי הַמְּשִׁיזִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ. אִם הַדּוֹר הוּא זַיִן, מִתְקַיֵּם בָּהֶם מְשַׁלְּזֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַוֶּזֶמוֹר.

וְעוֹד לָמַדְנוּ בְּסוֹד זֶה דָּבָר אַזְהָר לִסְמֹךְ לוֹ, בְּשֵׁגַם הוּא בָּשָׂר. וּבְאַרְנוּ, בְּשֵׁגַם – זֶה מֹשֶׁה, שֶׁעֲתִיד הָיָה לָתֵת תּוֹרָה בְּדוֹר הַמַּבּוּל, אֶלָּא שֶׁהָיוּ רְשָׁעִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּנַז אוֹתָהּ לַצַּדִּיקִים. אַף כָּךְ הָיְתָה מְזֻמֶּנֶת בַּת שֶׁבַע לְדָוִד מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, אֶלָּא שֶׁאָכְלָה פַּגָּה, וְלָמַדְנוּ שֶׁזְּטָאֵי הָאָדָם גּוֹרְמִים שֶׁלֹּא יְזֻכֶּה לְטוֹבָה שֶׁמְּזֻמֶּנֶת עָלָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית.

אַף כָּךְ, דּוֹר טוֹב, מַזָּלוֹת רָעוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לִהְיוֹת, יֵשׁ אֶת מִי שֶׁמִּתְרַזֵּק מִמֶּנּוּ עַד שֶׁמִּתַּקֵּן מַעֲשָׂיו, וּמַזְהִיר לוֹ אֲבָדָתוֹ. וְיֵשׁ שֶׁמְּאַבֵּד אוֹתוֹ בְּזֶטְאוֹ וְלֹא זוֹהֵר לוֹ לְעוֹלָם, וְזוֹהִי הָאֲבֵדָה שֶׁהִתְעָאֲשׁוּ הַבַּעֲלִים מִמֶּנָּה, וְזֶה שָׁזָכָה בַּמְּצִיאָה קָנָה אוֹתָהּ, אִם הִקְדִּים בָּהּ אֶת זַבְּרוֹ. וְזֶהוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַרְאֶה לְכָל הָעוֹלָם שֵׁשֶׁת אַלְפֵי שָׁנִים וְאֶזֶד זָרֵב, וְהֶרְאָה שֶׁבְּכָל הָאֶלֶף הָרִאשׁוֹן שִׁלְטוֹנוֹ הַוֶּזֶסְד.

בָּאֶלֶף הַשֵּׁנִי שִׁלְטוֹנוֹ גְּבוּרָה, שָׁדְרִים בִּשְׁתֵּי דְרָגוֹת – גִּבּוֹרִים וַוֶּזֶסִידִים, וּבָאֶלֶף הַשְּׁלִישִׁי שִׁלְטוֹנוֹ לִהְיוֹת דּוֹרוֹ אַנְשֵׁי אֱמֶת. הָאֶלֶף הָרְבִיעִי שִׁלְטוֹנוֹ נֵצַח,

וְהָאֶלֶף הַזֶּהמִישִׁי שִׁלְטוֹנוֹ הוֹד, וְהָיוּ עֲתִידִים לִהְיוֹת דּוֹרוֹתָם נְבִיאִים.

הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. וְאִם זַס וְשָׁלוֹם בִּמְקוֹם שֶׁדַּרְגָּתָם מְזַיֶּבֶת אוֹתָם לִהְיוֹת צַדִּיקִים וְהֵם רְשָׁעִים, כְּאִלּוּ הֶעֱבִירוּ עַמּוּד הַצַּדִּיק יְסוֹד עוֹלָם מִן הָעוֹלָם, וּמַזְזִירִים אֶת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם בִּמְקוֹם הַצַּדִּיק סָמָאֵל הָרָשָׁע.

אַף כָּךְ אִם הַדּוֹרוֹת שֶׁל נֶצַח וְהוֹד הֵם רְשָׁעִים בִּמְקוֹם נְבִיאֵי הָאֱמֶת – שׁוֹלְטִים נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר. וְאִם דּוֹר שֶׁאֱמֶת לֹא מַנְהִיגִים בּוֹ בֶּאֱמֶת – מִסְתַּלֶּקֶת מֵהֶם הָאֱמֶת, וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם הַשֶּׁקֶר. וְאִם לְדוֹרוֹת הַגְּבוּרָה אֵין גְּבוּרָה עוֹמְדִים בַּפָּרֶץ – מִסְתַּלֶּקֶת מֵהֶם הַגְּבוּרָה וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם זָר. וְאָזוּד יְרֵדְ אֶלֶף וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רַבָּבָה. וְאִם דּוֹר שֶׁל זַסִידִים לֹא מִתְנַהֲגִים בַּזַּסִידוּת, שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם גַּזְלָן שֶׁגּוֹזֵל אוֹתָם.

וְזֶהוּ שֶׁהֻרְאָה לְאָדָם כָּל הַדּוֹרוֹת וְהַמַּנְהִיגִים שֶׁלָּהֶם. אִם זַכְאִים הַדּוֹרוֹת לָלֶכֶת אַזְרִיהֶם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְנַהֵג בָּהֶם בְּאוֹתָהּ מַדְרֵגָה טוֹבָה. וְאִם לֹא – מִתְנַהֵג אִתָּם לְפִי מַעֲשֵׂיהֶם, בְּמַדְרֵגָה רָעָה. וּמְשׁוּם זֶה, (איכה ג) מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב.

וּבְכָל דּוֹר נוֹתֵן לָהֶם הַטּוֹב וְהָרַע לְפִי מַדְרֵגַת הַדּוֹר. וְסוֹד הַדָּבָר – (דברים ד) רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁיִּהְיוּ עֲתִידִים לִהְיוֹת, אִם זָכוּ לְהִתְנַהֵג.

וְהֻרְאָה לוֹ פַּרְנָסִים מִצַּד שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב, וּפַרְנָסִים מִצַּד שֶׁל יֵצֶר הָרָע. אִם זָכוּ לְהִנָּהֵגָה שֶׁל פַּרְנָסִים שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב, מַטָּה אוֹתָם כְּלַפֵּי חֶסֶד אוֹ גְּבוּרָה, אוֹ אֱמֶת, אוֹ נְבִיאִים, אוֹ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, כְּפִי הַשִּׁלְטוֹן שֶׁל כָּל מַדְרֵגָה. וְאִם מִתְנַהֲגִים בְּפַרְנָסִים רָעִים מִצַּד שֶׁל הָרָע, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָדוֹן אוֹתָם בְּמִדּוֹת רָעוֹת, בְּהֵפֶךְ שֶׁל מַדְרֵגוֹת טוֹבוֹת. וְזֶהוּ שֶׁמֻּרְאָה לָהֶם פַּרְנָסִים רְשָׁעִים וְצַדִּיקִים שֶׁבְּכָל דּוֹר. וְלֹא שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁגָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל

הַדּוֹרוֹת לִהְיוֹת צַדִּיקִים אוֹ רְשָׁעִים.

מִיָּד שֶׁשָּׁמַע הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְרַבִּי יוֹסֵי דְּבָרִים אֵלּוּ, הִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנֶיהָ אוֹתוֹ הַזְּקֵן וְאָמְרוּ, כְּעֵת הִתְגַּלּוּ דְּבָרִים עַל בֵּרוּרָם. וְלֹא נִמְצְאָה קַשְׁיָה בָּעוֹלָם בִּשְׁאֵלָה זוֹ. מִיָּד עָף אוֹתוֹ זָקֵן. אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וַדַּאי אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה אוֹתוֹ זָקֵן, שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ בְּכָל הַבְּרִיּוֹת בְּזָכְמָה, וְאֵין מַדְרֵגָה שֶׁל בֶּן אָדָם בָּעוֹלָם כְּמַדְרֵגָתוֹ, [וְכִי אֵיךְ] שֶׁהוּא קוֹדֵם לְכָל הַבְּרִיּוֹת. כָּךְ דְּמוּתוֹ קוֹדֶמֶת לְכָל הַבְּרִיּוֹת. (עכ"מ)

כָּךְ גַּם כֵּן כְּנֶגְדָּם לְמַטָּה, שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים עוֹמְדִים סְבִיב הַמִּשְׁכָּן בַּגָּוֶן הַזֶּה, כָּל אֶזְוֵד מֵהֶם בַּמָּקוֹם הָרָאוּי לוֹ. וּכְנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְמַטָּה יָם שֶׁעוֹמֵד עַל שְׁנֵים עָשָׂר בָּקָר, שְׁלֹשָׁה פּוֹנִים צָפוֹנָה, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים דָּרוֹם, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מִזְרָח, וּשְׁלֹשָׁה פּוֹנִים מַעֲרָב. וּמָה הַטַּעַם נִקְרֵאת הַדַּרְגָּה הַזּוֹ לְמַעְלָה יָם?

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהַצַּדִּיק הַהוּא שֶׁמְּמַלֵּא אֶת הַיָּם הַזֶּה נִקְרָא יוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם, וְכָתוּב אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה. וְהוּא מֵאִיר בַּסּוֹד שֶׁל וא"ו שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאוֹתוֹ הַיּוֹם בַּסּוֹד שֶׁל כֹּזַ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁבּוֹ מְמַלֵּא אֶת הַיָּם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא ה"א הַתַּזְוִתוֹנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנְּזָלִים הֹלְכִים אֶל הַיָּם. וְכָל זֶה הַדַּרְגָּה שֶׁל צַדִּיק, מִשּׁוּם שֶׁכָּל הַתַּעֲנוּקִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ.

מַה זֶּה הַנְּזָלִים? אֵלּוּ זַמֵּשׁ הַדַּרְגּוֹת שֶׁעָמוּ, שֶׁהוֹלְכִים לַיָּם לְמַלֵּא אוֹתוֹ. וְהַדַּרְגָּה הַזּוֹ נִקְרֵאת בַּת שֶׁבַע. וּכְשֶׁמֵּאִיר הַצַּדִּיק הַזֶּה לַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת צֶדֶק, לַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת שִׁבְעָה שָׁבוּעוֹת שֶׁבַע פְּעָמִים, אָז גַּם הָעוֹלָם הַתַּזְוִתוֹן הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁנִּקְרֵאת הַלְבָנָה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בַּלַּיְלָה. שְׁנַת הַלְבָנָה כַּמָּה גְּדוֹלָה? שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה יָמִים, וְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שָׁבוּעוֹת מֵהֶם כְּנֶגֶד הַדַּרְגָּה הַזּוֹ שֶׁל הַיָּם שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת מִמֶּנּוּ.

נִשְׁאֲרוּ שְׁנֵים עָשָׂר יָמִים כְּנֶגֶד שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים הַמַּקִּיפִים אֶת הַיּוֹם

הַזֶּה לִשְׁמוֹר אֶת מִשְׁמֶרֶת הַמִּשְׁכָּן, וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַרְאוֹת הַכּוֹזַ הָעֶלְיוֹן. וְעַל זֶה כָּתוּב כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי, וֹו דַּרְגַּת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא מֵאִיר בַּכּוֹזַ שֶׁל שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו, זֶה יָם הַזָּכְמָה שֶׁנִּקְרָא כָּבוֹד.

יְצַרְתִּיו, זֶה סוֹד שֶׁל הַיּוֹם לְמַטָּה שֶׁהוּא כְּנֶגֶד כֹּל שֶׁלְּמַעְלָה. אַף עֲשִׂיתִיו, זוֹ הַלְּבָנָה שֶׁלְּמַטָּה. וְעַל זֶה כָּתוּב יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא וֹזֶשֶׁךְ, הַדַּרְגָּה שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה. אָז כְּשֶׁמִּתְזַבְּרִים, עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו, וְאָז שָׁלוֹם לָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶזָד. וְאָז הַיִּזּוּד לְמַעְלָה וְהַיִּזּוּד לְמַטָּה, שָׁלוֹם לְמַעְלָה וְשָׁלוֹם לְמַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָזּוֹק וְלַקָּרוֹב.

מִשְׁנָה. בַּטַּהַר, בְּרֹאשׁ רְצוֹן הַמֶּלֶךְ, זָקָק תִּשְׁעָה זִקּוּקִים בְּגַלְגַּלָּיו הַטְּהוֹרִים, וְאֶזֶד טָמִיר וְלֹא יָדוּעַ. זָקַק זִקּוּקִים וְהָכָה לְתוֹךְ מָאוֹר אֶזֶד וְיָצָא אֶזֶד מִמֶּנּוּ שֶׁל רָצוֹן אֶזֶד טָמִיר בְּטָמִירוּת, יָדוּעַ וְלֹא יָדוּעַ. כָּל הַהַשְׁכֵּל בּוֹ זוֹזֵר לְאָזוֹר. קָטָן הוּא, וּמִתּוֹךְ קְטָנוּתוֹ הוּא טָמִיר בַּסֵּתֶר שֶׁל מֵעָיו וְלֹא יָדוּעַ. כָּל הַהֶרְהוּרִים בּוֹ מְשֻׁבָּשִׁים, שָׁבִים וְזוֹזְרִים וְאֵין נִדְבָּקִים. נִסְתָּרִים בּוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם עֵינַיִם, וְהֵם עֵינַיִם שֶׁלֹּא פָּתוּזוֹת. רְשׁוּמוֹת הֵן בְּרֹשֶׁם קָטָן, עוֹלִים בּוֹ הֶרְהוּרִים וּמַעֲשִׂים וְלֹא גָּלָה טַעֲמֵיהֶם. כּוֹנֵס אוֹתָם בְּשָׁעָה שֶׁנִּזְרָקוּ, וּבְשָׁעָה שֶׁהִתְכַּנְּסוּ זוֹרֵק אוֹתָם. מִצְטַיְּרִים בּוֹ צִיּוּרִים נִסְתָּרִים וְלֹא גְּלוּיִים.

זוֹקֵק זַקִּיקוֹת וּמַכֶּה וְיוֹצֵא ב׳ אֶזֶד שֶׁלְּמַטָּה שֶׁסּוֹבֵב סָבִיב סָבִיב וּפוֹרֵז בָּאֲוִיר. מַכֶּה בַּמִּגְדָּל, וּמִסְתּוֹבֵב הַהֵיכָל מִתּוֹךְ הָאֲוִיר הַפּוֹרֵז. בּוֹ שָׁמִים צִיּוּרִים הָאֲמָנִים בְּכָל כְּלֵי הַכֶּסֶף וְזָהָב וּנְזוּשֶׁת. הוֹלֵךְ וְנִסְתָּר וְלֹא נִשְׁמָע קוֹלוֹ הַזּוּצָה. מִבְּפָנִים בְּמֵעָיו נִשְׁמָע קוֹל שֶׁלֹּא נוֹדָע.

וְאוֹתוֹ הַקּוֹל יוֹצֵא מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, עוֹלֶה וְיוֹרֵד, הוֹלֵךְ וְעוֹמֵד. הָעַיִן אֵינָהּ שׁוֹלֶטֶת לִרְאוֹת. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְכַּסֶּה מִתְגַּלֶּה, וּבְשָׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה מִתְכַּסֶּה. בִּסְתִימַת הָעֵינַיִם רוֹאִים אוֹתוֹ. בַּאֲטִימַת הָאָזְנַיִם שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ. בִּפְתִיזַת הָעֵינַיִם מְכַסִּים אוֹתוֹ, וְלֹא יָדוּעַ, עַד שֶׁמְּזַדְּמְנִים לְשַׁלְזְנוֹ צַדִּיקֵי אֱמֶת לֶאֱכֹל.

זוֹקֵק תּוֹךְ זַקִּיקָהּ שֶׁל צִיּוּר, וְיוֹצֵא ג׳ שְׁמִתְכַּסֶּה הַזּוֹשֶׁן וְהָאַפּוֹד, מְזֹרָז בְּאַבְנֵטוֹ. מִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם וּמִתְכַּסֶּה בַּלַּיְלָה. יוֹצֵא פַּעַם אַוָּזת וּמִתְזָרֶטֶ וְנִגְנָז, עַד שֶׁבָּאָה ו׳ שֶׁאוֹזֶזֶת בּוֹ, וּמִתְפַּיֵּס וְשָׁב לִמְקוֹמוֹ, וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְגַּלּוֹת אֶלָּא לְאוֹתָם הַקּוֹרְאִים לוֹ בַּלַּיְלָה. וּבַבֹּקֶר מְגַלֶּה רִשָּׁם שֶׁל זוּט קָטָן וְדַק שֶׁמִּתְזַבֵּר עִמָּם בַּיּוֹם בְּתוֹךְ שִׁירָה וְזֶרְוָה שֶׁמְּמַמְּרִים לוֹ בַּלַּיְלָה, וְעוֹשֶׂה וֶזֶסֶד לַכֹּל. מַעֲלֶה הַדֶּגֶל לְיָמִין, וְנִרְשָׁם וּמְקַיֵּם הָעוֹלָם.

נִכְנָס לְתוֹךְ הֵיכָלוֹת הַפָּנִימִיִּים וְיוֹצֵא, וּבוֹנֶה עוֹלָמוֹת בָּרֵאשִׁית וּבַסּוֹף הוּא טָמוּן בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא עוֹלָמוֹת. בְּצַד הַדָּרוֹם מַתְזִיל וְיוֹצֵא, וְאוֹזֵז מַגֶּרֶפָה, וּמוֹצִיא מָזוֹן לַכֹּל וּמֵאִיר לָהֶם. זוֹקֵק זַקִּיקָהּ שֶׁל אוֹר שֶׁל טוֹהַר זַךְ, וּמוֹצִיא הָרְבִיעִית בְּזֶזֶשְׁבּוֹן שֶׁל מָאתַיִם אֶלֶף עוֹלָמוֹת עַד הַר שֶׁל אוֹר שֶׁמֵּאִיר. מִמֶּנּוּ יוֹצְאִים עֲמֻקּוֹת לְגַלּוֹת. הָאוֹר שֶׁמֵּאִיר וְנִטְמָן וְנָזוּשָׁךְ. הוּא דּוּוֶזֶה, וְאַוָּזר מְקָרֵב. הוּא מַכֶּה, וְאַוָּזר מְרַפֵּא. בְּיָדוֹ שַׁרְבִּיט שֶׁל זַיִּים וּמָוֶת, טָמוּן בְּאַרְבַּע מֵאוֹת אֲבָנִים עוֹרְכֵי קְרָב, בַּעֲלֵי רָמְזוֹ וְזֶרֶב הַלּוֹהֶטֶת, שֶׁמּוֹשָׁם יוֹצְאִים וּמִתְפַּשְׁטִים בְּכָל זֶזֶשְׁבּוֹן.

כְּשֶׁזּוֹקֵק זַקִּיקָהּ כְּתוֹךְ שֶׁל אֵשׁ בּוֹעֶרֶת, יוֹצֵא מִמֶּנּוּ אָדָם אֶזֹּד כַּשּׁוֹשַׁנָּה. שַׂעֲרוֹתָיו תְּלוּיִים כְּדֻבִּים שֶׁל הָרֵי הַזּוֹשָׁךְ. פַּזַּד וְאֵימָה תַּקִּיפָה יְתֵרָה הוֹסָפָת בּוֹ. יָדָיו דְּבֵקוֹת בַּשַּׁלְהֶבֶת שֶׁל זֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת. בַּיּוֹם שֶׁיִּתְעוֹרֵר, כֻּלָּם עוֹבְרִים לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְקָרֵב אֵלָיו וְנִצּוֹל מִמֶּנּוּ.

זוֹקֵק זַקִּיקוֹת שֶׁל הָרִים שֶׁל אוֹר, וּמוֹצִיא ה׳ שֶׁעוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ עַמּוּדֵי הָעוֹלָם. הַכֹּל עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְיוֹשֵׁב בֵּינֵיהֶם כְּמֶלֶךְ בְּתוֹךְ צְבָאוֹ. שְׁנֵי שָׂרִים גְּדוֹלִים מְמֻנִּים עוֹמְדִים כְּנֶגְדּוֹ. עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. בְּשָׁעָה שֶׁמִּתְגַּלֶּה, הַכֹּל עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם, סוֹגֵר וּפוֹתֵזוֹ. וּבְשָׁבִילוֹ עוֹמְדִים שִׁשִּׁים אֶלֶף רִבּוֹא עַל הָרִים גְּדוֹלִים, וְכָל מַפָּתְזוֹת הַמֶּלֶךְ בּוֹ עוֹמְדִים.

הוּא עוֹשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיִּמְזֶה בְּיָדוֹ. הַנִּסְתָּרִים הָעֶלְיוֹנִים רָמִים

וּטְמִירִים עוֹמְדִים עָלָיו וּשְׁמֵזִים בּוֹ, מִמֶּנּוּ פָּתוּזִים וּמְאִירִים זַלּוֹנוֹת שֶׁל אוֹר. זוֹתָם נִסְתָּר שֶׁל הַמֶּלֶךְ בְּיָדוֹ, עוֹשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ בִּצְבָא הַשָּׁמַיִם וְדַיָּרֵי הָאָרֶץ. בְּתוֹךְ אֲצִילֵי יָדָיו יָדוּרוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִבּוֹא עוֹלָמוֹת. אָרְכּוֹ מִסּוֹפֵי הָעוֹלָם וְעַד סוֹפֵי הָעוֹלָם. יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא שֶׁל שְׁבִיבִים שֶׁל אֵשׁ. מִמֶּנּוּ נֶאוֹרִים עוֹלָמוֹת וּמִמֶּנּוּ נֶזּוֹנִים. אָזוֹד הוּא אָזוֹד לִהְיוֹת אָזוֹד נִקְרָא, בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

מְזוֹקָק זַקִּיקָה וּמַכָּה בַּצִּיּוּר, וּמוֹצִיא וֹ׳ שֶׁהוֹלֶכֶת תָּמִיד. וְאוֹזֵז רֵזַיִם, וְשׁוֹזֵק הָאוֹרוֹת לָזוֹן הָעוֹלָמִים בְּאוֹתָם הָאוֹרוֹת שֶׁשּׁוֹזֵק. וְזַמֶּשֶׁת סַמְמָנֵי קְטֹרֶת הַבְּשָׂמִים מִתְעָרְבִים עִמָּם. הוּא שׁוֹזֵק וּמֵאִיר וְלֹא מִתְבַּשֵּׂם בַּזּוּץ. טוֹמֵן עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִתְבַּשֵּׂם וְלֹא יָרִיזוּ בּוֹ רֵיזַי. קֹדֶם לַשְּׁמוּשׁ בְּסוֹד שֶׁל זַמֶּשֶׁת מֵאוֹת רָזִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

עוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ, וְהַמֶּלֶךְ תָּמוּךְ עָלָיו. שׁוֹרִים בּוֹ כָּל אוֹתָם נֶאֱמָנִים שֶׁל אֱמֶת. זָבֵר אָזוֹד יֵשׁ לוֹ, נוֹתֵן רְשׁוּת זֶה לָזֶה מִיּוֹם שֶׁהָיוּ. לוֹמְדִים כָּךְ זוֹקֵק וּמַכֶּה בַּזַּקִּיקוֹתָיו וּמוֹצִיא ז׳ אוֹתוֹ הַנֶּאֱמָן הָאַזּוֹר שֶׁאֶצֶל זָבְרוֹ. אֶת כָּל אֱמָנוּת זָבְרוֹ הוּא עוֹשֶׂה, עוֹמֵד אֶצְלוֹ בְּרָצוֹן גָּדוֹל.

זֶה עַל זֶה עוֹמֵד, נוֹסֵעַ. נֶאֱמָנִים הֵם לַעֲשׂוֹת וֶסֶד לְבֵית דָּוִד. אַבְרָהָם הָאוֹהֵב תָּמוּךְ עַל זֶה. יִצְזוֹק הַקָּרְבָּן הַשָּׁלֵם תָּמוּךְ עַל זֶה. יַעֲקֹב שְׁלֵמוּת הַכֹּל עוֹמֵד וְתָמוּךְ עֲלֵיהֶם. יַזַּד הֵם, וּמְכַסִּים בַּעֲשָׂשִׁית שֶׁמְּקַבֶּלֶת שֶׁמֶשׁ. זוֹקֵק זַקִּיקוֹת וּמַכֶּה הַמָּאוֹר וּמוֹצִיא זז׳, וְזוֹ הַשְּׁמִינִית לַזַּשְׁבּוֹן, וּמוֹצִיא אָהוּב אָזוֹד שֶׁל הַכֹּל, תְּשׁוּקַת הַכֹּל.

צַדִּיק שֶׁל הַכֹּל, הַנֶּאֱמָן שֶׁל הַכֹּל, הַדְּיוֹקָן שֶׁל הַשָּׁלֵם הַהוּא. הַזָּהַר שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט לְאַרְבָּעָה זְהָרִים, הוּא נָעוּץ בָּאָרֶץ וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ לִקְצֵה הַשָּׁמַיִם. נוֹפוֹ יָפֶה וּפָרָיו רַב, וּבוֹ מָזוֹן לַכֹּל. תַּזְוִתָיו יוֹשֶׁבֶת בַּצֵּל אוֹתָהּ הַזַּיָּה שֶׁנִּתְזַמֶּמֶת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, בַּעֲנָפָיו יָדוּרוּ צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם, הוֹלֵךְ וְעָף בַּזַּמֶּשֶׁת מֵאוֹת עוֹלָמוֹת וּמוֹצִיא מַאֲכָל מִכֻּלָּם, וְהוּא נוֹסֵעַ וְגוֹבֶה מֵהֶם. זֶה נוֹתֵן לָזֶם,

וְזֶה נוֹתֵן מַיִם, וְזֶה נוֹתֵן שֶׁמֶן, וְזֶה נוֹתֵן מָזוֹן.

וְהוּא גּוֹבֶה וּמַכְנִיס לְאוֹצַר הָעֲנִיִּים, וְהוּא טָמִיר. אֵין בּוֹ דְּיוֹקָן לְהִסְתַּכֵּל בַּזּוּז. אוֹרוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹף הָעוֹלָם, כָּל הַזְּיָיִם שׁוֹרִים בּוֹ, וְהוּא נוֹתֵן לְמִי שֶׁאֵין לוֹ זְיָיִם כְּלָל. נִכְנָס לְאוֹתָם זַמּשׁ מֵאוֹת עוֹלָמוֹת, וְנוֹטֵל מֵהֶם זַמּשִׁים שָׁנִים וְלֹא יוֹתֵר.

וְהוּא נוֹתֵן. אַזַר כָּךְ נִכְנָס לָאָב וְלָאֵם, וּמִמַּה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ הוּא נוֹתֵן וּמַשְׁלִים לְשִׁבְעִים. מִתְגַּלֶּה בַּיּוֹם, וְנִתְזָם לִשְׁנַיִם עָשָׂר תְּזוּמִים. שִׁבְעִים תְּמָרִים וּשְׁנַיִם עָשָׂר מַעְיָנוֹת שֶׁנּוֹבְעִים בּוֹ תְּלוּיִים הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים עַל שְׁמוֹ. כָּל מַאֲכָל וְכָל תְּבוּאָה שֶׁל הָעוֹלָם הוּא לוֹקֵט וְהוּא נוֹתֵן. בָּרוּךְ זִכְרוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים.

זוֹקֵק בְּתַקֶּף הַקְּפָאוֹן שֶׁל תַּקִּיפוּת אַזַּת וּמוֹצִיא תֵּשַׁע, וְהוּא עֻצָּם תְּשִׁיעִי שֶׁעוֹלֶה בַּיּוֹם וְיוֹרֵד בַּלַּיְלָה, טָמוּן בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַזַּמּשָׁה דְּיוֹקָנָאוֹת נִסְתָּרִים. הוֹלֵךְ וְעוֹלֶה יוֹרֵד וְעוֹמֵד, טְמוּנִים בֵּין שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת הַמֶּלֶךְ.

זָקוּק בְּטַבַּעַת הַשַּׁרְבִיט שֶׁל הַזּוֹתֶמֶת. שָׁלִיזַ שֶׁשּׁוֹמֵר בַּדֶּרֶךְ, דָּן דִּינִים וּמֵיטִיב עַל עִיּוּן שֶׁל סְפָרִים פָּתוּזִים. טוֹב וָרָע עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ. מִצַּדּוֹ זַיִּים וּמִצַּדּוֹ מָוֶת. מִצַּדּוֹ מְתִיקוּת וּמִצַּדּוֹ מְרִירוּת. נָזָשׁ אָזָד עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ, רֹאשׁוֹ תַּזַּת לְרַגְלָיו. בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹצִיא רֹאשׁוֹ, מַכֶּה בְּזָנָבוֹ. מִי שֶׁפּוֹגֵשׁ בְּקַשְׁקַשָּׁיו, שָׁם מוֹרִיד אוֹתוֹ עַד נֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה. עוֹמֵד רַגְלוֹ עַל רֹאשׁ אוֹתוֹ הַנָּזָשׁ. כְּשֶׁמִּסְתַּלֵּק, בּוֹקֵעַ הַיָּם בָּאֲוִיר שֶׁמַּגִּיעַ וְלֹא מַגִּיעַ. עוֹמֵד בַּלַּיְלָה.

מְזַלֵּק נְכָסִים לָעֲשִׁירִים. נוֹתֵן מָזוֹן לְבֵיתוֹ. מִתְזַוֵּג וְנִטְמָן בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה פָּנִים, מִתְקַשֵּׁט בְּקִשּׁוּטֵי הַמֶּלֶךְ. רִבּוֹן כָּל הָאָרֶץ גָּנַז בְּתוֹכוֹ אוֹר שֶׁמֵּאִיר וְרָץ בָּאָרוֹן לַתּוֹרָה, נִלְזָם בַּקֶּרֶב עִם שׁוֹנְאִים וְנוֹטֵל נְקָמוֹת. מְזָרֵז עַצְמוֹ כְּגֶבֶר זָזָק, וְזֶרֶב שְׁנוֹנָה בְּיָדוֹ. הָרַמָּזוֹ שֶׁלּוֹ שְׁבִיבֵי אֵשׁ. הַזּוֹצִים שָׁזוּרִים לוֹהֲטִים בְּתַקֶּף שֶׁל אֵשׁ אוֹכֶלֶת.

הַמָּאוֹר שֶׁל הַגֶּר שֶׁשּׁוֹרֶה עַל רֹאשָׁם שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת. הַסֵּתֶר שֶׁל אוֹתָם

הַהֵיכָלוֹת שֶׁלּוֹ אֵין לוֹ זְוִשְׁבּוֹן. הַתְּזוּמִים שֶׁלּוֹ עַד שְׁפַת יָם גִּינּוֹסָר (כִּנֶּרֶת) הִתְתַּוֻּם לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. אַרְבָּעָה מְלָכִים מִצְטַיְּרִים מִתּוֹכוֹ, בָּהֶם הוּא שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם. שְׁנֵי עֲלָמִים קְבוּעִים תַּזְוְתָיו. טָס בָּהֶם בִּשְׁנֵים עָשָׂר (בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר) עוֹלָמוֹת וְנִגְנָז שָׁם. בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן נֶצַח סֶלָה וָעֶד.

תָּם וְנִשְׁלָם הַשֶּׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם.

מיותר

וְאָז נִפְרַע מֵהֶם עַל יְדֵי מִנְיַן אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁזָּסְרוּ מִסּוֹד שֶׁל שָׁבַע עַל זִטְאַתֵּיכֶם. בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁתְּמָנֶה כ״ב שָׁנִים ז׳ פְּעָמִים, לְכָל אוֹתָם מֵאוֹתָם הָעֲשָׂרָה שֶׁמָּכְרוּ אוֹתוֹ, תִּמְצָא אֶלֶף תק״מ,

תִּקּוּן עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי״ם, בְּרֵאשִׁית אָזַד הוּא שֶׁלֹּא הִתְגַּלָּה, וּבָרָא שְׁנַיִם, שְׁנַיִם הֵם, וְהֵם ב׳, וְהֵם שְׁנֵי עוֹלָמוֹת נִסְתָּרִים, וּבַמֶּה בָּרָא אוֹתָם? בִּנְקֻדָּה נִסְתֶּרֶת אַזַת שֶׁנִּקְרֵאת רֵאשִׁית, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר כֻּלָּם בְּזוֹכְמָה עָשִׂיתָ, וּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת נִסְתָּרִים לֹא הָיוּ מִתְגַּלִּים, עַד שֶׁעָשָׂה לָהֶם שְׁנֵי לְבוּשִׁים, וּמָהֵם? אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. אֵת הַשָּׁמַיִם, לְבוּשׁ לָעוֹלָם הָעֶלְיוֹן, שֶׁנִּבְרָא בַּנְּקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה, וְאֵת הָאָרֶץ, לְבוּשׁ לָעוֹלָם הַתַּזְוְתוֹן, שֶׁנִּבְרָא בֵּאלֹהִי״ם, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה.

י׳ נִקְרָא רֵאשִׁית, וְהִיא אָב לַכֹּל, ה׳ אֱלֹהִי״ם, וְהִיא אֵם שֶׁל הַכֹּל, אֵם כָּל זַי, וְהַזְּכָמָה, שֶׁהִיא אָב, לֹא נוֹדַעַת אֶלָּא בְּבִינָה שֶׁהִיא אֱלֹהִי״ם, וְשָׁם י״ה אַבָּא וְאִמָּא כְּאָזַד, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת נִסְתָּרִים, ו״ה הֵם שְׁנֵי בָּנִים, וְהֵם הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. ו׳ הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא עוֹלָם אָרֹךְ, ה׳ הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאֵינוֹ אָרֹךְ.

ב׳ שְׁנֵי הֵיכָלוֹת לִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן י״ה, וְעָלָיו נֶאֱמַר אֱלֹהִי״ם הֵבִין דַּרְכָּהּ וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ. וּמִי הֵם ב׳ הֵיכָלוֹת הַלָּלוּ? אֶלָּא אָזַד הוּא אהי״ה, וְהַשֵּׁנִי אדנ״י, וּשְׁנֵיהֶם הֵם כִּנּוּיִים לִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת י״ה, אָב וְאֵם, וְכָךְ עוֹלֶה

וְזִשְׁבּוֹן אהי"ה אדנ"י (וְזִשְׁבּוֹן אלהי"ם) לְוָזִשְׁבּוֹן כנו"י, וּבָהּ גְּנוּזִים הָאָב וְהָאֵם, וְזֶהוּ הַנִּסְתָּרוֹת לַיהו"ה אֱלֹהֵינ"ו, י"ה, וְאֵלּוּ הֵם סְתָרִים וּגְנָזִים, וְהֵם סִתְרֵי תוֹרָה מַמָּשׁ, וּמִשּׁוּם שֶׁהֵם סְתָרִים, צָרִיךְ שֶׁלֹּא לְגַלּוֹתָם, וְזֶהוּ סוֹד הָעֲרָיוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עֶרְוַת אָבִיךְ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה, לֹא תְגַלֵּה וַדַּאי מֵהַכִּסּוּי שֶׁלָּהֶם.

קָם זָקֵן, פָּתַח וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, יֵרֵד לְכָאן, שֶׁאַתָּה הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה מַמְתִּינָה לְךָ וְלַזַּבֶּרְיךָ, בִּשְׁבוּעָה עֲלֵיכֶם, אַל תִּתְעַכְּבוּ שָׁם לָרֶדֶת לְכָאן אַתֶּם, וְכָךְ אָמַרְתִּי לְכָל אוֹתָם רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁכֻּלָּם יִהְיוּ יוֹרְדִים עִמָּכֶם, וְכֵן אֲנִי הִשְׁבַּעְתִּי לְאוֹתָם מַלְאָכִים וַזַּיָלוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁמְּמֻנִּים לִשְׁמֹר אֶתְכֶם, וְלֹא לִכְבוֹדִי עָשִׂיתִי וְלֹא לִכְבוֹד אָבִי וְאִמִּי, אֶלָּא לִכְבוֹד הַשְּׁכִינָה.

מִיָּד קוֹל הִתְעוֹרֵר בְּעַנְפֵי הָאִילָנוֹת שֶׁל גַּן הָעֵדֶן, עֶלְיוֹנִים יָרְדוּ, (וּמַלְאָכִים) (תַּזְוִתוֹנִים) הִתְכַּנְּסוּ לָרֶדֶת עִם רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּזְוִתוֹנָה הַלָּלוּ, שֶׁהֲרֵי רְשׁוּת נִתְּנָה לָכֶם מִלְמַעְלָה. מִיָּד כֻּלָּם הִתְפַּשְּׁטוּ מִדְיוּקְנֵיהֶם, וְהִתְלַבְּשׁוּ בָּאֲוִירִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהוּא כְּנוּי וְסִתְרָה לָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת.

בֵּין כָּךְ הֲרֵי אֵלְיָהוּ הַקְּדִים לְתַקֵּן לָהֶם אֶת מוֹשָׁבָם, פָּתַח וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁפִּיךְ מְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת בַּתּוֹרָה, מִמֶּנּוּ מְזֻדָּעְזָעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וּבְפִיךְ נֶאֱמַר וְהַר סִינַי עָשַׁן כֻּלּוֹ וְכוּ', מִשּׁוּם שֶׁהָאוֹת י' שׁוֹרָה בְּמִזֶּךָ, ה' בְּלִבְּךָ, שֶׁהִיא בִּינָה, וּבָהּ הַלֵּב מֵבִין, ו' בְּפִיךָ, וּמִמֶּנּוּ, וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת, שֶׁהוּא בְּאוֹתָם הַבְּלִים שֶׁיּוֹצְאִים מִפִּיךָ, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר קוֹל יהו"ה זוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ.

שֵׁשׁ טַבָּעוֹת הֵן בַּקְּנָה, שֶׁבָּהֶן עוֹלֶה ו', וְהֵן ו' דְּרָגוֹת לַכִּסֵּא, ה' בַּלֵּב הִיא הֶבֶ"ל, ה' ל"ב, שֶׁוַּדַּאי ה' הִיא בַּלֵּב, ו' (הַקּוֹל), בַּקּוֹל שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וְזֶהוּ הַקּוֹל שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶבֶל.

וּשְׁנֵי בָּתִּים יֵשׁ בַּלֵּב, אֶזֶד מוֹצִיא הֶבֶל, וְאֶזֶד מוֹצִיא הֶבֶל, וְהֵם ה' עֶלְיוֹנָה וְה' תַּזְוִתוֹנָה, בִּשְׁנֵי בָּתֵּי הַלֵּב, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד בַּיִת רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, ו' הַקּוֹל שֶׁיּוֹצֵא

מִשְּׁנֵיהֶם, י׳ הַדִּבּוּר שֶׁשּׁוֹרֶה בַּפֶּה, וְעָלָיו נֶאֱמַר בִּדְבַר יהו״ה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, וְהוּא דִּבּוּר אֶחָד שֶׁכּוֹלֵל עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְסוֹד הַדָּבָר – אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִי״ם שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי, לְהַרְאוֹת בָּהּ שֶׁעֲשָׂרֶת הַדִּבְּרוֹת נֶאֶמְרוּ בְּדִבּוּר אֶחָד, שְׁתַּיִם זוּ, אֵלּוּ אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ, וְהוּא אֶחָד, אֶחָד בֵּינֵיהֶם, וְזֶהוּ שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם תְּלוּיוֹת מִצְוֹות עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְּׁנֵיהֶם דִּבֵּר לָתֵת כָּבוֹד לַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי הוּא בְּדִבּוּר אֶחָד אָמַר הַכֹּל, וְלָמָּה אָמַר שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי? ז״ו אֶחָ״ד בְּחֶשְׁבּוֹן, שֶׁשְּׁתֵּי תוֹרוֹת הָיוּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶחָד בֵּינֵיהֶם וּשְׁמוֹ אֶחָד, וּמִשְּׁנֵי דִּבּוּרִים יָצָא הַקּוֹל וְנֶחֱלַק לְשִׁבְעִים קוֹלוֹת, כְּנֶגֶד שִׁבְעִים פָּנִים, וְהָרַג בָּהֶם שִׁבְעִים אֻמּוֹת עַל שֶׁלֹּא קִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, וּבִשְׁנֵי דִּבּוּרִים הָרַג שְׁתֵּי אֻמּוֹת, שֶׁהֵן עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁלֹּא רָצוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה.

שֶׁהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא אֶחָד, וְהוּא לֹא הָיָה מְדַבֵּר בְּאֵלּוּ הַקּוֹלוֹת וְהַדִּבּוּרִים שֶׁל אָנֹכִי, אֶלָּא לְהַרְאוֹת שֶׁשְּׁמוֹ וּכְבוֹדוֹ הָיוּ בַּתּוֹרָה, וּמִשּׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דִּבֵּר מִמֶּנָּה (בְּדִין), כְּדֵי שֶׁיְּזַדַּעְזְעוּ כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם מֵאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בָּהּ, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּור. שְׁמִי עִם י״ה – שְׁסָ״ה מִצְוֹות שֶׁל לֹא תַעֲשֶׂה, זִכְרִי עִם ו״ה – רְמַ״ז מִצְוֹות עֲשֵׂה, לְהַרְאוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִבְרְאָה בְּשֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְעַל שְׁמוֹ נִקְרֵאת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְכוּ׳, וּבָהּ שׁוֹרֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִמֶּנָּה דִּבֵּר בְּסִינַי.

וְיֵשׁ תּוֹרָה עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא נִקְרֵאת בָּהּ בְּרִיאָה אֶלָּא הָאֲצִילוּת שֶׁלּוֹ, וְהִיא וְהוּא – הַכֹּל אֶחָד, וְכָל אָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם, כָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בַּמְּעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַמְּעוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וַדַּאי פֶּה הוּא סִינַי, שִׁבְעַת הַהֲבָלִים שֶׁיּוֹצְאִים מִפֶּה, הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, שֶׁהִיא בַּת שֶׁבַע, שֶׁהֵם שִׁבְעָה שֵׁמוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, שֶׁהוּא הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת.

וּמִמֶּנּוּ עוֹלֶה קוֹל שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּמִתְעַלֶּה לְשִׁבְעִים קוֹלוֹת, שֶׁהִיא וַדַּאי עוֹלָה בּוֹ לְשֶׁבַע, שֶׁהִיא ה׳ הָעֶלְיוֹנָה, אֲוִיר זַךְ, אֲוִיר שֶׁל אֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא מַזְכִּים, מִצַּד שֶׁל הַזְּכוּת שֶׁהִיא י׳, וּבָהּ עוֹלֶה ו׳ לְעָשָׂר ו׳ פְּעָמִים, וּב׳ הֵהִי״ן הֵם, ה׳ הֶבֶל מִבַּפָּנִים, ה׳ הֶבֶל מִבַּחוּץ, וּשְׁנֵיהֶם הֵם בַּלֵּב וּבַפֶּה, הֵם עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבָהֶם הַלֵּב וְהַפֶּה שָׁוִים, וּמִי שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, אָז צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַפֶּה וְהַלֵּב שָׁוִים, וְלֹא לְזוּלָתָם פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל מִי שֶׁאֵין תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ אַל יִכָּנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ.

שְׁנֵי הֵהִי״ן וַדַּאי הֵם שְׁנֵי דִּבּוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שְׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי, ו׳ הַקּוֹל שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶם, וְעָלָיו נֶאֱמַר קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים, וְהַקּוֹל הַזֶּה יוֹצֵא מִשְּׁנֵי דִּבּוּרִים שֶׁהוּא ה״ה, שֶׁכּוֹלְלִים עֲשָׂרָה דִּבְּרוֹת, ה׳ בְּלוּזַ אֶזֶד, וְהָיוּ מְסֻדָּרִים אֲלֵיהֶם, רָאשֵׁיכֶם שִׁבְטֵיכֶם וְקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי זַמְשָׁה בַּלּוּזַ הָרִאשׁוֹן. בַּלּוּזַ הַשֵּׁנִי הָיוּ מְסֻדָּרִים אֲלֵיהֶם זַמְשָׁה תְּקוּנִים אֲזָרִים, שֶׁהֵם טַפְּכֶם נְשֵׁיכֶם וְגֵרְךָ מְזוֹטֵב עֲצֵיךְ עַד שֹׁאֵב מֵימֶיךָ, אֱלֶה הֵם ה׳, הֲרֵי שְׁנֵי דִּבּוּרִים שֶׁכְּלוּלִים בָּהֶם עֲשָׂרָה, וְהַקּוֹל שֶׁהָיָה יוֹצֵא מֵהֶם הָיָה כּוֹלֵל אוֹתָם, וְזֶה ו׳, כּוֹלֵל ו׳ פְּעָמִים, שֶׁכָּתוּב טוֹב בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, וְהִיא הָיְתָה עוֹלָה מֵהֶם בְּאוֹת י׳, ו׳ פְּעָמִים י׳ הֵם שִׁשִּׁים, נִמְצָא שֶׁהִיא י׳ אֲמִירוֹת, (שֶׁלֹּא הָיָה עוֹלֶה לְע״ב שֵׁמוֹת).

ה׳ ה׳ שְׁנֵי דִּבּוּרִים, וּבָהֶם עֲשָׂרָה – הֲרֵי שְׁנַיִם עָשָׂר. ו׳ עוֹלֶה בְּאוֹת י׳, ו׳ פְּעָמִים י׳ שֶׁהֵם שִׁשִּׁים – הֲרֵי שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם. וְאִם תֹּאמַר שֶׁבַּתּוֹרָה דִּבֵּר וְלֹא יוֹתֵר, לֹא נִמְצָא מָקוֹם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה שֶׁלֹּא דִּבֵּר מִמֶּנּוּ, אֲפִלּוּ בַּמַּלְאָכִים, שֶׁלֹּא נִמְצָא שֶׁאָלוּ״הַ אֲזַר יֵשׁ בָּעוֹלָם, וְדִבֵּר בַּכְּסֵא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָנֹכִי, וְכָךְ עוֹלֶה אָנֹכ״י לְזֶשְׁבּוֹן כְּסֵ״א, וְאַזַר דִּבֵּר בַּמַּלְאָכִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל כּוּ׳.

מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה לְדַבֵּר בַּמַּלְאָכִים, יָרַד שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ זֶהּ: יהו״ה, י׳ בְּזַיָּה אַזַת שֶׁהִיא אַרְיֵ״ה, וּבוֹ נֶאֱמַר אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא יִירָא, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם? י׳ בָּרֹאשׁ, ה׳ עַל כְּנָפָיו, ו׳ בְּפָיו, וְה׳ בִּזְנָבוֹ, וּבִגְלָלָהּ נֶאֱמַר הֲוֵי זָנָב לַאֲרָיוֹת וְכוּ׳, וְזֶהוּ וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם, וְאַזַר כָּךְ הָיָה יוֹרֵד בְּזַיָּה שֶׁשְּׁמָהּ שׁוֹר, כְּמוֹ זֶהּ: הוה״י, ה׳ בְּרֹאשׁוֹ, ו׳ בְּפָיו, ה׳ בִּכְנָפָיו, י׳ בִּזְנָבוֹ,

וְזֶהוּ וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׁמאל, וְאַזַּר כָּךְ הָיָה יוֹרֵד עַל זַיְתָה שֶׁשְּׁמָהּ נָשָׂר, כְּמוֹ זֶה: והי"ה, ו' בְּרֹאשׁוֹ, ה' בְּפָיו, י' בִּכְנָפָיו, ה' עַל זְנָבוֹ, וְזֶהוּ וּפְנֵי נָשֶׂר לְאַרְבַּעְתָּם, הֵם שִׁבְעִים עָשָׂר פָּנִים, לְכָל אָזְנָד שֵׁשׁ, עוֹלִים לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם, וְזֶהוּ וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת.

וְאָדָם רוֹכֵב עַל גַּבֵּיהֶן, זֶה מטטרו"ן, שֶׁהוּא כּוֹלֵל שֵׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, וְהֵם (שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת, וּלְכָל אוֹת עוֹלִים שֵׁשׁ), שֶׁבַּע תֵּבוֹת, וּבְכָל תֵּבָה שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת, וְעוֹלוֹת לְאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם, וְזֶהוּ שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאָזְנָד, בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבִשְׁתַּיִם יְעוֹפֵף.

שֶׁכְּמוֹ שֶׁשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם וְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם לְמַעְלָה, כָּךְ הוּא הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם וְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם לְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּשְׁמִךְ אֱלֹהי"ם כֵּן תְּהִלָּתֶךָ עַל קַצְוֵי אָרֶץ, וְזֶהוּ וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת, וְהֵם הָיוּ הַמַּלְאָכִים, שֶׁכָּל אָזְנָד הָיָה נַעֲשֶׂה קוֹל וּפוֹרְזֵז בָּאֲוִיר, וְכָל אָזְנָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה אוֹמֵר נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, הָיָה שׁוֹרֵה בְּפָיו, וְהָיָה מְלַמְּדוֹ אֶת כָּל הַתּוֹרָה.

וְאַזַּר כָּךְ דִּבֵּר עִמָּם מִשָּׁמַיִם וְאָרֶץ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעֲךָ אֶת קוֹלוֹ לְיַסְּרֶךָ וְעַל הָאָרֶץ הֶרְאֲךָ אֶת אִשּׁוֹ הַגְּדוֹלָה וְכוּ'. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, מִיָּד יִשְׁמְזוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ, אַזַּר כָּךְ הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהֶם מֵאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהָיוּ מִסְתַּכְּלִים אֶל הַמִּזְרָז וְהָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת הַקּוֹל, וּלְמַעֲרָב וְדָרוֹם וְצָפוֹן הָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת הַקּוֹל, לְהַרְאוֹת שֶׁמִּכָּל מָקוֹם דִּבֵּר עִמָּם, וְלֹא הָיָה מָקוֹם לְמַעְלָה וּמַטָּה שֶׁלֹּא דִּבֵּר עִמָּם, לְהַרְאוֹת שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, שֶׁהוּא סוֹבֵל עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְהוּא סוֹמֵךְ מַעְלָה וּמַטָּה וְכִסֵּא הַכָּבוֹד, וּמַלְאָכִים וּנְשָׁמוֹת, הוּא סוֹבֵל הַכֹּל וְקוֹשֵׁר הַכֹּל וּמְיַחֵד הַכֹּל, וְאֵין מִי שֶׁסּוֹמֵךְ אוֹתוֹ.

וְהוּא נִקְרָא בְּכָל הַשֵּׁמוֹת, לְהוֹדִיעַ תִּקְפּוֹ בְּכָל שֵׁם וְשֵׁם, מֵאוֹתָהּ דַּרְגָּה

וּמְמֵנָּה שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו, וְאֵין לוֹ שֵׁם יָרוּעַ, וְהוּא נִקְרָא אָזוֹד בְּזָוְשְׁבוֹן, כְּשֶׁשּׁוֹרָה בְּדַרְגָּה שֶׁל אוֹתָם (אֲזוֹרִים) (אֲזוֹדִים) מִשְׁאָר הַדַּרְגּוֹת, וְהוּא אֵין לוֹ וָזְשְׁבוֹן. כְּשֶׁשּׁוֹרָה עַל כָּל הָעוֹלָמוֹת (הָעֶלְיוֹנִים) וְעַל כָּל מְמֵנָּה שֶׁלָּהֶם, נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, לְהַרְאוֹת לְכָל אָזוֹד מִיִּשְׂרָאֵל מִמָּקוֹם שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ לְפִי צָרְכֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהוּ, הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין, לְהַזְכִּים – יַדְרִים.

קָם הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְכָל רָאשֵׁי הַיְשִׁיבוֹת, וְהִשְׁתַּטְּחוּ לִפְנֵי הַוָּקֵן וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ. אָמַר הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: וַדַּאי הַוָּקֵן הַזֶּה בָּא מִמָּקוֹם עַתִּיק הַיָּמִים וְשָׁם הִתְגַּדֵּל, אַשְׁרֵי זֶלְקָנוֹ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמוֹעַ דְּבָרִים עַתִּיקִים מֵהַמָּקוֹם שֶׁל עַתִּיק הַיָּמִים, אַשְׁרֵי זֶלְקָנוֹ שֶׁזָּכִינוּ לָזֶה.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן, פָּתַח וְאָמַר: בְּרֵאשִׁי"ת בְּרִי"ת אֱ"שׁ, שֶׁהוּא אוֹת וְרֹשֶׁם שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים עוֹמְדִים בּוֹ, הוּא הָאוֹת שֶׁל הַצָּבָא שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁבָּהֶם נִקְרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יהו"ה צְבָאו"ת, וְהוּא הָאוֹת שֶׁל הַצָּבָא שֶׁלְּמַטָּה, הוּא אוֹת וּבְרִית שֶׁבּוֹ קַיָּמִים שָׁמַיִם וָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי. הוּא אוֹת וַדַּאי, שֶׁהוּא רֹשֶׁם שֶׁל זוֹתָם הַמֶּלֶךְ.

בֵּין כָּךְ הִגִּיעַ הַוָּקֵן הַזֶּה יָרַד אֵלָיו כְּמוֹ מִקֶּדֶם, פָּתַח וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, (י') הַבְּרִית הוּא וַדַּאי צַדִּי"ק זַי"ן הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא י' זְעֵירָה מִצַּד הַזִּוּוּגִים הָעֶלְיוֹנָה שֶׁכְּשֶׁיּוֹרֶדֶת י' אֵלָיו, אַף עַל גַּב שֶׁבִּמְקוֹמוֹ י' עֶלְיוֹנָה נִקְרֵאת, כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת לְצַדִּיק נִקְרֵאת י' זְעֵירָה, וְהָאוֹת ו', אַף עַל גַּב שֶׁהִיא ו' הָעֶלְיוֹנָה בִּמְקוֹמָהּ בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת לְצַדִּיק לְהִתְזַוֵּג עִם ה', נִקְרֵאת ו' זְעֵירָה. הָא"ב שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת הֵם בּוֹ, וְה' הָעֶלְיוֹנָה, כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת אֶל הַצַּדִּיק נִקְרֵאת זְעֵירָה. וְאַף עַל גַּב שֶׁאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּלוּלִים בּוֹ, הֵם נִסְתָּרִים בּוֹ, וּבִגְלָלוֹ נֶאֱמַר סוֹד יהו"ה לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם, וְאִם הֵם נִסְתָּרִים בּוֹ, בַּמֶּה הֵם נוֹדָעִים? בַּשְּׂכִינָה, שֶׁהִיא הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה כְּשֶׁיּוֹרֵד יהו"ה לַצַּדִּיק לְהָאִיר בּוֹ וַדַּאי, וּמִמֶּנָּה נוֹדָעִים, וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר יהו"ה אַל יִתְהַלֵּל חָכָם בְּחָכְמָתוֹ. אִם הוּא שָׁם, נִקְרֵאת אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן, כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל

הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדוֹעַ, וְאִם יִסְתַּלֵּק מִצַּדִּיק וְהוּא נִשְׁאָר זָרֵב וְיָבֵשׁ, מִיָּד נִקְרֵאת אַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן, אַל יִתְהַלֵּל זָכָם בְּזָכְמָתוֹ.

וּמִי גָּרַם לָהָאִיר לָהּ וּלְהִוָּדַע בָּהּ לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? מִי שֶׁשִּׁמֵּר בְּרִית, וְסוֹד הַדָּבָר – זֶה הַשַּׁעַר לַיהו"ה צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ, זֶה שַׁעַר הַצַּדִּיקִים, וְיֵשׁ לָהֶם רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְשָׁם. וְזֶהוּ מִי שֶׁהוּא צַדִּיק, וּבוֹ יהו"ה, הוּא זוֹכֶה בַּשְּׁכִינָה וְיוֹרֵשׁ אוֹתָהּ, וְעוֹלֶה עִמָּהּ לַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ, וְהִיא הַמַּלְכוּת שֶׁלּוֹ, וְסוֹד הַדָּבָר – וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ, וְזוֹהִי הַשְּׁכִינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי.

וְהַשְּׁכִינָה הִיא צִיּוּר שֶׁל הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים, כָּל דְּמֵיוֹת הַסְּפִירוֹת וְכָל שְׁמוֹתֵיהֶם הֵם מְצֻיָּרִים בָּהּ, וּבָהּ זַקּוּקוֹת נְשָׁמוֹת וּמַלְאָכִים וְזַיּוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּבָהּ זַקּוּקִים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וְכוּ'.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: זָקֵן זָקֵן, וַהֲרֵי הַשְּׁכִינָה הִיא הַיִּחוּד שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵיךְ זַקּוּקִים בָּהּ דְּמֵיוֹת שֶׁלְּמַטָּה שֶׁאֵינָם מְצִיאוּתָהּ? אָמַר לוֹ: רַבִּי, לְמֶלֶךְ שֶׁיּוֹשֵׁב בְּהֵיכָלוֹ, וְכַמָּה אֲנָשִׁים נִכְנָסִים לִרְאוֹתוֹ, מֵהֶם מִסְתַּכְּלִים בִּלְבוּשׁוֹ, וּמֵהֶם בְּגוּפוֹ, וּמֵהֶם מִסְתַּכְּלִים בְּמַעֲשָׂיו, וּבְוַדַּאי שֶׁבְּמַעֲשָׂיו נוֹדָע מִי הוּא הַמֶּלֶךְ, שֶׁבַּלְבוּשִׁים הוּא מִשְׁתַּנֶּה בָּהֶם לְכַמָּה שִׁנּוּיִים, וּבַלְבוּשִׁים שֶׁהוּא לָבוּשׁ בַּבֹּקֶר לֹא לוֹבֵשׁ בָּעֶרֶב, וְהַלְּבוּשִׁים שֶׁלּוֹבֵשׁ יוֹם אֶחָד לֹא לוֹבֵשׁ יוֹם שֵׁנִי, וְכָךְ בְּכָל יוֹם וְיוֹם שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב וְיָמִים טוֹבִים מִשְׁתַּנֶּה בַּלְּבוּשִׁים.

כְּמוֹ כֵן הַשְּׁכִינָה יֵשׁ לָהּ כַּמָּה לְבוּשִׁים, שֶׁמֵּהֶם בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּסְאוֹת (כִּסְאוֹ), וּמַלְאָכִים וְזַיּוֹת וּשְׂרָפִים, וְשָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְכָל מַה שֶּׁבָּרָא בָּהֶם, וְכָל הַבְּרִיּוֹת שֶׁבָּרָא מֵהַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ שֶׁלָּהּ, רָשַׁם אֶת כֻּלָּם וַיְזַקְּקָם בִּלְבוּשֶׁיהָ, כְּדֵי לְהִסְתַּכֵּל מִמֶּנָּה בְּכָל הַבְּרִיּוֹת לְרַזֵּם עֲלֵיהֶם, וְסוֹד הַדָּבָר – וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, וּרְאִיתִיהָ בַּלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ שֶׁהֵם מְאִירִים בְּכָל (הַבְּרִיּוֹת), לְפָעָמִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְאִירִים לָהֶם בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּבִגְלָלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַזֵּם עֲלֵיהֶם.

וְאִם עוֹשִׂים מַעֲשִׂים רָעִים, הִיא מִתְלַבֶּשֶׁת לְבוּשִׁים אֲזֵרִים שְׁזוּרִים, שֶׁבָּהֶם רְשׁוּמִים כָּל אוֹתָם בַּעֲלֵי הַדִּינִים שֶׁנִּקְרָאִים לֵילוֹת, לָדוּן בָּהֶם אֶת הָעוֹלָם, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הִיא אוֹמֶרֶת, אַל תִּרְאֵנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרְזוּרֶת, וּמִשּׁוּם זֶה, אֵלּוּ מִצַּד הַלְּבוּשִׁים הֵם זַקּוּקִים בָּהּ, הָעֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם מְלָכִים וְשַׁלִּיטִים עַל הַתַּזְוִתּוֹנִים, וְהַמַּלְאָכִים (וְהַמְּלָכִים) נִקְרָאוּ מִצַּד הַמַּלְכוּת, וּמִצַּד הַגּוּף נִקְרָא זֶסֶד זְרוֹעַ יָמִין, גְּבוּרָה זְרוֹעַ שְׂמֹאל, הַגּוּף הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, נֵצַח וְהוֹד שְׁתֵּי שׁוֹקַיִם, הַצַּדִּיק אוֹת בְּרִית, וְהֶרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וְהִיא הַצִּיּוּר שֶׁל כֻּלָּם, וּלְפָנִים מִמֶּנָּה, שֶׁהוּא תִּקּוּן הַגּוּף, מֵאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא יהו"ה, כְּמוֹ נְשָׁמָה בְּגוּף, לְפָנִים מֵהַכֹּל, אוֹתוֹ שֶׁאוֹזֵז הַכֹּל וְקוֹשֵׁר הַכֹּל, שֶׁלֹּא נִרְמָז בְּשׁוּם רֶמֶז, וְהַכֹּל נִרְמָז בַּשְּׁכִינָה, שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בִּלְבוּשִׁים שֶׁבָּהֶם מְצַיָּרִים כָּל הַבְּרִיּוֹת, הִיא נִקְרֵאת בְּכָל הַשֵּׁמוֹת, וְהִיא דְּמוּת אַרְבַּע הַחַיּוֹת בִּלְבוּשֶׁיהָ, שֶׁבְּכָל אֶזֶד וְאֶזֶד רָשׁוּם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְדְמוּת אָדָם לָהֶנָּה, זֶה הָרִשּׁוּם שֶׁל עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁעוֹלֶה לְזֶזֶשְׁבּוֹן אָדָם, דְּמוּת אָדָם וַדַּאי זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁהִיא דְּמוּתוֹ (דְּמוּת שֶׁל אָדָם), וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וּתְמוּנַת יהו"ה יַבִּיט, וְזֶה מִצַּד הַלְּבוּשׁ, אֲבָל מִצַּד הַגּוּף הִיא הַיִּזּוּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הוּא (הִיא) זוֹתָם מִצַּד הַגּוּף, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא זוֹתָם, אוֹמֶרֶת הַשְּׁכִינָה לַיהו"ה, שֶׁהוּא מִבְּפָנִים, שִׂימֵנִי כַּזוֹתָם עַל לִבֶּךָ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁאַתָּה תִּסְתַּלֵּק מִמֶּנִּי בַּגָּלוּת, זוֹתָמְךָ נִשְׁאָר עִמִּי וְלֹא יָסוּר מִמֶּנִּי לְעוֹלָם.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: זָקֵן זָקֵן, אָמַר לְךָ פָּסוּק שֶׁלָּמַדְתִּי כְּמוֹ זֶה, שִׂימֵנִי כַּזוֹתָם עַל לִבֶּךָ. שִׂימֵנִי זוֹתָם לֹא כָּתוּב, אֶלָּא כַּזוֹתָם. אָמְרָה הַשְּׁכִינָה, רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, שִׂימֵנִי כַּזוֹתָם, כְּאוֹתוֹ רִשּׁוּם שֶׁל זוֹתָמְךָ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַזוֹתָם נִשְׁאָר בְּיָדְךָ, הָרִשּׁוּם שֶׁלּוֹ הוּא בְּפֹתֶקָה, וּמֵאוֹתוֹ הָרִשּׁוּם מְזַדַּעְזְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתּוֹנִים כְּמוֹ שֶׁמֶּלֶךְ שֶׁהוּא בָּשָׂר וָדָם, מַה שֶּׁרוֹשֵׁם בַּפֹּתֶקָה, הָרִשּׁוּם שֶׁלּוֹ שֶׁל הַזוֹתָם בְּיָדוֹ הוּא, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַזוֹתָם נִשְׁאָר בְּיָדוֹ, כָּךְ פּוֹזְדִים מֵרִשּׁוּם הַזוֹתָם כְּאִלּוּ הָיָה מֶלֶךְ, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה אִם הָיָה זוֹתָם.

שֶׁיִּמְנִי כַּזּוֹתָם עַל לִבָּךְ, וְכִי מִי רָאָה (שָׁם) זוֹתָם עַל הַלֵּב? אֶלָּא אֵלּוּ תְּפָלִין, שֶׁאוֹתָם רְצוּעוֹת שֶׁלָּהֶן תְּלוּיוֹת עַל הַלֵּב, וְאֵלּוּ תְּפָלִין שֶׁל רֹאשׁ, וּתְפָלָה שֶׁל יָד שֶׁהִיא בִּשְׁמוֹאל, כְּנֶגֶד הַלֵּב, וְזֶהוּ כַּזּוֹתָם עַל לִבָּךְ, וְכַזּוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ – תְּפָלָה שֶׁל יָד, שֶׁהֵם הָרְשֻׁם שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא י׳ קַדֵּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר, ה׳ וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ, ו׳ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה׳ וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ, וּמֵאוֹתוֹ הָרְשֻׁם מְזַדַּעְזְעִים אֻמּוֹת הָעוֹלָם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יהו״ה נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ, וְכֵן פֻּרְשׁוּהוּ, שֵׁם יהו״ה – אֵלּוּ תְּפָלִין שֶׁל רֹאשׁ.

שֶׁיִּמְנִי כַּזּוֹתָם, זוֹ אוֹת בְּרִית מִילָה, וְאוֹת שֶׁל יָמִים טוֹבִים, שֶׁהוּא הָרְשֻׁם שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ כְּמוֹ זֶה, מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה, רָאשֵׁי הָאוֹתִיּוֹת (תֵּבוֹת) – מִילָה, וְסוֹפֵי הָאוֹתִיּוֹת – יהו״ה. מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הָרְשֻׁם הַזֶּה כְּאִלּוּ שָׁמַר אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בָּרְשֻׁם הַזֶּה כְּאִלּוּ מְשַׁקֵּר בַּשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁזֶּה נִקְרָא זוֹתָם שֶׁל הַגּוּשְׁפַּנְקָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

שֶׁכָּל אָדָם שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הָרְשֻׁם הַזֶּה לְמַטָּה, שֶׁהוּא אוֹת הַבְּרִית, אוֹת שַׁבָּת, אוֹת תְּפָלִין, אוֹת שֶׁל יָמִים טוֹבִים, הוּא רָשׁוּם וְזָקוּק לְמַעְלָה, וּמֵאִיר לְמַעְלָה, וּמִמֶּנּוּ מְזַדַּעְזְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְתוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יהו״ה נִקְרָא עָלֶיךָ, שֵׁם יהו״ה וַדַּאי, זֶהוּ אוֹתוֹ הָרְשֻׁם שֶׁל בְּרִית מִילָה, וְאוֹת הַתְּפָלִין, וְאוֹת שֶׁל שַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים, וּמִי שֶׁמְּשַׁקֵּר בּוֹ לְמַטָּה, נֶעֱבֶרֶת וְזָקְקָתוֹ מִלְמַעְלָה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹלְטִים עָלָיו כָּל הַמְּקַטְרְגִים הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוְתוֹנִים.

שֶׁיִּמְנִי כַּזּוֹתָם, זוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁהָרְשֻׁם שֶׁלָּהּ זָקוּק לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ בְּיַעֲקֹב, דְּיוּקָנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב זָקוּקָה בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁגְּזוּרוֹת מִשָּׁם, זְקִיקָתָם זְקוּקָה לְמַעְלָה, וְהָרְשֻׁם שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה, וְאוֹתָהּ זְקִיקָה שֶׁלְּמַעְלָה הִיא הַזּוֹתָם, וְהָרְשֻׁם שֶׁלְּמַטָּה הוּא הָרְשֻׁם שֶׁל הַזּוֹתָם, וּמִיָּד שֶׁהָרְשֻׁם שֶׁל הַזְּקִיקָה שֶׁל הַנְּשָׁמָה הִיא לְמַעְלָה, וְהָרְשֻׁם שֶׁלָּהּ לְמַטָּה, נֶאֱמַר בָּהּ וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי״ם עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, עוֹלִים לְמַעְלָה וּמִסְתַּכְּלִים בָּרְשֻׁם שֶׁל הַנְּשָׁמָה שֶׁמֵּאִירָה בְּאוֹתָהּ הַזְּקִיקָה וּמִזְדַּעְזְעִים מִמֶּנָּה, יוֹרְדִים

לְמַטָּה וּמִסְתַּכְּלִים בָּרֹאשָׁם שֶׁל אוֹתוֹ דְּמוּת שֶׁל מַטָּה, וְרוֹאִים שֶׁלֹּא הִשְׁתַּנָּה מֵהַדְּיוֹקָן שֶׁל לְמַעְלָה וּפוֹזְדִים מִמֶּנּוּ.

שִׁמְנִי כַזּוֹתָם, זוֹ הַתְּפִלָּה, שֶׁבָּהּ זָקוּק וְרָשׁוּם זַ״י הָעוֹלָמִים בִּשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה הַבְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה, וְזֶהוּ הָרֹאשָׁם שֶׁל הַזּוֹתָם בַּפָּתְקָה, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, זְקִיקַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַזּוֹתָם, זֶהוּ צַדִּיק זַ״י הָעוֹלָמִים. זוֹתָם זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהִיא קְרִיאַת שְׁמַע. וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי״ם עֹלִים, בְּזְמַן שֶׁהוּא זוֹקֵף בַּשֵּׁם, עוֹלִים עִמּוֹ, בְּזְמַן שֶׁהוּא מַנְמִיךְ וְכוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, יוֹרְדִים עִמּוֹ, וַדַּאי הוּא וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי״ם עֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ. מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי״ם עֹלִים, בְּזְמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד בַּדִּין, כֻּלָּם עוֹמְדִים וּמְלַמְּדִים עָלָיו זְכוּת. וְיוֹרְדִים, בְּזְמַן שֶׁמְּנַצְּחִים אוֹתוֹ בַּדִּין וְיוֹרֵד לְמַטָּה, כֻּלָּם יוֹרְדִים עִמּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהוּ בְּיַעֲקֹב, אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה.

שִׁמְנִי כַזּוֹתָם, זוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא זְקוּקָה בַּכִּסֵּא. בִּזְמַן שֶׁהִיא מִתְעוֹרֶרֶת לְמַטָּה בַּתְּפִלָּה, הַכִּסֵּא מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה. כַּזּוֹתָם, זוֹ רוּחַ, שֶׁהִיא צִיּוּר (שֶׁל יש) (שֶׁל שׁ) הַזְּקוּקִים בַּמַּלְאָכִים. בִּזְמַן שֶׁהִיא מִתְעוֹרֶרֶת לְמַטָּה בַּתְּפִלָּה, הַמַּלְאָכִים מִתְעוֹרְרִים עִמָּהּ לְמַעְלָה. עַל זְרוֹעֶךָ, זוֹ הַנְּפֶשׁ, שֶׁהִיא זְקוּקָה בְּאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם, בִּזְמַן שֶׁהִיא מִתְעוֹרֶרֶת בַּתְּפִלָּה לְמַטָּה, אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁל הָעוֹלָם מִתְעוֹרְרִים עִמָּהּ.

הַנְּשָׁמָה הִיא זוֹתָם, רוּחַ – צִיּוּר שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁזְּקוּקוֹת בַּזּוֹתָם, הַנֶּפֶשׁ – הָרֹאשָׁם שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת בַּזּוֹתָם, שֶׁהֵם רְשׁוּמִים בַּצִּיּוּרִים שֶׁל בֶּן הָאָדָם כְּמוֹ רֹאשָׁם שֶׁל זוֹתָם בְּפָתֶק, וּבְאוֹתוֹ רְשׁוּם שֶׁל הַנֶּפֶשׁ נוֹדָע הַפַּרְצוּף בְּגוּף הָאָדָם מֵאֵיזֶה מָקוֹם הוּא, וּמְשׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהוּ שֶׁבַּזּוֹתָם הַזֶּה כַּמָּה רְשׁוּמִים יֵשׁ בּוֹ? אַרְבָּעָה. רֹאשָׁם שֶׁל אַרְיֵה שָׁם, רֹאשָׁם שֶׁל שׁוֹר שָׁם, רֹאשָׁם שֶׁל נָשֶׁר שָׁם, וְרֹאשָׁם שֶׁל דְּמוּת אָדָם שָׁם. וּמִיהוּ שֶׁרוֹשֵׁם אוֹתָם בַּזּוֹתָם? יהו״ה אֱמֶת, שֶׁבְּאַרְבָּעָה הַלָּלוּ רְשׁוּמִים הֵם, כָּל בְּרִיּוֹת הָעוֹלָם.

אֲבָל אֻמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁשִּׁקְּרוּ בּוֹ, אֵינָם רְשׁוּמִים בּוֹ, אֶלָּא בְּזוֹתָם שֶׁל שֶׁקֶר,

וְהוּא הַנָּזָשׁ שֶׁדִּבֵּר שֶׁקֶר עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּבִגְלָלוֹ נֶאֱמַר בְּדֶרֶךְ מָשָׁל, לַשֶּׁקֶר אֵין רַגְלַיִם, וְכֵן לַנָּזָשׁ אֵין רַגְלַיִם, עַל גְּזוּנְךָ תֵּלֵךְ, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְזוֹת הַשֶּׁקֶר מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמָזָה יהו"ה אֱלֹהִי"ם דִּמְעָה מֵעַל כָּל פָּנִים וְכוּ', שֶׁוַּדַּאי הַנָּזָשׁ הַזֶּה הוּא מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁהוֹרֵג אֶת בְּנֵי הָאָדָם וְגוֹרֵם לִדְמְעָה, שֶׁהוּא אֶל אַזֵּר, וּבַמֶּה הוֹרֵג? בְּסַם הַמָּוֶת שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא גֵּיהִנֹּם, וְזֶהוּ סמא"ל.

וּבְפַרְצוּפֵי הַנְּזָשִׁים הַלָּלוּ הוּא מִתְגַּלֶּה לָאֲנָשִׁים בְּדֶרֶךְ שֶׁקֶר לְפַתּוֹתָם, וְסוֹד הַדָּבָר – אִם יהו"ה לֹא יִבְנֶה בַּיִת שָׁוְא עָמְלוּ בוֹנָיו בּוֹ, וְאֵין לָהֶם קִיּוּם, אֲבָל צִיּוּרֵי הַזְּזִיּוֹת הֵם רְשׁוּמִים בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בָּרְשָׁם הַזֶּה שֶׁל הַמְּזוּזָה, שֶׁהוּא שד"י מְבַזּוּץ יהו"ה מִבְּפָנִים, וְזֶהוּ הָרְשָׁם שֶׁל בְּרִית מִילָה, שד"י מְבַזּוּץ יהו"ה מִבְּפָנִים. שד"י הֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ שִׁלְשָׁת הָאָבוֹת, שֶׁהֵם שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת וְגוּף, אֵלּוּ הֵם שִׁלְשֶׁת עַנְפֵי הַשׁ', ד שְׁכִינָה, י צַדִּיק, אוֹת בְּרִית מִילָה, וְעַל הַשד"י הַזֶּה נֶאֱמַר וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵ"ל שַׁדַּ"י, בַּשד"י הַזֶּה, שֶׁהוּא מְזוּזָּץ לַמְּזוּזָה, אֲבָל וּשְׁמִי יהו"ה, שֶׁהוּא בִּפְנִים הַמְּזוּזָה, שֶׁהִיא הַשַּׁעַר שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ זֶה הַשַּׁעַר לַיהו"ה, לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם.

וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ, אֵלּוּ שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת, זָז מָוֶת מִן הַבַּיִת, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וְלֹא מִתְקָרֵב אֵלֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת, וְהָאוֹתִיּוֹת שֶׁל מְזוּזו"ת הֵן מַמָּשׁ ז"ז מָו"ת, וּבִשְׁבִיל זֶה, מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית מִילָה, שֶׁהוּא הַמּוּזָּת שֶׁלּוֹ, זָז מָוֶת מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא הַשָּׂטָן, יֵצֶר הָרָע, רָע, טָמֵא, צְפוֹנִי, מַלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁלֹּא יִתְקָרֵב אֵלָיו וְלֹא יָמוּת עַל יָדוֹ.

וּמִי שֶׁמְּשַׁמֵּר בִּבְרִית מִילָה, הוּא מְשַׁמֵּר בְּזוּזָתָם הַמָּלֵךְ, שֶׁהוּא רָשׁוּם בּוֹ, שד"י מְבַזּוּץ יהו"ה מִבְּפָנִים. מִנַּיִן לָנוּ? מֵהַכָּתוּב הַזֶּה מַשְׁמַע, מ"י יַעֲלֶ"ה לָנ"ו הַשָּׁמַיְמָ"ה – רָאשֵׁי תֵּבוֹת מִילָ"ה, סוֹפֵי תֵּבוֹת יהו"ה, וּבְוַדַּאי מִי שֶׁמְּשַׁמֵּר בִּבְרִית מִילָה, מְסִתַּלֵּק מִמֶּנּוּ יהו"ה וְשד"י, וְשׁוֹרֶה עָלָיו שָׂטָן שֶׁהוּא אֶל אַזֵּר, הַנָּזָשׁ שׁוֹרֶה בְּמָקוֹם שֶׁל יהו"ה מִבְּפָנִים, וְסַם הַמָּוֶת שׁוֹרֶה בְּמָקוֹם שֶׁל שד"י

מִבַּזּוּזִין, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב אֶת מִקְדָּשִׁי יהו"ה טִמֵּא וְכוּ', אִם לֹא שֶׁבַּ
בְּתְשׁוּבָה וְסוֹבֵל כַּמָּה יִסּוּרִים לְהַעֲבִיר אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ מִשָּׁם וְאֶת סַם הַמָּוֶת שֶׁלּוֹ,
שֶׁהִיא צָרַעַת מַמְאֶרֶת, עִם כַּמָּה מַזָּלוֹת וּמַכּוֹת, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָר בּוֹ בָּשָׂר
שֶׁהוּא עָפָר, וְסוֹד הַדָּבָר – וְעָפָר אַזֵּר יְקַזּוּז וְטָזוּז אֶת הַבַּיִת, מִשּׁוּם שֶׁנָּזוּשׁ עָפָר
לַזְּמוֹ, עַד שֶׁיִּתְפָּרֵנֵס מֵאוֹתוֹ בָּשָׂר לֹא יָזוּז מִמְּנוּ, וְעָנְיוּ זָשׁוּב כְּמֵת. מָה בְּמִיתָה
פָּנָיו מִשְׁתַּנּוֹת, כְּמוֹ זֶה הֶעָנִי פָּנָיו מִשְׁתַּנּוֹת. וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ כֶּרֶם זָלֵת לִבְנֵי אָדָם,
מַה זֶּה כֶּרֶם זָלֵת? אֶלָּא מִי שֶׁצָּרִיךְ לַבְּרִיּוֹת פָּנָיו מִשְׁתַּנּוֹת כִּכְרוּם, וְכַמָּה
נְשִׁיכוֹת שֶׁל יִסּוּרִים נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ הַנָּזוּשׁ הַהוּא.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁעָנִי זָשׁוּב כִּמְצֹרָע, מַה מְּצֹרָע וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָּרוּעַ וְכוּ',
כָּךְ עָנִי. מַה מְּצֹרָע מְזוּזִין לַמַּזָּנָה מוֹשָׁבוֹ, כָּךְ עָנִי עָרוֹם וְיָזוּף. וַעֲנִיּוּת לְיִשְׂרָאֵל
הִיא לְיִשְׂרָאֵל בִּמְקוֹם צָרַעַת, וְאַרְבָּעָה דְּיוֹקְנָאוֹת הֵם (גְּוָנִים) כְּאַרְבַּעַת צִבְעֵי
הַצָּרַעַת, וְהֵם נֶגַע לָבָן אֲדַמְדַּם יְרַקְרַק בַּהֶרֶת שְׂזוּרָה, הֲרֵי אַרְבָּעָה, וּלְכֻלָּם
יֵשׁ מְקוֹמוֹת יְדוּעִים בַּגּוּף, וּמֵהֶם בָּאִים לִבְנֵי אָדָם כַּמָּה מַזָּלוֹת. לָבָן וַאֲדַמְדַּם
– זֶלֶב טָמֵא וְכָבֵד, יְרַקְרַק – מָרָה, בַּהֶרֶת שְׂזוּרָה – טְזוּזוֹל, וּמֵהֶם נוֹבְעִים
אַרְבָּעָה מִינֵי מַזָּלוֹת, וְהֵן מָרָה לְבָנָה, מָרָה אֲדַמָּה, מָרָה יְרַקָּה, מָרָה
שְׂזוּרָה.

וְאִם שָׁב בִּתְשׁוּבָה, יוֹרֵד עָלָיו סַם זַיִּים שֶׁהִיא שְׁכִינָה, וְנֶאֱמַר בָּהּ וְשָׁב
וְרָפָא לוֹ, מֵאֵלּוּ מִינֵי הַמַּזָּלוֹת, וּמְזַיֶּה אוֹתוֹ מִמִּיתָה שֶׁל עֲנִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
וְהָשִׁיבוּ וְזִיוִי, שֶׁבְּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲנִיִּים הֵם קְרוּיִים מֵתִים, וּבְשִׁבְיָלָם נֶאֱמַר
שׁוּבוּ וְזִיוִי, וְאֵין עֲנִיּוּת כַּעֲנִיּוּת הַתּוֹרָה, שֶׁמִּי שֶׁאֵין בּוֹ תוֹרָה נִקְרָא מֵת, מַהִי
רְפוּאָתוֹ לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם? הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עֵץ זַיִּים הִיא וְגוֹמֵר, וְהִיא
רְפוּאָה לְכָל הַמַּזָּלוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רְפָאוֹת תְּהִי לְשָׁרֶךָ וְכוּ'.

שִׁימֵנִי כַזּוֹתָם, מָה הַזּוֹתָם בַּמָּקוֹם הַזֶּה? זֶה אוֹת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, שֶׁהוּא
שָׁקוּל לִבְרִית מִילָה, כְּמוֹ כֵן שַׁבָּ"ת, שׁ' כְּנֶגֶד שִׁי"ן שֶׁל שֵׁם שַׁד"י, כָּלוּל מִשָּׁלֹשׁ
זַיּוֹת עֶלְיוֹנוֹת, מִשְּׁלֹשָׁה אָבוֹת, ב' זֶה ד' שֶׁהִיא רְבִיעִית לָאָבוֹת וּרְבִיעִית
לְשָׁלֹשׁ זַיּוֹת, וְהִיא דְּמוּת אָדָם, וְלֹא אָדָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי

אָדָם, אֶלָּא מַה זֶּה אָדָם? יו״ד ה״א וא״ו ה״א. שַׁבָּת בּוֹ שד״י, יהו״ה הוּא רִשּׁוּת הַיָּזִיד, רָזוֹבוֹ אַרְבָּעָה וְגָבְהוֹ עֲשָׂרָה יו״ד ה״א וא״ו ה״א, י׳ שֶׁל שד״י כְּנֶגֶד אוֹת שֶׁל שַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים, י׳ נִרְמָזוּ בּוֹ עֶשֶׂר סְפִירוֹת.

הָרשֶׁם הַזֶּה הוּא לְבֶן הַמֶּלֶךְ, אֲבָל לָעֶבֶד שֶׁל הַמֶּלֶךְ הָרשֶׁם שֶׁלּוֹ שד״י, מֵהַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְכוּ׳, וּמִי הוּא? מטטרו״ן, שֶׁעוֹלֶה לְוֶזשְׁבּוֹן שד״י, וְהוּא אָדָם קָטָן בִּדְמוּת שֶׁל מַעְלָה, וְזֶהוּ אִם כְּבָנִים אִם כַּעֲבָדִים וְכוּ׳.

מִי שֶׁרשֶׁם שֶׁל אַרְיֵה בְּזוֹתָמוֹ, הוּא לְבֶן בְּפָנָיו. מִי שֶׁהוּא בְּזוֹתָם שֶׁל שׁוֹר, הוּא אָדֹם בְּפָנָיו. מִי שֶׁהוּא בְּזוֹתָם שֶׁל נָשֶׁר, הוּא יָרֹק בְּפָנָיו. מִי שֶׁהוּא בְּזוֹתָם שֶׁל דְּמוּת אָדָם, הוּא שָׁזוּר בְּפָנָיו, כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה.

שִׁימֵנִי כַזוֹתָם, זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ, וְהִיא כְּלוּלָה מֵעֲשֶׂר אֲמִירוֹת שֶׁהֵם י׳, וּמֵעֲשָׂרָה דִּבְּרוֹת שֶׁהֵן ה״ה, וּמַה זֶּה תּוֹרָה? ו׳ הַכּוֹלֵל שִׁשָּׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, עַל לִבֶּךָ – זֶה שִׁלשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִי״ם בְּוֶזשְׁבּוֹן ל״ב, שֶׁתְּלוּיִים מִו׳, שֶׁהוּא ו׳ פָּעָמִים טוֹב, וּבָהּ נִשְׁתַּלֵּם (ו׳) הַשֵּׁם שֶׁל אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּהֶם, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי, לִבִּ״י עוֹלֶה אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם. וַיִּכֻּלוּ, שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, וְעָלָיו נֶאֱמַר לִלְבִּי גָּלִיתִי, וּלְאִיבָרַי, שֶׁהֵם מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה, לֹא גָּלִיתִי, וּבַוַּיְכֻלוּ הַזֶּה, (ה׳ בַּשִּׁשִּׁי שֶׁהוּא בּוֹ׳, וְזֶהוּ וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי, שָׁזוּ) הַה׳ שֶׁל הַשִּׁשִּׁי הִיא הַמַּלְכוּת הַשְּׁבִיעִית, וְהִיא נִקְרֵאת ע״ב, וּבָהּ רוֹכֵב ו׳ לִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִנֵּה יהו״ה רוֹכֵב עַל עָ״ב קַל, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַכְּלָל שֶׁל שִׁלשֶׁת הָאָבוֹת שֶׁתְּלוּיִים מֵהֶם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת וְנִכְלָלִים בָּהּ, וּכְנֶגֶד שִׁלשֶׁת הָאָבוֹת נֶאֱמַר בַּוַּיְכֻלוּ שָׁלֹשׁ פָּעָמִים שְׁבִיעִי, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל שַׁבָּ״ת, בַּ״ת שׁ, שֶׁהֵם וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט שֶׁנִּכְלָלִים בְּבַ״ת, בְּאוֹתוֹ זְמַן זָלְלָה זְכוּת אָבוֹת, שֶׁמְּיוֹם שֶׁנִּזְדָּרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הָעוֹלָם נִקְרָא תֹּהוּ וָבֹהוּ, מִשּׁוּם וְאֵילֶךְ הִתְקַיֵּם הַכָּתוּב אָמַרְתִּי עוֹלָם

וֶזֶסֶד יְבָנֶה, וֶזֶסֶד עוֹלָה לְוֶזְשְׁבּוֹן שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת.

וְזֶה הַסּוֹד שֶׁנִּקְשָׁר הַשְׁבִּיעִי בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וּמִי הַשְׁבִּיעִי? זֶה צַדִּיק הָאוֹת שֶׁל שַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים, וְסוֹד הַדָּבָר – זַי יהו"ה שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, וְזֶה הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר, וְהוּא הַוֶזֶסֶד שֶׁלּוֹ, מִשּׁוּם שֶׁבַּוֶזֶסֶד הַזֶּה נִתְקַן הַכִּסֵּא, שֶׁהִיא נְפִילָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהוּכַן בַּוֶזֶסֶד כִּסֵּא, וּבוֹ תָּקוּם, וְסוֹד הַדָּבָר – וּבְוֶזֶסֶד עוֹלָם רִוַּמְתִּיךְ, וְכָל הַסְּפִירוֹת נִקְשָׁרוֹת בְּיָמִין, מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, מִיָּמִין נִתְּנָה תּוֹרָה, בְּגִלַּל זֶה מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ, וּבוֹקֵעַ הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה מִשָּׁם, מֵה' שֶׁל אַבְרָהָם, לִהְיוֹת לוֹ בָּהּ שֵׁם עוֹלָם, וּבָהּ הִשְׁתַּלְּמָה ה' שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהִיא בְּמַשְׁכּוֹן לְגַבֵּי אַבְרָהָם בְּמֹשֶׁה, שֶׁהֵבִיא אֶת הַתּוֹרָה, עַד שֶׁיִּפָּדֶה אֶת בָּנָיו, וְסוֹד הַדָּבָר – כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת.

וְסוֹד הַגְּאֻלָּה הוּא בַּזּוֹתָם הַזֶּה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר כִּי בְשִׁמְוָזָה תֵּצְאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוֹן, בְּשִׁמְוָזָה עוֹלָה לְוֶזְשְׁבּוֹן אֲדֹ"ן שֶׁהִיא אדנ"י, אֲרוֹן הַבְּרִית, אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ נִקְרָא, פָּרַט לָאוֹת שׁ' שֶׁהוּא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת, וְהֵם שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת שֶׁהִתְוַזְּבְּרוּ עִמָּהּ, וְאוֹתִיּוֹת בְּשִׁמְוָזָ"ה הֵן מַוָזְשָׁבָ"ה, שׁ שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, בְּוָזָמָ"ה ה"ן, וְהִיא הַשְׁכִּינָה שֶׁאֵין לָהּ יִוּוּד אֶלָּא בְּמִינָהּ, כְּמוֹ שֶׁאוֹתִיּוֹת ה"ן, וְנַעֲשׂוּ עֶשְׂרָה וְנַעֲשׂוּ מֵאָה, כְּמוֹ שֶׁהַשְׁכִּינָה כְּלוּלָה כָּל הָעֲשָׂרָה וְכָל הַמֵּאָה, וְהַיְנוּ מַה שֶׁכָּתוּב הֵן לַיהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם, וְסוֹד הַדָּבָר – הֵן אדנ"י.

וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוֹן, שׁ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וְ"וּ שְׁנֵי מְשִׁיזִים, מ' ל"ב שֶׁל וּבְשָׁלוֹ"ם עוֹלִים לְע"ב, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וְשַׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, שְׁמִוָזָה הִיא, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ לֵךְ אֱכֹל בְּשִׁמְוָזָה לַוְזְמֶךָ וּשְׁתֵה בְלֵב טוֹב יֵינֶךָ, זֶה יַיִן הַמְּשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו, וְעָלָיו נֶאֱמַר סוֹד יהו"ה לִירֵאָיו. יַיִן טוֹב זֶה צַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַצַּדִּיק אָבַד, וּמַה זֶּה אָבַד? אָבַד אוֹתוֹ הַמַּעְיָן, וְנִשְׁאָר נָוֶזֶרֶב וְיָבֵשׁ, בְּבֵית רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי.

קָם הַוָּקֵן וְאָמַר: אדנ"י עוֹלָה בְּמַוָזְשָׁבָה וְלֹא בְוֶזְשְׁבּוֹן, וְעָלָיו נֶאֱמַר הַ"ס כָּל

בָּשָׂר מִפָּנֵי יהו"ה כִּי נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ, יִתְעוֹרֵר בּוֹ כְּמוֹ שֶׁהִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ, וְזָזַר לִשְׁנָתוֹ עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר יהו"ה שֶׁהוּא רַוָּמִים, לְקַיֵּם בּוֹ וּבְרַוָּמִים גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ, גְּדוֹלִים נִקְרֵאת מִצַּד שֶׁל הָאֵ"ל הַגָּדוֹל שֶׁהוּא וָסֶד, וְהַשְּׁכִינָה עוֹלָה בּוֹ לְהִקָּרֵא גְּדוֹלָה, וּבוֹ וַדַּאי סוֹד הַגְּאֻלָּה, כְּמוֹ וָהּ: יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה, וָא"ו בּוֹ סוֹד הַגְּאֻלָּה, שֶׁהוּא רֹאשׁוֹם בַּשֵּׁם שֶׁל ע"ב, שֶׁהֵם וָהּ"וֹ אֲנ"י וָהּ"וֹ, רָאשֵׁי תֵּבוֹת וָא"ו, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַוָּמִים שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנָה מִיָּמִין.

נִשְׁאָר יו"ד ה"א ה"א שֶׁעוֹלָה לְוָזַשְׁבּוֹן שִׁלְשִׁים וּשְׁתַּיִם, וְהוּא ב' מִן בְּרֵאשִׁית, ל' לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד, הֵיא שִׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִי"ם שֶׁל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת גְּאוּלַי בָּאָה, וְהַשֵּׁם שֶׁל ע"ב הוּא וַיְכֻל"ו, בּוֹ נִשְׁלָם סוֹד הַגְּאֻלָּה, וְעָלָיו נֶאֱמַר לִלְבִּי גְּלִיתִי, שֶׁהוּא וָזַשְׁבּוֹן וַיְכֻל"ו, וּבוֹ הִתְקַיֵּם הַכָּתוּב אָמַרְתִּי עוֹלָם וָסֶד יִבָּנֶה, וּכְמוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, כָּךְ יֵצְאוּ בָּהֶם כְּשֶׁיִּגָּאֲלוּ בָּאַוָּזַרוֹנָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן וָסֶד יהו"ה מָלְאָה הָאָרֶץ, וְעָלָיו נֶאֱמַר וְזַסְדִּי מֵאִתֵּךְ לֹא יָמוּשׁ וּבְוָסֶד עוֹלָם רִוַּמְתִּיךְ, וּמְשׁוֹם וָהּ שִׁבַּוז דָּוִד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּגָּלוּת, שֶׁהִיא שְׁאוֹל, בַּוָּסֶד הַוָּהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי וַסְדְּךָ גָּדוֹל עָלַי וְהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִשְּׁאוֹל תַּוְזִתִּיָּה.

וְאִם אֵמוֹת הָעוֹלָם הִוְזַקִים אֶת יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִדַּאי, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וָזָס עַל ד' מִן וָסֶד, שֶׁהִיא דָלֶ"ת בַּגָּלוּת, וּמִתְקַיֵּם בּוֹ הַכָּתוּב בְּטֶרֶם תָּוִזיל יָלָדָה, וְשִׁבְעִים תֵּבוֹת שֶׁל הַמִּוְזמוֹר יַעַנְךָ יהו"ה בְּיוֹם צָרָה, הֵם כְּנֶגֶד שִׁבְעִים שָׁרִים, שֶׁהֵם הַצָּרִים וְהַוְזַבָלִים שֶׁל הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּוְזתוֹנָה, שֶׁאוֹתִיּוֹת ב' נִקְרָאִים בּוֹ פַּלְטְרִין גְּדוֹלִים, וְהוּ שֶׁכָּתוּב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יהו"ה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא בּוֹ גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כּוַז, וּבוֹ עוֹלִים יִשְׂרָאֵל לְגָדְלָהּ.

וּבַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר הִגָּה מָקוֹם אִתִּי. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִתְקַיֵּם בָּהּ הַכָּתוּב גַּדְּלוּ לַיהו"ה אִתִּי, וּבָהּ (וּבוֹ) נֶאֱמַר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאוֹתוֹ זְמַן כִּי גָדוֹל אַתָּה וְגוֹמֵר, וּבוֹ עוֹשֶׂה גְּדוֹלוֹת עַד אֵין וֵזֵקֶר, וְוֶהוּ וָסֶ"ד, בּוֹ וַיְכֻלּוּ, ה' בַּשִּׁשִּׁי (וּבוֹ

וַיְכֻלּוּ בְּהַשִּׁשִּׁי), מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ הִ' שֶׁל אַבְרָהָם הוֹלֵךְ אֵלֶיהָ ו', מִיָּד יִתְעוֹרֵר י"ה לַקָּרֵב. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי יָד עַל כֵּס יָ"ה, וְשִׁשִּׁי הוּא הָאֶלֶף הַשִּׁשִּׁי, שְׁבִיעֵי יְסוֹד, בּוֹ נִכְלְלוּ וְהִתְיַחֲדוּ שֵׁשׁ סְפִירוֹת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַשְּׁכִינָה שֶׁהֵם ו"ה, יוֹם הַשִּׁשִּׁי, מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְתַרְגּוּמוֹ שֶׁאוֹזֵז בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְזֶהוּ כ"ל, וְעָלָיו נֶאֱמַר וְכָל צְבָאָם, מַה זֶּה צְבָאָם? שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת.

וּבוֹ נִקְרְאוּ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת שְׁבִיעָיוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְכַל אֱלֹהִי"ם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִי"ם אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ מִצַּד שֶׁל בְּרָכָה, וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ מִצַּד שֶׁל קְדֻשָּׁה, וַיִּשְׁבּוֹת בּוֹ מִצַּד שֶׁל הַיִּחוּד, וְזֶהוּ וַיְכֻלּוּ, שֶׁנִּכְלְלוּ בּוֹ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁהֵם בְּסוֹד הַשֵּׁם שֶׁל ע"ב, כְּמוֹ כֵן זֶסֶד נִקְרָא גָּדוֹל, מִשּׁוּם שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל ע"ב תֵּבוֹת, גְּבוּר"ה הַכְּלָל שֶׁל רי"ו אוֹתִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּשֵּׁם שֶׁל ע"ב, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא ו' כּוֹלֵל הַכֹּל, וְזֶהוּ סוֹד וַיַּעֲבֹר יהו"ה עַל פָּנָיו, ע"ב רי"ו יהו"ה, עַל פָּנָיו, מַה זֶּה פָּנָיו? פָּנָיו זֶה וָא"ו, י"ג מִדּוֹת הָרַחֲמִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּבְרַחֲמִים גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ, גְּדוֹלִים וַדַּאי מִצַּד שֶׁל הַזֶּסֶד, שֶׁהוּא הָא"ל הַגָּדוֹל.

וְהַכֹּל נִכְלָל בַּשְּׁבִיעִית שֶׁהִיא מַלְכוּת, הַשְּׁבִיעִי הִ' וַדַּאי, בְּכָל הַשְּׁבִיעִיּוֹת כְּלוּלָה, וְהִיא הִ' שֶׁל יוֹם הַשִּׁשִּׁי, יוֹם זֶה צַדִּיק, עָלָיו נֶאֱמַר וְהָיָה יהו"ה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ וְגוֹמֵר, הוּא יוֹם הַשִּׁשִּׁי, וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי הַיּוֹם שֶׁל כָּל הַיָּמִים, וְעָלָיו נֶאֱמַר שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, וְזֶהוּ בֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר, וַיַּשְׁכֵּם לַגְּאֻלָּה, וּבוֹ הַבֹּקֶר אוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְתוֹרָה אוֹר, וְזֶהוּ הָאוֹר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר, וְהוּא פָּסוּז זְרוֹעַ יָמִין, וּבוֹ עֲתִידִים לְהִגָּאֵל.

דָּבָר אַזּוֹר, שִׁימֵנִי כַּזּוֹתָם עַל לִבֵּךְ, הַפָּסוּק הַזֶּה נֶאֱמַר עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא בַּגָּלוּת. לֹא כָתוּב זוֹתָם, אֶלָּא כַּזּוֹתָם, בְּאוֹתוֹ זוֹתָם שֶׁל הַגּוּשְׁפַּנְקָה, שֶׁהִיא זוֹתַם אֱמֶת, וּבָהּ (וְזֶה) זָתְמֵנוּ לְזַיִּים, וּמִיהוּ הַזּוֹתָם הַזֶּה שֶׁבּוֹ יֵשׁ זַיִּים? אֶלָּא זֶהוּ עֵץ הַזַּיִּים שֶׁבּוֹ בָּנִים זַיִּים וּמְזוֹנוֹת יוֹצְאִים, עֵץ וַדַּאי, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ עֵץ

הַזַּיִים מַהֲלַךְ וֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְהָעֵץ הַזֶּה הֵיא ו', מַהֲלַךְ וֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים זֶה ה', הַזַּיִים הֵם אָב וָאֵם שֶׁהֵם י"ה, י' הֵיא זָכְמָה, וּמַנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרָא זַיִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהַזָּכְמָה תְּזַיֶּה בְּעָלֶיהָ, ה' בּוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. מִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרֵאת זַיִים? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֵץ זַיִים הֵיא וַדַּאי, וּשְׁנֵיהֶם כִּי זַיִים הֵם לְמִצְאֵיהֶם.

וְהַשְּׁכִינָה הַתַּזְהוֹנָה רִשּׁוּמָה בַּזּוֹתָם הַזֶּה, שֶׁהוּא זוֹתָם אֱמֶת, וְכָל צְיוּרֵי הַזּוֹתָם הַזֶּה הֵם רִשּׁוּמִים בָּהּ, לְהוֹדִיעַ שֶׁהֵיא הַצִּיּוּר שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא אֱמֶת, אָדָם (וְהוּ) הַזּוֹתָם שֶׁלּוֹ יו"ד ה"א וא"ו ה"א, הוּא זוֹתָם בּוֹ לְזַיִים, וּמִמֶּנּוּ יוֹרְשִׁים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּנִים זַיִים וּמְזוֹנוֹת, זַיִים מִצַּד שֶׁל הָאָב וְהָאֵם שֶׁהֵם י"ה, בָּנִים מִצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁעַל (וְעַל) שְׁמוֹ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְהוּא ו'. מְזוֹנוֹת מֵהַצַּד שֶׁל ה', שֶׁהֵיא הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ, וּבִזְמַן שֶׁיּוֹרְשִׁים מִמֶּנּוּ שְׁלֹשׁ (שְׁתֵּי) הַדְּרָגוֹת הַלָּלוּ שֶׁכְּלוּלוֹת בְּשִׁמּוֹ, נִקְרָאִים לְמַטָּה יִשְׂרָאֵל בְּנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בָּנִים אַתֶּם לַיהו"ה אֱלֹהֵיכֶ"ם, וּבִזְמַן שֶׁיּוֹרְשִׁים יִשְׂרָאֵל מִשְּׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, בָּנִים זַיִים וּמְזוֹנוֹת, נֶאֱמַר בָּהֶם כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה, קָשָׁה הִיא מִמִּיתָה הַפָּרַדַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִבָּנָיו. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁיֵּשׁ הַפָּרָדָה בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבָנָיו? כָּאן מוֹכִיחַ, כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים וְכוּ', וְקָשָׁה הִיא מִמִּיתָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר כִּי הַמָּוֶת יַפְרִיד בֵּינִי וּבֵינָךְ.

וּבִזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה בְּאַהֲבָה, קָשָׁה כִּשְׁאוֹל קִנְאָה, שֶׁמְּקַנְּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל סמא"ל וְעַל נְקֵבָתוֹ, שֶׁהֵם גּוֹרְמִים לָאָדָם מִיתָה בַּזַּטְאֵיהֶם וְגוֹרְמִים לוֹ לַזַּטְא, וּמִשּׁוּם זֶה עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִטֹּל מֵהֶם נְקָמָה וּלְהַעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם, שֶׁסמא"ל וּנְקֵבָתוֹ הִיא מִיתָה, שֶׁהִיא לִילִי"ת, מַלְאַךְ הַמָּוֶת, יֵצֶר הָרָע, שֶׁנְּקֵבָה הִיא עִם הַזָּכָר, וְזָכָר עִם הַנְּקֵבָה, וְזֶה מִנַּיִן לָנוּ? הַכָּתוּב מוֹכִיחַ, שֶׁכָּתוּב בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה. אָדָם זַטְא עִם נְקֵבָה, נִתַּן לוֹ יֵצֶר הָרָע נְקֵבָה, זַזְהָ זַטְאָה עִם זָכָר, נִתַּן לָהּ יֵצֶר הָרָע מִזָּכָר, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים, וְזֶהוּ כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה וְכוּ'.

וְעוֹד כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה, אִם יִשְׂרָאֵל יְעִירוּ אֶת הָאַהֲבָה הַזּוֹ קֹדֶם הַזְּמַן,

צְרִיכִים לַהַעְיָרָה כָּרָאוּי, וְאִם לֹא, אַל יְעוֹרְרוּ אוֹתָהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם◌ בִּצְבָאוֹ"ת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה וְגוֹמֵר, שֶׁשִּׁבּוּעָה הִיא שֶׁלֹּא שׁוֹרָה עַל הַכִּסֵּא עַד שֶׁנּוֹטֵל נְקָמָה מֵעֲמָלֵק, שֶׁזּוֹכֵל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן י"ה, שֶׁיָּצָא מִן מִילָּה מָ"ל י"ה, וּמְשׁוּם זֶה כִּי יָד עַל כֵּס יָ"ה, וְזוֹ א.

וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן לִנְקֹם מִמֶּנּוּ, וְשַׁלְהֲבוֹת אֵשׁ יוֹצְאוֹת מִי"ה הַזּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָ"ה, וְהֵן הַשַּׁלְהָבוֹת שֶׁל אִישׁ וְאִשָּׁה, שֶׁשָּׁם אֵ"שׁ אֵ"שׁ, וְשָׁם י"ה. אִישׁ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יהו"ה אִישׁ מִלְחָמָה, שֶׁנּוֹטֵל נְקָמוֹת מִפַּרְעֹה וּמֵעַמּוֹ, אִשָּׁה זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וְגוֹמֵר.

דָּבָר אַחֵר שִׁימֵנִי כַחוֹתָם, כ"ז ת"ם, כ"ז זוֹ הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, כ"ז מָ"ה מִן זָכְמָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אדנ"י, ת"ם זֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁעַל שְׁמוֹ נִקְרָא יַעֲקֹב תָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, וּמְשׁוּם שֶׁהוּא דְּמוּת שֶׁל זוֹתָם הָאֶמֶת שֶׁל מַעְלָה, נֶאֱמַר בּוֹ תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת תּוֹרַת אֱמֶת, דְּיוֹקְנוֹ זָקוּק לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ זוֹתָם אֱמֶת, וּמִי שֶׁמִּשַׁקֵּר בָּהּ, כְּאִלּוּ הִפִּיל אֶת הַתּוֹרָה לְמַטָּה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַתַּשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן נוֹפֵל דְּיוֹקְנוֹ וְזוֹתָמוֹ לְמַטָּה, וְנוֹפֵל מַזָּלוֹ, וּמִסְתַּלֵּק אוֹתוֹ כּוֹכָב מִמֶּנּוּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן סמא"ל וְכוֹזוֹ, שֶׁהֵם זַיּוֹת וּבְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת טְמֵאִים, רוֹדְפִים אַזְּרָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֵּלְכוּ בְּלֹא כֹחַ לִפְנֵי רוֹדֵף.

אִם שָׂב בִּתְשׁוּבָה, שָׂב אֵלָיו אוֹתוֹ כּוֹכָב, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְקַיֵּם בּוֹ וְאֶתֵּן אָדָם תַּחְתֶּיךָ וּלְאֻמִּים תַּחַת נַפְשֶׁךָ. מַה זֶּה אָדָם? הֲרֵי פַּרְשׁוּהוּ אַל תִּקְרֵי אָדָם אֶלָּא אֱדוֹם, וּלְאֻמִּים – וּלְאֻמִּים מִלְּאֹם יֶאֱמָץ. בְּאוֹתוֹ זְמַן הָאֻמָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל יִתְחַזְּקוּ (יִתְגַּבְּרוּ) עַל הָאֻמָּה שֶׁל עֵשָׂו בַּחַיִל שֶׁל הַכּוֹכָב שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בְּשִׁבְעָ תֵּבוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁבַּע תֵּבוֹת כְּלוּלוֹת בַּשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה.

וְהַכ"ז הַזֶּה הוּא סוֹד שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה פְּרָקִים שֶׁל עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת, שֶׁבָּהֶם וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל, וּמְשׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהוּ זִכְרוֹנָם

לְבָרְכָה, לְמִי נוֹשְׂאִים כַּפַּיִם? לְרוּם הַשָּׁמַיִם, שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲלוֹת הַכּוֹזַ הַזֶּה לַזְּכוּתָה, וְזֶהוּ רוּם הַשָּׁמַיִם, וְזֶהוּ יו"ד ה"א וא"ו ה"א שֶׁשּׁוֹרָה בְּעֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת עַל הַכּוֹזַ הַזֶּה, וְהוּא זְכוּתָה, כ"זַ בָּ"ה, וְהַכּוֹזַ הַזֶּה נֶאֱמַר עָלָיו וַאֲשֶׂר כּוֹזַ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, לַעֲמֹד בִּתְפִלַּת הָעֲמִידָה. בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ סְתָם זֶה אֲדנ"י שֶׁעוֹלֶה לְזֶוְשְׁבּוֹן הֵיכָ"ל, וְהַכ"זַ הַזֶּה הוּא הַסּוֹד שֶׁל יהו"ה אלהינ"ו יהו"ה, כוז"ו בְּמוכס"ז כוז"ו, וְעָלָיו נֶאֱמַר כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ בְּכָל כּוֹזוֹ, שֶׁהוּא כּוֹזַ שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בְּשִׁתֵּי זְרוֹעוֹת, שֶׁהֵן וֶזֶסֶד וּגְבוּרָה, וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹתוֹ לִי', שֶׁהוּא רוּם הַשָּׁמַיִם, וּלְהוֹרִידוֹ לִוֹ', שֶׁהוּא שָׁמַיִם, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, כְּשֶׁמּוֹרִידוֹ אֶל הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי לִגְאֹל בּוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל בָּנָיו, כְּשֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ לְרוּם הַשָּׁמַיִם שֶׁהִיא י', לִטֹּל נְקֻמָּה מֵעַמָּלֵק.

וְזֶהוּ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָד"וֹ, וְהִיא יָד ו', וְהוּא יו"ד, וְהוּא י"ה, וְאַוזַר כָּךְ יוֹרֵד הַכ"זַ הַזֶּה לְוָא"ו, שֶׁהוּא י"ג מִדּוֹת הָרַוזַמִים, לִגְאֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְרַוזַמִים גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ, וְכ"זַ בַּוָא"ו הַזֶּה הִשְׁתַּלֵּם וְנַעֲשָׂה אֵ"ם, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן כִּי הִיא הָיְתָה אֵ"ם כָּל זָ"י, וְזֶהוּ זַ"י הָעוֹלָמִים, שֶׁבּוֹ הִתְמַלֵּא וְהִשְׁתַּלֵּם בְּזַ"י בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה.

הֵ"א הֵ"א תְּלוּיִים מִן שְׁנַיִם ה"ה, שֶׁהֵם הֵ"א הֵ"א בְּזֶוְשְׁבּוֹן י"ב, וּמֵהֶם תְּלוּיוֹת אוֹתִיּוֹת כְּפוּלוֹת, וְהֵם תְּלוּיִים מִשְּׁנַיִם ה"ה פְּשׁוּטוֹת, וּבָהֶם עוֹלִים לְזֶוְשְׁבּוֹן יָ"ד, וְזֶהוּ כִּי יָ"ד עַל כֵּס יָ"ה, וְכֵן וָא"ו י"ג מִדּוֹת שֶׁתְּלוּיוֹת מִן ו"ו פְּשׁוּטוֹת, וּבָה הִשְׁתַּלֵּם י"ד, וְזֶהוּ יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע, זֶה עֲמָלֵק, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה נוֹטֵל נְקֻמָּה מִמֶּנּוּ, נוֹטֵל נְקֻמָּה לְמַעְלָה בְּיָ"ד, וּלְמַטָּה בְּיָ"ד, וְזֶהוּ הַנָּה יָ"ד יהו"ה הוּיָה, ו' ו' הֵ"א (ו' וְהֵ"א עִם ו') וְהֵ"ה הֵם כ"זַ, יו"ד כ' וּתְלוּיִים מִן יו"ד פְּשׁוּטָה – הֲרֵי עֶשְׂרִים וְאַוזַת, כְּזֶוְשְׁבּוֹן אהי"ה, וְהַכֹּל עוֹלֶה לְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה, כְּמוֹ כֵן כ"זַ שֶׁהִיא שְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים, אהי"ה שֶׁהוּא עֶשְׂרִים וְאַוזַת – הֲרֵי אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע, וְהַכֹּל יו"ד ה"א וא"ו ה"א, יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א מ"ה, יהו"ה ד' עוֹלֶה לְאַרְבָּעִים וְתֵשַׁע.

הַלְבוּשׁ שֶׁל יו"ד – וֶזֶסֶד, הַלְבוּשׁ שֶׁל הֵ"א – גְּבוּרָה, הַלְבוּשׁ שֶׁל וָא"ו –

תִּפְאֶרֶת, הַלְּבוּשׁ שֶׁל ה״א – מַלְכוּת, נֶצַח הוּא הַקֶּשֶׁר שֶׁלּוֹ עִם יְסֹד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח. הוֹד, הַקֶּשֶׁר שֶׁלּוֹ גְּבוּרָה, הַצַּדִּיק, הַקֶּשֶׁר שֶׁלּוֹ הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁגּוּף וּבְרִית נֶזְשָׁבִים לְאֶזֶד. הַמַּלְכוּת הִיא הַשְּׁלֵמוּת שֶׁלָּהֶם, הִיא שְׁלֵמוּת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתּוֹנִים.

כֶּתֶר עֶלְיוֹן זוֹהִי שְׁלֵמוּת שֶׁל זַמְשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, וְזֶהוּ שֶׁלֹּא נִתַּן לְמשֶׁה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט, וְעָלָיו אָמְרוּ זְכִרוֹנָם לִבְרָכָה, בַּמֶּה לָא מִפִּיךָ אַל תִּדְרֹשׁ וְכוּ׳, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מָקוֹר שֶׁאֵין לוֹ סוֹף, וּבְמָקוֹר שֶׁאֵין לוֹ סוֹף מִי יָכוֹל לְהַשִּׂיג וְלִמְצֹא לוֹ (סוֹף)?

קֶם הַזָּקֵן וְשָׁאַל: וְלָמָּה נִקְשָׁר נֶצַח עִם יְסֹד כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח, וְכֵן הוֹד עִם גְּבוּרָה? אֶלָּא שֶׁמִּשּׁוּם שֶׁבְּזֵרוֹעַ הַיָּמִין, אֵין בָּהּ אֶלָּא שְׁלֹשָׁה פָּרָקִים, וְכֵן בַּשְּׂמאל, וּמִשּׁוּם כָּךְ נִקְשָׁר שׁוֹק יָמִין, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁלֹשָׁה פָּרָקִים עִם זְרוֹעַ יָמִין לְהַשְׁרוֹת בּוֹ ה״א, וְכֵן זְרוֹעַ שְׂמאל עִם שׁוֹק שְׂמאל לְהַשְׁרוֹת בּוֹ ה״א, וְכֵן גּוּף וּבְרִית הֵם ו׳ ו׳, וְשׁוֹרֶה בָּהֶם א שֶׁהִיא הָאֵם, וְנַעֲשׂוּ י״ג, וָא״ו, יו״ד שׁוֹרִים בְּעֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת שֶׁל הַיָּדַיִם וּבְעֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת שֶׁל הָרַגְלַיִם, מִשּׁוּם שֶׁתְּזוֹכַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ מַתְזִילָה מֵזְכְּמָה שֶׁהִיא בָּאֶצְבָּעוֹת.

כֶּתֶר עֶלְיוֹן שׁוֹרֶה בְּרֹאשׁ הָאָדָם, שֶׁשָּׁם הַמַּזָּלָה הַנִּסְתֶּרֶת, וּכְמוֹ שֶׁמַּזָּלָה הִיא סְתוּמָה, כָּךְ הוּא נִסְתָּר, אֵין סוֹף נִקְרָא מִבַּפָּנִים, כֶּתֶר עֶלְיוֹן מִבַּזּוּץ, כֶּתֶר רֹאשׁ הָעֶלְיוֹן, אַרְבַּע יְסוֹדוֹת הַגּוּף שֶׁבָּהֶם שׁוֹרֶה יהו״ה, וְזֶהוּ כֹּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו, בְּרָאתִיו זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא עוֹלַם הַמַּזָּלָה, יְצַרְתִּיו זוֹ רוּזַ מְדַבֶּרֶת שֶׁמִּמֶּנָּה הַזִּוּוּת (הַזִּוִּים) מְדַבְּרוֹת, עֲשִׂיתִיו זוֹ הַנֶּפֶשׁ, שֶׁשָּׁם עֲשִׂיָּה, שֶׁשּׁוֹרָה בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְווֹת.

תִּקּוּן עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה

בְּרֵאשִׁית, בְּרִי״ת אֵ״שׁ, בְּרִית זֶה צַדִּיק שֶׁנִּקְרָא כֹּל, הַקֶּשֶׁר שֶׁל כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, זז׳ שֶׁהִיא שְׁמוֹנָה יָמִים, הֵם שִׁעוּר שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁהוּא אַלְפַּיִם אַמּוֹת לְכָל

צַד, לִשְׁמֹר בָּהֶם אוֹת שַׁבָּת. כְּמוֹ כֵן הֵם שְׁמוֹנָה יָמִים, הַתְּזוּם לְקַבֵּל בָּהֶם אוֹת בְּרִית וְלִשְׁמֹר אוֹתוֹ בָּהֶם, שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה בְּאוֹת הַבְּרִית זִלּוּל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, יוֹם אֶזְדַּ הָיִיתִי הוֹלֵךְ אֲנִי וְרַבִּי יוֹסֵי, וּבָא בְּנוֹ שֶׁל רַב הַמְנוּנָא הַזָּקֵן מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם בִּדְמוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהִזְדַּמֵּן לָנוּ בַּדֶּרֶךְ כְּמוֹ שֶׁמְּזַמֵּר עִם שְׁנֵי זַמּוֹרִים, וְשָׁאַלְנוּ, מַה זֶּה אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ? וְאָמַר הוּא דְּבָרִים יָפִים, אֲבָל עִם כָּל זֶה רָצִיתִי לִשְׁמוֹעַ מִפִּיךָ. אָמַר לוֹ: בְּנִי, וַדַּאי שֶׁבְּרִית שְׁקוּלָה לְשַׁבָּת, וּמִשּׁוּם זֶה (בְּרֵאשִׁית יָרֵא שַׁבָּת וְכוּ').

תִּקּוּן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה

בְּרֵאשִׁית, יָרֵ"א שַׁבָּ"ת, (וּבָהּ) שַׁבְּתוֹתַי תִּהְיֶה יָרֵא, יָרֵ"א תוֹרָ"ה, יָרֵ"א בְּרִי"ת, כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ שְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁלֹּא יַכְנִיסֶנָּה לְרָשׁוּת זָרָה, כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ אָדָם שְׁמִירַת שַׁבָּת, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַיָּזִיד וְיַכְנִיס לִרְשׁוּת הָרַבִּים. רְשׁוּת הַיָּזִיד הִיא הַשְּׁכִינָה, רָזוֹבוֹ ד' וְהֵם יהו"ה, וְגָבְהוֹ עֲשָׂרָה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, רְשׁוּת הָרַבִּים נָזוּשׁ אֵשֶׁת זְנוּנִים, סַם שֶׁל אֶל אַזּוֹר שֶׁהוּא סמא"ל, וְהוּא הַכֹּלֵל שֶׁל שִׁבְעִים אֻמּוֹת, וְהִיא זְלָלָה זוֹנָה, וּבַעְלָהּ הוּא זִלּוּל שַׁבָּת, וּמִשּׁוּם זֶה בִּי שֶׁמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַיָּזִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים זַיָּב סְקִילָה.

הָעֵרוּב הוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּבוֹ מְטַלְטְלִים מִבַּיִת לְבַיִת, שֶׁהֵם שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָהּ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ זֶה מִקְדָּשׁ יו"ד, אוֹת שַׁבָּת, (זוֹ בְּרִית), שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר אוֹתוֹ בְּבַת זוּגוֹ, שֶׁהִיא הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלּוֹ, הַבְּרָכָה שֶׁלּוֹ, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִי"ם אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ. וַיְבָרֶךְ זוֹ בְּרָכָה, וַיְקַדֵּשׁ זוֹ קְדֻשָּׁה, וּלְשֶׁנֵּיהֶם הָיוּ יוֹצְאִים הָרִאשׁוֹנִים לְפָנֵי הַכַּלָּה וְהָיוּ אוֹמְרִים פַּעֲמַיִם בְּאִי כַלָּה בְּאִי כַלָּה, בְּאוֹתוֹ זְמַן קוֹל זֶתֶן וְקוֹל כַּלָּה.

וְעוֹד מִקְדָּשִׁי בְּאוֹת יו"ד, מִשּׁוּם שֶׁאֵין קְדֻשָּׁה פָּחוּת מֵעֲשָׂרָה, וְצָרִיךְ לְבָרְכָם וּלְקַדֵּשׁ אוֹתָם בְּקִדּוּשׁ עַל הַיַּיִן בְּשִׁבְעִים תֵּבוֹת שֶׁל קִדּוּשׁ, וְוַיְכֻל"ו כְּזֶשְׁבּוֹן בְּיַי"ן, וְצָרִיךְ לוֹמַר סַבְרִי מָרָנָן, וְאוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים וְעוֹנִים לְזַיִּים,

מִשּׁוּם שֶׁנִּקְשְׁרוּ בְּעֵץ הַחַיִּים, וְלֹא בְּעֵץ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא גָּפֶן שֶׁשָּׁבוּ וְזָטָא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְאָזַד אָמַר זְטָה הָיָה, וְאָזַד אָמַר גָּפֶן, וְהַכֹּל אֱמֶת.

שִׁבְעָה מִינִים הֵם, זְטָה וּשְׁעוֹרָה גָּפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ. זְטָה וּשְׁעוֹרָה וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְצָרִיךְ לְזַזֵּר אֲזַרִיהֶם, זְטָה הֲרֵי נִתְבָּאֵר, שְׁעוֹרָה שֶׁמּוֹצִיא ה׳ מֵהַשְּׁעוֹר שֶׁלָּהּ, גָּפֶן סְזַזָּטָה עֲנָבִים בִּרְשׁוּת אַזַּר, וְעָשָׂה יַיִן נָסֶךְ, וְנַעֲשָׂה הָעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע. תְּאֵנָה לוֹקֵט תְּאֵנִים קֹדֶם זְמַנָּם קֹדֶם שֶׁהִבְשִׁילוּ, כָּךְ נִלְקָט הוּא מִן הָעוֹלָם קֹדֶם זְמַנּוֹ, וְזֶהוּ סוֹד מִי שֶׁגּוֹרֵם שֶׁיָּמוּתוּ בָּנִים קֹדֶם זְמַנָּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לָמָּה יִקָּצֵף הָאֱלֹהִי״ם עַל קוֹלֶךְ וְיִזְבֹּל אֶת מַעֲשֵׂה יָדֶיךְ, וְסוֹד הַדָּבָר – לַשָּׁוְא הִכֵּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם וְגוֹמֵר, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יהו״ה אֱלֹהֶי״ךָ לַשָּׁוְא. רִמּוֹן, בֵּן זוֹמָא זְטָא בּוֹ, אֲבָל רַבִּי מֵאִיר, תּוֹכוֹ אָכַל קְלִפָּתוֹ זָרַק, שֶׁהַקְּלִפּוֹת הֵן אֻמּוֹת הָעוֹלָם, יִשְׂרָאֵל הַמּוֹזֵ בֵּינֵיהֶם. כֵּן כְּמוֹ זֶה, הַשְּׁכִינָה הִיא פַּרְדֵּס בַּגָּלוּת, וְהִיא מוֹזֵ מִבְּפָנִים, אֱגוֹז קוֹרְאִים לָהּ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי, וְהַשְּׁכִינָה הִיא פְּרִי מִבְּפָנִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ, וְהַקְּלִפּוֹת הֵן כַּמָּה רָשָׁיוֹת נָכְרִיוֹת, וּבְשַׁבָּת הִיא מִתְפַּשֶּׁטֶת מִן הַכֹּל וּמִתְלַבֶּשֶׁת בִּלְבוּשִׁים יָפִים, וְכֵן צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, לְהִתְזַדֵּשׁ בְּשַׁבָּת בִּלְבוּשִׁים יָפִים, וְכֵן לִטְעֹם בְּשַׁבָּת מִכָּל הַמַּאֲכָלִים הַטּוֹבִים, כְּדֵי לְקַשֵּׁר וּלְהָרִיק בְּרָכוֹת אֵלֶיהָ מִכָּל הַסְּפִירוֹת, וְשֶׁתִּהְיֶה מַשְׁקֵית מִכֻּלָּם.

וְצָרִיךְ לְקַיֵּם בָּהּ עֹנֶג, שֶׁהוּא צַדִּיק שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁהִיא בִּינָה, הָעוֹלָם הַבָּא, לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזוֹתוֹנָה, וְהָאוֹר הוּא ו׳ שֶׁיּוֹצֵא מִן י״ה, וְהוֹלֵךְ וְזַמֵּשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, שֶׁהֵם זָמֵשׁ סְפִירוֹת, וּמַגִּיעַ לַצַּדִּיק לְהַשְׁקוֹת מִמֶּנּוּ אֶת הַגָּן שֶׁהוּא ה׳, וְעַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְגוֹמֵר.

וְכֵן בְּרִית מִילָה הִיא כְּמוֹ אֱגוֹז, צָרִיךְ לִשְׁבֹּר אֶת קְלִפּוֹת הָעָרְלָה וְהַפְּרִיעָה, וּלְהַעֲבִירָם מִשָּׁם וּלְגַלּוֹת אֶת הַמּוֹזֵ מִבְּפָנִים, וְזוֹ אוֹת בְּרִית, וְזֶה עֵץ זַזִּיִּים, אֲבָל הַבְּרִית שֶׁהִיא בְּעָרְלָתוֹ וְאֵין בּוֹ פְּרִיעָה, עָלָיו נֶאֱמַר וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, מוֹת – בָּעוֹלָם

הַזֶּה, תָּמוּת – בָּעוֹלָם הַבָּא.

וְעוֹד הַלֵּב הוּא אֶגוֹז, וּמִי שֶׁשּׁוֹבֵר קְלִפָּתוֹ, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע, עָלָיו נֶאֱמַר לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִי"ם לֹא תִבְזֶה, וְגַסּוּת הַלֵּב שֶׁהוּא שָׁלֵם בִּקְלִפּוֹתָיו וְלֹא נִשְׁבָּר, עָלָיו נֶאֱמַר תּוֹעֲבַת יהו"ה כָּל גְּבַהּ לֵב, וְהַשְׁכִּינָה לֹא שׁוֹרָה עָלָיו, וּמִצַּד הַקְּלִפּוֹת נִקְרְאוּ בְּנֵי אָדָם עֲרֵלֵי לֵב.

וּבְשַׁבָּת, גֵּיהִנֹּם לֹא שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם וְלֹא הַמַּזִּיקִים שֶׁלּוֹ, בִּגְלַל זֶה צִוָּה לְיִשְׂרָאֵל לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְאִם אָדָם מַבְעִיר בְּשַׁבָּת, אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי הָיִיתִי מְכַבֶּה אֶת הָאֵשׁ שֶׁלֹּא תִשְׂרֹף, וְאַתֶּם מַבְעִירִים אוֹתָהּ? אַתֶּם תִּשְׂרְפוּ בַּגֵּיהִנֹּם, בִּגְלַל זֶה לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם, וַאֲפִלּוּ בַּגּוּף, וּמַה הוּא הַגֵּיהִנֹּם בַּגּוּף? הַכְּבֵד שֶׁבּוֹ הַמָּרָה, שֶׁהוּא גֵּיהִנֹּם, סַם הַמָּוֶת, סַם שֶׁל אֵל אַזֵּר, זַרְבּוֹ שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְעָלָיו נֶאֱמַר וְאַזְרִיתָהּ מָרָה כַּלַּעֲנָה, זַדָּהּ כְּזֶרֶב פָּיוֹת.

וְצָרִיךְ שֶׁלֹּא יָעִיר (לְעוֹרֵר) עֶצֶב וּקְטָטָה מִצַּד הַטְּזוּל, אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה הַלֵּב שָׁמוּר מִכֻּלָּם, שֶׁהוּא שַׁבָּת שָׁמוּר, וְהַמּוֹזֵג זָכוּר, וְצָרִיךְ לְקַבֵּל אוֹרְחִים שֶׁהֵם מַלְאָכִים, הָעֲלָמִים שֶׁל הַנְּשָׁמָה הַיְתֵרָה, שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה הָעֶלְיוֹנָה וְנֶפֶשׁ יְתֵרָה, שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, וְהָאוֹרְחִים שֶׁיּוֹרְדִים עִמָּהּ.

וּצְרִיכָה הָאִשָּׁה לְתַקֵּן נֵר בְּלֵיל שַׁבָּת לְיָמִין, וְנָזוּשָׁב לָהּ כְּאִלּוּ תִקְּנָה מְנוֹרָה בַּדָּרוֹם וְשֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים, הָרוֹצֶה לְהַעֲשִׁיר יַצְפִּין, וְהֵן שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה וְתַזְוִתוֹנָה, הַשְׁכִּינָה הָעֶלְיוֹנָה מְנוֹרָה לַדָּרוֹם, צָרִיךְ לְתַקְּנָהּ, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם זְכוּתָהּ, וּמִשּׁוּם זֶה הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים.

וּבְאוֹתוֹ בַּיִת שֶׁמּוֹצְאִים דִּירָה זוֹ מִתְקֶנֶת בַּסִּדּוּר הַזֶּה, מְנוֹרָה בַּדָּרוֹם וְשֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן, וּמִטָּה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, אוֹמְרִים הַמַּלְאָכִים הַלָּלוּ שֶׁיּוֹרְדִים עִם הַשְׁכִּינָה, שֶׁהִיא הַנְּשָׁמָה הַיְתֵרָה, אֵין זֶה מְקוֹם הֶדְיוֹט שֶׁל עַם הָאָרֶץ, אֶלָּא הֵן מָקוֹם שֶׁל רָצוֹן בּוֹ מִלְּפָנֵי יהו"ה.

הַשַּׁלְוָן צָרִיךְ לְתַקְנוֹ לַצָּפוֹן, וְהַשַּׁלְוָן הִיא שְׁכִינָה הַתַּוְוִתוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כָּל כְּבוּדָּהּ בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב לְבוּשָׁהּ. מַה זֶּה זָהָב? זוֹ גְּבוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה. מִמִּשְׁבְּצוֹת זָהָב, שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת. מִטָּה לַמַּעֲרָב בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, לְתַקְנָהּ אֶל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּנֵי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל, וּבְבֵית שֶׁלֹּא מִתַּקְנִים הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ בְּלֵיל שַׁבָּת, הָאוֹרְזִים אוֹמְרִים, זוֹ לֹא דִירָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם, לְדֹרֹתָם כָּתוּב וְזֹסֵר, מִלְּשׁוֹן דִּירָה, וְכָל הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ צָרִיךְ לְתַקֵּן בְּלֵיל שַׁבָּת, שֶׁהִיא מַמָּשׁ אוֹת בְּרִית מִילָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וְכִי בְּרִית הַמִּילָה לְכָל בְּנֵי הָאָדָם הִיא שָׁוָה? אָמַר לוֹ: לֹא, שֶׁבְּרִית מִילָה לָרְשָׁעִים, הֶעָפָר שֶׁתֵּקֶן בַּכְּלִי הוּא מָזוֹן לַנָּזוּשׁ שֶׁהַפָּרִיד מִמֶּנּוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָזוּשׁ עָפָר לַזּוֹמוֹ, וְדַם הַבְּרִית הוּא הַמָּזוֹן שֶׁל סמא"ל, שֶׁהוּא רוֹצֵזַ, שֶׁהַפָּרִיד מִמֶּנּוּ, וְסוֹד הַדָּבָר – אִם רָעֵב שֹׂנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מָיִם.

לַבֵּינוֹנִיִּים נָזוּשָׁב בְּרִית הַמִּילָה הַעֲבָרַת דָּם וּבָשָׂר כְּקִרְבָּן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזָבַזְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ, לַצַּדִּיקִים וַדַּאי, בְּמָקוֹם הַמִּילָה וְהַפְּרִיעָה שׁוֹרֵה יהו"ה, וְזֶהוּ וּמִבְּשָׂרִי אֶזֱזֶה אֱלוֹ"הַּ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ זְנֵיי, לַצַּדִּיקִים (וְכָתוּב גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּזְחִתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר, שֶׁהוּא גֵּיהִנֹּם).

תִּקּוּן עֶשְׂרִים וַזַּמּשָׁה

בְּרֵאשִׁית זוֹ הַתּוֹרָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יהו"ה קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ קֶדֶם מִפְעָלָיו מֵאָז, מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ נָכוֹן כִּסְאֲךָ מֵאָז, וּבַתּוֹרָה יֵשׁ שְׁתֵּי מִצְווֹת, אַזַּזַת וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה, וְהַשִּׁנִּית שֶׁיִּהְיֶה לַמֶּלֶךְ סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁהוֹלֵךְ עִמּוֹ בְּכָל מָקוֹם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי זַזָּיו. לָמָּה סֵפֶר תּוֹרָה לַמֶּלֶךְ? מִשּׁוּם שֶׁהוּא אֵינוֹ מֶלֶךְ אֶלָּא מִצַּד הַמַּלְכוּת, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עִמּוֹ בְּכָל מָקוֹם סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי לְקַשֵּׁר בּוֹ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם

שְׁכִינָתוֹ, וְסֵפֶר הַתּוֹרָה הוּא הַדַּרְגָּה שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, וְסֵפֶר תּוֹרָה כָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּם בִּלְאׇ פְּסֹלֶת, וְאִם סֵפֶר הַתּוֹרָה וְזֵסֶר בְּמָקוֹם שֶׁל מָלֵא, אוֹ מָלֵא בְּמָקוֹם שֶׁל וְזֵסֶר, אוֹ אוֹת אַוָּת וְזֵסָרָה אוֹ יְתֵרָה אוֹ מְזוּלָפֶת, סֵפֶר הַתּוֹרָה פָּסוּל, הוּא אֵינוֹ כִּדְמוּת סֵפֶר הַתּוֹרָה שֶׁל מַעְלָה.

כְּמוֹ זֶה הֵם וְזַמּשָׁה כַּנְפֵי רֵאָה, כְּמוֹ שֶׁוְּזַמּשָׁה וְזַמּשֵׁי תוֹרָה, וְהַוַּרְדָּא כְּמוֹ שֶׁזֶּה הַסֵּפֶר שֶׁהוּא סֵפֶר יְשָׁרִים, אִם אוֹנוֹת וְזֵסֶר אוֹ יֶתֶר אוֹ מְזוּלָף, הוּא כֶּבֶשׂ פָּסוּל, וּמִי שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ עָבַר עַל הַתּוֹרָה וְוַזַּמּשָׁה הַוְזַמָּשִׁים שֶׁלָּהּ, שֶׁוְּזַמּשָׁה כַּנְפֵי רֵאָה וְהַוַּרְדָּא הֵם שֵׁשׁ, זֶה ו׳, כָּל מִי שֶׁעוֹבֵר (עַל זֶה, כְּאִלּוּ עָבַר) עַל זֶה.

וַוְזַמּשָׁה דְּבָרִים הַמְפָסִידִים אֶת הַשְּׁזִיטָה, (כָּל מִי שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם), כְּאִלּוּ עָבַר בַּה׳ מִן יהו״ה, בְּכַנְפֵי הָרֵאָה צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם סְרָכוֹת, שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה סְרָכוֹת הֵן, מִי שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם כְּאִלּוּ עָבַר עַל בְּרִית שֶׁהוּא זַ״י הָעוֹלָמִים, וְהַסְּרָכָה הִיא סַם הַמָּוֶת, הַסַּם שֶׁל אֶל אַוָּזר, שֶׁהוּא סמא״ל, עָלֶיהָ נֶאֱמַר רַגְלֶיהָ יְרֵדוֹת מָוֶת, בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּסְרֶכֶת, הוֹרֶגֶת, וְכַנְפֵי רֵאָה הֵם כַּנְפֵי הַוַּזִּיוֹת, וּצְרִיכוֹת לִהְיוֹת פְּרוּדוֹת מִלְמַעְלָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרוּדוֹת מִלְמָעְלָה, אִם הֵם בְּזִוּבּוּר, טְרֵפָה, וּשְׁתֵּי אֲמוֹת (אוֹנוֹת) הֵן בָּרֵאָה, וּבָהֶן שֵׁשׁ כְּנָפַיִם, וְזַמּשׁ אוֹנוֹת וַוְרְדָּא, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שְׁרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶוָּזד, שִׁשָּׁה הֵם מֵהַצַּד שֶׁל הָאוֹת ו׳, שֶׁהוּא סֵפֶר הַתּוֹרָה.

הָאָרוֹן שֶׁל סֵפֶר הַתּוֹרָה זֶה הַכִּיס שֶׁל הַלֵּב, וְהִיא אֵשׁ בּוֹעֶרֶת, וְאִם לֹא כַּנְפֵי הָרֵאָה שֶׁנּוֹשְׁבִים עָלָיו, הָיָה הַלֵּב שׂוֹרֵף אֶת כָּל הַגּוּף, וְאוֹתָהּ הָאֵשׁ שֶׁהִיא דַּם הָעוֹרְקִים שֶׁל הַלֵּב, הָרוּזַ נוֹשֶׁבֶת אַוָּרֶיו בְּעוֹרְקֵי הַדָּם, וְכֻלָּם מִתְנַהֲגִים אַוָּרָיו, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּזַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ וְגוֹמֵר, וּכְשֶׁעוֹלָה הָרוּזַ מִן הַלֵּב (וְנִפְרֶדֶת מִן הַנְּפָשׁ, שֶׁהִיא ו׳), עַל הַדָּם הָאֵשׁ בּוֹעֶרֶת, נֶאֱמַר בַּנְּפָשׁ אֲנִי יְשֵׁנָה, וּכְשֶׁיָּבֹא הָרוּזַ אֵלָיו נֶאֱמַר וְלִבִּי עֵר, וְזֶהוּ נַפְשִׁי אִוִּיתִיךָ בַּלַּיְלָה אַף רוּזִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁוְזֶרְךָ, וּכְשֶׁתָּבֹא הָרוּזַ לַלֵּב שֶׁשָּׁם הַנְּפָשׁ, נֶאֱמַר

בּוֹ כָּוֹל הוֹדִי דוֹפָק, הוֹפָק עַל שַׁעַר הַלֵּב שֵׁשׁ דְּפָיקוֹת, לְהוֹדִיעַ שֶׁהַוֹ הוּא שֶׁיָּבֹא אֶל ה׳ (ד׳), שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ, וּבָהּ הֵם עֲשָׂרָה, וְכֻלָּם בְּפָיוּס. וְהוּ שֶׁכָּתוּב פָּתְוּזִי לִי אֲזוֹזוֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טָל.

וּבְתִקּוּן שְׁמוֹנָה עָשָׂר, (וּבְתִקּוּן זֶה שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת) שֶׁהוּא בָּר״א שִׁי״ת, הֵם רְמוּזִים כְּמוֹ זֶה: פָּתְוּזִי לִי בָּאוֹת ב׳ שֶׁהִיא הַשַּׁעַר, אֲזוֹזוֹתִי בָּאוֹת א׳, רַעְיָתִי בָּאוֹת ר׳, יוֹנָתִי בָּאוֹת י׳, תַּמָּתִי בָּאוֹת ת׳, שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טָל זֶה יו״ד, הַנֶּאֱהָדָה שֶׁל אוֹת ב׳, קְוֻצּוֹתָיו אֵלּוּ שֵׁשֶׁת הַצְּדָדִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ, וְהֵם הַדְּפָיקוֹת, בְּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא אֶת מִי שֶׁאַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁלּוֹ, וּמַעֲלֶה וּמוֹרִיד אֶת מִי שֶׁהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שֶׁלּוֹ, וְשִׁשֶּׁת הַצְּדָדִים הֵם שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת, וְהַדָּפָק עוֹלֶה וְיוֹרֵד בָּהֶם בַּאֲרִיכוּת שֶׁל זֵעֶד כְּמוֹ זֶה הַתְּקִיעוֹת, בַּשֶּׁבֶר שֶׁל הַגְּבוּרָה שֶׁהֵם שְׁבָרִים, בַּמְּהִירוּת שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא תְּרוּעָה, בְּזֵעֶד גְּבוּרָה תִּפְאֶרֶת הֵם עוֹלִים, בְּנֵצַח וְהוֹד יְסוֹד הֵם יוֹרְדִים.

וְכֻלָּם דּוֹפְקִים לַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא סֵלָם, שֶׁבּוֹ שֵׁשׁ דְּרָגוֹת, וְזֶה הַלֵּב, וּבוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי״ם עוֹלִים וְיוֹרְדִים, שֶׁהֵם הַדְּפָיקוֹת שֶׁל הָרוּזַ, וְאוֹתָם הַשֵּׁשׁ עוֹלִים לְעֶשֶׂר, וְזֶה י׳, הֵן קשר״ק קש״ק קר״ק, עַד שֶׁנִּכְלְלוּ בַּעֲשָׂרָה זְכָרוֹנוֹת וּבְעֶשֶׂר מַלְכֻיּוֹת וּבַעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, שְׁלוֹשִׁים עוֹלִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וּשְׁלוֹשִׁים יוֹרְדִים מִמַּעְלָה לְמַטָּה, וְכֻלָּם עוֹלִים לְשִׁשִּׁים, שֵׁשׁ פְּעָמִים עֶשֶׂר, כְּשֶׁעוֹלֶה הַדָּפָק בַּזּוֹזָק שֶׁל הַגְּבוּרָה בְּהִתְגַּבְּרוּת, הוּא הַדִּין הַקָּשֶׁה, כְּשֶׁעוֹלֶה הַדָּפָק וּמִתְרַפֵּא, הַזּוֹלִי יִתְרַפֵּא, שֶׁהֲרֵי מַטָּה כְּלַפֵּי זֵעֶד.

קָם הַזָּקֵן שֵׁנִית מֵאוֹתָם רָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה, וְאָמַר: מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי הַסִּימָנִים הַלָּלוּ הֵם שֶׁל הַזּוֹלִי בַּגָּלוּת, כְּשֶׁהַדָּפָק מִתְקַצֵּר וְהַגָּלוּת מִתְקַצֵּר, הֲרֵי מַטָּה כְּלַפֵּי גְּבוּרָה בֵּית הַדִּין הַגָּדוֹל, וְהַמַּגֵּפָה מֵרָאִים לַמָּשִׁיזַ וְלַשְּׁבָטִים, וּמְשׁוּם זֶה נִשְׁבְּעָה אוֹתָהּ זוֹלָה בַּגָּלוּת לְיִשְׂרָאֵל, אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּמְהִירוּת, אֶלָּא עַד שֶׁתִּזּוֹזָפֵץ.

וְאִם הַדָּפָק מִתְאָרֵךְ, הֲרֵי מַטָּה כְּלַפֵּי זֵעֶד, וְעִם כָּל זֶה הַזּוֹלִי בַּגָּלוּת

מִתְאָרֵךְ, וְאִם הַדָּפָק לֹא אָרֵךְ וְלֹא קָצָר, הֲרֵי מִתְעוֹרְרִים רַוָּמִים לַזּוֹלָה בַּגָּלוּת, שֶׁהִיא הַלֵּב, וְלָעוֹרְקִים שֶׁלָּהּ שֶׁהֵם בָּנֶיהָ, יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, עָלָיו נֶאֱמַר וּבְרַוָּמִים גְּדוֹלִים אֲקַבְּצֵךְ.

וְעוֹד, כְּשֶׁהַדָּפָק הוּא כְּמוֹ תְּרוּעָה בְּמְהִירוּת, דּוֹזֵק אַוָּר דּוֹזֵק, מִיָּד תָּבֹא הַגְּאֻלָּה. וְעוֹד, אוֹתָהּ זוֹלָה, שֶׁהִיא הַלֵּב, כְּשֶׁהָרוּזַ אֵינָהּ נוֹשֶׁבֶת אֵלֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְרוּזַ אֱלֹהִי"ם מְרַזֶּפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, הִיא לֹא דוֹפֶקֶת בָּעוֹרְקִים שֶׁלָּהּ, וְכֻלָּם וְזֵשׁוּבִים בַּגָּלוּת כְּמוֹ מֵתִים, וְנֶאֱמַר בָּהֶם בַּמַּוְזֵשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי כְּמֵתֵי עוֹלָם, וּמְשׁוּם זֶה בַּגָּלוּת אֲנִי יוֹשֶׁנָה, וְהִיא זוֹלָה בַּגָּלוּת, וְכַמָּה רוֹפְאִים תַּלְמִידֵי זַכְמִים מִשְׁתַּדְּלִים עָלֶיהָ עִם כַּמָּה בְּשָׂמִים וְרִיזּוֹת שֶׁל שׁוֹשַׁנִּים, תַּפּוּזִים וֶאֱגוֹזִים וְרִמּוֹנִים, וְלֹא זוֹוֶרֶת אֵלֶיהָ הָרוּזַ בָּהֶם בַּגָּלוּת בַּזּוֹלִי שֶׁלָּהּ, וְהַדָּפָק לֹא זוֹוֵר אֵלֶיהָ, עַד שֶׁיָּבֹא הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן הָאָהוּב שֶׁלָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים, וּמֵבִיא לָהּ תַּפּוּזַ וְשָׁם בְּזָטְמָהּ, וּמְרִיזָהּ בּוֹ, וְנוֹדַעַת אֵלָיו. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מְנַזֵּם מֵשִׁיב נַפְשִׁי. מִיָּד זוֹוֶרֶת הָרוּזַ וְהַדָּפָק אֵלֶיהָ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן מְשַׁבַּזַּת אוֹתוֹ, כְּתַפּוּזַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דּוֹדִי בֵּין הַבָּנִים וְכוּ', וְאַזַּר כָּךְ יִכָּנֵס לַגָּן וּמוֹצִיא מִשָּׁם רִמּוֹנִים, וְנוֹתֵן לָהּ מֵעֲסִיס הָרִמּוֹנִים, וְלוֹקֵט אֱגוֹז וְשׁוֹבֵר הַקְּלִפּוֹת, וְנוֹתֵן לָהּ הַמּוֹזַ מִבִּפְנִים, וְהִיא אוֹכֶלֶת וְשׁוֹתָה מֵעֲסִיס הָרִמּוֹנִים וְנִרְפֵּאת, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי. בֵּינְתַיִם הִגָּה בָּא הַנָּשֶׁר, הַנָּשֶׁר הַגָּדוֹל בַּעַל הַכְּנָפַיִם, וְנוֹתֵן שִׁלְשָׁה קוֹלוֹת, וְעוֹלֶה לֶהָרִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזְּבֻרָיו: בְּוַדַּאי שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן לְמַעְלָה, וְרַוָּמִים נִמְצָאִים לַשְּׁכִינָה וְיִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, שֶׁוַּדַּאי שָׁלֹשׁ זְיוֹת הֵן בַּמֶּרְכָּבָה, אַרְיֵה שׁוֹר נָשֶׁר, וּבְכֻלָּם אֵין רַוָּמִים כְּבַנָּשֶׁר, וּמְשׁוּם זֶה אָמַר לְיִשְׂרָאֵל וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וָאָבִיא אֶתְכֶם אֵלָי. בֵּינְתַיִם הִגָּה הַנָּשֶׁר בָּא אֲלֵיהֶם פַּעַם אַוֶּרֶת, וְהִכָּה בִּכְנָפָיו עֲלֵיהֶם, וְהֵרִים קוֹלוֹת וְעָלָה לָהָר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּוַדַּאי שֶׁהוּא מַכֶּה בִּכְנָפָיו עָלֵינוּ וְעוֹלֶה שָׁם. אָמְרוּ לוֹ: עֵלֶה, וַהֲרֵי אֲנַוְנוּ אַוֶּרֶיךָ. עָלוּ כֻּלָּם אַוֶּרָיו לָהָר, וְהוּא עָלָה לְמַעְלָה עַד שֶׁלֹּא נִרְאָה.

לְפִי שָׁעָה הֲרֵי הַנָּשֶׁר בָּא, וּשְׁתֵּי שׁוֹשַׁנִּים בְּפָיו, וְזָרַק אוֹתָם עַל (יְדֵיהֶם)

רֹאשָׁם (עַל יָדָיו). מִיָּד שָׁמַז רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁמוּזָה רַבָּה. אָמַר לָהֶם: זַבְּרִים, בְּוַדַּאי שְׁמוּזָה הַזֹּאת מְנָה כַּשְׁכִּינָה שֶׁהִיא זוֹלָה, שֶׁהֲרֵי אִם שׁוֹשַׁנָּה אַוֹזֶת נָתַן בֵּינֵינוּ, לֹא הָיְתָה זוֹ רְפוּאָה, מִשּׁוּם שֶׁשּׁוֹשַׁנִּים רְמוּזִים כְּנֶגֶד בֵּית רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, שֶׁנִּשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִכָּנֵס זֶה בְּלִי זֶה, וּמִשּׁוּם שֶׁזָּרַק שְׁנַיִם, זֶה רוֹמֵז עַל שְׁנֵי שׁוֹשַׁנִּים, כְּעֵת זוֹהִי רְפוּאָה שְׁלֵמָה, וְאָז צָרִיךְ לִפְתּוֹז עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיִינוּ.

פָּתַז רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים. מַה זֶּה שּׁוֹשַׁנִּים? אֶלָּא הַשּׁוֹשַׁנָּה הָעֶלְיוֹנָה, הַשְׁכִּינָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהִיא קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁזֲרִית, וְשׁוֹשַׁנָּה הַשְּׁנִיָּה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית, הַשְׁכִּינָה הַתַּזְתּוֹנָה, זוֹ לִימִין וְזוֹ לִשְׂמֹאל, הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהַשּׁוֹשַׁנָּה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁזֲרִית, שֶׁהוּא בֹּקֶר, הַיָּמִין שֶׁל אַבְרָהָם, יִשְׂלָה זַמּוּשָׁה עָלִים, וְהֵם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יהו"ה אֱלֹהֵינ"ו יהו"ה, וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר עָלִים מִבְּפָנִים אָזֵן"ד, שִׁשָּׁה אֲדָמִים וְשִׁשָּׁה לְבָנִים, וְהַשּׁוֹשַׁנָּה שֶׁנִּכְלֶלֶת בָּהֶם הֲרֵי שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּוַשְׁבּוֹן אָזֵן"ד, וְכֵן שׁוֹשַׁנָּה בָּהּ עֶשְׂרִים וַזַמּוּשָׁה גַּרְעִינִים בַּתַּפּוּזַ שֶׁלָּהּ, כְּוַשְׁבּוֹן עֶשְׂרִים וַזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת הַיִּוּוּד, וְכֵן בַּשּׁוֹשַׁנָּה הַשְּׁנִיָּה עֶשְׂרִים וַזַמּוּשָׁה גַּרְעִינִים, וְכֻלָּם עוֹלִים לַזָּמֵשׁ, שׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים זֶה בְּרֵאשִׁית בָּרָא, וְזֶה (בְּרֵאשִׁית ב' שׁוֹשַׁנָּה י').

תִּקּוּן עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה

בְּרֵאשִׁית ב' שׁוֹשַׁנָּה, וַזַמּוּשָׁת הָעֲלִים שֶׁלָּהּ רֵאשִׁי"ת, בְּרֵאשִׁי"ת לְוַשְׁבּוֹן קָטָן שֶׁל וָזָנוּךְ שִׁלְשָׁה עָשָׂר, הַזּוֹזִים שֶׁלָּהּ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תֵּבוֹת מִן אֱלֹהִי"ם וְעַד אֱלֹהִי"ם, וְאֵלֶּה הֵם: אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְזוֹשֵׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּזַ אֱלֹהִי"ם, וַזַמּוּשָׁה זוֹזִים אֲוֵזִים – מְרַוְּפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם וַיֹּאמֶר.

מַה הִיא בֵּין הַזּוֹזִים? אֶלָּא מִשֶּׁזָּרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, וְנָפְלָה הַשּׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים. כְּשֶׁתָּבֹא הַגְּאֻלָּה, תִּהְיֶה כְּשׁוֹשַׁנָּה שֶׁל

שַׁזְוֵרִית, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הַבְּקָר אוֹר (וְהָאֲנָשִׁים שַׁלְוָּו), וְהֵם זַמְּשָׁה אוֹר, זַמְּשָׁה עֶלְיוֹן שֶׁל הַשּׁוֹשַׁנָּה הָעֶלְיוֹנָה, אֶזֶד – וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי אוֹר, הַשֵּׁנִי – וַיְהִי אוֹר, שְׁלִשָּׁה – וַיַּרְא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאוֹר, אַרְבָּעָה – וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי"ם בֵּין הָאוֹר, זַמְּשָׁה – וַיִּקְרָא אֱלֹהִי"ם לָאוֹר יוֹם. שְׁלִשָּׁה עָשָׂר עֶלְיוֹן מִבִּפְנִים, וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶזֶד, אֶזֶד אֶזֶד בְּשִׁתֵּי שׁוֹשַׁנִּים, זֶה יהו"ה, עָלָיו נֶאֱמַר בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יהו"ה אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד, וְהוּא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים, וְזֶשְׁבּוֹנוֹ אֶזֶ"ד, הַשּׁוֹשַׁנָּה הַתַּזְוִתּוֹנָה, בָּהּ פָּזַד וְהוּא יִרְאָה, הַשּׁוֹשַׁנָּה הָעֶלְיוֹנָה אַהֲבַת הָאַהֲבָה, וּבָהּ נֶאֱמַר אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּזְפֶּץ.

בַּמֶּה יָבֹאוּ לַהַעֲרָה? בְּיָמִין, וְהִיא לֹא רוֹצָה בָּהֶם, עַד שֶׁיָּבֹא הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְרוּזַז אֱלֹהִי"ם מְרַזְפֶת, שֶׁהוּא רוּזוֹ שֶׁל מְשִׁיזַז, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְנָזָה עָלָיו רוּזַז יהו"ה, בְּרוּזַז זוֹ מְרִיזָה אוֹתָהּ זוֹלָה וְנִרְפֶּאת, וּמְשׁוּם זֶה הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם ◌ִ בִּצְבָאוֹ"ת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּזְפֶּץ, וְהוּא מֵרִיזַז רֵיזַז בִּשְׁנֵי תַפּוּזִים (וְהוּא רֵיזַז שֶׁל שְׁנֵי תַפּוּזִים), שֶׁנֶּאֱמַר (בּוֹ) בָּהֶם וְרֵיזַז אַפֵּךְ כַּתַּפּוּזִים, וּמַה הֵם? שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת, וְהֵם שְׁנֵי רִמּוֹנִים, הָאֶגּוֹז זֶה הַצַּדִּיק, גִּנַּת אֱגוֹז זוֹ הַשְּׁכִינָה, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי.

גִּנַּ"ת ג' גִּימַטְרִיָאוֹת (אדנ"י בְּיהו"ה), שֶׁהֵן פַּרְפָּרָאוֹת לַזְּכוּת, נ' נוֹטָרִיקוֹן, ת' תְּמוּרָה, גִּימַטְרִיָאוֹת זֶה אדנ"י יהו"ה, עוֹלֶה בְּזֶשְׁבּוֹן אֶמֵּ"ן, אהי"ה אדנ"י עוֹלֶה בְּזֶשְׁבּוֹן שְׁמוֹנִים וְשִׁשָּׁה אֱלֹהִי"ם, שֶׁהוּא כְּנֶ"ד, מ"ה – מֵ"ם ה"א, מֵ"ם ה"א בְּגִימַטְרִיָא אֱלֹהִי"ם, יו"ד ה"א וא"ו ה"א בְּגִימַטְרִיָא מ"ה, וְזֶהוּ עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָ"ה, וְהוּא מֵעִיד עַל הַיִּחוּד הַקָּדוֹשׁ, וּמְשׁוּם זֶה מָ"ה אֲעִידֶךָּ.

דָּבָר אַזֵּר, א"ב ג"ד ה"ו ז"ז ט"י בְּגִימַטְרִיָא שְׁכִינָ"ה, כְּמוֹ זֶה: א' פַּעַם אַזַּת, ב' פְּעָמִים, ג' שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, ד' אַרְבַּע פְּעָמִים, ה' זְמֵשׁ פְּעָמִים, ו' שֵׁשׁ פְּעָמִים, ז' שֶׁבַע פְּעָמִים, זז' שְׁמוֹנָה פְּעָמִים, ט' תֵּשַׁע פְּעָמִים, י' עֶשֶׂר פְּעָמִים, כֻּלָּם עוֹלִים לְזֶשְׁבּוֹן שְׁכִינָ"ה, וְסוֹד הַזֶּשְׁבּוֹן, לְפִי שֶׁאֵין שְׁכִינָה יוֹרֶדֶת פָּזוּת

מֵעֲשָׂרָה, וְלֹא עוֹלָה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂר.

וְעוֹד, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהַמַּלְאָכִים לֹא יוֹדְעִים, וְשׁוֹאֲלִים אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ, וּמָצָאנוּ אוֹתוֹ בְּגִימַטְרִיָּא מָקוֹם נוֹטְרִיקוֹ"ן כְּמוֹ זֶה: י' עֶשֶׂר פְּעָמִים – מֵאָה, ה' וְזֵמֶשׁ פְּעָמִים – עֶשְׂרִים וְזֵמֶשׁ, ו' שֵׁשׁ פְּעָמִים – שִׁלְשִׁים וְשֵׁשׁ, ה' וְזֵמֶשׁ פְּעָמִים – עֶשְׂרִים וְזֵמֶשׁ בְּגִימַטְרִיָּא מָקוֹם, וְעָלָיו אָמְרוּ הַמַּלְאָכִים בָּרוּךְ כְּבוֹד יהו"ה מִמְּקוֹמוֹ, יֵשׁ אֲוֵזֵרִים בְּגִימַטְרִיָּאוֹת שֶׁאֵין לָהֶם זֶשְׁבּוֹן, מִשּׁוּם שֶׁהֵם פַּרְפָּרָאוֹת לַזְּכָמָה שֶׁאֵין לָהּ סוֹף, הַתְּמוּרוֹת אֵלּוּ אַלְפָּא בֵּיתוֹת, כְּמוֹ כוז"ו בְּמוכס"ז כוז"ו, שֶׁהֵן תְּמוּרוֹת יהו"ה אֱלֹהֵינ"ו יהו"ה, וְיֵשׁ תְּמוּרוֹת אֲוֵזֵרוֹת מִכַּמָּה מִינִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וַהֲרֵי כָּתוּב אֲנִי יהו"ה לֹא שָׁנִיתִי? אָמַר לוֹ: בְּנִי, אוֹי לִבְנֵי הָעוֹלָם שֶׁהֵם אֲטוּמֵי לֵב, שֶׁזּוֹשְׁבִים שֶׁיּוֹדְעִים וְלֹא יוֹדְעִים, וַדַּאי אֲנִי, הִיא הַשְּׁכִינָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי, הִיא לֹא מִשְׁתַּנָּה וְאֵינָהּ תְּמוּרָה מִמֶּנּוּ בְּאַוֵּזר, וְהוּא לֹא מִשְׁתַּנֶּה וְלֹא מִסְתַּתֵּר מִמֶּנָּה, אֲבָל אֶל הָרְשָׁעִים מִשְׁתַּנֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִסְתַּתֵּר מֵהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַסְתִּירָה פָּנַי מֵהֶם אֶרְאֶה מָה אַוֵּזֵרִיתָם, וְלָמָּה? בִּגְלַל כִּי דוֹר תַּהְפֻּכוֹת הֵמָּה בָּנִים לֹא אֵמוּן בָּם.

מִיָּד קָמוּ כָּל הַזְּבֵרִים שֶׁשָּׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, וְנָשְׁקוּ אוֹתוֹ עַל רֹאשׁוֹ, וְאָמְרוּ, אִלּוּ לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּיֵּנוּ, שֶׁוַּדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ לֹא מִשְׁתַּנִּים זֶה מִזֶּה, אֲבָל לָאֲוֵזֵרִים מִשְׁתַּנֶּה וּמִסְתַּתֵּר בְּכַמָּה לְבוּשִׁים, וּבְכַמָּה כִּסּוּיִים, וּבְכַמָּה קְלִפּוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי, שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא הִשְׁאִיר אֲפִלּוּ מִינֵי כִּשּׁוּף שֶׁלֹּא יָדַע, מִשּׁוּם שֶׁיָּדַע (לָדַעַת) אֶת הַקְּלִפּוֹת, וְהָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן יִשְׁבֹּר אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת, וּמוֹצִיא מִשָּׁם הַמּוֹחַ, שֶׁהוּא יהו"ה, לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הָאֱגוֹז, (שֶׁהֵם תֹּהוּ וָבֹהוּ וְזוֹשֶׁךְ וְתֹהוֹם), וּמְפָרֵנֵס מִמֶּנּוּ אֶת אוֹתָהּ זוֹלָה שֶׁהִיא אדנ"י, שֶׁבַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ שֶׁבָּאֱגוֹז, שֶׁהֵם תֹּהוּ וָבֹהוּ וְזוֹשֶׁךְ וְתֹהוֹם, אָמַר אַסְתִּירָה פָּנַי מֵהֶם, וְיֵשׁ שְׁנוּיִים אֲוֵזֵרִים לְטוֹב לְכָל אָזְדּ כְּפִי מַעֲשָׂיו. לְפָעָמִים מִתְגַּלֶּה לָהֶם בִּדְמוּת אַרְיֵה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַרְיֵה שָׁאָג מִי לֹא

יִרְא, לִפְעָמִים בִּדְמוּת שׁוֹר, וְהוּ שֶׁכָּתוּב בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו, וְלִפְעָמִים בִּדְמוּת נָשֶׁר, וְהוּ שֶׁכָּתוּב כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ, וּפְעָמִים בִּדְמוּת אָדָם וְכֵן, כְּמוֹ שֶׁנִּדְמָה לְאֵלּוּ, שֶׁאָמְרוּ וְהֵ אֵלִי וְאַנְוֵהוּ, שֶׁהוּא הָיָה מִתְדַּמֶּה לָהֶם בִּדְמוּת וָקֵן, וְנֶאֱמַר בָּהֶם (בּוֹ) וַיִּנָּקְהוּ דְּבַשׁ מִסֶּלַע וְשֶׁמֶן מֵחַלְמִישׁ צוּר, אֲבָל לְאֵלּוּ שֶׁתְּלוּיִים מִמֶּנּוּ וּמִשְּׁכִינָתוֹ, לֹא מִשְׁתַּנֶּה לְעוֹלָם.

וְאוֹתָן הַתְּמוּרוֹת הֵן סוֹד הַיִּבּוּם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ בַּיְבָמָה עַל הַנֶּאֱלָה וְעַל הַתְּמוּרָה, לְקַיֵּם כָּל דָּבָר, שֶׁלַּף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ, בְּאוֹתָהּ נַעַל שֶׁנָּתַן לְרֵעֵהוּ יֵשׁ תְּמוּרָה וְשִׁנּוּי רָצוֹן, וְשָׁם צָרִיךְ שִׁנּוּי מָקוֹם וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה לְקַיֵּם כָּל דָּבָר, הַנַּעַל הוּא הַגּוּף.

וְלָמָּה בַּזְּלִיצַת נַעַל שֶׁנָּתַן לְרֵעֵהוּ יֵשׁ תְּמוּרָה וְשִׁנּוּי? אָמַר זָקֵן אֶזְהַד: רַבִּי רַבִּי, אַל תֹּאמַר כָּךְ, אֶלָּא לָמָּה זְלִיצָה בְּנַעַל? אֶלָּא הִיא הַהֶלְבָּה לְהִסְתַּתֵּר בָּהּ לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ, וְלֹא נוֹדַע אֶל הַמְקַטְרְגִים שֶׁלּוֹ, וּבַזְּלִיצָה שֶׁל נַעַל זוֹלֵץ לוֹ י״ה, וּמְשׁוּם זֶה שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ, נַעַל ו׳, גֶּן נָעֵל, שֶׁהוּא בֶּן י״ה, לְהִכָּנֵס בֵּין ו״ה, וְזֶהוּ זָלַץ י״ה.

וּבְמִשָּׁה נֶאֱמַר שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ, זֶה בְּהֵפֶךְ שֶׁל אֲזוּרִים, שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְהֵרָאוֹת לְפָנָיו הַשְׁכִּינָה עִם קְלָפָה, וְסוֹד הַדָּבָר – כִּי אֵין לָבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק, וְלָאָבוֹת לֹא נִרְאָה אֶלָּא בַּנְּעָלִים, וְהוּ שֶׁכָּתוּב מַה יָּפוּ פָעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב, אֲבָל לְמִשָּׁה בְּלִי כִסּוּי כְּלָל, וְסוֹד הַדָּבָר – וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּא״ל שַׁדַּ״י וּשְׁמִי יהו״ה לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, וּבְמִשָּׁה נֶאֱמַר וָאֶמְרוּ לִ״י מַה שְׁמ״וֹ מָ״ה אוֹמַר אֲלֵיהֶם.

וְעוֹד, לָמָּה צָרִיךְ זְלִיצָה בַּנַּעַל בָּאִשָּׁה? מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁיָּמוּת בְּלִי בֵּן, הוּא קָשׁוּר בְּרַגְלוֹ לַיַּבָּם, וְסוֹד הַדָּבָר – הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב, וּכְדֵי שֶׁלֹּא יָמִית אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ שֶׁהוּא כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ, צָרִיךְ לְזַלְזֵל לְגַבֵּי נַעַל שֶׁל אִשָּׁה, וְנִפְטָר מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הַנָּחָשׁ.

וְהַכֹּל עַל אוֹתָהּ טִפָּה, שֶׁהִיא י׳, שֶׁפָּרְחָה מִיַּעֲקֹב לִמְקוֹמוֹ, וְיַעֲקֹב בְּגִלְגַּל זֶה

קָנָה מִמֶּנּוּ אֶת הַבְּכוֹרָה, לְהַזְזִיר י׳ לִמְקוֹמָהּ, שֶׁהִיא טָפָה בְּכוֹרָה, שֶׁבָּהּ זָטָא אָדָם וּפָרְזָה מִמֶּנּוּ, וְנִשְׁאָר יָזִיד בְּלִי עֵזֶר, וּמְשׁוּם זֶה אָמַר לָמָּה אִירָא בִּימֵי רָע עֲוֹן עֲקֵבַי יְסוֹבֵנִי, וּמְשׁוּם זֶה הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן שָׁלֹשׁ פָּעָמִים בְּגִלְגּוּל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל א״ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר, וְזֶהוּ שִׁנּוּי מָקוֹם וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה.

וְעַל אוֹתָהּ טָפָה נֶאֱמַר בָּהּ מַה יָּפוּ פָּעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב, וְנִדְבְּקָה בְּיַעֲקֹב, וְהוֹצִיאָה מִמֶּנּוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב שִׁבְטֵי י״ה עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָדָם יִשְׂרָאֵל, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הִרְוִיזוֹ יַעֲקֹב מַה שֶּׁאֵבֵד, שֶׁהוּא י׳ מִיַּעֲקֹב. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל.

בְּאַבְרָהָם הִצִּיל מִסֵּם מָוֶת, וְזִטְאוֹ שֶׁל אָדָם, גֵּיהִנֹּם, נָזָשׁ, אֵשֶׁת זְנוּנִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ לֹא תִנְאָף. בְּיִצְזָק הִצִּיל מֵאֵל אַזֵּר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֹא תִרְצַח. בְּיַעֲקֹב מָצָא מָקוֹם לְהַיְנִיק (לְנַקּוֹת) בָּנָיו, וְזֶה שִׁנּוּי מָקוֹם, וְאֵין אָזֵד מֵהֶם שֶׁלֹּא נִכְלַל בַּשְּׁלִשָּׁה, לְקַיֵּם הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל א״ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר.

קָם זָקֵן וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, בַּמֶּה הֲקִימוֹתָ הַסּוֹד שֶׁל יְבוּם וַחֲלִיצָה, שֶׁהֲרֵי בְּרוּר הַדָּבָר שָׁמַעְתִּי? אָמַר לוֹ: מַה שֶּׁשָּׁמַעְתָּ אֱמוֹר. אָמַר: וַדַּאי בְּסוֹד הַיְבוּם מָצְאָה מָקוֹם אוֹתָהּ נְשָׁמָה עַרְטִילָאִית, וְהוּא שֶׁכָּתוּב גַּם צְפוֹר מָצְאָה בַיִת, וְזוֹ הַנֶּפֶשׁ שֶׁבָּאָה בְּגִלְגּוּל פַּעַם רִאשׁוֹנָה, וּדְרוֹר קֵן לָהּ – זוֹ רוּחַ שֶׁבָּאָה בְּגִלְגּוּל פַּעַם שְׁנִיָּה, אֲשֶׁר שָׁתָה אֶפְרוֹזִיָּה – זוֹ נְשָׁמָה שֶׁבָּאָה בְּגִלְגּוּל פַּעַם שְׁלִישִׁית, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים אֶפְרוֹזִים שֶׁהֵם בָּנִים, וּבְסוֹד הַיְבוּם כָּל הַשָּׁלֹשׁ יוֹרְדִים בְּבַת אַזַּת, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִם יָשִׁים אֵלָיו לִבּוֹ, רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף. לִבּוֹ שֶׁשָּׁם הַנֶּפֶשׁ, הָרוּחַ בְּכַנְפֵי רֵאָה, הַנְּשָׁמָה בַּמּוֹחַ, וְכֻלָּם אָזֵד בְּקָשֶׁר אָזֵד, אֲבָל הַזְּלִיצָה מַצִּילָה אוֹתָהּ נְשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ, שֶׁהֵם קְשׁוּרִים בִּשְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים שֶׁל הַנָּזָשׁ, וְסוֹד הַדָּבָר – נַפְשֵׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלְטָה מִפַּח יוֹקְשִׁים הַפַּח נִשְׁבַּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלָטְנוּ. קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן כְּדֵי לְנַשֵּׁק אוֹתוֹ, פָּרַח מִיָּד וְלֹא נִרְאָה.

תִּקּוּן עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה

בְּרֵאשִׁית, בּוֹ שָׁלֹשׁ מִצְוֹות, הָאַוְזֹת – יִרְאַת יהו"ה כְּמוֹ זֶה: בְּרֵאשִׁי"ת יָרֵ"א בֹּשֶׁ"ת, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ. הַשְׁנָיָה – בְּרִית כְּמוֹ זֶה: בְּרֵאשִׁי"ת בְּרִי"ת אֵ"שׁ. שְׁלִישִׁית – שַׁבָּת כְּמוֹ זֶה: שַׁבָּ"ת יָרֵ"א.

מִצְוָה רִאשׁוֹנָה יִרְאַת יהו"ה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר יִרְאַת יהו"ה הִיא אוֹצָרוֹ, וְעוֹד נֶאֱמַר בָּהּ יִרְאַת יהו"ה רֵאשִׁית דֵּעָת, רֵאשִׁית זָכְמָה יִרְאַת יהו"ה, וּבְוַדַּאי מִי שֶׁאֵין בּוֹ יִרְאָה, שֶׁהִיא אוֹצָר, אֵין שָׁם זָכְמָה. הָאוֹצָר שֶׁל הַזָּכְמָה הַזּוֹ הִיא ב'. וּבְתִקּוּן אַוֵּר, בְּרֵאשִׁית ב' רֵאשִׁית, נִקְּדָה בְּהֵיכָלוֹ, עָלֶיהָ נֶאֱמַר גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַּלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן זָתום, הַגַּן הוּא תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁהוּא גַּ"ן סְדָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה, גַּל הוּא תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּשְׁנֵיהֶם ב' מִבְּרֵאשִׁית, מַעְיָן זָתום זוֹ רֵאשִׁית נִקְּדָה בְּהֵיכָלוֹ.

וּבַמֶּה הוּא זָתום? בְּאוֹת ו', וְנַעֲשֵׂית ב' עִם הַזְּתִימָה שֶׁל ו' ם, מַה שֶּׁהָיָה ב' נֶעֱשְׂתָה ם, יַיִן סָתום וְזָתום, יֵינָהּ שֶׁל תּוֹרָה סָתום וְזָתום שֶׁלֹּא יִכָּנֵס נָכְרִי לְשָׁם, וְזֶה יַיִן הַמְשֻׁמָּר בַּעֲנָבָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְלֹא לְזוֹנָם תִּקְּנוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וְזֹתִימַת יַיִן שֶׁלֹּא הִתְנַסֵּךְ וְיִתְעָרֵב בַּצַּד הָאַוֵּר, וְעַל הַיַּיִן הַזֶּה נֶאֱמַר לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם, כ"ן וַדַּאי יַי"ן, שִׁבְעִים הַפָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר סוֹד יהו"ה לִירֵאָיו.

הַקַּנְקַן שֶׁל הַיַּיִן הַזֶּה זֶה לִבּוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁאִם הוּא קַנְקַן זָדֹשׁ וְהִתְנַסֵּךְ בְּיַיִן נָסֵךְ, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרָע, צָרִיךְ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים הַדָּזוֹה, וְהֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל א"ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר, וְלֹא לְזוֹנָם תִּקְּנוּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה אַף כָּךְ הַדָּזוֹה וּשְׁטִיפָה, הַדָּזוֹה מִבַּפָּנִים וּשְׁטִיפָה מִבַּזּוּץ, לִהְיוֹת תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ, וְסוֹד הַדָּבָר – וְטִהֲרוּ וְקִדְּשׁוּ, וְכַאֲשֶׁר הַקַּנְקַן, שֶׁהוּא לֵב זָךְ מִבַּפָּנִים וּמִבַּזּוּץ, שׁוֹרָה שָׁם זָכְמָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ יהו"ה קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ, קָנָנִי הוּא קַנְקַן וַדַּאי, וְאִם הַקַּנְקַן הַזֶּה הוּא זָךְ, נֶאֱמַר בּוֹ וְנַקֵּה, וְאִם לָאו, לֹא יִנָּקֶה כָּל הַנֹּגֵעַ בָּהּ.

וְקַנְקַן שֶׁל אָדָם זוֹ הָאִשָּׁה, וְהוּא כּוֹס, כָּךְ צְרִיכָה שְׁטִיפָה וְהַדָּזוֹה, אִם הִיא כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר, לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ, וְאִם לָאו, נִקְרֵאת כּוֹס

הַתַּרְעֵלָה, וְעַל הַיַּיִן שֶׁלָּהּ נֶאֱמַר תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ וְכוּ'. הַשֵּׁדִים שֶׁלָּהּ הֵן אַשְׁכּוֹלוֹת מְרוֹרוֹת, אֲבָל הַיַּיִן שֶׁל כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה עָלָיו נֶאֱמַר וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ, שֶׁשָּׁם פָּקוּדֵי יהו"ה יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב, שֶׁהֵם הָאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁלָּהּ.

תִּקּוּן עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, בּ' נְקֻדָּה בְּהֵיכָלוֹ, עָלֶיהָ נֶאֱמַר גַּן נָעוּל אֲחוֹתִי כַלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם. מִי הַמַּעְיָן הֶחָתוּם? זוֹ נְקֻדָּה. מִי הוּא הַנָּעוּל שֶׁלָּהּ? זֶה ו' שֶׁסָּתוּם לַהֵיכָל, וּבוֹ נַעֲשֵׂית ם סְתוּמָה, הִיא ם גְּדוֹלָה מִלְּמַ֫רְבֶּה הַמִּשְׁרָה, וְעַל הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ נֶאֱמַר וְנֶעֱלְמָה מֵעֵינֵי כָל זֶוִי וּמֵעוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה, וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ מִצַּד הַיָּמִין נִקְרֵאת אַהֲבָה, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל נִקְרֵאת יִרְאָה, וּמִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי נִקְרֵאת תּוֹרָה, וְהִיא מִצְוָה, שֶׁהָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַו' כּוֹלֵל אֶת י"ה, שֶׁהֵם לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, וְהַו' בָּאֶמְצַע כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם, וְהַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה מִצְוָה הַכְּלוּלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, הִיא נִקְרֵאת י' מִצַּד הַזָּכְמָה, ה' מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְנִקְרֵאת תּוֹרָה מֵהַצַּד שֶׁל הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב יהו"ה קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ, דַּרְכּוֹ דֶּרֶךְ ו', קָנָנִי שֶׁהוּא הַקֶּן שֶׁלָּהּ, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִכָּל הָאַרְבַּע, נִקְרֵאת מִצְוָה. מ"ץ בְּאוֹתִיּוֹת א"ת ב"ש הוּא י"ה, י"ם ה"ן, וּבָהּ כְּלוּלִים מִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. הַמִּצְוֹת שֶׁל לֹא תַעֲשֶׂה מִצַּד הַדִּין שֶׁהוּא אֱלֹהִי"ם, שֶׁשָּׁם י"ה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר זֶה שִׁבְעִ"י, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ. מִצְוֹת עֲשֵׂה מִצַּד הַיָּמִין שֶׁהוּא רַחֲמִים, שֶׁכְּלוּלִים בְּאַבְרָהָם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בִּרְגָז רַחֵם תִּזְכֹּר.

קָם זָקֵן אֶחָד מֵאֲזַר הַצֵּל (הַכּוֹתֵל) וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, קוּם הַדְלֵק נֵר שֶׁהִיא מִצְוָה, הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד, נֵר יהו"ה נִקְרֵאת וַדַּאי, הָאוֹר שֶׁמְּאִירָה בּוֹ נִשְׁמַת אָדָם, קוּם הַדְלֵק בָּהּ.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל רַגְלָיו, וְיָשַׁב רָגַע אֶחָד וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, שֶׁאַתָּה

הוּא בַּעַל הַמְּלָכִים וּמַלָּה רָזִים, יְהִי רְצוֹנְךָ לְסַדֵּר דְּבָרִים בְּפִי, לְקַיֵּם בִּי אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ, שֶׁלֹּא אֶכָּנֵס בְּבוּשָׁה לְפָנֶיךָ, פָּתַח וְאָמַר.

תִּקּוּן שִׁלְשִׁים

בְּרֵאשִׁית, מִי הָרֵאשִׁית? זוֹ נְקֻדָּה שֶׁל בְּפָנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כָּל כְּבוּדָּה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה, וְזוֹ יִרְאָה שֶׁהִיא מִצְוָה רִאשׁוֹנָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר יִרְאַת יהו"ה רֵאשִׁית דָּעַת, וְהִיא רְמוּזָה בְּמִלַּת בְּרֵאשִׁית, וְיֵשׁ יִרְאָה רָעָה, רְצוֹעָה לְהַלְקוֹת אֶת הָרְשָׁעִים, וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ הִיא אוֹת שַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים, וְאוֹת שֶׁל תְּפִלִּין וְאוֹת שֶׁל בְּרִית מִילָה. אוֹתָהּ הָרְצוֹעָה הִיא יִרְאָה רָעָה, הִיא עָרְלָה. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמַּעֲבִיר אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ, שֶׁאֵין רְשׁוּת לָרְצוֹעָה לְהַלְקוֹת אוֹתוֹ, וְעַל הַנְּקֻדָּה הַזּוֹ נֶאֱמַר מְזַלְכֶלְיָהּ מוֹת יוּמָת. מַה זֶּה מְזַלְכֶלְיָהּ? אֶלָּא מִי שֶׁמַּכְנִיס רְשׁוּת זָרָה בֶּזוֹלֶל שֶׁלָּהּ, שֶׁהִיא רְשׁוּת הַיְוִזִיד, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִתּוֹךְ הַקָּהָל, כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יהו"ה טִמֵּא.

וְהַכֹּל נִרְמָז בַּתֵּבָה הַזּוֹ, יִרְאָ"ה בְּרִי"ת שַׁבָּ"ת, כְּמוֹ זֶה: יִרְאַ"ת בְּרֵאשִׁי"ת, בְּרִי"ת בְּרֵאשִׁית, שַׁבָּ"ת בְּרֵאשִׁי"ת, וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ הִיא רֵאשִׁית, יהו"ה קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ, כְּמוֹ זֶה בְּרֵאשִׁית, הַכֹּל הִיא נְקֻדָּה אַוָּזת, הִיא רֵאשִׁית, וְהִיא אוֹת בְּרִית, וְהִיא אוֹת שַׁבָּת, וְהִיא יִרְאַת יהו"ה.

מִי הֶזֹּלֶל שֶׁלָּהּ? ב', ו' הוּא בַּעְלָהּ, בּוֹ הִיא שְׁמוּרָה וְנִסְתֶּרֶת בַּגָּלוּת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִהְיֶה סָגוּר שִׁשָּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, כְּמוֹ זֶה ם סְתוּמָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר, וְהַנְּקֻדָּה הִיא הַשְּׁבִיעִית כֻּתַּר עַל רֹאשׁוֹ, וְכֶתֶר שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה הָעֲטָרָה עַל הַבְּרִית, ז' שֶׁהִיא הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, יוֹם הַשַּׁבָּת, שְׁבִיעִי וַדַּאי, וְעָלָיו נֶאֱמַר וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יִפָּתֵחַ, אֲבָל בִּימוֹת הַזּוֹל גַּן נָעוּל אֲזוּזתִי כַלָּה. נִקְרֵאת סְתוּמָה בָּאוֹת ו'.

וְהָעָרְלָה וְהַפְּרִיעָה הַזּוֹ הֵן כְּמוֹץ וְתֶבֶן שֶׁל הַזּוֹטָה, בִּימוֹת הַזּוֹל נִקְרֵאת ה"א, שֶׁהוּא הֶבֶ"ל לַה"ב הַמְּזַבֵּחַ, לְהַדְלִיק מוֹץ וְתֶבֶן, וְהִיא נִשְׁאֶרֶת סֹלֶת נְקִיָּה, אֲבָל בְּיָמִים שֶׁל שַׁבָּת וְיָמִים טוֹבִים נִקְרֵאת י' עֲטָרָה עַל הַכֹּל, וְהַבַּיִת

(וְהַכִּסֵּא) שֶׁלָּהּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִי"ם שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, וְהַבּ' הִיא כְּלוּלָה מֵעֲשֶׂר אֲמִירוֹת בְּכָל צַד, הַיּ' הַוּ נִקְרֵאת יִרְאָה, בֵּין בְּשַׁבָּת בֵּין בִּבְרִית מִילָה וּבֵין בַּדִּין, וְכָךְ בְּכָל מִצְוָה.

אֱלֹהִי"ם זֶה הַנָּתִיב הָרִאשׁוֹן, עָלָיו נֶאֱמַר נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עָיִט וְלֹא שְׁזָפָתּוּ עֵין אַיָּה. מַה זֶּה עֵין אַיָּה? אֶלָּא מֵאוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁאוֹמְרִים אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ, כְּשֶׁהִיא בַּנָּתִיב הַזֶּה, אֵין לָהֶם בָּהּ יְדִיעָה, שֶׁהִיא נִסְתֶּרֶת מֵעֵזִיוּת הַמֶּרְכָּבָה.

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, מַה זֶּה וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ? אֶלָּא מִי שֶׁמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים, גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה לִהְיוֹת תֹּהוּ וָבֹהוּ זוֹשֵׁף וּתְהוֹם, שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּאוֹתָן קְלִפּוֹת, שֶׁהֵן אַרְבַּע גָּלֻיּוֹת, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁגּוֹרֵם לָהּ לִהְיוֹת יַבָּשָׁה, תֹּהוּ, שֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת הַנְּקֵדָה מֵהֶזְקֵל שֶׁלָּהּ, שֶׁהִיא ב', וְנִשְׁאֶרֶת יַבֶּשָׁה.

הַנָּתִיב הַשֵּׁנִי, וְרוּחַ אֱלֹהִי"ם מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם. מַה זֶּה וְרוּחַ? אֶלָּא בְּוַדַּאי בִּזְמַן שֶׁהַשְּׁכִינָה יוֹרֶדֶת לַגָּלוּת, הָרוּחַ הַזּוֹ נוֹשֶׁבֶת עַל אוֹתָם שֶׁמִּתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהַשְּׁכִינָה נִמְצֵאת בֵּינֵיהֶם, וְהָרוּחַ הַזּוֹ נַעֲשֵׂית קוֹל, וְתֹאמַר כָּךְ: אוֹתָם יְשֵׁנִים שֶׁשְּׁנָה בִּנְזִירֵיהֶם, סְתוּמֵי הָעֵינַיִם וַאֲטוּמֵי הַלֵּב, קוּמוּ וְהִתְעוֹרְרוּ אֶל הַשְּׁכִינָה, שֶׁיֵּשׁ לָכֶם לֵב בְּלִי הַשְׂכֵּל לָדַעַת אוֹתָהּ, וְהִיא בֵּינֵיכֶם.

וְסוֹד הַדָּבָר – קוֹל אוֹמֵר קְרָא, כְּמוֹ קְרָא נָא הֲיֵשׁ עוֹנֶךָ וְאֶל מִי מִקְּדוֹשִׁים תִּפְנֶה, וְהִיא אוֹמֶרֶת מָה אֶקְרָא, כָּל הַבָּשָׂר זָצִיר, הַכֹּל הֶם כִּבְהֵמוֹת שֶׁאוֹכְלוֹת זָצִיר, וְכָל זַסְדּוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה, כָּל הַזֶּסֶד שֶׁעוֹשִׂים, עוֹשִׂים לְעַצְמָם. וַאֲפִלּוּ כָּל אֵלּוּ שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, כָּל זֶסֶד שֶׁעוֹשִׂים – לְעַצְמָם עוֹשִׂים. בְּאוֹתוֹ זְמַן וַיִּזְכֹּר כִּי בָשָׂר הֵמָּה רוּחַ הוֹלֵךְ וְלֹא יָשׁוּב לְעוֹלָם, וְזוֹהִי רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, אוֹי לָהֶם מִי שֶׁגּוֹרְמִים שֶׁיֵּלֵךְ לוֹ מִן הָעוֹלָם וְלֹא יָשׁוּב לְעוֹלָם, שֶׁאֵלּוּ הֵם שֶׁעוֹשִׂים אֶת הַתּוֹרָה יַבָּשָׁה, וְלֹא רוֹצִים לְהִשְׁתַּדֵּל בְּזִכְמַת

הַקַּבָּלָה, וְגוֹרְמִים שֶׁמִּסְתַּלֵּק מֵעֵין הַזָּכְמָה, שֶׁהִיא י׳ מִמָּנָּה, וְנִשְׁאֶרֶת ב׳ יְבֵשָׁה, אוֹי לָהֶם שֶׁגּוֹרְמִים עֲנִיּוּת וְזֶרֶב וּבְזָה וְהֶרֶג וְאַבְדָן בָּעוֹלָם, וְהָרוּחַ הַזּוֹ שֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת הִיא רוּחַ הַמְּשִׁיזַ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר, וְהִיא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְהִיא רוּחַ זָכְמָה וּבִינָה רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה, רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת יהו״ה.

מִצְוָה שְׁנָיָה, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי״ם יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, וְזוֹ אַהֲבָה שֶׁהִיא אַהֲבַת חֶסֶד. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וְאָהַבְתָּ עוֹלָם אַהֲבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חָסֶד, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ. יְרֻאָה נִקְרֵאת מִצַּד הַשְּׂמאל, וְאַהֲבָה נִקְרֵאת מִצַּד הַיָּמִין.

יֵשׁ יְרֻאָה וְיֵשׁ יְרֻאָה, יֵשׁ אַהֲבָה וְיֵשׁ אַהֲבָה. יְרֻאָה, שֶׁיֵּרֵא אָדָם מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרֵד מִנְּכָסָיו אוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בָּנָיו בְּזַוָּיו. נִמְצָא שֶׁאִם הָיָה יוֹרֵד מִנְּכָסָיו אוֹ אִם יָמוּתוּ בָּנָיו בְּזַוָּיו, הוּא לֹא הָיָה יָרֵא מִמֶּנּוּ, וּמִשּׁוּם זֶה הָיָה אוֹהֵב אוֹתוֹ, הַיְרֻאָה וְהָאַהֲבָה הַלָּלוּ לֹא שָׂם אֶת יִרְאַת יהו״ה וְאֶת הָאַהֲבָה שֶׁלּוֹ לְעִקָּר, אֲבָל אַהֲבָה וְיִרְאָה הָעִקָּר שֶׁלּוֹ בֵּין טוֹב וּבֵין רַע, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָאוֹת הַיְרֻאָה וְהָאַהֲבָה הַלָּלוּ עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס.

וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַ֫ם בִּצְבָאוֹ״ת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ, שֶׁהִיא אַהֲבָה (שֶׁהִיא רַוָּמִים) בְּלִי פָּרָס, (עַד שֶׁהוּא יָזוּפָץ), וְלֹא עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס, שֶׁיְּרֻאָה וְאַהֲבָה עַל מְנָת לְקַבֵּל פָּרָס הִיא שֶׁל שִׁפְוָזָה, וְתַוַּזת שָׁלוֹשׁ רַגְוָזָה אֶרֶץ וְגוֹמֵר תַּוַּזת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ וְשִׁפְוָזָה כִּי תִירַשׁ גְּבִרְתָּהּ.

אֱלֹהִי״ם זֶה בִּן וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי״ם יְהִי אוֹר, הוּא הַנָּתִיב הַשְּׁלִישִׁי, יְהִי אוֹר י״ה אֲוִי״ר, אוֹ״ר י׳, וּכְשֶׁהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ מִתְעַטֶּפֶת (מִתְפַּשֶּׁטֶת) בָּאוֹר הַזֶּה וְנַעֲשֵׂית אֲוִיר, מִכָּאן נִמְשְׁכוּ כָּל הַחַיָּוֹת.

קָם זָקֵן אֶזְוָד, פָּתַוז וְאָמַר: יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, יְהִי אוֹר זֶה הַיָּמִין, וַיְהִי אוֹר זֶה הַשְּׂמאל, שֶׁבְּכָל מָקוֹם וַיְהִי הוּא לְשׁוֹן צַעַר, וּמִשּׁוּם כָּךְ וַיְהִי הַיּוֹם, שֶׁזֶּהוּ רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא שְׂמאל שֶׁהוּא דָּן אֶת דִּין כָּל הָעוֹלָם, וּבְגִלְלָהּ נֶאֱמַר וַיְהִי

אוֹר. וַיַּרְא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא טוֹב, וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי"ם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחוֹשֶׁךְ, בֵּין הָאוֹר – זֶה אַהֲרֹן הַכֹּהֵן, וּבֵין הַחוֹשֶׁךְ – זֶה קָרַח. אָמַר מֹשֶׁה, לִי רָאוּי לְהַפְרִיד הַמַּחֲלֹקֶת, שֶׁאֲנִי הוּא דְּמוּת שֶׁל הַטּוֹב שֶׁל מַעְלָה. רָאָה שֶׁנִּדְבַּק קָרַח בַּחֲשֹׁכָה שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר וְהִכְחִישׁ אֶת מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁלֹּא רָצָה לְהִדָּבֵק בַּשְּׁמֹאל שֶׁהוּא לֵוִי, אָמַר הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת.

וְסוֹד הַדָּבָר – וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי"ם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחוֹשֶׁךְ, וַיִּקְרָא אֱלֹהִי"ם לָאוֹר יוֹם, וְלַחוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה. שׁוֹק הַיָּמִין שֶׁהוּא אוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי"ם בֵּין הָאוֹר, הוּא שׁוֹק יְמִין הַכֹּהֵן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח, וּכְמוֹ שֶׁנֶּצַח נִקְשָׁר בַּיָּמִין, כָּךְ הוֹד נִקְשָׁר בַּשְּׁמֹאל. וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד, עֶרֶב זֶה הָעֶרֶב שֶׁל יְצִיאָתָן, בֹּקֶר זֶה הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, יוֹם אֶחָד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק, שֶׁחוֹשְׁבִים אוֹתָם כְּאֶחָד, וְאֵין יוֹם בְּלִי לַיְלָה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה.

בֵּין כָּךְ, הֲרֵי קוֹל עוֹלָה וּמִתְפּוֹצֵץ בְּרוּמֵי הָרְקִיעִים וְהָיָה אוֹמֵר: מְזֻמָּנוֹת קְדוֹשִׁים שֶׁל יְשִׁיבַת הָרְקִיעַ שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה, הִזְדָּרְזוּ וְהִתְתַּקְנוּ לְפָנַי הַגְּבִירָה שֶׁבָּאָה לְהִכָּנֵס לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכַמָּה קְשׁוּטִים שֶׁל מִצְוֹת עֲשֵׂה, קוּמוּ מְזֻמָּנוֹת לִקְרָאתָהּ. בֵּינְתַיִם הֲרֵי קוֹל שֵׁנִי הָיָה מִתְעוֹרֵר אֶל בַּעֲלֵי הַמַּפָּתְחוֹת, הֲרֵי הַשְּׁכִינָה בָּאָה לְהִכָּנֵס לְהֵיכָלָהּ, אדנ"י שְׂפָתַי תִּפְתָּח.

בְּאוֹתוֹ זְמַן הַגְּבִירָה הָעֶלְיוֹנָה יוֹרֶדֶת אֵלֶיהָ לְקַבְּלָהּ בַּמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה בְּכַמָּה קוֹלוֹת וְשׁוֹפָרוֹת, וּשְׁתֵּיהֶן עוֹלוֹת לַמֶּלֶךְ, וְכֻלָּם הָיוּ שׁוֹאֲלִים, מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר? מ"י, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, בְּזֹאת עוֹלָה, וּכְשֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה, נַעֲשֵׂית כִּסֵּא לַמֶּלֶךְ הָעֶלְיוֹן, וּבָהּ פּוֹתְחוֹ אָנכ"י, שֶׁכָּךְ עוֹלָה לְזָשְׁבוֹן כִּס"א, וּכְשֶׁשְּׁנֵיהֶם הִתְזַכְּרוּ, נֶאֱמַר בָּהֶם אָנכִי יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

אֲשֶׁר, רֶמֶז הוּא בְּמִלַּת בְּרֵאשִׁית. אֲשֶׁר, זוֹ הָאֵם, שֶׁהִיא אֲשֶׁר אֶהְיֶ"ה, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, אֲשֶׁר קִדֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן, שֶׁהִיא הַבֶּטֶן שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ

מִבְּטֶן מִי יָצָא הַקֶּרֶז הַנּוֹרָא. מַה זֶּה נּוֹרָא? זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי. מַה זֶּה קְדֵשׁ יְדִיד מִבְּטֶן? הַבֶּטֶן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זֶה צַדִּיק, אֲשֶׁר, שֶׁהֵיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, קְדֵשָׁנוּ, בָּעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וְצִוָּנוּ, בַּצַּדִּיק עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, מִשּׁוּם שֶׁאָזַד הוּא מִצְוָה וְאָזַד עוֹשֶׂה, אָזַד מִצְוָה עַל הַמִּצְוָה שֶׁהֵיא שְׁכִינָה, מִצְוַת יהו"ה בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם, וְאָזַד עוֹשֶׂה עֲשִׂיָתָהּ שֶׁהֵיא מַעֲשֶׂה שֶׁל מִצְוָה, שֶׁכָּךְ פֵּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, גָּדוֹל הַמִּצְוָה וְעוֹשֶׂה מִמִּי שֶׁאֵינוֹ מִצְוָה וְעוֹשֶׂה.

וְעוֹד מִצְוָה זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא מִצְוָה מִצַּד הָאָב שֶׁהוּא רא"ש, וּמִצַּד הָאֵם שֶׁהֵיא אַשֵּׁ"ר, וְכָךְ צַדִּיק מִצְוָה וְעוֹשֶׂה מִשְּׁנֵיהֶם, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶאֱמַר עַל שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ. הָאֵם – קִדְּשָׁנוּ, וְהָאָב – צִוָּנוּ. עַל מִי? עַל הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה שֶׁהֵיא פָּטֶר כָּל רֶזֶם, פְּתִיזַת הָרֶזֶם, שֶׁהוּא מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹות, הֵיא מִצְוַת יהו"ה בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁל הַמֶּלֶךְ, הֵיא מִצְוָה, וְעוֹד אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ, מִצַּד הָאָב וְהָאֵם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, וַיֹּאמֶר – מִצַּד הָאָב שֶׁהוּא י', יְהִי – מִצַּד הָאֵם שֶׁהֵיא ה', אֲמִירָה אַזַּת וַהֲוָיָה אַזַּת, עֲשִׂיָתָהּ שֶׁל שְׁנֵיהֶם – יְהִי אוֹר.

וְעוֹד אֲשֶׁר, עַל שֵׁם בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְכִי עֶבֶד שֶׁהוּא בְּבֵית אֲסוּרֵי הַמֶּלֶךְ, וְהִבְטִיזַ לוֹ הַמֶּלֶךְ לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים, יֵשׁ לוֹ לַמֶּלֶךְ לְשַׁבְּזַ אֶת עַצְמוֹ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כַּמָּה פְּעָמִים? אֶלָּא זְמַשִּׁים פְּעָמִים הַזְּכִיר בַּתּוֹרָה יְצִיאַת מִצְרַיִם כְּנֶגֶד זְמַשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה, לְהוֹדִיעַ לָהֶם מֵאֵיזֶה מָקוֹם הוֹצִיאָם מִן הַגָּלוּת.

וּכְשֶׁיֵּרָדֶה אֲלֵיהֶם, יָרְדָה לִגְאֹל אוֹתָם בְּכַמָּה קוֹלוֹת וּבְרָקִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹת הַבֹּקֶר וַיְהִי קוֹלוֹת וּבְרָקִים וְגוֹמֵר, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת. אֶת, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה שֶׁהָיְתָה עוֹלָה בְּכָל קוֹל וְקוֹל מֵאוֹתָם שֶׁבַּע קוֹלוֹת, וְהִיא הָיְתָה בַּת קוֹל שֶׁל כָּל אָזַד וְאָזַד, קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שֹׁמְעִים, זֶה הַקּוֹל הָעֶלְיוֹן הַכָּלוּל מִשְּׁלֹשָׁה קוֹלוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם שְׁלֹשׁ הַסְּפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, וְעַל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה נֶאֱמַר, וּתְמוּנָה אֵינְכֶם רוֹאִים זוּלָתִי קוֹל, אֲבָל עַל בַּת קוֹל נֶאֱמַר וְכָל הָעָם רוֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת, וְאֶת

וַדַּאי, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּתְמוּנַת יהו"ה יַבִּיט. קוֹלוֹת הֵם מִצַּדּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הוּא קוֹל הַשּׁוֹפָר הַשְׁבִיעִי בְּאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וּלְמַטָּה שִׁשָּׁה קוֹלוֹת.

בְּרָקִים מִצַּד הַצַּדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְיָצָא כַּבָּרָק זִוְּגוֹ, עָנָן זוֹ הַשְׁכִינָה הַכְּלוּלָה מִשִּׁבְעָה עַנְנֵי כָבוֹד, שֶׁבּוֹ מִתְכַּסִּים קוֹלוֹת וּבְרָקִים, וּמִצַּד הַיָּמִין נִקְרֵאת עָנָן, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל עֲרָפֶל. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִי"ם. וְעוֹד, אָנֹכִי זוֹ שְׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה, וְסוֹד הַדָּבָר – אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַזְּמְכֶם. הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה אָנֹכִי לְמַעְלָה, אָנֹכִי הָאֵם הַתַּזְוִתּוֹנָה לְמַטָּה, עַל שְׁתֵּיהֶן נֶאֱמַר רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא, כְּשִׁמְךָ אֱלֹהִי"ם כֵּן תְּהִלָּתֶךָ עַל קַצְוֵי אָרֶץ.

הֲרֵי כָּאן מִצְוָה רִאשׁוֹנָה, וְאֵין מִצְוָה שֶׁלֹּא נִתְּנָה בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה שֶׁהוּא ב', וְזֶה ב' מִבְּרֵאשִׁית הַפָּזוּד שֶׁל הַיִּרְאָה וְאַהֲבָה, שֶׁהֵן ב' עֶלְיוֹנָה וּב' תַּזְוִתּוֹנָה, ב' הָעֶלְיוֹנָה הֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁהִיא יִרְאָה וְאַהֲבָה, ב' אַזְרוֹנָה (תַּזְוִתּוֹנָה) תּוֹרָה וּמִצְוָה, וְהִיא ב' מִבָּר"א, בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת אֵבָ"ר, הִיא מִצְוָה בְּכָל (שֶׁל כָּל) אֵיבָר וְאֵיבָר, הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה הִיא אָנֹכִי יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ, וְהוּא ב', יִרְאָה וְאַהֲבָה, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ מִצַּד שֶׁל הַיִּרְאָה, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ מִצַּד שֶׁל הָאַהֲבָה, וּשְׁנֵיהֶם הֵם זָכוֹר וְשָׁמוֹר.

תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ וּתְפִלִּין שֶׁל יָד, הָאָב תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ (עַל הָרֹאשׁ), שֶׁהוּא רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהָאֵם תְּפִלִּין שֶׁל יָד, שֶׁהִיא הַשְׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה. הָאָב וְאֵם תְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, שֶׁהֵם בֵּן וּבַת, הֵם הַתְּפִלִּין שֶׁלָּנוּ.

וְעוֹד נָתִי"ב הַשְּׁלִישִׁ"י, בּוֹ הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁית, שֶׁהִיא נְבוּאָ"ה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, זֶמְשָׁה אוֹר הֵם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר נִפְתְּזוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹהִי"ם, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הַמַּרְאָה הַנִּסְתָּר שֶׁאֵין בּוֹ דִּמְיוֹן, הָאֵם הַתַּזְוִתּוֹנָה מַרְאָה בְּגָלוּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ דִּמְיוֹן, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה, אֲדַמֶּה הִיא דִּמְיוֹן לְכָל הַנְּבִיאִים, וּלְכָל אֶזֶד כְּפִי כֹּזֶו,

וּמִשּׁוּם שֶׁהִיא שׁוֹלֶטֶת עַל כָּל הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁלְּמַטָּה, וְעַל כָּל כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְאִילָנוֹת וּדְשָׁאִים, וְעַל כָּל עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וְזַיוֹת הָאָרֶץ וּדְגֵי הַיָּם, בִּגְלַל זֶה נִקְרֵאת בַּשֵּׁם שֶׁל כֻּלָּם. מִצַּד הַזַּיוֹת הִיא נִקְרֵאת זַיָּה, וּמִצַּד הָעוֹפוֹת – נֶשֶׁר יוֹנָה צִפּוֹר, וּמִצַּד הַדָּגִים – הַדָּג. צַד (שְׁפָוזָה) הָרַע בְּהִפּוּךְ דָּגָה, וּמִצַּד הָעֲשָׂבִים נִקְרֵאת שְׁכִינָה שׁוֹשַׁנָּה.

הַנָּתִיב הָרְבִיעִי – וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי״ם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחוֹשֶׁךְ, זָכָר וּנְקֵבָה הֵם, חוֹשֶׁךְ לַיְלָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלַחוֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה, וְיֵשׁ חוֹשֶׁךְ מִצַּד הַטֻּהַר וְלַיְלָה מִצַּד הַטֻּהַר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב גַּם חוֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁכָה כָּאוֹרָהּ, וְהַחוֹשֶׁךְ הִיא נְקֵבָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת מֵהָאוֹר שֶׁהוּא אוֹר זָכָר, כְּמוֹ שֶׁהַלְּבָנָה שֶׁמְּקַבֶּלֶת מִן הַשֶּׁמֶשׁ, וּשְׁנֵיהֶם הֵם הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה וְהָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וְיֵשׁ חוֹשֶׁךְ שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַבְדָּלָה וְלֹא זִבּוּר, וְאוֹתוֹ הָאוֹר הוּא כְּמוֹ בָּאֱגוֹז.

בֵּינְתַיִם הִנֵּה קוֹל נִשְׁמַע בְּרוּמֵי הָרְקִיעִים: בַּעֲלֵי הָאוֹצָרוֹת, בַּעֲלֵי הַהֵיכָלוֹת, פָּתְחוּ אֶת הַהֵיכָלוֹת, חֲרֵי הַגְּבִירָה רוֹצָה לְהִכָּנֵס לְהֵיכָלוֹ. בְּאוֹתוֹ זְמַן אדנ״י שְׁפָתַי תִּפְתָּחוּ, הַהֵיכָל כְּלוֹל מִשִּׁבְעָה הֵיכָלוֹת. בְּאוֹתוֹ זְמַן כַּמָּה נְבִיאִים עוֹלִים עִמָּהּ וּמִתְכַּנְּסִים עִמָּהּ, שֶׁיֵּשׁ נְבִיאִים וְיֵשׁ נְבִיאִים, יֵשׁ נְבִיאִים שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַבַּיִת שֶׁל הַגְּבִירָה, וְיֵשׁ נְבִיאִים שֶׁהֵם בַּעֲלֵי הַבַּיִת שֶׁל הַמֶּלֶךְ, אֵלּוּ מֵהָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וְאֵלּוּ מֵהָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה. הַנְּבִיאִים שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה הֵם מִצַּד שֶׁל יהו״ה, וְהַנְּבִיאִים שֶׁל הָאַסְפַּקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה הֵם מִצַּד שֶׁל אדנ״י, וְהֵם שְׁקוּלִים לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְלַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. הַנְּבִיאִים מִצַּדּוֹ שֶׁל אדנ״י – מִצַּד הַיִּרְאָה, וְהַנְּבִיאִים שֶׁהֵם מִצַּדּוֹ שֶׁל יהו״ה הֵם מִצַּד שֶׁל הָאַהֲבָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן כַּמָּה בַּעֲלֵי שְׁעָרִים מְזַדְּעְזְעִים וּמְזַדְּמְנִים לַהֵיכָל, וְכַמָּה בַּעֲלֵי זוֹתָמוֹת, וְכַמָּה בַּעֲלֵי שְׁאֵלוֹת, וְכַמָּה בַּעֲלֵי תְּשׁוּבוֹת, שֶׁבָּהֶם נָבִיא שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב, וְכַמָּה בַּעֲלֵי עֲתִידוֹת, מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת, וְכַמָּה בַּעֲלֵי עֵינַיִם שֶׁהֵם מַרְאוֹת וְזִוּוִים שֶׁל נְבִיאִים, וְכַמָּה בַּעֲלֵי אָזְנַיִם שֶׁהֵם בַּעֲלֵי כְּנָפַיִם,

שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כְּנָפֵיהֶם, וְכַמָּה בַּעֲלֵי זוֹטָם שֶׁשָּׁם רֵיזַז, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אִשָּׁה רֵיזַז נְיוּזַז, וְכַמָּה בַּעֲלֵי פָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְאַרְבָּעָה פָּנִים לְאֶוָּת, וְכַמָּה בַּעֲלֵי קוֹלוֹת וּבַעֲלֵי דִּבּוּרִים וּבַעֲלֵי הֲבָלִים שֶׁהֵם לַהֲבוֹת אֵשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב קוֹל יהו"ה וֹזֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ, וְכַמָּה בַּעֲלֵי יָדַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וִידֵי אָדָם מִתַּחַת כַּנְפֵיהֶם, וְכַמָּה בַּעֲלֵי קוֹמָה, וְהֵם שִׁעוּר הַקּוֹמָה שֶׁל הַכִּסֵּא, וְכַמָּה בַּעֲלֵי אוֹת בְּרִית, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְזֶה לְךָ הָאוֹת, וְכַמָּה בַּעֲלֵי רַגְלַיִם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהַזַּיוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב.

כָּל תְּקוּנֵי הַנְּבִיאִים מִבַּזּוּץ (מִבַּפָּנִים) בַּגּוּף, בְּאֵיבְרֵי הַגּוּף, בַּעֲלֵי הַזָּוְכְמָה הֵם מִבַּפָּנִים בַּמּוֹחַ, וּמִשּׁוּם זֶה זָכָם עָדִיף מִנָּבִיא, וּמִן הַמּוֹחַ תְּלוּיִים ל"ב נְתִיבוֹת, וְזֶה לֵ"ב, שֶׁנֶּאֱמַר לֵב מֵבִין, וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי"ם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחוֹשֶׁךְ, כָּאן הַסּוֹד שֶׁל הַנָּתִיב הָרְבִיעִי, מָה הַהַבְדָּלָה כָּאן בַּנְּבוּאָה? אֶלָּא כַּמָּה נְבִיאֵי שֶׁקֶר הֵם מִצַּד הַחוֹשֶׁךְ, שֶׁהוֹלְכִים בָּאֲוִיר לְהַטְעוֹת בְּנֵי אָדָם. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ, וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי"ם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחוֹשֶׁךְ.

הַנָּתִיב הַחֲמִישִׁי, וַיִּקְרָא אֱלֹהִי"ם לָאוֹר יוֹם, אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא, שֶׁבַּעֲלֵי מִקְרָא הֵם פְּתִילָה, וּבַעֲלֵי הַמִּשְׁנָה – זַיִת, וּבַעֲלֵי תַּלְמוּד שֶׁהוּא קַבָּלָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי – נֵר.

מִצְוָה רְבִיעִית – לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וּלְהַפְרִיד בָּהֶם בְּשֵׁשׁ דְּרָגוֹת, בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם, בֵּין מַיִם שֶׁל טָהֳרָה הֶתֵּר כָּשֵׁר, וּבֵין מַיִם שֶׁל טֻמְאָה, שֶׁהֵם אָסוּר טֻמְאָה פָּסוּל, שֶׁהֵם מֵי בוֹרוֹת נִשְׁבָּרִים, מַיִם סְרוּחִים, מַיִם מְטֻנָּפִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי, וְהָרָקִיעַ הַזֶּה שֶׁמַּבְדִּיל בֵּינֵיהֶם, זֶה הָרָקִיעַ שֶׁעַל רָאשֵׁי הַחַיּוֹת, וְזֶה מִטַּטְרוֹן"ץ, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ, וְעָלָיו נֶאֱמַר וַיַּעַשׂ אֱלֹהִי"ם וְגוֹמֵר, וְזֶה הַנָּתִיב הַשִּׁשִּׁי, וְיֵשׁ רָקִיעַ בְּעַל לָרָקִיעַ, וְזֶה הַצַּדִּיק שֶׁמַּפְרִיד בֵּין מַיִם נְקֵבִיִּים לְמַיִם זְכָרִיִּים לְהִוָּדַע בּוֹ, וְעָלָיו נֶאֱמַר וַיַּעַשׂ אֱלֹהִי"ם אֶת הָרָקִיעַ, וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר

מֵעַל לָרָקִיעַ, וְזֶה הַנָּתִיב הַשְּׁבִיעִי – צַדִּיק.

הַנָּתִיב הַשְּׁמִינִי, וַיִּקְרָא אֱלֹהִי"ם לָרָקִיעַ שָׁמָיִם. וַיִּקְרָא אֱלֹהִי"ם – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, לָרָקִיעַ – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא בֵּין יָמִין וּשְׂמֹאל וְכוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד, וְהֵם הָעֶרֶב שֶׁל יִצְחָק וְהַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם.

תִּקּוּן שִׁלְשִׁים וְאֶחָד

בְּרֵאשִׁית, בָּרָ"א שִׁ"ת, וַעֲלֵיהֶן נֶאֱמַר וַתִּלְכְּנָה שִׁתֵּיהֶם וְגוֹמֵר, וְהֵן שְׁתֵּי תוֹרוֹת, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְעוֹד, שְׁנֵי לוּחוֹת הָלְכוּ לְהַר סִינַי, מִיָּד וַתֵּהֹם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן, הִזְדַּעְזְעָ כָל הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקֹּלֹת וְכוּ' וַיַּרְא הָעָם וַיָּנוּעוּ, וְאָמְרוּ הַזֹּאת נֶעֱמִי, זוֹהִי הַנַּעֲימוּת שֶׁל הַתּוֹרָה?! מִיָּד נֶאֱמַר וַיְשַׁבֵּר אוֹתָם תַּחַת הָהָר. פֶּרְוָזָה הַתּוֹרָה מִשָּׁם וְאָמְרָה, אֲנִי מִלֹּאָה הָלַכְתִּי לְהַר סִינַי, וְכָעֵת רֵיקָם הֱשִׁיבַנִי יהו"ה, מְלֵיאָ"ה מָלֵא י"ה, וְכָעֵת פָּרְזוֹ מִמֶּנִּי מָלֵ"א י"ה, שֶׁהוּא יה"ו, וְנִשְׁאֲרָה ה' יְזִידָה אֵלֵ"ם, נֶאֱלַמְתִּי דּוּמִיָּ"ה, דּוֹ"ם י"ה, הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב שֶׁהוּא ו'.

דְּבָר אַחֵר וַתִּלְכְּנָה שִׁתֵּיהֶן, הַגּוּף וְהַנֶּפֶשׁ, לְאֵיזֶה מָקוֹם הָלְכוּ? לְבֵית הַקְּבָרוֹת, הַגּוּף נִדּוֹן וְנִרְקָב, וּבַנֶּפֶשׁ נֶאֱמַר וַתִּגַּל מַרְגְּלוֹתָיו וַתִּשְׁכָּב.

קָם זָקֵן אֶחָד וְאָמַר: מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה זָזוֹר בְּךְ, עֶרְפָּה הִיא הַגּוּף, רוּת הִיא הַנֶּפֶשׁ, הַשַּׁתָּפָה שֶׁלָּהּ נָעֳמִי, נִשְׁמַת זַיִּים, מַזְוֹלוֹן הָרוּזָן, הַגּוּף שֶׁהִיא עָרְפָּה הֲוָזִירָה עֵרֶף אֶל הַנְּשָׁמָה (הַשְּׁכִינָה), הַנֶּפֶשׁ נִדְבְּקָה בַּנְּשָׁמָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּאֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ – בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, וּבַאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין – בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

דְּבָר אַחֵר, בַּאֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ – בַּגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם, וּבַאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין, שֶׁמּוּשְׁכֶּבֶךְ בַּגָּלוּת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת. עַמֵּךְ עַמִּי – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, וֵאלֹהַי"ךְ אֱלֹהָ"י – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֱלִימֶלֶךְ זֶה י', נָעֳמִי זוֹ ה', מַזְוֹלוֹן ו', רוּת בָּהּ נִדְבְּקָה ה' וְנַעֲשְׂתָה תוֹרָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ.

עֲרָפָה הִיא הָאֵם שֶׁל הָעֵרֶב רַב, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי עַם קְשֵׁה עֹרֶף הוּא, שֶׁזְּוָּזָרָה לְסַרְזוֹנָה וְהֶזֶּזְרָה עֹרֶף לַזְּמוֹתָהּ, כִּלְיוֹן בַּעְלָהּ שֶׁל עֲרָפָה, יֵצֶר הָרָע, שֶׁבָּאָה כְלָיָה מִמֶּנּוּ לָעוֹלָם, וְהוּא כִּלְיוֹן, וְאִשְׁתּוֹ לִילִית כְּלָיָה.

נְשָׁמָה וְנֶפֶשׁ, כְּשֶׁאָדָם מְזַיֵּב בַּזְּטָאִים וְהֵם מִתְגַּבְּרִים עַל הָאֵיבָרִים, נִשְׁמַת זַיִּים מִסְתַּלֶּקֶת מֵהַגּוּף, וְהַנֶּפֶשׁ נִשְׁאֶרֶת שָׁם, וְנֶאֱמַר בָּהּ וַתִּגַּל מַרְגְּלוֹתָיו, לְמִי? לַצַּדִּיק, וְזוֹ בְּרִית מִילָה, שֶׁהוּא בּוֹעֵ"ז ב"ו עַ"ז, תַּקִּיף עַל יְצִרוֹ, וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׁעוֹרִים וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ, שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ, שָׁמָּה אוֹתָם עָלֶיהָ לְהָגֵן עָלֶיהָ, וּפָרְשׁוּהָ וַתַּלְכְנָה שִׁתֵּיהֶם, עִם הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּזְוֹתוֹנָה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַתִּקְרָאנָה לוֹ הַשְּׁכֵנוֹת שֵׁם, לֵאמֹר יֻלַּד בֵּן לְנָעֳמִי, זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁזְּטָאוּ יִשְׂרָאֵל וְגָרְמוּ לְהִסְתַּלְקוּת הַשְּׁכִינָה, עַל הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוֹתוֹנָה נֶאֱמַר וַתִּגַּל מַרְגְּלוֹתָיו.

דָּבָר אַזֵּר וַתַּלְכְנָה שִׁתֵּיהֶם, הוּא מְדַבֵּר בְּגוּף וְנֶפֶשׁ, וּמֵאַהֲבַת הַגּוּף כְּשֶׁהוּא בַּעַל תְּשׁוּבָה, תֹּאמַר הַנֶּפֶשׁ אֵלָיו בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת וְשָׁם אֶקָּבֵר, וְלֹא תָזוּז הַנֶּפֶשׁ בַּקֶּבֶר מִמֶּנּוּ, וְעָלָיו נֶאֱמַר בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ – בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּשָׁכְבֵךְ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ – בַּקֶּבֶר, וַהֲקִיצוֹתָ – לִתְחִיַּית הַמֵּתִים (לָעוֹלָם הַבָּא), הִיא תְשִׂיחֶךָ – זוֹ הַנֶּפֶשׁ לַגּוּף, וּמְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אִם הַגּוּף לֹא זוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה וְהֶזֶּזִיר עֹרֶף לַתְּשׁוּבָה, הַנֶּפֶשׁ נִפְרֶדֶת מִמֶּנּוּ וְנִקְרֵאת עָרְפָּ"ה, וְהַגּוּף הַזֶּה נֶאֱבָד מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר לוֹ: זָקֵן זָקֵן, וַהֲרֵי כַּמָּה קְבָרִים לְזוֹנָם, וַהֲרֵי אִם הַגּוּף נֶאֱבָד, עַל מָה תָּקוּם הַנֶּפֶשׁ לִתְחִיַּית הַמֵּתִים? שֶׁהֲרֵי וַדַּאי הַגּוּף נֶאֱבָד, וְנִתְבָּאֵר שֶׁנֶּאֱבָד מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת, וַהֲרֵי יָרַד לִנְשִׁיָּה שֶׁשָּׁם נִשְׁכָּזוּ לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, אִם כֵּן, כַּמָּה קְבָרִים לְזוֹנָם?

אֲבָל וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יְשַׁנֶּה אֶת מַעֲשֵׂי יָדָיו, שֶׁוַּדַּאי הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם שָׁמַיִם וָאָרֶץ, הֵם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַעֲלֵיהֶם אָמַר דָּוִד הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהו"ה, הָאָרֶץ – אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יהו"ה בְּאַרְצוֹת

הַזִּיִּים, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא בְּשֵׁם יהו"ה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׁמְוּוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ, מָתַי? בְּזְמַן שֶׁנֶּאֱמַר לַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, שֶׁל סמא"ל וְנָזָשׁ, כִּי שָׁמַיִם כְּעָשָׁן נִמְלָחוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה, וְאַזַר שֶׁיִּמְזְזֶה אוֹתָם וְיַשְׁמִיד אֶת אוֹתָם הַמְמֻנִּים שֶׁעֲלֵיהֶם, מִיָּד יְזַדֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, שֶׁיִּמָּזוּ בְּגִלַּל הַמְמֻנִּים הָרָעִים הַלָּלוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הֶחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הֶחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה וְגוֹמֵר, וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְלוּ מַעֲשֵׂי יָדָיו, שֶׁהֵם הַנְּשָׁמוֹת וְהַגּוּפוֹת שֶׁנֶּאֶבְדוּ מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְאֵלּוּ הָעֲשִׁירִים שֶׁבַּגָּלוּת, בְּגִלַּל שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא שֶׁלָּהֶם.

אֲבָל הָעֲנִיִּים שֶׁהֵם צַדִּיקִים, הַטּוֹב שֶׁלָּהֶם לְאוֹתָם הָעוֹלָמוֹת הַטּוֹבִים, שֶׁבָּהֶם נִבְרְאוּ שְׁתֵּי תוֹרוֹת, תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁשָּׁכָרָם שָׁם, וּבִשְׁבִיל שֶׁלְּמַטָּה שֶׁל אֶרֶץ הַזַּיִּים, שָׁם הַגּוּפוֹת לִנְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בְּשֵׁם יהו"ה, וְהַגּוּף שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֹא כָהֲתָה עֵינוֹ וְלֹא נָס לֵיזוֹהַּ, מִשָּׁם הָיָה, וּבִשְׁבִילוֹ הוּא הָיָה מְבַקֵּשׁ רַזְמִים שֶׁלֹּא יָמוּת וְיֵצֵא מִמֶּנּוּ, וְלֹא עַל הַגּוּף שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֶצְלוֹ סַנְדָּל, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר לוֹ שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ.

וְאָדָם וְזַיּוֹת וּבְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת שֶׁל שָׁם הֵם מַעֲשֵׂי בְּרֵאשִׁית, וְהֵם בִּדְמוּת עֶלְיוֹן שֶׁל אֵלֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בַּמֶּרְכָּבָה וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וְגוֹמֵר, שֶׁהֵם בְּהֵמוֹת עֶלְיוֹנוֹת, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר יַעֲשֶׂה לְמִזַּכֵּה לוֹ, וְשָׁם עֵץ הַזַּיִּים, שֶׁמִּי שֶׁאוֹכֵל מִמֶּנּוּ נֶאֱמַר בּוֹ וְאָכַל וָזַי לְעוֹלָם.

וְשָׁם כִּסְאוֹת שֶׁל זָהָב וָכֶסֶף וַאֲבָנִים יְקָרוֹת, וּמִטּוֹת שֶׁל זָהָב וָכֶסֶף, וּרְמַ"זז מִצְוֹות שֶׁצִּוָּה אוֹתָן מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה, לְטַהֵר אֶת מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים שֶׁל אוֹתוֹ הַגּוּף, וְהַגּוּף שֶׁל הָעוֹלָם הַשָּׁפָל הַזֶּה הוּא סַנְדָּל לַנְּשָׁמָה, שֶׁמִּתְטַנֶּפֶת (וּמִתְטַנֶּפֶת) בְּזֻהֲמַת הָעוֹלָם הַזֶּה. הֲרֵי כָּאן שְׁלֹשִׁים וְאַזַּת פְּעָמִים שֶׁהִתְפָּרֵשׁ בְּרֵאשִׁית, וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים, הֲרֵי שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ אוֹתָם. פָּתַח וְאָמַר בְּרֵאשִׁית.

תִּקּוּן שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם

בְּרֵאשִׁית, הַמַּאֲמָר הָרִאשׁוֹן לַכֹּל, וְהוּא כּוֹלֵל שְׁנֵי דִּבּוּרִים, אָנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לְךָ, שֶׁנֶּאֶמְרוּ בְּדִבּוּר אֶחָד, וּשְׁנֵיהֶם רְמוּזִים בְּמִלַּת בְּרֵאשִׁית, בְּגִלַּל זֶה בְּרֵאשִׁי"ת, א"ב רֵשִׁי"ת, א"ב א' אָנֹכִי ב' לֹא יִהְיֶה לְךָ, וְהַכֹּל בְּאוֹת אַחַת ב', וְהִיא ב' מִבְּרֵאשִׁית.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וְכִי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֶבֶד וְהוֹצִיא אוֹתוֹ לַחֵרוּת מִשֶּׁעֲבּוּדוֹ, יֵשׁ לְרַבּוֹנוֹ לְשַׁעְבְּדוֹ אֶת עַצְמוֹ בַּהוֹצָאָה לַחֵרוּת שֶׁל עַבְדּוֹ? וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ וְכוּ', יֵשׁ לְשַׁעְבְּדוֹ עַצְמוֹ כַּמָּה פְּעָמִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם? אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: וַדַּאי כָּךְ הוּא, אֲבָל כָּאן לֹא מְשַׁעְבְּדוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עַצְמוֹ שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מִן הַגָּלוּת, אֶלָּא וֲמִשִּׁים פַּעַם הִזְכִּיר בַּתּוֹרָה יְצִיאַת מִצְרַיִם, לְהוֹדִיעַ הַדִּרְגָּה שֶׁהוֹצִיאָה אוֹתָם, שֶׁהִיא הַיּוֹבֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ יוֹבֵל הִיא שְׁנַת הַוֲמִשִּׁים שָׁנָה, וְהֵם וֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִינָה שֶׁנִּמְסְרוּ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי, פָּרַט לְאָוֹזֶד שֶׁלֹּא נִמְסַר לוֹ, וְלָכֵן הִזְכִּיר וֲמִשִּׁים פַּעַם בַּתּוֹרָה יְצִיאַת מִצְרַיִם. אָמַר, הֲרֵי וַדַּאי הִתְיַשְּׁבָה דַּעְתִּי.

מִי זֶה אֱלֹהִים אֲוֹזֵרִים? אֵלּוּ הַמְמֻנִּים שֶׁל שִׁבְעִים אֻמּוֹת, וסמא"ל וְנָוֵז"שׁ הֲרֵי שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם, בְּגִלַּל זֶה נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה מִיָּמִין, שֶׁהוּא וָזֶסֶד, וּמִשְּׁמֹאל שֶׁהוּא גְּבוּרָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שִׁבְעִים פָּנִים לְהִנָּצֵל מִשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה מִמַּיִם וְאֵשׁ, שֶׁהֵם שְׁנַיִם, לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִסמא"ל וְנָוֵז"שׁ, שֶׁהֵם מִמַּיִם וְאֵשׁ, וּבְגִלְגֻּלָּם נֶאֱמַר לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲוֹזֵרִים עַל פָּנָי, וּכְנֶגֶד שִׁבְעִים אֻמּוֹת שִׁבְעִים נְפָשׁ, וּמִי שֶׁעוֹבֵר עַל שִׁבְעִים פָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲוֹזֵרִים עַל פָּנָי, שׁוֹלְטִים שִׁבְעִים מְמֻנִּים וְאֻמּוֹת שֶׁל יֵצֶר הָרָע עַל שִׁבְעִים נְפָשׁ.

וְכַמָּה גִּלְגּוּלִים יָבֹאוּ לָאָדָם עַל הַוֲטָאִים הַלָּלוּ, וְאִם לֹא זוֹזֵר הָאָדָם בִּתְשׁוּבָה בַּגִּלְגּוּלִים הַלָּלוּ, אוֹתוֹ הַגּוּף יוֹרֵד לַאֲבַדּוֹן, הַגִּלְגּוּל הָרִאשׁוֹן נִצְבָּע בְּצֶבַע לָבָן, וְרוֹכֶבֶת הַנְּפָשׁ עַל סוּס לָבָן שֶׁהִיא הַגּוּף, וְאִם זוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, נֶאֱמַר בּוֹ אִם יִהְיוּ וֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ, וְאִם לֹא, יָבֹא בְּגִלְגּוּל שֵׁנִי, וְרוֹכֵב עַל סוּס אָדֹם, וְאִם זוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה נֶאֱמַר עַל וֲטָאוֹ אִם יַאְדִּימוּ כַּתּוֹלָע

כַּצָּמֶר יִהְיוּ, וְאִם לֹא, זוֹזֵר וּמִתְגַּלְגֵּל בְּגִלְגּוֹל שְׁלִישִׁי, וְרוֹכֵב עַל סוּס יָרֹק, וְזֶה הַגּוֹוֵף.

וְהֵם מַזַּל אַרְיֵה, מַזַּל שׁוֹר, מַזַּל נָשֶׁר, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל א״ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר, וְאִם שְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ, לַנָּפֶשׁ, בִּשְׁלֹשָׁה גִּלְגּוּלִים, שֶׁעוֹשֶׂה לָהּ שְׁאֵר כִּסּוּת וְעוֹנָה, וְיָצְאָה זוֹנָם אֵין כֶּסֶף, וְעַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ, וְעַל אַרְבָּעָה, שֶׁהוּא מַזַּל אָדָם, לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ, שֶׁלֹּא יְקַלְקְלוּ אוֹתוֹ.

אֲבָל לַצַּדִּיקִים, וְעֹשֶׂה וֶסֶד לַאֲלָפִים, אֲלָפִים וַדַּאי, שְׁלֹשָׁה גִּלְגּוּלִים בָּהֶם הוּא מְרוּוַיז שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים, שֶׁהֵם עוֹלָמוֹת שֶׁל כִּסּוּפִים, וּלְמִי? לְאוֹהֲבָיו וּלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו. לָרְשָׁעִים שֶׁהֵם לֹא יִזְוְרוּ בִּתְשׁוּבָה בִּשְׁלֹשֶׁת הַגִּלְגּוּלִים הַלָּלוּ, נֶאֱמַר בָּהֶם וְהַאֲבַדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִקֶּרֶב עַמָּהּ. אָמַר: רַבִּי, אִם כֵּן אֲנִי יוֹרֵד, אֶלָּא שָׁבַע אֲרָצוֹת הֵן, וְעוֹלִים לְשִׁבְעִים כְּנֶגֶד שִׁבְעִים נֶפֶשׁ, וְשָׁבַע אֲרָצוֹת הֵן: אֶרֶץ, אֲדָמָה, אַרְקָא, גֵּיא, צִיָּה, נְשִׁיָּה, תֵּבֵל, וְהֵם שִׁבְעָה מִדּוֹרֵי גֵּיהִנֹּם. אוֹתָהּ נֶפֶשׁ שֶׁלֹּא זָזְרָה בִּתְשׁוּבָה בִּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה, מוֹרִיד אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמִדּוֹרֵי הַגֵּיהִנֹּם הַלָּלוּ, וְשָׁם נִשְׁכַּזוֹת לְדוֹרֵי דוֹרוֹת.

וְאִם הוּא צַדִּיק, נֶאֱמַר בּוֹ כִּי שָׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וְאִם הוּא צַדִּיק, לָמָּה יֵרֵד לְשָׁם? אֶלָּא כְּדֵי לְהוֹצִיא מִשָּׁם כָּל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ שֶׁהִרְהֲרוּ תְּשׁוּבָה וּמֵתוּ בְּקִצּוּר שָׁנִים, וְהוּא טוֹרְזָז בִּשְׁבִילוֹ, זֶהוּ מַאֲמָר רִאשׁוֹן שֶׁהוּא בְּרֵאשִׁית.

תִּקּוּן שִׁלֹּשִׁים וּשְׁלֹשָׁה

בְּרֵאשִׁית, זוֹ מִצְוָה רִאשׁוֹנָה, שֶׁנִּרְמְזָה בִּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁבִילִים, שֶׁהֵם שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִי״ם שֶׁל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת שֶׁנִּכְלְלוּ בָּהֶם. הַתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן יִרְאָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר רֵאשִׁית זָכְמָה יִרְאַת יהו״ה, שֵׂיכֶל יִרְאָה וְיֵשׁ יִרְאָה. יִרְאַת יהו״ה זוֹ הַשְּׁכִינָה, הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, יִרְאָה רָעָה זוֹ רְצוֹעָה לְהַלְקוֹת אֶת הָרְשָׁעִים, וּמִי הוּא? סַם הַמָּוֶת

שֶׁל סמא"ל, הַנְּקֻבָּה שֶׁלּוֹ, יִרְאַת יהו"ה הִיא שָׂכָר לְמִי שֶׁשּׁוֹמֵר מִצְוֹות לֹא תַעֲשֶׂה, יִרְאָה רָעָה הִיא רְצוּעָה לְהַלְקוֹת אֶת מִי שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶן.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: אֶלְעָזָר בְּנִי, יֵשׁ מִי שֶׁיִּרָא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁיִּיזָּזִיו אֶת בָּנָיו וְיִגְדַּל עָשְׁרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאִם זָסַר מִזֶּה, אֵינוֹ יָרֵא מִמֶּנּוּ, זֶה לֹא שָׁם לוֹ אֶת יִרְאַת יהו"ה לְעֻקָּר, אֲבָל מִי שֶׁיִּרָא אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּין בְּטוֹב בֵּין בְּצָרָה, זֶהוּ מִי שֶׁשָּׂם אֶת יִרְאַת יהו"ה בּוֹ לְעֻקָּר, שֶׁשָּׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן שֶׁל יִרְאָה, יֵשׁ יִרְאָה בֵּין בְּטוֹב בֵּין בְּצָרָה, וְיֵשׁ יִרְאָה שֶׁיִּרָא אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּטוֹב וְלֹא בְצָרָה, וְיֵשׁ יִרְאָה שֶׁלֹּא שָׂם אוֹתָהּ עָלָיו לְעֻקָּר, בֵּין לְטוֹב בֵּין לְצָרָה. צַדִּיק גָּמוּר שָׂם אוֹתָהּ עָלָיו לְעֻקָּר בֵּין לְטוֹב בֵּין לְדִין, הַבֵּינוֹנִי שָׂם אוֹתָהּ עָלָיו לְטוֹב וְלֹא לְדִין, הָרָשָׁע הַגָּמוּר לֹא שָׂם אוֹתָהּ עֻקָּר, לֹא בְטוֹב וְלֹא בְדִין.

וְלָמָּה הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת יִרְאָה? שֶׁהֲרֵי הִיא נִטְלָה מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי נוֹטֵל מֵרַחֲמִים וְדִין, שֶׁהֵם יָמִין וּשְׂמֹאל, כָּךְ הִיא נוֹטֶלֶת מִשְּׁנֵיהֶם, מִצַּד הַשְּׂמֹאל זוֹ נִקְרֵאת יִרְאָה, פַּחַד יִצְחָק, שֶׁמִּצַּד הַיָּמִין נִקְרָא אַהֲבָ"ה, וְזוֹ הַמְּצָוָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְאָהַבְתָּ עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ עַל כֵּן מְשַׁכְתִּיךְ חֶסֶד.

וּמִצַּד שְׁנֵי הַצְּדָדִים הַלָּלוּ נִקְרָא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי אוֹר וְנֵר, וְהַשְּׁכִינָה אוֹרָה, אֲבוּקָה. אוֹרָה – לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה, אֲבוּקָה – כָּךְ פֵּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁצַּדִּיקִים עוֹמְדִים לְפָנֵי הַשְּׁכִינָה כְּנֵר לְפָנֵי הָאֲבוּקָה, מִצַּד הַיָּמִין יהו"ה, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל אדנ"י, שֶׁשָּׁם הַדִּין, וּמְשׁוּם זֶה בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי אוֹר, מְשׁוּם שֶׁזִּמְשָׁה אוֹר הֵם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, וְהֵם ה' הָעֶלְיוֹנָה, וּמְשָׁם מְאִירִים, י' בְּשְׂמֹאל, וְזֶה נֵר, וְזֶה ה"י מִן אֱלֹהִי"ם, ה' לְיָמִין י' לִשְׂמֹאל, (ו' מָלֵא"ף מִשְּׁנֵיהֶם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, בֵּן י"ה, וְזֶהוּ סוֹד אֱלֹהִי"ם מָלֵא"ף ה"י, זוֹ כְּתוּבָה רִאשׁוֹנָה. וְסוֹד הַדָּבָר – ה"א, אֱלֹהִי"ם זֶה מִלֵּיא"ה בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת, וְזוֹ ה' זְעִירָה, שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְּׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, וַעֲשִׂית הי"ה, לְמַעְלָה הוּא הוי"ה, וּבָהּ מַזְוִזִילִים אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה ה"ו וְאַזַּר כָּךְ ט"ו, וְאָנָה נִמְצֵאת ה' אַזְרוֹנָה?

אֶלָּא דְּ הָיְתָה לִהְיוֹת הֵ, אֶלָּא מִי גָּרַם שֶׁפָּרְזוּ מִמֶּנָּה וּ שֶׁהוּא הַיֶּרֶךְ שֶׁלָּהּ? אֶלָּא נִתְּנַנִי שׁוֹמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה, זֶהוּ הוֹד שֶׁהוּא הַיֶּרֶךְ שֶׁלָּהּ, שֶׁהוּא זָוַר דָּוָה בָּאֶלֶף הַזָּמִישִׁי, מִשּׁוּם שֶׁפָּרְזוּ מִמֶּנָּה יֶרֶךְ, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וַתִּקַּע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב, נוֹדָע שֶׁמִּמֶּינּוּ מַתְחִילָה לִמְנוֹת הָאוֹת דְּ עַד נֵצַוז, וְהוֹד הוּא הַיֶּרֶךְ, הַשְׁלֵמוּת שֶׁלָּהּ, וְזֶהוּ שֶׁנִּתַּן לְמשֶׁה, זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר וְנָתַן הוֹד לְמשֶׁה).

תִּקּוּן שְׁלשִׁים וְאַרְבָּעָה

בְּרֵאשִׁית, בּ נְקֻבָּה פְּתוּחָה לְקַבֵּל מִיָּמִין, לְאוֹתוֹ (מֵאוֹתוֹ) שֶׁגּוֹמֵל עִמָּהּ זֵעֶד, וְלָמָּה? שֶׁהָאוֹת יְ עַל רֹאשׁוֹ כְּמוֹ זֶה גִּ, וּמִשּׁוּם זֶה הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יְדֵרִים, אִם כֵּן, לָמָּה גִּ אָזוֹר לַבּ? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – וְאִישׁ אֲשֶׁר יְקַוֵּז אֶת אֲזוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִּרְאֶה אֶת עֶרְוָתוֹ זֵעֶד הוּא, בּ נְקֻבָּה פָּנֶיהָ בֵּאּ, גִּ הֶזֵּזִירָה פָּנֶיהָ בִּבּ, דְּ הֶזֵּזִירָה פָּנֶיהָ בִּגִּ, הְ הֶזֵּזִירָה פָּנֶיהָ בִּדְּ, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֶזֵּזִירוּ פָּנֵיהֶן זוֹ בִּזּוֹ, וְאֵינָן פָּנִים בְּפָנִים, וְלָמָּה? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – וְרָאִיתָ אֶת אֲזֹרָי וְכוּ, וְלָמָּה מַזֵּזִירוֹת פָּנִים זוֹ מִזּוֹ? בִּשְׁבִיל הָעֲרָיוֹת שֶׁהֵן כְּנֶגֶד אָרוֹר שֶׁהוּא עֶרְוָה, וְעָלָיו נֶאֱמַר אָרוּר שֹׁכֵב עִם אֲזוֹתוֹ, שֶׁהָעֲרָיוֹת הַלָּלוּ, כָּל אֶזֶד שׁוֹכֵב עִם אִמּוֹ וְעִם אֲזוֹתוֹ וְעִם בִּתּוֹ, וּמַזֵּזִירִים פָּנִים אֲלֵיהֶם, שֶׁאֵין לָהֶם בּוּשֶׁת פָּנִים, אֲבָל הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מַזֵּזִירוֹת פָּנֵיהֶן בְּבוּשֶׁת בַּעֲנָוָה, עֶרְיָה תֵּעוֹר, וּבְגִלְלָהּ נֶאֱמַר וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, עִוֵּר שֶׁהוּא עוֹר, וְסוֹד הַדָּבָר – עָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר.

וְאַזַר כָּךְ כְּשֶׁמִּתְפַּשְׁטִים מֵהֶם, כֻּלָּם מִתְיַזְּדִים וְלֹא יִתְבּוֹשָׁשׁוּ, וּמִתְיַזְּדִים אָב עִם אֵם, אָז עִם אֲזוֹתוֹ. כְּעֵת שֶׁעֲרָוָה בֵּינֵיהֶם, יֵשׁ פָּרוּד בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן יהו"ה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי הַמָּוֶת יַפְרִיד (בֵּין אֲזוּם) בֵּינִי וּבֵינָךְ. אַזַר שֶׁהָעֲרָיוֹת עוֹבְרוֹת מֵהֶן, יִהְיֶה יהו"ה אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד, וְהַסּוֹד שֶׁל אֶזֶד – אָז דְּ, הָעֲרָוָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם אַזַר. בִּזְמַן שֶׁמִּסְתַּלֵּק הַקּוֹץ מִדְּ שֶׁל אֶזֶד נִשְׁאָר אַזַר, וְעָלָיו נֶאֱמַר וְסוֹד אַזַר אַל תִּגָּל.

תִּקּוּן שְׁלשִׁים וַחֲמִשָּׁה

בְּרֵאשִׁית, בִּתְשְׁרֵ״י נִבְרָא הָעוֹלָם, וְזֶסֵר א׳ לִהְיוֹת בְּרֵאשִׁית, זֶה אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּתִשְׁרֵי, וּמִשּׁוּם שֶׁעֲתִידָה הָאָרֶץ לְהִתְקַלֵּל בְּגָלָלוֹ, זֶהוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ. הִסְתַּלֵּק מִן תִּשְׁרֵי וּפָתַח בְּבֵ׳ שֶׁהִיא בְּרָכָה שֶׁתִּתְבָּרֵךְ הָאָרֶץ, וְלְהוֹצִיא אוֹתָהּ מִן הַקְּלָלָה, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁתִּשְׁרֵי הוּא דִּין, לֹא נִזְכַּר שָׁם בְּתִשְׁרֵי, שֶׁלֹּא יִתָּכֵן בּוֹ פַּעַם אַחֶרֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נֵר יהו״ה נִשְׁמַת אָדָם.

תִּקּוּן שִׁלְשִׁים וְשִׁשָּׁה

בְּרֵאשִׁית, שֶׁהוּא שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית, שֶׁהֲרֵי שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת הֵן, וּלְכָל אַחַת יֵשׁ לוֹ שִׁשָּׁה יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, וְכָל יוֹם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא אֶלֶף שָׁנִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ וְכוּ׳. וְשַׁבַּת בְּרֵאשִׁית שִׁשָּׁת הַיָּמִים שֶׁלּוֹ הֵם שְׁנֵי אֲלָפִים תֹּהוּ, שְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹרָה, שְׁנֵי אֲלָפִים יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ.

שְׁנֵי אֲלָפִים תֹּהוּ – וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ, שְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹרָה – וְרוּחַ אֱלֹהִי״ם מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, וְאֵין מַיִם אֶלָּא תּוֹרָה, פְּנֵי הַמָּיִם – שְׁנֵי הַפָּנִים שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵן מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, לְבָן וְאָדֹם, יָמִין וּשְׂמֹאל, וְאֵלֶּה הֵם שְׁנֵי אֲלָפִים תּוֹרָה, שְׁנֵי אֲלָפִים יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי״ם יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עַל כֵּן בָּאוּרִים כַּבְּדוּ יהו״ה, עַל כֵּן וַדַּאי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְהִי כֵ״ן, וְהֵם שִׁבְעִים, וְעַל שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ נֶאֱמַר דּוּ פַּרְצוּפִים זָכָר וּנְקֵבָה. יְהִי אוֹר – זֶה פָּסַח, אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר, וַיְהִי אוֹר – רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְהִי הַיּוֹם, כָּאן וַיְהִי וְשָׁם וַיְהִי, וּבְכָל מְקוֹם וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר.

שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית נְקֵדָה בְּזָקֵף שֶׁלָּהּ, (שֶׁהִיא שַׁבָּת בְּרִית), י׳ שַׁבָּת זְכֵל, זְכֵל אֶת מִי? אֶת אוֹתָהּ נְקֵדָה, מְזַכֶּלְיָהּ מוֹת יוּמָת, לְמִי שֶׁמַּכְנִיס נְכִרְיָה בְּזָקֵף שֶׁלָּהּ, שֶׁהִיא רְשׁוּת הָרַבִּים, יַיִן נָסָךְ זוֹנָה, וּמִשּׁוּם זֶה כָּאן צָרִיךְ יְרָאָה, וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁית יָרֵ״א שַׁבָּ״ת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, וּמִי שֶׁמַּכְנִיס רְשׁוּת נָכְרִיָּה בְּזָקֵף שֶׁלָּהּ, שֶׁהִיא רְשׁוּת הָרַבִּים, יַיִן נָסָךְ זוֹנָה, עָלָיו נֶאֱמַר אֶת מִקְדַּשׁ יהו״ה טִמֵּא וְנִכְרָתָה וְכוּ׳, וְהַנְּקֵדָה הַזּוֹ הִיא אוֹת

שֶׁל שַׁבָּת, אוֹת שֶׁל יָמִים טוֹבִים, אוֹת שֶׁל תְּפִלִּין, אוֹת שֶׁל בְּרִית מִילָה. עֲטָרַת הַבְּרִית, כֶּתֶר שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה קוֹרְאִים לוֹ, כֶּתֶר בְּרֹאשׁ כָּל צַדִּיק, הַנְּקֻדָּה שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר אָדָם וְזַוָּה שֶׁהָיוּ דּוּ פַּרְצוּפִים, וְעָלֶיהָ אָמְרָה הַלְּבָנָה אִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵי מְלָכִים שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בְּכֶתֶר אֶחָד.

הַסּוֹד הַזֶּה נִמְסַר לְזַוְכֵּי הַלֵּב, (וו) (ד׳ ו׳) הֵיא ה׳ אַזְרוֹנָהּ, שֶׁשְּׁנֵיהֶם י׳, וּבָהּ נַעֲשׂוּ אֶחָד, וְהַנְּקֻדָּה הַזּוֹ הִיא סְתוּמָה וַזְתוּמָה בְּשִׁשָּׁת יְמֵי הַזוֹהַר. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִהְיֶה סָגוּר בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה, בַּמֶּה? בָּאוֹת ו׳, (ב׳) סְתוּמָה בָּאוֹת ו׳, בְּוֹ׳ יְמוֹת הַזוֹהַר, וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי נִפְתַּחַת לְקַבֵּל אֶת בַּעְלָהּ, וּמִשּׁוּם זֶה הַזִּוּוּג שֶׁל תַּלְמִידֵי זַכְאִים בְּשַׁבָּת לְשַׁבָּת, וְיוֹרְשִׁים נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת זְדַדְּשׁוֹת לִבְנֵיהֶם.

וּמִשּׁוּם זֶה הַנְּקֻדָּה נִקְרֵאת בְּתוּלָה, וְאִישׁ לֹא יְדָעָהּ, כְּשֶׁהִיא גַּל (גַּן) נָעוּל מַעְיָן זָתוּם, עַד שֶׁנִּפְתַּחַת לְבַעְלָהּ, וּכְשֶׁהִיא סְתוּמָה, נִקְרֵאת יְרֵאָה, בְּכָל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַזוֹהַר שֶׁהִיא סִגּוּרָה וּשְׁמוּרָה בְּעֶשֶׂר אֲמִירוֹת וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִי״ם, שֶׁהֵם אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת הַגְּבוּרָה, שֶׁשָּׁם בִּינָה, בְּשַׁבָּת וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם, וַיְכֻל״וּ הַוָּוֶ״ן שֶׁל הַיָּמִין כּוֹלֵל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת, שֶׁשָּׁם זְוִכְמָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ הָרוֹצֶה לְהַזְוִכִּים יַדְרִים. יְרֵאָה בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי הַזוֹהַר, אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, אַהֲבָה בְּשַׁבָּת, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. כְּשֶׁנִּפְתַּחַת לְבַעְלָהּ נִקְרֵאת אַהֲבָה, וּמִירְאָה וְאַהֲבָה נִתְּנוּ מִצְוֹוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה.

תִּקּוּן שִׁבְעָה וּשְׁלֹשִׁים

בְּרֵאשִׁית הוּא בְּרִי״ת, וַדַּאי כְּשֶׁהוּא בַּלְבּוּשִׁים שֶׁל הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן עָרְלָה וּפְרִיעָה, שָׁם צָרִיךְ יְרֵאָה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲזוֹרִים עַל פָּנָי, וְהָאוֹת הַזּוֹ אֵין יוֹרְשִׁים אוֹתָהּ אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵין אוֹת בְּרִית עַד שֶׁמַּעֲבִירִים אֶת הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ מֵהֶם, שֶׁהֵן עָרְלָה וּפְרִיעָה עִם הַטִּפָּת דָּם.

שְׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הֵן בָּעָרְלָה כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הָאֲגוֹז, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ. תֹּהוּ – קַו יָרֹק, קְלִפָּה רִאשׁוֹנָה, בֹּהוּ – קְלִפָּה שְׁנִיָּה, וְחֹשֶׁךְ – קְלִפָּה שְׁלִישִׁית, וְשָׁלֹשׁ אֵלּוּ עַל גַּב זוֹ, כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי הָעַיִן,

שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם וְכוּ', כְּנֶגְדָּם שְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי הַקֶּשֶׁת שֶׁבָּהֶם נִקְרָא בַּת עַיִן, שֶׁהִיא נִקֻּדָּה אוֹת בְּרִית, עָלֶיהָ נֶאֱמַר וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שָׁלֹשׁ פְּעָמִים כָּל גּוּיִם וְכוּ' כִּי אֲמִילַם, וּמָתַי יַעֲבִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ מִן הָעוֹלָם וְיִזָּכֵר בְּרִית עוֹלָם? בִּזְמַן הַגְּאֻלָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ, מָתַי? אַזַּר שֶׁיַּעֲבִירוּ שְׁלֹשׁ הַקְּלִפּוֹת הָרָעוֹת מִמֶּנָּה, וּבִזְמַן שֶׁהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, הִיא אוֹמֶרֶת אַל תִּרְאֻנִי שֶׁאֲנִי שְׁזוּרָה, שֶׁבַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ הִיא מִתְזַלְּלֶת, וּמְשׁוּם זֶה מְזַלְּלִיהָ מוֹת יוּמָת.

תְּהוֹ"ם הִיא הַמָּוֶ"ת, אֵלּוּ צָרִיךְ פְּרִיעָה עִם הַטָּפַת דָּם, וְעַד שֶׁנִּפְרַעַת הַפְּרִיעָה הַזּוֹ, הִיא לֹא מִתְגַּלָּה בָּעוֹלָם וְלֹא תִהְיֶה אוֹת בָּעוֹלָם, וְסוֹד הַדָּבָר, כְּשֶׁעוֹבְרִים מִמֶּנָּה עָרְלָה וּפְרִיעָה, רוֹמָא וְקוּשְׁטָאנְדִינָא, מִיָּד מִתְגַּלָּה הָאוֹת בָּעוֹלָם לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְזֶה לְךָ הָאוֹת כִּי אָנֹכִי שֹׁלֵחַ בָּךְ, לְכַיֵּם בּוֹ הַכָּתוּב כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת.

וּמְשׁוּם זֶה, אֶלְעָזָר בְּנִי, אַל תְּצַפֶּה לְרַגְלֵי מָשִׁיחַ, עַד שֶׁתִּרְאֶה אֶת הַקֶּשֶׁת בְּגָנֶיהָ הַמְּאִירִים, אוֹ עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה אוֹת בָּעוֹלָם. מַה זֶּה אוֹת? אֶלָּא דֶּרֶךְ כּכָב מִיַּעֲקֹב, זוֹ הָאוֹת י', אוֹת בְּרִית. וּמִיָּד וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל אֵלֶיהָ, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְהִי בִישֻׁרוּן מֶלֶךְ.

בֹּא וּרְאֵה, יוֹם אֶחָד שֶׁאָכַלְתִּי אֶת אֵלְיָהוּ, לָמָּה שָׁמִים הָעָרְלָה בְּכִכְלִי עָפָר? אָמַר לִי, שֶׁמַּעְתִּי בַּיְשִׁיבָה, שֶׁעָרְלָה הוּא נָזוּשׁ, וְכֵיוָן שֶׁמַּעֲבִירִים אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, צָרִיךְ לָתֵת לוֹ מְזוֹנוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָזוּשׁ עָפָר לַחְמוֹ, וּבְוַדַּאי, בְּנִי, בָּזֶה נִצָּל אָדָם מִדִּין זוּבוּט הַקֶּבֶר, וְהַדָּם שֶׁמַּטִּיפִים מֵהַפְּרִיעָה, לָתֵת מָזוֹן לְאוֹתוֹ הַכֶּלֶב שֶׁהוּא רוֹצֵחַ, וּבָזֶה נִצָּל אָדָם מֵזֵרְבּוֹ שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת.

וְעַל כֵּן אָמַר אָדָם הָרִאשׁוֹן לִבְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִי מַצִּיל בָּנַי מִזֵּרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת? אָמַר לוֹ, זֵרֶב הַמִּילָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר עֲשֵׂה לְךָ זַרְבּוֹת צוּרִים, וְזַרְבּוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּיָיוֹת, כְּנֶגֶד מִילָה וּפְרִיעָה

וּמְצִיצָה וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת שֶׁנִּכְרְתוּ עָלֶיהָ, וְכֵן הַתּוֹרָה מַצִּילָה אֶת הָאָדָם מִשֵּׁשׁ עֶשְׂרֵה פָּיוֹת הַזָּרָב, כְּמוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה עֵץ חַיִּים הִיא, שֶׁעוֹלֶה לַשֵּׁשׁ עֶשְׂרֵה.

וּכְנֶגֶד שְׁנֵי אֵלֶּה אָמְרָה תּוֹרָה לֹא תִרְצַח וְלֹא תִנְאָף. לֹא תִנְאָף כְּנֶגֶד נָזָשׁ אֵשֶׁת זְנוּנִים, לֹא תִרְצַח כְּנֶגֶד סמא״ל, וְאָמַר דָּוִד עָלָיו, הַצִּילָה מְזֻרָב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי. שְׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הָעֲרָלָה הֵן מַשְׁחִית״ אַ״ף וְזַמָּ״ה, כְּנֶגֶד הָעֲרָלָה, הוּא הֶעָוֹן. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁתִּקְנוּ בַּתְּפִלָּה אֶצְלָם, וְהוּא רַחוּם יְכַפֶּר עָוֹן – זֶה עָוֹן, וְלֹא יַשְׁחִית – זֶה מַשְׁחִית, וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ – זֶה אַף, וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ – זוֹ זַמָּה, וּמִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת הַבְּרִית לִרְשׁוּת נָכְרִיָּה, אַרְבָּעָה הַלָּלוּ שׁוֹלְטִים עָלָיו. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל הָאָרֶץ. עַל הָאָרֶץ – זֶה הַגּוּף שֶׁלּוֹ, וְאַרְבַּע פְּעָמִים נֶאֱמַר בְּפָרָשַׁת נֹחַ וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם, גָּבְרוּ, כְּנֶגְדָּם, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ.

עֲרָלָה וּפְרִיעָה, שָׁמַעְתִּי שֶׁהֵן רוּמִי רַבָּתִי וְרוּמִי הַקְּטַנָּה, בִּזְמַן שֶׁתַּעֲבִרְנָה מִן הָעוֹלָם, מִתְגַּלֶּה אוֹת הַבְּרִית, שֶׁהִיא בַּת עַיִן, צִיּוֹן, שֶׁהִיא נְקֻדַּת הָעוֹלָם, שֶׁבִּזְמַן שֶׁהַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ שׁוֹלְטוֹת בָּעוֹלָם, זוֹזֵר הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ, בִּזְמַן שֶׁתָּבֹא הַגְּאֻלָּה, מִיָּד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי״ם יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר. הָיָה אוֹר לֹא כָתוּב, אֶלָּא יְהִי (וַיְהִי אוֹר) אוֹר, וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר יוֹם אֶחָד, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יהו״ה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

תִּקּוּן שְׁמוֹנָה וּשְׁלֹשִׁים

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי״ם, פָּתַח וְאָמַר כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַזּוֹזִים וְכוּ׳, בַּשּׁוֹשַׁנָּה יֵשׁ זַמְּשָׁה עָלִים מִבִּפְנִים וַזַּמְּשָׁה עָלִים מִבַּחוּץ, וְהֵם ה״ה, הַשַּׁרְבִּיט שֶׁלָּהּ ו׳, הַתַּפּוּחַ שֶׁלָּהּ י׳, וְהַכֹּל אֱלֹהִי״ם. וַזַּמְּשׁ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁלּוֹ ה׳ וַזַּמְּשָׁה עָלִים מִבַּחוּץ, ה׳ וַזַּמְּשָׁה עָלִים מִבִּפְנִים, י׳ תַּפּוּחַ, ו׳ מְלֵ״א שַׁרְבִּיט.

בִּזְמַן שֶׁהַשּׁוֹשַׁנָּה הַזּוֹ הִיא בַּגָּלוּת, הִיא אֲטוּמָה. בִּזְמַן שֶׁתִּהְיֶה גְּאֻלָּה בָּעוֹלָם, נִפְתַּחַת בַּזַּמְּשָׁה אוֹר. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי״ם יְהִי אוֹר, וּבְאוֹתוֹ

הַזְּמַן שֶׁנִּפְתַּח, מִתְלַבֵּשׁ בְּכַמָּה לְבוּשִׁים שֶׁל אוֹרוֹת הַתּוֹרָה, וּמִתְקַשֵּׁט בְּכַמָּה קִשּׁוּטִים שֶׁל מִצְוֹות עֲשֵׂה, וּבִזְמַן שֶׁנִּפְתַּח וּמִתְקַשֵּׁט בְּקִשּׁוּטֶיהָ, בְּאַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן שֶׁהֵם יהו"ה, וּבְאַרְבָּעָה בִּגְדֵי זָהָב שֶׁהֵם אדנ"י, בְּאַרְבַּעַת בָּתֵּי תְפִלִּין שֶׁל יָד וּבְאַרְבַּעַת בָּתֵּי תְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שֶׁהֵם כְּנֶגְדָּם. אַרְבָּעָה לְבוּשֵׁי כֹהֵן הֶדְיוֹט, הֵם כְּנֶגֶד אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ.

וּכְשֶׁמִּתְתַּקֶּנֶת בַּלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ, מִיָּד נִפְתָּחוּ הַהֵיכָל אֵלֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב אדנ"י שְׂפָתַי תִּפְתָּחוּ, וּלְקוֹל נְעִימוּת הָרְמוּנִים וְהַפַּעֲמוֹנִים שֶׁל לְבוּשָׁהּ, נֶאֱמַר בַּזָּיוֹת וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם, וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל אוֹמְרִים קְרִיאַת שְׁמַע, מַה כָּתוּב בָּהּ? וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו, הַקּוֹל נִשְׁמָע אֵלֶיהָ מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוּבִים, שֶׁהֵם דּוּ פַּרְצוּפִים, וּכְשֶׁמִּתְיַיחֵד הַדִּבּוּר עִם הַקּוֹל, נַעֲשִׂים קוֹל דְּמָמָה דַקָּה, וְזוֹ תְּפִלָּה בַּזְּשַׁאי, וּבְאוֹתוֹ זְמַן, מִי שֶׁרוֹצֶה לְבַקֵּשׁ בַּקָּשָׁתוֹ יְבַקֵּשׁ, שֶׁבְּאוֹתוֹ זְמַן יִהְיֶה עֵת רָצוֹן, שֶׁהֲרֵי שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת כְּאָזְד – יאהדונה"י, אָז תִּקְרָא וַיהו"ה יַעֲנֶה, מִיָּד אָ"ז יאהדונה"י, שְׁנֵי שֵׁמוֹת וּשְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת שֶׁבָּהֶם, הֲרֵי עֶשֶׂר, (וְזֶה סוֹד אָרוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְכוּ', וְזֶהוּ הַזִּוּוּג שֶׁל זָתָן וְכַלָּה, כִּי אָז אֶהֱפַךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְּרוּרָה וְכוּ', וְזֶה סוֹד וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵ"ן).

וְעַד שֶׁיֵּצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, לֹא יִהְיוּ בָּזְווּג אָזְד, וּבִזְמַן שֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת, יִתְזַוְּגוּ כְּאָזְד. בְּאוֹתוֹ זְמַן אָ"ז יָשִׁיר מֹשֶׁה, וּמִיָּד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי אוֹר, שֶׁהוּא יְצִיאַת הַגָּלוּת. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהַגְּבִירָה רוֹצָה לְהִתְכַּנֵּס לְהֵיכָלָהּ, קוֹל עוֹלָה בְּרוּמֵי הָרְקִיעִים וְיֹאמַר כָּךְ: הַמְזֻמָּנוֹת הָרַבִּים שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתְּזוּזוֹתוֹנָה שֶׁל נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, הִתְתַּקְּנוּ לְמוּל הַגְּבִירָה שֶׁבָּאָה לְהִתְתַּקֵּן, לִגְאֹל אֶת בָּנֶיהָ מִן הַגָּלוּת. בְּאוֹתוֹ זְמַן כַּמָּה בַּעֲלֵי שׁוֹפָרוֹת וּבַעֲלֵי קוֹלוֹת וּבַעֲלֵי בָּרָקִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיְהִי קוֹלוֹת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקוֹל שׁוֹפָר חָזָק מְאֹד וְכוּ', מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִי"ם יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל, בְּאוֹתוֹ זְמַן מֹשֶׁה יְדַבֵּר עִם הַשְּׁכִינָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ, וְהָאֱלֹהִי"ם, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ

בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה בְּקוֹלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן, הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּזְוֹתוֹנָה עוֹלוֹת זוֹ עַל גַּב זוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּהַר סִינַי, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר, מִי בְּזֹאת עוֹלָה, מ"י – הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁבָּהּ פָּתוּז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּהַר סִינַי אָנֹכִ"י.

קָם זָקֵן אֶזְד מֵאֲזַר הַצַּל שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, הֲרֵי רָאִיתִי שֶׁנֶּאֱמַר מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעֲךָ אֶת קֹלוֹ לְיַסְּרֶךָ וְכוּ', וּבְמָקוֹם אַזֵּר שָׁמַעְתִּי שֶׁדִּבֵּר עִם יִשְׂרָאֵל מִצַּד שֶׁל הַמַּלְאָכִים, שֶׁכְּךָ פֵּרְשׁוּהוּ, שֶׁכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו נַעֲשָׂה מַלְאָךְ, וְזֶהוּ וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם, וּבְמָקוֹם אַזֵּר אָמַר הַכָּתוּב אַזַּת דִּבֶּר אֱלֹהִי"ם שִׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי. מַה זֶּה?

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: זָקֵן זָקֵן, שָׁמַעְתִּי שֶׁבָּאָדָם נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁלֹשָׁה קְשָׁרִים, נְשָׁמָה וְרוּזַ וְנֶפֶשׁ, הַנְּשָׁמָה מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד, שָׁם יוֹרֶדֶת הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה כְּלוּלָה מִשְּׁלֹשׁ סְפִירוֹת עֶלְיוֹנוֹת, וַעֲלֵיהֶן נֶאֱמַר אַזַּת דִּבֶּר אֱלֹהִי"ם שִׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי, אַזַּת וּשְׁתַּיִם – הֲרֵי שָׁלֹשׁ סְפִירוֹת עֶלְיוֹנוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן אַזַּת, אַזַּת וְאַזַּת, שְׁלֹשָׁה אֲזָדִים, וְזֶהוּ אַזַּת דִּבֶּר אֱלֹהִי"ם שִׁתַּיִם זוּ שָׁמָעְתִּי, ז"ו – בָּהּ עוֹשֶׂה אוֹתָם אֶזְ"ד.

וְאַזַּר כָּךְ דִּבֶּר עִמּוֹ מֵהָרוּזַ, שֶׁהוּא מִטִּטְרו"ן, כּוֹלֵל כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בּוֹ וְרוֹכֵב עָלָיו הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הַכּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת, וְלָכֵן בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו, הָיָה יוֹצֵא מִפִּיו מַלְאָךְ, וְזֶהוּ וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת. אַזַּר כָּךְ יָרְדָה הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוֹתוֹנָה עַשְׁיְרִית בָּאוֹתָן, שֶׁהוּא נֶפֶשׁ הָאָדָם מִשָּׁם, וְנֶאֱמַר בּוֹ וְעַל הָאָרֶץ הֶרְאֲךָ אֶת אִשּׁוֹ הַגְּדוֹלָה, מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וְהִנֵּה אוֹפַן אֶזְד בָּאָרֶץ, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמַע קוֹלוֹ וְדִבּוּרוֹ מִן הַכִּסֵּא וְהַמַּלְאָכִים וְשָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁיַּכִּירוּ בּוֹ בְּכָל מַעְלָה וּמַטָּה כִּנְשָׁמָה שֶׁשִּׁלְטוֹנָהּ בְּכָל הַגּוּף וַאֲפִלּוּ בְּאֵיבָר קָטָן, וְאֵין אֵיבָר פָּנוּי מִמֶּנָּה.

תִּקּוּן תְּשִׁעָה וּשְׁלֹשִׁים

בְּרֵאשִׁית, שָׁם אַשֵּׁ"ר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ וְכוּ', אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה,

אָשֵׁר בְּאָשְׁרִי כִּי אִשְּׁרוּנִי בָּנוֹת, וְזוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ, עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, שֶׁהֵן פָּטֶר כָּל רֶזֶם, שֶׁהֵם מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, שֶׁכֵּלָן קְשׁוּרוֹת בְּצַדִּיק שֶׁהוּא כֹּל, שֶׁהוּא אוֹת בְּרִית, שֶׁנִּפְתָּחוּז (פָּטֶר כָּל) רֶזֶם, שֶׁהֵן מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעָלָיו נֶאֱמַר אֲשֶׁר קִדֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן, וְזוֹ הָאֵם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ מִבֶּטֶן מִי יָצָא הַקָּרֵזוּ, (וְזֶהוּ הַקָּרֵזוּ הַנּוֹרָא). אֲשֶׁר – שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו – בְּצַדִּיק, שֶׁהוּא קִדֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן. וְצִוָּנוּ – עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִצְוָה וְעוֹשֶׂה. וְעוֹד אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ קָדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהו"ה, וְצִוָּנוּ – שֶׁכָּךְ הוּא מִצְוָה וְעוֹשֶׂה. וְעוֹד קִדְּשָׁנוּ – מִצַּד הַשְּׁמאל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַלְוִיִּם, וְאֵין קְדֻשָּׁה בָּזוֹת מֵעֲשָׂרָה, וְאֵלּוּ עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, (שֶׁהִיא קָדֵשׁ לִי כָּל בְּכוֹר, שֶׁהוּא כֶּתֶר עֶלְיוֹן וְזָכְמָה שֶׁהִיא יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזָּשָׁבָה), שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי אוֹר.

וְצִוָּנוּ עַל, מִצַּד הַיָּמִין שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הוּקַם עָל, שֶׁשָּׁם כָּל הַבְּרָכוֹת לְיָמִין, שֶׁהֵם מֵאָה בְּרָכוֹת כְּזֶשְׁבּוֹן עַ"ל, שֶׁאוֹת י' עִם ק' עוֹלֶה לְמֵאָה, שֶׁהִיא הַקְּרֻבָּן שֶׁל הַכֹּל, מִצַּד הָאָב – רֹאשׁ, מִצַּד הָאֵם – אֲשֶׁר, מִצַּד הָאָב – מִצְוָה, מִצַּד הָאֵם – עוֹשֶׂה, וּמִצְוָה זֶה עֵץ פָּרִי, וְעוֹשֶׂה זֶה עוֹשֶׂה פֶּרִי, וְשָׁמַעְנוּ שֶׁהֵם גּוּף וּבְרִית שֶׁמְּזַשְּׁיבִים אֶזֶד, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שְׁתֵּי כְתֻפֹּת וּזְבֻרת. כְּמוֹ שֶׁהֵן זְוּבְרוֹת, כָּךְ הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּזְוִתוֹנָה זְוּבְרוֹת אִשָּׁה אֶל אֲזוֹתָהּ.

עוֹד אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ, וְלֹא אָמַר קִדַּשְׁתָּנוּ וְצִוִּיתָנוּ, אֲשֶׁר הוּא אֲשֶׁר אהי"ה וַדַּאי, וְזֶה כֶּתֶר עֶלְיוֹן, מִצַּד הַנְּקֻבָּה נִקְרָא אֲשֶׁר, וּמִצַּד הַזָּכָר נִקְרָא רֹאשׁ, הָרֹאשׁ שֶׁל כָּל הָרָאשִׁים. קִדְּשָׁנוּ זֶה אַבָּא (סָבָא), שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי אוֹר. וְצִוָּנוּ – זוֹ הָאֵם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיְהִי אוֹר, וְאֵין הַוָּי"ה אֶלָּא עַל יְדֵי עֲשִׂיָּה, וּשְׁנֵיהֶם לְיָמִין וְלִשְׂמאל.

וּמִי מִצְוָה וְעוֹשֶׂה עַל הַמִּצְוָה שֶׁהִיא שְׁכִינָה? זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְכָךְ צַדִּיק בְּצַלְמוֹ וְכִדְמוּתוֹ, וְעַל שְׁמוֹ נִקְרְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּנֵי בְכוֹרִי יִשְׂרָאֵל, וְעַל שֵׁם הַצַּדִּיק נִקְרְאוּ צַדִּיקִים, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ.

וְעוֹד אָנֹכִי יהו"ה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, וְכִי מִי שֶׁהוּא תַּזַּת שִׁעְבּוּד אֲדוֹנוֹ, וְרִבּוֹנוֹ הִבְטִיחַ לוֹ לְהוֹצִיאוֹ לַחֵרוּת וְהוֹצִיא אוֹתוֹ, יֵשׁ לוֹ לְשַׁבְּחַ אֶת עַצְמוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מִתּוֹךְ הַשִּׁעְבּוּד? וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְאַבְרָהָם כִּי גֵּר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וַהֲרֵי הוּא הִבְטִיחַ לְהוֹצִיא אֶת בָּנָיו מִן הַגָּלוּת, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל, וְהוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ כַּמָּה פְּעָמִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם?

אָמַר לוֹ: בְּנִי, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל זֶה לֹא לְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה נִקְרֵאת רֹאשׁ לַחֲבֶרְתָּהּ, וּכְדֵי לְהוֹדִיעַ לָהֶם מֵאֵיזֶה מָקוֹם הוֹצִיא אוֹתָם מִתּוֹךְ הַשִּׁעְבּוּד, פָּתַח בְּאָנֹכִי, וְהַזְכִּיר אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגוֹמֵר זַמְשִׁים פְּעָמִים, כְּנֶגֶד זַמְשִׁים שַׁעֲרֵי בִינָה.

וְעוֹד אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, הֲרֵי אִם הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא מְצֻוֶּה וְעוֹשֶׂה, הָיָה לוֹ לוֹמַר בִּשְׁבִילוֹ אֲשֶׁר קִדְּשַׁנִי וְצִוַּנִי, מַה זֶּה אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ וְצִוָּנוּ? אָמַר לוֹ: וַדַּאי, יָפָה אָמַרְתָּ, בְּוַדַּאי עַל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק נֶאֱמַר עַל שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ, אֲשֶׁר וַדַּאי, שֶׁהִיא אֲשֶׁר אהי"ה, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, צִוָּה אוֹתָם עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא מִצְוָה, לְכָל אֶזֶד מֵהֶם, וְהֵם לְמַעְלָה שְׁנַיִם כְּעַנְפֵי הָאִילָן שֶׁנִּפְרְשׁוּ לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, וּלְמַטָּה הֵם נַעֲשׂוּ בָּהּ אַגָּדָה אַזַּת, וּמִשּׁוּם זֶה הֵם לְמַעְלָה שְׁנַיִם וּלְמַטָּה אֶזֶד, שֶׁאֵין הַיִּחוּד בְּכָל עַנְפֵי הָאִילָן אֶלָּא בָּהּ, שֶׁהִיא אוֹגֶדֶת שֶׁל כֻּלָּם, הִיא אַגָּדָה שֶׁל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר, וּבָהּ כֻּלָּם נַעֲשִׂים אֶזֶד.

וְעוֹד, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי אוֹר, זוֹ נְבוּאָה בְּמַרְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע, וְהִיא זָזוֹן הַנְּבִיאִים, הִיא זָזוֹן וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹזֶה, שֶׁהוּא יהו"ה אדנ"י, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה זָזוֹן זָסֵר ו' שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ כְּזָשְׁבּוֹן אדנ"י, בְּנְבוּאָ"ה ס"ו, ס"ה כְּזָשְׁבּוֹן אדנ"י, וְתֵבָה הֲרֵי ס"ו, וּבַמָּה הִיא זָזוֹן? בָּאוֹת ו', בּוֹ נַעֲשֵׂית אַסְפַּקְלַרְיָה הַמְּאִירָה הָאָדוֹן שֶׁלָּהּ.

בְּרֵאשִׁית, שִׁמְעִי בַּת וּרְאִי וְהַטִּי אָזְנֵךְ וְגוֹמֵר, בְּרֵאשִׁית שָׁם שִׁמְע"י, שָׁם בַּ"ת, שָׁם רְאֵ"י, שִׁמְע"י שׁ' מִן בְּרֵאשִׁית, בַּ"ת שָׁם נוֹדָע בְּרֹאשׁ וְסוֹף הַתֵּבָה, רְאֵ"י שָׁם נוֹדָע בָּאֶמְצַע, כְּמוֹ זֶה בְּרֵאשִׁי"ת, וּכְשֶׁתִּהְיֶה עִמּוֹ בְּזִוּוּג כְּמוֹ זֶה: יאהדונה"י, הוּא אוֹמֵר לָהּ וְשִׁכְוִי עַמֵּךְ וּבֵית אָבִיךְ, שֶׁעַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד, כִּי הוּא אֲדוֹנַיִךְ וְהִשְׁתַּוֲוִי לוֹ, אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ וַדַּאי.

וּמִשּׁוּם זֶה מִצַּד שֶׁל יהו"ה נִקְרֵאת הָאַסַּפַקְלַרְיָה הַמְּאִירָה, וּכְשֶׁאדנ"י הִיא, בִּכְלִי בַּעְלָהּ, נִקְרֵאת אַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, וְהַנְּבִיאִים מִצַּד שֶׁל יהו"ה הֵם אַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁמְּאִירָה, וּנְבִיאִים מִצַּד שֶׁל אדנ"י הֵם מִן הָאַסַּפַקְלַרְיָה שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, שֶׁאֵלּוּ מִתְנַבְּאִים רַוָּזִמִים, וְאֵלּוּ מִתְנַבְּאִים דִּין, שֶׁהַנְּבוּאָה שְׁקוּלָה לַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְלַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּפְתָּחִים הֵיכְלוֹת הַנְּבוּאָה, כַּמָּה בַּעֲלֵי עֲתִידוֹת יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם וְכוּ', וְכַמָּה בַּעֲלֵי אוֹתוֹת וּבַעֲלֵי עֲתִידוֹת מִמַּה שֶׁהָיוּ וַעֲתִידִים לִהְיוֹת, מִמַּה שֶׁהָיוּ מִצַּד הַמַּזָּלוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְיִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזָּלוֹת, וּמַה שֶּׁעֲתִיד לִהְיוֹת מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְסוֹד הַדָּבָר – מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר הוּא, וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת כְּבָר הָיָה.

וְכַמָּה בַּעֲלֵי עֵינַיִם, שֶׁהֵם זוֹזִים וּנְבִיאִים, יִתְעוֹרְרוּ בָּעוֹלָם, שֶׁהֵם עֵינֵי יהו"ה, וְכַמָּה בַּעֲלֵי אָזְנַיִם, שֶׁשָּׁם שְׁמִיעָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם, וּבַעֲלֵי פָּנִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְאַרְבָּעָה פָּנִים וְגוֹמֵר, וּבַעֲלֵי קוֹלוֹת, וּבַעֲלֵי דִּבּוּרִים, וּבַעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וּבַעֲלֵי יָדַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְיַדֵי אָדָם וְגוֹמֵר, וּבַעֲלֵי קוֹמָה, וּבַעֲלֵי אוֹת וּבַעֲלֵי רַגְלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהַזָּיוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב, בְּאוֹתוֹ זְמַן וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי"ם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, אֵלּוּ הֵם נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיַּעֲשׂוּ גַּם הֵם זַרְטְמֵי מִצְרַיִם וְגוֹמֵר, שֶׁהִפְרִידָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִנְּבִיאֵי הָאֱמֶת.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם, כְּאֵן

הַסּוֹד לְהִתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וּלְהַפְרִיד בֵּין אִסּוּר וְהֶתֵּר, שֶׁהֵם מַיִם מְתוּקִים, וּמַיִם מָרִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם כִּי מָרִים הֵם, וּמִצַּד הַיָּמִין וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם, וְהֵם כְּמוֹ שֶׁדָּם טָהוֹר וְדַם נִדָּה שֶׁצָּרִיךְ לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתָהּ זֻהֲמָה שֶׁהִטִּיל נָזָשׁ בְּזוֹזָוה, גָּרְמָה לְעָרֹב מֵי טָהֳרָה עִם מֵי הַטֻּמְאָה, וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ תַּקָּנָה זוֹ כְּזוֹזָבָה לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם, וְאוֹתוֹ שֶׁהִפְרִיד בֵּינֵיהֶם, זֶה הָרָקִיעַ שֶׁעַל רָאשֵׁי הַזּוֹזִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַזּוֹזָיָה רָקִיעַ, זֶה מִטְטְרוֹ"ן.

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִי"ם אֶת הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל וְכוּ', כָּאן אֵין מַיִם מִצַּד הַטֻּמְאָה, אֶלָּא שֶׁהַמַּיִם שֶׁמִּצַּד הַשְּׂמֹאל הָיוּ רוֹצִים לְהִתְגַּבֵּר, וְהַמַּיִם שֶׁמִּצַּד הַיָּמִין הָיוּ רוֹצִים לְהִתְעַלּוֹת עֲלֵיהֶם, עַד שֶׁאֵלּוּ אוֹמְרִים אָנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וְאֵלּוּ אוֹמְרִים אָנוּ רוֹצִים לִהְיוֹת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁבָּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהִכְנִיס שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, וְקִשֵּׁר אוֹתָם וְנַעֲשָׂה שֶׁקֶל (שָׁלוֹם) בֵּינֵיהֶם, וְזוֹ מַזְלֵקֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם, כְּמוֹ לֵאָה וְרָחֵל, שֶׁזּוֹ רוֹצָה לְהִתְזַוֵּג עִם בַּעְלָהּ וְזוֹ רוֹצָה לְהִתְזַוֵּג עִם בַּעְלָהּ, וְנָטַל אוֹתָן יַעֲקֹב וְקִשֵּׁר אוֹתָן בּוֹ אֶת שְׁתֵּיהֶן, מִשּׁוּם שֶׁהָיְתָה מַזְלֶשֶׁבֶת לֵאָה בְּלִבָּהּ, אִם יַעֲקֹב נוֹשֵׂא אֶת אֲזוּתִי, נוֹשֵׂא אוֹתִי עֶשָׂו הָרָשָׁע, וְכָךְ רָחֵל זְלֶשֶׁבֶת כְּמוֹ כֵן, מִשּׁוּם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אֶת שְׁתֵּיהֶן לְיַעֲקֹב, וְהִצִּיל אוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ הָרָשָׁע, וְהִתְזַוְּגוּ עִם הַצַּדִּיק.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֲבָא, יוֹם אֶזְוָד הָיִיתִי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְשָׁאֲלוּ הַזַּבְּרִים, מַה זֶּה שֶׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְתַלְמִידָיו, כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר, אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם, שֶׁמָּא תְּסַכְּנוּ עַצְמְכֶם, שֶׁנֶּאֱמַר דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי? [נ"א. קָם זָקֵן הַזַּבְּרִים, עַתִּיק הָעַתִּיקִים, וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, מַה הוּא שֶׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְתַלְמִידָיו כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם שֶׁמָּא תְּסַכְּנוּ בְּעַצְמְכֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי, הֲרֵי כָּתוּב (בראשית א, ו) יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָּיִם, וְעוֹד מַיִם עֶלְיוֹנִים וּמַיִם תַּזּוֹתוֹנִים יֵשׁ שָׁם, לָמָּה אָמַר אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם? אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: זָקֵן הַזַּבְּרִים, לְךָ נָאֶה לְגַלּוֹת הַסּוֹד הַזֶּה, שֶׁאֵין הַזַּבְּרִים

יְכוֹלִים לַעֲמֹד בּוֹ עַל בֵּרְיוֹ. אָמַר לוֹ זְקַן הַזְּקֵנִים: רַבִּי רַבִּי, מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, בְּוַדַּאי אַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר הֵן י׳ י׳, שֶׁהֵן אֲזָדּ יו״ד עֶלְיוֹנָה מִן א, וְהַשְּׁנִיָּה יו״ד תַּזְזִתּוֹנָה מִמֶּנָּה, וְכָאן אֵין טֻמְאָה אֶלָּא אַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר, וְאֵין הַפָּרָשָׁה בֵּין מַיִם לְמַיִם, שֶׁהַכֹּל יִזּוּד אֲזָדּ, שֶׁאֲלוּ הֵם מִצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּיִים, שֶׁהוּא ו בָּאֶמְצַע שֶׁל א, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְלָקַזּ גַּם מֵעֵץ הַזַּיִים וְאָכַל וָזַי לְעֹלָם, אֲבָל הָאֵילָן שֶׁל עֵץ הַדַּעַת לְמַטָּה]. בֵּין כָּךְ הִגִּיעַ זְקַן הַזְּקֵנִים, עַתִּיק הָעַתִּיקִים, יוֹרֵד וְאוֹמֵר לָהֶם: זְקֵנִים, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ: וַדַּאי בָּזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְתַלְמִידָיו, כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר אַל תֹּאמְרוּ מַיִם מַיִם. וְאָמַר לָהֶם: וַדַּאי סוֹד עֶלְיוֹן יֵשׁ כָּאן, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ בִּישִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וּכְדֵי שֶׁלֹּא תִּטְעוּ יָרַדְתִּי אֲלֵיכֶם, כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה הַסּוֹד הַזֶּה בֵּינֵיכֶם, שֶׁהוּא סוֹד עֶלְיוֹן טָמִיר מִבְּנֵי הָאָדָם (הַדּוֹר).

בְּוַדַּאי אַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר הֵן י׳ י׳, שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִים מַיִם זַכִּים, וְהֵם רְמוּזִים בָּאוֹת א, בָּרֹאשׁ וּבַסּוֹף י׳ י׳, ו׳ שֶׁהוּא נָטוּי בֵּינֵיהֶם, הוּא עֵץ הַזַּיִים, מִי שֶׁאוֹכֵל מִמֶּנּוּ, וָזַי לְעֹלָם.

וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַיּוּדִי״ם הֵם רְמוּזִים בְּוַיְיצֶר, וְהֵם שְׁתֵּי יְצִירוֹת, יְצִירָה שֶׁל עֶלְיוֹנִים וְיִצְרָה שֶׁל תַּזְזִתּוֹנִים, וְהֵם זָכְמָה בָּרֹאשׁ וְזָכְמָה בַּסּוֹף, תַּעֲלוּמוֹת זָכְמָה, וַדַּאי הֵם תַּעֲלוּמוֹת מֵהַזָּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה (שֶׁהִיא) תַּזַּת הַכֶּתֶר הָעֶלְיוֹן.

וְהֵם כְּנֶגֶד שְׁתֵּי עֵינַיִם, שֶׁבָּהֶם שְׁתֵּי דְּמָעוֹת יוֹרְדוֹת לַיָּם הַגָּדוֹל, וְלָמָּה יָרְדוּ? מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה, מִשֶּׁנִּי לוּחוֹת הַלָּלוּ הָיָה מוֹרִיד מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא זָכוּ, וְנִשְׁבְּרוּ וְנָפְלוּ, וְזֶה גָּרַם לָאֲבֵדָן שֶׁל בַּיִת רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, וְלָמָּה נָפְלוּ? מִשּׁוּם שֶׁפָּרְזוּ מֵהֶם ו׳, שֶׁהִיא ו׳ בֶּן וַיְיצֶר.

וְנָתַן לָהֶם אֲזוֹרִים מִצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁמִּשָּׁם נִתְּנָה תוֹרָה בְּאֵסוּר וְהֶתֵּר, מִיָּמִין זַיִים וּמִשְּׂמֹאל מִיתָה, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא לְתַלְמִידָיו, כְּשֶׁתַּגִּיעוּ לְאַבְנֵי שַׁיִשׁ אַל תַּגִּידוּ מַיִם מַיִם, וְאַל תִּהְיוּ שׁוֹקְלִים אַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר לַאֲבָנִים אֲזוֹרוֹת, שֶׁהֵן זַיִים וּמִיתָה, שֶׁשָּׁם לֵב וָזָכָם לִימִינוֹ

שֶׁל אָדָם, וְלֵב כְּסִיל לִשְׁמֹאלוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אַתֶּם תְּסַכְּנוּ עַצְמְכֶם, מִשּׁוּם שֶׁהָאֲבָנִים הַלָּלוּ שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע הֵן בְּפֶרוּד, וְאַבְנֵי הַשַּׁיִשׁ טָהוֹר הַלָּלוּ הֵן בְּיִזּוּד, בְּלִי פֶּרוּד כְּלָל, וְאִם תֹּאמְרוּ שֶׁהֲרֵי הִסְתַּלֵּק מֵהֶם עֵץ הַחַיִּים וְנָפְלוּ וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶן פֶּרוּד – דְּבַר שֶׁקָּרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי, שֶׁהֲרֵי אֵין שָׁם פֶּרוּד לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ שֶׁנִּשְׁבְּרוּ, מֵאוֹתָם (כֵּלִים) הָיוּ. בָּאוּ לְנַשֵּׁק אוֹתוֹ, פָּרַז וְהִסְתַּלֵּק מֵהֶם.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק, כָּל אוֹתָם הַמֵּתִים שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יִחְיוּ וְיָקוּמוּ בָּרִאשׁוֹנָה לִזְמַן שֶׁיְּזַיֵּהַּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמֵּתִים, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתְעוֹרֵר עֲלֵיהֶם. וְהוּ שֶׁכָּתוּב יִחְיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן, יִחְיוּ מֵתֶיךָ – אֵלּוּ הֵם שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נְבֵלָתִי יְקוּמוּן – אֵלּוּ שֶׁבְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה, שֶׁלֹּא כָתוּב בָּהֶם תְּחִיָּה אֶלָּא קִיָּמָה, שֶׁהֲרֵי רוּחַ הַחַיִּים לֹא תִשְׁרֶה עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִשּׁוּם כָּךְ כָּתוּב בָּהֶם יִחְיוּ. נְבֵלָתִי יְקוּמוּן, אֵלּוּ שֶׁבַּחוּץ, יִבְרָא הַגּוּף שֶׁלָּהֶם וְיָקוּמוּ, גּוּף בְּלִי רוּחַ, וְאַחַר כָּךְ יִתְגַּלְגְּלוּ מִתַּחַת הֶעָפָר עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם יְקַבְּלוּ נְשָׁמָה, וְלֹא בִּרְשׁוּת אַחֶרֶת, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ בָּעוֹלָם כָּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בֹּא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיר אֶת הַמֵּתִים, כָּל אוֹתָן נְשָׁמוֹת שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ, כֻּלָּם יָקוּמוּ בְּאוֹתוֹ דְּמוּת מַמָּשׁ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמוֹרִיד אוֹתָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקוֹרֵא לָהֶם בַּשָּׁמוֹת, וְהוּ שֶׁכָּתוּב לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. וְכָל נְשָׁמָה תִּכָּנֵס לִמְקוֹמָהּ, וְיַעַמְדוּ בְּקִיּוּם בָּעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאָז יִהְיֶה הָעוֹלָם שָׁלֵם, וְעַל אוֹתוֹ זְמַן כָּתוּב וְזֶרַח עַמּוֹ יָסִיר, זֶה יֵצֶר הָרָע שֶׁמַּזְוִשִׁיךְ פָּנֵי הָאָדָם וְשׁוֹלֵט בּוֹ.

אָמַר רַבִּי זְזִקְיָה: אִם תֹּאמַר שֶׁכָּל הַגּוּפוֹת שֶׁל הָעוֹלָם יָקוּמוּ וְיִתְעוֹרְרוּ מִן הֶעָפָר, אוֹתָם גּוּפִים שֶׁנִּנְטְעוּ בִּנְשָׁמָה אַחֶרֶת מַה יִּהְיֶה מֵהֶם? אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אוֹתָם גּוּפִים שֶׁלֹּא זָכוּ וְלֹא הִצְלִיחוּ, הֲרֵי הֵם כְּלֹא הָיוּ, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עֵץ יָבֵשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כָּךְ גַּם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, וְהַגּוּף הָאַחֲרוֹן יָקוּם, אוֹתוֹ שֶׁנִּנְטַע וְהִצְלִיחַ וְנָטַע שָׁרָשָׁיו כָּרָאוּי, וְעַל אוֹתוֹ הַגּוּף הָאַחֲרוֹן כָּתוּב וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי

מִים, שֶׁעָשָׂה פֵּרוֹת וְנָטַע שָׂרָשִׁים וְהִצְלִיחַ כָּרָאוּי, וְעַל אוֹתוֹ הַגּוֹף בָּרִאשׁוֹן כָּתוּב וְהָיָה כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא טוֹב. כִּי יָבֹא טוֹב, זוֹ תְּחִיַּת הַמֵּתִים.

וּמֵאִיר אוֹתוֹ הָאוֹר שֶׁעָתִיד לְהָאִיר לַצַּדִּיקִים, שֶׁהָיָה גָּנוּז לְפָנָיו מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, בּוֹ עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיוֹת מֵתִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזָרְזָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא, וְאָז יִתְגַּבֵּר הַטּוֹב בָּעוֹלָם, וְאוֹתוֹ שֶׁנִּקְרָא רָע יַעֲבֹר מִן הָעוֹלָם, וְאָז אוֹתָם גּוּפוֹת רִאשׁוֹנִים יִהְיוּ כְּלֹא הָיוּ.

אָמַר רַבִּי יְצְחָק: עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָרִיק עַל אוֹתָם גּוּפוֹת רוּחוֹת. אִם זָכוּ בָּהֶם, יָקוּמוּ לְעוֹלָם כָּרָאוּי, וְאִם לֹא, יִהְיוּ אֲפָר תַּחַת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ וְגוֹמֵר.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וְזֶה מִי שֶׁהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם טֶרֶם שֶׁהִגִּיעוּ יָמָיו לְעֶשְׂרִים שָׁנִים, מֵאַיָּה מָקוֹם נֶעֱנָשׁ? מִשּׁוּם (שֶׁהָיָה מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וָמַעְלָה), שֶׁהֲרֵי מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וָמַטָּה אֵינוֹ בַּר עֹנֶשׁ, אֶלָּא בְּזִכְּטוֹ שֶׁל אָבִיו, אֲבָל מִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וָמַעְלָה מַה הוּא? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זָכַס עָלָיו שֶׁיָּמוּת זַכַּאי, וְנוֹתֵן לוֹ שָׂכָר טוֹב בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְלֹא יָמוּת זַיְיב שֶׁיֵּעָנֵשׁ בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וַהֲרֵי פֵּרַשְׁוּהָ.

אָמַר לוֹ: אִם הוּא רָשָׁע וְלֹא הִגִּיעַ יָמָיו לְעֶשְׂרִים שָׁנִים מַה הוּא? כֵּיוָן שֶׁהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם בַּמֶּה הוּא עָנְשׁוֹ? אָמַר לוֹ: בָּזֶה הִתְקַיֵּם – וְיֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, שֶׁכְּשֶׁעָנָשׁ יוֹרֵד לָעוֹלָם, אוֹתוֹ שֶׁפּוֹגֵשׁ בְּאוֹתוֹ הַמְּשֻׁזְּזִית נֶעֱנָשׁ, שֶׁלֹּא הִשְׁגִּיזוּ עָלָיו מִלְמַעְלָה, וְעָלָיו כָּתוּב עֲוֹנוֹתָיו יְלַכְּדוּנוֹ אֶת הָרָשָׁע. אֶת – לְרַבּוֹת מִי שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ יָמָיו לְהֵעָנֵשׁ, עֲוֹנוֹתָיו יְלַכְּדוּנוֹ, וְלֹא בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה, וּבְזַבְלִי זַטָּאתוֹ יִתָּמֵךְ, וְלֹא בֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה.

תִּקּוּן אֶזֶד וְאַרְבָּעִים

בְּרֵאשִׁית, שָׁם תִּשְׂרֵ״י, וְזוֹ זְרוֹעַ שְׁנִיָּה, יוֹם הַשֵּׁנִי, יָשֵׁ״ת זִשָּׁךְ סִתְרוֹ. נִשְׁאָרָה

ר׳, הִיא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְשָׁם הַבְדָּלָה בֵּין טוֹב וָרָע, וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַמֶּלֶךְ הוּא דִּין, וְכָל הַסְּפִירוֹת נִקְרְאוּ דִינִים וּמִשְׁפָּטִים מִצַּדּוֹ, וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ, אֵלּוּ מַיְמִינִים לְכַף זְכוּת, וְאֵלּוּ מַשְׂמְאִילִים לְכַף חוֹבָה, וּכְשֶׁיִּתְעוֹרְרוּ יִשְׂרָאֵל עִם שׁוֹפָרוֹת, וּמַעֲלִים לְשָׁם אֶת הַשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא תְּרוּעַת מֶלֶךְ כַּעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהִיא אֵינָהּ עוֹלָה בָּזוֹת מֵעֲשָׂרָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן וְיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם, מַפְרִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּין אֵלּוּ שֶׁמַּיְמִינִים לְכַף זְכוּת, וּבֵין אֵלּוּ שֶׁמַּשְׂמְאִילִים לְכַף חוֹבָה, וְנֶאֱמַר הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אוֹתָם כְּרֶגַע.

וְעַל הַתְּשִׁרֵי הַזֶּה נֶאֱמַר בְּתִשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם, וְשָׁם שַׁבָּת שְׁנִיָּה מֵאוֹתָן שֶׁבַּע שַׁבָּתוֹת, (וְשָׁם בַּת שֵׁשׁ, בַּת מֵאֵלּוּ הַשֵּׁשׁ), וַיְזַמְּשָׁה רְקִיעִים, וְשִׁשִּׁי שָׁמַיִם, הֵם כְּנֶגֶד שֵׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, וּבְכֻלָּם אָמַר טוֹב, פָּרַט לַיּוֹם הַשֵּׁנִי, מִשּׁוּם שֶׁאֵין בְּתִשְׁרֵי א׳ לְהַשְׁלִים לִבְרֵאשִׁית, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלֵּק בְּוֶזְטָאוֹ שֶׁל אָדָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ הַצָּפוֹן הוּא גָּנוּם, וּמִשּׁוּם זֶה מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה, עַד שֶׁמִּשְׁתַּלֵּם, וּכְמוֹ שֶׁאַבְרָהָם שֶׁהוּא יָמִין, יוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁבּוֹ כְּלוּלוֹת וּתְלוּיוֹת מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְוֹת עֲשֵׂה, כָּךְ גַּם מִיְצָזְק, שֶׁהוּא כְּמוֹ הַיּוֹם הַשֵּׁנִי, תְּלוּיוֹת בּוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְזָמֵשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בּוֹ הַכֹּל כָּלוּל, וּמִמֶּנּוּ תְּלוּיוֹת מִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה כַּעֲנָבִים בְּאֶשְׁכּוֹל.

תִּקּוּן אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם

בְּרֵאשִׁית, שָׁם אִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, וְזֶה הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהֲרֵי שְׁלֹשָׁה אָמָּנִים הָיוּ עַד כָּאן. הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְהַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, כָּל אֶזֶד הוֹצִיא אֶת אָמָּנוּתוֹ. הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אָמַר לוֹ אוֹתוֹ אָמוֹן מַפָּלָא וּמְכֻסֶּה, שֶׁהוּא אי״ן, הַכּוֹלֵל שָׁלֹשׁ סְפִירוֹת, א׳ כֶּתֶר, י׳ זָכְמָה, ן׳ בִּינָה, וְה׳ אוֹתִיּוֹת מִנִּצְפַּ״ךְ מֵהָעוֹלָם הַבָּא הֵם כְּנֶגֶד ה׳ הָעֶלְיוֹנָה.

אָמַר לְכָל אֶזֶד מִשְּׁלֹשֶׁת הַיָּמִים שֶׁיּוֹצִיא אָמָּנוּתוֹ, אָמַר לַיּוֹם הָרִאשׁוֹן יְהִי אוֹר, מִיָּד הוֹצִיא אָמָּנוּתוֹ וְעָשָׂה אוֹתָהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי אוֹר, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ

שֶׁאֵין הֲוָיָה אֶלָּא עַל יְדֵי עֲשִׂיָּה, א' מִן אַי"ן שֶׁהָיָה פּוֹרֵז בָּאֲוִיר הוֹצִיא אוֹר, י' הוֹצִיא רָקִיעַ, ן' מִן אַיִן הוֹצִיא יַבָּשָׁה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יִקָּווּ הַמַּיִם, כָּאן כַּמָּה מִצְוֹות, מִצְוַת הַיִּחוּד וּמִצְוַת פְּרִיָה וְרִבְיָה. מִצְוַת הַיִּחוּד שֶׁהִיא יִקָּווּ הַמַּיִם, מִתְכַּנְּסִים הַיִּחוּד שֶׁל כָּל סְפָרָה וּסְפָרָה לְמָקוֹם אֶחָד, שֶׁהִיא הַכְנוֹס שֶׁל הַכֹּל, אֶל מָקוֹם אֶחָד, שֶׁהוּא מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יהו"ה.

הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שִׁמַע יִשְׂרָאֵל יהו"ה אֱלֹהֵינ"ו יהו"ה אֶחָד, וְיהו"ה הוּא נִקְרָא מָקוֹם, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְרָא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ, כְּמוֹ כֵן י' עֶשֶׂר פְּעָמִים הוּא ק' מִן מָקוֹם, ה"ה זָמַשׁ פְּעָמִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד עוֹלִים עֶשְׂרִים וְזָמַשׁ עֶשְׂרִים וְזָמַשׁ, כְּזֶשְׁבּוֹן אוֹתִיּוֹת הַיִּחוּד, שְׁתֵּי הַפְּעָמִים שֶׁמְּיַחֲדִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שֵׁשׁ תֵּבוֹת, שֶׁבָּהֶן עֶשְׂרִים וְזָמַשׁ עֶשְׂרִים וְזָמַשׁ אוֹתִיּוֹת. אִם כֵּן, מַה זֶּה ק'? מֵאָה בְּרָכוֹת שֶׁזָּיַב אָדָם לְבָרֵךְ אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם, נִשְׁאָר ו', שֵׁשׁ פְּעָמִים שֵׁשׁ עוֹלִים שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ, כְּזֶשְׁבּוֹן כַּנְפֵי הַשְּׂרָפִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל ל"ו, וְהַכְּנָפַיִם הַלָּלוּ תְּלוּיוֹת מִו', שֶׁהוּא שֵׁשׁ הַתֵּבוֹת שֶׁל הַיִּחוּד, וּבוֹ עוֹלִים אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת שֶׁבָּהֶן נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. תִּמְצָא שֶׁמָּקוֹ"ם עוֹלֶה יהו"ה בְּזֶשְׁבּוֹן כְּמוֹ זֶה: י' ק', ה"ה כ"ה, ו' ל"ו, עוֹלֶה הַכֹּל מֵאָה שְׁמוֹנִים וְשֵׁשׁ כְּזֶשְׁבּוֹן מָקוֹ"ם, וּבוֹ פָּק"ו פְּלִילִיָּה, וּבוֹ קָפ"ו תְּהוֹמוֹת בְּלֵב יָם.

בַּשֵּׁם הַזֶּה שֶׁהוּא יהו"ה, צָרִיךְ לְכַוֵּן אֶת דַּרְגּוֹת הַיִּחוּד וּלְהַכְלִיל בּוֹ עֶשֶׂר סְפִירוֹת כְּמוֹ זֶה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁהֵן עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָה, יהו"ה מָקוֹם לְיו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁהוּא סָתוּם וְנֶעְלָם, וּמִשּׁוּם זֶה נִקְרָא עוֹלָם עֶלֶם, צָרִיךְ לְהַעֲלִים אוֹתוֹ מִכָּל הָעוֹלָם, שֶׁהוּא עֶלֶם, וְהַשְׁכִּינָה נֶעֱלָמָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנֶעֱלָמָה מֵעֵינֵי כָל זָי.

אֵין סְפִירָה שֶׁאֵין שָׁם יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וְכָךְ צָרִיךְ לְכַוֵּן בּוֹ הַכֹּל בְּכָל מָקוֹם, שֶׁכָּל הַשֵּׁמוֹת הֵן כִּנּוּיִים לוֹ, וּשְׁכִינָתוֹ הִיא יהו"ה, הִיא כְּלוּלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, וְהוּא לֹא נִקְרָא מָקוֹם אֶלָּא בָּהּ, מָקוֹם אֶחָד וַדַּאי, הוּא לֹא

נִקְרָא אָדָם (אָזוּד) אֶלָּא בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם שֶׁלְּמַטָּה שֶׁבָּרָא בִּדְמוּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם.

וְעוֹד, כִּי אָזוּד קְרָאתִיו, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂר הַסְּפִירוֹת, שֶׁהֵן א׳ כֶּתֶר עֶלְיוֹן, זו׳ שְׁמוֹנָה סְפִירוֹת מִזָּכְמָה עַד צַדִּיק, ד׳ הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ, וְאִם זַס וְשָׁלוֹם פְּוּזוּת אָדָם מֵעָשָׂר לְיַזּוּד בָּהּ, מִסְתַּלֵּק הַקּוֹץ מִן ד׳ מִן אָזוּד וְנִשְׁאֶרֶת יַבָּשָׁה, וְסוֹד הַדִּבּוּר – יְקָווּ הַמַּיִם מִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם, שֶׁהִיא תַּזַּת הַשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, שֶׁהַנְּקֵבָה הִיא תַּזַּת בַּעְלָהּ.

וְכָךְ כָּל מִי שֶׁפּוֹגֵם אֶת אוֹת הַבְּרִית, בְּאוֹתָהּ הַטִּפָּה שֶׁהִיא הַיְזוּד, וְזוֹרֵק אוֹתָהּ בְּמָקוֹם אַזַּר, גּוֹרֵם לָהּ לִהְיוֹת יַבֶּשָׁה מִצִּדּוֹ, שֶׁהִסְתַּלֵּק הַמַּעְיָן וְהַיְזוּד מִמֶּנָּה, וְהִיא נִשְׁאֶרֶת יַבֶּשָׁה, וְזֶה גּוֹרֵם זַרְבַּן הָעוֹלָם, וּמִיָּד נֶאֱמַר וְנָהָר יֵזֵרֵב וְיָבֵשׁ, שֶׁהוּא הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁמַּשְׁקֶה אֶת הַגָּן, שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁנִּשְׁתַּיֵּת מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁכּוֹלֶלֶת וְזַמּשִׁים וּשְׁלֹשָׁה סְדָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה.

תִּקּוּן אַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה

בְּרֵאשִׁית, שָׁם אַתָּ״ר יָבֵ״שׁ, וְזֶהוּ נָהָר יֵזֵרֵב וְיָבֵשׁ, בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא יָבֵשׁ וְהִיא יַבֶּשָׁה, צִוּוּזִים הַבָּנִים לְמַטָּה בְּיִזּוּד וְאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וְאֵין קוֹל וְאֵין עוֹנֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז יִקְרָאֵנִי וְלֹא אֶעֱנֶה.

וְכָךְ מִי שֶׁגּוֹרֵם שֶׁתִּסְתַּלֵּק קַבָּלָה וְזָכְמָה מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה וּמִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְגוֹרֵם שֶׁלֹּא יִשְׁתַּדְּלוּ בָהֶן, וְאוֹמְרִים שֶׁאֵין אֶלָּא פָּשָׁט בַּתּוֹרָה וּבַתַּלְמוּד, בְּוַדַּאי כְּאִלּוּ הוּא יְסַלֵּק אֶת הַמַּעְיָן מֵאוֹתוֹ נָהָר וּמֵאוֹתוֹ גַּן. אוֹי לוֹ, טוֹב שֶׁלֹּא נִבְרָא בָּעוֹלָם וְלֹא יִלְמַד אוֹתָהּ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁנִּוּוְשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ הֶוֶזִּיר הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וְגוֹרֵם עֲנִי בָּעוֹלָם וְאֹרֶךְ הַגָּלוּת.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי״ם תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא וכו׳, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, וַהֲרֵי קָרָא לוֹ יַבָּשָׁה, מֵאֵיפָה תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ? אָמַר לוֹ: בְּנִי, כָּךְ לִמֵּד תְּשׁוּבָה לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, שֶׁאִם אָדָם יַזּוֹר בִּתְשׁוּבָה, מוֹרִיד לָהּ הַמַּעְיָן שֶׁהִסְתַּלֵּק, וּמַה

שֶׁהָיְתָה יַבָּשָׁה קוֹרֵא לָהּ אֶרֶץ, וְלַנֶּהָר שֶׁהָיָה זוֹרֵב וְיָבֵשׁ קָרָא לוֹ מִקְוֵה הַמַּיִם וַיַּמִּים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֱלֹהִי"ם לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ, לְהוֹצִיא זְרָעִים וּפֵרוֹת שֶׁהֵן נְשָׁמוֹת, כָּל אֶזֶד לְמִינֵהוּ, אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִכִּסֵּא כְּבוֹדוֹ, וְאֵלּוּ רוּחוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מִמַּלְאָכִים, וְאֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנִּגְזְרוּ מֵהָאוֹפַנִּים, כָּל אֶזֶד הוֹצִיא לְמִינֵהוּ אֶת כָּל אֶזֶד כָּרָאוּי. עֵץ פְּרִי – זֶה תַּלְמִיד זָכָם, עֹשֶׂה פְּרִי – זוֹ בַּת זוּגוֹ, לְכָל אֶזֶד כָּרָאוּי, (כָּל אֶזֶד הוֹצִיא לְמִינוֹ).

וְעוֹד, עֵץ פְּרִי – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, עֹשֶׂה פְּרִי – זֶה צַדִּיק, אֲשֶׁר זַרְעוֹ בּוֹ עַל הָאָרֶץ – זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁכָּל הַזְּרָעִים נִכְלָלִים בָּהּ, וְכָאן הַמִּצְוָה שֶׁל פְּרִיָה וְרִבְיָה, לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת וְזָרְעִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ, וּמִי שֶׁמִּתְבַּטֵּל מִפְּרִיָה וְרִבְיָה, כְּאִלּוּ הֶזֵּזִיר אֶת אוֹתָהּ אֶרֶץ יַבָּשָׁה, וּמוֹנֵעַ מִמֶּנָּה בְּרָכוֹת, כָּל אֶזֶד לְפִי דַּרְגָּתוֹ, מִי שֶׁפּוֹגֵם לְמַטָּה פּוֹגֵם לְמַעְלָה אֶת הַמָּקוֹם שֶׁנִּגְזְרָה נִשְׁמָתוֹ.

תִּקּוּן אַרְבָּעִים וְאַרְבָּעָה

בְּרֵאשִׁית, שָׁם תֵּר"י, שָׁם אֵ"שׁ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם. מְאֹרֹת כְּתִיב, וְזֶסֶר ו', זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב. מַה זֶּה מְאֹרֹת? זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְאַף עַל גַּב שֶׁבֵּאֲרוּהָ מְאֹרֹת וְזֶסֶר זוֹ לִילִית, שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה, וּמְשׁוּם זֶה מְאֹרֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה, אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כִּי נֵר מִצְוָה, וְתוֹרָה אוֹר זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה.

כָּאן מִצְוָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה, אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל – סוֹד הָעֲשִׁירִים, וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן – סוֹד הָעֲנִיִּים, וּכְמוֹ שֶׁהַלְּבָנָה לוֹוָה מִן הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵין לָהּ אוֹר אֶלָּא מִמַּה שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ נוֹתֶנֶת לָהּ, כָּךְ הַשְּׁכִינָה אוֹמֶרֶת לְוֹוּ עָלַי וַאֲנִי פּוֹרַעַ, שֶׁכָּךְ צָרִיךְ אָדָם לִהְיוֹת מַלְוֶה לָעֲנִי, וּכְמוֹ כֵּן לוֹוִים הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת זֶה מִזֶּה, וְהַמַּלְאָכִים זֶה מִזֶּה. וְסוֹד הַדָּבָר – וּמְקַבְּלִים זֶה מִזֶּה, כָּךְ לוֹוָה הַשְּׁכִינָה,

שֶׁהִיא הַלְּבָנָה הַקְּדוֹשָׁה, מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמְקַבֶּלֶת מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יהו"ה אֱלֹהִי"ם, וְכֵן הָיָה מְקַבֵּל יְהוֹשֻׁעַ מִמּשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהוּ פָּנֵי מֹשֶׁה כְּפָנֵי חַמָּה וּפָנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּפָנֵי לְבָנָה, וְכָךְ הָיוּ כָּל הַנְּבִיאִים לְפָנֵי מֹשֶׁה כְּמוֹ הַלְּבָנָה וְהַכּוֹכָבִים לִפְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁאֵין לָהֶם אוֹר אֶלָּא מִן הַשֶּׁמֶשׁ.

תִּקּוּן אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, א"ל הַיָּ"ם, הַיָּם שֶׁל הַתּוֹרָה, וְעָלָיו נֶאֱמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי"ם יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ. כָּאן מִצְוָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם, וְאֵלּוּ שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה יוֹרְשִׁים נֶפֶשׁ מֵהַשְׁכִּינָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, וְעוֹף יְעוֹפֵף – זוֹ רוּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר, וְזֶהוּ יהו"ה, הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי.

כְּנֶגְדּוֹ מטטרו"ן שֶׁשְּׁמוֹ כְּשֵׁם רַבּוֹ, י' הָרֹאשׁ שֶׁל הָעוֹף, ו' הַגּוּף שֶׁלּוֹ, ה"ה שְׁנֵי כְנָפָיו, שֶׁבָּהֶם פּוֹרֵחַ לְמַעְלָה וְיוֹרֵד לְמַטָּה, וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַכְּנָפַיִם הֵם שְׁנֵי הַבָּלִים ה"ה, שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב, שֶׁהֵם י"ו, הֶבֶל עוֹלֶה בְּי', הֶבֶל יוֹרֵד בּוֹ', כְּהֶבֶל שֶׁיּוֹצֵא מִפִּי הַכִּבְשָׁן, וְכָךְ הַיָּם עוֹלֶה וְיוֹרֵד וְגַלָּיו רָצִים וְשָׁבִים, וְרוֹצִים לְהַחֲזִיר אֶת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וּבְזֹמֶן שֶׁמִּסְתַּכְּלִים בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא תְּזוּם הַיָּם, זוֹזְרִים לִמְקוֹמָם. בֹּא וּרְאֵה, י' הִיא אֲמִירָה וְדִבּוּר וּקְרִיאָה, ו' קוֹל, ה"ה הֶבֶל שֶׁיּוֹרֵד בַּדִּבּוּר, הֶבֶל עוֹלֶה בַּקּוֹל, הַקּוֹל עוֹלֶה, דִּבּוּר יוֹרֵד, וּכְשֶׁהוּא עוֹלֶה וְיוֹרֵד, מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי"ם עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ, שֶׁהֵם הַמְּזֻנּוֹת וְהַזְּוָלוֹת שֶׁלּוֹ, וְזֶה סוֹד מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיֵּרֶד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּעֲלֶה בּוֹ תְּפִלּוֹת, שֶׁהֲרֵי הַתְּפִלָּה הִיא סֻלָּם שֶׁבָּהּ מַעֲלִים וּמוֹרִידִים אוֹתָהּ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי"ם.

יֵשׁ מִי שֶׁמַּעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה, וְיֵשׁ מִי שֶׁמּוֹרִידִים אוֹתָהּ לְמַטָּה. כְּשֶׁמַּעֲלִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה, מַעֲלִים אוֹתָהּ בִּזְכֻיּוֹת, וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת, יוֹרֶדֶת בִּזְכֻיּוֹת, זֶה לְצַדִּיק גָּמוּר עוֹלֶה מִמֶּנּוּ בִּזְכֻיּוֹת וְיוֹרֶדֶת בּוֹ בִּזְכֻיּוֹת. לְבֵינוֹנִי שֶׁזְּכֻיּוֹתָיו שְׁקוּלִים לְזוֹבוֹתָיו, הִיא תְּלוּיָה בָּאֲוִיר, אִם הַזּוֹבוֹת רַבִּים עַל הַזְּכֻיּוֹת (כְּזוֹט

הַשַּׁעֲרָה), הִיא מַעֲלָה אוֹתוֹ בְּזוֹבוֹת וּמוֹרִידָה אוֹתוֹ בְּזָכִיוּת, וְנוֹטֶלֶת בָּהּ שְׂכָרוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה. לְרָשָׁע גָּמוּר, שֶׁאֵין לוֹ זְכוּת בָּעוֹלָם לֹא לְמַעֲלָה וְלֹא לְמַטָּה, עוֹלָה מִמֶּנּוּ בְּזוֹבוֹת וְיוֹרֶדֶת עָלָיו בְּזוֹבוֹת.

הֲרֵי כָּאן כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְעוֹף יְעוֹפֵף, כְּמוֹ מוּעָף בְּיָעף. עַל פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, זוֹ הַנְּשָׁמָה, שֶׁאִלּוּ שָׁווֹכִים בַּתּוֹרָה נֶאֱמַר בָּהֶם יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה וְגוֹמֵר, שֶׁיּוֹרְשִׁים נְשָׁמוֹת מִן הַתּוֹרָה, לָאֲוִזְרִים – כָּל אֶוְזְד לְמִינוֹ כְּפִי מַעֲשָׂיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִי״ם תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְגוֹמֵר. בְּהֵמָה – אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם כַּבְּהֵמוֹת, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ זַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ.

תִּקּוּן שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים

בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שִׁית, וְהֵן שֵׁשׁ הַכְּנָפַיִם שֶׁל זַיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ עַל פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם, הֵן שֵׁשׁ סְפִירוֹת שֶׁכּוֹלֵל הָעוֹף הַזֶּה, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, יֵשׁ מִי שֶׁיּוֹרֵשׁ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת מִן הָעוֹף הַזֶּה, וְיֵשׁ מִי שֶׁיּוֹרֵשׁ רוּחַ מֵאוֹתוֹ הָעוֹף שֶׁהוּא נַעַר, שֶׁשְּׁמוֹ כְּשֵׁם רַבּוֹ, וְיֵשׁ מִי שֶׁיּוֹרֵשׁ רוּחַ מִלְּמַטָּה שֶׁל הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר קֹהֶלֶת מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה, וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ.

תִּקּוּן שִׁבְעָה וְאַרְבָּעִים

בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שִׁית, וְזֶה הַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי, כָּאן שִׁלְשָׁה אָמָנִים שְׁנַיִם. אָמָן אֶוְזד הוֹצִיא מְאוֹרוֹת בַּיּוֹם הָרְבִיעִי, שֶׁהָיוּ תְּלוּיִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אוֹר, הָאָמָן הַשֵּׁנִי הוֹצִיא אֶת שֶׁרֶץ הַמַּיִם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם, וְזֶה הָיָה תָּלוּי בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מַיִם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם. כָּאן מַיִם וְכָאן מַיִם. הָאָמָן הַשְּׁלִישִׁי (הוֹצִיא עֲשָׂבִים וְזֶרַע) כְּנֶגֶד הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ, וְנֶאֱמַר בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ. מַה

זֶה וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ? אֶלָּא אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה בַּיּוֹם הַשִּׁלִישִׁי, נֶאֱמַר כָּאן וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְזֶה בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יהו"ה צְבָאוֹ"ת כְּנֶגֶד יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה, כְּנֶגֶד מִלֹּא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי הִתְתַּקְּנוּ שֵׁשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁל הַכִּסֵּא, וּבוֹ נִבְרָא אָדָם בְּצַלְמוֹ, שֶׁהוּא מוּכָן לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, וְכָאן שְׁתֵּי מִצְוֹוֹת, אַחַת – נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, וְהַשְּׁנִיָּה – וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ.

נַעֲשֶׂה אָדָם, זוֹ מִצְוָה לָמוּל אֶת הַגֵּר, לִהְיוֹת בְּצַלְמֵנוּ בְּמִילַת הָעָרְלָה, כִּדְמוּתֵנוּ בַּפְּרִיעָה, וְאִם שׁוֹמֵר אוֹת הַבְּרִית בִּשְׁנֵיהֶם, הוּא בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, וְאִם לֹא – לֹא. וְאִם מְקַיֵּם זָכוֹר וְשָׁמוֹר בְּשַׁבָּת, הוּא בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, וְאִם לֹא – לֹא, וְאֵין לוֹ זְכֻלָּךְ בְּזֶרַע יִשְׂרָאֵל, וְאִם מְיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם בִּקְרִיאַת שְׁמַע בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, הוּא בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, וְאִם לֹא – לֹא, וְאִם הוּא מֵנִיחַ תְּפִלִּין שֶׁל יָד וּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ בְּכָל יוֹם, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד זָכוֹר וְשָׁמוֹר, הוּא בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, וְאִם לֹא – לֹא, וְאִם הוּא מְקַיֵּם יְבוּם וַחֲלִיצָה הוּא בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, וְאִם לֹא – לֹא, וְהַכֹּל בְּאַהֲבָה וְיִרְאָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְעוֹד, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, לְמִי אָמַר אֶת זֶה (לְמַעְלָה)? לְאוֹתָם הַמַּלְאָכִים שֶׁמְּבָרְכִים וּמְקַדְּשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַעְלָה בְּכָל יוֹם בְּבָרוּךְ וְקָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ. וּמַנַּיִן לָנוּ שֶׁמְּבָרְכִים אוֹתוֹ? אֶלָּא כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִים אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ, אוֹמְרִים בָּרוּךְ כְּבוֹד יהו"ה מִמְּקוֹמוֹ, וְאָנוּ כְּנֶגְדָּם מְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ בְּקָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, וּמְבָרְכִים אוֹתוֹ בָּרוּךְ כְּבוֹד יהו"ה מִמְּקוֹמוֹ.

וְהֵם אוֹמְרִים עַל יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. בְּצַלְמֵנוּ, שֶׁמְּקַדְּשִׁים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרָנוּ, וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ, כִּדְמוּתֵנוּ, לְעֻמָּתָם מְשַׁבְּזִים וְאוֹמְרִים בָּרוּךְ כְּבוֹד יהו"ה

מִמְּקוֹמוֹ, וְעוֹד לְמַעְלָה נַעֲשֶׂה אָדָם, כָּאן נִכְלְלוּ כָּל הַסְּפִירוֹת, שֶׁהֵן יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁהֵן עֶשֶׂר, וְעוֹלוֹת לְזֶשְׁבּוֹן אָדָם, וְאוֹמְרִים בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ. וְיִרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם – אֵלּוּ תַּלְמִידֵי וְזַכָּמִים שֶׁמִּתְגַּדְּלִים בְּיָם הַתּוֹרָה, שֶׁיּוֹרְשִׁים מִשָּׁם נֶפֶשׁ זוֹ"ה, וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם – אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַזְּכֻיּוֹת שֶׁבִּזְכוּתָם (שֶׁזְּכוּתָם) פּוֹרְזִים לְמַעְלָה וְיוֹרְשִׁים מִשָּׁם רוּזַ, שֶׁהוּא עוֹף יְעוֹפֵף בִּכְנָפַיִם שֶׁל מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּבַבְּהֵמָה – אֵלּוּ עַמֵּי הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אַל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לַחְמֵנוּ הֵם.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם, הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה נוֹטֶלֶת עֵצָה מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּתְפָאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת, שֶׁעַל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם, וְנִקְרְאוּ אָדָם, וּכְמוֹתוֹ אָמַר לְמַטָּה בְּאָדָם וְזַוְזָה, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם, וּכְמוֹ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ נִקְרָא אָזְוָד, כָּךְ נֶקְרָא לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ אָזְוָד. וְהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אָזְוָד קְרָאתִיו, שֶׁתִּתְפָּאֶרֶת הוּא א"ז כּוֹלֵל תֵּשַׁע סְפִירוֹת, הַמַּלְכוּת ד' עֲשִׂירִית לוֹ, כְּלוֹלָה מֵעֶשֶׂר שֶׁהֵם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וְהַד' כְּלוֹלָה מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן יהו"ה. הַקּוֹץ שֶׁל הָאוֹת ד' מוֹרֶה עַל עֶשֶׂר, וְד' עַל אַרְבָּעָה, שֶׁכָּךְ רְשׁוּת הַיָּזִיד – רָזְבוּ אַרְבָּעָה וְגָבְהוּ עֲשָׂרָה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ.

וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִי"ם בָּרָא אֹתוֹ, כָּאן מִצְוַת תְּפִלִּין. בֹּא וּרְאֵה, כָּל מִי שֶׁמֵּנִיחַ תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ וְעַל זְרוֹעוֹ, קוֹל עוֹלֶה בְּכָל יוֹם לְכָל הַזְּוִיּוֹת, מֶרְכָּבוֹת, וְאוֹפַנִּים וּשְׂרָפִים וּמַלְאָכִים שֶׁמְּמֻנִּים עַל הַתְּפִלּוֹת: תְּנוּ כָּבוֹד לִדְמוּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא מִי שֶׁמֵּנִיחַ תְּפִלִּין, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִי"ם בָּרָא אֹתוֹ. בְּצַלְמוֹ – בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, כְּמוֹ הַתְּפִלִּין שֶׁל רִבּוֹן הָעוֹלָם, שֶׁהֵן הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, תְּפִלִּין עַל הָרֹאשׁ (שֶׁהוּא) הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהִיא הַכְּלָל שֶׁל שְׁלֹשׁ הַסְּפִירוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל שֵׁשׁ סְפִירוֹת, וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ, הוּא הַתְּפִלִּין שֶׁמֵּנִיחַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם. בְּצֶלֶם אֱלֹהִי"ם – תְּפִלִּין שֶׁל יָד, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהִיא קְשׁוּרָה לוֹ, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וְנַפְשׁוֹ

קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ, שְׁנֵיהֶם בְּיִזּוּד אָוִזּד, בְּקֶשֶׁר אָוִזּד, הָרְצוּעָה כְּרוּכָה בְּאֶצְבַּע שְׁמֹאל, זֶה הַקְּדוּשִׁין שֶׁלָּהּ, שֶׁהִיא הַטַּבַּעַת כְּרוּכָה בָּאֶצְבַּע שֶׁלָּהּ, וּבָהּ הִיא קְשׁוּרָה עִמּוֹ וְהוּא עִמָּהּ, הֲרֵי קְדֻשָּׁה.

בְּרָכָה, הַכְּלָל שֶׁל שֶׁבַע סְפִירוֹת, וְהֵן שֶׁבַע הַבְּרָכוֹת שֶׁל זָוְתָן, שֶׁהֵן ז׳, יוֹם הַשְּׁבִיעִי צַדִּיק, עָלָיו נֶאֱמַר וּבָרְכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק, שֶׁיּוֹרֵשׁ מֵהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְהָאוֹת י׳ עַל רֹאשׁוֹ הִיא זָכְמָה י׳, בָּהּ נַעֲשָׂה ז׳, שֶׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁיּוֹרֵשׁ זָוְתָן וְכַלָּה, וּכְלוּלִים בְּצַדִּיק יוֹם הַשְּׁבִיעִי, שֶׁבּוֹ מִתְיַיְחֲדִים זָוְתָן וְכַלָּה, שֶׁהוּא יאהדונה״י, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְתַרְגּוּם – שֶׁאָוְזוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וְהוּא אוֹת הַבְּרִית, שֶׁאֵין יִזּוּד לְזָוְתָן וְכַלָּה זוּלָתוֹ מִמֶּנּוּ.

וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. וַיְכַל, בְּצַדִּיק נִכְלָלִים כָּל הָאֵיבָרִים וְכָל הַסְּפִירוֹת, כָּל הָאֵיבָרִים שֶׁהֵם מִצְוֹת עֲשֵׂה, שֶׁבּוֹ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוֹת, שֶׁכ״ל כּוֹלֵל הַכֹּל, וְהוּא הַכֹּל, וּמִמֶּנּוּ תָּלוּי הַכֹּל, הָעֲמוּד שָׁנוּשָׂא שָׁמַיִם וָאָרֶץ עָלָיו, וּבוֹ נַעֲשׂוּ כְּלָל וּפָרָט וּכְלָל, וּמְשׁוֹם זֶה וַיְכֻלּוּ, כּוֹלֵל שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שָׁמַיִם אֵשׁ וּמַיִם, וְזֶה שְׂמֹאל וְיָמִין, שָׁמַיִם – הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם, הָאָרֶץ – הַשְׁכִּינָה הַתַּחְתּוֹנָה, וְכָל צְבָאָם – נֶצַח וְהוֹד, שֶׁהֵם צְבָא הַשָּׁמַיִם, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא כּוֹלֵל שֶׁבַע סְפִירוֹת שֶׁדָּוִד שִׁבַּח בָּהֶם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְךָ יהו״ה הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְגוֹמֵר. בִּגְלַל זֶה נִקְרָא יוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּכֹל שֶׁבַע, וְעוֹלִים לִשְׁבָעִים שֶׁל וֶזְשְׁבּוֹן הַתֵּבוֹת שֶׁל קִדּוּשׁ וַיְכֻלּוּ.

וַיְכַל אֱלֹהִי״ם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא אֱלֹהִי״ם. אַוְזֵר שֶׁכְּלַל בּוֹ שֶׁבַע סְפִירוֹת, נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ כָּל הַשַּׁבָּתוֹת שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת, אַוְזֵר כָּךְ כּוֹלֵל בּוֹ שֶׁלֹּשׁ סְפִירוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁכְּלוּלוֹת בָּאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְקוֹרֵא לָהֶם שְׁבִיעֵי שְׁבִיעֵי שְׁבִיעֵי עַל שְׁמוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְכַל אֱלֹהִי״ם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, הִנֵּה אַוְזֵד שֶׁכָּלוּל בּוֹ, וַיִּשְׁבּוֹת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי – זֶה הַשֵּׁנִי, וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִי״ם אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי – הֲרֵי שֶׁלֹּשׁ, לְהַכְלִיל בֶּעָשָׂר סְפִירוֹת, שֶׁאֵין סְפִירָה שֶׁלֹּא נִכְלֶלֶת בֶּעָשָׂר, כָּל אַוְזֵת בְּמִמְשַׁלְתָּהּ, אֲבָל מֶמְשֶׁלֶת הַצַּדִּיק הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, בּוֹ

נִקְרְאוּ כָּל הַסְּפִירוֹת הַשְּׁבִיעִיּוֹת, שִׁבְעִים תֵּבוֹת הֵן בַּקְּדוּשׁ וַיְכֻלּוּ, וְזָכוֹר וְשָׁמוֹר הֲרֵי שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם כְּוַשְׁבּוֹן וַיְכֻלּוּ.

וּבְשַׁבָּת צָרִיךְ לְתַקֵּן שִׁלְוָן עִם אַרְבַּע רַגְלַיִם, כְּמוֹ הַשִּׁלְוָן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ זֶה הַשִּׁלְוָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יהו"ה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן, שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹ הַשְּׁכִינָה, הֵיאַ מִצַּד הַצָּפוֹן שֶׁהוּא גְּבוּרָה, וּמִשּׁוּם זֶה תִּקְּנוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן, וְגַר דּוֹלֵק לִימִין כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מְנוֹרָה בַּדָּרוֹם, מִטָּה בָּאֶמְצַע מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

בֹּא וּרְאֵה, שְׁכִינָה נִקְרֵאת שֻׁלְחָן מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְהַמְּנוֹרָה מִצַּד הַיָּמִין, וּמִטָּה מְמֻצַּעַת מִצַּדּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּמִשּׁוּם זֶה זִוּוּגוֹ בָּאֶמְצַע בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ זַכָּמִים, כָּל הַנּוֹתֵן מִטָּתוֹ בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם יִהְיוּ לוֹ בָּנִים זְכָרִים וְכוּ'. הַשֻּׁלְחָן סָמוּךְ עַל אַרְבָּעָה עַמּוּדִים, שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף שֶׁתּוֹמְכִים בּוֹ הַזְּרוֹעוֹת וְהַשּׁוֹקַיִם שֶׁהֵם אַרְבַּע, וְצָרִיךְ שִׁשָּׁה לְזָמִים מִצַּד זֶה, וְשִׁשָּׁה לְזָמִים מִצַּד זֶה.

וְסוֹד הַדָּבָר – זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יהו"ה, ז"ה בְּוַשְׁבּוֹן ו' ו', שֶׁהֵם שִׁשָּׁה פָּרָקִים שֶׁל שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת וְשִׁשָּׁה הַפָּרָקִים שֶׁל שְׁתֵּי הַשּׁוֹקַיִם, שֶׁהֲרֵי הַשְּׁכִינָה נַעֲשֵׂית גּוּף לַמֶּלֶךְ בְּכָל תִּקּוּנָהּ, וּבְאֵלּוּ שְׁנֵים עָשָׂר הַפָּרָקִים שֶׁל הַנְּקֵבָה וּשְׁנֵים עָשָׂר הַפָּרָקִים שֶׁל הַזָּכָר, הַמַּלְאָכִים אוֹמְרִים וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ וְגוֹמֵר. ז"ה עִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲוָז"ד, ז"ה עִם הַשְּׁכִינָה אֲוָז"ד, וְהַכֹּל יהו"ה אֲוָז"ד, מְיַחֵד אֶת שְׁנֵיהֶם, וּכְנֶגֶד זֶה אֶל זֶה אָמַר דָּוִד עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע רְנָנוֹת, וְהֵם כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה סִפְרֵי הַתּוֹרָה.

זֶה הוּא כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה פָּנִים לְכָל זַיְהּ לְשָׁלֹשׁ זִיוֹת, זֶה הַשֵּׁנִי כְּנֶגֶד אַרְבַּע כְּנָפַיִם לְכָל זַיְהּ לְשָׁלֹשׁ זִיוֹת, וְזֶהוּ סוֹד הַדָּבָר – וְאַרְבָּעָה פָּנִים לְאֲוָזַת וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַוָּזַת לָהֶם, שֶׁכֻּלָּם פּוֹרְזִים בַּשֻּׁלְחָן לִפְנֵי יהו"ה בְּכַמָּה רְנָנוֹת, וְצָרִיךְ לְזַבֵּר לַשֻּׁלְחָן הַזֶּה תּוֹרָה, שֶׁהִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שְׁנַיִם שֶׁאוֹכְלִים עַל שֻׁלְחָן אָוָזַד וְכוּ', וְאִם הוּא אָוָזַד אוֹרְזוֹ וְאָוָזַד

בַּעַל הַבַּיִת, בַּעַל הַבַּיִת בּוֹצֵעַ וְאוֹרֵז מְבָרֵךְ. בַּעַל הַבַּיִת בּוֹצֵעַ זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי לְמַעְלָה, וְאוֹרֵז מְבָרֵךְ זֶה הַצַּדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאַרְזֵז צַדִּיקִים כְּאוֹר נָגַהּ וְגוֹמֵר, וְהַצַּדִּיק הוּא בְּשַׁבָּת כְּאוֹרֵז שֶׁבָּא וְהוֹלֵךְ בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת.

הַשַּׁבָּת שְׁכִינָה, בַּעַל הַבַּיִת שָׁלָה – הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהוּא בּוֹצֵעַ וּפוֹרֵס פָּרוֹסֶת לֶחֶם שֶׁהִיא טְפָּה, וְנוֹתֵן לָאוֹרֵז שֶׁהוּא צַדִּיק וְעָנִי, וְאוֹרֵז מְבָרֵךְ לְבַעַל הַבַּיִת בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל, שֶׁהֵם שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת, בַּבְּרָכוֹת שֶׁהֵם הִתְבָּרְכוּ, שֶׁהַבְּרָכוֹת עַל יְדֵי הַצַּדִּיק יוֹרְדוֹת לָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק. מִי זֶה רֹאשׁ הַצַּדִּיק? זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. תֵּשַׁע בְּרָכוֹת הֵן מִמַּעְלָה לְמַטָּה, מִכֶּתֶר עַד צַדִּיק, וְתֵשַׁע הֵן מִמַּטָּה לְמַעְלָה, מִצַּדִּיק עַד כֶּתֶר עֶלְיוֹן, וְכֻלָּן עוֹלוֹת לִשְׁמוֹנָה עָשְׂרֵה, וְהַכֹּלָּה כְּלוּלָה מֵהֶם.

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה, תְּפִלָּה לְדָוִד, בֵּית הַכְּנֶסֶת הוּא כְּנֶגֶד שֶׁל כָּל הַבְּרָכוֹת, הַתְּפִלָּה הִיא מִשּׁוּם שֶׁהוּא סוֹד לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִיא נַעֲשֵׂית טְפָּלָה לָרוֹכֵב, כְּךְ פֵּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אֵין הָרוֹכֵב טָפֵל לַסּוּס אֶלָּא הַסּוּס טְפָלָה לָרוֹכֵב. יֵשׁ טָפֵל בְּטֹ׳ וְיֵשׁ תָּפֵל בְּת׳, כְּמוֹ הֵיאָכֵל תָּפֵל מִבְּלִי מֶלַח?! וְהַתְּפִלָּה הַזּוֹ כָּךְ הִיא בְּת׳.

וְהִיא כּוֹס שֶׁל יַיִן, שֶׁהוּא יי״ן זְשִׁבּוֹן סו״ד מִן יְסוֹד, וְצָרִיךְ בּוֹ עֲשָׂרָה דְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וְהֵן כְּוִזְשִׁבּוֹן י׳ מִן יְסוֹד, וְהֵם עִטּוּר וְעִטּוּף, הַדָּוָה וּשְׁטִיפָה, זַ״י וּמָלֵא, מְקַבְּלוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו וְנוֹתְנוֹ בִּימִין, וְנוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ, וּמְסַלְקוֹ מִן הַקַּרְקַע טֶפַח, וּמְשַׁגְּרוֹ בְּמַתָּנָה לְאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, עִטּוּר מִצַּד שֶׁל עֲטָרָה שֶׁל בְּרִית מִילָה, עִטּוּף, עִטָּה אוֹר כַּשַּׂלְמָה, וְאִם הוּא עָנִי שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא רְבִיעִית לוֹג, שֶׁהִיא הַשִּׁעוּר שֶׁל הָאוֹת ד׳, נֶאֱמַר תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף, הַדָּוָה וּשְׁטִיפָה, הַדָּוָה מִבַּפָּנִים וּשְׁטִיפָה מִבַּחוּץ, וְסוֹד הַדָּבָר – וְטִהֲרוֹ וְקַדְּשׁוֹ.

קָם זָקֵן אָזַד מֵאָזַר הַצַּל שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹזָאי, וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, יָפָה אָמַרְתָּ, אֲבָל אֶת הַכּוֹס הַזּוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָהּ בְּדַרְגּוֹתֶיהָ, עִטּוּר – מִצַּד שֶׁל עֲטָרָה, שֶׁהִיא כֶּתֶר עֶלְיוֹן עַל רֹאשׁ הַצַּדִּיק, עִטּוּף – כְּמוֹ עִטָּה אוֹר כַּשַּׂלְמָה.

מַה זֶּה עוֹטֶה? זֶה י׳ שֶׁהִתְעַטֵּף בָּאוֹר וַנַּעֲשָׂה אָוִיר, וְזֶה שֶׁהִתְעַטֵּף הוּא וְזִכְמָהּ, הַדָּוָה וּשְׁטִיפָה, שֶׁהוּא וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ, טָהֳרָה מִצַּד הַכֹּהֵן, שֶׁנֶּאֱמַר בַּכֹּהֵן טָבֵל וְעָלָה, נִטְהָר לֶאֱכֹל בִּתְרוּמָה, וְקִדְּשׁוֹ מִצַּד הַשְּׁמאל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַלְוִיִּם, זַ״י מִצַּד שֶׁל צַדִּיק זַ״י הָעוֹלָמִים כּוֹלֵל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה, וּמָלֵא מִצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּמַקְבְּלוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו וְנוֹתְנוֹ בְּיָמִין, זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מִיבִמִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ, כִּי יְמִינְךָ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שָׁבִים, וְהוּא יְמִינְךָ יהו״ה נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ, שְׁתֵּי יָדַיִם הֵן ה״ה, אַחַת שְׂמאל וְאַחַת יָמִין, וּמְשׁוֹם כָּךְ צָרִיךְ לְהִנָּתֵן בְּזָוְיוּשׁ אֲצָבָעוֹת, מִשּׁוּם כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, וְנוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ, וְהֵם שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת שֶׁהֵם י׳ י׳, שֶׁהֵם בַּת עַיִן יָמִין וּבַת עַיִן שְׂמאל, וּבֵינֵיהֶם ו׳ קְטַנָּה, זְעֵיר אַנְפִּין, שֶׁהוּא שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ.

וּמְסַלֵּק מִן הַמַּרְקַע טָפָּוז מִצַּד שֶׁל י׳ קְטַנָּה וְזִכְמַת שִׁלְמָה, וּמְשַׁגְּרוֹ בְּמַתָּנָה לְאַנְשֵׁי בֵיתוֹ, זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ, וּבַגְּלוּת אֵין לָנוּ אֶלָּא אַרְבָּעָה, זַ״י מ״ם שׁ״ט״ף הַ״דָּוָה, וְסִימָנְךָ זַמְשָׁה, וְהֵן מִצַּד שֶׁל הָאוֹת ה׳ שֶׁהִיא רְבִיעִית לַחֶשְׁבּוֹן, וְהִיא דָּל״ת עֲנִיָּה, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמָּנָּה ו׳ שֶׁהוּא שֵׁשׁ הַדְּרָגוֹת, הַכּוֹס הוּא בְּסוֹד שֶׁל יאהדונה״י, שֶׁהוּא כ״ו ה״ס, כּוֹס בְּחֶשְׁבּוֹן אֱלֹהִי״ם.

תִּקּוּן שְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים

בְּרֵאשִׁית, שָׁם תֵּר״י, שָׁם שַׁבָּ״ת, כְּמוֹ כֵן ב׳ רֵאשִׁי״ת בָּרָ״א שִׁי״ת, וְהֵן שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת וְגוֹמֵר. בַּעֲמִים הַזְּכִיר כָּאן שַׁבָּת, כְּנֶגֶד הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה. לְדֹרֹתָם, מַה זֶּה לְדֹרֹתָם? אֶלָּא אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָם דִּירָה בְּשַׁבָּת בְּשֵׁנֵי בָּתֵּי הַלֵּב, וּמִבַּפְנֵה מִשָּׁם יֵצֵר הָרָע שֶׁהוּא וְזִלּוּל שַׁבָּת. בְּרִית עוֹלָם, זֶה צַדִּיק, שֶׁשְּׁנֵיהֶם שׁוֹרִים עָלָיו, אָזוֹד לְמַלֹּאת אוֹתוֹ וְאָזוֹד לְהִתְמַלֵּא מִמֶּנּוּ.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם שְׁתֵּי כְלָיוֹת – נָצַח וְהוֹד, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סָבָא – הָעַמּוּד

הָאֶמְצָעִי, שָׁלֹשׁ שְׁבִיעִי שְׁבִיעִי אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, עֻנָּג שַׁבָּת וְנָ"הָר יוֹצֵא מֵעֵד"ן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּ"ן. וְנָהָר, יֵשׁ נָהָר וְיֵשׁ נָהָר, יֵשׁ נָהָר שֶׁנִּקְרָא נָהָר פָּלָגָיו, וְיֵשׁ נָהָר שֶׁנִּקְרָא נַזָּל קְדוּמִים, עַל הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן נֶאֱמַר עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִי"ם זוּלָתֶךָ, הַנָּהָר הַזֶּה הוּא ו', שֶׁיּוֹצֵא מֵהָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא א', וְעוֹבֵר בֵּין הָאַבָּא וְהָאִמָּא וְהוֹלֵךְ זְמַשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וּמַגִּיעַ עַד צַדִּיק שְׁבִיעִי, וּמִשָּׁם מַשְׁקֶה אֶת הַגָּן, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה.

אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁשּׁוֹמֵר דִּירָה לְשַׁבָּת, שֶׁהוּא הַלֵּב, שֶׁלֹּא מִתְקָרֵב לְשָׁם עָצָב הַטְּזוּזוֹל וְכַעַס הַמָּרָה שֶׁהִיא אֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְכָךְ הוּא וַדַּאי, שֶׁכָּל מִי שֶׁכּוֹעֵס כְּאִלּוּ מַדְלִיק אֵשׁ שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם. אַרְבָּעִים מְלָאכוֹת חָסֵר אַזַּת, הֵן כְּנֶגֶד אַרְבָּעִים מַלְקִיּוֹת חָסֵר אַזַּת בְּשַׁבָּת, וְהֵם עֲשָׂרָה שֶׁלָּקָה אָדָם, וַעֲשָׂרָה לְזַוָּה, וַעֲשָׂרָה לַנָּוָשׁ, וְתִשְׁעָה לָאֲדָמָה, וְלָכֵן אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה אֵין לוֹקִין בְּשַׁבָּת, שֶׁאִלּוּ הַמְּלָאכוֹת הֵם נֶחְשָׁבוֹת לְיִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד מַלְקִיּוֹת.

יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת שְׁתַּיִם, הֵן עֲקִירָה וְהַנָּחָה, שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָם בְּבַת אַזַּת. מִי שֶׁעוֹקֵר זֶפֶץ מִמְּקוֹמוֹ וּמַנִּיזוֹ אוֹתוֹ מִזּוּץ לִמְקוֹמוֹ וּמֵרְשׁוּתוֹ, כְּאִלּוּ עָקַר אֶת עֵץ הַזַּיִּים, שֶׁהוּא אוֹת בְּרִית, וְהִנִּיזוֹ אוֹתוֹ בִּרְשׁוּת נָכְרִיָּה, מִי שֶׁעוֹשֶׂה אֶת זֶה, גָּרַם שֶׁעוֹקֵר נִשְׁמָתוֹ מֵרְשׁוּתָהּ וּמַנִּיחָהּ בִּרְשׁוּת אַזֶּרֶת, שֶׁהִיא מָרָה וּטְזוּזוֹל, וְזֶה גָּרַם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּעֱקְרוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגָלוּ לְאֶרֶץ נָכְרִיָּה, שֶׁהִיא רְשׁוּת הָרַבִּים, וְכָךְ הוּא מִי שֶׁמַּכְנִיס אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ שֶׁלּוֹ לִרְשׁוּת נָכְרִיָּה. שַׁבְּתַא"י הוּא טְזוּזוֹל זַמָּ"ה, אִשָּׁה רָעָה מָרָה, עַל שַׁבְּתַא"י נֶאֱמַר וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מָיִם, מַיִם אֵין בּוֹ אֲבָל נְזוּזִים וְעַקְרַבִּים יֵשׁ בּוֹ, וְהוּא רָעָב וְצָמְאוֹן וְקִינָה וְהֶסְפֵּד וְזַזְשֵׁכָה וַעֲרָפֶל, וְהִיא גָּלוּת לְיִשְׂרָאֵל, וּצְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהּ שִׁנּוּי בַּכֹּל, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ, וְהוּא דִּבּוּר שֶׁל זוֹל שֶׁהוּא אָסוּר בְּשַׁבָּת, וּכְשֶׁאֵינָהּ מוֹצֵאת מָקוֹם לִשְׂרוֹת שָׁם, הִיא בּוֹרַזַּת, כְּמוֹ הַשְׁפָּזָה שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ מִפְּנֵי שָׂרַי גְּבִרְתִּי אָנֹכִי בֹרַזַת.

עַל הַטְּזוּזוֹל נֶאֱמַר שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ, נַעַל מְטַנָּף שֶׁל טִפָּה סְרוּזָה, כִּי

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא, זֶה שַׁבָּת, וְעָלָיו אוֹמֶרֶת הַשְׁכִּינָה פָּשַׁטְתִּי אֶת כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה, רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם, וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ אָדָם בְּשַׁבָּת לְשַׁנּוֹת בַּלְבוּשִׁים, בַּגֵּר וּבַמַּאֲכָלִים, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת מוּסִיף מֵזוֹל עַל הַקֹּדֶשׁ, וְכָל הַמּוֹסִיף, מוֹסִיפִים לוֹ נֶפֶשׁ יְתֵרָה בְּשַׁבָּת, וְכָל הַגּוֹרֵעַ, גּוֹרְעִים לוֹ אוֹתָהּ נֶפֶשׁ יְתֵרָה זַס וְשָׁלוֹם.

תִּקּוּן תִּשְׁעָה וְאַרְבָּעִים

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם. שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיהֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה, מִי אֱלֹהַ – הוּא אֱלֹהִי"ם, מִי בָרָא לְאֵלֶּה. שְׂאוּ מָ'רוֹם עֵינֵיכֶם – זוֹ קְרִיאַת שְׁמַע, רָאשֵׁי תֵּבוֹת שְׁמַע שְׁמִיזָדִים יִשְׂרָאֵל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעֲמִים, וְתִמְצְאוּ שָׁם מ"י שֶׁהוּא כְּלָל שֶׁל זַמְשִׁים אוֹתִיּוֹת. וּבַמֶּה צָרִיךְ לְיַזְּדוֹ בְּשַׁזְּרִית? בְּאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ רוֹם יָדֵיהוּ נָשָׂא, שֶׁהוּא מָרוֹם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן, וּרְא"וּ שֶׁשָּׁם אוֹ"ר, וְזֶה אוֹר הַכּוֹכָבִים, שֶׁבָּהֶם הַשְׁכִּינָה יוֹצֵאת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם, וּמִשּׁוּם זֶה קְרִיאַת שְׁמַע בַּלַּיְלָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה בִּיצִיאַת הַכּוֹכָבִים, עֶרֶב וָבֹקֶר צְרִיכִים לְיַזֵּד אוֹתָהּ עִם הַמֶּלֶךְ, מִשּׁוּם שֶׁבָּעֶרֶב הִיא בָּאָה עִמּוֹ וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה אֵלָיו, וְזֶה הָעֶרֶב שֶׁל יִצְחָק וּבֹקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁשָּׁם בַּעֲלָהּ בֵּין יִשְׂרָאֵל.

וְעוֹד הַמּוֹצִיא, זֶה הַמּוֹצִיא לָזֶם מִן הָאָרֶץ, בִּשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר לַזְּמוֹ נְתָן וְכוּ'. וְעוֹד הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם, אֵלּוּ מֵאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת וְגוֹמֵר, זֶה אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּתְפָאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת, שֶׁקָּרָא שֵׁמוֹת לְכָל זַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וּלְכָל הַשְּׂרָפִים וְהָאוֹפַנִּים וְהַצָּבָא שֶׁלְּמַעְלָה, לְכָל אֶזֶד קָרָא לוֹ בְּשֵׁם יָדוּעַ וּבְדַרְגָּה יְדוּעָה, לְהוֹדִיעַ לְכָל אֶזֶד מִמָּקוֹם שֶׁנִּטַּל, כְּמוֹ שֶׁנִּזְלֵי הַיָּם שֶׁזּוֹזְרִים לַמָּקוֹם שֶׁנִּנְטְלוּ בְּשִׁלְיוּזוּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כָּל הַנִּזְלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְגוֹמֵר, אֶל מָקוֹם שֶׁהַנִּזְלִים הוֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לְלֶכֶת. מִמָּקוֹם שֶׁהוֹלְכִים, לְשָׁם זוֹזְרִים בְּשִׁלְיוּזוּת.

מֵרֹב אוֹנִים – זֶה כֶּתֶר עֶלְיוֹן, וְאַמִּיץ כֹּחַ – זוֹ זְכוּתָהּ, מַהוּ כֹּחוֹ? הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, אִישׁ לֹא נֶעְדָּר – זֶהוּ כְּלָל שֶׁל שָׁלֹשׁ סְפִירוֹת. מַה זֶּה אִישׁ, יהו"ה אִישׁ מִלְחָמָה יהו"ה שְׁמוֹ? אִישׁ – א' כֶּתֶר עֶלְיוֹן, י' זְכוּתָהּ, ש' שֹׁרֶשׁ הָאִילָן, שֶׁהֵם הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה תְּשׁוּבָה וַדַּאי. וְעוֹד, מֵרֹב אוֹנִים – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הָאוֹנִים שֶׁלּוֹ נֶצַח וְהוֹד, וְאַמִּיץ כֹּחַ – זֶה צַדִּיק, אִישׁ לֹא נֶעְדָּר – יהו"ה אִישׁ מִלְחָמָה, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

קָם הַזָּקֵן מֵאַזַּר צִלּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, כָּךְ שָׁמַעְתִּי אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה, שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם, שְׂאוּ כְמוֹ שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ, וְזֶה קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהו"ה רֵאשִׁית, הַמָּרוֹם שֶׁלּוֹ כֶּתֶר עֶלְיוֹן. מִי – הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁבָּרָא הָעוֹלָם בְּאֵלֶּה. מִי הֵם אֵלֶּה? אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵּית אֲבוֹתָם, וְהֵם שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת. הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם, אֵלּוּ צְבָא הַשָּׁמַיִם שֶׁהֵם נֶצַח וְהוֹד, מַה מִּסְפָּר שֶׁלָּהֶם? אֶלָּא מִסְפָּר וְזֶשְׁבּוֹן שֶׁבַּכֹּל, זֶה הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה. לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה בִּשְׁבִילָהּ וְאַדְּעֲךָ בְּשֵׁם. מֵרֹב אוֹנִים, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, וְזֶה צַדִּיק, וְהוּא אַמִּיץ כֹּחַ, אִישׁ צַדִּיק, הַכֹּחַ שֶׁלּוֹ הוּא הַכֹּחַ שֶׁל מַעֲשֶׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹחַ אדנ"י, לֹא נֶעְדָּר מֵהַשְּׁכִינָה לְעוֹלָם, וְזֶה וָזֶה הַכֹּל אֱמֶת, שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה.

אָמַר לוֹ: זָקֵן זָקֵן, מֵרֹב אוֹנִים וְאַמִּיץ כֹּחַ, שָׁם אָדָם הָרִאשׁוֹן, שָׁם אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שָׁם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שָׁם דָּוִד וּשְׁלֹמֹה וּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים, וְכָל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְשֶׁל כָּל הַדּוֹרוֹת הָעֶלְיוֹנִים וְהַתַּזְוִתוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ עוֹמֵד הַיּוֹם וְגוֹמֵר, כֻּלָּם שָׁם, אִישׁ לֹא נֶעְדָּר, לֹא זָסַר מֵהֶם אֶזְוֵד מֵהַזֶּשְׁבּוֹן, כְּמוֹ צְבָא הַשָּׁמַיִם.

וְעוֹד מֵרֹב אוֹנִים – זֶה הַכֹּהֵן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כֹּהֵן אוֹן, וְאַמִּיץ כֹּחַ – זֶה אֱלֹהִי"ם, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בִּגְבוּרָה, וּבָרָא הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין, וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא גִּבּוֹר אַמִּיץ כֹּחַ. אִישׁ לֹא נֶעְדָּר – זֶה יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם. מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בִּשְׁלֹשׁ אֵלֶּה, נֶאֱמַר בִּשְׁלֹשׁ הָעֶלְיוֹנִים וְנֶאֱמַר

בְּשָׁלֹשׁ הַתַּזְוִתּוֹנִים, הַמִּסְפָּר שֶׁל כֻּלָּם, הַשְּׁכִינָה הִיא מִסְפַּר הַיָּמִים.

תִּקּוּן זֵמְשִׁים

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיהֶם וּרְאוּ מִי בָּרָא אֵלֶּה, רָאשֵׁי תֵּבוֹת שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם – שַׁזְרִית מִנְזָזָה עַרְבִית, שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל א"ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גֶּבֶר, מִשּׁוּם שֶׁהֵם הַמֶּרְכָּבָה שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם, אֵלֶּה פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים, אֵלֶּה וַדַּאי פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁאָמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶי"ךָ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם תּוֹלְדוֹת שֶׁל תֹּהוּ, שֶׁנִּרְמְזוּ בְּרֵאשִׁי תֵּבוֹת תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ תֹּה"וּ, וְהֵם זֵמְשָׁה מִינִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם בֹּהּ בְּרָאָם, וְהֵם עֲמָלֵקִים, גְּבוּרִים, נְפִילִים, עֲנָקִים, רְפָאִים, וּמִשּׁוּם כָּךְ טָרְזָה ה' בִּשְׁבִילָם, מִשּׁוּם שֶׁבֹּהּ בְּרָאָם, ה' שֶׁל אַבְרָהָם, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ, לְשָׁבֶת בֵּיניֵהֶם, לְשָׁבֶת יְצָרָהּ, לַעֲשׂוֹת מֵהֶם יְשׁוּב.

וּמִשּׁוּם הַהּ' הַזּוֹ, אֱלֹהִ, שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת, תִּקְּנוּ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, לְהוֹרִיד בָּהֶם אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּלְהַעֲלוֹת בָּהֶם אֶת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא ה' קְטַנָּה, שֶׁעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא הַגּוּף, וּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹתָיו יָמִין וּשְׂמֹאל, שֶׁבָּהֶם אוֹזֵז בָּהּ, וְעַל הַגּוּף הִיא עוֹלָה, וּמִי מַעֲלֶה אוֹתָהּ עַל הַגּוּף? מ"י, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, מִי בָּרָא אֵלֶּה, וּכְשֶׁעוֹלָה, עוֹלִים עִמָּהּ כָּל הַצְּבָא שֶׁלְּמַעְלָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם, וְכָל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא, מִתְיַוְּסִים בַּצְּבָא שֶׁלְּמַעְלָה, לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא, כֻּלָּם נִקְרְאוּ עַל שֵׁם הַצְּבָא שֶׁלְּמַעְלָה, אִישׁ לֹא נֶעְדָּר מֵהַזְּשְׁבּוֹן.

וְהַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, בִּזְמַן שֶׁמְּרַזְּקִ בַּעֲלָהּ מִמְּנָהּ, לְפָעָמִים מִתְפָּרֶנֶסֶת עַל יְדֵי שָׁלִיזַ, לְפָעָמִים עַל יְדֵי הָאָבוֹת, לְפָעָמִים עַל יְדֵי הָאִמָּא, לְפָעָמִים עַל יְדֵי הָאַבָּא, לְפָעָמִים עַל יְדֵי הַבָּנִים, לְפָעָמִים עַל יְדֵי הַצַּדִּיק, וְהַכֹּל נוֹתֵן בַּעֲלָהּ שֶׁהוּא ו', הוּא בֵּין אַבָּא וְאִמָּא בֵּן י"ה, וּכְשֶׁהוּא בֵּין הָאָב וְהָאֵם, הוּא מוֹרִיד לָהּ פַּרְנָסָתָהּ עַל יְדֵי הָאָב וְהָאֵם, וּכְשֶׁיּוֹרֵד בֵּין שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁשָּׁה

פָּרָקִים, מוֹרִיד לָהּ פַּרְנָסָה בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, וּכְשֶׁמּוֹרִיד בַּגּוּף שֶׁהוּא יַעֲקֹב, מוֹרִיד לָהּ מָזוֹן עַל יָדוֹ, וּכְשֶׁמּוֹרִיד בִּשְׁתֵּי הַשּׁוֹקַיִם, שֶׁהֵם שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שִׁשָּׁה פָּרָקִים, מוֹרִיד לָהּ מָזוֹן עַל יָדָם, וּכְשֶׁמּוֹרִיד לָהּ בְּצַדִּיק, מוֹרִיד לָהּ מָזוֹן עַל יָדוֹ, וּכְשֶׁמּוֹרִיד בָּהּ, כְּשֶׁמִּתְוַוְּכֵר ו׳ בָּהּ׳, לֹא צָרִיךְ לְהוֹרִיד לָהּ מָזוֹן עַל יְדֵי שְׁלִיחַ בָּעוֹלָם אֶלָּא עַל יָדוֹ, וּכְשֶׁיּוֹצֵא בָּהּ, מִתְעַלָּה עַד אֵין סוֹף שֶׁהוּא א׳. מְזוֹנָהּ לֹא בְּזְכוּת הַדָּבָר תָּלוּי, וְלֹא בְּזַוְּגִים שֶׁהֵם הָאָב וְהָאֵם, וְלֹא בְּבָנִים, שֶׁהֵם נֶצַח וְהוֹד, אֶלָּא הַדָּבָר תָּלוּי בְּמַזָּל, וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת מִמְּקוֹמָהּ וְיוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָדוּר עִמָּהּ, נֶאֱמַר בָּהּ וְעַל בָּנָיָהּ, אֵין מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל, אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹכֵב עַל כְּרוּ״ב, שֶׁהוּא מִטַּטְרוֹ״ן, וְהוּא בָּרוּ״ךְ, וּמִתְפַּרְנֶסֶת עַל יָדוֹ, שֶׁהוּא עֹבֵד עוֹלָם, עֹבֵד שָׁלָהּ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הִיא מִתְפַּרְנֶסֶת עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, וְכָל זֶה כְּפִי מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל כָּךְ מִתְפַּרְנֶסֶת.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁמַּעֲלֶה אוֹתָהּ לִמְקוֹמָהּ וְאֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (הִנֵּה יהו״ה רֹכֵב עַל עָב קַל) הִנֵּה יהו״ה יֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, וְכִי יָכוֹל אָדָם לְהַזְזִיר אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמְקוֹמוֹ? אָמַר לוֹ: כֵּן, כְּמוֹ שֶׁמָּצִאנוּ בְּדָוִד שֶׁאָמַר, אִם אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַיהו״ה כו׳. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁאָדָם מַזְזִיר אוֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ, מַה כָּתוּב בּוֹ? מִמְּקוֹמוֹ הוּא יִפֶּן בְּרַחֲמָיו לְעַמּוֹ, וּבַמֶּה מַזְזִירִים אוֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ? אֶלָּא בִּשְׁלֹמוּת הַתִּקּוּן שֶׁתִּקְּנוּ בַּתְּפִלָּה, וּמוֹכִיחַ, שֶׁאָזַר שֶׁאָמַר מִמְּקוֹמוֹ יִפֶּן בְּרַחֲמָיו לְעַמּוֹ, אָמַר, הַמְיַחֲדִים אֶת שְׁמוֹ עֶרֶב וָבֹקֶר תָּמִיד בְּכָל יוֹם אוֹמְרִים פַּעֲמַיִם, וְהֵם ה״ה, שֶׁצָּרִיךְ לְהַחֲזִיר י׳ לְהֵ׳, שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁלְּמַעְלָה, וּלְהַחֲזִיר ו׳ לְהֵ׳, שֶׁהִיא מָקוֹם שֶׁלְּמַטָּה, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יַחֲזִיר אֶת ה׳ שֶׁלְּמַעְלָה עַד שֶׁיַּחֲזִיר אֶת ה׳ שֶׁלְּמַטָּה, וְסוֹד הַדָּבָר – לֹא אָבֹא בְּעִיר וְגוֹמֵר, וַהֲרֵי פֵּרוּשׁוֹ.

תִּקּוּן אָזַד וַזַּמְשִׁים

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי״ם אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, מַה זֶּה אֵת? אֶלָּא כְּךָ פֵּרוּשׁוֹ הַקַּדְמוֹנִים, כָּל הָאָתִים הֵם לִרְבּוּי, וְאֶ״ת הַזּוֹ הַתּוֹרָה כְּלוּלָה מֵא׳ עַד

ת׳, שֶׁבָּהּ נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְעוֹד אֵת הַשָּׁמַיִם, שָׁמַיִם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם, וְאֶת בַּת זוּגוֹ עַמּוֹ, וְאֵת – זֶה צַדִּיק וּבַת זוּגוֹ, הָאָרֶץ – הַכְּלִי שֶׁל כֻּלָּם לְהוֹצִיא בָּהּ זְרָעִים וּפֵרוֹת, וְסוֹד הַדָּבָר – וְכָל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ וְגוֹמֵר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּנִי, סוֹד עֶלְיוֹן יֵשׁ כָּאן, אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל נִבְרָא וְנִתְתַּקֵּן בַּשֵּׁם שֶׁל יהו״ה, שֶׁהֵם אֵת הַשָּׁמַיִם, וְסוֹד הַדָּבָר – י״ה בַּשָּׁמַיִם, ו״ה בָּאָרֶץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ. עִם כָּל זֶה שֶׁהַכֹּל נִתְתַּקֵּן בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, אֵין יוֹרֶדֶת נְבִיעָה מִלְמַעְלָה עַל הַזְּרָעִים וְהַפֵּרוֹת שֶׁהֵם שִׂיחַ הַשָּׂדֶה שֶׁהוּא צַדִּיק, וְעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה שֶׁהוּא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וְלָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאָדָם אַיִן, שֶׁהוּא יו״ד ה״א וא״ו ה״א, לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, הַשִּׂיחַ, מִנַּיִן לָנוּ שֶׁהוּא צַדִּיק? אָמַר לוֹ: בְּנִי, בּוֹ תִּמְצָא זַ״י שׁ׳, הוּא כּוֹלֵל שִׁלְשָׁה עֻדְרֵי צֹאן, שֶׁהֵם שֹׂרֶשׁ הָאֵילָן, וְזֶה זַ״י הָעוֹלָמִים, שֶׁהוּא אוֹת בַּצָּבָא שֶׁלּוֹ, צְבָאו״ת הוּא עִמָּהֶם, כּוֹלֵל שָׁלֹשׁ דְּרָגוֹת כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הָעֲנָפִים שֶׁל שׁ׳.

וַהֲרֵי שׁ׳ שֶׁל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת הֵם, אֶלָּא שׁ׳ הָעֶלְיוֹנָה – עֲנָפֵי הָאֵילָן, שׁ׳ הַתַּחְתּוֹנָה – שָׂרְשֵׁי הָאֵילָן, וּמִשּׁוּם זֶה, וְכָל שִׂיחַ – זֶה צַדִּיק, וְכָל עֵשֶׂב – ע״ב שׁ׳, זֶה יַעֲקֹב הַכּוֹלֵל שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁהֵם עֲנָפֵי הָאֵילָן, וְעוֹלִים לְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם שֵׁמוֹת שֶׁל וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, שֶׁבַּשֵּׁם הַזֶּה נִבְרְאוּ עֲשָׂבִים וְאִילָנוֹת שֶׁהֵם נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים, וְהָעֵשֶׂב הַזֶּה נֶאֱמַר עָלָיו וְעֵשֶׂב לַעֲבֹדַת הָאָדָם לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ, לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ, וְהוּא לֶחֶם הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֵךְ אֱכֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ, וְהוּא לַעֲבֹדַת הָאָדָם, ה׳ שֶׁל אָדָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. מַה זֶּה לַעֲבֹדַת הָאָדָם? אֵין עֲבוֹדָה כָּאן אֶלָּא תְּפִלָּה, שֶׁהִיא עֲבוֹדַת הַשְּׁכִינָה, עֲבוֹדַת יהו״ה וַדַּאי, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבוֹדָתוֹ עַדֵי עָרֶב. יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ – זוֹ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית. וְלַעֲבוֹדָתוֹ עַדֵי עָרֶב – זוֹ תְּפִלַּת מִנְחָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב.

תִּקּוּן שְׁנַיִם וְזַמּוּשִׁים

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם. אֱלֹהִי"ם זַמּוּשׁ אוֹתִיּוֹת כְּזַשְׁבּוֹן ה', א"ד מִן אדנ"י כָּךְ עוֹלֶה לְזַמּוּשׁ, וְסוֹד הַדָּבָר – וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה. בֹּא וּרְאֵה, הִתְעוֹרְרוּת צְרִיכָה מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְאַזַּר כָּךְ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְהִשְׁקָה ו' הִיא הַשְׁקָאָה מִמַּעְלָה לְמַטָּה, שֶׁהִיא נַזַּל קְדוּמִים שֶׁנִּמְשָׁךְ מִן הַמּוַּז, וְכָךְ צָרִיךְ לְהָעִיר הִתְעוֹרְרוּת בְּרֵאשׁוֹנָה מֵהָאִשָּׁה, וְסוֹד הַדָּבָר – אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ, וּמִיָּד וְיָלְדָה זָכָר. הַנְּקֵבָה אדנ"י, הַזָּכָר יהו"ה, כְּשֶׁמַּקְדִּימָה הַבַּת, שׁוֹלֵט הַזָּכָר וְנַעֲשֶׂה יאהדונה"י, וְסוֹד הַדָּבָר – יְהוֹה אדנ"י זֵילִי, וְעַל בָּמוֹתַי יַדְרִיכֵנִי – אֵלּוּ הָאָבוֹת, לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹתָי – הָאִמָּהוֹת וּשְׁתֵּי הַשּׁוֹקַיִם. מַה זֶּה זֵילִי? הַתֶּקֶף שֶׁל הַכֹּל מִלְמַעְלָה, זֵילִי – זֵיל י', וְזֶה הָאָב, תָּקְפּוֹ – הַנְּבִיעָה שֶׁאֵין לָהּ סוֹף.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁעַד אַרְבָּעִים יָמִים יְכוֹלָה לַזַּזֵּר הַנְּקֵבָה לְזָכָר, וּמִתְהַפֵּךְ מִדִּין לְרַחֲמִים, וּפָרְשׁוּהוּ מִשּׁוּם שֶׁעַד כָּעֵת אֵין שָׁם דְּמוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיִּיצֶר יהו"ה אֱלֹהִי"ם, אִם כֵּן, לָמָּה נָטַל שִׁעוּר בְּמ', מִשּׁוּם שֶׁהִיא שִׁעוּר הַנְּקֵבָה שֶׁהִיא י' טָפָה, (הַשִּׁעוּר) שֶׁבָּהּ נַעֲשֵׂית י"ם מִ"י, וַדַּאי נַזַּל קְדוּמִים זֶה ו' שֶׁנִּמְשָׁךְ מִי' (יָם). וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה, מַה זֶּה פְּנֵי הָאֲדָמָה? אֶלָּא אֵלּוּ הֵם הַפָּנִים, שֶׁהֵם אָדֹם וְלָבָן וְיָרֹק וְשָׁזוּר, בַּגְּוָנִים הַלָּלוּ מֵאִיר אוֹתוֹ הַמַּעְיָן, שֶׁהַגְּוָנִים הֵם מֵהַיְבָשָׁה הַזּוֹ, נְבִיעַת הָאוֹרָה שֶׁלָּהּ (שֶׁל כּוֹזָה), שֶׁכָּךְ הַנְּבִיעָה לָאָרֶץ כְּמוֹ הַנְּשָׁמָה לַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁהָאֵילָן לֹא מִתְגַּדֵּל אֶלָּא בְּמַיִם, כָּךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם עַנְפֵי הָאֵילָן לֹא מִתְגַּדְּלִים אֶלָּא בִּנְבִיעַת הַתּוֹרָה.

וְסוֹד הַדָּבָר – מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. מַעְיָן זֶה זָכְמָה כֶּתֶר, הוּא אָמוּן מֻפְלָא, שֶׁרָצָה לִנְטֹעַ אִילָנוֹת בַּגָּן, הִסְתַּכֵּל בְּכָל הַגָּן וְלֹא מָצָא שָׁם מַעְיַן מַיִם, מָה עָשָׂה? אָמַר, אוֹצִיא מַעְיָן וְאַזַּר כָּךְ אֶטַּע גַּן וּמִתְגַּדֵּל הָאִילָן, וּמִשּׁוּם כָּךְ מַעְיַן גַּנִּים, בָּרֵאשׁוֹנָה הַזְכִּיר מַעְיָן וְאַזַּר כָּךְ גַּנִּים, וְזֶה זַמּוּשִׁים וּשְׁלֹשָׁה הַסְּדָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ גַּן לְמַטָּה, כָּךְ יֵשׁ גַּן

לְמַעְלָה, וְהַמַּעְיָן הַזֶּה הוּא בַּמּוֹחַ, הָאִילָן – הַגּוּף, עֲנָפָיו – הַזְּרוֹעוֹת וְהָרַגְלַיִם, וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן – זֶה הַכֶּלֶב (לְבָנָ"ה), שֶׁהִיא דָּלֶ"ת, דַּלָּה בַּגָּלוּת, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר יִזַּל מַיִם מִדָּלָיו.

אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרְאוּ עֵצִים יְבֵשִׁים, שֶׁהֵם עֲתִידִים לְהִשָּׂרֵף בְּאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם, וְלֹא לְוַזָּם אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁהֵם עֲמֵלִים וְיוֹרְשִׁים גֵּיהִנֹּם, וְאַף עַל גַּב שֶׁמִּתְגַּדֵּל הָאִילָן, שֶׁהוּא גּוּף הַתּוֹרָה, וְאֵין לוֹ פָּרִי, שֶׁהֵם מִצְוֹת עֲשֵׂה, מַה כָּתוּב בּוֹ? רַק עֵץ אֲשֶׁר תֵּדַע כִּי לֹא עֵץ מַאֲכָל הוּא אוֹתוֹ תַּשְׁוִזִית וְכָרָתָּ, וּמְשׁוֹם זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁלֹּא הַמִּדְרָשׁ עִקָּר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה הוּא הָעִקָּר.

תִּקּוּן זֵמִשִּׁים וּשְׁלֹשָׁה

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם שָׁם בַּ"ת, שָׁם אֵ"ם, שֶׁהוּא אֵ"ם מֵאֱלֹהִי"ם, וְהֵם הַגָּן הָעֶלְיוֹן וְהַגָּן הַתַּזְוִתוֹן. פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: וַיִּטַּע יהו"ה אֱלֹהִי"ם גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר. וַיִּטַּע יהו"ה אֱלֹהִי"ם גַּן – זוֹ הַשְּׁכִינָה, בְּעֵדֶן – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, מִקֶּדֶם – הָאָב הָעֶלְיוֹן, וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְעָלָיו נֶאֱמַר וַייָצֶר יהו"ה אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת זַיִּים וְגוֹמֵר. וַייָצֶר, צֵיֵר אוֹתוֹ בִּשְׁנֵי עוֹלָמוֹת, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת זַיִּים – זוֹ נִשְׁמַת כָּל זַי, וַיְהִי הָאָדָם – זוֹ רוּזוֹ הַזַּיִּים, לְנֶפֶשׁ זַיָּה – זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה.

וְעוֹד, וַיִּטַּע יהו"ה אֱלֹהִי"ם גַּן – זוֹ תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, עֵדֶן – זֶה עִדּוּן הַתּוֹרָה, וְשָׁם שָׂם אֶת הָאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, וּמַה כָּתוּב בּוֹ? בְּיוֹם נְטֹעֲךָ תְשַׂגְשֵׂגִי. וַיַּצְמַח יהו"ה אֱלֹהִי"ם וְכוּ', יהו"ה אֱלֹהִי"ם – אָב וָאֵם, כָּל עֵץ נֶחְמָד לְמַרְאֶה – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁכָּל הַגְּוָנִים הַיָּפִים נִרְאִים בּוֹ, וּמְשׁוֹם זֶה נֶחְמָד לְמַרְאֶה, תִּפְאֶרֶת – הַיֹּפִי שֶׁל כָּל הַגְּוָנִים, וְטוֹב לְמַאֲכָל – זֶה צַדִּיק.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲרֵי כָּתוּב כָּל עֵץ, אִם הָיָה אוֹמֵר עֵץ – יָפֶה, אֲבָל כָּתוּב כָּל עֵץ? אָמַר לוֹ: וַדַּאי כָּךְ זֶה, שֶׁבְּכָל מָקוֹם, כ"ל הוּא צַדִּיק, אֲבָל הַכֹּל

אָזַד. כֹּל זֶה צַדִּיק, עֵץ זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שָׁגוּף וּבְרִית נָזְזָשָׁבִים לְאָזַד, אֲבָל בַּכְּתוּב הַזֶּה כָּל עֵץ נָזְמָד לְמַרְאֶה וְטוֹב לְמַאֲכָל – זֶה צַדִּיק, לְמַרְאֶה – זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ בַּמַּרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדָּע, וְעֵץ הַחַיִּים – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְּעָלֶיהָ.

אָמַר לוֹ: הֲרֵי הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה הִיא הַגָּן, שֶׁמִּשָּׁם עֵץ הַחַיִּים נָטוּעַ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן. מַה זֶּה מִן הָאֲדָמָה? אֶלָּא זוֹ הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁמִּמֶּנָּה נִנְטָע כָּל עֵץ, שֶׁהוּא צַדִּיק. כ״ל הוּא מִצַּד שֶׁל מ״י, שֶׁכָּךְ עוֹלֶה לְזֶשְׁבּוֹן כ״ל מ״י, וּבְשִׁבִילָהּ נֶאֱמַר מִמֶּנָּן מִי יָצָא הַקָּרוּז וְגוֹמֵר, שֶׁהוּא הַקָּרוּז הַנּוֹרָא.

וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, הוּא לְמַטָּה, עֵץ הַדַּעַת טוֹב – זֶה מִטַּטְרוֹ״ן, וָרָע – זֶה סמא״ל, וּמִשּׁוּם זֶה וְעֵץ הַדַּעַת, ו׳ בָּא לְרַבּוֹת, שֶׁהוּא בָּא מִמָּקוֹם אַזַּר, וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וְעוֹד, וַיַּצְמַח יהו״ה אֱלֹהִי״ם מִן הָאֲדָמָה כָּל עֵץ, זֶהוּ צֶמַח צַדִּיק וּמַתָּנָתָיו יִצְמַח. בֹּא תִרְאֶה, כָּל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר בְּרִית, אוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁנּוֹתֵן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלָיו נֶאֱמַר וַיַּצְמַח יהו״ה אֱלֹהִי״ם כָּל עֵץ נָזְמָד לְמַרְאֶה – בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְטוֹב לְמַאֲכָל – בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, אֲבָל בֵּן אַזַּר שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה כָּתוּב בּוֹ? וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְזוֹ עֲרֻבּוּבְיָה שֶׁל טוֹב וָרָע, מְעֹרָב מִמַּצָּה וּשְׁאוֹר.

וְלָכֵן צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ בְּפָרִיָּה וְרִבְיָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, טוֹב – מִצַּד שֶׁל דָּם טָהוֹר, וָרָע – מִצַּד שֶׁל דַּם נִדּוּת, שֶׁהַבֵּן הַזֶּה גּוֹרֵם אָבְדַן שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, מוֹת – בָּעוֹלָם הַזֶּה, תָּמוּת – בָּעוֹלָם הַבָּא.

תִּקּוּן זֵ״מ שִׁים וְאַרְבָּעָה

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי״ם, אֵת הַשָּׁמַיִם – עֵץ הַחַיִּים, וְאֵת הָאָרֶץ – כָּל עֵץ נָזְמָד לְמַרְאֶה, וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ זֶה עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְזֶהוּ סוֹד תֹּהוּ,

עֹמֶק רָע, בֹּהוּ – עֹמֶק טוֹב, וְזֶה עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, כִּי שָׁם בָּלַל יהו"ה שִׂפַת כָּל הָאָרֶץ, וּמִכָּאן יָצְאָה כָּל הָעֵרְבּוּבְיָה שֶׁל טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא הַסוֹד שֶׁל צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ.

תִּקּוּן זַמְשִׁים וַזַמְשָׁה

בְּרֵאשִׁית בָּרָא, בַּי"ת רֹא"שׁ, וְהֵם אָב וָאֵם. בָּרָא תַּרְגּוּם בֵּן, הוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְעָלָיו נֶאֱמַר וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן, יֵשׁ עֵדֶן וְיֵשׁ עֵדֶן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנַזַל עַדְנֶיךָ תַּשְׁקֵם, עַדְנֶיךָ וַדַּאי, זֶהוּ עֵדֶן עֶלְיוֹן, כֶּתֶר עֶלְיוֹן, הָעֵדֶן שֶׁלְמַטָּה זֶה י', וְיֵשׁ עֵדֶן שֶׁלְמַטָּה, וְזוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא ד', הִיא עֵדֶן אֶל הַנָּהָר שֶׁלְמַטָּה מִמֶּנָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן.

בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נְהָרוֹת הֵם שֶׁמִּשְׁנִים זֶה מִזֶּה, יֵשׁ נָהָר וְיֵשׁ נָהָר. יֵשׁ נָהָר מֵהָאוֹר שֶׁלְמַעְלָה, שֶׁנִּקְרָא הַנָּהָר שֶׁל הַמַּיִם שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ תּוֹרַת זִמְרָה מִקּוֹר זַיִם, וְיֵשׁ נָהָר שֶׁנִּקְרָא נָהָר פָּלְגָיו, שֶׁכַּמָּה פָּלְגִים עֲמֻקִּים תְּלוּיִים מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם פַּלְגֵי מַיִם לֵב מֶלֶךְ וְגוֹמֵר, וְיֵשׁ נָהָר שֶׁנִּקְרָא נַזַל קְדוּמִים, שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהָעֶלְיוֹנִים, וּמִמֶּנּוּ תְּלוּיִים שִׁבְעָה נְהָרוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם נְהָרוֹת יִמְזְאוּ כָף יַזַד הָרִים יַרְגֵּזוּ, וְיֵשׁ נָהָר שֶׁנִּקְרָא נָהַר דִּינוּר מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ נָהַר דִּי–נוּר נָגֵד וְנָפַק מִן וְגוֹמֵר, וְנָהָר בְּכָל מָקוֹם הוּא ו'. מֵהַצַּד שֶׁל אָב וְאֵם נִקְרָא נַזַל קְדוּמִים, וּמִצַּד שֶׁל הָעֵדֶן הָעֶלְיוֹן נֶאֱמַר בּוֹ וְנַזַל עַדְנֶיךָ תַּשְׁקֵם.

וּמִצַּד הַיָּמִין נִקְרָא נָהָר פָּלְגָיו, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל נִקְרָא נָהַר דִּינוּר, וּמִמֶּנּוּ תְּלוּיִים שִׁשִּׁים עֲנָפִים שֶׁל אֵשׁ שֶׁנִּקְרְאוּ שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים, וְהֵם שִׁשִּׁים מַכּוֹת שֶׁל אֵשׁ שֶׁהִכּוּ אֶת מִטַּטְרוֹ"ן, וּמִצַּד הַיָּמִין וְהַשְּׂמֹאל נֶאֱמַר בְּכָל הַנְּזָלִים שֶׁתְּלוּיִים מֵהֶם, נַהֲרֵי נַזְלֵי דְבַשׁ וְזַמְאָה. וְנַזַל עַדְנֶיךָ, זֶה הַנָּהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן, וְזֶהוּ הָעֵדֶן שֶׁעַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹהִי"ם וְכוּ', סְתוּם וְנָעוּז, שֶׁהוּא כֶּתֶר עֶלְיוֹן, וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים (א, שֶׁהוּא ד' אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם בֵּן ד'), אֵלּוּ יהו"ה שֶׁהֵם הָאָב וְהָאֵם, הַבֵּן וְהַבַּת. בֹּא וּרְאֵה, הַקְּרִקָפְתָּא

זוֹ אָלֶ״ף כְּמוֹ זֶה: (ציור למעלה), אַרְבַּעַת הַצְּדָדִים שֶׁלּוֹ בָּהֶן הָיָה יהו״ה הוּא וּשְׁמוֹ אֶזֶד, אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ, בְּלִי פָּרוּד וּבְלִי שִׁתּוּף כְּלָל (ציור למעלה).

וְעוֹד, וְנָהָר – זֶה ו׳, יוֹצֵא מֵעֵדֶן – זֶה י׳, וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים – זֶה ד׳, (אֵלּוּ אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת). וְעוֹד, וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא א׳ הַשְּׁנִיָּה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְתִּי בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה מַה זֶּה אָלֶ״ף? אַלַּף בִּינָה, וּלְאָן נִמְשָׁךְ בַּגּוּף? וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים, אֵלּוּ שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת וּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם. מִי הַגָּן שֶׁנִּשְׁקָה מִמֶּנּוּ לְמַטָּה? זוֹ הַשְּׁכִינָה, שֶׁשְּׁנֵי גַּנִּים הֵם, אֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד לְמַטָּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ.

וְיֵשׁ נָהָר לְמַטָּה שֶׁהִיא מִטַּטְרו״ן, שֶׁנִּפְרָד לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, שֶׁהֵם מִיכָ״אֵל גַּבְרִיאֵ״ל נוּרִיאֵ״ל רָפָ״אֵל, שֵׁם הָאֶזֶד פִּישׁוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֵת כָּל אֶרֶץ הַוִּוִילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב, וְהַזָּהָב הוּא לַצָּפוֹן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה, וְסוֹד הַדָּבָר – הוֹלֵךְ אֶל צָפוֹן, זֶה גַּבְרִיאֵ״ל, וְאַזַּר כָּךְ הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם, וְזֶה גִּיחוֹן שֶׁשָּׁם מִיכָ״אֵל, הַהֲפָךְ מִלְמַעְלָה, שֶׁאָמַר עָלָיו הַכָּתוּב הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַזַּר כָּךְ סוֹבֵב אֶל צָפוֹן, סוֹבֵב סוֹבֵב לִשְׁנֵי צְדָדִים שֶׁהֵם מִזְרָח וּמַעֲרָב, שֶׁהֵם זִדְקָל וּפְרָת, שֶׁשָּׁם אוּרִיאֵ״ל רָפָ״אֵל.

פִּישׁוֹן כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּמִשָּׁם פִּישׁוֹן – פֶּה שׁוֹנָה הֲלָכוֹת. גִּ״יחוֹ״ן – ג׳ גְּ״וּבֵל זֶסֶד, וְשָׁם הַזִּוּוּגִים שֶׁנִּקְרְאוּ זִוּוּגִים הַקְּדוֹשִׁים מֵהַצַּד שֶׁל אַרִיכָה מִצַּד הַיָּמִין, מִצַּד הַשְּׂמאל נָזוּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כָּל הוֹלֵךְ עַל גָּזוֹן, לְהַעֲנִישׁ בּוֹ אֶת מִי שֶׁעוֹבֵר עַל הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִיָּמִין. פִּישׁוֹן – שָׁם שְׁפִיפוֹן, לְהַעֲנִישׁ אֶת מִי שֶׁעוֹבֵר עַל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. זִדְקָל – זַ״ד קַ״ל, זֶה זָרִיחַ בִּלְשׁוֹנוֹ, וְאֶזֶד מִצַּד יָמִין, קַ״ל מִצַּד הַשְּׂמאל, לְלַמֵּד שְׁנֵיהֶם, זַ״ד בַּשְּׁנַיִם וְקַ״ל בַּשְּׁפָתַיִם, וּמְשׁוּם זֶה, פִּישׁוֹן – פֶּה שׁוֹנָה הֲלָכוֹת, גִּיחוֹן – גַּיחוֹן, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּי, שָׁם שָׂרוּי לְצַד יָמִין, פְּרָת כּוֹלֵל אֶת כֻּלָּם, זֶה פְּרִיָה וְרִבְיָה, עָלָיו נֶאֱמַר אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתַיִם, אִם וַדַּאי לַעֲשׂוֹת שָׁם פְּרִיָה וְרִבְיָה.

וּבְאֵלֶּה הָאַרְבָּעָה נִכְנְסוּ לַפַּרְדֵּס הָאַרְבָּעָה הַלָּלוּ. אֵלּוּ שֶׁנִּכְנְסוּ עִם

קְלִפּוֹת, אֲזַל הַצִּיץ וּמֵת, אֲזַל הַצִּיץ וְנִסְתַּלֵּק, וְאֲזַל יָצָא לִשְׁמַד (יָצָא לְהַרְבּוֹת רָעָה), הָרְבִיעִי שֶׁנִּכְנַס לְמִזַּז הָאֲגוֹז, נִכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַצִּיץ וְנִסְתַּלֵּק, נִכְנַס בְּעֶגֶל וְלֹא נִכְנַס בּוֹ כָּרָאוּי, הִתְהַפֵּךְ לוֹ לְנֶגַע, וְזֶה נָהָר שֶׁיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁהוּא סִימָן עֶנֶ"ג, עֵדֶן נָהָר גַּן, כָּאן אִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל.

וַיְקַוֵּז יהו"ה אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם וַיַּיְזֵהוּ בְּגַן עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ. בֹּא וּרְאֵה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִמֵּד אֶת הָאָדָם תּוֹרָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז רָאָה וַיְסַפְּרָהּ הֱכִינָהּ וְגַם חֲקָרָהּ וַיֹּאמֶר לָאָדָם, וְזֶהוּ וַיַּיְזֵהוּ בְּגַן עֵדֶן, זֶה הַגַּן שֶׁל הַתּוֹרָה, לְעָבְדָהּ – בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא זָכוֹר, הַזָּכָר, וּלְשָׁמְרָהּ – בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁהוּא שָׁמוֹר, הַנְּקֵבָה. אֶת הָאָדָם, שֶׁהָיָה בִּרְיוֹנָן שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁא"ת לְרַבּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה לָאָדָם מֵא' עַד ת', שֶׁנִּתְּנָה מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, שֶׁשָּׁם מִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, מִצְוֹת שֶׁל עֲשֵׂה מִיָּמִין כְּנֶגֶד ו"ה זְכַר"י, וְזֶה זְכִרוֹנוֹת, מִצְוֹת שֶׁל לֹא תַעֲשֶׂה מִשְּׂמֹאל כְּנֶגֶד י"ה שְׁמ"י, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל שְׁנֵיהֶם, יהו"ה שְׁמוֹ, וְהוּא קוֹל הַשּׁוֹפָר מִצַּד הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא שׁוֹפָר. הַתְּקִיעָה הִיא מִצַּד הַיָּמִין, וּשְׁבָרִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, הַשַּׁלְשֶׁל"ת שֶׁהִיא תְּרוּעָה מִצַּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם.

בְּרֵאשִׁית, (בָּרָ"א שִׁי"ת), בָּרָא אֱלֹהִי"ם. הָאֱלֹהִי"ם הַזֶּה הִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁרוֹכֶבֶת וְעוֹלָה בִּתְרוּעָה [שֶׁהִיא רֹאשׁ הַשָּׁנָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עָלָה אֱלֹהִי"ם בִּתְרוּעָה], שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל יהו"ה אֱלֹהָי"ו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ, הֲרֵי לְךָ שֶׁתְּרוּעָה הִיא בְּיַעֲקֹב, וְנֶאֱמַר בּוֹ עָלָה אֱלֹהִים בִּתְרוּעָה, יהו"ה בְּקוֹל שׁוֹפָר עוֹלָה. תִּקְעוּ בַּזּוֹדֶשׁ שׁוֹפָר זוֹ תְּקִיעָה, וְזֶה הַזּוֹדֶשׁ שֶׁמִּתְכַּסֶּה הַלְּבָנָה. הַמַּלְכֻיּוֹת מִצַּד הַמַּלְכוּת, שֶׁהוּא זֶה שְׁמִי, שֶׁשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹדָע לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, וּבָהּ הוּא הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ, הַמֶּלֶךְ הַמְשֻׁפָּט מִצַּד הַשְּׂמֹאל, מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִי"ם, וְזֶה הַלֵּב לִשְׂמֹאל הַמַּלְכוּת. זִכְרוֹנוֹת, זָכוֹר לַזָּכָר, וְזֶה הַמּוֹזֵז לִימִין, וְשָׁם זִכְרוֹנוֹת. שׁוֹפָרוֹת זֶה קָנֶה שֶׁהוּא שׁוֹפָר, וּמִשָּׁם יוֹצֵא קוֹל הַשּׁוֹפָר, שֶׁהוּא הָעַמּוּד

הָאֶמְצָעִי, וְהוּא יהו"ה, בַּמּוֹחַ בַּלֵּב וּבַגּוּף.

וּפָרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁאֵין פּוֹחֲתִין בּוֹ מֵעֲשָׂרָה מַלְכֻיּוֹת וּמֵעֲשָׂרָה זִכְרוֹנוֹת וּמֵעֲשָׂרָה שׁוֹפָרוֹת, זֶה יו"ד ה"א וא"ו ה"א (יו"ד ה"י וא"ו ה"י). מַלְכֻיּוֹת – וְתִמְלֹךְ אַתָּה הוּא יהו"ה אֱלֹהֵינ"ו, זִכְרוֹנוֹת – אַתָּה זוֹכֵר, זָכְרֵנוּ לְחַיִּים, שׁוֹפָרוֹת – תִּתַּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל.

וְעוֹד, תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ, מַה זֶּה בַּכֶּסֶה? זוֹ שְׁכִינָה תַּחְתּוֹנָה, וּבָהּ כָּתְבֵנוּ לְחַיִּים, שֶׁהִיא כְּתִיבָה מִצַּד הַיָּמִין וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל, וּמְשׁוּם שֶׁנֶּאֱחָז בּוֹ, הַזְכִּיר פַּעֲמַיִם כְּתִיבָה (שֶׁהִיא יָד עֶלְיוֹנָה יָד תַּחְתּוֹנָה) (הָאֵם הַתַּחְתּוֹנָה הִיא מִצַּד הַשְּׂמֹאל). בַּכֶּסֶה, בְּאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בַּמְכֻסֶּה מִמְּךָ אַל תַּזְקֵר, כָּתְבֵנוּ לְחַיִּים הוּא בַּכָּתוּב הַזֶּה, וְהַלּוּחוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִי"ם הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִי"ם הוּא זָרוּת עַל הַלֻּחוֹת, מַה זֶּה זָרוּת? זוֹ ה', שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ, דְּרוֹר הִיא זְרוּת, וְ"הַלֻּחוֹת" הֵם ו"ה, הַבֵּן וְהַבַּת, וְהֵם מַעֲשֵׂה אֱלֹהִי"ם, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הַמַּעֲשֶׂה הוּא בִּשְׁתֵּי יָדִים שֶׁשָּׁם עֲשִׂיָּה, וּמִכְתַּב אֱלֹהִי"ם בִּשְׁתֵּי יָדִים שֶׁשָּׁם כְּתִיבָה, וְהִיא זָרוּת עַל הַלֻּחוֹת, יָד כּוֹתֶבֶת וְיָד זוֹתֶמֶת, וְהִיא יָד הַגְּדוֹלָה אֲוַאי שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה, וְהַשְּׁנִית יָד הַוָּוֶ"קָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְיָד וָזָ"קָה וְכוּ', וְסוֹד הַדָּבָר – יהו"ה אֱלֹהֵינ"ו, יהו"ה יָ"ד הַגְּדוֹלָה. כוו"ו בְּמוּכָס"ו כוו"ו. יָ"ד הַוָּוֶ"קָה, וְהֵם, יָד עֶלְיוֹנָה מִצַּד הַיָּמִין, יָד תַּחְתּוֹנָה מִצַּד שְׂמֹאל, וְהַכֹּל כ"ז פָּרָקִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אדנ"י, וְזֶה כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ, כֹּחַ מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית.

וְעוֹד, יֵשׁ יָ"ד שֶׁנִּקְרֵאת יָד רָמָה, וְזֶה יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וְיֵשׁ יָד שְׁנִיָּה לְקַבָּלָה, וְזוֹ אהי"ה אל"ף ה"א יו"ד ה"א, וְזֶה כ"ז. בִּזְמַן שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל, הִסְתַּלֵּק הַכֹּחַ הַזֶּה מֵהֶם, וְנֶאֱמַר בָּהֶם וַיֵּלְכוּ בְלֹא כֹחַ לִפְנֵי רוֹדֵף.

וּבַמַּלְאָכִים כתבי"ל הַמְמֻנֶּה עַל הַכְּתִיבָה, וזתמי"ל עַל הַזְּוָתִימָה. כתבי"ל כְּתָ"ב אֵל"י, אֵל"י הוּא א"ם בְּזִוּשְׁבּוֹן, זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ, כְּתָב – כ' כְּתָר, ת' תּוֹרָה, ב' בְּרָכָה, וְהַכֹּל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הִיא כֶּתֶר בְּרֹאשׁ כָּל צַדִּיק,

וְהִיא תּוֹרַת יהו"ה תְּמִימָה, וְהִיא בִּרְכַּת יהו"ה הִיא תַּעֲשִׁיר. זוֹתְמִיא"ל מִצַּד הַזָּכְמָה, וּשְׁנֵיהֶם זַיִּים. זָכְמָה, שֶׁכָּתוּב הַזָּכְמָה תְּזַיֶּה בְּעָלֶיהָ, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה עֵץ הַזַּיִים הִיא לַמְזַזְּיקִים בָּהּ, וּשְׁנֵיהֶם לְיָמִין וְלִשְׂמאל.

שָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת מִתְיַזְּדוֹת בְּקוֹלְמוֹס לַכְּתִיבָה, וַעֲלֵיהֶם אָמַר בֶּן זוֹמָא, אֵין בֵּין מַיִם הָעֶלְיוֹנִים לַמַּיִם הַתַּחְתּוֹנִים אֶלָּא כְּשָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת, וּשְׁנֵי אֶצְבָּעוֹת הֵם שֶׁסּוֹמְכִים אוֹתָם, וְהֵם כִּשְׁנֵי לְבוּשִׁים שֶׁפְּרוּסִים זֶה אֵצֶל זֶה, רזיא"ל הוּא אוּרִיאֵ"ל, וְעָלָיו נֶאֱמַר וְזֶה זִכְרִ"י, עִם ו"ה – מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה, וְזֶה רזיא"ל, שְׁמִי עִם י"ה – שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְוָמֵשׁ. שׁ'מוּעֵא"ל מ'טַּטְרוֹ"ן י'הוֹא"ל רָאשֵׁי תֵּבוֹת שְׁמִי. זוֹסִדיא"ל מִצַּד הַזָּוֵסָד, גַּבְרִיאֵ"ל מִצַּד הַגְּבוּרָה, אוּרִיאֵ"ל מִצַּד הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, בְּכָל עַד אֵלִי הוּא מִצַּד הָאֵם, וְהֵם אֵלִ"י, א' כֶּתֶר, י' זָכְמָה, ה' הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא מִגְּדַל עֹז שֵׁם יהו"ה.

וְעוֹד אָמַר אוֹתוֹ זָקֵן: רַבִּי רַבִּי, וְהַמּוּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִי"ם הוּא, שְׁתֵּי יָדִים כּוֹתְבוֹת מִיָּמִין וּמִשְּׂמאל, אֲבָל זָרוּת עַל הַלַּוּזוֹת, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, (בֶּן י"ה הוּא וַדַּאי). כַּמָּה מַלְאָכִים סוֹפְרִים יֵשׁ לְמַעְלָה שֶׁכּוֹתְבִים אֶת זְכֻיּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכַמָּה מַלְאָכִים שֶׁזּוֹתְמִים הַמֶּלֶךְ בִּידֵיהֶם שֶׁזּוֹתְמִים אֶת זְכֻיּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכַמָּה מַלְאָכִים שֶׁשּׁוֹקְלִים קַלּוֹת וַחֲמוּרוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אַיֵּה סוֹפֵר אַיֵּה שׁוֹקֵל, וּכְשֶׁהוּא זוֹתֵם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא ו' (י'), אֵין לְהָשִׁיב. זוֹתָם הוּא ו', זוֹתָם אֶמֶת, יָד כּוֹתֶבֶת וְיָד זוֹתֶמֶת. ה' תַּזְוִתוֹנָה כּוֹתֶבֶת, ה' עֶלְיוֹנָה זוֹתֶמֶת, שֶׁהֵם ה' אֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד יָמִין וְה' אֶצְבָּעוֹת שֶׁל יַד שְׂמאל. ה' תַּזְוִתוֹנָה כּוֹתֶבֶת בָּאוֹת ו', שֶׁהוּא קוֹלְמוֹס, קָנֶה שֶׁל זְרוֹעַ, ה' הָעֶלְיוֹנָה זוֹתֶמֶת בָּאוֹת י', שֶׁהוּא כַּף הַיָּד.

שֵׁ"ם הַדּוֹרֵ"שׁ הוּא צַדִּיק, עָלָיו נֶאֱמַר יהו"ה אֱלֹהִי"ם נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים, וְזֶה (ז') יו"ד זְעִירָה, לָדַעַת לָעוּת אֶת יָעֵף דָּבָר, הֵם ה"ה שֶׁבָּהֶם, וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ, וּנְקֻדָּה שֶׁל שֵׁם הַכּוֹתֵב, וְהַמּוּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִי"ם הוּא זֶה יְהֹוָה, שֵׁ"ם הַדּוֹרֵ"שׁ, יהו"ה אֱלֹהִי"ם נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים לָדַעַת לָעוּת אֶת יָעֵף דָּבָר, וְזֶה יָהֹוָה, יְדִיעַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ, בַּנְּקֻדָּה הַזּוֹ יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדוֹעַ, וְזֶה יְהֹוָה.

כָּל הַנְּקֵבוֹת הַלָּלוּ צְרִיךְ לְנַקֵּד אוֹתָם מִפָּסוּקֵי הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁהֵם כְּתוּבִים בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, וְכָל הַוָּיָ"ה יֵשׁ לָהּ מְשַׁמֵּשׁ שֶׁרוֹכֵב עָלֶיהָ, וְהִיא הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ, וְאוֹתָהּ הַוָּיָ"ה יֵשׁ לָהּ מַנְהִיג שֶׁשּׁוֹלֵט עָלֶיהָ, כְּמוֹ זָכָר עַל נְקֵבָה, וְאֵין רְשׁוּת לַנְּקֵבָה אוֹ לְשִׁלּוּחָהּ לַעֲשׂוֹת דָּבָר בְּלִי רְשׁוּת בַּעְלָהּ, שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּקַבֵּל, הִיא הַנְּקֵבָה, מֵהַמָּקוֹם שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת, וְסוֹד הַדָּבָר – כִּי גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ שׁוֹמֵר, וּכְגוֹן זֶה הַשָּׁלִיזַ לְמַעְלָה מִטַּטְרוֹ"ן, וְכַמָּה מְמֻנִּים שֶׁמְּזוּזִּת יָדָיו שֶׁהֵם שְׁלִיזֵי הַשְּׁכִינָה, וְהַשְּׁכִינָה, הִיא נְקֵבָה, אֵין לָהּ רְשׁוּת לָלֶכֶת לְשׁוּם מָקוֹם בְּלִי רְשׁוּת בַּעְלָהּ, וְסוֹד הַדָּבָר – וְיִקְוּוּ לִי תְּרוּמָה. אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָתִי בֵּינֵיכֶם – וְיִקְוּוּ לִי, קְוּוּ מִמֶּנִּי רְשׁוּת בָּרִאשׁוֹנָה לְהִתְגַּלּוֹת.

תִּקּוּן זַמְשִׁים וְשִׁשָּׁה

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, אֱלֹהִי"ם הֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ שָׁם יְרֵאָה, פַּזַּד, מִצַּד הָאוֹת ה' (ה"י), שֶׁהִיא לִשְׁמאל, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהָאוֹת י' הִיא רַזַּמִים, בְּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹלֶטֶת ה' עָלֶיהָ הִיא נִקְרֵאת נְקֵבָה, כְּמוֹ זֶה ה"י, וְסוֹד זֶה הִתְגַּלָּה (בְּי"ה ה"א וא"ו ה"א) יו"ד ה"י וא"ו ה"י (בְּיוּ"ד ה"א וא"ו ה"א), שֶׁאֵין בְּרִיָּה בְּלִי זָכָר וּנְקֵבָה, שֶׁשְּׁנֵי שֵׁתָּפִים הֵם בְּבֵן וּבְבַת, הָאָב וְהָאֵם, אֲזַד נוֹתֵן טָפָּה זָכָר וְאָזַד נְקֵבָה, וּכְשֶׁשּׁוֹלֵט הַזָּכָר עַל הַנְּקֵבָה הוּא זָכָר, וּכְשֶׁשּׁוֹלֶטֶת הַנְּקֵבָה עַל הַזָּכָר הִיא נְקֵבָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ בְּסוֹד שֶׁל אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר.

וְסוֹד עֶלְיוֹן כָּאן, לְפָעָמִים נִזְרְקוּ שְׁתֵּי טִפּוֹת, לְפָעָמִים שָׁלֹשׁ, לְפָעָמִים אַרְבַּע, לְפָעָמִים ה', לְפָעָמִים ו', לְפָעָמִים ז', וְזֶה הַסּוֹד שֶׁעָלוּ לַמִּטָּה שְׁנַיִם וְיָרְדוּ שִׁבְעָה, שְׁתֵּי טִפּוֹת הֵן לְפָעָמִים צֵר"י וְלִפְעָמִים שְׁבָ"א, שָׁלֹשׁ לְפָעָמִים הֵן סֶגּו"ל וְלִפְעָמִים שׁוּר"ק, לְפָעָמִים שָׁבַע כְּמוֹ זֶה ז' מִן זֶרַע, וְשָׁלֹשׁ טִפּוֹת צְרִיכוֹת שְׁמִירָה מִן כָּבֵ"ד טְזוּ"ל מָר"ה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיְצַו יהו"ה אֱלֹהִי"ם עַל הָאָדָם, וּפָרְשׁוּהוּ, אֵין צַו אֶלָּא עֲבוֹדָה זָרָה, וְזֶה הַכָּבֵד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כָּל הַכּוֹעֵס כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא צְרִיךְ לְהָרִיק טִפּוֹת אֶלָּא בְּאַהֲבָה, וְלֹא בְּכַעַס וּבְקָטָטָה, וּכְשֶׁזּוֹרֵק אָדָם שָׁלֹשׁ טִפּוֹת בְּאַהֲבָה, נִקְרָאוּ סֶגּוֹלְתָּ"א, וְסוֹד הַדָּבָר – זַרְקָ"א מַקָּ"ף שׁוֹפָר הוֹלֵךְ סֶגּוֹלְתָּ"א.

עַל הָאָדָם, זוֹ שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְהוּ שֶׁכָּתוּב בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ, זוֹ הִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַטֻּמְאָה שֶׁל הַנְּקֵבָה שֶׁהִיא מִלְּוָזָה אֲדֻמָּה, וְאִם הִיא סָגוֹ"ל, נְקֵדָה לְמַטָּה הִיא נְקֵבָה, נְקֵדָה שֶׁלְּמַעְלָה הִיא זָכָר, וּכְשֶׁוּוֵרֵק אוֹתָהּ בְּמָר"ה, שֶׁהִיא גֵּיהִנֹּם, הוֹרֶגֶת (אוֹתָהּ).

לֵאמֹר, זֶה גִּלּוּי עֲרָיוֹת, וְזֶה טְוּוּ"ל, מִי שֶׁוּוֵרֵק בְּאִשְׁתּוֹ בְּעֶצֶב וּבִקְטָטָה, הִתְגַּלְתָּה בּוֹ עֶרְוָה, וְלָכֵן עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה. טְוּוּל הִיא לִילִית, בָּרָה שְׁוּוָרָה, עֶרְוַת הַכֹּל (שֶׁל הַכַּלָּה).

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, הַשְׁעוּר שֶׁל עֲרָיוֹת הֵם בְּמָקוֹם יָדוּעַ אוֹ לֹא? אָמַר לוֹ: בְּנִי, יהו"ה הוּא י' אָב, ה' אֵם, ו' בֵּן, ה' בַּת, ה"ה הֵם אִשָּׁה וּבִתָּהּ, כַּלָּה וַחֲמוֹתָהּ, כְּפִי עַנְפֵי הָאִילָן כָּךְ נִקְרְאוּ. עַנְפֵי הָאִילָן נִפְרָדִים לְמַעְלָה בָּאִילָן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ וּפָנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרוּדוֹת מִלְּמַעְלָה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו, וְהֵם מִתְיַחֲדִים לְמַטָּה.

כְּמוֹ לוּלָב, שֶׁהוּא אַגָּדָה אַחַת לְמַטָּה בְּכָל אֵלּוּ הַמִּינִים שֶׁל הֲדַס וַעֲרָבָה, שֶׁהֵם שִׁלְשָׁה הֲדַסִּים וּשְׁתֵּי עֲרָבוֹת, וְהוּא בְּפֶרוּד לְמַעְלָה, שֶׁהָעֲנָפִים נִפְרָדִים לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל, וּמִשּׁוּם זֶה, נִפְרְצוּ עָלָיו – פָּסוּל, נִפְרְדוּ עָלָיו – כָּשֵׁר, וְהַפֶּרֶץ הַזֶּה הוּא פָּרוּץ בְּעֶרְוָה בֵּין עָנָף לְעָנָף, וְלָכֵן נֶאֱמַר שָׁם לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה, לֹא צָרִיךְ לְקָרֵב אֶת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן יהו"ה לִמְקוֹם עֶרְוָה, וְסוֹד הָעֶרְוָה נִרְמָז בִּשְׁתֵּי (עִם) אוֹתִיּוֹת עֶ"ר וָ"ה עֵ"ר רַ"ע בְּעֵינֵי יהו"ה, וְהָעֲנָפִים הַלָּלוּ (לֹא) נִפְרְדוּ שֶׁתִּהְיֶה עֶרְוָה בֵּינֵיהֶם, אֵינוֹ אֶלָּא זִוּוּג מִמְּקוֹמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אדנ"י. וְהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יְגֻרַךְ רָע, שֶׁבַּסְּפִירוֹת תִּמְצָא אָב וָאֵם וּבֵן כְּאֶזֶד בַּבִּינָה, בֶּ"ן י"ה, וְאֵין שָׁם עֶרְוָה, וְתִמְצָא אוֹתָם לְמַטָּה, אָזוֹ וְאָזוֹת שְׁנֵיהֶם בְּיִזּוּד, הָאֶזֶד הוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, ד' – אֲזוֹתוֹ, וּשְׁנֵיהֶם הֵם אֶזֶד בְּלִי פָּרוּד, אַף עַל גַּב שֶׁצַּדִּיק הוּא הַיִּזּוּד שֶׁל כֻּלָּם.

בֵּינָתַיִם הִנֵּה אֵלִיָּהוּ הַזַּכַּאי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר לוֹ: רַבִּי רַבִּי, שִׁעוּר הָעֲרָיוֹת כֵּן הוּא וַדַּאי, בְּכָל הַסְּפִירוֹת אֵין יִזּוּד שֶׁל אֶזֶת עִם זִוָּגְרָתָהּ כְּמוֹ שֶׁל

זָכָר וּנְקֵבָה, אֶלָּא רַק בְּצַדִּיק, שֶׁהַיִּחוּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם אֵינוֹ בְּכָל הָאֵיבָרִים שֶׁלָּהֶם, אֶלָּא רַק בִּבְרִית מִילָה. בִּשְׁאָר הָאֵיבָרִים קְרָבָה שֶׁל אַזְוָה יֵשׁ שָׁם וְלֹא שֶׁל יִחוּד, וְזֶהוּ סוֹד הָאִילָן שֶׁעֲנָפָיו נִפְרָדִים לְמַעְלָה בְּכָל צַד, וְסוֹד הַדָּבָר – וַתֵּשֶׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֻזּוּ זְרֹעֵי יָדָיו, אֲבָל לְמַטָּה כֻּלָּם אֲגֻדָּה אַזַּת, יִחוּד אֶחָד, וּמְשׁוּם זֶה לְמַטָּה בַּצַּדִּיק צָרִיךְ לְקָרֵב אֶת אוֹתִיּוֹת יהו"ה עִם שְׁכִינָתוֹ, שֶׁהִיא קְרָבָה שְׁלָמָה קָרְבָּן לַיהו"ה.

וְכָךְ הַשְׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה עִם זָכְמָה, צָרִיךְ לְקָרְבָם לַצַּדִּיק וְכָל הָעֲנָפִים שָׁם מִתְיַחֲדִים וְנִקְשָׁרִים וּמִשְׁלָבִים, וּמְקַבְּלִים זֶה מִזֶּה, וְהַכֹּל עַל יְדֵי הַצַּדִּיק, וּבְלִי צַדִּיק אֵין קִרְבַת הַיִּחוּד אֶלָּא אַזְוָה, וּמְשׁוּם זֶה זָסָד שָׁם נִקְרָא ו' אָזְ וְהִ' אָזוֹת, מִצַּד הַיָּמִין, וּבַמְּקוֹם הַזֶּה נֶאֱמַר וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַּת אִמּוֹ וְגוֹמֵר, זָסָד הוּא, וְעִם כָּל זֶה שֶׁזָּסָד הוּא, וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם. מִי שֶׁמְּזַוֵּג אוֹתִיּוֹת בְּמָקוֹם שֶׁל פָּרוּד, כְּאִלּוּ הִפְרִיד בֵּינֵיהֶן, וּמְשׁוּם כָּךְ וְנִכְרְתוּ, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.

וְכָךְ י"ה בְּיָמִין הֵם בְּאַזְוָה, וְאֵין יִחוּד אֶלָּא עַל יְדֵי צַדִּיק, וּמְשׁוּם זֶה בַּמְּקוֹם הַזֶּה לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה, וְכָךְ בְּשׂוֹק יָמִין וּשְׂמֹאל שָׁם אֱלֹהִים אֲזֵרִים, וְלֹא צָרִיךְ לְקָרֵב שָׁם אוֹתִיּוֹת בִּזְמַן שֶׁאֱלֹהִים אֲזֵרִים שָׁם, שֶׁהֵם מִצַּד שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה, וְסוֹד הַדָּבָר – וַיַּקְרִיבוּ לִפְנֵי יהו"ה אֵשׁ זָרָה.

וְכָל אוֹתָם הָעֲרָיוֹת הֵם סמא"ל וְנָוָשׁ, שֶׁתּוֹבְעִים לַעֲשׂוֹת דִּינִים וּמְגַלִּים אוֹתָם לִפְנֵי יהו"ה, וּמְשׁוּם זֶה נִקְרְאוּ עֲרָיוֹת, וְזֶהוּ סוֹד, וְסוֹד אַזֵּר אַל תִּגָּל, שֶׁזֶּה גּוֹרֵם גָּלוּת וְגוֹלָה בֵּין הָעַמִּים, מִי שֶׁמְּגַלֶּה עֶרְוָתוֹ שָׁם, כָּךְ הוּא מִתְגַּלֶּה בֵּין הָעֲרָיוֹת, שֶׁהֵם אֱלֹהִים אֲזֵרִים, וּמִי שֶׁמְּכַסֶּה עֲלֵיהֶם, כָּךְ הוּא מִתְכַּסֶּה בֵּינֵיהֶם, וּמְשׁוּם זֶה וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו, זוֹ שְׁכִינָה שֶׁגָּלְתָה בֵּין הָעַמִּים בִּגְלַל הַזִּנְטָא הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם.

וְאַרְבַּע פָּעָמִים גָּלְתָה שְׁכִינָה לַגָּלוּת, מִשּׁוּם שֶׁהִכְנִיסוּ עֶרְוָה בֵּין אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת, וְאַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הָעֲרָיוֹת הַלָּלוּ בַּסְּפִירוֹת וּבַשֵּׁם שֶׁל יהו"ה,

לֹא בִּמְקוֹמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, אֶלָּא כְּשֶׁשְּׁכִינָה גָּלְתָה, כָּל הַסְּפִירוֹת יָרְדוּ עִמָּהּ, וְאֵין פָּרוּד בָּהּ וּבֵין עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, וּכְשֶׁיָּרְדוּ, הִתְלַבְּשׁוּ בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַזּוֹל שִׁשָּׁה עֲנָפִים, וְזֶסֶד בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, גְּבוּרָה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שְׁלֹשׁ סְפִירוֹת שְׁנִיּוֹת בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים אֲזֵרִים, שֶׁהֵם רְבִיעִי וַחֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי.

וְעֶשֶׂר אֲמִירוֹת זֶה י׳ הָאַבָּא, זַמְשָׁה אוֹר זו ה׳ הָאִמָּא, שֵׁשׁ פָּעָמִים טוֹב ו׳ שֶׁיֵּשׁ בְּשֵׁשֶׁת יְמוֹת הַזּוֹל, ה׳ שֶׁל הַשִּׁשִּׁי ה׳ שֶׁל יהו״ה, רא״ש שֶׁל בְּרֵאשִׁי״ת זֶה כֶּתֶר, הָרֹאשׁ לְכָל הָרָאשִׁים.

וְלָמָּה יֵשׁ פָּרוּד? מִשּׁוּם שֶׁאֵין צַדִּיק, אוֹת הַבְּרִית, שָׁם, וְסוֹד הַדָּבָר – אֵין אָדָם צַדִּיק בָּאָרֶץ, שֶׁהוּא אוֹת הַבְּרִית שָׁם, וּבְשַׁבָּת שֶׁהוּא הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, שָׁם קְרִיבָה וְהַיִּחוּד שֶׁל שֵׁם יהו״ה וְכָל הַסְּפִירוֹת, וּמִשּׁוּם כָּךְ זְווּגָם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים בְּלֵילֵי שַׁבָּת לְלֵילֵי שַׁבָּת, הָעֲרִיוֹת הַלָּלוּ הֵם וַדַּאי לְמַטָּה, אֲבָל לְמַעְלָה נֶאֱמַר לֹא יְגֻרְךָ רָע, וְצַדִּיק שֶׁקָּרֵב לְאִשְׁתּוֹ בִּימוֹת הַזּוֹל, אוֹתוֹ הַבֵּן שֶׁעוֹשֶׂה, נֶאֱמַר עָלָיו צַדִּיק וְרַע לוֹ, שֶׁגּוֹרֵם שֶׁנַּעֲשֶׂה קְדֻשׁ זוֹל, שֶׁהוּא הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הוּא הַסּוֹד שֶׁל צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, אֲבָל לְמַעְלָה אֵין עֶרְוָה וְקָצוֹץ וּפָרוּד וּפָרוּץ, וּמִשּׁוּם זֶה לְמַעְלָה (אֵין לְךָ לְדָמֶה לְיוֹצְרֶךָ, שֶׁתֹּאמַר כָּךְ, שֶׁלְּמַעְלָה) יֵשׁ יִזּוּד בְּאָזֵן וְאָזְנוֹת, וּבֵן וּבַת, בְּאֵם עִם בֵּן. אֵם כֵּן, אֵין לְךָ לְדָמוֹת לְיוֹצְרֶךָ, שֶׁאַתָּה הָיִיתָ גּוֹרֵם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בִּדְמוּתוֹ לְמַעְלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶ״ם.

וּבֹא וּרְאֵה, בְּשָׁעָה שֶׁרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אָדָם, כָּךְ הָיָה רוֹצָה לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ כְּמוֹ דְּמוּתוֹ, בְּלִי עֶרְוָה וּבְלִי פֶּרֶץ וּפָרוּד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַסְּפִירוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ, בְּלִי פָּרוּד וְקָצוֹץ, וּלְהִתְיַיֵּחֵד בֵּן עִם בַּת שֶׁהֵם אַזִּים, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אַזִּים תְּאוֹמִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיִהְיוּ תְּאֹמִם מִלְּמַטָּה וְיַזְדָּו יִהְיוּ תַמִּים עַל רֹאשׁוֹ, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? אֶל הַטַּבַּעַת, זוֹ הַטַּבַּעַת שֶׁל אוֹת בְּרִית מִילָה, שֶׁהוּא שִׁעוּר לְכָל הָעֲרָיוֹת לְמַטָּה, וְשִׁעוּר שֶׁל הַיִּחוּד לְמַעְלָה, וּלְמַעְלָה נֶאֱמַר בּוֹ וְלָקַחְתָּ גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וָחַי

לְעוֹלָם, אֲבָל לְמַטָּה נֶאֱמַר בּוֹ וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, אַל תִּעָרֵב בַּיִּזּוּד טוֹב עִם רָע, וְאִם לֹא, מוֹת תָּמוּת. נֶאֱמַר כָּאן מוֹת תָּמוּת, וְנֶאֱמַר בְּשַׁבָּת מְזַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת.

וְאָדָם וַדַּאי נַעֲשָׂה בִּדְמוּת שֶׁל מַעְלָה, וְעָשָׂה שָׁם פָּרוּד וְנִפְרָד מִשָּׁם. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, אֵיךְ נַעֲשָׂה בִּדְמוּת שֶׁל מַעְלָה, שֶׁהֲרֵי שָׁמַעְנוּ שָׁם כַּמָּה דְּעוֹת? אָמַר לוֹ: בְּנִי, כְּשֶׁנַּעֲשָׂה, כָּל הַסְּפִירוֹת נִכְלְלוּ בַּדְּמוּת שֶׁל נִשְׁמָתוֹ, וְנִשְׁמָתוֹ הָיְתָה מֻרְכָּבָה לָהֶם, כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁמָתוֹ, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂר סְפִירוֹת בְּלִימָה, וְכָל הַגָּוָנִים שֶׁל הַנִּשְׁמוֹת הָיוּ מְאִירִים בִּנְשָׁמָתוֹ וְהָיוּ מְאִירִים עַל פָּנָיו, וּמִמֶּנּוּ הָיוּ מִזְדַּעְזְעִים עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, וְהָיוּ מִשְׁתַּזְּרִים לוֹ בְּגַלַּל הַמְּאוֹרוֹת הַלָּלוּ שֶׁהָיוּ מְאִירִים בּוֹ. כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּזְּרִים לוֹ, כָּךְ הָיוּ מִשְׁתַּזְּרִים לָאָדָם שֶׁלְּמַטָּה, עַד שֶׁהוּא הָיָה אוֹמֵר בּוֹאוּ נִשְׁתַּזְּרָה וְנִכְרְעָה נִבְרְכָה לְפָנֵי יהו"ה עוֹשֵׂנוּ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הוּא הָיָה שׁוֹלֵט עַל כָּל הַהֲמוֹנִים שֶׁל מַעְלָה וּמַטָּה.

הַגַּן הַשָּׁזוּר שֶׁל הָעַיִן, וּשְׁעָרָיו שְׁזוּרוֹת, וְכָל הַגָּוָנִים שְׁזוּרִים יָפִים נִתְּנוּ בּוֹ מִצַּד הָאֵם. לִבֵּן הָעַיִן וְלִבֵּן הַפָּנִים וְלִבֵּן הַמּוֹחַ וְלִבֵּן הָעֲצָמוֹת נִתְּנוּ בּוֹ מִצַּד הָאָב, שֶׁהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁהַלִּבֵּן שֶׁבָּעַיִן וְהַמּוֹחַ וְהָעֲצָמוֹת נִתְּנוּ מֵהָאָב, וּשְׁזוּר הָעַיִן וְהַשַּׁעַר נִתְּנוּ מֵהָאֵם, וְהַלִּבֵּן וְהַשָּׁזוּר, שְׁנֵיהֶם נִמְצְאוּ מִכֻּתָּר עֶלְיוֹן, הַשָּׁזוּר מִבַּזּוּעַ וְהַלִּבֵּן מִבְּפָנִים, וְעָלָיו נֶאֱמַר וַעֲתָה לֹא רָאוּ אוֹר בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים, וְכָתוּב אַחַר אוֹמֵר יָשֵׁת זִשָּׁף סִתְרוֹ.

וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהוּ הַמְזַבְּרִים, שָׁזוּר נִקְבָּה לַלִּבֵּן, וְהַתּוֹרָה מִשָּׁם הִיא לִבֵּן מִבְּפָנִים וְשָׁזוּר מִבַּזּוּעַ, וּלְמַעְלָה הָאָב וְהָאֵם אָמְרוּ עַל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וּשְׁכִינָתוֹ נַעֲשָׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בְּלִבֵּן וְהַשְּׁכִינָה בְּשָׁזוּר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁזוּרָה אֲנִי וְנָאוָה. וּבֹא תִרְאֶה, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הָיְתָה שְׁזוּרָה לְפָנֵי אוֹתוֹ אוֹר שֶׁלְּפָנִים מִמֶּנָּה, אֲבָל כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת לְמַטָּה נִרְאִים גְּוָנֶיהָ בְּזִמּוּשׁ סְפִירוֹת, שֶׁהֵם זִמּוּשֶׁת עַנְפֵי הָאִילָן, זְרוֹעַ יָמִין וּשְׂמֹאל וְהַגּוּף וּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם, הַצַּדִּיק נוֹטֵל כָּל הַגָּוָנִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם,

וּרְאִיתִיהָ בִּגְוָנִים מְאִירִים, וְכָךְ הַשְּׁכִינָה הַמְּזֻהֶמֶת נִרְאֵית בַּזְּמִשָּׁה גְּוָנִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְאֵלּוּ הַגְּוָנִים שֶׁל שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים, וּכְמוֹ שֶׁנִּכְלָלִים כָּל הַגְּוָנִים מִמַּעְלָה לְמַטָּה בַּצַּדִּיק, כָּךְ נִכְלָלִים כָּל הַגְּוָנִים מִמַּטָּה לְמַעְלָה בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

בֹּא וּרְאֵה, אַרְבָּעָה עֲנָפִים גְּדוֹלִים הָיוּ בָּאִילָן, וְהֵם הָיוּ שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת וּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם, וְכֻלָּם בַּשִּׁעוּר שֶׁל הָאוֹת ו' הָעֶלְיוֹנָה, וּבְכָל אַמָּה וֶחֱמִשָּׁה עֲנָפִים קְטַנִּים שֶׁהֵם זֶרֶת, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְשָׁמַיִם בַּזֶּרֶת תִּכֵּן, וְהֵם הַשִּׁעוּר שֶׁל ה', וְעַל ה' עֲנָפִים הָיָה י' שֶׁהוּא כַּף הַיָּד, וְזֶה פָּרִי הָאִילָן, וְכַמָּה שִׁרְטוּטִים מְרֻקָּמִים בְּכַף הַיָּד, שֶׁהֵם הַגְּוָנִים הַיָּפִים שֶׁל הַפֶּרִי, שֶׁבָּהֶם נִפְתַּחַת הַשּׁוּשַׁנָּה, שֶׁנַּעֲשֶׂה מִמֶּנָּה פֶּרִי, וְהֵם כַּפָּתוֹר וָפֶרַח לְשִׁשֶּׁת הַקָּנִים הַיּוֹצְאִים מִן הַמְּנוֹרָה, וְאֵלּוּ שָׁלֹשׁ עֲצָמוֹת בִּזְרוֹעַ יָמִין וְשָׁלֹשׁ בִּזְרוֹעַ שְׂמֹאל. הַמְּנוֹרָה, הַגּוּף שֶׁל הָאֶמְצַע.

בְּנִי, בְּכָל הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ בָּרָא אֶת הָאָדָם וּבַת זוּגוֹ, (וְאִם) הוּא עָשָׂה פָּרוּד לְמַעְלָה בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, שֶׁגָּרַם לְסִלּוּק הַשְּׁכִינָה מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַלֵּק מִמֶּנּוּ בַּת זוּגוֹ וּמִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ, שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁאֵין שׁוֹרָה שְׁכִינָה, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹרֶה שָׁם, וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהִסְתַּלְּקָה בַּת זוּגוֹ מִמֶּנּוּ? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יהו"ה לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ, וְזֶה גָּרַם לְיַעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן נִצְּוּוּ אֶת סמא"ל, וַיִּגַּע בְּכַף יֶרְכּוֹ, בְּאֵיזֶה מָקוֹם פִּגְּרוּהוּ? בְּגִיד הַנָּשֶׁה, שֶׁפָּרְזָה י' מִגִּיד הַנָּשֶׁה, שֶׁהִיא י' שֶׁל יַעֲקֹב, וְהוּא נִשְׁאָר עָקֵב, שֶׁהוּא דָּשׁ בָּעָקֵב, וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל וְיָדוֹ אוֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו, (שֶׁהוּא דָּשׁ בָּעָקֵב בַּגָּלוּת וּבָעֹל שֶׁל מַלְכוּת שִׁבְעִים אֻמּוֹת, שֶׁהוּא לְזָנָב וְלֹא לְרֹאשׁ).

כְּמוֹ שֶׁגָּרַם אָדָם שֶׁהִשְׁכִּינָה נִפְרְדָה מִן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבְהָשִׁיעֵיכֶם שַׁלְוָה אִמְּכֶם, וְנִשְׁאָר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְזִידִי בְּלִי הַגְּבִירָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הַצַּדִּיק אָבָד, מַה זֶּה אָבָד? אָבַד לַגְּבִירָה, וּמְשׁוּם זֶה לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ, זֶה אֲוִזֶּרֶת, שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגוֹ, מִצַּד שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר, טֻמְאָה וְטָהֳרָה, כָּשֵׁר וּפָסוּל, דָּם טָהוֹר וְדַם

נְדָה, וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ, זָכָה – נַעֲשָׂה לוֹ עֵזֶר, לֹא זָכָה – כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ אִשָּׁה שֶׁהִיא עֵץ הַחַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר וְלָקַחְתָּ גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם, שֶׁהוּא הָיָה זְרוּת עַל הַלּוּזוֹת, זֵרוּת מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, זֵרוּת מִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, זֵרוּת מִכָּל הַמַּזָּלוֹת הָרָעוֹת, מֵעֲנִיּוּת וּטְפָשׁוּת וְצַעַר וְדוֹזֶק וְרָעָב, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר, אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנוּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם וְכוּ׳.

הִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ, וְנִתְּנָה לוֹ אֲזֶרֶת מִצַּד הַלְּבָנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עֵת לָלֶדֶת וְעֵת לָמוּת וְכוּ׳, שֶׁיָּצְתָה זַיִּים וְעֶשֶׂר, וְיָצְתָה מָוֶת וְעָנִי, כְּמוֹ שֶׁהַלֵּב שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ לֵב זָכָם לִיבִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לְשָׁמְאלוֹ, שְׁנַיִם בְּשִׁתָּפוּת, וְלָכֵן אִם זָכָה – עֵזֶר, בְּמִלּוּי הַלְּבָנָה, וְאִם לֹא זָכָה – כְּנֶגְדּוֹ, בְּוֶסְרוֹן הַלְּבָנָה.

הָעֲרָיוֹת מִצַּד שֶׁל י״ה, ע״ר יָ״ה תֵּעוֹר קַשְׁתֶּךָ, עֲרָיוֹת מֵהַצַּד שֶׁל ו״ה, לֹא תְקָרְבוּ לְגַלּוֹת ע״ר וָ״ה, וְזוֹ לִילִי״ת שֶׁהִיא עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ, שֶׁהֵן ה״ה, עֶרְוַת כַּלָּתְךָ זוֹ י׳ קְטַנָּה שֶׁל אדנ״י, שֶׁהִיא הַכַּלָּה הָאֲמוּרָה בְּשִׁיר הַשִּׁירִים. בֹּא וּרְאֵה, הַשְּׁכִינָה הַמְּזֻוֶּגֶת נִקְרֵאת בִּתָּהּ מֵהַצַּד שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְהַכַּלָּה מֵהַצַּד שֶׁל כָּ״ל כְּ״ל ה׳, אֲזוֹת מֵהַצַּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁאֵר בְּשָׂרוֹ מֵהַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשַׁגַּם הוּא בָשָׂר, מִצַּד שֶׁל דַּרְגָּתוֹ.

תִּקּוּן שִׁבְעָה וְזִוּמִשִּׁים

בְּרֵאשִׁית, תְּרֵ״י שְׁבָ״א, וְהֵם שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת שְׁתֵּי יְצִירוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן וַיִּיצֶר יהו״ה אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם, וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם לִרְאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ וְכוּ׳. בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה נְשָׁמוֹת וְכַמָּה צִיּוּרִים צִיֵּר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּדְמוּת הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁל מַעְלָה, שֶׁהֵן חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, שֶׁבְּנֵי אָדָם יוֹרְשִׁים מֵהֶם נְשָׁמוֹת, וּמֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם בְּגִלְגּוּל עַל כֻּלָּם לִרְאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ, וְלֹא מָצָא בָּהֶם עֵזֶר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּלְאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ, וְהוּא קָרָא לָהֶם לְכָל אֲזוֹד שֵׁמוֹת כְּפִי הַכּוֹזַ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר

בָּהֶם הַמּוֹצִיא בִּמְסָפָר צְבָאָם לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא, לְכָל זִיָּהּ וּמַלְאָךְ וְאוֹפָן קָרָא לוֹ בְּשֵׁם יָדוּעַ, לְכָל אֶזֶד עַל מַתְכֻּנְתּוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ וּבְמִשְׁמַרְתּוֹ.

בֹּא וּרְאֵה, אָדָם הָיָה מַכִּיר כָּל מַלְאָךְ וְאוֹפָן וְזִיָּהּ וְשָׂרָף, כָּל אֶזֶד שֶׁהָיָה מְמֻנֶּה עַל שְׁלִיזוּתוֹ, וְהָיָה יוֹדֵעַ כָּל שֵׁם שֶׁל כָּל אֶזֶד שֶׁהָיָה כְּפִי שְׁלִיזוּתוֹ, וְכָךְ הָיָה קוֹרֵא לוֹ, שֶׁכָּךְ מָצָאנוּ בְּסֵפֶר רזיא"ל שֶׁנָּתַן לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁמטטרו"ן קָרָא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֵׁמוֹת רַבִּים, לְפָעָמִים נִקְרָא מיטטו"ר (מי"מטור) בִּזְמַן שֶׁמְּמֻנֶּה עַל הַמָּטָר, וְלִפְעָמִים נִקְרָא פתזו"ן סגרו"ן (אטימו"ן) (אטמו"ן), אטמו"ן בִּזְמַן שֶׁהוּא אוֹטֵם אֶת זַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל. סגרו"ן בִּזְמַן שֶׁסּוֹגֵר שַׁעֲרֵי הַתְּפִלָּה, פתזו"ן בִּזְמַן שֶׁפּוֹתְזִין שַׁעַר הַתְּפִלָּה, (פסקו"ן) (פיסקו"ן) בִּזְמַן שֶׁפּוֹסֵק הֲלָכוֹת שֶׁל הַמִּשְׁנָה בַּיְשִׁיבָה הַתַּזְתּוֹנָה, וְכָךְ כָּל הַשֵּׁמוֹת כְּפִי שְׁלִיזוּתוֹ, וְכָךְ כָּל מַלְאָךְ מִשְׁתַּנֶּה שְׁמוֹ כְּפִי שְׁלִיזוּתוֹ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא פֶּלְאִי, וּכְפִי הַנֵּס שֶׁעוֹשִׂים – כָּךְ הַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם.

וּלְכָל שְׁלִיזוּת וּשְׁלִיזוּת שֶׁלָּהֶם יֵשׁ רַגַּע וְשָׁעָה יְדוּעָה, וּמַזָּל יָדוּעַ וְיוֹם יָדוּעַ וְכוֹכָב יָדוּעַ וְשֵׁם מִשְׁתַּנֶּה, הַמַּלְאָךְ הַזֶּה נִקְרָא בְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא שֵׁמוֹת שֶׁל מַלְאָכִים, הוּא נִקְרָא זסדיא"ל בִּזְמַן שֶׁעוֹשֶׂה וֶסֶד עִם הָעוֹלָם, גַּבְריא"ל בִּזְמַן שֶׁעוֹשֶׂה גְּבוּרָה בָּעוֹלָם, סתוריא"ל בִּזְמַן שֶׁמַּסְתִּיר אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם בִּכְנָפָיו מִמַּלְאֲכֵי הַחַבָּלָה הַלָּלוּ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְתַזַּת כְּנָפָיו תָּזֻזָּה צִנָּה, וְנִקְרָא זתמיא"ל בִּזְמַן שֶׁזּוֹתֵם זְכֻיּוֹת וְזוֹבוֹת עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, כתביא"ל בִּזְמַן שֶׁכּוֹתֵב זוֹבוֹת וּזְכֻיּוֹת.

וּלְכָל מַלְאָךְ כְּפִי שְׁמוֹ יֵשׁ פָּסוּק בַּתּוֹרָה. כתביא"ל עַל שֵׁם וְהַמִּכְתָּב מִכְתַּב אֱלֹהִי"ם הוּא וְגוֹמֵר, זכריא"ל עַל שֵׁם זוֹכֵר בְּרִית אָבוֹת, וְיֵשׁ לוֹ כָּתוּב זָכְרֵנוּ לְזַזִּיִּים, וְנִכְנָע בְּזָכוֹר, שמריא"ל בְּשָׁמוֹר, זסדיא"ל בְּזֶסֶד, גַּבְריא"ל בִּגְבוּרָה, צדקיא"ל בְּצֶדֶק, רָפָא"ל (בִּרְפוּאָה, יתוא"ל) בְּתִפְאֶרֶת, מלכיא"ל בְּמַלְכוּת. אֵין מַלְאָךְ שֶׁאֵין לוֹ עֶקֶר וְיסוֹד בַּסְּפִירוֹת, וּלְכָל סְפִירָה יֵשׁ שֵׁם יָדוּעַ וַהֲוָי"ה יְדוּעָה, וּלְכָל הַשֵּׁמוֹת שָׁם יֵשׁ לָהֶם עֶקֶר וְיסוֹד.

וְהַכְּלָל הַזֶּה נָקוּט בְּיָדֶךָ, שֶׁכָּל הַמְמֻנִּים שֶׁלְּעֵיל, שְׁמוֹתָם תְּלוּיִים בַּסְּפָירוֹת, וּלְשִׁמּוֹתֵיהֶם יֵשׁ לְכָל אֶזֶד פָּסוּק עַל שְׁמוֹ.

וְכָל הַמַּלְאָכִים שֶׁסּוּסֵיהֶם סוּסֵי אֵשׁ, וּמַרְכְּבוֹתֵיהֶם אֵשׁ, וְקַשְׁתוֹתֵיהֶם אֵשׁ, וְרָמְזֵיהֶם אֵשׁ, וְכָל כְּלֵי הַקְּרָב שֶׁלָּהֶם אֵשׁ – יְסוֹדָם בִּגְבוּרָה, וּמַלְאָכֵי הַזַּבָּלָה שֶׁהֵם אֵשׁ – יְסוֹדָם בַּגֵּיהִנֹּם, וְיֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עוֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּזוֹת – יְסוֹדָם בָּעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וְיֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁהֵם מֵהַמַּיִם שֶׁל הָרָקִיעַ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמָיִם, מִצַּד הַיָּמִין – כֻּלָּם עִקָּרָם לְמַעְלָה, וְאֵין מַלְאָךְ שֶׁלֹּא נִמְצָא בּוֹ שֵׁם יהו"ה, שֶׁנִּמְצָא בְּכָל מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁנִּמְצֵאת בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר, וּמְשׁוֹם זֶה יֵשׁ לָאָדָם לְהַמְלִיךְ אֶת יהו"ה בְּכָל הַסְּפִירוֹת וּבְכָל הַכִּסְאוֹת וּבְכָל הַמַּלְאָכִים וּבְכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁל הָאָדָם, שֶׁאֵין מָקוֹם פָּנוּי מִמֶּנּוּ, לֹא בָּעֶלְיוֹנִים וְלֹא בַּתַּזְוִתּוֹנִים, יהו"ה לֹא נִקְרָא בַּיִּחוּד שֶׁל אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת, אֶלָּא בְּעִלַּת הָעִלּוֹת שֶׁמְּיַחֵד אוֹתָם, וּמְשׁוֹם שֶׁהוּא מְיַחֵד אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת, נִקְרָאוּ בּוֹ יהו"ה בְּיִחוּד אֶזֶד יהו"ה אֶזֶד וּשְׁמוֹ אֶזֶד, וּמְשׁוֹם זֶה שָׂם אֶת אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל בְּאַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ, וְאֶת כָּל הַשֵּׁמוֹת שָׂם כִּנּוּיִים לַשֵּׁם הַזֶּה, אֵין שֵׁם עַד אֵין סוֹף וְעַד אֵין תַּכְלִית גָּדוֹל וְשַׁלִּיט מִזֶּה, לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף, וּלְמַטָּה עַד אֵין תַּכְלִית, כָּל הַזַּיָלוֹת וְהַמַּזָּנוֹת מִמֶּנּוּ פּוֹזְדִים וּמְזַדְּעְזְעִים.

תִּקּוּן שְׁמוֹנָה וְזֶמְשִׁים

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, (הֵיא) אֶת, בַּת יְזִידָה הִיא בַּת מֶלֶךְ פָּנִימָה, (הֵיא) אֶת הָאָמָה שֶׁלָּהּ, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וַיַּפֵּל יהו"ה אֱלֹהִי"ם תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן וְכוּ', מַה זֶּה וַיִּסְגֹּר? פָּתַזוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: וִירִיזוּ סְגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת, מַה זֶּה וִירִיזוּ? זֶהוּ הַיֵּרֵזַ שֶׁהוּא הַגּוּף שֶׁלָּהּ, הָאָמָה מִבַּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהִיא הַנְּקֵדָה שֶׁלָּהּ, סְגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת מִבִּפְנִים כְּמוֹ זֶה: כּ.

וּבְשִׁבִילָהּ נֶאֱמַר לְעֲמַת הַמְּסֻגֶּרֶת תִּהְיֶיךָ הַטַּבָּעַת וְגוֹמֵר, מַה זֶּה הַטַּבָּעַת? אֵלּוּ שְׁנֵי הָאָזְנַיִם שֶׁל הַלֵּב, שֶׁהֵם עֲגֻלִּים כְּטַבָּעוֹת, וְהַלֵּב הוּא

לִשְׁמוֹאל, כָּךְ הַשַּׁלְוָן צָרִיךְ לִשְׁמוֹאל, שֻׁלְוָן בַּצָּפוֹן. לְבָתִּים לְבַדִּים, מַה זֶּה לְבָתִּים? אֵלּוּ שְׁנֵי בָּתֵּי הַלֵּב. מַה זֶּה לְבַדִּים? אֵלּוּ שִׁתֵּי הַכְּלָיוֹת, שְׁנֵיהֶם בַּזּוּוִג, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְהָיוּ תוֹאֲמִם מִלְמַטָּה, שְׁנֵי כַּנְפֵי רֵאָה, וְיִזְדַּוְּגוּ יִהְיוּ תַּמִּים עַל רֹאשׁוֹ, וּמְשׁוּם שֶׁשְּׁמִיעָה תְּלוּיָה בַּלֵּב, פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הַלֵּב שׁוֹמֵעַ.

בֹּא וּרְאֵה, נֶאֱמַר בַּצֶּלַע הַזּוֹ וַיִּקַּח, וְאַחַר כָּךְ וַיִּבֶן יהו״ה אֱלֹהִי״ם אֶת הַצֶּלַע. מַה זֶּה וַיִּבֶן? אֶלָּא בָּנָה בָּנִיתִי בַּיִת זְבֵל לָךְ וְגוֹמֵר, וְהַבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה. שְׁנֵי בָּתֵּי הַלֵּב, הֵם שְׁנֵי בִנְיָנִים שֶׁל הַכָּתוּב הַזֶּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ – זֶה בַּיִת רִאשׁוֹן, אֶבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה – זֶה בַּיִת שֵׁנִי, וּכְנֶגְדָּם אָמַר בָּנֹה בָנִיתִי – שְׁנֵי בִנְיָנִים, אָזַד נִקְרָא הַבִּנְיָן שֶׁל הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְהַשֵּׁנִי הַבִּנְיָן שֶׁל הָאֵם הַתַּזְוִתוֹנָה.

וְעוֹד וַיִּבֶן, לְשׁוֹן וְאַבָּנָה גַּם אָנֹכִי מִמֶּנָּה, הַבִּנְיָן שֶׁל יְבוּם, וּכְמוֹ שֶׁהַנֶּקֵדָה הַזּוֹ הִיא סְגוֹרָה וּמְסֻגֶּרֶת, כָּךְ צְרִיכָה הַבַּת, שֶׁתִּהְיֶא בְּתוּלָה, לִהְיוֹת סְגוֹרָה וּמְסֻגֶּרֶת בְּבֵית אָבִיהָ, בְּתוּלָה וְאִישׁ לֹא יְדָעָהּ. וַתֶּרֶד הָעַיְנָה, זוֹ בַּת הָעַיִן, סוֹגֶרֶת וּמְסֻגֶּרֶת בָּעַיִן, וּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים סוֹבְבִים אוֹתָהּ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל א״ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר, וּכְשֶׁהוֹרִיד לָהֶם מֹשֶׁה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל מִמֶּנָּה, אָמַר, הֱיוּ נְכוֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה, שְׁלֹשֶׁת יָמִים כְּנֶגֶד שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים שֶׁל הָעַיִן, וְהִיא טְמִירָה וְנִסְתֶּרֶת בָּהֶם, וְאִישׁ לֹא יְדָעָהּ בָּהֶם, עַד שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה מֵהֶם.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה מֵהַלְּבוּשִׁים הַלָּלוּ, מִתְיַוֶּדֶת עִם בַּעְלָהּ בְּקֶרוּב בָּשָׂר. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֶצֶם מֵעַצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹּאת, עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד. שֶׁכְּךְ הַדֶּרֶךְ לְהִתְיַוֵּד זָכָר וּנְקֵבָה, בְּקֶרוּב בָּשָׂר, וְזֶה הַדִּבּוּק (הַקִּרְבָה) שֶׁל הַיִּחוּד שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבָר זוֹצֵץ, וּמְשׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁכְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל וּמְיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבָר זוֹצֵץ בֵּינוֹ לְבֵין הַקִּיר, שְׁכִינָתוֹ, (קִרְקוּרוֹ שֶׁל הַקִּיר, קְרִירוּת הַלֵּב), שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה פֶּרוּד וְקִצּוּץ בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, וְסוֹד הַדָּבָר – וַיִּהְיוּ

שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ, עֲרֻמִּים בְּקֶרוּב בָּשָׂר בְּלִי לְבוּשׁ כְּלָל, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ כְּאָזוֹד בְּלִי לְבוּשׁ כְּלָל, נֶאֱמַר בּוֹ וְלֹא יְכָנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, מַהוּ סִיּוּם הַכָּתוּב וְלֹא יִתְבַּשָּׁשׁוּ? אָמַר לוֹ: בְּנִי, בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ עֶרְוָה יֵשׁ בּוּשָׁת, וְזֶהוּ יָרֵא בּוּשָׁת, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בּוּשָׁת, בְּוַדַּאי לֹא עָמְדוּ רַגְלֵי אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינַי, וְהַבּוּשָׁת הוּא בִּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים, לָבָן אָדֹם וְיָרֹק בַּפָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְלֹא עַתָּה יֵבוֹשׁ יַעֲקֹב, בְּגֶוֶן אָדֹם וְיָרֹק, וְלֹא עַתָּה פָּנָיו יֶחֱוָרוּ, בְּגֶוֶן לָבָן, וּשְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שַׁיָּיךְ בָּהֶם בּוּשָׁת, אֵלּוּ הֵם שְׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים שֶׁל שְׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הָאֲגוּז, שֶׁהֵם עֲרָיוֹת, שֶׁבָּהֶם מִתְלַבֶּשֶׁת הַקְּשָׁת וְנִרְאֵית בָּהֶם.

וּמִשּׁוּם שֶׁאוֹתָן עֲרָיוֹת – שָׁלֹשׁ קְלִפּוֹת, נֶאֱמַר בָּהֶם אֵין דּוֹרְשִׁים בָּעֲרָיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה, וְאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶן, וּמִשּׁוּם זֶה אָסוּר לָעָם הַקָּדוֹשׁ לְהִסְתַּכֵּל בְּגוּפֵי הַקָּשֶׁת, וְזֶה סוֹד הָעֲרָלָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ שָׁלֹשׁ קְלִפּוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲבִירָם מֵאוֹת בְּרִית הַקֹּדֶשׁ, וּמִיָּד וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, וְעַל שְׁלֹשֶׁת הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ נֶאֱמַר שֹׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ, וּמִיָּד וּרְאִיתִיהָ, וּבְזְמַן שֶׁמּשֶׁה הָיָה מִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, מַה כָּתוּב בּוֹ? אַל תִּקְרַב הֲלוֹם, מִיָּד שֶׁהִתְפַּשֵּׁט מֵהֶם, הִתְקָרֵב לְשָׁם.

וְזֶה סוֹד הַקָּרְבָּן, שֶׁהָיְתָה יוֹרֶדֶת אֵשׁ לְהַדְלִיק אֶת שְׁלֹשׁ הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זֹאת תּוֹרַת הָעוֹלָה הִיא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה וְגוֹמֵר, הֲרֵי שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים שֶׁל אֵשׁ, שֶׁהָיוּ יוֹרְדִים בְּשָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת לְהַדְלִיק וְלִשְׂרֹף אֶת הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן הָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְקָרֵב לִשְׁכִינָתוֹ, וְהָיוּ מִתְקָרְבִים אוֹתִיּוֹתָיו י׳ עִם ה׳ ו׳ עִם ה׳, וּבְזְמַן שֶׁהָיוּ מִתְלַבְּשִׁים בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ, נֶאֱמַר בָּהֶם לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה, וְלֹא צָרִיךְ לְקָרֵב אוֹתִיּוֹת י׳ עִם ה׳, ו׳ עִם ה׳.

וְלָכֵן תִּקְּנוּ שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת בְּכָל יוֹם, לְהַעֲבִיר אֶת שְׁלֹשׁ הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ שֶׁל

עָרְלָה מֵאוֹת הַבְּרִית, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וּבָזֶה שׁוֹרָה בִּשְׁלֹשָׁה גְּוָנִים מְאִירִים, שֶׁהֵם כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר מַה יָּפוּ פָּעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב, וְהֵם נְעִילַת זְגִים וּוְמַנִּים וּמוֹעֲדִים, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּזוֹג לִי בַּשָּׁנָה, שְׁלֹשׁ הַקְּלִפּוֹת, עֲלֵיהֶן נֶאֱמַר וַיַּעַשׂ יהו"ה אֱלֹהִי"ם לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּישֵׁם, בָּרִאשׁוֹנָה כָּתְנוֹת אוֹר, וְאַזַּר שֶׁזְּטָאוּ – כָּתְנוֹת עוֹר, מֵעוֹר שֶׁהוּא עוֹר הַנָּזָשׁ, וּלְשִׁבְעִים שָׁנִים מִתְפַּשֵּׁט אוֹתוֹ (הַנָּזָשׁ) (הָעוֹר) מִמֶּנּוּ.

שֶׁשְּׁלֹשָׁה גְּוָנִים שֶׁל לְבוּשִׁים שֶׁל הַשְּׁכִינָה הֵם, שָׁלֹשׁ וָוי"ם שֶׁל וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, בִּזְמַן שֶׁמְּעָבְרִים כָּתְנוֹת עוֹר הַנָּזָשׁ, מְאִירִים שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים שֶׁל אוֹר הַשְּׁכִינָה, וּמִיָּד וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, וְאוֹתָם שָׁלֹשׁ וָוי"ם הֵם שְׁלֹשָׁה גַּגּוֹת שֶׁל הָאוֹת ב, אֶזֶד לַשָּׁמַיִם, אֶזֶד לָאָרֶץ וְאֶזֶד לַיָּם. וּמֵהַב' הַזּוֹ תְּלוּיִים שִׁבְעִים גְּוָנִים, וְהֵם שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הִנֵּה יהו"ה רוֹכֵב עַל עָב קַל וּבָא מִצְרַיִם, עַל ע"ב, בְּשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם גְּוָנִים מְאִירִים, וּמִיָּד וּנְעוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם מִפָּנָיו.

וְאוֹתָם שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים רְמוּזִים בַּה', ה', שְׁלֹשָׁה גַּגּוֹת שֶׁלָּהּ הֵם מַלְבּוּשִׁים מְאִירִים שֶׁל בַּת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהִיא י' בַּת עַיִן, וְהִיא זְמִשֶּׁת אַלְפֵי שָׁנִים שֶׁל בְּרִיאַת הָעוֹלָם, וְהִיא ה' קְטַנָּה שֶׁל אַבְרָהָם שֶׁדַּרְגָּתוֹ זְסָ"ד, שֶׁעוֹלָה לְשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, ה' י' בֵּן אֱלֹהִי"ם, ה"י בֵּן יו"ד ה"א וא"ו ה"א. (יו"ד ה"י וא"ו ה"י). ה' לְבוּשׁ שֶׁמְּכַסֶּה עַל י'.

תִּקּוּן תִּשְׁעָה וְזִמְּשִׁים

בְּרֵאשִׁית, כִּי בָאֵשׁ יהו"ה נִשְׁפָּט, שֶׁהֵם כָּתְנוֹת עוֹר שֶׁצָּרִיךְ בָּהֶם הַבְדָּלָה, כְּשֶׁאוֹמְרִים יִשְׂרָאֵל בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, וְאוֹמְרִים הַמַּבְדִּיל בֵּין אוֹר לְזוֹשֶׁךְ. זוֹשֶׁךְ שָׁזוֹר, כָּתְנוֹת הָעוֹר שֶׁלּוֹ שְׁזוּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שְׁזוּרוֹת כָּעוֹרֵב, וְהַנָּזָשׁ הָיָה עָרֹם מֵהֶם, שֶׁלְּכָל זַיָּה בָּרָא מַלְבּוּשִׁים וּלְכָל הַבְּרִיוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְנִשְׁאֲרוּ הַגּוּפִים שֶׁל הַמַּזִּיקִים לַעֲשׂוֹת וְלֹא עָשָׂה אוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עֶרֶב שַׁבָּת, וְזֶהוּ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִי"ם לַעֲשׂוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה וְהַנָּזָשׁ

הָיָה עָרוּם מִכָּל זַיִת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה׳ אֱלֹהִי״ם, שֶׁלְּכֻלָּם עָשָׂה לְבוּשִׁים, וְלוֹ לֹא עָשָׂה, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ הַמַּזִּיקִים שֶׁל הָעוֹלָם.

וְלָמָּה לֹא עָשָׂה אוֹתָם? מִשּׁוּם שֶׁהָיָה לוֹ לִבְרֹא אָדָם בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וּבְגָלְלוֹ לֹא בָרָא אוֹתָם, וּמִשּׁוּם זֶה נִכְנְסָה קִנְאָה לִלְבּוֹ שֶׁל הַנָּזוּשׁ עִם אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁאַר עָרֹם בְּגָלְלוֹ לְלֹא מַלְבּוּשִׁים, וְהוּא גָּרַם אַזַּר כָּךְ שֶׁהִתְפַּשֵּׁט אָדָם מִלְּבוּשָׁיו, וְיָרַשׁ אוֹתָם נִמְרוֹד וְעֵשָׂו, שֶׁעָשָׂו הָיָה דְמוּת הַנָּזוּשׁ, וּמִשּׁוּם זֶה וְהַנָּזוּשׁ הָיָה עָרוּם, עָרוּם לָרַע, שֶׁגָּרַם בְּעָרְמָתוֹ לַנְּקֵבָה רָעָה, סַם הַמָּוֶת, מִיתָה לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ, וְעָרְמָתוֹ הָיְתָה שֶׁפָּתָה אֶת זַוָּה, מִשּׁוּם שֶׁדַּעְתָּן שֶׁל נָשִׁים קַלָּה, וּמָה אָמַר לָהּ? וַיֹּאמֶר הַנָּזוּשׁ אֶל הָאִשָּׁה אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִי״ם לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא אָמַר, אֶלָּא מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל, שֶׁהוּא לֹא צִוָּה אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל, אֶלָּא מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא עֵרְבּוּבְיָה שֶׁל טוֹב וָרָע, אֵילָן הַשֶּׁקֶר, אֶזֶד בַּפֶּה וְאֶזֶד בַּלֵּב, לִבּוֹ מָלֵא שֶׁקֶר, וּפָתָה בְּפִיו בְּדִבְרֵי אֱמֶת.

וְהַנָּזוּשׁ הָרָע כָּאן עָבַר עַל לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר, וְעַל לֹא תִרְצַח, וְעַל לֹא תִנְאָף, וְעַל לֹא תִגְנֹב, וְלֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יהו״ה אֱלֹהֶי״ךָ לַשָּׁוְא, עַל לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ, שֶׁהֵעִיד שֶׁקֶר שֶׁאָמַר (אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִי״ם לֹא תֹאכְלוּ מִכֹּל עֵץ הַגָּן, וְעַל לֹא תִגְנֹב, שֶׁגָּנַב דַּעַת זַוָּה, כְּמוֹ זֶה שֶׁאָמַר אַף כִּי אָמַר אֱלֹהִי״ם וְגוֹמֵר), כִּי יוֹדֵעַ אֱלֹהִי״ם כִּי בְּיוֹם אֲכָלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקְחוּ עֵינֵיכֶם וְהִייתֶם כֵּאלֹהִי״ם יוֹדְעֵי טוֹב וָרָע, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִהְיוּ בְּדִמּוּתוֹ, וְעָבַר עַל לֹא תִנְאָף שֶׁהִטִּיל זָהֳמָה בְּזַוָּה, וְעָבַר עַל לֹא תִרְצַח שֶׁהָרַג אֶת אָדָם וְאֶת זַוָּה, שֶׁכָּךְ דַּרְכּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע – מְפַתֶּה בְּנֵי אָדָם, וְאַזַּר כָּךְ עוֹלֶה וּמַלְשִׁין עָלָיו, וְנוֹטֵל רְשׁוּת וְיוֹרֵד וְנוֹטֵל הַנְּשָׁמָה.

תִּקּוּן שִׁשִּׁים

בְּרֵאשִׁית זוֹ בְּרִי״ת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ עֵץ הַזַּיִים, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, וּבְהַפּוּךְ תְּבִי״ר, שֶׁגָּרַם שֶׁבֶר לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְזֶה עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, טוֹב הוּא הָאִילָן, אוֹתוֹ

שֶׁכְּתוּב וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תַאֲוָה הוּא לָעֵינַיִם, וּפָרְיוֹ רָע, כְּפִי הַמַּרְאֶה שֶׁלָּהּ כָּךְ הָיָה (הוּא) נִרְאֶה לָהּ מִבַּחוּץ, כְּמוֹ שֶׁבַּפָּה, מִלִּים יָפוֹת מִבַּחוּץ וְלֵב מָלֵא בְּטִנּוּפִים מִבִּפְנִים, וְזוֹ לֹא הָיְתָה יוֹדַעַת שֶׁסַּם הַמָּוֶת הָיָה בִּפְנִים הַפָּרִי. וְהוּ שֶׁכְּתוּב וַתִּקַּח מִ"פִּרְיוֹ וַ"תֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ וְגוֹמֵר, הֲרֵי פָּרִי הָאִילָן, שֶׁשָּׁם מָוֶ"ת (מִבִּפְנִים, גָּרַם לָהּ שֶׁאָכְלָה).

וְיֵשׁ קְלִפּוֹת שֶׁל הַפָּרִי שֶׁהֵן תְּהוֹם וָבֹהוּ וְזוֹשֶׁךְ וּתְהוֹם, שֶׁהַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ הֵן רָע, הַמּוֹז מִבִּפְנִים טוֹב, עֵץ הַזַּיִים, קְלִפּוֹתָיו יָפוֹת וְהַמּוֹז שֶׁלּוֹ יָפָה, וְזֶהוּ עֲנָפוֹ נָאֶה וּפָרְיוֹ רַב, וְיֵשׁ אֵילָן שֶׁכֻּלּוֹ רָע, הַמּוֹז וְהַקְּלִפָּה כֻּלָּם מָרִים, וְהַמַּיִם שֶׁלָּהֶם מָרִים, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים הֵם וְגוֹמֵר, וַיּוֹרֵהוּ יהו"ה עֵץ וְגוֹמֵר, וּבוֹ וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם, עֵץ מָתוֹק שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים עֲנָפִים וְשָׂרָשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים, וּמְשׁוּם זֶה יֵשׁ עֵץ שֶׁעֲנָפָיו מְתוּקִים וְעֵץ שֶׁעֲנָפָיו מָרִים, וְיֵשׁ מַיִם מְתוּקִים וּמַיִם מָרִים, שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיֵשׁ שֶׁהוּא יוֹצִיו מָתוֹק וְיוֹצִיו מַר, וְזֶה עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, כְּמוֹ שֶׁהַכֶּסֶף הַמְעֹרָב בְּעֶפֶרֶת, וְיֵשׁ עֵץ שֶׁקְּלִפּוֹתָיו רָעִים מִבַּחוּץ וְהַמּוֹז מָתוֹק מִבִּפְנִים. כָּךְ תִּמְצָא אָדָם רָע בְּדִבְרֵי פִיו (וּבְפִיו מוֹצִיא רָע מִבַּחוּץ) וְטוֹב בְּלִבּוֹ מִבִּפְנִים, וְיֵשׁ מִפִּיו טוֹב וְלִבּוֹ רָע, זֶהוּ עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, כָּאן מְקֻנָּן נָזוּשׁ רַמַּאי.

כָּךְ הוּא אָדָם שֶׁתִּמְצָא אוֹתוֹ גּוּפוֹ יָפֶה, וְסִימָנָיו כֻּלָּם יָפִים בְּמִדָּה, וְנִשְׁמָתוֹ נֶפֶשׁ רָשָׁע מִבִּפְנִים, וְתִמְצָא אָדָם גּוּפוֹ רָע בְּכָל סִימָנָיו וְנִשְׁמָתוֹ מִבִּפְנִים יָפָה, זֶהוּ צַדִּיק וְרַע לוֹ, אֲבָל מִי שֶׁהוּא טוֹב מִבַּחוּץ וְרַע מִבִּפְנִים, הוּא רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ זֵלֶק בָּעוֹלָם הַבָּא, טוֹב מִבַּחוּץ וּמִבִּפְנִים – צַדִּיק וְטוֹב לוֹ, רַע מִבַּחוּץ וּמִבִּפְנִים – רָשָׁע וְרַע לוֹ, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ.

טוֹב מִבִּפְנִים וּלְבוּשׁוֹ רַע, זֶהוּ עָנִי וְרוֹכֵב עַל זַמּוֹר, רַע מִבִּפְנִים וּלְבוּשׁוֹ יָפָה מִבַּחוּץ, עַל זֶה נֶאֱמַר רָאִיתִי עֲבָדִים עַל סוּסִים, וְהַכֹּל נוֹדָע בְּמַעֲשֵׂי הָאָדָם מִי שֶׁהוּא מִבַּחוּץ, וְלֹא לְזוֹנָם בֵּאֲרוּ הָרִאשׁוֹנִים לֹא הַמִּדְרָשׁ עִקַּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה הוּא הָעִקָּר, שֶׁהַשּׁוֹטִים מִסְתַּכְּלִים בַּגּוּף שֶׁהוּא הַלְּבוּשׁ, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב

עוֹד וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי, וְהַצַּדִּיקִים בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים.

וְעוֹד וַיּוֹרֵהוּ יהו"ה עֵץ, זֶה הַמַּטֶּה שֶׁל מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה מִתְהַפֵּךְ מִמַּטֶּה לְנָחָשׁ וּמִנָּחָשׁ לְמַטֶּה, כְּמוֹ לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, וְזֶה מִטָּטְרוֹ"ן, שֶׁבּוֹ הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּמוֹ שֶׁהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְהָיָה מַנְהִיג בּוֹ אֶת הַתַּוְותּוֹנִים, אַף כָּךְ מֹשֶׁה, שֶׁהָיָה כָּמוֹהוּ, הָיָה מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמַּטֶּה. וְלָמָּה נִקְרָא מִטָּטְרוֹ"ן מַטֶּה? שֶׁלְּפָעָמִים מַטֶּה כְּלַפֵּי זְכוּת לַצַּדִּיקִים, וְלִפְעָמִים מַטֶּה זוֹבֶה לָרְשָׁעִים, וְלָכֵן הִתְהַפֵּךְ מִמַּטֶּה לְנָחָשׁ, לָרְשָׁעִים לְהַלְקוֹתָם בּוֹ, וּמִנָּחָשׁ לְמַטֶּה לַצַּדִּיקִים, לָתֵת לָהֶם בּוֹ שָׂכָר.

שֶׁכָּךְ הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמַּלְאָךְ הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁהַנְּשָׁמָה שֶׁרוֹכֶבֶת עַל הַגּוּף, וְצַדִּיק, בַּמָּקוֹם הַזֶּה נֶאֱמַר בּוֹ צַדִּיק מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִי"ם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִתְהַפֵּךְ דִּין לְרַחֲמִים, וּבַמָּקוֹם הַזֶּה צָרִיךְ שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה כְּדֵי שֶׁיִּתְהַפֵּךְ מִדִּין לְרַחֲמִים, וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם וְשִׁנּוּי מָקוֹם, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מִבְּפָנִים, נֶאֱמַר בּוֹ אֲנִי יהו"ה לֹא שָׁנִיתִי, שֶׁהוּא רָזוּם וְזָנוּן, אֵין בּוֹ דִּין כְּלָל וְלֹא שִׁנּוּיִים.

וּכְשֶׁאָדָם שׁוֹלֵט עַל יְצָרוֹ, נֶהְפָּךְ הַנָּחָשׁ לְמַטֶּה, וְאִם יְצָרוֹ שׁוֹלֵט עָלָיו, נֶהְפָּךְ מִמַּטֶּה לְנָחָשׁ, וּמִיָּד וַיָּנָס מֹשֶׁה מִפָּנָיו. מַה זֶּה וַיָּנָס? אֶלָּא כָּאן רוֹמֵז שִׁנּוּי מָקוֹם, שֶׁבָּרַח מִמְּקוֹמוֹ וּמִלְּפָנָיו, וְזֶהוּ סוֹד וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם, וּבַמֶּה נִפְקְחוּ? לָדַעַת טוֹב וָרָע, שֶׁהוּא הַמַּטֶּה הַכָּלוּל מִשְּׁנֵיהֶם. כְּשֶׁהִתְהַפֵּךְ מִנָּחָשׁ לְמַטֶּה, נֶאֱמַר בּוֹ צַדִּיק וְטוֹב לוֹ, וּכְשֶׁהִתְהַפֵּךְ מִמַּטֶּה לְנָחָשׁ, נֶאֱמַר בּוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ.

תִּקּוּן אֶזֶד וְשִׁשִּׁים

בְּרֵאשִׁית – זוֹ מַזָּלוֹת, אֱלֹהִי"ם – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, מַעֲשֶׂה, שֶׁשְּׁנֵיהֶם יִרְאָה וְאַהֲבָה, אֵת הַשָּׁמַיִם – זֶה הַקּוֹל, וְאֵת הָאָרֶץ – זֶה הַדִּבּוּר, וּבַכֹּל זָטְאוּ אָדָם וְזַוָּה, הִפְרִידוּ בֵּין הָאָב וְהָאֵם, שֶׁהֵן מַזָּלוֹת וּמַעֲשֶׂה, וּבֵין הַקּוֹל וְהַדִּבּוּר שֶׁהֵם הַבֵּן וְהַבַּת, וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל יהו"ה אֱלֹהִי"ם מִתְהַלֵּךְ בַּגָּן לְרוּחַ הַיּוֹם. אֶ"ת קוֹ"ל – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְהַשְּׁכִינָה עִמּוֹ, יהו"ה

אֱלֹהִי"ם – הָאָב וְהָאֵם, וְהֵם אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת יהו"ה, י' אָב, ה' אֵם, ו' בֵּן, ה' בַּת, שֶׁהֵם מַזָּלוֹת וּמַעֲשֶׂה, קוֹל וְדִבּוּר, (וְסוֹד הַדָּבָר – מַזָּלוֹת מִצְטָרְפִת לְמַעֲשֶׂה, וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל יו"ד, שֶׁהִיא י', וְקוֹל וְדִבּוּר שֶׁהוּא שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם), הַקּוֹל שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּגָּן זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שָׁמַע קוֹלוֹ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּגָּן בְּעַנְפֵי הָעֵץ, מֵאוֹתוֹ עֵץ שֶׁזָּטָא בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהָיָה אוֹמֵר הָאֵילָן לְסמא"ל הָרָשָׁע, הַנָּזוֹשׁ הַמַּקְדִּמוֹנִי: רָשָׁע, אַל תִּגַּע בִּי. וּבְאֵיזֶה מָקוֹם הָיָה הוֹלֵךְ הַקּוֹל? בַּגָּן, שֶׁהוּא אדנ"י דינ"א, לְצַד הַשְּׂמאל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִי"ם לְהִתְיַצֵּב עַל יהו"ה, וְזֶהוּ לְרוּחַ הַיּוֹם, וּמָה הָיוּ אוֹמְרִים בְּנֵי הָאֱלֹהִי"ם? אֶלָּא בָּאוּ לְהִתְיַצֵּב עַל מַאֲמַר יהו"ה, שֶׁכְּשֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, אָמְרוּ הֵם, מָה אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ. (אָמְרוּ הֵם, מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וְגוֹמֵר).

וְעוֹד, וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל יהו"ה אֱלֹהִי"ם, אוֹתוֹ הַקּוֹל הָיָה בַּגָּן, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, שֶׁשָּׁם עֵץ הַחַיִּים נָטוּעַ, זוֹהִי גָּרְמָה שֶׁנֶּעֱקַר הָאִילָן מִן הַגָּן, וְאָדָם גָּרַם בְּמַזָּלוֹתָיו שֶׁהִסְתַּלְּקָה גְּבִיעַת הָאִילָן, שֶׁהָיְתָה יוֹרֶדֶת לַגָּן, וְנִשְׁאֲרָה יַבָּשָׁה. יהו"ה זֶה הָאִילָן, ה"ה עֲנָפָיו וְשָׁרָשָׁיו, ו' גּוּף הָאִילָן, י' פֵּרָיו, מַעְיָנוֹ, וְהַנְּקֻדָּה שֶׁלּוֹ כְּמוֹ זֶה: יהו"ה, שֶׁהוּא אָזָד וּשְׁמוֹ אָזָד. וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁנִּקְרֵאת הַגְּבִיעָה אַזַּת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּזַּת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אָזַד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה, אדנ"י.

וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּתְזַבֵּא אָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יהו"ה אֱלֹהִי"ם. וְכִי יָכוֹל אָדָם לְהִתְכַּסּוֹת מִמֶּנּוּ, וַהֲרֵי כָּתוּב אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וַאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם יהו"ה? אֶלָּא כְּסוּ פָּנָיו וְזַרְלִים, הִתְכַּסּוּ פָּנָיו מִבּשֶׁת, שֶׁנִּפְקְחוּ עֵינֵיהֶם וְרָאוּ מַה שֶּׁעָשׂוּ לְמַעְלָה, שֶׁגָּרְמוּ לַעֲקֹר אֶת הָאִילָן מִמְּקוֹמוֹ וְהַמַּעְיָן לְסַלֵּק מִשָּׁם, וְזֶהוּ וַיִּתְזַבֵּא הָאָדָם וְגוֹמֵר, שָׁם הִתְכַּסּוּ פָּנָיו מִבּשֶׁת, שֶׁשָּׁם זָטְאוּ, בְּמַה שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ עֵץ הַגָּן, שָׁם הִתְכַּסּוּ פָּנָיו. יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, בְּתוֹךְ עֵץ – זֶה צַדִּיק, וּבְמָקוֹם זֶה וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו, שֶׁנִּזְכַּר מַה שֶּׁאֵרַע לוֹ בָּרִאשׁוֹנָה, הִזְכִּיר זָטְאוֹ וְהִתְכַּסָּה מִבּשֶׁת, וּמִשּׁוּם זֶה זָכָה לִתְמוּנַת יהו"ה יַבִּיט, וְזֶה י' שֶׁהוּא הַזָּכְמָה הַתַּזְתּוֹנָה,

וְהוּא פְּרִי הָאִילָן, שֶׁהָיָה בְּרֹאשׁ צַדִּיק, ו' – גּוּף הַבְּרִית, ה"ה זֶה מְקוֹם הָעָרְלָה וּפְרִיעָה, אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הָיוּ עַל צַדִּיק שֶׁהוּא עֵץ פְּרִי, הוּא גָּרַם שֶׁהִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ, וְהוּא נֶעֱנָקַר מִן הַגָּן, כָּךְ עָנַשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם מִגּוּפוֹ וְגֵרְשׁוֹ מִגַּנּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם.

תִּקּוּן שִׁשִּׁים וּשְׁנַיִם

בְּרֵאשִׁית, שָׁם בַּ"ת, שָׁם אֵ"שׁ (שָׁם אַשְׁרֵי). בְּאוֹתוֹ זְמַן הִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְּׁכִינָתוֹ וְנִשְׁאֲרָה בַּת יְזִידָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד, וְסוֹד הַדָּבָר – וַיִּקְרָא יהו"ה אֱלֹהִי"ם אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה, אַיֵּה כ"ה? אָמַר לוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁגָּרַמְתָּ לְכָל זֶה וְעָשִׂיתָ פָּרוּד בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁהִסְתַּלֵּק י' מֵה', ו' מֵה', וְנִשְׁאֲרָה הַשְּׁכִינָה לְמַעְלָה יְזִידָה, וְהַשְּׁכִינָה לְמַטָּה יְזִידָה, מִשּׁוּם כָּךְ וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה, אַיֵּ"ה כ"ה, וַיֹּאמֶר אֶת קוֹלְךָ שָׁמַעְתִּי בַגָּן, בִּגְלַל זֶה וָאִירָא כִּי עֵירֹם אָנֹכִי וָאֵחָבֵא. וְעוֹד וָאֵחָבֵא, סוֹד הַדָּבָר – עָרוּם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר, מָה הַסְּתִירָה שֶׁל הָאָדָם? אֶלָּא בֹּא תִרְאֶה, בְּזְמַן שֶׁיֵּשׁ רְשׁוּת לַמַּשְׁחִית לְהַשְׁחִית, נֶאֱמַר בּוֹ כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קוֹצִים וְכוּ', וּבְאוֹתוֹ זְמַן וְהָיָה כַּצַּדִּיק כָּרָשָׁע, וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ לָאָדָם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן לְהִסְתַּתֵּר וּלְהִתְכַּסּוֹת, שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בֵּינֵיהֶם, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַזְּמַן יֵשׁ נִסְפֶּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, וּמִשּׁוּם זֶה וָאִירָא כִּי עֵירֹם אָנֹכִי וָאֵחָבֵא, וּבַמֶּה נִסְתָּר אָדָם מֵאֵלּוּ הַדִּינִים וְהַקְּטֵרוּגִים שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עָלָיו? בִּתְשׁוּבָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יֵשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן, זוֹ הָאֵם שֶׁהִיא סֵתֶר, עֶלְיוֹן מִמֶּנָּה זוֹ זָכְמָה שֶׁלֹּא נוֹדַעַת אֶלָּא בָּהּ'. בְּצֵל שַׁדַּ"י יִתְלוֹנָן, זוֹ הָאֵם הַתַּזְוִתוֹנָה (הָעֶלְיוֹנָה), הַצֵּל שֶׁל שַׁדַּ"י שֶׁהוּא אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֶּךְ אִישׁ, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהִיא צַלְמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצַלְמוֹ מַמָּשׁ, זוֹ שְׁכִינָה, צַלְמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בַּמְּדָה שֶׁלּוֹ, בַּשִּׁעוּר שֶׁלּוֹ, שֶׁלֹּא הוֹסִיף וְלֹא גָּרַע. מַה זֶּה הָאָדָם? זוֹ שְׁכִינָה. (זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי)

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וַהֲרֵי בַּשְּׁכִינָה לֹא כָּתוּב בָּהּ בְּרִיאָה אֶלָּא אֲצִילוּת, וְעוֹד, שֶׁהָיָה לוֹ לוֹמַר וַיִּבְרָא יהו"ה אֶת הָאָדָם, מַה זֶּה אֱלֹהִי"ם? אֶלָּא שְׁכִינָה

נִקְרֵאת אֱלֹהִי"ם, וְעַל אוֹתָהּ נְשָׁמָה שְׁנִתְּנָה בָּאָדָם, נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בִּדְמוּת הַשְׁכִינָה, וְעַל אוֹתָהּ נְשָׁמָה נֶאֱמַר אַךְ בְּצֶלֶם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ, שֶׁהֲרֵי בִּזְמַן שֶׁמִּסְתַּלֶּקֶת הַנְּשָׁמָה מִן הָאָדָם, אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְנַעֲנֵעַ. אָמַר לוֹ: בָּרוּךְ בְּנִי לְעַתִּיק הַיָּמִים, וּבְנִי, כָּל מִי שֶׁפּוֹגֵם בַּדְּמוּת הַזּוֹ כְּאִלּוּ מְמַעֵט אֶת הַדְּמוּת, וְהַשְׁכִינָה לֹא שׁוֹרָה שָׁם. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן שׁוֹלְטִים עָלָיו כָּל הַמְמַקְטְרְגִים מֵהַצַּד שֶׁל אוֹתוֹ הַפָּגָם, וְסוֹד הַדָּבָר – עַל כִּי אֵין אֱלֹהַ"י בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה, הָרָעוֹת מְצָאוּנִי מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלְּקָה הַשְׁכִינָה מִמֶּנִּי שֶׁהִיא אֱלֹהַ"י.

תִּקּוּן שִׁשִּׁים וּשְׁלֹשָׁה

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, מַה זֶּה אֱלֹהִי"ם? מִי אֵלֶּה, וְעַל זֶה מִי נֶאֱמַר, מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עֵירֹם אָתָּה וְגוֹמֵר, אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ. אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְאוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים, שֶׁהִיא רְשׁוּת הָרַבִּים, אֶשֶׁת זְנוּנִים. מַה זֶּה רְשָׁעִים? זֶה סמא"ל וְנָזוֹשׁ, אוֹתָהּ שֶׁאָמַר עָלֶיהָ פַּרְעֹה מִי יהו"ה אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקוֹלוֹ, אֲשֶׁר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, מ"י וַדַּאי, שֶׁהִיא תְּשׁוּבָה, הָרְפוּאָה לְכָל הֶחֳלָאִים וְהַמַּכּוֹת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִ"י יְרַפֵּא לָךְ, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וְשָׁב וְרָפָא לוֹ, רְפָאוֹת תִּהְיֶה לְשָׁרֶךָ. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁשָּׁב לְבַעְלָהּ שֶׁלָּהּ, הִיא סוֹד הַתְּשׁוּבָה, שֶׁיַּזְזִיר וְיָשִׁיב אוֹתָהּ דַּרְגָּה שֶׁהִרְחִיק אוֹתָהּ מִמְּקוֹמָהּ, שֶׁיַּזְזִיר אוֹתָהּ לִמְקוֹמָהּ וְיִקְרַב אוֹתָהּ לְשָׁם. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁשְּׁכִינָה מְרֻחֶקֶת מִבַּעְלָהּ, נֶאֱמַר בָּאָדָם וְהָיוּ זַיִן תְּלוּאִים לְךָ מִנֶּגֶד, זַיִן נִקְרֵאת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּזֵּז בְּאַפָּיו נִשְׁמַת זַיִם, אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמְּקָרֵב אוֹתָהּ לְבַעְלָהּ. מַה זֶּה (וּמִיָּד) קָרוֹב יהו"ה לְכָל קוֹרְאָיו וְכוּ'? שֶׁמִּי שֶׁקּוֹרֵא לוֹ בְּשֶׁקֶר, רָזוֹק הוּא מִמֶּנּוּ.

אֶמֶת, א' בְּרֵאשׁ הָאָלֶף בֵּית, מ' בָּאֶמְצַע, ת' בְּסוֹפוֹ. (ד' אוֹתִיּוֹת) הָעֲשׂוּר שֶׁלּוֹ יו"ד ה"א וא"ו ה"א אֶמֶת, שֶׁהוּא עֲשׂוּר שֶׁל אַרְבַּע מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וְאֶחָד, הֲרֵי הַסּוֹד שֶׁל זֶמֶשׁ וְאַרְבָּעִים מ"ה. בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְשַׁקְּרִים בְּתוֹרַת אֱמֶת בִּשְׁבוּעָה שֶׁל שֶׁקֶר, נֶאֱמַר בּוֹ וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה. מַה זֶּה אַרְצָה? זוֹ הַשְׁכִינָה,

וּבִזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְקַיְּמִים תּוֹרַת אֱמֶת בִּשְׁבוּעַת אֱמֶת, נֶאֱמַר בּוֹ אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח, וּבַגָּלוּת נֶאֱמַר וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת, וְהַשֶּׁקֶר שׁוֹלֵט בָּעוֹלָם, (וּבִזְמַן שֶׁמִּתְקָן הָאֱמֶת וּמִתְעַלֶּה לִמְקוֹמוֹ, נִמְוָזֶה הַשֶּׁקֶר מִן הָעוֹלָם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד, כּוֹנַנְתָּ לֹא כָתוּב, אֶלָּא תִּכּוֹן לָעַד (אֱמֶת), וְעַד אַרְגִּיעָה לְשׁוֹן שֶׁקֶר, מַה זֶּה אֱמֶת? הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שְׁכִינָתוֹ – תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ), וּמִי הַשֶּׁקֶר? זֶה סמא"ל, בִּזְמַן שֶׁשּׁוֹלֵט הָאֱמֶת, עוֹבֵר הַשֶּׁקֶר מִן הָעוֹלָם.

אֱמֶת הוּא בְּסוֹפֵי הַתֵּבוֹת שֶׁל בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת, בָּרָא אֱלֹהִים אֵת, בּוֹ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וְעָלָיו נִקְרָא וְעוֹמֵד כָּל הָעוֹלָם, וְכָל מִי שֶׁנִּשְׁבָּע בְּשֶׁקֶר, כְּאִלּוּ וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה, וְהַשֶּׁקֶר שׁוֹלֵט כִּבְיָכוֹל בַּמָּקוֹם (גֹּרֶשׁ מִמָּקוֹם) שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא יְרוּשָׁלַיִם, וְזֶה גָּרַם שֶׁנֶּחֱרַב הַבַּיִת וְזָוַר הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ. שֶׁכָּךְ פֵּרְשׁוּהוּ, זָרַב בַּיִת רִאשׁוֹן – וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ, זָרַב בַּיִת שֵׁנִי – וְזוֹשֵׁף עַל פָּנֵי תְהוֹם, שֶׁאֱמֶת נוֹשֵׂאת עֶלְיוֹנִים וְתַזְוִתוֹנִים, וּבִזְמַן שֶׁנַּעֲשֶׂה שֶׁקֶר יִתְהָרֵס הַבִּנְיָן. בְּאוֹתוֹ זְמַן נֶאֱמַר בַּשְּׁכִינָה, נָפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֵיךְ נָפְלָתְ מִשָּׁמַיִם הֵילֵל בֶּן שָׁחַר, נָפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ, שֶׁהֵם ה' עֶלְיוֹנָה וְה' תַּזְוִתוֹנָה, ו' הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי נוֹשֵׂא אֶת שְׁנֵיהֶם, הַיְסוֹד שֶׁל הַכֹּל י', זוֹ הַבְּרִית, כָּל מִי שֶׁמְּשַׁקֵּר וְעוֹבֵר בָּהּ, כְּאִלּוּ עָקַר הַכֹּל וְהִפִּיל אוֹתוֹ, וְהַי' הַזּוֹ, הִיא אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה שֶׁמְּמָנָּה הֻשְׁתְּתָה הָעוֹלָם, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים וְכוּ', וְהִיא הַיְסוֹד שֶׁל הַכֹּל, וְעָלֶיהָ נִבְנָה. אוֹי לְמִי שֶׁזּוֹטֵא בְּאוֹת שַׁבָּת, וּבְאוֹת תְּפִלִּין, וּבְאוֹת יָמִים טוֹבִים, וּבְאוֹת בְּרִית מִילָה, כְּאִלּוּ עָקַר אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ וְהֶחֱזִיר אֶת הָעוֹלָם לְתֹהוּ וָבֹהוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, וַהֲרֵי י' הִיא לְמַעְלָה, לָמָּה כָּאן הִיא לְמַטָּה? אָמַר לוֹ: בְּנִי, זֶה סוֹד עֶלְיוֹן, מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת תְּלוּיוֹת אַרְבָּעָה שֵׁמוֹת. מִן י' יהו"ה, מִן ה' הוי"ה, וּמִן ו' והי"ה, מִן ה' הוה"י (והי"ה הוה"י), עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַדַּאי וָרָאִיתָ אֶת אֲחוֹרָי (וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ), וּמִצַּד שֶׁל אֲחוֹרַיִם הַי' הִיא לְמַטָּה, וּמִצַּד שֶׁל הַפָּנִים – לְמַעְלָה, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁמִּתְהַפֵּךְ הַשֵּׁם מִדִּין לְרַחֲמִים וּמֵרַחֲמִים לְדִין. כְּשֶׁמִּתְהַפֵּךְ לְדִין, הוּא הוה"י, י' לְמַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים, מָאֲסוּ

אֶת הַיְסוּרִים שֶׁלָּהּ, וְאֵלּוּ שֶׁזִּוְּבִיבִים הַיְסוּרִים, מִתְהַפֵּךְ לָהֶם מִדִּין לְרַחֲמִים יהו"ה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן אֶבֶן מְאַסוּ וְכוּ', מַה שֶּׁהָיְתָה י' לְמַטָּה, זְוָרָה לְמַעְלָה, וּמֵהַצַּד שֶׁל והי"ה הַי' הִיא בָּאֶמְצַע. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הִשְׁתַּטַּזּז אֶצְלוֹ וְאָמַר: אַשְׁרֵי זֻלְקִי שֶׁזָּכִיתִי לָזֶה, שֶׁזֶּה עִקָּר וְיסוֹד הַכֹּל.

תִּקּוּן שִׁשִּׁים וְאַרְבָּעָה

בְּרֵאשִׁית בָּרָ"א אֱלֹהִי"ם, שָׁם אִי"שׁ, שָׁם אִשָּׁה עִם ה' שֶׁל אֱלֹהִי"ם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת, בְּאִישׁ וְאִשָּׁה, וּמִי גָּרַם אֶת זֶה? מִשּׁוּם שֶׁהִתְפַּשְּׁטוּ מִכָּתְנוֹת אוֹר אָדָם וְזַוָּה, וּמִשּׁוּם זֶה, סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת – בְּכָתְנוֹת עוֹר, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְכוּ'.

וְכִי אָדָם גָּרַם? וַהֲרֵי כָּתוּב וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי וְגוֹמֵר, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאִשָּׁה מֶה עָשִׂית? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יהו"ה אֱלֹהִי"ם אֶל הָאִשָּׁה מַה זֹּאת עָשִׂית? כָּל זְמַן שֶׁעָשִׂית לַשִּׁכִינָה, שֶׁהִיא זֹאת, עָשִׂית, וּמִשּׁוּם זֶה מַה זֹּאת עָשִׂית, שֶׁהִיא מַה שְּׁמוֹ, מַה זֹּאת וַדַּאי, מָה יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ שׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה, וְאַל תִּקְרֵי אִם אֶלָּא אֵם, (זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, שֶׁהוּא י"ה, הָאָב וְהָאֵם הָעֶלְיוֹנָה), וְאַתְּ לֹא פָּזַרְתְּ מִן הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, לָזֹאת עָשִׂית כָּל זֶה וַדַּאי, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ זֹאת אוֹת הַבְּרִית.

שֶׁאָדָם וְאִשְׁתּוֹ נִבְרְאוּ בִּדְיוֹקְנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה זֹּאת הָאָדָם הָיָה תָּלוּי בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהַזֹּאת שֶׁל זַוָּה בַּשְּׁכִינָה, וּמִשּׁוּם זֶה מַה זֹּאת עָשִׂית, לָזֹאת עָשִׂית וַדַּאי, וְהַזֹּאת הַזֶּה גָּרַם שֶׁיֵּרְדָה הַשְּׁכִינָה לַגָּלוּת, שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים מַעֲשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶם, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְּעַלְתִּים וְכוּ', וּבָהּ אָמַר דָּוִד אִם תַּזְוֶנָּה עָלַי מַזְוֶנָּה לֹא יִירָא לִבִּי וְגוֹמֵר, בְּ"זֹאת" אֲנִי בּוֹטֵחַ וְגוֹמֵר, זֶה נֶאֱמַר בְּמִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג, וּמִי גָּרַם שֶׁהוּא יִהְיֶה שָׁמוּר בָּהּ? מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר אִם אֶתֵּן שְׁנָת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה עַד אֶמְצָא מָקוֹם לַיהו"ה וְגוֹמֵר.

וְזוֹהִי זְכִמַת שְׁלֹמֹה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וְזָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוֹיָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר כִּי מִכִּבְדֵי אֲכַבֵּד וּבוֹזַי יֵקָלוּ. כְּשֶׁיָּרַד שְׁלֹמֹה מִמַּלְכוּתוֹ, הָיְתָה זְכִמָּתוֹ בְּזוֹיָה בְּעֵינֵי הַשּׁוֹטִים, וּכְשֶׁהִתְעַלָּה בְּמַלְכוּתוֹ נֶאֱמַר בּוֹ וַתֶּרֶב זְכְמַת שְׁלֹמֹה, שֶׁהִתְגַּדְּלָה עַד שֶׁהִגִּיעָה לַמָּקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּטְלָה מִשָּׁם, לִמְקוֹם הַזְּכִמָּה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא זְכִמָּה בָּרֹאשׁ, וְהִיא זְכִמָּה בַּסּוֹף, וְהִיא תּוֹרָה בָּאֶמְצַע, בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, תּוֹרַת אֱמֶת, לְמַעְלָה תּוֹרַת זְכָם, לְמַטָּה זְכִמַּת שְׁלֹמֹה, וּמְשׁוֹם זֶה מֵהַצַּד שֶׁל שְׁלֹמֹה נֶאֱמַר וְזָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוֹיָה, שֶׁיָּרְדָה בּוֹ וְעָלְתָה בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַתֶּרֶב זְכְמַת שְׁלֹמֹה מֵזְּכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם.

אֲבָל בָּרְשָׁעִים מַה כָּתוּב בָּהֶם? נְתָנַנִי יהו"ה בִּידֵי לֹא אוּכַל קוֹם, נָפְלָה וְלֹא תוֹסִיף קוֹם, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהּ רְשׁוּת לַעֲמֹד מֵעַצְמָהּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָקִים אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִד הַנֹּפֶלֶת, וּמִי גָּרַם שֶׁיָּרְדָה לָהּ מִמְּקוֹמָהּ? זֶה הַנָּזוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יהו"ה אֱלֹהִי"ם אֶל הַנָּזוּשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, שֶׁגָּרְמָה שֶׁנִּמְצֵאת יַבָּשָׁה וְנָפְלָה מִמְּקוֹמָהּ, אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה וּגוֹמֵר, קִלֵּל אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ מְלָכִים וְשַׁלִּיטִים עַל מַה שֶּׁסּוֹמֵךְ, שֶׁהֵם רַגְלָיו וְיָדָיו שֶׁקְּצָץ אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁהוּא גָּרַם קְצוּץ וּפָרוּד לְמַעְלָה, וּמְשׁוֹם זֶה עַל גְּוִזְנְךָ תֵּלֵךְ וְעָפָר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר יִצְחָק לְעֵשָׂו מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשָׁבֶךָ.

עֶשֶׂר קְלָלוֹת קִלֵּל אֶת הַנָּזוּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁגָּרַם שֶׁנִּפְרְדָה הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא עֲשִׂירִית מִבַּעְלָהּ, וְעֶשֶׂר לָאָדָם, וְעֶשֶׂר לְזַוָּה, וְתֵשַׁע לָאָרֶץ, שֶׁזּוֹטְאָה לַצַּדִּיק שֶׁהוּא הַתְּשִׁיעִי. כֻּלָּם זוֹטְאוּ לָעֲשִׂירִית, וְהָאָרֶץ לַצַּדִּיק, וּמִמָּה (וְלָמָּה) זוֹטְאָה לַצַּדִּיק? שֶׁהֲרֵי בַּעֲבוּרְךָ אָמַר לָאָדָם, וְעוֹד, בִּגְלַל הָאָדָם קִלֵּל אֶת הָאָרֶץ שֶׁנִּטַּל מִמֶּנָּה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּיצֶר יהו"ה אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה, אִם כֵּן, מָה זּוֹטְאָה לַצַּדִּיק שֶׁהוּא הַתְּשִׁיעִי?

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיַּצְמַח יהו"ה אֱלֹהִי"ם מִן הָאֲדָמָה כָּל עֵץ נֶחְמָד לְמַרְאֶה וְטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְהָיָה לוֹ רְשׁוּת לִמְזוֹת בִּידֵי אָדָם שֶׁלֹּא יֹאכַל מֵעֵץ הַמָּוֶת וְלֹא מָזָתָה, בִּגְלַל זֶה אָמַר

בַּעֲבוּרָךְ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וְכִי יֵשׁ דַּעַת בָּאָרֶץ לְכָל זֶה? אָמַר לוֹ: כֵּן, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יהו"ה בְּזִוְכְמָה יָסַד אָרֶץ. אָמַר לוֹ: וַהֲרֵי בְּזִוְכְמָה עֶלְיוֹנָה וּבָאָרֶץ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֶאֱמַר הַכָּתוּב הַזֶּה. אָמַר לוֹ: בְּנִי, זֶה כְּנֶגֶד זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יֵשׁ זִוְכְמָה וְיֵשׁ זִוְכְמָה, יֵשׁ אֶרֶץ וְיֵשׁ אֶרֶץ.

אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, מָה זִּוְטָאָה הָאָרֶץ לַצַּדִּיק שֶׁלָּקְתָה תִּשְׁעָה? אָמַר לוֹ: מִשּׁוּם שֶׁעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע הוּא כְּמוֹ הַבְּרִית, אוֹת הַבְּרִית מִבְּפָנִים טוֹב, וְעָרְלָה רַע, זֶה מִבְּפָנִים וְזֶה מִבַּחוּץ, וּמִשּׁוּם שֶׁהַזִּוְטָא שֶׁל עֵץ הַדַּעַת גָּרַם פָּרוּד בֵּין הַצַּדִּיק לַשְּׁכִינָה, בִּגְלַל זֶה לָקְתָה הָאָרֶץ תִּשְׁעָה, וְאוֹתָם שֶׁזִּוְטְאוּ בַּשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא עֲשִׂירִית לָקוּ עֶשֶׂר עֶשֶׂר. וּבָא וּרְאֵה, שֶׁבַע אֲרָצוֹת הֵן: אֶרֶץ, אֲדָמָה, אַרְקָא, גַּיְא, נְשִׁיָּה, צִיָּה, תֵּבֵל, וְאָדָם זִוְטָא בְּבַת שֶׁבַע, וְנֶאֱמַר בּוֹ כִּי שֶׁבַע יִפֹּל צַדִּיק, הִרְהֵר תְּשׁוּבָה וְנֶאֱמַר בּוֹ וָקָם, וְהָיָה עוֹלָה, וּכְשֶׁיָּרַד לְשָׁם הָיָה עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים וְתוֹלָדוֹת בְּכָל אֶרֶץ וְאֶרֶץ, מֵהֶם הָיוּ צוֹמְזִים וּמֵהֶם לֹא הָיוּ צוֹמְזִים, וְיֵשׁ שָׁם בְּרִיוֹת, מֵהֶן בִּשְׁנֵי רָאשִׁים, וְיֵשׁ מֵהֶם בִּשְׁלֹשָׁה עַד שִׁבְעָה, וְיֵשׁ שָׁם מָקוֹם שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ מְאִירָה וְהַלְּבָנָה וְהַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, וְיֵשׁ מָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ אוֹר כְּלָל, אֶלָּא זַשֵּׁכָה וַעֲרָפֶל.

כָּךְ הֵם אֵלּוּ שֶׁיּוֹרְדִים לִשְׁבָעָה מִינֵי עֲנִיּוּת, יֵשׁ מֵהֶם שֶׁאֵין לָהֶם אוֹר כְּלָל, שֶׁכָּל יְמֵיהֶם הֵם בַּעֲנִיּוּת, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אוֹר כָּל יְמֵיהֶם וְהֵם בְּעֹשֶׁר, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁלִּפְעָמִים יֵשׁ לָהֶם אוֹר וְלִפְעָמִים זַשֵּׁכָה. אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁנּוֹלְדוּ בְּאֶמְצַע הַלְּבָנָה, בֵּינוֹנִיִּים, לִפְעָמִים יֵשׁ לָהֶם עֹשֶׁר וְעוֹלִים, וְלִפְעָמִים עֲנִיּוּת וְיוֹרְדִים, וְיֵשׁ אֲוִזְרִים שֶׁעוֹשִׂים תּוֹלָדוֹת וּמַצְלִיזִים, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁלֹּא מַצְלִיזִים, וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁמַּצְלִיזִים (צוֹמְזִים) עַד מַזְצִית יְמֵיהֶם וּמֵתִים בְּקָצוּר יָמִים. אֵלּוּ שֶׁנּוֹלְדוּ בְּמִלּוּי הַלְּבָנָה, הֵם צוֹמְזִים וְזַיִּים וּמַשְׁלִימִים אֶת כָּל יְמֵיהֶם, וְאֵלּוּ שֶׁנּוֹלְדוּ בְּזֶסְרוֹן הַלְּבָנָה לֹא צוֹמְזִים וּמֵתִים מְיָד, וְאֵלּוּ שֶׁנּוֹלְדוּ בְּאֶמְצַע הַלְּבָנָה מִתְקַצְּרִים בְּמַזְצִית יְמֵיהֶם.

וְיֵשׁ אֲרָצוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מָיִם, מַיִם אֵין בּוֹ אֲבָל נְזָקִים וְעַקְרַבִּים יֵשׁ בּוֹ, אַף כָּךְ יֵשׁ בְּרִיוֹת שֶׁהֵם עַמֵּי הָאָרֶץ, שֶׁבָּתֵּיהֶם מְלֵאִים

מַלְאָכֵי זַבְלָה, שֶׁהֵם נְוָוְשִׁים וְעַקְרַבִּים, וְנוֹשְׁכִים אוֹתָם בְּכַמָּה נְשִׁיכוֹת שֶׁל יְסוּרִים, שֶׁהֵם גָּרְמוּ לְפָנֵי שֶׁיָּבֹאוּ לָעוֹלָם, (כְּדֵי שֶׁיָּבֹאוּ) בְּגִלְגּוּל בַּגּוּפִים הַלָּלוּ וּבַבָּתִּים הַלָּלוּ, וּכְשֶׁנּוֹשְׁכִים אוֹתָם הַנְּוָוְשִׁים וְהָעַקְרַבִּים בְּכַמָּה יְסוּרִים, הֵם צוֹוְחִים יַי יַי, וְיֵשׁ לְכֻלָּם קְטָטָה בַּבַּיִת, וְצוֹוְחִים עִם אֵלּוּ בַּעֲלֵי הַגֵּיהִנֹּם שֶׁנִּדּוֹנִים בּוֹ, וְיֵשׁ אֲזוֹרִים שֶׁכָּל יְמֵיהֶם בְּזֶוְדָוָה וּבְשַׁלְוָה בְּלִי עֹנֶשׁ כְּלָל מִכָּל מַה שֶּׁמִּתְגַּדֵּל בְּשֶׁבַע אֲרָצוֹת, וְנִדּוֹנוּ בְּשִׁבְעָה מִדּוֹרֵי גֵּיהִנֹּם, וְיֵשׁ בִּבְנֵי אָדָם כְּמוֹ זֶה, וְזַכְמֵי הָרָזִים הַלָּלוּ, לָהֶם נִמְסָר לָדַעַת.

תִּקּוּן שִׁשִּׁים וְזַמּוֹשָׁה

בְּרֵאשִׁית בָּ֣רָ֣א אֱ֭לֹהִ֑ים (רָאשֵׁי תֵּבוֹת וְסוֹפֵי תֵּבוֹת אָ"ב וָאֵ"ם שֶׁהֵם י"ה), שָׁם אֵם, וְסוֹד הַדָּבָר – וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ זַוָּה כִּי הִיא הָיְתָה אֵם כָּל זָוִי, כְּמוֹ שֶׁאוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כִּי אִם לַבִּינָה תִּקְרָא, הָאֵם כָּל זַי הַזּוֹ אֵינָהּ כְּאִשָּׁה הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי, שֶׁגָּרְמָה מִיתָה לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בָּהּ אֵם כָּל זָוִי, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ רְאֵה זַוִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וְכִי שְׁתֵּי נָשִׁים הָיוּ לוֹ? אָמַר לוֹ: כֵּן, אֶזֶד יֵצֶר הַטּוֹב וְאֶזֶד יֵצֶר הָרָע, אֶזֶד מִצַּד הָעֶצֶם הַקָּשֶׁה, הַדִּין הַקָּשֶׁה, וְאֶזֶד מִצַּד הַבָּשָׂר, מִשָּׁם הֵם רַכֵּי הַלֵּב, וְאֵלּוּ שֶׁמִּצַּד הָעֶצֶם הֵם קְשֵׁי עֹרֶף, וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁנִּטְלָה מֵהָעֶצֶם אָמַר בֶּן סִירָא, עֶצֶם שֶׁנָּפַל בְּזֶוְלְקֹהּ, טוֹב אוֹ רָע, גָּרַר אוֹתוֹ. וְעַל הָאִשָּׁה שֶׁמִּצַּד הָעֶצֶם, אָמַר אָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי. לֹא קָרָא לָהּ אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁזַּוָּה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ זַוָּה, שֶׁהָאֲזֶרֶת הָיְתָה שִׁפְזָה שֶׁמִּצַּד עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, אֶזֶד רָע וְאֶזֶד טוֹב, וּמִצַּד שֶׁל עֵץ הַזַּוִּים שְׁנֵיהֶם זַוִּים.

וּבְסִתְרֵי תוֹרָה זַוָּה זז' ו"ה, זז' זָכְמָה, כ"ז מ"ה, הַכְּלָל שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, זז' הִיא כְּמוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא הַשְּׁמִינִית לְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת מִמַּטָּה לְמַעְלָה, וְהַזָּכְמָה נוֹדַעַת בָּהּ, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר עֵץ זַוִּים הִיא לַמַּזַּוִּיקִים בָּהּ, וּמֵהַצַּד שֶׁלָּהּ

וַיַּפֵּז בְּאַפָּיו נִשְׁמַת זַיִים, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר לָזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹאת, וְלֹא הָאַוֶּרֶת שֶׁנִּטְלָה מִן הָעֵצֶם, שֶׁגָּרְמָה לוֹ מָוֶת, שֶׁהֲרֵי הַשִּׁפְחָה גָּרְמָה, וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם, וּמְשׁוּם זֶה וַיַּעַשׂ יהו"ה אֱלֹהִי"ם לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: לָמָּה אָמַר בִּשְׁבִילָהּ כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹאת? הָיָה לוֹ לוֹמַר כִּי מֵאָדָם, לָמָּה מֵאִישׁ? אֶלָּא מֵאִישׁ, שָׁם אי"ם וְשָׁם יי"שׁ. שָׁם יי"שׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לְהַנְזִיל אֹהֲבַי יֵשׁ. שָׁם אֵם, כִּי אִם לַבִּינָה תִקְרָא, וְהֵם אָב וָאֵם, זָכְמָה וּבִינָה, שֶׁמִּשָּׁם נִטְלָה, וּמְשׁוּם זֶה כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹאת.

וְיֵשׁ לוֹ אַוֶּרֶת שֶׁנִּקְרֵאת בַּת זוּגוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם. בֹּא וּרְאֵה, אָדָם הָרִאשׁוֹן בִּדְמוּתוֹ שֶׁל יהו"ה הוּא נִבְרָא, וּבִדְמוּת שֶׁל עֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁהֵן יו"ד ה"א וא"ו ה"א מֵהַצַּד שֶׁל יהו"ה, מִצַּד שֶׁל י' נִקְרָא אִישׁ, וּמִצַּד שֶׁל ה' הָעֶלְיוֹנָה אִשְׁתּוֹ נִקְרֵאת אִשָּׁה, אֵם כָּל חָי, וּמֵהַצַּד שֶׁל ו"ה זָוָה אִשְׁתּוֹ, וּמֵהַצַּד שֶׁל יו"ד ה"א וא"ו ה"א זָוָה נִקְרֵאת אָדָם, וּבְכָל מַה שֶּׁהָיָה בִּדְמוּתוֹ – לָקָה.

תִּקּוּן שִׁשִּׁים וְשִׁשָּׁה

בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שִׁית, זֶה אָדָם שֶׁכּוֹלֵל שֵׁשׁ, וְהֵם שְׁתֵּי שְׁמָזוֹת מֵהַצַּד שֶׁל הָעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, עֵצֶם וּבָשָׂר, אִישׁ וְאִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹאת, הֲרֵי אַרְבַּע, אָדָם זָכָר וּנְקֵבָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וְגוֹמֵר, הֲרֵי שֵׁשׁ, וּמְשׁוּם זֶה וַיֹּאמֶר יהו"ה אֱלֹהִי"ם הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ לָדַעַת טוֹב וָרָע וְגוֹמֵר, וּפָרְשׁוּהוּ הָרִאשׁוֹנִים, כְּאָחָד מִמַּלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת.

בֵּין כָּךְ בָּא אֱלִיָּהוּ וְהִזְדַּמֵּן אֵלָיו, וְאָמַר: רַבִּי, כְּאָחָד מֵהֶם הָיָה לוֹ לוֹמַר, אִם עַל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת הָיָה אוֹמֵר, מַה זֶּה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ? וְעוֹד, הָיָה לוֹ לוֹמַר הֵן אָדָם, מַה זֶּה הָאָדָם בְּתוֹסֶפֶת ה'? אֶלָּא ה' שֶׁל הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ, לֹא כָּתוּב יִהְא (הוּא), אֶלָּא הָיָה, אַחַת מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן יהו"ה, כְּאַחַת מֵאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁהִיא ו'.

וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ, זוֹ י׳, אִם זָכָה וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים, זוֹ ו׳ (ה׳), וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם זֶה ו׳, וְזֶה וַדַּאי, כְּשֶׁהּ׳ הָיְתָה יְחִידָה מִמֶּנּוּ, נִכְנְסָה בֵּין טוֹב לָרָע, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּיצֶר יהו״ה אֱלֹהִי״ם אֶת הָאָדָם, שְׁתֵּי יְצִירוֹת, טוֹב וָרָע, לָדַעַת (וְנֶאֱמַר בָּהֶם וַיָּפַח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים, וְזוֹ ה׳ לָדַעַת טוֹב וָרָע, לָדַעַת) מַה שֶּׁהָיוּ גּוֹרְמִים לַעֲשׂוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה נִכְנְסָה בֵּינֵיהֶם.

אַזַּר שֶׁזָּטָא הָאָדָם שֶׁל הַיְצִירָה, נִפְרְדָה ה׳ הָעֶלְיוֹנָה וְהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ, וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָזְרָה אֵלָיו אָמַר, אִם זָכָה וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים, וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם, וְעֵץ הַחַיִּים הַוֶּה הָיָה נָטוּעַ בְּעֵץ הַגָּן, וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא זָכָה לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וַיְשַׁלְּחֵהוּ יהו״ה אֱלֹהִי״ם מִגַּן עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לֻקַּח מִשָּׁם, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיִּיצֶר יהו״ה אֱלֹהִי״ם אֶת הָאָדָם עָפָר מִן הָאֲדָמָה, שֶׁלֹּא הָיָה כְּדַאי לִהְיוֹת בְּגַן הַתּוֹרָה, כֵּיוָן שֶׁלֹּא שָׁמַר בָּהּ אֶת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר, וְעָבַר עַל מַאֲמַר רִבּוֹנוֹ, שֶׁאִם הָיָה שׁוֹמֵר שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עַל מַאֲמַר רִבּוֹנוֹ, וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ תּוֹרַת זָכָם מִקְוֹר חַיִּים לָסוּר מִמּוֹקְשֵׁי מָוֶת, עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, וְזֶהוּ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם, גַּם – לְרַבּוֹת הַנְּקֵבָה, פָּרִי הָאִילָן, פָּרִי צַדִּיק.

וְעוֹד, הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ, אָמְרוּ הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הוּא כְּאַחַד מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנָּחָשׁ וִהְיִיתֶם כֵּאלֹהִי״ם יֹדְעֵי טוֹב וָרָע, וְזֶהוּ לָדַעַת טוֹב וָרָע, זֶה גָּרַם לוֹ אֶת הַמָּוֶת, שֶׁאִם זָכָה לֶאֱכֹל מֵעֵץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, מַה כָּתוּב בּוֹ? וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְגוֹמֵר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם שֶׁמַּנִּיחִים מִלַּעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים, וּבְמִצְוֹתֶיהָ שֶׁהֵן פָּרִי הָאִילָן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם, וְהוֹלְכִים אַחַר אֵלּוּ שֶׁמְּמַהֲתִים אוֹתָם מִצַּד הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי, שֶׁאוֹמְרִים לָהֶם, הִשְׁתַּדְּלוּ בַּמַּלְאָכִים שֶׁמְּמֻנִּים עַל הַכּוֹכָבִים וְהַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה, וְעַל אֵלּוּ שֶׁמְּמֻנִּים עַל רוּחוֹת וְשֵׁדִים, לִהְיוֹת כֵּאלֹהִי״ם יֹדְעֵי טוֹב וָרָע, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כֹּה אָמַר יהו״ה לַמְזַבְּחִים וְלַמְקַטְּרִים לַכּוֹכָבִים וְלַמַּזָּלוֹת וְלַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וּלְכָל

צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי, וְזֶהוּ שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם, וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ וְגוֹמֵר, וּבְלָעֲם הָרָשָׁע הָיָה מִתְעַסֵּק עִם זֶה, וְדוֹר אֱנוֹשׁ וְדוֹר הַמַּבּוּל וְדוֹר הַפַּלָּגָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָנַשׁ אוֹתָם מֵהָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵהָעוֹלָם הַבָּא, וְזֶהוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת, מוֹת – בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְתָמוּת – בָּעוֹלָם הַבָּא, וְהַזּוֹטֵא הַזֶּה גָּרַם אֶת זִרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְגָלוּת יִשְׂרָאֵל בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם וְנֶהֶרְגוּ מֵהֶם.

שֶׁכָּל אָזוֹד הָיָה מְזַבְּזֵז וּמְקַטֵּר, וְהָיוּ יוֹרְדִים הַזְּוָיָלוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, וּכְשֶׁהָיָה הַנָּבִיא מְיַסֵּר אוֹתָם, מַה כָּתוּב בָּהֶם? וְלֹא שָׁמְעוּ לְקוֹל נָבִיא וְזוֹזֶה, וּבַמֶּה הָיָה מְיַסֵּר אוֹתָם הַנָּבִיא? הָיָה אוֹמֵר לָהֶם שֶׁיַּזְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, וְאִם לֹא – וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְהֵם הָיוּ מְזַלְזְלִים בּוֹ, וְהָיוּ אוֹמְרִים, אָנוּ הִשְׁבַּעְנוּ אֶת אֵלּוּ שֶׁמְּמַנִּים עַל הַמָּטָר וְכָפָּינוּ אוֹתָם לְהוֹרִיד מָטָר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶזֵּלִיף לָהֶם אֶת הַמְמֻנִּים בִּשְׁלִיזוּתָם בִּשְׁבִילָם, וְהָרַג אוֹתָם, וְהֶזֵּרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּשְׁבִילָם, וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל לְבֵין אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְזֶהוּ הַזּוֹטֵא שֶׁל אָדָם שֶׁגָּרַם לוֹ הַנָּזוּשׁ מִיתָה לוֹ וּלְאִשְׁתּוֹ, שֶׁפָּתָה אוֹתָם בְּאוֹתוֹ הָעֵץ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי יוֹדֵעַ אֱלֹהִי"ם וְכוּ', וּמִשּׁוּם זֶה צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָדָם. בְּמַה שֶׁהָרְשִׁיתָ הִתְבּוֹנֵן, אֵין לְךָ עֵסֶק בְּנִסְתָּרוֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בַּמָּה הָיוּ יוֹרְדִים הַזְּוָיָלוֹת הַלָּלוּ? אָמַר לוֹ: בְּנִי, מָה אַתָּה זוֹשֵׁב, שֶׁהָיוּ יוֹרְדִים? וַדַּאי זֶהוּ סוֹד הָעֵץ שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁלֹּא עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַלּוֹתוֹ מִפֶּרְסָם לָעוֹלָם, אֶלָּא בֵּין הַזְּבָרִים, עַד שֶׁיָּבֹא הַדּוֹר שֶׁל מֶלֶךְ הַמָּשִׁיזַ. אָמַר לוֹ: כֵּיוָן שֶׁהוּא הִתְגַּלָּה בֵּין הַזְּבָרִים מַה הוּא? אָמַר לוֹ: בְּנִי, מִמֵּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמָעְלָה הָיָה טוֹב, מִמֵּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַטָּה הָיָה רַע, נְבוּכַדְנֶצַּר הָיָה מַכִּיר בּוֹ, וְכָךְ עָשָׂה אֶת הַצֶּלֶם שֶׁלּוֹ, וּבוֹ נוֹדַע הָעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רֹאשׁוֹ שֶׁל זָהָב טוֹב, זֶזֵּהוּ וּזְרוֹעוֹתָיו שֶׁל כֶּסֶף. עַד כָּאן מִצַּד הַטּוֹב, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר שֶׁל זָהָב טוֹב, מִמֵּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַטָּה רַע, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מֵעָיו וְיַרְכוֹתָיו שֶׁל נְזוּשָׁת, מִצַּד שֶׁל הַנָּזוּשׁ הַקַּדְמוֹנִי.

וּמֵהָאֵילָן הַזֶּה יוֹרְדוֹת נְשָׁמוֹת הָעֵרֶב רַב, שֶׁהֵם עֵרְבּוּבְיָה שֶׁל טוֹב וָרָע,

וְכַמָּה נִימִים תְּלוּיוֹת מֵהָעֵין הַזֹּה, שֶׁהֵם צְבָא הַשָּׁמַיִם, שֶׁמְּמַנִּים עַל הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת, וְכֻלָּם מְעֹרָבִים טוֹב וָרָע, וְהֵיוּ הָעֲנָפִים תְּלוּיִים מֵהַצַּד הַזֶּה וּמֵהַצַּד הַזֶּה, אֵלּוּ מְמִיתִים וְאֵלּוּ מְזַיְּנִים, אֵלּוּ שֵׂדִים מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְאֵלּוּ מַלְאָכִים מִצַּד הַיָּמִין, וְהֵיוּ יוֹדְעִים כָּל הַגְּוָנִים שֶׁל עֲנָפֵי הָאִילָן שֶׁהֵם מַזָּלוֹת וְכוֹכָבִים, וְהֵיוּ לוֹקְטִים עֲשָׂבִים כְּמוֹ שֶׁל הַגְּוָנִים הַלָּלוּ, וְהֵיוּ עוֹשִׂים דְּמָיוֹת כְּפִי אוֹתוֹ הַמַּזָּל שֶׁהָיוּ רוֹצִים לְהוֹרִיד אוֹתוֹ, כְּמוֹ טָלֶה אוֹ שׁוֹר אוֹ בְּתוּלָה אוֹ תְּאוֹמִים, שֶׁהוּא צוּרַת אָדָם דּוּ פַּרְצוּפִים, שֶׁהִיא דְּמוּת שֶׁל נְקֵבָה, אוֹ סַרְטָן אוֹ אַרְיֵה אוֹ מֹאזְנַיִם אוֹ עַקְרָב אוֹ קֶשֶׁת אוֹ גְּדִי אוֹ דְּלִי אוֹ דָּגִים, וְהָיוּ מְקַטְּרִים לָהֶם בָּעֲשָׂבִים הַלָּלוּ בְּכָל צוּרָה, לְכָל אֶזְוֵד כְּפִי הַצּוּרָה שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה, וְכָךְ הָיוּ דְּמֻיּוֹת שֶׁל צוּרַת זַמָּה וּלְבָנָה וְשִׁבְעָה כּוֹכְבֵי לֶכֶת, וְהָיוּ מְקַטְּרִים לְכָל צוּרָה שֶׁהָיוּ רוֹצִים לְהוֹרִיד לָעוֹלָם, וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יהו"ה לַמְקַטְּרִים וְלַמְזַבְּזִים לַכּכָבִים וְלַמַּזָּלוֹת וְלַשֶּׁמֶשׁ אוֹ לַיָּרֵחַ אוֹ לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי.

אָמַר לוֹ: מַה זֶּה לַמְזַבְּזִים? אָמַר לוֹ: לְכָל דְּמוּת הָיוּ עוֹשִׂים, שֶׁנּוֹטְלִים בְּהֵמוֹת אוֹ עוֹפוֹת כְּפִי אוֹתוֹ הַמַּזָּל וְהָיוּ זוֹבְזִים עֲלֵיהֶם, וְזֶהוּ לַמְזַבְּזִים, וְהָיוּ מוֹרִידִים אוֹתָם וּמְדַבְּרִים עִמָּהֶם, וְהָיוּ עוֹשִׂים רְצוֹנָם, וְהָיוּ מִשְׁתַּחֲוִים לָהֶם וּמַאֲמִינִים בָּהֶם. אָמַר לוֹ: בַּמָּה הָיוּ מוֹרִידִים אוֹתָם? אָמַר לוֹ: בְּנִי, הָיוּ יוֹדְעִים אֶת כָּל הַשֵּׁמוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ וְהָיוּ מַשְׁבִּיעִים אוֹתָם, וְאַזָּר כְּךָ מַכְנִיסִים אֶת הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ בְּפִיהֶם שֶׁל הַדְּמֻיּוֹת הַלָּלוּ וְהָיוּ מְדַבְּרִים, וְזֶהוּ סוֹד הַכָּתוּב וְהוֹצֵאתִי אֶת בִּלְעוֹ מִפִּיו. נָפַל הַשֵּׁם הַמְפֹרָשׁ, וּמִיָּד נָפַל הָאֶלֶם עַל פָּנָיו. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וְכִי אֵיךְ הָיָה שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר בָּהֶם? אָמַר לוֹ: בְּנִי, עַל זֶה נֶאֱמַר לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה וכו'. אָמַר לוֹ: וְכִי יָכוֹל אָדָם לִלְמֹד אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִזְנָם? אָמַר לוֹ כֵּן.

וּכְגוֹן זֶה מִי שֶׁמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד וּמַכְנִיס בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, אוֹ שֶׁמּוֹצִיא זֶרַע מִמָּנוּ מֵאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ וּמַכְנִיס לִרְשׁוּת נָכְרִיָּה, כְּאִלּוּ זֶה נָטַע הָאִילָן שֶׁל טוֹב וָרָע, וּמְשׁוּם זֶה בֵּן שֶׁנָּטַע בְּוֻנָּה אוֹ שִׁפְחָה אוֹ גּוֹיָה אוֹ נִדָּה, נֶאֱמַר לֹא

תַּעֲשֶׂה לְךָ פֶּסֶל, וְעַל בַּת שֶׁנַּעֲשְׂתָה בְּגָוֶן זֶה נִקְרֵאת מַסֵּכָה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וְגוֹמֵר, וְשָׂם בַּסָּתֶר. מַה זֶּה בַּסָּתֶר? בְּסִתְרוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמְשׁוֹם זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב, וְכָךְ פֵּרְשׁוּהוּ הַזַּבְרִים, לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי כִּדְמוּת שַׁמָּשַׁי שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים אוֹתִי (לְפָנַי) בַּמָּרוֹם לְצַיֵּר בַּסֵּתֶר שֶׁלִּי שׁוֹם צִיּוּר אוֹ דְּמְיוֹן, שֶׁכָּל מִי שֶׁצִּיֵּר לְמַעְלָה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּסֵּתֶר (שֶׁהִיא שְׁכִינָתוֹ הַכְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת) שׁוֹם צִיּוּר וְצֶלֶם וּדְמוּת כְּמוֹ שֶׁמְּצַיְּרִים בַּשַּׁמָּשִׁים שֶׁלּוֹ, נִשְׁמָתוֹ מִתְלַבֶּשֶׁת בְּאוֹתוֹ צֶלֶם כְּשֶׁיּוֹצֵאת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְקוֹל יוֹצֵא אֵלֶיהָ: אֶת הַצֶּלֶם הַזֶּה תִּשְׁרְפוּ בָאֵשׁ, וּמְשׁוֹם זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי וְאֶשְׁוֶה יֹאמַר קָדוֹשׁ, וְאֶל מִי תְדַמְּיוּן אֵ"ל וּמַה דְּמוּת תַּעַרְכוּ לוֹ.

וּבְנִי, וַדַּאי כָּל מִי שֶׁמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת הָרַבִּים וּמַכְנִיס לִרְשׁוּת הַיָּחִיד אוֹ מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד וּמַכְנִיס לִרְשׁוּת הָרַבִּים, כְּאִלּוּ עָרַב אֶת שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּעֲבוֹדָה זָרָה וְעָשָׂה עֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הָיָה מוֹצִיא בִּלְעֻוֹ מִפָּיו, שֶׁבּוֹ הָיָה אוֹמֵר צַלְמוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר אָנֹכִי יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ, וּבְשֶׁבִיל זֶה לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ לַשָּׁוְא, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲקֹר אֶת הָעֵץ הַזֶּה מִן הָעוֹלָם וְלִשְׂרֹף אוֹתוֹ בַּגֵּיהִנֹּם. וְהוּא שֶׁכָּתוּב וְהָיָה הֶזְסֵן לְנֹעֲרֹת וְגוֹמֵר.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: אִם כֵּן, אָסוּר לָעָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשׁוּם מַלְאָךְ וְלֹא בְּשֵׁם בָּעוֹלָם אַזַּר שֶׁיֵּשׁ עִרְבּוּבְיָה. אָמַר לוֹ: בְּנִי, לֹא כָךְ, שֶׁהֲרֵי אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָאָדָם, מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכוֹל תֹּאכֵל, מֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: זֶה הָיָה קֹדֶם שֶׁזָּטָא, אַזַּר שֶׁזָּטָא וְיָרַד מִמְּקוֹמוֹ וְהִתְעָרֵב בָּעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע. אָמַר לוֹ: וַדַּאי כָּךְ הוּא, וּבְזֹאת שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם בַּגָּלוּת, כְּאִלּוּ הֵם מְעֹרָבִים בְּאֵילָן שֶׁל טוֹב וָרָע, וּמְשׁוּם זֶה פֵּרְשׁוּהוּ הַקְּדוֹמוֹנִים, יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה, בְּטָהֳרָה הֵם.

אֲבָל אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים אֶת הָאֵילָן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים הַנָּטוּעַ בַּגָּן שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא שְׁכִינָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ לֹא יְגֻרְךָ רָע, יְכוֹלִים לְהוֹרִיד כּוֹזֵ

מִשָּׁם לִשְׁכִינָתוֹ בִּכְלִי עַרְבּוּבְיָה כְּלָל בְּכָל מְצָוָה וּמְצָוָה, הוּא עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ, נָטוּעַ בַּגָּן בִּכְלִי עַרְבּוּבְיָה כְּלָל, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר לְמִינוֹ, אֲבָל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא נֶאֱמַר בּוֹ לְמִינוֹ, אֲבָל מְעֹרָב מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר שָׁדֶךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וְכוּ', שֶׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ.

אַשְׁרֵי הוּא שֶׁמַּעֲלֶה אֶת הָאֱמוּנָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהִיא שְׁכִינָתוֹ הַכְּלוּלָה מֵעֶשֶׂר אֲמִירוֹת, בְּמַזָּלוֹת אַזָּת, בְּרָצוֹן אֶזְד בִּכְלִי עַרְבּוּבְיָה כְּלָל, שֶׁכָּל סְפִירָה וּסְפִירָה נְטוּעָה בּוֹ, וְהִיא הַגָּן שֶׁכָּל הַסְּפִירוֹת בָּהּ, הֵן אֶזְד, וְכָל אֶזְד עוֹשֶׂה בָּהּ פְּרִי לְמִינוֹ, הִיא מִין שֶׁכָּל אֶזְד וְאֶזְד לֹא מוֹצִיא מִמֶּנָּה זְרָעִים הַזּוֹצָה, כָּךְ צָרִיךְ אָדָם שֶׁלֹּא יוֹצִיא זֶרַע מִזִּוּוּג לְבַת זוּגוֹ, שֶׁהִיא הַמִּין שֶׁלּוֹ וְהַיִּחוּד שֶׁלּוֹ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם שְׁכִינָתוֹ, צָרִיךְ לְהַפְשִׁיט מִמֶּנּוּ כָּל הַמַּזָּלוֹת שֶׁהֵן קְלִפּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן רַבּוֹת מַזָּלוֹת בְּלֵב אִישׁ, וּלְהַעֲלוֹת אֶת הַשְּׁכִינָה בְּמַזָּלָה אַזָּת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַעֲצַת יהו"ה הִיא תָקוּם, כְּמוֹ שֶׁאָדָם שֶׁמִּתְיַחֵד עִם בַּת זוּגוֹ וּמִתְפַּשֵּׁט מִלְּבוּשָׁיו לִהְיוֹת עִמָּהּ אֶזְד, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶזְד, כָּךְ צָרִיךְ לְהַפְשִׁיט מִמֶּנּוּ כָּל הַמַּזָּלוֹת הָאֲזָרוֹת בִּזְמַן שֶׁמְּיַחֵד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם בַּעֲמִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יהו"ה אֱלֹהֵינ"וּ יהו"ה אֶזְד.

תִּקּוּן שִׁשִּׁים וְשִׁבְעָה

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, זֶה מִטַּטְרוֹ"ן, שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קַדְמוֹן וְרֵאשִׁית לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם שֶׁלְּמַטָּה, וְזֶהוּ אָדָם הַקָּטֹן, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אוֹתוֹ בְּדִמּוּת וְצִיּוּר שֶׁל מַעְלָה בִּכְלִי עַרְבּוּבְיָה, וְעָלָיו נֶאֱמַר תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ, וְהוּא עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה. אוֹי לְמִי שֶׁעוֹשֶׂה עַרְבּוּבְיָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁזֶּהוּ אִילָן שֶׁל עַרְבּוּבְיָה, עַרְבּוּבְיָה מֵעֵין הַמָּוֶת, בִּגְלַל זֶה נִקְרָא מַטֶּה, שֶׁמִּתְהַפֵּךְ לְנָזוֹשׁ לְהַלְקוֹת בּוֹ אֶת הָרְשָׁעִים, וּמִיהוּ שֶׁהוֹפֵךְ אוֹתוֹ? הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁשּׁוֹלֵט עָלָיו, וַהֲרֵי פֻּרְשׁוּהָ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, כֵּיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהָאִילָן הַזֶּה הָיָה עָתִיד לִגְרֹם מִיתָה לָאָדָם (וּלְכָל הַבְּרִיּוֹת שֶׁעֲתִידוֹת לִהְיוֹת אַזְרָיו), לָמָּה בָּרָא אֶת הָאָדָם שֶׁעָתִיד לַזָּטֹא לְפָנָיו? אָמַר לוֹ: בְּנִי, הַדְּמוּת שֶׁלְּמַעְלָה לֹא הָיְתָה שְׁלֵמָה עַד שֶׁבָּרָא אֶת הָאָדָם, שֶׁכָּךְ הָיָה הָאָדָם שֶׁלְּמַעְלָה (כְּלַפֵּי הָאָדָם שֶׁלְּמַטָּה), כְּמוֹ שֶׁהַנְּשָׁמָה כְּלַפֵּי הַגּוּף. וּכְמוֹ שֶׁאֵין מַעֲשֶׂה לַנְּשָׁמָה לִלְאֹ הַגּוּף, כָּךְ הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דְּמוּת לְמַטָּה לְהוֹצִיא בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְהַכֹּל כְּמוֹ (כְּמַעֲשֶׂה) שֶׁלְּמַעְלָה, אָדָ"ם הוּא לְוָזְשִׁבּוֹן קָטָן שֶׁל זַנוּ"ךְ תֵּשַׁע נְקֻדּוֹת, הַפָּעֳלָה שֶׁלּוֹ, הַשְׁכִּינָה כְּלוּלָה בְּכָל (מִכָּל) אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, וְהַכֹּל כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה.

הָאָדָם שֶׁלְּמַעְלָה לֹא הָיָה שָׁלֵם בְּלִי נְקֵבָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם, אָדָם זָכָר וְאָדָם נְקֵבָה, וּכְשֶׁנִּבְרָא הָאָדָם שֶׁלְּמַטָּה שֶׁהוּא נְקֵבָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, הִשְׁתַּלֵּם הַדְּמוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְזֶהוּ סוֹד כִּי לֹא הִמְטִיר יהו"ה אֱלֹהִי"ם וְכוּ', וְלָמָּה? מִשּׁוּם שֶׁאָדָם אַיִן, וּמִשּׁוּם זֶה מֻכְרָז הָיָה אָדָם לִבְרֹא אוֹתוֹ, לְהַשְׁלִים בּוֹ אֶת הַדְּמוּת שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַנְּקֵבָה בָּאָדָם הַזֶּה הָיְתָה אַזַּת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אָזַד קְרָאתִיו וְגוֹמֵר, וְזֶה סוֹד הַנְּשָׁמָה.

אַזַּר כָּךְ אָמַר לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ, זֶה הַגּוּף, שֶׁהוּא עֶבֶד שִׁפְוָזָה כָּלוּל מִטּוֹב וָרָע, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׂכָר וְעֹנֶשׁ, וּבִשְׁבִילוֹ אָמַר רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַזַּזִּים וְאֶת הַטּוֹב אֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע, וְאָמַר לוֹ וּבָזַרְתָּ בַּזַּזִּים, שֶׁאִם לֹא נְתָנָהּ בְּיָדוֹ, לֹא הָיָה לוֹ שָׂכָר וְעֹנֶשׁ וְהָיָה כִּבְהֵמָה, וְעִם כָּל זֶה הֵרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל מַה שֶּׁאֵרַע לוֹ, אִם הָיָה מַטֶּה כְּלַפֵּי זְסֶד, שֶׁהוּא כְּלַפֵּי זְכוּת, אוֹ אִם הָיָה מַטֶּה בָּהּ כְּלַפֵּי זוֹבָה, שֶׁאִם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רָצָה בְּמִיתָתוֹ, לֹא הָיָה מַרְאֶה לוֹ שְׁנֵי הַדְּרָכִים שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם מָוֶת וְזַזִּים בְּיַד לָשׁוֹן.

וְהֵרְאָה לוֹ שֶׁלֹּא הָיָה מְעֹרָב טוֹב בְּרַע, שֶׁהִפְרִידָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי"ם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַזוֹשֶׁךְ, וְסוֹד הַדָּבָר – וְהִבְדִּילָה

הַפָּרכֶת לָכֶם, וְכָךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגוּף הָאָדָם שַׁרְעָפֶת, שֶׁהִפְרִיד בֵּין הַדְּרָגוֹת שֶׁל הָעֵץ הַטּוֹב וּבֵין הַדְּרָגוֹת שֶׁל הָעֵץ הָרָע, וְצִוָּה אוֹתוֹ שֶׁלֹּא לְעָרֵב טוֹב עִם רַע, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּה אוֹתוֹ לְהִשָּׁמֵר מִמֶּנּוּ, וְאַזָּר כָּךְ אָמַר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי וְגוֹמֵר.

בֵּינָתַיִם הִנֵּה זָקֵן אֶזֶד הִזְדַּמֵּן לוֹ, וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, הֲרֵי רָאִיתִי פָּסוּק שֶׁאוֹמֵר בַּתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל, וַהֲרֵי הַתּוֹרָה הָיְתָה קְדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְרָאִיתִי שֶׁהָעוֹלָם קָדַם לָאָדָם, שֶׁכָּל הָעוֹלָם וּצְרָכָיו נִבְרְאוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא אָדָם, אִם כָּךְ, מָה הַתַּקָּנָה שֶׁיֵּשׁ כָּאן? אָמַר לוֹ: זָקֵן, וַהֲרֵי כָּתוּב שֶׁנִּשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים נִקְרְאוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, וְאֵין רֵאשִׁית אֶלָּא נְשָׁמָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ נֵר יהו"ה נִשְׁמַת אָדָם, הִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁל הָאָדָם שֶׁלְּמַעְלָה. אֶלָּא יֵשׁ אָדָם וְיֵשׁ אָדָם, יֵשׁ אָדָם שֶׁהוּא אָדָם שֶׁל הַנְּשָׁמָה, וְיֵשׁ אָדָם שֶׁל הַגּוּף, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה, וְעָלָיו נֶאֱמַר אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל, וְעָלָיו נֶאֱמַר אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם וְשָׂם בָּשָׂר זְרוֹעוֹ, וְזֶה סמא"ל, אָדָם בְּלִיַּעַל אִישׁ אָוֶן, וְיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי נְקֵבוֹת רָעוֹת, וַעֲלֵיהֶן נֶאֱמַר וְעַל כָּל נַפָּשׁוֹת מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא, וְאֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא הַשְּׁכִינָה, וְכִי לֹא נֶאֱמַר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ הֲלֹא כֹּה דִּבְּרִי כְּאֵשׁ נְאֻם יהו"ה, מָה אֵשׁ אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה, כָּךְ הוּא לֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה. אָמַר לוֹ: וַהֲרֵי כָּתוּב אֶת מִקְדַּשׁ יהו"ה טִמֵּא, וְזוֹ שְׁכִינָתוֹ? אָמַר לוֹ: וַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ לֹא מְקַבְּלִים טֻמְאָה, אֲבָל כָּל מַה שֶּׁמְּטַמֵּא אֶת הַמָּקוֹם שֶׁהִיא שׁוֹרָה בּוֹ, נֶחְשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ עָשָׂה אוֹתוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא, וְאֵין אָבִיו אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֵין אִמּוֹ אֶלָּא שְׁכִינָה, וְזֶה סוֹד מִי שֶׁמַּכְנִיס מֵרְשׁוּת הָרַבִּים לִרְשׁוּת הַיָּחִיד, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי, וְזֶה אדנ"י, שֶׁהוּא רְשׁוּת הַיָּחִיד, שֶׁהוּא יהו"ה יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְזֶהוּ אָדָם.

(וּמִשּׁוּם זֶה לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא, וְזֶהוּ סוֹד מִי שֶׁמַּכְנִיס מֵרְשׁוּת הָרַבִּים

לִרְשׁוּת הַיָּזִיד, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל, זֶה אָדָם בְּלִיַּעַל, וּמְצַד זֶה אָדָם רָשָׁע קָרוּי מֵת מֵעִקָּרוֹ, לְפָנֵי שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, אֲבָל לֹא נֶאֱמַר עַל אָדָם שֶׁהוּא מִצַּד הַקְּדֻשָּׁה, וְכַמָּה טְפָשִׁים הֵם בָּעוֹלָם שֶׁאוֹמְרִים, הֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּזַר עַל אָדָם שֶׁיָּמוּת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָדָם כִּי יָמוּת, וְאֵיךְ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מִיתָה מִמֶּנּוּ? אוֹי לָהֶם, טוֹב שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ בָּעוֹלָם, שֶׁאֵלּוּ הֵם שֶׁמַּשְׁוִים אוֹתָם, מַשְׁוִים אֶת הָאָדָם שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאָדָם בְּלִיַּעַל, וְאוֹמְרִים כְּאָדָם טוֹב כַּזּוֹטֵא, כֻּלָּם שָׁוִים, יִהְיוּ כְמוֹץ לִפְנֵי רוּחַ אֵלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁאוֹמְרִים כָּךְ, וּמַלְאַךְ יהו"ה דּוֹחֶה מֵהֶם.

שֵׁישׁ אָדָם שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ אָדָם שֶׁהוּא מַלְאָךְ, וְזֶה מִטַּטְרוֹ"ן, וְיֵשׁ אָדָם בְּדִמּוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא אֲצִילוּתוֹ, וְזֶה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וְאֵין לוֹ בְּרִיאָה וִיצִירָה וַעֲשִׂיָּה, אֶלָּא אֲצִילוּת, וּבַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֻטְא וְלֹא מָוֶת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יְגֻרְךָ רָע, וְעַל הָאָדָם הַבְּלִיַּעַל הַזֶּה צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ וְשֶׁלֹּא לְעָרֵב אוֹתוֹ עִם טוֹב, שֶׁזֶּהוּ כְּמִי שֶׁמְּעָרֵב כֶּסֶף עִם עֲפָרֶת, וְזֶה גּוֹרֵם בִּלְבּוּל בְּפָמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה, וּמְעָרֵב זַשְׁכָּה עִם אוֹר, מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִפְרִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי"ם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַזּוֹשָׁךְ.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִי שֶׁמַּכְנִיס אֶת זַרְעוֹ בְּנִדָּה אוֹ שִׁפְחָה אוֹ גּוֹיָה אוֹ זוֹנָה, כְּאִלּוּ מְעָרֵב מַה שֶּׁהִפְרִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּתוּב וְיַבְדֵּל בֵּין מַיִם לָמָּיִם, שֶׁהֵם מֵי נִדָּה לְמֵי טָהֳרָה, שֶׁזֶּה אָסוּר וְזֶה מֻתָּר, וְזֶה כָּשֵׁר וְזֶה פָּסוּל, זֶה טָמֵא וְזֶה טָהוֹר, אֵלּוּ הֵם שִׁשָּׁת הַסְּדָרִים שֶׁנִּתְּנָה (בָּהֶם מִשְׁנָה) (לְמשֶׁה) לְהַפְרִיד בֵּין טוֹב לָרָע, שֶׁיְּעָרֵב אוֹתָם אָדָם וְהַדּוֹרוֹת שֶׁבָּאוּ אַחֲרָיו.

תִּקּוּן שְׁמוֹנָה וְשִׁשִּׁים

בְּרֵאשִׁית בָּרָ"א אֱלֹהִי"ם, מַה זֶּה אֱלֹהִי"ם? לַהַט הַזָּרֵב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ הַזַּיִם, מַטֵּה הָאֱלֹהִי"ם וַדַּאי, וְזֶה מִטַּטְרוֹ"ן, וַהֲרֵי בְּאַרְנוּ שֶׁמִּתְהַפֵּךְ מִדִּין לְרַחֲמִים, וּבוֹ הִשְׁתַּנּוּ (נִמְצְאוּ) כָּל הַדְּמָיוֹת שֶׁלֹּא דָּמוּ זוֹ לָזוֹ. כְּשֶׁמִּתְהַפֵּךְ מִיָּמִין לִשְׂמֹאל, הוּא מַרְאֶה פַּרְצוּף שֶׁל שׁוֹר. וּכְשֶׁמִּתְהַפֵּךְ

מִשְׁמֹאל לְיָמִין, מַרְאֵה פַּרְצוּף שֶׁל אַרְיֵה. וּכְשֶׁמִּתְהַפֵּךְ מִשְּׁנֵיהֶם לַמַּעֲרָב, מַזָּזִיר פָּנָיו וּמִתְהַפֵּךְ לְנֶשֶׁר (לְאָדָם). וּכְשֶׁמִּתְהַפֵּךְ מִשְּׁנֵיהֶם לַמִּזְרָח, שֶׁהוּא בָּאֶמְצַע, מִתְהַפֵּךְ לְאָדָם (לְנֶשֶׁר), מִלְמַטָּה לְנֶשֶׁר, אֵין דְּמוּת בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא נוֹדַעַת בּוֹ.

שְׁנַיִם עָשָׂר מַזָּלוֹת נִרְאִים בּוֹ, וְכָל הַדְּמֻיּוֹת שֶׁל הַמַּלְאָכִים, וְהַדְּמֻיּוֹת שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת, וְהַדְּמֻיּוֹת שֶׁל כָּל מַה שֶּׁנִּבְרָא בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, (אֵינוֹ דְּמוּת שֶׁל אָדָם שֶׁלֵּם בְּכָל הַתְּקוּנִים, אֶלָּא אִם הוּא) (כִּלֹּא הָיָה) כְּלוּל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וְשֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ וְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְהַכִּסֵּא וְהַמַּלְאָכִים וְגַן עֵדֶן וְגֵיהִנֹּם, מֵהַצַּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם נִתָּן הַיֵּצֶר הַטּוֹב וְהַיֵּצֶר הָרָע. גַּן עֵדֶן – מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב, גֵּיהִנֹּם – וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה, וּשְׁנֵיהֶם בַּלֵּב, לֵב וָזָכָם לִימִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ.

תִּקּוּן שִׁשִּׁים וְתִשְׁעָה

בְּרֵאשִׁית, ב׳ שְׁנַיִם, זָכְמָה וּתְבוּנָה (וּבִינָה), הַשְּׂלִישִׁית, יִרְאַת יהו״ה רֵאשִׁית דָּעַת, וּבַדַּעַת הַוּ׳ נֶאֱמַר וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ, שֶׁאֵין זִוּוּג אֶלָּא בְּדַעַת, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַיִּחוּד שֶׁל הָאָב וְהָאֵם, כָּךְ הוּא לְמַטָּה הַצַּדִּיק הַיִּחוּד שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי עִם הַשְּׁכִינָה שֶׁלְּמַטָּה, וְעַל הַגּוּף וְהַבְּרִית נֶאֱמַר כִּי אֶ״ל דֵּעוֹת יהו״ה וְגוֹמֵר, וּשְׁנֵיהֶם עֵדוּת, שֶׁאֵין עֵדוּת פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם.

וְהַבֵּן הַזֶּה הוּא הַיִּחוּד שֶׁל הָאָב וְהָאֵם, הוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁנּוֹשֵׂא הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַיִם וָאָרֶץ נֶאֱמַר בָּהֶם שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עַל עַמּוּד אָזְדָּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, כָּךְ הָאָב וְהָאֵם סְמוּכִים עַל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהוּא הַיִּחוּד בֵּין אֵם וּבַת כְּמוֹ זָה: הו״ה וּבוֹ נַעֲשׂוּ ה״ה אָזְדָּ, שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה כָּאן וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה כָּאן, וְהַוּ׳ הוּא יִחוּד שֶׁל שְׁתֵּי אֲזָיוֹת, כְּמוֹ זָה: וַיִּיצֶר יהו״ה, זֶה הַסּוֹד שֶׁל א׳ – י׳ לְמַעְלָה, י׳ לְמַטָּה, ו׳ בָּאֶמְצַע.

הַיִּחוּד שֶׁל שְׁנֵיהֶם כַּלָּה וַזָּמוּתָהּ, (ה׳ מִן אֱלֹהִי״ם ו׳) (ה״י מִן אֱלֹהִי״ם ו׳ מָלֵא), הַכְּלָל שֶׁל שְׁנֵיהֶם ה״ה, אֵם וּבַת, ו׳ בֵּין שְׁתֵּיהֶן, לְמַעְלָה אֵין עֶרְוָה, וּבַמָּקוֹם הַזֶּה אָמַר לֹא תְרַמֶּה לְיוֹצְרָךְ, לְמַטָּה זוּוּג לְמִקּוֹמוֹ אָמַר לֹא תִקְרְבוּ

לְגַלּוֹת, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ לְעֵיל. וְעוֹד מָצָאנוּ סוֹד עֶלְיוֹן, עָרְוָ"ה עֵ"ר ו"ה, כְּשֶׁיֵּשׁ בֵּין עֵר, שֶׁהוּא רַע, נַעֲשֶׂה עוֹר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ יהו"ה אֱלֹהִי"ם לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל, שֶׁהֲרֵי רַע מִן עִוֵּר, הוּא עָרְוָה שֶׁמַּפְרִידָה בֵּין ו"ה שֶׁהֵם אָזֵן וְאָזְנוֹת, כְּשֶׁמִּתְלַבֵּשׁ עֵץ הַזַּיִּים בָּעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְעֵץ הַזַּיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, בִּזְמַן שֶׁהִיא (שֶׁזֶּה) עֵר, בֵּין הַבֵּן וְהַבַּת לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה, לֹא תִקְרְבוּ ו' לֵה', שֶׁלֹּא יִתְגַּלֶּה רַע בֵּינֵיהֶם, שֶׁהוּא אֲזֵר, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וְסוֹד אֲזֵר אַל תְּגַל, עָרְיָ"ה תֵּעוֹר קְשְׁתֶּךָ, עֵר יה, רַע בִּזְמַן שֶׁהוּא בֵּין י"ה, אוֹתוֹ הָרַע לֹא תִקְרַב י' עִם ה'.

וְזוֹהִי קְלִפָּה שֶׁל עָרְלָה, עֵ"ר מִן עָרְלָה ר"ע, אָדָם זָטָא בָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אָדָם הָרִאשׁוֹן מוּשַׁךְ בְּעָרְלָתוֹ הָיָה, וְזֶה גָּרַם עֲרָיוֹת בָּעוֹלָם, וּמְשׁוּם זֶה עָרְיָה תֵּעוֹר קְשְׁתֶּךָ, תֵּעוֹר הוּא עֲרָוַת בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? קְשְׁתֶּךָ, שֶׁהוּא קָשֶׁת הַבְּרִית, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר וַתֵּלֶד רָוזֵל וַתִּקַּשׁ בְּכִלְדָּתָהּ, תִּקַּ"שׁ הוּא קָשֶׁ"ת, (וְסוֹד הַדָּבָר – בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָּנִים), וּמִשָּׁם אָמְרָה זֹאת אִשָּׁה קְשַׁ"ת רוּזַ אָנֹכִי.

וְזֶה סוֹד אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן, וּפֵרוּשׁוֹהִי הַזְּבֵרִים, דָּבָר שֶׁמַּקִּישׁ לִי כָּתוּב בּוֹ מוּקָשׁ, שֶׁבּוֹ הָיָה מוּקָשׁ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה מוּשָׁךְ בְּעָרְלָתוֹ, וּמַה שֶּׁשָּׁמַר אוֹתוֹ הוּא בְּהֶקֵּשׁ בְּשֶׁתַּפּוּת עִמִּי, בַּדִּיּוּקָן שֶׁלִּי, עָלֶיהָ נֶאֱמַר וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁמִּי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית זוֹכֶה לְמַלְכוּת, הֲרֵי הוּא בְּהֶקֵּשׁ לִי בְּשֶׁתַּפּוּת עִמִּי, וְאִם לֹא שָׁמַר אוֹתוֹ, זוֹזֵר קַ"שׁ, קָשָׁה לוֹ, קָשָׁה לָאוֹת ה', וְעַל הַקֶּשׁ הַזֶּה נֶאֱמַר וּבִית עֲשָׂו לְקַשׁ, וְהוּא לְקַ"שׁ בְּהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת שֶׁקָּ"ל, וְהוּא שֶׁקָּל לַצַּדִּיקִים שֶׁשּׁוֹמְרִים בְּרִית שֶׁקָּל הַקֹּדֶשׁ. אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁלֹּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ, וְאַשְׁרֵיו מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹתוֹ. וּמִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית הַזּוֹ, הִיא עַד עָלָיו – ע' מִן שְׁמַע, ד' מִן אֶזְדַּ. וְאִם לֹא שׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית, פּוֹרְזַ מִמֶּנּוּ הַקּוֹץ שֶׁל ד' מִן אֶזְדַּ וְנִשְׁאָר אַזֵּר, (עַד עֵר).

וְהָאָדָם יָדַע וכו', קָם זָקֵן פָּתַז וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, וְעַד כָּאן לֹא הָיָה אָדָם

יוֹדֵעַ אֶת אִשְׁתּוֹ? אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁזָּטָא הִסְתַּלְּקָה הַשְּׁכִינָה מִמְּקוֹמוֹ, וְכָךְ פֵּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁבִּזְמַן שֶׁאֵין שְׁכִינָה בִּמְקוֹמָהּ, אָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, מִשּׁוּם שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה, וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הִסְתַּלְּקָה? מִיָּמִין וּשְׂמֹאל שֶׁשָּׁם הָיְתָה, וְזֶהוּ סוֹד הָעִבּוּר (ס"א וַיַּעֲבוֹ"ר) ע"ב רי"ו, זֶסֶד וּגְבוּרָה, וְלֹא לְזוּנָם פָּרְשׁוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הַנּוֹתֵן מִטָּתוֹ בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם יִהְיוּ לוֹ בָּנִים זְכָרִים, וְהוּא גָּרַם שֶׁתִּסְתַּלֵּק אוֹתָהּ מִטָּה מִשָּׁם, כָּךְ הוּא מִסְתַּלֵּק מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה, וְאַזָּר שֶׁקִּבֵּל עָנְשׁוֹ, זוּוֶּרֶת הַמִּטָּה לִמְקוֹמָהּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן, וְהָאָדָם יָדַע אֶת זַוָּה אִשְׁתּוֹ.

וְעוֹד וְהָאָדָם יָדַע אֶת זַוָּה אִשְׁתּוֹ, יֵשׁ יְדִיעָה לְטוֹב וְיֵשׁ יְדִיעָה לְרַע, כְּמוֹ וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם, וּכְמוֹ וְאַתְּ עֵרוֹם וְעֶרְיָה, עֵרוֹם מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְעֶרְיָה מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

וְעוֹד וְהָאָדָם יָדַע, כְּמוֹ וּמְרַדָּכַי יָדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה, כָּךְ אָדָם יָדַע שֶׁגָּרַם הַפָּרָדָה בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, שֶׁאָדָם זָטָא בְּמַזָּלָהּ, וְזַוָּה זָטְאָה בְּמַעֲשֶׂה, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזָּלָהּ, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּטְלָה נִשְׁמָתוֹ בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת שָׁם זָטָא, וְזַוָּה בַּמַּעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, שֶׁהִיא הַכּוֹזַ שֶׁלּוֹ, כ"ז הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וְהַכֹּל זָכְמָ"ה, כ"ז מָ"ה.

וְעוֹד וְהָאָדָם יָדַע, יָדַע זָטָאוֹ בַּמֶּה? בְּקַיִן, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן, מִשּׁוּם שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר כִּי מִשָּׁרֵשׁ נָזוּשׁ יֵצֵא צֶפַע, וְזוֹ הַזְּהָמָה שֶׁהִטִּיל הַנָּזוּשׁ בְּזַוָּה, וְהָיָה יוֹדֵעַ זֶהֱמָתוֹ שֶׁהִתְפַּשְׁטָה עַד קֵנִי זוֹתֵן מֹשֶׁה, וּכְשֶׁרָאָה אֶת הַגִּלְגּוּל וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁלּוֹ שָׁם, אָמַר קָנִיתִי אִישׁ אֶת יהו"ה, אָז יָדַעְתִּי אוֹתוֹ שֶׁקָּנִיתִי אוֹתוֹ בְּקֵנִי זוֹתֵן מֹשֶׁה, וְהִרְוַוְתִּי אוֹתוֹ שָׁם, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר קָנִיתִי אִישׁ אֶת יהו"ה, וְזֶהוּ סוֹד שֶׁל וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וְכוּ'.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: זָקֵן, וְלָמָּה טָרַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּהֶם לְהָבִיא אוֹתָם בְּגִלְגּוּל? אָמַר לוֹ: בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַצַּדִּיקִים, שֶׁיַּעֲבֹר הַזּוֹטָא מִבְּנֵיהֶם, שֶׁעַד שֶׁקַּיִן שָׁב בִּתְשׁוּבָה, הַפָּגָם שֶׁל אָדָם לֹא הִשְׁתַּלֵּם, וְלָכֵן לִכְבוֹדוֹ טָרַח

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּבַקִּין, וְכֵן בְּכָל הָרְשָׁעִים שֶׁהֵם בְּנֵי צַדִּיקִים.

אָמַר לוֹ: מָה הַזֶּהֲבָה שֶׁהִטִּיל נָזָשׁ בְּזַזָּוְהּ? אָמַר לוֹ: זוֹ לִילִי"ת טִפָּה סְרוּזָה, הִיא הַזֶּהֲבָה, וְהִיא שְׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר מִי מְעַכֵּב? שְׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה, וְהוּא הַפָּרִי שֶׁל סמא"ל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל, זֶה מָוֶ"ת, שֶׁנֶּאֱמַר עָלֶיהָ רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, וְהִיא טִפָּה רָעָה, וְהַבָּמָה שֶׁל אֶל אַזֵּר, סַם הַמָּוֶת וְהַבָּמָה וְעַרְלָה שֶׁל עֵץ הַמָּוֶת, וּבְגָלָלָהּ פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה אָדָם הָיָה מוֹשֵׁךְ בְּעָרְלָתוֹ.

וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָזְיו אֶת הָבֶל. פָּתַח וְאָמַר: תֹּסֶף רוּזָם יִגְזָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן. כָּאן רָמוּז הַגִּלְגּוּל שֶׁל הַצַּדִּיקִים, וְהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַגִּלְגּוּל שֶׁלּוֹ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אֵיךְ הָיָה הוֹלֵךְ מִצַּדִּיק לְצַדִּיק, עַד שִׁשִּׁים רִבּוֹא, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשַׁגַּם הוּא בָּשָׂר, בְּשַׁגַּם זֶה הֶבֶל, וּפָרְשׁוּהָ הָרִאשׁוֹנִים בְּשַׁגַּם זֶה מֹשֶׁה, וּמִיָּד שֶׁרָאָה שֶׁעֲתִידָה תּוֹרָה לְהִנָּתֵן עַל יָדוֹ, הוֹסִיפָה בְּגָלָלוֹ כַּמָּה קָרְבָּנוֹת לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכַמָּה תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וְזֶהוּ וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת.

וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בּוֹ דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא, וְאֵין דּוֹר פָּזוּת מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא, וּלְמַעְלָה דּוֹר הוֹלֵךְ זֶה ו׳, שֶׁעוֹלֶה לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא בְּשֵׁשׁ סְפִירוֹת, וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת, זוֹ שְׁכִינָה, שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת לוֹ, וְהִיא הַשָּׁעָה שֶׁעוֹמֶדֶת לוֹ, וּבְשִׁבִּילָהּ נֶאֱמַר אֵין מַזָּל הַיּוֹם גּוֹרֵם, אֶלָּא מַזָּל הַשָּׁעָה גּוֹרֵם, וְלֹא לְכָל אָדָם עוֹמֶדֶת הַשָּׁעָה, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ אָדָם צַדִּיק שֶׁאֵין הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ, שֶׁלֹּא עוֹמֶדֶת הַשָּׁעָה אֶלָּא לְבַעְלָהּ, וּמֵהַשָּׁעָה הַזּוֹ בָּנִים זְזִיִּים וּמְזוֹנוֹת לָאָדָם, וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בָּנִים זְזִיִּים וּמְזוֹנוֹת לֹא בִּזְכוּת הֵם תְּלוּיִים, אֶלָּא בְּמַזָּל תָּלוּי הַדָּבָר. מָה הַמַּזָּל שֶׁלָּהּ? בַּעְלָהּ, וּלְבַעְלָהּ אֵין מַזָּל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ אֵין מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בְּמַזָּל, אֲפִלּוּ סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁבַּהֵיכָל, הֵיכָל – שְׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, סֵפֶר תּוֹרָה – צַדִּיק.

וּשְׁנַיִם עָשָׂר מַזָּלוֹת הֵם, וְהֵם ו״ו, (שֶׁנִּמְצָא ו׳) (שֶׁנִּמְצְאוּ מֵהָאוֹת א׳, וְזֶה

הַסּוֹד שֶׁל וָא"ו, וְאִ' שָׁם ו' עֶלְיוֹנָה שֶׁהוּא הַמַּזָּל הָעֶלְיוֹן שֶׁעוֹלֶה בְּמַזְוַשָּׁבָה), שֶׁהוּא א שָׁם, ו' שֶׁל הָאֶמְצַע שֶׁל אוֹת א הוּא הַמַּזָּל שֶׁל הַכֹּל, שֶׁעוֹלֶה בָּאוֹת י' הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא בְּרֹאשׁ הָאוֹת א, וּכְשֶׁעוֹלָה בְּמַזְוַשָּׁבָה, נֶאֱמַר יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַזְוַשָּׁבָה, שֶׁהִיא י' שֶׁעַל רֹאשׁ הָא', וּמְשׁוּם זֶה אֵין מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל, (שֶׁהֲרֵי בְּמַזְוַשָּׁבָה עוֹלֶה, וְכָל מַזָּל הוּא מְמַנָּה עַל שָׁעָה מִשְּׁנֵים עָשָׂר מַזָּלוֹת), שֶׁהוּא הַמַּזָּל שֶׁל הַכֹּל, וְכָל הַמַּזָּלוֹת תְּלוּיִים מִמֶּנּוּ שֶׁהֵם ו' ו', שֶׁמְּמַנִּים עַל שִׁתִּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת, שֶׁהֵם ה"א ה"א. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁעוֹמֶדֶת לוֹ הַשָּׁעָה.

שֶׁהוּא גִּלְגּוּל שֶׁל כֻּלָּם, זֶה י' שֶׁהוּא גַּלְגַּל, וְעִם ו' נַעֲשֶׂה גִּלְגּוּל, שֶׁהוּא בְּסוֹד שֶׁל ס"ו בֶּן יְסוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיְמָה שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ, לְהִתְעוֹרְרוּת הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שִׁשִּׁים, לַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל הַצַּדִּיק וָשֵׁשׁ, וְהַכֹּל נִרְמָז בְּצַדִּיק שֶׁבּוֹ גִּלְגּוּל. וְעוֹד יְסוֹד, שָׁם יו"ד, שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל בּוֹ וְנָזוּ בּוֹ מִכָּל הַגִּלְגּוּלִים שֶׁהִתְגַּלְגֵּל, וּמְשׁוּם זֶה וַיְכַל אֱלֹהִי"ם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וְאוֹת ו' שֶׁל גִּלְגּוּל בּוֹ עוֹלָה הַצַּדִּיק לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא, בְּצַדִּיק הֵם שֵׁשׁ, וּבָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי עוֹלֶה לְשִׁשִּׁים, וּבְכֶתֶר עֶלְיוֹן שֶׁהוּא א עוֹלֶה לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא, וְזֶהוּ דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: וַהֲרֵי הַזָּקֵן אָמַר שֶׁהַגִּלְגּוּל הוּא בַּיְסוֹד, וְשָׁם י' שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל בּוֹ וְשׁוֹרֶה עָלָיו וְנָזוּ בּוֹ מֵאוֹתָהּ טִרְזַת הַגִּלְגּוּל שֶׁטָּרַז בְּשִׁשָּׁה יָמִים, שֶׁעוֹלִים לְשֵׁשׁ בָּאוֹת ו', וּלְשִׁשִּׁים בְּי' שֵׁשׁ פָּעָמִים עֶשֶׂר, וּלְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים בְּאֶלֶף, וּלְשִׁשִּׁים רִבּוֹא בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן, וְזֶהוּ דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת.

וּבְכָל זְמַן שֶׁבָּא וְהוֹלֵךְ, הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת, שֶׁלָּזֶה בַּת זוּגוֹ עוֹמֶדֶת לוֹ בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל גִּלְגּוּל וּבְכָל שָׁעָה, אַף עַל גַּב שֶׁהוֹלֵךְ וּבָא בְּכַמָּה גִּלְגּוּלִים, זֶהוּ צַדִּיק וְטוֹב לוֹ, וּלְמִי שֶׁשָּׁעָתוֹ לֹא עוֹמֶדֶת לוֹ, אֶלָּא שָׁעָה אֲוִירִית שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגוֹ עוֹמֶדֶת לוֹ, וְזֶהוּ צַדִּיק וְרַע לוֹ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, כָּל מִי שֶׁדּוֹוֵוק אֶת הַשָּׁעָה, הַשָּׁעָה דּוֹוַקְתּוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וַהֲרֵי רַבִּי פָּדַת צַדִּיק גָּמוּר הָיָה, וְלָמָּה לֹא נָפַל בַּשָּׁעָה שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא בַּת זוּגוֹ בֶּן גִּילוֹ? אָמַר לוֹ: בְּנִי, יֵשׁ גְּלְגּוּל שֶׁמְּזַוֵּיב אוֹתוֹ שֶׁנּוֹפֵל בְּמַזָּלוֹ שֶׁהוּא בֶּן גִּילוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם, שֶׁהִיא שְׁעַת הַמָּזוֹן, שְׁעַת הַזִּוּוגִים וְהַבָּנִים, וְיֵשׁ גְּלְגּוּל שֶׁמְּזַוֵּיב אוֹתוֹ שֶׁלֹּא נוֹפֵל בְּשָׁעָה שֶׁל הַמְּזוֹנוֹת שֶׁהִיא בַּת גִּילוֹ, אַף עַל גַּב שֶׁעָשָׂה כַּמָּה זְכֻיּוֹת בָּעוֹלָם, וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, בָּנִים זִוּוּגִים וּמְזוֹנוֹת, הַדָּבָר לֹא תָלוּי בִּזְכוּת, אֶלָּא הַדָּבָר תָּלוּי בְּמַזָּל, שֶׁהַגְּלְגּוּל גּוֹרֵם לוֹ כְּאִלּוּ שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בְּמַזָּל.

וּמַה שֶּׁאָמַר, אִם רָצִיתָ שֶׁאַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם אֲזַוֵּר וְאֶבְרָא אוֹתוֹ וְאֶפָּשֵׁר שֶׁנָּפְלָה בְּשָׁעַת הַמְּזוֹנוֹת, כָּךְ שָׁמַעְתִּי, בְּוַדַּאי שֶׁכָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ עוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ, זֶה גּוּף הָאָדָם שֶׁנִּקְרָא עוֹלָם קָטָן, וּמִשּׁוּם כָּךְ נֶאֱמַר, אִם רָצִיתָ שֶׁאַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם, וְאָבִיא אוֹתוֹ בְּגִלְגּוּל אַזֵּר, וְאוּלַי שֶׁנָּפְלָה בְּשָׁעַת הַמְּזוֹנוֹת.

בֵּינָתַיִם הֲרֵי זָקֵן הַזָּקֵנִים, עַתִּיק הָעַתִּיקִים, יוֹרֵד אֵלָיו וְאוֹמֵר, הָעוֹלָם שֶׁלְּכָל צַדִּיק זוֹ הַשְׁכִּינָה, כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְנִשְׁאֶרֶת זְרֻעָה, וּבְשָׁבִילָהּ נֶאֱמַר תִּרְצָה שֶׁאַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם? שֶׁכָּל סְפִירָה וּסְפִירָה נִקְרֵאת גַּלְגַּל, וְעִם ו׳ הוּא גְּלְגּוּל, וְשֵׁשׁ סְפִירוֹת בָּאוֹתִיּוֹת עוֹלִים לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא, וְזֶהוּ דּוֹר הוֹלֵךְ וְדוֹר בָּא, וְאֵין דּוֹר פָּחוּת מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא, וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת, זוֹ הַשְׁכִּינָה.

שֶׁהִיא נִקְרֵאת אוּלַי, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר כָּל זֶה וְאוּלַי שֶׁזּוֹכָה לַשָּׁעָה שֶׁל הַמְּזוֹנוֹת, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר עַל אוּבַל אוּלַי, שֶׁכְּבָר הִתְזַוֵּיב קֹדֶם שֶׁיָּבֹא לָעוֹלָם, שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, וְזֶה הִתְזַוֵּיב בַּסְּפִירָה שֶׁהִיא לְמַעְלָה מִמֶּנָּה. עַד שֶׁהִתְתַּקֵּן לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּטְלָה נִשְׁמַת הָאָדָם, אֵין לוֹ תַּקָּנָה בַּשְׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה, שֶׁהִיא הַשָּׁעָה שֶׁל כֻּלָּם, וּמִשּׁוּם זֶה הַשָּׁעָה לֹא עוֹמֶדֶת לוֹ, וְאִם תָּלוּי בַּמַּזָּל הָעֶלְיוֹן, אֲפִלּוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה כַּמָּה זְכֻיּוֹת, לֹא בִּזְכוּת הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁהֲרֵי הוּא מְזַוֵּיב מִלְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִכָּאן מַשְׁמַע הַגְּלְגּוּל תָּלוּי בַּשְׁכִינָה,

שֶׁהִיא בְּמִינוֹ, אֲבָל אִם אַזֶּרֶת יַקָּזוּ לוֹ, אִם אוֹתָהּ רוּזַן תָּבֹא בְּגוּף אַזֶּר, שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מִמֶּנּוּ, מַה כָּתוּב בּוֹ? עוֹמֶדֶת לוֹ שָׁם הַשָּׁעָה, וְהִיא בַּת זוּגוֹ. אָמַר: וַדַּאי שֶׁהַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ, שֶׁהִיא בַּת זוּגוֹ שֶׁהִתְגַּלְגְּלָה עִמּוֹ, אִם לֹא עוֹמֵד בּוֹ, שְׁאֵרָהּ כְּסוּתָהּ וְעִנָּתָהּ לֹא יִגְרָע. שְׁאֵרָהּ – זֶה הַגִּלְגּוּל הָרִאשׁוֹן, שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ, כְּסוּתָהּ – כִּי הִיא כְּסוּתָהּ לְבַדָּהּ הִיא שְׁמֻלָתוֹ לְעוֹרוֹ, זֶה הַגִּלְגּוּל הַשֵּׁנִי, וְעִנָּתָהּ – הָאָדָם הַיָּזוּד שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא הַגִּלְגּוּל הַשְּׁלִישִׁי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: זָקֵן זָקֵן, פָּתַח בִּדְבָרִים יוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי דִּבָּרִיךְ סְתוּמִים. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ זָקֵן: שְׁאֵרָהּ זֶה הַמָּזוֹן מִצַּד הַיְמִין, שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַמָּזוֹן בָּא, וְהוּא שֶׁכָּתוּב פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל זַי רָצוֹן.

כְּסוּתָהּ מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁהִיא כְּסוּת עֵינַיִם, שֶׁמִּשָּׁם הָעֲרָיוֹת לִשְׂמֹאל, מִשּׁוּם שֶׁצַּד הַשְּׂמֹאל שָׁם הַפָּגָם, וְהוּא שֶׁכָּתוּב מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בִּיצִיאָתָן וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאוֹת, וְשָׁם צָרִיךְ כִּסּוּי, וּמֹשֶׁה בְּאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיַּסֵּתֶר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט אֶל הָאֱלֹהִי"ם, וּמִשּׁוּם זֶה צִיצִית וּתְפִלִּין הֵם הַכִּסּוּי שֶׁלָּהּ. וְהוּא שֶׁכָּתוּב כִּי הִיא כְּסוּתָהּ לְבַדָּהּ הִיא שְׁמֻלָתוֹ לְעוֹרוֹ, (וּבְעוֹר שֶׁל תְּפִלִּין כְּסוּתָהּ לְבַדָּהּ הִיא שְׁמֻלָתוֹ לְעוֹרוֹ), בְּעוֹר שֶׁל תְּפִלִּין כְּסֵתָהּ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתֵךְ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ.

וְעִנָּתָהּ מִצַּדּוֹ שֶׁל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, לְשָׁם הַיָּזוּד שֶׁלָּהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְאִם שָׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף, שֶׁהֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל א"ל בַּעֲמִים שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר.

הָאָב, שֶׁהוּא זָכְמָה, בִּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה יוֹרֵד בְּגִלְגּוּל, וַהֲרֵי כָּתוּב בְּאָדָם וְזַוָּה שֶׁעָלוּ לַמִּטָּה שְׁנַיִם וְיָרְדוּ שָׁבַע. אָמַר, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁהֵם אָדָם וְזַוָּה, קַיִן וְתַאוֹמָתוֹ, הֶבֶל וּשְׁתֵּי תַּאוֹמוֹתָיו. וְקַיִן, מִשּׁוּם שֶׁלְּהֶבֶל הָיוּ שְׁתֵּי תַּאוֹמוֹת וְלוֹ לֹא הָיְתָה אֶלָּא אַזַּת, קִנְּא לְהֶבֶל, וְזֶה גָּרַם לוֹ, כִּי שָׁבַע יָפוֹל צַדִּיק וָקָם, שֶׁזָּטָא בַּשְּׁכִינָה שֶׁהִיא בַּת שָׁבַע, וּמִשּׁוּם זֶה נָפַל בְּשָׁבַע, שֶׁהָאֲשָׁה גָּרְמָה לוֹ מִיתָה, וְזוֹ הַיְרִידָה שֶׁלּוֹ שֶׁיָּרְדָה הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה מִמְּקוֹמָהּ.

וְאַזַּר שֶׁנִּשְׁרַשׁ בָּהּ (שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזֶה) הָאֵילָן, וְיָרְדָה לְשָׁם הַנְּבִיעָה לַעֲשׂוֹת פֶּרִי, שֶׁהוּא פָּרְיָה וְרִבְיָה, זֶה גָּרַם אָדָם שֶׁנִּבְרָא בִּדְמוּתוֹ, שֶׁהִסְתַּלְּקָה הַנְּבִיעָה מִן הַשְּׂכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה וּמִשְׁבַּע הַדְּרָגוֹת שֶׁלָּהּ. לְאַזַּר שֶׁיֵּרְדוּ לְשָׁם, הַכֹּל עָלָה לִמְקוֹמוֹ, וְזֶהוּ סוֹד וְקָם.

וּמֶה הָיְתָה הַנְּבִיעָה שֶׁהִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ? הַוֹ' שֶׁהִסְתַּלֵּק עַד אֵין סוֹף, שֶׁהוּא הַמַּוֹּל הָעֶלְיוֹן, שֶׁיָּרַד לוֹ ו' שֶׁהוּא הָאַבָּא לִמְקוֹמוֹ, וּלְאַזַּר כָּךְ הֶעֱלָה הָאָב כָּל בְּנוֹ לִמְקוֹמוֹ. (שֶׁהוֹרִידָם שֶׁהוּא הָאָב לִבְנוֹ, וְאַזַּר כָּךְ עָלָה הָאָב מִבְּנוֹ לִמְקוֹמוֹ).

(כל זה מיותר) (שֶׁהִיא הַשָּׂעָה שֶׁעוֹמֶדֶת לוֹ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹמֶדֶת לוֹ וְלֹא דְּזוּקָה לוֹ הַשָּׂעָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהָ, כָּל הַדְּוּוְזֵק אֶת הַשָּׂעָה, הַשָּׂעָה דּוֹוְזֶקְתּוֹ. וַהֲרֵי רַבִּי פָּדַת שֶׁדְּוְזָקָה לוֹ הַשָּׂעָה, אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: הַאִם תִּרְצֶה שֶׁאַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם, וְאָפָשֵׁר שֶׁתִּפֹּל בְּשָׂעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת? אָמַר לוֹ הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה: לָמָּה כָּל זֶה? אָמַר לוֹ: זֶה סוֹד גָּדוֹל שָׁמַעְתִּי, שֶׁאָדָם שֶׁבָּא בְּגִלְגּוּל וְהִתְזַיֵּב לְרִבּוֹנוֹ לְפָנָי שֶׁיָּבֹא לָעוֹלָם, אַף עַל גַּב שֶׁיַּעֲשֶׂה כַּמָּה זְכֻיּוֹת, לֹא בְּזְכוּתוֹ הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁהֲרֵי מַזָּלוֹ גָּרַם לוֹ, וּמַה שֶּׁאָמַר הַאִם תִּרְצֶה שֶׁאַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם וְאָפָשֵׁר שֶׁתִּפֹּל בְּשָׂעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת – בְּוַדַּאי כָּךְ שָׁמַעְתִּי, שֶׁלְּכָל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ עוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְזֶה גּוּף הָאָדָם שֶׁנִּקְרָא עוֹלָם קָטָן, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר, הַאִם תִּרְצֶה שֶׁאַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם וְאָבִיא אוֹתוֹ בְּגוּף אַזַּר, וְאָפָשֵׁר שֶׁתִּפֹּל בְּשָׂעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת? אָמַר לוֹ: וַהֲרֵי כָּתוּב, אִם אַזָּרַת יַקְזוּ לוֹ שְׁאֵרָה כְּסוּתָהּ וְעוֹנָתָהּ לֹא יִגְרָע וְהֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל א"ל וכו' וְאִם שְׁלֹשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וְיָצְאָה זִנָּם אֵין כֶּסֶף. אָמַר לוֹ: וַדַּאי הִתְגַּלָּה כָּאן סוֹד עֶלְיוֹן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה אִשְׁתּוֹ דּוֹמָה לְגוּפוֹ, וְנִמְצָא שֶׁהִיא הַזַּיִּים שֶׁלּוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רְאֵה זַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהֻבְתָּ, עֵץ זַיִּים הִיא לַמַּזְזִיקִים בָּהּ, וְהִיא פַּרְנָסָתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכֵּנוּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם וְכוּ', וּמְמֻנָּה בָּנִים זַיִּים וּמְזוֹנוֹת. ע"כ).

וּכְנֶגֶד הַגִּלְגּוּלִים הָאֵלּוּ, שִׁנּוּי מָקוֹם וְשִׁנּוּי הַשֵּׁם וְשִׁנּוּי מַעֲשֶׂה, שִׁנּוּי כְּמוֹ

שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר הֲנָה יהו"ה יוֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ, וּכְשֶׁיּוֹצֵא, מִשְׁתַּנֶּה מִדִּין לְרַחֲמִים וּמֵרַחֲמִים לְדִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, לֹא כְשֶׁאֲנִי נִכְתָּב אֲנִי נִקְרָא. בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ, נִכְתָּב בְּיהו"ה וְנִקְרָא בְּיהו"ה. בָּעוֹלָם הַזֶּה נִכְתָּב בְּיהו"ה וְנִקְרָא בַּאדנ"י. זֶה שִׁנּוּי מָקוֹם מִזְּוִיעַ לִמְקוֹמוֹ, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא. בָּעוֹלָם הַבָּא אֵין שִׁנּוּי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֲנִי יהו"ה לֹא שָׁנִיתִי, נִכְתָּב בְּשֵׁם יהו"ה וְנִקְרָא בְּשֵׁם יהו"ה, יהו"ה נִקְרָא רַחֲמִים, מִזְּוִיעַ לִמְקוֹמוֹ מִשְׁתַּנֶּה וְנִקְרָא אדנ"י וְנִקְרָא דִּין, וְזֶה סוֹד עוֹמֵד מִכִּסֵּא רַחֲמִים וְיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּין.

שִׁנּוּי הַשֵּׁם זֶה מִצַּפ"ץ, שֶׁהוּא בְּא"ת ב"ש – יהו"ה. שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה זֶה שַׁבָּת, שֶׁצָּרִיךְ כָּל כִּלְאַחַר יָד, כָּל שֶׁהוּא צַדִּיק, אַחַר יָד שֶׁהִיא הַשְׁכִּינָה, זֶה שִׁנּוּי מַעֲשֶׂה, וּבִזְמַן שֶׁהוּא כִּלְאַחַר יָד אֵין שָׁם הִשְׁתַּחֲוָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בָּבָרוּךְ. הַשּׁוֹעֶל בִּזְמַנּוֹ, הִשְׁתַּחֲוָיָה לוֹ, שֶׁבִּזְמַן שֶׁהוּא כִּלְאַחַר יָד, נַעֲשֶׂה זָנָב, וְעִם כָּל זֶה שֶׁאָמַר כְּשֶׁהַשּׁוֹעֶל בִּזְמַנּוֹ, הִשְׁתַּחֲוָיָה לוֹ בִּמְקוֹמוֹ, אֲבָל מִזְּוִיעַ לִמְקוֹמוֹ הֱוֵי זָנָב לַאֲרָיוֹת וְאַל תְּהִי רֹאשׁ לַשּׁוֹעָלִים.

שֶׁהֲרֵי צַדִּיק גָּמוּר, אַף עַל גַּב שֶׁיּוֹרֵד מִדַּרְגָּתוֹ וְנַעֲשֶׂה זָנָב לַאֲרָיוֹת, עָלָיו נֶאֱמַר לֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב, מַה זֶּה הַזָּנָב שֶׁלּוֹ? הַקּוֹץ הַהוּא שֶׁל הָאוֹת ד' מִן אֶזֵּ"ד, שֶׁהִיא י' קְטַנָּה, הַשְׁכִּינָה הַמְּזוּהָנָה, עָלָיו נֶאֱמַר כִּי שֶׂבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם.

בֹּא וּרְאֵה, גִּלְגּוּל הָאוֹת ו' הוּא שֶׁיּוֹצֵא בִּשְׁעָתוֹ, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר מַזָּל שָׁעָה גּוֹרֵם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהָ אֵין מַזָּל יוֹם גּוֹרֵם אֶלָּא מַזָּל שָׁעָה גּוֹרֵם. מַה כָּתוּב בְּאַבְרָהָם כְּשֶׁבָּא בְּגִלְגּוּל? וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם. וּבִשְׁבִיל לְהַקְדִּים אֶת יִצְחָק, מַה כָּתוּב בַּגִּלְגּוּל? וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב, יָצָא אֶל הַשָּׂדֶה, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מִי יִתְּנֵנִי בַּמִּדְבָּר מְלוֹן אוֹרְחִים. הָאֱזַד הִקְדִּים לְזַפֵּשׁ בָּהּ בַּבֹּקֶר, וְהַשֵּׁנִי הִקְדִּים לְזַפֵּשׁ בָּהּ בָּעֶרֶב. מַה כָּתוּב בְּיַעֲקֹב? וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם, פָּגַע בָּהּ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁפּוֹגֵעַ כְּמוֹ יַעֲקֹב, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וַיָּלֶן שָׁם, וְאוֹתָהּ לֵילָה הִיא לְוָיָה, מִיָּד שֶׁפָּגַשׁ בָּהּ, וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי"ם,

וְעִם כָּל זֶה שֶׁפָּגַע בָּהּ, הָיָה שׁוֹמֵר אוֹתָהּ, וְלֹא הִתְאַוֵּד עִמָּהּ עַד שֶׁבָּא בַּעֲלָהּ, וְזֶהוּ וַיָּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁבִּשְׁבִילוֹ וַיִּזָּרֵז לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא מֹשֶׁה שֶׁבָּא בּוֹ בְּגִלְגּוּל רוּזוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וּמִשּׁוּם זֶה יַעֲקֹב וּמֹשֶׁה הָיוּ עוֹמְדִים בְּדַרְגָּה אַוֵּזת בָּעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, אֲבָל זֶה בַּגּוּף וְזֶה בַּנְּשָׁמָה, וּמִשּׁוּם זֶה אֵין הַשְׁעָה עוֹמֶדֶת לְכָל אָדָם, שֶׁהִיא שְׁכִינָה בְּלִי בַּעֲלָהּ.

וּמִשּׁוּם זֶה כְּשֶׁדַּוְוָקָה הַשָּׁעָה לְרַבִּי פָּדָת, וְאָמַר אִם תִּרְצֶה שֶׁאַוְזֵרִיב אֶת הָעוֹלָם, וְאֶפָּשֵׁר שֶׁתִּפֹּל בְּשָׁעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת, וְאוּלַי שֶׁתִּפֹּל, מַה זֶּה וְאוּלַי? אֶלָּא וְאוּלַי אִם רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁתִּפֹּל בְּשָׁעָה שֶׁל מְזוֹנוֹת, שֶׁהֲרֵי אִשְׁתּוֹ עָשְׂתָה, וְאוּלַי אִם רוֹצֶה בַּעֲלָהּ שֶׁהָיָה עוֹמֵד מַה שֶּׁהִיא עוֹשָׂה בְּלִי רְשׁוּת שֶׁל בַּעֲלָהּ.

וּכְגוֹן זֶה אֵין הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, לְאוֹתוֹ אָדָם, אֶלָּא אִם יָבֹא בְּגִלְגּוּל בְּאוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁל אוֹתָהּ שָׁעָה, וְסוֹד הַדָּבָר – בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, וּבְלִי בַּעֲלָהּ נֶאֱמַר וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת, וְאֵין מִיתָה אֶלָּא עֲנִיוּת, וְהַזָּר הַזֶּה אֵינוֹ בְּזָר אַוֵּזר שֶׁל מוּם זָר, אֶלָּא זָר מִבַּעֲלָהּ.

אַשְׁרֵי מִי שֶׁפּוֹגֵשׁ בַּשָּׁעָה שֶׁנִּבְרָאָה מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, שֶׁלְּכָל נְשָׁמָה יֵשׁ עֵת וּזְמַן בְּגִלְגּוּל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר קֹהֶלֶת לַכֹּל זְמָן וְעֵת לְכָל זֵוֶף תַּוֵּזת הַשָּׁמַיִם, וְזוֹ שְׁכִינָה תַּוְזִתוֹנָה שֶׁהִיא זְמַן וְעֵת לְכָל סְפִירָה וּסְפִירָה וּלְכָל גִּלְגּוּל וְגִלְגּוּל, וְהִיא עֵדֶן וְעֵדָנִים וַוְזֵצִי עֵדֶן, עֵדֶן שֶׁל כָּל הָעֵדָנִים? יָפֶה, אֲבָל מַה זֶּה וַוְזֵצִי עֵדֶן? אֶלָּא כְּמוֹ פָּלַג הַמְּנוֹזָה, בִּשְׁמֹאל נֶוֱלֶקֶת לְדִין וּבְיָמִין לְרַוֲזָמִים, וְנִשְׁלֶמֶת בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וּכְשֶׁנֶּוֱלֶקֶת לְיָמִין וְלִשְׁמֹאל נֶאֱמַר בָּהּ לְאָסְתֵּר מַה בַּקָּשָׁתֵךְ עַד וַוְצֵי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ, וְהוּא כ"ז יהו"ה, וַוְצֵי שֶׁלָּהּ יַד יָמִין, וַוְצֵי שֶׁלָּהּ יַד שְׂמֹאל, וּכְנֶגֶד שְׁנֵיהֶם הַוְכִּיר בָּהּ קֹהֶלֶת עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה פְּעָמִים עֵת. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֵת לָלֶדֶת וְעֵת לָמוּת עֵת לָטַעַת וכו', וְהֵן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה, יַד יָמִין רַוֲזָמִים: לָלֶדֶת, לָטַעַת, לִרְפּוֹא, לִבְנוֹת, לִשְׂוֹזוֹק, לִרְקוֹד, כְּנוֹס אֲבָנִים, לַוֲזבּוֹק, לְבַקֵּשׁ, לִשְׁמוֹר, לִתְפּוֹר, לְדַבֵּר, לֶאֱהֹב שָׁלוֹם. יַד שְׂמֹאל לָדִון דִּין: לָמוּת, לַעֲקוֹר, לַהֲרוֹג, לִפְרוֹץ, לִבְכּוֹת, סְפוֹד, לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים,

לְרִוּוּק, לְאַבֵּד, לְהַשְׁלִיךְ, לִקְרוֹעַ, לַוָּשׁוּת, לִשְׁנָא, מִלְוָמָה. יַד יָמִין הִיא פָּשׁוּטָה לְכַבֵּל שָׂבִים, שֶׁכָּתוּב וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְצֵאִים בְּיָד רָמָה, יְמִינְךָ יהו״ה נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ, יַד יָמִין – רַוָּמִים, יַד שְׂמֹאל – דִּין, שֶׁכָּתוּב הֲגֵה יַד יהו״ה הוֹוָה, יַד יהו״ה הָיְתָה בָּם לְהָמֵם.

וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ עֵת רָצוֹן, וְנֶאֱמַר בָּהּ בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, וְיֵשׁ עֵת שֶׁל דִּין שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ, וּמִשּׁוּם זֶה הֵם עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה יָמִים שֶׁל הַלְבָּנָה, אַרְבָּעָה עָשָׂר יָמִים הִיא שְׁלֵמָה, וְאַרְבָּעָה עָשָׂר זַוָּעָרָה, וּמִי שֶׁנּוֹלָד בִּימֵי הַשְּׁלֵמוּת הוּא שָׁלֵם בְּבָנִים בְּזַוָּיִם וּבְעֹשֶׁר, בְּמִזּוֹנוֹת בְּשִׂמְחָה בְּשַׁלְוָה בְּבִנְיָן, בְּכָל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה עִתּוֹת – טוֹב, וּמִי שֶׁנּוֹלָד בִּזְמַן שֶׁהִיא זַוָּעָרָה בְּכָל אַרְבָּעָה עָשָׂר יָמִים אֵלּוּ, הוּא זָעֵר בְּכֻלָּם, הוּא עָנִי מִסְכֵּן, בְּלִי מְזוֹנוֹת וּבְלִי זַוָּיִם, וּמִי שֶׁנּוֹלָד בָּאֶמְצַע, יִהְיֶה בֵּינוֹנִי.

וְכָל זֶה מִי גּוֹרֵם שֶׁנּוֹלָד בָּרֹאשׁ אוֹ בַּסּוֹף אוֹ בָּאֶמְצַע? זֶה גִּלְגּוּלוֹ שֶׁמְּזַוֵּיב אוֹתוֹ, (וּמִי גּוֹרֵם זֶה שֶׁנּוֹלָד שָׁם? מִשּׁוּם שֶׁמַּזָּלוֹ גָּרַם שֶׁהִתְזַוֵּיב מִלְמַעְלָה) לִפְנֵי שֶׁבָּא לָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר לְרַבִּי פָּדָת, שֶׁאִם תִּרְצֶה שֶׁאַזְרִיב אֶת הָעוֹלָם? (וּמִי שֶׁנּוֹלָד בְּוָסְרוֹן הַלְבָנָה בְּכָל אַרְבָּעָה עָשָׂר הַיָּמִים, הוּא זָסֵר, שֶׁמַּזָּלוֹ גּוֹרֵם, וְלָאָדָם הַזֶּה קָשִׁים לוֹ מְזוֹנוֹתָיו כִּקְרִיעַת יַם סוּף) (אֲפָשָׁר שֶׁתִּפֹּל בִּשְׁעַת מְזוֹנוֹת, שֶׁלָּאָדָם הַזֶּה שֶׁנּוֹלָד בְּי״ד שְׂמֹאל, קָשִׁים מְזוֹנוֹתָיו כִּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁמְּזוֹן הַנְּשָׁמָה – תּוֹרָה, מְזוֹן הַגּוּף – לֶוֶם. בֵּין בָּזֶה וּבֵין בָּזֶה קָשִׁין מְזוֹנוֹתָיו), מִשּׁוּם שֶׁהֵם מִצַּד הַדִּין שֶׁנִּבְרָא בְּדִין שֶׁהוּא אדנ״י, וּמִי שֶׁנִּבְרָא בְּרַוָּמִים שֶׁהוּא יהו״ה, אֵין מְזוֹנוֹתָיו קָשִׁים, וּמְזוֹן הַנְּשָׁמָה – תּוֹרָה, מְזוֹן הַגּוּף – לֶוֶם מְזַוֵּמֶשֶׁת הַמִּינִים.

וּמִי שֶׁהוּא מִצַּד שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא יו״ד ה״א וא״ו ה״א, נֶאֱמַר בּוֹ וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם וְכוּ׳, שׁוֹלֵט בַּכֹּל כְּמוֹ שֶׁנִּבְרָא בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וּבַיָּם, וְעָלָיו נֶאֱמַר מַה שֶּׁהָיָה כְּבָר הוּא, מַה שֶּׁהָיָה קֹדֶם שֶׁיָּבֹא לָעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵין כָּל זָדָשׁ תַּזַּת הַשָּׁמֶשׁ, כְּבָר הוּא מְזַוֵּיב לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ. וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת כְּבָר הָיָה, וַאֲשֶׁר הוּא לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה

כְּבָר הוּא מְזֻיָּב לִהְיוֹת קֹדֶם שֶׁיָּבֹא לָעוֹלָם לְכָאן בְּגִלְגּוּל.

וְהָאֱלֹהִי"ם יְבַקֵּשׁ אֶת נִרְדָּף, זֶה הַבֶּבֶל שֶׁהוּא נִרְדַּף מִקַּיִן, וְקָם קַיִן וְהָרַג אוֹתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּקָם קַיִן אֶל הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ, וַיָּקָם וַדַּאי, שֶׁהָיָה הֶבֶל עָלָיו, וְקָם קַיִן וַיַּהַרְגֵהוּ. קַיִן נִקְרָא עַל שֵׁם שֶׁקִּנֵּא לְאָחִיו, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה כְּבוֹדוֹ וְכֹזוֹ לְמַעְלָה, שֶׁקָּרְבָּנוֹ הִתְעַלָּה לְמָקוֹם שֶׁל עַתִּיק הַיָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב וְכוּ', וְקָרְבָּנוֹ הָיָה מִבְּכוֹרוֹת צֹאנוֹ וְהִתְקַבֵּל לוֹ בְּרָצוֹן.

אָמַר לוֹ, אִם כֵּן שֶׁקָּרְבָּנוֹ הִתְקַבֵּל, לָמָּה נִתַּן כֹּזֹ לְקַיִן לְהָרְגוֹ? (בְּגִלְגַּל זֶה יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ וְגוֹמֵר, לָמָּה?) אָמַר לוֹ, כָּאן וַדַּאי יֵשׁ סוֹד עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הָיָה בְּדַרְגָּה שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע שֶׁזָּטָא בּוֹ, וּבְמַה שֶׁזָּטָא בּוֹ קִבֵּל עָנְשׁוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּבְאוֹתוֹ קָרְבָּן שֶׁהִתְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, נִצַּל מֵעָנְשׁ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, שֶׁשְּׁנֵי עָנָשִׁים הָיָה מְזֻיָּב, אֶזֶד לְמַעְלָה וְאֶזֶד לְמַטָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי אָדָם הָיָה שֶׁזָּטָא בָּעֵץ הַזֶּה? אָמַר לוֹ, מַעֲשֶׂה אָבִיו הָיָה לוֹ וּמֵת. אָמַר לוֹ, כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת כָּתוּב. אָמַר לוֹ, בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הֵצִיץ וּמֵת.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בִּשְׁבִיל זֶה כָּתוּב יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים וְגוֹמֵר, וְכָאן נִרְמָז צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ. צַדִּיק וְרַע לוֹ כָּאן נִרְמָז, יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל צַדִּיק שֶׁקּוֹרֶה לוֹ כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, לֹא שֶׁהוּא רָשָׁע וְלֹא בֶּן רָשָׁע, אֶלָּא כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, שֶׁזָּטָא בְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, שֶׁהֵם סמא"ל וְנָזָשׁ, קָרָה לוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁלָּהֶם, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל פֶּקֶד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁמַּעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם, זֶה גָּרַם לְהֶבֶל מִיתָה, וּמֵת בְּלִי בֵּן, וּמִשּׁוּם זֶה הָלַךְ בְּגִלְגּוּל. שי"ן שֶׁל מִשָּׁה הוּא שי"ת, מִשָּׁם הִרְוִיזָו שי"ן (ש"ת), זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שָׁת לִי אֱלֹהִי"ם זֶרַע אַזֵר תַּזַת הֶבֶל כִּי הָרָגוֹ קָיִן, תַּזַת הֶבֶל וַדַּאי, שֶׁהֶבֶל רָכַב עָלָיו, וְנַעֲשָׂה שֵׁת הַרְכָּבָה לוֹ, וְהִיא הַסִּיּוּם שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, וּמִשּׁוּם זֶה תַּזַת הֶבֶל.

הֶבֶל הַכֶּלֶב, וְעָלָיו נֶאֱמַר הַכֶּלֶב רוֹאֶה, וְהוּא ה׳ מִמּשֶׁה, וְהַכֶּלֶב הוּא לִשְׁמוּאֵל, שֶׁהוּא אֱלֹהִי״ם, הַכֶּלֶב מֵבִין, וְהוּא סָתַר הַבִּנְיָן וְנָפְלָה בְּגִלְלוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט אֶל הָאֱלֹהִי״ם, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם הָיָה שֶׁזָּטָא בָּאֱלֹהִי״ם, שֶׁהוּא אֱלֹהִי״ם שֶׁל מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וְזֶהוּ שֶׁזָּטָא בְּמַעֲשֶׂה. לַבַּת אֵשׁ, בַּת הַמֶּלֶךְ שֶׁזָּטָא בָּהּ, וְהִתְבַּיֵּשׁ, כִּסָּה אוֹתוֹ בְּשֶׁלּוֹ (בְּכוּזוֹ) בְּשֵׁת, וּמַה שֶּׁהָיָה שֵׁת, הִתְזַוֵּג עִמּוֹ ב׳ וַנַּעֲשָׂה בֹּשֶׁת, וְזֶהוּ יָר״א בֹּשֶׁ״ת. וְעוֹד שֵׁת בְּא״ת ב״שׁ הֵם אָב, שֵׁ״ת לְאַוֵּר שֶׁזָּכָה בָּאוֹת יו״ד, בְּרֵא שִׁית, וְהֵיא יו״ד שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ יהו״ה קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ, שֶׁהֵיא עֲשָׂרָה דוֹרוֹת, וְהֵשִׁיב אוֹתָהּ לִמְקוֹמָהּ, נִקְרֵאת בְּרֵאשִׁית, וּמִשָּׁם זָכָה לַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה עַל יָדוֹ.

וְהַי׳ הַזֶּה הִיא מִיַּעֲקֹב וְי׳ מִיִּשְׂרָאֵל, י׳ מֵאדנ״י י׳ מִיהו״ה, שִׁי״ן מִמּשֶׁה הִיא מִשֵּׁת, שָׁם הִרְוִיזַ אוֹתָהּ, וּכְשֶׁהָלַךְ לְשָׁם הִרְוִיזַ שָׁם שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת שֵׁ״ם, וּכְשֶׁהָלַךְ עֲשָׂרָה דוֹרוֹת עַד אַבְרָהָם, הִרְוִיזַ שָׁם ה׳ שָׁלוֹ, וְנִקְרָא מֹשֶׁ״ה, וְסוֹד הַדָּבָר – מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה זְרוֹעַ תִּפְאַרְתּוֹ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפָּנֵיהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם, וּבָהּ הוֹצִיא אֶת בָּנָיו מִן הַגָּלוּת, וּבָהּ הִכָּה אֶת הַמִּצְרִים. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִנֵּה יַד יהו״ה הוֹיָה, ה׳ זָמַשׁ אֶצְבָּעוֹת, וּבָהּ בָּקַע אֶת הַיָּם, וְזֶהוּ בּוֹקֵעַ מַיִם מִפָּנֵיהֶם, וּבָהּ עָתִיד לְהָיוֹת בּוֹקֵעַ אֶת יָם הַתּוֹרָה מִיָּמִין. אוֹתוֹ הַזְּמַן, מַה שֶּׁהָיָה לִשְׁמוּאֵל בַּכֶּלֶב הָיָה הֶבֶל, שֶׁהוּא הַכֶּלֶב, הֶבֶל הִתְעַלָּה לְיָמִין, וּמִשָּׁם עָלָה לַמּוֹזַ שֶׁהוּא זְכוּתָהּ, שֶׁהֲרֵי הַכֶּלֶב הוּא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר הַכֶּלֶב מֵבִין, וּלְאַוֵּר כָּךְ יָרַד עַל הָאָרֶץ לְהוֹרִיד תּוֹרָה עַל הָאָרֶץ.

וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, זֶה אָדָם וְהֶבֶל, שֶׁזֶּה זָטָא בְּמַזָּלְטָה וּבְמַעֲשֶׂה, וְזֶה זָטָא בְּמַזָּלְטָה וּבְמַעֲשֶׂה, בְּמַזָּלְטָה הִיא י׳, עָלֶיהָ נֶאֱמַר וַיְנַסּוּ אוֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים, וּמִשּׁוּם זֶה, כְּשֶׁבָּא אָדָם בְּגִלְגּוּל בְּאַבְרָהָם, הִתְנַסָּה בּוֹ בַּעֲשָׂרָה נִסְיוֹנוֹת, וּמִשּׁוּם שֶׁזָּטָא בְּמַעֲשֶׂה כְּשֶׁהִתְגַּלְגֵּל בְּיִצְזָק, נִתְנַסָּה בְּמַעֲשֶׂה. בְּאַבְרָהָם נִתְנַסָּה בְּמַזָּלְטָה, וּבְיִצְזָק בְּמַעֲשֶׂה, יַעֲקֹב כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם. מֵהַצַּד שֶׁל יִצְזָק קָרָא לוֹ יַעֲקֹב, וּמִצַּד שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁשָּׁם הַמַּזָּלְטָה, קָרָא

לוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָאָב הִתְגַּלְגֵּל בְּאַבְרָהָם שֶׁהוּא לְיָמִין, וְהָאֵם בְּיִצְחָק שֶׁהוּא לִשְׂמֹאל, וְיַעֲקֹב מִשּׁוּם שֶׁהוּא כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם, אֶת הָאָב וְאֶת הָאֵם, נֶאֱמַר בּוֹ יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַוְּשָׁבָה בְּכֶתֶר עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא הַמַּוְּשָׁבָה הַסְּתוּמָה, וּכְשֶׁבָּא אָדָם, הִצְטָרֵף בְּאַבְרָהָם, וְהִתְפַּשְּׁטוּ שָׁרָשָׁיו בָּאָרֶץ, וְסוֹד הַדָּבָר – מִצְטָרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב. מִצְטָרֵף לַכֶּסֶף – זֶה אַבְרָהָם, וְכוּר לַזָּהָב – זֶה יִצְחָק, וּבוֹזֵן לִבְנוּת יהו"ה – זֶה יַעֲקֹב, אֵין סְפֵירָה שֶׁלֹּא הִתְגַּלְגֵּל אָדָם עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, כ"ז מ"ה, זְכוּתָהּ וַדַּאי, כְּדֵי לְצָרֵף וּלְלַבֵּן אֶת הָאָדָם שֶׁבָּרָא בְּדִמּוּתוֹ לְמַטָּה וְהָאֱצִיל בּוֹ אֶת אֲצִילוּתוֹ, וְכָל הַטִּרְחָה שֶׁלְּמַעְלָה לֹא הָיְתָה בָּאָדָם אֶלָּא בִּגְלַל הָאֲצִילוּת שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אִם כֵּן, מַה זֶּה וְיָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו, (וּמִשּׁוּם זֶה יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַוְּשָׁבָה? אָמַר לוֹ: מִנַּיִן לָנוּ שֶׁאַבְרָהָם שָׁם בְּמַוְּשָׁבָה? אָמַר לוֹ: לֹא לְזוֹנָם תִּקְּנוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה הָרוֹצָה לְהַזְכִּים יְדָרִים, שֶׁהִיא זְכוּתָהּ וְהִיא מַוְּשָׁבָה, בְּאַבְרָהָם הִתְלַבֵּן אָדָם, וּבְיִצְחָק הִצְטָרֵף, וְסוֹד הַדָּבָר – מִצְטָרֵף לַכֶּסֶף וְכוּר לַזָּהָב. מִצְטָרֵף לַכֶּסֶף – זֶה אַבְרָהָם, וְכוּר לַזָּהָב – זֶה יִצְחָק, וּבוֹזֵן לִבְנוּת יהו"ה – זֶה יַעֲקֹב, וְהֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל א"ל פַּעֲמִים שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. אָמַר לוֹ: אִם כֵּן, מַה זֶּה וְיָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו?).

אָמַר לוֹ: לְאֵילָן שֶׁהָיָה קְשִׁישׁ יָמִים וְהִתְיַבֵּשׁוּ עֲנָפָיו, קְצָצוּ אוֹתוֹ וְהִצְמִיחַ בְּשָׁרָשָׁיו, שֶׁקָּמוּ מִמֶּנּוּ עֲנָפִים זְרָדִשִׁים כְּבָרִאשׁוֹנָה, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּעֲלוּמָיו, וְזֶהוּ וְיָשׁוּב לִימֵי עֲלוּמָיו, וְזֶה הָיָה הַזְּלוֹם שֶׁרָאָה נְבוּכַדְנֶצַּר בַּזְּלוֹמוֹ, עֵץ גָּדוֹל וְתַקִּיף, וּבְסוֹף זְלוֹמוֹ הָיָה אוֹמֵר גִּדּוּ הָאִילָן וְקַצְצוּ אֶת עֲנָפָיו, וְאַזּוֹר אָמַר, בְּרַם עִקַּר שָׁרָשָׁיו בָּאָרֶץ הַשְׁאִירוּ, וְאֵין אִילָן כָּאן אֶלָּא אָדָם עֶלְיוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה, וְאֶת הָעֵץ הַזֶּה נָטַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַמָּה דּוֹרוֹת וְלֹא הִצְלִיחַ.

(עַד שֶׁנָּטַע אוֹתוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִרְכִּיב אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת וְהִצְלִיחַ שָׁם, וּמִשּׁוּם זֶה הֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל א"ל פַּעֲמִים שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר. מִיָּד שֶׁהִצְלִיחַ שָׁם וְאָזַז שָׁם, הִתְפַּשְּׁטוּ שָׁרָשָׁיו עַל הָאָרֶץ, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וְהִתְעַלּוּ עֲנָפִים

בְּכָל הָרְקִיעִים וּבְכָל הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁל הַנְּשָׁמוֹת וְהַמַּלְאָכִים וְזִיוֹת וּשְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים, עַד שֶׁזָּוַר כְּבָרִאשׁוֹנָה (עַד אֵין סוֹף), וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ שֶׁעֵץ הַזַּיִם מַהֲלַךְ ת״ק שָׁנָה, גָּדוֹל הָאִילָן וְתַקִּיף וְרוּמוֹ מַגִּיעַ לַשָּׁמַיִם, וְזָוִותוֹ לְסוֹף כָּל הָאָרֶץ, תַּזְוִתָיו תִּצְלַל כָּל זַיִת הַבַּר, וּבַעֲנָפָיו יָדוּרוּ צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם, שֶׁהֵם נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּמִמֶּנּוּ יוֹנֵק כָּל בָּשָׂר.)

וְהִרְכִּיב אוֹתוֹ עַד אֶלֶף דּוֹר, כְּמוֹ שֶׁהַשְׂכִּינָה שֶׁהִיא עוֹלָה לְאֶלֶף דּוֹר בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת, שֶׁבָּהֶם עוֹלֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים מֵאָה, עַד שֶׁעוֹלָה בָּהֶם לְאֶלֶף דּוֹר, וּמִיָּד שֶׁהִצְלִיזוּ הָאִילָן בָּאָרֶץ, יָרַד הָאִילָן מִלְמַעְלָה, שָׁרָשָׁיו בָּאָרֶץ שֶׁהִיא הַשְׂכִּינָה, וְהִתְגַּדְּלוּ שָׁם עֲנָפָיו עַד אֵין סוֹף, וְהִתְפַּשְּׁטוּ בָהּ שָׁרָשָׁיו עַד אֵין תַּכְלִית. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִתְגַּדֵּל הָאִילָן כְּמוֹ מִקֹּדֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב גָּדוֹל הָאִילָן וְתַקִּיף, וְרוּמוֹ מַגִּיעַ לַשָּׁמַיִם, וְזָוִותוֹ לְסוֹף כָּל הָאָרֶץ, וּמִמֶּנּוּ יוֹנֵק כָּל בָּשָׂר. כָּל בְּנֵי הָאָדָם שֶׁלְּמַטָּה. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִתְגַּדֵּל הָאִילָן כְּמוֹ מִקֹּדֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב גָּדוֹל הָאִילָן וְתַקִּיף וְכוּ׳. זַיִת הַבַּר אֵלּוּ זִיוֹת הַקָּדֵשׁ, צִפֳּרֵי הַשָּׁמַיִם אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת, וּמִמֶּנּוּ יוֹנֵק כָּל בָּשָׂר לְמַטָּה, שֶׁבִּזְמַן שֶׁזָּטָא אָדָם וְהָיָה מְקַצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת, כִּבְיָכוֹל כְּאִלּוּ עָקַר זִיוֹת וּמַלְאָכִים וּשְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים מִמְּקוֹמָם, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁמְּקַבֵּל תְּפִלּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגֶּיד דָּבָר. מַה זֶּה יַגֶּיד דָּבָר? בַּתְּפִלּוֹת וְהַזְּכֻיּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּוַדַּאי שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים הָיוּ תְּלוּיִים בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְלֹא לְזֹאת פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה לְעוֹלָם יִרְאֶה הָאָדָם עַל עַצְמוֹ כְּאִלּוּ כָּל הָעוֹלָם תָּלוּי עָלָיו, אֲבָל אָדָם שֶׁטָּרַז עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגִלְגּוּל וְלֹא הִצְלִיזוּ בִּמְקוֹמוֹ, עוֹקֵר אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ וְשָׂם אוֹתוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר וּמְשַׁנֶּה לוֹ מָקוֹם, וְסוֹד הַדָּבָר – וְעָפָר אַחֵר יִקָּח וְטָח אֶת הַבָּיִת, וְזֶה שִׁנּוּי מָקוֹם (כאן זוסר). אִם הִצְלִיזוּ, מוּטָב, וְאִם לֹא הִצְלִיזוּ, עוֹקֵר אוֹתוֹ מִשָּׁם וּמַרְכִּיב אוֹתוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר וּמְשַׁנֶּה אֶת שְׁמוֹ, וְזֶה שִׁנּוּי הַשֵּׁם. אִם הִצְלִיזוּ, מוּטָב, וְאִם לֹא הִצְלִיזוּ, עוֹקֵר אוֹתוֹ מִשָּׁם, וְזֶהוּ וְנָתַץ אֶת הַבַּיִת אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֵצָיו, וְנוֹטֵעַ אוֹתוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, וּמְשַׁנֶּה מַעֲשָׂיו מִכָּל מַה שֶּׁהָיָה בָּרִאשׁוֹנָה,

וּמִכָּל הַצְּיוּרִים שֶׁלּוֹ מְשַׁנֶּה פָּנָיו וְתִשְׁתַּלְוֵזהוּ.

הֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל א״ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר, הַקְּרַקַּע שֶׁנָּטַע אוֹתוֹ שָׁם וְהִצְלִיוַז, וּמִתְפַּשֵּׁט עֲנָפָיו וְשָׁרָשָׁיו עַד אֶלֶף דּוֹר, זוֹ הַשְּׁכִינָה, וְזֶה שְׁנוּי מַעֲשֶׂה, וְעַד כַּמָּה פְּעָמִים? עַד אֶלֶף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר, וְעָלָיו נֶאֱמַר הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה, וְהֵם אֶלֶף עוֹלָמוֹת, שֶׁנָּטַע אוֹתוֹ עַד שֶׁמַּצְלִיוַז וּמַרְכִּיב אוֹתוֹ שָׁם, וְסוֹד הַדָּבָר – וְעֹשֶׂה וֶזֶסֶד לַאֲלָפִים, לְמִי? לְאוֹהֲבָיו, וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאֶלֶף דּוֹר.

אָמַר לוֹ: וּמָה לָרְשָׁעִים? שֶׁהֲרֵי כָּתוּב וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וְכוּ׳, מַה תֹּאמַר בָּהֶם? אָמַר לוֹ: שָׁמַעְתִּי בָּהֶם סוֹד, יַפּוֹל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וְגוֹמֵר, כָּךְ אָמְרוּ לִי בְּרֻמְזוֹ. אָמַר לוֹ: אִם כָּךְ, מַה זֶּה אֲשֶׁר קָבְּמוּ וְלֹא עֵת וְגוֹמֵר? אָמַר לוֹ: אֵלּוּ תְּשַׁע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה דּוֹרוֹת שֶׁהִתְקַבְּמוּ וְהִסְתַּלְּקוּ קֹדֶם זְמַנָּם, וְזֶהוּ אֲשֶׁר קָבְּמוּ וְלֹא עֵת, שֶׁהִסְתַּלְּקוּ קֹדֶם זְמַנָּם וְזָרַק אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל דּוֹר וְדוֹר, וְהוּ נָהָר יוֹצֵק יְסוֹדָם, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁאֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף, וְאָז עֲתִידִים זְדֵדִים לָבֹא. בֵּינָתַיִם הִסְתַּלֵּק הַזָּקֵן, וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַזְּבֻרִים: זְבֻרִים, וַדַּאי זֶהוּ זְקַן הַזְּקֵנִים, הָאָדָם הָעֶלְיוֹן. אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁהַסּוֹד הַזֶּה הִתְגַּלָּה בּוֹ.

(נוסח אחר וזה לשונו והוא מכתב יד)

מַעֲשֶׂה הָיָה, שֶׁאָדָם אֶחָד זִגֵּר בְּלִי רַגְלַיִם מָצָא שְׁנֵי זַכְמִים שֶׁלֹּא הָיוּ בְּכָל הַדּוֹר זַכְמִים כְּמוֹתָם. פָּגַשׁ בָּהֶם אוֹתוֹ זִגֵּר, אָמַר לָהֶם: שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם זַכְמִים, (שָׁמַעְתִּי עֲלֵיכֶם שֶׁאַתֶּם זַכְמֵי הַדּוֹר), לְאָן אַתֶּם הוֹלְכִים? אָמְרוּ לוֹ: לְמָקוֹם פָּלוֹנִי. וְעֶרֶב שַׁבָּת הָיָה. אָמַר לָהֶם: אַף עַל גַּב שֶׁאַתֶּם רוֹכְבִים עַל בְּהֵמוֹת שֶׁרְצוֹת הַרְבֵּה, וַאֲנִי זִגֵּר בְּלִי רַגְלַיִם, אִם אַתֶּם רוֹצִים, אֲנִי אַקְדִּים לְתַקֵּן לָכֶם אֶת הַשַּׁבָּת. תָּמְהוּ. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא אַתָּה זִגֵּר, וְאֵיךְ אַתָּה יָכוֹל לְהַשִּׂיג אֶת הַבְּהֵמוֹת שֶׁרְצוֹת הַרְבֵּה? אָמַר לָהֶם הַשֵּׁם שֶׁל מ״ב אוֹתִיּוֹת וְדִלֵּג לָהֶם ת״ק פַּרְסָה בְּרֶגַע אֶחָד.

מְצְאוּ אֶת עַצְמָם עַל פִּי מְעָרָה אַוְזוֹת, וְשַׁלְוָן לִשְׁמוֹאל עִם כָּל מַעֲדַנֵּי הָעוֹלָם עָלָיו, וּמְנוֹרָה בַּדְּרוֹם עִם שִׁבְעָה גֵּרוֹת עָלֶיהָ, וּמִטַּת כֶּסֶף וְזָהָב וַאֲבָנִים יְקָרוֹת בַּמַּעֲרָב בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם, וְכִסֵּא בַּמִּזְרָז, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת תַּלְמִידִים עַל אוֹתוֹ הַשַּׁלְוָן. אַוָּר שֶׁכֻּלָּם אָכְלוּ, וְאוֹתָם הַוָּזָכְמִים עִמָּם, קָם אוֹתוֹ זָבֵר וּפָשַׁט אֶת עַצְמוֹ מֵאוֹתוֹ הַגּוּף בְּלִי הָרַגְלַיִם, וְהִתְלַבֵּשׁ בְּגוּף שֶׁפָּנָיו זוֹהֲרִים כְּזֹהַר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ וְכוּ', וּפָנֵי תַּלְמִידָיו מְאִירִים כַּכּוֹכָבִים לְעוֹלָם וָעֶד, וְהָיוּ פּוֹתְזִים סֵפֶר קְהֶלֶת, וְקוֹרְאִים בּוֹ הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קְהֶלֶת כּוּ', וְהָיוּ זוֹוְרִים כַּמָּה פְּעָמִים. אָמְרוּ לוֹ אוֹתָם וַזְכְמֵי הַדּוֹר: וְכִי שְׁלֹמֹה לֹא עָשָׂה פָּסוּק אַוָּר בְּקְהֶלֶת? הִכְנִיס אוֹתָם אוֹתוֹ שֶׁנִּרְאָה וְזוֹגֵר בַּדֶּרֶךְ, לִשְׁבְעָה הֵיכָלוֹת מִכֶּסֶף וְזָהָב וַאֲבָנִים יְקָרוֹת, וּבַהֵיכָל שִׁבְעָה כִּסְאוֹת שֶׁל אַרְבַּע וַזָּיוֹת, וְשָׁם יוֹנָה שֶׁל כֶּסֶף וַעֲטֶרֶת זָהָב עַל רֹאשָׁהּ, וְכָתוּב בָּהּ כָּל מִי שֶׁלֹּא מַכִּיר אֶת הַהֲבָלִים הַלָּלוּ, עָלָיו כָּתוּב וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. מִיָּד שֶׁרָאוּ כָּךְ אוֹתָם וַזְכְמֵי הַדּוֹר אֶת שֶׁכָּתוּב בְּאוֹתָהּ הָעֲטָרָה, זָזְרוּ לְאָוזוֹר. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ שֶׁנִּרְאָה עֲלֵיהֶם כְּוַזוֹגֵר: וְכִי עֲלֵיכֶם נֶאֱמַר שֶׁאַתֶּם וַזְכְמֵי הַדּוֹר? אֵינְכֶם אֶלָּא טִפְּשֵׁי הַדּוֹר, וְלֹא רְאִיתֶם בְּכָל לְמוּדֵיכֶם כִּי בִּי וָזַשְׁתָּ וַאֲפַלְטֵהוּ, עַד אֹרֶךְ יָמִים אַשְׁבִּיעֵהוּ, לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ אָרֹךְ, אֵלּוּ הַהֲבָלִים שֶׁל קְהֶלֶת הֵם בְּסוֹד שֶׁל שִׁבְעָה שָׁמוֹת, שֶׁבָּהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה יְמֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֶשֶׂר אֲמִירוֹת וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִי"ם, וְהֵם אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם, וַעֲלֵיהֶם לֵב, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם אֱלֹהִי"ם הָאֱלֹהִי"ם, וְהַיְנוּ וּגְבוֹהִים עֲלֵיהֶם, אֵלּוּ שֶׁבַּע תֵּבוֹת אבגית"ץ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שְׂרָפִים וְגוֹמֵר. וְהַשֵּׁם הַזֶּה הוּא סְגֻלָּתוֹ לְכַסּוֹת אֶת הַנְּשָׁמָה, כְּשֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה בְּכָל לַיְלָה לְהָעִיד עַל הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁל אָדָם, מִמַּלְאֲכֵי זַבָּלָה וּמִכָּל הַמַּזִּיקִים וְהָרוּזוֹת וְלִילִין וְשֵׁדִין, וּבָהֶם פּוֹרַזַת לְמַעְלָה, בְּשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת מִכָּל שֵׁם תְּכַסֶּה פָּנֶיהָ מֵהֶם, וּבְשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת תְּכַסֶּה רַגְלֶיהָ, וּבְשִׁתֵּי אוֹתִיּוֹת פּוֹרַזַת לְמַעְלָה, וְאַף כָּךְ לָרוּזַ, וְאַף כָּךְ לַנָּפָשׁ, וְיֵשׁ שֵׁם בֶּן מ"ב בְּצוּרַת זוֹתָם שַׁעֲוָה נִכְתָּב, וְיֵשׁ שֵׁם מ"ב בְּצִיּוּר שֶׁל דְּמוּת הַמֶּלֶךְ זָקוּק עַל הַזּוֹתָם, וְיֵשׁ שֵׁם מ"ב שֶׁהוּא דְּמוּתוֹ מַמָּשׁ, שֵׁם מ"ב שֶׁהוּא דְּמוּתוֹ, הוּא יהו"ה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, יו"ד וא"ו דל"ת, ה"א אל"ף, וא"ו

אל"ף וא"ו, ה"א אל"ף, שֵׁם מ"ב שֶׁהוּא הַזּוֹתָם הוּא אהי"ה אֲשֶׁר אהי"ה, צִיּוּר מ"ב בְּשַׁעֲוָה וְזֶה אבגית"ץ.

וְהָרְשָׁעִים נִשְׁמָתָם שֶׁל הַשֵּׁדִים וּמַזִּיקִים, וְלֹא פּוֹעֲלִים בָּהֶם אֶלָּא כִּשּׁוּף וְעוֹבְדֵי שֵׁדִים כְּמוֹתָם, מִשּׁוּם שֶׁהָרְשָׁעִים כָּל הַשָּׁמוֹת וְכָל הַהֲוָיוֹ"ת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכָל הַמַּלְאָכִים שׁוֹנְאִים אוֹתָם, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא מוֹעִיל לֹא קְמֵיעַ וְלֹא שֵׁמוֹת קְדוֹשִׁים וְלֹא מַלְאָכִים, שֶׁלֹּא תּוֹפֵס אֶלָּא מִין בְּמִינוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא תִּזְרַע כִּרְמְךָ כִּלְאָיִם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי כֶרֶם יהו"ה צְבָאוֹ"ת וְגוֹמֵר, צְבָאוֹ"ת הַנֶּהֱדָּה שֶׁלּוֹ יהו"ה, עָלָיו נֶאֱמַר רַק בַּאֲבוֹתֶיךָ וְשַׁ"ק, וזכ"ם שְׁבָ"א קְמֵ"ץ, וְהֵם זֶרַע אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, דַּרְגָּתָם וֶסֶד, הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, גְּבוּרָה – לֵוִי, יִשְׂרָאֵל – הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, מִשּׁוּם שֶׁזּוכ"ם כֶּתֶר עַל תִּפְאֶרֶת, קָמֵ"ץ וְזָכְמָה עַל וֶסֶד, וּבוֹ הָרוֹצֶה לְהַזְכִּים יַדְרִים, וּבַזָּכְמָה אַשְׁרֵי הַמְזַכֶּה לְתִזְיַת הַמֵּתִים, וָזָכְמָה מְזַכֶּ"ה. קָמוּ כֻלָּם וְהִשְׁתַּטְּזוּ לְפָנָיו וְכוּ'.

פָּתוּז כְּמוּקְדָּם וְאָמַר, יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ וְכוּ'. בֹּא וּרְאֵה, שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיָה מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ אֶזְד מֵאוֹתָם בַּעֲלֵי קַבִּים שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ, פָּגַשׁ בִּשְׁנֵי זַכָּמִים בַּעֲלֵי הַדּוֹר, בַּעֲלֵי זְכוּת הַתּוֹרָה. אָמַר לָהֶם: שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם זַכָּמִים, שָׁמַעְתִּי עֲלֵיכֶם שֶׁאַתֶּם זַכְמֵי הַדּוֹר, לָאן אַתֶּם הוֹלְכִים? אָמְרוּ לוֹ: לְמָקוֹם פָּלוֹנִי. וְעָרַב שַׁבָּת הָיָה. אָמַר לָהֶם: אֲנִי הוֹלֵךְ לְשָׁם, (אֵלֵךְ) וַאֲסַדֵּר לָכֶם מְקוֹם בֵּית מוֹשַׁבְכֶם, אִם אַתֶּם רוֹצִים. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲרֵי אָנוּ עִם סוּסִים וְאַתָּה בְּלִי רַגְלַיִם, וְאֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁיִּהְיֶה זֶה? אָמַר לָהֶם: אַף עַל גַּב שֶׁאַתֶּם רוֹכְבִים עַל בְּהֵמוֹת שֶׁרְצוֹת הָרְבֵּה, וַאֲנִי זוֹגֵר בְּלִי רַגְלַיִם, אִם תִּרְצוּ, אֲנִי אַקְדִּים לְסַדֵּר לָכֶם אֶת הַשַּׁבָּת. תָּמְהוּ. בֵּינְתַיִם הֶזֶּזִירוּ רָאשֵׁיהֶם אֵלָיו וְרָאוּ אוֹתוֹ שֶׁהָיָה רָץ כְּמוֹ כוֹכָב שָׁבִיט. עָשָׂה לָהֶם קְפִיצָה, וּמָצְאוּ אֶת עַצְמָם עַל פִּי מְעָרָה כְּהֶרֶף עַיִן. [אָמַר לָהֶם הַשֵּׁם שֶׁל מ"ב אוֹתִיּוֹת, דִּלֵּג לָהֶם וְזַמֵּשׁ מֵאוֹת פַּרְסוֹת בְּרֶגַע אֶזְד, מָצְאוּ כוּ'.]

אָמַר לָהֶם: זַכָּמִים, הִכָּנְסוּ. נִכְנְסוּ אַזְרֵיו לִמְעָרָה בְּתוֹךְ מְעָרָה, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ לְפַרְדֵּס אֶזְד, וְהָיָה שָׁם אוֹתוֹ בַּעַל קַבִּים מִתְפַּשֵּׁט מֵאוֹתוֹ הַגּוּף, וְהָיָה

מִתְלַבֵּשׁ בְּגוּף אַוֵּר שֶׁפָּנָיו הָיוּ מְאִירִים כַּשֶּׁמֶשׁ, וְהָיָה יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא שֶׁל מַלְכוּת, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת תַּלְמִידָיו תַּוֵּוֹת הַכִּסֵּא לְרַגְלָיו, וְהָיוּ קוֹרְאִים הַבֵּל הַבָּלִים אָמַר קֹהֶלֶת, וְהָיוּ קוֹרְאִים פָּסוּק זֶה פָּעָמִים בְּלִי וֶשְׁבּוֹן. אָמְרוּ לָהֶם אוֹתָם זְקֵנִים בַּעֲלֵי הַדּוֹר: מַה זֶּה, וְכִי אֵין פָּסוּק אַוֵּר בְּסֵפֶר קֹהֶלֶת? מִיָּד קָם אוֹתוֹ בַּעַל הַקַּבִּים שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא, וְאָוֵּז בִּידֵיהֶם, וְהִכְנִיס אוֹתָם לִשְׁבָעָה הֵיכָלוֹת, וּבְכָל הֵיכָל וְהֵיכָל הָיָה כָּתוּב הַבֵּל הַבָּלִים, וּבַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי הָיָה נָשֶׁר וַעֲטָרָה בְּפִיו, וּדְמוּת יוֹנָה בְּאוֹתָהּ עֲטָרָה, וְהָיָה כָּתוּב בָּעֲטָרָה: כָּל מִי שֶׁלֹּא מַכִּיר אֶת הַבָּלִים הַלָּלוּ וּבַסּוֹד שֶׁלָּהֶם, עָלָיו נֶאֱמַר וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. מִיָּד הֵם וָזְרוּ לְאָוֵּזוֹר. אָמַר לָהֶם אוֹתוֹ בַּעַל הַקַּבִּים: אַתֶּם זְקֵנִים בַּעֲלֵי הַדּוֹר? שֶׁהֲלַכְתִּי אַוְזֵרֵיכֶם עַד כְּעֵת לָדַעַת אֶת זְכֻמַּתְכֶם, וּבְוַדַּאי שֶׁאֵינְכֶם זְקֵנִים, שֶׁוַּדַּאי שֶׁבַּפָּסוּק הַזֶּה עָשִׂיתִי כָּל הַבִּנְיָן הַזֶּה, וּבוֹ הָיִיתִי טָס אֶת הָעוֹלָם בְּטִיסָה אַוֶּזֶת, וּפַעַם אַוֶּזֶת בִּשְׁתַּיִם, וּפַעַם בְּשָׁלֹשׁ, וּפַעַם בְּאַרְבַּע, וּפַעַם בְּזָמֻשׁ, וּפַעַם בְּשֵׁשׁ, וּפַעַם בְּשֶׁבַע, וְאָנוּ בָּאָרֶץ הַזּוֹ כֻּלָּנוּ הוֹלְכִים עַל קַבִּים, וְהַפָּסוּק הַזֶּה יָרַשְׁתִּי מֵאַבָּא, וְאַבִּי מֵאָבִיו, עַד כָּל הַדּוֹרוֹת. נָתַן לָהֶם מָמוֹן רַב וְשָׂם אוֹתָם בִּמְקוֹמָם כְּהֶרֶף עַיִן.

וּמְשׁוּם זֶה יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ. אָמְרוּ לוֹ הַוַּבְרִים: רַבִּי, אֱמֹר לָנוּ שׁוּם רֶמֶז בַּפָּסוּק הַזֶּה, שֶׁלֹּא הִתְכַּסְתָּה הַזְּכֻמָּה הַזּוֹ מִן הַוְּזֻכְמִים. אָמַר לָהֶם: זְקֵנִים, בְּוַדַּאי שֶׁסּוֹד עֶלְיוֹן יֵשׁ שָׁם, אֲבָל אֹמַר לָכֶם בְּרֶמֶז. שִׁבְעָה הַבָּלִים הֵם, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁלֹּא נוֹטֵל אֶת שְׁכָרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵם שֶׁכְּלוּלִים בְּבַת שֶׁבַע, וְהֵם בַּפָּסוּק הַזֶּה, הֶבֶל אֶזֶד, הֲבָלִים שְׁנַיִם, הֶבֶל הֲבָלִים שְׁלֹשָׁה, הֲרֵי שִׁשָּׁה, הַכֹּל הָבֶל – הֲרֵי שִׁבְעָה, וּכְנֶגְדָּם שִׁבְעָה שְׁמוֹת אבגית"ץ, אֵלּוּ שִׁבְעַת הַהֲבָלִים הֵם כְּפוּלִים, כְּנֶגֶד שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת שֶׁל הַמְּנוֹרָה, כְּפוּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שִׁבְעָה שִׁבְעָה מוּצָקוֹת, (וְהֵם) שֶׁבַע הֲוָיו"ת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן בַּאֲמִירָה יְהִי אוֹר, וְהָיָה מִיָּד, וְהַלְבוּשִׁים שֶׁל אוֹתָם שֶׁבַע הֲוָיו"ת הֵם שִׁבְעָה שְׁמוֹת אבגית"ץ וְזִבְרָיו, הֶבֶל הוּא לַהֶבֶל, הֲבָלִים לָהֲבָלִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר קוֹל יהו"ה זוֹעֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ, וּמִי שֶׁמַּכִּיר אֶת הַהֲבָלִים הַלָּלוּ,

כְּשֶׁמּוֹצִיא אוֹתָם מִפִּיו וּמִלִּבּוֹ, יוֹדֵעַ לְכַוֵּן בַּשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכָּל הַהֲבָלִים יוֹצְאִים מִמֶּנָּה וּמִתְלַבְּשִׁים בַּשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה, שֶׁכּוֹלֶלֶת שִׁבְעָה שְׁמוֹת אבגית"ץ וְזֶבֶרְיוֹ, שֶׁהֵם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבָּהֶן נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁאֵלּוּ תְּלוּיִים בַּאֲמִירָה וְאֵלּוּ בַּעֲשִׂיָּה, בְּסוֹד שֶׁל אוּמֵר וְעוֹשֶׂה מִיָּד, וְשִׁבְעַת הַהֲבָלִים הַלָּלוּ הֵם כְּפוּלִים, כְּנֶגֶד שִׁבְעָה גֵּרוֹת הַמְּנוֹרָה, כְּפוּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַגֵּרוֹת וְגוֹמֵר, (אֵלּוּ בַּאֲמִירָה וְאֵלּוּ בַּעֲשִׂיָּה, וְהֵם י"ה יו"ד ה"א, ו"ה וָא"ו ה"א, אֵלּוּ הֵם שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת).

(אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיּוֹדְעִים לְהַעֲלוֹת תְּפִלּוֹת בַּאֲמִירָה וּבְמַעֲשֶׂה, וְעָלָיו נֶאֱמַר וַאֲשִׁים דְּבָרַי בְּפִיךָ וְכוּ', וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ אַל תִּקְרֵי עַמִּי אֶלָּא עִמִּי, בְּשֶׁתָּפוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בִּדְבַר יהו"ה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ כוּ', כָּךְ אַתָּה בְּשֶׁתָּפוּת עִמִּי, שֶׁבִּדְבוּרֶיךָ נַעֲשׂוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ.

וְעוֹד, הֲבֵל ה' לב, ה' מִתְזַלֵּק לִד"ו פַּרְצוּפִים, ד"ו, ד' אַרְבַּעַת רַגְלֵי הַכִּסֵּא, ו' שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁיִּוָּרֵשׁ נְשָׁמָה מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד הַכָּלוּל מֵעֲשָׂרָה הַתִּקּוּנִים הַלָּלוּ, וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ כִּסֵּא לַיהו"ה, שֶׁהַשֵּׁם שֶׁל יהו"ה שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, לְתַקֵּן לוֹ הָאָדָם כִּסֵּא לִנְשָׁמָתוֹ, שֶׁכָּךְ פָּרְשׁוּהוּ הַקַּדְמוֹנִים, כָּל הַנְּשָׁמוֹת גְּזוּרוֹת מִכִּסֵּא הַכָּבוֹד, וְשָׁם שׁוֹרָה הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, וְאֵין ה' בְּכֹלִי י', וּמְשׁוּם כָּךְ כִּי יָד עַל כֵּס יָ"ה.

ו' שׁוֹרָה בְּמֹטַטְרו"ן, וְזֶהוּ רוּזוֹ הַשִּׂכְלִי שֶׁהוּא אֲצִילוּת, ה' שׁוֹרָה בְּאוֹפַן, וְזוֹ נֶפֶשׁ הַשִּׂכְלִית בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, שֶׁיֵּשׁ נְשָׁמָה וְרוּזַ וְנֶפֶשׁ שִׂכְלִית וְלֹא בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, אֶלָּא נֶאֱמַר בָּהֶן גְּזוּרוֹת, וְהֵם כִּסֵּא וּמַלְאָךְ וְאוֹפַן, אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל שֶׁמַּעֲלִים הַהֲבָלִים שֶׁל הַתְּפִלּוֹת בָּהֶם אֶל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּזְוִתּוֹנָה, וּמְשׁוּם זֶה יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְיֵשׁ הֶבֶל שֶׁל רְשָׁעִים, שֶׁהֵם הַבְלֵי שֶׁקֶר, וְנוֹטְלִים אוֹתָם מַלְאֲכֵי זַבְלָה, וְנוֹטְעִים בָּהֶם רְקִיעִים וַאֲרָצוֹת שֶׁל שֶׁקֶר, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הֶבֶל הַבָּמָה מַעֲשֶׂה תַּעְתֻּעִים. קָמוּ כֻּלָּם וְהִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו, וְאָמְרוּ, אִלּוּ לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי.)

לַגֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ, וְהֵן י"ה יו"ד ה"א, ו"ה וא"ו ה"א, וְהַשֶּׁבַע כְּפוּלוֹת בג"ד כפר"ת הֵם לְבוּשִׁים לָהֶם, וְכֻלָּם עוֹלִים מֵהַלֵּב לַפֶּה, שִׁבְעָה הַבָּלִים עוֹלִים, שִׁבְעָה יוֹרְדִים לְהַשְׁקוֹת אוֹתָם, וּמִשּׁוּם זֶה שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת, שִׁלְשָׁה הֵם גְּנוּזִים לְמַעְלָה, שֶׁהַלְּבוּשִׁים שֶׁלָּהֶם אֶמְ"שׁ, שֶׁהֵם אֵשׁ מַיִם רוּחַ, הֲרֵי הֵם עֲשָׂרָה שֶׁעוֹלִים מִשְּׁלֹשִׁים וְשִׁתַּיִם נְתִיבוֹת, וּכְנֶגְדָּם הֵם עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִים שֶׁל בְּרֵאשִׁית – הֲרֵי אַרְבָּעִים וְשִׁתַּיִם. מֵהַלֵּב יוֹצֵאת אֵשׁ, מִכַּנְפֵי הָרֵאָה – רוּחַ, מִן הַמֹּחַ – מַיִם, וְהָרוּחַ אֲחוּזָה בְּמַיִם וְאֵשׁ וְנַעֲשָׂה קוֹל. כְּשֶׁאוֹחֵז בַּמַּיִם נֶאֱמַר בּוֹ קוֹל יהו"ה עַל הַמָּיִם, כְּשֶׁאוֹחֵז בָּאֵשׁ נֶאֱמַר בּוֹ קוֹל יהו"ה חוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ, כְּשֶׁאוֹחֵז בָּרוּחַ הוּא רוּחַ חָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים, וְעָלָיו נֶאֱמַר קוֹל יהו"ה שׁוֹבֵר אֲרָזִים.

וְשֶׁלֹּשׁ נְקֻדּוֹת הֵן כְּנֶגֶד אֶמְ"שׁ, וְהֵם זָשַׁ"ק, וְהוּ שֶׁכָּתוּב רַק בַּאֲבַתֶּיךָ זָשַׁק יהו"ה, וְהוּא זוֹלֵ"ם שְׁבָ"א קָמֵ"ץ, קָמֵ"ץ לְיָמִין, קוֹל יהו"ה עַל הַמָּיִם, וּכְשֶׁרוּחַ אוֹחֵז בּוֹ, שֶׁהוּא זוֹלֵ"ם, נֶאֱמַר בּוֹ וְרוּחַ אֱלֹהִי"ם מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם. הַשְּׁבָ"א הוּא בָּאֵשׁ, וּכְשֶׁאוֹחֵז בּוֹ הָרוּחַ, הוּא רוּחַ זָשַׁק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים. מִצַּד הַגְּבוּרָה שֶׁהוּא קָשֶׁה, כְּשֶׁאוֹחֵז בּוֹ הָרוּחַ, שֶׁהוּא זוֹלֵ"ם בֵּין קָמֵ"ץ שְׁבָ"א, שֶׁהֵם מַיִם וְאֵשׁ, שֶׁהֵם שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם יַד יָמִין יַד שְׂמֹאל, שֶׁהֵם עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה פְּרָקִים, נֶאֱמַר בָּהֶם קוֹל יהו"ה בַּכֹּחַ. כְּשֶׁהָרוּחַ הַזּוֹ אוֹחֶזֶת בָּעַמּוּד שֶׁל הָאֶמְצַע, נֶאֱמַר בּוֹ קוֹל יהו"ה בֶּהָדָר. כְּשֶׁאוֹחֶזֶת בִּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם שֶׁהֵם צֵר"י, נֶאֱמַר בָּהֶם קוֹל יהו"ה יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת, שֶׁהֵם שְׁנֵי עָפְרֵי הָאַיָּלָה, שְׁנַיִם אֲחוִים, אִישׁ בְּאָחִיהוּ יֵדָבָקוּ.

וְכָאן סוֹד הַיִּבּוּם, שֶׁאִם יִפֹּל אָחִיו, הֲרֵי הַשֵּׁנִי שֶׁיָּקִים אוֹתוֹ, וְסוֹד הַדָּבָר – נְתָנַנִי שְׁמֵמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָ"ה, וְזֶה הוֹ"ד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי נָגַע בְּכַף יֶרֶךְ יַעֲקֹב, בַּכַּף שֶׁלּוֹ, הַשְּׁכִינָה הִיא דָּוָה בַּגָּלוּת, מִשּׁוּם שֶׁפָּרַז מִמֶּנָּה הַיָּרֵךְ שֶׁהוּא ו' מִן ה', וְהִיא נִשְׁאֲרָה ד' שֶׁלָּהּ (דַּלָּה). קוֹל יהו"ה יְזִיל מִדְבָּר, זֶה וְזִיר"ק וְזֶה צַדִּיק, כְּשֶׁהָרוּחַ אוֹחֶזֶת בּוֹ, הוּא יְזִיל מִדְבָּר, שִׁבְעָה קוֹלוֹת כְּנֶגֶד שִׁבְעָה שְׁמוֹת אבגית"ץ וְכוּ'.

הָרוּזַ עוֹלָה בָּאֲוִיר שֶׁהוּא כֶּתֶר עֶלְיוֹן, אֲוִיר קַדְמוֹן, הָאֵשׁ עוֹלָה אֶל הַה׳ שֶׁהוּא הָאֵם, וְנַעֲשֵׂית אִשָּׁה, הַמַּיִם עוֹלֶה אֶל הַי׳ וְנַעֲשֵׂה יַמִּים, וְזוֹ וָזְכְמָה, וְכָךְ יוֹרְדִים אֶל הַנֶּצַח וְהוֹד יְסוֹד, הַמַּלְכוּת הִיא הַכְּלִי שֶׁל כֻּלָּם, וְהִיא עָפָר הַכְּלוּלָה מִכֻּלָּם, וְהִיא הַכְּלָל שֶׁל כָּל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם כְּלִי לַנְּקֻדּוֹת, וְעַל שִׁבְעַת הַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ נֶאֱמַר וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת, וְעַל שְׁלֹשָׁה גְּנָזִים אָמַר קוֹל דְּבָרִים אַתֶּם שׁוֹמְעִים, בַּת קוֹל שֶׁכֻּלָּם שְׁכִינָה תַּזְהִירוֹנָה.

בֹּא וּרְאֵה, שָׁלֹשׁ נְקֻדּוֹת הֵן, זִיר״ק זוֹכֵ״ם שׁוּר״ק, זוֹלֶם, קוּצוֹ שֶׁל י׳ לְמַעְלָה הוּא זוֹלֶם, הַקּוֹץ שֶׁל הָאוֹת י׳ לְמַטָּה הוּא זִיר״ק, בְּתוֹךְ הָאֶמְצַע הוּא שׁוּר״ק, כְּשֶׁהֵם שָׁלֹשׁ כְּאֶזֶד, הֵן סָגוֹלְתָּא, וְהֵם שַׁלְשֶׁלֶת, וְהֵם שׁוּר״ק וְהֵם סָגו״ל.

כֶּתֶר עַל וָזְכְמָה וּבִינָה הוּא סָגוֹלְתָּ״א, זוֹכֵ״ם עַל צֵר״י, סָגו״ל הוּא נְקֻדָּה תַּזַּת צֵר״י, וֶסֶד גְּבוּרָה, תִּפְאֶרֶת לְמַטָּה, נֶצַח הוֹד, הַיְסוֹד בָּאֶמְצַע הוּא שׁוּר״ק, וְכָךְ כְּשֶׁתִּפְאֶרֶת בָּאֶמְצַע, הוּא שַׁלְשֶׁלֶת. הַשְׁבָּ״א הוּא שְׁתֵּי נְקֻדּוֹת, כְּשֶׁמִּתְגַּבְּרִים מַיִם עַל אֵשׁ אוֹ אֵשׁ עַל מַיִם, אוֹ כְּשֶׁהֵם יְסוֹד עַל מַלְכוּת, כָּל סְפִירָה זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ בְּכָל מָקוֹם הוּא שְׁבָ״א, וְסוֹד הַדָּבָר – אֶת הַמְּאוֹר הַגָּדֹל וְאֶת הַמְּאוֹר הַקָּטֹן, כְּשֶׁהֵם שָׁוִים הֵם הָיוּ צֵר״י, אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים, וְכָל הַנְּקֻדּוֹת הֵן דִּבּוּר, וְהָאוֹתִיּוֹת הַבֵּל הַבָּלִים, שֶׁתְּלוּיִים מֵה״ה, וְהֵן אוֹתִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וְאוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת, (הַנְּקֻדּוֹת מִי׳ בַּת קוֹל וַדַּאי, הַקּוֹלוֹת הֵם מִן ו׳, וְהֵם אוֹתִיּוֹת וּנְקֻדּוֹת), וְהַטְּעָמִים כְּלוּלִים בָּהֶן, (הַנְּקֻדּוֹת מִתְלַבְּשׁוֹת בַּמַּיִם בְּיָמִין, שֶׁנֶּאֱמַר הָרוֹצָה לְהַזְכִּים יַדְרִים), הָאוֹתִיּוֹת מִן ה׳ ה׳, הַנְּקֻדּוֹת מִן י׳, הַטְּעָמִים מִן ו׳, הַנְּקֻדּוֹת מִתְלַבְּשׁוֹת בַּמַּיִם בְּיָמִין, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הָרוֹצָה לְהַזְכִּים יַדְרִים, הָאוֹתִיּוֹת מִתְלַבְּשׁוֹת בָּאֵשׁ מִשְּׂמֹאל, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר קוֹל יהו״ה זוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ, שֶׁהֵם הַבָּלִים, הַטְּעָמִים מִתְלַבְּשִׁים בָּאֲוִיר בָּאֶמְצַע, וְהַטְּעָמִים הֵם מִצַּד הַכֶּתֶר, וְהַנְּקֻדּוֹת מִצַּד הַזָּכְמָה, וְהָאוֹתִיּוֹת מִצַּד הַבִּינָה, (שֶׁבִּשְׁבִילָהּ) וּמִתְלַבְּשִׁים בַּמַּיִם אֵשׁ וְרוּזַ, שֶׁהֵם וֶסֶד גְּבוּרָה תִּפְאֶרֶת, וְכָךְ מִתְלַבְּשִׁים בְּנֶצַח הוֹד יְסוֹד, הַמַּלְכוּת הַכְּלִי שֶׁל כֻּלָּם, כְּלוּלָה מִכֻּלָּם.

הִיא הַפֶּה שֶׁמְּמֻנּוּ יוֹצְאִים הַהֲבָלִים וְהַקּוֹלוֹת וְהַדִּבּוּרִים, וְכֻלָּם נִכְלָלִים

בָּהּ, וְהִיא הַלֵּב שֶׁכֻּלָּם בּוֹ נִכְלָלִים, וּמִמֶּנָּה יוֹצְאִים הַדָּפָק שֶׁל הָרוּחַ לְכָל הָעוֹרְקִים שֶׁל הַזְּרוֹעַ. כְּשֶׁהָרוּחַ דּוֹפֶקְ בַּמַּיִם שֶׁהוּא לְיָמִין, נֶאֱמַר בּוֹ קוֹל דּוֹדִי דוֹפֶקְ פָּתְחִי לִי אֲחוֹתִי, לְאוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֱמוֹר לַחָכְמָה אֲחוֹתִי אָתְּ, וּכְשֶׁדּוֹפֶקְ לִשְׂמֹאל שֶׁהִיא אֵשׁ, נֶאֱמַר בָּהּ רַעְיָתִי, שֶׁבּוֹ נִשְׂרָף בְּכַמָּה רְשָׁפֵי"ם שֶׁהֵם שְׂרָפֵי"ם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶת יָ"הּ.

מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הַדַּרְגָּה שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם, וְהַדָּפָק שֶׁלָּהּ שָׁם בְּמִשְׁקָל, לֹא עוֹלָה וְלֹא יוֹרֵד, שֶׁבַּמַּיִם יוֹרֵד אֶל הַצַּדִּיק הַמַּעְיָן אֶלָּיו בַּאֲרִיכוּת, וְעוֹלָה בּוֹ בַּאֲרִיכוּת שֶׁל תְּקִיעָה. בָּאֵשׁ הוּא הַדָּפָק בִּשְׁבָרִים בְּשֶׁבֶר, וּבָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי יוֹרֵד (אוֹזֵז) בִּשְׁנֵיהֶם שַׁלְשֶׁלֶ"ת, בֵּינוֹנִי, וְזוֹ תְּרוּעָה, קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה אֶל הַשְּׁכִינָה הַמְּזֻוּוֶגֶת. תַּמָּתִי, תָּם אוֹתוֹ הַדָּפָק, מִשּׁוּם שֶׁהֵבִיאוּ לָהּ בַּזַּשַׁאי.

וּכְשֶׁהַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, נֶאֱמַר בָּהּ אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר, כְּשֶׁהִיא יְשֵׁנָה אֵין בָּהּ דָּפָק, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא הַקּוֹל, הַדָּפָק שֶׁלָּהּ, הִתְרַחֵק מִמֶּנָּה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב, לָמָּה נֶאֱלַמְתִּי? מִי"ה, שֶׁהִיא דוּמִיָּה שֶׁנִּרְמָז בֵּאלֹהִי"ם, שֶׁהוּא שִׁלּ֫וּשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, שֶׁרוּחַ הַקֹּדֶשׁ דּוֹפֶקְ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְרוּחַ אֱלֹהִי"ם, מִשּׁוּם שֶׁהֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב, שֶׁהוּא קוֹל. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן נִשְׁאֶרֶת בַּת יְזִידָה בִּכְלִי קוֹל, וּמִשּׁוּם זֶה אֵין בַּת קוֹל בַּגָּלוּת, וּמִשּׁוּם שֶׁאֵין בַּת קוֹל בַּגָּלוּת, הֵבִיאוּ לָהּ בַּזַּשַׁאי, וּמִשּׁוּם זֶה הַתְּפִלָּה הִיא בַּזַּשַׁאי. אַף עַל גַּב שֶׁסּוֹדוֹת גְּדוֹלִים יֵשׁ כָּאן, שִׁבְעִים פָּנִים יֵשׁ לַתּוֹרָה.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן אֵין לָהּ דָּפָק, שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהַנְּקֻדּוֹת שֶׁמְּנַקְּדִים בְּדָפָק הָאֶצְבָּעוֹת שֶׁהֵן עֶשֶׂר, שֶׁבָּהֶם מְנַקְּדִים בְּדָפָק הָרוּחַ, וְהֵם מְנַקְּדִים בַּנִּימִים שֶׁל כִּנּוֹר דָּוִד, הַדָּפָק הוּא כְּמוֹ הַקּוֹל שֶׁעוֹלֶה בְּנִגּוּן, כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה דְּפָקִים שֶׁמִּסְתַּכֵּל הָרוֹפֵא בַּדָּפָק, עֶשֶׂה דָּוִד עֲשָׂרָה מִינֵי נִגּוּנִים בַּתְּהִלִּים. אַרְבָּעָה הֵם, אֲזוֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי, כְּנֶגֶד יהו"ה, וַעֲשָׂרָה דְּפָקִים כְּנֶגֶד יו"ד ה"א וא"ו ה"א, הַדָּפָק יוֹצֵא מֵאָזֶן שְׂמֹאל שֶׁל הַלֵּב, וְזוֹהִי רוּחַ צְפוֹנִית שֶׁהָיְתָה

מְנַשֶּׁבֶת בְּכִנּוֹר דָּוִד שֶׁהָיָה מְנַגֵּן מֵאֵלָיו, וְכָל הָעוֹרְקִים וְהַוְרִידִים שֶׁל הַגּוּף שֶׁהֵם דּוֹפְקִים, הֵם (הָיוּ) דּוֹפְקִים מִן הַלֵּב, וְסוֹד הַדָּבָר – אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ.

הַכָּבֵד הוּא סמא"ל, הוּא עֵשָׂו, שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, הָעוֹרְקִים שֶׁלּוֹ לֹא דּוֹפְקִים, וּמִשּׁוּם זֶה אֵין שְׂכִינָה שׁוֹרָה בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם, וּבַגָּלוּת שֶׁהִסְתַּלְּקָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וָאֶזְהָה עָלָיו רוּחַ יהו"ה וְגוֹמֵר, אֵין דּוֹפֵק בַּלֵּב שֶׁהִיא הַשְׂכִינָה, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בָּהּ אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר, וְאֵין בַּת קוֹל בָּאָה (שֶׁהָיָה עוֹלֶה), (שֶׁבָּהּ עוֹלֶה) הַקּוֹל בָּרוּחַ בִּתְקִיעָה בְּאֹרֶךְ, וּבִשְׁבָרִים בְּשֶׁבֶר, וּבִתְרוּעָה שַׁלְשֶׁלֶ"ת, קוֹל בֵּינוֹנִית, לֹא בַּאֲרִיכוּת וְלֹא בִּקְצָרָה, בַּת קוֹל הִיא קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה קְטַנָּה, קוֹל נָמוּךְ בַּזְוַשַׁאי, שֶׁהֲרֵי קוֹל בְּאִשָּׁה עֶרְוָה, וּכְשֶׁיָּבֹא הַמָּשִׁיחַ, יוֹרֶדֶת עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וּמִיָּד הִיא אוֹמֶרֶת קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק, הַדּוֹפֵק עוֹלֶה וְיוֹרֵד, עוֹלֶה ה' הָעֶלְיוֹנָה אֶל הַי', וְיוֹרֶדֶת ה' הַתַּחְתּוֹנָה אֶל ו', שֶׁהוּא הָרְכָּבָן לַיהו"ה, הָרְכָּבָן עוֹלֶה וְיוֹרֵד.

וְסוֹד הַדָּבָר – יהו"ה בְּזִוּוּגָם יֶסֶד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה, בְּאַבָּא שֶׁהוּא י' יֶסֶד הַבַּת, שֶׁהִיא ה' הַקְּטַנָּה, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר, בְּאֵם שֶׁהִיא ה' הָעֶלְיוֹנָה כּוֹנֵן שָׁמַיִם, שֶׁהוּא ו', וְהוּא בֵּן י"ה, וּכְשֶׁיִּהְיוּ מִתְקָרְבִים הָאוֹתִיּוֹת אָב עִם אֵם, בֵּן עִם בַּת, כָּל אֶזְוֹד עִם בַּת זוּגוֹ, ה' הָעֶלְיוֹנָה (עוֹלָה) לִי', ה' (הַתַּחְתּוֹנָה) יוֹרֶדֶת לוֹ'. זֶהוּ הָרְכָּבָן עוֹלֶה וְיוֹרֵד. בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן וַתִּקְרְבוּ עַצְמוֹת עָצָם אֶל עַצְמוֹ, וְסוֹד הַדָּבָר – עָצָם מֵעַצְמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי, עָצָם מֵעַצְמַי זוֹ י' עִם ה', וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי זוֹ ו' עִם ה', וְעַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְגוֹמֵר.

וּמִשּׁוּם זֶה כְּשֶׁעוֹלָה ה' אֶל י', נֶאֱמַר בָּהּ זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִיא הָעֹלָה, שֶׁהִיא (שֶׁהָיְתָה) עוֹלָה אֶל הָאָב, וּכְשֶׁיּוֹרֶדֶת לַבֵּן, נֶאֱמַר בָּהּ וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ, נִשְׂרָפָת בּוֹ בְּשַׁלְהֶבוֹת שֶׁל אַהֲבָה, וְכָךְ כְּשֶׁיּוֹרֶדֶת ו' אֶל הַה' שֶׁלָּהּ, וְי' עוֹלָה אֶל הַה' שֶׁלָּהּ, בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי"ם עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ. כָּל הַדְּפָקִים הַלָּלוּ שֶׁל שְׁאָר הָעוֹרְקִים, וְכָךְ פָּרְשׁוּהוּ, עוֹלִים שְׁנַיִם וְיוֹרְדִים

שְׁנַיִם, עוֹלִים שְׁנַיִם י״ה וְהַ לָּוֹ, וְיוֹרְדִים שְׁנַיִם ו״ה וְהַ לָּוֹ.

וְעוֹד עוֹלִים שְׁנַיִם – רוּחַ וְאֵשׁ, שֶׁהֵם קוֹלוֹת, וְעוֹלִים בַּדַּפָּק, וְיוֹרְדִים שְׁנַיִם – מַיִם וְעָפָר, שֶׁהֵם כְּבֵדִים בְּדַפָּק, וְהֵם מִיכָאֵ״ל גַּבְרִיאֵ״ל נוּרִיאֵ״ל רְפָאֵ״ל. מִיכָאֵ״ל מַיִם, גַּבְרִיאֵ״ל אֵשׁ, נוּרִיאֵ״ל רוּחַ, רְפָאֵ״ל עָפָר, י׳ בְּרֹאשׁ, ה״ה בַּיָּדַיִם, ו׳ בַּגּוּף, ה״ה הַהֶבֶל עוֹלֶה וְהַהֶבֶל יוֹרֵד, הֶבֶל עוֹלֶה זוֹ ה׳ עֶלְיוֹנָה שֶׁעוֹלָה לִי׳, שֶׁהוּא עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וּבַמֶּה עוֹלֶה? בַּקּוֹל שֶׁהוּא ו׳.

וְהַהֶבֶל יוֹרֵד זוֹ ה׳ הַתַּזְוִתּוֹנָה שֶׁיּוֹרֶדֶת אֵלָיו וַעֲשִׂית דִּבּוּר, הַקְּרָבָה שֶׁל כָּל הַהֲבָלִים וְקוֹל וְדִבּוּר הוּא פֶּ״ה, שֶׁהוּא בְּוֶשְׁבּוֹן מִיכָ״ה, כּוֹלֵל הַכֹּל, הוּא קְרָבָה שֶׁל אדנ״י בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי קָרְבָּן לַיהוה״, וְזוֹ הַשְׁכִּינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה, וְהִיא (וְהוּא) הַיִּזּוּד שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת יהו״ה עִם צַדִּיק, שֶׁהוּא אוֹת הַבְּרִית, וַאֲשֶׁרֵי הוּא מִי שֶׁמַּקְרִיב אֶת הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ בִּתְפִלּוֹת, שֶׁהוּא הַקָּרְבָּן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שְׁכִינָתוֹ, בְּפִיו, אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמְּיַחֵד אוֹתָם בִּקְרִיאַת שְׁמַע וּבִתְפִלָּתוֹ, שֶׁהַקְּרָבָה שֶׁלָּהֶם וַדַּאי בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַיִּחוּד שֶׁלָּהֶם בַּצַּדִּיק, וּמִי הוּא שֶׁמְּיַחֵד הַכֹּל וּמְקָרֵב הַכֹּל? עִלַּת הָעִלּוֹת.

בֵּינְתַיִם הִנֵּה זָקֵן מְזֻדָּמָן לוֹ שֶׁהָיָה מֵאִיר הָעוֹלָמוֹת, רַבִּי פָּנְחָס בֶּן יָאִיר שְׁמוֹ, וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, וַדַּאי שֶׁקִּרְבַת אַרְבַּעַת הָאוֹתִיּוֹת וְיִחוּדָם בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְהַקְּרָבָה וְהַיִּחוּד שֶׁלָּהֶם, כָּךְ הוּא בַּצַּדִּיק, וּבִשְׁתֵּי דְּרָגוֹת מְיֻחָדִים אוֹתָם יִשְׂרָאֵל, בִּקְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית וְשַׁחֲרִית, וּמְקָרְבִים אוֹתָם בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, וְזֶה קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד, ה׳ עוֹלָה בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, ו׳ יוֹרֵד בְּצַדִּיק, אַף עַל גַּב שֶׁהַכֹּל אֱמֶת, עוֹלֶה וְיוֹרֵד ה׳ עִם אוֹת י׳, ה׳ עִם אוֹת ו׳. מִיָּד שֶׁאָמַר הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, פָּרַח.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲבֵרִים: אַשְׁרֵי זְכִיתֶנוּ שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים הֵם בְּהַסְכָּמָה לְסַיֵּעַ לָנוּ. זֶהוּ שֶׁבַּאֲרִיהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁאָדָם שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּעֲבוֹדַת רִבּוֹנוֹ, שֶׁכָּל הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הֵם בְּסִיּוּעוֹ, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרִיהָ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לָזֶה, וַאֲפִלּוּ שְׂרָפִים וְחַיּוֹת וְאוֹפַנִּים לֹא

נִבְרְאוּ אֶלָּא לְסַיְּעוֹ, וּכְשֶׁאָדָם מוֹצִיא הֲבָלִים וְדִבּוּרִים בִּתְפִלָּתוֹ, כַּמָּה עוֹפוֹת פּוֹתְחִים כַּנְפֵיהֶם וּפִיהֶם לְקַבֵּל אוֹתָם, וְהוּא שֶׁכָּתוּב כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר, וְנוֹטֵל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַדְּבָרִים הַלָּלוּ וּבוֹנֶה מֵהֶם עוֹלָמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה, וְסוֹד הַדָּבָר – וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ לִנְטֹעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אָרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה, אַל תִּקְרֵי עַמִּי אֶלָּא עִמִּי, בְּשֶׁתָּפוּת.

בֵּינְתַיִם הֲרֵי הַזָּקֵן יוֹרֵד, פָּתַח וְאָמַר: אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר, אֲנִי יְשֵׁנָה מֵאֲהוּבִי שֶׁהִתְרַחֵק מִמֶּנִּי, וְלִבִּי עֵר כְּשֶׁבָּא אֵלַי. לְכַלָּה שֶׁהָיְתָה נְשׂוּאָה לְזָקֵן וְהִתְרַחֵק מִמֶּנָּה, נָפְלָה בְּבֵית וָלְיָה, וְהִתְקַבְּצוּ אֵלֶיהָ כָּל הָרוֹפְאִים, וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לָדַעַת אֶת הַמַּחֲלָה שֶׁלָּהּ. רוֹפֵא הַקַּרְטָנִי הָיָה שָׁם שֶׁהָיָה מַכִּיר בְּדַפָּק, בַּעֲשָׂרָה מִינֵי דְּפָקִים שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן בָּהֶם רוֹפֵא, כְּנֶגֶד עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת, וְלֹא הָיוּ מַכִּירִים בְּוָלְיָה אֶלָּא הוּא, שֶׁכַּמָּה מַשְׁקִים וְרִיזוֹת טוֹבִים מִתַּפּוּזִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְרִיזַ אַפֶּךָ כִּתַפּוּזִים, וְכַמָּה מַשְׁקִים מֵעֲסִיס רִמּוֹנִים הָיוּ מַשְׁקִים אוֹתָהּ רוֹפְאִים אֲזוֹרִים, וְלֹא הָיוּ מוֹעִילִים לָהּ, עַד שֶׁבָּא (שָׁוֶה) הָרוֹפֵא הַקַּרְטָנִי וְהִסְתַּכֵּל בַּדַּפָּק שֶׁלָּהּ, וְהִיא נִכְרָה לָרוֹפֵא, וְאָמְרָה קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק, וְהוּא אָמַר פָּתְחִי לִי, פָּתְחִי אֶת הָאוֹת י׳, שֶׁהִיא עֲשָׂרָה מִינֵי דָּפָק, קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק זֶה ו׳, דּוֹפֵק בַּשַּׁעַר, בְּשִׁשָּׁת (הַדְּפָקִים) הַפָּרְקִים שֶׁל הַזְּרוֹעוֹת, וְסוֹד הַדָּבָר – יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ, בְּתֵר״י שֵׁ״שׁ, בְּשִׁשָּׁה זְרוֹעוֹת שִׁשָּׁה פָּרָקִים, וְכֻלָּם רְמוּזִים בְּמִלַּת בְּרֵאשִׁית, שֶׁהוּא בָּר״א שִׁי״ת.

וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר פָּתְחִי לִי בָּאוֹת ב׳, פָּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק, שְׁאוּ שְׂעָרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד, וּמְשׁוּם זֶה פָּתְחִי לִי בָּאוֹת ב׳, זֶה הַשַּׁעַר לַיהו״ה, וְזוּ הָאוֹת ב׳ מִן בְּרֵאשִׁית. אֲזוֹתִי – בָּאוֹת א׳ מִן בְּרֵאשִׁית. רַעְיָתִי – בָּאוֹת ר׳ מִן בְּרֵאשִׁית. יוֹנָתִי – בָּאוֹת י׳ מִבְּרֵאשִׁית. תַּמָּתִי – בָּאוֹת ת׳ מִן בְּרֵאשִׁית. שֶׁרֹאשִׁי – בָּאוֹת ש׳ מִן בְּרֵאשִׁית. (נִמְלָא טָל, סוֹד הַדָּבָר – יהו״ה אֲדֹנָ״י, שֶׁעוֹלֶה לְזִוּשְׁבּוֹן ט״ל). דָּבָר אַחֵר נִמְלָא טָ״ל,

בֵּאלֹהִי"ם, וּבוֹ הִיא מְלֵאָ"ה, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא הַשִּׁשִּׁי, וְעַל רֹאשׁוֹ י', הָעֲטָרָה הַכְּלוּלָה מֵעֲשָׂרָה, י' הִיא טְפָּה שֶׁנִּמְשֶׁכֶת מִן הַמּוֹחַ אֶל ה' אֲפִיקֵי מַיִם, ו' הָרוּחַ שֶׁיּוֹצֵאת מֵאוֹזֶן שְׂמֹאל, רוּחַ צְפוֹנִית שֶׁהָיְתָה יוֹצֵאת מֵאוֹזֶן שְׂמֹאל שֶׁל הַלֵּב, וְהָיְתָה מְנַשֶּׁבֶת בְּכִנּוֹר דָּוִד, וְהָיָה מְנַגֵּן מֵאֵלָיו, וְעָלָיו נֶאֱמַר קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק, שֶׁבְּרֹאשׁוֹ אָמְרָה ה' קְטַנְתָּנִי אֲנִי יְשֵׁנָה מִן י"ה, עַד שֶׁתִּתְעוֹרֵר ו' אֵלַי שֶׁהוּא רוּחַ, וּמִיָּד קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק בְּשֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת מִבְּרֵאשִׁית, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד שֵׁשׁ הַתֵּבוֹת שֶׁל הַיִּחוּד, וְהֵן כְּנֶגֶד שֵׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית.

וְעוֹד, פָּתְחוּ לִי בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא יָמִין, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶיךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן, יָדֶיךָ יוֹדֶיךָ, וֹ' שֶׁהִיא לְיָמִין, אֲזוּתִי בְּיוֹם הַשֵּׁנִי, שֶׁשָּׁם ה', יוֹנָתִי בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁשָּׁם ו', שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טָל בְּיוֹם הָרְבִיעִי (הַשְּׁלִישִׁי), שֶׁהוּא הַכְּלָל שֶׁל יו"ד ה"א וא"ו, שֶׁהוּא וֶשְׁבּוֹן טָ"ל, וְזֶהוּ גּוּף וּבְרִית שֶׁנָּזוֹשָׂבִים אֶזֶד בְּוֶשְׁבּוֹן, שֶׁהוּא וָא"ו שֶׁעוֹלֶה אֶזֶ"ד, ו' הָעֶלְיוֹנָה – הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, ו' הַתַּזּוּתוֹנָה – צַדִּיק, א' מַרְאֶה עַל שְׁנֵיהֶם שֶׁהֵם אֶזֶד.

קְוִצּוֹתָיו, אֵלּוּ שֵׁשׁ קְצָווֹת שֶׁהֵן ה"א, שִׁשָּׁה פָּרָקִים שֶׁכְּלוּלִים בִּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם, שֶׁהֵם יוֹם וַחֲמִישִׁי וְיוֹם שִׁשִּׁי, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ, רְסִיסֵי לָיְלָה – זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזּוּתוֹנָה הַכְּלוּלָה מִיו"ד ה"א וא"ו ה"א, וְלָמָּה נִקְרֵאת לָיְלָה? שֶׁהִיא לֵיל שַׁבָּת לֵיל שִׁמּוּרִים, שֶׁהִיא וַדַּאי לַיהו"ה, בְּהוֹצִיאוֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וְעוֹד, אֲנִי יְשֵׁנָה – בְּמִשְׁנָה, וְלִבִּי עֵר – בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ הַתְאֲנָה זָנְטָה בָּגְיָהּ, שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי זַכַּאי בְּשִׁלְשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת פְּלִיאוֹת זְכָמָה, בְּשִׁלְשִׁים וּשְׁנַיִם אֱלֹהִי"ם שֶׁל מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, בְּל"ב שֶׁהוּא ב' מִן בְּרֵאשִׁית וְל' מִלְעֵילָא כָּל יִשְׂרָאֵל. וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיזָן – אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִצְווֹת. קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי לָךְ – בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, יָפָתִי וּלְכִי לָךְ – בַּהֲלָכָה בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. וְעוֹד, אֲנִי יְשֵׁנָה – בְּשִׁלְשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְזַמֵּשׁ מִצְווֹת שֶׁל לֹא תַעֲשֶׂה כְּוֶשְׁבּוֹן אוֹתִיּוֹת יְשֵׁנָ"ה, וְלִבִּי עֵר – בְּמָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְווֹת עֲשֵׂה כְּוֶשְׁבּוֹן וְלִבִּ"י וְר' מֵעֵר, רֶמֶז שֶׁנִּתְּנוּ מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל. מַה זֶּה ע' מִן עֵר שֶׁהוּא בְּתוֹסֶפֶת? זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ עַיִן יַעֲקֹב, שֶׁהוּא

הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁכּוֹלֵל מִצְוֹות עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֹתְנוּ מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל בּוֹ הֵם כְּלוּלִים.

וְעוֹד, קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק, זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁהוּא תּוֹרָ"ה כּוֹלֵל תרי"א, שְׁנֹתַן מִשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, שֶׁשָּׁם הָאָב וְהָאֵם שֶׁהֵם י"ה, וּבָהֶם הִשְׁתַּלֵּם תּוֹרָה שֶׁהוּא ו' כּוֹלֵל תַּרְיַ"ג, ה' תַּזְוִתּוֹנָה, תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה כְּלוּלָה מִכָּל הָאוֹתִיּוֹת, וּבָהּ הִשְׁתַּלֵּם יהו"ה.

וְעוֹד, אֲנִי יְשֵׁנָה, שְׁנֵיָה וַדַּאי כַּזָּכְמָה שֶׁהִיא י', כְּשֶׁהִתְרַזֵּק מִמֶּנִּי אַהוּבִי שֶׁהוּא ו', וְסוֹד הַדָּבָר – יהו"ה בְּזָכְמָה יָסַד אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה. בְּזָכְמָה, שֶׁהוּא אָב י', יָסַד הַבַּת שֶׁהִיא אָרֶץ, ה' קְטַנָּה – הָאָרֶץ וַדַּאי, כּוֹנֵן שָׁמַיִם זֶה ו', בִּתְבוּנָה – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁבִּינָה נִקְרֵאת לְמַעְלָה כְּשֶׁהִיא עִם בַּעְלָהּ, וּתְבוּנָה נִקְרֵאת לְמַטָּה כְּשֶׁהִיא עִם ו' שֶׁהוּא בֵּן, ו', וְת' שֶׁהוּא תִּפְאֶרֶת, נִשְׁאֶרֶת הִיא ה' עִמּוֹ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהָאוֹת י' הִיא עִם הָאֵם וְהִיא מְרַזֶּקֶת מִמֶּנָּה, נֶאֱמַר בָּהּ אֲנִי יְשֵׁנָה (וְהִיא שְׁנֵיָה לָהּ).

וְעוֹד יְשֵׁנָה, בַּגָּלוּת, שֶׁלֹּא דוֹפֵק בָּהּ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁיָּבֹא בַּעְלָהּ, קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק, שֶׁהוּא ו', הָאָהוּב שֶׁלָּהּ, רוּחַ צְפוֹנִית יוֹצֵאת אֵלֶיהָ שֶׁנּוֹשֶׁבֶת בְּכִנּוֹר דָּוִד, וְרוּחַ דְּרוֹמִית מִצַּד הַיָּמִין, וְרוּחַ אֱלֹהִי"ם מְרַזֶּקֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם, שֶׁהֵם מַיִם מִצַּד הַזָּכָר שֶׁשָּׁם זָכְמָה.

וּבִזְמַן שֶׁתָּבֹא הַגְּאֻלָּה, הַדּוֹפֵק עוֹלֶה וְיוֹרֵד כְּמוֹ שֶׁהַקָּרְבָּן עוֹלֶה וְיוֹרֵד, עוֹלָה ה' הָעֶלְיוֹנָה לַי', וְיוֹרֶדֶת ה' תַּזְוִתּוֹנָה לְו', וּמַה שֶּׁהָיָה יהה"ו זוֹוֵר לִהְיוֹת יהו"ה, הָאָב עִם הָאֵם, הַבֵּן עִם הַבַּת, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַנָּבִיא כֹּה אָמַר יהו"ה אַל יִתְהַלֵּל זָכָם בְּזָכְמָתוֹ, שֶׁהוּא לְיָמִין בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַזֵּק מִשְּׂכִינָתוֹ, וְאַל יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ, שֶׁשָּׁם גְּבוּרָה בַּצָּפוֹן וְשָׁם הָעֹשֶׁר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה, וּבְשִׂבְיל זֶה אַל יִתְהַלֵּל עָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ, (שָׁם לַצָּפוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה), בִּזְמַן שֶׁהָאוֹת ו' מְרַזֶּקֶת מֵה' שֶׂלָּהּ, כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשְׂכֵּל וְיָדוֹעַ אוֹתִי כִּי אֲנִי יהו"ה וְגוֹמֵר, כְּשֶׁיִּהְיֶה יהו"ה

כָּרָאוּי, כָּל אוֹת עִם זַוְּגָהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֶצֶם מֵעַצְמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְּחָה זֹּאת.

עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ, זוֹ זְכוּתָהּ, אָבִיו, וּבִינָה – הָאֵם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי אִם לַבִּינָה תִּקְרָא, וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ זֶה ו' הַבֵּן, וְאוֹזֵר שֶׁנִּדְבַּק בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא ה', וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד, וְזֶהוּ קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד, קָרְבָּן – קִרְבַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁמִּתְקָרְבוֹת י' עִם ה', ו' עִם ה', וּמְשׁוּם זֶה קָרְבָּן לַיהו"ה, שֶׁמִּתְקָרֶבֶת אִשָּׁה לְבַעְלָהּ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיהו"ה, מַה זֶּה אָדָם? זֶה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁהוּא הִתְקָרְבוּת הָאוֹתִיּוֹת, וּמִי קָרֵב לָאוֹתִיּוֹת? זֶה עֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת. בְּאוֹתוֹ זְמַן הַדָּפָק עוֹלֶה וְיוֹרֵד מֵאַרְבָּעָה דְּפָקִים לַעֲשָׂרָה, הַדָּפָק שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת עוֹלֶה בְּאֵשׁ וְרוּחַ וְיוֹרֵד בְּמַיִם וְעָפָר, וְסוֹד הַדָּבָר – וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי"ם עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, עוֹלִים שְׁנַיִם וְיוֹרְדִים שְׁנַיִם, וְהֵם מַיִם קָמֵי"ץ, שְׁבָ"א אֵשׁ, זוֹלֵ"ם רוּחַ, שׁוּרֵ"ק עָפָר, הַכְּלִי שֶׁל כֻּלָּם, מְשׁוּם שֶׁקָּמֵי"ץ שֶׁהוּא מַיִם י', בּוֹ עוֹלֶה ה' שֶׁהִיא לִשְׁמאל, שֶׁהִיא שְׁבָ"א אֵשׁ, וְלָמָּה עוֹלָה ה' בְּקָמֵי"ץ? מְשׁוּם שֶׁשָּׁם י' שֶׁהִיא זְכוּתָהּ, כְּמוֹ שֶׁבַּאֲרוּהוּ הָרוֹצָה לְהַזְכִּים יְדֵרִים, וְיִהְיוּ י"ה בְּיָמִין. ה' הִיא עִם הָאָב, וְהִיא אֶרֶץ, יוֹרֶדֶת לִשְׁמאל שֶׁשָּׁם הָרוּחַ שֶׁהוּא זוֹלֵ"ם, שֶׁהוּא רוּחַ שֶׁנּוֹשֵׁב בְּאֶזֶן שְׂמאל שֶׁל הַלֵּב, וְיִהְיוּ ו"ה בִּשְׂמאל כְּנֶגֶד הַלֵּב. בְּאוֹתוֹ זְמַן, אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ.

כָּל הַנְּבִיאִים מִתְנַהֲגִים אוֹזְרָיו, כְּעוֹרְקֵי הַלֵּב שֶׁכֻּלָּם מִתְנַהֲגִים אוֹזֵר רוּחַ הַלֵּב, וּמַה הוּא שָׁמָּ"ה? זֶה מֹשֶׁ"ה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן וְגוֹמֵר. וְאוֹזֵר שֶׁעוֹלִים שְׁנַיִם וְיוֹרְדִים שְׁנַיִם, עוֹלִים (אַרְבָּעָה) דְּפָקִים לַעֲשָׂרָה, כְּמוֹ זֶה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א. בָּאוֹת י' עוֹלֶה ה', וּבָאוֹת ו', ה' הַשְּׁנִיָּה בָּא' עוֹלֶה י', שֶׁהוּא בְּעֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹת הַיָּדַיִם וּבְעֶשֶׂר אֶצְבְּעוֹת הָרַגְלַיִם, כָּל הָאוֹתִיּוֹת עוֹלוֹת בְּוָא"ו שֶׁהוּא אֶזֶ"ד, כְּזֶשְׁבּוֹן אֶר"ץ, שֶׁהִיא שְׁכִינָה, עוֹלָה לִנְקֻדּוֹת לְזֶשְׁבּוֹן קָטָן שֶׁל זַנּוּחַ, קָמֵי"ץ י"ד, פַּתְזִ כ', צֵרֵי י"ב, שְׁבָא ו', סֶגּוֹל זז"י, זוֹלֵם ט"ו, זוֹרֵק י"א, זִירֵק בְּי' י"ב, שׁוּרֵק ו', שׁוּרֵק עִם ו' י"ב, (מַהוּ שׁוּרֵק? הוּא אֶרֶץ) לְזֶשְׁבּוֹן קָטָן שֶׁל זַנּוּחַ, וְזֶהוּ הַזֶּשְׁבּוֹן לְכָל הַנְּקֻדּוֹת לְזֶשְׁבּוֹן קָטָן.

אָמַר לוֹ: וַהֲרֵי הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל יהו"ה, שֶׁהֵן קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד, מִי עוֹלֶה בָּרְאשׁוֹנָה וּמִי יוֹרֵד? וְ' יוֹרֶדֶת בָּרְאשׁוֹנָה אֶל ה', וְאַוְזֵר כְּךְ עוֹלָה י' אֶל ה' הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכְּךְ פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, לֹא אָבָא בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה וְכוּ', לֹא יִכָּנֵס י' בַּה' הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה, עַד שֶׁתִּכָּנֵס ו' בְּה', שֶׁהִיא יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַטָּה.

בֵּינְתַיִם הִנֵּה זָקֵן הַזְּקֵנִים יוֹרֵד, וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, הֲרֵי הַכַּלָּה הִיא בְּבֵית זָקְלָהּ מֵאֲהוּבָהּ, צָרִיךְ לְהָעִיר בַּהֹפָק שֶׁלָּהּ יוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק, קוֹל אֲהוּבָהּ דּוֹפֵק אֵלֶיהָ בְּזוֹזָק רַב לְאַרְבָּעָה צְדָדִים, וְהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּה אָמַר יהו"ה מֵאַרְבַּע רוּזוֹת בְּאִי הָרוּזַז. מִצַּד הָאֲוִיר הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא קִדְמוֹן עַל הַכֹּל, הֹפֵק הָרוּזַז הוּא לַזּוֹ, מִצַּד הַזְּכוּת הוּא קַר, מִצַּד הָאֵם הוּא בְּזוֹם רַב, מְשׁוּם שֶׁהָאֲוִיר הָרִאשׁוֹן נוֹסֵעַ בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְנוֹסֵעַ בַּצַּדִּיק, וְזְכוּת, שֶׁהוּא קַר, נוֹסֵעַ בְּזֶסֶד וְנֵצַח, וְהָאֵם, שֶׁהִיא זְמָה, נוֹסַעַת בִּגְבוּרָה וְהוֹד, וּמִצַּד הַשְּׁכִינָה הַתַּזְזוּנָה הִיא יְבֵשׁ, שֶׁהִיא אֶרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיִּקְרָא אֱלֹהִי"ם לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ, וַהֲרֵי הֵם אַרְבַּע וְעוֹלִים לְעֶשֶׂר, כְּמוֹ אַרְבַּע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵן יהו"ה שֶׁעוֹלוֹת לְעֶשֶׂר יו"ד ה"א וא"ו ה"א.

וּלְמַטָּה מִיכָא"ל גַּבְרִיא"ל נוּרִיא"ל רְפָא"ל, הֵם לְבוּשִׁים לְאַרְבַּע הָרוּזוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם רוּזַז יהו"ה, רוּזַז זְכוּת וּבִינָה, רוּזַז עֶצָּה וּגְבוּרָה, רוּזַז דַּעַת וְיִרְאַת יהו"ה. רוּזַז יהו"ה – זֶה הָאֲוִיר הָרִאשׁוֹן, רוּזַז זְכוּת וּבִינָה – שְׁתֵּי סְפִירוֹת אֲזָרָיו, רוּזַז עֶצָּה וּגְבוּרָה – יָמִין וּשְׂמֹאל, רוּזַז דַּעַת וְיִרְאַת יהו"ה – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וּמַלְכוּת.

וַהֲרֵיזוּ בְּיִרְאַת יהו"ה, זֶה רֵיזַז הַנִּיזוּזַז, וּמַהוּ רֵיזַז נִיזוּזַז? זֶה צַדִּיק שֶׁבּוֹ מְנוּזָּה, שֶׁנִּזַּז אִישׁ צַדִּיק. אִשֶּׁה לַיהו"ה, זֶה נֵצַח וְהוֹד, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אֶת קָרְבָּנִי לַזְּמִי לְאִשַּׁי, אִשֵּׁי יהו"ה נִקְרָאוּ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת, עַל כֵּן בָּאוּרִים כַּבְּדוּ יהו"ה, וְרֵיזַז אַפֵּךְ כַּתַּפּוּזִים, תַּפּוּזֵי זָהָב בְּמַשְׂכִּיּוֹת כֶּסֶף, וְהֵם שְׁנֵי אוֹפַנֵּי הַמֶּרְכָּבָה, שֶׁשָּׁלֹשׁ דְּרָגוֹת הֵן: שְׂרָפִים וְזַזִּיוֹת וְאוֹפַנֵּי הַקֹּדֶשׁ. הַשְּׂרָפִים – שְׁתֵּי זְרוֹעוֹת יָמִין וּשְׂמֹאל, הַזַּזִּיוֹת – הַגּוּף וּבְרִית, הָאוֹפַנַּיִם שְׁתֵּי

שׁוֹנִים, הַמֻּרְכָּבָה שֶׁל כֻּלָּם, שְׁכִינָה, מִשּׁוּם שֶׁהֵם שִׁשׁ תְּקוּנִים מִצַּד הָאוֹת ו׳, שֶׁהוּא רוּחַ קְדֻשָּׁה (שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא), שֶׁדּוֹפֶקֶת וּמַנַּשֶּׁבֶת בְּכֻלָּם.

הַמַּלְכוּת, הַמֻּרְכָּבָה שֶׁלָּהּ כְּלוּלָה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת, וְזֶהוּ סוֹד דּוּ פַּרְצוּפִים, שֶׁהֵם עֶשֶׂר דְּפָיקוֹת, שֶׁהֵם ה׳ שְׁיוֹצְאוֹת מֵהַלֵּב, שֶׁהוּא הֶבֶל ה׳ ל״ב, ד׳ אַרְבַּע מַזָּנוֹת, ד׳ זַיּוֹת לַכִּסֵּא, ו׳ שֵׁשׁ דְּרָגוֹת, שֶׁהֵם שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא, שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַנְּשָׁמוֹת בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, וְאֵין הַכִּסֵּא הַזֶּה בְּדֶרֶךְ בְּרִיאָה, אֶלָּא בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, שֶׁהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא כִּסֵּא כָּבוֹד מָרוֹם מֵרֹאשׁוֹן, שֶׁהוּא מַלְכוּת.

וּבָהֶם יהה״ו הההי״ו (הההו״י) מִתְלַבֵּשׁ בְּשֵׁשׁ סְפִירוֹת, שֶׁהֵן שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא, י׳ הִתְלַבֵּשׁ בְּזָכְמָה וְעוֹלָה לַעֲשָׂרָה, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה גַּלְגַּלִּים שֶׁל הַכִּסֵּא, א לְמַעְלָה דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה, וְזֶה אֲוִיר קַדְמוֹן, ה׳ קְטַנָּה הִיא לְיָמִין, וְזָכְמָה לְיָמִין שׁוֹמֵר אוֹתָהּ, וּבַמָּקוֹם הַזֶּה יהו״ה בְּזָכְמָה יָסַד אָרֶץ, ה׳ לִשְׁמֹאל אֵשׁ עַל הַלֵּב, ו׳ הָרוּחַ שֶׁנּוֹשֶׁבֶת אֵלֶיהָ, וּמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא תִּשְׂרֹף הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁגּוֹרְמִים לָהּ שֶׁתִּתְרַחֲקָה מִמַּעְלָה וּמַאֲרִיךְ רָגְזָהּ.

וּבְזֶמֶן שֶׁתָּבֹא הַגְּאֻלָּה, נֶאֱמַר אֶל הַוֹ׳ שֶׁהִיא דַּרְגַּת מֹשֶׁה, מוֹלִיךְ לִימִין מֹשֶׁה, לִסְמֹךְ ה׳ שֶׁלּוֹ בְּיָמִין, וְזֶהוּ זַיִ יהו״ה שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר, הַבֹּקֶר שֶׁל אַבְרָהָם, י׳ הוֹלֵךְ לִשְׂמֹאל וְזוֹקֵף אֶת ה׳ שֶׁלּוֹ, וְזֶהוּ קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד, וְסוֹד הַדָּבָר – יַעֲקֹב בַּמָּקוֹם הַזֶּה שִׁכֵּל אֶת יָדָיו, וּלְזָכְמָה בְּרָמָז.

זוֹזֵר י״ה לִשְׂמֹאל, שֶׁהֵם שָׁמוֹר, ו״ה לְיָמִין שֶׁהֵם זָכוֹר, וְזֶהוּ זֶה שְׁמִי וְזֶה זִכְרִי, י״ה עִם שְׁמ״י – שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה לִשְׂמֹאל, ו״ה עִם זִכְר״י – מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה לְיָמִין. בְּפָסוּז יִהְיוּ ו״ה לְיָמִין, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה י״ה לִשְׂמֹאל, שְׁבוּעוֹת אוּזוּ בִּשְׁנֵיהֶם, וְזֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מַלֵּא שְׁבוּעַ זֹאת וְנִתְּנָה לְךָ גַּם אֶת זֹאת, בּוֹ הִשְׁתַּלֵּם יהו״ה, וְעִם כָּל זֶה לֹא יִהְיֶה שָׁלֵם אֶלָּא עִם בַּת זוּגוֹ, שֶׁהִיא אדנ״י, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם? בַּסּוּכָּה, שֶׁהוּא כ״ו ה״ס, שֶׁהִיא יאהדונה״י, וְסוֹד הַדָּבָר – וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם בְּיהו״ה, מִיָּד וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת, זוֹ סֻכָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, מַה שֶּׁהָיָה אֲנִי יְשֵׁנָה בַּגָּלוּת, שֶׁהִתְעַלָּה הַדֹּפֶק שֶׁלָּהּ, הַשְׁלֵמוּת שֶׁלָּהּ, בְּאוֹתוֹ זְמַן נֶאֱמַר עַל הַשְׁכִּינָה וְלִבִּי עֵר, לְהִתְעוֹרְרוּת הַגְּאֻלָּה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן נוֹשֶׁבֶת בָּהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁבִּזְמַן שֶׁאֵין נוֹשֶׁבֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, נוֹשֶׁבֶת רוּחַ סְעָרָה בְּאֹזֶן שְׁמֹאל שֶׁל הַלֵּב, וְיָכוֹל לְהַטְעוֹת אֶת הָעוֹלָם.

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן, שֶׁמַּסְעִירָה אֶת גּוּפוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן שׁוֹלְטִים בָּעוֹלָם כָּל הָרוּחוֹת וְהַשֵּׁדִים וְהַמַּזִּיקִים הָרָעִים שֶׁמַּשְׁזִיתִים אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהֵם מַלְאֲכֵי זַבָּלָה, וְזֶה הַדֹּפֶק שֶׁל הַמַּוָּלָה שֶׁעוֹלָה בְּאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם שֶׁהִיא מָרָה, וּמְזַמֵּם אֶת גּוּף הָאָדָם, וּבוֹ וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם, שֶׁהָאֵיבָרִים, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה, זֶה הַכָּבֵד, שֶׁהוּא כָּבֵד עַל הָעוֹרְקִים (שֶׁל מָרָה) שֶׁל הַדָּם, בְּזוֹמֶר וּבִכְלֵי־נִים, זוֹ לֵוָיָה לְבָנָה, שֶׁהִיא כְּבֵדָה עַל הָאָדָם, וּמִמֶּנָּה יָבְאוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה רָעִים, שֶׁהֵם מַיִם הַיְּרוּדִים שֶׁמִּתְגַּבְּרִים עַל הָאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ.

וּבְכָל עֲבוֹדָה בַּשָּׂדֶה, זֶה הַדֹּפֶק שֶׁל הַדָּם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אִישׁ יוֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה, וּמַה הוּא הַדֹּפֶק שֶׁל הַדָּם? רוּחַ סְעָרָה, שֶׁמִּתְגַּבֶּר בּוֹ דַּם עוֹרְקֵי הַכָּבֵד, שֶׁהוּא עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם, שֶׁעוֹרְקָיו – כִּי רַגְלֵיהֶם לָרַע יָרוּצוּ וִימַהֲרוּ לִשְׁפֹּךְ דָּם. אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ, הוּא הַדֹּפֶק בַּמָּרָה הַשְּׁזוּרָה, שֶׁהוּא יָבֵשׁ בְּרִיקָנוּת, וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בּוֹ בְּפָרֶךְ.

וּכְשֶׁעוֹבֶרֶת רוּחַ הַסְּעָרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ, מִתְעוֹרֵר הַדֹּפֶק בְּאוֹתוֹ הָרוּחַ, עָלָיו נֶאֱמַר בִּדְבַר יהו"ה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם. בְּאוֹתוֹ זְמַן הַהֲבָלִים שֶׁל הַתְּפִלּוֹת עוֹלִים בּוֹ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְמַעְלָה, וְיִתְעוֹרְרוּ אֲלֵיהֶם הֲבָלִים עֶלְיוֹנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם וְכוּ', שֶׁהוּא הֶבֶל הַלֵּב שֶׁל הַשְׁכִּינָה הַקְּדוֹשָׁה, לַהֶבֶל הַמְּזֻבָּח, וּמִיָּד שֶׁעוֹלָה בַּהֲבָלִים שֶׁל פִּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּתְפִלּוֹת, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹאֵל בִּשְׁבִילָהּ, מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר? מִי בְּזֹאת עוֹלָה וַדַּאי.

וּמְשׁוּם זֶה יֵשׁ הֶבֶל וְיֵשׁ הֶבֶל, יֵשׁ הֶבֶל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו

אֶת הַבֶּל, וְיֵשׁ הֶבֶל שֶׁל תְּפִלּוֹת וַעֲבוֹדוֹת טוֹבוֹת, וְיֵשׁ הֶבֶל שֶׁל דְּבָרִים בְּטֵלִים, דְּבָרִים רֵיקָנִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם הֶבֶל הַמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתּוּעִים בְּעֵת פָּקְדָתָם יאבֵדוּ. מַה זֶּה בְּעֵת פָּקְדָתָם? אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁבָּאָה גְּאֻלָּה וּפָקְדָה לְיִשְׂרָאֵל, יאבְדוּ מִן הָעוֹלָם. הֶבֶל תַּעְתּוּעִים, שֶׁמַּתְעִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹלֶטֶת בָּעוֹלָם שֶׁהוּא הַדּוֹפֵק, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק, הַדּוֹפֵק שֶׁעוֹלֶה בְּגַלֵּי הַיָּם, שֶׁהַסְּפִינָה שֶׁהִיא הַלֵּב, וְעַל כָּל הַגַּלִּים נֶאֱמַר אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ, וּבָהֶם הַזִּיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב, רָצוֹא שְׁנַיִם, וָשׁוֹב שְׁנַיִם, וְהֵם יהו״ה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כֹּה אָמַר יהו״ה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ.

עַל הַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר, אֲשֶׁר שַׂמְתִּי זוֹל גְּבוּל לַיָּם, וְהוּא הַתְּזוּם שֶׁל כֻּלָּם, כְּמוֹ שֶׁתְּזוּם שַׁבָּת, וּכְשֶׁרָצִים הַגַּלִּים בְּאַרְבַּע רוּחוֹת, מִיָּד שֶׁרוֹאִים שְׁכִינָה שֶׁהוּא זוֹל לֵב (לַיָּם), שֶׁהִיא הַזּוֹל שֶׁמַּקִּיף אֶת הַיָּם, נֶאֱמַר בָּהֶם וָשׁוֹב, זוֹזְרִים לִמְקוֹמָם, וְאַרְבַּע הָרוּחוֹת הַלָּלוּ, כְּשֶׁיּוֹצְאוֹת מִן הַלֵּב, הַתְּנוּעָה שֶׁלָּהֶן הִיא לְאַרְבַּעַת צִדְדֵי הַסְּפִינָה, שְׁתַּיִם בִּשְׁתֵּי כַּנְפֵי רֵאָה, וּשְׁתַּיִם בִּשְׁנֵי בָּתֵּי הַלֵּב, וְהַתְּנוּעָה שֶׁל הַדּוֹפֵק שֶׁל הָרוּחַ עוֹשֶׂה תְּנוּעָתוֹ, וְדוֹפֵק בִּנְקֻדָּה אַוְזֵת אוֹ שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ, וְזוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ, וּבִנְקֻדּוֹת שֶׁדּוֹפֵק נוֹדֵעַ הַדּוֹפֵק, לְפָעָמִים דּוֹפֵק פַּעַם אַוְזֵת וְזוֹזֵר לִמְקוֹמוֹ, וְהַדּוֹפֵק הַזֶּה נוֹדֵעַ בַּנְּקֻדּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁדּוֹפֵק בִּנְקֻדָּה אַוְזֵת לְמַטָּה, הִיא זִיר״ק, וְאִם הִיא לְמַעְלָה הִיא זֹלֵ״ם, כְּשֶׁהִיא בָּאֶמְצַע הוּא שׁוּר״ק. אִם הִיא לְמַעְלָה, מַרְאֶה שֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת הָאֵשׁ שֶׁהוּא זַם וְיָבֵשׁ וְהוּא קַל, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה, וְאִם הוּא דּוֹפֵק נְקֻדָּה לְמַטָּה, הוּא זֵר״ק, וְיוֹרֵד בַּמַּיִם שֶׁהוּא קַר וְלַח וְהוּא כָּבֵד, וְאִם דּוֹפֵק הַנְּקֻדָּה בָּאֶמְצַע שֵׂר״ק, שֶׁנּוֹשֵׁב (שֶׁיּוֹרֵד) בָּרוּחַ עַל הַמַּיִם וְאוֹזֵז בִּשְׁנֵיהֶם, וְהוּא זַם וְלַח.

וְזֶהוּ שֶׁנָּקוּד פַּעַם אַוְזֵת לְמַעְלָה וּמִתְעַלֶּה הַדּוֹפֵק, אוֹ דּוֹפֵק פַּעַם אַוְזֵת לְמַטָּה וּמִתְעַלֶּה הַדּוֹפֵק, אוֹ דּוֹפֵק פַּעַם אַוְזֵת בָּאֶמְצַע וּמִתְעַלֶּה הַדּוֹפֵק, וְאִם דּוֹפֵק פְּעָמִים זֶה אַוְזֵר זֶה וּמִתְעַלֶּה הַדּוֹפֵק, הֲרֵי הֵם צֵר״י שֶׁהַדּוֹפֵק שֶׁלָּהֶם שָׁוִים, אֲבָל דּוֹפֵק נְקֻדָּה אַוְזֵת לְמַעְלָה וּנְקֻדָּה אַוְזֵת לְמַטָּה זוֹ אַוְזֵר זוֹ, הֵם

שְׁבָ"א, וּשְׁתֵּי נְקֻדּוֹת הֵן אֵשׁ וּמַיִם, לְפָעָמִים זֶה עוֹלֶה וְזֶה יוֹרֵד, כְּגוֹן אֶת הַמָּאוֹר הַגָּדֹל (לְמִמְשֶׁלֶת הַיּוֹם) וְאֶת הַמָּאוֹר הַקָּטֹן (לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה), וּלְפָעָמִים הֵם שָׁוִים, וְהֵם שָׁמַיִם, אֵשׁ וּמַיִם, וּלְפָעָמִים דּוֹפֵק שְׁלֹשָׁה דְּפָקִים, אֶזֶד לְמַעְלָה, וְאַזְרֵיו שֵׁנִי בָּאֶמְצַע, וְאַזְרֵיו שְׁלִישִׁי לְמַטָּה, הֲרֵי שְׁלֹשָׁה יְסוֹדוֹת יִתְעוֹרְרוּ בּוֹ, שֶׁהֵם אֵשׁ וּמַיִם וְרוּחַ בָּאֶמְצַע, וְזֶה שַׁיָּ"ק, וְאִם דּוֹפֵק שְׁתֵּי דְּפִיקוֹת שָׁוֹות זוֹ אַזֵר זוֹ וּנְקֻדָּה אַזַר שְׁתַּיִם לְמַטָּה, הֲרֵי הֵם סָגוֹ"ל, שֶׁהֵם מַיִם וְאֵשׁ רוּחַ לְמַטָּה, וּלְפָעָמִים דּוֹפֵק בְּרִיאָה, בַּאֲרִיכוּת, זֶה פַּתָּ"ח, וּלְפָעָמִים דּוֹפֵק בַּאֲרִיכוּת וְנָקוּד נְקֻדָּה אַזַרְיו, זֶה קָמֵ"ץ, בַּאֲרִיכוּת מְרֻאָה רְחָמִים.

אִם זָכוּ, הַדּוֹפֵק דּוֹפֵק בְּתֵשַׁע הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ, הַשְּׁכִינָה כְּלִי לְכֻלָּם, עֲשִׂירִית לָהֶם, מִשּׁוּם שֶׁבָּהּ כְּלוּלוֹת כָּל הָאוֹתִיּוֹת, וְהָאוֹתִיּוֹת הֵן לַנְּקֻדּוֹת כְּגוּף אֶל הָרוּחַ, וּבֵין כָּל דֹּפֶק וְדֹפֶק (י' שְׁעוּרוֹ, שֶׁהוּא שִׁעוּר קוֹמָה), ו' שְׁעוּרוֹ, שֶׁהוּא שִׁעוּר קוֹמָה. וּכְשֶׁהַנְּקֻדּוֹת דּוֹפְקוֹת בּוֹ, הֵם כֻּלָּם דּוֹפְקִים דְּפִיקוֹת בְּנַחַת בְּרַחֲמִים, וּכְשֶׁאֵין שָׁם ו', דּוֹפְקִים בִּמְהִירוּת, וְאוֹתָם דִּינִים דְּפִיקוֹת שֶׁל דַּחַק אַזַר דַּחַק, וְהֵם עֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ.

וְהַכְּלִי שֶׁל הַנְּקֻדּוֹת הוּא הַנֶּפֶשׁ, הַנְּשָׁמָה הִיא כְּתֶר עַל כֻּלָּם, וּמִמֶּנָּה הַכְּתָרִים, שֶׁהֵם טַעֲמֵי הַתְּנוּעָה שֶׁל הַנְּקֻדּוֹת וְהָאוֹתִיּוֹת, וְהִיא תְּלוּיָה בְּמַזָּלָהּ, וְהַנְּקֻדּוֹת תְּלוּיוֹת בַּאֲמִירָה, הָאוֹתִיּוֹת בַּעֲשִׂיָּה, וְזֶהוּ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, מִצַּד הַיְמִין אֲמִירָה, וּמִצַּד הַשְּׂמֹאל עֲשִׂיָּה, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם, אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, וּבַמֶּה אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה? בַּהֲוָיָ"ה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ יְהִי אוֹר, וַיְהִי אוֹר. יְהִי אוֹר, יְהִי י' בָּאוֹר, וְנַעֲשָׂה אֲוִיר, שֶׁאוֹזְנוֹ בִּשְׁנֵיהֶם בָּעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

וְיֵשׁ דֹּפֶק שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, שֶׁמֵּהַמָּקוֹם הַזֶּה יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר רָע, וְהוּא הַסּוֹד שֶׁל לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת, שֶׁמִּתְהַפֶּכֶת מִמַּטָּה לְנָזוֹשׁ וּמִנָּזוֹשׁ לְמַטָּה, הַדֹּפֶק שֶׁל יֵצֶר הַטּוֹב מְרֻאָה בְּרִיאוּת וּרְפוּאָה שֶׁל כָּל הָאֵיבָרִים, וְהַדֹּפֶק שֶׁל יֵצֶר הָרָע מְרֻאָה מְזֻלָּה שֶׁל כָּל אֵיבְרֵי הַגּוּף, וְכָל מִי שֶׁאָלִים – גּוֹבֵר. אִם מִתְגַּבְּרוֹת הַזְּכֻיּוֹת, מִתְהַפֵּךְ מִנָּזוֹשׁ לְמַטָּה, וּמִיָּד מַטָּה כְּלַפֵּי זֵעֶד וְכָל הַגּוּף נִרְפָּא, וְאִם מִתְגַּבְּרִים הַזְּטָאִים, מִתְהַפֵּךְ מִמַּטָּה לְנָזוֹשׁ, וְנוֹשֵׁךְ אֶת כָּל

הָאֵיבָרִים בְּכַמָּה נְשִׁיכוֹת שֶׁל כְּאֵבִים וּמַזָּלוֹת. בְּאוֹתוֹ זְמַן נֶאֱמַר עַל הַדָּפָק, אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת זַלּוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אָנכִי שׁמֵעַ, הַקּוֹל שֶׁל הָעִנּוּי, הַקּוֹל שֶׁל הַדָּפָק בְּבֵית הַזוֹלִי שֶׁל הַגָּלוּת אָנכִי שׁמֵעַ.

וְיֵשׁ דָּפָק מִן הָאִילָן שֶׁהוּא רָע, וְאֵין בּוֹ טוֹב כְּלָל, שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵאת רוּחַ סְעָרָה שֶׁמַּסְעִירָה בּוֹ אֶת גּוּף הָאָדָם, וְנֶאֱמַר בּוֹ רוּחַ זָוָק מְפָרֵק הָרִים, שֶׁהֵם עַצְמוֹת הַגּוּף, וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים, שֶׁהֵם צַלְעוֹת הַגּוּף, שֶׁהֵם כְּמוֹ הַסְּלָעִים, וְזֶהוּ שֶׁיּוֹצֵא בְּזָדוֹן וְאֵין לוֹ מִשְׁקָל וְשִׁעוּר, וּבוֹ וְהָאֲנָיָה, שֶׁהִיא הַגּוּף, וְשִׁבָּה לְהִשָּׁבֵר, וְזֶה הַדָּפָק שֶׁעוֹלֶה וְיוֹרֵד בְּגַלֵּי הַיָּם, שֶׁהֵם עֲשָׂרָה כְּתָרִים תַּזְוִתוֹנִים. כְּמוֹ שֶׁהַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה – כָּךְ הִיא מַלְכוּת הָרְשָׁעָה, כְּמוֹ שֶׁהַמִּילָה – כָּךְ הָעָרְלָה, שֶׁשָּׁם סמא"ל עָרֵל, וּבַת זוּגוֹ עָרְלָה, נָזוּשׁ וְאֵשֶׁת זְנוּנִים.

כְּנֶגֶד שְׁנֵי יַרְכֵי הָאֵמֶת מִצַּד הַטֻּמְאָה תאומיא"ל תומיא"ל, וּכְנֶגְדָּם נֶאֱמַר תְּהֹמוֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן, כְּנֶגֶד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי הוּא עוּגִיא"ל, שֶׁמִּשָּׁם עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן, מִצַּד שְׁתֵּי הַזְּרוֹעוֹת הֵם (אגניא"ל) עזיא"ל, אגגיא"ל מִשָּׁם אֲגָג, וּבוֹ כִּי נָאָה נָאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם. עוזיא"ל מִשָּׁם עֲזָאזֵל, וּמִשָּׁם עז"א וַעֲזָא"ל, וְהוּא זזריא"ל, יְכַרְסְמֶנָּה וַזְיִר מִיַּעַר, וְעָלָיו נֶאֱמַר וְעַל זְרֹבְךָ תִזְיֶה, וְהוּא שׁעריא"ל, שֶׁמִּשָּׁם רוּחַ סְעָרָה, וְהוּא עֲשָׂו אִישׁ שָׂעִיר, וּמִשָּׁם שֵׂעָר בְּאַשָּׁה עֶרְוָה, וְעָלָיו הִתְגַּבֵּר אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ עָוֹז וְזִמְרָת יָ"ה וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה, יהו"ה אִישׁ מִלְחָמָה יהו"ה שְׁמוֹ וְגוֹמֵר.

כְּנֶגֶד בִּינָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אַלַּף בִּינָה – אֵלֶּה אַלּוּפֵי עֵשָׂו, כְּנֶגֶד זָכְמָה – אָדָם בְּלִיַּעַל אִישׁ אָוֶן, לְמַעְלָה כתריא"ל (כרתיא"ל) כְּנֶגֶד כֶּתֶר עֶלְיוֹן, וּמִשָּׁם כָּרַת לְכָל אֵלּוּ שֶׁעוֹבְרִים עַל הַתּוֹרָה, וְאוֹתָם כְּתָרִים הַתַּזְוִתוֹנִים הֵם קְלִפּוֹת לְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, וְעֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּתוֹכָן הַמּוֹחַ, וְאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת הֵן מְזוּזָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. בַּקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ מִתְלַבֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ, לְהָקִים בִּשְׁכִינָתוֹ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה, וּלְהָקִים בּוֹ כִּי מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִי"ם, אֲבָל לְמַעְלָה בִּמְקוֹמוֹ נֶאֱמַר לֹא יָגוּר רָע, אֶלָּא הַקְּלִפּוֹת שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה הֵן לְבוּשִׁים מִכַּמָּה גְוָנִים יָפִים שֶׁל אוֹר, שֶׁמֵּהֶם הִתְפַּשֵּׁט הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא בַּגָּלוּת, וְהִתְלַבֵּשׁ בָּאֲוִזִּרִים הַלָּלוּ כְּדֵי לִשְׁמֹר אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם מִתְלַבְּשִׁים בַּקְלִפּוֹת הַלָּלוּ, וְזֶהוּ בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר וְכוּ'. בַּהַתְוָזָלָה נָתַן אוֹתָם בִּידֵי הַשָּׁלִיזַ שֶׁהוּא גַּבְרִיאֵל, וְלֹא הָיָה מָזוֹן לְסמא"ל וְלַמַּזָּנוֹת שֶׁלּוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי שָׁלִיזַ, בְּגִלַּל הַזִּוּוּגִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא הִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, וְכִבְיָכוֹל בָּא לוֹ עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶה אִם יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וּמְקַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה וְאֶת מִצְוֹתָיו, וְאִם זֹאת וְשָׁלוֹם לֹא מְקַיְּמִים אֶת הַתּוֹרָה וְאֶת מִצְוֹתָיו, נוֹתֵן עֲשָׂרָה כְּתָרִים בִּידֵי סמא"ל, וְלֹא צָרִיךְ מָזוֹן לֹא מִיַּד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּל שֶׁכֵּן מִשְּׁלוּזוֹ, וְזֶה לְפַרְעֹה שֶׁאָמַר לִי יְאוֹרִי וַאֲנִי עֲשִׂיתָנִי, מִשּׁוּם שֶׁרָאָה כְּתָרִים נְכְרִים בְּיַד סמא"ל, שֶׁבַּהַתְוָזָלָה, כְּשֶׁהָיוּ הַכְּתָרִים הַתַּוְזוּתוֹנִים בִּידֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מַה כָּתוּב בְּיִשְׂרָאֵל? וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יהו"ה נִקְרָא עָלֶיךָ, וּבְזְמַן שֶׁאוֹתָם כְּתָרִים נְכְרִים בְּיַד סמא"ל, לֹא פַּוְזַדִּים אֻמּוֹת הָעוֹלָם מִיִּשְׂרָאֵל וְעוֹשִׂים בָּהֶם כִּרְצוֹנָם, עַד שְׁעַת הַגָּלוּת שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּהֶם וְאֶת רוּזַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר וְכוּ', שֶׁאֵלּוּ הַקְּלִפּוֹת גּוֹרְמוֹת לְהַפָּרָדָה בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵין יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵכֶם וּבֵין אֱלֹהֵיכֶ"ם, וְעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר אֶת הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ וּלְהָרְאוֹת לְיִשְׂרָאֵל בַּמּזָּז שֶׁמִּבְּפָנִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְלֹא יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ, וְלֹא תִהְיֶה מְזוּזָה בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּשְׁכִינָתוֹ וּבֵין יִשְׂרָאֵל.

וּבְזְמַן שֶׁעָשָׂר הַסְּפִירוֹת מִתְלַבְּשׁוֹת בַּקְלִפּוֹת הַלָּלוּ, אֵלּוּ שֶׁמַּכְנִיעִים אֶת הַקְּלִפּוֹת עוֹשִׂים שְׁבוּעָה בַּשָּׁמוֹת וּבַהֲוָיו"ת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ וּמְבַטְּלִים אֶת הַגְּזֵרָה, וְעַל הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ אָמְרוּ שֶׁצָּרִיךְ הַבְדָּלָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם בִּימוֹת הַזּוֹל, וּבְשַׁבָּת מִתְפַּשֵּׁט מֵהֶם וּמִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשֵׁי הַקֹּדֶשׁ, וַעֲשָׂרָה לְבוּשִׁים הֵם שֶׁל קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם יהו"ה בָּדָד יַנְזֵנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר. בָּדָ"ד עֶשֶׂר, כְּוֶזֶשְׁבּוֹן עֶשֶׂר קְלִפּוֹת הַזּוֹל, כְּשֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בָּהֶם, נֶאֱמַר בָּדָד יֵשֵׁב מִזּוּץ לַמַּזָּנָה מוֹשָׁבוֹ, בְּאוֹתָהּ קְלִפָּה שֶׁגּוֹרֶם אָדָם לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהּ שֵׁם ה', בּוֹ נוֹטֵל נְקֻמָּה, וּבְשִׁבְיל זֶה לֹא תִשָּׂא אֶת

שֵׁם יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ לַשָּׁוְא, וּבִשְׁבִיל זֶה תִּקְּנוּ בַּהַבְדָּלָה הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְזוֹל וּבֵין אוֹר לְחֹשֶׁךְ, שֶׁלֹּא יְזַבֵּר קְלִפּוֹת הַזּוֹל אֶל קְלִפּוֹת הַקְּדֹשׁ, וְלֹא יַעֲשֶׂה לָהֶם תַּעֲרֹבֶת.

וְזֶהוּ שָׁרְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם, וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז, וְכָל מִי שֶׁמְּעָרֵב אוֹתָם, נֶאֱמַר בּוֹ אֶת מִקְדָּשִׁי יהו"ה טִמֵּא וְגוֹמֵר, שֶׁבְּשַׁבָּת שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאֵלּוּ הַלְּבוּשִׁים וּמִתְלַבֵּשׁ בִּלְבוּשֵׁי קְדֻשָּׁה, לֹא צָרִיךְ לְקָרֵב לְפָנָיו (לִפָנֵיהֶם) לְבוּשֵׁי זוֹל, שֶׁהַמּזֹן לֹא מְקַבֵּל טֻמְאָה. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֲלֹא כֹה דְּבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם יהו"ה, שֶׁבּוֹ לֹא יָכוֹל לְהִתְעָרֵב שׁוּם עֵרוּב, אֶלָּא בַּלְּבוּשִׁים שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב יָכוֹל לְהִתְעָרֵב, וּבִשְׁבִילָם צִוָּה לַעֲשׂוֹת הַבְדָּלָה, שֶׁלְּמַטָּה יֵשׁ עֵץ מְעֹרָב טוֹב וָרָע כִּלְאַיִם, וְעָלָיו נֶאֱמַר וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁאוֹתוֹ הַמּזֹן שֶׁלּוֹ בַּבְּרִיאָה יְכוֹלָה לְהִתְעָרֵב עִמּוֹ קְלִפָּה, אֲבָל הַמּזֹן שֶׁהוּא אוֹר בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, לֹא יְכוֹלָה לְהִתְעָרֵב עִמּוֹ (בּוֹ) שׁוּם תַּעֲרֹבֶת.

וְיֵשׁ אֵילָן שֶׁל טוֹב וָרָע שֶׁל הַקְּלִפּוֹת, שֶׁאוֹתָם גַּרְעִינִים הֵם מִבְּפָנִים רַע, וְהַמּזֹן דַּק מִבַּחוּץ טוֹב, וְיֵשׁ שֶׁמּזֹן דַּק מִבַּחוּץ טוֹב, וּמּזֹן גָּדוֹל רַע מִבְּפָנִים, כְּמוֹ זָהָב וְכֶסֶף מְעַט מְצֻפֶּה מִבַּחוּץ וְעֹפֶרֶת סִיגִים מִבְּפָנִים, זֶה מוּנִיטִין שֶׁל שֶׁקֶר, פָּיו טוֹב וְלִבּוֹ רַע, וְיֵשׁ שֶׁהוּא קְלִפָּה מִבַּחוּץ וּמּזֹן מִבְּפָנִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר גּוֹלֵל אוֹר מִפָּנֵי זוֹשֶׁךְ וְזוֹשֶׁךְ מִפָּנֵי אוֹר.

וְיֵשׁ עֵץ לְמַטָּה שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁאֵין לוֹ מּזֹן, אֶלָּא קְלִפָּה מִבְּפָנִים וּמִבַּחוּץ, וְעָלָיו נֶאֱמַר לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמּוֹץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ, וְהִיא הָאֲשֵׁרָה שֶׁנּוֹטְעִים אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְפָנֵי עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁפָּרִיהָ מוֹץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ. בִּזְמַן שֶׁיָּבֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַעֲבִיר אֶת כָּל הַקְּלִפּוֹת הַלָּלוּ לְמַעְלָה וּבָאֶמְצַע וּלְמַטָּה, וְלֹא תִהְיֶה עֲרֻבּוּבְיָה בְּמַמְלָכָה שֶׁל מַעְלָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן יהו"ה בָּדָד יַנְחֶנּוּ, לְיִשְׂרָאֵל, וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר, בְּאוֹתוֹ זְמַן וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת, נוֹסֶפֶת רוּחַ שֶׁל קֹדֶשׁ עַל יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חָדָשָׁה אֶתֵּן בְּקִרְבְּכֶם.

(אמר המגיה זה הלשון מצאתי בס"א)

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ, הִזְדַּמֵּן רַבִּי אֶלְעַאי עִמָּהֶם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי לְרַבִּי אֶלְעָזָר, שָׁמַעְתָּ בַּפָּסוּק הַזֶּה לָמָּה נֶאֱמַר בּוֹ אֶת אֶת פָּעָמִים, אַוַּזר שֶׁאָמַר וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָוְזָיו, מַה זֶּה אֶת הָבֶל? וַהֲרֵי שְׁלֹשָׁה רִבּוּיִים יֵשׁ כָּאן: שְׁנֵי אֶתִים – רִבּוּיִים, וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת – רִבּוּי, הֲרֵי שְׁלֹשָׁה רִבּוּיִים? אָמַר לוֹ, שָׁמַעְתִּי שֶׁשְּׁלֹשָׁה רִבּוּיִים אֵלּוּ הֵם שָׁלֹשׁ טִפּוֹת שֶׁנִּזְרְקוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן (הָרִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן אֱלֶה). אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי אֲנִי שָׁמַעְתִּי, אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ – שָׁם תה"ו. אָמַר לוֹ, וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁמִּשָּׁם הָיָה קַיִן יָסוֹדוֹ וְעִקָּרוֹ לְפָנֵי שֶׁבָּא לָעוֹלָם. אָמַר, וַדַּאי סוֹד עֶלְיוֹן הִתְגַּלָּה שֶׁלֹּא שָׁמַעְנוּ עַד עַתָּה.

אָמַר לוֹ, אִם כֵּן, הַטִּפּוֹת הַלָּלוּ שֶׁנּוֹסְפוּ כָּאן מַה הֵן? אָמַר, וַדַּאי עַל שְׁלֹשׁ הַטִּפּוֹת הַלָּלוּ שׁוֹרוֹת שָׁלֹשׁ זְכֻמּוֹת, אַוַּזת הִיא זְכֻמַּת הַמַּוְזָטָה, וְהַשְּׁנִיָּה זְכֻמַּת הַדִּבּוּר, וְהַשְּׁלִישִׁית זְכֻמַּת הַמַּעֲשֶׂה, וְהֵן שְׁלֹשָׁה עוֹלָמוֹת נִסְתָּרִים, שָׁלֹשׁ טִפּוֹת שֶׁתְּלוּיוֹת מִן הַמּוְזָ הָעֶלְיוֹן שֶׁקּוֹרְאִים לוֹ סָגּוֹ"ל. וְיֵשׁ שָׁלֹשׁ עֶלְיוֹנוֹת מֵעֲלֵיהֶם שֶׁתְּלוּיוֹת מֵהַמּוְזָ הַסָּתוּם שֶׁל עַתִּיק הָעַתִּיקִים, וְהֵן סָגוֹלְתָ"א, שְׁלֹשׁ הָעֶלְיוֹנוֹת נִרְמְזוּ בַּי' הָעֶלְיוֹנָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קוֹץ לְמַעְלָה וְקוֹץ לְמַטָּה וְגוּף בָּאֶמְצַע, וְשָׁלֹשׁ טִפּוֹת שְׁנִיּוֹת שֶׁהֵן סָגּוֹ"ל מִי' הַתַּוְזוּתוֹנָה, וְסוֹד הַדָּבָר בְּרֵאשִׁית, שָׁלֹשׁ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְשָׁלֹשׁ מֵאָדָם הַתַּוְזוּתוֹן, וּבִשְׁלֹשׁ הַנְּקֻדּוֹת הַלָּלוּ נֶאֱמַר אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַוַּזרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִי"ם, וְאֵלּוּ הֵם שְׁלֹשֶׁת הַגְּלְגּוּלִים שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁשָּׁלֹשׁ טִפּוֹת שֶׁנִּזְרְקוּ בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁבָּהֶם.

יְבָרֶכְךָ יהו"ה, יָאֵר יהו"ה, יִשָּׂא יהו"ה, וּשְׁלֹשָׁה שְׁנִיִּים בַּבְּרִית וּשְׁנֵי עַמּוּדֵי הָאֱמֶת, שֶׁנִּזַּוַּג שָׁם וְיֶפֶת הָיוּ מִשָּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ נִזַּוַּג אִישׁ צַדִּיק, מִצַּד שֶׁל צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים, שָׁם וְיֶפֶת מֵהַצַּד שֶׁל שְׁנֵי עַמּוּדֵי הָאֱמֶת, וְסוֹד הַדָּבָר כָּאן – מַה שְׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע. מַה שְׁמוֹ, בְּאֵם הָעֶלְיוֹנָה שֶׁשָּׁם זְכֻמָּה, וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ, בְּאֵם הַתַּוְזוּתוֹנָה, הוּא נוֹדָע, אֲבָל שְׁלֹשָׁה גִּלְגּוּלִים בִּשְׁלֹשָׁה אָבוֹת, וּשְׁלֹשָׁה בִּשְׁלֹשֶׁת הָעַמּוּדִים שֶׁלְּמַטָּה, וְאֵלּוּ הַשְּׁשָׁה הָיוּ עֲתִידִים לִהְיוֹת

שְׁלֹשָׁה בְּשֵׁת וּשְׁלֹשָׁה בְּהֶבֶל, אֶלָּא שֶׁפָּרְזָה מִשָּׁם י׳ מִשֵּׁת שֶׁהִיא נְקֵבָה כו׳.

תִּקּוּן שִׁשִּׁים וְתִשְׁעָה

וְעוֹד וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל, רַבִּי יוֹסִי וְרַ״י אֶלְעָאי הָיוּ הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ. הִזְדַּמֵּן רַבִּי אֶלְעָזָר עִמָּהֶם. אָמְרוּ: וַדַּאי עָלֶיךָ נֶאֱמַר וַיִּפָּגַע בַּמָּקוֹם, שֶׁפָּגַשְׁנוּ בַּשְּׁכִינָה. אָמַר לָהֶם: עֲלֵיכֶם נֶאֱמַר וַיִּפָּגְעוּ בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי״ם. מַה זֶּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי״ם? אֵלּוּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עוֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת, שָׁרוּזוֹתֵיכֶם מֵרוּזוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא (שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה). שָׁמְזוּ כֻּלָּם בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי אֶלְעָזָר: מַה זֶּה וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל? וְעוֹד, מַה בָּא לְרַבּוֹת וַתּוֹסֶף, וּשְׁתֵּי אָתִים – אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל?

אָמַר לוֹ: וַדַּאי וַתּוֹסֶף זוֹ תּוֹסֶפֶת שֶׁל רוּזוֹ הַקָּדֵשׁ, שֶׁהוּא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, מִשָּׁם נוֹסְפָה לוֹ רוּזוֹ הַקָּדֵשׁ, שְׁנֵי אָתִים לְרַבּוֹת בּוֹ נְשָׁמָה וְנֶפֶשׁ מִצַּד שֶׁל הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה, וּמַה הָיְתָה תּוֹסֶפֶת עַל הָרוּזוֹ? זוֹ הַזְּכוּכְמָה מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי: שָׁמַעְתִּי שֶׁשִּׁלְשֶׁת הָרְבוּיִים הַלָּלוּ הֵם שְׁלֹשׁ הַטִּפּוֹת שֶׁנִּזְרְקוּ מֵהַמּוֹחַ הַנִּסְתָּרִים, וְאֵלּוּ הֵם שְׁלֹשָׁה גְּלְגּוּלִים, וְאֵלּוּ שְׁלֹשׁ הַטִּפּוֹת, שָׁמַעְתִּי שֶׁהֵן כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן זְכוּיוֹת נַעֲשִׂים בָּנְתָה בֵּיתָהּ, שֶׁאֲזַת אוֹתָהּ, וְאַזַּת עוֹרֶכֶת, וְאַזַּת מְקַטֶּפֶת, אֶל אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ רֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם זַלָּה, וְזוֹ זַלָּה שֶׁל פָּסוּז שֶׁהִיא סָגוֹלְתָּ״א, הִיא טִפָּה רִאשׁוֹנָה, וּמִמֶּנָּה נִזְרְקוּ שָׁלֹשׁ טִפּוֹת, וְהֵם שְׁלֹשָׁה יוּדִין י׳ י׳ י׳ שֶׁהֵם סָגוֹלְתָּ״א וַדַּאי, וְהֵם י׳ יְבָרֶכְךָ, י׳ יָאֵר, י׳ יִשָּׂא, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם נִזְרְקוּ? בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁלְּשָׁם יָרַד אָדָם בִּשְׁלֹשָׁה גְּלְגּוּלִים, וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם נִזְרְקוּ? מֵאוֹתוֹ שֶׁיָּרַד בָּהֶם (זֶה יה״ו) מִצַּד הַזְּכוּכְמָה הָעֶלְיוֹנָה.

וּכְנֶגֶד שְׁלֹשׁ הַטִּפּוֹת הַלָּלוּ תִּקְּנוּ שְׁלֹשׁ מַצּוֹת בְּפָסוּז, אַזַּת הַמַּצָּה שֶׁלְּמַעְלָה לְבָרֵךְ בָּהּ הַמּוֹצִיא, הַשְּׁנִיָּה לָזֵם מִשְּׁנָה, הַשְּׁלִישִׁית לָזֵם עֲנִי בְּלִי מָלוֹז, שֶׁהֲרֵי נֶאֱמַר עַל קָרְבָּנָךְ תַּקְרִיב מָלוֹז, מִשּׁוּם שֶׁהִיא מַצָּה פְּרוּסָה, כְּמוֹ

שֶׁפּוֹרֵס פָּרִיסַת מַלְכוּתְךָ, עַד שֶׁתִּהְיֶה שִׁלְמָה לֹא צָרִיךְ לְהַקְרִיב עָלֶיהָ מָזוֹן, שֶׁהוּא זוֹלֶ״ם, וּמַה הוּא זוֹלֶ״ם? שֶׁהוּא אֶמְצָעִי (שֶׁל כָּל הַשָּׁלֹשׁ). שְׁלֹשׁ הַטְּפוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הֵן סָגוֹלְתָ״א, שֶׁתִּלְווֹת מֵהַמּוֹזֵן הַנִּסְתָּר הָעַתִּיק שֶׁל הָעַתִּיקִים.

שָׁלֹשׁ טְפוֹת נִזְרְקוּ בַּגֻּלְגֹּלֶת מִן הַמּוֹזֵן הַשֵּׁנִי, וְהֵן סָגוֹ״ל, אֵיפֹה נִזְרְקוּ? בִּשְׁנֵי עַמּוּדֵי אֶמֶת וּבְרִית, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד נוֹזֵן שֵׁם וְיֶפֶת. נוֹזֵן נִזְרָק בְּצַדִּיק, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב נוֹזֵן אִישׁ צַדִּיק, שֵׁם וְיֶפֶת בִּשְׁנֵי עַמּוּדֵי אֶמֶת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בָּרָא שִׁית. שָׁלֹשׁ טְפוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁהֵן סָגוֹלְתָ״א, שֶׁנִּזְרְקוּ מֵהַמּוֹזֵן הַנִּסְתָּר, הֵן הַקּוֹץ שֶׁל הָאוֹת י׳ לְמַעְלָה, וְהַקּוֹץ שֶׁלָּהּ לְמַטָּה, וְהַגַּו בְּאֶמְצָעִיתָהּ, הַמּוֹזֵן שֶׁנִּזְרְקוּ שְׁלֹשׁ הַטְּפוֹת הַלָּלוּ מִמֶּנּוּ, הוּא י׳, וְזוֹ י׳ שֶׁהִיא מֵעַל לָאוֹת א, י׳ לְמַטָּה מִן א – הַמּוֹזֵן הַשֵּׁנִי, וּשְׁלֹשׁ הַטְּפוֹת שֶׁנִּזְרְקוּ מִמֶּנָּה הֵן סָגוֹ״ל, שְׁלֹשׁ הַטְּפוֹת שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה גְּלְגּוֹלִים, וְשָׁלֹשׁ שֶׁל הָאָדָם הַשֵּׁנִי שְׁלֹשָׁה גְּלְגּוֹלִים.

מִי הָאָדָם הָעֶלְיוֹן וְהָאָדָם הַשֵּׁנִי? אֶלָּא מַה שְׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ. מַה שְׁמוֹ? אָדָם עֶלְיוֹן, מַה שֵּׁם בְּנוֹ? אָדָם תַּזְוִתוֹן, וּשְׁנֵיהֶם נִרְמְזוּ בְּאוֹתוֹ פָּסוּק שֶׁאָמַר מֹשֶׁה, וְאָמְרוּ לִי מַה שְׁמוֹ מָה אֹמַר? שָׁלֹשׁ טְפוֹת, אַזַּת אוֹפָה בַּמּוֹזֵן שֶׁהוּא כְּנֶגֶד יָמִין, שֶׁהוּא הָאוֹפָה, שֶׁהוּא שַׂר הָאוֹפִים, וְאַזַּת עוֹרֶכֶת זֶה הַמּוֹזֵן, שֶׁהוּא מִצַּד הַשְּׂמֹאל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אַף עָרְכָה שַׁלְוָנָה, וְהֵרֵי פָּרְשׁוּהוּ שַׁלְוָן בַּצָּפוֹן כְּנֶגֶד הַלֵּב, וְאַזַּת מְקַטֶּפֶת כְּנֶגֶד הַמּוֹזֵן, שֶׁהוּא לְאָזוֹר כְּלַפֵּי הַכָּתֵף, וּכְנֶגֶד שְׁלֹשׁ הַטְּפוֹת הַלָּלוּ הֵם שָׁלֹשׁ יוֹדִים, שֶׁהֵם בְּיוֹ״ד ה״י וא״ו ה״י, שֶׁמְּעִידִין עַל עֹלַת כָּל הָעוֹלוֹת, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַזְרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִי״ם, שֶׁהוּא רִאשׁוֹן וְאַזְרוֹן וּמִבַּלְעָדָיו אֵין אֱלֹהִי״ם.

וּמִשִּׁשֶׁת הַתְּקוּנִים הַלָּלוּ רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִבְרֹא אֶת שֵׁת, שֶׁיִּהְיֶה שְׁמוֹ שִׁית, שֶׁיִּהְיוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה גְּלְגּוֹלִים שֶׁל אָדָם וּשְׁלֹשָׁה שֶׁל הֶבֶל, אֶלָּא שֶׁפָּרְזָה י׳ מִשִּׁית, שֶׁהִיא נְקֵדָּה, אֶבֶן שְׁתִיָּה, שֶׁמִּשָּׁם הַשְׁתַּת הָעוֹלָם.

וּבֵי׳ הַזּוֹ זְטָא יוֹסֵף, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתָּשָׁב בְּאֵיתָן קַשְׁתּוֹ וַיָּפֻזּוּ זְרוֹעֵי יָדָיו. מַה זֶּה וַיָּפֻזּוּ? שֶׁנִּזְרְקָה הַטִּפָּה שֶׁהִיא י׳ בֵּין עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת וְנֶזְכְּלָה לַעֲשָׂרָה נִיצוֹצוֹת

שֶׁנִּזְרְקוּ מֵהַקְּשָׁת, שֶׁהִיא הַבְּרִית, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם נִזְרְקוּ? בַּעֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת. אָמַר לוֹ, וַהֲרֵי שָׁמַעְתִּי שֶׁעֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת הָיוּ בְּנֵי יַעֲקֹב? אָמַר לוֹ: זַס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא בִּדְמוּתָם הָיוּ.

אָמַר לוֹ, וּמִי גָּרַם שֶׁנִּזְרְקוּ לְשָׁם? אָמַר לוֹ, דְּמוּת אָבִיו שֶׁהִזְדַּמְּנָה אֵלָיו, שֶׁהָיְתָה בִּדְמוּתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, זֶה גָּרַם שֶׁנִּזְרְקוּ לָהֶן, וְנָעַץ צִפָּרְנָיו בַּקַּרְקַע וְהִבְרִיזַ אֶת עַצְמוֹ, וְלֹא נִזְרְקוּ (בְּאוֹתָהּ הַזּוֹנָה, שֶׁאִם לֹא שֶׁנִּרְאָתָה לוֹ דְּמוּת אָבִיו, לֹא הָיוּ נִזְרָקוֹת כָּךְ, וּדְמוּת אָבִיו גָּרְמָה שֶׁאוֹתָהּ הַטִּפָּה וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַזּוּצָה, וְלֹא בַּעֲבָרָה, וּבִשְׂכַר וַיָּנָס) (בַּזּוֹנָה הַזֹּו. שֶׁאִם הָיָה זוֹרֵק אוֹתָן בַּזּוֹנָה הַזֹּו, הָיוּ יִשְׂרָאֵל טוֹבְעִים בַּיָּם. וְלֹא לִזְנָם בְּאַרְוִהָ הַקַּדְמוֹנִים, בִּשְׂכַר וַיָּנָס) – הַיָּם רָאָה וַיָּנָס, וְאִם לֹא, לֹא הָיוּ יוֹצְאִים יִשְׂרָאֵל מִן הַיָּם, וְהוּא קִבֵּל עָנְשׁוֹ בְּאֵלּוּ עֲשָׂרָה הֲרוּגֵי הַמַּלְכוּת, שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לָצֵאת מִמֶּנּוּ עֲשָׂרָה שְׁבָטִים, וּמְשׁוּם זֶה הָיוּ עֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת כְּמוֹ שֶׁעֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לָצֵאת מִמֶּנּוּ, וְהָיוּ זוֹשְׁבִים הַזַּבָּרִים שֶׁעֲשָׂרָה בְּנֵי יַעֲקֹב הָיוּ.

אָמַר לוֹ, אִם כֵּן, מִי נָתַן סוֹד זֶה בְּשֵׁת? (אָמַר לוֹ, נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים נִבְרְאוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוִהָ הָרִאשׁוֹנִים) (כמ"ש בְּרֵאשִׁית, אֵין רֵאשִׁית אֶלָּא נְשָׁמָה, וְכוּ' עַיֵּן לְקַמָּן קִיב ע"א). אָמַר לוֹ, בִּגְלַל זֶה אָמַר הַכָּתוּב מַגִּיד בְּרֵאשִׁית אַזַּרְית, וּמְשׁוּם זֶה שֵׁ"ת הוּא סִיּוּם הָאוֹתִיּוֹת, וּמֵהֶם נוֹדָעִים רֹאשׁ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהוּא א"ב בְּא"ת ב"שׁ, וְעוֹד שֵׁת, הַשׁ' שֶׁלּוֹ הֵם שְׁלֹשֶׁת עַנְפֵי הָאֵילָן לְמַעְלָה, וְהִיא הַשָּׁרֹשׁ לְמַטָּה, וְהָרָאָה בָּהֶם שְׁלֹשָׁה גְּלְגּוּלִים לְמַעְלָה וּשְׁלֹשָׁה לְמַטָּה.

ת' תְּפָאֶרֶת (ש') שָׁלוֹם, כּוֹלֵל שִׁשָּׁה צְדָדִים, וְזוֹ דַּרְגַּת מֹשֶׁה, כּוֹלֵל שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, וְשָׁלֹשׁ דַּרְגוֹת תַּזְוִתֵיהֶן, וְהֵם הַגִּלְגּוּל שֶׁל אָדָם, שֵׁת אֱנוֹשׁ הֶבֶל נֹזַ שֵׁם יֶפֶת, וּמֹשֶׁת וֶאֱנוֹשׁ הִתְיַזְּסוּ כָּל הַדּוֹרוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז הוּזַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יהו"ה, אָז, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתִהוּ), אָז הוּזַל לָבֹא בְּגִלְגּוּל אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה.

וּמִשּׁוּם זֶה שֵׁת, מִשֶּׁם הַשְׁתַּת הָעוֹלָם, וּמִשּׁוּם זֶה כִּי שָׁת לִי אֱלֹהִי"ם זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשַׁגַּם זֶה הֶבֶל, וְאִיּוֹב אָמַר עָלָיו מִי שָׁת בַּטּוּזוֹת זָכְמָה. זָכְמָה – מַי"ם עֶלְיוֹנִים, מִשֶּׁם נִמְשָׁךְ, וּמִשּׁוּם זֶה כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתִהוּ, שׁ שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וְזֶה מ"שׁ מִן מֹשֶׁה, ה' שְׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, הֶבֶל ה' ל"ב.

וְכָפַל שְׁמוֹ פַּעֲמַיִם מֹשֶׁה, לֶאֱחֹז בִּשְׁנֵי הֵהי"ן, הַה' הָעֶלְיוֹנָה וְהַה' הַתַּחְתּוֹנָה, וְלֶאֱחֹז בִּשְׁלֹשָׁה עֲנָפִים וּבִשְׁלֹשָׁה עָרִשִׁים שֶׁהֵם שִׁשׁ, פַּעֲמַיִם מ"ה מִמֹּשֶׁה, הוּא מַרְאֵה הַסּוֹד מַה שְׁמוֹ מַה שֵׁם בְּנוֹ, שֶׁבִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת הִתְכַּלֵּשׁ מ"ה שֶׁלְּמַעְלָה, וּמִשְׁלֹשׁ הַדְּרָגוֹת שֶׁלְּמַטָּה מ"ה שֶׁלְּמַטָּה, וּמֹשֶׁה כּוֹלֵל אֶת שְׁנֵיהֶם, הוּא מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה עֶלְיוֹנָה וְתַחְתּוֹנָה, כְּמוֹ זֶה שׁ בִּן מֹשֶׁה, שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּפָנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין וּפָנֵי שׁוֹר וּפָנֵי נֶשֶׁר כו', מ"ה שֶׁל מֹשֶׁה וּדְמוּת פָּנֵיהֶם פָּנֵי אָדָ"ם, וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא מֶרְכָּבָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה, אָמַר וְאָמְרוּ לִי מַה שְׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵיהֶם. בֵּינְתַיִם הֲרֵי רַבִּי יְצְחָק וְרַבִּי יוּדָאי וְרַבִּי יְהוּדָה וּשְׁאָר הַזּוֹבְרִים בָּאוּ. אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ: שָׁמַעְנוּ עָלֶיךָ וּבָאנוּ אֵלֶיךָ, שֶׁשְּׁאַלְנוּ עָלֶיךָ אֶת כָּל הַזּוֹבְרִים וְלֹא מָצָאנוּ מִי שֶׁמּוֹדִיעַ לָנוּ עָלֶיךָ, עַד שֶׁפָּגַשְׁנוּ אֶת רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי אֶלְעָאי וְרַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁהָיוּ מִתְעַסְּקִים בְּסוֹד שֶׁל הֶבֶל בְּכָל גְּלְגּוּלָיו.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וַדַּאי שֶׁמַּעֲשֶׂה הַצַּדִּיקִים תָּלוּי לְמַעְלָה, וְשָׁם הַכֹּל נוֹדָע, וְהַהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַטָּה גּוֹרֶמֶת לְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלְּמַעְלָה, בְּוַדַּאי שֶׁסּוֹד הַגִּלְגּוּל הוּא בְּמָקוֹם אָזֹד, וְכָל הַגִּלְגּוּלִים הֵם כְּמוֹ הַגַּלְגַּלִּים שֶׁעוֹלִים וְיוֹרְדִים, וְגַלְגַּל אָזֹד הוּא קָבוּעַ בָּאֶמְצַע בֵּינֵיהֶם, וְהוּא לֹא מִתְנַעְנֵעַ לְכָאן וּלְכָאן.

וְסוֹד הַדָּבָר הֲרֵי פָּרְשׁוּהָ, דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת, שֶׁהִיא קְבוּעָה בֵּינֵיהֶם (כְּמוֹ זֶה, הַנֶּפֶשׁ הִיא בַּקְּבִיעוּת שֶׁל הַגּוּף, וְהָרוּחַ עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת בַּגּוּף וּמִתְפַּשֶּׁטֶת בְּכָל וְרִידֵי הַלֵּב, כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁהַגִּלְגּוּלִים הֵם כְּמוֹ הַגַּלִּים שֶׁעוֹלִים וְיוֹרְדִים בְּגִלְגּוּל אָזֹד), כְּמוֹ זֶה הַנֶּפֶשׁ הִיא בְּקְבִיעוּת בַּגּוּף, וְהָרוּחַ יוֹרֶדֶת וְעוֹלָה בַּגּוּף, וּמִתְפַּשֶּׁטֶת בְּכָל וְרִידֵי הַלֵּב שֶׁמִּתְנַעְנְעִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ, אֲבָל הַנֶּפֶשׁ קְבוּעָה בַּלֵּב

כְּאִשָּׁה שֶׁהִיא קְבוּעָה בַּבַּיִת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת, וּבַעְלָהּ וַיֵּצֵא יָצוֹא וָשׁוֹב, כָּךְ דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא, זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, הוּא הוֹלֵךְ וּבָא בְּגִלְגּוֹל, אֲבָל הַשְּׁכִינָה לְעוֹלָם עֹמֶדֶת, הִיא לֹא הוֹלֶכֶת בְּגִלְגּוֹל וְלֹא מֻרְכֶּבֶת בְּמָקוֹם אַוֵּר, וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בָּהּ אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה, מַה גֶּפֶן לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ הַרְכָּבָה מִמִּין אַוֵּר מִכָּל עֵץ שֶׁבָּעוֹלָם, כָּךְ הַשְּׁכִינָה לֹא מְקַבֶּלֶת עָלֶיהָ הַרְכָּבָה אַוֶּרֶת בָּעוֹלָם אֶלָּא מִבַּעְלָהּ.

קָמוּ כָּל הַוַּבְרִים וְהִשְׁתַּטְּחוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ: אִלּוּ לֹא בָּאנוּ לָעוֹלָם אֶלָּא לִשְׁמֹעַ אֶת זֶה – דַּי. פָּתַח וְאָמַר: וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ, וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ זֶה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁהוּא מֻשָּׁה בִּדְמוּתוֹ. וְזָרַח, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יהו״ה מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ. וּבָא הַשָּׁמֶשׁ, כְּשֶׁהִתְכַּנֵּס מֻשָּׁה, וְעִם כָּל זֶה, שֶׁהִתְכַּנֵּס אֶל מְקוֹמוֹ, שׁוֹאֵף זוֹרְזַ הוּא עָם, וְזֶה יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהָיָה כְּמוֹ הַלְּבָנָה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה.

וְעוֹד, וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ זֶה מֻשָּׁה, כְּשֶׁיָּבֹא בְּגִלְגּוֹל בְּצַדִּיק גָּמוּר, וּכְשֶׁהוּא לֹא בְּצַדִּיק גָּמוּר – וּבָא הַשָּׁמֶשׁ, מִתְכַּנֵּס מִמֶּנּוּ וְהוֹלֵךְ וּבָא בְּגִלְגּוֹל, עַד שֶׁמּוֹצֵא אֶת מְקוֹמוֹ, וּמְשׁוּם זֶה אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרְזַ הוּא עָם.

וְעוֹד, וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּאֵיזֶה מָקוֹם? בְּאָדָם שֶׁהַשְּׁכִינָה עִמּוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי וְגוֹמֵר, וְתִרְגֵּם אוּנְקְלוֹס, בְּמָקוֹם שֶׁתִּשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ שָׁם, וְאִם אֵין שָׁם שְׁכִינָה – וּבָא הַשָּׁמֶשׁ, מִתְכַּנֵּס מִמֶּנּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִשְׁאָר בַּזַּשְׁכָּה, וְשׁוֹלְטִים עָלָיו כַּמָּה מְזַבְּלִים וְכַמָּה יְסוּרִים רָעִים שֶׁאֵינָם יְסוּרִים שֶׁל אַהֲבָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עַל כִּי אֵין אֱלֹהַ״י בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה, שֶׁהָרָעוֹת הַלָּלוּ מְמַנּוֹת עַל כָּל הָעִתִּים וְהָרָגָעִים, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַתִּפָּקְדֵנוּ לִבְקָרִים לִרְגָעִים תִּבְוָנֶנּוּ, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר דָּוִד בְּיָדְךָ עִתּוֹתַי וְגוֹמֵר, וּמִי גּוֹרֵם שֶׁלֹּא שׁוֹרָה עָלָיו שְׁכִינָה וְלֹא מֵאִיר עָלָיו הַשֶּׁמֶשׁ? בִּגְלַל הַהֶבֶל שֶׁל שֶׁקֶר וְדִבְרֵי שֶׁקֶר שֶׁיּוֹצְאִים מִפִּיו, וּמְשׁוּם זֶה – יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ. יֵשׁ הֶבֶל וְיֵשׁ הֶבֶל. יֵשׁ הֶבֶל מִבַּעֲלֵי הַשֶּׁקֶר שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם הֶבֶל הֲמָה מַעֲשֵׂה תַּעְתּוּעִים, שֶׁהֵם תּוֹעִים בְּמַעֲשֵׂה שֶׁל שֶׁקֶר.

וְיֵשׁ הֶבֶל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִּי יהו"ה יִחְיֶה הָאָדָם, וְזֶה הַהֶבֶל שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא וַזְמִשָּׁה וְזִמְשֵׁי תוֹרָה, מִן ב' שֶׁל בְּרֵאשִׁית עַד ל' שֶׁל לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ הֶבֶ"ל, וַהֲרֵי שֵׁשׁ הֵם עִם זֶה סַפָּר? אֶלָּא זֶה ו' שֶׁהוּא הַקּוֹל, שֶׁעוֹלֶה בְּהֶבֶל שֶׁהוּא ה'. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמְּזַכֵּר אוֹתָם כְּאָזָד וּמוֹצִיא אוֹתָם מִפִּיו בְּאַהֲבָה וְיִרְאָה שֶׁל י"ה, וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ הֶבֶל וְכוּ', אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים.

אָמְרוּ לוֹ הַמְזַבְּרִים: רַבִּי רַבִּי אִם כָּךְ שֶׁהֵם צַדִּיקִים, לָמָּה מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים? אָמַר לָהֶם: הַגִּלְגּוּל גָּרַם לָהֶם שֶׁיָּבֹא לָהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים, כְּאִלּוּ הָיוּ רְשָׁעִים, כָּךְ יָבֹאוּ לָהֶם יִסּוּרִים וְדוֹזַק, וְאֵלּוּ הֵם שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם מֵהַצַּד שֶׁל אָדָם וְהֶבֶל, שֶׁזֶּה זָטָא בְּמַזָּשָׁבָה וּמַעֲשֶׂה, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב בְּשִׁגַּם, זֶה הֶבֶל, גַּם – לְרַבּוֹת אָדָם.

אָמְרוּ לוֹ: יָדַעְנוּ שֶׁמַּזָּשָׁבָה הִיא אָדָם קַדְמוֹן, מ"ה שֶׁלְּמַעְלָה, מַ"ה שְׁמוֹ, מַעֲשֶׂה כ"ז שֶׁלּוֹ, עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה אוֹתִיּוֹת שֶׁל מַעֲשֶׂה שֶׁל בְּרֵאשִׁית בָּרָא וְכוּ', וְהַכֹּל זָכְמָה, כְּזַ מָה, אִם כֵּן בַּמָּה הָיוּ יְכוֹלִים לַזָּטָא כָּאן? אָמַר לָהֶם: בְּוַדַּאי כָּל מִי שֶׁזָּטָא בְּגוּפוֹ שֶׁשָּׁם הַמַּעֲשֶׂה, וּבִנְשָׁמָתוֹ שֶׁשָּׁם הַמַּזָּשָׁבָה, כְּאִלּוּ זָטָא בְּאוֹתוֹ שֶׁהוּא נִבְרָא בִּדְמוּתוֹ. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ וְכוּ'.

וְיֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עֹשֶׁר וְשָׁלוֹם וַאֲרִיכוּת יָמִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. אָמְרוּ לוֹ: מֵאַזָּר שֶׁהֵם רְשָׁעִים, לָמָּה יֵשׁ לָהֶם אֶת כָּל הַכָּבוֹד הַזֶּה? אָמַר לָהֶם: הַטּוֹבָה הַזּוֹ שֶׁלָּהֶם הִיא הֶבֶל וּרְעוּת רוּזַ, שֶׁהַגִּלְגּוּל שֶׁלָּהֶם גָּרַם לָהֶם שֶׁיִּהְיוּ רְשָׁעִים גְּמוּרִים, וְעָשׂוּ (זְכֻיּוֹת כַּמָּה מֵהֶם, וְהִתְקַצְּרוּ בְּקִצָּר שָׁנִים וְלֹא הִשְׁתַּלֵּם לָהֶם) כַּמָּה מִינֵי טוֹבוֹת, הֲבִיא אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּגִלְגּוּל לְהַשְׁלִים לָהֶם שְׂכָרָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּמְשַׁלֵּם לְשׂנְאָיו אֶל פָּנָיו כוּ', וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ כוּ'. בֵּינְתַיִם הִגִּיד רַבִּי פָּנְזָס שֶׁיּוֹרֵד מֵהַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה, וְנִרְאָה תַּזַּת צִלּוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְאָמַר לוֹ: מַה זֶּה הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, וְכִי עַל הָאָרֶץ

נַעֲשָׂה הֶבֶל? אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, שֶׁיֵּשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ, הַהֶבֶל שֶׁל תַּכְלוּת וְהַהֶבֶל שֶׁל הַתּוֹרָה נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִיא שְׁכִינָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְהָאָרֶץ הָדֹם רַגְלָי, וּמַהוּ הַהֶבֶל שֶׁנַּעֲשָׂה עָלֶיהָ? אֶלָּא הַפַּךְ הֶבֶל וְתִמְצָא הַלֵּב, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא הֶבֶל, וְזוֹ הַנֶּפֶשׁ, וּבָהּ עוֹלֶה הַדִּבּוּר, הָרוּחַ יוֹצֵאת מֵאֶזֶן שְׂמֹאל שֶׁל הַלֵּב, וּמִמֶּנּוּ יוֹצֵא הַקּוֹל, וְהַקּוֹל הוּא הָאֵילָן, שֶׁנֶּחֱלָק לְכַמָּה קוֹלוֹת שֶׁהֵם עַנְפֵי הָאִילָן, וְהַפָּרִי שֶׁלּוֹ הוּא הַדִּבּוּר, וּשְׁנֵיהֶם עֵץ פָּרִי, וְהֵם גּוּף וּבְרִית, הָעֵץ זֶה ו׳, וְהַפְּרִי זֶה י׳, אוֹת הַבְּרִית.

ה׳ הַתַּחְתּוֹנָה שֹׁרֶשׁ הָאִילָן, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה וָוִי״ם כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה הָעֲנָפִים שֶׁל ש׳, ה׳ הָעֶלְיוֹנָה שְׁלֹשָׁה עֲנָפִים, וְהֵם שְׁלֹשֶׁת הַוָּוִי״ם מִן וַיִּסַּע וַיָּבֹא וַיֵּט, זֶהוּ עֵץ הַחַיִּים שֶׁעָקַר עֲנָפָיו, שֶׁקִּצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת וְהִסְתַּלֵּק הַפָּרִי, וְנֶאֱמַר בָּאִילָן גֹּדֶל הָאִילָן וְקַצְּצוּ עֲנָפָיו וְכוּ׳. בְּרַם, עִקַּר שָׁרָשָׁיו בָּאָרֶץ הַשְּׁאִירוּ, שֶׁהִיא ה׳ הַתַּחְתּוֹנָה, הִסְתַּלֵּק הַוּ״י וְנִשְׁאֲרָה ה׳, וּמְשׁוּם זֶה שָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת הָוֵ״י הַלַּיְלָה, וּבְכָל מִשְׁמָר וּמִשְׁמָר יוֹשֵׁב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשׁוֹאֵג כְּאַרְיֵה וְכוּ׳, ה׳ שֶׁל הַלַּיְלָה עָלֶיהָ שׁוֹאֵג הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשָׁלֹשׁ מִשְׁמָרוֹת שֶׁשָּׁם הוּ״י, שָׁם הוּ״י הוּא וַדַּאי.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁעָקַר אָדָם אֶת הָאִילָן וְהַפְּרִי וְהָעֲנָפִים שֶׁלּוֹ, וְלֹא נִשְׁאַר שָׁם אֶלָּא הַשֹּׁרֶשׁ שֶׁהִיא ה׳ הַתַּחְתּוֹנָה? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה, כְּמוֹ שֶׁאֵיכָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד, אֵיךְ ה׳ יָשְׁבָה בָדָד? בִּגְלַל זֶה הִתְגַּלְגֵּל אָדָם בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁהֵם עַנְפֵי הָאִילָן וְהַגּוּף וְהַפְּרִי שֶׁל הָאִילָן, וְהִתְתַּקֵּן מַה שֶׁעָקַר, יָרַד בְּאַבְרָם וְנָטַע בּוֹ ה׳, שֶׁהִיא עַנְפֵי הָאִילָן, יָרַד בְּיִצְחָק וְעָשָׂה פָּרִי שֶׁהוּא י׳ מִן יִצְחָק, יָרַד בְּיַעֲקֹב וְנָטַע בּוֹ ו׳ שֶׁהוּא הָאִילָן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב.

אַזַּר כָּךְ בָּא מֹשֶׁה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשֵׁגַם הוּא בָשָׂר, שֶׁגַּם זֶה הֶבֶל, וְהוֹרִיד זֻמְמָשָׁה זִמְמֵשֵׁי תּוֹרָה, שֶׁהִיא שֹׁרֶשׁ הָאִילָן, וְהִשְׁלִים אֶת הָאִילָן בַּשֵּׁם שֶׁל יהו״ה, וּמְשׁוּם זֶה הִשְׁתַּלֵּם בּוֹ שֵׁם יהו״ה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָמְרוּ לִי מַה שְׁמוֹ מָה

אמַר אֲלֵיהֶם, כִּי יאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֵלֶיךָ יהו"ה, שֶׁלָּאָבוֹת לֹא הִתְגַּלָּה לָהֶם, מִשּׁוּם שֶׁהַשֵּׁם לֹא הָיָה שָׁלֵם, בָּאָבוֹת לֹא הִתְגַּלָּה לָהֶם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּשְׁמִי יהו"ה לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, בְּמַה שֶּׁוָּוטָא אָדָם הִתְתַּקֵּן, וּבְמַה שֶּׁוָּוטָא הֶבֶל הִתְתַּקֵּן, וְוָוַיר הַכֹּל בְּתִקּוּנוֹ בַּעֲנָפָיו, בְּשָׁרָשָׁיו, בְּגוּפוֹ, בְּפָרְיוֹ, וְהַכֹּל הִשְׁתַּלֵּם בְּבַ"ר שֶׁהוּא מִשָּׁה, ב"ר בֵּן בְּרֵאשִׁית, מַה שֶּׁהָיָה שֵׁת יָרְדָה לְשָׁם י' וְנַעֲשָׂה שִׁי"ת, וּמִתְוַזֵּיל בְּבַ' שֶׁהִיא בְּרָכָה לְהוֹצִיא אֶת הָאָרֶץ מִקְּלָלָתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ, וְאַוַּר יָרְדָה ר' עָלֶיהָ, שֶׁהִיא רֵאשִׁית וְזָכְמָהּ, וּכְשֶׁקָּרַב לְהַר סִינַי, יָרְדָה א' בֵּן בְּרֵאשִׁית, שֶׁהִיא אָנכִי, וְיָרַד עָלֶיהָ הַכָּתֵר, שֶׁהֵן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל עֶשֶׂר אֲמִירוֹת, וְהִשְׁתַּלֵּם הָאִילָן בְּכָל הַתִּקּוּנִים שֶׁלּוֹ.

אָמְרוּ לוֹ: רַבִּי רַבִּי, הֲרֵי הָאִילָן שָׁלֵם בְּיהו"ה, לָמָּה יָרְדָה א' בֵּן בְּרֵאשִׁית? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁהוּא מַעְיָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָאִילָן, שֶׁמִּשָּׁם אֱלֹהִי"ם מְלִיאָ"ה מִכָּל תֵּשַׁע הַסְּפִירוֹת, שֶׁהֵם בְּבְרֵאשִׁית, שֵׁשׁ הֵן שֵׁשׁ הַסְּפִירוֹת, בָּרָא, שָׁלֹשׁ סְפִירוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת, אֱלֹהִי"ם הִיא הָעֲשִׂירִית מְלִיאָה מִכָּל הַתֵּשַׁע, הַשְׁלֵמוּת שֶׁל כֻּלָּם, וּמִשּׁוּם זֶה בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, בְּרֵאשִׁית בָּרָא עִם אֱלֹהִי"ם, אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. בָּאוּ לְנַשֵּׁק אוֹתוֹ וּפָרַז לְמַעְלָה.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: זַכַּאי חֶבְרַיָּא, בְּוַדַּאי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִסְכִּים עִמָּנוּ, שֶׁעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים לִהְיוֹת עִמָּנוּ בַּזִּוּוּג הַזֶּה, אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁזֶּה הִתְגַּלָּה בּוֹ, שֶׁעָתִיד כָּל זֶה לְהִתְוַוֵּדֵשׁ עַל יְדֵי מִשָּׁה בְּסוֹף הַיָּמִים בַּדּוֹר הָאַחֲרוֹן, לְקַיֵּם אֶת הַכָּתוּב מַ"ה שֶׁ"הָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה, וּבוֹ מְ'מְכוֹן שִׁ'בְתוֹ הִ'שְׁגִּיחַ, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָ"ה לוֹ בְּגִימַטְרִיָּא מִשָּׁ"ה, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיהו"ה אֱלֹהָי"ו, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא, וְאֵין דּוֹר פָּחוֹת מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא, וְעָלָיו נֶאֱמַר דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר, וְהִתְפַּשְׁטוּתוֹ הִיא בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וּבְכָל צַדִּיק וְזָכֶם שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה, עַד שִׁשִּׁים רִבּוֹא, לְהַשְׁלִים אֶת כֻּלָּם מֵהַפָּגָם שֶׁלָּהֶם, וְסוֹד הַדָּבָר – וְהוּא מְזוֹכֶל מִפָּשְׁעֵינוּ, שֶׁהוּא שָׁקוּל לְכֻלָּם, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרוּהוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אִשָּׁה אַוַּת יָלְדָה שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וּמִיהוּ? מִשָּׁה שֶׁשָּׁקוּל כְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר עָלָיו דּוֹר הֹלֵךְ (וְדוֹר בָּא), לְאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְדוֹר בָּא הוּא יָבֹא כְּמוֹ

מִקֶּדֶם.

וְעוֹד, כִּי שֵׁת לִי אֱלֹהִי"ם זֶרַע אַחֵר, הִתְפַּשְׁטוּתוֹ שֶׁל שֵׁת הָיְתָה עַד יַעֲקֹב, שֶׁפָּרַז בּוֹ י' מִן שִׁית וְנִשְׁאַר שֵׁת, וְנִשְׁאַר יַעֲקֹב עָקֵב, שֶׁיַּעֲקֹב הָיָה דְּיוּקְנוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהָ, יָפְיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב כְּעֵין יָפְיוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וּבְשִׁבְיל הַי' הַזּוֹ נֶאֱמַר אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים, שֶׁהֵם אַבְרָהָם וְיִצְחָק, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ לָאָדָם, הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב, שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהָיָה עָתִיד לִלְקוֹת מֵהַנָּחָשׁ, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בָּהּ אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים.

אָמְרוּ לוֹ הַוַּבְרִים: וַהֲרֵי אָמַר רַבִּי פִּנְחָס שְׁאוֹת י' הִיא בְּיִצְחָק? אָמַר: וַדַּאי י' עֶלְיוֹנָה הִיא מִן זָכְמָה, וְזוֹ הִיא י' קְטַנָּה, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בָּהּ עָקֵב, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב, וְזוֹ כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרֶכוֹ, וְנֶאֱמַר בּוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יֶרֶכוֹ, וְנֶאֱמַר בּוֹ וְהוּא צֹלֵעַ עַל יֶרֶכוֹ, וְזֶה י' מִן אדנ"י, וְהוּא י' מִן הוה"י, שֶׁבָּהּ וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט לַמָּקוֹם שֶׁזְּטָא בָּרִאשׁוֹנָה, לְפָנַי שֶׁיָּבֹא בְּגִלְגּוּל. כֵּיוָן שֶׁבָּא יַעֲקֹב לְשָׁם, מִיָּד – וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת, בַּת י', מִיָּד הִשְׁתַּלְּמָה י' עִם עָקֵב וְנַעֲשָׂה יַעֲקֹב, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם, וְאַזַּר כָּךְ בָּא מֹשֶׁה וְהָפַךְ הוה"י מִדִּין לְרַחֲמִים, וְזָאַר יהו"ה, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים. בְּאוֹתוֹ זְמַן כֻּלָּם אָמְרוּ מֵאֵת יהו"ה הָיְתָה זֹּאת כו'.

(אמר המגיה: זה הלשון מצאתי בספר אוזר)

בְּרֵאשִׁית, אֵין רֵאשִׁית אֶלָּא נְשָׁמָה. אָמַר לוֹ, מִכָּאן נוֹדָע שֶׁבְּאוֹת בְּרִית הַמִּילָה הַזּוֹ זָטָא אָדָם וְכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁבָּאוּ אַחֲרָיו, וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים, מִשּׁוּם שֶׁמַּעֲשֶׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. אָמַר לוֹ, נִמְצָא שֵׁשֶׁת גִּלְגּוּל שֶׁל אָדָם וְהֶבֶל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשַׁגַּם הוּא בָּשָׂר, בְּשַׁגַּם זֶה הֶבֶל, וְסוֹד הַדָּבָר – אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יהו"ה, וְאַדְעֵךְ בְּשֵׁם, אָז, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה, בְּשֵׁם יהו"ה וְאַדְעֵךְ בְּשֵׁם, בִּשְׁנֵי שֵׁמוֹת, מַה שְׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ, וְנֶאֱמַר בּוֹ הוּחַל, שְׁמוּשָׁם הַשְּׁתַּת הָעוֹלָם.

בֵּינָתַיִם הִנֵּה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יוּדָאי וְרַבִּי יְהוּדָה וּשְׁאָר הַזְּבֵרִים פָּגְשׁוּ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר וַיְזַבְּרֵיו שָׁהָיוּ עִמּוֹ. אָמַר לָהֶם, בַּמֶּה עֲסַקְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ, בְּסוֹד הַגִּלְגּוּל שֶׁל אָדָם וְהֶבֶל. אָמַר, וַדַּאי בַּסּוֹד הָעֶלְיוֹן שֶׁהָיִינוּ מִתְעַסְקִים אַתֶּם הֱיִיתֶם מִתְעַסְקִים.

פָּתַח כְּמוֹ מִקֶּדֶם וְאָמַר, יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ וְכוּ', זֶה אָדָם וְהֶבֶל, בְּמַזָּלָם וּבְמַעֲשֶׂה וְזִכּוּי, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ לְמַעְלָה, וּמֶהֶם מַזָּלָם וּמַעֲשֶׂה? הָאָב וְהָאֵם, זְכָמָה וּבִינָה, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כֻּלָּם בְּזָכְמָה עָשִׂיתָ, הֲרֵי עֲשִׂיָּה, מִשּׁוּם שֶׁשָּׁם כּוֹזֵ מָה, זוֹ הַזָּכְמָה שֶׁהִתְזַלְקָה לִשְׁנֵי צְדָדִים, מָ"ה הוּא אָדָם, מַזָּלָם – זָשַׁב מָ"ה, מָ"ה – אָדָם, תִּמְצָא שֶׁאָדָם הוּא מַזָּלָם, בִּינָה שָׁם י"ה, הָאָב וְהָאֵם, וְהַבֵּן בְּתוֹכָם הָעַמּוּד שֶׁסּוֹמֵךְ אוֹתָם, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשַׁגָּם הוּא בָּשָׂר, בְּשַׁגָּם זֶה הֶבֶל, שֶׁהוּא מִשָּׁה, מִשָּׁם הָיָה, וְכָךְ פֵּרְשׁוּהוּ הָרַאשׁוֹנִים בְּשַׁגָּם זֶה מִשָּׁה, הֶבֶל נִקְרָא עַל שֵׁם ב' מִן בְּרֵאשִׁית, ל' לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל, ה' וַזְמִשָּׁה וַזְמִשֵּׁי תּוֹרָה שֶׁעֲתִידָה לְהִנָּתֵן עַל יָדוֹ, וְזֶהוּ הֶבֶ"ל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִּי יהו"ה יִחְיֶה הָאָדָם.

וְיֵשׁ הֶבֶל שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הֶבֶל הַבָּה מַעֲשֶׂה תַּעְתּוּעִים, וְזֶהוּ הֶבֶל שֶׁל נִבְלוּת הַפֶּה וּדְבָרִים בְּטֵלִים, שֶׁאֵין בָּהֶם תּוֹעֶלֶת כְּלָל, וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ הֶבֶל כוּ' שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֶׂה הָרְשָׁעִים וְיֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים. מִי זֶה הָרְשָׁעִים? זֶה סמא"ל וְנָזוֹשׁ, שׁ שֶׁל מִשָּׁה הִיא שְׁלֹשָׁה עֲנָפִים שֶׁל שֹׁרֶשׁ הָאִילָן, וְזוֹ ש בֶּן שֵׁת, מָ"ה בֶּן מִשָּׁה זֶה אָדָם, שֶׁהוּא בִּדְמוּת הָאָדָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְזֶהוּ מַה שְׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ, וְזֶה הַמ"ה, (ה) תּוֹרַת יהו"ה תְּמִימָה, ה' וַזְמִשָּׁה וַזְמִשֵּׁי תּוֹרָה, שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ בְּאַרְבָּעִים יָמִים וְאַרְבָּעִים לֵילוֹת שֶׁלָּזֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה.

וּמִשּׁוּם שֶׁעָקַר שׁ, שֶׁהִיא שֹׁרֶשׁ הָאִילָן, מִמְּקוֹמָהּ, וְנֶעֱשְׂתָה שְׁלֹשָׁה עֲנָפִים שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה זַיְנִים כְּמוֹ זֶה: שׁ, שֶׁל זֶרַע שֶׁהוּא יוֹרֶה כַּוָּזִין, נַעֲשָׂה ז', שֶׁשָּׁלַשׁ טִפּוֹת הִתְפַּשְּׁטוּ וְנַעֲשׂוּ שַׁרְבִיטִים, וּמִשּׁוּם שֶׁעָקַר אוֹתָם מִמְּקוֹמָם, וּמַה שֶּׁהָיָה שֹׁרֶשׁ אֶזֶד, עָקַר אֶזֶד, הִתְזַלְקוּ לִשְׁלֹשָׁה, כָּךְ הוּא נִזְרָק בִּשְׁלֹשָׁה גִּלְגּוּלִים,

אֶזֶד בְּנִזַּז, וּשְׁנַיִם בְּשֵׁם וֶיֶפֶת, וּמִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁבָּא נִזַּז, לֹא בִּקֵּשׁ רַוָּזִמִים עַל אַנְשֵׁי הַמַּבּוּל, הִתְבַּיֵּשׁ אַזַּר כָּךְ וְאָמַר, וְאִם אֵין מְזַנֵּי נָא מִסִּפְרִךְ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ, וְשֵׁם, לֹא לְזִנָּם הָיָה קוֹבֵעַ מִדְרָשׁוֹת, וּבְיֶפֶת נֶאֱמַר יַפְתְּ אֱלֹהִי"ם לְיֶפֶת וְיִשְׁכֹּן בְּאָהֳלֵי שֵׁם, בִּשְׁלֹשֶׁת אֵלֶּה הָיָה צָרִיךְ לְהִשְׁתָּרֵשׁ בְּשָׁרָשָׁיו. רָאָה שֶׁלֹּא הִצְלִיזַז, עָקַר אוֹתוֹ מִשָּׁם וְנָטַע אוֹתוֹ אַזַּר כָּךְ יְזִידִי.

אֲבָל אָדָם נִנְטַע בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וְהִצְטָרַף וְהִתְלַבֵּן בָּהֶם וְהִשְׁתָּרֵשׁ בְּשָׁרָשָׁיו וְהִצְלִיזַז, מִיָּד בָּא מֹשֶׁה שֶׁהוּא בְּנוֹ שֶׁל אָדָם, וְנָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תּוֹרָה עַל יָדוֹ לְהַשְׁקוֹת אֶת הָאִילָן לְהִתְגַּדֵּל בְּשָׁרָשָׁיו וַעֲנָפָיו. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִתְתַּקֵּן הָאִילָן שֶׁעָקַר, הַזִּזְטָא שֶׁזָּטָא בָּעִין כָּאן תִּקֵּן הַכֹּל, אַזַּר שֶׁהִתְכַּנֵּס מֹשֶׁה מִן הָעוֹלָם נֶאֱמַר בּוֹ וְזָרַז הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ, וְנֶאֱמַר בּוֹ הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן סוֹבֵב סוֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּזַז, שָׁלֹשׁ פָּעָמִים סוֹבֵב כְּנֶגֶד שִׁלְשָׁה גְּלְגּוּלִים שֶׁרוּזּוּ סוֹבְבָה שָׁם. מִיָּד כְּשֶׁמָּצָא שָׁם לִשְׁרוֹת, מַה כָּתוּב? וְעַל סְבִיבוֹתָיו שָׁב הָרוּזַז.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּאן נוֹדַע סוֹד עֶלְיוֹן מֵרוּזַז הַקָּדֵשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁהוּא בֶּן י"ה, שֶׁסּוֹבֵב לְיָמִין וּשְׂמֹאל וְהָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וְאַזַּר כָּךְ לִשְׁלֹשֶׁת הַתַּזְוִתוֹנִים, שֶׁהֵם צַדִּיק וּשְׁנֵי עַמּוּדֵי הָאֱמֶת, וְכָךְ אָדָם הָעֶלְיוֹן אַף כָּךְ בִּשְׁשָׁה צְדָדִים, וְזֶה הַסּוֹד שֶׁל בְּרֵאשִׁית בָּרָא שִׁית לְמַעְלָה, בָּרָא שִׁית לְמַטָּה, י' שֶׁפָּרְזָה.

מִן שֵׁת הוּא י' שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁפָּרְזָה י' מִמֶּנּוּ וְנִשְׁאָר עָקֵב, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב, וּמִשּׁוּם זֶה כְּשֶׁפָּרְזָה י' מִן שֵׁת, מַה כָּתוּב בּוֹ? כִּי שָׁ"ת לִי אֱלֹהִי"ם זֶרַע אַזַּר, אַזַּר גָּרַם שֶׁנֶּאֱבְדָה י', שֶׁהִיא זֶרַע מִן שֵׁת, וְהַסּוֹד שֶׁל שֵׁת – כֹּל שַׁתָּה תַּזַּת רַגְלָיו, כֹּל וַדַּאי, שֶׁהוּא זֶרַע אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ. בְּאוֹתוֹ זְמַן בָּא מֹשֶׁה עִם שְׁנֵי לוּחוֹת שֶׁהֵן ב' מִבְּרֵאשִׁית, וְכִסָּה עַל שֵׁת וְנַעֲשָׂה בִּשָּׁת, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם כִּסָּה ב' עַל שֵׁת? בִּזְמַן שֶׁאָמַר וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו, וְאוֹת י' הִיא תְּמוּנַת יהו"ה, בִּשְׂכַר וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט – וּתְמוּנַת יהו"ה יַבִּיט, וְהִשְׁתַּלֵּם שֵׁת.

וְהָיְנוּ בְּרֵאשִׁית בָּרָא, הִשְׁתַּלֵּם בְּשִׁית, שֵׁת הוּא סִיּוּם שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, אָב הָרֹאשׁ שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל אַ״ת בַּ״שׁ, כָּאן הִתְתַּקֵּן הָאָב עִם הַבֵּן, שְׁנֵיהֶם זֶה עַל גַּב זֶה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָלְכוּ לֹא נִפְרְדוּ זֶה מִזֶּה. בְּרֵאשִׁית, שָׁם אַ״ת בַּ״שׁ, אָ״ב שֵׁ״ת, נִשְׁאֲרוּ ר׳ י׳ מִן בְּרֵאשִׁית, עָלָיו נֶאֱמַר וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ, שֶׁהוּא רֵאשִׁית זְכוּתָהּ יִרְאַת יהו״ה, כְּמוֹ זֶה בֵּן בְּתוֹךְ הָאָב, וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ, מִשָּׁם הוֹרִישׁ לוֹ נְשָׁמָה וְנִקְרָא רֵאשִׁית לוֹ כִּשְׁמוֹ, וְנִקְרָא אָדָם כִּשְׁמוֹ בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת שֶׁהֵם שׁ, בָּא אָדָם בְּמִשָּׁה, וּבְמִשָּׁה כּוֹלֵל הַכֹּל, וּמִשּׁוּם זֶה שׁ מִן מִשָּׁה שָׁקוֹל שׁ לִשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, מ״ה שֶׁלּוֹ כְּמוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, מֻרְכָּבָה שְׁלֵמָה הָיְתָה בְּמִשָּׁה לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, וְאָדָם הָעֶלְיוֹן הָיָה בְּמִשָּׁה. שְׁלֹשֶׁת הָעֲנָפִים שֶׁל שׁ – אַרְיֵה שׁוֹר נָשֶׁר, מ״ה וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, וְנֶאֱמַר בּוֹ מִשָּׁה מִשָּׁה מַעֲמִים, לְהַיִם בּוֹ מַה שֶּׁהָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה וַאֲשֶׁר לִהְיוֹת כְּבָר הָיָה, זֶה אָדָם הָרִאשׁוֹן. הִשְׁתַּטְּחוּ כֻּלָּם לְפָנָיו וְאָמְרוּ: אַשְׁרֵי זְכִיכָנוּ שֶׁפָּגַשְׁנוּ בְּךָ לָדַעַת סוֹדוֹת עֶלְיוֹנִים טְמִירִים שֶׁל עַתִּיק הַיָּמִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: נוֹדַע מִכָּאן, שֶׁמִּשָּׁה מֵאוֹתִיּוֹתָיו מַשְׁמָע שֶׁהוּא הַכֹּל וְהוּא שֵׁת וְהוּא מִשָּׁה, וְהִתְפַּשְׁטוּתוֹ שֶׁל מִשָּׁה בְּכָל דּוֹר וְדוֹר וּבְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק, וְהוּא הוֹלֵךְ בְּשָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ, וּבְכָל שָׁלֹשׁ שֶׁהוּא רוֹכֵב נֶאֱמַר בָּהֶם לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ. מִכָּאן נוֹדַע שֶׁהוּא לֹא נִמְצָא אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תוֹרָה, וּמִשּׁוּם זֶה זִכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: הִתְפַּשְׁטוּתוֹ בִּבְנֵי אָדָם יֵשׁ לָהּ שִׁעוּר? אָמַר לוֹ: כֵּן, עַד שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וְסוֹד הַדָּבָר – דּוֹר הֹלֵךְ וְדוֹר בָּא, וּפָרְשׁוּהָ הַקַּדְמוֹנִים, אֵין דּוֹר פָּחוֹת מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בּוֹ אִשָּׁה אַחַת יָלְדָה בְּמִצְרַיִם שִׁשִּׁים רִבּוֹא בְּכֶרֶס אֶחָד, וּמִיהוּ? זֶה מִשָּׁה שֶׁהוּא שָׁקוֹל כְּשִׁשִּׁים רִבּוֹא מִיִּשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: בָּרוּךְ בְּנִי לְעַתִּיק הַיָּמִים.

וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהו״ה, מֵיזֶה מָקוֹם הֵבִיא אוֹתָהּ? מִקַּ״ץ יָמִי״ם, מֵהַשִּׁירַיִם שֶׁלּוֹ, כְּמוֹ אָדָם שֶׁבְּסוֹף יָמָיו זוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה

כְּשֶׁאֵין לוֹ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת טוֹב וָרַע, וּבַעֲלוּמָיו, כְּשֶׁהוּא בְּכֹחוֹ, לֹא שָׂב, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ מִפָּנֵי שִׁיבָה תָּקוּם, וּמִשּׁוּם זֶה וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה, אֲבָל הֶבֶל מִבְּכוֹרוֹת צֹאנוֹ הֵבִיא לוֹ קָרְבָּן, מֵהַיָּפָה שֶׁלּוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּשַׁע יהו"ה אֶל הֶבֶל. וְעוֹד, אֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה, מִשּׁוּם שֶׁקָּרְבָּנוֹ הָיָה מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנִּקְרָא עָרְוָה, וּמֶה הָיָה? פִּשְׁתִּים, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַעֲשֵׂה לָהֶם מִכְנְסֵי בָד לְכַסּוֹת בְּשַׂר עָרְוָה.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁהִתְכַּסָּה בּוֹ בְּשַׂר עָרְוָה – טוֹב הוּא. אָמַר לוֹ: בְּנִי, לֹא כָּל הָעֲרָיוֹת שָׁוִים, זֶה לֹא הִקְרִיב קָרְבָּן זֶה אֶלָּא לְקָרֵב אֶת עֶרְוָתוֹ לַה', שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה אֲנִי יהו"ה, וּמָה עֶרְוָתוֹ? הַוַּהֲמָה, הָעֶרְלָה הָרָעָה, הַנִּקֶּבֶת שֶׁל עָרְלָה, אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה מוּשָׁךְ בְּעָרְלָתוֹ, וּמַה הִיא הָאֵם שֶׁל הָעַרְבּוּבְיָה הָרָעָה? הַפָּרִי שֶׁל הָעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּהּ, וּמִי הִיא? לִילִי"ת, שֶׁמִּשָּׁם בָּאִים עֵרֶב רַב שֶׁהֵם מְעָרְבִים עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם הוֹי גּוֹי זוֹטָא, שֶׁהֵם זֶרַע מְרֵעִים בָּנִים מַשְׁחִיתִים וְכוּ', וְאָמְרוּ אֱלֶּה אֱלֹהֶי"ךָ יִשְׂרָאֵל לָעֵגֶל, וּמִשּׁוּם זֶה וְאֶל קַיִן וְאֶת מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה.

וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם וְרִחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְנֶאֱמַר בּוֹ כִּי לֹא אָחֹזַּף בְּמוֹת הַמֵּת, וְקַבֵּל אוֹתָם, כָּל שֶׁכֵּן אֶת קָרְבַּן קַיִן? אֶלָּא שֶׁהָיָה רְצוֹנוֹ לְרַע כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, אֲבָל הֶבֶל הָיָה רְצוֹנוֹ בְּקָרְבָּנוֹ לְקָרֵב הַשְׁכִּינָה, לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב לְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן וּשְׂעַר רֹאשׁוֹ כְּצֶמֶר נָקִי. בַּמֶּה? בְּאוֹתוֹ שֶׁהִקְרִיב מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמֵחֶלְבֵהֶן, וּמִשּׁוּם זֶה וַיִּשַׁע יהו"ה אֶל הֶבֶל, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר.

וּמִיָּד שֶׁלֹּא הִתְקַבֵּל קָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן, וַיִּזַּר לְקַיִן מְאֹד, וַיֹּאמֶר יהו"ה לְקַיִן לָמָּה זָּרְחָה לָךְ שֶׁלֹּא מִתְקַבֵּל קָרְבָּנְךָ? אִם תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ בְּגִלְגּוֹל – שְׂאֵת לְךָ בָּעוֹלָם וְתִתְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה, וְאִם לֹא – לַפֶּתַח זַטָּאת רֹבֵץ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּאן לֹא צָרִיךְ לְכַסּוֹת אֶת הַסּוֹד מַה זֶּה שְׂא"ת, וְלֹא בָּאנוּ לִדְרֹשׁ בַּפָּסוּק הַזֶּה, אֶלָּא שֶׁשְּׂאֵת זֶה הוּא מַשָּׂא, וּבְהַפּוּךְ אוֹתִיּוֹת שְׂא"ת הוּא אֶשׁ"ת. כָּאן רָמַז

שֶׁעָבַר עַל וְאֶל אֵשֶׁת עֲמִיתְךָ לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ כו׳, שֶׁבָּא עַל תְּאוֹמָתוֹ שֶׁל הֶבֶל, וְזֶהוּ וַיָּקָם קַיִן אֶל הֶבֶל, קָם עַל תְּאוֹמָתוֹ, וְאַזַּר כָּךְ הָרַג אֶת בַּעְלָהּ, כְּמוֹ הַמְּצָרִי, וְסוֹד הַדָּבָר – וַיְהִי כֹּה וָכֹה, וְאָמְרוּ הָרִאשׁוֹנִים מַה זֶּה וַיְהִי כֹּה וָכֹה? אֶלָּא רָאָה מֶה עָשָׂה בַּבַּיִת וּמֶה עָשָׂה בַּשָּׂדֶה, וְאֵין שָׂדֶה אֶלָּא אִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בַשָּׂדֶה מְצָאָהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה. וַיְהִי כֹּה וָכֹה, הִסְתַּכֵּל אִם הָיָה בּוֹ מִצַּד הַטּוֹב, שֶׁלְּפָעָמִים נִפְרָד טוֹב מֵרָע, וּמִשָּׁם הֵם הַגֵּרִים, וּמִשּׁוּם זֶה הִסְתַּכֵּל מִכָּל צַד עַד שִׁשִּׁים רִבּוֹא וְלֹא רָאָה שָׁם גֵּר שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, וַיַּךְ אֶת הַמִּצְרִי.

אַזַּר כָּךְ מַה כָּתוּב? וְאִם לֹא תֵּיטִיב, אַל תִּקְרֵי וְאִם אֶלָּא וְאֵם, שֶׁהוּא יֶתֶר שְׁאֵת וְיֶתֶר עָז. לַפָּתַח חַטָּאת רֹבֵץ, מַה זֶּה רֹבֵץ? אֶלָּא כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שׂוֹנַאֲךָ רֹבֵץ וְכוּ׳, שֶׁהוּא לֹא יָכוֹל לָשֵׂאת עַל כְּתֵפוֹ וְזֶמֶרֶת הַתּוֹרָה, לֹא יָכוֹל לָשֵׂאת עֹל הַמַּלְכוּת בַּגָּלוּת, וְזָדַלְתָּ מֵעָזּוֹב לוֹ, כָּאן הֶרְאָה לְקַיִן שֶׁעֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לִהְיוֹת בְּדוֹחֲקָ בַּגָּלוּת, עָנִי וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר, שֶׁיִּהְיוּ כַּחֲמוֹר, שֶׁמַּשָּׂאוֹ עַל כְּתֵפוֹ מֵעֹל הַמַּס בַּגָּלוּת וּמִכֹּבֶד הַמְּלָאכָה, וְזֶהוּ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ – בַּגָּלוּת, וּבְנֵי קַיִן שֶׁהָיוּ עֲשִׁירִים וַחֲזָקִים כִּמְלָכִים בְּחֹזֶק רַב, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת, הֲלֹא אִם תֵּיטִיב לִהְיוֹת שְׂאֵת לַעֲנֵיֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם כְּבֵדִים בְּמַשָּׂא כָּבֵד (יְכַבְּדוּ מִמֶּנִּי), אֲנִי אֶסְבֹּל אֶת בָּנֶיךָ בָּעוֹלָם וּמַאֲרִיךְ עֲלֵיהֶם, וְאִם לֹא – לַפָּתַח חַטָּאת רֹבֵץ, לְשַׁעַר הַגֵּיהִנֹּם נִפְתָּחָה, לְטֹל נְקָמָה מִמְּךָ וּמִבָּנֶיךָ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בָּרוּךְ בְּנִי לְעַתִּיק הַיָּמִים, שֶׁהֵרֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִתְעוֹרְרָה אֵלֶיךָ לְגָלוּת כָּאן וְחֹדֶשִׁים שֶׁלֹּא נוֹדְעוּ עַד עַתָּה. אָמַר: וַאֲנִי זֶהוּ קוֹל דְּמִי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי, אוֹתָם דָּמִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעֲתִידִים לִגָּזֵל אוֹתָם בְּנֵי קַיִן, עֶרֶב רַב, הַזָּבִים הָרְשָׁעִים בַּגָּלוּת, וְזֶהוּ כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ זִמָּם מִפָּנֵיהֶם, וְזֶהוּ הַהֶרֶג שֶׁל קַיִן אֶל הֶבֶל, שֶׁעָנִי וְשׁוּב כְּמֵת.

וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וְגוֹ׳, פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: מַה זֶּה מִקֵּץ יָמִים? אֶלָּא מֵאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁעֲתִיד לוֹמַר בּוֹ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, קֵץ שָׁם לַחֹשֶׁךְ, וְתִרְגֵּם יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאֵל, קֵץ כָּל בָּשָׂר – הַמְזַבֵּל שֶׁל כָּל בָּשָׂר, מַלְאֲכֵי זַבָּלָה. רָאָה

שֶׁעֲתִידִים לָצֵאת מִמֶּנּוּ מְזַבְּלִים כְּרָמִים, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי כֶרֶם יהו"ה צְבָאוֹ"ת בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּגִלַּל כָּךְ וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה, וְרָאָה שֶׁעֲתִידִים לָצֵאת מֵהֶבֶל כַּמָּה צַדִּיקִים, בְּגִלַּל זֶה וַיִּשַׁע יהו"ה אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ.

וַהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד קַיִן, נֶאֱמַר בּוֹ קָנִיתִי אִישׁ אֶת יהו"ה, וְלֹא הָיָה כָּךְ, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא הִתְבַּשְּׂמָה, וְהַנָּחָשׁ הַקָּשֶׁה הִטִּיל בָּהּ זִהֲמָה שֶׁל הַדִּין הַקָּשֶׁה, וּמִשּׁוּם זֶה לֹא הִתְבַּשְּׂמָה, וּכְשֶׁקַּיִן מִצַּד הַנְּקֵבָה יָצָא תַּקִּיף קָשֶׁה בְּדִינוֹ, כֵּיוָן שֶׁזֶּה יָצָא, הִיא נָזְלְשָׁה וְנִתְבַּשְּׂמָה אַזְרֵי זֶה, וְהוֹצִיאָה אַזּוֹר יוֹתֵר מִבֵּשֶׂם, וְעָלָה הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה תַּקִּיף קָשֶׁה עַל הָאַזּוֹר, שֶׁהֲרֵי כָּל הַדִּינִים הִתְעוֹרְרוּ עִמּוֹ.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב? וַיְהִי בְּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה, בַּשָּׂדֶה שֶׁנּוֹדָע לְמַעְלָה, שֶׁנִּקְרָא שָׂדֶה שֶׁל תַּפּוּזִים, וְנִצּוֹז הַדִּין הַזֶּה אֶת אָזְיו, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה קָשֶׁה מִמֶּנּוּ, וְהִכְנִיעַ אוֹתוֹ וְהִטְמִין אוֹתוֹ תַּזְוְתָיו, עַד שֶׁהִתְעוֹרֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהֶעֱבִירוֹ מִלְּפָנָיו, וְשִׁקַּע אוֹתוֹ בְּנֶקֶב תְּהוֹם רַבָּה, וְכָלַל אֶת אָזְיו בַּשִּׁקּוּעַ שֶׁל הַיָּם הַגָּדוֹל שֶׁמְּבַשֵּׂם אֶת הַדְּמָעוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת.

וּמֵהֶם יוֹרְדוֹת הַנְּשָׁמוֹת לָעוֹלָם, אִישׁ כְּפִי דַּרְכּוֹ, וְאַף עַל גַּב שֶׁהֵם טְמִירִים, מִתְפַּשְּׁטִים זֶה עִם זֶה וְנַעֲשִׂים גּוּף אֶחָד, וּמֵהַגּוּף הַזֶּה יוֹרְדוֹת נְשָׁמוֹת שֶׁל הָרְשָׁעִים עַזֵּי הָרוּחַ, הַאִם עוֹלָה בְּדַעְתְּךָ מִשְׁנֵיהֶם יַחַד? לֹא, אֶלָּא אֶחָד לְצַדּוֹ וְאֶחָד לְצַדּוֹ. אַשְׁרֵי הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁשּׁוֹלְפִים נִשְׁמוֹתֵיהֶם מֵהַגּוּף הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אָדָם, שֶׁכּוֹלֵל הַכֹּל, הַמָּקוֹם שֶׁהַכְּתָרִים וְהָעַטָּרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מִתְחַבְּרִים שָׁם בִּצְרוֹר הָאֶשְׁכּוֹל.

(נ"א) וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן, מַה זֶּה מִקֵּץ יָמִים? אֶלָּא מֵאוֹתוֹ שֶׁעָתִיד לְהֶאֱמַר בּוֹ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי, וּמִשּׁוּם זֶה וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. וְעוֹד מִקֵּץ יָמִים, וְלֹא אָמַר מֵרֹאשׁ יָמִים, אֶלָּא מֵהַשִּׁירַיִם שֶׁלּוֹ וְלֹא מִן הַיָּפָה, כְּאָדָם שֶׁבָּא עָנִי לַשַּׁעַר שֶׁלּוֹ וּבְזְמַן שֶׁהוּא תָּאֵב לֶאֱכֹל, כְּדֵי שֶׁלֹּא לָתֵת לוֹ מֵהַיָּפָה שֶׁבַּמַּאֲכָלִים, לֹא רוֹצֶה לָתֵת לוֹ דָּבָר אַזּוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַיָּפָה מֵהַכֹּל,

כְּגֵס אֶת אוֹתוֹ שֶׁהוּא בַּסּוֹף וְנָתַן לָעָנִי הַזֶּה שֶׁהִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לַכֹּל תִּזָּרְקוּ אוֹתוֹ, וּמֹשֶׁה זֶה וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה, אֲבָל הֶבֶל לֹא הִקְרִיב אֶלָּא מֵהַיָּפָה שֶׁל הַכֹּל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהֶבֶל הֵבִיא גַּם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ.

וּמֵחֶלְבֵהֶן, לֹא הִקְרִיב אֶלָּא שִׁירַיִם, וּמֹשֶׁה זֶה וַיִּשַׁע יהו"ה אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. וַיֹּאמֶר יהו"ה לְקַיִן לָמָּה זָּרְחָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ, הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת. אָמַר לוֹ, אִם אַתָּה תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ – שְׂאֵת, יִתְעַלֶּה קָרְבָּנְךָ, וְאִם לֹא תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ – לַפֶּתַח חַזָּאת רֹבֵץ, שֶׁיִּפָּרַע מִמְּךָ. נֶאֱמַר כָּאן רֹבֵץ, וּבְמָקוֹם אַחֵר כָּתוּב כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ כו' לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אָחִיךָ, זֶה קַיִן שֶׁהוּא רוֹבֵץ מִכֹּבֶד עֲוֹונוֹ, וְאִם לֹא רוֹצֶה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְחָדַלְתָּ מֵעָזֹב לוֹ, שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה אָחִיךָ, וְאִם חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ. מֶה עָשָׂה הֶבֶל? קָם עָלָיו וְהִפִּילוֹ לָאָרֶץ, וְאַחַר כָּךְ קָם קַיִן וְהָרָגוֹ, שֶׁכֵּן כָּתוּב וַיָּקָם קַיִן אֶל הֶבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ, וּמֹשֶׁה זֶה אָמַר בֶּן סִירָא, טוֹב לָרַע אַל תַּעֲשֶׂה, וְלֹא יֵגִיעַ אֵלֶיךָ רָע.

וַיֹּאמֶר יהו"ה לְקַיִן אֵי הֶבֶל אָחִיךָ כו', אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵיפֹה הָיָה הֶבֶל שֶׁשּׁוֹאֵל אוֹתוֹ, וַהֲרֵי אֵין מְכֻסֶּה מִמֶּנּוּ דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים כו'? אֶלָּא אוֹי לִבְנֵי אָדָם הַטְּפָשִׁים, אֲטוּמֵי הַלֵּב, סְתוּמֵי הָעֵינַיִם, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ, בְּאוֹר שֶׁל הַתּוֹרָה, אֵלּוּ אוֹתָם בְּהֵמוֹת שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים אֶלָּא בַּתֶּבֶן שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא קְלִפָּה מִבַּחוּץ וְהַמּוֹחַ שָׁלָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם מוֹחַ וְתֶבֶן פָּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר, שֶׁהַזַּכְמִים שֶׁל הַתּוֹרָה, בַּעֲלֵי הַסּוֹדוֹת, זוֹרְקִים הַתֶּבֶן וְהַמּוֹחַ הַזִּיזוֹנִים, וְאוֹכְלִים אֶת הַזּוֹטָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהִיא מִבְּפָנִים, עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁעוֹלוֹת לְזֶשְׁבּוֹן זְטָ"ה.

בֹּא וּרְאֵה, אֵלּוּ הַבְּהֵמוֹת זוֹשְׁבִים שֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַ"י הֶבֶל אָחִיךָ, כְּמִי שֶׁלֹּא יָדַע אֵיפֹה הוּא, אֶלָּא אַ"י, הוּא שֶׁהִסְתַּלֵּק מִן אדנ"י, שֶׁהוּא א' אהי"ה הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה אָנֹכִי, י' יהו"ה שֶׁעוֹלֶה עִמָּהּ לָדוּן אֶת קַיִן.

בִּגְלַל זֶה כְּשֶׁהִסְתַּלְּקָה א״י מִן אדנ״י, נִשְׁאָר ד״ן, בִּגְלַל זֶה אֵ״י הֶבֶל אָוִיל, וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי?! לֹא יָדַעְתִּי שֶׁשְּׁכִינָה, שֶׁהִיא אָנֹכִי, עִמּוֹ שָׁם, אֵ״י שֶׁהִתְעַלָּה הָאֵם וְהַבֵּן אֶל הַזָּוְכָמָה לִטֹּל מִמֶּנּוּ נְקָמָה, וְלָמָּה אֶל הַזָּוְכָמָה? מִשּׁוּם שֶׁהָאָדָם הָעֶלְיוֹן הוּא שֶׁנִּבְרָא אָדָם תַּזְוִתּוֹן בִּדְמוּתוֹ.

וַיֹּאמֶר קוֹל דְּמֵי אָוִיל צֹעֲקִים אֵלַי, מַה זֶּה דְּמֵי? דָּם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא מַה זֶּה דְּמֵי? דָּ״ן כְּזֶוְשְׁבּוֹן דְּמֵ״י, וְזֶהוּ דָּן אָנֹכִי וְאַזְרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֵּשׁ גָּדוֹל. וְעוֹד, מַה זֶּה קוֹל דְּמֵי? קוֹל דָּם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת! אֶלָּא תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס, קוֹל זַרְעִיּוֹתָיו שֶׁעֲתִידִים לָצֵאת מֵאָוִיל, אוֹתָם שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁעֲתִידִים לָצֵאת מֵהֶבֶל, בְּאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשָׂגַם זֶה הֶבֶל, כֻּלָּם צוֹעֲקִים מִן הָאֲדָמָה. כָּאן רָמַז עִנְוִי הַדִּין וְעִוּוּת הַדִּין וְזָמָם וְשׁוֹד וְשֶׁבֶר שֶׁעֲתִידִים בְּנֵי קַיִן לַעֲשׂוֹת בִּבְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְזֶהוּ קוֹל דְּמֵי אָוִיל, אָוִיל נִקְרָא מִצַּד אוֹתָם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם הִרְגּוּ אִישׁ אֶת אָוִיו.

(נ״א) וַיֹּאמֶר יהו״ה אֶל קַיִן אֵי הֶבֶל אָוִיל, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְכִי לֹא הָיָה יוֹדֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵיפֹה הֶבֶל שֶׁהָיָה שׁוֹאֵל אַיֵּה הֶבֶל אָוִיל? וְכִי הוּא לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין דָּבָר מְכֻסֶּה מִמֶּנּוּ, אֲפִלּוּ מַזָּלוֹת הַלֵּב, כָּל שֶׁכֵּן דָּבָר שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁאָמַר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי? אֶלָּא, אוֹי לַטְּפָשִׁים אֲטוּמֵי הַלֵּב, וְעֵינַיִם לָהֶם וְלֹא מִסְתַּכְּלִים אֶלָּא בַּתֶּבֶן לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ כַּבְּהֵמוֹת, שֶׁזָּכְמִים שֶׁמַּכִּירִים בַּזּוֹטָה שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת כְּזֶוְשְׁבּוֹן זוֹטָ״ה, אֵלּוּ זוֹרְקִים הַתֶּבֶן מִן הַתּוֹרָה, וְאוֹכְלִים אֶת הַזּוֹטָה שֶׁל הַתּוֹרָה מִבַּפָּנִים. עוֹד אַרְאֶה לָכֶם סוֹדוֹת טְמִירִים בְּפָסוּק זֶה, בִּזְמַן שֶׁהָרַג קַיִן אֶת הֶבֶל, עָלָה א״י מִן אדנ״י וְנִשְׁאָר ד״ן, א׳ הוּא אָנֹכִי, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, י׳ יהו״ה שֶׁל יוּדִי״ן אַבָּא, שֶׁעָלוּ לְתִבְעַ דִּין עַל בְּנָם שֶׁהוּא הֶבֶל, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵי הֶבֶל אָוִיל.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הוּא אָמַר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי. רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא הִזְכִּיר י׳, אֶלָּא א׳ שֶׁהוּא אָנֹכִי, אָמַר לוֹ קוֹל דְּמֵי אָוִיל צֹעֲקִים אֵלַי, דַּם אָוִיל הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, מַה זֶּה דְּמֵי? אֶלָּא זֶה דַּם י׳. וְעוֹד דְּמֵי הוּא דָּ״ן

כְּזֶשְׁבּוֹן שֶׁנִּשְׁאַר בֶּן אַדְנ״י, וְהַכֹּל אֱמֶת, שֶׁשִּׁלְשָׁה שֵׁמוֹת כְּלוּלִים בְּאוֹתוֹ שֵׁם, הָאָב הָאֵם וְהַבַּת, שֶׁהֵם יהו״ה אהי״ה אדנ״י, מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל הָיָה דְּמוּת שֶׁל אָדָם שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהוּא הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וְהוּא הַקּוֹל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ. וְיֵשׁ סוֹד אַזֵּר, קוֹל דְּמֵי? קוֹל דָּם הָיָה צָרִיךְ לִהְיוֹת, אֶלָּא תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס, קוֹל דַּם זַרְעִיּוֹת שֶׁעֲתִידִים לָצֵאת מֵאָחִיךָ, וְהֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁרָאָה שֶׁהַזֻּטָּא הַזֶּה הָיָה תָּלוּי בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן, הִרְהֵר בִּתְשׁוּבָה, וְאָמַר גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא, הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ וְכוּ׳. כָּאן נִרְמָז גְּלְגּוּל הָרְשָׁעִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ וְכוּ׳. וְזֶהוּ הֵן גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם – זֶה גִּלְגּוּל רִאשׁוֹן, וְהָיִיתִי נָע – זֶה גִּלְגּוּל שֵׁנִי, וָנָד – זֶה גִּלְגּוּל שְׁלִישִׁי, וְזֶהוּ סוֹד עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל, אִם שָׁב בִּתְשׁוּבָה בִּשְׁלֹשָׁה גִּלְגּוּלִים – יָפֶה, וְאִם לֹא – כָּתוּב בּוֹ וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ, לֹא מַזְזִיר אוֹתוֹ בְּגוּף אַזֵּר, אֶלָּא יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע, וְכָךְ הוֹלֵךְ נָע וָנָד עַד שִׁשִּׁים רִבּוֹא, וּלְכָל אֶזְוָד כְּפִי כֹּזֶו, שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁהוֹרֵג כָּךְ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹטֵל מִמֶּנּוּ נְקָמָה. (ע״כ בספר אזר).

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אִם כֵּן, כְּשֶׁנּוֹדָע שֶׁכָּל הַצָּרוֹת הַלָּלוּ יִהְיוּ בַּגָּלוּת הָאַזְוָרוֹנָה, לָמָּה נֶאֱמַר קָנִיתִי אִישׁ אֶת יהו״ה? אִם תֹּאמַר בִּשְׁבִיל קֵינִי שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ זֶרַע מְעֻלֶּה, אַזֵּר שֶׁהוּא יִתְכַּנֵּס, יִתְעוֹרְרוּ בְּנֵי קַיִן לְהַזְזִירִיב אֶת הָעוֹלָם, וּמֵהֶם קוֹל דְּמֵי אָזִיךָ צוֹעֲקִים, וְהוּ שֶׁכָּתוּב מִשּׁוֹד עֲנִיִּים מֵאֶנְקַת אֶבְיוֹנִים כוּ׳.

אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּנֵי, קַיִן הָיָה מִצַּד הָעֵץ שֶׁל טוֹב וָרָע, וְהִתְפַּשְׁטוּת הַטּוֹב הָיְתָה בְּגִלְגּוּל עַד קֵינִי זוֹתָן מֹשֶׁה, מִשָּׁם וְאֵילָךְ הִתְפַּשְׁטוּת הָרָע, וּמִשּׁוּם שֶׁהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַה שֶּׁעֲתִידִים לַעֲשׂוֹת בָּנָיו לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, שֶׁהַכֹּל הוּא הֶרְאָה לוֹ, הוּא אָמַר גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא, וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁהֶרְאָה לוֹ אֶת גִּלְגּוּלוֹ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֵן גֵּרַשְׁתָּ אוֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר וְהָיִיתִי נָע וָנָד בָּאָרֶץ, נָע וָנָד וַדַּאי, כָּאן רוֹמֵז אֶת גִּלְגּוּלוֹ וְשֶׁל בָּנָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְכֵן רָאִיתִי רְשָׁעִים קְבֻרִים וָבָאוּ, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתָם וּמְשֻׁלָּם לְשִׁנְאָיו וְכוּ׳. הֵן גֵּרַשְׁתִּי אוֹתִי – זֶה גִּלְגּוּל רִאשׁוֹן, הַיּוֹם – כְּמוֹ

אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ, וְהָיִיתִי נָע וָנָד – שְׁנֵי גְּלְגּוּלִים אֲזֵרִים, אֶסְתֵּר – כָּאן רָמַז וַיֹּאמֶר אַסְתִּירָה פָּנַי מֵהֶם כוּ', וְהֵן כָּל אֵלֶּה יִפָּעֵל אֵ"ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גֶּבֶר, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל, וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ, שֶׁלֹּא מַזְהִיר אוֹתָם לְגוֹף רְבִיעִי וְלֹא בִּגְאֻלָּה רְבִיעִית, אֶלָּא נֶאֱמַר בְּיִשְׂרָאֵל יהו"ה בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר, בִּגְלַל זֶה פָּרְשׁוּהָ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה אֵין מְקַבְּלִים גֵּרִים לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ.

וְעוֹד אִי הָבֵל אָזִיחַ, בֹּא וּרְאֵה, שְׁתֵּי הָאוֹתִיּוֹת הַלָּלוּ שָׁמַעְתִּי שֶׁלְּמָקוֹם עֶלְיוֹן הָיוּ עוֹלוֹת, א"י א' אָמוּן מַפָּלָא וּמְכֻסֶּה, י' מַזָּלוֹת שָׁבַע, שֶׁבַּמָּקוֹם הַזֶּה זָטְאוּ אָדָם וְהָבֶל, וְנֶאֱמַר שֵׁהֵם א' כֶּתֶר עֶלְיוֹן, י' מַזָּלוֹת שָׁבַע, לְמַעְלָה לְמַעְלָה הִתְעַלָּה הַזּוֹטֵא הַזֶּה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, וַהֲרֵי כַּמָּה מַזָּלוֹת שָׁבוּת הֵן; הַשְׁכִּינָה נִקְרֵאת מַזָּלוֹת שָׁבָע, וְהִיא י' בֶּן אדנ"י וְזָכְמָה מַזָּלוֹת שָׁבָע, וְכֶתֶר שֶׁהִיא א' בֶּן אדנ"י מַזָּלוֹת שָׁבָע, וְכַמָּה מַזָּלוֹת שָׁבוּת הֵן זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ וְזוֹ עַל גַּב זוֹ, וְהוּא שֶׁכָּתוּב כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם, וּלְמַעְלָה מִכֻּלָּן הַמַּזָּלוֹת הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁל כָּל הַנִּסְתָּרִים, עֶלְיוֹנָה עַל כָּל הָעֶלְיוֹנִים, שֶׁאֵין מַזָּלוֹת אֲזֵרוֹת לְמַעְלָה מִמֶּנָּה, וְכַמָּה מַזָּלוֹת שָׁבוּת הֵן לְבוּשִׁים זוֹ לְזוֹ, וְהוּא נוֹדָע שֶׁלֹּא זָטְאוּ אֶלָּא בַּמַּזָּלוֹת שֶׁהִיא לְבוּשׁ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאֵרָא כִּי עֵירוֹם אָנֹכִי וָאֶזְבָּא. נֶאֱמַר בְּאָדָם וָאֶזְבָּא, וְנֶאֱמַר בְּמֹשֶׁה וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּנִי, בְּוַדַּאי בַּכֹּל זָטְאוּ אָדָם, בַּמַּזָּלוֹת שֶׁהִיא לְבוּשׁ, וּבַמַּזָּלוֹת שֶׁהִיא מִבְּפָנִים, וּמֹשֶׁה זֶה אָמַר לְמֹשֶׁה בְּזֹאת שֶׁאָמַר הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבֹדֶךָ, אָמַר, כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי, שֶׁאִם זָכָה שֶׁיִּרְאֵנִי, וָחַי לְעוֹלָם, וּמֹשֶׁה זֶה אָמַר לוֹ לֹא תוּכַל לִרְאוֹת אֶת פָּנָי, וְאֵינָם הַפָּנִים כָּאן, אֶלָּא הַפָּנִים שֶׁלֹּא נִרְאִים, בַּמָּקוֹם שֶׁנּוֹדָע עִלַּת הָעִלּוֹת וּבַמָּקוֹם שֶׁהִתְגַּלָּה, וְזָטְאוּ שֶׁל אָדָם גָּרַם שֶׁלֹּא יָכֹל מֹשֶׁה לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ, כָּל שֶׁכֵּן אֲזֵר, שֶׁעִלַּת הָעִלּוֹת הִסְתַּלֵּק מֵהַמַּזָּלוֹת שֶׁזָּטָא בָּהּ אָדָם, וּמֹשֶׁה זֶה עַיִן לֹא תִשְׁוּרֶהוּ, וּמַזָּלוֹת לֹא תְכִילֶהוּ, וְלֹא יְכוֹלָה לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ, שֶׁהוּא זַי הַזַּיִים, וּבְמָקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹרֶה אֵין שָׁם מִיתָה, וְהַמַּזָּלוֹת שֶׁהִסְתַּלֵּק מִמֶּנָּה בְּוַדַּאי הִיא זָכְמָה. הַלְּבוּשׁ לַזָּכְמָה

הַסְתּוּמָה, בְּוַדַּאי בָּהּ זָטָא אָדָם, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בּוֹ כִּי עֵירוֹם אָנֹכִי וָאֶזְבֹּא.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וַהֲרֵי מִכָּאן מַשְׁמָע שֶׁלֹּא זָטָא בַּמְּזַשָּׁבָה הָעֶלְיוֹנָה, אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שֶׁהִיא לְבוּשׁ מִמָּנָּה, וְהוּא נִשְׁאַר בְּאוֹתָהּ שֶׁהִיא מִבִּפְנִים, בַּמּוּזַ בְּלִי קַרְקָפָת, וּמִשּׁוּם זֶה וָאִירָא, שֶׁהִזְדַּעְזַע מֵאוֹתָהּ שֶׁלִּפְנִים מֵהַמְּזַשָּׁבָה הַנִּסְתּוּמָה שֶׁהִיא עֹלַת הָעֹלוֹת. אָמַר לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּנִי, בַּמְּזַשָּׁבָה שֶׁהִיא הַמּוּזַ אַף כָּךְ זָטָא, שֶׁזָּרַע יָצָא מִשָּׁם, שֶׁהוּא הַמַּעְיָן שֶׁל עֵץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא אוֹר קַדְמוֹן וְאוֹר צַזּוּ וְאוֹר מְצֻחְצָח, שָׁלֹשׁ טִפּוֹת שֶׁנִּרְמְזוּ בַּי׳ הָעֶלְיוֹנָה, הַקּוֹץ שֶׁלְּמַעְלָה וְהַקּוֹץ שֶׁלְּמַטָּה, וְעָשָׂם הַי׳ בָּאֶמְצַע, וְעֵרֶב שָׁם זוֹשֶׁךְ שֶׁהַפָּסִיק בֵּין עֹלַת הָעֹלוֹת לַמּוּזַ הַנִּסְתָּר, וּמִשּׁוּם זֶה כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי, עַד שֶׁאוֹתוֹ הַזּוֹשֶׁךְ יַעֲבֹר מִשָּׁם, וְזֶהוּ הַסּוֹד כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינֵיכֶם וּבֵין אֱלֹהֵיכֶ״ם, וּמִשּׁוּם אוֹתוֹ זוֹשֶׁךְ, אֵין הַמְּזַשָּׁבָה יְכוֹלָה לְהַשִּׂיג שָׁם, כָּל שֶׁכֵּן הָעַיִן, עַד שֶׁעוֹבֵר מִשָּׁם אוֹתוֹ הַזּוֹשֶׁךְ, וּכְמוֹתוֹ לְמַטָּה יֵשׁ עָנָן וְזוֹשֶׁכָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ סַכּוֹתָה בֶּעָנָן לָךְ כוּ׳.

הִזְדַּעְזַע רַבִּי אֶלְעָזָר וְכָל הַחֲבֵרִים, וְהִזְדַּעְזְעוּ הַזְּקֵנִים בַּעֲלֵי הַיְשִׁיבָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עַד עַכְשָׁו לֹא יָדַעְתִּי שֶׁזָּטָאוֹ שֶׁל אָדָם כָּךְ הָיָה עֶלְיוֹן, שֶׁהִגִּיעַ לַמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן שֶׁל כָּל הָעֶלְיוֹנִים. אָמַר: אַבָּא, תֵּן לִי רְשׁוּת לִשְׁאֹל אַף עַל גַּב שֶׁלֹּא נִתְּנָה רְשׁוּת לְכָל אָדָם לִשְׁאֹל, כָּל שֶׁכֵּן לָדַעַת. אָמַר לוֹ: אֱמֹר בְּנִי, שֶׁהֲרֵי רָצוֹן נִמְצָא, וְהָרְשׁוּת נִתְּנָה לְגַלּוֹת כָּל מַה שֶּׁיְּכֹלְנוּ לָדַעַת. אָמַר לוֹ: אַבָּא, נוֹדַע בְּשִׁבְיל אוֹתוֹ הַזּוֹשֶׁךְ שֶׁהַפָּסִיק בֵּין עֹלַת הָעֹלוֹת לְבֵין הַמְּזַשָּׁבָה הַנִּסְתֶּרֶת, שֶׁעֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת לֹא הִשְׁתַּתֵּף בְּשׁוּם מַזָּשָׁבָה נִסְתֶּרֶת, כָּל שֶׁכֵּן גְּלוּיָה, וְלֹא בְּשׁוּם אוֹר גָּנוּז וְטָמִיר וְקַדְמוֹן וְצַזּוּ וּמְצֻחְצָח. אָמַר: וַדַּאי כָּךְ הוּא, שֶׁאִם הָאוֹרוֹת הַלָּלוּ וְהַמְּזַשָּׁבוֹת הָיוּ מִמֶּנּוּ, לֹא הָיָה יָכוֹל הַזּוֹשֶׁךְ לְהַפְרֵד, אֲבָל עֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת הוּא עַל כָּל הָאוֹרוֹת הַגָּנוּזִים וְהַנִּסְתָּרִים כִּנְשָׁמָה בְּגוּף, וְהָאוֹר הַקַּדְמוֹן, אַף עַל גַּב שֶׁהוּא נִסְתָּר וְגָנוּז וְהוּא קַדְמוֹן לְכָל הַסְּפִירוֹת וּלְכָל הָאוֹתִיּוֹת וְהַנְּקֻדּוֹת וְהַטְּעָמִים, כָּךְ הוּא לְגַבֵּי עֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת כְּמוֹ גּוּף לַנְּשָׁמָה, שֶׁבְּעֹלַת הָעֹלוֹת אֵין בּוֹ גֶּוֶן וְלֹא צוּרָה וְלֹא דְּמוּת וְלֹא

שֶׁתְּפוּת, וּבְמָקוֹם שֶׁהָעַיִן לֹא שׁוֹלֶטֶת, מִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דְּמְיוֹן?

אַזַּר שֶׁהֲרֵהַר תְּשׁוּבָה אָדָם לְמַטָּה, זָזַר הַלְּבוּשׁ לַמּוֹז, שֶׁהוּא הָאָב, הַקַּרְקֶפֶת שֶׁל הַתְּפִלִּין, וְהִתְוַוֵּבֵר הַמּוֹז, שֶׁהוּא הַזָּכְמָה, בְּאֵם, מִיָּד וַיַּעַשׂ יהו"ה אֱלֹהִי"ם לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם, וְהֵם הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם מֵעוֹר. בְּאוֹתוֹ זְמַן עָמְדָה תְּשׁוּבָה, שֶׁהִיא הָאֵם, קַרְקֶפֶת הַתְּפִלִּין, עִם אָדָם לְהָגֵן וּלְכַסּוֹת עָלָיו, שֶׁהָיָה עָרֹם, כְּמוֹ שֶׁהוּא כִּסֶּה עַל הַמּוֹז הָעֶלְיוֹן. וּבְנִי, כָּל מִי שֶׁמַּנִּיזַז תְּפִלִּין כְּאִלּוּ כִּסֶּה עַל הַמּוֹז הָעֶלְיוֹן, וּמִשּׁוּם זֶה הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה לֹא זָזָה מִמֶּנּוּ, וְסוֹד הַדָּבָר – אִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ אדנ"י מִי יַעֲמֹד, מ"י יַעֲמֹד וַדַּאי, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הַתְּשׁוּבָה, הֲרֵי עָמְדָה עִם הָאָדָם הָעֶלְיוֹן, וְהַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא תְּפִלָּה שֶׁל יָד עִם הָאָדָם הַתַּזְוִתוֹן, הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה יָרְדָה עִם אָדָם, וְהַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה עִם הֶבֶל, וְעִם כָּל (זֶה) בַּעֲלֵי הַטָּהֳרָה שֶׁבָּאִים מֵהֶם, וּמִשּׁוּם זֶה וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶן.

מִיָּד שֶׁזָּטְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּוֵזֶט הָעֵגֶל מַה כָּתוּב? וּבְפָשְׁעֵיכֶם שִׁלְּחָה אִמְּכֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כִּי אִם לַבִּינָה תִּקְרָא, הִשְׁתַּלְּחָה (וְהִסְתַּלְּקָה) מֵהֶם, וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ, שֶׁלֹּא יוֹרֶדֶת עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, וְנִשְׁאֶרֶת הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה יְזִידָה לְמַטָּה, וְהַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה יְזִידָה לְמַעְלָה, וַהֲרֵי פָּרְשׁוּהָ אֵיכָה יָשְׁבָה בָדָד, שֶׁבַּהַתְוָזְלָה לֹא הָיְתָה הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה זָזָה מֵהֶם, כְּמוֹ שֶׁהַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה. אַשְׁרֵי הֵם בַּעֲלֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁמּוֹרִידִים אוֹתָהּ עֲלֵיהֶם בְּכָל יוֹם וְשָׁעָה וְרֶגַע, וְלֹא זָזָה מֵהֶם בְּכָל מָקוֹם, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְוֵזֶה אוֹתָךְ כו', וְאֵין לָהּ עֲלֵיהֶם יוֹם יָדוּעַ כְּמוֹ שֶׁאֲוֵזֵרִים, שֶׁלֹּא יוֹרֶדֶת עֲלֵיהֶם אֶלָּא בְּשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, אֲבָל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה לֹא זָזָה מֵהֶם לְעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם זֶה, בְּנִי, א"י הֶבֶל אָוֵזִיךְ, אִם יָכְלוּ לוֹמַר א' י' מִן אהי"ה הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, וְנִשְׁאֲרוּ ה' ה', וְנֶאֱמַר עֲלֵיהֶן וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶן, כָּאן זָטְאוּ הֶבֶל, אָדָם זָטְאוּ בְּי"ו מִן יהו"ה וְהִסְתַּלֵּק י"ו וְנַעֲשָׂה ו' י'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וַהֲרֵי י' ו' הֵם י' לְמַעְלָה ו' לְמַטָּה, מַה זֶּה ו' י'? אָמַר: בְּנִי, כָּךְ זֶה וַדַּאי, שֶׁזָּטְאוּ הַזֶּה הוּא לְמַעְלָה בְּאוֹת א שֶׁהִתְעַלְּתָה בַּמַּזְוֵשָׁבָה, שֶׁהִיא י' הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁשָּׁם עִלַּת

הָעֹלוֹת, וְנִשְׁאֲרָה ו' י' כְּמוֹ זֶה: , וְעַל הַי' הָעֶלְיוֹנָה נֶאֱמַר כִּי יָדַע שְׁמִי, שֵׁם י', יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁמּוֹרִיד אוֹתוֹ בְּמַזְּלוֹ לִמְקוֹמוֹ, שֶׁעַל הַמַּזָּלוֹת הַזּוֹ נֶאֱמַר זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה לַמִּנְחָה וְלַזֶּבַח וְלָאָשָׁם וְלַמִּלּוּאִים וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים.

וְלָמָּה נֶאֱמַר בָּאוֹת י' כִּי יָדַע שְׁמִי? אֶלָּא, כְּמוֹ שֶׁאֵין בָּאוֹת י' שֶׁתְּפוּת שֶׁל אוֹת אַזָּרַת, כָּךְ אֵין בּוֹ שֻׁתְּפוּת, שֶׁהוּא אָזָד וְאֵין שֵׁנִי לוֹ, אָזָד בְּלִי וָזָשְׁבּוֹן, הוּא בָּרָא אֶת הַכֹּל וְאֵין בּוֹרֵא עָלָיו, וְכִי יֵשׁ מִי שֶׁיָּכוֹל לִבְרֹא אֲפִלּוּ יַתּוּשׁ קָטָן, אֶלָּא הוּא? אֶלָּא לַמַּיִם יֵשׁ כּוֹזֵ לִבְרֹא אִילָנוֹת וַעֲשָׂבִים, וְהֵם נִבְרְאוּ, אֲבָל בּוֹרֵא הָעוֹלָמִים בָּרָא, וְאֵין עָלָיו מִי שֶׁבָּרָא אוֹתוֹ וְדֵי לְזָכָם בְּרָמָז, שֶׁבַּמָּקוֹם הַזֶּה אֵין לְגַלּוֹת יוֹתֵר.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִכָּאן מַשְׁמָע שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא בַּשֻּׁתָּפוּת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, כְּמוֹ ב' מִן בְּרֵאשִׁית, שֶׁהִיא הָאֵם, ר' מִן רֵאשִׁית שֶׁהִיא זָכְמָה, ו' מִן בּוֹרֵא שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, א' מִן בְּרֵאשִׁית שֶׁהוּא כֶּתֶר, שי"ת, שֵׁשׁ סְפִירוֹת, הֲרֵי כֻּלָּן עֶשֶׂר, אִם אָזָד זָסֵר לֹא הִשְׁתַּלְּמָה הַבְּרִיאָה, אֲבָל עֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת הוּא בָּרָא הַכֹּל, בְּלִי שֻׁתָּפוּת כְּלָל.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: וּכְמוֹ זֶה שָׁמַעְנוּ שֶׁבְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת לֹא נֶאֱמַר שָׁם אֶלָּא אֲצִילוּת וְלֹא בְּרִיאָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וּמִי אָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם בְּרִיאָה? אֶלָּא כָּל הָעֶשֶׂר בְּשֻׁתָּפוּת זוֹ עִם זוֹ עוֹשׂוֹת בְּרִיאָה בָּעוֹלָם, וַאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁאִם הָיָה זָסֵר אָזָד מִן הַמִּנְיָן, לֹא הִשְׁתַּלְּמָה אוֹתָהּ בְּרִיאָה, אֲבָל עֹלַת עַל כָּל הָעֹלוֹת הוּא בּוֹרֵא בְּלִי שֻׁתָּפוּת אַזָּרַת, שֶׁהוּא אָזָד בְּלִי שֻׁתָּף כְּלָל, לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה וְלֹא בָּאֶמְצַע וְלֹא מִכָּל צַד כְּלָל. אָמַר, וַדַּאי כָּעֵת הִתְגַּלָּה מַה שֶּׁלֹּא נִמְסַר לְגַלּוֹת אֲפִלּוּ מֵהַלֵּב לַפֶּה, וְסוֹד זֶה צָרִיךְ לְכַסּוֹת מִכָּל אָדָם, שֶׁאֵין כָּל מִזַּ יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת זֶה, אֶלָּא אֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים בְּסוֹדוֹת אֵלּוּ שֶׁזָּכְמָתָם עוֹלָה עַל כָּל הַנְּבִיאִים וְהַזָּכְמִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, הֲרֵי הִתְגַּלְּתָה א' בְּסוֹד עֶלְיוֹן כְּשֶׁהִסְתַּלֵּק עֹלַת

הָעֶלְיוֹנָה בָּאוֹת י׳ וְנִשְׁאָר וי, אֶלָּא מַה זֶּה אוי? אָמַר לוֹ: (א׳ הָעֶלְיוֹנָה) (יֵשׁ א׳) לְמַעְלָה מִן א׳, שֶׁיֵּשׁ א׳ מֵהָאוֹתִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת, וְיֵשׁ א׳ מִן הָאוֹתִיּוֹת הַקְּטַנּוֹת, וְיֵשׁ א׳ מִן הָאוֹתִיּוֹת הַבֵּינוֹנִיּוֹת, הֵם אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, אָדָם שֶׁל יְצִירָה, אָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כִּי גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שׁוֹמֵר, וְיֵשׁ שְׁלֹשָׁה עֶלְיוֹנִים עֲלֵיהֶם בְּדֶרֶךְ אֲצִילוּת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם.

וְאוֹתָם שֶׁל בְּרִיאָה הֵם לְבוּשִׁים לְאוֹתָם שֶׁל אֲצִילוּת, וְזֶהוּ אוֹר לְבוּשׁ עֶלְיוֹן, וְאוֹתָם עֲשָׂרָה מִתְלַבְּשִׁים בְּעֶשֶׂר, וְאֵלּוּ שֶׁל אֲצִילוּת אָמְרוּ לְאוֹתָם שֶׁל בְּרִיאָה שֶׁמִּתְלַבְּשִׁים בָּהֶם, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, כָּל סְפִירָה נָתְנָה בּוֹ וֶזְלְקוֹ מִבְּפָנִים וּמִבַּחוּץ, וְאִם זָסְרָה אַחַת מֵעֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁלֹּא הָיְתָה נוֹתֶנֶת בּוֹ וֶזְלְקָהּ, לֹא הָיָה מִשְׁתַּכֵּם בִּנְיָנוֹ שֶׁל אָדָם, וּבִזְמַן שֶׁזָּטָא אָדָם, כָּל סְפִירָה וּסְפִירָה נָטְלָה וֶזְלְקָהּ מִמֶּנּוּ, וְנִשְׁאָר אַיִן, וְסוֹד הַדָּבָר – וּמוֹתַר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אָיִן, וּמְשׁוּם זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וְאָדָם בִּיקָר בַּל יָלִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ. אָדָם שֶׁהָיָה לָן בְּכָבוֹד שֶׁלְּמַעְלָה וְלֹא שָׁמַר אוֹתוֹ, נִמְשָׁל כִּבְהֵמוֹת הַדְּמוּת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵן זִיּוֹת הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל עֹלַת הָעֹלוֹת כְּשֶׁבָּרָא אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (זֶהוּ שֶׁכָּתוּב) וַיִּבְרָא אֱלֹהִי״ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, הוּא נָטַל מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וְנָתַן בּוֹ בְּלִי שֶׁתָּפוּת שֶׁל אַוֵּר, שֶׁהָאָב וְהָאֵם עָשׂוּ אוֹתוֹ בְּצִיּוּרֵיהֶם בִּשְׁנֵי צִיּוּרִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּיצֶר יהו״ה אֱלֹהִי״ם, וַיִּיצֶר בִּשְׁנֵי צִיּוּרִים, הַצִּיּוּר שֶׁל הָאָב שֶׁהוּא יהו״ה, וְהַצִּיּוּר שֶׁל אֱלֹהִי״ם שֶׁהִיא הָאֵם, וְזֶהוּ וַיִּיצֶר יהו״ה אֱלֹהִי״ם, וְאַוֵּר כָּךְ עָשָׂה אוֹתוֹ כְּלִי, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עָפָר מִן הָאֲדָמָה, לֹא כָּתוּב מִן הָאֲדָמָה, אֶלָּא עָפָר מִן הָאֲדָמָה, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה הַמְּזוּמָּנָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וְאָדָם עַל עָפָר יָשׁוּב, שֶׁהִיא הַגִּלְגּוּל שֶׁלּוֹ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַבָּא, אַוֵּר שֶׁנִּמְצָא רָצוֹן, צָרִיךְ לְפָתְזוֹ בִּדְבָרִים בְּגָלוּי, מָה הָאָדָם שֶׁבָּרָא עֹלַת הָעֹלוֹת בִּדְמוּתוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּתוּב שֶׁאֵין בּוֹ דְּמוּת? אָמַר לוֹ: בְּנִי, כָּאן לֹא אָמַר בְּצַלְמֵנוּ, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דְּמוּת, אֶלָּא בְּצַלְמוֹ, רוֹצֶה לוֹמַר, כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹאֶה וְאֵינוֹ נִרְאֶה, שֶׁהוּא יִהְיֶה כָּךְ, וּכְמוֹ שֶׁאֵין בּוֹ דְּמוּת, שֶׁהוּא יִהְיֶה כָּךְ, וּכְמוֹ שֶׁאֵין קְדָמוֹן עָלָיו, שֶׁהוּא יִהְיֶה כָּךְ, וּכְמוֹ שֶׁהוּא עֹלַת הָעֹלוֹת אָזַד

בְּלִי שֶׁתְּפוּת וּבְלִי זֻוּשְׁבוֹן, שֶׁהוּא יִהְיֶה כָּךְ, הַכֹּל כְּמוּתוֹ.

וְיֵשׁ אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה וִיצִירָה וַעֲשִׂיָּה בְּגָוֶן אַזֵּר בִּלְבוּשׁ וְגוּף (שֶׁל בַּזּוּיִן) (בִּלְבַד), שֶׁבָּאֲצִילוּת הֲרֵי נֶאֱמַר שֶׁאֵין בּוֹ בְּרִיאָה וִיצִירָה וַעֲשִׂיָּה כְּלָל. יֵשׁ בְּרִיאָה שֶׁהוּא בָּרָא לְמַטָּה בִּדְמוּתוֹ, אֲבָל לֹא שֶׁהוּא נִבְרָא.

וּבֹא וּרְאֵה, אַף עַל גַּב שֶׁנֶּאֱמַר בַּסְּפִירוֹת בְּרִיאָה, הוּא בַּלְּבוּשׁ מִבַּזּוּיִן, וְלֹא מִבְּגָדִים, וּמְשׁוּם זֶה כָּתוּב וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, כָּאן סוֹד אַזֵּר בַּגּוּף, יֵשׁ סְפִירוֹת שֶׁל בְּרִיאָה, וְיֵשׁ סְפִירוֹת שֶׁל אֲצִילוּת, וּמְשׁוּם זֶה וַיִּבְרָא אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם, זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּתְפָאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת. בְּצַלְמוֹ – שְׁכִינָה תַּזְוִתּוֹנָה, בְּצֶלֶם אֱלֹהִי"ם – שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה, וַיִּיצֶר יהו"ה אֱלֹהִי"ם אֶת הָאָדָם – זֶה צַדִּיק זַוִּי הָעוֹלָמִים, יְצָרוֹ בִּיצִירָה עֶלְיוֹנָה וּבִיצִירָה תַּזְוִתּוֹנָה שֶׁהֵם י' י' בֵּן א, ו' בֵּן וַיִּיצֶר הוּא הַו' שֶׁבָּאֶמְצַע, שֶׁהוּא בִּשְׁנֵי יוּדִי"ן בָּאוֹת א, וְעַל שְׁנֵי יוּדִי"ם נֶאֱמַר זַכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בָּיִתָהּ, וְהֵם זָכְמָה קְדוּמָה וְזָכְמָה תַּזְוִתּוֹנָה.

וְאָדָם מִצַּד שֶׁל אוֹת הַבְּרִית י' נוֹלַד מָהוּל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתֵּרֶא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא, אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב, שֶׁשָּׁם אֵין קְלִפָּה שֶׁל עָרְלָה כְּלָל, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר אָדָם הָרִאשׁוֹן מוּשַׁךְ בְּעָרְלָתוֹ הָיָה, זֶה אָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה, וּמַה הוּא? זוֹ הַקְּלִפָּה שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בּוֹ (בָּהּ) לִשְׁלֹט עַל הַכֹּל, זֶה שֶׁכָּתוּב וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה, וּמְשׁוּם זֶה נֶאֱמַר בָּהּ נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, לְהִתְלַבֵּשׁ בְּכָל הַדְּיוּקָנָאוֹת וְהַקְּלִפּוֹת.

וְעוֹד נֶאֱמַר בַּשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, שֶׁתִּהְיֶה כְּלוּלָה מִכָּל הַסְּפִירוֹת, שֶׁכָּל עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת כָּל אַזַּת נָתְנָה בּוֹ זֶלְקָהּ, וּמַה זֶּלְקָהּ? אֶלָּא כָּל סְפִירָה נָתְנָה בּוֹ עִשּׂוּר שֶׁלָּהּ, שֶׁכָּל סְפִירָה עוֹלָה לַעֲשָׂרָה, וְנָתְנוּ לוֹ כָּל אַזַּת וְאַזַּת הָעִשּׂוּר שֶׁלָּהּ, נִשְׁאֲרוּ הֵן תֵּשַׁע תֵּשַׁע, וְכָל אַזַּת וְאַזַּת הִשְׁתַּלֵּם בָּהּ לַעֲשָׂרָה, וּמְשׁוּם כָּךְ מִעַשְׂרִים אֶזֵּד מֵעֲשָׂרָה, וּמְשׁוּם שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִכֻּלָּם, נֶאֱמַר בָּהּ אַהֲבַת כְּלוּלוֹתַיִךְ, כְּלוּלָה מִן הַכֹּל, וְאַזַּר שֶׁנִּכְלְלָה

מִן הָעֶלְיוֹנִים נֶאֱמַר בָּהּ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ, נִכְלְלָה בַּתַּזְוִתוֹנִים, וַאֲפִלּוּ בְּכָל הַקְּלִפּוֹת שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר הִתְלַבְּשָׁה, לְקַיֵּם בָּהּ וּמַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה, וּבְכָל מַה שֶּׁהִתְלַבְּשָׁה נִכְלְלָה (נִקְרָאָה) בִּשְׁמוֹ, הֲרֵי כָּאן אָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה וִיצִירָה.

הָאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה פָּרְשׁוּהוּ עַל תְּפָאֶרֶת. מַה זֶּה בְּצַלְמוֹ? בְּצֶלֶם, שְׁתֵּי דְּמֻיּוֹת שֶׁלּוֹ לְמַעְלָה, אֶלָּא (אֵלּוּ) הֵן וָא״ו, שְׁתֵּי וָוִי״ן, הֵם שְׁתֵּי דְּמֻיּוֹת שֶׁל א שֶׁהוּא אָדָם שֶׁל הָאֶמְצַע, שֶׁשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה הִיא דְּמוּת אָדָם עֶלְיוֹן, שֶׁהוּא זָכְמָה עֶלְיוֹנָה, וּשְׁכִינָה הַתַּזְוִתוֹנָה – דְּמוּת אָדָם, שֶׁהוּא הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי.

וְעוֹד, הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי בִּדְמוּת הַכֹּתֶר, וְזֶה אָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, וְאָדָם שֶׁל יְצִירָה – צַדִּיק בִּדְמוּת שֶׁל זָכְמָה, וּמְשׁוּם זֶה וַיהו״ה נָתַן זָכְמָה לִשְׁלֹמֹה, שֶׁהוּא צַדִּיק בְּרִית שָׁלוֹם שָׁלֵם ה׳, וּשְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה – אָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה, הַדְּמוּת שֶׁל הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, וְהַכֹּל אֱמֶת, (וְהַשְּׁכִינָה וַדַּאי נִכְלֶלֶת בַּכֹּל), וּמְשׁוּם זֶה לְפָעָמִים נִקְרֵאת נָשִׁר לְפָעָמִים זַיְתָה. לְפָעָמִים יוֹנָה, לְפָעָמִים צִפּוֹר, בְּכָל מַה שֶּׁשּׁוֹלֶטֶת נִקְרֵאת בִּשְׂמָה, וּבְעַשְׂבִים נִקְרֵאת שׁוֹשַׁנָּה, עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי, וּכְשֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הָאָרֶץ נִקְרֵאת אֶרֶץ, וּכְשֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַיָּם נִקְרֵאת יָם עַל שְׁמוֹ, וּכְשֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הָהָרִים נִקְרֵאת סֶלַע, אֵין בְּרִיָּה בָּעוֹלָם שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עָלֶיהָ שֶׁלֹּא נִקְרֵאת בִּשְׂמָה, אֲבָל עִם כָּל זֶה שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עַל הַכֹּל, עוֹשָׂה הַפָּרָדָה בֵּין הַדְּרָגוֹת שֶׁהֵן מִזַּו וְפָרִי, לְבֵין הַקְּלִפּוֹת שֶׁל הַצַּד הָאַוֵּזר שֶׁהֵן כִּקְלִפּוֹת הָאֱגוֹז שֶׁמְּכַסּוֹת עַל הַמּוֹחַ, וְסוֹד הַדָּבָר – וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִי״ם בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. אוֹי לְמִי שֶׁמְּעָרֵב אֶת קְלִפּוֹת הַצַּד הָאַוֵּזר עִם הַדְּרָגוֹת שֶׁל צַד הַטָּהֳרָה.

(כאן זוסר) (אמר המגיה עוד מצאתי בס״א זה הלשון)

וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וְכוּ׳, וְכִי לֹא יָדַע אוֹתָהּ עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן? אֶלָּא מִיּוֹם שֶׁנִּזְדַּוְּגוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא הִתְיַחֵד עִם שְׁכִינָתוֹ בִּימוֹת הַחֹל, וְלֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל מַכִּירִים אֶת כֹּחוֹ בִּימוֹת הַחֹל, מִשּׁוּם שֶׁמֻּמְשֶׁלֶת הָעֲבָד וְהַשִּׁפְחָה בָּהֶם, אַוֵּר שֶׁיַּעַבְרוּ מִן הָעוֹלָם, מִיָּד וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת

אִשְׁתּוֹ, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן, כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת יהו"ה, וּבְאוֹתוֹ זְמַן יִתְקַיֵּם הַכָּתוּב כִּי כֻלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם, וּבַיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יהו"ה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

דָּבָר אַחֵר, וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן, יָדַע וַדַּאי, כְּמוֹ וּמָרְדָּכַי יָדַע. יֵשׁ יְדִיעָה לְטוֹב וְיֵשׁ יְדִיעָה לְרָע. בִּזְמַן שֶׁהוֹלִידָה אֶת קַיִן, יָדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה, אוֹתָהּ זֶהֱמָה, וְעַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמַּגִּיעָה וּמִתְפַּשֶּׁטֶת אוֹתָהּ זֶהֱמָה בְּכָל הַדּוֹרוֹת. וּשְׁלֹשָׁה גִּלְגּוּלִים, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל א"ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר, אַחַר שֶׁיִּתְגַּבֵּר בִּיצָרוֹ, שֶׁלֹּא עוֹשֶׂה זְנוּת, וְהַיְדִיעָה הַזּוֹ שֶׁל קַיִן הִיא שֶׁהִתְגַּלְתָּה לוֹ עַד אוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁהִתְפַּשְּׁטָה, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר כִּי מִשֹּׁרֶשׁ נְחָשִׁים יֵצֵא צֶפַע, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִשֹּׁרֶשׁ נָחָשׁ שֶׁהִטִּיל זֶהֱמָה בְּזַוָּה, מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁגָּרַם מִיתָה לְאָדָם וּלְכָל הַדּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ, כָּךְ זֶה דַּרְכּוֹ לַהֲרֹג, וּמִשּׁוּם זֶה הָרַג אֶת הֶבֶל.

וְהַזֶּהֱמָה הַזּוֹ שֶׁנִּטְלָה מִמֶּנּוּ הִיא לִילִי"ת, אִמָּם שֶׁל הָעֶרֶב רַב, עָלֶיהָ נֶאֱמַר רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת וְכוּ', שֶׁהִיא סַם הַמָּוֶת שֶׁל אֵל אַחֵר שֶׁהוּא סמא"ל, וְהִיא הַפָּרִי שֶׁלּוֹ, גַּם – לְרַבּוֹת אֵל אַחֵר, הַנָּזוּשׁ, בִּגְלָלָהּ נֶאֱמַר וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל. כָּאן הַסּוֹד שֶׁל זַוָּה, וַתִּתֵּן גַּם לְאִישָׁהּ עִמָּהּ וַיֹּאכַל, גַּם – לְרַבּוֹת, וְאַחַר כָּךְ רָאָה אוֹתוֹ שֶׁהִתְזָרֵט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא, וּבְשֶׁבִיל זֶה קָנִיתִי אִישׁ אֶת יהו"ה. כָּאן רֶמֶז קֵינִי זוֹתֵן מִשֶּׁה שֶׁעָתִיד לְזַזֵּר בְּתִשּׁוּבָה וּלְקַבֵּל אוֹת הַבְּרִית. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיָּשֶׂם יהו"ה לְקַיִן אוֹת, אוֹת בְּרִית מִילָה לְהָגֵן עָלָיו.

וּמִשּׁוּם זֶה וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָזְיו אֶת הֶבֶל, מַה זֶּה וַתּוֹסֶף? אֶלָּא סוֹד הַדָּבָר – וְלֹא יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ, בְּגִלַּל אוֹתָהּ זֶהֱמָה שֶׁיָּצְאָה מִמֶּנּוּ, וְרָאָה הִתְפַּשְּׁטוּתוֹ בְּכָל דּוֹר. כֵּיוָן שֶׁרָאָה אֶת הֶבֶל, שֶׁהִתְפַּשְּׁטוּתוֹ בְּכָל דּוֹר לְטוֹב, אָמַר וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת, הִיא הוֹסִיפָה כַּמָּה קְרִבָּנוֹת וְכַמָּה תִּזְמֹנִים וְכַמָּה בְּכִיּוֹת בִּשְׁבִילוֹ, כֵּיוָן שֶׁהוּא הָיָה עָתִיד לְטַהֵר אֶת הַזֶּהֱמָה שֶׁלּוֹ מִן הָעוֹלָם, וַהֲרֵי קְהֶלֶת אָמַר יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מַגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים. כָּאן הִתְגַּלָּה צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, יֵשׁ הֶבֶל

וְיֵשׁ הֶבֶל, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר לֵב זָקֶם לִימִינוֹ וְלֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ, בְּשַׁגָּם זֶה הֶבֶל, וַהֲרֵי פֶּרְשׁוּהוּ בְּשַׁגָּם זֶה מִשֶּׁה זֶה שֵׁת, וְהוּא שֵׁם, וְהוּא הֶבֶל, וְהֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל א״ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר.

וְסוֹד הַדָּבָר – אַיֵּה הַשֵּׁם בְּקִרְבּוֹ, שֶׁהוּא מַה שְּׁמוֹ, וְזֶה הָאָדָם שֶׁהוּא רְבִיעִי, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ, לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ יוֹתֵר בְּגִלְגּוּל. כֵּיוָן שֶׁנָּזוּ בּוֹ אָבִיו שֶׁהוּא אָדָם, בְּאוֹתוֹ זְמַן נוֹדַע מַה שְּׁמוֹ וּמַה שֵּׁם בְּנוֹ כִּי תֵדָע, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל מַה שְּׁמוֹ מָה אמַר אֲלֵיהֶם, וְזוֹהִי מֶרְכָּבָה שְׁלֵמָה, שׁ שָׁלֹשׁ זְיוֹת שֶׁרוֹכֵב עֲלֵיהֶם מ״ה, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הֵן כָּל אֵלֶּה יְפָעֵל א״ל פַּעֲמַיִם שָׁלוֹשׁ עִם גָּבֶר.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָזְיו אֶת הֶבֶל, אוֹי לָעוֹלָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עֵינַיִם וְלֹא רוֹאִים, אָזְנַיִם וְלֹא שׁוֹמְעִים אֶת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְהוֹלְכִים אַזַּר הַבֶּצַע שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. בֹּא וּרְאֵה, קַיִן הוּא יֵצֶר הָרָע, הֶבֶל יֵצֶר הַטּוֹב, הֶבֶל הוּא הַלֵּב, וְהֵם שְׁנֵי בָּתֵּי הַלֵּב, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֵב זָקֶם לִימִינוֹ לֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ, לֵב זָקֶם לִימִינוֹ זֶה הֶבֶל, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָזְיו אֶת הֶבֶל, הוּא תּוֹסֶפֶת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, קַיִן הוּא רוּחַ הַטֻּמְאָה, שֶׁהוּא גּוֹרֵעַ וְלֹא מוֹסִיף, קַיִן הַגּוֹף, קַיִן לִשְׁנֵיהֶם, וּבִשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר אַל תִּסְתַּכֵּן בַּקַּנְקַן אֶלָּא בְּמַה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וַאֲפִי קַיִן הוּא הַלֵּב, שֶׁהוּא קְלִפַּת הָאֶגּוֹז, לֹא אוֹתוֹ שֶׁלְּמַעְלָה שֶׁהוּא פְּרִי עֵץ הַזַּיִת, וּמִשּׁוּם שֶׁהַקַּיִן הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ טוֹב וָרָע, נֶאֱמַר בּוֹ וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁעוֹבֶרֶת אוֹתָהּ הַקְּלִפָּה מֵהָאֶגּוֹז, הַפְּרִי שֶׁנִּקְרָא מִיתָה וְזַיִת, אוֹר וְזִשָּׁךְ, הֶבֶל טוֹב וְהֶבֶל רַע, הַהֶבֶל שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהוּא לַהַב, עָלָיו נֶאֱמַר קוֹל יהו״ה זוֹצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ, וְזוֹ ה׳ שֶׁל מֹשֶׁה, מ׳ מֹשֶׁה, שׁ׳ שֵׁת, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתִהוּ, שׁ׳ שֵׁם, וְלֹא לְזוּזָם הָיָה שֵׁם קוֹבֵעַ מְזָרָשׁוֹת בַּתּוֹרָה, וְהָיָה שֵׁת, הַסִּיּוּם שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, שֵׁת בְּגִלְגַּל כֹּל שַׁתָּה תַּזוֹת רַגְלָיו.

וְהֶבֶל מִצַּד הַיָּמִין הוּא כּוֹלֵל שִׁבְעָה הֲבָלִים, וְהֵם אבגית״ץ וְכוּ׳, שֵׁשׁ עוֹלִים, שֶׁהֵם לְהָבִים בְּשֵׁשֶׁת טַבְעוֹת הַקָּנָה, וְהֶבֶל שֶׁל הַפֶּה שִׁבְיעִי, וּכְנֶגְדָּם אָמַר דָּוִד שִׁבְעָה קוֹלוֹת שֶׁל הָבוּ לַיהו״ה בְּנֵי אֵלִים, וְעַל שֶׁבַּע הַלָּלוּ נֶאֱמַר כִּי

לֹא עַל הַלָּזֶם לְבַדּוֹ יִזְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִּי יהו"ה יִזְיֶה הָאָדָם, וְשִׁבְעָה הַקּוֹלוֹת הַלָּלוּ עוֹלִים בְּשִׁבְעָה רְקִיעִים, וְיֵשׁ שֶׁבַע שֶׁל הַשְּׁמֹאל שֶׁיּוֹרְדִים בְּשֶׁבַע אֲרָצוֹת, וַעֲלֵיהֶם אָמַר קֹהֶלֶת כִּי מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעוֹלָה הִיא לְמַעְלָה וְכוּ'.

שִׁבְעָה הַבֵּלִים טוֹבִים אֵלּוּ, הֵם שֶׁבַע שְׁנוֹת הַשָּׂבָע, וּכְנֶגְדָּם אֲזֵרִים כְּנֶגֶד שֶׁבַע שְׁנֵי הָרָעָב, אֵלּוּ הַבֵּלִים שֶׁל זַיִת, וְאֵלּוּ הַבֵּלִים שֶׁל מִיתָה, וּמִשּׁוּם זֶה יֵשׁ הֶבֶל וְיֵשׁ הַבֵּלִים, ה' לֵב, ד' אַרְבַּע זְיוֹת הַכִּסֵּא, ו' שֵׁשׁ הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁל הַכִּסֵּא, וַעֲלֵיהֶם שׁוֹרִים עֶשֶׂר אֲמִירוֹת שֶׁהֵן י', ו' שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶבֶל הוּא קוֹל שֶׁהוּא פּוֹרֵז בָּאֲוִיר, שֶׁהוּא אוֹר, וְזֶמֶשׁ אוֹר וַדַּאי הֵם ה' הָעֶלְיוֹנָה, י' דִּבּוּר וַאֲמִירָה, וְאוֹתָם הַבֵּלִים, הֶבֶל עוֹלֶה בַּה' הָעֶלְיוֹנָה, וְהֶבֶל יוֹרֵד בְּה' תַּזְוִתוֹנָה, הַדִּבּוּר יוֹרֵד, וּבַהֲבָלִים הַלָּלוּ עוֹלֶה בְּאָזְנָד, הַקּוֹל עוֹלֶה, וּבָזֶה יוֹרֵד, בַּה' הַתַּזְוִתוֹנָה עוֹלֶה הַקּוֹל שֶׁהוּא ו', בַּה' הָעֶלְיוֹנָה יוֹרֵד הַדִּבּוּר שֶׁהוּא י'.

וְהַבֵּלִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בַּכֶּלֶב, וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִי"ם עֹלִים וְיֹרְדִים שָׁם וְהֵם י"ו, ה' תַּזְוִתוֹנָה מֵצָּב אַרְצָה, וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה – זוֹ ה' עֶלְיוֹנָה שֶׁנִּקְרֵאת הַשָּׁמַיְמָה, וְאִם לֹא עוֹלִים בַּמַּוְזֶשָׁבָה שֶׁהִיא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, לֹא מִסְתַּכְּלִים בַּתְּפִלּוֹת, אֵלּוּ הַהֲבָלִים שֶׁאֵינָם מִצַּד שֶׁל הַיִּזּוּד, וַהֲבָלִים הָאֲזֵרִים הֵם בְּפָרוּד, וְעוֹלִים בְּמַוְזֶשָׁבָה רָעָה, וּמִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ שָׁם פָּרוּד, נֶאֱמַר בַּמַּוְזֶשָׁבָה שֶׁלָּהֶם מַוְזֶשָׁבָה רָעָה מִצְטָרֶפֶת לְמַעֲשֶׂה, (וְהַהֲבָלִים שֶׁאֵין בָּהֶם פָּרוּד, הַמַּוְזֶשָׁבָה שֶׁלָּהֶם מִצְטָרֶפֶת לְמַעֲשֶׂה).

וְהָעִקָּר שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת וְעֶשֶׂר הָאוֹתִיּוֹת הִיא הַמַּלְכוּת, שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִכָּל עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, וּבָהּ צָרִיךְ הַכֹּל לְהַכְלִיל, שֶׁכָּל מִי שֶׁנּוֹטֵל מַלְכוּת בְּלִי תֵּשַׁע סְפִירוֹת, הוּא מְקַצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת, וְכָל מִי שֶׁנּוֹטֵל תֵּשַׁע סְפִירוֹת בְּלִי מַלְכוּת, הוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר.

הַהֲבָלִים שֶׁל הַצַּד הָאַזֵּר, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הֶבֶל הֲמָה מַעֲשֵׂה תַּעְתּוּעִים, שֶׁאוֹתָם הַבֵּלִים עוֹלִים בִּנְבֵלוּת הַפֶּה וּבִשְׁקְרוּת, וְכֻלָּם עוֹלִים לַמּוֹז, יֵשׁ זַמָּה

וּלְבָנָה וְכוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בָּרְקִיעִים שֶׁהֵם קְלִפּוֹת, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הוֹי מוֹשְׁכֵי הָעָוֹן בְּעֲבֹתֵי הַשָּׁוְא, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כִּי שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָחוּ, וְזָפָרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה וְכוּ', וְכַמָּה הֲבָלִים יֵשׁ לָהֶם שֶׁכֻּלָּם מְלֵאִים שֶׁקֶר וְשָׁוְא, וְכָל מִי שֶׁמּוֹצִיא דִּבְרֵי שֶׁקֶר, כַּמָּה מַלְאֲכֵי זֻבָלָה פּוֹתְזִים כַּנְּפֵיהֶם כְּנֶגְדָּם. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי עוֹף הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת הַקּוֹל וְכוּ', וְהַדְּבוּרִים הַלָּלוּ הֵם בּוֹנִים כַּמָּה בְּנָיָנִים.

וַתּוֹסֶף לָלֶדֶת אֶת אָוִיו אֶת הָבֶל. בֹּא וּרְאֵה, הָבֶל הוּא הַלֵּב, וְיֵשׁ שְׁנֵי בָּתִּים בַּלֵּב, לֵב זָכָם לִימִינוֹ הָבֶל, לֵב כְּסִיל לִשְׂמֹאלוֹ זֶה הֶבֶל, קַיִן הוּא יוֹנֵק מִשְּׁנֵיהֶם, וְהוּא עֵין טוֹב וָרָע, וְקַיִן הוּא הַחַמָּה שֶׁהַנָּזוּשׁ הִטִּיל בְּזַוָּה, וְעָלָיו נֶאֱמַר כִּי מִשֹּׁרֶשׁ נָזוּשׁ יֵצֵא צֶפַע. מַה דַּרְכּוֹ שֶׁל הַנָּזוּשׁ לַהֲרֹג, כָּךְ זֶה הָרַג וְאַזַּר כָּךְ הִתְזַרְטַ, וּמִשּׁוּם זֶה וַיָּשֶׂם יהו"ה לְקַיִן אוֹת, אוֹת בְּרִית מִילָה, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר קָנִיתִי אִישׁ אֶת יהו"ה, וְאַף עַל פִּי שֶׁקַּיִ"ן הוּא זֶהַמָּה, יָכוֹל לֵעָשׂוֹת נָקִ"י, כְּמוֹ יִתְרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּבְנֵי קֵינִי זוֹתֵן מֹשֶׁה.

וְסוֹד הַדָּבָר – הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת, וְאָמְרוּ הָרִאשׁוֹנִים, יֵשׁ הֶבֶל וְיֵשׁ הֶבֶל, יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים וְכוּ', אָמַרְתִּי שֶׁגַּם זֶה הָבֶל, הֶבֶל שֶׁל הַיָּמִין, ה' הַכִּסֵּא, ו' שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא, ד' אַרְבַּע זַיְוֹת, אֵלּוּ הַהֲבָלִים הֵם לְבוּשׁ לְתִפְאֶרֶת וּמַלְכוּת שֶׁהֵן ו"ה, י"ה כְּלוּלִים, י' בָּאֲוִיר, ה' תַּזְהוֹנָה דִּבּוּר שֶׁעוֹלֶה בְּהֶבֶל, וְהַכֹּל נִכְלָל בַּשֵּׁם שֶׁל הָאָדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּה אוֹ שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֲבָל הַהֲבָלִים אֲזוּרִים שֶׁנַּעֲשִׂים בָּאָרֶץ, עוֹלִים בָּאֲוִיר שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה בְּקוֹל וְדִבּוּר שֶׁל זוֹל, וְיִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִים בָּהֶם הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְזוֹל, וְיֵשׁ אֲזוּרִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם הֶבֶל הֲבָלִים מַעֲשֵׂה תַּעְתּוּעִים, וְאוֹתָם הַהֲבָלִים וְקוֹל וְדִבּוּר שֶׁל נְבָלוּת הַפֶּה, הֵם מִצַּד שֶׁל אֱלֹהִים אֲזוּרִים, הַמְמַנִּים שֶׁל שְׂאָר הָעַמִּים שֶׁהֵם סמא"ל וְנָזוּשׁ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בַּהֲבָלָה וּבֵין יִשְׂרָאֵל לַגּוֹיִם, כָּל אָזְנַד כְּפִי מַעֲשָׂיו כָּךְ בּוֹנֶה בִּנְיָן, שֶׁזֶּה לְעַמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִי"ם.

וּבֹא וּרְאֵה, מִי שֶׁבִּנְיָנוֹ לְמַעְלָה בְּצַד הַטָּהֳרָה, עִם כָּל הַהֲבָלִים הַלָּלוּ שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, עָלָיו אָמַר הַכָּתוּב וָאָשִׁים דְּבָרַי בְּפִיךְ וְכוּ', וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי

אָתָּה, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהוּ אַל תִּקְרֵי עַמִּי אֶלָּא עִמִּי, מָה אֲנִי בַּדִּבּוּר שֶׁלִּי עָשִׂיתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בִּדְבַר יהו"ה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, כָּךְ אַתָּה בְּשֶׁתְּפוּת עַמִּי תַּעֲשֶׂה בַּדִּבּוּר, אֲבָל אֱוָזִרִים שֶׁמּוֹצִיאִים מִפִּיהֶם הֲבָלִים שֶׁל שְׁבוּעָה, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר כִּי רַבִּים זֻלָלִים הָפֵילָה, וְאֵלֶּה נִקְרְאוּ זֻלָלִים, שֶׁמְּזַלְזְלִים שֵׁם יהו"ה וּמוֹצִיאִים הֲבָלִים מִפִּיהֶם, וְקוֹל וְדִבּוּר לְשֶׁקֶר וּשְׁבוּעָה לְשֶׁקֶר, וּמַזְכִּירִים שְׁמוֹ לְזֻנָּם וּלְשֶׁקֶר. בְּאוֹתוֹ שֵׁם שֶׁמּוֹצִיאִים לְבַטָּלָה וּלְשֶׁקֶר, בּוֹנִים לָהֶם בִּנְיָנִים שֶׁמְּבַטְּלִים אוֹתָם מִן הָעוֹלָם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לַשָּׁוְא הִכֵּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם. אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁמּוֹצִיאִים מִפִּיהֶם דִּבּוּרִים וּשְׁבוּעוֹת שֶׁקֶר, טוֹב לָהֶם שֶׁלֹּא יָבֹאוּ לָעוֹלָם. כָּמוֹ כָּל הַזַּבָּרִים וְאָמְרוּ, הָרַוְזָמָן יַצִּילֵנוּ, הָרַוְזָמָן יַצִּילֵנוּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: זַכָּמִים, כָּל הַבִּנְיָנִים הַלָּלוּ תְּלוּיִים בַּמַּוְזֶשָׁבָה, כְּמוֹ שֶׁמָּצָאנוּ בְּקַיִן וְהֶבֶל, קַיִן הָיָה עוֹבֵד אֲדָמָה וְהֵבִיא קָרְבַּן פִּשְׁתִּים, מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁל עֶרְוָה, הָיְתָה מַוְזֶשָׁבָה לְהַקְרִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֶרְוָה, וּמִנַּיִן שֶׁפִּשְׁתִּים הוּא מִצַּד הָעֶרְוָה? שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַשׂ לָהֶם מִכְנְסֵי בָד לְכַסּוֹת בְּשַׂר עֶרְוָה, הֶבֶל הָיָה רוֹעֵה צֹאן, הִקְרִיב קָרְבָּן מִבְּכוֹרוֹת צֹאנוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהֶבֶל הֵבִיא גַּם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ, מַוְזֶשָׁבְתּוֹ הָיְתָה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְעַתִּיק הַיָּמִים יוֹשֵׁב, לְבוּשׁוֹ כְּשֶׁלֶג לָבָן, וּשְׂעַר רֹאשׁוֹ כְּצֶמֶר נָקִי, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצָרֵף מַוְזֶשָׁבָה טוֹבָה לְמַעֲשֶׂה, וּמְשׁוּם זֶה קִבֵּל אוֹתוֹ, וּמַוְזֶשָׁבָה רָעָה אֵינוֹ מְצָרֵף לְמַעֲשֶׂה, וְזֶהוּ קָרְבָּנוֹ שֶׁל קַיִן, וּמְשׁוּם זֶה זָרַח לוֹ. מִיָּד וַיֹּאמֶר יהו"ה לְקַיִן לָמָּה זָּרַח לָךְ וְכוּ', הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת, אִם תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ – שְׂאֵת, אֲנִי מְזַכֶּה לְךָ וְאֶטֹּל מַשָּׂאֲךָ עָלַי, וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁשְּׂאֵת הוּא מַשָּׂא הָעֲוֹנוֹת? שֶׁכָּתוּב נִלְאֵתִי נְשׂוֹא, וְאִם לֹא תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ – לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ, וְזֶה פֶּתַח הַגֵּיהִנֹּם, שֶׁשָּׁם הַחַטָּאִים שֶׁלְּךָ שׁוֹלְטִים עָלֶיךָ, וְאִם תֵּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ, אַתָּה תִּמְשֹׁל בּוֹ.

הָרְשָׁעִים לֹא שׁוֹלֵט בָּהֶם מוּסָר אֶלָּא שׁוֹמְרִים שִׁנְאָה, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ – וַיִּשְׂטְמוּ עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב, יַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁהֶבֶל, וְעֵשָׂו כְּמוֹ שֶׁקַּיִן. וַיֹּאמֶר מָה עָשִׂיתָ וְכוּ', הַחַטָּאת הַזֹּאת שֶׁהַרַגְתָּ אֶת אָחִיךָ לֹא עָשִׂיתָ אוֹתוֹ אֶלָּא לַשֵּׁם שֶׁנִּקְרָא מ"ה, מָ"ה אֲעִידֶךָ וְאָעִיד עָלֶיךָ, וְהִיא תּוֹבַעַת אוֹתְךָ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מ"ה שֶׁהוּא

אָדָם שֶׁעָשָׂה אוֹתְךָ, גָּרַם אֶת זֶה שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת הוֹצִיא אוֹתְךָ לָעוֹלָם, וְזֶהוּ פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר אִם אוֹזְזִים מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם, אֶלָּא כָּךְ הָיָה, מַעֲשֵׂי אָבִיו הָיָה בְּיָדוֹ, וְעַל סִבָּה שֶׁל אִשָּׁה זֶה הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְהִי בְּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה, וְאֵין שָׂדֶה אֶלָּא אִשָּׁה, הָאִשָּׁה גָּרְמָה מִיתָה לָאָדָם וְגָרְמָה מִיתָה לְהֶבֶל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיַעֲקֹב עִם הַמְמֻנֶּה שֶׁל עֵשָׂו וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ, כְּמוֹ זֶה הָיָה קַיִן וְהֶבֶל, וְנִצָּוֹז הֶבֶל אֶת קַיִן, וְהוּא מִצַּד הָרַוָּזִמִים, שֶׁזָּוַס עָלָיו וְלֹא רָצָה לְהָרְגוֹ, וְקָם הוּא וַהֲרָגוֹ, וְהָאִשָּׁה גָּרְמָה אֶת זֶה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר רַגְלֶיהָ יֹרְדוֹת מָוֶת, וּבְקִנְאָתוֹ הָרַג אוֹתוֹ.

וַיֹּאמֶר קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה, אַתָּה הוּא בְּנוֹ שֶׁל הַנָּזוּשׁ שֶׁגָּרַם מִיתָה לָאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָרוּר אַתָּה מִכֹּל הַבְּהֵמָה, כָּךְ יֵשׁ לְךָ לִירַשׁ מִמֶּנּוּ, שֶׁמַּעֲשֵׂהוּ בְיָדְךָ, בְּגִלְגֹּל זֶה אָרוּר אַתָּה מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת פִּיהָ, זוֹ הָיְתָה הָאָרֶץ שֶׁקִּבְּלָה אוֹתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תֵּשַׁע קְלָלוֹת, וְקִבְּלָה אֶת קַיִן אַוָּזַת לְהַשְׁלִים לַעֲשָׂרָה, וּמְשׁוּם זֶה אָמַר אָרוּר אַתָּה מִן הָאֲדָמָה וְכוּ', כִּי תַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה וְכוּ', שֶׁכְּזֹאת יִהְיֶה תָּשׁוּשׁ אֵלֶיךָ, וְלֹא יֵצְאוּ מִמְּךָ מְלָכִים וְשַׂלִּיטִים.

נָע וָנָד תִּהְיֶה בָּאָרֶץ, שֶׁאֲנִי אָמַרְתִּי לְאָדָם וְיָרְדוּ בִּרְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה, שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם שֶׁתְּלוּיִים בַּמַּזָּלוֹת, שֶׁדּוֹמִים לְזָזִיוֹת וּבְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת, כֻּלָּם הוֹלְכִים אֵלֶיךָ לַהֲרֹג אוֹתְךָ, וְאַתָּה תֵּלֵךְ נָע וָנָד מֵהָרִאשׁוֹנִים, נ"ע וָנ"ד עו"ן דָּ"ן. וְעוֹד נָע וָנָד, מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה עו"ן שֶׁל נָד"ה, וּבְנָדָה נַעֲשֵׂיתָ, שֶׁהִיא הַזְּהָמָה שֶׁהִטִּיל הַנָּזוּשׁ בְּזַוָּה, בְּגִלְגַּל זֶה נָע וָנָד תִּהְיֶה. וְעוֹד נָע, מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה מֵהַצַּד שֶׁל סמא"ל, נָד מִשּׁוּם שֶׁאַתָּה מִצַּד הַנָּזוּשׁ, נָע בָּעוֹלָם הַזֶּה, נָד בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵם שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה וּשְׁכִינָה תַּזְוִתוֹנָה, שֶׁיִּקְזוּז שְׁתֵּיהֶן מִמְּךָ נְקָמוֹת.

וּמְשׁוּם זֶה, כְּשֶׁשָּׁמַע שֶׁבַּמָּקוֹם הָעֶלְיוֹן הַזֶּה הָיָה תָּלוּי הֶבֶל, מִיָּד וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל יהו"ה גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא, כָּאן שָׁב בִּתְשׁוּבָה וְהִתְוַזֵּרֵט, בְּגִלְגַּל זֶה וַיָּשֶׂם יהו"ה לְקַיִן אוֹת, כָּאן רָמַז אוֹת בְּרִית מִילָה שֶׁקִּבֵּל יִתְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּבְנֵי קֵינִי זוֹתֵן מֹשֶׁה, שֶׁנִּפְרַד מִקַּיִן, (וְזֶבֶר הַקֵּינִי נִפְרַד מִקַּיִן), וּבְיִתְרוֹ הִתְתַּקֵּן קַיִן

מֵזָּטְאוֹ, וְעוֹד בְּאוֹתוֹ זְמַן קִבֵּל אוֹתוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהָרְאָה לוֹ בְּנֵי קֵינִי זוֹתֵן מִשֶּׁהָ שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לִהְיוֹת בִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית, אָמַר, וְכִי אֶת הָרְשָׁעִים קִבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּתְשׁוּבָה, עַל אַזַּת כַּמָּה וְכַמָּה אֶת הַצַּדִּיקִים, מִיָּד וַיֵּצֵא קַיִן מִלִּפְנֵי יהו"ה, בָּזֶה יָצָא מִן הַדִּין וְקִבֵּל עָלָיו כָּל מַה שֶּׁנִּגְזַר בּוֹ, שֶׁכָּתוּב וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד. מַה שֶּׁאָמַר לוֹ נָד, שָׁם עָלָיו ו' וַנַּעֲשָׂה נוֹד, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיָּשֶׂם יהו"ה לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת אוֹתוֹ, שֶׁאִם הָיָה נָד, נֶאֱמַר בּוֹ וְהָיָה כָּל מוֹצְאִי יַהַרְגֵנִי, וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה וְקִבֵּל עָלָיו אוֹת בְּרִית, שָׁם עָלָיו הָאוֹת ו' לְהַצִּילוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁשָּׂם אוֹתוֹ קִדְמַת עֵדֶן, שֶׁבִּגְלָלוֹ זָכָה לְגַן עֵדֶן.

וַיֵּדַע קַיִן אֶת אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת חֲנוֹךְ. כָּל אֵלּוּ הַתּוֹלָדוֹת מוֹנְעִים אוֹתוֹ לְהִתְרַצּוֹת בָּהֶם, וְהֵם זְנוּךְ וְעִירָד וּמְחוּיָאֵל וּמְתוּשָׁאֵל וְלֶמֶךְ, וְלֶמֶךְ נָטַל שְׁתֵּי נָשִׁים, עָדָה וְצִלָּה, עָדָה – זוּנוּךְ לְטוֹב, זְנַךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ, צִלָּה – זוּנוּךְ שֶׁל רַע, וְזֶה מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁמְּזַנֵּךְ אֶת הָאָדָם בְּזוּנוּכִים רָעִים, עִירָד לְאַזַּר מִכֹּחַ הַכְּנִיס רְעָדָה בָּאָדָם בְּאֵיבָרָיו, וְאַזַּר שֶׁמַּפִּיל אֶת הָאָדָם לַזְּטָאִים, מַלְשִׁין עָלָיו וּמַרְאֶה לָאֵ"ל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה, וְזֶהוּ מְזוּיָאֵל – מַרְאֶה אֵ"ל, וְאַזַּר כָּךְ יוֹרֵד וּמַתִּישׁ כּוֹזוֹ וְהוֹרֵג אוֹתוֹ, וְזֶהוּ מְתוּשָׁאֵל, שֶׁשָּׂם מָוֶת שְׁאֹל, וְאֵין מָוֶת אֶלָּא עֲנִיּוּת, וְאַזַּר מוֹלֵךְ עָלָיו, וְזֶהוּ לֶמֶךְ, שֶׁמִּתְהַפֵּךְ עָלָיו לְמֶלֶךְ, וּשְׁתֵּי נָשׁוֹתָיו, אַזַּת עָדָה, שֶׁמֵּעִיד עַל זְטָאֵי הָאָדָם, וְהַשְׁנִיָּה צִלָּה, שֶׁהוֹלֵךְ עָלָיו כְּצֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי צֵל יָמֵינוּ עַלֵי אָרֶץ, וְכָתוּב יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר.

וַתֵּלֶד עָדָה אֶת יָבָל, אַזַּר שֶׁהוֹרֵג אוֹתוֹ בַּעֲנִיּוּת וְשׁוֹלְטִים עָלָיו עָדָה וְצִלָּה, יָבָל, כְּמוֹ שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּי שָׁמַיִם כֶּעָשָׁן נִמְלָזוּ וְהָאָרֶץ כַּבֶּגֶד תִּבְלֶה, וְיָבָל הוּא אֲבִי יֹשֵׁב אֹהֶל וּמִקְנֶה, שֶׁכִּנֵּס מָמוֹן, וְאַזַּר כָּךְ נֶאֱמַר בּוֹ לֹא יוֹעִיל הוֹן, וַהֲרֵי נִתְבָּאֵר שֶׁשּׁוֹלֶטֶת עָלָיו עֲנִיּוּת שֶׁהוּא מָוֶת, וְאֵין עֲנִיּוּת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּעֲנִיּוּת שֶׁל הַתּוֹרָה, וְאֵין מָוֶת כְּמוֹ אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרְאוּ מֵתִים, וּמִשּׁוּם זֶה אָמַר הַכָּתוּב שׁוּבוּ וְזִזְיוּ, וַאֲזַי יָבָל הָיָה אֲבִי כָּל תֹּפֵשׂ כִּנּוֹר וְעוּגָב, שֶׁמְּנַגְּנִים בּוֹ בְּכָל מִינֵי נְגוּנִים, וְהָאָדָם שֶׁשָּׁמַז בָּהֶם וּמִתְעַסֵּק בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם, עָלָיו אָמַר קֹהֶלֶת שִׂמְחַז בָּחוּר בִּיַלְדוּתֶךָ וְכוּ',

וְאַזַּר כָּךְ מָה אוֹמֵר לוֹ? וְדַע כִּי עַל כָּל אֵלֶּה יְבִיאֲךָ הָאֱלֹהִי"ם בַּמִּשְׁפָּט, שֶׁעֲלֵיהֶם אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, וֶּמֶר בַּבַּיִת – וֶּרֶב בַּבַּיִת, אֶלָּא וּשְׁמַזְתֶּם לְפָנַי יהו"ה אֱלֹהֵיכֶ"ם, כְּמוֹ (שֶׁדָּוִד) שֶׁנֶּאֱמַר (בּוֹ) וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן וַתְּהִי עָלָיו יַד יהו"ה.

וְצִלָּה גַּם הִיא יָלְדָה אֶת תּוּבַל קַיִן לֹטֵשׁ כָּל חֹרֵשׁ נְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל, וֶּה יֵצֶר הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אִם יִצְרְךָ מִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ מָשְׁכֵהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְכוּ'. וַאֲחוֹת תּוּבַל קַיִן נַעֲמָה, זוֹ אִם הַשֵּׂדִים, וְלָמֶךְ, בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹלֵט עַל הָאָדָם וּמַזְזִיק בּוֹ כְּאֶבֶן וּכְבַרְזֶל וְלֹא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, שׁוֹלֵט עָלָיו וְהוֹרֵג אוֹתוֹ, וְעוֹשֶׂה בּוֹ פֶּצַע וְחַבּוּרָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אִישׁ הָרַגְתִּי לְפִצְעִי וְיֶלֶד לְחַבֻּרָתִי. בְּאוֹתוֹ זְמַן עָתִיד לִטֹּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשְּׁנֵיהֶם נְקָמָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי שִׁבְעָתַיִם יוּקַם קָיִן וְלָמֶךְ שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח.

וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁ"ת, הַסִּיּוּם שֶׁל אַלְפָּא בֵּיתָא, וְעָלָיו אָמַר אִיּוֹב מִי שָׁת בַּטְּחוֹת חָכְמָה, מָה הַחָכְמָה? זוֹ שֶׁחָסַר מִמֶּנָּה י', שֶׁבָּהּ הָיָה שִׁית, שֶׁהוּא בָּרָא שִׁית וְהוּא רֵאשִׁית, וְהָיָה נֶאֱמַר בּוֹ מַגִּיד מֵרֵאשִׁית אַחֲרִית, הָיָה מְשַׁמֵּשׁ שֵׁת בִּמְקוֹם הֶבֶל, וּמִשּׁוּם שֶׁחָסַר מִמֶּנּוּ י' נִקְרָא אַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁכַּאֲשֶׁר זָטָא אָדָם פָּרְחָה מִמֶּנּוּ י', וְעָשָׂה אֶת שֵׁת בְּלִי י', שֶׁהִיא חָכְמָה, וּמִשּׁוּם זֶה הָרֵאשִׁית הָיְתָה מִן וז', שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה יָמִים שֶׁל בְּרִית מִילָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יהו"ה, וּמִשָּׁם עָבְרוּ בְּרִית מִילָה, וְהֶעֱבִירוּ מִמֶּנּוּ עָרְלָה וּפְרִיעָה לְמַעְלָה בַּד' וְלֹא בַּוּז', שֶׁהָרֵאשִׁית שֶׁל וז' הִיא בִּינָה, לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר אָז הוּחַל. וְעוֹד, אָז הוּחַל לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אָז תִּקְרָא וַיהו"ה יַעֲנֶה, זוֹהִי שְׁמִירָה טוֹבָה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהֶבֶל הָרָגוּ קַיִן, שֶׁמִּמֶּנּוּ הָיָה יוֹצֵא מִי שֶׁיִּנָּקוֹם בִּשְׁבִילוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה, רוֹעֶה יִנָּקוֹם לִרוֹעֶה, וְאַזַּר כָּךְ אָז אֶהֱפַךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְּרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם יהו"ה, אֲבָל כְּשֶׁעֲמָלֵק, שֶׁהֵם בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, עֵרֶב רַב הַמִּעָרְבִים עִם יִשְׂרָאֵל, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק, שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר מֵהֶם שָׂרִיד, שֶׁאֲלוּ הֵם עִרְבּוּבְיָה מִכָּל הָאֻמּוֹת וַאֲפָלוּ מִמַּקִּין, וּמִיָּד כְּשֶׁיִּמָּחוּ מִן הָעוֹלָם, אָז הוּחַל

לִקְרֹא בְּשֵׁם ה׳.

תִּקּוּן שִׁבְעִים

בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שִׁית, וְזֶה מִטַּטְרוֹ״ן, אוֹת בַּצָּבָא שֶׁלּוֹ, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר וַיָּשֶׂם יהו״ה לְקַיִן אוֹת, לְהָגֵן עָלָיו, וּמַה שֶּׁהָיָה הוֹלֵךְ נָע וָנָד בְּגִלְגּוּל, נַעֲשָׂה נוֹד, מִיָּד וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קִדְמַת עֵדֶן, וְזֶה אוֹת בְּרִית מִילָה שֶׁקִּבֵּל עָלָיו בְּאָזְנָיו מִשּׁוּם שֶׁנּוֹלַד מָהוּל, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם זָכָה לוֹ? בְּקֵינִי, מִשּׁוּם שֶׁזָּזַר שָׁם בִּתְשׁוּבָה, וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ בָּנָיו שֶׁנִּכְנְסוּ לְגַן עֵדֶן, וּמִשּׁוּם זֶה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קִדְמַת עֵדֶן.

אַזַּר כָּךְ עָשָׂה תּוֹלְדוֹת מִצַּד הָרַע, וְהִתְפַּשְּׁטוּ בְּגִלְגּוּלִים בָּעוֹלָם, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיֵּדַע קַיִן אֶת אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת חֲנוֹךְ, חֲנוֹךְ מִצַּד קַיִן, וְזֶה יֵצֶר הָרָע, הַחֲנוּךְ לְרַע, וְיֵשׁ חֲנוֹךְ מִצַּד שֶׁל אֱנוֹשׁ, שֶׁהוּא יֵצֶר הַטּוֹב, הַחֲנוּךְ לְטוֹב, וְנֶאֱמַר בּוֹ וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוֹךְ אֶת הָאֱלֹהִי״ם וְאֵינֶנּוּ כִּי לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִי״ם, וְזֶה חֲנוֹךְ שֶׁהִתְהַפֵּךְ בְּשָׂרוֹ לְלַפִּיד אֵשׁ.

וּשְׁלֹשָׁה הֵם, אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. אֱנוֹשׁ, שֶׁמִּשָּׁם הִתְיַחֲסוּ כָּל הַדּוֹרוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יהו״ה, מִשָּׁם הִתְפַּשְּׁטוּ כָּל גִּלְגּוּלֵי הַצַּדִּיקִים. חֲנוֹךְ שֶׁיָּצָא מֵאֱנוֹשׁ הוּא מִטַּטְרוֹ״ן שֶׁנֶּהְפַּךְ בְּשָׂרוֹ לְלַפִּיד אֵשׁ, וְהוּא נוּרִיא״ל, וְעַל שְׁנֵיהֶם נֶאֱמַר וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב, רָצוֹא זֶה נוּרִיא״ל, וָשׁוֹב זֶה מִטַּטְרוֹ״ן, כָּךְ עוֹלִים בְּחֻשְׁבּוֹן כְּמַרְאֵ״ה הַבָּזָק, אֶלָּא הוּא כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶּעָנָן, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְהָיָה בְּעַנְנִי עָנָן עַל הָאָרֶץ וְנִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן, וּבִשְׁבִילוֹ נֶאֱמַר וְלֹא יִהְיֶה מַבּוּל לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר, מִשּׁוּם שֶׁהִתְהַפֵּךְ בְּשָׂרוֹ לְלַפִּיד אֵשׁ, וְכָל הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים עַל נִשְׁמוֹת הַגִּלְגּוּלִים, מִשָּׁם הָיוּ.

וְעוֹד כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת, עָלָיו נֶאֱמַר לְמֹשֶׁה וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאָה בָּהָר, כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה יהו״ה אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמְּנוֹרָה, וְזֶה מִטַּטְרוֹ״ן, מ׳ מְנוֹרָה שֶׁלּוֹ, נוּרִיא״ל הַנּו״ר שֶׁלּוֹ, וְהוּא ט״ט, וְהָיוּ לְטֹטָפ״ת בֵּין עֵינֶיךָ, וְהַכֹּל הִתְפַּשֵּׁט מֵאֱנוֹשׁ, וּמִשּׁוּם זֶה אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם

יהו"ה.

בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שִׁית, וְהֵם שִׁשָּׁה הֵיכָלוֹת, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הַשְּׁבִיעִית, וּבְאֵלּוּ הַשִּׁשָּׁה וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת וְכוּ', שֵׁת סִיּוּם הָאוֹתִיּוֹת, תַּוַּת הֶבֶל, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כֹּל שַׁתָּה תַוַּת רַגְלָיו. הִסְתַּלְּקָה י' מִן שִׁית וְיָרְדָה בּוֹ ה' מִן הֶבֶל, וְנַעֲשָׂה שַׁתָּה, כֹּל שַׁתָּה תַוַּת רַגְלָיו.

וְעוֹד שֵׁת, עַל שֵׁם כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתִהוּ, וְעוֹד שֵׁת, עָלָיו אָמַר אִיּוֹב מִי שָׁת בַּטְּוָוזוֹת זָכְמָה, וְזוֹ י' שֶׁבָּהּ הָיָה שִׁית, אוֹ מִי נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה, זוֹ ה' מִן הֶבֶל, וְשֵׁת הוּא הַגִּלְגּוּל הָרִאשׁוֹן שֶׁל הֶבֶל, לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בְּשִׁגַּם זֶה הֶבֶל, בְּשִׁגַּם זֶה מֹשֶׁה, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה, וּמֹשֶׁום זֶה אָז הוּזַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יהו"ה. הוּזַל, שֵׁם הַהַתְזָלָה שֶׁל הַגִּלְגּוּל הָרִאשׁוֹן.

וְהִתְפַּשְׁטוּתָהּ שֶׁל הָאוֹת י' לְמַעְלָה מִשֵּׁת (מִשִּׁית), הִתְפַּשְׁטָה עַד הַסְּפִירָה הַשִּׁשִּׁית, דַּרְגָּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְזוֹ אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה שֶׁמִּשָּׁם הַשְׁתַּת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל, וְאַזָּרָיו אָז, וְזֶהוּ מֹשֶׁה שֶׁמַּזְכִּירִים אַזַּר יַעֲקֹב, וּמֹשֶׁום זֶה הוּזַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יהו"ה. מִשָּׁם וְאֵילָךְ, אָז תִּקְרָא וַיהו"ה יַעֲנֶה, וּמֹשֶׁום זֶה שַׁתָּה, אַזַּר שֵׁת ה', וְהֵם י"ה, י' מִן שִׁית ה' מִן הֶבֶל, וְהֵם אָב וְאֵם, שִׁית ו' הַבֵּן בָּאֶמְצַע, וְשָׁלַשׁ אוֹתִיּוֹת נִכְלְלוּ בְּיַעֲקֹב. כְּשֶׁבָּא מֹשֶׁה אַזַּר יַעֲקֹב, הִשְׁתַּלְּמָה בּוֹ ה' אַזָּרוֹנָה וְשׁוֹרָה עָלָיו יה"ו, וְנִשְׁתַּלֵּם בּוֹ יהו"ה, וּמֹשֶׁום זֶה וּשְׁמִי יהו"ה לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, אֲבָל לְמֹשֶׁה וְאָמְרוּ ל"י מַ"ה שְׁמ"וֹ מָ"ה אֹמַר אֲלֵיהֶם, מֹשֶׁום שֶׁהִשְׁתַּלֵּם יהו"ה בְּמֹשֶׁה, אָמַר אָז הוּזַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יהו"ה, שֶׁבָּרִאשׁוֹנָה, וּשְׁמִי יהו"ה לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם, וְאַזַּר שֶׁהִשְׁתַּלֵּם בְּמֹשֶׁה יהו"ה, שָׂרָה עָלָיו יו"ד ה"א וא"ו ה"א וְנִקְרָא מ"ה. בְּאוֹתוֹ זְמַן, מַה שֶּׁהִסְתַּלֵּק בָּרִאשׁוֹנָה הֶחֱזִירוֹ לִמְקוֹמוֹ, וְהַכֹּל הִתְתַּקֵּן.

וְלֹא עוֹד, אֶלָּא פַּעֲמַיִם נֶאֱמַר בַּפָּסוּק הַזֶּה מָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאָמְרוּ לִי מַה שְׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵיהֶם, שֶׁהַכֹּל זָזַר לִמְקוֹמוֹ, מַה שֶּׁלְּמַעְלָה וּמַה שֶּׁלְּמַטָּה, שֶׁהֵם מַה שְׁמוֹ וּמַה שָּׁם בְּנוֹ, וְזָזַר הַכֹּל עַל תִּקּוּנוֹ, וְעִלַּת הָעִלּוֹת יָרַד עַל הַכֹּל.

בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁזִּוְּגָה אֱמוּנָה (מְמַנָּה) לִמְקוֹמָהּ, אָמַר מֹשֶׁה שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יהו"ה אֱלֹהֵינ"ו יהו"ה אֶחָד, שֶׁהֲרֵי הַכֹּל בְּיִחוּד אֶחָד, אֵין שָׁם קְצוּץ וּפָרוּד, וְאִם זָטָא אָבִיו וַאֲנִי וְעָשִׂיתִי הַפָּרָדָה, הֲרֵי קִבַּלְתִּי עָנֶשׁ, וְהֻזְּוַּגְתִּי הַכֹּל לִמְקוֹמוֹ בְּיִחוּד שָׁלֵם בְּלִי קְצוּץ וּפָרוּד.

וְעוֹד בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, בָּרָא שִׁית, שִׁשָּׁה הֵיכָלוֹת, הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה הַהֵיכָל הַשְּׁבִיעִי. בֹּא וּרְאֵה, שִׁבְעָה הֵיכָלוֹת הֵם שֶׁבְּנָיָנָם בְּשִׁבְעָה שְׁמוֹת אבגית"ץ וְכוּ'.

הַהֵיכָל הָרִאשׁוֹן מְרֻקָּם בְּכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל בְּרֵאשִׁית, א' מִן אבגית"ץ הוּא כֶּתֶר אָמוֹן מַפָּלָא וּמְכֻסֶּה, הָאוֹת ב' הִיא שְׁנֵי אַלְפִּים (יוֹם) שֶׁהָיְתָה תּוֹרָה טְמוּנָה בְּזִזִּיקוֹ, שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם, ג' גּוּמְלֶת וּמְגַדֶּלֶת, וְהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, גּוּמֶלֶת וְזֶסֶד עִם הַסְּפִירָה הָרְבִיעִית שֶׁהִיא ד', ית"ץ י' וָזְכְמָה, ה' תִּפְאֶרֶת, צ' צַדִּיק, וּמִי הוּא וָזְכְמָה י' כָּאן? זוֹ וָזְכְמַת שְׁלֹמֹה.

א' אָמוֹן מַפָּלָא, רָקָם וְצִיר צִיּוּר בַּהֵיכָל שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁל כָּל הַקְּדוּמִים, שֶׁיֵּשׁ אָדָם וְיֵשׁ אָדָם, יֵשׁ אָדָם שֶׁאֵין סְפִירָה שֶׁלֹּא נִקְרֵאת אָדָם, אֲבָל אָדָם הָרִאשׁוֹן, הָעֶלְיוֹן שֶׁל כֻּלָּם, כֶּתֶר עֶלְיוֹן, סָתוּם וְגָנוּז, נִסְתָּר כָּל הַנִּסְתָּרִים, עִלַּת הָעִלּוֹת, קַדְמוֹן לְכָל קְדוּמִים, בִּשְׁבִיל הָאָדָם הַקַּדְמוֹן הַזֶּה נֶאֱמַר בְּעִלַּת הָעִלּוֹת וָאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אָמוֹן, וּלְאוֹתוֹ קַדְמוֹן אָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ, אַתָּה נָתַתָּ אֶת כָּל הַצִּיּוּרִים וְכָל הַדְּמֻיּוֹת וְכָל הַתְּקוּנִים הַנִּסְתָּרִים וְכָל אֵיבְרֵי כָּל הַמִּינִים, וְאַתָּה (וְאַנִי) נָתַתָּ בּוֹ כּוֹחַ שֶׁיְּדַעְנוּ (שֶׁיּוּדַע) בּוֹ, שֶׁאִם לֹא נוֹתַן לוֹ שֵׂכֶל, הֲרֵי אֵינוֹ יָכוֹל לָדַעַת אֶת אֱמוּנָתִי, וּבָזֶה יִהְיֶה שׁוֹלֵט עַל כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְהַיָּם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְיִרְדּוּ בִּרְדַּת הַיָּם וְגוֹמֵר.

וּמַה הוּא הָאָדָם הַזֶּה שֶׁאָמַר עָלָיו נַעֲשֶׂה אָדָם? זוֹ וָזְכְמָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁהִיא בִּדְמוּת הַכֶּתֶר. וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, בְּצַלְמֵנוּ – זוֹ וָזְכְמָה, כִּדְמוּתֵנוּ – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁכְּמוֹ שֶׁאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה, אָדָם שֶׁל יְצִירָה, אָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה, בִּדְמוּת שֶׁל כֶּתֶר עֶלְיוֹן וָזְכְמָה וּבִינָה, כָּךְ הוּא בִּדְמוּת

הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי וְצַדִּיק וּשְׁכִינָה תַּזְוִתּוֹנָה, שֶׁבַּסְּפִירוֹת הַכֹּל הוּא אֲצִילוּת.

וְעוֹד נַעֲשֶׂה אָדָם, לְמִי אָמַר אֶת זֶה עֹלַת הָעוֹלוֹת? אֶלָּא עֹלַת הָעוֹלוֹת אָמַר לְיו"ד ה"א וא"ו ה"א שֶׁהוּא לְפָנִים מֵעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, וּמַה הוּא עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת? אל"ף ה"א יו"ד ה"א, וְאוֹתוֹ שֶׁאָמַר נַעֲשֶׂה אָדָם הוּא יו"ד ה"י וא"ו ה"י, אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַזְרוֹן וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִי"ם. שָׁלֹשׁ יוֹדִי"ם מְעִידוֹת עָלָיו שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְאֵין לְמַטָּה מִמֶּנּוּ וְאֵין בָּאֶמְצַע. אֵין אֱלוֹהַּ בְּכָל צַד פָּרַט לוֹ, בַּשֵּׁם הַזֶּה הוּא נוֹדָע בְּלִי זֻיְשְׁבּוֹן.

וְצִיּוּר הַהֵיכָל הַזֶּה הֵן עֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁמִּתְלַבְּשׁוֹת בַּעֲשָׂרָה דְּבָרִים שֶׁנִּבְרְאוּ בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן, וְהֵם שָׁמַיִם וְאָרֶץ, אוֹר וְזוֹשֶׁךְ, תֹּהוּ וָבֹהוּ, רוּחַ וּמַיִם, מְדַּת יוֹם וּמְדַּת לַיְלָה. שָׁמַיִם יֵשׁ לְמַעְלָה מִשָּׁמַיִם, שֶׁהוּא שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים, וְיֵשׁ אוֹר לְמַעְלָה שֶׁנִּקְרָא אוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁעַיִן לֹא שׁוֹלְטֶת עָלָיו, וְיֵשׁ זוֹשֶׁךְ נִסְתָּר שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יָשֶׁת זוֹשֶׁךְ סִתְרוֹ, וְיֵשׁ תֹּהוּ וָבֹהוּ לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם קַו תֹּהוּ וְאַבְנֵי בֹהוּ. וְיֵשׁ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַמְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי מֵי הַתּוֹרָה, מְדַּת יוֹם וּמְדַּת לַיְלָה, מְדַּת יוֹם – הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, מַה זֶּה יוֹם? הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי שֶׁמִּמֶּנּוּ יָמִים אֲרֻכִּים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יוֹמָם יְצַוֶּה יהו"ה חַסְדּוֹ, יָמִים קְטַנִּים מִצַּד שֶׁל זְעֵיר אַנְפִּין צַדִּיק, מְדַּת לַיְלָה – הָאֵם הַתַּזְוִתּוֹנָה. עַד כָּאן א' מִן אב"ג.

מַה זֶּה ב' (בִּינָה)? בָּהּ נוֹדָעִים דּוּ הַפַּרְצוּפִים שֶׁל הָאָדָם הָעֶלְיוֹן, ג' שָׁלֹשׁ דִּמְיוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָדָם שֶׁל בְּרִיאָה וְאָדָם שֶׁל יְצִירָה וְאָדָם שֶׁל עֲשִׂיָּה, ג' יֵשׁ לָהּ רֹאשׁ וְגוּף וְזָנָב, הָרֹאשׁ זֶה י', הַגּוּף הַפַּרְצוּף, הַקּוֹץ שֶׁלְּמַטָּה זָנָב, וּמִשּׁוּם זֶה אָמְרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אָדָם הָרִאשׁוֹן עָשָׂה לוֹ פַּרְצוּף וּלְבַסּוֹף זָנָב. עַל הַזָּנָב נֶאֱמַר וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגָּמֶל, עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה פַּרְצוּף.

וְעוֹד אבגי"ת, א' מוֹרֶה עַל א"ל מִסְתַּתֵּר מֵעֵינֵי כָּל זְוִי וְנֶעְלָם מִכָּל הַיְצוּרִים כֻּלָּם, עַל אדירירו"ן נֶאֱמַר קוֹמָה אַדִּיר יָרוֹן, וְיֵשׁ מְמֻנֶּה תַּזַּת יָדוֹ

שֶׁנִּקְרָא אַדִּי"ר אַדִּירִים, וְתַזּוֹת מְמֻשַּׁלְתּוֹ אתנ"ה, וְהוּא יוֹצֵא מֵהַפָּסוּק הַזֶּה, אֵיתָ"ן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּ"ךָ, שָׁם אֵיתָ"ן וְהוּא תַּנְיָ"א. ק' קִנֶּךָ, קִנֵּה זָכְמָה קִנָּה בִינָה, יהו"ה קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ לְמַעְלָה מֵהַכֹּל, קֶדֶם מִפָּעָלָיו מֵאָז, מֵעוֹלָם נִסַּכְתִּי מֵרֹאשׁ מִקַּדְמֵי אָרֶץ. מַה זֶּה מֵרֹאשׁ? אֶלָּא כָּךְ אָמְרָה תּוֹרָה שֶׁהִיא רֵאשִׁית, אֲנִי הִקְדַּמְתִּי לִהְיוֹת רֹאשׁ לָעוֹלָם.

ב' בִּיהרירו"ן (בִּיהדִירו"ן), כִּי בְיָ"ה יהו"ה צוּר עוֹלָמִים, וְהוּא ב' בָּרוּךְ, וְסִימָן בָּרו"ךְ רָאשֵׁי אוֹתִיּוֹת – ר' רֹאשׁ, ו' וּמְקוֹר, ך' כָּל, ב' בְּרָכוֹת, שֶׁזֶּהוּ רֹאשׁ וּמָקוֹר לְכָל הַבְּרָכוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה ב' הִיא זָכְמָה, וּמוֹרֶה עַל הַכֶּתֶר שֶׁהוּא רֹאשׁ וּמַעְיָן לְכָל הַבְּרָכוֹת, וּמִשּׁוּם זֶה ב' שְׁנַיִם לַזָּכְמָה.

ג' גִּיהדִירו"ן, וְהוּא שְׁלִישִׁי, וְזוֹ הַשְּׁכִינָה הַסְּפִירָה הַשְּׁלִישִׁית, (וּמִשּׁוּם זֶה ב' הִיא זָכְמָה, וּמוֹרֶה עַל הַכֶּתֶר שֶׁהוּא רֹאשׁ שֶׁל מַעְיַן כָּל הַבְּרָכוֹת), וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר כָּל גֵּיא יִנָּשֵׂא, וְהוּא גִּימַטְרִיָּאוֹת פַּרְפָּרָאוֹת לַזָּכְמָה.

וְעוֹד, בָּרוּךְ ב' מַרְאָה שְׁנַיִם, שְׁכִינָה עֶלְיוֹנָה וְתַזּוֹתוֹנָה, ר' רֵאשִׁית זָכְמָה, ו' מַרְאָה שֵׁשׁ סְפִירוֹת, ך' מַרְאָה עַל כֶּתֶר עֶלְיוֹן, וְזֶהוּ סוֹד כָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ מִמַּעְלָה לְמַטָּה, לִכְרֹעַ בּוֹ לְאוֹתוֹ (לָדַעַת בּוֹ בְּאוֹתוֹ) שֶׁכָּל הַמַּעְיָנוֹת וְהַמְּקוֹרוֹת שֶׁל הַבְּרָכוֹת בְּיָדוֹ, שֶׁהוּא עִלַּת הָעִלּוֹת, וְכָל הַזּוֹקֵף זוֹקֵף בַּשֵּׁם, צָרִיךְ לְזָקֵף אוֹתוֹ בְּיו"ד ה"א וא"ו ה"א שֶׁהוּא מִבְּפָנִים שֶׁל עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת, שֶׁהוּא עֶלְיוֹן וְזָקוּף עַל הַכֹּל וְאֵין אֱלוֹ"הַ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וּמִשּׁוּם זֶה ב' מַרְאָה עַל הַכְּרִיעָה, שֶׁכָּל הַכּוֹרֵעַ כּוֹרֵעַ בְּבָרוּךְ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וּבָרוּךְ אֵ"ל עֶלְיוֹן. ג' מַרְאָה עַל הַזְּקִיפָה, שֶׁהוּא נָאֶה נָאֶה עַל הַכֹּל, וְאֵין מִי שֶׁיִּתְנָאֶה עָלָיו, וּבַמָּה הוּא מִתְנָאֶה עַל הַכֹּל? בְּאוֹת י' מִן אבגית"ץ, וְזֶה יגבי"ה. וְעוֹד מָצָאנוּ בְּגֶן אֵזֶר יגבהי"ה (יגבִיהִיה), וְאוֹתִיּוֹתָיו גַּבֵּי הָיָה (גָּבוֹהַּ הָיָה), עֶלְיוֹן שֶׁל כָּל הָעֶלְיוֹנִים.

ת' תלמי"ה, ת' תֵּל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִים בּוֹ, שֶׁשָּׁם הוּא אוֹתוֹ שֶׁכָּל הָעֵינַיִם וְהַמַּזָּלוֹת עוֹלִים אֵלָיו, בִּגְלַל זֶה ת' תּוֹרָה קְדוּמָה שֶׁל כָּל הַקְּדוּמִים, תּוֹרַת זָכָם מְקוֹר זַיִּים, תּוֹרַת יהו"ה תְּמִימָה. וְעוֹד תלמי"ה, תְּלָמֶיהָ רַוֵּה נַזֵּת

גְּרוּדֶיהָ וְגוֹמֵר, בַּשֵּׁם הַזֶּה נַעֲשָׂה הַיָּם תְּלָמִים תְּלָמִים. וְעוֹד תְּלָמֶיהָ, זוֹ הַתּוֹרָה, שֶׁתְּלוּיִים מִמֶּנָּה כַּמָּה תִּכְלִים שֶׁל הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת שֶׁאֵין לָהֶן זְשִׁבּוֹן.

צ' צְתְנִי"ה זֶה צַדִּיק, הָעֲמוּד שֶׁנּוֹשֵׂא הַכֹּל, וּבוֹ נוֹדָע מִי שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁצַּדִּיק כּוֹלֵל אֶת כָּל הַסְּפִירוֹת, וּבוֹ מִתְיַחֲדִים כֻּלָּם וְנַעֲשִׂים אֲגֻדָּה אַחַת, הוּא הַלּוּלָב שֶׁאוֹגֵד אֶת כָּל הַסְּפִירוֹת, וּבָאוֹת צ' מְצַיְּרִים כָּל הַצִּיּוּרִים שֶׁל הַהֵיכָלוֹת שֶׁמַּקִּיפִים אֶת גַּן הָעֵדֶן שֶׁלְּמַעְלָה. בְּכַמָּה צִיּוּרִים שֶׁל כָּל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית שֶׁיּוֹרְשִׁים אוֹתָם הַצַּדִּיקִים, וּבוֹ נְקוּדִים כָּל הַנְּקוּדִים שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם נְקוּדִים בַּהֵיכָל שֶׁהוּא הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה, וְכֻלָּם מְאִירִים עַל הַצִּיּוּרִים כְּמוֹ אַבְנֵי מַרְגָּלִיּוֹת שֶׁמְּאִירִים עַל רֹאשׁ הַכֶּתֶר, וּכְמוֹ שֶׁהַכּוֹכָבִים שֶׁמְּאִירִים בָּרָקִיעַ, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל הַנְּקוּדִים שֶׁל הַכּוֹכָבִים בּוֹ, נֶאֱמַר וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִי"ם בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ, זוֹ הַשְּׁכִינָה הַתַּזְוִתּוֹנָה. (זֶה נִשְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לְהוֹצִיא לָאוֹר כָּל תַּעֲלוּמָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִרוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ וְגוֹמֵר).

הַהֵיכָל הַשֵּׁנִי מֵרַכָּם מִכַּמָּה צִיּוּרִים קְפוּאִים בַּמַּיִם, אַבְנֵי הַמַּרְגָּלִיּוֹת כֻּלָּם מְלֵאִים מַיִם, וְהֵם אַבְנֵי שַׁיִשׁ טָהוֹר, שֶׁהַהֵיכָל הַשֵּׁנִי בְּתוֹכוֹ, הוּא בָּנוּי מֵהֶם, בַּשֵּׁם הַזֶּה: קְרַ"ע שְׁטָ"ן, וְהוּא רָקִיעַ קָרַע, שֶׁבּוֹ קָרַע אֶת הַיָּם, וְהִפְרִיד מִשָּׁם אֶת הַשָּׁטָן, שֶׁהוּא מַיִם טְמֵאִים, וּמִשּׁוּם זֶה יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם, זֶהוּ הַשֵּׁם שֶׁעָקַר הַשָּׁטָן מִיָּם הַתּוֹרָה, וְהִפְרִידוֹ מִשָּׁם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עָקַר הָאֱמוּנָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל כָּל הָעֶלְיוֹנִים. (סְמוּךְ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּבְיוֹם הַשֵּׁנִי אֵין שָׁם טוֹב, מִשּׁוּם שֶׁבּוֹ נִבְרָא גֵּיהִנֹּם).

דָּבָר אַוֵּר, זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: זֶה סֵפֶר – צַדִּיק זֶה הָעוֹלָמִים שֶׁהוּא מוֹצִיא תּוֹלָדוֹת, זֶה סֵפֶר וַדַּאי, וְלֹא אַוֵּר, וְהֵם תּוֹלְדֹת אָדָם, אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּתְפָאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בָּיִת. מִי הַבַּיִת שֶׁלּוֹ? זוֹ הַשְּׁכִינָה, וְרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן אַתָּה הוּא כִּדְמוּתוֹ, וּלְךָ כֹּזַ לְהִסְתַּכֵּל בִּדְיוּקְנֵי בְּנֵי אָדָם, בַּצִּיּוּרִים שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בִּדְמוּת אֱלֹהִי"ם בָּרָא אוֹתוֹ, שֶׁכָּל הַצִּיּוּרִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם רְשׁוּמִים בַּכִּסֵּא, וּמִשּׁוּם שֶׁכָּל כִּסֵּא וּמֶרְכָּבָה שֶׁאַתָּה זָקוּק, אַתָּה יֵשׁ

לְךָ כּוֹזֵ לְהִסְתַּכֵּל, בְּגִלַּל כָּךְ וְאַתָּה תֶּחֱזֶה מִכָּל הָעָם וְגוֹמֵר.

וַיִּזְוַי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת, שׁ שָׁלֹשׁ וַזְיוֹת שֶׁל הַמֶּרְכָּבָה, ת הוּא נֶר יהו"ה נִשְׁמַת אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם, וֶזֶהוּ וַיּוֹלֶד בִּדְמוּתוֹ כְּצַלְמוֹ. וַיִּהְיוּ כָּל יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר זַזַי תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמֹת. מַה זֶּה וַיָּמֹת? אֶלָּא כָּל הַיָּמִים שֶׁהָיָה זַזַי הָיָה תְּשַׁע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שָׁנִים, וּשְׁאָר הַשָּׁנִים בַּתּוֹסֶפֶת הָיָה מֵת, וְהַשִּׁבְעִים שֶׁוָּסְרוּ מֵאֶלֶף, נָתַן לְדָוִד מִשְּׁנוֹתָיו, מִשּׁוּם שֶׁהָיָה עָתִיד לְהַשְׁלִים אוֹתָם בּוֹ, וְכָאן סוֹד הַגְּאֻלָּה.

עֲשָׂרָה דוֹרוֹת הָיוּ מֵאָדָם וְעַד נֹזַ, וַיִּזְוַי לֶמֶךְ שִׁבְעִים וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בֵּן וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹזַ לֵאמֹר זֶה יְנַזְּמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂינוּ וּמֵעִצְּבוֹן יָדֵינוּ, וְלָמָּה? שֶׁבַּהַתְזָלָה הָיוּ טוֹרְזִים בַּגְּלוּלִים, עַד שֶׁבָּא נֹזַ, שֶׁהוּא שַׁבָּת, וּבוֹ נָזוּ כֻּלָּם, וּבוֹ הִתְיַשְּׁבוּ וְהוֹצִיא אוֹתָם לָעוֹלָם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לָמָּה הָיוּ הָרִאשׁוֹנִים זַזִּיִים יָמִים רַבִּים כְּמוֹ אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיִּזְוַי אָדָם תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְנֹזַ תְּשַׁע מֵאוֹת וַזַמִּשִּׁים שָׁנָה, וְכֵן כָּל הַדּוֹרוֹת עַד נֹזַ הָיוּ זַזִּיִים שָׁנִים רַבּוֹת, וּמֵאַבְרָהָם (ומנֹזַ) וְאֵילָךְ הָיוּ מִתְמַעֲטִים בַּשָּׁנִים? אָמַר לוֹ: בְּנִי, רִבּוּי שָׁנִים וְאֹרֶךְ יָמִים הֵם מֵאֲרִיךְ אַנְפִּין, וּמִעוּט שֶׁל יָמִים וְשָׁנִים מִזְּעֵיר אַנְפִּין, וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בְּאַבְרָהָם אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּהֵ' זְעִירָה. בָּרוּךְ יהו"ה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

תִּקּוּן שֵׁנִי

זֶהוּ תִּקּוּן כ"ב וְכ"ג

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, בְּרֵאשִׁית בָּר"א תַּי"שׁ, זֶה אֵילוֹ שֶׁל יִצְזָק. בְּרֵאשִׁית שָׁם א"שׁ לָעוֹלָה שֶׁל יִצְזָק, וְסוֹד הַדָּבָר – (וְעַל אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת הַגְּלוּלִים נֶאֱמַר מַה יָּפוּ פָּעֲמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב, וְזֹאת לְפָנִים – זוֹ הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה, הָעוֹלָם הַבָּא. דָּבָר אַזּוֹר, אֶצְלוֹ צָרִיךְ זְלִיצָה, וֶזֶהוּ שֶׁכָּתוּב שֶׁל

נָעֳלִיךְ וְגוֹמֵר, וְאִם לֹא, אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהַרְוִיזַ הַשִּׂלְכָה (לְרוּזַ הַמִּת) לַעֲלוֹת לָעוֹלָם הַבָּא, וּמְשׁוּם שֶׁהִיא יוֹם הַכִּפּוּרִים, אָסוּר בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל) הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה. יָצָא קוֹל וְאָמַר, מִשִּׁשָּׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית נִבְרָא לַעֲקֵדַת יִצְזָק.

מִשּׁוּם שֶׁאֵין קָרְבָּן שֶׁמְּבַטֵּל מַגֵּפָה כַּעֲקֵדַת יִצְזָק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וַיַּעֲקֹד אֶת יִצְזָק בְּנוֹ, נִקְשְׁרָה מִדַּת הַדִּין (מַלְאַךְ הַמָּוֶת) וְנֶעֱקַד לְמַעְלָה, וְלֹא הָיָה לוֹ רְשׁוּת לְקָרֵב לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא גְּבוּרָה, לִתְבֹעַ דִּין, וְהָעֲקֵדָה שֶׁל כָּאן מוֹעִילָה לַגָּלוּת, שֶׁהָיָה עָתִיד לְהֵהָרֵג מָשִׁיזַ בֶּן יוֹסֵף, וְקוֹל יָצָא מֵאוֹתוֹ זְמַן אַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה, מִשּׁוּם שֶׁהִתְגַּבְּרוּ רַזְמִים עַל דִּין, וְסוֹד הַדָּבָר – הוֹשִׁיעָה לוֹ יְמִינוֹ, וְאַזַר כָּךְ זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ, שֶׁגָּבְרָה הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל.

כְּשֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת הַטִּפָּה שֶׁל הַזָּכָר עַל הַטִּפָּה שֶׁל הַנְּקֵבָה, הוּא בֵּן, הוּא וַדַּאי רַזְמִים, אֲבָל כְּשֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת טִפַּת הַנְּקֵבָה עַל הַזָּכָר, הִיא בַּת וְהִיא דִּין, וְסוֹד הַדָּבָר – זָכָר שֶׁשּׁוֹלֵט עַל נְקֵבָה גּוֹרֵם שֶׁשּׁוֹלֵט הַיָּמִין עַל הַשְּׂמֹאל, וְיֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל בְּרַזְמִים וְלֹא בְּדִין, וְזֶהוּ כִּי גָּבַר עָלֵינוּ זַסְדּוֹ, וְסוֹד הַדָּבָר – בְּטֶרֶם יָבֹא וְזֶבֶל לָהּ וְהִמְלִיטָה זָכָר.

וּבַשֵּׁם שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יהו"ה רַזְמִים, אדנ"י דִּין, וּכְשֶׁשּׁוֹלֵט יהו"ה עַל אדנ"י יאהדונה"י, הוּא רַזְמִים, וּכְשֶׁשּׁוֹלֵט אדנ"י עַל יהו"ה אידהנוי"ה, הוּא דִּין, וְסוֹד הַדָּבָר – אדנ"י אֱלֹהִי"ם בְּוָזְק יָבֹא, בְּתִקֻּף הַדִּין, וּבָזֶה עֲקֵדַת יִצְזָק שֶׁנֶּעֱקַד לְפָנָי אָבִיו וּמָסַר עַצְמוֹ לְמִיתָה כְּדֵי שֶׁיִּנָּצֵל מָשִׁיזַ וְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יָמוּתוּ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁאֲפִלּוּ אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ עוֹבְרִים בַּגָּלוּת עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים וְגִלּוּי עֲרָיוֹת וַעֲבוֹדָה זָרָה, זְכוּת אָבוֹת תָּגֵן עֲלֵיהֶם מִשֶּׁרָפָה הֶרֶג וְזֶנֶק, מִשּׁוּם שֶׁאַבְרָהָם נִתְנַסָּה בְּאֵשׁ וְיִצְזָק בְּסַכִּין וְיַעֲקֹב בְּגָלוּת, זְכוּת אָבוֹת תִּהְיֶה מְגִנָּה עֲלֵיהֶם.

וְעוֹד, הַנִּסָּיוֹן שֶׁל שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת מְעִידִים, שֶׁלֹּא עָבַר אָדָם שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל עַל שִׁלְשֶׁת הַמִּצְווֹת הַלָּלוּ שֶׁצִּוָּה אוֹתָם (אוֹתוֹ) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב

וַיְצַו יהו"ה אֱלֹהִי"ם עַל הָאָדָם, וַיְצַו – זוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, לֵאמֹר – זֶה גִּלּוּי עֲרָיוֹת, עַל הָאָדָם – זוֹ שְׁפִיכוּת דָּמִים, שֶׁנִּשְׁמְתוֹ שֶׁל הָאָדָם נִכְנָסָה בְּגִלְגּוּל שֶׁל אַבְרָהָם, וְאִם הוּא עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה, כְּשֶׁנִּכְנַס לָאֵשׁ הָיָה נִשְׂרָף, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב פָּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ.

שֶׁלָּאֵשׁ יֵשׁ שִׁלְשָׁה גְּוָנִים, לָבָן יָרֹק וְשָׁחֹר, וְהָרְבִיעִי תְּכֵלֶת, וְהֵם דְּבֵקִים בְּגַוֶּלֶת שֶׁהִיא אַדָּמָה, הֲרֵי זַמְשָׁה, כְּזִוְּשְׁבוֹן ה' (זְמֵשׁ), שֶׁהִיא אֱמוּנַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא ו', שֶׁהִתְלַבֵּשׁ בַּזַּמְשָׁה גְּוָנִים וּמְאִיר בָּהֶם, וּבוֹ עוֹלִים הַגְּוָנִים שֶׁהֵם כְּלוּלִים בָּהּ, וְהִיא עוֹלָה בָּהֶם לוֹ'. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִיא הָעֹלָה, וּכְשֶׁעוֹלִים שְׁנַיִם שֶׁהֵם ו' ה' בַּקָּרְבָּן, יוֹרְדִים שְׁנַיִם מִלְמַעְלָה שֶׁהֵם י"ה, וּמִתְקָרְבוֹת הָאוֹתִיּוֹת וּמִתְיַזְּדוֹת וְנִקְשָׁרוֹת זוֹ עִם זוֹ, וְזֶהוּ סוֹד הַקָּרְבָּן.

וְסוֹד הַדָּבָר – וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ, עוֹלִים שְׁנַיִם בָּאֵשׁ, וְיוֹרְדִים שְׁנַיִם, וְנִצַּל אַבְרָהָם בַּשֵּׁם שֶׁל יהו"ה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ אַרְבָּעָה מַלְאָכִים שֶׁהֵם הַמְמֻנִּים שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, לֹא רוֹצֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעַסֵּק בְּאַבְרָהָם לְהַצִּילוֹ אֶלָּא הוּא מַמָּשׁ, מִשּׁוּם שֶׁקִּנֵּא עַל שְׁמוֹ, וּבוֹ הִתְלַבֵּן אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא עָבַר עַל וַיְצַו, שֶׁהוּא עֲבוֹדָה זָרָה, אַזַּר כָּךְ הִתְלַבֵּשׁ בְּיִצְוָּזְק וְנִצַּרַף וְאָמַר אַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה, שֶׁאוֹתוֹ שֶׁנִּצַּרַף בּוֹ לֹא עָשָׂה דָּבָר, שֶׁלֹּא עָבַר עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְכֵן יַעֲקֹב הִתְגַּלְגֵּל בּוֹ כְּשֶׁיָּרַד לְגָלוּת מִצְרַיִם (שֶׁל זוּזִין לָאָרֶץ), שֶׁפָּזַד שֶׁלֹּא הָיָה עוֹלָה. בְּאוֹתוֹ זְמַן אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַל תִּירָא מֵרְדָה מִצְרַיְמָה וְגוֹמֵר, אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה.

תִּקּוּן שְׁלִישִׁי

בְּרֵאשִׁית שֵׁם אַר"י שֶׁל הַקָּרְבָּן, שֶׁהָיָה יוֹרֵד עַל הַקָּרְבָּן בִּדְמוּת אַרְי אוֹכֵל הַקָּרְבָּנוֹת, וְזֶהוּ רֹאשׁוֹן לַזָּזִיּוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים קָרְבָּנוֹת. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר: וְלָמָּה הָיוּ יוֹרְדוֹת זָזִיּוֹת לֶאֱכֹל קָרְבָּנוֹת? אָמַר לוֹ: בְּנִי, אַרְבַּע זָזִיּוֹת הֵן בַּכִּסֵּא, אַרְיֵה שׁוֹר נָשֶׁר אָדָם, וּבְגוּף הָאָדָם אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁמְּמֻנִּים עֲלֵיהֶם אַרְבַּע

זַיּוּת, שֶׁהַנֶּפֶשׁ כְּלוּלָה בָּהֶם, וּמִשּׁוּם זֶה פָּרְסַת הַנֶּפֶשׁ מֵאַרְבָּעָה הַלָּלוּ. כְּשֶׁזָּטָא אָדָם בְּאַרְבָּעָה הַיְסוֹדוֹת שֶׁלּוֹ, כְּאִלּוּ זָטָא בַּנֶּפֶשׁ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב מֵאֲשֶׁר זָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן נִפְרְדוּ מַיִם מֵאֵשׁ וְרוּזַ מֵעָפָר.

שֶׁמֵּעָפָר יוֹצְאִים זְרָעִים, שֶׁהֵם פָּרְסָה שֶׁל אָדָם, וּמֵהַמַּיִם הַזַּיּוֹת, שֶׁהֵן פָּרְסָה שֶׁל אַרְי, וּמֵאֵשׁ בְּהֵמוֹת, שֶׁהֵם פָּרְסָה שֶׁל שׁוֹר, וּמֵהָרוּזַ עוֹפוֹת, שֶׁהֵם פָּרְסָה שֶׁל נֶשֶׁר, וּכְשֶׁזָּטָא בָּהֶם, נִפְרְדוּ הַיְסוֹדוֹת, וְיֵשׁ בָּהֶם מַזָּלְקֶת שֶׁהִיא פָּרוּד, וְעוֹלָה שֵׁם יהו"ה מֵהֶם, וְנִכְנַס יֵצֶר הָרָע שֶׁהוּא סמא"ל שָׂטָן, שֶׁיהו"ה לֹא שׁוֹרֶה בְּפָרוּד, וְסוֹד הַדָּבָר – זָלַק לִבָּם עַתָּה יֶאְשָׁמוּ, וּמִשּׁוּם זֶה צָרִיךְ קָרְבָּן מֵהַמִּינִים הַלָּלוּ שֶׁזָּטָא בָּהֶם לְקָרֵב בָּהֶם, אוֹתָם אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם פָּרוּד, וּבְאוֹתוֹ זְמַן שֶׁמִּתְקָרְבִים הַיְסוֹדוֹת זֶה לָזֶה, מִיָּד יוֹרֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם וּבוֹרְזַ הַשָּׂטָן, וְאִם לֹא בוֹרְזַ, הֲרֵי אֵשׁ הַקָּרְבָּן שׁוֹרֶפֶת אוֹתוֹ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ.

וְסוֹד הַקָּרְבָּנוֹת, עוֹד וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּסוֹכְכֵנִי. הָעוֹר הוּא לְבוּשׁ הָאָדָם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיַּעַשׂ יהו"ה אֱלֹהִי"ם לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם, אִם זָכָה – כָּתְנוֹת אוֹר מְרֻקָּמִים מִמִּצְווֹת עֲשֵׂה, שֶׁשְּׁכָרָם לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא הָאוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים, וְאִם לֹא זָכָה – עוֹר הַנָּזוּשׁ שֶׁכּוֹלֵל אַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת, שֶׁשָּׁם רְשׁוּמוֹת מִצְווֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁאָדָם עָבַר עֲלֵיהֶן, וּמִשּׁוּם זֶה בֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, עֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם וְזַקּוּקִים לוֹ עַל עֲצָמוֹתָיו, וְקָרוֹב הָעוֹר שֶׁל הָאָדָם מִצְווֹת עֲשֵׂה, שֶׁהֵם קָרוֹב שֶׁל אוֹתִיּוֹת שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן, מִכֶּם וַדַּאי, לְהוֹצִיא עוֹר הַנָּזוּשׁ שֶׁבּוֹ מְרֻקָּמִים מִצְווֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְאָדָם שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בּוֹ אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר, אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל, כִּי יָמוּת וַדַּאי, וְזוֹהִי הַקְּרָבַת הַקָּרְבָּן שֶׁל עֲשָׂו, יֵצֶר הָרָע, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יָקָם אָבִי וְיֹאכַל מְצֵיד בְּנוֹ. הַבָּשָׂר הוּא שֶׁבֶר מִן שְׁבָרִים, וְהוּא אָדֹם, מִצַּד שֶׁל הַזַּיָּה שֶׁהוּא שׁוֹר, בָּשָׂר זַיִ, בָּשָׂר טָהוֹר, וְיֵשׁ אַזַּר שֶׁל בָּשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה, שֶׁשּׁוֹרָה בּוֹ רוּזַ הַטֻּמְאָה, מַלְאָךְ

שֶׁרוֹכֵב עַל קַרְנֵי שׁוֹר מוּעָד, בָּשָׂר טָמֵא.

עָצָם, יֵשׁ עָצָם טָמֵא וְיֵשׁ עָצָם טָהוֹר, וּבָשָׂר שֶׁל טָהֳרָה וְעָצָם שֶׁל טָהֳרָה, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עָצָם מֵעַצְמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי, וְעָצָם הוּא אַרְיֵה, גִּידִים הוּא נָשָׂר. נָשָׂר, נָשָׂר שֶׁל טָהֳרָה וְנָשָׂר שֶׁל טֻמְאָה. עָצָם וּבָשָׂר וְגִידִים, עֲלֵיהֶם שׁוֹרָה בְּרָכָה וּקְדֻשָּׁה וְיִזּוּד, שֶׁהֵם כֹּהֵן לֵוִי וְיִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁבָּעָצָם שׁוֹרָה בְּרָכָה, מִיָּד וַתִּקְרַבְנָה עֲצָמוֹת עָצֶם אֶל עַצְמוֹ, מִתְקָרְבִים וְנִקְשָׁרִים זֶה עִם זֶה בַּקָּרְבָּן, וּמִיָּד יוֹרֵד עֲלֵיהֶם שָׁמֶן וְשׁוֹרָה עֲלֵיהֶם בְּרָכָה, עַל הַבָּשָׂר שׁוֹרָה קְדֻשָּׁה שֶׁהִיא מִצַּד הַלְּוִים. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַלְוִים. מִיָּד מִתְקָרְבִים עוֹרְקֵי הַדָּם אֶל הַלֵּב, שֶׁהַבְּרָכוֹת הֵן מֵהַכֹּהֲנִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרֲכוּ. הַגִּידִים מִיִּשְׂרָאֵל, וְהֵם הַיִּזּוּד וְהַקְּדֻשָּׁה וְקָשֶׁר שֶׁל הָעֲצָמוֹת וְהַבָּשָׂר, וּכְשֶׁנִּקְשָׁרִים בִּשְׁנֵיהֶם נִקְרָאִים יִזּוּד, וְהַיִּזּוּד הוּא בְּיִשְׂרָאֵל. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יהו"ה אֱלֹהֵינ"וּ יהו"ה אֶחָד.

הָעוֹר הוּא דְּמוּת אָדָם מַלְכוּת, כָּל הַדְּיוֹקָנָאוֹת נִרְאִים בּוֹ, וְהִיא כְּלוּלָה מִבָּשָׂר וְגִידִים וַעֲצָמוֹת, וְהִיא תְּמוּנַת כֹּל, וְהִיא בְּרָכָה וּקְדֻשָּׁה וְיִזּוּד, כֹּהֲנִים וּלְוִים וְיִשְׂרְאֵלִים, שֶׁהֵם קְשׁוּרִים בִּשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם הָאָבוֹת הֵן הַמֶּרְכָּבָה. בַּבָּשָׂר כְּשֶׁמִּתְקַדֵּשׁ, יוֹרֵד עָלָיו דָּם טָהוֹר, וּכְשֶׁהַגִּידִים מִתְיַזְּדִים, יוֹרֶדֶת עֲלֵיהֶם רוּחַ קְדֻשָּׁה, עַל הָעֲצָמוֹת יוֹרְדִים מֵי טָהֳרָה, זֶהוּ סוֹד הַקָּרְבָּנוֹת. שָׁמַזּ רַבִּי אֶלְעָזָר, וְשָׁמְזוּ הַזַּבְּרִים וְאָמְרוּ: אִלּוּ לֹא בָאנוּ לָעוֹלָם הַזֶּה אֶלָּא לִשְׁמוֹעַ אֶת זֶה – דַּי.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּנִי, וְעוֹד בְּסוֹד הַקָּרְבָּנוֹת, הַלֵּב הוּא מְזֻבַּזּ שֶׁבּוֹ דַּם הַקָּרְבָּנוֹת, וְעַל זֶה נֶאֱמַר וְזָבַזְתָּ עָלָיו, אִם זָכוּ – הָאַרְיֵה הָיָה יוֹרֵד לֶאֱכֹל אֶת הַקָּרְבָּן, וְאִם לֹא – יוֹרֵד כֶּלֶב, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם? בַּכָּבֵד, שֶׁשָּׁם מָרָה גֵּיהִנֹּם, שֶׁהִיא עֲלוּקָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לַעֲלוּקָה וכו', וְהַכֶּלֶב צוֹוְחַ בָּהֶם הַב הַב, וְהַמָּרָה הִיא גֵּיהִנֹּם, זַרְבּוּ שֶׁל מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁתֵּי פָּיוֹת, כְּמוֹ שֶׁהַגֵּיהִנֹּם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ לַעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָּנוֹת הַב הַב, כְּמוֹ זֶה נֶאֱמַר בַּזָּרֵב וְאַזְרִיתָהּ מָרָה כַּלַּעֲנָה זַדָּה כְּזָרֵב פָּיוֹת.

וְכָבֵד הוּא סמא״ל, הַמָּוֶת שָׁלוֹ. כְּשֶׁשּׁוֹלְטֶת הַמָּוֶת עַל הָעוֹרְקִים שֶׁלָּהּ וּמִתְגַּבֶּרֶת בַּוָּטְאִים, נֶאֱמַר בַּפָּרָקִים שֶׁל הַכָּבֵד וְהַמָּוֶת, וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתּוֹת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים הֵם. בְּאוֹתוֹ זְמַן אוֹתָם עוֹרְקֵי הַלֵּב הֵם בִּדְוַאי וְנִטְמָנִים בַּלֵּב, כְּמוֹ שֶׁנּוֹזֵן וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְהַזָּיוֹת וְהַבְּהֵמוֹת וְהָעוֹפוֹת שֶׁנִּטְמְנוּ בַּתֵּבָה, וְהַלֵּב הוּא דָּוְוקָא בָּהֶם, שֶׁאִם הַמָּוֶת מַגִּיעָה לַלֵּב, מִיָּד יָמוּת הָאָדָם, וּמָוֶת לֹא מִתְגַּבֶּרֶת עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם הַלֵּב, אֶלָּא בַּוָּטְאִים. אִם זוּוְרִים בִּתְשׁוּבָה, שֶׁהִיא נִשְׁמַת חַיִּים, הַשְׁכִּינָה הָעֶלְיוֹנָה, הֲרֵי רְפוּאָה תִּהְיֶה לַלֵּב וְלָעוֹרְקִים שֶׁלּוֹ, וְנֶאֱמַר בָּהֶם וַיִּמְתְּקוּ הַמָּיִם, וְנִרְפָּאִים הָעוֹרְקִים, (הַגּוּף) וְהָאֵיבָרִים שֶׁלּוֹ.

טְוּוּל זוֹ לִילִי״ת, הָאֵמָא שֶׁל הָעֵרֶב רַב, שְׁוּוּק הַכְּסִיל, מִי זֶה כְּסִיל? זֶה אֵל אַזֵּר סמא״ל, וְעֵרֶב רַב הֵם בָּנֶיהָ, שֶׁהֵם מְעֹרָבִים עִם יִשְׂרָאֵל, רְשָׁעִים גְּמוּרִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אִם רָאִיתָ רָשָׁע שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לוֹ, אַל תִּתְגָּרֶה בּוֹ, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר לָמָּה תַּבִּיט בּוֹגְדִים תַּחֲרִישׁ בְּבַלַּע רָשָׁע צַדִּיק מִמֶּנּוּ. רָשָׁע זֶה הַכְּסִיל, עֵרֶב רַב בַּגָּלוּת הֵם רָשָׁע, בְּבַלַּע צַדִּיק מִמֶּנּוּ זֶה יִשְׂרָאֵל, וּמִי גָּרַם שֶׁבּוֹלֵעַ אוֹתָם? מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם צַדִּיקִים גְּמוּרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר צַדִּיק מִמֶּנּוּ בּוֹלֵעַ, אֲבָל צַדִּיק גָּמוּר אֵינוֹ בּוֹלֵעַ.

וּטְוּוּל הוּא לִילִי״ת, מְאֵרַת ה׳ בְּבֵית רָשָׁע, וְהִיא אַסְכָּרָה לַתִּינוֹקוֹת שֶׁהֵם רְשָׁעִים, צוֹוֶקֶת בָּהֶם בְּעֹשֶׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאַזֵּר כָּךְ הוֹרֶגֶת אוֹתָם, וְלָמָּה נִקְרְאוּ תִּינוֹקוֹת? מִשּׁוּם שֶׁאֵין בָּהֶם דַּעַת לְהִנָּצֵל מִמֶּנָּה, אֲבָל לֵב מֵבִין נִצּוֹל מִמֶּנָּה, שֶׁשָּׁם צַדִּיק, וְסוֹד הַדָּבָר – טוֹב לְפָנַי הָאֱלֹהִי״ם יְמֻלַּט מִמֶּנָּה, וּוּוּטָא יִלָּכֵד בָּהּ.

הַכְּלָיוֹת הֵן יוֹעֲצוֹת, אִם זָכוּ – נִכְנֶסֶת בָּהֶם נְבוּאָה, שֶׁהִיא נֵר יהו״ה נִשְׁמַת אָדָם, וְנַעֲשִׂים נְבִיאִים, וְהֵם יוֹעֲצִים לְטוֹב, וְיֵשׁ בָּהֶם עֵצָה וְתוּשִׁיָּה.

כַּנְפֵי הָרֵאָה, אִם זָכוּ – שׁוֹרָה בָּהֶם רוּוַח הַקֹּדֶשׁ, וְנֶאֱמַר בָּהֶם וְנָוָה עָלָיו רוּוַח יהו״ה, רוּוַח חָכְמָה וּבִינָה, רוּוַח עֵצָה וּגְבוּרָה, רוּוַח דַּעַת וְיִרְאַת יהו״ה,

וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם. הַכְּרוּבִים כְּמוֹ צוּרַת אָדָם, פּוֹרְשֵׂי כְנָפַיִם כְּנֶגֶד שִׁלְשׁ הַזְּיוֹת שֶׁפּוֹרְשׁוֹת כְּנָפַיִם כְּנֶגֶד הָאָדָם, וְהֵם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם, שְׁתַּיִם לְכָל זְיָה. מִצַּד שֶׁל הַשְּׁכִינָה כַּנְפֵי הַזְּיוֹת מְרֻבָּעוֹת, שֵׁשׁ כְּנָפַיִם כְּנֶגֶד שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא, אַרְבַּע כְּנָפַיִם כְּנֶגֶד כִּסֵּא מְרֻבָּע, פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה סֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפֹּרֶת, זוֹ כַּפֹּרֶת הַלֵּב, קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וְזֶה הַלֵּב.

נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה, כֹּהֵן לֵוִי וְיִשְׂרָאֵל. הַכֹּהֵן הוּא הַנְּשָׁמָה, אִם זָכָה – נֵר יהו"ה, נֵר הָיָה מֵאִיר בּוֹ מֵהַלֵּב כְּשֶׁמֶשׁ זוֹרַחַת, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָיְתָה יוֹצֵאת מִבֵּין כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים שֶׁהֵן כַּנְפֵי רֵאָה, וְהָיְתָה מְדַבֶּרֶת עִמּוֹ, וְאִם לֹא – אֵשׁ, וְזוֹ הַנֶּפֶשׁ, הָיְתָה דּוֹלֶקֶת, וְיוֹצֵאת אֵשׁ מֵהַלֵּב וְשׂוֹרֶפֶת אוֹתוֹ. הַקִּרְקְבָן וְהַקְּבָה, כַּאֲשֶׁר יֵשֵׁן נִקְרָא קֶבֶה יָשֵׁן.

וְיֵשׁ שֵׁנָה לְטוֹב וְיֵשׁ שֵׁנָה לְרַע. לְטוֹב, כְּמוֹ זֶלוֹם שֶׁהוּא הַסֵּלָם (כְּמוֹ זֶלוֹם) שֶׁרָאָה יַעֲקֹב, וּבוֹ דָּבוּק קָנֶה, וְשֵׁשׁ טַבְעוֹת הַקָּנֶה הֵם שֵׁשׁ דַּרְגוֹת הַנְּבוּאָה, וְעוֹלִים לְשִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת שֶׁהָיָה יָשֵׁן בָּהֶם דָּוִד, שֶׁכָּךְ פֵּרְשׁוּהָ, דָּוִד הָיָה מִתְנַמְנֵם כְּסוּס, וְסוּס לֹא יָשֵׁן אֶלָּא שִׁשִּׁים נְשִׁימוֹת, וְיֵשׁ שֵׁנָה לְרַע, זֶלוֹם רַע, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אֵצֶל אַבְרָהָם, וְתַרְדֵּמָה נֹפֶלֶת עַל אַבְרָם וְהִנֵּה אֵימָה זַשְׁכָּה גְּדֹלָה נֹפֶלֶת עָלָיו, וַהֲרֵי פֵּרְשׁוּהָ בְּאַרְבַּע גָּלֻיּוֹת, וּמְשׁוּם שֶׁזֶּלוֹם יָבֹא בִּשְׁתֵּי דְרָגוֹת, פֵּרְשׁוּהָ הַקַּדְמוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָר בְּלֹא תֵּבֶן, כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לַזֶּלוֹם בְּלִי דְּבָרִים בְּטֵלִים, כְּדֵי שֶׁיָּבֹא הַזֶּלוֹם כָּאן עַל יְדֵי מַלְאָךְ, כָּאן עַל יְדֵי שֵׁד, מִשּׁוּם שֶׁהַזֶּלוֹם הוּא מִצַּד שֶׁל הָעַיִן שֶׁל טוֹב וָרַע, אֲבָל מִצַּד שֶׁל עַיִן הַזַּיִם לֹא בָּא (עָלָיו אֶלָּא שֶׁל קֶבֶה) אֶלָּא עַל יְדֵי קֶבֶה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִיא שְׁכִינָתוֹ, וְאֵין שָׁם קֶבֶה רַע, שֶׁהוּא שֵׁד.

הַקִּרְקְבָן טוֹזֵן, אִם אָדָם צַדִּיק, הִיא טוֹוָנֶת מָן לַצַּדִּיקִים, שֶׁהֵם אֵיבָרִים קְדוֹשִׁים בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאִם לֹא הוֹלְכִים בְּמִצְוֹת טוֹבוֹת, מִתְפָּרְנְסִים בַּלֶּזֶם הַקְּלוּקָל, מָזוֹן הַקְּלוּקָל, כָּל בְּקָלוֹן. וְשֵׁט – שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ. שָׁטִים, (הַשּׁוֹטִים), לוֹקְטִים בִּשְׁטוּת. וְטָוְוֹנוּ בָּרִזִים – בְּדִזַּוק, אֵלּוּ הֵן הַטּוֹוְזָנוֹת בַּבָּה, אוֹ דָכוּ בַּמִּדָּכָה – זֶה הַזֵּוֶךְ, וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר – זוֹ הָאִיצְטוּמְכָה.

בְּנִי, סוֹד עֶלְיוֹן כָּאן, אִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל, הָיְתָה יוֹרֶדֶת לָהֶם תּוֹרָה מִשָּׁמַיִם בְּלִי דֹּחַק, וְלֹא הָיוּ צְרִיכִים לִלְמֹד אֶחָד אֶת זוֹלְתוֹ שֶׁכָּתוּב הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁאֵין לֶחֶם אֶלָּא תּוֹרָה, לֹא זָכוּ – בִּגְלַל הָעֵרֶב רַב שֶׁהֵם שׁוֹטִים, נֶאֱמַר בָּהֶם שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ, שֶׁיִּטְרְחוּ לִלְמֹד זֶה לָזֶה, לְפַרְנָסָה כָּל אֶחָד בְּדֹחַק, לַזְּכֻיִּים בְּרֻמּוֹ. אֲבָל לֶעָתִיד לָבֹא יִמָּחוּ הָעֵרֶב רַב מִן הָעוֹלָם, וְנֶאֱמַר בָּהֶם וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת אָחִיו וְגוֹמֵר, וּמִשּׁוּם זֶה הַוֶּשֶׁט הוּא לְרַע וְהוּא לְטוֹב, לָבָן וְאָדֹם, דִּין וְרַחֲמִים.

וּבְנִי, בְּוַדַּאי אוֹתָם שְׁלוּחֵי הַצִּבּוּר, צְרִיכִים כְּשֶׁקּוֹרְאִים סֵפֶר תּוֹרָה, שֶׁיַּזְהִירוּ אֶת הַמּוֹלִים וְלֹא יֹאמְרוּ אוֹתָם בְּהַלְעָטָה, כְּמוֹ שֶׁהָעֵרֶב רַב שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם, וְהָיוּ אוֹכְלִים בְּהַלְעָטָה, וּכְמוֹ שֶׁעָשׂוּ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַלְעִיטֵנִי נָא, וְלֹא הָיוּ טוֹוְזִנִּים לוֹ, נֶאֱמַר בָּהֶם וְאַף יהו"ה זָזְרָה בָּעָם.

הַמּוּעִי הַגַּס זֶהוּ נָזוּשׁ בְּרִיזַ, נָזוּשׁ עֲקַלְתּוֹן, שֶׁעֲתִידִים הַצַּדִּיקִים לֶאֱכֹל אוֹתוֹ, וְיֵשׁ וֵזֶלֶב טָמֵא שֶׁהוּא נָזוּשׁ, שֶׁהוּא אָסוּר לְמַאֲכַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ, מִשּׁוּם שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה.

תִּקּוּן רְבִיעִי

זֶהוּ תִּקּוּן כ"ה

בְּרֵאשִׁית, שָׁם י"שׁ, לְהַנְוִזִיל אֹהֲבֵי יֵשׁ וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא, וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׁם אוֹצָר, שֶׁהִיא יִרְאַת יהו"ה, מִמֶּנּוּ מִתְמַלֵּא לַצַּדִּיקִים, וְאוֹתָם יִרְאֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרִשִׁים הַיֵּשׁ הַזֶּה, וְעֵרֶב רַב הָרָע לֹא הָיוּ פּוֹוְזִדִים מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא בִּשְׁבִיל הָעֹשֶׁר, וְהָיוּ מְנַסִּים אוֹתוֹ, כְּמוֹ זֶה: הַיֵּשׁ יהו"ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן, וְכָל אוֹתָם שֶׁמְּנַסִּים אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּפּוֹוְזִדִים מִמֶּנּוּ בְּעֹשֶׁר, וְלֹא יֵרְאִים מִמֶּנּוּ בַּעֲנִיוּת כְּמוֹ בְּעֹשֶׁר, אֵינָם אֶלָּא עֵרֶבוּב רַע, שֶׁיֵּשׁ יִרְאָה וְיֵשׁ יִרְאָה, יֵשׁ אַהֲבָה וְיֵשׁ אַהֲבָה, יֵשׁ מִי שֶׁיָּרֵא מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדֵי שֶׁיְּזוֹן אֶת בָּנָיו, אוֹ שֶׁלֹּא יֵרֵד לַעֲנִיוּת, אוֹ שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן לוֹ עֹשֶׁר, וּמְנַסֶּה אוֹתוֹ כְּמוֹ: נַעֲשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה הַזּוֹ כָּךְ, וְנִרְאֶה הֲיֵשׁ יהו"ה בְּקִרְבֵּנוּ וְנוֹתֵן לָנוּ שָׂכָר

בַּעֲבוּרָהּ אִם אַיִן, שֶׁאִם לֹא יִתֵּן לוֹ שָׂכָר בִּשְׁבִיל זֶה, אֵינוֹ אוֹהֵב אוֹתוֹ, וְלֹא נוֹתֵן לוֹ צְדָקָה וְלֹא יַעֲשֶׂה מִצְוָה, וּמְנַסֶּה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל מִצְוָה וּמַעֲשֶׂה, וַדַּאי זֶהוּ מַאוֹתָם עֶרֶב רַב שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם הַיֵּשׁ יהו"ה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן.

אֲבָל אַהֲבָה וְיִרְאָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שָׁלֵם בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁעוֹשֶׂה, בֵּין שֶׁיִּתֵּן לוֹ שָׂכָר בְּטוֹב, בֵּין שֶׁלֹּא נוֹתֵן לוֹ, וּמִשּׁוּם זֶה צִוָּה בַּתּוֹרָה וְאָהַבְתָּ אֵת יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ, וּפֵרְשׁוּהוּ הַמְקַדְּמוֹנִים אִם נָזְבִיב עָלֶיךָ נַפְשְׁךָ מִמָּמוֹנְךָ, לְכָךְ נֶאֱמַר בְּכָל נַפְשְׁךָ, וְאִם נָזְבִיב עָלֶיךָ מָמוֹנְךָ מִנַּפְשְׁךָ, לְכָךְ נֶאֱמַר בְּכָל מְאֹדֶךָ, שֶׁיֵּשׁ אָדָם שֶׁמִּתְפַּלֵּל וְהוֹלֵךְ בְּכָל הַמִּצְוֹות שֶׁלֹּא נוֹתֵן עֲלֵיהֶם שָׂכָר, וְאִם הָיָה נוֹתֵן שָׂכָר עֲלֵיהֶם, לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתָם, שֶׁוַּדַּאי רַבִּים הֵם בְּנֵי הָאָדָם שֶׁעֲשִׁירִים בְּעֹשֶׁר רַב, וְהֵם מְזַבְּבִים אֶת עָשְׁרָם יוֹתֵר מִנַּפְשָׁתָם, שֶׁעֲשֶׂרָה שֶׁל הַנָּפֶשׁ הִיא מִצְוֹות טוֹבוֹת בָּעוֹלָם הַבָּא, וְעֹשֶׁר שֶׁל הַגּוּף – מָמוֹן וְעִדּוּן בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְאוֹתָם שֶׁמְּזַבְּבִים מָמוֹן מֵהַנָּפֶשׁ, אִם הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ כָּל הַתּוֹרָה בְּמֵאָה זוּזִים, לֹא הָיוּ נוֹתְנִים אוֹתָם בִּשְׁבִילָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהַמָּמוֹן זָבִיב עֲלֵיהֶם מֵהַנָּפֶשׁ, וּמַה שֶּׁיֵּרָא וְאוֹהֵב אוֹתוֹ, אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַמָּמוֹן. זֶה שָׂשָׂם אֶת הַמָּמוֹן עִקָּר, וְהַתּוֹרָה שֶׁאוֹהֵב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טָפֵל, הָאַהֲבָה וְהַיִּרְאָה הַזּוֹ לֹא מַזְּשִׁיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא הָעִקָּר שֶׁל הָאַהֲבָה וְהַיִּרְאָה שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהוּא אוֹהֵב מָמוֹנוֹ מִנַּפְשׁוֹ, שֶׁיֹּאהַב אוֹתוֹ בְּמָמוֹנוֹ, בְּמַה שֶּׁהוּא זָשׁוּב עָלָיו, וְלֹא בְּטָפֵל שֶׁלּוֹ, לְכָךְ נֶאֱמַר בְּכָל מְאֹדֶךָ. וְכָאן מִי שֶׁמַּזְּשִׁיב נַפְשׁוֹ מִמָּמוֹנוֹ, וְהָיָה נוֹתֵן כָּל הַמָּמוֹן שֶׁבָּעוֹלָם וְלֹא הָיָה נִזָּק אֲפִלּוּ בְּאֵיבָר קָטָן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, לְכָךְ נֶאֱמַר בְּכָל נַפְשְׁךָ, בְּמַה שֶּׁאוֹהֵב אוֹתוֹ.

תִּקּוּן זַבְמִישִׁי

זֶהוּ תִּקּוּן כ"ו

בְּרֵאשִׁית, כִּי בָאשׁ יהו"ה נִשְׁפָּט, אֱלֹהִי"ם – בַּעֲלֵי הַדִּין, וְעָלָיו נֶאֱמַר אֱלֹהִי"ם לֹא תְקַלֵּל, בְּוַדַּאי כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעְלָה כִּי אֱלֹהִי"ם שָׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל

וְזֶה יָרִים, כְּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַדַּיָּן לְמַטָּה, אֶת זֶה יַשְׁפִּיל בַּדִּין וְאֶת זֶה יָרִים, כְּפִי מַעֲשָׂיו, לָזֶה מַטָּה כְּלַפֵּי חֶסֶד, לָזֶה כְּלַפֵּי גְּבוּרָה, הָאֱמֶת בָּאֶמְצַע, וּמְשׁוּם זֶה נִקְרָא דַּיַּן אֱמֶת. אֱלֹהִי"ם – הַכֹּחַ"א בְּחֶשְׁבּוֹן, שֶׁשָּׁם י"ה שֶׁהִיא זְכוּתָה וּבִינָתָה, זֶה שְׁמִי עִם י"ה – שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ מִצַּד הַשְּׂמֹאל, וְזֶה י"ה מִן אֱלֹהִי"ם, ה' עַל י' נְקֻבָּה.

וְכָךְ הַדַּיָּן דָּן, צָרִיךְ שֶׁהוּא יִהְיֶה יוֹשֵׁב וּבַעֲלֵי הַדִּין עוֹמְדִים, כְּמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִי"ם לְהִתְיַצֵּב עַל יהו"ה, הוּא יוֹשֵׁב, וְהֵם עוֹמְדִים לְתִבְעַ דִּין, וּמְשׁוּם שֶׁשָּׂטָן נִכְנָס בֵּינֵיהֶם לִתְבֹּעַ אֶת זַוְטָאֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הֵם בְּמַשָּׂא עָלָיו עַד שֶׁהָיָה דָּן אוֹתָם, וְזֶהוּ לְהִתְיַצֵּב עַל יהו"ה. וְעוֹד לְהִתְיַצֵּב עַל יהו"ה, לִשְׁאֹל וְלִתְבֹּעַ דִּין אֵצֶל (לְפָנֵי) הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּשֶׁמַּנְהִיג הָעוֹלָם בְּרַחֲמִים, וּמְקַטְרְגִים וְתוֹבְעִים דִּין, וְזֶהוּ לְהִתְיַצֵּב עַל יהו"ה. וְעוֹד לְהִתְיַצֵּב עַל יהו"ה, יהו"ה הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, שֶׁשּׁוֹאֲלִים וְתוֹבְעִים דִּין מִגְּבוּרָה, בֵּית הַדִּין הַגָּדוֹל שֶׁעוֹמֵד עַל הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, וְזֶהוּ עַל יהו"ה, עַל שֶׁמַּקְרִיבִים הַדִּינִים לִפְנֵי גְּבוּרָה נֶאֱמַר בָּהֶם לְהִתְיַצֵּב עַל יהו"ה, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁבָּנָיו הֵם יִשְׂרָאֵל, אֵין לוֹ רְשׁוּת לְהַעֲבִיר עַל הַדִּין, שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּדִין, וְנִשְׁבַּע עָלֶיהָ שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלֶיהָ, וּלְנֶגֶד הַדִּין, הַגְּבוּרָה הִיא בָּאֶמְצַע וְזֶסֶד מִיָּמִין, וְהָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי מִשְּׂמֹאל, וְכָל הַדִּינִים תְּלוּיִים מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה, וְכָל הַסְּפִירוֹת כֻּלָּן נִקְרְאוּ דִינִים גְּבוּרָה, וַאֲפִלּוּ יהו"ה.

דִּין רִאשׁוֹן, הָאָזֶד נִקְרָא דִּין לָדוּן בְּזֶנֶק, וְנֶאֱמַר לֹא תִלִּין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ. אָמַר לוֹ: אֶלְעָזָר בְּנִי, כָּאן צָרִיךְ לְזַדֵּשׁ דְּבָרִים, יֵשׁ עֵץ וְיֵשׁ עֵץ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה, וְיֵשׁ אָדָם שֶׁהוּא עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע, וְזַטְאוּ שֶׁל אָדָם הִיא נִבְלָתוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁהִיא עֵץ הַזַּיִּים, לֹא צָרִיךְ לִתְלוֹת בּוֹ זַטְא זֶה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ, שֶׁמִּי שֶׁאָכַל מֵהָעֵץ שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא עֵץ הַזַּיִּים, נֶאֱמַר בּוֹ וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם.

וְעוֹד לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ – הָעֵץ שֶׁל כָּאן זֶה תַּלְמִיד וָתָק שֶׁמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא עֵץ חַיִּים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ, לֹא תָלִין בּוֹ

נִבְלָתוֹ, שֶׁהוּא הַזֹּרְקוֹ בַּיּוֹם, לֹא תָלִין עִמּוֹ בַּלַּיְלָה, שֶׁמִּיָּד יָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה, אִם רָאִיתָ תַּלְמִיד זָקֵם שֶׁזָּרְקוֹ בַּיּוֹם, אַל תְּהַרְהֵר אַזָּרָיו בַּלַּיְלָה, שֶׁוַּדַּאי עָשָׂה תְּשׁוּבָה. (שֶׁמָּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה, שֶׁמָּא יַעֲלֶה בְּדַעְתְּךָ?! אֶלָּא תֹּאמַר וַדַּאי עָשָׂה תְּשׁוּבָה).

וְעוֹד לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ – זֶה תַּלְמִיד זָקֵם, נִבְלָתוֹ – זוֹ בַּת עַם הָאָרֶץ שֶׁהִיא רָמָשׁ, שֶׁאִם אַתָּה תּוֹלֶה אוֹתָהּ בּוֹ – אוֹ קוֹבְרָהּ אוֹ קוֹבַרְתּוֹ, וְזֶהוּ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ, כִּי קָבוֹר – הוּא אוֹתָהּ, אוֹ תִּקְבְּרֶנּוּ – הִיא אוֹתוֹ, וְאִשָּׁה זוֹ לֹא נִקְרֵאת הַזּוֹנָה וְהַיְּזוּד שֶׁלּוֹ, אֶלָּא הִיא כְּמִשְׁא תָּלוּי עָלָיו, כְּנָזוּשׁ קָשׁוּר עַל צַוָּארוֹ, וּמְשׁוֹם כָּךְ כִּי קִלְלַת אֱלֹהִי"ם תָּלוּי, שֶׁהִיא קְלָלָה שֶׁהוֹרֶגֶת אוֹתוֹ אוֹ מְבִיאָה אוֹתוֹ לִידֵי עֲנִיּוּת.

דָּבָר אַזֵּר לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ – זוֹ שַׁבָּת, שֶׁיּוֹרֵשׁ בָּהּ אָדָם נְשָׁמָה יְתֵרָה, לֹא צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לְפָנֶיהָ הַנֶּפֶשׁ שֶׁשּׁוֹלֶטֶת בָּאָדָם בִּימוֹת הַזּוֹל בִּמְלָאכָה שֶׁאֲסוּרָה בְּשַׁבָּת, אֶלָּא קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא, שֶׁלֹּא תֵרָאֶה לְפָנֶיהָ זָכוֹר וְשָׁמוֹר שֶׁל שַׁבָּת, וּבִשְׁבִילָהּ נֶאֱמַר שֶׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא, וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ, שֶׁנְּשָׁמָה יְתֵרָה הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעְלָה, אַדְמַת קֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ קְדֹשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהו"ה.

וְעוֹד לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ – זֶה אָדָם שֶׁהוּא נָבָל, עָלָיו נֶאֱמַר כָּל הַמַּעֲמִיד תַּלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן כְּאִלּוּ מַעֲמִיד אֲשֵׁרָה, וּמְשׁוֹם זֶה לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ, שֶׁהוּא עֵץ הַזַּיִּים. דָּבָר אַזֵּר לֹא תָלִין וְגוֹמֵר, הָעֵץ – אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כִּימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי, הַזּוֹטֶא שֶׁעָשׂוּ עִם נָבָל, אַל תִּתְלֶה אוֹתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּשֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֶגֶל, וְזָשַׁב מֹשֶׁה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עָשׂוּ אוֹתוֹ, וְאָמַר לָמָּה יהו"ה יֶחֱרֶה אַפְּךָ בְּעַמֶּךָ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֶךְ רֵד כִּי שִׁחֵת עַמְּךָ. מִיָּד יָרַד וְרָאָה עֵגֶל, דְּיוֹקָן שֶׁל שׁוֹר וַזְּמוֹר, שָׁאַל אוֹתוֹ, מִי עָשָׂה אוֹתְךָ? אָמַר הַזַּזְמוֹר, הָעֵרֶב רַב אֲשֶׁר בְּשַׂר זְמוֹרִים בְּשָׂרָם. גַּם הַשּׁוֹר אָמַר כָּךְ. הַטַּבַּעַת שֶׁעָלֶיהָ מַזָּל שׁוֹר, בְּזִמַּן שֶׁנֶּאֱמַר בָּעֵרֶב רַב וַיִּתְפָּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב,

הַזְּדַמֵּן לְשָׁם, וְזָרַק הַכֹּל אַהֲרֹן לְאֵשׁ, וַיֵּצֵא עֵגֶל, דִּיוּקָן שֶׁל שׁוֹר וַזְמוֹר. בְּאוֹתוֹ זְמַן צָוְוָה רוּזוֹ הַקָּדֵשׁ וְאָמְרָה, יָדַע שׁוֹר קוֹנֵהוּ וַזְמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו, יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן.

וּמָה רָאוּ הָרְשָׁעִים לַעֲשׂוֹת עֵגֶל? אֶלָּא וַדַּאי הֵם הָיוּ הַמְּכַשְּׁפִים שֶׁל פַּרְעֹה, יוֹנֹ"ס וְיַמְבְּרוֹ"ס בְּנֵי בִלְעָם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיַּעֲשׂוּ כֵן הַזַּרְטֹמִים בְּלָטֵיהֶם, וְרָאוּ שֶׁלֹּא הָיָה בָּהֶם מַמָּשׁוּת, וְזָזְרוּ עִם מֹשֶׁה וְקִבְּלוּ בְּרִית מִילָה, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹדֵעַ גְּלוּיוֹת וְנִסְתָּרוֹת, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ בָּהֶם שֶׁהֵם מְגַזֵּעַ רַע, כְּשֶׁהָיְתָה יוֹרֶדֶת שְׁכִינָה, נֶאֱמַר בָּהּ וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִי"ם הַהֹלֵךְ לִפְנֵי מַזְנֵה יִשְׂרָאֵל, וְלֹא אָמַר לִפְנֵי הָעָם, וּמְשׁוּם זֶה נָטְלוּ קְנְאָה בְּלִבָּם, וְאָמְרוּ קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם, וּמְשׁוּם זֶה עָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל בְּכִשְׁפֵיהֶם, וְזֶהוּ יָדַע שׁוֹר קוֹנֵהוּ וְכוּ', יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע כְּשָׁפִים, עַמִּי – אַהֲרֹן וּמֹשֶׁה בְּנֵי עַמְרָם – לֹא הִתְבּוֹנָנוּ. וְזֶהוּ לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ, הַזֹּטֵא הַזֶּה שֶׁל עַם נָבָל, לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל. דָּבָר אַזֵּר לֹא תָלִין וְכוּ', זֶה גֵּר שֶׁלֹּא הִתְגַּיֵּר לִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא לִתְלוֹתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם עֵץ, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּהוּ כִּימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי.

וְעוֹד, לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ – זוֹ נִבְלוּת הַפֶּה, עַל הָעֵץ – זֶה לָשׁוֹן הָרָע, שֶׁזֹּטֵא זֶה גּוֹרֵם שֶׁיָּמוּת קֹדֶם זְמַנּוֹ, וְזֶהוּ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ. דָּבָר אַזֵּר לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ – זֶה יֵצֶר הָרָע, עַל הָעֵץ – זוֹ נְשִׁמַת זַיִן, שֶׁמִּי שֶׁזּוֹכֶל אוֹתָהּ, נֶאֱמַר בּוֹ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ, וָמוּת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, זֶה דִּינוֹ בְּזוֹנָק מִי שֶׁעוֹבֵר עַל זֶה.

דָּבָר אַזֵּר, לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ – זוֹ נֶפֶשׁ שֶׁל זוֹל שֶׁלֹּא תֵרָאֶה לִפְנֵי הַנֶּפֶשׁ הַיִּתֵרָה, וּבְשִׁבִילָהּ אָמַר לְמֹשֶׁה שֶׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ.

הַשֵּׁנִי – הֶרֶג, הֶרֶג לַגַּנָּב, וְלַגַּזְלָן עֲנֹשׁ, וּמְשׁוּם זֶה הַמְמַשְׁכִּין לַזַּבְרוּ צָרִיךְ לְהַזְהִיר לוֹ מִשְּׁכוּנוֹ בְּזְמַן שֶׁצָּרִיךְ אוֹתוֹ, כֵּיוָן שֶׁאֵין לוֹ אַזֵּר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט, וְנֶאֱמַר בְּפָסוּק אַזֵּר אִם זָבֹל תַּזְבֹּל שַׁלְמַת רֵעֶךָ עַד

בא הַשָּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֵנוּ לוֹ, זֶה בְּנִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם מִדַּבֵּר, אִם זָבַל תַּזְבֵּל – נֶפֶשׁ וְרוּחַ, שַׁלְמַת רֵעֶךָ – זוֹ הַנְּשָׁמָה.

וְאִם זָבַל תַּזְבֵּל – תְּפִלִּין שֶׁל יָד וּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שַׁלְמַת רֵעֶךָ – כִּסּוּי שֶׁל מִצְוָה, עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ – שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יהו"ה אֱלֹהִי"ם, תְּשִׁיבֵנוּ לוֹ – קֹדֶם שֶׁיִּתְכַּסֵּס מִמֶּנּוּ, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ. מַה זֶּה צְדָקָה? תְּפִלָּה, וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ – כַּנְפֵי מִצְוָה שֶׁהֵם תְּפִלִּין, כַּנְפֵי יוֹנָה, וְכַנְפֵי מִצְוַת צִיצִית, הֵיא שִׁמְלָתוֹ לְעוֹרוֹ – עוֹר הַתְּפִלִּין, וְאִם אַתָּה לֹא תַזְזִיר אֶת הַכִּסּוּיִים הַלָּלוּ קֹדֶם שֶׁיִּתְכַּסֵּס מִמֶּנּוּ הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יהו"ה אֱלֹהִי"ם, כָּךְ תִּתְכַּנֵּס מִמְּךָ נִשְׁמָתֶךָ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כִּסְאוֹ כַשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וּמִשּׁוּם זֶה עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֵנוּ לוֹ, לוֹ – לְעָנְיֵי, שֶׁהוּא צַדִּיק, וְלַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא עֲנִיָּה בַּגָּלוּת, כְּשֶׁיָּבֹא הַלַּיְלָה שֶׁהוּא גָּלוּת, בַּמֶּה תִּשְׁכַּב הַשְּׁכִינָה? שֶׁוַּדַּאי הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא מֵאִיר לָהּ בַּגָּלוּת, שֶׁהִיא הַלַּיְלָה, וְנִשְׁאֶרֶת בַּוַּשְׁכָּה, וּמִשּׁוּם זֶה צְרִיכִים יִשְׂרָאֵל לְהָאִיר לָהּ בַּגָּלוּת בְּאוֹר וְנֵר, שֶׁהוּא תוֹרָה וּמִצְוָה, אוֹר הַנְּשָׁמָה, נ"ר – נֶפֶשׁ רוּחַ, שֶׁהֵם סִימָן נ"ר, בָּתֵּי הַתְּפִלִּין שֶׁתִּשְׁכַּב בָּהֶם הַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, וְכִסּוּי שֶׁל צִיצִית לְהִתְעַטֵּף בָּהּ בְּמִשְׁכָּבָהּ.

וּמִשּׁוּם כָּךְ, אִם אָדָם אֵינוֹ מֵנִיחַ תְּפִלִּין וְצִיצִית, בַּמֶּה הִיא תִּשְׁכַּב בַּגָּלוּת? עָלָיו נֶאֱמַר אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יהו"ה, וּבִזְכוּת הַמִּצְוֹת הַלָּלוּ יוֹרְשִׁים בְּנֵי אָדָם שִׁלְשָׁה קְשָׁרִים, שֶׁהֵם נְשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ, וּבָהֶם צָרִיךְ לִקְרֹא אֶת יִשְׂרָאֵל הָעֶלְיוֹן שֶׁיֵּרֵד לְהָאִיר לַשְּׁכִינָה בְּאוֹר הַגְּאֻלָּה, שֶׁהִיא שֶׁמֶשׁ צְדָקָה, וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ, לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּבֵית הַזּוֹלֵי בַּגָּלוּת, שֶׁצְּדָקָה הִיא הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר מִי יִרְפָּא לָךְ, וְהִיא עֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ עֶשְׂרִים וְזָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע עַרְבִית וְשַׁחֲרִית, וּבוֹ יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל לִגְאֹל אֶת הַשְּׁכִינָה, אֲבָל בְּיָמִין מֵקִים אוֹתָהּ וּמְרַחֲמִים עָלֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְחֶסֶד עוֹלָם רִחַמְתִּיךְ, וּמִשּׁוּם זֶה, נְשָׁמָה וְרוּחַ וְנֶפֶשׁ הֵם הַמִּשְׁכָּב (מַשְׂכּוֹן) שֶׁל הַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, וְעַל זֶה נֶאֱמַר וְשָׂכַב בְּשַׁלְמָתוֹ וּבֵרַכְךָ, וּמִשּׁוּם הַמִּצְוֹת הַלָּלוּ שׁוֹרָה

שְׁכִינָה עַל אָדָם.

וְעַל הַנְּשָׁמָה נֶאֱמַר מִשֶּׁכֶּבֶת זֵיקֶךָ שְׁמֹר פֶּתְוֵזִי פִּיךָ, שֶׁלֹּא תִדֹּר אִם לֹא תְשַׁלֵּם, וֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִם אֵין לְךָ לְשַׁלֵּם לָמָּה יִקַּח מִשְׁכָּבְךָ מִתַּוְזְתֶּיךָ, וְנִשְׁאֲרוּ הָרוּוַז וְהַנָּפָשׁ יְתוֹמִים, וְאִם הַנְּשָׁמָה עוֹבֶרֶת עַל מִצְוֹות הַתּוֹרָה וְיוֹרְדִים זֻזָטָאִים לַגּוּף, דִּין הוּא לְפָרַע מִנְּכְסֵי יְתוֹמִים, בַּמִּצְוֹות עֲשֵׂה שֶׁנִּשְׁאָר לָהֶם מֵהַנְּשָׁמָה, שֶׁבְּגָלַל הַזֻּזָטָאִים נוֹטְלִים מֵהָרִשָׁעִים אֶת הַמַּשְׂכּוֹן, שֶׁהוּא הַנְּשָׁמָה, וֶהוּ אִם זָבַל תַּזְבֵּל שַׁלְמַת רֵעֲךָ.

וְאִם יֵשׁ לוֹ זֻזָטָאִים וְיֵשׁ לוֹ זְכֻיוֹת, נִפְרָעִים הַזֻּזָטָאִים בַּזְּכֻיוֹת, וְנֶאֱמַר יָצָא שְׁכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ, מִיָּד מַזְזִירִים אוֹתוֹ לַגּוּף לְפָנֵי שֶׁיָּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ, וֶהוּ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם יָשֵׁן, עוֹלָה מִמֶּנּוּ הַנְּשָׁמָה, וְאֵין יוֹרֶדֶת לַגּוּף עַד שֶׁפּוֹרַעַת אֶת כָּל הַזֻּזָטָאִים שֶׁעָשָׂה הָאָדָם בְּאוֹתוֹ יוֹם, וּמִשּׁוּם זֶה מְמַשְׁכֵּן אוֹתָהּ אוֹתוֹ בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעְלָה, מִשּׁוּם שֶׁהַמְקַטְרֵג עוֹלֶה אַזְוָרִיהָ לְתִבְעַ מִמֶּנָּה דִּין בְּאַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין – שְׁנַיִם שֶׁנֶּאֶמְרוּ לְמַעְלָה, וּשְׁנַיִם שֶׁשּׁוֹרִים עַל אוֹתָם שֶׁמְּגַלִּים אֶת הָעֲרָיוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה. אַשְׁרֵי הוּא מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אוֹתָהּ בְּכָל יוֹם.

וּבְזְמַן שֶׁהַזֻּזָטָאִים גְּדוֹלִים, וּמַלְוֶה אָדָם זֻזָטָאִים עַל הַמַּשְׂכּוֹן, אָבַד הַמַּשְׂכּוֹן, שֶׁהֵיא הַנְּשָׁמָה, וְלֹא זוֹוֶרֶת אֵלָיו, וְהַכֹּל הוּא בַּדִּין שֶׁדָּנָהּ אוֹתָהּ הַגְּבוּרָה, שֶׁהֵיא בֵּית הַדִּין הַגָּדוֹל, בְּכָל לַיְלָה בְּשָׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת וּבְשִׁבְעִים וּשְׁנַיִם רְגָעִים כְּוִזְשְׁבּוֹן וֶזֶסְ"ד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְהוּכַן בַּוֶּזֶסֶד כִּסֵּא, וְסוֹד הַדָּבָר – וַתִּפָּקְדֵנוּ לִבְקָרִים, לִרְגָעִים תִּבְזְנֶנּוּ.

וְיֵשׁ זֻזָטָאִים שֶׁהֵם בַּסֵּתֶר, וְלֹא יְכוֹלִים לְהָעִיד בָּהֶם הַמַּלְאָכִים שֶׁהוֹלְכִים עִם הַנְּשָׁמָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ, הֲרֵי הַשְּׁכִינָה מְעִידָה עֲלֵיהֶם, וֶהוּ שֶׁכָּתוּב אִם יִסָּתֵר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ דַּע מַה לְמַעְלָה מִמְּךָ, עַיִן רוֹאָה וְאֹזֶן שׁוֹמַעַת וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בְּסֵפֶר נִכְתָּבִים. (לְפָעָמִים הַנְּשָׁמָה לֹא הָיְתָה מוֹדָה בַּזֻּזָטָאִים שֶׁתּוֹבֵעַ עָלָיו הַיֵּצֶר הָרָע, וְזוֹשֵׁד

יֵצֶר הָרָע בָּזֶה) (וּלְפָעָמִים הַנְּשָׁמָה לֹא זָטְאָה, וְזוֹשֶׁד הַיֵּצֶר הָרָע בָּזֶה), וְהוֹלְכִים אֶל בֵּית הַדִּין, וְדָן עֲלֵיהֶם דִּין הַנִּשְׁבָּעִים, נִשְׁבַּעַת הַנְּשָׁמָה עֲלֵיהֶם וְנִפְטֶרֶת, וְאִם לֹא – פּוֹרַעַת.

וְיֵשׁ זָטְאִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וּבְיַד כָּל אָדָם יְזוּתוּם, וּמַרְאִים לָהּ זְתִיבַת יָדֶיהָ, וְיֵשׁ זָטְאִים שֶׁהֵם עַל תְּנַאי שֶׁמַּתְנָה עָלָיו לְפָרַע אוֹתָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁהַזָּטְאִים שֶׁלּוֹ בִּמְקוֹמוֹ, שֶׁלֹּא יִגְבֶּה אוֹתָם הַתּוֹבֵעַ אֶלָּא בִּמְקוֹמוֹ, וְאֵלּוּ הֵם זָטְאִים שֶׁל עֶשְׂרִים שָׁנִים, וְיֵשׁ זָטְאִים לְמַטָּה, שֶׁבֵּאֲרוּ הַקְּדְמוֹנִים שֶׁעַד עֶשְׂרִים שָׁנִים מַעֲנִישִׁים לְמַטָּה וְלֹא לְמַעְלָה, וְיֵשׁ זָטְאִים שֶׁמַּעֲנִישִׁים לְמַעְלָה, וְתוֹבְעִים אוֹתָם לְמַעְלָה בֵּית הַדִּין הַגָּדוֹל, וּבְשִׁבִילָם מְמַשְׁכְּנִים אֶת הַנְּשָׁמָה לְמַעְלָה, וְלֹא מְנִיזִים לָהּ לָרֶדֶת לְמַטָּה, אֲבָל בַּזָּטְאִים שֶׁמַּעֲנִישִׁים עֲלֵיהֶם לְמַטָּה, לֹא מַעֲנִישִׁים אוֹתָהּ לְמַעְלָה וְלֹא מְעַכְּבִים אוֹתוֹ שָׁם, וְיֵשׁ זָטְאִים שֶׁל הַנְּשָׁמָה שֶׁגּוֹבִים מֵהֶם בְּכָל מָקוֹם, כְּמוֹ וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מוֹת יוּמָת, מִבֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה וּמִבֵּית הַדִּין שֶׁלְּמַטָּה, שֶׁנִּדּוֹנִית בִּשְׁנֵי דִינִים, וּמִשּׁוּם הַזּוֹטֵא הַזֶּה, בְּכָל מָקוֹם שֶׁמּוֹצְאִים אוֹתָהּ לְמַעְלָה, גּוֹבִים מִמֶּנָּה, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמּוֹצְאִים אוֹתָהּ לְמַטָּה, גּוֹבִים מִמֶּנָּה וְאֵין מִצְוָה שֶׁאֵין לָהּ רְשׁוּת לְהָגֵן עָלֶיהָ. שֶׁיֵּשׁ זָטְאִים שֶׁדָּנִים בְּדִינִים וְזַמּוּרִים אֶת הַנְּשָׁמָה, וְתָבֹא מִצְוָה שֶׁהִיא גְּבִירָה כְּמוֹ מִצְוַת תְּפִלִּין, וּמְגִנָּה עָלָיו וּפוֹרֶשֶׂת כְּנָפֶיהָ עָלָיו, וְאֵין רְשׁוּת לַמְקַטְרֵג לְהִתְקָרֵב לְשָׁם, וְיֵשׁ זָטְאִים שֶׁאֵין רְשׁוּת לַגְּבִירָה לְהָגֵן עֲלֵיהֶם, וְהוּ שֶׁכָּתוּב מֵעִם מְזֻבְּזִי תְקָזְזֵנּוּ לָמוּת.

אֲבָל יֵשׁ מִצְוֹת שֶׁהֵן שְׁפָזוּת, מֵאֵלּוּ הַמִּצְוֹת שֶׁהֵן עַל מִנָּת לְקַבֵּל פָּרָס, אַף עַל גַּב שֶׁיָּבֹאוּ לְהָגֵן עָלֶיהָ, נוֹטְלִים אוֹתָם הַמְקַטְרְגִים תַּזַּת רְשׁוּתָם, (מוֹצִיאִים אוֹתָהּ הַמְקַטְרְגִים מֵרְשׁוּתָם) וְיֵשׁ זָטְאִים אֲזֵרִים שֶׁנִּקְרָאִים זָלוּקֵי הַדַּיָּנִים, עַל זָטְאִים שֶׁזּוֹלְקִים בָּהֶם, מֵהֶם מַטָּה כְּלַפֵּי זֶסֶד, וְדָנִים אֶת הַנְּשָׁמָה בְּמָמוֹן, שֶׁהוּא דִינֵי מָמוֹנוֹת, וְיֵשׁ אֲזֵרִים שֶׁזּוֹלְקִים עֲלֵיהֶם וְהֵם נוֹטִים כְּלַפֵּי זוּבָה, לָדוּן אוֹתָהּ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת. אִם הַזְּכֻיּוֹת מִתְגַּבְּרוֹת עַל הַזּוֹבוֹת, דָּנִים אוֹתָהּ בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, וְגוֹבִים מֵהַזְּכֻיּוֹת, שֶׁהֵם גְּמִילוּת וְזֶסֶדִים שֶׁלּוֹ, וְאִם

הַזּוֹבוֹת מִתְגַּבְּרִים, אָז דָּנִים אוֹתָהּ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת מִצַּד הַגְּבוּרָה, וְגוֹבִים בָּהּ נֶפֶשׁ וְרוּחַ.

וּלְמַעְלָה אֵין מַשּׂוֹא פָּנִים, בֵּין לְצַדִּיק בֵּין לְרָשָׁע, וְכֵן צָרִיךְ לְהַשְׁוּוֹת לְמַטָּה גַּבֵּי דִּין הַצַּדִּיק עִם הָרָשָׁע, מִצַּד שֶׁל אֶמֶת הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וְלֹא יִהְיֶה דַּיָּן רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת מַשּׂוֹא פָּנִים לְאָזְדּ מֵהֶם בַּדִּין, שֶׁבַּדַּיָּן שֶׁלְּמַעְלָה נֶאֱמַר בּוֹ לֹא יִשָּׂא פָּנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד. אוֹי לוֹ לַדַּיָּן לְמַטָּה שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה מֵהַדַּיָּן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁמַּכְזִישׁ מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית, וְלֹא יֹאמַר זֶה נֶאֱמָן מִזֶּה, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהוּא לְמַטָּה, שֶׁפָּטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ, לָדוּן גּוּפִים, כָּךְ יֵשׁ לְמַעְלָה שׁוֹפָטִים וְשׁוֹטְרִים לָדוּן אֶת הַנְּשָׁמָה, וְלֹא יְכַבֵּד אֶת זֶה יוֹתֵר מִזֶּה, אֶלָּא שְׁנֵיהֶם בְּהַשְׁוָאָה בַּדִּין, וְהֵם צָרִיךְ לְהַשְׁמִיעַ לִפְנֵי הַדַּיָּן, וְלֹא יְדַבְּרוּ עַד שֶׁשּׁוֹאֵל אוֹתָם הַדַּיָּן וְנוֹתֵן לָהֶם רְשׁוּת לְדַבֵּר, וְיִהְיוּ לְפָנָיו בִּירֵאָה, מִשּׁוּם שֶׁשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם, וּמִי שֶׁתּוֹבֵעַ אֱמֶת כְּאִלּוּ מְקַיֵּם עַל הָעוֹלָם דַּיָּן אֱמֶת (דִּין אֱמֶת), וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת, כְּאִלּוּ מְקַיֵּם אֱמֶת מֵאֶרֶץ תִּצְמָח. אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁמְּקַיֵּם שֶׁקֶר וּמַפִּיל אֱמֶת, שֶׁגּוֹרֵם וְתַשְׁלֵךְ אֱמֶת אַרְצָה, וּמִי גּוֹרֵם אֶת זֶה? הַדַּיָּן שֶׁלֹּא דָּן דִּין אֱמֶת, וּבְוַדַּאי שֶׁדַּיָּן שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת, כְּאִלּוּ הוּא מוֹצִיא אֶת הַשְּׁכִינָה וְאֶת יִשְׂרָאֵל מִן הַגָּלוּת וּמֵקִים אוֹתָם מִן הָאָרֶץ.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל רַגְלָיו, וְהֵרִים יָדָיו לְמַעְלָה וְשִׁבַּח אֶת רִבּוֹן הָעוֹלָם, וְאָמַר: רִבּוֹן הָעוֹלָם, עָשִׂיתָ לְמַעַן הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא בַּגָּלוּת, וְאִם הִיא בִּשְׁבוּעָה, הֲרֵי אַבָּא וְאִמָּא, שֶׁהֵם זְכוּתָהּ וּבִינָתָהּ, יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת הַתָּרָה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יהו"ה צְבָאוֹ"ת יָעָץ וּמִי יָפֵר, אִם הַתַּלְמִיד נִשְׁבָּע, הָרַב יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַתָּרָה.

וְאִם נָדַר אוֹ נִשְׁבַּע הַבֵּן שֶׁהוּא ו', שֶׁלֹּא יִפָּדֶה אוֹתָהּ, אֶלָּא שֶׁתִּהְיֶה בַּגָּלוּת עַד זְמַן יָדוּעַ, וְנָדַר אוֹ שִׁבּוּעָה הֵם בִּי"ה שֶׁהֵם זְכוּתָהּ וּבִינָתָהּ, וְהוּא הִתְזָרֵט, הֲרֵי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם יְכוֹלִים לְפָטֵר אוֹתוֹ, וְהֵם שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת לְמַעְלָה כְּנֶגְדָּם, וְאִם לֹא תִּתְזָרֵט, אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ, וּמִכָּל אוֹתָם שֶׁבִּישִׁיבָה שֶׁלְּמַעְלָה וּלְמַטָּה, שֶׁתַּעֲשֶׂה לְמַעַן רוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁלֹּא זָז מֵהַשְּׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם, וְהוּא הִכְנִיס שָׁלוֹם בֵּינְךָ וּבֵינָהּ פְּעָמִים רַבּוֹת, וּמָסַר עַצְמוֹ לְמִיתָה

עֲבוּרָהּ וַעֲבוּר בָּנֶיהָ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב וְאִם אֵין מְזוֹנֵי נָא מִסִּפְרְךָ אֲשֶׁר כָּתָבְתָּ.

וְאִם נֶדֶר הוּא מִצַּד הָאַבָּא וְהָאִמָּא, וְלֹא רוֹצָה, אֲנִי עוֹלָה לְאוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בַּמִּפָּלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ, שֶׁיְּפָטֵר אֶת הַנֶּדֶר, וְאַף עַל גַּב שֶׁהַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת אֶל בַּעְלָהּ כְּנֶדֶה, שֶׁהִיא תַּבְדִּיל בֵּין דָּם לְדָם, וְנִפָּתַזּ מִקּוֹרָהּ, לְטַהֵר אוֹתָהּ בְּמֵי הַתּוֹרָה, הַמַּיִם הַמְּזוּיָּם שֶׁלֹּא פּוֹסְקִים, וְהַפָּרִיד מִמֶּנָּה דַּם נִדָּה שֶׁהִיא לִילִי"ת שֶׁלֹּא תִּקָּרֵב אֵלֶיהָ, שֶׁהִיא זֵטָא הַנְּשָׁמָה שֶׁטִּמְּאָה אוֹתָהּ, וְאֵין לָהּ רְשׁוּת לְהַעֲלוֹת הַנְּשָׁמָה לְבַעְלָהּ, לְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁמִּשָּׁם נִתְּנָה, וְנִדְוֹנִית בֵּין דִּין לְדִין, בֵּין דִּינֵי נְפָשׁוֹת לְדִינֵי מָמוֹנוֹת, שֶׁיֵּשׁ מִיֶּשְׁהוּ שֶׁפּוֹרֵעַ בְּמָמוֹנוֹ, וְיֵשׁ מִי שֶׁפּוֹרֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, וּבֵין נָגַע לְנָגַע, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְוּהוּ אֵיכָהּ יְשִׁבָה בָדָד, שֶׁזְּשׁוּבָה הַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת כְּמוֹ מִצָּרַעַת, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ בָּדָד יֵשֵׁב מִזּוּץ לַמַּחֲנֶה, מִזּוּץ וַדַּאי, זוֹ הַגָּלוּת, שֶׁהִיא מִזּוּץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַמּוֹשָׁב שֶׁל הָאוֹת ה'.

וְאִם הַמָּקוֹר לֹא יָכוֹל לְהַפָּתַזּ עַד שֶׁיְּפָתְּזוּ אוֹתוֹ, אוֹתוֹ שֶׁסָּגַר אוֹתוֹ, אֲנִי מְפַיֵּס אוֹתוֹ עֲבוּר יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שֶׁהוּא הַיְּזוּדוֹ (שֶׁיְּזוּדוֹ שָׁם), וּמִשּׁוּם הַלְּבוּשִׁים שֶׁהִתְלַבֵּשׁ, מִיָּד נִפָּתְּזוּ מְקוֹרָהּ וְנִטְהֲרַת הַשְּׁכִינָה, וְסוֹד הַדָּבָר – מְקֻוֶּה יִשְׂרָאֵל יהו"ה מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה, מוֹשִׁיעוֹ וַדַּאי, אוֹתוֹ שֶׁהַמָּקוֹר שֶׁל הַמִּקְוֶה בְּיָדוֹ.

תִּקּוּן שִׁשִּׁי

וְהוּ תִּקּוּן כ"ז

בְּרֵאשִׁית, שָׁם תֵּר"י אֵ"שׁ, וְאֵלּוּ הֵם שְׁנֵי הָאֲשִׁים שֶׁהֵם בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת, בִּשְׁתֵּי אִשּׁוֹת, וְלָמָּה אָמַר לָהֶם סַמְּכוּנִי? אֶלָּא בְּלֵילֵי שַׁבָּת הַנְּשָׁמָה הַיְּתֵרָה יוֹרֶדֶת לְתֹמֶךְ בַּשְּׁכִינָה הַתַּזְהוֹתוֹנָה בַּגָּלוּת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ נָפְלָה וְלֹא תוֹסִיף קוּם, וּכְשֶׁבָּא מוֹצָאֵי שַׁבָּת, מִסְתַּלֶּקֶת הַנְּשָׁמָה הַיְּתֵרָה שֶׁבָּהּ וַיִּנָּפַשׁ. וַיִּנָּפַשׁ, מִיָּד שֶׁהִיא הִסְתַּלְּקָה וַי נָפָשׁ, שֶׁאֵין מִי שֶׁסּוֹמֵךְ אוֹתָהּ. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִיא אוֹמֶרֶת לְיִשְׂרָאֵל סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת, שֶׁהֵם מְאוֹרֵי

הָאֵשׁ, ומַה הֵם? שְׁתֵּי תורות, שֶׁהֵן וְזַצוּבוֹת מֵאֵשׁ שֶׁהִיא אֱלֹהִי"ם, מִדַּת הַגְּבוּרָה. ומַה הֵם לְמוּדֵי יהו"ה? שְׁתֵּי שְׁפָתַיִם שֶׁנִּקְרְאוּ לַהֲבוֹת (שֶׁנִּשְׂרְפוּ בְּלַהֲבוֹת) אֵשׁ, וְהֵם שְׁנֵי תַּפּוּזִים, שֶׁמֵּהֶם יוֹצֵאת רוּזוֹ שֶׁל מָשִׁיזָ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ וְנָזָה עָלָיו רוּזַ יהו"ה.

לְבַת מֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה בְּבֵית זָקְיָה מֵאַהֲבַת בַּעְלָה, שֶׁהָלַךְ בַּעְלָה וְהִיא נָפְלָה לְמִשְׁכָּב, צוֹוַזַת וְאוֹמֶרֶת סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת, הֲרֵי הִיא בְּבֵית זָקְיָה, הִיא אוֹמֶרֶת רַפְּדוּנִי, בַּמֶּה? בַּתַּפּוּזִים שֶׁמִּתְרַבִּים בַּעֲצֵי הַיַּעַר, וְאֵלּוּ הֵם עֲצֵי בְּשָׂמִים.

קָם זָקֵן שְׁלִישִׁי וְאָמַר: רַבִּי רַבִּי, הֲרֵי אָנוּ מַבְדִּילִים בַּעֲצֵי בְּשָׂמִים, וְכָאן הִיא אֵינָהּ אוֹמֶרֶת אֶלָּא בַּתַּפּוּזִים! אֶלָּא אָנוּ מְבָרְכִים עַל עֲצֵי בְּשָׂמִים מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְרֵיזַ אַפָּךְ כַּתַּפּוּזִים, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא כָּל מִינֵי בְּשָׂמִים הֵם טוֹבִים לִבְרַךְ עֲלֵיהֶם, וְאָנוּ שָׁעוֹשִׂים בַּהֲדַס, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה עָלִים, שֶׁנִּקְרְאוּ שְׁלֹשָׁה הֲדַסִּים, שֶׁרוֹמְזִים לִשְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת, אֲבָל שְׁנֵי נִקְבֵי הַזּוֹטָם הֵם כְּנֶגֶד שְׁנֵי תַּפּוּזִים, שֶׁהֵם שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת, שֶׁבָּהֶם עֲתִידָה לָצֵאת רוּזַ הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא הָרוֹעֶה הַנֶּאֱמָן שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁבּוֹ מִתְיַשֶּׁבֶת נַפְשָׁהּ, וּמִשּׁוּם זֶה הִיא אוֹמֶרֶת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּזִים כִּי זוֹלַת אַהֲבָה אֲנִי. בְּלֵיל שַׁבָּת נֶאֱמַר קַמְתִּי אֲנִי לְפָתְזַ לְדוֹדִי, בְּשַׁבָּת, וּכְשֶׁיּוֹצֵאת שַׁבָּת, נֶאֱמַר וְדוֹדִי זָמַק עָבָר, וּבְאוֹתוֹ זְמַן בִּקַּשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי, עַד שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי, שֶׁבִּזְמַן שֶׁיָּבֹא פַּעַם אַזָּרַת, שֶׁאוֹזַ בְּיָדוֹ וְלֹא אֶעֱזֹב אוֹתוֹ לָלֶכֶת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲזַזְתִּיו וְלֹא אַרְפֶּנּוּ עַד שֶׁהֲבֵאתִיו אֶל בֵּית אִמִּי, זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, וְאֶל זֵדֶר הוֹרָתִי, זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַטָּה.

וּבִזְמַן שֶׁאוֹזַ בְּיָדוֹ בַּגְּאֻלָּה הָאַזְרוֹנָה, זֶה לֹא יִהְיֶה לִי כְּמוֹ הַפְּעָמִים הָאֲזֵרוֹת, שֶׁבְּכָל גְּאֻלָּה וּגְאֻלָּה הָיָה בָּא, וְאַזֵּר כָּךְ הָיָה פּוֹרֵזַ מִמֶּנִּי, אֲבָל בַּגְּאֻלָּה הָאַזְרוֹנָה אֲנִי אוֹזַ בּוֹ וְאֶקְשֹׁר אוֹתוֹ עִם כַּמָּה קְשָׁרִים שֶׁל אַהֲבָה שֶׁלֹּא יָזוּז מִמֶּנִּי לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, שֶׁבְּכָל גָּלוּת וְגָלוּת הָיָה הוֹלֵךְ מִמֶּנִּי, וְהָיִיתִי שׁוֹאֶלֶת עָלָיו אֶת כָּל עוֹבֵר וְשָׁב. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם עַד

שֶׁמְּצָאתִי אֶת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי. וּלְפָעָמִים לֹא הָיִיתִי מוֹצֵאת מִי שֶׁיֹּאמַר לִי מִמֶּנּוּ דָּבָר, וְהָיִיתִי מַשְׁבִּיעָה בִּשְׁבִילוֹ אֶת כָּל בְּנֵי הַקְּרִיָּה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם◌ אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ, שֶׁזּוֹלַת אַהֲבָה אָנִי, וְכַמָּה פְּעָמִים עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת, שֶׁהֵן הַגָּלֻיּוֹת, בִּקַּשְׁתִּי אֶת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי, וְלֹא הָיָה מִי שֶׁיֹּאמַר לִי, עַד שֶׁהוּא הָיָה בָּא, וְכֵעֵת בַּגְּאֻלָּה הָאַזְרוֹנָה בָּרַזּ דּוֹדִי בְּכַעַס רַב, וְשֶׁאַלְתִּי בַּעֲבוּרוֹ, וְלֹא מָצָאתִי מִי שֶׁיֹּאמַר לִי דָּבָר, וּמְשׁוּם זֶה אֲנִי נִשְׁבַּעְתִּי, שֶׁבִּזְמַן שֶׁיָּבֹא וְאוַזּ בְּיָדָיו שֶׁלֹּא יָזוּז מִמֶּנִּי, וַאֲנִי אֲאַזְּתִיו וְלֹא אַרְפֶּנּוּ, אֲאַזְּתִיו – בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, וְלֹא אַרְפֶּנּוּ – בִּתְפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ.

בֹּא וּרְאֵה, כְּשֶׁיָּבֹא דּוֹדָהּ אֵלֶיהָ, יֹאמַר לִשְׁנֵי הַמְּשִׁיזִים נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים, שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר כִּי כֶרֶם יהו"ה צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל, נִרְאֶה הַפָּרְזָה הַגָּפֶן, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה בָּהֶם, הֲנֵצוּ הָרִמּוֹנִים, אֵלּוּ אוֹתָם שֶׁמְּלֵאִים מִצְוֹות כָּרִמּוֹן.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: זָקֵן זָקֵן, נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים, הֲרֵי יֵשׁ כְּרָמִים שֶׁאֵינָם יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמוּנִי נוֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי, וְהֵם הָעַרְבוּבְיָה שֶׁל הָעֵרֶב רַב, שֶׁהֵם מְעֹרָבִים עִם יִשְׂרָאֵל בַּגָּלוּת, וּמְשׁוּם זֶה, כְּשֶׁיָּבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל הַשְּׁכִינָה, הוּא יֹאמַר אֵלֶיהָ נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים, נִרְאֶה אִם פָּרְזָה הַגָּפֶן בָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ כִּי כֶרֶם יהו"ה צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל, הֲנֵצוּ הָרִמּוֹנִים, אֵלּוּ וַדַּאי אוֹתָם שֶׁמְּלֵאִים מִצְוֹות כְּרִמּוֹנִים, שָׁם אֶתֵּן אֶת דּוֹדַי לָךְ, אֵלּוּ שֶׁהֵם אוֹהֲבִים שֶׁלְּךָ, שָׁם נָתַתִּי אוֹתָם לְךָ, כִּי הִגָּה הַסִּתָּו עָבָר – שִׁלְטוֹנָם שֶׁל שְׁאָר הַמַּמְלָכוֹת שֶׁל הָעַמִּים, הַגֶּשֶׁם זָלַף הָלַךְ לוֹ – שִׁלְטוֹן הָעֵרֶב רַב.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יָבֹא אֵלֶיהָ, שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלַמִּית, בִּשְׁנֵי בָתִּים, שֶׁהֵם בַּיִת רִאשׁוֹן וּבַיִת שֵׁנִי לְמַטָּה. שׁוּבִי שׁוּבִי – בְּבַיִת רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי לְמַעְלָה – וְנָזֻזָּה בָּךְ. דָּבָר אַזּוֹר, שׁוּבִי שׁוּבִי אַרְבַּע פְּעָמִים, בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹתֶיהָ שֶׁהֵם אדנ"י, וְנָזֻזָּה בָּךְ – בְּאַרְבַּע אוֹתִיּוֹתָיו שֶׁהֵם יהו"ה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶל יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע פְּעָמִים שׁוּבִי עִם הַשְּׁכִינָה בִּתְשׁוּבָה, וְנָזֻזָּה בָּךְ – בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת שֶׁל

הַגְּאֻלָּה שֶׁהֵם בְּפָסוּז, שֶׁזִּיְּבִים בּוֹ יִשְׂרָאֵל לִשְׁתּוֹת אַרְבַּע כּוֹסוֹת, כְּמוֹ אַרְבַּע הַגְּאֻלּוֹת. שׁוּבִי שׁוּבִי בְּאַרְבָּעָה הַיְּזוּדִים (הַיְסוֹדוֹת) שֶׁלָּךְ, וְנָזֶה בָּךְ – בְּאַרְבַּע זִיוֹת, וְנָזֶה בָּךְ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ, וּמִיָּד יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ וְיֹאמְרוּ בַגּוֹיִם יהו"ה מָלָךְ.

בְּאוֹתוֹ זְמַן הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ, אֵלּוּ הָאָבוֹת, זְכֻיּוֹתֵיהֶם הִתְגַּלּוּ עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא אֶרֶץ הַזַּיִּים, וְעַל בָּנֶיהָ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ, עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ, אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, קוֹל צִפַּיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַזְּדָּו יַרְנֵנוּ, כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב יהו"ה צִיּוֹן. בְּאוֹתוֹ זְמַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבֵּחַ אוֹתָהּ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל – זֶה תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וְהָרְצוּעוֹת תְּלוּיוֹת מִכָּאן וּמִכָּאן כְּמוֹ זְמוֹרוֹת, שֶׁהֵן כַּכַּרְמֶל שֶׁתְּלוּיִים מִן הַגָּפָן, וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כְּאַרְגָּמָן – זוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, מַה שֶּׁהָיְתָה דַלַּת בְּגָלוּת עֲנִיָּה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף, תִּהְיֶה לְבוּשָׁה כְּאַרְגָּמָן, שֶׁהוּא סוֹד א"וּרִיאֵל ר"פָאֵל גַּ"בְרִיאֵל מִ"יכָאֵל נ"וּרִיאֵל, מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יהו"ה, שֶׁיִּהְיֶה אָסוּר בְּאַרְבָּעָה בָּתִּים שֶׁלָּהּ שֶׁהֵם אדנ"י, אַרְבָּעָה בָּתֵּי הַמּוֹחַ, שֶׁיִּהְיֶה אָסוּר בָּרְהָטִים כָּזֶה: יאהדונה"י, כִּי שִׁמְךָ בְּךָ וּבְךָ שִׁמְךָ, וְזֶהוּ הַסּוֹד אָמֵן מִן אַרְגָּמָן.

דְּבָר אַזֵּר, רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל – זֶה רֹאשׁ דְּבָרֶךָ אֱמֶת, דַּלַּת רֹאשֵׁךְ כְּאַרְגָּמָן – זוֹ הַשְּׁכִינָה, מֶלֶךְ – זֶה אַבְרָהָם, אָסוּר – זֶה יִצְחָק בָּעֲקֵדָה, בְּקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל זְרוֹעַ שְׂמֹאל, בָּרְהָטִים – זֶה יַעֲקֹב, בְּאַרְבָּעָה בָּתֵּי הַמּוֹחַ שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּרְהָטִים בִּשְׁקָתוֹת הַמָּיִם.

קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: הִתְכַּנְּסוּ זְיָלוּת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים וְתַזְוְתוֹנִים לִרְאוֹת אֶת קְשׁוּטֵי הַכַּלָּה, שֶׁהֲרֵי זֹאת מִתְקָנֶת לָהּ, וְהָזְתָן נוֹשֵׂא אוֹתָהּ שָׁם. פָּתַח וְאָמַר: אֵלְיָהוּ אֵלְיָהוּ, רֵד לְכָאן אַתָּה וְזֵילוֹתֶיהָם שֶׁל נְשָׁמוֹת הַצַּדִּיקִים שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה וְהַתַּזְוְתוֹנָה לְקַשֵּׁט אֶת הַכַּלָּה. מִיָּד הִנֵּה אֵלְיָהוּ יוֹרֵד עִם כַּמָּה זְיָלוֹת שֶׁל מַלְאָכִים וְכַמָּה נְשָׁמוֹת.

פָּתוּז וְאָמַר: רֹאשֶׁךָ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל, כַּלָּה, כַּמָּה מְתֻקָּן רֹאשֶׁךָ בַּתְּפִלִּין שֶׁהוּא (שֶׁהֵם) פָּאֵר עַל רֹאשֶׁךָ, שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר פְּאֵרְךָ וְזַבּוּשׁ עָלֶיךָ, וְהָרְצוּעוֹת תְּלוּיוֹת מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, מַה שֶּׁהָיוּ הַתַּלְתַּלִּים שְׁזוּרוֹת כָּעוֹרֵב, הֲרֵי הֵם יְרֵקִים כַּכַּרְמֶל, כֻּלָּם הַיְרֵקִים שֶׁהֵם בַּגְּוָנִים כְּכַרְמֶל. וּמַה שֶּׁהָיְתָה דַּלַּת בַּגָּלוּת – תְּפִלָּה לְעָנִי, וְזוֹ תְּפִלָּה שֶׁל יָד, שֶׁבָּהּ מִתְעַטֵּף הֶעָנִי בַּגָּלוּת (בַּתְּפִלָּה), זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף, כָּעֵת נֶאֱמַר בָּךְ וַדַּלַּת רֹאשֶׁךָ כָּאַרְגָּמָן. מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים – אֵלּוּ אַרְבָּעָה בָּתֵּי הַמּוֹזָז, אַרְבַּעַת בָּתֵּי הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם אהי"ה, וְכֵן בְּיָד אהי"ה כְּוִוֹשְׁבוֹן אַוָּזוֹת וְעֶשְׂרִים הָאַוְכָּרוֹת שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וְאַוָּזוֹת וְעֶשְׂרִים אַוְכָּרוֹת שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁל יָד, וְעוֹלוֹת לְוִוֹשְׁבוֹן אהי"ה אהי"ה, הוּא מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים, אֲשֶׁ"ר אהי"ה, וְהוּא רא"ש יהו"ה קוֹרְאִים לוֹ, אָסוּר בְּכָל הָאַוְכָּרוֹת.

דְּבָר אַוָּזוֹר, רֹאשֶׁךָ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל – הָרֹאשׁ שֶׁלְּךָ, כַּלָּה, עוֹלָה עַל כָּל הַזְּיָלוֹת, עַל שִׁשִּׁים הַמָּה מְלָכוֹת שֶׁהֵם שִׁשִּׁים סִדְרֵי מִשְׁנָה, וְעוֹלִים לְשֵׁשׁ מֵאוֹת, וּלְשִׁשִּׁים רִבּוֹא, וּשְׁמוֹנִים פַּלְגֵּשִׁים שֶׁהָיוּ שְׁמוֹנִים סִפְרֵי הָאַגָּדָה, וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר – הֵם הַהֲלָכוֹת שֶׁאֵין לָהֶם וְזִשְׁבּוֹן וּמִסְפָּר, שֶׁלְּאוֹתָם הַנִּימִים שֶׁל שַׁעֲרוֹת הַכַּלָּה אֵין לָהֶם וְזִשְׁבּוֹן, וְאֹתָ הַכַּלָּה עוֹלָה עַל כֻּלָּם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה.

דְּבָר אַוָּזוֹר רֹאשֶׁךָ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל – כַּמָּה מְתֻקָּן הַשַּׁעַר שֶׁלְּךָ בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תִּקּוּנִים, שֶׁהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר הַמַּזָּלוֹת וְהַלְּבָנָה – שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, וְהַנִּימִים שֶׁלְּךָ הֵם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁאֵין לָהֶם וְזִשְׁבּוֹן, וְדַלַּת רֹאשֶׁךָ, אַתְּ (הוּא) שֶׁהָיִית הַלְּבָנָה עֲנִיָּה תַּוָּזֶת כָּל הַכּוֹכָבִים, מְהֻדֶּקֶת בֵּין הָרַגְלַיִם, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַתְּגַל מַרְגְּלוֹתָיו וַתִּשְׁכָּב, כָּעֵת אַתְּ הָרֹאשׁ לְכֻלָּם, כְּאַרְגָּמָן שֶׁהוּא אָמֵן יאהדונה"י, אַתְּ אדנ"י, הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא יהו"ה, אָסוּר בָּרְהָטִים שֶׁלָּךְ. אַרְגָּמָ"ן – א"וריאל ר"פאל ג"בריאל מ"יכאל נ"וריאל, זְיָלוֹת קְדוֹשִׁים שְׁמָעוֹ.

כְּשֶׁהָזְתָן, שֶׁהוּא הַשָּׁמֶשׁ, יָבֹא לְהָאִיר לַלְּבָנָה, הִיא מִתְקַשֶּׁטֶת בְּשַׁעֲרוֹתֶיהָ מִתֻּקָּנֶת בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר (בִּשְׁנַיִם עָשָׂר) זְקָנִים, (דְּרָגוֹת, תִּקּוּנִים),

שֶׁהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר מַזָּלוֹת, הַשֶּׁמֶשׁ (צ"ל וּלְבָנָה) וְהוּא כְּוָתָן יֹצֵא מֵזַוָּתָו, וְהוּא יָשִׁישׁ כְּגִבּוֹר לָרוּץ דְּרָכִים בָּרָקִיעַ, יָצִיץ אֵלֶיהָ וַדַּאי, וְהוּ שֶׁכָּתוּב מַשְׁגִּיחַ מִן הַזַּלְגֹּוֹת מֵצִיץ מִן הַזַּרְכִּים, לְהִסְתַּכֵּל אֵלֶיהָ בָּרָקִיעַ שֶׁהוּא (וְהֵם הוּא) יָשִׁישׁ. מַה זֶּה כְּגִבּוֹר? אֵיזוֹ גְּבוּרָה עוֹשֶׂה בָּזֶה? אֶלָּא שְׁנַיִם עָשָׂר מַשְׁקוֹפִים יֵשׁ בָּרָקִיעַ, וְכָל הַזַּיָלוֹת מִתְגָּרִים בָּהֶם שׁוֹמְרֵי הַשְּׁעָרִים, הַשֶּׁמֶשׁ מִתְעַטֵּר בְּאוֹתִיּוֹת הַתָּפִלִּין שֶׁהוּא שֵׁם יהו"ה, וּמִתְלַבֵּשׁ בִּגְבוּרָה. וְהוּ שֶׁכָּתוּב יהו"ה כַּגִּבּוֹר יֵצֵא, וְזֶהוּ יָשִׁישׁ כַּגִּבּוֹר לָרוּץ אֹרַח, וּבוֹקֵעַ אֶת זַלּוֹנוֹת כֻּלָּם בָּרָקִיעַ, וְעוֹשֶׂה שְׁנַיִם עָשָׂר דְּרָכִים, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה עַל הַיָּם, וְזֶהוּ לָרוּץ אֹרַח, וּמְשׁוּם שֶׁנּוֹסֵעַ בָּרִאשׁוֹנָה מִגְּבוּרָה, הַשֶּׁמֶשׁ יוֹצֵאת אֲדֻמָּה.

אַזַּר כָּךְ מִתְלַבֵּשׁ בְּוֶסֶד שֶׁהוּא לְבָן, וּבוֹ שׁוֹכֵךְ רֻגְזוֹ שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ, יָרֹק הוּא מִצַּד הָעֲמוּד הָאֶמְצָעִי, וּכְשֶׁמִּתְלַבֵּשׁ (נ"א מִתְלַבֵּן) בְּוֶסֶד בְּאוֹר לְבָן, מִמֶּנּוּ יִהְיֶה מֵאִיר לַלְּבָנָה. מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ – זֶה הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַקָּצֶה שֶׁלָּהּ צַדִּיק, וּתְקוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם – שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת, וּבָהֶם אֵין נִסְתָּר מִזַּוָּתוֹ – זוֹ הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהִיא זַוָּה, מִשָּׁם יִצְטַבַּע בְּצֶבַע יָרֹק, שֶׁהוּא רַזָּמִים. בְּאוֹתוֹ זְמַן מִסְתַּכְּלִים הַשֶּׁמֶשׁ וְהַלְּבָנָה יַזָּד, וְאֵין נִסְתָּר מִזַּוָּתוֹ, שֶׁהִיא הַזַּוָּה שֶׁלָּהּ.

וּבְאוֹתוֹ זְמַן הִיא נוֹטֶלֶת מִשְּׁלֹשָׁה גָּוָנִים, לְהִתְפָּאֵר לְפָנָיו בִּשְׁלֹשֶׁת צִבְעֵי הָעַיִן, שֶׁהֵם לָבָן אָדֹם יָרֹק, וּבְאוֹתוֹ זְמַן הוּא יֹאמַר אֵלֶיהָ, הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבוּנִי, שׂוּרָפִים אוֹתִי בַּשַּׁלְהֶבוֹת שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁלָּךְ, וְהַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שְׁתֵּי עֵינַיִם הֵם שְׁנֵי לוּחוֹת יְקָרוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם לֻחוֹת אֲבָן כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִי"ם כְּתוּבִים מִשְּׁנֵי עֶבְרֵיהֶם, וּמִרֶּקֶמִים מִשְּׁנַיִם עָשָׂר גְּוָנִים מֵהַצַּד הַזֶּה, וּמִשְּׁנַיִם עָשָׂר גְּוָנִים מִן הַצַּד הַזֶּה, שֶׁהֵם אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים צְדָדִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתֻבִים, ז"ה וְז"ה פַּעֲמַיִם – אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים סְפָרִים.

וְהֵם שְׁנַיִם עָשָׂר פָּנִים וּשְׁנַיִם עָשָׂר הַכְּנָפַיִם שֶׁל הַזַּיּוֹת, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם, הַגֶּזֶן הַלְּבָן שֶׁל הָעַיִן, וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאל

לְאַרְבַּעְתָּם, הַגָּוֶן הָאָדֹם שֶׁל הָעַיִן, וּפָנֵי נָשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּם הֵם הַגָּוֶן הַיָּרֹק שֶׁל הָעַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר וְאַרְבָּעָה פָּנִים לְאֶחָד וְגוֹמֵר, וְאַרְבַּע כְּנָפִים וְגוֹמֵר, הֲרֵי אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים. הַכְּנָפַיִם הֵם כִּנְפֵי הָעַיִן, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתֻבִים, וּבַזֵּיוֹת כָּתוּב בָּהֶם וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יהו"ה צְבָאוֹ"ת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, זֶה אֶל זֶה וַדַּאי, כְּמוֹ הַלּוּזוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כְּתוּבִים מִשְּׁנֵי עֶבְרֵיהֶם, מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתוּבִים, לֻזּוֹת אֶבֶן כְּתוּבִים וְגוֹמֵר. לֻזּוֹת אֶבֶן, מַה זֶּה אֶבֶן? זוֹ אֶבֶן הַשְּׁתִיָּה, שֶׁמִּמֶּנָּה הַשְּׁתַּת הָעוֹלָם, וְהִיא בַּת הָעַיִן, עָלֶיהָ נֶאֱמַר עַל אֶבֶן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִם, וְהֵם שִׁבְעָה גְּלָדֵי הָעַיִן, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ, וְזוֹ הַמַּלְכוּת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה, מִי הַבּוֹנִים? אֵלּוּ אוֹתָם בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁבּוֹנִים אֶת הַבִּנְיָנִים שֶׁל הָעוֹלָם וּפוֹסְקִים הֲלָכוֹת, שֶׁמָּאֲסוּ בַּגָּלוּת, נֶאֱמַר בָּהּ הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה, מִשּׁוּם שֶׁהִיא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, קַבָּלָה לְמֹשֶׁה, וּמַה שֶּׁהָיְתָה בַּת הָעַיִן שְׁזוּרָה, מִמֶּנָּה וּבָהּ יִהְיֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאִיר לָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מֵאִיר בָּהּ.

וְהָעֵינַיִם שֶׁמְּאִירוֹת בַּתּוֹרָה, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ, וְצָרִיךְ אָדָם לְהִתְעַסֵּק בָּהֶם תָּמִיד, עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם תָּמִיד, שֶׁיִּסְתַּכֵּל בָּהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעֵינָיו. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב תָּמִיד עֵינֵי יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה, וְלָמַדְנוּ תָּמִיד מִתָּמִיד, תָּמִיד שֶׁל עֶרֶב וָבֹקֶר מִתָּמִיד שֶׁל תָּמִיד – עֵינֵי יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ בָּהּ, וַהֲרֵי הַתָּמִיד שֶׁל עֶרֶב וָבֹקֶר הוּא שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע, אֶלָּא מִכָּאן לָמַדְנוּ, שֶׁמִּי שֶׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עֶרֶב וָבֹקֶר בְּכָל יוֹם תָּמִיד, כְּאִלּוּ קִיֵּם וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה בַּתּוֹרָה, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה. וְסֵפֶר תּוֹרָה הוּא עַיִן, שְׁנֵי כַּנְפֵי הָעַיִן – שְׁנֵי לוּזוֹת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר תָּמִיד עֵינֵי יהו"ה אֱלֹהֶי"ךָ בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה, וּמַה זֶּה בָּהּ? בָּבַת הָעַיִן שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, וְעַל כַּנְפֵי הָעַיִן נֶאֱמַר פָּתְזוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק. שְׁלֹשָׁה גְּוָנִים – כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל, וְהֵם אהי"ה אֲשֶׁר אהי"ה, שֶׁהֵם כְּלָל בְּכָל הַתּוֹרָה, אהי"ה כְּלָל,

אֲשֶׁר פָּרַט, אהי"ה כְּכֻלָּם. הַגַּבּוֹת שֶׁעַל הָעֵינַיִם, נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם תַּלְתַּלִּים שְׁזוּרוֹת כָּעוֹרֵב, וְהֵם תְּלִי תְלִים. עַל הַמֵּצַח שֶׁעַל הָעֵינַיִם צִיץ נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ, מְרֻקָּם בִּגְוָנִים וְצִיּוּרִים שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלְּמַעְלָה, וְהַצִּיּוּרִים שֶׁלָּהּ שִׁרְטוּטִים בָּרִזְב וּבָאֹרֶךְ, מֵהֶם קְטַנִּים מֵהֶם גְּדוֹלִים, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר בְּמָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר, לְקַצֵּר – אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ, לְהַאֲרִיךְ מֵהַצַּד שֶׁל ו', לְקַצֵּר מִצַּד שֶׁל י'.

פָּנֵי הַגְּבִירָה, הֵם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פָּנִים טְהוֹר, מְאִירִים כַּשּׁוֹשַׁנָּה, לָבָן וְאָדֹם, נוֹטְלִים מִיָּמִין וּמִשְּׂמֹאל, גֶּוֶן לָבָן בַּלִּבּוּן שֶׁל עֲנָוָה, אָדֹם – בְּשֶׁת שֶׁל יִרְאָה, יְרָא בְּשֶׁת. כְּשֶׁזּוֹזְרִים לִירֵקִים, הֲרֵי הֶזְּתָן שֶׁלָּהּ הִסְתַּלֵּק לַזְּמָה, שֶׁהִיא הָאֵם הָעֶלְיוֹנָה. וּמִשְּׁלֹשֶׁת הַגְּוָנִים הַלָּלוּ שֶׁל הַפָּנִים תְּלוּיִים שִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם פָּנִים כְּזֶשְׁבּוֹן זָסָ"ד, וּבָהֶם מָאתַיִם וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת כְּזֶשְׁבּוֹן גְּבוּר"ה, וְזֶהוּ הַסּוֹד שֶׁל וַיַּעֲבֹר יהו"ה, סוֹד הָעֲבוּר, מֵאִיר בָּהֶם לַכֹּלָּה בְּאַרְבַּע פָּנִים, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְאַרְבָּעָה פָּנִים לְאֶזֶת, וְהָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי הוּא וָא"ו, עִבּוּר הַשָּׁנָה, שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר זְדָרִשִׁים, וְהֵם בְּרָאשֵׁי תֵּבוֹת וָ"הוּ אֲ"נִי וָ"הוּ, וּבוֹ הוּא אִשָּׁה (נ"ל אִישׁ) וְהִיא אִשָּׁה עֻבָּרָה, סוֹד הָעִבּוּר – יְסוֹד, שֶׁהוּא יְסוֹד טִפָּה שֶׁמִּמֶּנָּה נַעֲשֶׂה עִבּוּר, שֶׁהוּא וָא"ו, שֶׁהֲרֵי וָא"ו בְּלִי טִפָּה אֵין לָהּ עִבּוּר, וְזֶהוּ הַמּוֹז, שֶׁשָּׁם הַזְּכוּמָה.

וָא"ו הוּא הַזּוֹטָם מִתַּקֵּן בַּפָּנִים, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וַיִּיצֶר יהו"ה אֱלֹהִי"ם, וּמְאִירִים בְּלָבָן וְאָדֹם, וְהַזּוֹטָם שֶׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר הוּא זוֹתָם אֶמֶת, וְאִם אֵינָהּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת, אֵינָהּ זוֹתָם, הַטַּבַּעַת שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וּמְשׁוּם זֶה צִיּוּר הַגְּבִירָה הַדְּמוּת שֶׁלָּהּ שֶׁל הַזּוֹטָם, מִתַּקֵּן בַּפָּנִים וּבְדֶרֶךְ יָשָׁר עַל הַפָּנִים, וּשְׁנֵי נְקֻבֵי הַזּוֹטָם שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת, הַפֶּה – בַּת הַמֶּלֶךְ, וּבָהּ לְשׁוֹן לְמוּדִים, שֶׁהוּא צַדִּיק, וְעָלֶיהָ (וַעֲלֵיהֶם) נֶאֱמַר כְּזוֹט הַשֵּׁנִי שִׁפְתוֹתַיִךְ וּמִדְבָּרֵךְ נָאוָה, בַּתּוֹרָה, הַפֶּה – הַכְּלָל שֶׁל הַכֹּל, מִמֶּנּוּ קוֹל וְדִבּוּר שֶׁהֵם ו"ה, מִמֶּנָּה הֶבֶל שֶׁהִיא ה', פֶּה קָטָן סָתוּם בָּאוֹת י', מִתְתַּקֵּן בְּשֵׁמוֹ שֶׁל יהו"ה, וּמְשׁוּם זֶה כְּזוֹט הַשֵּׁנִי שִׁפְתוֹתַיִךְ וּמִדְבָּרֵךְ נָאוָה.

צָוְאַרְךָ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן – זוֹ יְרוּשָׁלַיִם, עָלֶיהָ נֶאֱמַר כְּמִגְדַּל דָּוִד צַוָּארֶךָ, תַּכְשִׁיטֶיהָ – כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים, בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת, זֶה צַדִּיק שֶׁהוּא תַּל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִים אֵלָיו, הַמָּגֵן שֶׁלּוֹ – שְׁנֵי נְבִיאֵי אֱמֶת, שֶׁהַשְׁכִּינָה וַדַּאי הִיא יְרוּשָׁלַיִם, הַתַּכְשִׁיטִים שֶׁלָּהּ שִׁלְשֶׁת הָאָבוֹת, הַזְּרוּזִים שֶׁלָּהּ – שְׁנֵי עַמּוּדֵי אֱמֶת.

דָּבָר אַוֵּר, צַוָּארֶךָ – זוֹ הַתּוֹרָה, הַתַּכְשִׁיטִים שֶׁלָּהּ – מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה מִצְווֹתֶיהָ, הַזְּרוּזִים וְהַקְּמִיעִים שֶׁלָּהּ הֵם מְמַגְּנִים עַל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וְוָמֵשׁ לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתָהּ בָּהֶם, וּכְשֶׁמִּתְעַלֶּה הַצַּוָּאר בַּתַּכְשִׁיטִים שֶׁלָּהּ אֶל הֶוָּתָן, כַּמָּה רֵיזוֹת טוֹבִים עוֹלִים בָּהּ. וְהוּ שֶׁכָּתוּב מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר, זֶה הַר סִינַי שֶׁהוּא צַוָּארוֹ שֶׁל עוֹלָם. מְקֻטֶּרֶת מוֹר – זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ אֵלֵךְ לִי אֶל הַר הַמּוֹר, וּלְבוֹנָה – זוֹ הַלְּבָנָה הַקְּדוֹשָׁה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר וְאֶל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה, מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל – זֶה צַדִּיק, שֶׁהוּא כֹּל הַכָּלוּל בַּכֹּל.

דָּבָר אַוֵּר, צַוָּארֶךָ – זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, מְקֻטֶּרֶת מוֹר – אָמַר מַר, וּלְבוֹנָה – לִבּוֹן הַהֲלָכָה, מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל – זֶה צַדִּיק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִכָּל הַמִּינִים, וְזֶה מֵאִיר לַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וּמִיָּד כְּשֶׁהִיא מִתְקַשֶּׁטֶת בְּכָל מִינֵי תַּכְשִׁיטִים, יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהִיא צַוָּאר הָעוֹלָם, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַקִּיף אוֹתָהּ, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם יהו"ה חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב, וְהוּא מְזַוְּגֵךְ אוֹתָהּ בְּשָׁתֵי זְרוֹעוֹת, וְהוּ שֶׁכָּתוּב שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי.

וִידֵי הַגְּבִירָה, הַכַּלָּה הַקְּדוֹשָׁה, כֻּלָּם רְשׁוּמִים בַּשֵּׁם שֶׁל יהו"ה, כְּמוֹ זֶה: (אמר המגיה, הלשון מוטעה ונ"ל שהלשון כך) בַּכַּף י', בְּזָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת ה', בַּזְּרוֹעַ שֶׁלָּהּ ו', בַּכְּתֵף שֶׁלָּהּ ה', בַּכְּתֵפָיִם מְצֻיָּרִים כַּמָּה שִׁרְטוּטִים כְּמוֹ הָעֲנָפִים שֶׁל עֵץ הַזַּיִת, לִרְשֹׁם בּוֹ שֶׁהוּא עֵץ זַיִת. וְהוּ שֶׁכָּתוּב עֵץ זַיִת הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר. מִימִינוֹ נִתְּנָה תוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, מִשְּׂמֹאלוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְאֵיפֹה נִתְּנוּ? בִּשְׁנֵי לוּחוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תָּאֳמֵי צְבִיָּה.

וְעוֹד, ו' הִיא תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, שֶׁנִּתְּנָה בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת, שֶׁהֵם שִׁשָּׁה פָּרָקִים, וְאֵיפָה נִתְּנָה? בִּשְׁנֵי לוּחוֹת, שֶׁהֵם שְׁנֵי עֶשְׂרֵיךְ, וְהֵם י' י' (וּבָהֶם צוּרַת ו'), וּבָהֶם הוּא צָר, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּיצֶר, וְהֵם שְׁתֵּי בְּתוּלוֹתֶיהָ שֶׁל הָעַלְמָה שֶׁהִיא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיְשַׁבֵּר אֹתָם תַּוֹּזֵת הָהָר, הֶזְּתָן שֶׁלָּהּ, אוֹתוֹ שֶׁאָמַר לֹא נִמְצְאוּ בְּתוּלִים לַנַּעֲרָה וְעָנְשׁוּ אוֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף, אֵלּוּ מֵאָה בְּרָכוֹת, וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו.

שִׁבְּזוּ שֶׁל הַגּוֹף, זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה לְתָמָר, וּמִי שֶׁמַּכִּיר שִׁעוּר הַקּוֹמָה שֶׁלָּהּ, יוֹרֵשׁ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא ו', שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל יהו"ה, הַמִּקְוֶה שֶׁהוּא הַקּוֹמָה שֶׁלָּהּ, הַשִּׁעוּר שֶׁלָּהּ. שִׁעוּר הַקּוֹמָה זֶה צַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר דָּמְתָה לְתָמָר.

שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיָּבֹאוּ אֵלִימָה וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים, שְׁנַיִם עָשָׂר עֵינֹת אֵלּוּ הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר פָּרָקִים, שֶׁהֵם שִׁשָּׁה בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת וְשִׁשָּׁה בִּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ, מַהוּ בַּתַּרְשִׁישׁ? בִּתְרֵי שֵׁשׁ, בִּשְׁתֵּי זְרוֹעוֹת שִׁשָּׁה פָּרָקִים, וְכֵן שִׁשָּׁה אֲזוֹרִים בִּשְׁתֵּי שׁוֹקַיִם. שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ – אֵלּוּ הֵם שְׁנַיִם עָשָׂר עֵינוֹת מַיִם, שִׁבְעִים תְּמָרִים שֶׁבָּהֶם צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח הֲרֵי הֵם זְמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת, וּבָהֶן שִׁלְשָׁה עָשָׂר פָּרָקִים – הֵם שְׁמוֹנָה עָשָׂר, וְכֵן שְׁמוֹנָה עָשָׂר בְּיַד יָמִין – שִׁלְשִׁים וְשִׁשָּׁה, וְכֵן שְׁמוֹנָה עָשָׂר שְׁמוֹנָה עָשָׂר בִּשְׁתֵּי רַגְלַיִם – הֲרֵי שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם, שִׁבְעִים שֶׁלָּהֶם שִׁבְעִים תְּמָרִים, שְׁנֵי צַדִּיקִים כַּתָּמָר יִפְרָח בָּהֶם.

וּבָהֶם כָּתוּב מַה יָּפוּ פָעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב, הַנְּעָלִים שֶׁלָּהּ נְעִילַת הָזֶנֶג וּנְעִילַת הַפָּסֵז, וְלֹא צָרִיךְ לְהֶרְאוֹת לְפָנֵי נְעָלִים שֶׁל זוֹל, שֶׁהֵם שְׁאוֹר וְזֶמֶן, וַעֲלֵיהֶם אָמַר לְמֹשֶׁה שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ, שֶׁתְּרוּמָה וְזוֹלִין כְּמוֹ זֶה, לֹא צָרִיךְ לְעָרֵב תְּרוּמָה עִם קֹדֶשׁ, וְכֵן מְלָאכָה שֶׁל זוֹל לֹא צְרִיכָה לְהֶרְאוֹת לִפְנֵי מְלָאכָה שֶׁל קֹדֶשׁ, שֶׁהִיא מְלֶאכֶת הַכֹּהֲנִים, וְכֵן אֵשׁ שֶׁל זוֹל לֹא צְרִיכָה לְהֶרְאוֹת לִפְנֵי אֵשׁ שֶׁל קֹדֶשׁ, שֶׁכֻּלָּם זוֹל וַאֲזוֹרִים קֹדֶשׁ, וּמְשׁוּם זֶה צִוָּה הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְזוֹל.

הִנֵּה צִיּוֹן, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, יוֹצֵאת בְּכָל הַקְּשׁוּטִים שֶׁלָּהּ, וְכָל הָעוֹלָם מוּרִים עָלֶיהָ בְּאֶצְבַּע, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְזֹאת קְרֵית מוֹעֲדֵנוּ, וְהֶזְתָּן יוֹצֵא מְעֻטָּר אֵלֶיהָ, וְכָל הָעוֹלָם אוֹמְרִים צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם וְזַחֲנָתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ. וְזַחֲנָתוֹ – הַשְּׁכִינָה הָעֶלְיוֹנָה, שִׂמְחַת לִבּוֹ – הַשְּׁכִינָה הַתַּחְתּוֹנָה, הַיּוֹם שֶׁל שְׁנֵיהֶם – הָעַמּוּד הָאֶמְצָעִי, הַמְּנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֲרֵי הַכַּלָּה מְקֻשָּׁטֶת לְבַעְלָהּ שֶׁהוּא יהו״ה, בֶּן הַמֶּלֶךְ.

תִּקּוּן שְׁבִיעִי

זֶהוּ תִּקּוּן כ״ז

זֶהוּ בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי״ם, בְּרֵאשִׁית אַבָּא וְאִמָּא, יהו״ה אֱלֹהֵינ״וּ, בָּרָא יהו״ה, בְּנָם שֶׁל הָאָב וְהָאֵם, אֱלֹהִי״ם הַבַּת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, אָבִיךָ זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אִמֶּךָ זוֹ שְׁכִינָה, הַיִּרְאָה שֶׁלָּהּ – בְּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, הַכָּבוֹד שֶׁלָּהּ – בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה, וְכָל אֵלּוּ שֶׁמְּקַיְּמִים מִצְוֹת עֲשֵׂה, נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד, וְעַל אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל לֹא תַעֲשֶׂה, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר וּבֹזַי יֵקָלּוּ. אָמַר הַמָּאוֹר הַקָּדוֹשׁ : רַבִּי רַבִּי, וּמַהוּ כָּבוֹד וּבְזָיוֹן לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה? אֶלָּא וַדַּאי כְּשֶׁהַשְּׁכִינָה בַּגָּלוּת, כָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוָה לְהָקִים אוֹתָהּ מִן הַגָּלוּת, כְּאִלּוּ כִּבֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ קְטָטָה עִם הַגְּבִירָה, וְזָרַק אוֹתָהּ מֵהֵיכָלוֹ, וְהִיא הָלְכָה לִשְׁכֶנֶיהָ, וְהֶלְאָ כָּל מִי שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתָהּ בְּבֵיתוֹ וּמְכַבֵּד אוֹתָהּ, (וַדַּאי שֶׁמְּכַבֵּד אֶת הַמֶּלֶךְ), וּמַכְנִיס שָׁלוֹם בֵּינָהּ לְבֵין בַּעְלָהּ, הֲלֹא כָּל הַכָּבוֹד שֶׁעוֹשֶׂה לָהּ, הוּא עוֹשֶׂה לַמֶּלֶךְ, שֶׁאִם הַמֶּלֶךְ כּוֹעֵס עָלֶיהָ פַּעַם אַזַּת אוֹ פַּעֲמַיִם, יִהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם עִמָּהּ וְיַזְוִיר אוֹתָהּ לְבֵיתוֹ, וְהוּא שׁוֹאֵל אוֹתָהּ, מִי כִּבֵּד אוֹתָךְ? אוֹ מִי זִלְזֵל בָּךְ? אוֹ אִם גֵּרַשׁ אוֹתָהּ לְמַלְכוּת אַזָּרַת?

כְּמוֹ כֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גֵּרַשׁ אֶת הַשְּׁכִינָה וְזָרַק אוֹתָהּ מִבֵּיתוֹ, זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וּבְפָשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם, וַהֲלֹא כָּל מִי שֶׁמְּכַבֵּד אוֹתָהּ בַּגָּלוּת, הוּא

כִּבֵּד אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אוֹ מִי שֶׁמְּזַלְזֵל בָּהּ, הוּא מְזַלְזֵל בַּקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם זֶה כִּי מְכַבְּדֵי אֲכַבֵּד וּבֹזַי יֵקָלוּ, שֶׁאַף עַל גַּב שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מָכַר אוֹתָהּ בַּזְּטָאֵי בָּנֶיהָ בַּגָּלוּת הָרְבִיעִית, הוּא שׁוֹמֵר אוֹתָהּ וְהוּא יִגְאַל אוֹתָהּ, וְסוֹד הַדָּבָר – וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים, אֶלָּא תֵּצֵא בַּת זוֹרִין, מִשּׁוּם שֶׁבַּגָּלוּת הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ בַּעְלָהּ, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, הַזָּרוּת שֶׁלָּהּ, לֹא הוֹצִיא אוֹתָהּ בַּת זוֹרִין, וְיָצְאָה בְּזִנָּהּוֹן כְּמוֹ עֶבֶד שֶׁבּוֹרְחוּ מֵאֲדוֹנָיו וְאֵין לוֹ שְׁטַר שִׁחְרוּר, אֲבָל בַּגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה, שֶׁיֵּשׁ לָהּ בַּעְלָהּ שֶׁהוּא בֶּן זוֹרִין, לֹא תֵּצֵא בְּזִנָּהּוֹן וְלֹא תֵּצֵא כְּמוֹ עֲבָדִים, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם, אֶלָּא תֵּצֵא בַּת זוֹרִין, וּמִשּׁוּם זֶה כִּי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים.

וּמִנַּיִן לָנוּ שֶׁתּוֹרָה הִיא זָרוּת? זֶהוּ שֶׁכָּתוּב וְהַמּוּכָתָב מִכְתַּב אֱלֹהִי"ם הוּא זָרוּת עַל הַלֻּחוֹת, וְהוּא יִהְיֶה לָהּ בַּגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה זָרוּת מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁלֹּא יָמוּת מָשִׁיחַ בֶּן אֶפְרַיִם, זָרוּת מִשִּׁעְבּוּד מַלְכֻיּוֹת, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּעְבְּדוּ בָהּ וּבְבָנֶיהָ לְעוֹלָם, וְתִהְיֶה לָהּ זָרוּת וּלְבָנֶיהָ מִכָּל הַזְּטָאִים הָרָעִים שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם עֵרֶב רַב, וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם מִצַּד אוֹתוֹ הַנַּעַר אוֹ מֵהַכִּסֵּא הַקָּדוֹשׁ, אַף עַל גַּב שֶׁהָיוּ מְזַיְּבִים בְּכַמָּה וְזַטָּאִים, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּהְיֶה דּוֹר שֶׁכֻּלּוֹ זַכַּאי אוֹ כֻּלּוֹ זַיָּב, נֶאֱמַר בָּהֶם אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנָיהָ אֲשֶׁר לֹא יְעָדָהּ, עִם כָּל זֶה וְהֶפְדָּהּ בַּגָּלוּת, וְלֹא יִמְשֹׁל לִמְכָרָהּ בַּגָּלוּת בְּבִגְדוֹ בָהּ, מִשּׁוּם שֶׁבָּגְדוּ בַּעֲבוֹדָה זָרָה.

וְעוֹד כִּי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה, זוֹ הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁמָּכַר אוֹתָהּ לַגּוּף, שֶׁהוּא הָאָמָה שֶׁלָּהּ, וְנֶאֱמַר וְשִׁפְחָה כִּי תִרַשׁ גְּבִירְתָּהּ, כְּשֶׁתֵּצֵא מִן הַגּוּף, לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים, שֶׁהֵם נְפָשׁוֹת שֶׁמִּשְׁתַּתְּפִים עִם הַגּוּף הַתַּזְוִתּוֹן, שֶׁהֲנָאָתָם אֵינָהּ לָעוֹלָם הַבָּא, לְהִשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא זָרוּת מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, אֶלָּא לִירֹשׁ אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִשּׁוּם הַנְּשָׁמָה שֶׁמִּשְׁתַּדֶּלֶת בַּתּוֹרָה, לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים מִן הַגּוּף בְּרִזּוּק, כְּמוֹ נִשְׁמַת עַם הָאָרֶץ שֶׁהִיא עֶבֶד, אֶלָּא תֵּצֵא בַּת זוֹרִין מִמַּלְאַךְ הַמָּוֶת.

תִּקּוּן שְׁמִינִי וְהוּ תִּקּוּן כ״ז

בְּרֵאשִׁית, זוֹ בְּאֵר (בְּאֵר שִׁית), וְהֵם שִׁתִּים, אַזַּת בְּאֵר וְזַפְרוּהָ שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם, וְאַזַּת הִיא הַבְּאֵר שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיָּרִיבוּ גַּם עָלֶיהָ, וְהַשְּׁנִיָּה בְּאֵר אַזֶּרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ. הַבְּאֵר שֶׁרָבוּ עָלֶיהָ זוֹ תוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ וַיָּרִיבוּ רֹעֵי גְּרָר עִם רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמָּיִם, אֵלּוּ מַקְשִׁים עַל אֵלּוּ, וְאֵלּוּ זוֹלְקִים עַל אֵלּוּ, אֵלּוּ מְטַהֲרִים וְאֵלּוּ מְטַמְּאִים, אֵלּוּ פּוֹסְלִים וְאֵלּוּ מַכְשִׁירִים, אֵלּוּ אוֹסְרִים וְאֵלּוּ מַתִּירִין, בְּשִׁשָּׁה צְדָדִים, וְהֵם בְּרֵאשִׁית בָּרָא שִׁית וְכוּ׳.

תִּקּוּן תְּשִׁיעִי

וְהוּ תִּקּוּן כ״ט

בְּרֵאשִׁית בָּרָא שִׁשָּׁה צְדָדִים שֶׁל אִסּוּר וְהַתֵּר כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ, וְעָלָיו נֶאֱמַר וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אדנ״י, וְהִיא עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, בָּזֶה (שֶׁהוּא) עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה תַּלְמִידֵי זַכָּמִים, וַיַּזְפְּרוּ בְּאֵר אַזֶּרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ, שֶׁהִיא הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, קַבָּלָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי, וּמֹשֶׁה בִּגְלָלָהּ, בִּזְמַן שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין שָׁלוֹם בְּעִירְךָ, אָמַר וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אדנ״י, וְהִיא הַתַּלְמוּד שֶׁנֶּאֱמַר לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, הַמִּשְׁנָה הַשְּׁפָוָה שֶׁלָּהּ, זוֹ נַעֲשְׂתָה לַהֲלָכָה שֶׁהִיא בַּת הַמֶּלֶךְ הַלְּבוּשׁ, וּבַת הַמֶּלֶךְ הִיא בַּת קוֹל מִבְּפָנִים, וְהַבָּרַיְתָא הִיא שְׁפָוָה לָהּ מִבַּחוּץ, וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַתּוֹמְכִים אוֹתָהּ אֶת בַּת הַמֶּלֶךְ בַּגָּלוּת – מִשְׁנָה וּבָרַיְתָא.

וְיֵשׁ שְׁפָוָה רָעָה שֶׁנִּקְרֵאת שִׁטְנָה, וְהוּ שֶׁכָּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָהּ שִׁטְנָה, אֵשֶׁת הַנָּזוּשׁ שֶׁהוּא הַשָּׂטָן, וְזוֹהִי מַזָּלְקֶת וְקַשְׁיָה, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, שֶׁוַּדַּאי זוֹהִי קַשְׁיָה, בְּזוֹמֶר – זֶהוּ כָּל וָזוֹמֶר, זֶה נָזוּשׁ עֲקַלְתּוֹן. מַזָּלְקֶת, פַּעַם הוּא כָּל בַּשִּׁעְבּוּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהַזָּטָאִים כָּלִים עֲלֵיהֶם, וּפַעַם שֶׁהוּא זָמוּר, כָּבֵד, וּמֵהַצַּד שֶׁלּוֹ תִּכְבַּד הָעֲבֹדָה.

וְהַנָּזוּשׁ הוֹלֵךְ בְּקַשְׁיָה וּבְמַזָּלְקֶת, כְּמוֹ גַּלֵּי הַיָּם, כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁזּוֹשֵׁב אָדָם שֶׁהוּא בְּקַשְׁיָה וּמַזָּלְקֶת לְמַטָּה בְּסוֹף הַמִּשְׁנָה, מוֹצֵא אוֹתָהּ בָּרֹאשׁ,

וּכְשֶׁזּוֹשֵׁב שֶׁהוּא בָּרֹאשׁ, מוֹצֵא אוֹתָהּ בַּסּוֹף, וְאַזַּר כָּךְ זוֹכֵל בְּאֶמְצַע הַמִּשְׁנָה. וַיִּזְפְּרוּ בְּאֵר אֲזֶרֶת – זוֹ הַפְּסִיקְתָּא, שֶׁשָּׁם פָּסְקֵי הֲלָכָה, וְהוּא תֵּרוּץ וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ, וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְזוֹבוֹת, וְהַפָּסָקִים וְהַתֵּרוּצִים הַלָּלוּ הֵם לְבֵנִים, שֶׁהֵם לִבּוֹן הַהֲלָכָה, וְזֶהוּ וּבִלְבֵנִים. וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה – בְּוַדַּאי זוֹ בָּרַיְתָא, שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר כִּי בַשָּׂדֶה מְצָאָהּ וְגוֹמֵר. אֵת כָּל עֲבֹדָתָם – זוֹ מִשְׁנָה, הַשְּׁפָוָזָה הַשְּׁנִיָּה לַבָּרַיְתָא, אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ, הַכֹּל תָּלוּי עַד שֶׁיָּבֹא אֵלְיָהוּ, זוֹ הַשְּׁפָוָזָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁנִּקְרֵאת עֲבוֹדָה, (עֲבוֹד ה'). קָם תִּינוֹק אֶזֵּד, פָּתַז וְאָמַר: צָעִיר אֲנִי לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים.

תִּקּוּן עֲשִׁירִי

זֶהוּ תִּקּוּן ל׳

בְּ״רֵאשִׁית בָּ״רָא אֱ״לֹהִים, זוֹ בָּבָ״א, וְהֵן שִׁלְשֶׁת הַבָּבוֹת שֶׁנִּרְמְזוּ בִּשְׁלֹשָׁה פָּנִים בְּרֵא״שִׁית בָּרָ״א אֱ״לֹהִים, וְעָלֶיהָ נֶאֱמַר עַל כָּל דְּבַר פָּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר – זוֹ בָּבָא קַמָּא, עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה – זוֹ בָּבָא מְצִיעָא, עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה – זוֹ בָּבָא בָּתְרָא, עַל הַשּׁוֹר שָׁבוּ מִתְוַכְּחִים בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה זֶה עִם זֶה, וְיֵשׁ שׁוֹר וְיֵשׁ שׁוֹר, שׁוֹר תָּם וְשׁוֹר מוּעָד, וְיֵשׁ חֲמוֹר וְיֵשׁ חֲמוֹר, וְעַל אֵלּוּ שֶׁל צַד הַטֻּמְאָה נֶאֱמַר בָּהֶם לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו, וְיַעֲקֹב בַּעֲבוּרָם אָמַר וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר. צֹאן זֶה שֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ עַל שֶׂה, וְעֶבֶד וְשִׁפְוָזָה זֶהוּ עַל כָּל אֲבֵדָה.

וְשׁוֹר מוּעָד, עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע תּוֹלְדוֹת שֶׁל נְזִיקִין תְּלוּיִים מִמֶּנּוּ, וְכֻלָּם תְּלוּיִים מֵאַרְבַּע אָבוֹת, שֶׁהֵן קֶרֶן וְשֵׁן וְגוּף וְרֶגֶל. הַנְּגִיזָה בַּקֶּרֶן, שֵׁן שֶׁהָיְתָה אוֹכֶלֶת בְּגֶזֶל רַבְצָה בַּגּוּף עַל הַכֵּלִים וְשָׁבְרָה אוֹתָם, וְאֵין כֵּלִים אֶלָּא תַּלְמִידֵי זַכָּמִים, וְכֵן הַזִּיק בְּרַגְלָיו, וְכֻלָּם נֶאֱמְרוּ בַּמִּשְׁנָה, וְזַמּוֹר הוּא זְמוּר בַּזְּמָרָה שֶׁל הַמִּשְׁנָה, וְעַל הַתַּלְמִיד הֶזְכֵּם שֶׁשּׁוֹלֵט עָלָיו נֶאֱמַר בּוֹ עָנִי וְרֹכֵב עַל זֶמוֹר, וּמִי הוּא שֶׁשּׁוֹלֵט עָלָיו? זְכֹם מֵ׳פָּלָא וְ׳רַב רַ׳בָּנָן זֶה הַשּׁוֹלֵט עָלָיו, אֲבָל הָאַזַּר הוּא מְזַמֵּר אַזָּרָיו בַּזְּמָרָה שֶׁל הַמִּשְׁנָה, וְכֵן שׁוֹר נָגַז אוֹתָם בְּקַשְׁיָה וְנָשַׁךְ

אוֹתָם, וְרַבִּין עֲלֵיהֶם וְשָׁבַר אוֹתָם, וְזוֹהִי מַזָּלְקֶת, וְכֵן בָּרֶגֶל שׁוֹבֵר כֵּלִים, וּמְשׁוּם זֶה בְּשׁוֹר וּבַזָּמר, שֶׁהֵם הַמְמַנִּים שֶׁל עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, יָבוֹאוּ רְכוּבִים עֲלֵיהֶם שְׁנֵי מְשִׁיזִים וְשׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם, וּבַעֲלֵי הַמִּשְׁנָה שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם, וַעֲלֵיהֶם אָמַר יַעֲקֹב וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמוֹר, שֶׁשּׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם בְּתַלְמוּד וּבְמִדְרָשִׁים, וּבְקֶשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין וְצִיצִית שׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, שֶׁהֵם מוּעָדִים לְקַלְקֵל, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים.

מִיָּד יָצָא קוֹל וְאָמַר: הַנִּיחוּ לַתִּינוֹק וְיַעֲלֶה לִמְקוֹמוֹ, שֶׁהֲרֵי שִׁשִּׁים הַלָּכוֹת, שֶׁהֵם שִׁשִּׁים הֶמָּה מְלָכוֹת, תְּלוּיִים בָּאֲוִיר, וְהוּא בָּא לְהַעֲלוֹתָם לִמְקוֹמָם. מִיָּד פָּרַח וְלֹא רָאוּ דָּבָר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: וַדַּאי זֶהוּ תִּינוֹק יוֹנֵק מִשָּׁדֵי אִמּוֹ, וְזֶה הַנַּעַר שֶׁמַּנְהִיג אֶת הָאֲנִיּוֹת בַּיָּם, שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי זַכָּמִים שֶׁהוֹלְכִים בְּיָם הַתּוֹרָה בְּאַרְבַּע רוּזּוֹת, שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר כֹּה אָמַר יהו"ה מֵאַרְבַּע רוּזּוֹת בֹּאִי הָרוּזַ, וְיֵשׁ אַרְבַּע רוּזּוֹת אֲזֵרוֹת מִן הַצַּד שֶׁל הַשָּׂטָן שֶׁבָּאִים בְּקַשְׁיָה וּמַזָּלְקֶת, וְטוֹבְעוֹת הַסְּפָנוֹת, שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי זַכָּמִים, בְּיָם הַתּוֹרָה, וְלֹא יְכוֹלִים לָצֵאת מִשָּׁם, וְהַגַּלִּים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בָּהֶם.

בֵּינְתַיִם הִגִּיעַ הַתִּינוֹק יוֹרֵד, פָּתַח וְאָמַר: מְנוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, פָּתַח פִּיךָ בַּתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי פִּיךָ הוּא סִינַי, עַל הַקּוֹלוֹת וְהַהֲבָלִים שֶׁיּוֹצְאִים מִפִּיךָ נֶאֱמַר וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם וְגוֹמֵר, וְכֻלָּם מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ, עֶלְיוֹנִים וְתַזְזִתּוֹנִים, שֶׁהֵם שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל הַיְשִׁיבָה הָעֶלְיוֹנָה וְשִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁל הַיְשִׁיבָה הַתַּזְזִתּוֹנָה, וְאַתָּה הוּא בִּדְמוּת רִבּוֹנֵךְ, שֶׁבְּזְמַן שֶׁפָּתַח בְּאָנֹכִי, שׁוֹר לֹא נֶגַח, אַרְיֵה לֹא שָׁאַג, הָעוֹף שֶׁהוּא נָשֶׁר לֹא פָּרַז, וְכָל הַזַּיָלוּת שֶׁתְּלוּיִים מֵהֶם בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד, וְאָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא שֶׁהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא מַקְשִׁיב לְדִבָּרֵיךְ, מִשּׁוּם שֶׁהַגְּבִירָה שָׁלָה, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, עוֹלָה בְּפִיךְ.

תִּקּוּן אַזַּד עָשָׂר

זֶהוּ תִּקּוּן ל"א

מִיָּד פָּתַח וְאָמַר: בְּרֵאשִׁית, בָּרָא שִׁית, וְהֵם שִׁשָּׁה יַמִּים, בָּרָא אֱלֹהִי"ם, מַה זֶּה אֱלֹהִי"ם? זֶה הַיָּם הַשְּׁבִיעִי, וְסוֹד הַדָּבָר – כָּל הַנִּוָּזָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם אֵינוֹ מָלֵא. עֶלְיוֹנִים שִׁמְעוּ, הַדָּגִים שֶׁרוֹוְזִשִׁים בְּיָם הַתּוֹרָה, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר שָׁם רֶמֶשׂ וְאֵין מִסְפָּר זְיוֹת קְטַנּוֹת עִם גְּדוֹלוֹת, וְכֻלָּם שׁוֹאֲגִים עַל טָרֶף, וּבַשְּׁכִינָה נֶאֱמַר בָּהּ וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְזוֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ. כָּל הַנִּוָּזָלִים שֶׁהוֹלְכִים אֶל הַיָּם הֲרֵי הֵם שִׁבְעָה, וְהֵם שֶׁבַע הַנַּעֲרוֹת הָרְאוּיוֹת לָתֵת לָהּ, לְאֵם הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהִיא בַּת שֶׁבַע, יָם הָאוֹקְיָנוֹס כְּלוֹל מִשִּׁבְעָה יַמִּים, וְלָמָּה נִקְרָא אוֹקְיָנוֹס? מִשּׁוּם שֶׁכָּל מֵימֵי מַיִם וְדָגִים וּרְמָשִׂים שֶׁאֵינָם שָׁלָהּ, וְיָבְאוּ לְהִכָּנֵס בָּהּ, הִיא מְקִיאָה אוֹתָם, וּמִשָּׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת, כְּמוֹ תֵּבַת נֹחַ שֶׁלֹּא הָיְתָה מְקַבֶּלֶת מִבֵּין אֲוִזֵּר, אֶלָּא מֵאֵלּוּ שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּמִשּׁוּם זֶה כָּל הַנִּוָּזָלִים, שֶׁהֵם תַּלְמִידֵי הַוָּזָכִים, כֻּלָּם מִתְעַסְּקִים בַּתּוֹרָה, הוֹלְכִים אֶל הַיָּם, וְרוֹצִים לְהִכָּנֵס לַשְּׁכִינָה, וְהִיא אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת אוֹתָם לְתוֹכָהּ, אֶלָּא רַק אֶת אוֹתָם שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִכָּנֵס אֵלֶיהָ (בְּתוֹכָהּ), שֶׁהֵם שִׁבְעָה רוֹעִים, וְאֶת הַשְּׁבָטִים שֶׁיּוֹצְאִים מֵהֶם, וְאֶת כָּל הַבָּאִים מִצִּדָּם וְיִתְעָרְבוּ בָּהֶם, הַיָּם מְקַבֶּלֶת אוֹתָם וְיִתְעָרְבוּ בְּתוֹכָהּ, אֲבָל אֶת הָאֲוִזֵּרִים אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת אוֹתָם, וּמִשָּׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת.

שֶׁוַּדַּאי ה' הוּא הַיָּם, הַנַּוָּזָל שָׁלָהּ – ו', כָּל אוֹתָם שֶׁיּוֹרְשִׁים נְשָׁמוֹת מֵהַיָּם וְהַנַּוָּזָל שָׁלָהּ בְּיִרְאָה וְאַהֲבָה שֶׁל י"ה, הִיא מְקַבֶּלֶת אוֹתָם, וַאֲוִזֵּרִים שֶׁהֵם אֵינָם זוֹלֶקְ יהו"ה, הִיא לֹא מְקַבֶּלֶת אוֹתָם, וְדוֹוָזָה אוֹתָם מִשָּׁם, וּמִשָּׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת. קָמוּ כֻלָּם וּבֵרְכוּ אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ: הַפָּה שֶׁל הַשְּׁכִינָה, סִינַי סִינַי, אַשְׁרֵי הָאָוְנַיִם שֶׁשּׁוֹמְעוֹת הַדְּבָרִים הַלָּלוּ מִפִּיךָ.